

Titulli i origjinalit:
تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان
“Tejsir El kerimir-rahman fi tefsir kelami El men-nan”

Përkthimi i tiullit të origjinalit:
“Lehtësimi i Bujarit të Gjithmëshirshëm
në komentimin e Fjalës së Bamirësit të madh”

Autori:
Abdur-rahman ibn Nasir El si’dij

Përktheu nga arabishtja:
Uthman Agolli

Redaktoi:
Ilir Haxhijaj

Korrektimi dhe arti grafik:
Silvana Halimi

Botoi:
“El huda”

Parathënia e përkthyesit

Lavdia e plotë i takon vetëm Allahut, Atë e falenderojmë dhe e lavdërojmë, tek Ai kërkojmë mbrojtje dhe strehim dhe tek Ai kërkojmë falje. Tek Allahu kërkojmë strehim dhe mbrojtje që të na ruajë nga sherri i shpirtrave tanë dhe nga fatkeqësitë që sjellin punët tona të liga. Atë që Allahu e ka udhëzuar në rrugën e drejtë ai është i udhëzuar dhe i shpëtuar, ndërsa atë që Allahu i lartësuar me urtësinë dhe drejtësinë e Tij e ka lënë në humbje, askush nuk mund ta udhëzojë në rrugën e drejtë. Dëshmoj dhe deklaroj se nuk ka të adhuruar të meritueshëm veç Allahut dhe dëshmoj dhe deklaroj se Muhamedi a.s. është robi dhe i dërguari i Allahut.

Profeti (s.a.u.s.) ka thënë: “Më i miri ndër ju është ai që e mëson Kur’ânin dhe ua mëson atë të tjerëve.” Pa dyshim, aspekti më i rëndësishëm i mësimit të Kur’ânit përveç mësimit të leximit të tij, është kuptimi i tij saktësisht dhe nxjerrja e mësimëve prej tij. Vetëm me një kuptim të saktë të Kur’ânit dhe me zbatimin rrigorozisht të mësimëve të tij robi do të mund të gjejë rrugën e drejtë që e çon tek Zoti i tij. Allahu i lartësuar e ka bërë këtë Kur’ân udhëzim dhe mëshirë, shërim dhe qetësim për zemrat e besimtarëve. Por Kur’âni nuk mund të jetë i tillë nëse nuk kuptohet saktësisht, ashtu sikurse e kuptoi Profeti (s.a.u.s.) dhe shokët e tij. Ai nuk mund të jetë i tillë nëse nuk zbatohet në jetën e përditshme të muslimanit dhe muslimanes. Prandaj është detyrë për çdo musliman që ta kuptojë këtë Kur’ân dhe të japë maksimumin e tij për të punuar me të dhe për të ftuar të tjerët në atë mirësi që ofron Fjala e Zotit.

Dijetarët, që nga kohët e para e deri më sot i kanë dhënë një rëndësi shumë të madhe tefsirit të Kur’ânit. Tefsirët e shkruajtur janë të shumtë dhe sejcili prej tyre i ka dhënë rëndësi aspekteve të caktuara. Dikush e ka shpjeguar këtë Kur’ân nga ana gjuhësore duke e analizuar çdo fjalë dhe fjali të këtij Libri dhe duke qartësuar gjithçka në të. Disa të tjerë i kanë dhënë rëndësi shpjegimit të Kur’ânit nëpërmjet haditheve të Profetit (s.a.u.s.) dhe fjalëve të sahabëve dhe tabi’inëve. Të tjerë i kanë dhënë rëndësi përnxjerrjes së ligjeve dhe dispozitave nga ajetet kur’ânore, e kështu me rradhë.

Ndër ata që janë marë me tefsirin e Kur’ânit famëlartë, është edhe shejh Abdur-rahman ibnu Naşir El sa’dij, Allahu e mëshiroftë. Ai është prej dijetarëve të njohur të kohëve të fundit. Ndër cilësitë e këtij tefsiri mund të përmendim se ai nuk është i tejzgjatur dhe as tepër i shkurtuar. Ai është i mbushur me dobi të shumta dhe përfshin në vetvete mësimë shumë të vyera në shumë fusha; në fushën e akides, moralit, ligjeve dhe dispozitave të përfituara nga ajetet etj, etj. Lexuesi çdo ajet që kalon, e kupton atë qartësisht dhe nxjerr prej tij mësimë të shumta. Gjuha e tij është shumë e thjeshtë, e kuptueshme dhe çdo kush mund të kuptojë dhe të përfitojë prej tij.

E lus Allahun e lartësuar që të na bëjë nga ata që e mësojnë Kur’ânin, e zbatojnë atë në jetën e tyre dhe ua mësojnë atë edhe të tjerëve. Ai është Bujar, Bamirës dhe Mëshirëplotë. Paqja bekimet dhe mirësitë e Allahut qofshin mbi Muhamedin, familjen e tij, shokët e tij dhe të gjithë ata që e pasuan atë me sinqeritet deri në ditën e gjykimit!

Parathënia e autorit

Të gjitha falënderimet, lavdërimet e admirimet janë për Allahun, i Cili i zbriti robtit të Tij Furkanin (Kur’ânin), që është dalluesi dhe qartësuesi i hallallit nga harami, i lumturisë nga trishtimi dhe i të vërtetës nga e kota.

Ky Kur’ân është libri, të cilin Allahu, me mëshirën e Tij, e bëri udhëzues për njerëzit në përgjithësi dhe për të devotshmit (*mutekin*) në veçanti, për të kaluar nga rruga e humbjes, e mohimit (*kufri*), e gjynaheve dhe e injorancës, drejt dritës së besimit, devocionit e dijes. Allahu i Lartësuar e zbriti këtë libër për të qenë shërim i zemrave nga sëmundjet e

dyshimeve dhe epshit, si dhe për t'i stolitur ato me bindje, siguri dhe dije rreth çështjeve e pikësnyimeve të larta. Ai e zbriti këtë libër për ta bërë edhe shërim të trupit nga sëmundjet, dhimbjet dhe dobësitë e tij.

Allahu na ka treguar se ky libër nuk pranon asnjë lloj dyshimi e pasigurie, për çdo aspekt të tijin, sepse ai përmban vetëm të vërtetën e madhe në çdo rrëfim, urdhër e ndalesë që sjell. Ai e zbriti këtë libër që të jetë i begatshëm, pasi në të gjen mirësi të mëdha, dije të pafundme, të fshehta, të jashtëzakonshme, qëllimet më të pastra e më të larta. Çdo begati dhe kënaqësi që fitohet në këtë jetë dhe në jetën tjetër ka si shkak vetëm ndjekjen e udhëzimeve të Kur'ânit.

Allahu i Lartësuar na ka treguar se ky libër është vërtetues dhe garantues i librave hyjnorë të mëparshëm. Ajo që dëshmohet nga Kur'âni si e vërtetë, ajo është e vërteta e pranueshme, ndërsa ajo që Kur'âni nuk e quan të vërtetë, ajo është e pasaktë dhe e papranueshme, sepse ky libër përmban esencën e së vërtetës, madje edhe më shumë se kaq.

Allahu i Lartësuar thotë për Kur'ânin: “Allahu me të udhëzon në rrugët e paqes, këdo që synon kënaqësinë e Tij.” Pra, ky libër është udhëzues e orientues për në Vendin e Paqes (Xhenetit), është ndriçues i rrugës që të çon atje dhe nxitës për të shkuar drejt tij. Kur'âni është, gjithashtu, tregues i rrugës që të çon në Vendin e Dhimbjeve (Xhehenemit), dhe tërheqës i vërejtjes për të mos arritur atje.

Allahu i Lartësuar thotë:

Kitâbun uĥkîmet âjâtuhû thum-me fuĥ-ĥilet min ledun ĥakîmin ĥabîr:

“Libër, të cilit i janë përsosur (i janë bërë absolutisht të sakta dhe të drejta) ajetet, të cilat pastaj janë sqaruar plotësisht prej Atij, që është i Urtë, i Gjithëditur.” [Hud 1].

Domethënë, ky libër është i përkryer në çdo aspekt. Ai është i saktë, i plotë, i drejtë, i mrekullueshëm në udhëzimet e tij dhe i vetmi burim i gjykimit të drejtë për çdo çështje.

Allahu i qartësoi ajetet e Tij në formën më të shkëlqyer dhe i përsosi ata në mënyrën më absolute, duke dalluar mes së vërtetës dhe së kotës, mes udhëzimit dhe humbjes, me një sqarim që kthjellon çdo paqartësi. Kjo ndodh sepse ky libër buron nga Ai që është *Hakîmun* (i Urtë) dhe *Ĥabîr* (i Gjithëditur), i Cili tregon veçse të vërtetën, të sigurtën dhe të sinqertën. Allahu është Ai që urdhëron veçse për drejtësi, bamirësi e mbarësi dhe ndalon veçse nga ajo që është e dëmshme për dynjanë dhe për ahiretin.

Allahu i Lartësuar është betuar në emër të Kur'ânit dhe e ka cilësuar atë si *Mexhid*, që është një ndër përshkrimet më të larta e më madhështore, dhe kjo për shkak të kuptimeve gjithëpërfshirëse të këtij libri.

Allahu i Madhëruar e ka cilësuar Kur'ânin edhe si *Dhu Dhikër* (Përkujtues), sepse me anë të tij përkujtohet dija hyjnore, moralet e larta dhe veprat e mira. Prej tij nxjerr mësim e përkujtohet ai që e ka frikë Zotin.

I Lartësuari thotë: “Ne e shpallëm këtë Kur'ân në gjuhën arabe, që ju të logjikoni e të kuptoni.” Pra, e zbriti në këtë gjuhë, që ne të mendojmë dhe ta kuptojmë atë.

Allahu na ka urdhëruar që të meditojmë e të thellohem në Kur'ân, për të nxjerë mësim prej tij. Përsiatja rreth tij është çelësi i çdo të mire dhe mundësia e vetme për të arritur dijet e dobishme, të fshehta dhe të shtrenjta. E pra, Allahut i qoftë falënderimi, lavdërimi dhe mirënjohja, që e bëri Librin e Tij udhëzim, mëshirë, shërim, dritë, qartësues të rrugës, përkujtues të çdo dijeje të domosdoshme, të begatshëm, udhëzim e përgëzim për muslimanët.

Nëse kuptohet gjithçka që u tha deri tani, atëherë është e lehtë të kuptohet nevoja e madhe dhe e domosdoshme e çdo krijese të përgjegjshme (njeri apo xhind qoftë) për të njohur mësimet e Kur'ânit dhe për t'u udhëzuar me të. Është plotësisht e drejtë që robi të

bëjë të gjitha përpjekjet e të paguajë çdo çmim për të arritur të kuptojë e nxënë mësimet e Kur'ânit, me rrugët më të shkurtra e më të shpejta.

Ka shumë *tefsir*-ë (komentime e shpjegime) të Kur'ânit, të shkruar nga imamë të mëdhenj (Allahu i mëshiroftë!). Ndër ta, ka që janë tejet të zgjeruar e që shpesh e humbin qëllimin përse janë shkruar, ashtu siç ka edhe që janë tejet të shkurtuar, të mjaftuar thjesht me sqarimin nga ana gjuhësore e disa fjalëve të pakuptueshme, duke mos u futur thellë në kuptimin e vërtetë që është dashur prej tyre. Për këtë arsye, është e domosdoshme që t'i japim rëndësi të madhe qartësisimit të ajeteve kur'ânore, duke vështruar me kujdes kontekstin e tyre, shkakun për të cilin janë shpallur dhe duke bërë krahasimin e tyre me njëri tjetrin.

Duhet të jemi të qartë se Kur'âni është shpallur që të shërbejë si udhërrëfyes për të gjitha krijesat, për të diturit dhe të paditurit, për të qytetëruarit dhe nomadët. Studimi i hollë dhe i thellë i ajeteve kur'ânore, duke pasur, sigurisht, njohuri të sakta rreth historisë dhe jetës së Profetit (s.a.u.s.), shokëve të tij dhe ngjarjeve që ndodhën mes tij dhe armiqve të Islamit gjatë shpalljes së Kur'ânit, të çon drejt një të kuptuari dhe njohjeje të vërtetë të qëllimeve që fshihen në ato ajete. Dobitë e përvjela nga këto ajete bëhen edhe më të mëdha, nëse shoqërohen me një njohuri të gjerë dhe të thellë të gjuhës arabe dhe të disiplinave të saj.

Atij që i janë lehtësuar të tilla njohuri dhe i ka përvetësuar ato nuk i mbetet gjë tjetër, veçse të meditojë gjatë për të kuptuar ajetet e Kur'ânit. Ai duhet të mendohet thellë për tekstin dhe kuptimet e fjalëve, të drejtpërdrejta qofshin ato, ose të nënkuptuara. Nëse robi jep maksimumin e tij në këto drejtime, atëherë Allahu i Lartësuar, – që është shumë më tepër Bujar, – do t'i dhurojë atij dije të thellë mbi këtë libër, duke i zbuluar madje edhe plot njohuri të tjera, të cilat robi nuk do t'i arrinte kurrë me mundin dhe përpjekjet e veta.

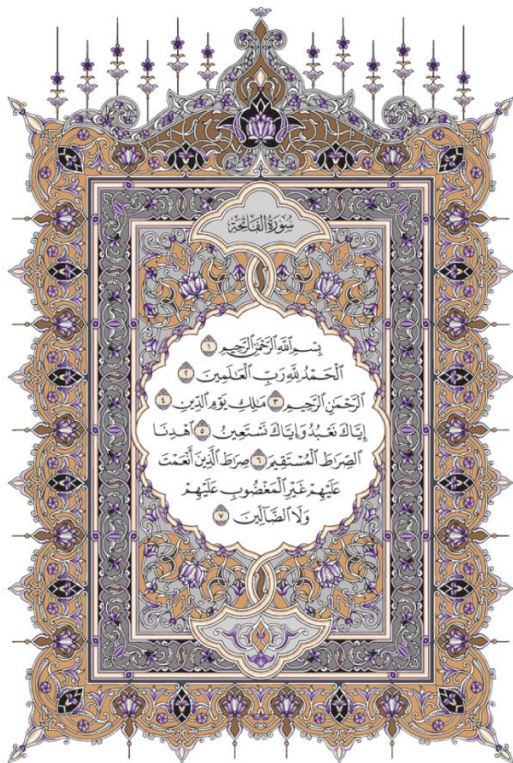
Duke qenë se Allahu i Lartësuar, me mirësinë e Tij, na mundësoi bashkë me vëllezërit e mi që t'i përkushtoheshim këtij Libri famëmadh, sipas mundësive tona modeste, atëherë më lindi dëshira që të përpiloja, me sa mundësi të kisha, një tefsir të përmbledhur të Librit të Allahut të Madhëruar. Shpresa ime ishte dhe mbetet që, me bujarinë e Allahut ndaj nesh, ky tefsir të bëhet përkujtim i dobishëm për ata që punojnë për rregullimin dhe drejtimin e njerëzve, që ai të bëhet ndriçues për ata që duan të shohin të vërtetën dhe ndihmë e orientues për ata që kanë nisur udhën drejt Allahut, Zotit të gjithësisë. Kësisoj, në mënyrë që asgjë të mos humbiste dhe të harrohej, menjëherë nisa të shkruaja.

Qëllimi im kryesor me këtë libër është që të jap shpjegime sa më të qarta, duke iu larguar zbërthimeve të koklavitura e të lodhshme të kuptimeve të termave e fjalëve të ndryshme. Këtë e kam bërë duke u nisur nga fakti se qëllimi i tefsirit është pikërisht qartësimi i kuptimeve të ajeteve, si dhe për shkak se komentuesit e hershëm (Allahu i shpërbleftë ata me të mira!) kanë shkruar tefsirë të mjaftueshëm për shpjegimin e hollësishëm të termave dhe fjalëve të Kur'ânit, kështu që nuk është e nevojshme që ne ta përsërisim diçka të tillë.

Shpresoj tek Allahu i Lartësuar, dhe Atij i mbështetem e i kërkoj ndihmë, që ta lehtësojë realizimin e qëllimit tim. Nuk ka dyshim se, nëse Allahu nuk e lehtëson diçka, nuk mund të gjesh asnjë rrugë tjetër për ta arritur atë. Nëse Allahu nuk e ndihmon robin, ai kurrë nuk ka për ta arritur atë që synon.

E lus Allahun e Lartësuar që ta bëjë këtë vepër të sinqertë, vetëm për të fituar kënaqësinë e Tij! E lus të Madhëruarin që ta bëjë këtë vepër gjerësisht dhe tërësisht të dobishme, se Ai është Bamirës dhe Bujar!

O i Adhuruari im! Salavatet e plota dhe selami qofshin mbi Muhamedin, familjen dhe shokët e tij!

**Surja 1 - El Fatiha (mekase) 7 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit.**

1. Të gjitha lavdërimet i takojnë vetëm Allahut, Zotit të botëve,
2. Të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit,
3. Sunduesit të Ditës së Gjykimit.
4. Vetëm ty të adhurojmë dhe vetëm tek Ti ndihmë kërkojmë.
5. Na udhëzo në Rrugën e Drejtë,
6. Në rrugën e atyre të cilët Ti i begatove,
7. e jo në rrugën e atyre që merituan zemërimin (Tënd) dhe as në rrugën e të humburve!

Shpjegimi i ajeteve

Bismil-lâhi - “Me emrin e Allahut...” – Domethënë, filloj (leximin e Kur’ân-it) me përmendjen dhe kujtimin e të gjithë emrave të Allahut (duke shpresuar begatitë dhe mirësitë e shumta që të sjell ky kujtim). Them: “të gjithë emrat e Allahut”, sepse fjala “emër” (*ism*), edhe pse është në numrin njëjës, duke qenë se bën pjesë në kategorinë gramatikore “pronë-pronar”, sipas rregullave gjuhësore të arabishtes, ajo

i përfshin të gjithë emrat e Allahut. Pra, grupi emëror: “Me emrin e Allahut”, në arabisht do të thotë: “Me të gjithë emrat e Allahut.”

Allâh - “**Allah**” - Allahu është i Adhuruari. Ai është i Vetmi që meriton të veçohet duke e adhuruar. Ai është unik në meritën e adhurimit, për shkak të cilësive hyjnore me të cilat Ai përshkruhet, cilësi këto që tregojnë se Ai është Absolut dhe i Madhëruar në çdo aspekt.

Er-Rahmânir-Rahîm. - “Të

Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit” - Këta janë dy emra që tregojnë se Allahu i Lartësuar është zotërues i mëshirës së gjerë, të madhe, e cila ka përfshirë çdo krijesë. Në fakt, mëshira, në formën e saj të plotë, është bërë vetëm për të devotshmit dhe pasuesit e denjë të të dërguarve dhe profetëve të Tij; vetëm këta do t’i përfshijë mëshira e Tij absolute, kurse të tjerët do të shijojnë veçse një pjesë të saj. Mësoje se ndër rregullat themelore, me pajtueshmëri mes dijetarëve të parë (*selef*) dhe imamëve të drejtë, është: Besimi i drejtë në fushën e emrave dhe cilësive të Allahut të Lartësuar, si dhe të dispozitave që lidhen me ata. Kështu, në rastin tonë, ne duhet të besojmë që Allahu i Lartësuar është i Gjithmëshirshëm dhe Mëshirëplotë (*Er-Rahmânu Er-Rahîm*), duhet të besojmë se Ai është zotërues i kësaj mëshire, me të cilën është emërtuar dhe cilësuar (pra, nuk janë emra pa kuptim), dhe që kjo mëshirë lë gjurmë dhe është ndikuese tek të tjerët. Të gjitha mirësitë, pa përjashtim, janë rezultate të mëshirës së Tij. Në këtë mënyrë besohet, pra, për të gjithë emrat dhe cilësitë e Allahut të Madhëruar. Kështu, për shembull, të njëjtën gjë themi për emrin *Alîm* (i Ditur):

1. Ai është i Dituri absolut;
 2. Ai zotëron dije absolute (pra, nuk është thjesht një emër pa domethënie).
 3. Ai di gjithçka, për çdo gjë.
- Ose për emrin *Ķadîr* (i Plotfuqishëm), themi:
1. Ai është i Plotfuqishmi.
 2. Ai zotëron pushtetin për të bërë gjithçka.

3. Me këtë pushtet, Ai ndikon dhe arrin gjithçka që dëshiron.

- **Elhamdu lil-hahi** - “**Të gjitha lavdërimet i takojnë vetëm Allahut**” - *El Ĥamdu* është lavdërimi që i takon Allahut të Lartësuar, për shkak të cilësive absolute dhe veprave të Tij të mrekullueshme, të cilat karakterizohen dhe e kanë pikënisjen nga drejtësia dhe bamirësia e Tij. Pra, vetëm Atij i takon lavdia e plotë, në të gjitha këndvështrimet.

- **Rabbil alemin** - “**Zotit të botëve**”- Domethënë, Ai është Kujdestari (*Er-Rabb*), që kujdeset për të gjitha botët (*âlemîne*), fillimisht duke i krijuar vetë ato, pastaj duke u krijuar atyre të gjitha kushtet e nevojshme për ekzistencën e tyre. Ai përkujdeset duke i furnizuar ato me mirësi të mëdha, të cilat, nëse nuk do të ishin, këto botë nuk do të mund të ekzistonin fillimisht, apo të vazhdonin ekzistencën (pas krijimit). Nuk ka asnjë mirësi që burimin të mos e ketë prej Allahut. Përkujdesja e Allahut të Lavdëruar për krijesat e Tij është dy llojesh:

1. Përkujdesje e përgjithshme.

2. Përkujdesje e posaçme.

Përkujdesja e përgjithshme konsiston në krijimin e qenieve dhe të furnizimit të tyre, si edhe në udhëzimin e tyre tek ato gjëra të dobishme, nëpërmjet të cilave rregullohet vazhdimësia e tyre në këtë jetë. Ndërsa përkujdesja e posaçme e Allahut, sikurse e ka edhe emrin, është specifike vetëm për të zgjedhurit dhe për të dashurit e Tij. Ai përkujdeset që t'i edukojë dhe t'i brumosë ata me *iman* (besim), u jep sukses që ta arrijnë imanin dhe gjithmonë synon që t'ua përsosë atë. Allahu përkujdeset, gjithashtu, që ngaherë të mbajë larg çdo gjë që qëndron si pengesë mes këtyre njerëzve dhe imanit. Me fjalë të tjera, kjo është përkujdesja që synon suksesin në arritjen e çdo të mire dhe në largimin nga çdo e keqe. Ndoshta është pikërisht kjo arsyeja e fshehtë, që shumica e lutjeve të profetëve drejtuar Allahut të Lartësuar, është bërë duke përmendur emrin e Tij *Rabb*, sepse të gjitha kërkesat e tyre kanë të bëjnë me përkujdesjen e Tij të

posaçme. Nga sa u tha më sipër, kuptohet që fjala e Allahut “*Rabbil âlemîne*” (Zoti i botëve), vërteton faktin që Allahu i Lartësuar është Unik e Absolut në aspektin e krijimit, administrimit dhe bamirësisë ndaj krijesave të Tij. Ai është Unik e Absolut në panevojshmërinë e Tij ndaj të tjerëve, ndërkohë që të tjerët janë pafundësisht të varfër dhe nevojtarë për mëshirën e Tij, në çdo aspekt e këndvështrim.

- **Mâliki jeumid-dîn** - “**Sunduesit...**” – Allahu quhet *El Mâlik* (Sundues, Mbret), sepse Ai sundon e mbretëron. Kjo cilësi i jep të drejtën Atij për të urdhëruar dhe për të ndaluar, për të shpërblyer dhe për të ndëshkuar, për të vepruar mbi të nënshtruarit, mbi mbretërinë dhe pasurinë e Tij, në të gjitha aspektet dhe përmasat që i lejon mbretërimi dhe pushteti i Tij absolut.

- “**Sunduesit të Ditës së Gjykimit**” - Me këto fjalë, Allahu i Madhëruar tregon pushtetin, sundimin dhe mbretërimin e Tij në Ditën e Gjykimit, e cila është edhe Dita e Kijametit. Kjo është Dita kur njerëzit do të shpërblehen sipas veprave që do të paraqesin në dynja, të mira apo të këqija qofshin. Ai e përmend pushtetin e Tij në Ditën e Gjykimit, sepse atë ditë, pushteti, mbretërimi dhe sundimi i Allahut do t'u shfaqet krijesave i kthjellët dhe i pastër. Atë ditë, ato do ta shohin të plotë dhe të kthjellët mbretërimin, por edhe drejtësinë e urtësinë e Krijuesit. Atë ditë do të zhduket çdo lloj pushteti e mbretërimi nga duart e krijesave, dhe i gjithë pushteti do të jetë në dorë të Krijuesit, ndonëse kështu ka qenë gjithmonë. Ai ka qenë, është dhe do të jetë gjithmonë Sunduesi dhe Mbretëruesi i Ditës së Gjykimit dhe i të gjitha ditëve të tjera. Atë ditë, përpara Tij do të jenë të barabartë mbretërit dhe ata poshtë tyre, skllevërit dhe të lirët. Të gjithë do të jenë të përlulur e të nënshtruar ndaj madhësisë së Tij, syulur para Krenarisë së Tij. Të gjithë do të jenë në pritje të gjykimit të Allahut, duke shpresuar shpërblimin e Tij dhe të frikësuar, njëkohësisht, nga ndëshkimi i Tij.

- **“Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm tek Ti ndihmë kërkojmë”** - Pra: T'i kushtojmë vetëm Ty adhurimet tona dhe të drejtohem vetëm Ty për ndihmë, mbështetje dhe mbrojtje. Kjo kuptohet kështu, sepse në fjalinë *“Ty të adhurojmë dhe tek Ti ndihmë kërkojmë”*, përemrat ‘Ty’ dhe ‘Ti’ janë vendosur përpara foljes (kallëzuesit), mënyrë e cila e vë theksin tek përemri, duke i dhënë fjalisë këtë kuptim: *“Ty të adhurojmë” = “Vetëm Ty të adhurojmë”*

“Tek ti ndihmë kërkojmë” = “Vetëm tek Ti e kërkojmë ndihmën dhe mbështetjen”. Pra, vetëm Ty (o Allah) të adhurojmë, dhe asnjë tjetër veç Teje, dhe mbështetjen e ndihmën e kërkojmë veç tek Ti, e tek askush tjetër. Në këtë ajet, adhurimi renditet përpara mbështetjes dhe kërimit të ndihmës, edhe pse mbështetja dhe kërkitimi i ndihmës janë adhurime në vetvete. Domethënë, është përmendur përfshirësi i të gjitha adhurimeve, përpara atyre që janë më vete adhurime të veçanta. Kjo është bërë për t'i dhënë përparësi të drejtës së Allahut (adhurimit), kundrejt të drejtës së robit (mbështetjes dhe kërimit të ndihmës nga Allahu i Madhëruar dhe Bujar). *El Ibadeh* (adhurimi, ibadeti) është një term përfshirës i të gjitha atyre veprave dhe fjalëve të dukshme apo të padukshme, të cilat Allahu i do dhe është i kënaqur me to. Ndërsa *Istiâne*-ja (mbështetja ose kërkitimi i ndihmës) nënkupton kërkitimin e ndihmës prej Allahut, për të arritur çdo të mirë dhe për t'u ruajtur nga çdo e keqe, duke qenë plotësisht i bindur dhe i qetë që kjo ndihmë do të të jepet. Adhurimi kushtuar Allahut dhe kërkitimi i ndihmës prej Tij janë dy kushtet që sigurojnë lumturinë e përjetshme dhe sigurinë nga çdo e keqe. Nuk ka asnjë mundësi shpëtimi pa plotësuar këto dy kushte. Asgjë nuk mund të quhet *ibadet*, nëse nuk plotëson dy kushte:

1. Të synohet me të kënaqësia e Allahut.

2. Të jetë e argumentuar nga Tradita e Profetit (s.a.u.s.).

Në renditjen e *istiâne*-s pra *kërkitimit të ndihmës* pas ibadetit, qëndron një e fshehtë tjetër: adhuruksi, në adhurimet e tij, gjithmonë ka nevojë për ndihmën e Atij të cilin e adhuron, sepse nëse Allahu nuk e ndihmon, robi nuk do të ketë kurrë mundësi të vazhdojë adhurimin e Allahut, duke zbatuar urdhrat dhe duke iu larguar ndalesave. Pastaj i Madhëruari thotë:

- **Ihdinaâ-širâṭal mustekîm** - **“Na udhëzo në Rrugën e Drejtë”** – Domethënë: Na i trego, na udhëzo dhe na jep sukses, për të vazhduar në Rrugën e Drejtë, në rrugën e qartë, që të çon tek Allahu i Lartësuar dhe te Xhenetet e Tij. Në këtë mënyrë, ne kërkojmë udhëzimin dhe suksesin prej Allahut të Madhëruar për dy gjëra: së pari, për njohjen e së vërtetës dhe, së dyti, për të punuar sipas kësaj të vërtete. Ne kërkojmë prej Allahut udhëzimin në Rrugën e Drejtë dhe vijimin në këtë rrugë. Me fjalë të tjera, kërkesa bëhet fillimisht për të hyrë në Rrugën e Drejtë, dhe pastaj për të qenë i vazhdueshëm e i qëndrueshëm në këtë rrugë. Udhëzimi për të hyrë në Rrugën e Drejtë, është udhëzimi për të kuptuar dhe pranuar Islamit, dhe për të braktisur çdo fe tjetër. Ndërsa vijimi në këtë rrugë nënkupton suksesin për të njohur imtësitë e kësaj feje, si edhe veprimin sipas dispozitave të saj. Kjo lutje është një ndër më gjithëpërfshirëset dhe më të dobishmet për robin, prandaj, për shkak edhe të nevojës së tij të madhe në këtë aspekt, u bë e detyrueshme që ai të lutet me fjalët e saj në çdo rekat namazi që e fal për Allahun. Kjo Rrugë e Drejtë tregohet më poshtë:

- **“Në rrugën e atyre të cilët i begatove”** – Kjo është pikërisht rruga e profetëve, e të sinqertëve (*sidikin*), dëshmorëve dhe e të mirëve (*šâlihîne*).

- **“Jo në rrugën e atyre që merituan zemërimin”** - Pra, Rrugë e Drejtë nuk është ajo që ndoqën të mallkuarit dhe ata që merituan zemërimin e Allahut, të cilët e njohën të vërtetën dhe më pas e braktisën atë e nuk punuan sipas saj. Ata që vepruan kështu ishin çifutët dhe të ngjashmit me ta.

- “...dhe as në rrugën e të humburve” - Rruga e Drejtë nuk është as ajo që ndoqën të humburit, ata të cilët e braktisën dhe e shpërfillën të vërtetën nga padituria dhe përhumbja e tyre, siç ishin të krishterët dhe të ngjashmit me ta.

Disa dobi nga kjo sure

Kjo sure, edhe pse e shkurtër, ka përmbledhur mes rreshtave të saj atë që asnjë sure në Kur’ân nuk e ka sjellë në këtë mënyrë. Ajo ka përmendur dhe sqaruar të trija llojet e teuhidit, që janë:

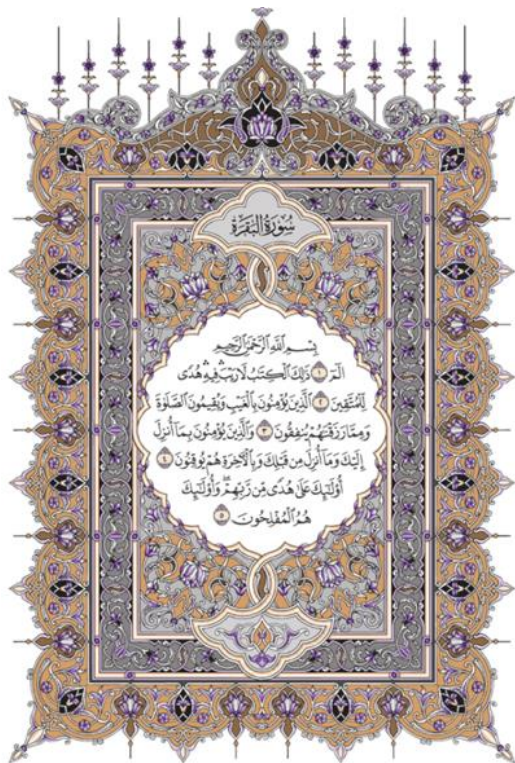
1. Teuhidi *rububije* (ose njësimin e Zotit në veprat e posaçme të Tij, për sa u përket çështjeve të krijimit, sundimit dhe përkujdesjes së Tij ndaj krijesave), të cilin e kuptojmë nga fjala e Allahut të Madhëruar: “Zoti i botëve” (*Rabil âlemîn*).

2. Teuhidi *uluhije*, ose njësimi i Zotit i shprehur në adhurimet që kryejnë krijesat. Kjo kuptohet në ajet nga fjala *Allâh*, që në kuptimin e saj gjuhësor do të thotë “i Adhuruar”, si edhe nga pjesa: “*Vetëm Ty të adhurojmë*”.

3. Teuhidi *esmau ue sifat*, ose njëshmëria e Allahut në meritimin e emrave dhetributeve të Tij absolute. Me fjalë të tjera, ky lloj teuhidi konsiston në pohimin apo pranimin e faktit që Allahu i Lartësuar është i emërtuar me emrat më të bukur dhe është i cilësuar me atributet më absolute, të cilat Ai i ka pohuar për Vetveten dhe të cilat i ka deklaruar për Të Profeti (s.a.u.s.) i Tij. Ky pohim bëhet ashtu siç është, larg çdo keqinterpretimi dhe pa u përpjekur të mohohet ndonjë prej këtyre emrave apo cilësive të Tij. Më qartë, ai bëhet duke u larguar nga mohimi i plotë i cilësive (*teatîl*), ose nga krahasimi i tyre me cilësitë e krijesave (*temthîl*), ose nga përngjasimi, përafrimi apo shëmbëllimi me diçka tjetër (*teshbîh*). Për këtë, sikurse dhe u përmend, tregon fjala ‘*hamd*’ dhe kuptimet e saj.

Gjithashtu, kjo sure dëshmon për vërtetësinë e institucionit të profetësisë, gjë të cilën e kuptojmë nga pjesa: “*Na udhëzo në Rrugën e Drejtë*”, sepse udhëzimi në Rrugën e Drejtë nuk mund të arrihet pa

ekzistencën e profetëve, pa të zgjedhurit e Zotit dhe pa shpalljet hyjnore. Kjo sure flet edhe për shpërblimin e llogarinë që i pret krijesat për veprat që kanë kryer. Ky kuptim merret nga fjala e Allahut të Madhëruar: “*Mâlîki jeumiddîn*” (Sunduesit të Ditës së Gjykimit). Kjo llogari e asaj dite do të jetë me drejtësi, sepse fjala ‘*din*’ do të thotë ‘shpërblim me drejtësi’. Surja tregon bindshëm besimin e drejtë në fushën e (*kaderit*) përcaktimit të Allahut, duke pohuar faktin që robi është i lirë të veprojë, ndryshe nga çka thonë grupet e humbura, të ashtuquajtura *Xhebrie* apo *Kaderie*, të cilët ose e zhveshin robin nga çdo lloj përgjegjësie dhe mundësie veprimi, ose i japin atij pavarësi, mundësi dhe fushë veprimi absolute, të pavarur prej dëshirës dhe vullnetit suprem të Allahut të Madhëruar. Në këtë sure kundërshtohen të gjitha grupet e humbura, gjë që shfaqet në pjesën: “*Na udhëzo në Rrugën e Drejtë*”. Rruga e drejtë nënkupton dy shtylla parimore: njohjen e së vërtetës dhe punën sipas kësaj të vërtete, dhe dihet se çdo grup i humbur është i tillë, sepse ka neglizhuar njërën prej këtyre dy shtyllave të rëndësishme. Kjo sure nxit, gjithashtu, edhe sinqeritetin në adhurimin ndaj Allahut dhe në kërkimin e ndihmës e të mbështetjes vetëm prej Tij. Kjo kuptohet nga fragmenti: “*Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm tek Ti ndihmë kërkojmë*”.

Surja 2 - El Bekare (medinase) 286 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 5

1. Elif, Lâm, Mîm.
2. Ky është Libri. Në të nuk ka mëdyshje. Ai është Udhëzim për të devotshmit,
3. të cilët besojnë në të fshehtën, e përkryejnë namazin dhe japin nga ajo që u kemi dhënë Ne;
4. dhe për ata të cilët besojnë në atë që t'u shpall ty dhe në atë që është shpallur para teje dhe për botën tjetër (Ahiretin) ata janë të bindur plotësisht.
5. Vetëm ata janë të udhëzuar në rrugën e drejtë nga Zoti i tyre dhe vetëm ata janë të shpëtuarit.

Shpjegimi i ajeteve

Për sa i përket “*Bismilah*”-it, folëm më sipër. Ndërsa për sa u përket gërmave të alfabetit, të përmendura në fillim të sures, ndoshta është më e udhës heshtja ndaj kuptimit të tyre, kur nuk ka prova e dëshmi të qarta nga feja. Ne nuk themi asnjë fjalë të prerë rreth kuptimit të tyre, por për diçka

jemi të sigurt: Allahu i Madhëruar nuk i ka zbritur ato pa qëllim. Ato fshehin urtësi që ne nuk i dimë.

- **“Ky është Libri”** - Ky është një Libër i madh në të gjitha aspektet. Ai është përfshirës i asaj çka asnjë libër tjetër, i të parëve e i të fundmëve, nuk e ka përfshirë. Lëndë e tij është dija madhështore, është e vërteta e qartë, e sigurt dhe e pakundërshtueshme.

- **“Në të nuk ka mëdyshje...”** - Ky, pra, është një libër, tek i cili nuk mund të kihet asnjë mëdyshje a dyshim. Mohimi i mëdyshjeve e dyshimit nënkupton pohimin e të kundërtës së tij, dhe e kundërta e dyshimit është siguria (*jakîn*). Ky libër është zbulues i dijes së sigurt, e cila largon çdo dyshim apo mëdyshje. Ja pra, sapo u përmend një rregull shumë i dobishëm në Islam, që thotë: “Mohimi i një cilësie negative nuk mund të konsiderohet kurrë si lavdërim, nëse nuk shoqërohet me pohimin e të kundërtës së saj, e cila është dhe duhet të jetë e përkryer.” Vetë mohimi, i shkëputur, nuk përmban lavdërim nëse nuk shoqërohet me atë çka përmendëm. Duke qenë se ky Libër përmban në vetvete *jakîn*-in (sigurinë apo dijen e sigurt) dhe duke ditur se udhëzimi në Rrugën e Drejtë mund të arrihet veçse duke marrë dijen e sigurt, atëherë Allahu i Madhëruar dëshmon dhe na jep siguri se ky libër prej të cilit duhet të marrim diturinë është:

- **“Ai është Udhëzim për të devotshmit”** - Fjala ‘*hudâ*’ (udhëzim) nënkupton gjithçka me anë të së cilës dallohet rruga e drejtë nga e gabuara, dallohet dija e sigurt nga dyshimi dhe mëdyshjet. ‘Udhëzim’ quhet gjithçka që tregon dhe qartëson rrugët e dobishme që duhet të ndjekë rob i këtë jetë. Diçka tjetër shumë e këndshme, që nuk mund të lihet pa u përmendur, është edhe fakti se Allahu i Madhëruar e ka përdorur fjalën *hudâ* në trajtën e pashquar, pra, duke mos përcaktuar se për çfarë drejtimi apo sferë është udhëzim ky libër. Ai nuk ka thënë: “Udhëzim për të arritur këtë apo atë gjë të dobishme”. Kuptohet që kjo bëhet me

qëllim të përfshirjes së një hapësire të pafund mirësish. Pra, kur i Lartësuarit thotë që ky libër është “udhëzim për të devotshmit”, kjo do të thotë që ai është udhëzim për të zbuluar dhe ndjekur të gjitha rrugët e mirësive, të dynjasë e të ahiretit qofshin. Ai është zbulues i mirësive kryesore dhe i degëzimeve të tyre, qartësues i së vërtetës nga e kota dhe i të saktës nga e pasakta, sqarues i rrugëve të humbjes dhe kërcënues për t’u larguar prej tyre. Ai është tregues i të gjitha mundësive të shpëtimit: dëftues i rrugëve të lumturisë së kësaj jete dhe të jetës tjetër.

Në ajet thuhet se Kur’ani është udhëzim për të devotshmit (*mutekin*), nga mund të kuptohet se ai është udhëzim vetëm për ta. Por, në një vend tjetër në Kur’an, Allahu i Madhëruar pohon që ky libër është: “Udhëzim për të gjithë njerëzit”. Kur’ani, në vetvete, është udhëzues për të gjitha krijesat, por të mjerët e fatzinjtë nuk përfitojnë nga ky udhëzim i përgjithshëm dhe nuk e pranojnë udhëzimin e plotë të Allahut. Ky udhëzim i përgjithshëm nuk ndryshon asgjë tek ata, veç faktit që justifikimi i tyre para Krijuesit nuk do të ketë vlerë, dhe kështu bëhet i meritueshëm ndëshkimi prej Allahut Krenar dhe të Drejtë. Ndërsa të devotshmit japin maksimumin për të merituar udhëzimin e vërtetë, që përmendet në Kur’an, prandaj vetëm ata e meritojnë këtë udhëzim. Të japësh maksimumin për të merituar udhëzimin e vërtetë, do të thotë të pajisesh me devotshmëri (*taquâ*). *Taquâ* është mburoja që të ruan nga zemërimi i Allahut dhe nga ndëshkimi i Tij. Ajo realizohet veçse duke kryer urdhëresat e Allahut dhe duke iu larguar ndalesave të Tij. Në këtë këndvështrim, është shumë e qartë se të vetmit që përfitojnë udhëzimin e plotë nga argumentet e Zotit, janë të devotshmit. Për të sqaruar dhe shtjelluar edhe më mirë këtë çështje, themi se udhëzimi i Allahut për krijesat është dy llojesh:

1. Udhëzimi i qartësimit (të së vërtetës) (*Hidâjetul Bejân*).

2. Udhëzimi drejt rrugës së suksesit (*Hidâjetu et-Teufîk*). Ky është udhëzimi për të kryer vepra të mira e për t’u larguar nga ato vepra të këqija, që të çojnë në zemërimin e Allahut dhe ndëshkimin e Tij. Të devotshmit i kanë të dyja llojet e udhëzimit: edhe udhëzimin e qartësimit, edhe atë për të patur sukses e për të punuar e jetuar sipas tij, ndërsa disa të tjerë gëzojnë veçse udhëzimin e qartësimit (udhëzimin e përgjithshëm). Por, vetëm qartësimi i rrugës së drejtë, pa patur suksesin në veprimin sipas saj, nuk është udhëzim i plotë dhe i mjaftueshëm. Udhëzimi i plotë është njohja e së vërtetës dhe vënia e saj në zbatim. Në vazhdim, Allahu i Madhëruar i përshkruan të devotshmit me veçoritë e tyre në aspektin e besimit dhe në aspektin e veprave të tyre, të dukshme dhe të fshehta, sepse devotshmëria, cilësia e tyre e përgjithshme, është e ndërtuar dhe e gatuar nga këto vepra dhe besime. Kështu, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“... të cilët e besojnë të fshehtën”** - Esenca e besimit qëndron në pohimin dhe pranimin pa mëdyshje të gjithçkaje rreth së cilës na kanë lajmëruar profetët. Kjo nënkupton nënshtrimin e plotë të të gjithë qenies tonë ndaj këtyre kumteve. Siç shihet, problemi nuk qëndron në besimin e çështjeve të prekshme dhe të konceptueshme nga shqisat, sepse ky lloj besimi nuk e dallon mohuesin nga besimtari. E gjithë çështja është e përqendruar te besimi në të fshehtat, të cilat as i kemi parë e as i kemi dëshmuar, por që i besojmë thjesht duke u mbështetur në kumtet që na vijnë nga Allahu i Lartësuar dhe nga Profeti (s.a.u.s.). Pikërisht ky është besimi që bën dallimin mes mohuesit dhe besimtarit. Ky besim është miratim i pastër dhe pohim i sinqertë i gjithçkaje që vjen nga Allahu i Lartësuar. Besimtari beson dhe miraton gjithçka rreth së cilës na ka lajmëruar Allahu dhe Profeti i Tij (s.a.u.s.), pavarësisht nëse e ka parë apo jo atë gjë rreth së cilës njoftohet. Ai e beson atë, pavarësisht nëse e kupton apo ende nuk ka

arritur ta kuptojë e konceptojë tërësisht atë gjë për të cilën urdhërohet ta besojë. Natyrisht, kjo është në kontrast të thellë me gjendjen që i karakterizon mohuesit dhe keqbërësit, të cilët i mohojnë çështjet e fshehta. Ata i mohojnë kumtet rreth të fshehtave, thjesht dhe vetëm për shkak se mendjet e tyre të ngushta dhe të varfra nuk arrijnë t'i kuptojnë dhe t'i konceptojnë ato. Ata i mohojnë, edhe pse nuk japin as minimumin e tyre për t'u pajisur me dijen e nevojshme për të gjykuar drejt rreth këtyre kumteve. Ndërsa mendjet e besimtarëve, që miratojnë dhe pohojnë të vërtetën, që drejtohen me udhëzimin e zbritur nga Allahu i Madhëruar, janë të ndriçuara dhe të kthjellëta. Të besosh në të fshehtën do të thotë të besosh gjithçka rreth së cilës ka lajmëruar Allahu i Madhëruar, të jesh i sigurt rreth ngjarjeve të së shkuarës dhe të së ardhmes (që përshkruhen në tekstet hyjnore), rreth gjendjeve dhe skenave të Ditës së Gjykimit, si edhe për vërtetësinë e cilësive dhe emrave të Allahut të Madhëruar. Besimtarët i besojnë të gjitha këto. Ata besojnë në ekzistencën dhe vërtetësinë e këtyre ngjarjeve e kumteve dhe janë të sigurt rreth tyre, edhe pse ndoshta nuk mund t'i konceptojnë dhe t'i kuptojnë hollësisht dhe konkretisht se si janë në të vërtetë këto çështje. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“E përkryejnë namazin ...”** - Allahu i Madhëruar, për të treguar se si e falin namazin të devotshmit, ka përdorur fjalën *‘juḳīmūne’*, domethënë: e kryejnë në mënyrën më të plotë atë. Ai nuk ka thënë thjesht: *“jefalūne”* – “e bëjnë”, ose *“je’tūne bihi”* – “e paraqesin namazin”, sepse për të kryer namazin në formën e kërkuar, me të cilën meriton gradën “i devotshëm”, nuk mjafton ta paraqesësh atë thjesht në formën dhe në veprimet e jashtme. “Të përkryesh namazin” do të thotë ta realizosh atë të plotë, si në aspektin e kushteve, shtyllave, detyrave dhe syneteve të tij të jashtme, ashtu edhe në aspektin e kushteve, shtyllave, detyrave dhe syneteve që kanë të

bëjnë me zemrën dhe shpirtin (aspektin e brendshëm). Kjo e fundit kryhet duke u përkujdesur që të shijosh “shpirtin” dhe ëmbëlsinë e namazit, e cila arrihet duke qenë me zemrën tënde vazhdimisht i pranishëm në gjithçka që thua dhe që vepron gjatë namazit. Vetëm ky lloj namazi është ai për të cilin Allahu i Madhëruar thotë: “Pa dyshim, namazi të frenon nga poshtërsitë dhe nga veprat e këqija.” Shpërblimi i Allahut të Madhëruar për namazin është i lidhur ngushtë me gradën e përqëndrimit në të dhe të përkushtimit ndaj tij. I njëjti gjykim vlen si për namazet e detyruara, ashtu edhe për ato vullnetare (nafile) dhe të pëlqyera (synete). Pastaj, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“dhe japin nga ajo që u kemi dhënë Ne”**
 - Në këtë ajet flitet për shpenzimet e detyrueshme, sikurse janë: zekati, shpenzimet për gratë, fëmijët, të afërmit, robërit etj., por edhe për shpenzimet jo të detyrueshme, që janë të pëlqyeshme, në të gjitha sferat e mirësive. Vështro me kujdes! Këtu Allahu nuk ka treguar se kujt duhet t'i jepen a dorëzohen këto shpenzime e kontribute, sepse si shkaqet që i bëjnë të nevojshme këto shpenzime, edhe ata që i meritojnë ato, janë të shumëllojshme. Ai nuk i ka përcaktuar edhe për faktin se, këto shpenzime bëhen në shenjë adhurimi dhe afrimi tek Allahu i Madhëruar, pavarësisht se kujt i jepen.

Duhet të përmendim edhe një moment shumë të bukur. Allahu i Madhëruar thotë: “...dhe japin nga ajo që u kemi dhënë Ne”. Parafjala “nga” tregon pjesë të së tërës. Ajo përdoret për të qartësuar krijesat se Ai kërkon prej tyre veçse një pjesë të vogël të asaj pasurie që po Ai ua ka dhënë, pjesë e cila nuk i dëmton e nuk i rëndon aspak ata. Madje, të parët që përfitojnë nga shpenzimi janë pikërisht shpenzuesit, dhe pastaj vijnë vëllezërit e tyre në nevojë. Fjala e Allahut të Madhëruar: *“razeḳnāhum”* (...që u kemi dhënë Ne ...) domethënë: Këto pasuri që ndodhen në duart tuaja, në fakt, nuk janë produkt i punës, fuqisë dhe pushtetit tuaj,

por janë thjesht furnizim dhe bamirësi prej Allahut të Madhëruar, të cilat Ai i ka lënë në shërbimin dhe kujdestarinë tuaj. Kështu pra, sikurse Ai ju zgjodhi ju mbi të tjerët, duke ju bërë një favor, tregoni edhe ju mirënjohjen tuaj ndaj Tij, duke shpenzuar një pjesë të asaj që Ai ju ka dhuruar, për t'u solidarizuar me vëllezërit tuaj që nuk kanë dhe për t'i ndihmuar ata.

Është për t'u përmendur edhe fakti që, Allahu i Madhëruar, në Kur'ân, shumë shpesh i ka përmendur së bashku çështjen e namazit dhe çështjen e zekatit. Kjo përmban një urtësi të këndshme: namazi mbjell sinqeritetin ndaj të Adhuruarit, ndërsa zekati përfaqëson bamirësinë ndaj robve të Tij. E pra, lumturia e adhuresit qëndron mbi këto dy shtylla: te sinqeriteti ndaj të Adhuruarit dhe te përpjekja për të qenë në ndihmë të krijesave; kurse shkaku i dëshpërimit dhe i humbjes qëndron tek të kundërtat e këtyre shtyllave. E si mund të jetë i lumtur ai që nuk gëzon sinqeritetin e adhurimit dhe ai që nuk është i dobishëm për krijesat?! Pastaj, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“...dhe për ata të cilët besojnë në atë që t'u shpall ty”** - Muhamedit (s.a.u.s.) iu shpall Kur'âni dhe Suneti, sikurse qartëson i Madhëruari kur thotë: “Allahu të shpalli ty Kur'ânin dhe Urtësinë (Sunetin)”. Të devotshmit, pra, besojnë gjithçka që iu shpall Profetit (s.a.u.s.). Ata kurrë nuk bëjnë dallime mes pjesëve të Shpalljes që i erdhi atij, duke besuar diçka dhe duke mohuar diçka tjetër. Mohimi mund të bëhet në këto forma: ose duke mos e pranuar atë që është shpallur nga Allahu, ose duke i dhënë asaj që është shpallur interpretime që bien ndesh me qëllimet dhe synimet që ka pasur Allahu i Madhëruar dhe Profeti i Tij (s.a.u.s.). Në këtë gabim të fundit kanë rënë shumë të humbur, të cilët, kur hasin në ajete dhe hadithe që bien ndesh me mentalitetin e tyre, ua shtrembërojnë kuptimin si pa të keq, tregues ky i mospranimit të kuptimit të tyre të vërtetë. Ata, edhe pse pretendojnë se i besojnë tekstet, në momentin që i

keqinterpretojnë ato, deklarojnë mohimin e tyre dhe tregojnë se, në të vërtetë, nuk i kanë besuar ato.

- **“...dhe në atë që është shpallur para teje ...”** – Këtu flitet për besimin në librat dhe shpalljet hyjnore paraardhëse të Kur'anit. Besimi te librat hyjnorë nënkupton edhe besimin te profetët të cilëve iu shpallën këta libra. Ky besim nënkupton në mënyrë të veçantë besimin te përmbajtja thelbësore e librave kryesorë të shpallur para Kur'ânit, të cilët ishin: Teurati, Zeburi dhe Ungjilli. Kjo, pra, është një veçori tjetër e besimtarëve të vërtetë. Ata besojnë të gjitha shpalljet qiellore dhe të gjithë profetët të cilëve iu zbritën këto shpallje, pa bërë asnjë dallim mes tyre. Më pas, Allahu i Madhëruar vazhdon duke përmendur veçori të tjera të *mutekin-ëve*:

- **“... dhe për botën tjetër (ahiretin), ata janë të bindur plotësisht.”** – *El âhiratu* është një emër që përfshin gjithçka që do të vijë pas vdekjes. Këtu vërejmë se Allahu i Madhëruar e ka veçuar përkujtimin e kësaj dite, pasi e përmend në fillim në mënyrë të përgjithësuar (kur flet për besimin në të fshehtën). Dihet që besimi në botën e përtejme është pjesë e besimit të muslimanit, madje shtyllë e këtij besimi. Allahu i Madhëruar e veçon përmendjen e kësaj dite, sepse ajo është një nga nxitëset më të fuqishme të veprave dhe të ndjenjave të domosdoshme të adhurimit, sikurse janë shpresa dhe frikë-respekti ndaj Allahut të Madhëruar. *Jakin-i*, nga ana tjetër, nënkupton dijen e plotë dhe të sigurt, që nuk lë as me të voglin dyshim e luhatje dhe që domosdoshmërisht të nxit të veprosh.

- **“...Vetëm ata janë të udhëzuar në rrugën e drejtë nga Zoti i tyre ...”** - Fjala *“huden”* (drejtim, udhëzim) vjen në trajtën e pashquar, formë e cila (në arabisht) tregon madhështinë dhe rëndësinë e asaj që shënon kjo fjalë. Pra, ajeti kuptohet kështu: *Ata janë në një udhëzim madhështor, të përkryer dhe shumë të rëndësishëm prej Zotit të tyre. A ka udhëzim më të mirë dhe më të rëndësishëm sesa ai që të jep sukses*

të stolishesh me të tilla cilësi të vyera, që janë fryte të besimit të pastër dhe nxitje për vepra të mira dhe të drejta?! A mund të ketë udhëzim tjetër të vërtetë, përveç atij që gëzojnë këta të zgjedhur?! Vetëm ky mund të quhet "udhëzim". Gjithçka tjetër e ka emrin "humbje". Para fjalës "huden", është përdorur parafjala "ala" (mbi, lart, sipër). Pra, fjalë për fjalë, kuptimi është: "Ata janë mbi një udhëzim", për të treguar lartësinë e të udhëzuarve dhe faktin që ata qëndrojnë mbi të tjerët. Kurse kur flet për të humburit, Allahu thotë që ata janë "fi ðalâl", duke përdorur parafjalën 'fi' (në, brenda), që do të thotë se ata janë: "në humbje", ose më qartë: "të zhytur brenda humbjes". Kjo duket edhe në këtë ajet kur'ânor: "Pa dyshim që, ne ose ju, jemi ose të lartësuar në një udhëzim (alâ huden), ose të zhytur në një humbje të sigurt (fi ðalâl...)." Në fakt, i udhëzuari është gjithmonë lart, a thua se është hipur mbi "udhëzim", dhe ashtu mbi të, ai udhëton drejt Zotit. Ndërsa i humburi është i zhytur në humbje, i poshtëruar dhe i pavlefshëm. Pastaj i Madhëruari thotë:

"...dhe vetëm ata janë të shpëtuarit" – "El felâh" quhet fitimi i asaj që dëshiron dhe shpëtimi nga ajo së cilës i druhesh. Allahu i lartësuar e ka kufizuar dhe veçuar "felâh -un" vetëm për ta, sepse e vetmja rrugë që të çon drejt tij është rruga e tyre. Rrugët e tjera të çojnë veçse në trishtim, shkatërrim dhe dëshpërim. Pasi tregon cilësitë e vërteta të besimtarëve, Allahu jep edhe cilësitë e jobesimtarëve, të cilët e shfaqin haptazi mosbesimin dhe kokëfortësinë inatçore ndaj Profetit (s.a.u.s.)

Ajetet 6 – 7

6. Nuk ka dyshim se për ata që mohojnë Besimin, është njëlloj: i paralajmërove apo nuk i paralajmërove, ata nuk besojnë.

7. Allahu ua ka vulosur zemrat dhe të dëgjuarit e tyre dhe në shikimet e tyre ka perde. Ata do të kenë dënim të madh.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Nuk ka dyshim se për ata që mohojnë Besimin, është njëlloj: i paralajmërove apo nuk i paralajmërove, ata nuk besojnë."** – Këtu Allahu i Madhëruar na flet rreth një kategorie njerëzish, që e kanë mohuar Atë. Cilësia dalluese e tyre është mohimi (kufr), i cili është bërë tipar dhe veçori e pandashme e shpirtit të tyre. I Madhëruari na tregon se këta (lloj njerëzish) nuk i kthen asgjë pas nga mohimi i tyre. Ndaj tyre nuk bën dobi asnjë lloj qortimi dhe vërejtjeje. Çfarëdo që të bësh, ata do të vazhdojnë në kufr-in e tyre. Për ta është njëlloj: i qortove apo jo, ata nuk e gjejnë rrugën e besimit. Kuptimi thelbësor i kufr-it është pikërisht refuzimi dhe mospranimi i kumtit që përcolli Profeti (a.s.), qoftë edhe i një pjese sado të vogël të tij. Ftesa në rrugën e besimit për këta mohues nuk ka asnjë lloj ndikimi tek ata, përveç faktit që ata humbasin të drejtën e justifikimit para Zotit. Sqarimi i gjithçkaje rreth besimit nuk u lë atyre asnjë hapësirë argumentuese përpara Krijuesit për mohimin dhe refuzimin e tyre. Me sa duket, me këtë ajet, Allahu i Madhëruar kërkonte ta bindte Profetin (a.s.) që të hiqte dorë nga ideja se ata mund të besonin dhe të mos ndiente keqardhje dhe trishtim për refuzimin dhe mohimin e tyre. Pastaj Allahu i Madhëruar tregon shkaqet që i pengojnë ata të besojnë, duke thënë:

- **"Allahu ua ka vulosur zemrat dhe të dëgjuarit e tyre"** – Pra, ua ka vulosur ato në mënyrë të atillë, që në ato zemra të mos hyjë kurrë besimi. Ata, pas këtij bllokimi, nuk e kuptojnë më atë gjë që u bën dobi dhe nuk mund të dëgjojnë diçka që atyre do t'u vlente.

- **"dhe në shikimet e tyre ka perde ..."** - Allahu u ka vendosur perde, që i ndalon ata të shohin atë çka u vlen dhe u bën dobi. Pa dyshim, këto të trija (zemra, të dëgjuarit dhe shikimi) janë rrugët e dijes dhe rrugët e marrjes së informacionit. Kjo do të thotë që rrugët e dijes dhe të mirësisë qëndrojnë të mbyllura para këtyre njerëzve. Nuk ka më shpresë që ata të besojnë, madje asnjë e mirë nuk mund të shpresohet prej tyre.

Sidoqoftë, duhet të jemi të sigurt se këto rrugë të përfitimit, domethënë rrugët e marrjes së njohurive dhe të mirësive, qëndrojnë të mbyllura para tyre veç për një shkak, i cili është i thjeshtë dhe i kuptueshëm: mohimi, refuzimi dhe kryeneçësia që ata tregojnë ndaj së vërtetës, pasi janë sqaruar plotësisht rreth saj. Në suren En'am, ajeti 110, Allahu i Lartësuar thotë: “Ne do t'ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (*Shpalljen e Zotit*) për herë të parë, dhe do t'i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre.”. Kjo nënkupton ndëshkimin e përshpejtuar, të cilin ata do ta ‘shijojnë’ dhe do ta përjetojnë që në këtë dynja. Ndërsa rreth ndëshkimit të rezervuar për ta Ditën e Gjykimit, Allahu i Madhëruar thotë:

- “Ata do të kenë dënim të madh.” -

Ndëshkimi i madh, i përmendur këtu, është pikërisht ndëshkimi që do të përjetojnë në zjarrin e Xhehenemit. Atje do të vuajnë edhe zemërimin e të Pamposhturit dhe Krenarit (Allahut). Ky ndëshkim do të jetë i përjetshëm dhe i pandërprerë. Më tej, Allahu i Madhëruar na jep edhe një përshkrim të munafikëve (hipokritëve), të cilët, në dukje, shfaqin Islamin, por në shpirt janë të gatuar me mosbesim:

Ajetet 8 – 10

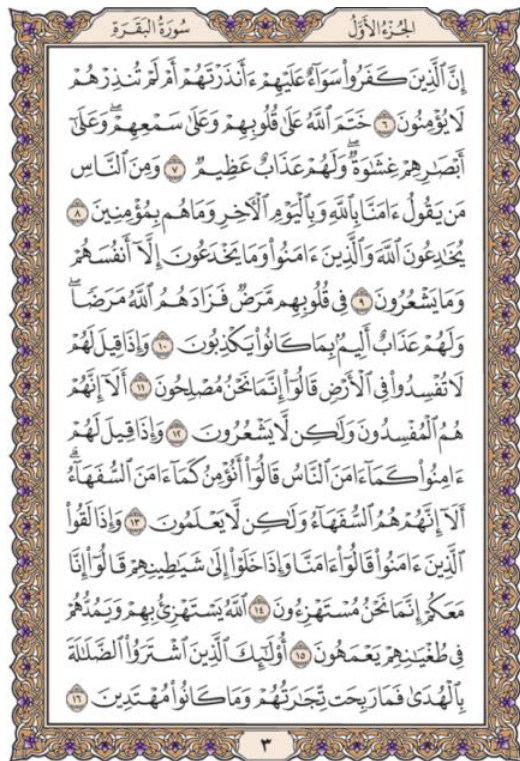
8. Ka nga njerëzit që thonë: “Ne besojmë në Allahun dhe në Ditën e Gjykimit”, por (në të vërtetë) ata nuk janë besimtarë.

9. Ata përpiqen të mashtrojnë Allahun dhe ata që besojnë, por, në fakt, ata mashtrojnë veçse vetveten, dhe këtë nuk e ndiejnë.

10. Në zemrat e tyre ka sëmundje, dhe Allahu ua ka shtuar sëmundjen e tyre. Ata do të kenë një ndëshkim të dhembshëm, për shkak të mohimit të tyre.

Shpjegimi i ajeteve

Mësoje se hipokrizia (*nifāk*) është: Të shfaqurit e mirësisë, duke fshehur përbrenda të keqen. Në këtë përkufizim hyjnë dy lloje të hipokrizisë: ajo e cila shfaqet në veprime

e sjellje dhe ajo që shfaqet në besim. Si shembull të llojit të parë mund të përmendim ato veprime e sjellje që i ka përshkruar Profeti (s.a.u.s.) në hadithin e tij, kur thotë: “Shenjat treguese të hipokritit janë: Kur flet, gënjen, kur premtan, e thyen premtimin, dhe kur i besohet diçka, të tradhton.”. Në një transmetim tjetër përmendet edhe kjo shenjë: “Kur polemizon, i tejkalon kufijtë (*ose nuk përmbahet*).” Ndërsa hipokrizia që shfaqet dhe lë gjurmë në besim, është ajo që e nxjerr njeriun nga Islami dhe është treguese e kufrit të tij. Pra, ai që e ka këtë lloj hipokrizie është *kâfir* (femohues, qafir), jashtë Islamit. Pikërisht për këtë lloj *nifak*-u flitet në ajetet e mësipërme. Në fakt, kjo lloj hipokrizie nuk ka ekzistuar dhe nuk është shfaqur para hixhretit (emigrimit të besimtarëve mekas) për në Medinë. Madje edhe pas hixhretit nuk pati shenja të tij, derisa ndodhi ngjarja e madhe e luftës së Bedrit, ku Allahu i Lartësuar, me fitoren që u dhuroi besimtarëve, tregoi fuqishëm krenarinë e tyre dhe ngriti lart famën e tyre.

Në këtë moment, munafikët që jetonin në Medinë provuan poshtërimin dhe turpin. Shumë prej këtyre të poshtëruarve, për të ruajtur jetën, privilegjet dhe pasuritë e tyre, u shtirën sikur ishin në krahun e besimtarëve, ndërkohë që në zemrat e tyre fshihej mosbesimi dhe urrejtja. Por Allahu i Madhëruar, për të shprehur butësinë dhe mëshirën e Tij ndaj besimtarëve, e përshkruan me hollësi gjendjen shpirtërore të hipokritëve, si edhe cilësitë dalluese të tyre, në mënyrë që asnjë besimtar të mos mashtrohej nga ata. Ai i shfaqti cilësitë e tyre edhe për një arsye tjetër: që ata të frenoheshin dhe të largoheshin nga shumë vepra të pista dhe të poshtra, që i bënin haptazi dhe në mënyrë të paturpshme. Allahu i Madhëruar thotë në suren Teube, ajeti 64: “Hipokritët tremben se mos zbret ndonjë sure që u nxjerr në shesh atë që kanë në zemër....”. Allahu i Madhëruar i përshkruan ata, duke nxjerrë në pah esencën e hipokrizisë së tyre, kur thotë:

- **“Ka nga njerëzit që thonë: “Ne besojmë në Allahun dhe në Ditën e Gjykimit”, por (në të vërtetë) ata nuk janë besimtarë.”** - Ata shprehin me fjalë diçka që nuk ekziston në zemrat e tyre, por Allahu i Madhëruar e përgënjeshton këtë pretendim kur thotë: “...ata nuk janë besimtarë.”. Që të meritosh emrin ‘besimtar’ duhet ai besim, për të cilin zemra dhe gjuha janë në përputhje të plotë. Ky pretendim bosh nga ata nuk është gjë tjetër, veçse një përpjekje e kotë për të mashtruar Allahun e Madhëruar dhe besimtarët që e adhurojnë Atë.

- **“Ata përpiqen të mashtrojnë Allahun dhe ata që besojnë...”** – Mashtrimi është vepra e hipokritit, i cili shfaq diçka dhe fsheh diçka tjetër, për të mashtruar dhe për të arritur qëllimet e tij kundrejt të mashtruarit. E tillë është sjellja e munafikëve kundrejt Allahut të Lartësuar dhe adhuruesve të Tij besimtarë. Por, ky mashtrim dhe kjo hipokrizi kthehet kundër tyre:

- **“...por, në fakt, ata mashtrojnë veçse vetveten, dhe këtë nuk e ndiejnë...”** –

Vërtet, kjo është e çuditshme, sepse mashtruesit, në përgjithësi, ose kanë sukses me mashtrimet e tyre, duke e arritur atë që synojnë, ose dalin as të humbur e as të fituar. Por kjo nuk ndodh me ata që përpiqen të mashtojnë Allahun dhe besimtarët. Dëmet e mashtrimit dhe të hipokrizisë, në këtë rast, rëndojnë dhe godasin pikërisht vepruesit e tyre. Ata nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse thurin kurthe dhe mashtrime për të dëmtuar vetveten, sepse Allahu i Madhëruar kurrë nuk mund të dëmtohet nga kurthet dhe mashtrimet e tyre. Edhe ndaj adhuruesve të Tij besimtarë, kurthet e tyre mashtruese nuk kanë asnjë lloj ndikimi a dëmi. Fakti që hipokritët shfaqin besimin, nuk i dëmton dhe nuk i mashtron aspak besimtarët. Edhe pse me këtë hile ata mund të ruajnë të paprekur pasuritë e tyre dhe të shpëtojnë kokën, ata kurrsesi nuk mund t'i shpëtojnë poshtërimin që përjetojnë në shpirtin e tyre, nuk mund t'i shpëtojnë dëshpërimin dhe përlules, që vijnë si pasojë e krenarisë, forcës dhe suksesit që përjetojnë besimtarët në mënyrë të vazhdueshme. Pastaj, në jetën tjetër, për ta është rezervuar një ndëshkim i ashpër, i dhembshëm dhe befasues, si pasojë e mohimit dhe e poshtërsisë së tyre. Megjithatë, për shkak të injorancës dhe mendjelehtësisë që kanë, ata nuk e ndiejnë këtë kërcënim.

- **“Në zemrat e tyre ka sëmundje, dhe Allahu ua shton sëmundjen e tyre.”** Sëmundja për të cilën flitet në këtë ajat është pikërisht sëmundja e dyshimit dhe hipokrizisë. Dije se zemra është e predispozuar të goditet nga dy lloje sëmundjesh, të cilat e nxjerrin atë nga natyra e vet dhe nga pastërtia e natyrshmërisë:

1. sëmundja e dyshimeve të kota, që të çojnë teposhtë, në humbje;

2. sëmundja e epsheve, dëshirave dhe pasioneve të shfrenuara.

Mohimi i Zotit, mosbesimi, hipokrizia, dyshimet dhe sajesat në fe, të gjitha janë simptoma të sëmundjes së dyshimeve të

kota. Ndërsa imoraliteti, dëshirat dhe tendencat drejt shfrenimit, animi nga gjynahet dhe veprimi i tyre janë simptoma të sëmundjes së epsheve dhe pasioneve të shfrenuara. Allahu i Lartësuar, kur këshillon gratë e Profetit (s.a.u.s.) që të jenë të ruajtura dhe të kujdesshme në shfaqjen apo fjalët e tyre, thotë më pas: "...që të mos joshet ai që ka sëmundje në zemrën e tij." [Ahzabë, 32]. Këtu, pra, është fjala për sëmundjen e epsheve të shfrenuara dhe imoralitetit. Kushdo që Allahu i Madhëruar e ruan nga këto dy sëmundje, përfiton, së pari, siguri të plotë dhe besim të patundur, dhe, së dyti, durim kundrejt çdo poshtërsie dhe gjynahu. Këto dy cilësi e ruajnë zemrën të shëndetshme dhe të paprekur.

Thënia e Allahut të Madhëruar rreth munafikëve: "...Në zemrat e tyre ka sëmundje, dhe Allahu ua shton sëmundjen e tyre", na jep të kuptojmë një urtësi të madhe të Tij në lidhje me përcaktimin e veprave të këqija që bëjnë gjynahqarët. Duhet të kuptohet se këto gjynahe që ata bëjnë janë të përcaktuara nga Zoti i Madhëruar, si pasojë e gjynaheve paraardhëse që ata kanë bërë. Pra, këdo që merr guximin të kalojë kufijtë, Allahu i Lartësuar e sprovon me gjynahe të tjera të mëtejshme, të cilat meritojnë ndëshkimin e Tij, sikurse thuhet në suren Enam, ajetet 110,111: "Ne do t'ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (*Shpalljen e Zotit*) për herë të parë, dhe do t'i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre. Edhe sikur t'u dërgonim melekët, t'i bënim të vdekurit t'u flisnin atyre dhe t'i tubonim të gjitha gjërat para tyre, ata përsëri nuk do të besonin, nëse Allahu nuk do të donte. Por shumica e tyre nuk e dinë (*të vërtetën*)." Ndërsa në suren Saf, ajeti 5, Ai thotë: "Por kur ata devijuan, edhe Allahu ua devijoi zemrat. Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull që kalon kufijtë." Në suren Teube, ajetet 75 -78, Allahu i madhëruar thotë: "Ka nga ata, që i janë zotuar Allahut, duke thënë: "Nëse Ai na jep nga mirësitë e Tij, sigurisht që do të japim sadaka dhe

sigurisht që do të bëhemi njerëz të mirë." Por kur Ai u dha nga mirësitë e Veta, ata u bënë kopraccë dhe kthyen shpinën. Prandaj, Ai ua ka hedhur hipokrizinë në zemrat e tyre, deri në Ditën kur do të dalin para Tij, sepse e shkelën premtimin e dhënë Allahut dhe sepse vazhdimisht gënjenin. Vallë, a nuk e dinë ata se Allahu i di sekretet e tyre dhe çdo bisedë të fshehtë dhe se Allahu është Ai që i di të gjitha të fshehtat?" Më tej, po në suren Teube, ajetet 124-126, thuhet: "Sa herë që shpallet ndonjë sure, disa prej tyre thonë: "Kujt ia shtoi besimin kjo sure?" Po. Besimtarëve ua shton besimin dhe ata gëzohen. E, sa u përket atyre, që kanë sëmundje në zemër, ajo ua shton edhe më shumë dyshimin që kanë, dhe ata do të vdesin si mohues. Vallë, a nuk e shohin ata se çdo vit vihen në provë një ose dy herë? E, megjithatë, ata as nuk pendohen, as nuk reflektojnë." Kështu pra, ndëshkimi i poshtërsisë është, ndër të tjera, poshtërsia tjetër që vjen pas saj, ashtu sikundër edhe prej shpërblimit të së mirës, ndër të tjera, është e mira tjetër që vjen pas saj. I Madhëruari thotë: "...dhe atyre që u udhëzuan, Allahu ua shton udhëzimin". [Merjem 76]. Ndërsa për ndëshkimin që i pret ata në jetën tjetër, Allahu i Lartësuar thotë:

- **"Ata do të kenë një ndëshkim të dhembshëm, për shkak të mohimit të tyre."**

Ajetet 11 - 12

11. E kur atyre u thuhet: "Mos shkatërroni në tokë!", ata thonë: "Ne jemi të vetmit përmirësues (*rregullues*)."

12. Në të vërtetë, pikërisht ata janë shkatërruesit, por nuk e ndiejnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **"E kur atyre u thuhet: "Mos shkatërroni në tokë!"** - Këta hipokritë këshillohen që të ndalen nga shkatërrimi që bëjnë në tokë. Ky shkatërrim shfaqet në shumë forma: në formën e kufrit (mohimit të Zotit dhe shpërfilljes së të drejtave të Tij), në formën e veprimit sipas rrugës ku i çon mosbesimi dhe mosbindja e tyre, në

formën e shpërfilljes së urdhrave dhe të kryerjes së veprave të ulëta, në formën e nxjerrjes së sekreteve të muslimanëve, për t'ua treguar ato qafirëve, në formën e miqësisë së tyre me jobesimtarët etj. Por kur ata këshillohen për t'u frenuar nga shkatërimi që bëjnë në tokë,

- **Thonë:** “**Ne jemi të vetmit përmirësues.**” – Kështu, ata bëjnë njëkohësisht dy të zeza: përhapin shkatërimin në tokë dhe këtë shkatërim e paraqesin si rregullim dhe përmirësim, duke e shtrembëruar të vërtetën. Ata shkatërrojnë dhe besojnë se kjo është rruga e drejtë. Ky, pa dyshim, është krim shumë më i rëndë se i atyre që bëjnë poshtërsi, por e dinë dhe janë të ndërgjegjshëm se këto janë poshtërsi. Këta të fundit janë më afër udhëzimit dhe shpresës për t'u kthyer nga rruga e gabuar, sesa ata të parët. Munafikët thonë: “Ne jemi të vetmit përmirësues”. Kështu, ata pretendojnë se të qenurit rregullues (të rendit në tokë) është cilësi e posaçme vetëm për ta, duke nënkuptuar se besimtarët nuk e kanë këtë cilësi. Por Allahu i Madhëruar ua hedh poshtë këtë pretendim, duke thënë:

- “...në të vërtetë, pikërisht ata janë shkatërruesit, por nuk e ndiejnë” – Sigurisht që nuk ka shkatërim më të madh se ai që shkakton e përhap mohimi i Zotit dhe i argumenteve të Tij. A ka shkatërrues më të madh se ai që pengon njerëzit nga rruga e Allahut dhe që përpiqet të mashtrtojë Allahun dhe të zgjedhurit e Tij?! Shkatërrues janë të gjithë ata që miqësohen me këdo që i ka shpallur luftë Allahut dhe Profetit të Tij, të cilët, si pa të keq, pretendojnë paturpësisht se ky quhet rregullim. Po a ka shkatërim më të madh se ky?! Në fakt, ata nuk mund ta ndiejnë dhe kuptojnë këtë, sepse nuk e kanë dijen e nevojshme, që do t'u mundësonte ta kuptonin. Dija (rreth besimit dhe fesë) që ata kanë u vlen thjesht dhe vetëm për një gjë: që të mos kenë asnjë justifikim para Allahut Ditën e Gjykimit. Atyre u janë përcjellë njohuri të mjaftueshme për të hedhur poshtë çdo argumentim dhe

justifikim të tyre para Allahut. Veprimi i poshtërsive është konsideruar si shkatërim, sepse është ai që e shkakton prishjen e të gjitha të mirave në tokë: bimësisë, farërave, frutave, pemëve etj. Shkak i çdo shkatërimi janë veprat e ulëta (dhe kalimi i kufijve të Zotit). Ndërsa rregullimi i tokës nënkupton që ajo të mbushet me mirësi dhe të lulëzojë, si pasojë e bindjes ndaj Allahut dhe e besimit tek Ai. Allahu i Madhëruar i krijoi krijesat veçse për këtë qëllim dhe, pikërisht për këtë arsye, i vendosi në tokë. Ai i krijoi ata dhe u dhuron furnizim dhe të mira të shumta, me qëllim që t'i ndihmojë në bindjen dhe adhurimin kushtuar Atij. Por nëse krijesat veprojnë të kundërtën, atëherë ky është shkatërim, pasi e nxjerr tokën nga natyra e saj, në të cilën ajo është krijuar.

Ajeti 13

13. Dhe kur u thuhet atyre: "Besoni, sikurse besuan njerëzit (e mirë)!" ata thonë: "A të besojmë edhe ne ashtu sikurse besuan mendjehetët?". Në të vërtetë, mendjehetët janë pikërisht ata, por nuk e dinë.

Shpjegimi i ajetit

- **Dhe kur u thuhet atyre: "Besoni, sikurse besuan njerëzit (e mirë)!"** - Kur munafikëve u thuhet: "Besoni edhe ju, me zemër dhe me gojë, sikurse besuan njerëzit e mirë, pra, sikurse besuan sahabët, pasuesit e Profetit (s.a.u.s.)", ata përgjigjen me pretendimin e gënjeshtërt, duke thënë:

- **"A të besojmë edhe ne ashtu sikurse besuan mendjehetët?"** – Të poshtrit! Me fjalën “mendjehetë”, ata kishin për qëllim shokët e Profetit (a.s.). Hipokritët mendonin se imani i sahabëve është pasojë e mendjehetësisë së tyre. Ata mendonin se ishte pikërisht kjo mendjehetësi që i detyroi ata t'i hynin luftës së ashpër me jobesimtarët e, madje, të braktisin edhe atdheun (e pasuritë) e tyre. Mendja e cekët e këtyre fatkeqëve hipokritë i shtyu ata të bënin të kundërtën e asaj që veprouan pasuesit e Profetit (s.a.u.s.). Duke pretenduar mendjehetësinë e sahabëve, ata nënkuptonin se vetë ishin gjykues të zgjuar

e mendimtarë të mëdhenj. Por, përsëri, Allahu i Madhëruar ua hodhi poshtë pretendimin e tyre, duke na treguar se mendjelehtët ishin pikërisht dhe vetëm ata.

- **“Në të vërtetë, pikërisht ata janë mendjelehtët, por nuk e dinë”** - Nuk ka dyshim se vetëm ata janë mendjelehtët. Në të vërtetë, mendjelehtët janë ata, sepse esenca e mendjelehtësisë është: injoranca e njeriut rreth gjërave që janë në dobi të tij dhe veprimi e ndjekja e gjërave që e dëmtojnë atë. Këto cilësi u shkojnë për shtat pikërisht munafikëve, pasi janë në përputhje të plotë me gjendjen dhe veprat e tyre. Ndërsa mençuria e njeriut duket në njohjen e dobive dhe të mirave vetjake. Ajo duket, gjithashtu, në të punuarit pa u lodhur për të fituar dhe përvetësuar çdo gjë të dobishme për veten dhe për t'u larguar dhe shpëtuar nga çdo e keqe dhe rrezik që asaj i kanoset. Këto cilësi u shkojnë për shtat dhe janë në përputhje të plotë me gjendjen e sahabëve dhe të gjithë besimtarëve, si edhe me veprat e tyre. Duhet kuptuar që pretendimet nuk merren në konsideratë, thjesht, për hir të fjalëve boshe dhe të menduarit sipërfaqësor. Ato merren në konsideratë vetëm nëse janë të bazuara në argumentim të fortë dhe analizë të hollë. I Lartësuarit thotë:

Ajetet 14 – 15

14. Kur takohen me ata që besojnë, thonë: “Ne besojmë.”. Por kur veçohen me shejtanët (parinë) e vet, u thonë: “Ne, pa dyshim, jemi me ju. Ne vetëm sa jemi tallur (me besimtarët).”

15. Allahu tallet me ta, duke i lënë të bredhin edhe më shumë në mosbesimin e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

Ky është një shembull që tregon se si ata, si hipokritë që janë, thonë më gojë atë që nuk e ndiejnë në zemrat e tyre.

- **“Kur takohen me ata që besojnë, thonë: “Ne besojmë.”** - Kur ata mblidhen dhe kontaktojnë me besimtarët, shtiren se janë me ta dhe se ndjekin rrugën dhe besimin e tyre (të besimtarëve).

- **“Por kur veçohen me shejtanët (parinë) e vet, u thonë: “Ne, pa dyshim, jemi me ju. Ne vetëm sa jemi tallur (me besimtarët).”** - Porse kur ata veçohen e mënjanohen së bashku me “shejtanët”, pra, me krerët dhe udhëheqësit e tyre në kufër, thonë: "Ne, në të vërtetë, jemi me ju, ndërsa me besimtarët thjesht po tallemi, duke u shtirur se jemi besimtarë dhe se ndjekim rrugën e tyre." Kjo është gjendja e tyre e brendshme dhe e jashtme. Porse këto kurthe dhe mashtrime të poshtira godasin veçse vetë thurësit dhe gatuesit e tyre. I Adhuruari thotë:

- **“Allahu tallet me ta”** - Allahu tallet me ta dhe, duke i braktisur, i lë të bredhin edhe më shumë të çoroditur në mosbesimin e shfrenuar dhe në kalimin e kufijve. Kjo vjen si ndëshkim nga Allahu i Madhëruar, për shkak të talljes së tyre me adhuresit e Tij. Tallja e Allahut me ta bëhet në shumë forma. Ai tallet me ta duke e zburuar në sytë e tyre gjendjen dhe jetën e poshtër e fatkeqe që jetojnë. Madje, me injorancën e tyre, ata mendojnë se janë përshtatur mirë me besimtarët. Kur jeta dhe pasuritë e tyre bëhen të paprekshme, ata mendojnë se po shtiren shumë mirë si besimtarë. Allahu i Madhëruar do të tallet me ta edhe në Ditën e Gjykimit, kur besimtarëve dhe munafikëve do t'u jepet dritë për të ecur mbi Sirat. Por, në momentin që besimtarët fillojnë të ecin të ndriçuar nga drita e tyre, drita që u është dhënë munafikëve shuhet dhe i lë ata të çoroditur në errësirën e plotë, pasi e kishin parë njëherë dritën me sy. Sa e hidhur duket shpresa e humbur, pasi e ke ndier njëherë aq pranë. Për këtë, Allahu i Madhëruar thotë: “Atë Ditë do t'i shihni besimtarët dhe besimtarët tek u ndriçon drita përpara dhe në të djathtë të tyre. (Atyre do t'u thuhet:): “Përgëzim për ju sot janë kopshtet, nëpër të cilët rrjedhin lumenj e ku do të jeni përgjithmonë. Kjo është fitorja e madhe.” Atë Ditë munafikët dhe munafiket do t'u thonë besimtarëve: “Na prisni pak, që edhe të ndriçohemi prej dritës suaj!” Atyre do t'u thuhet: “Kthehuni pas (në dynja) dhe

kërkoni atje ndonjë dritë!” Atëherë, ndërmjet tyre vendoset një mur, që ka një derë. Nga brenda tij është mëshira, ndërsa nga jashtë tij është dënimi. Ata (*munafikët*) u thërrasin (*besimtarëve*): “A nuk kemi qenë edhe ne së bashku me ju!” - “Po, por ju e shkatërruat veten, sepse ju prisnit kob të zi për besimtarët, dyshonit në çështjet e fesë dhe ju mashtroi jeta e dynjasë, derisa ju erdhi (*vdekja*) kaderi i Zotit. Gënjeshitari ju mashtroi rreth Allahut. Sot prej jush (*o munafikë*) nuk pranohet asnjë lloj kompensimi dhe as prej jobesimtarëve. Zjarri është vendi juaj, sepse atë meritoni. Sa përfundim i keq është ai!”. [Hadidë, 12 – 15]. Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...duke i lënë të bredhin edhe më shumë në mosbesimin e tyre”** - Shprehja *‘jemud-duhum’* do të thotë: ua shton edhe më shumë mundësitë vepruese, ose i lejon të vazhdojnë më thellë. Ku? Në ç’aspekt? Përgjigja: *‘fi tuğjânihim’* – “në mosbesimin e tyre”, pra: në tejkalimin e kufijve, me poshtërsi, kufër dhe mosbindje. Fjala tjetër: *‘Jea’mehûn’* domethënë: *‘hallakaten të çoroditur’*. Ata hallakaten të çoroditur, të luhatur dhe gjithmonë të mbushur me mëdyshje dhe dyshime. Kjo është një formë talljeje, me të cilën Allahu i Madhëruar i ‘shpërblen’ ata. Më pas, Allahu i Madhëruar, shfaq thelbin e gjendjes së tyre të vërtetë, duke thënë:

Ajeti 16

16. Këta janë ata që e këmbyen udhëzimin në rrugën drejtë me humbjen. Por tregtia e tyre nuk pati fitim dhe kurrë nuk qenë të udhëzuar në rrugën drejtë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Këta janë ata që e këmbyen udhëzimin në rrugën drejtë me humbjen.** – Ja kështu janë munafikët, të cilët kanë cilësitë e përmendura. Allahu i Lartësuar thotë se ata "...e këmbyen udhëzimin në rrugën drejtë me humbjen." Pra, këta i kanë dhënë përparësi dhe kanë parapëlqyer humbjen, sikurse vepron dikush që dëshiron dhe i pëlqen të blejë një mall, dhe që është gati të

paguajë çmimin më të lartë për ta patur atë mall. Ky krahasim është një nga më të bukurit që jep Allahu i Madhëruar, për të përshkruar gjendjen e munafikëve, të cilët e kanë konsideruar rrugën e humbjes si një mall të shtrenjtë dhe të vyer që duhet blerë, ndërsa, në të vërtetë, ajo është humbja më e skajshme dhe rruga më e frikshme e së keqes. Ndërsa udhëzimin në rrugën e drejtë, që është sukcesi dhe mirësia më e madhe që mund të ketë një njeri, ata e konsiderojnë si një çmim që mund të jepet për të arritur diçka tjetër “më të rëndësishme”. Me fjalë të tjera, ata pranojnë që të shesin udhëzimin, për të blerë humbjen, në shenjë parapëlqimi dhe vlerësimi për këtë të fundit. Kjo, pra, është tregtia e tyre e fëlliqur, dhe ky është ‘fitimi’ i tyre fatkeq.

- **“Por tregtia e tyre nuk pati fitim”**- Nëse ne do ta konsideronim të humbur dikë që këmben një dinar (floriri) për të marrë një dirhem (argjrdi), çfarë do të thoshim për atë që jep një xhevahir për të fituar një dirhem?! Po për atë që, për hir të humbjes, shpenzon ose flak tutje udhëzimin e Allahut, duke treguar në këtë mënyrë se ai preferon trishtimin kundrejt lumturisë?! Këta njerëz parapëlqejnë punët e ulta e të poshtra, kundrejt madhështisë dhe lartësisë së udhëzimit dhe bindjes ndaj Allahut dhe Profetit a.s.. Kjo tregti nuk mund të jetë kurrë fitimprurëse; përkundrazi, humbja e tyre është e tmerrshme. Allahu i madhëruar thotë: “Të dështuar në ditën e kijametit janë ata që e humbën veten dhe familjen e tyre. Dhe ky është ai dështimi i qartë.” [El zumer 15].

- **“Dhe kurrë nuk qenë të udhëzuar në rrugën e drejtë”** - Kjo fjali përforcon faktin se ata janë në humbje të sigurt dhe se kurrë ndonjëherë nuk kanë qenë të udhëzuar. Këto janë cilësitë e tyre të shëmtuara. Allahu i Madhëruar na paraqet një tjetër anë të gjendjes së tyre, duke e qartësuar këtë me një shëmbëllim. Ai thotë:

Ajetet 17 – 20

17. Ata i përngajnë dikujt që kërkon t'i ndizet një zjarr. Por, sapo zjarri e

ndriçon vendin përreth, Allahu ua shuan dritën, dhe i lë mes errësirash, kështu që ata nuk mund të shohin.

18. Të shurdhër, memecë dhe të verbër, dhe kurrë nuk mund të kthehen (në rrugë).

19. Ata, gjithashtu, i përngjajnë dikujt mes një shiu të rrëmbyer prej së larti, plot errësirë, me gjëmime e vetëtima. Ata i fusin gishtat në veshët e tyre prej frikës së vdekjes nga rrufeja. Allahu është gjithpërfshirës i jobesimtarëve (me dijen dhe pushtetin e Tij).

20. Vetëtima gati ua rrëmben shikimin. Sa herë që ajo u bën dritë, ata ecin, ndërsa kur errësohet, qëndrojnë të shtangur. E nëse do të donte Allahu do t'ua merrte dëgjimin dhe shikimin. Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata i përngjajnë dikujt që kërkon t'i ndizet një zjarr.”** - Shembulli më i përshtatshëm që mund të jepet për gjendjen e tyre është ai i një personi që kërkon prej të tjerëve t'i ndezin një zjarr. Përfytyro një njeri që ka nevojë të madhe për të ndezur një zjarr, në errësirën e thellë në të cilën ndodhet, dhe këtë zjarr e kërkon nga dikush tjetër. E kërkon nga dikush tjetër, sepse ai vetë nuk ka lëndë për ta ndezur. Krijimi i këtij zjarri ndriçues është jashtë natyrës, zakonisht dhe mundësive të tij.

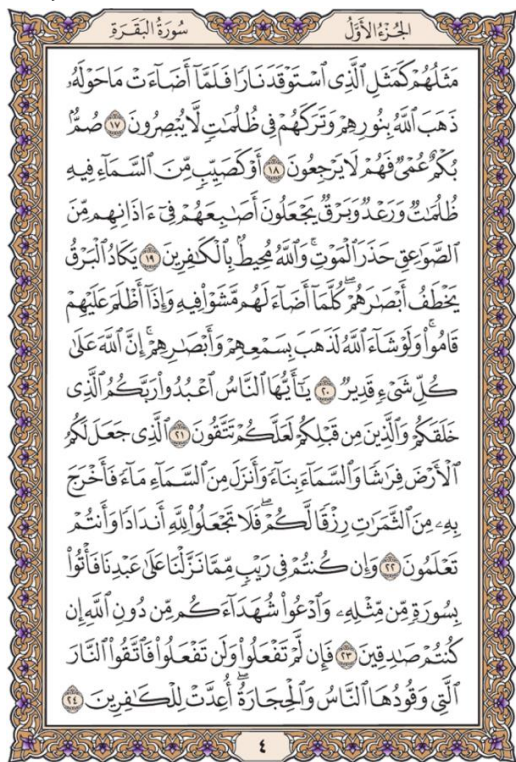
- **“Por, sapo ai e ndriçon vendin përreth...”** - Për një moment, ai ndriçohet prej këtij zjarri, i cili i bën dritë gjithçkaje përreth tij. Kështu, atij i jepet mundësia të vështrijë qartë vendin ku ndodhet. Ky zjarr i ofron atij njëfarë qetësie prej çdo frike dhe ankthi që e rrethon. Duke përfituar prej tij, njeriu gjen një lloj prehjeje. Por pikërisht në atë moment, kur mendon se këtë zjarr e ka bërë pronë të tijën, nga e cila mund të përfitojë si të dojë:

- **“Allahu ua shuan dritën, dhe i lë mes errësirash, kështu që ata nuk mund të shohin.”** – Pra, Allahu i Madhëruar e largon ndriçimin që jep ky zjarr, e bashkë me ndriçimin, edhe gëzimin e shkurtër që

një njeri i tillë përjeton. Ai mbetet i vetmuar në errësirën e madhe të zjarrit që djeg, pasi prej këtij zjarri largohet ndriçimi, por mbetet nxehësia dhe aftësia djegëse. Atëherë, ai përhumbet e endet mes errësirave të pafund. Mbi të ngrihet e frikshme errësira e natës, errësira që krijojnë retë, errësira që krijon shiu dhe errësira e dëshpërimit, që vjen pas largimit të beftë të dritës. A mund ta përfytyrosh gjendjen e këtij të mjeri?! E tillë është shëmbëlltyra e munafikëve. Ata kërkojnë prej muslimanëve zjarin ndriçues të imanit, sepse për ta imani është një cilësi e huaj. Ata përfitojnë diçka nga ky zjarr, ndonëse është i ndezur nga tjetërkush. Me anë të këtij zjarri, ata sigurojnë paprekshmërinë e jetës e të pasurisë së tyre mes besimtarëve. Ky zjarr u jep njëfarë qetësie në jetën e dynjasë. Por pikërisht kur ata janë duke shijuar frytet dhe të mirat e mundit të tjetërkujt, ata i kap befas vdekja, e cila ua ndërpret atë përfitim të vagët prej dritës së besimtarëve. Pas takimit me vdekjen, ata i kaplon tërësisht ankthi, trishtimi dhe ndëshkimi i dhimbshëm. E kështu, ata do të provojnë tmerrin dhe shijen e hidhur të mohimit, të hipokrizisë dhe të çdo lloj poshtërsie tjetër, fillimisht në errësirën e varrit, dhe pastaj në errësirën e zjarrit të Xhehenemit, që do të jetë "vendprehja" e tyre e përjetshme. Vëre me kujdes se si i përshkruan ata Allahu i Lartësuar, kur thotë se ata janë:

- **“Të shurdhër, memecë dhe të verbër,** - Ata janë të shurdhër kundrejt dëgjimit të çdo mirësie, janë memecë që nuk mund të flasin e të thonë kurrë fjalë të mira e të drejta, dhe janë të verbër për të parë të vërtetën e qartë.

- **“...dhe kurrë nuk mund të kthehen (në rrugë).”** - Ata nuk e ndërrojnë rrugën e tyre, për shkak se ata e kanë braktisur të vërtetën (dritën), pasi e kanë njohur njëherë atë. Kështu që, ata kurrë nuk kanë për të kthyer rrugë. Ndryshe ndodh me dikë që është në humbje për shkak se nuk e njeh të vërtetën. Ky është më pranë udhëzimit, dhe shpresat

e tij për t`u kthyer janë më të shumta. Allahu i Madhëruar jep edhe një shembull tjetër për të qartësuar gjendjen e munafikëve, duke thënë:

- **“Ata, gjithashtu, i përngjajnë dikujt mes një shiu të rrëmbyer prej së larti,...”**

– Pra, rasti i tyre mund të ilustruhet edhe me një shembull tjetër: Me një njeri që ndodhet mes një shiu të dendur e të rrëmbyer, që bie nga qielli.

- **“...plot errësirë, me gjëmime e vetëtima”**. – Domethënë, ai është i mbuluar nga errësira të shumta njëra mbi tjetrën: nga errësira e natës, nga errësira e reve dhe errësira e shiut.

- **“...me gjëmime”**- Pra, ai dëgjon edhe oshtimën e frikshme të bubullimës, që buron nga retë.

- **“...e vetëtima”** - Ky njeri sheh herë pas here edhe dritën që shkrepnin nga mesi i errësirave të reve. Në të tilla situata:

- **“Ata i vendosin gishtat në veshët e tyre, prej frikës së vdekjes nga rrufeja”**. Ky është një përshkrim tjetër i gjendjes së munafikëve. Ata, kur dëgjojnë Kur’ânin,

urdhurat dhe ndalesat e tij, premtimet dhe kërcënimet e përmendura në të, vendosin gishtat në veshë për të mos lejuar dëgjimin e tyre. Ata tmerrohen nga kërcënimet e Kur’ânit dhe i shqetëson çdo premtim që gjendet në të, prandaj ua kthejnë shpinën fjalëve të tij, duke e urryer shumë këtë gjendje. E tillë është edhe gjendja e njeriut në mes të shiut të rrëmbyer, që furishëm zbret nga qielli. Ai i zë veshët me gishta nga frika e vdekjes. Por nëse për këtë të fundit shpresohet ndonjë mundësi shpëtimi, për munafikët nuk ka asnjë shans për të shpëtuar, sepse:

- **“Allahu është Gjithpërfshirës i jobsimitarëve”** - E si mund t`i shpëtojnë ata Allahut të Madhëruar e të Plotfuqishëm, i Cili është Gjithpërfshirës dhe i Pashmangshëm, në aspektin e dijes dhe të pushtetit që ka mbi ta? Ata nuk mund t`i fshihen dijes dhe shikimit të Tij, ashtu sikurse nuk mund t`i shpëtojnë forcës dhe pushtetit të Tij absolut mbi gjithçka. Ai ua llogarit dhe ua regjistron të gjitha veprat atyre, dhe shpërblimin ka për t`ua dhënë të plotë. Duke qenë se ata e meritojnë shurdhërinë, memecërinë dhe verbërinë ndaj udhëzimit, duke qenë se ata e meritojnë plotësisht që t`u mbyllën dyert e besimit para syve, atëherë Allahu i Madhëruar i kërcënon me një masë tjetër të dhimbshme, kur thotë:

- **“Vetëtima gati ua rrëmben shikimin. Sa herë që ajo u bën dritë, ata ecin, ndërsa kur errësohet, qëndrojnë të shtangur. E nëse do të donte Allahu do t`ua merrte dëgjimin dhe shikimin.”** - Sikur të dëshironte Allahu i Madhëruar, Ai do t`ua hiqte edhe dëgjimin e shikimin fizik. Ky është kërcënim me një ndëshkim që mund të zbresë që në këtë jetë, para vdekjes. Pra, le të jenë më të kujdesshëm dhe më të përbajtur me hipokrizinë dhe të keqen që ata shfaqin.

- **“Allahu, është i Plotfuqishëm për gjithçka”** - Të jeni të sigurt se Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka. Atij nuk i shpëton dot asgjë. Pushteti i Tij absolut i jep

të drejtën dhe mundësinë që, nëse dëshiron diçka, e kryen, dhe askush nuk e kundërshton dhe nuk mund ta ndalojë Atë. Në këtë ajet, dhe në të tjerë të ngjashëm me të, gjejmë një argument shumë të fuqishëm kundër një grupi të humbur e të devijuar, të quajtur *Kaderie*, të cilët pretendojnë se veprat e robit janë jashtë pushtetit të Allahut të Lartësuar (pra, nuk janë të nënshtruara dhe nën ndikimin e pushtetit të Tij). Ky ajet tregon qartë se edhe veprat e tyre futen te fjala e Allahut: *'In-nall-llâhe alâ kul-li shejin kadîr'* (Allahu, është i Plotfuqishëm për gjithçka).

Ajetet 21 - 22

21. O njerëz! Adhurojeni Zotin tuaj, i Cili ju krijoi ju dhe ata që ishin para jush që të bëheni të devotshëm!

22. (Allahu është) Ai që tokën e bëri shtrat (vendbanim) për ju dhe qiellin kulm (mburojë); që prej qiellit ju lëshon ujë, nëpërmjet të cilit ju siguron lloje frytësh, si furnizim për ju. Atëherë mos adhuroni askënd tjetër përveç Allahut kur ju e dini (të vërtetën)!

Shpjegimi i ajeteve

- **“O njerëz! Adhurojeni Zotin tuaj...”** - Ky është një urdhër gjithëpërfshirës, që u drejtohet të gjithë njerëzve, për një çështje që, në kuptimin e saj, është po ashtu gjithëpërfshirëse. Kjo çështje, për të cilën urdhërohen të gjithë njerëzit është adhurimi (ose ibadeti). Ky term përfshin tri aspekte kryesore, që janë:

1. Zbatimi rigoroz i urdhrave të Allahut të Lartësuar.

2. Largimi nga të gjitha ndalesat e Tij.

3. Pranimi, pohimi dhe besimi i plotë dhe pa mëdyshje te çdo lajm e kumt i ardhur prej Allahut të Lartësuar. Allahu Krenar e i Lartësuar i urdhëron njerëzit t'i përkushtohen asaj çështjeje, për hir të së cilës Ai i krijoi. Allahu i Madhëruar thotë në suren Dhariat, ajeti 56: “Unë i krijova xhindët dhe njerëzit veçse që të më adhurojnë”. Më poshtë, Allahu i Madhëruar shpjegon përse Ai duhet adhuroar si Një i vetëm, duke u kujtuar dhe u qartësuar

njerëzve se vetëm Ai është Zoti i tyre, i Cili kujdeset për ta, duke u mundësuar mirësi të pafundme.

- **“...i Cili ju krijoi ju dhe ata që ishin para jush!”** – Pra, Ai ju krijoi ju dhe të parët tuaj, kur nuk ekzistonit fare; Ai ju solli në ekzistencë. Por cili është qëllimi i këtij adhurimi? I Madhëruari thotë:

- **“që të bëheni të devotshëm ...”** - Kjo frazë mund të kuptohet në dy mënyra:

1. Nëse ju ia kushtoni adhurimet tuaja veç Allahut, të Vetmit dhe Absolutit, ju do të jeni të ruajtur dhe të sigurt nga zemërimi dhe ndëshkimi i Tij, sepse keni vepruar pikërisht atë gjë që e largon nga ju zemërimin dhe ndëshkimin e Tij.

2. Nëse ju ia kushtoni adhurimet tuaja vetëm Allahut të Lartësuar e të Pashoq, ju jeni bërë të devotshëm e, sigurisht, ndër të shpëtuarit. Të dyja kuptimet janë të sakta dhe, në fund të fundit, rrjedhin nga njëra-tjetra, sepse kush bën adhurim të pastër dhe të plotë veç për Allahun, është edhe i devotshëm, dhe kush është i devotshëm, sigurisht që ka shpëtuar prej zemërimit dhe ndëshkimit të Allahut të Lartësuar. Më tej, i Madhëruari vazhdon të na tregojë mirësitë e Tij:

- **(Allahu është) Ai që tokën e bëri shtrat (vendbanim)** – Kuptimi është: Mirësitë e Tij, të shfaqura apo të fshehta qofshin, vërshojnë pafundësisht e pandërprerë mbi ju. Ai e bëri tokën për ju të qëndrueshme dhe të qetë, si shtrat, që të sistemoheni dhe të gjeni prehje në të. Ju qëndroni të qetë në të, ndërtoni banesat tuaja, kultivoni ushqimet tuaja dhe nxirrni prej saj furnizimet e nevojshme për jetën. Mbi këtë tokë ndërtoni edhe rrugët ku ecni, për të përfutur nga të mirat e saj, e shumë e shumë të mira të tjera, të cilat i di Allahu i Lartësuar.

- **“...dhe qiellin kulm (mburojë)”**- Ndërsa qiellin, Allahu i Madhëruar e bëri si ndërtesë dhe fortesë mbrojtëse për vendqëndrimin tuaj, për tokën ku jetoni. Allahu i Madhëruar e mbushi këtë qiell me dobi të shumta, të cilat janë të

domosdoshme për jetën tuaj në tokë dhe për vazhdimësinë e saj. A nuk e shihni diellin, hënë, yjet etj.?

- **“... që prej qiellit (*semāun*) ju lëshon ujë, nëpërmjet të cilit ju siguron lloje frytësh”** - Çfarë quhet *semāun* (qiell)? *Semāun* quhet gjithçka që qëndron apo ekziston sipër teje. Për këtë arsye, shpjeguesit e Kur'ānit kanë thënë se me fjalën '*semāu*' këtu nënkuptohen retë, prej të cilave, Allahu i Madhëruar lëshon shiun.

- **“...nëpërmjet të cilit ju siguron lloje frytësh”** - Me anë të këtij uji, prodhohen shumë fryte të tokës. Me këtë ujë rriten dhe zhvillohen të gjitha prodhimet e tokës, duke filluar prej drithërave, frutave, perimeve, vreshtave, hurmave, agrumeve etj.

- **“...si furnizim për ju”** - Të gjitha këto mirësi Allahu i ka krijuar për ju, thjesht dhe vetëm që ju të ushqeheni dhe të përfitoni kënaqësi pas kënaqësish në këtë jetë, që po kaloni mbi tokë.

- **Atëherë mos adhuronit askënd tjetër përveç Allahut kur ju e dini (të vërtetën)!**

– Pra, mos i përshkruani Allahut shokë e partner në adhurimin ndaj Tij! Mos i konsideroni asnjë si të ngjashëm, të njëjtë dhe të barabartë me Të! Mos merrni si të barabartë a të njëjtë me Allahun asgjë e asnjë prej krijesave, në asnjë këndvështrim! Nuk ka ndonjë krijesë që të jetë e barabartë apo e njëjtë me Allahun, dhe që të meritojë adhurimin tuaj. Asnjë krijesë nuk duhet adhuruar, por adhurohet vetëm Allahu. Asgjë nuk e meriton dashurinë tuaj, sikurse e meriton Allahu. E si mund të meritojnë krijesat adhurimin dhe dashurinë tuaj, kur ato, sikurse dhe ju, janë të krijuara, të nënshtruara, nevojtare në vetvete? Ato vetë kanë nevojë për furnizimin e Allahut. Ato nuk kanë asnjë grimcë të vogël pushteti, as në qiej e as në tokë, dhe nuk kanë asnjë lloj mundësie për t'ju sjellë juve dobi apo dëm.

- **kur ju e dini (të vërtetën)**– Pra, mos i bëni këto gabime, kur ju e dini shumë mirë se Allahu i Madhëruar është Absolut dhe nuk ka të ngjashëm dhe të barabartë me Të, që të meritojë adhurimin tuaj. Askush nuk

mund t'i afrohet Madhësisë së Tij, as në aspektin e krijimit, furnizimit, administrimit dhe rregullimit të çështjeve të gjithësisë, dhe as në aspektin e meritueshmërisë së adhurimit dhe dashurisë së krijesave për Të. Atëherë, si është e mundur që ju adhuronit dhe u shprehni dashurinë zotave të tjerë, pas dijes dhe sigurisë që keni krijuar për çështjet e sipërpërmendura?! Kjo po, që konsiderohet si çudia e çudirave dhe si mendjelehtësi e paparë. Ky ajet përmban në vetvete disa çështje:

1. Urdhrin për të adhuruar një Zot të vetëm.
2. Ndalimin nga adhurimi i çdo gjëje tjetër veç Tij.

3. Ai është provë e qartë dhe e padiskutueshme, që vërteton detyrueshmërinë e adhurimit të Allahut të Madhëruar.

4. Ai dëshmon se çdo adhurim që kryhet dhe i përkushtohet dikujt tjetër veç Allahut, është i kotë dhe i pavlefshëm.

5. Në këtë ajet përmendet dhe vërtetohet *teuhidi rububije*, ose besimi se Allahu i Lartësuar është Unik, i Vetëm dhe Absolut, në aspektin e krijimit, furnizimit, administrimit dhe rregullimit të çështjeve të krijesave.

6. Ky ajet është ftesë për njerëzit që, ashtu sikurse ata pohojnë dhe janë të sigurt se Allahu i Lartësuar është i Vetëm, Unik, Absolut dhe i Pakrahasueshëm në aspektin e krijimit, furnizimit, administrimit dhe rregullimit të çështjeve të krijesave, në të njëjtën mënyrë duhet të pohojnë dhe të besojnë bindshëm, se ai është Unik, i Vetëm, Absolut dhe i Pakrahasueshëm edhe në aspektin e meritës së adhurimit. Ai është argumenti më i qartë logjik që, nga njëra anë, dëshmon unifikimin e Allahut në çdo aspekt dhe, nga ana tjetër, dëshmon kotësinë e adhurimit të të gjithë atyre që konsiderojnë si Zot dikë tjetër veç Allahut.

7. Ky ajet hedh poshtë shirkun, me të gjithë përmasat dhe format e tij. Më pas Allahu i Madhëruar thotë:

Ajetet 23 – 24

23. Nëse jeni në dyshim rreth asaj që Ne ia shpallëm adhuruesit Tonë (rreth Kur'ânit), atëherë paraqitni ju një kapitull të ngjashëm, si ai (Kur'âni), madje i ftoni (për ndihmë) të gjithë zotat që ju adhuron përveç Allahut, nëse vërtet jeni të sigurtë!

24. E në mos e paçit bërë (deri tani), e as që do ta bëni kurrë (edhe në të ardhmen), atëherë ruajuni Zjarrit, lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët! Ai është përgatitur për jobesimtarët.

Shpjegimi i ajeteve

- “Nëse jeni në dyshim rreth asaj që Ne ia shpallëm adhuruesit Tonë...”- Allahu i Madhëruar u drejtohet këtu botës së atyre kryeneçëve, që janë rebeluar kundër profetëve, në përgjithësi. Ai u drejtohet atyre që refuzuan ftesën e Profetit të fundit, duke pretenduar se ai ishte mashtrues dhe trillues, duke u thënë: “Nëse ju, o kryeneçë, kundërshtarë dhe refuzues të Profetit, jeni në mëdyshje dhe të lëkundur në lidhje me atë çka Ne i shpallëm adhuruesit tonë (Muhamedit a.s); nëse nuk jeni të qartësuar a është ajo rruga e vërtetë apo ndonjë rrugë tjetër, atëherë ejani t’i japim zgjidhje kësaj çështjeje njëherë e mirë. Le ta zgjidhim këtë situatë në mënyrë të qartë dhe të drejtë. Ky është Muhamedi (a.s). Ai është si ju, një njeri i thjeshtë. Nuk njihet si më oratori, dhe më i pushtetshmi mes jush. Ju e njihni shumë mirë atë, sepse ai u rrit dhe u edukua mes jush. Ju jeni të sigurt që nuk di as shkrim, as këndim (lexim). Ky njeri pretendon që libri të cilin po jua paraqet, vjen dhe i shpallet prej Allahut. Ndërsa ju e refuzoni një fakt të tillë, duke mëtuar se ai vetëm shpif dhe trillon.”

- “...atëherë paraqitni ju një kapitull të ngjashëm me të (Kur'âni), madje ftojini (për ndihmë) të gjithë zotat që ju adhuron përveç Allahut, nëse vërtet jeni të sigurtë” – Nëse vërtet jeni të sigurt në atë që thoni, sillni, pra, ju një kapitull, që t’i afrohet hijes së këtij libri. Madje, për këtë projekt, thirrni në ndihmë kë të doni e kë të mundni prej specialistëve të kësaj lëmie. Aq

më tepër që ju njiheni si elita e elokucencës dhe krijimtarisë letrare. Aq më tepër që jeni ndezur zjarr nga urrejtja dhe armiqësia kundër këtij Profet. Nëse mund të krijoni një kapitull të vetëm që t’i afrohet kësaj madhështie, atëherë pretendimi juaj qëndron.

- “E në mos e paçit bërë (deri tani), e as që do ta bëni kurrë (edhe në të ardhmen)”

- Por nëse ju dështoni, me plot kuptimin e fjalës, – dhe kurrë s’keni për t’ia arritur një diçkaje të tillë, se ky është thjesht një supozim, – atëherë kjo ka për të qenë një shenjë e madhe dhe e kthjellët, që tregon vërtetësinë e pretendimit të tij, që është Profet i Zotit të botëve. Kjo do të vërtetonte edhe saktësinë e shpalljes që i vjen nga Zoti. E nëse profetësia e tij vërtetohet, atëherë bëhet detyrë për ju që ta besoni atë dhe që të zbatoni programin e jetës që atij po i shpallet. Nëse ju nuk e bëni realitet projektin tuaj, - që kurrë s’ka për t’u bërë realitet, - atëherë Allahu i Madhëruar ju kujton Zjarrin, nga i cili duhet të ruheni. I Madhëruari thotë:

- “...atëherë ruajuni Zjarrit, lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët!”

- Një zjarr i tillë nuk mund të ketë shembull në këtë jetë.

- “Ai është përgatitur për jobesimtarët.”

– Domethënë, ai është përgatitur për mohuesit: për ata që mohuan Allahun dhe që refuzuan profetët. Atëherë, duhet të jeni shumë të kujdesshëm kur ta mohoni atë, në momentin që ju jeni të sigurt se Muhamedi është Profeti i Allahut. Ky ajet dhe të tjerë me të njëjtin kuptim si ai, quhen ndryshe edhe si "ajetet e sfidës". Me këto ajete sfidohen të gjitha krijesat, të cilat gjithmonë do të jenë të paafta për t’i bërë ballë kësaj sfide. Ato kurrë nuk do të mund ta përballojnë sfidën e Profetit të fundit, për të krijuar ndonjë vepër tjetër si Kur'âni, apo të ngjashëm e të përafërt me të. I Madhëruari thotë në suren Isra, ajeti 88: “Thuaj (o Muhamed): “Sikur njerëzit dhe xhindet të bashkoheshin të gjithë bashkë, për të sjellë një Kur'ân si ky, nuk do të mund t’ia arrinin

kurrë të sillnin as një të ngjashëm me të edhe po ta ndihmonin njëri tjetrin”. A ka logjikë që të pranojë se fjala e një krijese prej dheu mund t'i përngjasojë fjalës së Sunduesit dhe Mbretëruesit Absolut?! Ku mund ta gjejë pushtetin, forcën dhe mundësinë i varfri e i nevojshmi nga çdo këndvështrim, që të sjellë një fjalë, që të jetë si fjala e Absolutit?! Ai (Kur'âni) është fjala e Madhështorit në çdo aspekt. Kjo pra, është jashtë logjikës dhe jashtë mundësisë njerëzore. Çdokush që e njuh sadopak artin e fjalës, njohuritë gjuhësore dhe stilistikën, nëse krahason madhësinë e këtij Kur'âni me fjalën e çdo artisti qoftë, do të zbulojë çudira.

Me fjalën e Allahut të Lartësuar: **“E në qoftë se jeni në dyshim rreth asaj që Ne ia shpallëm adhuruesit Tonë...”** e deri në fund, kuptojmë se për atë njeri që ka veç një lloj dyshimi a paqartësie që e pengon, ekziston shpresa e udhëzimit në rrugën e drejtë dhe e largimit nga rrugët e humbjes. Ky njeri i çoroditur, i paqartë dhe i paaftë që të dallojë të vërtetën nga e gabuara dhe e kota, nëse i sqarohet e vërteta me argumente bindëse dhe nëse është i singertë në zbulimin e së vërtetës, ai ka shumë shpresa që të udhëzohet dhe të gjejë rrugën e drejtë.

Ndërsa kokëfortët e kryeneçët, nga ana tjetër, që e njohin të vërtetën dhe e braktisin atë, nuk mund të kthehen nga rruga e humbjes. Këta e braktisin dhe e shpërfillin të vërtetën pasi e kanë njohur mirë atë dhe pasi janë siguruar plotësisht rreth saj. Këta janë të vetëdijshëm për veprat që kryejnë dhe për vendimet që marrin, prandaj nuk ka ndonjë mundësi që të kthehen dhe të shpëtojnë nga humbja ku janë zhytur. Të njëjtën gjë themi edhe për atë që ka dyshime rreth të vërtetës dhe që nuk është i singertë në përpjekjet për ta zbuluar dhe për ta ndjekur këtë të vërtetë. Pra, edhe ky lloj njeriu, vështirë se mund të ketë sukses në gjetjen e rrugës së drejtë dhe në pasimin e saj.

Përshkrimi i Profetit (s.a.u.s) nga Allahu i Madhëruar me cilësinë e adhuruesit, kur

thotë: *“alâ abdinâ”*- “adhuruesit Tonë”, na jep një mësim shumë të rëndësishëm. Përmendja e kësaj cilësie, pikërisht në këtë moment madhështor të sfidës, tregon se ajo ishte cilësia më e vyer dhe më e lartë që mundi të arrinte Profeti (s.a.u.s). Profeti (s.a.u.s.) e arriti atë gradë të lartë, të cilën nuk e kishte arritur askush nga të parët dhe as nga të fundit, pikërisht me adhurimet që ia përkushtoi Allahut të Lavdëruar. Me të njëjtën cilësi e ka përshkruar Allahu i Madhëruar Profetin (s.a.u.s.) edhe në momentin kur flet për natën e Israsë, në suren Isra, ajeti 1: “I Dëlirë (*e i Lavdëruar*) qoftë Ai, që e mbarti adhuruesin e Tij (*Muhamedin a.s.*) natën nga Xhamia e Shenjtë (*Qabeja*) drejt xhamisë "Aksa" (*në Palestinë*), rrethinat e së cilës Ne i kemi bekuar, për t'i treguar atij disa nga Shenjat Tona! Vërtet, Ai Dëgjon e Sheh gjithçka.” Po kështu e ka cilësuar edhe në momentet kur flitet për zbritjen e Shpalljes: “I Madhëruar qoftë Ai, që ia ia zbriti Dalluesin (*Kur'ânin*) robit të vet (*Muhamedit*), që të jetë paralajmërues për të gjithë botën!” [Furkanë, 1].

Fjala e Allahut të Madhëruar rreth Xhehenemit: “Ai është përgatitur për jobesimtarët”, si dhe ajete të ngjashme me të, dëshmon për disa çështje:

1. Ky ajet është mbështetje e mendimit të pasuesve të Sunetit dhe Xhematit, të cilët besojnë se Xheneti dhe Zjarri janë të krijuar tashmë, ndryshe nga ç'mendojnë mutezilët.
2. Ky ajet tregon se muslimanët që e besojnë Allahun si Një të vetëm, edhe nëse kryejnë ndonjë gjynah të madh, nuk kanë për të qëndruar përjetësisht në Zjarr. Nëse muslimanët gjynahqarë do të qëndronin në Zjarr përjetësisht, atëherë do të ishte gabim të thuhej që: “është përgatitur për jobesimtarët”, pra, që Zjarri është përgatitur (si vendqëndrim i përhershëm) vetëm për qafirët. Ky është edhe mendimi i pasuesve të Sunetit dhe Xhematit, ndryshe nga ç'mendojnë huarixhët dhe mutezilët. Ky ajet argumenton edhe faktin se ndëshkimi bëhet i meritueshëm nga shkaqe të

ndryshme. Shkak për ndëshkim mund të jetë kufri (mohimi i Zotit), por dhe të gjitha poshtërsitë e gjynahet, në larmishmërinë e tyre.

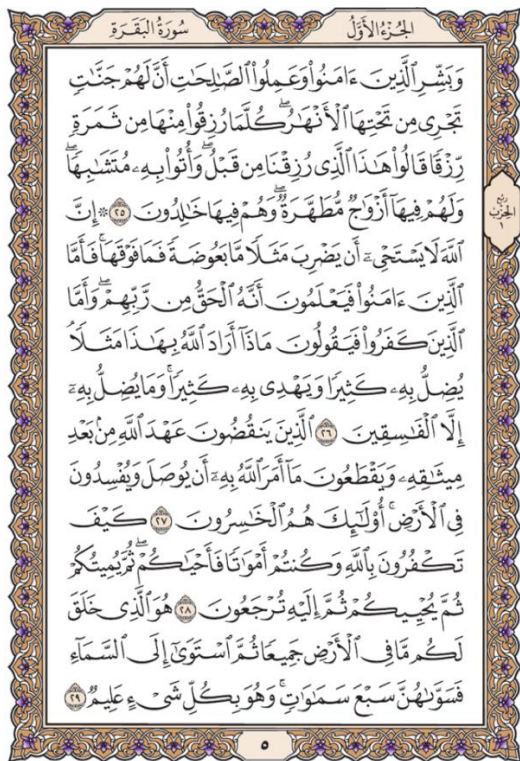
Ajeti 25

25. Përgëzoi ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, se do të kenë xhenete, në të cilat rrjedhin lumenj. Sa herë që u jepet ndonjë ushqim nga frutat e tij, ata thonë: “Të tilla mirësi na janë dhuruar edhe më parë”. Atyre u dhurohen mirësi të ngjashme. Atje do të kenë bashkëshorte të pastra. Ata do të jenë atje (në Xhenet) përjetësisht.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar, pasi përmend ndëshkimin e atyre që refuzojnë besimin tek Ai, vijon me shpërblimin e besimtarëve, që e shoqërojnë besimin me vepra të mira. Kjo është një mënyrë tërheqëse dhe e urtë, që Allahu i Madhëruar e përdor në të gjithë Kur'ânin. Ai përmend njëra pas tjetrës shpërblimin dhe kërcënimin, me qëllim që robi të përjetojë vazhdimisht edhe shpresën, edhe frikën ndaj Krijuesit. Allahu i drejtohet Profetit (s.a.u.s) dhe çdokujt që kryen misionin e tij, si dijetarët, thirrësit në fe etj., duke u thënë që:

- **“Përgëzoi ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira...”** – Pra, përgëzo ata që besojnë me zemrën dhe me gjuhën e tyre, dhe bëjnë vepra të mira me gjymtyrët e tyre, domethënë ata që vërtetojnë me punë të mira, atë që e besojnë me zemër dhe e shprehin me gojë. Allahu i Madhëruar i ka cilësuar veprat e mira, të cilat janë treguese të imanit, duke përdorur fjalën “*sâlihât*”, që do të thotë “përmirësues, rregullues”. Ai ka përdorur këtë fjalë, sepse vepra të tilla bëhen shkak që gjendja e adhuruesit të rregullohet dhe të përmirësohet hap pas hapi. Me të tilla punë rregullohen dhe përmirësohen çështjet e kësaj jete dhe të jetës tjetër, që do të kalojë besimtari. Me të tilla punë zbukurohet jeta e kësaj bote dhe jeta e amshuar. Me të tilla punë largohen nga besimtari të gjitha gjendjet dhe cilësitë e këqija, dhe ai bëhet i denjë që të llogaritet

mes të mirëve. Këta të mirë (*sâlihîn*) janë pikërisht ata, që do të meritojnë të qëndrojnë dhe të shijojnë lumturinë pranë Mëshiruesit, në xhenetet që Ai ka përgatitur. Allahu i Lartësuar urdhëron dhe thotë që përgëzoini ata se:

- **“...se do të kenë xhenete...”** – Domethënë, do të kenë kopshte me bimë dhe pemë të çuditshme, me fruta të këndshme dhe hije të gjera. Degët e pemëve dhe bimët kacavjerrëse që gjarpërojnë në to, bëjnë që këto kopshte të quhen “*xhennâtin*”, që do të thotë: “*diçka e fshehur*”, pasi në to, për shkak të dendësisë së bimësisë dhe të pemëve të shumta, banorët e lumtur lëvizin pa u dukur. Kush do të hyjë në to, do të përjetojë gëzimin dhe lumturinë e asaj jete. Një bukuri tjetër që ndodhet dhe që shijohet në këto xhenete është edhe ekzistenca e lumenjve që rrjedhin në to. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“në të cilët rrjedhin lumenj”.** – Pra, në këto kopshte rrjedhin lumenj. Këta lumenj janë të llojeve të ndryshme: lumenj prej uji, prej qumështi, prej mjalti apo prej pijesh të

këndshme. Këta lumenj burojnë dhe shpërthejnë kudo ku besimtarët i kërkojnë dhe i dëshirojnë. Besimtarët e drejtojnë rrjedhën e këtyre lumenjve ku të dëshirojnë, dhe prej tyre ujitet e gjithë bimësia e xhenetit, për të gëluar me plot fruta të këndshme e të shumëllojshme.

- **“Sa herë që u jepet ndonjë ushqim nga frutat e tij, ata thonë: “Të tilla mirësi na janë dhuruar edhe më parë”** - Sa herë që ata furnizohen me ndonjë frut prej Xhenetit, thonë: “Këtë furnizim e kemi përjetuar edhe më parë”, domethënë: Këto fruta janë të të njëjtit lloj dhe cilësi. Të gjitha janë të njëjloshme për sa i përket pamjes së këndshme dhe shijes së mrekullueshme. Nuk do të ketë ndonjë frutë që do të qëndrojë poshtë të tjerëve nga cilësitë, dhe nuk do të ketë moment që ata ta kalojnë pa shijuar dhe pa përjetuar kënaqësi në shijimin e këtyre frutave.

- **“Atyre u dhurohen mirësi të ngjashme (për nga bukuria dhe madhështia e tyre)”** - Disa thonë që kuptimi këtu është se ushqimet janë të ngjashme në emrat e tyre, por të ndryshme në shije. Disa thonë që janë të ngjashme në ngjyrë, por të ndryshme në emërtimet e tyre. Të tjerë thonë që ato janë të ngjashme me njëra-tjetrën në pamjen e tyre të bukur dhe në shijen e kënaqësinë që sjellin. Ndoshta ky shpjegimi i fundit është më i saktë për t'u pranuar. Allahu i Madhëruar, pasi flet për vendqëndrimet e tyre, vijon më tej me gratë e besimtarëve, të cilat i përshkruan me cilësinë më të goditur, më përmbledhëse, më të shkurtër dhe më të qartë, duke thënë:

- **“Atje do të kenë bashkëshorte të pastra”** - Allahu i Lartësuar, përsosmërinë e bashkëshorteve të besimtarëve e jep me cilësinë “të pastra”. Fjala *“mutahherah”* (të pastra) është në trajtën e pashquar (në arabisht), dhe kjo të jep të kuptosh se pastërtia e tyre nuk është e përcaktuar ose e kufizuar vetëm në këtë apo atë aspekt. Allahu i Lartësuar nuk ka thënë që ato janë të pastra dhe të ruajtura nga ajo apo kjo mangësi. Kjo, pa dyshim, është bërë me

qëllim që fjala të përfshijë të gjitha dimensionet e pastërtisë dhe përsosmërisë së atyre grave. Ato janë të pastra dhe të përsosura në aspektin e moralit të tyre, të fizikut, të fjalëve që thonë, të vështrimeve që dhurojnë etj. Nëse flasim për moralin dhe sjelljen e tyre, ato janë thellësisht shprehëse që në pamjen e tyre. Pamja e tyre shpreh thellë dashurinë për burrat e tyre. Megjithatë, këtë dashuri ato dinë ta shprehin jo vetëm me pamje, por edhe me mënyra të tjera: si me sjelljen apo me moralin e tyre. Të këndshme janë fjalët e bukura dhe të ëmbla që ato u përcjellin burrave të tyre. Ato kanë një edukatë të shkëlqyer fjalësh dhe veprimesh, që i kënaqin pa masë burrat e tyre. Fiziku i tyre është, gjithashtu, i pastër nga çdo lloj mangësie e dobësie, siç mund të jenë menstruacionet, lehonja, jashtëqitjet e çdo lloj sekrecioni i pëshpërtë. Ato janë të pastra nga çdo lloj arome e pakëndëshme. Fiziku i tyre është i përsosur dhe me bukuri të rrallë. Edhe sikur t'i hetosh me vëmendje, nuk do të gesh tek ato asnjë mangësi apo shëmtim. Ato janë të mirat, të bukurat. Ato janë të pastra në fjalët që thonë dhe në vështrimet që dhurojnë. Ato, me vështrimet e përqendruara te burrat e tyre, tregojnë se janë të mahnitura pas tyre dhe kurrë nuk thonë fjalë të shëmtuara. Në këtë ajet janë përmendur: përgëzuesi, i përgëzuari, përgëzimi dhe shkaku i përgëzimit. Kështu, përgëzuesi është Profeti dhe kushdo që kryen misionin e tij, nga pjesëtarët e këtij umeti. Të përgëzuar janë besimtarët që bëjnë vepra të mira. Përgëzime janë xhenetet e përshkruara, me cilësitë e lartpërmendura. Kurse shkaku që bën të mundur të fitohet ky përgëzim është besimi i shoqëruar me vepra të mira. Nuk ka asnjë mundësi përgëzimi pa iman dhe pa vepra të mira. Ky është përgëzimi më i madh i bërë nëpërmjet më të mirit të krijesave, që arrihet me mjetin më të shkëlqyer. Ajeti tregon se është e pëlqyeshme të përgëzosh besimtarët dhe të bëhesh shkak që ata të motivohen për vepra të mira, duke iu kujtuar shpërblimin

që i pret. Veprat e mira bëhen më të thjeshta dhe më të dashura kur kujton shpërblimin e Allahut. Përgëzimi më i madh që përjeton njeriu në këtë jetë është suksesi që i jepet atij për të besuar dhe për të bërë vepra të mira.

- **“Ata do të jenë atje përjetësisht”.** - Pas përgëzimit të mësipërm, vjen përgëzimi në momentin e vdekjes dhe, pas vdekjes, vjen takimi me mirësitë e përjetshme, të premtuara nga Allahu i Madhëruar. E lus Allahun e Lartësuar që të na bëjë edhe neve prej të përgëzuarve. I Lartësuar thotë:

Ajetet 26 – 27

26. Allahut nuk i vjen turp që të marrë çfarëdo shembulli, qoftë ajo mushkujë a diçka edhe më e imët se ajo. Ata që besojnë e dinë se ai (shembull) është “e vërteta” nga Zoti i tyre. Ndërsa ata që mohojnë do të thonë: “Ç’do të thotë Allahu me këtë si shembull?” Me atë (shembull) Ai bën që shumë të humbin, e shumë i udhëzon në rrugën e drejtë. Por, në të vërtetë, Ai nuk humb askënd tjetër, përveç atyre që braktisin rrugën e Tij;
27. ata që e thyejnë besën e dhënë Allahut, pasi ajo është lidhur, që e shkëpusin atë (lidhje) që Allahu ka urdhëruar të jetë e vazhdueshme, dhe në tokë mbjellin shkatërrimin. Pikërisht ata janë të humburit (që humbën gjithçka).

Shpjegimi i ajeteve

- **“Allahut nuk i vjen turp që të marrë çfarëdo shembulli, qoftë ajo mushkujë a diçka edhe më e imët se ajo.”** – Kjo, pasi shembujt që sillen në Kur’ân janë plot urtësi dhe për të qartësuar të vërtetën. Allahu i Lartësuar nuk ngurron, ose nuk druhet, që të shfaqë të vërtetën. Me sa duket, ky ajet vjen si përgjigje ndaj atyre që i nënvlerësojnë të tillë shembuj dhe nuk u duket e drejtë sjellja në Kur’ân e këtyre shembujve rreth gjërave të imta e të parëndësishme (në dukje). Këta njerëz sikur kundërshtojnë Allahun në këtë aspekt. Por ky lloj kundërshtimi nuk është i drejtë dhe as me vend. Madje, me shembuj të sjellë, Allahu i Lartësuar kërkon të mësojë

adhuruesit e Tij, dhe kjo është shprehje e mëshirës së Tij për ta. Për këtë arsye, këto shembuj duhen pranuar dhe për ta duhet shprehur mirënjohje e lavdërim. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ata që besojnë e dinë se ai (shembull) është “e vërteta” nga Zoti i tyre.”** – Besimtarët, kur u vjen ndonjë shembull nga Allahu i Lartësuar, thellohen dhe meditojnë rreth tij, në mënyrë që ta kuptojnë atë. Nëse arrijnë të zbulojnë dhe të kuptojnë urtësitë e fshehura në shembujt e dhënë, në mënyrë të shtjelluar dhe imtësisht, atyre u shtohet dija dhe besimi. Por, edhe nëse nuk mundet të kuptojnë imtësisht gjithçka, ata janë të sigurt dhe e dinë mirë se kjo është e vërtetë e sigurt e sjellë nga Zoti i tyre. Madje, ata besojnë se urtësitë e fshehura në këtë shembull të sjellë, janë të vërteta dhe të padiskutueshme, edhe nëse nuk e dinë me hollësi se cilat janë këto imtësi. Ata janë të sigurt në diçka. Allahu i Lartësuar nuk i ka sjellë këto shembuj kot, por për urtësi të shumta e të dobishme. Ai i ka sjellë, me qëllim që krijesat të përfitojnë dije dhe përvojë.

- **“...Ndërsa ata që mohojnë do të thonë: “Ç’do të thotë Allahu me këtë si shembull?””** – Ata, duke kundërshtuar dhe shpërfillur këto shembuj, tregojnë çoroditjen e tyre. Këto shembuj të sjellë e shtojnë edhe më shumë mohimin në zemrat e tyre, sikundër besimtarëve u shtojnë dijen dhe besimin. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **Me atë (shembull) Ai bën që shumë të humbin, e shumë i udhëzon në rrugën e drejtë.** - Kjo që gjendja e besimtarëve dhe e qafirëve në momentin e zbritjes së ajeteve të Kur’ânit. Allahu i Lartësuar thotë: “Sa herë që shpallet ndonjë sure, disa prej tyre thonë: “Kujt ia shtoi besimin kjo sure?” Po. Besimtarëve ua shton besimin dhe ata gëzohen. E, sa u përket atyre, që kanë sëmundje në zemër, ajo ua shton edhe më shumë dyshimin që kanë, dhe ata do të vdesin si mohues.” [Teube 124,125]. Nuk ka mirësi më të madhe për adhuruesit sesa

zbritja e ajeteve kuranore. E, megjithatë, këto ajete, për disa bëhen sprovë dhe çoroditje (humbje). Ato ua shtojnë të keqen mbi të keqen që i pushton, ndërsa për disa të tjerë është mëshirë dhe shtim i të mirave, mbi të mirat që pandërprerë i përjetojnë. I lartësuar dhe i lavdëruar qoftë Ai, që dalloi kë dëshiroi prej krijesave të Tij! Ai është i Vetmi që ka pushtetin të të udhëzojë në rrugën e drejtë dhe i Vetmi që nëse të lë në humbje, askush nuk mund të të udhëzojë. Me pas, Allahu i Madhëruar tregon shkakun e humbjes së atyre të cilët devijuan duke shpjeguar se kjo është drejtësia e Tij. Thotë i Madhëruari:

- **“Por në të vertetë, (me atë shembull), Ai nuk humb askënd tjetër, përveç atyre që braktisin rrugën e Tij (fāsikîn).”** – *“Fāsikîn”* domethënë: ata që janë larg bindjes ndaj Allahut dhe mohues të rreptë të rrugës së profetëve të Allahut. Të humburit janë ata të cilët janë të qëndrueshëm e të pandryshueshëm nga këto cilësi dhe baza të tyre. E pra, urtësia e Allahut e ka përcaktuar që këta njerëz, për shkak se nuk e meritojnë udhëzimin e Tij, të mbeten në humbje, ashtu sikundër, po me urtësinë e Tij, Ai e ka përcaktuar që të udhëzojë ata që i japin përparësi imanit dhe bëjnë punë të mira. *Fisq*-u (shfrenimi) është dy llojesh:

1. *Fisk* që të nxjerr prej fesë, domethënë të cilësuarit me të nuk kanë iman, sikurse është rasti në këtë ajet.

2. *Fisk* që nuk të nxjerr nga feja (nuk të bën jobesimtar), sikurse shfaqet në fjalën e Allahut, në suren Huxhuratë: “O ju që keni besuar! Nëse ndonjë *fāsik* ju sjell ndonjë lajm, sigurohuni rreth atij lajmi...” Më poshtë, Allahu i Madhëruar i përshkruan këta *fāsik*-ë (jobesimtarë), duke thënë:

- **“...ata që e thyejnë besën e dhënë Allahut, pasi ajo është lidhur,”** - Kjo besë është dy llojesh: besë e lidhur mes tyre dhe Allahut të Lartësuar, dhe besë e lidhur mes tyre dhe njerëzve të tjerë. Kjo e fundit dokumentohet dhe regjistrohet me elementë të shumtë sigurie. E, sidoqoftë, *fāsik*-ët nuk pyesin fare për kontratat dhe marrëveshjet e

bëra. Ata i shkelin dhe i thyejnë si marrëveshjet që kanë me Krijuesin, ashtu dhe marrëveshjet me krijesat. Ata shpërfillin urdhrat dhe ndalesat e marra nga Krijuesi, ashtu siç shpërfillin të drejtat e krijesave dhe marrëveshjet me ta. Përveç kësaj:

- **“... që e shkëpusin atë (lidhje) që Allahu ka urdhëruar të jetë e vazhdueshme,”** -

Këto lidhje, për të cilat Allahu i Lartësuar ka urdhëruar që të ruhen, janë të shumta. Allahu i Madhëruar na ka urdhëruar që, së pari, të mbajmë të paprekur e të vazhdueshme lidhjen mes nesh dhe Tij, duke forcuar besimin në fe dhe duke i shprehur Atij adhurimet tona në mënyrë të përsosur dhe me përkushtim. Ai na ka urdhëruar që të mbajmë të forta, lidhjet me Profetin e Tij. Lidhjet me të mbahen duke e besuar atë, duke e ndihmuar atë (dhe fenë e tij), duke respektuar urdhrat e tij dhe duke i dhënë hakun e tij, në çdo aspekt. Ai na ka urdhëruar që të mbajmë lidhjet me prindërit tanë, me të afërmit, miqtë dhe me të gjitha krijesat, duke u dhënë atyre hakun, sipas dispozitave të vendosura nga Allahu i Madhëruar. Të gjitha këto lidhje duhet t'i mbajmë të forta dhe të paprekshme. Besimtarët i mbajnë fort të gjitha ato lidhje për të cilat i ka urdhëruar Allahu i Madhëruar, duke i dhënë hakun çdo aspekti, në formën më të përsosur dhe më të bukur. Ndërsa *fāsik*-ët ndërpresin dhe shkatërrojnë çdo lidhje dhe harmoni, në gjithçka që i rrethon, duke shkelur me këmbë të drejtat e të gjithëve, me shfrenimin e tyre dhe me veprat e shëmtuara që bëjnë. Veprat e tyre quhen ndryshe edhe: ‘shkatërrim i tokës’. Allahu i Lartësuar e përkufizon krimin e tyre me fjalët:

- **“...dhe në tokë mbjellin shkatërrimin”.**

- Përfundimi i të tillëve është i qartë:

- **“Pikërisht ata janë të humburit (që humbën gjithçka).”** – Këta që u përshkruan deri tani, janë të dështuarit dhe të humburit, qoftë në dynja, qoftë edhe në ahiret. Allahu i Madhëruar e ka kufizuar dështimin dhe humbjen vetëm për këta lloj njerëzish, sepse

dështimi i tyre është i gjithanshëm. Ata nuk kanë asnjë lloj suksesi, pasi çdo vepër e mirë (që sjell fitim e sukses), për të qenë e tillë, ka si kusht imanin. Pra, ai që nuk ka iman, nuk ka të llogaritshme as vepra të mira. Ky është dështimi dhe humbja që sjell mungesa e imanit. Dështimi dhe humbja mund të shkaktohen ose nga kufri, ose nga gjynahet dhe gabimet, ose nga neglizhenca e treguar ndaj veprave të pëlqyeshme. Në këtë dështim dhe humbje mund të përfshihen të gjitha krijesat, përveç atyre që gëzojnë katër tipare:

1. ata që besojnë;
2. që bëjnë vepra të mira;
3. që këshillojnë njeri-tjetrin për të drejtën;
4. që këshillojnë njëri-tjetrin për durim, siç thotë i Madhëruari thotë në suren Asr: “Betohem për kohën! Njeriu është në humbje. Përveç atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, këshillojnë njëri-tjetrin për (të pasuar) të vërtetën dhe këshillojnë njëri-tjetrin për durim.”. Me fjalë të tjera, shaktari kryesor i humbjes dhe i dështimit qëndron në mosrealizimin e atyre mirësive, për të cilat adhuruesi i ka plotësisht mundësitë që t'i realizojë. Ndërsa pasoja e dështimit është mosarritja e asaj gjëje që është brenda mundësive për t'u arritur.

Ajetet 28 – 29

28. Si e mohoni Allahun, kur (e dini se) ju ishit të vdekur, e Ai ju dha jetën?! Pastaj, Ai ju bën të vdisni, e pastaj ju ringjall përsëri; e më pas (përfundimisht), tek Ai do të ktheheni.

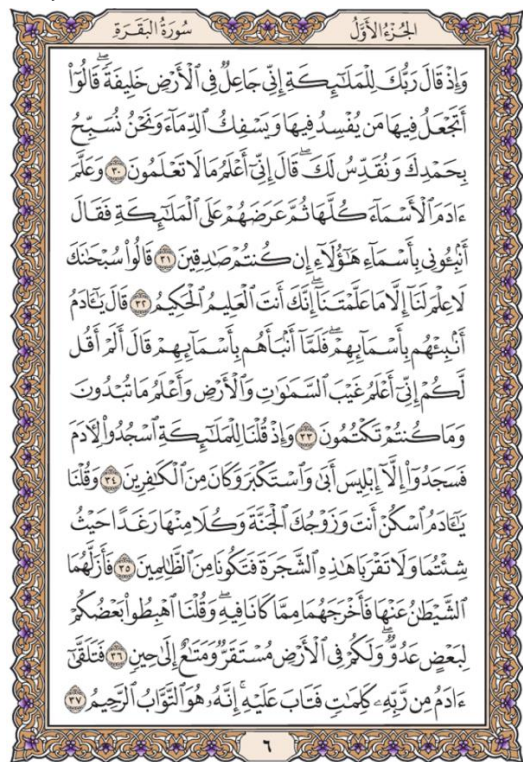
29. Gjithçka që është në tokë, Ai (Allahu) e krijoi për ju, pastaj (me pushtetin e Tij) iu drejtua qiellit. Ai i përsosi ata shtatë qiej. Ai është i Gjithëditur për gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- “Si e mohoni Allahun, kur (e dini se) ju ishit të vdekur, e Ai jua dha jetën” - Kjo është një pyetje retorike, që tregon një ndjenjë habie dhe qortimi njëkohësisht. Si është e mundur pra, që ju të mohoni Allahun, i Cili ju krijoi pasi nuk ekzistonit?! Ai ju dhuroi, gjithashtu, edhe një larmi të pafundme mirësish.

- “Pastaj, Ai ju bën të vdisni, e pastaj ju ringjall përsëri; e më pas (përfundimisht), tek Ai do të ktheheni.” - Më pas, në momentin kur afati juaj do të jetë plotësuar, Ai do ju sjellë vdekjen, për t’ju dhënë shpërblimin e veprave që kryet në këtë jetë, që në momentin kur hyni në varr. Pastaj, Ai do t’ju ringjallë në Ditën e Ringjalljes dhe të Grumbullimit të Madh, për t’u rikthyer sërish tek Ai dhe për ta marrë të plotë shpërblimin e veprave tuaja. E pra, ju jeni (në të gjitha gjendjet) nën administrimin, përkujdesjen dhe mirësitë e Tij. Ju jeni të detyruar t’i nënshtroheni urdhrave dhe ligjit të Tij hyjnor, se pastaj do t’i nënshtroheni llogarisë dhe shpërblimit, sipas zbatimit të ligjit dhe urdhrave të Tij. Si është e mundur që, pas gjithë këtij informacioni, ju ta mohoni Atë? A nuk tregon kjo një injorancë të thellë dhe mendjelehtësi të pamatë? Kështu që, më e mira për ju është besimi te Zoti e devotshmëria ndaj Tij. Ju duhet të jeni të frikësuar prej ndëshkimit dhe të shpresoni fort shpërblimin e Tij.

- “Gjithçka që është në tokë, Ai (Allahu) e krijoi për ju” – Komenti: Ai i krijoi këto të mira si bamirësi dhe mëshirë për ju, që të përfitonit prej tyre, të kënaqeni me to, dhe të nxirrni mësimë e urtësi. Ky ajet madhështor është argument që vërteton se gjërat, në origjinë, janë të pastra dhe të lejuara. Gjërat konsiderohen në origjinë si të pastra, sepse Allahu i Madhëruar i ka sjellë ato si dëshmi për të treguar mirësitë e Tij. Përrjashtim bëjnë vetëm gjërat e pista dhe të dëmshme, të cilat po nëpërmjet këtij ajeti kuptohet që janë të tilla. Kjo kuptohet nga i njëjti ajet, sepse ai tregon që shkaku i krijimit të këtyre gjërave, me të cilat Ai na tregon mirësinë dhe mëshirën e Tij, është që ne të përfitojmë dhe të kënaqemi. Ndërsa gjërat që nuk i ka krijuar për këtë qëllim, Ai i ka konsideruar të pista dhe na ka ndaluar nga ato. Me fjalë të tjera: Allahu i Lartësuar nuk mund të sjellë si prova të mirësisë dhe mëshirës së Tij, gjërat e pista dhe të dëmshme. Edhe ndalesat që Allahu i Madhëruar na ka bërë, kanë si qëllim

mirësinë dhe mëshirën ndaj nesh. Pra, si në gjërat e lejuara, që janë shumë, ashtu edhe në gjërat që na i ka ndaluar, Allahu i Madhëruar tregon ndaj nesh mirësinë dhe mëshirën e Tij, duke na udhëzuar për të mira dhe duke na ndaluar nga të këqijat.

- **"...pastaj iu drejtua qiellit"** - Fjala 'isteuâ' në Kur'ân vjen me tri kuptime, sipas rastit:

1. Nëse vjen e vetme, e pashoqëruar me parafjalët e vendit 'ala' (mbi, sipër) apo 'ila' (tek, deri tek), ajo ka kuptimin 'u plotësua, u përsos', sikurse thotë Allahu i Lartësuar për Musain (a.s.), në suren Kasas, ajeti 14: "E pasi ai (Musai) arriti moshën madhore dhe u plotësua (isteuâ) (u bë i pjekur, u bë i plotë), Ne i dhamë atij dituri dhe urtësi."

2. Nëse ajo vjen e shoqëruar me parafjalën e vendit 'ala' (mbi, sipër), atëherë ajo ka kuptimin "u lartësua, u ngrit sipër", sikurse thotë Allahu i Lavdëruar: "Thumme isteuâ ala el arsh" (Pastaj u ngrit mbi arsh). Ose siç thuhet në suren Zuhruf, ajeti 13: "Ai që i krijoi të gjitha llojet dhe ju mundësoi të

udhëtoni hipur në anije ose në kafshë, të uleni mbi to (Li testeuu alâ dhuhûrihi) dhe, atëherë, pasi të jeni vendosur mbi to, ta përkujtoni të mirën që jua dha Zoti juaj e të thoni: "Falënderuar qoftë Ai që i nënshtroi këto për ne, sepse ne nuk do të kishim mundësi ta bënim këtë." Fjala "li testeû" vjen nga "isteuâ alâ" (të ngriheni dhe të qëndroni mbi to).

3. Nëse vjen e shoqëruar me parafjalën e vendit 'ilâ', që do të thotë "te, deri te", ajo ka kuptimin: "synon, ka për qëllim, drejtohet, ka për objektiv". Pra, "isteuâ ilâ" do të thotë "synoi, u drejtua te", sikurse vjen edhe në këtë ajet: "...pastaj iu drejtua qiellit". Pra, kur Allahu i Lartësuar mbaroi krijimin e tokës, Ai synoi dhe iu drejtua krijimit të qiellit.

- **"Ai i përsosi ata shtatë qiej"** – Pra, i krijoi, i rregulloi dhe përsosi çdo gjë në to.

- **"Ai është i Gjithëditur për gjithçka"** - Sikurse thotë Allahu i Madhëruar në një ajet tjetër, në suren Hadidë, ajeti 4: "...Ai di gjithçka që futet në Tokë dhe gjithçka që del prej saj, çfarë zbret prej qiellit dhe çfarë ngrihet në të. Ai është me ju kudo që të jeni. Allahu vështron gjithçka që bëni ju." Ose në suren Ta Ha: "Edhe nëse ti e ngre zërin (në lutjet e tua), Ai e di të fshehtën dhe atë që është më e fshehtë (se e fshehta)." Ai thotë gjithashtu: "Ai e di atë që e mbani të fshehur dhe atë që e publikoni". Janë të shumta ajetet në Kur'ân, ku Allahu i Lartësuar, së bashku me faktin që është Krijues, përmend edhe dijen e Tij absolute, sikurse ka ndodhur në këtë ajet, në suren Mulk, ajeti 14: "A nuk e di Ai që ka krijuar, kur Ai di në imtësi çdo sekret." Këtë bashkim të dy cilësive, Allahu i Madhëruar e sjell si argument për madhësitinë e cilësive të Krijuesit. Krijimi i krijesave prej Tij tregon se Ai ka dituri, urtësi dhe pushtet absolut, për të arritur gjithçka që dëshiron. I Lavdëruari thotë:

Ajetet 30 – 34

30. Kur Zoti yt u tha melekëve: "Unë po vendos në tokë një mekëmbës.", ata thanë: "A do të vendosësh atje dikë që do

të shkatërrojë dhe do të derdhë gjak (të pafajshëm), kur ne të madhërojmë Ty me lavdinë Tënde, e (vetëm Ty) të shenjtërojmë?" Ai tha: "Unë di atë që ju nuk e dini".

31. E Ai (Zoti) ia mësoi Ademit emrat e të gjithë gjërave. Pastaj ato (sendet) ua paraqiti melekëve dhe tha: "Më tregoni emrat e këtyre (sendeve), nëse jeni të saktë (në pretendimin tuaj).

32. Ata thanë: "Pa të meta je, o Zoti ynë! Ne kemi veçse atë dije që Ti na e ke mësuar. Vërtet, Ti je i Gjithëdituri, i Urti.

33. Tha (Allahu): "O Adem! Tregojua atyre (melekëve) emrat e tyre (të sendeve). E kur (Ademi) ua tregoi atyre (melekëve) emrat e tyre (sendeve), Zoti tha: "A nuk ju kam thënë se Unë di të fshehtën e qiejve dhe të tokës dhe se e di shumë mirë atë që ju e shfaqni dhe atë që e fshihni?"

34. Kur u thamë melekëve: "Bini në sexhde para Ademit", ata menjëherë u përlulën, përveç Iblisit. Ai refuzoi, shprehu mendjemadhësi dhe u bë prej mohuesve.

Shpjegimi i ajeteve

- "Kur Zoti yt u tha melekëve: "Unë po vendos në tokë një mëkëmbës." – Ky moment shënon fillimin e shtjellimit të historisë së Ademit (a.s), babait të njerëzimit. Kur Allahu i Madhëruar deshi të krijonte Ademin, Ai njoftoi melekët për këtë krijim që do të bënte, duke u thënë se këtë krijesë do ta vendoste si halife pra një krijesë që do të popullojë tokën e do të zëvendësojnë njëri tjetrin brez pa brezi në të (pasi më parë ishte e populluar nga xhindet). Atëherë, melekët thanë:

- "A do të vendosësh atje dikë që shkatërron dhe derdh gjak (të pafajshëm)" – Domethënë: A do të vendosësh atje dikë që sjell shkatërrim, duke bërë poshtërsi dhe duke mos t'u bindur Ty? Përmendja e gjakderdhjes, që në vetvete është një krim, tregon për vëmendjen e veçantë që i kushtohet asaj. Pra, edhe pse gjakderdhja është pjesë e

poshtërsive, të cilat përmenden në përgjithësi si arsye e habitës së melekëve, ajo përmendet edhe veçmas, për të treguar sa i madh është krimi që quhet vrasje ose gjakderdhje. Ky ishte mendimi që kishin melekët rreth këtij banori të tokës. Ata mendonin se ai do ta mbushte tokën me shkatërrime dhe poshtërsi, dhe për këtë arsye, në shenjë madhërimi për Allahun, i bënë Atij këtë pyetje, duke i shprehur gjithashtu se ata e adhuronin dhe e madhëronin Atë pa u përllyer me asnjë lloj poshtërsie e padrejtësie. Ata thanë:

- "...kur ne të madhërojmë Ty me lavdinë Tënde, e (vetëm Ty) të shenjtërojmë?!" - Shprehja: "e (vetëm Ty) të shenjtërojmë" (Nuqad-disu leke), nëse e analizojmë me hollësi, mund të ketë dy kuptime:

1. Kuptimi i "Nuqad-disu leke", ka mundësi të ketë lidhje me kuptimin e shprehjes: "nukad-disuke", pra: "Të shenjtërojmë Ty"; duke e marrë fjalën 'le' si të vendosur për të shprehur posaçërimin e shenjtërimit vetëm për Allahun e Madhëruar. Me këtë shpjegim, kuptimi i shprehjes "Nuqad-disu leke" është: "dhe ne të shenjtërojmë vetëm Ty".

2. Kuptimi i "Nukad-disu leke" mund të lidhet edhe me shprehjen: "Nukad-disu leke enfusena", domethënë: "I pastrojmë dhe i lartësojmë vetet tona për Ty. I lartësojmë dhe i pastrojmë vetet tona për të kushtuar Ty adhurimin tonë".

"Nuqad-disu" do të thotë "i shenjtërojmë", dhe shenjtërimi nuk është gjë tjetër veçse pastrim nga çdo e metë. Në këtë mënyrë, kuptimi i shprehjes "nukad-disu leke" është: "Ne i pastrojmë shpirtat, vetet tona nga çdo mëkat dhe cilësi e keqe, duke u pajisur me çdo cilësi të mirë dhe virtyt të lartë, si: dashuria për Allahun apo frikërespekti dhe madhërimi për Të. Pra, për admirimin dhe adhurimin tonë ndaj Teje (o Allah), ne i pastrojmë vetet tona nga çdo cilësi e keqe." Allahu i Lartësuar u thotë melekëve:

- "Ai tha: "Unë di atë që ju nuk e dini" – Pra, i Madhëruari tregoi se Ai dinte rreth

atij banori që do të vendoste në tokë, atë që melekët nuk e dinin. Fjala e melekëve vinte si pasojë e mendimit dhe e gjykimit të tyre, të mbajtur fshehur në shpirtrat e tyre, por Allahu i Madhëruar e di atë që shfaqet dhe atë që fshihet. Allahu i Lartësuar i dinte shumë mirë mirësitë që do të sillte vendosja e këtij banori në tokë. Mirësitë që do të vinin në jetë me këtë krijesë, do të ishin shumë herë më të mëdha se të këqijat që do të shfaqeshin prej llojit të tij. Do të mjaftonte si arsye për vendosjen e tij në tokë fakti që Allahu i Madhëruar deshi që nga mesi i llojit të këtij banori të Tokës (njeriut), të dalloheshin mbi të tjerët: profetët, të singertët, dëshmorët dhe vepërmirët, nëpërmjet të cilëve Allahu i Lartësuar do t'u shfaqte krijesave shenjat dhe argumentet e madhështisë së Tij.

Nëpërmjet njeriut, do të dilnin në pah shumë aspekte të adhurimit të Krijuesit, siç është, për shembull, lufta e përpjekja në rrugë të Allahut, të cilat kurrë nuk do të shfaqeshin nëse nuk do të vinte në ekzistencë kjo krijesë. Kjo tokë është dëshmitare e ndjenjave dhe e aftësive të jashtëzakonshme që gjenden brenda kësaj krijese. Në këtë botë do të shfaqen prirjet e mira e të këqija, të fshehura brenda njeriut. Qeniet njerëzore sprovohen në prirjet dhe në ndjenjat e tyre, për t'u spikatur dhe për t'u dalluar armiqtë e Zotit nga të dashurit e Tij, për të dalë hapur ata që i përkasin palës së Allahut dhe ata që janë kundra Allahut, pasi nuk u binden urdhrave të Tij. Pikërisht kjo krijesë (njeriu) është shkaku që e keqja, që kishte zënë vend brenda shpirtit të Iblisit, të shfaqej me të gjitha përmasat e saj, bashkë me të gjitha cilësitë e tij. Do të mjaftonte veç një pjesë e këtyre urtësive, për të argumentuar dhe për të justifikuar krijimin dhe vendosjen e këtij banori në tokë. Duke qenë se fjala e melekëve përmbante në vetvete një lloj pretendimi nga ana e tyre, se ata ishin më të mirë, më të vyer dhe më të zgjedhur, kundrejt kësaj krijese, Allahu i Madhëruar i sqaron ata përse ishte zgjedhur njeriu mëkëmbës në

tokë, duke u treguar mirësitë dhe vlerat e tij. Kështu, ata do të mësonin për vlerat e njeriut, nga njëra anë, si dhe për vërtetësinë dhe dijen absolute të Krijuesit të Tij, nga ana tjetër. Thotë i Madhëruari:

- **“E Ai (Zoti) ia mësoi Ademit emrat e të gjithë gjërave”** – Pra, Allahu i Madhëruar i mësoi Ademit emrin e çdo sendi dhe të çdo gjëje të emërtuar. Ai i mësoi emrat dhe të emërtuarit me to, i mësoi termat dhe kuptimin e tyre, madje ia mësoi emrat në formën e tyre normale dhe në formën zvogëluese.

- **“...e pastaj ato ua paraqiti melekëve dhe tha: “Më tregoni emrat e këtyre (sendeve të emërtuar), nëse jeni të saktë.”** – Pra, Allahu i Lartësuar ua paraqiti të emërtuarat melekëve, për t'ua provuar që ata nuk kishin dije rreth tyre. Ai u tha atyre: “Me tregoni rreth emrave të këtyre, nëse jeni të drejtë, të sigurt e të vërtetë në atë që thoni. Nëse jeni të sigurt në fjalët, në mendimin dhe në pretendimet tuaja, se jeni më të mirë se ky mëkëmbës, atëherë më flisni për emrat e këtyre (të emërtuarve)!”

- **“Pa të meta je, o Zoti ynë!”**- Kuptimi është: Ti je larg çdo të mete e mangësie, që ne të mund të kundërshtojmë apo të thyejmë urdhrin Tënd.

- **“Ne kemi veçse atë dije që Ti na e ke mësuar.”** – Kuptimi: Ne nuk kemi dije në asnjë aspekt a këndvështrim tjetër, por veçse në drejtime dhe aspekte që Ti na i ke mësuar, si mirësi dhe dhuratë prej Teje.

- **“Vërtet, Ti je i Gjithëdituri, i Urti.”** - Kuptimi: Ti je i Gjithëdituri, i Cili ka përfshirë gjithçka në dijen e Tij. Dijes së Tij nuk mund t'i fshihet asnjë thërmijë që ekziston, kudo qoftë ajo, në qiell apo në tokë, që nuk mund t'i fshihet as ndonjë gjë më e vogël se thërmija, as më e madhe se ajo.

- **“...dhe i Urti”** - Kuptimi: Ti je i Urti, që ka urtësinë absolute, jashtë së cilës nuk del asnjë krijesë. Të gjitha janë pjesë e urtësisë së Tij gjithëpërfshirëse: krijesat, urdhrat dhe dispozitat e Tij. Nëse ka krijuar diçka, këtë e ka bërë me një urtësi të caktuar. Nëse

urdhëron për diçka, këto urdhra shfaqin urtësinë e Tij. Urtësia është: vendosja e çdo gjëje në vendin që i takon.

Kështu pra, melekët e pranuan dhe e miratuan dijen dhe urtësinë e Allahut të Lartësuar, në momentin kur u ndien të paaftë në njohjen e gjërave më të vogla dhe më të imta, për të cilat u pyetën. Ata, gjithashtu, shprehën mirënjohje për mirësitë e Allahut ndaj tyre, mes të cilave ishte edhe dija që u dhuroi për çdo gjë që nuk e dinin. Allahu i Lartësuar i drejtohet Ademit (a.s) dhe i thotë:

- **“O Adem, tregoju atyre (melekëve) emrat e tyre (të emërtuarve)”** - Kuptimi: Tregoju melekëve rreth emrave të të emërtuarve, rreth të cilëve Allahu i Lartësuar i pyeti melekët, dhe ata nuk u përgjigjën.

- **“E kur (Ademi) ua tregoi atyre (melekëve) emrat e tyre (sendeve), Zoti tha: “A nuk ju kam thënë se Unë di të fshehtën e qiejve dhe të tokës dhe se e di shumë mirë atë që ju e shfaqni dhe atë që e fshihni?”** – Pra, kur Ademi (a.s.) i njoftoi melekët rreth emrave të gjithçkaje, atyre iu bë e qartë grada, vlera dhe niveli i Ademit, kundrejt tyre. Ata e kuptuan urtësinë e Krijuesit dhe dijen e Tij absolute për vendosjen e këtij mëkëmbësi në tokë, dhe kështu që iu dorëzuan urtësisë së Allahut të Lartësuar. Ai di gjithçka që fshihet në qiej dhe në tokë, edhe atë që ne nuk mund ta shohim. Dhe nëse Ai e njeh të fshehtën, atëherë gjërat e hapura dhe të shfaqura domosdo që i njeh.

- **“Kur u thamë melekëve: “Bini në sexhde para Ademit, ata (melekët) menjëherë u përulën, përveç Iblisit. Ai refuzoi, shprehu mendjemadhësi dhe u bë prej mohuesve.”** - Të gjithë melekët nxituan për të zbatuar urdhrin e Allahut të Lartësuar dhe ranë në sexhde, përveç Iblisit. Ai refuzoi, shfaqti mendjemadhësi dhe u bë prej mohuesve. Pra, vetëm Iblisi u ndalua dhe shprehu refuzim të fortë për të rënë në sexhde. Ai u tregua kryelartë, rebel dhe mendjemadh kundrejt urdhrin të Allahut dhe kundrejt vlerave dhe nivelit të Ademit (a.s.).

Iblisi tha, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “A t’i bie në sexhde atij që Ti e krijove nga balta?!” Ky refuzim i fortë dhe kjo mendjemadhësi e mosbindje ndaj urdhrin, ishte rezultat i *kufri*-it, me të cilin Iblisi ishte i gatuar në vetvete. Pikërisht në ato momente u shfaq haptazi armiqësia që ai fshihte kundrejt Allahut të Lartësuar dhe Ademit (a.s.). Ky ishte haptazi mosbesimi dhe rebelimi i tij ndaj Allahut të Lartësuar. Në këto ajete ka shumë mësim dhe dobi, si:

1. Pohimi për Allahun e Lartësuar i cilësisë së Tij të të folurit. Ai ka qenë dhe vazhdon të jetë i cilësuar me këtë atribut. Ai thotë çfarë të dëshirojë dhe i flet kujt të dëshirojë. Ai është i cilësuar, gjithashtu, me dije dhe urtësi.

2. Në këto ajete gjejmë dëshmi që, nëse robi nuk arrin të konceptojë dhe të kuptojë plotësisht apo imtësisht ndonjë nga urtësitë e krijimit të Allahut të Lartësuar, apo të urdhrave që përmbajnë dispozitat e Tij, atëherë ai e ka për detyrë që të dorëzohet dhe t’i pranojë ato plotësisht, pa më të voglin ngurrim a mëdyshje. Ai duhet të pranojë plotësisht urtësinë e Allahut të Lartësuar edhe nëse, ndonjëherë, do t’i duhet të hedhë poshtë dhe të akuzojë mënyrën e vet të të menduarit, të konceptimit të gjërave, që, sigurisht, është e kufizuar, shpeshherë edhe e mangët (në varësi të ndikimeve që e rrethojnë).

3. Në këtë ajet tregohet rëndësia e madhe që i kushton Allahu i Lartësuar melekëve dhe bamirësia e madhe që Ai ka bërë ndaj tyre, duke u mësuar atë që nuk e dinin dhe duke u tërhequr vëmendjen ndaj asaj që nuk e kishin mësuar.

4. Në këtë ajet tregohet dobia dhe rëndësia e diturisë, në shumë aspekte:

- Allahu i Lartësuar u prezantohet melekëve duke u treguar diturinë e Tij absolute dhe urtësinë e Tij madhështore.

- Ai ua bëri të qartë melekëve se në ç’aspekt Ademi (a.s.) ishte më i mirë se ata, duke deklaruar, në këtë mënyrë, se dituria

është cilësia më e mirë që mund të gjendet te dikush.

• Kur u shfaq vlera dhe grada e Ademit (a.s.) në aspektin e diturisë, Allahu i Lartësuar i urdhëroi melekët që të binin në sexhde, në shenjë nderimi për të cilësuarin me këtë cilësi.

5. Grada e lartë në dituri bie më shumë në sy para dikujt tjetër, kur, fillimisht, vihet në provë njëra palë. Kur përgjigjja jepet nga më i dituri, del dhe shfaqet më e fuqishme vlere e të diturit kundrejt palës tjetër.

6. Në këto ajete jepen mësim dhe dituri për gradën e dy personave të rëndësishëm: babait të njerëzimit dhe babait të xhindëve. Në to jepet grada dhe vlerësimi i lartë për Ademin (a.s.), babain e njerëzimit, dhe cilësitë që Allahu i Lartësuar i dhuroi Atij.

7. Gjithashtu, jepet qartë edhe armiqësia e ashpër që Iblisi shfaqti ndaj Ademit (a.s.) dhe llojit të tij, e të tjera si këto.

Ajetet 35 – 39

35. Ne i thamë: “O Adem! Banoni në Xhenet, ti dhe bashkëshortja jote dhe hani nga frutat e tij lirisht dhe ku të dëshironi! Por mos iu afroni asaj peme, e të bëheni të padrejtë.”

36. Por Shejtani i tundoi ata nëpërmjet saj (pemës) dhe i nxori nga ajo (e mirë) ku patën qenë. Ne u thamë: “Zbritni (dilni prej Xhenetit)! Ju jeni armiq të njëritjetrit! Në tokë, ju do të keni vendbanim e strehim, dhe në të do të gjeni furnizim deri në një afat (të caktuar).

37. Pastaj Ademi, prej Zotit të vet, mësoi disa fjalë (lutjeje), dhe Ai ia pranoi pendimin. Ai është Pranuesi i pendimit, Mëshirëploti.

38. Ne u thamë: “Dilni prej tij (Xhenetit) që të gjithë! Juve, pa dyshim, do t’ju mbërrijë udhëzim prej Meje. Çdokush që pranon udhëzimin Tim, nuk do të ketë frikë e as nuk do të brengoset.

39. Ndërsa ata që mohojnë besimin dhe përgënjeshtrojnë argumentet Tona, do të jenë banorë të Zjarrit. Në të (në Zjarr) ata do të jenë përjetësisht”.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne i thamë: “O Adem! Banoni në Xhenet, ti dhe bashkëshortja jote...”** - Allahu i Lartësuar e krijoi Ademin dhe e dalloj mbi krijesat e tjera. Për t’i plotësuar e përsosur më shumë mirësitë e Tij ndaj Ademit (a.s.), Allahu i Lartësuar krijoi prej Ademit një krijesë (femrën), që t’i shërbente si qetësim dhe kënaqësi për Ademin (a.s.). Ajo do të ishte një ‘vendprehje’ për të. Allahu i Lartësuar i urdhëroi ata që të banonin në Xhenet dhe të ushqeheshin prej tij, duke u thënë:

- **“...dhe hani nga frutat e tij lirisht dhe ku të dëshironi”** - Kuptimi: Hani fruta, domethënë shumë lloje frutash, me kënaqësi dhe duke i shijuar ato. Kështu, Ai i lejoi të provonin nga çdo gjë që shihnin në Xhenet dhe prej çdo lloji të frutave që të dëshironin. Allahu i Lartësuar i tha Ademit (a.s.), sikurse tregohet në suren Ta Ha, ajeti 119: “Ti aty (në Xhenet) nuk ke për të qenë i uritur e as ke për të mbetur i zhveshur. Aty nuk ke për të patur etje e as nuk do të kesh vapë.” Por, më pas, Allahu i Lartësuar, duke dashur t’i sprovonte, u tha:

- **“por mos iu afroni asaj peme e të bëheni të padrejtë.”**- Domethënë flitej për një lloj peme që gjendej aty, mes të tjerave. Ndërsa e drejtuar e bënte haram afrimin te pema, sepse çdo rast kur nuk respektohet një ndalesë konsiderohet padrejtësi, zullum. Por armiku i tyre (Shejtani) vazhdoi t’u bënte atyre vesvese, t’ua zbukuronte haramin dhe t’i tundonte drejt tij, derisa:

- **“Shejtani i tundoi ata nëpërmjet saj (pemës)”** – Pra, i tronditi nga bazat dhe qëndrueshmëria e tyre për të mos thyer urdhrat. Këtë e arriti duke ua zbukuruar të ndaluarën, duke iu betuar atyre dhe duke u shtirur si këshilltar i mirë, që u donte të mirën. E kështu, ata u mashtruan dhe iu bindën atij.

- **“...dhe i nxori nga ajo (e mirë) ku patën qenë.”** - Në këtë mënyrë, ai i nxori ata nga mesi i atyre mirësive dhe kënaqësive që po shijonin, për t’u hedhur në botën e lodhjes, të mundimit dhe të përpjekjeve. Allahu i Lartësuar i kallëzon për marrëdhëniet që do

të kenë mes njëri-tjetrit, njerëzit dhe xhindët, kur thotë:

- **“Ne u thamë: “Zbritni (dilni prej Xhenetit)! Ju jeni armiq të njëri tjetrit!”** - Pasardhësit e Ademit (a.s.) do të jenë armiq të Iblisit dhe të pasardhësve të tij. Dihet shumë mirë se armiku përpiqet me të gjitha mënyrat që ta godasë kundërshtarit e tij me çdo të keqe të mundshme, si edhe t’ia ndalojë e ndërpresë të mirat atij me çdo mjet dhe me çdo rrugë që ekziston. Ky është një paralajmërim, për t’u ruajtur prej Shejtanit. Allahu i Lartësuar thotë: “Shejtani është armiku juaj dhe si të tillë konsiderojeni. Ai e thërret grupin (*pasuesit*) e vet për t’u bërë banorë të Zjarrit.” Ndërsa në suren Kehf, ajeti 50, thotë: “Vallë, a në vend Tim, do ta konsideroni si mik atë dhe pasardhësit e tij, ndërkohë që ata janë armiq të tuaj?! Sa këmbim i shëmtuar dhe i padrejtë është ky (*i mohuesve*)!” Pastaj Allahu i Lartësuar tregon destinacionin e zbritjes:

- **“Në tokë ju do të keni vendbanim e strehim, dhe atje do të gjeni furnizim, deri në një afat (të caktuar)”** - Kuptimi: Për ju toka do të jetë vend qëndrimi dhe vend jetese, deri në një afat (të caktuar). Në të do të kaloni vitet e jetës suaj, për të shkuar pastaj në vendin për të cilën u krijuat dhe i cili u krijua për ju. Jeta juaj në tokë do të jetë e përkohshme, prandaj nuk meriton të quhet ‘vendpërheje’, me plot kuptimin e fjalës. Kjo tokë është veçse një stacion, ku ne furnizohemi, për të shkuar në destinacionin përfundimtar (Xhenet). Ajo nuk është një vendqëndrim, ku ne mund të gjejmë prehjen dhe qetësinë e plotë (të përjetshme).

- **“Pastaj Ademi, prej Zotit të vet, mësoi disa fjalë (lutjeje)”** – Pra, Ademi (a.s.) mësoi disa fjalë e lutje, me të cilat e frymëzoi Allahu i Lartësuar. Këto fjalë ishin: "Rab-benâ dhalemnâ enfusenâ ue in lem tagfir lenâ ue terhamnâ le nekûnen-neminel hâsirin! “Ata të dy (*Ademi dhe Havaja*) thanë: “Zoti ynë, ne i bëmë dëm vetes sonë. Nëse Ti nuk na fal dhe nuk na

mëshiron, ne me siguri do të jemi të humbur!” [Araf 23]. Kështu, Ademi (a.s.) e pranoi gabimin që bëri dhe i kërkoi Allahut të Lartësuar që këtë gabim t’ia mbulonte dhe t’ia falte. Përgjigjja ishte:

- **“...dhe Ai ia pranoi pendimin. Ai është Pranuesi i pendimit, Mëshirëploti.”** – Pra, Allahu i Lartësuar e pranoi pendesën e Ademit (a.s) dhe e mëshiroi atë. Ai është Mëshirëplotë (Raḥîm) ndaj adhuruesve të Tij. Prej mëshirës së tij është edhe sukcesi që Ai u jep robve për t’u penduar, duke i falur dhe duke ua mbuluar të metat e tyre. Pranimi i pendimit prej Allahut kuptohet në dy mënyra:

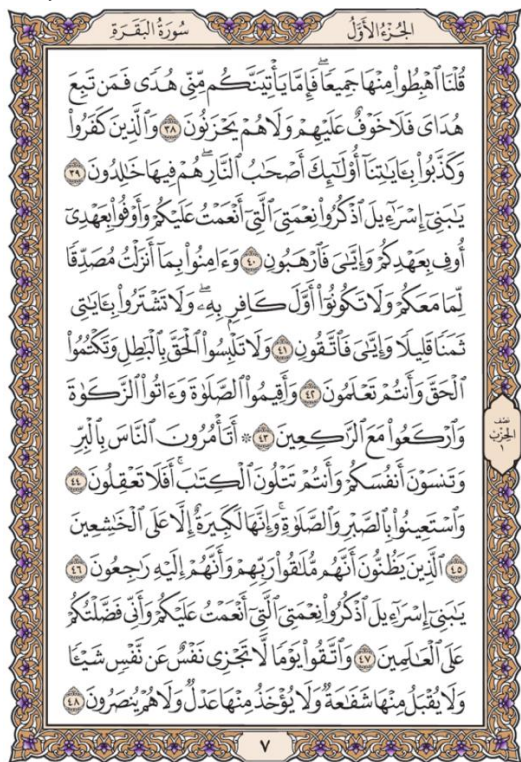
1. Me anë të suksesit për t’u penduar.

2. Me anë të plotësimin të kushteve të pranimit të tij.

- **Ne u thamë: “Dilni prej tij (Xhenetit) që të gjithë!** - Allahu i Lartësuar përsëriti, përmendjen e zbritjes në tokë të dy të rëndësishmeve, për të njoftuar krijesat për atë që i pret ata në vendbanimin e tyre të ri (në tokë). Thotë i Madhëruari:

- **“Juve, pa dyshim, do t’ju mbërrijë udhëzim prej Meje.”** - Kuptimi: Në çdo kohë e në çdo periudhë, do t’ju vijë prej Meje udhëzim i qartë. Udhëzimi do të vijë nëpërmjet profetëve dhe librave që do t’u shpallen atyre. Në çdo kohë, juve do t’ju vijë ndonjë profet dhe shpallje prej Meje, që t’ju udhëzojë në rrugët e afrimit tek Unë dhe në rrugët e kënaqësisë Time. Atëherë, dini se:

- **“Çdokush që pranon udhëzimin Tim, nuk do të ketë frikë e as nuk do të brengoset.”** - Kuptimi: Çdokush prej jush që e pranon udhëzimin Tim, dhe këtë pranim e interpreton duke i besuar të dërguarit dhe librat e Mi, ka një premtim të pakthyeshëm. Secili prej jush që udhëzohet nga mësimet e tyre, me fjalë të tjera, çdokush që i beson si duhet profetët dhe librat e Mi, ka një premtim të mrekullueshëm. Por çfarë quhet besim i drejtë? Një besim i drejtë kërkon plotësimin e dy kushteve:

1. Pohimin dhe besimin larg çdo dyshimi të të gjitha informacioneve që kanë ardhur nëpërmjet librave dhe profetëve.

2. Zbatimin me rigorozitet të urdhrave dhe largimin nga ndalesat, të cilat janë sqaruar nga profetët dhe janë porositur në ato libra.

Çdokush që i beson profetët dhe librat në këtë mënyrë të drejtë, ka një premtim prej Allahut të Lartësuar, që thotë: "...nuk do të ketë frikë e as do të brengoset." Ndërsa në një ajet tjetër, dhe pikërisht në ajetin 123 të sures Ta Ha, thuhet: "Ai (Allahu) u tha: "Zbritni prej tij (Xhenetit) që të gjithë! Ju do të jeni armiq të njëri-tjetrit. Nëse ju vjen nga Unë udhëzim (libër e profet), atëherë kush i përmbahet udhëzimit Tim, ai nuk ka për të humbur, e as nuk ka për t'u trishtuar". Kështu, Allahu i Lartësuar ka premtuar katër gjëra për ata që ndjekin udhëzimin e Tij:

1. Ata do të jenë të ruajtur nga frika.

2. Ata do të jenë të ruajtur nga mërzitja dhe brennga.

3. Ata do të jenë të ruajtur nga humbja dhe devijimi.

4. Ata do të jenë të ruajtur nga trishtimi.

Për ta nuk do të ketë as frikë e as brennga. Ndryshimi mes këtyre dy gjendjeve qëndron në faktin se diçka e keqe dhe e papëlqyeshme, nëse ka kaluar, sjell brenjë (el *huzn*) në shpirtin tënd. Ndërsa kur ajo pritet të ndodhë, shkakton frikë (el *hauf*). E pra, për ata që ndjekin udhëzimin e Allahut nuk ka frikë dhe as brengosje. Madje ata do të shijojnë të kundërtat e këtyre gjendjeve, duke qenë gjithnjë të sigurt dhe të qetë. Gjithashtu, kush ndjek udhëzimin e Tij nuk ka për të humbur a devijuar dhe nuk ka për t'u trishtuar. Përkundrazi, ai do të përjetojë të kundërtat e këtyre gjendjeve: ai do të jetë i udhëzuar dhe gjithnjë i lumtur. Përfundimisht, njerëzit që ndjekin udhëzimet e Allahut kanë për të shijuar qetësinë, sigurinë, prehjen dhe lumturinë, si në këtë jetë, edhe në jetën tjetër. Vetëm ata mund të quhen të udhëzuar në rrugën e drejtë. Të udhëzuarit nuk përjetojnë asnjë lloj frike dhe brenge. Ata nuk shkelin në ndonjë rrugë të humbur dhe nuk e provojnë trishtimin e përjetshëm. Këta do të arrijnë gjithçka që dëshirojnë dhe do të jenë të shpëtuar nga gjithçka së cilës i druhen dhe të cilën nuk e duan.

- "Ndërsa ata që mohojnë besimin dhe përgënjeshtrojnë argumentet Tona, ..." – Pra, ata të cilët nuk e ndjekin udhëzimin e Allahut, të sjellë nëpërmjet profetëve dhe librave:

- "...do të jenë banorë të Zjarrit. Në të (në Zjarr) ata do të jenë përjetësisht." – Pra, ata do të jenë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë, duke mos dalë kurrë prej tij. Dënimi i tyre nuk do të pakësohet e lehtësohet asnjëherë dhe ata kurrë nuk do të ndihmohen. Në këtë ajet, dhe në të tjera si ai, Allahu i Lartësuar i ndan krijesat në: krijesa të lumtura dhe krijesa të trishtuara. Në këto dy grupe klasifikohen xhindët dhe njerëzit. Ajetet kur'anore përshkruajnë gjithashtu cilësitë e secilit grup, si dhe veprat që i karakterizojnë ata. Pikërisht në bazë të këtyre veprave, ata përfundojnë në vendin që u takon. Nga ky

ajet kuptohet që edhe xhindët, sikurse dhe njerëzit, do të shpërblehen me të mira dhe do të meritojnë ndëshkimet që i bëjnë hak në këtë jetë. Edhe xhindët, sikurse njerëzit, do të jenë njëlloj në përgjegjësinë që do të mbajnë, në aspektin e zbatimit të urdhrave dhe të largimit nga ndalesat hyjnore. Më pas, Allahu i Lartësuar nis të përmendë mirësitë dhe dhuratat e shumta që u pati dhënë bijve të Israilit (çifutëve), duke thënë:

Ajetet 40 – 43

40. O bijtë e Israilit, kujtoni të mirat e Mia, me të cilat ju begatova dhe përmbusheni premtimin që më keni dhënë siç e përmbush premtimin Tim ndaj jush dhe vetëm Mua më kini frikë!

41. Besoni në atë (Kuranin), që e shpalla si vërtetues të asaj (shpalljes) që e keni ju, e mos u bëni mohuesit e parë të tij! Mos i fshihni ajetet e Mia për hir të një çmimi të ulët dhe vetëm prej Meje ruhuni!

42. Mos e mbuloni të vërtetën me të pavërtetën! Në këtë mënyrë, ju po e fshihni të vërtetën, edhe pse e dini.

43. Përkryejeni namazin, jepeni zekatin dhe bini në ruku (falni namaz bashkë) me ata që bëjnë ruku!

Shpjegimi i ajeteve

- **O bijtë e Israilit, kujtoni të mirat e Mia, me të cilat ju begatova...** - Israili është Profeti Jakub (a.s.). Këto fjalë iu drejtohen çifutëve që jetonin në Medinë dhe rreth saj. Këto fjalë vlejné edhe për ata që vijnë pas tyre. Allahu i Lartësuar jep një urdhër që i përfshin të gjithë, pra: Kujtoni, të gjithë ju, mirësinë Time me të cilën ju begatova. Fjala “mirësi” i përfshin këtu të gjitha llojet e mirësive me të cilat Allahu i Lartësuar i begatoi ata, disa prej të cilave Ai do t’i përmendë në këto ajete dhe disa në ajete të tjera. Kujtimi i këtyre mirësive ka qëllime dhe urtësi në vetvete. Ai synon që zemrat tona të jenë mirënjohëse dhe falënderuese ndaj mirësive të përmendura, kurse gjuha jonë të jetë lavdëruese e Dhuruesit dhe shprehëse e ndjenjave të zemrës. Gjymtyrët, gjithashtu, duhet të jenë vërtetuese dhe në përputhje të plotë me fjalët që themi dhe me

ndjenjat që fshehim në zemër. E vetmja mënyrë që gjymtyrët ta bëjnë këtë vërtet, është nënshtrimi i tyre për t’u përdorur në ato drejtime që dëshiron Allahu i Lartësuar dhe me të cilat Ai është i kënaqur. Pra, përsëri kemi të bëjmë me një nxitje për pasimin e mësimëve të marra nga Profeti (s.a.u.s) dhe nga Libri i Allahut. Më tej, i Madhëruari thotë:

- **“...dhe përmbusheni premtimin që më keni dhënë siç e përmbush premtimin Tim ndaj jush”** - Allahu i Lartësuar i nxit besimtarët që të mbajnë premtimin që i kanë dhënë Atij për ta besuar sinqerisht, Atë dhe profetët e Tij. Ai i nxit që ta mbajnë premtimin që i kanë dhënë për të zbatuar porositë e Tij dhe ligjin e jetës që shpalli për ta. Nëse krijesat do ta mbajnë fjalën e dhënë, atëherë edhe Allahu i Lartësuar do ta përmbushë premtimin e Tij. Disa ajete kuranore që e qartësojnë më tepër kuptimin e këtij fragmenti janë dhe ato të sures Maide (nr. 12-14): “Allahu mori zotimin e bijve të Izraelit dhe caktoi dymbëdhjetë prijës nga mesi i tyre. Allahu tha: “Unë jam me ju. Në qoftë se falni rregullisht namazin, jepni zekatin, u besoni të dërguarve të Mi, i ndihmoni e i respektoni ata dhe huazoni për hir të Allahut hua të mirë, pa dyshim që Unë do t’jua fal të këqijat tuaja dhe do t’ju fus në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Por në qoftë se pas kësaj ndonjë prej jush kundërshton, ai e ka humbur rrugën e drejtë”. Për shkak se ata e thyen zotimin e dhënë, Ne i mallkuam ata dhe zemrat e tyre i bëmë të ashpra. Ata i ndryshuan fjalët (në Libër) nga domethënia e tyre dhe e braktisën një pjesë të madhe të asaj (shpalljes) me të cilën u këshilluan. Ti vazhdimisht do të vëresh tradhtinë e një pjese të tyre, përveç një pakice nga ata. Fali ata dhe, me butësi, tolero! Allahu i do ata që bëjnë mirë. Ne morëm zotimin edhe nga ata që thanë “Ne jemi nesara (pasues të Isait)”. Por edhe ata e harruan një pjesë të asaj (shpalljes) me të cilën u urdhëruan. Prandaj, Ne kemi hedhur ndërmjet tyre armiqësinë dhe urrejtjen midis njëri tjetrit, deri në Ditën

e Kijametit. Allahu do t'ua shpalosë se çfarë kanë bërë." Pastaj, Allahu i Lartësuar i urdhëron ata të pajisen me ato cilësi, që do t'ua bëjnë të mundur mbajtjen e premtimit të dhënë atij. Ai u thotë atyre:

- **“Dhe vetëm Mua më kini frikë!”** - Kur njeriu e ka frikën dhe respektin ndaj madhështisë së Allahut, kjo patjetër që do ta detyrojë t'i përmbahet premtimit, duke realizuar dhe përmbushur urdhrat e Tij dhe duke iu larguar ndalesave të Tij. Më pas vjen një urdhër i veçantë, një urdhër për diçka, pa të cilën kurrë nuk mund të plotësohet imani. Vetëm imani i atij që ka plotësuar këtë urdhër të veçantë, që Allahu i Lartësuar ua drejton krijesave, mund të quhet *iman* i vërtetë dhe i plotë. Kështu, i Madhëruari thotë:

- **“Besoni në atë (Kur'anin), që e shpalla si vërtetues të asaj (shpalljes) që e keni ju,...”** – Kuptimi: Besojini Kur'ânit, të cilin Allahu i Lartësuar ia shpalli robit dhe Profetit të Tij të dashur, Muhamedit (a.s). Allahu i Lartësuar i fton ata që ta besojnë dhe ta pasojnë Muhamedin (a.s), gjë që bën të detyrueshme edhe besimin e pasimin e Shpalljes (Kur'ânit dhe Sunetit) që i erdhi atij. Allahu i Lartësuar përmend edhe arsyen pse duhet pasuar ky Profet: që t'u shërbejë si nxitës më i madh për ta, pasi Ai thotë se libri që iu shpall këtij Profeti është: *“mušaddikâ-limâ meakum”*, pra: “...si vërtetues të asaj që e keni ju”. Ky libër, ose kjo Shpallje, është në përputhje të plotë me atë Shpallje hyjnore që keni ju, pasi ndërmjet tyre (shpalljeve hyjnore) nuk ka dhe nuk duhet të ketë asnjë lloj kundërshtimi. Përse pra, duhet ta kundërshtoni këtë Shpallje? Nëse kjo Shpallje është në përputhje të plotë me traditën e të gjithë të dërguarve, atëherë përse refuzoni?! Përkundrazi, të parët që duhet ta pranojnë këtë Shpallje duhet të jeni pikërisht ju, që jeni të ditur rreth librave hyjnorë. Fjala e Allahut të Lartësuar: *“mušaddikâ-limâ meakum”* – “...si vërtetues të asaj (shpalljes) që e keni ju”, përmban edhe një mesazh tjetër: Nëse ju

nuk besoni atë që vërteton dhe argumenton vërtetësinë e librave tuaj, të cilët i ndiqni e i zbatoni (siç pretendoni), kështu ju keni hedhur poshtë edhe librat tuaj, sepse kjo Shpallje përmban të njëjtin mesazh që sollën edhe profetët që ju pretendoni se i pasoni, si Musai, Isai etj. Nëse ju e mohoni Shpalljen e Fundit, në të vërtetë keni hedhur poshtë edhe librat tuaj. Pra, i vetmi verifikues i saktësisë së mësimave hyjnore që ju keni, është ky libër, i cili përmban të vërtetën e sigurt: *“lâ rajbe fihî”* – tek ai nuk ka dyshime. Çdo tekst tjetër lë për të dëshiruar në mënyrën e përcjelljes së tij. Një arsye tjetër që duhet t'ju bëjë ta besoni këtë Shpallje është edhe fakti që: ky Profet dhe cilësitë e Tij janë përshkruar qartë në tekstet e mbetura ende në duart tuaja. Nëse ju mohoni ato pjesë të librave tuaj ku përshkruhet dhe, madje, përgëzohet ardhja e këtij Profeti, kjo konsiderohet si mohim i një pjese të asaj që ju është shpallur juve nga Zoti juaj. Por mohimi i një pjese të Shpalljes hyjnore konsiderohet si mohim i plotë i saj, ashtu sikurse ai që mohon dhe nuk pranon të pasojë qoftë edhe një profet të vetëm, konsiderohet si mohues dhe refuzues i pasimit të të gjithë profetëve. Allahu i Lartësuar, pasi i urdhëron ata për ta besuar këtë Profet dhe Shpalljen e Tij, i ndalon ata edhe nga e kundërta e kësaj, duke thënë:

- **“...e mos u bëni mohuesit e parë të tij!”** – Pra, të mos bëheni mohues të Kur'ânit dhe të Profetit (s.a.u.s). Vëreni me kujdes! Allahu i Lartësuar nuk ka thënë thjesht: "dhe mos u bëni mohues", por ka thënë: “...mos u bëni mohuesit e parë të tij”. Vërtetësia e kësaj fjale zbulon një padrejtësi të madhe të tyre, sepse - sikurse e përmendëm më sipër - ata duhej të ishin të parët që ta besonin. Por duke u bërë mohuesit e parë, ata treguan nxitimin (e padrejtë) e tyre në mohimin dhe refuzimin e tij. Kjo nga njëra anë. Nga ana tjetër, duke qenë të parët që mohonin (të vërtetën e qartë), ata u bënë shembujt e të tjerëve, të cilët do t'i pasonin në rrugën e tyre. Kështu,

ata do të mbartin në shpinën e tyre edhe gjynahet e pasuesve, të cilët i përhumbën dhe i devijuan nga rruga e drejtë. Në suren Maide, ajetet 77-79, i Madhëruari thotë: “Thuaju: “O ithtarë të Librit! Mos e teproni me fenë tuaj, duke dalë jashtë të vërtetës, dhe mos shkoni pas dëshirave të njerëzve para jush, që kanë humbur rrugën, kanë shkaktuar humbjen e shumë të tjerëve dhe që janë larguar shumë prej rrugës së drejtë”. Ata bij të Israilit që mohuan të vërtetën u mallkuan prej gjuhës së Daudit dhe Isait, birit të Merjemes. Ndodhi kështu, sepse ata kundërshtuan dhe e tepruan. Ata nuk e ndalonin njëri-tjetrin nga të këqijat që bënin. Sa e shëmtuar ishte sjellja e tyre!” Ndërsa në suren Ankebut, ajeti 12, Ai thotë: “Ata që nuk besojnë u thonë atyre që besojnë: “Ejani në rrugën (në fenë) tonë, se gjynahet tuaja do t’i bartim ne! Po, në fakt, ata nuk do të bartin asgjë nga gjunahet e tyre. Në të vërtetë, ata janë gënjeshtarë. Ata do të bartin veç barrën e vet, e me atë të vetën edhe barrë të tjera, ndërsa Ditën e Kijametit do të merren në përgjegjësi për atë që kanë trilluar”. Por cili është shkaku që i detyron ata të bëjnë këtë zgjedhje? Atëherë, Allahu i Lartësuar përmend shkaku e saj dhe i ndalon ata nga kjo vepër, duke thënë:

- **“Mos i fshihni ajetet e Mia për hir të një çmimi të ulët!”** – Kuptimi: Ajetet (argumentet) e Mia mos i ndërroni apo mos i shkëmbeni me vlera të pakta, që ju mund të përjetoni në të gjitha aspektet e jetës. Mos i shkëmbeni ato me pushtete dhe ofiqe që keni frikë se mos ju largohen nëse i përkushtoheni besimit të drejtë në Allahun dhe në Profetin e Tij. Me fjalë të tjera, mos i shpenzoni ajetet e Allahut për të blerë disa dobi të përkohshme e të pakta. Kurrë mos u jepni përparësi dobive të pakta të dynjasë, kundrejt besimit dhe pasimit të ajeteve (shpalljeve) të Allahut të Lartësuar. Për të arritur këtë triumf mbi vetveten, vjen një urdhër i prerë:

- **“...por vetëm prej Meje ruhuni!”** – Kuptimi: Asgjëje tjetër të mos i druheni, por

vetëm Mua. Nëse do t’i druheni vetëm Allahut të Lartësuar, kjo do t’ju bëjë që t’i jepni përparësi besimit në ajetet (shpalljet) e Tij, kundrejt kënaqësive dhe interesave të kësaj bote të pavlerë dhe të parëndësishme. Po ta shohim anasjelltas, do të thonim: Nëse ju përzgjidhni çmimin e ulët të këmbimit, atëherë kjo dëshmon për zbrazëtinë e zemrave tuaja nga *takua*-ja (frika prej Allahut) dhe për mosvlerësim të madhështisë së Tij. Më pas, i Madhëruari thotë:

- **“Mos e mbuloni të vërtetën me të pavërtetën! Në këtë mënyrë, ju po e fshihni të vërtetën, edhe pse e dini.”** – Këtu, Allahu i Lartësuar na ndalon nga dy gjëra:

1. Na ndalon nga përzjerja e të vërtetës me të pavërtetën.

2. Nga fshehja e së vërtetës ose nga mossqarimi i të vërtetës. Ai na ndalon nga këto dy gjëra, sepse qëllimi dhe misioni i atyre që u është dhënë dije dhe kanë libra, argumente dhe informacion, është pikërisht e kundërta e asaj që u përmend. Qëllimi i tyre është dallimi i së vërtetës nga e kota dhe sqarimi e qartësimi i plotë i së vërtetës. Këto dy detyra janë të domosdoshme që, ata të cilët e duan udhëzimin ta gjejnë atë udhëzim, dhe atyre që janë të humbur t’u qartësohet rruga e pendimit dhe e kthimit. Ndërsa atyre që refuzojnë dhe kundërshtojnë, të mos u mbetet asnjë justifikim te Krijuesi për të argumentuar mospranimin e tyre. Allahu i Lartësuar i shtjelloi shpalljet e Tij dhe i sqaroi ato me hollësi, pikërisht për të dalluar të vërtetën nga e kota dhe me qëllim që të qartësohet rruga e të udhëzuarve nga rruga e zullumqarëve. Të gjithë dijetarët që kryejnë këtë detyrë janë mëkëmbës, zëvendësues dhe pasues të denjë të profetëve. Ata janë udhëzuesit e popujve. Ndërsa ata që e përziejnë të vërtetën me të kotën, ata që nuk e zbardhin të vërtetën, edhe pse e dinë atë, ata që e fshehin të vërtetën, të cilën e njohin shumë mirë dhe për të cilën janë urdhëruar që ta sqarojnë dhe ta shfaqin, pikërisht këta

janë ftues për në Xhehenem, sepse njerëzit udhëzohen pikërisht nga dijetarët e tyre rreth çështjeve të fesë. Ata nuk pranojnë udhëzime nga askush tjetër, përveç dijetarëve të tyre. Atëherë, zgjidhni për veten cilën të doni prej dy mundësive dhe gjendjeve. Më pas, i Madhëruari thotë:

- **“Përkryejeni namazin, jepeni zekatin dhe bini në ruku (falni namaz, bashkë) me ata që bëjnë ruku!”** – Domethënë: falni namaz bashkë me ata që falen. Nëse ju e bëni këtë, pasi i keni besuar profetët e Allahut dhe shpalljet e Tij, atëherë ju keni kryer dy gjëra të domosdoshme për shpëtimin tuaj, duke vënë në një nivel veprat e dukshme (të jashtme) me ato të padukshme (të brendshme). Ju keni realizuar njëkohësisht dy shkaqet e lumturisë, të cilat janë: sinqeriteti ndaj Krijuesit (me besim e namaz) dhe bamirësia ndaj krijesave (me anë të zekatit). Në këtë mënyrë, ju keni adhuruar Allahun me veprime trupore, me akte shpirtërore dhe me pasuritë tuaja. Thënia e Allahut: *“Uer-keû mear-râkiain”* (...dhe bini në ruku me ata që bëjnë ruku), tregon se:

1. Ky është një urdhër për të falur namazin me xhemat.
2. Falja e namazit me xhemat është e detyrueshme.
3. *Ruku*-ja është shtyllë e namazit. Ajo është shtylla pa të cilën namazi është i pavlefshëm. Arsyeja është se vetë namazi është quajtur me emrin e kësaj pjese përbërëse të tij (që është e *ruku*-ja), dhe kjo tregon se *ruku*-ja është pjesë e domosdoshme për saktësinë e namazit. Në çdo rast, të quajturit e një adhurimi me emrin e një pjese përbërëse të tij tregon që ajo është pikërisht një nga pjesët e domosdoshme e tij, pa të cilën adhurimi është i pasaktë dhe i pavlefshëm.

Ajetet 44 – 48

44. Si i urdhëroni njerëzit për të mira, dhe e harroni vetveten, kur ju e lexoni Librin?! A nuk po mendoni?!

45. Kërkoni ndihmë me durim dhe me namaz! Vërtet, kjo është e vështirë, por jo për ata që kanë frikë,

46. Që janë të bindur se do ta takojnë Zotin e vet dhe se, pa dyshim, tek Ai do të kthehen.

47. O bijtë e Israilit! Kujtoni të mirat e Mia, me të cilat ju begatova! Unë ju pata dalluar mbi njerëzit e tjerë (të asaj kohe).

48. Ruajuni asaj dite, kur askush, nuk do të mund t’i bëjë asgjë askujt! Atë ditë nuk pranohet për të (jobesimtarin) asnjë ndërmjetësim. Nuk pranohet prej tij kompensim, e ata (fajtorët) nuk kanë për t’u ndihmuar.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Si i urdhëroni njerëzit për të mira ...”**

– Të mirat këtu nënkuptojnë besimin dhe mirësitë që kryhen të nxitura prej besimit. Kjo pyetje përmban në vetvete qortim dhe habi. Pra: Si është e mundur që i urdhëroni njerëzit për të mira, dhe pastaj:

- **“...dhe e harroni vetveten”** – Domethënë, harroni që, së pari, të urdhëroni veten për këto mirësi?! Pastaj, Allahu përmend edhe një fakt tjetër, që e shton më shumë habinë:

- **“...kur ju e lexoni Librin?! A nuk po mendoni?!”** – Kuptimi: A nuk logjikoni, kur ju e lexoni librin, i cili urdhëron të jeni ju përqaftuesit e parë të imanit dhe të veprave të tij. Si mund ta harroni veten?! A nuk mendoni pak për këtë fakt?! Allahu i Lartësuar e ka pajisur njeriun me mendje, me anë të së cilës ai dallon gjërat që i sjellin dobi dhe mirësi. Me anë të mendjes, ai arrin të kuptojë, gjithashtu, çdo gjë që e dëmton. Kjo mendje e shtyn njeriun që të jetë zbatuesi i parë i atyre gjërave për të cilat ai i urdhëron të tjerët, dhe të jetë i pari që i largohet atyre gjërave për të cilat ai qorton dhe i ndalon të tjerët. Kush urdhëron të tjerët për diçka, dhe vetë nuk e vepron atë, apo që i ndalon të tjerët nga diçka, dhe vetë e vepron atë, është i mangët dhe nuk mendon e gjykon drejt. Kjo sjellje tregon paditurinë e tij të thellë. Kjo mangësi e mendjes bëhet më e spikatur kur ai është i

vetëdijshëm për këtë, kur i ka kuptuar agumentat e, megjithatë, përsëri vazhdon të urdhërojë për punë të mira duke mos i vepruar vetë, dhe të ndalojë nga punët e këqija dhe t'i veprojë vetë ato. Ky ajet, edhe pse ka zbritur duke iu drejtuar çifutëve, ai është gjithëpërfshirës. Allahu i Madhëruar thotë: “O ju që keni besuar! Përse e thoni atë që vetë nuk e bëni? Për Allahun, është shumë e urryer që ta thoni atë gjë që vetë nuk e bëni.”. [Saf, 2-3]. Por kjo nuk do të thotë që, meqë nuk e praktikon vetë atë gjë për të cilën urdhëron apo ndalon të tjerët, atëherë njeriu ta braktisë edhe urdhërimin për të mira dhe ndalimin nga të këqijat. Përkundrazi, ky ajet është qortim për ata që nuk i plotësojnë të dyja këto detyra. Është e kuptueshme se njeriu ka dy detyra:

1. Të nënshtrojë fillimisht veten për punë të mira dhe ta ndalojë atë nga të këqijat.

2. Të urdhërojë të tjerët për këto të mira dhe t'i ndalojë ata nga ato të këqija. Kështu, lënia e njëres detyrë nuk mund të jetë justifikim për lënien e tjetrës. Përsosmëria i takon atij që i plotëson të dyja ato, kurse i mangët është ai që i lë të dyja. Kurse ata që plotësojnë njërin kusht dhe lënë tjetrin, qëndrojnë mes dy gradave. Nga ana tjetër, mund të themi se shpirtrat (në përgjithësi) janë të prirur që të mos i nënshtrohen atij njeriu, veprat e të cilit janë në kundërshtim me fjalët që thotë. Ndikimi që kanë tek ata veprat e kryera, është më i madh se ndikimi a gjurmët që lënë fjalët e pashoqëruara me punë.

- **“Kërkoni ndihmë me durim dhe me namaz!”** - Allahu i Lavdëruar na urdhëron që, për të kërkuar ndihmë për çështjet tona, duhet të jemi të duruar. Ndihmën duhet ta kërkojmë me të gjitha llojet e durimit. Ka shumë lloje durimi, por ato më kryesoret janë:

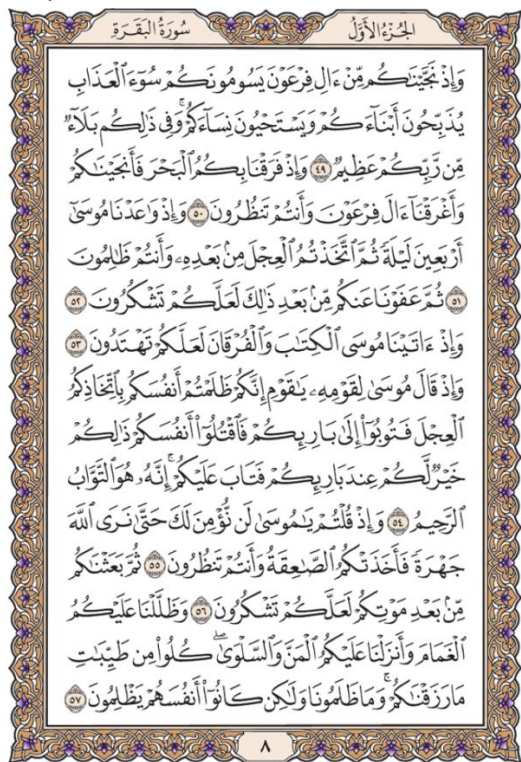
1. Durimi që tregohet në bindjen ndaj Allahut të Lartësuar për te kryer urdhëresat e Tij, derisa ta arrijmë atë në formën më të mirë.

2. Durimi ndaj gjynaheve dhe mosbindjes. Pra, durimi që duhet të tregojmë për t'u

larguar nga haramet dhe që të mos shkelim kufijtë e Allahut.

3. Durimi gjatë ngjarjeve të dhimbshme, të cilat Allahu i Lartësuar i ka përcaktuar për ne. Ky durim konsiston në pranimin me zemër të kënaqur të këtyre përcaktimeve, duke mos shprehur as më të voglin zemërim apo pakënaqësi kundrejt tyre. Nëse do të tregohemi të durueshëm dhe të vetëpërmbajtur në situata të vështira, ashtu si na urdhëron Allahu i Lartësuar, atëherë kjo do të jetë një ndihmë shumë e madhe për kapërcimin e tyre. Kush përpiqet të jetë i duruar, Allahu i Lartësuar ka për t'ia lehtësuar këtë gjë dhe patjetër do ta bëjë të durueshëm. Të njëjtën gjë mund të themi edhe për namazin, i cili është treguesi i besimit në zemër dhe i cili e frenon dhe e ndalon njeriun nga çdo vepër e shëmtuar. Një namaz i tillë është rrugëzgjdhje dhe ndihmë për çdo çështje e problem.

- **“Vërtet, kjo është e vështirë, por jo për ata që kanë frikë...”** – Domethënë, për këta të fundit është e thjeshtë kjo mënyrë e kërkimit të ndihmës. Është e thjeshtë, sepse të tillë e bën droja e tyre ndaj Allahut dhe shpresa për të arritur shpërblimin e madh të Tij. Frikërespekti për Allahun dhe shpresa e madhe për shpërbilimin e Tij, e nxisin robin që të kërkojë ndihmë nëpërmjet këtyre mënyrave të vështira (me durim e me namaz). Madje, ai i bën ato duke qenë i kënaqur dhe me zemër të qetë, pasi kujton shpërblimin e Allahut dhe ka frikën e ndëshkimit. Ndërsa ata të cilët nuk i kanë këto ndjenja (frikën dhe shpresën), ata nuk ka se çfarë t'i shtyjë të ndër marrin të tilla mënyra, për të kërkuar ndihmë dhe rrugëzgjdhje. Edhe sikur të përpiqeshin ndonjëherë të bënin ndonjë gjë të tillë, ajo do të ishte shumë e rëndë dhe e vështirë për shpirtrat e tyre, të cilat nuk janë pajisur me ndjenjën e frikërespektit (*hushû*) ndaj Allahut. Por çfarë është, në fakt, ndjenja e *hushû*-it, lehtësuesja e vetme e situatave të vështira? *Hushû* është ndjenja e përluljes së zemrës ndaj Allahut. Ajo është prehja dhe qetësia që ndien zemra kur kujton Allahun.

Ajo është një lloj përunjësie përpara Krijuesit, e shoqëruar me një ndjenjë nevojë dhe varfërie për mëshirën e Tij. Kjo përlulje vjen si pasojë e besimit të patundur të adhuresit, se do të takohet me Allahun e Lartësuar. Ky besim është burimi i këtyre ndjenjave. Prandaj i Madhëruari, duke shpjeguar cilësitë e atyre që e kanë këtë ndjenjë, thotë:

- **“Që janë të bindur se do ta takojnë Zotin e vet dhe se, pa dyshim, tek Ai do të kthehen.”** – Domethënë, të tillë janë ata që janë të sigurt se do ta takojnë Zotin e tyre dhe që Ai ka për t'i shpërblyer për veprat e tyre; janë ata të cilët janë të sigurt se, një ditë prej ditësh, do të kthehen sërish tek Ai që i solli për herë të parë në jetë. Është të kujtuarit e këtij takimi të rëndësishëm, ai që ua lehtëson atyre adhurimet që kryejnë për Allahun. Ky takim i ngushëllon ata gjatë fatkeqësive dhe sprovave. Ky takim ua lehtëson sfidat e mëdha. Takimi me Allahun ua lehtëson atyre, gjithashtu, largimin nga veprat e ndaluara e të këqija. Pikërisht për ata janë përgatitur mirësitë e përjetshme,

mes atyre vendbanimeve të larta. Ndërsa ata që nuk shpresojnë takimin me Allahun, e kanë tmerrësisht të vështirë të kërkojnë ndihmë dhe rrugëzgjidhje me namaz apo me ndonjë adhurim tjetër përkushtuar Allahut të Lartësuar. Më, pas Allahu i Lartësuar u rikujton edhe një herë bijve të Israilit mirësitë e Tij ndaj tyre, me qëllim që kjo t'i kujtojë dhe t'u shërbejë si qortim dhe nxitje (për të qenë mirënjohës dhe të bindur). Kështu, i Lartësuar thotë:

- **“O bijtë e Israilit! Kujtoni të mirat e Mia, me të cilat ju begatova! Unë ju pata dalluar mbi njerëzit e tjerë (të asaj kohe)”** Pastaj Ai i kërcënon ata, për t'iu frikësuar Ditës së Kiametit. Atë ditë, askush nuk mund t'i bëjë dobi askujt. I Madhëruari thotë:

- **“Ruajuni asaj dite, kur askush, askujt nuk do të mund t'i bëjë asgjë!”** - Askush, sado i nderuar dhe i madh qoftë: melek, profet, apo njeri i mirë, nuk do të ketë në dorë asnjë mundësi ndihme për askënd. Ata nuk mund të ndihmojnë asnjë, sado i dashur apo i afërt të jetë ai që kërkon ta ndihmojnë. E vetmja ndihmë për njeriun do të jetë prej veprave që ka bërë. Edhe ndërmjetësimet janë të papranueshme pa lejen dhe pa kënaqësinë e Allahut të Lartësuar. I Lartësuar thotë:

- **“Atë ditë nuk pranohet për të (jobsimtarin) ndonjë ndërmjetësim”** – Për ndërmjetësimin duhet të plotësohen dy kushte: Së pari, të jepet leja nga Allahu i Lartësuar për të dhe, së dyti, Allahu i Lartësuar të jetë i kënaqur me atë për të cilin ndërmjetësohet. Nga ana tjetër, dihet shumë mirë që Allahu i Lartësuar nuk kënaqet nga vepra e askujt, nëse ajo vepër nuk plotëson dy kushte:

1. Të kryhet me sinqeritet për Allahun, duke kërkuar kënaqësinë e Tij.
2. Të kryhet në përputhje me traditën e Profetit (s.a.u.s.) dhe mësimet e tij. Nuk pranohet ndërmjetësim, por as kompensim, siç thotë i Madhëruari:

- **“...Nuk pranohet prej tij kompensim,”** – Për këtë, i Lartësuar thotë sërish në

Kur'ân, "E sikur e tërë ajo çka gjendet në tokë, plus edhe një herë sa aq, të ishte e atyre që nuk besuan, ata do ta jepnin si kompensim, për t'i shpëtuar dënimin të tmerrshëm në Ditën e Kijametit. Atëherë, do të përballen prej Allahut me atë (*lloj dënimi*) që nuk kanë mundur as ta mendojnë." [Zumer 47]. Domethënë, nuk do të pranohet kompensim prej tyre. Ata, gjithashtu, nuk do të ndihmohen:

- **"...e ata nuk kanë për t'u ndihmuar"** – Domethënë, prej atyre nuk do të largohet ajo të cilës ata i druhen dhe asnjë krijesë nuk do të ketë mundësi t'u bëjë dobi apo t'u largojë ndonjë dëm. Thënia e Allahut: *"la texhzi nefsun an nefisin shejâ"* (...askush, nuk do të mund t'i bëjë asgjë askujt), tregon pamundësinë e të gjithëve për të bërë dobi atë ditë. Ndërsa thënia: *"ue lâ hum junšarûn"* (e ata nuk kanë për t'u ndihmuar) tregon pamundësinë e tyre për të larguar të keqen dhe të dëmshmen. Në thënien e Allahut: *"lâ juḳbelu minhâ shefâ'atun"* (nuk pranohet për të asnjë ndërmjetësim), dhe në thënien tjetër të Tij: *"...Ue lâ ju'hadhu minhâ adlun"* (Nuk pranohet prej tij kompensim), mësohet diçka shumë e rëndësishme. Nëse njeriu e kupton se fitimi i të mirave dhe largimi i të këqijave nuk mund të arrihen duke ia kërkuar krijesave, atëherë ai kthehet për t'ia kërkuar sinqerisht ato të vetmit që mund t'ia dhurojë (Allahut). Arritja e të mirave dhe largimi i të këqijave nuk mund të bëhet, gjithashtu, as me kompensime dhe as me ndërmjetësime, sikurse ndodh mes krijesave. Atë ditë nuk do të jetë askush i aftë qoftë edhe për një grimcë dobie apo dëmi. Kjo është një ftesë e hapur që adhuruesi të lidhet fort dhe sinqerisht vetëm me Allahun e Lartësuar, duke i kërkuar të mirat veç prej Tij dhe duke kërkuar mbrojtje nga çdo e keqe vetëm tek Ai. Kjo është ftesë për ta adhuruar Atë si Një të vetëm, sepse veç Ai e meriton adhurimin tonë dhe vetëm tek Ai duhet të mbështetemi për t'i përkryer adhurimet tona.

Ajetet 49 – 57

49. Kujtoni kur Ne ju shpëtuam prej njerëzve të Faraonit, të cilët ju torturonin me format më të këqija, ju thernin bijtë tuaj (*meshkujt e porsalindur*) dhe linin të gjalla bijat tuaja (*vajzat e porsalindura*)! E gjithë kjo ishte një sprovë e madhe nga Zoti juaj.

50. Dhe kujtoni kur për ju, Ne e ndamë detin (*duke hapur shtigje në të*) e ju shpëtuam, ndërkohë që ju i patë ithtarët e Faraonit të mbyteshin!

51. Dhe kujtoni kur Ne i premtuam Musait dyzet net (*për t'i shpallur Teuratin*), dhe pas (*largimit të*) tij, ju adhuroat viçin (*si Zot*) dhe bëtë një padrejtësi të madhe!

52. Megjithatë, edhe pas kësaj (*padrejtësie të shëmtuar*), jua falëm (*gabimin*), që ju të bëheni mirënjohës.

53. Dhe kujtoni kur Ne i dhamë Musait Furkan-in (*Dalluesin e të vërtetës nga e gabuara*), që ju të shihnit qartë udhëzimin dhe rrugën e drejtë!

54. Dhe kujtoni kur Musai i tha popullit të vet: "O populli im! Ju u treguat të padrejtë ndaj vetvetes me adhurimin e viçit (*në vend të Zotit*). Pendohuni para Krijuesit tuaj dhe vritni keqbërësit! Për Krijuesin tuaj, kjo është më e mira (*zgjidhje*) për ju. Ai jua pranoi pendimin tuaj. Është Ai, Pranuesi i pendimit, Mëshirëploti.

55. Dhe kujtoni kur Ju thatë: "O Musa! Ne nuk kemi për të të besuar, derisa ta shohim Allahun haptazi."! Menjëherë (*pas kësaj*), ju përfshiu rrufeja dhe ju e patë.

56. Pastaj, pas vdekjes suaj, ju ringjallëm, që të ishit mirënjohës.

57. Dhe Ne i nënshtruam retë (*gjatë udhëtimit tuaj në shkretëtirë*), me qëllim që t'ju bënin hije, dhe nga qielli ju zbritëm menna (*rrëshirë e ëmbël*) dhe shkurtëza (*duke ju thënë*): "Hani nga të mirat që ju kemi dhënë!". Por (*me këto padrejtësi*), ata nuk na dëmtuan Ne por dëmtuan veten.

Shpjegimi i ajeteve

Tani fillojnë dhe përmenden më imtësisht mirësitë që Allahu i Lartësuar u dhuroi bijve të Israilit. Atëherë, i Lartësuar thotë:

- **“Kujtoni kur Ne ju shpëtuam prej popullit të Faraonit...”** – Pra, nga Faraoni, bashkë me parinë dhe ushtrinë e tij, të cilët më përpara:

- **“...ju torturonin me format më të këqija”** – Domethënë, me torturat më të rënda. Ata:

“..., ju thernin bijtë tuaj (meshkujt e porsalindur) dhe linin të gjalla bijat tuaja (vajzat e porsalindura).” - Ata i thernin meshkujt, nga frika se mos bijtë e Israilit shumoheshin, ndërsa femrat i linin të gjalla. Kështu, bijtë e Israilit përdroreshin ose për punë të rënda, si skllëvër, ose vriteshin. Ky ishte poshtërimi dhe ndëshkimi më i skajshëm.

- **“E gjithë kjo ishte një sprovë e madhe nga (e cila ju shpëtoi) Zoti juaj”** - “E gjithë kjo”, pra, torturat prej Faraonit dhe shpëtimi prej Allahut të lartësuar, do t’ju bëjë të kujtoni më qartë urtësinë e Allahut në përcaktimin e sprovave dhe të shpëtimit prej tyre.

- **“Dhe kujtoni kur për ju, Ne e ndamë detin (duke hapur shtigje në të) e ju shpëtuam, ndërkohë që ju i patë ithtarët e Faraonit të mbyteshin.”** – Pra, Allahu i Lartësuar u bëri mirësi, duke i shpëtuar njëherë e mirë prej armikut të tyre dhe duke e mbytur ushtrinë e tij mu para syve të tyre, në mënyrë që ata ta shihnin vetë se çfarë ndihme iu dha Allahu i Lartësuar, dhe kështu të gjenin prehje dhe qetësi. Më pas, Allahu i Lartësuar u përmend atyre një mirësi tjetër, kur i premtoi Musait një periudhë dyzetnetëshe për t’i shpallur atij Teuratin (ligjin e jetës), që përmbante ligje të vyera dhe shumë të dobishme:

- **“Dhe kujtoni kur Ne i premtuam Musait dyzet net (për t’i shpallur Teuratin)”** - Por me gjithë këtë mirësi të pakrahasueshme, ata nuk duruan sa të plotësohej afati dhe, pas largimit të Musait, ata nisën të adhuronin një viç. I Madhëruari thotë:

- **“...dhe pas (largimit të) tij, ju adhuruat viçin (si Zot) dhe bëtë një padrejtësi të madhe.”** – Kuptimi: Ju ishit të vetëdijshëm për padrejtësinë tuaj (pasi edhe Haruni iu foli dhe i këshilloi, por ata nuk iu bindën), duke mos patur asnjë lloj argumenti dhe justifikimi në këtë vepër të shëmtuar. Refuzimi i të vërtetës, pas njohjes mirë të saj, është krim shumë i shëmtuar. Megjithatë, Allahu i Lartësuar i urdhëroi të pendohen. Këtë urdhër ata e morën të qartë nga goja e Profetit të tyre (Musait):

- **“Dhe kujtoni kur Musai i tha popullit të vet: “O populli im! Ju u treguat të padrejtë ndaj vetvetes me adhurimin e viçit (në vend të Zotit). Pendohuni para Krijuesit tuaj ...”** - Mënyra e pendimit të tyre do të ishte duke vlarë njëri-tjetrin.¹

“...dhe vritni keqbërësit. Për Krijuesin tuaj, kjo është më e mira (zgjidhje) për ju. Ai jua pranoi pendimin tuaj. Është Ai, Pranuesi i pendimit, Mëshirëploti.” - Pasi të bënin këtë, Allahu i Lartësuar do t’ua falte atyre gabimin e adhurimit të viçit. Duke deklaruar faljen e tyre dhe qëllimin e saj, i Lavdëruari thotë:

- **“Megjithatë, edhe pas kësaj (padrejtësie të shëmtuar), jua falëm (gabimin), që ju të bëheni mirënjohës.”** – Madje, përveç faljes:

- **“Dhe kujtoni kur Ne i dhamë Musait Furkan^{im} (Dalluesin e të vërtetës nga e gabuara), që ju të shihnit qartë udhëzimin dhe rrugën e drejtë.”** – Por, në vend të mirënjohjes, erdhi paturpësia dhe padrejtësia e tyre ndaj Allahut të Lartësuar dhe Krenar dhe ndaj Profetit të Tij. Ata i kërkuan Musait, si kusht, që të shihnin Allahun e Lartësuar.

- **“Dhe kujtoni kur Ju thatë: “O Musa! Ne nuk kemi për të të besuar, derisa ta shohim Allahun haptazi.”!** Por, pas kësaj paturpësie:

- **“Menjëherë (pas kësaj), ju përfshiu rrufeja dhe ju e patë.”** – Domethënë, ata i kapi rrufeja, që u shkaktoi vdekjen (ose gjendje kome), dhe ata e panë njëri tjetrin kur kjo ndodhi. Më pas, Allahu i Lartësuar i

ringjalli pas vdekjes, me qëllim që të bëheshin mirënjohës.

- **“Pastaj, pas vdekjes tuaj, ju ringjallëm, që të ishit mirënjohës”.** - Kuptimi: Pas vdekjes suaj, Allahu ju ringjalli, që të falënderonit dhe të tregoheshit mirënjohës, me mënyrën që Ai jua ka treguar në Libër dhe Traditën Profetike. Pas gjithë këtyre, Allahu i Lartësuar u kujton edhe mirësitë e Tij gjatë bredhjes së tyre nëpër shkretëtirë, e cila nuk kishte asnjë vend me hije, ku ata mund të çlodheshin. Pikërisht në të tilla vende, erdhi mirësia dhe furnizimi i pamatë i Allahut të Lartësuar. Ai thotë:

- **“Ne i nënshtruam retë (gjatë udhëtimit tuaj në shkretëtirë), që t’ju bënin hije, dhe nga qielli ju furnizonim me menna dhe me shkurtëza”.** - *Menna* është një emër që përfaqëson çdo mirësi dhe furnizim të këndshëm që përfitohet pa lodhje e pa mundim, si, për shembull, kërpudhat, tartufi (*kem’ah*), xhenxhefilu etj. Ndërsa *shkurtëza (selua)* është një zog i vogël, që ka mish shumë të shijshëm. Ky lloj ushqimi u zbriste nga qielli dhe aq sa u mjaftonte për të plotësuar nevojat e tyre të përditshme.

- **“Hani nga të mirat që ju kemi dhënë!”** - Kuptimi: Hani prej mirësive me të cilat ju furnizuar! E çfarë furnizimi se? Furnizim që, edhe banorët e qyteteve dhe të pasurit nuk e kishin provuar ndonjëherë. Megjithatë, mirënjohja e tyre nuk po dukej. Madje, ata vazhduan të mos e ndryshonin ashpërsinë dhe ngurtësinë e zemrave të tyre, duke u zhytur thellë e më thellë në gjynahe dhe poshtërsi. Sidoqoftë, me këto vepra të ndyra, të cilat ishin totalisht në kundërshtim me urdhrat e Allahut, ata nuk mund t’i bënin padrejtësi apo të dëmtonin Allahun e Lartësuar. Ai nuk mund të dëmtohet nga mosbindja e krijesave të Tij, ashtu sikurse edhe bindja e tyre nuk i sjell Atij ndonjë dobi. Ai thotë:

- **“Por ata nuk na dëmtuan Ne. Ata dëmtuan veç vetveten”** – Domethënë, dëmi i këtyre padrejtësive godet pikërisht ata, dhe aspak Allahun e Madhëruar.

Ajetet 58 – 61

58. Dhe kujtoni kur Ne ju thamë: “Hyni në këtë qytet dhe hani aty lirisht e ku të dëshironi! Hyni te portat (e qytetit) të përlulur dhe thoni: “Kërkojmë ndjesë (Hittatun).” Ne do t’jua falim mëkatet tuaja. Ndërsa bamirësve do t’ua shtojmë (të mirat).

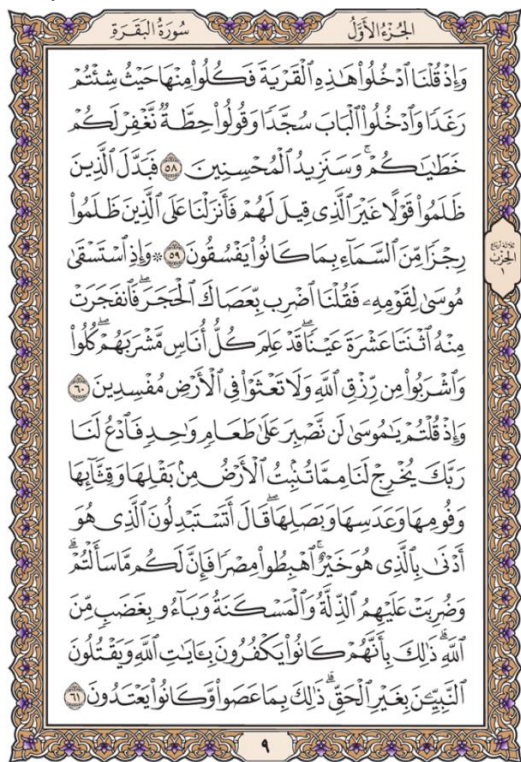
59. Por ata që ishin të padrejtë, e ndryshuan atë (fjalë) që u kërkohej me një tjetër fjalë. Mbi ata që bënë padrejtësi Ne lëshuam ndëshkim nga qielli, për shkak të shkeljes së kufijve të Allahut.

60. Dhe kujtoni kur Musai kërkoi ujë për popullin e tij, Ne i thamë: “Godite shkëmbin me shkopin tënd!” Prej tij (shkëmbit), gufuan dymbëdhjetë burime. Secili grup e dinte vendin ku do të pinte ujë. Pra, hani dhe pini nga begatitë e Allahut, dhe mos vazhdoni të jeni çrregullues në tokë!”

61. Dhe kujtoni kur ju thatë: “O Musa! Ne nuk mund të durojmë vetëm një lloj ushqimi. Lute Zotin tënd për ne, që të na japë perime që rrit toka: tranguj, hudhra, thjerrëza dhe qepë!” Ai tha: “A po preferoni ato që nuk kanë vlerë kundrejt atij ushqimi që është më i mirë?! Atëherë, zbrisni në çdo qytet, se atje, pa dyshim, do t’i gjeni ato që kërkoni!” Mbi ta rëndoi poshtërimi dhe skamja. Ata e merituan zemërimin e Allahut. Kjo, sepse ata i mohonin argumentet e Allahut dhe i vrisnin profetët pa kurrfarë të drejte, dhe për shkak të mosbindjes dhe të shfrenimit (të tyre) në shkeljen e kufijve (të Zotit).

Shpjegimi i ajeteve

“Dhe kujtoni kur Ne ju thamë: “Hyni në këtë qytet dhe hani aty lirisht e ku të dëshironi!” - Edhe kjo qe një tjetër mirësi ndaj tyre, pas padrejtësisë dhe mosbindjes së tyre. Allahu i Lartësuar i urdhëroi ata të hynin në një vend, që do të ishte atdheu i tyre, vendi i krenarisë, i prehjes dhe i qetësisë për ta, ku do të shijonin furnizimin dhe të mirat e dhuruara prej Tij. Ai i urdhëroi që të hynin në këtë vend, duke

shprehur nënshtrimin ndaj Allahut të Lartësuar me rënien në sexhde në momentin e hyrjes dhe duke thënë me gojë: “Kërkojmë falje (*Hittatun*)!”

- “**Hyni te portat (e qytetit) të përlur dhe thoni: “Kërkojmë ndjesë (*Hittatun*).” Ne do t’jua falim gjynahet tuaja.**” - Me këtë përlurje, të shprehur me vepër (me sexhde) dhe me fjalë, ata do të pastroheshin nga gjynahet e tyre të shumta. Kuptimi: Me kërkesën tuaj për t’jua fshirë gjynahet, Ne do t’jua fshijmë ato. Por jo vetëm kaq. Çdokush që bën vepra të mira, Allahu i Lartësuar do ta shpërblejë më shumë, si në këtë jetë, ashtu edhe në jetën tjetër, siç thotë i Lartësuar:

- “**Ndërsa bamirësve do t’ua shtojmë (të mirat).**” Megjithatë, jo të gjithë e pranuan këtë ofertë. Të padrejtët e shpërfillën atë, duke u tallur në mënyrë të pacipë:

- “**Por ata që ishin të padrejtë, e ndryshuan atë (fjalë) që u kërkohej me një tjetër fjalë.**” – Ata, në vend të shprehjes së urdhëruar: “Kërkojmë falje (*Hittatun*)!”, përdorën: “*Hintatun*”, që do të

thotë: “Kokër gruri”. Me këtë veprim, ata treguan shpërfillje dhe tallje ndaj ofertës për t’u pastruar nga gjynahet. Kur shpërfillja e tyre ishte kaq e madhe për një fjalë, që mund të thuhej lehtësisht, po për veprimin e sexhdes, që ishte edhe më i vështirë, si do të ishte përgjigjja e tyre?! Kështu ata, në vend që të binin në sexhde, hynë në atë vendbanim duke futur së pari të ndenjurat e tyre, të cilat i tërhiqnin zvarrë. Ndërsa të padrejtët nga mesi i tyre e zëvendësuan shprehjen që iu kërkua të thonin me një tjetër shprehje. Për shkak të kësaj padrejtësie dhe paturpësie të madhe, Allahu i Lartësuar zbriti për këta kriminelë një ndëshkim nga qielli.

- “**Mbi ata që bënë padrejtësi, Ne lëshuam ndëshkim nga qielli, për shkak të shkeljes së kufijve të Allahut.**” – Pra, Allahu i Lartësuar u zbriti ndëshkimin, për shkak të kalimit të kufijve në poshtërsi nga ana e tyre. Më pas, i Lavdëruari thotë:

- “**Kur Musai kërkoi ujë për popullin e tij**”,- Domethënë, kërkoi ujë, që të pinin ata.

- “**Ne i thamë: “Godite shkëmbin me shkopin tënd!”** - Ky mund të ketë qenë ndonjë shkëmb i veçantë, por mund të ketë qenë edhe shkëmb i çfarëdoshëm.

- “**Prej tij, gufuan dymbëdhjetë burime**” - Edhe fiset e bijve të Israilit ishin dymbëdhjetë në numër.

- “**Secili grup (fis) e dinte vendin ku do të pinte ujë**” - Çdo fis e dinte vendin ku duhet të pinte, dhe askush nuk e shqetësonte tjetrin. Ata pinin me qetësi, pa u ngutur dhe pa vuajtur. Pastaj Allahu i Lartësuar u thotë:

- “**Hani dhe pini nga begatitë e Allahut, dhe mos vazhdoni të jeni çrregullues në tokë**” - Kuptimi: Hani dhe pini prej të mirave që ju dhuruam, pa u lodhur dhe pa punuar nga ana juaj.

- “**Dhe kujtoni kur ju thatë: “O Musa! ...”** - Kujtoni pra, kur ju i’u drejtuar Musait për t’i treguar se ishit mërzhitur dhe velur nga mirësitë e Allahut, duke treguar një lloj shpërfilljeje dhe pakënaqësie për to. Kështu, ju i thatë atij:

“Ne nuk mund të durojmë vetëm një lloj ushqimi. Lute Zotin tënd për ne, që të na japë perime që rrit toka: tranguj, hudhra, thjerrëza dhe qepë!” - Kuptimi: Nuk kemi për të duruar të njëjtin ushqim gjithmonë. Ato, në fakt, ishin shumë lloje, por përsëriteshin herë pas here. Kështu, ata filluan të numëronin disa lloje perimesh të gjelbra, si: tranguj, hudhra, thjerrëza dhe qepë. Atëherë, Musai u thotë:

- **“A po preferoni ato që nuk kanë vlerë kundrejt atij ushqimi që është më i mirë?!”** – Kuptimi: A po kërkonti të konsumoni këto ushqime, në vend të asaj që është më e mirë, të cilën jua dhuronte Allahu i Lartësuar? Kjo vërtet është e çuditshme.

- **“Atëherë, zbrisni në çdo qytet, se atje, pa dyshim, do t’i gjeni ato që kërkonti!”** - Kuptimi: Në çdo qytet që të shkoni, keni për t’i gjetur ato ushqime që ju kërkonti, por ushqimi që ju falte Allahu i Lartësuar është më i miri dhe më i pëlqyeshmi. Atëherë, si mund ta kërkonti këtë shkëmbim?! Kjo kërkesë dhe veprat e tjera të kryera nga ata ishin argumente të qarta, që tregonin durimin e pakët të tyre, mospërfilljen e theksuar ndaj dispozitave të Allahut të Lartësuar dhe mosmirënjohjen e tyre ndaj mirësive të Tij. Në përfundim, Allahu i shpërbleu sipas sjelljes së tyre të poshtër.

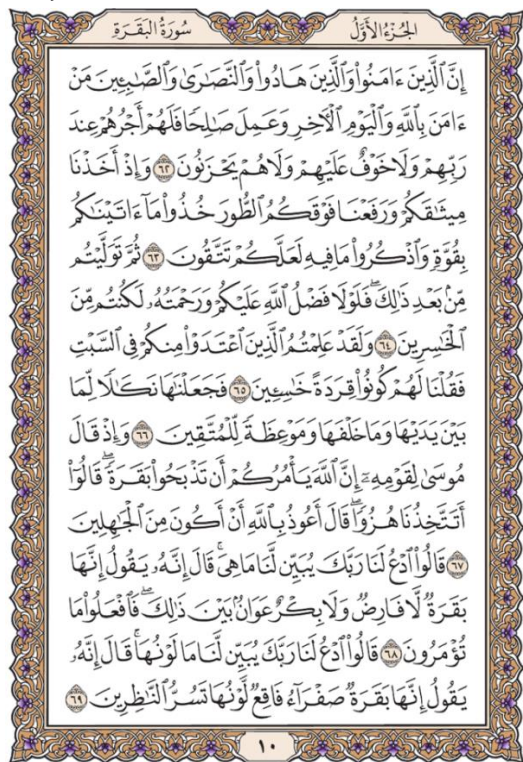
- **“Mbi ta rëndoi poshtërimi dhe skamja. Ata e merituan zemërimin e Allahut”** - Ata i kapi poshtërimi, që ishte diçka e dukshme me sy, dhe, njëkohësisht, u hyri ‘varfëria’ në zemër. Shpirtrat e tyre nuk e provuan kurrë krenarinë dhe lartësinë. Ata kurrë nuk patën vullnet dhe ambicie të larta, sepse shpirtrat e tyre ishin të ulët, dhe të tilla ishin edhe synimet e tyre. Me kërkesat që parashtronin, ata nuk përfituan gjë tjetër, përveç zemërimit të Allahut të Lartësuar. Fitimi më i ndyrë ishte fitimi i tyre, dhe gjendja më e poshtër ishte gjendja e tyre. Ata e merituan këtë zemërim të Allahut, për shkak të mohimit të argumenteve dhe mospërfilljes të tyre, siç thotë i Madhëruari:

- **“Kjo, sepse ata i mohonin argumentet e Allahut...”** – Domethënë, zemërimi i Allahut me ta erdhi si pasojë e mohimit nga ana e tyre të argumenteve që tregonin të vërtetën dhe që e qartësonin atë. Kur ata mohuan, atëherë ndëshkimi i meritueshëm ishte zemërimi i Allahut ndaj tyre. Një shkak tjetër për këtë zemërim ishte edhe vrasja e profetëve prej tyre. A ka padrejtësi më të madhe se kjo?! Thotë i Lartësuar:

“...dhe i vrisnin profetët pa kurrfarë të drejte.” - Fjala e Allahut: “pa kurrfarë të drejte”, tregon peshën e madhe të kësaj padrejtësie. Ndonëse dihet që vrasja e një Profeti nuk mund të jetë kurrë e drejtë, kjo fjalë është thënë me qëllim që askush të mos mendojë se ata e kanë bërë këtë vepër pa dije, apo nga paqartësia e tyre. Përkundrazi, ata e bënë këtë punë të shëmtuar me vetëdije të plotë dhe të bindur në atë që bënë. Kësisoj, të gjitha pasojat ishin rezultat i poshtërsive dhe i mosbindjes së tyre ndaj Allahut të Lartësuar, siç thotë Ai:

- **“...dhe për shkak të mosbindjes (ndaj Zotit) dhe të shfrenimit (të tyre) në shkeljen e kufijve (të Zotit).”** – Pra, e gjithë kjo ndodhi sepse ata ishin të pabindur. Ata ishin gjithmonë armiqësorë ndaj adhuresve të Allahut të Lartësuar. Gjynahet dhe mosbindja shkaktojnë njëra-tjetrën dhe bëhen nxitje për njëra tjetrën. Hapi i parë drejt shkatërrimit është pakujdesia ose nënvleftësimi, i cili sjell së pari gjynahet e vogla, ndërsa të voglat sjellin më pas të mëdhatë. Pastaj, këto rrjedhojnë në larmi formash të bidatit, kufirit etj. E lusim Allahun të na ruajë nga çdo lloj belaje dhe sprove të tillë. Këto ajete u drejtoheshin judejve që ishin të pranishëm gjatë kohës kur shpallej Kur’ani. Këto vepra ishin pikërisht “bëmat” e të parëve të tyre, të cilat u përmendeshin për arsye të shumta, ndër të cilat:

1. Hebrenjtë shpesh lëvdonin veten, duke pretenduar se ishin pa të meta e, madje, më të mirë se Muhamedi (a.s.) dhe besimtarët që ndoqën rrugën e tij. Atëherë, nëpërmjet

Profetit (s.a.u.s.), Allahu i Lartësuar ua kujtoi se çfarë kishin bërë të parët tyre, që edhe ata vetë i pranonin, madje ishin të sigurt për to. Rrëfimet në Kur'an ua bënin të qartë se të parët e tyre, me të cilët ata lëvdoheshin, nuk ishin aq të durueshëm dhe me morale të larta, por ishin njerëz pa vullnet dhe gjithmonë të thyeshëm përpara provave. E pra, nëse gjendja e të parëve të tyre, me të cilët ata lëvdoheshin, kishte qenë e tillë, atëherë si mund të ishte gjendja e brezit të kohës kur vinte Shpallja?!

2. Këto ngjarje u përmendeshin atyre për t'u rikujtuar mirësitë që Allahu i Lartësuar u pati dhënë të parëve të tyre. Normalisht, mirësitë ndaj paraardhësve konsiderohen si mirësi edhe ndaj pasardhësve. Kështu, përmendja e këtyre mirësive vllente si vërejtje edhe për çifutët e brezit aktual.

3. Fakti që Allahu i Lartësuar i drejtohej këtij brezi, me qëllim që të merrte mësim prej brezit të shkuar, tregon se pjesëtarët e një bashkësie fetare janë ndihmues dhe plotësues të njeri tjetrit. Përparimi i njërit sjell edhe përparimin e tjetrit, sikurse edhe

prapambetja e njërit sjell domosdo prapambetjen e tjetrit. Veprat e mira të kryera nga njëri grup, sjellin përfitim dhe mirësi për të gjithë umetin, ashtu sikurse edhe veprat e këqija të njërit sjellin fatkeqësi dhe dënim për të gjithë të tjerët. Në rastin konkret, ata nuk hoqën dorë nga shumë vepra të këqija dhe nuk e qortonin njëri-tjetrin për t'u frenuar prej tyre. Rrjedhimisht, kush tregon miratim dhe kënaqet me një gjynah, është pjesëmarrës dhe bashkëpunëtor në atë gjynah. Megjithatë, përveç këtyre që përmendëm ne, ka edhe shumë arsye e urtësi të tjera.

Ajetet 62 – 66

Duke gjykuar rreth grupeve të cilëve u dha libra hyjnorë, i Madhëruari thotë:

62. Vërtet, ata që besojnë (në Kur'anin), çifutët, të krishterët, sabi'inët, - kushdo që beson në Allahun dhe në Ditën e Fundit dhe bën vepra të mira - , do ta kenë shpërblimin te Zoti i tyre. Për ta nuk ka frikë dhe as nuk do të brengosen.

63. Dhe kujtoni kur Ne morëm prej jush besën (për bindje e nënshtrim) dhe ngritëm mbi ju Turi Sinain, (duke ju thënë): “Merreni seriozisht atë që ju dhamë (Teuratin) dhe kujtoni kumtet e tij, që të jeni të devotshëm!”

64. Por edhe pas asaj (besës), ju u kthyet shpinën udhëzimeve të Zotit. Po të mos ishte mirësia dhe mëshira e Allahut ndaj jush, do të ishit prej të humburve (në të dy jetët).

65. Ju, tanimë, e dini mirë rastin e atyre nga mesi juaj, të cilët nuk e respektuan (urdhrin për) të shtunën. Ne u thamë: “Bëhuni majmunë të përbuzur!”

66. Kështu Ne e bëmë atë (shndërrim të tyre), për të marrë mësim ata dhe brezat pasardhës, por edhe si këshillë për të devotshmit.

Shpjegimi i ajeteve

- “Vërtet, ata që besojnë (në Kur'anin), çifutët, të krishterët, sabi'inët...” – Domethënë, gjykimi që do të vijojë vlen vetëm për ata të cilëve u është dhënë libër qiellor. Edhe sabi'inët konsiderohen si

grupacionet e krishtera. Më tej, i Madhëruari tregon cilësitë e të shpëtuarve prej tyre:

- kushdo që beson në Allahun dhe në Ditën e Fundit dhe bën vepra të mira ...”

Kështu, i Madhëruari përshkruan me këto cilësi besimtarët e këtij umeti (muslimanët) dhe ata të umeteve të shkuara, që ishin çifutët, të krishterët dhe sabi'inët:

1. besojnë Allahun dhe botën tjetër:

2. bëjnë vepra të mira. Pikërisht këta do të fitojnë shpërblimin e madh që u ka përgatitur Allahu, si dhe prehjen dhe sigurinë e madhe pranë Tij:

- “...do ta kenë shpërblimin te Zoti i tyre.

Për ta nuk ka frikë dhe as nuk do të brengosen” - Ata nuk do ta provojnë frikën dhe as do të brengosen. Ndërsa çdo

pjesëtar i këtyre umeteve që ka mohuar Allahun, profetët dhe Ditën e Fundit, ai do të fitojë të kundërtën e atyre që u përmendën, pra: do të jetë i pushtuar nga frika dhe trishtimi. Është shumë e rëndësishme të kuptohet se ky është thjesht një njoftim rreth këtyre umeteve, i cili i referohet periudhës para dërgimit të Muhamedit (s.a.u.s.). (Sepse pas dërgimit të Muhamedit (s.a.u.s.), askush nuk ka për të shpëtuar nëse nuk e pranon dhe nuk e pason atë (a.s.), si profet të Allahut). Ky është një pasqyrim i gjendjes së tyre, me të dyja anët e monedhës, që bëhet për të larguar ndonjë

keqkuptim që mund të lindë në shpirtat e

njerëzve, kur lexojnë ajetet e Kur'ânit.

Allahu e di më së miri, por shkak i këtij

pasqyrimi vjen për të sqaruar se, jo të gjithë

pjesëtarët e atyre popujve, – të parët e të

cilëve u qortuan dhe mangësitë e shumta të

të cilëve u trajtuan këtu, – hynin në një

kategori. Pra, Allahu i Lartësuar deshi që t'i

dallonte ata të cilët nuk përfshiheshin në

kategorinë e përshkruar me cilësi dhe vepra

të ulëta. Ndoshta, nga përmendja e sjelljeve

të poshtura të brezave të parë të çifutëve,

dikush mund të kuptonte gabimisht se cilësi

të tilla mund të kishin vetëm çifutët. Për

këtë arsye, i Madhëruari i përmend popujt

në përgjithësi, duke treguar cilësitë e

pjesëtarëve që do të shpërblehen dhe cilësitë e atyre që do të ndëshkohen, nga secili popull. E gjithë kjo, për të larguar çdo keqkuptim dhe për të qartësuar të vërtetën.

I lavdëruar qoftë Ai, që brenda Librit të Tij ka sjellë gjëra që habisin mendjet e të gjithë botës! Më pas, i Madhëruari i rikthehet qortimit të bijve të Israilit për veprat e ulëta të të parëve të tyre. Ai thotë:

- “Dhe kujtoni kur Ne morëm prej jush besën (për bindje e nënshtrim) ...” –

Kuptimi: Kujtoni kur Ne morëm premtimet tuaja të forta, që u bënë nga ju në momente kërcënimi, kur:

- “...dhe ngritëm mbi ju Turi Sinain,” -

Domethënë: Kur mbi ju qëndronte mali Tur.

Në këtë kohë, Allahu i Lartësuar ju drejtua

juve dhe ju urdhëroi:

- “Merreni seriozisht atë që ju dhamë

(Teuratin) ...” - Domethënë: Pranojini

ligjet që ju zbritën me Teuratin. Pranojini

ato me seriozitet dhe me përgjegjësi të

madhe, duke treguar durim ndaj urdhrave të

Allahut. Por jo vetëm kaq:

- “...dhe kujtoni kumtet e tij, ...” -

Kuptimi: Kujtojeni vazhdimisht atë që

ndodhet në librin tuaj, duke e lexuar

vazhdimisht dhe duke mësuar prej tij. Nëse

e bëni këtë, ka shpresë të madhe për ju që:

- “...që të jeni të devotshëm” -

Domethënë: Me shpresë që të shpëtoni,

duke u ruajtur prej dënimit të Allahut dhe

prej zemërimit të Tij. Ose: Me shpresë që të

bëheni si ata që ruhen nga të këqijat, duke u

stolisur me devotshmëri (*taqûâ*). Por edhe

pas marrjes së premtimit tuaj, në të tilla

kushte të jashtëzakonshme:

- “Por edhe pas asaj (besës), ju u kthyet

shpinën udhëzimeve të Zotit.” - Pra, pas

atij premtimi që dhatë në një situatë të

pashlyeshme nga kujtesa, ju përsëri kthyet

shpinën. Atëherë, kjo e bëri më shumë se të

meritueshme që mbi ju të binin ndëshkimet

më të mëdha. Megjithatë:

- “Po të mos ishte mirësia dhe mëshira e

Allahut ndaj jush, do të ishit prej të

humburve (në të dy jetët). Thotë i

Lartësuari:

- **“Ju, tanimë, e dini mirë rastin e atyre nga mesi juaj, të cilët nuk e respektuan (urdhurin për) të shtunën.”** – Pra, është shumë e njohur për ju çështja e atyre që u sprovuan ditën e shtunë. Këtë histori Allahu i Lartësuar e ka sjellë gjerësisht në suren El ea'raf, ajetet 163 – 168: “Pyeti ata për fshatin që gjendej në bregdet dhe që shkelte rregullin e të shtunës (*sabathit*)! Të shtunën, peshqit u vinin sheshazi mbi ujë, ndërsa ditët e tjera, që nuk e kishin të ndaluar punën, nuk u vinin. Kështu Ne i sprovonim, sepse ata i kalonin kufijtë. Kur disa prej tyre thanë “Përse e këshilloni një popull që Allahu do ta shkatërrojë ose do t’i japë një dënim të ashpër?”, këshilluesit thanë: “Për të kryer detyrën para Zotit tuaj dhe me shpresë që ata mund t’i frikësohen.”. Por kur ata i shpërfillën paralajmërimet që u qenë bërë, Ne i shpëtuam ata që ndalonin të këqijat; ndërsa ata që kundërshtuan, i ndëshkuam me një dënim të ashpër për shkak se ishin të shfrenuar. Kur ata ngulmuan me arrogancë të hapur në atë që u ishte ndaluar, Ne u thamë atyre: "Bëhuni majmunë të përbuzur e të mohuar!". Zoti Yt shpalli qartas se, mbi ta do të vendosë deri Ditën e Kijametit, sundimin e dikujt, që ka për t’i ndëshkuar ata me mënyrën më të keqe. Zoti yt është, vërtet ndëshkues i shpejtë, por Ai është gjithashtu edhe Falës i Madh e Mëshirëplotë. Ne i shpërndamë ata në këtë Tokë grupe-grupe. Prej tyre ka të mirë, por ka edhe jo të tillë. Ne i vumë në provë ata edhe me mirësi edhe me fatkeqësi, që të kthenin rrugë.” Domethënë, ky gjynah i madh i tyre i bëri që ta meritojnë goditjen e ashpër të zemërimit të Allahut të Lartësuar, duke i shndërruar në majmunë (*dhe në derra*) të shëmtuar dhe të poshtëruar.

- **“Ne u thamë: “Bëhuni majmunë të përbuzur!””** - Këtë ndëshkim, Allahu i Lartësuar ua dha brezave të asaj kohe si dënim, dhe brezave të mëvonshëm si kujtim e paralajmërim. Po ashtu, në këtë mënyrë, ata nuk mund të kenë asnjë justifikim para Allahut të Lartësuar, në rast se shkelin të

tilla urdhëra e ligje. Ai e la edhe si kërcënim për të tjerët, që njerëzit t’i largohen dhe t’i frikësohen seriozisht mosbindjes ndaj Tij. Allahu i sjell kërcënimet, edhe pse, në fund të fundit, ato mund të jenë kujtim i dobishëm veçse për të devotshmit, pasi të tjerët nuk përfitojnë aspak prej tyre. Kështu, i Lartësuari thotë:

- **“Kështu Ne e bëmë atë (*shndërrim të tyre*), për të marrë mësim ata dhe brezat pasardhës, por edhe si këshillë për të devotshmit.”**

Ajetet 67 – 74

67. Dhe kujtoni kur Musai i tha popullit të vet: “Allahu ju urdhëron që të thërrni një lopë!” Ata thanë: “A po tallesh me ne?!” Ai tha: “Allahut i kërkoj të më ruajë, që të mos bëhem injorant!”

68. Ata thanë: “Kërkoj Zotit tënd në emrin tonë, të na qartësojë se si duhet të jetë ajo (*lopa*)!” Ai tha: “Ai (*Zoti*) thotë se ajo nuk duhet të jetë as e vjetër, as e re, por mesatare. Tani, zbatoheni atë që u urdhëruat të bëni!”

69. Ata thanë: “Kërkoj Zotit tënd në emrin tonë, që të na sqarojë çfarë ngjyre duhet të ketë ajo!” Ai tha: “Ai (*Zoti*) thotë se ajo duhet të jetë lopë e verdhë. Ngjyra e saj duhet të jetë (*e verdhë*) e ndezur, që të kënaqë shikuesit”.

70. Ata thanë: “Kërkoj Zotit tënd në emrin tonë, që të na sqarojë çfarë lloji duhet të jetë ajo, se lopët të gjitha na duken njësoj, e ne, në dashtë Allahu, do ta gjejmë të vërtetën!”

71. Ai tha: “Ai (*Zoti*) thotë se ajo duhet të jetë lopë që nuk është përdorur për punë, nuk është përdorur për të lëruar tokën, e as për të ujitur bimët. Ajo duhet të jetë pa asnjë të metë dhe pa asnjë shenjë (*ngjyrë*) tjetër.” Ata thanë: “Tani u sqaruam plotësisht”. Kështu, ata e therën atë, por, desh e lanë pa e bërë këtë punë.

72. Dhe kujtoni kur pasi vratë një njeri e u grindët në lidhje me krimin, Allahu e zbuloi atë që e mbanit të fshehtë!

73. Ju thamë: “Prekeni atë (të vvarin) me një pjesë të saj (*të lopës së therur*)!” Ja,

kështu i ngjall Allahu të vdekurit dhe ju tregon Argumentet e Tij, në mënyrë që të kuptoni.

74. Megjithatë, edhe pas kësaj, zemrat tuaja u bënë si shkëmbi, madje edhe më të forta. Ka shkëmbinj prej të cilëve burojnë lumenj. Ka prej tyre që kur çahen prej tyre del ujë. Madje ka prej atyre që, nga frika ndaj Zotit, vithisen tatëpjetë. Allahu nuk është i pavëmendshëm ndaj asaj që bëni ju.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Dhe kujtoni kur pasi vratë një njeri e u grindët në lidhje me krimin, Allahu e zbuloi atë që e mbanit të fshehtë!”**. – Kuptimi: Kujtoni atë që ndodhi mes jush dhe Musait (a.s.), gjatë kohës kur ju vratë dikë dhe filluat të grindeshit rreth çështjes së vrasësit të tij. Madje, gjendja u acarua aq shumë, saqë po të mos vinte zgjidhja e saj prej Allahut, juve do t’ju ndodhte një fatkeqësi e madhe. Kështu, për të zbuluar vrasësin, Musai (a.s.) u tha që, fillimisht, të thernin një lopë.

- **“Musai i tha popullit të vet: “Allahu ju urdhëron që të therni një lopë!”** - Pas këtij urdhëri, për ta ishte e detyrueshme që, menjëherë dhe pa humbur kohë, ta zbatonin atë, pa as më të voglin kundërshtim. Por ata nuk dinin të bënin gjë tjetër, veç refuzimit dhe kundërshtimit të urdhrave:

- **“Ata thanë: “A po tallesh me ne?!”**”- Atëherë, Profeti i Allahut tha:

- **Ai tha: “Allahut i kërkoj të më ruajë, që të mos bëhem injorant!”**- Arsyeja: Sepse vetëm injorantët e të ulëtisht flasin fjalë të padobishme. Janë pikërisht ata që tallen me njerëzit. Ndërsa të urtët e të mençurit e konsiderojnë talljen me të tjerët, që janë njëllor si ata, si një nga mangësitë më të mëdha, që dëmtojnë dhe cenojnë fenë dhe mendjen e njeriut. Edhe nëse dikush mund të jetë i dalluar në shumë aspekte, kjo jo vetëm që nuk e shtyn të mençurin të tallet me të tjerët, por, përkundrazi, e nxit atë që të jetë më tepër mirënjohës ndaj Zotit dhe më tepër i mëshirshëm ndaj krijesave të Zotit. Kur Musai (a.s.) u tha atyre këto fjalë,

ata e kuptuan tashmë që çështja ishte serioze, prandaj thanë:

- **“Lute Zotin tënd për ne, të na qartësojë se si duhet të jetë ajo?”** – Pra, e pyetën për moshën e saj. Musai iu përgjigj:

- **“Ai (Zoti) thotë se ajo duhet të jetë një lopë as e vjetër, as e re, por e mesme.”** - Pra, as lopë plakë dhe as mëshqerrë, që nuk ka lindur viça, por mes këtyre dy ekstremeve.

- **“Zbatoni pra, atë që u urdhëruat të bëni!”** – Pra, bindjuni urdhërit dhe lëreni mënjane inatin dhe natyrën tuaj të kundërshtimit! Lëreni mënjane koklavitjen e çështjeve! Por, me gjithë këtë këshillë:

- **“Ata thanë: “Lute Zotin tënd për ne, që të na sqarojë çfarë ngjyre duhet të ketë ajo?”**

- **“Ai tha: “Ai (Zoti) thotë se ajo duhet të jetë lopë e verdhë. Ngjyra e saj duhet të jetë (e verdhë) e ndezur, që të kënaqë shikuesit”**”.

Domethënë, t’i gëzojë dhe t’i kënaqë vështruesit e saj, prej bukurisë dhe pamjes që do të ketë.

- **“Ata thanë: “Kërkoj Zotit tënd në emrin tonë, që të na sqarojë çfarë lloji duhet të jetë ajo, se lopët të gjitha na duken njësoj, e ne, në dashtë Allahu, do ta gjejmë të vërtetën!”** - Ata, me natyrën e tyre për t’i ngatërruar gjërat, thanë që lopët u dukeshin të ngjashme, dhe për këtë arsye nuk po e gjenin dot atë që dëshironte Zoti. Por:

- **Ai tha: “Ai (Zoti) thotë se ajo duhet të jetë lopë që nuk është përdorur për punë, nuk është përdorur për të lëruar tokën, e as për të ujitur bimët. Ajo duhet të jetë pa asnjë të metë dhe pa asnjë shenjë (ngjyrë) tjetër.”** - Domethënë, pa mangësi, e pa lodhur me punë dhe pa asnjë ngjyrë a njollë tjetër në të. Atëherë, pas gjithë kësaj koklavitjeje dhe teprimit me pyetjet e tyre të panevojshme, ata thanë:

- **“Tani u sqarua plotësisht”** – Kuptimi: Vetëm tani na sqarove plotësisht. Megjithatë, një reagim i tillë vinte prej paditurisë që ata kishin, pasi e vërteta u ishte bërë e qartë që në fillim. Nëse ata do

të kishin marrë çfarëdolloj lope, që në krye të herës, ajo do të ishte e pranueshme dhe e mjaftueshme për të plotësuar urdhrin e Allahut të Lartësuar. Por ata e koklavitën çështjen me pyetjet e tyre të shumta dhe të panevojshme. Për këtë arsye, merituan që edhe Allahu i Lartësuar t'ua vështirësonte dhe ngatërronte më tepër çështjen. Madje, nëse së fundmi, ata nuk do të thonin: "...në dashtë Allahu, do ta gjejmë të vërtetën", ata përsëri nuk do të gjenin zgjidhje.

- **"Kështu, ata e therën atë, por, desh e lanë pa e bërë këtë punë."** – Domethënë, ata e therën lopën, me cilësitë e saj të kërkuara, por gati sa nuk mbetën pa rrugëzgjidhje, për shkak të asaj natyre gërnjare, që i karakterizonte.

- **"Dhe kujtoni kur pasi vratë një njeri e u grindët në lidhje me krimin, Allahu e zbuloi atë që e mbanit të fshehtë!"**. - Kështu, pasi e therën lopën e kërkuar, Allahu i Lartësuar i urdhëroi ata që, me një pjesë të saj, të preknin të vvarin, siç tregon i Madhëruari:

- **"Ju thamë: "Prekeni atë (të vvarin) me një pjesë të saj (të lopës së therur)"! Ja, kështu i ngjall Allahu të vdekurit"** – Kuptimi: Prekeni të vvarin me një gjymtyrë të lopës së therur, ose me çfarëdo pjese të trupit të saj. Kur ata e prekën të vdekurin me një pjesë të lopës, Allahu i Lartësuar e ringjalli të vdekurin. E pas kësaj, Allahu i Lartësuar ua nxori jashtë ato që mbanin fshehur, sepse vetë i ringjalluri kallëzoi se cilët kishin qenë vrasësit e tij. Pamja e ringjalljes me sy nga ana e tyre, ishte një mrekulli, që tregonte pushtetin dhe fuqinë absolute të Allahut për të ringjallur të vdekurit.

- **"dhe ju tregon Argumentet e Tij, në mënyrë që të kuptoni."** - Kuptimi: Allahu i Lartësuar jua solli këtë argument, që ju të mendoni seriozisht dhe të largoheni nga çdo gjë që është në dëmin tuaj.

"Megjithatë, edhe pas kësaj, zemrat tuaja u bënë si shkëmbi, ..." - Kuptimi: Zemrat tuaja u forcuan dhe ashpërsuan më tepër, aq sa nuk u bënte më dobi asnjë

qortim. Ato nuk ndikoheshin nga asnjë lloj përkujtimi.

- **"...edhe pas kësaj"** – Domethënë, edhe pasi Allahu i Lartësuar ju nderoi me plot mirësi të mëdha, pasi ju paraqiti shumë argumente, shenja dhe mrekulli të qarta. Pra, pas gjithë këtyre, zemrat tuaja nuk duhej kurrsesi që të ngurtësoheshin, por të zbuteshin. Ato duhej të prekeshin thellë e t'i nënshtroheshin Allahut të Lartësuar. Më tej, Allahu i Lartësuar e përshkruan ashpërsinë e zemrave të tyre nëpërmjet disa krahasimeve. Ai thotë se ato:

- **"u bënë si shkëmbi"** – Pra, ato u bënë të forta si gurët e shkëmbinjë, madje edhe më shumë se aq. Dhe të mendosh se guri është edhe më i fortë se vetë hekuri apo plumbi, sepse këto të fundit, kur i fut në zjarr, shkrihen dhe zbuten, ndërsa guri jo, nuk zbutet.

- **"madje edhe më të forta"** - Pra, ngurtësia e tyre ua kalonte asaj të gurëve. Madje, gurët janë më të mirë se zemrat e tyre, siç thotë i Lartësuari:

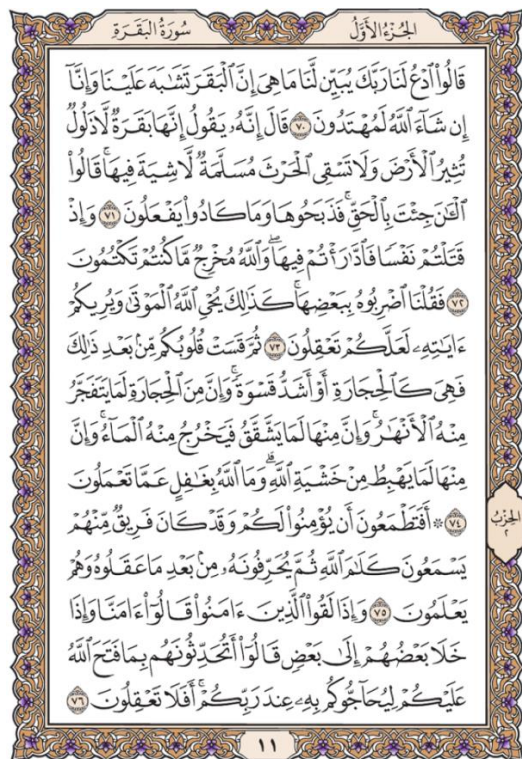
- **"Ka shkëmbinj prej të cilëve burojnë lumenj. Ka prej tyre që kur çahen prej tyre del ujë. Madje ka prej atyre që, nga frika ndaj Zotit, vithisen tatëpjetë."** – Pra, me të tilla cilësi, gurët janë më të mirë se ato zemra. Pas përshkrimit të zemrave të tyre, Allahu i Lartësuar u jep më të ashprin kërcënim:

- **"Allahu nuk është i pavëmendshëm ndaj asaj që bëni ju."** – Kuptimi: Allahu është absolutisht i ditur rreth veprave tuaja. Ai i ka ruajtur dhe i ka shënuar të gjitha punët tuaja, të mëdhatë dhe të voglat, dhe, me siguri, ka për t'ju shpërblyer për to në mënyrën më të drejtë. Shumë interpretues të Kur'ânit i kanë mbushur librat e tyre me rrëfime e gojëdhëna hebraike (të ashtuquajtura *israilijate*), për të shpjeguar ajetet kur'ânore. Këtë metodë ata e mbështesin në fjalën e Profetit (s.a.u.s.), që thotë: *"Tregojini rrëfimet e bijve të Israilit, se nuk ka problem."* Por, sipas meje, qëndrimi më i drejtë në këtë çështje është që përcjellja e historive të ardhura nga

hebrenjtë, edhe pse lejohet të kryhet si veprim, nuk do të thotë që ato mund të përdoren bashkë me argumentet tona, për të shpjeguar ajetet e Librit të Allahut, sepse asnjë e dhënë nuk lejohet të paraqitet si shpjeguese e Kur'ânit, nëse ajo nuk është e mbështetur dhe vërtetuar nga goja e Profetit (s.a.u.s.). Edhe në rastin më të mirë, kur rrëfimet e judejve dhe të të krishterëve nuk bien ndesh me fenë tonë, ne i konsiderojmë ashtu sikurse na ka mësuar Profeti (s.a.u.s.), kur thotë: “*As mos i besoni ehlu kitab-ët dhe as mos i përgënjeshtroni ata!*” Rrjedhimisht, nëse këto informacione janë të pasigurta e të dyshimta, atëherë ne duhet të jemi shumë të rezervuar në përdorimin e tyre, sidomos kur flitet për interpretimin e ajeteve të Kur'ânit. Në fenë Islame, dihet se është detyrë që ta besojmë Kur'ânin e shenjtë pa patur as më të voglin dyshim. Ne duhet të jemi plotësisht të sigurt për saktësinë e termave dhe fjalëve të tekstit të Kur'ânit, nga njëra anë, dhe të kuptimeve të tij, nga ana tjetër. Për këtë arsye, nuk duhet dhe nuk lejohet që ne t'i nxjerrim kuptimet e Kur'ânit duke u mbështetur në histori dhe rrëfenja, që janë të paqarta e të pasigurta në transmetimet e tyre. Aq më tepër që, në të shumtën e rasteve, të krijohet bindja se ato janë thjesht trillime dhe legjenda. Pra, të tilla informacione nuk mund të jenë kurrësi shpjeguese të Librit më të sigurt në botë. Po ashtu, ato kurrë nuk mund të merren si të pranueshme dhe të sigurta, thjesht dhe vetëm se dikush i përdor si shpjeguese të ajeteve të Kur'ânit. Tefsiret u mbushën me të tilla rrëfenja pikërisht për shkak të pakujdesisë nga ana e atyre dijetarëve që e bënë këtë gjë. Allahu i Lartësuar i jep sukses dhe udhëzon atë që do në rrugën e drejtë dhe të saktë.

Ajetet 75 – 79

75. A mund të shpresoni (ju besimtarë) se ata do t'ju besojnë, kur dihet se një grup i tyre e dëgjoi Fjalën e Allahut dhe, pasi e kishin kuptuar, e shtrembëroi atë?! Ata e dinin mirë (krimin që bënin).

76. Kur ata takohen me besimtarët, thonë: “Ne besojmë”. Por, kur veçohen me njëri-tjetrin, thonë: “A po u thoni atyre (muslimanëve) për atë që Allahu ju ka shpallur juve, që ata të kenë argumente para Zotit tuaj kundër jush?! A nuk e kuptoni?!”

77. A nuk e dinë ata që Allahu e di mirë atë që e fshehin dhe atë që e shprehin hapur?

78. Ka prej tyre që janë të paditur dhe nuk e njohin Librin. Ata njohin veçse trillime dhe jetojnë vetëm me shpresa. Ata vetëm hamendësojnë.

79. Atëherë, mjerë për ata që, me duart e veta e shkruajnë librin, e pastaj thonë: “Ky është prej Allahut”, për të arritur ndonjë fitim të paktë. Mjerë për ata, për çka shkruajnë me duart e tyre! Mjerë për ata, për çka fitojnë!

Shpjegimi i ajeteve

- “A shpresoni se ata (ehlu kitab-ët) do t'ju besojnë...” – Nëpërmjet këtij ajeti, besimtarët njoftohen se është e kotë të shpresojnë që ehlu kitab-ët (të krishterët

dhe çifutët) do të udhëzohen në rrugën e drejtë. Nuk ka shpresë që ata të besojnë, sepse vetë sjellja e tyre, që e tregon një gjë të tillë, e bën thujtë të pamundur udhëzimin dhe besimin e tyre. Më pas, Allahu i Lartësuar e shpjegon këtë dhe thotë:

- **“...kur dihet se një grup i tyre e dëgjoji Fjalën e Allahut dhe, pasi e kishin kuptuar, e shtrembëroi atë?! Ata e dinin mirë (krimin që bënin).”** - Kjo pra, ishte sjellja e tyre. Ata i tjetërsonin dhe i shtrembëronin fjalët e Allahut, pasi i kishin kuptuar shumë mirë në fillim, dhe këtë e bënin me vetëdije. Fjalëve të Allahut të Lartësuar, ata u mvishnin kuptime që Ai kurrë nuk i kishte dashur. Pastaj, këto mendime të gabuara, ua përcillnin të tjerëve si të sakta dhe të vërteta prej Zotit të Madhëruar. Ata, pa të drejtë, i bënin njerëzit që të besonin se këto mësimë ishin vërtet prej Zotit. Atëherë, nëse ata silleshin kështu kundrejt librit të tyre, të cilin e mbajnë si të shenjtë, si mund të prisni që ata t’ju besojnë juve dhe librit tuaj, në mënyrë të drejtë dhe të saktë, pa e tjetërsuar atë?! Pa dyshim, kjo është gjëja e fundit që mund të pranohet apo që mund të mendohet. Më pas, Allahu i Lartësuar na përshkruan sjelljen e munafikëve nga radhët e *ehlul kitab*-ëve në marrëdhëniet e tyre me besimtarët, duke thënë:

- **“Kur ata takohen me besimtarët, thonë: “Ne besojmë”.**” - Pra, ju deklaronin besimtarëve se edhe ata besonin, por kjo ndodhte vetëm me gjuhë, sepse ata thonin diçka që, në fakt, nuk e kishin në zemër.

- **“Por kur veçohen me njëri-tjetrin, thonë: “A po u tregoni atyre (muslimanëve) për atë që Allahu ju ka shpallur juve, që ata të kenë argumente para Zotit tuaj, kundër jush?!”**” - Domethënë, ata qortonin njëri-tjetrin, duke thënë: A po u deklaroni atyre se edhe ju besoni në vërtetësinë e fesë së tyre? A e dini që kjo mund të shfrytëzohet prej tyre si argument kundër jush?! A e dini që ata do të thonë për ne: “Ata e pranuan se rruga

jonë dhe besimi ynë është i vërtetë dhe i saktë, ndërsa rruga dhe feja e tyre është e kotë”. Dhe, sigurisht, këtë do ta përdorin si argument kundër jush para Allahut, Zotit tuaj.

- **“A nuk e kuptoni?!”** - Kuptimi: “A nuk po mendoheni pak dhe të hiqni dorë prej atij veprimi, të cilin ata do ta përdorin si argument kundër jush?” Këto janë fjalë që ata ua thonin njëri-tjetrit me qortim.

- **“A nuk e dinë ata që Allahu e di mirë atë që e fshehin dhe atë që e shprehin hapur?”** - Ata, edhe nëse e fshehin atë që besojnë në zemër dhe e shprehin kur janë me njëri-tjetrin, duke menduar se, në këtë mënyrë, besimtarët nuk do të kenë mundësi të argumentojnë kundër tyre Ditën e Gjykimit, kjo nuk do t’u vlejë aspak. Ky është një gabim shumë i madh dhe një shprehje e paditurisë së tyre të thellë. Kjo fshehje nuk do t’u vlejë aspak, sepse Allahu i Lartësuar e di gjithçka që ata e fshehin dhe gjithçka që ata shfaqin. Po ashtu, Ai do t’ua shfaqë besimtarëve gjendjen e tyre të vërtetë.

- **“Ka prej tyre që janë të paditur dhe nuk e njohin Librin. Ata njohin veçse trillime dhe jetojnë vetëm me shpresa. Ata vetëm hamendësojnë”** - Pra, prej *ehlul kitab*-ëve ka shumë që janë të paditur, njerëz të thjeshtë, që nuk kanë asnjë dije rreth librave të shenjtë. Ata nuk dinë më shumë sesa thjesht të lexojnë atë që u paraqitet. Ata nuk dinë asgjë se çfarë kanë bërë dijetarët e tyre të parë. Brezat e mëvonshëm dinë veçse të ndjekin teza dhe ide të pabazuara e të pasigurta, të cilat i pranojnë verbërisht prej ‘dijetarëve’ të tyre. Në këto ajete, Allahu i Lartësuar përshkruan gjendjen e dijetarëve të tyre, nga njëra anë, dhe të njerëzve të thjeshtë, nga ana tjetër. Ai na tregon, gjithashtu, për betejën shpirtërore të shtiracakëve dhe të atyre që nuk pranuan të shtiren si besimtarë muslimanë. Dijetarët e *ehlul kitab*-ëve vazhdojnë me kokëfortësi dhe arrogancë në rrugën e tyre, edhe pse e dinë që ajo është e gabuar dhe të çon në Zjarr. Ndërsa njerëzit e zakonshëm janë

pasues të verbër të dijetarëve të tyre, duke mos parë se kë pasojnë, dhe pse u besojnë. Ata janë krejtësisht të paqartë në rrugën që ndjekin. Këto dy grupe, pra, janë të pashpresë për t'u udhëzuar.

- Atëherë, mjerë për ata që, me duart e veta e shkruajnë librin, e pastaj thonë: “Ky është prej Allahut...”, - Allahu i Lartësuar i kërcënon ata që i ndryshojnë, i tjetërsojnë ose që i keqinterpretojnë librat e Zotit, dhe ua përcjellin njerëzve si të vërteta nga Allahu i Lartësuar. Ata u thonë njerëzve: “Ky libër është shpallur prej Allahut.” Kështu, ata shfaqin të gabuarën dhe fshehin të vërtetën. Po çfarë i shtyu të veprojnë në këtë mënyrë? Thotë i Lartësuari:

- “...për të arritur ndonjë fitim të paktë.”
- E gjithë dynjaja, nga fillimi deri në fund, vlen shumë pak, por ata e përdorin të kotën dhe gënjeshtren si kurth dhe si mjet për të përfituar padrejtësisht nga pasuritë e njerëzve. Kësisoj, ata u bëjnë padrejtësi njerëzve në dy drejtime: duke u tjetërsuar e shkatërruar fenë dhe duke i penguar nga rruga e vërtetë, nga njëra anë, dhe duke ua zhvatur pasurinë, nga ana tjetër. Madje, kjo mënyrë e marrjes së pasurisë është nga më të shëmtuarat. Ajo është shumë herë më e madhe se vjedhja e zakonshme. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar u bën atyre dy kërcënime:

- Mjerë për ata, për çka shkruajnë me duart e tyre! - Pra, mjerë ata për mashtrimin, duke ndryshuar, keqinterpretuar dhe tjetërsuar fjalët e Allahut.

- Mjerë për ata, për çka fitojnë!” – Pra, mjerë ata, për pasurinë e fituar në mënyrë pa të drejtë. Fjala ‘*uejl*’ nënkupton ashpërsinë e ndëshkimit dhe të dëshpërimit që i pret ata. Ky është vërtet një kërcënim i frikshëm dhe i ashpër. Shejhu i Islamit Ibn Tejmije, pasi përmend këto ajete (nr. 75-79), thotë: “Allahu i Madhëruar i ka qortuar dhe u ka tërhequr vërejtjen atyre që i ndryshojnë dhe i tjetërsojnë kuptimet e fjalëve të Allahut. Këtu përfshihen edhe ata

që përpiqen t'i japin Kur'ânit dhe fjalëve të Profetit (s.a.u.s.) kuptime të kota, që ata vetë i kanë sajuar, pa bazë të qëndrueshme. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar qorton nëpërmjet këtyre ajeteve edhe ata që nuk kuptojnë asgjë prej Librit. Këtu përfshihen edhe ata që nuk meditojnë rreth ajeteve kur'ânore, por që vetëm i lexojnë dhe i këndojnë ato. Në këtë qortim përfshihen edhe ata që shkruajnë vetë libra, në të cilët kundërshtohet Libri i Allahut, me qëllimin që të fitojnë diçka nga kjo dynja. Jo vetëm kaq, por ata pretendojnë se ajo çfarë shkruhet në librat e tyre është e vërteta prej Allahut, është ligji i Zotit dhe feja e pranuar prej Tij. Ata mëtojnë se në librat e tyre paraqitet kuptimi i saktë i Librit të Allahut dhe i Sunetit të Profetit (s.a.u.s.), ose kuptimi i drejtë që patën selefët dhe imamët e mëdhenj të këtij umeti. Ata pretendojnë, gjithashtu, se shkrimet e tyre paraqesin themelet e fesë, të cilat duhet të besohen dhe pasohen nga të gjithë. Në këto ajete përfshihen edhe ata që i fshehin argumentet që gjejnë në Kur'ân dhe në Sunetin e Profetit (s.a.u.s.), me qëllimin që të mos ua mundësojnë kundërshtarëve që t'i përdorin si argumente kundër tyre rreth së vërtetës. Këto cilësi gjenden të spikatura më shumë te pasuesit e egove dhe të ideve boshe, sikurse janë *rafidi*-të (sufitë, shiitët etj.), por ka të tillë edhe shumë dijetarë të *fikh*-ut.”

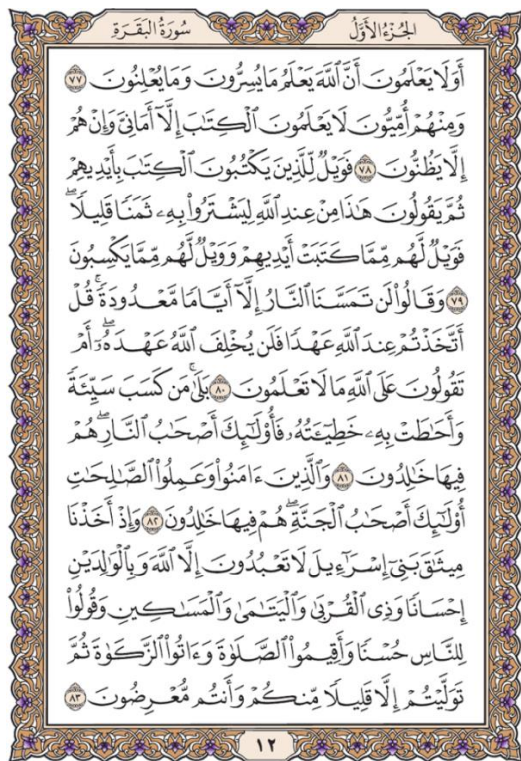
Ajetet 80 – 82

80. Ata thonë: “Ne nuk do të na kapë Zjarri më shumë se disa ditë të caktuara!” Thuaju: “A mos keni marrë prej Allahut ndonjë premtim dhe Allahu nuk e thyen kurrë premtimin e vet? Apo po thoni për Allahun diçka që nuk e dini?”

81. Jo, përkundrazi! Ata që bëjnë të këqia dhe janë mbuluar nga gjynahet, janë banorë të Zjarrit, ku do të jenë përjetësisht.

82. Kurse ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, do të jenë banorë të Xhenetit, ku do të jenë përjetësisht.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata thonë:** “Ne nuk do të na kapë Zjarri më shumë se disa ditë të caktuara!” - Pasi përmend veprat e tyre të shëmtuara, Allahu tregon edhe një tjetër cilësi të tyre të poshtër: faktin që ata lëvdohen dhe e paraqesin veten e tyre të pastër dhe larg gabimeve. Ata, me mendjemadhësi, pretendojnë se do të shpëtojnë prej ndëshkimit të Allahut dhe se do të shijojnë shpërblimin e Tij, duke thënë se Zjarri ka për t’i prekur veçse disa ditë të numëruara. Në këtë mënyrë, ata kryejnë njëkohësisht dy shkelje, pasi jo vetëm që bëjnë gjynahe, por edhe ndihen të sigurt prej ndëshkimit të Allahut. Megjithatë, Allahu i Lartësuar ua hedh poshtë këtë pretendim, duke sjellë një pyetje. Ai i thotë Profetit (s.a.u.s.):

- **Thuaju:** “A mos keni marrë prej Allahut ndonjë premtim dhe Allahu nuk e thyen kurrë premtimin e vet?”! – Kuptimi: Thuaju atyre, o Profet (s.a.u.s.): A kini marrë ndonjë premtim prej Allahut, se është vërtetë kështu si thoni?! Dihet që premtimi i Allahut për ruajtje nga

ndëshkimi dhe për dhënie shpërblimi është vetëm për ata që e meritojnë, dhe ato bëhen të meritueshme veçse kur pajisesh me iman dhe kur vepron sipas tij. Ky premtim është vetëm për ata që e besojnë vërtet Allahun dhe të Dërguarin e Tij, si dhe që iu binden atyre. Vetëm kundrejt këtyre është i vlefshëm premtimi i Allahut, dhe, pa dyshim, që ai do të shkojë në vend. Kështu që, kur ju shprehni të tilla pretendime, ose keni ndonjë premtim nga Allahu i Lartësuar, ose shpifni kundër Tij.

- **“Apo po thoni për Allahun diçka që nuk e dini?”** - Me këtë ajet, Allahu i Lartësuar na mëson se mëtimet e tyre mund të jenë:

- ose të mbështetura te ndonjë premtim i Allahut të Lartësuar, dhe në këtë rast do të ishin të sakta;

- ose ata shpifin ndaj Allahut të Lartësuar, dhe kështu pretendimet e tyre do të ishin të pavërteta, duke u bërë të meritueshëm për ndëshkimin dhe poshtërimin nga Allahu. Vetë gjendja dhe e kaluara e tyre dëshmon se ata kurrë nuk e kanë marrë ndonjë premtim të tillë, sepse ata kanë qenë gjithnjë të famshëm për mohimin e shumë profetëve. Madje, kanë shkuar edhe më larg se kaq: ata kanë patur guximin dhe paturpësinë që t’i vrasin disa profetë. Mosbindja ndaj urdhrave të profetëve dhe thyerja e pakteve dhe e premtimeve ka qenë një cilësi e pandashme e tyre, përgjatë gjithë kohërave. Kështu që, me këtë biografi të përlyer, për ta është e pashmangshme mundësia e dytë, që: ata shpifin dhe mashtrojnë kundrejt Allahut. Ata flasin në emër të Tij pa patur dije dhe pa fakte, por dihet shumë mirë që, të flasësh në emër të Allahut pa dije dhe pa fakte, konsiderohet një prej haramëve më të mëdha. Ky është një veprim shumë i shëmtuar. Më tej, Allahu i Lartësuar përmend një gjykim gjithëpërfshirës. Përballë këtij ligji janë njëlloi si bijtë e Israilit, ashtu edhe të tjerët, pa asnjë ndryshim. Ky është një gjykim i pakthyeshëm, në të cilin nuk ndikojnë as

ëndrrat dhe dëshirat boshe dhe as pretendimet e pabaza. Thotë i Lartësuar:

- **“Jo, përkundraz!”** – Pra, çështja nuk është aspak ashtu si pretendoni ju. Përse? Përgjigjja:

- **“Ata që bëjnë të këqia ...”** - Fjala *“sejjieten”* (e përkthyer ‘të këqia’) është (në arabisht) një emër i pashquar, i përdorur në fjali kushtore dhe, si e tillë, ajo përfshin të gjitha llojet e gjynaheve, duke filluar nga *shirk*-u (gabimi më i madh) e më poshtë. Kësisoj, kuptimi i fjalisë do të ishte: Çdokush që ka bërë keq, çfarëdo grade qoftë kjo e keqe, duke filluar nga shirku e gjithçka poshtë tij. Por sqarimi i mëpasshëm e kufizon kuptimin gjithëpërfshirës të kësaj fjale, duke treguar se qëllimi është për gjynahun e *shirk*-ut. I Madhëruari thotë:

- **“...dhe janë mbuluar nga gjynahet,”** - Pra, ky gjynah e ka mbuluar e pushtuar, pa i lënë asnjë mundësi shpëtimiti. Atëherë, dihet se nuk ka gjynah tjetër që nuk të lë asnjë mundësi shpëtimiti, veç *shirk*-ut. I Madhëruari thotë në një ajet tjetër: “S’ka dyshim se Allahu nuk e fal *shirk*-un, ndërsa përveç atij (*gjynahu*), Ai ia fal gjynahet kujt të dëshirojë. Kush adhuron dikë tjetër veç Allahut, ai ka bërë një gjynah të madh.” [Nisa 48]. Nga ana tjetër, Allahu thotë: “O robërit e Mi, të cilët e keni ngarkuar shpirtin tuaj me shumë gjynahe! Mos e humbni shpresën në Mëshirën e Allahut! Allahu i fal të gjitha gjynahet. Ai është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.” [Zumer 53]. Arsyeja është se njeriun që e ka imanin e pastër, kurrë nuk mund ta mbulojnë (ose mbysin) përfundimisht gabimet e tij. Atëherë, sipas ajetit, i përjetshëm në zjarrin e Xhehenemit nuk do të jetë ai që ka bërë një të keqe çfarëdo, por ai që i ka bërë *shirk* Zotit. Ky gabim do ta fundosë në humbje, pa i lënë asnjë mundësi shpëtimiti. Ajeti i mësipërm është përdorur padrejtësisht si argument nga hauarixhët, rreth rrugës dhe qëndrimit të tyre të gabuar. Ata pretendojnë se çdo gjynah, sado i vogël apo i madh qoftë ai, është kufër, domethënë konsiderohet si mohim i Zotit dhe, për këtë arsye, e bën të

meritueshme përjetësinë në zjarrin e Xhehenemit.

- **“...janë banorë të Zjarrit, ku do të jenë përjetësisht.”** – Kështu, hauarixhët nuk i kanë dhënë rëndësi specifikimit që Allahu i Lartësuar ka bërë me pohimin e mëparshëm, që nënkupton *shirk*-un. Pra, ata nuk e marrin në konsideratë pjesën: “dhe janë mbuluar nga gjynahet”, domethënë, nga shirku i tij. Për më tepër, ky specifikim mbështetet edhe nga ajete të tjera, si, për shembull, ajeti 48 i sures Nisa, që e përmendëm më lart, por edhe shumë ajete të tjera, në të cilat kuptohet qartë që, të përjetshëm në zjarrin e Xhehenemit do të jenë vetëm ata që bëjnë gjynahun e madh të shirkut ose të kufrit, dhe që vdesin në këtë gjendje. Është e çuditshme se të gjithë sektet e humbura, sa herë që përpiqen t’i mbështesin idetë e tyre të kota me argumente nga Kur’ani dhe Tradita autentike e Profetit (s.a.u.s.), kundërpërgjigjja ndaj tyre do të gjendet shumë thjesht në vetë argumentin që ata përdorin. Pra, faktet që ata përdorin bëhen argumente kundër tyre dhe jo pro tyre. Më tej, Allahu i Lartësuar vazhdon me një gjykim të patjetërsueshëm rreth krijesave, duke vijuar me përfundimin e të mirëve:

- **“Kurse ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, do të jenë banorë të Xhenetit, ku do të jenë përjetësisht.”** – Domethënë, do të jenë ata që, përveçse besojnë Allahun, melekët, shpalljet dhe librat e Zotit, profetët e Zotit, Ditën e Gjykimit etj., bëjnë edhe vepra të mira. Veprat e njeriut mund të konsiderohen të mira, veçse nëse plotësojnë dy kushte:

1. Të kryhen me nijet të sinqertë vetëm për hir të Allahut, duke synuar kënaqësinë e Allahut të Lartësuar.

2. Të jenë në përputhje me Traditën autentike të Profetit (s.a.u.s.).

Shkurtimisht, kuptimi i përmbledhur i këtij ajeti na çon në përfundimin se të shpëtuarit dhe fitimtarët e lumtur do të jenë vetëm ata që kanë besuar dhe kanë bërë vepra të mira. Ndërsa të dëshpëruarit dhe të

shkatërruarit përjetësisht në zjarrin e Xhehenemit do të jenë mohuesit e Zotit dhe idhujtarët, domethënë ata që, përveç Allahut, adhurojnë zota të tjerë.

Ajetet 83 – 86

83. Dhe kujtoni kur Ne morëm zotimin e bijve të Israilit: “Të mos adhuronit askënd tjetër, përveç Allahut. Të silleni mirë ndaj prindërve, të afërmve, jetimëve, të varfërve. Njerëzve t’u thoni fjalë të mira (të vërteta). Ta përkryeni namazin dhe të jepeni zekatin.” Por ju e thyet zotimin dhe ia kthyet shpinën (rrugës së drejtë), përveç një pakice prej jush.

84. Dhe kujtoni kur Ne morëm zotimin tuaj që të mos derdhnit gjakun tuaj ndërmjet njëri-tjetrit dhe të mos e dëbonit njëri-tjetrin nga shtëpitë e tyre. Ju i pranuat solemnisht (këto kushte). Edhe ju (të sotmit) jeni dëshmitarë për këtë.

85. Por, jeni pikërisht ju (që dhatë besën), që masakruat njëri-tjetrin, ndërsa disa të tjerë (prej jush) i dëbuan nga shtëpitë e tyre, duke bashkëpunuar (me idhujtarët) kundër tyre me poshtërsi dhe armiqësi. Dhe nëse ata bien robër te ju, ju pranoni të merrni shpërblësën për t’i liruar ata (duke zbatuar kështu një urdhër të Teuratit). Por edhe dëbimi i tyre nga vendi është i ndaluar për ju. Atëherë a besoni vetëm një pjesë të Librit, e tjetrën e mohoni?! A e dini çfarë ndëshkimi pritet për ata që bëjnë gjëra të tilla? Ata, veç poshtërimit në jetën e kësaj bote, në Ditën e Gjykimit do të flaken në dënimin më të ashpër. Allahu nuk është i pavëmendshëm ndaj asaj që bëni ju.

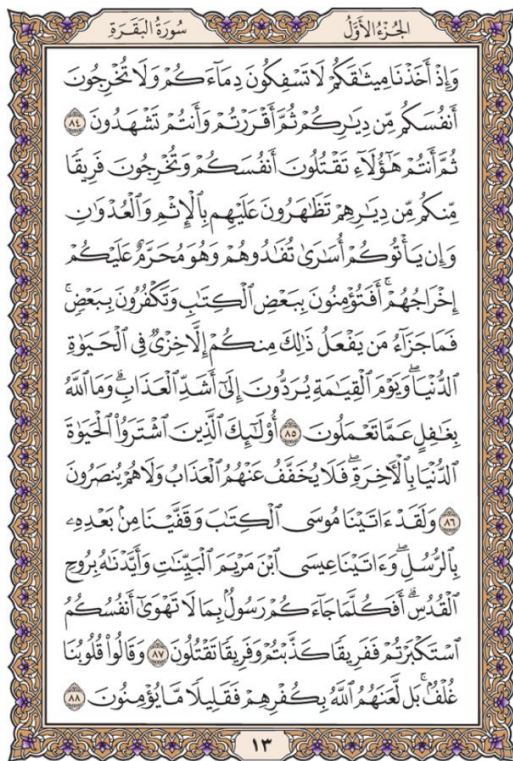
86. Këta janë njerëzit që e blenë jetën e kësaj bote me çmimin e Botës tjetër. Por atyre nuk do t’u lehtësohet dënimi dhe kurrë nuk do të ndihmohen.

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar sjell disa urdhra, të cilët përbëjnë themelet e kësaj feje. Në fakt, këto parime themelore kanë qenë gjithmonë të njëjta, të

pandryshueshme për të gjithë popujt dhe në të gjitha kohërat. Allahu i Lartësuar i ka urdhëruar të gjithë profetët për ruajtjen të paprekshme dhe të pandryshueshme të këtyre bazave të besimit dhe të fesë. Këto baza kanë qenë gjithmonë garantuese të mirësive të përgjithshme të të gjithë njerëzimit, në çdo vend dhe në çdo kohë. Ato nuk mund të tjetërsohen kurrë apo të anulohen nga parime të tjera të ndryshme. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar na urdhëron edhe në ajete të tjera, si: “Adhuroni Allahun e mos adhuroni asgjë tjetër përveç Tij! Silluni mirë me prindërit, të afërmit, jetimët, të varfërit, fqinjët e afërt dhe të largët, me atë që keni pranë, me udhëtarin dhe me ata që janë nën pushtetin tuaj! Allahu nuk i do njerëzit arrogantë dhe mburravecë.” [Nisa 36]. Ose: “Thuaju: “Ejani t’ju kumtoj ato që vërtet jua ka ndaluar Zoti juaj: Të mos adhuroni (askënd e) asgjë tjetër përveç Tij; të silleni mirë me prindërit; të mos i vrisni fëmijët tuaj për shkak të varfërisë, sepse Ne ju furnizojmë ju dhe ata; të mos u afroheni gjynaheve - të hapura apo të fshehta qofshin; dhe të mos vrisni atë që Allahu e ka ndaluar të vritet, veçse kur e do drejtësia. Këto janë porositë e Tij, që ju të mendoni thellë. Mos iu afroni pasurisë së jetimit, veçse në mënyrën më të mirë, derisa ai të arrijë pjekurinë! Masni dhe peshoni me drejtësi! Ne nuk ngarkojmë asnjë njeri përtej mundësive të veta. Kur të flisni, duhet të jeni të drejtë, edhe kur çështja është për të afërmit tuaj. Plotësojini zotimet që i bëni Allahut! Këto janë porositë e Tij, me qëllim që ju të kujtoni. Kjo është rruga Ime e drejtë. Prandaj përmbajuni asaj e mos ndiqni rrugë të tjera, të cilat ju largojnë nga rruga e Tij. Këto janë porositë e Tij për ju, në mënyrë që ju të jeni të devotshëm.”” [En'am 151-153]. Ose: “Mos adhuro asnjë zot tjetër me Allahun, se do të bëhesh i qortuar e i braktisur! Zoti yt ka dhënë urdhër të prerë që të mos adhuronit asnjë (dhe asgjë) tjetër përveç Tij dhe të silleni mirë ndaj prindërve. Nëse njërin prej tyre, ose që të dy, i ka kapur pleqëria pranë

kujdesit tënd, atëherë mos u thuaj atyre as “of” e as mos u sill vrazhdë ndaj tyre, por thuaju vetëm fjalë të mira! Dhe shtrije mbi ta krahun e butësisë dhe të mëshirës dhe thuaj (*lutu*): “Zoti im! Mëshiroji ata të dy, siç më edukuan mua kur isha i vogël!”. Zoti juaj e di më së miri atë që fshihni brenda shpirtit tuaj. Nëse jeni bamirës, atëherë (*dijeni se*) Ai është Falës i Madh ndaj atyre që pendohen. Jepi të afërmit, të varfrit dhe udhëtarit të drejtën që i takon, por mos shpenzo tepër e më kot! Pa dyshim, ata që e teprojnë janë vëllezër të shejtanëve dhe shejtani është mohues i madh i Zotit të Tij. Nëse nuk mund t'i ndihmosh (*të afërmit, të varfrit etj.*) dhe i kthen ata, duke shpresuar mëshirë nga Zoti yt, atëherë thuaju atyre fjalë të mira! Mos e shtrëngo dorën tënde e as mos e lësho atë pa fre dhe të mbetesh i qortuar dhe duarthatë! S'ka dyshim se është Zoti yt Ai që i jep me mbushulli atij, që do dhe ia kufizon atij, që do. Ai di dhe sheh gjithçka mbi robërit e Tij. Mos i vrisni fëmijët tuaj nga frika e varfërisë, se Ne ua sigurojmë furnizimin atyre dhe juve! Vrasja e tyre është, vërtet një krim i madh. Mos iu afroni imoralitetit! Ai është, vërtet një vepër e shëmtuar dhe një rrugë shumë e keqe. Mos e vrisni njeriun, që Allahu e ka ndaluar të vritet, përveç se me drejtësi (*sipas Ligjit*). Nëse dikush vritet pa të drejtë, Ne i kemi dhënë të drejtë kujdestarit të tij (*të kërkojë drejtësi*). Por edhe ai të mos e kalojë kufirin në (*shpagimin për*) vrasje, sepse ai është i ndihmuar (*prej Zotit*). Mos iu afroni pasurisë së jetimit, përveçse kur keni qëllim të mirë (*për t'ia shtuar*), derisa ai ta arrijë pjekurinë e vet! Zbatojini premtimet tuaja, sepse për premtimin ka përgjegjësi! mbusheni mirë masën kur matni (*me enë*) dhe peshoni me peshore të saktë! Kjo është më e dobishme për ju dhe ka përfundim më të mirë. Mos iu afro asaj për të cilën nuk ke njohuri! Dëgjimi, shikimi dhe zemra – për të gjitha ato ka përgjegjësi. Mos ec nëpër tokë me mburrje, sepse ti as nuk mund ta çash tokën, as nuk mund të arrish lartësinë e maleve! E keqja e të gjitha këtyre është e

urryer nga Zoti yt. Këto (*ajete*) janë nga urtësia, që Zoti yt ta shpalli ty. Mos adhuro veç Allahut ndonjë zot tjetër që pastaj të hidhesh në Xhehenem si fajtor dhe i dëbuar.” [Isra, 22-39].

- “**Ne morëm zotimin e bijve të Israilit**” - Për shkak të ngurtësisë dhe ashpërsisë së zemrave të tyre, duhej që për çdo dispozitë që u shpallej, për çdo urdhër që u drejtohej, t'u merreshin shumë betime se do të ishin të bindur. Vetëm nëpërmjet përbetimeve mund të shpresohet se ata do të zbatonin ndonjë urdhër, sepse zakonisht nuk e mbanin fjalën e dhënë dhe gjithmonë i shkelnin dispozitat. E kështu, Allahu i Madhëruar mori premtimin e tyre për zbatimin e këtyre urdhrave:

- “**Mos adhuroni askënd, përveç Allahut!**” - Ky është një urdhër i qartë, për të adhuroar Allahun si Një të vetëm, pa i vënë të barabartë. Ky përbën themelin e fesë, mbi të cilin ngrihen të gjitha veprat e tjera. Asnjë punë nuk pranohet nëse nuk është ndërtuar mbi këtë bazë. Kjo është e drejta që ka Allahu i Lartësuar mbi krijesat

e Tij. Pastaj i Madhëruari përmend një detyrë tjetër:

- **“Të silleni mirë ndaj prindërve, të afërmeve, jetimëve, të varfërve!”** - Ky është urdhër për të gjitha llojet e bamirësisë. Ne jemi të urdhëruar, gjithashtu, t'u bëjmë atyre mirësi me të gjitha mënyrat, me fjalë dhe me vepra. Ky ajet na ndalon edhe nga e kundërta e bamirësisë, që është keqtrajtimi apo shkaktimi i mërzitjes për ta. Më konkretisht, ajeti na urdhëron që të jemi bamirës ndaj prindërve dhe na ndalon që të mos bëjmë bamirësi ndaj tyre apo që t'u shkaktojmë mundime, sepse urdhri për të kryer diçka të caktuar nënkupton gjithashtu edhe ndalimin nga e kundërta e saj. Dihet që, bamirësia ka dy të kundërta, të cilat janë:

- Kryerja e të këqijave dhe keqtrajtimi.

- Mosbërja bamirësi, edhe nëse nuk bëhet keqtrajtim. E para është krim shumë i madh, ndërsa e dyta është e ndaluar, haram. Sigurisht që këto dy gjynahe nuk kanë të njëjtën gradë. E njëjta gjë thuhet edhe për mbajtjen e lidhjeve me të afërmit, jetimët dhe me të varfërit. Bamirësia ndaj këtyre kategorive nuk mund të përkufizohet duke numëruar llojet dhe mënyrat e saj. Bamirësia (*ihsan*) është një emër përfshirës i të gjithë fjalëve dhe veprave që i kënaqin dhe ndihmojnë ato kategori njerëzish. Pastaj Allahu i Madhëruar na udhëron që të jemi bamirës ndaj të gjithë njerëzve:

- **“Njerëzve t'u thoni fjalë të mira (të vërteta)!”** – “Fjalë e mirë” konsiderohet urdhërimi i njerëzve për punë e fjalë të mira dhe ndalimi i tyre nga punët dhe fjalët e këqija. “Fjalë e mirë” konsiderohet edhe mësimi i dijes, përhapja e selamit, buzëqeshja e të tjera të ngjashme. Duke qenë se është e pamundur që të jesh bamirës ndaj të gjithë njerëzve me pasurinë tënde, Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar që të tregohemi bamirës ndaj tyre me diçka të përballeshme nga çdokush: me fjalët dhe me sjelljet tona. Sipas rregullit të përmendur më sipër (që urdhri për diçka konsiderohet edhe si ndalesë nga e kundërta

e saj), ky ajet na ndalon, gjithashtu, nga përdorimi i çdo fjale të shëmtuar dhe të keqe. Madje kjo ndalesë është e përgjithshme. Ne jemi të ndaluar nga çdo fjalë e keqe dhe e shëmtuar qoftë, edhe kundër qafirëve apo në adresë të tyre. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar, në një ajet tjetër në Kur'an, na mëson dhe thotë: “Të polemizoni me ata që u është dhënë Libri (*para jush*) veçse në mënyrën më të mirë.” [Ankebut, 46]. Një nga kushtet e moralit të lartë njerëzor, për të cilin Allahu i ka urdhëruar adhuresit e Tij, është edhe zbatimi i urdhrit që ata të jenë të kontrolluar dhe të kujdesshëm në fjalët dhe në veprat e tyre. Ai i urdhëron adhuresit e Tij që të mos jenë të vrazhdë ose ofendues dhe të mos polemizojnë në mënyrë të shëmtuar, por të jenë shembuj të moralit të lartë. Ai i ka urdhëruar ata që të jenë të butë, të mëshirshëm, tolerantë, të sjellshëm dhe respektues ndaj çdokujt. Ata duhet të jenë durimtarë dhe të përmbajtur gjatë ballafaqimit me fyerjet dhe mundimet që njerëzit u shkaktojnë, dhe të gjitha këto duhet t'i bëjnë duke llogaritur e shpresuar shpërblimin e Allahut të Lartësuar, duke çuar në vend urdhrin e Tij. Pastaj Allahu i Lartësuar i urdhëron ata për dy gjëra:

- **“Ta përkryeni namazin dhe të jepeni zekatin.”** - Sikurse e kemi thënë më përpara, falja e namazit simbolizon dhe kultivon sinqeritetin ndaj Allahut, ndërsa dhënia e zekatit është mishërim dhe kultivim i bamirësisë ndaj krijesave. Kush i sheh këto urdhra dhe ndalesa me kujdes e kupton se Allahu i Lartësuar paraqet me anë të tyre bamirësinë dhe mëshirën e Tij ndaj krijesave që urdhërohen dhe ndalohen rreth këtyre çështjeve të rëndësishme. Kjo mëshirë bëhet edhe më e dukshme kur Allahu i Lartësuar, për t'i bërë njerëzit më të përgjegjshëm në zbatimin e këtyre dispozitave të dobishme për ta, u kërkon të betohen për zbatimin e tyre. E me gjithë këto bamirësi, cili qe qëndrimi që mbajtën paraardhësit e çifutëve të sotëm? Thotë i Lartësuar:

- **“Por ju e thyet zotimin dhe ia kthyet shpinën (rrugës së drejtë),”** – Nga shprehja ‘*teuel-lejtum*’ (ia kthyet shpinën) kuptohet se ky prapësim u bë në një mënyrë të atillë, që tregonte se ata nuk e kishin më dëshirën për t'u rikthyer në besimin dhe në rrugën e drejtë. Mes atyre që devijojnë dhe humbasin rrugën e drejtë, ka shpeshherë edhe nga ata që e dëshirojnë kthimin në të dhe afrimin tek Allahu i Lartësuar. Ndërsa këta u larguan që të mos ktheheshin kurrë. E lusim Allahun e Lartësuar të na ruajë nga të tilla shkatërrime dhe dëshpërime të papërballueshme! Nga këto fjali, ndonjë mund të kuptojë që askush prej tyre nuk qëndroi në rrugën e drejtë dhe nuk e ndoqi më udhëzimin, por Allahu i Lartësuar na lajmëron se mes tyre kishte edhe burra që qëndruan si malet, të patundur në rrugën e drejtë. Edhe pse të paktë në numër, gjithsesi ekzistonin, siç thotë i Lartësuari:

- **“...përveç një pakice prej jush”** - Pra, përveç një pakice, të cilët Allahu i Lartësuar i ruajti, të tjerët e humbën rrugën dhe shpresat. Në ajetet e mëposhtme, Allahu i Madhëruar na njofton për veprimet e ulëta të çifutëve që jetonin në Medinë, gjatë kohës së Muhamedit (s.a.u.s.). Në Medinë, para Islamit, jetonin dy fise të mëdha arabe: Eusi dhe Hazrexhi. Ata ishin në idhujtari. Mes tyre zhvilloheshin luftëra të mëdha. Më pas, erdhën në Medinë edhe tri fise çifutësh: Benu Kurejdhat, Benu Nadirët dhe Benu Kajnukat. Secili nga këto tri fise bëri aleat nga një grup arabësh të Medinës. Në këtë mënyrë, nëse ndodhte luftë mes fiseve arabe, edhe çifutët merrnin pjesë nën flamurin e aleatëve përkatës. Kështu, në mënyrë të pashmangshme, çifuti vriste çifutin, ose e dëbonte, ose edhe e grabiste. Ndërsa pas luftime, nëse grupet kishin kapur robër, i shkëmbenin ata me njëri-tjetrin. Judejtë, sipas ligjit të tyre, ishin të urdhëruar që të mos derdhnin gjakun e njëri-tjetrit, të mos e dëbonin njëri-tjetrin prej shtëpive të tyre, dhe nëse mes tyre kishte robër, të nxitonin që t'i kompensojnë

dhe t'i lironin ata robër që ishin çifutë. I Madhëruari thotë:

- **“Dhe kujtoni kur Ne morëm zotimin tuaj që të mos derdhnit gjakun tuaj ndërmjet njëri-tjetrit dhe të mos e dëbonit njëri-tjetrin nga shtëpitë e tyre. Ju i pranuat solemnisht (këto kushte). Edhe ju (të sotmit) jeni dëshmitarë për këtë.”** - Por ata, në vend që t'i zbatonin këto rregulla të vendosura nga Allahu i Lartësuar mes tyre, i shkelën ato pa ngurruar. Ata shkelën dy urdhrat e parë dhe zbatuan të tretin:

- **“Por, jeni pikërisht ju (që dhatë besën), që masakruat njëri-tjetrin, ndërsa disa të tjerë (prej jush) i dëbuar nga shtëpitë e tyre, duke bashkëpunuar (me idhujtarët) kundër tyre me poshtërsi dhe armiqësi. Dhe nëse ata bien robër te ju, ju pranoni të merrni shpërblësën për t'i liruar ata (duke zbatuar kështu një urdhrë të Teuratit). Por edhe dëbimi i tyre nga vendi është i ndaluar për ju.”** – Pra, nga njëra anë, ata pranonin çështjen e kompensimit të robërve, ndërsa, nga ana tjetër, kryenin vrasje dhe dëbime prej shtëpive. Prandaj Allahu i Lartësuar i qorton ashpër për këtë veprim të shëmtuar, që rridhte nga besimi i tyre i mangët:

- **“Atëherë a besoni vetëm një pjesë të Librit, e tjetrën e mohoni?!”** - Kuptimi: A po e besoni (dhe zbatoni) një pjesë të Librit (për çështjen e kompensimit të robërve) dhe pjesën tjetër (për vrasjen, dëbimin dhe plaçkitjen) po e mohoni?! Ky ajet flet për zbatimin e urdhrave dhe për largimin nga ndalesat, të cilat janë pjesë e imanit. Pastaj i Madhëruari na tregon se cili është ndëshkimi i atyre që bëjnë të tilla gjëra:

- **“A e dini çfarë ndëshkimi pritet për ata që bëjnë gjëra të tilla? Ata, veç poshtërimin në jetën e kësaj bote,...”** - Dhe vërtet, ashtu ndodhi. Allahu i Lartësuar i poshtëroi ata që në këtë jetë. Nëpërmjet Profetit të Tij, Ai i vrau ata që merituan vrasjen, i robëroi ata që merituan robërinë dhe i dëboi prej vendeve të tyre ata që e

merituan dëbimin. Ky ishte poshtërimi në jetën e dynjasë.

- **“...në Ditën e Gjykimit do të flaken në dënimin më të ashpër. Allahu nuk është i pavëmendshëm ndaj asaj që bëni ju.”** - Ditën e Gjykimit, ata do t'i nënshtrohen ndëshkimit më të rëndë. Pastaj i Lartësuar na tregon shkakun që nxiti tek ata besimin në një pjesë të Librit dhe mohimin e pjesës tjetër të tij:

- **“Këta janë njerëzit që e blenë jetën e kësaj bote me çmimin e Botës tjetër.”** - Ata mohuan sepse, nëse nuk do të shkonin në ndihmë të aleatëve të tyre arabë, kundër vëllezërve të tyre çifutë, do të turpëroheshin para njerëzve. Pra, zgjodhën si më të pranueshme që të thyenin urdhrin e Zotit dhe të vrisnin njëri-tjetrin, për shkak të turpësorisë prej njerëzve. Por çfarë fituan me këtë? I Lartësuar thotë:

- **“...Por atyre nuk do t'u lehtësohet dënimi dhe kurrë nuk do të ndihmohen.”** – Pra, kurrë nuk do të gjejnë prehje dhe shpëtim prej dënimit të ashpër në zjarrin e Xhehenemit, i cili do të jetë vijimisht i ashpër. Qetësia do të jetë një emër i harruar për ta dhe akush nuk do t'i ndihmojë për të shpëtuar nga kjo bela.

Ajetet 87 – 88

87. Ne i dhamë Musait Librin, dhe pas tij dërguam profetë të tjerë. Isait, birit të Merjemes, i dhamë Shenja të qarta dhe e fuqizuam me Shpirtin e Shenjtë. Sa herë që ndonjë i dërguar (i Zotit) ju sillte diçka (ligje e porosi) që nuk ju pëlqente, ju tregoheshit kryeneçë. Disa prej tyre i mohuat e disa i vratë.

88. Ata thonë: “Zemrat tona janë të vulosura!” Allahu i ka mallkuar ata për shkak të refuzimit të së vërtetës, prandaj shumë pak prej tyre besojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne i dhamë Musait Librin, (Teuratin) ...”** - Nga mirësitë më të mëdha që Allahu i Lartësuar u bëri Beni Israilëve, ishte dërgimi tek ta i Musait (a.s.) si profet, të cilit i shpalli Teuratin.

- **“...dhe pas tij dërguam profetë të tjerë.”** – Vargu i profetëve vazhdoi edhe pas Musait (a.s.).

- **“Isait, birit të Merjemes, i dhamë Shenja të qarta”** - Derisa u dërgoi Profetin e fundit nga mesi i tyre, Isain (a.s.), të cilin e pajisi me shenja dhe mrekulli të pamohueshme, të cilat çdokush duhet t'i besonte. Madje, i Lavdëruari e përforcoi atë edhe me *Rûhul Kudus*-in, Shpirtin e Shenjtë, siç thotë Ai:

- **“...dhe e fuqizuam me Shpirtin e Shenjtë.”** – Disa shpjegues të Kur'ânit janë të mendimit se *Rûhul Kudus*-i ishte meleku Xhibril. Disa janë të mendimit se *Ruhul Kudus* është besimi i fortë që Allahu i Lartësuar mbjell në zemrat e besimtarëve, nëpërmjet të cilit ata bëhen të pathyeshëm. Por, me gjithë këto mrekulli dhe shenja të mëdha, ata përdorën të njëjtin kriter për të pranuar ose jo profetët dhe mësimet e tyre:

- **“Sa herë që ndonjë i dërguar (i Zotit) ju sillte diçka (ligje e porosi) që nuk ju pëlqente, ju tregoheshit kryeneçë! Disa prej tyre i mohuat e disa i vratë.”** – Kuptimi: Kur ju erdhën profetët, ju i dhatë përparësi dëshirave tuaja. Ishin pikërisht dëshirat tuaja të pakontrolluara që ju bënë kryeneçë ndaj imanit. Ato ju shtynë t'i mohoni të dërguarit e Allahut, madje më keq, disa edhe t'i vrisnin. Shkaku ka qenë i njëjtë: parapëlqimi i dëshirave të veta kundrejt udhëzimit të Allahut, zgjedhja e kënaqësive të kësaj jete të shkurtër përkundër jetës së amshuar në kënaqësinë e Allahut të Madhëruar.

- **“Ata thonë: “Zemrat tona janë të vulosura!”** – Kështu, Allahu i Lartësuar tregon një justifikim qesharak nga ana e tyre, të cilin ata e përdornin shpesh, për të justifikuar mosbesimin që kishin ndaj ftesës së Muhamedit (s.a.u.s.). Ata justifikoheshin se nuk mund ta besonin dhe ndiqnin atë, sepse zemrat e tyre ishin të vulosura e, rrjedhimisht, nuk mund t'i kuptonin dot ato që ai u thoshte. Kësisoj, ata pretendonin se ishin të justifikuar përpara Allahut të Lartësuar, pasi nuk kishin dije rreth këtij

Profeti dhe argumenteve të tij. Por ky qe një mashtrim nga ana e tyre, për shkak të të cilit ata u mallkuan nga Allahu i Lartësuar, siç thotë Ai:

- **Allahu i ka mallkuar ata për shkak të refuzimit të së vërtetës, prandaj shumë pak prej tyre besojnë.**” – Pra, Allahu i Lartësuar e ka quajtur “mohim” pretendimin e tyre, për të cilin meritonin mallkimin, dëbimin larg mëshirës së Mëshirëplotit. Për këtë arsye, janë të pakët ata që besojnë mes tyre, sepse i pakët është imani brenda zemrave të tyre.

Ajetet 89 – 90

89. Atyre u erdhi Libri (Kur'ani) prej Allahut, që vërteton atë që e kishin pranë, dhe përpara kësaj, ata shpresonin me ardhjen e tij (Muhamedit) ndihmën (e Allahut) kundër jobesimtarëve. Por, kur u erdhi ai (Muhammedi) që e njihnin mirë, ata e mohuan atë. Mallkimi i Allahut qoftë mbi jobesimtarët!

90. Sa i shëmtuar është çmimi, për hir të të cilit ata shitën veten! Atë që e shpalli Allahu, ata nuk e besuan nga zilia e tyre. Ata nuk mund ta pranonin që Allahu, me mirësinë e Tij, t’ia zbriste Shpalljen kujt të dëshironte prej robve të Vet. Prandaj ata merituan zemërim mbi zemërim. Jobsimtarët kanë dënim poshtërues.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Atyre u erdhi Libri (Kur'ani) prej Allahut, që vërteton atë që e kishin pranë, dhe përpara kësaj, ata shpresonin me ardhjen e tij (Muhamedit) ndihmën (e Allahut) kundër jobesimtarëve.”** – Pra, diçka ndodhi në momentin kur atyre iu erdhi Libri prej Allahut të Lartësuar, nëpërmjet më të mirit të krijesave dhe vulës së profetëve, libër i cili ishte vërtetuesi i Teuratit, që ata e kishin ende në duart e tyre. Ata ishin aq të sigurt për ardhjen e këtij Profeti, saqë kur luftonin kundra idhujtarëve, u kërcënoheshin atyre e u thonin se koha e Profetit të fundit po afrohej, dhe atëherë ata do të hakmerreshin ndaj tyre. Por kur u shfaq Profeti (a.s.), që me aq padurim po e prisnin, - e së bashku

me të, edhe Libri i Zotit, - ata e mohuan, megjithëse e njihnin shumë mirë. I Madhëruari thotë:

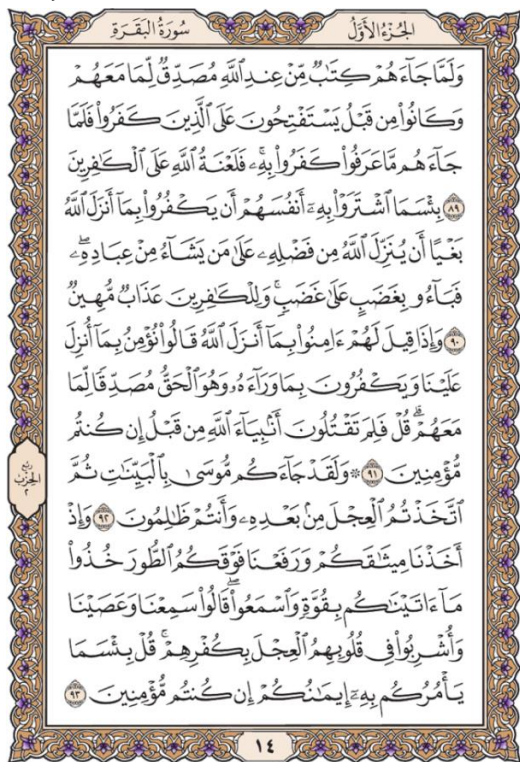
- **“Por, kur u erdhi ai (Muhammedi) që e njihnin mirë, ata e mohuan atë. Mallkimi i Allahut qoftë mbi jobesimtarët!** - Ata mohuan të nxitur thjesht nga smira. Ata nuk mund të duronin që Allahu i Lartësuar t’i dhuronte prej mëshirës së Tij cilit të dëshironte prej robve të Vet. Vërtet, ky qe një shkëmbim i dështuar i tyre, siç thotë i Lartësuari:

- **“Sa i shëmtuar është çmimi, për hir të të cilit ata shitën veten! Atë që e shpalli Allahu, ata nuk e besuan nga zilia e tyre. Ata nuk mund ta pranonin që Allahu, me mirësinë e Tij, t’ia zbriste Shpalljen kujt të dëshironte prej robve të Vet.”** - Dhe, për këtë arsye, ata u mallkuan dhe merituan zemërimin e Allahut.

- **“Prandaj ata merituan zemërim mbi zemërim. Jobsimtarët kanë dënim poshtërues.”** - Ata merituan tmerrin pas zemërimit, sepse në jetën tjetër ndëshkimi i tyre do të jetë i dhimbshëm e poshtërues. Ata do të flaken në mes të Zjarrit të ndezur fort, duke humbur përgjithmonë mundësinë për të qenë pranë Krijuesit të tyre. Sa i keq do të jetë përfundimi i tyre! Sa e ulët ishte ‘tregtia’ e tyre! Ata, në vend që të besonin Allahun, librat e Tij dhe profetët e Tij, zgjodhën mohimin e Tij dhe mohimin e librave e të profetëve të Tij. Meqenëse të gjitha këto i bënë duke qenë plotësisht të ndërgjegjshëm e duke e njohur mirë të vërtetën, ata e merituan ndëshkimin që i pret.

Ajetet 91 – 93

91. Dhe kur u thuhet atyre: “Besoni në atë që e ka shpallur Allahu!”, ata thonë: “Ne besojmë atë që na është shpallur neve”, kurse atë (Shpalljen) që ka ardhur më pas e mohojnë, edhe pse ajo është e vërtetë dhe vërteton atë që e kanë ata. Thuaju: “Nëse vërtet ju besoni, atëherë përse i vrisnit profetët e Allahut?”

92. Juve ju erdhi Musai me Argumente të qarta, por pas (largimit të) tij, ju adhuroat viçin, duke u bërë të padrejtë.

93. Kur morëm prej jush premtimin dhe ngritëm mbi ju Malin Tur, ju thamë: “Mbahuni fort tek ajo që ju kemi dhënë dhe dëgjoni (urdhëresat)!”. Ata thanë: “Ne dëgjuam, por nuk bindemi”. Si pasojë e mosbesimit, për zemrat e tyre u bë i dashur adhurimi i viçit. Thuaj: “Nëse jeni besimtarë, atëherë besimi juaj është duke ju udhëzuar për keq.”

Shpjegimi i ajeteve

- “Dhe kur atyre u thuhet: “Besoni në atë që e ka shpallur Allahu!”” – Pra, çifutët u urdhëruan që ta besonin Kur’ânin, të cilin Allahu i Lartësuar ia shpalli Profetit Muhamed (s.a.u.s.), por ata refuzuan me mendjemadhësi, duke thënë:

- ““Ne besojmë atë që na është shpallur neve”, kurse atë (Shpalljen) që ka ardhur më pas e mohojnë, ...” – Pra, ata pretenduan se besonin vetëm ato shkrime hyjnore që iu ishin shpallur atyre, dhe mohonin çdo libër tjetër të mëvonshëm. Ky

që një pretendim i padrejtë nga ana e tyre, sepse ata e kishin të detyrueshme që të besonin gjithçka që Zoti i shpallte njerëzimit, pa bërë dallime mes shpalljeve. Vetëm kjo mënyrë besimi është e vlefshme dhe e dobishme, pra: besimi i të gjitha shpalljeve të Allahut të Lartësuar, drejtuar të gjithë profetëve. Nëse dikush bën dallime në besim ndërmjet profetëve dhe librave hyjnore, domethënë në pranimin e disave dhe mospranimit të disa të tjerëve, në fakt ai nuk ka besuar asnjërin prej tyre, dhe kjo vepër konsiderohet si kufër i vërtetë. Për këtë, thotë i Madhëruari në suren Nisa, ajetet 150-152: “Ata që e mohojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe dëshirojnë të ndajnë (*besimin në*) Allahun nga (*besimi në*) profetët e Tij, duke thënë “Disa i besojmë e disa nuk i besojmë” dhe duan të zgjedhin një rrugë të ndërmjetme, pikërisht ata janë mohuesit e vërtetë. Ne kemi përgatitur një dënim poshtërues për mohuesit. Ndërsa atyre që besojnë në Allahun dhe profetët e Tij, pa bërë asnjë dallim mes tyre, Ai do t’ua japë (*të plota*) shpërblimet e tyre. Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.” Më pas, Allahu i Lartësuar e kundërshton gabimin e tyre me një argumentim të padiskutueshëm:

- “...edhe pse ajo është e vërtetë dhe vërteton atë që e kanë ata...” – Pra, Allahu i Lartësuar ua hedh poshtë mohimin atyre me dy fakte:

1. Duke thënë: ‘*ue huel haḥḥu*’ (ajo është e vërtetë). Domethënë, Shpallja (ose Kur’âni) është e vërteta e sigurt në gjithçka që ajo përmban, nga të gjitha këndvështrimet. Ajo është e vërteta e sigurt, për sa u përket rrëfimeve që përmban dhe dispozitave për të cilat na urdhëron dhe na ndalon, dhe kjo për një arsye të thjeshtë: sepse është prej Allahut të Lartësuar. Kështu që mohimi i këtyre të vërtetave të pa kundërshtueshme të shpallura nga Allahu i Lartësuar, në të vërtetë konsiderohet mohim dhe rebelim ndaj vetë Krijuesit, Allahut të Lartësuar.

2. Duke thënë: ‘*muṣaddiḥal-limâ meahum*’ (vërtetuese e asaj që kanë ata). Pra, ajo

është miratuese e të vërtetave që gjenden mes tyre, në librat e tyre. Por jo vetëm kaq. Ajo është, madje, edhe garantuese e argumentuese e vërtetësisë së tyre. Atëherë, (thotë kuptimi i ajetit) përse e besoni atë që ju ka zbritur juve dhe e mohoni simotrën e saj? A nuk tregon kjo thjesht një ndjekje të egos tuaj? E pra, veprimi juaj nuk mund të konsiderohet kurrsesi si ndjekje e udhëzimit të drejtë, por ai është vetë humbja dhe pasimi i të kotës. Këtu shfaqet një çështje tjetër, që duhet kuptuar mirë. Meqë Kur'ani është vërtetues dhe sigures i saktësisë së teksteve hyjnore që ata kanë në duart e tyre, kjo do të thotë që ata duhet të jenë besimtarët e parë të tij. Ata nuk kanë mundësi tjetër që të provojnë saktësinë dhe autenticitetin e ndonjë pjese nga librat që kanë në duart e tyre, përveç verifikimit që mund t'u bëjë Shpallja e fundit e Allahut. Shpallja e fundit është e vetmja dëshmi për ta, që mund të vërtetojë, pra, saktësinë e ndonjë pjese nga librat e tyre, dhe kjo për shumë arsye. Por si mund ta vërtetojnë saktësinë e librave të tyre, kur ata shpërfillin, mohojnë dhe nuk pranojnë të vetmen rrugë për ta arritur këtë? A nuk është kjo një marrëzi apo një mendjelehtësi e theksuar? Si përfundim, themi se ata, duke mohuar Shpalljen e fundit, në të vërtetë kanë mohuar edhe ato tekste që kanë në duart e tyre. Më poshtë, Allahu i Lartësuar sjell edhe fakte të tjera, të cilat tregojnë qartë se ata, edhe librin e tyre nuk e kanë besuar ashtu sikurse pretendojnë. I Lartësuari thotë:

- **“Thuaju: “Nëse vërtet ju besoni, atëherë përse i vrisnit profetët e Allahut?”**” - Kuptimi: Mos vallë, vrasja e profetëve konsiderohet si shenjë e besimit tuaj tek ata?!

- **“Juve ju erdhi Musai me argumente të qarta...”** - Kuptimi: Musai (a.s.) u dërgua si profet ndër ju dhe sollti argumente shumë të qarta dhe të sigurta të së vërtetës, por megjithatë:

- **“...por pas (largimit të) tij, ju adhuruat viçin,...”** - Por edhe pas këtyre

argumenteve, ju bëtë gjynahun e madh. A konsiderohet kjo si shenjë besimi nga ana juaj? Jo, kurrsesi!

- **“...duke u bërë të padrejtë...”** – Pra, ju nuk keni asnjë justifikim për këtë padrejtësi tuajën. Ky veprim konsiderohet “padrejtësi”, dhe jo besim. Rastet kur ata kanë shprehur mosbesimin janë të shumta. Ja edhe një shembull tjetër, që tregon i Lartësuari:

- **“Kur morëm prej jush premtimin dhe ngritëm mbi ju Malin Tur, ju thamë: “Mbahuni fort tek ajo që ju kemi dhënë dhe dëgjoni (urdhëresat)!”**. - Kuptimi: Allahu i Lartësuar ju urdhëroi në të tilla kushte, që të bëheshit të dëgjueshëm. Shprehja: *“ue smeû”* (dëgjoni) është urdhër për të dëgjuar, që, në fakt, nënkupton bindjen dhe nënshtrimin ndaj urdhrave. Por, a dëgjuan ata në këtë mënyrë?

- **“Ata thanë: “Ne dëgjuam, por nuk bindemi”.. ”** – Kështu, ata u kthyen në natyrën e tyre të përhershme, që nuk dinë tjetër të thonë, por veçse: *“Semi'nâ ue asajnâ”* (Dëgjuam, por nuk bindemi). Atëherë, ky lloj qëndrimi e meriton plotësisht vendimin e të Urtit për ta, i Cili thotë:

- **“Si pasojë e mosbesimit, për zemrat e tyre u bë i dashur adhurimi i viçit...”** - Domethënë, për shkak të mohimit të tyre të vazhdueshëm, ata e merituan që për zemrat e tyre të bëhej i dashur, madje një dëshirë e pazezistueshme, adhurimi i viçit. *Subhanallah!* Po a mund të quhet *iman* ai që të çon në të tilla përfundime? Thotë i Lartësuari:

- **“Thuaj: “Nëse jeni besimtarë, atëherë besimi juaj është duke ju udhëzuar për keq.”**” – Kuptimi: Ju pretendoni se keni besim, e madje lëvdoheni mes njerëzve për besimin tuaj, duke pretenduar se është e vërteta e sigurt. Por çfarë mund të thoni për vrasjen e profetëve të Allahut me duart tuaja? Po kur adhuruat viçin si zot, pasi Musai (a.s.) ju la vetëm për një moment? Çfarë mund të thoni për refuzimin e urdhrave dhe ndalesave që atij iu shpallën

prej Zotit, edhe pas kërcënimit që ju bë me kodrën Tur, e cila u ngrit mbi kokat tuaja? E, megjithatë, ju e pranuat se do të ishit të rregullt, por vetëm me fjalë, sepse e shkelët premtimin me veprat tuaja. Kjo është feja që ju pretendoni? Nëse ky do të quhej besim, sipas pretendimit tuaj, atëherë, më e pakta që mund të thuhet është: U poshtëroftë dhe u harroftë ai besim që e shtyn njeriun të kalojë kufijtë e Zotit, duke e mohuar dhe kundërshtuar Atë dhe profetët e Tij! U poshtëroftë ai besim që e zhyt njeriun në gjynahe pa fund! Por dihet shumë mirë se besimi i sinqertë e nxit njeriun për vepra të mira dhe e ndalon nga çdo vepër e keqe. Atëherë, si përfundim, nuk ka dyshim në mashtrimin dhe kotësinë e pretendimeve të tyre.

Ajetet 94 – 96

94. Thuaj: “Nëse Bota tjetër është tek Allahu vetëm për ju e jo për njerëzit e tjerë, kërkoheni vdekjen, nëse jeni të sinqertë.”

95. Por ata nuk do ta kërkojnë kurrë vdekjen për shkak të veprave të tyre. Allahu di gjithçka për keqbërësit.

96. Ju do të shihni se ata janë njerëzit më lakmitarë për të jetuar, madje edhe më lakmitarë se idhujtarët. Çdokush prej tyre dëshiron të jetojë një mijë vjet. Por edhe sikur të jetonte kaq, kjo nuk do ta shpëtonte atë prej dënimit. Allahu sheh gjithçka që bëjnë ata.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Thuaj: “Nëse Bota tjetër është tek Allahu vetëm për ju e jo për njerëzit e tjerë,...** - Kuptimi: Thuaju atyre, o Muhamed, duke i ftuar që të vërtetojnë pretendimin e tyre: Ju thoni se Xheneti është vetëm për ju dhe se atje do të hyjnë veçse ata që janë çifutë ose krishterë. Ju pretendoni, gjithashtu, se zjarri i Xhehenemit do t’ju prekë veçse për disa ditë të caktuara. Atëherë, nëse jeni të sinqertë dhe të sigurt në këtë pretendim:

- **“...kërkoheni vdekjen, nëse jeni të sinqertë!”** - Kjo qe një sfidë e hapur, në të cilën Profeti (s.a.u.s.) i ftonte ata. Në fakt,

flitet për një lloj “*mubâheletu*”, domethënë për një lloj përбетimi, ku dy grupe kundërshtare me njëri-tjetrin e lusin Allahun që të ndëshkojë dhe mallkojë atë palë që është mashtruese prej tyre. Pra, kjo duket si një ftesë që u bëhet atyre për një ballafaqim të tillë, ku të kërkohet mallkimi mbi mashtruesit e padrejtë. Në të tilla kushte, atyre nuk u mbetet gjë tjetër veçse të zgjedhin mes dy mundësive: ose të besojnë tek Allahu dhe te Profeti i Tij, ose të luten që mashtruesit dhe të padrejtët t’i kapë vdekja. Kjo mundësi e dytë duhej të ishte e thjeshtë për ata, me pretendimin që kishin, pasi vdekja do t’i afronte më shumë te Xhenetet e përjetësisë, që – sipas tyre – janë përgatitur vetëm për ta. Por ata nuk e pranuan një ballafaqim të tillë, dhe kjo ishte dëshmi e kryeneçësisë së tyre kundër Allahut dhe Profetit të Tij. Ata e dinin shumë mirë se ishin në gabim, siç thotë i Madhëruari:

- **“Por ata nuk do ta kërkojnë kurrë vdekjen për shkak të veprave të tyre. Allahu di gjithçka për keqbërësit.** - Për shkak të mohimit, rebelimit dhe poshtërsive të tyre, ata kurrë nuk do ta dëshironin vdekjen. Ata e dinin shumë mirë se kjo do të thoshte përshpejtim i ndëshkimit të hidhur, për shkak të veprave të tyre të shëmtuara. Vdekja është gjëja më e trishtueshme dhe më e keqe për ta, madje:

- **“Ju do të shihni se ata janë njerëzit më lakmitarë për të jetuar, madje edhe më lakmitarë se idhujtarët.”** - Ata janë njerëzit më të dhënë pas kësaj jete. Ata e duan këtë jetë me shumë se çdo njeri tjetër, madje edhe më shumë se idhujtarët, të cilët nuk besojnë asnjë profet dhe asnjë libër qiellor. Aq e madhe është dashuria e tyre për këtë jetë, sa Allahu i Lartësuar e përshkruan në këtë mënyrë:

- **“Çdokush prej tyre dëshiron të jetojë një mijë vjet. Por edhe sikur të jetonte kaq, kjo nuk do ta shpëtonte atë prej dënimit.”** - Ky është përshkrimi i një dashurie të pamatë për këtë jetë, sepse ata kërkojnë dhe dëshirojnë diçka të pamundur,

për të kënaqur dëshirat e tyre kundrejt kësaj jete. Megjithatë, ata nuk arrijnë ta kuptojnë se, edhe sikur të jetonin aq kohë, kjo nuk do t'i shpëtonte ata nga dënimi i pashmangshëm që i pret. Kërcënimi i Allahut do t'i ndjekë gjithmonë nga pas, siç thotë i Madhëruari:

- **“Allahu sheh gjithçka që bëjnë ata.”** – Domethënë, ata kurrë nuk mund t'i ikin këtij kërcënimi të Allahut, që u kujton llogarinë e drejtë të Tij për punët e tyre të shëmtuara.

Ajetet 97 – 99

97. Thuaju atyre që janë armiq të Xhibrilit, se ai e ka zbritur Kur'anin në zemrën tënde me urdhrin e Allahut, si vërtetues të asaj që është shpallur para tij dhe si udhëzues e përgëzues për besimtarët.

98. Kush është armik i Allahut, i melekëve të Tij, i të dërguarve të Tij, i Xhibrilit dhe i Mikailit, ta dijë se Allahu është armik i jobesimtarëve.

99. Ne të kemi shpallur ty Argumente të qarta, të cilat nuk i mohan askush, përveç atyre që i shkelin kufijtë (e Zotit).

Shpjegimi i ajeteve

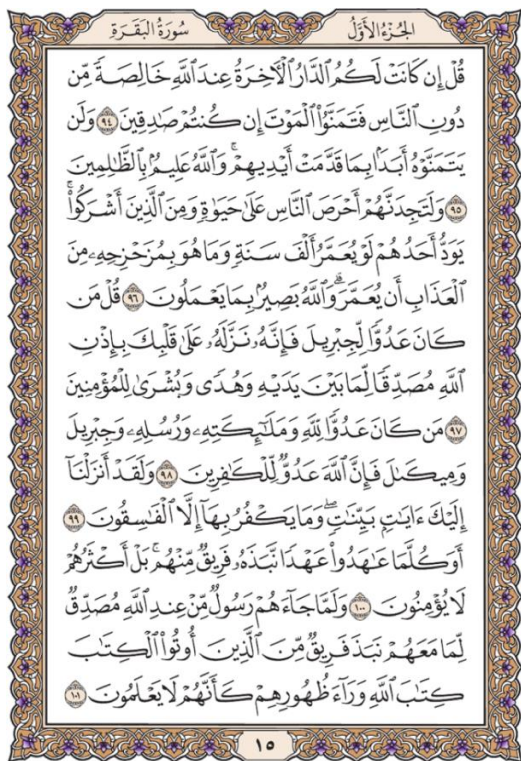
- **“Thuaju atyre që janë armiq të Xhibrilit, se ai e ka zbritur Kur'ânin në zemrën tënde me urdhrin e Allahut...”** – Pra, thuaju atyre që pretendojnë se shkaku që i pengon të besojnë është pikërisht afërsia dhe miqësia jote me melekun Xhibril (a.s.), dhe se po të ishte ndonjë melek tjetër i Allahut, ata do të të besonin dhe do të miratonin Shpalljen që të është zbritur ty. Domethënë, thuaju atyre se ky është thjesht një pretendim dhe justifikim i pabazë nga ana juaj, dhe një shprehje mendjemadhësie e paturpshme e juaja ndaj Allahut. Arsyerja është se ju e dini shumë mirë që është Xhibrili (a.s.) ai, nëpërmjet të cilit Allahu i Lartësuar ia zbriti Kur'ânin Muhamedit (a.s.) dhe e futi në zemrën e tij. Është Xhibrili (a.s.) ai që i ka zbritur shpalljet tek të gjithë profetët para teje. Pra, ai është veçse një i ngarkuar me mision prej Allahut të Madhëruar, një i dërguar dhe i urdhëruar prej Zotit te profetët. Të mos harrojmë,

gjithashtu, se ky libër që Xhibrili (a.s.) e solli prej Allahut të Lartësuar te Profeti i fundit, është miratues, vërtetues dhe në përputhje të plotë me shpalljet e tjera, të përcjella po nga ai. Xhibrili (a.s.) ka përcjellë te njerëzit veçse atë që i ka lejuar dhe urdhëruar Zoti i tij dhe i njerëzve, Allahu i Lartësuar.

- **“...si vërtetues të asaj që është shpallur para tij (Kur'anit)...”** – Kuptimi: Xhibrili (a.s.) e solli Kur'ânin në zemrën tënde, me lejen e Allahut të Lartësuar, që të jetë vërtetues, garantues dhe saktësues i shpalljeve të mëparshme. Në Shpalljet hyjnore nuk mund dhe nuk duhet të ketë asnjë lloj kundërshtie.

- **“...dhe si udhëzues e përgëzues për besimtarët.”** - Ky libër është udhëzues dhe tregues i rrugës së shpëtimit prej të gjitha llojeve të devijimit dhe përhumbjes. Ai përmban udhëzimin e plotë dhe të mjaftueshëm për të shpëtuar dhe për t'u ruajtur nga rrugët e humbjes dhe të shkatërrimit. Ky është kuptimi i cilësimit të Shpalljes si “udhëzim”. Gjithashtu, kjo Shpallje, të cilën ata e refuzojnë, është përgëzim e sihariq për besimtarët, për mirësitë që i presin ata në të dyja jetët: në dynja dhe në ahiret. Atëherë, çfarë kuptimi ka armiqësia me një të dërguar të Allahut, me një melek, i cili sjell të tilla mirësi prej Allahut të Lartësuar dhe Mëshirues?! A nuk tregon kjo, në fakt, armiqësi dhe rebelim kundrejt vetë Zotit të botërave, i cili e dërgon atë? A nuk tregon kjo mohim dhe refuzim të paskrupullt dhe të padrejtë të argumenteve dhe udhëzimeve të Tij? Nëse armiqësia ndaj Allahut, ndaj profetëve dhe ndaj shpalljeve të Tij do të kishte një përshkrim ekzakt, do të ishte pikërisht ai që jep Allahu, kur thotë:

- **“Kush është armik i Allahut, i melekëve të Tij, i të dërguarve të Tij, i Xhibrilit dhe i Mikailit, ta dijë se Allahu është armik i jobesimtarëve.”** - E si të mos i konsiderojë armiq ata, të cilët, kur shprehin armiqësinë dhe urrejtjen e tyre ndaj Xhibrilit (a.s.), në të vërtetë kanë

shprehur urrejtjen për Allahun, për Dërguesin e Xhibilit?! Në këtë mënyrë, ata urrejnë të gjithë melekët e tjerë, profetët dhe shpalljet e tyre. A nuk e meritojnë këta të quhen jobesimtarë? E me gjithë këto pretendime të kota të tyre, Allahu i Lartësuar pohon diçka shumë të mrekullueshme për këtë Kur'an, edhe pse ata nuk i kënaq një gjë e tillë:

- “Ne të kemi shpallur ty argumente të qarta...” - Ky Kur'an është udhëzues për ata që e kërkojnë udhëzimin prej tij. Ndërsa për ata që i kthejnë shpinën, ky do të jetë dëshpërim, sepse me sqarimet e tij, ata nuk do të kenë asnjë justifikim para të Madhëruarit. Ata nuk do të kenë asnjë justifikim, sepse Kur'ani është aq i qartë, aq i kthjellët, aq i sigurt në gjithçka që përshekruan, që urdhëron dhe që ndalon, saqë nuk mund të mohohet dhe shpërfillet nga askush. Thotë i Lartësuar:

- “...të cilat nuk i mohon askush, përveç atyre që i shkelin kufijtë (e Zotit). - Pra, atë nuk e mohon askush, përveç atyre që kanë dalë jashtë kontrollit të vetes dhe

jashtë kufijve të Allahut, që nuk i binden të Madhëruarit dhe që janë mendjemëdhenj e kundërshtues.

Ajetet 100 – 103

100. Sa herë që ata bënin ndonjë premtim, një grup prej tyre e thyente atë. Shumica e tyre nuk besojnë.

101. Kur atyre u erdhi një i Dërguari prej Allahut, si vërtetues i asaj që ata kishin, një grup prej tyre e flakën pas shpine Librin e Allahut, sikur të ishte diçka për të cilën s'dinin gjë.

102. Ata pasuan atë që lexonin shejtanët në kohën e sundimit të Sulejmanit. Por Sulejmani nuk ishte mohues. Mohues ishin shejtanët, të cilët u mësonin njerëzve magjinë dhe atë (lloj magjie) që u zbriti dy melekëve në Babiloni: Harutit dhe Marutit. Ata (dy melekët) nuk ia mësonin (magjinë) askujt, para se t'i thonin: “Ne jemi dërguar vetëm për t’ju sprovuar, pra mos u bëj mohues (duke mësuar magjinë)!” Dhe njerëzit mësuan prej tyre se si ta ndanin burrin prej gruas. Por ata nuk mund t’i bënin dëm askujt me atë (magji), përveçse me lejen e Allahut. Ata mësonin çfarë u sillte dëm, e jo atë që u sillte dobi. Ata ishin krejtësisht të vetëdijshëm se ai që e përvetësonte atë (magjinë), nuk do të kishte pjesë në Jetën tjetër. Sa e keq është ajo për të cilën ata shitën veten! Ah, sikur ta dinin!

103. Sikur ata të kishin besuar dhe të ishin ruajtur, shpërblimi prej Allahut do të ishte shumë më i dobishëm. Ah, sikur ta dinin!

Shpjegimi i ajeteve

- “Sa herë që ata bënin ndonjë premtim, një grup prej tyre e thyente atë.” - Kjo pyetje fshih në vetvete një habi të madhe, për sa u përket betimeve të shumta të tyre, ndaj të cilave kurrë nuk patën durim të ishin të qëndrueshëm. Shprehja: “sa herë që” të jep të kuptosh përsëritjen e përhershme të këtij veprimi. A thua se dinin të bënin gjë tjetër veç saj?! Sa herë që premtinin, ata e

shkelnin fjalën e dhënë. Po cili që shkaku i kësaj paqëndrueshmërie? Thotë i Lartësuar: - **“Shumica e tyre nuk besojnë.”** – Pra, ky është shkaku. Mosbesimi i tyre i shtynte në mënyrë të pashmangshme drejt thyerjes së premtimeve. Nëse besimi i tyre do të ishte i sinqertë, për ta do të flitej ndryshe, sikurse thotë Allahu i Lartësuar për besimtarët e vërtetë: “Prej besimtarëve, ka burra që e kanë mbajtur premtimin e dhënë...” [Ahzab, 23].

- **“Kur atyre u erdhi një i Dërguari prej Allahut, si vërtetues i asaj që ata kishin, ...”** – Kuptimi: Kur atyre u shkoi Profeti i nderuar, me këtë Libër të madh, që vërtetonte dhe argumentonte tekstet që gjendeshin në duart e tyre, ata e mohuan dhe refuzuan ta pasonin, duke pretenduar se besonin vetëm Shkrimet e tyre. Por vetë mospranimi i Librit të Allahut nga ana e tyre e përgënjeshtronte qëndrimin që ata mbanin, madje tregonte edhe mohimin e Shkrimeve të tyre, sikurse e thamë më lart.

- **“... një grup prej tyre e flakën pas shpine Librin e Allahut, sikur të ishte diçka për të cilën s'dinin gjë.”** - Pra, me mohimin e Kur'ânit, ata e hodhën pas shpine Librin e Allahut, duke treguar mospërfillje ndaj tij. Thënia e Allahut të Lartësuar: “...sikur të ishte diçka për të cilën s'dinin gjë.”, tregon se sa i shëmtuar dhe sa pa vend ishte ky refuzim i tyre. Ata vepruan njëllor sikurse ata që nuk kishin aspak dije rreth librave të shpallur nga Allahu. Madje gjendja e tyre ishte më e mjerë se e të tjerëve, të cilët mohuan pa dije. Pas këtij veprimi, ata nuk mund të pretendonin se rruga që ndiqnin ishte e mbështetur në tekste hyjnore, sepse mohimi i Kur'ânit nënkuptonte dhe mohimin e asaj pjese të vërtetë që gjendej në librat e tyre. Allahu i Lartësuar dhe i Urtë ka vendosur në gjithësi një rregull të pakthyesëm dhe të pandryshueshëm, që tregon urtësinë e Tij të madhe. Sipas këtij rregulli, çdokush që e braktis ose e hedh poshtë atë gjë që i bën dobi, ose që i ka të gjitha mundësitë që të përfitojë prej saj, por nuk përfiton, atëherë

ky njeri do të sprovohet duke u bërë që të angazhohet me diçka tjetër, që, në fakt, i bën dëm. Sipas këtij rregulli të urtë, çdokush që e braktis adhurimin e Rrahmanit (Allahut), ai patjetër do të adhurojë tjetërkë veç Tij. Kush e braktis dhe nuk e kultivon dashurinë për Allahun, shpresën dhe frikë-respektin për Të, atëherë domosdo që zemra e tij do të mbushet me dashurinë për dikë tjetër veç Tij. Ajo zemër do të shpresojë diçka tjetër veç Allahut dhe do të frikësohet prej çdo gjëje tjetër veç Allahut. Po ashtu, ai që nuk e shpenzon pasurinë e tij për t'iu bindur Allahut dhe për të arritur kënaqësinë e Tij, do ta shpenzojë atë në rrugën e Shejtanit, në bindjen dhe nënshtrimin ndaj tij. Kush nuk i përulet Allahut, Zotit të tij, sigurisht që ka për t'u nënshtruar para krijesave. Dhe në fund, ai që e braktis të vërtetën, do të sprovohet duke ndjekur të kotën. E njëjta gjë ndodhi me këta çifutë. Kur ata e braktisën Librin e Allahut (në kohën e tyre), u sprovuan duke pasuar atë që sollën shejtanët në kohën e Sulejmanit: ata filluan të ushtronin magjinë.

- **“Ata pasuan atë që lexonin shejtanët në kohën e sundimit të Sulejmanit.”** - Në kohën e Sulejmanit (a.s.), shejtanët filluan t'u mësonin njerëzve magjinë, madje pretendonin se edhe vetë Sulejmani (a.s.) e ushtronin atë. Ata shpifnin duke thënë se ai (a.s.) e arriti pushtetin dhe pasurinë që kishte nëpërmjet magjisë. Por Allahu i Lartësuar ua hedh poshtë këtë trillim ndaj Profetit të Tij dhe thotë:

- **“Por Sulejmani nuk ishte mohues. Mohues ishin shejtanët, ...”** - Profeti i Tij kurrë nuk mund të bënte një vepër kufri. Sulejmani kurrë nuk e mësoi magjinë dhe as nuk e përdori atë. Ata që bënë kufër ishin pikërisht shejtanët, të cilët u mësonin njerëzve magjinë dhe i nxisnin për ta ushtruar atë. Ata ishin shumë të zellshëm për t'i çuar njerëzit në humbje. Të tillë ishin edhe çifutët, që pasuan magjinë e shfaqur nëpërmjet dy melekëve në Babiloni, në vendin ku ndodhet Iraku sot.

- **“...të cilët u mësonin njerëzve magjinë dhe atë (lloj magjie) që u zbriti dy melekëve në Babiloni: Harutit dhe Marutit.”** - Këta dy melekë u shfaqën si sprovë për njerëzit. Allahu i Lartësuar deshi t'i sprovonte njerëzit me këta dy melekë, të cilët njihnin magjinë dhe mund t'ua mësonin atë të tjerëve. Por para se t'ua mësonin magjinë, ata gjithmonë i paralajmëronin njerëzit, siç tregon Allahu i Lartësuar:

- **“Ata (dy melekët) nuk ia mësonin (magjinë) askujt, para se t'i thonin: “Ne jemi dërguar vetëm për t’ju sprovuar, pra mos u bëj mohues (duke mësuar magjinë)!”**” - Ata (dy melekët) nuk ia mësonin askujt magjinë, para se ta paralajmëronin dhe ta këshillonin se kjo qe sprovë prej Allahut të Lartësuar. Pra, çdo person e këshillonin: “Mos u mashtro, mos e mëso magjinë, se ajo është vepër kufri.” Kështu, ata i ndalonin njerëzit nga magjia, duke i paralajmëruar se ajo konsiderohet si mohim ndaj Allahut. Ndërsa përhapja e magjisë nëpërmjet shejtanëve ishte shkatërrimi vetë. Ata synonin që të devijonin njerëzit nga rruga e vërtetë dhe t'i çonin drejt humbjes. Madje, ata e justifikonin këtë shejtanëzi të tyre duke gënjyer se edhe Sulejmani (a.s.) e ushtronte atë vepër. Por është e sigurt që Allahu i Lartësuar kurrsesi nuk mund ta lejonte një Profet të Tij që të binte në grada kaq të ulta. Edhe dy melekët ishin veçse sprovë për njerëzit, të cilët në çdo rast paralajmëroheshin që të mos e mësonin magjinë, se përndryshe nuk do të kishin asnjë justifikim para Allahut të Lartësuar. Kështu pra, çifutët filluan të mësonin magjinë prej shejtanëve dhe prej dy melekëve, duke i hedhur pas shpine këshillat e të dërguarve të Allahut. Ata iu dhanë me gjithë shpirt kësaj vepre shejtanëzore, dhe dihet që çdokush i përkushtohet asaj gjëje që i shkon për shtat. Pastaj Allahu i Lartësuar përmend dëmet që sjell magjia:

- **“Dhe njerëzit mësuuan prej tyre se si ta ndanin burrin prej gruas.”** - Dihet që dashuria mes bashkëshortëve, për nga rëndësia, nuk krahasohet me asnjë dashuri tjetër ndër njerëzore. Duke folur për këtë ndjenjë të fuqishme mes atyre të dyve, i Lartësuar thotë: “Ai (*Allahu*) vendosi mes jush dashuri dhe mëshirë”. Kurse magjia, nga ana e saj, i humbet dhe i zhduk këto ndjenja. Kjo tregon, gjithashtu, se magjia është e vërtetë dhe ndikuese, por ajo dëmton vetëm nëse Allahu i Lartësuar e lejon një gjë të tillë. Megjithatë, duhet ditur që, nëse Allahu i Lartësuar e lejon diçka, kjo nuk do të thotë me domosdo që Ai ka dashuri për atë gjë. Allahu i Lartësuar mund të lejojë të ndodhë edhe diçka që nuk e pëlqen, pasi lejimi i Tij është dy llojesh:

- Lejim në funksion të përcaktimit të Tij hyjnor (*idhmun kaderij*). Këtë lloj, Allahu i Lartësuar, me urtësinë e Tij, e ka dëshiruar që të ekzistojë si sprovë për njerëzit, pavarësisht se ajo mund të jetë e urryer për Atë, sikurse është edhe rasti i përmendur në këtë ajet (për magjinë).

- Lejim sipas dispozitave të drejta të Sheriatit të Allahut (*idhun sherij*). Me fjalë të tjera, ky lejim është më tepër një urdhër prej Allahut për të bërë diçka. Nëse lejimi i parë mund të jetë ose jo i urryer për Allahun e Lartësuar, lloji i dytë është veçse i dashur për Të, sepse Allahu i Lartësuar urdhëron veçse për atë që është e mirë dhe e dashur për Atë.

- **“...Por ata nuk mund t'i bënin dëm askujt me atë (magji), përveçse me lejen e Allahut.”** - Ky ajet, por dhe ajete të ngjashme me të, dëshmon se shkaqet në këtë gjithësi, sado të fortë ta kenë ndikimin, ato përsëri janë të varura nga përcaktimi dhe lejimi i Krijuesit. Ato kurrsesi nuk janë të pavarura në ndikimin dhe veprimin e tyre. Ky është një parim shumë i rëndësishëm, të cilin asnjë sekt nuk e ka kundërshtuar, përveç *kaderive*, të cilët pretendojnë se veprat e robve janë krejtësisht të pavarura nga fakti se a i lejon apo jo i Plotfuqishmi. Ata mendojnë që

Allahu i Lartësuar nuk ka aspak mundësi që të ndikojë në veprimet e tyre! Por e vërteta është se asgjë nuk mund t'i shpëtojë pushtetit absolut të të Plotfuqishmit. Ata, në këtë mënyrë, kanë kundërshtuar Librin e Allahut, Traditën e Profetit (s.a.u.s.) dhe mendimin konsensual të sahabëve dhe tabi'inëve. Më tej, i Madhëruari thotë se dija rreth magjisë nuk ka kurrfarë dobie:

- **“Ata mësonin çfarë u sillte dëm, e jo atë që u sillte dobi.”** - Në disa lloje gjynahesh, njeriu mund të gjejë ndonjë dobi të kësaj dynjaje. Por Allahu i Lartësuar na lajmëron se mësimi i magjisë nuk të sjell asnjë lloj dobie, as në dynja e as në jetën tjetër. Për shembull, për alkoolin dhe kumarin, Ai thotë: “Thuaju se ato janë gjynahe të mëdha, por kanë edhe dobi për njerëzit. Megjithatë, gjynahu i tyre është më i madh se dobia që sjellin.” [Bekare, 219]. Ndërsa magjinë e ka konsideruar si një dëmtuese të pastër, pa kurrfarë dobie. Asgjë nuk e bën të nevojshme mësimin e saj. Të tilla janë të gjitha gjërat të cilat na i ka ndaluar Allahu i Lartësuar: ose janë krejtësisht të dëmshme, ose kanë dobi të papërfillshme përbalë dëmeve dhe gjynaheve që sjellin. Ndërsa urdhëresat e Tij, ose janë tërësisht të dobishme, ose dobia dhe shpërblimi i madh i tyre e bën të papërfillshëm atë pak mundim dhe dëm që ato sjellin në këtë jetë.

- **“Ata ishin krejtësisht të vetëdijshëm se ai që e përvetësonte atë (magjinë), nuk do të kishte pjesë në Jetën tjetër.”** - Domethënë, çifutët e dinin shumë mirë se kjo tregti e tyre për të blerë magjinë, duke e paguar me gjënë më të vyer, do të sillte për ta një përfundim të dëshpëruar. Ata e dinin se nuk do të kishin pjesë në mëshirën e Allahut. Me këtë shkëmbim, ata merituan ndëshkimin e përjetshëm. Kësisoj, ata nuk e kryen veprën e ulët nga padituria, por ata thjesht shprehën qartë dashurinë e tyre për këtë jetë, kundrejt jetës së amshuar pranë Allahut dhe mëshirës së Tij.

- **“Sa e keqe është ajo për të cilën ata shitën veten! Ah, sikur ta dinin!”** – Kuptimi: Si është e mundur që ata nuk e

kuptojnë se çfarë humbën nga duart, dhe se çfarë dëshpërimi të përjetshëm fituan?!

- **“Sikur ata të kishin besuar dhe të ishin ruajtur, shpërblimi prej Allahut do të ishte shumë më i dobishëm. Ah, sikur ta dinin!”**

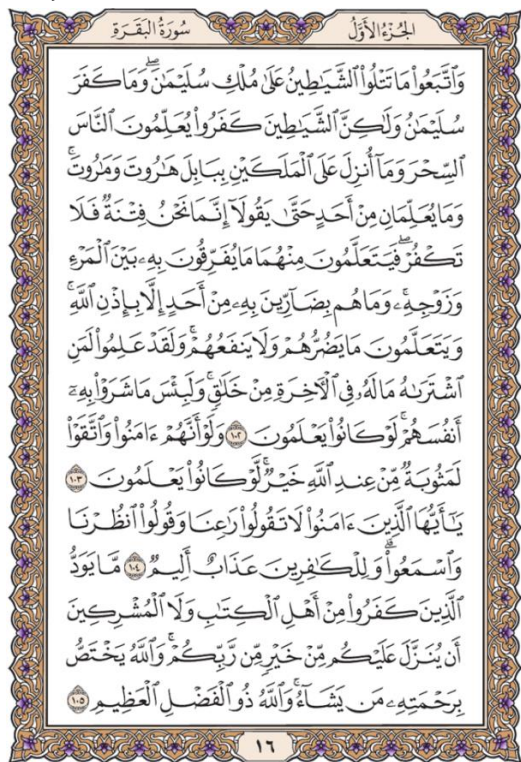
Ajetet 104 – 105

104. O ju që keni besuar! Mos thoni: “Raina”, por thoni: “Undhurna” (na vështro) dhe dëgjoni! Për jobesimtarët ka dënim të dhembshëm.

105. Ata që nuk besojnë, si ithtarët e Librit, ashtu edhe idhujtarët, kurrë nuk do të donin që juve t'ju vijë ndonjë e mirë nga Zoti juaj. Por Allahu ia dhuron mëshirën e Vet kujt të dëshirojë. Allahu është Zoti i mirësisë së madhe.

Shpjegimi i ajeteve

- **O ju që keni besuar! Mos thoni: “Raina”...** – Besimtarët, gjatë mësimin të dispozitave të fesë prej Profetit (s.a.u.s.), i thonin shpesh atij *“Râinâ”* (Vështrona), domethënë: Na shiko dhe mere në konsideratë gjendjen tonë gjatë caktimit të dispozitave. Ky ishte një kuptim i drejtë dhe i pranueshëm i kësaj fjale, por çifutët e përdornin atë me kuptime të këqija e të shëmtuara. Kështu, ata shfrytëzuan rastin dhe filluan t'i drejtoheshin Profetit (s.a.u.s.) me fjalën *“Râinâ”*, duke mos patur si qëllim kuptimin e saktë dhe të drejtë të saj, por pikërisht kuptimin e keq të fjalës. Si rrjedhojë, Allahu i Lartësuar i ndaloi besimtarët nga përdorimi i kësaj fjale, për t'ua hequr atë mundësi çifutëve, edhe pse, në vetvete, ajo fjalë nuk kishte ndonjë të keqe. Ky ajet shërben si argument që, nëse diçka të çon drejt së ndaluarës, ajo konsiderohet gjithashtu e ndaluar, edhe nëse, në vetvete, është e lejuar. Me fjalë të tjera: e lejuara konsiderohet e ndaluar, nëse të çon drejt së ndaluarës. Ky ajet na nxit, gjithashtu, që të ruajmë edukatën e të folurit dhe të kontrollojmë fjalët që përdorim. Ai na nxit që të përdorim ato fjalë që kanë vetëm kuptime të mira, larg domethënieve të shëmtuara e fyese. Prej tij mësojmë që duhet të largohemi nga përdorimi i fjalëve

me kuptime që nuk i shkojnë për shtat besimtarit. I Lartësuar i urdhëron që të themi fjalë që nënkuptojnë vetëm të mirën. Në këtë rast, Allahu i Lartësuar i urdhëroi besimtarët që të thonin: "*Undhurnâ*":

- **"por thoni: "*Undhurna*" (na vështro) "** - Kuptimi: Fjala "*Undhurnâ*" është e mjaftueshme dhe tepër e goditur për të shprehur mendimin tuaj, duke mos nënkuptuar asgjë të ndaluar.

- **"dhe dëgjoni!"** - Këtu Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar që të bindemi. Me fjalën "*uesmeu*" (dëgjoni) nuk është treguar në mënyrë të veçantë se çfarë duhet të dëgjohet. Kjo është bërë me qëllim që ajo të përfshijë të gjitha ato gjëra që duhet të dëgjohen, qofshin ato nga Kur'ani apo nga Suneti i Profetit (s.a.u.s.). Ky dëgjim duhet plotësuar me të trija fazat e tij, që janë: së pari, dëgjimi me kujdes i fjalëve, së dyti të kuptuarit e tyre dhe, së treti, bindja ndaj atyre që dëgjove dhe i kuptove. Siç shihet, ky ajet është nxitje për një edukatë të lartë në të folur dhe për bindje të plotë. Pas kësaj, i Madhëruari kërcënon qafirët me një dënim

të dhembshëm: "Për jobesimtarët ka dënim të dhembshëm"

- **Ata që nuk besojnë, si ithtarët e Librit, ashtu edhe idhujtarët, kurrë nuk do të donin që juve t'ju vijë ndonjë e mirë nga Zoti juaj.** – Domethënë, qafirët, të çfarëdo ngjyre qofshin, nuk dëshirojnë kurrë që muslimanët të gëzojnë ndonjë të mirë. Në ajet thuhet: "*min hajrin*" - "prej mirësisë", domethënë çdo lloj mirësie, qoftë ajo e madhe apo e vogël. Pra, ata nuk dëshirojnë që besimtarëve t'u jepet ndonjë lloj mirësie, e vogël apo e madhe qoftë ajo. Kjo ndjenjë vjen nga smira dhe urrejtja që ata kanë kundër tyre. Ata nuk dëshirojnë kurrsesi që Allahu t'i dallojë muslimanët me mirësitë e Tij, mbi të tjerët. Por ata nuk mund ta kufizojnë mirësinë e Allahut, sepse:

- **"Allahu ia dhuron mëshirën e Vet kujt të dëshirojë. Allahu është Zoti i mirësisë së madhe."** – Dhe prej mirësive më të mëdha që Ai ju ka falur është shpallja e këtij Libri madhështor, është dërgimi i Profetit tuaj, me synimin që t'ju pastrojë ju (në çdo aspekt) dhe t'ju mësojë Kur'ânin dhe Urtësinë profetike. Nëpërmjet tij, Allahu dëshiron që t'ju mësojë juve atë që ju nuk e dini. Ai është i Lavdëruar dhe meriton mirënjohjen më të thellë.

Ajetet 106 – 107

106. Ne nuk shfuqizojmë asnjë ajet (ose dispozitë ligjore), apo ta bëjmë të lihet në harresë, e të mos sjellim një tjetër më të dobishëm se ai, ose të ngjashëm me të. A nuk e di ti se Allahu është i Plotpushtetshëm për gjithçka?!

107. A nuk e di ti se vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve dhe i Tokës?! Përveç Allahut, ju nuk keni asnjë ndihmëtar dhe asnjë mbrojtës tjetër.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Ne nuk shfuqizojmë asnjë ajet (ose dispozitë ligjore), apo ta bëjmë të lihet në harresë, e të mos sjellim një tjetër më të dobishëm se ai, ose të ngjashëm me të."** - Shfuqizimi (ose anulimi i një dispozite) është, në fakt, një ndryshim gjykimi. Pra, ngarkimi i të përgjegjshmëve ligjërisht me

një tjetër dispozitë ligjore, ose rrëzimi plotësisht i kësaj dispozite. Çifutët nuk e pranonin shfuqizimin si praktikë, duke pretenduar se ai nuk lejohet të ndodhë në dispozitat e Allahut. Pavarësisht nga kjo, e vërteta është se shfuqizimi i dispozitave njihej mirë në fenë e tyre. Ai është përmendur dhe zbatuar edhe në Teurat. Kështu që, ky refuzim nga ana e tyre nuk ishte gjë tjetër, por veçse një shprehje e radhës e kufrit dhe mosbindjes së tyre të pakuptimtë. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na tregon urtësinë e kësaj praktike ligjore. I Lartësuar dhe i Urti na mëson se zëvendësimin e një dispozite apo heqjen e plotë të saj e bën veçse për të sjellë një dispozitë tjetër, që do të jetë më e mirë për njeriun, ose e ngjashme me të parën (për nga urtësia e dobia). Kjo tregon se dispozita zëvendësuese nuk mund të jetë kurrë më pak e dobishme dhe e vleftshme sesa ajo që është anuluar, sepse mirësia e Allahut vjen gjithmonë në rritje, sidomos kundrejt këtij umeti të begatë, të cilit Ai ia lehtësoi dispozitat ligjore në mënyrën më të mirë dhe të plotë. Më pas, i Urti na bën të ditur se kushdo që nuk e pranon praktikën ligjore (hyjnore) të shfuqizimit, në të vërtetë ka cenuar të drejtat absolute të sundimit dhe të pushtetit të Allahut të Lartësuar:

- **“A nuk e di ti se Allahu është i Plotpushtetshëm për gjithçka?! A nuk e di ti se vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve dhe i tokës?! Përveç Allahut, ju nuk keni asnjë ndihmëtar dhe asnjë mbrojtës tjetër.”** - Meqë Ai është Sunduesi dhe Pronari juaj, atëherë Ai mund të veprojë si të dëshirojë në lidhje me ju. Ai e ka të drejtën absolute që të veprojë mes ju, ashtu si e kërkon bamirësia dhe mëshira e Tij ndaj jush. Ai është Pronari juaj i dashur, Bamirës dhe i Mëshirshëm. dhe të tilla janë edhe përcaktimet e Tij. Këtë synojnë edhe urdhrat dhe ndalesat e Tij, domethënë dispozitat që ka sjellë Ai për krijesat e Veta. Atëherë, ashtu sikurse nuk lejohet të kundërshtojmë dhe as të revoltohemi kundrejt përcaktimeve të Tij mbi ne, po

kështu nuk lejohet që ta kundërshtojmë apo të shfaqim pakënaqësi për ndonjë dispozitë të vendosur apo të anuluar prej Tij. Ne jemi të nënshtruar ndaj urdhrave dhe përcaktimeve të Tij. Ne nuk kemi të drejtë të kundërshtojmë asgjë, sidomos në çështjet që lidhen me atributin e Tij të Sunduesit dhe Zotëruesit të gjithësisë. Allahu i Lartësuar është Ai që përkujdeset për adhuruesit e Tij dhe gjithmonë i ndihmon ata për të arritur gjërat e dobishme dhe për t'u larguar nga gjërat e dëmshme. Prej përkujdesjes së Tij është pikërisht edhe caktimi i këtyre dispozitave, që janë shprehje e urtësisë dhe e mëshirës së Tij ndaj tyre. Çdokush që vështron me kujdes të gjitha dispozitat e anuluarat, e kupton shumë thjesht dhe qartë urtësinë dhe mëshirën e madhe të Allahut të Lartësuar në urdhrat e Tij; e kupton shumë mirë se, me sa butësi dhe lehtësi i udhëzon adhuruesit e Tij drejt asaj që është më e dobishme për ta, pa e ndier dhe pa e hetuar.

Ajetet 108 – 110

108. A doni ta pyesni të Dërguarin tuaj ashtu si u pyet Musai? Ai që e ndërron besimin me mosbesim, e ka humbur rrugën e drejtë.

109. Shumë ithtarë të Librit do të dëshironin që, pasi keni besuar, t'ju kthejnë në jobesimtarë, të shtyrë nga zilia e tyre, edhe pasi u ishte bërë e qartë e Vërteta. Falini dhe tolerojini ata, derisa Allahu ta sjellë urdhrin e Vet. Allahu ka pushtet për gjithçka.

110. Përkryejeni namazin dhe jepeni zekatin! Çfarëdo të mire të përgatitni për veten tuaj, do ta gjeni tek Allahu. S'ka dyshim se Allahu shikon gjithçka që bëni ju.

Shpjegimi i ajeteve

- **“A doni ta pyesni të Dërguarin tuaj ashtu si u pyet Musai?”** - Allahu i Lartësuar i ndaloi besimtarët muslimanë, ose çifutët, që të pyesnin Profetin (a.s.) ashtu sikurse u pyet Musai më përpara. Po cilat janë ato pyetje që u ndaluan t'i bëhen Profetit (a.s.), ose cilat pyetje, në përgjithësi, janë të ndaluara të bëhen?

Pyetjet dhe kërkesat e ndaluara janë ato që bëhen thjesht për të polemizuar dhe për të kundërshtuar të vërtetën, domethënë ato që nuk drejtohen për të mësuar të vërtetën, por për të polemizuar rreth saj dhe për ta hedhur poshtë atë. Ja një shembull në Kur'ân: “Ithtarët e Librit kërkojnë prej teje (o Muhamed) t’u zbresësh një libër nga qielli. Në fakt, ata i kërkuar Musait diçka edhe më të madhe dhe thanë “Na trego Allahun haptazi!” Atëherë, ata i kapi rrufeja, për shkak të poshtërsisë që bënë. Pastaj adhuruan (për zot) viçin, edhe pasi u patën ardhur shenja të qarta. Ne i falëm ata dhe i dhamë Musait pushtet të qartë.” [Nisa 153]. Ose: “O ju që keni besuar! Mos pyesni (pa nevojë) për gjëra që, sikur t’ju kthehej përgjigja e drejtpërdrejtë, nuk do t’ju pëlqente, e nëse do të pyesnit për to kur shpallej Kur’âni, ato do t’ju bëheshin të qarta (e do të rëndoheshit). Allahu jua ka falur kërshërinë (e tepruar). Allahu është Falës dhe i Butë. Të tilla pyetje i kanë bërë edhe njerëz para jush, por pastaj u bënë jobesimtarë.” [Maide 101, 102]. Pra, këto lloj pyetjesh e kërkesash janë të ndaluara, ndërsa pyetjet dhe kërkesat nëpërmjet të cilave synohet udhëzimi dhe e vërteta janë të pëlqyeshme të bëhen. Madje, Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar që t’i bëjmë të tilla pyetje: “Pyesni, pra dijetarët nëse nuk dini!”. [Nahl 43]. Po ashtu, Allahu i Lartësuar i ka miratuar besimtarët muslimanë në shumë pyetje e kërkesa të drejtuara Profetit të Tij dhe nuk i ka qortuar për të tilla pyetje, si për shembull, në suren Bekare: “Të pyesin ty për alkoolin dhe bixhozin. Thuaju ...”. Ose: “Të pyesin ty për jetimin...” etj., që tregojnë se të tilla pyetje a kërkesa nuk janë të qortueshme. Pyetjet dhe kërkesat e ndaluara mund të çojnë edhe në mohim. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar ka tërhequr vërejtjen dhe ka thënë.

- **“Ai që e ndërron besimin me mosbesim, e ka humbur rrugën e drejtë.”** Më pas, Allahu i Lartësuar na zbulon një ndjenjë të

brendshme të fortë, që vlon brenda gjoksit të tyre:

- **“Shumë ithtarë të Librit do të dëshironin që, pasi keni besuar, t’ju kthejnë në jobesimtarë,”** - Ata përpigën me të gjitha mënyrat për të arritur këtë qëllim të poshtër. Ata i provojnë të gjitha llojet e kurtheve, por nuk e kuptojnë që ato u kthehen mbrapsht, për të goditur pikërisht ata. Kurthet e tyre janë të larmishme. Duke na treguar një mënyrë të tyre për të dëmtuar muslimanët, i Lartësuar thotë në suren Al Imran, ajetet 72-74: “Disa nga ithtarët e Librit thonë: “Besojeni në mëngjes atë që u është shpallur atyre që kanë besuar, dhe mohojeni në mbrëmje! Ndoshta kështu edhe ata do të tërhiqen (nga besimi)”. Dhe mos i besoni askujt, përveç atyre që ndjekin fenë tuaj!” Thuaju: “Udhëzimi i vërtetë është vetëm udhëzimi i Allahut!” (Ata i thoshin njëri-tjetrit): “Kurrë mos besoni se ndokujt po i jepet (profecia, dija urtësia dhe mirësitë e mëdha), sikurse ju është dhënë juve, përndryshe, (ditën e gjykimit), do të polemizojnë kundër jush para Zotit tuaj! Thuaju: “E gjithë mirësia është në Dorë të Allahut! Ai ia jep atë kujt të dëshirojë. Allahu është i Gjerë (në mëshirën e Tij) dhe i Gjithëditur”. Ai dallon kë të dojë me mëshirën e Vet. Allahu është Zotërues i mirësisë së madhe.”” Ajo çfarë i shtynte në këtë veprim ishte thjesht smira e tyre, sepse ata e dinin mirë të vërtetën, siç thotë i Lartësuar:

- **“të shtyrë nga zilia e tyre, edhe pasi u ishte bërë e qartë e Vërteta.”** – Por, si gjithmonë, Allahu i Lartësuar urdhëroi që, përballë kësaj sjelljeje dhe synimi të keq të tyre, besimtarët t’i falnin dhe t’i toleronin, derisa Ai të sillte një gjykim përfundimtar për ta:

- **“Falini dhe tolerojini ata, derisa Allahu ta sjellë urdhrin e Vet.”** – Dhe, vërtet, Allahu i Lartësuar e solli vendimin për ta, duke i urdhëruar besimtarët për xhihad. Në këtë mënyrë, u shua flaka e ndezur në zemrat e besimtarëve, të cilët kishin duruar dhe toleruar për aq kohë. Ata vranë atë që

meritonte vrasjen, robëruan atë që meritonte robërimin dhe dëbuan ata që e merituan dëbimin. Allahu është i Plotfuqishëm që të ligjërojë çfarë të dëshirojë për robërit e Tij, siç thotë edhe Vetë:

- **“Allahu ka pushtet për gjithçka”** Në ajetet e mëposhtme, Allahu i Lartësuar i udhëron besimtarët që t'i përkushtohen adhurimit të Allahut të Lartësuar:

- **“Përkryejeni namazin dhe jepeni zekatin!”** - Duke falur namazin, duke dhënë zekatin dhe duke vepruar çdo gjë që kënaq Allahun e Lartësuar, Ai u premton se do t'i shpërblejë me mirësinë e Tij. Për çdo gjë që do të kryejnë për hir të Tij, atyre nuk do t'u humbë kurrë shpërblimi, pasi do ta gjejnë atë të plotë tek Allahu i Lartësuar, madje edhe më tepër se aq, prej mirësisë së Tij:

- **“Çfarëdo të mire të përgatitni për veten tuaj, do ta gjeni tek Allahu.”** - Dhe kush mund t'i llogarisë veprat më mirë dhe më drejt sesa Allahu i Lartësuar, që shikon dhe di gjithçka?!

- **“S'ka dyshim se Allahu shikon gjithçka që bëni ju.”** - Ai i ka parë dhe i ka ruajtur saktësisht të gjitha veprat e tyre.

Ajetet 111 – 112

111. Ata (ithtarët e Librit) thonë: “Askush nuk do të hyjë në Xhenet nëqoftë se nuk është çifut ose i krishterë!” Këto janë trille të tyre. Thuaju: “Sillni provat tuaja, nëse keni të drejtë!”

112. Përkundrazi, ai që i është dorëzuar Allahut dhe është bamirës, e ka shpërblimin e vet te Zoti i tij. Për ata nuk ka frikë, as nuk kanë pse të brengosen.

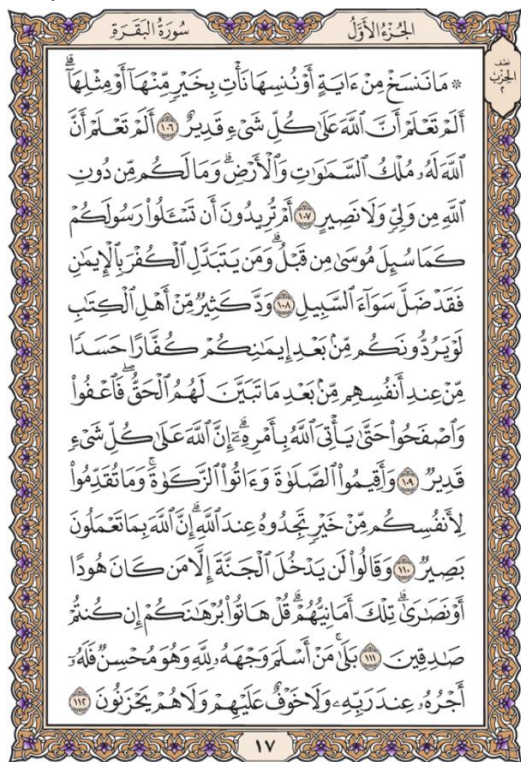
Shpjegimi i ajeteve

Çifutët pretendojnë se në Xhenet do të hyjnë veç ata. Edhe të krishterët, nga ana e tyre, thonë se në Xhenet do të hyjnë veçse të krishterët. Kështu secila palë pretendon se Xheneti është i përgatitur vetëm për ta. Porse Allahu i Lartësuar na tregon se këto janë thjesht pretendime e hamendje të tyre, sepse ato nuk mund të jenë kurrsesi të pranueshme, kur janë të paargumentuara saktësisht.

- **“Ata (ithtarët e Librit) thonë: “Askush nuk do të hyjë në Xhenet nëqoftë se nuk është çifut ose i krishterë!” Këto janë trille të tyre.”** – Pra, këto janë thjesht ëndrra me sy hapur nga ana e tyre. Nëse ata janë të qetë dhe të sigurt në pretendimin e tyre, duhet të sjellin faktet për ta mbështetur atë. Nëse do të pranohej çdo fjalë e pretendim që del nga njerëzit, pa u mbështetur në argumente të sakta, atëherë çdokush do të pretendonte gjithçka, pa patur asnjë ndryshim mes mëtuesve. Argumentimi i saktë është i vetmi vërtetues apo përgënjeshtues i pretendimeve.

- **“Thuaju: “Sillni provat tuaja, nëse keni të drejtë!””** - Meqë ata nuk sollën asnjë lloj argumenti, kuptohet vetvetiu që ky qe pretendim i gënjeshtërt i tyre. Më pas, Allahu i Lartësuar na jep një kriter shumë të qartë dhe të kuptueshëm për të dalluar se cili do të hyjë në Xhenet e cili jo? Ky gjykim i përfshin të gjithë. Thotë i Lartësuar:

- **“Përkundrazi, ai që i është dorëzuar Allahut dhe është bamirës...”** – Pra, çështja nuk qëndron sikurse ëndëroni ju. Dëshirat dhe pretendimet tuaja nuk hyjnë aspak në punë, nëse nuk ia përkushtoni të gjitha veprat dhe adhurimet tuaja Allahut të Lartësuar, duke e drejtuar zemrën veçse tek Ai, dhe, përveç kësaj, duke qenë bamirës (*muhsin*). Pra, sinqeriteti i zemrës duhet të shoqërohet me një adhurim të saktë, që të bëhesh *muhsin*. Fjala “*muhsin*” vjen nga “*ahsene juhsinu*”, domethënë: “e rregulloi, e kreu mirë”, ndërsa shprehja: “*ahsenehû etkanehû*” do të thotë: “e kreu në formën më të mirë”. Kësisoj, “*ue hue muhsin*” domethënë: “ai që e kryen adhurimin ndaj Allahut në formën më të shkëlqyer”. Asnjë adhurim nuk quhet i pranueshëm nga Allahu, nëse nuk kryhet sipas rregullit dhe mënyrës që Ai e ka dëshiruar dhe e ka sqaruar në Sheriatin që ia shpalli Muhamedit (a.s.). Vetëm ai njeri që e kryen këtë lloj adhurimi mund të quhet *muhsin* ose bamirës. Mësojeni se vetëm ata që

plotësojnë dy kushtet e mëposhtme do të jenë banues të Xhenetit:

1. Kanë sinqeritet në adhurim (duke e bërë atë vetëm për Allahun).

2. E kryejnë adhurimin sipas Sheriatit të përcaktuar nga Allahu i Lartësuar. Pra, vetëm për këta është premtimi i pakthyesëm nga Allahu i Lartësuar, i Cili thotë:

- "...e ka shpërblimin e vet te Zoti i tij. Për ata nuk ka frikë, as nuk kanë pse të brengosen." - Ata do të trashëgojnë përjetësisht shpërblimet e përgatitura prej Allahut, Zotit të tyre, në Xhenetet e mrekullueshme. Ata do t'i përjetojnë të dyja llojet e lumturisë: lumturinë që sjell shpëtimi nga zjarri i Xhehenemit dhe nga dëshpërimi i përjetshëm, si dhe lumturinë që sjell arritja e paqes dhe e sigurisë në Xhenetin e kënaqësisë së përjetshme.

Ajeti 113

113. Çifutët thonë: "Të krishterët nuk mbështeten në asgjë (në fenë që pasojnë)". Të krishterët thonë: "Çifutët nuk mbështeten në asgjë". Ndërkohë, që të

dyja palët lexojnë Librin. Po këto fjalë thonë edhe ata që janë të paditur. Ditën e Gjykimit, Allahu do të gjykojë ndërmjet tyre për kundërshtimet që ata kanë mes njëri-tjetrit.

Shpjegimi i ajetit

- "Çifutët thonë: "Të krishterët nuk mbështeten në asgjë (në fenë që pasojnë)". Të krishterët thonë: "Çifutët nuk mbështeten në asgjë". - Smira e tyre ishte aq e fortë, saqë i shtynte ata të shanin dhe përgojonin njëri-tjetrin me fjalët më të ulëta. Ata e quanin njëri-tjetrin të humbur, të devijuar, madje edhe jobesimtarë. Kjo smirë i bënte ata të vepronin njëlloj si injorantët, që nuk kishin asnjë lloj dije nga librat.

- "Ndërkohë që të dyja palët lexojnë Librin. Po këto fjalë thonë edhe ata që janë të paditur." - Pra, edhe pse ata kanë dituri dhe kritere për të gjykuar, përsëri kryejnë veprime të injorantëve, të cilët flasin, shajnë e gjykojnë pa patur dije.

- "Ditën e Gjykimit, Allahu do të gjykojë ndërmjet tyre për kundërshtimet që ata kanë mes njëri-tjetrit." - Pra, megjithatë, Allahu i Lartësuar do të gjykojë mes tyre Ditën e Gjykimit. Ai do të qartësojë me drejtësi gjykimin e secilës palë, në të gjitha aspektet. Ai do ta bëjë këtë me gjykimin e Tij të drejtë, rreth të cilit i informoi njerëzit nëpërmjet shpalljeve dhe profetëve të Tij. Atë ditë, askush nuk do të dalë me sukses dhe askush nuk do të shpëtojë prej ndëshkimit, përveç atyre që kanë besuar të gjithë të dërguarit e Allahut, duke zbatuar urdhrat dhe duke iu larguar ndalesave. Ndërsa ata që nuk u janë përmbajtur këtyre dispozitave, me të drejtë do të quhen: "të shkatërruar e të dëshpëruar përjetësisht."

Ajeti 114

114. E kush mund të jetë më i keq se ai që, në xhamitë e Allahut, pengon të përmendet emri i Tij dhe përpiqet për shkatërrimin e tyre? Ata nuk do të hyjnë në to, përveçse me frikë. Në këtë jetë, ata meritojnë poshtërim, ndërsa në jetën tjetër do të kenë dënim të madh.

Shpjegimi i ajetit

- **“E kush mund të jetë më i keq se ai që, në xhamitë e Allahut, pengon të përmendet emri i Tij dhe përpiqet për shkatërrimin e tyre? Ata nuk do të hyjnë në to, përveçse me frikë.”** – Domethënë, nuk ka zullumqarë më të mëdhenj sesa ata që i mbyllin xhamitë, në mënyrë që në to të mos përmendet emri i Allahut dhe mos adhurohet Ai, ose e thënë ndryshe: ata që pengojnë faljen e namazit dhe çdo adhurim tjetër që kryhet në to. Në fragmentin: *“ue seâ fi ħarâbihâ”* (...dhe përpiqet për shkatërrimin e tyre), fjala *“seâ”* ka kuptimin: “përpiqet duke provuar të gjitha mënyrat dhe mjetet për të arritur qëllimin”. Ndërsa për pjesën “për shkatërrimin e tyre”, mund të themi se shkatërrimi i xhamive (*el ħarâbu*) është dy llojesh:

1. Shkatërrim fizik, nga ana materiale, sikurse është shembja apo përdhosja e objektit, e çdo lloji a mënyre qoftë.

2. Shkatërrim që kryhet duke i penguar besimtarët dhe adhuresit e Allahut, që të adhurojnë Allahun brenda faltores. Me pak fjalë, ky lloj shkatërrimi nënkupton pengimin e shfrytëzimit të xhamive për atë qëllim që ato janë ndërtuar. Ky ajet i përfshin të gjithë ata njerëz që i bëjnë këto punë. Për shembull, i tillë ishte Abrahaja dhe ushtria e tij, që synonte të shembte Qaben. Këtu hyjnë edhe kurejshët, të cilët e penguan Profetin (a.s.) të shkonte drejt Qabes, në vitin e Hudejbijes. Të tillë ishin edhe ata të krishterë që shkatërruan Xhaminë e Shenjtë në Kuds (Palestinë). Në këtë kategori përfshihen edhe shumë e shumë të tjerë, të cilët, me shkatërrimin apo mbylljen e xhamive, synojnë të pengojnë njerëzit nga rruga e Allahut. Ata thjesht shprehin armiqësinë e tyre ndaj Allahut dhe ndaj profetëve të Tij. Për shkak të kësaj pune të shëmtuar, Allahu i Lartësuar ua ndaloi atyre futjen në xhami. Edhe nëse ata do të hynin në to, do të ishin të frikësuar dhe të poshtëruar. Kështu, Allahu i Lartësuar ua ktheu me të njëjtën mënyrë. Ata donin të frikësonin dhe poshtëronin

frekuentuesit e xhamive, por Allahu i Lartësuar mbolli frikën dhe poshtërimin në zemrat e tyre. Kështu ndodhi me idhujtarët, të cilët e munduan dhe u përpoqën të pengonin Profetin e Allahut dhe besimtarët nga Xhamia e Shenjtë. Por nuk kaloi shumë dhe Profeti (a.s.), me lejen e Allahut të Lartësuar, hyri si triumfator në Mekë. Pas kësaj ngjarjeje, idhujtarët nuk do të hynin kurrë më në atë vend të pastër dhe të shenjtë, pasi i Lartësuari tha: “O ju që keni besuar! Idhujtarët janë vërtet të papastër, prandaj mos i lini t’i afrohen Xhamisë së Shenjtë pas këtij viti! Dhe mos kini frikë nga varfëria, sepse Allahu, nëse dëshiron, ju bën të pasur me mirësinë e Tij. Allahu është vërtet i Gjithëditur dhe i Urtë.” [Teube 28]. “Ushtria e Elefantit” pësoi të njëjtin fat. Allahu i Lartësuar na rrëfen se çfarë bëri me ta: “A nuk e ke parë se ç’bëri Zoti yt me ushtrinë e Elefantit? A nuk e shkatërroi përpjekjen e tyre (*për shkatërrimin e Qabes*)? Ai lëshoi kundër tyre shpendë, që erdhën tufa-tufa dhe që i gjuajtën ata me gurë prej baltës së pjekur, Duke i bërë si gjethe të përtytura.” [Fil 1-5]. Po kështu e pësuan edhe të krishterët në xhaminë e Kudsit, në Palestinë, dhe kështu do të ndodhë gjithmonë me cilindo që vepron në të njëjtën mënyrë. Këto konsiderohen si shenja shumë të mëdha, sepse Allahu i Lartësuar ka lajmëruar rreth tyre para se ato të ndodhnin, dhe ato kanë ndodhur pikërisht ashtu si i ka përshkruar Allahu i Lartësuar. Disa dijetarë janë mbështetur në këto ajete për të thënë, gjithashtu, se nuk lejohet futja e qafirëve në xhami.

- **“Në këtë jetë, ata meritojnë poshtërim, ndërsa në jetën tjetër do të kenë dënim të madh.”** - Kështu, jobesimtarët meritojnë poshtërimin që në këtë jetë, kurse në jetën tjetër do t’i nënshtrohen ndëshkimit të madh. Nëse nuk ka kriminel më të madh se ai që shkatërron xhamitë e Allahut ose që nuk lejon të përmendet emri i Allahut në to, atëherë mund të themi se nuk ka tregues më të madh për besimin në zemra, sesa përpjekjet për të ngritur dhe mirëmbajtur

xhamitë e Allahut, qoftë nga ana fizike, qoftë nga ana funksionale. Për këtë, i Madhëruari thotë: “Për xhamitë e Allahut kujdesen veçse ata që besojnë në Allahun dhe në Ditën e Gjykimit, falin rregullisht namazin e japin zekatin dhe nuk i frikësohen askujt tjetër veç Allahut. Shpresohet që këta të jenë të udhëzuar (*në rrugën e drejtë*).” [Teube 18]. Madje, Allahu i Lartësuar ka urdhëruar që të ngrihen xhami dhe në to të kujtohet dhe lavdërohet emri i Tij. Ai ka urdhëruar që atyre t’u kushtohet respekt dhe përkujdesje maksimale, nga njëra anë, dhe ka kërcënuar penguesit, nga ana tjetër. I Lartësuar thotë: “E sa për ata që kanë mohuar (*Allahun*) dhe që pengojnë (*njerëzit*) prej rrugës së Allahut dhe prej xhamisë së shenjtë (*Qabes*), të cilën Ne e bëmë (*vend adhurimi*) për të gjithë njerëzit pa dallim, - qofshin vendës ose të ardhur dhe ata, qëllimi i të cilëve është të bëjnë ndonjë keqe e padrejtësi - , ata Ne kemi për t’i bërë të shijojnë një dënim të dhembshëm. (*Kujto*) kur Ne ia treguam Ibrahimit vendin e Shtëpisë (*dhe i thamë*) "Mos adhuro askënd e asgjë tjetër veç Meje dhe pastroje shtëpinë Time për ata që e vizitojnë (*bëjnë tauaf*), ose që qëndrojnë në këmbë, që përkulen dhe që bëjnë sexhde (*kur falen*).” [Haxh 25, 26]. Për xhamitë ka shumë rregulla, por më kryesoret janë ato që u përmendën më lart.

Ajeti 115

115. Të Allahut janë Lindja dhe Perëndimi, pra, ngado që të ktheheni, është Fytyra e Allahut. Vërtet, Allahu është i Madhërishtëm dhe i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajetit

- “**Të Allahut janë Lindja dhe Perëndimi**” - Allahu i Lartësuar ka përmendur në mënyrë të veçantë këto dy kahe, sepse ato paraqesin shenja madhështore. Në to ndodh lindja e diellit dhe perëndimi i tij. Duke qenë Zotërues i këtyre dy drejtimeve të rëndësishme, atëherë Ai është edhe Zotërues i drejtimeve të tjera të horizontit.

- “**...ngado që të ktheheni është Fytyra e Allahut.**” – Kuptimi: Nëse ju ktheheni në një drejtim të caktuar, duke zbatuar me përpikmëri urdhrin e Allahut, do ta gjeni Allahun e Lartësuar në atë drejtim. Pra, ngado që të drejtoheni, andej është drejtimi i duhur, nëse këtë e keni bërë me fakte prej Allahut të Lartësuar. Kështu, nëse ju drejtoheshit fillimisht drejt Kudsit kur faleshit, dhe tanimë drejtoheni drejt Qabes, ky është drejtimi i duhur dhe i saktë, sepse këtë e bëtë të mbështetur në fakte nga Zoti juaj. Nëse ju faleni mbi një objekt lëvizës, ku nuk mund të mbani një drejtim të caktuar, atëherë çdo drejtim ku ktheheni është i saktë dhe i pranuar nga Allahu i Lartësuar, sepse Ai e ka ligjëruar dhe e ka lejuar një gjë të tillë. Nëse nuk e dini drejtimin e Kibles dhe faleni në një drejtim të caktuar, pasi jeni përpjekur fillimisht me çdo mënyrë të mundshme për të gjetur drejtimin e duhur, ai drejtim është i saktë dhe i pranuar tek Allahu i Lartësuar. Edhe nëse më pas zbuloni se ai nuk ishte drejtimi i Kiblës, përsëri namazi i falur mbetet i saktë, sepse Allahu i Lartësuar nuk ka ngarkuar asnjë përtej mundësive. Po të njëjtin gjykim ka edhe ai që falet duke qenë i lidhur në një mënyrë të tillë, që nuk ka mundësi të drejtohet nga Kibla, apo ai që është i sëmurë e prandaj s'mund të kthehet andej: drejtimi i tyre, në të dyja rastet, është i saktë dhe i pranueshëm nga Allahu i Lartësuar. Shkurtimisht, të gjitha drejtimet të cilat i ka lejuar dhe i ka urdhëruar i Madhëruari, janë të sakta dhe të pranuar nga Ai. Kjo pjesë e ajetit dëshmon, gjithashtu, se Allahu i Lartësuar ka Fytyrë, sepse fjala ‘*uexhh*’ domethënë ‘*fytyrë*’. Ky atribut i Tij pohohet dhe pranohet për Të, ashtu sikurse i shkon madhësisht së Tij. Fytyra e Tij nuk i përngjan asgjëje, sepse çdo gjë tjetër është krijesë, dhe mes Krijuesit e krijesës nuk ka asnjë mundësi përngjasimi.

- “**Vërtet, Allahu është i Madhërishtëm dhe i Gjithëditur.**” – Kuptimi: Mirësitë e Allahut janë të gjera dhe cilësitë e Tij janë

madhështore, pikërisht sepse dija dhe bamirësia e Tij janë të gjera. Ai ua ka lehtësuar çështjet njerëzve dhe i toleron ata në shumë mangësi që kanë, duke ua pranuar veprat e tyre të mangëta dhe duke i shpërblyer për to. Ai është i Lavdëruari pafundësisht dhe vetëm Atij i takon mirënjohja e plotë.

Ajetet 116 – 117

116. Ata thonë: “Allahu ka lindur një djalë”. I pastër është Ai nga çdo e metë! E Tij është gjithçka në qiej dhe në Tokë. Atij i është nënshtruar gjithçka.

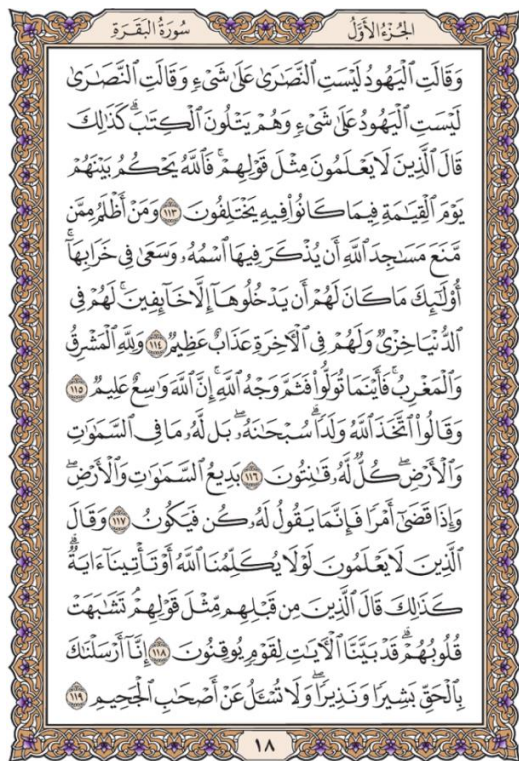
117. Ai është Krijuesi i qiejve dhe i Tokës. Kur dëshiron diçka, Ai vetëm i thotë: “Bëhu!” dhe ajo bëhet.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ata thonë: “Allahu ka lindur një djalë”” - Këtë gjë e kanë thënë çifutët, të krishterët dhe shumë idhujtarë. Ata, padrejtësisht dhe paturpësisht, e kanë përshkruar Allahun me diçka që kurrsesi nuk i shkon për shtat madhësisë së Tij. Kjo është një fyerje e madhe dhe shpifje e ulët. Kështu ata i bëjnë padrejtësi vetvetes. Por Allahu i Lartësuar vazhdon të jetë Durimtar, duke i mëshiruar ata në këtë jetë. Ai vazhdon t'i ruajë dhe t'i furnizojë, me gjithë fyerjet e tyre të vazhdueshme në adresë të Tij.

- “**I pastër është Ai nga çdo e metë.** – Kuptimi: I shenjtë, i pastër është Ai nga çdo e metë me të cilën e përshkruajnë qafirët dhe të padrejtët. Ai është i pastër dhe larg çdo cilësie që nuk i shkon madhësisë së Tij. Ai është i Plotë në çdo aspekt. Mangësia është shumë larg Tij, në çdo këndvështrim. Ndonëse fakti që Ai është i pastër nga çdo e metë mjafton si kundërpërgjigje ndaj tyre, Allahu i Lartësuar u sjell edhe një tjetër argument:

- “**E Tij është gjithçka në qiej dhe në tokë**” - Kuptimi: Të gjitha janë pronë e Tij dhe të gjithë i janë nënshtruar Atij. Ai ka të drejtë të veprojë në pasurinë dhe mbretërinë e Tij, me të gjitha të drejtat që i jep sundimi i tij Absolut.

- “**Atij i është nënshtruar gjithçka.**” - Të gjithë i janë nënshtruar dhe janë nën përkujdesjen e Tij. Kështu pra, nëse të gjithë janë krijesat e Tij dhe të gjithë kanë nevojë për kujdesin e Tij, ndërsa Ai nuk ka nevojë për asnjë prej tyre, atëherë si mund të mendohet që mes krijesave të Tij të jetë dikush biri i Tij?! Dihet që fëmija do të jetë prej natyrës së prindit të tij, sepse fëmija është një pjesë prej prindit. Allahu i Lartësuar është Sunduesi dhe Nënshtruesi i gjithçkaje, ndërsa ju jeni të sunduar dhe të nënshtruar. Ai është i Pasur dhe nuk ka nevojë për asgjë, ndërsa ju jeni të varfër e nevojtarë për Atë, në çdo aspekt. Atëherë, si mund të mendohet që prej këtij lloji të dalë një fëmijë i të Pakrahasueshmit, Absolutit?! Kjo është ideja më boshe dhe më e pavlerë që mund të jetë shprehur ndonjëherë. Duhet ditur se nënshtrimi ndaj Allahut është dy llojesh:

1. Nënshtrim i përgjithshëm, të cilin e kanë të gjitha krijesat. Të gjitha krijesat janë të nënshtruara ndaj Tij dhe kanë nevojë për përkujdesjen e Tij.

2. Nënshtrim i posaçëm. Ky është nënshtrimi i adhurimit. Pra, këtë e kanë vetëm të nënshtruarit me vullnet dhe vetëdije, të cilët e adhurojnë Allahun e Madhëruar. Në ajetin e mësipërm flitet për llojin e parë të nënshtrimit. Ndërsa lloji i dytë përmendet në ajete të tjera, si për shembull: “Dhe qëndroni në këmbë për Allahun, duke i shprehur Atij nënshtrimin tuaj”. [Bekare, 238]. Më tej, i Madhëruari thotë:

- **“Ai është Krijuesi i qiejve dhe i Tokës”** – Domethënë, Ai është Krijuesi i qiejve dhe i tokës, në një mënyrë të shkëlqyer dhe të përkryer, pa pasur asnjë shembull të mëparshëm.

- **“Kur dëshiron diçka, Ai vetëm i thotë: “Bëhu!”, dhe ajo bëhet.”** – Pra, për Allahun asgjë nuk është e vështirë apo e pamundur që të kryhet.

Ajetet 118 – 119

118. Ata që nuk dinë, thonë: “Përse Allahu nuk flet me ne, ose përse nuk na sjell ndonjë shenjë?!” Po kështu thoshin edhe ata që ishin para tyre. Të ngjashme janë fjalët e tyre. Të ngjashme janë edhe zemrat e tyre. Ne i sqaruam argumentet për një popull që është i sigurt (në besimin në Zotin).

119. Pa dyshim, Ne të dërguam ty me të Vërtetën, si përgëzues dhe paralajmërues. Ti nuk do të mbash përgjegjësi për banorët e Zjarrit të madh.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata që nuk dinë, thonë: “Përse Allahu nuk flet me ne, ose përse nuk na sjell ndonjë shenjë?!”**” - Domethënë, ata thonë: “Përse Allahu nuk flet me ne, ashtu sikurse u ka folur profetëve?! Ose, së paku, të na sjellë ndonjë shenjë.” Ata kërkojnë shenja dhe argumente, sipas mendjeve të tyre të prishura. Ata marrin guximin të kërkojnë të tilla paturpësi. Kjo tregon kundërshtimin e tyre ndaj Krijuesit dhe mosbindjen ndaj Profetit të Tij. Ja si tregon Allahu i Lartësuar se çfarë kanë thënë ata: “Ju thatë: “O Musa! Ne nuk kemi për të të besuar,

derisa ta shohim Allahun haptazi!” Menjëherë (*pas kësaj*), ju përfshiu rrufeja, dhe ju e patë.” [Bekare 55]. “Ithtarët e Librit kërkojnë prej teje (*o Muhamed*) t’u zbresësh një libër nga qielli. Në fakt, ata i kërkuan Musait diçka edhe më të madhe dhe thanë “Na trego Allahun haptazi!” Atëherë, ata i kapi rrufeja, për shkak të poshtërsisë që bënë. Pastaj adhuruan (*për zot*) viçin, edhe pasi u patën ardhur shenja të qarta. Ne i falëm ata dhe i dhamë Musait pushtet të qartë.” [Nisa, 153]. “Ata që nuk shpresojnë takimin me Ne, thanë: “Përse të mos na dërgohen melekë (*si profetë në vend të njerëzve*), ose përse të mos e shohim Zotin tonë?” Vërtet, ata e tejçmuan shumë lart veten e tyre dhe e tejkaluan me arrogancën e tyre të madhe. Ditën kur të shohin melekët (*kur t’u meret shpirti, ose në varr, ose në ringjallje*), nuk do të ketë gëzim për keqbërësit. Ata (*melekët*) do t’u thonë: “Ju është ndaluar gjithçka e mirë.” [Furkan, 21, 22]. “Ne u sqaruam njerëzve në këtë Kur’an shembuj të çdo lloji, por shumica e njerëzve zgjedhin veçse mohimin. Ata thanë: “Ne nuk do të të besojmë ty, derisa të na nxjerrësh burime prej tokës; Ose të kesh kopshte me hurma e me rrush, e të bësh që mes e tyre të rrjedhin vazhdimisht lumenj; Ose, ashtu sikurse mëton ti (*se do të na dënojë Zoti*), le të bjerë mbi ne qielli copa-copa; ose derisa të na sjellësh Allahun dhe melekët pranë nesh (*t’i shohim haptazi*); Ose të kesh një shtëpi prej ari, ose të ngjitesh lart në qiell. Madje, edhe sikur të ngjitesh lart në qiell, ne nuk do të të besojmë, derisa të na sjellësh një libër që ta lexojmë.” Thuaj: “I madhëruar qoftë Allahu!” A mos jam unë tjetër, përveçse një njeri profet?” Njerëzit nuk i pengoi asgjë që të besojnë, kur u erdhi shpallja, por ata thoshin: “A thua Allahu e dërgoi njeriun si profet?!” [Isra 89 – 94]. Pra, siç shihet:

- **“Po kështu thoshin edhe ata që ishin para tyre. Të ngjashme janë fjalët e tyre. Të ngjashme janë edhe zemrat e tyre.”** - Kjo ka qenë gjithmonë sjellja e tyre ndaj profetëve të Allahut. Ata gjithmonë kanë

kërkuar shenja, duke treguar kështu kokëfortësinë e tyre, pasi nuk e kanë bërë këtë për të gjetur udhën e drejtë. Ata nuk e kanë patur kurrë dëshirën për të mësuar të vërtetën. Të gjithë profetët kanë sjellë argumente dhe shenja, të cilat të çojnë domosdoshmërisht në besim, por ata që nuk e duan udhëzimin kështu do të sillen ngaherë.

- **“Ne i sqaruar argumentet për një popull që është i sigurt (në besimin në Zotin).”** – Kuptimi: Këto ajete janë shumë të qarta për çdo njeri që kërkon dhe synon udhëzimin. Shenjat dhe argumentet e Allahut i sjellin zemrës një siguri të tillë, që largon çdo dyshim dhe luhataje. Më pas, Allahu i Lartësuar na kujton një shenjë të vetme, që përmbledh të gjitha shenjat me të cilat Allahu i Lartësuar tregon vërtetësinë dhe sinqeritetin e Profetit dhe të Shpalljes së tij:

- **“Pa dyshim, Ne të dërguam ty me të Vërtetën,”** - Ky argument i përfshin të gjitha argumentet e shenjat që Allahu solli me Profetin e Tij (s.a.u.s.). Ky argument përbëhet nga tri elementë kryesorë, që janë:

1. Vetë dërgimi i Profetit (s.a.u.s.).
2. Biografia, tradita dhe udhëzimet e Profetit (s.a.u.s.).
3. Mësimi i të vërtetës së madhe nëpërmjet Profetit (s.a.u.s.). Dy elementë e parë të argumentimit i përmban pjesa: “Ne të dërguam ty...”, kurse i treti gjendet në pjesën: “...me të vërtetën”. Por si mund të jetë argument që vërteton saktësinë dhe vërtetësinë e këtij Profeti vetë dërgimi i tij?! Kjo mund të kuptohet plotësisht nëse shihet në këtë kontekst: Së pari, gjendja e njerëzimit para dërgimit të këtij Profeti ishte shumë e rëndë. Njerëzit adhuronin putat, zjarrin, kryqin dhe i kishin tjetërsuar porositë e profetëve të tyre. Ata jetonin në errësirën e plotë të kufrit, duke qenë krejt të pashpresë. Përrjashtim bënte vetëm një pakicë e vogël, e papërfillshme, që kishte mbetur nga ato bashkësi që kishin patur dikur libër hyjnor, të cilat ishin zhdukur para se të shfaqej profeti Muhamed

(s.a.u.s.). Së dyti, duhet kuptuar që, Allahu i Lartësuar nuk i ka krijuar njerëzit për t'i lënë të çoroditur. Ai nuk do t'i linte ata pa i udhëzuar, sepse Ai është i Urti dhe i Dituri. Allahu është, gjithashtu, i Plotfuqishëm dhe Mëshirues. Rrjedhimisht, urtësia dhe mëshira e Tij mbi krijesat do të shfaqej me dërgimin e Profetit (s.a.u.s.), i cili do t'i urdhëronte njerëzit që të adhuronin Mëshiruesin si Një të vetëm, duke mos i shoqëruar Atij asgjë e asnjë. Në këtë kontekst, çdo njeri me mend e kupton domosdoshmërinë e dërgimit të një Profeti të vërtetë e të sinqertë, dhe kjo vërteton se ai ishte realisht i Dërguari i Allahut. Po për sa i përket pikës së dytë, në çfarë mënyre tregon historia dhe tradita e Profetit (s.a.u.s.) për vërtetësinë e tij si i Dërguar prej Allahut të Lartësuar? Çdokush që sheh me imtësi historinë e tij të plotë të jetës, që nga koha para Shpalljes e deri në çastin e fundit, fëmijërinë dhe edukimin e tij me cilësitë më të larta, dhe pastaj sheh se si cilësitë e tij të shkëlqyera dhe morali i tij i lartë, me kalimin e viteve, u përsosën dhe u shtuan më shumë, patjetër që do të arrijë në këtë përfundim. Arsyeja është se këto janë pikërisht cilësi të profetëve të Allahut, në përgjithësi, dhe cilësitë e përsosura të një të Dërguari të madh, në veçanti. Allahu i Lartësuar i ka bërë cilësitë e karakterit si treguesit më të fortë të sinqeritetit apo të mashtrimit të njeriut. Ndërsa elementi i tretë që vërteton se ai njeri ishte i Dërguari i Zotit të botëve është njohja e të vërtetës të cilën ai e solli prej Zotit të botëve. Ai solli Kur'anin e shenjtë dhe, nëpërmjet tij, ligjin e jetës. Në Kur'an gjenden përrshkrime të sakta të ngjarjeve të së kaluarës dhe të së ardhmes, gjenden urdhra që nxisin për çdo vepër e fjalë të mirë e të dobishme, gjenden ndalesa që na frenojnë e largojnë prej çdo cilësie dhe veprë të shëmtuar dhe të dëmshme. Kur'ani përmban mrekulli të panumërta. Si përfundim, ky fragment i ajetit që po zbërthejmë i përfshin të gjitha llojet e argumenteve dhe të shenjave të vërtetësisë së Shpalljes.

- **“...si përgëzues dhe paralajmërues.”** – Domethënë, Allahu i Lartësuar e dërgoi profetin Muhamed si përgëzues për ata që i binden dhe pasojnë rrugën e Tij, se do të jenë të lumtur në këtë jetë dhe në jetën tjetër; dhe si paralajmërues (*nedhîra*) i atyre që kundërshtojnë dhe nuk i binden, se do të përjetojnë dëshpërimin dhe ndëshkimin e kësaj jete dhe të jetës tjetër.

- **“Ti nuk do të mbash përgjegjësi për banorët e Zjarrit të madh.”** – Kuptimi: Ti nuk ke përgjegjësi për ta. Ti ke për detyrë veçse përcjelljen e qartë të mesazhit, ndërsa llogaria dhe marrja në përgjegjësi e tyre është detyrë e Allahut të Lartësuar.

Ajeti 120

120. Çifutët dhe të krishterët nuk do të jenë të kënaqur kurrë me ty, derisa të pasosh fenë e tyre. Thuaju: “Udhëzimi i Allahut është i vetmi udhëzim i drejtë.” E nëse pas ditorisë që të ka zbritur, ti ndjek dëshirat e tyre, atëherë nuk ke për të pasur as mbrojtës e as ndihmëtar të të shpëtojë prej Allahut.”

Shpjegimi i ajetit

- **“Çifutët dhe të krishterët nuk do të jenë të kënaqur kurrë me ty, derisa të pasosh fenë e tyre”** - Allahu i Lartësuar tregon se çifutët dhe të krishterët nuk do të kënaqeshin kurrë me Profetin (s.a.u.s), derisa ai të pasonte fenë dhe rrugën e tyre. Ata e ftonin në fenë e tyre, duke pretenduar se ajo ishte feja dhe udhëzimi i drejtë. Atëherë, Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin e Tij që t’ua hidhte poshtë këtë pretendim, duke thënë:

- **“Thuaju: “Udhëzimi i Allahut është i vetmi udhëzim i drejtë.””** - Kuptimi: Vetëm udhëzimi të cilin unë e solla prej Allahut të Lartësuar është ai që meriton të quhet udhëzim i drejtë. Ndërsa rruga që ju pasoni dhe pretendoni se është e drejtë, në të vërtetë është ndjekje e dëshirave tuaja të sëmura. Prandaj i Lartësuari thotë më poshtë:

- **“E nëse pas ditorisë që të ka zbritur, ti ndjek dëshirat e tyre, atëherë nuk ke për të pasur as mbrojtës e as ndihmëtar të të**

shpëtojë prej Allahut.” – Ky ajet dëshmon se është e ndaluar rreptësisht pasimi i dëshirave dhe i rrugës së çifutëve dhe të krishterëve. Ai na ndalon nga përngjasimi me ta në cilësitë e tyre tipike dhe që lidhen me fenë që ata kanë. Ky ajet, edhe pse i drejtohet Profetit (a.s.), dispozita e tij vlen për të gjithë umetin, sepse në këto raste merret për bazë kuptimi gjithëpërfshirës i ajetit dhe jo personi të cilit i drejtohet ky tekst. Kështu thotë edhe një parim në Sheriatin Islam: "Kuptimi gjithëpërfshirës i tekstit është më parësor për t'u marrë në konsideratë, sesa shkaku specifik për të cilin ka ardhur ky tekst." Më tej, i Lartësuari thotë:

Ajetet 121 – 123

121. Ata të cilëve ua dhamë Librin e lexojnë (dhe e ndjekin) atë (Kur'anin), ashtu si duhet. Pikërisht ata e besojnë me të vërtetë atë (Kur'anin). Ndërsa ata që e mohojnë atë (Kur'anin), pikërisht ata janë të humburit.

122. O bijtë e Israilit! Kujtoni të mirat e Mia, me të cilat ju begatova! Unë ju pata dalluar mbi njerëzit e tjerë (të asaj kohe).

123. Atëherë ruajuni një Dite, kur askush nuk do të mund ta ndihmojë tjetrin për asgjë! Prej askujt nuk pranohet kompensim, dhe askujt nuk do t'i bëjë dobi asnjë ndërmjetësim. Askush nuk do të ndihmohet.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata të cilëve ua dhamë Librin e lexojnë (dhe e ndjekin) atë (Kur'anin), ashtu si duhet.”** - Allahu i Lartësuar na njofton se Kur’ânin e besojnë ata të cilëve Ai u dhuroi Librin, duke u bërë kështu një mirësi të madhe, dhe që e ndjekin atë ashtu sikurse e meriton ai të ndiqet. Fjala *‘tilâueh’* do të thotë ‘ndjekje e diçkaje hap pas hapi’.² Ndjekja me përpikmëri e Librit nënkupton pranimin e plotë të dispozitave të tij. Kështu për shembull, ata e konsiderojnë të lejuar atë që në Libër përcaktohet si e tillë, dhe e konsiderojnë të ndaluar atë që në Libër vlerësohet si e tillë. Ata punojnë sipas urdhrave të përnxjerra nga ajetet e qarta dhe

të drejtpërdrejta, por ata i besojnë me pastërti edhe ajetet që kanë një fushë më të gjerë kuptimore.

- **“...Pikërisht ata e besojnë me të vërtetë atë (Kur'anin).”** - Pikërisht ata do të lumturohen, domethënë ata të cilët e njohin mirësinë e Allahut të Lartësuar dhe tregojnë mirënjohjen dhe falënderimin për të. Janë ata që besojnë të gjithë profetët (dhe Shpalljet) dhe nuk bënë asnjë dallim mes tyre. Këta janë besimtarët e vërtetë. Ndërsa ata që besojnë një pjesë të shpalljeve dhe e mohojnë një pjesë tjetër, ata janë të kërcënuar. Këta Allahu i Lartësuar i kërcënon duke thënë: “Ndërsa ata që e mohojnë atë (Kur'anin), pikërisht ata janë të humburit.”

- **“O bijtë e Israilit! Kujtoni të mirat e Mia, me të cilat ju begatova! Unë ju pata dalluar mbi njerëzit e tjerë (të asaj kohe).”** - Pastaj Ai i kërcënon ata, për t'iu frikësuar Ditës së Kiametit. Atë ditë, askush nuk mund t'i bëjë dobi askujt. I Madhëruari thotë:

- **Atëherë ruajuni një Dite, kur askush nuk do të mund ta ndihmojë tjetrin për asgjë!** - Askush, sado i nderuar dhe i madh qoftë: melek, profet, apo njeri i mirë, nuk do të ketë në dorë asnjë mundësi ndihme për askënd. Ata nuk mund të ndihmojnë asnjë, sado i dashur apo i afërt të jetë ai që kërkon ta ndihmojnë. E vetmja ndihmë për njeriun do të jetë prej veprave që ka bërë. Edhe ndërmjetësimet janë të papranueshme pa lejen dhe pa kënaqësinë e Allahut të Lartësuar. I Lartësuari thotë:

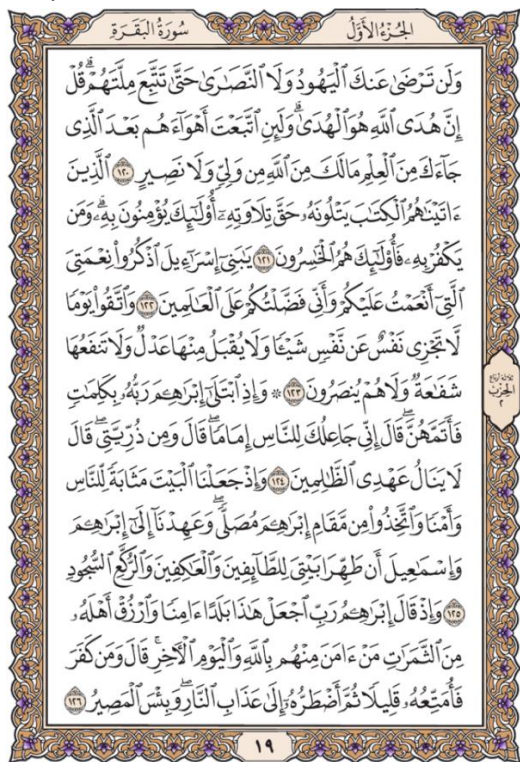
- **Prej askujt nuk pranohet kompensim, dhe askujt nuk do t'i bëjë dobi asnjë ndërmjetësim.** – Për ndërmjetësimin duhet të plotësohen dy kushte: Së pari, të jepet leja nga Allahu i Lartësuar për të dhe, së dyti, Allahu i Lartësuar të jetë i kënaqur me atë për të cilin ndërmjetësohet. Nga ana tjetër, dihet shumë mirë që Allahu i Lartësuar nuk kënaqet nga vepra e askujt, nëse ajo vepër nuk plotëson dy kushte:

1. Të kryhet me sinqeritet për Allahun, duke kërkuar kënaqësinë e Tij.

2. Të kryhet në përputhje me traditën e Profetit (s.a.u.s.) dhe mësimëve të tij. Nuk pranohet ndërmjetësim dhe as kompensim, siç thotë i Madhëruari:

- **Prej askujt nuk pranohet kompensim** – Për këtë, i Lartësuari thotë sërish në Kur'an, "Edhe sikur e tërë ajo që është në tokë dhe një herë aq sa ajo, të ishte pronë e atyre që nuk besuan, ata do ta jepnin si kompensim për t'i shpëtuar dënimit të tmerrshëm në ditën e kijametit. Atyre do t'u vijë prej Allahut diçka (një dënim), që as nuk kanë mundur ta mendojnë." [Zumer 47]. Domethënë, nuk do të pranohet kompensim prej tyre. Ata, gjithashtu, nuk do të ndihmohen:

- **Askush nuk do të ndihmohet.** – Domethënë, prej atyre nuk do të largohet ajo së cilës ata i druhen dhe asnjë krijesë nuk do të ketë mundësi t'u bëjë dobi apo t'u largojë ndonjë dëm. Thënia e Allahut: “*la texhzi nefsun an nefisin shejâ*” (...askush nuk do të mund ta ndihmojë tjetrin për asgjë), tregon pamundësinë e të gjithëve për të bërë dobi atë ditë. Ndërsa thënia: “*ue lâ hum junšarûn*” (e ata nuk kanë për t'u ndihmuar) tregon pamundësinë e tyre për të larguar të keqen dhe të dëmshmen. Në thënien e Allahut: “*lâ juḵbelu minhâ adlun*” (Prej askujt nuk pranohet kompensim), dhe në thënien tjetër të Tij: “*...Ue lâ tenfeuha shefâah*”, (nuk do t'i bëjë dobi asnjë ndërmjetësim) mësohet diçka shumë e rëndësishme. Nëse njeriu e kupton se fitimi i të mirave dhe largimi i të këqijave nuk mund të arrihen duke ia kërkuar krijesave, atëherë ai kthehet për t'ia kërkuar sinqerisht ato të vetmit që mund t'ia dhurojë (Allahut). Arritja e të mirave dhe largimi i të këqijave nuk mund të bëhet, gjithashtu, as me kompensime dhe as me ndërmjetësime, sikurse ndodh mes krijesave. Atë ditë nuk do të jetë askush i aftë qoftë edhe për një grimcë dobie apo dëmi. Kjo është një ftesë e hapur që adhuruesi të lidhet fort dhe sinqerisht vetëm me Allahun e Lartësuar, duke i kërkuar të mirat veç prej Tij dhe duke kërkuar mbrojtje nga çdo e keqe

vetëm tek Ai. Kjo është ftesë për ta adhuruar Atë si Një të vetëm, sepse veç Ai e meriton adhurimin tonë dhe vetëm tek Ai duhet të mbështetemi për t'i përkryer adhurimet tona.

Ajetet 124 – 126

124. Dhe kujtoni kur Allahu e sprovoi Ibrahimin me disa urdhërime, dhe ai i përmbushi ato! Ai (Allahu) tha: “Unë po të bëj ty imam të njerëzimit”. Ai tha: “Edhe prej pasardhësve të mi (bëj të tillë)!” Tha (Allahu): “Premtimin Tim nuk mund ta gëzojnë të padrejtët.”

125. Kujtoni kur Shtëpinë (Qaben) e bëmë vendtubimi për njerëzit dhe vendsigurie për ta (duke thënë): “Vendin ku qëndroi Ibrahim bënëni vend adhurimi!”. Ibrahimin dhe Ismailin i urdhëruam: “Pastrojeni Shtëpinë Time (nga idhuji) për ata që bëjnë tauaf, për ata që qëndrojnë në të (për i'tikaf) dhe për ata që bien në ruku dhe në sexhde!”

126. Dhe kujtoni kur Ibrahim tha: “O Zoti im! Bëje këtë një qytet të sigurt! Furnizoji banorët e tij që besuan Allahun

dhe jetën tjetër me fruta të shumëllojshme!” Ai (Allahu) tha: “Edhe atij që nuk beson, do t’ia mundësoj kënaqësinë e furnizimit Tim për një kohë të shkurtër. Por, pastaj, do ta flak në dënimin e Zjarrit. Sa përfundim i shëmtuar është ai!”

Shpjegimi i ajeteve

- “Dhe kujtoni kur Allahu e sprovoi Ibrahimin me disa urdhërime, dhe ai i përmbushi ato, ...” - Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na flet rreth Profetit dhe të dashurit të Tij, Ibrahimit (a.s.), për gradën e lartë të të cilit pajtohen të gjithë njerëzit. Të gjitha grupet fetare pretendojnë se janë pasues të tij: çifutët, të krishterët, madje edhe politeistët. Allahu i Lartësuar e sprovoi atë me disa fjalë, pra, me disa dispozita. Ai e sprovoi duke e ngarkuar me disa urdhra dhe duke e ndaluar me disa ndalesa. Në këtë mënyrë i ka sprovuar njerëzit Allahu i Lartësuar gjithmonë, për t'u dalluar i sinqerti dhe gënjeshtari. Përballë sprovave, gënjeshtari poshtërohet sepse ai thyhet para tyre dhe nuk tregon durimin e kërkuar prej Allahut. Nga ana tjetër, i sinqerti lartësohet dhe nderohet, sepse qëndron i palëkundur dhe i duruar. Veprat e tij të mira tregojnë sinqeritetin që fshihet në zemrën e tij. Ndër të përzgjedhurit më të mirë është Ibrahim (a.s.), i dashuri i Zotit të botëve. Ai e çoi në vend amanetin e ngarkuar prej Zotit të tij. Ai i plotësoi me përpikmëri të gjitha dispozitat e ngarkuara. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e shpërbleu përkushtimin e lartë që ai kishte, saqë edhe sot e kësaj dite vazhdon të ndihet ky shpërblim. I Madhëruari thotë:

- “Ai (Allahu) tha: “Unë po të bëj ty imam të njerëzimit.”” - Allahu i Lartësuar e bëri Ibrahimin (a.s.) udhëheqës të njerëzimit. Kështu, fjalët që Allahu i Lartësuar i thotë atij kanë këtë kuptim: “Të gjithë duhet të ndjekin udhëzimin dhe rrugën tënde. Të gjithë duhet të ecin pas teje, pas gjurmëve të tua, për të arritur lumturinë e përjetshme. Kjo do të jetë fama

dhe lavdia jote ndër breza. Të gjithë do të të duan dhe do të të respektojnë. Ky do të jetë shpërblimi yt në përjetësi.” Beto hem në Allah se kjo është grada më e lartë, për arrijten e së cilës punojnë garuesit dhe ata që përpiqen. Ajo që shkalla më e lartë, të cilën e arritën profetët më të shquar dhe pasuesit e denjë të rrugës së Allahut. Atë shkallë e kanë synuar të gjithë ata që ftuan njerëzimin në rrugën e lumturisë. Ibrahim (a.s.), pasi u gëzua me këtë gradë që ia dhuroi atij Zoti i gjithësisë, e dëshiroi atë edhe për pasardhësit e tij:

- **“Ai tha: “Edhe prej pasardhësve të mi (bëj të tillë)!”**” - Pra, e kërkoi një gradë të tillë edhe për pasardhësit e tij, që të lumturoheshin më tepër edhe ai, edhe ata. Ky është një tregues tjetër i madhësisë së këtij Profeti, i cili kërkonte të mirën për njerëzimin, duke e dëshiruar me ngulm udhëzimin e tyre në rrugën e drejtë. Ai dëshironte që të shtoheshin të mirët dhe të udhëzuarit. I lavdëruar qoftë Allahu i Lartësuar, për këta njerëz që ka krijuar dhe për këta gjigandë që ka sjellë në jetë! Më pas, Allahu i Ditur dhe i Mëshirshëm i përgjigjet, duke thënë:

- **“Tha (Allahu): “Premtimin Tim nuk mund ta gëzojnë të padrejtët.”**” – Kuptimi: Statusin e udhëheqësit të botës dhe të udhëzuesit të saj në rrugën e drejtë nuk do ta meritojnë ata që janë të padrejtë, zullumqarë. Çdokush që e dëmton vetveten duke kryer padrejtësi, nuk ka për ta aritur kurrë atë gradë të lartë, sepse janë dy gjëra krejt të kundërta. Ajo mund të arrihet veçse me dy cilësi: me durim dhe me siguri. Durimi duhet për zbatimin e ligjeve hyjnore, ndërsa siguria, e cila ndërtohet mbi diturinë e vërtetë dhe të saktë, sjell qetësinë dhe shpresën e fortë në premtimin e Allahut. Kësisoj, kjo gradë kërkon besim të lartë, vepra të mira, cilësi të bukura të moralit, drejtësi, dashuri totale vetëm për të Madhëruarin, frikë ndaj Tij dhe rendje pas çdo gjëje që e kënaq Atë. E si mund t'i afrohet kësaj grada, i padrejti ndaj vetvetes dhe ndaj gjithçkaje që e rrethon?! I padrejti

as që mund ta mendojë këtë lloj nderimi. Nëse e shohim ajetin anasjelltas, kuptojmë se kush nuk është i padrejtë do ta arrijë këtë gradë. Me fjalë të tjera, pasojat kanë nevojë për shkaqet, dhe kjo gradë nuk mund të arrihet pa realizuar shkaqet që e sjellin atë. Pastaj Allahu i Lartësuar na sjell një shembull, që shpjegon përse Ibrahim (a.s.) ishte prijësi i njerëzimit. Është pikërisht Shtëpia e Lashtë, Qabja, e cila u rindërtua nga Ibrahim (a.s.). Vizita e saj përbën një nga shtyllat mbi të cilat ngrihet Islami dhe një nga mënyrat më të mira për fshirjen e gjynaheve dhe faljen e tyre nga Allahu i Lartësuar. Në të ndodhen gjurmët e të dashurit të Allahut, Ibrahimit (a.s.), dhe të pasardhësve të tij. Më tej, i Madhëruari thotë:

- **“Kujtoni kur Shtëpinë (Qaben) e bëmë vendtubimi për njerëzit dhe vendsigurie për ta (duke thënë):...”** – Kuptimi: Allahu e bëri Qaben vendin ku vizitorët synojnë të arrijnë mirësitë e kësaj jete dhe të jetës tjetër, mirësitë për dynjanë dhe për fenë e tyre. Ata shkojnë dhe vijnë në të, dhe gjithmonë ndiejnë dëshirën dhe mallin për t'u kthyer tek ajo. Po ashtu, Allahu i Lartësuar e ka bërë atë një vend paqeje dhe prehjeje për të gjithë njerëzit që hyjnë në të. Ajo është e sigurt për të gjithë, madje edhe për kafshët e bimët.³ Ajo ka qenë vend sigurie për të gjithë edhe në kohën para Islamit. Atëherë, për shembull, nëse dikush shihte vrasësin e babait të vet në atë vend, nuk e prekte me dorë dhe as nuk e kërcënonte, në shenjë nderimi për Shtëpinë e Lashtë. Ndërsa pas Islamit, ky nderim dhe kjo siguri u shtua edhe më shumë. Në përfundim, kjo Shtëpi është bërë vendi më i sigurt dhe më i nderuar në faqen e dheut. Allahu i Lartësuar na urdhëron që edhe ne ta adhurojmë Atë si një të vetëm duke pasuar gjurmët e Prijësit të njerëzimit, Ibrahimit (a.s.), kur thotë:

- **“Vendin ku qëndroi Ibrahim bëjeni vend adhurimi!”** – Togun: *“Meqâmi Ibrâhîme”* (Vendin e Ibrahimit) mund ta kuptojmë në dy mënyra:

1. Ai mund të tregojë pikërisht vendin që kështu quhet edhe sot (*Meḳâmi Ibrâhîme*), i cili ndodhet përballë portës së Qabes. Në këtë mënyrë, urdhri i Allahut të Madhëruar mund të nënkuptojë faljen e dy rekatëve namaz, veprim që kryhet te ky vend i njohur, pasi ka përfunduar tavafi. Është e pëlqyeshme që këta dy rekatë të falen duke u vendosur në një pozicion të tillë, që *Meḳâmi Ibrâhîme* të jetë mes personit që falet dhe Qabes. Të këtij mendimi janë shumica e shpjguesve të Kur'ânit.

2. Por ka mundësi që me togun *Meḳâmi Ibrâhîme* të jenë pasur për qëllim vendet ku Ibrahim (a.s.) kreu adhurimet e tij gjatë haxhit, duke filluar nga tavafi, sa'ji, qëndrimi në Arafat, qëndrimi në Muzdelife, gjuajtjet e gurëve, kurbanit e rite të tjera të haxhit. Në këtë rast, fjala "*muṣal-lâ*", që në mendimin e mësipërm kishte kuptimin: "vendfalje e namazit", tani do të kishte kuptim më të gjerë. Në mënyrë të përmbledhur, sipas mendimit të parë, fjala: "*muṣal-lâ*" domethënë: "vend për faljen e namazit", ndërsa sipas mendimit të dytë: "vend ku kryhen adhurimet". Gjithsesi, Allahu i Lartësuar në këtë ajet na urdhëron që, në të gjitha veprimet dhe adhurimet që kryhen gjatë haxhit, ne duhet të marrim si shembull Ibrahim (a.s.). Ndoshta ky kuptim është më parësor për t'u marrë në konsideratë, sepse ai e përfshin edhe kuptimin e parë.

- **"Ibrahimin dhe Ismailin i urdhëruam: "Pastrojeni Shtëpinë Time (nga idhujt) për ata që bëjnë tauaf, për ata që qëndrojnë në të (për i'tikaf) dhe për ata që bien në ruku dhe në sexhde!"**" – Kështu, Allahu i Lartësuar u shpalli atyre të dyve urdhrin që ta pastronin Shtëpinë e Allahut nga idhujtaria, mohimi dhe poshtërsitë ndaj tij, por ta pastronin edhe nga gjërat e pista. Më pas, Allahu thotë: "...për ata që bëjnë tavaf". Edhe pse namazi është më i miri ndër tri adhurimet e përmendura, Allahu i Lartësuar ka përmendur së pari tavafin, sepse ai nuk mund të bëhet gjetkë, por veçse në Qabe. Pastaj ka përmendur *itikaf*-

in, i cili, gjithashtu, mund të bëhet veçse në xhami, dhe më pas e ka përmendur namazin, i cili mund të falet edhe diku tjetër. Pra, Allahu i Lartësuar i ka urdhëruar dy profetët e Tij që ta pastronin Shtëpinë e Tij, me qëllim që ajo t'u shërbente të lartpërmendurve në mënyrat që i shtjelluam. Allahu i Lartësuar thotë: "Pastrojeni Shtëpinë Time", duke e përcaktuar Qaben si Shtëpinë e Tij, për të treguar kështu shumë dobi dhe urtësi. Ky përcaktim, për shembull, do të bënte që Ibrahim dhe Ismaili (a.s.) të tregonin një përkujdesje maksimale për pastrimin e saj. Ata do të derdhnin të gjitha energjitë e tyre për pastrimin e shtëpisë së Allahut. Ky përcaktim është një nderim i madh i kësaj Shtëpie. Kjo nënkupton që të gjithë duhet ta nderojnë dhe respektojnë këtë Shtëpi. Është pikërisht kjo përkatësi e Qabes shkaku i tërheqjes së habitshme drejt saj. Zemrat gjithmonë anojnë për nga ajo, duke qenë gjithnjë të përmalluara të shkojnë drejt saj:

- **"Dhe kujtoni kur Ibrahim tha: "O Zoti im! Bëje këtë një qytet të sigurt! Furnizoji banorët e tij që besuan Allahun dhe jetën tjetër me fruta të shumëllojshme!"**" - Kjo ishte lutja që Ibrahim (a.s.) bëri për këtë vend. Ai u lut që Allahu i Lartësuar ta bënte atë një vend të sigurt dhe t'i furnizonte banorët e tij me lloje të shumta mirësish e frutash. Më pas, Ibrahim (a.s.) e veçoi duanë për besimtarët, duke treguar në këtë mënyrë një edukatë të lartë ndaj Allahut të Lartësuar. Në fillim, Ibrahim (a.s.) u lut për të gjithë pasardhësit e tij, por Allahu i Lartësuar ia kufizoi lutjen, duke përjashtuar të padrejtët. Ndërsa kur u lut për furnizimin e banorëve të Qabes, ai e kufizoi këtë lutje vetëm për besimtarët. Por dihet që furnizimi i Allahut është gjithëpërfshirës, si për qafirët, edhe për besimtarët, si për të bindurit dhe për të pabindurit. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **"Ai (Allahu) tha: "Edhe atij që nuk beson, do t'ia mundësoj kënaqësinë e furnizimit Tim për një kohë të shkurtër."**

- Kuptimi: Unë do t'i furnizoj të gjithë,

muslimanët dhe qafirët. Por muslimanët, furnizimin Tim do ta përdorin për punë të mira, për të adhuruar Allahun e Lartësuar. Dhe, në fund, ata do të kthehen për të shijuar mirësitë e Xhenetit. Ndërsa qafirët do të shijojnë mirësitë e Mia gjatë kësaj jete të shkurtër, por pastaj:

- “Por, pastaj, do ta flak në dënimin e Zjarrit...”. - Do ta zhys atë me detyrim, duke e poshtëruar në një ndëshkim të madh, në zjarrin e Xhehenemit.

- “Sa përfundim i shëmtuar është ai!” - Ky është përfundimi më i keq.

Ajetet 127 – 129

127. Dhe kujtoni kur Ibrahim i dhe Ismaili, duke ngritur themelet e Shtëpisë (Qabes), luteshin: “O Zoti ynë! Pranoje prej nesh (këtë shërbim), se me të vërtetë Ti Dëgjon dhe Di gjithçka!”

128. Zoti ynë! Na bëj muslimanë të përlulur ndaj Teje! Bëj që edhe pasardhësit tanë të jenë një popull musliman i përlulur ndaj Teje! Na i trego rregullat e adhurimit tonë dhe na e prano pendimin tonë! Ti je Pranuesi i pendimit, Mëshirëploti!”

129. Zoti ynë! Dërgo ndër ta një të dërguar nga gjiri i tyre, që t’u lexojë atyre ajetet e Tua, t’u mësojë atyre Librin (Kur’anin) dhe Urtësinë (Traditën profetike), dhe t’i pastrojë ata. Ti je Ngadhënjimtari dhe i Urti.

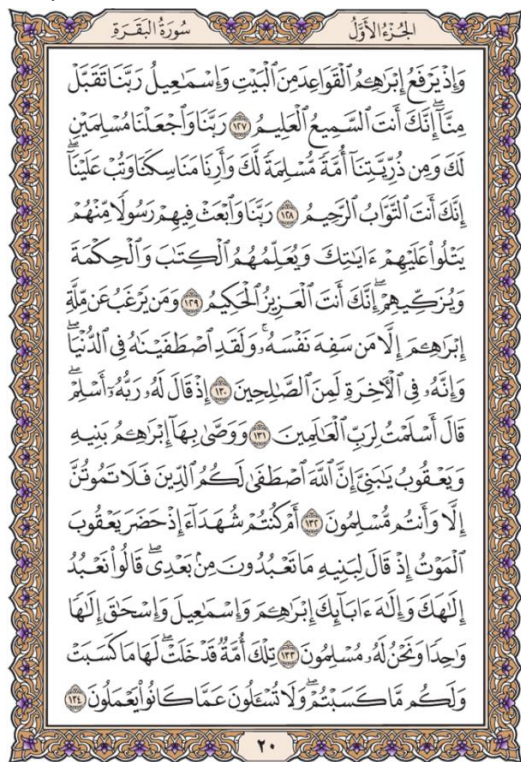
Shpjegimi i ajeteve

- “Dhe kujtoni kur Ibrahim i dhe Ismaili, duke ngritur themelet e Shtëpisë (Qabes), luteshin ...” Domethënë, kujto kohën kur Ibrahim i dhe Ismaili ndërtonin mbi themelet e Shtëpisë së Lashtë! Ajeti na tregon se si ata merreshin me ndërtimin e saj të shoqëruar nga një ndjenjë e vazhdueshme frike e respekti ndaj Krijuesit dhe nga një shpresë e madhe për shpërblimin e Tij. Aq të forta dhe të pranishme ishin këto ndjenja, sa që ata, edhe gjatë punës, pëshpërisnin lujte, që Allahu i Lartësuar t’ua pranonte veprën dhe adhurimin e tyre. Ata e bënë këtë, me qëllim që dobia e kësaj pune të ishte e plotë.

- “O Zoti ynë! Pranoje prej nesh (këtë shërbim), se me të vërtetë Ti Dëgjon dhe Di gjithçka!” - Pastaj ata bënë një lutje të mrekullueshme. Ata u lutën për veten dhe për pasardhësit e tyre, që Allahu i Lartësuar t’i udhëzonte dhe t’i forconte në ushtrimin e Islamit.

- “Zoti ynë! Na bëj muslimanë të përlulur ndaj Teje! Bëj që edhe pasardhësit tanë të jenë një popull musliman i përlulur ndaj Teje!” - Thelbi i Islamit është përlulje e plotë e zemrës dhe ndaj Zotit të saj, që rrjedhon detyrmisht në nënshtrimin e gjithë qënies ndaj Krijuesit të Madhëruar.

- “Na i trego rregullat e adhurimit tonë” - Duke qenë se Islami nënkupton edhe nënshtrimin me veprime konkrete, ata u lutën që Allahu i Lartësuar t’ua mësonte adhurimet në mënyrë të shtjelluar. Ata thanë: “*Ue erinâ menâsikenâ*”, domethënë: “Na i trego adhurimet tona”, apo më shkoqur: “Na i trego sikur t’i shihnim me sy ato adhurime”. Pra, i kërkuan një sqarim shumë të hollësishëm, që t’u dukej sikur po i shihnin me sy. Fjala “*menâsikenâ*” (adhurimet tona) mund të ketë si qëllim të gjitha veprat e ritet e haxhit, sikurse tregon edhe konteksti i këtyre ajeteve. Por, gjithashtu, ajo mund të tregojë edhe diçka më përfshirëse se këto adhurime të veçanta. Ka mundësi që ata të jenë lutur që Allahu i Lartësuar t’ua sqaronte atyre të gjitha çështjet e fesë, të gjitha adhurimet që përmban Islami, sikurse kuptohet drejtpërdrejt nga fjala: “adhurimet”, e cila është në numrin shumë. Ajo mund të përfshijë të gjitha adhurimet e Islamit, edhe pse ky term përdoret më së shumti për ritet e haxhit. Në përgjithësi, lutja e tyre konsistonte në arritjen e dijes së dobishme dhe të punës me të, për vetë ata dhe për pasardhësit e mëvonshëm. Pra ata u lutën për të mësuar dijen e dobishme dhe për të bërë vepra të mira, sipas kësaj dijeje. Por në *dua*-në e tyre, ata përmendën edhe një detaj shumë të rëndësishëm:

- **“dhe na e prano pendimin tonë! Ti je Pranuesi i pendimit, Mëshirëploti!”** - Ata u lutën që Allahu t'ua pranonte pendimin, sepse sado që robi të përpiqet t'i përsosë adhurimet e tij ndaj Allahut të Madhëruar, ai patjetër që do të bëjë gabime. Këto gabime e bëjnë të domosdoshëm pendimin tek Allahu Falës dhe Mëshirëplotë.

- **“Zoti ynë! Dërgo ndër ta një të dërguar nga gjiri i tyre, që t'u lexojë atyre ajetet e Tua,”** - Ata i kërkuan Allahut të Lartësuar që Ai të dërgonte nga mesi i pasardhësve të tyre një profet. Kjo ndodhi për disa arsye, si:

- që grada e Ibrahimit dhe e Ismailit të lartësohej edhe më shumë;

- që pasardhësit t'i nënshtroheshin dhe ta pasonin rrugën e atij Profeti që do të vinte, duke e njohur mirë atë;

- që ai Profet t'u mësonte atyre ato gjëra që nuk do t'i dinin. I Lartësuar i thotë:

- **“...që t'u lexojë atyre ajetet e Tua”** – Domethënë, që t'ua lexojë tekstin fjalë për fjalë, t'ua mësojë atë përmendësh, dhe

pastaj t'i mësojë se si ta ruajnë e zbatojnë atë që do të mësojnë.

- **“...t'u mësojë atyre Librin (Kur'anin) dhe Urtësinë (Traditën profetike),”** – Pra, t'u mësojë dhe sqarojë atyre kuptimin e Kur'anit dhe të Urtësisë (Sunetit).

- **“...dhe t'i pastrojë ata.”** - T'i pastrojë duke i edukuar që të punojnë punë të mira dhe të largohen nga çdo punë e fjalë e keqe të cilat nuk i lenë shpirtrat të pastrohen dhe të lartësohen.

- **“Ti je Ngadhënjimtari dhe i Urti.”** – Ngadhënjimtari (*El Azîzu*) është Ai i Cili i mposht dhe nënshton gjithçka, i Cili është i plotfuqishëm për gjithçka dhe që para fuqisë së të Cilit, askush nuk mund të qëndrojë. Ndërsa i Urti (*El Hakîmu*) është Ai i Cili i vendos gjërat në vendin që e meritojnë. Kështu, ata iu lutën Allahut, që ka këto cilësi, që ta dërgonte këtë Profet mes tyre, ashtu siç di të zgjedhë Ai që është i madhëruari, Ngadhënjimtari, i Urti. Allahu i Lartësuar iu përgjigj lutjes së tyre dhe e dërgoi Profetin e nderuar, nëpërmjet të cilit Ai mëshiroi, në mënyrë të veçantë, pasardhësit e Ibrahimit dhe Ismailit, dhe të gjitha krijesat, në përgjithësi. Për këtë arsye, edhe Profeti (a.s.) ka thënë: *“Unë jam fryt i lutjes së babait tim, Ibrahimit (a.s.).”*

Ajetet 130 – 135

130. Prej fesë së Ibrahimit largohet veç ai që e nënçmon vetveten. Ne, e dalluam atë në këtë botë dhe në botën tjetër, ai do të jetë ndër të mirët.

131. Kur Zoti i tij i tha: “Përu!”, ai (*Ibrahimi*) tha: **“Iu përula Zotit të gjithësisë.”**

132. Kjo ishte porosia që Ibrahimi ua la bijve të tij. Kështu bëri edhe Jakubi: “O bijtë e mi, Allahu jua ka zgjedhur fenë, prandaj mos vdisni ndryshe, por vetëm duke qenë muslimanë të nënshtuar ndaj Tij!”

133. A ishit ju të pranishëm, kur Jakubi, para se të vdiste, u tha bijve të vet: “Çfarë do të adhuroni pas meje?” Ata thanë: **“Do të adhurojmë Zotin tënd dhe Zotin e etërve të tu – të Ibrahimit, të**

Ismailit dhe të Is'hakut -, që është Një Zot i Vetëm. Vetëm Atij i nënshtrohem."

134. Ai ishte një popull që tashmë ka shkuar. Atyre u takon ajo që fituan vetë dhe juve ju takon ajo që keni fituar vetë. Ju nuk jeni përgjegjës për veprat e tyre.

135. Ata thonë: "Bëhuni çifutë ose të krishterë, që të gjeni rrugën e drejtë!" Thua: "Jo. Në asnjë mënyrë! Ne jemi të fesë së drejtë të Ibrahimit, që ishte besimtar monoteist dhe nuk ka bërë kurrë idhujtari."

Shpjegimi i ajeteve

- **"Prej fesë së Ibrahimit largohet veç ai që e nënçmon vetveten."** - Askush nuk mund të devijojë nga rruga e Ibrahimit pasi të ketë njohur dhe mësuar gjithë këto të dhëna rreth cilësive të larta të tij, përveç atyre që e zhvlerësojnë veten, duke u kënaqur me këtë gjendje, ose veç ata që e shesin veten më lirë sesa i falimentuari shet mallin e vet. I parë anasjelltas, ky ajete do të kuptohet kështu: Nuk ka njeri më të mirë, më të plotë, më të udhëzuar, sesa dikush që ndjek rrugën dhe fenë e Ibrahimit (a.s.), sepse Ibrahimit ishte i zgjedhuri i Allahut në dynja dhe ahiret. I Lartësuar thotë më tej:

- **"Ne, e dalluam atë në këtë botë"**. - Pra, Allahu i Lartësuar e përzgjedhi atë mbi njerëzit e tjerë, duke i dhënë sukses për të bërë punë të mira. Ai e udhëzoi atë që t'i kryente këto vepra, të cilat e bënë atë më të drejtin ndër më të dalluarit dhe ndër më të përzgjedhurit e Allahut.

- **"dhe në botën tjetër, ai do të jetë ndër të mirët."** - Në ahiret ai do të jetë prej të mirëve (*sālihîn*), të cilëve u takojnë gradat më të larta në xhenetet e përjetësisë. Ai e meritonte këtë gradë, sepse ishte i bindur e i nënshtuar.

- **"Kur Zoti i tij i tha: "Përulu!", ai (Ibrahimi) tha: "Ju përula Zotit të gjithësisë."**" - Ai iu përgjigj menjëherë urdhrin të Zotit të tij, duke thënë me gjuhën e fjalëve, të ndjenjave dhe të veprave: "Ju përula Zotit të gjithësisë". Ai menjëherë shfaqti sinqeritetin dhe përkushtimin në adhurimin e Allahut, si Një të vetëm dhe të

Pashoq. Ibrahimit (a.s.) iu dorëzua Allahut duke kryer çdo vepër që Ai e dëshironte dhe pëlqente, në shenjë dashurie dhe madhërimi për Të. Ai u kthye gjithmonë tek Allahu i Lartësuar, për çdo çështje dhe në çdo gjendje. Njësimi i Allahut u bë cilësia e pandryshueshme e natyrës së tij. Më pas, Ibrahimit (a.s.) këshilloi e porosit edhe pasardhësit e tij, në mënyrë të tillë që ato fjalë të kujtohen gjithmonë. E tillë ishte edhe porosia e Jakubit (a.s.) për pasardhësit e tij:

- **"Kjo ishte porosia që Ibrahimit ua la bijve të tij. Kështu bëri edhe Jakubi: "O bijtë e mi, Allahu ua ka zgjedhur fenë,..."**

- Kësisoj, ata i këshilluan pasardhësit e tyre që të pasojnë fenë të cilën Zoti i tyre e zgjodhi për ta. Allahu, me këtë fe që u zgjodhi, tregoi mëshirën e tij për ata. Ai e solli fenë me qëllim që ata ta pranajnë dhe ta zbatojnë rigorozisht në jetën e tyre, duke kryer urdhrat e Tij dhe duke u zburuar me moralet dhe cilësitë e vjera, të cilat Ai i ka porositur. Më tej, Ai porosit që njerëzit të jenë të vazhdueshëm në këtë fe, duke mos u larguar kurrë nga ajo.

- **"...prandaj mos vdisni ndryshe, por vetëm duke qenë muslimanë të nënshtuar ndaj Tij!"** - Kuptimi: Edhe vdekja t'ju gjejë si muslimanë, si zbatues të fesë që Allahu i Lartësuar ka zgjedhur për ju. Në këtë mënyrë, duke qenë të vazhdueshëm në ushtrimin e fesë së Allahut, edhe në ditën e gjykimit do të ringjallen si muslimanë, sepse kush jeton si musliman, i tillë do të vdesë dhe si i tillë do të ringjallet tek Allahu i Lartësuar. Çifutët pretendonin se ishin pasues të fesë së Ibrahimit dhe të Jakubit (Israilit), por Allahu i Lartësuar ua hodhi poshtë këtë pretendim, duke u thënë:

- **"A ishit ju të pranishëm, kur Jakubi, para se të vdiste, u tha bijve të vet:..."** - Domethënë, a ishit ju në momentet kur Jakubit i ishte afruar vdekja dhe ai pyeti bijtë e tij, me qëllim që t'i provonte dhe për të qetësuar zemrën e tij se ata do t'i

përmbaheshin porosive të Allahut. Ai u tha atyre:

- **“Çfarë do të adhuroni pas meje?”** - Dhe ata i dhanë një përgjigje, e cila e qetësoi zemrën e tij:

- **“Ata thanë: “Do të adhurojmë Zotin tënd dhe Zotin e etërve të tu – të Ibrahimit, të Ismailit dhe të Is’hakut -, që është Një Zot i Vetëm. Vetëm Atij i nënshtrohem.”**” – Kuptimi: Do të adhurojmë një Zot të vetëm. Veç Allahun do të adhurojmë dhe nuk do t’i shoqërojmë Atij shok në adhurim. Ne do të jemi muslimanë, të dorëzuar dhe të nënshtuar, duke zbatuar porositë e Tij. Pra, ata premtuan për dy gjëra: për njësim të Allahut me sinqeritet dhe për vepra të mira, sipas porosive të Tij. Është e sigurt që ata nuk ishin të pranishëm në momentet e kësaj porosie të madhe. Ne na tregon Allahu i Lartësuar se si Jakubi (a.s.) i këshilloi pasardhësit e tij për fenë e drejtë monoteiste, dhe jo për fenë çifute. Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“Ai ishte një popull që tashmë ka shkuar. Atyre u takon ajo që fituan vetë dhe juve ju takon ajo që keni fituar vetë. Ju nuk jeni përgjegjës për veprat e tyre.”**

– Pra, çdokush do të marrë aq sa ka punuar, duke u shpërblyer me drejtësi për veprat dhe gjithçka që do të paraqesë. Askush nuk do të merret në përgjegjësi për gabimet e gjynahet e tjetrit. Secilit do t’i bëjë dobi veçse besimi dhe devotshmëria e tij ndaj Allahut. Kjo do të thotë që lidhja që bëni ju (nënkupton ajeti) me ata popuj të mëparshëm, duke pretenduar se jeni pasues të fesë së tyre, është diçka e pavlefshme dhe e parëndësishme, prandaj është më mirë për ju, që të rishikoni gjendjen tuaj të tanishme. Vështroni punët dhe fjalët tuaja dhe gjykoni në meritoni shpëtimin apo ndëshkimin, sepse ju nuk do të pyeteni për ato që bënë popujt e kaluar, edhe nëse pretendoni se jeni prej tyre dhe pasues së fesë së tyre, por do të llogariteni për veprat tuaja.

- **“Ata thonë: “Bëhuni çifutë ose të krishterë, që të gjeni rrugën e drejtë!”**” -

Secili prej dy grupeve, çifutët dhe krishterët, duke pretenduar se janë në rrugë të drejtë, i ftojnë muslimanët për të ndjekur udhëzimin dhe rrugën e tyre. Ata pretendojnë se vetëm ata janë të udhëzuar, ndërsa çdo rrugë tjetër është e gabuar. Atëherë, Allahu i Lartësuar urdhëron që kësaj ftese ne t’i përgjigjemi kështu:

- **“Thuaj: “Jo. Në asnjë mënyrë! Ne jemi të fesë së drejtë të Ibrahimit, që ishte besimtar monoteist dhe nuk ka bërë kurrë idhujtari”.**” - Pra, jemi ne që ndjekim fenë e Ibrahimit (a.s.), i cili, sikurse u përmend, ishte i përkushtuar dhe i nënshtuar vetëm ndaj Allahut. Ai ishte adhures vetëm i Allahut, duke i kthyer shpinën çdo gjëje tjetër. Ai ishte praktikues i monoteizmit dhe larg idhujtarisë. Për këtë arsye, udhëzimi dhe lumturia gjenden në pasimin e rrugës së Ibrahimit, ndërsa humbja dhe dëshpërimi gjenden në çdo rrugë tjetër veç kësaj.

Ajetet 136 - 138

136. Thoni: “Ne besojmë në Allahun, në atë që na u shpall neve dhe në atë që iu shpall Ibrahimit, Ismailit, Is’hakut, Jakubit dhe Esbatëve (*dymbëdhjetë bijve të Jakubit*) dhe në atë që iu dha Musait e Isait dhe në gjithçka që u është dhënë profetëve nga Zoti i tyre. Ne nuk bëjmë dallim në asnjërin prej tyre dhe Ne vetëm Atij i jemi nënshtuar.

137. Kështu, nëse ata do të besojnë siç besoni ju, atëherë do të jenë në rrugën e drejtë. Por nëse refuzojnë, atëherë ata gjithmonë do të jenë kundërshtarë. Por Allahu ju mjafton kundër tyre. Ai dëgjon dhe di gjithçka.

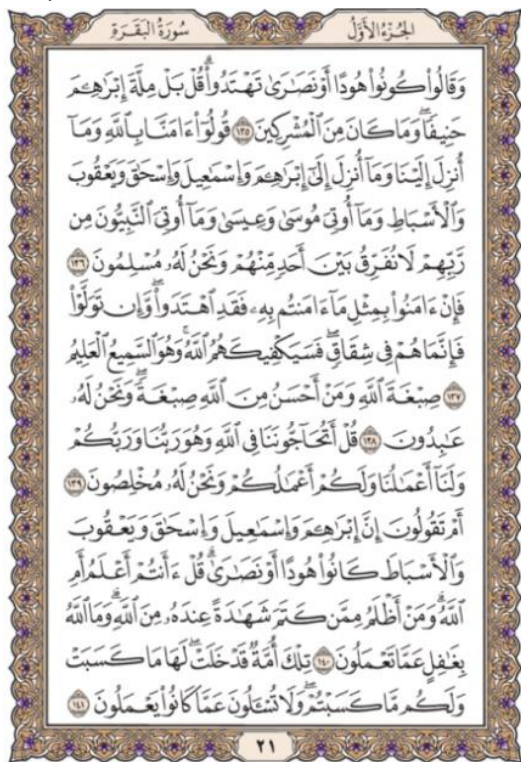
138. Kjo (fe) është ngjyra e Allahut. E kush jep ngjyrë më të mirë se Allahu?! Ne jemi adhures vetëm të Tij.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Thoni: “Ne besojmë në Allahun,...”** – Kjo fjali i përmbledh të gjitha çështjet e parimet që janë të detyrueshme të besohen. *Iman*-i është pranimi i plotë dhe i sigurt me zemër i themeleve të fesë, pranimi i cili duhet të shfaqet në aktet e zemrës (*si: frika,*

shpresa dhe dashuria ndaj Allahut) dhe në veprimet konkrete të trupit. Kësisoj, zemra dhe gjymtyrët e njeriut duhet të sillen dhe punojnë të diktuar nga besimi. Sipas këtij përkufizimi, në *iman* hyjnë jo vetëm pesë shtyllat kryesore të Islamit, por edhe të gjitha veprat e mira, të cilat nxiten nga imani. Kështu, kur në Kur'an dhe Sunet përmendet në një kontekst vetëm fjala '*iman*' (e pashoqëruar me fjalën "Islam"), ajo nënkupton të gjitha ato që sapo i përmendëm. Po kështu thuhet edhe për fjalën '*Islam*', e cila vërtet i nënkupton pesë shtyllat e njohura të fesë, që janë Shehadeti, falja e namazit, agjërimi i Ramazanit, dhënia e zekatit dhe kryerja e haxhit, por, kur ajo përmendet e vetme në kontekst, e pashoqëruar me fjalën "*iman*", atëherë ajo përfshin në kuptimin e saj edhe çështjet e imanit. Nga ana tjetër, nëse në një tekst të caktuar përmenden së bashku edhe fjala '*Islam*', edhe fjala '*iman*', atëherë secila prej tyre shihet me kuptimin e vet specifik, domethënë: "Islami" nënkupton veprat të jashtme ose të dukshme, ndërsa "Imani" tregon pranimin me zemër të çështjeve themelore të fesë. Po kështu thuhet edhe kur në një tekst përmenden të shoqëruar bashkë termat '*Iman*' dhe '*vepra të mira*', ku me "*vepra të mira*", nënkuptohen punët e dukshme, të shfaqura me gjymtyrë dhe me gjuhë. Më konkretisht, kur Allahu i Lartësuar thotë: "Thoni: "Ne besojmë..."", ky nuk është një urdhër për të thënë vetëm një fjalë goje, por është urdhër për të shprehur me fjalë diçka që është në përputhje të plotë me atë që ndien zemra. Fjalët duhet të jenë zëdhënëse të zemrës, dhe vetëm ato lloj fjalësh e meritojnë shpërblimin. Kurse fjalët që thuhet të pashoqëruara nga besimi me zemër, konsiderohen hipokrizi dhe kufër. Fjalët e thëna thjesht me gojë, duke mos u shoqëruar me akte zemre, kanë pak dobi dhe nuk janë ndikuese tek të tjerët. Megjithatë, njeriu mund të shpërblehet ndonjëherë për to, nëse janë fjalë të mira dhe nëse ai ka në zemër themelet e besimit.

Kësisoj, ka një ndryshim shumë të madh mes një fjale të thënë me gojë, të pashoqëruar me akte zemre, dhe një fjale të thënë me gojë, të shoqëruar me akte zemre. Fjala e Allahut të Lartësuar: '*Qûlû*' (Thoni...) tregon një urdhër, një nxitje për të ngritur zërin lart në shfaqjen haptazi të besimit të drejtë, në ushtrimin e tij dhe në ftesën e të tjerëve për ta pranuar dhe përqafuar të vërtetën, sepse besimi i drejtë është themeli i kësaj feje, mbi të cilin ajo ngrihet. Më tej, Allahu i Lartësuar na urdhëron të themi: "Ne besojmë...". Edhe nga ky fragment mund të përfitojmë diçka shumë të vlefshme. Allahu i Lartësuar na urdhëron ta themi këtë fjalë jo në vetën e parë të numrit njëjës, por në shumës: "Ne besojmë...". Kjo është një këshillë shumë e vlefshme, që na e dhuron Zoti ynë. Forma e saj na tregon se ne duhet të jemi si një trup i vetëm. Umeti duhet të bashkohet kur vjen çështja te besimi. Të gjithë duhet ta shtrëngojmë fort 'litarin' e Allahut dhe duhet të nxisim njëri tjetrin për bashkëpunim. Vetëm kur ne të mblidhemi rreth besimit të pastër dhe autentik, mund ta kemi të drejtën të themi: "Ne besojmë...". Vetëm kur punët tona të synojnë kënaqësinë e Allahut dhe të jenë të mbështetura në fe, do të jemi një trup i vetëm, ku të gjithë thonë njëzëri: "Ne besojmë...". Ky urdhër për bashkim dhe unitet përmban edhe ndalesën nga e kundërta e tij, që është përçarja dhe kundërshtimi mes njëri-tjetrit. Besimtarët duhet të jenë si një trup i vetëm, ku secili kujdeset për tërësinë e quajtur 'umet'. Fjala e Allahut të Lartësuar: "Thoni: "Ne besojmë në Allahun..." dëshmon se lejohet të pohojmë dhe të deklarojmë për vetet tona që ne besojmë. Madje, kjo është e detyrueshme dhe nuk konsiderohet si mburrje, nga e cila jemi ndaluar. Ndërsa te deklarata tjetër: "Unë jam besimtar" vërehet një lloj lëvdimi i vetvetes, prandaj duhet që, pas saj, të themi: "*Inshâ Allâh*" (Në dashtë Allahu). Pra, duhet të themi: "Unë jam besimtar, në dashtë Allahu". Në këtë mënyrë, largohet

edhe ajo nuancë vetëmburrjeje që ndihet në këtë fjali. Po çfarë kuptimesh përmbledh në vetvete shprehja: “Ne besojmë në Allahun...”? Kjo shprehje do të thotë: Ne besojmë që Ai ekziston dhe është Një i vetëm e i Pashoq. Ne besojmë se Ai është absolut në të gjitha atributet e Tij dhe larg çdo mangësie apo dobësie. Allahu meriton të adhurohet i vetëm, me të gjitha llojet e adhurimit. Asnjë lloj adhurimi nuk lejohet t’i përkushtohet dikujt tjetër, veç Tij.

- “...në atë që na u shpall neve” – Shpallja hyjnore, të cilën jemi të detyruar ta besojmë, përfshin në kuptimin e saj jo vetëm Kur’ânin, por dhe Sunetin e Profetit (a.s.), sikurse thotë Allahu i Lartësuar në suren Nisa: “Dhe Allahu të shpalli ty Librin (*Kur’ânin*) dhe Urtësinë (*Sunetin*).” Kështu, Allahu i Lartësuar na urdhëron që të deklarojmë besimin në gjithçka që përmban Libri i Allahut dhe Tradita profetike, duke filluar nga cilësitë e Krijuesit, cilësitë e profetëve të Tij, e duke vazhduar me lajmet rreth Ditës së Gjykimit, përshkrimet e ngjarjeve të së kaluarës dhe të së ardhmes, e

pastaj me dispozitat ligjore, të cilat vijnë nga urdhrat e Krijuesit dhe nga ndalesat e Tij. Kur’âni dhe Suneti përmbajnë gjithashtu përshkrime të dënimit dhe të shpërblimit në ahiret, por edhe shumë e shumë gjëra të tjera, të cilat duhen besuar në mënyrën që u tha më sipër, pra: duke i besuar me zemër, duke i deklaruar me gojë, duke i zbatuar në jetë dhe duke i ftuar të tjerët në të.

- “...dhe në atë që iu shpall Ibrahimit, Ismailit, Is’hakut, Jakubit dhe Esbatëve (*dymbëdhjetë bijve të Jakubit*) dhe në atë që iu dha Musait e Isait ...” – Pra, ne jemi urdhëruar të deklarojmë hapur edhe besimin në të dërguarit e Zotit dhe në të tëra shpalljet hynore në përgjithësi. Ne i besojmë të gjithë profetët përgjithësisht, por në mënyrë të veçantë duhet të besojmë profetët e cilësuar në këtë ajet, sepse ata u pajisën nga Zoti i tyre me ligjet më të urta e të mrekullueshme.

- “Ne nuk bëjmë dallim në asnjërin prej tyre” – Pra, ne i besojmë të gjithë profetët, sepse ata kanë qenë të gjithë prej Allahut të Lartësuar. Ky element është ai që i karakterizon muslimanët dhe i dallon ata nga të tjerët, si: çifutët, të krishterët, sabijnët etj., të cilët, duke mëtuar që besojnë librat dhe profetët e tyre, ata mohojnë të tjerët, duke bërë, në këtë mënyrë, dallim mes të dërguarve të Allahut. Ata bëjnë dallime mes profetëve dhe shpalljeve të Allahut, duke pranuar disa prej tyre dhe duke mohuar disa të tjera. Këto veprime të tyre e hedhin poshtë pretendimin se ata i besojnë librat dhe profetët e Zotit. Madje, edhe vetë Profeti të cilin ata pretendojnë se e besojnë dhe e ndjekin, edhe ai vetë i ka besuar dhe pranuar të gjithë të dërguarit e Zotit dhe, në mënyrë të veçantë, të Dërguarin e fundit, Muhamedin (a.s.). Kështu ata, duke mohuar dhe duke mos besuar Muhamedin (a.s.), kanë mohuar edhe Profetin e tyre, i cili i ka lajmëruar qartë rreth tij.

- “...dhe në gjithçka që u është dhënë profetëve nga Zoti i tyre” - Dhurata e

përmendur këtu është feja që iu dha profetëve nga Zoti i tyre. Kjo është dhurata më e madhe, që garanton lumturinë në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Allahu i Lartësuar na urdhëron që ne të besojmë dhe të pasojmë diturinë e dobishme dhe mirësitë me të cilat Ai i pajisi profetët. Ai na urdhëron që të besojmë dhe të pasojmë dhuratën më madhështore që u bëri atyre, Shpalljen hyjnore. Gjithashtu, nga ky fragment kuptojmë se profetët janë veçse përçues të qartë të mesazhit të Zotit, e asgjë më tepër. Ata nuk kanë në dorë asnjë mundësi që t'i bëjnë dobi dikujt, sepse gjithçka është në dorën e Krijuesit.

Pjesa: "...nga Zoti i tyre" tregon se Allahu i Lartësuar është absolut në *rububije*-n e Tij (pra, në pozitën e Tij si Zot, Krijues dhe Kujdestar i krijesave të Tij). Në *rububije*-n e Tij përfshihet edhe shpallja e librave dhe dërgimi i profetëve, sepse Ai nuk do ta lejonte kurrë lënien e krijesave në çoroditje, pa orientim dhe pa ditur se ku shkojnë dhe si jetojnë. Ky fragment tregon edhe dallimin e qartë mes profetëve të vërtetë dhe profetëve të rremë, sepse ajo që u është dhënë profetëve është "...nga Zoti i tyre". Mjafton të shohësh me vëmendje se çfarë kanë thënë ata dhe se për çfarë i kanë ftuar njerëzit, për të kuptuar ndryshimin mes tyre. Profetët e Zotit kanë ftuar veçse në ato gjëra që janë të mira dhe të dobishme dhe kanë ndaluar veçse nga ato gjëra që janë të këqija dhe të dëmshme. Secili prej tyre ka pranuar dhe miratuar profetët e tjerë të Zotit, duke dëshmuar për vërtetësinë e tyre. Mes mësimëve të tyre nuk ka ndryshime dhe kundërshtime esenciale, sepse të gjitha ato kanë patur një burim të vetëm, Zotin e botëve. I Lartësuari thotë: "Sikur Shpallja të ishte prej dikujt tjetër veç Allahut, do të gjeje në të kundërshti të shumta". [Nisa 82]. Ndërsa ata që hiqen si profetë të Zotit, janë kontradiktorë në ato që thonë. Ata kundërshtojnë profetët e tjerë, madje edhe vetveten, në mesazhet që sjellin dhe në dispozitat që ligjërojnë. Urdhrat dhe ndalesat e tyre janë larg Ligjit të

përhershëm të Zotit. Këtë mund ta kuptojë shumë thjesht çdokush që lexon fjalët e të gjithë profetëve, kumtet e tyre dhe dispozitat ligjore që ata kanë sjellë. Pasi sqarohet se çfarë duhet besuar në mënyrë të përgjithshme dhe çfarë duhet besuar në mënyrë të shtjelluar, ajeti vijon me një thënie tjetër, e cila nënkupton se, përveç besimit, të cilin duhet ta shfaqim dhe ta deklarojmë, duhet që edhe të punojmë sipas rrugës që kushtëzon ky besim:

- **"Ne vetëm Atij i jemi nënshtuar."** – Pra, nuk mjafton vetëm besimi, por duhet deklaruar edhe nënshtimi i plotë ndaj Allahut të madhëruar me vepra, sipas rrugës që na udhëzon besimi. Pra, thoni: Ne vetëm ndaj Tij jemi të nënshtuar, vetëm para madhërshtisë së Tij dhe duke adhuruar vetëm Atë. Ne e adhurojmë Atë me adhurime të shfaqura e të dukshme dhe me adhurime të fshehura e të padukshme. Në fakt, Allahu i Lartësuar nuk ka thënë: "Ne i jemi nënshtuar Atij" (*Ue nahnu muslimûne lehû*), por ka thënë me rend të ndryshëm të fjalëve: "Ne Atij i jemi nënshtuar" (*Ue nahnu lehû muslimûn*), pra, ndaj askujt tjetër veç Tij. Kjo ka kuptimin: Ne jemi të sinqertë në adhurimin tonë ndaj Tij dhe nuk adhurojmë asnjë tjetër veç Tij. Ky ajete, edhe pse i shkurtër, përmban në vetvete shumë mësimë dhe këshilla. Kështu, së pari, ai nxit për njësimin e Allahut me të trija llojet e teuhidit: *rububije*, *uluhije* dhe *esma ue sif*at. Së dyti, ajeti nxit për të besuar të gjithë profetët dhe të gjitha shpalljet e Allahut, por në mënyrë të veçantë ata profetë që përmenden aty dhe shpalljet që u zbritën atyre. Ky veçim i tyre në ajete tregon për rëndësinë e madhe të tyre. Besimi i tyre duhet të jetë patjetër me zemër dhe i shprehur me gojë e me gjymtyrë. Me fjalë të tjera, ajeti nxit për të qenë të sinqertë në këtë besim dhe në veprat që duhen kryer. Së treti, ajeti tregon kriterin për të dalluar profetët e vërtetë të Allahut nga profetët e rremë. Së katërti, ai tregon mëshirën e Allahut të Lartësuar, i Cili i mëson adhuruesit e Tij se si të shprehen drejt, për

të shfaqur besimin e tyre. Së pesti, në këtë ajet shfaqen dhuratat dhe mirësitë e mëdha të Tij në sqarimin e fesë së drejtë, e cila i udhëzon adhuruesit e Tij drejt lumturisë në këtë jetë dhe në jetën tjetër. I lavdëruar qoftë Allahu i Lartësuar, që në Librin e Tij ka sqaruar gjithçka dhe që e solli atë si udhëzim dhe si mëshirë për ata që besojnë sinqerisht tek Ai!

- **“Kështu, nëse ata do të besojnë siç besoni ju, ...”** – Kuptimi: Nëse ithtarët e Librit do të besonin në të njëjtën mënyrë siç besuat edhe ju, ata do të ishin të udhëzuar drejt. Nëse ata do të besonin të gjithë profetët, të gjithë librat e Zotit dhe, në mënyrë të veçantë, sikur të besonin Muhamedin (a.s.) dhe Kur’ânin; pra, nëse ata do t’i dorëzoheshin dhe nënshtroheshin vetëm Allahut, Një të vetëm dhe të Pashoq dhe nuk do të bënin asnjë dallim mes profetëve të Allahut, atëherë për ta do të thuhej me të drejtë se:

- **“...atëherë do të jenë në rrugën e drejtë.”** – Pra, do të konsideroheshin të udhëzuar në rrugën e drejtë. Vetëm kjo është rruga që të çon në Kopshtet e mirësive. Me fjalë të tjera, ata nuk kanë asnjë mundësi tjetër të gjejnë udhën e saktë, përveçse duke ndjekur mënyrën e besimit që ka umeti i fundit (muslimanët). Ata thonë: “Bëhuni çifutë ose të krishterë, që të gjeni rrugën e drejtë!”. Por ky pretendim hidhet poshtë, sepse ‘udhëzim’ quhet vetëm pranimi i dijes së saktë, të vërtetë dhe të sigurt, i shoqëruar me punën sipas asaj që ajo dikton. Kësisoj, e kundërta e udhëzimit shfaqet në dy forma: me mospranim të dijes së saktë, të vërtetë dhe të sigurt, dhe me moszbatim të asaj çfarë dikton kjo dije e saktë. Këto janë dhe shkaqet e fjalëve dhe veprave të tyre kontradiktore. Ata gjithmonë janë në kundërshti me njëri tjetrin, madje edhe me vetveten. Për këtë arsye, i Lartësuarit thotë:

- **“Por nëse refuzojnë, atëherë ata gjithmonë do të jenë kundërshtarë.”** - Nëse ata i kthejnë shpinën udhëzimit, me të dyja mënyrat e lartpërmendura, atëherë ata

do të jenë gjithnjë të zhytur në kontradikta pa fund e pa krye.

- **“ata gjithmonë do të jenë kundërshtarë”** - Domethënë, do të jenë kundër së vërtetës, kundër Allahut dhe kundër Profetit të Tij. Ky lloj pozicionimi i tyre shoqërohet gjithmonë me një armiçësi të ashpër, e cila i nxit ata vazhdimisht që të tallen me figurën e Profetit (s.a.u.s.). Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar premton se do ta ruajë Profetin dhe figurën e tij të nderuar, të respektuar e të dashur.

- **“Por Allahu ju mjafton kundër tyre. Ai dëgjon dhe di gjithçka.”** – Pra, Allahu i Lartësuar do të jetë i mjaftueshëm kundër çdo përpjekjeje të tyre për të ulur figurën e Profetit, të nxitur nga pozicionimi i tyre i keq, në anën e kundërt të udhëzimit. Allahu i Lartësuar është i mjaftueshëm, sepse Ai është El semiu Gjithëdëgjuesi, që dëgjon të gjitha zërat e krijesave, në çfarëdo gjuhe të thuhet, për të gjitha nevojat që paraqesin, dhe Ai është El alimu i Gjithëdituri, që di gjithçka: të fshehtat dhe të shfaqurat. Në fakt, Allahu i Lartësuar e mbajti premtimin e Tij dhe e ndihmoi Profetin e Tij kundër çdo armiku që qëndronte me palën tjetër. Shumë prej tyre u vranë dhe shumë u dëbuan. Secili mori atë që meritonte. Kjo është një mrekulli e Kur’ânit, sepse Allahu i Lartësuar ka lajmëruar për diçka para se ajo të ndodhte, dhe ngjarja ka ndodhur pikërisht ashtu sikurse është paralajmëruar.

- **“Kjo (fe) është ngjyra e Allahut.”** - Kuptimi: Qëndrojeni besnikë “ngjyrës” së Allahut, domethënë fesë së Tij. Jepini përkujdesjen maksimale kësaj feje, duke zbatuar gjithçka që ajo udhëzon, sepse ajo zbukuron pamjen tuaj të jashtme dhe të brendshme. Besojini të gjitha çështjet e fesë dhe zbatojini ato gjithmonë, derisa feja t’ju bëhet si “ngjyra” juaj. Vetëm duke qenë si ngjyrë apo natyrë e juaja, kjo fe do t’ju udhëzojë dhe do t’ju nxisë që t’i nënshtroheni urdhrave dhe dispozitave të saj. Ju duhet t’i zbatoni dispozitat e Allahut me vullnet të lirë, të bindur, të nënshtuar dhe të kënaqur, duke qenë të prirur dhe të

motivuar nga dashuria për Të. Nëse ndodh kështu, atëherë feja është kthyer për ju në natyrën tuaj, e cila do t'ju udhëzojë ju drejt lumturisë në këtë jetë dhe në jetën tjetër. E si mund të ndodhë ndryshe me një njeri, natyra e të cilit e nxit atë që të shfaqë moralet dhe cilësitë më të larta dhe të kryejë veprat më të pastra dhe më të nderuara? Më pas, vjen kjo pyetje, e cila habit çdo mendjendritur që e merr në konsideratë:

- **“E kush jep ngjyrë më të mirë se Allahu?! Ne jemi adhurues të Tij”** – Pra, nuk ka “ngjyrë” më të mirë se ajo që ju jep Allahu i Lartësuar, domethënë nuk ka cilësi më të mira, sesa cilësitë që fal Allahu i Lartësuar. Nëse do të njohësh cilësitë me të cilat Allahu i Madhëruar i pajis adhuruesit e Tij, dhe të bësh dallimin mes tyre dhe cilësive të tjetërkujt, mjafton të krahasosh të bukurën me të kundërtën e saj. Po ashtu, vështroni një adhurues të sinqertë të Allahut, që e beson Zotin e tij me një iman të saktë. Ju do të shihni se ky iman ka lënë shenja të dukshme në qenien e këtij adhuruesi, pasi zemra e tij i është nënshtruar totalisht Allahut, kurse gjymtyrët i punojnë vazhdimisht për të kënaqur Krijuesin. Ai stoliset gjithnjë e më shumë me cilësi dhe sjellje të bukura, nga njëra anë dhe largohet nga çdo cilësi e shëmtuar dhe e mangët, nga ana tjetër. Përshkrimi i tij është: i sinqertë në fjalët që thotë dhe në veprat që bën, i durueshëm, tolerant, i vetëpërbajtur, i ndershëm, guximtar, fjalëartë dhe punëmirë. Atë e karakterizon dashuria e fortë për Allahun e Lartësuar dhe frikërespekti ndaj Tij. Udhërrëfyesit e këtij njeriu janë gjithmonë frika dhe shpresa ndaj të Adhuruarit, ndërsa bashkudhëtarë të tij janë sinqeriteti ndaj të Adhuruarit dhe bamirësia ndaj krijesave. Nga ana tjetër, vështro një njeri që mohon Zotin e Tij dhe endet larg Tij. Ai u drejtohet krijesave, në vend që t'i drejtohet Krijuesit. Ky njeri është i mveshur me cilësitë më të shëmtuara, si: kufri, idhujtaria, mashtrimi, tradhëtia, pabesia dhe pandershmëria. Ai është keqbërës ndaj krijesave, me fjalët dhe me punët e tij. Ai

nuk njuh as sinqeritet ndaj Krijuesit dhe as bamirësi ndaj krijesave. Duke krahasuar këto dy raste, mund të kuptojmë ndryshimin mes cilësive që jep Allahu i Lartësuar dhe cilësive që ofrojnë të tjerët. Është e qartë: “ngjyra” që jep feja e Allahut është e pakrahasueshme dhe e paarritshme nga ndonjë fe tjetër. Madje, nuk ka cilësi me të poshtira sesa ato që formon çdo fe tjetër, veç fesë së Allahut të Lartësuar. Më pas, i Madhëruari tregon shkakun e dhënies së këtij “ngjyrimi”:

- **“Ne jemi adhurues vetëm të Tij.”** – Domethënë, kjo natyrë ndërtohet mbi dy shtylla, të cilat i përmban në vetvete kuptimi i fjalës “adhurim”. Shtyllën e parë e përbën çdo fjalë apo vepër, e shfaqur apo e fshehur, të cilën Allahu i Lartësuar e do dhe është i kënaqur me të dhe e cila mund të jetë e tillë veçse nëse është Allahu i Lartësuar Ai që e ka ligjëruar atë, nëpërmjet Profetit të Tij. Pra, është e domosdoshme që, për një adhurim të caktuar, të kemi argument nga Allahu i Lartësuar dhe profetët e Tij, sepse përndryshe ai nuk quhet adhurim. Kjo është shtylla e parë, mbi të cilën krijohet “ngjyra që jep Allahu”, domethënë: adhurimi i mbështetur në fe. Ndërsa shtylla e dytë është sinqeriteti në adhurim. Pra, nuk mjafton vetëm adhurimi i mbështetur në fe, nëse ai nuk kryhet me sinqeritet vetëm për hir të Allahut të Lartësuar. Po si kuptohet ky kusht i dytë nga fragmenti i mësipërm? Në ajet thuhet (në arabisht): *Lehû âbidûn* (Fjalë për fjalë: “Jemi vetëm të Tij adhurues”), dhe nuk thuhet: “*Abidûne lehû*” (Jemi adhurues të Tij). Domethënë, gjymtyrët e fjalisë nuk janë në rendin e tyre të zakonshëm. Me ndryshimin e rendit, theksohet që adhurimi i përket vetëm Allahut, ndërsa rendi normal i fjalëve lë hapësirë në domethënie, duke u kuptuar ndoshta që: përveç Tij, ata të mund të adhuronin edhe ndonjë tjetër. Ky është pikërisht treguesi i kushtëzimit të sinqeritetit në adhurim. Kjo fjali përmban edhe diçka tjetër shumë të bukur. Në të është përdorur emri foljor “*âbidûn*”

(adhurues), dhe nuk është përdorur folja “adhuroj”. Në gjuhën arabe, emri foljor tregon vazhdimësinë dhe qëndrueshmërinë e veprimit të foljes nga e cila ai rrjedh. Kjo tregon që, cilësitë që të fal feja e Allahut të Lartësuar janë të qëndrueshme ose të pandryshueshme dhe, më konkretisht, adhurimi është bërë cilësi e pandashme e këtyre besimtarëve.

Ajetet 139 - 141

139. Thuaju: “A kërkonti të polemizoni me ne për Allahun, kur Ai është Zoti ynë dhe Zoti juaj?! Ne përgjigjemi për veprat tona, e ju përgjigjeni për veprat tuaja. Ne vetëm Atij ia përkushtojmë adhurimet tona.

140. A po thoni se Ibrahim, Ismaili, Is’haku, Jakubi dhe Esbatët kanë qenë çifutë ose të krishterë?!” Thuaju: “A jeni ju më të ditur apo Allahu? E ku ka më të padrejtë se ata që e fshehin të vërtetën që u është dhënë prej Allahut?! Allahu nuk është i pavëmendshëm ndaj asaj që bëni ju.”.

141. Ai ishte një popull që shkoi. Atyre u takon ajo që fituan dhe juve ju takon ajo që keni fituar. Ju nuk jeni përgjegjës për gjërat që kanë bërë ata.

Shpjegimi i ajeteve

- “Thuaju: “A kërkonti të polemizoni me ne për Allahun” - Polemika (*el mehâxhxhetu*) është një diskutim që zhvillohet mes dy palëve, për çështje mbi të cilat ata kanë mendime të ndryshme. Secila palë synon që të vërtetojë tezën e vet dhe të hedhë poshtë tezën e tjetrit, duke bërë maksimumin në grumbullimin e argumenteve dhe në trajtimin e tyre. Është e domosdoshme që polemika të zhvillohet në mënyrën më të mirë dhe më paqësore. Gjatë saj, duhet synuar ndjekja e rrugës më të shkurtër për të hedhur poshtë qëndrimin e gabuar dhe për ta udhëzuar palën tjetër në qëndrimin e saktë. Polemikën kanë edhe një qëllim tjetër. Nëpërmjet tyre, u shpalosen faktet kryeneçëve, të cilët, me polemikat e tyre, nuk kanë për qëllim të zbulojnë të vërtetën, dhe kështu atyre u hiqet mundësia

për t’u justifikuar para Krijuesit. Ata nuk do të mund të thonë se nuk e dinin. Polemikë e frytshme dhe e dobishme është ajo nëpërmjet së cilës kërkohet qartësimi i së vërtetës dhe hedhja poshtë e të gabuarës. Ndërsa çdo polemikë që nuk e ka këtë qëllim, është thjesht tregues mendjemadhësie dhe dëshire për të shfaqur vetveten. Të tilla polemika nuk kanë mirësi, por ato sjellin veçse të këqija. Ithtarët e Librit pretendonin se ishin të përzgjedhurit e Zotit. Ata thonin se askush tjetër nuk i meritonte mirësitë e Zotit, pasi ata ishin të zgjedhurit e Tij, por Allahu i Lartësuar sqaron se ky qe një pretendim i kotë dhe i pabazuar.

- “...kur Ai është Zoti ynë dhe Zoti juaj?!” – Pra, nëse Zoti i të gjithëve është vetëm një, atëherë çfarë argumenti keni ju për të vërtetuar se Ai është vetëm Zoti juaj? A keni fakte që tregojnë se Ai përkujdeset veçse për ju? E vërteta është se të gjithë jemi të barabartë para Tij. Ndryshimi qëndron vetëm në veprat që ne bëjmë për Të.

- “Ne përgjigjemi për veprat tona, e ju përgjigjeni për veprat tuaja.” – Domethënë, secili prej nesh kryen punë me të cilat dallohet prej tjetrit. Allahu i Lartësuar i sheh veprat e secilës palë, ndërkohë që të dyja palët janë të barabarta para Zotit, përse i përket llogaritjes së këtyre veprave. Të dyja palët kanë një Zot të vetëm dhe të dyja ato kryejnë punë, nëpërmjet të cilave kërkojnë të afrohen te Zoti i tyre. Atëherë, ku qëndron ndryshimi mes dy grupeve? Ata që mëtojnë se ka ndryshim, duhet të sjellin argumente, ose, në të kundërt, kemi të bëjmë vetëm me një tezë të pavërtetuar, e cila nuk meriton vëmendje. Në fakt, ajo është veçse shprehje e mendjemadhësisë së tyre. I vetmi kriter dallues mes krijesave është sinqeriteti që ato tregojnë në adhurimin e Zotit të tyre. Të zgjedhurit e Zotit janë vetëm ata që pasojnë mësimet e vërteta të Tij dhe që e adhurojnë Atë si një të vetëm, me mënyrën që Ai e ka sqaruar nëpërmjet Profetit të Tij. I

Lartësuar e tregon këtë cilësi të të përzgjedhurve, kur thotë:

- **“Ne vetëm Atij ia përkushtojmë adhurimet tona.”** – Të tillë janë të përzgjedhurit e Zotit. Ky është dallimi mes miqve të Rrahmanit dhe miqve të Shejtanit: sinqeriteti. Në varësi të kësaj vetie zhvillohen cilësitë e tjera të të dyja grupeve. Secila palë duket nga veprat që kryen. Siç u tha më lart, në këtë ajet jepet një mësim i mirë për metodën se si duhet të zhvillohet një polemikë. Kështu, gjatë saj, është e këshillueshme që të nxirren të përbashkëtat dhe të kundërtat e diskutuesve. Në këtë mënyrë, do të arrihet që, për të përbashkëtat, të bihet dakord, ndërsa për të kundërtat do të diskutohet me argumente të shëndosha, derisa të gjendet zgjidhja e duhur dhe e vërteta.

- **“A po thoni se Ibrahim, Ismaili, Is’haku, Jakubi dhe Esbatët kanë qenë çifutë ose të krishterë?”** - Ky qe një tjetër pretendim i tyre. Ata thoshin se të gjithë këta profetë kanë qenë predikues të fesë së tyre. Allahu i Lartësuar e hedh poshtë këtë pretendim të gënjeshtërt, duke thënë:

- **“Thuaju: “A jeni ju më të ditur apo Allahu?”** - Allahu i Lartësuar thotë në suren Al Imran, ajetet 64-67: “Thuaju: “O ithtarë të Librit! Ejani në një fjalë të përbashkët, mes nesh dhe mes jush: “Të mos adhurojmë asnjë tjetër, përveç Allahut e të mos i bëjmë Atij shok në adhurim! Të mos e konsiderojmë njëri-tjetrin si zota përveç Allahut!” E në qoftë se ata refuzojnë, thuaju: “Dëshmoni se ne jemi muslimanë (të nënshtruar ndaj Tij)!” O ithtarë të Librit! Pse po polemizoni me ne rreth Ibrahimit, kur Teurati dhe Ungjilli janë shpallur pas tij?! A nuk e kuptoni? Ja, ju polemizoni për atë që keni njëfarë njohurie. Po përse polemizoni për atë për të cilën s’keni kurrfarë dijenie? Është vetëm Allahu Ai që e di (dhe e shpall) të vërtetën, kurse ju nuk e dini. Ibrahim nuk ishte as çifut, as i krishterë, por ai ishte në besimin e vërtetë (në një Zot të vetëm). Ai ishte musliman (i nënshtruar ndaj Zotit) dhe nuk

ishte idhujtar.”Kurse ata thoshin që Ibrahim ishte çifut ose i krishterë. E kështu, të drejtë kishin ose ata, ose Allahu i Lartësuar; nuk ka mundësi të tretë për këtë çështje. Atëherë, përgjigjja është aq e qartë dhe e sigurt, saqë është e panevojshme të citohet. Kjo është njëllë si t’i përgjigjesh pyetjes: “Nata është më e shndritshme apo dita?” Ose: “Më i nxehtë është zjarri apo uji?” Ose: “Idhujtaria është më e mirë apo teuhidi?”. Përgjigjja e këtyre pyetjeve është, pra, shumë e qartë dhe e sigurt. Edhe ata vetë e dinin shumë mirë se Ibrahim dhe të gjithë profetët që ata numëruan, nuk ishin as çifutë, as krishterë. Por, pavarësisht nga kjo, ata e fshehën këtë fakt të vërtetë, që është si drita e diellit. Prandaj i Lartësuar thotë më tej:

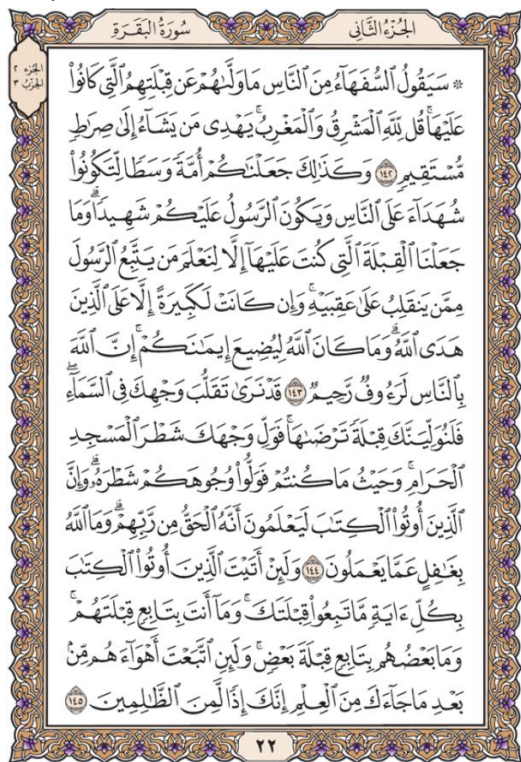
- **“E ku ka më të padrejtë se ata që e fshehin të vërtetën që u është dhënë prej Allahut?!”**-E vërteta e pakundërshtueshme gjendej mes librave të dhënë prej Zotit. Ata duhej ta respektonin këtë të vërtetë dhe ta nxirnin në pah atë. Por ata, jo vetëm që e fshehën, por vazhdojnë të mbrojnë me forcë të kundërtën e saj. Krimi i tyre ishte i shumëfishtë, sepse ata:

- Së pari, e fshehën të vërtetën, duke mos u folur njerëzve rreth saj.

- Së dyti, shfaqën të kundërtën e të vërtetës, domethënë mashtrimin.

- Së treti, ata i ftonin të tjerët që ta besonin mashtrimin si të vërtetë, duke i penguar në këtë mënyrë ata prej së vërtetës së sigurt prej Zotit. Kjo është padrejtësia më e madhe që mund t’u bëhet krijesave. Për këtë arsye, ata do të meritojnë ndëshkimin, siç thotë i Lartësuar:

- **“Allahu nuk është i pavëmendshëm ndaj asaj që bëni ju”.** – Kuptimi: Ai e ka ruajtur me saktësi çdo vepër të tyren dhe e ka bërë gati “shpërblimin” për ta. Ndëshkimi më i rëndë është ai i përgatitur për krimet e tyre. Zjarri është vendi më i keq dhe më i tmerrshëm që është përgatitur për të padrejtët dhe mizorët. Ky është stili i mrekullueshëm i Kur’ânit, që, pasi përmend veprat e krijesave të cilat kërkojnë shpagim

të merituar, vijon menjëherë të tregojë dy cilësi të Krijuesit: dijen dhe pushtetin e Tij për gjithçka. Kjo mënyrë nxit shpresën, por edhe frikën. Ajo nxit dëshirën për të bërë vepra të mira dhe për t'iu larguar veprave të këqija. Përmendja e këtyre cilësive është tregues edhe për diçka tjetër: çdo dispozitë e ligjësuar prej Zotit dhe çdo shpërblim për to në dynja dhe në ahiret, vjen si rrjedhojë e emrave, cilësive dhe veprave të Zotit. Me fjalë të tjera, emrat, cilësitë dhe veprat e të Madhërishmit nënkuptojnë që duhet të ekzistojnë si dispozitat e sjella në këtë jetë prej Krijuesit të botës, ashtu edhe shpërblimet dhe shpëtimet që lidhen me zbatimin ose jo të këtyre dispozitave. Asgjë nuk del jashtë domethënies së emrave, cilësive dhe veprave të mrekullueshme të Zotit të gjithësisë. Pastaj thotë i Lartësuar:

- **“Ai ishte një popull që shkoi. Atyre u takon ajo që fituan dhe juve ju takon ajo që keni fituar. Ju nuk jeni përgjegjës për gjërat që kanë bërë ata.”** - Këto ajete u sqaruan edhe më sipër, por Allahu i Lartësuar i përsërit me qëllim që askush të

mos e lidhë shpëtimin e vet me krijesat ose me faktin që është pasardhësi i këtij apo i atij njeriu të mirë. Çdokush do të merret në përgjegjësi për punët e veta, jo për të parët e tij. Askush nuk do të përjetojë shpërblimin apo ndëshkimin që meriton tjetri. I vetmi kriter përzgjedhjeje tek Allahu janë veprat e mira, sipas mësimëve të sjella nga profetët. Prejardhja e njeriut nuk e ndihmon atë në marrjen e shpërblimit apo të ndëshkimit.

Ajetet 142 – 143

142. Njerëzit mendjelehtë do të thonë: “Çfarë i ktheu ata (muslimanët) prej Kibles së mëparshme?” Thuaju: “Të Allahut janë Lindja dhe Perëndimi. Ai udhëzon në rrugën e drejtë atë që do”.

143. Dhe kështu, Ne ju bëmë ju një popull të ekuilibruar, për të qenë dëshmitarë (Ditën e Gjykimit) për popujt. Edhe i Dërguari ka për të qenë dëshmitar për ju. Dhe Ne e ndryshuam Kiblen nga e cila ti drejtoheshe vetëm për t'u dalluar ata që pasojnë sinqerisht të Dërguarin, nga ata që kthehen pas. Vërtet, kjo provë që e rëndë, por jo për ata që Allahu i ka udhëzuar. Dijeni se Allahu nuk jua humb kurrë besimin (namazin) tuaj. Vërtet, Allahu është Përdëllimtar dhe Mëshirëplotë me njerëzit.

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete përmbajnë disa çështje. Në to përmendet një prej mrekullive të Profetit (s.a.u.s.). Ato përmbajnë gjithashtu një ngushëllim, i cili i qetësoi zemrat e besimtarëve. Ajetet tregojnë kundërshtimin e qafirëve ndaj caktimit të Zotit dhe urdhrave të Tij, si edhe përgjigjen ndaj këtij kundërshtimi me tri pika. Në ajete paraqiten cilësitë e atyre që kundërshtojnë ligjet e Zotit, nga njëra anë, si edhe cilësitë e atyre që i pranojnë plotësisht këto ligje, nga ana tjetër. Allahu i Lartësuar në këto ajete flet për një kategori njerëzish, të cilët i quan ‘*sufehâ*’ -mendjelehtë. Këta mendjelehtë kundërshtojnë dispozitat e shpallura prej Allahut të Lartësuar. *Sufehâ* quhen ata të cilët nuk dinë të dallojnë se çfarë është e mirë dhe çfarë është e keqe për ta. Madje,

ata janë aq të paqëndrueshëm dhe të nxituar, saqë për hir të gjërave më të ulëta, janë gati të shesin të mirat më të mëdha që mund të ketë një njeri. Njerëzit mendjelehtë për të cilët flet ajeti janë çifutët, të krishterët dhe të gjithë ata që kundërshtojnë dispozitat e shpallura nga Zoti. Në rastin konkret, kundërshtimi ishte për shkak të ndryshimit të Kiblës. Gjatë kohës kur jetonin në Mekë, muslimanët ishin të urdhëruar të drejtoheshin për nga Xhamia e Shenjtë në Palestinë, kur ata falnin namazin. Po kështu vazhduan të faleshin edhe pas emigrimit në Medinë, për afro një vit e gjysmë. Në këtë caktim të Tij, Allahu i Lartësuar kishte fshehur mjaft urtësi, disa prej të cilave do të tregohen më poshtë. Një vit e gjysmë pas vajtjes në Medinë, Allahu i Lartësuar, me urtësinë e Tij, i urdhëroi besimtarët që të drejtoheshin për nga Qabja. Allahu i Lartësuar i lajmëroi besimtarët se mendjelehtët patjetër që do ta kundërshtonin urdhrin e Tij, duke thënë:

- **“Njerëzit mendjelehtë do të thonë: “Çfarë i ktheu ata (muslimanët) prej Kibles së mëparshme?”**” – Pra, cili që shkak që muslimanët e ndryshuan Kiblën nga Bejtul Mukadesi, Xhamia e Shenjtë në Palestinë, në drejtim të Qabesë? Çfarë i shtyu ata të bënë këto ndryshime? Kjo pyetje e tyre shprehte kundërshtim të hapur dhe pakënaqësi ndaj caktimit të Zotit dhe ndaj ligjeve të shpallura prej Tij. Ajo që një shprehje e poshtë e mosmirënjohjes ndaj dhuratave dhe mirësive të falura prej Allahut Bujar dhe të Urtë. Por Allahu i Madhëruar i qetësoi besimtarët, fillimisht, duke i paralajmëruar ata për fjalët që do të dëgjonin prej mendjelehtëve. Ai u tregoi se të tilla fjalë kundërshtuese buronin veçse prej njerëzve mendjelehtë, të paditur dhe të pafë. Urdhrat e Zotit i kundërshtojnë veçse mendjecekëtit. Kështu, nuk ia vlen që të shqetësohesh për hir të këtyre mendjelehtëve. Të urtët dhe të diturit nuk duhet të merakosen për fjalët e atyre, sepse është shumë e qartë se nga vijnë ato. Ky ajët tregon, pra, se urdhrat dhe dispozitat e

shpallura prej Allahut i kundërshtojnë veçse ata që janë mendjelehtë, injorantë dhe inatçorë. Ndërsa të diturit, të urtët, të udhëzuarit dhe besimtarët i pranojnë pa mëdyshje këto urdhra dhe dispozita. Ata jo vetëm që i pranojnë, por edhe nënshtrohen plotësisht për zbatimin e tyre. I Lartësuarit thotë në suren Ahzabë, ajeti 36: “Kur Allahu ose i dërguari i Tij kanë vendosur për një çështje, nuk i takon (*nuk i lejohet*) besimtarit dhe besimtares që të gjejnë ndonjë gjykim tjetër në të. Kush e kundërshton Allahun dhe të dërguarin e Tij, është në rrugë krejt të gabuar.” Dhe thotë në suren Nisa, ajeti 65: “Për Zotin tënd, jo. Ata nuk janë besimtarë, përderisa nuk të zgjedhin ty për të gjykuar në konfliktet mes tyre dhe pastaj të mos ndiejnë kurrfarë pakënaqësie nga gjykimi yt, por të të binden sinqerisht.” Dhe thotë në suren Nur, ajetet 51, 52: “Kur besimtarët ftohen, që ndërmjet tyre të gjykojë Allahu dhe i dërguari i Tij, e vetmja fjalë që thonë, është: “Dëgjuam dhe bindemi.” Ata janë të shpëtuarit. Kush i bindet Allahun dhe të dërguarit të Tij dhe kush ka frikë Allahun dhe i përmbahet udhëzimit të Tij, - ata do të jenë fitimtarët (*që do të arrijnë çdo të mirë*).” Duke i përshkruar ata si “mendjelehtë”, është e panevojshme që t’i jepet ndonjë përgjigje pyetjes së tyre të kotë. Nuk ia vlen që atyre t’u kushtohet vëmendje më shumë se kaq. Megjithatë, edhe në këtë rast, Allahu i Lartësuar nuk do të lejonte që ky dyshim dhe kundërshtim i hedhur prej *sufehâ*-ve të kalonte pa u sqaruar dhe pa përgjigje. Allahu i Lartësuar e bëri këtë, me qëllim që në zemrat e njerëzve të mos mbetej asnjë lloj paqartësie. Ai thotë:

- **“Thuaju: “Të Allahut janë Lindja dhe Perëndimi.** - Kështu pra, nëse Lindja dhe Perëndimi janë pronë e Allahut, atëherë kjo do të thotë që nuk ka asnjë drejtim tjetër në gjithësi që të mos jetë pronë e Tij. Edhe udhëzimi për të kuptuar të vërtetën është në dorën e Tij. Ai udhëzon në rrugën e drejtë kë dëshiron. Ndryshimi i Kiblës është, gjithashtu, udhëzim i urtë i dhuruar prej Tij,

që ju njerëz të faleni drejt Kiblës së babait tuaj, Ibrahimit (a.s.). Atëherë, kur çështja qëndron kështu, përse kundërshtojnë ata? Përse e kundërshtojnë urdhrin për t'u drejtuar në njërin nga kahet që është, gjithsesi, pronë e Allahut të Lartësuar? Vetëm fakti që drejtimi i ri i faljes, sikurse të gjitha drejtimet e tjera, është pronë e Allahut, do të mjaftonte që ai të respektohej pa ngurruar. Atëherë, si duhet të veprohet kur dihet se ai vjen si dhuratë nga Allahu i Lartësuar, si një udhëzim drejt rrugës së lumturisë dhe mirësisë?! Përgjigjja është e qartë. Nënshtrimi duhet të jetë i plotë dhe me kënaqësinë më të madhe. Ata që i kundërshtojnë të tilla urdhra i shtyn veçse zilia kundër besimtarëve, për dhuratat dhe mirësitë që Zoti u jep atyre .

- **“Ai udhëzon në rrugën e drejtë atë që do”**. – Sipas kuptimit të drejtpërdrejtë të ajetit, udhëzimi i njerëzve është i kushtëzuar nga dëshira absolute e Allahut të Urtë dhe të Drejtë për t'i udhëzuar ose jo ata. Ky kuptim është tepër i saktë dhe i pakundërshtueshëm. Me fjalë të tjera, nuk ka dyshim se askush nuk mund ta gjejë udhëzimin e drejtë nëse këtë nuk e dëshiron Allahu i Lartësuar dhe i Drejtë. Por ky fakt nuk i bën të pavlefshme shkaqet njerëzore që bëjnë të meritueshëm udhëzimin ose humbjen, sepse si udhëzimi, ashtu edhe humbja e rrugës së drejtë, kanë shkaqe që i bëjnë të meritueshme ato. Vërtet Allahu i Lartësuar udhëzon atë që Ai dëshiron, por këtë e bën në përputhje të plotë me urtësinë dhe drejtësinë e Tij. Po me urtësinë dhe drejtësinë e Tij, Ai i lë në humbje ata që dëshiron. Nëse robi i zbaton dhe u nënshtrohet shkaqeve që të çojnë në udhëzim, atëherë Allahu i Lartësuar, me urtësinë, dijen dhe drejtësinë e Tij, i jep sukses atij për të ecur në rrugën e udhëzimit. E njëjta gjë vlen edhe për devijimin. Ajetet e Kur'ânit shpjegojnë njëri-tjetrin. Kështu, në një prej tyre thuhet: “Allahu fton për në Shtëpinë e Paqes (*Xhenet*) dhe udhëzon në rrugë të drejtë atë që Ai dëshiron. Atyre, që bëjnë vepra të

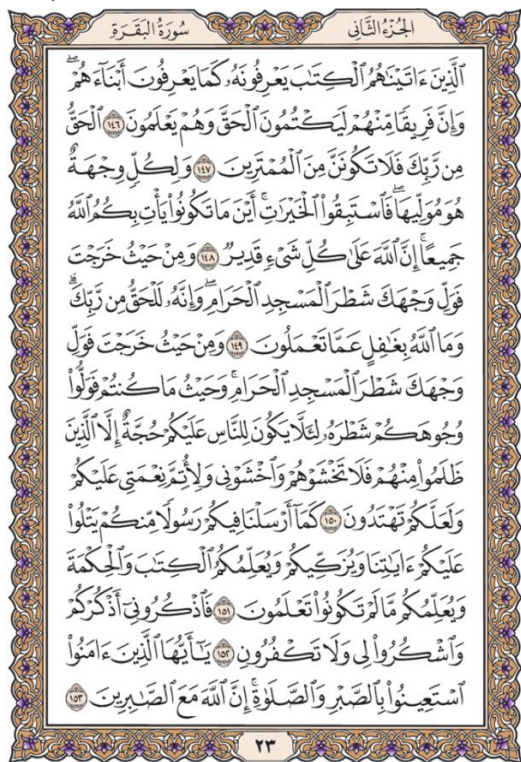
mira u takon e mira, madje edhe më shumë. Fytyrat e tyre nuk i mbulon pluhuri i zi e as nënçmimi. Ata janë banorë të Xhenetit. Ata do të jenë atje përjetësisht. Për ata që bënë të këqija, (*le ta dinë se*) dënimi i të keqes është aq sa e keqja. Ata do t'i mbulojë poshtërimi. Ata nuk mund t'i mbrojnë kush nga Allahu. Fytyrat e tyre do të jenë sikur t'i ketë mbuluar një pjesë nga terri i natës. Ata janë banorë të Zjarrit. Ata do të jenë atje përjetësisht.” [Junus 25-27]. Diku tjetër, Allahu thotë: “Thuaj: “A ka ndonjë prej idhujve tuaj që ta drejtojë ndonjë të humbur tek e Vërteta? Thuaj: “Vetëm Allahu udhëzon për tek e Vërteta. Atëherë, a është më e drejtë të shkohet pas atij që udhëzon për tek e Vërteta, apo pas atij që nuk mund të udhëzojë, vetëm nëse udhëzohet prej dikujt tjetër? Atëherë ç'është me ju, si gjykoni kështu?!” Shumica e tyre pasojnë veçse hamendësim; por hamendësimi nuk është asgjë ndaj së vërtetës. Allahu di gjithçka që ata bëjnë.” [Junus 35-36]. Allahu thotë gjithashtu: “Beto hem për natën, që me errësirë mbulon gjithësinë, për ditën, kur ajo shkëlqen dhe për Atë që krijoi mashkullin e femrën. Vërtet, veprat tuaja janë të ndryshme. Atij, që jep dhe ruhet, që e beson me bindje të plotë më të mirën, Ne do t'ia lehtësojmë atij rrugën drejt shpëtimit. Atij që tregohet koprrac dhe e ndien veten të panevojë (*për Zotin*), dhe që mohon më të mirën, Ne do t'ia lehtësojmë atij rrugën drejt dënimit. Pasuria nuk do t'i bëjë dobi, kur ai të shkatërrohet. Është detyra Jonë udhëzimi. Vetëm e Jona është Bota tjetër edhe kjo.” [Lejl 1-13]. Në ajetet e mëposhtme, Allahu i Lartësuar tregon shkakun e udhëzimit të këtij umeti (muslimanëve) në gjithçka të mirë dhe të drejtë:

- **“Dhe kështu, Ne ju bëmë ju një popull të ekuilibruar...”** – Kuptimi: Ju bëmë të ekuilibruar, ju mbushëm me mirësi, e kështu ju shpëtuam. Ekstremet janë gjithmonë në rrezik, dhe ky është një fakt. Ndërsa muslimanët Allahu i Lartësuar i ka udhëzuar të gjejnë ekuilibrin e artë në të

gjitha çështjet, të fesë apo të jetës qofshin. Kështu për shembull, nëse flasim për qëndrimin ndaj profetëve, ata i qëndrojnë besnikë mesit të artë. Ata nuk e teprojnë në lëvdimin dhe madhërimin e tyre, sikurse bëjnë krishterët, të cilët e konsiderojnë Isain si Zot dhe si bir të Zotit. Por ata as nuk tregohen të padrejtë, duke shpërfillur profetët e duke shkuar në ekstremin tjetër, sikurse vepruan çifutët, të cilët mohuan shumë profetë dhe shumë të tjerë i vranë. Muslimanët i besojnë të gjithë profetët, pa dallim, duke mos lejuar asnjë prishje të ekuilibrit të caktuar nga Zoti i gjithësisë. Ata i besojnë profetët ashtu sikurse janë në të vërtetë: si njerëz, si krijesa, si adhures të Zotit të tyre, të cilët përçonin mesazhin e Tij ndër njerëz. Edhe ligjet që ata zbatojnë në jetën dhe në fenë e tyre janë të ekuilibruar, sepse ato nuk janë të ashpra dhe të vështira, sikurse janë ato të çifutëve. Por, nga ana tjetër, muslimanët nuk lejohen të kalojnë në ekstrem, duke i shpërfillur këto ligje, sikurse bëjnë krishterët, që pothuajse nuk kanë kufij që t'u përmbahen. Çifutët, sipas ligjit të tyre, lejohen të falen veçse nëpër sinagogat e tyre. Po sipas fesë së tyre, papastërtia në rroba nuk mund të pastrohet me ujë. Atyre iu bënë të ndaluara shumë nga ushqimet e mira, si ndëshkim për poshtërsitë e tyre. Ky është njëri ekstrem. Ndërsa në ekstremin tjetër qëndrojnë të krishterët, të cilët nuk njohin ndonjë gjë si të papastër apo të ndaluar. Ata lejojnë gjithçka që ka kjo botë. Ndërsa të ekuilibruarit janë të tillë në të gjitha çështjet e fesë dhe të jetës. Allahu i Lartësuar u ka lejuar atyre çdo gjë të pastër, të dobishme dhe të mirë, qofshin këto në ushqime, pije, veshje apo në marrëdhëniet ndër njerëzore. Ai u ka ndaluar atyre veçse gjërat që janë të papastra, të dëmshme dhe të këqija. Ky popull (muslimanët) ka fenë më të ekuilibruar dhe moralin më të lartë. Veprat e tyre kanë vetëm një synim: përmirësimin. Allahu i Lartësuar i dhuroi këtij populli dituri, butësi, drejtësi dhe mëshirë, në atë masë që nuk ia ka dhuruar asnjë bashkësie

të mëparshme. Allahu i Lartësuar i bëri muslimanët një popull të ekuilibruar në drejtësinë dhe urtësinë e tyre, për një arsye të caktuar, siç e thotë në vijim:

- **“...për të qenë dëshmitarë (Ditën e Gjykimit) për popujt...”** - Për shkak të drejtësisë dhe urtësisë së tyre të madhe, ata do të dëshmojnë për popujt e tjerë dhe kurrë nuk do të ndodhë e kundërta. Ata që ky popull i quan “të pranuar tek Zoti”, ata do të jenë vërtet të tillë. Ndërsa ata të cilët janë “të papranueshëm” në gjykimin e muslimanëve, ata do të jenë të tillë edhe për Allahun e Lartësuar. Dikush mund të thotë: Si mund të pranohet dëshmia e njëres palë për tjetrën, kur ato do t'i nënshtrohen të dyja të njëjtit gjykues? Aq më tepër që gjykimi i njëres palë kundër tjetres është i papranueshëm, kur ato janë në konflikt me njëra tjetrën. Atëherë, si është e mundur që, Ditën e Gjykimit, do të pranohet gjykimi i muslimanëve kundër popujve të tjerë? Përgjigja: Është e vërtetë që, gjykimi i ndërsjelltë i palëve në konflikt me njëra-tjetrën nuk lejohet dhe nuk merret në konsideratë. Por kjo ndalesë vlen vetëm për rastet kur të dyja palët janë të akuzuara dhe të përlyera. Ndërsa kur njëra palë nuk është e akuzuar apo e përlyer, çështja ndryshon. Kështu shpjegohet edhe dëshmia e umetit islam Ditën e Gjykimit. Duke qenë se muslimanët janë të pajisur me drejtësi dhe dituri, ata e meritojnë që të gjykojnë dhe të dëshmojnë për popujt e tjerë, sepse kushte të dëshmisë dhe gjykimit janë që ato të kryhen me dije dhe me drejtësi. Si rrjedhojë, ato do të jenë të pranueshme Ditën e Gjykimit. Nëse dikush do ta kundërshtonte këtë gjykim dhe do të kërkonte ndonjë argument për drejtësinë e këtij umeti (muslimanëve) në dëshminë e tyre, Allahu i Lartësuar e ka plotësuar edhe këtë kërkesë. Për të gjykuar dhe dëshmuar mbi drejtësinë dhe dijën e muslimanëve, Ai ka zgjedhur dëshmitarin më të ditur dhe më të drejtë, krijesën më të mirë, Profetin e fundit, Muhamedin (a.s.):

- **“Edhe i Dërguari ka për të qenë dëshmitar për ju.”** - Ndër dëshmitë e këtij umeti ndaj popujve të tjerë, mund të përmendim se, Ditën e Gjykimit, Allahu i Lartësuar do t'i pyesë profetët: A e përçuat mesazhin Tim ndër popujt tuaj? Ata, sigurisht, do të përgjigjen se e kryen detyrën e ngarkuar. Por, kur Allahu i Lartësuar do t'i pyesë popujt në të cilët ata u dërguan si profetë, popujt do ta mohojnë këtë fakt. Ata nuk do ta pranojnë që profetët e përcollën mesazhin e Zotit. Atëherë, profetët do të kërkojnë dëshminë e popullit të fundit, muslimanëve, të cilët do të dëshmojnë se çdo profet e kreu me përkushtim dhe totalisht detyrën e ngarkuar prej Allahut. Për vërtetësinë dhe saktësinë e kësaj dëshmie, do të dëshmojë edhe Profeti i umetit të fundit, Muhamedi (s.a.u.s.). Ky ajet provon se mendimi unanim i këtij umeti është argument i sigurt, i tillë që është detyrë të besohet, të pranohet dhe të zbatohet. Ky umet nuk mund të bjerë në pajtueshmëri mendimi për diçka të gabuar. Ai nuk mund të pranojë një gjë të gabuar si

të saktë, sepse Allahu i Lartësuar e ka cilësuar atë si *“ueseta”* (të ekuilibruar) në dije dhe drejtësi. Nëse muslimanët do të binin të gjithë në konsensus për diçka të gabuar, atëherë nuk do të meritonin të quheshin të tillë. Këtë qëndrim e përforcon edhe fjala e Allahut të Madhëruar: “...për të qenë dëshmitarë (*Ditën e Gjykimit*) për popujt”. Nëse ky umet dëshmon se diçka është hallall apo haram, sipas gjykimit të Zotit, atëherë kjo dëshmi është e pakundërshtueshme, sepse ata janë të pagabueshëm në këtë drejtim. Muslimanët janë të pagabueshëm në qëndrimet e tyre unanime, sepse përndryshe nuk do të meritonin të përzgjidheshin që të dëshmonin mbi të gjithë popujt e tjerë. Nga ky ajet mësojmë, gjithashtu, se dëshmia, gjykimi dhe dhënia e fetvave janë të papranueshme, nëse ai që i kryen nuk e gëzon cilësinë *“adâle”* ⁴.

- **“Dhe Ne e ndryshuam Kiblen nga e cila ti drejtoheshe...”** – Fjala është për kiblën e parë, që ishte drejt Xhamisë së Shenjtë në Palestinë. Sigurisht që ky vendim kishte urtësi në vetvete. Allahu i Lartësuar ka dituri absolute dhe nuk ka nevojë që, për të ditur diçka, të provokojë krijesat që ta shfaqin atë të cilën e mbajnë të fshehur brenda shpirtit të tyre. Ai i sjell sprovat me qëllim që krijesat ta shfaqin qëndrimin që e mbajnë të fshehur dhe, në këtë mënyrë, të bëjnë të meritueshëm shpërblimin ose ndëshkimin e Tij. Allahu i Lartësuar nuk do të gjykonte kurrë për të dhënë shpërblime dhe ndëshkime, duke u bazuar thjesht në dijen e Tij absolute për të fshehtat. Shpërblimi ose ndëshkimi janë të lidhur ngushtë me veprat, të cilat shfaqen dhe lënë gjurmë. Kjo është drejtësia absolute e të Madhërishtit. Ai ndëshkon veçse pas sqarimit të argumenteve dhe qartësisht të së vërtetës nga ana e Tij. Ai nuk ndëshkon thjesht dhe vetëm duke u bazuar në dijen e Tij të fshehtë rreth krijesave, por sipas veprave të kryera prej tyre, pasi kështu ato nuk do të kenë asnjë justifikim para Krijuesit. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...vetëm për t'u dalluar ata që pasojnë sinqerisht të Dërguarin, nga ata që kthehen pas...”** – Domethënë, për t'u dalluar qartë ata që e pasojnë rrugën e Profetit, pasi e njohën mirë atë. Njeriu e ka detyrë që, pasi ta ketë njohur të vërtetën, ta pasojë atë rigorozisht në të gjitha rastet, sepse ai është thjesht një krijesë, e cila duhet me domosdo t'i nënshtrohet ligjeve të Krijuesit të saj dhe të zbatojë urdhrat e Tij. Aq më tepër që, edhe në librat e para të Zotit sqarohet qartë që Profeti i fundit do të drejtohej nga një kah tjetër për të kryer faljen e namazit dhe, më konkretisht, drejt Qabes. Ai që realisht e kërkon rrugën e drejtë nuk ia lejon vetes që të mos bindet dhe të mos pasojë të vërtetën e sigurt. Përkundrazi, argumentet ia shtojnë edhe më shumë atij besimin dhe bindjen ndaj Profetit të fundit të Allahut. Ndërsa ata që ia kthejnë shpinën të vërtetës së qartë dhe të sigurt, duke ndjekur pasionin dhe mendjemadhësinë e vet, pa dyshim që do të zhyten edhe më shumë në mosbesimin e tyre. Më shumë do të çoroditen e turbullohen. Të tillët, si fatkeqë e të pashpresë, vazhdimisht do të sjellin argumente të pabaza dhe të pafaktuara. Justifikimet e tyre do të jenë gjithmonë të ndërtuara mbi dyshime e hamendësi.

- **“Vërtet, kjo provë qe e rëndë,”** - Kjo dispozitë për ndryshimin e Kiblës ishte shumë e vështirë për t'u pranuar. I Madhëruari thotë se ajo ishte sprovë e madhe.

- **“...por jo për ata që Allahu i ka udhëzuar”** - Ai i ka udhëzuar ata që ta kuptojnë drejt se kjo dispozitë është një mirësi e madhe nga Zoti i tyre. Kjo është një mirësi, ndaj së cilës duhet të tregohesh mirënjohës. E si të mos tregohesh mirënjohës ndaj Allahut të Lartësuar, kur Ai na drejtoi drejt kësaj Shtëpie madhështore, të cilën e dalloj mbi të gjitha vendet e tjera. Vizita e kësaj Faltoreje për haxh dhe umre është një nga kushtet e Islamit dhe shkak për fshirjen e të gjitha gjynaheve të robit. Këto mirësi e lehtësojnë shumë pranimin,

madje me kënaqësi, të dispozitës së zbritur prej Allahut të Lartësuar. Ndërsa të tjerët, të cilët nuk janë udhëzuar të kuptojnë mirësitë që fsheh kjo dispozitë, sigurisht që do ta kenë të vështirë t'i përballojnë ndryshime të tilla kaq të mëdha. Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“Dijeni se Allahu nuk jua humb kurrë besimin (namazin) tuaj”.** - Është e pamundur të mendohet një gjë e tillë për Allahun e Lartësuar. Është jashtë çdo mundësie që Allahu t'ua humbasë dhe t'ua çojë dëm veprat dhe besimin e të mirëve. Ky është një përgëzim shumë i madh për këdo që Allahu i Lartësuar e ka begatuar me besim të sinqertë dhe me fenë Islame: Ai do t'ia mbrojë besimin dhe do ta ruajë nga devijimi. Ruajtja që jep Allahu i Lartësuar në këtë aspekt është dy llojesh:

1. Që adhuresi të mos e humbasë besimin e tij prej shumë faktorëve që e shkaktojnë një gjë të tillë, siç janë, për shembull, sprovat, fatkeqësitë, dëshirat apo pasionet e shfrenuara.

2. Ndërsa lloji i dytë i ruajtjes së Allahut të Lartësuar është suksesi që Ai i jep adhuresit për ta shtuar e plotësuar imanin e tij. Ai i jep sukses atij të cilit dëshiron t'ia ruajë imanin besimin, duke i krijuar çdo mundësi për këtë gjë. Ashtu sikurse e udhëzon që të gjejë rrugën e besimit fillimisht, në të njëjtën mënyrë e ndihmon që ta përsosë dhe ta ruajë atë më tej, të pacënuar. Kësisoj, Allahu e plotëson mirësinë e Tij ndaj adhuresit, duke ia shtuar imanin, por edhe shpërblimin për veprat që kryhen në emër të këtij imani, sepse besimtarin e vërtetë nuk mund ta devijojnë kurrë sprovat, sado të mëdha qofshin ato. Nga Fjala e Allahut të Lartësuar: “Ne e ndryshuam Kiblen nga e cila ti drejtohesh vetëm për t'u dalluar ata që pasojnë sinqerisht të Dërguarin, nga ata që kthehen pas...” dikush mund të kuptojë gabimisht se, sprovat mund të bëhet shkak që, edhe disa besimtarë të kthehen mbrapa dhe të braktisin besimin e tyre. Por Allahu i Lartësuar, në ajetin që vjen më poshtë, e

mohon kategorikisht këtë mendim të gabuar, kur thotë: “Dijeni se Allahu nuk jua humb kurrë besimin (*namazin*) tuaj.”. Kështu, Ai deklaroi që, sprovat, sado të mëdha qofshin, nuk mund ta devijojnë besimtarin dhe nuk mund t’ia humbasin besimin atij. Ky premtim përfshin edhe ata të cilët vdiqën para se të ndryshohej Kibla. Pra, Allahu i Lartësuar nuk do t’ua humbasë besimin edhe asaj kategorie njerëzish, sepse ata nuk bënë gjë tjetër, por veçse zbatuan urdhrat e Allahut dhe të Profetit të Tij. Bindje ndaj Allahut quhet zbatimi i përpiktë i urdhrave të Tij, në çdo kohë qofshin ato. Ky ajat dëshmon, gjithashtu, për saktësinë e mendimit të Ehli Sunetit, se: edhe veprat janë pjesë e imanit, pasi Allahu i ka quajtur punët e gjymtyrëve (*namazin*) “iman”.

- **“Vërtet, Allahu është Përdëllimtar dhe Mëshirëplotë me njerëzit.”** - Allahu i mëshiron shumë njerëzit. Prej kësaj mëshire shumë të madhe është edhe plotësimi i mirësive të Tij ndaj tyre, duke ua ruajtur dhe shtuar besimin që ua dhuron fillimisht. Është pikërisht mëshira e Tij që i dallon ata mbi njerëzit që shtiren si besimtarë dhe mashtrorë. Po prej mëshirës së Tij ishte edhe sprova e mësipërme, nëpërmjet së cilës Ai e shtoi edhe më tepër besimin dhe bindjen e tyre. Me mëshirën e Tij, Ai ua ngriti gradat shumë lart, duke i urdhëruar ata që të drejtoheshin për nga Faltorja më e nderuar që ekziston mbi Tokë, e cila është Qabja.

Ajetet 144 – 145

144. Ne të shohim që e kthen shpesh fytyrën tënde nga qielli. Ne do të të drejtojmë ty nga një Kible që do të të kënaqë. Ktheje pra, fytyrën tënde drejt Xhamisë së Shenjtë (*Qabes*)! Kudo që të jeni (*o besimtarë*), kthejini fytyrat tuaja drejt saj! Ata të cilëve u patëm dhënë Librin e dinë se kjo është e vërteta nga Zoti i tyre. Allahu nuk është i pavëmendshëm ndaj asaj që ata punojnë.
145. Edhe sikur t’u sillje atyre që u është dhënë Libri (*çifutëve dhe krishterëve*) çdo lloj Argumenti, ata nuk do ta pasonin

Kiblen tënde. As ti nuk do ta pasosh Kiblen e tyre. Asnjëra palë nuk do ta pasojë Kiblen e tjetrës. Nëse ti, edhe pas dijesh që të ka ardhur, do të pasojë dëshirat e tyre, atëherë ti do të ishe i padrejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne të shohim që e kthen shpesh fytyrën tënde nga qielli.”** - Profeti (a.s.) e kthente vazhdimisht fytyrën nga qielli, duke pritur me mall dhe dëshirë një urdhër nga Zoti për t’u drejtuar gjatë faljes së namazit për nga Qabja. Allahu i Lartësuar, për të treguar rëndësinë e madhe që i kushtonte Profeti (s.a.u.s.) ndryshimit të Kiblës, thotë që ai kthente fytyrën, dhe jo thjesht vështrimin. Nga dëshira e madhe që kishte për Kiblën e zemrës, Qaben, Profeti (a.s.) nuk hidhte drejt qiellit vetëm shikimin e tij, por kthehej i gjithi me fytyrën e tij, duke pritur me mall urdhrin e Zotit.

- **“Ne do të të drejtojmë ty nga një Kible që do të të kënaqë.”** - Kuptimi: Nga dashuria jote për atë drejtim, Ne do të të drejtojmë me fytyrë nga Qabja. Ky ajat dëshmon për gradën e lartë të Muhamedit (a.s.), sepse Allahu i Lartësuar u kujdes që t’ia përmbushte dëshirën Profetit (s.a.u.s.). Më pas, Allahu i Lartësuar urdhëron qartë për t’u kthyer drejt Qabes:

- **“Ktheje pra, fytyrën tënde drejt Xhamisë së Shenjtë (*Qabes*)!”** – Në fakt, “*el- uexhhu*” quhet pjesa e përparme e trupit të njeriut.

- **“Kudo që të jeni (*o besimtarë*), kthejini fytyrat tuaja drejt saj!”** – Pra, kudo qofshi, në tokë, në det, në lindje, në perëndim, në jug, në veri etj., kthehuni në drejtim të Kiblës madhështore, që është Qabja. Ky ajat është provë që tregon se drejtimi nga Qabja është kusht i domosdoshëm për saktësinë e namazit, farz apo nafile qoftë ai. Nëse është e mundur, duhet që të drejtohesh pikërisht drejt Qabes. Por nëse kjo është krejtësisht e pamundur, atëherë duhet të drejtohesh me përafërsi nga ajo anë. Nga dobitë e ajetit mund të përmendim, se devijimi me trup nga Kibla e

prish namazin, sepse ky drejtim është kusht i domosdoshëm për saktësinë e faljes. Urdhri për të kryer diçka nënkupton që e kundërta e saj të jetë e ndaluar. Pra, kur jemi urdhëruar që të drejtohem nga Kibla, kjo nënkupton se devijimi prej saj gjatë namazit është i ndaluar. Pastaj Allahu i Lartësuar vijon me një fakt shumë të rëndësishëm: Dijetarët e ithtarëve të Librit e dinin shumë mirë se kjo dispozitë e Zotit ishte një e vërtetë e sigurt dhe e pakundërshtueshme.

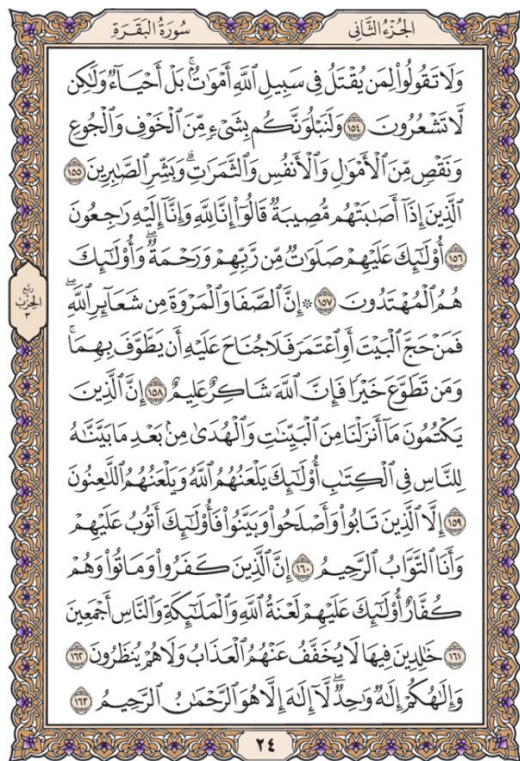
- **“Ata të cilëve u patëm dhënë Librin e dinë se kjo është e vërteta nga Zoti i tyre.”** - Ata e kanë patur të shkruar në librat e tyre se cila do të ishte Kibla e Profetit të fundit, por ata e fshehin dhe e mohojnë një fakt të tillë, për shkak të zilisë që mbush zemrat e tyre. Meqenëse ata e kundërshtojnë të vërtetën për të tilla shkaqe, atëherë nuk ia vlen të shqetësohesh për ta dhe për kundërshtimet e tyre. Njeriu, për nga natyra, shqetësohet për kundërshtimet e të tjerëve ndaj tij, sidomos kur çështjet janë të diskutueshme. Por kur sigurohesh që kundërshtari nuk ka asnjë bazë në kundërshtimet e tij dhe e vërteta qëndron në anën tënde, atëherë nuk ia vlen aspak të shqetësohesh për të. E vetmja gjë që besimtari duhet të presë në të tilla situata është ndëshkimi i merituar për kundërshtimin e padrejtë të tyre. Pra, ndëshkimi mbi të padrejtët pritet të zbresë në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar kërcënon duke thënë:

- **“Allahu nuk është i pavëmendshëm ndaj asaj që ata punojnë.”** - Ai ua ruan me përpikmëri e me drejtësi shënimet për veprat që ata kryejnë, dhe po me drejtësi Ai përgatit shpagimin. Kjo thënie përmban kërcënim për mohuesit e të vërtetës dhe përgëzim, qetësi e kënaqësi për besimtarët e sinqertë, që i përmbahen kësaj të vërtete të ardhur nga Zoti. Nga përkushtimi dhe dëshira e madhe për të udhëzuar krijesat në rrugën e drejtë, Profeti (s.a.u.s.) bënte ç'ishte e mundur që t'i këshillonte ata dhe

t'ua qartësonte të vërtetën. Ai trishtohej shumë kur krijesat nuk i nënshtroheshin urdhrave të Zotit. Mes atyre që mohuan Zotin dhe treguan mendjemadhësi ndaj pasimit të Profetit të Tij, ishin edhe çifutët e të krishterët, që kishin librat e tyre, të cilët ata i lexonin. Ata e dinin të vërtetën, por e mohuan Profetin (s.a.u.s.) me vetëdije. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e njofton Profetin (s.a.u.s.) se:

- **“Edhe sikur t'u sillje atyre që u është dhënë Libri (çifutëve dhe krishterëve) çdo lloj Argumenti, ata nuk do ta pasonin Kiblen tënde.”** – Kuptimi: Çfarëdo argumenti dhe fakti që të sjellësh për të qartësuar dhe vërtetuar fjalën tënde, ata kurrë nuk kanë për të ndjekur drejtimin dhe udhëzimet e tua. Ata kurrë nuk do ta pasojnë rrugën tënde, sepse shkaku i mosbesimit dhe mosbindjes së tyre nuk është padituria për të vërtetën. Ata e njohin shumë mirë të vërtetën, por ata të mohojnë thjesht nga zilia dhe inati kundër teje. Dihet shumë mirë se faktet dhe argumentet vlejné veç për ata që e kërkojnë sinqerisht të vërtetën, por nuk arrijné ta dallojnë atë. Vetëm këta e gjejné rrugën e udhëzimit, pasi u sqarohet e vërteta. Ndërsa për ata që e braktisin me vetëdije të vërtetën, nuk ka shpresa për t'u udhëzuar. Në fakt, ata nuk janë në kundërshtim vetëm me të tjerët, por ata kundërshtohen edhe mes njëri-tjetrit dhe asnjëra palë nuk ka për ta pasuar udhëzimin e ofruar nga pala tjetër.

- **“As ti nuk do ta pasosh Kiblen e tyre. Asnjëra palë nuk do ta pasojë Kiblen e tjetrës.”** – Kuptimi: Kur ata nuk pranojnë udhëzimet e njëri-tjetrit, atëherë si mund të presësh që ata të pasojnë udhëzimet e tua, o Muhamed?! Ata janë armiq ziliqarë e të pabindur. Thënia: “As ti nuk do ta pasosh Kiblen e tyre” është më shprehëse sesa thjesht: “Mos e ndiq rrugën e tyre”, sepse vetë fakti që Profeti (a.s.) ishte kundërshtar i hapur i rrugës së tyre e bënte të pamundur që ai t'i ndiqte ata dhe, si rrjedhojë, ishte e panevojshme që Allahu i Lartësuar ta urdhëronte Profetin dhe t'i thoshte: “Mos e

ndiq rrugën e tyre!”. Gjithashtu, këtu mund të përmendim edhe diçka tjetër. Pas fjalëve: “As ti nuk do ta pasosh Kiblën e tyre”, Allahu i Lartësuar nuk thotë: “...edhe nëse ata të sjellin çdo lloj argumenti”. Kur foli për ta, Allahu i Lartësuar e tha një gjë të tillë, kurse në këtë rast nuk e thotë. Përse? Sepse ithtarët e Librit nuk kanë asnjë argument që të mund të vërtetojë qëndrimin e tyre. Profeti (s.a.u.s.) nuk mund të ishte kurrë pasues i tyre, sepse qe i bindur se ata ishin në humbje. Pasi e vërteta është sqaruar plotësisht dhe me fakte, bëhet e panevojshme që për çdo dyshim të japësh përgjigje. Mjafton të kuptohet qartë e vërteta, dhe çdo gjë që bie ndesh me të është e refuzuar vetvetiu. Megjithatë, edhe sikur të bëhej, do të ishte jo e detyrueshme.

- **“Nëse ti, edhe pas dijës që të ka ardhur, do të pasoje dëshirat e tyre, atëherë ti do të ishe i padrejtë.”** – Këtu Allahu i Lartësuar ka thënë: “Nëse ti, edhe pas dijës që të ka ardhur, do të pasoje dëshirat e tyre (*ehuāhehum*)”, dhe nuk ka thënë “Nëse do të pasoje fenë e tyre”

(*dīnehum*), sepse ajo që kanë ata nuk meriton të quhet ‘fe’, por thjesht dëshira të pabazuara në argumenta nga Zoti. Madje, edhe ata vetë e dinë dhe e pranojnë se rruga që ata ndjekin nuk quhet fe dhe as besim i bazuar në të vërtetën e Zotit. Kush braktis fenë e drejtë të Zotit, domosdo që do të bëhet pasues i nënshtruar i dëshirave dhe pasioneve të tij. Për këtë, thotë i Lartësuari: “A e ke parë atë që, me vetëdije, dëshirat e veta i konsideron si zot?! Allahu, me urtësinë e Tij, e ka humbur atë nga rruga e drejtë, ia ka bllokuar të dëgjuarit dhe zemrën dhe mbi sytë e tij ka vënë perde. Përveç Allahut, kush tjetër mund ta udhëzojë atë?! A nuk e kuptoni?!” [Xhathije 23].

- **“...edhe pas dijës që të ka ardhur...”** - Pra, nëse ndjek dëshirat e tyre pasi të kanë ardhur dija dhe argumentet që vërtetojnë se ti je në rrugën e drejtë dhe ata në të kotën, atëherë:

- **“...atëherë ti do të ishe i padrejtë”** - Edhe pse është përjashtuar më përpara mundësia që Profeti (s.a.u.s.) të ndiqte dëshirat e tyre, kjo thuhet për përforsim, që një gjë e tillë as të mos mendohet. Nëse do të ndodhte e kundërta, ai do të ishte sikurse ata, i padrejtë. E ku ka padrejtësi më të madhe se ta njohësh të vërtetën dhe pastaj ta refuzosh atë! Ku ka padrejtësi më të rëndë se të dish të dallosh të vërtetën nga e kota dhe pastaj t'i japësh përparësi të kotës mbi të vërtetën! Edhe pse në këtë ajet Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit (s.a.u.s.), këto këshilla i drejtohen edhe popullit të tij, umetit musliman. Pra, nëse vetë Profeti (a.s.), me gradat e larta dhe veprat e tij të shkëlqyera, do të quhej i padrejtë po ta bënte një gjë të tillë, atëherë çfarë mund të mendosh për të tjerët poshtë tij?! Kështu pra, muslimanët duhet që t'i largohen rrugës së të humburve dhe të ruhen nga pasimi i çdo udhe të gabuar, përveç asaj të treguar nga Allahu dhe Profeti i tij (a.s.) e cila është e vetmja udhë e drejtë.

Ajetet 146 – 148

146. Ata, të cilëve u kemi dhënë Librin (*çifutët dhe të krishterët*), **e njohin atë** (*Profetin Muhamed*) **ashtu siç njohin bijtë e vet. Por disa prej tyre e fshehin të vërtetën, edhe pse e dinë.**

147. E vërteta vjen nga Zoti yt, prandaj mos u bëj nga ata që dyshojnë!

148. Çdokush ka një drejtim, nga i cili kthehet. Garoni në vepra të mira! Kudo që të jeni, Allahu ka për t'ju tubuar të gjithëve. Allahu është i Plotpushtetshëm për gjithëcka.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata, të cilëve u kemi dhënë Librin** (*çifutët dhe të krishterët*), **e njohin atë** (*Profetin Muhamed*) **ashtu ashtu siç njohin bijtë e vet.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se ithtarët e Librit ishin të sigurt se Muhamedi qe profet i dërguar nga Allahu. Ata e dinin se libri që ai solli ndër njerëz qe, pa dyshim, shpallje e vërtetë nga Zoti i gjithësisë. Ata e njihnin këtë fakt ashtu siç njihnin fëmijët e tyre, të cilët nuk mund t'i ngatërronin me tjetër njeri. Njohja e tyre rreth Muhamedit (s.a.u.s.) ishte aq e sigurt, saqë nuk linte asnjë vend për dyshim.

- **“Por disa prej tyre e fshehin të vërtetën, edhe pse e dinë.”** – Por, pavarësisht nga kjo, shumica e tyre, që parapëlqyen mohimin kundrejt besimit dhe bindjes, i fshehën provat e qarta rreth këtij Profeti të madh, që ndodheshin në duart e tyre. Ata e bënë këtë, edhe pse e dinin se qe një padrejtësi shumë e madhe. I Lartësuarit thotë: “E ku ka më të padrejtë se ata që e fshehin të vërtetën që u është dhënë prej Allahut?! Allahu nuk është i pavëmendshëm ndaj asaj që bëni ju”. [El bekare 140]. Këto fjalë ishin një ngushëllim për zemrën e Profetit (s.a.u.s.) dhe për zemrat e besimtarëve. Ato, gjithashtu, i këshillojnë besimtarët që të jenë të ruajtur nga dyshimet dhe e keqja e atyre të padrejtëve që e fshehin të vërtetën. Nga ky ajet kuptohet se, mes ithtarëve të Librit pati edhe nga ata që nuk pranuan ta fshihnin të vërtetën, pas dijes dhe sigurisë që krijuan rreth Profetit (s.a.u.s.), ashtu siç pati edhe

nga ata që e mohuan këtë të vërtetë nga padija e tyre. Nga kjo rrjedh që, është detyrë për dijetarin e të vërtetës, që ta shfaqë, ta zbulojë dhe ta qartësojë atë, me të gjitha mundësitë, rrugët dhe mjetet e tij. Ai e ka detyrë që t'ua zbukurojë të vërtetën njerëzve të paditur, me qëllim që ata ta pranojnë atë lehtësisht dhe me dëshirë. Dijetari, gjithashtu, duhet të punojë që t'ia çjerrë maskën mashtrimit, duke treguar fytyrën e vërtetë të atyre që e fshehin të vërtetën. Ai duhet që, njerëzve të thjeshtë, t'ua bëjë të shëmtuar dhe të urryer rrugën e mashtrimit, në mënyrë që ata të largohen dhe të ruhen prej saj. Por mashtruesit dhe fshehësit e të vërtetës vepruan të kundërtën e detyrës së dijetarit, prandaj ata u shkatërruan të gjithë: dijetarë dhe injorantë, prijës dhe pasues.

- **“E vërteta vjen nga Zoti yt”** - E çfarë mund ta meritojë këtë emër më shumë sesa kjo Shpallje e mrekullueshme, sesa ai udhëzim i sjellë prej Allahut të Lartësuar nëpërmjet të Dërguarit të Tij? Kjo Shpallje meriton më shumë se çdo gjë tjetër të quhet "e vërteta e sjellë nga Zoti", sepse ajo përmban qëllime të larta dhe dispozita të drejta. Ajo është pastruesja e shpirtave dhe nxitësja e tyre drejt përkushtimit për arritjen e çdo të mire dhe për largimin nga çdo e keqe. E si të mos ishte e tillë, kur dihet se ajo buron nga vetë Zoti, që përkujdeset për adhuruesit e Tij? Prej përkujdesjes së Tij të posaçme është edhe shpallja e Kur'ânit, i cili pastron dhe lartëson mendjet e shpirtat. Me anë të tij, arrihet çdo mirësi e mbarësi, në dynja dhe në ahiret.

- **“...prandaj mos u bëj nga ata që dyshojnë!”** - Mos lejo të hyjë në zemrën tënde asnjë lloj dyshimi rreth vërtetësisë së Shpalljes! Përkundrazi, shtoji edhe më shumë përsiatjet mbi librin e Zotit tënd, që të shtosh edhe më tepër sigurinë që tashmë e ke! Meditimi i gjatë dhe i thellë mbi Kur'ânin ka për të larguar çdo lloj dyshimi.

- **“Çdokush ka një drejtim, nga i cili kthehet.”** – Kuptimi: Çdo populli, të cilit i kemi zbritur rregulla për të zbatuar, i kemi

përcaktuar edhe një pikë nga e cila duhet të drejtohej gjatë kryerjes së adhurimeve. Përcaktimi i Kiblës së adhurimeve është nga ato lloj ligjesh, që e pranojnë anulimin dhe ndryshimin, në varësi të kohës dhe situatës. Duhet kuptuar që, çështja themelore dhe më e rëndësishme është nënshtrimi dhe bindja ndaj urdhrave dhe dispozitave të Zotit. Njeriu duhet t'i nënshtrohet dhe bindet Krijuesit të tij, në çdo kohë, dhe duhet të synojë gjithmonë afrimin tek Ai me punë të mira. Vetëm kjo i mundëson njeriut lumturinë në të dyja jetët. Çdokush që e humb këtë mundësi dhe nuk stoliset me të tilla cilësi, është i destinuar të dëshpërohet në këtë jetë dhe në jetën tjetër të pasosur. Bindja ndaj urdhrave të Zotit është e vetmja mundësi shpëtimi. Kjo është pohuar nga të gjitha Shpalljet hynore dhe të gjithë janë të një mendimi për këtë çështje. Madje, shkaku pse Allahu i Lartësuar i krijoi krijesat është nënshtrimi dhe bindja ndaj Tij. Më tej, i Madhëruari urdhëron dhe thotë:

- **“Garoni në vepra të mira!”** - Allahu i Lartësuar urdhëron për të garuar me punë të mira. Ky urdhër kërkon më shumë sesa thjesht të kryejmë vepra të mira, sepse garimi nënkupton edhe përpjekjen për t'i kryer ato në formën më të plotë e më të bukur. Kush garon në këtë jetë për të bërë punë të mira do të jetë i pari që do të shijojë kënaqësinë e Xhenetit në ahiret. Ai do të arrijë i pari në të. Garuesit do të kenë gradat më të larta në atë botë. Fjala *“hajrât”* (vepra të mira) i përfshin të gjitha llojet e veprave të mira, qofshin ato të detyrueshme apo vullnetare, qofshin ato namaze, agjëri, sadaka, haxh, xhihad në rrugën e Allahut etj. Ajo përfshin çdo punë të mirë, qoftë mirësia e saj vetëm për vepruesin apo edhe për të tjerët. Duke qenë se nxitësi më i madh për të garuar në punë të mira është shpërblimi i përgatitur tek Allahu, ajeti vijon:

- **“Kudo që të jeni, Allahu ka për t'ju tubuar të gjithëve. Allahu është i Plotpushtetshëm për gjithçka.”** - Nuk ka

dyschim se Allahu i Lartësuar ka për t'i grumbulluar të gjitha krijesat Ditën e Gjykimit, për t'i shpërblyer ato, me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij, për gjithçka që kanë bërë në dynja. Çdokush do të marrë shpërblimin për aq sa ka punuar. Në suren Nexhm, ajeti 31, i Lartësuarit thotë: “Allahut i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë. Ai ka për t'i dënuar ata që bëjnë keq sipas veprave të veta e ka për t'u dhënë shpërblimin më të mirë atyre që bëjnë vepra të mira.” Ky ajet është argument dhe nxitës për të kryer çdo adhurim në formën dhe mënyrën më të mirë, si për shembull, falja e namazit sapo hyn koha e tij, kryerja pa vonesë e agjërit të ditëve të mbetura nga Ramazani, kryerja e haxhit, dhënia e zekatit në kohën e tij të përcaktuar. Përkryerja e adhurimit farz nënkupton edhe plotësimin e tij me anë të adhurimeve vullnetare. Kështu, mangësitë e namazeve farze i plotësojnë namazet vullnetare, e kështu me radhë. *Subhanallah!* Sa madhështor është ky ajet! Sa i dobishëm është ai për adhuresit!

Ajetet 149 – 150

149. Ngado që të shkosh, ktheje fytyrën tënde drejt Xhamisë së Shenjtë! Kjo është e vërteta e sigurt nga Zoti yt. Allahu nuk është i pavëmendshëm ndaj asaj që bëni ju.

150. Ngado që të shkosh, ktheje fytyrën tënde drejt Xhamisë së Shenjtë! Kudo që të gjendeni, kthejini fytyrat tuaja drejt saj, që njerëzit të mos kenë argument kundër jush, përveç atyre që janë të padrejtë. Por, ju mos u frikësoni prej atyre, por frikësohuni vetëm prej Meje, që Unë ta plotësoj mirësinë Time ndaj jush dhe që ju të gjeni rrugën e drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ngado që të shkosh, ktheje fytyrën tënde drejt Xhamisë së Shenjtë!”** - Kudo qofsh, o Profet i Zotit, në vendin tënd, gjatë udhëtimeve etj., drejtohu nga ana e Xhamisë së Shenjtë, Qabes! Pastaj i Madhëruari i drejtohet umetit në përgjithësi.

- **“Kjo është e vërteta e sigurt nga Zoti yt.”** - Fjalja ka dy përforcues: *“inne”* (me të

vërtetë) dhe pjesëzën “le” tek “*lel haku*” (e vërteta e sigurt). Këtë përforsim e ka bërë që të mos mbetet në zemër asnjë dyshim rreth të vërtetës së sjellë nga Zoti, si edhe për të siguruar besimtarët se ky është një urdhër që duhet zbatuar me përpikmëri dhe nuk është një punë e lënë në dëshirën e adhuruesit.

- **“Allahu nuk është i pavëmendshëm ndaj asaj që bëni ju”** – Allahu është Gjithëshikuesi i veprave dhe i gjendjeve tuaja, prandaj kujtojeni gjithmonë këtë mbikëqyrje, duke zbatuar urdhrat e Tij dhe duke iu larguar ndalesave të Tij. Ai nuk është i pavëmendshëm ndaj veprave tuaja, por për to do të merrni shpërblimin e plotë dhe me drejtësi: e mira me të mirë dhe e keqja me të keqe. Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ngado që të shkosh, ktheje fytyrën tënde drejt Xhamisë së Shenjtë! Kudo që të gjendeni, kthejini fytyrat tuaja drejt saj, që njerëzit të mos kenë argument kundër jush...”** – Kuptimi: Këtë dispozitë (urdhrit për tu kthyer drejt Qabes) e sollëm, me qëllim që të ndërpritet çdo lloj kundërshtimi ndaj jush, prej idhujtarëve apo prej ithtarëve të Librit, çifutë e të krishterë qofshin. Nëse do të mbetesh si Kible xhamia në Palestinë, të dyja grupet kundërshtare do të kundërshtojnë. Kështu, ithtarët e Librit do të kundërshtojnë, sepse ata e kishin të shkruar në librat e tyre se Kibla e Profetit të fundit do të ishte Qabja. Ndërsa idhujtarët arabë do të kundërshtojnë, sepse Qabja ishte lavdia e tyre. Ata e quanin veten “pasardhës të Ibrahimit dhe të Ismailit”, dhe nëse Profeti (s.a.u.s.) do të vazhdonte të drejtohej drejt xhamisë në Palestinë, kjo do të konsiderohej për ta si shpërfillje e lavdisë së të parëve të tyre. Nëse Muhamedi (s.a.u.s.) nuk do të drejtohej nga Qabja, ata do të thonin: “Si pretendon ai se është pasues i fesë së Ibrahimit dhe nga pasardhësit e tij, ndërkohë që nuk drejtohet nga Shtëpia e Zotit, të ndërtuar nga vetë Ibrahimit?!” Vetëm këto dy lloj kundërshtimesh mund të merreshin në

konsideratë, prandaj ia vlen të përgjigje për ta. Ndërsa të tjerët, të cilët kundërshtojnë pa u mbështetur askund, nuk meritonin asnjë vëmendje. Me fjalë të tjera, këto argumente nga Zoti vlenin vetëm për ata që kërkonin të vërtetën, ndërsa për ata që kërkonin të arrinin veçse qëllimet dhe dëshirat e tyre të sëmura, ato nuk bënin dobi, siç thotë i Lartësuar:

- **“...përveç atyre që janë të padrejtë.”** – Pra, këta njerëz nuk mund të përfitojnë nga faktet dhe provat e sjella, sepse ata nuk e duan sqarimin e të vërtetës. Për të tillët nuk ia vlen të shqetësohesh dhe as të kesh frikë, siç thotë i Lartësuar:

- **“Por, ju mos u frikësoni prej atyre, por frikësohuni vetëm prej Meje!”** – Arsyeja është se “argumentet” e tyre janë boshe dhe të destinuara të hidhen poshtë. Si të tillë, ata nuk ngjallin respekt në zemrat e atyre që i dëgjojnë. Ndërsa ai që flet të vërtetën, fiton autoritet e respekt të çdokush që e sheh dhe e dëgjon. Ky urdhër i Allahut të Lartësuar është një begati e madhe prej Tij, sepse çdo mirësi e ka zanafillën të frikë-respekti ndaj Allahut. Ai që nuk i frikësohet shikimit të Allahut, nuk mund të frenohet nga poshtërsitë prej asgjëje tjetër. Asgjë tjetër nuk mund ta bëjë atë që t'i bindet urdhrave të Zotit të Tij. Kthimi i muslimanëve drejt Qabes ngjalli polemika të shumta, të cilat u nxitën nga ithtarët e Librit, munafikët dhe idhujtarët. Ata i nxisin bisedat rreth kësaj teme, duke hedhur herë pas here dyshimet dhe helmet e tyre. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e shtjelloi gjerësisht këtë çështje në Librin e Tij. Ai e përforsoi gjykimin e Tij me disa elementë, të cilët u përmendën më lart, por dhe me disa të tjerë, që do tregohen më poshtë. Një element i tillë përforsues është, për shembull, përsëritja e kësaj dispozite tri herë, edhe pse një herë do të ishte e mjaftueshme. Po ashtu, zakonisht, urdhrat e Allahut të Lartësuar ose i drejtohen Profetit (a.s.), dhe nëpërmjet tij nënkuptohet i tërë umeti, ose i drejtohen umetit në përgjithësi. Në këtë rast, Allahu i Lartësuar i përdor të dyja mënyrat, si mjet

përforcues, edhe pse do të mjaftonte vetëm njëra. Kështu, Ai i drejtohet fillimisht Profetit (a.s.): “Ngado që të shkosh, ktheje fytyrën tënde drejt Xhamisë së Shenjtë!” Pastaj i drejtohet edhe umetit në përgjithësi: “Kudo që të gjendeni, kthejini fytyrat tuaja drejt saj”. Allahu i Lartësuar u ktheu përgjigje të gjitha dyshimeve të hedhura nga mohuesit, duke i sqaruar ato një për një, dhe kjo tregon për rëndësinë e madhe të kësaj çështjeje. Ai preu çdo shpresë të mohuesve se Muhamedi (a.s.) do të ndiqte Kiblën e ithtarëve të Librit, dhe ky është, gjithashtu, element përforcues. Përforcues tjetër gjendet edhe te thënia: “Me të vërtetë, kjo është e vërteta e sigurt nga Zoti yt.” Do të mjaftonte lajmi i madh i Allahut të Lartësuar për ndryshimin e Kiblës, që kjo dispozitë të zbatohet menjëherë dhe pa ngurrim. E, megjithatë, Allahu i Lartësuar i thotë këto fjalë, për të siguruar njerëzit se kjo qe një e vërtetë prej Atij. Element tjetër përforcues është edhe një informacion i sjellë prej Atij, që është Njohësi i të fshehtave. Allahu i Lartësuar lajmëroi se Kibla e Profetit të fundit të botës ishte pikërisht ajo për të cilën Ai i urdhëroi besimtarët, por mohuesit e fshehën dhe e mohuan padrejtësisht një gjë të tillë. Kjo dispozitë ishte shprehje e dashurisë dhe e mëshirës së Allahut të Lartësuar për këtë umet. Ai e deklaroi një fakt të tillë, kur tregon qëllimin e saj:

- **“...që Unë ta përsos mirësinë Time ndaj jush...”** - Mirësitë e Allahut ndaj këtij umeti do të vazhdojnë të ndjekin njëra tjetrën, përjetësisht. Në themel të tyre qëndron udhëzimi për të pranuar fenë e Tij të drejtë, të cilën e sqaroi nëpërmjet Profetit të Tij të fundit dhe Librit që i shpalli atij. Ky është burimi i çdo mirësie të këtij umeti të ekuilibruar, të cilat janë plotësuese të mirësisë kryesore, të shumta në numër dhe mjaft të larmishme. Për mirësinë e Tij ndaj profetit Muhamed dhe umetit të tij, Allahu i Lartësuar thotë: Sot (*ditën e Arafatit*), u dëshpëruan ata që mohuan (*Allahun dhe Profetin*) dhe e humbën çdo shpresë, që t’ju

largojnë prej fesë suaj. Mos u frikësoni prej tyre, por vetëm Mua mu frikësoni! Sot e përsosa për ju fenë tuaj, e plotësova dhuntinë Time ndaj jush dhe u kënaqa që Islami të jetë feja juaj. [Maide 3]. I lavdëruar qoftë Allahu, për mirësitë dhe begatitë e panumërta që na ka dhuruar, të cilat ne nuk mundemi as t’i numërojmë, e jo më ta falënderojmë aq sa Ai e meriton.

- **“...dhe që ju të gjeni rrugën e drejtë.”** - Kjo na tregon një tjetër arsye të ligjërimit të këtyre dispozitave. Pra, Allahu i Lartësuar i caktoi këto rregulla, me qëllim që ne të udhëzohemi në rrugën e drejtë. Udhëzimi arrihet veçse duke njohur të vërtetën e sjellë prej Zotit dhe duke e zbatuar atë. Allahu i Lartësuar, me mëshirën e Tij të pamatë, ua ka lehtësuar njerëzve rrugën e udhëzimit dhe gjithmonë i nxit ata për ta ndjekur atë. Ai ua ka qartësuar të vërtetën plotësisht, në mënyrën më të plotë. Madje, për ta ndriçuar sa më mirë të vërtetën, Allahu i Lartësuar ka përcaktuar që të padrejtët të shfaqin dyshime, të cilat Ai ua shpjegon më pas adhuruesve të Tij. Nga debatet e kundërshtimet, Allahu ka përforcuar shenjat e Profetit të Tij dhe e ka nxjerrë në pah fytyrën reale të gënjeshtres. Nëse pasuesit e të kotës nuk do të polemizojnë, ndoshta çështjet do të mbeteshin të panjohura në hollësitë e tyre për shumë njerëz. Allahu i Urtë dhe i Ditur e nxjerr të vërtetën në pah me urtësinë dhe dijen e Tij. Çështjet qartësohen më mirë kur ballafaqohen me të kundërtat e tyre. Po të mos ishte nata, nuk do të kuptohej plotësisht dobia e ditës. Po të mos ekzistonte e shëmtuara, nuk do të konceptohej e bukura. Po të mos ishte errësira, si do të njihej drita? Nëse nuk do të shfaqej e kota, edhe e vërteta nuk do të zbulohej plotësisht. Allahu qoftë i lavdëruar për këto mirësi!

Ajetet 151 – 152

151. Ja kështu Ne dërguam mes jush një profet nga gjiri juaj, që t’ju lexojë ajetet Tona, që t’ju pastrojë, t’ju mësojë Librin dhe Urtësinë, dhe t’ju mësojë atë që nuk e dini.

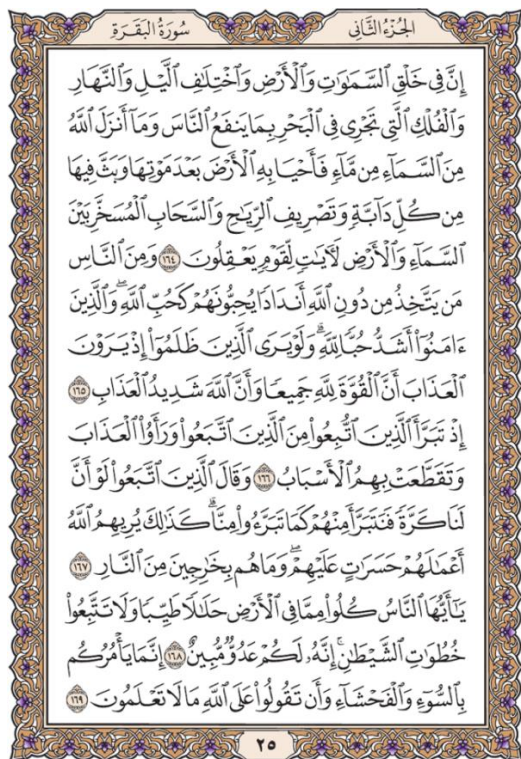
152. Më kujtoni, që edhe Unë t'ju kujtoj! Më falënderoni e mos më mohoni!

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na kujton se dispozita për Kiblën, plotësimi i begative të Tij ndaj nesh dhe udhëzimi në rrugën e drejtë nuk janë as mirësitë e para e as të fundit që Ai u ka falur adhuruesve të Tij.

- **“Ja kështu Ne dërguam mes jush një profet nga gjiri juaj,”** – Pra, mirësitë e lartpërmendura janë të ngjashme me mirësinë e dërgimit të një Profeti nga mesi juaj. Allahu i Lartësuar kujdeset për adhuruesit e Tij, duke u falur mirësitë themelore në fillim dhe duke vazhduar më tej me mirësitë plotësuese. Më e madhja mirësi ishte pikërisht përzgjedhja e një Profeti nga mesi i tyre. Ai zgjodhi një Profet, të cilit ata ia dinin prejardhjen dhe përkatësinë farefisnore. Kështu, ata ishin të sigurt për sinqeritetin dhe pastërtinë e tij si njeri, pasi ata e njihnin atë si besnik, të ndershëm, të moralshëm dhe të urtë. Po përse u dërgua ai Profet? Thotë i Lartësuar:

- **“...që t'ju lexojë ajetet Tona...”** – Domethënë, t'ju kumtojë ajetet kur'ânore dhe çdo fjalë tjetër të sjellë prej Allahut. Shpjegimi: Profeti i fundit ju kumton juve gjithçka, nëpërmjet së cilës ju do të dalloni të vërtetën nga e kota. Nëpërmjet Shpalljes, ju do të dalloni rrugën e drejtë nga e gabuara. Shpallja hyjnore ju sqaroi fillimisht njëshmërinë e Allahut dhe faktin se Ai është i Vetmi që meriton adhurimet tuaja. Nëpërmjet saj, ju u siguruat plotësisht rreth sinqeritetit dhe vërtetësisë së Profetit të Zotit dhe e kuptuat domosdoshmërinë e besimit dhe të pasimit të rrugës së tij. Po nëpërmjet Shpalljes, ju mësuat ligjin e jetës, të cilin duhet ta zbatoni derisa të takoni Krijuesin tuaj. Ajo ju njohu me gjithçka që ju pret pas vdekjes dhe ju nxiti të punoni për Ditën e Premtuar. Ajo ju pajisi me *jakîn*-in, me sigurinë e plotë në premtimin e Zotit, e cila është nxitësja e çdo të mire. Më tej:

- **“...që t'ju pastrojë”** – T'ju pastrojë moralin nga çdo cilësi e ulët dhe shpirtin nga çdo gjë e keqe. Allahu do t'ju pastrojë nga idhujtaria, dhe do t'ju mbushë zemrën me teuhid, fillimisht, pastaj do t'ju pastrojë nga cilësitë e këqija, dhe do t'ju pajisë me virtyte të larta. Këto do të bëhen nëpërmjet Profetit dhe mësimëve të tij. Allahu do t'ju nxjerrë nga idhujtaria në teuhid, nga mashtrimi në sinqeritet, nga tradhtia në besnikëri, nga mendjemadhësia në modesti, nga morali më i ulët në moralin më të lartë. Ai do t'ju shpëtojë nga armiqësia dhe urrejtja që keni ndaj njëri-tjetrit, dhe do t'ju fusë në miqësi dhe dashuri mes jush. Mirësi tjetër që Allahu i Lartësuar u bëri adhuruesve nëpërmjet Vulës së profetëve, ishte edhe mësimi i Librit dhe Urtësisë, siç thotë Ai:

- **“...t'ju mësojë Librin dhe Urtësinë”** – Libri është Kur'âni. Domethënë, Profeti do t'ju mësojë të lexoni Kur'ânin dhe të kuptoni brendinë e tij. Por ai do t'ju mësojë edhe atë që quhet *hikmet*-in, domethënë urtësinë. Siç kanë thënë disa dijetarë,

qëllimi me këtë fjalë është Suneti ose Tradita profetike. Ndërsa disa të tjerë janë të mendimit se fjala “*hikmet*” nënkupton hollësitë e Sheriatit të zbritur nga Allahu i Lartësuar. Kështu, sipas tyre, kuptimi është: Nëpërmjet Profetit, ju do të aftësoheni që, përveç kuptimit të Kur’ânit dhe të Sunetit, të cilët përfshihen në fjalën “Libër”, ju do të mësoni edhe imtësitë e ligjit hyjnor, duke i dhënë çdo gjëje vendin e vet. Me kuptimin e dytë, fjala ‘Libër’ përfshin Kur’ânin dhe Sunetin. Edhe kjo mundësi është e saktë, sepse Tradita profetike është plotësuese dhe shpjeguese e Kur’ânit.

- “...dhe t’ju mësojë atë që nuk e dini” -

Para ardhjes së Profetit të fundit, njerëzit ishin të paditur dhe në humbje të thellë. Ata nuk e njihnin të vërtetën dhe as nuk punonin sipas saj, prandaj çdo mësim i vyer dhe çdo veprë e mirë që ka arritur ky umet, është rezultat dhe fryt i ardhjes së Profetit të nderuar. Profeti (s.a.u.s.) është mirësia më e madhe që Allahu i Lartësuar u ka falur adhuruesve të Tij, e cila e bën të detyrueshme mirënjohjen e tyre ndaj Tij. Më tej, i Madhëruari thotë:

- “Më kujtoni, që edhe Unë t’ju kujtoj.” -

Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na urdhëron që ne ta kujtojmë vazhdimisht Atë. Nëse e bëjmë këtë, atëherë Ai na ka premtuar shpërblimin më të madh që mund të ëndërrojë një adhurues: “...që edhe Unë t’ju kujtoj”. Profeti (s.a.u.s.) përcjell tek ne këto fjalë të Allahut të Lartësuar dhe Bujar, që thotë: “*Atë që më kujton Mua në veten e Tij, Unë e kujtoj atë në veten Time. Atë që më kujton Mua në një grup njerëzish, Unë e kujtoj atë në një grupim më të mirë se ai*”. Kujtimi më i plotë dhe më i mirë i adhuruesit për Zotin e tij është ai që bëhet me gjuhë dhe zemër bashkë. Ky lloj kujtimi shton në zemër njohjen dhe dashurinë për Allahun e Lartësuar. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e shpërblen atë njeri me mirësi të shumta. Kujtimi i Allahut të Lartësuar është kushti kryesor për t’u treguar mirënjohës ndaj Tij, prandaj Allahu i Lartësuar urdhëron veçanërisht për kujtimin

dhe pastaj urdhëron përgjithësisht për mirënjohje ndaj Tij. Në vijim, i Lartësuari thotë:

- “Më falënderoni...” - Kuptimi: Jini mirënjohës për mirësitë që ju kam dhuruar dhe për të këqijat që jua kam larguar! Mirënjohja bëhet me zemër, me fjalë dhe me vepra. Mirënjohja me zemër bëhet duke i pranuar plotësisht dhe me përlujtje mirësitë e Zotit. Mirënjohja me fjalë bëhet duke e falënderuar dhe duke e lavdëruar Allahun e Lartësuar. Mirënjohja me vepra bëhet duke i kryer ato si bindje ndaj Krijuesit dhe ndaj urdhrave të Tij dhe duke iu larguar ndalesave të Tij. Nëse robi tregon vërtet një mirënjohje të tillë, ai garantohet për dy gjëra:

1. Ruajtja e paprekur e mirësive, të cilat i zotëron.

2. Shtimi i mirësive ekzistuese dhe i të mirave që ende nuk i zotëron. I Lartësuari thotë: “Zoti juaj shpalli: “Nëse tregoheni mirënjohës, Unë do t’jua shtoj të mirat, por nëse do të tregoheni mosmirënjohës, të jeni të bindur se dënimi Im është, vërtet shumë i rëndë.”” [Ibrahim, 7]. Nga ky urdhër që Allahu i Lartësuar u jep adhuruesve, për të qenë mirënjohës ndaj Tij, pas përmendjes së mirësive që u përmendën më sipër, kuptojmë që ato janë mirësitë më të mëdha për të cilat duhet falënderuar Allahu i Lartësuar. Me fjalë të tjera, urdhri për të qenë mirënjohës, tregon se mirësitë e lartpërmendura janë shumë të mëdha. A ka mirësi më të madhe se dija që Allahu i Lartësuar i dhuroi këtij umeti, me anë të së cilës lartësohen dhe pastrohen mendja, trupi dhe shpirti?! Allahu jo vetëm që i pajisi me këtë dije të dobishme, por edhe u dha sukses që të veprojnë dhe të jetojnë sipas saj. E pra, kjo është mirësia më e madhe, e cila kurrë nuk zhduket, edhe nëse ikën çdo lloj mirësie tjetër. Prandaj është detyrë për këdo, të cilit Allahu i Lartësuar i dhuroi këtë dije dhe i dha sukses që të punojë dhe të jetojë sipas saj, që ta falënderojë Atë pareshtur. Duke falënderuar Allahun, mirësitë e Tij ruhen, dhe jo vetëm kaq, por

edhe shtohen më tepër. Mirënjohësve, Allahu i Lartësuar ua shton mirësitë dhe i ruan nga sëmundja e vetëkënaqësisë. Duke qenë se mirënjohja është e kundërta e mohimit, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...e mos më mohoni!”** - Fjala *“kufr”* (mohim) është përdorur këtu përballë fjalës *“shukr”* (mirënjohje). Pra, është fjala për mohimin e mirësive dhe mosmirënjohjen ndaj tyre. Por ka mundësi që fjala *“mohim”* të jetë sjellë me një kuptim më të gjerë, në të cilin hyn mohimi i Zotit dhe të gjitha llojet e tjera të poshtërsive dhe të mosmirënjohjes. Në këtë vështrim, Allahu i Lartësuar na i ka ndaluar të gjitha llojet e mohimit.

Ajetet 153 - 157

153. O ju që keni besuar! Kërkoni ndihmë me durim dhe me namaz! Vërtet, Allahu është me durimtarët.

154. Dhe mos thoni për ata që u vranë në rrugën e Allahut: “Ata kanë vdekur!” Jo, ata janë të gjallë, por ju nuk e kuptoni.

155. Ne do t’ju sprovovjmë ndonjëherë me frikë, me uri, me humbje në pasuri ose në njerëz dhe me pakësim të prodhimit. Por ti përgëzoji durimtarët -

156. Ata që, kur i godet ndonjë e keqe, thonë: “Ne, jemi të Allahut dhe vetëm tek Ai do të kthehemi.”

157. Vetëm këta kanë nga Zoti i tyre bekime dhe mëshirë, dhe vetëm këta janë të udhëzuarit në rrugën e drejtë.

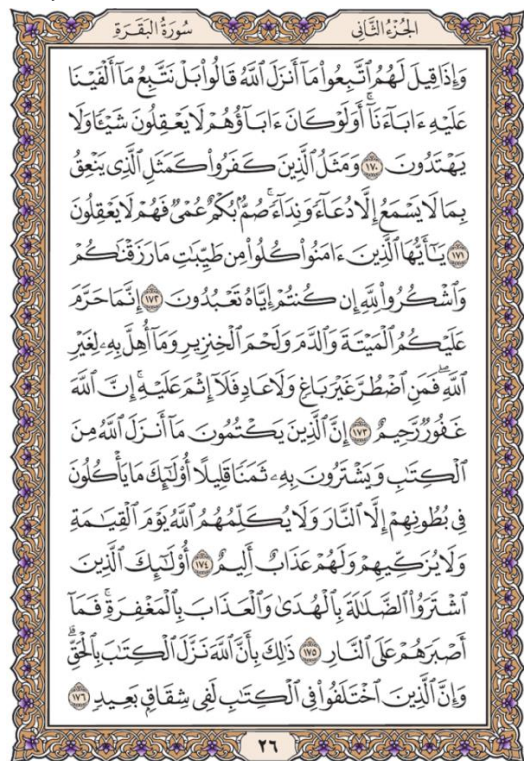
Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Kërkoni ndihmë me durim dhe me namaz!”** - Allahu i Lartësuar i urdhëron besimtarët që, në të gjitha çështjet fetare ose të kësaj dynjaje, të kërkojnë ndihmë dhe zgjidhje me anë të dy mënyrave: me durim dhe me namaz. Durimi do të thotë ta nënshtrosh veten që të pranojë ato gjëra që ajo i urren. Në fakt, ka tri lloje durimi:

1. Durimi që tregohet në bindjen ndaj Allahut të Lartësuar, derisa të zbatosh çdo urdhër të Tij.

2. Durimi që duhet të tregojmë për t'u larguar nga haramet dhe për të mos shkelur kufijtë e Allahut.

3. Durimi gjatë ngjarjeve të dhimbshme, të cilat Allahu i Lartësuar i ka përcaktuar për ne, duke i pranuar ato me zemër të kënaqur dhe duke mos shprehur as më të voglin zemërim rreth tyre. Durimi është ndihma më e madhe për të arritur gjithçka. Të paduruarit nuk kanë asnjë rrugë për të arritur objektivat e tyre, sidomos kur bëhet fjalë për nënshttrimin e vetes në kryerjen e adhurimeve të vazhdueshme, të cilat janë të vështira për shpirtin. Ato nuk mund të kryhen pa qenë i pajisur me durim, që shërben për të kapërcyer çdo moment vështirësie. Nëse adhuruesi është sistematik në durimin që tregon, do të arrijë çdo pikësynim dhe do të shpëtojë nga çdo gjë së cilës i druhet. Por nëse ai e lëshon veten para vështirësive dhe vuajtjeve që shkakton durimi, do t'i humbasë të gjitha. E njëjta gjë mund të thuhet edhe për largimin nga ndalesat e Allahut të Lartësuar. Vërtet ato janë shumë të vështira për t'u përballuar, por kjo nuk do të thotë që është e pamundur. Prej tyre mund të largohesh vetëm duke patur shumë durim, i cili arrihet duke iu mbështetur Allahut të Madhëruar dhe duke kërkuar ndihmën e Tij. Të tilla janë edhe fatkeqësitë ose vuajtjet që Zoti ka përcaktuar për njeriun. Vështirësia e tyre shtohet sidomos kur ato zgjasin për një kohë të gjatë, sepse kjo shkakton dobësim të fuqisë trupore, shpirtërore dhe psikologjike, që nevojiten për të qenë të vazhdueshëm në durimin dhe kënaqësinë me caktimin e Allahut. Pas një kohe të gjatë sprovash, shpeshherë, njeriu shpërthen në pakënaqësi dhe ankesa, të cilat janë shprehje e durimit të dobët dhe mospranimi të caktimit të Allahut. Si përfundim, nëse njeriu nuk pajiset me durim, duke iu mbështetur Allahut, duke iu drejtuar vetëm Atij për gjithçka që e shqetëson dhe duke i shprehur Atij varfërinë dhe nevojën e tij për ndihmën dhe çlirimin e Allahut, atëherë është e pamundur që ai t'i kalojë sprovat me

sukses. Pra, nga ky ajet kuptohet që robi e ka të domosdoshme të pajiset me durim, në çdo kohë dhe në çdo gjendje. Allahu i Lartësuar ka urdhëruar që ta kultivojmë durimin dhe na ka treguar se Ai është në krah të durimtarëve:

- **“Vërtet, Allahu është me durimtarët”**. – Domethënë, Allahu është me ata, për të cilët durimi është bërë një cilësi e pandashme, një virtyt i përhershëm, por që, sigurisht, është fituar me ndihmën e Allahut të Lartësuar dhe Bujar. Me durimin e dhuruar, atyre u lehtësohet çdo mundim: çdo fatkeqësi e madhe, për ta bëhet e vogël. Allahu i Lartësuar thotë se është me durimtarët. Kjo prani është e posaçme vetëm për ta dhe shoqërohet me dashurinë, ndihmën, udhëzimin, suksesin dhe fitoren që Allahu i Lartësuar u fal atyre. Sikur durimtarët të mos kishin shpërblim tjetër përveç këtij afrimiteti të Allahut të Lartësuar, kaq do të mjaftonte si privilegj për ta. Ky është njëri lloj i afërsisë së Zotit me krijesat, domethënë “afërsia e posaçme”. Ndërsa lloji i dytë është “afërsia

e përgjithshme”, që tregon se Allahu i Lartësuar është pranë krijesave në përgjithësi, me dijen dhe pushtetin e Tij absolut, sikurse thotë Ai në suren Hadidë: “Ai është afër jush kudo që të jeni...”. Më tej, Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar që të kërkojmë ndihmë edhe me namaz, sepse namazi është shtylla e fesë dhe drita e besimtarëve. Ai është lidhja e fortë mes adhuruesit dhe Zotit të Tij. Kur namazi i adhuruesit është i plotë në të gjitha aspektet, qoftë në veprime apo fjalë, dhe nëse ai është i pranishëm në namaz me zemrën e tij, duke e ndier thellësisht se po del përpara Krijuesit dhe duke qenë përqendruar totalisht në lutjet e tij, atëherë një namaz i tillë bëhet patjetër një ndihmë e jashtëzakonshme për këdo që kërkon ndihmë dhe mbështetje. Ky lloj namazi të ndalon, gjithashtu, nga çdo fjalë dhe vepër e shëmtuar, nga njëra anë, dhe të nxit për të kryer çdo urdhër të Zotit, nga ana tjetër.

- **“Dhe mos thoni për ata që u vranë në rrugën e Allahut: “Ata kanë vdekur!”**” - Pasi urdhëroi që për çdo çështje të kërkojmë ndihmë dhe zgjidhje me durim, Allahu i Lartësuar sjell një rast konkret, për të cilin duhet të kërkojmë ndihmë me durim: xhihadi në rrugën e Tij. Xhihadi është ndër veprat më të vështira për trupin dhe për shpirtin, nga njëra anë, dhe një nga adhurimet më të larta që njeriu mund të bëjë për Zotin e Tij, nga ana tjetër. Ai është shumë i vështirë të kryhet, sepse mund të të çojë në humbjen e jetës, e cila është shumë e dëshirueshme për njeriun. Çdo gjë që bën njeriu nuk është gjë tjetër, por veçse përpjekje për të zbuluar jetën dhe për të shmangur çdo pakënaqësi të saj. Sigurisht që asnjë i mençur nuk do të hiqte dorë nga kjo gjë kaq e shtrenjë, nëse nuk do të shkëmbehej me diçka tjetër akoma më të shtrenjtë. Kështu, Allahu i Lartësuar na ka treguar se kush lufton për lartësimin e fjalës së Allahut dhe që në tokë të adhurohet vetëm Allahu i Lartësuar, atëherë, edhe nëse vdes në luftë, ai do të fitojë një jetë shumë herë më të mirë dhe begati shumë herë më

të mëdha. Jeta tjetër do të jetë shumë herë më e shtrenjtë sesa jeta e sakrifikuar për Zotin e Tij dhe shumë herë më e mirë sesa mund të përfytyrohet.

- **“Jo, ata janë të gjallë, por ju nuk e kuptoni.”** – Allahu i Lartësuar e përshkruan më hollësisht gjendjen e tyre në një ajet tjetër: “Kurrësi mos thoni për ata që kanë rënë dëshmorë në rrugën e Allahut: “Kanë vdekur”. Përkundrazi, ata janë të gjallë tek Zoti i tyre, duke u ushqyer. Ata janë të gëzuar me të mirat që u ka dhënë Allahu dhe i përgëzojnë ata që ende nuk u janë bashkuar radhëve të tyre, se për ta nuk do të ketë frikë dhe as nuk do të brengosen. Ata janë të gëzuar me mirësinë e Allahut, sepse Allahu nuk ua humb shpërblimin besimtarëve.” [Al Imran, 169-171]. E ku ka më të mirë se jeta pranë Krijuesit, pranë Allahut të Lartësuar?! Trupi i tyre kënaqet me ushqim, pije dhe shumë kënaqësi të tjera, ndërsa shpirti përjeton lumturinë e përhershme, pasi kanë harruar çdo lloj frike dhe brengje. Kjo është jeta e dëshmorëve në jetën e varrit (*berzah*), e cila është, pa dyshim, më e mirë se jeta e dynjasë. Profeti (s.a.u.s.) na e ka përshkruar jetën e tyre në një hadith, ku thuhet se shpirtat e dëshmorëve që vriten në rrugën e Zotit qëndrojnë brenda disa zogjve jeshilë dhe shëtisin nëpër Xhenet, ku hanë, pinë dhe shijojnë mirësitë e dhuruara nga Zoti i tyre. Ata shëtisin nëpër lumenjtë e Xhenetit, hanë prej frutave të tij, për t’u kthyer pastaj dhe për t’u prehur në disa kandilë të varur nën Fronin e Allahut të Lartësuar. Ky ajet është nga nxitësit më të fortë të xhihadit në rrugën e Zotit dhe për durimin gjatë tij. Nëse adhuresit e dinë se çfarë është përgatitur për luftëtarët në rrugën e Zotit, atëherë askush nuk do t’ia lejonte vetes të mbetej mbrapa në këtë drejtim. Në të kundërt, kur dija për këtë çështje është e pakët ose mungon, ulet dhe vullneti për t’u përpjekur në këtë rrugë dhe dobësohet durimi për hir të Zotit. Kjo dobësi ia shton akoma më tepër gjumin të fjeturve. Si pasojë, plogështia në këtë aspekt bëhet shkak që

njeriut t’i shpëtojnë nga duart shumë mirësi. E si të mos jetë kështu, kur Allahu i Lartësuar thotë në ajetet e mëposhtme: “Allahu ka blerë prej besimtarëve shpirtin dhe pasurinë e tyre, për t’u dhënë në këmbim Xhenetin. Ata luftojnë në rrugën e Allahut, vrasin dhe vriten. Ky është një premtim i vërtetë i përmendur në Teurat, Ungjill e Kur’an. E kush është mbajtës më i sigurt i premtimit sesa Allahu? Atëherë, gëzojuni tregtisë që e keni bërë me Të! Ky është sukcesi më i madh.” [Teube, 111]. “Pa dyshim, ata të cilët besuan, ata që u shpërngulën dhe që luftuan në rrugën e Allahut, ata vërtet shpresojnë në mëshirën e Tij. Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.” [Bekare, 218]. “Dilni (*në luftë*), goftë ajo e lehtë ose e rëndë! Luftoni për hir të Allahut me pasurinë dhe me veten tuaj! Kjo është gjëja më e dobishme për ju, nëse e kuptoni.” [Teube, 41]. “O ju që keni besuar! A t’ju tregoj për një pakt (*madhështor*), që ju shpëton prej dënimit të dhembshëm? Besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe luftoni në rrugën e Allahut me pasurinë dhe veten tuaj! Kjo është shumë herë më e dobishme për ju, sikur ta dinit. Ai jua fal gjynahet tuaja, ju fut në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, dhe në pallate të bukura, në xhenetet e amshuar. Ky është fitimi i madh! Edhe të tjera që ju i dëshironi, si, ndihmë prej Allahut dhe fitore të afërt. Atëherë, përgëzoji besimtarët!” [Saf, 10-13]. “O ju që keni besuar! Kush prej jush largohet nga feja e vet, (*le ta dijë se*) Allahu do të sjellë një popull tjetër të cilin Ai i do ta dojë dhe ata do ta duan Atë; modest e i butë ndaj besimtarëve, por i ashpër dhe i fortë ndaj mohuesve; që lufton në rrugën e Allahut dhe që nuk i frikësohet kërcënimit të asnjë kërcënuesi. Kjo është dhurata e Allahut, që ia jep atij që Ai do. Allahu është Dhurues i madh e i Gjithëditur.” [Maide 54]. Beto hem në Allahun e Madhëruar se, sikur njeriu të kishte një mijë shpirta dhe të gjitha t’i jepte për hir të Zotit, nuk do të ishte shumë për të merituar këtë shpërblim

të mrekullueshëm, të premtuar nga Allahu i Lartësuar. Për këtë arsye, dëshmorët, kur shohin dhe gëzojnë shpërblimin e përgatitur për ta, dëshirojnë që të kthehen përsëri në dynja dhe të bien sërish dëshmorë në rrugën e Zotit, dhe kjo të përsëritet shumë herë. Ky ajet vërteton jetën në *berzah*, me mirësitë apo ndëshkimet e saj. Ky fakt mbështetet edhe nga shumë dëshmi të përcjella prej Profetit (s.a.u.s.). Allahu i Lartësuar na tregon se adhuruesit do të sprovohen gjithmonë me prova dhe fatkeqësi, me qëllim që të dallohen të sinqertët nga shtirakët, durimtarët nga të paduruarit. Kjo është një normë e pandryshueshme e Allahut të Urtë, që patjetër do të zbatohet ndër njerëz. Nëse do të kishte vetëm mirësi e kënaqësi, atëherë nuk do të dalloheshin besimtarët e vërtetë nga shtirakët zullumqarë, dhe kjo përzjerje do të ishte shumë e keqe. Me fjalë të tjera, sprovat nuk synojnë që t'u largojnë besimtarëve imanin që kanë apo t'i largojnë ata nga feja e Allahut të Lartësuar, por që të dallohen qartë të sinqertët, duke i ngritur edhe më lart në gradat e tyre, nga mashtruesit shtiracakë. Më pas, Allahu i Lartësuar na njofton për fushat në të cilat Ai do të na sprovtojë durimin dhe këmbënguljen tonë në bindjen ndaj Tij:

- **“Ne do t’ju sprovovjmë ndonjëherë me frikë, me uri,...”** – Sipas kuptimit të fjalëve (në arabisht), Allahu i Lartësuar thotë që do të na sprovovjë me diçka të vogël prej atyre që quhen frikë e uri, e jo me plot kuptimin e tyre. Përndryshe, nëse do të na sprovonte me frikë apo uri të plotë, ne do të shfaroseshim. Por dihet që sprovat synon të provojë durimin dhe bindjen ndaj Krijuesit, e jo të shkatërrojë, sepse atëherë do të quhej ndëshkim.

- **“...me humbje në pasuri ose në njerëz dhe me pakësim të prodhimit.”** – Humbjet në pasuri mund të vijnë nga shkaqe të ndryshme, si: përmbytjet, stuhitë, tërmetet, grabitjet nga hajdutët, bastistjet nga mbretërit e padrejtë etj. Ndërsa humbja në njerëz nënkupton vdekjen e të dashurve të

zembrës, të fëmijëve, të afërmve etj., ose sëmundjet që godasin këta njerëz. Me humbjet në prodhimtari nënkuptohet pakësimi i fryteve dhe i prodhimeve të tokës, në të mbjella, pemëtari etj. Këto mund të bëhen nëpërmjet furtunave, breshërit, ngricave, rënies së zjarreve, sëmundjeve apo nga ndonjë formë tjetër ndëshkimi prej Allahut, si karkalecat etj. Këto sprova patjetër që do të ndodhin, sepse ashtu ka thënë Allahu i Urtë. Gjatë sprovave, njerëzit ndahen në dy grupe: durimtarë dhe jodurimtarë. Jodurimtarëve u ikin nga duart dy mirësi të mëdha pas këtyre sprovave: së pari, mirësia e shkatërruar nga fatkeqësia dhe, së dyti, shpërblimi i pamasë nëse do të tregoheshin të durueshëm. Domethënë, ata humbin si nga dynjaja, ashtu edhe nga ahireti, duke mos përmendur dobësimin e imanit. Ata nuk e kanë virtytin e durimtarit, që kënaqet dhe është mirënjohës ndaj Allahut për caktimet dhe vendimet e Tij, por, përkundrazi ata zemërohen me këto caktime. Ata që Allahu i Lartësuar i ka pajisur me durim nuk zemërohen dhe nuk shfaqin pakënaqësi ndaj caktimit të Tij, as me fjalë dhe as me veprime, sepse ata mendojnë për shpërblimin që i pret tek Zoti i tyre për durimin e treguar, duke qenë të sigurt për këtë. Shpërblimi i Allahut është shumë herë më i madh sesa humbja e shkatërruar nga sprovat. Madje, ata i shohin këto sprova si mirësi prej Zotit, sepse nëpërmjet tyre arrihen gradat e larta. Kush respekton urdhrat e Zotit, fiton patjetër shpërblimin e Tij. Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Por ti përgëzoji durimtarët...”** – Pra, përgëzoji ata, se shpërblimi i tyre do të jetë pa masë. Këtë përgëzim e meritojnë veçse të duruarit, të cilët:

- **“...Ata që, kur i godet ndonjë e keqe, thonë: “Ne, jemi të Allahut,...”.** – Domethënë, ne jemi pronë e Tij dhe nën sundimin e Tij, që bazohet në drejtësi dhe mëshirë. Ne jemi të nënshtruar ndaj përcaktimit dhe urdhrave të Tij. Ne nuk kemi në pronësinë tonë asgjë, as pasuritë

tona, madje as veten tonë. Kështu, nëse Mbretëruesi bën diçka me urtësinë e Tij, Ai vepron në pasurinë dhe në mbretërinë e Tij. Askujt nuk i takon ta kundërshtojë për atë që Ai vendos dhe përcakton në pronën e Tij. Por duhet të dihet se Allahu është i Urti dhe i Mëshirshmi. Ai është më i mëshirshëm ndaj robve të Tij sesa ata ndaj vetvetes. Kur adhuresi mendon rreth këtij fakti, atëherë ai kënaqet për caktimin e Zotit dhe bëhet mirënjohës për të, pasi është i sigurt që ai është më i miri për të, ndonëse për momentin kjo mirësi nuk mund të duket. Robi e di, gjithashtu, se ai dhe pasuria e tij janë, në fakt, pronë e Allahut. Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...dhe vetëm tek Ai do të kthehem.”** – Pra, ne do të kthehem tek Ai një ditë, paqjetër. Ne do të takohemi me Allahun në Ditën e Premtuar, kur çdokush do të shpërblehet për veprat që ka bërë. Kështu, nëse tregohemi të duruar dhe llogarisim shpërblimin për çdo sprovë që na godet, atë ditë ne do të marrim shpërblimin, sikurse na ka premtuar Zoti ynë. E nëse zemërohem dhe shfaqim pakënaqësi me caktimin e Allahut, atëherë na pret veçse zemërimi i Zotit dhe humbja e shpërblimit. Përkujtimi i faktit që robi një ditë do të kthehet te Zoti i tij, është një nga ndihmësit më të fortë. Allahu i Lartësuar vijon:

- **“Vetëm këta kanë nga Zoti i tyre bekime dhe mëshirë, dhe vetëm këta janë të udhëzuarit në rrugën e drejtë.”** – Kështu, ata kanë tri shpërblime:

1. Bekime (*saleuât*) prej Zotit të tyre, që nënkupton faljen e gjynaheve dhe përmendjen që i bën Zoti robit mes melekëve.

2. Mëshira e madhe e Zotit të tyre. Prej mëshirës së Tij është edhe suksesi që Ai u jep atyre për t'u treguar të durueshëm në sprovat e Tij, si edhe shpërblimi i madh për durimin e tyre.

3. Udhëzimi në rrugën e drejtë. Ata e njohin të vërtetën dhe punojnë me të. Ata e dinë se janë pronë e Zotit të tyre dhe se tek Ai do të kthehen për t'u shpërblyer. Jo vetëm kaq,

por ata punojnë sipas kësaj dijeje, duke shfaqur durim për hir të Zotit. Ky ajët tregon, gjithashtu, se të paduruarit nuk kanë për t'i fituar këto shpërblime të durimtarëve. Me fjalë të tjera, ky ajët, përveçse është përgëzim për durimtarët, është edhe kërcënim për të paduruarit. Ndryshimi mes dy grupeve është shumë i madh. Mundimi i durimtarëve është i vogël dhe i shkurtër, ndërsa jodurimtarët do të zhyten në vuajtje pa fund, në ahiret. Këto ajete i përgatitin njerëzit për të qenë të qëndrueshëm ndaj fatkeqësive, para se ato të ndodhin, dhe kjo ua lehtëson shumë çështjen atyre. Ajetetet të ndihmojnë të kryesh detyrën e durimit, duke treguar shpërblimin e kësaj veprë dhe duke nënkuptuar pasojat e mosdurimit. Në to tregohet, gjithashtu, se sprovat janë të llojeve të ndryshme dhe normë e pandryshueshme e Krijuesit.

Ajeti 158

158. Vërtet, Safa dhe Merua janë nga Simbolet e Allahut. Prandaj atë që shkojnë në Qabe për haxh ose për umre, nuk kanë asnjë gjynah nëse sillen mes tyre. Kush bën vepra të mira vullnetarisht, ta dijë se Allahu është Mirënjohës e i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajetit

- **“Vërtet, Safa dhe Merva janë nga simbolet e Allahut...”** – Kështu, Allahu i Lartësuar thotë se kodrat Safa dhe Merva, ku adhurohet Ai, janë dy nga simbolet e fesë së Tij. Duke qenë të tilla, ato duhen nderuar dhe respektuar, pasi i Lartësuarit ka thënë që: “Kush i respekton shenjat e Allahut, tregon për devotshmërinë e zemrës së tij.” [Haxh]. Atëherë, Safa dhe Merva janë shenja të Allahut, dhe madhërimi i tyre tregon devotshmërinë e zemrës. Duke qenë se devotshmëria e zemrës është detyrë e çdo adhuresi, atëherë edhe ecja mes Safas dhe Mervas është detyrë për ata që kryejnë haxhin apo umren. Të këtij mendimi janë shumica e dijetarëve, megjithëse kjo mbështetet edhe nga hadithet e përcjella nga Profeti (s.a.u.s.), i cili ka thënë: *“Mësoni*

prej meje ritet tuaja (të adhurimit, në haxh etj.)!”

- **“...Prandaj ata që shkojnë në Qabe për haxh ose për umre, nuk kanë asnjë gjynah nëse sillen mes tyre.”** – Këtu flitet për mendimin e gabuar të disave, të cilëve iu duk i gabuar riti i vrapimit mes Safas dhe Mervas, meqë kështu ishte vepruar edhe në kohën para Islamit. Por Allahu i Lartësuar bën të qartë se ky rit nuk ishte gjynah. Megjithatë, mohimi i gjynahut për këtë veprim nuk tregon se ai është jo i detyrueshëm për t'u kryer. Allahu i Lartësuar thotë se për atë që bën haxhin dhe umren nuk është gjynah që të kryejë rendjen (*sa'j*) mes Safas dhe Mervas. E parë anasjelltas, kjo tregon se *sa'j*-i mes Safas dhe Mervas nuk bëhet jashtë riteve të haxhit dhe umres. Pra, ai nuk është një adhurim i veçantë, që mund të kryhet më vete. Ai nuk është si tavafi rreth Qabes, i cili, përveç që kryhet gjatë Haxhit dhe Umres, mund të bëhet edhe si adhurim më vete. Kështu, *sa'j*-i mes Safas dhe Mervas, qëndrimi në Arafat dhe në Muzdelife dhe gjuajtja e gurëve, janë adhurime që nuk mund të kryhen jashtë kuadrin të haxhit. Nëse këto vepra kryhen jashtë haxhit, atëherë nuk quhen më adhurime, por sajime (bidate) në fe, sepse bidatet në fenë e Allahut janë dy llojesh: së pari, adhurime që Allahu nuk i ka ligjësuar dhe, së dyti, adhurime të cilat janë ligjësuar nga Allahu që të kryhen me një mënyrë dhe formë të caktuar, por që adhuresi i kryen në forma dhe mënyra të tjera, të ndryshme nga ato që ka përcaktuar Allahu.

- **“Kush bën vepra të mira vullnetarisht...”** – Pra, çdokush që kryen vepra të mira, me sinqeritet për Zotin, e mira do ta gjejë. Të mirat që mund të kryejë robi janë të llojeve të ndryshme, si për shembull: haxhi, umra, tavafi rreth Qabes, namazi, agjërimi etj. Në ajetin e agjërimit, ku thuhet: “Nëse dikush jep vullnetarisht më shumë, do të jetë më mirë për të.”, tregohet një rregull i mrekullueshëm, i vendosur nga Allahu i Lartësuar, sipas të cilit: sa herë që adhuresi bën ndonjë punë

të mirë, duke shprehur bindje ndaj Zotit, aq më shumë i shtohet mirësia dhe grada tek Zoti i tij. Veprat e mira ia shtojnë imanin adhuresit, ndërsa imani i lartë ia ngre atij gradat tek Allahu i Lartësuar. Ndërsa ky ajet, që thotë: “Kush bën vepra të mira vullnetarisht...”, tregon se gradat e adhuresit ngrihen kur ai shton vullnetarisht veprat e mira. Nga fjala “*hajran*” (vepra të mira) kuptojmë se ky lartësim arrihet vetëm me ato vepra që quhen të mira, e jo me të tjera. Veprat quhen të mira vetëm nëse Allahu i Lartësuar i ka cilësuar të tilla nëpërmjet Librit dhe Profetit të Tij. Me fjalë të tjera, gradat e larta nuk mund të arrihen duke shtuar vepra e adhurime, të cilat nuk janë cilësuar si të tilla nga Allahu. Tek Allahu i Lartësuar mund të afroresh dhe mund të fitosh kënaqësinë e Tij veçse me mënyrat që Ai i pëlqen dhe i ka ligjësuar për një gjë të tillë, nëpërmjet profetëve të Tij dhe librave të shenjtë me të cilët i pajisi ata. Mirësia nuk mund të arrihet me rrugë jo të mira. Ai që përpiket të afrohet tek Allahu i Lartësuar me bidate arrin të fitojë veçse lodhjen e kotë. Madje, kur e di se adhurimi që kryen nuk është ligjësuar nga Zoti i tij, atij i shtohen të këqijat dhe largohet nga Allahu i Lartësuar.

- **“...ta dijë se Allahu është Mirënjohës e i Gjithëditur.”** - *Shâkirun* (Mirënjohës) dhe *Shekûrun* janë dy emra të Allahut të Lartësuar, që tregojnë për mirësinë dhe mëshirën e Tij. Ata tregojnë mirënjohjen e Tij, duke shpërblyer çdo punë të adhuresve, sado e vogël qoftë ajo, madje për një vepër të vogël, Allahu Bujar shpërblen shumëfish. Shenjë tjetër e mirënjohjes së pakufishme të Allahut Bujar është edhe fakti që, kur adhuresi përpiket për të kryer urdhrat e Tij dhe për t'iu larguar ndalesave të Tij, Allahu e ndihmon atë dhe i jep sukses që të jetë i vazhdueshëm në këtë rrugë. Madje, jo vetëm që e ndihmon, por edhe e përmend atë në Mbretëritë e qiellit, duke ia ngritur famën dhe gradat e tij. Allahu i Lartësuar dhe Bujar e shpërblen bindjen e robit duke i

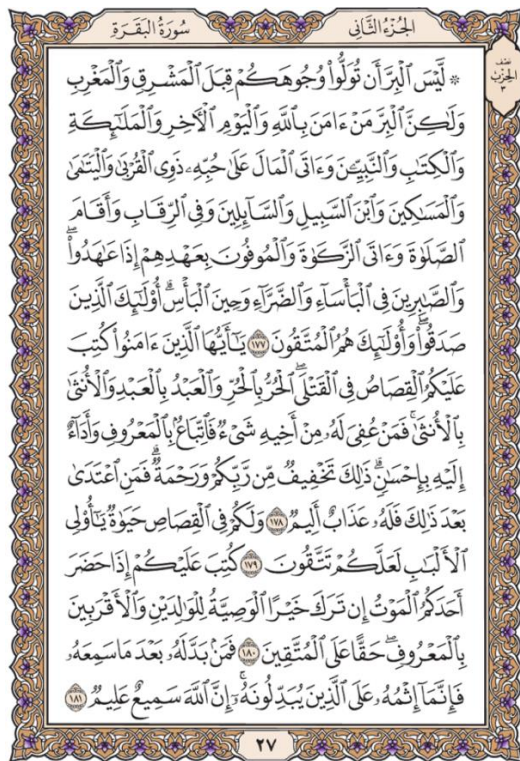
dhuruar atij dritë dhe besim të pastër në zemër, forcë në trup, mirësi në jetë dhe begati në vepra. Këto janë shenjat e mirënjohjes nga Allahu Bujar për bindjen e adhuresit në këtë jetë. Ndërsa në jetën tjetër, atë e pret shpërblimi i plotë. Tregues tjetër i mirënjohjes së Allahut ndaj robit të bindur është edhe premtimi i Tij se, kush e lë diçka për hir të Tij, Allahu do t'ia kompensojë me diçka më të mirë se ajo që robi do të lërë. Nëse robi i afrohet Allahut një pëllëmbë, Ai do t'i afrohet robit një krah, e nëse robi i afrohet një krah, Ai do t'i afrohet edhe më shumë. Nëse robi i afrohet Allahut me hap, Ai do t'i afrohet atij duke rendur. Kush bën tregti me Zotin e tij, do të marrë shumëfishin e asaj që do të japë. Por Allahu i Lartësuar, përveçse është Mirënjohës i madh, Ai është edhe *Alim*, pra, i Gjithëditur. Ai e di më mirë se çdokush tjetër se cili e meriton mirënjohjen e Tij. Ai e di shumë mirë se cilët adhures e meritojnë shpërblimin e plotë, sepse Ai njuh shumë mirë qëllimet, besimin dhe përkushtimin e tyre, në varësi të të cilëve jep edhe shpërblimin e merituar. Allahu e di shumë mirë dallimin mes adhuresve dhe asnjërit nuk ia humbet hakun. Çfarëdo pune, sado e vogël dhe e parëndësishme të duket, nuk i shpëton dijes së Tij gjithëpërfshirëse. Të gjithë do ta gjejnë të plotë shpërblimin e veprave të tyre, sipas qëllimit që kanë patur në këtë jetë, se asgjë nuk i shpëton të Gjithëditurit.

Ajetet 159 – 162

159. Ata që i fshehin argumentet e qarta dhe udhëzimin që Ne shpallëm, pasi Ne ua sqaruam ato njerëzve në Libër, mbi ta do të bjerë mallkimi i Allahut dhe mallkimi i gjithë mallkuesve.

160. Përveç atyre që pendohen, që përmirësohen dhe e deklarojnë hapur të vërtetën. Atyre Unë ua pranoj pendimin, sepse Unë jam Pranuesi i pendimeve dhe Mëshirëploti.

161. Mbi ata që mohojnë dhe vdesin si jobsimtarë rëndon mallkimi i Allahut, i melekëve dhe i të gjithë njerëzimit.

162. Ata do të jenë përgjithmonë atje (në Xhehenem). Atyre nuk do t'u lehtësohet vuajtja dhe as nuk do t'u jepet afat.

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete, ndonëse kanë zbritur për ithtarët e Librit (çifutët dhe të krishterët), që fshehën të vërtetën rreth Kur'anit dhe Muhamedit (s.a.u.s.), ato janë paralajmërim për të gjithë ata njerëz që mundohen të fshehin ndonjë gjë prej Shpalljes së Zotit.

- “Ata të cilët fshehin argumentet e qarta dhe udhëzimin që Ne shpallëm, pasi Ne ua sqaruam ato njerëzve në Libër...” - Ky ajet përfshin të gjithë ata që fshehin argumentet e qarta të Shpalljes së Zotit ose udhëzimet për të arritur çdo të mirë dhe për t'u ruajtur nga çdo e keqe. Me fjalë të tjera, ajeti flet për ata që fshehin të vërtetën, e cila të udhëzon të ecësh në rrugën e drejtë, për te Zoti i Lartësuar, ose për ata që fshehin udhëzimin që të çon në Xhenet dhe të largon nga Zjarri i Xhehenemit. Allahu i Lartësuar u ka marrë premtimin dijetarëve, se ata do ta përcjellin të vërtetën dhe kurrë nuk do ta fshehin atë. Ata që nuk e mbajnë

këtë premtim kanë dy të këqija: së pari, ata janë fshehës të së vërtetës së shpallur nga Zoti dhe, së dyti, janë të padrejtë ndaj njerëzve të thjeshtë, sepse i drejtojnë në humbje dhe shkatërrim. Të tillët sigurisht që e kanë hak mallkimin e Allahut dhe të çdo krijese, siç thuhet më tej:

- **“...mbi ta do të bjerë mallkimi i Allahut dhe mallkimi i gjithë mallkuesve.”** - Ata e meritojnë këtë mallkim, sepse ata mashτροjnë krijesat dhe shkatërrojnë lidhjet e tyre me Zotin. Ata i largojnë njerëzit nga mëshira e Allahut, prandaj shpërblehen sipas veprës së tyre. Në anën tjetër, dijetarët që u mësojnë njerëzve të mirën, që u tregojnë atyre rrugën për tek Allahu dhe kënaqësia e Tij, do të shpërblehen me mëshirë dhe grada të larta nga Allahu. Për ta lutën edhe melekët, madje edhe peshqit e detit, sepse përpiqen të përmirësojnë krijesat dhe lidhjen e tyre me Zotin. Ata u mësojnë krijesave fenë e Zotit dhe rrugët për të fituar mëshirën e Tij. Atëherë, sikurse dijetarët e së vërtetës do të shpërblehen për punën e mirë që kanë kryer, po ashtu ata që e fshehin të vërtetën do të "shpërblehen" për punën e tyre të keqe. Ata do të meritojnë mallkimin, sepse janë bërë kundërshtarë të rrugës së Zotit dhe të urdhrave të Tij. Allahu i Lartësuar i qartëson argumentet e Tij për njerëzit, ndërsa ata i fshehin ose i shtrembërojnë ato. Të tillët e meritojnë ndëshkimin e paralajmëruar në këtë ajet. Por Allahu i Lartësuar përjashton nga ky gjykim një kategori:

- **“Përveç atyre që pendohen, që përmirësohen dhe e deklarojnë hapur të vërtetën...”**. - Nga ky paralajmërim shpëtojnë vetëm ata që plotësojnë disa kushte, si më poshtë:

1. Pendohen, domethënë që kthejnë rrugë dhe heqin dorë nga gjynahu, duke qenë të trishtuar për çfarë ka ndodhur dhe duke qenë të vendosur për të mos iu kthyer atij gjynahu kurrë.

2. Përmirësohen, duke rregulluar veprat e tyre. Nuk mjafton vetëm që ta lësh të keqen,

por duhet patjetër të kryhesh të mira dhe të rregullosh atë që ke prishur.

3. Tregojnë të vërtetën. Pra, për ata që e kanë fshehur deri dje të vërtetën, nuk mjafton vetëm të heqin dorë nga kjo veper, derisa të rregullojnë atë që kanë prishur dhe t'u tregojnë njerëzve se çfarë kanë mbajtur të fshehur. Njerëzve që plotësojnë këto tri kushte, Allahu i Lartësuar ua pranon pendimin, sepse porta e pendimit qëndron gjithmonë e hapur për këdo që plotëson kriteret e marrjes së faljes nga Zoti i tij. Allahu i Lartësuar është Pranues i pendimeve, siç thotë Ai:

- **“Atyre Unë ua pranoj pendimin, sepse Unë jam Pranuesi i pendimeve dhe Mëshirëploti.”** – *El Teuuâb* (Pendimpranuesi) është Ai, i Cili, nëse robërit i kthehen të penduar nga gjynahet, Ai u përgjigjet plot mëshirë dhe falje. Nëse ata kthehen tek Ai, edhe Ai kthehet tek ata plot dhurata dhe mirësi, të cilat ua ka penguar fillimisht për shkak të padrejtësive të tyre. Allahu është edhe *Er-rahîm* (Mëshirëploti), që ka një mëshirë të madhe dhe gjithëpërfshirëse. Pranimi i pendimit dhe kthimi në rrugën e drejtë është fryt i mëshirës së Allahut, sepse është *Rrahîm*-i Ai që u jep sukses të pendohen dhe të kthehen tek Ai. Është po Mëshirëploti, që pasi u jep sukses të kthehen tek Ai të penduar, ua pranon pendimin dhe përgatit shpërblim të madh për ta, si butësi dhe nder prej bujarisë së Tij. Ky është gjykimi për të penduarit dhe të kthyerit sinqerisht tek Zoti i tyre. Ndërsa ata që mohojnë dhe vazhdojnë në rrugën e humbjes derisa t'u vijë vdekja, ata që kurrë nuk kthehen tek Allahu, derisa të dorëzojnë shpirtin e tyre, ata kanë tjetër gjykim.

- **“Mbi ata që mohojnë dhe vdesin si jobsimtarë rëndon mallkimi i Allahut, i melekëve dhe i të gjithë njerëzimit.”** - Ashtu sikurse mohimi i Zotit dhe fshehja e së vërtetës mbeten cilësi të pandryshuara të tyre, edhe mallkimi do të jetë i pandërprerë mbi ta, sepse gjykimi është në varësi të veprës së kryer. Ata do të jenë përjetësisht

në ndëshkim, për shkak të kufrit të tyre dhe të mallkimit që ai sjell me vete, siç thotë i Lartësuar:

- **“Ata do të jenë përgjithmonë atje (në Xhehenem). Atyre nuk do t’u lehtësohet vuajtja dhe as nuk do t’u jepet afat.”** - Dënimi i tyre nuk do të pakësohet apo të zbutet. Ai do të jetë përherë i ashpër. Atyre nuk do t’u jepet më afat tjetër, që të kthehen nga rruga e gabuar. Mundësia që iu jepet në dynja është e mjaftueshme dhe, me vdekjen e tyre, nuk ka më asnjë shans për të shpëtuar.

Ajetet 163 - 164

163. Zoti juaj është Një dhe i vetëm. Nuk ka të adhuroar tjetër (me meritë), përveç Tij. Ai është i Gjithmëshirshmi, Mëshirëploti.

164. Në krijimin e qiejve dhe të tokës, në ndërrimin e natës dhe të ditës, në anijet që lundrojnë në det për dobi të njerëzve, në shiun që Allahu e lëshon prej qielli, duke ngjallur përmes tij tokën e vdekur dhe duke përhapur në të çdolloj gjallese, në lëvizjen e erërave dhe në retë që lëvizin mes qiellit dhe tokës, (në të gjitha këto,) ka Shenja për njerëzit që mendojnë.

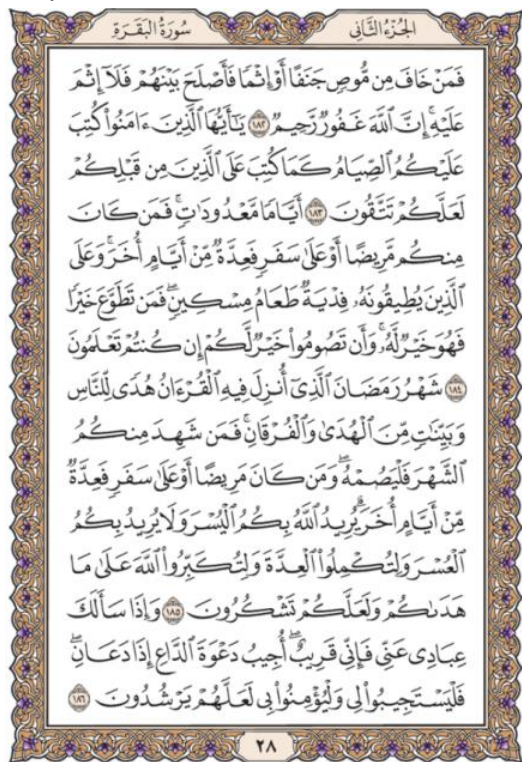
Shpjegimi i ajeteve

- **“Zoti juaj është Një dhe i vetëm.”** – Këtu Allahu i Lartësuar na tregon për diçka, dhe Ai është më i drejti dhe më i vërteti në thëniet e Tij. Ai thotë se Zoti ynë është Një i vetëm, Unik, i Pashembullt për sa i përket Qenies së Tij, emrave e cilësive të Tij dhe veprave të Tij. Nuk ka të krahasueshëm me Të, nuk ka të barabartë me madhësinë e Tij, nuk ka të ngjashëm me Atë, në të gjitha aspektet. Nuk ka Zot e as kujdestar tjetër për krijesat, përveç Atij.

- **“Nuk ka të adhuroar tjetër (me meritë), përveç Tij”.** - Duke qenë i tillë, atëherë Ai është i vetmi që meriton të adhurohet, të duhet e të admirohet. Askush tjetër nuk meriton adhurim, përveç Allahut të Lartësuar.

- **“Ai është i Gjithmëshirshmi, Mëshirëploti.”** Ai është i cilësuar me

mëshirën më të madhe, së cilës nuk mund t’i përafrohet asnjë mëshirë tjetër. Mëshira e Tij ka përfshirë çdo gjë. Me mëshirën e Tij u sollën në ekzistencë të gjitha krijesat. Ato u përsosën vetëm me mëshirën e Krijuesit të tyre. Me mëshirën e Tij, krijesat ruhen nga çdo e keqe që u kanoset. Me mëshirën e Tij, Ai iu paraqit krijesave me emrat, cilësitë dhe dhuratat e Tij. Po me mëshirën e Tij, Ai u mësoi atyre gjithçka që u rregullon atyre dynjanë dhe besimin. Këtë e bëri duke u dërguar profetë dhe libra të ndritur. Nëse njeriu e kupton dhe bindet se çdo mirësi vjen vetëm nga Zoti, dhe se krijesat nuk mund të sjellin as dëm, as dobi, me siguri që do ta adhurojë si Zot të vetëm Allahun e Lartësuar. Ai do të bindet plotësisht se Allahu i Lartësuar është i vetmi që i meriton të gjitha llojet e adhurimit. Zemra e tij do të drejtohet vetëm tek Allahu i Lartësuar, duke shprehur për Të dashurinë, frikën, respektin, shpresën, madhërimin, mbështetjen e plotë etj. Pa dyshim, adhurimi për dikë tjetër veç Allahut është vepra më e shëmtuar. Si mund të adhurosh një krijesë prej dheu dhe të lësh adhurimin për Krijuesin e gjithësisë. Si mund të adhurosh një rob të nënshtruar, nevojtar në të gjitha drejtimet, dhe të lësh adhurimin e Krijuesit, Sunduesit e të Plotfuqishmit për gjithçka. Si mund të lësh adhurimin e Atij që mbretëron mbi gjithçka dhe të Cilit i është nënshtruar çdo gjë?! Ky ajet dëshmon se Allahu i Lartësuar është Unik në madhësinë, pushtetin dhe meritën e adhurimit. Askush tjetër nuk meriton të adhurohet përveç Tij. Në ajet, Allahu i Lartësuar është përshkruar me cilësinë e mëshirës absolute, shenja të së cilës janë ekzistenca e çdo të mire dhe largimi i çdo të keqeje, e, rrjedhimisht, adhurimin e meriton veçse Ai që ka këto cilësi. Më pas, Allahu i Lartësuar përmend argumente më të shtjelluara rreth njëshmërisë së Tij. Ai tregon se krijesat e mrekullueshme dëshmojnë se Ai që i ka krijuar është i Vetëm, Unik, Absolut, i Plotfuqishëm, i Urtë, i Ditur, i Mëshirshëm, domethënë, me cilësitë më të larta, prandaj Ai është i vetmi

që meriton të adhurohet në qiej dhe në tokë. Porse këto shenja e argumente u vlejnjë veç njerëzve që mendojnë e përsiaten rreth tyre, duke kuptuar, si rezultat, njëshmërinë e Krijuesit.

- **“Në krijimin e qiejve dhe të tokës,...”** - Qiejt janë krijuar të lartë, të gjerë, të fiksuar mirë e të rregullt. Në ta janë vendosur diej, hëna e yje. Ata janë rregulluar në mënyrë të tillë që të jenë të dobishëm për Tokën dhe banorët e saj. Ndërsa Toka është krijuar e përshtatshme për banorët e saj, me kushtet e nevojshme që ata të jetojnë në të dhe të përfitojnë prej saj. Në Tokë ka aq shumë shenja që tregojnë madhështinë e Krijuesit të saj, sa është e pamundur që të mos nxirren mësim. Krijuesi i saj duhet patjetër të ketë fuqi absolute, duhet të jetë i Ditur, i Urtë dhe shumë i Lartë, sepse Toka është e përsosur në të gjitha aspektet. Ai duhet të jetë shumë i mëshirshëm, sepse në Tokë dhe rreth saj gjendet gjithçka e dobishme dhe e domosdoshme për jetën në të. Gjithë këto argumente tregojnë qartë se Allahu është i Vetëm, prandaj duhet që adhurimet t'i

përkushtohen vetëm Atij, i Cili përkujdeset dhe i mëshiron krijesat e Tij, duke u dhënë çdo gjë që kanë nevojë.

- **“...në ndërrimin e natës dhe të ditës,...”** - Edhe në ndryshimet e natës dhe të ditës ka argumente. Ato pasojnë njëra-tjetrën, duke qenë herë dita më e gjatë, e herë nata; ndonjëherë janë edhe të barabarta. Ato ndryshojnë edhe në temperaturat e tyre. Kështu janë sistemuar edhe stinët, në të cilat ka mirësi të pazëvendësueshme për jetën e gjallesave. Krijesat kanë nevojë edhe për natën, edhe për ditën; nuk mund të ketë jetë normale pa ato të dyja. Të gjitha këto ndryshime bëhen sipas një rregulli të mrekullueshëm, që habit edhe njerëzit më të ditur. Të gjitha këto, a nuk tregojnë për dijen, urtësinë, pushtetin, forcën dhe mëshirën absolute të Atij që i ka krijuar dhe rregulluar në këtë mënyrë, të Atij që madje përkujdeset për to, duke u mundësuar çdo nevojë në këtë vendbanim të tyre të përkohshëm? Rrjedhimisht, ky pushtet, përkujdesje e mëshirë e Tij, e bëjnë të detyrueshme që adhurimi t'i kushtohet vetëm Allahut. Pas shenjave të tilla, zemra mbushet vetëm me dashurinë dhe adhurimin për Krijuesin e tyre. Ajo mbushet plot shpresë e frikë për të Madhëruarin. Krijesat që meditojnë në të tilla mrekulli, me siguri që nxitojnë të bëjnë çdo gjë që kënaq Krijuesin e tyre të Dashur dhe të Mëshirshëm.

- **“...në anijet që lundrojnë në det për dobi të njerëzve,”** - Përveç shenjave në qiej dhe në Tokë, Allahu i Lartësuar na udhëzon që të mendojmë për anijet që lundrojnë në det dhe, në fakt, për çdo gjë tjetër që Allahu i Lartësuar na ka mundësuar të ndërtojmë, që e përdorim dhe përfitojmë. Le të meditojmë se si Allahu i Lartësuar e bëri ajrin, tokën e ujin, të atillë që të jenë të vlefshëm për shfrytëzimin e mjeteve, nga të cilët përfitojmë. Njerëzit mund të transportojnë çdo gjë me ndihmën e disa mjeteve, të cilat mund të funksionojnë veçse prej ligjeve që ka vendosur Krijuesi. Ato janë vërtet një ndihmë shumë e madhe,

pa të cilat jeta do të vështirësohej. Kush i udhëzoi dhe mësoi ata për të prodhuar të tilla mjete? Kush u mundësoi çdo gjë të nevojshme që ato të prodhohen dhe të funksionojnë? A mos vallë, ata e bënë detin, ajrin e tokën të përshtatshëm për mjetet e prodhuara prej tyre? Po zjarrin, mineralet a lëndët e ndryshme, të cilat ata i përdorin në prodhimin e mjeteve të tyre, kush i krijoi dhe ua mundësoi që t'i kenë? Mos vallë, të gjitha këto janë krijuar rastësisht? Apo i ka krijuar vetë njeriu, i cili del nga barku i nënës i paditur, i pafuqishëm dhe nevojtar për gjithçka?! A nuk është Allahu i Lartësuar Ai, i Cili, pasi e krijon njeriun të dobët, i jep fuqi dhe dije të nevojshme për jetën e tij? Pa dyshim, është Allahu Ai që i mëson njeriut çdo gjë që Ai dëshiron t'i mësojë. Ai që i lehtëson të gjitha këto mirësi është i Vetmi dhe Absoluti, i Dituri, i Urti, i Cili ka pushtet mbi gjithçka, Allahu i Lartësuar. Të gjitha krijesat i janë nënshtruar vullnetit të Tij absolut. Ato janë të përlura përpara madhësisë së Tij dhe kurrë nuk mund të dalin jashtë ligjit të Tij të pandryshueshëm. Njeriu është veçse një hallkë, mes shkaqeve që sjellin pasoja në këtë jetë. Ai është veç një hallkë, mes hallkave të shumta, nëpërmjet të cilave Allahu i Lartësuar sjell në këtë jetë gjëra të mrekullueshme. Edhe kjo është një arsye tjetër që e gjithë dashuria, shpresa, frika dhe të gjitha adhurimet t'i përkushtohen Dhuruesit të Madh dhe të Vetëm të këtyre mirësive, Allahut të Lartësuar.

- **“...në shiun që Allahu e lëshon prej qielli, duke ngjallur përmes tij tokën e vdekur”** - Nëpërmjet ujit, kësaj krijese të çuditshme, Allahu i Lartësuar ia ruan jetën çdo gjëje të gjallë në këtë botë, si: njerëzve, bimëve, kafshëve, shpendëve etj. Krijesat nuk mund të jetojnë pa të. A nuk dëshmon, pra, ky ujë dhe gjithçka që zhvillohet nëpërmjet tij, për pushtetin absolut të Atij që e krijoi dhe e zbriti nga qielli? A nuk tregon ai mëshirën, butësinë dhe përkujdesjen e Zotit ndaj krijesave, për çdo nevojë të jetës së tyre? A nuk duket qartë

nevoja e domosdoshme e krijesave për mëshirën e Tij, në çdo kënd që ta shohësh?! A nuk i bën ky shi, i zbritur me mëshirë nga lart, që ata ta adhurojnë Dhuruesin e tij, Allahun Bujar dhe të Mëshirshëm? A nuk tregon ringjallja që shiu i bën tokës, për ringjalljen e madhe të krijesave? Allahu që e ringjall tokën e tharë me anë të shiut, a nuk e ka pushtetin dhe forcën për t'i ringjallur krijesat dhe për t'i marrë në llogari Ditën e Gjykimit?

- **“...dhe duke përhapur në të çdolloj gjallese, ...”** - Prej shenjave të pushtetit dhe madhësisë së Tij është edhe shumëllojshmëria e gjallesave që Ai ka krijuar dhe shpërndarë nëpër dete, ajër dhe Tokë. Të gjitha këto gjallesa, Allahu ia ka nënshtruar njeriut, me qëllim që ai të përfitojë prej tyre, për shembull, duke ngrënë mishin e tyre, duke pirë qumështin e tyre, duke i përdorur për transport, për ruajtje, për gjueti etj. Ai jo vetëm i ka vënë këto krijesa në shërbim të njeriut, por edhe për furnizimin e tyre kujdeset Vetë. Allahu i Lartësuar furnizon njerëzit, por edhe kafshët që ata përdorin. Ai përkujdeset për gjithçka, siç thotë: “Nuk ka asnjë gjallesë në tokë që Allahu të mos ia ketë garantuar furnizimin. Ai e di vendbanimin dhe vendstrehimin e saj. Të gjitha këto janë në Librin e Njohur (*Levhi Mahfudh*).” [Hudë 6].

- **“...në lëvizjen e erërave”** – Domethënë, të erërave të ftohta dhe të nxehta, jugore dhe veriore, lindore e perëndimore e të ndërmjetme. Shpesh, erërat shpërndajnë retë e qiellit ose i grumbullojnë ato. Ato janë bartëse të pjalmnit, dhe kështu ndihmojnë në pjalmimin e bimëve. Shpesh, erërat sjellin rrebeshe, dhe herë të tjera i largojnë ato. Ndonjëherë, erërat sjellin mëshirë, e ndonjëherë ndëshkim dhe shkatërrim. Kush është ai që i përdor këto erëra në këtë mënyrë? Kush i bën ato të sjellin kaq shumë dobi, pa të cilat krijesat nuk do t'ia dilnin dot? Kush i bën ato të rregullojnë jetën e gjallesave? Kush i bën ato që të ndihmojnë në riprodhimin e bimësisë? Pa dyshim që është Allahu Krenar, i Urtë, i Mëshirshëm e

i Dashur, që përkujdeset me butësi për krijesat e Tij. Për këtë arsye, vetëm Ai e meriton adhurimin, vetëm Ai e meriton t'i nënshtrohesh, ta duash, t'i tregosh pendimin e t'i bindesh duke kryer vepra të mira, sipas udhëzimeve të Profetit të Tij (s.a.u.s.). Një tjetër shenjë e madhe e madhësisë dhe pushtetit të Allahut të Lartësuar është zhvendosja e reve mes qiellit dhe Tokës.

- **“...dhe në retë që lëvizin mes qiellit dhe tokës, (në të gjitha këto,) ka Shenja për njerëzit që mendojnë.”** - Si është e mundur që retë e mëdha, të ngarkuara rëndë me ujë, lëvizin nëpër qiell, duke shkuar atje ku dëshiron i Urti? Ato lëvizin me dëshirën dhe pushtetin e Allahut, i Cili ngjall bimësinë dhe jetën në tokën e vdekur nëpërmjet shiut që lëshojnë ato. Është Allahu që e zbret shiun në tokë kur njerëzit kanë nevojë. Kur shiu bëhet i dëmshëm, Ai e ndal atë, duke dhënë shpresë. Është Allahu që e zbret shiun me mëshirë dhe e largon atë me përkujdesjen dhe dashurinë e Tij. Madhështor është pushteti i Tij dhe të pafundme janë mirësitë e dhuruara prej Tij! A nuk është turp për njerëzit që të jetojnë në tokën e Tij, të kënaqen me furnizimin dhe mirësitë e Tij, dhe pastaj t'i përdorin ato për të fituar zemërimin e Tij? A nuk është krim që këto mirësi të përdoren duke shpërfillur urdhrat e Tij dhe në mosbindje ndaj Tij? Megjithatë, a nuk tregon kjo, nga ana tjetër, durimin, faljen, mëshirën, butësinë dhe tolerancën e madhe të të Madhërishmit? I lavdëruar qoftë përherë emri i Tij! Si përfundim, mund të themi se, sa më tepër të meditojë njeriu i ditur rreth krijesave, sa më shumë të meditojë rreth shenjave të mëshirës dhe butësisë së Krijuesit, që shfaqen në këto krijesa, aq më tepër do të bindet se ato janë krijuar nga i Madhërishmi për një qëllim të lartë. Ato janë faqet e një libri të madh, ku shkruhen shenjat dhe argumentet e Zotit të gjithësisë, ku Ai flet për madhësinë dhe njëshmërinë e Tij absolute. Ato janë të mbushura me argumente të qarta, që tregojnë për vërtetësinë e fjalëve të profetëve dhe për

vërtetësinë e Ditës së Ringjalljes. Asgjë nuk ndodh pa një qëllim apo vetvetiu, por çdo gjë është e drejtuar dhe e llogaritur nga i Madhërishmi. Nga ajeti kuptohet, gjithashtu, se si bota qiellore, edhe ajo tokësore kanë nevojë për mëshirën dhe përkujdesjen e Allahut, i Cili është i Madhërishëm e i Pasur në çdo aspekt. Ai nuk ka nevojë për asgjë dhe asnjë nga krijesat e Tij. Për këtë arsye, Ai është i vetmi që meriton të adhurohet. Nuk ka Zot tjetër të denjë për adhurim veç Tij.

Ajetet 165 – 167

165. Ka njerëz që, në vend të Allahut, adhurojnë idhujt, të cilët i duan sikurse Allahun. Por, për ata që besuan, dashuria për Allahun është shumë më e fortë. Ah sikur ta dinin ata që bëjnë padrejtësi se, kur ta shohin dënimin, ata do të binden se e tërë fuqia i takon vetëm Allahut, dhe se Allahu është Ndëshkues i rreptë!

166. Atë ditë, paria do të distancohet prej pasuesve të saj, të gjithë do ta shohin dënimin dhe lidhjet mes tyre do të këputen.

167. Atëherë, pasuesit do të thonë: “Ah, sikur të na lejohej një kthim (në dynja) dhe t'i braktisnim, siç na braktisën ata tani!” Kështu, Allahu do t'ua tregojë veprat e tyre si dëshpërim për ta dhe ata kurrë nuk kanë për të dalë prej Zjarrit.

Shpjegimi i ajeteve

Sa bukur lidhen këto ajete me ato paraardhëset! Pasi solli disa argumente bindëse për njëshmërinë e Tij, Allahu i Lartësuar vijon e thotë se përsëri ka njerëz në botë që, së bashku me Allahun, adhurojnë zota të tjerë, duke i konsideruar ata të barabartë me Të.

- **“Ka njerëz që, në vend të Allahut, adhurojnë idhujt, të cilët i duan sikurse Allahun.”** – Pra, ata i konsiderojnë idhujt e tyre si të barabartë me Allahun, në kushtimin e adhurimit dhe dashurisë së tyre. Njerëz të tillë janë në humbje të sigurt, sepse kundërshtojnë hapur të vërtetën e qartë dhe kanë zgjedhur të jenë

kundërshtarë të Zotit. Ata nuk meditojnë mbi ajetet e Allahut të Lartësuar ose mbi shenjat dhe argumentet e Tij në gjithësi. Ata nuk kanë asnjë lloj justifikimi për zgjedhjen e gabuar që kanë bërë, prandaj e meritojnë ndëshkimin e Allahut. Ata e dinë shumë mirë se Allahu i Lartësuar është i vetmi Krijues, Furnizues, Administrues dhe Kujdestar i krijesave, por gabimi i tyre është se ata adhurojnë edhe zota të tjerë, duke e menduar këtë si një mënyrë që të afron tek Allahu i Lartësuar. Nga fjalët e përdorura në ajet, kuptohet se ‘zotat’ e tyre, në fakt, nuk e meritojnë të adhurohen, por janë njerëzit e humbur që i trajtojnë ashtu. Thënë ndryshe, ata nuk janë gjë tjetër, por veçse emërtime të kota, pa lidhje me realitetin, sikurse thotë i Lartësuari: “Ata (*idhujt*) nuk janë gjë tjetër, vetëm se emra, që ju dhe prindërit tuaj i caktuat. Allahu nuk zbriti për ta ndonjë fakt. Por ata ndjekin vetëm hamendësimet dhe dëshirat e veta, megjithëse prej Zotit të tyre u ka ardhur udhëzimi i qartë.” [Nexhm, 23]. Allahu i Lartësuar nuk mund të ketë të barabartë me Të. Krijesa nuk mund të jetë kurrë si Krijuesi. Vetëm Allahu i Lartësuar është Krijuesi, ndërsa çdo gjë tjetër veç Tij është krijesë. Vetëm Zoti është Furnizues, dhe çdo gjë tjetër është e furnizuar dhe nevojtarë për furnizimin e Tij. Allahu i Lartësuar është i Pasuri, që nuk ka nevojë për asgjë, ndërsa ne jemi të varfër e nevojtarë ndaj Tij për çdo gjë. Ai është Absolut në çdo aspekt, ndërsa ne jemi të mangët në çdo aspekt. Allahu i Lartësuar është i Vetmi që ka në dorë dobinë dhe dëmin, ndërsa krijesat nuk kanë në dorë të bëjnë as dobi e as dëmin më të vogël. Nga e gjithë kjo, kuptohet se sa i kotë është besimi i atyre që, përveç Allahut, adhurojnë zota të tjerë, duke i konsideruar si të barabartë me Të, ndërkohë që asnjë krijesë, qoftë melek, profet, njeri i mirë, idhull etj., nuk mund të jetë e barabartë me Allahun. I vetmi që meriton dashuri të plotë dhe nënshtrim total është Allahu i Lartësuar. Për këtë, Allahu i

Lartësuar i lëvdon besimtarët, duke thënë se:

- **“...Por, për ata që besuan, dashuria për Allahun është shumë më e fortë.”** – Pra, besimtarët e duan Zotin e tyre të vetëm, Allahun e Lartësuar, me një dashuri shumë më të fortë dhe më të madhe se dashuria e këtyre idhujtarëve për idhujt e tyre. Besimtarët ia kushtojnë të gjithë dashurinë vetëm Allahut të Lartësuar, ndërsa idhujtarët lënë vend në zemrat e tyre edhe për idhujt e tyre. Dashuria e besimtarëve për Allahun është shumë më e fortë, sepse ata duan Atë që e meriton vërtet dashurinë. Dashuria për Allahun siguron lumturinë dhe suksesin e adhuresve të Tij në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Ndërsa idhujtarët duan ato gjëra që nuk meritojnë asnjë grimcë dashurie. Dashuria ndaj idhujve është shkatërrim dhe trishtim. Ajo e prish gjendjen e robit dhe e çorodit atë në çdo drejtim, madje të çon drejt ndëshkimit më të rëndë. Për këtë arsye, i Lartësuari i kërcënon idhujtarët, duke thënë:

- **“...Ah sikur ta dinin ata që bëjnë padrejtësi ...”** – Domethënë, ata që bëjnë padrejtësi duke adhuruar idhujt e tyre. Ata iu nënshtrohen idhujve, në vend që t’i nënshtrohen Allahut, Zotit të krijesave. Veç kësaj, ata i pengojnë krijesat e Zotit nga rruga e drejtë dhe nga besimi i saktë. Ata janë të padrejtë ndaj vetes dhe të tjerëve, sepse bëjnë vepra që janë në dëm të tyre.

- **“...se, kur ta shohin dënimin...”** – Domethënë, kur ta shohin me sytë e tyre të ballit, Ditën e Gjykimit.

“...ata do të binden se e tërë fuqia i takon vetëm Allahut, dhe se Allahu është Ndëshkues i rreptë!” - Atëherë do të binden plotësisht se fuqia dhe pushteti është vetëm në dorën e Allahut të Lartësuar. Atë ditë do të binden se idhujt nuk kanë në dorë asnjë lloj fuqie për të ndihmuar adhuresit e tyre. Atë ditë, ata do ta shohin qartë dobësinë dhe pafuqinë e idhujve, të cilët i kanë adhuruar përveç Allahut të Lartësuar. Në këtë dynja, idhujtarët nuk janë të qartë. Ata mendojnë që edhe idhujt e tyre kanë

pushtet për çështje të ndryshme. Ata mendojnë se idhujt e tyre i afrojnë më tepër te Allahu i Lartësuar, dhe se vetëm nëpërmjet tyre mund të arrijnë kënaqësinë e Tij. Por ky iluzion i tyre është i kotë, prandaj çdo vepër e përpjekje që bëjnë ka për të dështuar. Për ta është i meritueshëm dhe i pashmangshëm ndëshkimi i ashpër në ahiret, ndërsa idhujt të cilëve u shprehin adhurimin dhe dashurinë e tyre, nuk kanë për t'i sjellë asnjë dobi dhe nuk kanë për t'i larguar asnjë dëm. Madje, pikërisht prej tyre, nga të cilët presin të mira, do t'u vijë ndëshkimi.

- **“Atë ditë, paria do të distancohet prej pasuesve të saj, të gjithë do ta shohin dënimin dhe lidhjet mes tyre do të këputen.”** – Paria dhe të pasurit e mohuesve do të distancohen nga pasuesit dhe adhuresit e tyre atë ditë. Atë ditë do të ndërpritet çdo lidhje që ata kanë në jetën e dynjasë, sepse ato janë ndërtuar jo për hir të Allahut dhe jo sipas udhëzimeve të Tij, por janë krijuar mbi baza të pavlera e të kota. Veprat dhe përpjekjet e tyre do të asgjësohen dhe ata do të binden se idhujt e tyre ishin të gënjeshtërt. Adhurimet që ata mendojnë se do t'u sjellin dobi, janë pikërisht ato që do të sjellin fatkeqësinë dhe trishtimin e tyre të pafund. Ata do të jenë përjetësisht në zjarrin e Xhehenemit dhe kurrë nuk do të dalin prej tij. A ka dëshpërim më të madh sesa ky?! E gjithë kjo do të ndodhë, sepse ata ndjekin dhe zbatojnë të kotën, me vullnet të lirë. Ata shpresojnë te diçka që nuk ekziston, dhe kështu i lidhin zemrat e tyre me hiçin. Me shkatërrimin e veprave të tyre, do të zhduken edhe shpresat e tyre, dhe kjo do t'i bëjë ata të vuajnë tmerrësisht. Kjo situatë është krejt e kundërt me gjendjen e atyre që i kanë lidhur zemrat me Mbretin e vërtetë, me Allahun e lartësuar. Ata kryejnë çdo vepër e adhurim me sinqeritet vetëm për Njëshin dhe Absolutin, Allahun e Madhëruar. Ata shpresojnë tek i Vetmi që mund të shpresohet. Ata e vendosin të vërtetën në vendin që i takon. Si të tillë,

adhurimet e tyre janë të pranueshme e të shpërblyeshme. Ata do të dalin të fituar me veprat që do të paraqesin. Shpërblimi i tyre ka për të qenë i pandërprerë, pranë Zotit të tyre. Në suren Muhamed, ajetet 1-3, i Lartësuari thotë: “Allahu do t'ua asgjësojë veprat atyre që nuk besojnë (*me besimin e drejtë*) dhe që pengojnë njerëzit nga rruga e Tij. Ndërsa atyre që besojnë, bëjnë vepra të mira dhe e besojnë atë që iu shpall Muhamedit, e cila është e Vërteta prej Zotit të tyre, do t'ua mbulojë të këqijat dhe do t'ua përmirësojë gjendjen. Kjo, sepse ata që nuk besojnë ndjekin të pavërtetën, ndërsa ata që besojnë ndjekin të Vërtetën që ka ardhur prej Zotit të tyre. Kështu ua sjell Allahu shembujt njerëzve.”

- **“Atëherë, pasuesit do të thonë: “Ah, sikur të na lejohej një kthim (në dynja) dhe t'i braktisnim, siç na braktisën ata tani!” Kështu, Allahu do t'ua tregojë veprat e tyre si dëshpërim për ta dhe ata kurrë nuk kanë për të dalë prej Zjarrit.”**

- Ditën kur të shohin rezultatet e veprave të tyre të kota, të mashtruarit që kanë ndjekur parinë e tyre, do të dëshirojnë të kthehen sërish në dynja, që t'u jepet edhe një herë mundësia të distancohen dhe të braktisin parinë e tyre mashtruese, që i kanë penguar nga rruga e drejtë e Zotit. Kështu, ata do të kërkojnë të rikthehen në dynja, me qëllim që të largohen nga idhujtaria dhe që adhurimin, dashurinë e nënshtrimin t'ia përkushtojnë Allahut, të Vetmit Zot në qiej dhe në tokë. Por afati i tyrë atëherë do të ketë përfunduar, sepse nuk ka më kohë për të kryer vepra. Megjithatë, pretendimi i tyre se po të ktheheshin sërish në dynja, do të adhuronin vetëm Allahun me sinqeritet, është i gënjeshtërt, sepse ata përsëri do t'u ktheheshin veprave të tyre të ndyra. Prandaj ato do të jenë veçse fjalë nga ana e tyre, të cilat shprehin dëshpërimin dhe pikëllimin për braktisjen që do t'u bëjë paria atë ditë të vështirë, Ditën e Gjykimit. Atë ditë, në supet e secilit do të rëndojë gjynahu i vet, ndërsa kreu i të gjithë të këqijave është Iblisi, i cili, Ditën e Dëshpërimit do t'u

mbajë një fjalim të shëmtuar pasuesve të tij. Allahu i Lartësuar thotë: “Kur gjithçka të jetë vendosur, Shejtani do të thotë: “Qe Allahu që ju kishte bërë premtimin e vërtetë. Edhe unë ju premtova, por unë nuk e mbajta premtimin. Unë nuk pata fuqi imponuese ndaj jush, përveçse t’ju bëja thirrje, por ju më dëgjonit. Për këtë arsye, mos më qortoni mua, por qortoni veten! Unë nuk mund të jem shpëtimtari juaj e as ju nuk mund të jeni shpëtimtarët e mi. Unë distancohem nga shirku juaj në të shkuarën.” [Ibrahim 22]. Pastaj i lartësuaru Tha: "Nuk ka dyshim, jobesimtarët kanë një dënim të dhembshëm. Ndërsa ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira vendosen në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë, me lejen e Zotit të tyre. Përshëndetja e tyre atje është “Selam!”.. [Ibrahim 23].

Ajetet 168 – 171

168. O njerëz! Hani nga ato ushqime të lejuara dhe të mira që gjenden në Tokë, e mos shkoni pas hapave të shejtanit! Ai është armiku juaj i betuar.

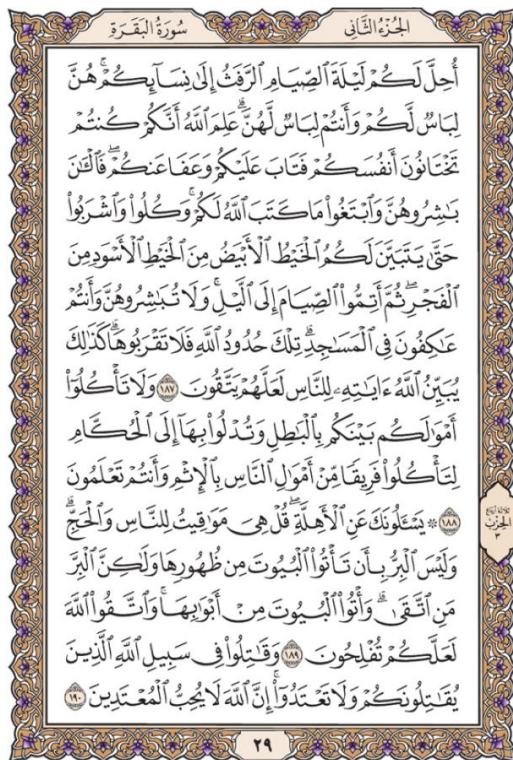
169. Ai ju urdhëron vetëm për të këqija e poshtërsi dhe ju shtyn që të thoni për Allahun gjëra që nuk i dini.

170. Kur atyre (idhujtarëve) u thuhet “Pasoni atë që shpalli Allahu!”, ata thonë: “Jo. Ne ndjekim atë rrugë që kishin të parët tanë.” Po sikur të parët e tyre të mos kishin kuptuar asgjë dhe të mos ishin të udhëzuar në rrugën e drejtë?

171. Mohuesit u përngjajnë kafshëve, të cilat, kur i thërret dikush, dëgjojnë vetëm britmë dhe zë (por s’kuptojnë asgjë). Ata janë të shurdhër, memecë, të verbër dhe nuk kuptojnë asgjë.

Shpjegimi i ajeteve

- “O njerëz! Hani nga ato ushqime të lejuara dhe të mira që gjenden në Tokë,” - Ky është një urdhër që i drejtohet të gjithë njerëzimit, besimtarëve dhe jobesimtarëve, që tregojnë bujarinë e Allahut të Lartësuar ndaj tyre. Ai i urdhëron njerëzit që të hanë nga prodhimet e gjallesat e tokës, qofshin

ato drithëra, fruta, agrume, kafshë etj., por me kusht që ato duhet të jenë të lejuara prej Tij. Njerëzit nuk duhet të prekin as ato gjëra që ndihmojnë në përhapjen e haramit, i cili sjell shkatërrim në tokë. Ndërsa kusht i dytë është që ato duhet të jenë të mira e të këndshme, e jo të ndyra e të neveritshme, si p.sh. gjaku, mishi i derrit etj. Ky ajet vërteton se, çdo gjë, në origjinën e saj, është e lejuar të hahet dhe të shfrytëzohet. Ndërsa haram është vetëm ajo gjë për të cilën ka fakte se Zoti e ka bërë të tillë. Gjërat e ndaluara janë dy llojesh:

1. Të ndaluara për shkak se janë vetë të ndyra e të dëmshme. Këto janë të kundërtat e gjërave të mira e të këndshme.

2. Të ndaluara jo për shkak se janë vetë të ndyra e të dëmshme, por për shkak të pasojës apo gjynahut ku ato të çojnë. Ato të shpien në shkeljen e të drejtave të Zotit, ose në shkeljen e të drejtave të krijesave. Ky lloj është i kundërt me kategorinë e gjërave hallall, të lejuara nga Allahu. Kështu, përfitimi prej begative të Zotit duhet të plotësojë dy kushte: së pari, ato të jenë

vërtet të mira, të këndshme e të pastra dhe, së dyti, të jenë të lejuara, në mënyrë të tillë që të mos shkelin të drejtat e Zotit dhe as të robve. Ky ajët vërteton, gjithashtu, që të ushqyerit sa për të mbajtur veten gjallë është i detyrueshëm për njeriun. Kjo do të thotë që, nëse ai nuk e bën një gjë të tillë, është gjynahqar, sepse urdhërimi tregon detyrim, dhe kush nuk e zbaton atë pa arsye të pranueshme, meriton ndëshkimin e të Madhëruarit. Pasi urdhëron rendjen pas gjërave që sjellin dobi e mirësi, Allahu i Madhëruar ndalon ndjekjen e rrugëve të humbjes, të cilat të çojnë në shkatërrim dhe dëshpërim. Ai i ndalon njerëzit nga pasimi i hapave të shejtanit, i cili është armiku i tyre i përbetuar, duke thënë:

- **“...e mos shkoni pas hapave të shejtanit! Ai është armiku juaj i betuar.”**

– Pra, mos shkoni pas hapave të të mallkuarit. Hapat e shejtanit janë urdhrat e cytjet e tij. Ato përfshijnë të gjitha zullumet, duke filluar nga ato të pafalshmet, si mohimi i Zotit dhe idhujtaria, e duke vazhduar me gjynahet e tjera, si bërja haram e gjërave që Allahu i Lartësuar i ka bërë të lejuara, apo urdhërimin për ngrënieën e ushqimeve që janë haram. Allahu i Lartësuar e ka cilësuar shejtanin si: *“adun mubîn”*, domethënë armik që e shfaq hapur armiqësinë, pa e fshehur aspak atë. Ky armik, me urdhrat që jep, synon veçse mashtrimin dhe të keqen e njeriut. Ai dëshiron që edhe njeriu të bëhet banor i Zjarrit përvëlues. Kështu, Allahu i Lartësuar nuk është mjaftuar duke na ndaluar nga pasimi i hapave të shejtanit, por na ka bërë të qartë, gjithashtu, se ai është armiku ynë i hapur. Më tej, Allahu i Lartësuar, që është më i vërteti në fjalët e Tij, na përshkruan urdhrat e këtij armiku të mallkuar, që të shtyn larg mëshirës së Mëshiruesit:

- **“Ai ju urdhëron vetëm për të këqija e poshtërsi dhe ju shtyn që të thoni për Allahun gjëra që nuk i dini.”** - Kuptimi: Ai ju urdhëron për të këqija, të cilat e trishtojnë personin që i kryen ato. Fjala “të këqija” përfshin të gjitha llojet e gjynaheve

dhe të mosbindjes ndaj Zotit. Më pas vjen fjala *“fahshā”* – “poshtërsi”, domethënë vepra e keqe në mosbindje ndaj Zotit, e cila sigurisht që përfshihet në termin “të këqija”, por ajo përmendet në mënyrë të veçantë për të përshkruar më hollësisht gjërat për të cilat urdhëron shejtani. Kështu, shejtani i urdhëron njerëzit për bërë të këqija, të cilat sjellin dëshpërim për vepruesit e tyre, dhe për të bërë vepra të ulëta, sikurse janë imoraliteti, konsumi i pijeve dehëse, vrasja pa të drejtë e tjetrit, shpifjet, koprracia etj., të cilat janë të fëlliqura për çdo njeri me logjikë. Një ndër veprat më të ndyra për të cilën shejtani i urdhëron njerëzit, është edhe ajo që thotë Allahu: “Ai ju shtyn që të thoni për Allahun gjëra që nuk i dini” - Në këtë përcaktim hyjnë:

- Ata që flasin rreth Allahut pa dije të sigurt dhe pa dëshmi të qarta, të sjella nga Ai, nëpërmjet Profetit të Tij.

- Ata që flasin rreth dispozitave dhe përcaktimeve të Zotit, pa dije dhe pa fakte.

- Ata që e përshkruajnë Allahun ndryshe nga ç'e ka përshkruar Ai Vetën dhe ndryshe nga ç'e ka përshkruar Atë Profeti i Tij.

- Ata të cilët ia mohojnë Zotit ato cilësi, emra dhe vepra të Tij, të cilat Ai i ka pohuar për Vetën e Tij dhe i ka pohuar për Të Profeti i Tij.

- Ata të cilët pretendojnë se Allahu i Lartësuar ka partnerë të barabartë me Të, të cilët i afrojnë adhuruesit e tyre tek Allahu i Lartësuar. Këta besojnë se idhujt, të cilët i adhurojnë dhe u përkushtohen, do t'i afrojnë më shumë tek Allahu i Lartësuar.

- Ata të cilët thonë: “Allahu e ka bërë këtë të lejuar dhe atë të ndaluar, për këtë ka urdhëruar dhe për atë ka ndaluar”, duke mos pasur asnjë dije dhe dëshmi nga Allahu i Lartësuar dhe Profeti i Tij.

- Ata të cilët pretendojnë se Allahu e ka krijuar këtë apo atë gjë, për këtë shkak dhe atë arsye, duke mos pasur për këtë dëshmi të sigurt nga Zoti dhe Profeti i Tij.

- Ata të cilët i interpretojnë fjalët e Allahut dhe të Profetit të Tij, duke u dhënë atyre kuptime që Allahu i Lartësuar dhe Profeti i

tij nuk i kanë synuar kurrë, por që i kanë sajuar veç njerëzit e humbur. Ata e kuptojnë fjalën e Allahut dhe të Profetit të Tij veçse në formën dhe mënyrën e diktuar nga grupet e humbura, që janë pasues të shejtanit. Njerëzit që flasin për Allahun pa dije konsiderohen si pasuesit më të denjë të shejtanit, sepse ata i pengojnë njerëzit të pinë nga i vetmi burim i shpëtimit të tyre, që është fjala e Zotit dhe e Profetit të Tij. Të folurit për Allahun pa dije dhe pa fakte është nga ligësitë më të mëdha që shejtani i mallkuar dhe ushtria e tij urdhërojnë. Ata përdorin të gjitha kurthet dhe mashtrimet për të devjuar krijesat nga e vetmja rrugë e vërtetë. Ndërsa Allahu i Lartësuar, nga ana tjetër, urdhëron për drejtësi, për vepra të mira e bamirësi ndaj të afërmeve, dhe ndalon nga veprat e ulëta, të këqija dhe padrejtësitë. Kështu, robi gjendet mes dy ftesave, prandaj le të jetë i kujdesshëm se cilën rrugë do të pasojë, se fjalën e kujt do të dëgjojë dhe do të zbatojë. A do të ndjekë ftesën e Allahut drejt lumturisë së dynjasë dhe të ahiretit? A do të pranojë urdhrin, bindja ndaj të cilit sjell sukses, lumturi dhe prehje? A do të pasojë rrugën e Bamirësit të madh, i cili urdhëron veçse për mirësi dhe çdo gjë të dobishme dhe ndalon nga çdo gjë e keqe, e neveritshme dhe e dëmshme? Apo do të zgjedhë ftesën e shejtanit të mallkuar, i cili është armik i hapur i tij?! Si mund të ndjekë robi rrugën e atij që i dëshiron të keqen, dëshpërimin dhe vuajtjen në këtë jetë dhe në jetën tjetër?! A nuk e di ai se çdo e keqe vjen si pasojë e pranimin të ftesës së shejtanit dhe e miqësimin me të?! I mallkuari urdhëron veçse për vepra të fëlliqura e shkatërruese, dhe ndalon nga çdo vepër e mirë dhe e dobishme. Pastaj Allahu i Lartësuar flet për gjendjen e idhujtarëve dhe për mënyrën se si reagojnë ata kur ftohen për të pasuar rrugën e drejtë, të sjellë nga Profeti i Allahut. Ai na tregon përgjigjen e tyre, kur ftohen për të pasuar Shpalljen nga Zoti i gjithësisë. Kështu, edhe pse janë njohur me ftesat e mësipërme, ata thonë:

- **“Kur atyre (*idhujtarëve*) u thuhet “Pasoni atë që shpalli Allahu!”, ata thonë: “Jo. Ne ndjekim atë rrugë që kishin të parët tanë.”** – Pra, ata mjaftohen me pasimin e verbër të paraardhësve të tyre, duke qëndruar mospërfillës ndaj udhëzimit të sjellë nga profetët e Zotit. Ata nuk i shqetëson fakti që të parët e tyre, rrugën e të cilëve e pasojnë verbërisht, kanë qenë injorantë, të humbur dhe të larguar nga rruga e drejtë e Zotit. Justifikimi i tyre për refuzimin e të vërtetës është shumë i dobët dhe i pavend. Madje, ai vërteton se refuzimi i tyre bëhet me vetëdije, dhe kështu ata nuk tregohen të drejtë në vlerësimin e së vërtetës. Nëse do të synonin dhe do të përpiqeshin sinqerisht që të gjenin udhëzimin e vërtetë, pa dyshim që do ta mësonin dhe pranonin atë. Çdokush që synon të vërtetën dhe bën një krahasim mes saj dhe të kotës, e kupton lehtësisht se cila është e vërteta dhe, nëse do të jetë njeri i drejtë, do ta pasojë pa u lëkundur atë. Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“Po sikur të parët e tyre të mos kishin kuptuar asgjë dhe të mos ishin të udhëzuar në rrugën e drejtë?”** - Kjo tregon se ata janë njerëz që nuk e pranojnë apo nuk janë të aftë që ta pranojnë të vërtetën. Ata nuk e mposhtin dot kryeneçësinë e tyre. Për këta lloj njerëzish, Allahu i Lartësuar sjell një shembull, i cili përshkruan gjendjen e tyre kur ftohen të ndjekin fenë e drejtë të Allahut.

- **“Mohuesit u përngajnë kafshëve, të cilat, kur i thërret dikush, dëgjojnë vetëm britmë dhe zë (*por s'kuptojnë asgjë*).”** – Pra, ata u përngajnë bagëtive, të cilat veç sa dëgjojnë zërin e bariut, por nuk kuptojnë se çfarë thotë ai. Edhe mohuesit, ashtu si bagëtitë, e dëgjojnë atë që i fton në rrugën e drejtë, por nuk reagojnë me logjikë ndaj zërit që dëgjojnë. Për këtë arsye, Allahu thotë:

- **“Ata janë të shurdhër, memecë, të verbër dhe nuk kuptojnë asgjë.”** – Ata janë ‘*summun*’, pra, të shurdhër, që nuk e dëgjojnë të vërtetën me logjikë, për ta

kuptuar dhe për t'iu bindur asaj. Ata janë 'umjun' - të verbër, që nuk i shohin faktet, për ta dalluar të vërtetën nga e kota, dhe nuk marrin mësimë prej tyre. Ata janë gjithashtu 'bukmun' – memecë, që nuk e thonë kurrë të vërtetën, e cila është në dobinë e tyre. Cili është shkaku i kësaj gjendjeje? Allahu i Lartësuar thotë: “ata nuk kuptojnë”. Pra, shkaku është që ata nuk kanë mendje të shëndoshë, por janë mendjelehtë dhe injorantë. E si mund të dyshosh në mendjelehtësinë e dikujt që, kur ftohet në rrugën e drejtë, kur ftohet për t'u larguar nga shkatërimi e për t'u ruajtur nga ndëshkimi, kur urdhërohet për vepra të mira, që janë në dobi të tij, kur ftohet në rrugën që i siguron suksesin dhe lumturinë, ai, çuditërisht, e refuzon ftesën dhe nuk i bindet urdhrit të Zotit të tij?! Çfarë mund të thuhet tjetër për një njeri, i cili, me vetëdije, i hyn rrugës së Zjarrit, duke ndjekur të kotën dhe duke shpërfillur të vërtetën?! A mund të thuhet që një i tillë është i mençur?! Jo, pa dyshim që ai është më mendjelehti dhe më injoranti që mund të ekzistojë.

Ajetet 172 - 173

172. O ju që keni besuar! Hani nga të mirat me të cilat ju kemi begatuar dhe falënderojeni Allahun, nëse jeni të sigurtë në adhurimin e Tij!

173. Juve ju janë ndaluar veçse të ngordhurat, gjaku, mishi i dërrit dhe ato (kafshët) që nuk theren në emër të Allahut por të dikujt tjetër. Por, kush detyrohet (të hajë njërin nga këto), pa dashur të bëjë keq dhe duke mos e tepruar, për të nuk është gjynah (nëse i ha). Vërtet, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- “O ju që keni besuar!” - Ky urdhër u drejtohet besimtarëve, pas atij që i drejtohej të gjithë njerëzimit. Ky veçim ndodh për arsye se të vetmit që përfitojnë vërtet prej urdhrave dhe ndalesave të Zotit janë pikërisht besimtarët. Ata janë të vetmit që i marrin në konsideratë urdhrat dhe ndalesat,

duke i respektuar ato, dhe këtë e bëjnë të shtyrë vetëm nga besimi që kanë në zemër.

- “**Hani nga të mirat me të cilat ju kemi begatuar**” - Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar i urdhëron besimtarët që të përfitojnë prej çdo gjëje që quhet e mirë dhe e këndshme, si dhuratë prej Zotit Bujar dhe Mëshirëplotë. Ai i urdhëron, gjithashtu, që ata të jenë mirënjohës për mirësitë e dhuruara prej Tij, duke i shpenzuar dhe shfrytëzuar ato për bindjen ndaj Zotit të tyre. Kështu, Allahu i Lartësuar u jep besimtarëve të njëjtat urdhra që u ka dhënë profetëve të Tij, siç thuhet në ajet: “O ju të dërguar të Zotit! Hani prej mirësive dhe punoni vepra të mira...” [Haxh]. Mirënjohja për të cilën Allahu i Lartësuar urdhëron besimtarët është pikërisht “kryerja e veprave të mira” për të cilën ka urdhëruar profetët. Duke qenë se ky ajet u drejtohet besimtarëve, aty nuk përmendet që gjërat duhet të jenë të lejuara, sikurse u përmend në ajetin që u drejtohet njerëzve në përgjithësi. Arsyeja është se nuk ka nevojë që t'u thuhet besimtarëve, se të mirat që duhet të hanë, duhet të merren në mënyrë të lejuar, pasi besimi i tyre nuk i lejon të shfrytëzojnë diçka në mënyrë jo të lejuar. Po ashtu, nëse njeriu i përdor mirësitë e Zotit për të adhuruar Atë, ai nuk do të merret në përgjegjësi për to Ditën e Gjykimit. Ai i ka hallall ato mirësi që i shfrytëzon dhe i përdor në bindjen ndaj Zotit. Ndërsa mohuesi, i cili nuk i shfrytëzon mirësitë e Zotit për ta adhuruar Atë dhe për të treguar mirënjohjen ndaj Tij, do të merret në përgjegjësi për to në Ditën e Gjykimit, edhe nëse i përdor ato në mënyrë të lejuar në këtë botë. Mirësitë që ai mund të gëzojë në këtë jetë, duke qenë se nuk tregohet mirënjohës për to dhe nuk i shfrytëzon për adhurimin e Zotit, në realitet ai i ka haram dhe do të mbajë përgjegjësi për to.

- “...dhe falënderojeni Allahun, nëse jeni të sigurtë në adhurimin e Tij!” - Me fjalë të tjera, ajeti kuptohet kështu: Ai që nuk tregon mirënjohje ndaj Zotit, nuk e adhuron

Atë si Një të vetëm, sepse çdokush që tregohet mirënjohës ndaj Tij, patjetër që do të jetë adhures i Tij dhe zbatues i rregullt i të gjitha urdhrave të Tij. Ky ajet tregon, gjithashtu, se konsumimi i gjërave të mira dhe të lejuara bëhet shkak dhe ndihmë për të kryer vepra të mira, dhe çka është më e rëndësishme, që ato të konsiderohen si të pranuar te Zoti i Lartësuar. Shfrytëzimi i mirësive e bën të detyrueshme mirënjohjen për to, e cila sjell dy gjëra, njëra më e mirë se tjetra: së pari, ruajtjen e imanit dhe të mirësive ekzistuese dhe, së dyti, shtim të mirësive të tjera. Mosmirënjohja ose mohimi i mirësive, nga ana tjetër, largon mirësitë ekzistuese dhe ato që priten të vijjnë. Më tej, pasi lejon përdorimin e gjërave të pastra, të këndshme dhe të dobishme, Allahu i Lartësuar ndalon gjërat e pista, të këqija e të dëmshme, duke thënë:

- **“Juve ju janë ndaluar veçse të ngordhurat, gjaku, mishi i dërrit”** – “Të ngordhura” (*el mejtetu*) konsiderohen kafshët që kanë ngordhur jo prej therjes së rregullt të përcaktuar nga Sheriati. Ato ndalohen të hahen, sepse janë të pista dhe të neveritshme. Në shumicën e rasteve, ngordhja vjen si pasojë e sëmundjeve të ndryshme të kafshës, dhe kjo ia shton më tepër dëmin. Prej të ngordhurave, që ndalohen të hahen, përjashtohen karkalecat e tokës dhe të gjitha gjallesat e detit. Këto dy kategori janë të lejuara dhe të pastra, edhe nëse nuk theren sipas Sheriatit. Ndërsa gjaku i ndaluar është gjaku i damarëve, që del me forcë, sikurse është përcaktuar në një ajet tjetër të Kur’anit: “Thuaj: “Në Shpalljen që më është dhënë nuk gjej ushqime të ndaluara, veç mishit të ngordhur, gjakut që derdhet vullshëm dhe mishit të dërrit, sepse janë të ndyrë, dhe mishit që nuk therret me emrin e Allahut, që është shkelje e kufijve të Tij. E për atë që është i detyruar të hajë nga këto, por duke mos pasur për qëllim shijimin dhe duke mos e tepruar, Zoti yt është Falës e Mëshirëplotë.” [En’am 145].

- **“...dhe ato (kafshët) që nuk theren në emër të Allahut por të dikujt tjetër.”** – Domethënë, gjatë therjes së të cilave përmendet emri i dikujt tjetër, përveç Allahut, qofshin ata idhuj prej guri, të vdekur, varre etj. Këto që u përmendën deri tani nuk janë të gjitha llojet e të ndaluarave, por janë ato që quhen të këqija, të pisëta, të neveritshme e të dëmshme. Me fjalë të tjera, këto janë sjellë si shembuj, për të treguar se Allahu i Lartësuar ka ndaluar veçse gjërat e neveritshme dhe të dëmshme. Allahu i Lartësuar na i bëri të ndaluara këto gjëra të neveritshme, në shenjë butësie dhe mëshire ndaj nesh, për të na ruajtur nga çdo gjë e dëmshme. Megjithatë, Allahu i Lartësuar dhe i Mëshirshëm thotë:

- **“Por, kush detyrohet (të hajë njëri nga këto), pa dashur të bëjë keq dhe duke mos e tepruar, për të nuk është gjynah (nëse i ha).”** – Pra, çdokush që ndihet i detyruar për të konsumuar këto ushqime të ndaluara, i lejohet ta bëjë, por me disa kushte: Së pari, të jetë i detyruar për t’i përdorur ato. Një rast i tillë është, për shembull, kur njeriu nuk ka asgjë për të konsumuar përveç këtyre harameve; përndryshe mund të vdesë. Një rast tjetër është kur kërcënohet seriozisht, nëse nuk e konsumon atë haram. Së dyti, të mos synojë haramin, ndërkohë që ka mundësi të përdorë hallallin, ose kur nuk është e domosdoshme diçka e tillë. Pra, kur nuk është plotësuar kushti i të qenit i detyruar, i shtrënguar. Kusht tjetër është që të mos teprohet me masën e lejuar. Pra, nuk duhet të kalohet masa mbi të domosdoshmen. Për atë njeri që e ka të domosdoshëm përdorimin e haramit, pasi nuk ka asnjë mundësi të përdorë hallallin, dhe nuk e tejkalon masën që e ka të domosdoshme, për atë, pra, Allahu i Lartësuar thotë që nuk ka gjynah. Ai nuk do të merret në përgjegjësi për konsumin e kësaj të ndaluare. Madje, në rast të tillë, njeriu është i urdhëruar që ta konsumojë atë, për të mbajtur trupin gjallë. Ai e ka të ndaluar që të shkojë me këmbët e veta drejt

shkatërrimit dhe vdekjes; ai e ka të ndaluar të vrasë veten. Për këtë arsye, njeriu do të merret në përgjegjësi nëse e le ushqimin deri në vdekje, sepse konsiderohet si vetëvrasje. Ky lejim është mëshirë nga Allahu i Lartësuar për adhuruesit e Tij, prandaj e mbyll ajetin duke përmendur dy emrat e Tij të bukur:

- **“Vërtet, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Duke qenë se lejimi i këtyre të ndaluarave është i kushtëzuar, dhe dihet që robi nuk mund t'i përmbushë plotësisht kushtet e caktuara, atëherë Allahu i Lartësuar tregon se Ai është Falës i Madh e Mëshirëplotë, mbulues i të metave dhe mangësive të robit. Allahu fal dhe mëshiron shumë, sidomos kur nevoja e madhe e rëndon njeriun. Ky ajet vërteton rregullin e madh në Islam, që thotë: “Domosdoshmëria e bën të lejueshme të ndaluarën”. Pra, në çdo situatë ku njeriu detyrohet të përdorë haramet, Sunduesi i Mëshirshëm ia lejon një gjë të tillë. Allahu i qoftë përherë lavdia dhe mirënjohja!

Ajetet 174 – 176

174. Ata që fshehin nga Libri atë që shpalli Allahu, për të fituar me të një shpërblim të vogël, fusin vetëm zjarr në barkun e tyre. Ditën e Gjykimit, Allahu nuk do t'u flasë atyre dhe as nuk do t'i shfajsojë. I dhembshëm do të jetë dënimi i tyre.

175. Ata e kanë këmbyer udhëzimin me humbjen dhe shpëtimin me dënimin. Si do ta durojnë ata Zjarrin?!

176. Kjo, për shkak se Allahu e zbriti Librin me të vërtetën e sigurt por ata që polemizuan (padrejtësisht) rreth tij, janë të përçarë e shumë larg nga e vërteta.

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete janë një kërcënim i ashpër për këdo që fsheh diçka prej Shpalljeve që Allahu i Lartësuar u dha profetëve. Ato janë kërcënim për këdo që fsheh diçka për të cilën Allahu i Lartësuar, atyre që ua dhuroi, u mori besën se do t'ua sqaronin njerëzve dhe nuk do ta fshihnin.

- **“Ata që fshehin nga Libri atë që shpalli Allahu, për të fituar me të një shpërblim të vogël...”** – Domethënë, ata të cilët për hir të kësaj bote mashtruese dhe të parëndësishme, e shpërfillin urdhrin e Allahut për qartësimin e së vërtetës. Për këta është një kërcënim i ashpër:

- **“...ata fusin vetëm zjarr në barkun e tyre.”** - Fitimi që ata marrin me mënyrën e fëlliqur është haram e i shëmtuar. Për këtë arsye, zjarri në barkun e tyre është shpërblimi më i drejtë, sipas punës që kanë bërë.

- **“Në Ditën e Gjykimit, Allahu nuk do t'u flasë atyre”** - Allahu do të jetë i zemëruar me ta, prandaj nuk do t'i përfillë kërkesat e tyre. Kjo do të jetë shumë më e dhimbshme për ta, sesa vetë ndëshkimi në Zjarr.

- **“...dhe as nuk do t'i shfajsojë. I dhembshëm do të jetë dënimi i tyre.”** - Domethënë, Allahu nuk do t'i pastrojë ata nga cilësitë e tyre të ulta, sepse nuk kanë bërë kurrë ndonjë vepër për të cilën mund të lëvdohen dhe mund të meritojnë kënaqësinë e Allahut të Lartësuar dhe shpërblimin e Tij. Allahu i Lartësuar nuk i pastron ata për të vetmen arsye: për shpërfilljen nga ana e tyre e Librit të Zotit, duke mos zbatuar dispozitat e Tij dhe duke mos i ftuar njerëzit që ta pasojnë dritën e sjellë nëpërmjet tij.

- **“Ata e kanë këmbyer udhëzimin me humbjen dhe shpëtimin me dënimin.”** - Ata nuk e ndjekin udhëzimin e sjellë në Librin e Zotit, por i kthejnë shpinën atij, duke parapëlqyer rrugën e humbjes, kundrejt dritës së udhëzimit, duke zgjedhur ndëshkimin, kundrejt faljes së Zotit. Të tillëve u shkon për shtat veçse zjarri i Xhehenemit.

- **“Si do ta durojnë ata Zjarrin?!”** - *Subhanallah!* A mund ta durojnë ata zjarrin e Xhehenemit! Ku do ta gjejnë forcën për ta përballuar?!

- **“Kjo, për shkak se Allahu e zbriti Librin me të vërtetën e sigurt.”** - Ky shpagim i drejtë që u bëhet tyre, duke mos u dhënë sukses të gjejnë udhën e drejtë, ka një shkak: se Allahu i Lartësuar e zbriti Librin

me të vërtetën e pakundërshtueshme. Një e vërtetë e padiskutueshme është fakti që, vepërmirët do të shpërblehen me të mira dhe vepërkëqijtë do të marrin atë që u takon. Nëpërmjet të vërtetës së sigurt dallohet udhëzimi i drejtë nga rrugët e humbjes. Për këto arsye, kush përpiqet të ndryshojë Librin e Zotit dhe qëllimet e Tij, meriton ndëshkimin më të madh.

- **“por ata që polemizuan (padrejtësisht) rreth tij, janë të përçarë e shumë larg nga e vërteta.”** – Domethënë, ata të cilët u kundërshtuan rreth librit të Zotit. Kundërshtimi i një libri hyjnor bëhet në dy mënyra: së pari, duke besuar një pjesë të tij dhe duke mohuar pjesën tjetër dhe, së dyti, duke e ndryshuar apo tjetërsuar atë sipas shijeve, interesave dhe dëshirave të njerëzve. Një gjë është e sigurt: zbatimi rigoroz i Librit të Zotit sjell unitet e dashuri mes njerëzve, ndërsa kundërshtimi i tij sjell përçarje, urrejtje dhe armiqësi mes tyre. Këta lloj njerëzish janë, ashtu sikurse thotë Allahu i Lartësuar: "... janë të përçarë e shumë larg nga e vërteta..." Arsyeja është se ata e kundërshtojnë Librin e Zotit, që sjell të vërtetën e sigurt, që, rrjedhimisht, sjell bashkimin e të gjithëve në një qëndrim. Nëse do të ndiqnin të vërtetën që ndodhet në Librin hyjnor, ata do të shpëtonin nga ndarjet, fraksionet e grupimet, që gjithmonë janë në kundërshti dhe armiqësi me njëri tjetrin. Ndërsa fatlumët nga ithtarët e Librit, të cilët i besojnë plotësisht të gjitha shpalljet e Zotit, ata gjykojnë me Librin e Tij në çdo çështje dhe, për këtë arsye, janë të bashkuar e të lumtur. Në këto ajete ka shumë dobi e mësim. Aty paraqitet kërcënimi i ashpër për këdo që fsheh pjesë nga shpalljet e Zotit, duke i dhënë përparësi jetës së kësaj dynjaje mashtruese dhe duke merituar kështu ndëshkimin dhe zemërimin e Allahut të Lartësuar. Ne mësojmë se Allahu i Lartësuar nuk do t'i pastrojë kurrë të tillë njerëz, që bëjnë këtë punë, që nënkupton se atyre nuk do t'u jepet sukses për të gjetur e ndjekur udhëzimin e drejtë dhe nuk do t'u mbulohen të metat me faljen dhe mëshirën e

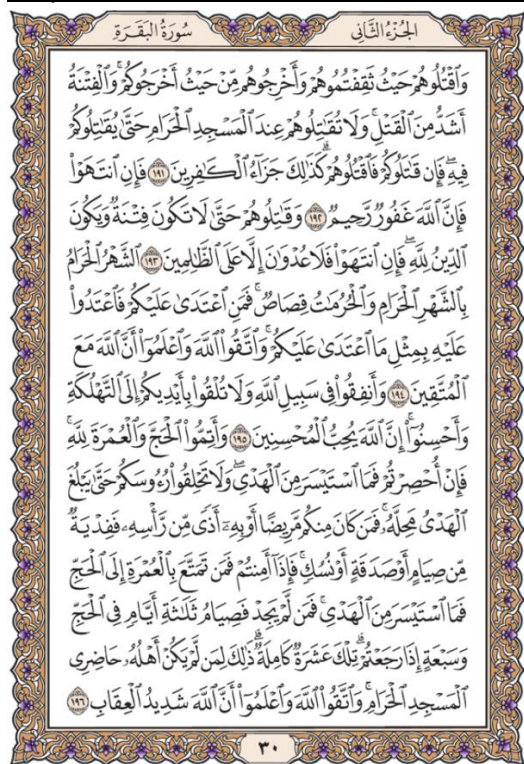
Allahut. Shkaku i këtij shpagimi është përzgjedhja me vetëdije e tyre e ndëshkimit të Zotit, kundrejt faljes dhe mëshirës së Tij. Allahu i Lartësuar thotë për ta: “Si do ta durojnë ata Zjarrin?!” Pra, ata që bëjnë shkaqet që të fusin në Xhehenem, duke qenë të vetëdijshëm për këtë, duket sikur mendojnë se mund të durojnë zjarrin e përgatitur për ta. Por Allahu i Lartësuar hedh poshtë çdo pandehmë të gabuar për Zjarrin që i pret, pasi ai është shumë më i madh sesa mund të përfytyrohet. Në ajete mësojmë se Libri i shpallur nga Zoti përmban të vërtetën e sigurt, e cila është e vetmja mënyrë për bashkim mes njerëzve. Ata që kundërshtojnë Librin hyjnor kanë humbur thellë e larg, duke u bërë pjesë e përçarjes së madhe, që trazon botën.

Ajeti 177

177. Nuk është e tërë mirësia që thjesht t'i ktheni fytyrat tuaja drejt lindjes ose perëndimit. Mirësi e vërtetë është të besosh në Allahun, Ditën e Fundit, melekët, Librat (e Zotit) dhe profetët; të shpenzosh prej pasurisë që e do e t'u japësh të afërmve, jetimëve, të varfërve, udhëtarëve të mbetur në rrugë, lypsave dhe për lirim të robërve; të përkryesh namazin e të japësh zekatin; të plotësosh fjalën e dhënë; të jesh i durueshëm në skamje, në sëmundje dhe në flakën e luftës. Vetëm këta janë me të vërtetë të sinqertë dhe vetëm këta janë të devotshëm.

Shpjegimi i ajetit

- **“Nuk është e tërë mirësia që thjesht t'i ktheni fytyrat tuaja drejt lindjes ose perëndimit.”** – Kuptimi: Bamirësia që u kërkohet adhuruesve nuk është thjesht kthimi drejt lindjes apo perëndimit, që të lodheni aq shumë me të tilla diskutime e polemika të gjata, shumica e të cilave sjellin veçse përçarje dhe armiqësi. Kjo fjali i ngjan shumë për nga ndërtimi thënies së Profetit (s.a.u.s.): “I fortë nuk është ai që arrin të mundë tjetrin me forcë. I fortë është ai që e përmban veten gjatë zemërimit.”

- "...Mirësi e vërtetë është të besosh në Allahun,..." – Pra, të besosh se Ai është i Vetëm dhe Absolut, me cilësitë më të larta, larg çdo mangësie që i përshkruajnë krijesat.

- "...Ditën e Fundit..." – Ky nocion përfshin, në fakt, gjithçka që do të ndodhë pas vdekjes, ashtu siç na e ka përshkruar Allahu dhe Profeti i Tij.

- "...melekët..." – për vërtetësinë e të cilëve na ka dëshmuar Allahu dhe Profeti i Tij, në Kur'an dhe në Sunet.

- "...Librat (e Zotit)..." – Domethënë, të gjithë librat që Zoti ia ka zbritur njerëzimit, nëpërmjet profetëve. Më madhështori i tyre është Kur'ani, prandaj çdokush duhet të besojë në vërtetësinë e gjithçkaje që përmendet në të, dhe duhet ta marrë seriozisht çdo dispozitë e ligj të sjellë në të, për të rregulluar jetën njerëzore.

- "...dhe profetët..." – Pra, duhen besuar të gjithë profetët në përgjithësi, dhe në mënyrë të veçantë Vula e tyre, Profeti i fundit, Profeti i mëshirës, Muhamedi (s.a.u.s.).

- "...të shpenzosh prej pasurisë që e do e t'u japësh të afërmeve, jetimëve, të varfërve, udhëtarëve të mbetur në rrugë, lypsave dhe për lirimin e robërve;" – "*El mâle*" quhet çdo pasuri që është nën pronësinë e njeriut, qoftë ajo e madhe apo e vogël. Pra, shprehja e bamirësisë së njeriut është shpenzimi i pasurisë që ai zotëron, në fushat në të cilat na ka nxitur Allahu i Lartësuar që të shpenzojmë. Madje, njeriu duhet të shpenzojë nga kjo pasuri edhe atëherë kur pasuria është shumë e nevojshme dhe robi e ka të vështirë që të japë. Allahu i Lartësuar thotë: "...prej pasurisë që e do". Pra, shenjë e bamirësisë është edhe shpenzimi i asaj pasurie që robi e dëshiron ta ketë pranë dhe të mos e shpenzojë. Dihet që pasuria është shumë e dashur për njeriun dhe ai e ka shumë të vështirë që ta japë atë, prandaj shpenzimi i saj është tregues bamirësie. Në të njëjtën kohë, ai që e shpenzon pasurinë e tij, edhe pse e do shumë atë, duke synuar që të afrohet tek Allahu i Lartësuar, ka dëshmuar për imanin e tij të pastër. Por cili konsiderohet si shpenzues i pasurisë nën presionin e dashurisë për të? I tillë konsiderohet ai që shpenzon atë pjesë të pasurisë që e do më shumë dhe ai që jep ndërkohë kur rrezikon varfërinë. I pari, edhe pse ka pasuri tjetër për ta shpenzuar, jep pikërisht atë pjesë që është më e dashura dhe më e çmuara për të, sikurse thotë i Lartësuar në suren Al imran, ajeti 92: "Kurrë nuk do ta arrini sinqeritetin e plotë në besim, në qoftë se nuk jepni prej pasurisë më të shtrenjtë." Ndërsa i dyti, është njeriu që jep sadaka, ndërkohë që ka shumë pak pasuri, sepse ai jep nën trysinë e frikës nga varfëria dhe skamja. Pastaj Allahu i Lartësuar tregon se kujt i jepen këto pasuri:

- "...të afërme..." - Pra, të parët njerëz që e meritojnë bamirësinë me pasuri, me vepra, me ndjenja dhe me fjalë, janë të afërmit. Të afërmit janë njerëzit që, kur ata lumturohen, edhe ti gëzohesh, e kur ata trishtohen, edhe ti trishtohesh. Të afërmit janë ata që të gjenden pranë në kohë nevojë. Kështu, ndër

bamirësitë më të mëdha është ruajtja e lidhjeve me të afërmit, duke i ndihmuar me pasuri apo duke u thënë fjalë të mira e ngushëlluese. Sigurisht, kjo bëhet në varësi me nevojat e tyre dhe të shkallës së afrimitetit me ta.

- **“...jetimëve...”** - Ndër njerëzit që meritojnë më së shumti bamirësi janë jetimët,⁵ të cilët nuk kanë mundësi që të sigurojnë jetesën e tyre dhe të jenë të pavarur. Kjo është një shprehje e mëshirës së madhe të Allahut të Lartësuar për krijesat e Tij. Ai është më i kujdesshëm, më i dashur e më i mëshirshëm për robin, sesa prindi për fëmijën e tij. Allahu i Lartësuar i urdhëron njerëzit që të shpenzojnë pasurinë e tyre për fëmijët që nuk i kanë prindërit, në mënyrë që ata të mos e ndiejnë mungesën e përkuqjes së tyre. Një gjë është e sigurt: Kush e mëshiron jetimin e tjetrit, ta dijë se edhe jetimi i tij do të mëshirohet.

- **“...të varfërve...”** – Të varfërit kanë të drejta në pasurinë e të pasurve, sepse këta të fundit duhet të ndihmojnë që t’ua largojnë varfërinë atyre, ose, së paku, t’ua lehtësojnë atë. Pra, të pasurit duhet të japin çfarë të mundën, për të ndihmuar vëllezërit e tyre të varfër.

- **“...udhëtarëve të mbetur në rrugë...”** - Prej atyre që duhen ndihmuar, janë edhe udhëtarët që kanë mbetur në mes të rrugës për shkak të ndryshme dhe janë larg vendit dhe pasurisë së tyre. Allahu i Lartësuar na nxit që ne të japim prej pasurisë sonë, me qëllim që t’i ndihmojmë këta nevojtarë të përfundojnë udhëtimin e tyre. Dihet shumë mirë se udhëtimi ka të papritura dhe nevoja të shumta. Për këtë arsye, ata të cilët Allahu i Lartësuar i ka begatuar me të mira materiale dhe me qetësinë pranë vendit dhe pasurisë së tyre, duhet të tregohen mëshirues e bamirës ndaj atij që gjendet larg vendit, pasurisë dhe njerëzve të tij. Ndihma jepet sipas rastit, për shembull, duke e furnizuar me ushqim për udhëtimin e tij, duke i mundësuar mjetin e transportit, duke e ndihmuar të plotësojë detyrimet që e pengojnë të kthehet në vendin e tij etj.

- **“...lypsave...”** – Kështu quhen ata të cilët nevoja i shtyn që të kërkojnë. I tillë është, për shembull, edhe dikush që nuk arrin të paguajë ndonjë gjë të detyrueshme ndaj shtetit, ose dikush që u kërkon njerëzve që të japin për ndërtimin e një xhamie, shkolle, për shërbime të përgjithshme etj. Këta duhen ndihmuar, edhe pse mund të jenë të pasur, porse nevoja urgjente i shtyn që të kërkojnë.

- **“...dhe për lirim e robërve...”** – Domethënë, për çlirimin nga skllavëria, në mënyrë të drejtpërdrejtë, ose duke ndihmuar skllavin që ka bërë marrëveshje me zotërinë për të blerë lirinë e tij. Këtu hyn edhe çlirimi i muslimanëve të burgosur ose të kapur rob nga qafirët ose nga tiranët.

- **“...të përkryesh namazin e të japësh zekatin...”** – Një shprehje e bamirësisë, të cilën jemi urdhëruar ta kryejmë, është edhe falja e namazit e dhënia e zekatit. Tashmë është përmendur disa herë që Allahu i Lartësuar e përmend faljen e namazit bashkë me dhënien e zekatit, për shkak se janë dy adhurimet më të mira dhe dy mënyrat më efikase për t’iu afruar Zotit të botëve. Ato janë adhurime që përfshijnë zemrën, trupin dhe pasurinë e robit. Namazi dhe zekati janë matësit e imanit dhe treguesit e sigurisë që gjendet në zemrën e robit për vërtetësinë e premtimit të Zotit.

- **“...të plotësosh fjalën e dhënë...”** – Këtu flitet për premtimin për të kryer diçka që Allahu e ka bërë të detyrueshme, ose që vetë robi ia bën të detyrueshme vetvetes. Në fakt, në këtë përkufizim hyjnë të gjitha të drejtat e Allahut të Lartësuar mbi robërit e Tij, sepse Allahu i Lartësuar ua ka bërë të detyrueshme adhuruesve që të plotësojnë detyrimet ndaj Tij, të cilat ata me vetëdije i kanë pranuar, duke premtuar se do t’i plotësojnë. Këtu përfshihen edhe të drejtat e krijesave, të përcaktuara nga Allahu i Lartësuar, që të plotësohen në marrëdhëniet mes tyre. Këtu bëjnë pjesë edhe përbetimet e robit, të cilat nuk i ka bërë të detyrueshme Allahu i Lartësuar, por vetë robi ia bën

detyrim vetvetes; edhe këto, pra, duhet të çohen në vend dhe të plotësohen.

- **“...të jesh i durueshëm në skamje, në sëmundje dhe në flakën e luftës.”** – Bamirësi tjetër që është urdhëruar të kryhet, është edhe durimi i shprehur në tri momentet e përshkruara në ajet.

- **“...në skamje”** – Pra, bamirës të vërtetë janë ata që tregohen të durueshëm në gjendje varfërie. I varfri ka nevojë për durim, për shumë arsye dhe në shumë drejtime. Ai ka nevojë për durim të madh që të përballojë dhimbjet trupore dhe psikologjike, të cilat i përjetojnë veç të varfërit. Nëse të pasurit gëzojnë dhe shijojnë kënaqësi të ndryshme, i varfëri vuan. Kur ha një ushqim që nuk i pëlqen, ai vuan. Kur ndien nevojën të vishet mirë dhe nuk mundet, ai vuan. Kur shikon të tashmen dhe të ardhmen që e pret, dhe ndihet i pasigurt për të, ai vuan. Kur ndien ftohtë dhe nuk gjen me çfarë të ngrohet, ai përsëri vuan. Të gjitha këto, pra, janë sprova, të cilat jemi urdhëruar t'i durojmë, duke llogaritur shpërblimin e Allahut të Lartësuar për to.

- **“...në sëmundje”** - Pra, të duruarit gjatë sëmundjeve të të gjitha llojeve. Për çdo sëmundje që godet njeriun është i nevojshëm durimi. Kur njeriu është sëmurë, shpirti dobësohet dhe trupi ndien dhimbje. Sëmundjet janë shumë të vështira për t'u përballuar, sidomos kur ato zgjasin. Në të tilla kushte, njeriu është i urdhëruar të tregohet i durueshëm, që të arrijë shpërblimin e pamasë, të përgatitur nga Allahu i Lartësuar për durimtarët.

- **“...në flakën e luftës”** – Një nga situatat që kërkon durimin më të madh është koha gjatë betejës kundër armiqve, për të cilët jemi urdhëruar që t'i luftojmë. Durimi në këtë rast është nga veprat më të vështira për shpirtin, sepse janë momente kur njeriu e ndien afër frikën nga vrasja, plagosja apo kapja rob. Për këtë arsye, durimi në luftime është shumë i nevojshëm. Në fakt, luftëtarit në rrugën e Zotit të Madhëruar i lehtësohet durimi kur llogarit shpërblimin e Allahut të

Lartësuar dhe faktin që ndihma vjen prej Zotit të gjithësisë, i Cili ka premtuar fitore dhe ndihmë për durimtarët.

- **“Vetëm këta janë me të vërtetë të sinqertë dhe vetëm këta janë të devotshëm.”** – Pra, vetëm ata që kanë cilësitë e lartpërmendura janë të sinqertë, që e vërtetojnë besimin e tyre me vepra. Ata kanë besim të drejtë, vepra të mira dhe moral të lartë. Ata janë të sinqertë, që e vërtetojnë besimin, me anë të veprave të tyre. Por ata meritojnë të quhen edhe “të devotshëm”, sepse ata i largohen haremit dhe i zbatojnë me përpikmëri urdhrat e Zotit të tyre. E si të mos u përmbahen dispozitave të vendosura nga Zoti i tyre, kur dihet se ato janë kultivuese të çdo cilësie të lartë. Mbajtja e premtimeve dhe e përgjegjësive i përfshin të gjitha fushat e jetës dhe të fesë, ndërsa adhurimet e cituara në këtë ajet janë adhurimet më të mëdha të Islamit. Ai që tregohet rigoroz në zbatimin e tyre, me siguri që në adhurimet e tjera do të jetë shumë i rregullt. Këta janë bamirësit, të sinqertët e të devotshmit. Shpërblimi që Allahu i Lartësuar ka përgatitur për të tillë njerëz, në këtë jetë dhe në jetën tjetër, është i pamundur të tregohet e përshkruhet në një libër të vetëm si ky, me të tilla përmasa.

Ajetet 178 - 179

178. O ju që keni besuar! Për ju është urdhëruar shpagimi me barazi (kisas) në rast vrasjeje: i liri për të lirin, skllavi për skllavin dhe femra për femrën. Kurse ai, të cilit i falet gjaku prej vëllait të vet, nuk ekzekutohet. Pas faljes, le të sillen butë me të falurin. Ndërsa shpagimi (kompensimi për vrasjen) le t'u jepet me mirësi. Ky është lehtësim dhe mëshirë prej Zotit tuaj. E, kushdo që pas kësaj, e kapërcen kufirin, ka një dënim të dhembshëm.

179. Në ligjin e barazisë është jeta juaj, o ju njerëz që kuptoni, në mënyrë që të bëheni të devotshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Për ju është urdhëruar shpagimi me barazi (kisas) në**

rast vrasjeje” - Me këtë dispozitë, Allahu i Lartësuar tregon mirësinë e Tij ndaj besimtarëve, pasi, vërtet, shpëgimi me të njëjtën masë i krimin të vrasjes është një nga mirësitë më të mëdha që Zoti ka ligjëruar për njerëzimin. Allahu i Lartësuar e ka bërë të detyrueshme që vrasësi të ekzekutohet me të njëjtën mënyrë sikurse ai ka ekzekutuar viktimën e tij. Vetëm në këtë mënyrë vendoset drejtësia dhe barazia mes robve. Ky urdhër, siç duket nga fillimi, u drejtohet të gjithë besimtarëve. Të gjithë e kanë detyrë që ta dorëzojnë vrasësin para ligjit, që të marrë dënimin e merituar. Madje edhe të afërmit e vrasësit, edhe vetë vrasësi duhet t'i dorëzohet ligjit, në mënyrë që të afërmit e viktimës të marrin shpëgimin, nëse ata e kërkojnë një gjë të tillë. Nuk u lejohet besimtarëve që të ndalojnë të afërmit e viktimës të kërkojnë shpëgimin, nëse ata duan të ekzekutojnë vrasësin, sipas ligjit përkatës. Ky pengim ndodhte gjatë kohës së injorancës, para Islamit, por jo në Islam. Në kohën e injorancës, ata e strehonin vrasësin, me qëllim që t'i fshihej ligjit, por në Islam drejtësia duhet të shkojë në vend. Pastaj Allahu i Lartësuar vijon të shpjegojë zbatimin e kësaj dispozite, duke thënë:

- **“...i liri për të lirin, skllavi për skllavin dhe femra për femrën”**. Nga pjesa: *“femra për femrën”* duket, në pamje të parë, sikur drejtësia kërkon që vrasësi dhe i vrari të jenë të së njëjtës gjini, domethënë, sikur femra vritet për femrën, e jo për mashkullin, ndërsa mashkulli vritet për mashkullin, e jo për femrën. Por ky këndvështrim është i papranueshëm dhe nuk merret për bazë. Me fjalë të tjera, nuk është e domosdoshme që vrasësi dhe viktimë të kenë të njëjtën gjini, që shpëgimi të quhet i drejtë. Për këtë që themi, ne sjellim dy fakte: Së pari, është vetë fjala e Allahut të Lartësuar: “i liri për të lirin”, që do të thotë se mashkulli të ekzekutohet për mashkullin, femra për femrën, femra për mashkullin dhe mashkulli për femrën, sepse fjala “i lirë” i përfshin të gjithë këta. Këtu duhet të sqarohet diçka.

Çdo tekst që lexohet ka një kumt të drejtpërdrejtë dhe një tjetër të fshehur, të nënkuptuar. Në rastin tonë, katër kategoritë që nxirren nga fraza: “i liri për të lirin” kuptohen në mënyrë të drejtpërdrejtë nga fjalët e saj. Ndërsa kumti i nxjerrë më sipër nga fraza “femra për femrën” është një nënkuptim i saj. Dihet shumë mirë në parimet e *fikh*-ut, se kumtet e drejtpërdrejta janë më parësore për t'u marrë në konsideratë, sesa kumtet e nënkuptuara të tekstit. Kështu, kumti i drejtpërdrejtë i frazës: “i liri për të lirin”, në të cilën hyjnë katër grupet e mësipërme, është më parësore që të pranohet, kundrejt kumtit të nënkuptuar të frazës: “femra për femrën”, e cila, në pamje të parë, duket sikur tregon që kusht për drejtësinë është edhe marrja në konsideratë e gjinisë së vrasësit dhe viktimës. Por kjo mbështetet edhe nga hadithet e sakta, ku sqarohet se edhe mashkulli vritet për femrën. Këtu duhet sqaruar edhe diçka tjetër. Nga kjo dispozitë e përgjithshme bëjnë përjashtim prindërit, sepse nuk vritet prindi për fëmijën e tij. Pra, nëse një prind vret fëmijën e tij, ai nuk dënohet me vdekje për këtë krim. Ky përjashtim mbështetet në Traditën profetike, që e sqaron mirë një gjë të tillë. Ai mbështetet edhe në fjalën e Allahut “*kisas*”, pra: “shpëgim me barazi”, sepse nuk është e drejtë dhe nuk tregon barazi që prindi të ekzekutohet për fëmijën që ka vvarë, pasi një prind ka aq shumë dashuri dhe dhembshuri për fëmijën e tij, sa që kurrë nuk do ta vriste atë, veçse në dy raste: ose kur ai (prindi) është mangët nga mendja, ose për shkak të një arsyeje shumë të fortë, që e ka bërë thujse të pashmangshme këtë vrasje. Nga kjo dispozitë përjashtohen, gjithashtu, edhe jobesimtarët, sepse ajeti u drejtohet në mënyrë të veçantë besimtarëve. Pra, nuk është e drejtë që, për një jobesimtar, të vritet një besimtar. Ky qëndrim mbështetet në Traditën profetike. Megjithatë, për disa dijetarë, nuk është e drejtë që të ekzekutohet besimtari, i dashuri i Allahut, për hir të një qafiri, që është armik i Allahut. ⁶ Thënia e

Allahut të Lartësuar: “i liri për të lirin” në aspektin e saj të nënkuptuar, tregon se i liri nuk ekzekutohet nëse vret një rob (skllav). Fakti i dytë që tregon se nuk është e domosdoshme që vrasësi dhe viktimia të kenë të njëjtën gjini, është thënia e Allahut të Lartësuar: “skllavi për skllavin”, e cila i përfshin të gjithë llojet e skllavëve, meshkuj apo femra qofshin, të shtrenjtë apo të lirë në çmim. Me fjalë të tjera, thënia: “skllavi për skllavin” nënkupton që skllavi (mashkull) ekzekutohet nëse ka vrarë një skllav (mashkull), skllavja ekzekutohet nëse ka vrarë një skllave, dhe një skllave ekzekutohet nëse ka vrarë një skllav. Ky ajet tregon, gjithashtu, se shpagimi parësor i kimit të vrasjes është dënimi me vdekje i vrasësit, ndërsa kompensimi me pasuri është dytësor dhe zëvendësues. Kjo do të thotë që vrasësi nuk dënohet me vdekje në rast se të afërmit e viktimës pranojnë kompensimin me pasuri ose e falin vrasësin. Për këtë, i Madhëruari thotë:

- **“Kurse ai, të cilit i falet gjaku prej vëllait të vet, nuk ekzekutohet. Pas faljes, le të sillen butë me të falurin. Ndërsa shpagimi (kompensimi për vrasjen) le t'u jepet me mirësi.”** - Nëse vrasësit i falet jeta nga ana e të afërmit të viktimës, ose të paktën nga disa prej tyre, ekzekutimi rrëzohet dhe bëhet e detyrueshme pagesa e kompensimit. I takon kujdestarit të viktimës që të zgjedhë mes ekzekutimit dhe kompensimit. Nëse kujdestari i viktimës ia fal jetën vrasësit, ai duhet që, pas kësaj, të sillat njerëzishëm me vrasësin, duke mos e rënduar atë. Edhe kompensimin duhet ta kërkojë brenda normave njerëzore, duke e ngushtuar sa më pak vrasësin, të cilin e ka falur. Më pas vjen këshilla për palën tjetër. Edhe vrasësi duhet të tregohet korrekt dhe mirënjohës, duke e dhënë masën pasurore të kompensimit pa e vonuar. Ai duhet ta vlerësojë faljen dhe tolerimin e palës tjetër, sepse bamirësia e falësit duhet shpërblyer veçse me sjellje të mirë e mirënjohje. Kështu, Allahu i Lartësuar i urdhëron të

dyja palët për drejtësi e mirësi. Familjen e viktimës e udhëron që të sillat me butësi dhe me tolerancë, ndërsa vrasësin, të cilit i falet jeta, e urdhëron që ta dorëzojë kompensimin me mirënjohje dhe pendesë. Në fragmentin: “atij që i falet jeta prej vëllait të tij” gjejmë një shenjë apo një nxitje për të pasur dhembshuri mes njerëzve. Allahu thotë: “prej vëllait të tij”, për të ngjallur ndjenjën e mëshirës mes muslimanëve edhe në të tilla situata, kur urrejtja pushton zemrat. I Lartësuarit kujton vëllazërinë në Islam, për të shtuar dhembshurinë, me qëllim që të mos këmbëngulet në ekzekutimin e vrasësit. Kësaj, është më mirë që vëllai t'ia falë gjakun vëllait të tij musliman dhe ta pranojë me butësi kompensimin e ofruar prej tij. Madje, më mirë akoma do të ishte falja e vrasësit, pa kërkuar prej tij asnjë lloj kompensimi. Nga ky fragment i mësipërm kuptohet, gjithashtu, se vrasësi i muslimanit, me veprën e tij, nuk bën kufër që të nxjerr nga Islami, sepse Allahu i Lartësuar e ka quajtur familjen e të vrarit “vëlla” të vrasësit. Pa dyshim, vëllazëria që është pasur për qëllim këtu është pikërisht vëllazëria në fenë Islame. Siç u tha, një musliman nuk bëhet qafir sepse vret një musliman tjetër. E nëse vrasja, që është gjynahu më i madh pas kufirit dhe shirkut, nuk e bën muslimanin qafir, atëherë sigurisht që gjynahet e tjera që qëndrojnë poshtë vrasjes, nuk e bëjnë muslimanin qafir. Thënë ndryshe, muslimani nuk bëhet qafir nëse bën çfarëdo gjynahu tjetër, përveç kufirit dhe shirkut. Por, pa dyshim, me të tilla gjynahe, besimi i tij ulet shumë. Nëse të afërmit e viktimës, qoftë dhe disa prej tyre, e pranojnë ta falin vrasësin, atëherë jeta e këtij të fundit mbrohet. Askush nuk lejohet ta vrasë atë apo të tregojë armiqësi ndaj tij, siç thotë i Madhëruari:

- **“Ky është lehtësim dhe mëshirë prej Zotit tuaj. E, kushdo që pas kësaj, e kapërcen kufirin, ka një dënim të dhembshëm.”** - Çdokush që i shfaq

armiqësi dhe hakmerret duke e vrarë vrasësin, pasi këtij i është dhënë njëherë falja, ka për të patur një dënim të dhimbshëm në ahiret. Ndërsa në dynja, mbi të do të rëndojë ligji për krimin e vrasjes. Disa dijetarë mendojnë se shprehja “dënim i dhembshëm”, nuk tregon dënimin në ahiret, por dënimin në dynja, që do të thotë se një vrasës i tillë, që kryen hakmarrje pas faljes, dënohet me vdekje. Pra, ai që guxon të vrasë atë të cilit i është falur gjaku, ose prej të cilit është pranuar kompensimi pasuror, duhet të dënohet me vdekje dhe nuk lejohet që të falet, sipas disa dijetarëve. Megjithatë, më i saktë është mendimi i parë, që thotë se: “dënimi i dhembshëm” do të jetë dënimi në ahiret. Ndërsa në dynja, ndëshkimi i këtij vrasësi bëhet sipas ligjit përkatës, sepse krimi i tij nuk ndryshon nga krimi i të tjerëve. Edhe ai trajtohet si një vrasës, që gjykohet me të njëjtin ligj. Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon urtësinë e Tij në caktimin e dispozitës së shpagimit me drejtësi dhe barazi për krimin e vrasjes:

- **“Në ligjin e barazisë është jeta juaj, o ju njerëz që kuptoni, në mënyrë që të bëheni të devotshëm.”** – Domethënë, nëpërmjet këtij ligji ruhet gjaku i pafajshëm dhe frenohen kriminelët. Nëse njeriu e di shumë mirë se, nëse vret, do të vritet, ai do ta frenojë veten nga ky krim i shëmtuar. Gjithashtu, kur njerëzit shohin ndëshkimin e kriminelit, ai bëhet një mësim shumë i mirë për ta. Nëse shpagimi për vrasjen nuk do të ishte vrasja, atëherë ky krim i shëmtuar nuk do të frenohej kurrë. Të gjitha dënimet penale të Sheriatit janë e vetmja mundësi frenimi të krimit dhe padrejtësisë. Kjo tregon se Allahu që i ligjëroi ato është, pa dyshim, i Dituri, i Urti dhe Falësi. Fjala “jetë” në ajetin e mësipërm, është në trajtën e pashquar, për të treguar (në arabisht) kështu dobinë e madhe që u sjell njerëzve ky ligj i drejtë. Madje, duke qenë se vlerën e këtij ligji mund ta kuptojnë veçse mendimtarët e mëdhenj, Allahu iu drejtohet pikërisht atyre, duke thënë: “...o njerëz që kuptoni ...”. Kjo tregon se Allahu i

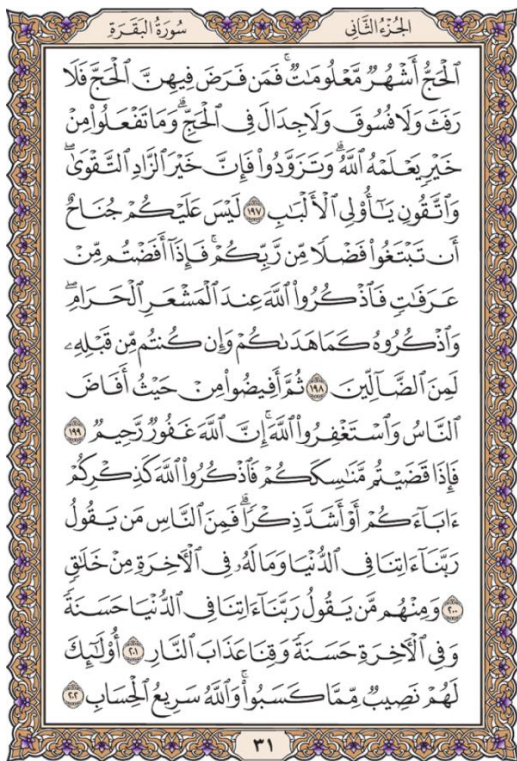
Lartësuar e dëshiron dhe kënaqet që njerëzit të meditojnë dhe të përdorin mendjen e tyre, për të studiuar hollësisht ligjet e sjella prej Tij. Ai i do ata që përnxjerrin urtësitë dhe dobitë e dispozitave të Tij, sepse ato tregojnë që Ligjvënësi është Absolut në urtësinë e madhështinë e Tij. Ato tregojnë qartë drejtësinë e Tij të pakrahasueshme dhe mëshirën e Tij të gjerë. Njerëzit që meditojnë dhe përnxjerrin urtësitë dhe dobitë e ligjeve të Allahut, e meritojnë të quhen të urtë, dijetarë. Ata janë vërtet të privilegjuar e të përzgjedhur, sepse vetë i Madhëruari (Allahu) i ka quajtur “njerëz që kuptoni”. Mjafton kaq si nderim për ata që dinë të mendojnë. Thënia e Allahut: “në mënyrë që të bëheni të devotshëm.”, tregon dobinë e njohjes dhe të zbatimit të dispozitave të Tij. Për atë që e njeh Zotin e Tij dhe madhështinë e Tij, apo që arrin të njohë urtësitë në dispozitat e Tij, sigurisht që do të ketë shtim të bindjes dhe të nënshtrimit të plotë ndaj Atij. Njohësi i mirë i këtyre çështjeve e ndien madhështinë e Allahut, prandaj nuk ia lejon vetes që të shkelë kufijtë e të Madhërishtit. Ky njeri meriton të quhet ‘i devotshëm’, sepse devotshmëria nuk është gjë tjetër, por veçse të ruajturit nga ndëshkimi i Zotit, duke zbatuar urdhrat e Tij dhe duke iu larguar ndalesave të Tij. Devotshmëria është ruajtja e kufijve të Zotit, në shenjë madhërimi dhe dashurie për Të.

Ajetet 180 – 182

180. Jeni urdhëruar që, kur dikujt i afrohet vdekja, nëse lë pasuri nga pas, e ka detyrim lënien e testamentit për prindërit dhe për më të afërmit. Testamenti duhet bërë me drejtësi. Për ata që janë të devotshëm, kjo është detyrë që nuk tolerohet.

181. Kush e ndryshon testamentin pasi e ka dëgjuar, ta dijë se gjynahu është i atyre që e ndryshojnë. Allahu Dëgjon dhe i Di gjithçka.

182. Nëse druheni se testamentlënësi po largohet nga drejtësia, gabimisht ose qëllimisht, dhe vendosni drejtësinë, për

ju nuk ka asnjë gjynah. Vërtet, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Ajeti u drejtohet besimtarëve, duke u treguar atyre se Allahu i Lartësuar ka përcaktuar me ligj edhe çështjen e testamentit.

- **“Jeni urdhëruar që, kur dikujt i afrohet vdekja, nëse lë pasuri nga pas, e ka detyrim lënien e testamentit për prindërit dhe për më të afërmit. Testamenti duhet bërë me drejtësi.”** – Pra, nëse dikujt i afrohet vdekja, domethënë, nëse i shfaqen shenjat e saj, si ndonjë sëmundje e rëndë ose diçka tjetër që tregon se vdekja është e pashmangshme, ndërkohë që ai ka pasuri të madhe, atëherë e ka për detyrë që të lërë një testament të veçantë për prindërit dhe për njerëzit më të afërm. Këtë duhet ta bëjë sipas rregullit, duke mos e tepruar me të largëtit dhe të neglizhojë të afërmit. Për secilin, ai duhet marrë në konsideratë afërsinë farefisnore dhe nevojat për ndihmë.

- **“Për ata që janë të devotshëm, kjo është detyrë që nuk tolerohet.”** – Kështu,

kjo dispozitë është detyrë, e cila duhet kryer. Madje, Allahu i Lartësuar e ka lidhur atë me devotshmërinë. Shumica e shpjeguesve të Kur’anit janë të mendimit se ky ajet është i shfuqizuar. Sipas tyre, dispozita e tij është zëvendësuar me një tjetër, që ka ardhur më pas, e shtjelluar në ajete të tjera, të quajtura “ajetet e trashëgimisë”. Në ajetet e trashëgimisë sqarohet se nuk lejohet të lësh testament për ata që janë trashëgimtarë të ligjshëm të pasurisë tënde, sepse Sheriati i ka përcaktuar si personat që trashëgojnë, edhe masën e trashëgimisë që ata trashëgojnë. ‘Uasijet’ quhet pasuria që i vdekuri lë si porosi për t’iu shpërndarë të afërmit të tij. Ajo përjashtohet nga trashëgimia e përcaktuar me ligj. Në ajetet e trashëgimisë dhe në hadithet që flasin për këtë çështje, sqarohet se trashëgimtarët e ligjshëm, mes të cilëve janë edhe prindërit e të vdekurit dhe më të afërmit e tij, nuk lejohet që, përveç trashëgimisë së përcaktuar nga Sheriati, të përfitojnë edhe nga ‘uasijet’-i. Disa thonë se fragmenti: “për prindërit dhe për më të afërmit” flet për atë pjesë të të afërmit për të cilët Sheriati nuk ka përcaktuar trashëgimi. Pra, me fjalë të tjera, Allahu urdhëron që personi, të cilit po i afrohet vdekja, të lerë me porosi që, prej pasurisë së tij, t’u jepet edhe prindërve apo më të afërmit, të cilët nuk marrin pjesë nga trashëgimia. Por ky lloj shpjegimi i ajetit nuk mund të pranohet, përderisa nuk ka ndonjë fakt mbështetës nga Allahu dhe Profeti i Tij. Nuk ka prova që të na shtyjnë të kuptojmë se këtu flitet për ata prindër dhe të afërm që nuk janë trashëgimtarë të ligjshëm. Qëndrimi më i drejtë në këtë çështje është që ky ajet nuk ka pse të konsiderohet si i anuluar. Ai është një ajet përgjithësues, i cili urdhëron besimtarët, të cilëve u afrohet vdekja, që të lënë testament, ku të përcaktojnë një pjesë pasurie e bamirësie për prindërit e tyre dhe për më të afërmit e tyre. Ajeti nuk na sqaron se për cilët lloj prindërisht dhe të afërmish të të vdekurit bëhet fjalë. Pra, ai nuk përcakton

a bëhet fjalë për prindërit dhe të afërmit të cilët përfitojnë edhe nga trashëgimia e përcaktuar nga Sheriati, apo për ata prindër e të afërm për të cilët Sheriati nuk ka përcaktuar pjesë. Ky ajet është përgjithësues, ndërsa Sheriati ia ka lënë zakoneve të njerëzve përcaktimin e masës së këtij testamenti, pa rënë ndesh me ligjin e fesë sepse ajeti thotë: "Testamenti duhet bërë me drejtësi." Por pasi Allahu i Lartësuar solli dispozita për trashëgiminë në ajete të tjera, në të cilat përcakton si personat që trashëgojnë, edhe masën e trashëgimisë, atëherë ajeti i sipërpërmendur u qartësua më shumë. Nëse do ta shihnim atë të veçuar nga ajetet që janë zbritur për trashëgiminë, do të mendonim se jemi të urdhëruar që, sipas zakoneve të njerëzve që nuk bien ndesh me Sheriatin, ne duhet të lëmë testament për prindërit dhe të afërmit, pa dallim, a trashëgojnë ligjërisht, apo jo. Kështu, zbritja e ajeteve të tjera të trashëgimisë e kufizon gjithëpërfshirjen e ajetit të mësipërm, duke kuptuar që ai flet vetëm për ata prindër dhe të afërm të cilët, për ndonjë shkak a cilësi të tyre, nuk përfitojnë trashëgimi sipas përcaktimit të ligjit. Me fjalë të tjera ajetet e trashëgimisë na tregojnë se si duhet ta kuptojmë fjalën e Tij: "Testamenti duhet bërë me drejtësi." Në këtë mënyrë bëhet harmonizimi mes kuptimit të ajeteve. Pra, nuk është e nevojshme të thuhet se ky ajet është i anuluar, sikurse deklaroi një grup, dhe as të thuhet se ai është "i posaçëm" vetëm për atë kategori prindërisht dhe të afërmish për të cilët Sheriati nuk ka caktuar pjesë. Qëndrimi më i saktë është ai që sapo shtjelluam më lart, sepse ajetet janë shpjegues të njëri-tjetrit, dhe këtu kemi të bëjmë me një ajet të pashkoqitur, i cili bëhet i kuptueshëm nëpërmjet ajeteve të tjera. Falë Allahut, nëpërmjet këtyre kriteve, dijetarët arrijnë të shohin qartë të vërtetën që ndodhet mes ajeteve dhe fjalëve të Profetit (s.a.u.s.). Puna e parë në kesi rastesh është gjetja e një mënyre harmonizimi mes teksteve të ardhura nga

Allahu dhe Profeti (s.a.u.s.), para se të pretendojmë se kemi të bëjmë me një anulim dispozitash apo posaçërim të kuptimit të tyre, pa pasur argument të qartë për këtë. Më pas, duke qenë se shpeshherë njerëzit mendojnë që trashëgimtarët e tyre nuk do ta plotësojnë porosinë e lënë, ose që mund ta ndryshojnë atë sipas dëshirave të tyre, ata nuk lënë fare teste të tilla. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar bën një kërcënim të hapur për ata që dëgjojnë dhe e kanë për detyrë zbatimin e testamentit të të vdekurit, duke thënë:

- Kush e ndryshon testamentin pasi e ka dëgjuar, ta dijë se gjynahu është i atyre që e ndryshojnë. – Pra, të gjithë ata që dëgjojnë testamentin dhe e kuptojnë shumë mirë se cilëve u adresohet ai, dhe pastaj e ndryshojnë atë, duke mos e çuar në vend porosinë, kanë gjynah dhe meritojnë ndëshkimin e Allahut të Lartësuar, ndërsa personi që lë testamentin e merr shpërblimin e tij të plotë tek Allahu i Lartësuar. Gjynahu i moszbatimit të testamentit rëndon vetëm mbi moszbatuesit e tij, të cilët e kanë dëgjuar dhe kuptuar mirë qëllimin e personit.

- "Allahu Dëgjon dhe i Di gjithçka." – Pra, Allahu i Lartësuar i dëgjon të gjitha fjalët e atij që lë testamentin, i cili duhet ta ndiejë këtë mbikëqyrje dhe të mos bëjë ndonjë shkelje. Allahu i Lartësuar na kujton, gjithashtu, se Ai është *Alim*, i Ditur. Ai i di qëllimet dhe motivet e testamentlënësit. Ai i di edhe veprat e atyre që dëgjojnë dhe kuptojnë testamentin, të cilët e kanë detyrë ta zbatojnë ashtu si e dëgjojnë dhe e kuptojnë atë. Nëse testamentlënësi përpiqet maksimalisht që të mbajë drejtësi në këtë çështje, Allahu i Lartësuar do ta shpërblejë atë, edhe nëse gabon. Por kjo vlen edhe si kërcënim për ata që dëgjojnë testamentin dhe e kuptojnë atë, që të mos bëhen të padrejtë dhe ta ndryshojnë atë, sepse Allahu i Lartësuar di çdo qëllim, motiv dhe veprë të robit. Pra, le të jenë të gjithë të kujdesshëm prej sjakimit dhe dijës absolute të Allahut për çdo

çështje. Nëse porosia e testamentlënësit është e padrejtë, ata që janë të pranishëm gjatë lënies së saj, duhet ta këshillojnë personin që të tregohet i drejtë, duke i mësuar rrugën më të mirë. Pra, nëse testamentlënësi bën padrejtësi, me apo pa dashje, ai duhet këshilluar nga të pranishmit, por nëse përsëri nuk heq dorë nga padrejtësia e tij, atëherë kjo porosi nuk lejohet të zbatohet. Në një rast të tillë, çështja duhet zgjidhur si është më e drejta dhe më e mira, me vullnetin dhe pranimin e palëve. Ai që këshillon për drejtësi, për ta shpëtuar testamentlënësin nga barra e padrejtësisë, bën një vepër mjaft të çmuar. Po ashtu, edhe nëse testamenti i padrejtë ndryshohet, nuk është gjynah, sepse kjo ndihmon të vendoset drejtësia sipas Sheriatit dhe paqja mes njerëzve. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar thotë më poshtë:

- **“Nëse druheni se testamentlënësi po largohet nga drejtësia, gabimisht ose qëllimisht, dhe vendosni drejtësinë, për ju nuk ka asnjë gjynah. Vërtet, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** – Pra, Allahu i Lartësuar i fal të gjitha gabimet e robve. Ai është shumë i butë dhe tolerues me ata që pendohen. Ai është Falës i atij robi që heq dorë nga pasuria që i takon, për t'i dhënë përparësi më shumë vëllait të vet, në shenjë bamirësie, drejtësie dhe mëshire. Kush tregohet tolerant me të tjerët, ta dijë se edhe Allahu i Lartësuar do të tregohet tolerant me të. Madje, nëse njerëzit vendosin që ta rregullojnë çështjen e testamentit me mirëkuptim mes tyre, duke shpresuar që i vdekuri i tyre të falet nga Allahu i Lartësuar për padrejtësinë në porosinë e tij, atëherë Allahu i Lartësuar nuk ka për t'i zhgënyer, por ka për ta falur të vdekurin, për shkak të veprimit të tyre, sepse Allahu i Lartësuar i mëshiron shumë adhuruesit e Tij. A nuk është shprehje e mëshirës së Tij edhe ky ligj i Tij, nëpërmjet të cilit njerëzit mëshirojnë dhe përkujdesen për njëri tjetrin?! Ajetet janë një nxitje e fortë që njeriu të lërë testament, duke përcaktuar me drejtësi ata që përfitojnë prej

tij, pasi për çdo padrejtësi do të mbahet përgjegjësi. Ajetet nxisin, gjithashtu, për gjetjen e mirëkuptimit dhe vendosjen e drejtësisë, edhe sikur për këtë do të duhet të ndryshohet (vasijeti) porosia.

Ajetet 183 – 185

183. O ju që keni besuar! Agjërimi është bërë detyrë për ju, sikurse ka qenë edhe për ata që ishin para jush, me qëllim që të bëheni të devotshëm.

184. Agjërimi është për një numër të caktuar ditësh. Të sëmuret ose udhëtarët (që nuk agjërojnë dot), le të agjërojnë më vonë po aq ditë (sa kanë lënë pa agjëruar). Për ata që nuk e përballojnë dot agjërimin, është i detyruar si kompensim ushqimi (ditor) i një të varfri. Nëse dikush jep vullnetarisht më shumë, do të jetë më mirë për të. Por, sikur ta dini, është më mirë për ju të agjëroni.

185. Ramazani është muaji në të cilin ka zbritur Kur'ani, që është udhërrëfyes për njerëzit, sqarues i rrugës së drejtë dhe kriter dallues (i së vërtetës nga e kota). Kushdo që e arrin këtë muaj, le të agjërojë! Por kush është i sëmure ose në udhëtim, le të agjërojë më vonë po aq ditë (sa ka lënë pa agjëruar). Allahu dëshiron për ju lehtësimin. Ai nuk dëshiron vështirësinë për ju. Plotësojeni numrin e ditëve të agjërimin dhe madhërojeni Allahun për udhëzimin (që ju dhuroi), që të bëheni mirënjohës!

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Agjërimi është bërë detyrë për ju, sikurse ka qenë edhe për ata që ishin para jush”** - Në këto ajete, Allahu i Lartësuar u tregon besimtarëve një mirësi të madhe për ta, që është agjërimi. Agjërimi ka qenë i detyrueshëm edhe për popujt e mëparshëm, pasi ai është i dobishëm për të gjitha kohërat. Ky ajet shërben si nxitje e këtij umeti, për të garuar me popujt e mëparshëm në kryerjen e veprave të mira që i kushtohen Allahut. Kështu, ata nxiten për të arritur cilësitë më të mira, që do të thotë se agjërimi nuk është thjesht një vepër e vështirë për t'u kryer.

Pastaj, Allahu i Lartësuar na tregon qëllimin e lartë të këtij adhurimi, duke thënë:

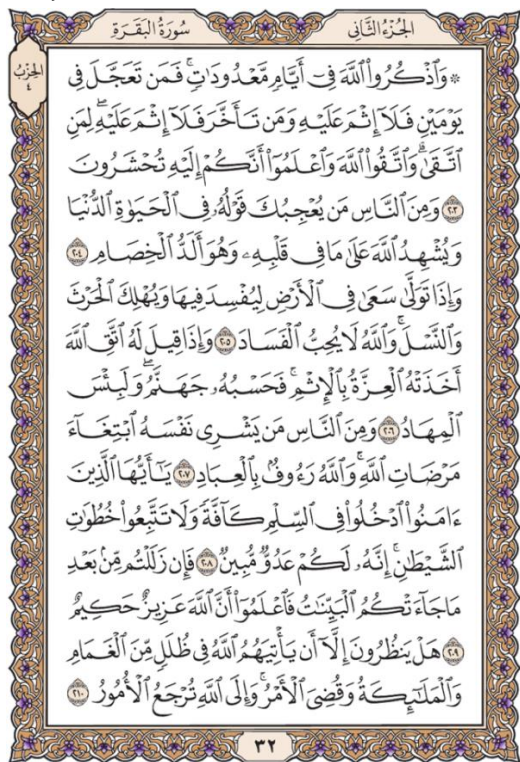
- **“...me qëllim që të bëheni të devotshëm.”** - Agjërimi është një nga mënyrat më efikase për t'u pajisur me devotshmëri. Ai është zbatim i urdhrat të Allahut dhe largim nga ndalesat e Tij, ashtu si vetë devotshmëria, që është ruajtja nga ndëshkimi dhe zemërimi i Zotit duke kryer urdhrat dhe duke iu larguar ndalesave të Tij. Agjërimi e ndalon agjëruenin nga disa gjëra, si nga: të ngrënit, të pirit, marrëdhëniet seksuale etj. Besimtari iu largohet këtyre veprimeve, ndonëse nefsia ia kërkon me forcë, me qëllim që të afrohet tek Allahu i Lartësuar, duke shpresuar shpërblimin e Tij. Siç shihet, pra, ky adhurim ka lidhje të drejtpërdrejtë me devotshmërinë. Njëpërmjet agjërimin, robi ushtrohet që të ndiejë mbikëqyrjen e Zotit të tij. Edhe sikur t'i ketë të gjitha mundësitë për të shijuar kënaqësitë e nefsit, ai u largohet atyre, sepse nuk do që të shkelë ligjet dhe rregullat e të Dashurit të Tij, Allahut të Ditur dhe të Urtë. Agjërueni e ndien gjatë gjithë kohës vështrimin e Allahut dhe është shumë i sigurt për të. Nga ngjashmëritë e agjërimin me devotshmërinë (*takua*) është edhe fakti se, agjërimi ia ngushton shejtanit rrugët e tij në trupin e njeriut. Dihet se shejtani lëviz nëpër trupin e njeriut ashtu sikurse qarkullon edhe gjaku i tij, por gjatë agjërimin, damarët ngushtohen e, rrjedhimisht, ngushtohen edhe rrugët e shejtanit për të mashtruar dhe nxitur njeriun në gjynahe. E dihet, gjithashtu, se njeriu i pakëson shumë gjynahet gjatë agjërimin. Agjërimi të çon drejt devotshmërisë, sepse, në të shumtën e rasteve, njeriu që agjëron i shton veprat e mira në bindje ndaj Zotit, dhe nuk ka dyshim se veprat e mira të bëjnë të devotshëm. Një njeri i pasur, kur agjëron, e ndien vështrësinë dhe vuajtjen e të varfërit, që nuk ka mundësi të ushqejë veten dhe familjen e tij. Kështu, ai bëhet më i dhembshur ndaj të tjerëve, prandaj përpiqet t'i ndihmojë ata me pasuri, dhe dihet se

shpenzimi në rrugën e Zotit është cilësi e devotshmërisë.

- **“Agjërimi është për një numër të caktuar ditësh.”** – Vërtet, Allahu i Lartësuar e bëri agjërimin detyrim për ne, por gjithashtu na njoftoi se ai zgjat vetëm për disa ditë të numëruara, të cilat nuk e dëmtojnë dhe nuk e stërmundojnë njeriun. Përkundrazi, kjo detyrë është shumë e lehtë për t'u përmbushur dhe me shpërblim shumë të madh. Lehtësimi i Allahut të Lartësuar nuk ndalon këtu. Ai thotë:

- **“Të sëmuret ose udhëtarët (që nuk agjërojnë dot), le të agjërojnë më vonë po aq ditë (sa kanë lënë pa agjëruar).** – Pra, për shkak të vështirësisë që zakonisht hasin këto dy kategori njerëzish, Allahu i Lartësuar u ka dhënë lehtësimin që, agjërimin e detyrueshëm të Ramazanit ta kryejnë në ditët e tjera pas këtij muaji, kur të jenë shëruar apo kur të jenë kthyer nga udhëtimi. Kështu, ata do ta marrin shpërblimin të plotë tek Zoti. Nga ajeti kuptojmë se ditët e paagjëruara të Ramazanit duhet të plotësohen detyrimisht, qofshin ato ditë të lëna plotësisht apo përgjysëm. Ajeti dëshmon se lejohet të zëvendësohen ditët e paagjëruara me ditë të tjera, edhe nëse nuk janë të njëjta në gjatësinë e tyre. Pra, nëse Ramazani, për shembull, ka qenë në stinën e verës, kur ditët janë të gjata, ato mund të zëvendësohen edhe me ditë të shkurtra dimri, sepse Allahu nuk ka përcaktuar gjë të tillë në ajet. Mjafton që të plotësohet vetëm numri i tyre.

- **“Për ata që nuk e përballojnë dot agjërimin, është i detyruar si kompensim ushqimi (ditor) i një të varfri. Nëse dikush jep vullnetarisht më shumë, do të jetë më mirë për të.”** - Këtu flitet për mëshirën e madhe të Allahut, i Cili, para se ta bënte detyrim të plotë agjërimin për njerëzit, u dha atyre disa dispozita lehtësuese. Kështu, në fillim, edhe ai që kishte mundësi të agjëronte, mund të mos agjëronte, por ishte i detyruar të kompensonte, duke ushqyer një të varfër.

Kjo u bë me qëllim që detyrimi t'u vinte sa më i lehtë. Megjithatë, edhe pse i lejoi që, në vend të një dite agjërimi, të ushqenin një të varfër, Allahu i lartësuar tha:

- **“Por, sikur ta dini, është më mirë për ju të agjëroni.”** - Por pas disa kohësh, Allahu i Lartësuar e bëri agjërimin të detyrueshëm për cilindo që mund të agjërojë. Ndërsa kush nuk mundet, duhet që ditët e lëna pa agjëruar, t'i agjërojë më vonë. Ndërsa disa të tjerë janë të mendimit se ky ajet flet për atë kategori njerëzish, të cilët e kanë të vështirë agjërimin, sepse mund të sjellë probleme të mëdha për ta, sikurse mund të jenë, për shembull, pleqtë e shtyrë në moshë. Për këtë kategori njerëzish lejohet që të mos agjërojnë, por ata e kanë të detyrueshme që të japin kompensim, duke ushqyer nga një të varfër për çdo ditë të paagjëruar. Ky mendim i dytë është më i saktë për t'u pranuar.

- **“Ramazani është muaji në të cilin ka zbritur Kur'ani, që është udhërrëfyes për njerëzit, sqarues i rrugës së drejtë dhe kriter dallues (i së vërtetës nga e kota).”**–

Kuptimi: Muaji që duhet të agjëroni është muaji i Ramazanit, në të cilin zbriti Kur'ani, mirësia e madhe e Zotit tuaj. Këtu përmenden disa cilësi të Kur'anit. Kështu, ai quhet “udhërrëfyes për njerëzit”, për t'u treguar atyre mirësitë e dynjasë dhe të ahiretit. Së dyti, ai cilësohet “sqarues i rrugës së drejtë”, për ta bërë këtë me mënyrën më të thjeshtë dhe më të kuptueshme. Dhe më pas Kur'ani quhet “kriter dallues”, sepse ai të mundëson të shohësh dhe të dallosh rrugën e drejtë nga rruga e gabuar. Ai bën dallimin mes të lumturve, që do të jenë përherë në kënaqësinë e Allahut, dhe të dëshpëruarve, që do të vuajnë përjetësisht ndëshkimin dhe zemërimin e Zotit. Siç shihet, ky është muaj madhështor, prandaj duhet mbushur me adhurime kushtuar Zotit të gjithësisë, pikësepër me agjërim. Kjo është urtësia e Allahut dhe mëshira e Tij. Vetëm pasi tregon dobritë e këtij muaji të madh dhe urtësinë e agjërimin gjatë tij, Ai thotë:

- **“Kushdo që e arrin këtë muaj, le të agjërojë!”** - Me këtë ajet, pra, u bë i detyrueshëm agjërimi i Ramazanit për çdonjë që ka mundësi të agjërojë dhe nuk është në udhëtim. Dikush mund të mendonte se ky ajet, përveçse anulon kompensimin për ata që mund të agjërojnë, anulon edhe lehtësimin për të sëmurët e udhëtarët, prandaj Allahu i Lartësuar e përmend sërish lehtësimin për të sëmurët dhe udhëtarët, që të largohet ky keqkuptim. Ai thotë:

- **“Por kush është i sëmurë ose në udhëtim, le të agjërojë më vonë po aq ditë (sa ka lënë pa agjëruar).”** – Kjo bëhet sepse Allahu i Lartësuar kërkon që të na i lehtësojë në maksimum rrugët që të çojnë drejt kënaqësisë së Tij.

- **“Allahu dëshiron për ju lehtësimin. Ai nuk dëshiron vështirësinë për ju.”** - Ai dëshiron të na thjeshtësojë çdo rrugë të mirë dhe të drejtë. Për këtë arsye, të gjithë urdhrat e Tij janë shumë të thjeshtë në origjinën e tyre. Në rastet kur, për shkaqe të justifikueshme nga Sheriati, zbatimi i këtyre

urdhrave vështirësohet, Ai ka sjellë dispozita lehtësuese, të cilat ose mund ta anulojnë krejt urdhrin e parë, ose mund të bëjnë disa lehtësime të tij. Çështja e lehtësimeve të Zotit për adhuruesit e Tij është mjaft e gjerë, sa që përfshin çdo aspekt të Sheriatit, prandaj këtu nuk mund të përmenden të gjitha ato. Më pas, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Plotësojeni numrin e ditëve të agjërimit ...”** - Allahu i Lartësuar e di më mirë, por, me sa duket, ky sqarim është i nevojshëm për ndonjë që mendon se qëllimet e larta të Ramazanit mund të plotësohen edhe duke agjëruar një pjesë të tij. Pra, Allahu i Lartësuar thekson se duhen plotësuar të gjitha ditët e këtij muaji. Dhe, si përfundim, Allahu i Lartësuar duhet adhuruar dhe falënderuar për suksesin që u jep besimtarëve në kryerjen e agjërimit dhe për qartësimin e të vërtetës:

- **“...dhe madhërojeni Allahun për udhëzimin (që ju dhuroi), që të bëheni mirënjohës!”** - Këtu bëjnë pjesë edhe *tekbir*-et, të cilat fillojnë që në momentin kur shfaqet hëna e re e muajit *sheval*, që tregon mbarimin e Ramazanit, dhe vazhdojnë deri në kohën e hytbes së namazit të Bajramit, ditën e festës.

Ajeti 186

186. Kur adhuruesit e Mi të pyesin për Mua, (thuaju se) Unë jam pranë (tyre). Unë i përgjigjem lutjes, kur lutësi më lutet. Le t'i përgjigjen thirrjes Time dhe le të më besojnë vetëm Mua, që të udhëzohen në rrugën e drejtë!

Shpjegimi i ajetit

Ky ajet ka ardhur si përgjigje e një pyetjeje që iu drejtua Profetit (s.a.u.s.) prej njërit nga shokët e tij, i cili tha: “O i Dërguari i Allahut! A është afër Zoti ynë, që t'i flasim me zë të ulët, apo është larg, që ta ngremë zërin kur flasim?!” Pas kësaj pyetjeje, Allahu i Lartësuar shpalli:

- **“Kur adhuruesit e Mi të pyesin për Mua, (thuaju se) Unë jam pranë (tyre).”** - Allahu i Lartësuar është afër. Ai është Mbikëqyrës i vazhdueshëm i robve të Tij.

Ai vështrohet imtësisht të fshehtat dhe ato që shfaqen haptazi. Ai e sheh edhe atë që është më e fshehtë se e fshehta. Ai di, madje, edhe për atë shikimin vjedhurazi të syve apo për gjërat që fshihen në gjoksin e njeriut. Allahu është pranë robit që lutet, duke iu përgjigjur lutjeve të tij, prandaj Ai thotë:

- **“Unë i përgjigjem lutjes, kur lutësi më lutet.”**- Lutjet ose *dua*-të janë dy llojesh:

1. Lutje adhurimi. Të tilla janë lutjet e robit që Allahu i Lartësuar t'i japë ato që ai kërkon dhe ta ruajë nga ato që ai i druhet, jo duke ia kërkuar konkretisht ato, por duke kryer adhurimet për të cilat Allahu i Lartësuar ka premtuar se do të japë si shpërblim ato që rob i kërkon. Për shembull, njeriu dëshiron të futen në Xhenet. Këtë ai mund t'ia kërkojë Allahut të Lartësuar me dy mënyra: ose duke iu drejtuar Atij me një kërkesë konkrete, pra, duke thënë: “O Zot, të lutem më fut në Xhenet!”, ose duke ia kërkuar këtë gjë tërthorazi, duke kryer ato vepra dhe adhurime për të cilat Allahu i Lartësuar ka premtuar si shpërblim futjen në Xhenet. Kjo mënyrë e fundit është “lutje adhurimi”, ndërsa lloji tjetër është:

2. Lutje kërkesë. Kjo do të thotë t'i kërkojë Allahut të Lartësuar diçka konkrete, si për shembull: “O Zot, më jep rizk hallall, ma shto pasurinë time, m'i ruaj të mirat që më ke dhënë!” etj. Këto ishin dy mënyrat me të cilat ne mund t'i lutemi Allahut të Lartësuar. Edhe afërsia e Zotit me krijesat është dy llojesh:

1. Afërsi e përgjithshme. Kjo do të thotë që Allahu i Lartësuar është pranë të gjitha krijesave të Tij me dijen dhe pushtetin e Tij.

2. Afërsi e posaçme, që nënkupton se Allahu i Lartësuar është pranë adhuruesve të Tij dhe atyre që i luten Atij. Kjo afërsi shprehet duke iu përgjigjur lutjeve të tyre, duke i ndihmuar e duke iu dhënë sukses. Allahu i Lartësuar ka premtuar se do t'i përgjigjet robit kur ai bën ndonjë lutje të lejuar, por me kusht që zemra e tij të jetë e përqendruar në lutje dhe të jetë i pastër nga çdo gjë që bëhet pengesë për pranimin e

lutjes, sikurse është, për shembull, të ushqyerit me haram dhe pengesa të tjera të cilat i ka sqaruar Profeti (s.a.u.s.). Premtimi i Allahut është akoma më pranë zbatimit kur lutësi plotëson kushtet parësore që mundësojnë përgjigjen e lutjes, të cilat janë: besimi i patundur tek Allahu, nënshtrimi dhe bindja e plotë ndaj urdhrave të Tij, si edhe largimi prej ndalesave të Tij. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“Le të më përgjigjen Mua dhe të më besojnë vetëm Mua, që të bëhen të udhëzuar drejt!”** – Pra, vetëm duke iu përgjigjur urdhrave të Zotit dhe duke besuar gjithçka që Ai ka urdhëruar të besojmë, vetëm atëherë do të jemi të udhëzuar. Udhëzimi i premtuar në këtë rast është pranimi i imanit dhe kryerja e veprave të mira. Duke iu përgjigjur Allahut dhe duke e besuar Atë, besimtarët nuk do të çoroditen kurrë e të besojnë gjëra të kota apo të kryejnë vepra që bien ndesh me besimin e drejtë, sepse përgjigjja ndaj ftesës së Allahut dhe besimi i pastër bëjnë që atyre t'u dhurohet dija e pastër, e drejtë dhe e saktë, sikurse thuhet në suren Maide: “O ju që keni besuar! Nëse bëheni të devotshëm, Ai do t'ju mundësojë të dalloni (të vërtetën nga e kota)”

Ajeti 187

187. Gjatë netëve të agjërimit, e keni të lejuar kontaktin (intim) me gratë tuaja. Ato janë robë (mburojë) për ju dhe ju jeni robë (mburojë) për to. Allahu e dinte se ju nuk do ta mbanit veten, prandaj jua pranoi pendimin dhe jua fali gabimin tuaj. Tani, kontaktoni me to dhe kërkoni atë që Allahu ka përcaktuar për ju. Hani e pini, derisa, të dallohet qartë peri i bardhë i agut nga peri i zi (errësira e natës). Pastaj, vazhdojeni agjërimin deri në mbrëmje. Mos kryeni marrëdhënie me to (gratë) kur qëndroni për itikaf në xhami. Këta janë kufijtë e Allahut, prandaj mos iu afroni atyre. Në këtë mënyrë Allahu ua sqaron njerëzve argumentet e Veta, që ata të ruhen.

Shpjegimi i ajetit

- **“Gjatë netëve të agjërimit, e keni të lejuar kontaktin (intim) me gratë tuaja. Ato janë robë (mburojë) për ju dhe ju jeni robë (mburojë) për to.”** - Në fillim, po të flinin gjumë pas perëndimit të diellit, besimtarët e kishin të ndaluar që të hanin, të pinin dhe të kryenin marrëdhënie intime me gratë e tyre, deri në perëndimin e ditës tjetër të agjërimit. Por kjo ishte shumë e vështirë për ta. Madje, shpesh ata e thyenin urdhrin e Zotit për netët e Ramazanit. Për këtë arsye, i Madhëruari tha:

- **“Allahu e dinte se ju nuk do ta mbanit veten, prandaj jua pranoi pendimin dhe jua fali gabimin tuaj.”** - Nëse nuk do të vinte ky lehtësim i Zotit, ata do të vazhdonin në gjynahe e mosbindje ndaj Tij. Jo vetëm kaq, por Allahu i Lartësuar ua fali besimtarëve ato gabime që kishin bërë para se të zbriste ky lehtësim prej Tij.

- **“Tani, kontaktoni me to...”** – Domethënë, kontaktoni me gratë me të gjitha mënyrat e kontaktit që më parë ishin të ndaluara.

- **“...dhe kërkoni atë që Allahu ka përcaktuar për ju.”** - Pra, edhe në kontaktin me to, motivohuni për të kërkuar shpërblim prej Allahut. Dihet shumë mirë se qëllimi më i madh prej kontaktit me gratë është sjellja në jetë e pasardhësve të mirë, që adhurojnë Allahun, dhe ruajtja e nderit. Le të jetë ky, pra, qëllimi i marrëdhënieve me bashkëshorten, që të arrihet shpërblimi nga Allahu i Lartësuar. Megjithatë, njeriu duhet të kërkojë edhe mirësi të tjera të muajit të Ramazanit, të cilat janë më të rëndësishme se marrëdhëniet e burrit me gruan e tij, në mënyrë që të afrohet më shumë tek Allahu i Lartësuar. Kështu, thënia e Allahut të Lartësuar: “kërkoni atë që Allahu ka përcaktuar për ju”, përfshin edhe mirësi të tjera, prej të cilave është edhe Nata e Kadrit. Me këtë kuptim, Allahu i Lartësuar na udhëzon që të kërkojmë sevapin e Natës së Kadrit duke shtuar adhurimet e duke mos e tepruar me shijimin e kënaqësive të lejuara në këtë natë. Kënaqësitë trupore mund të arrihen në çdo

natë tjetër, ndërsa Nata e Kadrit mund të kërkohet veçse gjatë netëve të Ramazanit.

- **“Hani e pini, derisa, të dallohet qartë peri i bardhë i agut nga peri i zi (*errësira e natës*).”** - Ky është kufiri i lejimit të ngrënies, pirjes dhe kontaktit intim. Ajeti tregon se nuk prishet agjërimi i atij që nuk është i sigurt në ka hyrë koha e agut (kur fillon agjërimi), apo jo, dhe, për këtë arsye, vazhdon të hajë dhe të pijë, sepse Allahu i Lartësuar thotë: “...derisa të dallohet qartë”. Pra, nëse akoma nuk është bërë e qartë hyrja e kohës së agjërimin, dhe ti vazhdon të hash, kjo nuk e prish agjërimin tënd. Ky ajet dëshmon, gjithashtu, se ngritja për syfy, për të ngrënë ushqim, është e pëlqyeshme, sepse Allahu i Lartësuar thotë: “Hani e pini...”. Nga ajeti mësohet se është e pëlqyeshme që ngrënia e syfyrit të vonohet sa më shumë që të jetë e mundur, brenda kohës së lejuar, pasi ky qe një lehtësim nga Allahu i Lartësuar për adhuruesit, dhe ky lehtësim bëhet më i plotë kur hamë dhe pimë sa më afër kohës së fillimit të agjërimin. Ajeti tregon, gjithashtu, se është e lejueshme që të gdhihesh xhunub, edhe nëse ka hyrë koha e agjërimin, sepse Allahu thotë: “Hani e pini, derisa, të dallohet qartë peri i bardhë i agut nga peri i zi (*errësira e natës*).”, dhe dihet se njeriu, po kreu marrëdhënie seksuale deri në kohën kur hyn koha e agjërimin, kjo kohë do ta gjejë patjetër xhunub.

- **“Pastaj, vazhdojeni agjërimin deri në mbrëmje.”** – Pra, deri në perëndimin e diellit, largojuni atyre gjërave që e prishin agjërimin. Megjithatë, jo të gjithëve u lejohet kontakti me gratë e tyre gjatë netëve të Ramazanit, dhe këta janë ata që kanë vendosur të bëjnë *itikaf* në xhami, siç thotë i Lartësuar:

- **“Mos kryeni marrëdhënie me to (*gratë*) kur qëndroni për *itikaf* në xhami.”** – Ky ajet tregon se të qëndruarit në xhami për adhurim të vazhdueshëm (*itikaf*) është i ligjruar në Islam. Ai tregon, gjithashtu, se *itikafi* lejohet të kryhet veçse në xhami. Madje, meqë fjala “*el mesâxhid*” (xhami) në

ajet është në trajtën e shquar (në arabisht), nga kjo kuptohet që *itikafi* lejohet të bëhet jo në çdo lloj xhamie, por veçse në xhamitë e rregullta, ku falet namazi në të pesta vaktet. Përveç këtyre, ajeti tregon se marrëdhëniet seksuale e prishin *itikafin*.

- **“Këta janë kufijtë e Allahut, prandaj mos iu afroni atyre.”** – Këta janë kufijtë e Zotit, të vendosur prej Tij, të cilët nuk duhen prekur. Këtu Allahu i Lartësuar nuk ka thënë: “mos i shkëlmi ato”, por thotë: “mos iu afroni”. Forma e parë ndryshon nga e dyta, sepse urdhri për të mos iu afruar kufijve të Zotit i përfshin të dyja llojet e harameve: haramet që janë të tilla në vetvete, pra, që Zoti i ka ndaluar sepse janë të këqija, të pista e të dëmshme, dhe haramet që janë të tilla sepse të çojnë në gjëra të tjera të këqija dhe të dëmshme. Kështu, njeriu urdhërohet që t'u largohet harameve sa më shumë që të jetë e mundur, madje që të braktisë edhe çdo rrugë që të çon drejt harameve. Kur flet për haramet, Allahu i Lartësuar thotë: “Mos iu afroni atyre!”. Ndërsa kur flet për urdhëresat e Tij, që domosdoshmërisht duhen kryer, thotë: “Mos i shpërfillni ato!”.

- **“Në këtë mënyrë, Allahu ua sqaron njerëzve argumentet e Veta...”** - Kështu, Allahu i Lartësuar ua sqaron me hollësi dispozitat adhuruesve të Tij.

- **“...me qëllim që ata të ruhen”,** - Domethënë, që ata të pajisen me *takua*, me devotshmëri. Dihet shumë mirë se kufijtë e Zotit nuk mund të ruhen nëse nuk janë të sqaruar mirë. Kur ata qartësohen për robin, ai e di si duhet të veprojnë: të vërtetën e pranon dhe e zbaton, ndërsa së gabuarës i largohet dhe i ruhet. Ka shumë njerëz të cilët bëjnë një haram, sepse nuk e dinë se ai është haram, por nëse u qartësohet një gjë e tillë, ata largohen prej tij. Kur njerëzve u qartësohen argumentet dhe dispozitat e Allahut, atyre nuk u mbetet më justifikim para Tij, prandaj, që t'i ruhen ndëshkimit dhe zemërimit të Allahut, ata duhet të bëhen të devotshëm.

Ajeti 188

188. Mos e hani pasurinë e njëri tjetrit në mënyrë të palejuar. Mos ndërhyjni te gjykatësit me rryshfete, për të grabitur në mënyrë të padrejtë një pjesë të pasurisë së njerëzve të tjerë, kur ju e dini.

Shpjegimi i ajetit

- **“Mos e hani pasurinë e njëri-tjetrit në mënyrë të palejuar.”** – Kuptimi: Mos i merrni pasuritë tuaja me padrejtësi. Fjala e përdorur është *“emuâlekum”* – “pasuritë tuaja”, edhe pse qëllimi është “pasuritë e të tjerëve”. Kështu, Allahu i Lartësuar na udhëzon që ne ta konsiderojmë shoqërinë si një bashkësi të vetme, ku nuk ka “ne” dhe “të tjerë”. Pasuria e vëllait konsiderohet si pasuria ime. Ashtu sikurse nuk duam që të na i marrin pasurinë tonë pa të drejtë, po të njëjtën gjë duhet të dëshirojmë edhe për vëllain musliman. Nëse do t’ia lejonim vetes që të merrnim pasurinë e vëllait pa të drejtë, po kështu duhet të pranohim që edhe të tjerët të na merrnin pasurinë tonë pa të drejtë. Duke qenë se fitimi dhe marrja e pasurisë prej tjetrit është dy llojesh: e drejtë dhe e padrejtë, Allahu i Lartësuar përcaktoi si të ndaluar vetëm përfitimim me padrejtësi. Ka shumë forma përfitimimi të padrejta, prej të cilave mund të përmendim:

1. Marrja e pasurisë nëpërmjet grabitjes, vjedhjes, mashtrimit, shkeljes së amanetit e të tjera si këto.
2. Kërkimi dhe pranimi i rryshfeteve, përfitimimi nga fajdet, kumari e të tjera të ngjashme. Të gjitha këto mënyra fitimi janë të padrejta dhe nuk janë të lejuara nga Sheriati.
3. Marrja e pasurisë së njerëzve duke ngrënë në peshë, duke mashtruar në shitblerje, qiradhënie etj.
4. Të marrësh tjetrin në punë dhe të mos i japësh hakun që i takon (sipas marrëveshjes).
5. Fitimi që merr njeriu për një punë, së cilës nuk ia bën hyzmetin ashtu siç duhet.
6. Fitimi që merret për adhurime, të cilat nuk mund të jenë të sakta nëse me to

synohet shpërblimi material, e jo kënaqësia e Allahut.

7. Përfitimimi prej zekatit dhe sadakasë, nëse nuk hyn në kategorinë e njerëzve që përfitojnë prej tyre. E tillë është edhe marrja prej kësaj pasurie më tepër sesa është e përcaktuar nga Sheriati, ose më tepër sesa është e nevojshme. Të gjitha këto që u përmendën janë mënyra të ndaluara të përfitimimit të pasurisë së njerëzve. Këto mënyra janë të palejueshme, edhe sikur të arrihen nëpërmjet gjykatësve, të cilëve u është dhënë rryshfet.

- **“Mos ndërhyjni te gjykatësit me rryshfete, për të grabitur në mënyrë të padrejtë një pjesë të pasurisë së njerëzve të tjerë, kur ju e dini.”** – Shpesh, ndodh që njerëz të padrejtë, me mundësitë dhe argumentimin e tyre, i bindin gjykatësit që t’i lejojnë të përfitojnë padrejtësisht nga pasuritë e të tjerëve. Por, sido që të jetë, gjykimi i një gjykatësi nuk e bën të lejuar tek Allahu atë që është haram dhe nuk e bën haram atë që është e lejuar. Tek Allahu i Lartësuar çështjet mbeten gjithnjë ashtu sikurse janë në të vërtetë. Pra, njeriu i padrejtë të mos mendojë kurrë që vendimi i gjykatësit në favor të tij është i pranueshëm tek Allahu, sepse Allahu i Lartësuar i njeh fshehtësitë deri në imtësi. Atëherë, nëse dikush fiton padrejtësisht një pasuri, në bazë të një vendimi gjykate, e ka përsëri haram që ta marrë atë pasuri. Nëse ai e merr, konsiderohet prej atyre që hanë pasurinë e njerëzve pa të drejtë, prandaj meriton ndëshkimin e Allahut të Lartësuar. Ndëshkimi i tij është i meritueshëm, sepse ai e ka grabitur pasurinë e tjetrit me vetëdije dhe me mashtrim. Po kështu edhe avokati i çështjes së këtij të padrejti duhet të mos bëhet palë me padrejtësinë. Pra, nëse ai sigurohet që klienti i tij nuk ka të drejtë në pretendimet e veta, atëherë nuk i lejohet që ta mbrojë, sikurse thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: “Ne të kemi zbritur ty (*o Muhamed*) Librin (*Kur’anin*) me të vërtetën, që të gjykojë mes njerëzve me atë që të mësoi Allahu. Mos u dil kurrë në krah

tradhtarëve! Kërkoji falje Allahut, sepse Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë. Mos polemizo në emër të atyre që tradhtojnë vetveten! Allahu nuk i do ata që janë tradhtarë e gjynahqarë.” [Nisa, 105 - 107].

Ajeti 189

189. Të pyesin ty për hënat. Thuaj: “Ato janë përcaktime të kohës për njerëzit dhe për haxhin.” Nuk është mirësi të hyni në shtëpitë tuaja nga mbrapa tyre. Mirësi e vërtetë është për atë që ruhet. Në shtëpi hyni nga dyert e tyre. Kini frikë Allahun, që të shpëtoni!

Shpjegimi i ajetit

- **“Të pyesin ty për hënat.”** – Kuptimi: Të pyesin për fazat e hënës, se çfarë dobie dhe çfarë urtësie fshihet pas tyre. Allahu i Lartësuar, me mëshirën dhe urtësinë e Tij, e ka krijuar hënën dhe e ka bërë të shfaqet në faza të ndryshme. Kështu, kur shfaqet hëna e re, e cila është e hollë sa mezi duket, atëherë fillon muaji hënor. Pastaj ajo vazhdon e plotësohet dalëngadalë, derisa vjen mesi i muajit, kohë kur hëna është e plotë. Pas kësaj faze, hëna fillon përsëri të hahet, deri në përfundim të muajit, kur ajo zhduket.

- **Thuaj: “Ato janë përcaktime të kohës për njerëzit dhe për haxhin.”**- Allahu i Lartësuar i bëri këto faza të hënës, me qëllim që njerëzit të mund të përcaktojnë kohën e adhurimeve të tyre, si: haxhin, agjërimin, kohën e zekatit etj. Allahu i Lartësuar ka përmendur haxhin, sepse ai kryhet në muaj të përcaktuar dhe kërkon një kohë të gjatë për t'u kryer. Me anë të fazave të hënës përcaktohen edhe afati i borxheve apo i qiradhënieve, kohëpritja e një gruaje të divorcuar, gjatësia e një shtatzënie etj. Këto llogaritje janë tepër të nevojshme për krijesat, dhe Allahu i Lartësuar i ka bërë shumë të thjeshta ato me anë të hënës, qoftë për të moshuar apo për fëmijë, për të ditur apo injorantë. Nëse llogaritja do të bëhej me vite diellore, do të ishte e vështirë, sepse këtë mënyrë e njohin njerëz të rrallë, që janë të specializuar në këtë fushë.

- **“Nuk është mirësi të hyni në shtëpitë tuaja nga mbrapa tyre. Mirësia e vërtetë është për atë që ruhet. Në shtëpi hyni nga dyert e tyre.”** - Ensarët (medinasit) dhe të tjerë, kur vishnin ihramin për të kryer haxhin, nuk hynin në shtëpitë e tyre nga porta, derisa të përfundonin haxhin dhe të hiqnin ihramin. Ata mendonin se kjo ishte një vepër e mirë, me të cilën mund të afroheshin tek Allahu i Lartësuar. Por Allahu i Lartësuar bëri të ditur se nuk e konsideronte si adhurim një vepër të tillë, sepse Ai nuk e kishte ligjësuar atë. Allahu mund të adhurohet veçse me vepra të cilat Ai i ka ligjësuar dhe i ka sqaruar nëpërmjet Profetit dhe Kur'anit. Pra, çdokush që kryen një vepër, me qëllim për të adhuroar Allahun, por që Allahu nuk e ka ligjësuar atë si të tillë, ai ka bërë veçse një bidat. Kështu, Allahu i ndaloi “adhurime” të tilla të pabaza dhe i urdhëroi besimtarët që të hynin në shtëpitë e tyre nga dyert, jo nga dritaret. Me këtë, Allahu i Lartësuar u mësoi besimtarëve një rregull shumë të rëndësishëm në Islam, që konsiderohet si parim kryesor i Sheriatit (domethënë që, nuk lejohet të adhurohet Zoti me vepra dhe mënyra që Ai nuk i ka ligjësuar nëpërmjet Kur'anit dhe Profetit të Tij). Nga ajeti kuptohet, qoftë edhe tërthorazi, se njeriu duhet të synojë që, në zgjidhjen e çdo çështjeje, të zgjedhë rrugën më të thjeshtë dhe më të shkurtër brenda kufijve të Sheriatit. Kësisoj, edhe ata që urdhërojnë njerëzit për vepra të mira dhe i ndalojnë ata nga të këqijat, duhet të jenë të kujdesshëm që të zgjedhin rrugët më të thjeshta dhe më efikase, me qëllim që fjala e tyre të pranohet. Në të njëjtën mënyrë duhet të veprojnë edhe mësuesit, të cilët duhet të zgjedhin mënyrat dhe rrugët më të thjeshta për të mësuar nxënësit, që të arrihen rezultatet e kërkuara. Çdo njeri që ka synime të larta dhe të drejta, nëse ndjek mënyrat e ligjshme dhe tregohet i durueshëm në rrugën e tij, me siguri që do t'i arrijë rezultatet e synuara, me ndihmën e Sunduesit të Madh, Allahut të Lartësuar.

- **“Kini frikë Allahun, që të shpëtoni!”** - Ky është thelbi i bamirësisë për të cilën Allahu i Lartësuar i urdhëron krijesat: devotshmëri e vazhdueshme, duke zbatuar urdhrat e Tij dhe duke iu larguar haramëve. Kjo është bamirësia që të shpëton nga çdo e keqe dhe që të dhuron çdo lloj të mire. Devotshmëria është rruga e vetme e arritjes së suksesit, prandaj kush nuk e arrin devotshmërinë, nuk mund ta arrijë kurrë suksesin.

Ajetet 190 – 193

190. Luftoni në rrugën e Allahut, kundër atyre që ju sulmojnë dhe mos e teproni, se Allahu nuk i do ata që e teprojnë!

191. Vritini ata kudo që t'i zini dhe dëbojini ata (prej vendit) ashtu siç ju dëbuan ata ju! Mosbesimi (që ata përhapin) është më i rëndë se vrasja. Dhe mos i luftoni ata pranë Xhamisë së Shenjtë (Qabes), për sa kohë që edhe ata nuk ju luftojnë ju në të. Por nëse ju sulmojnë, atëherë shfarosini. Ky është ndëshkimi ndaj jobesimtarëve.

192. E nëse heqin dorë, atëherë Allahu është, pa dyshim, Falës i Madh e Mëshirëplotë.

193. Luftojini ata, derisa të zhduket çrregullimi (mosbesimi që ata përhapin) dhe adhurimi t'i kushtohet vetëm Allahut. Nëse ata ndalen, atëherë ndaleni edhe ju luftën, por jo ndaj atyre që kanë bërë krime.

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar urdhëron për luftë në rrugën e Tij. Ky urdhër ka ardhur pas emigrimit të muslimanëve në Medinë, kur ata u fuqizuan për të zhvilluar një luftë të tillë, sepse në fillim muslimanët ishin urdhëruar të tregoheshin të përmbajtur.

- **“Luftoni në rrugën e Allahut...”** - Allahu i Lartësuar ka urdhëruar që ne të luftojmë dhe e ka përcaktuar qartë motivin e kësaj lufte, duke thënë: “Luftoni në rrugën e Allahut”. Ky urdhër bëhet për të qenë të sinqertë ndaj Tij edhe në luftën që zhvillojmë. Me fjalë të tjera, lufta që na

urdhëron Allahu i Lartësuar është ajo që zhvillohet për hir të kënaqësisë së Tij dhe për vendosjen e drejtësisë. Ndërsa luftërat e tjera, sidomos ato që ndodhin mes muslimanëve, janë të padrejta.

- **“...kundër atyre që ju sulmojnë”** - Lufta zhvillohet kundër atyre që synojnë dhe përgatiten për luftë kundër muslimanëve. Kjo do të thotë që lufta bëhet kundër burrave të përgjegjshëm mendërisht, që synojnë të luftojnë muslimanët. Me fjalë të tjera, nuk luftohen pleqtë, fëmijët dhe gratë, të cilët nuk synojnë luftën dhe nuk kanë mundësi që ta zhvillojnë atë.

- **“...dhe mos e teproni, se Allahu nuk i do ata që e teprojnë”** – Pra, Allahu i Lartësuar na ndalon nga tejkalimi i kufijve, i çdo natyre qoftë ai. Kështu, për shembull, nuk lejohet të vrasësh gratë, fëmijët, pleqtë, të sëmuret mendore apo njerëzit e fesë që nuk luftojnë, sepse konsiderohet teprim dhe padrejtësi e madhe. Nuk lejohet, gjithashtu, shfarosja e kafshëve, e bimësisë apo e të mbjellave pa qenë e nevojshme dhe e dobishme, sepse quhet padrejtësi. Nuk lejohet as të shpërfytyrosh apo të gjymtosh të vrrarët. Nuk lejohet, po ashtu, të vrasësh jomuslimanët që kanë pranuar t'i paguajnë xhizjen shtetit Islam, pasi edhe ky konsiderohet tejkalim i kufijve të Zotit.

- **“Vritini ata kudo që t'i zini dhe dëbojini ata (prej vendit) ashtu siç ju dëbuan ata ju! Mosbesimi (që ata përhapin) është më i rëndë se vrasja.”** - Ky është një urdhër për t'i asgjësuar ata, kudo që të gjenden, në çdo kohë e çdo periudhë, qoftë kur lufta me ta është mbrojtëse, qoftë kur është sulmuese. Më pas, nga ky përgjithësim, Allahu i Lartësuar përjashton disa vende e situata nga lufta, duke thënë:

- **“Dhe mos i luftoni ata pranë Xhamisë së Shenjtë (Qabes), për sa kohë që edhe ata nuk ju luftojnë ju në të. Por nëse ju sulmojnë, atëherë shfarosini! Ky është ndëshkimi ndaj jobesimtarëve.”** – Pra, nuk lejohet zhvillimi i luftërave në Xhaminë e Shenjtë, në Qabe. Por në rast se janë ata

që e fillojnë luftën, lejohet t'i kundërpërgjigjesh armiqësisë së tyre me luftë. Ky gjykim vlen për të gjitha kohërat dhe është i detyrueshëm të respektohet. Lufta kundër tyre nuk ndërpritet kurrë, derisa ata të kthejnë rrugë, të lënë mohimin e Zotit dhe të bëhen muslimanë. Nëse ata pendohen dhe pranojnë t'i nënshtrohen Allahut si muslimanë, Allahu e pranon pendimin e tyre dhe u fal çfarëdo gjynahu që të kenë bërë më parë. Kjo është mëshira dhe bujaria e madhe e Allahut të Lartësuar për krijesat.

- **“E nëse heqin dorë, atëherë Allahu është, pa dyshim, Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Dikush mund të mendojë, me të drejtë, se zhvillimi i luftës në Xhaminë e Shenjtë është një krim shumë i rëndë, atëherë, si është e mundur që kjo të lejohet?! Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar thotë se *fitne*-ja është më e keqe se vetë vrasja dhe lufta në Xhaminë e Shenjtë. Kësisoj, *fitne*-ja ose sprovimi i njerëzve me kufër dhe duke i penguar ata nga rruga e drejtë, është më e keqe sesa lufta që zhvillohet në Xhaminë e Shenjtë, prandaj nuk ka arsye që muslimanët të shqetësohen për luftën që mund të bëhet atje, të provokuar nga qafirët. Në këtë ajet mbështetet edhe parimi në Islam, i cili thotë: “Lejohet kryerja e një vepre me dëm më të vogël, për të shmangur një tjetër me dëm më të madh”. Më poshtë, Allahu i Lartësuar tregon shkakun e ligjërimit të luftës në rrugën e Tij.

- **“Luftojini ata, derisa të zhduket çrregullimi (mosbesimi që ata përhapin) dhe adhurimi t'i kushtohet vetëm Allahut.”** – Kjo do të thotë se qëllimi i luftës nuk është derdhja e gjakut të qafirëve dhe marrja e pasurive të tyre, por: “të zhduket sprovimi (*fitne*-ja) dhe adhurimi t'i kushtohet vetëm Allahut.” Pra, që feja dhe adhurimi i Allahut të Lartësuar të mbizotërojë në tokë, mbi të gjitha fetë dhe adhurimet e tjera. Ndërsa *fitne*-ja që duhet zhdukur është politeizmi, mohimi i Zotit, pengimi nga rruga e Zotit dhe çdo vepër

tjetër e keqe dhe shkatërruese. Nëse këto qëllime arrihen, atëherë nuk ka pse të ketë më luftë dhe të vrarë, prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

“Nëse ata ndalen, atëherë ndaleni edhe ju luftën, por jo ndaj atyre që kanë bërë krime.” - Kuptimi: Nëse ata e ndalojnë luftën, atëherë nuk merren masa ndëshkuese kundër askujt, përveçse kundër atyre që kanë bërë krime, të cilat duhen shpague, sipas shkallës dhe llojit të tyre.

Ajetet 194 – 195

194. Muaji i ndaluar – për muajin e ndaluar. Dhe kështu për të gjitha gjërat e ndaluara është ligji i barazisë. Nëse ju sulmojnë, sulmoini edhe ju po në atë mënyrë. Por kini frikë nga Allahu dhe dijeni se Allahu është me të devotshmit.

195. Shpenzoni në rrugë të Allahut dhe mos e çoni veten drejt shkatërrimit! Bëni mirë, se Allahu i do vërtet bamirësit!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Muaji i ndaluar – për muajin e ndaluar. Dhe kështu për të gjitha gjërat e ndaluara është ligji i barazisë.”** – Ky ajet ka dy shpjegime. Si fillim, duhet ditur që idhujtarët e ndaluan Profetin (s.a.u.s.) dhe sahabët që të vizitonin Qaben, vitin kur u krye Marrëveshja e Hudejbijes. Sipas marrëveshjes, atë vit, muslimanët duhet të ktheheshin në shtëpi, dhe vizitën e Qabes ta kryenin vitin e ardhshëm. Dhe ashtu ndodhi. Muslimanët e kryen vizitën e Qabes një vit më pas, gjatë muajit të shenjtë *dhul kide*. Në këtë kontekst, ajeti: “Muaji i ndaluar – për muajin e ndaluar” mund të shihet si një përgëzim për besimtarët, duke i njoftuar ata se adhurimi i tyre i lënë përgjysmë një vit më parë, tashmë është plotësuar me sukses. Por ka mundësi që kuptimi i kësaj fjalie të jetë edhe kështu: “Nëse ata ju luftojnë gjatë muajve të shenjtë, edhe ju mund t'i luftoni në muajt e shenjtë. Nuk ka pengesë dhe as gjynah për ju që t'i kundërpërgjigjeni agresionit të tyre, qoftë edhe në muajt e shenjtë.” Nëse kuptimi është ky i dyti, atëherë fjalia pasuese: “Dhe kështu për të gjitha gjërat e ndaluara është ligji i

barazisë.” është një gjykim që përfshin jo vetëm përdhosjen e muajve të shenjtë, por edhe përdhosjen e vendeve të shenjta, të rriteve të shenjta etj., për të cilat Sheriati ka urdhëruar që të respektohen. Në këtë mënyrë, çdokush që guxon të përdhosë diçka të shenjtë, duhet të marrë dënimin përkatës, si për shembull: kush bën luftë në muajt e shenjtë duhet të luftohet, kush përdhos vendet e shenjta duhet të ndëshkohet sipas ligjit, kush vret një njeri duhet të dënohet me vdekje, kush plagos apo gjymton tjetrin duhet të ndëshkohet në të njëjtën mënyrë, kush merr pasurinë e dikujt duhet të dënohet duke ia marrë pasurinë, për të çuar në vend padrejtësinë që ka bërë.

Pyetje: Personi të cilit dikush i ka cenuar një të drejtë, a e ka të lejuar që ta marrë hakun e vet nga pasuria e cënuesit, në çdo rast e situatë, apo jo? Dijetarët i kanë dhënë përgjigje të ndryshme kësaj pyetjeje, por mendimi më i saktë do të shtjellohet më poshtë. Këtu kemi të bëjmë me dy raste:

1. Nëse e drejta që ka njeriu kundrejt tjetrit është shumë e qartë dhe e sigurt, atëherë atij i lejohet që të marrë prej pasurisë së tjetrit, kur ky i fundit nuk ia jep hakun që meriton. Për shembull, bujtësi ka të drejtë që të pritë prej njeriut tek i cili ka bujtur. Nëse pritësi nuk ia jep hakun e tij si mysafir, atëherë mysafirrit i lejohet të marrë prej pritësit aq sa Sheriati e ka përcaktuar hakun e tij. Gjithashtu, gruaja e fëmijët kanë të drejta mbi pasurinë e burrit. Këto të drejta janë përcaktuar nga Sheriati. Nëse burri nuk ua jep këto të drejta, atëherë atyre u lejohet që të marrin nga pasuria e tij aq sa Sheriati e ka përcaktuar qartë dhe konkretisht për të drejtat e tyre.

2. Rasti i dytë është kur e drejta e dikujt nuk është e përcaktuar qartë, në mënyrë konkrete dhe të sigurt, si për shembull, kur dikush e mohon se i ka borxh dikujt tjetër ose kur kemi të bëjmë me mashtrime dhe vjedhje të pavërtetuara. Në të tilla raste nuk lejohet që të merret prej pasurisë së të akuzuarit, derisa të shqyrtohet dhe të

përcaktohet qartësisht kjo e drejtë, e cila mund të jetë objekt abuzimi. Kjo mënyrë trajtimi e çështjes është harmonizim i gjitha fakteve që janë dëshmuar për atë. Më tej, Allahu i Lartësuar e përforcon më shumë një parim të Sheriatit, kur thotë:

- **“Nëse ju sulmojnë, sulmoini edhe ju po në atë mënyrë.”** - Duhet të jemi të kujdesshëm në praktikën e shpagimit, në mënyrë që të mos bëhemi të padrejtë, në vend që të vendosim drejtësinë. Shpagimi duhet të bëhet me drejtësi, duke mos lejuar asnjë lloj teprimi, sado i vogël qoftë ai. Allahu di gjithçka për krijesat e Tij. Shpesh, nga dëshira për të shfryrë dufin e urrejtjes kundër atij që i ka bërë padrejtësi dhe kur, njëkohësisht, i hapet udha për të marrë shpagim, njeriu kërkon më tepër dhe e kalon kufirin në marrjen e hakut të tij. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar i ka këshilluar adhuruesit e Tij që të jenë gjithnjë të devotshëm dhe respektues ndaj dispozitave të Tij:

- **“Por kini frikë nga Allahu dhe dijeni se Allahu është me të devotshmit.”** – Pra, jini të vazhdueshëm në devotshmërinë tuaj ndaj Allahut, duke ruajtur kufijtë e Tij. Nëse jeni të tillë, dijeni se Allahu është me të devotshmit. Ai është pranë tyre, duke i ndihmuar, mbështetur e duke iu dhënë sukses. Njeriu që ka Allahun e Lartësuar pranë, do të jetë i lumtur përjetësisht, ndërsa ai që nuk ka devotshmëri të vazhdueshme, do të braktiset nga Allahu i Lartësuar e do të mbetet thjesht me forcat e tij. Por kush braktiset në këtë mënyrë, e ka shkatërrimin më afër se vetë damari i qafës së tij.

- **“Shpenzoni në rrugë të Allahut...”** - Allahu i Lartësuar i urdhëron adhuruesit që të shpenzojnë për hir të Tij, për të ndihmuar luftën në rrugën e Tij. Ta japësh pasurinë në rrugë të Zotit do të thotë që ta shpenzosh atë në të gjitha mënyrat që të afrojnë te Zoti, si për shembull, për të varfërit, për të afërmit dhe për ata që e kemi detyrë t’i furnizojmë. Megjithatë, mënyra më e mirë dhe më e rëndësishme e shpenzimit të pasurisë është për ndihmën dhe mbështetjen e luftës

(*xhihad*) në rrugën e Zotit. Kush e shpenzon pasurinë për këtë qëllim, është edhe vetë luftëtar në rrugën e Allahut; ai është *muxhahid* me pasurinë e tij. Lufta me shpenzimin e pasurisë është *farz*, ashtu sikurse është edhe lufta me pjesëmarrjen e drejtpërdrejtë me veten tënde. Ajo është shumë e dobishme, saqë shpeshherë është vendimtare për fitoren e muslimanëve dhe për poshtërimin e politeizmit dhe të ndjekësve të tij. Pasuria është faktor shumë i rëndësishëm në fuqizimin e fesë së Allahut. Ajo është për xhihadin si shpirti për trupin: sikurse trupi nuk mund të jetojë pa shpirtin, edhe lufta nuk mund të jetojë nëse nuk ka pasuri të mjaftueshme. Nëse braktis shpenzimin në rrugë të Allahut, do të pengosh në njëfarë mënyre luftën në rrugën e Tij. Por nëse bllokohet lufta në rrugë të Tij, atëherë do të fuqizohen kufri dhe shirku, do të forcohen armiqtë e Islamit, dhe kjo do të thotë që të çosh veten tënde, me duart e tua, drejt shkatërrimit. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar paralajmëron, duke na kujtuar pasojat e neglizhencës së luftës në rrugën e Tij:

- **“...mos e çoni veten drejt shkatërrimit.”**

– Vajtja me dëshirë drejt vetëshkatërrimit bëhet në dy mënyra kryesore:

1. Duke mos zbatuar urdhrat e Zotit, e të marrësh si pasojë shkatërrimin e trupit dhe të shpirtit tënd.

2. Duke bërë ato gjëra që shkaktojnë drejtpërdrejt shkatërrimin e trupit e të shpirtit. Këto dy mënyra përfshijnë nën vete shumë veprime të njeriut, si për shembull, lënia e xhihadit në rrugën e Zotit apo mosshpenzimi për këtë qëllim, që, siç e thamë, sjellin si pasojë mbizotërimin e qafirëve ndaj muslimanëve. E tillë është edhe hapja e një lufte që është e pamundur të fitohet, apo ndërmarrja e një udhëtimit në një vend të mbushur me egërsira e gjarpërinj, apo ngjitja në një pemë apo objekt të lartë e të rrezikshëm e të tjera të ngjashme. Si vetëshkatërrim konsiderohet edhe zhytja e vetes në gjynahe, apo humbja e shpresës për faljen e Zotit, apo mosbindja

ndaj urdhrave të Tij. Duke qenë se shpenzimi i pasurisë për hir të Zotit është një mënyrë e bamirësisë, Allahu i Lartësuar e përforcon këtë urdhër me një urdhër tjetër, që i përfshin të gjitha llojet e bamirësisë:

- **“Bëni mirë, se Allahu i do vërtet bamirësit!”** - Ky urdhër është për të gjitha mënyrat e bamirësisë, sepse fjala “bamirësi” këtu nuk është e përcaktuar. Bamirësia mund të bëhet me shumë mënyra, si: duke pajtuar njerëzit, duke urdhëruar për vepra të mira dhe duke ndaluar nga veprat e këqija, duke përcjellë dijen e dobishme për dynjanë dhe për ahiretin, duke përmbushur nevojat e njerëzve, duke zgjidhur ose duke lehtësuar hallet dhe problemet e tyre, duke vizituar të sëmurët, duke marrë pjesë në xhenaze, duke udhëzuar të devijuarit e çdo vepër tjetër që Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar t’i kryejmë ndaj njerëzve. Nga veprat më të mira që mund të kryejë robi, është përsosja e adhurimeve që ai kryen për hir të Allahut të Lartësuar. Profeti (s.a.u.s.) e ka shpjeguar kështu këtë çështje: “Ta adhurosh Allahun e Lartësuar sikurse do ta bëje një gjë të tillë po ta shihje haptazi Atë, pasi edhe pse ti nuk mund ta shohësh Atë, Ai pa dyshim të sheh ty.” Për ata që gëzojnë të tilla cilësi, Allahu thotë: “Atyre, që bëjnë vepra të mira u takon e mira, madje edhe më shumë. Fytyrat e tyre nuk i mbulon pluhuri i zi e as nënçmimi. Ata janë banorë të Xhenetit. Ata do të jenë atje përjetësisht.” [Junus 26]. Këta njerëz e kanë afër Allahun, domethënë udhëzimin, ndihmën dhe suksesin e Tij, në çdo çështje. Pas sqarimit të dispozitave të agjërimit dhe të luftës, Allahu i Lartësuar vijon me dispozitat që lidhen me haxhin.

Ajeti 196

196. Kryeni të plotë haxhin dhe umren, për hir të Allahut! Nëse pengoheni, atëherë bëni kurban çfarë (kafshe) të keni më të lehtë. Mos e rruani kokën, derisa kurbanit të arrijë në vendin e vet. Por, për ata që janë të sëmurë ose kanë plagë në kokë, kompensimi (për rruajtjen e kokës para kohe) është me agjërime, sadaka ose kurban. Kur jeni të sigurt (nga armiqtë),

atëherë ai që kryen umren gjatë haxhit, le të bëjë kurban, sipas mundësisë. Ai që nuk ka, le të agjërojë tri ditë gjatë haxhit dhe shtatë ditë kur të jetë kthyer (në shtëpi). Kështu bëhen dhjetë ditë të plota. Ky është rregulli për ata që nuk e kanë familjen pranë Xhamisë së Shenjtë. Pra, kijeni frikë Allahun, dhe dijeni se Allahu është ndëshkues i rreptë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Kryeni të plotë haxhin dhe umren, për hir të Allahut!”** - Dijetarët kanë parë në këtë ajet argumente për disa çështje. Kështu, ajeti provon se kryerja e haxhit dhe e umres është detyrë ndaj Zotit, me të gjitha ritet përbërëse të tyre, ashtu sikurse na i ka mësuar Profeti (s.a.u.s.), i cili ka thënë: “Mësojini prej meje ritet dhe adhurimet!” Po te ky ajet janë mbështetur edhe ata që kanë thënë se kryerja e umres është vaxhib, gjithashtu. Nëse nis kryerja e haxhit dhe e umres, atëherë, që nga ky çast, bëhet i detyrueshëm plotësimi i tyre deri në fund, edhe sikur haxhi dhe umreja që po kryhen të jenë thjesht vepra vullnetare për atë njeri (sepse farz është vetëm hera e parë). Haxhi dhe umreja duhen kryer në mënyrën më të plotë të mundshme, dhe jo të kryhen thjesht shtyllat dhe vaxhibet e tyre, sepse Allahu thotë: “Kryeni të plotë haxhin dhe umren...”. Allahu na urdhëron që të jemi të sinqertë ndaj Tij në kryerjen e adhurimeve tona. Haxhi dhe umreja duhen kryer për të fituar kënaqësinë e Tij, sepse Ai thotë që ta kryejmë haxhin dhe umren: “...për hir të Allahut”. Nuk lejohet që haxhi dhe umreja të ndërpriten, përveç rastit që tregon Allahu i Lartësuar, kur thotë:

- **“Nëse pengoheni, atëherë bëni kurban çfarë (kafshe) të keni më të lehtë.”** – Kuptimi: Nëse pengoheni që të arrini në Qabe për të kryer ritet tuaja, për shkak të ndonjë sëmundjeje, nga ndonjë armik etj., atëherë rrugëzgjidhja është: “...atëherë bëni kurban çfarë (kafshe) të keni më të lehtë.” Pra, bëni kurban atë kafshë që keni mundësi ta bëni. Për kurban mund të bëhet një deve, që vlen për shtatë vetë, ose një lopë për

shtatë vetë, ose një bagëti e imët për një person. Pas therjes së kurbanit, i penguari nga shkaqet e mësipërme rruan kokën dhe del prej ihramit. Kështu veproi Profeti (s.a.u.s.) dhe shokët e tij në rastin kur u penguan nga idhujtarët e Mekës për të kryer e përfunduar pelegrinazhin në Qabe, vitin e Marrëveshjes së Hudejbijes. Nëse nuk gjen apo nuk ka mundësi që të therë kurban, atëherë njeriu detyrohet të agjërojë dhjetë ditë, - sikurse vepron ai që kryen haxhin *temetu* kur nuk gjen dhe nuk ka mundësi të bëjë kurban, - pastaj lejohet të dalë nga ihrami.

- **“Mos e rruani kokën, derisa kurbanit të arrijë në vendin e vet.”** - Qethja ose rruajtja e kokës apo e qimeve të çdo pjese të trupit, me çdo mënyrë qoftë, konsiderohet si një nga veprimet që e prishin ihramin, i cili duhet plotësuar pa tjetër nga ai që kryen haxhin dhe umren. Këto veprime e prishin ihramin, sepse gjatë kësaj kohe njeriu duhet t'i lërë mënjanë ato komoditete që zakonisht ia mundëson vetes, dhe të angazhohet maksimalisht me adhurimin e Zotit. Kjo bëhet që, ditën kur të dalë para Zotit në Arafat, të jetë i përurur, me flokë të shpupuritur e të pluhurosuar, për të qenë kështu më afër mëshirës së Tij. Të njëjtin gjykim ka edhe heqja e qimeve nga pjesët e tjera të trupit, siç u tha më lart. Madje, disa dijetarë e konsiderojnë edhe prerjen e thonjve të njëjtë me heqjen e flokëve, duke e parë nga këndvështrimi i mësipërm. Ky ndalim vazhdon deri në ditën e therjes së kurbanit. Pra, thënia e Allahut: “..derisa kurbanit të arrijë në vendin e vet.” ka kuptimin: derisa të theren kurbanet, ditën e Bajramit. Më e mira është që rruajtja e flokëve të bëhet pas therjes së kurbaneve, sikurse e tregon edhe kuptimi i drejtpërdrejtë i ajetit.⁷ Dijetarët shohin në këtë ajet mbështetje për një çështje tjetër. Kush kryen haxhin *temetu*, fillimisht bën umren. Pasi mbaron umren dhe çlirohet nga ihrami, ai duhet ta veshë përsëri ihramin, tashmë për të kryer haxhin. Për në këtë lloj haxhi, ndodh që adhuruesi t'i sjellë vetë

bagëtitë që do të bëjë kurban.⁸ Kështu, duke përdorur si dëshmi fjalën e Allahut: “...derisa kurbanit të arrijë në vendin e vet”, dijetarët thonë që, edhe në këtë lloj haxhi, nëse i sjell vetë bagëtitë e kurbanit, adhuresit nuk i lejohet të heqë ihramin dhe të rruajë apo të qethë kokën para se të theren bagëtitë e kurbanit, ditën e Bajramit. Adhuresi që kryen haxhin *temetu* (të llojit *Kiran*) kur ai i sjell vetë bagëtitë e kurbanit, mund t'i çojë bagëtitë që do bëjë kurban në vendtjerjen e tyre, para ditës së Bajramit, por thjesht dërgimi i bagëtive në vendtjerje, nuk mjafton për të bërë të lejueshme rruajtjen e flokëve dhe heqjen e ihramit, sepse qëllimi i ajetit është: “...derisa bagëtitë të theren ditën e kurbaneve.” Allahu i Lartësuar i ka bërë këto rregulla të ihramit, me qëllim që adhuresi të ketë një pamje që tregon nënshtrimin dhe modestinë e tij, nga njëra anë, dhe përkushtimin total ndaj Zotit, nga ana tjetër. Por nëse dikush dëmtohet nga kjo gjë, atëherë Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Por, për ata që janë të sëmurë ose kanë plagë në kokë, kompensimi (për rruajtjen e kokës para kohe) është me agjërim, sadaka ose kurban.”** - Nëse dikush vuan nga diçka, e cila mund të largohet veçse duke hequr flokët, atij i lejohet që ta rruajë kokën, por e ka detyrë të bëjë një nga tri gjërat vijuese si kompensim: ose të agjërojë tri ditë, ose të ushqejë gjashtë të varfër, ose të bëjë një kurban të pranueshëm. Ai është i lirë të zgjedhë mes këtyre tri alternativave. Këto lehtësime vlejné edhe për veprimet e tjera që janë të ndaluara të kryhen gjatë kohës së ihramit, si: prerja e thonjve, mbulimi i kokës (për burrat), veshja e rrobave të qepura (përveç ihramit) dhe parfumsosja. Të gjitha këto, pra, që janë të ndaluara gjatë ihramit, lejohen të kryhen kur janë të domosdoshme, por më pas duhet të jepet kompensimi përkatës, sipas mënyrës së lartpërmendur. Më tej, i Lartësuar thotë:

- **“Kur jeni të sigurt (nga armiqtë), atëherë ai që kryen umren gjatë haxhit,**

le të bëjë kurban, sipas mundësisë.” – Pra, ai që bën umren dhe lirohet nga ihrami deri për haxh, duhet të thërë një kurban, si falënderim për lehtësimet dhe mirësitë e haxhit *temetu*, i cili mundëson që të bëhen dy adhurime (umre dhe haxh) në një udhëtim të vetëm. Kurbanit është edhe si falënderim për lehtësimet që i krijohen pas kryerjes së umres, duke pritur fillimin e haxhit, sepse pas përfundimit të umres, hiqet ihrami dhe lejohen ato komoditete që nuk bëhen gjatë ihramit, derisa vjen koha e haxhit, për ta veshur ihramin përsëri. Kurban duhet të thërë edhe ai që kryen haxhin e llojit *ķiran*, sepse edhe ai kryen umren e haxhin bashkë, në një kohë të vetme.

- **“Ai që nuk ka, le të agjërojë tri ditë gjatë haxhit dhe shtatë ditë kur të jetë kthyer (në shtëpi). Kështu bëhen dhjetë ditë të plota.”** - Kush nuk mund të thërë kurban, e ka për detyrë që të agjërojë tri ditë gjatë kohës së haxhit dhe shtatë ditë kur të kthehet në vendin e vet, pas haxhit. Tri ditë gjatë haxhit fillojnë që në çastin kur vishet ihrami për të kryer umren, dhe vazhdojnë deri në ditën e tretë pas ditës së kurbanit, ose deri në ditën e fundit të gjuajtjes së gurëve dhe të qëndrimit në Mina. Megjithatë, më e mira është që të agjërohet dita e shtatë, e tetë dhe e nëntë e muajit *dhul hixhe*, pra, tri ditët para Bajramit. Ndërsa shtatë ditët e mbetura nga dhjetëshja e domosdoshme për t'u agjëruar, duhet të agjërohen pas përfundimit të riteve të haxhit. Me fjalë të tjera, lejohet të agjërosh që kur ndodhesh ende në Mekë, gjatë rrugës së kthimit, ose kur të mbërrish në vendin tënd.

- **“Ky është rregulli për ata që nuk e kanë familjen pranë Xhamisë së Shenjtë.”** - Kjo dispozitë, domethënë detyrimi i therjes së një kurbanit për atë që e bën haxhin *temetu*, është e vlefshme për ata që nuk janë vendas në Mekë, ose që nuk jetojnë pranë Xhamisë së Shenjtë. Pra, kjo dispozitë vlen për ata që jetojnë larg Mekës dhe që kur vijnë në të, quhen “udhëtarë”. Vetëm këta e

kanë të detyrueshme që të therin kurban, si falënderim për kryerjen e dy adhurimeve (të haxhit dhe umres) në një udhëtim të vetëm. Ndërsa ata që banojnë pranë Xhamisë së Shenjtë, të cilët konsiderohen si vendas, e jo si udhëtarë, nuk duhet të bëjnë kurban, sepse nuk ka arsye për një gjë të tillë.

- **“Pra, kijeni frikë Allahun...”** - Ruajuni ndëshkimit të Allahut, duke iu përmbajtur kufijve të Tij në të gjitha çështjet tuaja. Ruajuni zemërimit të Tij, duke zbatuar rigorozisht urdhrat e Tij dhe duke iu larguar ndalesave të Tij. Edhe urdhrat dhe ndalesat që kanë të bëjnë me haxhin, të cilat u përmendën në këtë ajet, duhet të jenë në qendër të vëmendjes suaj, prandaj kurrë mos i neglizhoni ato!

- **“...dhe dijeni se Allahu është ndëshkues i rreptë.”** - Allahu është ndëshkues i rreptë i atyre që nuk u binden urdhrave të Tij dhe nuk u largohen ndalesave të Tij. Ja përse duhet devotshmëria (*takua*). Kush ia ka frikën ndëshkimit të Allahut të Lartësuar, ruhet që të mos shkelë kufijtë e Tij, duke shpresuar shpërblimin e Tij. Ndërsa ata që nuk i ruhen ndëshkimit dhe zemërimit të Allahut dhe nuk shpresojnë faljen dhe shpërblimin e Tij, sigurisht që do të kryejnë harame dhe do të guxojnë të lënë detyrimet e Tij.

Ajeti 197

197. Haxhi kryhet në muajt e caktuar. Për ata që nisin haxhin në këta muaj nuk lejohen marrëdhëniet intime, shkelja e dispozitave të Sheriatit dhe as grindjet. Çfarëdo mirësie që të bëni, Allahu e di shumë mirë. Pajisuni me gjërat që ju duhen (për rrugë), por pajisja më e mirë është devotshmëria. Mua të më frikësoheni, o njerëz të mendjes!

Shpjegimi i ajetit

- **“Haxhi kryhet në muajt e caktuar.”** - Muajt e haxhit Allahu i Lartësuar i ka quajtur “muajt e caktuar”, sepse ata njiheshin shumë mirë nga njerëzit të cilëve iu drejtua fillimisht ky Kur'an. Tek arabët, duke qenë se ishin pasardhës të Ibrahimit (a.s.), kishin mbetur ende disa rite fetare të

drejta, mes të cilëve edhe disa nga ritet e haxhit. Pra, meqenëse ata i njihnin muajt kur kryhej haxhi, Allahu i Lartësuar nuk i përcakton konkretisht, me emër, sikurse ka bërë me muajin e agjërimit, kohët e faljes së namazit etj. Shumica e dijetarëve janë të mendimit se muajt e haxhit janë *shevali*. *dhul kide* dhe dhjetë ditët e para të *dhul hixhes*, kur zakonisht vishet ihrami për kryerjen e haxhit.

- **“Për ata që nisin haxhin në këta muaj...”**

“ – Pra, ata që veshin ihramin, e kanë të detyrueshme përfundimin e Tij, edhe nëse janë duke kryer haxh nafile. I Lartësuari thotë: *“Men ferada”* (Për ata që nisin...). Fjala *‘ferada’* ka kuptimin: “e nisin e ia bëjnë të detyrueshme vetes”. Kështu, ata që e nisin haxhin dhe umren dhe, për një arsye a tjetër, i ndërpresin ato, atëherë ka disa rregulla, që do të shtjellohen më poshtë, të cilat ata duhet t'i zbatojnë. Këtu duhet sqaruar çështja e rrethanorit të kohës: “...në këta muaj”: A tregon ai se veshja e ihramit për haxh bëhet veçse brenda këtyre muajve, apo mund të bëhet edhe jashtë tyre? Imam Shafiu dhe shumë pasues të tij mendojnë se, sipas ajetit, haxhi mund të nisë (dhe ihrami mund të vishet) veçse brenda këtyre muajve. Megjithatë, nëse do të thonim që ky ajet mbështet edhe mendimin e kundërt, nuk do të ishim të gabuar, sepse përcaktimi i kohës në këtë ajet nuk është i paqëllimshëm. Nga thënia e Allahut të Lartësuar: “Për ata që nisin haxhin në këta muaj...”, kuptohet se haxhi mund të niska edhe jashtë këtyre muajve, sepse, në të kundërt, ç'kuptim do të kishte ky përcaktim i kohës në ajet?

- **“...nuk lejohen marrëdhëniet intime, shkelja e dispozitave të Sheriatit dhe as grindjet.”** – Pra, është detyrë që të nderohet gjendja e ihramit dhe riti i haxhit, sidomos nëse haxhi nis gjatë këtyre muajve. Sapo të vishet rroba e ihramit, atëherë duhet të ruhesh prej çdo gjëje që e prish këtë gjendje apo që ia ul shpërblimin. Gjendja e ihramit cenohet nga shumë vepra, të cilat Allahu i ka përmbledhur në tri:

1. Marrëdhëniet seksuale dhe gjithçka që i nxit ato, si puthjet, fjalët joshëse etj.

2. Çdo lloj gjynahu që ka të bëjë me moskryerje të ndonjë detyrimi apo me bërje harami.

3. Grindjet, zënkat e polemikat, të cilat nxisin urrejtjen dhe përçarjen. Këto e prishin gjendjen e ihramit ose, të paktën, e ulin shpërblimin e haxhit. Dihet se një nga qëllimet kryesore të haxhit është kultivimi i përlujes para Allahut të Lartësuar dhe afrimi tek Ai me sa më shumë vepra dhe fjalë të mira, duke u larguar nga veprat dhe fjalët e këqija. Vetëm në këto kushte haxhi meriton të quhet “i pranuar” te Zoti i gjithësisë, dhe haxhi i pranuar ka si shpërblim veçse futjen në Xhenet. Në fakt, veprat e mësipërme, që prishin ihramin, nuk janë të ndaluara vetëm gjatë kohës së haxhit. Ato janë të ndaluara në çdo kohë qoftë, por gjatë kohës së haxhit, ndalesa e tyre është më e fortë. Çdo vend dhe kohë ka veçorinë e vet, dhe koha e haxhit ka gjithashtu veçorinë e vet. Mësojeni mirë, të dashur vëllezër e motra besimtare, se kënaqësinë e Allahut të Lartësuar mund ta fitosh vetëm duke u larguar nga haramet dhe duke kryer urdhrat e Tij. Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Çfarëdo mirësie që të bëni, Allahu e di shumë mirë. Pajisuni me gjërat që ju duhen (për rrugë), por pajisja më e mirë është devotshmëria.”** – Pra, çfarëdo lloj të mire që të kryeni, Allahu e di shumë mirë. Kjo konsiderohet si një nxitje shumë e fortë për të kryer vepra të mira, sidomos në ato vende dhe kohë të bekuara. Gjatë haxhit, njeriu duhet të përpiqet t'i shtojë sa më shumë veprat e mira, si namazet, agjërimin, sadakatë, fjalët e mira etj. Pastaj Allahu i Lartësuar na urdhëron që të furnizohemi mirë për këtë udhëtim të bekuar, sepse ka shumë dobi. Nëse merr furnizim të nevojshëm, je i pavarur nga të tjerët, madje mund të jesh një ndihmë e madhe për ta. Kështu mund të marrësh edhe sevapin e ndihmës ndaj mysafirëve e udhëtarëve. Ky ishte furnizimi i nevojshëm për kryerjen e këtij adhurimi. Ndërsa furnizimi që ka vlerë

përgjithmonë, madje është i domosdoshëm për çdo njeri që kërkon suksesin dhe shpëtimin në jetën e dynjasë dhe në jetën e ahiretit, ai ka një emër tjetër: ai quhet “devotshmëri”. Ky është furnizimi i domosdoshëm për të mbërritur “shëndoshë e mirë” në Vendin e Përjetësisë (në Xhenet), ku kënaqësitë dhe lumturia nuk kanë fund. Ndërsa ai që nuk është pajisur ende me devotshmëri, do ta ketë të vështirë këtë rrugë, e ndoshta mund të mos arrijë kurrë në destinacionin e të devotshmëve. Ky është një vlerësim shumë i lartë për cilësinë e devotshmërisë, prandaj Allahu i Lartësuar i udhëron të diturit, të urtët e të mençurit, që të përpiqen seriozisht për t'u pajisur me këtë virtyt të çmuar, duke thënë:

- **“Mua të më frikësoheni, o njerëz të mendjes!”** – Kuptimi: O njerëz të mençur, që keni dituri dhe logjikë të drejtë, ruajuni ndëshkimit dhe zemërimit të Zotit tuaj, duke u pajisur me devotshmëri! Allahu i urdhëron që të jenë të devotshëm, sepse kjo cilësi ua nxjerr në pah mençurinë dhe diturinë. Madje, braktisja dhe shpërfillja e devotshmërisë është tregues i injorancës dhe i mendjelehtësisë së njeriut.

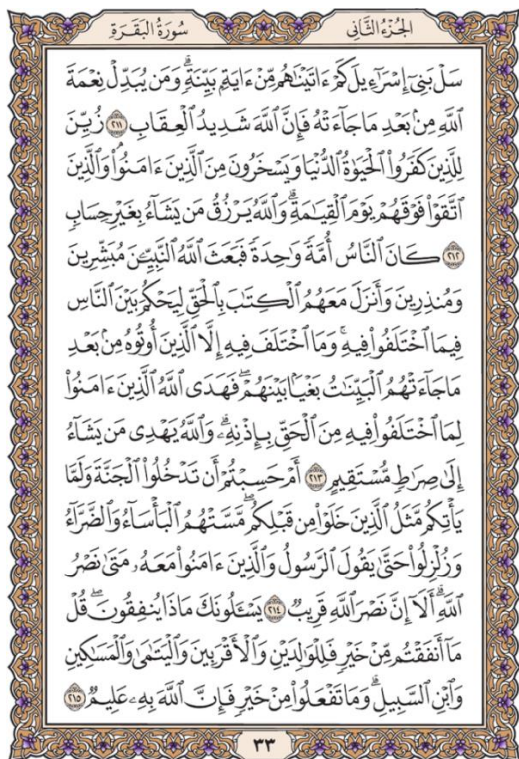
Ajeti 198

198. Nuk është gjynah të kërkon mirësi nga Zoti juaj (në haxh). Kur të ktheheni prej Arafatit, përmendeni Allahun në vendet e shenjta! Përmendeni Atë, i Cili ju ka udhëzuar, se ju më parë ishit të humbur.

Shpjegimi i ajetit

Pasi urdhëroi për *takua*-n, Allahu i Lartësuar thotë diçka tjetër që i qetëson zemrat e besimtarëve. Më parë, disa njerëz mendonin se, po të bënte haxhiu tregti gjatë kohës së haxhit, do t'i humbte krejt shpërblimi i adhurimit. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar tregoi se ky qe një mendim i gabuar:

- **“Nuk është gjynah të kërkon mirësi nga Zoti juaj (në haxh).”** – Kuptimi: Nuk është gjynah që të kërkon mirësitë e Zotit tuaj duke bërë tregti apo diçka tjetër gjatë kohës së haxhit. Mjafton që tregtia apo puna

për të fituar në hallall të mos ju pengojë nga kryerja e detyrave të haxhit dhe të mos ju shtyjë në kryerjen e haremeve gjatë tij. Pra, nëse adhuresi i kryen plotësisht detyrimet e tij gjatë haxhit, nuk ka gjynah që të kërkojë, në mënyrë të lejuar, bereqetin e Allahut. Megjithatë, ai duhet t'i kushtojë rëndësi kënaqësisë së Allahut, duke mos u mbështetur në forcat e veta gjatë kësaj përpjekjeje, por t'i mbështetet plotësisht Atij që i mundëson këto të mira.

- **“Kur të ktheheni prej Arafatit, përmendeni Allahun në vendet e shenjta!”** – Te kjo fjali mbështetet argumentimi i shumë çështjeve. Kështu, për shembull, qëndrimi në Arafat është shtyllë e haxhit, - ashtu siç njihet nga arabët dikur, - sepse “kthimi prej Arafatit” mund të kuptohet veçse pas qëndrimit në të. Allahu na urdhëron që ta kujtojmë Atë në vendet e shenjta, pra, në Muzdelife. (Edhe ky rit ka qenë i njohur nga arabët e hershëm). Pas kthimit prej Arafatit, duhet kaluar një natë në Muzdelife, në mënyrë që të nesërmen të përgatitesh për kurbanin. Pasi të falësh

namazin e sabahut në Muzdelife, duhet të qëndrosh atje dhe të bësh lutje, derisa të zbardhë. Në fakt, “kujtim i Allahut” quhet çdo e mirë që adhuresi kryen, farz apo synet qoftë ajo. Ajeti tregon, gjithashtu, se qëndrimi në Muzdelife kryhet pas kthimit prej Arafatit dhe qëndrimit në të. Qëndrimi në Arafat dhe në Muzdelife janë nga ritet e domosdoshme që duhen kryer gjatë haxhit. Muzdelifeja është pjesë e territorit të shenjtë, sikurse thuhet në ajet, ndërsa Arafati nuk bën pjesë në këtë territor, sepse, në të kundërt, do të ishte i panevojshëm cilësimi i Muzdelifesë si “e shenjtë”, nëse edhe Arafati do të ishte i tillë.

- **“Përmendeni Atë, i Cili ju ka udhëzuar, se ju më parë ishit të humbur.”** – Pra, kujtojeni Allahun e Lartësuar, në shenjë mirënjohjeje për mirësinë e Tij ndaj jush, duke ju udhëzuar pasi ishit të humbur, duke ju mësuar atë që nuk e dinit më parë. Kjo e fundit është mirësia më e madhe e Tij ndaj nesh, që e bën të detyrueshëm falënderimin dhe lavdërimin e Tij nga ana jonë, duke e përmendur Atë me gojë dhe me zemër.

Ajeti 199

199. Pastaj largohuni ashtu siç largohen të gjithë njerëzit dhe kërkojini falje Allahut! Pa dyshim, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Pastaj largohuni ashtu siç largohen të gjithë njerëzit!”** – Kuptimi: Pas Muzdelifesë, zhvendosuni atëherë nga shkollat njerëzitet për plotësimin e riteve të haxhit, sepse në atë mënyrë janë zhvendosur njerëzitet gjithmonë, nga koha e Ibrahimit (a.s.) e deri në kohët e sotme. Kjo “zhvendosje” ka qenë e njohur për ta dhe nënkuptonte disa lëvizje e veprime, si: gjuajtjen e gurëve në Akabe, therjen e kurbaneve, tavafin e largimit (i cili quhet kështu sepse kryhet pas largimit nga Muzdelifeja), rendjen mes dy kodrave Safa dhe Merva, qëndrimin në Mina gjatë netëve të gjuajtjes së gurëve e deri në përfundimin e të gjitha riteve të haxhit.

- **“...dhe kërkojini falje Allahut! Pa dyshim, Allahu është Falës e Mëshirëplotë.”** - Duke qenë se largimi nga Muzdelifeja nënkupton ritet e fundit të haxhit, Allahu i Lartësuar i urdhëron besimtarët që të kërkojnë falje për mangësitë e tyre dhe të shtojnë sa më shumë përkujtimin e Tij. Në fakt, adhuresi duhet të veprojë kështu sa herë që përfundon një adhurim: t'i kërkojë falje Allahut të Lartësuar për çdo mangësi dhe dobësi të shfaqur gjatë adhurimit, dhe t'i shprehë mirënjohje të thellë Atij, sepse ishte Allahu që ia dha suksesin për ta plotësuar atë adhurim. Adhuresi duhet ta shohë punën e tij gjithnjë si të mangët. Ai nuk duhet të mendojë asnjëherë se e ka përkryer adhurimin ndaj Zotit të Tij apo se, në këtë mënyrë, i ka bërë mirë Zotit të tij dhe prandaj meriton grada të larta. Kush mendon kështu, në fakt, meriton urrejtjen e Zotit dhe mospranimin prej Tij të adhurimit që bën ky rob. Nëse jo, atëherë ai meriton që Allahu i Lartësuar t'ia pranojë veprat modeste dhe t'i japë sukses të mëtejshëm, në arritjen e të tjera të mirave. Më pas, Allahu i Lartësuar përshkruan gjendjen dhe llojet e ndryshme të njerëzve, për sa u përket kërkesave dhe qëllimeve të tyre.

Ajetet 200 – 202

200. E kur t'i përfundoni ritet, përmendeni Allahun sikurse i kujtoni prindërit tuaj, por me një përkujtim edhe më të fortë. Ka njerëz që thonë: “O Zoti ynë! Na jep në këtë botë!” Për të këfillët nuk ka pjesë në botën tjetër.

201. Por ka edhe të tjerë që thonë: “Zoti ynë, na jep të mira në këtë jetë dhe në jetën tjetër, dhe na ruaj prej dënimit në Zjarr!”

202. Këta do ta kenë pjesën e tyre për atë që kanë bërë. Allahu është i shpejtë në llogari.

Shpjegimi i ajeteve

- **“E kur t'i përfundoni ritet, përmendeni Allahun sikurse i kujtoni prindërit tuaj, por me një kujtim edhe më të fortë!”** - Arabët e kishin zakon që, pas përfundimit të

haxhit, të tuboheshin dhe të kujtonin bëmat e të parëve të tyre. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar i urdhëroi ata që të kujtonin mirësitë e Tij ndaj tyre më shumë sesa bëmat e të parëve të tyre.

- **“Ka njerëz që thonë: “O Zoti ynë! Na jep në këtë botë!” Për të këfillët nuk ka pjesë në botën tjetër.”** - Ka njerëz që i kërkojnë Allahut vetëm ato gjëra që lidhen me dynjanë. Ata kërkojnë gjithçka që ua kërkon epshi i tyre i shfrenuar. Ata kanë si pikësynim veçse plotësimin e dëshirave të kësaj jete të shkurtër dhe nuk mendojnë aspak për ahiretin. Për këtë arsye, ata nuk do të kenë pjesë në ahiret.

- **“Por ka edhe të tjerë që thonë: “Zoti ynë, na jep të mira në këtë jetë dhe në jetën tjetër dhe na ruaj prej dënimit në Zjarr!”** - Këta e lusin Allahun e Lartësuar që t'ua rregullojë çështjet e të dyja jetëve. Ata kërkojnë ndihmën e Tij në rregullimin e të dyja jetëve, duke i shfaqur Atij nevojën e tyre për ndihmën dhe suksesin e Tij.

- **“Këta do ta kenë pjesën e tyre për atë që kanë bërë. Allahu është i shpejtë në llogari.”** - Si njëri grup, edhe tjetri do ta marrin shpërblimin për veprat që bëjnë në dynja. Allahu i Lartësuar do t'i shpërblejë ata në varësi të këtyre veprave dhe të qëllimeve të tyre. Ky shpërblim do të bazohet në dy parime të gjykimit të Tij: në drejtësinë e Tij absolute dhe në bamirësinë e Tij të gjerë, dhe për këto, Ai e meriton të lavdërohet, të admirohet dhe të falënderohet thellësisht. Nga këto ajete mësojmë se Allahu i Lartësuar i përgjigjet lutjes së çdo lutësi që i drejtohet Atij. Po ashtu, duhet kuptuar mirë se përgjigjja ndaj lutësve nuk tregon gjithmonë se Allahu i do ata. Por, kur bëhet fjalë për lutje që synojnë të përsosin fenë dhe të ardhmen e njeriut në jetën tjetër, atëherë plotësimi i tyre është argument i sigurt se Allahu i Lartësuar e do atë person dhe është pranë Tij me dijen, mëshirën, ndihmën, mbrojtjen dhe suksesin e dhënë prej Tij. Besimtarët, kur i luten Allahut të Lartësuar, nuk thonë vetëm: “Na jep në dynja”, sikurse thonë qafirët, por ata

thonë: “Na jep të mira në dynja”, pra, e përcaktojnë kërkesën e tyre me fjalën “të mira”. Tek “të mirat e dynjasë” bëjnë pjesë një mori gjërash, nga të cilat mund të përmendim furnizimin e këndshëm, të bollshëm, hallall dhe të lehtë për t'u arritur, një bashkëshorte të mirë, të dashur dhe të sjellshme, fëmijët e edukuar, të dashur, që të kënaqin syrin dhe shpirtin, gëzimi dhe lumturia, dituria e dobishme, veprat e mira e shumë të tjera si këto, që janë të lejuara dhe të dashura për robin. Ndërsa tek “të mirat e ahiretit” bëjnë pjesë shumë gjëra të tjera, si: shpëtimi prej ndëshkimit që nga momenti i vdekjes e deri në Ditën e Llogarisë para Zotit, ruajtja nga ndëshkimi në zjarrin e Xhehenemit, arritja e kënaqësisë së Zotit, arritja e shpërblimit që Zoti ka premtuar për vepërmirët, afërsia të Krijuesi i Dashur dhe Mëshirues etj. Rrjedhimisht, lutja për këto dy lloje të mirash konsiderohet si lutja më gjithëpërfshirëse që mund të bëjë njeriu, prandaj ajo e meriton që të përsëritet shpesh dhe të zërë vend në zemrën dhe gjuhën e besimtarëve. Vetë Profeti (a.s.) e përsëriste shpesh këtë lutje dhe i nxiste të tjerët që ta bënin një gjë të tillë: “Rabbenâ, âtinâ fiddunjâ haseneten, ue fil âhirati haseneten, ue ÷inâ adhâben-Nâr” (Zoti ynë, na jep të mira në këtë jetë dhe të mira në jetën tjetër, dhe na ruaj prej dënimit në Zjarr!)”

Ajeti 203

203. Përmendeni Allahun në ditë të caktuara (të haxhit). Kush ngutet e largohet për dy ditë, nuk bën gjynah. Por edhe ai që e shtyn, nuk bën gjynah, nëse përpiqet të jetë i devotshëm. Atëherë, kijeni frikë Allahun dhe dijeni se do të tuboheni para Tij!

Shpjegimi i ajetit

- “Përmendeni Allahun në ditë të caktuara.” - Allahu i Lartësuar na urdhëron që ta kujtojmë Atë në ditë të caktuara, të cilat janë tri ditët pas festës së Kurban Bajramit dhe të cilat quhen Ditët e Teshrikut. Këto ditë janë veçuar për shumë arsye, si:

- Për vlerën e madhe të tyre tek Allahu i Lartësuar. Në këto ditë kryen ritet e fundit të haxhit, prandaj duhet kujtuar shumë Allahu i Lartësuar. Gjatë këtyre ditëve, njerëzit janë të ftuarit e Zotit në ditët e festës. Madje, për këtë arsye dhe për shkak se ato janë ditë gëzimi, ngrënieje, pirjeje etj., është i ndaluar agjërimi i tyre. Profeti (s.a.u.s.) ka thënë: “Ditët e Teshrikut janë ditë kënaqësie, me ngrënie, pirje dhe me përmendje të Allahut”. Gjatë këtyre ditëve përmendet shumë Allahu i Lartësuar, por sidomos në disa situata të veçanta, si: gjatë hedhjes së gurëve në Akabe, gjatë therjes së kurbaneve apo pas përfundimit të namazeve farze, kur besimtarët thonë: “Allâhu ekber, Allâhu ekber, Allâhu ekber, lâ ilâhe il-lallâh, Allâhu ekber, Allâhu ekber, ue lil-lâhil hâmd”. Disa dijetarë thonë se gjatë këtyre ditëve janë të pëlqyeshme edhe tekbirot, pra, të thuash: “Allahu ekber” sa më shumë.

- **“Kush ngutet e largohet për dy ditë, nuk bën gjynah.”** – Pra, ai që përfundon gjuajtjen e gurëve për dy ditë dhe del prej Minasë para perëndimit të diellit të ditës së dytë të gjuajtjeve, nuk bën gjynah që largohet dhe nuk rri për ditën e tretë të gjuajtjes së gurëve.

- **“Por edhe ai që e shtyn nuk bën gjynah.”** - Pra, edhe ai që qëndron në Mina për ditën e tretë të gjuajtjeve të gurëve nuk bën gjynah. Është një lehtësim nga Allahu i Lartësuar për adhuruesit e Tij, që ua ka bërë të lejuara të dyja mundësitë. Megjithatë, të qëndrosh tri ditë është më mirë sesa dy ditë, sepse një ditë më shumë do të thotë adhurime më shumë. Në fakt, ajeti: “Kush ngutet e largohet për dy ditë, nuk bën gjynah...” edhe mund të keqkuptohet, duke menduar se kush i plotëson apo nuk i plotëson tri ditët e qëndrimit nuk merr gjynah për asnjë vepër tjetër që ka bërë, pra, është i pastër nga të gjitha gjynahet. Por e vërteta nuk qëndron kështu, sepse askush nuk është i pastër nga gjynahet pas mbarimit të haxhit, përveç një kategorie të caktuar njerëzish, për të cilët Allahu i Lartësuar thotë:

- **“... nëse përpiqet të jetë i devotshëm.”** – Pra, vetëm ata që e kanë frikë ndëshkimit dhe zemërimin e Allahut dhe tregohen të kujdesshëm në përmbushjen e çdo dispozite, do të jenë të pastruar dhe të shpëtuar prej gjynaheve. Ndërsa ata që u ruhen vetëm disa gjërave dhe neglizhojnë të tjerat, do të shpërblehen për atë që kanë bërë. Prandaj i Madhëruari thotë në vijim, duke e kujtuar disa herë këtë urdhër:

- **“Atëherë, kijeni frikë Allahun dhe dijeni se do të tuboheni para Tij!”** – Kuptimi: Ruajuni ndëshkimit dhe zemërimin të Allahut, duke plotësuar urdhrat e Tij dhe duke u larguar nga ndalesat e Tij. Nëse e bëni këtë, të jeni të sigurt dhe të qetë se, kur të ktheheni tek Ai, do ta merrni të plotë shpërblimin e veprave të mira. Ai që druhet dhe i respekton dispozitat e Zotit, ka për ta gjetur shpërblimin e devotshmërisë së tij. Ndërsa ai që nuk ruhet dhe i shpërfill dispozitat e Zotit të tij, do të marrë ndëshkimin e merituar. Nëse njeriu e di se do të vijë një ditë, kur shpërblimi për veprat e kryera do të jepet me drejtësi, atëherë kjo është nxitje tepër e fortë për të që të pajiset me *takua*. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar thotë: “...dijeni se do të tuboheni para Tij”, që kjo dije të thellohet dhe të shtohet prej adhuruesve të Tij.

Ajetet 204 - 207

204. Ka ndonjë njeri, fjalët e të cilit mund të të mahnisin ty në këtë botë dhe që betohet në Allahun për çfarë ka në zemrën e tij, por që, në realitet, është kundërshtari më i rreptë.

205. Ky, me të kthyer shpinën, nxiton nëpër tokë që të përhapë të këqijat dhe të shkatërrojë të mbjellat dhe kafshët. Por Allahu nuk e do shkatërrimin.

206. E, kur i thuhet atij: “Kij frikë Allahun!”, atë e pushton arroganca dhe e zhyt edhe më thellë në gjynahe. I mjafton atij Xhehenemi si ndëshkim dhe ai është vendbanimi më i tmerrshëm.

207. Ka njerëz që e japin (flijojnë) jetën për hir të Allahut. Allahu është shumë i mëshirshëm me adhuruesit.

Shpjegimi i ajeteve

Pas ajeteve që nxisin besimtarët ta kujtojnë shumë Allahun e Lartësuar, sidomos në vendet dhe kohët e veçanta të adhurimeve, vijohet me përshkrimin e atyre njerëzve, të cilët flasin shumë, por që veprat e tyre i tradhtojnë. Subhanallah! Fjalët, ose do ta ngrenë lart njeriun që i flet, ose do ta zhysin poshtë. Kështu, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ka ndonjë njeri, fjalët e të cilit mund të të mahnisin ty në këtë botë...”** – Pra, ka njerëz, fjalët e të cilëve prekin zemrat e dëgjuesve. Teksa i dëgjon, mendon se fjalët e tyre janë plot dobi dhe mirësi. Madje ata, për të vërtetuar fjalët e tyre, betohen në Zotin se, ato që shprehin me fjalë i kanë edhe në zemër, domethënë se janë të sinqertë.

- **“...dhe që betohet në Allahun për çfarë ka në zemrën e tij...”** – Pra, për të treguar pastërtinë dhe sinqeritetin e tyre, ata betohen në Allahun, duke pretenduar se ato që thonë me gojë i kanë edhe në zemër. Por, në fakt, ata janë gënjeshtarë, sepse fjalët e tyre nuk përputhen aspak me veprat dhe ndjenjat e tyre. Nëse do të ishin të sinqertë, atëherë fjalët që thonë do t'i vërtetonin me veprat që bëjnë, sikurse ndodh me besimtarët e sinqertë. Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...por që, në realitet, është kundërshtari më i rreptë.”** – Pra, nëse dikush polemizon me ta ose i kundërshton për një çështje të caktuar, ata shpallin menjëherë një armiqtësi të paparë, tregohen të papërmbytur, fyes dhe kokëfortë në qëndrimet e tyre, duke shfaqur kështu shumë cilësi të ulëta, që nuk u përkasin besimtarëve të sinqertë. Besimtarët e sinqertë janë njerëz të thjeshtë e të sjellshëm. Ata i nënshtrohen së vërtetës, janë tolerantë dhe falës.

- **“Ky, me të kthyer shpinën, nxiton nëpër tokë që të përhapë të këqijat dhe të shkatërrojë të mbjellat dhe kafshët.”** – Njerëz të tillë, që flasin fjalë mahnitëse dhe betohen për sinqeritet, sapo largohen prej

teje, rendin gjithandej nëpër tokë, duke kryer të liga, të cilat janë dhe shkaku kryesor i shkatërrimit të saj: i të mbjellave, bagëtime, i gjallesave në përgjithësi etj. Ato sjellin, gjithashtu, pakësimin e bereqetit në tokë.

- **“Por Allahu nuk e do shkatërrimin.”** – Pra, nëse Allahu nuk e do shkatërrimin, atëherë Ai i urren personat të cilët e shkaktojnë atë, edhe sikur ata të thonë fjalë të bukura e tërheqëse. Nga ky ajet kuptojmë se fjalët që thonë njerëzit nuk janë tregues të sinqeritetit apo të mashtrimit të tyre. Ato nuk mund ta vërtetojnë tërësisht se dikush është i mirë apo i keq, pasi ky gjykim mund të jepet veçse duke krahasuar fjalët me veprat e tyre. Madje, për të gjykuar drejt veprat e një personi, duhet t’ia shohësh ato në mënyrë të vazhdueshme dhe sistematike, pasi për këtë nuk mjafton vetëm një rast. Pra, në përfundim, nuk mjafton thjesht deklarata e tij për vetveten dhe as një gjykim i bazuar mbi një vëzhgim të përciptë të veprave të tij. Pastaj i Lartësuarit tregon një cilësi tjetër të këtij soji njerëzish, që përhapin shkatërrimin në tokë:

- **“E, kur i thuhet atij: “Kije frikë Allahun!”, atë e pushton arroganca dhe e zhyt edhe më thellë në gjynahe.”** - Kur ata këshillohen që të kenë frikë Allahun, i kap euforia dhe u rritet mendja, saqë nuk duan ta pranojnë më të vërtetën, madje tregohen të ashpër me këshilluesit e tyre. Kështu, ata bëjnë dy të këqija: vepra të ndyra dhe fyerje ndaj kritikuesve. Të tillët meritojnë një kërcënim të madh, siç thotë Allahu:

- **“I mjafton atij Xhehenemi si ndëshkim dhe ai është vendbanimi më i tmerrshëm.”** - Për këta njerëz është i mjaftueshëm ndëshkimi në Xhehenem, i cili do të jetë vendbanimi i zullumqarëve dhe mendjemëdhenjve. Atje ndëshkimi do të jetë i vazhdueshëm dhe vuajtjet të përjetshme, pa asnjë shpresë për shpëtim. Atyre nuk do t’u lehtësohen kurrë dhimbjet dhe kurrë nuk do të shpresojnë ndonjë gjë të mirë. Kjo është drejtësia për krimet dhe

padrejtësitë e tyre. Allahu na ruajt nga një përfundim i tillë!

- **“Ka njerëz që e japin (flijojnë) jetën për hir të Allahut. Allahu është shumë i mëshirshëm me adhuruesit.”** - Këta janë të suksesshmit, të cilët i ka udhëzuar Allahu i Lartësuar që të flijojnë veten për hir të kënaqësisë së Tij. Ata e japin shpirtin me dëshirë, sepse duan të fitojnë kënaqësinë dhe shpërblimin e madh të Zotit të tyre. Ata e japin jetën për hir të Tij, i Cili është shpërblyesi më i mirë dhe ofruesi i çmimit më të lartë për shpirtin e tyre. Ata e falin shpirtin për hir të të Mëshirshmit dhe të dashurit të tyre, për Allahun e Lartësuar, sepse është pikërisht mëshira dhe dashuria e madhe e Tij, që u ka dhënë atë sukses. Çmimi që jep Allahu i Lartësuar për shpirtat e tyre është shumë i shtrenjtë dhe i mrekullueshëm: “Allahu ka blerë prej besimtarëve shpirtin dhe pasurinë e tyre, për t’u dhënë në këmbim Xhenetin. Ata luftojnë në rrugën e Allahut, vrasin dhe vriten. Ky është një premtim i vërtetë i përmendur në Teurat, Ungjill e Kur’an. E kush është mbajtës më i sigurt i premtimit sesa Allahu? Atëherë, gëzojuni tregtisë që e keni bërë me Të! Ky është sukcesi më i madh.” [Teube, 111]. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar tregon dy fakte: që besimtarët e sinqertë e shesin shpirtin e tyre për të arritur kënaqësinë e Allahut të Lartësuar, dhe që Ai është i Butë (*Raûf*) me besimtarët. Ky fakt i dytë i siguron besimtarët se Allahu do ta plotësojë qëllimin që ata kanë, për të cilin ata shesin dhe shpirtin e tyre dhe që është: arritja e kënaqësisë së Tij.

Ajetet 208 – 209

208. O ju që keni besuar, hyni në Islam plotësisht (me gjithë zemër) e mos ndiqni hapat e shejtanit, sepse ai është armiku juaj i betuar.

209. E nëse devijoni, pasi ju kanë ardhur argumentet e qarta, dini se Allahu është i Plotfuqishëm e i Urtë.

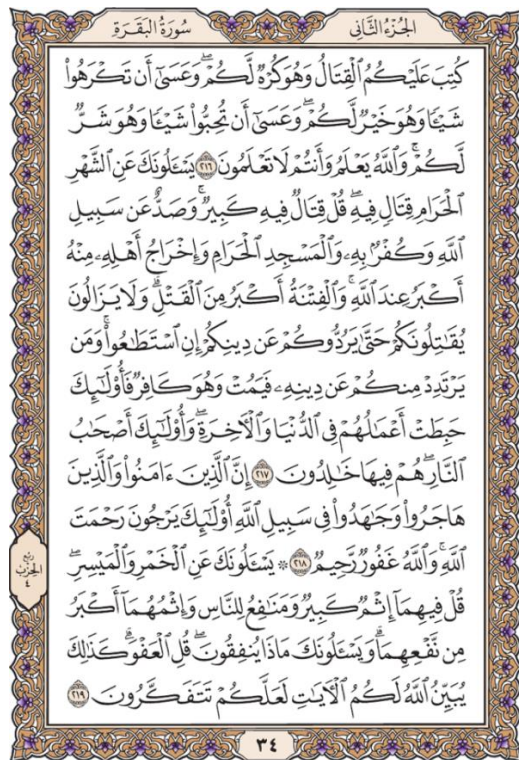
Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar, hyni në Islam plotësisht (me gjithë zemër)!”** - Ky është

një urdhër i Allahut të Lartësuar, drejtuar të gjithë besimtarëve, që ata të hyjnë tërësisht në Islam. Pra, ata urdhërohen që t'i zbatojnë të gjitha dispozitat e Islamit, duke mos lënë asnjërin prej tyre. Kështu, Allahu i Lartësuar i urdhëron besimtarët që të mos bëhen si ata që adhurojnë vetëm pasionet dhe dëshirat e tyre të shfrenuara dhe të padrejta, të cilët, nëse Sheriati u përshtatet me dëshirat e tyre, e ndjekin dhe e zbatojnë pikë për pikë, por nëse Sheriati bie ndesh dhe dëshirat e tyre, atëherë ata e braktisin atë. Me fjalë të tjera, në këtë ajet Allahu i Lartësuar na urdhëron që dëshirat dhe synimet tona t'ia nënshtrojmë Sheriatit dhe fesë së zbritur nga Ai. Njeriu është i urdhëruar që të kryejë vepra të mira aq sa të ketë mundësi. E nëse shikon se disa prej tyre i ka të pamundura t'i realizojë, atëherë le të vendosë me zemër se do t'i bëjë dhe të japë maksimumin, sepse kështu, edhe nëse nuk e arrin qëllimin, do të marrë shpërblimin njëlloj si për kryerjen e tyre. Të hysh tërësisht në Islam, në të gjitha aspektet e tij, nuk është e mundur pa kundërshtuar rrugët e shejtanit. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë menjëherë pas urdhrit të parë:

- **"...e mos ndiqni hapat e shejtanit, sepse ai është armiku juaj i betuar!"** - Hapat e shejtanit janë veprat që kundërshtojnë porositë e Zotit. Nga ana tjetër, dihet se armiku yt i deklaruar kërkon veçse të keqen tënde, prandaj të shtyn në çdo gjë që është në dëmin tënd. Por, me gjithë këto paralajmërime dhe udhëzime, njerëzit përsëri mund të neglizhojnë, prandaj Allahu i Lartësuar sjell një tjetër kërcënim, në mënyrë që ata të jenë gjithmonë të kujdesshëm dhe të vëmendshëm:

- **"E nëse devijoni, pasi ju kanë ardhur argumentet e qarta, dini se Allahu është i Plotfuqishëm e i Urtë."** – Kuptimi: Nëse ju devijoni, edhe pasi ju është dhënë dije e sigurt dhe e qartë për përfundimin e të pabindurve, atëherë kujtoni faktin se Allahu është i Plotfuqishëm (*Azîz*) dhe i Urtë (*Hakîm*). Ky është vërtet një kërcënim

shumë i frikshëm dhe i ashpër, që të shtyn të jesh i kujdesshëm ndaj çdo veprimi që mund të çojë në humbje, sepse Allahu i Lartësuar është *Azîz* dhe, si i tillë, Ai e ndëshkon atë që nuk i bindet dhe devijon, dhe sepse Allahu është *Hakîm*, prandaj i jep çdokujt atë që i takon.

Ajeti 210

210. E ç'presin tjetër ata, që t'u vijë Allahu përmes hijeve të reve, bashkë me melekët, dhe çështja të ketë marrë fund?! Vetëm tek Allahu kthehen të gjitha çështjet.

Shpjegimi i ajetit

Në këtë ajet vjen një kërcënim i ashpër dhe i frikshëm, prej të cilit të rrëqethet lëkura dhe dridhet zemra. Thotë i Lartësuari (sipas kuptimit të ajetit): Çfarë presin këta përhapës të shkatërrimit në tokë, që të ndalin poshtërsitë e tyre?! Mos, vallë, po presin Ditën kur do të llogariten drejt veprat e tyre? Këtë presin pasuesit e hapave të shejtanit dhe mospërfillësit e urdhrave të Zotit? Ajo ditë do të jetë e tmerrshme. Zemrat e mizorëve do të jenë në ankth të

pandërprerë dhe çdo përhapës i shkatërrimit do të marrë dënimin e merituar. Atë ditë, Allahu i Lartësuar do të palosë qiejt dhe tokën, do të shkatërrojë yjet dhe planetet, do të mbështjellë diellin dhe hënën. Të gjithë melekët do të zbesin për të rrethuar krijesat në Sheshin e Llogarisë, të përcaktuar nga Zoti i botërave. Atë ditë do të vijë vetë Allahu i Lartësuar, Krijuesi i krijesave, ashtu si i takon madhësisë së Tij, për të gjykuar me drejtësi. Në këtë ditë të frikshme, Allahu i Lartësuar do të gjykojë krijesat me drejtësi. Atë ditë do të vendosen peshoret dhe do të maten veprat. Atë ditë do të ketë fytyra të bardha e të ndriçuar, të cilat do të jenë fytyrat e të mirëve fatlumë. Por atë ditë do të ketë edhe fytyra të nxira, të cilat do të jenë fytyrat e të këqijve të dëshpëruar. Kështu do të dallohen atë ditë të mirët nga të këqijtë, sepse çdokush do të shpërblehet sipas punës që ka bërë. Zullumqarët, atë ditë, do të kafshojnë duart e tyre nga ankthi dhe tmerri i asaj të vërtete, që tashmë do ta përjetojnë ashtu siç ajo është. Ky ajet dhe shumë të tjerë si ai, vërtetojnë saktësinë e qëndrimit të *ehli sunet*-it rreth attributeve të Krijuesit, të cilët pranojnë dhe pohojnë për Allahun të gjitha ato attribute të cilat Ai i ka pohuar për Vetën e Tij dhe të cilat i ka pohuar për Të Profeti i Tij (a.s.). Kështu, ata besojnë se Allahu i Lartësuar ngjitet lart (*isteua*), se Ai zbret (*nezele*) dhe se Ai vjen (*mexhûu*). Të gjitha këto, Allahu i Lartësuar i ka pohuar për Vetën e Tij. Ata i pranojnë këto attribute të Krijuesit dhe i pohojnë ato për Të ashtu sikurse i shkon madhësisë së Tij, duke mos i përngjasuar ato me asgjë, por edhe duke mos e tjetërsuar kuptimin e tyre të drejtpërdrejtë. Ndryshe veprojnë mohuesit e attributeve të Zotit, të cilët janë të shumëllojshëm, si për shembull, *xehmi*-të, *mutezil*-ët, *eshari*-jtë etj. Disa prej tyre i mohojnë krejtësisht atributet e Krijuesit, ndërsa disa të tjerë u bëjnë interpretime të pabaza ajeteve kur'ânore që flasin për këto attribute. Madje, me këto lloj interpretimesh që u japin teksteve hyjnore, ata, në njëfarë

mënyre, akuzojnë Allahun dhe Profetin e Tij, se nuk e kanë qartësuar të vërtetën plotësisht dhe mjaftueshëm, prandaj duhen "mendjet e ndritura" të tyre që të kuptohet fjala e Allahut dhe fjala e Profetit të Tij! Ndërsa ne të tjerët duhet të presim, derisa këta "të mençur" të na tregojnë kuptimin "e vërtetë" të tyre! Në fakt, këta lloj interpretuesish nuk kanë asnjë provë apo bazë që të mbrojnë tezat e tyre, qoftë në transmetimet e sakta që kanë ardhur prej Allahut dhe Profetit (a.s.), qoftë në argumentimet logjike. Për sa u përket të dhënave të sakta që kanë ardhur prej Allahut dhe Profetit të Tij (a.s.), edhe vetë grupimet e lartpërmendura e pranojnë se kuptimet e drejtpërdrejta të atyre teksteve dëshmojnë për qëndrimin e drejtë të *ehli sunet*-it. Kështu, e vetmja mënyrë për të mbështetur tezat e tyre është që këto tekste t'ua nënshtrojnë kriterëve të tjera të gabuara për interpretim, duke u dhënë atyre kuptime të ndryshme nga domethëniet e tyre të drejtpërdrejta dhe të qarta. Por kriteret e tilla shtrembëruese nuk mund të pranohen kurrsesi nga një njeri që ka në zemrën e tij sado pak iman. Për sa i përket argumentimit logjik, ata nuk mund të vërtetojnë në asnjë mënyrë se mendja e shëndoshë nuk i pranon të tilla attribute për Zotin, të cilat Ai i ka pohuar për Vetën dhe që Profeti i Tij i ka pohuar për Të. Për shembull, nëse përdorim logjikën e pastër, si do t'i përgjigjeshim kësaj pyetjeje: Cili është pa të meta? Ai që vepron, që ka aftësi vepruese dhe ndihmuese, apo ai që nuk i ka cilësi të tilla, që nuk ka fuqi të veprojë a të arrijë diçka? Veprimet e Allahut të Lartësuar që kanë lidhje me Vetën e Tij apo me krijesat e Tij, tregojnë se Ai është Absolut, pa asnjë të metë. Nëse ata pretendojnë se pohimi i attributeve që Allahu i ka pohuar për Vetën e Tij dhe që Profeti i Tij i ka pohuar për Të, është një lloj përngjasimi i Allahut me krijesat e Tij, atëherë ne përgjigjemi duke u thënë: Të dyja palët jemi dakord se të flasësh rreth attributeve të Zotit do të thotë që të flasësh rreth Qenies së Tij. Atëherë,

nëse pranojmë se Qenia e Tij nuk i përngjan asnjë prej krijesave të Tij, përse të mos e pranojmë këtë rregull edhe për atributet e Tij. Pra, le të themi që Ai ka attribute të cilat nuk i përngjajnë asnjë prej attributeve të krijesave të Tij, dhe çështja mbyllet me kaq. Nëse pranojmë që atributet e Tij janë ashtu sikurse i përshtaten Madhështisë së Tij, atëherë ne e përjashtojmë përngjasimin e cilësive të Tij me cilësitë e krijesave. Përveç këtyre, ka njerëz të cilët pranojnë disa attribute të Zotit dhe mohojnë disa të tjera, siç ka gjithashtu që i pranojnë emrat e Zotit, por mohojnë cilësitë e Tij. Të këtyllëve u themi: Për ju ka veç dy mundësi: ose të pranoni të gjithë emrat dhe cilësitë që Zoti i ka pohuar për Vetën e Tij dhe që Profeti i Tij i ka pohuar për Të, ose t'i mohoni të gjithë këta emra dhe cilësi, e në këtë mënyrë të mohoni vetë Zotin e botërave. Ndërsa mundësia e tretë, ajo që ofroni ju, është tepër kontradiktore me veten. Çfarë dallimi ka mes atyre attributeve të Zotit që ju i pranoni dhe atyre attributeve që ju nuk i pranoni? Ata nuk mund të sjellin asnjë argument bindës për qëndrimet e tyre, megjithëse pretendojnë se cilësitë dhe emrat e Zotit që ata i pranojnë, për nga kuptimi që kanë, nuk tregojnë ngjashmëri të Krijuesit me krijesat, gjë që, sipas tyre, nuk ndodh me emrat dhe cilësitë që ata nuk i pranojnë. *Ehli sunet*-i përgjigjet: “Edhe emrat e atributet e Allahut që ju i mohoni nuk tregojnë ngjashmëri me krijesat, po t'i gjykoni nga i njëjti këndvështrim me të cilin ju shihni ata emra dhe attribute të Allahut që nuk i mohoni.” Ata përgjigjen me arrogancë: “Nga ata emra dhe cilësi që ju pohoni për Zotin e botëve, ne mund të kuptojmë veçse një përngjasim të Tij me krijesat.” *Ehli sunet*-i kundërpërgjigjet: “Edhe ne, po të përdorim mënyrën tuaj të gjykimit rreth emrave dhe cilësive të Zotit, do t'i shohim ato emra dhe cilësi që ju i pranoni, si përngjasim të Tij me krijesat. Me fjalë të tjera, emrat dhe cilësitë që ju i pranoni nuk kanë asnjë ndryshim nga cilësitë dhe emrat që ju i mohoni, nëse

përdorim të njëjtën mënyrë gjykimi dhe të njëjta kritere për trajtimin e tyre. Ose, më mirë, na jepni argumentet tuaja që tregojnë se cilësitë dhe emrat që ju i pranoni dhe i pohoni për Zotin e botës, nuk kuptohen si përngjasim me krijesat! Kur ata sjellin argumentet e tyre, ne u themi: Argumentet që ju i përdorni për të pranuar disa emra e cilësi të Allahut, që, sipas jush, nuk nënkuptojnë përngjasim të Allahut me krijesat, janë po ato që edhe ne të *ehli sunet*-it përdorim që të vërtetojmë se emrat dhe cilësitë që ju i mohoni nuk nënkuptojnë përngjasim të Allahut me krijesat. Ata që pohojnë disa cilësi dhe emra të Allahut dhe mohojnë disa të tjera, ndërkohë që Allahu i Lartësuar dhe Profeti i Tij i kanë pranuar dhe pohuar të gjitha ato, janë kontradiktorë me veten e tyre dhe të turbullt në çdo gjykim që japin. Ata nuk mund të arrijnë askund, në çdo mënyrë që të argumentojnë, qoftë me fakte konkrete, qoftë nga ana logjike. Madje, atyre që kundërshtojnë dëshmitë e ardhura nga Zoti dhe Profeti i Tij, u duhet gjithashtu që të shkelin edhe mbi argumentimet logjike që ata përdorin. Vetëm në këtë mënyrë ata mund t'i qëndrojnë besnikë mendimit të tyre. Por ky quhet veçse fanatizëm i tërbuar dhe i kotë.

Ajeti 211

211. Pyeti bijtë e Israilit se sa shumë argumente të qarta u kemi dhënë atyre. E kush i mohon të mirat e Allahut, pasi i janë dërguar, të jetë i sigurt se Allahu e ka ndëshkimin të ashpër.

Shpjegimi i ajetit

“Pyeti bijtë e Israilit se sa shumë argumente të qarta u kemi dhënë atyre.” – Kuptimi: Sa e sa argumente të qarta u kemi dhënë, që vërtetojnë sinqeritetin e profetëve që kemi dërguar tek ata. Në fakt, ata i njohën dhe i kuptuan mirë argumentet e Zotit, por, megjithatë, nuk treguan mirënjohje ndaj Tij. Ata i shpërfillën mirësitë e Zotit, duke i mohuar ato dhe duke mos u bindur. Kështu, ata e merituan që Allahu i Lartësuar të zbriste ndëshkimin e

Tij mbi ta dhe të mos u caktonte pjesë në shpërblimet e Tij të mëdha.

- **“E kush i mohon të mirat e Allahut, pasi i janë dërguar, të jetë i sigurt se Allahu e ka ndëshkimin të ashpër.”** – Pra, me fjalë të tjera, Allahu i Lartësuar deklaroi se atyre që begatohen me mirësi të dynjasë apo edhe me iman, dhe nuk shprehin mirënjohje ndaj Tij, atyre do t’u zhduken këto mirësi. Çdo mirësi së cilës nuk i jepet haku i mirënjohjes është e destinuar që të largohet dhe të shndërrohet në të kundërtën e saj, sepse në vend të mirënjohjes për të, në zemrën e robit ka zënë vend mosmirënjohja dhe mohimi. Pra, me mosmirënjohjen e tij, bëri që në vend të mirësive të mbizotërojnë të këqijat. Ndërsa atyre që e falënderojnë Allahun për mirësitë e dhuruara, jo vetëm që nuk u largohen ato mirësi që kanë, por ato u shtohen vazhdimisht nga Allahu i Lartësuar dhe Bujar.

Ajeti 212

212. Atyre që nuk besojnë u është hijeshuar jeta e kësaj bote e tallen me ata që besojnë. Por ata që e ruajnë devotshmërinë do të qëndrojnë sipër tyre Ditën e Kijametit. Allahu begaton pa masë atë që Ai dëshiron.

Shpjegimi i ajetit

- **“Atyre që nuk besojnë u është hijeshuar jeta e kësaj bote e tallen me ata që besojnë...”** – Këtu flitet për ata që mohojnë Allahun, që shpërfillin argumentet e Tij, nuk u binden profetëve të Tij dhe nuk i nënshtrohen ligjit të Tij. I Madhëruari na tregon se këtyre njerëzve u është zbukuruar dhe u është bërë shumë e dashur kjo botë. Ajo është bërë shumë e dashur për zemrat e tyre dhe shumë e bukur për sytë e tyre. Ata e gjejnë prehjen dhe kënaqësinë në këtë botë. Dëshirat, ëndrrat, qëllimet dhe veprat e tyre janë të lidhura vetëm me të. Ata i përkushtohen kësaj jete totalisht, dhe me të gjithë qenien e tyre. Ata janë gjithnjë të zënë me grumbullimin e të mirave të saj. Në zemrat e tyre kjo botë zë një vend mjaft të rëndësishëm. Ata i adhurojnë bukuritë e saj dhe nderojnë këdo që arrin të grumbullojë

shumë prej saj. Ndërsa me besimtarët, të cilët nuk e vlerësojnë dynjanë më shumë sesa e meriton, ata tallen e thonë: “Këta na qenkan të zgjedhurit e Zotit?! Këta na zgjedhur Zoti për t’u falur mirësi?!” Shikoni se sa i mangët është vështrimi i tyre për jetën. Ata mendojnë se njerëzit më të mirë janë ata që kanë më tepër pasuri. Por këta të mjerë nuk e dinë se dynjaja është veç një vend sprove, për të bërë sa më shumë vepra të mira. A nuk e shohin ata se në këtë jetë goditen me fatkeqësi edhe besimtarët, edhe mohuesit? Por besimtarët, edhe kur sprovohen me ndonjë fatkeqësi, imani i ndihmon që të bëjnë durim, duke llogaritur shpërblimin nga Allahu. Imani ua lehtëson atyre përballimin e sprovave të dynjasë, gjë e cila nuk ndodh aspak me jobesimtarët. Përfundimisht, Allahu i Lartësuar nuk i mat gradat e njerëzve me pasuri apo me ofiqe të kësaj dynjaje, por Ai sheh vetëm devotshmërinë ndaj Tij. Megjithatë, këto grada do të duken qartë në Ditën e Kijametit, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Por ata që e ruajnë devotshmërinë do të qëndrojnë sipër tyre Ditën e Kijametit.”** - Atë ditë do të duken gradat e larta dhe njerëzit që i meritojnë ato. Më lart do të qëndrojnë ata që janë të pajisur me devotshmëri, të cilët i ruhen zemërimit dhe ndëshkimit të Zotit të tyre duke zbatuar urdhrat e Tij dhe duke iu larguar ndalesave të Tij, të shtyrë nga madhërimi dhe dashuria për Atë. Të tillët do të shijojnë çdo lloj kënaqësie dhe do të jenë të lumtur. Ndërsa qafirët do të jenë shumë poshtë, të zhytur në shtresat më të ulëta të zjarrit të Xhehenemit. Atje do të vuajnë pa fund ndëshkimin, poshtërimin dhe dëshpërimin përjetësisht, sepse e meritojnë. Kështu, ky ajet është njëkohësisht sihariq për besimtarët dhe kërcënues për qafirët. Mirësitë e kësaj bote dhe të tjetrës janë në dorë të Zotit, i Cili i shpërmdan ato sipas urtësisë së Tij:

- **“Allahu begaton pa masë atë që Ai dëshiron.”** - Mirësitë e kësaj bote u jepen edhe besimtarëve, edhe qafirëve, ndërsa mirësitë që kanë të bëjnë me zemrën, siç

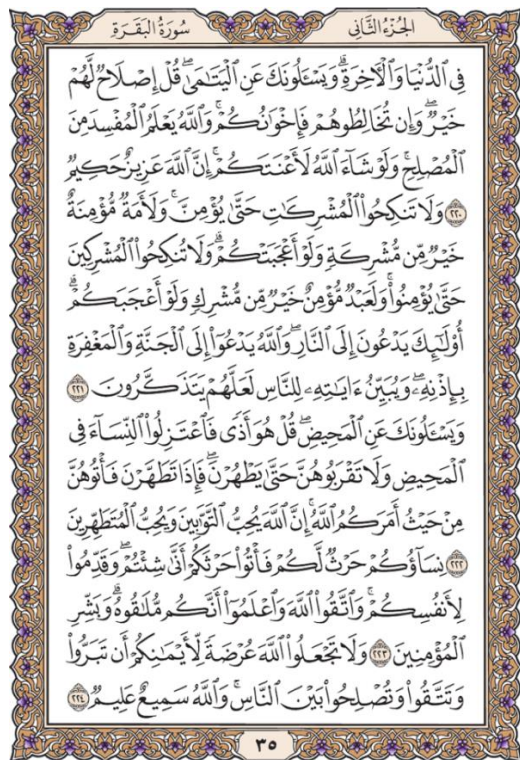
janë dija e sigurt dhe e dobishme, imani i fortë, dashuria për Allahun, shpresa për shpërblimin e Tij dhe frikërespekti ndaj Tij u jepen veçse të nderuarve, të përzgjedhurve.

Ajeti 213

213. Njerëzit ishin dikur një bashkësi e vetme dhe Allahu dërgoi profetët, si përgëzues dhe si qortues. Ai u zbriti atyre edhe Librin me të vërtetën, për të gjykuar midis njerëzve në çështjet që kundërshtoheshin mes tyre. Pas qartësimit të argumenteve, askush nuk kundërshtoi më, përveç arrogantëve të verbuar nga zilia dhe armiqësia për njëri-tjetrin. Me mëshirën e Tij, Allahu i udhëzoi besimtarët tek e vërteta e çështjeve, për të cilat kishin kundërshtime. Allahu udhëzon në rrugë të drejtë atë që dëshiron.

Shpjegimi i ajetit

- “Njerëzit ishin dikur një bashkësi e vetme dhe Allahu dërgoi profetët, si përgëzues dhe si qortues.” – Pra, në fillim, njerëzit ishin të gjithë në rrugë të drejtë dhe adhuronin një Zot, vetëm Allahun. Kështu vazhduan për rreth dhjetë shekuj pas kohës së profetit Nuh (a.s.). Pastaj ata u ndanë në dy grupe të mëdha: një grup i qëndroi besnik rrugës së drejtë, duke e adhuruar Zotin të vetëm dhe duke iu bindur veç Atij, ndërsa grupi tjetër filloi të adhuronte zota të tjerë veç Allahut dhe u larguan nga bindja dhe nënshtrimi ndaj Tij. Atëherë, Allahu i Lartësuar dërgoi mes njerëzve, gjatë gjithë kohërave, profetët e Tij, për t'u përcjellë krijesave të vërtetën, të argumentuar dhe të provuar. Ata vinin me argumente të qarta, që nuk u linin krijesave asnjë justifikim para Zotit të tyre, nëse do vazhdonin të ndiqnin rrugën e humbjes. Disa mendojnë se ajeti tregon se njerëzit ishin të gjithë të bashkuar në rrugën e humbjes. Pra, sipas këtij mendimi tjetër, të gjithë ishin në humbje, të zhytur në kufër, mosbindje ndaj Allahut dhe në shkatërrim total, duke mos pasur as dritë, as iman. Pastaj Allahu i Lartësuar, nga mëshira e Tij, u dërgoi

profetë, si përgëzues dhe qortues. Profetët ishin përgëzues për ata që do t'i bindeshin Allahut. Përgëzimi i tyre ishte se frytet e bindjes ndaj Allahut janë nga më të mirat: furnizim i bollshëm, hallall dhe i ndershëm, forcë në trup, mendje e shpirt dhe një jetë e këndshme. Por, pa dyshim, fryti më i mrekullueshëm që sjell bindja e nënshtrimi ndaj Allahut është arritja e kënaqësisë së Tij dhe e Xhenetit të përhershëm. Zoti i dërgoi profetët edhe si qortues e paralajmërues. Ata qortonin dhe paralajmëronin njerëzit që nuk bindeshin dhe nuk i nënshtroheshin Allahut, se do të shijonin frytet e hidhura të mosbindjes, të cilat janë: furnizimi i vështirë, dobësia, poshtërimi dhe jeta e trishtuar. Por më i hidhur nga gjithçka është zemërimi i Allahut dhe zjarri i Xhehenemit, ku ata do të qëndrojnë përjetësisht.

- “Ai u zbriti atyre edhe Librin me të vërtetën...” - Allahu i Lartësuar u shpalli profetëve të vërtetën e u dha urdhra të drejtë. Çdo gjë në librat e Zotit është e drejtë dhe sqaruese e themeleve të besimit, të ligjeve dhe dispozitave për jetën. Vetëm

nëpërmjet këtyre librave mund t'u jepet zgjidhje kundërshtimeve mes krijesave, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- **“...për të gjykuar midis njerëzve në çështjet që kundërshtoheshin mes tyre.”** - Kështu, librat e Zotit kanë zbritur pikërisht për t'u sqaruar njerëzve çështjet për të cilat ata nuk pajtohen me njëri-tjetrin. Për këtë arsye, kurdoherë që ka kundërshtime mes njerëzve, është detyrë për ta që ta gjejnë zgjidhjen në udhëzimet e Allahut të Lartësuar, të cilat gjenden në Kur'ân dhe në Sunetin e Profetit (a.s.). Nëse Kur'âni dhe hadithet e Profetit (a.s.) nuk do të mjaftonin për zgjidhjen e konflikteve mes njerëzve, Allahu i Lartësuar nuk do të na udhëzonte që t'i kërkonim zgjidhjet në ato dy burime. Megjithatë, edhe pse ndjekja e mësimave të Zotit në librat e shenjtë mundëson bashkimin e njerëzve, ata përsëri u përçanë, sepse i kundërshtuan këto mësim, për shkak të smirës dhe urrejtjes:

- **“Pas qartësimit të argumenteve, askush nuk kundërshtoi më, përveç arrogantëve të verbuar nga zilia dhe armiqësia për njëri-tjetrin.”** – Pra, ata u përçanë, për shkak të smirës dhe urrejtjes që vlonte në zemrat e tyre, edhe pas zbritjes së argumenteve të qarta. Ata kundërshtuan mësimet dhe librat e Zotit, ndërkohë që duhet t'u besonin dhe t'i nënshtroheshin atyre. Me këtë veprim, ata humbën dhe u larguan shumë larg nga rruga e drejtë. Ndërsa besimtarët e nënshtroar, respektuesit e mësimave të Zotit, u udhëzuan drejt të vërtetës, me mëshirën e Zotit të tyre:

- **“Me mëshirën e Tij, Allahu i udhëzoi besimtarët tek e vërteta e çështjeve, për të cilat kishin kundërshtime.”** - Allahu i Lartësuar i ka udhëzuar besimtarët e sinqertë të këtij umeti, që të gjejnë të vërtetën në të gjitha çështjet ku janë kundërshtuar popujt e tjerë që kanë patur libër hyjnor dhe që tashmë kanë humbur rrugën dhe kanë devijuar. Ky ummet është udhëzuar prej mëshirës së Allahut të Lartësuar dhe me vullnetin e Tij, prandaj ka

mundur të gjejë rrugën e drejtë për çdo çështje që ka patur kundërshtime.

- **“Allahu udhëzon në rrugë të drejtë atë që Ai dëshiron.”** - Allahu i Lartësuar ia bën të gjitha krijesave ftesën e Tij për të ndjekur rrugën e drejtë, sepse Ai është i Drejti. Kështu, krijesat nuk do të kenë asnjë justifikim Ditën e Gjykimit kur të dalin para Tij, siç thotë Allahu: “Kujto kur Zoti Yt nxori nga shpina e bijve të Ademit pasardhësit e tyre dhe i bëri të dëshmojnë, duke u thënë: “A nuk jam Unë Zoti juaj?” - “Po, - thanë ata, - dëshmojmë për këtë!”. Atëherë, mos thoni Ditën e Kijametit: “Ne s'kemi ditur gjë për këtë.”. Ose që të mos thoni: “Etërit tanë ishin idhujtarë, ndërsa ne jemi thjesht pasardhës të tyre. Atëherë do të na ndëshkosh për atë që bënë ata pasues të kotësive?” Kështu i shtjellojmë Ne argumentet me hollësi, që ata të kthejnë rrugë (*drejt nesh*.)” [Araf 172-174]. Pavarësisht nga kjo, jo të gjithë iu përgjigjën ftesës së Tij. Jo të gjithëve iu dha sukcesi që t'i nënshtrohen dhe dorëzohen Atij, por vetëm ata të cilët Ai i zgjodhi për t'i mëshiruar dhe për t'u dhënë sukses, vetëm ata e gjetën rrugën e vërtetë. Pra, kush është në rrugën e drejtë, e ka gjetur atë vetëm me mëshirën, butësinë, bujarinë dhe bamirësinë e Zotit të Tij. Ndërsa ata që mohojnë, nuk i përgjigjen ftesës, sepse kështu ka vendosur drejtësia dhe urtësia e Allahut të Lartësuar.

Ajeti 214

214. A mendoni se do të hyni në Xhenet pa u provuar si ata që ishin para jush! Ata u sprovuan nga vuajtje e fatkeqësi dhe ishin kaq të tronditur sa edhe i Dërguari, e bashkë me të edhe besimtarët, luteshin: “Kur do të vijë ndihma e Allahut?!” Po. Vërtet, ndihma e Allahut është (*gjithmonë*) afër!”

Shpjegimi i ajetit

- **“A mendoni se do të hyni në Xhenet pa u provuar si ata që ishin para jush...”** - Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na tregon një rregull të pakthyeshëm, të vendosur për krijesat e Tij, duke thënë se Ai do t'i

sprovojë ato, pa diskutim, me të mira e me të këqija, ashtu sikurse veproi me popujt e tjerë më të hershëm. Ky është ligji i Tij i pandryshueshëm. Çdokush që përqafton fenë e Zotit dhe kërkon të zbatojë dispozitat e Tij, patjetër që do të sprovohet. Ata që bëjnë durim në këto sprova, për t'iu nënshtruar vullnetit të Zotit, ata që përqendrohen në fenë e Zotit dhe nuk zbrapsen nga asnjë lloj vështirësie që hasin rrugës, pikërisht ata janë të sinqertët, të cilët meritojnë gradat më të larta dhe lumturinë më të madhe. Ata zotërojnë, gjithashtu, mjetin e domosdoshëm për t'u bërë prijës të njerëzve, domethënë durimin. Ndërsa ata që i konsiderojnë si ndëshkim prej Zotit vështirësitë për shkak të fesë, ata që thyhen në rrugën e Zotit nga çdo lloj sprove, ata që janë të paqëndrueshëm në synimet e larta, pikërisht këta janë mashtrues, që vetëm pretendojnë se e besojnë Zotin e tyre. Imani nuk është thjesht me të pretenduar dhe me të ëndërruar, ai nuk është thjesht me fjalë të thëna me gojë, por sinqeriteti i imanit duhet të vërtetohet me vepra. Edhe bashkësitë para nesh janë sprovuar, madje shumë rëndë. Thotë i Lartësuar:

- Ata u sprovuan nga vuajtje e fatkeqësi dhe ishin kaq të tronditur sa edhe i Dërguari, e bashkë me të edhe besimtarët, luteshin: “Kur do të vijë ndihma e Allahut?!” - Ata janë sprovuar me varfëri, sëmundje e me çdo gjë që të trondit, si për shembull, kërcënimet për vrasje, për internim, për marrje të pasurisë, për zhdukjen e të dashurve të zemrës e të tjera si këto. Aq e fortë dhe e frikshme ishte tronditja e tyre gjatë këtyre sprovave, sa që ndihma e Allahut u dukej shumë larg, edhe pse ishin të sigurt se ajo do t'u vinte. Aq e fortë ishte tronditja e tyre, sa edhe i Dërguari, e bashkë me të edhe besimtarët, luteshin: “Kur do të vijë ndihma e Allahut?!”. Por i Madhëruari na ka mësuar se lehtësimi vjen menjëherë pas vështirësisë, se kur çështja ngushtohet, patjetër do të vijë çlirim, siç thotë më pas:

- “Po. Vërtet, ndihma e Allahut është (gjithmonë) afër!” - Çdokush që përqafton të vërtetën, do të sprovohet. Nëse njeriu bën durim ndaj sprovave, duke llogaritur shpërblimin e Zotit, atëherë ato do t'i shndërrohen në lumturi e gëzim, në qetësi dhe prehje, ndërsa në fund, do të dalë fitues mbi çdo armik të tijin. Këto sprova, gjithashtu, do t'i shërojnë çdo sëmundje që mund të gjendet në shpirtin dhe zemrën e tij. Ky ajet është i ngjashëm me disa ajete të tjera, si Ali Imran 172-175 dhe Ankebut 1-7.

Ajeti 215

215. Të pyesin ty se çfarë duhet të japin për sevap. Thuaju: “Çfarëdo bamirësi që e bëni, bëjeni për prindërit, për të afërmit, për jetimët, për të varfërit dhe për udhëtarët. Çdo të mirë që bëni, Allahu e di në imtësi.

Shpjegimi i ajetit

- “Të pyesin ty se çfarë duhet të japin për sevap.” – Kuptimi: Të pyesin ty rreth shpenzimeve, domethënë, çfarë duhet të shpenzojmë dhe për kë duhet të shpenzojmë. Për të dyja pyetjet, Allahu i Lartësuar kthen përgjigje:

- “Thuaju: “Çfarëdo bamirësi që e bëni, bëjeni për prindërit, për të afërmit, për jetimët, për të varfërit dhe për udhëtarët.” - Për sa i përket përgjigjes së pyetjes se çfarë duhet shpenzuar e dhënë, Allahu i Lartësuar ka përdorur një fjalë, që i përfshin të gjitha llojeve të mirësive, shumë apo pak qofshin ato. Pastaj i Madhëruari na tregon kategoritë më të rëndësishme të njerëzve që duhet të përfitojnë nga shpenzimet e tua:

1. Të parët që meritojnë bamirësinë tënde janë prindërit e tu. Bamirësia ndaj tyre është detyrim dhe padrejtësia ndaj tyre është gjynah i madh. Një nga bamirësitë më të mëdha ndaj tyre është shpenzimi i pasurisë për t'i kënaqur ata, ashtu sikurse edhe një nga padrejtësitë më të mëdha që mund të bësh ndaj tyre është mosshpenzimi i pasurisë për kënaqësinë e tyre. Shpenzimi dhe mbulimi i nevojave të tyre financiare

është detyrim për çdo fëmijë që e ka mundësinë ta bëjë këtë.

2. Pas prindërve, njerëzit që meritojnë më shumë shpenzimet dhe përkujdesjen tënde janë të afërmit, sipas shkallës së tyre të afërsisë, duke filluar me më të afërmit, pastaj më të largët, dhe duke marrë në konsideratë nevojat e tyre. Bamirësia ndaj të afërmeve ka dy lloje shpërblimesh: Shpërblimin për sadakanë dhe shpërblimin për ruajtjen e lidhjeve farefisnore.

3. Jetimët, në kategorinë e të cilëve hyjnë minorenët që nuk kanë njeri të përkujdeset për ta, ndërkohë që as vetë nuk mund ta sigurojnë jetën e tyre. Kështu, ata janë në nevojë dhe shpenzimi për ta është i domosdoshëm. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar i ka porositur adhuruesit e Tij që të tregojnë kujdes e mëshirë ndaj tyre. Kjo është butësia dhe mëshira e Allahut me krijesat e Tij.

4. Të varfërit. Këtu hyjnë njerëzit të cilët, nga varfëria e madhe, nuk kanë as gjërat më të domosdoshme për jetën e tyre. Edhe këtyre duhet t'u krijohet mundësia për të jetuar, duke u plotësuar nevojat e tyre të domosdoshme, në mënyrë që ata mos detyrohen të lypin e të përçmohen.

5. Udhëtarët. Flitet për ata udhëtarë që, për ndonjë arsye të caktuar, kanë mbetur në mes të rrugës dhe nuk kanë mundësi që të kthehen në vendin e tyre apo atje për ku janë nisur. Edhe këta duhen ndihmuar që të arrijnë në destinacionin e tyre. Allahu i Lartësuar i ka veçuar këto kategori, për shkak të nevojës së tyre të madhe për ndihmë. Më pas, Allahu i Lartësuar jep një gjykim më gjithëpërfshirës për bamirësinë:

- **“çdo të mirë që e bëni, Allahu e di në imtësi.”** - Çdo lloj sevapi që bëni ndaj këtyre kategorive, edhe të tjerëve veç tyre, Allahu i Lartësuar e di shumë mirë. Madje, jo vetëm shpenzimet tuaja, por edhe çdo vepër të mirë që kryeni për t'u afruar tek Allahu dhe për të fituar kënaqësinë e Tij, Ai e di shumë mirë, sepse kështu kuptohet nga fjalët e përdorura në ajet. Deklarimi se Allahu di gjithçka që ata bëjnë do të thotë

për besimtarët se Ai do të shpërblejë gjithçka të mirë që ata kanë bërë ose që kanë patur për qëllim të bëjnë. Ai do t'i shpërblejë ata në varësi të qëllimit dhe të sinqeritetit të tyre. Allahu i Lartësuar e di shumë mirë se kush shpenzon më shumë e kush më pak, kush shpenzon për çështjet më të domosdoshme e kush jo.

Ajeti 216

216. Juve ju është bërë detyrim lufta, ndonëse e urreni atë. Por ndodh që ju ta urreni diçka, por ajo të jetë më e mirë për ju dhe ndodh që ju ta doni diçka, por ajo të jetë e keqe për ju. Allahu di e ju nuk dini.

Shpjegimi i ajetit

- **“Juve ju është bërë detyrim lufta, ndonëse e urreni atë.”** - Ky ajet është faktues se lufta në rrugën e Zotit është detyrë. Në fillimet e Islamit, për shkak të dobësisë së tyre, muslimanët e kishin të ndaluar që të hapnin luftë. Por pas emigrimit të Profetit në Medinë, muslimanët u shtuan dhe u fuqizuan, prandaj Allahu i Lartësuar i urdhëroi ata për luftë në rrugën e Tij. Allahu i Lartësuar na tregon se xhihadit është i vështirë për njeriun, sepse ka shumë mundime dhe lodhje, madje mund të përballesh edhe me vdekjen. E, megjithatë, xhihadit konsiderohet prej atyre mirësive të cilat nuk kanë asnjë të keqe brenda tyre. Shpërblimi i tij është jashtëzakonisht i madh, ndërkohë që të shpëton përfundimisht prej ndëshkimit të dhimbshëm. Luftëtarëve në rrugën e Allahut u është premtuar se do të dalin fitimtarë mbi armiqtë e tyre. Ata meritojnë të shijojnë plaçkën e luftës, por edhe shumë mirësi të tjera të kësaj bote dhe të tjetrës.

- **“Por ndodh që ju ta urreni diçka, por ajo të jetë më e mirë për ju...”** – Pra, edhe pse lufta është e urreyer për shpirtin, ajo është e mirë në çdo aspekt që ta shohësh.

- **“...dhe ndodh që ju ta doni diçka, por ajo të jetë e keqe për ju.”** – Për shembull, kur dikush i bën bisht xhihadit në rrugën e Allahut, për të ruajtur rehatinë e jetës, në fakt, ky veprim i tij do t'i sjellë vetëm të

këqija, duke filluar nga poshtërimi prej armiqve të Islamit e të tjera më pas. Shpërfillja e xihadit sjell dobësimin dhe nënshtrimin e plotë të muslimanëve, largon shpërblimet e mëdha dhe afron ndëshkimin e dhembshëm të Allahut të Lartësuar. Ky ajet na tregon një rregull të përgjithshëm, që thotë: Të gjitha veprat e mira, edhe pse ndonjëherë janë të vështira të kryhen dhe të urryera nga shpirti i njeriut, ato sjellin mirësi të shumta për të. Ndërsa të gjitha veprat e këqija, edhe pse janë të dëshirueshme për njeriun që t'i kryejë, për shkak të kënaqësive që ai mendon se arrin nëpërmjet tyre, ato mbeten të këqija dhe sjellin shumë të këqija të tjera. Në çështjet e dynjasë, për sa i përket besimtarit, nëse ai e do diçka dhe Allahu i Lartësuar përcakton që ajo të mos i jepet, ai gjithsesi është në mirësi. Pra, edhe nëse i shpëton nga duart diçka që është e mirë në vështrimin e tij, ai është i kënaqur dhe duhet të jetë i tillë, sepse besimtari është i bindur për një fakt: Allahu i Lartësuar është më i mëshirshëm për robin, sesa vetë robi për vetveten. Gjithashtu, Allahu i Lartësuar është më i pushtetshëm për të sjellë mirësi për robin e Tij, sesa robi për vetveten. Kjo e bën adhuruesin që të jetë shumë mirënjohës ndaj Allahut të Madhëruar. Thotë i Lartësuar:

- **“Allahu di e ju nuk dini.”** - Duke qenë se çështja qëndron kështu, atëherë është e këshillueshme që ju të kënaqeni gjithmonë me caktimet e Zotit tuaj, pavarësisht në ju kënaqin ato apo jo.

Ajeti 217

217. Të pyesin ty për luftimin në Muajin e Ndaluar. Thuaju: “Luftimi gjatë tij është (shkelje) e rëndë, por të pengosh nga rruga e Allahut, të mohosh Atë, të pengosh nga Xhamia e Shenjtë (Qabja) dhe të dëbosh banorët e saj, janë shkelje edhe më të mëdha tek Allahu. Idhujtaria është edhe më e rëndë se vrasja. Ata nuk do të reshtin së luftuari derisa t'ju zbrapsin nga feja juaj, nëse munden. E kush zbrapset nga feja e tij dhe vdes si jobesimtar, veprat e tij janë të pavlera në

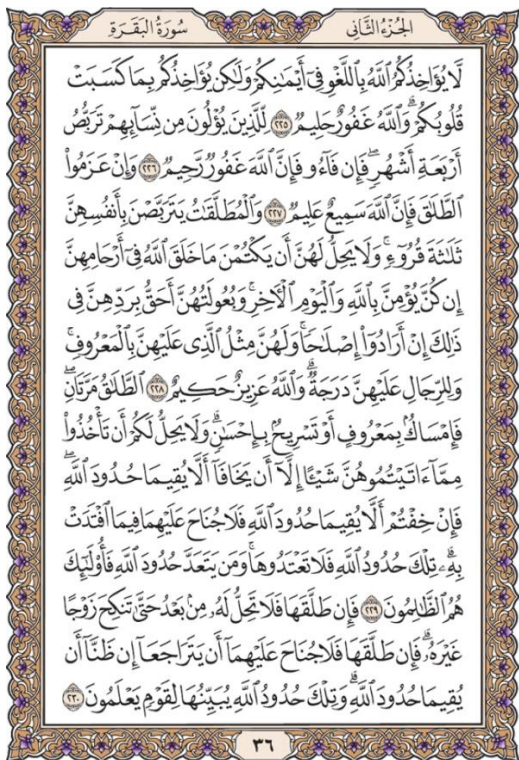
këtë jetë dhe në Jetën tjetër. Këta janë banorë të Zjarrit dhe në të do të jenë përjetësisht.

Shpjegimi i ajetit

Urdhri i Allahut të Lartësuar për të zhvilluar luftë kundër qafirëve është i vlefshëm, në përgjithësi, që të zbatohet në çdo kohë dhe në çdo vend, me përjashtim të disa kohëve dhe vendeve. I Lartësuar thotë:

- **“Të pyesin ty për luftimin në Muajin e Ndaluar.”** - Shumica e dijetarëve janë të mendimit se dispozita e ndalesës së luftës gjatë muajve të shenjtë është anuluar me dispozitën tjetër, e cila i urdhëron besimtarët që t'i luftojnë idhujtarët kudo që t'i gjejnë. Ndërsa disa komentues të Kur'ânit janë të mendimit se këtu nuk kemi të bëjmë me anulim dispozitash, por me një kufizim të dispozitave gjithëpërfshirëse. Për shembull, Allahu i Lartësuar thotë: “Juve ju është bërë detyrim lufta”, ose në ajetin tjetër të sures Teube, ku thotë: “...Luftojni idhujtarët totalisht”, ose në ajetin e përmendur më parë: “Luftojni ata kudo që t'i gjeni”. Këto ajete janë gjithëpërfshirëse dhe na japin të kuptojmë se idhujtarët duhen vrarë të gjithë, kudo dhe kurdoherë që të kapen, pa përjashtim. Por ka ajete të tjera në Kur'ân, që e kufizojnë gjithëpërfshirjen e tyre, siç është ajeti vijues:

- **“Thuaju: “Luftimi gjatë tij është (shkelje) e rëndë...”** - Ky ajet i përjashton muajt e shenjtë nga fusha gjithëpërfshirëse e ajeteve të mësipërme. Kështu, ajetet që na urdhërojnë për të zhvilluar luftë kundër idhujtarëve, pa treguar kufizim kohe e vendi, duhen vështruar në kontekst me ajetet përjashtuese të disa kohëve dhe vendeve të shenjta. Në këtë vështrim, zhvilimi i luftës në muajt e shenjtë vazhdon të jetë i ndaluar. Këtë mendim e përforcon edhe fakti që, një nga shkaqet më të rëndësishme që këta muaj quhen të shenjtë është se nuk lejohet të bësh luftë gjatë tyre. Megjithatë, duhet të jetë e qartë se, gjatë muajve të shenjtë, është e ndaluar lufta mësymëse apo kur muslimanët kërkojnë të çlirojnë vende të tjera. Ndërsa kur bëhet

fjalë për luftë mbrojtëse, ajo nuk është e ndaluar gjatë muajve të shenjtë, madje edhe në vendet e shenjta. Shkak për zbritjen e këtij ajeti është ngjarja që ndodhi gjatë ekspeditës ushtarake të dërguar nga Profeti (a.s.), nën udhëheqjen e Abdullah Ibn Xhahshit. Gjatë ekspeditës, kur muslimanët arritën të merrnin edhe shumë pasuri nga një karvan i kurejshëve, ata kapën rob një idhujtar, të quajtur Amër Ibn Hadramij. Më pas, muslimanët e vranë idhujtarin, edhe pse ishin në muajin e shenjtë Rexheb, sikurse vijjnë rrëfimet rreth kësaj ngjarjeje. Pikërisht për shkak të vrasjes së këtij idhujtari nga muslimanët gjatë muajit të shenjtë Rexheb, idhujtarët filluan të flisnin dhe të shanin muslimanët, sepse kishin shkelur ligjin e muajve të shenjtë. Por edhe në këtë rast, idhujtarët nuk kishin të drejtë me fyerjet e tyre, sepse ata kryenin vepra shumë më të shëmtuara dhe shumë më të këqija se lufta që zhvilluan muslimanët në muajt e shenjtë. Allahu i Lartësuar thotë:

- “...por të pengosh nga rruga e Allahut, të mohosh Atë, të pengosh nga Xhamia e

Shenjtë (*Qabja*) dhe të dëbosh banorët e saj, janë shkelje edhe më të mëdha tek Allahu....” - Veprat e idhujtarëve, të cilët pengonin njerëzit që besonin Zotin dhe Profetin e Tij, përpjekjet e tyre të shumta për të sprovuar besimtarët në fenë e tyre dhe për t'i kthyer nga rruga e drejtë, të gjitha këto ishin shumë herë më të këqija dhe më të shëmtuara. Ata ndalonin luftën në muajt e shenjtë, por harronin se ata vetë bënë diçka më të shëmtuar se lufta. Për shembull, ata mohonin Zotin e botëve. Vetëm kaq do të mjaftonte për të kuptuar të keqen e tyre. Mohimi i Zotit është e keqja më e madhe që mund të bëjë dikush. Por, sa e shëmtuar bëhet kjo e keqe kur kryhet në muajt e shenjtë dhe në vendin e shenjtë, në Qabe?! Jo vetëm kaq, por ata dëbuan nga Xhamia e Shenjtë banorët e merituar të saj: Profetin (a.s.) dhe sahabët e tij. Allahu i Lartësuar i ka quajtur Profetin (a.s.) dhe sahabët “banorët e Xhamisë së Shenjtë”. Dhe në fakt, banorë të vërtetë të Xhamisë së Shenjtë janë vetëm besimtarët e sinqertë, që e mbushin atë xhami me adhurimin e Allahut të Lartësuar. Pra, një tjetër krim i idhujtarëve, që është më i keq se lufta gjatë muajve të shenjtë, ishte edhe nxjerrja e adhuruesve të Allahut nga Xhamia e Shenjtë, siç thotë i Lartësuar:

- “...dhe të dëbosh banorët e saj, janë shkelje edhe më të mëdha tek Allahu.” – Idhujtarët, jo vetëm që i dëbuan besimtarët prej Vendit të Shenjtë, por edhe i pengonin vazhdimisht ata që të shkonin e të adhuronin Allahun atje, ndonëse e dinin shumë mirë se ai vend ishte për të gjithë njëlloj, sepse të gjithë e kishin të drejtën që ta adhuronin Allahun në të. Tërë këto vepra ishin më të mëdha si gjynahe tek Allahu i Lartësuar, dhe të gjitha ato i përmbledh fjala “fitne” - sprovim, siç thuhet më tej:

- “Idhujtaria është edhe më e rëndë se vrasja.” - Pra, *fitne*-ja është gjynah më i madh sesa vetë lufta dhe vrasja gjatë muajve të shenjtë. Nga kjo kuptohet se idhujtarët ishin të padrejtë kur kritikonin muslimanët për luftën në muajt e shenjtë.

Allahu i Lartësuar na tregon se ata do të përpiqen vazhdimisht, me të gjitha mënyrat, madje edhe me luftë, që t'i kthejnë besimtarët nga rruga e drejtë.

- **“Ata nuk do të reshtin së luftuari derisa t'ju zbrapsin nga feja juaj, nëse munden.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se qafirët gjithmonë kanë për t'i luftuar muslimanët. Po ashtu, qëllimi i tyre kryesor nuk është grabitja e pasurisë dhe as vrasja e muslimanëve, por është kthimi i tyre nga besimtarë në jobesimtarë. Ata dëshirojnë që edhe muslimanët të kthehen në qafirë, dhe kështu të bëhen prej banorëve të Zjarrit. Për hir të këtij qëllimi, ata i shpenzojnë të gjitha energjitë e tyre. Por Allahu i Lartësuar thotë në suren Teube, ajetet 32-33: “Ata duan ta shuajnë dritën e Allahut me gojën e tyre. Por Allahu veçse do ta përkryejë dritën e Tij edhe pse jobesimtarët e urrejnë (*këtë*). Është Ai që e dërgoi të Dërguarin e Tij me udhëzim (*të qartë*) e fe të vërtetë, për ta lartësuar atë mbi të gjitha fetë, edhe pse (*këtë*) e urrejnë idhujtarët.” Ose në një ajet tjetër: “Ata që nuk besojnë, e shpenzojnë pasurinë e tyre për t'i penguar njerëzit nga rruga e Allahut. Dhe kështu do të vijnë ata ta shpenzojnë atë; por në fund ata do të kenë vetëm dëshpërim; dhe pastaj ata do të mposhten. Të gjithë mohuesit do të grumbullohen në Xhehenem.” [Enfal, 36]. Këto ajete flasin për të gjithë qafirët, e në mënyrë të veçantë për çifutët dhe të krishterët. Ata përdorin çdo mënyrë për t'i joshur njerëzit që të pasojnë fenë e tyre. Ata përpiqen nëpërmjet misionarëve, mjekëve, shkollave e shumë shërbimeve të tjera që u ofrojnë njerëzve në nevojë, duke u kërkuar atyre që të braktisin Islamin dhe besimin e drejtë në një Zot. Ata përpiqen që të fusin në zemrën dhe mendjen e muslimanëve llojlloj dyshimesh, që t'i lëkundin nga feja e tyre e drejtë. Por ata harrojnë diçka: Ai që ua hapi sytë muslimanëve, që të besojnë fenë e vërtetë, Islamin, Ai që e plotësoi mirësinë e Tij ndaj tyre, duke e bërë të pandryshueshme fenë e tyre, është vetë Allahu, Krijuesi i gjithësisë. E pra, Ai që i

mëshiroi dhe i përzgjodhi ata për t'i udhëzuar në Islam, është po Ai që shpresohet t'ua plotësojë dhe përsosë dritën e tyre, deri në destinacionin e tyre fatlum. Ai përkujdeset për ta, duke i ruajtur dhe duke i mëshuar. Askush nuk mund ta shuajë dritën që Allahu e ka dhuruar. Kurthet e tyre do t'u kthehen mbrapsht dhe të dëmtuarit do të jenë vetëm ata, ndërsa feja dhe fjala e Allahut do të lartësohet dhe do të fitojë. Ajeti i mësipërm e përshkruan me saktësi veprimtarinë e qafirëve të sotëm, ashtu si edhe të qafirëve të dikurshëm.

- **“E kush zbrapset nga feja e tij dhe vdes si jobesimtar, veprat e tij janë të pavlera në këtë jetë dhe në Jetën tjetër. Këta janë banorë të Zjarrit dhe në të do të jenë përjetësisht.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se ata që mposhten para këtyre sprovave dhe e braktisin Islamin, pastaj vazhdojnë të jetojnë si mohues derisa vdesin, ata do të kenë ndëshkim shumë të ashpër. Ata që braktisin Islamin dhe vdesin si qafirë kanë shumë dënime. Së pari, atyre u asgjësohen veprat e tyre në dynja dhe në ahiret, sepse kur njeriu nuk është musliman, atëherë veprat e tij janë të pavlefshme, të papranueshme dhe të pashpërblyeshme nga Allahu i Lartësuar. Më pas, ata do të jenë banorë të Xhehenemit, ku do të jenë përjetësisht. Megjithatë, nëse njeriu braktis Islamin, pastaj kthehet përsëri në Islam, atëherë atij i llogariten dhe i shpërblehen edhe veprat e mira që ka kryer gjatë kohës kur ishte fillimisht musliman, sepse ajeti tregon që veprat u asgjësohen vetëm atyre që e braktisin Islamin dhe vdesin si qafirë. Të njëjtën gjë themi edhe për ata që bëjnë nga ato lloj gjynahesh (përveç kufrit) që fshijnë veprat e mira. Nëse ata pendohen për këto gjynahe, atëherë veprat e mira u kthehen sërish, dhe kështu do të shpërblehen.

Ajeti 218

218. Ata që besuan dhe që mërguan e luftuan në rrugë të Allahut - ata shpresojnë vërtet për mëshirën e Allahut.

Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Ata që besuan dhe që mërguan e luftuan në rrugë të Allahut...”** - Allahu i Lartësuar bën një premtim të mrekullueshëm për ata që kanë këto cilësi: 1. besojnë sinqerisht; 2. emigrojnë për hir të Zotit; 3. luftojnë në rrugën e Zotit . Këto cilësi janë kushtet e lumturisë. Mbi to ndërtohet adhurimi. Ato përcaktojnë suksesin ose humbjen e njeriut. Kështu, i pari është besimi. Mos pyet për vlerën e tij! E si mund të pyesësh për vlerën e tij, kur ai është kriteri dallues mes të lumturve dhe të dëshpëruarve, mes banorëve të Xhenetit dhe banorëve të Xhehenemit. Nëse zemra e robit ka iman, atëherë veprat dhe adhurimet e tij do të pranohen dhe shpërblehen nga Allahu i Madhëruar. E nëse zemra e robit është bosh, pa iman, prej këtij njeriu nuk pranohet as kompensim dhe as rryshfet. Prej tij nuk pranohet asnjë lloj vepre, qoftë ajo e detyrueshme apo vullnetare. I dyti është emigrimi për hir të Allahut, i cili e ndan njeriun nga gjërat më të dashura të dynjasë: nga atdheu, pasuria dhe farefisi i tij. Ai i lë të dashurit e tij dhe largohet prej tyre vetëm për hir të Allahut dhe për të ndihmuar fenë e Zotit. Më pas vjen lufta ose xhahadi në rrugë të Allahut. Xhahadi nënkupton shpenzimin e të gjitha forcave dhe mundësive të njeriut, për të luftuar kundër armiqve të Islamit. Xhihad do të thotë, gjithashtu, përpjekje maksimale për të ndihmuar fenë e Allahut dhe për të shkatërruar fenë e shejtanit. Xhahadi është kulmi i veprave të mira dhe për të është caktuar shpërblimi më i lartë. Ai është faktori më i rëndësishëm që ndihmon në përhapjen e Islamit dhe pakësimin e idhujtarisë. Nëpërmjet xhihadit ruhet më së tepërmi paprekshmëria e muslimanëve, ruhet siguria e jetës, e pasurisë dhe e familjes së tyre. Kështu, njerëzit që i kanë të tilla cilësi e meritojnë të shpresojnë mëshirën e Allahut të Lartësuar:

- **“...ata shpresojnë vërtet për mëshirën e Allahut..”** - Këta e meritojnë të shpresojnë për mëshirën e Allahut të Lartësuar, sepse janë përpjekur me të gjitha forcat e mënyrat për ta arritur atë. Ky ajet fakton se shpresa për shpëtim konsiderohet e drejtë nëse njeriu bën maksimumin për ta arritur atë. Ndërsa shpresat që shoqërohen me dembelizëm në kryerjen e sebepeve që sjellin lumturinë, quhet pazotësi, dështim ose ëndrra me sy hapur. Ato tregojnë dobësi, mungesë vullneti dhe mangësi në logjikë. Njerëz të tillë i përngajnë atij që shpreson të bëhet me fëmijë, por pa kryer marrëdhënie me gruan e tij, ose atij që shpreson të korrë shumë, kur ende nuk ka mbjellë. Ky ajet tregon edhe diçka tjetër shumë të rëndësishme. Njeriu, sado vepra të mira të ketë kryer, nuk duhet ta mbështesë shpëtimin e tij tek këto vepra, por duhet që gjithmonë të shpresojë mëshirën e Zotit të tij. Shpëtimi i tij është vetëm te mëshira e Zotit. Ai duhet të shpresojë që Zoti t'ia pranojë veprat, t'ia mbulojë mangësitë dhe t'ia falë gjynahet. Vetëm me mëshirën dhe faljen e Zotit mund të shpresohet shpëtimi. Prandaj i Madhëruari thotë në vijim:

- **“Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** – Pra, Ai është Falës i robit që pendohet sinqerisht dhe plotësisht. Ai është Mëshirëploti, mëshira e të Cilit ka përfshirë gjithçka. Ky ajet shërben si përgëzim për njerëzit që kryejnë vepra të mira, se Allahu i Lartësuar do t'i falë ata. Veprat e mira i fshijnë të këqijat dhe janë shkak që Allahu t'i mëshirojë robërit e Tij. Nëse njeriu falet nga Mëshirëploti, kjo do të thotë se ai ka marrë siguri të plotë që nuk do të ndëshkohet në dynja dhe në ahiret, sepse ndëshkimet vijnë për shkak të gjynaheve të robit. Nëse gjynahet fshihen, atëherë robi shpëton dhe është i ruajtur prej ndëshkimit. E kur njeriu përfshihet nga mëshira e Mëshirëplotit, kjo do të thotë se ai do të përfitojë çdo mirësi të dynjasë dhe të ahiretit. Madje, vetë veprat e tij të mira, si: të besuarit tek Allahu, emigrimi për hir të Allahut dhe xhahadi janë shenja të mëshirës

së madhe të Mëshiruesit ndaj atij. Nëse Allahu nuk do t'u jepte sukses, robërit e Tij as nuk do t'i kishin dëshiruar këto vepra, e aq më pak t'i kryenin ato. Nëse Allahu nuk do t'i ndihmonte, ata nuk do të arrinin kurrë që t'i bënin ato vepra. Nëse nuk do të ishte mirësia e Allahut, ata nuk do t'i përsosnin veprat e tyre dhe Ai kurrë nuk do t'ua pranonte veprat e mangëta. Allahut i takon mirësia, në fillim dhe në fund. Ai jep sukses dhe Ai mundëson shkaqet e pasojat.

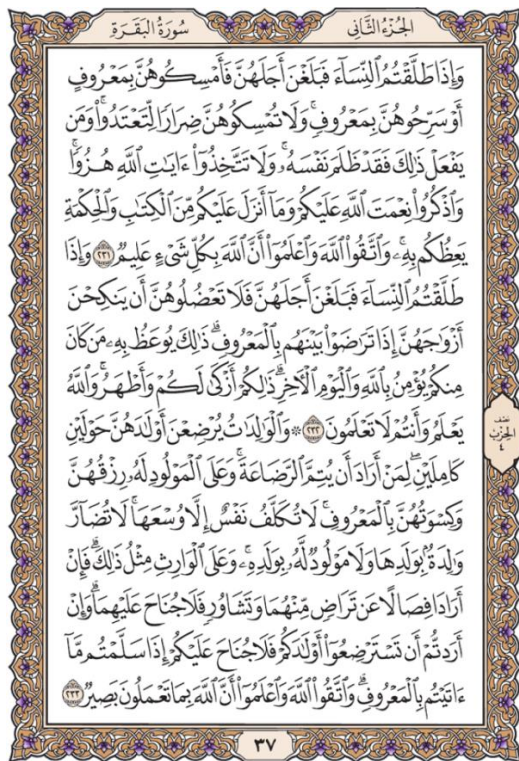
Ajeti 219

219. Të pyesin ty për verën dhe bixhozin. Thuaju: “Ato sjellin të këqija të mëdha, por edhe ndonjë dobi për njerëzit. Por, e keqja e tyre është më e madhe sesa dobia.” Të pyesin se sa duhet të shpenzojnë. Thuaju: “Tepricën”. Kështu jua sqaron Allahu argumentet e Tij, që ju të mendoni.

Shpjegimi i ajetit

- “Të pyesin ty për verën dhe bixhozin.” – Kuptimi: Të pyesin ty, o Profet i Zotit, për ligjin mbi pijet dehëse dhe kumarin. Pijet dehëse dhe bixhozi kanë qenë shumë të përhapura në kohën para Islamit, si dhe në fillim të epokës islamike. Me sa duket, njerëzit ndienin diçka dhe donin të qartësoheshin plotësisht rreth këtyre dy fenomeneve kaq të përhapura. Atëherë, Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin e Tij që të tregonte se ato kanë edhe dobi, edhe dëme për njeriun. Por dëmi i tyre është më i madh se dobia. Në këtë mënyrë, Allahu i Lartësuar i udhëzoi njerëzit që, duke përdorur mendjen e tyre, të fillonin e të largoheshin prej atyre gjërave të dëmshme. Kjo qe një formë e përshkallëzuar e caktimit të një ligji, i cili mund të ishte i vështirë që të pranohej menjëherë nga njerëzit. Në këtë mënyrë, Allahu i Lartësuar përgatiti terrenin, që më pas të sillte dispozitën përfundimtare të ndalimit të këtyre dy veprave të lartpërmendura. Më tej, i Lartësuar i thotë:

- “Thuaju: “Ato sjellin të këqija të mëdha, por edhe ndonjë dobi për njerëzit. Por, e keqja e tyre është më e

madhe sesa dobia.” – Pra, i Lartësuar i tregon se të këqijat që ato sjellin janë më të mëdha se ndonjë dobi që mund të përfitohet prej tyre. A ka dëmtim më të rëndë sesa dëmtimi që i shkaktohet të menduarit ose pasurisë? Gjithashtu, ato dy vepra të pengojnë nga përmendja e Allahut dhe nga falja e rregullt e namazit. Jo vetëm kaq, por ato nxisin edhe armiqësinë e urrejtjen mes njerëzve. E pra, dëme të tilla nuk mund të krahasohen kurrë me ato pak dobi që mund të fitohet nëpërmjet tyre. Duke tregtuar pije dehëse apo duke luajtur kumar, mund të fitohet pasuri, madje, me përdorimin e tyre, njeriu provon një lloj kënaqësie, por përballë dëmeve që ato shkaktojnë, këto ‘dobi’ janë të papërfillshme. Ky ajet vjen si qortim i ashpër për njerëzit, që ata të largohen prej kënaqësive të fituara në këtë mënyrë. Mendja e shëndoshë duhet t'i japë përparësi gjithmonë asaj që është më e dobishme dhe më larg dëmit. Ajo kurrë nuk mund t'i afrohet diçkaje, dëmi i së cilës është më i madh se dobia e saj. Duke qenë se njerëzit asokohe ishin mësuar dhe ishin

lidhur shumë fort me të tilla mënyra argëtimi dhe fitimi, atëherë Allahu i Lartësuar zbriti ajete të tilla nxitëse për të menduar dhe si parapërgatitje për shpirtrat dhe mendjet e besimtarëve, para zbritjes së ajeteve (në suren Maide, 90-92) që i ndalojnë rreptësisht pijet dehëse dhe kumarin. Sigurisht që kjo tregon butësinë, mëshirën dhe urtësinë e Krijuesit për ne. Fjala “verë” (*el hamru*) në ajet nënkupton çdo lloj pijeje dehëse, që e mpin dhe e turbullon mendjen. Ndërsa ‘bixhoz’ (*el mejsir*) quhen të gjitha ato lojëra, si tavlla, shahu etj., ku palët pjesëmarrëse vendosin pasuri, të cilat i merr ai që fiton lojën. Pra, çdo lloj loje që bëhet për të fituar pasuri në këtë mënyrë është e ndaluar, edhe nëse loja në vetvete mund të jetë e lejuar nga Sheriati.

- **“Të pyesin se sa duhet të shpenzojnë.”** - Kjo është një pyetje për masën e shpenzimit. Sa kërkon Allahu i Lartësuar prej pasurive tona, për të fituar kënaqësinë e Tij? Allahu i Lartësuar e lehtësoi këtë çështje, duke dhënë përgjigjen vijuese:

- **“...Thuaju: “Tepricën”...”** - Pra, Allahu i Lartësuar na tregon se prej pasurive tona kërkon atë që (në arabisht) quhet “*el afu*”, domethënë ajo pjesë e pasurisë që çdokush e ka të thjeshtë ta japë, sepse është shtesë mbi nevojat e njeriut. Me fjalë të tjera, nëse njeriu ia ka plotësuar vetes dhe familjes së tij kushtet e domosdoshme të jetesës ose gjërat e nevojshme për një jetë normale, atëherë pasuria që tepron pas këtyre quhet “*el afu*”. Pikërisht nga kjo pasuri kërkon Allahu i Lartësuar që ne të shpenzojmë për hir të Tij. Nevojat e njerëzve ndryshojnë në varësi të vendit, kohës, shtresës së tyre etj. Gjithsesi, çdokush është në gjendje të japë prej pasurisë së tepërt të tij, qoftë edhe një gjysmë hurme. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin e Tij që ta pranonte ndjesën e njerëzve dhe të merrte prej tyre veçse tepricën e pasurisë. Në këtë mënyrë, Ai urdhëroi që njerëzit të mos ngarkoheshin më shumë sesa mbanin. Këtu duhet kuptuar një fakt shumë i rëndësishëm.

Allahu i Lartësuar, me detyrimet që na ka ngarkuar, nuk kërkon që të plotësojë nevojat apo dëshirat e Tij personale, sepse Ai nuk ka nevojë për asgjë. Por Allahu nuk i ka sjellë dispozitat e Tij as që të na rëndojë ne. Përkundrazi, çdo urdhër i Tij synon që të na lumturojë dhe të na lehtësojë çdo çështje, prandaj Ai meriton lavdërimin dhe mirënjohjen tonë të plotë për gjithçka që ka ligjëruar. Pasi e sqaroi çështjen e mësipërme, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Kështu jua sqaron Allahu argumentet.”** - Kuptimi: Allahu i Lartësuar jua sqaron juve çështjet e dobishme. Këto janë argumente që i ndihmojnë njerëzit të dallojnë të vërtetën nga e kota, të saktën nga e gabuara.

- **“...që ju të mendoni”** - Kuptimi: Ky lloj sqarimi bëhet që ju të përdorni mendjet tuaja dhe të meditoni thellë rreth urtësive të Sheriatit. Kështu, ju do të bindeni se urdhrat e Allahut shërbejnë për lumturinë në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Ju do ta kuptoni, gjithashtu, se kjo dynja do të mbarojë shpejt dhe do të zhduket, ndërsa ajo që mbetet është jeta e ahiretit dhe çfarë keni përgatitur për të. Në këtë mënyrë, ju do të dini se çfarë duhet të refuzoni e ta nënçmoni dhe çfarë duhet të pranoni dhe ta vlerësoni.

Ajeti 220

220. “Për këtë jetë dhe për Jetën tjetër. Të pyesin ty për jetimët. Thuaju: Bamirësia ndaj tyre është punë e mirë. Nëse jetoni bashkë me ata (dijeni se) janë vëllezërit tuaj.” Allahu di ta dallojë keqbërsin nga bamirësi. Sikur të kishte dashur, Allahu do t’ju kishte vënë në vështirësi. Vërtet, Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Të pyesin ty për jetimët.”** - Kur Allahu i Lartësuar zbriti ajetet e sures Nisa që flasin për jetimët, kjo i rëndoi pak muslimanët. Në njërin prej tyre, i Lartësuar thotë: “Ata që e hanë pa të drejtë pasurinë e jetimëve, në të vërtetë hanë atë që ua mbush barkun me Zjarr. Ata do të hidhen në Zjarrin e ndezur fort.” [Nisa, 10]. Kështu,

pas shpalljes së këtyre ajeteve, besimtarët filluan që t'ua veçonin edhe ushqimin jetimëve që kishin nën përgjegjësi, duke u frikësuar se mos hanin prej pasurisë së tyre. Pra, edhe pse sipas zakonisë së asaj kohe, ishte normale që të shoqëroje jetimët në ushqimin e tyre, muslimanët hoqën dorë nga ky veprim, nga frika se mos quhej ngrënie e padrejtë e pasurisë së jetimit, për të cilën Allahu i Lartësuar kërcënon aq ashpër në ajetin e sipërcituar. Ky qe shkaku pse ata e pyetën Profetin (a.s.) rreth kësaj çështjeje, domethënë, deri ku është kufiri i të vepruarit me pasurinë e jetimëve? Dhe Allahu i Lartësuar u ktheu përgjigje:

- **“Bamirësia ndaj tyre është punë e mirë.”** – Kuptimi: Qëllimi juaj duhet të jetë gjithmonë që ta ruani dhe ta shtoni pasurinë e jetimit me mënyrat e lejueshme.

- **“Nëse jetoni bashkë me ata (dijeni se) janë vëllezërit tuaj.” Allahu di ta dallojë keqbërsin nga bamirësi.** - Kuptimi: Lejohet që të përzihen pasuritë tuaja me të tyret, nëse qëllimi është bamirësia ndaj tyre dhe kujdesi për të mos i dëmtuar. Ata duhet t'i konsideroni si vëllezërit tuaj, dhe dihet që vëllezërit përziejnë me njëri-tjetrin shumë gjëra, qoftë edhe ushqimin. Siç kuptohet, në të tilla raste, përcaktimin e bën qëllimi i mirë dhe puna e pastër. Nëse Allahu i Lartësuar sheh që dikush kërkon ta ndihmojë jetimin, pa patur asnjë qëllim që të abuzojë me pasurinë e tij (jetimit), atëherë Ai është Falës i Madh e Mëshirëplotë. Edhe nëse dikush përfiton diçka prej pasurisë së jetimit, pa qëllim të keq dhe pa abuzuar, për atë nuk është gjynah. Allahu i Lartësuar e ka bërë atë kërcënim pikërisht për ata që synojnë të përfitojnë prej pasurisë së jetimit dhe të abuzojnë me të. Një normë islame thotë: “Mjetet gjykohen njëlloj si qëllimet e tyre.” Ky ajet tregon se lejohet bashkëveprimi dhe përzjerja në çështjen e ushqimit dhe në çdo fushë tjetër të marrëdhënieve ndërjetimtare. Ky lehtësim është tregues i mëshirës dhe mirësisë të Zotit ndaj nesh. Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Sikur të kishte dashur, Allahu do t'ju kishte vënë në vështirësi. Vërtet, Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë.”** - Allahu i Lartësuar thotë se, po do të dëshironte Ai, edhe mund të na e vështirësonte çështjen dhe ne të binim në gjynah, sepse Allahu është i Plotfuqishëm dhe ka fuqi që të nënshtrojë gjithçka. Ai është, gjithashtu, i Urtë, dhe çdo vepër e Tij është në bazë të urtësisë dhe përkujdesit të Tij për krijesat. Duhet ditur se plotfuqishmëria e Allahut nuk bie ndesh me urtësinë e Tij. Disa njerëz thonë se Allahu i Lartësuar bën çfarë të dojë, qoftë ajo në përputhje me urtësinë e Tij ose në kundërshtim me të. Por kjo shprehje është shumë e gabuar. Ajo nuk duhet thënë e as menduar. Ne duhet të themi, duke qenë të bindur, se veprat dhe ligjet e Allahut burojnë gjithmonë nga Urtësia e Tij. Ai nuk ka krijuar asgjë kot, pa qëllim apo pa kuptim. Në çdo vepër të krijuar prej Tij ka një urtësi, pavarësisht nëse e kuptojmë ne apo jo. Po kështu, edhe ligjet që Allahu i ka bërë për njerëzit burojnë nga urtësia e Tij dhe janë plot urtësi. Kurrë nuk mund të mendohet se ndonjë ligj i Tij është pa ndonjë urtësi të caktuar. Për çdo gjë që ka urdhëruar, Allahu i Lartësuar e ka bërë veçse për shkak të mirësisë e dobisë që gjendet në të. Ajo mirësi mund të jetë ose pa asnjë të keqe në vete, ose dobia e saj mund të jetë më e madhe se ndonjë e keqe që përmban. Në të njëjtën mënyrë, Allahu na ndalon nga ndonjë gjë veçse për shkak të së keqes që gjendet në të, qoftë ajo e keqe e pastër, pa asnjë të mirë në të, qoftë e keqe me ndonjë dobi të vogël në të. Të gjitha këto tregojnë për urtësinë dhe mëshirën e Allahut të Madhëruar.

Ajeti 221

221. Mos u martoni me idhujtare, derisa ato të besojnë! Një skllave besimtare është më e mirë se një idhujtare, edhe nëse kjo e fundit mund t'ju pëlqejë. Mos i martoni vajzat tuaja me idhujtarë, derisa ata të bëhen besimtarë. Një skllav besimtar është më i mirë se një idhujtar, edhe nëse ky i fundit mund t'ju pëlqejë.

Ata (jobesimtarët) ju ftojnë për në Zjarr, ndërsa Allahu, me mëshirën e Vet, ju fton në Xhenet dhe në faljen e gjynaheve tuaja. Ai ua sqaron njerëzve argumentet e Veta, që ata të kujtojnë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Mos u martoni me idhujtare, derisa ato të besojnë! Një skllave besimtare është më e mirë se një idhujtare, edhe nëse kjo e fundit mund t’ju pëlqejë.”** – Kuptimi: Mos u martoni me gra idhujtare, derisa ato ta besojnë Zotin si Një të vetëm dhe të përqafojnë Islamin. Një besimtare, sado e shëmtuar që të jetë, ajo është më e mirë se një idhujtare, sado e bukur qoftë kjo e fundit. Ky ajet i përfshin të gjitha llojet e idhujtareve, por është ajeti i pestë i sures Maide, në të cilin Allahu i Lartësuar përjashton nga ky ligj gratë prej ithtarëve të Librit (të krishteret dhe çifutet). Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Mos i martoni vajzat tuaja me idhujtarë, derisa ata të bëhen besimtarë. Një skllav besimtar është më i mirë se një idhujtar, edhe nëse ky i fundit mund t’ju pëlqejë.”** - Ky është një gjykim që i përfshin të gjithë llojet e jomuslimanëve, për të cilin nuk ka ndonjë përjashtim, sikurse ndodh me gjykimin e mësipërm. Pastaj Allahu i Lartësuar tregon urtësinë e ndalimit të këtyre martesave:

- **“Ata (jobesimtarët) ju ftojnë për në Zjarr...”** - Me fjalët, veprat dhe sjelljen e tyre, idhujtarët të ftojnë për në zjarrin e Xhehenemit. Në fakt, përzierja me ta është shumë e rrezikshme, dhe jo thjesht për çështjet e kësaj jete, por për vetë ahiretin. Duke marrë parasysh qëllimin që ka sjellë Allahu i Lartësuar për të ndaluar këto lloj martesash, mund të themi se është e ndaluar që të përzihesh dhe të krijosh afrimet me çdo lloj idhujtari apo bidatçiu. Nëse Allahu i Lartësuar e ka ndaluar martesën me ta, nga e cila ndonjëri mund të synojë shumë dobi, atëherë si do të jetë gjykimi për përzierjen me ta në çështje me rëndësi më të vogël sesa martesa? Sigurisht, që ndalimi është më i fortë. Po ashtu, ndalimi bëhet akoma

më i rreptë nëse në këto marrëdhënie, idhujtarët dalin superiorë ndaj muslimanëve. Thënia e Allahut të Lartësuar: “Mos i martoni vajzat tuaja me idhujtarë” dëshmon edhe për një dispozitë tjetër: në martesën e femrës duhet marrë patjetër në konsideratë leja e kujdestarit të saj ligjor. Por ku e si duket kjo? Vëreni me kujdes dallimet mes dy rasteve që trajtohen në ajet. Në fillim thuhet: “Mos u martoni me idhujtare...”. Më pas thuhet: “Mos jepni (vajza) tek idhujtarët...”. Kështu, në rastin e parë, ajeti u drejtohet meshkujve, që ata të mos martohen me idhujtare. Edhe në rastin e dytë, ajeti u drejtohet po meshkujve: “Mos jepni...”. Këtu kundrinori është i nënkuptuar (vajza), edhe pse nuk është përmendur drejtpërdrejt në ajet. Pra kuptimi i ajetit është: “Mos i martoni vajzat tuaja me idhujtarë”. Nëse leja e kujdestarit ligjor të gruas do të ishte e parëndësishme, atëherë ajeti, në rastin e dytë, nuk do t'u drejtohej meshkujve që të mos jepnin vajzat tek idhujtarët, por do t'u drejtohej vetë grave (duke u thënë atyre vetë: “Mos u martoni me burra idhujtarë!”).

- **“...ndërsa Allahu, me mëshirën e Vet, ju fton në Xhenet dhe në faljen e gjynaheve tuaja.”** - Allahu i Lartësuar i fton adhuruesit e Tij që të ecin në rrugën drejt Xhenetit, në rrugën që të çon tek falja e Tij dhe mbulimi i gjynaheve. Falja e Zotit dhe mbulimi i gjynaheve janë të vetmet mundësi që e ruajnë njeriun nga ndëshkimet dhe vuajtjet. Pra, Allahu i Lartësuar i fton adhuruesit që të arrijnë mirësitë e Xhenetit dhe të shpëtojnë nga ndëshkimi në Xhehenem. Në fakt, Allahu i Lartësuar na fton të kryejmë vepra të mira, të marrim dije të dobishme dhe të pendohemi sinqerisht. Çfarë ftese e mrekullueshme! Ftesë për t'u pajisur me dije të dobishme, me vepra sipas kësaj dijeje dhe të sinqerta për Allahun, dhe ftesë për t'u penduar nga gjynahet.

- **“Ai ua sqaron njerëzve argumentet e Veta, që ata të kujtojnë.”** - Allahu i Lartësuar i sjell këto dispozita dhe urtësitë e

tyre për njerëzit, që ata t'i kujtojnë vazhdimisht ato. Përkujtimi është i domosdoshëm për njerëzit, sepse nëpërmjet tij kujtohen gjërat e harruara dhe zbatohen ato që janë lënë pas dore.

Ajetet 222 – 223

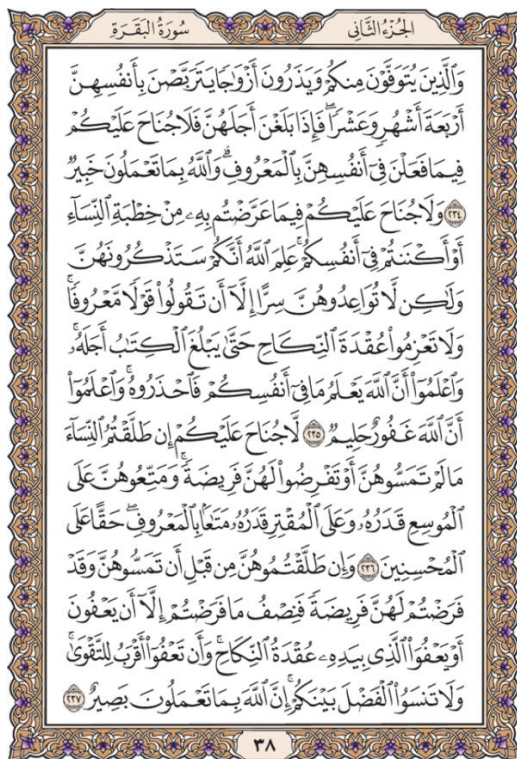
222. Të pyesin ty për të përmuajshmet e femrave. Thuaj: “Ajo është gjendje e dëmshme, prandaj largohuni prej grave gjatë menstruacioneve dhe mos iu afrojeni (për marrëdhënie intime), derisa të pastrohen. Pasi të pastrohen, atëherë afrohuni tek ato (për marrëdhënie intime), ashtu siç ju ka lejuar Allahu. Allahu i do ata që pendohen dhe ata që pastrohen.

223. Gratë tuaja janë si ‘vendmbjellje’ për ju. Prandaj afrojuni ‘vendmbjelljes’ suaj si të dëshironi. Por parapërgatitni diçka (të mirë) për veten tuaj, kijeni frikë Allahun dhe dijeni se tek Ai do të ktheheni! Përgëzoji besimtarët!

Shpjegimi i ajeteve

- “Të pyesin ty për të përmuajshmet e femrave. Thuaj: “Ajo është gjendje e dëmshme,...” - Allahu i Lartësuar u bën të ditur besimtarëve këtë pyetje, e cila i është drejtuar Profetit (a.s.): “Kur gruas i vijnë të përmuajshmet, a duhet që të largohemi totalisht prej saj, ashtu sikurse veprojnë çifutët?” Allahu i Lartësuar na tregon se menstruacionet janë të dëmshme dhe, normalisht, urtësia e Tij kërkon që të na ndalojë nga çdo gjë që na dëmton. Për këtë arsye, i Lartësuar i thotë:

- “...prandaj largohuni prej grave gjatë menstruacioneve” – Pra, Allahu i Lartësuar na ndalon nga kryerja e marrëdhënies seksuale me gratë gjatë kohës së menstruacioneve. Ky veprim është haram dhe të gjithë dijetarët janë të këtij mendimi. Sipas ajetit, ndalimi nuk është gjithëpërfshirës, por është i kufizuar vetëm në periudhën e menstruacioneve dhe në vendin (organin femëror) nga ato dalin. Ndërsa prekja e gruas, puthja e saj, ngrënia ushqim apo fjetja bashkë me të janë të lejueshme. Megjithatë, edhe ky lejim nuk

është i plotë, sepse Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- “...dhe mos iu afrojeni (për marrëdhënie intime), derisa të pastrohen..” - Kjo tregon që edhe prekjës në vendet afër vendit të menstruacioneve (nga kërthiza deri te gjunjët) është mirë që t'i largohesh. Kështu vepronte Profeti (a.s.), nëse donte të përkëdhelte ndonjë nga gratë e tij kur ishin në të përmuajshmet e tyre. Ai nuk u afrohej pjesëve që përmendëm. Ky ndalim vazhdon derisa ato të shohin pastrimin nga gjaku. Megjithatë, për t'u bërë të lejueshme marrëdhëniet seksuale me to duhet të plotësohen dy kushte: pastrimi ose ndalimi i gjakut, që është kushti i parë, dhe larja me ujë e krejt trupit (gusuli), që është kushti i dytë. Prandaj i Lartësuar i thotë:

- “Pasi të pastrohen, atëherë afrojuni tek ato (për marrëdhënie intime), ashtu siç ju ka lejuar Allahu.” – Kuptimi: Pasi ato të lahen, atëherë është e lejueshme ajo që ishte e ndaluar, domethënë lejohet që të shkoni me gratë tuaja, por vetëm ashtu si Zoti e ka lejuar. Ky ajet, sikurse kuptohet, e bën të

detyrueshme larjen me ujë të krejt trupit – *gusl*-in – për gruan, pas përfundimit të menstruacioneve. Gjithashtu, ai tregon se *gusli* është i vlefshëm veçse pas ndalimit të gjakut dhe shfaqjes së shenjave të pastrimit. Kjo dispozitë vjen si mëshirë e Allahut për adhuruesit e Tij, për t'i ruajtur ata nga çdo gjë e dëmshme. Pastaj thotë i Lartësuar:

- **“Allahu i do ata që pendohen dhe ata që pastrohen.”** – Siç shihet, dy kategori njerëzish që Allahu i Lartësuar i do janë: ata që gjithmonë pendohen dhe kërkojnë falje për mangësitë dhe gjynahet e tyre; ata që gjithmonë ruhen dhe largohen nga gjynahet dhe çdo gjë e dëmshme. Ky ajet tregon ligjshmërinë dhe shpërblimin e pastërtisë, që Allahu i Lartësuar e do. Pastërtia është kusht për saktësinë e namazit, të tavafit, për lejueshmërinë e prekjes së Kur'ânit etj. Në fakt, pastërtia që Allahu i Lartësuar e pëlqen nuk është vetëm pastërtia fizike, që arrihet me ujë a me diçka tjetër, por edhe pastërtia shpirtërore, që arrihet duke u larguar nga veset e ulëta e nga veprat e ndyra.

- **“Gratë tuaja janë si ‘vendmbjellje’ për ju. Prandaj afrojuni ‘vendmbjelljes’ suaj si të dëshironi.”** – Pra, burrave u lejohet që të kënaqen me çdo lloj pozicioni në marrëdhëniet seksuale me gratë e tyre, veçse duhet që ky kontakt të kryhet në vendin që Allahu e ka quajtur, në mënyrë figurative, “vendmbjellje”. Thënë ndryshe, kontakti seksual lejohet veçse në organin nga lind fëmija dhe pozicionet janë të gjitha të lejueshme. Ka shumë hadithe të përcjella saktësisht prej Profetit (s.a.u.s.), që tregojnë se marrëdhëniet jashtë “vendmbjelljes” janë haram, madje është i mallkuar ai që bën një veprim të tillë.

- **“Por parapërgatitni diçka (të mirë) për veten tuaj...”** - Parapërgatitni vepra të mira, për të cilat të shpresoni shpërblimin tek Allahu. Vepër e mirë është edhe dhurimi i kënaqësisë bashkëshortit ose bashkëshortes, nëse bëhet duke synuar shpërblimin e Allahut ose lënien e pasardhësve të mirë, që t'i shërbejnë Allahut të Lartësuar.

- **“...kijeni frikë Allahun.”** - Ky është një urdhër shumë i njohur: të jemi të pajisur me devotshmëri, në çfarëdolloj gjendjeje. Gjithmonë të jemi të kujdesshëm dhe të mos i kalojmë kufijtë e vendosura nga Zoti ynë. Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon diçka, që është nxitëse shumë e fortë për pajisjen me devotshmëri dhe thotë

- **“dhe dijeni se tek Ai do të ktheheni!”** – Kuptimi: Duke qenë të sigurt se një ditë do të dilni para Tij dhe do të shpërbleheni për veprat tuaja, me siguri që do të tregoheni të durueshëm dhe këmbëngulës për t'u pajisur me devotshmëri. Pastaj Allahu përmend edhe një nxitës tjetër për të qenë i devotshëm:

- **“Përgëzoi besimtarët!”** - Këtu nuk është përcaktuar lloji i mirësisë, me të cilën duhet të përgëzohen besimtarët, dhe kjo bëhet për efekt gjithëpërfshirjeje. Pra, Allahu na përgëzon se do të na nderojë me gjithçka që na gëzon dhe na qetëson. Besimtarëve u takon përgëzimi për në dynja dhe për në ahiret. Ata do të fitojnë çdo të mirë dhe do të shpëtojnë nga çdo e keqe, sipas gradës së besimit të secilit. Madje, edhe besimi, të cilin Allahu e dhuron, është pjesë e përgëzimit dhe e premtimit të Allahut të Lartësuar. Ky ajet dëshmon për dashurinë e madhe të Allahut të Lartësuar për besimtarët. Allahu i Lartësuar e do çdo gjë që kënaq dhe gëzon besimtarët. Ky ajet tregon, gjithashtu, se është e pëlqyeshme të mbushësh zemrat e besimtarëve me gëzim, sepse kështu i shkathtëson ata dhe u nxit vullnetin për të kryer vepra të mira. Besimtarët mund t'i lumturosh duke u treguar e kujtuar se çfarë shpërblimi të madh ka përgatitur Allahu i Lartësuar për ta, në këtë jetë dhe në jetën tjetër.

Ajetet 224 - 225

224. Mos të bëhet shkak betimi në Allahun, që t'ju pengojë të bëni vepra të mira, të ruheni nga të këqijat dhe të bëni paqe midis njerëzve. Allahu Dëgjon dhe di gjithçka.

225. Allahu nuk ju merr në përgjegjësi për betimet tuaja të paqëllimta, por për

ato që i bëni qëllimisht me gjithë zemër. Allahu është Falës i madh dhe i Butë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Mos të bëhet shkak betimi në Allahun, që t’ju pengojë të bëni vepra të mira, të ruheni nga të këqijat dhe të bëni paqe midis njerëzve.”** - Qëllimi i betimit është madhërimi i atij në emër të të cilit përbetohesh dhe vërtetimi i asaj çështjeje për të cilën betohesh. Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar që t'u përmbahemi betimeve dhe t'i plotësojmë ato. Normalisht, betimet duhet të plotësohen në të gjitha rastet, pa përjashtim. Megjithatë, Allahu i Lartësuar ka bërë disa përjashtime në këtë çështje. Kështu, për shembull, nëse plotësimi i betimit të çon në lënien e diçkaje tjetër që është më e dashur për Allahun e Lartësuar, atëherë betimi nuk duhet të plotësohet. Allahu i Lartësuar i ka ndaluar adhuresit e Tij që, për hir të plotësimit të një betimi, të lënë veprat e mira apo të mos largohen nga veprat e këqija. Po ashtu, Ai i ka ndaluar njerëzit që t'i nxjerrin përbetimet si pengesë për të mos u pajtuar mes njëri-tjetrit. Ai që betohet se do të lërë pa kryer një detyrim, në fakt, e ka detyrë që ta thyejë betimin e tij dhe ta kompensojë atë sipas rregullit. Ai e ka haram që ta mbajë betimin e bërë. Gjithashtu, kush betohet se do të lërë një vepër që është e pëlqyeshme që të kryhet (*mustehab*), e ka të pëlqyeshme që ta thyejë betimin e bërë dhe ta kompensojë sipas rregullit. Kush betohet se do të kryejë një vepër që është haram, ai e ka të detyrueshme që ta thyejë betimin e bërë dhe duhet ta kompensojë atë sipas rregullit. Për atë që betohet se do të kryejë një vepër që është e papëlqyeshme (*mekruh*), është e pëlqyeshme (*mustehab*) që ta thyejë atë betim dhe ta kompensojë atë sipas rregullit. Së fundi, kush betohet për kryerjen apo moskryerjen e një çështjeje të lejuar, duhet t'i përmbahet betimit dhe të mos e thyejë atë. Me këtë ajet, dijetarët mbështesin parimin e njohur në Islam, që thotë: Nëse ka përplasje interesash, atëherë i jepet përparësi atij më të rëndësishmit. Më pas,

Allahu i Lartësuar e përfundon ajetin me dy emra të mrekullueshëm të Tij, duke thënë:

- **“Allahu Dëgjon dhe di gjithçka.”** – Ai është Dëgjues (*Semîun*), domethënë Ai i dëgjon të gjitha zërat dhe fjalët që thuhën. Ai është edhe i Gjithëditur (*Alîmun*), pra, i di motivet dhe qëllimet e njerëzve. Allahu i dëgjon fjalët e atyre që betohen dhe i njeh qëllimet e tyre, a janë të mira apo të këqija. Ky ajet është një vërejtje nga Allahu i Lartësuar që të jemi të kujdesshëm, sepse Ai i di shumë mirë fjalët dhe qëllimet tona. Ai është i Drejtë në gjykimin e Tij dhe Bamirës ndaj krijesave. Pastaj thotë i Lartësuar:

- **“Allahu nuk ju merr në përgjegjësi për betimet tuaja të paqëllimta, por për ato që i bëni qëllimisht me gjithë zemër.”** – Pra, Allahu i Lartësuar nuk na merr në përgjegjësi për ato betime që dalin shpesh nga goja, pa pasur qëllim betimin. Të tilla janë disa shprehje të zakonshme, si: “Jo, për Zotin” ose: “Po, për Zotin.” etj., që njerëzit i thonë rëndom, pa pasur si qëllim betimin. Ky ajet tregon, gjithashtu, se për fjalët që njeriu thotë, ashtu si edhe për veprat që ai kryen, duhet të merret në konsideratë qëllimi që ai ka me to.

- **“Allahu është Falës i madh dhe i Butë.”**

- Ai është Falës i madh (*Gafûrun*), që ia mbulon gjynahet atij që pendohet dhe kthehet tek Ai. Allahu është i Butë (*Halîmun*), që nuk nxitohet të dënojë atë që bën gabime ndaj Tij. Ai e mëshiron dhe ia mbulon gjynahet robit të Tij, edhe pse është i Plotfuqishëm për ta ndëshkuar, me drejtësinë e Tij.

Ajetet 226 – 227

226. Për ata që betohen se nuk do t'u afrohen grave të veta (për kontakt intim), afati i pritjes është katër muaj. Në qoftë se heqin dorë (nga betimi), atëherë s'ka dyshim se Allahu është Falës i madh e Mëshirëplotë.

227. E në qoftë se ata e kanë vendosur për divorcim, Allahu Dëgjon e Di gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Për ata që betohen se nuk do t'u afrohen grave të veta (për kontakt intim), afati i pritjes është katër muaj.”** - Këtu bëhet fjalë për betimet që kanë të bëjnë, në mënyrë të veçantë, me marrëdhëniet e burrit me gruan. Kështu, kur burri betohet se nuk do të kryejë më marrëdhënie seksuale me gruan e tij për katër muaj, ose më pak se 4 muaj, atëherë ai është i lirë që të zgjedhë njërën prej këtyre alternativave: ose të thyejë betimin dhe ta kompensojë sipas rregullit, ose ta mbajë betimin deri në përfundim të katër muajve. Gjatë kësaj kohe, gruaja nuk ka asnjë të drejtë që të kërkojë ndarjen prej tij apo të ankohet gjatë, sepse për katër muaj, burrit i lejohet një gjë e tillë. Por nëse burri betohet se nuk do të kryejë marrëdhënie me gruan e tij për një periudhë më të gjatë se katër muaj, ose përgjithmonë, atëherë ai ka vetëm dy mundësi pas mbarimit të katër muajve: ose ta thyejë betimin e ta kompensojë sipas rregullit, duke iu kthyer jetës dhe marrëdhënieve normale, ose ta divorcojë përfundimisht gruan e tij. Nëse ai nuk pranon që ta ndajë gruan, atëherë ndërhyjnë gjykatësi dhe i ndan ata me forcën e ligjit. Megjithatë, thyerja e këtij lloj betimi është më e dashur për Allahun e Lartësuar, i Cili thotë:

- **“Në qoftë se heqin dorë (nga betimi), atëherë s'ka dyshim se Allahu është Falës i madh e Mëshirëplotë.”** – Pra, nëse ata e lënë betimin për të mos kryer marrëdhënie me gruan dhe i kthehen marrëdhënieve normale, atëherë Allahu i Lartësuar ua fal pasojat e betimit të pambajtur, sepse Ai është Falës i madh. Allahu është edhe Mëshirëplotë, pasi prej mëshirës së Tij është mundësia që Ai u ka dhënë njerëzve që të thyejnë betimet e tyre, duke bërë një kompensim të thjeshtë. Përfytyroni sikur të na e kishte bërë të detyrueshme mbajtjen e të gjitha betimeve tona, se çfarë do të ndodhte. Prej mëshirës së Tij është edhe butësia, ngrohtësia e dashuria që Ai i kthen në këtë mënyrë familjes, duke i nxitur

bashkëshortët që t'i kthehen marrëdhënieve të domosdoshme për një jetë normale.

- **“E në qoftë se ata e kanë vendosur për divorcim...”** - Nëse burri, pas mbarimit të katër muajve, nuk i kthehet marrëdhënieve normale, atëherë kjo faktori se ai është i vendosur për t'u ndarë. Kjo tregon se ai nuk ka më dëshirë kundrejt gruas së vet. Në këtë rast, bëhet i detyrueshëm divorci. Edhe nëse burri refuzon një gjë të tillë, atë e kryen gjykatësi me forcën e ligjit.

- **“Allahu Dëgjon e Di gjithëka.”** - Ky është një kërcënim i ashpër për ata që betohen kështu veçse për të dëmtuar gruan dhe për t'i shkaktuar vuajtje asaj. Ajeti i mësipërm tregon se ky lloj betimi funksionon vetëm kur bëhet për bashkëshorten, sepse Allahu i Lartësuar thotë: *“Për ata që betohen se do të ndahen prej grave të tyre” (pra, jo prej skllaveve)*. Gjithashtu, ky ajet dëshmon se është e detyrueshme kryerja e marrëdhënieve seksuale me gruan të paktën një herë në katër muaj, sepse pas katër muajve ndërprerjeje, burri ose duhet t'i rikthehet marrëdhënieve, ose duhet të ndahet me forcën e ligjit, nëse nuk pranon ta ndajë gruan e vet.

Ajeti 228

228. Gratë e ndara janë të detyruara të presin për tri perioda (të përmuajshme). Atyre nuk u lejohet ta fshehin atë që Allahu ka krijuar në mitrën e tyre, nëse vërtet besojnë në Allahun dhe në Ditën e Fundit. Burrat e tyre kanë të drejtë t'i kthejnë ato gjatë kësaj kohe, nëse duan të pajtohen. Ato (gratë) kanë aq të drejta sa edhe përgjegjësi, sipas traditës. Por, burrat kanë një shkallë përparësie ndaj tyre. Allahu është i Gjithëfuqishëm e i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Gratë e ndara janë të detyruara të presin për tri perioda (të përmuajshme).”**

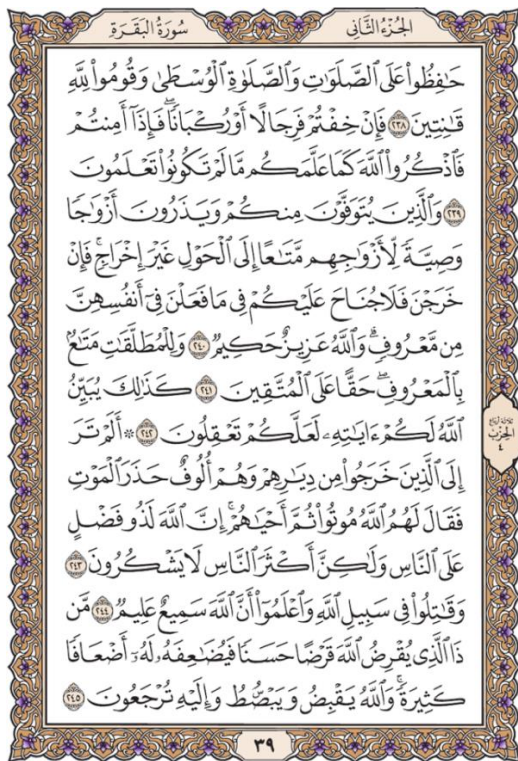
- Dijetarët kanë mendime të ndryshme rreth kuptimit të fjalës *“kur'un”* (periodë), që është përmendur në ajet. Kështu, disa janë të mendimit se ajo tregon ciklin e

mestruacioneve. Pra, sipas këtij shpjegimi, gruaja e ndarë duhet të presë deri sa t'i kalojnë tri cikle menstruacionesh. Ndërsa të tjerë mendojnë se me fjalën “kur'un” është për qëllim shikimi i pastrimit, pas përfundimit të mestruacioneve. Sipas këtij mendimi, gruaja e ndarë duhet të presë sa të bëhen tri periudha pastrimi. Megjithatë, më i saktë është mendimi i parë, që thotë se ‘kur'un’ quhet cikli i mestruacioneve. Pra, sipas mendimit më të saktë, gruaja duhet të presë që asaj t'i vijë tri herë të përmuajshmet. Kjo dispozitë e sjellë nga Allahu i Lartësuar ka vërtet shumë urtësi. Me kalimin e tri periodave, ne sigurohemi që gruaja nuk është shtatzënë dhe, në këtë mënyrë, ruhem nga përzierja e përkatësive farefisnore. Madje, për ta përfunduar këtë qëllim, Allahu i Lartësuar i ka urdhëruar gratë e ndara, duke thënë:

- “Atyre nuk u lejohet ta fshehin atë që

Allahu ka krijuar në mitrën e tyre...” –

Pra, Allahu i Lartësuar ua ka ndaluar atyre që të fshehin barrën, sepse fshehja e saj sjell dëme dhe çrregullime të mëdha. Nëse gruaja e fsheh shtatzëninë me burrin që e ka ndarë, ajo, në këtë mënyrë, nuk ia njeh atësinë prindit të vërtetë, por ia kalon dikujt tjetër në vend të tij. Por kjo do të thotë që mes fëmijës dhe prindit të ndërpriten plotësisht marrëdhëniet farefisnore, të cilat janë të detyrueshme që të mbahen të lidhura. Po ashtu, mes fëmijës dhe babait zhvlehtësohet trashëgimia dhe çdo dispozitë që lidhet me të drejtat dhe detyrimet mes prindit dhe fëmijës. Fëmija do të ndalohej që të takojë të afërmit e tij. Ai, kështu, mund që të martohet me dikë me të cilën nuk i lejohet martesë, si për shembull, me motrën e tij, me hallën, me tezen etj., sepse ai nuk e di përkatësinë e tij të vërtetë. Nëse ai nuk e njeh babain e vërtetë, shkatërrohen të gjitha dispozitat e ndërtuara mbi bazën e lidhjes së gjakut, pasi të afërm të tij konsiderohen njerëz të gabuar. Kjo gjë, pa dyshim, sjell një dëm të pallogaritshëm, që veç Zoti i krijesave mund ta dijë. Në fakt, kur gruaja e di që është shtatzënë, por e

fsheh këtë të vërtetë, me qëllim që të mund të ndahet më shpejt nga burri i parë, atëherë martesë e saj me një burrë të dytë konsiderohet e pavlefshme. Kështu, ajo konsiderohet se po bën një gjynah mjaft të madh, që quhet zina ose marrëdhënie seksuale të jashtëligjshme. Sikur ndër demet dhe të këqijat e fshehjes së shtatzënisë të ishte veçse kjo e fundit, kaq do të mjaftonte për të qenë më të ruajtur. Ndërsa gruaja që gënjen e thotë se i janë plotësuar të trija ciklet e periodave, me qëllim për ta përshpejtuar ndarjen, është në rrezik të madh dhe faj të rëndë, sepse ajo kështu cenon të drejtën e burrit të saj dhe i ka lejuar dikujt tjetër atë çka nuk meriton të jetë e tija. Rrjedhojat e këtij veprimi janë shumë të këqija dhe të dëmshme. Edhe në rastin kur ajo gënjen e thotë që nuk i kanë ardhur periodat, me qëllim që të zhvasë sa më tepër prej burrit, atëherë kjo konsiderohet si marrje e pasurisë së tjetrit pa të drejtë. Me një veprim të tillë, gruaja merr gjynah të dyfishtë: së pari, me plotësimin e kohës së saj të pritjes, ajo

gjithsesi nuk ka të drejtë të përfitojë prej pasurisë së burrit, edhe pse me mashtrim e fsheh një fakt të tillë. Së dyti, ajo tjetëron gjykimin e Sheriatit duke mashtruar. Kështu, madje ekziston mundësia që burri të kërkojë ta kthejë pas mbarimit të vërtetë të kohës së pritjes, dhe në këtë mënyrë të ndodhë një e keqe më e madhe: marrëdhëniet seksuale jashtëmartesore, sepse koha e saj e pritjes ka mbaruar, edhe pse ajo e fsheh një fakt të tillë. Prandaj Allahu i Lartësuar e ka përforcuar këtë dispozitë duke thënë:

- **“...nëse vërtet besojnë në Allahun dhe në Ditën e Fundit.”** - Duke parë gjithë këto dëme dhe të këqija që sjell fshehja e shtatzënisë, atëherë kush e bën këtë tregon se nuk e beson Allahun dhe Ditën e Llogarisë. Nëse do ta besonte Allahun dhe do të ishte e bindur për Ditën e Llogarisë, gruaja nuk do ta merrte kurrë guximin për një veprim të tillë. Ky ajet vërteton se dëshmia e gruas për veten e saj, në çështje të tilla si shtatzënia dhe periodat, është e pranueshme dhe e mjaftueshme. Pastaj i Lartësuar thotë:

- **“Burrat e tyre kanë të drejtë t'i kthejnë ato gjatë kësaj kohe...”** - Burrat e kanë të drejtën që, gjatë kohës së pritjes, t'i kthejnë e t'i marrin sërish gratë e tyre. Më tej, Allahu i Lartësuar tregon se cili duhet të jetë qëllimi i ribashkimit të çiftit:

- **“...nëse duan të pajtohen.”** - Pra, kthimi lejohet vetëm nëse palët duan të afrohen, të rregullojnë marrëdhëniet dhe t'i rikthehen martesës së rregullt, që ndërtohet mbi dashurinë dhe mëshirën. Duke e parë ajetin anasjelltas, kuptojmë që nëse burri nuk i ka motivet e mësipërme të ribashkimit, atëherë ai nuk e ka të drejtën për ta kthyer gruan e tij. Me fjalë të tjera, atij nuk i lejohet që ta rikthejë gruan me qëllimin që ta dëmtojë dhe t'i shkaktojë vuajtje asaj. Lind pyetja: A konsiderohet i ligjshëm një veprim i tillë, edhe pse qëllimi i tij është i keq? Shumica e dijetarëve janë të mendimit se ky veprim konsiderohet i pranueshëm ligjërisht dhe dispozitat që lidhen me të janë të ligjshme,

edhe pse burri merr gjynah për qëllimet e tij të këqija. Ndërsa disa të tjerë thonë që, nëse burri ka synim marrëdhëniet normale, atij i lejohet që ta kthejë gruan. Në të kundërt, veprimi i tij është i paligjshëm, sikurse tregon ajeti. Një tjetër urtësi që fshihet pas urdhrat të Allahut për pritjen e gruas është se, ndoshta, gjatë kësaj pritjeje, burri ndryshon mendje për ndarjen, madje, të dyja palëve u jepet mundësia që të mendojnë më gjatë rreth ndarjes apo bashkimit. Kjo tregon se Allahu i Lartësuar e do shumë afrimitetin dhe dashurinë mes bashkëshortëve. Ai nuk e dëshiron ndarjen mes tyre, sikurse thuhet edhe në një hadith të Profetit (a.s.): “Hallalli më i urryer për Allahun është divorci.”⁹ Ky qe rasti kur burri ka të drejtë që ta rikthejë gruan e ndarë, gjatë kohës së pritjes së saj ose brenda tri cikleve të saj. Ndërsa kur koha e pritjes mbaron, atëherë ndryshon çështja, sepse burri nuk ka më të drejtë që ta kthejë gruan e tij. Megjithatë, nëse të dyja palët duan të ribashkohen përsëri, ato duhet të bien dakord për një akt të ri martesor, me të gjitha kushtet e tij. Kështu që, në këtë rast të dytë, burri nuk e ka më të drejtën ekskluzive për ta rikthyer gruan e ndarë, por duhet patjetër edhe pëlqimi i palës tjetër, domethënë i gruas. Pastaj i Lartësuar thotë:

- **“Ato (gratë) kanë aq të drejta sa edhe përgjegjësi, sipas traditës.”** – Pra, të drejtat dhe përgjegjësitë e bashkëshortëve ndaj njëri-tjetrit janë të ndërsjellta. Të dyja palët kanë të drejta dhe përgjegjësi ndaj njëri-tjetrit, që duhet t'i zbatojnë. Ka të drejta dhe përgjegjësi që janë të detyrueshme për t'u përmbushur, ashtu siç ka edhe të drejta dhe përgjegjësi që janë të pëlqyeshme të përmbushen. Të drejtat dhe përgjegjësitë e bashkëshortëve ndaj njëri-tjetrit përcaktohen shpeshherë nga traditat dhe zakonet e vendit, nëse ato nuk bien ndesh me Sheriatin. Çdo vend ka traditën dhe zakonet e veta në përcaktimin e të drejtave dhe përgjegjësi të bashkëshortëve kundrejt njëri-tjetrit. Po kështu, çdo kohë dhe epokë ndikon në

ndryshimin e këtyre të drejtave dhe përgjegjësi. Thënia e Allahut: “sipas traditës” tregon se, si kritere për të caktuar të drejtat dhe përgjegjësitë mes dy bashkëshortëve janë tradita dhe zakonet e njerëzve, të pranuar gjerësisht prej tyre. Në bazë të këtyre kritereve, gjykohet, për shembull, se cilat janë detyrimet e burrit kundrejt gruas së tij në aspektin e ushqimit të saj, veshmbathjes, strehimit, shpenzimeve të domosdoshme për të gjatë kohës së pritjes etj. Për çdo popull, epokë apo vend, ka gjykim të veçantë për këto çështje, sipas zakonisht dhe traditës. Megjithatë, zakonet dhe traditat e njerëzve që nuk bien ndesh me Sheriatin, merren në konsideratë vetëm në rastet kur dy bashkëshortët nuk kanë vendosur paraprakisht kushte ndaj njëri-tjetrit. Nëse ata kanë vendosur kushte paraprake mes njëri-tjetrit, atëherë ndryshon çështja, sepse në të tilla raste merren në konsideratë këto kushte, dhe jo zakonet e traditat e njerëzve. Kushtet e ndërsjellta janë të detyrueshme të plotësohen nga palët, përveç nëse ato bien në kundërshtim me ndonjë ligj të Allahut.

- **“Por, burrat kanë një shkallë përparësie ndaj tyre.”** – Pra, burrat janë një gradë më lart kundrejt grave të tyre, për sa u përket të drejtave. I Lartësuarit thotë në suren Nisa, ajeti 34: “Burrat kanë autoritet mbi gratë, për shkak të dallimit që Allahu u ka bërë disave mbi disa të tjerë dhe për shkak të shpenzimeve që ata bëjnë nga pasuria e tyre.” Burrat qëndrojnë më lart se gratë në shumë aspekte. Kështu, për shembull, profetësia, detyra e gjykatësit, udhëheqja fetare apo shtetërore dhe shumë përgjegjësi të tjera të rëndësishme janë të veçanta për burrat, pasi nuk lejohet që në të tilla detyra e pozicione të vendosen gratë. Një fushë tjetër ku burri ka më tepër përparësi se gruaja është edhe trashëgimia, sepse burrit i takon pjesë më e madhe në trashëgimi se gruas.

- **“Allahu është i Gjithëfuqishëm e i Urtë.”** - Allahut i takon pushteti absolut, para të cilit nënshtrohet gjithçka. Atij i

takon mbretërimi dhe sundimi absolut. Gjithçka i është nënshtuar urdhrit dhe pushtetit të Tij. Por Allahu, përveç pushtetit absolut, ka edhe urtësinë absolute. Në çdo vepër dhe përcaktim të Allahut gjendet urtësia madhështore e Tij. Nga ky ajet kuptohet se, në përgjithësi, të gjitha gratë që ndahen nga burri duhet të presin tri perioda. Por nga ky rregull bëjnë përjashtim disa kategori grash, si:

1. Gratë shtatzëna, pasi koha e pritjes së tyre nuk është tri cikle menstruacionesh, por është deri sa të lirohen nga barra e tyre. Gratë me të cilat burrat ende nuk kanë kryer marrëdhënie seksuale, pas aktit të martesës. Këto nuk duhet të presin deri në tri perioda pasi ndahen nga burri, madje nuk janë të detyruara të presin aspak.

2. Skllavet ose robëreshat, pasi koha e pritjes së tyre është dy cikle menstruacionesh, ndryshe nga të lirat. Ky qëndrim vjen i dëshmuar nga sahabët, por edhe konteksti i ajeteve të mësipërme tregon se në to bëhet fjalë për gratë e lira, jo për skllavet.

Ajeti 229

229. Ndarja (divorci) mund të bëhet dy herë. Pastaj, ose jetesë bashkëshortore normale, ose divorc me mirëkuptim. Juve (burrave) nuk ju lejohet t'u merrni atyre (grave) asgjë nga ajo (dhuratë martesore) që u keni dhuruar më parë, vetëm nëse që të dyja palët druheni se nuk do të mund t'u përmbaheni dispozitave të Allahut (në bashkëshortësi). E nëse keni frikë se nuk do të mund t'u përmbaheni dispozitave të Allahut (në bashkëshortësi), atëherë për të dyja palët nuk është gjynah nëse ajo (gruaja) jep diçka si kompensim (për lirimin e saj nga kurora). Këta janë kufijtë e urdhëruara nga Allahu, prandaj mos i shkelni ata! Ata që shkelin kufijtë e Allahut janë vërtet keqbërës.

Shpjegimi i ajetit

Në kohën para Islamit dhe në fillimet e tij, burri e linte dhe e kthente gruan e tij sa herë të donte, pa kufizime. Nëse dëshironte që ta

bënte gruan e tij të vuante, e ndante atë, dhe kur afrohej mbarimi i afatit të pritjes, e kthente atë përsëri. Pastaj e ndante përsëri, dhe përsëri e kthente. Kështu vepronte vazhdimisht, duke i shkaktuar gruas aq vuajtje, saqë vetëm një Zot e di. Për këtë arsye, i Madhëruari tha:

- **“Ndarja (divorci) mund të bëhet dy herë.”** - Pra, ndarja pas së cilës burri ka të drejtën që ta rikthejë gruan e vet, është e lejuar të bëhet vetëm dy herë. Kështu, burrit i jepet mundësia për ta rikthyer gruan e tij vetëm dy herë. Kaq është mëse e mjaftueshme që ai të reflektojë kundrejt gruas së tij ashtu si duhet. Nëse veprimi përsëritet më shumë se dy herë, atëherë nuk konsiderohet i drejtë, madje mund të jetë tregues që me ndarjen dëshirohet vuajtja dhe lëndimi i gruas. Burri që e përsërit një veprim të tillë kundrejt gruas së tij tregon se ai nuk ka qëllim që të jetojë me të normalisht, madje synon dëmtimin e saj. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar i urdhëron burrat që, pas bashkimit prej ndarjes së dytë:

- **“... ose jetesë bashkëshortore normale, ose divorc me mirëkuptim.”** – Pra, burri duhet ose ta mbajë gruan për një jetë bashkëshortore normale, sipas rregullave dhe zakoneve të njerëzve të rangut të tyre, ose ta ndajë atë me mirëkuptim. Siç shihet, Allahu e ka urdhëruar burrin që, nëse nuk do që të jetojë me gruan e tij, ta ndajë atë me mirësi. Kjo do të thotë që burri, pas ndarjes, të mos i marrë gruas asgjë prej pasurisë që i ka dhënë, sepse atëherë do të ishte padrejtësi ndaj saj. Për këtë arsye, i Lartësuar i thotë më tej:

- **“Juve (burrave) nuk ju lejohet t’u merrni atyre (grave) asgjë nga ajo (dhuratë martesore) që u keni dhuruar më parë, vetëm nëse që të dyja palët druheni se nuk do të mund t’u përmbaheni dispozitave të Allahut (në bashkëshortësi)”** – Pra, nuk lejohet që burri t’ia marrë sërish gruas ato gjëra që i ka dhënë më parë, qoftë ky mehri apo ndonjë shpenzim tjetër. Vetëm në një rast lejohet

që gruaja t’ia kthejë mehrin burrit të saj, në shkëmbim të ndarjes prej tij. Kështu, nëse ata mendojnë se nuk do t’i zbatojnë dispozitat e Allahut kundrejt njëri-tjetrit, atëherë gruas i lejohet që të kërkojë divorcin prej burrit të saj dhe, si shkëmbim, ajo i kthen atij mehrin. Ky rast quhet *hul’un*. Më konkretisht, nëse gruaja nuk e pëlqen burrin e saj, për shkak të ndonjë vesi të ulët, të ndonjë mangësie fizike apo fetare të tij, dhe mendon se nuk do të mund t’ia plotësojë atij detyrimet që Zoti i ka përcaktuar, i lejohet asaj që të kërkojë ndarjen prej burrit të saj. Në shkëmbim, ajo i kthen mbrapsht burrit mehrin, pa iu konsideruar si gjynah. I Lartësuar i thotë:

- **“E nëse keni frikë se nuk do të mund t’u përmbaheni dispozitave të Allahut (në bashkëshortësi), atëherë për të dyja palët nuk është gjynah nëse ajo (gruaja) jep diçka si kompensim (për lirim e saj nga kurora).”** – Pra, nuk konsiderohet aspak gjynah që ajo t’ia kthejë mbrapsht dhuratën martesore burrit të saj, dhe nuk është gjynah për burrin që ta pranohet atë, nëse vërtet mendojnë se nuk mund t’i plotësojnë dispozitat e Zotit ndryshe. Ky ajet tregon lejueshmërinë e *hul’un*-it, domethënë, të marrëveshjes mes çiftit për t’u ndarë me kërkesën e gruas. Ajeti tregon, gjithashtu, që edhe gruas i lejohet të kërkojë ndarjen prej burrit të saj, por me kusht që kjo ndarje të jetë nxitur nga shkak që Allahu thotë në këtë ajet: “nëse keni frikë se nuk do të mund t’u përmbaheni kufijve të Allahut”. Pra, vetëm nëse gruaja krijon bindje në vetvete, se nuk mund t’i japë burrit të saj atë që ai e meriton, asaj i lejohet që të kërkojë ndarjen prej tij, pasi divorci është, parimisht, në dorën e burrit.¹⁰

- **“Këta janë kufijtë e urdhëruara nga Allahu, prandaj mos i shkelni ata!”** - Këta janë kufijtë e Zotit, domethënë ligjet e Tij, që janë të detyrueshëm për ju që t’i zbatoni dhe të mos i shkelni.

- **“Ata që shkelin kufijtë e Allahut janë vërtet keqbërës.”** - E ku ka zullumqarë më të mëdhenj se ata që nëpërkëmbin mirësitë e

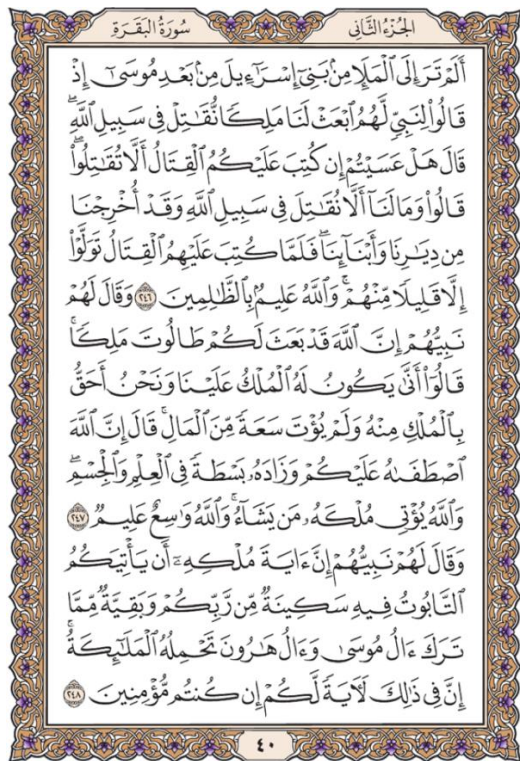
Zotit dhe parapëlqejnë haramet dhe endjen jashtë kufijve të vendosura nga Ai. Këtyre të padrejtëve nuk u mjaftojnë ato që Zoti ua ka lejuar, por kërkojnë përtej kufijve të Tij. Padrejtësitë e robrit janë tri llojesh: Në llojin e parë hyn padrejtësia më e madhe e robrit kundrejt Zotit të tij, e që është shirku, politeizmi. Allahu i Lartësuar nuk e fal këtë lloj padrejtësie, vetëm nëse robi pendohet dhe ndreqet. Në llojin e dytë hyjnë padrejtësitë e robrit kundrejt krijesave. Këto lloj padrejtësish, Allahu i Lartësuar nuk ka për t'i toleruar aspak, derisa robi t'i kompensojë një për një krijesat, të cilave u ka bërë padrejtësi. Në llojin e tretë përfshihen padrejtësitë e robrit kundrejt Zotit të tij, por që janë më të vogla se shirku. Falja ose jo e këtyre padrejtësive është në dëshirën dhe mëshirën e Allahut të Lartësuar: nëse do, Ai i fal, e nëse jo, Ai u jep ndëshkimin e merituar, sipas urtësisë dhe drejtësisë së Tij.

Ajeti 230

230. E nëse ai (burri) e ndan gruan (për herë të tretë), pas kësaj, atij nuk i lejohet më ta rimarrë, derisa ajo të martohet me një burrë tjetër. E, nëse ky i fundit (burri i dytë) e divorcon atë, atëherë nuk ka pengesë për ata dy (gruaja me burrin e parë) të ribashkohen, nëse, vërtet mendojnë se do t'i zbatojnë dispozitat e Allahut. Këto janë dispozitat e Allahut, të cilat Ai ua sqaron njerëzve të ditur.

Shpjegimi i ajetit

- “E nëse ai (burri) e ndan atë (për herë të tretë), pas kësaj atij nuk i lejohet më ta rimarrë, derisa ajo të martohet me një burrë tjetër.” – Pra, pas ndarjes së tretë, burrit nuk i lejohet më që ta kthejë gruan e tij, derisa të plotësojë disa kushte, si më poshtë: Së pari, ajo duhet të martohet me një burrë tjetër. Fjala “*nikâh*” (martesë), në Sheriat, nënkupton martesën e plotë, me të gjitha kushtet e saj, përfshirë edhe marrëdhëniet intime mes bashkëshortëve. Ky është një gjykim të cilin nuk e kundërshton askush. Pra, është kusht që gruaja të lidhet në martesë me një burrë

tjetër, me një akt të rregullt procedural, pas të cilit duhet të kryhen marrëdhënie intime mes bashkëshortëve. Së dyti, martesë e gruas me një burrë tjetër duhet të jetë me dëshirë dhe jo me qëllimin që ajo të mund të kthehet te burri i parë. Nëse martesë e dytë kryhet formalisht, sa për të bërë të mundur rikthimin te burri i parë, atëherë ajo është e pavlefshme dhe e paligjshme si martesë. Por nëse kjo martesë bëhet me dëshirë dhe mes çiftit kryhen marrëdhënie seksuale dhe pastaj divorcohen, vetëm atëherë i lejohet gruas që të rikthehet tek burri i parë, nëse e ndan burri i dytë. Duhet ditur që, nëse kjo grua është skllave dhe bën marrëdhënie me zotërinë e saj, kjo nuk e bën të lejuar rikthimin e saj te burri i parë, sepse zotëria i saj nuk konsiderohet si bashkëshorti i saj. Më pas, i Lartësuarit thotë:

- “E nëse ky i fundit (burri i dytë) e divorcon atë, atëherë nuk ka pengesë për ata dy (gruaja me burrin e parë) të ribashkohen...” - Pas prishjes së martesës së dytë, me kushtet e sipërpërmendura, nuk

është e ndaluar që gruaja të rimartohet me burrin e parë, duke bërë një akt martesor të ri, sipas kushteve të vendosura mes tyre. Në këtë martesë, është kusht pranimi i të dyja palëve dhe ata duhet të mendohen mirë që të plotësojnë detyrimet dhe përgjegjësitë ndaj njëri tjetrit, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- **“...nëse, vërtet mendojnë se do t'i zbatojnë dispozitat e Allahut.”** – Pra, nëse mendojnë se do t'i plotësojnë detyrimet dhe përgjegjësitë ndaj njëri-tjetrit, mund të kthehen përsëri në një martesë të rregullt. Në këtë martesë, ata duhet të pendohen dhe të largohen nga çdo lloj fjale a veprimi që çoi në ndarjen e tyre të parë. Nga vështrimi i ajetit anasjelltas kuptojmë se, nëse ata nuk mendojnë se do të rregullohet gjë në marrëdhëniet e tyre dhe se, përsëri do të shkelin detyrimet dhe përgjegjësitë mes njëri-tjetrit, atëherë ata marrin gjynah nëse i kthehen përsëri martesës, sepse nuk lejohet t'i hysh asnjë veprimi, me të cilin nuk ruhen kufijtë e Allahut dhe nuk zbatohen dispozitat e Tij. Ky ajet tregon se njeriu duhet të jetë i kujdesshëm në marrjen e përgjegjësiave, të vogla apo të mëdha qofshin ato. Nëse ai sheh se mund t'i përballojë ato me sukses, atëherë le t'i hyjë punës. Por nëse sheh se nuk ka mundësi dhe forca t'i përballojë, atëherë duhet të frenohet dhe të mos i ndërmarrë ato veprime. Pas sqarimit të këtyre dispozitave, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Këto janë dispozitat e Allahut, të cilat Ai ua sqaron njerëzve të ditur.”** - Këto janë dispozita të cilat Allahu i ka sqaruar, por jo të gjithë njerëzit përfitojnë prej tyre. Vetëm të diturit janë ata që përfitojnë prej këtyre dispozitave, e madje u mundësojnë edhe të tjerëve që të përfitojnë. Ky ajet tregon vlerën dhe gradën e lartë të dijetarëve. Allahu i Lartësuar e ka bërë sqarimin e dispozitave që të përfitojnë veçanërisht dijetarët. Këta ka zgjedhur Allahu i Lartësuar për t'u bërë mirësi dhe dobi. Nga ky ajet kuptojmë, gjithashtu, se Allahu i Lartësuar dëshiron që adhuruesit e

Tij të përpiqen dhe të thellohen për të kuptuar dispozitat e Tij, të cilat Ai ia shpalli profetit Muhamed (a.s.), si udhëzim për njerëzimin.

Ajeti 231

231. E kur t'i keni ndarë gratë dhe ato t'i jenë afruar mbarimit të kohës së pritjes (id-deh), atëherë ose i mbani (nën kurorë) siç duhet, ose i lëshoni siç duhet. Mos i mbani ato (nën kurorë) sa për t'i dëmtuar dhe kështu të tejkaloni kufijtë. E, kush e bën këtë, pa dyshim që ka dëmtuar veten e vet. Dispozitat e Allahut mos i merrni për shaka! Kujtoni (solemnisht) të mirat e Allahut ndaj jush, (kujtoni) edhe atë që Ai ju shpalli, Librin (Kur'anin) dhe Urtësinë, për t'ju udhëzuar! Kijeni frikë Allahun e dijeni se Allahu Di gjithçka!

Shpjegimi i ajetit

- **“E kur t'i keni ndarë gratë dhe ato t'i jenë afruar mbarimit të kohës së pritjes (id-deh), atëherë ose i mbani (nën kurorë) siç duhet, ose i lëshoni siç duhet.”** – Pra, pasi t'i keni ndarë gratë dhe kur ato të jenë në prag të mbarimit të kohëpritjes, atëherë keni dy mundësi: ose t'i ktheni përsëri, duke synuar një jetë bashkëshortore normale, ku çdokush të plotësojë të drejtat e tjetrit dhe përgjegjësitë e veta, ose t'i lini ato të lira. Mos i ktheni ato përsëri, duke synuar dëmtimin dhe vuajtjen e tyre. I Lartësuari e përforcon edhe më shumë këtë ndalesë të fundit, kur thotë.

- **“Mos i mbani ato (nën kurorë) sa për t'i dëmtuar dhe kështu të tejkaloni kufijtë!”**

– Pra, me rikthimin e grave, mos synoni dëmtimin dhe vuajtjen e tyre! Një veprim të tillë, Allahu i Lartësuar e ka quajtur tejkallim kufijsh dhe ai që vepron kështu ka shkelur kufijtë e Zotit, duke lënë hallallin dhe duke u lidhur me haramin. Në këtë rast, hallalli është kthimi i gruas duke patur qëllim të mirë, ndërsa harami është kthimi i gruas duke synuar dëmtimin e saj. Allahu i Lartësuar e përforcon edhe një herë këtë ndalesë, duke thënë:

- **“E, kush e bën këtë, pa dyshim që ka dëmtuar veten e vet.”** - Ai e ka dëmtuar

vetveten, sepse çdo padrejtësi ndaj krijesave sjell patjetër dëmtim të vetes. Pastaj thotë i Lartësuar:

- **“Dispozitat e Allahut mos i merrni për shaka!”** - Allahu i Lartësuar i ka sqaruar mirë kufijtë e Tij. Ai ka urdhëruar që të mësohen ligjet e Tij dhe ka urdhëruar të punohet me to. Këta kufij qartësohen që rob i të qëndrojnë brenda tyre dhe të mos guxojë që t'u afrohet apo t'i shkelë ata. Allahu i Urtë dhe i Lartësuar nuk i ka përcaktuar dispozitat e Tij pa ndonjë qëllim, por për të qartësuar plotësisht të vërtetën e sigurt dhe të drejtën. Ai u ka kushtuar atyre një rëndësi shumë të madhe në shpalljen e Tij. Për këtë arsye, i Madhërishmi na ndalon nga tallja dhe mospërfillja e dispozitave të Tij. Askush nuk mund të luajë dhe të tallet me dispozitat e Tij. Tallje me dispozitat e Zotit do të thotë të guxosh t'i shkelësh ato dhe të mos zbatosh detyrimet e përcaktuara nga Ai. Në rastin tonë, tallje me dispozitat e Zotit është kur burri synon me bashkimin apo ndarjen nga gruaja thjesht dëmtimin e saj. I tillë është edhe përshpejtimi i ndarjes, duke e divorcuar gruan përfundimisht me një herë të vetme (pra, t'i thuash gruas: “Je e divorcuar tri herë, dhe s'ka kthim”) etj. Të gjitha këto janë vepra të nxituara, që tregojnë njëfarë mosvlerësimi të kufijve të vendosur nga Zoti, të cilët përkundrazi meritojnë kujdes maksimal, sepse mund të bësh padrejtësi. Me çdo dispozitë të vendosur, Allahu i Lartësuar synon për robërit e Tij lehtësimin dhe mirësinë e tyre, prandaj ato duhen trajtuar me rrespekt e bindje, ashtu si u takon.

- **“Kujtoni (solemnisht) të mirat e Allahut ndaj jush,...”** - Pra, kujtoni çdo mirësi që Allahu jua ka dhuruar. Kujtimi i Zotit bëhet në tri mënyra: Së pari, duke e lavdëruar dhe duke i shprehur Atij mirënjohjen me fjalë e lavde. Së dyti, me zemër, duke i njohur dhe duke e pranuar se mirësitë janë dhuratë e Tij. Së treti, me trup e gjymtyrë, duke i vënë ato në përdorim për të treguar bindjen e plotë ndaj Allahut.

- **“...(kujtoni) edhe atë që Ai ju shpalli, Librin (Kur'anin) dhe Urtësinë, për t'ju udhëzuar!”** - Pra, kujtoni në mënyrë të veçantë mirësinë më të madhe të Tij ndaj jush: Kur'ânin dhe Urtësinë, domethënë, Sunetin e Profetit (s.a.u.s.). Njëpërmjet këtyre dy burimeve, Ai sqaroi të gjitha rrugët e mirësisë dhe ju nxiti fort për t'i ndjekur ato. Në to, Ai ka treguar edhe rrugët e humbjes, me qëllim që ju të ruheni dhe të largoheni prej tyre. Allahu prezantoi Vetën e Tij njëpërmjet Kur'ânit dhe Sunetit, ju mësoi se si duhet të veproni me të dashurit e Tij dhe si të veproni me armiqtë e Tij. Njëpërmjet tyre, Ai ju mësoi juve çdo gjë që ju nuk e dinit. Disa janë të mendimit se fjala *‘el hîkme’* (Urtësia), në ajet, nënkupton përsiatjen në të fshehtat dhe urtësitë e Sheriatit. Sipas këtij mendimi, *el kitâb* (Libri) është Kur'âni, por dhe Suneti, që sqaron dispozitat e Zotit. Ndërsa *el hîkme* (Urtësia) nënkupton zbulimin e urtësive që fshihen pas këtyre dispozitave. Në fakt, që të dyja shpjegimet janë të sakta dhe plotësojnë njëra tjetrën. Allahu i Lartësuar, kur tregon shkakun e zbritjes së këtyre dy formave të Shpalljes, thotë: “...për t'ju udhëzuar!” Pra, njëpërmjet Shpalljes, Ai ju qorton dhe ju tërheq vëmendjen, që të udhëzoheni. Kjo e përforcon edhe më shumë mendimin se *“el hîkme”* nënkupton njohjen e fshehtësive dhe urtësive të dispozitave të Sheriatit, të cilat u shpallën në *el kitâb* (Kur'ân dhe Sunet), sepse fjala *“jeidhukum”* (ju udhëzon, ju këshillon) vjen nga *“meuidhatun”* (udhëzim, këshillë). Por udhëzimi kuptohet veçse si qartësim i dispozitave, i urtësive dhe i hollësive të tyre, si dhe i mënyrave nxitëse për të vepruar apo për mos vepruar. Njohja e ligjeve të Zotit, që gjenden në *el kitâb* (Kur'ân dhe Sunet), largon injorancën. Por që njeriu të sqarohet dhe të pasojë vërtet udhëzimin, nevojitet edhe ajo që quhet *‘el hîkme’*, pra, qartësimi me hollësi i urtësive të dispozitave të Zotit dhe nxitja për t'i zbatuar ato rigorozisht njëpërmjet inkurajimit dhe kërcënimit. Vetëm në këtë

mënyrë mund të shpresojë njeriu shpërblimin dhe mund t'i frikësohet ndëshkimit. Përfundimisht, që të dyja janë të nevojshme: edhe *el kitâb*-i, edhe *el hikme*-ja. Që të dyja janë dhurata të Allahut të Lartësuar, prandaj Ai e meriton përlëvdimin, lavdinë dhe mirënjohjen e plotë për çdo mirësi të dhuruar. Më pas, i Madhëruari jep një porosi tepër të madhe:

- **“Kijeni frikë Allahun e dijeni se Allahu Di gjithçka.”** – Kuptimi: Ruajuni ndëshkimit dhe zemërimit të Tij, duke ruajtur kufijtë e vendosur nga Ai, të cilët duhen vlerësuar dhe zbatuar rigorozisht. Ai di gjithçka që ju bëni. Me dijen e Tij, Ai solli këto ligje e dispozita nga më të mirat, për t'ju siguruar juve çdo mirësi, për çdo kohë dhe çdo vend. Madje, mirësia dhe udhëzimi juaj i drejtë nuk mund të gjenden askund tjetër, përveçse në Kur'ân dhe Sunet. Allahu qoftë i lavdëruar për mirësitë që u ka falur adhuruesve të Tij!

Ajeti 232

232. Kur t'i keni ndarë gratë dhe ato të kenë përmbushur afatin e tyre të pritjes (*id-deh*), mos i pengoni që të rimartohen me burrat e tyre, nëse ka pëlqim mes çiftit, ashtu si e kërkojnë rregullat, nga të cilat përfitojnë vetëm ata që besojnë në Allahun dhe në Botën Tjetër. Kjo është më e dobishmja dhe më e pastra për ju. Allahu e di e ju nuk e dini.

Shpjegimi i ajetit

- **“Kur t'i keni ndarë gratë dhe ato të kenë përmbushur afatin e tyre të pritjes (*id-deh*), mos i pengoni që të rimartohen me burrat e tyre, nëse ka pëlqim mes çiftit, ashtu si e kërkojnë rregullat...”** – Ky ajet u drejtohet kujdestarëve ligjorë të grave të divorcuara. Allahu i Lartësuar nuk i lejon ata që, pas mbarimit të kohëpritisjes, ta ndalojnë gruan të martohet përsëri me burrin nga i cili është ndarë, nëse bien dakord mes tyre. Pas ndarjes, babai apo vëllai i gruas, nga zemërimi, mund të duan që ta pengojnë vajzën të rimartohet me të njëjtin burrë. Por Allahu i Lartësuar i ndalon ata nga një veprim i tillë, nëse burri

dhe gruaja bien dakord që të rimartohen. Madje kjo lloj ndalesë është shumë e fortë, sepse Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...nga të cilat përfitojnë vetëm ata që besojnë në Allahun dhe në Botën Tjetër.”**

- Pra, kush beson në Allahun dhe në Ditën e Llogarisë nuk e pengon femrën që të rimartohet me ish burrin e saj, nëse ata të dy bien dakord për rikthimin e normalitetit. Madje kjo është më e pastër dhe më e mirë për ata, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Kjo është më e dobishmja dhe më e pastra për ju.”** - Kjo është më e mirë dhe më e drejtë për ju. Pra, kujdestari i vajzës të mos mendojë aspak se ndalimi i rimartesës së saj me bashkëshortin e dikurshëm është veprim i drejtë dhe i mirë. Madje, të tilla qëndrime vijnë shpeshherë nga fodullëku i njerëzve, por Allahu i Lartësuar dëshiron të mirën dhe lehtësimin e adhuruesve të Tij.

- **“Allahu e di e ju nuk e dini.”** - Askush të mos mendojë se moslejimi është më i drejtë, sepse Allahu, i Cili e ka lejuar rimartesën e gruas me ish burrin e saj, është më i ditur rreth mirësive dhe drejtësisë, ndërsa ne jemi të paditur. Kush e di më mirë se cila është më e drejta dhe më e dobishmja për ne? Kush është ai që më së shumti i dëshiron ato për ne? Kush është i plotfuqishëm për të na i dhuruar dhe për të na i ruajtur ato? Vetëm Allahu mund t'i bëjë të gjitha këto për ne, me mënyra që ne i njohim ose jo. Ky ajet është argument për domosdoshmërinë e lejes së kujdestarit të vajzës për saktësinë e martesës. Pra, leja e kujdestarit të vajzës është e domosdoshme, që martesa të jetë e saktë dhe e ligjshme. Si kuptohet kjo nga ajeti? Kjo kuptohet nga fakti që Allahu i Lartësuar i ka ndaluar kujdestarët e vajzës nga pengimi i rimartesës së saj me ish burrin, dhe ndalesa mund të ishte veçse për diçka që është në kompetencën e tyre. Thënë ndryshe, nëse leja e tyre për martesën e vajzës nuk do të ishte e rëndësishme në martesë, atëherë nuk kishte pse të ndaloheshin nga kjo gjë. Allahu i Lartësuar i ndalon ata të pengojnë

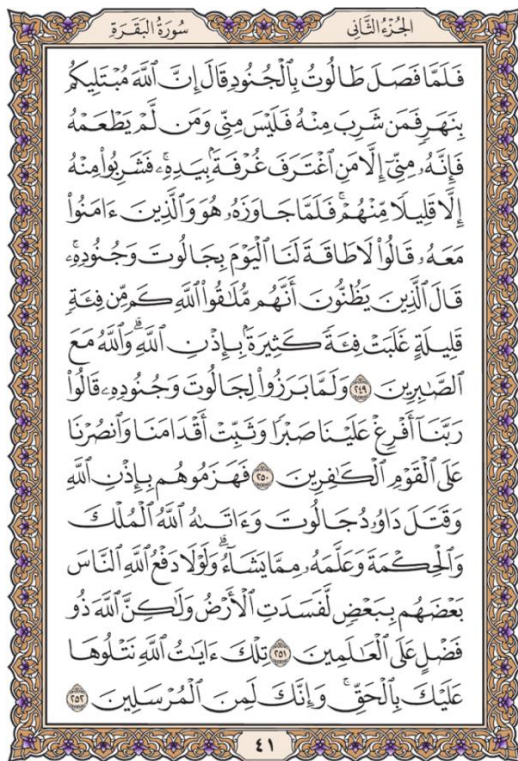
vajzën që të martohet, sepse leja e tyre është kusht për saktësinë e martesës.

Ajeti 233

233. Nënati le t'u japin gjë foshnjave të tyre dy vjet të plotë, nëse dëshirojnë që ta plotësojnë gjidhënien. I ati i fëmijës ka përgjegjësi për furnizimin dhe veshmbathjen e tyre, ashtu si është zakoni. Askush nuk ngarkohet më shumë sesa ka mundësi. Nëna, nuk bën të dëmtohet me fëmijën e saj, e as babai me fëmijën e tij. Edhe trashëgimtarët (ashtu si prindërit) kanë të njëjtat përgjegjësi (në përkujdesin ndaj fëmijës). E nëse pas një konsultimi dhe pëlqimi, ata (dy prindërit) vendosin për ndërprerjen e gjidhënies, kjo nuk përbën ndonjë gjynah për ta. Nëse ju dëshironi gjidhënese tjetër për fëmijën tuaj, kjo nuk përbën ndonjë gjynah për ju, me kusht që pagesën t'ia bëni në mënyrën e duhur. Kijeni frikë Allahun dhe dijeni se Allahu ju sheh se çfarë bëni.

Shpjegimi i ajetit

- “Nënati le t'u japin gjë foshnjave të tyre dy vjet të plotë, nëse dëshirojnë që ta plotësojnë gjidhënien.” - Allahu e ka konsideruar këtë normë si diçka të njohur dhe të padiskutueshme ndër njerëz. Pra, ishte e panevojshme që t'i urdhëroje njerëzit për një çështje të tillë. Fjala “vit”, që është përdorur në ajet, mund të përdoret për treguar një vit të plotë, por ajo mund të tregojë edhe një periudhë më të gjatë, prandaj Allahu i Lartësuar e ka përcaktuar qartë, duke thënë: “dy vite të plota.” Pasi fëmija të mbushë dy vjet, gjidhënia e tij është plotësuar. Pas plotësimit të dy vjetëve, qumështi i gjirit konsiderohet për të si çdo ushqim tjetër. Për këtë arsye, pas plotësimit të dy viteve, gjidhënia nuk është më faktor në asnjë çështje ligjore. Me fjalë të tjera, gjidhënia që të bën vëlla, motër, bir apo bijë prej qumështi, është ajo që kryhet brenda dy viteve të para të foshnjës. Në Kur'an gjendet edhe një ajet tjetër që flet për çështjen e gjidhënies, i cili thotë: “...barra dhe gjidhënia zgjasin 30 muaj.” Pra, duke

qenë se gjidhënia e plotë zgjat dy vjet, ose 24 muaj, atëherë del që koha më e shkurtër e shtatzënisë (që merret parasysh nga Sheriati) është 6 muaj. Pra, gruaja mund të lindë një fëmijë edhe për gjashtë muaj.

- “I ati i fëmijës ka përgjegjësi për furnizimin dhe veshmbathjen e tyre, ashtu si është zakoni.” - Burri e ka detyrë përkujdesjen për ushqimin dhe veshjen e nënës së fëmijës, pavarësisht në janë të ndarë apo jo. Ky kujdes për të është si kompensim për gjidhënien e saj. Ky ajet tregon që, edhe nëse gruaja vazhdon të jetojë me burrin e saj, ajo nuk ka të drejtë të kërkojë për gjidhënien më shumë se aq sa e ka përcaktuar Allahu në këtë ajet. Asaj i takon aq sa është normale dhe e zakonshme për atë vend dhe popull ku jeton, pa rënë ndesh me Sheriatin. Çdokush detyrohet sipas mundësisë së tij, siç thotë i Madhëruari:

- “Askush nuk ngarkohet më shumë sesa ka mundësi.” - Kështu, i varfëri nuk ngarkohet me shpenzimet e një të pasuri. Madje, ai që nuk ka asgjë, nuk ngarkohet

me shpenzime, derisa të ketë mundësi t'i përballojë ato.

- **“Nëna, nuk bën të dëmtohet me fëmijën e saj, e as babai me fëmijën e tij.”** - Nuk lejohet që të lëndohet nëna me fëmijën e saj, për shembull, duke mos e lejuar atë që t'i japë gji fëmijës, ose që t'i japë përkujdesjen e nevojshme. Por edhe babai nuk duhet që të dëmtohet me këtë fëmijë, për shembull, kur nëna nuk pranon t'i japë gji fëmijës së tij, ose kërkon prej tij shpenzime dhe përkujdesje më të mëdha sesa është e nevojshme. Nga ajeti kuptohet (pikërisht nga pjesa: *“ue alel meulūdi lehū”*), gjithashtu, se fëmija i takon babait të tij. Ai është dhuratë e Zotit për të, është një pjesë e tij, që ka dalë në jetë. Për këtë arsye, babait i lejohet të marrë prej pasurisë së fëmijës së tij, pranon apo jo ky fëmijë, ndërsa nënës nuk i lejohet një gjë e tillë.

- **“Edhe trashëgimtarët (ashtu si prindërit) kanë të njëjtat përgjegjësi (në përkujdesin ndaj fëmijës).”** - Nëse fëmija nuk e ka babain dhe nuk ka pasuri që të përballojë shpenzimet e gjidhënies, atëherë është detyrë e trashëgimtarëve të fëmijës që të përballojnë shpenzimet e gjidhënësës. Kjo tregon, gjithashtu, se është detyrë e të afërmeve të pasur që të ndihmojnë të afërmit në nevojë.

- **“E nëse pas një konsultimi dhe pëlqimi, ata (dy prindërit) vendosin për ndërprerjen e gjidhënies, kjo nuk përbën ndonjë gjynah për ta.”** – Pra, nëse dy prindërit vendosin me mirëkuptim që t'ia ndalojnë gjidhënien fëmijës para plotësimit të dy vjetëve, kjo është e lejueshme, por me dy kushte: së pari, me pëlqimin e të dyve dhe, së dyti, pas konsultimit të çështjes: a e dëmton kjo fëmijën, apo jo. Nëse fëmija nuk dëmtohet dhe ata janë dakord, atëherë ndërprerja e gjidhënies para plotësimit të dy vjetëve është e lejueshme. I parë ndryshe, ajeti na jep të kuptojmë se, nëse thyhet njëri kusht i lartpërmendur, nuk lejohet ndërprerja e gjidhënies. Pra, nëse njëri prind nuk është dakord, ose kur ndërprerja është e

dëmshme për fëmijën, atëherë ajo është e ndaluar.

- **“Nëse ju dëshironi gjidhënëse tjetër për fëmijën tuaj, kjo nuk përbën ndonjë gjynah për ju, me kusht që pagesën t'ia bëni në mënyrë të duhur.”** – Pra, nëse dëshironi të gjeni gjidhënëse tjetër për fëmijën tuaj, përveç nënës, edhe kjo është e lejueshme, por me kusht që të mos synohet dëmtimi i nënës. Po ashtu, gjidhënësës duhet t'i jepet shpërblimi i plotë dhe në kohë, sipas rregullit.

- **“Kijeni frikë Allahun dhe dijeni se Allahu ju sheh se çfarë bëni.”** - Për çdo vepër që bëni, Allahu do t'ju shpërblejë me të mira ose me të këqija, sipas meritave.

Ajeti 234

234. Kur ata (burrat) vdesin dhe lënë gra pas, ato (gratë) duhet të presin katër muaj e dhjetë ditë. Kur ato e plotësojnë afatin e tyre të pritjes, nuk është më përgjegjësia juaj (e kujdestarëve ligjorë të gruas) se çfarë bëjnë ato me veten e tyre në mënyrë të njerëzishme. Allahu e di hollësisht se çfarë bëni.

Shpjegimi i ajetit

- **“Kur ata (burrat) vdesin dhe lënë gra pas, ato (gratë) duhet të presin katër muaj e dhjetë ditë.”** - Pas vdekjes së burrit, gruaja e ka për detyrë të presë katër muaj e dhjetë ditë pa u martuar. Kjo periudhë lihet me qëllim që, gjatë saj, të qartësohet nëse gruaja ka mbetur shtatzënë apo jo. Dihet se, në hyrje të muajit të pestë, foshnja nis të lëvizë në bark. Ky ajet duket se i përfshin të gjitha gratë. Pra, sipas tij, çdo grua së cilës i ka vdekur burri duhet të presë katër muaj e dhjetë ditë. Megjithatë, nga ky gjykim përjashtohen disa kategori grash, siç janë gratë shtatzëna, të cilat duhet presin derisa ato të lindin e të lirohen nga barra, dhe skllavet, të cilat presin sa gjysma e kohëpritjes së grave të lira, pra, dy muaj e pesë ditë.

- **“Kur ato e plotësojnë afatin e tyre të pritjes, nuk është më përgjegjësia juaj (e kujdestarëve ligjorë të gruas) se çfarë bëjnë ato me veten e tyre në mënyrë të**

njerëzishme.” – Pra, pas mbarimit të kohës së pritjes, nuk është gjynah për ju nëse ato i kthehen jetës normale, zburimeve, makijazhit, parfumosjes etj. Megjithatë, kjo duhet të jetë, sikurse ka thënë Allahu i Lartësuar: sipas rregullave normale, e jo me teprime dhe me harame. Ky ajet tregon se është e detyrueshme për gruan që të mbajë zi për burrin e saj të vdekur katër muaj e dhjetë ditë. Të gjithë janë të një mendimi për këtë çështje. Ky gjykim nuk vlen për gratë e divorcuara.

- **“Allahu e di hollësisht se çfarë bëni.”** - Allahu e di hollësisht çdo vepër tuajën, e shfaqur qoftë apo e fshehtë, e madhe apo e vogël. Për çdo vepër që kryeni, Allahu i Lartësuar ka përgatitur shpërblimin e Tij, të bazuar në drejtësi dhe bamirësi. Thënia e Allahut: “...nuk është më përgjegjësia juaj (*e kujdestarëve ligjorë të gruas*) se çfarë bëjnë ato me veten e tyre në mënyrë të njerëzishme.”, tregon se kujdestari ligjor është përgjegjës për veprimet e gruas së cilës i ka vdekur burri. Ai duhet ta ndalojë atë, nëse ajo i kalon kufijtë. Ai ka të drejtën ta detyrojë atë, që të qëndrojë brenda rregullave. Kjo është detyrë për të ose, në të kundërt, ai ngarkohet me gjynahe për çdo gabim të saj të dukshëm.

Ajeti 235

235. Nuk është gjynah për ju, nëse, tërthorazi, u kërkoni dorën për martesë këtyre grave apo nëse e mbani të fshehtë këtë qëllim në veten tuaj. Allahu e di se ju do t’ua shprehni atyre (*dëshirën për martesë*), por mos u premtoni fshehurazi, përveç ndonjë fjale të lejueshme. Mos lidhni martesë, derisa të përfundojë afati i pritjes së tyre (*id-deh*). Ta dini se Allahu e di se çfarë fshihni në zemrën tuaj, prandaj kini kujdes prej Tij! Dhe dijeni se Allahu është Falës i Madh dhe i Butë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Nuk është gjynah për ju, nëse, tërthorazi, u kërkoni dorën për martesë këtyre grave apo nëse e mbani të fshehtë këtë qëllim në veten tuaj. Allahu e di se ju do t’ua shprehni atyre (*dëshirën për***

martesë)...” - Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar sjell një gjykim për gratë të cilave u kanë vdekur burrat dhe që janë në kohëpritjen e tyre. Ky gjykim vlen edhe për gratë e divorcuara për herë të tretë (*pra me talak bain*), që janë në kohëpritje. Pra, nuk i lejohet asnjë burri që t’u shfaqë këtyre dy kategorive të grave propozimin për martesë në mënyrë të drejtpërdrejtë. Më tej, i Lartësuar thotë:

- **“...por mos u premtoni fshehurazi...”** –

Pra, nuk lejohet që grave të këtyre dy kategorive t’u shprehet hapur propozimi për martesë, gjatë kohës së pritjes së tyre, por hedhja e propozimit në mënyrë indirekte është e tolerueshme nga Allahu i Lartësuar, sikurse kuptohet nga ajeti. Mes dy rasteve ka ndryshim. Nëse dikush i propozon hapur për martesë një gruaje të tillë, kjo sjell shumë probleme. Për shembull, kjo mund ta shtyjë gruan që ta përshpejtojë qëllimisht përfundimin e kohëpritjes së saj, duke gënjyer se i kanë mbaruar të trija ciklet e periodave të saj, e kështu të martohet me tjetrin. Kjo, sigurisht, që është një padrejtësi e madhe në shumë aspekte. Së pari, në këtë mënyrë, gruaja shkel të drejtën e burrit të saj të parë, duke mos plotësuar kohën e pritjes për të. Së dyti, ajo bashkohet me dikë tjetër para kohës kur i lejohet një gjë e tillë, prandaj kjo martesë e dytë quhet e parregullt dhe e paligjishme. Përveç këtyre që përmendëm, ka edhe shumë pasoja të tjera. Ky ajet dëshmon për rëndësinë që i jep Sheriati ndalimit të së keqes dhe rrugëve të saj. Në Islam është e ndaluar jo vetëm e keqja, por edhe rrugët e mjetet që të çojnë tek ajo. Një rregull i madh i Islamit thotë: “Çdo mjet dhe rrugë që të çon në haram është haram.” Ky ajet, gjithashtu, tregon për rëndësinë e madhe që Sheriati u kushton të drejtave dhe përgjegjësive bashkëshortore në Islam. Fjalët e tërthorta, që e nënkuptojnë propozimin, nuk janë të ndaluara, sepse ato mund të kuptojnë edhe gjëra të tjera, përveç martesës:

- **“...përveç ndonjë fjale të lejueshme...”** – Fjalë të tilla janë, për shembull: “Unë do të

doja të martohesha këto kohë”, ose: “Kur të mbarosh pritjen, do të doja të flisnim bashkë për diçka”, etj. Allahu i Lartësuar e ka lejuar propozimin e tërthortë, sepse ai nuk sjell dëmet që shkakton propozimi i drejtpërdrejtë. Ndërhyrjet jo të drejtpërdrejta janë lejuar, sepse shpirti i njeriut i kërkon me ngut të tilla çështje. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar ka lënë një lloj hapësire, që njerëzit të përmbushin kërkesat e tyre të forta në këtë aspekt. Ai na tregon se nuk kemi gjynah për dy gjëra: “...nëse, tërthorazi, u kërkon dorën për martesë këtyre grave apo nëse e mbani të fshehtë këtë qëllim në veten tuaj”.

- **Allahu e di se ju do t’ua shprehni atyre (dëshirën për martesë)**, - Allahu i Lartësuar e di shumë mirë çdo dëshirë të njerëzve për t’u lidhur në martesë, por – sikurse u tha më lart – nuk lejohet propozimi i qartë dhe i drejtpërdrejtë për martesë ndaj grave që janë në pritje. Në fakt, ato që lejohen janë vetëm fjalët e tërthorta, brenda normave të Sheriatit. Ndërsa për sa i përket nënshkrimit të aktit të martesës, ai nuk lejohet absolutisht, para se të përfundojë koha e pritjes, siç thotë i Lartësuari:

- **“Mos lidhni martesë, derisa të përfundojë afati i pritjes së tyre (id-deh).”**

- Pra, nuk lejohet në asnjë mënyrë lidhja e martesës së re para mbarimit të kohës së pritjes.

- **“Ta dini se Allahu e di se çfarë fshihni në zemrën tuaj, prandaj kini kujdes prej Tij!”** - Jini të kujdesshëm në çdo gjë që doni të bëni. Synoni të mirën dhe largojuni qëllimeve të këqija. Këtë ta bëni duke shpresuar shpërblimin e Zotit dhe duke iu frikësuar ndëshkimit të Tij.

- **“Dhe dini se Allahu është Falës i Madh dhe i Butë.”** - Allahu është Falës i madh (*Gafûrun*) i çdokujt që bën të tilla gabime, por që kthehet i penduar dhe i kërkon falje Zotit të tij. Ai është i Butë (*Halîm*), që nuk nxitohet të ndëshkojë të pabindurit dhe gjynahqarët për të këqijat e tyre, edhe pse është i Plotfuqishëm për t’i ndëshkuar ata.

Ajeti 236

236. Nuk është gjynah për ju nëse i ndani gratë, me të cilat ende nuk keni kryer marrëdhënie dhe të cilave ende nuk ua keni përcaktuar e dhënë mehrin. Jepuni atyre ndonjë dhuratë: pasaniku - sipas mundësive të tij, dhe i varfëri - sipas mundësive të tij. Dhurata për to sipas zakonit është detyrë për bamirësit.

Shpjegimi i ajetit

- **“Nuk është gjynah për ju nëse i ndani gratë, me të cilat ende nuk keni kryer marrëdhënie dhe të cilave ende nuk ua keni përcaktuar e dhënë mehrin.”** - Nuk është gjynah për ju nëse i ndani gratë tuaja para se të keni kryer marrëdhënie seksuale me to dhe para se t’u keni përcaktuar mehrin. Kjo është e lejuar për ju, edhe pse i lëndon disi gratë nga gjendja shpirtërore. Por për të zbutur këtë lëndim, Allahu i Lartësuar i urdhëron burrat që t’i nderojnë këto gra, duke u falur diçka prej pasurisë së tyre. Thotë i Lartësuari:

- **“Jepuni atyre ndonjë dhuratë: pasaniku - sipas mundësive të tij, dhe i varfëri - sipas mundësive të tij.”** - Jepuni atyre diçka prej pasurisë, si zbutje të ndonjë lëndimi që mund t’u keni shkaktuar atyre.

Çdokush le të japë sipas mundësisë dhe sipas zakonit të atij vendi e atij populli, siç thotë i Lartësuari:

- **“Dhurata për to sipas zakonit është detyrë për bamirësit.”** – Domethënë, me një furnizim sipas zakonit e traditës së njohur nga njerëzit. Ky veprim është një detyrë për bamirësit, të cilët nuk duhet të hezitojnë kurrë për plotësimin e kësaj dispozite. Burri është ai që i kërkon gruas në fillim ta lidhë zemrën me të dhe që bëhet shkak që ajo ta dojë burrin e saj. Për këtë arsye, tani që ai bëhet shkak për ta ndërprerë këtë dashuri, po ashtu duhet që ta lehtësojë lëndimin e zemrës së saj, duke i dhuruar diçka nga pasuria e vet. *Subhanallah!* Sa madhështore është kjo dispozitë hyjnore! Ajo është vërtet një tregues i qartë i mëshirës së Atij që e përcaktoi atë! E ku ka ligjvënës më të mirë

se Allahu, për ata njerëz që kanë siguri në premtimin e Tij! Ky qe rregulli që lidhje me gratë e divorcuara para përcaktimit të mehrit të tyre dhe para kontaktit seksual me to. Më pas, Allahu i Lartësuar sjell dispozitën rreth atyre grave të divorcuara, me të cilat nuk është kontaktuar seksualisht, por që u është përcaktuar mehri. Kështu, i Lartësuari thotë:

Ajeti 237

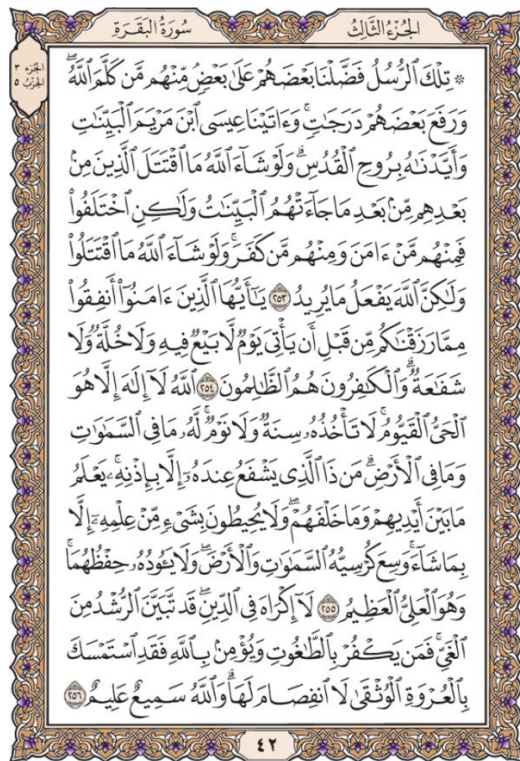
237. E, nëse i ndani para se të kryeni marrëdhënie intime me to, por ndërkohë ua keni përcaktuar atyre masën e dhuratës martesore (mehrit), atëherë është detyrë për ju që t'u jepni gjysmën e asaj që keni caktuar, veç nëse ato (gratë) jua falin ose veç nëse atyre (grave) ua falin ata që kanë në dorë lidhjen e martesës. Falja është më afër devotshmërisë. Dhe mos e harroni bamirësinë ndërmjet jush! Vërtet, Allahu e sheh gjithçka që bëni.

Shpjegimi i ajetit

- “E, nëse i ndani para se të kryeni marrëdhënie intime me to, por ndërkohë ua keni përcaktuar atyre masën e dhuratës martesore (mehrit), atëherë është detyrë për ju që t'u jepni gjysmën e asaj që keni caktuar...” – Pra, gratë që divorcohen para kryerjes së kontaktit seksual dhe pasi u është përcaktuar masa e mehrit, meritojnë që t'u jepet gjysma e mehrit të përcaktuar, ndërsa gjysma tjetër i takon burrit. Ky është rregulli bazë në këtë çështje, i cili është i detyrueshëm të zbatohet, nëse nuk ka tolerime nga asnjëra palë. Por në rast se ka falje dhe tolerancë të ndërsjelltë, atëherë Allahu i Lartësuar ka lënë hapësirën për bamirësi, duke thënë:

- “...veç nëse ato (gratë) jua falin ose veç nëse atyre (grave) ua falin ata që kanë në dorë lidhjen e martesës.” – Pra, nga ky detyrim nuk shpëton askush, përveç dy rasteve:

1. Kur gruaja e divorcuar toleron dhe pranon që t'ia kthejë ish-burrit të saj gjysmën e mehrit të përcaktuar për të, duke ia dhuruar atij të plotë.

2. Kur burri toleron dhe ia lë të plotë mehrin ish-gruas së tij, duke i falur edhe gjysmën e vet, që i takon me ligj. Pra, pjesa: “...veç nëse ato jua falin” nënkupton gratë, ndërsa: “ata që kanë në dorë lidhjen e martesës” bën fjalë për burrat, sepse ata e kanë në dorë çështjen e martesës. Disa janë të mendimit se rasti i dytë i përjashtimit nga dispozita për përgjysmimin e mehrit flet për kujdestarin e vajzës, kur ai toleron dhe ia fal ish-bashkëshortit të saj të gjithë mehrin. Por ky mendim është i dobët, sepse kujdestari i vajzës nuk ka kompetenca të tolerojë për një të drejtë që nuk i takon atij. Ai nuk është pronar i mehrit dhe as kujdestar i tij. Gjysma e mehrit është pronë e vajzës dhe jo e kujdestarit të saj. Kështu që mendimi më i saktë rreth kësaj pjese të ajetit është se ajo bën fjalë për ish-bashkëshortin e gruas.

- “Falja është më afër devotshmërisë. Dhe mos e harroni bamirësinë ndërmjet jush!” - Kështu, Allahu i Lartësuar i nxit adhuruesit për të qenë falës, tolerues dhe bamirës me njëri-tjetrin, duke na treguar se këto virtyte janë më pranë devotshmërisë.

Në fakt, toleranca, bamirësia dhe falja janë shenja të devotshmërisë së njeriut. Ai i nxit adhuruesit për të tilla veprime, sepse ato janë bamirësi, dhe çdo bamirësi të zgjeron gjoksin dhe të qetëson zemrën. Njeriu nuk duhet të lërë pas dore veprat e mira dhe humanizmin. Ai nuk duhet të shpërfillë sjelljen e mirë në marrëdhëniet shoqërore. Allahu i Lartësuar na kujton të jemi bamirës në këto marrëdhënie, sepse kjo është grada më e lartë e etikës shoqërore. Në plotësimin e të drejtave dhe përgjegjësive ndaj njëri tjetrit, njerëzit ndahen në dy grada:

1. Ata që qëndrojnë striktë në respektimin e të drejtave dhe përgjegjësive ndaj njëri-tjetrit, pa bërë asnjë lëshim tjetër. Ky qëndrim është, gjithësesi, korrekt dhe i paqortueshëm.

2. Ata që tolerojnë, që falin dhe që tregohen bujarë ndaj tjetrit. Ata falin kur është fjala për plotësimin e disa detyrimeve të palës tjetër ndaj tyre. Ata japin edhe kur nuk e kanë të detyrueshme që të japin. Ata heqin dorë nga disa të drejta vetjake, për hir të mirësjelljes. Kjo është një gradë shumë e lartë, që njeriu nuk duhet ta shpërfillë, qoftë edhe në disa raste të caktuara, sidomos kur bëhet fjalë për marrëdhëniet me njerëzit që ai haset e përzihet më shpesh. Allahu i Lartësuar do t'i shpërblejë bamirësit për sjelljen e tyre, me bujarinë e Tij të madhe:

- **“Vërtet, Allahu e sheh gjithçka që bëni.”** - Pra, ai sheh çdo vepër tuajën dhe do t'iu shpërblejë me bujarinë dhe mirësinë e Tij.

Ajetet 238 – 239

238. Vazhdoni rregullisht namazet, sidomos namazin e mesëm, dhe kijeni frikë Allahun!

239. Nëse keni frikë (nga armiku), faluni në këmbë ose kaluar. Por, kur ndiheni të sigurt, kujtojeni Allahun ashtu si jua ka mësuar Ai ato që ju nuk i dinit!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Vazhdoni rregullisht namazet, sidomos namazin e mesëm”** - Allahu i Lartësuar na urdhëron që të jemi të rregullt në kryerjen e namazeve, dhe në mënyrë të veçantë për

“namazin e mesëm”, i cili është namazi i ikindisë. Që të jemi të rregullt në kryerjen e namazeve, do të thotë që t'i falim ato në kohën e tyre të përcaktuar nga Zoti, t'i realizojmë të gjitha shtyllat, kushtet, vaxhibet dhe synetet e tyre, si edhe t'i falim ato me përkushtim e përqendrim maksimal. Allahu i Lartësuar na udhëzon që të jemi të rregullt me namazet, sepse vetëm në këtë mënyrë do të jemi të rregullt edhe me adhurimet e tjera, madje do të jemi të ruajtur edhe nga kryerja e gjynaheve. Këto kanë vlerë sidomos kur shoqërohen me frikë dhe nënshtrim ndaj Allahut:

- **“...dhe kijeni frikë Allahun!”** - Pra, Allahu i Lartësuar na urdhëron që këto adhurime t'i kryejmë duke qenë të mbushur me frikë rrespekt ndaj Tij. Ky ajët na urdhëron që të falemi duke qëndruar në këmbë me frikë dhe madhërim për Zotin, dhe na ndalon që të themi gjatë namazit fjalë që nuk i përkasin atij. Ky është namazi që duhet të falim për Zotin tonë, kur jemi të qetë, në kushte normale. Ndërsa në kushte të jashtëzakonshme lufte, frike dhe pasigurie ka rregulla të tjera. I Lartësuar thotë:

- **“Nëse keni frikë (nga armiku), faluni në këmbë ose kaluar.”** - Allahu i Lartësuar ka thënë: “Kur jeni në gjendje frike...”, dhe nuk i ka përmendur rastet se kur mund të frikësohet njeriu. Kjo bëhet për të përfshirë çdo lloj frike në këtë gjykim, për frikën nga kriminelët, qafirët, egërsirat etj. Pra, nëse për shkak të frikës, nuk mund ta falim namazin në formën e përshtuar më lart, atëherë lejohet që ta falim atë duke ecur në këmbë ose duke qenë të hipur në kafshë ose mjet tjetër, kur mund të ndryshojë edhe drejtimi për nga Kibla. Pra, në të tilla kushte, kjo është e tolerueshme. Ky ajët është argument shumë i fortë që e bën të detyrueshme faljen e namazit në kohën e vet. Duke qenë se Allahu i Lartësuar ka lejuar që të shkelen disa kushte të namazit, që janë të domosdoshme për saktësinë e tij në situata normale, vetëm që namazi të falet në kohën e vet të caktuar, kjo tregon se

respektimi i kohës së tij është vërtet shumë i rëndësishëm. Me fjalë të tjera, nuk lejohet shtyrja e namazit jashtë kohës së tij, qoftë edhe në kushte të jashtëzakonshme frike e pasigurie. Namazi brenda kohës së tij, edhe me mangësi të tjera, është më i pëlqyer dhe më i vlefshëm sesa namazi jashtë kohe që kryhet i plotë dhe me përkushtim maksimal. Është detyrë e domosdoshme që falja e namazit të bëhet brenda kohës së vet, edhe nëse thyhen disa kushte të tjera të tij.

- **“Por, kur ndiheni të sigurt, kujtojeni Allahun ashtu si jua ka mësuar Ai ato që ju nuk i dinit!”** - Pasi të largohet frika që ju pengonte ta falnit namazin në formën e duhur, atëherë përmendeni Allahun e Lartësuar me të gjitha mënyrat e format, ndër të cilat është edhe falja e namazit. Allahu i madhëruar thotë:

- **“...kujtojeni Allahun ashtu si jua ka mësuar Ai ato që ju nuk i dinit!”** – Kuptimi: Kujtojeni Allahun e Lartësuar për mirësitë e mëdha që ju ka dhuruar, mes të cilave janë udhëzimi dhe mësimi juaj i gjithçkaje që nuk e dinit. Vërtet, kjo është një mirësi e mrekullueshme e një dhuratë e paçmuar, e cila meriton mirënjohjen tonë të thellë. Nëse ne tregojmë mirënjohje për këto mirësi dhe kujtojmë Dhuruesin e tyre, sikurse Ai na ka udhëzuar, atëherë me siguri që mirësitë ndaj nesh do të jenë të qëndrueshme, madje do të shtohen e shumëfishohen prej Tij.

Ajetet 240 – 242

240. Ata që janë duke vdekur dhe kanë gra që do t'i lënë pas, le të lënë me testament furnizimin për gratë e tyre për një vit rresht, pa i nxjerrë ato prej shtëpisë. Por, nëse ato dalin vetë, ju nuk merrni gjynah për ato veprime që ato i bëjnë me vetveten (sipas normave). Allahu është i Gjithfuqishëm e i Urtë.

241. Dhuratat dhe përkujdesja sipas normave ndaj të divorcuarave janë detyrime për të devotshmit.

242. Kështu jua qartëson Allahu argumentet e Veta, me qëllim që ju të kuptoni.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata që janë duke vdekur dhe kanë gra që do t'i lënë pas, le të lënë me testament furnizimin për gratë e tyre për një vit rresht, pa i nxjerrë ato prej shtëpisë.”** - Burrat të cilët janë duke vdekur dhe që do të lënë pas vetes gratë e tyre, duhet që të lënë me testament pasuri të mjaftueshme për gratë e tyre, aq sa u duhet atyre për një vit të plotë, në mënyrë që ato të mos e kenë të nevojshme të dalin nga shtëpitë e tyre.

- **“. Por, nëse ato dalin vetë, ju nuk merrni gjynah për ato veprime që ato i bëjnë me vetveten (sipas normave). Allahu është i Gjithfuqishëm e i Urtë.”** – Pra, nëse ato vetë dëshirojnë që të dalin nga kjo përkujdesje, atëherë kujdestarët e grave nuk ngarkohen me gjynah nëse ato gra bëjnë me veten e tyre disa vepra të lejuara. Cilat qenkan këto vepra të lejueshme, të cilat nuk përbëjnë gjynah? Janë ato veprime që Allahu i ka përshkruar si *“min mearuf”*, pra, veprime sipas normave të pranuar gjerësisht nga njerëzit, por që nuk bien ndesh me Sheriatin. Kështu, për shembull, grave u lejohet të zbukurohen ose të përdorin parfumin, por brenda kufijve të vendosur nga Sheriati. Disa thonë që dispozita e këtij ajeti është anuluar me dispozitën e ajetit 234 të kësaj sureje, ku thuhet se gruaja së cilës i vdes burri e ka të detyrueshme të presë katër muaj e dhjetë ditë pas vdekjes së burrit. Ndërsa disa të tjerë janë të mendimit se nuk kemi të bëjmë me anulim dispozitash, porse ajeti 234 tregon kohën që është e detyrueshme për gruan të presë. Pra, gruaja e ka detyrim që të presë katër muaj e dhjetë ditë pas vdekjes së burrit, ndërsa pas kalimit të kësaj kohe, për të është e pëlqyeshme që të vazhdojë të presë edhe më gjatë. Megjithatë, kjo pëlqyeshmëri është në varësi të gjendjes së gruas dhe nevojave të saj. Me fjalë të tjera, ky ajet që po trajtojmë tani (nr. 240) nxit për një vepër të pëlqyeshme. Gruaja që dëshiron ta nderojë edhe më shumë burrin e vdekur, por duke marrë parasysh edhe nevojat e saj, le ta plotësojë pritjen deri në

një vit. Si argument që tregon se plotësimi i periudhës njëvjeçare është i pëlqyeshëm dhe jo i detyrueshëm, mund të përmendim edhe një fakt tjetër, që ceket në këtë ajet. Allahu i Lartësuar na tregon se, nëse ato dalin me dëshirën e tyre nga përkujdesja njëvjeçare, para plotësimit të një viti, ky veprim nuk e ngarkon me gjynah kujdestarin e tyre ligjor. Prandaj, nëse plotësimi i periudhës njëvjeçare do të ishte i detyrueshëm dhe gratë do ta thyenin këtë detyrim, atëherë ky do të ishte një gjynah. Thënë ndryshe, kur Allahu i Lartësuar na tregon se dalja e tyre nuk është gjynah, kjo tregon që plotësimi i vitit nuk është i detyrueshëm për to. Si përfundim, këtu nuk kemi të bëjmë me (abrogim) shfuqizim dispozitash, por kemi të bëjmë me sqarim më të hollësishëm të kufijve të detyrimit dhe atyre të pëlqimit.

- **“Dhuratat dhe përkujdesja sipas normave ndaj të divorcuarave janë detyrime për të devotshmit.”** – Siç shihet, këtu flitet për të gjitha llojet e të divorcuarave. Sipas ajetit, dhurimi dhe përkujdesja janë të detyrueshëm ndaj të gjitha grave që divorcohen, me çdo lloj mënyre qoftë ky divorc. Megjithatë, sipas mendimit më të saktë, dhuratat janë të detyrueshme t'u jepen vetëm atij lloji të divorcuarash, me të cilat nuk është kryer kontakt seksual dhe të cilave ende nuk u është përcaktuar mehri. Ndërsa për llojet e tjera të të divorcuarave, dhënia e dhuratave është e pëlqyeshme (por jo e detyrueshme), sikurse u tha më sipër. Ky mendim është më i saktë, sepse vërtet që ky ajet i përfshin të gjitha llojet e të divorcuarave, por i parë së bashku me ajetet e tjera, gjithëpërfshirja e tij kufizohet vetëm me një kategori të caktuar të divorcuarash. Kështu, në ajetin 236 të sures Bekare, u tha që dhënia e dhuratave është e detyrueshme posaçërisht vetëm për të divorcuarat para kontaktit dhe para përcaktimit të mehrit: “Nuk është gjynah për ju nëse i ndani gratë, me të cilat ende nuk keni kryer marrëdhënie dhe të cilave ende nuk ua keni përcaktuar e dhënë

mehrin. Jepuni atyre ndonjë dhuratë: pasaniku - sipas mundësive të tij, dhe i varfëri - sipas mundësive të tij. Dhurata për to sipas zakonit është detyrë për bamirësit.” Pra, të tilla norma janë të detyrueshme të zbatohen nga çdo njeri që kërkon t'i ruhet ndëshkimit të Zotit të tij dhe të jetë prej bamirësve.

- **“Kështu jua shpjegon Allahu argumentet e Veta, me qëllim që ju të kuptoni.”** - Pra, kështu na i sqaron neve Allahu i Lartësuar kufijtë e Tij, hallallin dhe haramin dhe çdo ligj të dobishëm për ne. Ai i sjell këto dispozita, që ne të mendohemi thellë rreth tyre dhe të nxjerrim prej tyre urtësi dhe qëllime të larta. Çdokush që mendon thellë rreth teksteve të sjella nga Zoti, duke nxjerrë prej tyre urtësi dhe dispozita, me siguri që do të punojë i nxitur prej tyre. Pastaj thotë i Madhëruari:

Ajetet 243 - 245

243. A nuk i ke parë ata që, edhe pse ishin me mijëra, u larguan prej atdheut të vet për t'i shpëtuar vdekjes? Allahu u tha atyre: “Vdisni!” E pastaj Ai i ringjalli. Allahu është Bamirës i madh ndaj njerëzve, por shumica e tyre nuk janë mirënjohës.

244. Atëherë, luftoni për hir të Allahut, dhe ta dini se Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.

245. Kush është ai që do t'i japë Allahut një “hua” të mirë, që Ai t'ia shtojë atë shumëfish? Allahu e pakëson rizkun dhe po Ai jep me mbushulli. Vetëm tek Ai është kthimi juaj.

Shpjegimi i ajeteve

- **“A nuk i ke parë ata që, edhe pse ishin me mijëra, u larguan prej atdheut të vet për t'i shpëtuar vdekjes?”** - Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na tregon historinë e disa mijëra njerëzve, të cilët u larguan nga vendi i tyre me një qëllim të vetëm: për t'i shpëtuar vdekjes nga një fatkeqësi që u kanosej. Porse caktimit të Allahut nuk mund t'i shpëtosh. Kështu, Allahu i Lartësuar u tha:

- **“Allahu u tha atyre: “Vdisni!” E pastaj Ai i ringjalli.”** – Pra, ata vdiqën që të gjithë. Më pas, Allahu i Lartësuar i ringjalli ata, ndoshta për shkak të lutjes së Profetit të tyre, ose për ndonjë shkak tjetër. Ai i ringjalli ata, duke u treguar në këtë mënyrë mëshirën, butësinë dhe faljen e Tij të madhe. Ai i ringjalli ata, për t'u qartësuar krijesave fuqinë e Tij të padiskutueshme për ringjalljen e të vdekurve. Më pas, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Allahu është Bamirës i madh ndaj njerëzve, por shumica e tyre nuk janë mirënjohës.”** - Megjithëse Allahu i Lartësuar u dhuron krijesave mirësi të jashtëzakonshme, shumica e tyre nuk tregojnë mirënjohje. Madje shumë prej tyre, mirësitë e dhuruara nga Allahu i Lartësuar, i shfrytëzojnë për të kryer gjynahe ndaj Tij. Pak njerëz i njohin mirësitë e Zotit dhe shumë pak prej tyre i përdorin ato për ta falënderuar Atë dhe për të treguar mirënjohjen ndaj Tij. Pastaj, i Lartësuar i na urdhëron që të luftojmë për hir të Tij, kundër armiqve të rrugës së drejtë. Ai na urdhëron që të luftojmë për të përhapur ndër njerëz fenë e Tij: adhurimin e një Zoti të vetëm:

- **“Atëherë, luftoni për hir të Allahut dhe ta dini se Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.”** – Pra, rregullojeni qëllimin e luftës suaj, duke synuar me të veçse kënaqësinë e Allahut. Mësojeni se lënia e xhihadit nuk sjell asnjë lloj dobie e mirësie. Nëse mendoni se, duke lënë xhihadin, do të ruani jetën dhe sigurinë tuaj, jeni të gabuar. Për këtë arsye përmend Allahu i Lartësuar historinë e popullit që u shpërngulën masivisht nga vendi i tyre për t'i shpëtuar vdekjes, por që nuk patën shpëtim, sepse përsëri vdiqën. Edhe pse u munduan t'i ruheshin vdekjes duke ikur, ata nuk shpëtuan dot prej saj. Atyre u erdhi vdekja andej nga nuk e kishin menduar. Pra, sikurse atyre nuk u bëri dobi asnjë masë që morën kundër vdekjes, dini se edhe ju nuk mund t'i shpëtoni asaj duke braktisur detyrën për të bërë xhihad. Luftoni pra, se

xhihadi është mirësia që kërkoni. Duke qenë se xhihadi ka nevojë për pasuri që të zhvillohet, Allahu i Lartësuar na urdhëron që të shpenzojmë për këtë qëllim, duke thënë:

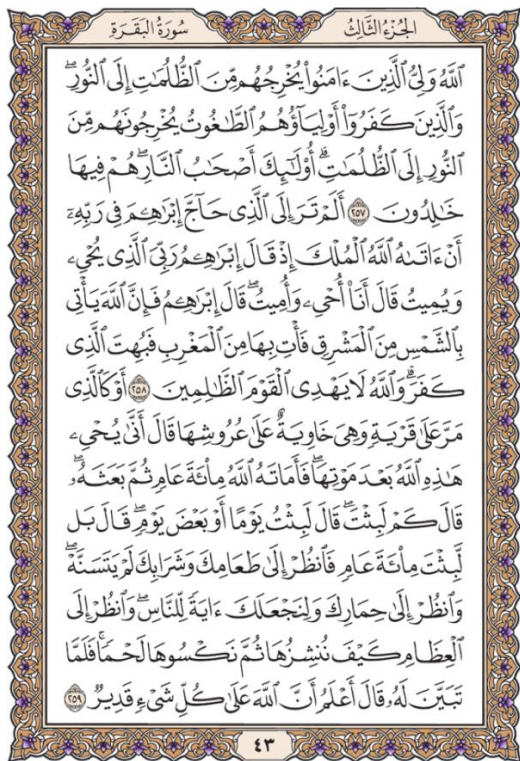
- **“Kush është ai që do t'i japë Allahut një “hua” të mirë, që Ai t'ia shtojë atë shumëfish?”** - Kush dëshiron që t'i shtohen shpërblimet tek Allahu i Lartësuar, le të shpenzojë çfarë të ketë më të lehtë prej pasurisë së tij në rrugët e shumta të mirësisë, të cilat i ka sqaruar Allahu i Lartësuar dhe Profeti i Tij, e në mënyrë të veçantë për të mbështetur dhe forcuar xhihadin në rrugën e Zotit. Shpenzime të tilla, Allahu i Lartësuar i ka quajtur “hua” të mirë, pra, shpenzim të mirë. Jo çdo lloj shpenzimi shpërblehet nga Allahu i Lartësuar. I vetmi shpenzim që shpërblehet nga Allahu i Lartësuar, është shpenzimi i mirë. Një shpenzim quhet i mirë vetëm nëse plotëson dy kushte: 1. të jetë prej pasurisë hallall; 2. të jepet për hir të Allahut, duke synuar kënaqësinë e Tij. Vetëm për këtë lloj shpenzimi ka premtuar Allahu i Lartësuar shumëfishim të mirësive, duke thënë:

- **“...që Ai t'ia shtojë atë shumëfish?”** - Një vepër të mirë, Allahu i Lartësuar e shpërblen dhjetëfish, njëqindfish ose më tepër. Kjo bëhet në varësi të disa kushteve, si:

- në varësi të gjendjes së atij që shpenzon;
- në varësi të qëllimit që njeriu kërkon të arrijë me shpenzimin;
- në varësi të dobisë së arritur nëpërmjet atij shpenzimi;
- në varësi të nevojës që ndihet për atë shpenzim.

Njeriu ndoshta mendon se, duke shpenzuar shumë, do të varfërohet. Për të larguar këtë mendim të gabuar, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Allahu e pakëson rizkun dhe po Ai jep me mbushulli.”** – Është Allahu i Lartësuar Ai që ia shton pasurinë atij që Ai do dhe ia pakëson, gjithashtu, atij që Ai do. Kjo tregon se administrimi i të gjitha çështjeve është vetëm në dorën e Allahut. Ai vendos

për gjithçka. Mosdhënia për bamirësi nuk e shton pasurinë, ashtu sikurse edhe shpenzimi në rrugë të Allahut nuk e pakëson pasurinë. Madje, jo vetëm që nuk pakëson asgjë, por Ditën e Gjykimit, Allahu i Lartësuar do të japë shpërblim të plotë për pasurinë që robi ka shpenzuar për hir të Tij. Për këtë arsye, i Lartësuari thotë:

- **“Vetëm tek Ai është kthimi juaj.”** - Tek Ai do të kthehen të gjithë, për t'u llogaritur dhe për t'u shpërblyer plotësisht e me drejtësi për gjithçka që kanë bërë në këtë jetë. Ky ajet tregon qartë se masat që ndërmerr robi nuk mund ta ndryshojnë gjykimin dhe përcaktimin e drejtë të Allahut për krijesat. Ato nuk mund ta ndryshojnë drejtësinë dhe urtësinë që ka përcaktuar Zoti i gjithësisë, sidomos ato lloj masash që shpërfillin urdhëresat e Tij. Në këtë ajet përmendet, gjithashtu, një mrekulli e madhe që Zoti i ka shfaqur njerëzimit. Ajo është ringjallja e të vdekurve që në këtë botë, duke treguar kështu fuqinë e Tij absolute për ta bërë këtë gjë. Ky ajet na urdhëron që të luftojmë dhe të shpenzojmë për të

triumfuar feja e Allahut. Por ai na tregon edhe shkaqet që na shtyjnë të shpenzojmë dhe të luftojmë për këtë çështje: Kështu, Allahu e ka quajtur këtë lloj shpenzimi “hua të mirë”, gjë që na jep të kuptojmë se ajo do të kthehet mbrapsht patjetër, sikurse është detyrë që të kthehet huaja. Jo vetëm kaq, por Allahu premton se do ta kthejë shumëfish shpërblimin e Tij. Përveç kësaj, në ajet tregohet se shtimi dhe pakësimi i pasurisë është në dorë të Allahut të Lartësuar dhe të askujt tjetër, dhe kjo të nxit që të japësh jetën dhe pasurinë vetëm për hir të Tij. Në fund, Allahu na kujton se të gjithë tek Ai do të kthehemi një ditë, për t'u llogaritur dhe për t'u shpërblyer për veprat tona.

Ajeti 246

246. A nuk e ke parë parinë e bijve të Israilit, pas Musait, kur i thanë një Profeti të tyre: “Cakto për ne një mbret, që të luftojmë në rrugën e Allahut!” Ai u tha: “Po sikur të ndodhë që lufta t’ju bëhet detyrë dhe ju të mos luftoni?” Ata thanë: “E pse të mos luftojmë në rrugën e Allahut, kur dihet se ne jemi dëbuar nga atdheu dhe fëmijët tanë?!”. Por kur u urdhëruan për të luftuar, ata u sprapsën, përveç një pakice prej tyre. Allahu Di gjithçka për të padrejtët.

Shpjegimi i ajetit

- **“A nuk e ke parë parinë e bijve të Israilit, pas Musait...”** - Këtu Allahu i Lartësuar na tregon me vërtetësi historinë e parisë së bijve të Israilit. Allahu i Lartësuar i përmend këta në mënyrë të veçantë, sepse janë pikërisht paria dhe të zgjedhurit e një kombi ata të cilët kërkojnë të mirën e kombit të tyre, ndërsa populli ecën në gjurmët e tyre. Ata vendosin për çështjet e popullit dhe populli i thjeshtë i pason dhe u bindet. Kështu, pas Musait (a.s.), një grup prej parisë së bijve të Israilit shkuan te një Profet, që ishte i dërguar mes tyre, e i thanë:

- **“...kur i thanë një Profeti të tyre: “Cakto për ne një mbret, që të luftojmë në rrugën e Allahut!”** - Ata i kërkuan këtij Profeti që ai t'u përcaktonte atyre një mbret,

një udhëheqës të zotit, që t'i bashkonte të gjitha fiset e përçara të bijve të Israilit dhe t'i udhëhiqte në luftë kundër armiqve të tyre. Ndoshta asokohe, çifutët nuk kishin një mbret ose një prijës që t'i udhëhiqte në luftë kundër qafirëve dhe t'i bashkonte fiset e tyre të përçara, sikurse ndodh zakonisht, kur asnjë fis nuk pranon udhëheqës tjetër veç udhëheqësit të vet. Në këtë mënyrë, ata kërkuan prej Profetit që të përcaktonte udhëheqësin, të cilit duhet t'i bindeshin të gjithë. (Te bijtë e Israilit dërgoheshin gjithmonë profetë. Sa herë që vdiste një profet, dërgohej një tjetër). Kur ata i bënë këtë kërkesë Profetit të tyre, ai u tha:

- **“Ai u tha: “Po sikur të ndodhë që lufta t’ju bëhet detyrë dhe ju të mos luftoni?””**

- Kështu, Profeti u tërhoqi vërejtjen që të mos i bënin bisht detyrimit, pasi ai të hynte në fuqi. Nëse lufta do t'u bëhej detyrë prej Zotit, ata nuk duhej t'i kthenin shpinën asaj. Në këtë mënyrë, Profeti u ofroi atyre edhe një mundësi për të jetuar në paqe dhe për t'u menduar mirë, para se të kërkonin prej Allahut gjëra që ndoshta nuk do t'i përballonin dot. Por, pavarësisht nga kjo, ata nuk e pranuan këtë ofertë dhe kërkuan me ngulm luftën, duke pasur besim të plotë në qëllimin që i patën vënë vetes:

- **“Ata thanë: “E pse të mos luftojmë në rrugën e Allahut, kur dihet se ne jemi dëbuar nga atdheu dhe fëmijët tanë?!”** -

Ky ishte mendimi i tyre. Pra, ata thanë: “E çfarë na pengon ne nga lufta, ndërkohë që jemi të detyruar të luftojmë? Ne jemi dëbuar nga atdheu ynë. Familjet dhe fëmijët tanë janë robër të armikut tonë. Kaq është mëse e mjaftueshme që ne të nisim luftën, edhe pse ende nuk na është bërë detyrim. E si të mos luftojmë pastaj, kur përveç kësaj, lufta do të na bëhet detyrim edhe prej Zotit?!” Me këto fjalë, ata shfaqën një gatishmëri të plotë për të luftuar, nëse Zoti do t'ua bënte të detyrueshme këtë gjë. Porse fjalët nuk janë gjithçka. Është tepër e rëndësishme që fjalët të shprehin me sinqeritet atë që ndien dhe dëshiron zemra. Kështu, duke qenë se qëllimet e tyre nuk

ishin të sinqerta dhe zemrat e tyre nuk ishin të pastra në atë që kërkonin, dhe kur mbështetja e tyre tek Allahu i Lartësuar nuk ishte e saktë dhe e rregullt, atëherë shikoni se çfarë ndodhi me ta:

- **“Por kur u urdhëruan për të luftuar, ata u sprapsën, përveç një pakice prej tyre.”** - Ata u frikësuan shumë nga kjo luftë kundër armikut të tyre dhe filluan të tregonin dobësinë e tyre për ta përballuar atë sfidë. Ajo që pak më parë i nxiste për të luftuar, u zhduk nga kujtesa e tyre. Shumica u tmerruan dhe u zbrapsën të frikësuar nga pranimi i kësaj sfide. Në këtë sfidë qëndruan të patundur vetëm një pakicë e vogël nga mesi i tyre. Këta ishin ata të cilët i ruajtë Allahu i Lartësuar, duke ua forcuar zemrat dhe duke i bërë të qëndrueshëm e durimtarë. Vetëm këta i qëndruan besnikë urdhrin të Allahut dhe filluan sinqerisht të përgatiteshin për ballafaqimin e madh me armikun. Durimtarët dhe të bindurit gjithmonë do të meritojnë nderimin më të madh në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Ndërsa shumica tjetër u treguan të padrejtë ndaj vetes dhe e shpërfillën urdhrin e Zotit të tyre, i Cili thotë:

- **“Allahu Di gjithçka për të padrejtët.”** - Pas kësaj, duke iu përgjigjur kërkesës së parashtruar, Profeti i tyre tha:

Ajetet 247 – 248

247. Profeti i tyre u tha: “Allahu ka caktuar Talutin, si mbretin tuaj.” Ata thanë: “Si mund të jetë mbretëria në dorën e tij, kur ne kemi më shumë merita për të qenë mbretër sesa ai?! Madje, ai nuk është as i pasur.” Ai tha: “Atë e zgjodhi Allahu si mbretin tuaj, duke e pajisur me dituri të gjerë e me fuqi trupore.” Allahu ia jep pushtetin kujt të dojë. Allahu është Mirëbërës i madh dhe i Gjithëditur.

248. Profeti i tyre u tha: “Shenjë e sundimit të tij është ardhja te ju e Arkës, tek e cila do të gjeni qetësim nga Zoti juaj. Në të ndodhet edhe diçka që ka mbetur nga thesari i familjes së Musait dhe Harunit. Atë e bartin melekët. S’ka

dyshim se ky është një fakt për ju, nëse vërtet jeni besimtarë.”

Shpjegimi i ajeteve

- "Profeti i tyre u tha: **“Allahu ka caktuar Talutin, si mbretin tuaj.”** - Ky ishte një caktim i drejtpërdrejtë nga Allahu i Lartësuar dhe, si i tillë, ai duhej pranuar pa asnjë diskutim. Por dihet se çifutët dinë veçse të kundërshtojnë, prandaj, si përherë, ata thanë:

- **“Ata thanë: “Si mund të jetë mbretëria në dorën e tij, kur ne kemi më shumë merita për të qenë mbretër sesa ai?! Madje, ai nuk është as i pasur.”** – Kuptimi: Si mund të jetë mbret dikush që qëndron shumë më poshtë se ne, për sa i përket prejardhjes dhe pozitës së tij shoqërore?! Sipas këtyre kriterëve, jemi ne që e meritojmë më shumë pushtetin. Jo vetëm kaq, por ai është edhe i varfër, që nuk ka se me çfarë ta ndërtojë mbretërinë dhe pushtetin e tij. Këto ishin parametrat e tyre për të përzgjedhur udhëheqësit e tyre. Ata mendonin gabimisht se udhëheqësi duhet të zgjidhet patjetër prej të pasurve e fisnikëve. Ata nuk e dinin se janë disa cilësi të tjera që përcaktojnë se cili e meriton të jetë mbret apo udhëheqës. Pastaj, i Madhëruari thotë:

- **“Ai tha: “Atë e zgjodhi Allahu si mbretin tuaj, duke e pajisur me dituri të gjerë e me fuqi trupore.”** - Kuptimi: Allahu e përzgjedhi atë nga mesi juaj, duke i dhuruar dituri të gjerë dhe trup të fuqishëm. Mendja e ndritur dhe trupi i fortë janë dy elementë që i japin sukses të plotë udhëheqësit. Nëse një prijës gëzon dije të gjerë dhe fuqi për ta ekzekutuar këtë dije, ecuria e veprave do të jetë e sigurt dhe frytdhënëse. Nëse mungon njëra prej tyre, atëherë patjetër që veprat do të çalojnë. Nëse mbreti ka fuqi, por nuk ka urtësi dhe mençuri, në mbretërimin e tij do të ndodhin padrejtësi dhe kalim të kufijve të Zotit. Kur forca ushtrohet pa urtësi dhe mençuri, ajo nuk mund të sjellë kurrë drejtësi dhe mirësi. Po ashtu, kur diturisë i mungon forca, atëherë ajo nuk mund të vihet në jetë.

- **“Allahu ia jep pushtetin kujt të dojë. Allahu është Mirëbërës i madh dhe i Gjithëditur.”** - Këto janë cilësitë e duhura për zgjedhjen e një udhëheqësi. Allahu është Bujar e Mirëbërës (*Uasiun*) i madh me mirësitë dhe dhuratat e Tij. Të gjithë janë të barabartë përpara bujarisë së Tij: i fismi dhe jo i fismi, i pasuri dhe i varfëri, të gjithë kanë të drejtë që të përfitojnë nga mëshira dhe dhuratat e Tij. Por përveç kësaj, Ai është edhe i Gjithëditur (*Alim*). Ai e di më mirë se çdokush tjetër se cili meriton që të përfitojë nga dhuratat dhe mirësitë e Tij. Ai e di shumë mirë se kujt ia fal begatitë e Tij. Me këto fjalë, Allahu i Lartësuar u largoi atyre nga mendjet çdo lloj dyshimi dhe pakënaqësie për atë përzgjedhje. Ai i bindi ata se i përzgjedhuri i plotësonte më së miri kushtet për të qenë një udhëheqës i denjë. Allahu i Lartësuar ia jep pushtetin kujt të dëshirojë dhe askush nuk mund ta kthejë mbrapsht vendimin e Tij të urtë. Megjithëse ky ishte një argumentim i kthjellët si drita e diellit, Profeti i tyre u sollti edhe një argument tjetër përforcues, që ata ta pranonin totalisht dhe me zemër të qetë:

- **“Profeti i tyre u tha: “Shenjë e sundimit të tij është ardhja te ju e Arkës, tek e cila do të gjeni qetësim nga Zoti juaj. Në të ndodhet edhe diçka që ka mbetur nga thesari i familjes së Musait dhe Harunit. Atë e bartin melekët. S’ka dyshim se ky është një fakt për ju, nëse vërtet jeni besimtarë.”**” - Kjo që një shenjë madhështore dhe e prekshme për ata njerëz. Ata, si shenjë, do të shihnin Arkën, brenda së cilës ndodheshin disa relike të mbetura prej familjes së Musait dhe Harunit. Kur ta shihnin atë, zemrat e tyre do të gjenin prehje dhe ata do të bindeshin plotësisht. E si të ndodhte ndryshe, kur ata do të shihnin me sytë e tyre melekët e Zotit të madhëruar duke e bartur atë Arkë?!

Ajetet 249 – 250

249. Kur Taluti u nis së bashku me ushtrinë, tha: “Allahu do t’ju sprovovë me një lumë. Ai që pi prej tij, nuk vjen

(*në luftë*) me mua, e kush nuk e provon atë, përveç një kurbe me dorën e vet, ai vjen (*në luftë*) me mua.” Por ata pinë prej tij, me përjashtim të një pakice. E kur ai (*Taluti*) tok me besimtarët kaluan lumin, shumë prej tyre thanë: “Ne nuk kemi fuqi sot të luftojmë kundër Xhalutit dhe ushtrisë së tij.” Por ata që ishin të bindur për takimin me Allahun thanë: “Sa e sa grupe të vogla kanë triumfuar kundër ushtrive të mëdha, me dëshirën e Allahut.” Allahu është me durimtarët.

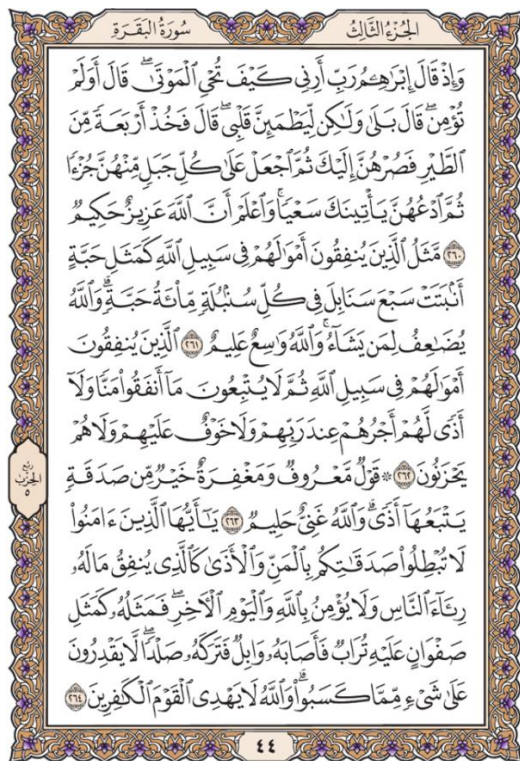
250. Kur dolën përballë Xhalutit dhe ushtrisë së tij, u lutën: “Zoti ynë! Na dhuro durim (*qëndresë*)! Na i përforco këmbët tona dhe na ndihmo kundër jobesimtarëve!”

Shpjegimi i ajeteve

- “Kur Taluti u nis së bashku me ushtrinë, tha:...” – Kështu, pasi Taluti u zgjodh mbret i tyre dhe pasi pushteti i tij u forcua dhe u stabilizua, filluan përgatitjen për luftën që po afrohej. Para se Taluti të nisej me ushtrinë e bijve të Israilit, të cilët ishin të shumtë në numër, i njoftoi se Allahu i Lartësuar do t'i përballte ata me një sprovë, prej së cilës do të dalloheshin të qëndrueshmit dhe të bindurit për të luftuar, nga të lëkundurit dhe dyshuesit:

- “Allahu do t’ju sprovtojë me një lumë. Ai që pi prej tij, nuk vjen (*në luftë*) me mua, – Kuptimi: Kush do të pijë prej atij lumi, nuk do të jetë më prej nesh. Ata nuk e meritojnë që të marrin pjesë në luftë, sepse ata nuk janë në gjendje të bëjnë durim për një sprovë shumë më të lehtë sesa lufta. Të tillët janë të paqëndrueshëm dhe të padurueshëm.

- “...e kush nuk e provon atë, përveç një kurbe me dorën e vet, ai vjen (*në luftë*) me mua.” – Pra, ky qe një lehtësim: ai që do të pinte prej lumit veçse një grusht ujë, me dorën e vet, do të tolerohej. Ndoshta, me atë masë të vogël uji që u lejoi të pinin, Allahu i Lartësuar do t’u sillte begati dhe do t’ua bënte mëse të mjaftueshme. Sprovimi ishte vërtet i vështirë, sepse ata kishin shumë pak ujë me vete, ndërkohë që i kishte

përfshirë një etje e madhe. Pikërisht në këto kushte, ata duhej të pinin vetëm një grusht ujë nga lumi.

- “Por ata pinë prej tij, me përjashtim të një pakice.” - Shumica e tyre pinë prej lumit më shumë sesa iu lejua, dhe kështu nuk merituan që të merrnin pjesë në luftë. Paaftësia e tyre për të duruar një sprovë të tillë, ishte argument i qartë që vërtetonte se ata do të ishin të padurueshëm ndaj vështirësive të një lufte të gjatë. Ata nuk do ta përballonin kurrë atë luftë që i priste. Ky largim i pjesës më të madhe të ushtrisë bëri që ata të durueshmit të shtonin edhe më tepër lutjet drejtuar Allahut të Lartësuar, që Ai t’u përforconte zemrat dhe këmbët. Kjo i dha mbështetjes së tyre tek Allahu i Lartësuar të tjera përmasa. Ata i shkëputën plotësisht shpresat te forcat dhe aftësitë e tyre. E vetmja shpresë për ta ishte tashmë ndihma e Allahut të Lartësuar dhe durimi në luftën kundër armikut. Allahu i Lartësuar na përshkruan gjendjen e tyre para betejës:

- “E kur ai (*Taluti*) tok me besimtarët kaluan lumin, shumë prej tyre thanë:...”

– Pra, shumica e atyre që i rezistuan sprovës së lumit, kur panë armikun e madh në numër dhe forcat e tyre të pakta, thanë:

- **“Ne nuk kemi fuqi sot të luftojmë kundër Xhalutit dhe ushtrisë së tij!”** - Duke parë ushtrinë e madhe të armiqve dhe armatimin e tyre, ata u shkurajuan dhe menduan se ishin shumë të dobët dhe të pafuqishëm përballë asaj ushtrie. Megjithatë, mes tyre ishte një pakicë heroike:

- **“Por ata që ishin të bindur për takimin me Allahun thanë:...”** - Ata kishin siguri të plotë për takimin me Allahun, Zotin e tyre. Besimi i tyre ishte i qëndrueshëm dhe i patundur. Kështu, ata filluan të qetësonin zemrat e pjesës tjetër të ushtrisë, të ngjallnin optimizëm dhe të këshillonin për durim dhe qëndrueshmëri. Ata u thanë vëllezërve të tyre:

- **“Sa e sa grupe të vogla kanë triumfuar ndaj grupeve të mëdha, me dëshirën e Allahut!”** - Mësojeni se ai që vendos në çdo çështje është Allahu i Lartësuar. Çdo gjë është në dorën e Tij dhe bëhet sipas urtësisë dhe mëshirës së Tij. Krenar do të jetë ai që Zoti e nderon. I poshtëruar do të jetë ai që Zoti e poshtëron. Numri i madh i forcave dhe fuqia ushtarake nuk vlejné nëse Allahu i Lartësuar ka shkruar për ta humbjen dhe poshtërimin. Nga ana tjetër, numri i vogël dhe dobësia bëhen të parëndësishëm kur pranë tyre qëndron ndihma e Allahut.

- **“Allahu është me durimtarët.”** - Allahu është pranë të duruarve me ndihmën, suksesin dhe fitoren e dhënë prej Tij. Shkaku më i madh dhe më i rëndësishëm nëpërmjet të cilit adhuresi fiton ndihmën e Zotit, është durimi dhe qëndrueshmëria për hir të Tij. Ky përkujtim i sinqertë pati një ndikim shumë të madh në zemrat e tyre, prandaj, të rreshtuar përballë armikut, ata thanë:

- **“Kur dolën përballë Xhalutit dhe ushtrisë së tij, u lutën: “Zoti ynë! Na dhuro durim (qëndresë)! Na i përforco këmbët tona dhe na ndihmo kundër**

jobesimtarëve!”” – Kuptimi: “O Zot, mbushi zemrat tona me durim e qëndrueshmëri, dhe forcoi ato në këtë përballje të vështirë! O Zot, forcoji këmbët tona, që të mos tronditen gjatë betejës së ashpër dhe që të mos tërhiqemi prej saj! O Zot, na dhuro fitoren mbi armikun, mbi popullin qafir!” Nga ky ajet kuptojmë, gjithashtu, se Xhaluti dhe ushtria e tij ishin qafirë. Për këtë arsye, duke parë përgatitjen e tyre maksimale për luftë dhe durimin e tyre në betejë, Allahu i Lartësuar zbriti ndihmën e Tij:

Ajeti 251

251. Me ndihmën e Allahut, ata i mposhtën (armiqtë), ndërsa Xhalutin e vrau Daudi, të cilit Allahu i dhuroi pushtet e urtësi dhe i mësoi çdo gjë që ai dëshironte të dinte. Sikur Allahu të mos i mbronte njerëzit me anë të disave prej tyre, toka do të shkatërrohej. Por, Allahu është Bamirës i madh ndaj njerëzimit.

Shpjegimi i ajetit

“Me ndihmën e Allahut, ata i mposhtën (armiqtë), ndërsa Xhalutin e vrau Daudi...” - Daudi (a.s.) ishte pjesëtar i ushtrisë së Talutit. Ishte pikërisht ai që e vrau me dorën e vet Xhalutin, mbretin e qafirëve. Me guxim, fuqinë dhe durimin e tij, ai triumfoi mbi Xhalutin. Allahu i Lartësuar e nderoi Daudin, duke i dhuruar pushtet dhe urtësi të madhe. Ai u bë mbreti i bijve të Israilit.

“... Allahu i dhuroi pushtet e urtësi ..” – Pushteti ishte mbretërimi te bijtë e Israilit, ndërsa urtësia ishte profetësia. Pra, Allahu i Lartësuar e bëri atë profet, duke i dhënë një ligj hyjnor dhe duke e udhëzuar në rrugën e drejtë. Pastaj, i Lartësuar thotë:

“...dhe i mësoi çdo gjë që ai dëshironte të dinte.” - Allahu i mësoi shumë Daudin (a.s.) rreth ligjit hyjnor dhe çështjeve të udhëheqjes. Allahu i Lartësuar i dhuroi atij pushtet, pasuri dhe profetësi, ndërkohë që para Daudit kishte patur profetë që nuk kishin qenë mbretër. Pas kësaj fitoreje, bijtë e Israilit gjetën qetësi në trojet e tyre, dhe kështu vazhduan ta adhuronin Allahun e

Lartësuar në paqe, ndërkohë që armiqtë e tyre u poshtëruan. Të gjitha këto ishin fryte të xhihadit që ata zhvilluan në rrugë të Allahut. Nëse nuk do të kishin treguar durim në luftën e tyre, asgjë nga këto nuk do të kishte ndodhur. Prandaj thotë i Lartësuari:

“Sikur Allahu të mos i mbronte njerëzit me anë të disave prej tyre, toka do të shkatërrohej...” - Sikur Allahu i Lartësuar të mos i mbronte njerëzit nëpërmjet atyre që bëjnë xhihad, atëherë në tokë do të ndodhnin shkatërrime të mëdha dhe do të mbizotëronin mizorët, të poshtrit dhe qafirët. Njerëzit do të pengoheshin nga adhurimi i Allahut të Lartësuar dhe në tokë nuk do të shfaqeshin simbolet e fesë së Tij.

- **“...por Allahu është Bamirës i madh ndaj njerëzimit.”** - Prej bamirësisë së Allahut është edhe ligjërimi i xhihadit, nëpërmjet të cilit Ai u mundëson adhuresve të Vet lumturinë dhe ruajtjen prej çdo armiku që u kanoset. Nëpërmjet xhihadit, besimtarët bëhen të palëkundshëm në tokë. Allahu i ndihmon ata me disa mënyra që njerëzit i njohin dhe me disa mënyra të tjera që i di vetëm Ai, e askush tjetër. Më tej, i Lartësuari thotë:

Ajeti 252

252. Këto janë argumentet e Allahut, që po të shpallen ty me vërtetësi. S'ka dyshim se ti je prej të dërguarve.

Shpjegimi i ajetit

- **“Këto janë argumentet e Allahut, që po t'i lexojmë ty me vërtetësi.”** - Këto janë ngjarje e argumente të Allahut, të cilat Ai na i tregon me vërtetësi, sikurse kanë ndodhur në realitet. Kjo bëhet që ne të marrim informacione të sigurt, dhe pastaj të nxjerrim mësim nga këto histori të vërteta.

- **“S'ka dyshim se ti je prej të dërguarve.”** - Kjo është një dëshmi madhështore, e dhënë prej Allahut të Lartësuar për Muhamedin (a.s.). Ai dëshmon se Muhamedi (a.s.) është profet i Zotit të botëve. Ndër argumentet e faktet më të qarta që vërtetojnë se Muhamedi (a.s.)

ishte profet i Zotit të gjithësisë, janë edhe këto ngjarje historike të kohës së hershme, për të cilat Muhamedi nuk dinte asgjë më parë. Në këto rrëfime flitet për profetët e Zotit, për pasuesit e tyre të denjë, për armiqtë e profetëve, për luftërat e zhvilluara në rrugën e Zotit etj. Nëse Allahu i Lartësuar nuk do t'ia shpallte atij këto ngjarje, ai vetë nuk do të kishte mundësi që t'i tregonte me aq vërtetësi, imtësi dhe saktësi, sepse si ai, si populli i tij, mes të cilit jetonte, nuk kishin asnjë lloj njohurie rreth atyre ngjarjeve. Kjo tregon se, me të vërtetë, ai ishte profet i zgjedhur prej Zotit të botëve. Ai ishte profet që nuk fliste nga mendja e vet, por thoshte atë që dëgjonte, atë që i shpallej prej Allahut. Ai ishte Profeti i madh, të cilin Zoti e dërgoi me të vërtetën e sigurt, me fenë e përkryer, për ta bërë të triumfojë mbi çdo fe tjetër, edhe pse këtë gjithashtu gjë e urrejnë idhujtarët.

Në ngjarjen e mësipërme ka shumë mësim për ata që dinë të mendojnë. Kështu, nëse një popull kërkon të përparojë dhe të arrijë synimet e veta, është e domosdoshme që të mençurit dhe paria e tij të mblidhen së bashku dhe të diskutojnë qetësisht rreth problemeve dhe çështjeve që duan të zgjidhin. Ata duhet ta kuptojnë mirë çdo problem dhe pastaj të gjejnë rrugët e zgjidhjes së tij, duke punuar sipas rregullave dhe detyrave të vendosura. Kështu vepruan paria dhe të mençurit e bijve të Israilit, të cilët, për arritjen e qëllimeve që kishin, iu drejtuan Profetit të tyre. Ata dinin se ku ta kërkonin urtësinë dhe mënyrën për t'u bashkuar dhe për të gjetur një mënyrë të përbashkët. Vetëm duke ndjekur ato këshilla, ata do të bashkonin radhët, duke qenë të sigurt në kauzën e tyre. E vërteta qartësohet më shumë kur bëhen pyetje rreth saj. Pas përgjigjes së pyetjeve, fitohet një siguri e plotë dhe qetësuese. Kështu ndodhi edhe me bijtë e Israilit, të cilët kërkuan sqarime të hollësishme rreth meritës së Talutit për të qenë mbret i tyre. Pas përgjigjeve që morën,

atyre nuk u mbeti më asnjë dyshim tjetër. Nëse te një udhëheqës bashkohen mençuria e lartë dhe fuqia e madhe, atëherë udhëheqja e tij do të jetë e përsosur dhe efikase. Nëse nuk është njëri prej këtyre elementëve, udhëheqja e tij do të jetë e mangët. Këtë mësim e përfitojmë nga fakti se Allahu i Lartësuar, për të argumentuar meritën e Talutit për të qenë mbret, thotë se i kishte dhënë atij këto dy cilësi: dijen dhe pushtetin, apo forcën për të ekzekutuar këtë dije. Po ashtu, mbështetja thjesht në forcat e veta, duke e harruar dhe shpërfillur ndihmën e Allahut, është shkak për humbje dhe dështim në çdo punë të nisur. Ndërsa kërkimi i ndihmës nga Allahu, lutjet drejtuar Atij, durimi dhe qëndrueshmëria janë shkaqet e suksesit dhe të fitores. Në ngjarjen e mësipërme, në fillim, disa prej bijve të Israilit thanë: “E pse të mos luftojmë në rrugën e Allahut, kur dihet se ne jemi dëbuar nga atdheu dhe fëmijët tanë?!” Me sa duket, ky vetëbesim i tepruar i çoi ata në humbje dhe bëri që t'i kthejnë shpinën sfidës, siç thotë Allahu i Lartësuar: “Por kur u ngarkuan me detyrën për të luftuar, ata u sprapsën, përveç një pakice prej tyre.” Ndërsa grupi tjetër i besimtarëve, të cilët iu mbështetën Zotit dhe kërkuan ndihmën e Tij me durim dhe vendosmëri, merituan ndihmën e Tij dhe fitoren: “Kur dolën përballë Xhalutit dhe ushtrisë së tij, thanë: “Zoti ynë! Na dhuro durim! Na i përforco këmbët tona dhe na ndihmo kundër jobesimtarëve!” Në të tilla sprova del qartë urtësia e madhe e Zotit, i Cili nuk do t'i lejonte kurrë njerëzit të pretendonin besimin pa i sprovuar. Prej urtësisë së Tij, është vendosur ky kriter, i cili dallon qartë të mirin nga i keqi, të sinqertin nga mashtruesi dhe të duruarin nga frikacaku. Prej mëshirës së Tij, Allahu i Lartësuar e ka bërë detyrë për besimtarët që të luftojnë kundër qafirëve dhe hipokritëve, që të frenojnë të keqen dhe padrejtësitë që ata përhapin nëpër tokë. Madje, Allahu i Lartësuar na tregon se, nëse nuk do të kishte një qëndresë të forcave të mira kundër forcave të errëta, toka do të

shkatërrohej. E pra, është mëshira e Allahut që përcaktoi këtë mirësi për njerëzimin. Më pas, i Lartësuar thotë:

Ajeti 253

253. Këta janë të Dërguarit. Disa prej tyre i dalluam mbi të tjerët. Pati prej tyre të cilëve Allahu u foli, e disa i ngriti në gradën më të lartë. Isait, birit të Merjemes, i dhamë shenja (të qarta) dhe e përforcuam me Shpirtin e Shenjtë (Xhibrilin). Sikur të donte Allahu, ata që jetuan pas tyre nuk do të luftonin mes njëri tjetrit, pasi u kishin ardhur më parë Shenjat (të qarta). Por, ata u përçanë. Prej tyre pati që besuan, pati edhe që nuk besuan. Sikur të dëshironte Allahu, ata nuk do të luftonin mes njëri-tjetrit, por Allahu bën çfarë dëshiron.

Shpjegimi i ajetit

- “Këta janë të Dërguarit. Disa prej tyre i dalluam mbi të tjerët. Pati prej tyre të cilëve Allahu u foli, e disa i ngriti në gradën më të lartë.” – Kështu, Allahu i Lartësuar na tregon se Ai i ka dalluar disa profetë mbi disa të tjerë. Allahu i dalloi profetët mbi njerëzit e tjerë me Shpalljen hyjnore që u zbriti dhe duke i dërguar ata si ftues të popujve në adhurimin e Allahut të madhëruar si Një dhe të vetëm. Pastaj, Allahu i Lartësuar i dalloi disa prej këtyre profetëve mbi disa të tjerë, me disa veçori. Ai i bëri ata shumë të dobishëm për njerëzimin. Disave prej tyre, Ai u foli drejtpërdrejt, pa ndërmjetësinë e melekut Xhibril, sikurse i foli Musait, të birit të Imranit (a.s.). Ndërsa Profetin e fundit, Muhamedin (a.s.), e lartësoi mbi të gjithë. Tek ai u bashkuan të gjitha cilësitë e vjera që gjendeshin të shpërndara në profetët e tjerë. Cilësitë e tij e ngritën famën dhe madhështinë e tij mbi të parët dhe të fundit.

- “Isait, birit të Merjemes, i dhamë shenja (të qarta)...” - Allahu i Lartësuar i dhuroi Isait (a.s) shenja dhe mrekulli të qarta, që dëshmonin bindshëm se ai ishte profet i zgjedhur i Tij. Ato tregonin, gjithashtu, se Isai ishte një adhurues i madh i Zotit. Isai (a.s) ishte rezultat i fjalës

(Bëhu!) së Allahut të Lartësuar drejtuar Merjemes. Ai ishte një prej shpirtrave (njerëzve) që Allahu i Lartësuar e krijoi në mënyrë të mrekullueshme.

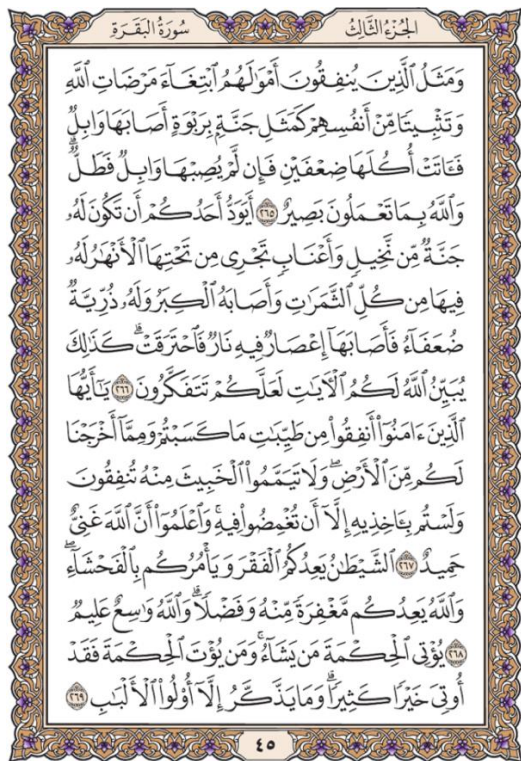
- **“...dhe e përforcuam me Shpirtin e Shenjtë.”** - Allahu i Lartësuar e pajisi Isain (a.s.) me *“Rûhul Kûdus”* - Shpirtin e Shenjtë. Rreth fjalës *“Rûhul Kûdus”*, dijetarët kanë dhënë dy shpjegime, si:

1. *Rûhul Kûdus* quhet besimi i fortë dhe siguria tek Allahu, me të cilët Ai e fuqizoi Isain (a.s.).

2. *Rûhul Kûdus* quhet meleku Xhibril (a.s.). Pra, sipas këtij shpjegimi, Allahu i Lartësuar e fuqizoi Isain (a.s.) duke urdhëruar Xhibrilin (a.s.) që të qëndronte pranë tij, si ndihmë dhe mbështetje për të. Në fakt, Xhibrili (a.s.) i qëndronte vazhdimisht pranë Isait (a.s.) dhe e ndihmonte atë, me urdhrin e Zotit të gjithësisë.

- **“Sikur të donte Allahu, ata që jetuan pas tyre nuk do të luftonin mes njëritjetrit, pasi u kishin ardhur më parë Shenjat (të qarta).”** - Pas qartësimit të së vërtetës, njerëzit duhej të bashkoheshin të gjithë rreth saj, por nuk ndodhi kështu, sepse ata e kundërshtuan atë padrejtësisht:

- **“Por, ata u përçanë. Prej tyre pati që besuan, pati edhe që nuk besuan. Sikur të dëshironte Allahu, ata nuk do të luftonin mes njëritjetrit...”** – Kështu, si rezultat i kundërshtimit dhe devijimit nga e vërteta, erdhi përçarja dhe armiqësia mes tyre. Largimi nga e vërteta sollti urrejtjen dhe luftërat e padrejta. Por megjithëse largimi nga e vërteta është shkak shumë i fortë që sjell urrejtjen dhe luftën, nëse Allahu i Lartësuar do të dëshironte që kjo të mos ndodhte, ajo kurrë nuk do të ndodhte. Kjo tregon se dëshira dhe urtësia e Allahut të Lartësuar qëndrojnë mbi shkaqet. Shkaqet sjellin pasojat vetëm kur nuk bien ndesh me dëshirën dhe përcaktimin e urtë dhe të drejtë të Krijuesit. Nëse dëshira dhe urtësia e Zotit kanë vendosur për diçka të caktuar, atëherë çdo shkak bëhet i pavlefshëm. Asgjë nuk mund të sjellë në ekzistencë të

kundërtën e asaj që Zoti e përcakton të jetë, me urtësinë dhe drejtësinë e Tij. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **“...por Allahu bën çfarë dëshiron.”** - Dëshira e Tij është mbisunduese. Përcaktimi i Tij është i padiskutueshëm. Ky ajet dhe ajete të tjera të ngjashme me të tregojnë se Allahu i Lartësuar përherë ka qenë, është dhe do të jetë dëshirues dhe veprues i çdo gjëje, sipas drejtësisë dhe urtësisë së Tij. Prej atyre gjërave që Ai bën janë edhe ato veprime rreth të cilave Allahu i Lartësuar na ka treguar në Librin e Tij dhe nëpërmjet Profetit të Tij. Në to është sqaruar se Allahu i Lartësuar ngjitet lart, zbret (në qiellin e dynjasë) apo edhe që flet. Pra, Allahu i Lartësuar na ka njoftuar për Vetën e Tij, edhe Profeti (s.a.u.s.) na ka njoftuar rreth Zotit të Tij, se Ai flet dhe vepron me ato lloj fjalësh dhe veprash, që njerëzit janë mësuar t'i quajnë “veprime me vetëdije”. Këtu nuk mund të lëmë pa përmendur një dobi të rëndësishme. Një individ i përgjegjshëm ligjërisht, ashtu siç e ka detyrë që ta njohë Zotin e tij, po ashtu

është i detyruar që të njohë edhe profetët e Zotit. Ai duhet të dijë hollësisht se çfarë cilësish dhe karakteristikash kanë patur profetët, çfarë duhet të besojmë për ta, e çfarë jo. Dija rreth tyre lejohet të merret veçse nëpërmjet informacionit të sigurt që kemi marrë prej Zotit në librat e shenjtë (të pacenuar në origjinalitetin e tyre). Përshkrimi i tyre është, gjithashtu, i qartë në shumë ajete të Kur'ânit. Prej tyre, mund të përmendim shkurtimisht disa karakteristika:

1. Profetët kanë qenë vetëm burra, e asnjëherë femra.
2. Ata kanë qenë gjithmonë banorë të rregullt të qendrave të banimit, e jo endacakë.
3. Ata kanë qenë të dalluar mes njerëzve, për cilësitë e tyre të mrekullueshme.
4. Ata kanë qenë të ruajtur nga çdo cilësi që do të cenonte vërtetësinë e të qenurit të tyre profetë dhe të zgjedhur të Zotit mbi njerëzit e tjerë. Kështu, nuk mund të gjesh ndonjë profet që ka qenë gënjeshtar, tradhtar, shkelës premtimesh apo që të ketë fshehur të vërtetën e sjellë prej Zotit të tij. Ata kanë qenë të ruajtur nga mangësitë e turpshme dhe të rënda.
5. Ata nuk mund të miratoheshin nga Zoti i gjithësisë nëse gabonin në çështje që lidheshin me urdhëresat dhe ligjet e Tij.
6. Allahu i Lartësuar i veçoi dhe i përzgjedhi ata për t'u shpallur udhëzimin hyjnor për njerëzimin. Për këtë arsye, është detyrë që të besojmë gjithçka që ata kanë thënë. Është detyrë që t'u bindemi çdo urdhri a ndalese të tyre. Kush nuk i beson profetët ka bërë kufër dhe konsiderohet si qafir. Ai që cenon sadopak figurën e ndonjërit prej tyre është gjithashtu qafir, që dënohet me vdekje sipas Sheriatit Islam. Argumentet për këto që përmendëm janë të shumta. Çdokush që mediton në Kur'ân i bëhet e qartë e vërteta. Pastaj, Allahu i Lartësuar thotë:

Ajeti 254

254. O ju që keni besuar! Shpenzoni një pjesë nga ajo (të mirat) që Ne ju kemi dhënë, para se të vijë një ditë, kur nuk do

të ketë më as tregti, as miqësi dhe as ndërmjetësim. Jobesimtarët - ata janë keqbërës.

Shpjegimi i ajetit

- **“O ju që keni besuar! Shpenzoni një pjesë nga ajo (të mirat) që Ne ju kemi dhënë, para se të vijë një ditë, kur nuk do të ketë më as tregti, as miqësi dhe as ndërmjetësim.”** - Ky urdhër për të shpenzuar vetëm një pjesë të pasurisë, është mëshirë prej Allahut të Lartësuar, i Cili i nxit besimtarët që të japin prej pasurisë së tyre, qoftë pjesën e detyrueshme, qoftë edhe të pëlqyeshme. Kjo tregon mëshirën e Tij për ta, sepse për çdo shpenzim për hir të Zotit robi do të ketë shpërblim të madh Ditën e Gjykimit, atë ditë kur çdokush do të ketë nevojë qoftë edhe për një thërmijë mirësie, që të shpëtojë prej ndëshkimit të Xhehenemit. Atë ditë, çdo njeri do të dëshironte që të jepte si kompensim të gjithë Tokën të mbushur me flori, veç që të shpëtonte nga ndëshkimi i tmerrshëm. Por, atë ditë nuk pranohet asnjë kompensim nga krijesat. Atë ditë nuk do të bëjë dobi as i dashuri, as miku e shoku, as pushteti dhe as lidhjet e ngushta. Asgjë e asnjë nuk mund ta shpëtojë robin, as me ndërmjetësim e as me pasuri. Ajo është dita e dështimit për të humburit. Ajo është dita e dëshpërimit për të padrejtët. Atë ditë do të dëshpërohen të gjithë ata që neglizhuan të drejtat e detyrimet e tyre dhe ata të cilët nuk i dhanë hakun atij që e meritonte, domethënë ata që nuk i plotësuan detyrimet ndaj Allahut dhe detyrimet ndaj krijesave. Ata e kanë shpërfillur hallallin dhe e kanë tepruar me harame. Megjithatë, padrejtësia më e madhe është kufri, mohimi i Zotit dhe të adhuruarit e dikujt tjetër veç Tij. Adhurimet të cilat njeriu duhet t'ia përkushtojë Allahut të Lartësuar, qafiri ia përkushton dikujt tjetër, duke adhuruar krijesat, në vend të Krijuesit. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **“Jobesimtarët - ata janë keqbërës”** - Nga kjo fjali kuptohet një lloj përkufizimi i padrejtësisë vetëm te këta njerëz. Pra, të padrejtët dhe keqbërësit më të mëdhenj janë

pikërisht dhe vetëm mohuesit. Vërtet që kufri ose shirku është padrejtësia më e madhe, siç thotë Allahu i Lartësuar në suren Lukman: “Shirku është pa dyshim, padrejtësia më e madhe.”

Ajeti 255

255. Allahu është Një! Nuk ka të adhuroar tjetër (me meritë) përveç Tij. Ai është (El Hajjun) i Gjallë dhe (El Kajûm) i Përvetshëm. Atë nuk e kap dremitja dhe as gjumi. Vetëm e Tij është gjithçka, në qiej dhe në tokë. Askush nuk mund të ndërmjetësojë tek Ai, përveçse me lejen e Tij. Ai e di të tashmen dhe të ardhmen. Të tjerët dinë vetëm aq sa Ai ka dëshiruar t'u mësojë, nga ajo që Ai di. Froni (Kursijj-i) i Tij përfshin qiejt dhe tokën dhe Atë nuk e lodh përkujdesi për të dyja. Ai është i Larti, i Madhi.

Shpjegimi i ajetit

Ky ajet është ajeti më madhështor i Kur'ânit. Ai është ajeti më i mirë, më i vyer dhe më i dobishëm, sepse ai bart në vetvete shpjegime për çështje madhështore. Ai përmban cilësitë më të bukura të Zotit të Lartësuar. Janë të shumta hadithet e përcjella nga Profeti (s.a.u.s.) për dobitë dhe mirësitë e këtij ajeti. Në këto hadithe jemi nxitur që ta shpeshtojme leximin e këtij ajeti në gjendje dhe momente të ndryshme, madje në mënyrë të përditshme. Ne nxitemi që ta lexojmë këtë ajet në mëngjes e në mbrëmje, para gjumit, pas namazeve farze etj. Vërtet, ky ajet është shumë i rëndësishëm dhe i dobishëm.

Allâhu, lâ ilâhe il-lâ huel Hâj-jul Kaj-jûm. - “Allahu është Një! Nuk ka të adhuroar tjetër (me meritë) përveç Tij. Ai është (El Hajju) i Gjallë dhe (El Kajûm) i Përvetshëm.” - Allahu i Lartësuar na tregon për Vetën e Tij, se nuk ka të adhuroar tjetër me meritë përveç Tij. Askush tjetër nuk meriton të adhurohet me dashuri e madhërim, veç Allahut. Të gjitha adhurimet duhen bërë veçse për Të, sepse vetëm Ai është i Absoluti në cilësitë e Tij. Mirësitë e Tij janë madhështore e të pakufishme. Vetëm Allahu e meriton të

adhurohet, sepse çdo gjë tjetër është krijesë, dhe çdo krijesë e ka të domosdoshme që të jetë e nënshtruar dhe e bindur ndaj urdhrave të Tij. Robi e meriton që të jetë i nënshtruar dhe adhurues i Zotit të vet. Ai nuk duhet kurrsesi t'i shpërfillë urdhrat e Allahut dhe kurrë nuk duhet të guxojë që t'u afrohet ndalesave të Tij. Çdo gjë tjetër, veç Allahut, është e kotë dhe nuk e meriton që të adhurohet, t'i nënshtrohesh dhe t'i bindesh. Çdo gjë, veç Krijuesit, është krijesë, dhe si e tillë, ajo është e mangët e nënshtruar dhe nevojtare në çdo aspekt për kujdesin e Krijuesit të saj. E si mund t'i adhurosh krijesat?! Asnjë lloj adhurimi nuk lejohet që t'ua përkushtosh krijesave. *El Haj-ju* dhe *El Kaj-jûm* janë dy emrat më të mëdhenj të Allahut. Ata përmbajnë në vete të gjithë emrat dhe cilësitë e Zotit të gjithësisë, nëse i sheh në dy aspektet e tyre kuptimore: në aspektin e drejtpërdrejtë dhe në aspektin e nënkuptuar. Kështu, në kuptimin e drejtpërdrejtë, *El Haj-ju* quhet ai që gëzon jetën e plotë nga çdo aspekt, pa asnjë mangësi. Nëse Allahu ka këtë emër dhe cilësi, atëherë kjo nënkupton patjetër që duhet të ketë edhe cilësi të tjera absolute të Qenies së Tij, sikurse janë: të dëgjuarit, të shikuarit, dituria, pushteti, fuqia etj., sepse ndryshe Ai nuk do ta meritonte të quhej *El Haj-ju*, me kuptimin e plotë të kësaj fjale. Emri i Allahut *El Kaj-jûm* tregon se Ai nuk ka nevojë për asgjë dhe për asnjë përkujdesje, ndërkohë që gjithçka tjetër ka nevojë për përkujdesjen e Tij. Ky është kuptimi i drejtpërdrejtë i emrit *El Kaj-jûm*. Nga ana tjetër, prej kuptimit të këtij emri rrjedh se Allahu, që quhet i tillë, duhet të ketë edhe emra etribute të tjera që tregojnë se Ai është absolut në veprat e Tij. Çdo vepër e Zotit për të cilën Ai vetë na e ka përshkruar në Kur'ân ose nëpërmjet Profetit të Tij, është tregues dhe rrjedhojë e të qenurit të Tij *El Kaj-jûm*. Nuk ka cilësi absolute që të mos i përkasë *El Kaj-jûm-it*, sepse emri *El Kaj-jûm* kërkon që të jesh i cilësuar metribute, të cilat tregojnë madhësinë dhe përsosmërinë e veprave

dhe të urtësisë. Këtu përfshihen, gjithashtu, të gjitha atributet e Zotit që tregojnë për veprimet e Tij, si për shembull, fakti që Ai bën gjithçka që dëshiron, apo që Ai ngrihet lart dhe zbret, apo që Ai i flet ndonjë krijese ku dhe kur të dëshirojë Ai, apo që Ai krijon, furnizon, jep jetë, jep vdekje e ringjall. Çdo lloj përkujdesjeje vjen prej Atij që është i quajtur *El Kaj-jûm*. Gjithçka që ndodh në botë bën pjesë në veprimet e *El Kaj-jûm-it*. Për këtë kuptim kaq të gjerë e gjithëpërfshirës që kanë këta dy emra, disa dijetarë të mëdhenj kanë thënë se ata të dy bashkë përbëjnë atë emër të madh të Allahut, që, nëse i lutesh Atij me të (*El Haj-ju - El Kaj-jum*), Allahu nuk ta kthen mbrapsht lutjen dhe të përgjigjet; nëse i kërkon Allahut diçka duke iu drejtuar me këtë emër (të përbërë), Ai ta jep atë gjë. Allahu i Lartësuar është vërtet *El Haj-ju El Kajjum*, dhe këtë fakt Ai e shtjellon në vijim, duke thënë:

Lâ te'hudhuhû sinetu-ue lâ neûm - “Atë nuk e kap dremitja dhe as gjumi.” - E si mund ta kapë dremitja apo gjumi Atë që quhet *El Haj-ju El Kaj-jum* dhe çdo gjë është e varur dhe nevojtare për të?!

lehû ma fis-semâuâti ue mâ fil erd - “Vetëm e Tij është gjithçka, në qiej dhe në Tokë.” - Allahu është Sunduesi dhe Pronari i gjithçkaje. Çdo gjë është e nënshtuar dhe pronë e Tij. Ai është Krijuesi, Furnizuesi, Administrues e Kujdestari i gjithçkaje. Çdo gjë tjetër, veç Atij, është krijesë, që ka nevojë për furnizimin dhe përkujdesjen e të Mëshirshmit. Krijesat nuk kanë në dorë asnjë grimcë pushteti, as në qiej dhe as në Tokë. Prandaj i Madhëruari thotë më tej:

Men dhal-ledhî jeshfeu indehû il-lâ bi idhnih - “Askush nuk mund të ndërmjetësojë tek Ai, përveçse me lejen e Tij.” - Askush nuk mund të ndërmjetësojë tek Allahu, pa i dhënë leje vetë Ai, Sunduesi i botëve. Ndërmjetësimi dhe ndihma janë plotësisht në dorën e Allahut të Lartësuar. Nëse i Madhëruari dëshiron të mëshirojë ndonjë prej krijesave të Tij,

atëherë Ai lejon dikë tjetër, që është prej krijesave të nderuara dhe të zgjedhura të Tij, që të ndërmjetësojë për të parin. Po ashtu, ndërmjetësuesi nuk mund ta fillojë ndërmjetësimin pa i dhënë leje Allahu i Lartësuar.

jea'lemu mâ bejne ejdihim ue mâ halfehum. Ue lâ juhîtûne bi shejim-min ilmihî il-lâ bimâ shâe - “Ai e di të tashmen dhe të ardhmen. Të tjerët dinë vetëm aq sa Ai ka dëshiruar t'u mësojë, nga ajo që Ai di.” - Ai i di në hollësi të gjitha gjërat: të shkuarat, të sotmet dhe të ardhmet. Allahu përfshin me dijen e Tij të gjitha çështjet, në imtësi. Ai i njeh të dukshmet dhe të fshehtat. Ndërsa krijesat dinë dhe veprojnë veçse aq sa u ka mundësuar Ai.

Uesia Kursij-juhus-semâuâti uel erd. Ue la je'ûduhû hîfdhuhumâ - “Froni (Kursij-i) i Tij përfshin qiejt dhe tokën dhe Atë nuk e lodh përkujdesi për të dyja.” - *Kursij-j* (kuptimi i drejtpërdrejtë gjuhësor: “karrige, stol, ndenjësë”) quhet vendi në këmbët e Fronit (Arshit) të Allahut. Kjo tregon për madhësinë e Tij dhe për pushtetin e Tij absolut. *Kursijj-a* nuk është krijesa më e madhe që Allahu ka krijuar. Froni (*Arshi*) i Tij është, për shembull, shumë herë më i madh se *Kursijj-a*, por ka edhe krijesa të tjera që janë më të mëdha se ajo, të cilat i di veçse Allahu i Madhëruar. Pra, duke qenë se *Kursijj-a* përfshin qiejt e gjerë e madhështorë, tokën dhe gjithçka që gjendet mes qiejve dhe tokës, atëherë ç'mund të thuash për Fronin (*Arshin*) e Allahut? Çfarë mund të thuash për ato që janë më të mëdha se *Kursijj-a*?! Të gjitha këto dëshmojnë për madhësinë e Krijuesit. Vetëm madhështia e këtyre krijesave trullon mendjen, verbon shikimin, trondit malet dhe habit burrat më të mençur. Atëherë, çfarë mund të themi për madhësinë e Krijuesit të tyre. Çfarë do të mendonim për Atë që, mes këtyre krijesave, ka vendosur urtësi dhe të fshehta të mrekullueshme? Çfarë do të mendonim për Atë që përkujdeset për botën dhe gjithë

krijesat e Tij, pa u lodhur dhe pa e patur të vështirë? Thotë i Lartësuar:

ue huel alij-jul Adhîm. - “**Ai është i Larti, i Madhi.**” – Allahu është i Larti (*El alijju*), që ndodhet mbi Fronin e Tij. Ai është i Larti, që ka nënshtruar çdo krijesë me pushtetin e Tij. Ai është i Larti, me emrat dhe cilësitë më të larta të Tij. Allahu është i Madhi (*El Adhîm*). Para madhësisë së Tij zhduket pushteti dhe mbretërimi i tiranëve më të mëdhenj. Përpara madhësisë së Tij nënshtrohen e poshtërohen edhe mbretërit më të ashpër. I lavdëruar qoftë Allahu, i Madhërishti, Krenari, i Lartësuar, i Pushtetshmi, Ngadhënjimtari dhe Nënshtuesi i gjithçkaje. Ky ajet i përfshin të trija llojet e teuhidit: *rububije*, *uluhije* dhe teuhidin e emrave dhe të cilësive të Allahut. Ai tregon për gjithëpërfshirjen e pushtetit, pasurisë dhe dijës së Allahut. Ajeti tregon për lartësinë dhe fuqinë e Tij mbi çdo krijesë. Ky ajet është sqarues i besimit të muslimanit në emrat, cilësitë dhe veprat e Zotit të tij. Në të gjenden emrat dhe cilësitë më madhështore të Allahut.

Ajeti 256

256. Nuk ka detyrim në fe. Është sqaruar e vërteta nga e kota. Kush e braktis tagut-in dhe beson në Allahun, ai është kapur pas lidhjes më të fortë, e cila kurrë nuk këputet. Allahu Dëgjon e Di gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

- “**Nuk ka detyrim në fe. Është sqaruar e vërteta nga e kota.**” - Allahu i Lartësuar na tregon se në fe nuk duhet të ketë dhunë, sepse është diçka e panevojshme. Dhuna apo detyrimi me pahir bëhet veçse për çështje të errëta, të papranueshme, me shenja e argumente të paqarta, ose për ndonjë çështje shumë të urryer për shpirtin. Ndërsa kjo fe e drejtë është shumë e qartë, e pranueshme dhe e kuptueshme për shpirtin. Bazat e saj janë shumë të qarta. Rugët e transmetimit të saj deri tek ne janë të sigurta dhe të verifikueshme. Çështjet e Islamit janë të shtjelluara e të shpjeguara shumë qartë. Me këtë fe është ndarë e drejta nga e

gënjeshhtëria. Mjafton për një njeri të mençur që t'i hedhë vetëm një vështrim të shkurtër kësaj feje, dhe patjetër që do ta pëlqejë dhe do ta dëshirojë për veten e vet. Ndërsa qëllimprishurit apo shpirtzinjtë e shohin qartë të vërtetën, por me vetëdije zgjedhin të kotën. Ata e shohin të mirën, por shkojnë tek e shëmtuara. Të tillë njerëz nuk ia vlen të detyrohen për të pranuar këtë fe madhështore. Allahu nuk ka nevojë për adhurimin e askujt, aq më tepër, të këtyre të prishurve. Nuk është e nevojshme që këta të detyrohen të pranojnë fenë e Allahut, sepse është e padobishme dhe e pafrytshme. Kush e pranon fenë e detyruar, nuk e ka besimin të saktë, madje e ka të papranueshëm. Megjithatë, ky ajet nuk tregon aspak se lufta ndaj qafirëve agresorë është e ndaluar. Kuptimi i tij është se kjo fe, me mrekullinë e saj, e bën çdo mendjekthjellët e zemërpastër që ta pranojë me vullnet të lirë atë, pa qenë e nevojshme që të detyrohet me forcë për një gjë të tillë. Këtu nuk ceket aspak çështja e luftës kundër qafirëve, e cila trajtohet në ajete të tjera. Ky ajet mund të shërbejë si argument që fikon se lejohet marrja e xhizjes edhe nga jomuslimanët e tjerë, sikurse merret prej të krishterëve e çifutëve, sikurse thonë shumë dijetarë.

- “**Kush e braktis tagut-in dhe beson Allahun, ai është kapur pas lidhjes më të fortë, e cila kurrë nuk këputet**” - Ai që mohon dhe refuzon adhurimin e gjithçkaje tjetër veç Allahut, dhe i largohet bindjes dhe pasimit të rrugës së shejtanit, dhe pastaj beson sinqerisht Allahun, duke patur një iman të pastër, që e nxit për ta adhuruar dhe për t'iu bindur plotësisht Zotit të tij, pra, ky njeri është lidhur fort me fenë e drejtë dhe të saktë. Ai ka përqaftuar fenë, themelet e së cilës janë të patundshme. Kush e pranon këtë fe do të jetë shumë i sigurt dhe i qartë në rrugën e tij, sepse ai është kapur fort pas një lidhjeje që nuk këputet dhe që nuk të lë kurrë në baltë. Ndërsa çdokush tjetër që vepron të kundërtën, e ka zgjidhur e lëshuar këtë lidhje, që është e vetmja mundësi shpëtimi dhe ruajtjeje nga ndëshkimi i

përjetshëm. Çdokush që mohon Allahun dhe adhuron idhujt (*tagut*), shpreson veçse diçka të kotë, që e ka përfundimin në Zjarrin e përjetshëm.

- **“Allahu Dëgjon e Di gjithçka”** - Allahu di çdo gjë dhe synimet e çdokujt. Ai do ta shpërblejë secilin me drejtësi, sipas veprave që ka bërë dhe sipas qëllimeve që ka patur. Qoftë ata që u lidhën me të vërtetën dhe ndoqën rrugën e drejtë, qoftë ata që e shpërfillën dhe e lëshuan atë lidhje, të gjithë do të marrin shpërblimin që meritojnë. Më pas, Allahu i Lartësuar na tregon shkaku të zgjedhjeve të ndryshme që bëjnë njerëzit:

Ajeti 257

257. Allahu është Mbrojtësi (i dashur) i atyre që besojnë dhe i nxjerr ata prej errësirave në dritë. Për ata që nuk besojnë kujdestarë janë shejtanët, të cilët i nxjerrin ata prej drite për t'i futur në errësira. Këta janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përjetësisht.

Shpjegimi i ajetit

- **“Allahu është Mbrojtësi (i dashur) i atyre që besojnë...”** - Allahu është i dashuri i atyre që besojnë, sepse ata e kanë zgjedhur Allahun si të adhuruarin dhe të dashurin e tyre. Ata e kanë pranuar dhe janë të kënaqur që Ai të jetë i dashuri dhe kujdestari i çështjeve të tyre. Ata nuk e largojnë për asnjë çast vëmendjen, përkushtimin dhe dashurinë e tyre prej Tij. Ata nuk adhurojnë asnjë e asgjë tjetër, veç Tij. Vetëm Atij i shprehin dashurinë dhe madhërimin e tyre të plotë. Për hir të kësaj dashurie për Allahun, ata i përmirësojnë veprat e fjalët e tyre. Për hir të Zotit, ata i shfaqin urrejtjen dhe armiqësinë jobesimtarëve, armiqve të Tij. Nga ana tjetër, Allahu i Lartësuar i ka dalluar e veçuar ata me dashurinë dhe mirësitë e Tij.

- **“...dhe i nxjerr ata prej errësirave në dritë.”** - Prej mëshirës dhe dashurisë së Allahut për ta, është edhe udhëzimi i tyre në rrugën e drejtë, duke i nxjerrë ata prej errësirave në dritë. Errësitat që mbulojnë njerëzit janë të shumta: errësira e kufrit, errësira e mosbindjes ndaj Zotit të

Lartësuar, errësira e injorancës etj. I Dashuri i besimtarëve i shpëtoi ata prej këtyre errësirave, duke i nxjerrë ata në dritën e qartë të besimit, bindjes ndaj Tij dhe në dritën e dijës së dobishme, të sigurt e të vërtetë të ardhur prej Tij. Shpërblimi ndaj punëmireve është i shumëfishtë. Ata do të jenë të sigurt, të qetë e të ruajtur nga tmerrin e errësirës së varrit dhe errësirës së Ditës së Ringjalljes. Ata do të jenë të ruajtur prej këtyre errësirave, për t'u lumturuar me mirësinë e përjetshme, në kënaqësitë e pafund. Ata do të shijojnë përgjithmonë gëzimin e dhuruar prej të Dashurit të tyre, Allahut Mëshirëplotë.

- **“Për ata që nuk besojnë kujdestarë janë shejtanët...”** - Miku i atyre që mohojnë Zotin e gjithësisë është Shejtani i mallkuar, i dëbuar nga mëshira e të Madhërisë. Ata e kanë zgjedhur Shejtanin dhe ushtrinë e tij si mikun dhe të dashurin e tyre. Ata i kanë shprehur atij dashurinë dhe nënshtrimin e tyre, në vend që këtë ta bënin për Krijuesin, që aq shumë përkujdeset për ta. Për shkak të asaj padrejtësie nga ana e tyre, Allahu i Lartësuar u la shejtanëve rrugë të lirë kundër këtyre mosmirënjohësve.

- **“...të cilët i nxjerrin ata prej drite për t'i futur në errësira.”** - Për këtë arsye, ata i zhysin mohuesit thellë e më thellë në mosbindjen dhe poshtërsitë e tyre ndaj Krijuesit. Ata vazhdimisht i nxisin ata në rrugët e së keqes, për të mos dalë kurrë prej tyre. Ata i privojnë miqtë e tyre nga drita e besimit, e bindjes ndaj Zotit dhe e dijës së dobishme, që të udhëzon në çdo të mirë të dynjasë dhe ahiretit. Ata i zhysin miqtë e tyre thellë e më thellë në errësitat e mohimit, mosbindjes ndaj Zotit dhe injorancës rreth çdo të mire. Ndëshkimi i tyre në këtë jetë do të jetë, si fillim, privimi nga të mirat dhe dhuratat e Zotit të gjithësisë. Ata i kanë humbur përfundimisht mirësitë e përjetshme, gëzimin dhe lumturinë që do të shijojnë besimtarët, të dashurit e Zotit, sepse ata vetë kanë parapëlqyer dashurinë dhe miqësinë me

Shejtanin dhe ushtrinë e tij. Dhe më pas, ata do të ringjallen sërisht bashkë, por tashmë duke vuajtur ndëshkimin e përjetshëm të ahiretit. Prandaj thotë i Madhëruari:

- **“Këta janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përjetësisht.”**

Ajeti 258

258. A nuk e ke parë atë që polemizoi me Ibrahimin rreth Zotit të tij, pasi Allahu i kishte dhënë pushtet të madh? Kur Ibrahim tha: “Zoti im është Ai që jep jetë dhe vdekje.”, ai tha: “Edhe unë jap jetë dhe shkaktaj vdekje!” Ibrahim tha: “Zoti im e sjell diellin nga lindja, sille ti nga perëndimi!” Atëherë, ai që nuk besonte mbeti i hutuar. Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë njerëzit e padrejtë.

Shpjegimi i ajetit

- **“A nuk e ke parë atë që polemizoi me Ibrahimin rreth Zotit të tij, pasi Allahu i kishte dhënë pushtet të madh?”** - Domethënë, a ke mësuar, a di për injorancën, paturpësinë dhe kokëfortësinë e atij që polemizonte për çështje që nuk lënë vend për dyshime? Ai u tregua i tillë veçse për një shkak: sepse Allahu i kishte dhënë pushtet e pasuri të madhe. Kjo e kishte bërë atë që të kalonte kufijtë dhe të ishte mizor me popullin e tij. Arroganca e kishte shtyrë, gjithashtu, që të polemizonte me Ibrahimin (a.s.) rreth Zotit të gjithësisë, duke pretenduar, madje, se ishte i barabartë me Zotin dhe mund të bënte gjithçka që bënte edhe Zoti.

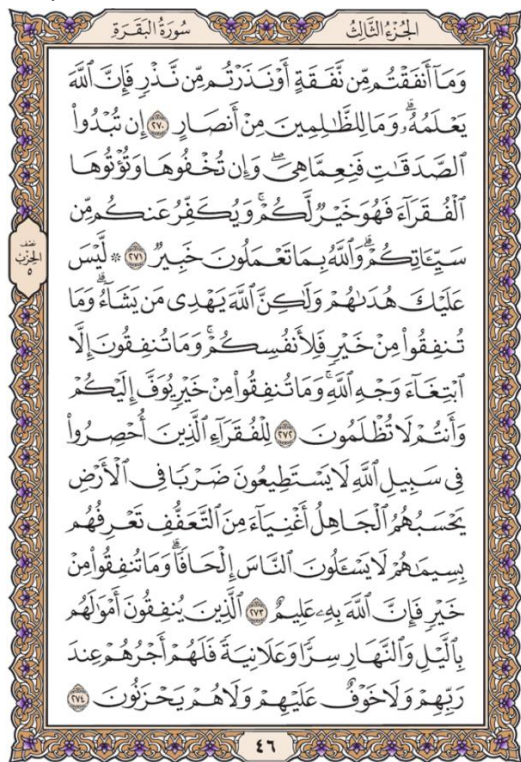
- **“Kur Ibrahim tha: “Zoti im është Ai që jep jetë dhe vdekje!”**” - Ibrahim (a.s.) i tregoi një fakt shumë të rëndësishëm për t'u kuptuar: se Allahu ka pushtetin absolut për të administruar çdo çështje, se në dorën e Tij është gjithçka. Për ta sqaruar këtë, Ibrahim (a.s.) u mjaftua duke përmendur një nga fuqitë më të mëdha që janë në dorën e Zotit: dhënien e jetës dhe marrjen e saj. Dhënia e jetës është zanafilla e saj në këtë dynja, ndërsa vdekja shënon fillimin e dytë të jetës: atë të ahiretit. Por ky polemizues kryeneç përgjigjet :

- **“Ai tha: “Edhe unë jap jetë dhe shkaktaj vdekje!”**” - Po ta vështrojmë me kujdes, ai nuk ka thënë: “Unë jam ai që jap jetë dhe jap vdekje”. Pra, ai po dredhonte në mënyrën e argumentimit, duke bërë lojra fjalësh. Ai kurrsesi nuk mund të pretendonte se dhënia e jetës apo vdekja ishin në dorën e tij. Ai mendonte se, duke urdhëruar që një njeri të ekzekutohej, në këtë mënyrë kishte dhënë vdekjen, dhe nëse urdhëronte që të lihej gjallë, në këtë mënyrë kishte dhënë jetë. Kështu, ai mendonte se bënte të njëjtën gjë si edhe Allahu i Lartësuar. Por ky krahasim nuk ishte aspak i drejtë dhe i pranueshëm për një polemikë. Kur Ibrahim (a.s.) e pa se ai nuk po polemizonte sipas rregullave dhe nuk po bënte asnjë argumentim të drejtë, i solli atij një tjetër fakt, të cilit ai nuk mund t'i bënte bisht apo ta kalonte me lojra fjalësh.

- **“Ibrahimi tha: “Zoti im e sjell diellin nga lindja, sille ti nga perëndimi!”**” – Kështu, Ibrahim (a.s.), duke marrë në konsideratë mënyrën argumentuese të kundërshtarit, i tha se meqë Allahu e sjell diellin nga lindja, le ta sillte ai nga perëndimi. Me fjalë të tjera: “Nëse vërtet mendon se ti ke pushtet të barabartë me Zotin dhe mund të kryesh çdo gjë që e kryen Zoti, atëherë bëje këtë që të them. Sille diellin nga perëndimi!” Përpara kësaj sfide të Ibrahimit, kundërshtari mbeti i habitur dhe i çarmatosur.

- **“Atëherë, ai që nuk besonte mbeti i hutuar.”** – Pra, u çorodit, u turbullua dhe nuk mund të kthente një përgjigje. Me kaq, polemika mori fund dhe dyshimet e tij u hodhën poshtë. Çdo kryeneç e arrogant që kërkon të kundërshtojë të vërtetën, do të ketë gjithmonë të njëjtin përfundim. Ai gjithmonë ka për të qenë i mposhtur, sepse Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë njerëzit e padrejtë.”** – Pra, Allahu do t'i lërë ata gjithmonë të zhytur në kufrin dhe humbjen e tyre, sepse kjo është vetë zgjedhja e tyre. Ata e kanë zgjedhur me vullnet humbjen dhe mohimin. Nëse ata do

të kërkonin udhëzimin dhe rrugën e drejtë, Allahu i Lartësuar do t'u mundësonte atyre çdo mënyrë dhe rrugë që ata t'i gjenin. Ky ajet është argument i prerë i qartë që vërteton se Allahu i Lartësuar është absolutisht i vetëm në zotërimin dhe pushtetin e Tij mbi gjithçka. Ky fakt bën të detyrueshëm që Ai të veçohet dhe të adhurohet si Një i vetëm. Vetëm Atij duhet t'i përkushtojmë çdo adhurim, vetëm tek Ai duhet të kthehemi të penduar, të përkushtuar me nënshtrim dhe bindje, vetëm Ai e meriton që t'i mbështetesh e t'i kërkosh zgjidhje për gjithçka dhe në të gjitha gjendjet. Për ngjarjen e treguar në ajet, imam Ibn Kajimi (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Në këtë dialog mes Ibrahimit (a.s.) dhe atij mbreti, fshihet diçka e bukur dhe shumë e vërtetë. Politeizmi në botë është shfaqur mbi dy koncepte kryesore të gabuara: ose mbi adhurimin e yjeve dhe trupave qiellorë, ose mbi adhurimin e varreve apo të të vdekurve. Pikërisht këto dy koncepte kryesore idhujtarie kanë marrë pamje e forma të

ndryshme nga njerëzit. Kështu, në përgjithësi, idhujt kanë format e pamjet ose të trupave qiellorë, ose të njerëzve që kanë vdekur. Ndërsa Ibrahim (a.s.), me dy argumentet që solli, në mënyrë tepër të zgjuar, i hodhi poshtë të dyja këto forma idhujtarie kaq të përhapura në botë. Me argumentin e parë që solli, Ibrahim (a.s.) vërtetoi që i vetmi që mbizotëron, sundon dhe vepron në këtë botë është Allahu i Lartësuar. Të gjithë i janë nënshtruar pushtetit dhe sundimit të Tij. Të gjithë jetojnë dhe vdesin sipas përcaktimit dhe pushtetit të Tij. Nga kjo kuptohet që asnjë krijesë e nënshtruar ndaj Zotit nuk meriton që të adhurohet, duke i kushtuar dashuri, madhërim dhe bindje totale, sepse kjo është e drejta e Atij që i sundon krijesat. Si mund ta lësh adhurimin e Sunduesit, Dhuruesit të jetës dhe të vdekjes, dhe të adhurosh atë, jeta dhe vdekja e të cilit është në dorën e dikujt tjetër? Krijesat nuk kanë mundësi të bëjnë as dëm, as dobi, qoftë kur janë gjallë, qoftë kur janë të vdekur. Atëherë, si mund të konsiderohet si zot dhe të adhurohet një gjë kaq e pafuqishme?! Si mund të adhurohen këta idhujt dhe jo i Plotfuqishmi?! Në argumentin e dytë, Ibrahim (a.s.) përmend diellin, një prej trupave qiellorë më të spikatur dhe më të dobishëm, që shumë njerëz e kanë adhuruar. Ibrahim (a.s.) thotë se ky diell është nën drejtimin dhe pushtetin e të Plotpushtetshmit, Allahut të Madhëruar. Dielli, pra, është i nënshtruar dhe lëviz sipas caktimit të dikujt tjetër. Dielli nuk ka pushtet mbi asgjë. Ai thjesht lëviz dhe vepron sipas ligjeve të vendosura nga Krijuesi i tij. Me fjalë të tjera, trupat qiellorë nuk e meritojnë adhurimin e krijesave, sepse edhe ata janë të krijuar dhe të nënshtruar ndaj pushtetit të të Plotfuqishmit.” (Marrë nga libri “Çelësi i derës së lumturisë”). Më pas, i Lartësuarit thotë:

Ajeti 259

259. Po për atë që kaloi pranë një vendbanimi të rrënuar që nga themelet

dhe tha: “E si mund ta risjellë Allahu në jetë këtë, pas këtij shkatërrimi?” Allahu e la atë të vdekur për njëqind vjet, pastaj e ringjalli dhe i tha: “Sa qëndrove ashtu (i vdekur)?” Ai tha: “Një ditë, ose një pjesë të ditës.” Allahu i tha: “Jo, ti ke ndenjtur ashtu për njëqind vjet. Shikoji ushqimin dhe pijen tënde! Ato nuk janë prishur fare. Shikoje edhe gomarin tënd! E për të bërë ty argument për njerëzit, shiko se si i lidhim sërish eshtrat dhe pastaj i veshim me mish!” Kur atij iu bë e qartë kjo, tha: “U binda se Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka.”

Shpjegimi i ajetit

Edhe ky është një argument tjetër që tregon se Allahu i Lartësuar është i Vetëm në pushtetin e tij mbi krijesat. Ai është i Vetmi që jep jetën dhe vdekjen dhe që përkuqdeset për gjithçka.

- **“Po për atë që kaloi pranë një vendbanimi të rrënuar që nga themelet dhe tha:..”** – Ky njeri shkoi pranë një vendbanimi të rrënuar e pa banorë. Shtëpitë ishin të shëmbura, ndërsa të gjithë banorët kishin vdekur. Aty kishte humbur çdo shenjë jete. Vendi kishte një pamje të shkretë dhe të frikshme. Duke parë këtë skenë, ky njeri tha:

- **“E si mund ta risjellë Allahu në jetë këtë, pas këtij shkatërrimi?”** - Ai e shihte shumë të vështirë një gjë të tillë, për shkak të padijes që kishte rreth pushtetit dhe fuqisë së Allahut të Lartësuar. Megjithatë, Allahu i Lartësuar, duke dashur të mirën për këtë njeri, i tregoi atij një shenjë në veten e tij dhe në gomarin që ai mbante me vete. Njeriu kishte me vete edhe ca ushqim e pije. Kështu, i Lartësuarit tregon:

- **“Allahu e la atë të vdekur për njëqind vjet, pastaj e ringjalli dhe i tha: “Sa qëndrove ashtu (i vdekur)?” Ai tha: “Një ditë, ose një pjesë të ditës.”** - Njeriut iu duk një kohë shumë e shkurtër, sepse ai i kishte humbur të gjitha ndjesitë gjatë vdekjes, pas së cilës u ringjall në të njëjtën periudhë të vitit me kohën kur vdiq.

- **“Allahu i tha: “Jo, ti ke ndenjtur ashtu për njëqind vjet. Shikoje ushqimin dhe pijen tënde! Ato nuk janë prishur fare.”** - Pra, ato nuk kishin ndryshuar aspak gjendjen e tyre, ndonëse kishin kaluar gjithë ato stinë e vite. Kjo dëshmon për fuqinë e Allahut, i Cili i ruajti ushqimin dhe pijen që të mos ndikoheshin nga faktori kohë dhe të mos prisheshin. Dihet që ushqimi dhe pija janë gjëra që prishen shumë shpejt.

- **“Shikoje edhe gomarin tënd!”** - Gomari i tij kishte ngordhur dhe ishte tretur tërësisht. Atij i kishin dalë kockat, të cilat i ishin shpërbërë dhe i ishin shpërndarë andej-këtej.

- **“E për të bërë ty argument për njerëzit...”** – Kuptimi: Allahu i Lartësuar do ta bëjë këtë njeri argument për njerëzit, duke treguar qartë fuqinë e plotë të Tij për të ringjallur të vdekurit nga varri. Kjo provë do të shihej me sy dhe do të përjetohej në realitet. Allahu i Lartësuar e bëri këtë, që të vërtetonte fjalët e profetëve rreth ringjalljes dhe Ditës së Llogarisë.

- **“...shiko se si i lidhim sërish eshtrat dhe pastaj i veshim me mish!”** - Kuptimi: shikoji kockat, se si i lidhim me njëra tjetrën. Pastaj shikoje me sytë e tu se si Allahu i Lartësuar do t'i veshë me mish ato kocka të lidhura, sikurse urdhëron Ai.

- **“Kur atij iu bë e qartë kjo, tha: “U binda se Allahu është vërtet i Plotfuqishëm për gjithçka!”** – Nga kuptimi i drejtpërdrejtë i ajetit shihet se ky burrë nuk e besonte ringjalljen. Megjithatë, Allahu i Lartësuar deshi që ta udhëzonte dhe ta bënte atë shembull për njerëzit e tjerë. Ky shpjegim mbështetet në tri fakte: Së pari, ai njeri tha: “E si mund ta risjellë Allahu në jetë këtë, pas këtij shkatërrimi?” Nëse do të ishte një profet apo adhures i mirë i Zotit, ai nuk do ta thoshte kurrë një gjë të tillë. Së dyti, Allahu i Lartësuar i shfaqti disa shenja te ushqimi e pija, te gomari dhe te vetja e tij, që ai ta shihte të vërtetën me sytë e tij, dhe ta besojnte atë që e mohonte. Në ajet nuk thuhet gjë se atij fshati iu kthye jeta apo u rindërtua. As

konteksti i ajeteve nuk e tregon një gjë të tillë. Pastaj, kjo nuk do të kishte ndonjë dobi. Çfarë prove do të ishte për ringjalljen një fshat që ribëhet pas shkatërrimit?! Por e tillë do të ishte pikërisht prova që ai e pa vetë me sy tek ushqimi, pija, gomari dhe te vetja e tij. Së treti, në ajet thuhet: “Kur atij iu bë e qartë...”. Pra, vetëm pasi atij iu bë e qartë ajo që nuk e dinte dhe nuk e besonte, ai e mësoi dhe u bind për atë (për ringjalljen). Megjithatë, Allahu e di më mirë.

Ajeti 260

260. Po, kur Ibrahim i tha: “Zoti im! Më mundëso të shoh se si i ngjall të vdekurit!” Ai (Zoti) i tha: “A nuk beson?!” Ai (Ibrahimi) u përgjigj: “Sigurisht që besoj, por desha që zembrës sime t’i shtohet bindja.” Ai (Zoti) tha: “Merr katër shpendë e pastaj, në çdo kodër vendos nga një pjesë të tyre; pastaj thirru atyre! Dhe ata kanë për të ardhur me shpejtësi. Dije se Allahu është i Plotfuqishëm e i Urtë”.

Shpjegimi i ajetit

- “Po kur Ibrahim i tha: “Zoti im! Më mundëso të shoh se si i ngjall të vdekurit!”” - Edhe kjo ngjarje është një dëshmi e qartë, që vërteton pushtetin absolut të Allahut të Lartësuar për të ringjallur të vdekurit, për t’i marrë në përgjegjësi dhe për t’i shpërblyer me drejtësi. Kështu, Allahu i Lartësuar na tregon se si i dashuri dhe i zgjedhuri i Tij, Ibrahim (a.s.), i kërkoi Atij që ta shihte me sy se si bëhej ringjallja e të vdekurve. Ibrahim (a.s.) ishte plotësisht i sigurt se Allahu i Lartësuar kishte mundësi ta bënte atë, porse ai dëshironte që këtë të vërtetë të sigurt ta shihte me sytë e tij, që të arrinte një gradë më të lartë sigurie. Ai donte të fitonte atë që quhet “*ajnul jaqîn*”, sigurinë e shikimit me sy të kësaj të vërtete të padiskutueshme. Allahu i Lartësuar i tha:

- “**Ai (Zoti) i tha: “A nuk beson?!” Ai (Ibrahimi) u përgjigj: “Sigurisht që besoj, por desha që zembrës time t’i shtohet bindja.”** - Ibrahim (a.s.) gjithmonë

hulumtonte që të zbulonte argumente sa më të qarta dhe të sigurta, nëpërmjet të cilave të fuqizonte imanin dhe të përkryente *jakin*-in. Kështu veprojnë të mëdhenjtë e të mençurit. Zoti i tij iu përgjigj kësaj kërkesë të madhe.

- “**Ai (Zoti) tha: “Merr katër shpendë dhe copëtoji, e pastaj, në çdo kodër vendos nga një pjesë të tyre! Pastaj thirru atyre, dhe ata kanë për të ardhur me shpejtësi!”** - Allahu i Lartësuar e urdhëroi që të merrte katër zogj, t’i copëtonte dhe t’i shpërndante copat e tyre në kodrat përreth, që të mund të shikonte më pas me sytë e tij ringjalljen e tyre. Pastaj i tha që t’u thërriste atyre copave pa jetë, dhe ato, menjëherë pas kësaj thirrjeje, do të merrnin jetë të plotë dhe do të bashkoheshin ashtu si më parë, duke fluturuar drejt Ibrahimit (a.s.). Profeti Ibrahim (a.s.) i kreu të gjitha porositë e Allahut dhe e pa me sytë e tij atë që kërkoi të shihte. Ky, në fakt, ishte veç një tregues shumë i vogël i pushtetit dhe fuqisë që ka Allahu i Lartësuar në qiej dhe në tokë, të cilin Ai ia tregoi haptazi Ibrahimit (a.s.). Pastaj Allahu i Lartësuar i tha Ibrahimit (a.s.):

- “**Dije se Allahu është i Plotfuqishëm e i Urtë**”. - Allahu është i Plotfuqishëm. Ai ka fuqi të sjellë në ekzistencë çdo gjë. Asgjë nuk mund të dalë jashtë kontrollit dhe pushtetit të Tij. Gjithçka është e nënshtruar ndaj pushtetit dhe madhësisë së Tij dhe asgjë nuk del jashtë Urtësisë së Tij. Ai nuk bën asgjë pa një qëllim të caktuar dhe pa urtësi të madhe. Pastaj thotë i Lartësuar:

Ajeti 261

261. Pasuria e atyre që e shpenzojnë atë në rrugë të Allahut për ngjan me një farë, prej së cilës mbijnë shtatë kallinj, ku në secilin kalli ka njëqind kokrra. Allahu ia shumëfishon atij që Ai dëshiron. Allahu është Bujar i Madh e i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajetit

Disa ajete më lart, Allahu i Lartësuar tha: “Kush është ai që do t’i japë Allahut një “hua” të mirë, që Ai t’ia shtojë atë shumëfish?”. Ndërsa tani, Ai sqaron se si bëhet ky shumëfishim i shpërblyer:

- **“Pasuria e atyre që e shpenzojnë atë në rrugë të Allahut përngjan me një farë, prej së cilës mbijnë shtatë kallinj, ku në secilin kalli ka njëqind kokrra.”** –

Shprehja: “...në rrugë të Allahut...” domethënë: në bindje ndaj Tij dhe për kënaqësinë e Tij. Sigurisht, shpenzimi më i mirë, në këtë rast, është pikërisht në mbështetje të luftës në rrugën e Zotit. Allahu i Lartësuar na sjell një ilustrim tepër të qartë dhe të thjeshtë të shumëfishimit të shpërblimit të Tij. Ai na i sjell këtë shembull të prekshëm, me një qëllim shumë të rëndësishëm: që të forcohet edhe më shumë siguria për premtimin e Tij. Kur bashkohet forca e argumenteve të dukshme me forcën e besimit të brendshëm, shpirti fiton një bindje e siguri të palëkundur, dhe, si rezultat, do të nënshtrohet plotësisht për të kryer vepra të mira, të shpërblyeshme nga Allahu i Lartësuar. Kështu, njeriu do t'i shtojë shpenzimet në rrugën e mirësisë, sepse shpërblimi që ai pret është shumë i sigurt dhe shumë i madh.

- **“Allahu ia shumëfishon atij që Ai dëshiron.”** – Pra, Allahu i Lartësuar ia jep këtë shumëfishim atij që Ai dëshiron. Dëshira e Allahut të Lartësuar për të dhënë shpërblime dhe për t'i shumëfishuar ato, është në përputhje me urtësinë dhe dijen e Tij madhështore. Për të bërë këtë shumëfishim, Allahu i Madhëruar merr në konsideratë shumë gjëra, si:

- gjendjen e atij që shpenzon, domethënë shkallën e sinqeritetit të tij në qëllimin e këtij shpenzimi;

- llojin e shpenzimit, ose shkallën e dobisë së tij dhe të nevojës për të;

- fushën në të cilën shpenzohet dhe kategorisë që ajo i jepet. Nga këto kritere varet shumëfishimi i shpërblimit, ndonëse dihet që Allahu i Lartësuar e shpërblen pa kufi atë që Ai dëshiron.

- **“Allahu është është Bujar i madh e i Gjithëditur.”** - Allahu është Bujar me mirësitë dhe dhuratat që jep. Atij nuk ia pakëson mirësitë shpërblimi që u jep njerëzve dhe Ai nuk varfërohet nga kërkesat

e asnjë lloj lutësi. Prandaj, askush të mos mendojë se ky shumëfishim është një lloj teprimi në premtimet për shpërblim. Allahu i Lartësuar e jep gjithmonë atë që e premtton. Atij nuk i pakësohet kurrë mirësia, sado që t'ua shumëfishojë shpërblimet njerëzve. Sigurisht, këto shpërblime jepen sipas urtësisë dhe dijes së Tij, sepse Allahu është i Gjithëditur. Ai e di shumë mirë se kush i meriton ato dhe kush jo.

Ajeti 262

262. Ata që e shpenzojnë pasurinë e tyre në rrugë të Allahut dhe që atë çfarë japin nuk e shoqërojnë me të përmendur e me mburrje - pikërisht ata e kanë shpërblimin e vet te Zoti i tyre. Për ta nuk ka frikë dhe as nuk do të brengosen.

Shpjegimi i ajetit

- **“Ata që e shpenzojnë pasurinë e tyre në rrugë të Allahut...”** - Shprehja: “...në rrugë të Allahut...” domethënë: në bindje ndaj Tij dhe në ndihmë të rrugës së Tij. Këtu shtrohet një çështje tepër delikate, për të cilën Allahu i Lartësuar na këshillon. Ai thotë:

- **“...dhe që atë çfarë japin nuk e shoqërojnë me të përmendur e me mburrje...”** – Pra, ne duhet që, shpenzimet të cilat i bëjmë në shenjë bindjeje ndaj Allahut dhe për të ndihmuar rrugën e Tij, të mos i shkatërrojmë me dy gjëra: Së pari, duke ia kujtuar tjetrit se çfarë i kemi dhënë. Ne duhet të jemi të kujdesshëm që të mos ndihemi mbi vëllezërit tanë, as me fjalë e as me zemër. Disa njerëz, kur i bëjnë dikujt ndonjë nder, ia kujtojnë vazhdimisht atij, duke kërkuar kështu që t'u njihet dhe t'u shpërblehet ai nder që kanë bënë. Pra, nuk duhet vepruar kurrsesi në këtë mënyrë. Së dyti, duke mos e munduar tjetrin. Pra, shpenzimet që kryejmë për hir të Allahut nuk duhet t'i shoqërojmë me fjalë dhe vepra fyese, që e ulin palën tjetër. Kështu pra, duhet të ruhem nga këto dy gabime që bëhen shpesh në kesi rastesh. Ne duhet të jemi të thjeshtë dhe të kujdesshëm në çdo fjalë dhe vepër që bëjmë.

- **“...pikërisht ata e kanë shpërblimin e vet te Zoti i tyre. Për ta nuk ka frikë dhe as do të brengosen.”** - Këta do të marrin atë shpërblim që i përshtatet mirësisë që kanë bërë. Ata do të jenë të sigurt nga çdo frikë dhe brengë. Ata do të fitojnë të mirat dhe do të shpëtojnë nga të këqijat, sepse kanë bërë vepra të mira e të sinqerta për Allahun dhe i kanë ruajtur këto vepra nga çdo fjalë, ndjenjë apo vepër që e shkatërron dhe e zhvlerëson shpërblimin e tyre.

Ajeti 263

263. Një fjalë e mirë dhe falja janë më të vlefshme se një lëmoshë që shoqërohet me fjalë fyese. Allahu është i Panevojë dhe i Butë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Një fjalë e mirë dhe falja janë më të vlefshme se një lëmoshë që shoqërohet me fjalë fyese.”** - Një fjalë e ëmbël, e pranueshme nga zemra, është më e mirë se një sadaka e shoqëruar me fjalë e vepra fyese. Fjalë e mirë është ajo që e gëzon dhe e qetëson zemrën e tjetrit. Fjalën e mirë mund t'ia thuash tjetrit edhe kur nuk ke mundësi t'i japësh gjë, ndoshta edhe duke bërë lutje për të. Për sa i përket faljes, kuptimi është që ta falësh atë që sillet e flet keq kundër teje, sepse kjo është madhështore. Të mos ndërmarrësh masa ndëshkuese kundër atij që të dëmton, por përkundrazi ta falësh, është vërtet një cilësi e rrallë. Shpesh lypësi mund të të ofendojë me ndonjë fjalë apo veprim të tijin, por falja dhe justifikimi i tij ka shumë shpërblim. Kështu, fjalët e mira dhe falja e të tjerëve janë më të çmuara sesa sadakaja e shoqëruar me mburrje. Edhe fjalët e mira janë një lloj sadakaje. Që të dyja bashkë, fjala e mirë dhe falja e të tjerëve janë bamirësi, të cilat nuk kanë asnjë të keqe në vete. Nga ajeti kuptohet se sadakaja që nuk pasohet me të përmendur dhe me mburrje është më e mirë se fjalët e mira dhe falja. Kjo tregon se sa e keqe është të përmendurit e sadakasë dhe mburrja me të. Ajo është haram dhe e shkatërron shpërblimin e sadakasë. Arsyja është se merita për

dhurimin e mirësive i takon vetëm Allahut. Kur i vetmi dhurues dhe bamirës është Allahu i Lartësuar, atëherë si mund t'ia përmendësh tjetrit mirësitë që i ke bërë dhe të lëvdohesh?! A po lëvdohesh me mirësitë dhe dhuratat e Allahut?! Nga ana tjetër, ai që mburret dhe e përkujton mirësinë e vet kërkon me këtë sjellje që t'i mbajë të përlulur nën vete ata të cilëve u ka dhënë, por edhe kjo i takon vetëm Allahut. Me fjalë të tjera, përlulja, nënshtrimi dhe bindja bëhen vetëm ndaj Allahut të Lartësuar. Allahu i Lartësuar është i pasur dhe nuk ka nevojë për adhurimin e askujt, ndërsa çdo gjë tjetër është e varfër dhe nevojtare. Çdo gjë ka nevojë për mëshirën dhe mirësinë e Tij në të gjitha drejtimet, kohët, gjendjet. Pra, duhet kuptuar mirë se, çdo adhurim e vepër të mirë që kryejmë është thjesht për të mirën dhe dobinë tonë. Ne duhet të përpiqemi që të mos i shkatërrojmë adhurimet tona me ato vepra që prishin dhe asgjësojnë shpërblimet e adhurimeve, sepse kështu nuk i bëjmë dëm askujt tjetër, veç vetes sonë. Më tej, i Lartësuari thotë:

- **“Allahu është i Vetëmjaftueshëm dhe i Butë.”** - Allahu i Lartësuar është i Vetëmjaftueshëm (*Ġanijun*), që nuk ka nevojë për asgjë: as për adhurimet dhe as për veprat tona të mira. Por Ai është edhe i Butë (*Ĥalîm*) ose tolerues kundrejt atij që bën gabime dhe nuk bindet, edhe pse është i plotfuqishëm mbi krijesat e Tij. Ai nuk nxitohet për t'i ndëshkuar ato, edhe pse e meritojnë një ndëshkim të tillë. Mëshira, butësia dhe bamirësia e Tij janë aq të mëdha, saqë bëjnë që Ai kurrë të mos nxitohet për t'i ndëshkuar të pabindurit dhe gjynahqarët. Allahu i afatizon ata dhe ua sqaron argumentet e madhështisë së Tij, që ata të mund të kthehen të penduar dhe të nënshtruar. Megjithatë, kur ata nuk kanë në vetvete asnjë mirësi të vogël, sa të shpresohet ndreqja e tyre, kur atyre nuk u bëjnë më dobi shenjat dhe argumentet e qarta të Zotit, atëherë ndëshkimi i Tij mbi ta bëhet i pakthyeshëm. Në këtë rast, ata nuk mund t'i shpëtojnë më ndëshkimit të të Urtit

e të Drejtit dhe kurrë nuk do të shpërblehen dhe nuk do të shijojnë mirësitë e Tij.

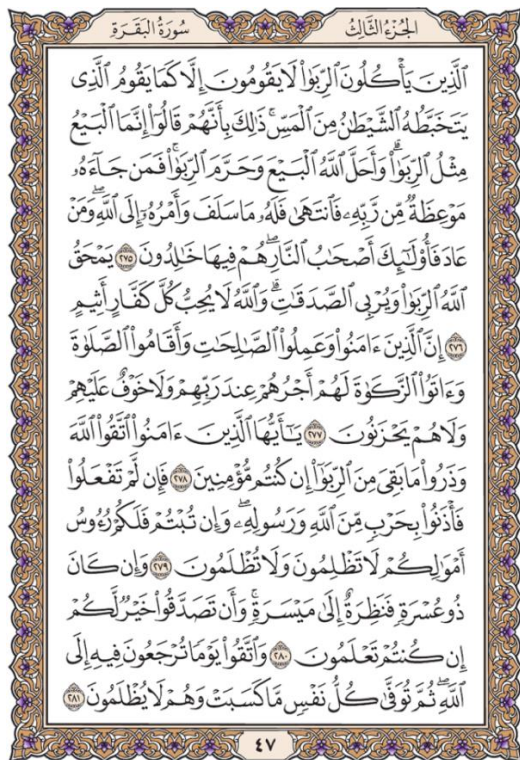
Ajeti 264

264. O ju që keni besuar! Mos i prishni lëmoshat tuaja me të përmendur dhe me fyerje, siç bën ai që e jep pasurinë e vet sa për sy e faqe dhe nuk beson në Allahun dhe as në Ditën e Fundit! Ky ngjan me atë gurin e madh e të lëmuar, mbi të cilin ka pak dhé, por që kur e zë rrebeshi, e lë sërish të zhveshur. Ata nuk arrijnë asgjë nga ato gjëra që kanë bërë. Allahu nuk e udhëzon në rrugën e drejtë një popull që rrefuzon besimin.

Shpjegimi i ajetit

- “O ju që keni besuar! Mos i prishni lëmoshat tuaja me të përmendur dhe me fyerje...” - Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na ndalon nga shkatërrimi i sadakave, jo nga vetë sadakatë. Me mëshirën e Tij, Ai na tregon se shpërblimi i sadakasë shkatërrohet me të përmendur dhe me mburrje. Kjo është vërtet një këshillë e çmuar, që Allahu i Lartësuar na e dhuron nga butësia dhe mëshira e Tij. Ajeti tregon, gjithashtu, se veprat e këqija i fshijnë dhe i shkatërrojnë veprat e mira. Në suren Huxhuratë ajeti 2, Allahu i lartësuar na tregon për një nga veprat e këqia e cila i fshin punët e mira. Thotë Allahu i Lartësuar: "O ju që keni besuar! Mos e ngrini zërin tuaj mbi zërin e Profetit dhe mos iu drejtoni atij me zë të lartë, sikurse i drejtoheni njëri-tjetrit e kështu t'ju asgjësohen veprat tuaja pa e ndier!". Pra, sikurse veprat e mira i fshijnë të këqijat, ashtu edhe veprat e këqija i shkatërrojnë dhe i zhvlerësojnë veprat e mira. Ky ajet dhe thënia tjetër e Allahut: “Mos i shkatërroni veprat tuaja...” na nxisin që t'i përsosim dhe t'i ruajmë veprat e mira nga çdo gjë që mund të shkatërrojë shpërblimin e tyre. Allahu i Lartësuar na nxit për një gjë të tillë, që veprat dhe mudi ynë të mos na shkojnë kot.

- “...siç bën ai që e jep pasurinë e vet sa për sy e faqe dhe nuk beson në Allahun dhe as në Ditën e Fundit.” - Këtu Allahu na tregon se veprat tona, edhe pse fillimisht

mund të nisin për hir të Tij, në momentin që shoqërohen me të përmendur dhe me mburrje, ato asgjësohen. Ato konsiderohen njëlloj si veprat që bëhen veçse për syfaqësi ndaj njerëzve. Njerëzit që veprojnë kështu nuk besojnë në Allahun dhe as në Ditën e Llogarisë, prandaj nuk do t'u pranohet asnjë lloj vepre dhe mudi që shpenzojnë. Veprat e tyre janë plotësisht të refuzuara, sepse dihet se asnjë vepër nuk pranohet nga Allahu i Lartësuar, derisa të plotësojë dy kushtet e njohura: të kryhet me sinqeritet për Allahun, duke shpresuar me të vetëm shpërblimin e Tij, dhe vepra të jetë në përputhje me mësimet dhe porositë e Allahut dhe Profetit të Tij. Kështu, veprat e hipokritit nuk janë për Allahun, por për veten e tij ose për famën ndër njerëz. Për këtë arsye, të gjitha veprat e tij janë të kota, nuk merren në konsideratë dhe kurrë nuk do të shpërblehen. Allahu i Lartësuar na sjell një shembull shumë të goditur për këta lloj njerëzish:

- “Ky ngjan me atë gurin e madh e të lëmuar, mbi të cilin ka pak dhé, por që

kur e zë rrebeshi, e lë sërish të zhveshur.”

- Këta njerëz dhe veprat e tyre i shëmbëlleshin një guri shumë të lëmuar dhe të mbuluar me dhé, i cili, kur goditet nga një shi i rrëmbyer, zhvishet tërësisht prej atij dheu. E tillë është gjendja e hipokritëve. Zemrat e tyre janë të ashpra e të forta, sikurse është guri. Ndërsa sadakatë dhe veprat e tyre të mira janë si pluhuri a dheu që zë guri i lëmuar përsipër. Kur i padituri e sheh gurin e mbuluar me dhé, mendon se ka të bëjë me një tokë pjellore. Por kur zbulohet e vërteta që fshihet nën të, atëherë çdokush e kupton se veprat e tij kanë qenë mashtruese. Zemra e tyre nuk është vendi i përshtatshëm për t'u mbjellë dhe për të dhënë fryte të dobishme. Syfaqësia dhe motivet e këqija nuk e lejojnë njeriun që të përfitojë nga ndonjë vepër e tij, prandaj i Madhëruari thotë:

- **“Ata nuk arrijnë asgjë nga ato gjëra që kanë bërë.”** - Prej veprave që bëjnë dhe prej mundit që harxhojnë, ata nuk do të përfitojnë absolutisht asgjë, sepse ata ia përkushtojnë këto vepra e mund të shpenzuar atij që nuk i meriton. Ata i kryejnë veprat për të kënaqur krijesat, jo për të fituar kënaqësinë e Allahut të Madhëruar. Ata mundohen të kënaqin atë që nuk ka në dorë as dëm, as dobi, dhe braktisin adhurimin e Atij që ka në dorë gjithçka. Pikërisht për këtë shpërfillje të tyre, Allahu i Lartësuar ua ka devijuar zemrat, që të mos e shohin më udhëzimin, siç thotë në vijim:

- **“Allahu nuk e udhëzon popullin jobesimtar.”** – që e fshehin të vërtetën, e mohojnë dhe e rrefuzojnë atë pa të drejtë.

Ajeti 265

265. Ndërsa shembulli i atyre që pasurinë e vet e japin nga bindja e tyre dhe duke kërkuar kënaqësinë e Allahut është si një kopsht në një rrafshnaltë, ku bie shi me mbushulli dhe jep fryte dyfish. Por edhe nëse nuk bie shi me mbushulli, atje bie një vesë shiu e mjaftueshme. Allahu sheh gjithçka që bëni.

Shpjegimi i ajetit

Ky shembull është për ata që shpenzojnë pasurinë e tyre për të arritur kënaqësinë e Allahut, të cilët do të shpërblehen shumëfish nga ana e Tij.

- **“Ndërsa shembulli i atyre që pasurinë e vet e japin nga bindja e tyre dhe duke kërkuar kënaqësinë e Allahut...”** - Qëllimi i këtyre me sadakatë që japin është kënaqësia e Zotit dhe afrimi tek Ai. Një cilësi tjetër e tyre është se ata japin me gjithë shpirt, e jo me zemër të thyer apo të lëkundur. Sadakaja që jep njeriu dëmtohet shpesh nga dy faktorë: së pari, nga syfaqësia, kur njeriu synon që të tjerët ta falënderojnë dhe ta lëvdojnë për sadakanë që ka dhënë; dhe, së dyti, nga luhatja që mund të ndiejë gjatë dhënies, duke mos pasur dëshirën dhe vullnetin e plotë për veprën që po bën. Edhe ky është një defekt shumë i shëmtuar, që duhet shmangur dhe larguar. Por kategoria fatlume që përshkruan ky ajet ka shpëtuar nga të dyja këto mangësi në dhënien e sadakave. Ata i kanë shpëtuar dëshirës për t'u dukur, sepse ata shpenzojnë “duke kërkuar kënaqësinë e Allahut”. Ata nuk e kanë as defektin e dytë, sepse Allahu thotë që e japin pasurinë duke qenë të bindur e shumë të motivuar. Shembulli i këtyre fatbardhëve është:

- **“...është si një kopsht në një rrafshnaltë, ku bie shi me mbushulli...”** – Pra, një kopsht ose një pyll shumë i dendur, me hije shumë të forta dhe të freskëta. Fjala *“Xhenetun”* (kopsht), në thelb, tregon “diçka të mbuluar e të fshehur”, sepse edhe pemët e kopshtit, kur janë të dendura e të ndërthurura me njëra-tjetrën, e mbulojnë dhe e fshehin gjithçka që jeton dhe gjallëron poshtë tyre. Ky kopsht i dendur, pra, ndodhet në një pllajë të hapur, të cilën e rreh dielli në çdo moment të ditës. Sigurisht që një vend i tillë do të ketë prodhimtari të lartë, për shkak të vendndodhjes shumë të favorshme të tij. Përveç pozicionit të mrekullueshëm, Allahu tregon edhe një veçori tjetër të tij. Atje bien shira të bollshëm, që e ushqejnë tokën dhe bimësinë e saj. Atëherë, me kushte të tilla, prodhimi i

këtij kopshti do të jetë shumë i lartë, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- **“...dhe jep fryte dyfish.”** – Pra, për shkak të cilësive të shkëlqyera të tokës, të kushteve klimaterike dhe të vendodhjes, prodhimet e këtij kopshti të dendur janë dyfish më të mëdha. E si do të ishte ndryshe, kur shiu i bollshëm ushqen një tokë cilësore?! Pastaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Por edhe nëse nuk bie shi me bollëk, atje bie një vesë shiu e mjaftueshme.”** - Pra, edhe nëse nuk bie shi i madh në atë vend të begatë, por bie vetëm pak, ai përsëri është i mjaftueshëm që prodhimet të jenë të kënaqshme. Ky është shembulli i atyre që shpenzojnë shumë apo pak, sipas mundësisë së tyre. Secilit i shtohet shpërblimi në varësi të mundit të shpenzuar. Sadakaja e tyre jep fryte të mira, sido që të jetë ajo, e vogël apo e madhe, sepse është “toka” e mirë. Pastaj, duhet ditur edhe diçka tjetër shumë e rëndësishme. Ai që ua fal njerëzve begatinë e pasurinë që ata kanë është Allahu i Lartësuar, i Cili është më i mëshirshëm me ta, sesa ata për veten e tyre. Nëse Ai synon gjithmonë të mirën e tyre, ata ndonjëherë mund të kërkojnë të kundërtën, për shkak të injorancës. *Subhanallah!* Nëse do të mësohej ekzistenca e një kopshti të tillë të begatë në këtë dynja, atëherë të gjithë njerëzit do ta kërkonin me ngulm, madje do të vriteshin për ta pasur, edhe pse është thjesht një mirësi e kësaj jete, që ka mangësitë e saj dhe që shkakton lodhje e mundime. Mjafton të mendosh që ajo kënaqësi e ka një fund dhe që do të vijë një ditë që ajo do të lihet pas. Ky është një shembull i vogël, për të ilustruar sadopak shpërblimin e madh të atij që shpenzon me gjithë zemër dhe pa hezituat për të kënaqur Allahun e Lartësuar. Besimtari e shikon atë përshkrim me syrin e arsyes dhe me dritën e imanit. Duke soditur këtë mrekulli, ai mahnitet me mirësitë që të ofron premtimi i sigurt i Allahut. Megjithatë, ka shpirtra të fjetur që përsëri nuk reagojnë ndaj kësaj mrekullie. Mos, vallë, kjo është një

mospërfillje ndaj mirësive të përyetshme të ahiretit? Apo është shprehje e dobësisë së besimit rreth vërtetësisë së premtimit të Allahut dhe shpërblimeve të Tij të pafundme? E themi këtë sepse, nëse robi do të kishte siguri të plotë në premtimet e Zotit dhe nëse imani do të kishte rrënjë të thella në zemrën e tij, atëherë ai do të përvëlohej nga malli për të Dashurin dhe të Adhuruarin e zemrës së tij. Ai nuk do të rrinte kurrësi pa shpenzuar gjërat më të çmuara, për të kënaqur Allahun e Lartësuar, sepse shpresa për shpërblimin e Allahut do të ishte e papërballueshme për ta shpërfillur. E si mund të tregohesh mospërfillës, kur Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Allahu sheh se çfarë veproni.”** - Allahu vështron dhe e di shumë mirë veprimtarinë e çdo njeriu, madje Ai i di shumë mirë edhe pikësynimet e gjithësecilit. E, rrjedhimisht, Allahu do ta shpërblejë secilin me shpërblimin më të mirë, sipas drejtësisë, urtësisë dhe mëshirës së Tij. Pastaj i Madhëruari thotë:

Ajeti 266

266. A dëshiron ndonjëri prej jush të jetë si ai që ka një kopsht me hurma e rrush, në të cilin rrjedhin lumenj e ka nga të gjitha frutat, por që ta ketë kapur pleqëria dhe pranë tij të ketë pasardhës të mitur dhe pastaj, atë (kopshtin) ta godasë ndonjë furtunë zjarri e ta djegë?! Kështu jua sqaron Allahu argumentet, për të menduar.

Shpjegimi i ajetit

- **“A dëshiron ndonjëri prej jush të jetë si ai që ka një kopsht me hurma e rrush, në të cilin rrjedhin lumenj e ka nga të gjitha frutat...”** - Ky është shembulli i njerëzve të cilët vërtet shpenzojnë shumë për të kënaqur Allahun e Lartësuar, por pastaj bëjnë vepra të këqija, të cilat i fshijnë shpërblimet e veprave të mira. Të tillë njerëz, Allahu i Lartësuar i krahason me pronarin e një kopshti të begatë me hurma dhe rrush. Allahu ka veçuar këto dy fruta, sepse ato janë të shijshme, ushqyese dhe shumë të dobishme. Në këtë kopsht ka edhe

lumenj që rrjedhin, të cilët ujin bimesinë, pa e lodhur njeriun. Ky kopsht i begatë është shumë i dashur për të zotin e tij.

- **“...por që ta ketë kapur pleqëria dhe pranë tij të ketë pasardhës të mitur...”** - Përfytyrojeni këtë pronar, të cilit i janë shfaqur thinjat. Ai është i dobët dhe nuk ka fuqi të përkujdeset për kopshtin e tij, edhe pse e dëshiron aq shumë atë. Pronarin e mundon edhe diçka tjetër: ai ka pranë vetes pasardhës të mitur, që nuk mund ta ndihmojnë, madje ata janë një barrë më tepër për të. Jeta e tij dhe e tyre është e lidhur ngushtë me këtë kopësht. Në një gjendje të tillë, përfytyroni se si do të ndihet ky njeri kur kopshtin e tij ta godasë një furtunë zjarri:

- **“...dhe pastaj, atë (kopshtin) ta godasë ndonjë furtunë zjarri e ta djegë?”** - Përfytyrojeni këtë njeri në momentin kur sheh kopshtin e tij të digjet e të shkrumbohet! Çfarë trishtimi, ankthi e frike do të ndiejë ai? Nëse trishtimi do të vriste dikë, viktimë do ishte ky njeri. E tillë është gjendja e atyre njerëzve që bëjnë vepra të mira dhe kënaqin Allahun e Lartësuar. Veprat e mira janë pemët që japin fruta e që kënaqin syrin dhe shpirtin. Adhurimi i vazhdueshëm i Zotit është si ky kopsht, që sjell lumturi e gëzim. Ndërsa vala që kërcënon këtë mrekulli janë veprat e këqija, të cilat shkatërrojnë dhe asgjësojnë çdo lumturi dhe gëzim të njeriut. Këtë furtunë e krijojnë, pra, veprat e këqija dhe mosbindja ndaj Zotit. Ajo furtunë vjen me zjarr, që përvëlon dhe shkrumbon. Në fakt, zjarri që ‘djeg’ veprat e mira është më i rëndë sesa ai që djeg një kopsht të begatë, sepse kur njeriu vdes, ka një nevojë të madhe për ndonjë vepër të mirë, për të përballuar ankthin dhe frikën që sjell llogaria e drejtë para Allahut të Lartësuar. Pas vdekjes, njeriu nuk mund të bëjë më vepra të mira. Atëherë, kush do të dëshironte që, edhe ato pak vepra të mira prej të cilave pritet shpërblimi, të asgjësohen Ditën e Vështirë, Ditën e Gjykimit?! Kush do ta dëshironte një gjendje të tillë Ditën e takimit me

Allahun e Drejtë?! Allahu i Lartësuar është i shpejtë në llogaritjen e robit dhe të veprave të tij. Kështu, nëse njeriu do ta përfytyronte këtë skenë dhe do të kishte sadopak mend në kokë, nuk do t'ia lejonte vetes një fund të tillë. Porse dobësia e besimit dhe mendjehetësia sjellin veçse të këqija. Të tilla vepra, edhe nëse do t'i bënte një i çmendur, do të konsideroheshin të rrezikshme dhe dëshpëruese. Prandaj i Lartësuari na urdhëron që të mendojmë thellë në të tillë shembuj e të vemë në punë arsyen:

- **“Kështu jua sqaron Allahu argumentet, për të menduar.”**

Ajetet 267 - 268

267. O ju që keni besuar! Jepni nga më e mira e asaj që keni fituar dhe nga ajo që Ne e nxjerrim prej tokës për ju! Mos nxitoni të jepni më të pavlefshmen nga ajo, të cilën nuk do ta pranoni asnjëherë për veten tuaj, veçse po të ishit symbyllur! Dijeni se Allahu është i Vetëmjaftueshëm dhe i Lavdëruar.

268. Shejtani ju frikëson me varfëri dhe ju urdhëron për të këqija, ndërsa Allahu ju garanton falje e begati. Allahu është Bujar i madh e i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajeteve

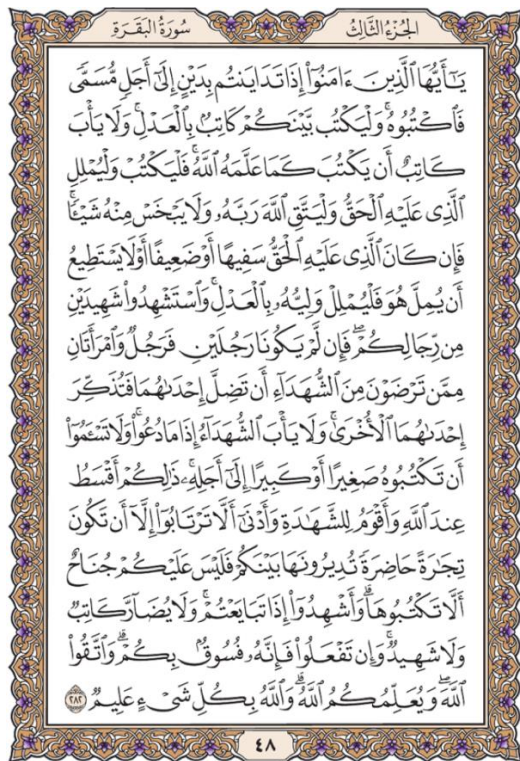
- **“O ju që keni besuar! Jepni nga më e mira e asaj që keni fituar dhe nga ajo që Ne e nxjerrim prej tokës për ju!”** - Allahu i Lartësuar i urdhëron adhuruesit e Tij, besimtarët e vërtetë, që të shpenzojnë për hir të Tij. Por Allahu i Lartësuar e ka përcaktuar se si duhet të jenë këto shpenzime. Ata duhet të shpenzojnë pasurinë që është e mirë, e pastër dhe e dobishme. Pra, nga larmia e gjërave të mira, të këndshme e të dobishme që Zoti ju mundësoi t'i zotëroni, jepni një pjesë të tyre, në shenjë falënderimi dhe mirënjohjeje për Atë, por edhe në shenjë solidariteti dhe plotësimi të disa detyrimeve që keni kundrejt vëllezërve tuaj në nevojë! Shpenzoni nga këto mirësi, që kjo të shërbejë si pastrim për pasuritë që zotëroni! Mes mirësive që Zoti ju ka dhuruar dhe prej

të cilave kërkon që të shpenzoni, përzgjidhni gjithmonë atë që është e mirë dhe e këndshme, ashtu sikurse do të zgjidhnit për veten tuaj! Më tej, i Madhëruari na ndalon nga e kundërta e asaj që u tha më lart:

- **“Mos nxitoni të jepni më të pavlefshmen nga ajo, të cilën nuk do ta pranoni asnjëherë për veten tuaj, veçse po të ishit symbyllur!”** – Pra, kurrë mos synoni ta “hiqni qafe” detyrimin, duke dhënë pjesën më të keqe dhe më të pavlefshme të pasurisë tuaj! Mos jepni atë pjesë të pasurisë që edhe vetë nuk do të pranoni ta merrnit ndryshe, veç symbyllurazi!

- **“Dijeni se Allahu është i Vetëmjaftueshëm dhe i Lavdëruar!”** - Allahu është i Vetëmjaftueshëm dhe nuk ka nevojë për asgjë prej jush. Ai nuk përfiton asgjë prej sadakave tuaja. Çdo vepër e juaja kthehet pikërisht tek ju. Ai është edhe i Lavdëruar, sepse të lavdëruara dhe madhështore janë të gjitha ato për të cilat ju urdhëron. Urdhrrat e Tij janë të lavdërueshëm, virtytet në të cilat ju fton janë të larta e të drejta. Juve nuk ju takon të bëni gjë tjetër, përveçse t'i zbatoni urdhrrat dhe porosinë e Tij, sepse ato janë ushqim i domosdoshëm për zemrën tuaj dhe jetë e lumturi për shpirtin tuaj. Më pas, kujdes! Ruajuni që të mos ndiqni hapat e shejtanit, armikut tuaj:

- **“Shejtani ju frikëson me varfëri dhe ju urdhëron për të këqija...”** – Kuptimi: Shejtani ju fton që të mos i bindeni urdhrrit të Zotit tuaj për të shpenzuar. Ai ju urdhëron për koprraci. Që t'ia arrijë qëllimit të tij, ai ju frikëson duke ju thënë që, nëse e shpenzoni pasurinë tuaj, ju do të varfërohëni dhe do të bëheni nevojtarë për vete. Porse këto nuk janë këshilla të një miku që të do të mirën. Përkundrazi, ato janë këshilla mashtruese. Ja cili është qëllimi i vërtetë i shejtanit, siç thotë i Lartësuar: “Ai i fton pasuesit e tij që të bëhen banorë të Zjarrit të ndezur fort.”. Kurrsesi mos iu bindni atij që ka të tilla

qëllime ogurzeza, por bindjuni Zotit tuaj, i Cili ju urdhëron që të shpenzoni aq sa të keni mundësi, pa u dëmtuar. Bëjeni këtë, sepse Allahu ju premton diçka më të mirë:

- **“...ndërsa Allahu ju garanton falje e begati.”** – Pra, Allahu u premton falje gjynahesh atyre që shpenzojnë për hir të Tij. Ai premton edhe diçka tjetër, që quhet begati (*fadlen*). Begatia nënkupton çdo mirësi që synon njeriu në jetën e dynjasë dhe ahiretit. Begatia është zëvendësimi i shpejtë i pasurisë që shpenzohet dhe shumëfishimi i saj. Begatia është qetësia shpirtërore, që të lumturon dhe gëzon. Begatia është mirësia që robi do të përjetojë kur të jetë vetëm në varr. Begatia është shpërblimi i premtuar për veprën e mirë, që do të jetë i shumëfishuar e që do të merret në një ditë shumë të vështirë e në çaste shumë të nevojshme, pikërisht Ditën e Gjykimit dhe të shpërblimit me drejtësi. Të gjitha këto nuk janë aspak shumë për Allahun e Lartësuar. Ato janë shumë të vogla e shumë të thjeshta për t'u përmbushur nga ana e Tij, sepse Ai thotë:

- **“Allahu është Bujar i madh e i Gjithëditur.”** – Pra, Allahu është Bujar i madh me mirësitë që dhuron. Ai është edhe i Gjithëditur. Ai i njeh me hollësi të gjitha shpenzimet që bëjnë njerëzit, të vogla qofshin apo të mëdha, të fshehta apo të hapura. Sigurisht, i Gjithëdituri do të shpërblejë me mëshirë dhe me bujari për çdo gjë që shpenzohet dhe i përkushtohet Atij me sinqeritet. Le të shohë, pra, njeriu se cilës ftesë duhet t'i përgjigjet. Këto ajete flasin për çështje shumë të rëndësishme. Ato nxisin për të shpenzuar për hir të Allahut, ashtu sikurse na porosin Ai. Në to shpjegohet se çfarë e shtyn njeriun që të shpenzojë: besimi dhe shpërblimi i madh nga Allahu. Ato vërtetojnë se zekati i floririt, i argjendit dhe i mallrave tregtare është detyrim ligjor, që duhet të jepet. Ky gjykim përfitohet pikërisht nga fragmenti: “Jepni nga më e mira e asaj që keni fituar...”. Zekati është detyrim ligjor edhe për prodhimet që nxirren nga toka, qofshin ato bimë, farëra, drithëra apo thesare e minerale, sepse Allahu thotë: ue mim-mā ahrexhnā lekum- minel erđi / dhe nga ajo që e nxorrëm për ju prej tokës. Ky ajet tregon se zekati është detyrë të jepet nga ai që zotëron, bimësinë, drithërat apo siç quhet, "dobitë" e tokës, jo për pronarin e tokës. Sepse Allahu i Lartësuar thotë: “...dhe nga ajo që Ne e nxjerrim prej tokës për ju!”. Për ato pasuri që nuk përdoren për t'u kultivuar dhe për t'u shtuar, nuk është detyrë të jepet zekat, siç mund të jenë pasuritë e paluajtshme: toka, makina, shtëpia etj., ose edhe enët dhe mjetet e jetesës që njeriu i përdor dhe përfiton prej tyre. Të njëjtin gjykim ka edhe pasuria që njeriu nuk e ka në kontroll të tij, siç mund të jetë pasuria që ia kanë grabitur dhe nuk dihet se cili ia ka grabitur, ose një borxh i dhënë, që nuk e di se a do ta marrë mbrapsht apo jo. Pra, edhe për këtë lloj pasurie nuk kërkohet që të jepet zekat, sepse Allahu i Lartësuar e ka bërë të detyrueshëm zekatin për atë pasuri që përdoret për t'u shtuar dhe kultivuar, siç janë prodhimet e tokës apo pasuria që

shtohet nga mallrat e tregtisë. Ndërsa pasuritë që nuk e kanë këtë qëllim, nuk llogariten për zekat. Ajeti tregon se pasuria me cilësi të ulët nuk është e vlefshme për t'u dhënë si zekat. Thënë ndryshe, zekati i dhënë me të tillë mall është i pavlefshëm, sepse Allahu i Lartësuar thotë: “Jepni nga më e mira e asaj që keni fituar...”.

Ajeti 269

269. Ai ia dhuron urtësinë atij që do. Dhe, pa dyshim, kujt i është dhënë urtësia, i është dhuruar mirësi e madhe. Por këtë mirësi e kuptojnë veçse të mençurit.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar ka sjellë urdhra që përmbajnë në vetvete të fshehta dhe urtësi të mëdha, por që Ai nuk ia mundëson kujdo që t'i kuptojë e t'i zbatojë. Prandaj thotë i Lartësuar:

- **“Ai ia dhuron urtësinë atij që do.”** - Ai ia jep urtësinë atij që dëshiron. Urtësia është dija e dobishme, puna e mirë dhe njohja e thellë e dispozitave të Allahut të Lartësuar.

- **“Dhe, pa dyshim, kujt i është dhënë urtësia, i është dhuruar mirësi e madhe. Por këtë mirësi e kuptojnë veçse të mençurit.”** - E ku ka mirësi më të madhe se ajo pa të cilën nuk mund të përfytyrohet lumturia në të dy jetët dhe shpëtimi prej dëshpërimit në të dyja jetët? Ky ajet jep një vlerësim të veçantë për cilësinë e rrallë të urtësisë. Ajo është një cilësi e mrekullueshme, të cilën e kanë privilegj vetëm trashëgimtarët e profetëve, dijetarët vepërmirë. Përsosmëria e adhuruesit është e lidhur ngushtë me aftësitë dhe forcën e tij në dije dhe në punën me këtë dije. Aftësia e robit në dije përsoset duke njohur të vërtetën dhe qëllimin e saj. Ndërsa aftësia vepruese e tij përsoset kur ai kryen të mirën dhe lë të keqen. Vetëm në këtë mënyrë ai bëhet i drejtë dhe i saktë në fjalët dhe në veprimet e tij. Vetëm pas njohjes së të vërtetës dhe punës sipas saj, rob mund t'i vendosë gjërat atje ku duhet. Vetëm atëherë ai do të jetë i urtë në lidhje me vetveten dhe

me të tjerët. Pa këto dy elementë, ai nuk do t'ia arrijë kurrë qëllimit për të qenë i urtë.

Ajeti 270

270. Çdo gjë që të shpenzoni nga pasuria dhe çdo betim (nedhër) që të bëni, të jeni të sigurt se Allahu i di të gjitha. Për të padrejtët nuk ka ndihmëtarë.

Shpjegimi i ajetit

- “Çdo gjë që të shpenzoni nga pasuria dhe çdo betim (nedhër) që të bëni, të jeni të sigurt se Allahu i di të gjitha.” - Këtu bëhet fjalë për shpenzimet që bëhen në rrugë të Zotit, të çfarëdo lloji qofshin ato: të detyrueshme apo të pëlqyeshme, të vogla apo të mëdha, ato për të cilat ka urdhëruar Allahu i Lartësuar apo ato të cilat vetë robi ia ka bërë të detyrueshme vetes së vet, siç janë betimet (nedhër). Pa dyshim që Allahu i Lartësuar i di të gjitha këto, sepse Atij nuk i fshihet asgjë. Ai di edhe qëllimet e çdo vepruesi. Nëse nxitësi i tyre është dëshira e singertë për të kënaqur Allahun e Madhëruar, atëherë Ai do të japë shpërblim të madh për to. Nga ana tjetër, nëse robi nuk e përmbush detyrimin për të shpenzuar, ose e përmbush atë, por duke pasur si synim vetëm kënaqësinë e krijesave, atëherë ai është treguar i padrejtë, zullumqar, sepse i vendos gjërat jo në vendin që u takon. Për këtë arsye, ai meriton ndëshkimin më të dhimbshëm:

- “Për të padrejtët nuk ka ndihmëtarë.” – Pra, ata nuk do të marrin ndihmë prej asnjë krijese. Askush nuk do të mund t'i shpëtojë prej ndëshkimit dëshpërues dhe të hidhur.

Ajeti 271

271. Nëse i jepni sadakatë haptazi, kjo është mirë; por, nëse ua jepni të varfërve fshehurazi, kjo është edhe më mirë për ju, sepse kështu Ai (Allahu) jua fal gjynahet tuaja. Allahu e di mirë atë që bëni ju.

Shpjegimi i ajetit

- “Nëse i jepni sadakatë haptazi, kjo është mirë...” - Pra, nëse i jepni sadakatë haptas, në mënyrë që t'ju shohin të tjerët dhe të bëheni shembull për ta, ato janë të mira, por me kushtin që me to synohet

kënaqësia e Allahut. Nëse sadakatë jepen për të kënaqur Krijuesin, ato nuk i dëmton aspak fakti që jepen haptazi. Ato janë të mira, sepse nëpërmjet tyre arrihet qëllimi i lartë: shpërblimi i Allahut të Lartësuar.

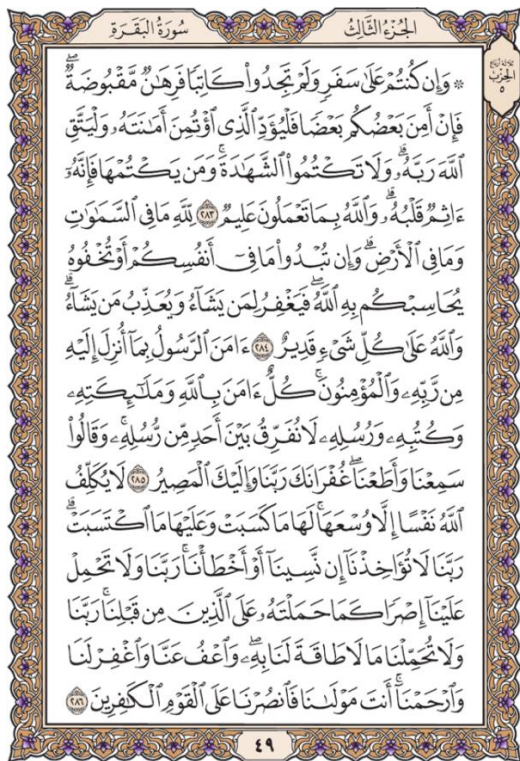
- “...por nëse ua jepni të varfërve fshehurazi, kjo është edhe më mirë për ju.” - Nga ky ajet kuptohet se sadakaja që i jepet të varfërit fshehtas, është më e mirë se sadakaja që i jepet atij haptaz. Pra, ky gjykim është i vlefshëm kur bëhet fjalë për sadakatë që u jepen të varfërve, sepse kështu e ka veçuar Allahu i Lartësuar, duke thënë: “...nëse ua jepni të varfërve fshehurazi...”. Me fjalë të tjera, nëse sadakatë nuk u jepen të varfërve, por shpenzohen në lëmi të tjera të shpenzimit, fshehja e sadakasë nuk është më e mirë se dhënia e saj haptazi. Kriteri gjykues, në të tilla raste, varet nga dobia që shpresohet me shfaqjen ose jo të të tilla veprave. Kështu, nëse sadakaja e hapur shërben për të nxitur të tjerët që edhe ata të japin, sigurisht që kjo mënyrë është më e mirë. Thënia e Allahut të Lartësuar: “nëse ua jepni të varfërve”, tregon se njeriu duhet të sigurohet mirë se kujt po ia jep sadakanë, pasi mund të ketë më të varfër dhe më nevojtarë se ai të cilit po ia jep. Sadakadhënia ka një shpërblim të madh nga Allahu i Madhëruar, që thotë:

- “...sepse kështu Ai (Allahu) jua fal gjynahet tuaja.” – Pra, për sadakanë e dhënë shpërblimi që merr njeriu është dy llojesh: të mira të shumta nga Allahu dhe largim të këqijash, sepse kur Allahu i Lartësuar të fal gjynahet, do të thotë që je i ruajtur nga pasojat e tyre të këqija, që janë fatkeqësi e dënime të ndryshme.

- “Allahu e di mirë atë që bëni ju.” - Çfarëdolloj pune që të kryejmë, të mirë apo të keqe, të vogël apo të madhe, të pakët apo të shumë, ajo është e ditur dhe e shënuar nga Allahu, dhe për të është përgatitur shpërblim me drejtësi dhe bujari nga i Gjithëdituri.

Ajeti 272

272. Nuk është detyrë e jotja udhëzimi i tyre. Është Allahu që udhëzon në rrugë të

drejtë atë që Ai do. Çfarëdo të mire që ta jepni, e keni për veten tuaj. Por çdo gjë ta jepni veçse për hir të Allahut, sepse çdo të mirë që ju e jepni do t'ju kompensohet në mënyrë të plotë, pa ju cenuar aspak”.

Shpjegimi i ajetit

- “Nuk është detyrë e jotja udhëzimi i tyre. Është Allahu që udhëzon në rrugë të drejtë atë që Ai do.” - Allahu i Lartësuar, duke iu drejtuar Profetit të Tij, i thotë se udhëzimi i krijesave për të besuar apo jo, nuk është në kompetencën e tij. Detyra e një Profeti është thjesht përcjellja dhe sqarimi i të vërtetës. Ndërsa udhëzimi i tyre, që të besojnë apo jo, është në dorën e Zotit. Ky ajet mbështet qëndrimin se lejohet që sadakatë t'u jepen edhe jomuslimanëve, domethënë atyre që ende nuk janë udhëzuar të kuptojnë dhe të besojnë, sepse, më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- “Çfarëdo të mire që të jepni, e keni për veten tuaj. Por çdo gjë ta jepni veçse për hir të Allahut...” – Pra, çfarëdo lloj të mire që të shpenzoni, të madhe apo të vogël, që

ua jepni muslimanëve apo jomuslimanëve, mirësia e saj kthehet tek ju. Pra, ajeti nuk e përcakton që sadakatë duhet t'u jepen vetëm muslimanëve, por ai është gjithëpërfshirës. Në fakt, Allahu i Lartësuar na tregon këtu për sadakatë e besimtarëve, të cilët japin veçse për një qëllim të caktuar - që të kënaqin Allahun e Lartësuar, sepse besimi i tyre i pengon ata që të kenë ndonjë qëllim tjetër veç këtij. Besimi i tyre i detyron ata që të jenë të sinqertë e të pastër.

- “...sepse çdo të mirë që ju jepni do t'ju kompensohet në mënyrë të plotë, pa ju cenuar aspak” - Shpërblimi për çdo bamirësi tuajën do ta gjeni të plotë Ditën e Gjykimit. Juve nuk do t'ju preket asgjë, domethënë nuk do t'ju pakësohet aspak shpërblimi që meritoni dhe nuk do t'ju shtohen aspak të këqijat që keni bërë. Më poshtë, Allahu i Lartësuar na udhëzon që t'ia japim sadakanë një kategorie të caktuar njerëzish, të cilët konsiderohen si më parësorët dhe që kanë gjashtë cilësi:

Ajeti 273

273. Ajo (sadakaja) u takon të varfërve, të cilët janë të angazhuar në rrugën e Allahut dhe nuk kanë mundësi të lëvizin nëpër tokë. Ata nuk lypin, prandaj ai që nuk e di gjendjen e tyre mendon se ata janë të pasur. Ata njihen nga vetë pamja e tyre, ndonëse ata nuk kërkojnë me ngulm dhe nuk i bezdisin njerëzit. Çfarëdo të mire që ta jepni, s'ka dyshim se Allahu e di shumë mirë.

Shpjegimi i ajetit

- “Ajo (sadakaja) u takon të varfërve, të cilët janë të angazhuar në rrugën e Allahut dhe nuk kanë mundësi të lëvizin nëpër tokë.” - Cilësia e parë e atyre që e meritojnë më shumë sadakanë është skamja e tyre. Cilësia e dytë është: të jenë të angazhuar në rrugën e Allahut, domethënë, të jenë të përkushtuar në bindjen ndaj Allahut dhe të luftojnë në rrugën e Zotit. Si të tillë, ata nuk mund ta braktisin detyrën që kanë mbi supe. Ndërsa cilësia e tretë është pamundësia e tyre për të kërkuar rizkun, siç thotë i Lartësuar: “nuk kanë mundësi të

lëvizin nëpër tokë”, pra, që të kërkojnë rizkun.

- “Ata nuk lypin, prandaj ai që nuk e di gjendjen e tyre mendon se ata janë të pasur.” – Kështu, cilësia e katërt është: nëse nuk e di gjendjen e tyre, mendon se ata janë të pasur. Kjo ndodh, sepse ata janë të rezervuar në kërkesat e tyre dhe nuk bezdisin askënd. Ky është tregues për durimin e tyre në detyrën që i kanë vënë vetes.

- “Ata njihen nga vetë pamja e tyre, ndonëse ata nuk kërkojnë me ngulm dhe nuk i bezdisin njerëzit. - Cilësia e pestë është: ata mund t’i njohësh nga shenjat e tyre. Ata vërtet mund të dallohen, por jo nga çdokush. Pra, kjo fjalë nuk bie ndesh me cilësinë e lartpërmendur, ku Allahu thotë: “...ai që nuk e di gjendjen e tyre mendon se ata janë të pasur”. Ata në të vërtetë nuk bien në sy, sepse janë shumë të vetëpërbajtur, aq sa ai që nuk i njeh nuk mund t’i dallojë dhe të gjykojë se janë të varfër, por një njeri inteligjent e i sprovuar mund t’i njohë ata shumë mirë, duke u nisur nga shenjat e tyre, të cilat Allahu i Lartësuar i ka sqaruar. Ndërsa cilësia e gjashtë e tyre është: “...ata nuk kërkojnë me ngulm dhe nuk i bezdisin njerëzit”. Pra, edhe nëse mund të ndodhë që të kërkojnë ndonjëherë, këtë nuk e bëjnë me këmbëngulje, por e bëjnë vetëm njëherë dhe me butësi. Këta janë njerëzit që meritojnë të parët sadakanë, sepse ata kanë cilësi shumë të vyera. Megjithatë, kujtdo që t’i jepen, sadakatë konsiderohen si bamirësi, për të cilën dhënësi do të shpërblehet. Prandaj i Madhëruari thotë përsëri:

- “Çfarëdo të mire që të jepni, s’ka dyshim se Allahu e di shumë mirë.” – Pra, çfarëdo që të shpenzoni dhe kujtdo që t’ia jepni, Allahu e di shumë mirë dhe do t’ju shpërblejë, gjithashtu, më së miri. Më poshtë, Allahu i Lartësuar flet për sadakadhënësit në mënyrë përmbledhëse.

Ajeti 274

274. Ata që e shpërndajnë pasurinë e vet natën dhe ditën, fshehurazi dhe haptazi,

e kanë shpërblimin te Zoti i tyre. Për ta nuk ka as frikë, as dëshpërim.

Shpjegimi i ajetit

- “Ata që e shpërndajnë pasurinë e vet natën dhe ditën, fshehurazi dhe haptazi...” - Domethënë, ata që e shpenzojnë pasurinë e tyre në rrugën e Zotit, pra, për hir të Tij e jo për të përmbushur dëshirat e ndaluara apo të papëlqyeshme; ata që shpenzojnë natën dhe ditën, fshehtas apo haptas.

- “...e kanë shpërblimin te Zoti i tyre. Për ta nuk ka as frikë, as dëshpërim.” – Njerëz të tillë do të kenë një shpërblim shumë të madh nga Zoti i tyre Bujar. Kur ata që kanë kryer vepra të këqija do të jenë të mbushur me ankth e frikë për veprat e tyre, këta fatlumë do të jenë të çliruar nga çdo lloj frike. Atë ditë, ata që e kanë tepruar dhe i kanë shkelur kufijtë e Zotit duke neglizhuar dispozitat e Tij, do të dëshpërohen dhe do të trishtohen, ndërsa këta fatbardhë do të lumturohen, duke arritur çdo gjë që dëshirojnë. Këta do të gëzohen, sepse do të shpëtojnë nga çdo e keqe që i druhashin më parë. Kjo është gjendja e bamirësve, të cilët kujdesen për robërit nevojtarë të Zotit. Ata kujdesen për të plotësuar detyrimet e veta ndaj Zotit dhe detyrimet ndaj krijesave të Tij. Ndërsa më poshtë, Allahu i Lartësuar na jep një pasqyrim të palës tjetër, që janë të kundërtit e bamirësve. Ata janë të padrejtët vepërkëqij, të cilët jo vetëm që nuk përmbushin detyrimet e tyre ndaj Krijuesit, por shkelin plotësisht edhe të drejtat e krijesave të Zotit.

Ajeti 275

275. Ata që e hanë kamatën, do të ngrihen ashtu sikurse ngrihet i çmenduri nga prekja e shejtanit. Kështu, sepse ata thanë: “Edhe shitblerja është njëlloj si kamata.” Por Allahu e ka lejuar shitblerjen dhe e ka ndaluar kamatën. Atij që, kur i arrin këshilla prej Zotit të tij, largohet prej saj (kamatës), i takon plotësisht pasuria e grumbulluar më parë dhe çështja e tij mbetet tek Allahu. Por

ata që i kthehen sërish asaj, do të jenë banorë të Zjarrit, ku do të mbeten përjetësisht.

Shpjegimi i ajetit

- **“Ata që e hanë kamatën, ata do të ngrihen ashtu sikurse ngrihet i çmenduri nga prekja e shejtanit.”** - Allahu i Lartësuar na flet në këtë ajet për ata që hanë ose përdorin kamatën. Gjendja e tyre është shumë e keqe dhe përfundimi i tyre do të jetë shumë i frikshëm. Kur ata të ngrihen nga varri për t'u gjykuar, do të dallohen nga të tjerët, sepse do të ngrihen si të çmendur, ose më saktë, si ata që i ka çmendur shejtani. Ata do të ngrihen nga varri të çoroditur, të dehur e të tmerruar, duke pritur llogarinë e vështirë dhe ndëshkimin e madh.

- **“Kështu, sepse ata thanë: “Edhe shitblerja është njësoj si kamata!”**” - Këto fjalë mund t'i thotë veçse një injorant ose një kryeneç, që bën sikur nuk di. Për shkak të këtyre fjalëve të rënda, Allahu i Lartësuar do t'i ndëshkojë ata duke u dhënë një lloj gjendjeje që e përjetojnë të çmendurit. Ka mundësi që thënia e Allahut të Lartësuar: “...ata do të ngrihen ashtu sikurse ngrihet i çmenduri nga prekja e shejtanit”, të tregojë edhe gjendjen e tyre në këtë jetë. Pra, duke qenë se ata tregohen të palogjikshëm kur rendin për të fituar pasurinë e të tjerëve me padrejtësi, Allahu i Lartësuar i dënon duke ua dobësuar aftësinë e të menduarit. Aq i rëndë është ky dënim, sa që ata, me sjelljen e tyre, u përngajnë të çmendurve. Ata janë të paqëndrueshëm, të turbullt e të çoroditur. Më pas, duke shfaqur urtësinë e Tij dhe në përgjigje të shpërfilljes së tyre, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Por Allahu e ka lejuar shitblerjen dhe e ka ndaluar kamatën.”** - Për shkak të nevojës së madhe që kanë njerëzit për shitblerjen dhe dobite të saj gjithëpërfshirëse, Allahu i Lartësuar e ka lejuar tregtinë. Përndryshe, ndalimi i saj do të sillte vështirësi tepër të mëdha për ta. Ky ajet merret si bazë për të gjykuar lejimin e çdo lloj mënyre fitimi që ushtrojnë njerëzit. E thënë ndryshe, çdo mënyrë fitimi apo

bashkëveprimi mes njerëzve që plotëson nevojat e tyre dhe ka dobi gjithëpërfshirëse është e lejuar, përveç atyre mënyrave që Sheriati i ndalon. Mënyrat të cilat Sheriati i ka ndaluar nuk duhen ndjekur, sepse ato janë të dëmshme dhe shkaktojnë padrejtësi e pakënaqësi mes palëve. Kështu Allahu i Lartësuar e ka lejuar tregtinë, por e ka ndaluar kamatën, sepse ajo është padrejtësi dhe sjell të këqija për të gjithë. Kamata është dy llojesh: *nesie*¹¹ dhe *fadl*¹². Që të dyja janë të ndaluara, mbështetur në Kur'an dhe Sunet. Ndalimi i kamatës *nesie* mbështetet edhe në qëndrimin unanim të dijetarëve për këtë çështje, ndërsa ata që e konsiderojnë të lejuar kamatën *fadl* kanë kundërshtuar në këtë mënyrë gjithë ato tekste të përcjella me saktësi. Prandaj themi që kamata, me të dyja llojet e saj, është një nga gjynahet e mëdha dhe shkatërruese.

- **“Atij që, kur i arrin këshilla prej Zotit të tij, distancohet prej saj (kamatës), i takon plotësisht pasuria e grumbulluar më parë dhe çështja e tij mbetet tek Allahu.”** – Pra, nëse dikujt i mundësohet, si mëshirë nga Allahu i Lartësuar, që t'i tërhiqet vërejtja për t'u larguar nga kjo vepër e keqe, dhe ai i largohet asaj, atëherë çdo përfitim nga kamata që ai ka marrë përpara se t'i vinte këshilla, i falet dhe konsiderohet si pasuri e tij. Ai është i falur, si shpërblim për pranimin e këshillës dhe nënshtrimin ndaj dispozitave të Zotit të tij. Nga ajeti kuptojmë, gjithashtu, se ai që nuk heq dorë edhe pas vërejtjes që i bëhet, do të merret në përgjegjësi për veprat e këqija që ka bërë edhe para vërejtjes, edhe pas vërejtjes. Veprat e njeriut do të llogariten dhe do të shpërblehen me drejtësi prej Allahut të Lartësuar.

- **“Por ata që i kthehen sërish asaj, do të jenë banorë të Zjarrit, ku do të mbeten përjetësisht.”** - Pra, kush i rikthehet asaj, do të jetë banor i përjetshëm i Zjarrit. Të tilla tekste, në kuptimin e tyre të drejtpërdrejtë, tregojnë se ata që bëjnë gjynahe të mëdha do të jenë në zjarr të Xhehenemit përgjithmonë. Por, sikurse

dihet, në Xhehenem do të jenë përjetësisht veçse ata që kanë bërë kufër dhe shirk, ndërsa të tjerët, me gjynahe poshtë këtyre, nuk do të rrinë përjetësisht atje. Atëherë, ç'shpjegim ka për tekste të tilla, të cilat, në kuptimin e tyre të drejtpërdrejtë, tregojnë se në zjarr të Xhehenemit do të jenë përjetësisht edhe vepruesit e gjynaheve të mëdha, përveç kufrit dhe shirkut? Dijetarët kanë dhënë shpjegime të ndryshme për këtë çështje, por shpjegimi më i saktë është ky që vijon: Të gjitha ato gjynahe për të cilat Sheriati ka lajmëruar se të lënë përjetësisht në zjarrin e Xhehenemit është e vërtetë që janë të tilla, domethënë që e bëjnë të detyrueshme që vepruesi i tyre të jetë përjetë në Xhehenem. Çdokush që i kryen ato vepra mund të jetë përjetësisht në Zjarr, nëse nuk ka se çfarë ta pengojë një gjë të tillë. Po cilat janë ato gjëra që e pengojnë një gjë të tillë? Dihet me siguri, sipas teksteve të Kur'ânit dhe të Sunetit dhe sipas *ixhma*-it të selefëve, se imani dhe teuhidi janë penguesit e vetëm që e shpëtojnë njeriun nga përjetësia në zjarrin e Xhehenemit. Pra, nëse njeriu nuk ka as besim, as teuhid, këto vepra e bëjnë të meritueshëm ndëshkimin e përjetshëm të tij në zjarrin e Xhehenemit.

Ajeti 276

276. Allahu e zhdok kamatën dhe e shton sadakanë. Allahu nuk e do asnjë mohues dhe gjynahqar.

Shpjegimi i ajetit

- “Allahu e zhdok kamatën dhe e shton sadakanë.” – Kuptimi: Allahu e zhdok, e largon begatinë e kamatës. Ajo është shkak për largimin e begatisë dhe për shkaktimin e problemeve në pasuri. Edhe sikur ta shpenzosh në bamirësi këtë lloj pasurie, nuk merr kurrë shpërblim prej saj. Përkundrazi, ajo do të jetë rruga për t'u futur në Zjarr. Ndërsa nga ana tjetër, Allahu thotë që Ai “e shton sadakanë”, domethënë fal begati të madhe në atë pasuri prej së cilës shpenzohet për hir të Tij dhe e shpërblen shumëfish shpenzuesin. Ky gjykim është i drejtë, sepse është sipas punës së bërë. Fajdexhiu u bën

padrejtësi njerëzve duke u marrë pasurinë me një mënyrë jo të ligjshme, jo të lejueshme nga Allahu i Lartësuar. Për këtë shkak, ai meriton që pasuria e tij të shkojë kot, të jetë e pabegatshme. Ndërsa ai që bën bamirësi ndaj njerëzve, duke shpenzuar me të gjitha mënyrat, meriton bujarinë e Zotit të tij, dhe dihet shumë mirë se Allahu i Lartësuar është më bujar se rob i Tij. Ai e nderon dhe e kënaq atë me mirësi më të shumta e më të mëdha sesa ato që rob i jep për të kënaqur krijesat e Tij.

- “Allahu nuk e do asnjë mohues dhe gjynahqar.” - Allahu i Lartësuar nuk e do atë që është mohues i madh e i vazhueshëm, pra, këmbëngulës në mohimin dhe mosmirënjohjen e tij ndaj Zotit. Këtë mosmirënjohje ai e shpreh duke mos shpenzuar në ato drejtime për të cilat Zoti i tij e ka urdhëruar. Ai e shpreh mosmirënjohjen e tij duke dhunuar të tjerët, të cilët gjithmonë heqin keq prej sherrit të tij. Allahu nuk e do as atë që është gjynahqar i madh, atë që bën vepra të cilat meritojnë ndëshkimin e Tij. Allahu i Lartësuar përmendi në fillim ata që hanë kamatën, duke thënë që nëse ata do të ishin besimtarë, nuk do të vazhdonin në kryerjen e një veprë të tillë të shëmtuar. Më pas, Ai flet për besimtarët dhe i urdhëron ata që të qëndrojnë larg kamatës.

Ajeti 277

277. S'ka dyshim se ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, që e falin namazin dhe e japin zekatin, e kanë shpërblimin te Zoti i tyre. Ata nuk do të kenë kurrfarë frike dhe as nuk do të brengosen.

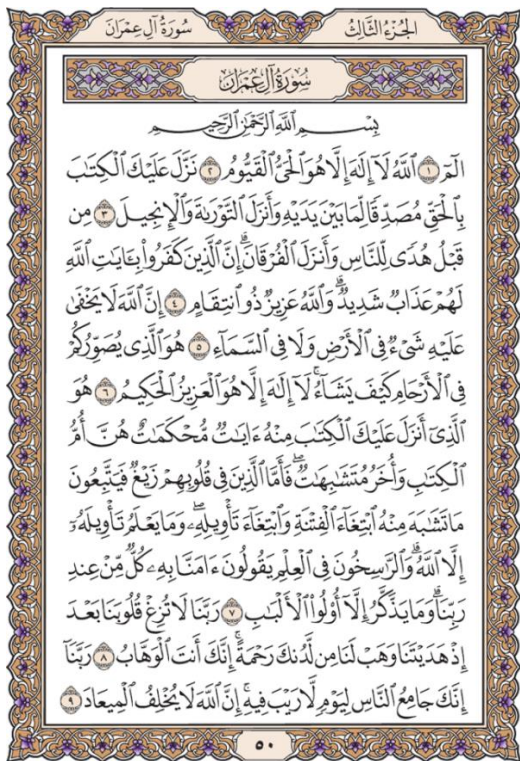
Shpjegimi i ajetit

Këto fjalë janë shpjeguar më parë (shih ajetet 62 dhe 262 të sures Bekare).

Ajeti 278

278. O ju që keni besuar! Kijeni frikë Allahun dhe hiqni dorë prej asaj që u ka mbetur nga kamata, nëse jeni besimtarë të singertë!

Shpjegimi i ajetit

Allahu u drejtohet besimtarëve me cilësinë e tyre të vyer: besimin. Për çfarë i porositi Allahu i Lartësuar besimtarët? Ai i porositi për të lënë kamatën, madje duke e konsideruar largimin prej saj si shenjë të besimit të tyre, kur thotë: "...hiqni dorë prej asaj që u ka mbetur nga kamata, nëse jeni besimtarë të sinqertë". Ai përmend besimin e tyre, sepse vetëm besimtarët janë ata që e pranojnë këshillën e Zotit të tyre. Vetëm ata i nënshtrohen urdhrave dhe i zbatojnë dispozitat e Tij. Allahu i Lartësuar i urdhëron besimtarët për devotshmëri, duke zbatuar dispozitat e Tij dhe duke ruajtur kufijtë e Tij. Prej dispozitave që duhen zbatuar për të qenë i sigurt nga ndëshkimi i Zotit, është edhe heqja dorë nga kamata, nëse ekziston ende një kontratë e tillë. Ndërsa kontratat e shkuara me kamatë janë të falura, nëse njeriu pendohet sinqerisht. Ndërsa ai që nuk pendohet pas këshillës së Zotit të tij dhe nuk i nënshtrohet urdhrat të Tij, atëherë ai i ka deklaruar luftë Zotit:

Ajeti 279

279. E, në qoftë se nuk e bëni këtë, atëherë dijëni se jeni në luftë me Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Nëse pendoheni, atëherë ju takon malli juaj fillestar, sepse kështu nuk dëmtoni dhe as vetë nuk dëmtoheni.

Shpjegimi i ajetit

- "E në qoftë se nuk e bëni këtë, atëherë dijëni se jeni në luftë me Allahun dhe të Dërguarin e Tij." – Ky njeri guxon të bëjë një zgjedhje të tillë, ndërkohë që është aq i pafuqishëm para Zotit të tij, që është i Plotfuqishëm e i Urtë. Ai vërtet e afatizon të padrejtin e kriminelin, por kur e ndëshkon, e ndëshkon ashtu siç i ka hije të Plotfuqishmit.

- "Nëse pendoheni, atëherë ju takon malli juaj fillestar, sepse kështu nuk dëmtoni dhe as vetë nuk dëmtoheni." - Nëse pendoheni, atëherë ju takon kapitali juaj fillestar, pa përfshirë fitimin nga kamata. Kështu nuk u bëni padrejtësi të tjerëve, duke mos u marrë shtesë mbi borxhin, dhe të tjerët nuk ju bëjnë padrejtësi juve, duke mos iu dhënë më pak nga shuma e borxhit.

Ajeti 280

280. Por, në qoftë se tjetri është në gjendje të vështirë, atëherë afatizojeni, derisa të lehtësohet! Por, po t'ia falni, është shumë më mirë për ju, nëse e dini.

Shpjegimi i ajetit

- "Por, në qoftë se tjetri është në gjendje të vështirë, atëherë afatizojeni, derisa të lehtësohet!" - Nëse borxhliu është ngushtë dhe nuk mundet që ta shlyejë borxhin, atëherë është detyrë për huadhënësin që ta afatizojë borxhliun, derisa ai të ketë mundësi për shlyerje.

- "Por, po t'ia falni, është shumë më mirë për ju, nëse e dini." – Pra, nëse bëni bamirësi duke ia falur të gjithë borxhin apo një pjesë të tij, kjo është një vepër e shkëlqyer.

Ajeti 281

281. Dhe ruajuni asaj dite kur do të ktheheni tek Allahu, kur secilit do t'i jepet e plotë ajo që ka fituar, pa iu bërë asnjë padrejtësi.

Shpjegimi i ajetit

Ky është nga ajetet e fundit që janë shpallur prej Kur'ânit. Ai është një ajet madhështor, prandaj është përzgjedhur për të qenë mbyllja e dispozitave, urdhrave e ndalesave të ligjëruara nga Zoti i gjithësisë. Ky ajet është shumë i përshtatshëm për këtë mbyllje, sepse përmban premtimin për shpërblim dhe paralajmërimin për ndëshkim ndaj atyre që e meritojnë. Ai që e di me siguri se do të kthehet te Zoti i tij, i Cili do ta marrë në llogari për çdo gjë që ka bërë, qoftë ajo e madhe apo e vogël, e shfaqur apo e fshehur, sepse Allahu nuk mund t'i fshihet asgjë, atëherë një njeriu të tillë do t'i mbushet zemra me ndjenja devotshmërie, me frikë dhe me shpresë. Nëse zemra e robit nuk i ka këto njohuri, atëherë nuk ka asnjë mundësi që ajo të mbushet me të tilla ndjenja të mrekullueshme, të cilat i përjeton vetëm adhuresi dhe askush tjetër.

Ajeti 282

282. O ju që keni besuar! Kur merrni hua prej njëri-tjetrit për një afat të caktuar, shkruajeni atë! Le të mbajë shënim me drejtësi një shkruesi! Shkruesi të mos ngurrojë të shkruajë ashtu si e ka mësuar Allahu! Ai le të shkruajë, ndërsa ai që merr borxh të diktojë, duke iu frikësuar Allahut, Zotit të tij, e duke mos lënë mangët asgjë! Në qoftë se ai që ngarkohet me borxh është i papjekur mendërisht, ose i mitur, ose nuk është në gjendje të diktojë, atëherë le të diktojë me drejtësi kujdestari i tij ligjor! Kërkoni që të dëshmojnë dy burra nga mesi juaj. Nëse nuk bëhen dy burra, atëherë, duke rënë dakord për njerëzit e zgjedhur, merrni një burrë e dy gra, në mënyrë që, nëse njëra prej tyre harron, t'ia kujtojë tjetra! Dëshmitarët nuk duhet të refuzojnë, kur ftohen për të dëshmuar. Dhe mos përtoni ta shkruani atë (*borxhin*) dhe afatin e tij, qoftë i vogël apo i madh! Kjo është më e drejtë tek Allahu, më e vlefshme si dëshmi dhe më larg dyshimeve. Nëse është shitblerje e atypëratyshme midis jush, atëherë nuk

është ndonjë gjynah të mos e shënoni. Megjithatë, kur bëni shitblerje, dëshmojeni me dëshmitarë! Nuk duhet të dëmtohen as shkruesi, as dëshmitarët, prandaj, nëse e bëni, do të jetë tejkalim nga ana juaj. Kijeni frikë Allahun dhe Allahu do t'ju dhurojë dituri. Allahu Di çdo gjë.

Shpjegimi i ajetit

Ky quhet “ajeti i borxhit”, i cili është ajeti më i gjatë në Kur'ân. Në të sqarohen rregulla e ligje shumë të rëndësishme.

- **“O ju që keni besuar! Kur merrni hua prej njëri-tjetrit për një afat të caktuar, shkruajeni atë!”** - Lejohet dhënia dhe marrja e të gjitha llojeve të borxhit, sepse Allahu i Lartësuar i ka miratuar besimtarët në këto marrëveshje mes tyre, duke treguar rregullat që lidhen me mbarëvajtjen e tyre. Për sa i përket shitblerjes që quhet *selem*¹³ (shitblerja me porosi), ajo ka dy kushte që të konsiderohet e lejueshme:

1. Të shlyhet në një afat kohor, pra, jo në moment.
2. Ky afat duhet të jetë i përcaktuar dhe i qartë nga palët. Nuk lejohet që afati të jetë i papërcaktuar. Ajeti na urdhëron që të mbajmë procesverbal për çdo lloj borxhi. Ky urdhër mund të jetë ose në formën e prerë, pra, i detyrueshëm për t'u zbatuar, ose i pëlqyeshëm. Kjo varet nga shkalla e nevojës për një procesverbal. Nëse do të neglizhohim dokumentimin e këtyre kontratave, do të ishim të ekspozuar ndaj ngatërresave të ndryshme, ndaj gabimeve, harresave etj., të cilat do të sillnin grindje e mosmarrëveshje, e ky do të ishte një gabim i rëndë.

- **“Le të mbajë shënim me drejtësi një shkruesi! Shkruesi të mos ngurrojë të shkruajë ashtu si e ka mësuar Allahu!”** - Është detyrë për shkruesin që të shkruajë procesverbalin, nëse ftohet për një vepër të tillë. Shkruesi duhet të jetë i drejtë, i devotshëm dhe i ruajtur nga gjynahet e shfaqura. Pra, nuk duhet të jetë *fasik*, nuk duhet të jetë një njeri që njihet si gjynaqar dhe që shkel urdhrat dhe kufijtë e Zotit

haptazi. Prej *fasik*-ut nuk pranohet dëshmia as me gojë, as me shkrim. Ai është i detyruar që të mbajë drejtësi për të dyja palët. Atij nuk i lejohet që të anojë nga njëra palë, për asnjë shkak apo arsye. Shkruesi duhet të jetë specialist në fushën e dokumentimit. Ai duhet të dijë se çfarë konsiderohet si dokument që vërteton marrëveshjet dhe saktësinë e tyre, sepse drejtësia mund të vihet në vend vetëm nëpërmjet kësaj rruge e mënyre. Nëse një dokument i tillë është i nënshkruar dhe i saktë, ai merret gjithmonë për bazë, edhe nëse dëshmitarët mund të kenë vdekur. Allahu i Lartësuar thotë: “Shkruesi të mos ngurrojë të shkruajë ashtu si e ka mësuar Allahu!” Pra, nuk lejohet për një njeri të cilit Allahu i Lartësuar i ka dhuruar dije në përpilimin e aktmarrëveshjeve, që të refuzojë të kryejë këtë punë, nëse ajo i kërkohet. Ashtu sikurse Allahu i Lartësuar i ka falur të tilla aftësi të mrekullueshme, ashtu duhet që edhe ai të tregohet bamirës ndaj atyre që kanë nevojë për të tilla shërbime.

- **“Ai le të shkruajë, ndërsa ai që merr borxh të diktojë, duke iu frikësuar Allahut, Zotit të tij, e duke mos lënë mangët asgjë.”** - Allahu urdhëron që shkruesi të mbajë shënim veçse ato fjalë që ia dikton ai që merr borxhin, pra, huamarrësi. Ai që dikton tekstin e procesverbalit është huamarrësi, i cili e ka për detyrë që ta shlyejë plotësisht borxhin. Ai është i urdhëruar, gjithashtu, që, gjatë diktimit, të qartësojë në detaje huanë që duhet ta shlyejë. Ajeti tregon se dëshmia e njeriut për vetveten është e pranueshme dhe e vlefshme, sepse kur ai firmos dokumentin të cilin vetë e ka diktuar, dokumenti ka forcë ligjore, edhe nëse më pas ai pretendon se është bërë gabimisht apo se ka paqartësi. Për sa u përket hollësirave rreth huasë në aspektin e masës, cilësisë, afatit të saj etj., nëse ka kundërshtime mes dy palëve nënshkruese, atëherë fjala që merret në konsideratë dhe që pranohet ligjërisht është fjala e huamarrësit, i cili e ka për detyrë që

ta shlyejë huanë. Nëse fjala e tij do të ishte e pavlefshme, atëherë urdhri i Allahut për të mos pakësuar asgjë prej borxhit do të ishte pa vlerë. E thënë ndryshe, nëse pohimi i borxhliut do të ishte i pavlefshëm ligjërisht, atëherë edhe urdhri i Allahut për të mos lënë gjë mangët gjatë diktimit do të ishte i pavlefshëm dhe i kotë. Por meqë kjo nuk ka mundësi të jetë, atëherë në rast kundërshtimesh mes nënshkruesve (dhe në mungesë të dokumentit) merret parasysh pohimi i huamarrësit (ndërsa huadhënësi duhet të sjellë dokumentin, për të vërtetuar pretendimin e tij). Huamarrësi e ka haram që të fshehë ndonjë gjë prej pikave të kontratës, në çdo aspekt qoftë ajo.

- **“Në qoftë se ai që ngarkohet me borxh është i papjekur mendërisht, ose i mitur, ose nuk është në gjendje të diktojë, atëherë le të diktojë me drejtësi kujdestari i tij ligjor!”** - Nëse huamarrësi nuk mund ta diktojë procesverbalin, për shkak të moshës së vogël apo të paaftësisë së tij mendore ose fizike, apo për shkaqe të tjera si këto, atëherë lejohet që në vend të tij, të diktojë përfaqësuesi i tij ligjor. Ai dikton dhe firmos dokumentin, duke mbajtur përgjegjësi ligjore në vend të të paaftit. Përfaqësuesi ligjor është përgjegjës për të gjitha detyrimet e huamarrësit, sepse Allahu e ka përcaktuar se ky përfaqësim duhet të jetë me drejtësi. Është kusht që përfaqësuesi ligjor të jetë i ndershëm, sepse diktimi me drejtësi nuk mund të bëhet nga një *fasik* ose nga një njeri që i thyen haptazi urdhrat dhe dispozitat e Zotit. Nga ajeti kuptohet se roli i kujdestarit ligjor njihet edhe në fushën e pasurive dhe të nënshkrimit të marrëveshjeve. Detyrimi për larjen e borxhit nuk rëndon kurrësi mbi përfaqësuesin ligjor, por mbi pajtuesin e këtij përfaqësuesi ligjor. Marrëveshjet e nënshkruara nga të paaftët ligjërisht konsiderohen si të pavlefshme, sepse e drejta për të diktuar procesverbalin i takon përfaqësuesit të tyre ligjor, e jo vetë atyre. Kjo dispozitë është si mëshirë dhe butësi e Allahut të Lartësuar për krijesat e Tij. Ai

përkujdeset për ta, që t'ua ruajë pasurinë dhe të drejtat e tyre. Nga ajeti kuptohet se çdo veprim i përfaqësuesit ligjor me pasuritë e të paaftëve ligjërisht, është i saktë dhe i pranueshëm nga drejtësia. Është e lejueshme për njeriun që të mësojë gjithçka që i nevojitet rreth palës tjetër, për të bërë të mundur që dokumenti të jetë sa më i saktë, më i sigurt dhe më i plotë ligjërisht, sepse nëse një urdhër i caktuar mund të përmbushet vetëm nëpërmjet një mënyre tjetër, atëherë edhe kjo mënyrë tjetër është e detyrueshme që të kryhet. Ndjekja e mënyrave nëpërmjet të cilave plotësohen urdhrat e Zotit është *farz kifaje*, pra, një detyrim kolektiv që patjetër duhet përmbushur. Nëse e lënë të gjithë njerëzit pa e zbatuar, të gjithë marrin gjynah, por nëse e kryen dikush mjaftueshëm, përgjegjësia e të tjerëve bie. Kështu, duke qenë se Allahu i Lartësuar ka urdhëruar që për huatë dhe për kontratat e tjera të mbahet procesverbal, dhe duke qenë se kjo mund të arrihet veçse duke mësuar mënyrën e ndërtimit të kontratave, atëherë kjo e fundit është e detyrueshme që të mësohet dhe të kryhet nga dikush prej muslimanëve.

- **“Kërkoni që të dëshmojnë dy burra nga mesi juaj!”** - Ajeti na urdhëron për të marrë dëshmitarë gjatë kontratave dhe marrëveshjeve tregtare. Megjithatë, ky urdhër nuk është i formës së prerë, pra, nuk është i detyrueshëm që të zbatohet. Ai është thjesht i pëlqyeshëm që të bëhet. Qëllimi i këtij urdhri është që të na udhëzojë për të qenë të kujdesshëm në ruajtjen e të drejtave dhe detyrimeve të ndërsjellta. Pra, të gjitha këto dispozita janë vetëm në dobi të të përgjegjshmëve ligjërisht. Megjithatë, ka raste kur prania e dëshmitarëve gjatë një aktmarrëveshjeje është e detyrueshme, si për shembull, kur ato kryen nga kujdestarët ligjorë të jetimit apo kur kemi të bëjmë me një kontratë vakëfi. Dëshmitarët në të tilla raste janë të domosdoshëm, me qëllim që të drejtat e palëve të përcaktohen dhe të ruhen të paprekura. Numri i domosdoshëm i dëshmitarëve gjatë kontratave është dy

burra, ose një burrë dhe dy gra. Duke u mbështetur në argumentet e transmetuara në traditën profetike, pranohet edhe dëshmia e një dëshmitari të vetëm, por duke u betuar. Dëshmia e të miturve nuk pranohet, sepse ajeti e përcakton që duhet të jetë ‘burrë’ ose ‘grua’.

- **“Nëse nuk bëhen dy burra, atëherë, duke rënë dakord për njerëzit e zgjedhur, merrni një burrë e dy gra...”** - Dëshmia e grave pa praninë e një dëshmitari maskull në marrëveshjet e ndryshme nuk pranohet, sepse Allahu i Lartësuar e ka marrë në konsideratë dëshminë e tyre vetëm kur është edhe prania e burrave. Dikush mund të shprehët se Allahu i Lartësuar ka thënë që, në dëshmi, dy gra zëvendësojnë një burrë, dhe ky kusht mund të plotësohet njëlloj, qofshin apo jo burrat aty. Megjithatë, Allahu e di më mirë. Dëshmia e skllavit në moshë madhore është njëlloj e pranueshme si dëshmia e të lirit, sepse thënia e Allahut: “Kërkoni që të dëshmojnë dy burra nga mesi juaj” i përfshin si të lirët, ashtu dhe skllavërit, pa u bërë ndonjë dallim mes tyre. Dëshmia e jobesimtarëve, burra apo gra qofshin, është e papranueshme dhe e pavlefshme ligjërisht, sepse ata nuk janë prej nesh, ndërsa Allahu i Lartësuar thotë: “...dy burra nga mesi juaj”. Gjithashtu, dihet se dëshmia ka si kusht të domosdoshëm që dëshmitari të jetë i drejtë e i ndershëm, dhe qafirët nuk e plotësojnë këtë kusht. Ajeti tregon përparësinë e burrit kundrejt gruas në këtë çështje. Pra, në rastin e dëshmisë, një burrë zëvendësohet me dy gra. Ky dallim bëhet sepse burri është kryesisht më i fortë dhe më i qëndrueshëm në kujtesën dhe, rrjedhimisht, në dëshminë e tij.

- **“...në mënyrë që, nëse njëra prej tyre harron, t'ia kujtojë tjetra.”** – Ky ajeti tregon se, nëse dikush e harron për momentin dëshminë që ka bërë, por pastaj arrin ta rikujtojë i ndihmuar nga një tjetër, dëshmia e tij është e saktë dhe e vlefshme ligjërisht, sepse Allahu i Lartësuar thotë: “...nëse njëra prej tyre harron, t'ia kujtojë

tjetra.”. Sipas nënkuptimit të ajetit, nëse dëshmitari ka frikë se e harron dëshminë rreth një të drejte të detyrueshme për t’u plotësuar, atëherë ai e ka detyrë që ta shkruajë atë, sepse çdo gjë pa të cilën nuk mund të arrihet diçka e detyrueshme, është edhe vetë e detyrueshme.

- **“Dëshmitarët nuk duhet të refuzojnë kur ftohen për të dëshmuar.”** - Nuk i lejohet dëshmitarëve që t’i bëjnë bisht dëshmisë, pa pasur justifikim të pranueshëm nga Sheriati. Megjithatë, nëse personi nuk i plotëson kushtet si dëshmues, nuk e ka të detyrueshme që të dëshmojë, sepse edhe nëse dëshmon, ajo dëshmi do të ishte e pavlefshme ligjërisht.

- **“Dhe mos përtoni ta shkruani atë (borxhin) dhe afatin e tij, qoftë i vogël apo i madh.”** - Ajeti na ndalon që të ngurrojmë të shkruajmë çfarëdolloj kontrate borxhi, i vogël apo i madh qoftë si, afatshkurtër apo afatgjatë, nëse këtë e kërkojnë palët. Ne nuk duhet të bezdisemi nga të tilla procedura, se, në fund të fundit, janë për të mirën tonë.

- **“Kjo është më e drejtë tek Allahu, më e vlefshme si dëshmi dhe më larg dyshimeve.”** - Ajeti sqaron urtësinë e mbajtjes me shkrim të procesverbaleve për marrëveshjet tregtare dhe për huamarrjet. Ai thotë se, në këtë mënyrë mund të vendoset drejtësia mes njerëzve dhe të ruhet qetësia mes palëve. Nuk ka dyshim se kontratat dhe dëshmitë më shkrim janë më të sigurt dhe më larg dyshimeve e keqkuptimeve, të cilat janë gjithmonë burim polemikash dhe mosmarrëveshjesh. Ajeti tregon se, ai që dyshon dhe nuk ka siguri për dëshminë që do të japë, e ka të ndaluar të dëshmojë, derisa të sigurohet plotësisht për të.

- **“Nëse është shitblerje e atypëratyshme midis jush, atëherë nuk është ndonjë gjynah të mos e shënoni. Megjithatë, kur bëni shitblerje, dëshmojeni me dëshmitarë.”** - Siç shihet, lejohet mosmbajtja e procesverbaleve për shitblerjet e shpejta, që bëhen atypëraty, sepse në këto raste të drejtat e ndërsjellta plotësohen totalisht dhe në moment.

Megjithatë, edhe pse procesverbali me shkrim i këtyre lloj kontratave tregtare të shpejta nuk është i detyrueshëm, përsëri është e ligjshme që aty të ketë dëshmitarë.

- **“Nuk duhet të dëmtohen as shkruesi, as dëshmitarët...”** - Nuk lejohet që shkruesi të dëmtohet duke u detyruar, për shembull, që të shkruajë në kohë të papërshtatshme për të, kur ai është i zënë me diçka tjetër të rëndësishme etj. Po kështu, nuk lejohet të dëmtohet as dëshmitari, sido që të jetë, për shembull, duke e thirrur të dëshmojë ndërkohë që ai është sëmurë, kur ka vështirësi të ndryshme etj. Por folja *judarra* (dëmtohen) mund të merret edhe si në formë veprorë, pra mund të jetë edhe: “dëmtojnë”. Me këtë kuptim, ajeti ndalon shkruesin dhe dëshmitarin që të jenë dëmtues të palëve, për shembull, duke mos u shërbyer atyre ose duke u kërkuar shpërblim shumë të lartë për punën e ofruar.

- **“...prandaj, nëse e bëni, do të jetë tejkalim nga ana juaj.”** - Kush i shkel këto dispozita është *fāsik*, domethënë, njeri që i kalon kufijtë e Zotit. Një i tillë është paralajmëruar për dënim. Nga ajeti kuptohet se cilësitë pozitive mund të gjenden ndonjëherë bashkë me ato negative tek një njeri. Për shembull, nuk është e pamundur që te dikush që ka iman të gjendet edhe ndonjë masë hipokrizie (*që shfaqet në punë*). Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar thotë: “nëse e bëni, do të jetë tejkalim nga ana juaj”. Pra, Ai nuk ka thënë që: “do të bëheni tejkalues, të prishur”. Ai u është drejtuar besimtarëve dhe i ka konsideruar ata si të tillë por ka pohuar gjithashtu edhe praninë e tejkalimit përveç besimit. Nga ajeti mësojmë, gjithashtu, se *“el adaletu”* ndershmëria dhe pastërtia e dëshmitarit është kusht për pranimin e dëshmisë së tij. Sepse Allahu i madhëruar thotë: “mim-men terdaune minesh-shuhedāi duke rënë dakord për njerëzit e zgjedhur.”. “El adaletu” ndershmëria dhe pastërtia e njeriut përcaktohet nga qëndrimi dhe tradita e përgjithshme e shoqërisë në atë vend dhe në atë kohë që jeton njeriu. Atë që njerëzit e

një kohe apo vendi e konsiderojnë “të ndershëm”, ai është i pranueshëm si dëshmitar. Nga ana tjetër, ajeti tregon se dëshmia e një personi të cilit nuk ia njohim ndershmërinë është e papranueshme, derisa të dëshmohet se ai është vërtet i ndershëm e i drejtë.

- **“Kijeni frikë Allahun dhe Allahu do t'ju dhurojë dituri. Allahu Di çdo gjë.”** - Këto ishin vetëm disa nga dispozitat e përfituara prej këtij ajeti të mrekullueshëm, nga mendja dhe përpjekjet tona modeste. Në Librin e Allahut ka urtësi dhe dispozita të shumta, kuptimin e të cilave, Allahu i Lartësuar i nderon dhe ua mundëson që t'i zbulojnë atyre adhuruesve të Tij që Ai dëshiron.

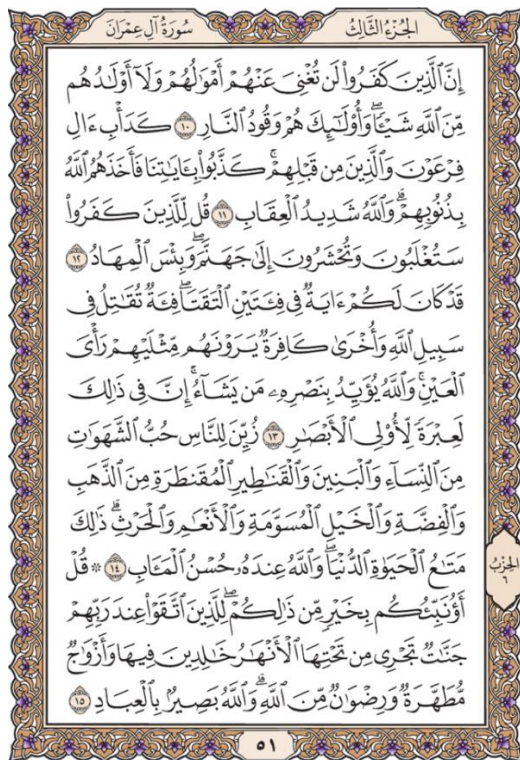
Ajeti 283

283. E në qoftë se jeni në udhëtim dhe nuk gjeni shkruer, atëherë merrni një plaçkë peng! E nëse i besoni njëri-tjetrit, atëherë ai që ka marrë diçka me mirëbesim le ta përmbushë atë që i është besuar, dhe le ta ketë frikë Allahun, Zotin e tij! Mos e fshihni dëshminë, se ai që e fsheh atë e ka zemrën me gjynahe. Allahu di çdo gjë që bëni ju.

Shpjegimi i ajetit

- **“E në qoftë se jeni në udhëtim dhe nuk gjeni shkruer, ...”** – Pra, nëse jeni në udhëtim dhe nuk keni mundësi që t'i shkruani marrëveshjet tuaja, atëherë:

- **“...atëherë merrni një plaçkë peng!”** - Këtë peng e merr huadhënësi, si garanci për borxhin e dhënë. Ajeti tregon se, nëse pengun nuk i është dorëzuar huadhënësit, atëherë ai nuk është i vlefshëm si garanci. Gjithashtu, nëse më pas palët kanë kundërshtime rreth plaçkës së lënë peng (për sasinë apo cilësinë e saj, për shembull), atëherë merret në konsideratë pohimi i penglënësit. Përse? Sepse është penglënësi ai që e lë plaçkën si garanci, në vend të dokumentit që vërteton borxhin, dokument që duhej të diktohej po prej tij. Nëse nuk do të ishte i besueshëm pohimi i huamarrësit për pengun e lënë nga ai, atëherë plaçka e lënë peng do të ishte e pavlefshme si

garanci. Kjo do të ishte njëlloj sikur të thoshim që deklarata e huamarrësit e diktuar në procesverbal është e pavlefshme si dokument, pasi pengun i lënë është në vend të dokumentit të shkruar. Duke qenë se qëllimi i pengut është garancia e borxhit, kjo praktikë lejohet jo vetëm gjatë udhëtimeve, por edhe në kushte normale. Allahu i Lartësuar e ka sjellë këtë si zgjidhje në situata jo të zakonata, sepse atëherë nevoja për një zgjidhje të tillë është e domosdoshme, pasi kur je në udhëtim nuk është e thjeshtë të gjesh shkruer për të dokumentuar një marrëveshje.

- **“E nëse i besoni njëri-tjetrit, atëherë ai që ka marrë diçka me mirëbesim le ta përmbushë atë që i është besuar...”** - Të gjitha këto masa ndërmerren nëse mes huadhënësit dhe huamarrësit apo mes dy palëve në marrëveshje ka njëfarë pasigurie për plotësimin e të drejtave të tyre. Por nëse palët kanë siguri të ndërsjellë për plotësimin e të drejtave dhe detyrimeve, atëherë kjo, pra lënia në mirëbesim dhe mos marrja peng apo mos dokumentimi i aktit,

është diçka e lejuar. Por, në këtë rast, pala marrëse duhet të jetë e drejtë në përmbushjen e detyrimeve të saj. Ajo nuk duhet të bëjë asnjë lloj padrejtësie.

- **“...dhe le ta ketë frikë Allahun, Zotin e tij”** – Pra, pala që ka marrë diçka prej tjetrit me mirëbesimin e tij, le të ketë frikë Zotin dhe t’i përgjigjet bamirësisë së tjetrit me bamirësi, duke qenë e drejtë në kthimin e hakut të tij.

- **“Mos e fshihni dëshminë...”** – Arsyeja është se e vërteta është e lidhur ngushtë me dëshminë. Ajo nuk mund të vihet në vend pa të. Ai që e fsheh të vërtetën ka bërë një gjynah të madh. Duke e fshehur të vërtetën, dëshmuesi ka mashtruar dhe, si rrjedhojë, ka shkelur të drejtat e të tjerëve, për të cilat do të mbajë përgjegjësi para Zotit të tij.

- **“...se ai që e fsheh atë e ka zemrën me gjynahe. Allahu di çdo gjë që bëni ju.”** - Këto norma, me të cilat Allahu i Lartësuar udhëzon adhuruesit e Tij, përmbajnë urtësi dhe dobi gjithëpërfshirëse. Ato tregojnë se, nëse krijesat do të merrnin mësim nga udhëzimet e Krijuesit të tyre, jeta e tyre do të shkëlqente jo vetëm në dynja, me të gjitha problemet e saj, por edhe në ahiret, sepse ato rregullojnë fenë dhe besimin e tyre. Ato rregullojnë lidhjet e krijesave me Zotin e tyre. E si mund të ndodhë ndryshe, nëse krijesa zbaton udhëzime të ndërtuara mbi drejtësinë, rregullimin dhe mirësinë? Vetëm nëpërmjet tyre mund të arrihet në shuarjen e grindjeve e të keqkuptimeve. Vetëm nëpërmjet tyre mund të rregullohet jeta e krijesave. Allahu qoftë i lavdëruar ashtu si i takon lartësisë dhe madhësisë së Tij, sepse ne nuk mund ta lavdërojmë Atë dhe t’i shprehim adhurimin tonë ashtu si Atij i takon.

Ajeti 284

284. Vetëm të Allahut janë ç’ka në qiej dhe ç’ka në tokë. E shfaqni apo e mbani të fshehtë atë që e keni në veten tuaj, Allahu do t’ju marrë në përgjegjësi. Ai fal atë që do dhe e dënon atë që do. Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

- **“Vetëm të Allahut janë ç’ka në qiej dhe ç’ka në tokë.”** - Allahu i Lartësuar na tregon në këtë ajet se gjithçka që ekziston në qiell dhe gjithçka që ekziston në tokë është e krijuar nga Ai, i Cili i furnizon dhe i administron çështjet e tyre. Allahu përkujdeset që ata të vënë në vijë çdo problem të tyre. Është Ai që i udhëzon krijesat se si t’i rregullojnë çështjet e tyre të jetës dhe ato të besimit fetar. Gjithçka është pronë e Allahut, të gjithë janë rob e krijesa të Tij, që nuk kanë asgjë në dorë për veten e tyre. Askush nuk mund t’i sigurojë vetes së vet dëm apo dobi. Ata nuk mund të japin as jetë, as vdekje e as ringjallje. Ata janë nënshtruar të gjithë ndaj dikujt tjetër, ndërkohë që Zotëruesi i tyre është Allahu. Është Ai që vepron me sundimin e Tij dhe administron çështjet e tyre. Çdo gjë në gjithësi ndodh në përputhje me urtësinë, drejtësinë dhe bamirësinë e Allahut.

- **“E shfaqni apo e mbani të fshehtë atë që e keni në veten tuaj, Allahu do t’ju marrë në përgjegjësi.”** - Allahu u ka dhënë krijesave të Tij disa urdhra e disa ndalesa, dhe pastaj do t’i marrë në pyetje për veprimet dhe sjelljet e tyre, për gjithçka që ata e shfaqin apo që e mbajnë të fshehur.

- **“Ai fal atë që do dhe e dënon atë që do.”** - Allahu fal atë rob që përpiqet dhe punon atë gjë që sjell faljen dhe mëshirën e Tij. Nga ana tjetër, Allahu ndëshkon atë rob që bën gjynahe, për të cilat ai nuk është i detyruar t’i bëjë, por i bën thjesht me vetëdije dhe vullnet të lirë.

- **“Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka.”** - Allahut nuk mund t’i shpëtojë asgjë. Çdo krijesë është e nënshtruar ndaj pushtetit, dëshirës, dijes, përcaktimit dhe shpërblimit të drejtë të Allahut. Asgjë nuk mund të dalë jashtë këtyre kornizave.

Ajeti 285

285. I Dërguari e besoi atë që iu shpall prej Zotit të tij e ashtu bënë edhe besimtarët. Secili i besoi Allahut, melekëve të Tij, shpalljeve të Tij dhe të dërguarve të Tij (duke thënë): “Ne nuk bëjmë dallim mes asnjërit prej të

dërguarve të Tij.” Ata thanë: “Dëgjuam dhe u bindëm. Kërkojmë faljen Tënde, o Zoti ynë. Vetëm tek Ti është e ardhmja jonë.”.

Shpjegimi i ajetit

- **âmener-resûlu bi mâ unzile ilejhi mir-rab-bihî uel mu'minûn - “I Dërguari e besoi atë që iu shpall prej Zotit të tij e ashtu bënë edhe besimtarët.”** - Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na pasqyron besimin e profetëve dhe të pasuesve të tyre të denjë. Besimi i tyre ishte i shfaqur me nënshtrim, bindje, pendim të sinqertë e kërkim faljeje për mangësitë e tyre.

- **kul-lun âmene bil-lâhi - “Secili i besoi Allahut...”** - Ky besim është pranimi dhe pohimi i gjithçkaje që Allahu i Lartësuar na ka treguar rreth Vetes së Tij. Ne duhet të besojmë, gjithashtu, gjithçka që kanë treguar profetët rreth Zotit të tyre. Profetët kanë folur qartë rreth emrave dhe cilësive të plota e absolute të Allahut. Ne duhet t'i besojmë ato, duke i marrë në mënyrë të përgjithshme dhe në mënyrë të hollësishme. Besimi në Allahun kërkon që ne ta konsiderojmë Atë të pastër nga çdo përngjasim dhe shembëllim me krijesat, por duhet, gjithashtu, që të mos mohojmë asnjë cilësi të Tij të pohuar nga vetë Ai ose nga Profeti i Tij. Ne duhet ta konsiderojmë Atë të pastër nga çdo cilësi e mangët dhe e papranueshme për Të.

- **ue melâiketihî ue kutubihî ue rusulihî. - “...melekëve të Tij, shpalljeve të Tij dhe të dërguarve të Tij...”** – Ne duhet të besojmë dhe të pohojmë për melekët gjithçka që është transmentuar saktësisht prej Sheriatit rreth tyre. Ne duhet të besojmë, po ashtu, gjithçka që na kanë sjellë profetët dhe gjithçka që përmbajnë librat e Zotit. Profetët kanë sjellë mesazhe, urdhra, ndalesa, dispozita e ligje; të gjitha këto duhen besuar dhe trajtuar ashtu si duhet.

- **lâ nufër-riku bejne ehadim-mir-rusulih** - **“Ne nuk bëjmë dallim mes asnjërit prej të dërguarve të Tij.”** - Besimtarët e drejtë nuk bëjnë dallime mes profetëve, por i

besojnë të gjithë, sepse ata kanë qenë zëdhënësit e Zotit të krijesat. Sikur të mohosh vetëm njërin prej profetëve konsiderohet si mohim i të gjithë atyre, madje konsiderohet mohim i Zotit.

- **Ue kâlû semi'nâ ue eta'nâ - “Ata thanë: “Dëgjuam dhe u bindëm.”**” - Besimtarët e drejtë thonë “Dëgjuam”. Pra, ata i dëgjojnë me vëmendje dhe përkushtim urdhrat dhe ndalesat e Zotit. Ata janë të vëmendshëm ndaj kufijve të Tij. Pastaj thonë: “...u bindëm”. Për çdo urdhër dhe ndalesë që dëgjojnë, ata nuk e neglizhojnë, por binden dhe i zbatojnë. Ata thonë: “I dëgjuam ato që Ti na urdhërove dhe na ndalove dhe u bindëm, duke i zbatuar ato”. Ndryshe nga të dëshpëruarit, të cilët thonë: “Dëgjuam, por nuk bindemi!”

- **gufrâneke rab-benâ ue ilejkel mašîr - “Kërkojmë faljen Tënde, o Zoti ynë. Vetëm tek Ti është e ardhmja jonë.”**” - Duke qenë se njeriu shfaq mangësi në përmbushjen e dispozitave të vendosura nga Zoti, ai gjithmonë do ketë nevojë për faljen dhe mëshirën e Tij. Kështu, ne duhet të themi vazhdimisht: “Kërkojmë faljen tënde, o Zoti ynë. Kërkojmë faljen Tënde për çdo mangësi tonën në plotësimin e adhurimeve. Kërkojmë faljen Tënde edhe për shkeljen e kufijve dhe gjynahet që bëjmë. Ne kërkojmë që të na i mbulosh dhe të na i fshehësh të gjitha ato gjynahe dhe padrejtësi që kemi bërë.” Pastaj vjen një fjalë nxitëse dhe qortuese njëkohësisht: “Vetëm tek Ti është e ardhmja jonë.” Të gjitha krijesat do të grumbullohen një ditë te Zoti i tyre, ku do të shpërblehen për të mirat ose të këqijat që kanë bërë.

Ajeti 286

286. Allahu nuk e ngarkon asnjë përtej mundësive të tij; ai (robi) do të marrë atë çfarë ka fituar dhe do të ketë kundër atë çfarë ka merituar. “Zoti ynë, mos na dëno nëse harrojmë ose gabojmë! Zoti ynë, mos na ngarko me barrë të rëndë, siç ngarkove ata që ishin para nesh! Zoti ynë, mos na ngarko më tepër sesa kemi fuqi! Na i shlyej gjynahet, na i mbulo të

**këqijat e na mëshiro! Ti je Mbrojtësi ynë.
Na ndihmo kundër atyre që nuk besojnë!
Shpjegimi i ajetit**

Kur u shpall ajeti 284 i kësaj sureje, dhe pikërisht thënia e Allahut të Lartësuar: “Vetëm të Allahut janë ç’ka në qiej dhe ç’ka në tokë. E shfaqni apo e mbani të fshehtë atë që e keni në veten tuaj, Allahu do t’ju marrë në përgjegjësi. Ai fal atë që do dhe e dënon atë që do. Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka.”, kjo vërtet i rëndoi dhe i frikësoi shumë muslimanët, sepse menduan se do të merreshin në përgjegjësi për çdo gjë që kalon nëpër zemër, qoftë një mendim a qëndrim i konsoliduar, qoftë thjesht një mendim i çastit. Por Allahu i Lartësuar i sqaroi ata, duke u thënë:

**- lâ jukel-lifull-llâhu nefsen il-lâ us'ahâ -
“Allahu nuk ngarkon asnjë përtej
mundësive të tij”** - Pra, Allahu i Lartësuar nuk ngarkon asnjë përtej mundësive të tij. Madje, Ai nuk ngarkon as me diçka që mund të jetë disi e vështirë për t’u përballuar, siç thuhet në suren Haxh: “Ai nuk ju ka ngarkuar me ndonjë vështirësi në fe...”. Të gjithë urdhrat dhe ndalesat hyjnore, në thelb, nuk janë të vështira të përmbushen. Përkundrazi, ato meritojnë me plot të drejtë të quhen ushqim për shpirtin dhe ilaç për trupin. Ato parandalojnë të këqijat që mund të prekin njeriun. Çdo urdhër i Allahut të Lartësuar është mëshirë dhe bamirësi për krijesat. Edhe në ato raste kur, për ndonjë shkak të caktuar, zbatimi i urdhrave bëhet i vështirë ose i pamundur, Ai ka vënë dispozita lehtësuese, për t’ua thjeshtuar krijesave zbatimin e ligjeve të Tij. - **lehâ mâ kesebet ue alejhâ mektesebet.** - “...ai (robi) do të marrë atë çfarë ka fituar dhe do të ketë kundër atë çfarë ka merituar.” - I Lartësuar i na tregon se çdokush do të shpërblehet plotësisht për veprat e mira që ka bërë. Gjithashtu, mbi secilin do të rëndojë çdo vepër e keqe që ka bërë. Askush nuk do të marrë mbi supë peshën e gjynaheve të tjetërkujt, dhe askush nuk do të marrë shpërblimin e veprave të

mira të dikujt tjetër. Për të treguar përpjekjet për të bërë vepra të mira, të cilat do të shpërblehen nga Ai, Allahu i Lartësuar ka thënë: “*lehâ mâ kesebet*”, që nënkupton (në arabisht) se veprat e mira dhe shpërblimi për to fitohen edhe pa shumë lodhje, sepse mundësitë e robit për të kryer vepra të mira janë shumë të mëdha dhe shumë të thjeshtëzuara. Madje edhe thjesht duke pasur si qëllim kryerjen e një vepre të mirë, ai e merr shpërblimin sikur e ka bërë atë vepër të mirë, edhe nëse nuk arrin ta finalizojë atë. Ndërsa kur flet për veprat e këqija, për mënyrën e kryerjes së tyre dhe për shpagimin që meritojnë, Allahu thotë: “*ue alejhâ ma iktesebet*”, duke përdorur fjalën “*iktesebe*” = meritoi plotësisht. Pra, kuptimi është: njeriut nuk i shkruhet puna e keqe, derisa ai ta kryejë atë, ndryshe nga vepra e mirë, e cila shkruhet dhe shpërblehet edhe nëse ai e ka vetëm si qëllim. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar foli rreth besimit të Profetit dhe besimtarëve të mirë. Ai tregoi, gjithashtu, se çdokush do të shpërblehet sipas punës që ka kryer. Më pas, është normale që adhuruesi të shfaqë mangësi, duke gabuar dhe harruar, por Allahu nuk e ngarkon atë tej fuqive dhe mundësive të tij, prandaj udhëzon që ne të lutemi me disa fjalë të mrekullueshme. Profeti (a.s.) na ka treguar se kur besimtarët i drejtohen Allahut të Lartësuar me këto fjalë të veçanta, Ai thotë: “E pranoj lutjen tuaj.” **Rab-benâ lâ tu’âhidhnâ in-nesinâ eu ehta'nâ - “Zoti ynë, mos na dëno nëse harrojmë ose gabojmë!”** – Kuptimi: Mos na merr në përgjegjësi, nëse harrojmë ose gabojmë. Por cili është ndryshimi mes harresës dhe gabimit? Harresa ndodh kur lihet pa zbatuar një urdhër, për shkak të pakujdesisë së zemrës. Kështu, besimtarët i kërkojnë falje Allahut për ato dispozita të cilat i kanë lënë pa zbatuar, për shkak të harresës. Ndërsa gabimi ndodh kur synohet diçka e lejueshme për t’u vepruar, por që më pas finalizohet duke kryer diçka tjetër të palejueshme, pa qëllim. Me fjalë të tjera, të synosh kryerjen e diçkaje të lejueshme, por

gabimisht të veprsh të palejueshmen. Pra, besimtari kërkon falje edhe për veprat e kryera gabimisht. Megjithatë, Allahu i Lartësuar ia ka falur këtij umeti të dyja këto lloj mangësish, në shenjë butësie dhe mëshire ndaj tyre. Duke u mbështetur në këtë ajet, janë nxjerrë shumë dispozita lehtësuese, prej të cilave mund të përmendim:

- Nëse falesh duke qenë i veshur me rroba të vjedhura ose të papastra, e ke namazin të saktë, nëse e harron një fakt të tillë gjatë kohës që kryen namazin.

- Nëse harron se në rroba apo në trup ke papastërti, dhe falesh me to, namazi është i saktë, domethënë, nuk ka nevojë të përsëritet.

- Nëse gjatë namazit harron se je duke u falur dhe fillon të flasësh fjalë që s'i përkasin faljes, namazi nuk prishet, sepse çdo gjë ka ndodhur nga harresa.

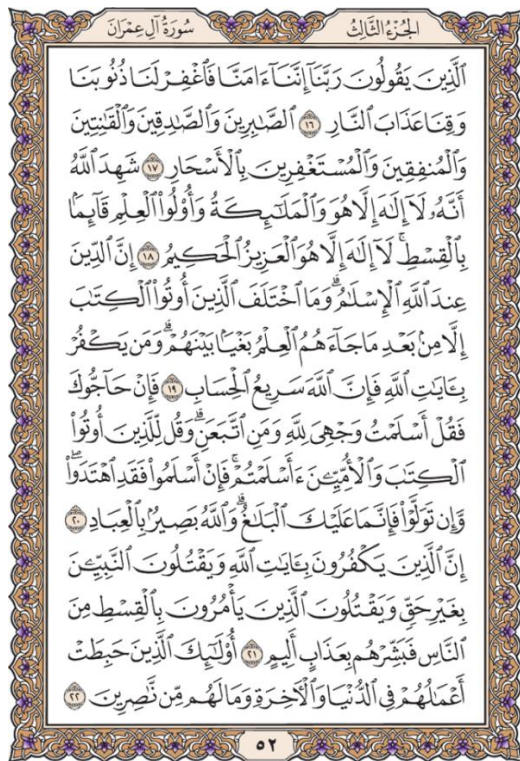
- Nëse kryen ndonjë vepër që prish ihramin e haxhit dhe umres, duke e harruar se je në *ihram*, je i falur nga Allahu. Megjithatë, këtu duhet pasur parasysh që, nëse me këtë vepër sjell dëme, ato duhet të zhdëmtohen dhe kompensohen sipas ligjit.

- Nëse betohesh se nuk do të bësh diçka dhe e thyen këtë betim nga harresa, nuk ke gjynah dhe nuk e ke të detyrueshëm kompensimin e betimit të thyer, sepse ky betim nuk konsiderohet i thyer.

- Nëse dikush vret dikë gabimisht, pa dashje, pa qëllim, ose shkatërron pasurinë e dikujt gabimisht, pa dashje, ai nuk ka gjynah tek Allahu i Lartësuar. Ndërsa dëmet e shkaktuara duhet patjetër të kompensohen, sepse e drejta e tjetrit duhet vënë në vend.

- Në të gjitha ato raste kur është e detyrueshme thënia e “*Bismilah-it*” dhe harrohet të thuhet, kjo harresë është e falur dhe e padëmshme.

- **Rab-benâ ue lâ taħmil alejnâ isran kemâ ħameltehû alel-ledhîne min ħablinâ.** - “Zoti ynë, mos na ngarko me barrë të rëndë, siç ngarkove ata që ishin para nesh!” – Kuptimi: Mos na ngarko me atë *isran*. *Isran* quhen dispozitat e vështira

për t'u zbatuar dhe për t'u përballuar. Allahu i Lartësuar ia ka plotësuar këtë lutje umetit tonë, duke u dhënë lehtësime në të gjitha fushat e Sheriatit dhe jetës njerëzore, dhe kjo ka ndodhur vetëm për këtë umet.

- **Rab-benâ ue lâ tuħam-milnâ mâ lâ tākate lenâ bih-** - “Zoti ynë, mos na ngarko më tepër sesa kemi fuqi!” - Edhe këtë lutje e ka plotësuar i Mëshirshmi dhe i Dashuri. Atij i qoftë lavdia dhe mirënjohja e plotë!

uea'fu an-nâ ueġfir lenâ uerħamnâ - “Na i shlyej gjynahet, na i mbulo të këqijat e na mëshiro!” - Falja dhe mbulimi i gjynaheve janë garanci për shpëtimin nga çdo gjë e keqe që njeriu i druhet në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Ndërsa mëshira është ajo, nëpërmjet së cilës rregullohen të gjitha çështjet dhe arrihet çdo gjë e dëshiruar dhe e mirë, në këtë jetë dhe në jetën tjetër.

- **ente meulânâ fenšurna alel ħaumil kâfirîn.** - “Ti je Mbrojtësi ynë! Na ndihmo kundër atyre që nuk besojnë!” - “*Meulânâ*”, domethënë: Zoti ynë, Sunduesi, i Pushtetshmi, i Adhuruari, Kujdestari ynë.

Meulânâ është Ai që vazhdon të përkujdeset për krijesat e Tij dhe, në mënyrë të veçantë, për të zgjedhurit dhe të dashurit e Tij, që nga momenti që i krijon. O Zoti ynë, mirësitë e Tua janë të pashtershme e të pandërprera në asnjë çast, që kur na krijove dhe na furnizove me të mira. Mirësitë e Tua vetëm shtohen. Mirësia më e madhe është pikërisht Islami. Kjo është mirësia më e madhe që kemi, sepse të gjitha mirësitë e tjera janë degëzime dhe rrjedhime të saj. Ne po të lutemi, o Zoti ynë, që ta plotësosh dhe ta vazhdosh këtë mirësi të madhe, duke na ruajtur prej mohuesve e mosmirënjohësve ndaj Teje. Ata të mohojnë Ty dhe të dërguarit e Tu. Ata dalin kundër besimtarëve të Tu të singertë, të cilët përhapin mirësinë dhe fenë Tëndë. Ata e shpërfillin adhurimin dhe ligjin Tënd. Na ndihmo, o Zot, kundër tyre, me ndihmën dhe suksesin Tënd! Na ndihmo kundër tyre, duke na dhuruar argumentim bindës dhe të qartë! Na ndihmo kundër tyre edhe me fuqi, edhe me shpatë, nëse e kërkojnë vetë një gjë të tillë! Na ndihmo të përhapim në tokë mirësinë, që të sundojë paqja dhe adhurimi Yt! Na ndihmo kundër tyre, duke na udhëzuar në besimin e drejtë dhe veprat sipas tij! Vërtet, ndihma e Allahut është afër atyre që besojnë dhe kryejnë vepra të mira.

Surja 3 - Al Imran (medinase) 200 ajete

Gati 80 ajetet e para të kësaj sureje trajtojnë mënyrën e polemikës me të krishterët, duke hedhur poshtë pretendimet dhe tezat e tyre të pabaza për fenë e Zotit. Ata ftohen, gjithashtu, për të pasuar fenë Islame. Në fillim të kësaj sureje flitet rreth të krishterëve, ashtu si fillim të sures Bekare flitej rreth çifutëve.

Me emrin e Allahut, të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit.

Ajetet 1 – 6

1. Elif, Lam, Mim

2. Allahu është Një! Nuk ka të adhuruar tjetër (me meritë) përveç Tij. Ai është (El Hajju) i Gjallë dhe (El Kajûm) i Përrjetshëm.

3. Është Ai që ta zbriti ty (Muhamed) Librin me të vërtetën, si vërtetues të librave të mëparshëm. Ai e zbriti më parë Teuratin dhe Ungjillin,

4. si udhëzim për njerëzit dhe shpalli Dalluesin (e të vërtetës nga e kota). Ata që mohojnë argumentet e Allahut, i pret ndëshkimi i rreptë. Allahut është Ngadhënjesje e Shpagimtar.

5. S'ka dyshim se Allahut nuk mund t'i fshihet asgjë në Tokë dhe as në qiell.

6. Është Ai që ju krijon ju në mitër, ashtu si dëshiron. Nuk ka të adhuruar me meritë përveç Tij. Ai është Ngadhënjimtar dhe i Urtë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Allahu është Një! Nuk ka të adhuruar tjetër (me meritë) përveç Tij. Ai është (El Hajju) i Gjallë dhe (El Kajûm) i Përrjetshëm.” - Allahu i Lartësuar e fillon këtë sure duke përmendur njëshmërinë e Tij në meritën për adhurim, ose me teuhidin *uluhije*. Allahu është Zoti. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë përveç Tij. Adhurimi dhe nënshtrimi nuk lejohet të bëhen për asnjë tjetër veç Tij. Çdo i adhuruar tjetër, veç Tij, është i kotë, i padobishëm, i pavlefshëm. I Adhuruari i vërtetë është Allahu, sepse Ai i ka cilësitë që duhet të ketë një i adhuruar. Dy cilësitë kryesore të Tij si Zot janë ato që tregojnë dy emrat e përmendur në këtë ajet: *Hajju* dhe *Kajûm*. *El Hajju* quhet ai që gëzon jetën e plotë nga çdo aspekt, pa asnjë mangësi. Nëse Allahu ka këtë emër dhe cilësi, atëherë patjetër që duhet të ketë edhe cilësi të tjera absolute të Qenies së Tij, sikurse janë: të dëgjuarit, të shikuarit, dituria, pushteti, fuqia etj., sepse ndryshe Ai nuk do ta meritonte të quhej *El Hajju*, me kuptimin e plotë të kësaj fjale. Emri i Allahut *El Kajjum* tregon se Ai nuk ka nevojë për asgjë dhe për asnjë përkujdesje, ndërkohë që gjithçka tjetër ka nevojë për përkujdesjen e Tij. Ai ekziston pa pasur nevojën dhe ndihmën e asgjëje. Ai është i pavarur nga gjithçka, ndërsa të gjitha krijesat janë të varura prej Tij, sepse Ai i krijon, i furnizon

dhe u mundëson vazhdimësinë e ekzistencës. Ai i udhëzon robërit e Vet drejt çdo të mire që rregullon jo vetëm trupin, por edhe zemrën dhe shpirtin e tyre. Shenjë e përkujdesjes së Tij për krijesat, madje treguesi më i madh i mëshirës së Tij ndaj tyre, është shpallja e Kur'ânit dhe dërgimi i Profetit (s.a.u.s.).

- **“Është Ai që ta zbriti ty (Muhamed) Librin me të vërtetën,”** - Ky është libri më i madh dhe më i rëndësishëm që është shpallur. Ai përmban dhe qartëson të vërtetën e sigurt. Të vërteta janë të gjitha kumtet që ky libër sjell për njerëzit. Të drejta janë ligjet dhe dispozitat e ligjëruara nëpërmjet tij. Kumtet, urdhrat, ndalesat dhe kufijtë e sqaruar në të janë të vërtetë, të garantuar prej Zotit të botëve. Këtë të vërtetë të sigurt Allahu i Lartësuar e ka shpallur me një qëllim madhështor: që krijesat të adhurojnë Zotin e gjithësisë dhe të studiojnë e jetojnë sipas udhëzimeve të sjella në librin e Tij të qartë.

- **“...si vërtetues të librave të mëparshëm.”** - Kur'âni është vërtetues i librave hyjnorë të mëparshëm, pra, që u shpallën para tij. Ai shërben si i vetmi matës për të dalluar vërtetësinë e lëndës që ndodhet në librat hyjnorë të mëparshëm që kanë arritur në duart e njerëzve. Të vërteta në librat e mëparshëm, ose ajo çka mbetur prej tyre, janë vetëm ato që Kur'âni i dëshmon dhe i konsideron si të tilla. Çdo gjë që ky libër e refuzon, konsiderohet e papranueshme. Ai është në përputhje të plotë me linjën e drejtë e të pandryshueshme të të gjithë profetëve. Të gjithë librat hyjnorë kanë dëshmuar për vërtetësinë dhe sinqeritetin e këtij Profeti, sepse bazat e rugës së tyre janë të njëjta. Ithtarët e Librit, nga ana tjetër, nuk kanë asnjë mundësi për të vërtetuar saktësinë e librave të tyre, përveçse nëpërmjet profetit Muhamed (a.s.). Vetëm nëse besojnë këtë profet dhe shpalljen që i është dhuruar atij nga Zoti i gjithësisë, ata mund të vërtetojnë saktësinë e librave të tyre dhe mund të konsiderohen se, vërtet i besojnë ato.

Nëse e mohojnë Profetin dhe Shpalljen që atij i është dhënë, ata kanë dëshmuar, me ose pa dashje, mohimin e librave të cilat ende kanë mbetur në duart e tyre.

- **“Ai e zbriti më parë Teuratin dhe Ungjillin, si udhëzim për njerëzit”** - Para shpalljes së Kur'ânit, Allahu i Lartësuar i shpalli Teuratin Musait dhe Ungjillin Isait (a.s.). Këto shpallje Ai i solli si udhëzim për njerëzit dhe u sqaroi atyre udhëzimin nga devijimi. Kush e pranon udhëzimin e Allahut, do të gjejë rrugën e drejtë, dhe kush e shpërfill atë, do të mbesë në errësirat e humbjes.

- **“dhe shpalli Dalluesin (e të vërtetës nga e kota).”** - Allahu i bëri librat e Tij si dallues të së vërtetës, duke sjellë në to fakte të sigurta, që tregojnë qëllimin e Tij me njerëzimin. Nëpërmjet shpalljeve të Tij, Allahu ka qartësuar për njerëzit gjithçka për të cilën ata kanë nevojë. Tashmë njerëzit janë të qartë për të gjitha dispozitat dhe ligjet që Zoti ka përcaktuar për ta. Edhe ligjet e Zotit janë tanimë shumë të qarta dhe shumë të thjeshta për t'u kuptuar, saqë askush nuk mund të ketë më justifikim përpara Tij, askush nuk mund të justifikojë mosbesimin dhe mosbindjen ndaj Zotit të gjithësisë. Për këtë arsye, i Lartësuari thotë më tej:

- **“Ata që mohojnë argumentet e Allahut, i pret ndëshkimi i rreptë.”** - Ata që i mohojnë shpalljet e Zotit, pasi u janë sqaruar plotësisht, ata i pret një dënim shumë i rëndë, të cilin nuk mund ta përfytyrojë apo ta përshkruajë askush, veç Atij që e ka krijuar.

- **“Allahut është Ngadhënjimtar e Shpagimtar.”** - Allahu është Ngadhënjimtar. Askush nuk mund t'i shpëtojë llogarisë dhe gjykimit të Tij të drejtë. Ai është gjithashtu Shpagimtar i atyre që tregohen të pabindur e mospërfillës ndaj udhëzimit të Tij.

- **“S'ka dyshim se Allahut nuk mund t'i fshihet asgjë në Tokë dhe as në qiell.”** - Kjo tregon se Allahu i Lartësuar ka përfshirë me dijen e Tij absolute gjithçka që

ekziston dhe që mund të dihet. Ai njihet atë që duket dhe atë që nuk duket, të shfaqurën dhe të fshehtë. Zoti di edhe për embrionin në barkun e nënës. Ai shikon atë që shikimi i krijesave nuk mund ta arrijë. Ai di atë që krijesat kurrë nuk mund ta dinë. Ai përkujdeset për ta në mënyrën më të mirë. Ai i krijon dhe përcakton për ta çdo gjë që e kanë të nevojshme.

- **“Është Ai që ju krijon ju në mitër, ashtu si dëshiron.”** – Ai, me urtësinë e Tij, përcakton që këto krijesa të ekzistojnë ashtu sikurse e do Ai. Për dikë përcakton që të dalë i plotë, për dikë tjetër cakton që të jetë i mangët, dikë e bën të bukur, e dikë tjetër të shëmtuar, dikë e përcakton të jetë mashkull, e dikë tjetër femër.

- **“Nuk ka të adhuruar me meritë përveç Tij. Ai është Ngadhënjimtar dhe i Urtë.”**

- Këtu pohohet përsëri se adhurimin e meriton vetëm Allahu. Në këto ajete, nga njëra anë, kundërshtohen të krishterët, të cilët pretendojnë se Isai (Jezusi) është Zot dhe se ai e meriton të adhurohet, e nga ana tjetër, tregohet se Allahu i Lartësuar është i plotë dhe absolut si *Hajjun* dhe *Kajjum*, sikurse e përmendëm, që do të thotë se Allahu i Lartësuar është i plotë e absolut në të gjitha cilësitë e Tij. Ajetet tregojnë se Allahu i Lartësuar ka bërë gjithmonë ligje dhe dispozita, të cilat udhëzojnë njerëzimin drejt lumturisë në të dyja jetët. Megjithatë, njerëzit gjithmonë janë ndarë në dy grupe: të udhëzuar dhe të humbur, e këtu deklarohet ndëshkimi i atyre që nuk e pranojnë dhe e shpërfillin udhëzimin. Ajetet tregojnë, gjithashtu, dijen gjithëpërfshirëse të Krijuesit, si edhe faktin që dëshira dhe urtësia e Tij janë vendimtare dhe të pakthyeshme.

Ajeti 7

7. Është Ai (Allahu) që ta zbriti ty (o Muhammed) Librin (Kur'anin). Në të ka ajete të qarta (muhkematun), të cilat janë baza e Librit. Në të ka ajete të tjera, që janë jo krejtësisht të qarta (muteshabihat). Por ata, zemrat e të cilëve anojnë nga e shtrembra, gjurmojnë ato

që janë jo shumë të qarta, për të shkaktuar hutim, gjoja sikur kërkojnë komentin e tyre. Por, përveç Allahut, askush nuk e di domethënien e tyre. Dijetarët e pajisur me dituri të thellë thonë: “Ne i besojmë atij (Kur'anit). Të gjitha (ajetet) janë nga Zoti ynë.” Por këtë e kuptojnë vetëm ata që janë të mençur.

Shpjegimi i ajetit

Ajetet e Kur'ânit janë cilësuar si *muhkemâtun* dhe *muteshâbihât*. *Muhkemâtun* vjen nga rrënja “*hâkeme jahkumu*” ose “*ahkeme juhkimu*”, që ka disa kuptime, si për shembull: “i përkryer në gjykimet që jep”, ose: “absolutisht i qartë dhe i kuptueshëm”. Nëse merret kuptimi i parë, mund të themi se të gjitha ajetet e Kur'ânit janë të përkryera, për sa i përket gjykimit që ato japin. Me këtë kuptim, në fakt, kjo fjalë është përdorur në ajetin e parë të sures Hudë, ku Allahu i Lartësuar thotë: “(Ky është) Libër ajetet e të cilit (*uhkimet*) u zbritën plot urtësi...” Kështu, ky libër është i përsosur në çdo aspekt. Ai është i saktë, i plotë, i drejtë dhe i mrekullueshëm në udhëzimet e Tij. Plot urtësi në çdo gjykim e ligj. Ai është i vetmi burim i gjykimit të drejtë për çdo çështje qoftë. Në suren Maide, ajeti 50, Allahu i Lartësuar thotë: “E kush është më i mirë se Allahu në gjykimet (*hukmen*) e Tij...”. Edhe fjala “*muteshâbih*” ka dy kuptime:

1. I ngjashëm, i përafërt, i njëjtë.
2. I paqartë, i pakuptueshëm, që ka nevojë të sqarohet, të qartësohet, që ka më shumë se një kuptim. Nëse e marrim me kuptimin e parë, pra: i ngjashëm, i përafërt ose i njëjtë, atëherë, si shpjegim të ajetit të mësipërm, mund të themi se të gjitha ajetet e Kur'ânit janë të ngjashme, të njëjta e të përafërta me njëra-tjetrën, për sa i përket bukurisë, madhësisë dhe lartësisë së fjalëve të tyre. Të gjitha ajetet janë të përafërta e vërtetuese të njëra-tjetrës. Megjithatë, në ajetin që po trajtojmë, fjala “*muhkem*” ka kuptimin: “i qartë, absolutisht i kuptueshëm, që nuk ka nevojë të sqarohet

më shumë”. Ndërsa fjala “*muteshâbih*” ka kuptimin: “i paqartë, që ka më shumë se një kuptim, që ka nevojë të sqarohet dhe të qartësohet”. Thotë i Lartësuar:

- “**Është Ai (Allahu) që ta zbriti ty (o Muhammed) Librin (Kur'anin). Në të ka ajete të qarta (muhkematun), të cilat janë baza e Librit. Në të ka ajete të tjera, që janë jo krejtësisht të qarta (muteshabihat).**” - Në librin e shpallur nga Allahu i Lartësuar ka ajete *muhkemât*, pra, të qarta e të prera në kumtin e tyre e shumë të lehta për t'u kuptuar. Pikërisht këto ajete, Allahu i Lartësuar i ka quajtur si “baza e Librit”, pra, themeli mbi të cilin ndërtohen të gjitha gjykimet. Ato përbëjnë shumicën e ajeteve kur'ânore dhe nën dritën e tyre shpjegohen e kuptohen edhe ajetet e tjera, që kanë nevojë të sqarohen. Pra, në Kur'ân ka edhe ajete të tjera, të cilat Allahu i Lartësuar i quan *muteshâbihât*, të paqarta, të cilat keqkuptohen nga mendje të ndryshme, sepse ato përmbajnë shumë kuptime dhe, rrjedhimisht, edhe argumentimi me to është i paqëndrueshëm, i paqartë ose jo i sqaruar plotësisht. Madje, disa mund të marrin nga të tilla ajete kuptime të nxituara, të gabuara, nëse nuk i shohin nën dritën e ajeteve të tjera, që janë *muhkemât*. Kështu, Allahu i Lartësuar na tregon se në Kur'ân ka ajete të qarta e të kuptueshme lehtë nga çdokush, të cilat janë pjesa dërrmuese e librit. Ato duhet të shërbejnë si bazë për të ndërtuar gjykimet tona. Në dritën e tyre duhet parë çdo ajet tjetër i këtij libri, që mund të jetë i paqartë e që ka nevojë të kthjellohet dhe të drejtkuptohet. Por ka edhe ajete që janë *muteshâbih*, të paqarta për disa njerëz. Ato janë të pakuptueshme, që kanë nevojë të sqarohen dhe të kuptohen nën dritën e ajeteve të tjera, që janë *muhkemât* pra të qarta. Kësisoj, është detyrë për çdo lexues të Kur'ânit që, ajetet e paqarta t'i kuptojë duke u mbështetur në ajetet e qarta. Në këtë mënyrë, çdokush do të kuptojë se Kur'âni, në tërësinë e tij, vërteton dhe sqaron vetveten. Nuk mund të gjesh kundërthënie

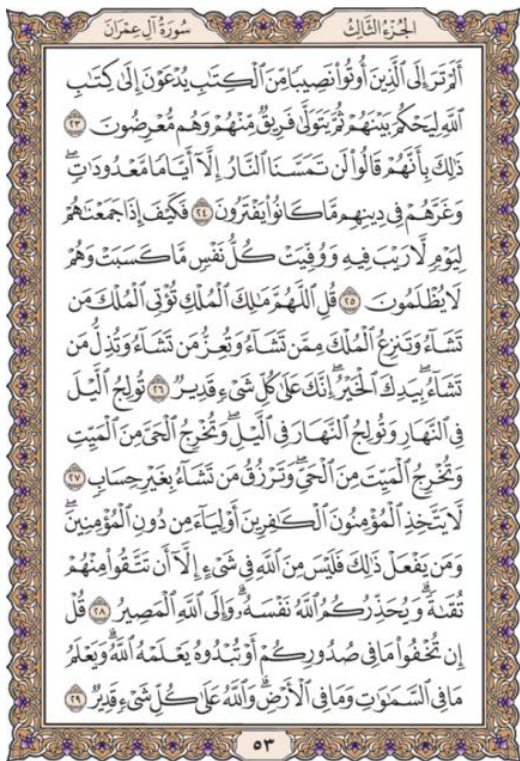
në Librin e Zotit. Megjithatë, njerëzit janë ndarë në dy grupe:

- **“Por ata zemrat e të cilëve anojnë nga e shtrembra, gjurmojnë ato që janë jo shumë të qarta, për të shkaktuar hutim, gjoja sikur kërkojnë komentin e tyre.”** - Grupi i parë janë ata që kanë në zemër prirje për devijim nga rruga e drejtë. Qëllimet e tyre janë të këqija dhe motivet e tyre janë të sëmura. Ata synojnë devijimin e njerëzve nga e vërteta. Zemrat e tyre janë larguar shumë nga drita e udhëzimit, sa që kurrë nuk mund ta gjejnë rrugën e drejtë. Këta gjurmojnë ajetet e paqarta dhe nuk i shohin ato nën dritën e ajeteve të qarta. Ata i lënë mënjanë ajetet e qarta dhe përqendrohen tek të paqartat, madje i konsiderojnë këto ajete si baza mbi të cilat ndërtojnë gjykimet e tyre. Ata i kuptojnë ajetet e qarta veçse në errësirën e keqkuptimit të ajeteve të paqarta, ndërkohë që duhet të vepronin të kundërtën. Qëllimi i tyre është përhapja e fitnes. Ata kërkojnë të sprovonjë mendjen, zemrën dhe besimin e pastër të besimtarëve, duke i turbulluar me këto ajete të paqarta, që në fakt duhen kuptuar nën dritën e ajeteve të qarta. Ata mund t'i turbullojnë besimtarët veçse nëpërmjet ajeteve që janë të pakapshme për shumë njerëz, sepse ajetet *muhkeme* janë të qarta dhe lehtësisht të kuptueshme për çdo njeri që kërkon udhëzimin e drejtë.

- **“Por, përveç Allahut, askush nuk e di domethënien e tyre. Dijetarët e pajisur me dituri të thellë thonë: “Ne i besojmë atij (Kur'anit). – Në fakt, ky ajet mund të lexohet në dy mënyra, dhe që të dyja janë të lejueshme dhe të mundshme për t'u pranuar.**

Mënyra e parë:

“*Ue ma jealemu te'uilehû il-lell-llâhu / Uer-râsîhûne fil ilmi jekülûne âmen-nâ bihi*” (Por, përveç Allahut, askush nuk e di domethënien e tyre të saktë. / Dijetarët e pajisur me dituri të thellë thonë: “Ne i besojmë atij.”). Kjo është mënyra e leximit që bëhet nga shumica e dijetarëve të Kur'ânit. Kështu, mund të themi se, nëse në

këtë ajet, shprehja “*te’uilehû*” (shpjegimin e tyre) flet për njohjen e çështjeve të fshehta, të pashpjeguara dhe të pashpalosura në këtë botë ashtu sikurse janë në të vërtetë, atëherë patjetër që kjo është një dije që nuk e ka askush tjetër, veç Zotit, sepse vetëm Ai i di gjërat konkretisht, qartësisht ashtu sikurse janë në të vërtetë. E kush mund t’i dijë konkretisht se si janë cilësitë e Zotit, apo se si do të jetë në realitet Dita e Gjykimit? Madje, ne e kemi të ndaluar që të “rrejmë” në të tilla lloj dijesh, të pamundura për t’u arritur në thelbin e tyre, ashtu sikurse i di Zoti i botëve. Pra, nëse shprehja: “*te’uilehû*” ka kuptimin e lartpërmendur, atëherë është e detyrueshme që, gjatë leximit të ajetit, të bëjmë një pauzë të detyrueshme te fjala: “*Allah*”, siç e treguam më lart.

Mënyra e dytë e leximit është:

“*Ue mâ jealemu te’ uilehû il-lell-llâhu uer-râsihûne fil ilmi*” (Dhe shpjegimin e tyre e di veçse Allahu dhe të thelluarit në dije.) Në këtë rast, shprehja “*te’uilehû*” nuk ka kuptimin e mësipërm, por një kuptim më të

ngushtë. Pra, shpjegimin e ajeteve të paqarta, që kanë nevojë për shpjegim, e di veçse Allahu i Lartësuar dhe dijetarët e mëdhenj, të cilët dinë t’i kuptojë ato nën dritën e ajeteve të qarta. Ndërsa çështjet e fshehta mund t’i dijë plotësisht veçse Allahu i Gjithëditur. Ne nuk duhet të thellohem i dhe të kërkojmë shpjegime të imta e konkrete për ato gjëra të fshehta, që ne nuk mund t’i njohim më tepër sesa na ka mundësuar Zoti i gjithësisë, sepse po të ishte e nevojshme njohja e të tilla imtësive, atëherë ato do të na i tregonte i Urti nëpërmjet Profetit të Tij. Njëherë, imam Maliku u pyet: “O Imam! Allahu thotë në Kur’ân: “*Er-Rrahmânu alel Arshi-steuâ*” (I Gjithëmëshirëshmi u lartësua mbi Fron). Si u lartësua?!” Imam Maliku iu përgjigj: “Që u lartësua, kjo dihet, dhe është e detyrueshme që ta besojmë këtë si vepër të Zotit, por pyetja rreth saj është *bidat*.” Aq sa na është lejuar të dimë është e mjaftueshme për ne dhe duhet besuar sikurse na është thënë. Ashtu siç bëri imam Maliku, ashtu duhet vepruar për të gjitha cilësitë e veprat e Zotit, nëse dikush pyet dhe kërkon të dijë rreth tyre në mënyrë të hollësishme e konkrete. Allahu i Lartësuar na ka treguar mjaftueshëm rreth tyre, pra na i shpjeguar konkretisht dhe në imtësi. Për ne është detyrë që të qëndrojmë atje ku Allahu na ka urdhëruar të qëndrojmë, dhe të mos e kalojmë kufirin. Të devijuarit rendin dhe rrëmojnë te çështjet e pashtjelluara, edhe pse kjo nuk ka asnjë dobi dhe asnjë rëndësi për ta. Ata vazhdojnë me të tilla pyetje, edhe pse njohja e përgjigjeve të tyre është jashtë mundësive njerëzore. Ato i di në mënyrë të plotë veçse Allahu i Lartësuar. Ndërsa ata që Zoti i ka quajtur “Dijetarët e pajisur me dituri të thellë”, i besojnë ajetet *muteshâbihât* ashtu sikurse i ka sjellë Zoti i gjithësisë, dhe nuk mundohen që të zbulojnë më tej imtësitë e tyre. Ata ia lënë këto çështje Zotit e, në këtë mënyrë, ata janë të ruajtur prej devijimit dhe humbjes. Megjithatë, nëse bëhet fjalë për vështrim të ajeteve *muteshâbihât* nën dritën e ajeteve

muḥkemât, kjo është diçka që Zoti e ka lejuar, madje ka urdhëruar që të veprohet kështu, nëse ajetin e mësipërm e lexojmë me mënyrën e dytë. Allahu i Lartësuar na tregon një cilësi të dijetarëve, të cilët, për të shpjeguar ajetet *muteshâbihât*, mbështeten në ajetet *muḥkemât* dhe thonë:

- **“Të gjitha (ajetet) janë nga Zoti ynë.”** – Të gjitha kumtet që vijnë prej Allahut nuk mund të jenë kurrë kontradiktore, por ato janë gjithmonë në harmoni të plotë me njëra-tjetrën dhe vërtetuese e qartësuese të njëra-tjetrës. Këtu vërtetohet saktësia e një rregulli shumë të rëndësishëm. Duke qenë se çdo informacion në Kur’ân vjen prej Allahut, atëherë dijetarët e dinë se ndonjë paqartësi e ajeteve *muteshâbihât* mund të zbardhet nëpërmjet ajeteve *muḥkemât*, edhe nëse për momentin, ndoshta, mund të mos kuptohet lidhja mes tyre. Allahu i Lartësuar na ka nxitur që të besojmë dhe t’i dorëzohemi plotësisht ligjeve dhe dispozitave të Tij. Ai na ka ndaluar, nga ana tjetër, të ndjekim ajetet *muteshâbihât*, nëse nuk i shohim nën dritën e ajeteve *muḥkemât*. Pastaj Allahu i Lartësuar na thotë diçka shumë të rëndësishme:

- **“Por këtë e kuptojnë vetëm ata që janë të mençur.”** – Vetëm të mençurit e mendjendriturit, që janë ajka e njerëzimit, përfitojnë nga mësimet e tilla. Ata ndjekin çdo gjë që u bën dobi dhe u largohen atyre gjërave që i dëmtojnë. Ndërsa të tjerët janë fundërrina, që nuk dinë të arrijnë askund dhe nuk mund të përfitojnë nga këshillat dhe porositë e Zotit. Atyre nuk u bën aspak dobi këshilla, sepse i kanë mendjet bosh. Ata nuk dinë të dallojnë atë që u bën dobi dhe atë që i dëmton, se mendjet e tyre janë jofunksionale për mirësi. Më pas, Allahu i Lartësuar na tregon edhe një cilësi tjetër të të mençurve, që luten:

Ajetet 8 – 9

8. “O Zoti ynë! Mos lejo që zemrat tona të devijojnë, pasi na drejtove! Na dhuro mëshirën Tënde! Pa dyshim, Ti je Dhuruesi i madh.”

9. “O Zoti ynë! Ti je Ai që do t’i tubosh njerëzit në një Ditë, për të cilën nuk ka dyshim. Allahu nuk e shkel asnjëherë premtimin e Vet.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“O Zoti ynë! Mos lejo që zemrat tona të devijojnë, pasi na drejtove!”** – Kuptimi: Mos i lejo zemrat tona që të devijojnë, të largohen nga e vërteta, për shkak të injorancës apo arrogancës tonë! Të lutemi të na bësh të përqendruar e të vazhdueshëm në rrugën e drejtë. Të lutemi Ty, të na bësh të udhëzuar dhe udhëzues. Na forco dhe na bëj të qëndrueshëm dhe besnikë në rrugën Tënde të drejtë! Na ruaj nga devijimi dhe sëmundja e zemrave të të devijuarve!

- **“Na dhuro mëshirën Tënde! Pa dyshim, Ti je Dhuruesi i madh!”** - Na dhuro mëshirën e madhe, që të kemi sukses në arritjen e çdo të mire dhe në ruajtjen nga rreziku i çdo të keqeje, sepse ti je Bamirës e Dhurues i madh! Mirësia Jote ka përfshirë çdo gjallesë.

- **“O Zoti ynë! Ti je Ai që do t’i tubosh njerëzit në një ditë, për të cilën nuk ka dyshim. Allahu nuk e shkel premtimin e Vet.”** - Allahu i Lartësuar do t’i tubojë njerëzit dhe do t’i shpërblejë ata sipas punëve të tyre: vepërmirët me të mira dhe vepërkëqijtë me ndëshkim. Kështu, Allahu i Lartësuar i ka përshkruar dijetarët me shtatë cilësi të vyera, të cilat i sjellin lumturinë robit në të dyja jetët: Ata kanë dije të dobishme, e cila është rruga e vetme që të çon tek Allahu i Lartësuar, sepse nëpërmjet saj qartësohen ligjet e Tij. Ata nuk kanë thjesht dije të dobishme, por kanë dije të thellë. Kush zotëron një dije të tillë është një dijetar i madh. Në fakt, Allahu i Lartësuar u ka mësuar atyre dijen sipërfaqësore dhe dijen e thellë. Këta të zgjedhur janë shumë të ditur për sa u përket të fshehtave dhe imtësive të Sheriatit, dhe kjo dije duket në veprat që ata kryejnë.

• Allahu i Lartësuar na tregon se këta të zgjedhur i besojnë të gjitha ajetet e Librit (Ata thonë: “Të gjitha (ajetet) janë nga Zoti ynë....”) dhe për të shpjeguar ajetet

muteshâbih, ata bazohen në ajetet *muhkeme*. Ata vazhdimisht dhe me përlulje i kërkojnë Allahut t'i ruajë e shpëtojë nga çdo e keqe, me të cilat Allahu i Lartësuar ka sprovuar ata që parapëlqyen devijimin kundrejt udhëzimit të qartë të Zotit të tyre.

- Ata vazhdimisht i kujtojnë mirësitë e Zotit ndaj tyre dhe tregojnë mirënjohje për to. Ata thonë: “Mos lejo që zemrat tona të devijojnë, pasi na drejtove!”.

- Ata e lusin vazhdimisht Allahun e Mëshirshëm që t'u dhurojë nga mëshira e Tij. Kjo lutje për mëshirë u mundëson atyre arritjen e çdo të mire që e dëshirojnë dhe ruajtjen e shpëtimit nga çdo e keqe, së cilës i ruhen dhe i frikësohen. Ata thonë: “Na dhuro mëshirën Tënde!”

- Ata afrohen dhe kërkojnë ndërmjetësime tek Allahu më anë të lutjeve të tyre dhe me mënyra të lejuara afrimi dhe ndërmjetësimi. Ata afrohen më shumë te Zoti i tyre duke u lutur me emrin e Tij *El uehhâb* (Dhurues).

- Allahu i Lartësuar na tregon se ata kanë dije dhe siguri të plotë rreth Ditës së Gjykimit. Kjo i nxit gjithmonë ata që të punojnë vepra të mira dhe vazhdimisht t'i ruhen devijimit dhe gjynaheve.

Ajetet 10 – 13

10. Atyre që nuk besojnë nuk do t'u vlejë asgjë para Allahut, as pasuria e as fëmijët e tyre. Ata (jobesimtarët) do të jenë lënda djegëse e Zjarrit.

11. Kështu ndodhi edhe me pasuesit e Faraonit dhe ata të mëhershmit. Ata i mohuan Argumentet Tona. Për këtë arsye, Allahu i shkatërroi për fajet e tyre. Allahu ndëshkon shumë ashpër.

12. Thuaju (o Muhamed) atyre që nuk besojnë: “Do të jeni të mposhtur dhe do të hidheni në Xhehenem. Sa i shëmtuar është ai shtrat!”.

13. Për ju ishte një shenjë e madhe kur dy palët u përballën me njëra-tjetrën. Njëra palë luftonte në rrugën e Allahut, kurse pala tjetër ishin jobesimtarë. Ata (besimtarët) panë me sytë e tyre se të tjerët (qafirët) ishin dy herë më shumë se ata. Por Allahu përforcon atë që dëshiron

me ndihmën e Vet. Vërtet, në atë ngjarje pati një mësim të madh për ata që janë të mençur.

Shpjegimi i ajeteve

- “**Atyre që nuk besojnë nuk do t'u vlejë asgjë para Allahut, as pasuria e as fëmijët e tyre.**” - Allahu i Lartësuar tregon se ata që mohojnë Atë dhe profetët e Tij, ata që refuzojnë të binden dhe të pasojnë fenë dhe Librin e Tij (Kur'ânin), meritojnë një ndëshkim të ashpër. Askush nuk mund t'i shpëtojë ata nga ky ndëshkim i merituar: as pasuria, as fëmijët e tyre, sepse këto nuk do t'u vlejnë aspak tek Allahu i Lartësuar. Në jetën e dynjasë, ndoshta, me pasurinë dhe fëmijët e tyre, ata mund të shpëtojnë prej rreziqeve që u kanosen. Për këtë arsye, ata thonë, sikurse tregon Allahu i Lartësuar në suren Sebe, ajetet 35-37: “Ne kemi shumë pasuri dhe fëmijë, prandaj nuk do të ndëshkohemi apo të vuajmë ndonjëherë”. Porse Ditën e Gjykimit, ata do të përballen me diçka që kurrë nuk e kanë llogaritur dhe menduar, siç thotë Allahu në suren Zumer, ajetet 47 dhe 48: “Edhe sikur e tërë çka gjendet në tokë, plus edhe një herë aq, të ishte e jobesimtarëve, ata do ta jepnin të gjithën për t'i shpëtuar dënimit të tmerrshëm në Ditën e Kijametit. Ata do të kenë prej Allahut atë (lloj ndëshkimi) që nuk kanë mundur as ta mendojnë. Ata do të përballen me të këqijat që me duart e tyre i fituan. Për ta u bë i pashmangshëm dënimi, për shkak të talljeve që ata bëjnë.”. Tek Allahu nuk kanë asnjë vlerë pasuria dhe fëmijët e robit, por atje bëjnë dobi veçse besimi i sigurtë, i shoqëruar me vepra të mira. Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- “**...Ata (jobesimtarët) do të jenë lënda djegëse e Zjarrit.**” - Dënimi i këtyre mohuesve do të jetë zjarri i Xhehenemit, madje ata do të jenë lënda djegëse e tij. Ata do të qëndrojnë në të përjetësisht e pandërprerë.

- “**Kështu ndodhi edhe me pasuesit e Faraonit dhe ata të mëhershmit.**” - Që pasuria dhe fëmijët nuk u bëjnë dobi qafirëve, ka qenë një ligj i pandryshueshëm

i Allahut të Lartësuar për të gjithë popujt. Kështu ishte për popullin e Faraonit, por edhe për të tjerët para e pas tyre. Të njëjtin përfundim do të kenë të gjithë ‘faraonët’ e çdo kohe, sado të fuqishëm qofshin në pushtetin e tyre, sado të mëdha të jenë pasuritë dhe pasuesit e tyre. Çdokush që mohon të vërtetën e shpallur nga Zoti, çdokush që nuk pranon t’i nënshtrohet rrugës së drejtë dhe të pasojë profetët e Zotit, do të ketë po atë përfundim.

- **“Ata i mohuan argumentet Tona. Për këtë arsye, Allahu i shkatërroi për fajet e tyre.”** – Pra, Allahu i Lartësuar do t’i ndëshkojë ata, për shkak të mosbesimit dhe mosbindjes së tyre, sepse Allahu i Lartësuar është i Drejtë. Ai nuk i bën padrejtësi askujt. Çdo gjykim i Tij është i drejtë dhe i pakundërshtueshëm.

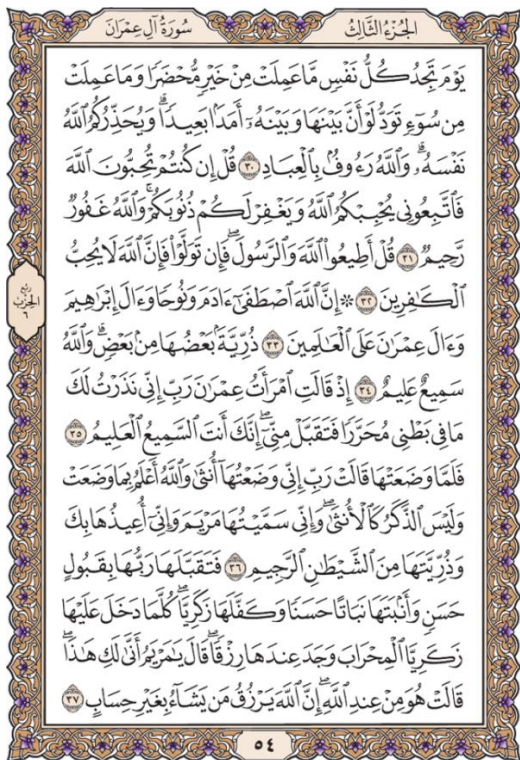
- **“Allahu ndëshkon shumë ashpër.”** - Allahu ka përgatitur ndëshkim të ashpër për këdo që përmbush shkaqet që e bëjnë të meritueshëm këtë ndëshkim. Shkaqet që sjellin ndëshkimin janë kufri dhe gjynahet, me të gjitha llojet dhe ngjyrat e tyre. Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“Thuaju (o Muhamed) atyre që nuk besojnë: “Do të jeni të mposhtur dhe do të hidheni në Xhehenem. Sa i shëmtuar është ai shtrat!”**. - Këto fjalë, nga njëra anë, u dhanë shpresë besimtarëve se fitorja dhe ndihma e Allahut do të ishte me ta dhe, nga ana tjetër, kërcënonin hapur mohuesit e Zotit, që luftonin të drejtën. Dhe, vërtet, ashtu ndodhi. Allahu i Lartësuar i ndihmoi besimtarët dhe bëri që ushtria e të vërtetës të triumfojë mbi armiqtë e të vërtetës, që ishin mohues të kategorive të ndryshme, si idhujtarë, çifutë, të krishterë etj. Ndhima e Allahut do të vazhdojë të jetë me këtë popull të drejtë, me adhuruesit e Tij të sinqertë, me ushtarët e Tij besimtarë dhe besnikë. Allahu do të jetë me ta deri në Ditën e Gjykimit. Kjo profeci e Kur’anit është një prej mrekullive të tij, e dëshmuar me sy prej njerëzve, që vërteton se ai Libër është fjalë e Zotit të gjithësisë. Më tej, Allahu i Lartësuar na tregon që, përveçse

qafirët do të jenë gjithmonë të mposhtur në këtë jetë, në jetën tjetër ata do të tubohen në vendin e ndëshkimit dhe të vuajtjes së përgjeshme, në zjarrin e Xhehenemit. Ai është një vend që ata vetë e përgatisin dhe e dëshirojnë për veten e tyre. Nuk ka vendqëndrim më të keq se ai i tyre dhe nuk ka ndëshkim më të rëndë se ndëshkimi i tyre.

- **“Për ju ishte një shenjë e madhe kur dy palët u përballën me njëra-tjetrën. Njëra palë luftonte në rrugën e Allahut, kurse pala tjetër ishin jobesimtarë.”** - Për ju ka shumë mësim nga përballja mes dy ushtrive në betejën e Bedrit. Dy ushtritë ishin: njëra që luftonte në rrugën e Allahut, ku ishte Profeti (a.s.) dhe shokët e tij; dhe tjetra ishte ushtria e qafirëve, të cilët refuzuan t’i bindeshin Zotit të tyre dhe të pasonin udhëzimin që solli Profeti i Tij. Këta dolën në luftë gjithë mendjemadhësi dhe plot urrejtje për Profetin e besimtarët. Ata dolën që të pengonin njerëzit nga rruga e Zotit, dhe këtë e bënin thjesht për të shitur mend dhe për të fituar famë. Allahu i Lartësuar përcaktoi që dy palët kundërshtare të përballeshin me njëra tjetrën në Bedër, ndërkohë që idhujtarët ishin disa herë më tepër në numër se besimtarët. Por Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ata (besimtarët) panë me sytë e tyre se të tjerët (qafirët) ishin dy herë më shumë se ata. Por Allahu përforcon atë që dëshiron me ndihmën e Vet. Vërtet, në atë ngjarje pati një mësim të madh për ata që janë të mençur.”** - Besimtarët e panë që numri i idhujtarëve të cilët vërsuleshin kundër tyre ishte shumë më i madh. Allahu i Lartësuar e përforcon këtë fakt duke treguar se besimtarët e panë me sytë e ballit këtë pabarazi numerike. Megjithatë, Allahu i Lartësuar i ndihmoi besimtarët, duke u dhuruar fitoren kundër qafirëve. Besimtarët i mposhtën bindshëm idhujtarët, duke vrarë krerët e tyre dhe duke robëruar shumë të tjerë. Kjo fitore u mundësua veçse prej Allahut, i Cili ishte Ndhimëtari i tyre. Allahu i Lartësuar

ndihmon çdonjë që ndihmon fenë e Tij dhe mposht e shkatërron çdonjë që e mohon Atë dhe udhëzimin e sjellë nëpërmjet Profetit të Tij. Në këtë ngjarje ka mësim për ata që dinë të nxjerrin mësim, dhe ata që mund të nxjerrin mësim prej të tilla ngjarjeve janë veçse të mençurit. Kështu, të fituarit do të jenë gjithmonë ata që besojnë dhe pasojnë të vërtetën e sjellë prej Allahut dhe Profetit të Tij. Këta do të jenë pala e ndihmuar prej Allahut. Ndërsa të dëshpëruarit e të mundurit do të jenë gjithmonë ata që mohojnë të vërtetën dhe ndjekin të kotën, për të cilën nuk kanë asnjë bazë e argument të sigurt. Nëse do të merrim në konsideratë forcat ushtarake dhe shkaqet materiale të fitores së një lufte, do ta shihnim si të pamundur fitoren e një ushtrie të vogël e të paarmatosur mirë, kundër një ushtrie të madhe në numër e të fuqishme në armatim. Por përballë këtij realiteti që ne jemi mësuar të shohim me sy dhe ta besojmë, ndodhet një realitet tjetër më i fuqishëm dhe më vendimtar se ai që shohim me shqisat tona. Këtë realitet mund ta ndiejnë dhe

dëshmojnë veçse ata që shohin me dritën e imanit dhe që kanë mbështetje të plotë tek Allahu i Lartësuar. Ky realitet quhet: “ndihma e Allahut për besimtarët e Tij”. Allahu i Lartësuar i ndihmon gjithmonë dhe u dhuron fitore adhuruesve të Tij mbi çdo jobesimtar, sado i madh e i fuqishëm qoftë.

Ajetet 14 – 17

14. Njerëzve u është hijeshuar dashuria për kënaqësitë e kësaj bote, për gratë (e hijshme), për djemtë (e pasardhësit e shumtë), për pasurinë e madhe prej ari e argjendi, për kuajt e stolisur e për bagëtinë e bujqësinë. Këto janë kënaqësi të kësaj bote, por tek Allahu është e ardhmja më e mirë.

15. Thuaju: “A t’ju tregoj për diçka shumë më të mirë se ato? Për ata që janë të devotshëm, janë përgatitur te Zoti i tyre kopshte, nëpër të cilat rrjedhin lumenj, ku ata do të jenë përjetësisht. Atje do të kenë bashkëshorte të pastra dhe kënaqësinë e Allahut. Allahu është Gjithëshikues i robve të Vet.

16. Të tillë janë ata që thonë: “O Zoti ynë! Ne kemi besuar me sinqeritet. Na i fal gjynahet tona dhe na ruaj prej ndëshkimit të Zjarrit!”

17. Dhe ata që janë të durueshëm, të drejtë, të devotshëm e dorëdhënës dhe ata që në kohën e agimit kërkojnë falje.

Shpjegimi i ajeteve

- “Njerëzve u është hijeshuar dashuria për kënaqësitë e kësaj bote, për gratë (e hijshme), për djemtë (e pasardhësit e shumtë), për pasurinë e madhe prej ari e argjendi, për kuajt e stolisur e për bagëtinë e bujqësinë.” - Allahu i Lartësuar na tregon se njerëzve u është hijeshuar dashuria për bukuritë e kësaj jete, duke përmendur në mënyrë të veçantë disa prej tyre, sepse ato janë bukuritë më të mëdha të dynjasë. Çdo bukuri e kënaqësi tjetër është degëzim i këtyre kryesoreve. Në suren Kehf, ajeti 7, i Lartësuarit thotë: “Gjithçka në Tokë, Ne e kemi bërë vetëm si stoli, për t’i provuar se cili prej tyre do të jetë më vepërmirë.”. Kënaqësitë e numëruara në

ajet janë mjaft tërheqëse. Shpirti dhe zemra e njeriut i dëshiron shumë ato. Megjithatë, kundrejt këtyre kënaqësive, njerëzit ndahen në dy grupe:

1. Ata që e konsiderojnë arritjen e këtyre kënaqësive si qëllimin kryesor të jetës së tyre. Këta, çdo fjalë, vepër, mendim apo ndjenjë e kanë vetëm për hir të këtyre kënaqësive. Dëshira për të arritur këto kënaqësi i shmang ata nga qëllimi për hir të së cilit Allahu i Lartësuar i ka krijuar, duke u shndërruar kështu në kafshë të vërteta. Për ta është e rëndësishme thjesht që të përmbushin epshet dhe dëshirat e tyre, pa u shqetësuar aspak se me ç'rrugë do ta arrijnë këtë. Ata nuk shqetësohen aspak se si i fitojnë dhe si i shpenzojnë të mirat që zotërojnë. Ja, për të tillë njerëz, bukuritë joshëse të kësaj bote janë shkak për ndëshkimin dhe dëshpërimin e tyre.

2. Ata që e dinë cili është qëllimi i vërtetë i stolive të kësaj jete. Ata e dinë që Allahu i Lartësuar i ka bërë ato për të provuar besimin e njerëzve, për t'u dalluar qartë ata që i japin përparësi bindjes ndaj Tij dhe kënaqësisë së Tij, nga ata që parapëlqejnë përmbushjen e kënaqësive të pakontrolluara të kësaj dynjaje. Grupi i dytë i përdor bukuritë e kësaj jete thjesht si mjete për të arritur qëllimin kryesor: adhurimin e Allahut. Nëpërmjet kësaj jete dhe çdo çasti të saj, ata mundohen të grumbullojnë sa më shumë furnizime për rrugën e gjatë që i pret pas vdekjes. Çdo kënaqësi të kësaj bote ata e përdorin si ndihmë për të arritur përsosjen e adhurimit dhe kënaqësinë e Zotit të tyre. Kënaqësitë dhe stolitë e kësaj jete zënë vend vetëm në trupin e tyre, ndërsa shpirti dhe zemra e tyre përkushtohen për të arritur një qëllim tjetër, shumë më të lartë dhe më të vyer. Ata e dinë se mirësitë e dynjasë janë sikurse i përshkruan Allahu i Lartësuar:

- **“Këto janë kënaqësi të kësaj bote, po tek Allahu është e ardhmja më e mirë.”** - Çdo kënaqësi që shijojnë në këtë dynja, ata e shndërrojnë në një urë për të shkuar në lumturinë e përjetshme. Ata bëjnë një tregti shumë të madhe, duke shpresuar shpërblim

dhe dhurata të mrekullueshme. Për këtë kategori njerëzish, bukuritë e kësaj jete janë mjete që i çojnë të sigurt te Zoti i tyre. Ky ajet është qetësues e ngushëllues për të gjithë ata të varfër që nuk kanë mundësi të shijojnë mjaft kënaqësi të kësaj bote, të cilat i provojnë të pasurit. Ajeti është, gjithashtu, edhe këshillë dhe qortim për çdo njeri që mashtrohet nga bukuritë e kësaj dynjaje. Nga ana tjetër, ai nxit të mençurit e të urtët që të tregohen asketë ndaj botës mashtruese dhe stolive të saj të kufizuara dhe të përkohshme. Ai i nxit ata që të shohin me zemrat dhe besimin e tyre shumë lart, te premtimet e mrekullueshme të Allahut.

- **“Thuaju: “A t’ju tregoj për diçka shumë më të mirë se ato? Për ata që janë të devotshëm, janë përgatitur te Zoti i tyre kopshte, nëpër të cilat rrjedhin lumenj, ku ata do të jenë përjetësisht.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se mirësitë e përgatitura për të devotshmit janë shumë herë më të çmuara se mirësitë e kësaj jete të shkurtër. Ato janë kopshte të dendura e të larta, me banesa të gjera, të rehatshme e plot luks. Kopshtet janë të mbushura me pemë të llojllojshme. Nëpër to rrjedhin lumenj, sipas dëshirës së tyre.

- **“Atje do të kenë bashkëshorte të pastra dhe kënaqësinë e Allahut.”** - Gratë do të jenë të pastra nga çdo ndyrësi e jashtme dhe e brendshme, trupore, shpirtërore dhe morale. Të gjitha këtyre mirësive u shtohet e u plotësohet bukuria e vlera edhe nga fakti që ato do të jenë të përjetshme për besimtarët. Përveç kësaj, kjo përjetësi do të jetë në kënaqësinë e Allahut. Kënaqësia e Allahut ndaj tyre është mirësia më e madhe që ata do të shijojnë. A mund të krahasohen, pra, kënaqësitë e kësaj jete me ato të ahiretit? Bëj për veten tënde zgjedhjen më të mirë, duke kujtuar dallimin mes dy jetëve, dhe mos harro se

- **“Allahu është Gjithëshikues i robve të Vet.”** – Allahu i di në hollësi dëshirat e njerëzve. Ai i di të mirat dhe të këqijat që përmban shpirti ynë. Ai e di shumë mirë se çfarë i përshtatet secilit. Ai i jep sukses atij

që Ai dëshiron, dhe lë në humbje atë që Ai dëshiron. Allahu i Lartësuar që i bëri përshekrimin më të bukur Xhenetit të Tij, përshekruan më pas edhe krijesat që e meritojnë atë vend. Kështu, të vetmit që do t'i gëzojnë këto premtime janë të devotshmit, domethënë ata që i ruhen ndëshkimit dhe zemërimit të Zotit të tyre, duke zbatuar çdo urdhër të Tij dhe duke u larguar nga çdo gjë që Ai e ka ndaluar. Këta luten vazhdimisht dhe thonë:

- **“Të tillë janë ata që thonë: “O Zoti ynë! Ne kemi besuar me sinqeritet. Na i fal gjynahet tona dhe na ruaj prej ndëshkimit të Zjarrit!”** - Një cilësi e tyre është edhe fakti që ata afrohen tek Allahu i Lartësuar dhe ndërmjetësojnë tek Ai me besimin e tyre, që Ai t'i falë dhe të mbulojë të metat e tyre. Ata thonë: “O Zoti ynë! Ne kemi besuar me sinqeritet, prandaj, për hir të këtij besimi, na i fal gjynahet tona dhe na ruaj nga dënimi i Zjarrit!”. Është pikërisht Allahu i Lartësuar që u ka dhënë sukses dhe që i ka udhëzuar, dhe po nga Ai ata kërkojnë që, ashtu sikurse i ka udhëzuar në besim, t'ua mbulojë të metat, t'ua falë gabimet dhe t'i ruajë nga dënimi i Zjarrit. Pastaj Allahu i Lartësuar tregon disa cilësi të tjera të të devotshmëve:

- **“Dhe ata që janë të durueshëm, të drejtë, të devotshëm e dorëdhënës, dhe ata që në kohën e agimit kërkojnë falje.”**
- Pra, të devotshmit dallohen për durimin e tyre. Ata e nënshtrojnë veten në bindjen ndaj Zotit. Ata durojnë gjithçka, për të plotësuar urdhrat që i do dhe i pëlqen Allahu. Ata durojnë për t'u larguar nga çdo gjynah dhe mosbindje ndaj Allahut të Lartësuar. Ata janë të durueshëm përballë çdo përcaktimi të Zotit të tyre. Ata janë të kënaqur me caktimin e Zotit dhe janë durimtarë. Ata nuk tregojnë asnjë pakënaqësi apo zemërim me caktimin e Allahut të Lartësuar. Të devotshmit janë, gjithashtu, të vërtetë e të sinqertë në besimin e tyre. Veprat, fjalët, ndjenjat dhe besimi i tyre janë të çiltra. Ata nuk janë shtiracakë. Të devotshmit janë dorëdhënës.

Ata shpenzojnë çdo lloj pasurie me të cilën Zoti i tyre i ka privilegjuar mbi të tjerët. Ata janë në ndihmë të vazhdueshme për krijesat e Zotit, e në mënyrë të veçantë për të afërmit e tyre. Të devotshmit kërkojnë falje gjatë kohës së agimit, dhe kjo është cilësi jashtëzakonisht e rrallë. Edhe pse gëzojnë virtyte të larta, si ato që u përmendën më sipër, ata e shohin veten me sy kritik dhe kurrë nuk pretendojnë se janë të devotshëm. Përkundrazi, ata mendojnë se janë shumë të mangët në fjalët dhe veprat e tyre, për të pretenduar një gjë të tillë. Për këtë arsye, ata e ndjejnë veten të detyruar që të kërkojnë falje nga Zoti i tyre i madhërishtëm. Madje, ata nuk kërkojnë falje dosido, por përpiqen që këtë ta bëjnë në kohë të përzgjedhura, me qëllim që përgjigja e Zotit të jetë më pranë dhe më e sigurt. Kjo dëshmon se me sa shumë ngulm e kërkojnë ata faljen nga Zoti i tyre. Ata luten në kohën e agimit, sepse atëherë e shpresojnë faljen nga Allahu i Madhëruar. Për shpjegimin e kësaj cilësie të të devotshmëve, Hasen el Basriu ka thënë: “Ata e zgjasin namazin e natës deri në kohën e agimit, pastaj ulen, shprehin pendesë dhe kërkojnë falje prej Zotit të tyre.” Këto ajete, ndër të tjera, flasin për:

- gjendjen e njerëzve në raport me kënaqësitë e kësaj jete të shkurtër;
- për mirësitë, zbulimet dhe luksin e kësaj dynjaje, dhe për faktin që ato janë të papërfillshme në krahasim me jetën tjetër dhe bukuritë e saj të përjetshme;
- për bukuritë e mrekullueshme të Xhenetit dhe për çdo mirësi që gjendet në të, duke na nxitur që të bëjmë dallimin mes dy jetëve. Duke na nxitur që t'i studiojmë mirësitë e secilës jetë, para se të bëjmë përzgjedhjen tonë, Allahu i Lartësuar na tregon se Ai dëshiron prej nesh që t'i japim përparësi ofertës së Tij për të hyrë në Xhenetin e përjetësisë. E si mund të zgjedhim mirësitë e dynjasë të shkurtër, që e ka një fund, përpara mirësive të mrekullueshme dhe të përjetshme të Xhenetit?! Allahu i ka përshekruar banorët e Xhenetit, me cilësitë e tyre të rralla. Ata janë të devotshmit, të cilët

i ruhen ndëshkimit dhe zemërimit të Zotit të tyre, duke zbatuar urdhrat e Tij dhe duke iu larguar ndalesave të Tij, të cilat Ai i ka sqaruar në Kur'ân dhe nëpërmjet Profetit të Tij. Allahu i tregon më konkretisht disa virtyte të të devotshmëve, me të cilat adhuresi duhet ta stolisë veten e tij. Ato cilësi janë kriteret për të gjykuar nëse mund të jesh prej banorëve të Xhenetit apo jo.

Ajetet 18 – 20

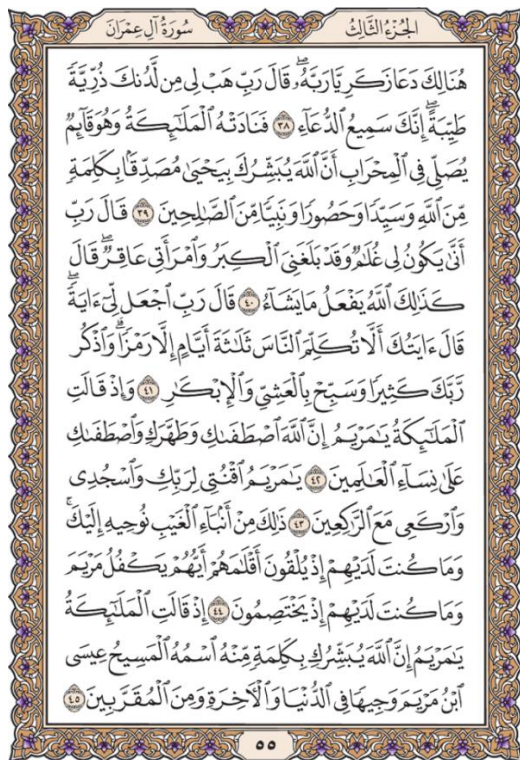
18. Allahu dëshmon, e po ashtu edhe melekët, dhe njerëzit e dijes, se nuk ka Zot tjetër (që meriton të adhurohet) përveç Tij. Ai është Zbatuesi i drejtësisë. Nuk ka Zot tjetër (që meriton të adhurohet) përveç Tij, Ngadhnjimtarit e të Urtit.

19. Feja e pranueshme tek Allahu është Islami. Njerëzit e Librit kundërshtuan veçse të nxitur nga zilia mes tyre, pasi u erdhi e vërteta. E kush i mohon Argumentet e Allahut, le ta dijë se Allahu është i shpejtë në llogarinë e Tij.

20. E, nëse ata polemizojnë me ty, ti thuaju: “Unë, me tërë qenien time, i jam dorëzuar Allahut; e po kështu edhe pasuesit e mi.” Thuaju atyre që u është dhënë Libri dhe injorantëve: “A e pranoni fenë Islame?” Nëse e pranojnë Islamin, atëherë e kanë gjetur të vërtetën; e nëse refuzojnë, ti ke për detyrë vetëm kumtimin. Allahu është Gjithëvështrues i krijesave.

Shpjegimi i ajeteve

- “Allahu dëshmon, e po ashtu edhe melekët, dhe njerëzit e dijes, se nuk ka Zot tjetër (që meriton të adhurohet) përveç Tij.” - Ky është një argument shumë i fortë, që vërteton se adhurimi i takon veçse Allahut të Lartësuar, prandaj është i detyrueshëm pranimi i tij. Ai përmban: dëshminë e Zotit të Lartësuar, që është e sigurt dhe e pakundërshtueshme; dëshminë e melekëve të Tij, këtyre krijesave të pastra, të drejta e besnike; dhe dëshminë e dijetarëve, të mençurve e të urtëve. Dëshmia e Allahut të Lartësuar që vërteton njëshmërinë e Tij në adhurimin që

meriton, është shumë e thjeshtë, e kuptueshme dhe bindëse. Fakti që nuk ka zot tjetër që meriton të adhurohet me dashuri dhe nënshtrim të plotë, është shumë i kuptueshëm për robërit e Allahut, nëse ata dinë të vështrojnë te krijimi në përgjithësi dhe te vetet e tyre. Allahu i Lartësuar thotë: “Ne do t’ua bëjmë atyre të mundshme që t’i shohin argumentet Tona në horizonte dhe në vetet e tyre, derisa t’u bëhet e qartë se ai (Kur’âni) është i vërtetë. A nuk mjafton që Zoti yt është Dëshmitar për çdo gjë?” [Fusilet, 53]. Mjaftojnë vetëm disa shenja që duken qartë në këtë botë, që njerëzit të binden plotësisht për këtë të vërtetë të madhe e të pakundërshtueshme: që askush nuk meriton të adhurohet me dashuri dhe nënshtrim të plotë, përveç Allahut të Lartësuar, Krijuesit dhe Kujdestarit të të gjitha krijesave. Çdokush që e njëson Zotin e tij me adhurime, me dashuri, bindje dhe nënshtrim total ndaj Tij, do të jetë i pamposhtur e gjithmonë fitimtar mbi çdo idhujtar, që refuzon ta njësojë Allahun në adhurim ose që refuzon çdo mësim të sjellë

prej Zotit nëpërmjet profetëve. Njësuesi i Zotit do të triumfojë gjithmonë, mbi çdo lloj idhujtari e mohuesi, edhe nëse kjo do të ishte jashtë çdo mundësie njerëzore. A nuk është kjo shenjë, që vërtet Allahu është Një, i Pashoq dhe i Gjithëpushtetshëm?! Sigurisht që po. Ky triumf i përhershëm është argument i pakundërshtueshëm, që vërteton se Zoti është Një, i Plotfuqishëm, Absolut dhe Vetëvendosës. Ai është Allahu, i Vetëm dhe i Plotfuqishëm për gjithçka. Nëse shohim natyrën e mirësive dhe përkujdesjes së Allahut të Lartësuar për krijesat, do të kuptojmë që Ai është Një, i Vetëm, i Pashoq në sundimin dhe pushtetin e Tij. Nuk ka asnjë mirësi që krijesat ta shijojnë e të mos jetë prej Tij. Vetëm Ai i dhuron mirësitë dhe vetëm Ai i largon të këqijat, fatkeqësitë dhe dhimbjet. Krijesat janë absolutisht të pafuqishme për të sjellë të mira dhe për të larguar të këqijat, qoftë nga vetja e tyre, qoftë për të tjerët. Nëse me adhurimin që krijesat bëjnë, kërkohet apo synohet arritja e çdo të mire dhe largimi i çdo të keqeje, në këtë jetë dhe në jetën tjetër, atëherë shumë thjesht duhet të pranohet se i vetmi që meriton adhurimin është Allahu i Lartësuar, sepse është Ai që e ka në dorë dhurimin e të mirave dhe ndalimin e të këqijave. Nëse me adhurimin që bëjnë krijesat synohet që të kënaqet Allahu, Krijuesi, Ai që përkujdeset për ta, atëherë shumë thjesht duhet pranuar që vetëm Allahu meriton të kënaqet me adhurimet që i përkushtohen Atij. A nuk është ky një argument i padiskutueshëm që Allahu i Lartësuar është i Vetmi që meriton adhurimet tona?! Pa dyshim, argumentet e Zotit janë të pafundme. Ato tregojnë se Ai është i Vetmi të Cilit duhet t'i përkushtohesh me dashuri, madhërim dhe nënshtrim të plotë. Këto janë fakte mëse të mjaftueshme për njerëzit që dinë të mendojnë. Për sa i përket dëshmisë së melekëve, ajo është përcjellë tek ne nëpërmjet Librit të Allahut dhe fjalëve autentike të Profetit (a.s.). Nuk ka dyshim që Kur'ani dhe Tradita profetike janë

përcjellë tek ne me rrugët më të sigurta të kalimit të informacionit. Edhe dëshmia e dijetarëve të mençur e të urtë është tepër bindëse, sepse ata janë pika e referimit të njerëzimit për kuptimin dhe qartësimin e të gjithave çështjeve, qofshin ato të fesë, por edhe të dynjasë. Sigurisht që për këtë çështje të madhe, referimi tek të diturit është i domosdoshëm dhe të gjithë ata janë të një mendimi të përbashkët se Allahu është Një i vetëm. Të gjithë ata e besojnë këtë fakt, prandaj i ftojnë të tjerët që ta pranojnë dhe t'i binden këtij realiteti. Ata gjithmonë u tregojnë njerëzve rrugën që duhet të ndjekin për të njësuar Allahun me adhurimet e tyre. Pas këtyre tri dëshmime të padiskutueshme, është e detyrueshme për krijesat që ta besojnë dhe ta pranojnë të nënshtruar këtë të vërtetë të sigurt, të përcjellë deri tek ne sipas rregullave më strikte të transmetimit. Është detyrë për ta që ta besojnë se Zoti që meriton të adhurohet me dashuri, madhërim dhe përkushtim, është Allahu i Lartësuar, Një dhe i Pashoq. Është detyrë për ta, gjithashtu, që pas këtij besimi, të veprojnë në përputhje me të. Ky ajet tregon se dija më e vyer është njohja e njëshmërisë së Allahut të Lartësuar. Vlera e kësaj dijeje qëndron në faktin se, për të vërtetuar saktësinë e saj, Allahu i Lartësuar e ka dëshmuar Vetë, duke sjellë madje edhe dëshminë e krijesave më të zgjedhura të Tij. Dihet shumë mirë se dëshmia mund të jetë e pranueshme veçse kur bazohet mbi një dije të sigurt e të palëkundshme, njëlloj sikur të jetë parë me sytë e ballit. Edhe një herë, pra, dija e sigurt rreth njëshmërisë së Allahut në meritën e adhurimit, është dija më e rëndësishme, sepse ajo vërteton dëshminë më të rëndësishme, atë të teuhidit. Ajeti tregon se ai që nuk ka arritur këtë nivel të dijes rreth teuhidit të Allahut, saqë të dëshmojë me drejtësi për këtë çështje, nuk e meriton që të quhet dijetar i urtë. Gjithashtu, ky ajet vlerëson lart diturinë, në përgjithësi. Për të dëshmuar mbi çështjen më të rëndësishme në këtë ekzistencë, njësimin e Tij në

meritën e adhurimit, Allahu i Lartësuar dalloi e përzgjedhi dijetarët mbi njerëzit e tjerë. Vetëm dëshmia e tyre është e vlefshme si argument në këtë çështje. A nuk është ky një vlerësim i lartë për diturinë? Dëshminë e dijetarëve, Allahu i Lartësuar e vuri pranë dëshmisë së Tij dhe të melekëve të Tij. A nuk është ky një vlerësim i lartë për diturinë? Kaq do të ishte e mjaftueshme, pra, për të treguar vlerën e lartë të diturisë dhe të dijetarëve. Allahu e ka përmendur diturinë si cilësi të lartë të dijetarëve, kur i quan ata: “njerëzit e dijes”. Dituria i lartëson njerëzit. Për shkak të dijes së tyre, Allahu i Lartësuar i bëri dijetarët dëshmitarë të njerëzit. Ata janë argumentet e Zotit të njerëzit. Prania e tyre në mesin e njerëzve hedh poshtë çdo justifikim para Zotit, nëse këta njerëz nuk i përfillin fjalët dhe porosinë e Tij, të përcjella dhe të sqaruara nga dijetarët. Allahu ua ka bërë detyrim njerëzve që të binden dhe të punojnë sipas këshillave të dijetarëve të drejtë. Dijetarët ndikojnë që njerëzit të punojnë dhe t'i kryejnë adhurimet sipas udhëzimeve të Zotit. Për këtë arsye, ata kanë shpërblime të mëdha. Po ashtu, çdokush që punon sipas këshillave të dijetarëve të drejtë, do të ketë shpërblim të madh. Në peshoren e dijetarëve do të futen shpërblimet e të gjithë njerëzve që punojnë dhe e adhurojnë Allahun sipas dijes dhe udhëzimit të drejtë të përcjellë prej tyre. Kjo tregon vlerën e madhe të dijes së drejtë dhe të saktë, të punës me të dhe të përhapjes së saj ndër njerëz. Kjo është begati prej Allahut, të cilën Ai ia jep kujt të dëshirojë. Vlera e dijes duket edhe nga fakti që Allahu i Lartësuar i ka përzgjedhur dijetarët për të dëshmuar pikërisht për shkak të dijes së tyre. Kjo tregon se Allahu i Lartësuar i konsideron dijetarët, si dëshmues të drejtë e të pranueshëm. Njerëzit me dije të drejtë, të thellë e të saktë janë një garanci e mirë për krijesat, sepse i ruajnë nga devijimi prej së vërtetës. Nëse njerëzit u përmbahen udhëzimeve të dijetarëve të drejtë, ata gjithmonë do të jenë të udhëzuar. Ky, pa

dysim, është vlerësim për dijen. Pasi pohon dhe dëshmon meritën e Tij për t'u adhuruar i Vetëm, Allahu i Lartësuar vijon të dëshmojë se Ai është i Drejtë. Pra, Ai na tregon se argumentet dhe dëshmitë e Veta i ka sjellë me drejtësi:

- **“Ai është Zbatuesi i drejtësisë.”** – Allahu ka qenë dhe është gjithmonë i Drejtë në veprat e Tij, në administrimin e çështjeve të krijesave të Tij dhe përkujdesjen për ta. Ai i udhëzon në rrugë të drejtë krijesat, me të gjitha urdhrat e Tij dhe me të gjitha ndalesat e Tij. Ai është i Drejtë në gjithçka që ka krijuar dhe që ka përcaktuar në këtë ekzistencë. Pastaj Allahu i Lartësuar dhe i Drejtë e përsërit edhe një herë dëshminë e mrekullueshme, duke thënë:

- **“Nuk ka Zot tjetër (që meriton të adhurohet) përveç Tij, Ngadhjimitarit e të Urtit.”** - Kjo dëshmi është vërtetuar dhe mbështetur me plot argumente, qofshin ato logjike, qofshin të transmetuara saktësisht prej Allahut dhe Profetit të Tij. Aq të qarta, bindëse dhe të kuptueshme janë këto argumente, sa që kjo dëshmi është e pakundërshtueshme për ata që dinë të shohin dhe të kuptojnë. Për sa u përket argumenteve të ardhura në Kur'an dhe Sunet për teuhidin, ato janë të shumta dhe të larmishme. Në shumë prej tyre urdhërohet dhe nxitet për ta besuar dhe për ta dëshmuar atë. Në Kur'an dhe në Sunet ka shumë tekste që na urdhërojnë që t'i duam ata që e besojnë, që dëshmojnë dhe që punojnë sipas dëshmisë për njëshmërinë e Allahut të Lartësuar. Në Kur'an dhe në Sunet ka shumë tekste, gjithashtu, që na nxisin të urrejmë çdo njeri që nuk e beson, që nuk e dëshmon dhe që nuk punon sipas kësaj dëshmie. Ato na nxisin që ta urrejmë dhe ta konsiderojmë si armik këdo që nuk e njehon Allahun e Lartësuar me adhurime, me dashuri dhe nënshtrim të plotë. Në Kur'an dhe në Sunet ka shumë tekste që tregojnë për ndëshkimin që i pret ata që adhurojnë të tjerë zota veç Allahut, të Vetmit që meriton adhurimin. Allahu i Lartësuar dhe Profeti i Tij i kanë paralajmëruar idhujtarët që e

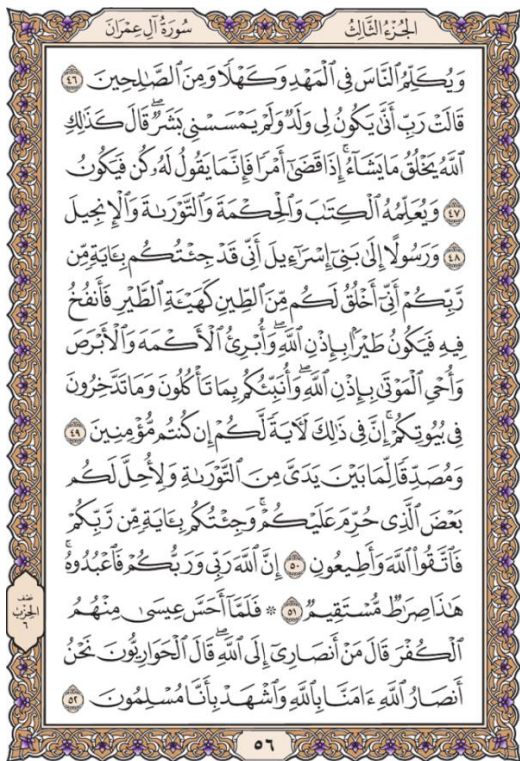
shpërfillin dëshminë: “*Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë, përveç Allahut*”, e cila është e vetmja shpresë për të qenë të lumtur. Madje kur lexon Kur’ânin, të krijohet bindja se ai është shpallur vetëm për të qartësuar këtë dëshmi te krijesat. Për sa u përket argumenteve logjike rreth vërtetësisë së kësaj dëshmie të madhe, edhe ato janë të shumta dhe të thjeshta për t’u kuptuar. Madje, është vetë Kur’âni, i cili na nxit dhe na udhëzon që të fusim në punë logjikën për të kuptuar se i vetmi Zot që meriton të adhurohet me dashuri, madhërim dhe nënshtrim është Allahu, Një dhe i Pashoq. Më poshtë mund të përmendim disa nga mënyrat kryesore të Kur’ânit që na nxisin të argumentojmë logjikisht rreth vërtetësisë së shehadetit: Kështu, Kur’âni argumenton dhe vërteton se Allahu i Lartësuar është i Vetëm e Absolut në veprat e Tij. Pra, Ai është i vetmi Krijues, Furnizues, Sundues, i vetmi që përkujdeset dhe rregullon çështjet e gjithësisë. Kur’âni na kujton se të gjithë njerëzit e pranojnë këtë fakt të pamohueshëm, që është skalitur thellë në shpirtin e çdonjërit prej tyre. Më konkretisht, Allahu i Lartësuar na udhëzon që të përdorim një logjikë shumë të thjeshtë për t’u kuptuar, duke na thënë: Nëse ju, o krijesa, e dini dhe keni siguri të plotë se Allahu i Lartësuar është Absolut dhe i Vetëm në krijimin, pushtetin, furnizimin dhe përkujdesjen ndaj krijesave të Tij, a nuk do të thotë kjo që Ai duhet të jetë i Vetmi që të meritojë dashurinë, nënshtrimin, madhërimin dhe përkushtimin tuaj të plotë? Pa dyshim që, pas këtij argumentimi logjik, në zemrat tuaja nuk do të ketë të adhuruar tjetër, përveç Allahut. Janë të shumta ajetet që sqarojnë dhe vërtetojnë se Allahu i Lartësuar është i vetmi Krijues, Sundues, Furnizues e Kujdestar i krijesave. Nëse një fakt i tillë zë vend në zemrat dhe mendjet e krijesave, ai bëhet një shtysë e fortë dhe një argument i qartë që edhe i vetmi i adhuruar me meritë të jetë po Allahu, Absoluti, i vetmi në pushtetin e Tij madhështor. Kur’âni argumenton dhe vërteton se Allahu

i Lartësuar është i vetmi Dhurues i mirësive të kësaj jete dhe të jetës tjetër. Allahu është i vetmi që mund të largojë të keqen, të dëmshmen, dëshpërimin dhe fatkeqësitë. Çdo mirësi që gëzojnë krijesat, e madhe apo e vogël qoftë, e dukshme apo e fshehur, është thjesht dhuratë dhe mëshirë nga Zoti i gjithësisë. Çdo e keqe a dëshpërim, çdo fatkeqësi a mundim që largohet ndodh thjesht prej Zotit, që me urtësi dhe butësi vepron ndër krijesa. Ai është i vetmi që mund të ndikojë në këtë gjithësi. Asnjë krijesë nuk ka mundësi për të ndihmuar veten apo të tjerët, ose të grumbullojë të mirat dhe të largojë të këqijat për veten a për të tjerët. I vetmi që i ka në dorë të gjitha këto është Allahu i Lartësuar, i Mëshirshëm dhe i Urtë. Ajetet që e pohojnë një fakt të tillë janë të shumta në Kur’ân dhe po kështu edhe tekstet në Sunet. Atëherë, e gjithë kjo, a nuk të bind se i vetmi të cilit duhet t’ia përkushtosh adhurimet është Allahu, sepse Ai ka në dorë të mirën dhe të keqen? Nëse me adhurimet tona duam të arrijmë të mirat e kësaj jete dhe të jetës tjetër, atëherë ç’kuptim do të kishte të adhuronin dikë që nuk ka në dorë asgjë nga këto?! Kësisoj, veçse Ai që është i Plotpushtetshëm e i Vetëm në sjelljen e të mirave dhe në largimin e të këqijave prej nesh, vetëm Ai duhet të adhurohet. A nuk ishte Kur’âni që na shtyu të mendonim e logjikonim në këtë mënyrë? Allahu i Lartësuar ka bërë në Kur’ân një përkushtim të hollësishëm të idhujve, që njerëzit i adhurojnë së bashku me Atë. Të gjithë idhujt kanë një të përbashkët: të gjithë janë të dobët, të papushtetshëm e të pafuqishëm për të sjellë të mira apo për të larguar të këqijat. Ata nuk janë në gjendje të ndihmojnë as veten dhe as të tjerët, për nevojat e tyre. Ata nuk shohin dhe as dëgjojnë. Edhe nëse janë nga ata që mund t’i dëgjojnë kërkesat e lutësve, ata janë krejt të pafuqishëm t’u përgjigjen lutjeve të tyre. Ata janë të mangët e nevojtarë. Ky përkushtim është një nxitje për të përdorur logjikën: A mund të adhurohet diçka e tillë, e mangët, e pafuqishme dhe e

papushtetshme? Nga ana tjetër Allahu i Lartësuar flet në Kur'ân shumë qartë rreth emrave, cilësive dhe veprave të Tij të mrekullueshme. Ai na tregon për pushtetin e tij absolut mbi gjithçka, e për shumë attribute të tjera, që përshkruajnë madhështinë dhe lavdinë e Tij. Edhe kjo është një nxitje shumë e fortë për të vënë në punë logjikën e pastër. Nëse një mendje e shëndoshë e njeh Allahun e Lartësuar dhe cilësitë e Tij, nga njëra anë, e nëse njeh edhe mangësitë e gjithçkaje tjetër veç Tij, nga ana tjetër, sigurisht që do ta kuptojë se kë duhet të adhurojë. Një mendje e shëndoshë nuk mund të pranojë që të adhurohet dikush tjetër veç Allahut Madhështor, Unik e Absolut në çdo cilësi të Tij. Dashuria e plotë, madhërimi, nënshtrimi e bindja totale duhet t'i kushtohen veçse Madhështorit, Absolutit, e Unikut në meritën për t'u adhuruar. Ai është i Ploti, që s'ka mangësi, i Lavdishmi, Krenari, i Plotpushtetshmi, i Pamposhturi. Ndërsa krijesat janë të nënshtruara, të varfëra, nevojtare e të mangëta. Ato nuk mund të dëgjojnë, që të përgjigjen, nuk mund të shikojnë, që të ndihmojnë, dhe nuk mund të gjykojnë drejt e as të logjikojnë. Një argument tjetër logjik shumë i fortë bazohet në përvojën e njohur të njerëzve, gjatë gjithë kohërave. Njerëzimi ka dëshmuar përgjatë gjithë historisë së tij, se Allahu i Lartësuar i ka ndihmuar dukshëm adhuruesit e Tij të sinqertë, të cilët i janë përkushtuar vetëm Atij me dashuri, madhërim, nënshtrim dhe bindje. Ai gjithmonë i ka nderuar ata me një larmi mirësish dhe dhuratash. Ndërsa, nga ana tjetër, Ai i ka poshtëruar e shkatërruar që në këtë jetë të gjithë ata që kanë adhuruar zota të tjerë veç Tij. E gjithë kjo, pa dyshim, ka ndodhur për një shkak të vetëm: sepse Allahu i Lartësuar e ka bërë teuhidin shkak dhe mënyrë që mundëson arritjen e çdo të mire dhe që largon çdo të keqe të kësaj jete dhe të jetës tjetër. Ndërsa idhujtarinë, Allahu i Lartësuar e ka bërë shkak që të çon në përjetimin e çdo të keqeje të kësaj jete

dhe të jetës tjetër. Çdo ndëshkim dhe fatkeqësi që u ndodh njerëzve në fenë e tyre dhe në çështjet e dynjasë, vjen si pasojë e idhujtarisë dhe e formave të saj. Logjika e këtij argumenti është shumë e thjeshtë: Ndiheja që Allahu u ofron adhuruesve të sinqertë e njësuësve të bindur, dëshmon se ata janë në rrugë të drejtë. Në shumë histori të profetëve me popujt e tyre, Allahu i Lartësuar përmend se Ai i ka ndihmuar gjithnjë të bindurit ndaj Tij dhe ndaj profetëve dhe i ka shkatërruar idhujtarët. Pastaj, në fund të këtyre historive, Allahu i Lartësuar na udhëzon që të përdorim logjikën, duke thënë, për shembull: “Vërtet, në të gjitha këto histori ka argumente bindëse”. Për çfarë? Në këto ngjarje ka fakte e argumente për të mençurit, që ata të kuptojnë se njësimi i Allahut me adhurim është e vetmja mundësi shpëtimi e suksesi në të dyja jetët. Ndërsa braktisja e teuhidit, nga ana tjetër, është rruga e shkatërrimit, ndëshkimit dhe dëshpërimit. Ky është një argument logjik shumë i fortë, që përforcon atë të vërtetë të madhe e të pamohueshme. Allahu i Lartësuar ka bërë shumë mënyra të tilla argumentimi në Kur'ân, me qëllim që ne të meditojmë. Argumentet e Tij janë të qarta e të kuptueshme, në mënyrë që askush të mos ketë ndonjë lloj justifikimi. Allahut i qoftë lavdia, mirënjohja dhe falënderimi!

- **“Feja e pranueshme tek Allahu është Islami.”** - Allahu i Lartësuar, pasi argumentoi bindshëm se vetëm Ai është Zoti që meriton të adhurohet me dashuri, madhërim, përkushtim, nënshtrim e bindje, vijon që të sqarojë fenë, domethënë ligjin dhe mënyrën e adhurimit që Ai pëlqen dhe e ka përzgjedhur për njerëzimin. Ai na tregon se feja, me anë të së cilës njerëzit duhet të adhurojnë Atë, është Islami. Islami është: dorëzim, përkushtim dhe nënshtrim ndaj Zotit të vetëm. Islam do të thotë që t'i dorëzohesh një Zoti të vetëm, duke e adhuruar me dashuri dhe me bindje, ashtu sikurse të është shtjelluar prej Profetit të Zotit. Islam do të thotë të zbatosh gjithçka që Zoti e ka sqaruar në Librin e Tij ose

nëpërmjet Profetit dhe traditës së tij. Islami është feja e vetme e pranuar nga Zoti i gjithësisë. Kjo fe ndërtohet mbi bazën e sinqeritetit ndaj Zotit në dashurinë ndaj Tij, frikërespektin për Të, në shpresën, pendimin dhe lutjet e shprehura Atij. Islami mbështetet, gjithashtu, mbi sinqeritetin në pasimin e traditës dhe udhëzimit të sjellë prej Profetit të Zotit. Ky është thelbi i fesë së vetme, që e kanë sjellë të gjithë profetët. Të gjithë kanë ftuar për sinqeritet në adhurimin e Allahut, dhe që ky adhurim të jetë sipas mësimëve dhe udhëzimeve të Tij. Megjithatë, ithtarët e Librit filluan të kishin kundërshtime mes njëri tjetrit, për shkak të urrejtjes dhe smirës së tyre.

- **“Njerëzit e Librit kundërshtuan veçse të nxitur nga zilia mes tyre, pasi u erdhi e vërteta.”** - Urrëjtja dhe smira e tyre shkaktoi padrejtësi dhe armiqësi mes njëri-tjetrit, edhe pse Allahu i kishte urdhëruar që të bashkoheshin të gjithë në fenë e Tij. Shkak i kësaj fatkeqësie ishin ata vetë, sepse refuzuan të vërtetën që u erdhi prej Zotit, e cila është mundësia e vetme e

shpëtimin dhe mëshirës. Ata e refuzuan Muhamedin (s.a.u.s.) dhe Kur’ânin, dhe kjo ndodhi prej mosbindjes së tyre.

- **“E kush i mohon argumentet e Allahut, le ta dijë se Allahu është i shpejtë në llogarinë e Tij.”** - Allahu është Llogaritës i shpejtë i veprave të robit dhe Gjykues i drejtë. Allahu do t’i japë secilit atë që i takon dhe që e ka fituar me duart e veta. Në mënyrë të veçantë do të trajtohen ata që nuk e kanë pranuar të vërtetën, pasi e kanë njohur në fillim; këta lloj njerëzish meritojnë dënim të dhembshëm. Më pas, Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që, kur të diskutonte e polemizonte me të krishterët apo me të tjerë si ata, t’u deklaronte atyre hapur Islamit:

- **“E, nëse ata polemizojnë me ty, ti thuaju: “Unë, me tërë qenien time, i jam dorëzuar Allahut; e po kështu edhe pasuesit e mi.”** - Kuptimi: “Thuaju atyre se unë dhe ata që ndjekin rrugën time, i jemi dorëzuar plotësisht dhe vetëm Allahut të Lartësuar. Ne kemi braktisur çdo fe tjetër, veç Islamit, sepse jemi të sigurt për kotësinë e tyre.” Kjo deklaratë ua pret shpresat atyre të cilët duan që ju të lini fenë Islame dhe të përqafoni fetë e tyre të humbura. Ajo shërben, gjithashtu, si rifreskim i besimit tuaj në momente lëkundjesh. Ajo hedh poshtë justifikimet e çdokujt që ndjek rrugët e gabuara për të adhuruar Allahun e Lartësuar. Dikush mund të pyesë: Pse kjo deklaratë hedh poshtë justifikimet e çdokujt që ndjek rrugët e humbjes? Për t’u përgjigjur, duhet të kujtojmë ato që kemi thënë më sipër. Allahu i Lartësuar e argumentoi vërtetësinë e njëshmërisë së Tij në meritën për adhurim me dëshminë e dijetarëve, e cila është argument për të gjitha krijesat. Pas qartësimin të së vërtetës, askush nuk mund të justifikohet para Allahut, nëse nuk i dorëzohet plotësisht Atij. Po ashtu, është e padiskutueshme që më i miri, më i dalluari dhe më i dituri i krijesave rreth Allahut të Lartësuar, ishte dhe mbetet Profeti ynë, Muhamedi (s.a.u.s.). Pas tij, më të ditur ishin sahabët

që e pasuan atë, të cilët kishin grada të ndryshme diturije. Në përgjithësi, mendjet e tyre ishin të ndritura dhe dija e tyre ishte e saktë, e sigurt dhe e padiskutueshme. Askush nuk mund t'u afrohet atyre në këto aspekte, e jo më që të jetë i barabartë me ta. Kështu, meqë njëshmëria e Allahut në meritën e adhurimit është vërtetuar me aq shumë argumente logjike dhe tradicionale, që i përmendëm më sipër, dhe meqë ajo është shpjeguar nga më i dituri dhe më i përsosuri i krijesave, atëherë nuk ka më vend për as më të voglin dyshim në saktësinë e saj. Kjo do të thotë se feja e vetme e pranuar nga Allahu i Lartësuar është feja që ushtroi dhe predikoi ky Profet i ditur dhe umeri i tij. Çdo fe tjetër është e kotë, e papranueshme dhe e pajustificueshme nga Allahu i Lartësuar. Më tej, i Lartësuar thotë:

- **“Thuaju atyre që u është dhënë Libri dhe injorantëve: “A e pranoni fenë Islame?”** – Pra, Allahu i Lartësuar na udhëzon që t'u drejohemi atyre që u është dhënë Libri (të krishterëve dhe çifutëve) dhe të paditurve, paganëve, idhujtarëve, arabë e joarabë, dhe t'u themi: “Dorëzohuni dhe nënshtrohuni ndaj një Zoti të vetëm, duke e adhuruar me dashuri, madhërim, përkushtim, nënshttrim e bindje!”

- **“Nëse e pranojnë Islamin, atëherë e kanë gjetur të vërtetën, e nëse refuzojnë, ti ke për detyrë vetëm kumtimin.”** – Kuptimi: Nëse ata pranojnë që të adhurojnë dhe t'i nënshtrohen një Zoti të vetëm, atëherë ata janë udhëzuar tek e vërteta. Kështu, ata kanë gjetur rrugën e drejtë, ashtu sikurse ju, dhe janë bërë vëllezërit tuaj, duke patur përgjegjësi dhe të drejta të njëjta me ju. Por nëse ata refuzojnë që ta pranojnë Islamin, dhe ndjekin fe të tjera veç tij, atëherë dije (o Profet) se detyra jote është, thjesht, kumtimi i mesazhit të Zotit në mënyrë të qartë dhe të kuptueshme. Nëse e kryen këtë detyrë, ti do ta marrësh shpërblimin tënd. Askush nuk mund të justifikohet para Zotit, nëse nuk pason rrugën tënde (o Profet). Pas qartësimit të së

vërtetës, shpagimi i drejtë i Zotit është i pashmangshëm mbi të padrejtët. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Allahu është Gjithëvështrues i krijesave.”** – Që do të thotë se Ai tashmë e ka përgatitur shpëgimin, me drejtësinë e Tij absolute.

Ajetet 21 – 22

21. Ata të cilët i mohojnë argumentet e Allahut dhe, me padrejtësinë më të madhe, vrasin profetët dhe njerëzit që i këshillojnë për të drejtën, lajmëroji për një ndëshkim të dhembshëm e pikëllues.

22. Veprat e tyre nuk kanë asnjë vlerë në këtë botë dhe as në Botën tjetër. Ata nuk kanë për të pasur ndonjë ndihmëtar.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata të cilët i mohojnë argumentet e Allahut...”** - Këta njerëz kanë kryer krimin më të madh dhe më të shëmtuar. Ata mohojnë argumentet e pakundërshtueshme të Zotit, të cilat tregojnë të vërtetën e sigurt. Kështu, ata dëshmojnë se janë në gradën më të çmendur të mohimit, kokëfortësisë dhe arrogancës.

- **“...dhe, me padrejtësinë më të madhe, vrasin profetët dhe njerëzit që i këshillojnë për të drejtën,”** - Ata kanë vrarë profetët e Zotit, të cilët janë krijesat që duhen dashur, respektuar dhe pasuar më shumë, pas Allahut. E drejta e profetëve është e drejta më e rëndësishme pas së drejtës së Zotit. Allahu i Lartësuar e ka bërë të detyrueshme për krijesat bindjen ndaj profetëve të dërguar mes tyre. Krijesat e kanë detyrë që t'i besojnë ata plotësisht, t'i mbështesin dhe ndihmojnë ata në misionin e tyre, t'i respektojnë dhe t'i duan më shumë se çdo njeri tjetër në këtë botë. Ndërsa këta kriminelë bënë të kundërtën e asaj për të cilën ishin urdhëruar. Ata vrasin edhe njerëzit që udhëzojnë për vepra të mira dhe ndalojnë nga të këqijat. Ata vrasin bamirësit ndaj krijesave dhe këshilluesit për mirë. Bamirësisë së tyre ata iu përgjigjen me krimin më të ulët. Prandaj, për shkak të atij krimi të ulët, ata meritojnë ndëshkimin më të dhembshëm.

- **“...lajmëroji për një ndëshkim të dhembshëm e pikëllues.”** - Ndëshkimi i tyre nuk mund të tregohet apo përshkruhet me fjalë. Ai do përfshijë trupat e tyre, zemrat e tyre dhe shpirtrat e tyre. Për shkak të krimeve të shëmtuara, veprat e tyre do të fshihen dhe asgjësohen:

- **“Veprat e tyre nuk kanë asnjë vlerë në këtë botë dhe as në Botën tjetër. Ata nuk kanë për të pasur ndonjë ndihmëtar.”** – Atyre nuk do t'u bëjë dobi asnjë vepër, sepse gjithçka iu është asgjësuar nga krimet e tyre të shëmtuara. Akush nuk do t'i ndihmojë ata që t'i shpëtojnë dënimit apo që t'u lehtësohet ai. Kështu, ata do të humbin çdo fije shprese për ndonjë të mirë dhe shpëtim, por do të jenë të zhytur pa shpresë në mes të së keqes dhe dëshpërimit. Këto janë cilësi të çifutëve dhe pasuesve të tyre. Allahu i shëmtoftë dhe i ndëshkoftë ata! Sa të poshtër janë treguar ndaj Allahut, profetëve të Tij dhe ndaj atyre që udhëzojnë njerëzit në rrugën e drejtë!

Ajetet 23 – 25

23. A nuk i sheh ti ata, të cilëve u është dhënë një pjesë nga Libri e kur thirren që ndërmjet tyre të gjykojë Libri i Allahut, një grup prej tyre kthejnë shpinën duke rrefuzuar?

24. Kjo sepse ata thonë: “Ne nuk do të na djegë Zjarri, përveçse disa ditë të numëruara.” Shpifja që bënë i ka mashtruar keq për fenë e tyre.

25. E si do të jetë gjendja e tyre, kur t'i tubojmë një Ditë, për të cilën nuk ka dyshim dhe kur çdo njeriu do t'i jepet ajo që ka fituar? Atyre nuk do t'u bëhet asnjë padrejtësi.

Shpjegimi i ajeteve

- **“A nuk i sheh ti ata, të cilëve u është dhënë një pjesë nga Libri e kur thirren që ndërmjet tyre të gjykojë Libri i Allahut, një grup prej tyre kthejnë shpinën duke rrefuzuar?”** - Në këto ajete Allahu i Lartësuar përshkruan disa cilësi të atyre që i begatoi fillimisht, duke u dhuruar libër hyjnor. Për këtë mirësi të mrekullueshme ndaj tyre, ata duhej të

tregoheshin mirënjohës, duke qenë të parët që do t'i besonin dhe që do të punonin me të. Ata duhej të ishin të parët që duhej të nxitonin t'i nënshtroheshin dhe t'i përkushtoheshin zbatimit të ligjeve dhe dispozitave të shpallura prej Zotit. Allahu i Lartësuar na tregon se, kur ata ftohen që të gjykojnë dhe të zbatojnë gjykimin e Zotit, të sjellë në Librin e Tij, një grup prej tyre kthen shpinën dhe refuzojnë t'i nënshtrohen zbatimit të tij. Me trup, ata kthyen shpinën, ndërsa zemrat e tyre kundërshtuan urdhrin. Ky përshkrim është shumë i rëndë për ta. Ai është edhe një vërejtje për ne, që kurrë të mos veprojmë sikurse ata të mjerë, në mënyrë që të mos na godasë ndëshkimi që goditi edhe ata. Përkundrazi, është e detyrueshme për këdo që ftohet të gjykojë me Librin e Allahut, që të dëgjojë me kujdes, të bindet dhe të nënshtrohet. Thotë Allahu i Lartësuar: “Kur besimtarët ftohen, që ndërmjet tyre të gjykojë Allahu dhe i dërguari i Tij, e vetmja fjalë që thonë, është: “Dëgjuam dhe bindemi.” Ata janë të shpëtuarit. Kush i bindet Allahut dhe të dërguarit të Tij dhe kush ka frikë Allahun dhe i përmbahet udhëzimit të Tij, - ata do të jenë fitimtarët *(që do të arrijnë çdo të mirë)*.” [Nur 51-52]. Është një shkak i caktuar që i bëri ithtarët e Librit që të shpërfillnin ligjin e Zotit dhe të zhyteshin në krime e mosbindje. Ky ishte një mendim i gabuar dhe i pabazë nga ana e tyre, që Allahu i Lartësuar e shpjegon:

- **“Kjo sepse ata thonë: “Ne nuk do të na djegë Zjarri, përveçse disa ditë të numëruara.” Shpifja që bënë i ka mashtruar keq për fenë e tyre.”** - Ata e trilluan vetë këtë pretendim të tyre dhe tashmë e konsiderojnë si të vërtetë të pamohueshme. Madje, ata punojnë duke u mbështetur në këtë supozim të pabazë. Atyre nuk u ka bërë dobi asnjë këshillë dhe kërcënim prej Zotit. Përkundrazi, të dehur nga një ëndërr e pabazë, ata janë zhytur në poshtërsi dhe harame. Ata mashtrojnë veten me mendimin se do të hyjnë në Xhenet, dhe e marrin këtë si një fakt të kryer. Por ky

është veçse një mashtrim, që nuk ka asnjë bazë të besueshme dhe të sigurt. Përfundimi i të tillëve është i tmerrshëm:

- **“E si do të jetë gjendja e tyre, kur t’i tubojmë një Ditë, për të cilën nuk ka dyshim dhe kur çdo njeriu do t’i jepet ajo që ka fituar? Atyre nuk do t’u bëhet asnjë padrejtësi.”** – Kuptimi: Si do të jetë gjendja e këtyre të vetëmashtruarve atë ditë të tmerrshme? Sa e frikshme do të jetë përballja me tmerrin e asaj dite të vështirë! Gjendja e tyre atë ditë është e paimagjinueshme për ne sot. E tillë do të jetë gjendja e këtyre mashtruesve të vetes dhe të të tjerëve, sepse ajo është dita e shpagimit me drejtësi për çdo vepër të paraqitur. Atë ditë nuk do t’i mohohet askujt shpërblimi dhe e drejta e vet. Në varësi të punëve, do të jetë edhe shpërblimi i merituar. Prandaj, nëse sheh veprat e këtyre fatzinjve, e kupton se ata do të jenë njerëzit që do të kalojnë ndëshkimin më të ashpër dhe më të dhembshëm.

Ajetet 26 – 27

26. Thuaj: “O Allah! O Sundues i gjithçkaje! Ti ia jep Pushtetin atij që do, dhe ia heq pushtetin atij që do. Ti e lartëson atë që do dhe e poshtëron atë që do. Vetëm në dorën Tënde është çdo e mirë. Vërtet, Ti je i Fuqishëm për gjithçka.”

27. Ti e fut natën në ditë dhe e fut ditën në natë. Ti nxjerr nga i vdekuri të gjallin dhe nga i gjalli të vdekurin. Ti e begaton pa masë atë që do.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Thuaj: “O Allah! O Sundues i gjithçkaje!”** – Këtu, Profeti udhëzohet se si t’i drejtohet Allahut të Madhërishtëm. Pra, thuaj: “O Zoti im! Ti je pronari i çdo pasurie. Ti je Sunduesi i Plotpushtetshëm. Në dorën Tënde është gjithçka. Gjithçka është pronë e të Madhërishtëm. Pushteti suprem të përket vetëm Ty. Çdo gjë është pasuri e Jotja dhe vetëm e Jotja. Askush tjetër nuk vepron dhe nuk rregullon çështjet e krijesave, veç Teje. Asgjë nuk lëviz në gjithësi pa lejen Tënde të bazuar në urtësi

dhe mëshirë.” Pastaj përmenden disa vepra dhe gjykime që i përkasin vetëm Zotit të botëve:

- **“Ti ia jep pushtetin atij që do, dhe ia heq pushtetin atij që do!”** - Ky ajet është tregues se Allahu i Lartësuar do t’ia heqë pushtetin çdo tirani zullumqar dhe do t’ia dhurojë atë popullit që ndjek Muhamedin (s.a.u.s.) dhe udhëzimin që ai solli prej Zotit të tij. Dhe, vërtet, Ai e bëri diçka të tillë. Marrja e pushtetit varet plotësisht nga vullneti i Allahut të Madhëruar. Por kjo nuk do të thotë që faktorët e forcimit dhe të mbajtjes së pushtetit, që Zoti i ka përcaktuar si të tillë, të jenë të pavlefshëm. Marrja dhe humbja e pushtetit varet nga disa shkaqe, që zakonisht e bëjnë të mundur një gjë të tillë. Në varësi të plotësisht të këtyre shkaqeve, që Zoti i ka lejuar të jenë të tilla, merret apo hiqet pushteti. Një gjë është e sigurt: asgjë në gjithësi, qoftë ajo shkak apo pasojë, nuk ndodh jashtë vullnetit suprem të Allahut. Është Ai që ka përcaktuar gjithçka me ekuilibër, i bazuar në dijen dhe drejtësinë e Tij. Asnjë shkak nuk mund të sjellë pasojë, nëse i Diturit e i Urtit nuk e lejon një gjë të tillë. Disa nga shkaqet që Allahu i Lartësuar i ka përcaktuar si të tilla për të fituar pushtetin dhe sundimin në tokë, janë:

1. Besimi dhe veprat e mira. Besimi i pastër, i vërtetë, i bazuar në dije të saktë nga Zoti, dhe veprat e mira të bazuara në këtë dije dhe besim të saktë, janë shkaqe vendimtare që sjellin afrimin, vëllazërimin dhe unifikimin e radhëve të muslimanëve.

2. Përpjekja maksimale dhe pajisja me njohuritë dhe mjetet e nevojshme për arritjen e pushtetit. Pra, marrja e masave me të gjitha fuqitë mendore, fizike e shpirtërore.

3. Durimi, me të gjitha format e tij, dhe mospërçarja e radhëve të besimtarëve. Thotë Allahu i Lartësuar: “Allahu u ka premtuar atyre që besuan dhe bënë vepra të mira se do t’i bëjë sundues në tokë, ashtu si i pati bërë sundues ata (*besimtarë të mirë*) që ishin para tyre. Ai do ta forcojë fenë - atë që Ai e ka zgjedhur për ta dhe në vend të

frikës do t'u dhurojë siguri dhe paqe. Ata më adhurojnë vetëm Mua e nuk më shoqërojnë askënd e asgjë. Por, kushdo që mohon pas kësaj, - ata janë të prishur (*që kalojnë çdo kufi*). Atëherë faleni rregullisht namazin dhe jepeni zekatin dhe bindjuni të Dërguarit që të mëshiroheni!" [Nur 55, 56]. Pra, besimi dhe veprat e mira janë faktorë shumë të fuqishëm të marrjes së pushtetit. I Madhërishtmi thotë gjithashtu: "O ju që keni besuar! Kur të ndesheni me ndonjë forcë, qëndroni fort dhe përmendeni shumë (*dhe shpesh*) Allahun, që ta arrini fitoren e dëshiruar! Bindjuni Allahut e të Dërguarit të Tij, e mos u grindni ndërmjet jush, sepse kështu do të dobësoheshit e do t'ju linte fuqia. Bëhuni durimtarë sepse Allahu është me durimtarët." [Enfal 45. 46]. Siç shihet, Allahu i Madhëruar na tregon se afrimi mes zemrave të besimtarëve, qëndrueshmëria e tyre në rrugën e drejtë, mospërçarja dhe bashkimi i tyre si një trup i vetëm, janë faktorë që sjellin fitoren mbi armiqtë e tyre. Nëse studion mbretëritë e muslimanëve, do të shohësh se shkak i dobësimit dhe i rrëzimit të tyre ka qenë gjithnjë largimi nga feja e Zotit. Largimi nga besimi dhe nga veprat e mira ka sjellë përçarjen dhe armiqtësinë e muslimanëve mes njëri-tjetrit, gjë të cilën e synojnë aq shumë armiqtë e Islamit.

- **"Ti e lartëson atë që do dhe e poshtëron atë që do."** - Ti, o Zot, lartëson e nderon atë që Ti do, duke i dhënë sukses që të besojë të vërtetën dhe t'i nënshtrohet me bindje asaj. O Zot! Me drejtësinë dhe urtësinë Tënde, Ti e poshtëron atë që do, për shkak të poshtërsive dhe mosbindjes ndaj Teje.

- **"Vetëm në dorën Tënde është çdo e mirë. Vërtet, Ti je i Fuqishëm për gjithçka."** - Asgjë nuk del jashtë pushtetit Tënd! Çdo gjë i nënshtrohet pushtetit dhe dëshirës së Tij, e cila është e bazuar mbi drejtësinë, urtësinë dhe mëshirën e Tij.

- **"Ti e fut natën në ditë dhe e fut ditën në natë."** - Në këtë mënyrë kalojnë ditët dhe vitet. Herë zvogëlohet nata e herë dita, dhe kështu krijohen stinët, errësira, drita,

lëvizja, aktiviteti, pushimi dhe qetësia. Këto janë ndër argumentet më të mëdha, që vërtetojnë dhe tregojnë për pushtetin madhështor të Allahut të Lartësuar, bashkë me urtësinë dhe mëshirën e Tij.

- **"Ti nxjerr nga i vdekuri të gjallin dhe nga i gjalli të vdekurin."** - Ai nxjerr të gjallin prej të vdekurit, si për shembull, kur nxjerr zogun prej vezës, pemën e madhe plot fruta prej një fare të vogël, bimët prej filizave etj. Ai nxjerr gjithashtu, të vdekurin nga i gjalli, si për shembull, kur nxjerr vezën nga zogu, farën nga pema, kokrrat nga bimët, mohuesin nga besimtari. Këto janë shenja shumë të mëdha për pushtetin absolut të Allahut. Çdo gjë është e nënshtrohet ndaj pushtetit dhe përcaktimit të Allahut të Lartësuar. Krijesat nuk kanë asnjë lloj pushteti dhe mundësie. Allahu i Lartësuar i ka bërë krijesat në çifte. Kjo tregon që çdo krijesë mposhtet shpesh nga e kundërta e saj, duke iu nënshtrohet ligjit gjithëpërfshirës të të Plotpushtetshmit, që rregullon forcat e të kundërtave.

- **"Ti e begaton pa masë atë që do."** - Allahu e furnizon me mbushulli atë që Ai dëshiron. Ai furnizon me një mënyrë që krijesës nuk i shkon mendja dhe, ndonjëherë, pa qenë e nevojshme që krijesa të lodhet shumë për ta mbledhur dhe fituar atë bollëk.

Ajeti 28

28. Besimtarët nuk duhet të marrin për miq (e aleatë) jobesimtarët, por besimtarët. Kush e bën këtë, ai nuk ka asgjë nga feja e Allahut, veç nëse është për qëllim ruajtja prej së keqes së tyre. Allahu ju paralajmëron që të ruheni prej Tij. Tek Allahu do të ktheheni të gjithë.

Shpjegimi i ajetit

- **"Besimtarët nuk duhet të marrin për miq (e aleatë) jobesimtarët, por besimtarët"** - Allahu i Lartësuar i ndalon rreptësisht besimtarët që të miqësohen dhe të bëhen palë me qafirët, duke u dhënë atyre dashuri, ndihmë dhe mbështetje kundër besimtarëve, për çfarëdolloj çështjeje. Madje, Allahu i Lartësuar ka bërë një

kërcënim të hapur për cilindo që vepron ashtu, duke thënë:

- **“Kush e bën këtë, ai nuk ka asgjë nga feja e Allahut”** – Domethënë që, kush vepron ashtu, i ka ndërprerë marrëdhëniet me Allahun e Lartësuar. Njerëz të tillë nuk kanë pjesë në fenë e Zotit, sepse miqësia dhe bashkëpunimi me qafirët kundër besimtarëve janë vepra që nuk përputhen kurrë me imanin; ato nuk bashkohen kurrë me imanin në të njëjtën zemër. Imani e udhëzon besimtarin që të dojë më shumë Allahun dhe që të miqësohet e të ndihmojë të dashurit e Allahut, pra, besimtarët e singertë. Imani e udhëzon muslimanin që të dojë, të miqësojë e të ndihmojë besimtarët e drejtë, të cilët bashkëpunojnë që feja Islame të ngadhënjë. Imani urdhëron që t'i duash dhe t'i ndihmosh besimtarët që luftojnë në rrugën e Allahut, kundër armiqve të Tij, dhe nuk të urdhëron të duash dhe të miqësohesh me armiqtë e Allahut dhe të besimtarëve. Kështu, Allahu i Lartësuar thotë: “Besimtarët dhe besimtarët janë miq e mbrojtës të njëri tjetrit; ata urdhërojnë për të mirë e ndalojnë nga e keqja, falin rregullisht namazin, japin zekatin dhe i binden Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Allahu do t'i mëshirojë ata. Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë.”. [Teube, 71]. Ndërsa ata që miqësohen me qafirët dhe i ndihmojnë ata kundër muslimanëve, duke bashkëpunuar me ata që duan ta shuajnë dritën e Allahut, që duan të devijojnë dhe të sprovujnë të dashurit e Zotit, ata janë jashtë grupit të besimtarëve. Kështu, ata janë bërë palë me qafirët. I Lartësuar: “O ju që keni besuar! Mos i merrni për miq (*e aleatë*) as judejtë e as të krishterët. Ata janë miq (*e aleatë*) për njëri-tjetrin. E kush prej jush i merr për miq (*e aleatë*) ata, ai është prej tyre. Vërtet, Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull të padrejtë.”. [Maide 51]. Ky ajat urdhëron që të largohemi nga qafirët dhe të mos përzihemi dhe miqësohemi me ta. Nuk duhet kurrsesi që të mbështetemi sadopak tek ata dhe të kërkojmë ndihmën e tyre. Nuk lejohet, gjithashtu, që të lihet në

gjykimin e qafirët ndonjë çështje që ka të bëjë me muslimanët. Nuk lejohet të kërkohej ndihmë e mbështetje tek ata për çështje që kanë të bëjnë me sigurinë dhe dobinë në përgjithësi të muslimanëve. Pastaj i Lartësuar thotë:

- **“...veç nëse është për qëllim ruajtja prej së keqes së tyre.”** - Përrjashtim nga gjykimi i mësipërm bëjnë vetëm rastet e jashtëzakonshme, kur kërcënohet jeta e muslimanëve. Kështu, nëse keni frikë për jetën tuaj, atëherë ju lejohet që të bëni diçka për t'u mbrojtur. Por kjo “diçka” që lejohet është e sqaruar dhe me kriter. Për shembull, në të tilla raste lejohet fshehja e besimit, por duhet pasur kujdes që të mos teprohet në përzierjet me ta. Gjithashtu, nuk është e nevojshme që të shfaqim kufër dhe miratim të tyre, në kësi rastesh.¹⁴

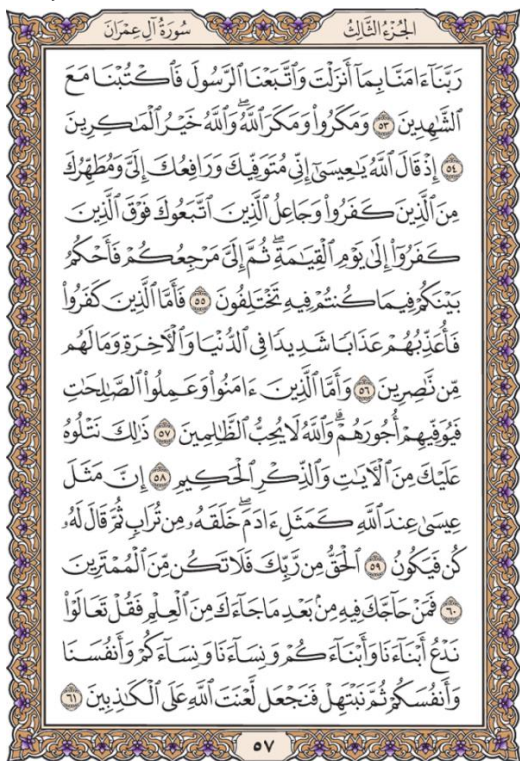
- **“Allahu ju paralajmëron që të ruheni prej Tij.”** - Allahu ju kërcënon me madhështinë e Tij, prandaj mos lejoni që të meritoni zemërimin e Tij duke mos iu bindur dhe duke kryer poshtërsi, sepse këto gjëra e bëjnë të meritueshëm për ju ndëshkimin nga i Drejti dhe i Urti.

- **“Tek Allahu do të ktheheni të gjithë.”** - Krijesat do të kthehen tek Allahu Ditën e Llogarisë. Ai i ka shënuar veprat e tyre, të cilat Ai do t'ua llogarisë me drejtësi dhe po me drejtësi do t'i shpërblejë ata. Kujdes, pra, nga veprat e shëmtuara, që të mos ju godasë ndëshkimi i të Drejtit e të Urtit. Përpiquni maksimalisht për veprat që sjellin shpërblimin dhe kënaqësinë e Zotit tuaj.

Ajetet 29 – 30

29. Thuaj: “Edhe nëse e fshihni atë që keni në zemrat tuaja, apo e shfaqni haptazi, Allahu e di atë. Ai e di çfarë ka në qiej dhe çfarë ka në tokë. Allahu është i Plotfuqishëm për çdo gjë.”

30. Atë ditë, çdo njeri do të gjejë pranë vetes veprat e mira që ka bërë. Ndërsa për të këqijat që ka bërë, do të dëshirojë që, në mes tij dhe tyre, të jetë një largësi shumë e madhe. Allahu ju paralajmëron me dënimin që vjen prej Tij. Por Allahu është shumë i Mëshirshëm ndaj robve.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Thuaj: “Edhe nëse e fshihni atë që kenë në zemrat tuaja, apo e shfaqni haptazi, Allahu e di atë. Ai e di çfarë ka në qiej dhe çfarë ka në tokë. Allahu është i Plotfuqishëm për çdo gjë.”** - Këtu, Allahu i Lartësuar na tregon për dijen e Tij të gjerë dhe absolute. Ai di në hollësi gjithçka që ndodh, qoftë brenda shpirtit tonë, qoftë në hapësirën e madhe të gjithësisë që Ai ka krijuar dhe përsosur. Allahu na tregon edhe për pushtetin e Tij absolut mbi gjithçka që ka krijuar dhe që e di në hollësi. Sigurisht që të tilla cilësi të të Madhëruarit na nxisin për vepra të mira. Nga ky ajet nxjerrim shumë mësimë e dobi. Ai na nxit që ta pastrojmë zemrën tonë nga çdo cilësi dhe mendim i keq, sepse duke kujtuar vazhdimisht dijen dhe mbikëqyrjen absolute të Allahut të Lartësuar mbi ty, me siguri që do të ndiesh turp nëse Ai do të shohë në zemrën tënde mendime e ndjenja të shëmtuara. Një njeri që e ndien mbikëqyrjen e Allahut do t'i ketë edhe mendimet e tij për të fituar kënaqësinë e të

Adhuruarit të tij. Zemra e tij do të jetë gjithnjë duke medituar mbi Librin e Allahut të Lartësuar ose për Traditën e Profetit (s.a.u.s.). Ajo do të jetë gjithnjë e angazhuar që të përfitojë çdo lloj dijeje të dobishme. Atë do ta shohësh gjithmonë duke përsiatur mbi krijesat e mrekullueshme të të Madhërishmit dhe mbi mirësitë e pafundme që Ai u dhuron krijesave të Tij. Atë do ta gësh, gjithashtu, duke këshilluar njerëzit për të kryer vepra të mira e për t'u larguar nga të këqijat. Duke përmendur cilësitë madhështore të Allahut në aspektin e dijes dhe pushtetit të Tij absolut, ky ajet na kujton se ne do të japim llogari dhe do të shpërblehemi për veprat që kryejmë, të mira apo të këqija qofshin ato. Kjo do të ndodhë Ditën e Kijametit, Ditën e Llogarisë, kur çdokush do të shpërblehet për veprat që ka bërë. Prandaj thotë i Lartësuari më tej:

- **“Atë ditë, çdo njeri do të gjejë pranë vetes veprat e mira që ka bërë.”** - Çdokush do ta gjejë të plotë atë të mirë që ka bërë. Në një ajet tjetër, i Lartësuari thotë: “Çdokush që bën një të mirë, sado e vogël ajo, ka për ta parë atë.” Fjala ‘*hajrun*’ (e mirë), e përdorur në ajet, ka një kuptim të gjerë. *Hajrun* quhet çdo vepër që të afron tek Allahu i Lartësuar, e vogël apo e madhe qoftë ajo. Edhe ‘*sūun*’ (e keqe) ka një kuptim të gjerë. Ajo është e kundërta e fjalës “*hajrun*” dhe, si e tillë, ajo përfshin në kuptimin e saj çdo lloj vepre a fjale, e vogël apo e madhe qoftë, që shkakton zemërimin e Allahut.

- **“Ndërsa për të këqijat që ka bërë, do të dëshirojë që, në mes tij dhe tyre, të jetë një largësi shumë e madhe.”** - Ai do të dëshironte që, mes tij dhe veprave të këqija, të ishte një distancë shumë e largët, sepse çdo vepër dhe fjalë e keqe do të shkaktojë dëshpërim dhe frikë të madhe atë ditë. Për këtë arsye, njeriu duhet të jetë shumë i kujdesshëm në fjalët dhe veprat që kryen në këtë jetë, sepse prej tyre pritet dëshpërim dhe frikë e madhe Ditën e Gjykimit. Le t'u largohet atyre që në këtë jetë, sepse tani është e mundur një gjë e tillë. Le të jetë i

kujdesshëm, para se të vijë dita kur, i tmerruar dhe i dëshpëruar, të thotë pastaj: “O i mjeri unë, që shpërfilla adhurimin dhe bindjen ndaj Allahut dhe që isha prej atyre që talleshin!” Ose të thotë: “Ah, sikur të më kishte udhëzuar Allahu e të kisha qenë prej atyre që ruheshin!” Apo, kur ta shohë dënimin, të thotë: “Sikur të isha kthyer edhe një herë e të isha bërë prej bamirësve!” Jo, ty të erdhën argumentet e Mia, por ti i mohove ato, u bërë kryeneç dhe ishe prej atyre që nuk besonin.” [Zumer 56-59]. I Lartësuar thotë gjithashtu: “Si do të bëhet kur, për çdo popull Ne do të sjellim dëshmitarë, ndërsa ty (*O Muhamed*) do të të sjellim dëshmitar për të gjithë ata? Atë Ditë, ata që nuk kanë besuar dhe që kanë kundërshtuar të Dërguarin, do të dëshironin të rrafshohej toka mbi ta, sepse ata nuk do mund t’i fshehin Allahut asgjë.” [Nisa 41, 42]. “Atë Ditë, sundimi i vërtetë i takon krejtësisht të Gjithëmëshirshmit. Për jobesimtarët ajo do të jetë një ditë e vështirë. Atë ditë, keqbërësi do të kafshojë duart e veta dhe do të thotë: “Oh, i mjeri unë! Sikur të kasha ndjekur udhën e drejtë së bashku me Profetin!” Ah! I mjeri unë! Sikur të mos e kisha bërë mik aksh njeri! Në të vërtetë, ai më largoi mua prej udhës së drejtë (*të Zotit*) pasi më pati ardhur (*qartësisht dhe plotësisht*). Shejtani është veçse tradhëtar për njeriun.” [Furkan 26-29]. “Kush i kthen shpinën përmendjes të Zotit, Ne i shoqërojmë nga një shejtan, i cili nuk i ndahet kurrë. Ai (*shejtani*) e pengon nga rruga e drejtë, ndërkohë që ai (*jobesimtari*) mendon se është i udhëzuar mirë. Kur të vijë para Nesh, ai (*jobesimtari*) do të thotë: “Oh, mjerë për mua! Ah, sikur mes meje dhe teje (*o shejtan*) të kishte një largësi sa lindja prej perëndimit! Sa shok i keq paske qenë ti!” Ju bënit padrejtësi të shumta (*do t’u thuhet*), prandaj sot nuk do t’ju lehtësojë aspak fakti se nuk jeni të vetmit që po ndëshkoheni.” [Zuhruf 36-39]. Për Allah! Lënia e çfarëdolloj dëshire apo kënaqësie të kësaj jete është krejt e papërfillshme, në krahasim

me vështirësinë që i duhet të përballë njeriu atë ditë të madhe e të frikshme. Porse njeriu, për shkak të injorancës dhe padrejtësisë së tij, vështron veçse gjendjen e tanishme, të afërt. Ai tregohet i pakujdesshëm, mospërfillës dhe nuk denjon të mendohet thellë për të parë përfundimin e çështjeve. Nëse mendohet më gjatë, me siguri që do t’u japë rëndësi gjërave që i sigurojnë lumturinë në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Po të tregohet më i kujdesshëm, ai do të largohet nga çdo vepër e fjalë që shkakton trishtim, dënim, frikë e ankth në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Më pas, Allahu i Lartësuar i rikthehet edhe një herë paralajmërimit ndaj nesh, që t’i ruhemi zemërimit të Tij, duke thënë:

- **“Allahu ju paralajmëron me dënimin që vjen prej Tij. Por Allahu është shumë i Mëshirshëm ndaj robve.”** - Ajeti na këshillon që t’i ruhemi ndëshkimit të të Madhërishmit. Kjo tregon mëshirën dhe butësinë e Tij ndaj nesh, sepse kështu Ai na mbron që të mos të zhytemi në gjynahe që sa të na ngurtësohen zemrat. Ai na këshillon që të ruhemi dhe të shpresojmë njëkohësisht, në mënyrë që të kryejmë vepra të mira dhe të largohemi nga të këqijat. Në fund, e lusim Allahun e Lartësuar që të jemi të kujdesshëm dhe të druhemi vazhdimisht prej Tij, që të mos veprojmë apo flasim gjëra që sjellin pakënaqësinë dhe zemërimin e Tij.

Ajetet 31 – 32

31. Thuaj (*o Muhammed*): “Nëse e doni Allahun, atëherë më pasoni mua, që Allahu t’ju dojë dhe t’ju falë gjynahet tuaja!” Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

32. Thuaj: “Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit!” Nëse ata refuzojnë, atëherë ta dinë se Allahu nuk i do jobesimtarët.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Thuaj (*o Muhammed*):** “Nëse e doni Allahun,...” - Ky ajet tregon se dashuria për Allahun është detyrim. Në ajet shpjegohen, gjithashtu, se cilat janë shenjat që tregojnë se robi e do vërtet Allahun, si edhe frytet e

mrekullueshme që sjell kjo dashuri. “Nëse e doni Allahun”, pra, nëse pretendoni se e keni arritur këtë gradë të lartë, dini se nuk mjafton vetëm ta pretendoni atë, por është i domosdoshëm sinqeriteti ose vërtetësia, në mënyrë që ai të merret në konsideratë nga i Dituri dhe i Urti. Si shenjë të vërtetësisë të këtij pretendimi, Allahu i Lartësuar ka bërë pasimin e Profetit të Tij. Me fjalë të tjera, të duash Allahun do të thotë që të pasosh Profetin e mëshirës, Muhamedin (a.s.) në fjalët dhe në veprat e tij, të pasosh udhëzimin e sjellë prej tij, që sqaron themelet e besimit dhe dispozitat ligjore në çdo fushë të jetës njerëzore. Ky pasim duhet të jetë i tërësishëm, me trup dhe me shpirt. Vetëm ata që e pasojnë rigorozisht udhëzimin e Zotit, siç është sjellë me saktësi prej Profetit (a.s.), vetëm ata e kanë të vërtetuar pretendimin se e duan Zotin e gjithësisë, Allahun e Lartësuar. Madje, në këtë mënyrë, ata i kanë mundësuar vetes së tyre privilegjin më të madh që mund të gëzojnë krijesat në këtë jetë dhe në jetën tjetër: ata kanë merituar dashurinë e Allahut për ta dhe mbulimin e të metave të tyre.

- **“...atëherë më pasoni mua, që Allahu t’ju dojë dhe t’jua falë gjynahet tuaja.” Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.**” - Nëse robi e pason udhëzimin e sjellë nga Profeti, ai ka bërë të mundur që Allahu i Lartësuar ta dojë atë, t’ia falë dhe mbulojë gjynahet, ta mëshirojë, ta udhëzojë dhe t’i japë sukses që të gjejë çdo të mirë dhe të ruhet nga çdo e keqe. Ai do të jetë i ruajtur në çdo veprim apo mosveprim të tijin nga Allahu i Lartësuar, që e do, e mëshiron dhe përkujdeset për të në mënyrë të posaçme. Ndërsa ata që nuk e ndjekin udhëzimin e Profetit, nuk e duan Allahun, sepse dashuria për Allahun lidhet me pasimin e udhëzimit të Profetit dhe me nënshtrimin e bindjen ndaj tij. Nëse mungon respektimi i rrugës së Profetit dhe bindja ndaj tij, atëherë mungon edhe dashuria për Allahun e Lartësuar. Kjo tregon se ata janë të gënjeshtërt në pretendimin e tyre që e duan Allahun e

Lartësuar. Edhe sikur të mendohej se në zemrën e tyre do të ekzistonte ndonjëfarë dashurie për Allahun, ajo do të ishte e pavlefshme për robin, nëse nuk plotëson kushtin që e bën atë të pranueshme e të shpërblyeshme. Ky kusht është pasimi i udhëzimit të Profetit dhe bindja ndaj tij, i shtyrë nga dashuria për Allahun dhe madhërimi i Tij. Ky ajet bën dallimin e njerëzve nga njëri tjetri. Grada e besimit dhe e dashurisë për Allahun e Lartësuar është në varësi të ndjekjes së udhëzimit të Profetit (s.a.u.s.). Mangësia në njërin anë tregon mangësi në anën tjetër.

- **“Thuaj: “Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit!”**” - Ky është urdhri më i madh dhe më gjithëpërfshirës i Allahut të Lartësuar ndaj krijesave dhe adhuruesve të Tij. Ai na urdhëron për bindje ndaj Tij dhe ndaj Profetit të Tij. Bindja duhet të tregohet me besim, ndjenja, fjalë dhe vepra. Më konkretisht, ajo nënkupton:

- Besimin e plotë te gjithçka për të cilën Allahu i Lartësuar dhe Profeti i Tij kanë urdhëruar që të besohet dhe të pranohet.

- Njësimin e Allahut të Lartësuar në aspektin e veprave unike të Tij, në meritën e Tij për t’u adhuruar i Vetëm dhe i pashoq në emrat e cilësitë e Tij të larta.

- Bindje ndaj Tij konsiderohen të gjitha ato vepra, fjalë dhe ndjenja që rrjedhin prej dy pikave të mësipërme.

- Bindje ndaj Allahut konsiderohet edhe bindja ndaj Profetit të Tij, që konsiston në zbatimin rigoroz të urdhrave dhe në largimin prej të gjitha haramëve të qartësuar prej tij. Bindja ndaj urdhrave të Profetit konsiderohet si bindje ndaj urdhrave të Allahut, dhe kush i bindet Allahut dhe Profetit të Tij është vërtet i fituar. Allahu i Lartësuar thotë: “Kush i bindet Profetit, i është bindur Allahut. Por kush e refuzon, (*dije se*) Ne nuk të kemi dërguar ty si mbikqyrës të (*punëve të*) tyre.” [Nisa 80]. “Këta janë kufijtë që ka vënë Allahu. Ata që i binden Allahut dhe të Dërguarit të Tij, do të hyjnë në kopshte, nëpër të cilët rrejdhin lumenj e ku do të jenë

përgjithmonë. Ky është sukcesi më i madh. Ndërsa ata që e kundërshtojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe i shkelin kufijtë e Tij, do të futen në Zjarr, ku do të jenë përjetësisht. Për ta është përgatitur një dënim poshtëruës.” [Nisa 13, 14].

- “Nëse ata refuzojnë, atëherë ta dinë se Allahu nuk i do jobesimtarët.” - Por nëse krijesat e shpërfillin bindjen ndaj Allahut dhe Profetit të Tij, atyre nuk u mbetet rrugë tjetër, por veçse t’i binden çdo shejtani të shfrenuar dhe armiqësor. Allahu i Lartësuar na tregon se sa i pamëshirshëm është shejtani ndaj atyre që i binden dhe që ndjekin hapat e tij: “Është e shkruar se kushdo që i nënshtrohet atij (*shejtanit*), ai ka për ta çuar në humbje dhe në Dënimin e zjarrit (*të ndezur fort*).” [Haxh 4]. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar tregon se robi që e refuzon t’i bindet Atij dhe Profetit, e ka humbur privilegjin dhe shpresën e vetme për shpëtim, e ka humbur dashurinë e Allahut për të. Allahu i Lartësuar e ka përforcuar këtë fakt, kur thotë: “Nëse ata refuzojnë, atëherë ta dinë se Allahu nuk i do jobesimtarët.” Allahu nuk i do mohuesit dhe refuzuesit e urdhrave të Tij, të cilët meritojnë veçse zemërimin dhe ndëshkimin e Tij. Ky ajet duket sikur është shpjegim më i hollësishëm i ajetit para tij, ku tregohet rëndësia e pasimit të udhëzimit të Profetit. Ky, pra, është udhëzimi i drejtë, i vërtetë dhe i saktë.

Ajetet 33 – 37

33. Allahu i zgjodhi Ademin, Nuhun, familjen e Ibrahimit dhe familjen e Imranit mbi të gjithë popujt e tjerë (të asaj kohe).

34. Ata ishin pasardhës, njëri prej tjetrit dhe Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.

35. Kujto kur gruaja e Imranit tha: “O Zoti im! Këtë (fëmijë) që është në barkun tim, unë vendosa që të ta kushtoj vetëm Ty. Pranoje këtë prej meje! Ti Dëgjon dhe Di gjithçka.”

36. Kur ajo e lindi (foshnjën), tha: “O Zoti im! Unë e linda femër.” Por, Allahu e dinte shumë mirë se çfare kishte lindur

ajo. Sigurisht që mashkulli nuk është si femra. “Unë i vura emrin Merjem. Atë dhe pasardhësit e saj po t’i lë Ty në mbrojtje prej shejtanit të mallkuar.”

37. Zoti i saj e pranoi përkushtimin e saj, me një pranim të mirë (e të shpërblyeshëm) dhe e rriti atë (vajzën) me një edukatë të mirë. Ai e vuri atë nën kujdesin e Zekerias. Sa herë që hynte Zekeria në dhomën e faljes së saj, gjente atje ushqim. Prandaj pyeti: “O Merjeme! Nga të vjen ky ushqim?” Ajo i tha: “Nga Allahu. Vërtet, Allahu i jep pa masë atij që do.”

Shpjegimi i ajeteve

- “Allahu i zgjodhi Ademin, Nuhun, familjen e Ibrahimit dhe familjen e Imranit mbi të gjithë popujt e tjerë (të asaj kohe).” - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai i dalloi këta njerëz dhe fëmijët e tyre mbi njerëzit e tjerë të atyre kohërave. Ai i përzgjedhi ata ndër njerëz, si të dashurit e Tij. Allahu e zgjodhi Ademin (a.s.) mbi të gjithë krijesat e tjera, sepse e krijoi me duart e Tij dhe fryu në të prej shpirtit të (*krijuar prej*) Tij. Allahu i urdhëroi melekët që të bien në sexhde para Ademit. Ai e vendosi Ademin në Xhenetin e Tij. Allahu i Lartësuar i dhuroi Ademit dije, butësi, mëshirë dhe shumë dhunti, me të cilat u dallua mbi krijesat e tjera. Madje, si nderim për Ademin, Allahu i Lartësuar privilegjoj edhe pasardhësit e tij, siç thotë në këtë ajet: “Ne i nderuam pasardhësit e Ademit (*njerëzit*), u mundësua të udhëtojnë në tokë e në det, i begatuam me ushqime të mira dhe i dalluam ata me një dallim të madh mbi shumë prej krijesave që Ne krijuam.” [Isra 70]. Allahu dalloi dhe e nderoi edhe Nuhun (a.s.). Ai ishte i pari Profet që u dërgua te banorët e tokës, pasi ata filluan të adhuronin idhujt. Allahu e nderoi Nuhun duke i dhuruar cilësi të vyera si: durimin, përballimin e sprovave, mirënjohjen për Allahun e Lartësuar dhe qëndrueshmërinë në rrugën e thirrjes për të adhuruar Allahun si të Vetëm dhe të Pashoq. Me durim të jashtëzakonshëm, ai i

ftoi njerëzit në adhurimin e Zotit Një, në çdo çast dhe gjendje që ishte, për një periudhë kohore shumë të gjatë (gati 10 shekuj). Kjo qëndrueshmëri e tij bëri që Allahu i Lartësuar ta donte dhe ta dallonte atë mbi njerëzit e tjerë. Vetëm me një lutje të Nuhut (s.a), Allahu i Lartësuar i përmbysi të gjithë banorët e Tokës, duke shpëtuar vetëm ata që pasuan udhëzimin dhe urdhrat e tij. Allahu i shpëtoi të gjithë ata që ndodheshin në anijen e mbushur plot, dhe kështu, pasardhësit e tij u bënë paraardhësit e botës së sotme. Kujtimi i tij i mirë ndër njerëz u bë i përjetshëm. Ai do të kujtohet për mirë, në çdo kohë dhe në çdo vend. I Lartësuar i thotë: “...Ne e shpëtuam atë dhe familjen e tij prej tmerrit të madh, ndërsa pasardhësit e tij i bëmë ata që vazhduan jetën. Ne ua lamë atë (*histori*) si kujtim për njerëzit e ardhshëm. Selami (*paqja*) qoftë mbi Nuhun në mbarë botën! Kështu i shpërblejmë Ne të mirët. Vërtet, ai ishte prej adhuresve tanë besimtarë.” [Safat 75 – 81]. Allahu dalloi mbi të tjerët edhe familjen e Ibrahimit (a.s.). Ibrahim (a.s.) i dashuri i Mëshiruesit. Allahu i Lartësuar e dalloi Ibrahim (a.s.) duke i dhënë dashurinë më të madhe që Ai mund t’u japë krijesave, dhe kjo dashuri quhet *hul-letun*. Ibrahim pranoi të digjej në zjarr veç për hir të Zotit të tij. Ai pranoi që të bënte kurban të vetmin djalë, aq të dashur dhe të shumëpritur prej tij, Ismailin (a.s.), vetëm që të kënaqte dhe të përmbushte urdhrin e Allahut të Lartësuar. Pasurinë e tij e shpenzonte duke nderuar miqtë me një mikpritje të pakrahasueshme. Ai e kaloi jetën duke adhuruar Allahun dhe duke ftuar njerëzit në teuhid. Ai i ftonte ata natën dhe ditën, haptazi dhe fshehtazi. Allahu i Lartësuar e bëri atë shembull të njerëzimit për të gjitha kohërat. Ai ia bëri detyrë njerëzimit që të jetë pasues i rrugës së Ibrahimit dhe i fesë së tij të drejtë. Po ashtu, Ibrahim nuk ka qenë kurrë idhujtar, por adhuronte një Zot të vetëm, Allahun, dhe vetëm udhëzimeve të Tij u bindej dhe u nënshtrohej. Më tej, Allahu i Lartësuar e

kufizoi profetësinë vetëm te pasardhësit e Ibrahimit. Vetëm atyre u dha profetësi dhe libra hyjnorë si udhëzim për njerëzimin. Të gjithë profetët që kanë ardhur pas Ibrahimit kanë qenë pinjollë të tij. Edhe këta pasardhës Zoti i nderoi dhe i dalloi mbi të gjithë botën me shumë dhunti e veçori. Mes tyre qëndron më i zgjedhuri, më i dashuri dhe më i madhi i gjithë profetëve, Muhamedi (a.s.). Tek ky pasardhës i Ibrahimit, Allahu i Lartësuar vendosi çdo mirësi dhe dhunti që gjendej e shpërndarë tek të tjerët, madje edhe disa dhunti të posaçme për të, me të cilat u lartësua mbi të parët dhe të fundit. Ai ishte i zgjedhuri, zotëria i profetëve të njerëzimit, më i dalluari ndër pasardhësit e Ibrahimit (a.s.). Allahu dalloi mbi njerëzit e tjerë edhe familjen e Imranit. Këtu hyn babai i Musait dhe i Harunit. Këtu përfshihet edhe babai i Merjemes, nënës së Isait (a.s.). Këto familje ishin ajka e botës. Mirësitë e Allahut dhe suksesi i dhënë prej Tij kanë shkuar varg tek të gjithë pasardhësit e këtyre familjeve, prandaj i Lartësuar i thotë:

- **“Ata ishin pasardhës, njëri prej tjetrit.”**

- Ata erdhën njëri pas tjetrit, të ngjashëm në cilësitë dhe vetitë e tyre të çmuara. Allahu i Lartësuar tregon se përzgjedhi këta profetë dhe të afërmit e tyre, duke i udhëzuar ata në rrugën e drejtë.

- **“dhe Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.”**

Allahu e di më së miri se cili e meriton që të përzgjidhet dhe të dallohet mbi të tjerët me të tilla dhunti. Kjo tregon se Allahu i Lartësuar i përzgjedhi ata që u përmendën në këtë ajet, për shkak të diçkaje që gjendej tek ata dhe që e bënte të meritueshme një nderim të tillë, si dhuratë dhe bujari nga i Gjithëdituri e i Urti. Përsëkrimi i madhështisë dhe i rëndësisë së këtyre të përzgjedhurve dhe të dalluarve nga Allahu i Lartësuar bëhet për disa qëllime, si për shembull:

- Ai na nxit që ne t’i duam dhe t’i respektojmë të gjithë profetët e Zotit. Ne duhet të pajisemi me cilësitë e tyre dhe

duhet t'i zbatojmë udhëzimet e tyre të drejta.

- Kështu nxitemi që ta lusim Allahun e Lartësuar, të na japë sukses edhe neve, ashtu sikurse u dha atyre.

- Këto përkshime na bëjnë të ndihemi keq për gjendjen dhe cilësitë tona, që janë aq larg madhësisë së atyre njerëzve, por nga ana tjetër, ato na nxisin dëshirën për të punuar dhe për të adhuruar më shumë e më mirë Allahun e Lartësuar, që edhe ne t'u afrohem të përzgjedhurve të Tij. Në këtë mënyrë, edhe ne do të na mundësohet që Allahu i Lartësuar të na falë mirësi nga mëshira dhe dashuria e Tij e pakufishme.

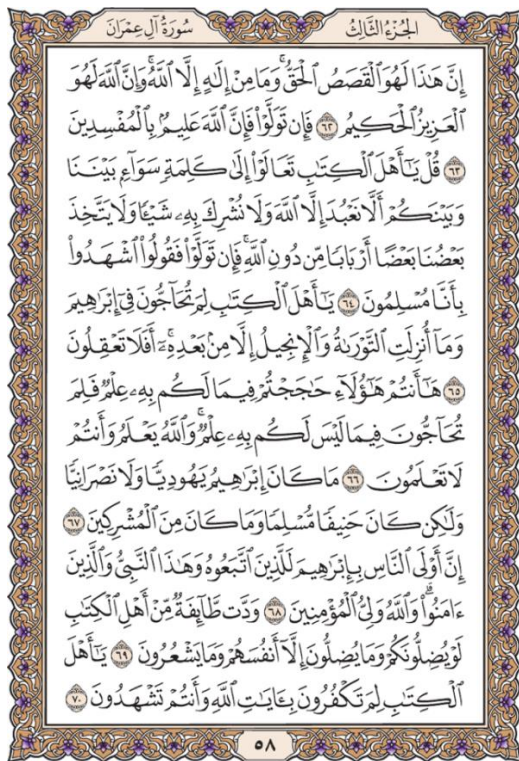
- Këto fjalë na tregojnë qartë dashurinë dhe butësinë e madhe të Zotit ndaj atyre të përzgjedhurve, duke bërë që fama e tyre të jetë e vazhdueshme ndër njerëz, gjatë gjithë kohërave.

- Në ajet bëhet shumë e prekshme bamirësia dhe mëshira e madhe e Zotit. Ne kuptojmë se sa i dobishëm është adhurimi i Allahut me dashuri, madhërim dhe bindje totale ndaj Tij.

- Për ata, do të mjaftonte si nderim vetëm fakti që do të përkujtohen gjithmonë për mirë dhe do të jenë në çdo kohë shembull për mbarë njerëzimin. Pasi përmend mirësitë e Tij mbi njerëzit e nderuar e të përzgjedhur, Allahu i Lartësuar vijon të përkshruajë më hollësisht nderimin e madh për Merjemen, nënën e Isait (a.s.).

- **“Kujto kur gruaja e Imranit tha: “O Zoti im! Këtë (fëmijë) që është në barkun tim, unë vendosa që të ta kushtoj vetëm Ty.”** - Në kohën e shtatzënisë me Merjemen, nëna e Merjemes i tha Zotit se ajo ia kishte përkushtuar Atij frytin që gjendej në barkun e saj. Ajo kishte vendosur që fryti i barkut të saj të ishte i përkushtuar vetëm ndaj Zotit dhe në shërbim të Shtëpisë së Tij. Ky është kuptimi i fjalës *“muhar-raran”*. Pastaj ajo u lut që Allahu i Lartësuar t'ia pranonte përkushtimin e saj modest, duke thënë:

- **“Pranoje këtë prej meje! Ti Dëgjon dhe Di gjithëcka.”** – Kuptimi: “Pranoje, o Zot,

prej meje këtë kushtim dhe bëje të frytshëm! Ti e dëgjon lutjen time dhe e di shumë mirë qëllimin që më shtyn të veproj kështu.” Këto fjalë, nëna e Merjemes i tha gjatë kohës së shtatzënisë së saj me Merjemen. Por, më pas:

- **“Kur ajo e lindi (foshnjën), tha: “O Zoti im! Unë e linda femër.”** - Me sa duket, ajo dëshironte shumë që fëmija të ishte mashkull, sepse ashtu do të ishte më i dobishëm në shërbim të shtëpisë së Zotit dhe më i plotë si përkushtim. Në fjalët e saj dallohet një shenjë keqardhjeje para Zotit të saj. Por i Urti e i Dituri thotë:

- **“Por, Allahu e dinte shumë mirë se çfare kishte lindur ajo. Sigurisht që mashkulli nuk është si femra.”** - Allahu e dinte shumë mirë se çfare lindi ajo dhe nuk kishte nevojë për lajmërimin e saj. Madje, Ai e dinte gjendjen e frytit të barkut të saj para se të dilte në dritë. Ky ajet tregon, gjithashtu, se mashkulli është më i vlefshëm se femra.

- **“Unë i vura emrin Merjem. Atë dhe pasardhësit e saj po t'i lë Ty në mbrojtje**

prej shejtanit të mallkuar.” – Nga këtu mësojmë se është e lejueshme që emri i fëmijës të vendoset nga nëna, nëse babai nuk e ndalon një gjë të tillë. Kjo është një lutje që nëna e Merjemes ia drejtoi Allahut të Lartësuar për Merjemen dhe pasardhësit e saj. Ajo e luti Allahun që ta ruajë Merjemen dhe pasardhësit e saj, prej shejtanit të mallkuar.

- **“Zoti i saj e pranoi përkushtimin e saj, me një pranim të mirë (e të shpërblyeshëm) dhe e rriti atë (vajzën) me një edukatë të mirë. Ai e vuri atë nën kujdesin e Zekerias.”** – Pra, Allahu i Lartësuar e pranoi keqardhjen e saj që fryti ishte femër dhe e ruajti atë dhe pasardhësit e saj prej shejtanit. Allahu i Lartësuar u përkujdes për të, që ajo të rritej e rregullt dhe e shëndetshme fizikisht dhe moralisht. Allahu i Lartësuar bëri që për Merjemen të përkujdesej Zekeria (a.s.), sepse *“keffelehâ Zekerijâ”*, domethënë: “e ngarkoi Zekerian” me përgjegjësinë që të kujdesej për Merjemen. Kjo tregon butësinë dhe mëshirën e Allahut të Lartësuar mbi Merjemen, tregon përkujdesjen e madhe të Tij që Merjemja të rritej dhe të formohej me moralin më të mirë. Ajo u rrit duke adhuruar Allahun dhe u ngrit mbi të gjitha gratë e kohës së saj. Ajo qëndronte vetëm në faltoren e saj, duke adhuruar Allahun pandërprerë.

- **“Sa herë që hynte Zekeria në dhomën e faljes së saj, gjente atje ushqim...”** - Ky furnizim me shumëllojshmëri frutash i dhurohej Merjemes drejtpërdrejt nga Zoti i saj, pa qenë e nevojshme që ajo të punonte. Kjo që pa dyshim një mrekulli (keramet)¹⁵, me të cilën Zoti e dalloi Merjemen nga të tjerët. Ndërsa Zekeria, që e pa këtë mrekulli me sytë e tij, pyeti:

- **“...Prandaj pyeti: “O Merjeme! Nga të vjen ky ushqim?” Ajo i tha: “Nga Allahu. Vërtet, Allahu i jep pa masë atij që do.”** – Ajo iu përgjigj se ushqimi ishte dhuratë prej Zotit. Ajo i kujtoi Zekerias se Allahu i Lartësuar e furnizon atë që do pa llogari dhe pa qenë e nevojshme që ai të lodhet që ta

fitojë. Allahu i Lartësuar thotë në një ajet tjetër: “Kush tregon devotshmëri ndaj Allahut, Ai i jep rrugëzgjidhje për gjithçka dhe e furnizon prej nga nuk e pret.” [Talac 2, 3]. Ky ajet dëshmon vërtetësinë e mrekullive (kerameteve) me të cilat Allahu i Lartësuar veçon disa nga të dashurit e Tij të sinqertë. Ato janë të sakta, të vërteta e të padiskutueshme, edhe pse disa mundohen t'i mohojnë. Kur Zekeria (a.s) pa atë mrekulli (keramet) mbi Merjemen, atij i lindi dëshira që t'i kërkonte Allahut të Lartësuar një fëmijë, edhe pse gruaja e tij ishte beronjë kurse ai vetë në moshë të thyer.

Ajetet 38 – 41

38. Atëherë, Zekeria iu lut Zotit të tij, duke thënë: “O Zoti im! Më dhuro edhe mua një pasardhës të mirë! Vërtet, Ti e Dëgjon lutjen.”

39. Kur qëndronte në këmbë, duke u falur në faltore, atë e thirrën melekët: “Allahu të përgëzon ty me Jahjan, i cili do të besojë Fjalën e ardhur nga Allahu. Ai do të jetë zotëri (fisnik), i përkorë dhe Profet nga më të mirët.”

40. Ai (Zekeria) tha: “O Zoti im! Si mund të kem unë djalë, kur mua më ka kapur pleqëria dhe shoqja ime është beronjë?!” Tha (Allahu): “Allahu bën çfarë dëshiron.”

41. Ai (Zekeria) tha: “O Zoti im! Më shfaq mua një Shenjë!” Ai (Allahu) tha: “Shenja është që, për tri ditë, ti nuk do të mund t'i flasësh asnjë njeriu, përveçse me gjeste. Përmende shumë Zotin tënd dhe madhëroje Atë çdo mbrëmje e mëngjes!”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Atëherë, Zekeria iu lut Zotit të tij, duke thënë: “O Zoti im! Më dhuro edhe mua një pasardhës të mirë! Vërtet, Ti e Dëgjon lutjen.”** - Ai e luti Zotin e tij që t'i dhuronte atij pasardhës të mirë dhe të pastër në cilësi, edukatë dhe në fe. Ai i kërkonte Allahut që t'i dhuronte pasardhësit të tij mirësi si në aspektin e dynjasë, ashtu edhe në atë të besimit në Zotin.

- **“Kur qëndronte në këmbë, duke u falur në faltore, atë e thirrën melekët: ...”** – Kështu, Allahu i Lartësuar iu përgjigj kësaj kërkesë, gjatë kohës kur Zekeria (a.s) lutej dhe përgjerohej në faltoren e tij.

- **“Allahu të përgëzoi ty me Jahjan, i cili do të besojë Fjalën e ardhur nga Allahu. Ai do të jetë zotëri (fisnik), i përkorë...”** - Allahu i Lartësuar e përgëzoi me një djalë të quajtur Jahja, i cili do të përcillte tek njerëzit lajmin e mirë për ardhjen në botë të Fjalës së Zotit, pra, të Isait (a.s.), sepse Isai u krijua me fjalën e Zotit **“Kun”** (Bëhu). Jahja do të ishte, gjithashtu, *sejjiden* (zotëri), tek i cili do të shkonin njerëzit për zgjidhjen e çështjeve të tyre, për shkak të cilësive të tij të mira dhe vlerave të larta. Cilësi tjetër e Jahjas ishte edhe **“hâsûran”** (i përkorë), domethënë që nuk ishte i dhënë pas femrave. Ai nuk tundohej prej tyre, sepse ishte shumë i angazhuar me shërbimin dhe adhurimet ndaj Zotit të tij. Allahu i Lartësuar përmend edhe një cilësi tjetër të Jahjas:

- **“...dhe Profet nga më të mirët.”** - Ku ka lajm më të mirë për një prind që merr vesh se do të gëzohet me një fëmijë, i cili do të ketë cilësi të shkëlqyera dhe që do të bëhet një Profet i dalluar dhe vepërmirë?! E kështu, nga gëzimi i madh, Zekeria nisi të fliste:

- **“Ai (Zekeria) tha: “O Zoti im! Si mund të kem unë djalë, kur mua më ka kapur pleqëria dhe shoqja ime është beronjë?!”**” - Si mund të kem unë fëmijë, kur janë dy shkaqe që e bëjnë të pamundur një gjë të tillë?! Vetëm njëri prej tyre do të mjaftonte që lindja e fëmijës të ishte e pamundur. Po kur janë dy të tillë?! Por Allahu i Lartësuar i tha se këtu bëhej fjalë për një mrekulli, e cila është jashtë mundësive njerëzore:

- **“Tha (Allahu): “Allahu bën çfarë dëshiron.”**” - Allahu i Lartësuar është Ai që e ka përcaktuar që fëmijët të krijohen e të lindin sipas ligjeve natyrore të vendosura prej Tij. Nëpërmjet këtyre ligjeve mundësohet vazhdimësia e jetës së

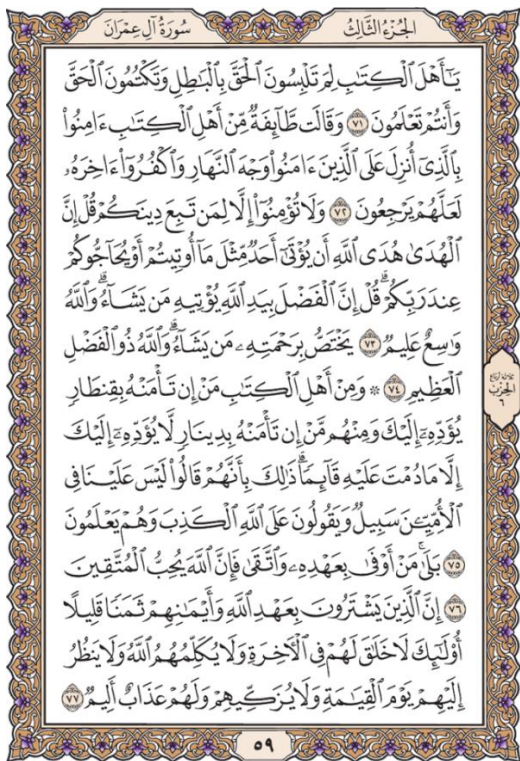
njerëzimit. Megjithatë, Ai që i ka krijuar mënyrat natyrore të lindjes është i Plotfuqishëm që ta bëjë të lindë një fëmijë edhe jashtë këtyre ligjeve normale. Allahu është i Gjithëpushtetshëm dhe ligjet i janë nënshtruar pushtetit të Tij. Kur dëgjoji këto fjalë, Zekeria, i nxituar tashmë, kërkoi ndonjë shenjë për ardhjen e fëmijës, me qëllim që t'i qetësohej zemra më shumë, prandaj tha:

- **“Ai (Zekeria) tha: “O Zoti im! Më shfaq mua një Shenjë!”** – Kuptimi: O Zot, më jep një shenjë që të më tregojë se fëmija vërtet do të më dhurohet.

- **“Ai (Allahu) tha: “Shenja është që, për tri ditë, ti nuk do të mund t'i flasësh asnjë njeriu, përveçse me gjeste.”** – Atëherë, Allahu i Lartësuar e njoftoi se shenja do të ishte një paaftësi për të folur me njerëzit, pa pasur asnjë defekt fizik tek ai. Ai, thjesht, nuk do të mund t'u fliste njerëzve me gojë, por do të komunikonte veç me gjeste. Nëse një njeri i aftë për të folur nuk është në gjendje të thotë asnjë fjalë, kjo është vërtet një shenjë e madhe, e cila përshtatet shumë me përgëzimin për fëmijë. Me këtë shenjë, sikur na jepet të kuptojmë se shkaqet dhe mundësitë, edhe nëse ekzistojnë, mund të bëhen të pavlefshme dhe jo ndikuese për të sjellë pasojat e tyre, ashtu sikurse edhe pasojat mund të ekzistojnë pa qenë e nevojshme të ekzistojnë shkaqet e tyre. Në përfundim, kjo tregon se, si shkaqet, ashtu edhe aftësia e tyre vepruese për të sjellë pasojat, të gjitha janë të nënshtruara ndaj vullnetit dhe përcaktimit të Allahut të Urtë e të Plotpushtetshëm. Dhe vërtet ashtu ndodhi. Zekeria nuk foli për tri ditë rresht.

- **“Përmende shumë Zotin tënd dhe madhëroje Atë çdo mbrëmje e mëngjes!”**

- Allahu i Lartësuar e urdhëroi Zekerian që, gjatë kësaj kohe, të kujtonte Allahun e Lartësuar dhe ta madhëronte Atë shumë, mëngjes e mbrëmje. E kështu, Zekeria dilte para popullit dhe nuk fliste dot, por u komunikonte me shenja atyre që ta madhëronin dhe ta përmendnin shumë

Allahun e Lartësuar. Në një ajet tjetër të Kur'ânit thuhet: “Ai (Zekerija) tha: “O Zot! im! Më jep mua një Shenjë!” Ai (Allahu) tha: “Shenja jote do të jetë që nuk do të mund t’i flasësh akujt për tri net”. Dhe Zekeria doli prej faltores para popullit të vet dhe u tha me shenja: "Madhëroni Allahun mëngjes e mbrëmje!" [Merjem 10, 11]. Pra, Zekeria i këshilloi ata që ta kujtonin dhe ta madhëronin sa më shumë Allahun e Lartësuar, në mëngjes dhe në mbrëmje.

Ajetet 42 – 44

42. Kujto kur melekët thanë: “O Merjeme! Allahu të ka zgjedhur dhe të ka pastruar ty. Ai të ka zgjedhur ty mbi të gjitha gratë e botës.”.

43. “O Merjeme! Adhuroje Zotin tënd me përkushtim! Bëj sexhde (e ruku) dhe falu për Zotin tënd, bashkë me të tjerët që falen!”

44. Këto janë disa nga lajmet e fshehta që po t’i shpallim ty (o Muhamed). Ti nuk ishe atje, kur ata hidhnin short se cili prej tyre do të bëhej kujdestar i

Merjemes. Ti nuk ishe pranë tyre as kur ata grindeshin me njëri-tjetrin.

Shpjegimi i ajeteve

- “Kujto kur melekët thanë: “O Merjeme! Allahu të ka zgjedhur dhe të ka pastruar ty. Ai të ka zgjedhur ty mbi të gjitha gratë e botës.”. - Allahu i Lartësuar na tregon kështu për vlerat e larta të kësaj gruaje. Melekët iu drejtuan asaj me këto fjalë të mrekullueshme, të cilat ia mbushën zemrën. E si të mos kënaqesh, kur dëgjon prej melekëve se Allahu i Lartësuar të ka zgjedhur e të ka dalluar mbi të tjerët?! Jo vetëm kaq, por madje të ka pastruar edhe nga çdo cilësi e mangët dhe e ulët. Allahu i Lartësuar e ka përdorur dy herë fjalën ‘*istafâki*’ – të dalloi, të veçoi. Herën e parë, kur thuhet: “*In-nell-llâhe-štafâki*”, ajo ka kuptimin: “Allahu të dalloi ty, duke të dhuruar cilësi të mrekullueshme dhe duke të pajisur me vlera të larta, në krahasim me njerëzit e tjerë”. Në rastin e dytë, Allahu thotë: “*Ue-štafâki alâ nisâil-âlemîn*”, domethënë: “të veçoi mbi gratë e botës”. Ky lloj veçimi mund të jetë bërë ndër të gjitha gratë e botës të kohës së saj, ose edhe ndër gratë e botës të të gjitha kohërave. Ky prestigj nuk cenohet aspak nga fakti që atë e kanë merituar edhe gra të tjera, siç ishin dy nga bashkëshortet e Profetit, Hadixhja dhe Aishja, dhe vajza e tij, Fatimja. Të gjitha këto kanë qenë gra të shkëlqyera, të përzgjedhura dhe të dalluara nga të tjerat, mbështetur kjo në dëshminë e vetë Zotit të botëve. Vetë melekët e njoftuan atë se Allahu i Lartësuar e kishte dalluar mbi të gjitha gratë e botës, dhe kjo ishte një mrekulli e madhe, ose një dhuratë që meritonte një mirënjohje të thellë për dhuruesin e saj. Për këtë arsye, menjëherë pas përgëzimit, erdhi ky udhëzim:

- “O Merjeme! Adhuroje Zotin tënd me përkushtim! Bëj sexhde (e ruku) dhe falu për Zotin tënd, bashkë me të tjerët që falen!” - Pas mirësisë që i dhuroi, Allahu i Lartësuar e urdhëroi Merjemen, së pari, për adhurim të vazhdueshëm, duke qenë gjithnjë e bindur ndaj Tij, e motivuar nga

dashuria dhe e mbushur me përlësi. Së dyti, Allahu e urdhëroi Merjemen për të falur namaz. Është përmendur në mënyrë të veçantë sexhdeja dhe rukuja, sepse ato janë shprehje të nënshtrimit dhe përlëjes së thellë ndaj Allahut të Lartësuar. Në të vërtetë, Merjemeja i kreu të gjitha porosinë e Zotit, duke treguar qartë bindjen e saj të plotë dhe adhurimin e sinqertë për Krijuesin e saj, për Allahun e Lartësuar. Ishte Allahu i Lartësuar që i tregoi Profetit të Tij të mëshirës, Muhamedit (a.s.), rreth këtyre ngjarjeve të hershme e të panjohura asokohe. Profeti (a.s.) nuk kishte asnjë mënyrë e mundësi për të njohur ato ngjarje të vërteta, prandaj i Lartësuari thotë:

- **“Këto janë disa nga lajmet e fshehta që po t’i shpallim ty (o Muhamed).”** – Kuptimi: Këto janë histori që vijnë vetëm me shpallje nga Zoti i botëve, i Cili di gjithçka, dhe nuk janë fjalë nga mendja e Muhamedit (a.s.) dhe as të huazuara nga të tjerë. Allahu i Lartësuar e përforcon këtë të vërtetë me fjalët:

- **“Ti nuk ishe atje, kur ata hidhnin short se cili prej tyre do të bëhej kujdestar i Merjemes. Ti nuk ishe pranë tyre as kur ata grindeshin me njëri-tjetrin.”** - Nëna e Merjemes, kur lindi Merjemen, shkoi te kujdestarët që shërbenin në Shtëpinë e Shenjtë, për t’u dhuruar vajzën, që edhe ajo të ishte shërbyese e shtëpisë së Zotit, ashtu sikurse bëri premtimin. Por ata filluan të grindeshin me njëri-tjetrin se cili do të ishte kujdestari i saj. Atëherë, ata vendosën që të hidhnin short se kujt do t’i takonte detyra e kujdestarisë së Merjemes. Ata duhet të hidhnin kalema druri në lumë. Ai njeri, kalemi i të cilit nuk do të ecte me rrjedhën, por do të qëndronte në vend, do të fitonte të drejtën e kujdestarisë së Merjemes, dhe ky qe më i miri i tyre, Zekeria, Profeti i Allahut. Kështu, kuptimi i ajetit është: Duke qenë se ti, o Muhamed, nuk ishe mes tyre dhe as ti e as populli yt nuk keni dije rreth këtyre ngjarjeve të vërteta, që edhe ata (ithtarët e Librit) i pranojnë dhe i dinë imtësisht, atëherë kuptohet lehtësisht se ti je

Profet i Zotit, sepse rruga e vetme e informacionit mbetet shpallja e Zotit. Nuk ka asnjë mënyrë tjetër për të ditur këto histori të largëta, përveç shpalljes nga Zoti i Gjithëditur. Atëherë, është e detyrueshme për të gjithë ithtarët e Librit që të pranojnë se ti je Profeti i Zotit dhe që të pasojnë udhëzimin e sjellë prej teje. Ti je Profet i vërtetë, i dërguar prej Allahut, Zotit të gjithësisë. Ata janë të detyruar që të të binden për të zbatuar udhëzimet e tua, nëse duan shpëtimin. Allahu i Lartësuar përdor të njëjtën mënyrë argumentimi në disa ajete të tjera, si për shembull, kur thotë: “Dhe ti nuk ishe në anën perëndimore (të vendit, ku Allahu i foli Musait), kur Ne ia besuam Musait shpalljen dhe as nuk ishe dëshmitar në atë ngjarje. Ne krijuam breza të shumtë dhe koha (mes teje dhe Musait) është shumë e largët. Dhe ti nuk ishe banor në mesin e popullit të Medjenit, që të mund t’u tregojë këtyre (saktësisht) Argumentet Tona. Por, jemi Ne që dërgojmë profetë (dhe i njoftojmë për gjithçka). Ti nuk ke qenë as pranë malit Tur, kur Ne i thirrëm (Musait). Por, (ti je dërguar) si mëshirë nga Zoti yt, për t’ia tërhequr vërejtjen një populli tek i cili nuk pati ardhur ndonjë profet para teje, që ata të marrin mësim.” [Kasas 44-46]. Ose: “S’ka dyshim se Ai që ta urdhëroi Kur’anin ty, Ai do të të kthejë ty në Vendin e Premtuar. Thuaj: “Zoti im e di më sëmiri kush është ai që sjell udhëzimin e vërtetë dhe kush është në humbje të sigurt”. Dhe ti nuk ke shpresuar (ndonjëherë) se do të të shpallej Libri (Kur’ani), por kjo është mëshirë e Zotit tënd. Prandaj ti kurrë mos u bëj ndihmëtar i jobesimtarëve.” [Kasas 86]. Ose: “Po kështu Ne të shpallëm ty Libër (jetëdhënës) prej Nesh. Ti nuk dije çfarë ishte Libri dhe as ç’ishte imani, por Ne e bëmë atë dritë, me të cilën e udhëzojmë në rrugë të drejtë atë që Ne dëshirojmë prej robve Tanë. Pa dyshim, edhe ti udhëzon në rrugën e drejtë. Në rrugën e Allahut, të Cilit i takon ç’ka në qiej dhe ç’ka në Tokë. Ta dini, se tek Allahu kthehen të gjitha çështjet.” [Shura 52-53].

Ajetet 45 - 47

45. Kujto (o Muhamed) kur melekët thanë: **“O Merjeme! Allahu të jep ty lajmin e mirë (për një djalë të krijuar) me “Fjalën” e Tij (Bëhu!). Emri i tij do të jetë Mesih, Isa, biri i Merjemes. Ai do të jetë i nderuar në këtë botë dhe në Ahiret. Ai do të jetë një nga më të afërmit (të përzgjedhurit e Allahut).**

46. Ai do t'u flasë njerëzve që në djep, por dhe kur të rritet. Ai do të jetë prej të mirëve.

47. Ajo tha: “O Zoti im! Si mund të kem unë djalë, kur s'më ka prekur njeri?!” Ai (Allahu) tha: “Ja, kështu, Allahu krijon çfarë të dojë. Kur Ai vendos për një çështje, vetëm i thotë: “Bëhu!” e ajo menjëherë bëhet.”.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kujto** (o Muhamed) kur melekët thanë: **“O Merjeme! Allahu të jep ty lajmin e mirë (për një djalë të krijuar) me “Fjalën” e Tij (Bëhu!). Emri i tij do të jetë Mesih, Isa, biri i Merjemes....”** – Ndër shumë sihariqe të tjera, melekët i dhanë Merjemes lajmin më të mrekullueshëm prej Zotit të tyre. Ata e përgëzuan se Allahu do t'i dhuronte asaj Isain (a.s.), një fëmijë të krijuar nga Fjala e Tij “Bëhu!” e që do të ishte profet dhe adhurues i madh i Zotit të gjithësisë. Isai (a.s.) u quajt “Fjala e Allahut”, sepse ai erdhi në ekzistencë me fjalën e Zotit “*Kun*” (Bëhu), dhe jo nga shkaqet e njohura njerëzore për sjelljen e fëmijëve në jetë. Allahu i Lartësuar e bëri Isain një nga çudirat e krijimit të Tij. Allahu i Lartësuar dërgoi te Merjemja Xhibrilin (a.s.), melekun madhështor dhe të pastër, duke e urdhëruar që të frynte prej shpirtit të tij të pastër në të çarën e këmishës së saj. Kështu e krijoi Allahu i Lartësuar shpirtin e Isait. Ai ishte një krijesë, një shpirt, i krijuar nga Allahu i Lartësuar në një mënyrë të jashtëzakonshme, prandaj u quajt “*Rûhull-lâh*”, domethënë: “Shpirt prej Zotit”. Përveç mënyrës së krijimit të tij, ky Profet do të dallohej edhe me cilësi të tjera të mrekullueshme.

- **“Ai do të jetë i nderuar në këtë botë dhe në Ahiret. Ai do të jetë një nga më të afërmit (të përzgjedhurit e Allahut).”** – Kështu, ai do të ketë famë të madhe në këtë jetë. Ai do të jetë një nga profetët më të shquar të kohërave. Ai do të sjellë një ligj jete dhe do të ketë shumë pasues, që do të ndjekin udhëzimin për të adhuruar një Zot të vetëm, Allahun e Lartësuar, i Cili do ta ngrejë famën e tij nga lindja në perëndim. Edhe në botën tjetër ai do të jetë i famshëm dhe i afruar tek Zoti i gjithësisë. Isai (a.s.) do të jetë, në fakt, një prej më të shquarve të afruar tek Allahu i Lartësuar.

- **“Ai do t'u flasë njerëzve që në djep, por dhe kur të rritet.”** - Kjo që një mrekulli e Allahut: një foshnjë që u fliste njerëzve. Jo thjesht u fliste, por u thoshte fjalë të urta, që i udhëzonin ata në gjithçka të mirë dhe të dobishme për jetën e tyre. Ato ishin fjalë që tregonin shpëtimin dhe suksesin në të dyja jetët, domethënë fjalë tipike për profetët e Zotit. Kjo që shenjë se ai do të ishte një profet, që do t'i drejtonte njerëzit në adhurimin dhe përkushtimin ndaj Zotit të tyre të vetëm, Allahut të Lartësuar. E folura e tij në djep që një mrekulli, me anë të së cilës forcohej besimi dhe siguria e besimtarëve të sinqertë dhe, në të njëjtën kohë, humbte çdo mundësi justifikimi e mohuesve dhe e atyre që refuzonin të adhuronin Zotin e botëve, Allahun e Lartësuar. Kjo mrekulli tregonte se Isai (a.s.) ishte profet i vërtetë, i zgjedhur nga Zoti i botëve, dhe adhurues i sinqertë i Tij. Ajo vinte si mirësi dhe si tregues i pastërtisë së Merjemes, nënës së Isait (a.s.). Ajo ishte e pastër dhe e ruajtur nga çdo e keqe, ndryshe nga çfarë shpifin për të armiqtë e Zotit.

- **“Ai do të jetë prej të mirëve.”** - Ky ishte një përgëzim, se Allahu do t'i falte Isait (a.s.) dhunti të jashtëzakonshme, sikurse ka bërë me të gjithë profetët e Tij. Isai (a.s.) do të ishte një prej profetëve më të mëdhenj. Të gjitha këto ishin përgëzime të njëpasnjëshme për Merjemen dhe tregime

për Isain, Profetin e Zotit të gjithësisë. Më pas:

- **“Ajo tha: “O Zoti im! Si mund të kem unë djalë, kur s’më ka prekur njeri?!”** – Në rrugë të zakonshme natyrale, fëmija nuk mund të vijë në jetë pa u hedhur disa hapa paraprakë. Për këtë arsye, Merjemeja pyet: ‘Kur mua nuk më ka prekur asnjë burrë me dorë, si do të kem fëmijë?!’ Kjo që një habi nga ana e saj dhe aspak shenjë dyshimi a mosbesimi. Ajo nuk kishte asnjë dyshim në fuqinë absolute të Allahut të Lartësuar për të bërë gjithçka.

- **“Ai (Allahu) tha: “Ja, kështu, Allahu krijon çfarë të dojë. Kur Ai vendos për një çështje, vetëm i thotë: “Bëhu!” e ajo menjëherë bëhet.”.** - Melekët e lajmëruan atë që edhe kjo, si shumë mirësi të tjera të dhëna nga Zoti i saj, do të ishte një mrekulli. Nëse Allahu i Gjithëpushtetshëm dëshiron diçka, thjesht i thotë “Bëhu”, dhe ajo bëhet. Mjafton ky fakt i madhësisë së të Gjithëpushtetshmit, dhe çdo gjë bëhet e qartë dhe e kuptueshme për t’u pranuar dhe besuar. Këtu nuk mund të lihet pa u përmendur edhe diçka shumë e bukur. Nëpërmjet këtyre ngjarjeve që Allahu i Lartësuar u sjell krijesave me kaq vërtetësi, kuptohet urtësia absolute e Tij, e pikërisht nga mënyra e përshkallëzuar me të cilën Ai na i rrëfen ato. Fillimisht, Allahu i Lartësuar tregon disa ngjarje të çuditshme, pastaj sjell të tjera që janë edhe më të çuditshme se ato të parat. Kështu, për shembull, në fillim, tregohet për ushqimin që i sillej Merjemes, pa mund e pa lodhje nga ana e saj, si dhuratë prej Zotit dhe drejtpërdrejt nga Ai. Pastaj tregohet për lindjen e Jahjas, babai i të cilit ishte i thyer në moshë, ndërsa nëna e tij ishte beronjë. Më tej, vijohet me lindjen e Isait (a.s.) pa baba, pa ndërhyrjen e mashkullit. Kjo, pa dyshim, është urtësia madhështore e Krijuesit në përkujdesjen e Tij ndaj njerëzve, që ata të besojnë dhe të binden plotësisht se Allahu është i Plotfuqishëm. Ai vepron atë që dëshiron. Nëse dëshiron që diçka të ekzistojë, ajo vjen në ekzistencë. Nëse dëshiron që diçka të

mos jetë, ajo kurrë nuk ka për të ekzistuar. Më pas, Allahu i Lartësuar na tregon më hollësisht rreth adhuresit dhe Profetit të Tij, Isait (a.s.).

Ajetet 48 – 51

48. Ai (Allahu) do t’i mësojë atij Librin dhe Urtësinë, Teuratin dhe Ungjillin,

49. Dhe do ta çojë si profet te bijtë e Israilit (që t’u thotë): “Unë kam ardhur nga Zoti juaj me një argument (të jashtëzakonshëm). Unë do të bëj nga balta diçka në formën e shpendit. Pasi t’i fryj atij, ai, me lejen e Allahut, do të bëhet shpend i gjallë. Unë shëroj të verbrit (e lindur të tillë) dhe të sëmurët me lebër. Unë, me lejen e Allahut, i ngjall të vdekurit. Unë ju tregoj për atë që e hani dhe për atë që e depozitoni në shtëpitë tuaja. Vërtet, këto janë fakte të pakundërshtueshme për ju, nëse jeni besimtarë.

50. Unë jam dëshmues i vërtetësisë së Teuratis, që është shpallur para meje, dhe do t’ju lejoj disa gjëra që i keni pasur të ndaluara. Unë kam ardhur me argumenta (të qarta) nga Zoti juaj, prandaj kijeni frikë Allahun dhe bindmuni mua!

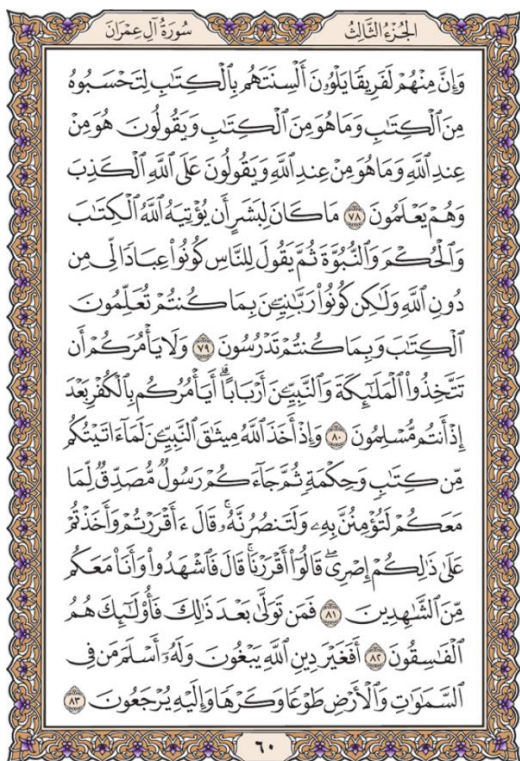
51. Allahu është Zoti im dhe Zoti juaj. Atë adhurojeni, sepse kjo është Rruga e drejtë!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ai (Allahu) do t’i mësojë atij Librin, Urtësinë, Teuratin dhe Ungjillin...”** - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai do t’i mësonte Isait Librin. Fjala ‘libër’ mund të kuptohet këtu në dy mënyra:

1. Librat e shenjtë hyjnorë, dhe në mënyrë të veçantë Teuratin dhe Ungjillin, për shkak të madhësisë së përmbajtjes së tyre. Ata ishin burim drite, udhëzimi dhe ligjesh, të tillë që bijtë e Israilit të gjykonin me drejtësi. Allahu i Lartësuar do t’i mësonte Isait leximin e teksteve të shenjta, por edhe kuptimet e tyre të thella dhe të urta. Ndërsa kuptimi i dytë i fjalës ‘libër’ është: :

2. Shkrimi. Pra, Allahu i Lartësuar do t’i mësonte Isait aftësinë për të shkruar. Të

shkruarit është nga mirësitë më të mëdha me të cilën Allahu i Lartësuar e ka privilegjuar njeriun. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e përdor këtë mirësi ndaj njerëzve, si argument për të treguar mëshirën dhe përkujdesjen e Tij të madhe ndaj tyre, siç thotë në ajetet e para të shpallura nga Kur'ani madhështor: “Lexo me emrin e Zotit tënd, i Cili krijoi (gjithçka)! Ai e krijoi njeriun prej një cope gjaku të ngjizur. Lexo, se Zoti yt është më Bujari! Ai e mësoi (njeriun) të shkruajë me penë, Ia mësoi njeriut atë që nuk e dinte.” [Alak 1-5]. Allahu i Lartësuar i mësoi Isait edhe urtësinë. Urtësia është njohja e thellë e ligjit të Zotit. Urtësi quhet edhe vendosja e çdo gjëje në vendin që i takon. Pra, urtësia është aftësia për të gjykuar me dije dhe drejtësi. Ajo është një nga mirësitë më të mëdha që mund t’i jepet njeriut. Më pas, Allahu i Lartësuar tregon se do ta nderonte Isain me një cilësi më të lartë se këto që u përmendën. Ai do ta dallonte atë me gradën e profetit:

- “...Dhe do ta çojë si profet te bijtë e Israilit...” - Allahu i Lartësuar e përzgjedhi Isain që të ishte Profet i Tij në atë popull të zgjedhur mbi të gjitha kombet e tjera të asaj kohe. Profeti u dërgua që t’i ftonte ata në adhurimin e një Zoti të vetëm, Allahut të Lartësuar, dhe në zbatimin e plotë të ligjeve të Zotit, të shkruar në librat e shenjtë. Allahu i Lartësuar e pajisi Isain (a.s.) me shenja dhe mrekulli të shumta, që tregonin dhe vërtetonin se ai ishte Profet i Zotit të botëve. Prandaj Isai (a.s.) i drejtohet popullit dhe i thotë:

- “Unë kam ardhur nga Zoti juaj me një argument (të jashtëzakonshëm).” - Kuptimi: Unë kam ardhur me argumente dhe mrekulli prej Zotit tuaj, që dëshmojnë se unë jam Profet i Tij dhe them të vërtetën, të cilën ju duhet të pasoni dhe t’i nënshtroheni. Më tej përmenden disa mrekulli të Isait (a.s.), me dhuntinë e falur prej Zotit të tij.

- “Unë do të bëj nga balta diçka në formën e shpendit. Pasi t’i fryj atij, ai, me lejen e Allahut, do të bëhet shpend i gjallë.” - Kuptimi: Unë do të formoj me baltë figurën e një zogu, e cila, pasi unë t’i fryj, do të shndërrohet në një zog të vërtetë, të gjallë, që fluturon dhe jeton. E gjithë kjo do të ndodhë me lejen dhe fuqinë e Zotit tim.

- “Unë shëroj të verbrit (e lindur të tillë) dhe të sëmurët me lebër. Unë, me lejen e Allahut, i ngjall të vdekurit.” - Me lejen dhe dhuntinë e dhënë nga Zoti im, unë shëroj ata që lindin të verbër dhe lebrozët. Unë, gjithashtu, ringjall edhe të vdekurit. Sa herë që përmendte këto mrekulli, Isai (a.s.) nuk harronte të thoshte se gjithçka ndodhte me lejen dhe fuqinë e Allahut. Të gjitha këto mrekulli ishin dhuratë e Zotit, si shenja që vërtetonin se ai ishte Profet i vërtetë i Tij.

- “Unë ju tregoj për atë që e hani dhe për atë që e depozitoni në shtëpitë tuaja.” - Pra, di gjëra të fshehta, sepse është Allahu i Lartësuar që më mundëson t’i di.

- **“Vërtet, këto janë fakte të pakundërshtueshme për ju, nëse jeni besimtarë.”** - Të gjitha janë argumente, që ju të besoni se unë vërtet jam Profet i zgjedhur i Allahut ndër ju. A ka shenjë më të madhe sesa të shohësh para syve që një send i pajetë të shndërrohet në një qenie të gjallë?! Po shërimi i sëmundjeve të pashërueshme?! Po ringjallja e të vdekurve dhe rrëfimet për gjërat e fshehta? Do të mjaftonte vetëm një prej këtyre mrekullive për ta besuar atë Profet. Po kur vijnë të gjitha bashkë?! Pa dyshim që të tilla shenja duhet të të bëjnë të besosh dhe t'i nënshtrohesh udhëzimeve të Profetit.

- **“Unë jam dëshmuar i vërtetësisë së Teuratit, që është shpallur para meje, dhe do t'ju lejoj disa gjëra që i keni pasur të ndaluara.”** - Isai (a.s.) i bën të qartë popullit të tij se ai ishte miratues dhe përforcues i ligjit të sjellë më parë prej Musait (a.s.). Pra, libri hyjnor që po i shpallej atij (Ungjilli), ishte i të njëjtit burim me Teuratin. E përbashkëta e shpalljeve hyjnore është se të gjitha ato përmbajnë kumte të vërteta e të sigurta dhe sjellin dispozita të drejta. Ato nuk kanë asnjë kundërtënie mes njëra tjetrës. Nëse do të dallosh sharlatanët dhe shpalljet e rreme, shiko përmbajtjen e tyre dhe se për ku i ftojnë njerëzit. Ata do të jenë në kundërshtim me linjën e profetëve të Zotit dhe të shpalljeve të Tij. Mashtruesve gjithmonë u del fytyra, sepse ata bien ndesh me lajmet e vërteta dhe me shumë ligje të pandryshueshme të Zotit. Ky është tregues i mëshirës së madhe të Allahut të Lartësuar dhe i përkujdesjes së Tij për udhëzimin e krijesave, duke u mundësuar atyre dallimin e së vërtetës nga e kota. Nëse përdorin kriteret e mësipërme, krijesat nuk do të bien kurrë pre e sharlatanëve dhe profetëve të rremë. Është e vërtetë që disa çështje dytësore mund të ngatërrohen dhe njeriu mund të gabojë, por kjo është e pamundur nëse bëhet fjalë për të dalluar profetin e vërtetë nga i gënjeshtërti. Kriteret dalluese për këtë çështje janë shumë të qarta dhe të

kuptueshme për këdo, dhe të tilla duhet të jenë, nëse njohim urtësinë dhe mëshirën e Allahut për krijesat. Nëse nuk do të ishte kështu, të gjitha krijesat do të devijonin. Është e pamundur që Zoti të vështirësonte dallimin e profetëve të vërtetë, ndërkohë që prej kësaj zgjedhjeje varet lumturia apo ndëshkimi i përjetshëm, Xheneti apo Xhehenemi. Profeti i vërtetë është shumë thjesht i dallueshëm nga sharlatani. Profeti i vërtetë është një nga krijesat më të mira, ndërsa profeti i rremë është nga njerëzit më të ulët dhe më të fëlliqur. Me urtësinë dhe mëshirën e Tij, Allahu i Lartësuar ka bërë të mundur që mes tyre të ketë dallime të dukshme, në mënyrë që mund t'i kuptojë çdokush që ka logjikë e di të mendojë. Pastaj Isai (a.s.) e mëson popullin e tij se Ungjilli përmban një ligj, i cili ka lehtësime:

- **“Unë kam ardhur me argumenta (të qarta) nga Zoti juaj.”** – Kuptimi: Unë erdha me mrekulli nga Zoti juaj, që dëshmojnë se unë jam vërtet Profet i Allahut. Këto shenja të qarta e bëjnë të detyrueshme për ju të pasoni rrugën time dhe t'u bindeni udhëzimeve të mia, që unë i sjell prej Zotit tim. Të gjitha këto shenja kanë qëllim të kuptueshëm. Kjo këshillë ka qenë fjala e Allahut të Lartësuar për të gjithë profetët, që ata t'ua përcillnin popujve të tyre:

- **“...prandaj kijeni frikë Allahun...”** - Pajisuni me devotshmëri ndaj Allahut, duke zbatuar urdhëresat dhe duke iu larguar ndalesave.

- **“...dhe bindmuni mua!”** – M'u bindni mua në çdo porosi që ju jap, sepse bindja ndaj Profetit është bindje ndaj Allahut.

- **“Allahu është Zoti im dhe Zoti juaj. Atë adhurojeni, sepse kjo është Rruga e drejtë!”** - Isai (a.s.) e provoi njëshmërinë e Allahut të Lartësuar në meritën e adhurimit me faktin se Allahu është Zoti, Krijuesi, Sunduesi i botës. Pra, ai u argumentoi atyre një të vërtetë që ata e mohohin me një fakt që ata e pranonin. Të gjithë e pranojnë se Allahu është Absolut dhe i Vetëm në aspektin e zotërimit, krijimit, furnizimit,

sundimit dhe përkujdesjes ndaj krijesave. Atëherë, fjala e Isait (a.s.) kuptohet kështu: Ashtu sikurse e pranojmë dhe e pohojmë faktin që Allahu i Lartësuar është Ai që na krijoi, që na furnizon dhe që përkujdeset për ne, duke na dhuruar shumë mirësi, po ashtu le të besojmë dhe të pohojmë natyrshëm që Ai duhet të jetë i vetmi që meriton adhurimet tona. Vetëm Atij le t'ia përkushtojmë adhurimet tona. Dashuria e plotë le të jetë për Të. Të shpresojmë për faljen dhe shpërblimet e Tij të pakufishme. Frikërespekti për Të të jetë i plotë. Lutjet, mbështetja dhe kërkimi i ndihmës le t'i drejtohen vetëm Atij. Të gjitha mënyrat e adhurimit duhet t'i kushtohen vetëm Allahut. Në ajet gjejmë një argument kundër të krishterëve, të cilët pretendojnë padrejtësisht se Isai (a.s.) është Zoti i tyre, e disa thonë që është biri i Zotit. Këto pretendime boshe dhe të padrejta hidhen poshtë nga vetë dëshmia e Isait (a.s.), që deklaronte se ishte njeri, krijesë dhe adhurues i Zotit të tij. Vetë ai dëshmonte se ishte i nënshtruar e i krijuar, si gjithë krijesat e tjera. Allahu i Lartësuar na e sjell dëshminë e Isait (a.s.) për veten e tij në një vend tjetër në Kur'ân: "Ai (*Isai*) tha: "Unë jam rob i Allahut. Ai më ka dhënë mua Librin dhe më ka bërë profet. Më ka bërë të bekuar kudo që të jem dhe më ka urdhëruar për namaz dhe për zekat sa të jem gjallë. Më ka bërë të dashur ndaj nënës sime e nuk më ka bërë mendjemadh e as të padëgjueshëm. Paqja (*e Allahut*) është me mua ditën kur u linda, ditën kur të vdes dhe ditën kur të dal (*prej varrit*) i gjallë." Kjo është e vërteta për Isanë, birin e Merjemes, për të cilën ata (*më kot*) rragaten (*polemizojnë*). Nuk i shkon (*madhëstisë së*) Allahut që të ketë bir. I pastër është Ai (*nga çdo mangësi*)! Kur Ai vendos për një çështje, vetëm thotë: Bëhu!", dhe ajo bëhet. (*Isai i tha popullit të vet*) Dhe Allahu është Zoti im dhe Zoti juaj, prandaj vetëm Atë adhuroni! Kjo është rrugë e drejtë. Por grupet e kundërshtojnë njëri-tjetrin (*rrreth Isait*). Mjerë ata që nuk besuan se ç'kanë për

të parë në Ditën e madhe!" [Merjem 30-37]. Ose: "Allahu do të thotë: "O Isa, biri i Merjemes! Ti, vallë, u the njerëzve: "Më besoni mua dhe nënën time si dy zota veç Allahut!?" Ai do të thotë: "Qofsh i lartësuar (*o Zoti im*)! Kurrë nuk mund ta thosha unë atë për të cilën nuk kam asnjë të drejtë. Po ta kisha thënë atë, Ti do ta kishe ditur. Ti e di çfarë ka në shpirtin tim, ndërsa unë nuk e di atë që është tek Ty. Ti i di të gjitha të fshehtat. Unë nuk u kam thënë atyre asgjë tjetër, veç asaj që Ti më urdhërove: "Adhuroni Allahun, Zotin tim dhe Zotin tuaj!" Unë isha dëshmitar i tyre, sa isha ndër ta. Por pasi Ti më more mua, ishe Ti mbikëqyrësi i tyre. Ti je Dëshmitar për gjithçka." Nëse Ti i ndëshkon ata, ata janë robt e Tu. E nëse i fal ata, Ti je i Plotfuqishmi e i Urti. Allahu thotë: "Kjo është dita kur të sinqertëve u sjell dobi sinqeriteti i tyre. Atyre u takojnë kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Allahu është i kënaqur me ta dhe ata janë të kënaqur me Të. Ky është shpëtimi i madh." Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve dhe i tokës dhe gjithçka që është ndërmjet tyre. Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka." [Maide 116-120].

- "...**kjo është rruga e drejtë!**" - Adhurimi i Allahut si një i vetëm, devotshmëria ndaj Tij, bindja e plotë ndaj Tij dhe Profetit të Tij, të gjitha këto janë rruga e drejtë dhe e vetmja që të mundëson të arrish tek Allahu i Lartësuar. Çdo rrugë tjetër të çon veçse në zjarrin e Xhehenemit.

Ajetet 52 – 54

52. Kur e kuptoi Isai vendosmërinë e tyre në mosbesim, tha: "Kush do të jetë ndihmëtari im në rrugën e Allahut?" Dishepujt e tij thanë: "Ne do të jemi ndihmëtarë të (rrugës së) Allahut. Ne besojmë në Allahun, ndaj ti dëshmo për ne që jemi muslimanë!"

53. O Zoti ynë! Ne besojmë në atë që ke shpallur dhe e pasojmë të Dërguarin (Isanë). Na bashko me ata që dëshmojnë!"

54. Ata (*jobesimtarët*) **përgatitën një kurth, por edhe Allahu përgatiti një kurth. Allahu është planifikuesi më i mirë.**

Shpjegimi i ajeteve

- “Kur e kuptoi Isai vendosmërinë e tyre në mosbesim, tha: “Kush do të jetë ndihmëtari im në rrugën e Allahut?” – Kështu, Isai (a.s.) vuri re tek ata mosbindje. Jo vetëm kaq, por ata lëshuan edhe shpifje e fyerje kundër tij, duke thënë që mrekullitë që ai shfaqte ishin magji. Madje, ata u përpoqën edhe që ta vrisnin. Kur Isai (a.s.) vërejt një sjellje të tillë, tha: “Kush do të jenë ndihmëtarët e mi për të vazhduar në rrugën e Zotit? Kush do të më ndihmojë mua që të përhapim fenë e Zotit?”

- “Dishepujt e tij thanë: “Ne do të jemi ndihmëtarë të (*rrugës së*) Allahut. Ne besojmë në Allahun, ndaj ti dëshmo për ne që jemi muslimanë!” - Dishepujt, pra, nxënësit e Isait (a.s.) thanë: “Ne do të jemi ndihmëtarët e (*rrugës së*) Allahut”. Dhe, vërtet, ata ia përkushtuan jetën e tyre këtij misioni. Ata thanë:

- “O Zoti ynë! Ne besojmë në atë që ke shpallur dhe e pasojmë të Dërguarin (*Isanë*). Na bashko me ata që dëshmojnë!” - Ne e besojmë të vërtetën që Ti ke shpallur dhe e pasojmë me besnikëri Profetin Tënd, prandaj na shkruaj edhe neve mes atyre që quhen dëshmues të drejtë. Asnjë dëshmi nuk mund të jetë më e drejtë dhe më e dobishme, sesa dëshmia për njëshmërinë e Allahut në meritën e adhurimit dhe dëshmia për besim të plotë ndaj Profetit dhe për të vepruarit sipas këtij besimi. Kjo ishte dëshmia e tyre e madhe, prej së cilës merituan që Allahu i Lartësuar t’i nxirrte faqebardhë dhe triumfues mbi ata që nuk pranonin të besonin dhe të pasonin rrugën e Profetit të tyre. Më tej, i Madhëruari thotë:

- “Ata (*jobesimtarët*) **përgatitën një kurth, por edhe Allahu përgatiti një kurth. Allahu është planifikuesi më i mirë.**” - Mohuesit dhe refuzuesit e udhëzimit të Allahut bënë plane dhe ngritën

kurthe për të vrarë Profetin dhe për të shuar dritën e Allahut, por Allahu është planifikuesi më i mirë, prandaj ua ktheu kurthet që ata ngritën me kurthe kundër vetë atyre.

Ajetet 55 – 58

55. (*Kujto kur*) Allahu tha: “O Isa! Unë do të të marr ty e do të të ngre pranë Meje. Unë do të të shpëtoj ty prej (*sherrit të*) atyre që nuk besojnë dhe ata që të pasojnë ty do t’i lartësoj mbi ata që mohojnë, deri në Ditën e Kijametit. Pastaj, vetëm tek Unë është kthimi juaj dhe Unë do të gjykoj mes jush për ato çështje për të cilat ratë në kundërshti”.

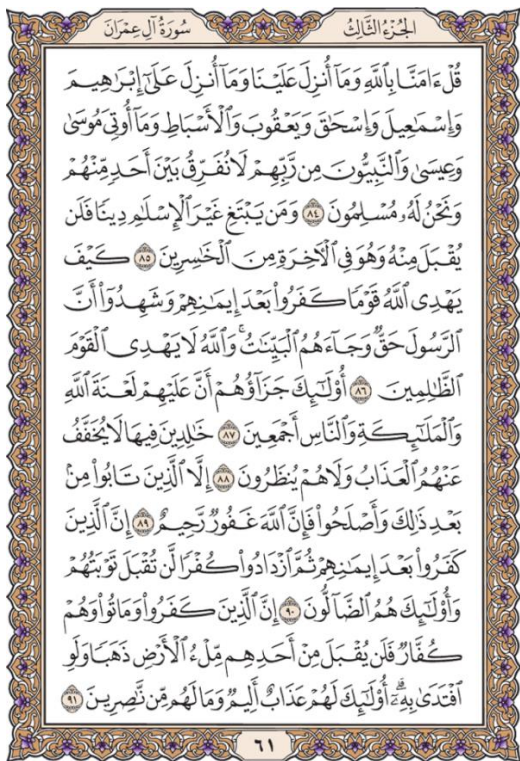
56. Ata që nuk besojnë, Unë do t’i ndëshkoj ashpër në këtë botë dhe në Botën tjetër, dhe ata nuk do të kenë askënd që t’i ndihmojë.

57. E për sa u përket atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, atyre do t’ua jap shpërblimin të plotë. Allahu nuk i do të padrejtët.

58. Këto (*ngjarje*) që po të lexohen ty (*o Profet*) janë argumenta (*për besnikërinë tënde*) dhe këshilla (*nga Kur’ani*) plot urtësi.

Shpjegimi i ajeteve

- “(*Kujto kur*) Allahu tha: “O Isa! Unë do të të marr ty e do të të ngre pranë Meje. Unë do të të shpëtoj ty prej (*sherrit të*) atyre që nuk besojnë” – Kështu, Allahu i Lartësuar e ngriti Isain (a.s.), Profetin dhe adhuruesin e Tij të sinqertë, pranë Vetes. Allahu i Lartësuar bëri që pamja ose shëmbëlltyra e Isait (a.s.) t’i vihej dikujt tjetër. Në këtë mënyrë, armiq të Profetit morën atë tjetrin, që mori pamjen e Isait (a.s.), e vranë dhe pastaj e mbërthyen. Megjithatë, ndëshkimi që i pret ata do të jetë shumë i rëndë, sepse ata patën si qëllim vrasjen e Profetit dhe për atë gjë do të shpaguhen. Allahu i Lartësuar thotë në një ajet tjetër: “Allahu e ngriti atë pranë Vetes.” [Nisa 158]. Kjo fjali tregon se Allahu është lart, mbi Fron. Qëndrimi i Tij mbi Fron është diçka e vërtetë dhe nuk ka nevojë për interpretime e devijime. Këtë fakt e

konfirmojnë shumë tekste të sigurta e të sakta nga Kur'ani dhe Suneti. Allahu i Lartësuar është Ngadhënjimtar, i Plotfuqishëm dhe Sundues i gjithçkaje. Ishte Ai që ua mbajti dorën dhe ua prishi planet bijve të Israilit, që donin të vrisnin profetin Isa, të zgjedhurin e Tij. Asgjë nuk mund t'i pengonte ata nga vrasja e Isait, veç të Madhërishmit e Ngadhënjimtarit. Allahu i Lartësuar na tregon se Ai është i Urtë. Ishte urtësia e Tij që vuri shëmbëllimin e Isait mbi dikë tjetër dhe i la bijtë e Israilit të mashtroheshin, duke menduar se vranë Profetin.” Ai gjithashtu thotë: “Në fakt, ata as nuk e vranë, as nuk e kryqëzuan, por ashtu iu duk. Ata që nuk pajtohen për çështjen e tij janë gjithë dyshime për të. Ata nuk kanë për të kurrfarë dije të saktë, por veç hamendësime. Në të vërtetë, ata nuk e vranë atë. Jo. Allahu e ngriti atë pranë Vetes. Allahu është i Plotfuqishëm e i Urtë..” [Nisa 157, 158]. Pastaj thotë Allahu i Lartësuar:

- “...dhe ata që të pasojnë ty do t'i lartësoj mbi ata që mohojnë, deri në

Ditën e Kijametit.” - Sikurse u tha më lart, Allahu i Lartësuar i ndihmoi pasuesit e vërtetë të Isait për të qëndruar në fenë e Tij. Dëshmi tjetër që tregon se Allahu i ndihmoi pasuesit e Isait kundër çifutëve është edhe fakti që të krishterët kanë qëndruar gjithmonë mbi çifutët dhe i kanë shtypur ata. Megjithatë, kur ata devijuan të gjithë nga rruga e drejtë e Isait (a.s.), Allahu i Lartësuar dërgoi Profetin e mëshirës, Muhamedin (a.s.), i cili, bashkë me pasuesit e tij të denjë, do të bëheshin pasuesit e vërtetë të udhëzimit të sjellë nga Isai (a.s.). Dhe, vërtet, ndihma e Allahut ka qenë gjithmonë e dukshme për këtë bashkësi kundër çdo ngjyre të kufrit. Muslimanët kanë triumfuar gjithmonë kundër çifutëve, të krishterëve dhe të gjithë llojeve të mohuesve të Zotit. Edhe nëse në ndonjë periudhë të shkurtër mund të vërejmë se mohuesit, qofshin ata të krishterë, çifutë etj., fitojnë mbi muslimanët, kjo ndodh me lejen e Zotit dhe urtësinë e Tij, për të udhëzuar muslimanët që t'i kthehen fesë së tyre, sepse pikërisht për shkak të devijimit dhe lëshimit të fesë së Zotit vjen humbja dhe dështimi.

- **“Pastaj, vetëm tek Unë është kthimi juaj dhe Unë do të gjykoj mes jush për ato çështje për të cilat ratë në kundërshti”**.” - Të gjithë pretendojnë se e vërteta është me ta. Të gjithë pretendojnë se kanë të drejtë dhe se të tjerët janë të gabuar. Por asnjë pretendim nuk mund të pranohet pa u provuar dhe argumentuar. I vetmi pretendim i pranuar është ai që argumentohet qartë dhe saktë, dhe i vetmi që do të gjykojë për këtë çështje është Allahu i Urtë dhe i Drejtë.

- **“Ata që nuk besojnë, Unë do t'i ndëshkoj ashpër në këtë botë dhe në Botën tjetër, ...”** - Për sa i përket ndëshkimit në jetën e dynjasë, ai është shumë i dukshëm dhe çdokush e vëren atë, në çdo kohë. Ai shfaqet me shkatërtime e fatkeqësi të mëdha, të cilat quhen rëndom “fatkeqësi natyrore”. Ai shfaqet edhe në formën e poshtërsive apo shfarosjes së

njerëzve nëpërmjet luftrave. Të gjitha këto janë shumë pak, në krahasim me ndëshkimin që i pret ata në jetën tjetër të pasosur. Ai është tmerri, fatkeqësia dhe dëshpërimi më i madh. Ai është zjarri i Xhehenemit dhe zemërimi i Krenarit, të Plotfuqishmit, të Pamposhturit. Ai është humbja e përjetshme e mundësisë për të shijuar mirësitë e besimtarëve dhe shpërblimin e mrekullueshëm të Allahut të Lartësuar.

- **“...dhe ata nuk do të kenë askënd që t'i ndihmojë.”** - Askush nuk do t'i ndihmojë ata që të shpëtojnë prej ndëshkimit të merituar. Madje, edhe ata që në këtë jetë i mendojnë si ndërmjetësues tek Allahu, nuk do të mund t'u bëjnë aspak dobi. Të pafuqishëm do të jenë edhe miqtë dhe të dashurit e tyre, të cilët i adhurojnë përveç Allahut. Të gjithë janë të pafuqishëm për të ndihmuar ndonjë, madje as veten e tyre.

- **“E për sa u përket atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, atyre do t'ua jap shpërblimin të plotë.”** - Tjetër gjykim kanë pjesa tjetër, të cilët plotësojnë disa kushte:

1. Ata besojnë gjithçka që duhet besuar, që Zoti dhe Profeti i Tij kanë urdhëruar të besohet. Pra, ata besojnë Allahun, të gjithë profetët, shpalljet hyjnore, Ditën e Ringjalljes, etj.

2. Ata bëjnë vepra të mira. Dihet që veprat mund të quhen “të mira” vetëm nëse plotësojnë dy kushte: së pari, të kryen me sinqeritet për Allahun e Lartësuar, pra, vetëm për të kënaqur Atë dhe, së dyti, të jenë sipas mësimave dhe udhëzimeve të sjella nga Profeti (a.s.). Ato duhet t'i ketë porositur dhe përshkruar Profeti plotësisht dhe saktësisht, dhe të jetë transmetuar deri tek ne në mënyrë të sigurt dhe të qartë. Kështu, fatlumët që besuan të vërtetën që u erdhi nga Zoti i tyre dhe punuan sipas saj, ata do të kenë tjetër shpërblim, ndryshe nga të parët. Allahu i Lartësuar, për të përshkruar shpërblimin e tyre, thotë: *“ju-uef-fihim uxhûrahum”* – “...do t'ua jap shpërblimin të plotë”. Kjo tregon se ata do ta shijojnë që në dynja shpërblimin e

veprave të mira, i cili shfaqet në shumë forma. Krenaria, lumturia, fama, nderimi e respekti ndër njerëz janë shenja të shpërblimit të Allahut për veprat e mira që në këtë jetë. Ndihma e Allahut, sukcesi dhe fitorja mbi armiqtë janë gjithashtu shenja të shpërblimit. Jeta e këndshme, e lumtur, e gëzuar, larg brengave e anktheve janë tregues të tjerë të shpërblimit të Allahut. Megjithatë, shpërblimi i plotë për veprat e mira do të jetë në jetën tjetër, në Ditën e Gjykimit. Për çdo të mirë që bëhet me sinqeritet për Allahun e Lartësuar dhe sipas mësimave dhe udhëzimeve të Profetit, do të jepet shpërblimi më i plotë dhe më i bukur, ashtu siç di të shpërblejë i Mëshirshmi, Bamirësi, Mirënjohësi e Bujari. Madje, përveç shpërblimit të merituar, do të jepet edhe shtesë mbi të, sepse shpërblyesi është Allahu Bujar dhe Mëshirëplotë.

- **“Allahu nuk i do të padrejtët.”** - Madje, Allahu i Lartësuar e urren padrejtësinë dhe të padrejtët dhe për ta ka përgatitur ndëshkimin e Tij të drejtë. Mbi ta do të godasë me drejtësi zemërimi i Tij.

- **“Këto (ngjarje) që po të lexohen ty (o Profet) janë argumenta (për besnikërinë tënde) dhe këshilla (nga Kur'ani) plot urtësi.”** - Shpallja e këtyre ajeteve është një mirësi e jashtëzakonshme që iu dhurua Muhamedit (a.s.) nga Zoti i botëve. Këto ajete janë një mirësi e madhe edhe për këtë popull të zgjedhur, që ndjek rrugën e Profetit të mëshirës. Allahu i Lartësuar e ka quajtur këtë Shpallje me një fjalë madhështore: *“Dhikrul Hakîm”* – “Këshillë e urtë” ose këshilla plot urtësi. Kur'ani është absolutisht i urtë, i saktë, i sigurt dhe i vërtetë në gjithçka që përmban. Ligjet e tij, që tregojnë kufijtë e Zotit, janë të sqaruara me hollësi. Ngjarjet e shkuara dhe të ardhme vijnë me vërtetësi dhe saktësi. Në të rrëfihen historitë e profetëve të Zotit dhe popujve të tyre. Aty tregohen mrekullitë e profetëve, të cilat Zoti ua dha atyre, që popujt të besonin dhe t'u bindeshin urdhrave e udhëzimeve të tyre. Me pak fjalë, Kur'ani na tregon gjithçka që kemi

nevojë të dimë, qoftë nga ngjarjet e së shkuarës dhe të së ardhmes, qoftë nga ligjet dhe dispozitat e domosdoshme për njerëzit, për të qenë të lumtur dhe në paqe me Krijuesin, me veten dhe me të tjerët. Nga Kur'ani përfitohen mësimet, merret përvojë dhe forcohet besimi në zemrat e krijesave, prandaj ai është mirësia më e madhe e Zotit të botëve mbi krijesat e Tij.

Ajetet 59 – 60

59. Rasti i Isait tek Allahu, është sikurse rasti i Ademit, të cilin Ai e krijoi nga dheu, e pastaj i tha: “Bëhu!” dhe ai u bë.
60. E vërteta vjen vetëm nga Zoti yt; Prandaj ti mos u bëj kurrë nga ata që dyshojnë!

Shpjegimi i ajeteve

- **Rasti i Isait tek Allahu, është sikurse rasti i Ademit, të cilin Ai e krijoi nga dheu, e pastaj i tha: “Bëhu!” dhe ai u bë.**

- Allahu i Lartësuar sjell një argument shumë të thjeshtë dhe të kuptueshëm për t'u qartësuar të krishterëve gabimin e tyre trashanik dhe të papranueshëm. Ata thonë për Isain (a.s.) diçka të pavërtetë, duke mos pasur asnjë argument ku mund të mbështeten, madje atyre nuk u lejohet as ta mendojnë një gjë të tillë. Shikoni se çfarë argumentimi qesharak sjellin të krishterët për të vërtetuar se Isai (a.s.) është “bir” i Zotit. Sipas tyre, meqë Isai (a.s.) nuk pati baba biologjik, atëherë ai ishte biri i Zotit dhe, si i tillë, ai ka cilësi të njëjta me Atin. *Subhanallah!* Ky nuk vlen të quhet as keqkuptim, jo më të jetë një argument i mirëfilltë për një temë kaq delikate. Ne mund të themi të njëjtën gjë edhe për krijesat e tjera të Zotit. Ato janë thjesht krijesat e Plotfuqishmit. Ato tregojnë se i vetmi Krijues e Furnizues, që përkujdeset për ta dhe administron çështjet e tyre është Allahu Absolut e Madhështor. Të gjitha shkaqet dhe pasojat i nënshtrohen dëshirës dhe vullnetit të Tij të padiskutueshëm. Asgjë nuk del jashtë vullnetit të Tij. Të krishterët mendojnë se lindja e Isait (a.s.) pa baba biologjik është argument mbështetës i tezës së tyre të gabuar, ndërkohë që,

faktikisht, ai është argument kundër tyre. Ai tregon se Allahu i Lartësuar dhe i Gjithëpushtetshëm është aq i Madhërishëm në pushtetin dhe mbretërimin e Tij sa që askush nuk mund t'i afrohet në emrat, cilësitë dhe veprat e Tij. Them nuk mund t'i afrohet, e jo më të jetë i njëjtë me Të. Allahu i Lartësuar ka krijuar diçka më të çuditshme sesa Isain. Ai e krijoi Ademin (a.s.) prej dheu, pa nënë dhe pa baba. Atëherë, nëse Ademi nuk mund të jetë fëmijë i Zotit dhe i barabartë me Të, pse duhet që të jetë Isai (a.s.)?! Duke përdorur logjikën e tyre të papjekur, duhet ta pranoni Ademin si fëmijë të Zotit dhe të barabartë me Të. Por nëse nuk e pranojmë një gjë të tillë për Ademin (a.s.), atëherë për Isain nuk duhet të kenë diskutime, sepse ai të paktën e kishte një nënë. Prandaj thotë i Lartësuar:

- **E vërteta vjen vetëm nga Zoti yt** - E vërteta në të tilla raste mund të sqarohet veçse me argumente të sigurta nga Allahu i Lartësuar, që di gjithçka. Kumi i sigurt që na ka ardhur prej Allahut të Lartësuar, është e vërteta e padiskutueshme, sepse ajo është shpallje e Zotit të gjithësisë. Kjo shpallje e sigurt dhe e ruajtur bën pjesë në ato mirësi dhe dhurata të shumta të Allahut të Lartësuar, që tregojnë përkujdesjen e veçantë për Profetin e Tij të zgjedhur dhe pasuesit e tij të denjë. Të tilla janë të gjitha rrëfimet rreth profetëve të Zotit në kohëra. Duke marrë parasysh këto, nuk ka asnjë arsye për të dyshuar në vërtetësinë e tyre. Megjithatë, Allahu i Lartësuar e përforcon një gjykim të tillë, kur thotë:

- **“Prandaj ti mos u bëj kurrë nga ata që dyshojnë!”** - Pra, asnjëherë mos ki dyshime rreth saktësisë së Shpalljes nga Zoti yt. Të jesh i sigurt se vetëm ajo është e vërteta, ndërsa gjithçka tjetër është mashtrim. Ky ajet dhe të tjerë si ai vërtetojnë rregullin e mrekullueshëm, që thotë: Nëse argumentet e sakta vërtetojnë se një çështje apo një mendim i caktuar është i vërtetë, qoftë në temat e besimit, qoftë në temat e tjera, atëherë është detyrë për njeriun që, çdo

mendim tjetër që bie ndesh me këtë mendim të saktë dhe të argumentuar ai ta refuzojë dhe ta gjykojë si të gabuar dhe të papranueshëm. Çfarëdo dyshimi që mund të hidhet rreth asaj çështjeje është i padrejtë dhe i pavlefshëm. Po ashtu, pamundësia e dikujt për të hedhur poshtë dyshimet mbi një çështje të argumentuar saktë, të cilën ai e mbron, nuk tregon se ajo çështje nuk qëndron. Një gjë është e sigurt: gjithçka që kundërshton të vërtetën e sigurt është e kotë dhe e gënjeshtërt (edhe nëse nuk je në gjendje të argumentosh kotësinë e saj). I Lartësuar thotë: “Pas së vërtetës nuk ka asgjë tjetër, veç kotësisë.” [Junus 32]. Me këtë rregull të mrekullueshëm, besimtari gjen prehje dhe qetësi nga shumë dyshime të ngritura nga filozofët. Njeriu nuk është i detyruar që t’u japë përgjigje dhe të zgjidhë çdo dyshim që ata shfaqin. Nëse njeriu u jep përgjigje të gjitha dyshimeve të tyre, kjo tregon për mjeshtërinë e tij në argumentim, por ai nuk e ka detyrë një gjë të tillë. E domosdoshme për njeriun është që të njohë të vërtetën dhe ta sqarojë atë me argumente bindëse dhe të kuptueshme. Po ashtu, ai duhet t’i ftojë të tjerët që ta pasojnë këtë të vërtetë, të mbështetur në argumente të sigurta dhe të qarta.

Ajetet 61 – 63

61. Atyre që të kundërshtojnë ty në çështjen e tij (Isait), pasi të është bërë e ditur e vërteta, thuaju: “Ejani t’i thërrasim bijtë tanë dhe bijtë tuaj, gratë tona dhe gratë tuaja, vetë ne dhe vetë ju dhe të lutemi për mallkimin e Allahut mbi gënjeshtarët!”.

62. Nuk ka dyshim se këto janë rrëfime të vërteta (rreth Isait). Nuk ka asnjë të adhuruar tjetër (me meritë) përveç Allahut. Allahu është i Plotfuqishmi dhe i Urti

63. Por, nëse ata refuzojnë (besimin e drejtë), atëherë Allahu di gjithçka për ata që përhapin shkatërrimin.

Shpjegimi i ajeteve

- “Atyre që të kundërshtojnë ty në çështjen e tij (Isait), pasi të është bërë e

ditur e vërteta...” - Allahu i Lartësuar i bën të ditur Profetit (a.s.) se, pas ardhjes së argumenteve të qarta, çdokush që polemizonte me të rreth çështjes së Isait (a.s.), duke pretenduar se ai (*Isai*) ishte i barabartë me vetë Allahun, është i padrejtë dhe kryeneç, që mohon të vërtetën. Allahu na ka treguar se Isai (a.s.) ishte një prej krijesave të Tij, adhurues i sinqertë dhe Profet nga më të nderuarit dhe të zgjedhurit. Me njerëzit të cilët e shpërfillin të vërtetën e ardhur prej Zotit nuk vlen më diskutimi dhe argumentimi, sepse ata nuk diskutojnë për të arritur të vërtetën, por thjesht për të kundërshtuar e për të treguar veten. Nga diskutime të tilla nuk përfiton askush, prandaj Allahu i Lartësuar na ka udhëzuar që të ndjekim një tjetër rrugë me kësi njerëzish.

- “**...thuaju: “Ejani t’i thërrasim bijtë tanë dhe bijtë tuaj, gratë tona dhe gratë tuaja, vetë ne dhe vetë ju...”** - Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin e Tij që t’i ftonte ata arrogantë në një sfidë të hapur, që quhet *mubâheleh*. *Mubâheleh* do të thotë: grumbullimi i dy grupeve kundërshtarë në një vend, që të lusin Allahun e Lartësuar që ta mallkojë dhe ta ndëshkojë atë grup që është gënjeshtar në pretendimin e tij. Të dyja palët duhet të marrin me vete fëmijët, gratë dhe njerëzit më të dashur të tyre.

- “**...dhe të lutemi për mallkimin e Allahut mbi gënjeshtarët.**” - Profeti (a.s.) i ftoi ata në një procedurë të tillë, pasi ata nuk pranuan argumentimin dhe faktet e qarta të sjella prej tij. Por ata nuk e pranuan këtë sfidë të Profetit (a.s.). E si mund të pranonin një sfidë të tillë, kur e dinin se kjo do të thoshte që të shfaroseshin totalisht me gjithë familjet e tyre, duke u ndëshkuar kështu që në këtë jetë! Ata pranuan që të qëndronin në fenë e tyre, edhe pse ishin të sigurt për kotësinë e saj. Një sjellje e tillë dëshmon për poshtërsinë dhe motivin e sëmure që fshihej brenda zemrave të tyre. Për këtë arsye, i Madhëruari thotë:

- **Por, nëse ata refuzojnë (besimin e drejtë), atëherë Allahu di gjithçka për ata**

që përhapin shkatërrimin....” - Allahu e dinte shumë mirë se çfarë fshihnin në zemër ata përhapës të shkatërrimit në tokë, prandaj do t'i ndëshkojë ata ashtu sikurse e meritojnë.

- **“Nuk ka dyshim se këto janë rrëfime të vërteta (rreth Isait).”** - Kjo është e vërteta e padiskutueshme. Çdo gjë tjetër që bie ndesh me të është shpifje dhe gënjeshtëri.

- **“Nuk ka asnjë të adhuroar tjetër (me meritë) përveç Allahut.”** - Ai është Zoti që meriton të gjitha adhurimet tona. Allahu është i Vetmi që meriton të adhurohet me dashuri, me durim dhe nënshttrim total. Askush tjetër nuk meriton asnjë grimcë adhurimi, përkushtimi e bindjeje totale, sepse:

- **“Allahu është i Plotfuqishmi dhe i Urti”**

- Allahu është *El Azîz*, Krenar, i Plotfuqishëm, Ngadhënjimtar e i Pamposhtur. Çdo gjë i është nënshtuar madhështisë dhe krenarisë së Tij. Allahu është *El Hâkîm*, i Urtë. Ai vendos gjithçka në vendin që i takon. Me urtësinë e Tij të madhe, Ai sprovon besimtarët me jobesimtarët, sepse kështu shfaqet dashuria dhe sakrifica e besimtarëve për Zotin e tyre. Për hir të Zotit të tyre, ata luftojnë dhe polemizojnë me qafirët me argumente dhe me Librin e ndritur të dhuruar nga Zoti i gjithësisë.

Ajeti 64

64. Thuaju: “O ithtarë të Librit! Ejani në një fjalë të përbashkët, mes nesh dhe mes jush: “Të mos adhurojmë asnjë tjetër, përveç Allahut e të mos i bëjmë Atij shok në adhurim! Të mos e konsiderojmë njëri-tjetrin si zota përveç Allahut!” E në qoftë se ata refuzojnë, thuaju: “Dëshmoni se ne jemi muslimanë (të nënshtuar ndaj Tij)!”

Shpjegimi i ajetit

- **“Thuaju: “O ithtarë të Librit! Ejani në një fjalë të përbashkët, mes nesh dhe mes jush”** - Allahu i Lartësuar na mëson që t'i ftojme ithtarët e Librit të bashkohen në një fjalë të vetme, për të cilën kanë rënë dakord të gjithë profetët e Zotit. Këtë fjalë e kanë

kundërshtuar veçse armiqtë e Zotit, arrogantët e humbur. Ajo është e përbashkët për të gjithë ne, dhe askush nga ne nuk duhet ta kundërshtojë. E tillë është metoda që duhet të ndiqet në mënyrën e debatit me të tjerët: fillimisht, le të biem dakord për pikat e përbashkëta, të pranuar nga të gjithë. Kjo fjalë e përbashkët, pra, e cila pranohet nga të gjithë është pohimi që: askush nuk meriton të adhurohet veç Allahut, të Vetmit, Absolutit, Zotit të botëve, siç thuhet në vijim:

- **“Të mos adhurojmë asnjë tjetër, përveç Allahut e të mos i bëjmë Atij shok në adhurim!”** – Ejani, pra, që të adhurojmë vetëm Allahun dhe vetëm Atij t'i përkushtohemi, duke i shprehur dashurinë, nënshttrimin e bindjen tonë të plotë ndaj Tij. Vetëm Atij t'i shprehim frikërespektin, vetëm prej Tij të shpresojmë dhe të kërkojmë ndihmë, mbështetje dhe udhëzim. Adhurimi, dashuria, madhërimi, frika, shpresa, duhet t'i përkushtohen vetëm Atij, e asgjëje tjetër.

- **“Të mos e konsiderojmë njëri-tjetrin si zota përveç Allahut!”**” - Asnjë e asgjë tjetër, përveç Allahut, të mos e pranojmë si Zotin tonë. Bindja dhe nënshttrimi duhet të jenë vetëm për Allahun e Lartësuar dhe udhëzimet e sjella prej Profetit (a.s.). Të mos pranojmë t'u bindemi krijesave duke kundërshtuar Krijuesin, sepse kjo do të thotë që krijesave t'u japësh gradën e Krijuesit, kur dihet që Allahu është i Vetëm e i Pashoq në zotërimin e Tij. Vetëm Ai është i Pushtetshmi, i Cili urdhëron dhe ndalon, shpërblen dhe ndëshkon me drejtësi. Vetëm Ai është Sunduesi, të Cilit i takon bindja dhe nënshttrimi i plotë. Nëse ithtarët e Librit e pranojnë këtë ftesë tuajën, atëherë ata janë si ju dhe kanë të njëjtat përgjegjësi dhe të drejta si ju. Por nëse nuk i pranojnë këto parime të drejta, të sjella nga të gjithë profetët, atëherë dijeni se ata janë arrogantë e të pabindur.

- **“E në qoftë se ata refuzojnë, thuaju: “Dëshmoni se ne jemi muslimanë (të nënshtuar ndaj Tij)!”**” - Të tillëve mjafton

t'u dëshmoni se ju jeni muslimanë (të dorëzuar dhe të nënshtruar ndaj një Zoti të vetëm). Dobia e ftesës së tyre në pranimin e parimeve të tilla themelore, ndoshta është një qartësim më i madh për ta dhe nxitje e tyre për të menduar më thellë. Ndoshta ata do të përfitojnë nga dija e sigurt e muslimanëve rreth parimeve të të gjithë profetëve. E nëse nuk përfitojnë, atëherë ajo e hedh poshtë justifikimin e arrogantëve para Zotit. Pas një sqarimi të tillë, në fakt, atyre nuk u mbetet asnjë justifikim për të shpëtuar nga ndëshkimi i merituar që do t'u japë Allahu. Pastaj, kur ju që e dini të vërtetën, dëshmoni se jeni bërë muslimanë, pra, jeni dorëzuar dhe jeni të nënshtruar ndaj një Zoti të vetëm, të tjerët janë të parëndësishëm, refuzimi i të cilëve dëmton veçse ata. Allahu i Lartësuar thotë në një ajet tjetër: “Thuaj: “Besoni në atë (*Kur'anin*) apo jo, atyre që u është dhënë dituri (*nga librat e parë*) para tij, kur u lexohet (*Kur'ani*) lëshohen me fytyrë përdhe, duke bërë sexhde.”. Dhe thonë: “I Lartësuar qoftë Zoti ynë! Premtimi i Zotit tonë është përmbushur.” Ata lëshohen me fytyrë në tokë duke qarë dhe ai (*Kur'ani*) ua shton edhe më shumë përluljen.” [Isra 107-109]. Një dobi tjetër që përfitohet nga debatet me mohuesit është edhe fakti që, duke respektuar argumentimin e qartë e të saktë, besimtari përtërin besimin dhe bindjen e tij. Ai e shfaq hapur dhe me krenari Islamin, sepse besimi i tij është i ndërtuar mbi një siguri të plotë. Në këtë mënyrë, ai tregon, gjithashtu, mirënjohje për mirësitë e Zotit të tij.

Ajetet 65 – 68

65. O ithtarë të Librit! Pse po polemizoni me ne rreth Ibrahimit, kur Teurati dhe Ungjilli janë shpallur pas tij?! A nuk e kuptoni?

66. Ja, ju polemizoni për atë që keni njëfarë njohurie. Po përse polemizoni për atë për të cilën s'keni kurrfarë dijenie? Është vetëm Allahu Ai që e di (*dhe e shpall*) të vërtetën, kurse ju nuk e dini.

67. Ibrahim nuk ishte as çifut, as i krishterë, por ai ishte në besimin e vërtetë (në një Zot të vetëm). Ai ishte musliman (i nënshtruar ndaj Zotit) dhe nuk ishte idhujtar.

68. Sigurisht, ndër njerëzit më të afërt të Ibrahimit janë ata që e pasuan atë dhe ky Profet (*Muhammedi*) së bashku me ata që e kanë besuar. Allahu është Mbrojtësi i besimtarëve.

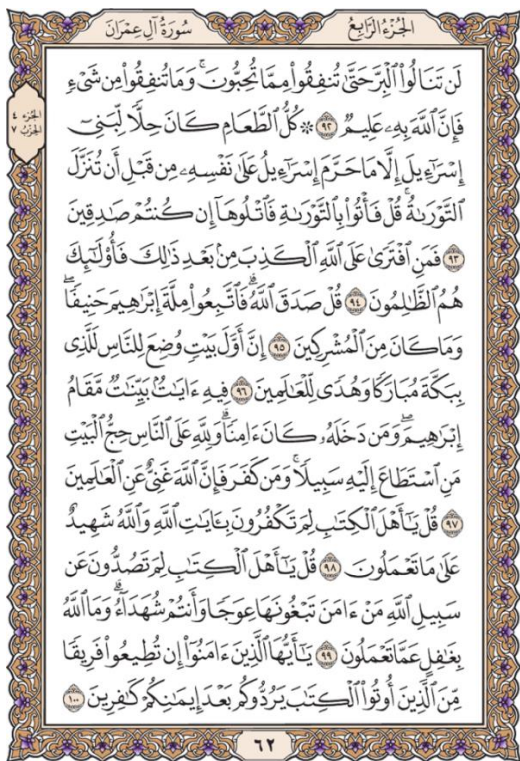
Shpjegimi i ajeteve

Çifutët dhe krishterët pretendojnë secili se Ibrahim (a.s.) ishte i fesë së tyre, dhe për këtë çështje diskutonin me muslimanët. Por Allahu i Lartësuar ua hodhi poshtë pretendimet e tyre me tri argumente:

- **“O ithtarë të Librit! Pse po polemizoni me ne rreth Ibrahimit, kur Teurati dhe Ungjilli janë shpallur pas tij?!”** - Çifutët pasojnë dhe zbatojnë ligjet e Teuratis, ndërsa të krishterët zbatojnë ligjet e Ungjillit, siç pretendojnë. Por që të dy këta libra, Teurati dhe Ungjilli, janë shpallur shumë kohë pas Ibrahimit (a.s.). Atëherë, përse pretendojnë se ai ka qenë çifut ose i krishterë? Këto dy emërtime fetare u shfaqën shumë vonë pas Ibrahimit, prandaj thotë i Lartësuar:

- **“A nuk e kuptoni?”** – Pra, nëse do të mendoheshit pak më thellë dhe të logjikoni, nuk do ta thonit një gjë të tillë.

- **“Ja, ju polemizoni për atë që keni njëfarë njohurie. Po përse polemizoni për atë për të cilën s'keni kurrfarë dijenie? Është vetëm Allahu Ai që e di (*dhe e shpall*) të vërtetën, kurse ju nuk e dini.”** – Ky është argumenti i dytë i Allahut të Lartësuar, që hedh poshtë pretendimet e çifutëve dhe të krishterëve për Ibrahimin. Kështu, Allahu i Lartësuar u tregon çifutëve dhe të krishterëve se nuk lejohet të diskutosh rreth një çështjeje për të cilën nuk ke dije. Ata mund të diskutojnë për ndonjë çështje që mund të dinë diçka, po për çështjen e Ibrahimit, për të cilën nuk dinë asgjë, ata duhet të heshtin. Prandaj u thuhet: Ju duhet ta pranoni që nuk dini asgjë të saktë rreth Ibrahimit, prandaj nuk ju lejohet

të hapni gojë dhe të diskutoni për diçka që nuk keni njohuri. Pastaj i Madhëruari sjell argumentin e tretë, që hedh poshtë pretendimet e tyre: dëshmia e Tij se Ibrahim ishte besimdrejtë, që adhuronte një Zot të vetëm dhe i dorëzuar plotësisht Allahut të Lartësuar.

- **“Ibrahimi nuk ishte as çifut, as i krishterë, por ai ishte në besimin e vërtetë (në një Zot të vetëm). Ai ishte musliman (i nënshtruar ndaj Zotit) dhe nuk ishte idhujtar.”** - Ky ajet është argumenti i tretë që hedh poshtë pretendimet e tyre. Allahu, Krijuesi i Ibrahimit (a.s), dëshmon se Ibrahim nuk ishte as çifut, as i krishterë e as idhujtar, por ishte besimdrejtë (*hanifen*), që adhuronte një Zot të vetëm, Allahun e Lartësuar, Krijuesin e gjithësisë. Ai ishte musliman, pra, i dorëzuar, i përkushtuar dhe i nënshtruar vetëm ndaj një Zoti të Pashoq në çdo aspekt. Ai ishte i dorëzuar dhe i përkushtuar vetëm ndaj Allahut të Lartësuar. Kjo është dëshmi e bazuar në dije absolute, të padiskutueshme. Pastaj vazhdon

i Madhëruari të tregojë se njerëzit që kanë më shumë meritë për t'u quajtur “të fesë së Ibrahimit” janë besimtarët e kohës së tij, që ndoqën rrugën e Ibrahimit, dhe pastaj profeti Muhamed ﷺ me pasuesit e tij. Kështu, thotë i Lartësuar:

- **“Sigurisht, ndër njerëzit më të afërt të Ibrahimit janë ata që e pasuan atë dhe ky Profet (Muhamedi) së bashku me ata që e kanë besuar.”** - Këta janë pasuesit dhe pasardhësit e denjë të Ibrahimit dhe të rrugës së tij. Ata e ndoqën rigorozisht udhëzimin e Ibrahimit. Për këta, Allahu i Lartësuar ka bërë një premtim madhështor, duke thënë:

- **“Allahu është Mbrojtësi i besimtarëve.”** – Pra, Allahu është *Uelijju* i besimtarëve. *Uelijj* i dikujt quhet i dashuri, miku ose kujdestari i tij, që e ndihmon dhe përkujdeset vazhdimisht për të. Ndërsa çifutët, të krishterët e idhujtarët, të cilët e braktisën fenë, besimin dhe ligjin e sjellë nga Ibrahim, ata janë shumë larg nga Ibrahim, por dhe Ibrahim është larg tyre. Pretendimet e tyre të pabaza janë të pavlefshme. Këto ajete tregojnë se ndalohet të diskutojmë për çështje të cilat nuk i njohim. Për ato gjëra që nuk i dimë, më mirë të heshtim sesa të flasim. Këto ajete tregojnë, gjithashtu, se njohja e historisë njerëzore është diçka e mirë, prandaj jemi të nxitur që të hulumtojmë në këtë drejtim. Nëpërmjet kësaj dijeje, ne mund të gjykojmë dhe argumentojmë saktë për shumë çështje, sikurse shtjelluam çështjen e përkatësisë fetare të Ibrahimit. Pastaj i Urti thotë:

Ajetet 69 – 74

69. Disa nga ithtarët e Librit dëshirojnë t'ju shtyjnë në rrugë të gabuar. Por ata nuk devijojnë tjetër njeri veç vetes së tyre dhe nuk e kuptojnë.

70. O ithtarë të Librit! Përse nuk i besoni shpalljet e Allahut (Kur'anin), për të cilat ju vetë jeni dëshmitarë (se janë të vërteta)?

71. O ithtarë të Librit! Përse e përzieni të vërtetën me të pavërtetën dhe përse e fshihni të vërtetën me vetëdije?

72. Disa nga ithtarët e Librit thonë: “Besojeni në mëngjes atë që u është shpallur atyre që kanë besuar, dhe mohojeni në mbrëmje! Ndoshta kështu edhe ata do të tërhiqen (nga besimi)”.

73. Dhe mos i besoni askujt, përveç atyre që ndjekin fenë tuaj!” Thua ju: “vetmi Udhëzim i vërtetë është vetëm udhëzimi i Allahut!” (Ata i thoshin njëri-tjetrit): “Kurrë mos besoni se ndokujt po i jepet (profecia, dija urtësia dhe mirësitë e mëdha), sikurse ju është dhënë juve, përndryshe, (ditën e gjykimit), do të polemizojnë kundër jush para Zotit tuaj! Thua ju: “E gjithë mirësia është në Dorë të Allahut. Ai ia jep atë kujt të dëshirojë. Allahu është i Gjerë (në mëshirën e Tij) dhe i Gjithëditur.”!

74. Ai dallon kë të dojë me mëshirën e Vet. Allahu është Zotërues i mirësisë së madhe.

Shpjegimi i ajeteve

- “Disa nga ithtarët e Librit dëshirojnë t’ju shtyjnë në rrugë të gabuar.” - Allahu i Lartësuar na tregon rreth një grupi njerëzish, që gjithmonë do të ekzistojnë mes ithtarëve të Librit. Poshtërsia e këtyre ka arritur kulmin. Ata nuk mjaftohen me faktin që janë të humbur dhe po shkojnë drejt zjarrit të Xhehenemit, por dëshirojnë dhe përpriqen që të humbasin edhe muslimanët nga rruga e drejtë. Në ajetin 109 të sures Bekare, i Lartësuar thotë: “Shumë ithtarë të Librit do të dëshironin që, pasi keni besuar, t’ju kthejnë në jobesimtarë, të shtyrë nga zilia e tyre, edhe pasi u ishte bërë e qartë e Vërteta. Falini dhe tolerojini ata, derisa Allahu ta sjellë urdhrin e Vet! Allahu ka pushtet për gjithçka.” Dihet shumë mirë se ai që e dëshiron fort një gjë, përpriqet që t’ia arrijë qëllimit me çdo mënyrë e rrugë që mundet. Kështu veprojnë ata të mallkuar. Ata mundohen që t’i devijojnë muslimanët nga rruga e tyre, duke u futur dyshime. Por Allahu i Lartësuar është i Mëshirshëm me

adhuruesit e Tij të sinqertë dhe përkujdeset për ta. Kurthet godasin veçse ata që i kurdisin ato. Për këtë arsye, i Lartësuar thotë:

- “Por ata nuk devijojnë tjetër njeri veç vetes së tyre dhe nuk e kuptojnë.” - Përpjekjet e tyre për të devijuar dhe çoroditur muslimanët nuk janë gjë tjetër veçse përpjekje për t’u zhytur edhe më thellë në humbjen e tyre. Me këtë veprim, ata ia shtojnë edhe më shumë vuajtjet vetes së tyre. Thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: “Atyre, që nuk besuan dhe penguan nga rruga e Allahut, do t’u shtojmë dënim mbi dënim për shkak se bënë shkatërrime.” [Nahl 88]. Ata janë aq fatkeqë në këto përpjekje të dëshpëruara për të kënaqur smirën dhe armiqtësinë e tyre, saqë nuk e ndiejnë se po dëmtojnë vetveten. Ata janë aq të verbuar nga zilia dhe urrejtja për të zgjedhurit dhe të dashurit e Zotit, saqë nuk e shikojnë se përpjekjet e tyre nuk dëmtojnë asnjë tjetër, veçse ata vetë.

- “O ithtarë të Librit! Përse nuk i besoni shpalljet e Allahut (Kur'anin), për të cilat ju vetë jeni dëshmitarë (se janë të vërteta)?” - Allahu i Lartësuar u flet zemrave të këtyre njerëzve: Çfarë ju shtyn që t’i mohoni këto argumente të sakta prej Zotit të botëve, kur ju jeni të sigurt se pretendimi juaj është i kotë?! Si është e mundur ta refuzoni udhëzimin e mrekullueshëm të sjellë prej Muhamedit (a.s.) nga Zoti i tij, kur jeni të sigurt se ai është Profet i madh?! Madje, ju e pohoni mes jush vërtetësinë e tij, nga një anë, dhe ua fshihni të tjerëve, nga ana tjetër. Me këto fjalë, Allahu i Lartësuar i qorton dhe i këshillon ata që të heqin dorë nga egoizmi dhe arroganca e tyre e tepruar. Ai i këshillon ata që ta lënë këmbënguljen e kotë në rrugën e gabuar dhe t’i kthehen së vërtetës, të cilën e dëshmojnë edhe vetë. Më pas, Allahu i Lartësuar vijon t’i qortojë dhe t’i këshillojë ata që të mos pengojnë të tjerët, që e duan udhëzimin, nga rruga e lumturisë:

- **“O ithtarë të Librit! Përse e përzieni të vërtetën me të pavërtetën dhe përse e fshihni të vërtetën me vetëdije?”** - Allahu i Lartësuar i qorton ata për dy gjëra:

1. Për pësjtjellim të së vërtetës me të kotën, që ajo të bëhet e pakuptueshme dhe e papranueshme për njerëzit, e si rrjedhojë ata të ndjekin të kotën.

2. Për fshehjen e të vërtetës që ndodhet në mes tyre. Me këto dy mënyra, ata kontrollojnë mendjet dhe besimin e ithtarëve të vet, sepse njerëzit janë pasues të dijetarëve të tyre. Nëse dijetarët e një kombi nuk e ndajnë të vërtetën nga e kota, duke i lënë çështjet të megjullta, kështu ata i çorodisin njerëzit e thjeshtë dhe mund t'i kontrollojnë ata lehtësisht. Nëse dijetarët e fshehin të vërtetën, të cilën e kanë detyrë ta shfaqin, kështu ata i lënë njerëzit të verbër dhe mund t'i drejtojnë nga të duan. Në të tilla kushte, me njerëz të çoroditur dhe të verbër, sigurisht që e kota do të pranohet si e drejtë dhe e vërteta do të sulmohet dhe do të urrehet. Njerëzit e thjeshtë, nëse lihen të çoroditur dhe të verbër, nuk mund ta gjejnë kurrë të vërtetën. Ata nuk mund ta mësojnë kurrë të gabuarën, që të mund t'i ruhen dhe të distancohen prej saj. Të çoroditurit dhe të verbërit janë veçse kukulla në duart e të tjerëve. Roli i dijetarëve është shumë i rëndësishëm dhe fisnik. Janë ata që qartësojnë të vërtetën dhe japin kriteret dalluese mes asaj dhe të kotës. Ata, me ndihmën e Zotit, u hapin sytë njerëzve, që të shohin të vërtetën si të vërtetë dhe ta pasojnë atë. Ata u mundësojnë njerëzve që të shohin të kotën si të kotë dhe t'i largohen asaj. Dijetarët u sqarojnë njerëzve hallallin dhe haramin, urdhrat dhe ndalesat, besimin e drejtë të mbështetur me argumente të sigurta prej Zotit të gjithësisë, nga besimi i gabuar dhe i shtrembëruar, që nuk bazohet në argumente të sakta. Nëpërmjet dijetarëve, udhëzohen ata që duan udhëzimin, drejtohen të gabuarit dhe zhvlerësohet justifikimi i arrogantëve mosmirënjohës. Allahu i Lartësuar thotë: *(Kujto)* Kur Allahu mori zotimin nga ata të

cilëve u ishte dhënë Libri se do t'ua sqaronin atë njerëzve dhe nuk do ta fshihnin. Por ata e lanë pas dore atë amanet për një çmim të ulët të kësaj jete. Sa e keqe është ajo që blenë! [Al Imran 187]. Pastaj Allahu i Lartësuar na rrëfen se çfarë synon të bëjë ky grup i fëlliqur i njerëzve:

- **“Disa nga ithtarët e Librit thonë: “Besojeni në mëngjes atë që u është shpallur atyre që kanë besuar, dhe mohojeni në mbrëmje! Ndoshta kështu edhe ata do të tërhiqen (nga besimi).”**”.

- Pra, hyni në fenë e tyre dhe shfaquni sikur pranuat Islamin, në fillim të ditës. Pastaj, në fund të ditës, lëreni, braktiseni fenë e tyre, që kjo t'i nxisë ta braktisin Islamin. Bëjeni këtë, në mënyrë që braktisja e Islamit të duket diçka normale. Kur njerëzit të shohin dijetarët apo klerikët që e pranojnë Islamin dhe pastaj e braktisin atë, do të mendojnë se kjo fe është jo e drejtë, përderisa atë e braktisin të diturit dhe ata që kanë përvojë në fe. Por të tilla plane mund të funksionojnë vetëm në mendjet e prishura. Aq shumë u pëlqen vetja atyre, sa mendojnë se njerëzit do t'i pasojnë gjithmonë në rrugën e tyre. Porse ata harrojnë diçka shumë të rëndësishme: ata harrojnë që Allahu i Lartësuar do ta përsosë dhe do ta plotësojë Dritën e Tij, edhe nëse këtë e urrejnë mohuesit e së vërtetës.

- **“Dhe mos i besoni askujt, përveç atyre që ndjekin fenë tuaj!”** - Ata porosisin njëri-tjetrin që të mos i besojnë askujt, përveç atyre që janë të fesë së tyre. Kështu, ata thonë: “Mbajeni të fshehtë atë që dini dhe mos ia shfaqni askujt tjetër, veç atyre që janë pasues të fesë tuaj, sepse po ta përhapni dijen tuaj tek të tjerët, atëherë edhe ata do të bëhen të barabartë me ju. Në këtë mënyrë, ata do të mund t'ju demaskojnë ju para Zotit, duke përdorur dijen tuaj, ndërsa ju nuk do të kenë asnjë lloj justifikimi para Zotit tuaj. Ata do të dëshmojnë kundër jush, duke thënë se ju e njohët të vërtetën, por nuk e pasuat atë.” Kjo është arsyeja që ata e fshehin dijen e tyre rreth së vërtetës dhe nuk ua shfaqin besimtarëve. Sipas tyre, dija

është monopol që e kanë vetëm ata. Në këtë mënyrë, ata pandehin se do të jenë të justifikuar për mospranimin e të vërtetës, por Allahu i Lartësuar ua hedh poshtë iluzione të tilla të pavlefshme.

- **“Thuaju: “Udhëzim i vërtetë është vetëm udhëzimi i Allahut!”** (Ata i thoshin njëri-tjetrit): **“Kurrë mos besoni se ndokujt po i jepet (profecia, dija urtësia dhe mirësitë e mëdha), sikurse ju është dhënë juve, përndryshe, (ditën e gjykimit), do të polemizojnë kundër jush para Zotit tuaj!** - Udhëzimi është dhuratë prej Allahut të Lartësuar, që ia jep çdokujt që e kërkon atë ashtu si duhet kërkuar. Udhëzimi nuk mund të gjendet pa patur dije të saktë dhe të sigurt. Por dija është e saktë dhe e sigurt veçse nëse vjen prej Allahut të Lartësuar dhe prej profetëve të Tij. Po ashtu, askush nuk mund të ketë sukses për t’u pajisur me dije të tillë dhe për të punuar me sinqeritet sipas saj, veç atij që Allahu e do dhe i jep sukses. Ihtarët e Librit zotërojnë shumë pak dituri, ndërsa sukcesi i Allahut është shumë larg tyre, për shkak të qëllimeve të poshtra që ata fshehin. Nga ana tjetër, nëse shohim dhuntitë e Allahut për umetin musliman, këtë popull të zgjedhur ndër njerëz, do të shohim një ndryshim shumë të madh. Udhëzimi i Allahut është shumë i dukshëm dhe i qartë për ta. Ai u ka dhuruar atyre dituri të madhe dhe u ka dhënë sukses që të punojnë sipas asaj diturie me sinqeritet për Të. Këto dhunti i dallojnë dhe i lartësojnë ata në mesin e njerëzve. Ata janë të udhëzuarit, të cilët udhëzojnë të tjerët në rrugën e drejtë të Zotit, me argumente të qarta nga Ai. Kjo është bujaria dhe bamirësia e Tij ndaj tyre, prandaj i Lartësuarit thotë:

- **“Thuaju: “E gjithë mirësia është në Dorë të Allahut! Ai ia jep atë kujt të dëshirojë. Allahu është i Gjerë (në mëshirën e Tij) dhe i Gjithëditur”.**” - Mirësia është vetëm në dorën e Allahut, i Cili ua dhuron atë krijesave që Ai dëshiron. Allahu i Lartësuar ua jep mirësinë atyre që përpqen maksimalisht për ta merituar atë,

duke ruajtur kufijtë e Tij. Për ata që përpqen dhe sakrifikojnë për hir të Tij, Allahu i Lartësuar është Bujar i madh me mirësitë që u dhuron. Por Ai është edhe i Gjithëditur për ata që i meritojnë ose jo mirësitë e Tij. Ai e di shumë mirë se cilët e meritojnë suksesin, prandaj, me mëshirën e Tij, Ai u jep udhëzimin. Ai e di, gjithashtu, se cilët nuk e meritojnë suksesin dhe udhëzimin e Tij, prandaj, me drejtësinë dhe urtësinë e Tij, Ai nuk ua jep.

- **“Ai dallon kë të dojë me mëshirën e Vet.”** - Allahu i Lartësuar dallon me mëshirën e Tij atë që Ai dëshiron, pra, atë që plotëson kushtet për t’u lumturuar me mëshirën e Tij të posaçme. Mëshira e veçantë është ajo që sjell me vete mirësitë e dynjasë dhe të ahiretit, dhe ajo është vetëm për të zgjedhurit e Tij të dashur.

- **“Allahu është Zotërues i mirësisë së madhe.”** - Allahu i Lartësuar është Zotërues dhe Dhurues i madh i mirësisë. Mirësinë e Tij nuk mund ta përshkruajë dhe imagjinojë askush. E si mund ta përkufizosh mirësinë e Atij që është Absolut në dijen dhe në mëshirën e Tij. Mirësia e Tij është aq e gjerë, sa është edhe dija e Tij. Allahu i Lartësuar thotë në një ajet: “Ata që mbajnë Fronin (e Allahut) dhe ata që janë përreth tij e lartësojnë me lavde (dhe e madhërojnë) Zotin e tyre, i besojnë Atij dhe kërkojnë falje për besimtarët: “Zoti ynë, Ti, me Mëshirën dhe me Diturinë Tënde përfshin gjithçka. Prandaj fali ata që pendohen dhe ndjekin rrugën Tënde dhe ruaji ata nga dënimi i Zjarrit Flakërues (xhahimit)!” Zoti ynë, futi ata (që pendohen dhe ndjekin rrugën Tënde) në kopshtet e Adnit, të cilat ua ke premtuar, së bashku me të mirët prej etërve të tyre, bashkëshorteve të tyre dhe pasardhësve të tyre. Vërtet, Ti je Ngadhënjimtari, i Urti. Dhe ruaji ata prej të këqijave, sepse atë që Ti e mbron atë Ditë prej të këqijave, vërtet e ke mëshiruar! Ky është shpëtimi i madh”.”. [Gafir 7,8,9].

Ajetet 75 – 77

75. Ndër ihtarët e Librit ka të tillë që, po u besove një sasi të madhe ari, ata ta

kthejnë atë. Por ka edhe të tillë që, po u besove (edhe) një dinar, ata nuk ta kthejnë atë, veç nëse u rri te koka (duke ua kërkuar vazhdimisht). Ata shfajsohen me fjalët: “Ne nuk kemi përgjegjësi për mashtrimin e injorantëve (jo çifutëve)”. Ata trillojnë gënjeshtër për Allahun, edhe pse e dinë mirë këtë.

76. Jo, nuk është kështu. Kush e përmbush amanetin e vet dhe ruhet nga gjynahet, ta dijë se Allahu i do ata që janë të devotshëm.

77. Sa për ata që e shesin besën e dhënë Allahut dhe i ndryshojnë zotimet e tyre për hir të një vlere të vogël (të kësaj bote), nuk do të kenë pjesë në Jetën tjetër. Allahu nuk do t’u flasë dhe nuk do t’i shohë ata në Ditën e Kijametit. Ai nuk do t’i pastrojë ata (nga gjynahet) dhe ata do të kenë një dënim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na përshkruan sjelljen e ithtarëve të Librit në marrëdhëniet ndërnjerëzore. Kështu, pasi foli për tradhtinë dhe mashtrimin e tyre rreth Librit të Tij dhe për fshehjen e të vërtetës nga ana e tyre, Allahu i Lartësuar vijon të tregojë për mashtrimet e tyre në një aspekt tjetër të jetës: në tregti dhe në marrëdhëniet ndërnjerëzore në përgjithësi. Më konkretisht, disa prej tyre u qëndrojnë besnikë marrëveshjeve të lidhura, por ka edhe të tjerë që i shkelin ato.

- **“Ndër ithtarë të Librit, ka të tillë që, po u besove një sasi të madhe ari, ata ta kthejnë atë.”** - Disa prej tyre, edhe nëse u beson pasuri të madhe, ata ta kthejnë, duke u treguar korrektë. Kështu, kur tregohen besnikë në kthimin e pasurive të mëdha, atëherë për gjëra më të vogla, sigurisht që janë më të rregullt.

- **“Por ka edhe të tillë që, po u besove (edhe) një dinar, ata nuk ta kthejnë atë, veç nëse u rri te koka (duke ua kërkuar vazhdimisht).”** – Por ka edhe të tjerë ndër ta që, edhe nëse u beson një dinar të vetëm, nuk ta kthejnë atë, derisa t’ua kërkojnë me ngulm. Kur ata sillen kështu vetëm për një

dinar, atëherë si do të bëjnë po t’u besosh pasuri të mëdha?! Me siguri që do të jenë më tepër mashtrues. Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon arsyen që ata ia lejojnë vetes një poshtërsi të tillë:

- **“Ata shfajsohen me fjalët: “Ne nuk kemi përgjegjësi për mashtrimin e injorantëve (jo çifutëve)”.**” - Ata pretendojnë me paturpësi se nuk marrin gjynah kur ua mbajnë pasurinë të tjerëve, sepse mendojnë që janë vetë njerëz të lartë dhe fisnikë, ndërsa të tjerët janë të ulët, skllëvër të pavlefshëm, që meritojnë t’u marrësh gjithçka. Por nuk e kuptojnë të mjerët se më të poshtrit dhe më të ulët janë pikërisht ata të dëshpëruarit. Për ata, njerëzit e thjeshtë, që nuk janë të sërës së tyre, nuk kanë asnjë vlerë dhe rëndësi, prandaj mund t’ua marrësh pasurinë, nderin dhe jetën pa problem. Kështu, ata bëjnë dy të këqija: grabitin pasuritë e njerëzve dhe e konsiderojnë këtë veprim si të ligjshëm. Por, në këtë mënyrë, ata shpifin për Zotin, i Cili thotë:

- **“Ata trillojnë gënjeshtër për Allahun, edhe pse e dinë mirë këtë.”** - Ky është vërtet një veprim shumë i shëmtuar nga këta njerëz të ulët. Ata trillojnë gënjeshtër ndaj Allahut duke pretenduar se Ai ua ka lejuar grabitjen e pasurive të të tjerëve, që nuk janë si ata. Ata guxojnë të mashtrojnë, duke qenë të vetëdijshëm se kjo është një shpifje e shëmtuar dhe shumë e ndëshkueshme. Sigurisht që një krim i tillë është shumë më i rëndë sesa të thuash në emër të Allahut gjëra të gabuara, duke mos patur dije. Por Allahu i Lartësuar ua hedh poshtë këtë pretendim, me të cilin ata mundohen të justifikojnë poshtërsitë e tyre, dhe thotë:

- **“Jo, nuk është kështu. Kush e përmbush amanetin e vet dhe ruhet nga gjynahet, ta dijë se Allahu i do ata që janë të devotshëm.”** – Pra, përkundrazi, çështja nuk qëndron siç thonë ata të dëshpëruarit, por gjithësecili mban përgjegjësi për veten, prandaj duhet që t’i plotësojë detyrimet. Çdokush do të pyetet për përgjegjësitë që duhet të mbajë. Çdo

njeri duhet të pajiset me devotshmëri, duke ruajtur dhe respektuar të drejtat në përgjithësi, qofshin ato të Zotit apo të krijesave. Kështu, çdokush që i plotëson detyrimet e veta dhe ruhet që të mos i shkelë të drejtat e të tjerëve, me siguri që është i devotshëm, dhe Allahu i Lartësuar i do të devotshmit, të cilësdo shtrese apo populli qofshin ata. Ky është kushti që Allahu ta dojë robin e Tij; devotshmëria sjell dashurinë e Allahut. Kurse ata që thonë se nuk mbajnë përgjegjësi për pasuritë e grabitura nga të tjerët, ata kështu nuk i përmbushin detyrimet ndaj Allahut dhe ndaj krijesave. Me këto veprime, ata tregojnë se nuk kanë devotshmëri, pra, nuk i ruajnë dhe nuk kujdesen për kufijtë e Allahut. Të tillët nuk mund ta kenë kurrë dashurinë e Allahut, madje Allahu është i zemëruar me ta. Duke qenë se muslimanët janë të njohur për besnikërinë e tyre dhe për respektimin e të drejtave të të tjerëve, duke qenë se ata kurrë nuk e marrin guximin që të marrin pasuritë e të tjerëve padrejtësisht, se i druhen Allahut të Lartësuar, kuptohet se ata e meritojnë dashurinë e Allahut. Ata, pra të devotshmit, janë të dashurit e Zotit dhe për ta është përgatitur Xheneti i mirësive të pafundme. Ata janë krijesat më të mira dhe më të nderuara tek Allahu i Lartësuar.

- **“...ta dijë se Allahu i do ata që janë të devotshëm.”** - Allahu i Lartësuar i do të devotshmit, që i ruajnë kufijtë dhe dispozitat e Tij, duke zbatuar urdhrat dhe duke iu larguar ndalesave. Ata nuk mund të konsiderohen kurrsesi të njëjtë me ata të pafytyrë që shpifin dhe trillojnë gënjeshtër ndaj Zotit të botëve, por kanë tjetër gjykim.

- **“Sa për ata që e shesin besën e dhënë Allahut dhe i ndryshojnë zotimet e tyre për hir të një vlere të vogël (të kësaj bote),...”** - Allahu i Lartësuar i ka përshkruar këta njerëz me cilësi tepër të ulëta: së pari, ata e shesin premtimin e dhënë Allahut dhe, së dyti, ata shkelin zotimet dhe marrëveshjet e tyre me njerëzit, e këtë e bëjnë thjesht për të fituar diçka shumë të vogël nga kjo dynja. Në këtë

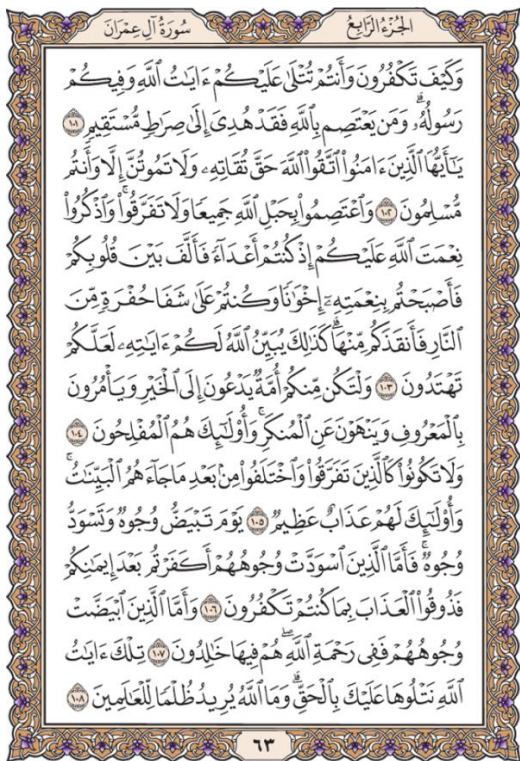
kategori futen ata njerëz që marrin ndonjë shpërblim për lënien e detyrimeve ndaj Allahut dhe ndaj njerëzve. Pra, çdokush që lë bindjen ndaj Zotit dhe të drejtat e njerëzve, për të arritur ndonjë qëllim të tijin prej kësaj dynjaje konsiderohet i tillë. Po ashtu, çdokush që bën betim të rremë për të përfituar nga pasuritë dhe të drejtat e të tjerëve hyn në këtë kategori. Të gjithë këta dhe të tjerët që u përngajnë atyre kanë një kërcënim nga Allahu i Lartësuar:

- **“...nuk do të kenë pjesë në Jetën tjetër. Allahu nuk do t’u flasë dhe nuk do t’i shohë ata në Ditën e Kijametit. Ai nuk do t’i pastrojë ata (nga gjynahet) dhe ata do të kenë një dënim të dhembshëm.”** – Ky është ndëshkimi i merituar për këta të padrejtë. Ata nuk do të kenë pjesë prej së mirës në ahiret. Allahu nuk do t’u flasë dhe nuk do t’i shikojë ata Ditën e Gjykimit, sepse Ai do të jetë i zemëruar me ta. Allahu do të jetë i zemëruar, sepse ata i japin përparësi plotësimit të pasioneve dhe dëshirave të tyre të sëmura, kundrejt kënaqësisë së Tij. Për këtë arsye, Allahu nuk do t’i pastrojë ata nga gjynahet e tyre, nuk do t’ua fshehtë të metat e tyre dhe nuk do t’ua mbulojë padrejtësitë që kanë bërë. Si pasojë, ata do të kenë ndëshkim të dhembshëm, që do ta vuajnë trupat dhe zemrat e tyre. Sa i hidhur dhe dëshpërues mund të jetë zemërimi i Allahut ndaj tyre, që të mund të shprehej me fjalë?! Po fakti që ata nuk do ta shohin kurrë Zotin e gjithësisë?! Po ndëshkimi dhe vuajtja e përgjeshme në Xhehenem?! Allahu na ruajt dhe na mëshiroftë, se Ai është Mëshirues i madh.

Ajeti 78

78. Me të vërtetë, një grup prej tyre e shtrembërojnë Librin me gjuhën e tyre, që ju të mendoni se ato (fjalë) janë prej Librit, por ato nuk janë prej Librit. Ata thonë: “Këto (fjalë) janë prej Allahut”. Por ato nuk janë prej Allahut. Ata thonë gënjeshtër për Allahun, duke e ditur.

Shpjegimi i ajetit

- “Me të vërtetë, një grup prej tyre e shtrembërojnë Librin me gjuhën e tyre...” - Allahu i Lartësuar na tregon se prej ithtarëve të Librit ka nga ata që i shtrembërojnë e i ndryshojnë fjalët e Librit hyjnor me gjuhën e tyre, duke u dhënë fjalëve tjetër kuptim nga ai i vërteti. Pra, këtu nënkuptohet tjetërsimi i vetë fjalëve të Librit dhe i kuptimit të tyre. Qëllimi i një libri është ruajtja në origjinalitet të fjalëve që gjenden në të, pa i ndryshuar ato dhe kuptimin e saktë të tyre, si dhe mësimi i të tjerëve dhe njohja e tyre me këto kuptime. Por ky grup prej ithtarëve të Librit veprojnë krejt ndryshe. Ata u japin njerëzve të kuptojnë prej Librit jo atë që duhet kuptuar prej tij. Ata e ndryshojnë përmbajtjen e tij ose duke ndryshuar fjalët, ose duke ndryshuar kuptimin e tyre.

- “...që ju të mendoni se ato (fjalë) janë prej Librit, por ato nuk janë prej Librit.”

- Ata i shtrembërojnë gjuhët e tyre në mënyrë të tillë, që ju të kuptoni prej Librit diçka të pavërtetë. Kështu, tërthorazi, ata iu bëjnë të mendoni se kuptimi i Librit është ai

që thonë ata, por, në të vërtetë, ai nuk është aspak kuptimi i saktë i Librit të Zotit, por është mashtrim nga ana e tyre, është ajo çka ata duan që të kuptojnë dhe të japin të kuptohet.

- “Ata thonë: “Këto (fjalë) janë prej Allahut”. Por ato nuk janë prej Allahut.”

- Kjo është ndërhyrje e drejtpërdrejtë te Libri i Zotit. Ata thonë fjalë nga vetja e tyre dhe ua përcjellin të tjerëve si të ishin fjalë të Zotit ose pjesë të Librit të Zotit.

- “Ata thonë gënjeshtër për Allahun, duke e ditur.” - Ata trillojnë gjithçka për Allahun dhe janë të vetëdijshëm për këtë padrejtësi. Ata e dinë shumë mirë që ky është mashtrim. Kjo veçër, në fakt, është shumë më e keqe sesa të flasësh rreth Allahut dhe Librit të tij pa patur dije. Kështu, ata mbledhin shumë të këqija në veprat e tyre, si:

- ata fshehin dhe mohojnë kuptimin e vërtetë të Librit të Zotit;

- ata i japin Librit të Zotit kuptime të gënjeshtërta e të pabaza;

- tekstet që tregojnë kuptime të vërteta dhe të drejta ata i përdorin për të argumentuar kuptimet e tyre të kota dhe të padrejta. Më e keqja nga të gjitha është se këto veprime ata i kryejnë me vetëdije të plotë.

Ajetet 79 – 80

79. Nuk ka ndodhur ndonjëherë që Allahu t’i ketë dhënë dikujt Librin, urtësinë dhe profetësinë, dhe pastaj ai t’u thotë njerëzve: “Bëhuni adhures të mi e jo të Allahut!” Përkundrazi, do t’u thotë: “Bëhuni dijetarë dhe edukatorë, duke u mësuar njerëzve Librin dhe duke e studiuar vetë atë”

80. Ai nuk do t’ju urdhëronte kurrë që t’i konsideroni melekët dhe profetët si zota. E si mund t’ju urdhërojë për mosbesim, pasi jeni bërë muslimanë (të nënshtruar ndaj Allahut)?!

Shpjegimi i ajeteve

Profeti (a.s.) i urdhëroi ithtarët e Librit që ta besonin atë si Profet dhe t’i bindeshin atij plotësisht në udhëzimet e sjella prej Zotit. Por ata e shpërfillën dhe e

keqpërdorën këtë ftesë bujare. Ata i thanë atij: “O Muhamed, a mos do që ne të të adhurojmë edhe ty bashkë me Allahun?” Atëherë, Allahu i Lartësuar zbriti këto ajete, për të hedhur poshtë fjalët e tyre:

- **“Nuk ka ndodhur ndonjëherë që Allahu t’i ketë dhënë dikujt Librin, urtësinë dhe profetësinë, dhe pastaj ai t’u thotë njerëzve: “Bëhuni adhurues të mi e jo të Allahut!””** - Pra, është e pamundur që një njeri, të cilit Allahu i Lartësuar i ka bërë mirësi duke i dhuruar një Libër hyjnor, urtësi dhe profetësi, që t’u thotë njerëzve: “Bëhuni adhurues të mi e jo të Allahut!”. Kjo nuk mund të mendohet kurrsesi se mund të kryhet nga ndonjë profet i Allahut. Një urdhër i tillë konsiderohet si nga më të shëmtuarit, ndërsa profetët janë njerëzit më të zgjedhur dhe më të përkryer. E si mund të mendohet që urdhri më i shëmtuar të jepet nga njerëzit më të shkëlqyer?! Pa dyshim që urdhrat kanë të njëjtën natyrë me urdhëruesit e tyre. Kështu, profetët urdhëronin veçse për çështje të larta dhe të mira, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Përkundrazi, do t’u thotë: “Bëhuni dijetarë dhe edukatorë...”** - Pra, profetët nuk ju urdhërojnë kurrë për vepra të shëmtuara e të ulta, porse ata ju urdhërojnë që të jeni dijetarë të urtë e të butë dhe edukatorë të mirë. Ju duhet t’u mësoni njerëzve dije të drejtë dhe të pastër. Ju duhet t’i edukoni ata gradualisht, duke filluar me gjërat të vogla, para të mëdhave. Megjithatë, ju kurrë nuk mund të jeni edukatorë të mirë, nëse nuk e jetësoni dijen që keni marë. Profetët ju urdhërojnë për dije të dobishme, të saktë dhe të drejtë, dhe për të punuar sinqerisht sipas saj. Pastaj, ju duhet të ftoni edhe të tjerët që të punojnë sipas këtij udhëzimi madhështor, të dhuruar nga Zoti i gjithësisë. Me këto tri mënyra mund të arrihet lumturia në të dyja jetët. Dija e saktë dhe e vërtetë, puna sipas saj dhe edukimi i njerëzve me të përbëjnë rrugën e vetme që siguron lumturinë e robit në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Çrregullimet dhe defektet në jetën e njeriut varen nga

mangësitë që ai ka në këto tri aspekte. Pastaj Allahu i Lartësuar tregon mënyrën se si të bëhesh edukator dhe se çfarë e ndihmon njeriun për t’u bërë i tillë. Pra, Allahu i Lartësuar jo vetëm që na urdhëron të jemi edukatorë të njerëzimit, por na tregon edhe mënyrën për të qenë të tillë. Ai thotë:

- **“Bëhuni dijetarë dhe edukatorë, duke u mësuar njerëzve Librin dhe duke e studiuar vetë atë”.** - Jini edukatorë të njerëzimit, dhe të tillë mund të jeni veçse duke u mësuar njerëzve Librin, pasi ta keni mësuar vetë, dhe jo vetëm ta keni mësuar, por ta keni studiuar me kujdes, sepse nëse studion me kujdes e përqendrim, dija zë rrënjë të thella në zemër dhe jep frytet e saj në fjalët dhe në veprat që kryhen. Pastaj, pasi ta keni mësuar dhe studiuar dijen, dhe pasi të keni punuar sinqerisht me të, atëherë mësojani atë të tjerëve. Vetëm kështu mund të jeni edukatorë të njerëzimit, dhe kjo është ajo që kanë urdhëruar profetët e Zotit.

- **“Ai nuk do t’ju urdhëronte kurrë që t’i konsideronit melekët dhe profetët si zota.”** - Ky është një përkrahje më i gjerë rreth natyrës së urdhërave që jepnin profetët. Një profet nuk mund t’i urdhëronte kurrë njerëzit që ata të adhuronin atë, por as që të adhuronin ndonjë melek, kushdo qoftë ai, sepse adhurimi, bindja, përkushtimi dhe nënshtrimi janë vetëm për Allahun e Lartësuar.

- **“E si mund t’ju urdhërojë për mosbesim, pasi jeni bërë muslimanë?!”** - Kjo është e pamundur që të ndodhë. As që mund të përfytyrohet se një profet mund të urdhërojë për gjëra të tilla. Ata të cilëve Allahu u ka dhuruar mirësi janë shumë larg krimeve të tilla të rënda. Madje, nëse dikush trillon të tilla gënjeshtër dhe ia atribuon ato ndonjë profeti, ai ka kryer kufër, pra, një krim të rëndë e të shëmtuar.

Ajetet 81 – 82

81. Kujtoni kur Allahu mori premtimin e profetëve (dhe u tha): “Unë ju dhurova mirësi, duke ju shpallur Libër e Urtësi. Prandaj, ju duhet ta besoni dhe ta

ndihmoni profetin që do të vijë pas jush e që vërteton atë që ju është shpallur juve. Ai (*Allahu*) tha: **“A e pranoni dhe a e merrni përsipër detyrën Time?”** Ata thanë: **“Po, e pranojmë!”** Ai (*Allahu*) tha: **“Dëshmoni pra, se edhe Unë jam dëshmitar, bashkë me ju!”**

82. E kush i kthen shpinën të vërtetës më pas, ai është i prishur.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kujtoni kur Allahu mori premtimin e profetëve (dhe u tha): “Unë ju dhurova mirësi, duke ju shpallur Libër e Urtësi. Prandaj, ju duhet ta besoni dhe ta ndihmoni profetin që do të vijë pas jush e që vërteton atë që ju është shpallur juve.”**

- Allahu i Lartësuar na tregon se Ai u ka marrë besën dhe fjalën e nderit profetëve për një çështje shumë të rëndësishme. Ai u mori besën, për shkak se Ai u dha atyre libër të ndritur dhe urtësi të madhe për të dalluar mes të vërtetës dhe të gabuarës, mes rrugës së drejtë dhe humbjes. Allahu u mori besën atyre që, nëse Ai do dërgonte pas tyre ndonjë profet që vërtetonte shpalljet e mëparshme të Tij, ata do ta besonin, mbështesnin dhe ndihmonin atë. Madje, çdo profet duhej ta urdhëronte popullin e tij që, nëse vinte profeti pasardhës, populli ta besonte, ta mbështeste dhe ta ndihmonte atë. Çdo profet duhej që ta besonte dhe ta mbështeste profetin tjetër. Po kështu duhej të vepronin edhe popujt e tyre. Ky është një rregull i pandryshueshëm, nga i cili nuk përjashtohet askush, sepse të gjithë profetët e vërtetë flasin të frymëzuar nga Zoti dhe sjellin të vërtetën e sigurt, që duhet besuar. Ata janë si një trup i vetëm. Ndërsa Muhamedi (a.s.) ishte vula e tyre. Por nëse profetët e tjerë do të arrinin kohën e tij, ata do të ishin të detyruar që ta besonin dhe ta ndihmonin, duke e mbështetur në rrugën e tij. Për ta do të ishte detyrë pasimi i udhëzimeve të sjella prej tij nga Zoti i gjithësisë. Ai do të ishte imami, udhëheqësi i tyre, në gjurmët e të cilit do të duhet të ecnin. Siç shihet, ky ajet i mrekullueshëm dëshmon për gradën dhe vlerat e larta të

profetit Muhamed (a.s.). Ai tregon se Muhamedi ishte më i zgjedhuri i profetëve, sepse Allahu ka marrë besën e të gjithë profetëve dhe të popujve të tyre që ata do ta besojnë dhe pasojnë udhëzimin dhe dritën e sjellë prej tij. Allahu i Lartësuar i ka bërë të gjithë profetët që ta pohojnë dhe deklarojnë me gojën e tyre përgjegjësinë për këtë besë të dhënë para Allahut:

- **“Ai (*Allahu*) tha: “A e pranoni dhe a e merrni përsipër detyrën Time?”** Ata thanë: **“Po, e pranojmë!”** Ai (*Allahu*) tha: **“Dëshmoni pra, se edhe Unë jam dëshmitar, bashkë me ju!”** - Profetët deklaruan: **“E pranuan urdhrin Tënd, dhe për këtë jemi dëshmitarë. Ky urdhër do të jetë gjithmonë në zemrat tona dhe para syve tanë.”** Allahu i Lartësuar, në përforsim të kësaj dëshmie, thotë: **“Dëshmoni pra, se edhe Unë jam dëshmitar, bashkë me ju!”**

- **“E kush i kthen shpinën të vërtetës më pas, ai është i prishur.”** - Ata të cilët e shpërfillin dhe nuk e zbatojnë këtë besëlidhje të dëshmuar nga Allahu i Lartësuar dhe profetët e tij, Allahu i Lartësuar i ka quajtur: *“fāsikûn”* – të prishur, të dalë jashtë rruge. Kjo tregon, gjithashtu, se të gjithë ata që pretendojnë se janë pasues të profetëve të ndryshëm: çifutë, të krishterë etj., nëse nuk e besojnë Profetin e fundit, Muhamedin (a.s.), ata janë jashtë rrugës së drejtë dhe po ecin drejt Xhehenemit, ku do të jenë përjetësisht, për të vuajtur ndëshkimin e hidhur.

Ajeti 83

83. A mos kërkojnë ata fe tjetër, veç fesë së shpallur nga Allahu, ndërkohë që Atij i është nënshtuar gjithçka që gjendet në qiej e gjithçka që gjendet në tokë, me vullnet apo me detyrim? Dhe tek Ai do të kthehen të gjithë.

Shpjegimi i ajetit

- **“A mos kërkojnë ata fe tjetër, veç fesë së shpallur nga Allahu,...”** - A është e mundur që kërkuesit e kënaqësisë së Zotit të mashtrohen dhe të kërkojnë fe tjetër veç fesë së Tij, që është Islami?! Jo, është e pamundur. Nuk ka fe më të sigurt, më të

plotë, më të saktë e më të bazuar sesa Islami. Islam do të thotë: dorëzim i plotë tek i vetmi i Plotfuqishëm, tek Allahu i Lartësuar.

- **“...ndërkohë që Atij i është nënshtuar gjithçka që gjendet në qiej e gjithçka që gjendet në tokë, me vullnet apo me detyrim? Dhe tek Ai do të kthehen të gjithë.”** - Të gjitha krijesat janë të nënshtuara dhe të nevojshme për përkujdesjen dhe mëshirën e Allahut. Të gjithë i janë dorëzuar Atij për përmbushjen e nevojave të tyre jetike. Nënshtimi i krijesave është dy llojesh:

1. Nënshtim me vullnet të lirë, me motivim, me bindje. Këtë e kanë besimtarët muslimanë, të cilët i janë nënshtuar Allahut të Lartësuar, duke e adhuruar Atë me dashuri, madhërim, përkushtim dhe bindje.

2. Nënshtim i detyruar. Ky lloj nënshtimi i përfshin të gjitha krijesat. Edhe qafirët janë të nënshtuar në atë mënyrë që nuk mund t'i shpëtojnë dot përcaktimit dhe gjykimit të Zotit të gjithësisë. Nëse Allahu ka vendosur për diçka, ata nuk mund ta ndryshojnë caktimin e Tij. Askush nuk mund të mbrohet dhe ta ndalojë atë që cakton dhe dëshiron i Plotpushtetshmi, sipas dijes, urtësisë, drejtësisë dhe mëshirës së Tij. Të gjitha krijesat kthehen tek Ai për nevojat e tyre dhe tek Ai do të kthehen edhe për t'u llogaritur për veprat e tyre. Është Ai që do t'i gjykojë ata, sipas drejtësisë dhe bamirësisë së Tij.

Ajetet 84 – 85

84. Thuaj: “Ne kemi besuar në Allahun, në atë që na u shpall neve, në atë që iu shpall Ibrahimit, Ismailit, Is’hakut, Jakubit dhe pasardhësve, në atë që iu dha Musait dhe Isait dhe të gjithë profetëve nga Zoti i tyre. Ne nuk bëjmë kurrfarë dallimi në mes tyre dhe ne vetëm Atij i jemi dorëzuar.”

85. E kush kërkon fe tjetër përveç fesë Islame, atij kurrresi nuk do t'i pranohet dhe në Botën tjetër ai do të jetë nga të humburit.

Shpjegimi i ajeteve

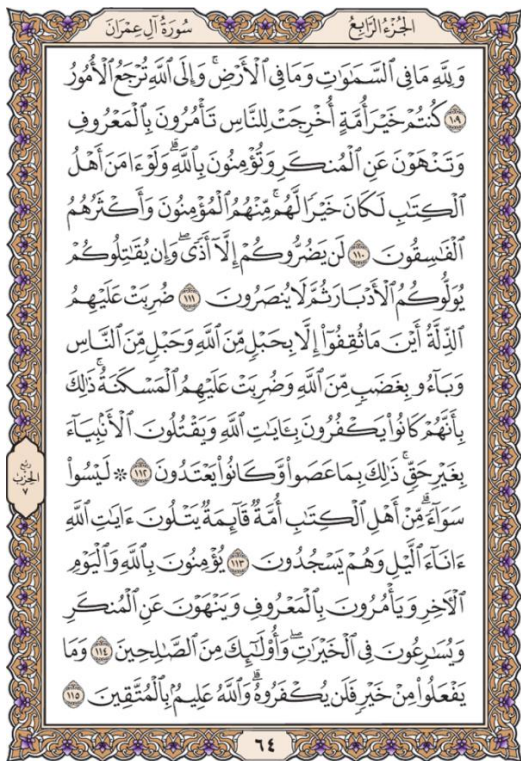
- **“Thuaj: “Ne kemi besuar në Allahun, në atë që na u shpall neve, në atë që iu shpall Ibrahimit, Ismailit, Is’hakut, Jakubit dhe pasardhësve, në atë që iu dha Musait dhe Isait dhe të gjithë profetëve nga Zoti i tyre. Ne nuk bëjmë kurrfarë dallimi në mes tyre dhe ne vetëm Atij i jemi dorëzuar.”** – Një ajet i ngjashëm me këtë u shpjegua në suren Bekare.¹⁶ Pastaj thotë i Lartësuar:

- **“E kush kërkon fe tjetër përveç fesë Islame, atij kurrresi nuk do t'i pranohet...”** – Pra, çdokush që pranon dhe ndjek fe tjetër veç Islamit, do të jetë i refuzuar nga Allahu i Lartësuar. Islami është feja të cilën e ka zgjedhur Allahu që të jetë sistem jete dhe adhurimi për njerëzimin. Nëse dikush kërkon të adhurojë Allahun me mënyrë tjetër, atëherë çdo vepër e tij do të jetë e papranuar nga i Madhëruari.

- **“...dhe në Botën tjetër ai do të jetë nga të humburit.”** - Vetëm feja Islame është dorëzim i plotë me dashuri, madhërim, nënshtim dhe bindje ndaj Allahut të Lartësuar. Vetëm Islami, me sigurinë dhe bazat e tij të forta, të udhëzon në rrugën e drejtë të diktuar prej profetëve. Vetëm nëpërmjet kësaj feje, njeriu zbaton atë që Zoti dhe profetët kanë urdhëruar, duke qenë i sigurt dhe i qartë në çdo adhurim që ia përkushton. Kështu pra, vetëm muslimanët janë të shpëtuarit nga ndëshkimi i Allahut, sepse vetëm ata zbatojnë fenë që të çon te shpëtimi i vetëm. Vetëm ata e meritojnë shpërblimin dhe mëshirën e plotë të Zotit të tyre, sepse vetëm ata e ndjekin me përpikmëri udhëzimin autentik të Allahut dhe të Profetit të Tij. Ndërsa të tjerët janë larg të vërtetës. Këta do të meritojnë ndëshkimin e Allahut, sepse vetë e zgjodhën rrugën e humbjes, duke i kthyer shpinën Islamit dhe ftesës së Tij.

Ajetet 86 – 89

86. E si ti udhëzojë Allahu ata që mohojnë pasi kanë besuar njëherë, kanë dëshmuar se Profeti është i vërtetë dhe u kanë ardhur Argumente të Qarta?!

Allahu nuk e udhëzon në rrugën e drejtë një popull të padrejtë.

87. Ndëshkimi i tyre është i pashmangshëm dhe mbi ta do të godasë mallkimi i Allahut, i melekëve dhe i mbarë njerëzimit.

88. Ata do të jenë përgjithmonë në këtë gjendje. Atyre as nuk do t'u lehtësohet dënimi dhe as nuk do t'u jepet ndonjë çast pushimi,

89. Përveç atyre që pendohen më pas dhe përmirësohen. Vërtet, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- "E si ti udhëzohet Allahu ata që mohojnë pasi kanë besuar njëherë, kanë dëshmuar se Profeti është i vërtetë dhe u kanë ardhur Argumente të Qarta?!" - Kjo është vërtet e pamundur. Allahu nuk do ta udhëzonte kurrë një popull me të tilla cilësi e vepra. Allahu i Lartësuar i përshkruan kështu cilësitë e të dëshpëruarve, të cilët nuk i kap mëshira dhe udhëzimi i Tij:

1. Ata mohojnë, pasi kanë besuar njëherë. Kështu, ata mohojnë duke parapëlqyer mohimin mbi besimin.

2. Ata kanë dëshmuar në fillim se Profeti është i vërtetë. Pra, ata mohojnë pasi kanë dëshmuar me dije dhe bindje se Profeti është vërtet prej Allahut.

3. Atyre u kanë ardhur njëherë argumente të qarta. Kështu, ata mohojnë pasi i kanë parë argumentet dhe mrekullitë e qarta me të cilat Allahu e pajisi Profetin e Tij.

- "Allahu nuk e udhëzon në rrugën e drejtë një popull të padrejtë." - Këta e meritojnë të quhen "të padrejtë", sepse padrejtësia e tyre është kulmore. Ata e mohojnë të vërtetën pasi e kanë njohur dhe besuar atë. Ata ndjekin rrugën e humbjes, duke qenë të bindur për kotësinë e saj. Kështu, ata tregohen të padrejtë, arrogantë dhe pasues të epsheve të tyre në përzgjedhjen që bëjnë. E si mund t'u jepet sukses të tillëve që të pasojnë udhën e drejtë?! Të vetmit për të cilët mund të shpresohet udhëzimi janë ata që nuk e njohin të vërtetën dhe përpiqen sinqerisht për ta gjetur atë. Pa dyshim që, të tillë njerëzve, Allahu i Lartësuar do t'ua lehtësojë rrugën e udhëzimit dhe do t'i ruajë nga çdo gjë që i pengon prej saj. Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon rreth ndëshkimeve që i presin të padrejtët në këtë jetë dhe në jetën tjetër:

- "Ndëshkimi i tyre është i pashmangshëm dhe mbi ta do të godasë mallkimi i Allahut, i melekëve dhe i mbarë njerëzimit." - Ata do të vuajnë përjetësisht dhe pandërprerë mallkimin dhe ndëshkimin. Atyre nuk do t'u lehtësohet apo ndërpritet ndëshkimi për asnjë moment.

- "Ata do të jenë përgjithmonë në këtë gjendje. Atyre as nuk do t'u lehtësohet dënimi dhe as nuk do t'u jepet ndonjë çast pushimi,..." - Pas vdekjes, atyre nuk do t'u jepet më afat që të pendohen, të mendohen dhe të kthehen, sepse afatizimi përfundon me vdekjen. Allahu i Lartësuar i afatizon dhe u jep kohë mjaftueshëm që të mendohen dhe të kujtojnë. Nëse do të kishte

ndonjë të mirë tek ata, ajo do të shfaqej dhe do të bënte dobi brenda afatit. Megjithatë, edhe nëse do të riktheheshin në këtë jetë, ata do të shkonin përsëri në humbje.

- **“...Përveç atyre që pendohen më pas dhe përmirësohen. Vërtet, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Kushtet e pendimit janë të njohura për këtë kategori njerëzish. (Shih komentin e ajeteve 159-162, në suren Bekare).

Ajetet 90 - 91

90. Atyre që mohojnë, pasi kanë besuar më parë, dhe pastaj e shtojnë mosbesimin e tyre, nuk do t'u pranohet kurrsesi pendimi; pikërisht ata janë të humburit.

91. Asnjërit prej atyre, që nuk besojnë dhe që vdesin si jobesimtarë, nuk do t'i pranohet për kompensim qoftë edhe sa e tërë faqja e dheut me flori. Ata i pret një dënim i dhembshëm dhe për ta nuk ka ndihmëtarë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na përshkruan disa cilësi të njerëzve më të trishtuar e më fatzinj, të cilëve Ai nuk u jep sukses që të pendohen dhe të bëjnë kthesë nga rruga e humbjes:

- **“Atyre që mohojnë, pasi kanë besuar më parë, dhe pastaj e shtojnë mosbesimin e tyre, nuk do t'u pranohet kurrsesi pendimi;”** – Kështu, të tillë janë ata që e mohojnë të vërtetën e sigurt, pasi e kanë njohur fillimisht dhe pasi e kanë besuar njëherë atë. Jo vetëm kaq, por ata thellohen edhe më shumë në mohimin dhe mospërfilljen e tyre ndaj udhëzimeve dhe porosive të Zotit dhe Profetit (a.s.). Pra, në vend që të pendohen dhe t'i kthehen rrugës së besimit dhe të bindjes ndaj Allahut, që dikur ia kanë provuar ëmbëlsinë dhe mirësinë asaj, ata thellohen edhe më tepër në shthurjen dhe mosbindjen e tyre. Këta njerëz, të cilët as nuk mendohen për t'u kthyer në besim dhe në udhën e drejtë, Allahu i Lartësuar i lë në humbje dhe nuk u jep sukses që ta rigjejnë rrugën e drejtë, sepse ata vetë e kanë zgjedhur një rrugë të tillë për veten e tyre. Ata enden në

padrejtësi dhe në shkeljen e kufijve. Për këta, Allahu i Lartësuar thotë: “Ne do t'ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (*Shpalljen e Zotit*) për herë të parë, dhe do t'i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre. Edhe sikur t'u dërgonim melekët, t'i bënim të vdekurit t'u flisnin atyre dhe t'i tubonim të gjitha gjërat para tyre, ata përsëri nuk do të besonin, nëse Allahu nuk do të donte. Por shumica e tyre nuk e dinë (*të vërtetën*).” [En'am, 110, 111]. Dhe thotë: “Por kur ata devijuan, edhe Allahu ua devijoi zemrat. Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull që kalon kufijtë.” [Saf, 5]. Dhe thotë: “Ka nga ata, që i janë zotuar Allahut, duke thënë: “Nëse Ai na jep nga mirësitë e Tij, sigurisht që do të japim sadaka dhe sigurisht që do të bëhemi njerëz të mirë.” Por kur Ai u dha nga mirësitë e Veta, ata u bënë koprracë dhe kthyen shpinën. Prandaj, Ai ua ka hedhur hipokrizinë në zemrat e tyre, deri në Ditën kur do të dalin para Tij, sepse e shkelën premtimin e dhënë Allahut dhe sepse vazhdimisht gënjenin. Vallë, a nuk e dinë ata se Allahu i di sekretet e tyre dhe çdo bisedë të fshehtë dhe se Allahu është Ai që i di të gjitha të fshehtat?” [Teube, 75 - 78]. Kështu, veprat e këqija sjellin e shkaktojnë njëra-tjetrën, sidomos tek ata njerëz të cilët i përkushtohen mohimit të të Madhërishmit dhe janë të vazhdueshëm në shpërfilljen dhe braktisjen e rrugës së drejtë, edhe pasi u është qartësuar e vërteta plotësisht, si drita e diellit. Këtyre të dëshpëruarve u janë treguar qartë shenjat dalluese të rrugës së drejtë, por ata vetë i shpërfillin dhe i braktisin ato. Këta nxitojnë dhe punojnë pareshtur për të këputur çdo mundësi dhe shkak që sjell mëshirën e Zotit. Janë vetë ata që nuk e pranojnë mëshirën e Krijuesit të tyre. Janë vetë ata që ia kanë mbyllur vetvetes portën e pendimit. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Pikërisht ata janë të humburit.”** - Pikërisht ata dhe vetëm ata janë të humburit e sigurt, pa shpëtim. Siç shihet, Allahu e ka posaçëruar humbjen tek ata. A thua se

vetëm ata janë të humbur. Por vërtet, a ka më të madhe sesa humbja e atyre që e kanë parë shumë qartë të vërtetën. Ata e kanë braktisur me vetëdije të vërtetën e sigurt. Nëse ata fatkeqë vazhdojnë në këtë drejtim, deri sa t'i befasojë vdekja, atëherë do të jenë përjetësisht në dënim dhe dëshpërim. Atyre nuk do t'u hyjë më në punë asnjë mundësi shpëtimi që e zotërojnë tashmë në dynja, siç thotë i Lartësuar:

- **“Asnjërit prej atyre, që nuk besojnë dhe që vdesin si jobesimtarë, nuk do t'i pranohet për kompensim qoftë edhe sa e tërë faqja e dheut me flori.”** - Çfarëdo që të shpenzojnë dhe të ofrojnë si kompensim, ai nuk do t'u pranohet.

- **“Ata i pret një dënim i dhembshëm dhe për ta nuk ka ndihmëtarë.”** - Ata do të vuajnë pandërprerë ndëshkimin e dhembshëm. Askush nuk do mund të ndërmjetësojë për ta, t'i ndihmojë apo t'i strehojë, që t'i fshihen ndëshkimit të pashmangshëm, sepse ata e kanë braktisur vetë mundësinë për të kryer vepra të mira dhe për të fituar shpërblime, dhe i janë përkushtuar me këmbëngulje humbjes dhe ndëshkimit të përvetshëm. Ata e kanë zgjedhur vetë Zjarrin dhe zemërimin e të Madhërishmit. Allahu na ruajtë nga gjendja e këtyre të dëshpëruarve!

Ajeti 92

92. Kurrë nuk do ta arrini sinqeritetin e plotë në besim, në qoftë se nuk jepni prej pasurisë më të shtrenjtë. Çfarëdo që të jepni, Allahu, pa dyshim e di.

Shpjegimi i ajetit

- **“Kurrë nuk do ta arrini sinqeritetin e plotë në besim, në qoftë se nuk jepni prej pasurisë më të shtrenjtë.”** - Kjo është një nxitje që Allahu i Lartësuar u bën adhuruesve të Tij për të shpenzuar në bamirësi. Ai thotë që kurrë nuk keni për ta arritur atë që quhet *“el bir-ru”*. Kështu quhen të gjitha ato vepra të mira dhe shpërblimet e premtuara për to nga Allahu i Lartësuar. Këto vepra të mira bëhen shkak që vepruesi i tyre të hyjë në Xhenetin e mirësisë së përvetshme. Pra, kurrë nuk mund

ta arrini këtë gradë, derisa të shpenzoni prej pasurisë më të shtrenjtë që zotëroni, të cilën e doni shumë fort. Nuk do ta arrini gradën e bamirësisë, shpërblimi i së cilës është Xheneti, derisa të shpenzoni për hir të Allahut pasuritë dhe mirësitë më të vyera dhe më të dashura që keni. Nëse ju do t'i jepni përparësi dashurisë për Allahun kundrejt çdo dashurie tjetër dhe, për hir të kësaj dashurie, do të shpenzoni gjërat më të vyera që zotëroni, atëherë kjo është tregues për sinqeritetin e imanit tuaj, për bamirësinë e zemrës suaj, për sigurinë tuaj të plotë në ndjekjen e udhëzimit dhe për devotshmërinë ndaj Zotit tuaj. Por çfarë nënkupton *“dhënia prej pasurisë më të shtrenjtë për ju”*, siç e cilëson Allahu? Ky kategorizim përfshin disa nocione, si për shembull:

- Shpenzimin për hir të Allahut të pasurive më të mira e më të vyera që zotëron njeriu.

- Shpenzimin e pasurive dhe mirësive që zotëron njeriu, në momentet a situatat që ai i dëshiron ato më së shumti për vete, madje edhe kur është në nevojë shumë të madhe për to.

- Shpenzimin në një kohë kur njeriu është i shëndetshëm dhe i ka mundësitë që të shpenzojë. Ajeti tregon se grada e bamirësisë (*el bir-ru*) së robit varet nga shkalla e shpenzimit të pasurive dhe mirësive më të mira që ai zotëron. Kështu, sa më i vogël e i mangët të jetë shpenzimi, aq më e ulët është grada e bamirësisë që adhuruesi kërkon ta arrijë. Ndoshta ky ajet i Allahut të Lartësuar mund të keqkuptohet nga ndonjë, duke menduar se adhuruesi do të shpërblehet veçse nëse jep prej pasurisë më të shtrenjtë që ai zotëron. Por kjo nuk është e vërtetë dhe nuk ka lidhje aspak me bujarinë e Mëshirëplotit. Allahu i Lartësuar do t'i shpërblejë të gjithë ata që japin prej pasurive dhe mirësive që zotërojnë, qofshin ato të pakta apo të shumta, qofshin ato të dashura për shpirtin e tyre apo jo. Për çdo shpenzim të dhënë për të arritur kënaqësinë e Allahut, robi do të shpërblehet. E pikërisht për të larguar këtë keqkuptim, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Çfarëdo që të jepni, Allahu, pa dyshim e di.”** - Pra, Allahu i Lartësuar nuk humbet asnjë vepër të kryer nga robi. Në varësi të qëllimit të robit dhe dobisë së arritur, Allahu i Lartësuar do të dhurojë shpërblimin e Tij, siç i takon të Drejtit, të Urtit dhe Bamirësit me krijesat.

Ajetet 93 – 95

93. Të gjitha llojet e ushqimeve ishin të lejuara për bijtë e Israilit, përveç atij (ushqimi) që Israili ia ndaloi vetvetes, para se të zbriste Teurati. Thuaju: “Silleni, pra, Teuratin dhe lexojeni atë, nëse jeni njerëz të së vërtetës!”

94. Çdokush që, edhe pas kësaj, shpif gënjeshtër kundër Allahut, është me të vërtetë keqbërës.

95. Thuaj: “Allahu thotë të vërtetën. Ndiqeni, atëherë fenë e pastër të Ibrahimit, i cili nuk ishte prej idhujtarëve!”

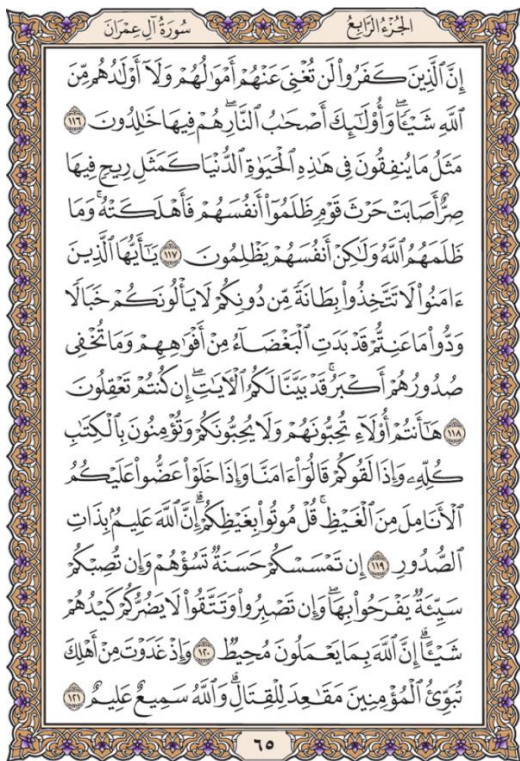
Shpjegimi i ajeteve

- **“Të gjitha llojet e ushqimeve ishin të lejuara për bijtë e Israilit, përveç atij (ushqimi) që Israili ia ndaloi vetvetes, para se të zbriste Teurati.”** - Çifutët pretendonin se shfuqizimi i një norme është diçka e papranueshme kur bëhet fjalë për normat e caktuara dhe të sjella nga Zoti i gjithësisë. Për hir të këtij “parimi” të tyre, që në fakt edhe ata vetë nuk e pranojnë dhe zbatojnë plotësisht, ata mohuan Isain dhe Muhamedin (a.s.) si profetë, sepse këta të dy, me ligjin hyjnor që sollën, shfuqizuan disa dispozita të përcaktuara në Teurat. Pra, judejtë e justifikuan mospranimin e dy profetëve të mëdhenj nga ana e tyre me faktin që ata anuluan disa norma të përcaktuara prej Zotit në Teurat. Por Allahu i Lartësuar ua hodhi poshtë këtë pretendim të tyre për të justifikuar refuzimin e dy profetëve të mëdhenj. Mënyra më e mirë për të hedhur poshtë pretendimin e kundërshtarit është që të përdorësh të njëjtat kritere dhe rrugë argumentimi që përdor ai. Me këtë mënyrë, Allahu i Lartësuar sjell një pjesë nga historia e Jakubit (ose Israilit) (a.s.). Allahu i Lartësuar na tregon se për

bijtë e Israilit ishin të lejuara të gjitha ushqimet deri në momentin kur Jakubi (a.s.) ia ndaloi vetvetes mishin e devesë dhe qumështin e saj. Shkak për këtë vendim të Jakubit u bë një sëmundje që atij iu shkaktua nga mishi dhe qumështi i devesë. Gjatë kësaj sëmundjeje, Jakubi iu betua Zotit se do t’ia ndalonte vetes këtë ushqim dhe pije, të cilat ishin nga më të dashurat për të, dhe ashtu veproi. Edhe pasardhësit e tij e pasuan atë në këtë ligj, të cilin ai ia imponoi vetvetes. E gjithë kjo ndodhi para shpalljes së Teuratit. Pastaj, pas shpalljes së Teuratit në kohën e Musait (pra, shumë vjet pas Jakubit), u ndaluan edhe shumë gjëra të tjera, të cilat më parë kishin qenë të lejuara për bijtë e Israilit. Për këtë, Allahu i Lartësuar thotë: “Për shkak të padrejtësisë së hebrejve dhe për shkak se ata penguan shumë nga rruga e Allahut, Ne ua bëmë haram disa të mira, që më parë ishin të lejuara. Edhe për shkak të përfitimit nga kamata, ndërkohë që e kishin të ndaluar atë, si dhe për shkak të ngrënies së pasurisë së njerëzve në mënyrë të padrejtë. Ne kemi përgatitur dënim të dhembshëm për ata prej tyre që nuk besuan.” [Nisa 160, 161]. Atëherë, kuptimi i ajetit është: A nuk është ky një shembull i mirë që tregon se shfuqizimi i disa dispozitave të Zotit është diçka e pranueshme edhe nga vetë ju? Atëherë, përse sillni si justifikim për të mohuar dy profetë të mëdhenj faktin se ata kanë bërë shfuqizime të disa normave të mëparshme, ndërkohë që kjo pranohet edhe në librat që ju i besoni?! Nëse e kundërshtojnë një fakt të tillë, atëherë i Madhëruari thotë:

- **“Thuaju: “Silleni, pra, Teuratin dhe lexojeni atë, nëse jeni njerëz të së vërtetës!”**” - Por ata vazhduan me arrogancë e kokëfortësi në qëndrimin e tyre, edhe pse e vërteta ishte shumë e qartë. Prandaj Allahu i Lartësuar kërcënon dhe thotë:

- **“Çdokush që, edhe pas kësaj, shpif gënjeshtër kundër Allahut, është me të vërtetë keqbërës.”** - Vërtet ky është një

krim dhe padrejtësi e pashembullt. Të ftohesh për të gjetur të vërtetën, duke u bazuar në Librin e Zotit, dhe të mos e pranosh një gjë të tillë?! Kjo vërtet tregon arrogancë, kokëfortësi dhe padrejtësi të pamatë. Nga ana tjetër, kjo është një dëshmi shumë bindëse për profetësinë dhe vërtetësinë e Muhamedit (a.s.). Ai ishte Profet i Zotit, të cilit i shpallej e vërteta. Ose, në të kundërt, si mund të shpjegohet që ai dinte imtësi të tilla, të cilat nuk mund t'i dinte askush tjetër, veç atij që Zoti ia zbulon e tregon?! Prandaj thotë i Lartësuar:

- **“Thuaj: “Allahu thotë të vërtetën.”** – Pra, Allahu i Lartësuar është i saktë dhe i vërtetë në gjithçka që lajmëron dhe që gjykon. Këtu urdhërohet Profeti (a.s.) dhe besimtarët që të deklarojnë me gojë se Allahu i Lartësuar e thotë të vërtetën qartë dhe bindshëm. Por kjo deklaratë duhet të shoqërohet me besim dhe siguri në zemër. Ajo duhet të jetë e bazuar në dije dhe argumente të sakta, sepse vetëm në këtë mënyrë ajo do të zërë vendin që duhet në polemikat kundër mohuesve të Zotit.

Madje, është detyrë për adhuruesit e Allahut të Lartësuar që t'i argumentojnë fjalët e drejta të Allahut dhe t'ua paraqesin ato qartë dhe shkoqur refuzuesve të së vërtetës. Nga ky ajet kuptohet se njerëzit më të mëdhenj në besimin dhe dashurinë për Allahun, janë ata më të diturit, që kanë siguri më të plotë në argumentet fetare dhe logjike, të cilat vërtetojnë imanin dhe udhëzimet e Allahut. Për këtë arsye, njeriu duhet të synojë që ta përsosë dijen dhe sigurinë e tij, në aspektet e besimit dhe të udhëzimeve të Allahut të Lartësuar, për të qenë nga njerëzit më të dashur dhe më të afruar tek Ai. Pastaj Allahu i Lartësuar i urdhëron ata që të pasojnë fenë dhe udhëzimin e sjellë prej Ibrahimit (a.s.):

- **“Ndiqeni atëherë fenë e pastër të Ibrahimit, i cili kurrë nuk ishte prej idhujtarëve!”** - Ibrahimit (a.s.) ishte *hanif* ose besimdrejtë. *Hanif* është ai që adhuron një Zot të vetëm me dashuri, madhërim, nënshtrim dhe bindje totale, duke u larguar nga adhurimi i çdo gjëje tjetër veç Allahut. Njësimi me adhurim i Allahut të Lartësuar dhe largimi nga çdo formë e politeizmit janë rruga e vetme për të arritur lumturinë në të dyja jetët. Me lënien dhe shpërfilljen e kësaj rruge, është i pashmangshëm dëshpërimi në të dyja jetët. Ky ajet tregon, gjithashtu, se çifutët dhe të tjerët, të cilët nuk e pasojnë fenë dhe udhëzimin e Ibrahimit, nuk janë njësuës të Allahut në adhurim. Pasi i urdhëroi që të pasonin fenë dhe udhëzimin e Ibrahimit, që do të thotë *teuhid* dhe largim nga shirku, Allahu i Lartësuar vijon t'i nxisë adhuruesit e Tij që të madhërojnë dhe respektojnë një nga shenjtëritë më të mëdha të Zotit në tokë, Qaben, duke urdhëruar që ta vizitojmë atë për umra dhe për haxh.

Ajetet 96 – 97

96. Shtëpia e parë e ndërtuar për njerëzit është ajo në Bekë (Mekë), plot bekime dhe udhëzuese për mbarë botën.

97. Atje ka shenja të qarta, siç është Vendi i Ibrahimit dhe kush hyn në të, ai është i sigurt. Për hir të Allahut, është

detyrë për njerëzit vizita e Shtëpisë, për atë që ka mundësi të shkojë tek ajo. Kush nuk beson (këtë dispozitë) le ta dijë se, Allahu nuk ka nevojë për botën.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Shtëpia e parë e ndërtuar për njerëzit është ajo në Bekë (Mekë), plot bekime dhe udhëzuese për mbarë botën.”** - Allahu i Lartësuar na tregon këtu për madhësinë dhe mirësinë e Shtëpisë së Shenjtë në Mekë. Ajo është e para ndërtesë që Allahu i Lartësuar e përcaktoi për njerëzit si vend ku të kryejnë adhurimet e tyre për Krijuesin e dashur dhe të mëshirshëm. Gjithashtu, në këtë faltore adhurohet Zoti, falen gjynahet, mbulohen të metat, lëshimet dhe mangësitë. Tek ajo kryhen shumë lloje adhurimesh dhe përkushtimesh, nëpërmjet të cilave krijesat afrohen tek Allahu dhe fitojnë kënaqësinë e Tij ndaj tyre. Atje fitohet shpërblimi i Allahut dhe shpëtohet prej ndëshkimit të Tij, prandaj Allahu i Lartësuar e ka cilësuar si *“mubaraken”* - plot bekime. Allahu i Lartësuar e ka përshkruar këtë shtëpi edhe me një cilësi tjetër: *“udhëzuese për mbarë botën.”* Ka dy forma udhëzuesish: udhëzues drejt dijeve të vlefshme dhe udhëzues drejt veprave të mira. Sigurisht, Shtëpia e Shenjtë është udhëzuese për njerëzimin me të dyja format e lartpërmendura. Për sa u përket udhëzuesve që gjenden në këtë Shtëpi dhe në rrethinat e saj, çdo gjë është shumë e qartë. Atje janë shumë të qarta dhe të dukshme vendet ku duhet të kryhen ritet dhe përkushtimet e caktuara për Zotin e gjithësisë. Ndërsa për sa u përket udhëzuesve drejt dijeve të vlefshme, mund të themi se Qabja dhe rrethinat e saj të bukura janë të mbushura plot shenja dhe mrekulli të qarta. Atje ndodhen plot shenja, të cilat dëshmojnë për madhësinë, urtësinë, dijen dhe mëshirën e gjerë të Krijuesit të tyre. Prej tyre, ne kuptojmë qëllimet e larta dhe të urta të Krijuesit dhe Mëshiruesit të dashur. Në Shtëpinë e Shenjtë gjen shenja që flasin për njëshmërinë e Allahut në meritën e adhurimit. Atje gjen argumente rreth

mëshirës, urtësisë dhe madhështisë së Allahut. Ato dëshmojnë për gjerësinë e dijeve të Tij dhe për bamirësinë e pakufishme të Allahut për adhuruesit e Tij. Ato tregojnë, gjithashtu, për mirësitë e shumta që Ai u ka dhuruar të dashurve dhe profetëve të Tij. Ndër shenjat dhe argumentet që na udhëzojnë drejt dijeve të vlefshme, Allahu i Lartësuar përmend:

- **“Atje ka shenja të qarta, siç është Vendi i Ibrahimit”** - Allahu i Lartësuar e ka konsideruar *“Mekamu Ibrahim”* – Vendin e Ibrahimit, si shenjë që të udhëzon në shumë dije të vërteta. Po çfarë nënkupton *“Mekamu Ibrahim”*? Çfarë është ajo shenjë a mrekulli që Zoti ka vendosur në të?! Dijetarët kanë mendime të ndryshme për këto çështje: Kështu, disa mendojnë se këtu flitet për gurin e njohur, mbi të cilin hipte Ibrahim (a.s.) për të ndërtuar muret e Qabes. Ky gur ka qëndruar ngjitur pranë Qabes deri në kohën e Omer Ibn Hatabit, i cili e zhvendosi atë në pikën ku ndodhet edhe sot. Shenjat e Zotit që ndodhen në këtë gur janë pikërisht gjurmët e këmbëve të Ibrahimit (a.s.), të cilat mrekullisht i kanë rezistuar kohës deri më sot. Është vërtet e jashtëzakonshme ruajtja me shekuj e këtyre gjurmëve. Disa thonë se mrekullia qëndron në respektin dhe dashurinë e madhe që Allahu ka vendosur në zemrat e njerëzve për Ibrahimin (a.s.). Sipas tyre, *“Meqâmu Ibrâhîm”* do të thotë *“Grada e lartë e Ibrahimit”*. Të gjithë njerëzit e duan, e respektojnë dhe e nderojnë figurën dhe gradën e lartë të Ibrahimit (a.s.). Megjithatë, të tjerë mendojnë se *“Meqâmu Ibrâhîm”* ka kuptimin: *“Vendadhurimi i Ibrahimit”*. Kështu, përderisa ky grup emëror është i formës pronë - pronar, sipas rregullave gjuhësore të arabishtes, ai përfshin në kuptimin e tij të gjitha vendadhurimet e Ibrahimit (a.s.) në Qabe dhe rreth saj, ku Ibrahim kreu adhurimet dhe përkushtimet e Tij ndaj Allahut të Lartësuar. Nën dritën e këtij kuptimi, të gjitha adhurimet që kryen në Qabe dhe rreth saj, si tavafi, sa'ji, namazi, qëndrimi në Muzdelife etj., janë

argumente të madhështisë së kësaj Shtëpie dhe të adhurimeve të kryera në të ndër shekuj, që prej kohës së Ibrahimit (a.s.) e deri tani. Të gjitha këto rite, që nuk reshtin në këtë vend të bekuar çdo vit, çdo muaj e çdo ditë nga miliona njerëz, dëshmojnë për qëllimet e larta të Krijuesit kundrejt kësaj toke të begatë dhe kundrejt popullit që e adhuron Zotin Një në të. Një shenjë e madhe dhe argument i mrekullueshëm është edhe dashuria e malli që Allahu i Lartësuar ka futur në zemrat e njerëzve për të vizituar këtë Shtëpi të Shenjtë. Ata durojnë shumë vështirësi e mundime, janë gati të shpenzojnë gjithçka prej jetës dhe pasurisë së tyre vetëm për ta vizituar dhe për të shprehur në të adhurimin dhe dashurinë e tyre ndaj Zotit të saj, ndaj Allahut të Lartësuar. Në të gjitha ritet e përkushtimet që kryhen në Qabe ka urtësi të mrekullueshme dhe qëllime shumë të larta. Adhurimet e lidhura me atë vend janë aq dobiprurëse dhe të mrekullueshme sa që njerëzit nuk mund të përkufizojnë edhe një pjesë të vogël të tyre. Një mrekulli tjetër e Xhamisë të Shenjtë, që dëshmon për pushtetin dhe vërtetësinë absolute të Allahut të Lartësuar është edhe një fakt tjetër, që tregohet në këtë ajet:

- **“...dhe kush hyn në të, ai është i sigurt.”**

- Çdokush që hyn në Mekë është i sigurt nga çdo e keqe, ligjërisht dhe realisht. Themi ligjërisht, sepse nëpërmjet profetit Ibrahim (a.s.) e më pas edhe nëpërmjet Muhamedit (a.s.), Allahu i Lartësuar ka caktuar dispozita sigurie, të cilat mundësojnë që ai vend të madhërohet dhe të nderohet. Kështu, çdokush që hyn në Vendin e Shenjtë duhet të jetë i sigurt dhe i ruajtur nga çdo e keqe. Madje, atje është ndaluar edhe vrasja e kafshëve të gjuetisë apo prerja e pemëve dhe e bimësisë së saj. Lidhur me çështjen, disa dijetarë mbështeten në këtë ajet e thonë se kush bën një krim jashtë Vendit të Shenjtë dhe më pas hyn në të, ai është i sigurt dhe nuk dënohet, derisa të dalë prej atij vendi. Ndërsa për sa i përket sigurisë reale të këtij

vendi, mund të themi se Allahu i Lartësuar, me urtësinë dhe pushtetin e Tij absolut mbi gjithçka, ka përcaktuar dhe vendosur që Qabja të ketë një nderim dhe vend të veçantë në zemrat e të gjithë njerëzve. Madje edhe idhujtarët apo qafirët (kur Vendi i Shenjtë ende nuk ishte pastruar prej tyre) e nderonin dhe e respektonin shenjtërinë dhe sigurinë e atij vendi. Kështu, për shembull, edhe pse ata ishin në përgjithësi të papërmbytur, nëse ndonjëri prej tyre shihte vrasësin e babait të vet në Qabe, nuk e ngacmonte apo dëmtonte atë. Një tjetër shenjë e mrekullueshme që tregon për pushtetin absolut të Allahut dhe për faktin se Ai e ka përcaktuar këtë vend që të jetë i shenjtë e i sigurt, është edhe mbrojtja që Zoti i ka siguruar Qabes gjatë kohërave. Çdokush që ka dashur të bëjë diçka të keqe në të apo, aq më keq, ta shembë e shkatërrojë atë vend të shenjtë, e ka vuajtur ndëshkimin e hidhur që në këtë jetë, para atij të ahiretit. Kështu ndodhi me të ashtuquajturën “Ushtria e Elefantit”, por edhe me të tjerë.

- **“Për hir të Allahut, është detyrë për njerëzit vizita e Shtëpisë...”** - Rreth këtij ajeti ka folur shumë bukur Ibn Kajjimi, të cilin unë do të doja ta citoja këtu. Kështu, pasi i bën një analizë gjuhësore kësaj fjalie, duke shfaqur disa dobi që fshihen pas formulimit të saj, Imam Ibn Kajjimi tregon se ajo përcjell tre mesazhe njëri pas tjetrit, të cilët janë renditur sipas rëndësisë së secilit. Renditja e tyre në fjali është në këtë mënyrë: Së pari: “*Për hir të Allahut*”. Ky është qëllimi që duhet të ketë njeriu në kryerjen e kësaj detyre. Në fakt, çdo adhurim duhet kryer për hir të Allahut, për të arritur kënaqësinë e Tij. Kështu, fjalia nis duke treguar së pari qëllimin e veprës dhe duke përmendur emrin e Tij të mrekullueshëm, Allah. Përmendja e këtij emri në fillim bëhet edhe për të treguar rëndësinë e madhe të kësaj detyre, madje përmban në vetvete edhe një lloj kërcënimi për ata që nuk e përfillin atë. Vërtet, kjo detyrë është një nga shtyllat e Islamit.

Vizita e Shtëpisë së Zotit është një detyrë e madhe për njeriun, sikurse namazi, agjërimi etj. Ajo dispozitë që është bërë e detyrueshme nga vetë Allahu i Lartësuar, nuk është njëlloj si dispozitat e tjera, të ligjruara për qëllime të tjera. Së dyti: “është detyrë për njerëzit”. Pra, më pas përmenden ata mbi të cilët rëndon kjo detyrë, që janë të gjithë njerëzit. Së treti: “vizita e Shtëpisë”. Në rend të tretë tregohet vetë detyra që rëndon mbi tërë njerëzimin në përgjithësi, dhe që duhet kryer me qëllim që të arrihet kënaqësia e Allahut të Lartësuar. Kjo detyrë kaq e rëndësishme është, pra: “vizita e Shtëpisë së Shenjtë”. Pastaj Allahu i Lartësuar tregon një hollësi tjetër:

- **“...për atë që ka mundësi të shkojë tek ajo.”** - Në shpjegimin e kësaj pjese, imam Ibn Kajjimi ka analizuar fjalinë nga ana gjuhësore dhe ka thënë se vizita e Shtëpisë së Shenjtë është detyrim për të gjithë njerëzit në përgjithësi, ndërsa përjashtimi që bëhet në fjalinë e fundit tregon se ata që nuk kanë mundësi që ta kryejnë këtë vizitë, Allahu i Lartësuar nuk do t'i marrë në llogari. Përgjegjësinë e kanë vetëm ata të cilët e kanë mundësinë që ta kryejnë një detyrë të tillë. Pra, analiza gjuhësore që i është bërë kësaj fjalisë tregon saktësinë e qëndrimit të mësipërm, sepse dikush mund të mendojë gabimisht se vizita e Shtëpisë së Shenjtë është thjesht një detyrim kolektiv (*farz kifaje*) që, po të përmbushet nga një individ i bashkësisë, hiqet përgjegjësia nga të tjerët, dhe jo detyrim individual (*farz ajn*). Shikoni me kujdes fjalinë! Fragmenti: “...për atë që ka mundësi të shkojë tek ajo” tregon që përgjegjësia për kryerjen apo jo të kësaj detyre është lidhur ngushtë me mundësinë për ta kryer atë. Pra, njeriu nuk do të merret në përgjegjësi tek Allahu i Lartësuar për kryerjen apo jo të saj, derisa të ketë mundësinë që ta kryejë. Nëse i krijohet mundësia dhe nuk e kryen, atëherë ai do të jetë përgjegjës. Ky është kuptimi i saktë i këtij ajeti. Një përfitim tjetër nga ky ajet është edhe mënyra e formulimit të

dispozitave të Allahut të Lartësuar për adhuruesit e Tij. Për të përforcuar rëndësinë e një dispozite të caktuar, Ai përdor stile të ndryshme gjuhësore. Për shembull, kur Allahu i Lartësuar bën të detyrueshme diçka ose kërkon diçka të caktuar, Ai përdor forma të tilla si: “*Kutibe alejkumus-sijamu*” (Është shkruar për ju (si detyrë) agjërimi), ose: “*Hur-rimet alejkumul mejtetu*” (Është bërë haram për ju e ngordhura), ose: “*Kul tealeu etlu mâ har-rame rab-bukum alejkum*” (Thuaj: “Ejani t’ju lexoj se çfarë ka bërë haram Zoti juaj për ju..). Por kur sjell ligjin për detyrimin e kryerjes së haxhit, Allahu përdor disa elementë gjuhësorë përforcues, për të treguar rëndësinë e madhe të këtij adhurimi. Disa nga këta elementë janë:

1. Shprehja hyrëse: “*Për hir të Allahut*”. Pra, kjo detyrë është vetëm për hir të Allahut, prandaj merreni atë në konsideratë në mënyrë të veçantë.

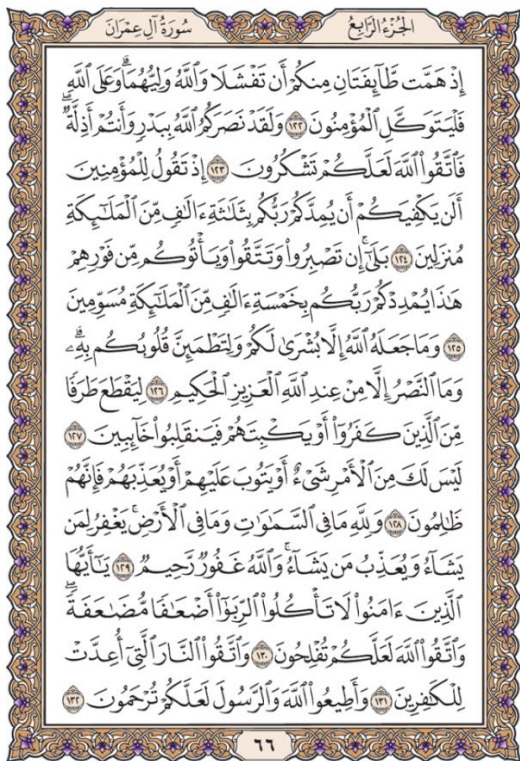
2. Shprehja: “*(detyrë) për njerëzit*”. Kjo është një nga mënyrat më të forta (në arabisht) të ligjërit të urdhërave.

3. Përsëritja e pohimit të këtij detyrimi, duke u rikujtuar njerëzve se kanë përgjegjësi të madhe për kryerjen e tij, kur thotë: “*...për atë që ka mundësi*”. Pra, Allahu u rikujton njerëzve se kjo është një përgjegjësi që rëndon mbi ta, sidomos kur ata e kanë mundësinë për ta kryer atë. Kjo është një nxitje për të qenë më shumë të kujdesshëm ndaj këtij detyrimi.

4. Në shprehjen: “*...për atë që ka mundësi*”, fjala “*sebilâ*” (mundësi, rrugë) është (në arabisht) në trajtën e pashquar, në një fjali kushtore. Si e tillë, ajo jep kuptimin që: duhet kërkuar çdo rrugë e mundësi për ta kryer këtë detyrim. Pra, haxhi është i detyrueshëm të kryhet, duke kërkuar e gjetur çdo mënyrë që ta mundësojë atë. Një formë tjetër përforcimi është edhe kërcënimi vijues:

- **“Kush nuk beson (këtë dispozitë) le ta dijë se, Allahu nuk ka nevojë për botën.”**

- Ky vërtet konsiderohet si kërcënim, sepse Allahu i Lartësuar e ka konsideruar

mohimin e kësaj detyre si kufër (mohim të Zotit), dhe ky është, gjithashtu, përforcues i kësaj detyre. Allahu i Lartësuar ka deklaruar diçka, që vërtet konsiderohet si qortim, këshillë e kërcënim për njerëzit. Ai ka thënë që: “Allahu nuk ka nevojë për botën.” Allahu nuk ka nevojë për ibadetin që ia përkushtojnë njerëzit. Pra, Allahu i Lartësuar është i Pasur e Jonevojtar për adhurimet që kryejnë krijesat. Allahu nuk ka nevojë për adhurimin e askujt. Ai është i Lavdëruar dhe i Madhëruar në Vetën e Tij. Çdo adhurim që Ai ka ligjëruar e ka bërë me mëshirën e Tij për lumturinë e njeriut. Kush e pranon ftesën, fiton kënaqësinë e Zotit, e kush e refuzon, dëmton veçse vetveten, duke merituar zemërimin dhe ndëshkimin e Zotit të tij. Siç kuptohet, kërcënimi është shumë i fortë dhe tregon rëndësinë e këtij urdhri. Për ta theksuar kërcënimin, Allahu i Lartësuar ka thënë se është Jonevojtar ndaj të gjithë botës, e nuk ka thënë që është Jonevojtar ndaj adhurimit të njërit apo tjetrit, që nuk dëshiron ta bëjë atë adhurim. Ky është element më i

fuqishëm që tregon se Ai është i Pasur e i Lavdëruar, që nuk ka nevojë për asnjë dhe për asgjë, në çdo aspekt. Kështu përforcohet edhe kërcënimi ndaj atyre që e shpërfillin këtë detyrë. Element tjetër është pjesëza “inne” (vërtet) që përdoret në gjuhën arabe për të përforcuar kumtin e fjalisë. Edhe kjo është bërë, pra, në funksion të përforcimit të kësaj detyre, që quhet “vizita te Shtëpia e Zotit”. Të gjithë elementët përforcues tregojnë së bashku rëndësinë e madhe të këtij riti. Medito pak se si Allahu i Lartësuar e ka përsëritur dy herë që ky adhurim është detyrë: një herë për njerëzit në përgjithësi, dhe pastaj për ata që kanë mundësi dhe gjejnë rrugë dhe mjete për kryerjen e kësaj detyre, në veçanti. Përsëritja e një urdhri tregon për rëndësinë e tij. Pastaj medito pak edhe për faktin që Allahu i Lartësuar, para se të sjellë urdhrin e përforcuar për kryerjen e këtij adhurimi, përmend shumë vlera e mirësi të Shtëpisë së Shenjtë. Pa dyshim që ky stil është i mrekullueshëm për të nxitur shpirtrat dhe zemrat e njerëzve që ta vizitojnë atë vend të begatë. *Subhanallah!* Allahu i Lartësuar i bën shpirtrat që të përmallohen dhe ta duan fort vizitën e Qabes, që ata të shkojnë atje, edhe nëse nuk do të ishte detyrim për ta. Në ajetet e mësipërme numërohen shumë mirësi, që tregojnë madhësitinë e Shtëpisë së Lashtë. Më konkretisht, Allahu i Lartësuar e ka përshkruar këtë shtëpi me pesë cilësi:

1. Ajo është e para Shtëpi adhurimi e vendosur në faqen e dheut për njerëzimin.
2. Ajo është ‘*mubâreken*’, e bekuar. Nuk ka ndërtesë në faqen e dheut që të jetë e bekuar me mirësi dhe begati të shumta, sikurse kjo Shtëpi e Lashtë. Mirësitë dhe begatitë e saj janë të shumta, të larmishme dhe të vazhdueshme për krijesat.
3. Qabja është udhëzuese për njerëzit. Allahu i Lartësuar ka përdorur fjalën “*hudâ*”, që është një emër foljor e jo një folje. Kjo bëhet për të treguar peshën dhe fushën e gjerë të udhëzimit që përmban kjo Shtëpi. Ajo është udhëzuese, me të dyja

kuptimet e udhëzimit, që i përmendëm më sipër. Pra, Allahu nuk ka thënë që ajo Shtëpi të udhëzon në këtë apo atë të mirë, por ka thënë se ajo është “udhëzuese”. Pra, a thua se ajo është vetë udhëzimi, e jothjesht një mjet që të ndihmon të gjesh rrugën e drejtë.

4. Në atë Shtëpi ka shenja e mrekulli të shumta, sikurse u tha më lart, që tregojnë madhështinë e Krijuesit dhe qëllimin e Tij me njerëzit.

5. Kush hyn në Qabe është i sigurt. Edhe kjo është një cilësi e mrekullueshme e kësaj shtëpie, që ia ka dhënë Allahu. Të tilla cilësi të shkëlqyera janë një nxitje e madhe për të vizituar Xhaminë e Shenjtë, edhe nëse nuk do të kishite urdhër për ta bërë këtë. Ato e shkurtojnë rrugën drejt saj dhe mundimet për të shkuar atje bëhen të papërfillshme. Më tej, pas përshkrimit të cilësive të Qabes, i Madhëruari e sjell urdhrin për ta kryer atë detyrim, të përforcuar me shumë elementë të tjerë. Kjo tregon për kujdesin e veçantë që Allahu i Lartësuar i ka kushtuar kësaj faltoreje dhe për gradën e lartë të saj. Po ashtu, sikur të mos ishte asnjë fjalë tjetër për të treguar madhështinë dhe shenjtërinë e Qabes, por vetëm fakti që Allahu e ka quajtur atë “Shtëpia Ime”, kaq do të mjaftonte. Allahu i Lartësuar ka thënë për të: “Pastroje Shtëpinë Time”. Kjo është një shenjë e madhe për famën, shenjtërinë dhe madhështinë e saj. Kësisoj, është normale që zemrat dhe shpirtat e krijesave të nxisin të përmalluara drejt kësaj faltoreje, që Allahu e ka quajtur “Shtëpia Ime”. Aq e dashur është ajo për shpirtin e atyre që e duan Zotin, sa që kurrë nuk u shuhet malli për të, qoftë edhe kur e vizitojnë vazhdimisht. Madje, sa më shumë e vizitojnë, aq më shumë shtohet dëshira për ta parë e vizituar edhe një herë. As prania afër saj nuk ua shuan mallin, e as largësia prej saj nuk i ngushëllon dhe i lë të qetë, siç thuhet në një vjershë:

Sillem rreth saj, por prapë e dëshiroj,

Më pranë se kaq, a mund t'i qëndroj?! ...

Ajetet 98 – 101

98. Thuaj: “O ithtarë të Librit, përse i mohoni ajetet e Allahut, kur dihet se Allahu mbikqyr gjithçka që bëni?!”

99. Thuaj: “O ithtarë të Librit! Përse i pengoni nga rruga e Allahut ata që besojnë, duke kërkuar që ta paraqitni atë të shtrembër, ndërkohë që vetë ju jeni dëshmitarë (se ajo është rruga e vërtetë)? Allahu nuk është aspak i Pavëmendshëm ndaj asaj që ju bëni.”

100. O ju që keni besuar! Nëse i bindeni një grupi nga ata që u është dhënë Libri, ata, pas besimit tuaj, do t’ju kthejnë në jobesimtarë.

101. Si mund të mos besoni, kur juve po ju lexohen ajetet e Allahut, dhe në mesin tuaj gjendet i Dërguari i Tij?! E kush i përmbahet fesë së Allahut, ai është udhëzuar në rrugën e drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Thuaj: “O ithtarë të Librit, përse i mohoni ajetet e Allahut, kur dihet se Allahu mbikqyr gjithçka që bëni?!” Thuaj: “O ithtarë të Librit! Përse i pengoni nga rruga e Allahut ata që besojnë, duke kërkuar që ta paraqitni atë të shtrembër, ndërkohë që vetë ju jeni dëshmitarë (se ajo është rruga e vërtetë)?”

- Allahu i Lartësuar u shpalli profetëve libra të ndritur e të shenjtë. Ata janë mëshirë për krijesat. Vetëm nëpërmjet tyre udhëzohen krijesat për të shkuar te Krijuesi i tyre. Nëpërmjet këtyre librave madhështorë, ata njohin qëllimet e jetës dhe përfitojnë dije të dobishme. Por ata që Zoti iu dha Libër, domethënë çifutët e të krishterët, nuk i trajtuan si duhet librat e Tij. Ata i mohuan dhe i shpërfillën argumentet e qarta dhe rrugën e drejtë, të sjellë si mëshirë nga Zoti i gjithësisë. Prandaj, në këtë ajet, Allahu i Lartësuar i qorton ata për këto padrejtësi. Çifutët e të krishterët bënë shumë të këqija njëherazi. Ata refuzuan udhëzimin e drejtë, të sjellë prej Allahut dhe Profetit të Tij. Jo vetëm kaq, por ata penguan besimtarët që ta pasonin rrugën e drejtë dhe të jetonin sipas saj. Çifutët dhe të krishterët e shtrembëruan të vërtetën, duke i dhënë asaj pamje dhe

drejtim tjetër nga autentikja. E keqja më e madhe është që, këto të këqija dhe padrejtësi, ata i kryenin me vetëdije të plotë. Ata ishin të ndërgjegjshëm për kufirin e madh që po kryenin, i cili meriton ndëshkimin e madh dhe me të cilin ata do të përballen një ditë. Prandaj i Madhëruari i kërcënon ata me fjalët:

- **“Allahu nuk është aspak i Pavëmendshëm ndaj asaj që ju bëni.”** – Madje, Allahu është i Gjithëditur rreth asaj që ju punoni. Ai i di shumë mirë qëllimet dhe kurthet tuaja të zeza. Por, sigurisht, Ai ka për t’ju shpague me drejtësi për çdo gjë që keni bërë. Pas këtij kërcënimi të frikshëm, Allahu i Lartësuar flet për mëshirën dhe bamirësinë e Tij ndaj adhuruesve të sinqertë, që ata të mos mashtrohen dhe të mos bien viktima të kurtheve të mohuesve të Zotit. Thotë i Lartësuar:

- **“O ju që keni besuar! Nëse i bindeni një grupi nga ata që u është dhënë Libri, ata, pas besimit tuaj, do t’ju kthejnë në jobesimtarë.”** - E çfarë mund të pritet tjetër prej smirëzinjve të mbushur plot urrejtje dhe armiqësi ndaj jush?! Ata janë të paduruar dhe ngulmues për t’ju devijuar nga rruga e drejtë ku ju ecni. Ata mezi presin që ju të braktisni udhëzimin hyjnor, me dritën e të cilit ecni të sigurt drejt kënaqësisë së Zotit tuaj, sikurse thotë i Madhëruari: “Shumë ithtarë të Librit do të dëshironin që, pasi keni besuar, t’ju kthejnë në jobesimtarë, të shtyrë nga zilia e tyre, edhe pasi u ishte bërë e qartë e Vërteta. Falini dhe tolerojini ata, derisa Allahu ta sjellë urdhrin e Vet! Allahu ka pushtet për gjithçka.” [Bekare 109]. Pastaj, Allahu i Lartësuar dhe Mëshirëplotë, me butësinë dhe përkujdesin e Tij të pamatë, i udhëzon besimtarët, adhuruesit e Tij të sinqertë, në disa mënyra, nëpërmjet të cilave ata do të jenë të patundur në besimin e tyre dhe në ndjekjen e udhës të drejtë, që të çon drejt kënaqësisë së Tij. Nëse ata i shfrytëzojnë këto mënyra, atëherë devijimi dhe humbja e

tyre nga rruga e drejtë do të ishte e pamundur. Prandaj thotë i Lartësuar:

- **“Si mund të mos besoni, kur juve po ju lexohen ajetet e Allahut, dhe në mesin tuaj gjendet i Dërguari i Tij?!”** - Profeti (a.s.) ju lexon juve ajetet e udhëzimet e Zotit tuaj vazhdimisht dhe është ende mes jush. Ajetet e sjella prej Tij janë shumë të qarta, prandaj duhet t’i besoni ato. Ju duhet, gjithashtu, të zbatoni çdo mësim të nxjerrë prej tyre. Nëpërmjet udhëzimit dhe dritës së sjellë prej Profetit tuaj nga Zoti i gjithësisë, ju keni marrë dijen e sigurt, që nuk pranon asnjë lloj dyshimi në asnjë aspekt të saj. Originalitetin dhe sigurinë e këtij udhëzimi e shton edhe më shumë fakti që transmetuesi dhe qartësuesi i saj është më i miri i krijesave dhe më i dituri i tyre rreth Zotit të gjithësisë, si edhe më oratori dhe më i afti mes tyre në qartësimin e çështjeve. Ai është vërtet njeriu më i butë, më i dashur dhe më i mëshirshëm me besimtarët, që e dëshiron udhëzimin dhe të mirën e adhuruesve të Zotit më shumë se çdo krijesë tjetër. Ai përpiqet me çdo mënyrë për të qartësuar dhe për të udhëzuar krijesat drejt adhurimit të Zotit të tyre. Paqja, mëshira dhe gjithë begatitë e Allahut qofshin mbi Muhamedin (a.s.)! Me të vërtetë, ai i dha njerëzimit këshillën më të qartë dhe e përcolli mesazhin e Zotit të tij te njerëzit me mënyrën më të bukur dhe më të ëmbël. Pas qartësimit të tij të plotë, nuk mbeti më vend për asnjë që të flasë dhe të kundërshtojë, ndërsa kërkuesve të rrugës së mirësisë nuk u mbeti gjë pa iu treguar dhe pa iu shpjeguar.

- **“E kush i përmbahet fesë së Allahut, ai është udhëzuar në rrugën e drejtë.”** - Allahu i Lartësuar na mëson të përdorim këto armë të mrekullueshme, që të ruajmë besimin dhe udhëzimin e drejtë. Çdokush që kërkon ndihmë, strehim dhe mbrojtje tek Allahu i Lartësuar, çdokush që i mbështetet plotësisht të Plotpushtetshmit, çdokush që kërkon mbrojtje nga çdo e keqe tek i Plotfuqishmi dhe i Mëshirshmi, pa dyshim që është i udhëzuar në rrugën e drejtë.

Mundësia më e madhe që ka njeriu për të arritur qëllimet e tij është pajisja me këto dy armë të mrekullueshme:

1. Mbështjettja e plotë tek Allahu i Lartësuar, duke e kërkuar ndihmën, mbrojtjen dhe suksesin prej Tij.

2. Ndjekja e përpiktë e Profetit (a.s.) në fjalët, veprat dhe në të gjitha gjendjet e tij.

Ajetet 102 – 103

102. O ju që keni besuar! Kijeni frikë Allahun ashtu siç duhet të kihet frikë Ai, dhe mos vdisni ndryshe, por vetëm duke qenë muslimanë!

103. Dhe kapuni fort që të gjithë pas “litarit” (fesë) të Allahut e mos u përçani!

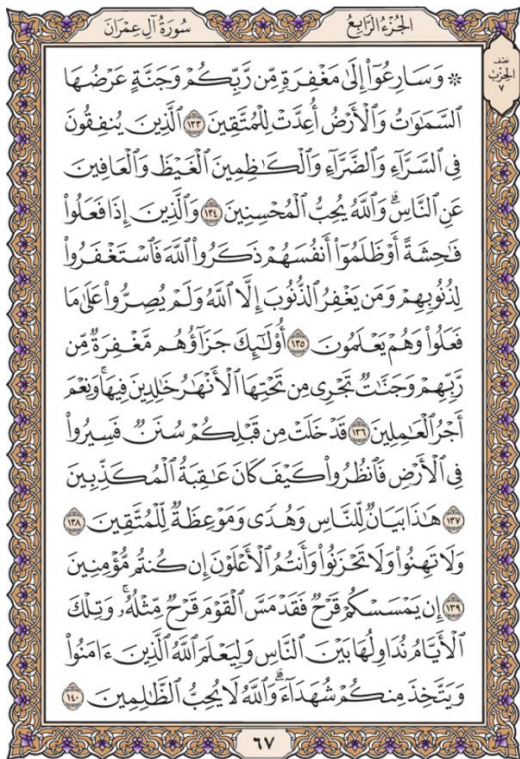
Dhe kujtojeni (me mirënjohje) mirësinë e Allahut ndaj jush, kur ju ishit të armiqësuar me njëri-tjetrin e Ai i bashkoi zemrat tuaja, dhe kështu, me mirësinë e Tij u bëtë vëllezër. Ju ishit buzë Gropës së Zjarrit dhe Ai ju shpëtoi prej saj. Kështu jua sqaron Allahu Argumentet e Veta, që ju ta gjeni udhëzimin e sigurt.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Kijeni frikë Allahun ashtu siç duhet të kihet frikë Ai, dhe mos vdisni ndryshe, por vetëm duke qenë muslimanë!”** - Ky është një urdhër nga Allahu i Lartësuar drejtuar besimtarëve, që ata t'i frikësohen dhe ta respektojnë Atë me një devotshmëri (*taqûâ*) të vërtetë. Ai i këshillon ata që të jenë të vazhdueshëm në këtë rrugë dhe të jenë të përqendruar në ruajtjen e kufijve të Tij deri në vdekje, sepse çdokush që jeton në një gjendje të caktuar, do të vdesë po në atë gjendje. Për shembull, një njeri që në kohën e rinisë, fuqisë dhe shëndetit të plotë tregon devotshmëri të vazhdueshme ndaj Zotit të tij, duke iu bindur urdhrave të Tij dhe duke u kthyer gjithmonë tek Ai për gjithçka e në çdo gjendje, pa dyshim që Allahu i Lartësuar ka për ta forcuar atë në momentin e vdekjes dhe ka për t'ia mundësuar atij një mbyllje të mirë. Por çfarë do të thotë që t'i frikësohesh Zotit me një devotshmëri të vërtetë?! Ibn Mesudi shpjegon: “Kjo do të

thotë që t'i bindesh Allahut dhe të mos e kundërshtosh Atë, ta përkujtosh dhe të mos e harrosh Atë, ta falënderosh e të mos e mohosh Atë.” Ky ajet flet për devotshmërinë, që Allahu i Lartësuar e meriton t'ia përkushtosh. Ndërsa për sa i përket masës së devotshmërisë që adhuresi e ka të detyrueshme ta ketë, atë e sqaron ajeti tjetër kur'ânor, që thotë: “Kini *taqûâ* ndaj Allahut aq sa të mundeni!” Për *taqûâ*-n ka shumë shpjegime, që janë të lidhura me veprat e zemrës dhe të gjymtyrëve, por më bukur i përmbledh përkufizimi se: “*Taqûâ* është kryerja e urdhrave të Allahut dhe largimi nga ndalesat e Tij.” Pastaj Allahu i Lartësuar urdhëron besimtarët për diçka, që është një ndihmë e domosdoshme për të ruajtur devotshmërinë. Kështu, devotshmëria e tyre do të jetë gjithmonë e paluhatshme nëse ata i përmbahen kësaj këshille të Zotit të tyre:

- **“Dhe kapuni fort që të gjithë pas “litarit” (fesë) të Allahut e mos u përçani!”** – Pra, i Lartësuar na urdhëron që të mblidhemi të gjithë rreth fesë së Tij, duke zbatuar porositë dhe udhëzimet e Tij. Ne duhet të njësojmë radhët tona, duke u bashkuar dhe duke iu larguar përçarjes mes nesh. Nëse ndjekim udhëzimet dhe fenë e Zotit të gjithësisë dhe nëse ndihmojmë e mbështesim njëri-tjetrin, sigurisht që do të rregullohen çështjet e dynjasë dhe të fesë tonë. Suksesi i shumë çështjeve është i lidhur ngushtë me bashkimin e zemrave të këtij umeti. Për t'ia qëndruar sfidave të kësaj bote, është e domosdoshme që ne të bashkëpunojmë me njëri-tjetrin për të kryer vepra të mira dhe për devotshmëri ndaj Zotit. Vetëm duke mbështetur dhe mbajtur njëri-tjetrin mund të ecim të sigurt dhe të bëjmë hapa të mëdha në rrugën e Zotit. Por nëse përçahemi dhe braktisim njëri-tjetrin, duke shfaqur armiqësi dhe urrejtje, atëherë çdokush do të punojë sipas qejfit dhe, sigurisht, sistemi ynë do të shkatërrohet. Kështu do të jemi të pafuqishëm në përballjen me armiqtë tanë, që janë aq të shumtë dhe të pamëshirshëm. Pastaj Allahu

i Lartësuar u përkujton besimtarëve mirësinë e Tij ndaj tyre dhe i urdhëron ata që gjithmonë ta përmendin dhe ta çmojnë këtë mirësi të mrekullueshme që u ka dhuruar:

- **“Dhe kujtojeni (me mirënjohje) mirësinë e Allahut ndaj jush, kur ju ishit të armiqësuar me njëri-tjetrin e Ai i bashkoi zemrat tuaja,...”** - Kuptimi: Dikur, ju vrisnit dhe plaçkisnit njëri-tjetrin. Brenda fiseve, qyteteve e fshatrave tuaja kishte luftëra të ashpra e të përhershme. Vërtet, ju ishit në një gjendje tepër të rëndë para shfaqjes së Profetit të mëshirës. Pasi Allahu i Lartësuar e dërgoi Profetin tek ju, Ai ju dha sukses që ta besoni dhe të bashkoheni të gjithë rreth Islamit, rreth fesë së paqes. Kështu, ju u bëtë si një trup i vetëm, që e doni dhe e ndihmoni njëri-tjetrin. Më pas, thotë i Lartësuar:

- **“...dhe kështu, me mirësinë e Tij u bëtë vëllezër.”** - Mirësia e Tij është besimi. Pra, me mirësinë e Zotit tuaj, ju u bëtë vëllezër për hir të Tij dhe të bashkuar, sikur të kishit një zemër të vetme.

- **“Ju ishit buzë Gropës së Zjarrit dhe Ai ju shpëtoi prej saj.”** - Me gjendjen tuaj para besimit, ju ishit gati për të rënë në zjarrin e Xhehenemit. Asgjë nuk qëndronte mes jush dhe Xhehenemit, veçse vdekja. Pra, nëse do të vdisnit në atë gjendje, pa besim dhe me armiqësi me njëri-tjetrin, ju do të hynit pashmangshmërisht në Zjarr. Porse Allahu i Lartësuar ju shpëtoi prej Zjarrit, duke ju dhënë sukses që të besoni dhe të pasoni udhëzimin e qartë dhe të sigurt, të sjellë nëpërmjet Muhamedit (s.a.u.s.).

- **“Kështu jua sqaron Allahu Argumentet e Veta, që ju ta gjeni udhëzimin e sigurt.”**

- Kuptimi: Allahu i Lartësuar jua sqaron juve të vërtetën nga e gabuara, udhëzimin e drejtë nga rruga e shtrembër, me argumente të kuptueshme, që ju të gjeni rrugën dhe ta shihni qartë atë. Allahu i Lartësuar na i qartëson të vërtetën, që ne ta njohim atë, të krijojmë siguri të plotë rreth saj dhe të punojmë me sinqeritet për ta kënaqur Atë, Zotin tonë, sipas ligjeve të Tij. Ky ajlet tregon se Allahu i Lartësuar e dëshiron dhe kënaqet që adhuresit e Tij të kujtojnë dhe t'i përmendin me zemër dhe me fjalë mirësitë që Ai u ka dhuruar. Duke i kujtuar ato vazhdimisht, besimtarët do ta shtojnë mirënjohjen dhe dashurinë për Allahun. Pastaj, duke qenë mirënjohës ndaj Tij dhe duke e dashur Atë, atëherë, sikurse ka premtuar vetë Allahu, Ai do t'ua shtojë edhe më shumë mirësitë atyre. Pa dyshim që nga mirësitë më të mëdha që duhen kujtuar është mirësia e udhëzimit në rrugën e drejtë, në fenë Islame, është ndjekja e udhëzimeve të sakta e të qarta të Profetit (s.a.u.s.), është bashkimi i zemrave dhe i radhëve tona dhe mospërçarja midis nesh.

Ajetet 104 – 105

104. Le të dalë nga ju një grup që fton në të mirën, që urdhëron për vepra të mira dhe që ndalon nga e keqja! Këta janë të shpëtuarit.

105. E mos u bëni si ata që janë përçarë dhe që kundërshtojnë njëri-tjetrin, pasi u

kanë zbritur Argumentet e qarta! Për ata do të ketë një dënim të madh.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Le të dalë nga ju një grup që fton në të mirën, që urdhëron për vepra të mira!...”**

- Allahu i Lartësuar u drejtohet besimtarëve të cilëve u bëri mirësi, duke i udhëzuar që të kapen fort pas “litarit” të Tij, dhe i nxit që një grup prej tyre të ftojë njerëzit tek e mira. “E mira” është një nocion që përfshin të gjitha ato fjalë dhe vepra që të afrojnë tek Allahu dhe të largojnë e të ruajnë prej zemërimit të Tij.

- **“...që urdhëron për vepra të mira dhe që ndalon nga e keqja”** - Ata duhet të urdhërojnë për të mirën, që ligji hyjnor dhe logjika e shëndoshë e pranon si të tillë, dhe të ndalojnë nga e keqja, e cila është konsideruar si e tillë përsëri nga ligji hyjnor dhe logjika e shëndoshë. Kjo, pra, është një nxitje nga Allahu i Lartësuar që një grup besimtarësh të marrin përsipër përgjegjësinë e thirrjes së njerëzve në rrugën e Tij dhe të sqarimit të kësaj feje madhështore. Te ky grup futen disa kategori të përzgjedhurish, si:

- Dijetarët, që u mësojnë njerëzve fenë e Zotit. Hatibët dhe vaizët, të cilët, me stilin e tyre të lartë të ligjërimit, i ftojnë njerëzit e të gjitha feve që të pranojnë Islamin. Ata ftojnë, gjithashtu, të devijuarit dhe të larguarit nga rruga e drejtë, që t'i kthehen asaj rruge dhe të përqendrohen në rrugën e shpëtimit.

- Luftëtarët në rrugën e Allahut, që luftojnë për t'u lartësuar feja e Tij.

- Çdokush që kujdeset për njerëzit, duke i kontrolluar dhe duke i nxitur ata që të jenë të rregullt me ritet e Islamit, si me namazin, zekatin, agjërimin, haxhin etj.

- Çdokush që këshillon njerëzit për të peshuar e matur drejt, për t'ju larguar mashtrimeve dhe padrejtësive të ndryshme në tregti apo në fusha të tjera të marrëdhënieve ndër-njerëzore. Thirrja në rrugën e Zotit është përgjegjësi e të gjithë umetit, derisa një grup prej tyre ta kryejë një gjë të tillë; vetëm atëherë hiqet

përgjegjësia nga të tjerët. Kjo duket nga fjala e Allahut: “Le të dalë nga ju një grup...”. Dihet mirë se urdhri për të realizuar një objektiv është urdhër edhe për çdo gjë tjetër pa të cilën ai objektiv nuk mund të arrihet. Kështu, është detyrë që gjithmonë një grup besimtarësh të përpiqen që të mundësojnë dhe të krijojnë mënyrat dhe mjetet pa të cilat nuk mund të arrihet objektivi i mësipërm, që është thirrja në rrugën e Allahut. Ndër to, mund të përmendim:

- Përgatitjen për xhihad me të gjitha format e saj, nëpërmjet të cilave arrihet qëllimi i xhihadit dhe kryerja e tij.

- Mësimi i dijes së dobishme, pa të cilën nuk mund të mendohet ftesa e të tjerëve në veprat e mira. Është detyrë, gjithashtu, që të krijohen mjetet dhe mundësitë për kryerjen e një detyre të tillë, për shembull, duke ndërtuar shkolla, ku të studiohet dhe të përhapet e vërteta dhe dija e dobishme.

- Është detyrë e popullit, gjithashtu, që të ndihmojë udhëheqësit dhe punonjësit e shtetit që të zbatojnë ligjin dhe drejtësinë. Ndihma e tyre ndaj shtetit mund të bëhet me fjalë, me vepra, me mbështetje financiare etj.; pra, me çdo lloj mënyre për të cilën shteti i drejtë, që gjykon me ligjin e Zotit, ka nevojë. Për sa i përket grupit që ka marë përsipër përgjegjësinë e urdhërimit të njerëzve për të mirë dhe të ndalimit nga të këqijat, ata janë më të zgjedhurit mes besimtarëve. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë për ta:

- **“Këta janë të shpëtuarit.”** - Këtyre u është dhënë sukcesi që të arrijnë çdo të mirë dhe të shpëtojnë nga çdo e keqe. Pastaj Allahu i Lartësuar na këshillon që të mos bëhemi si çifutët e të krishterët, të cilët u përçanë dhe u kundërshtuan mes njëri-tjetrit:

- **“E mos u bëni si ata që janë përçarë dhe që kundërshtojnë njëri-tjetrin, pasi u kanë zbritur Argumentet e qarta!”** - Është e çuditshme se përçarja e tyre erdhi pasi iu ishte bërë e qartë e vërteta. Ishin shumë porosi dhe urdhra të Zotit që i

ndalonin ata të përçaheshin mes njëri-tjetrit. Kështu, ata duhej të ishin ndër të parët që do t'i përkushtoheshin plotësisht dhe zbatimit të fesë së Zotit. Megjithatë, edhe pse të bindur se po kundërshtonin të vërtetën e sjellë nga Zoti, ata bënë të kundërtën e asaj që Zoti i urdhëroi, duke merituar në këtë mënyrë ndëshkimin e madh, siç thotë i Lartësuar:

- **“Për ata do të ketë një dënim të madh.”**

Ajetet 106 – 108

106. Ditën kur do të ketë fytyra që zbardhen dhe fytyra që nxihen, atyre të cilëve u janë nxirë fytyrat do t'u thuhet: “A mohuat edhe pasi kishit besuar?! Atëherë, vuajeni dënimin, për shkak të mohimit tuaj!”

107. Ndërsa ata të cilëve u janë zbardhur fytyrat, ata janë në Mëshirën (xhenetin) e Allahut, ku do të jenë përjetësisht.

108. Këto janë Argumentet e (drejta të) Allahut, që po t'i lexojmë ty me vërtetësi. Allahu nuk e do padrejtësinë për botën.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ditën kur do të ketë fytyra që zbardhen dhe fytyra që nxihen...”** - Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na tregon rreth gjendjes së njerëzve në Ditën e Gjykimit. Atë ditë, gjykimi i Zotit, i bazuar në drejtësinë dhe bamirësinë e Tij absolute, do të lërë gjurmët e tij te krijesat. Kjo, sigurisht, është një mënyrë kërcënimi dhe përgëzimi, që nxit frikën dhe shpresën ndaj Zotit të Drejtë dhe Bamirës. I Lartësuar thotë se atë ditë do të zbardhen disa fytyra. Ato do të jenë fytyrat e atyre që pasojnë Librin e Allahut dhe që qëndrojnë të bashkuar me njëri-tjetrin. Atë ditë do të ketë edhe fytyra që nxihen, të cilat do të jenë fytyrat e atyre që do të meritojnë ndëshkimin dhe dëshpërimin e përjetshëm. Arsyeja është se ata bëjnë fjalë e vepra të këqija dhe nxisin kundërshtimet dhe përçarjen, prandaj poshtërimi që do të ndiejnë brenda zemrave të tyre do t'ua nxijë fytyrat atë ditë. Ndërsa të lumturve, për shkak të mirësisë dhe lumturisë që u gjenden në zemër, do t'u zbardhen fytyrat e

tyre, sepse është lumturia që do të përjetojnë atë ditë, e cila do të lërë gjurmë edhe në fytyrat e tyre, sikurse thotë i Lartësuar në suren Insan, ajeti 11: “...e do t'i stolisë ata me ndriçim (në fytyrë) dhe me gëzim (në zemër).” Ose në një ajet tjetër: “Atyre, që bëjnë vepra të mira u takon e mira, madje edhe më shumë. Fytyrat e tyre nuk i mbulon pluhuri i zi e as nënçmimi. Ata janë banorë të Xhenetit. Ata do të jenë atje përjetësisht. Për ata që bënë të këqija, (le ta dinë se) dënimi i të keqes është aq sa e keqja. Ata do t'i mbulojë poshtërimi. Ata nuk mund t'i mbrojnë kush nga Allahu. Fytyrat e tyre do të jenë sikur t'i ketë mbuluar një pjesë nga terri i natës. Ata janë banorë të Zjarrit. Ata do të jenë atje përjetësisht.” [Junus 26, 27].

- **“...atyre të cilëve u janë nxirë fytyrat do t'u thuhet:...”** – Për shkak të padrejtësisë që kanë bërë këta, do t'u thuhet disa fjalë, të cilat shprehin habi dhe qortim të rëndë njëkohësisht:

- **A mohuat edhe pasi kishit besuar?! –** Kuptimi: Si është e mundur që ju i dhatë përparësi kufrit dhe rrugës së humbjes kundrejt besimit dhe udhëzimit në rrugën e drejtë?! Si është e mundur që e braktisët rrugën e drejtë të lumturisë dhe ndoqët rrugën e humbjes drejt dëshpërimit?! Për shkak të kësaj zgjedhjeje të keqe nga ana juaj, ju meritoni veçse Zjarrin. Ai është vendi i vetëm ku meritoni të hyni:

- **“Atëherë, vuajeni dënimin, për shkak të mohimit tuaj!”** - Vuajeni poshtërimin, dëshpërimin dhe ndëshkimin, që i fituat vetë me kufirin tuaj!

- **“Ndërsa ata të cilëve u janë zbardhur fytyrat, ata janë në mëshirën e Allahut, ku do të jenë përjetësisht.”** - Nëse ata do të jenë përjetësisht në mëshirën e Allahut, kjo do të thotë se ata do të gëzojnë përjetësisht mirësitë e Xhenetit, sepse Xheneti është një shenjë e mëshirës së Allahut të Lartësuar. Ata do të kënaqen dhe lumturohen përjetësisht me mirësitë e pafundme, pranë më të Mëshirshmit të të mëshirshmëve. Pas sqarimit të rregullave që

lidhen me urdhrat dhe ndalesat e Tij, si edhe të çështjes së shpërblimit me drejtësi, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Këto janë Argumentet e (drejta të) Allahut, që po t’i lexojmë ty me vërtetësi.”** - Këto rregulla e ligje janë cilësuar si “argumente të drejta”, sepse urdhrat dhe ndalesat e Allahut të Lartësuar përbajnë urtësinë dhe mëshirën e Tij. Ato janë përcaktuese të shpërblimit dhe të ndëshkimit të Tij. Po kështu, edhe ligjet dhe dispozitat e shpërblimit dhe të ndëshkimit përbajnë mëshirën dhe urtësinë absolute të të Lartësuarit, prandaj janë larg çdo padrejtësie. Allahu i Lartësuar e përforcon këtë fakt me fjalët vijuese:

- **“Allahu nuk e do padrejtësinë për botën.”** - Allahu i Lartësuar thotë se nuk e dëshiron padrejtësinë për botën, e jo më ta ushtrojë atë. Askujt nuk do t’i pakësohet gjë prej mirësive që ka bërë, ashtu si asnjë i padrejtë nuk do të ndëshkohet më tepër sesa padrejtësitë e tij. Çdokush do të shpërblehet vetëm për aq sa ka bërë.

Ajeti 109

109. Të Allahut janë çfarë ka në qiej dhe çfarë ka në Tokë dhe vetëm tek Allahu kthehen të gjitha çështjet (për gjykim).

Shpjegimi i ajetit

Allahu është *Malik*, Sunduesi dhe Pronari i gjithçkaje që gjendet në qiell dhe në tokë. Ai i ka krijuar ato dhe Ai i furnizon dhe përkujdeset për to. Ai vepron në mbretërinë e Tij sikurse e kërkon dija dhe urtësia e Tij. Me dije dhe urtësi, Allahu ka përcaktuar dhe ligjëruar gjithçka në këtë ekzistencë. Ai ka vendosur ligjin, që duhet të zbatohet dhe respektohet, dhe për këtë ligj, Allahu do t’i marrë krijesat në llogari Ditën e Gjykimit. Kush kryen vepra të mira sipas ligjit të Tij, ka për të gjetur të mirën, e kush bën të këqija, ka për të gjetur të keqen.

Ajetet 110 – 112

110. Ju jeni populli më i mirë, i ardhur për të mirën e njerëzve. Ju urdhëroni për mirë, ndaloni nga e keqja dhe besoni në Allahun. Sikur ithtarët e Librit të besonin (Islamin), do të ishte shumë më

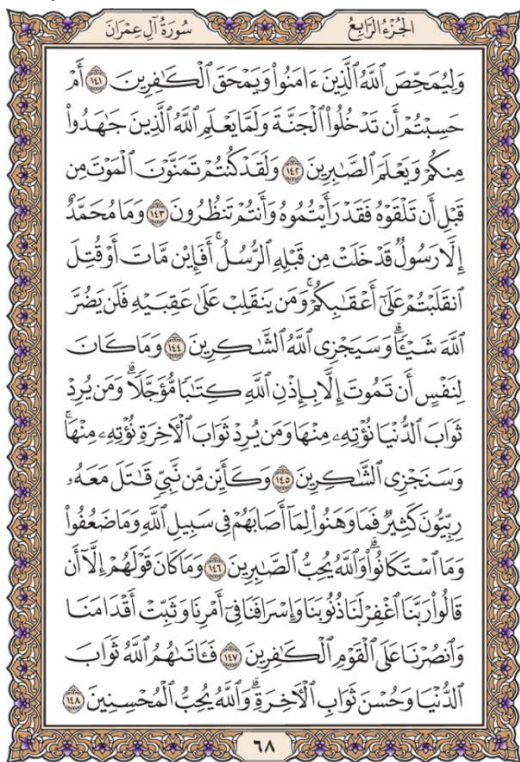
mirë për ta. Disa prej tyre bëhen besimtarë (muslimanë), po shumica e tyre janë shkelës së kufijve të Zotit.

111. Ata nuk mund t’ju sjellin ndonjë dëm, përveç ndonjë shqetësimi të vogël. Por, edhe në ju luftofshin, ata do të sprapsen prej jush dhe kurrë nuk do të ndihmohen.

112. Ata do të jenë të poshtëruar kudo që të gjenden, veç nëse kapen pas “litarit” të Allahut ose nëse hyjnë në besën e njerëzve. Ata kanë shkaktuar kundër vetes zemërimin e Allahut dhe do t’i kaplojë mjerimi. Kjo, për shkak se ata kanë mohuar argumentet e Allahut dhe kanë vrarë profetët pa kurëfarë të drejte. Ata kanë qenë të pabindur dhe i kanë tejkaluar kufijtë me armiqtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ju jeni populli më i mirë, i ardhur për të mirën e njerëzve. Ju urdhëroni për mirë, ndaloni nga e keqja dhe besoni në Allahun.”** - Allahu i Lartësuar e lëvdon këtë umet, duke na treguar se është populli më i mirë që Ai ka nxjerrë në jetën e njerëzimit. Por a ka një shkak që i bën ata të tillë? Po, ata e meritojnë këtë gradë, sepse plotësojnë disa kushte mjaft të rëndësishme. Kështu, ata e përsosin veten e vet duke u pajisur me besim të singertë, që i shtyn ata të zbatojnë çdo gjë për të cilën i urdhëron Allahu i Lartësuar dhe Profeti i Tij. Ata punojnë, gjithashtu, që të përmirësojnë edhe të tjerët, duke i urdhëruar për të mira dhe duke i ndaluar nga të këqijat. Ata bëjnë të gjitha përpjekjet për t’i ftuar krijesat në rrugën e mëshirës dhe për t’i larguar ata nga rruga e mosbindjes dhe mashtrimit. Me këtë pikësynim, ata luftojnë në rrugën e Allahut me të gjitha mënyrat që mund të luftohet. Për të gjitha këto cilësi, ata janë populli më i mirë që ka dalë ndonjëherë për të mirën e njerëzimit. Disa ajete më lart, Allahu i Lartësuar i urdhëronte muslimanët që t’i thërrasin të tjerët për tek e mira dhe të ndalojnë nga të këqijat: “Le të dalë nga ju një grup që fton në të mirën, që urdhëron për vepra të mira dhe ndalon nga e keqja.

Këta janë të shpëtuarit.” Por i urdhëruari mund ta zbatojë urdhrin ose mund ta shpërfillë dhe braktisë atë. Por në këtë ajet Allahu i Lartësuar na tregon se ky popull e zbaton plotësisht këtë detyrë. Ata e përmbushin urdhrin e Zotit të tyre, prandaj e meritojnë nderimin mbi të gjithë popujt.

- **“Sikur ithtarët e Librit të besonin (Islamin), do të ishte shumë më mirë për ta.”** - Kjo është një ftesë e bukur dhe me një stil shumë të butë, që ithtarët e Librit të besojnë të vërtetën e sjellë prej Zotit nëpërmjet Muhamedit (s.a.u.s.). Por jo të gjithë e pranuan këtë ftesë nga i Mëshirshmi:

- **“Disa prej tyre bëhen besimtarë (muslimanë), po shumica e tyre janë shkelës së kufijve të Zotit.”** – Në fakt, të paktë janë ata që e pranojnë ftesën. Shumica e tyre preferojnë të qëndrojnë në zullumin e tyre, jashtë kufijve dhe urdhrave të Zotit. Ata parapëlqejnë mosbindjen ndaj Profetit të mëshirës dhe armiqësinë me të dashurit e Zotit dhe të zgjedhurit e Tij. Ata përpiqen me të gjitha mënyrat për të dëmtuar të

dashurit e Zotit të bindurit ndaj Tij. Por Allahu i Lartësuar është shumë më i dashur dhe i mëshirshëm me të dashurit e Tij, prandaj kurrë nuk do t’i braktisë e t’i lërë viktima të armiqve të tyre. Kurthet e tyre tizare nuk do t’i dëmtojnë kurrë besimtarët, siç thotë i Lartësuari:

- **“Ata nuk mund t’ju sjellin ndonjë dëm, përveç ndonjë shqetësimi të vogël.”** - Me kurthet e tyre, ata nuk do t’ia arrijnë kurrë që t’i dëmtojnë muslimanët, qoftë fizikisht apo fetarisht. E shumta që mund të arrijnë është thjesht lëndimi me fjalët e tyre. Nëse ata guxojnë që të fillojnë luftën kundër të dashurve të Allahut dhe të përzgjedhurve të tij, do të ndodhë sikurse e ka përshkruar i Madhëruari:

- **“Por, edhe në ju luftofshin, ata do të sprapsen prej jush dhe kurrë nuk do të ndihmohen.”** – Sa herë që të përpiqen të hapin luftë me besimtarët, do ta kthejnë shpinën të poshtëruar, dhe ky poshtërim do t’i ndjekë gjithmonë nga pas. Ata nuk kanë për t’u ndihmuar asnjëherë, përkundrazi:

- **“Ata do të jenë të poshtëruar kudo që të gjenden,…”** – Pra, ata janë të poshtëruar në shpirtin e tyre. Ndërsa fjala *“el meskeneh”* tregon që edhe pamja e jashtme e tyre do të jetë e përvuajtur dhe e poshtëruar.

- **“...veç nëse kapen pas “litarit” të Allahut ose nëse hyjnë në besën e njerëzve.”** - Çifutët nuk do të mund të gjejnë kurrë stabilitet, përveçse në këto dy raste: Së pari, kur i mbron shteti Islam. Nëse ata paguajnë xhizjen në shtetin Islam, ata kanë të siguruar jetën, nderin dhe pasurinë e tyre. Ky është kuptimi i thënies së Allahut të Lartësuar: *“il-lâ bi ħabliminell-llâhi”* veç nëse kapen pas “litarit” të Allahut. Mundësia e dytë për ta që të gjejnë stabilitet dhe qetësi është pakti që mund të bëjnë me të krishterët. Edhe në këtë rast ata mund ta arrijnë qëllimin e tyre, por, sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Ata kanë shkaktuar kundër vetes zemërimin e Allahut dhe do t’i kaplojë mjerimi.”** - Pra, ata meritojnë zemërimin e Allahut të Lartësuar, dhe ky është

ndëshkimi më i rëndë për ta. Shkakun e këtij ndëshkimi, Allahu i Lartësuar e tregon në vijim:

- **“Kjo, për shkak se ata kanë mohuar argumentet e Allahut...”** – Pra, ata mohojnë ajetet e Allahut, të cilat Ai ia shpalli Profetit të mëshirës, Muhamedit (a.s.). Ata mohojnë Librin e ndritur, Kur’ânin, që përmban të vërtetën e padiskutueshme dhe që është i vetmi burim dhe ushqyes i imanit. Këtë gjë e bëjnë të nxitur nga urrejtja dhe armiqësia, të cilat kanë pushtuar zemrat e tyre.

- **“...dhe kanë vlarë profetët pa kurëfarë të drejte. Ata kanë qenë të pabindur dhe i kanë tejkaluar kufijtë me armiqësi.”** – Me profetët, të cilët i sollën njerëzimit mirësinë më të madhe prej Zotit, ata u sollën në mënyrën më brutale e më kriminale të mundshme, pra, duke i vlarë ata. A ka ndonjë krim më të madh se ky?! Gjithçka që pasojë e armiqësisë, poshtërsisë dhe mosbindjes së tyre.

Ajetet 113 – 115

113. Jo të gjithë prej tyre janë njëlloj. Disa nga ithtarët e Librit i qëndrojnë besnikë të vërtetës duke lexuar ajetet e Librit të Allahut (Kur'anin) gjatë natës dhe bien në sexhde (duke u lutur).

114. Ata besojnë Allahun dhe Ditën e Gjykimit, këshillojnë për të mirë, ndalojnë nga e keqja dhe garojnë për vepra të mira. Ata janë prej të mirëve.

115. Çfarëdo të mire që ata bëjnë, nuk do t’u mohohet. Allahu i di mirë të devotshmit.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi na përshkroi shumë qartë gjendjen e shumicës së ithtarëve të Librit, të cilët janë jashtë rrugës së drejtë, dhe pasi na foli për veprat e tyre të këqija dhe ndëshkimet që ata meritojnë, Allahu i Lartësuar vijon të na tregojë edhe për një pjesë shumë të vogël mes tyre, të cilët janë të udhëzuar drejt. Në këto ajete, Allahu i Lartësuar përshkruan veprat që kryen ky grup i shpëtuar dhe shpërblimin që i pret ata. Kështu, Ai thotë:

- **“Jo të gjithë prej tyre janë njëlloj.”** – Kuptimi: Ata të grupit të parë, që ishin të pabindur ndaj Zotit dhe profetëve të Tij dhe që bënin ato vepra aq të këqija, kurrsesi nuk mund të jenë të njëjtë me disa të tjerë, që janë një grup i dytë me disa cilësi të tjera, që Allahu i Lartësuar do t’i përmendë në vazhdim:

- **“Disa nga ithtarët e Librit i qëndrojnë besnikë të vërtetës”** - Këtë grup prej ithtarëve të Librit, të vetmit të shpëtuar prej tyre, Allahu i Lartësuar i cilëson si: *“kâimetun”*, pra, të patundur nga rruga e drejtë e Zotit të tyre. Ata janë të përqendruar në zbatimin e fesë së Zotit. Ata janë të kujdesshëm për zbatimin e urdhrit më të madh për adhurimin e Zotit të tyre, për faljen e namazit.

- **“duke lexuar ajetet e Librit të Allahut (Kur'anin) gjatë natës dhe bien në sexhde (duke u lutur).”** - I tillë është namazi i tyre i natës. Ata e zgjasin namazin për Allahun e Lartësuar, duke lexuar ajetet e Kur’ânit dhe duke u përlulur në ruku dhe në sexhde.

- **“Ata besojnë Allahun dhe Ditën e Gjykimit,...”** - Ata e besojnë Allahun ashtu sikurse besimtarët e vërtetë. Ata i besojnë të gjithë profetët dhe shpalljet që Allahu u zbriti atyre. Allahu i Lartësuar e ka veçuar besimin e tyre rreth Ditës së Gjykimit, sepse është pikërisht ky besim që i nxit besimtarët të afrohen tek Zoti i tyre me fjalë e vepra të mira. Ajo është dita e shpërblimit apo e shpagimit me drejtësi për veprat e bëra në këtë jetë. Ajo ditë e nxit besimtarin që të zbatojë çdo urdhër për të cilin do të shpërblehet dhe t’i largohet çdo ndalëse, që t’i ruhet kërcënimit të të Drejtë.

- **“...këshillojnë për të mirë, ndalojnë nga e keqja...”** - Pasi e kanë plotësuar veten me besim të sinqertë ndaj Allahut dhe Profetit të mëshirës, besim ky i cili përmirëson edhe veprat e tyre, ata përpiqen për të ftuar edhe të tjerët në rrugën e drejtë. Ata urdhërojnë për çdo vepër të mirë dhe ndalojnë nga çdo vepër e keqe. Ata nxisin edhe të tjerët prej ithtarëve të Librit që ta besojnë Profetin e mëshirës, Muhamedin

(a.s.). Pastaj Allahu i Lartësuar i cilëson ata si njerëz me vullnet dhe ambicie të larta:

- **“...dhe garojnë për vepra të mira.”** – Pra, ata nxitojnë që të kryejnë çdo vepër të mirë që Allahu dhe Profeti i Tij i urdhëron. Ata nuk e vonojnë aspak çdo punë të mirë që i afrojnë tek Zoti. Ata shfrytëzojnë çdo rrugë, mënyrë dhe kohë për të kryer adhurime ndaj Allahut të Lartësuar. Kjo etje e tyre për të kryer vepra të mira e ka një shkak: ata e dëshirojnë shumë shpërblimin dhe dashurinë e Allahut për ta. Ata janë shumë të vetëdijshëm për mirësitë që sjell adhurimi i Allahut dhe bindja ndaj Tij, e pikërisht ata i quan Allahu i Lartësuar si *“sâlihîn”* - të mirë:

- **“Ata janë prej të mirëve.”** - Dihet shumë mirë se Allahu i Lartësuar do t'i përfshijë *sâlihîn*-ët në mëshirën e Tij dhe do t'i trajtojë ata me butësinë dhe faljen e Tij të gjerë. Ai do t'i nderojë duke u dhuruar nga mirësitë e Tij të mrekullueshme. Më pas, Allahu i Lartësuar tregon se asnjë vepër e tyre nuk do të shpërfillet, e vogël apo e madhe qoftë ajo, por do të shpërblehet me formën më të mirë:

- **“Çfarëdo e mire që ata bëjnë, nuk do t'u mohohet.”** – Pra, kurrë nuk do të shpërfillet apo të lihet pa shpërblim, por do t'i jepet shpërblimi më bujar. Dihet shumë mirë që masa e shpërblimit është në varësi të devotshmërisë dhe qëllimit të robit, prandaj Allahu i Lartësuar u rikujton njerëzve që të nxitojnë të futen në mëshirën e Tij. Kjo është shumë e rëndësishme për pranimin e veprave dhe për shpërblimin e tyre.

- **“Allahu i di mirë të devotshmit.”** – Pra, Ai i di se cilët janë ata që meritojnë emrin *“muttekin”* – të devotshëm. Ai e di kush i ruhet ndëshkimit dhe zemërimit të Tij, duke zbatuar porositë e Tij dhe të Profetit (a.s.). Vetëm këtyre Allahu do t'u pranojë veprat e mira dhe do t'ua shpërblejë ato, sikurse thotë Ai në suren Maide: “Pa dyshim, Allahu i pranon veprat e mira veçse prej të devotshmëve.”

Ajetet 116 – 117

116. S'ka dyshim se atyre që nuk besojnë nuk do t'u bëjnë dobi tek Allahu as pasuria e as fëmijët e tyre. Ata do të jenë banorë të Zjarrit dhe aty do të qëndrojnë përgjithmonë.

117. Gjithçka që ata (*jobesimtarët*) shpenzojnë në këtë jetë (*kundër të vërtetës*), është si një furtunë e acartë, e cila godet e shkatërron të mbjellat e një populli që e ka dëmtuar vetveten me padrejtësitë e tij. Allahu nuk u bën padrejtësi atyre, por janë ata që i bëjnë padrejtësi vetes së vet.

Shpjegimi i ajeteve

- **“S'ka dyshim se atyre që nuk besojnë nuk do t'u bëjnë dobi tek Allahu as pasuria e as fëmijët e tyre.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se qafirëve nuk do t'u vlejnë aspak as pasuria dhe as fëmijët e tyre. Fëmijët dhe pasuria nuk mund ta largojnë ndëshkimin e Allahut dhe as afrojnë shpërblimin e Tij, sikurse thotë Allahu i Lartësuar në një ajet tjetër: “As pasuria dhe as fëmijët tuaj nuk janë ata që ju afrojnë tek Ne. I afuar është vetëm ai që beson dhe bën vepra të mira. Të tillët do të shpërblehen shumëfish për veprat që kanë bërë dhe do të jenë të sigurt në dhoma të larta.” [Sebe, 37]. Madje, pasuritë dhe fëmijët e qafirëve do të jenë shkak që ata të hyjnë në Zjarr, do të jenë argument kundër tyre dhe për to do të merren në përgjegjësi. Ato janë mirësi të mëdha, me të cilat njeriu testohet: a do të jetë mirënjohës apo jo. Nëse nuk tregohet mirënjohës ndaj Dhuruesit të tyre, ai do të mbajë përgjegjësi Ditën e Gjykimit, siç thotë i Lartësuar: “Pastaj, atë ditë do të pyeteni për të mirat...”. [Tekathur 5]. Më tej, i Lartësuar thotë:

- **“Ata do të jenë banorë të Zjarrit dhe aty do të qëndrojnë përgjithmonë.”** – Kjo do të ndodhë për shkak të mohimit të Zotit dhe mosmirënjohjes ndaj Tij.

- **“Gjithçka që ata (*jobesimtarët*) shpenzojnë në këtë jetë (*kundër të vërtetës*), është si një furtunë e acartë, e cila godet e shkatërron të mbjellat e një**

populli që e ka dëmtuar vetveten me padrejtësitë e tij.” - Këtu tregohet se si është shembulli i pasurisë që qafirët e shpenzojnë për të penguar njerëzit nga rruga e Zotit dhe nëpërmjet të cilës kërkojnë të shuajnë dritën e Tij. Allahu i Lartësuar na tregon se përpjekjet e tyre do të shkojnë kot, pa ia arritur qëllimit, ashtu sikurse ndodh me dikë që mbjell një arë dhe shpreson shumë të arrijë prodhime të larta, por në momentin që ai pret frytet aq shumë të ëndërruara, vjen një stuhi me erë të fortë dhe të acartë. Kjo “furtunë” u shkakton të padrejtëve veçse lodhje të kotë dhe dëshpërim të madh. E tillë është, pra, edhe gjendja e mohuesve të Zotit. Në një ajet tjetër, Allahu i Lartësuar thotë: “Ata që nuk besojnë, e shpenzojnë pasurinë e tyre për t’i penguar njerëzit nga rruga e Allahut. Dhe kështu do të vijojnë ata ta shpenzojnë atë; por në fund ata do të kenë vetëm dëshpërim; dhe pastaj ata do të mposhten. Të gjithë mohuesit do të grumbullohen në Xhehenem.” [Enfalë 36]. Ose: “Ata duan ta shuajnë dritën e Allahut me gojën e tyre. Por Allahu veçse do ta përkryejë dritën e Tij edhe pse jobesimtarët e urrejnë (*këtë*). Është Ai që e dërgoi të Dërguarin e Tij me udhëzim (*të qartë*) e fe të vërtetë, për ta lartësuar atë mbi të gjitha fetë, edhe pse (*këtë*) e urrejnë idhujtarët.” [Teube 32, 33].

- **“Allahu nuk u bën padrejtësi atyre, por janë ata që i bëjnë padrejtësi vetes së vet.”** - Kur ata mohojnë dhe nuk pranojnë t’u binden librave të Zotit, kur refuzojnë të binden dhe të pasojnë profetët e Tij, kur punojnë dhe përpiqen për të shuar dritën e Allahut, ata dëshmojnë se janë mosmirënjohës dhe dëmtues të vetvetes. Me këtë sjellje, ata i shkatërrojnë dhe asgjësojnë të gjitha veprat e tyre. Pastaj thotë i Lartësuari:

Ajetet 118 – 120

118. O ju që keni besuar! Mos i zini për miq të ngushtë të tjerët jashtë mesit tuaj, sepse ata nuk do të pushojnë së vepruari në dëmin tuaj dhe dëshirojnë gjithçka që ju mundon. Urrejta kundër jush shfaqet

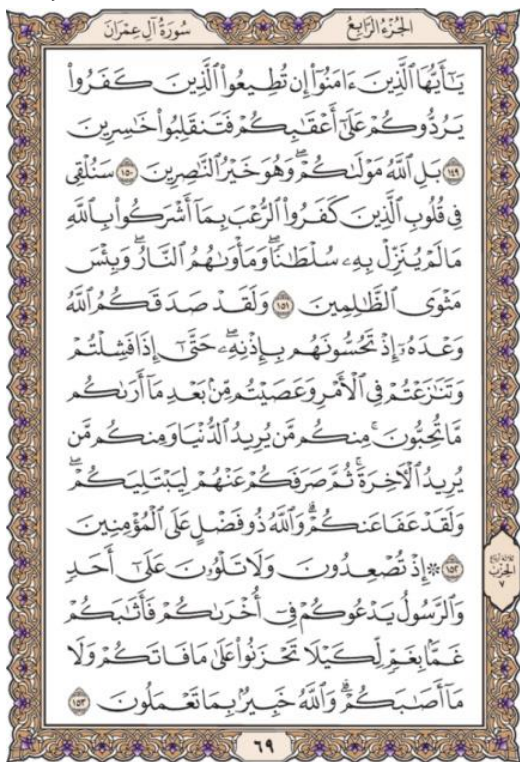
nga goja e tyre, por ajo që fshehin në gjoksin e tyre është edhe më e madhe. Ne, pa dyshim, jua kemi sqaruar argumentet, që ju t’i kuptoni.

119. Ja, ju i doni ata, ndërsa ata nuk ju duan ju dhe ju i besoni të gjitha librat (*kurse ata jo*). Kur ata ju takojnë, thonë: “Ne kemi besuar.” Por kur veçohen, ata kafshojnë majat e gishtërinjve nga mllëfi kundër jush. Thuaju: “Vdisni me mllëfin tuaj!” Allahu e di shumë mirë se çfarë mbajnë ata në zemrat e tyre.

120. Nëse ju gëzoni ndonjë të mirë, kjo i dëshpëron ata, e nëse ju godet ndonjë e keqe, ata gëzohen për këtë. Po në qoftë se ju bëheni të durueshëm dhe të devotshëm, dinakëria e tyre nuk do t’ju dëmtojë aspak. Allahu përfshin me dijen dhe pushtetin e Tij gjithçka që ata punojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Mos i zini për miq të ngushtë të tjerët jashtë mesit tuaj, sepse ata nuk do të pushojnë së vepruari në dëmin tuaj dhe dëshirojnë gjithçka që ju mundon.”** - Allahu i Lartësuar na ndalon që të bëjmë si miq të ngushtë dhe të afërt të tjerë veç muslimanëve. Nuk u lejohet muslimanëve që të miqësohen dhe afrohen me jomuslimanët, qofshin ata idhujtarë, ithtarë të Librit apo të tjerë, deri në atë gradë sa t’u besojnë atyre sekretet e veta. Nuk lejohet që atyre t’u lihen në dorë vepra të ndryshme që lidhen me çështjen islame. E si mund t’u besosh atyre çështje të tilla të rëndësishme, kur Allahu i Lartësuar thotë se ata nuk dëshirojnë kurrë të mirën dhe përparimin tonë, madje gjithmonë dëshirojnë gjithçka që ne na dëmton?! Allahu thotë se: “...ata nuk do të pushojnë së vepruari në dëmin tuaj”. Pra, ata janë aq të angazhuar që t’ju dëmtojnë, saqë nuk lejojnë t’u shpëtojë asnjë rast që u jepet për t’ju dëmtuar. Ata janë të papërtuar në çdo punë që ju shkakton dëmtime dhe gjithmonë ndihmojnë armiqtë tuaj kundër jush. E si mund t’u besosh të tillëve sekretet e tua dhe veprat e tjera më të rëndësishme?! Allahu i

Lartësuar i përshkruan ata me një cilësi mjaft të ulët:

- **“Urrejtja kundër jush shfaqet nga goja e tyre, por ajo që fshehin në gjoksin e tyre është edhe më e madhe.”** – Kuptimi: Zemrat e tyre janë aq të mbushura me armiqësi dhe urrejtje kundër jush, saqë kjo shfaqet edhe në fjalët që thonë me gojën e tyre. Megjithatë, ajo çfarë ata e mbajnë të fshehur në gjoks është edhe më e madhe sesa ajo që shprehin me fjalë.

- **“Ne, pa dyshim, jua kemi sqaruar argumentet, që ju t’i kuptoni.”** - Allahu i Lartësuar na i qartëson dispozitat e Tij, të cilat ruajnë të mirat e dynjasë dhe të ahiretit tonë. Dispozitat e Allahut i ruajnë të paprekshme mirësitë e muslimanit, qofshin ato mirësi të kësaj bote qofshin mirësi që lidhen me fenë dhe jetën tjetër. Këto dispozita, Allahu i Lartësuar i ka shpallur që ne t’i kuptojmë, dhe jo që t’i lëmë mënjanë dhe t’i shpërfillim. Ai i ka shpallur dispozitat e Tij që ne, në fillim, t’i kuptojmë e të meditojmë rreth tyre, dhe pastaj të jemi në gjendje të dallojmë të mirën nga e keqja,

mikun nga armiku, kujt t’i besojmë e kujt jo, sepse jo çdokujt lejohet t’i besosh për çështjet e tua të rëndësishme. Nëse muslimani është i detyruar që të jetojë mes mohuesve dhe idhujtarëve, nuk lejohet t’u hapet atyre për çështjet e tij të brendshme, edhe nëse ata shfaqen sikur janë miqtë e tij më të ngushtë. Për t’i paralajmëruar besimtarët rreth rrezikut të këtij veprimi, Allahu i Lartësuar tregon disa detaje rreth këtyre armiqve të poshtër dhe tinzarë. Ai thotë:

- **“Ja, ju i doni ata, ndërsa ata nuk ju duan ju dhe ju i besoni të gjitha librat (kurse ata jo).”** – Kuptimi: Ju, me pastërtinë tuaj, tregoni mëshirë dhe dashuri për ta, ndërsa ata kurrë nuk mund t’ju duan. Ju i besoni të gjithë librat e shpallur nga Zoti, ndërsa ata nuk e besojnë dhe nuk e respektojnë Librin e zbritur nga Zoti juaj, edhe nëse shfaqen se e besojnë atë para jush.

- **“Kur ata ju takojnë, thonë: “Ne kemi besuar.” Por kur veçohen, ata kafshojnë majat e gishtërinjve nga mllefi kundër jush.”** – Kuptimi: Ata janë aq të poshtër, saqë para jush shtiren sikur e besojnë Shpalljen tuaj, por kur veçohen me njëri-tjetrin, nga marazi dhe urrejtja e madhe për ju, ata kafshojnë mollëzat e gishtërinjve.

- **“Thuaju: “Vdisni me mllefin tuaj!” Allahu e di shumë mirë se çfarë mbajnë ata në zemrat e tyre.”** - Ky ishte një përgëzim për besimtarët: çdokush që do të mundohet t’i dëmtojë ata, do t’ia bëjë të keqen vetes së tij. Kështu, kuptimi i ajetit është: Me marazin që ata kanë në shpirtin e tyre, kurrë nuk do të jenë në gjendje që t’ju dëmtojnë ju. Mllefi i tyre do të vazhdojë gjithmonë t’i trazojë dhe torturojë zemrat e tyre, derisa t’u vijë vdekja e hidhur, dhe pastaj të kalojnë për të vuajtur të plotë edhe ndëshkimin e përjetshëm të ahiretit.

- **“Nëse ju gëzoni ndonjë të mirë, kjo i dëshpëron ata, e nëse ju godet ndonjë e keqe, ata gëzohen për këtë.”** - Nëse besimtarëve u zbret ndonjë e mirë, siç janë fitoret kundër armiqve apo suksese të tjera

në jetë, ata trishtohen. Ndërsa kur ndodh e kundërta, ata gëzohen. Megjithatë, Allahu i Lartësuar na mëson diçka shumë të rëndësishme :

- “Po në qoftë se ju bëheni të durueshëm dhe të devotshëm, dinakëria e tyre nuk do t’ju dëmtojë aspak. Allahu përfshin me dijen dhe pushtetin e Tij gjithçka që ata punojnë.” – Pra, nëse ne do të bëjmë përpjekjet tona, për të cilat Allahu ka premtuar fitoren dhe suksesin, ne do të jemi të sigurt prej kurtheve të tyre. Por cilat janë ato shkaqe për të cilat Zoti ka premtuar fitoren dhe suksesin?! Ato janë durimi dhe devotshmëria. Pra, nëse jemi të durueshëm dhe nëse kemi devotshmëri, kurthet e tyre nuk do të na dëmtojnë aspak, përkundrazi, ato do të godasin vetë thurësit e tyre.

Ajetet 121 – 122

121. Kujto atë mëngjes, kur dole herët nga shtëpia jote, që t’u përcaktoje besimtarëve pozicionet e luftës! Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.

122. Dy grupe prej jush gati u sprapsën, por Allahu ishte Kujdestari i tyre. Prandaj vetëm Allahut le t’i mbështeten besimtarët.

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete flasin rreth betejës së Uhudit. Kjo histori është shumë e njohur dhe e trajtuar në librat e historisë dhe kronikave. Urtësia e përmendjes së saj në këtë vend, bashkë me ngjarjen e betejës së Bedrit, ndoshta mund të jetë vërtetimi i premtimit të Allahut të Lartësuar që, nëse besimtarët bëjnë durim dhe ruhen prej të këqijave, gjithmonë do të dalin të fituar dhe do të shpëtojnë nga kurthet dhe intrigat e armiqve të tyre. Ky është një rregull i padiskutueshëm, nëse plotësohen kushtet për realizimin e tij. Kështu, në betejën e Bedrit, kur besimtarët treguan durim, qëndrueshmëri dhe devotshmëri të plotë, Allahu i Lartësuar u dhuroi fitoren e madhe, edhe pse ishin të pakët në numër dhe përgatitje. Ndërsa në luftën e Uhudit, kur ata cenuan devotshmërinë, duke bërë lëshime në disa urdhra të Profetit (s.a.u.s.),

ata provuan disfatën, trishtimin dhe dhimbjen. Allahu i Lartësuar i ka përmendur pranë njëra tjetrës këto dy ngjarje të mëdha edhe për një urtësi tjetër. Allahu i Lartësuar dëshiron prej adhuruesve të Tij që, kur t’i godasë ndonjë e keqe, ata të rikujtojnë të mirat e shumta që Ai u dhuron vazhdimisht. Kjo sigurisht që do t’ua lehtësojë atyre dhimbjen. Nëse ata kujtojnë të mirat e pakufishme që Allahu i Lartësuar u dhuron të dashurve të Tij, atëherë sprovat që kalojnë, që, në të vërtetë, përsëri sjellin mirësi për ta, do t’u duken shumë të vogla. Kjo jo vetëm që do t’ua lehtësojë dhimbjet dhe trishtimin për të keqen që i ka prekur, por do të nxisë tek ta ndjenjën e fortë të mirënjohjes dhe falënderimit për Allahun e Urtë dhe Bujar. Kjo është urtësia e Allahut të Lartësuar kur thotë: “Në qoftë se ju përjetuat dhembje (*në Uhud*), të jeni të sigurt se edhe të tjerët (*armiqtë tuaj*) provuan dhembje si kjo juaja (*në Bedër*). Ne i këmbëjmë të tilla ditë mes njerëzve, që Allahu ti nxjerrë në pah ata që besojnë dhe për t’i zgjedhur disa prej jush si dëshmorë. Allahu nuk i do të padrejtët. Kështu Allahu i pastron besimtarët dhe i shkatërron jobesimtarët. A mos mendoni ju se do të hyni në Xhenet pa i provuar Allahu ata që luftuan (*në rrugën e tij*) dhe pa i nxjerrë në pah durimtarët?” [Al Imran 140, 141, 142]. Ose në ajetet e tjera: “Kur një disfatë e vetme ju goditi, ndërkohë që ju ia patët shkaktuar më parë dyfish armikut tuaj, thatë: “Si ndodhi kjo?”. Thuaj: “Ajo ndodhi nga vetë ju.” S’ka dyshim se Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka. Ajo që ju goditi ditën e ballafaqimit të dy ushtrive ndodhi me lejen e Allahut, për të sprovuar besimtarët e sinqertë dhe për t’i nxjerrë në pah munafikët.” [Al Imran 165, 167]. Lufta e Uhudit erdhi si dëshirë e idhujtarëve për hakmarrje. Pasi u kthyen nga beteja e Bedrit të dërrmuar e të shpartalluar, ata nisën që të përgatiteshin fort për të marrë hak për të vrrarët në Bedër, ngjarje kjo që kishte ndodhur në vitin e dytë të hixhretit. Kështu, ata mblodhën të gjitha forcat për të arritur

atë që donin: shërimin e plagës dhe dhimbjes për të humburit në Bedër. Me një ushtri prej 3000 luftëtarësh, ata u nisën prej Mekës dhe u vendosën pranë Medinës. Profeti (a.s.), nga ana e tij, pas këshillimit me sahabët, doli nga Medina me 1000 luftëtarë për t'u ballafaquar me armikun. Por, gjatë rrugës për në sheshbetejë, në Uhud, një e treta e ushtrisë, e cila përbëhej nga munafikë, me në krye Ibn Ubej Ibn Selulin, u kthye mbrapsht në Medinë. Madje, kthimin e tentuan edhe dy grupe besimtarësh të sinqertë: fisi Benu Seleme dhe fisi Benu Harithe. Por Allahu i Lartësuar i forcoi dhe përqëndroi zemrat e tyre dhe, përfundimisht, ata nuk iu larguan luftës. Pasi mbërritën në Uhud, Profeti (a.s.) i rreshtoi besimtarët në formacione lufte. Ata u vendosën në një pozicion të tillë që malin e Uhudit ta kishin pas shpine dhe armikun para tyre. Për të ruajtur shpinën e ushtrisë, Profeti (a.s.) vendosi mbi Uhud një skuadër prej 50 harkëtarësh dhe i urdhëroi që të mos e linin pozicionin e tyre në asnjë rast. Në fillim të betejës, u duk se muslimanët po arrinin një fitore të habitshme dhe të rrufeshme kundër idhujtarëve. Ata depërtuan deri në prapavijën e armikut dhe vazhduan të korrnin me shpatat e tyre idhujtarët dhe të robëronin shumë prej tyre. Në këto çaste, kur harkëtarët mbi Uhud po shihin fitoren e rrufeshme të muslimanëve, i thanë njëri-tjetrit: “Filloi plaçka e luftës, vëllezër! Përse të qëndrojmë këtu, kur idhujtarët u mundën tashmë?!” Komandanti i kësaj skuadre, Abdullah Ibn Xhubejri u kujtoi urdhrin e Profetit (a.s.) që të mos lëviznin prej vendit, por ata nuk e dëgjuan fjalën e tij. Kështu, pasi shumica e tyre u largua dhe kur në pozicion mbeti veçse një grup i vogël, filloi disfata. Kalorësit idhujtarë u lëshuan mbi muslimanët pa mëshirë. Muslimanët, të çoroditur, filluan të shpërndareshin dhe të largoheshin. Në përfundim, muslimanët pësuan një humbje shumë të rëndë, me të cilën Allahu i Lartësuar ua fali gabimin e mosbindjes dhe i bëri që të nxirrnin

mësime. Ai i bëri kështu të provonin shijen e hidhur të mosbindjes ndaj Tij dhe ndaj Profetit (a.s.). Pastaj besimtarët u tërhoqën diku në majë të malit të Uhudit. Allahu i Lartësuar i pengoi idhujtarët që të vazhdonin luftën më tej dhe, më pas, të dyja palët u kthyen në vendet e tyre përkatëse. Kështu, Profeti (a.s.) dhe shokët e tij u kthyen në Medinë. Thotë i Madhëruari në ajete:

- **“Kujto atë mëngjes, kur dole herët nga shtëpia jote, që t'u përcaktoje besimtarëve pozicionet e luftës!”** - Profeti (a.s.) u nis për në Uhud, pasi fali njëherë namazin e xhumasë, dhe u përcakttoi atje ushtarëve pozicionet e tyre të luftës. Angazhimi personal i vetë Profetit (a.s.) në marrjen e masave për luftë tregon për dijen dhe aftësitë e tij në organizimin e të gjitha çështjeve. Ai tregon, gjithashtu, guximin e tij të madh - paqja e Zotit qoftë mbi të!

- **“Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.”** - Allahu dëgjon gjithçka. Ai dëgjon fjalët e besimtarëve, edhe fjalët e munafikëve. Të gjithë ata flasin dhe tregojnë atë që mbajnë në zemrat e tyre. Por Allahu i di edhe qëllimet e njerëzve, të cilët Ai do t'i shpërblejë me drejtësi. Allahu i Lartësuar është Gjithëdëgjues, i Gjithëditur dhe përkujdeset për çështjet e besimtarëve. Është Ai që i ndihmon ata për të patur sukses. Në ajete të tjera, në suret Ta Ha, Murselat etj., Allahu i Lartësuar thotë: “Unë jam me ju të dy, dëgjoj dhe shikoj.” Allahu i Lartësuar është i Dashur, i Mëshirshëm dhe i Butë me besimtarët. Kjo del shumë qartë kur Ai thotë:

- **“Dy grupe prej jush gati u sprapsën...”** - Kur dy grupet e besimtarëve, përkatësisht nga fiset Benu Seleme dhe Benu Harithe, gati sa nuk dezertuan, Allahu i Lartësuar i forcoi ata dhe u dha durim. Kjo ishte një mirësi e madhe e dhuruar prej Tij. Ajo ishte një mirësi për ato dy fise dhe për të gjithë besimtarët e tjerë, gjë kjo që tregonte përkujdesjen e Tij të posaçme për ta. Prandaj Allahu e thekson këtë fakt shumë të rëndësishëm kur thotë:

- **“...por Allahu ishte Kujdestari i tyre...”**

– Pra, është Allahu Ai që, me butësinë dhe mëshirën e Tij, tregon përkujdesje të veçantë ndaj tyre, duke u dhënë sukses për arritjen e çdo të mire dhe për ruajtjen nga çdo e keqe. Edhe në këtë rast u shfaq qartë përkujdesja e Tij ndaj besimtarëve. Kur ata donin të linin fushëbetëjen dhe të braktisnin Profetin (a.s.), Allahu i Lartësuar i ruajti ata nga kjo poshtërsi e madhe, sepse në zemrat e tyre kishte iman të fortë dhe Allahu përkujdeset për ata që besojnë, siç thotë në një ajet tjetër: “Allahu është Mbrojtësi (*i dashur*) i atyre që besojnë dhe i nxjerr ata prej errësirave në dritë. Për ata që nuk besojnë kujdestarë janë shejtanët, të cilët i nxjerrin ata prej drite për t'i futur në errësira. Këta janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përjetësisht.” [Bekare, 257]. Pastaj Allahu i Lartësuar vijon të jap një urdhër shumë të rëndësishëm.

- **“Prandaj vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët.”** - Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na urdhëron për një vepër të zemrës, që quhet *'teuekkul'*, mbështetje. *Teuekkul* do të thotë: mbështetja e zemrës tek Allahu i Lartësuar për të arritur të mirën dhe për t'i shpëtuar të këqijave dhe çdo gjëje të dëmshme, duke pasur besim të plotë dhe të palëkundur në ndihmën dhe suksesin e dhënë prej Allahut. Mbështetja e adhuruesve tek Allahu i Lartësuar është në varësi të besimit të tyre tek Ai. Besimtarët janë njerëzit më të denjë që t'i mbështeten Allahut të Lartësuar. Kjo del më e qartë në momentet e vështirësisë ose gjatë luftës, kur ata e ndiejnë më tepër nevojën që t'i mbështeten Zotit të tyre për çlirimin nga e keqja dhe për arritjen e fitores. Besimtarët i mbështeten vetëm Atij, dhe jo tek forca e tyre, që Ai t'u dhurojë fitoren. Ata vërtet japin maksimumin e tyre, por mbështetja dhe shpresa e zemrave të tyre lidhet vetëm me Allahun e Lartësuar, me forcën, pushtetin dhe suksesin e dhuruar prej Tij. Me këtë mbështetje të singertë, ata e meritojnë përkujdesjen e Allahut dhe suksesin e dhuruar prej Tij. Kështu largohen

fatkeqësitë dhe kështu vjen çlirimi dhe mirësia.

Ajetet 123 – 126

123. Allahu ju ndihmoi në Bedër, kur ju ishit të paktë në numër. Atëherë frikësojuni Zotit, për të treguar mirënjohje ndaj Tij!

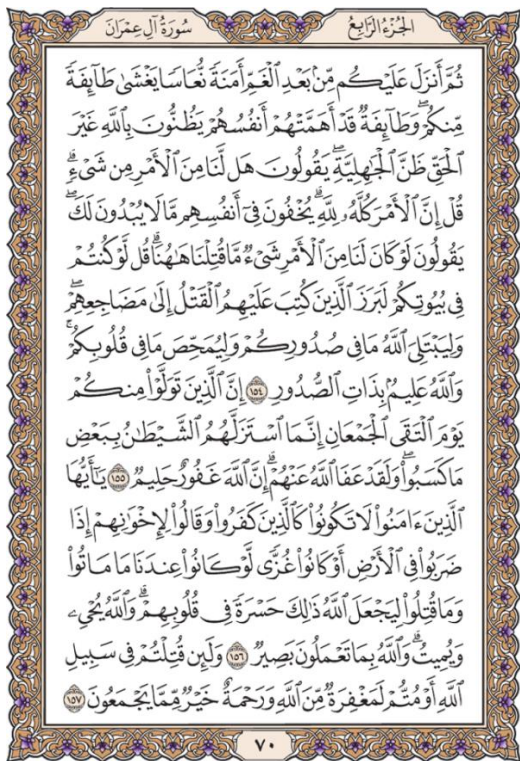
124. Ti u thoshe besimtarëve: “A nuk ju mjafton ndihma e Zotit tuaj me tre mijë melekë të zbritur (*nga qielli*)?”

125. Por nëse jeni durimtarë e të devotshëm, edhe sikur armiku t'ju sulmonte me furi, Zoti juaj do t'ju ndihmonte me pesë mijë melekë të dalluar (*për luftë*).”

126. Allahu e zbriti atë ndihmë si përgëzim për ju dhe që zemrat tuaja të qetësoheshin me të. Ndhma vjen veçse prej Allahut, Ngadhënjimtarit, të Urtit.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Allahu ju ndihmoi në Bedër, kur ju ishit të paktë në numër.”** - Kjo ishte një shprehje e bamirësisë së Allahut ndaj adhuruesve të Tij, por ajo ishte edhe një kujtesë shumë e rëndësishme për besimtarët, që ata të analizonin shkaqet e fitores dhe të humbjes. Allahu u rikujton atyre që Ai është i Plotpushtetshëm t'i ndihmojë dhe t'u dhurojë fitoren, edhe nëse janë të pakët në numër dhe të dobët në mjete ushtarake, sikurse veproi në luftën e Bedrit, ku Ai u dha fitoren, edhe pse armiku ishte i madh në numër dhe i përgatitur mirë ushtarakisht. Beteja e Bedrit ndodhi në vitin e dytë të hixhretit. Profeti (a.s.) doli nga Medina në krye të 320 e ca luftëtarëve. Me vete kishin vetëm 70 deve dhe dy kuaj. Në fakt, ata nuk dolën për luftë, por në kërkim të një karvani të kurejshve që do të kalonte në ato vise gjatë kthimit nga tregtia e Shamit. Kur idhujtarët e Mekës dëgjuan për synimin e Profetit (a.s.) drejt karvanit, ata u përgatitën mirë ushtarakisht dhe u nisën për të mbrojtur karvanin e tyre. Ishin më tepër se 1000 luftëtarë të armatosur plotësisht dhe një numër i madh kuajsh. Palët u takuan në një burim të quajtur Bedër, mes Mekës dhe Medinës. Aty u zhvillua dhe beteja e ashpër

dhe e madhe, që mbahet mend në historinë e Islamit. Fitorja e dhuruar nga Allahu i Lartësuar ishte e jashtëzakonshme. Atje u vranë shtatëdhjetë vetë nga krerët dhe më trimat e idhujtarëve. Shtatëdhjetë të tjerë u kapën rob, ndërkohë që i gjithë kampi i tyre u rrethua nga muslimanët. Megjithatë, kjo ngjarje do të shtjellohet më tej në suren Enfal. Allahu i Lartësuar e sjell këtë ilustrim të suksesit të dhuruar prej Tij që ne të meditojmë rreth shkaqeve të fitores dhe ndihmës së Tij. Ai e ka bërë këtë, gjithashtu, që ne të ruhemi dhe të jemi mirënjohës për mirësitë e Tij, siç thotë më pas:

- **“Atëherë frikësojuni Zotit, për të treguar mirënjohje ndaj Tij.”** – Ata që mvishen me devotshmëri janë treguar falënderues dhe mirënjohës ndaj Zotit të tyre, ndërsa ata që i shpërfillin urdhrat dhe ndalesat e Tij nuk janë treguar falënderues dhe nuk mund të quhen mirënjohës ndaj Zotit të tyre.

- **“Ti u thoshe besimtarëve...”** – Këtu, Allahu i Lartësuar i drejtohet Muhamedit

(a.s.) që t'u kujtojë besimtarëve momentin kur ai u jepte lajmin e mirë për ndihmën dhe fitoren e premtuar nga Allahu në luftën e Bedrit. Ja fjalët përgëzuese:

- **“A nuk ju mjafton ndihma e Zotit tuaj me tre mijë melekë të zbritur (nga qielli)?”**

- **“Por nëse jeni durimtarë e të devotshëm,...”** – Kuptimi: Nëse ju realizoni shkaqet e ndihmës dhe të fitores prej Allahut, pra, nëse tregoni durim dhe devotshmëri, ju do të ndihmoheni me një tjetër kontigjent nga Zoti i gjithësisë:

- **“...edhe sikur armiku t'ju sulmonte me furi, Zoti juaj do t'ju ndihmonte me pesë mijë melekë të dalluar (për luftë).”** – Pesë mijë melekët e zbritur në atë betejë

madhështore janë cilësuar si ‘*museuimîn*’, domethënë të dalluar për guxim e trimëri. Kështu, Allahu i Lartësuar e kushtëzoi zbritjen e ndihmës së Tij dhe të fitores së muslimanëve me tri faktorë: 1. durimi; 2. devotshmëria ndaj Allahut dhe Profetit të Tij, duke kryer çdo urdher dhe duke u larguar nga ndalesat, në shenjë madhërimi dhe dashurie për Allahun; 3. ardhja e shpejtë e idhujtarëve për luftë kundër muslimanëve. Ndërsa për të dhuruar fitoren dhe për të shkatërruar kurthet e idhujtarëve dhe qafirëve, Allahu i Lartësuar na ka porositur që të plotësojmë dy kushte të rëndësishme, që u përmendën edhe më sipër: “Por nëse jeni durimtarë e të devotshëm, dinakëria e tyre nuk do t'ju dëmtojë aspak.” Pra, nëse tregohet durim dhe devotshmëri, kurthet e qafirëve dhe armiqve të Islamit nuk do t'i dëmtojnë aspak besimtarët.

- **“Allahu e zbriti atë ndihmë si përgëzim për ju dhe që zemrat tuaja të qetësoheshin me të.”** - Allahu i Madhëruar tregon se ndihmën madhështore me anë të melekëve Ai e dha për të sjellë gëzim dhe qetësi në zemrat e besimtarëve. Kjo ngjarje ishte, gjithashtu, një mësim i pashlyeshëm nga kujtesa për besimtarët, të cilëve, në këtë mënyrë, iu tha: Qetësia juaj mund të vijë si rezultat i masave të ndërmarra prej jush.

Megjithatë, për të arritur fitoren mbi armikun, nuk duhet të mbështeteni në forcën tuaj apo në masat që keni marrë. Ato thjesht mund të sjellin një lloj qetësie, por fitorja e vërtetë mund të vijë veçse nëse e lejon Allahu i Lartësuar, i Cili thotë më tej:

- **“Ndhima vjen veçse prej Allahut, Ngadhënjimtarit, të Urtit.”** – Pra, ndihmën dhe fitoren e vërtetë mund ta japë veçse Allahu i Lartësuar për kë dëshiron Ai prej robve të Tij. Nëse dëshiron Ai, ua jep fitoren atyre që janë përgatitur mirë për arritjen e fitores, sikurse ndodh zakonisht te njerëzit. Por nëse Ai dëshiron, mund t'ua dhurojë fitoren edhe atyre adhuruesve të Tij që janë të dobët e të pafuqishëm, për t'u qartësuar atyre se fitorja dhe ndihma është vetëm në dorën e Tij, për t'u treguar se Atij i takon pushteti dhe mbretërimi mbi gjithçka. Prandaj Allahu i Lartësuar përmend dy cilësi të Tij në këtë kontekst:

1. Aziz – Ngadhënjimtar, i Pamposhtur, domethënë asnjë krijesë nuk mund të dalë mbi Të, por të gjithë i janë nënshtruar madhësisë së Tij, sepse të gjithë janë nevojtarë për përkujdesjen e Ngadhënjimtarit, Sunduesit dhe të Madhërishmit.

2. El Hakim - i Urtë, domethënë Ai që i vendos gjërat në vendin e tyre të duhur. Edhe në ato raste kur qafirët fitojnë mbi muslimanët, është pikërisht urtësia e Tij e madhe që e lejon një gjendje të tillë të përkohshme. Thotë i Lartësuari: “Kur të ndesheni me jobesimtarët, goditini në qafë, derisa t'i mposhtni! Më pas, lidhini mirë, e kështu mund t'i lironi falas ose mund të kërkonin çmim për ta, derisa të përfundojë lufta. Po të donte, Allahu do t'i shkatërronte ata, por Ai dëshiron që t'ju sprovtojë me njëri-tjetrin. Allahu nuk do ua humb veprat atyre që bien dëshmorë në rrugën e Tij. Ai do t'i udhëzojë (*drejt lumturisë*) dhe do t'ua përmirësojë gjendjen e tyre. Ai do t'i fusë ata në Xhenet, të cilin ua ka bërë të njohur më parë. O ju që keni besuar! Nëse ju ndihmoni Allahun, Ai do t'ju ndihmojë dhe

do t'ju forcojë këmbët tuaja.” [Muhamed 4 - 7].

Ajeti 127

127. “Kjo, që ta shkatërrojë një grup të jobesimtarëve, ose për t'i poshtëruar ata dhe të kthehen pas të zhgëjyer.”

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na tregon se ndihma e Tij për besimtarët vjen me dy objektiva:

1. Për të rrënuar bazat ose shtyllat më të forta të qafirëve, duke i vrarë, robëruar apo duke nënshtruar dhe marrë pasuritë e tyre. Në këtë mënyrë, forcohen muslimanët dhe dobësohen qafirët. Dihet, gjithashtu, që lufta e tyre kundër Islamit mbështetet te numri i forcave ushtarake, armatimi, pasuria dhe fuqia ekonomike dhe epërsia territoriale. Kësisoj, duke shkatërruar një pjesë të këtyre faktorëve që u përmendën, është shuar një pjesë e fuqisë së tyre kundër Islamit dhe muslimanëve.

2. Objektivi i dytë është turpërimi i qafirëve dhe i synimeve të tyre kundër muslimanëve, duke i kthyer ata të poshtëruar, me gjithë forcën dhe potencialin e tyre të madh. Ata shpenzojnë të gjitha energjitë e tyre për të goditur muslimanët, por Allahu i Lartësuar ua jep fitoren muslimanëve, për t'i kthyer qafirët të dëshpëruar dhe të dështuar në përpjekjet dhe pikësynimet e tyre. Nëse sheh realitetin, do të vëresh se ndihma e Allahut për besimtarët synon dy objektivat e lartpërmendura, pra: ose fitoren mbi ta, ose sprapsjen e tyre me poshtërim.

Ajetet 128 - 129

128. Nuk është në dorën tënde, a do t'ua pranojë Ai pendimin, apo do t'i dënojë ata, sepse, vërtet, ata janë keqbërës.

129. Vetëm e Allahut është gjithçka që është në qiej e gjithçka që është në Tokë. Ai fal atë që do dhe e dënon atë që do. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Kur gjatë luftës së Uhudit ndodhi ajo që ndodhi dhe Allahu i Lartësuar desh i ta lartësonte gradën e Profetit të Tij, Muhamedi (a.s.) u sprovua tek njerëzit e

dashur, madje u plagos rëndë në kokë dhe iu thyen disa dhëmbë. Në këtë gjendje, i gjakosur, ai filloi të mallkonte krerët e idhujtarëve si Ebu Sufjanin, Ibn Haibin, Safuan Ibn Umejen, Suhejl Ibn Amrin, Harith Ibn Hishamin e të tjerë. Ai thoshte nën zë: “E si mund të shpëtojë një popull që plagos Profetin e tij?!” Por Allahu i Lartësuar zbriti këto ajete, që e ndaluan Profetin t’i mallkonte ata:

- **“Nuk është në dorën tënde, a do t’ua pranojë Ai pendimin, apo do t’i dënojë ata, sepse, vërtet, ata janë keqbërës.”** – Kuptimi: E vetmja detyrë e jotja është përcjellja e qartë e mesazhit të Zotit. Detyra jote është vetëm edukimi dhe mësimi i krijesave. Ti duhet të kujdesesh që t’i udhëzosh krijesat të arrijnë çdo të mirë dhe të largohen nga të këqijat. Pas këtyre, çështja i takon vetëm Allahut të Lartësuar. Është Ai që administron çështjet e krijesave të Tij. Është Ai që udhëzon në rrugën e drejtë e që jep suksesin për ta ndjekur atë dhe punuar sipas saj. Është Allahu që i lë në humbje ata që nuk meritojnë suksesin e dhënë prej Tij dhe mëshirën e Tij. Prandaj ti nuk duhet të lutesh kundër tyre dhe t’i mallkosh, sepse çështja e tyre është vetëm në dorën e Zotit të tyre. Nëse urtësia dhe mëshira e Zotit të tyre e ka përcaktuar që t’ua hapë zemrën për të pranuar Islamin, ata do të udhëzohen. Por nëse urtësia e Tij përcakton lënien e tyre në humbje dhe mohim, janë pikërisht ata, me padrejtësinë e tyre, shkak i këtij përfundimi të hidhur dhe të frikshëm. Dhe, vërtet, disa prej tyre Allahu i Lartësuar i udhëzoi në Islam. Ky ajet tregon se përzgjedhja e Allahut dhe përcaktimi i Tij qëndrojnë mbi përzgjedhjen e robit dhe janë më të mira për të. Njeriu, sado gradë të lartë të ketë arritur, mund të zgjedhë dhe të gjykojë për diçka, por ndodh që diçka tjetër të jetë edhe më e dobishme dhe më e mirë se ajo që ai ka menduar. Nga ajeti kuptojmë se Profeti (a.s.) nuk ka patur asgjë në dorë për të falur apo udhëzuar ndonjë, apo për t’i sjellë ndokujt dëm apo dobi. Çdo gjë është në dorën e Zotit. Lind

pyetja: Nëse për Profetin (a.s.) është ky gjykim, po për të tjerët çfarë mund të thuhet?! Sigurisht që të tjerët janë shumë herë më larg mundësisë për të sjellë dëm apo dobi. Ky ajet është një argument shumë i qartë dhe i fortë që hedh poshtë besimin e atyre që janë lidhur pas profetëve dhe njerëzve të mirë, me mendimin e gabuar se ata mund t’u sjellin dobi dhe t’i ruajnë nga të këqijat. Madje, kjo vepër e tyre konsiderohet si *shirk* në adhurim dhe si mangësi e të menduarit. Ata braktisin adhurimin e Allahut, në dorën e të Cilit është i gjithë pushteti, dhe i përkushtohen atyre që nuk kanë asnjë grimcë pushteti e mundësie për t’u përgjigjur lutjeve dhe nevojave të lutësve. Kjo, pa dyshim, është një humbje dhe devijim shumë i qartë dhe i largët nga e vërteta. Këtu nuk mund të lëmë pa përmendur edhe një detaj mjaft interesant. Kur Allahu i Lartësuar thotë se Ai mund t’u japë sukses për t’u penduar dhe t’ua pranojë pendimin, ia atribuon këtë dhunti Vetes së Tij. Pra, Allahu nuk përmend ndonjë shkak që mund ta bëjë robin t’i pranohet pendimi nga Ai. Kjo tregon se mirësitë dhe sukcesi për të bërë vepra të mira dhe për t’u larguar nga të këqijat është thjesht dhuratë nga Bamirësi dhe i Mëshirshmi, pa qenë e nevojshme që vetë robi të bëjë ndonjë gjë për ta “merituar” atë dhuratë. Ndërsa kur Allahu i Lartësuar thotë se është në dorën e Tij që t’i ndëshkojë ata, menjëherë më pas thotë se shkak i ndëshkimit është padrejtësia e tyre. Kjo tregon se Allahu i Lartësuar është Absolut në drejtësinë dhe në urtësinë e Tij. Urtësia dhe drejtësia e Tij ia japin ndëshkimin atij që e meriton. Ai kurrë nuk i bën padrejtësi robit të Tij, por është vetë robi që i bën padrejtësi vetes. Më pas, Allahu i Lartësuar vijon që të ritheksojë pushtetin dhe mbretërimin e Tij mbi gjithçka:

- **“Vetëm e Allahut është gjithçka që është në qiej e gjithçka që është në Tokë.”** – Pra, gjithçka në qiell dhe në tokë, melekë, njerëz, xhindë, kafshë, sende, trupa

qiellorë etj., janë pronë e Allahut të Lartësuar. Ata janë të krijuar, të nënshtruar, të përlur dhe nevojtarë për përkujdesjen e Zotit të tyre. Të gjitha çështjet e tyre janë në dorë të Zotit, ndërsa ata nuk kanë asnjë thërmijë pushteti dhe pronësie në ndonjë pjesë të kësaj gjithësie. Duke qenë se çështja qëndron kështu, atëherë të gjithë krijesat janë të barabarta para mëshirës apo ndëshkimit të Tij:

- **“Ai fal atë që do...”** - Është Allahu që mëshiron atë që Ai do dhe ndëshkon atë që Ai do. Allahu fal atë që Ai do dhe i jep sukses që të udhëzohet dhe të pranojë fenë Islame. Duke e udhëzuar në këtë fe madhështore, Ai ia mbulon idhujtarinë e kryer para Islamit. Pastaj, me mëshirën e Tij, Allahu e udhëzon robin te veprat e mira dhe ia fal e mbulon gjynahet që bën.

- **“...dhe e dënon atë që do.”** - Allahu ndëshkon atë që Ai dëshiron, duke e lënë të mbështetet në forcat e veta, në injorancë të thellë dhe në padrejtësinë e tij të skajshme. Nëse robi lihet në këtë gjendje të mjerë, sigurisht që do të kryejë vepra të poshtira dhe larg mëshirës së Zotit të tij. Por Allahu i Lartësuar e ka përcaktuar këtë normë në bazë të urtësisë, dijes dhe drejtësisë së Tij, dhe po me urtësinë dhe drejtësinë e Tij, Ai i ndëshkon ata për veprat e tyre të këqija. Pastaj, Allahu i Lartësuar e mbyll ajetin duke përmendur dy emra të Tij të mrekullueshëm dhe shpresëdhënës:

- **“Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Ky është përgëzimi më i madh, që tregon se mëshira e Allahut është më e madhe se zemërimi i Tij. Falja e Tij është më e gjerë sesa kërkesa e llogarisë për çdo vepër të kryer. Duke iu referuar krijesave në përgjithësi, Allahu i Lartësuar na tregon se ka prej tyre të cilët Ai do t'i ndëshkojë. Por, megjithatë, Ai nuk e mbyll ajetin duke përmendur një emër të Tij që tregon mëshirë dhe falje dhe një emër tjetër të Tij që tregon ndëshkim të meritueshëm. Përkundrazi, Allahu e mbyll ajetin me dy emra të Tij që tregojnë vetëm falje dhe mëshirë të madhe. E pra, mirësia dhe

mëshira e Allahut të Lartësuar janë shumë të mëdha. Ai i mëshiron krijesat e Tij që shumë, sa që askush nuk mund ta përshkruajë dhe shpjegojë. Në fund, e lusim Allahun e Lartësuar që të na përfshijë edhe ne në mëshirën e Tij të pakufishme dhe të na fusë mes adhuruesve të Tij vepërmirë.

Ajetet 130 – 136

130. O ju që keni besuar! Mos e hani kamatën që ju vazhdimisht e shumfishoni! Kini frikë Allahun, që të gjeni shpëtim!

131. Ruajuni Zjarrit, që është përgatitur për jobesimtarët!

132. Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit, që të mëshiroheni!

133. Nxitoni për faljen e gjynaheve nga Zoti juaj dhe për një Xhenet, gjerësia e të cilit është sa gjerësia e qiejve dhe e tokës! Ai është përgatitur për të devotshmit,

134. Për ata që japin kur janë në bollëk dhe kur janë në vështirësi. Ata e përmbajnë zemërimin dhe i falin njerëzit. Allahu i do bamirësit,

135. Edhe ata që kur bëjnë ndonjë gjë të shëmtuar, ose kur i bëjnë padrejtësi vetvetes, e përmendin Allahun dhe kërkojnë falje për gjynahet e tyre. E kush i fal tjetër gjynahet, përveç Allahut? Ata nuk vazhdojnë më me atë gjë që kanë bërë më parë, sepse e dinë.

136. Shpërblimi për ata është falja nga Zoti i tyre dhe Xhenetet, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe ku ata do të jenë përjetësisht. Sa i mirë është shpërblimi i atyre që punojnë (punë të mira)!

Shpjegimi i ajeteve

Është përmendur shumë herë në këtë tefsir se adhuruesi duhet patjetër që t'i kushtojë rëndësi të madhe urdhrave dhe ndalesave të Allahut të Lartësuar, që kanë lidhje me Allahun vetë, por edhe me krijesat. Nëse Allahu i Lartësuar jep një urdher të caktuar, adhuruesi ka detyrë parësore që ta njohë hollësisht dhe ta kuptojë mirë atë për të cilën urdhërohet. Pasi ta njohë dhe kuptojë mirë urdhrin, besimtari përpiqet maksimalisht dhe kërkon

ndihmën e Allahut që ta plotësojë sa më mirë detyrimin. Përveç kësaj, ai përpiket me të gjitha mënyrat që edhe të tjerët ta zbatojnë urdhrin e të Adhuruarit. Në të njëjtën mënyrë vepron besimtari edhe me ndalesat e përcaktuara nga Allahu i Lartësuar. Fillimisht, ai përpiket që ta kuptojë qartë atë për të cilën ndalohej. Ai mundohet ta përkufizojë saktë të ndaluarën dhe përpiket të kuptojë se çfarë bën pjesë në atë ndalesë, prej të cilës duhet të largohet në shenjë adhurimi për Allahun e Lartësuar. Besimtari nuk e tepron dhe të fusë në rrethin e të ndaluarave atë që nuk është e tillë, por edhe është i kujdesshëm që të mos neglizhohet asgjë që hyn tek të ndaluarat dhe të mos e konsiderojë si të tillë. Pas qartësimit, ai përpiket që, jo vetëm ai, por edhe të tjerët të distancohen nga ato gjëra që i Adhuruari i ka ndaluar. Edhe kësaj here, ai kurrë nuk harron që të kërkojë ndihmën dhe mbështetjen e plotë të të Adhuruarit, që ta ndihmojë dhe t'ia lehtësojë largimin nga haramet. Kështu duhet vepruar me të gjitha urdhrat dhe ndalesat e ligjëruara nga Allahu i Lartësuar. Asnjë nga ato nuk duhet neglizhuar. Këto ajete të mrekullueshme përmbajnë këshilla të çmuara dhe nxisin adhuresit që t'i zbatojnë ato. Këtu përmendet edhe shpërblimi i njerëzve që përpiqen sinqerisht t'i zbatojnë porositë e Zotit të tyre. Ajetet përmbajnë edhe ndalesa nga disa vepra të këqija, duke i nxitur adhuresit që të largohen prej tyre. Ndërfutja në historinë e Uhudit e ajeteve të mbushura me urdhra dhe ndalesa ka urtësinë e saj. Ndoshta qëllimi është pikërisht përforcimi i atyre mësimëve të vyera që Allahu i Lartësuar u dha besimtarëve në luftën e Uhudit. Sikurse u përmend më parë, Allahu i Lartësuar u premtoi adhuresve të Tij të sinqertë se, nëse do të tregohen gjithmonë të duruar e të qëndrueshëm, nëse do të jenë të pajisur me devotshmëri dhe nëse do të kenë sistematikisht këto cilësi, Ai do t'i ndihmojë kundër armiqve të tyre dhe do t'u falë fitoren. Nëse ata i përmbushin porositë e

Tij, Ai do t'i poshtërojë dhe shpartallojë armiqtë e tyre. Kështu, me sa duket, pas përmendjes së devotshmërisë, nëpërmjet së cilës zbret ndihma, sukcesi, lumturia dhe mirësia nga Zoti, shpirtrat duan të dëgjojnë me shumë kureshtje se cilat janë ato cilësi kaq të mrekullueshme, që të bëjnë të jesh i devotshëm. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar përmend në vijim cilësitë më të rëndësishme të devotshmërisë. Nëse adhuresi pajiset me to, atëherë ai duhet t'i ketë edhe cilësitë e tjera plotësuese, që nuk janë përmendur, por që janë pjesë e atyre të përmendurave. Për rëndësinë e madhe të devotshmërisë tregon fakti që Allahu i Lartësuar e ka përsëritur tri herë gjatë këtyre ajeteve porosinë për të qenë të devotshëm.

- **“O ju që keni besuar!”** - Djeni se çdo ajet në Kur'ân që fillon me thirrjen: “O ju që keni besuar” tregon se është pikërisht besimi forca shtytëse e kryerjes së urdhrat apo ndalesës që vijon më pas. Të besosh do të thotë të pohosh dhe të pranosh sinqerisht, pa dyshime, gjithçka që duhet besuar dhe pranuar. Ky besim është nxitës për të kryer veprat që e konkretizojnë dhe e shprehin hapur atë. Në vazhdim, Allahu i Lartësuar i ndalon besimtarët që të merren me fajde ose me kamatë. Pasuria e mbledhur me fajde është haram të hahet. Allahu i Lartësuar përmend në këtë ajet një lloj fajdeje që përdorej shumë në kohën e injorancës paraislamike, kur njerëzit nuk shqetësoheshin aspak për dispozitat dhe porositë e Zotit. Asokohe, nëse dikujt i afrohej koha e shlyerjes së borxhit dhe ai nuk ishte në gjendje ta shlyente atë, huadhënësi i jepte atij dy mundësi: ose ta shlyente borxhin në afatin e caktuar, ose ta shlyente më vonë, por shuma e borxhit do të shtohet. Pra, po të zgjatej afati, shtohet shuma për të shlyer. I varfëri i shkretë, për t'i shpëtuar situatës së ngushtë të momentit, detyrohej që të pranonte mundësinë e dytë, të shlyerjes së borxhit bashkë me fajdenë. Kur na ka udhëzuar nga ndalimi i fajdeve ka thënë:

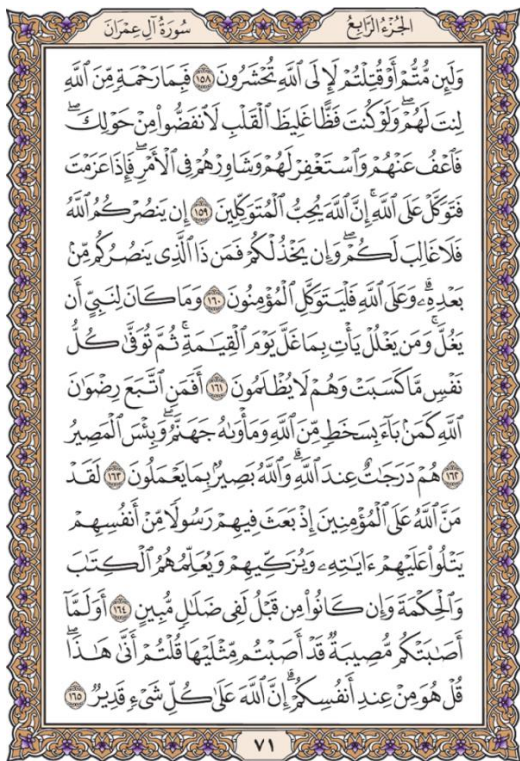
- **“Mos e hani kamatën që ju vazhdimisht e shumfishoni!”** - Pra, mos hani fajdetë, që janë disa herë të shumëfishuara. Nga cilësimi: *“ed’âfem-mudâ’afeh”* - “që ju vazhdimisht e shumfishoni” kuptojmë se sa i shëmtuar dhe i padrejtë është ky veprim. Ne kuptojmë nga ky cilësim edhe urtësinë e ligjëritimit të kësaj ndalesë nga Allahu i Lartësuar e i Mëshirshëm. Kjo ndalesë shërben që t’i mbyllet porta kësaj veprë të ulët, të pamëshirshme dhe të padrejtë ndaj krijesave. Allahu i Lartësuar e ka bërë të detyrueshme afatizimin e atij që është ngushtë dhe nuk ka mundësi që ta lajë borxhin, por e ka ndaluar rreptësisht që, për shkak të zgjatjes së afatit, të rritet edhe masa e borxhit. Këtë shtesë mbi shumën e borxhit Allahu i Lartësuar e ka konsideruar si padrejtësi të shumëfishtë. Për besimtarin e devotshëm nuk duhet të ketë mëdyshje për largimin nga një vepër e tillë e shëmtuar dhe e poshtër. Largimi nga padrejtësitë është kusht për të qenë i devotshëm. Nuk ka mundësi që të jesh i devotshëm, pa u larguar nga padrejtësitë e çdo lloji. Qëllimi i çdo njeriu është arritja e gjithçkaje të mirë e të dobishme dhe ruajtja nga çdo gjë e keqe dhe e dëmshme. Por ky sukses është i pamundur nëse mungon devotshmëria. Prandaj i Lartësuar thotë:

- **“Kini frikë Allahun, që të gjeni shpëtim!”** - Është shumë e kuptueshme se arritja e shpëtimit dhe suksesit kërkon devotshmëri. Edhe urdhri për t’u larguar nga fajdetë, është në kuadër të udhëzimit të adhuruesve për të arritur shpëtimin dhe suksesin. Pastaj Allahu i Lartësuar na sjell edhe një arsye më shumë për t’u pajisur me devotshmëri:

- **“Ruajuni Zjarrit, që është përgatitur për jobesimtarët!”** - Pra, kur Allahu i Lartësuar na poroset që t’i ruheni Zjarrit që është përgatitur për mohuesit, kjo nënkupton që, fillimisht, ne duhet të besojmë, dhe pastaj të largohemi nga gjithçka që të fut në Zjarr. Veprat që çojnë në Xhehenem janë të shumta dhe të larmishme, duke filluar nga kufri e shirku,

dhe duke vazhduar me gjynahet dhe padrejtësitë e të gjitha llojeve. Të gjitha gjynahet pa përjashtim, sidomos ato të mëdhatë, të çojnë drejt kufrit. Ato janë tipare dalluese ose elementë të kufrit, dhe Zjarri është përgatitur për ata që kanë cilësitë e kufrit. Ata që kryejnë gjynahe afrohen ngadalë-ngadalë drejt Zjarrit, që është përgatitur për qafirët. Ndërsa largimi nga gjynahet të shpëton nga Xhehenemi dhe të ruan nga zemërimi i të Plotfuqishmit Madhështor dhe Krenar. Veprat e mira dhe bindja ndaj Allahut të Lartësuar sjellin kënaqësinë e Tij dhe hyrjen në Xhenetin e përjetësisë dhe të mëshirës. Prandaj i Lartësuar, menjëherë pas kërcënimit me Zjarr, sjell një përgëzim dhe shkakun që e bën atë të mundur:

- **“Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit, që të mëshiroheni!”** - Kështu, bindja ndaj Allahut të Lartësuar dhe bindja ndaj Profetit të Tij përbëjnë shkaqet që të çojnë drejt mëshirës së Rrahmanit, i Cili thotë në disa ajete të tjera: “Cakto për ne atë që është e mirë në këtë Botë dhe në Botën tjetër! Ne jemi kthyer (të penduar) tek Ti!” Ai tha: “Me ndëshkimin Tim godas atë që Unë dëshiroj, ndërsa mëshira Ime ka përfshirë gjithçka. Atë (mëshirë) e kam caktuar për ata që janë të devotshëm, e japin zekatin dhe për ata që besojnë në argumentet Tona, për ata që pranojnë të Dërguarin, Profetin "ummij" që nuk shkruan e nuk lexon, të cilin e gjejnë të cilësuar në Teurat dhe në Ungjill, që i urdhëron ata për të mirë dhe i ndalon nga e keqja, që u lejon ushqimet e këndshme dhe u ndalon ato të pakëndshmet, që u heq barrën e rëndë dhe prangat. Ata që besojnë në të, që e nderojnë atë, që e ndihmojnë atë dhe që veprojnë me Dritën që iu zbrit atij – këta janë ata të shpëtuarit. Thuaj: “O njerëz! Unë jam i dërguari i Allahut për të gjithë ju. Jam i dërguari i Allahut, në dorën e të Cilit është sundimi i qiejve e i tokës. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Ai jep jetë dhe Ai jep vdekje. Besoni në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij, Profetin "ummij" që nuk

shkruan e nuk lexon, që beson Allahun dhe Shpalljet e Tij! Ndiqeni rrugën e tij, që të jeni të udhëzuar!” [Araf 156-158]. Më pas, Allahu i Lartësuar vazhdon me porosi të mrekullueshme për të arritur devotshmërinë dhe suksesin:

- **“Nxitoni për faljen e gjynaheve nga Zoti juaj dhe për një Xhenet, gjerësia e të cilit është sa gjerësia e qiejve dhe e tokës!”** - I Lartësuar na udhëzon që të nxitojmë pa vonesë në kërkimin e faljes prej Allahut të Lartësuar dhe drejt Xhenetit të Tij të mirësisë dhe bujarisë. Për ta bërë sa më të dashur dhe të dëshirueshëm këtë nxitim, Allahu i Lartësuar na tregon për gjerësinë e madhe të Xhenetit. Kur gjerësia e tij është sa ajo e qiejve dhe e tokës, atëherë po gjatësia e tij, sa do të jetë?! Pastaj i Lartësuar sjell përsëri një nxitës shumë të fortë për t'u pajisur me devotshmëri, kur na tregon se Xheneti dhe falja e Tij është për të devotshmit:

- **“Ai është përgatitur për të devotshmit”** - Pra, për të devotshmit, që i zbatojnë urdhrat e Zotit të tyre dhe iu largohen

ndalesave të Tij, është gati falja dhe mëshira e Tij në Xhenetin e përjetësisë. Më poshtë, Allahu i Lartësuar vijon me disa cilësi dalluese të të devotshmëve, për ata që dëshirojnë suksesin.

- **“Për ata që japin kur janë në bollëk dhe kur janë në vështirësi.”** – Pra, ata shpenzojnë, në çdo gjendje qofshin: në gjendje të mirë apo në gjendje të vështirë. Nëse janë në kohë bollëku, ata japin shumë për fenë e Allahut nga pasuria e tyre. E nëse janë në kohë vështirësie, ata përsëri dinë të jenë bamirës, qoftë edhe me gjëra shumë të vogla. Ata nuk nënvleftësojnë asnjë lloj bamirësie, sado e vogël qoftë ajo.

- **“Ata e përmbajnë zemërimin...”** - Nëse dikush u bën ndonjë padrejtësi dhe i mbush zemrat e tyre me zemërim e urrejtje, ata nuk nxitohen që të veprojnë dhe të hakmerren kundër tij, sikurse të shtyn nefs. Por ata dinë ta shtypin zemërimin e ndezur në kraharor, ata dinë ta nënshtrojnë veten, për të qenë të durueshëm dhe tolerantë, për të mos e kthyer të keqen nxitimthi dhe me ashpërsi. Madje, cilësia e tyre mbizotëruese është:

- **“...dhe i falin njerëzit.”** - Ata janë falës ndaj njerëzve, falës ndaj fjalëve dhe veprave të tyre. Falja është më e çmuar dhe më e vështirë sesa thjesht frenimi i zemërimit. Falja është largim nga hakmarrja kundrejt atij që të ka bërë keq. Sigurisht, kjo pritet veçse nga njerëzit me moral të lartë, që janë larg cilësive të ulëta. Kjo është veti e atyre që kanë bërë ‘tregti’ me Allahun, prandaj i falin adhuresit e Allahut, të motivuar nga mëshira dhe bamirësia ndaj tyre. Ata përpiqen që të mos i dëmtojnë të tjerët me zjarrin që ndez hakmarrja dhe urrejtja, dhe kështu kërkojnë dhe shpresojnë faljen e Allahut. Ata shpresojnë që Allahu i Lartësuar t'i falë dhe t'u dhurojë shpërblim të madh nga bujaria e Tij. Ata nuk presin shpërblime nga krijesat, të cilat janë të vogla, të dobëta dhe të pamundura, por e presin shpërblimin vetëm nga Allahu i Pasur, Bujar dhe Dhurues i madh. Ata kujtojnë gjithmonë fjalën e Allahut të

Lartësuar: “Ai që fal dhe rregullon çështjet e ka shpërblimin tek Allahu i Lartësuar.” Pastaj Allahu i Lartësuar përmend një gradë më të lartë të besimit dhe të edukatës me njerëzit, që është bamirësia, ose *ihsân*-i. Thotë i Lartësuar:

- **“Allahu i do bamirësit”** - Bamirësia është dy llojesh: bamirësi në adhurimin ndaj Krijuesit dhe bamirësi ndaj krijesave. Bamirësia në adhurim është shpjeguar nga Profeti (a.s.) në një hadith të saktë, që thotë: *“Bamirësia në adhurim është: Ta adhurosh Allahun sikur ta shihje Atë. Nëse nuk e sheh Atë, Ai pa dyshim që të sheh ty”*. Ndërsa bamirësia ndaj krijesave bëhet duke u dhuruar atyre të mira, që kanë të bëjnë me fenë dhe dynjanë, dhe përpjekja për largimin e të këqijave prej tyre, qoftë në aspektin e fesë, qoftë në atë të dynjasë. Kështu, koncepti i bamirësisë ndaj krijesave është tepër i gjerë, ku futen shumë fjalë dhe vepra, si për shembull: t'i urdhërosh për vepra të mira dhe t'i ndalosh nga veprat e këqija, t'u mësosh se çfarë është e mira dhe të largosh prej tyre injorancën, t'i përkujtosh vazhdimisht dhe t'i përmendësh nga pakujdesia, që aq shpesh i kaplon; t'i këshillosh ata vazhdimisht, qoftë njerëzit e thjeshtë, qoftë ata me pozitë; të përpiqesh të bashkohsh radhët e tyre, ta shpërndash sadakanë dhe zekatin atje ku nevojitet, të shpenzosh në dobi të tyre çfarëdolloj të mire, sado e vogël qoftë ajo, apo edhe sikur thjesht të mos i dëmtosh dhe të largosh të këqijat prej tyre, qofshin ato fjalë apo vepra. Madje edhe të tregohesh i durueshëm ndaj injorancës dhe ashpërsisë së krijesave, është bamirësi ndaj tyre, dhe kjo shpërblehet nga Allahu i Lartësuar. Kështu i përshkruan Allahu i Lartësuar të devotshmit në këtë ajet. Kush i ka të tilla cilësi, e ka respektuar dhe plotësuar të drejtën e Allahut dhe të drejtat e krijesave ndaj tij. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë se të devotshmit i kërkojnë falje vazhdimisht Allahut të Lartësuar për gabimet dhe mangësitë e tyre:

- **“Edhe ata që kur bëjnë ndonjë gjë të shëmtuar, ose kur i bëjnë padrejtësi**

vetvetes, e përmendin Allahun dhe kërkojnë falje për gjynahet e tyre. E kush i fal tjetër gjynahet, përveç Allahut?” - Sa herë që ata bëjnë ndonjë gabim të madh apo dëmtojnë veten me pakujdesinë e tyre, shpejtojnë të pendohen dhe t'i kërkojnë Allahut falje dhe mëshirë. Ata i kërkojnë Atij që t'ua mbulojë të metat e tyre dhe gabimet që kanë bërë. Ata nxitojnë të pendohen dhe të kërkojnë falje, sepse ata kujtojnë Allahun e Lartësuar që sheh dhe di gjithçka, kujtojnë kërcënimin e Tij të hapur dhe të qartë për ata që thyejnë porositë e Tij dhe shkelin kufijtë e Tij, kujtojnë premtimet e dashura që Allahu i Lartësuar u ka dhënë të devotshmëve, të cilët i ruajnë kufijtë e Tij. Të gjitha këto përkujtime bëjnë që ata, me të shpejtë, t'i kërkojnë Allahut falje për gabimet e tyre dhe që t'ua mbulojë të metat dhe turpet e tyre. Ata heqin dorë menjëherë nga ato vepra të këqija, pendohen dhe trishtohen sinqerisht për gjynahet që kanë bërë. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ata nuk vazhdojnë më me atë gjë që kanë bërë më parë, sepse e dinë.”** – Pra, nuk vazhdojnë sërish me një gjynah, pasi e kanë mësuar se çfarë gabimi kanë bërë, por vazhdimisht kthehen të penduar tek Allahu dhe i kërkojnë Atij falje dhe udhëzim.

- **“Shpërblimi për ata është falja nga Zoti i tyre...”** Të përshkruarit me këto cilësi do të kenë si shpërblim *‘magfîratun’*, pra, mbulimin e të metave dhe faljen e gjynaheve të tyre, që do të thotë se ata do të shpëtojnë nga çdo e keqe që i druhen. Përveçse janë të sigurt nga çdo e keqe, prej faljes nga Zoti i tyre, ata kanë edhe shpërblime të tjera:

- **“...dhe Xhenetet, nëpër të cilët rrjedhin lumenj...”** - Në Xhenet ka mirësi të shumta e të përhershme, ka gëzim e lumturi, kështjella madhështore, ndërtesa të pastra dhe të larta, pemë e fruta të mrekullueshme, lumenj që rrjedhin vazhdimisht mes vendbanimeve etj. Të gjithë kësaj panorame ia shton bukurinë fakti që ata do të jenë përjetësisht në këtë vend, siç thotë i Lartësuar:

- **“...dhe ku ata do të jenë përjetësisht.”** - Ata do të jenë përgjithmonë në këtë vend të mrekullueshëm. Ata kurrë nuk do të dëshirojnë të largohen nga ato mirësi dhe kurrë nuk do të velen a mërzhiten prej tyre e të kërkojnë të tjera. Mirësitë do të jenë gjithmonë në rritje dhe kurrë nuk do të largohen apo pakësohen.

- **“Sa i mirë është shpërblimi i atyre që punojnë (punë të mira)!”** - Ata punuan pak për hir të Allahut të Lartësuar, por u shpërblyen shumë. Siç ka thënë dikush: në kohën e agimit, kur drita u shkëlqen në fytyrë, udhëtarët e natës kënaqen, edhe pse rruga e natës ka qenë e lodhshme. Në momentet e shpërblimit, punëtori ndien gëzim të plotë për punën që ka bërë. Këto ajete të mrekullueshme janë argument shumë i fortë për Ehli Sunetin, të cilët besojnë se veprat bëjnë pjesë në *iman*, ndryshe nga qëndrimi i *murxhi*-ve. Ky qëndrim përforcohet në një ajet tjetër shumë të ngjashëm në suren Hadidë: “Shpejtoni drejt faljes prej Zotit tuaj dhe drejt Xhenetit, gjerësia e të cilit është si gjerësia e qiellit dhe e tokës dhe që u përgatit për ata që i besojnë Allahut dhe profetëve të Tij. Kjo është mirësia e Allahut, që ia jep kujt të dojë. Allahu është Dhurues i madh.” [Hadidë 21]. Në këtë ajet përmendet si shkak për futjen në Xhenet besimi tek Allahu dhe te Profeti i Tij. Ndërsa në ajetin e sures Al Imran, që po komentojmë, thuhet se Xheneti është përgatitur për të devotshmit, dhe më pas tregohen cilësitë, veprat dhe fjalët e këtyre të devotshmëve. Nëse i vendos paralel të dy ajetet, kupton se besimtarët e pajisur me iman janë ata që quhen *‘muttekin’* - të devotshëm, të cilët bëjnë edhe ato vepra të mrekullueshme. Mendo pak dhe gjyko!

Ajetet 137 – 138

137. Përpara jush kanë kaluar shumë popuj. Udhëtoni nëpër tokë dhe shikoni se si qe përfundimi i atyre që mohuan të vërtetën.

138. Ky (Kur'an) është sqarim për gjithë njerëzit dhe është udhëzim e këshillë për të devotshmit.

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete dhe ato që vijnë pas tyre flasin për luftën e Uhudit. Nëpërmjet tyre, Allahu i Lartësuar ngushëllon adhuruesit e Tij besimtarë. Ai u tregon se ka patur shumë popuj të tjerë që kanë kaluar para tyre dhe të gjithë janë sprovuar me luftë kundër qafirëve, me beteja tepër të ashpra mes tyre. Besimtarët kanë provuar fitoren dhe humbjen, por përfundimi i mirë u takon gjithmonë besimtarëve dhe të devotshmëve. Allahu i Lartësuar ka qenë gjithmonë në ndihmë të adhuruesve të Tij të sinqertë, të besimtarëve që pasuan Profetin e Tij. Thotë i Lartësuari:

- **“Përpara jush kanë kaluar shumë popuj. Udhëtoni nëpër tokë dhe shikoni se si qe përfundimi i atyre që mohuan të vërtetën.”** – Kuptimi: Lëvizni nëpër tokë fizikisht dhe shpirtërisht, dhe vështroni me kujdes se si qe përfundimi i atyre që mohuan të vërtetën e sjellë prej profetëve (a.s.). Shihni me kujdes ndëshkimin dhe shkatërrimin total që ata i zuri. Të shumta dhe të larmishme kanë qenë llojet e ndëshkimeve që janë derdhur mbi vendbanimet e jobesimtarëve. Këto ndëshkime e zhdukën pushtetin dhe krenarinë e atyre popujve. Mendjemadhësia e tyre humbi nëpër kohëra dhe u harrua. A nuk konsiderohen të tilla ngjarje si argumentet më të mira dhe më të forta për vërtetësinë e fjalëve të profetëve? A nuk tregojnë këto urtësinë e madhe të të Lartësuarit, me të cilën Ai i sprovon njerëzit, për t'u dalluar qartë i sinqerti nga mashtruesi? Prandaj i Lartësuari thotë:

- **“Ky (Kur'an) është sqarim për gjithë njerëzit...”** – Pra, ajetet e Kur'anit dhe këto shenja e ngjarje në tokë janë argumente sqaruese për njerëzit. Ato shpjegojnë të vërtetën nga e kota, cilësitë dhe përfundimin e fatlumëve dhe cilësitë e fatzinjve të trishtuar. Në to ka shenja treguese për ndëshkimet me të cilat Allahu i

Lartësuar i ka goditur gjithmonë mashtruesit dhe jobesimtarët. Këto shenja shërbejnë edhe si:

- **“...dhe është udhëzim e këshillë për të devotshmit.”** – Pra, ato janë edhe udhëzim i qartë, dhe këshillë për *muttekin*-ët, sepse të vetmit që përfitojnë nga udhëzimi i qartë dhe këshillat e Zotit të tyre janë *muttekin*-ët. Këto udhëzime i drejtojnë ata në rrugën e mirësive dhe të drejtësisë. Ato janë qortim dhe këshillë shumë e fortë, që i pengon ata nga çdo rrugë e keqe dhe poshtërsi e padrejtësi. Ndërsa për njerëzit e tjerë, Kur’âni është thjesht një qartësim i të vërtetave të pamohueshme dhe këputje e çdo justifikimi që mund të parashtrohet prej tyre, që çdokush të jetë i qartë dhe i sigurt për rrugën që po zgjedh. Nëse zgjedhin rrugën e shkatërrimit, e kanë zgjedhur atë me vetëdije dhe plotësisht të bindur për gabimin e tyre. Kur’âni nuk ka lënë asnjë mundësi justifikimi për ta. Pra, ka shumë mundësi që këtu të bëhet fjalë për Kur’ânin dhe Urtësinë, dhe jo thjesht për shenjat e mbetura nëpër tokë, sepse ai është udhëzim i përgjithshëm, për të gjithë njerëzit, dhe këshillë dhe udhëzim i veçantë për të devotshmit. Të dyja kuptimet janë të pranueshme.

Ajetet 139 – 143

139. Mos u dobësoni (fizikisht) dhe mos u trishtoni (shpirtërisht), përderisa ju qëndroni më lart, nëse jeni besimtarë të sinqertë.

140. Në qoftë se ju përjetuat dhembje (në Uhud), të jeni të sigurt se edhe të tjerët (armiqtë tuaj) provuan dhembje si kjo juaja (në Bedër). Ne i këmbëjmë të tilla ditë mes njerëzve, që Allahu ti nxjerrë në pah ata që besojnë dhe për t’i zgjedhur disa prej jush si dëshmorë. Allahu nuk i do të padrejtët.

141. Kështu Allahu i pastron besimtarët dhe i shkatërron jobesimtarët.

142. A mos mendoni ju se do të hyni në Xhenet pa i provuar Allahu ata që luftuan (në rrugën e tij) dhe pa i nxjerrë në pah të durueshmit?!

143. Ju ishit, vërtet ata që dëshironit vdekjen para se të përballeshit me të. Ja, tani e patë atë (vdekjen) me sytë tuaj.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i inkurajon adhuruesit e tij të sinqertë të forcojnë ambiciet dhe vullnetin e tyre, duke u thënë:

- **“Mos u dobësoni (fizikisht) dhe mos u trishtoni (shpirtërisht),...”** – Kuptimi: Mos u lëshoni, duke u dobësuar fizikisht dhe mos u trishtoni, duke u dobësuar shpirtërisht gjatë sprovave, fatkeqësive dhe disfatave. Pa dyshim që trishtimi në zemër edhe lëshimi i trupit janë sprova më vete, prandaj mos e dënoni dhe rëndoni veten tuaj më shumë me sprova të tjera. Dobësia juaj veçse i ndihmon armiqtë kundërshtarë, prandaj mos pranoni që t’ju pushtojë ajo. Përkundrazi, inkurajoheni veten dhe nxitni vullnetin dhe ambiciet tuaja drejt të mirës. Ushqeni durimin dhe trimërohuni, duke luftuar armikun tuaj. Largojini trishtimet dhe ankesat, se janë të padobishme, madje paralizuese. Trishtimi dhe shkurajimi nuk duhet të kenë lidhje me besimtarët e sinqertë, sepse imani i tyre i mban shumë më lart ata. Ata shpresojnë ndihmën, suksesin dhe fitoren prej të Plotfuqishmit, që kujdeset për ta veçanërisht. Ata shpresojnë shpërblimin e Bujarit, Bamirësit dhe të Mëshirshmit. E si mund të ulet kaq poshtë një besimtar, i cili ka siguri të plotë për premtimin e Allahut dhe shpërblimin e Tij të madh në këtë jetë dhe në jetën tjetër?! Kjo nuk duhet të ndodhë me besimtarin e sinqertë. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **“...përderisa ju qëndroni më lart, nëse jeni besimtarë të sinqertë.”** Pas kësaj, Allahu i Lartësuar i qetëson zemrat e tyre të tronditura nga disfata, duke u përmendur urtësitë që fshihen pas të tilla humbjesh dhe sprovash. Ai thotë:

- **“Në qoftë se ju përjetuat dhembje (në Uhud), të jeni të sigurt se edhe të tjerët (armiqtë tuaj) provuan dhembje si kjo juaja (në Bedër).”** – Pra, ashtu si ju, edhe ata kanë ndier dhimbje dhe vuajtje. Porse mes jush ka një ndryshim të madh: ju

shpresoni prej Allahut diçka që ata nuk e shpresojnë, sikurse thotë i Lartësuar: “Mos u tregoni të dobët kur të ndiqni armikun! Nëse ju ndieni dhimbje, (*dijeni se*) edhe ata, sikurse ju, ndiejnë dhimbje. Por ju shpresoni nga Allahu atë çka ata nuk e shpresojnë. Allahu është i Ditur e i Urtë”. [Nisa 104].

- **“Ne i këmbëjmë të tilla ditë mes njerëzve,...”** - Prej urtësive të kuptuara nga këto ajete është edhe fakti se, kur është fjala për mirësitë e kësaj jete, Allahu i Lartësuar ua jep ato edhe besimtarëve, edhe qafirëve, edhe të mirëve, edhe të këqijve. Kështu i ndërron ditët mes njerëzve Allahu i Lartësuar: sot u jep disave një gjë, nesër ua jep atë të tjerëve. Kështu ndodh në këtë jetë, sepse kjo dynja është e parëndësishme dhe do të zhduket. Ndërsa në jetën e përjetshme çështja ndryshon, sepse mirësitë atje janë të posaçme vetëm për besimtarët.

- **“...që Allahu ti nxjerrë në pah ata që besojnë...”** - Edhe kjo është një nga urtësitë që fshihen pas sprovave që godasin besimtarët: të dalin në pah besimtarët dhe e munafikët. Nëse fitorja do t'u takonte gjithmonë besimtarëve, atëherë Islamin do ta pranonin të gjithë, edhe ata që në të vërtetë nuk e dëshirojnë atë. Prandaj, duke ndodhur sprovat të tilla, del në pah besimtari i vërtetë, që e dëshiron fort dhe e zbaton Islamin qoftë në kohë mirësie, qoftë në kohë fatkeqësie, qoftë kur i vjen lehtë, qoftë kur i duket i vështirë, dhe kështu del në pah edhe ai që nuk është i tillë.

- **“...dhe për t'i zgjedhur disa prej jush si dëshmorë.”** - Ja edhe një urtësi tjetër që zbulohet nëpërmjet sprovave të mëdha. Allahu i Lartësuar i zgjedh disa njerëz si dëshmorë. Martirizimi në rrugën e Allahut është nga gradat më të larta të besimtarit, dhe kjo gradë mund të arrihet veçse nëpërmjet të tilla situatash. Është shprehje e mëshirës së të Urtit, që u ka lënë adhuruesve këtë rrugë të dhimbshme dhe të vështirë për të arritur gradat e larta dhe mirësinë e përjetshme.

- **“Allahu nuk i do të padrejtët.”** - Allahu i Lartësuar nuk i do ata të cilët tregohen të padrejtë ndaj vetes së tyre, duke mos luftuar dhe përpjekur në rrugën e Allahut. Me këto fjalë, Allahu i Lartësuar tregon cilësitë e poshtira të munafikëve. Ata e urrejnë Allahun dhe luftën në rrugën e Tij dhe, për këtë arsye, Allahu i Lartësuar nuk ua dha mundësinë dhe nderin të merrnin pjesë në betejën e Uhudit. Në një ajet tjetër, i Lartësuar thotë: “Nëse vërtet do të kishin dashur të shkonin, me siguri do të kishin bërë ndonjë përgatitje. Por Allahu nuk e pëlqeu pjesëmarrjen e tyre; prandaj i sprapsi, duke u thënë: “Qëndroni aty me ata që rrinë!” [Teube 46].

- **“Kështu Allahu i pastron besimtarët dhe i shkatërron jobesimtarët.”** - Edhe kjo është një urtësi tjetër e sprovave. Nëpërmjet tyre, Allahu i Lartësuar pastron besimtarët nga gjynahet dhe u mbulon mangësitë e tyre. Kjo tregon se lufta në rrugën e Allahut i fshin gjynahet dhe i fsheh turpet dhe mangësitë e robit. Gjithashtu, Allahu i Lartësuar i pastron në këtë mënyrë radhët e besimtarëve, duke u dhënë atyre një qartësi të plotë për të dalluar munafikët. Vetëm në të tilla sprovat ndahen besimtarët nga munafikët. Urtësi tjetër e sprovave është edhe shkatërrimi i kufrit dhe i qafirëve. Kur qafirët vrasin dhe dëmtojnë muslimanët, kanë bërë një shkak të mjaftueshëm për të marrë ndëshkimin e Allahut. Gjithmonë ndodh që qafirët, nëse fitojnë në luftë, ata i kalojnë kufijtë, dhe kjo e përshpejton ndëshkimin e tyre që në këtë jetë. Edhe ky fakt tregon, pra, për mëshirën dhe dashurinë e Allahut të Lartësuar për adhuruesit e Tij të sinqertë. Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“A mos mendoni ju se do të hyni në Xhenet pa i provuar Allahu ata që luftuan (në rrugën e tij) dhe pa i nxjerrë në pah durimtarët?! -** Kjo është një pyetje retorike. Pra, kuptimi i saj është: As të mos ju shkojë nëpër mend se do të hyni në Xhenet pa kaluar vështirësi dhe pa duruar sprovat në rrugën e Zotit, për të kërkuar

kënaqësinë e Tij. Të jeni të sigurt se Xheneti është mirësia dhe qëllimi më i madh, për të cilin mund të garojnë ata që e duan. Sa më i lartë të jetë qëllimi, aq më të mëdha duhet të jenë rrugët, mjetet dhe veprat me të cilat duhet të arrihet ai. Nuk mund ta arrini prehjen e plotë pa e prishur qetësinë fillimisht. Megjithatë, nëse shpirti i besimtarit tregon durim dhe e ushqen veten e vet me shpresë për shpërblimin e madh që e pret, sprovat e kësaj dynjaje kthehen në mirësi dhe shkak për lumturi dhe gëzim, dhe jo për trishtim e frikë. Ai nuk tronditet kurrë nga çdo fatkeqësi që e godet, dhe kjo është mirësi e Allahut, të cilën Ai ia jep kujt të dëshirojë. Më pas, Allahu i Lartësuar i qorton besimtarët për dobësinë e treguar në durim kundrejt një çështjeje që vetë e kishin kërkuar të ndodhte. Thotë i Lartësuar:

- **“Ju ishit, vërtet ata që dëshironit vdekjen para se të përballeshit me të.”** - Shumë sahabë që nuk morën dot pjesë në luftën e Bedrit dëshironin që Allahu i Lartësuar t'u mundësonte ndonjë tjetër ballafaqim me armikun, ku ata të shfaqnin trimërinë dhe luftën e tyre për hir të Allahut të Lartësuar. Kështu, Allahu i Lartësuar u thotë atyre:

- **“Ja, tani e patë atë (vdekjen) me sytë tuaj.”** – Kuptimi: Ç'po ndodh me ju?! Pse po tregoni mungesë durimi? Kjo gjendje është e papranueshme dhe nuk ju shkon për shtat juve, e sidomos atyre që vetë e kërkuan një gjë të tillë. Ju vetë e kërkuat këtë luftë. Kështu që, nëse e kërkuat, është detyrë për ju tani t'i bëni ballë dhe t'i qëndroni si burrat kësaj sprove. Ju duhet të jepni maksimumin në qëndrueshmëri tuaj. Nga ky ajet mësojmë se nuk është e papëlqyeshme të shpresosh martirizimin në rrugën e Allahut të Lartësuar, pasi Ai i ka miratuar të tilla dëshira dhe nuk i ka ndaluar. E vërteta është që Allahu i Lartësuar i qortoi besimtarët për faktin që ata nuk iu përmbajtën asaj që vetë kishin premtuar dhe kërkuar. Në fund, Allahu i Lartësuar e di më mirë.

Ajetet 144 – 145

144. Muhamedi është vetëm se një i dërguar. Edhe përpara tij pati të dërguar. E nëse ai vdes ose vritet, a do të ktheheshit ju prapa (në mosbesim)? Kushdo që kthehet prapa, ai nuk i bën aspak dëm Allahut. Allahu, do t'i shpërblejë mirënjohësit.

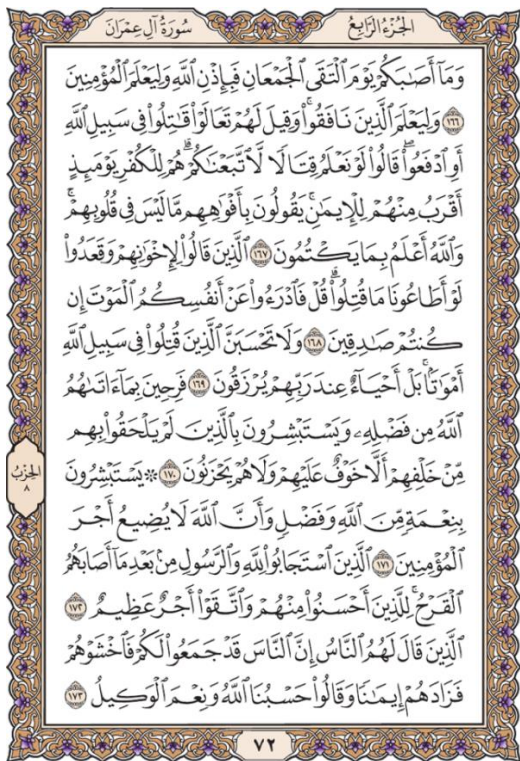
145. Askush nuk vdes pa vullnetin dhe pa lejen e Allahut. Ai e ka shkruar afatin e caktuar. Kush e dëshiron shpërblimin në këtë botë, Ne do t'ia japim. E kush e dëshiron shpërblimin në Botën Tjetër, edhe atij do t'ia japim. Ne do t'i shpërblejmë mirënjohësit.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Muhamedi është vetëm se një i dërguar. Edhe përpara tij pati të dërguar.”** – Kuptimi: Ai nuk është i pari apo i vetmi profet që i ka ardhur njerëzimit. Ai është i njëjtë me të gjithë profetët e tjerë, për sa i përket cilësive të tij si njeri dhe me detyrën që mbart. Detyra e tij dhe e të gjithë profetëve ka qenë gjithmonë e njëjtë: përçimi i qartë i mesazheve të Zotit të tyre për tek njerëzimi dhe zbatimi me përpikmëri i të gjitha urdhrave dhe porosive të Tij. Askush prej tyre nuk u krijua që të jetë i përjetshëm në dynja. Po ashtu, prania apo mosprania e tyre nuk mund dhe nuk duhet të jetë kusht për plotësimin e urdhrave dhe porosive të Zotit nga ana e njerëzve. Përkundrazi, për njerëzimin është detyrë adhurimi i Zotit të tyre në çdo kohë dhe në çdo gjendje. Për këtë arsye, i Lartësuar thotë:

- **“E nëse ai vdes ose vritet, a do të ktheheshit ju prapa (në mosbesim)?”** - Mos vallë, me vdekjen apo vrasjen e Profetit, ju do të ktheheni pas në kufër, duke braktisur çdo porosi të tij?! Mos vallë, ju do ta braktisni besimin dhe xhihadin në rrugën e Zotit?! Mos vallë, do ta braktisni adhurimin e Zotit tuaj? Më pas Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Kushdo që kthehet prapa, ai nuk i bën aspak dëm Allahut.”** – Kuptimi: Kush bën një veprim të tillë dëmton veçse vetveten. Allahu i Lartësuar nuk ka nevojë për

adhurimet dhe bindjen tuaj. Me ju apo pa ju, Allahu i Lartësuar do ta lartësojë dhe plotësojë fenë e Tij. Është Allahu i Lartësuar Ai që do t'i lartësojë adhuruesit e Tij, besimtarët e sinqertë. Pasi paralajmëron ata që e braktisin fenë, Allahu i Lartësuar lëvdon ata që qëndrojnë me trimëri për të mbështetur Profetin dhe fenë e Tij:

- **“Allahu, do t'i shpërblejë mirënjohësit.”** - Mirënjohja mund të arrihet veçse duke u përpjekur për kryerjen e adhurimeve të Allahut të Lartësuar në çdo gjendje. Ky ajet madhështor është një këshillë shumë e qartë nga Allahu i Lartësuar për adhuruesit e Tij, që ata të jenë gjithmonë të fortë dhe të qëndrueshëm në imanin e tyre, si edhe në veprat që ai reflekton. Allahu këshillon ata që të mos tronditen dhe dobësohen, qoftë edhe në momente delikate, sikurse është humbja e një udhëheqësi, sado i madh qoftë ai. Një qëndrueshmëri e tillë është e mundur veçse duke marrë masa serioze që, për çdo çështje të rëndësishme të fesë dhe jetës, të përgatiten njerëz të aftë, të cilët në çdo

situatë të jenë gati të marrin drejtimin dhe të udhëheqin popullin në rrugën e përcaktuar qartë nga i Madhëruari. Umeti duhet të kujdeset për përgatitjen e njerëzve të tillë, në mënyrë që, nëse vdes njëri, përgjegjësinë ta marrë tjetri. Po ashtu, të gjithë besimtarët duhet të mbështesin këtë fe dhe adhurimin e Zotit të Lartësuar. Të gjithë duhet të sakrifikojnë pasurinë më të shtrenjtë të tyre për të ndihmuar Islamit. Qëllimi final dhe i vetëm i të gjithëve duhet të jetë shërbimi ndaj fesë së Zotit, në të gjitha aspektet e saj. Për ta nuk duhet të jetë qëllim një udhëheqës apo tjetri. Lufta nuk bëhet për udhëheqësin, por për Allahun e Lartësuar. Vetëm me këtë qëllim të lartë normalizohet, udhëzohet dhe arrin të mirën ky umet. Vetëm në këtë mënyrë rregullohen çështjet e tij. Ky ajet dëshmon, gjithashtu, për vlerat dhe gradën e lartë të Ebu Bekër es Sidikut dhe shokëve të tij, të cilët qëndruan të patundur dhe luftuan me vendosmëri kundër tradhtarëve të fesë së Zotit pasi Profeti (a.s.) ndërroi jetë. Pikërisht ata janë krerët dhe më të mëdhenjtë e adhuruesve të Allahut të Lartësuar.

- **“Askush nuk vdes pa vullnetin dhe pa lejen e Allahut. Ai e ka shkruar afatin e caktuar.”** – Kështu, Allahu i Lartësuar na tregon se jeta e të gjithë njerëzve varet nga afati i përcaktuar i vdekjes, e cila mund të vijë edhe pa shkak. Nëse Allahu dëshiron që një njeri të jetojë, edhe sikur ai të kërkojë çdo shkak për të vdekur, njeriu nuk mund t'i bëjë asgjë vetes, para se të plotësohet afati i tij. Ky është ligj i patjetërsueshëm, sepse Allahu i Lartësuar e ka përcaktuar dhe shkruar afatin e caktuar për çdo njeri, siç thuhet në një ajet tjetër: “Dhe kur atyre t'u plotësohet afati i vdekjes, ata nuk kanë për ta vonuar atë asnjë çast, por as nuk mund ta përshejtojnë atë.” Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon se do t'i japë gjithësecilit atë që kërkon dhe synon, shpërblimin e dynjasë apo shpërblimin e ahiretit.

- **“Kush e dëshiron shpërblimin në këtë botë, Ne do t'ia japim. E kush e dëshiron shpërblimin në Botën Tjetër, edhe atij do**

t'ia japim.” – Pra, çdokush do të marrë atë që ka patur për qëllim të marrë dhe së cilës i është përkushtuar. Ndërsa në disa ajete të tjera kur'ânore, i Lartësuari thotë: “Atij, që ka për qëllim vetëm këtë botë, Ne do t'i japim në të aq sa duam dhe pastaj ai do të hyjë në Xhehenem i përçmuar dhe i përbuzur. Ndërsa ai që ka për qëllim Botën Tjetër, duke qenë besimtar dhe përpiket për të ashtu si i takon asaj, përpjekjet e tij do të jenë të shpërblyeshme. Çdokujt prej tyre do t'i japim nga të mirat e Zotit tënd dhe dhënia e Zotit tënd nuk është e kufizuar. Shiko se si i kemi dalluar Ne disa mbi disa të tjerë! Por, në Jetën Tjetër ka grada më të larta dhe dallimi në të është më i madh.”. [Isra 18-21]. Pastaj i Lartësuari thotë:

- **“Ne do t'i shpërblejmë mirënjohësit.”** - Allahu i Lartësuar nuk e ka përmendur konkretisht shpërblimin e tyre, për të nënkuptuar sasinë e madhe të tij dhe për të mësuar se shpërblimi është në varësi të mirënjohjes së treguar ndaj Tij.

Ajetet 146 – 148

146. Sa e sa profetë ka pasur, së bashku me të cilët kanë luftuar ushtri të mëdha besimtarësh, të cilët edhe pse janë sprovuar në rrugën e Allahut, as nuk janë dobësuar dhe as nuk janë përlulur. Allahu i do durimtarët.

147. Ata nuk kishin fjalë tjetër për të thënë, veç: “O Zoti ynë! Na i fal gjynahet tona dhe lëshimet në veprat tona! Na forco këmbët tona (në luftë) dhe na ndihmo kundër popullit jobesimtar!”

148. Allahu u dha atyre shpërblim në këtë botë dhe shpërblimin më të mirë në Botën Tjetër. Allahu i do punëmirët.

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete janë ngushëllim për besimtarët, sidomos për ata që marrin si shembull brezat më të hershëm të besimtarëve, për të vepruar ashtu sikurse ata. Allahu i Lartësuar u tregon besimtarëve se të tilla ngjarje kanë ndodhur vazhdimisht, domethënë që të tilla sprova i kanë kaluar besimtarët e të gjitha kohërave. Ky është një ligj i

pandryshueshëm i Allahut të Lartësuar, i Cili thotë:

- **“Sa e sa profetë ka pasur, së bashku me të cilët kanë luftuar ushtri të mëdha besimtarësh,...”** - Sa e sa profetë, gjatë gjithë kohërave, janë ndihmuar nga grupe të mëdha besimtarësh, nga ata besimtarë, të cilët u edukuan nga profetët e tyre për besim të singertë dhe për vepra të mira. Ata duruan shumë plagë dhe dhimbje në emër të besimit. Megjithatë, Allahu thotë:

“...të cilët edhe pse janë sprovuar në rrugën e Allahut, as nuk janë dobësuar dhe as nuk janë përlulur.” – Pra, zemrat dhe trupat e tyre nuk u dobësuan kurrë. Ato nuk u poshtëruan asnjëherë para armikut të tyre. Përkundrazi, ata bënë durim, qëndruan me trimëri dhe i jepnin zemër e mbështetnin njëri-tjetrin. Më tej, i Madhëruari thotë:

- **“Allahu i do durimtarët.”** Pastaj Allahu i Lartësuar përmend se si ata i kërkonin me përgjërime Zotit të tyre ndihmën dhe fitoren në luftën e tyre. Thotë i Lartësuar:

- **“Ata nuk kishin fjalë tjetër për të thënë, veç: “O Zoti ynë! Na i fal gjynahet tona dhe lëshimet në veprat tona! Na forco këmbët tona (në luftë) dhe na ndihmo kundër popullit jobesimtar!”**” - Shihni me kujdes edukatën e tyre në mënyrën se si i luten dhe i kërkojnë Zotit të tyre. Fillimisht, ata i kërkojnë falje për gabimet dhe për gjynahet e tyre. Ata ishin aq të ditur, sa e kuptuan dhe ishin shumë të sigurt se gabimet dhe gjynahet janë nga shkaqet më të mëdha të dështimit dhe dëshpërimit. Ato janë nga shkaqet më të mëdha që njeriu të meritojë braktisjen dhe ndërprerjen e ndihmës nga Allahu i Urtë dhe i Ditur. Ata e kuptuan se, nëse ruhen nga cilësitë cënuese të devotshmërisë, ky do të ishte një shkak shumë i madh për zbritjen e fitores, ndihmës dhe suksesit. Për këtë arsye, fillimisht, ata i kërkuan Allahut të Lartësuar që t'ua falte ato gabime dhe t'ua mbulonte me mëshirën e Tij. Ata i kërkuan Allahut që ata të mos bëheshin shkak për humbje dhe dështim. Pastaj, ata nuk u mbështetën thjesht në durimin, forcën, përgatitjen dhe

mundin e tyre për të arritur fitoren kundër armikut, por i kërkuan me përgjërëm Allahut të Lartësuar që Ai t'u jepte mbështetje dhe fuqi në momentet e takimit të tyre me armikun jobesimtar. Ata e lutën, gjithashtu, Allahun që t'u falte fitoren. Këto kanë qenë armët e besimtarëve të çdo epoke. Ata kanë ditur të gërshejtojnë durimin dhe qëndrueshmërinë, pendimin e sinqertë dhe kërkimin e faljes, kërkimin e ndihmës dhe lutjen ndaj Allahut për fitoren. Të paktën, ata e kanë ditur që duhet t'i sjellin këto vepra në formën më të bukur, të dashur për Allahun e Lartësuar. Pa dyshim, të tillëve Allahu i Lartësuar u ka rezervuar fitore, ndihmë dhe sukses në të dy jetët. Përfundimi i mirë ka qenë gjithmonë për ta, prandaj thotë i Lartësuar:

- **“Allahu u dha atyre shpërblim në këtë botë dhe shpërblimin më të mirë në Botën Tjetër.”** - Në dynja, Ai u ka dhuruar atyre fitoren, ndihmën dhe pasuri të shumta në luftë e jashtë saj. Ndërsa në ahiret, ata do të fitojnë, duke arritur kënaqësinë e Zotit ndaj tyre. Ata do të jenë mes mirësish, që kurrë nuk do të kërkojnë lodhje e mund për t'u arritur. Të gjitha këto ndodhin sepse ata dinë t'i rregullojnë veprat që do t'i paraqiten Allahut të Lartësuar. Veprat e tyre janë të mira, dhe po kështu është shpërblimi për ta. Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Allahu i do punëmirët.”** - Allahu i Lartësuar i do ata që janë të pajisur me bamirësi (*ihsân*) dhe të cilët i kanë të dyja llojet e ihsânit. Një nga veprat më të mëdha të ihsânit është lufta kundër armiqve të fesë.

Ajetet 149 – 151

149. O ju që keni besuar! Nëse ju u bindeni jobesimtarëve, ata do t'ju kthejnë prapa, aty ku ishit më parë (në mosbesim), dhe atëherë do të jeni të humbur.

150. Allahu është Mbrojtësi juaj dhe Ai është Ndihmëtari më i mirë.

151. Ne do të mbjellim frikën në zemrat e jobesimtarëve, sepse ata adhurojnë zota të tjerë, veç Allahut, pa pasur asnjë fakt.

Vendbanimi i tyre do të jetë Zjarri. Sa i shëmtuar është vendi i keqbërësve!

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Nëse ju u bindeni jobesimtarëve, ata do t'ju kthejnë prapa, aty ku ishit më parë (në mosbesim), dhe atëherë do të jeni të humbur.”** - Në këto ajete, Allahu i Lartësuar i ndalon besimtarët që t'u binden qafirëve, të çdo ngjyre e kategorie qofshin ata, idhujtarë apo munafikë. Ai u sqaron atyre se, nëse u binden, le ta dinë se ata synojnë veçse sulmin, shkatërrimin dhe dëmtimin e muslimanëve. Qëllimi final i tyre është kthimi i besimtarëve në qafirë, përfundim ky tejet poshtërues dhe shkak i ndëshkimit të përjetshëm. Pastaj i Madhëruari tregon se Ai është Ndihmëtari, që kujdeset dhe i ruan besimtarët nga çdo e keqe:

- **“Allahu është Mbrojtësi juaj dhe Ai është Ndihmëtari më i mirë.”** - Allahu bën të ditur se Ai është Kujdestari dhe Ndihmëtari i vetëm i besimtarëve, me qëllim që ata të mos e kërkojnë ndihmën askund tjetër, por veçse tek Ai. Vetëm Atij duhet t'i drejtohen besimtarët për ndihmë dhe për sukses. Ky ajet është edhe një përgëzim për ta, që, nëse veprojnë kështu, ndihma dhe përkujdesi i Allahut të Lartësuar do të jetë gjithmonë pranë tyre, me butësi dhe mëshirë. Bujaria e Tij është gjithmonë pranë atyre që i mbështeten dhe që vetëm Atë adhurojnë. Përkujdesja e Tij nënkupton dhënien e çdo të mire dhe ruajtjen nga çdo e keqe. Sigurisht që kjo është një nxitje e qartë dhe e fortë për ta konsideruar Allahun e Lartësuar si të vetmin të Adhuruar me dashuri, madhërim, bindje dhe përkushtim. Vetëm prej Tij duhet të kërkohet ndihma dhe fitorja. Askush tjetër nuk mund të ofrojë sukses dhe askush nuk mund të ruajë nga dështimi dhe dëshpërimi, përveç Allahut të Lartësuar dhe të Vetëm. Më pas, i Lartësuar sjell një shembull të përkujdesjes së Tij bujare dhe të posaçme për të zgjedhurit e Tij:

- **“Ne do të mbjellim frikën në zemrat e jobesimtarëve...”** – Pra, Allahu i Lartësuar

përkujdeset për besimtarët e Tij të sinqertë që t'u dhurojë fitoren në luftë, duke futur tmerrin në zemrat e armiqve të tyre. Kjo frikë e madhe i pengon shpesh qafirët të ndërmarrin shumë veprime, që ata synojnë ndaj muslimanëve. Dhe, vërtet, Allahu i Lartësuar e ka dëshmuar këtë të vërtetë gjatë gjithë kohërave. Për shembull, pasi u larguan nga fushëbeteja e Uhudit, idhujtarët u këshilluan me njëri tjetrin e thanë: “Si po tërhiqemi pas gjithë atyre të vrarëve që u shkaktuam?! Ne nuk duhet të largohemi pa i shfarosur ata plotësisht. Ne duhet të kthehemi sërish!” Kështu, ata e synuan fillimisht një veprim të tillë, por Allahu i Lartësuar futi frikën në zemrat e tyre, prandaj ata nuk guxuan më të vepronin, por u larguan të poshtëruar. Kjo konsiderohet, pa dyshim, një nga ndihmat më të mëdha dhe më të rëndësishme nga Allahu i Lartësuar. Sikurse e kemi thënë edhe më parë, ndihma dhe fitorja që Allahu i Lartësuar u ofron besimtarëve është njëra nga këto dy alternativa: “Kjo, që ta shkatërrojë një grup të jobesimtarëve, ose për t'i poshtëruar ata dhe të kthehen pas të zhgëjyer.” [Al imran 127]. Në këtë rast, atyre u është dhuruar e dyta. Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon shkakun pse kjo frikë i pushton zemrat e mohuesve të Tij:

- **“...sepse ata adhurojnë zota të tjerë, veç Allahut, pa pasur asnjë fakt.”** - Zemrat e tyre mbushen me frikë, për shkak se ato mbështeten dhe kërkojnë ndihmë nga idhujt e tyre. Ata mbështeten dhe kërkojnë ndihmë e sukses nga gjëra që edhe vetë nuk janë të sigurt për vërtetësinë e tyre, dhe nuk e shpresojnë ndihmën e Mëshiruesit, të Plotpushtetshmit dhe Atij që është i Vetëm në sundimin e Tij. Duke qenë se mbështeten në gjëra të paqena, ata tmerrohen shumë nga besimtarët, sepse forca e tyre buron nga lidhja e ngushtë që ata kanë me Zotin e tyre të vetëm në pushtetin dhe sundimin e Tij. Idhujtarët nuk i mbështet askush, ndërsa besimtarët kanë mbështetjen e Zotit dhe Sunduesit të gjithçkaje. Idhujtarët nuk gjejnë mbështetje dhe shpresë në momentet

e vështira të jetës së tyre, por gjithmonë janë të mbushur me ankth dhe dëshpërim. Kjo është një nga format e ndëshkimit të tyre që në dynja, ndërsa në ahiret, thotë i Lartësuar:

- **“Vendbanimi i tyre do të jetë Zjarri.”** – Pra, vendi ku do të gjejnë “strehim” dhe nga ku nuk do të dalin më është Zjarri.

- **“Sa i shëmtuar është vendi i keqbërësve!”** - Për shkak të padrejtësisë së tyre në të gjitha fushat, Zjarri është qëndrimi dhe “shpërblimi” i tyre i meritueshëm. Për shkak të armiqësisë së tyre ndaj Allahut, Profetit dhe besimtarëve, ata do të jenë në vendin më të keq dhe trishtues.

Ajeti 152

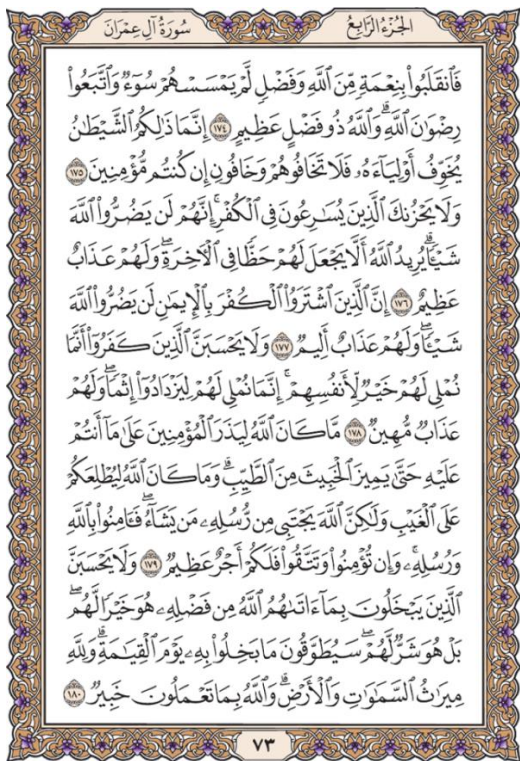
152. Allahu e përmbushi premtimin e Vet ndaj jush, kur ju, me vullnetin e Tij, po i shfarosnit ata (në fillim të betejës). Por ju u dobësuat dhe u përçatë me njëri-tjetrin për çështjen e urdhrin (të Profetit) dhe e thyet atë urdhër pasi e patë atë që e dëshironit (plaçkën e luftës). Pati prej jush që u pëlqeu kjo jetë, por pati edhe të tjerë prej jush që parapëlqyen Jetën Tjetër. Pastaj, Ai bëri që ju të zbrapseni nga armiku, për t'ju sprovuar. Ai, pa dyshim, jua fali ju (atë gabim). Allahu ka mirësi të mëdha për besimtarët.

Shpjegimi i ajetit

- **“Allahu e përmbushi premtimin e Vet ndaj jush, kur ju, me vullnetin e Tij, po i shfarosnit ata (në fillim të betejës)....”** – Kuptimi: Ai ju ndihmoi që në fillim, duke ju dhënë epërsi të dukshme kundër tyre. Ju filluat t'i korrnit ata me shpatat tuaja. Por kjo ndihmë u ndërpre atëherë kur ju vetë e kërkuat dhe e shkaktuat atë me veprat tuaja.

- **“Por kur ju u dobësuat...”** – Pra, ishit ju vetë që e shkaktuat humbjen tuaj dhe që e ndihmuat armikun kundër vetes suaj. Me dobësinë tuaj në zbatimin e urdhrin të Profetit dhe në largimin nga harami, ju ulët qëndrueshmërinë tuaj përpara armikut.

- **“...dhe u përçatë me njëri-tjetrin për çështjen e urdhrin (të Profetit)”** - Ata u grindën dhe u përçanë me njëri-tjetrin për

një çështje tepër të rëndësishme, në vend që të ishin të bashkuar. Kështu, disa prej tyre thanë: “Duhet të qëndrojmë në pozicionin ku na vendosi Profeti (a.s.) dhe të mos lëvizim prej tij, sikurse u urdhëruam!” Të tjerët thanë: “Nuk kemi pse të rrimë më këtu, sepse armiku ynë tashmë u mund.” Por ky qëndrim i dytë ishte thyerje e një urdhri të rëndësishëm – ashtu siç e konsideron Allahu i Lartësuar – të dhënë nga Profeti (a.s.). Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...dhe e thyet atë urdhër pasi e patë atë që e dëshironit (plaçkën e luftës).”** – Kuptimi: Ju e thyet urdhrin, pasi patë atë që e dëshironit (fitoren), ndërkohë që përgjegjësia juaj pas mirësisë së dhuruar nga Allahu i Lartësuar duhej të ishte më e madhe, sepse mirënjohësi duhet të jetë më i bindur se çdokush tjetër. Mesazhi është shumë i qartë. Për të arritur fitoren dhe për ta ruajtur atë, detyra është gjithmonë e njëjta: Zbatimi i urdhreve të Allahut të Lartësuar dhe të Profetit të Tij ose, me fjalë të tjera, ruajtja e devotshmërisë.

- **“Pati prej jush që u pëlqeu kjo jetë, por pati edhe të tjerë prej jush që parapëlqyen Jetën Tjetër.”** - Kuptimi: Disa prej jush pëlqyen dynjanë dhe të mirat e saj (plaçkën e luftës). Këta ishin ata që thyen urdhrin e Profetit (a.s.), dhe kjo u solli pasojat që dihen. Megjithatë, pati edhe të tjerë prej jush që dëshiruan ahiretin, pra, shpërblimin e Allahut të Lartësuar të rezervuar për ata që i binden Atij dhe Profetit të Tij, ose për ata që e ruajtën të pacenuar devotshmërinë. Këta ishin ata që iu përmbajtën deri në fund urdhrit të Profetit (a.s.), duke qëndruar të patundur nga pozicionet e tyre, derisa u vranë.

- **“Pastaj, Ai bëri që ju të zbrapseni nga armiku, për t’ju sprovuar.”** – Pra, pasi ju vepruat në atë mënyrë, Allahu i Lartësuar e shndërroi epërsinë tuaj në disfatë. Armiqtë filluan të fitonin dhimbshëm kundër jush. Allahu i Lartësuar e bëri këtë si sprovë për ju, që të dallohet qartë besimtari nga qafiri, i binduri nga i pabinduri. Allahu i Lartësuar e bëri, gjithashtu, që t’ju falë gjynahet dhe t’ju mbulojë të metat e gabimet që ju vepruat. Prandaj thotë i Lartësuar më tej:

- **“Ai, pa dyshim, jua fali juve (atë gabim). Allahu ka mirësi të mëdha për besimtarët.”** - Mirësia e Allahut ndaj tyre ishte shumë e madhe. Së pari, Ai i udhëzoi ata në Islam. Ai i udhëzoi ata të kuptonin dhe të jetonin sipas dispozitave të Tij. Allahu ua mbuloi të metat dhe ua fali gabimet. Ai i shpërbleu ata për veprat e mira, madje edhe për sprovën që i goditi. Nga mirësitë e mëdha të Allahut të Lartësuar për besimtarët është edhe fakti që të gjitha përcaktimet e Tij për ta janë mirësi dhe në dobi të tyre. Çdo mirësi apo sprovë që i godet besimtarët është në të mirë dhe në dobi të tyre. Nëse u vijnë të mirat, ata, me mirësinë dhe suksesin e dhënë prej Zotit të tyre, tregohen mirënjohës ndaj Tij, dhe kështu fitojnë shpërblimin e madh që Allahu i Lartësuar ka rezervuar për mirënjohësit dhe falënderuesit. E nëse i godet ndonjë sprovë apo fatkeqësi, ata, me suksesin e dhënë prej Zotit të tyre, tregohen

durimtarë, dhe në këtë mënyrë fitojnë shpërblimin që Zoti i tyre ka rezervuar për durimtarët.

Ajetet 153 – 154

153. Ju largoheshit (nga sheshluftimi) pa ia hedhur sytë askujt, ndërsa i Dërguari ju thërriste të ktheheshit. Atëherë Allahu ju goditi me dëshpërim pas dëshpërimit, që të mos pikëlloheshit më as për atë (plaçkën e luftës) që humbët e as për atë që ju goditi. Allahu di me hollësi gjithçka që ju bëni.

154. Pastaj, pas atij dëshpërimit, Ai zbriti si qetësim mbi ju, një dremitje, e cila kaploi një grup prej jush. Kurse një grup tjetër ishte i shqetësuar vetëm për veten. Ata menduan për Allahun diçka të padrejtë, ashtu si mendonin injorantët. Ata thoshin: “Ne nuk kemi në dorë asgjë nga kjo çështje.” Thuaju: “Me të vërtetë, e tërë çështja i takon Allahut.” Ata fshehin në vetvete diçka që ty nuk ta shprehin. Ata thoshin: “Sikur të ishte në dorën tonë kjo çështje, ne nuk do të merrnim pjesë në këtë vrasje.” Thuaju: “Edhe sikur të ishit në shtëpitë tuaja, ata që u është shkruar të vriten, do të shkonin patjetër në vendin e vrasjes.” Allahu e bëri këtë që të provonte atë që është në gjokset tuaja dhe që të shfaqë hapur atë që fshihet në zemrat tuaja. Allahu i di mirë të fshehtat e zemrave tuaja.

Shpjegimi i ajeteve

Siç shihet, Allahu i Lartësuar u kujton besimtarëve momentin e humbjes, çastin kur ata shfaqën atë anë të errët të tyre. Allahu i Lartësuar i qorton ata për dobësinë, e cila prej tyre nuk duhej të shfaqej kurrsesi. Kështu, thotë i Lartësuar:

- **“Ju largoheshit** (nga sheshluftimi) pa ia hedhur sytë askujt,...” – Kuptimi: Kujtoni ato momente dobësie kur askush nuk pyeste për asnjë, kur nuk ia hidhnit vështrimin askujt. I vetmi merak i juaji ishte t’ia mbathnit dhe t’i shpëtonit luftës dhe vdekjes. Ndërkohë, në realitet, gjendja nuk ishte kaq e rrezikshme, sepse ju nuk ishit

njerëzit më pranë armikut, që të kishit aq frikë. Përkundrazi, më pranë armikut ishte Profeti i Allahut, i cili ju ftoi të ktheheshit në rrugën që ju jep jetë.

- **“...ndërsa i Dërguari ju thërriste të ktheheshit...”** - Profeti (a.s.) ju ftoi, duke ju thënë me trimëri dhe vendosmëri: *“Ejani tek unë, o adhuruesit e Allahut!”* Por ju as që e përfillët këtë thirrje, edhe pse e kishit plotësisht mundësinë për t’u përgjigjur. Vetëm largimi juaj nga fushëbeteja do të mjaftonte si gabim i madh. Po të llogarisim edhe thirrjen e Profetit (a.s.), së cilës duhet t’i jepnit përparësi mbi vetet tuaja, atëherë gabimi juaj bëhet edhe më i rëndë. Prandaj thotë i Lartësuar më tej:

- **“...Atëherë Allahu ju goditi me dëshpërim pas dëshpërimit,...”** – Domethënë, që t’ju “shpërblente” për veprën tuaj, Allahu i Lartësuar ju goditi me dëshpërim pas dëshpërimit: dëshpërim për humbjen e luftës, dëshpërim për humbjen e plaçkës së luftës, dëshpërim për dështimin tuaj në qëndresë dhe, në fund, ju goditi me një dëshpërim, që ju bëri të harronit çdo dëshpërim tjetër: dëshpërimin kur dëgjuat se Muhamedi (a.s.) u vra. Por Allahu i Lartësuar, me butësinë dhe mëshirën e Tij për adhuruesit e Tij besimtarë, të gjitha këto sprova i solli si mirësi për ta, sepse me çdo përcaktim të Tij për besimtarët, Ai synon të mirën e tyre, siç thotë më pas:

- **“...që të mos pikëlloheshit më as për atë** (plaçkën e luftës) që humbët e as për atë që ju goditi.” - Kuptimi: Që të mos trishtoheni për pasuritë dhe fitoren, që ju shpëtuan nga duart. Gjithashtu, të mos trishtoheni për humbjen e thellë, vrasjet dhe plagët e shumta. Kur ju u siguruan që Profeti (a.s.) nuk ishte vrarë, të gjitha plagët dhe dhimbjet tuaja u qetësuan. Për çdo sprovë dhe fatkeqësi që kaluat, ju u ngushëlluat me praninë e tij (a.s.). *Subhanallah!* Sa të shumta janë urtësitë që fshihen në përcaktimin e fatkeqësive dhe sprovave nga Allahu i Lartësuar. Pa dyshim, të gjitha këto urtësi burojnë nga dija absolute e Tij mbi

gjithçka. Ai di gjithçka me hollësi për veprat e njerëzve. Ai i njeh të fshehtat dhe të dukshmet e krijesave të Tij, siç thotë më pas:

- **“Allahu di me hollësi gjithçka që ju bëni.”** - Po ashtu, është e mundur që ajeti: “që të mos pikëlloheshit më as për atë që ju shpëtoi e as për atë që ju goditi”, të ketë kuptimin se: kjo ngjarje ndodhi që ju të përgatitni dhe stërvitni shpirtat tuaj për të qenë të durueshëm në çdo fatkeqësi dhe sprovë. Ju kaliteni me anë të sprovave, sepse kështu çdo vështirësi do t'ju duket e përballeshme.

- **“Pastaj, pas atij dëshpërimi, Ai zbriti si qetësim mbi ju, një dremitje, e cila kaploi një grup prej jush.”** - Pa dyshim, kjo ishte mëshirë e Allahut të Lartësuar për ata, një mirësi e madhe dhe përforsim për zemrat e tyre, sepse dremitja ua shtoi prehjen atyre. Kur njeriu është i frikësuar, atë nuk mund ta zërë gjumi, sepse zemra e tij është e mbushur me frikë, por kur i largohet frika nga zemra, atëherë i vjen gjumi dhe e qetëson. Njerëzit që Allahu i Lartësuar u bëri mirësi duke u sjellë gjumë çlodhës, ishin pikërisht adhuruesit e Tij të sinqertë, të cilët kishin si të vetmin shqetësim të ndihmonin fenë e Allahut të Lartësuar. Qëllimi i tyre i vetëm ishte kënaqësia e Allahut të Lartësuar dhe bindja ndaj Profetit të Tij. Ata ishin të shqetësuar për çështjen e muslimanëve në tërësi, prandaj nuk mund të qëndronin indiferentë.

- **“Kurse një grup tjetër ishte i shqetësuar vetëm për veten. Ata menduan për Allahun diçka të padrejtë, ashtu si mendonin injorantët.”** - Ndërsa grupi tjetër mendonte dhe shqetësohej veçse për vetveten. Shkak për këtë ishte ose hipokrizia, ose besimi i dobët i tyre, prandaj ata nuk i zuri ai gjumë i ëmbël dhe qetësues, sikurse ndodhi me grupin e parë. Ata menduan lloj-lloj gjërash për Allahun e Madhëruar dhe nxorën gjithfarë justifikimesh për veten e tyre.

- **“Ata thoshin: “Ne nuk kemi në dorë asgjë nga kjo çështje.””** – Ky qe një lloj

justifikimi për dobësinë dhe largimin e tyre nga lufta. Me fjalë të tjera, ata thanë: “Ne nuk mund të bëjmë gjë për të ndihmuar muslimanët të fitojnë.” Pra, në këtë mënyrë, ata thjesht treguan mendimin e tyre të keq për Allahun e Lartësuar, për fenë dhe Profetin e Tij. Ata menduan padrejtësisht se Allahu i Lartësuar nuk do ta ndihmonte çështjen e Profetit të Tij. Nën trysninë e frikës, ata menduan se kjo do të ishte goditja përfundimtare kundër fesë së Allahut. Në përgjigje të tyre, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Thuaju: “Me të vërtetë, e tërë çështja i takon Allahut.””** – Pra, në dorë të Allahut janë të gjitha çështjet, pa përjashtim: çështjet e krijimit dhe përcaktimit të ekzistencës së gjërave, dhe çështjet e dispozitave dhe të ligjeve të Tij për njerëzit. Çdo gjë në këtë ekzistencë ndodh me përcaktimin dhe urtësinë e Allahut. Në ligjet e Tij të padiskutueshme dhe të patjetërsueshme bën pjesë edhe ky ligj madhështor: Fitorja dhe përfundimi i mirë gjithmonë ka për të qenë në anën e të zgjedhurve dhe të të dashurve të Tij, në anën e të bindurve dhe adhuruesve të sinqertë, edhe nëse mund të goditen nga sprova të mëdha.

- **“Ata fshehin në vetvete diçka që ty nuk ta shprehin.”** – Kuptimi: Munafikët fshehin në zemrat e tyre diçka që nuk ta shfaqin ty. Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon se çfarë mbanin të fshehtë ata në zemrat e tyre:

- **“Ata thoshin: “Sikur të ishte në dorën tonë kjo çështje, ne nuk do të merrnim pjesë në këtë vrasë.””** - Kuptimi: Nëse çështja do të na lihej në dorën tonë, pra, nëse do të na merrej mendimi, ne nuk do të vriteshim këtu. Ky pohim i tyre tregon shumë gjëra. Së pari, ai është refuzim i përcaktimit të urtë të Allahut të Lartësuar, duke menduar që mund ta ndryshonin këtë përcaktim. Së dyti, ata fajësonin dhe nënçmonin vendimin e Profetit (a.s.) dhe të sahabëve për të luftuar në Uhud. Së treti, ai ishte lavdërim për veten e tyre dhe

përpjekje për t'i shpëtuar përgjegjësisë. Por Allahu i Lartësuar u ktheu një përgjigje të plotë:

- **“Thuaju: “Edhe sikur të ishit në shtëpitë tuaja, ata që u është shkruar të vriten, do të shkonin patjetër në vendin e vrasjes.”**” - Kuptimi: Edhe sikur të ishit në shtëpitë tuaja, shumë larg nga fushëbeteja, ju nuk do mund t'i shpëtoni përcaktimit të të Urtit, sepse asgjë nuk mund ta ndalë dhe ndryshojë përcaktimin e Tij. Vërtet ekziston një lidhje mes shkakut dhe pasojës, por sado i madh të jetë shkak, nëse bie ndesh me caktimin e Zotit, të shkruar në Leuhi Mahfudh, ai kurrë nuk mund ta sjellë pasojën. Ajo që do të ndodhë ka për të ndodhur sikurse është caktuar nga Allahu i Lartësuar, i Ditur, i Urtë dhe i Drejtë. Jeta dhe vdekja janë të pandashme nga caktimi i Zotit. Ky përcaktim i të Lartësuarit kishte urtësi të shumta, ndër të cilat:

- **“Allahu e bëri këtë që të provonte atë që është në gjokset tuaja...”** – Pra, që Allahu i Lartësuar të provonte besimin, hipokrizinë apo dobësinë e besimit të tyre. Me të tilla përcaktime, del sheshazi besimi i të sinqertëve, hipokrizia e munafikëve dhe dobësia e besimit të disa të tjerëve. Një urtësi është edhe ajo që tregon vetë Allahu kur thotë:

- **“...dhe që të shfaqë hapur atë që fshihet në zemrat tuaja...”** - Për të shfaqur qartë vesveset e Shejtanit dhe ndikimin e keq që ato sjellin në personalitetin dhe sjelljet e njerëzve. Në të tilla situata shfaqet gjithçka, madje, çdo aspekt i karakterit dhe i hileve të armikut.

- **“Allahu i di mirë të fshehtat e zemrave tuaja.”** - Allahu di gjithçka që qëndron e fshehur në gjoks. Megjithatë, urtësia dhe dija e Tij ka përcaktuar të tilla shkaqe, të cilat nxjerrin në pah çdo të fshehtë që rri në kraharor.

Ajeti 155

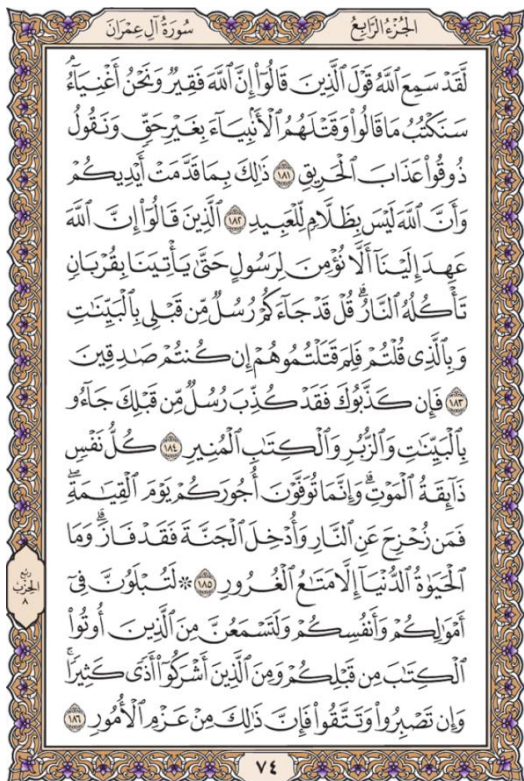
155. Për sa u përket atyre që u zbrapsën ditën e përbaljes së dy ushtrive, vërtet ishte Shejtani ai që i shtyu të zbrapseshin, për shkak të disa

veprave (gjynaheve) që kishin bërë. Por, Allahu ua fali atyre (gabimin) sepse Allahu është Falës i Madh dhe i Butë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Për sa u përket atyre që u zbrapsën ditën e përbaljes së dy ushtrive, vërtet ishte Shejtani ai që i shtyu të zbrapseshin, për shkak të disa veprave (gjynaheve) që kishin bërë.”** - Allahu i Lartësuar na përshkruan gjendjen e atyre që u mundën në betejën e Uhudit, duke na treguar shkaqet që sollën atë humbje dhe shkaqet që ata u larguan nga fushëbeteja. Kështu, shkak i parë për atë humbje ishte Shejtani i mallkuar, i cili arriti të ndikonte mbi ta me mashtrimet e tij. Megjithatë, kjo ndodhi përsëri për shkak të disa gjynaheve të tyre. Pra, ishin vetë ata që, me gjynahet dhe lëshimet e tyre, i krijuan mundësinë të Mallkuarit të ndikonte dhe t'i dëmtonte ata. Duke cenuar *takua*-n, ata i hapën rrugë Shejtanit që të vepronte kundër tyre. Pa dyshim, gjynahet dhe thyerja e urdhrave që bëjnë ndonjëherë besimtarët janë arma kryesore që Shejtani shfrytëzon kundër tyre. Në të kundërt, nëse adhuruesit do të armatoseshin me bindje të plotë ndaj Allahut, Zotit të gjithësisë, atëherë ai do të ishte i pafuqishëm mbi ta, siç thotë i Lartësuar: “...se ti ndaj robve të Mi të sinqertë nuk ke kurrfarë fuqie, përveç atyre të humburve që vijnë pas teje. E s'ka dyshim që Xhehenemi është vendi i premtuar për të gjithë ata.” [Hixhr 42, 43]. Pastaj i Lartësuar na tregon se Ai i fali besimtarët e sinqertë, pas atij veprimi që meritonte ndëshkim. Nëse do t'i ndëshkonte për atë gjynah, Ai do t'i shfaroste rrënjësisht.

- **“Por, Allahu ua fali atyre (gabimin) sepse Allahu është Falës i Madh dhe i Butë.”** - Ai është Falës dhe Mbulues i gjynaheve të robve të Tij. Prej faljes së Tij, atyre u jepet mundësia të pendohen sinqerisht dhe të kërkojnë falje. Prej kësaj cilësie të Allahut ndodhin edhe fatkeqësitë, që për besimtarin janë falje gjynahesh dhe përmirësim i gjendjes së tij. Allahu është

gjithashtu i Butë. Ai nuk nxitohet të ndëshkojë atë që nuk i bindet, por e afatizon butësisht dhe me mëshirë, duke e nxitur vazhdimisht të pendohet dhe t'i kthehet devotshmërisë. Më pas, nëse robi pendohet dhe ndërron rrugë, Allahu ia pranon pendimin e tij, madje e konsideron atë sikur të mos kishte gabuar kurrë. I lavdëruar qoftë i Mëshirshmi, për bujarinë dhe bamirësinë e Tij të pafundme!

Ajetet 156 – 158

156. O ju që keni besuar! Mos u bëni si jobsimtarët që thoshin për vëllezërit e vet që niseshin për rrugë ose për luftë: “Sikur të qëndronin me ne, ata nuk do të vdisnin dhe nuk do të vriteshin.”! Allahu ka për ta bërë këtë një dëshpërim të madh për zemrat e tyre (*mohuesve*). Allahu është Ai që jep jetë dhe jep vdekje. Allahu shikon gjithçka që bëni ju.

157. Dhe nëse writeni ose vdisni në rrugën e Allahut, atëherë falja dhe mëshira prej

Allahut janë shumë më të mira se gjithçka që grumbullojnë ata.

158. Dhe nëse vdisni ose writeni, patjetër që tek Allahu do të mbliidheni.

Shpjegimi i ajeteve

- “O ju që keni besuar! Mos u bëni si jobsimtarët...” - Allahu i Lartësuar i ndalon adhuresit e tij besimtarë që t'u përgjasojnë mohuesve të Tij, të cilët nuk e besojnë dhe as adhurojnë Zotin e gjithësisë, të cilët nuk e besojnë kaderin e Tij, munafikë qofshin apo të tjerë. Ky ndalim është gjithëpërfshirës, por në mënyrë të veçantë në aspektin vijues:

- “...që thoshin për vëllezërit e vet që niseshin për rrugë ose për luftë: “Sikur të qëndronin me ne, ata nuk do të vdisnin dhe nuk do të vriteshin.” - Kështu thonin ata për vëllezërit e tyre të gjakut apo të fesë, kur niseshin në udhëtim për tregti ose për të luftuar.

- “Allahu ka për ta bërë këtë një dëshpërim të madh për zemrat e tyre (*mohuesve*).” - Ata kundërshtonin caktimin e Allahut, a thua se kishin ndonjë mundësi për t'i shpëtuar atij. Ky qe një vetëmashtrim i qartë i tyre, sepse i Lartësuar thotë: “Edhe sikur të ishit në shtëpitë tuaja, ata që do të ishin caktuar të vriteshin, do të shkonin patjetër në vendin ku do të vriteshin.” [Al Imran 154]. Ose: “Kudo që të jeni, vdekja do t'ju kapë, edhe në qofshi në kështjella të fortifikuara mirë.” [Nisa 78]. Të mjerët! Nuk donin ta pranonin se ky vetëmashtrim nuk do t'i ndihmonte aspak të shpëtonin nga caktimi dhe gjykimi i drejtë i të Urtit, të Gjithëditurit. Të tilla fjalë ishin thjesht burim i dëshpërimit në shpirtin e tyre. Ato e thellonin edhe më shumë fatkeqësinë e tyre. Ndërsa besimtarët e sinqertë të Allahut e dinë me siguri dhe e pranojnë se çdo gjë vjen veçse me caktimin e Allahut. Ata e dinë se detyra e tyre e vetme është të besojnë dhe ta pranojnë me kënaqësi caktimin e Allahut të Lartësuar, sepse vetëm në këtë mënyrë Ai do t'i ndriçojë dhe udhëzojë zemrat e tyre dhe do t'i forcojë ata të përballojnë çdo situatë dhe sprovë, sado

të rënda qofshin ato. Pastaj Allahu i Lartësuar i qorton ata duke përmendur disa fakte të padiskutueshme të madhështisë dhe pushtetit të Tij absolut.

- **“Allahu është Ai që jep jetë dhe jep vdekje.”** - Allahu është i vetmi që ka fuqi për një gjë të tillë, ndërkohë që kujdesi i njeriut nuk mund ta ndryshojë aspak kaderin.

- **“Allahu shikon gjithçka që bëni ju.”** - Ai do t'ju shpërblejë sipas punëve apo mohimit tuaj. Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon se martirizimi në rrugën e Tij nuk është diçka negative. Përkundrazi, ai është një gradë e lartë për të cilin duhet garuar, sepse është një shkak për faljen dhe mëshirën e Allahut. Martirizimi në rrugën e Tij është shumë herë më i mirë se ajo që grumbullojnë ata që adhurojnë dynjanë prej saj, siç thotë i Lartësuar:

- **“Dhe nëse vriteni ose vdisni në rrugën e Allahut, atëherë falja dhe mëshira prej Allahut janë shumë më të mira se gjithçka që grumbullojnë ata. Dhe nëse vdisni ose vriteni, patjetër që tek Allahu do të mbliidheni.”** - Pastaj krijesat, në çfarëdo lloj mënyre të vdesin, kthimin e tyre do ta kenë gjithmonë tek Allahu i Lartësuar. U vrave në luftë apo vdiqe në shtrat, tek Allahu i Lartësuar do të shkosh dhe Ai do të të llogarisë për veprat që ke bërë. Si mund të shpëtosh a të fshihesh prej Allahut? E pra, për krijesat nuk ka shpëtim tjetër, por veçse të kapen fort për litarin e Allahut të Lartësuar dhe të qëndrojnë palëkundur në rrugën e Tij.

Ajeti 159

159. Në sajë të mëshirës së Allahut, ti u solle me butësi me ta. Sikur të ishe i ashpër dhe i vrazhdë, ata do largoheshin prej teje. Fali dhe kërko falje (nga Allahu) për ta! Këshillohu me ta për të gjitha çështjet, e kur të vendosësh, atëherë mbështetju Allahut! Allahu i do ata që i mbështeten Atij.

Shpjegimi i ajetit

- **“Në sajë të mëshirës së Allahut, ti u solle me butësi me ta.”** – Kuptimi: Nga

mëshira e Allahut të Lartësuar për ty dhe për shokët e tu, është edhe butësia që Ai të dhuroi ty. Me mëshirën e Zotit tënd, ti, o Muhamed, u pajise me virtytet më të mira, dhe për këtë shkak, njerëzit të duan, janë mbledhur të gjithë rreth teje dhe zbatojnë gjithçka që ti u urdhëron.

- **“Sikur të ishe i ashpër dhe i vrazhdë, ata do largoheshin prej teje.”** - Pra, nëse do të ishe me moral të ulët dhe i ashpër, ata do të largoheshin prej teje, sepse është normale që njerëzit të largohen për shkak të cilësive të tilla. Morali i keq i largon njerëzit dhe ngjall urrejtjen e tyre. Morali i mirë i udhëheqësit të fesë është një faktor shumë i fortë që tërheq njerëzit në fenë e Allahut të Lartësuar dhe ua bën atë të dashur, pa përmendur këtu gradën e lartë tek Allahu i Lartësuar. Ndërsa morali i keq, nga ana tjetër, i udhëheqësit të fesë është shkak shumë i fortë që i largon njerëzit nga feja e Allahut të Lartësuar dhe ua bën atë shumë të urreyer, pa përmendur ndëshkimin e merituar që e pret atë personalisht prej Allahut të Drejtë dhe Madhështor. Mendoje pak mirë! Kur Allahu i Lartësuar i drejtohet në këtë mënyrë Profetit të Tij, që ishte i ruajtur nga çdo cilësi e ulët, çfarë mund të thuash për të tjerët?! A nuk del si detyra më urgjente që ne të pajisemi me moral të lartë, që t'i trajtojmë njerëzit me mënyrën më të bukur, siç na ka mësuar Profeti i Zotit, mësuesi ynë më i madh?! Pa dyshim, butësia, toleranca, falja, morali i mirë, bashkimi i radhëve dhe afrimi i zemrave, duke zbatuar urdhrat dhe porositë e Allahut të Lartësuar, si edhe afrimi i njerëzve në fenë e Allahut të Lartësuar, duhet të jenë synimet tona më të rëndësishme. Pastaj Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që të jetë falës dhe tolerant ndaj besimtarëve:

- **“Fali dhe kërko falje (nga Allahu) për ta!”** - Tregohu falës dhe tolerant ndaj mangësive dhe dobësive të tyre në adhurimet ndaj Allahut të Lartësuar. Kjo është një porosi e vyer për të patur dy cilësi të mrekullueshme: faljen dhe bamirësinë.

- **“Këshillohu me ta për të gjitha çështjet,...”** - Këshillohu me ata për çështjet që kërkojnë mendim më të gjerë. Këshillimi me të tjerët ka dobi të mëdha, qoftë për çështjet e fesë, qoftë për çështjet e dynjasë. Së pari, ai është respekt i ndjenjave dhe personalitetit të tyre. Së dyti, ai largon dilemat ku zakonisht bien njerëzit, kur janë në situata të vështira. Nëse në gjendjet e jashtëzakonshme, udhëheqësi mbledh elitën e vendit dhe fillon me ta një diskutim dhe këshillim të sinqertë, kjo do të qetësojë dhe kënaqë zemrat e tyre dhe, rrjedhimisht, ata do ta duan dhe respektojnë atë. Ky gjest tregon se ai nuk është një tiran apo sundimtar arrogant dhe egoist, por tregon se ai shqetësohet dhe interesohet për dobinë e përgjithshme dhe zgjidhjen më të mirë të mundshme. Rezultat tjetër është që ata, me bindje dhe respekt, do të shpenzojnë të gjitha energjitë dhe vlerat e tyre për të ekzekutuar urdhrat e tij, sepse e shohin që ai synon dobinë dhe rregullimin e përgjithshëm. Ndërsa kur udhëheqësi nuk është i tillë, nuk mund të shpresojë se do të gëzojë dashurinë e pastër dhe bindjen e plotë të vartësve të tij. Duke u këshilluar, ndriçohet mendja, sepse kështu përdoret pikërisht në fushën për të cilën është krijuar. Sa më shumë mendje dhe aftësi gjykuese të hyjnë në përdorim, aq më e mirë është zgjidhja që jepet. Këshillimi sjell zgjidhje më të sigurt dhe më të pranueshme për çështjet e rëndësishme dhe të koklavitura. Duke këqyruar të gjitha aspektet e çështjes, njeriu që kërkon këshillë nuk del kurrë i humbur. Ai rrallë mund të gabojë në veprat e tij. Por edhe nëse dështon apo gabon, ai nuk do të qortohet nga populli dhe inteligjenca e vendit, sepse vendimet janë marrë bashkarisht dhe të diskutuara hollësisht mes tyre. Nëse Allahu i Lartësuar i drejtohet me një porosi të tillë Profetit të Tij, njeriut me dijen më të gjerë, me gjykimin më të plotë dhe me zgjedhjen më të saktë, atëherë ç'mund të mendohet për të tjerët poshtë tij? Porosia: “Konsultohu me ta për të gjitha çështjet!” duhet të qëndrojë

para çdo udhëheqësi si detyra më kryesore. Pastaj i Lartësuar i thotë:

- **“...e kur të vendosësh, atëherë mbështetju Allahut! Allahu i do ata që i mbështeten Atij.”** – Kuptimi: Kur të marrësh vendimin përfundimtar, pas këshillimit me këshilltarët, atëherë mbështetju Allahut për realizimin e vendimit. Mbështetju plotësisht në ndihmën dhe suksesin e Allahut, duke u distancuar plotësisht nga mundësitë dhe forcat e tua. Pra, kërkoje suksesin veç nga Allahu i Plotpushtetshëm, që është i Vetmi në dorën e të Cilit është ndihma dhe sukcesi. Aq më tepër që Allahu i Lartësuar i do ata të cilët i mbështeten Atij dhe drejtohen tek Ai për të gjitha çështjet e tyre.

Ajeti 160

160. Nëse ju ndihmon Allahu, atëherë askush nuk mund t'ju mposhtë. Por nëse Ai ju lë pa ndihmë, atëherë kush është ai që mund t'ju ndihmojë?! Pra, vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët!

Shpjegimi i ajetit

- **“Nëse ju ndihmon Allahu, atëherë askush nuk mund t'ju mposhtë. Por nëse Ai ju lë pa ndihmë, atëherë kush është ai që mund t'ju ndihmojë?!”** – Kuptimi: Nëse Allahu i Lartësuar ju jep fitoren dhe ndihmën e Tij, atëherë askush nuk mund t'ju mposhtë, edhe sikur të mblidheshin kundër jush të gjithë njerëzit, nga të gjitha skajet e globit, me të gjitha përgatitjet dhe arsenalin e tyre ushtarak, mendor, fizik etj., sepse askush nuk mund ta mposhtë Zotin e gjithësisë. Si mund të mendohet diçka e tillë, kur Ai është Sunduesi i botëve dhe të gjitha krijesat janë në dorë të Tij. Asnjë krijesë nuk mund të lëvizë dhe nuk mund të rrijë në prehje pa lejen e Tij. Nëse Allahu ju braktis dhe ju mbështeteni thjesht në forcat tuaja, dështimi është i padiskutueshëm, edhe nëse ju ndihmojnë të gjitha krijesat.

- **“Pra, vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët.”** – Këtu urdhërohet që, ndihmën, fitoren dhe mbështetjen ta kërkojmë vetëm tek Allahu i Lartësuar, duke u larguar nga mbështetja thjesht në

forcat dhe aftësitë tona. Sigurisht që duhet të japim maksimumin e vlerave dhe mundësive tona, por ndihmën dhe fitoren ta kërkojmë prej të Diturit, të Urtit, Krenarit, të Plotpushtetshit, prej Allahut të Lartësuar. Pra, vetëm Allahut të Lartësuar t'i mbështetemi dhe t'i kërkojmë ndihmë, fitore dhe sukses, e askujt tjetër, sepse dihet shumë mirë se, Ndihmuesi, Dhuruesi i fitores dhe suksesit është Allahu i Vetëm dhe i Pashoq në pushtetin dhe sundimin e Tij. Vetëm me *teuhid* mund të arrihet qëllimi. Mbështetja te dikush tjetër veç Allahut konsiderohet *shirk*, i cili nuk i sjell asnjë dobi atij që e vepron, përkundrazi, vetëm e dëmton. Nga ky ajet kuptohet, gjithashtu, se në varësi të gjendjes së besimit tek Allahu i Lartësuar, do të jetë edhe shkalla e mbështetjes tek Ai.

Ajeti 161

161. Është e pamundur që një profet të përvetësojë diçka padrejtësisht (nga plaçka e luftës). Çdo kush që përvetëson diçka padrejtësisht, në Ditën e Kijametit do të vijë i ngarkuar me atë që ka marrë. Çdo njeriu do t'i jepet ajo që vetë e ka fituar, pa iu bërë asnjë lloj padrejtësie.

Shpjegimi i ajetit

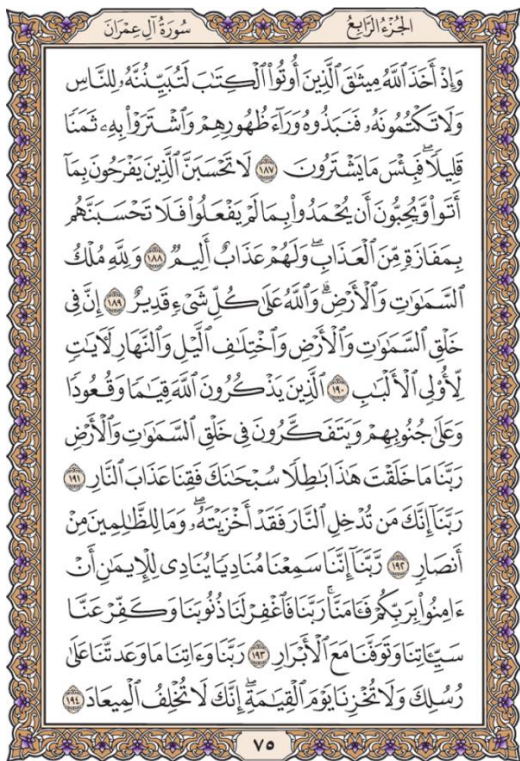
El gûlûlu quhet fshehja e një sendi prej plaçkës së luftës, me qëllim për ta përvetësuar atë, ose përvetësimi i çdo lloji pasurie me anë të mashtrimit. Kjo veper është haram, dhe për këtë nuk ka asnjë kundërshtim, madje konsiderohet si një prej gjynaheve të mëdha, sikurse dëshmon ky ajet dhe tekste të tjera. Këtu Allahu i Lartësuar na tregon se përvetësimi i pasurisë me anë të mashtrimit nuk mund të jetë kurrë veper e profetëve. Kurrë nuk mund të mendohet se një profet mund t'i afrohej një vepre të tillë, e cila – siç u tha – konsiderohet një nga gjynahet e mëdha dhe të turpshme. Allahu i Lartësuar i ruajti profetët e Tij nga çdo ves që cenonte personalitetin e tyre dhe i bëri ata njerëzit me moralin më të mirë e me shpirtin më të pastër. Ata ishin të ruajtur nga çdo mangësi. E si të mos ndodhte kështu, kur ata ishin

mbartësit e shpalljeve të Zotit të gjithësisë?! Profetët ishin thesare të mbushur me urtësitë e Zotit të gjithësisë. Në një ajet kur'ânor thuhet: “Allahu e di shumë mirë se kujt ia jep profetësinë.” Nuk ka nevojë për shumë argumente për të hedhur poshtë shpifjet që armiqtë e profetëve trillojnë kundër tyre, por mjafton vetëm fakti se Ai që i zgjodhi ata ishte vetë Zoti i Plotfuqishëm, i Gjithëditur dhe i Urtë. Mjafton, gjithashtu, që të njohësh diçka të vërtetë rreth virtyteve të profetëve, për të gjykuar rreth pastërtisë së tyre në çdo aspekt tjetër. Për këtë arsye, kur flet për pacenueshmërinë e tyre, Allahu i Lartësuar përdor një formulim gjuhësor që tregon se është e pamundur që veprime të tilla t'i bëjë një profet i Zotit. Ai thotë:

- **“Është e pamundur që një profet të përvetësojë diçka padrejtësisht (nga plaçka e luftës).”** - Pra, është e pamundur që një profet të bëjë *gûlûl*, sepse Ai që e zgjodhi për të qenë profet është Allahu i Lartësuar. Pastaj Allahu i Lartësuar tregon ndëshkimin për ata që e kryejnë një veprim të tillë:

- **“Çdo kush që përvetëson diçka padrejtësisht, në Ditën e Kijametit do të vijë i ngarkuar me atë që ka marrë.”** - Domethënë, do të vijë Ditën e Gjykimit i ngarkuar në shpinën e tij me plaçkën që ka marrë pa të drejtë, çfarëdo qoftë ajo: kafshë, send etj. Ky do të jetë ndëshkim dhe vuajtje për të në Ditën e Gjykimit.

- **“Çdo njeriu do t'i jepet ajo që vetë e ka fituar, pa iu bërë asnjë lloj padrejtësie....”** - Çdokush do të shpërblehet për gjërat që ka kryer, të mira apo të këqija qofshin ato; do të 'shpërblehet' edhe ai që ka bërë *gûlûl*. Secili do të marrë shpërblimin ose ndëshkimin e merituar. Askujt nuk do t'i bëhet padrejtësi. Askujt nuk do t'i shtohen të këqijat dhe askujt nuk do t'i pakësohen të mirat që i meriton. Shihni se sa i kujdesshëm është formulimi i këtij ajeti, me kuptim aq të qartë. Kur Allahu i Lartësuar foli për ata që përvetësojnë pasuri me anë të mashtrimit,

tha se ata do të ndëshkohen me drejtësi Ditën e Gjykimit për gjynahun e tyre, por kjo mund të kuptohet gabimisht se vetëm ata do ta 'pagojnë' me drejtësi atë që kanë bërë, ndërsa të tjerët jo. Pra, për të larguar këtë keqkuptim, Allahu i Lartësuar sjell një gjykim më të përgjithshëm, që tregon se kjo llogaridhënie e drejtë, një për një, është e vlefshme dhe do të zbatohet për të gjithë, domethënë: "...pa iu bërë asnjë lloj padrejtësie."

Ajetet 162 – 163

162. A është i njëjtë ai që i bindet Allahut dhe që kërkon kënaqësinë e Tij, me atë që meriton veç zemërimin e Allahut dhe që e ka strehimin në Xhehenem?! Ai është përfundimi më i keq.

163. Ata kanë dallim (në gradat e tyre) tek Allahu. Allahu sheh mirë se çfarë bëjnë ata.

Shpjegimi i ajeteve

- "A është i njëjtë ai që i bindet Allahut dhe që kërkon kënaqësinë e Tij, me atë që meriton veç zemërimin e Allahut dhe që e ka strehimin në Xhehenem?! Ai

është përfundimi më i keq." - Allahu i Lartësuar na tregon se tek Ai nuk konsiderohen njëlloj, si ai që synon kënaqësinë e Tij dhe punon për këtë qëllim, edhe ai që është zhytur në gjynahe dhe bën vepra që e zemërojnë të Madhëruarin. Këta nuk mund të jenë të barabartë në gjykimin e Allahut. Urtësia dhe drejtësia e Allahut të Lartësuar nuk e lejon që ata të konsiderohen dhe të shpërblehen njëlloj. Madje edhe logjika e shëndoshë njerëzore nuk e pranon shenjën e barazimit mes këtyre dy kategorive në gjykim dhe shpërblim. Ja se si thotë i Lartësuar në disa ajete të tjera kur'anore: "A mos është një besimtar njëlloj me atë që ndodhet jashtë rrugës? Jo, këta nuk janë të barabartë. Për sa u përket atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, ata, për hir të veprave që bëjnë, kanë si vendprirje Xhenetin. Ndërsa ata që nuk e respektojnë Allahun, kanë si skutë të tyre Zjarrin. Sa herë që do të tentojnë të dalin nga ai, do të kthehen sërish brenda dhe do t'u thuhet: "Shijojeni dënimin e Zjarrit, që ju e konsideroni gënjeshtër". [Sexhde 18-20]. "A do t'i konsiderojmë keqbërësit njëlloj si muslimanët? Ç'është me ju? Si gjykoni ashtu?! A mos keni ndonjë libër, nga i cili mësoni se ju do të keni atje çfarë të dëshironi?! A mos keni ndonjë zotim të madh prej Nesh, që vazhdon deri në Kijamet, se do ta arrini atë që gjykoni dhe dëshironi?!" [Kalem 35-39]. "Ne nuk e krijuam qiellin dhe tokën dhe ç'ka mes tyre, pa qëllim. Kështu mendojnë ata që nuk besojnë. Mjerë ata që nuk besojnë nga Zjarri (i Xhehenemit)." Mos vallë, do t'i trajtojmë njëlloj ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira me ata që bëjnë shkatërime në tokë? Apo mos vallë do t'i konsiderojmë njëlloj si të devotshmit dhe ata që janë gjynahqarë?" [Sad 27, 28]. Pastaj thotë i Lartësuar:

- "Ata kanë dallim (në gradat e tyre) tek Allahu." - Të gjithë këta janë me grada të ndryshme tek Allahu i Lartësuar, në varësi të punëve që bëjnë. Ata që ndjekin udhëzimin e drejtë, për kënaqësinë e

Allahut të Lartësuar, dhe që rendin të arrijnë gradat e larta dhe shtëpitë e mrekullueshme në Xhenet, ata kanë për të marrë si dhuratë nga Allahu i Lartësuar shumë mirësi të Tij, në varësi të veprave që kryejnë në këtë dynja. Ndërsa ata që ndjekin rrugët të cilat zemërojnë Allahun e Lartësuar, ata janë duke rendur drejt shtresave më të ulëta të Xhehenemit, në varësi të veprave që po kryejnë. Këtu duhet kujtuar vazhdimisht se Ai që i vështron, regjistron dhe i gjykon veprat e njerëzve është Allahu i Lartësuar, i Gjithëditur dhe i Drejtë:

- **“Allahu sheh mirë se çfarë bëjnë ata.”** - Ai vështron gjithçka që bëjnë ata. Atij nuk i fshihet asgjë nga veprat e tyre. Allahu është i Gjithëdituri, i Cili i di ato imtësisht dhe i ka shkruar në *Leuhi Mahfudh*. Përveç kësaj, Ai ka ngarkuar disa nga melekët e Tij, të cilët janë besnikë në detyrën e ngarkuar, që të shkruajnë me përpikmëri çdo vepër të robve të Tij.

Ajeti 164

164. Është e vërtetë se Allahu u ka falur besimtarëve një mirësi të madhe, kur ndër ta dhe nga mesi i tyre, dërgoi një Profet, që t’u lexonte ajetet e (shpalljes së) Tij, që t’i dëlirësonte dhe që t’u mësonte Librin dhe Urtësinë, kurse më parë ata ishin krejtësisht të humbur.

Shpjegimi i ajetit

- **“Është e vërtetë se Allahu u ka falur besimtarëve një mirësi të madhe, kur ndër ta dhe nga mesi i tyre, dërgoi një Profet,...”** - Kjo është mirësia më e madhe që Allahu i Lartësuar u ka dhuruar adhuruesve të Tij. Me dërgimin e Profetit, Allahu i Lartësuar i shpëtoi ata nga humbja dhe shkatërrimi. Ata e njihnin shumë mirë prejardhjen, cilësitë dhe gjuhën e tij. Ai ishte nga populli i tyre, madje nga fisi më i nderuar ndër ta. Ai synonte të mirën dhe ishte i butë me ta.

- **“...që t’u lexonte ajetet e (shpalljes së) Tij, që t’i dëlirësonte...”** - Profeti u lexonte me besnikëri ajetet e Allahut, u mësonte leximin e fjalëve të Kur’ânit dhe u sqaronte kuptimin e tyre. Veç kësaj, Profeti i

largonte e i pastronte ata nga idhujtaria, gjynahet, mosbindja, injoranca dhe nga cilësitë e këqija.

- **“...dhe që t’u mësonte Librin dhe Urtësinë,...”** - Profeti u mësoi atyre Librin. Fjala ‘libër’ këtu mund të nënkuptojë Kur’ânin ose aftësinë e të shkruarit. Nëse nënkupton Kur’ânin, atëherë shprehja “argumentet e Tij” në ajet iu referohet shenjave dhe argumenteve të Allahut të Lartësuar, që gjenden në gjithësinë e krijuar nga Ai. Por fjala ‘libër’ (*kitab*) mund të ketë edhe kuptimin “shkrim”. Nëse ka këtë kuptim, atëherë Allahu i Lartësuar u kujton besimtarëve mirësinë që u ka bërë duke u mësuar atyre shkrimin, nëpërmjet të cilit ruhen dhe transmetohen të gjitha njohuritë. Profeti u mësoi gjithashtu Urtësinë (*el hikmete*). Edhe kjo fjalë ka dy kuptime:

1. Suneti ose Tradita profetike, nëpërmjet së cilës kuptohet dhe qartësohet Kur’âni. Pra, ‘Urtësi’ quhet në këtë rast çdo gjë që i është shpallur Profetit (a.s.), përveç Kur’ânit.

2. Urtësia ose aftësia për të gjykuar drejt dhe për të vendosur çdo gjë në vendin që i takon. Kjo aftësi mund të arrihet veçse duke njohur fshehtësitë dhe hollësitë e Sheriatit.

Pra, Profeti u mësoi besimtarëve ligjet e Zotit, tekstet prej të cilave nxirren ligjet e Zotit dhe Urtësinë, nëpërmjet së cilës kuptohen mësimet e fjalëve të Zotit. Pa dyshim, brezi i parë në mënyrë të veçantë dhe i tërë umeti në përgjithësi, arritën gradat më të larta të urtësisë. Ata u ngritën mbi të gjitha krijesat dhe meritojnë të quhen dijetarë dhe edukatorë të njerëzimit. Sigurisht që ky ishte sukses i dhuruar nga Allahu i Lartësuar, sidomos kur mendon se si ishin përpara Islamit, sikurse thotë i Lartësuari:

- **“...kurse më parë ata ishin krejtësisht të humbur.”** - Pra, para shfaqjes së Profetit, ata ishin në humbje të qartë. Ata nuk dinin se çfarë i pastronte shpirtat e tyre dhe çfarë i lartësonte ata. Ata bënë thjesht vepra që ua kërkonte e zbulonte nefs i dhe dëshirat e tyre të çekuilibruara. Çfarë u shkante pas

oreksit, ata e kryenin, edhe nëse ishte kundër logjikës së të gjithë botës.

Ajetet 165 – 168

165. “Kur një disfatë e vetme ju goditi, ndërkohë që ju ia patët shkaktuar më parë dyfish armikut tuaj, thatë: “Si ndodhi kjo?”. Thuaj: “Ajo ndodhi nga vetë ju.” S’ka dyshim se Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka.

166. Ajo që ju goditi ditën e ballafaqimit të dy ushtrive ndodhi me lejen e Allahut, për të sprovuar besimtarët e sinqertë

167. dhe për t’i nxjerrë në pah munafikët. Atyre iu tha: “Ejani e luftoni në rrugën e Allahut ose (*së paku*) për të mbrojtur veten!”. Ata thanë: “Sikur ta dinim se do të bëhej luftë (*e vërtetë*), ne do të vinim pas jush.” Atë ditë, ata ishin më afër mosbesimit se besimit. Ata thoshin me gojën e tyre gjëra që nuk i kishin në zemrën e tyre, por Allahu e di mirë se çfarë fshehin ata.

168. Atyre që nuk luftuan dhe që thanë për vëllezërit të vet “Sikur të na kishin dëgjuar ne, nuk do të vriteshin”, thuaju: “Largojeni vdekjen prej vetes suaj, nëse thoni të vërtetën!”

Shpjegimi i ajeteve

- “Kur një disfatë e vetme ju goditi, ndërkohë që ju ia patët shkaktuar më parë dyfish armikut tuaj,...” - Ky qe një ngushëllim nga Allahu i Lartësuar për të qetësuar adhuruesit e Tij të sinqertë, pas humbjes së dhimbshme në Uhud, ku u vranë rreth shtatëdhjetë vetë prej tyre. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar u kujtoi besimtarëve dhimbjet që ata u kishin shkaktuar armiqve të tyre në Bedër, ku vranë shtatëdhjetë vetë prej krerëve të kufrit dhe robëruan shtatëdhjetë të tjerë. Kështu, kuptimi i ajetit është: Le të qetësohen zemrat tuaja dhe të mos ju duket shumë e rëndë kjo fatkeqësi. Pastaj, kujtoni edhe diçka tjetër, që duhet t’ju lehtësojë krejt: ju dhe ata nuk jeni kurrë njëlloj në humbjet që ju godasin, sepse të vranët tuaj janë tashmë në Xhenet, ndërsa të vranët e tyre përfundojnë në Zjarr.

- “...thatë: “Si ndodhi kjo?”. Thuaj: “Ajo ndodhi nga vetë ju.”” – Ata pyetën se nga u erdhi ajo goditje. Përse kjo humbje e tillë? Allahu i Lartësuar u dha përgjigjen dhe u qartësoi se shkak i kësaj ishte ata vetë dhe veprat e tyre. Humbja filloi kur ata nisën të diskutonin dhe kundërshtonin urdhrin e Profetit (a.s.), edhe pse po e shihnin me sy atë që aq shumë e dëshironin (fitoren). Pra, Allahu u thotë: Kthejuni vetes suaj me qortim dhe me kërkesë llogarie të imët. Jini të kujdesshëm nga çdo gjë që shkakton humbje dhe shkatërrim. Për asnjë moment mos harroni se:

- “S’ka dyshim se Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka.” – Kini kujdes që kurrë të mos mendoni për Allahun e Lartësuar ndonjë gjë të keqe. Të jeni të sigurt se Ai është i Plotfuqishëm për t’ju ndihmuar dhe për t’ju dhuruar fitoren. Por Ai është Absolut në urtësinë e Tij të madhe për gjithçka që përcakton t’ju godasë. Pas çdo sprovë dhe fatkeqësie, fshihet urtësia e Tij madhështore. Kështu, në një sure tjetër, i Plotpushtetshmi thotë: “Kur të ndesheni me jobesimtarët, goditini në qafë, derisa t’i mposhtni! Më pas, lidhini mirë, e kështu mund t’i lironi falas ose mund të kërkonin çmim për ta, derisa të përfundojë lufta. Po të donte, Allahu do t’i shkatërronte ata, por Ai dëshiron që t’ju sprovtojë me njëri-tjetrin. Allahu nuk do ua humbë veprat atyre që bien dëshmorë në rrugën e Tij. Ai do t’i udhëzojë (*drejt lumturisë*) dhe do t’ua përmirësojë gjendjen e tyre.” [Muhamed 4, 5].

- “Ajo që ju goditi ditën e ballafaqimit të dy ushtrive ndodhi me lejen e Allahut,...”

- Kështu, i Lartësuarit tregon se humbja e madhe që i goditi besimtarët në luftën e Uhudit ndodhi me vullnetin dhe përcaktimin e Tij. Përcaktimi i Zotit është i padiskutuëshëm dhe i pakthyeshëm, pandaj nuk mbetet gjë tjetër, por veçse t’i dorëzohesh dhe ta pranosh atë i kënaqur. Besimtarët duhet ta dinin se pas ngjarjes fshiheshin urtësi dhe dobi të shumta, ndër të cilat:

- **“...për të sprovuar besimtarët e singertë dhe për t'i nxjerrë në pah munafikët.”** - Pra, për t'u dalluar qartë besimtarët e singertë nga munafikët shtiracakë, sepse në të tilla sprova, munafikët shfaqin fytyrën e tyre të vërtetë.

- **“Atyre iu tha: “Ejani e luftoni në rrugën e Allahut ose (së paku) për të mbrojtur veten!”**” - Atyre iu tha: “Ejani të luftoni në rrugën e Zotit, për të mbrojtur fenë dhe për të kërkuar kënaqësinë e Tij! Ose, së paku, ejani dhe mbroni familjet, pasurinë dhe vendin tuaj, nëse nuk keni ndonjë qëllim më të lartë!” Por ata e hodhën poshtë këtë ftesë, duke thënë:

- **“Ata thanë: “Sikur ta dinim se do të bëhej luftë (e vërtetë), ne do të vinim pas jush.”** – Pra, thanë: “Nëse do ta dinim se do të zhvillohej luftë mes jush, me siguri që do të vinim, por ne menduam se nuk do të bëhej luftë”. Ata sigurisht që gënjenin, sepse e dinin mirë që do të bëhej luftë, madje luftë e ashpër. Idhujtarët ishin të mbushur plot urrejtje dhe dëshirë për hakmarrje kundër muslimanëve, për humbjen që kishin pësuar në Bedër. Ata kishin shpenzuar të gjitha forcat njerëzore dhe financiare që zotëronin. Atëherë, si mund të mendohej se mes tyre nuk do të zhvillohej luftë?! Aq më tepër që besimtarët dolën në pritje të tyre. Ky justifikim i sjellë nga munafikët ishte qesharak, dhe të mjerët menduan se ai do të ishte i pranueshëm për besimtarët. Por çfarë thotë i Gjithëdituri për ta?!

- **“Atë ditë, ata ishin më afër mosbesimit se besimit.”** - Pra, në atë gjendje, kur nuk dolën me besimtarët, ata ishin më pranë kufrit se besimit.

- **“Ata thoshin me gojën e tyre gjëra që nuk i kishin në zemrën e tyre,...”** - Kjo është cilësi e përhershme e munafikëve. Ata gjithmonë thonë me gojë gjëra që nuk i kanë në zemër. Fjalët dhe veprat e tyre, në dukje, janë të bukura dhe tërheqëse për sytë e njerëzve, por ato që fshehin brenda janë ndryshe. E tillë konsiderohet edhe thënia e tyre: “Sikur ta dinim se do të bëhej luftë, ne

do të vinim pas jush!”, sepse ata e dinin shumë mirë që lufta ishte e pashmangshme. Ky ajat mbështet saktësinë e parimit në Islam, që thotë: “Lejohet të kryhet një vepër me dëm më të vogël, për t'ju ruajtur një dëmi më të madh. Po ashtu, është detyrë të kryesh punën me dobi më të vogël, nëse nuk mundesh të kryesh atë me dobi më të madhe.” Arsyeja është se munafikët u urdhëruan fillimisht që të luftonin për të mbrojtur fenë, por kur nuk e bënë këtë, atëherë u urdhëruan që të luftonin për të mbrojtur familjet, pasurinë dhe vendin e tyre.

- **“...por Allahu e di mirë se çfarë fshehin ata.”** - I Gjithëdituri ua shfaq këto të fshehta adhuruesve të Tij besimtarë, ndërsa për munafikët ka përgatitur një dënim të dhembshëm. Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“Atyre që nuk luftuan dhe që thanë për vëllezërit të vet “Sikur të na kishin dëgjuar ne, nuk do të vriteshin”,** - Kështu, munafikët kryen njëherazi dy vepra të këqija: së pari, ata dezertuan, duke refuzuar luftën në rrugë të Allahut dhe, së dyti, kundërshtuan gjykimin e Allahut të Lartësuar dhe mohuan përcaktimin e Tij. Këtyre, Allahu i Lartësuar u ktheu si përgjigje një kërcënim të ashpër:

- **“...thuaju: “Largojeni vdekjen prej vetes suaj, nëse thoni të vërtetën!”** – Kuptimi: Nëse jeni të sigurt se mund t'i shpëtoni vdekjes me masat që mund të ndërmerreni, atëherë ndalojeni vdekjen kur ajo t'ju gllabërojë. Pa dyshim që ju jeni të pafuqishëm për diçka të tillë. Këto ajete dëshmojnë se tek një njeri mund të rrinë bashkë cilësi të besimit me cilësi të kufrit, dhe është e mundur që ai të jetë me pranë njëres cilësi sesa tjetrës.

Ajetet 169 – 171

169. Kurrë mos thoni për ata që bien dëshmorë në rrugën e Allahut: “Janë të vdekur”! Jo. Ata janë të gjallë te Zoti i tyre, duke u kënaqur.

170. Ata janë të gëzuar me atë që u ka dhënë Allahu nga mirësia e Tij. Ata gëzohen edhe për ata që kanë lënë pas

dhe që ende nuk u janë bashkuar radhëve të tyre (si dëshmorë), se për ta nuk do të ketë as frikë dhe as nuk kanë pse të brengosen.

171. Ata janë të gëzuar me mirësitë dhe begatitë e Allahut. S'ka dyshim se Allahu nuk ua humb shpërblimin besimtarëve.

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete të mrekullueshme janë një përgëzim i madh, që flasin për gradën e lartë të dëshmorëve në rrugën e Zotit. Ato tregojnë nderimin e madh dhe mirësitë që janë përgatitur për ta. Këto ajete janë, gjithashtu, edhe një ngushëllim për të gjallët, që të mos trishtohen për ata që kanë dhënë jetën për hir të fesë së Allahut. Ato shërbejnë edhe si nxitëse të dëshirës për të bërë luftë dhe për të rënë dëshmor në rrugën e Allahut.

- **“Kurrë mos thoni për ata që bien dëshmorë në rrugën e Allahut: “Janë të vdekur”!”** - Kuptimi: Ata që kanë rënë në luftë kundër armiqve të Zotit dhe duke synuar lartësimin e fjalës së Zotit, mos i konsideroni asnjëherë si të vdekur. Pra, kurrë, mos ju shkojë ndër mend se dëshmorët në rrugën e Zotit u asgjësuan dhe humbën çdo mirësi. Mos mendoni se duke u larguar nga kjo dynja dhe duke lënë kënaqësitë e kësaj jete, për hir të së cilës frikacakët i shmangen luftës, atyre do t'u mungojnë përgjithmonë kënaqësitë. Përkundrazi, ata tashmë janë duke shijuar mrekulli të vërteta, jo më kënaqësi të dynjasë, por të Xhenetit. Thotë i Lartësuar:

- **“Jo. Ata janë të gjallë te Zoti i tyre, duke u kënaqur.”** - Pra, me rëniën e tyre si dëshmorë në rrugën e Zotit, ata kanë fituar mirësinë më të madhe, për të cilën garojnë të sinqertët. Ata janë të gjallë te Zoti i tyre, në Xhenetin e mirësive. Shprehja: *“te Zoti i tyre”* tregon gradën e lartë dhe afrimitetin të Krijuesit i tyre. Ata furnizohen me shumëllojshmëri të mirash, vlerën e të cilave mund ta shpjegojë veçse Ai që ua dhuron. Përveç këtyre:

- **“Ata janë të gëzuar me atë që u ka dhënë Allahu nga mirësia e Tij.”** -

Domethënë, janë të lumturuar dhe plotësisht të kënaqur me dhuratën e Zotit të tyre. Sytë dhe shpirtrat e tyre janë të gëzuar, të ngazëlyer me bukuritë e atjeshme. Kënaqësia që ndiejnë ata është e plotë, e pacunguar në asnjë aspekt. Allahu i Lartësuar u ka dhuruar kënaqësi për trupin dhe lumturi për shpirtin e tyre. Ata lumturohen me mirësitë e përjetshme, me të cilat do të jetojnë përgjithmonë. Për këtë arsye, ata përgëzojnë njëri-tjetrin për vëllezërit e tyre, që ende nuk kanë rënë në luftë në rrugën e Zotit.

- **“Ata gëzohen edhe për ata që kanë lënë pas dhe që ende nuk u janë bashkuar radhëve të tyre (si dëshmorë), se për ta nuk do të ketë as frikë dhe as nuk kanë pse të brengosen.”** - Pra, ata përgëzojnë edhe njëri-tjetrin me lajmin e gëzueshëm që, edhe vëllezërit e tyre, sikurse ata, nuk do të kenë frikë dhe as brenga. Ky është një plotësim i mirësisë dhe lumturisë së tyre.

- **“Ata janë të gëzuar me mirësitë dhe begatitë e Allahut.”** - Ata urojnë njëri-tjetrin për suksesin më të madh që mund të urohet ndonjëherë: për mirësinë e Zotit të tyre dhe bujarinë e Tij me ta. Por edhe për diçka tjetër shumë të bukur:

- **“S'ka dyshim se Allahu nuk ua humb shpërblimin besimtarëve.”** - Përkundrazi, Allahu ua shumëfishon shpërblimin me bujarinë e Tij. Ai u dhuron shumë më tepër sesa ata arrijnë me përpjekjet e tyre. Në këto ajete dëshmohet vërtetësia e mirësive që përjetohen gjatë jetës së varrit. Dëshmorët qëndrojnë në gradat më të larta, pranë Zotit të tyre. Ky ajet tregon, gjithashtu, se shpirtrat e vepërmirëve bashkohen dhe takohen me njëri-tjetrin, duke i përcjellë njëri-tjetrit lajme të gëzueshme.

Ajetet 172 – 175

172. Për ata që iu përgjigjën Allahut dhe të Dërguarit, edhe pasi u plagosën dhe për ata që bëjnë mirë dhe ruhen nga e keqja, është përgatitur një shpërblim i madh.

173. Edhe për ata të cilët, kur njerëzit u thanë “Shumë njerëz janë mbledhur që t’ju sulmojnë, prandaj kini frikë!”, kjo vetëm sa ua shtoi edhe më shumë besimin, prandaj thanë: “Neve na mjafton Allahu dhe Ai është Mbrojtësi më i mirë.”

174. Ata, pa i gjetur asnjë e keqe, fituan begati e mirësi të mëdha nga Allahu dhe arritën kënaqësinë e Tij. Allahu është Dhurues i madh.

175. Ishte Shejtani që deshte t’ju frikësonte me miqtë e vet. Por ju mos u frikësoni prej tyre, por frikësohuni prej Meje, nëse jeni besimtarë!

Shpjegimi i ajeteve

- “Për ata që iu përgjigjën Allahut dhe të Dërguarit, edhe pasi u plagosën dhe për ata që bëjnë mirë dhe ruhen nga e keqja, është përgatitur një shpërblim i madh.” -

Pasi u kthye nga Uhudi në Medinë, Profeti (a.s.) dëgjoi se Ebu Sufjani së bashku me idhujtarët që e shoqëronin po bënë plan të shkonin deri në Medinë. Atëherë, ai u bëri thirrje shokëve të tij që të ktheheshin sërish në luftë. Ata, edhe pse të dërrmuar nga plagët, iu përgjigjën thirrjes dhe urdhit të Allahut dhe të Profetit të Tij. E kështu marshuan përpara, derisa mbërritën te vendi i quajtur *Hamraul Esued*. Atje shkuan disa korrierë, të cilët u thoshin:

- “Edhe për ata të cilët, kur njerëzit u thanë “Shumë njerëz janë mbledhur që t’ju sulmojnë, prandaj kini frikë!” – Pra, ata sillnin informacione frikësuese, të tilla si: Armiku është përgatitur që t’ju zhdukë të gjithëve, prandaj ikni e shpëtoni kokën tuaj! Megjithatë, të gjitha këto kërcënime nuk bënë gjë tjetër, por veçse ua shtuan edhe më shumë besimin muslimanëve:

- “...kjo vetëm sa ua shtoi edhe më shumë besimin, prandaj thanë: “Neve na mjafton Allahu dhe Ai është Mbrojtësi më i mirë.”” - Mbështetja tek Allahu u bë më e fortë. Ata thanë: “Na mjafton Allahu, Sundimtari dhe Mbrojtësi ynë! Allahun kemi lënë të kujdeset për gjithçka që na shqetëson, dhe sa Kujdestar i mirë është Ai!

Ai përkujdeset për rregullimin e çështjeve të adhuruesve të Tij. Ai bën të mundur që të zbresin mirësitë dhe të largohen fatkeqësitë. Askush nuk mund ta pengojë përkujdesjen dhe mëshirën e Tij. Dhe, ja përfundimi:

- “Ata, pa i gjetur asnjë e keqe, fituan begati e mirësi të mëdha nga Allahu...” -

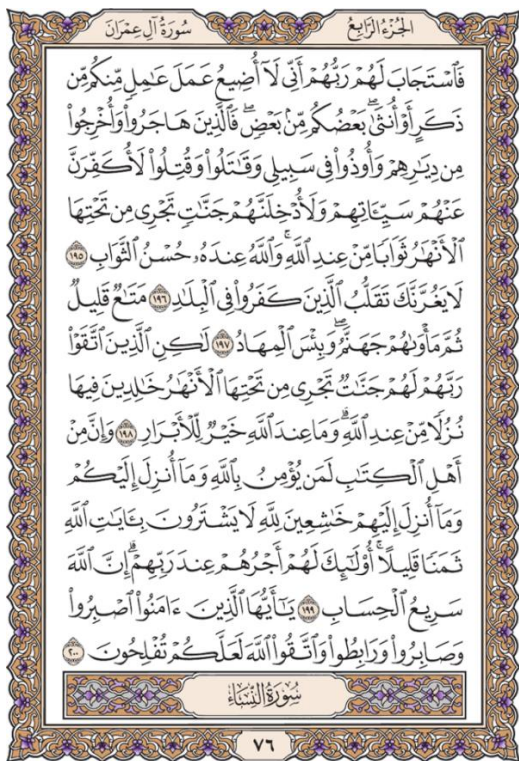
Kur idhujtarët mësuuan se Profeti (a.s.) dhe ushtria e tij – madje edhe ata që nuk morën pjesë fillimisht në betejë – kishin dalë në kërkim të tyre, në zemrat e tyre hyri tmerri. Allahu i Lartësuar futi frikë në zemrat e tyre, prandaj ata u larguan për në Mekë. Kështu, besimtarët u kthyen me fitore, me mirësinë dhe gradën e lartë te Zoti i tyre. Vërtet, përgjigjja e tyre ndaj thirrjes së Allahut dhe Profetit të Tij edhe në atë gjendje, si edhe mbështetja e tyre e plotë tek i Gjithëfuqishmi ishte një sukses i dhuruar prej Tij.

- dhe për ata që bëjnë mirë dhe ruhen nga e keqja, është përgatitur një shpërblim i madh. – Pra, me veprat e tyre të mira, duke iu përgjigjur urdhit të Allahut dhe Profetit (a.s.), dhe me ruajtjen nga të këqijat, duke mos thyer asnjë urdhër, ata merituan shpërblimin e Allahut të Lartësuar. Me plotësimin e devotshmërisë, çdokush mund të arrijë kënaqësinë e Allahut të Lartësuar.

- “...dhe arritën kënaqësinë e Tij. Allahu është Dhurues i madh.” – Pra, duke qenë se ata u përpoqën për kënaqësinë e Tij, Allahu i Lartësuar ua shtoi shpërblimin e luftës edhe më shumë. Dhe, sigurisht, shpërblimi i Allahut është i shumë madh.

- “Ishte Shejtani që deshte t’ju frikësonte me miqtë e vet.” - Ata të cilët ju frikësonin dhe ju kërcënonin me idhujtarët ishin veçse zëdhënës të Shejtanit, që do t’ju frikësojë me ushtritë e tij.

- “Por ju mos u frikësoni prej tyre, por frikësohuni prej Meje, nëse jeni besimtarë!” - Mos kini frikë idhujtarët dhe ushtrinë e Shejtanit, por frikësojuni Allahut, sepse gjithçka është në dorën e Tij. Ata nuk mund të arrijnë asgjë pa lejen e të Plotëfuqishmit. Vetëm Allahut frikësojuni, i

Cili përkujdeset për të zgjedhurit dhe të dashurit e Tij. Ai është pranë atyre që i frikësohen dhe i përgjigjen urdhrave të Tij. Ky ajet tregon se frika vetëm ndaj Allahut të Lartësuar është detyrë. Madje, kjo konsiderohet si domosdoshmëri e besimit të drejtë. Në varësi të imanit është edhe frika ndaj Allahut. Frikë e dobishme dhe e shpërblyeshme është ajo që e ndalon robin nga shkëlja e kufijve të Allahut.

Ajetet 176 – 177

176. Mos u brengos për ata që rendin në mosbesimin e tyre! Ata nuk mund ta dëmtojnë Allahun aspak. Allahu, me Urtësinë e Vet, dëshiron që atyre të mos u takojë asnjë e mirë në Botën Tjetër. Ata do të kenë një dënim të madh.

177. Ata që, në vend të besimit, parapëlqyen kufirin, nuk i bëjnë asnjë dëm Allahut. Ata i pret një dënim i dhembshëm.

Shpjegimi i ajeteve

Profeti (a.s.) ishte shumë i përkushtuar për udhëzimin e krijesave të Zotit. Ai përpiquej dhe shqetësohej që ata të

udhëzoheshin. Kur ata nuk përgjigjeshin, ai trishtohej dhe shqetësohej shumë, prandaj i Lartësuari i thotë:

- **“Mos u brengos për ata që rendin në mosbesimin e tyre!”** – Kuptimi: Mos u shqetëso për ata që, nga dëshira për shthurje, nxitojnë në vepra të këqija dhe në mohimin e Zotit. Ata e dëshirojnë shumë mohimin e Zotit dhe shfrenimin, por:

- **“Ata nuk mund ta dëmtojnë Allahun aspak.”** - Allahu i Lartësuar do ta ndihmojë fenë e Tij, do ta mbështesë Profetin e Tij dhe do ta shpjerë deri në fund kauzën e Tij, edhe pse ata e mohojnë, prandaj mos u kushtoj shumë rëndësi mohimit të tyre! Ata po punojnë veçse në dëm të vetes së tyre. A ka fatkeqësi më të madhe sesa të jesh bosh nga imani në jetën e kësaj dynjaje dhe i ndëshkuar përjetësisht në jetën tjetër?! Me zgjedhjen e tyre të keqe, ata janë të pavlerë dhe të papërfillshëm tek i Gjithmëshirshmi. Ata janë kaq të papërfillshëm, saqë Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Allahu, me Urtësinë e Vet, dëshiron që atyre të mos u takojë asnjë e mirë në Botën Tjetër. Ata do të kenë një dënim të madh.** – Ata që braktisen nga Allahu i Lartësuar janë të ulët, të parëndësishëm, prandaj e meritojnë këtë trajtim nga i Drejti dhe i Urti. Ata nuk mund të meritojnë shpërblimin e ahiretit. Allahu nuk u dha sukses atyre në veprat dhe fjalët e mira, me të cilat fitohet mirësia dhe mëshira e Tij. Pa dyshim, Ai është i Drejti dhe i Urti. Allahu është i Gjithëdituri, që e di shumë mirë se kush e meriton udhëzimin dhe dritën e Tij. Ndërsa mohuesit, të cilëve Ai nuk u dhuron udhëzim dhe dritë, nuk i meritojnë këto mirësi sepse ata parapëlqejnë kufirin kundrejt imanit, sikurse ai tregtari që paguan me pasurinë më të shtrenjtë për të arritur atë që do. Të tillët nuk mund ta dëmtojnë aspak Zotin e botëve.

- **“Ata që, në vend të besimit, parapëlqyen kufirin, nuk i bëjnë asnjë dëm Allahut.”** – Madje, dëmi do të kthehet mbi ta, siç thotë i Lartësuari:

- **“Ata vetë i pret një dënim i dhimbshëm.”** - E si mund ta dëmtojnë ata Allahun e Madhëruar?! Mos vallë, duke u treguar shpërfillës ndaj besimit tek Ai dhe duke parapëlqyer mohimin e Mëshiruesit?! Le të kujtojnë ata se Allahu i Lartësuar është i Lavdëruar në qiej dhe në tokë dhe se nuk ka nevojë për adhurimin e askujt, aq më pak të tyre. Allahu i Lartësuar ka adhurues të pastër dhe të sinqertë, të cilët e adhurojnë me dashuri, madhërim, bindje dhe përkushtim të plotë. Ai ka krijuar adhurues e dijetarë të mëdhenj, që të sqarojnë dhe transmetojnë këtë fe, duke kënaqur Atë. Ai ka zgjedhur njerëz të lartë, të ditur dhe të urtë për të ndihmuar dhe lartësuar këtë fe. Allahu i Lartësuar thotë në një ajet: “Thuaj: “Besoni në atë (*Kur'anin*) apo jo, atyre që u është dhënë dituri (*nga librat e parë*) para tij, kur u lexohet (*Kur'ani*) lëshohen me fytyrë përdhe, duke bërë sexhde.”. Dhe thonë: “I Lartësuar qoftë Zoti ynë! Premtimi i Zotit tonë është përbushur.” Ata lëshohen me fytyrë në tokë duke qarë dhe ai (*Kur'ani*) ua shton edhe më shumë përluljen. [Isra 107-109].

Ajeti 178

178. Të mos mendojnë jobesimtarët se afatin që Ne u kemi dhënë të jetojnë është në dobi të tyre! Ne i lëmë të jetojnë veç që të shtojnë edhe më shumë gjynahet e tyre. Ata i pret një dënim poshtërues.

Shpjegimi i ajetit

- **“Të mos mendojnë jobesimtarët se afatin që Ne u kemi dhënë të jetojnë është në dobi të tyre.”** - Ata që e mohojnë Zotin e tyre, që e flakin pas shpine fenë e Tij dhe që e luftojnë Profetin e Tij, të mos mendojnë se është në të mirë të tyre që Zoti vazhdon i lë të jetojnë në këtë dynja, duke i afatizuar dhe duke mos i shfarosur menjëherë. Kjo nuk tregon aspak dashurinë e Zotit për ta. Jo, kurrsesi! Çështja nuk është ashtu si mendojnë ata. Me afatizimin dhe mosndëshkimin e shpejtë të tyre, Allahu i Lartësuar do veçse një ndëshkim më të ashpër për ta. Duke i afatizuar ata do t'i shtojnë edhe më tepër padrejtësitë, për të

cilat do të merren në llogari nga i Drejti dhe i Plotpushtetshmi.

- **“Ne i lëmë të jetojnë veç që të shtojnë edhe më shumë gjynahet e tyre. Ata i pret një dënim poshtërues.”** - Allahu i Lartësuar i afatizon kriminelët ose të prishurit që padrejtësitë e tyre të shtohen aq shumë, saqë pastaj Ai t'i ndëshkojë ata sikurse ndëshkon Krenari, i Plotpushtetshmi. Le të kenë kujdes të padrejtët për çdo afatizim që vërejnë se po iu jepet, dhe kurrë të mos mendojnë se po i shpëtojnë ndëshkimit të Allahut të Madhërishëm e të Lartësuar!

Ajeti 179

179. Allahu nuk do t'i lërë kurrë besimtarët, ashtu siç jeni ju, pa dalluar të keqin nga i miri. Allahu nuk do t'ju lejonte juve t'i zbuloni të fshehtat (që i di vetëm Ai). Por Allahu zgjedh atë që do nga të dërguarit e Tij (për t'ia zbuluar të fshehtat). Prandaj, besojini Allahut dhe të dërguarve të Tij. Nëse besoni dhe ruheni, do të keni një shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajetit

- **“Allahu nuk do t'i lërë kurrë besimtarët, ashtu siç jeni ju, pa dalluar të keqin nga i miri.”** - Nuk i takon urtësisë së Allahut të Gjithëditur që t'i lërë muslimanët në atë gjendje, pa u dalluar qartë i keqi nga i miri, besimtari nga munafiku, i sinqerti nga gënjeshtari.

- **“Allahu nuk do t'ju lejonte juve t'i zbuloni të fshehtat (që i di vetëm Ai). Por Allahu zgjedh atë që do nga të dërguarit e Tij (për t'ia zbuluar të fshehtat). Prandaj, besojini Allahut dhe të dërguarve të Tij. Nëse besoni dhe ruheni, do të keni një shpërblim të madh.”** - Nuk i takon urtësisë së Tij që t'i lejojë krijesat të shohin dhe të njohin të fshehtën. Vetëm profetëve u lejoi diçka nga kjo. Nga ana tjetër, është Allahu që zgjedh prej njerëzve se cilët do të bëhen profetë, për t'u përcjellë Shpalljen hyjnore, që sjell jetë, lumturi, dritë dhe udhëzim. Urtësia e Allahut kërkon që krijesat e Tij të sprovohen dhe të dallohen në besimin e tyre, sepse nëpërmjet sprovave dalin në pah

e keqja dhe e mira. Sprovat e Tij janë të shumta dhe të gjitha shërbejnë për sigurinë e besimit dhe sinqeritetit. Allahu i dërgoi profetët dhe na urdhëroi që t'u bindemi dhe t'i pasojmë ata në rrugën e tyre. Ai na urdhëroi që t'i besojmë se flasin të vërtetën dhe urdhërojnë në emër të Zotit. Nëse i besojmë dhe u bindemi urdhrave të tyre, Ai na ka premtuar shpërblim të madh. Me besim të sinqertë dhe me devotshmëri fiton premtimin e Bujarit të Mëshirshëm. Në varësi të bindjes dhe pasimit të profetëve, njerëzit janë ndarë në dy grupe: të bindur dhe të pabindur, besimtarë të sinqertë dhe munafikë, të dorëzuar ndaj Krijuesit të gjithësisë dhe shpërfillës ndaj fesë së Tij. Çdo njeri meriton shpërblimin ose ndëshkimin. Kështu del në pah drejtësia, bamirësia, mëshira dhe urtësia madhështore e Allahut në krijimin e Tij.

Ajeti 180

180. Ata që nuk japin nga të mirat që u ka dhënë Allahu, të mos mendojnë se ajo është në dobi të tyre. Jo, ajo (kopracia) është në dëm të tyre. Ajo (pasuria) me të cilën bëhen koprracë, në Ditën e Kijametit do t'u mbështillet në qafën e tyre. Allahut i mbesin trashëgim qiejt dhe Toka. Allahu e di mirë atë që bëni ju.

Shpjegimi i ajetit

- “Ata që nuk japin nga të mirat që u ka dhënë Allahu, të mos mendojnë se ajo është në dobi të tyre.” – Ata që tregohen koprracë me mirësitë që u ka falur Allahu, qoftshin ato pasuri, pushtet, famë, dituri etj., të mos mendojnë se, meqë po marrin këto mirësi nga Allahu, kjo është gjithmonë në të mirë të tyre. Allahu i Lartësuar u ka falur mirësi shumë njerëzve, duke u treguar bamirës i madh me ta, por Ai njëkohësisht i ka urdhëruar që të shpenzojnë prej këtyre të mirave, për të qenë në ndihmë të krijesave të tjera. Ai i ka urdhëruar që ata të tregohen bamirës vetëm me një pjesëz të mirësive të tyre, aq sa të mos dëmtohen ata vetë. Por nëse ata nuk shpenzojnë dhe tregohen koprracë, duke i privuar robërit e tjerë të Allahut të përfitojnë prej këtyre mirësive, le

ta dinë se ky veprim është në dëm të tyre dhe nuk ua ruan aspak ato mirësi që të mos pakësohen. Koprracia është në dëm të fesë, besimit, dynjasë dhe të të gjitha çështjeve të tyre të tashme dhe të ardhme. Ajo, gjithashtu, nuk mund të mos ndëshkohet nga i Drejti dhe i Urti:

- “**Jo, ajo (kopracia) është në dëm të tyre. Ajo (pasuria) me të cilën bëhen koprracë, në Ditën e Kijametit do t'u mbështillet në qafën e tyre.**” – Kuptimi: Mirësitë që nuk i shfrytëzojnë për përmbushjen e detyrimeve, atyre do t'u mbështillen në qafë Ditën e Gjykimit. Ky do të jetë si ndëshkim për ta. Në një hadith të saktë thuhet: “Ditën e Gjykimit, koprracit do t'i shfaqet pasuria e tij si një gjarpër *akra'*, që ka dy pulla në ballë, i cili do ta mbështjellë atë mes dy dhëmbëve të tij dhe do të thotë: “*Unë jam pasuria jote, unë jam thesari yt!*” Pastaj Profeti (a.s.) lexoi këtë ajet, si vërtetues të kësaj fjale.” Ata njerëz mendojnë se koprracia është në dobi të tyre, sepse kështu fitojnë pushtet dhe sukses, por ajo do të kthehet plotësisht në të kundërt të tyre. Pasuria që ata ruajnë me koprraci do të bëhet shkak i vuajtjes së tyre.

- “**Allahut i mbesin trashëgim qiejt dhe Toka....**” - Allahu i Lartësuar është Pronari i pasurive dhe pushtetit absolut. Të gjitha pasuritë, atë ditë do t'i kthehen Pronarit të tyre të vetëm e të vërtetë, Allahut të Lartësuar. Ndërsa krijesat nuk do të kenë me vete as flori, as argjend, e as ndonjë pasuri tjetër, me të cilën do të mund të blejnë shpëtimin dhe lumturinë. Thotë i Lartësuari: “Ne do ta trashëgojmë tokën dhe ata që janë mbi të, ndërsa ju të gjithë do të ktheheni tek Ne.” [Merjem 40]. Vëreni me kujdes dy faktet që tregojnë Allahu i Lartësuar, për të cilët Ai i fton njerëzit të meditojnë dhe të mësojnë që të mos tregohen koprracë me mirësitë që u ka dhëruar Ai, por të jenë bujarë e dorëdhënës: Së pari, Allahu i Lartësuar na mëson se çdo mirësi që njeriu gëzon vjen prej bujarisë së Tij, dhe nuk është pronë e vërtetë e robit. Nëse nuk do të ishte bujaria e Allahut të

Lartësuar, në dorën e robit nuk do të vinte asnjë mirësi. Kështu, kur ai tregohet koprrac me të mirat e dhuruara nga Allahu i Lartësuar, ai bëhet prej atyre që pengojnë dhe ndalojnë mirësitë e Allahut për të tjerët. Bamirësia e Allahut e bën të detyrueshme për robin që edhe ai të tregohet bamirës ndaj të tjerëve, sikurse thotë i Lartësuar i Kur'ân: "...tregohu bamirës, sikurse Allahu është treguar Bamirës ndaj teje." [Kasas]. Njeriu që ndihet i sigurt se të mirat që gëzon janë thjesht dhuratë prej Allahut të Lartësuar, nuk mund të tregohet kurrë koprrac, sidomos me diçka që as nuk e dëmton e as nuk e pakëson pasurinë e tij. Përkundrazi, bujaria i sjell njeriut dobi të pallogaritshme qoftë për përmirësimin e zemrës së tij, qoftë për shtimin e pasurisë së tij. Ajo ia shton besimin dhe e ruan atë nga çdo e keqe dhe fatkeqësi. Së dyti, Allahu i Lartësuar thotë se pasuria që ka robi në zotërim do t'i kthehet Allahut të Lartësuar, Pronarit të tyre të vërtetë dhe të vetëm, që është trashëguesi i gjithçkaje. Atëherë, çfarë kuptimi ka koprracia me një pasuri që do të të ikë nga duart dhe do t'i shkojë dikujt tjetër? Allahu thotë edhe diçka tjetër shumë të rëndësishme, që të nxit të jesh bamirës dhe të ruhesh nga koprracia:

- **"Allahu e di mirë atë që bëni ju."** - Meqenëse Allahu di gjithçka që njerëzit bëjnë, Ai nuk do të lërë asnjë vepër të mirë pa e shpërblyer me bujarinë e Tij, dhe asnjë vepër të keqe pa e dënuar me drejtësinë dhe urtësinë e Tij. Atëherë, duke qenë se është kështu, çdokush që ka sadopak besim në zemër, nuk do t'ia lejonte vetes që të mos shpenzonte prej mirësive të dhuruara prej Bujarit e Bamirësit, sepse shpërblimi për këtë vepër është shumë i madh për t'u shpërfillur. Nga ana tjetër, një besimtar nuk do të kënaqej kurrë me koprracinë, sepse ndëshkimi i premtuar për të është shumë i ashpër për t'u lënë në harresë dhe për të qenë i pakujdesshëm.

Ajetet 181 – 182

181. Allahu i ka dëgjuar fjalët e atyre që thanë: "Allahu është i varfër, kurse ne

jemi të pasur." Ne do ta shkruajmë atë që thanë ata, edhe vrasjen padrejtësisht të profetëve dhe pastaj, do t'u themi: **"Vuajeni dënimin e djegies në Zjarr!"**.

182. Këtë (ndëshkim) e merituat me duart tuaja. Allahu nuk është i padrejtë ndaj krijesave".

Shpjegimi i ajeteve

- **"Allahu i ka dëgjuar fjalët e atyre që thanë: "Allahu është i varfër, kurse ne jemi të pasur."** Ne do ta shkruajmë atë që thanë ata, edhe vrasjen padrejtësisht të profetëve..." - Allahu i Lartësuar na tregon rreth disa kryeneçëve, që thanë fjalët më të shëmtuara dhe më të pista. Ai i kërcënon shumë frikshëm ata, kur thotë se i dëgjoji fjalët e tyre dhe i ka ruajtur me përpikmëri, së bashku me veprat e tjera të këqija që ata kanë bërë, dhe do të përdoren në gjyqin kundër tyre. Ata njihen gjithashtu si vrasës dhe torturues të profetëve dhe këshilluesve, që ftonin në udhën e drejtë të Allahut të Lartësuar. Ai do t'i ndëshkojë ata me dënimin më të ashpër. Për thënien e tyre të pistë: "Allahu është i varfër, kurse ne jemi të pasur.", ata do të dëgjojnë të dëshpëruar fjalët që do u këpusin çdo shpresë:

- **"...dhe pastaj, do t'u themi: "Vuajeni dënimin e djegies në Zjarr!"** - Dënimi *el muhriq*, domethënë, me djegie që fillon nga jashtë trupit e depërton deri në brendësi të tij, deri në zemër. Ky ndëshkim nuk është aspak padrejtësi për ta. Ai është zgjedhur dhe arritur nga vetë ata, prandaj thotë i Drejti dhe i Lartësuar:

- **"Këtë (ndëshkim) e merituat me duart tuaja. Allahu nuk është i padrejtë ndaj krijesave"**.". - Janë poshtërsitë dhe paturpësitë e tyre ato që e bëjnë të meritueshëm këtë dënim të dhënë nga i Drejti dhe i Lartësuar. Janë fjalët dhe veprat e tyre të shëmtuara që sjellin ndëshkimin dhe vuajtjet dhe që largojnë shpërblimin dhe lumturinë. Studiuesit dhe shpjeguesit e Kur'ânit kanë thënë se ky ajet është shpallur për një grup çifutësh, që nxorën nga goja këto fjalë të shëmtuara.

Njëri prej tyre ishte Finhas Ibn Azura, i cili njihej si një ndër dijetarët çifutë më kryesorë të Medinës. Ky i poshtër, kur dëgjoi ajetin: “Kush është ai që do t’i japë Allahut një “hua” të mirë, që Ai t’ia shtojë atë shumëfish?” [Bekare 245] dhe ajetin: “Kush është ai që i ‘jep’ Allahut një hua të mirë, në mënyrë që Ai t’ia shumëfishojë atë dhe që të ketë një shpërblim të mirë?” [Hadid 11], tha ato fjalë të çmendura, pra tha: "Allahu është i varfër, kurse ne jemi të pasur.". Allahu i Lartësuar na tregon, gjithashtu, se kjo nuk është diçka e papritur prej tyre, sepse janë pikërisht ata që kanë varrë deri edhe profetë të Tij. Allahu i Lartësuar, për të treguar që vrasjet nuk kryheshin pa vetëdije nga ata, por me bindje dhe vullnet të plotë, e cilëson dhe thotë që ato ishin të padrejta. Nga ana tjetër, dihet që vrasja e një profeti nuk mund të jetë kurrë e drejtë. Kjo dëshmon se ata ishin aq të poshtër, saqë vrisnin e torturonin edhe profetët e tyre me vetëdije të plotë. Çfarë nuk mund të presësh nga një popull rebel dhe i fëlliqur si ata!

Ajetet 183 – 184

183. Ata thanë (gjithashtu): “Allahu na ka porositur që të mos besojmë asnjë të dërguar, derisa të na sjellë një kurban që ta hajë zjarri.” Thuaju (O Muhammed): “Para meje, juve ju erdhën të dërguar me Argumente të Qarta, madje edhe me atë (mrekulli) që kërkoni. Përse, pra, i vratë ata, nëse thoni të vërtetën?”

184. Nëse ata të quajnë gënjeshtar, atëherë të jesh i sigurt se, edhe para teje janë përgënjeshtuar të dërguar, që erdhën me Argumente të Qarta, me Shkrime qiellore dhe me Libër të ndritshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ata thanë (gjithashtu): “Allahu na ka porositur që të mos besojmë asnjë të dërguar, derisa të na sjellë një kurban që ta hajë zjarri.”” – Në këto ajete flitet rreth atyre mashtruesve që shpifën dhe thanë se Allahu i Lartësuar i kishte porositur që të mos besonin asnjë profet, derisa t’u sillte

një shenjë. Shenja ishte: derisa i dërguari t’u sillte një kurban që ta hante zjarri. Kështu, ata bënë dy padrejtësi: mashtruan për Allahun e Lartësuar dhe kufizuan mrekullitë e profetëve vetëm me shenjën e mësipërme. Me këtë shpifje, ata pretendonin se, edhe nëse nuk e besonin profetin, ata e bënë këtë që t’i bindeshin Zotit të tyre dhe zbatonin porositë e Tij për pranimin ose jo të profetëve. Por dihet shumë mirë se Allahu i Lartësuar e mbështet me argumente dhe shenja të jashtëzakonshme çdo profet që e dërgon, të cilat janë të mjaftueshme që njerëzit t’i besojnë. Nga ana tjetër, Allahu i Lartësuar nuk i ka kufizuar mrekullitë e profetëve me atë që pretendonin këta trillues dhe fshehës të së vërtetës. Megjithatë, edhe me këtë kusht, ata nuk janë treguar kurrë besnikë dhe të kujdesshëm. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që të thotë:

- “**Thuaju (O Muhammed): “Para meje, juve ju erdhën të dërguar me Argumente të Qarta,...”**” – Pra, shumë profetë kanë ardhur para meje, me shenja dhe argumente të mjaftueshme për të besuar. Madje, mes tyre pati edhe nga ata që sollën atë mrekulli që ju kërkoni.

- “**...madje edhe me atë (mrekulli) që kërkoni.**” – Pra, disa prej tyre sollën kurbane, që i hëngri një zjarr i zbritur nga qielli, si mrekulli prej Zotit. Pra, ju keni vepruar njëllor me të gjithë profetët. Pyetja është e njëjtë:

- “**Përse, pra, i vratë ata, nëse thoni të vërtetën?**” – Kuptimi: Nëse jeni të sigurtë në pretendimin tuaj se Zoti ju ka porositur të mos besoni asnjë profet, veçse kur ai t’ju sjellë një kurban që ta hajë zjarri, atëherë si i përgjigjeni vrasjes së profetëve, mes të cilëve janë edhe ata që e sollën mrekullinë të cilën ju kërkoni?! Kjo tregon se ju veçse po gënjeni dhe po trilloni të pavërteta. Pastaj Allahu i Lartësuar e ngushëllon dhe qetëson Profetin e Tij, duke i thënë:

- “**Nëse ata të quajnë gënjeshtar, atëherë të jesh i sigurt se, edhe para teje janë**

përgëneshtruar të dërguar,...” – Pra, ky është zakoni i pandryshueshëm i kriminelëve dhe i të padrejtëve. Ata dinë veçse të mohojnë Zotin dhe të refuzojnë profetët e Tij. Mohimi i profetëve prej tyre nuk ndodh për shkak të mungesës së mrekullive dhe as për shkak të mosqartësimit të argumenteve. Përkundrazi, siç thotë i Madhëruari, ata:

- **“...që erdhën me Argumente të Qarta, me Shkrime qiellore dhe me Libër të ndritshëm.”** - Profetët sollën plot arsytetime logjike dhe argumente të qarta tekstuale nga Zoti. Ata sollën libra të shpallur nga Zoti i gjithësisë, që nuk mund t'i sillte askush prej njerëzve. Me të tillë libra, Zoti nderoi vetëm profetët. Ata sollën libra ndriçues, që ndriçojnë dispozitat ligjore, mënyrat e arsytimit të qartë, çdo rrugë të mirë dhe virtyt të lartë. Në këta libra ndriçohen ngjarjet e së shkuarës dhe të së ardhmes. Atëherë, nëse ata sillen kështu përkundër profetëve, ti nuk duhet të shqetësohesh shumë për çështjen e tyre.

Ajeti 185

185. Çdo njeri do ta shijojë vdekjen. Pastaj, shpërblimet tuaja do t'ju jepen të plota veçse Ditën e Kijametit. Kush i shpëton Zjarrit e futet në Xhenet, ai vërtet ka fituar. Jeta e kësaj bote nuk është gjë tjetër, veçse një përjetim mashtrues.

Shpjegimi i ajetit

- **“Çdo njeri do ta shijojë vdekjen. Pastaj, shpërblimet tuaja do t'ju jepen të plota veçse Ditën e Kijametit.”** - Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na nxit që të tregohemi të përmbajtur kundrejt kësaj dynjaje, duke na kujtuar se ajo një ditë do të fanitet e do të zhduket. Kënaqësitë dhe joshjet e saj janë veçse një përjetim i shkurtër dhe mashtrues. Çdokush që sprovohet me stolitë e saj, bie pre e kurtheve të saj dhe verbohët nga bukuritë e saj, harron që ajo do të largohet prej tij dhe ai do të largohet prej saj, për të shkuar në destinacionin përfundimtar të tij. Më pas, Allahu i Lartësuar na kujton ditën e vështirë dhe plot ankth të Kijametit, ditë kur

do të jepet i plotë dhe me drejtësi shpërblimi i veprave të kryera në këtë jetë: o i mirë, o i keq, sipas meritës.

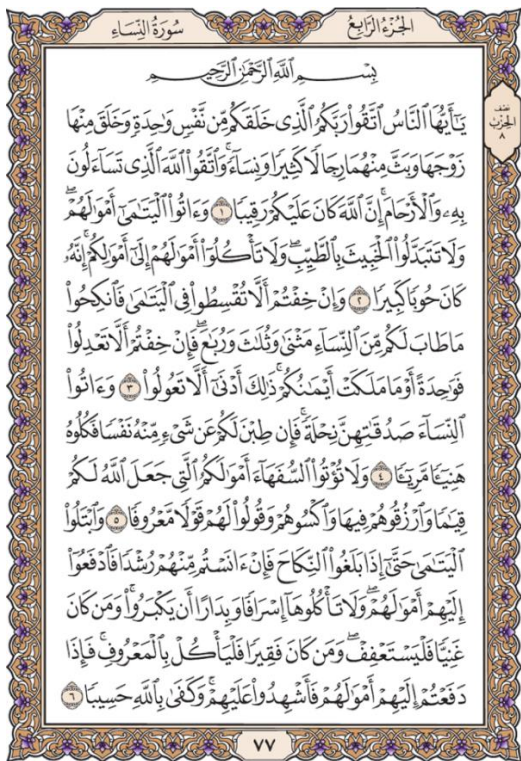
- **“Kush i shpëton Zjarrit e futet në Xhenet, ai vërtet ka fituar. Jeta e kësaj bote nuk është gjë tjetër, veçse një përjetim mashtrues.”** – Domethënë, ka shpëtuar nga ndëshkimi i dhimbshëm dhe ka për të hyrë në Xhenetin e mirësive të pafundme. Ka fituar të drejtën për të jetuar në vendet e stolisura me bukuri, që as syri nuk i ka parë, as veshi nuk i ka dëgjuar dhe asnjë zemër nuk i ka përfytyruar. I kuptuar nga ana e kundërt, ajeti tregon se kush nuk shpëton prej Zjarrit dhe nuk futet në Xhenet, nuk ka dalë aspak i fituar. Kjo do të thotë se ai do të jetë i dëshpëruar dhe i dënuar përjetësisht. Ky ajet përmban një argument të bukur rreth vërtetësisë së shpërblimit në jetën e varrit (*berzah*). Çdokush do të shpërblehet pjesërisht gjatë jetës në varr për veprat që ka bërë. Kjo kuptohet nga fragmenti: “Pastaj, shpërblimet tuaja do t'ju jepen të plota veçse Ditën e Kijametit.” Pra, Allahu i Lartësuar na tregon se shpërblimi i plotë do të jetë vetëm Ditën e Gjykimit. Ndërsa një shpërblim i pjesshëm, kuptohet nga ajeti, do të jetë gjatë jetës së varrit. Jo vetëm kaq, por një pjesë të shpërblimeve, i Drejti dhe Bamirësi ua dhuron njerëzve që në këtë jetë, para vdekjes, sikurse thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: “Ne do t'i bëjmë ata të ‘shijojnë’ dënimin më të shpejtë (*në dynja*), para dënitimit të madh (*në ahiret*)...”. [Sexhde 21].

Ajeti 186

186. Ju patjetër do të sprovoheni në pasuritë dhe në veten tuaj. Ju do të dëgjoni shumë fyerje prej atyre që u është dhënë Libri para jush dhe prej idhujtarëve. Por në qoftë se duroni dhe ruheni, kjo është prej çështjeve më të rëndësishme.

Shpjegimi i ajetit

- **“Ju patjetër do të sprovoheni në pasuritë dhe në veten tuaj.”** - Allahu i Lartësuar u drejtohet besimtarëve, për t'i

bërë me dije se do të sprovohen në pasuritë e tyre. Sprovë në pasuri janë shpenzimet apo dhënit e detyrueshme dhe të pëlqyeshme, që robi duhet t'i bëjë për hir të Allahut. Shpesh, për hir të Allahut të Lartësuar, ai do të duhet të sakrifikojë apo ndoshta edhe ta humbasë pasurinë e tij. I Urti tregon, gjithashtu, se do të sprovohemi edhe në vetet tona. Këtu hyjnë detyrimet dhe dispozitat e ndryshme të kësaj feje madhështore, të cilat janë shpeshherë të vështira për t'u mbajtur dhe për t'u përmbushur, si lufta në rrugën e Allahut etj., kur rrezikohet jeta e pasuria, kur kërcënohemi me vrasje, burgim, tortura, diskriminim, plagosje, robërim etj. Sprova në vetet tona janë edhe sëmundjet e ndryshme, që na mendojnë, frikësojnë, të cilat na godasin vetë ne ose të afërmit e të dashurit tanë etj.

- **“Ju do të dëgjoni shumë fyerje prej atyre që u është dhënë Libri para jush dhe prej idhujtarëve.”** - Fjala ‘ofendim’ përfshin të gjitha fyerjet kundrejt besimtarëve, si për shembull, fyerjet për

Kur’ânin, Profetin dhe fenë Islame. Në këtë paralajmërim që Allahu i Urtë dhe i Dashur u drejton besimtarëve, ka dobi e urtësi të shumta. Ndër to mund të themi se sprova bëhet për t'u dalluar qartë besimtarët e sinqertë nga gënjeshtarët dhe shtirakët. Allahu i Urtë dhe i Lartësuar i përcakton sprovat edhe për t'u krijuar adhuruesve të Tij të sinqertë mundësi të mrekullueshme për t'i pastruar nga gjynahet, për t'ua mbuluar mangësitë dhe gabimet, për t'ua shtuar besimin, si edhe për t'u forcuar sigurinë rreth vërtetësisë së Kur’ânit dhe Profetit të Tij. Atyre do t'u shtohet siguria, sepse do të shohin të zbatohet në realitet ato çka Zoti i tyre i vetëm i ka paralajmëruar para se të ndodhin. Ata me siguri do të thonë sikurse na tregon i Madhëruari: “Dhe kur panë ushtritë armike, besimtarët thanë: “Kjo është ajo që Allahu dhe i Dërguari i Tij na prematuan dhe Allahu dhe i Dërguari i Tij na thanë të vërtetën”. Dhe ajo (*ushtria e armikut*) vetëm se ua shtoi atyre edhe më shumë besimin dhe mbështetjen (*tek Allahu*).” [Ahzab 22]. Allahu i Lartësuar i paralajmëron besimtarët për të tilla sprova, me qëllim që zemrat e tyre të jenë gati kur ato të ndodhin realisht dhe që ata të jenë të durueshëm në momentin e duhur. Nëse ata përgatiten shpirtërisht dhe psikologjikisht për të tilla vështirësi, pa dyshim që do të jenë më të qëndrueshëm, pa dyshim që do të nxitojnë drejt dyerve të durimit dhe devotshmërisë, për t'u strehuar në kështjellën e pathyeshme të besimtarit. Edhe i Madhëruari na udhëzon drejt kësaj kështjelle, kur thotë:

- **“Por në qoftë se duroni dhe ruheni...”** - Pra, duhet të bëni durim në të gjitha këto sprova që u përmendën: në pasurinë dhe në jetën tuaj, si edhe në mundimet me fjalë e vepra që pësoni prej të padrejtëve. Megjithatë, përveç durimit, duhet pajiseni me devotshmëri ndaj Allahut. Durimi i duhur është ai me të cilin kërkohet kënaqësia e Allahut dhe që është brenda kufijve të Sheriatit. Nuk lejohet të bësh durim atëherë kur situata kërkon zbatim të

dispozitave të Zotit. Madje, ka raste kur i duhet treguar vendi armiqve të Allahut dhe të fesë së Tij, sikurse e përcakton Sheriati i drejtë. Më pas, Allahu i Lartësuar na thotë se, po të jemi të duruar dhe pajisemi me devotshmëri, brenda kritereve të vendosura nga Sheriati, atëherë:

- **“...kjo është prej çështjeve më të rëndësishme.”** - Kjo është arritja më e madhe. Pra, durimi dhe devotshmëria janë nga ato veti, për të cilat duhet të garosh dhe të përkushtohesh seriozisht për t'i arritur. Ato janë maja që i arrijnë veçse të sinqertët me vullnet të çeliktë, që vështrojnë dhe qëndrojnë shumë më lart nga të tjerët, sikurse thotë i Lartësuari: “E kush është më fjalëmirë se ai që thërret njerëzit në rrugën e Allahut, që bën vepra të mira dhe që thotë: “Unë jam musliman.”? E mira nuk mund të jetë e barabartë me të keqen. Largoje atë (*të keqen*) me çfarë është më e mirë, sepse atëherë, edhe ai, me të cilin ke njëfarë armiqësie, do të të bëhet mik i afërt. Mirëpo këtë nuk mund ta arrijë askush, përveç atyre që janë durimtarë; dhe askush, përveç atyre që kanë fat të madh.” [Fusilet 33-35].

Ajetet 187 – 188

187. (Kujto) Kur Allahu mori zotimin nga ata të cilëve u ishte dhënë Libri se do t'ua sqaronin atë njerëzve dhe nuk do ta fshihnin. Por ata e lanë pas dore atë amanet për një çmim të ulët të kësaj jete. Sa e keqe është ajo që blenë!

188. Mos mendo se janë të shpëtuar ata që gëzohen për atë që bënë (*fshehjen e së vërtetës*) dhe që dëshirojnë të lëvdohen për atë që nuk e kanë bërë (*sqarimin e së vërtetës*)! Kurse si mos mendo se ata do t'i shpëtojnë ndëshkimit! Ata do të kenë një dënim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **“(Kujto) Kur Allahu mori zotimin nga ata të cilëve u ishte dhënë Libri se do t'ua sqaronin atë njerëzve dhe nuk do ta fshihnin. Por ata e lanë pas dore atë amanet për një çmim të ulët të kësaj jete.** – ‘*El mîthâk*’ quhet një zotim i rëndësishëm, i vështirë dhe i përforcuar. Allahu i

Lartësuar e ka marrë këtë zotim prej të gjithë atyre që Ai u ka dhënë libër hyjnor dhe dije të ndritshme, me qëllim që ata t'ua përcjellin dhe sqarojnë të tjerëve. Ata duhet t'ua sqarojnë njerëzve dijen që Allahu i Lartësuar u ka dhënë, sepse ata kanë nevojë për të. Ai u mori premtimin që të mos fshihnin asgjë që është detyrë të sqarohet për të tjerët. Nuk lejohet në asnjë mënyrë që ata të tregohen ‘koprracë’ me dijen që Allahu i Lartësuar u ka falur, sidomos kur atyre u kërkohet dija apo kur ndodh diçka që e bën të detyrueshme që të sqarohet e vërteta. Ata duhet ta bëjnë të dallueshme të vërtetën nga e kota dhe t'ua tregojnë këtë njerëzve. Ata, të cilëve Allahu i Lartësuar u ka dhënë sukses, e kanë plotësuar më së miri këtë zotim të vështirë. Ata u mësojnë njerëzve dijen, me të cilën Allahu i Lartësuar i ka privilegjuar. Ata shpenzojnë të gjitha energjitë e tyre për t'ua mësuar të tjerëve të mirën, dhe këtë e bëjnë të motivuar nga dashuria për Allahun dhe për të arritur kënaqësinë e Tij. Ata përpiqen pa pushim të kënaqin Allahun e Lartësuar dhe tregohen të mëshirshëm me krijesat. Ata gjithmonë druhen që të mos fshehin asgjë nga dija që duhet ta përcjellin qartë dhe me përpikmëri. Ndërsa ithtarët e Librit, qofshin ata çifutë apo krishterë, apo të tjerë si ata, e kanë hedhur pas shpine këtë përgjegjësi që rëndon mbi supet e tyre. Ata fshehin të vërtetën dhe shfaqin e përhapin të kotën. Ata guxojnë të shkelin kufijtë e Allahut dhe dispozitat e Tij. Ata shpërfillin të drejtat e Krijuesit dhe të drejtat e krijesave, dhe këtë e bëjnë thjesht për një përfitim të pakët. Ky është një turp i madh për ta. Për hir të pushtetit, ofiqeve e të ndonjë pasurie të ofruar nga servilët e tyre injorantë dhe të shfrenuar, ata e shesin të vërtetën për të blerë ndëshkimin. Për ta, i Madhëruari thotë:

- **“Sa e keqe është ajo që blenë!”** - Kjo tregti është shumë e keqe, sepse ata, për të blerë gjënë më të ndyrë, kanë ofruar pozitën më të nderuar që mund të arrijë një njeri. Ata kanë ofruar si çmim postin fisnik të

dijetarit, që sqaron të vërtetën nga e kota. Ata i kanë mohuar vetvetes të drejtën për t'u bërë mbrojtës dhe qartësues të së vërtetës, e cila sjell të gjitha mirësitë e dynjasë dhe të ahiretit. Këtë zgjedhje të keqe e kanë bërë veçse për shkak të nivelit të ulët të dëshirave dhe qëllimive të tyre. Ata nuk e meritojnë që Allahu i Gjithëditur, i Urtë dhe i Drejtë t'u japë sukses për të arritur një gradë të tillë. Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“Mos mendo se janë të shpëtuar ata që gëzohen për atë që bënë (fshehjen e së vërtetës)...”** - Kuptimi: Mos mendoni se i kanë shpëtuar ndëshkimit ata që gëzohen me dijen e tyre të shëmtuar, të pabazë dhe me veprat të pabazuara në tekste hyjnore.

- **“...dhe që dëshirojnë të lëvdohen për atë që nuk e kanë bërë (s qarimin e së vërtetës)!”** – Pra, ata që dëshirojnë të lëvdohen për të mirat që, në fakt, nuk i kanë bërë. Normalisht, ata duhet të sqarojnë të vërtetën dhe të punojnë sipas saj, që të meritojnë lëvdatat.

- **“Kursesit mos mendo se ata do t'i shpëtojnë ndëshkimit!...”** - Kuptimi: Mos mendo se këta do t'i shpëtojnë dënimit dhe do të jenë të ruajtur prej tij. Përkundrazi, ata janë duke rendur drejt tij, siç thotë i Lartësuar:

- **“Ata do të kenë një dënim të dhembshëm.”** Ky ajet flet për disa kategori njerëzish. Ai flet, së pari, për ithtarët e Librit, që nuk iu nënshtruan dhe nuk e ndoqën udhëzimin e sjellë nga Muhamedi (a.s.), por u vetëkënaqën me dijen që zotëronin, duke e mbrojtur atë me fanatizëm të pabazuar. Ata pretendonin se dija e tyre ishte më e rëndësishme për t'u pasuar. Ajeti flet edhe për ata që sajojnë bidate në fjalë dhe vepra dhe gëzohen që i ftojnë njerëzit në to, duke pretenduar se janë në të vërtetën dhe të tjerët janë në humbje. Të gjithë sektet e grupet e bidatit të njëjtën gjë pretendojnë. Sidoqoftë, nga ajeti kuptohet se ai që dëshiron apo i pëlqen që ta lëvdojnë për ndonjë fjalë apo vepër të mirë, të cilën ai e ka thënë apo e ka vepruar, nuk është aspak i

qortuar, nëse atë e ka bërë me sinqeritet për Allahun, dhe jo për famë dhe syfaqësi. Përkundrazi, ai nxitet nga Sheriati që të bëjë vepra të mira me sinqeritet për Allahun, i Cili i shpërblen bamirësit në fjalë dhe në vepra. Allahu i ka shpërblyer edhe krijesat më të zgjedhura të Tij, profetët, të cilët i janë lutur Atij për t'ua plotësuar një kënaqësi të tillë. Kështu, për shembull, Ibrahim (a.s.) është lutur: “...bëj për mua një kujtim të mirë ndër njerëz.” Ndërsa për Nuhun (a.s.), Allahu thotë: “Paqja qoftë për Nuhun në gjithë botën. Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët.” Një nga lutjet më të rëndësishme të adhuruesve të Mëshiruesit, është: “Na bëj prijës të të devotshmëve!”. Të gjitha këto janë mirësi të Allahut të Lartësuar, që kërkojnë mirënjohje të thellë ndaj Tij.

Ajeti 189

189. Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve dhe i Tokës dhe Allahu është i Fuqishëm për gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

Allahu është Pronari dhe Sunduesi i qiejve, i tokës dhe i gjithçkaje mes tyre. Ai vepron, rregullon dhe administron çështjet e krijesave me pushtetin e Tij të plotë e absolut mbi gjithçka në këtë ekzistencë. Veprat dhe përcaktimet e Tij janë të mrekullueshme. Askush nuk mund t'i fshihet shikimit, dëgjimit, dijes dhe pushtetit të Tij. Askush nuk mund t'i shpëtojë gjykimit të Sunduesit.

Ajetet 190 – 194

190. Në krijimin e qiejve dhe të tokës dhe në ndryshimin e natës e të ditës ka argumente të qarta për ata që kanë mend.

191. Janë ata që e përmendin Allahun, kur janë në këmbë, kur janë ulur dhe kur janë shtrirë. Ata thellohen në mendime rreth krijimit të qiejve dhe të Tokës (duke thënë): “Zoti ynë! Këtë nuk e ke krijuar kot. Ti je i pastër nga çdo e mete. Na ruaj prej dënimit të Zjarrit!”

192. Zoti ynë! Atë që Ti e fut në Zjarr, e ke mbuluar me turp. Për keqberësit nuk ka asnjë ndihmëtar.

193. Zoti ynë, ne dëgjuam një thirrës që ftonte për Besim (e që thoshte): “Besoni në Zotin!” e ne besuam. Zoti ynë, na i fal gjynahet tona, na i mbulo të metat, ndërsa pas vdekjes na bashko me të mirët!

194. Zoti ynë! Na e dhuro atë që na e ke premtuar nëpërmjet të Dërguarve të Tu dhe mos na turpëro Ditën e Kijametit! Vërtet Ti nuk e shkel premtimin.”

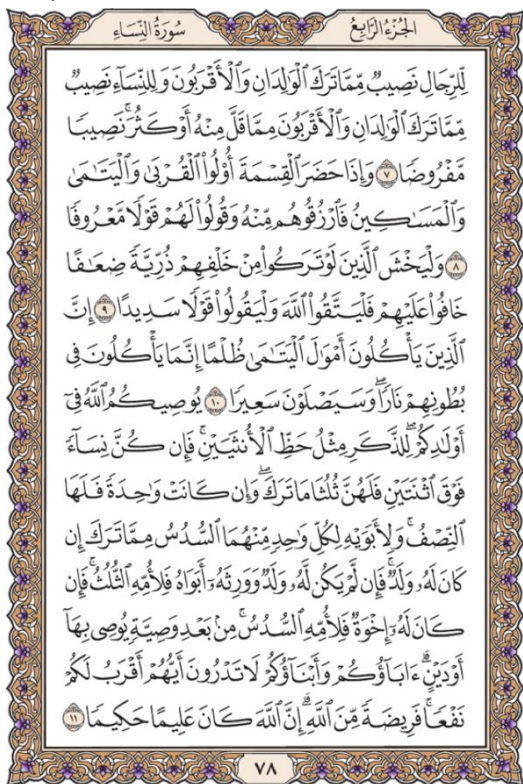
Shpjegimi i ajeteve

- “Në krijimin e qiejve dhe të tokës dhe në ndryshimin e natës e të ditës...” - Ky ajet është nxitje për adhuruesit, që ata të mendojnë thellë rreth këtyre shenjave madhështore, siç është krijimi i qiejve dhe i tokës dhe shenja të tjera. Në këtë ajet, fjala ‘*âjât*’ - argumente është në trajtën e pashquar, domethënë, nuk është përcaktuar se për çfarë drejtimi shërbejnë këto argumente. Kjo është bërë, së pari, për të treguar se argumentet e përfituara nga vrojtimi dhe meditimi mbi krijimin e qiejve dhe tokës janë të shumta dhe, së dyti, për të treguar se ato argumente janë gjithëpërfshirëse e jo vetëm për një lëmë të caktuar dijesh. Është e vërtetë se shenjat që shfaqen në qiej dhe në tokë mrekullojnë çdo vështrues. Ato janë shumë bindëse për ata që mendojnë thellë rreth tyre dhe janë tërheqëse e lumturuese për zemrën e çdo njeriu të sinqertë. Ato udhëzojnë mendjet e ndritura rreth qëllimeve dhe të vërtetave hyjnore. Krijesat mund të shohin në këto shenja aq sa u ka mundësuar i Urti, ndërsa për sa u përket imtësive që fshihen brenda tyre, krijesat nuk mund ta konceptojnë plotësisht, pasi të kuptuarit dhe njohuritë e tyre janë shumë të kufizuara. Megjithatë, diçka është shumë qartë: madhësia dhe gjerësia e qiejve dhe e Tokës, rregulli i përpiktë i çdo lëvizjeje të vendosur në të, dëshmojnë fort për madhësinë e Krijuesit të tyre dhe të pushtetit të Tij. Përpikmëria dhe rregulli fantastik që ekziston në qiej dhe

në Tokë, bukuria e krijimit dhe detajet e mrekullueshme që shfaqen në çdo lëvizje brenda tyre janë dëshmues të padiskutueshëm për urtësinë e të Gjithëditurit, që vendos gjithçka në vendin që i takon, për dijen e Tij të pakufishme për gjithçka që ka krijuar. Çdo gjë e dobishme për krijesat që ndodhet në qiej në tokë dhe mes tyre, tregon për mëshirën dhe bujarinë e madhe të Mëshiruesit, si edhe për detyrën e falënderimit dhe të mirënjohjes ndaj Tij. Pa dyshim, të tilla përsiatje bëjnë që zemra e njeriut të lidhet ngushtë me Krijuesin e këtyre mrekullive, me Atë që i solli në ekzistencë pas inekzistencës, pa pasur nevojë për ndonjë shembull të mëparshëm. Këto shenja madhështore nxisin këdo që mendon drejt dhe me qetësi që të përpiket maksimalisht për të kënaqur Allahun e Lartësuar, duke e adhuruar Atë si Një, të Vetëm e të Pashoq në çdo aspekt. Ato nxisin që robi t’i përkushtohet Allahut me dashuri, madhërim, frikërespekt, shpresë dhe bindje të plotë, duke iu larguar adhurimit dhe bindjes ndaj çdo krijese, e cila nuk ka asnjë pushtet dhe mundësi në qiej dhe në tokë. Çdo i krijuar është i varfër, i dobët dhe i pafuqishëm kundrejt Zotit të qiejve dhe të tokës.

- “...ka argumente të qarta për ata që kanë mend.” - Allahu i Lartësuar na thotë në këtë ajet se këto shenja ndikojnë vetëm tek të mençurit, të urtët e të maturit. Ata që përfitojnë vërtet prej shenjave të Zotit janë njerëzit që vështrojnë drejt tyre me sytë e mendjes, jo vetëm me sytë e ballit. Pastaj Allahu i Lartësuar na përshkruan gjendjen e këtyre fatlumëve:

- “Janë ata që e përmendin Allahun, kur janë në këmbë, kur janë ulur dhe kur janë shtrirë.” - Ata e kujtojnë Allahun në çdo gjendje: kur janë në këmbë, kur janë ulur, kur janë shtrirë apo të mbështetur. Këtu bëhet fjalë edhe për namazin, pra, ata e falin namazin në këmbë, e nëse nuk munden, e falin ulur, e nëse nuk munden as ulur, e falin shtrirë.

- **“Ata thellohen në mendime rreth krijimit të qiejve dhe të Tokës...”** – Ata meditojnë rreth qëllimit të krijimit të tyre dhe i shohin si argumente të qarta. Kjo tregon se meditimi për nxjerrjen e urtësive apo dobive të krijimit konsiderohet si adhurim, madje si një nga cilësitë më të spikatura të të dashurve të Allahut. Kur meditojnë rreth këtyre shenjave, ata dalin në përfundimin se çdo gjë nuk është krijuar kot e pa qëllim, prandaj thonë:

- **“Zoti ynë! Këtë nuk e ke krijuar kot. Ti je i pastër nga çdo e mete.”** – Kuptimi: Mangësia në emrat, cilësitë dhe veprat e Allahut është e pamundur.

- **“Na ruaj prej dënimit të Zjarrit!”** - Kuptimi: Na ruaj nga dënimi i Zjarrit, duke na ruajtur në këtë jetë nga mendimet, fjalët dhe veprat e këqija, si dhe duke na dhënë suksesin dhe mëshirën e dhuruar prej Teje mund të shpëtojmë nga Zjarri. Kërkesa për të shpëtuar nga Zjarri është në vetvete edhe lutje për t'u futur në Xhenet. Kështu,

frikërespekti në zemrat e medituesve i shtyn ata që të luten për gjërat më të rëndësishme.

- **“Zoti ynë! Atë që Ti e fut në Zjarr, e ke mbuluar me turp.”** - Atë që i Gjithëdituri, i Urti e i Drejti e fut në Zjarr, ai do të jetë i poshtëruar, sepse meriton zemërimin dhe dënimin e të Gjithëmëshirshmit. Ai do të jetë i poshtëruar, për shkak të zemërimit të Allahut, të melekëve dhe të të dashurve të Allahut. Ata do të turpërohen përpara gjithë krijesave dhe kurrë nuk mund t'i shmangen këtij poshtërimi. Askush nuk do të mund t'i shpëtojë ata nga ky turp. I Madhëruari ua kujton atyre këtë fakt, kur thotë:

- **“Për keqbërësit nuk ka asnjë ndihmëtar.”** - E kush mund t'i shpëtojë ata nga ndëshkimi i të Urtit, të Drejtit?! Fjala ‘dhalimin’ pra keqbërës dhe i padrejtë, tregon se ata do të hyjnë në Zjarr për shkak të ligësive dhe padrejtësisë së tyre.

- **“Zoti ynë! Ne dëguam një thirrës që ftonte për Besim (e që thoshte): “Besoni në Zotin!””** - Këtu është fjala për Muhamedin (a.s.), sepse ai i ftoi njerëzit në besimin e pastër monotesit dhe i nxitu ata që ta pasojnë rrugën e shpëtimit. Ai i tregoi të gjitha piketat e kësaj rruge. Profeti (a.s.) sqaroi si themelet e besimit të vërtetë ashtu edhe degëzimet e tij.

- **“E ne besuam!”** – Kuptimi: Ne iu përgjigjëm thirrjes së tij dhe shpejtuam drejt udhës së treguar prej tij. Në këtë lutje të mrekullueshme që këta fatlumë i drejtojnë Allahut të Lartësuar ka ngjyra të forta mirënjohjeje dhe dashurie për Atë që u dhuroi besimin. Ajo është gjithashtu një kërkesë me edukatë, përgjërë dhe përlulje, që Allahu t'ua vazhdojë dritën që ua ka dhënë fillimisht. Ky është një ndërmjetësim i mrekullueshëm tek i Madhëruari me një nga mënyrat më të bukura të ndërmjetësimit: me veprat e mira të kryera për hir të Tij. Është vetëm suksesi i falur nga Bujari, që i bëri këta njerëz që të luten me të tilla fjalë.

- **“Zoti ynë! Na i fal gjynahet tona, na i mbulo të metat,”** - Pra, pas kësaj hyrjeje me edukatë, vjen lutja për falje e mbulim

gjynahesh dhe lutja për sukses në kryerjen e veprave të mira, të cilat i fshijnë të këqijat. Kjo është shprehje e bindjes së patundur se Ai që u dhuroi mirësinë e besimit të pastër dhe të vërtetë, po Ai do t'ua japë shpëtimin e përrjetshëm.

- **“...ndërsa pas vdekjes na bashko me të mirët!”** - Ata i luten Allahut që t'ua japë sukses në kryerjen e të mirave dhe në lënien e të këqijave, sepse vetëm në këtë mënyrë robi mund të quhet ‘vepërmirë’. Kjo është, gjithashtu, lutje për të qenë i vazhdueshëm e sistematik në këtë rrugë të mirë, deri në vdekje.

- **“Zoti ynë! Na e dhuro atë që na e ke premtuar nëpërmjet të Dërguarve të Tu dhe mos na turpëro Ditën e Kijametit! Vërtet Ti nuk e shkel premtimin.”** - Këta fatlumë, pasi kujtojnë me falënderim dhe mirënjohje të thellë suksesin që Allahu i Lartësuar u ka dhënë me udhëzimin në besim, dhe pasi i luten që t'ua plotësojë deri në fund këtë mirësi, ata kërkojnë shpërblimin që Allahu u ka premtuar nëpërmjet profetëve të Tij, - që t'i ndihmojë dhe t'i bëjë fitues në këtë jetë, ndërsa në jetën tjetër t'i shpëtojë nga çdo e keqe dhe t'ua japë mirësitë e pafundme në Xhenet. Dhe Allahu i Lartësuar nuk e shkel kurrë premtimin, prandaj Ai i përgjigjet lutjes së tyre dhe i mëshiron ata.

Ajeti 195

195. Zoti i tyre iu përgjigj lutjes së tyre (e tha): ‘Unë nuk ia humb mundin për punët e mira asnjërit prej jush, mashkull goftë apo femër. Ju jeni njëlloj (në shpërblim). Atyre që u dëbuan prej shtëpive të tyre dhe emigruan, që u munduan vetëm pse ishin në Rrugën Time, që luftuan dhe u vranë - atyre patjetër do t'ua mbuloj gjynahet dhe do t'i fus në Xhenete, nëpër të cilët rrejdhin lumenj. Ky është një shpërblim prej Allahut. Tek Allahu është shpërblimi më i mirë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Zoti i tyre iu përgjigj lutjes së tyre (e tha): ‘Unë nuk ia humb mundin për**

punët e mira asnjërit prej jush, mashkull goftë apo femër.” - Allahu i Lartësuar iu përgjigj dhe i pranoi lutjet dhe adhurimet e tyre. Ai i pranoi të dyja llojet e duave që ata i drejtuan: duanë e adhurimit dhe duanë e kërkesave. Allahu i Lartësuar premtoi se nuk do të humbasë çdo vepër të kryer nga adhuruesit dhe adhurueset e Tij. Çdokush do ta marrë të plotë e të pacunguar shpërblimin e punëve të veta.

- **“Ju jeni njëlloj (në shpërblim).”** – Kuptimi: Të gjithë jeni të barabartë përballë shpërblimit dhe ndëshkimit që meritoni. Të gjithë do të llogariten dhe shpërblehen me drejtësi.

- **“Atyre që u dëbuan prej shtëpive të tyre dhe emigruan, që u munduan vetëm pse ishin në Rrugën Time, që luftuan dhe u vranë...”** - Këtu flitet për ata të cilët i bashkoi feja dhe emigrimi për hir të Zotit dhe që, për hir të kësaj feje, ata braktisën çdo gjë të dashur të tyre: atdheun, pasurinë dhe gjithçka që zotëronin. Ata lanë gjithçka, vetëm për hir të besimit dhe kënaqësisë së Allahut, të Adhuruarit të tyre të vetëm. Ata duruan gjithçka për hir të besimit dhe për hir të tij luftuan me gjithçka që zotëronin, madje edhe me jetën e tyre. Për këtë arsye, ata meritonin një shpërblim të madh nga i Urti, i Mëshirshmi, Bamirësi e Bujari, që thotë:

- **“- atyre patjetër do t'ua mbuloj gjynahet dhe do t'i fus në Xhenete, nëpër të cilët rrejdhin lumenj. Ky është një shpërblim prej Allahut.”** - Është qartësisht i kuptueshëm dhe i gëzueshëm ky premtim i mrekullueshëm. Allahu i Lartësuar është Ai që jep shpërblim të madh edhe për vepra të vogla. Shpërblimi i Tij është shumë i madh dhe Ai na nxit që ta kërkojmë atë me këmbëngulje, kur thotë:

- **“Tek Allahu është shpërblimi më i mirë.”** – Pra, vetëm tek Allahu mund të shpresohet shpërblimi më i mirë. Atje ka mirësi e mrekulli që as syri nuk i ka parë, as veshi nuk i ka dëgjuar dhe as zemra nuk i ka imagjinuar. E pra, kjo është një ftesë për këdo që e kërkon dhe e synon këtë mirësi.

Çdokush që e do këtë nderim, le ta ndihmojë veten me vepra e fjalë të mira në bindje ndaj Allahut të Lartësuar dhe duke u afruar drejt Tij me çdo rrugë të ligjëruar nga Ai vetë, nëpërmjet Profetit të Tij.

Ajetet 196 – 198

196. Mos të të mashtrojë bredhja nëpër qytete e atyre që nuk besojnë!

197. E vogël është ajo kënaqësi, sepse pastaj fundi i tyre do të jetë Xhehenemi, që është një vend mjerimi.

198. Ndërsa për ata që e kanë frikë Zotin e tyre, do të ketë Xhenete, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe në të cilët do të jenë përgjithmonë. Kjo është një dhuratë e mrekullueshme nga Allahu. Ajo çka gjendet tek Allahu është më e mirë për punëmirët.

Shpjegimi i ajeteve

- “Mos të të mashtrojë bredhja nëpër qytete e atyre që nuk besojnë.” - Këto ajete janë një ngushëllim për besimtarët, një qetësim i zemrave të tyre, nëse shohin mohuesit që shijojnë kënaqësitë e kësaj bote. Mohuesit e Zotit kënaqen të shfrenuar me bukuritë e kësaj bote. Ata vërtiten nëpër tokë, duke përvetësuar të mirat e saj materiale dhe duke përjetuar kënaqësi të shumta. Në disa momente, atyre u jepet mundësi të zotërojnë dhe të shfaqin krenari dhe epërsi në aspekte të caktuara të kësaj jete. Sigurisht, këto pamje ndikojnë në zemrën e muslimanit dhe mund të bëhen shkak për t'u joshur dhe për t'u mashtruar prej tyre. Për këtë arsye, i Urti dhe i Madhëruari na tërheq vërejtjen dhe na qetëson zemrën njëkohësisht, që të mos mashtrohemi dhe të joshemi nga jeta dhe përjetimet e tyre të përkohshme, sepse vështrimi ynë duhet të shkojë më larg, llogaritë tona duhet të bëhen me urtësi. Allahu na rikujton se është një jetë tjetër e pafundme, e cila meriton çdo sakrificë. Kjo jetë dhe këto përjetime janë të shkurtra, ndërsa përjetësia është në ahiret.

- “E vogël është ajo kënaqësi, sepse pastaj fundi i tyre do të jetë Xhehenemi, që është një vend mjerimi.” - Kënaqësitë

e dynjasë janë cilësuar si ‘të vogla’, që nuk kanë vazhdimësi. Pas përjetimit të shkurtër të tyre, ata do të ndëshkohen pafundësisht. Kjo është e vetmja shpresë e mohuesve të Zotit. Kënaqësitë e tyre e kanë përfundimin të hidhur.

- “Ndërsa për ata që e kanë frikë Zotin e tyre,...” - *Mutekin*-ët, pra, të devotshmit, ata me besim të pastër e të sigurt, do të gëzojnë krenarinë dhe kënaqësitë në këtë jetë, por shpresojnë edhe një premtim të sigurt nga i Adhuruari i tyre i Vetëm, që thotë:

- “...do të ketë Xhenete, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe në të cilët do të jenë përgjithmonë. Kjo është një dhuratë e mrekullueshme nga Allahu.” - Edhe sikur ata të kishin vetëm vuajtje, dhimbje e vështirësi në këtë dynja, të gjitha do të ishin të papërfillshme sapo thjesht të përkujtonin premtimin e madh të të Lavdëruarit, Bamirësit e Bujarit. Mirësitë dhe kënaqësitë në Xhenet janë të pasosura, atje nuk njihet lodhja, vështirësia dhe vuajtja. Atje ka vend veçse për gëzimin, lumturinë, kënaqësinë dhe prehjen. Përpara këtij premtimi, pra, çdo vështirësi kthehet në kënaqësi. Kështu, besimtarët, përveç mirësive që shijojnë në këtë dynja, do të përjetojnë atë që është më mirë tek Allahu i Lartësuar. Prandaj thotë i Mëshirshmi:

- “Ajo çka gjendet tek Allahu është më e mirë për punëmirët.” - Zemrat e besimtarëve janë të pastra, prandaj edhe ndjenjat, fjalët dhe veprat e tyre janë të mira. Për këtë arsye, Bamirësi, Mirënjohësi dhe i Lavdëruari u jep atyre, me mëshirën e Tij, një shpërblim të madh, dhurata të shumta e të mrekullueshme dhe një fitore të përhershme.

Ajetet 199 – 200

199. Ka nga ithtarët e Librit të tillë që me të vërtetë besojnë në Allahun. Ata besojnë në atë që ju është shpallur juve dhe në atë që u është shpallur atyre dhe i frikësohen me përulësi Allahut. Ata nuk i shesin argumentet e Allahut për hir të ndonjë çmimi të paktë. Ata do ta marin

(të plotë) shpërblimin nga Zoti i tyre. Allahu është i shpejtë në llogarinë Tij.

200. O ju që keni besuar! Bëni durim, bëhuni të qëndrueshëm kundër armikut, rriini vigjilentë dhe ruajuni dënimit të Allahut, që të shpëtoni!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ka nga ithtarët e Librit të tillë që me të vërtetë besojnë në Allahun. Ata besojnë në atë që ju është shpallur juve dhe në atë që u është shpallur atyre”** -

Nga ithtarët e Librit ka edhe prej atyre që Allahu i Lartësuar u ka dhënë sukses për të pranuar udhëzimin e vërtetë. Ata kanë disa cilësi: ata besojnë Allahun e Lartësuar, ata besojnë Kur'anin dhe Sunetin, ata besojnë edhe Shpalljen që u është dhënë atyre. I tillë është besimi i drejtë, ndryshe nga ata të cilët disa shpallje hyjnore i besojnë dhe disa i mohojnë. Duke qenë se besimi i tyre është i drejtë dhe i plotë, në zemrat e tyre lind droja ndaj Allahut të Lartësuar.

- **“dhe i frikësohen me përlulësi Allahut...”** - Ky besim i sinqertë bëri që ata të nënshtrohen të bindur para madhësisë së Allahut të Lartësuar dhe të jenë të kujdesshëm në zbatimin e çdo urdhri dhe largimin nga çdo ndalesë që sqarohet në Librin e Allahut dhe nga Profeti i Tij. Këta e meritojnë të quhen ‘ithtarë të Librit’ dhe përqaftues të dijes dhe të së vërtetës, sikurse thotë i Lartësuari: “Prej robve të Tij, Allahut i frikësohen veçse dijetarët”. Shenjë e drojës së vërtetë të tyre ndaj Allahut të Lartësuar është edhe një fakt i rëndësishëm, siç thotë i Lartësuari:

- **“Ata nuk i shesin argumentet e Allahut për hir të ndonjë çmimi të paktë.”** – Ata nuk e preferojnë kurrë këtë jetë dhe përjetimet e saj mashtruese kundrejt të vërtetës së pakundërshtueshme, sikundër veprojnë të devijuarit, të prishurit e të humburit, të cilët e fshehin të vërtetën e zbritur nga Zoti për hir të një çmimi të vogël. Të sinqertët janë shumë të dashuruar pas të vërtetës, prandaj nuk mund ta shesin aq lehtë. Ata e dinë se kjo tregti është gjithnjë e humbur. E si mund të kënaqen me

humbjen të diturit, të urtët, të mençurit dhe të sinqertët?! Dëshirat dhe qëllimet vetjake nuk janë kurrë arsye për ata që jetojnë për të vërtetën. Ata e ndiejnë kënaqësinë që të ofron e vërteta dhe jeta sipas saj. Pa dyshim, kjo është fitorja më e madhe që mund të arrijë njeriu në këtë jetë dhe në tjetrën. Për këtë arsye, ata i japin përparësi të vërtetës dhe qartësisimit të saj ndër njerëz. Ata jetojnë për të ftuar dhe inkurajuar njerëzit që ta pranojnë të vetmen mundësi për të qenë të lumtur. Ata qortojnë dhe këshillojnë njerëzit që t'i largohen të kotës. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar i shpërblen ata shumëfish:

- **“Ata do ta marin (të plotë) shpërblimin nga Zoti i tyre.”** - Ky është premtim për një shpërblim të madh. Më tej, Allahu i përgëzon me diçka tjetër:

- **“Allahu është i shpejtë në llogarinë Tij.”** – Pra, mos e mendo si të largët shpërblimin e mrekullueshëm të Allahut të Lartësuar, sepse ai është shumë afër. Allahu i Lartësuar llogarit dhe shpërblen shpejt. Më pas, Allahu i Lartësuar u drejtohet të gjithë besimtarëve me një këshillë, e cila është shumë të vlefshme për këdo që synon suksesin e vërtetë, fitoren, lumturinë dhe shpërblimin:

- **“O ju që keni besuar! Bëni durim, bëhuni të qëndrueshëm kundër armikut, rriini vigjilentë dhe ruajuni dënimit të Allahut, që të shpëtoni!”** - Rruga drejt suksesit kalon, së pari, përmes durimit. Është e domosdoshme të mos largohesh asnjë çast nga rruga e durimit. Durim do të thotë të nënshtrosh vetveten për të kryer detyrimet dhe veprat e mira, edhe nëse është e vështirë për ta bërë këtë, do të thotë të lësh gjynahet dhe mosbindjen ndaj Allahut, do të thotë të pranosh me kënaqësi caktimin e Allahut gjatë sprovave e fatkeqësive, do të thotë, pra, të zbatosh të gjitha këto detyrime, që janë të vështira për nefsën. Së dyti, Allahu na urdhëron për të qenë sistematikë e të vazhdueshëm në durim dhe në luftën kundër armiqve, në çdo kohë e gjendje. Së treti, Allahu urdhëron për

vigjilencë ndaj armikut. Pra, të ruhemi nga qëllimet dhe sulmet e armikut, t'ia zëmë atij çdo shteg e mundësi për të na sulmuar e dëmtuar. Të mos e lejojmë atë të godasë qëllimet tona. Vetëm në këtë mënyrë mund të shpresohet për suksesin, që të fitojmë çdo të mirë të dynjasë dhe të ahiretit dhe që të shpëtojmë nga çdo e keqe e dynjasë dhe e ahiretit. Me pak fjalë, sukcesi i vërtetë arrihet veçse me durim, qëndrueshmëri sistematike, vigjilencë ndaj planeve të armikut dhe, sigurisht, me devotshmëri. Megjithatë, Allahu është i vetmi që jep sukses. Nuk ka forcë e ndryshim të gjendjes me mënyrë tjetër, por veçse me ndihmën e Allahut të Lartësuar.

Këtu përfundon dhe tefsiri i sures Al Imran. I lavdëruar qoftë Allahu për çdo mirësi të dhuruar prej Tij. E lusim Atë që ta plotësojë dhe përsosë mirësinë e Tij ndaj nesh. Falënderimi i takon Allahut, Zotit të botëve!

Surja 4 - El nisa (medinase) 176 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 2

1. O njerëz! Kijeni frikë Zotin tuaj, i Cili ju krijoi prej një njeriu të vetëm, ndërsa prej tij krijoi bashkëshorten, e prej atyre të dyve përhapi shumë burra e gra. Kijeni frikë Allahun, me emrin e të Cilit përbetoheni dhe ruajini lidhjet farefisnore! Vërtet, Allahu është Mbikëqyrësi juaj i përhershëm.

2. Jepuani pasurinë e tyre jetimëve dhe mos e përzieni pasurinë e pastër me të papastrën. Mos e hani pasurinë e tyre duke e përzier me pasurinë tuaj, sepse ky është një gjynah i madh.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O njerëz! Kijeni frikë Zotin tuaj, i Cili ju krijoi prej një njeriu të vetëm, ndërsa prej tij krijoi bashkëshorten, e prej atyre të dyve përhapi shumë burra e gra.”** - Allahu i Lartësuar e ka filluar këtë sure me një urdhër për devotshmëri dhe bindje ndaj Tij, si dhe ka nxitur për të ruajtur lidhjet

farefisnore. Ai e qartëson arsyen pse duhen zbatuar këto urdhra dhe pse duhet të pajisemi me devotshmëri: Allahu është Krijuesi juaj, që ju furnizon dhe përkujdeset për ju, duke ju dhënë çdo gjë të nevojshme. Një nga mirësitë e mëdha të Allahut ndaj nesh është fakti që Ai na krijoi prej një njeriu të vetëm, Ademit (a.s.), prej të cilit krijoi palën tjetër, gruan, që të jetë prehe dhe qetësim për burrin. Kështu Allahu i Lartësuar e ka plotësuar mirësinë e Tij ndaj robve, duke u falur atyre gëzim, kënaqësi dhe lumturi, prandaj devotshmëria e tyre ndaj Tij është vërtet e meritueshme. Më pas, Allahu i Lartësuar sjell edhe një arsye tjetër për të qenë të devotshëm ndaj Tij:

- **“Kijeni frikë Allahun, me emrin e të Cilit përbetoheni dhe ruajini lidhjet farefisnore!”** - Është pikërisht Allahu, me emrin e të Cilit betohemi për të arritur qëllimet tona, Ai ndaj të Cilit urdhërohemi të jemi të devotshëm dhe të bindur. Kur duam të arrijmë qëllimet tona, ne betohemi në emër të Allahut, sepse kështu realizimi është më i sigurt. Dihet shumë mirë se kur i lutesh dikujt për diçka, duke i thënë: “Të kërkoj ta bësh këtë gjë për hir të Allahut!”, ai nuk të refuzon, sepse madhërimi i Allahut në zemër nuk e lejon një gjë të tillë. Kështu, ne urdhërohemi për devotshmëri dhe bindje ndaj Zotit, dhe kjo nuk është diçka e panatyrshme për ne. Arsyja për të qenë të devotshëm e të bindur ndaj Allahut bëhet edhe më e fortë kur kujtojmë se Ai është Mbikëqyrësi ynë, që dëshmon gjithçka që ne veprojmë:

- **“Vërtet, Allahu është Mbikëqyrësi juaj i përhershëm.”** - Ai është mbikëqyrës i robve. Ai i vështron ata në çdo gjendje, gjatë lëvizjes dhe qetësisë, kur janë mes njerëzve dhe larg syve të tyre. Nëse jemi të vetëdijsëm për këtë mbikëqyrje, ajo do të kultivojë në shpirtin tonë frikërespektin ndaj Allahun, turpin, devotshmërinë dhe bindjen e vazhdueshme ndaj Tij. Allahu i Lartësuar na nxit që të meditojmë mbi faktet e krijimit të Tij. Ai na ka shpërndarë nëpër tokë, edhe pse origjina jonë është e

njëjtë dhe e përbashkët. Pikërisht për shkak të kësaj origjine të njëjtë, njerëzit duhet të jenë të butë dhe të mëshirshëm me njëri-tjetrin. Për të përforcuar këtë ndjenjë në zemrat e tyre, Allahu i Lartësuar, menjëherë pasi i urdhëron ata që të jenë njësuës në adhurimin e Tij, i urdhëron për bamirësi dhe mëshirë ndaj njëri-tjetrit dhe i ndalon nga ndarja, largimi dhe armiqësia mes tyre. Ashtu sikurse është detyrë përmbushja e detyrimeve ndaj Zotit, duke e adhuruar Atë si Një të Vetëm, ashtu duhen plotësuar edhe detyrimet ndaj krijesave, sidomos ndaj të afërmeve, madje respektimi i të drejtave të tyre është pjesë përbërëse dhe e pandashme e respektimit të të drejtave të Zotit mbi krijesat e Tij, për të cilat Ai ka urdhëruar të plotësohen dhe për to do t'i marrë në përgjegjësi Ditën e Llogarisë. Shihni se si Allahu e fillon këtë sure me urdhrin për devotshmëri ndaj Tij dhe për bamirësi ndaj prindërve, grave, jetimëve dhe njerëzve në përgjithësi, për të vazhduar pastaj me një shpjegim të hollësishëm të këtyre të drejtave gjatë gjithë sures. Kështu, fillimisht, Allahu përshkruan të drejtat që njeriu duhet të plotësojë, dhe pastaj, në vijim të sures, i shpjegon ato me imtësi e mjaft bukur. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar thotë: "...ndërsa prej tij (*burrit*) krijoj bashkëshorten". Kjo kuptohet edhe si një këshillë për t'u përpjekur maksimalisht për plotësimin e të drejtave të grave, sepse Allahu i Lartësuar i ka krijuar ato nga një pjesë e burrit (nga brinja e Ademit a.s.). Kjo është arsyeja përse mes burrit dhe gruas ekziston një lidhje dhe afrimitet shumë i fortë. Pra, ajeti sikur thotë: "Kujtojeni këtë fakt dhe ndërtojeni jetën tuaj mbi dashurinë dhe mëshirën e ndërsjelltë. Ju jeni bërë për të qenë shumë të afërt me njëri-tjetrin." Allahu i Lartësuar thotë:

- **"Jepuani pasurinë e tyre jetimëve..."** - Kur shtjellon imtësisht të drejtat njerëzore që ne duhet të përmbushim, Allahu i Lartësuar e fillon me të drejtat e jetimëve. 'Jetimë' quhen fëmijët që janë nën moshën e pjekurisë e të pafuqishëm për të përballuar

jetën, të cilët kanë humbur të dy prindërit ose vetëm babanë dhe kështu nuk ka kush kujdeset për ta. Kështu, i Gjithëmëshirshmi dhe i Dashuri i urdhëron robërit e Tij që të jenë bamirës me këtë kategori njerëzish. Allahu i Lartësuar e ka ndaluar që t'i afrohem pasurisë së jetimëve, përveçse po ta bëjmë këtë në mënyrën më të mirë dhe më dobiprurëse për ta. Ai ka urdhëruar që, kur ata të arrijnë moshën e pjekurisë dhe kur të shihet qartë tek ata aftësia për të administruar drejt pasurinë, atëherë t'u dorëzohet pasuria e tyre. Allahu i Lartësuar thotë:

- **"...dhe mos e përzieni pasurinë e pastër me të papastrën."** - Ky është një urdhr për ta trajtuar pasurinë e jetimëve veçse në mënyrë të lejuar. Ne duhet të jemi të kujdesshëm që pasurinë tonë të pastër të mos e përziejmë me pasuri të papastër, haram, që është marrë padrejtësisht nga pasuria e jetimëve ose me rrugë jo të lejuara. Nga ana tjetër, nëse e shfrytëzojmë pasurinë e tyre në mënyrë të drejtë dhe brenda kufijve të caktuar nga Allahu, atëherë ajo është hallall.

- **"Mos e hani pasurinë e tyre duke e përzier me pasurinë tuaj, sepse ky është një gjynah i madh."** - Kuptimi: Mos e përzieni pasurinë e tyre me tuajën, për të përfutuar prej saj. Mjaftohuni me pasurinë tuaj, të cilën Allahu jua ka dhuruar dhe mos shpenzoni prej pasurisë së jetimëve për veten tuaj. Ai që merr guximin të bëjë një vepër të tillë të ulët, le ta dijë se ky është një gjynah shumë i madh. Kjo është një përgjegjësi shumë e madhe para Zotit tuaj. Përziera e pasurisë së pastër me të papastër bëhet me forma të ndryshme, për shembull, kur kujdestari ligjor i jetimit merr prej pasurisë së jetimit mallin e mirë dhe e zëvendëson atë me mall të keq. Nga ky ajet kuptohet edhe ligjshmëria e kujdestarisë mbi jetimin, e pikërisht kur flitet për detyrimin që pasuria t'i kthehet jetimit, sepse ai që detyrohet nga ligji për t'i kthyer pasurinë jetimit është vetëm ai që ligji i ka dhënë të drejtën e kujdestarisë ligjore mbi

të. Ajeti udhëzon për bamirësi dhe mirëadministrim të pasurisë së jetimit. Pasuria e jetimit duhet të ruhet, të kultivohet dhe të përmirësohet.

Ajetet 3 – 4

3. Në qoftë se druheni se nuk do të jeni të drejtë ndaj jetimëve, atëherë martohuni me gra të mira që ju pëlqejnë: me dy, tri a me katër. Por nëse druheni se nuk do t'i përmbaheni drejtësisë ndaj tyre (grave), atëherë (martohuni) vetëm me një grua, ose me ato që keni në pronësinë tuaj (robëreshat). Kjo do ta bëjë më të lehtë, që të mos bini në padrejtësi.

4. Jepuni grave mehrin e tyre në shenjë bindjeje ndaj Zotit! Në qoftë se ato, me dëshirën e tyre, ju falin diçka nga ai (mehri), atëherë përdoreni atë, sepse tashmë, ai është hallall dhe i mirë për ju.

Shpjegimi i ajeteve

- “Në qoftë se druheni se nuk do të jeni të drejtë ndaj jetimëve, atëherë martohuni me gra të mira që ju pëlqejnë: me dy, tri a me katër...” – Kuptimi: Nëse druheni se do të jeni të padrejtë dhe nuk do të plotësoni si duhet detyrimet ligjore ndaj femrave jetime që ndodhen nën përkujdesin tuaj, sepse nuk do t'i donit sa duhet si bashkëshorte, atëherë mos u martoni me to, por martohuni me gra të tjera, që ju pëlqejnë dhe janë të mira për ju në drejtim të fesë, pasurisë, bukurisë, fisnikërisë së tyre apo në cilësi të tjera që ju nxisin të martoheni me to. Megjithatë, dijeni se cilësia më e mirë që duhet të synoni te bashkëshortet tuaja është besimi dhe feja e tyre, sikurse ka thënë Profeti (a.s.): “Me një grua martohesh për katër gjëra të saj: për pasurinë, për bukurinë, për fisin dhe për fenë e saj. Zgjidh atë fetaren, të lumshin duart!” Nga ky ajet kuptojmë që është detyrë për njeriun që të kujdeset dhe të zgjedhë mirë para martesës. Madje, Sheriati e ka lejuar burrin që edhe ta shohë gruan me të cilën synon që të martohet, në mënyrë që të jetë i sigurt për zgjedhjen e tij. Më pas, Allahu i Lartësuar përmend numrin e grave të lejuar nga Sheriati për t'u martuar: “...me

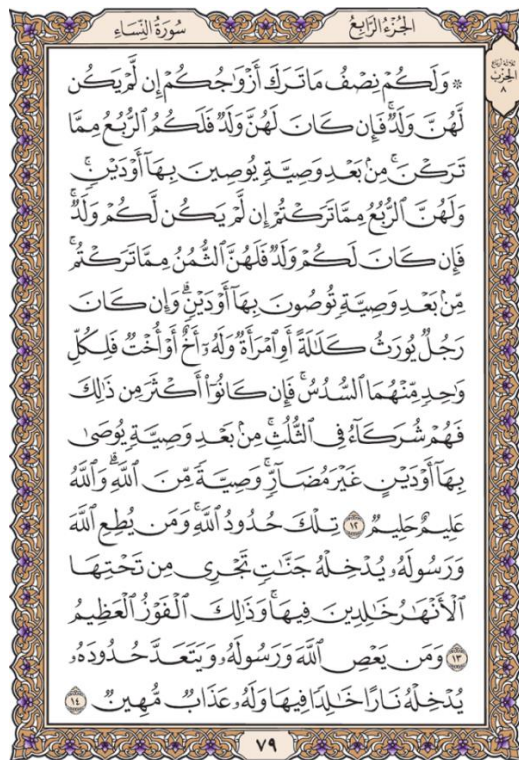
dy, tri apo me katër”. Pra, ai që dëshiron të martohet me dy, le ta bëjë, ai që dëshiron të martohet me tre, le ta bëjë, ai që dëshiron të martohet me katër, le ta bëjë, por më shumë se kaq nuk lejohet. Ajeti vjen në një mënyrë të tillë që tregon mirësinë e Zotit me ligjin që ka vendosur për ne, prandaj nuk lejohet që ta tejkalojmë atë. Ky është një mendim unanim i dijetarëve. Allahu i Gjithëditur dhe i Gjithëmëshirshëm e ka bërë këtë ligj, sepse, shpesh, dëshirat seksuale të mashkullit nuk mund të plotësohen vetëm me një grua, prandaj kërkon të dytën. Për këtë arsye, Ai ua lejoi robve të Tij që të kenë deri në katër gra njëherësh. Ky numër është mëse i mjaftueshëm për çdo burrë, përveç rasteve të rralla, të cilat gjithsesi nuk meren si bazë në ligjërimin e dispozitave. Ato kanë udhëzime të veçanta dhe sheriati ka përcaktuar zgjidhje të caktuara. Megjithatë, Allahu i Lartësuar e ka lejuar martesën me më shumë se një grua, por me kusht që burri të jetë i sigurt në vete se nuk i kalon kufijtë dhe nuk bëhet i padrejtë ndaj grave. Me fjalë të tjera, është kusht mbajtja e drejtësisë mes grave, nëse dëshiron të martohesh me më shumë se një. Nëse burri druhet se nuk e mban drejtësinë mes tyre, atëherë le të kufizohet me një, ose le të përmbushë kërkesat e tij me skllavet që i ka në pronësinë e tij. Ai nuk e ka detyrë që t'i ndajë netët me skllavet në mënyrë të barabartë. Pra, nëse nuk është i sigurt se mund ta mbajë drejtësinë mes bashkëshorteve, atëherë duhet të martohet vetëm me një grua, siç thotë i Lartësuari më pas:

- “Por nëse druheni se nuk do t'i përmbaheni drejtësisë ndaj tyre (grave), atëherë (martohuni) vetëm me një grua, ose me ato që keni në pronësinë tuaj (robëreshat). Kjo do ta bëjë më të lehtë, që të mos bini në padrejtësi.” – Pra, kufizimi i martesës vetëm me një grua është më i sigurt për t'u ruajtur nga padrejtësia. Nga ky ajet mësojmë se njeriu duhet të jetë i kujdesshëm dhe të mos i hyjë një pune, gjatë së cilës nuk ka siguri prej vetes se do

të mbajë drejtësinë apo se do t'i japë hakun. Ai nuk duhet të marrë një përgjegjësi të cilën nuk e mban dot apo që nuk i jep hakun, edhe nëse në vetvete kjo punë mund të jetë e lejueshme. Pra, robi le të jetë i kujdesshëm, që t'u shmanget çështjeve të cilat sjellin padrejtësi dhe vuajtje. Qetësia dhe ruajtja nga padrejtësitë janë nga mirësitë më të mira që mund t'i dhurohen një njeriu. Duke qenë se shumë njerëz u bëjnë padrejtësi grave dhe ua mohojnë të drejtat e tyre, e sidomos në drejtim të mehrit që ato meritojnë të marrin nga burrat e tyre, Allahu i Lartësuar ka dhënë urdher për plotësimin e këtij detyrimi. Kjo shkelje ndodh zakonisht kur masa e mehrit është e madhe dhe burri ia kërkon sërish gruas që t'ia kthejë mbrapsht atë që i ka dhënë. Për këtë arsye, i Lartësuar thotë:

- **“Jepuni grave mehrin e tyre në shenjë bindjeje ndaj Zotit!”** – Pra, jo vetëm që t'u jepni mehrin, gjë që e keni të detyrueshme, por edhe që dhënia të bëhet me kënaqësi dhe dashamirësi nga ana juaj. Jepeni atë në shenjë bindjeje ndaj Zotit tuaj, me qetësi, dashuri dhe kënaqësi. Kurrsesi mos ua vononi mehrin, kur jeni në gjendje ta përmbushni këtë detyrim dhe as mos ua cungoni atë, por jepuni të plotë dhe me kënaqësi, dëshirë dhe dashamirësi. Nga ky ajet kuptojmë se mehri i jepet gruas, e cila bëhet pronarja e kësaj pasurie që në momentin e lidhjes së aktit martesor, sepse Allahu i Lartësuar e ka përcaktuar *“mehrin e tyre”*.

- **“Në qoftë se ato, me dëshirën e tyre, ju falin diçka nga ai (mehri), atëherë përdoreni atë, sepse tashmë, ai është hallall dhe i mirë për ju.”** – Kuptimi: Nëse ato ju lejojnë me kënaqësi dhe dashamirësi që të merrni diçka prej hakut të tyre, atëherë kjo është e lejueshme dhe e mirë për ju. Po kështu, edhe nëse ju lejojnë që ta vononi përmbushjen e detyrimit tuaj jashtë afatit të përcaktuar në aktin e martesës, apo ju lejojnë që, në vend të mehrit të përcaktuar, të jepni diçka tjetër zëvendësuese, e të tjera si këto, atëherë të gjitha janë të lejueshme.

Nuk ka gjynah për ju që të përfitonit nga të tilla lëshime me dashamirësi, që i bëni njëritjetrit. Nga ky ajet kuptojmë se gruaja ka të drejtë të japë sadaka apo të bëjë vepra bamirësie me pasurinë e saj, nëse është e përgjegjshme ligjërisht, por me kusht që edhe të jetë e aftë për të administruar mirë pasurinë e saj. Nëse nuk i përmbush këto kushte, çdo akt i saj në këtë drejtim është i pavlefshëm. Gjithashtu, ne mësojmë nga ajeti se kujdestari ligjor i gruas nuk ka të drejtë mbi këtë pasuri të sajën, përveç nëse e lejon ajo vetë. Allahu i Lartësuar thotë: ma tâbe lekum minen-nisâ / me gra të mira që ju pëlqejnë. Pra, ato që janë të mira për ju, jo të këqijat. Pra, martesë me gra të mira, të ndershme e të dëlira është e urdhëruar, ndërsa martesë me gra që nuk e kanë cilësinë “të mira” nuk është e urdhëruar, siç janë, për shembull, idhujtaret, imoralet etj., sikurse thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: “Mos u martoni me idhujtare, derisa ato të besojnë! Një skllave besimtare është më e mirë se një idhujtare, edhe nëse kjo e fundit mund t’ju pëlqejë. Mos i martoni vajzat

tuaja me idhujtarë, derisa ata të bëhen besimtarë. Një skllav besimtar është më i mirë se një idhujtar, edhe nëse ky i fundit mund t'ju pëlqejë. Ata (*jobesimtarët*) ju ftojnë për në Zjarr, ndërsa Allahu, me mëshirën e Vet, ju fton në Xhenet dhe në faljen e gjynaheve tuaja. Ai ua sqaron njerëzve argumentet e Veta, që ata të kujtojnë.” [Bekare 221]. Ose: “Laviri nuk mund të martohet veçse me një lavire ose idhujtare. Dhe me laviren nuk mund të martohet kush, veçse një lavir ose idhujtar. Ajo (*imoraliteti ose martesë me ta*) është e ndaluar për besimtarët.” [Nur 3]. Ose: “Gratë e këqija janë për burra të këqij dhe burrat e këqij janë për gratë e këqija, ndërsa të ndershmet janë për të ndershmit dhe të ndershmit janë për të ndershmet. Këta janë të pastër nga shpifjet që thuhën për ta. Për ta ka falje dhe shpërblim të begatshëm.” [Nur 26].

Ajeti 5

5. Mos u jepni të paaftëve (*mendërisht*) pasurinë tuaj, me të cilën Allahu ju ka begatuar, por ushqejini ata nga ajo pasuri, vishini dhe u thoni fjalë të mira!

Shpjegimi i ajetit

- “Mos u jepni të paaftëve (*mendërisht*) pasurinë tuaj, me të cilën Allahu ju ka begatuar,...” – “*Es-sufehâ*” quhen ata që nuk janë të aftë ose që nuk kanë zotësinë e mjaftueshme për të vepruar me pasurinë e tyre ose për shkak se janë të sëmurë mendorë apo të vonuar, ose për shkak të moshës së vogël. Kështu, Allahu i Lartësuar ua ka ndaluar kujdestarëve ligjorë të kësaj kategorie njerëzish që t’ua lënë në dorë atyre pasurinë, dhe kjo bëhet me qëllimin për ta ruajtur pasurinë e tyre nga shpërdorimi dhe prishja. Allahu i Lartësuar e ka bërë pasurinë si mbështetëse dhe ndihmuese për njerëzit, në mënyrë që ata të arrijnë mirësitë e fesë dhe dynjasë së tyre, por duke qenë se kjo kategori njerëzish nuk e ka aftësinë për ta shfrytëzuar drejt pasurinë, atëherë Allahu i Lartësuar udhëzon, së pari, që ata të zbatojnë kujdestarinë ligjore dhe, së dyti, që çdo

veprim i tyre në kuadër të kujdestarisë të jetë në qëllim të dobisë dhe mirësisë për “të papjekurit”.

- “**...por ushqejini ata nga ajo pasuri, vishini dhe u thoni fjalë të mira!**” - Kujdestarët ligjorë e kanë për detyrë që të kujdesen për ushqimin, veshmbathjen dhe për çdo shërbim tjetër të nevojshëm për të papjekurit, qoftë në aspektin e fesë apo të dynjasë së tyre. Jo vetëm kaq, por ata duhet t’i trajtojnë edhe me dashurinë dhe butësinë e nevojshme, duke i qetësuar e duke u thënë, për shembull, që nuk do ta humbasin pasurinë e tyre, apo që së shpejti do ta marrin vetë në përdorim atë, sa të bëhen të aftë për të vepruar” etj. Kur flet për pasurinë e “të papjekurve”, Allahu i Lartësuar u drejtohet kujdestarëve të tyre ligjorë e u thotë: “Mos u jepni të paaftëve (*mendërisht*) pasurinë tuaj,...”. Pra, edhe pse bëhet fjalë për pasurinë e *sufeha*-ve, Allahu i Lartësuar thotë: “pasurinë tuaj”. Ky është një udhëzim për kujdestarët ligjorë që, pasurinë e individëve të cilët i kanë nën kujdestarinë e tyre, ta trajtojnë me të njëjtin kujdes, sikurse do të vepronin me pasurinë e tyre personale. Ashtu siç kujdesen për pasurinë e tyre, të cilën përpiqen ta shtojnë dhe ta ruajnë nga rreziqet, po ashtu duhet të veprojnë edhe me pasurinë e atyre që kanë nën kujdestari. Ajeti në fjalë dëshmon se për shpenzimet e domosdoshme të *sufeha*-ve shfrytëzohet pasuria e tyre, nëse e kanë këtë pasuri, sepse Allahu i Lartësuar thotë: “...por ushqejini ata nga ajo pasuri, vishini dhe u thoni fjalë të mira!” Gjithashtu, ky ajet tregon se pretendimi i kujdestarit ligjor rreth shumës se sa shpenzon për individin që ndodhet nën kujdestarinë e tij, nga pasuria e këtij individ, është e pranueshme dhe e besueshme, nëse nuk i kalon kufijtë e normales dhe të zakonshmes. Pra, fjala e tij është e besueshme dhe e pranueshme ligjërisht.

Ajeti 6

6. Vëri në provë jetimët, derisa të bëhen për t’u martuar e nëse vëreni tek ata pjekuri, atëherë jepuni pasurinë e

tyre! Mos e hani pasurinë e tyre duke e shpërdoruar dhe duke u ngutur (të përfitoni) para se të rriten! Kush është i pasur, le të ruhet, e kush është i varfër, le të hajë me masë. Kur t'ua dorëzoni jetimëve pasurinë e vet, bëjeni këtë në prani të dëshmitarëve! Allahu është i mjaftueshëm si Llogaritës.

Shpjegimi i ajetit

- **“Vëreni në provë jetimët, derisa të bëhen për t’u martuar e nëse vëreni tek ata pjekuri, atëherë jepuani pasurinë e tyre!”** - Është e domosdoshme të provosh aftësinë e jetimëve para se t’u dorëzosh pasurinë e tyre. Prova bëhet duke i dhënë jetimit, të cilit i është afruar koha e pjekurisë, një pjesë nga pasuria e tij, për ta vëzhguar se si do ta shpenzojë dhe si do të veprojë me të. Nëse vepron ashtu si i takon normalisht moshës së tij dhe nëse dallohet qartë përgjegjshmëria e tij, atëherë, me të mbushur moshën, i jepet pasuria. Por nëse ai vazhdon të veprojë me mendjelehtësi, duke treguar pakujdesi dhe shpërdorim të pasurisë, atëherë nuk i jepet pasuria, derisa të piqet dhe të fitojë aftësinë e nevojshme për të vepruar, edhe nëse e kalon moshën kur zakonisht njerëzit e fitojnë këtë aftësi.

- **“Mos e hani pasurinë e tyre duke e shpërdoruar dhe duke u ngutur (të përfitoni) para se të rriten! Kush është i pasur, le të ruhet, e kush është i varfër, le të hajë me masë.”** – Pra, mos e kaloni masën e lejuar nga Sheriati të përfitimit prej pasurisë së jetimëve, duke marrë prej tyre atë që Zoti e ka ndaluar. Gjithashtu, gjatë kohës kur ata janë të vegjël, mos nxitoni që të shpenzoni prej pasurisë së tyre, me qëllimin që të përfitoni sa të mundni prej tyre, para se ata të rriten dhe ju të jeni të detyruar t’u ktheni pasurinë. Këto këshilla vlejné për shumë kujdestarë, që i bëjnë këto shkelje. Pa dyshim, ata veprojnë kështu sepse në zemrat e tyre nuk ekziston frika prej Zotit dhe as dhembshuria për jetimin. Këta të mjerë i shohin këto si raste të vulltshme për të përfitur sa më shumë,

edhe pse Allahu i Lartësuar ua ka ndaluar një gjë të tillë.

- **“Kur t’ua dorëzoni jetimëve pasurinë e vet, bëjeni këtë në prani të dëshmitarëve! Allahu është i mjaftueshëm si Llogaritës.”** – Ajeti është shumë i qartë. Kur atyre tu dorëzoni pasurinë e vet le të jenë të pranishëm një grup dëshmitarësh, edhe pse mjafton që Allahu është Dëshmitar. Kjo për të qenë më transparentë dhe larg çdo keqkuptimi e paragjykimi.

Ajeti 7

7. Meshkujve u takon pjesë nga pasuria që kanë lënë prindërit dhe të afërmit e tyre. Edhe femrave u takon pjesë nga ajo që kanë lënë prindërit dhe të afërmit, goftë pak apo shumë. Këto janë pjesë të përcaktuara (nga Zoti).

Shpjegimi i ajetit

Në kohën e injorancës paraislamike, arabët, për shkak të paditurisë dhe ashpërsisë së tyre, nuk u bënë pjesë në trashëgimi të dobtëve, siç janë gratë dhe fëmijët. Trashëgiminë ata e ndanin vetëm mes burrave të fortë, sepse - sikurse justifikoheshin - vetëm ata ishin krah për luftë, grabitje e plaçkitje. Për këtë arsye, Zoti i Gjithëmëshirshëm dhe i Urtë caktoi këto dispozita për robërit e Tij, që të vendosej barazpeshë mes të drejtave të burrave dhe grave, të të fortëve dhe të dobtëve. Fillimisht, Zoti i Gjithëmëshirshëm u bëri një parapërgatitje të përgjithshme shpirtave, që ata të ishin gati të pranenin dispozitat e Tij. Më pas, Ai sollti urdhrat e detajuar, të cilët do të gjenin terren të përshtatshëm në shpirtat e përmalluar për t’i zbatuar ato urdhra dhe për të flakur tutje zakonet e ulta të injorancës.

- **“Meshkujve u takon pjesë nga pasuria që kanë lënë prindërit dhe të afërmit e tyre. Edhe femrave u takon pjesë nga ajo që kanë lënë prindërit dhe të afërmit, goftë pak apo shumë.”** - Si burrave, edhe grave u takon me ligj pjesa e përcaktuar nga trashëgimia që lënë pas prindërit ose të afërmit. Në ajet vjen, fjala e përgjithshme “të afërmit” vjen pas kategorisë së veçantë,

që janë prindërit, për të treguar rëndësinë e këtyre të fundit. Dikush mund të pyesë: Pjesa për secilin grup, a përcaktohet sipas traditës së popullit, apo është e përcaktuar nga ligji i Zotit? Përgjigjja vjen nga i Lartësuar, që thotë:

- **“Këto janë pjesë të përcaktuara (nga Zoti).”** – Pra, këto janë pjesë të përcaktuara dhe të detyrueshme nga ligji i Zotit. Është Allahu i Gjithëditur e i Urtë Ai që i ka përcaktuar pjesët, të cilat do të shtjellohen më poshtë, inshallah. Dikush mund të pretendojë e të thotë se gratë dhe fëmijët mund të përfitojnë vetëm në raste kur pasuria që ndahet është e madhe, por edhe ky pretendim merr përgjigje nga i Gjithëdituri, kur thotë: “...qoftë pak apo shumë.”. Pra, grave u takon pjesë nga trashëgimia, qoftë ajo trashëgimi e madhe apo e vogël. I Lartësuar dhe i Lavdëruar qoftë Allahu!

Ajeti 8

8. Nëse gjatë ndarjes së trashëgimisë janë të pranishëm farefisi i largët, jetimët dhe të varfrit, u dhuroni edhe atyre diçka e u thoni fjalë të mira!

Shpjegimi i ajetit

Edhe këtu kemi të bëjmë me një prej ligjeve të mrekullueshme të Allahut të Mëshirshëm, të cilët kënaqin dhe qetësojnë çdo zemër dhe shpirt. Kështu, gjatë ndarjes së trashëgimisë mund të jenë të pranishëm edhe të afërm të të ndjerit, të cilët nuk meritojnë pjesë sipas ligjit të trashëgimisë, por që janë pjesë e atyre grupeve të shoqërisë që mund të përfitojnë nga sadakatë. Për këta, Allahu i Lartësuar na udhëzon që të jemi të mëshirshëm dhe bujar ndaj tyre, duke u dhënë diçka, qoftë edhe pak, nga ajo pasuri që merret pa lodhje e mund. Në ato çaste, sytë dhe zemrat e këtyre njerëzve janë të drejtuar drejt nesh dhe dëshirojnë diçka, prandaj Allahu i Lartësuar na porosit që t'i qetësojmë zemrat e tyre dhe t'ua kënaqim syrin duke u dhuruar ndonjë send prej pasurisë, pa u dëmtuar vetë. Nga ky ajet kuptojmë se, jo vetëm në rastin e ndarjes së trashëgimisë,

por në çdo rast të ngjashëm, është mirë që njeriu t'u japë të tjerëve nga mirësitë me të cilat Zoti e ka begatuar, kur ata janë të pranishëm. Profeti (a.s.) na ka porositur: “Nëse dikujt prej jush shërbëtori i sjell ushqimin, le ta ulë edhe atë në tavolinë, që të ushqehet së bashku me të. Nëse nuk e ul në të, le t'i japë një kafshatë ose dy.” Sahabët (Allahu qoftë i kënaqur prej tyre!) kur fillonin vjeljen e prodhimeve të tyre, e dërgonin fillimisht prodhimin te Profeti (a.s.), që ai ta provonte dhe të lutej për ta që Zoti t'i begatonte. Por Profeti (a.s.), para se të fillonte vetë, shikonte më të vegjlit dhe u jepte atyre, sepse e dinte dhe e ndiente dëshirën e tyre të fortë për t'i provuar ato prodhime. Kjo është një këshillë e mrekullueshme, tepër e vlefshme atëherë kur është e mundur, kur nuk prek të drejtat e të tjerëve apo kur nuk ka diçka më të rëndësishme për t'u përmbushur. Po ashtu, në raste të tilla, të paktën nevojtarëve u thuhet fjalë të ngrohta dhe të buta, duke i larguar me respekt dhe edukatë. Pra, gjithmonë me fjalë të mira e të buta, jo me fjalë të vrazhda.

Ajetet 9 – 10

9. Le të jenë të kujdesshëm ata (që lënë testament), ashtu sikur do të vepronin po të linin pas pasardhës të paaftë, për të cilët do të druheshin. Le t'i frikësohen Allahut dhe le të thonë fjalë të drejta.

10. Ata që e hanë pa të drejtë pasurinë e jetimëve, në të vërtetë hanë atë që ua mbush barkun me Zjarr. Ata do të hidhen në Zjarrin e ndezur fort.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Le të jenë të kujdesshëm ata (që lënë testament), ashtu sikur do të vepronin po të linin pas pasardhës të paaftë, për të cilët do të druheshin.”** - Disa janë të mendimit se kjo këshillë u drejtohet të pranishmëve në momentet kur të sëmurit po i afrohet vdekja dhe i cili mund të tregohet i padrejtë ndaj trashëgimtarëve, duke ua lënë pasurinë të tjerëve, në dëm të trashëgimtarëve të ligjshëm. Pra, Allahu i Lartësuar i porosit të pranishmit që ta

këshillojnë të sëmurin që të jetë i drejtë me trashëgiminë, duke mos i kaluar kufijtë e vendosura nga Sheriati. Argument që kjo fjalë u drejtohet njerëzve pranë të sëmurit, dhe jo vetë të sëmurit, është fjala e Allahut të Lartësuar: "...le të thonë fjalë të drejta...", domethënë, të thonë fjalë që ruajnë drejtësinë, që janë në përputhje me ligjin e Zotit dhe që nuk bien ndesh me zakonet e përgjithshme. Pra, Allahu i Lartësuar i këshillon njerëzit që ndodhen pranë të sëmurit që, nëse shohin se ky i fundit mund të dëmtojë ndonjë nga trashëgimtarët e tij të ligjshëm, t'i kujtojnë atij që të jetë i drejtë dhe të ketë frikë Zotin, sepse kujdesi ndaj fëmijëve dhe trashëgimtarëve të ligjshëm është më i rëndësishëm. Disa janë të mendimit se këto porosi u drejtohen në mënyrë të veçantë njerëzve që u ka ardhur vdekja dhe të cilët kanë në kujdestarinë e tyre jetimë, të paaftë mendërisht, të vegjël apo të tjerë të papërgjegjshëm ligjërisht. Këta këshillohen që të jenë të mëshirshëm dhe të kenë parasysh në lënien e trashëgimisë edhe të dobëtit që kanë nën kujdestari. Kujdesi për ta duhet të jetë në drejtim të çështjeve të dynjasë dhe të fesë së tyre, njëlloj siç do të dëshironin të veprohej nga të tjerët me fëmijët e tyre. Normalisht, kjo ndarje e pasurisë duhet të jetë sipas drejtësisë së Sheriatit dhe jo në kurriz të trashëgimtarëve të tjerë të ligjshëm, pra, të paktën, jo jashtë masës së lejuar nga Sheriati (domethënë, jo më shumë se 1/3 e pasurisë). Çdo veprim duhet të jetë në kuadër të devotshmërisë ndaj Allahut të Lartësuar, prandaj Ai e përforcon dhe e zbkuron porosinë e Tij me fjalët:

- **Le t'i frikësohen Allahut dhe le të thonë fjalë të drejta.** – Pra, le të kenë frikë Allahun dhe të synojnë plotësimin e porosive të Tij në çdo ndarje pasurie. Ata nuk duhet të cenojnë të drejtën e trashëgimtarëve të ligjshëm, nga njëra anë, dhe duhet të tregojnë mëshirë e mbështetje për të dobëtit që janë nën kujdestarinë e tyre, nga ana tjetër. Të dobëtit nuk duhen shpërfillur, sepse kjo cenon devotshmërinë,

por edhe të drejtat e trashëgimtarëve të ligjshëm nuk duhen shkelur, pasi edhe kjo cenon devotshmërinë ndaj Zotit. Pas këtyre porosive të vyera në çështjen e trashëgimisë, Allahu i Lartësuar i kthehet edhe njëherë paralajmërimit për ata që marrin pasurinë e jetimëve pa patur të drejtë. Ai i kërcënon këta njerëz mjaft ashpër, duke thënë:

- **“Ata që e hanë pa të drejtë pasurinë e jetimëve, në të vërtetë hanë atë që ua mbush barkun me Zjarr. Ata do të hidhen në Zjarrin e ndezur fort.”** - Të kërcënuar janë ata që përfitojnë padrejtësisht nga pasuria e jetimëve. Kështu, janë përjashtuar ata që u përmenden më sipër. Me fjalë të tjera, çdokush që merr pasurinë e jetimit jashtë kufijve të Sheriatit, ka bërë padrejtësi, e nëse merr diçka brenda kufijve të Sheriatit, kjo është e tolerueshme. Për shembull, nëse kujdestari ligjor i jetimit është i varfër, i lejohet të hajë së bashku me jetimin nga pasuria e jetimit, por me masë dhe jo duke e tepruar apo duke u ngutur që të përfitojë prej asaj pasurie para se jetimi të arrijë moshën e aftësisë së plotë vepruese me pasurinë e tij. E lejuar është, gjithashtu, që kujdestari ligjor i jetimit ta përziejë ushqimin e tij me atë të jetimit. Ky lehtësim nuk përbën ndonjë shkelje, por gjithmonë brenda kufijve të lejuar, dhe jo me tendencë për të abuzuar. Allahu i Lartësuar i di mirë ata që duan të abuzojnë dhe për ta ka përgatitur dënim shumë të dhimbshëm. Allahu i Lartësuar na tregon se këta të padrejtë do të flaken në Zjarrin përvëlues dhe të ndezur fort. Ky është kërcënim i më i frikshëm që është thënë për gjynahqarët. Ai tregon se sa i shëmtuar dhe i madh është gjynahu i ngrënies së pasurisë së jetimëve padrejtësisht. Ajeti dëshmon se ky është një nga gjynahet e mëdha, prandaj e lusim Allahun të na ruajë nga të tilla gjynahe!

Ajetet 11 – 12

11. Allahu ju urdhëron kështu për fëmijët tuaj: mashkullit i takojnë sa për dy femra. Nëse (trashëgimtarët) janë vetëm femra dhe më shumë se dy, atyre u

takojnë dy të tretat e pasurisë që ai lë pas, e nëse është vetëm një femër, asaj i takon gjysma. Për prindërit, për secilin prej tyre, jepet një e gjashta nga ajo që ka lënë (*i vdekuri*), nëse ka fëmijë. Në qoftë se (*i vdekuri*) nuk ka fëmijë e atë e trashëgojnë prindërit, atëherë nënës së tij i takon një e treta. Por në qoftë se ai (*i vdekuri*) ka vëllezër, nënës së tij i takon vetëm një e gjashta. Ndarja e trashëgimisë bëhet pas zbatimit të porosisë së lënë nga ai (*testament*) dhe pasi të lahen borxhet. Ju nuk e dini se cilët janë më dobiprurës për ju: prindërit tuaj apo fëmijët tuaj. Këto janë urdhrat e Allahut. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.

12. Nga ajo që lënë bashkëshortet tuaja juve ju takon gjysma, nëse ato nuk kanë fëmijë. Por nëse ato kanë fëmijë, juve ju takon një e katërta e pasurisë që lënë ato, pasi të zbatohet porosia e tyre (*testament*) dhe pasi të lahen borxhet e tyre. Nga ajo që lini ju, atyre (*grave*) u takon një e katërta, nëse nuk keni fëmijë. Por, nëse keni fëmijë, atyre u takon një e teta nga ajo që lini, pasi të zbatohet porosia juaj (*testament*) dhe pasi të lahen borxhet tuaja. Në qoftë se i vdekuri, qoftë mashkull ose femër, nuk ka lënë as prindër dhe as fëmijë, por ka vëlla ose motër (*nga nëna*), atëherë çdonjërit prej tyre u takon një e gjashta. E, nëse ka më shumë se dy (*vëlla e motër*), ata janë pjesëmarrës të barabartë në një të tretën e pasurisë, pasi të zbatohet porosia (*testament*) dhe pasi të lahen borxhet, kështu që asnjë të mos dëmtohet. Këto janë porositë e Allahut. Allahu është i Gjithëditur e Durimtar.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i ka qartësuar plotësisht dispozitat për trashëgiminë, në Kur'an dhe në Sunetin e Profetit të Tij. Tekstet themelore ku mbështeten këto dispozita janë:

1. Ajetet 11, 12 të kësaj sureje, që tashmë po shpjegohen.

2. Ajeti i fundit i po kësaj sureje, pra, ajeti 176.

3. Hadithi i Abdullah Ibn Abasit, i sjellë nga Buhariu: “Jepuni trashëgiminë atyre që u takon. Ajo që mbetet, le t'i jepet mashkullit më të afërt (të të ndjerit).”

Këto tekste përfshijnë të gjitha argumentet që rregullojnë dispozitat për trashëgiminë, sikurse do të shtjellohet më poshtë. Përjashtim bën vetëm rasti i trashëgimisë që meritojnë gjyshet, për të cilin shërben si mbështetje hadithi që ndodhet në “Sunen”, i përcjellë prej Mugira Ibn Shu'bes dhe Muhamed Ibn Meslemes, të cilët tregojnë se Profeti (a.s.) ka përcaktuar që gjysheve t'u jepet një e gjashta e pasurisë së lënë, dhe dijetarët janë në konsensus për këtë çështje. Kështu, Allahu i Lartësuar thotë:

- “Allahu ju urdhëron kështu për fëmijët tuaj:” - Allahu i Lartësuar ua drejton këtë porosi të mrekullueshme të gjithë atyre që janë prindër, të cilët Ai i ka begatuar me fëmijë: Allahu i Lartësuar ju ka dhuruar këtë mirësi (fëmijët), por ju ka ngarkuar edhe me përgjegjësi për ta. Ai jua ka lënë fëmijët në kujdesin tuaj, ndërkohë që ju keni detyrime kundrejt tyre. Ju duhet të kujdeseni si për fenë, ashtu edhe për çështjet e dynjasë së tyre. Ju duhet t'i mësoni dhe t'u jepni edukatën më të mirë. Ju duhet t'i ndaloni ata nga çdo gjë që dëmton besimin dhe dynjanë e tyre. Ju duhet t'i brumosni me dashurinë për Allahun dhe me bindjen ndaj urdhrave të Tij. Ju duhet t'i edukoni që gjithmonë dhe në çdo situatë të jenë të devotshëm dhe të përkushtuar ndaj Allahut të Lartësuar, sikurse thotë Ai në një ajet tjetër: “O ju që keni besuar! Ruajeni veten dhe familjen tuaj prej Zjarrit, lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët! Atë e mbikëqyrin melekë të rreptë e të ashpër, që nuk e kundërshtojnë Allahun për asgjë që Ai i urdhëron. Ata zbatojnë gjithçka për të cilën urdhërohen.” [Tahrim 6]. Kështu, Allahu i Lartësuar na ka porositur për t'u kujdesur në mënyrë të veçantë për fëmijët. Ne duhet ta plotësojmë dhe ta çojmë në vend këtë porosi; në të

kundërt, nëse e shpërfillim, do të meritojmë ndëshkimin e rëndë. Ajeti tregon, gjithashtu, se Allahu i Lartësuar është më i mëshirshëm sesa prindi me fëmijët e tij, sepse Ai i porosit prindërit për të plotësuar detyrimet ndaj fëmijëve, edhe pse prindërit, për nga natyra, janë të kujdesshëm ndaj tyre.¹⁷ Më pas, Allahu i Lartësuar tregon mënyrën e shpërndarjes së pasurisë:

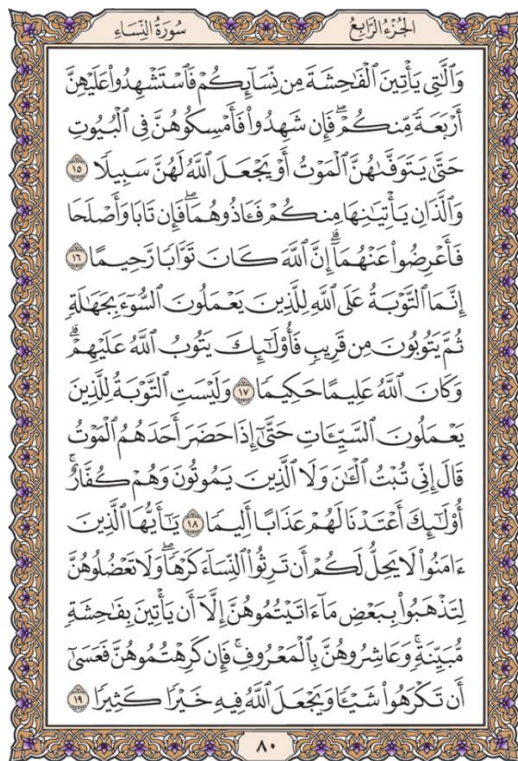
- **“...mashkullit i takojnë sa për dy femra.”** - Këtu bëhet fjalë për fëmijët (bijtë dhe bijat) dhe për fëmijët e djemve (domethënë, nipat dhe mbesat), nëse babai i tyre nuk është gjallë, sepse, në të kundërt, është babai i tyre që përfiton nga trashëgimia dhe jo ata. Gjithashtu, këta përfitojnë në pjesën e mbetur nga ndarja mes trashëgimtarëve parësorë (që meritojnë *furud-et*). Kjo pjesë e mbetur ndahet mes tyre po me të njëjtin raport, pra, për mashkullin sa për dy femra. Ky është mendimi unanim i dijetarëve. Me fjalë të tjera, nëse fëmijët e lindur nga i ndjeri janë gjallë, trashëgimia u takon atyre, ndërsa fëmijët e tyre (d.m.th., nipërit dhe mbesat e të ndjerit) nuk përfitojnë gjë. Kështu vepohet kur fëmijët (e lindur nga i ndjeri) janë meshkuj dhe femra. Por kemi edhe dy raste të tjera që duhen sqaruar:

1. Nëse fëmijët trashëgimtarë janë vetëm meshkuj. Ky rast do të shpjegohet më pas.

2. Nëse fëmijët trashëgimtarë janë vetëm femra. Këtë Allahu i Lartësuar e ka sqaruar në vijim të këtij ajeti, kur thotë:

- **“Nëse (trashëgimtarët) janë vetëm femra dhe më shumë se dy, atyre u takojnë dy të tretat e pasurisë që ai lë pas...”** – Pra, nëse janë vetëm femra, qofshin ato bija apo mbesa (vajza të djemve), tri në numër a më shumë, atyre u takojnë dy të tretat e pasurisë, të cilën e ndajnë në mënyrë të barabartë mes tyre.

- **“...e nëse është vetëm një femër, asaj i takon gjysma.”** - Por nëse është një femër e vetme, qoftë bijë apo mbesë (vajza e djalit), asaj i takon gjysma e pasurisë. Kjo është e pranuar në mënyrë konsensuale nga dijetarët, pa ndonjë kundërshtim mes tyre.

Lind pyetja: Gjykimi për rastin kur janë tri femra e më shumë dhe për rastin kur është një e vetme është i përcaktuar qartë me unanimitet. Po kur janë dy pasardhëse, cili është argumenti që edhe në këtë rast ato përfitojnë dy të tretat e pasurisë? Përgjigjja është te thënia e Allahut të Lartësuar: “...e nëse është vetëm një femër, asaj i takon gjysma.” Pra, duke qenë se kur është një, asaj i takon një e dyta, atëherë, nëse janë dy, gjykimi zbret në masën që vijon pas një të dytës. Pas një të dytës, prej pjesëve të përcaktuara nga Sheriati, vjen pjesa dy të tretat.¹⁸ Gjithashtu, këtë gjykim e përforcon edhe fjala e Allahut të Lartësuar: “...mashkullit i takojnë sa për dy femra”. Nëse trashëgimtarët janë një djalë dhe një vajzë, atëherë, sipas këtij ajeti, djalit duhet t’i takojë dyfishi i pjesës së vajzës. Por dihet dhe është i pakundërshtueshëm fakti që djalit në këtë rast i takojnë dy të tretat. Atëherë, sipas ajetit, dy vajzave u takojnë dy të tretat. Po kështu, në rastin në fjalë, kur trashëgimtarët janë një djalë dhe një vajzë, kësaj të fundit i takon një e treta, pra, sa

gjysma e pjesës së vëllait të saj. Dihet se kur rival është vëllai i saj, kjo e cenon pjesën e saj më shumë sesa në rastin kur rivale është motra. Atëherë, sipas logjikës, themi: nëse ajo meriton një të tretën kur rival është vëllai, kjo tregon se në rastin kur rivale është motra e saj, ajo e meriton më tepër një të tretën. Po kështu, Allahu i Lartësuar ka përcaktuar që, nëse trashëgimtare janë vetëm dy motrat e të ndjerit, atyre u takojnë dy të tretat. Në ajetin e fundit të kësaj sureje, i Lartësuar thotë: “Në qoftë se janë dy motra (*që trashëgojnë*), atyre të dyjave u takojnë dy të tretat që lë ai.” Duke qenë se dy motrat, të cilat për nga afërsia dhe merita për trashëgiminë qëndrojnë më larg sesa bijat, meritojnë dy të tretat, atëherë është më e pranueshme që edhe dy vajzat të meritojnë dy të tretat. Po kështu ka vepruar Profeti (a.s.), i cili dy vajzave të Sadit u dha dy të tretat e pasurisë së tij, sipas një hadithi *sahih*. Në përfundim, del edhe një pyetje tjetër: Çfarë dobie synohet kur thuhet shprehimisht: “Nëse (*trashëgimtarët*) janë vetëm femra dhe më shumë se dy...”? A nuk kuptohet kjo thjesht nga fakti që, nëse janë më shumë se një, ato kanë gjykimin e shumësit? Allahu e di më mirë, por, ndoshta, qëllimi këtu është për të treguar se pjesa e përcaktuar nga Sheriati si “dy të tretat” nuk shtohet me rritjen e numrit të femrave trashëgimtare, por, nga dy e sipër, ato të gjitha janë pjesëmarrëse në dy të tretat. Nëse trashëgimtarët janë një vajzë dhe një mbesë (vajzë djali) apo më shumë mbesa, atëherë ato janë pjesëtare në 2/3-at. Ndarja bëhet kështu: vajzës i takon 1/2 e trashëgimisë së lënë, ndërsa mbesave (vajzave të djalit), prej dy të tretave që është përcaktuar nga Sheriati për to (vajzat dhe vajzat e djemve) që të marrin, u mbetet një e gjashta. Pra, atyre u jepet një e gjashta, e cila është quajtur ndryshe “plotësuesja e dy të tretave”. Po kështu gjykohet edhe në rastin kur trashëgimtare janë vajza e djalit (të të ndjerit) me vajzat e djalit të saj (pra, stërmbesat e të ndjerit). Ajeti tregon se nëse

vajzat dhe vajzat e djalit (pra, mbesat) marrin dy të tretat, atëherë vajzat e djemve (stërmbesat) poshtë tyre nuk marrin gjë, sepse ashtu del që pjesa e tyre të jetë më e madhe se dy të tretat. Pra, nëse dy të tretat plotësohen, atëherë nuk lejohet të shtohet mbi të, sepse kjo do të kundërshtonte tekstin kur’ânor. Të gjitha këto rregulla janë të pranuar unanimisht nga dijetarët dhe, për këtë, falënderimi i plotë i takon vetëm Allahut të Lartësuar. Allahu i Lartësuar duke treguar se nga çfarë pasurie përfitojnë trashëgimtarët, thotë: “Nëse (*trashëgimtarët*) janë vetëm femra dhe më shumë se dy, atyre u takojnë dy të tretat e pasurisë që ai lë pas.” Te pasuria që i vdekuri lë pas hyjnë pronat e paluajtshme si tokat, shtëpitë etj., por edhe pasuritë e luajtshme me të gjitha llojet e tyre, si: floriri, argjendi, madje edhe rrobat. Madje, edhe “shpagimi për vrasjen” (*ed-dijetu*), të cilin i ndjeri e ‘përfiton’ veçse pas vdekjes, hyn në pasurinë që ndahet si trashëgimi. Si pasuri e tij llogariten edhe borxhet që të tjerët ende nuk ia kanë shlyer atij etj. Të gjitha këto, pra, llogariten si pasuri që duhet të ndahet mes trashëgimtarëve. Më pas, Allahu i madhëruar përmend pjesën e prindërve të të ndjerit në trashëgimi:

- **“Për prindërit, për secilin prej tyre, jepet një e gjashta nga ajo që ka lënë (*i vdekuri*), nëse ka fëmijë.”** - Pra, nënës dhe babait, domethënë secilit prej tyre, i takon një e gjashta e trashëgimisë, nëse i vdekuri ka lënë pas fëmijë ose fëmijë fëmijësh, meshkuj apo femra qofshin, një apo shumë. Nëna nuk merr më shumë se një e gjashta nëse i vdekuri ka lënë pas një fëmijë. Babai nuk merr më shumë se një e gjashta nëse i vdekuri ka lënë pas fëmijë meshkuj. Por nëse fëmijët janë një vajzë ose shumë vajza, dhe mbetet diçka pas shpërndarjes së pjesëve të secilit, për shembull, kur trashëgimtarë janë babai nëna dhe dy vajza, ajo mbetje i takon babait (*tea’shib*). Nëse nuk mbetet gjë, atëherë atij i takon vetëm pjesa e përcaktuar e tij, pra, një e gjashta. Kjo sepse, pasi i është dhënë secilit prej

trashëgimtarëve pjesa e përcaktuar me ligj (*farḍ*), ajo që mbetet i takon mashkullit më të afërt, dhe babai është më i afërt se vëllai, xhaxhai e kështu me radhë.

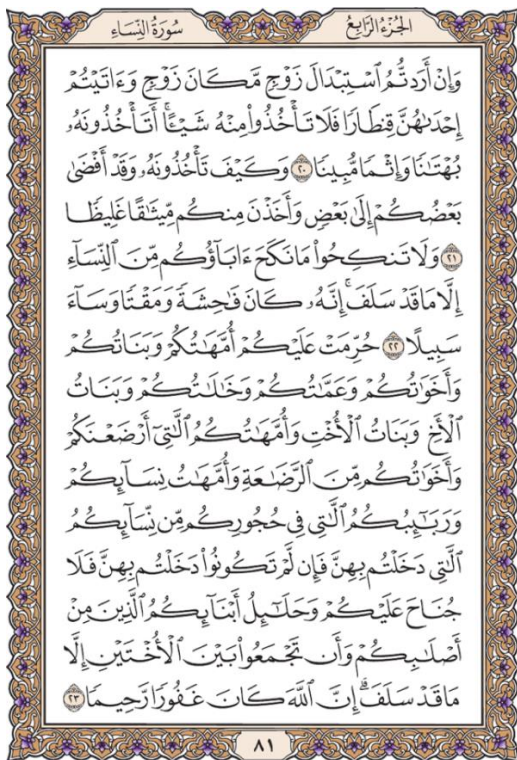
- **“Në qoftë se (*i vdekuri*) nuk ka fëmijë e atë e trashëgojnë prindërit, atëherë nënës së tij i takon një e treta.”** - Ndërsa babait i takon ajo që mbetet, sepse vetëm babai dhe nëna janë trashëguesit. Nga kjo kuptohet se, nëse i vdekuri nuk ka lënë pas fëmijë, nëna merr pjesën e saj, ndërsa babai merr gjithë pjesën e mbetur ose atë që lënë trashëgimtarët e tjerë, nëse ka. Por nëse veç prindërve, e vdekura ka lënë pas bashkëshortin, atëherë ky i fundit merr pjesën e tij, pastaj nëna merr një të tretën e asaj që mbetet pas heqjes së pjesës së bashkëshortit, dhe ajo që mbetet është për babain. Për këtë tregon edhe fjala e Allahut të Lartësuar: “..në qoftë se (*i vdekuri*) nuk ka fëmijë e atë e trashëgojnë prindërit, atëherë nënës së tij i takon një e treta.” Domethënë, një e treta e asaj që mbetet si pjesë për prindërit. Pra, nëse përveç dy prindërve, është edhe bashkëshorti, atëherë ndodhemi përpara dy rasteve:

1. Kur trashëgimtarë janë burri, nëna dhe babai. Në këtë rast, burrit i takon gjysma, sepse e vdekura nuk ka lënë fëmijë. Pjesa e nënës është një e gjashta, dhe ç’mbetet është për babain.

2. Kur trashëgimtarë janë gruaja (kur i vdekuri është burri), nëna dhe babai. Në këtë rast, gruas i takon një e katërta, sepse i vdekuri (d.m.th. burri) nuk ka lënë fëmijë. Pjesa e nënës është një e katërta, dhe ç’mbetet është për babain. Në të dyja këto raste, pjesët e burrit apo të gruas hiqen fillimisht nga e gjithë pasuria, nëna merr një të tretën e pasurisë që mbetet për t’u ndarë mes prindërve, ndërsa babait i takon ajo që mbetet. Pra, nëna nuk merr një të tretën e gjithë pasurisë, por një të tretën e asaj që mbetet pas ndarjes së pjesës së bashkëshortit. Me fjalë të tjera, nëse i vdekuri ka borxhe apo detyrime të tjera për të larë si gjoba, shërbimet e varrimit etj., fillimisht i hiqen nga e gjithë pasuria këto

detyrime, e më pas bëhet ndarja e saj sipas pjesëve të përcaktuara. Edhe në rastin e mësipërm, pjesa e bashkëshortit trajtohet si detyrim parësor për t’u shlyer, prandaj fillohet me të. Ndërsa pjesa e prindërve është ajo që mbetet pas dhënies së pjesës së bashkëshortit. Po ashtu, nëse nëna do të merrte një të tretën nga e gjithë pasuria, atëherë, kur së bashku me prindërit, është trashëgimtar edhe burri, nënës i takon të marrë më shumë sesa babait. Ndërsa në rastin kur, së bashku me prindërit, trashëgimtare është edhe gruaja, babait i takon të marrë “gjysmën e një të gjashtës” më shumë se nëna, dhe kjo nuk është një pjesë e përcaktuar konkretisht. Ajo që njihet është se nëna mund të marrë njëlloj si babai, ose babai mund të marrë dyfishin e asaj që merr nëna. Këto janë rastet e njohura dhe të përcaktuara.

- **“Por në qoftë se ai (*i vdekuri*) ka vëllezër, nënës së tij i takon vetëm një e gjashta.”** - Këtu e ka fjalën për çdo lloj vëllai apo motre: vëlla a motër nga babai dhe nëna, vëlla a motër vetëm nga babai, vëlla a motër vetëm nga nëna, pavarësisht a meritojnë pjesë apo privohen nga ajo për shkak të pranisë së babait ose të gjyshit.¹⁹ Pra, në rast se i vdekuri ka lënë pas një nga këta të përmendur, nënës i takon vetëm një e gjashta. Disa janë të mendimit se fjala “vëllezër” nuk përfshin ata që janë të privuar nga trashëgimia për shkak të pranisë së babait apo gjyshit, por vetëm ata vëllezër a motra që meritojnë trashëgimi dhe nuk janë të privuar. Në fakt, ky mendim është më i pranueshëm, sepse edhe reduktimi i pasurisë së nënës nga “një e treta” në “një të gjashtës” synon pikërisht që t’i mundësojë kësaj kategorie – vëllezërve e motrave trashëgues dhe jo të privuar – që të marrin pjesë nga trashëgimia. Sipas këtij mendimi, pjesa e nënës reduktohet nga një e treta në një të gjashtës vetëm në rastin kur i vdekuri ka lënë pas “vëllezër” që meritojnë pjesë dhe jo “vëllezër” të privuar nga prania e babait apo gjyshit. E gjithë kjo funksionon me kusht që ata të jenë më shumë se dy

persona, pra, dy e lart. Dikush mund të pyesë: Përse fjala “vëllezër” është përdorur në shumës dhe jo në dyjës? Përgjigje: Ky është një stil që haset në Kur’ân, domethënë që edhe kur flitet për dy persona, përdoret numri shumës, sikurse thotë i Lartësuar kur flet për dy profetët e Tij Daudin dhe Sulejmanin: “...dhe Ne ishim dëshmues të gjykimit të tyre”. Këtu nuk është për qëllim të tregohet numri specifik i tyre, por thjesht të tregohet se ishin më shumë se një. I njëjti stil përdoret edhe në ajetin, kur i Lartësuar thotë: “Në qoftë se i vdekuri, qoftë mashkull ose femër, nuk ka lënë as prindër dhe as fëmijë, por ka vëlla ose motër (nga nëna), atëherë çdonjërit prej tyre u takon një e gjashta. E, nëse ka më shumë se dy (vëlla e motër), ata janë pjesëmarrës të barabartë në një të tretën e pasurisë, pasi të zbatohet porosia (testament) dhe pasi të lahen borxhet, kështu që asnjë të mos dëmtohet.” Pra, nëse janë më shumë se një, ata janë pjesëmarrës në një të tretën. Atëherë, sipas mendimit të parë - kur me fjalën “vëllezër” janë për qëllim të gjithë llojet e vëllezërve,

pavarësisht a meritojnë pjesë apo privohen nga ajo për shkak të prezencës së babait apo të gjyshit, - nëse i vdekuri lë pas nënën, babain dhe vëllezër (më shumë se një), nënës i takon një e gjashta, dhe pjesa tjetër i takon babait, ndërkohë që vëllezërit dhe motrat nuk marrin gjë, sepse janë të privuar nga prezenca e babait. Ndërsa sipas mendimit të dytë - kur me fjalën “vëllezër” janë për qëllim vetëm vëllezërit trashëgues e jo të privuarit - nënës i takon një e treta dhe babait pjesa që mbetet. Pastaj i Lartësuar thotë:

- **“Ndarja e trashëgimisë bëhet pas zbatimit të porosisë së lënë nga ai (testament) dhe pasi të lahen borxhet.”** - Kështu, këto pjesë trashëgimie të përcaktuara nga Zoti shpërndahen vetëm pasi të jenë plotësuar detyrimet e të vdekurit. Detyrimet e tij financiare mund të jenë ose ndaj njerëzve, ose ndaj Zotit,²⁰ ose testament që ai ka lënë për t’u zbatuar pas vdekjes.²¹ Pasi plotësohen këto detyrime, ajo që mbetet duhet të shpërndahet mes trashëgimtarëve, sipas përcaktimit të Allahut të Lartësuar. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar ka përmendur *vasijet*-in (porosinë e veçantë) para borxhit, edhe pse ky i fundit duhet të plotësohet i pari. Kjo është bërë për t’i dhënë rëndësi plotësimit të tij, sepse shpesh trashëgimtarët e kanë të vështirë që ta zbatojnë atë. Sidoqoftë, plotësimi i borxhit është më parësor dhe ai duhet të jepet nga kreu i mallit, ndërsa për (vasijetin / testamentin) porosinë e veçantë mund jepet deri te një e treta e pasurisë ose më pak se aq. Prej porosisë së veçantë mund t’u jepet nga pasuria e të vdekurit vetëm atyre njerëzve që nuk kanë pjesë të përcaktuar nga Sheriati në trashëgiminë e të ndjerit. Ndërsa jashtë këtyre kushteve, pra, që *vasijeti* të jetë më shumë se një e treta, mund të lejohet veçse me lejen e trashëgimtarëve të përcaktuar me ligj. Më tej, i Lartësuar thotë:

- **“Ju nuk e dini se cilët janë më dobiprurës për ju: prindërit tuaj apo fëmijët tuaj.”** - Nëse përcaktimi i masës së

trashëgimisë do të lihej në dorën tonë, do të kishte patur padrejtësi dhe pasoja, që vetëm Zotit i di, sepse mendjet tona janë të mangëta, injorante dhe të prirura drejt padrejtësisë. Pa ndihmën dhe udhëzimin e Zotit, ato nuk mund ta njohin se çfarë është më e mira dhe më e drejta në çështjet e dynjasë dhe të fesë. Ne nuk mund ta dinim se cilët trashëgimtarë, prindërit apo fëmijët, janë më të dobishëm për ne, që të mund të gjykojmë se cilëve u duhet dhënë më shumë e cilëve më pak. Islami është rregulluesi i vetëm i të gjitha çështjeve, në çdo kohë, vend dhe gjendje.

- **“Këto janë urdhrat e Allahut. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.”** – Kuptimi: Këto përcaktime janë detyrime për ju. Ky është i vetmi gjykim që ju duhet të zbatoni, sepse është vendosur prej të Gjithëditurit e të Urtit, që e ka përcaktuar çdo gjë me përpikmëri dhe në mënyrën më të mirë. Mendjet njerëzore nuk mund të sjellin kurrë diçka më të mirë dhe më të plotë se ligji i Zotit.

- **“Nga ajo që lënë bashkëshortet tuaja juve ju takon gjysma, nëse ato nuk kanë fëmijë.”** - Me fjalën “fëmijë” këtu kuptohen fëmijët biologjikë (jo të birësuar), djemtë apo vajzat e djalit të saj, një apo shumë qofshin, qofshin fëmijë nga burri apo nga burra të tjerë (nëse ka qenë e martuar më parë). Këtu nuk hyjnë djemtë dhe vajzat e vajzës së saj, dhe ky është një mendim konsensual i dijetarëve. Pra, nëse gruaja e vdekur nuk ka lënë pas fëmijë (sipas kësaj që u përmend), burrit i takon gjysma e pasurisë së saj. Në të kundërt:

- **“Por nëse ato kanë fëmijë, juve ju takon një e katërta e pasurisë që lënë ato, pasi të zbatohet porosia e tyre (testament) dhe pasi të lahen borxhet e tyre.”** Ndërsa në rastin kur i vdekuri është burri, Allahu i madhëruar thotë:

- **“Nga ajo që lini ju, atyre (grave) ju takon një e katërta, nëse nuk keni fëmijë. Por, nëse keni fëmijë, atyre ju takon një e teta nga ajo që lini, pasi të zbatohet porosia juaj (testament) dhe pasi të lahen**

borxhet tuaja.” Në vijim Allahu i madhëruar na sqaron rastin e njohur El kelâleh. Ai thotë:

- **“Në qoftë se i vdekuri, qoftë mashkull ose femër, nuk ka lënë as prindër dhe as fëmijë, por ka vëlla ose motër (nga nëna), atëherë çdonjërit prej tyre u takon një e gjashta.”** - Fjalët “vëlla” e “motër” tregojnë vëllain e motrën nga nëna, sikurse është përcjellë në disa variante të këndimeve të Kur’ânit. Edhe dijetarët janë të një mendimi se këtu bëhet fjalë për vëllezërit dhe motrat vetëm nga nëna.

Rasti el kelaleh

Sikurse ka thënë Ebu Bekri (Allahu qoftë i kënaqur me të!), rasti “*el kelaleh*” ndodh kur i vdekuri nuk lë pas as baba, as gjysh, as djalë, as djalë djali, as vajzë, as vajzë djali e ç’ka poshtë tyre. Në këtë rast, nëse ai ka lënë pas veç një vëlla ose një motër vetëm nga nëna, atëherë secilit prej tyre i takon një e gjashta e trashëgimisë. Megjithatë, sikur i vdekuri të ketë lënë pas qoftë edhe një fëmijë e ç’ka poshtë tyre (nipër e stërnipër) apo baba e ç’ka sipër tyre (gjyshër e stërgjyshër), kjo i përjashton nga trashëgimia vëllezërit dhe motrat e tij vetëm prej nëne. Ky është mendimi konsensual i dijetarëve.

- **“E, nëse ka më shumë se dy (vëlla e motër), ata janë pjesëmarrës të barabartë në një të tretën e pasurisë, pasi të zbatohet porosia (testamenti) dhe pasi të lahen borxhet, kështu që asnjë të mos dëmtohet. Këto janë porositë e Allahut. Allahu është i Gjithëditur e Durimtar.”** – Nëse janë disa (më shumë se një) vëllezër dhe motra nga nëna,²² atëherë ata janë pjesëmarrës të barabartë në një të tretën e trashëgimisë. Pra, këtu nuk është i vlefshëm rregulli: “mashkulli merr sa për dy femra”, pasi Allahu i Lartësuar ka thënë ata janë “*shurekâe*”, domethënë, pjesëmarrës të barabartë në një të tretën. Nga ky ajat përfitojmë edhe një gjykim tjetër, atë për çështjen “*el hîmarijeh*”. Kështu, nëse një grua lë pas vetes: bashkëshortin, nënën, vëllezër e motra nga nëna, vëllezër dhe

motra nga nëna e babai, atëherë ndarja e trashëgimisë bëhet në këtë mënyrë: bashkëshorti i saj merr gjysmën, sepse e ndjera nuk ka lënë pas fëmijë. Nëna merr një të gjashtën, sepse e ndjera ka lënë vëllezër dhe motra. Vëllezërit dhe motrat nga nëna janë pjesëtarë të barabartë në një të tretën. Ndërsa vëllezërit dhe motrat nga nëna e babai nuk marrin gjë, sepse Allahu i Lartësuar ua ka lënë një të tretën vëllezërve dhe motrave nga nëna, kështu që përzierja e tyre me vëllezërit nga babai e nëna do të ishte një veprim që Allahu nuk e ka përmendur në ajet. Këtë e përforcon edhe fakti që vëllezërit dhe motrat nga nëna e babai nuk hyjnë në mesin e atyre trashëgimtarëve që meritojnë pjesë (*furud*) të përcaktuar nga Sheriati, por hyjnë tek ata që përfitojnë si “*asabe*”, pra, nga ajo që mbetet pasi trashëgimtarët e *furud*-eve marrin pjesën e tyre. Ndërsa vëllezërit vetëm nga nëna janë vetë trashëgimtarë të *furud*-eve, domethënë ata kanë pjesë të përcaktuar nga Sheriati. Në rastin tonë, meqë nuk mbetet gjë, vëllezërit nga nëna e babai nuk marrin gjë. Ky është mendimi më i saktë mbi këtë çështje. Ndërsa për sa i përket pjesës që meritojnë vëllezërit dhe motrat nga babai dhe nëna apo vetëm nga babai, kjo është sqaruar në ajetin 176 të kësaj sureje, ku i Lartësuar thotë: “Ata kërkojnë përgjigjen tënde. Thuaju: “Allahu ju përgjigjet për çështjen e atij që nuk ka lënë baba e as fëmijë që e trashëgojnë (*el kelale*). Nëse vdes një njeri që nuk ka fëmijë, por ka motër, atëherë asaj (*motrës*) i takon gjysma e pasurisë së lënë. Ai (*vëllai*) trashëgon atë (*motrën*), nëse ajo nuk ka fëmijë. Në qoftë se janë dy motra (*që trashëgojnë*), atyre të dyjave u takojnë dy të tretat që lë ai. Në qoftë se janë vëllezër dhe motra, atëherë mashkullit i takon pjesë sa dyfishi i pjesës së femrës. Kështu jua sqaron Allahu dispozitat, që ju të mos humbni rrugën e drejtë. Allahu Di gjithçka.” Kështu, sipas ajetit, nëse ajo që trashëgon është një motër prej babe e nëne apo vetëm prej babe, asaj i takon gjysma e pasurisë së

lënë. Nëse ato që trashëgojnë janë dy motra prej babe e nëne apo vetëm prej babe, atyre u takojnë dy të tretat e pasurisë së lënë. Nëse ato që trashëgojnë janë një motër prej babe e nëne dhe një motër ose disa motra vetëm nga babai, ndarja bëhet në këtë mënyrë: motra prej babe e nëne merr gjysmën, ndërsa motrat vetëm nga babai marrin një të gjashtën, apo siç quhet ndryshe “plotësuesen e 2/3 (dy të tretave)”. Por nëse motrat prej babe e nëne janë më shumë se një, ato marrin dy të tretat, dhe motrave vetëm prej babe nuk u mbetet gjë prej pasurisë, sikurse e përmendëm një gjë të tillë kur folëm për pjesën e vajzave dhe të vajzave të djalit. Nëse trashëgimtarë janë vëllezër e motra të përzierë, atëherë këtu vlen fjala e Allahut të Lartësuar: mashkullit i takon pjesë sa dyfishi i pjesës së femrës. Dikush mund të pyesë: Po për rastet e tjera të trashëgimisë, a kuptohet gjë nga ajeti? Përgjigja është po. Në ajet ka disa shenja udhëzuese për çështje të tjera, të cilat vetëm një i pavëmendshëm nuk mund t'i vërejë. Kështu, për shembull, shkaqet privuese të trashëgimisë janë: skllavëria, vrasja e trashëgimlënësit dhe ndryshimi i përkatësisë fetare. Por si kuptohet kjo nga ajeti? Allahu i Lartësuar thotë: “Ju nuk e dini se cilët janë më dobiprurës për ju: prindërit tuaj apo fëmijët tuaj.” Pa ndihmën dhe udhëzimin e Zotit, ne nuk mund ta njohim se çfarë është më e mira dhe më e drejta në çështjet e dynjasë dhe të fesë. Ne nuk mund ta dinim se cilët trashëgimtarë, prindërit apo fëmijët, janë më të dobishëm për ne, që të mund të gjykojmë se cilëve u duhet dhënë më shumë e cilëve më pak. Ky është një tregues i urtësisë së Allahut të Lartësuar, që dëshiron të plotësojë mirësinë e Tij ndaj nesh në ndarjen e pasurisë mes trashëgimtarëve, në varësi të afërsisë dhe të dobisë që ofron secili në aspektin e dynjasë dhe të fesë tonë. Kështu, po të shohim në këtë drejtim, do të kuptojmë se vrasësi dhe jomuslimani e cenojnë këtë urtësi të Allahut të Lartësuar në shpërndarjen e trashëgimisë. Vrasësi i ka shkaktuar trashëgimlënësit dëmin më të

madh, i ka marrë jetën. Për këtë arsye, atij nuk duhet t'i takojë kurrsesi pjesë nga trashëgimia, e cila është përcaktuar në varësi të dobisë që ofron trashëgimtari për trashëgimlënësin. Gjithashtu, është e njohur edhe norma ligjore që thotë: “Ai që synon përshpejtimin e një gjykimi para kohës së përcaktuar nga Sheriati për të, ndëshkohet duke u privuar prej tij”. Kështu, vrasësi i trashëgimlënësit synon të përshpejtojë marrjen e trashëgimisë nga i vrari, prandaj edhe ndëshkohet duke u privuar nga pjesa e tij (përveç ndëshkimit për vrasjen, sigurisht). Ndërsa jomuslimani, edhe pse mund të jetë i afërm i trashëgimlënësit, nuk meriton pjesë prej tij. Ai mund ta meritojë trashëgiminë për shkak të afërsisë farefisnore, por është kufri i tij që e privon prej saj. Nuk ka dyshim se mosbesimi në fe është një ndasi shumë e madhe mes trashëgimlënësit dhe trashëgimtarit. Ata nuk i sjellin asnjë dobi njëri-tjetrit. Shkaku i privimit nga trashëgimia është më i fortë se shkaku i meritimit të saj. Po ashtu, të drejtat e muslimanëve janë më parësore për t'u plotësuar sesa të drejtat e të afërmeve jobesimtarë. Është e vërtetë që Allahu i Lartësuar thotë në suren Enfalë: “Megjithatë, farefisi ka më shumë përparësi ndaj njëri-tjetrit, sipas Librit të Zotit. Allahu Di gjithçka.” Në fillim, në Medinë, Profeti (a.s.) bëri një vëllazërim të veçantë mes muhaxhirve (emigrantëve mekas) dhe ensarëve (vendasve medinas), përveç vëllazërisë së përgjithshme që ekziston në Islam mes besimtarëve, aq sa ata u bënë pjesëtarë në trashëgiminë e njëri-tjetrit. Por Allahu i Lartësuar shpalli më pas dispozitat për trashëgiminë, sipas të cilave, vëllazëria në Islam nuk të jep të drejtë në trashëgimi, por është lidhja e gjakut faktor kryesor për përfitimin nga trashëgimia. Megjithatë, jo çdo lloj farefisnie është përfituese, prandaj ajeti duhet kuptuar saktë. Qëllimi këtu është për pjesëtarët muslimanë të farefisit, jo për ata që janë qafirë. Nëse një farefis është jomusliman, atëherë është më parësore vëllazëria në Islam. Ibn Kajjimi, në librin e

tij “*Xhelâul Efhâm*”, thotë: “Shih me vëmendje se si Allahu i Lartësuar e ka lidhur ngushtë meritën për trashëgimi mes burrit dhe gruas me të qenurit e tyre bashkëshortë të njëri-tjetrit. Ai ka thënë: “Nga ajo që lënë bashkëshortet tuaja juve ju takon gjysma, nëse ato nuk kanë fëmijë.”. Pra, nuk ka thënë “gratë tuaja”, por ka përdorur fjalën “bashkëshortet”, për të treguar se shkak i meritës së trashëgimisë është një lidhje më e ngushtë mes atyre të dyve, dhe jo thjesht lidhja mes një burri dhe një gruaje. Pa dyshim, edhe mes qafirrit dhe muslimanit nuk ekziston ndonjë lidhje e tillë e ngushtë dhe, si rrjedhojë, ata nuk mund të jenë trashëgimtarë të njëri-tjetrit. Të fshehtat e termave të përdorura në Kur'an qëndrojnë shumë më lart se mendjet dhe arsyetimet e njerëzve.” Për sa i përket skllavit, ai as trashëgohet dhe as trashëgon gjë. Ai nuk trashëgohet, sepse nuk zotëron pasuri. Ai dhe pasuria e tij janë pronë e padronit të tij. Po ashtu, ai nuk trashëgon, sepse edhe nëse merr pasuri në formë trashëgimie, ajo automatikisht i takon zotërisë së tij. Për sa i përket atij që është gjysëm skllav dhe gjysëm i lirë, gjykimi për të është në varësi të secilës pjesë. Kjo çështje gjendet e sqaruar në librat e *fikh*-ut. Për sa i përket hermafroditit (deledashit), ekzistojnë dy raste:

1. Kur është më e theksuar njëra gjini e tij. Për shembull, nëse anon më tepër nga mashkulli, atij i takon pjesa si trashëgimtar mashkull. Por nëse anon më tepër nga seksi femër, atëherë i takon pjesa si trashëgimtare femër.

2. Kur nuk ka asnjë gjini të theksuar. Edhe në këtë rast paraqiten dy mundësi: **a.** Nëse pjesa e tij në trashëgimi është e njëjtë si të ishte mashkull, si femër, çështja është e thjeshtë dhe e qartë. Kjo ndodh, për shembull, kur janë shumë vëllezër e motra, që përfitojnë nga trashëgimia në mënyrë të barabartë. **b.** Nëse pjesa e tij në trashëgimi ndryshon po të trajtohet si mashkull apo si femër. Kështu, nëse i japim pjesë si mashkull, do t'u bënim padrejtësi

trashëgimtarëve të tjerë, por nëse i japim pjesë si femër, do t'i bënim padrejtësi atij, se mund të meritojë pjesë mashkulli. Atëherë, në një rast të tillë, gjejmë rrugën e mesme, duke i dhënë diçka më shumë se një pjesë femre dhe diçka më pak se një pjesë mashkulli. Kështu na urdhëron i Lartësuar, kur thotë: “Mbani drejtësinë, se ajo është më pranë devotshmërisë!”. Më shumë se kaq nuk mund ta mbajmë drejtësinë. Kaq e kemi mundësinë dhe Allahu i Lartësuar nuk ngarkon asnjë tej mundësive, siç thotë në një ajet: “Allahu nuk e ngarkon asnjë më shumë sesa ai ka mundësi.” Apo: “Frikësojuni Allahut aq sa të keni mundësi!” A trashëgojnë apo jo vëllezërit nga babai e nëna apo vetëm nga babai, nëse është edhe gjyshi? A përmendet në Kur'an dispozita për këtë çështje? Është i pranuar fakti që prania e babait i përjashton vëllezërit nga babai e nëna apo vetëm nga njëra palë. Por a gjykohet njëlloj edhe prania e gjyshit? A ka ai të njëjtën gradë si babai? Përgjigja për këtë pyetje është dhënë në pjesë të tjera të Kur'anit, ku Allahu i Lartësuar e ka quajtur gjyshin “baba”, si për shembull: “A ishit ju të pranishëm, kur Jakubi, në momentin e vdekjes, u tha bijve të vet: “Çfarë do të adhuroni pas meje?” Ata thanë: “Do të adhurojmë Zotin tënd dhe Zotin e etërve të tu: Ibrahimit, Ismailit, Is'hakut; një Zot të vetëm. Vetëm Atij i nënshtrohemi!” [Bekare 133]. Ose kur Jusufi thotë: “Unë ndjek fenë e etërve të mi: Ibrahimit, Is'hakut, Jakubit.” [Jusuf 38]. Pra, Allahu i Lartësuar i ka quajtur “etër” edhe gjyshërit, edhe stërgjyshërit. Kjo tregon se gjyshi gëzon të njëjtin status si babai dhe ka të njëjtin rol si ai. Pra, ai trashëgon si babai dhe privon nga trashëgimia njëlloj siç privon babai. I tillë ka qenë edhe gjykimi i Ebu Bekrit (Allahu qoftë i kënaqur me të!). Dijetarët janë të një mendimi që gjyshi gëzon të njëjtin status si babai (kur babai mungon), në lidhje me trashëgimtarët e tjerë, si fëmijët, fëmijët e vëllezërve, xhaxhallarët dhe fëmijët e tyre etj. Por a ka gjyshi të njëjtin ndikim edhe në

lidhje me vëllezërit jo nga ana e nënës? Edhe në këtë rast ai duhet të gëzojë të njëjtin status. Duke qenë se ai e gëzon këtë status në rastet e lartpërmendura, nuk ka arsye që në këtë rast të jetë ndryshe. Këtë e përforcon edhe fakti që biri i djalit (nipi) gëzon të njëjtin status si biri. Pra, pse të mos jetë ky vlerësim edhe për rastin e babait të babait. Me fjalë të tjera, duke qenë se nipi konsiderohet njëlloj si djali, pse të mos konsiderohet edhe gjyshi njëlloj si babai? Dijetarët janë unanimes në faktin që gjyshi i babait (të të ndjerit) privon nga trashëgimia djalin e vëllait (të të ndjerit). Atëherë, pse të mos e privojë gjyshi i të ndjerit, vëllanë e të ndjerit?! Ata që u bëjnë pjesë vëllezërve edhe kur gjyshi është i pranishëm, nuk kanë argument apo tekst ku të mbështeten.

Po çështjet e quajtura “*el aul*” dhe “*el redd*”, a janë përmendur në Kur'an? Përgjigja është po. Por le të kuptojmë fillimisht se çfarë janë këto dy çështje, dhe pastaj të vërtetojmë përgjigjen e mësipërme. Allahu i Lartësuar ka përcaktuar trashëgimtarët si dhe pjesët e tyre, qofshin ato meritues me *furud*, qofshin meritues me *teasib*. Trashëgimtarët janë të tillë që ose e privojnë njëri-tjetrit, ose që nuk e privojnë njëri-tjetrit nga trashëgimia. Në rastin e parë, të privuarit nuk meritojnë gjë, dhe çështja është e qartë. Ndërsa në rastin e dytë shfaqen tri mundësi:

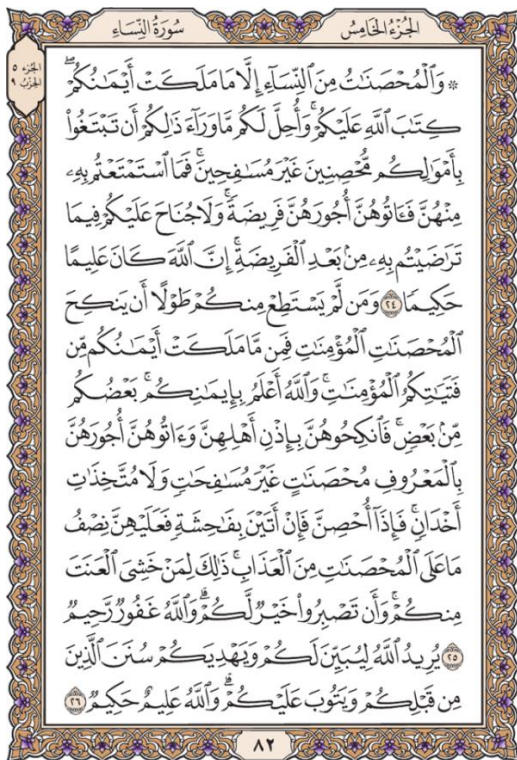
1. Pasi trashëgimtarët e *furud*-eve marrin pjesën e tyre, nga trashëgimia mbetet sërish diçka.
2. Pasi trashëgimtarët e *furud*-eve marrin pjesën e tyre, nga trashëgimia nuk mbetet asgjë.
3. Nga ndarja e trashëgimisë, mbetet ndonjë trashëgimtar i *furud*-eve pa pjesë. Në dy rastet e para nuk ka ndonjë problem, sepse secili e merr pjesën e vet të plotë. Ndërsa për rastin e tretë ka dy mundësi: **a.** T'ia pakësojmë ndonjë trashëgimtarit pjesën e tij, për t'ia dhënë tjetrit të plotë. Në fakt, kjo do të ishte padrejtësi, sepse askush prej tyre nuk e meriton më shumë se tjetri për ta

marrë pjesën e vet të plotë. Po ashtu, një gjykim i tillë është i pabazuar. Atëherë mbetet mundësia e dytë. **b.** T'i japim secilit nga pjesa e tij aq sa mundemi, dhe pastaj, për të plotësuar pjesët e të gjithëve, veprojmë me përqindje, sikurse bëhet në rastin e shlyerjes së borxhit të të ndjerit, ku secili jep sipas pjesës që meriton prej trashëgimisë. Kështu, nëse dikush meriton 20% të trashëgimisë, ai do të mbulojë 20% të borxhit, e kështu me radhë. Kjo çështje dhe mënyrë zgjidhjeje quhet “*el aul*”. Ndërsa rasti i kundërt i saj quhet *el redd*. Pra, nëse trashëgimtarët marrin pjesët e tyre të plota dhe prej trashëgimisë tepron ende pjesë, ndërkohë që nuk ka meritues të saj të përcaktuar nga Sheriati, atëherë edhe pjesën e mbetur ua ndajmë trashëgimtarëve, në bazë të përqindjes që meritojnë. Nëse dikush, për shembull, meriton 30% të trashëgimisë, merr 30% të kësaj shtese, e kështu me radhë. Në të kundërt, nëse do t'ia jepnim vetëm njërit prej trashëgimtarëve, kjo do të ishte padrejtësi. Edhe nëse do t'ia jepnim dikujt tjetër jashtë kategorive të përcaktuara, përsëri do të ishte padrejtësi dhe thyerje e fjalës së Allahut të Lartësuar: “Megjithatë, farefisi ka më shumë përparësi ndaj njëri-tjetrit, sipas Librit të Zotit. Allahu Di gjithçka.” Prandaj, si rruga më e mirë mbetet ajo që u përshkrua më lart. Duke qenë se bashkëshortet nuk hyjnë në farefisni, ato nuk meritojnë shtesë prej *el red-dit*. Të këtij mendimi janë shumica e dijetarëve që e pranojnë ushtrimin e *el redd-it*. Si fakt mbështetës, ata përdorin ajetin e Allahut të Lartësuar: “Megjithatë, farefisi ka më shumë përparësi ndaj njëri-tjetrit, sipas Librit të Zotit. Allahu Di gjithçka.” Ndërsa të tjerët janë të mendimit se edhe bashkëshortet përfitojnë prej *el redd-it*, pasi shkaku i përfitimit është thjesht statusi i tyre si trashëgimtarë të *furud-eve*, pavarësisht në janë farefis apo bashkëshortë. Këta arsyetojnë e thonë: Duke qenë se, në rastin e *el aul-it*, edhe bashkëshorti jep prej pjesës së tij për të plotësuar pjesët e merituesve të *furud-eve*, nuk ka arsye që në rastin e *el*

redd-it të mos trajtohen njëjloj. Këtë e dëshmon Libri (Kur'âni), Suneti dhe analogjia e saktë dhe e drejtë. Megjithatë, Allahu është më i ditur për gjithçka. Nga ajetet kur'ânore kuptojmë se, nëse i vdekuri nuk ka lënë pas asnjë prej trashëgimtarëve që përfitojnë me ligj, ndërkohë që ata të cilët mund të përfitojnë janë vetëm Rezervat e shtetit ose ndonjë farefis i largët, ai që përfiton nga pasuria është ky pjesëtar i farefisit, sado i largët qoftë, sepse Allahu i Lartësuar thotë: “Megjithatë, farefisi ka më shumë përparësi ndaj njëri-tjetrit, sipas Librit të Zotit. Allahu Di gjithçka.” Nëse do t'ua jepnim të tjerëve, kjo do të ishte një vepër në kundërshtim me ajetin, që udhëzon qartë për të kundërtën. Edhe pse Allahu i Lartësuar nuk ka përcaktuar konkretisht pjesë në trashëgimi për një farefis të largët, ai përsëri përfiton prej trashëgimisë, duke qenë se ka lidhje me të vdekurin. Allahu i Lartësuar është më i ditur për gjithçka. Për sa i përket trashëgimisë që meritojnë të afërmit *el asabe*, pra, ata që trashëgojnë nëpërmjet *teasib-it*, Profeti (a.s.) ka thënë: “Jepuni trashëgiminë atyre që u takon. Ajo që mbetet, le t'i jepet mashkullit më të afërt (të të ndjerit).” Allahu i Lartësuar e përforcon këtë qëndrim kur thotë: “Ne i kemi caktuar secilit prej jush të afërm që trashëgojnë nga ajo që lënë prindrit dhe farefisi. Jepuni pjesën e vet edhe atyre me të cilët keni marrëveshje. Allahu është Dëshmitar për çdo gjë.” Nëse shpërndajmë pjesët për trashëgimtarët e *furud-eve* dhe nuk mbetet gjë, atëherë të afërmit *el asabe* nuk marrin gjë. Por nëse mbetet diçka, ai që përfiton është mashkulli më i afërt, sipas anës dhe nivelit të tij. Anët e afërsisë, sipas rëndësisë së tyre, janë pesë:

1. Birësia.
2. Atësia
3. Vëllazëria dhe fëmijët e tyre.
4. Xhaxhallarët me fëmijët e tyre.
5. Çliruesi nga skllavëria (*el uela*).

Kështu, fillimisht i jepet përparësi anës më të afërt. Nëse për nga ana e afërsisë palët janë njëjloj, atëherë i jepet përparësi

nivelit më të afërt. Për shembull, nëse janë fëmijët e vëllezërve dhe fëmijët e fëmijëve të vëllezërve, atëherë u jepet përparësi fëmijëve të vëllezërve, sepse janë një nivel më lart. Nëse palët janë të një ane dhe të një niveli (si p.sh., janë të dy prej vëllezërve), atëherë i jepet përparësi atij që është vëlla nga babai e nëna, kundrejt atij që është vetëm nga njëra palë. Nëse janë njëlloj në çdo drejtim, atëherë ata janë pjesëmarrës të barabartë në trashëgimi. Allahu është më i ditur. **Pyetje:** Si veprohet nëse pas ndarjes së pasurisë mes trashëgimtarëve të *furud*-eve mbetet diçka dhe prej *el asabe*-s ndodhen vetëm motra jo nga nëna dhe vajza ose vajza djali? A ka ndonjë argument që të tregojë se prania e vajzave dhe e vajzave të djalit përjashtojnë motrat jo nga nëna nga trashëgimia? **Përgjigja** është jo. Nuk ka argument nga Kur'ani që të tregojë për këtë gjë. Nëse çështja është kështu, atëherë pasi vajzat marrin pjesën e tyre të *furud*-eve dhe mbetet diçka prej pasurisë, atëherë ajo u jepet motrave dhe nuk u jepet atyre që janë më larg se ato, si djali i vëllait apo xhaxhai

e më larg se ata. Allahu është më i ditur për gjithçka.

Ajetet 13 – 14

13. Këta janë kufijtë që ka vënë Allahu. Ata që i binden Allahut dhe të Dërguarit të Tij, do të hyjnë në kopshte, nëpër të cilët rrejdhin lumenj e ku do të jenë përgjithmonë. Ky është sukcesi më i madh.

14. Ndërsa ata që e kundërshtojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe i shkelin kufijtë e Tij, do të futen në Zjarr, ku do të jenë përjetësisht. Për ta është përgatitur një dënim poshtërues.

Shpjegimi i ajeteve

- “Këta janë kufijtë që ka vënë Allahu.” - Pra, dispozitat e mësipërme të trashëgimisë janë kufijtë e vendosur nga Zoti, të cilët nuk duhet t’i shkelim, por duhet t’i zbatojmë me korrektësi. Nuk lejohet shkelja apo tjetërsimi i tyre. Ky ajet dëshmon, gjithashtu, që trashëgimtarët nuk mund të përfitojnë edhe nga (vasijeti) porosia e veçantë e të ndjerit, sepse do të konsiderohej si kalim i kufijve të vendosur nga Allahu i Lartësuar në përcaktimin e pjesës së secilit prej trashëgimtarëve. Këtë e përforcon edhe thënia e Profetit (a.s.): “Nuk ka porosi të veçantë (vasijet) për trashëgimtarët e përcaktuar”. Pra, nuk lejohet që ai i cili ka pjesë në trashëgimi të përfitojë edhe nga (vasijeti / testamenti) porosia e veçantë e të ndjerit. Më pas, Allahu i Lartësuar urdhëron për bindje ndaj Tij dhe ndaj të Dërguarit të Tij, ku përfshihet edhe bindja për dispozitat e trashëgimisë, duke e përforcuar mirë këtë porosi. I Lartësuarit thotë:

- “Ata që i binden Allahut dhe të Dërguarit të Tij...” - Bindja ndaj Allahut të Lartësuar dhe Profetit (a.s.) ka format e saj se si duhet të shprehet. Më e pakta është zbatimi i urdhrave dhe largimi prej ndalesave të Tij. Urdhri më i rëndësishëm është njësimi i Zotit në adhurim, dhe pastaj vijnë të tjerët. Ndalesa më e madhe së cilës duhet t’i largohemi është idhujtaria, pra, përkushtimi i adhurimeve dikujt tjetër, veç

Allahut të Lartësuar. Pastaj vijnë gjynahet e niveleve të tjera. Si urdhrat, ashtu edhe ndalesat, Allahu i Lartësuar ua ka sqaruar krijesave plotësisht nëpërmjet Kur'ânit dhe Traditës së Profetit të Tij. Detyra e robit është që, fillimisht, t'i njohë ato dhe ta lusë Zotin që ta ndihmojë në zbatimin dhe qëndrimin brenda tyre. Atë që Zoti e ka begatuar me këtë dituri dhe e udhëzon që të punojë me të, ai është në rrugë të mbarë dhe atë e pret një premtim madhështor, siç thotë i Lartësuari:

- **“do të hyjnë në kopshte, nëpër të cilët rrejdhin lumenj e ku do të jenë përgjithmonë.”** - Ai që kryen urdhëresat e Zotit me sinqeritet, sipas porosive të Tij, dhe që i largohet haramëve, patjetër që do të hyjë në Xhenet dhe do të jetë i shpëtuar nga Zjarri. Pikërisht ai e ka arritur suksesin e madh, siç thotë i Lartësuari:

- **“Ky është sukcesi më i madh.”** – Sukcesi i madh është kur ke shpëtuar nga zemërimi e ndëshkimi i Allahut dhe kur je i lumtur në bujarinë dhe kënaqësinë e Allahut, në Xhenetin e mirësisë, që Ai e ka përgatitur për besimtarët e Tij të bindur dhe që asnjë krijesë nuk mund ta përshkruajë ashtu si është në realitet.

- **“Ndërsa ata që e kundërshtojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe i shkelin kufijtë e Tij, do të futen në Zjarr, ku do të jenë përjetësisht. Për ta është përgatitur një dënim poshtërues.”** - Te “kundërshtimi” përfshihen gjynahet më të mëdha, që janë kufri dhe idhujtaria, duke vazhduar pastaj me gjynahet e tjera. Megjithatë, *hauarixh*-ët nuk mund të përdorin vetëm këtë ajet si mbështetës të tezës së tyre të gabuar se çdokush që “kundërshton” ka bërë kufër dhe meriton përjetësinë në Xhehenem. Arsyeja është se fjala *“mea'sije”* (kundërshtim ose mosbindje) përdoret jo vetëm për kufirin, por edhe për gjynahet poshtë tij. Kur Allahu i Lartësuar thotë se ata që bëjnë *“mea'sije”* do të jenë në Zjarr përjetësisht, kjo nuk duhet kuptuar se çdo lloj *mea'sije* e meriton këtë ndëshkim. Kjo thënie është e

përgjithshme dhe duhet parë bashkë me të gjitha tekstet e tjera të Sheriatit, për të dhënë një gjykim të drejtë mbi të. Allahu i Lartësuar e ka lidhur ngushtë futjen në Xhenet me bindjen ndaj Tij dhe ndaj Profetit të Tij, ndërsa futjen në Zjarr e ka lidhur ngushtë me kundërshtimin e mosbindjen ndaj Tij dhe ndaj Profetit të Tij. Ata që i binden Zotit plotësisht do të hyjnë në Xhenet dhe kurrë nuk do të ndëshkohen në Zjarr. Ndërsa ata që nuk i binden aspak Allahut dhe Profetit, por që bëjnë idhujtari, kufër dhe gjynahe të tjera, ata do të hyjnë në Zjarr dhe atje do të jenë përjetësisht. Ndërsa ata që tregojnë edhe bindje ndaj Zotit e Profetit, edhe mosbindje ndonjëherë, atëherë sipas shkallës së bindjes apo mosbindjes, do të shpërblehen apo do të ndëshkohen. Tekstet e sakta të Sheriatit tregojnë se ata që e njësojnë Allahun e Lartësuar dhe nuk bëjnë idhujtari, ata kurrsesi nuk do të qëndrojnë përjetësisht në Zjarr, çfarëdo gjynahu poshtë kufrit dhe idhujtarisë të kenë bërë. Monoteizmi i tyre nuk e lejon përjetësinë në zjarrin e Xhehenemit. Kështu duhen trajtuar tekstet e Sheriatit, të cilët duhen parë gjithmonë nën dritën e njëri-tjetrit.

Ajetet 15 - 16

15. Nëse ndonjëra nga gratë tuaja bën imoralitet, kërkoni që kjo (vepër) të dëshmohet nga katër veta (burra) prej jush. Nëse këta dëshmojnë, atëherë i mbyllni ato (gratë) në shtëpi, derisa t'u vijë vdekja ose derisa Allahu të përcaktojë ndonjë zgjidhje tjetër për to.

16. Nëse një burrë e një grua kryejnë imoralitet, ju ndëshkojini që të dy. Por nëse ata pendohen dhe përmirësohen, atëherë hiqjani dënimin, se Allahu e pranon pendimin dhe është Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Nëse ndonjëra nga gratë tuaja bën imoralitet, kërkoni që kjo (vepër) të dëshmohet nga katër veta (burra) prej jush.”** - Këtu është fjala për marrëdhëniet seksuale të jashtëligjshme. Allahu i Lartësuar e ka cilësuar imoralitetin më

poshtë si “vepër e poshtër” (*fâhîsheh*), për të treguar se sa i shëmtuar është ai. Por që të pranohet kjo akuzë, duhet të dëshmojnë katër burra “nga mesi juaj”, domethënë besimtarë të drejtë dhe të besueshëm, se e kanë parë qartësisht.

- **“Nëse këta dëshmojnë, atëherë i mbyllni ato (gratë) në shtëpi, derisa t’u vijë vdekja ose derisa Allahu të përcaktojë ndonjë zgjidhje tjetër për to.”** - Nëse dëshmia e tyre pranohej dhe gjykohej si e vërtetë, atëherë gruaja imorale mbyllej në shtëpi. Izolimi është një lloj dënimi. Gruaja imorale izolohej në shtëpi deri në vdekje, ose derisa Zoti të sillte një zgjidhje apo mënyrë tjetër dënimi për të. Ky gjykim nuk është i shfuqizuar, por është i afatizuar deri në kohën e një gjykimi tjetër. Pra, në fillimet e Islamit, ky ishte gjykimi për marrëdhëniet seksuale të jashtëligjshme, deri në kohën kur hyri në fuqi ligji i gurëzimit për të martuarit dhe i goditjes me kamxhik për të pamartuarit, i vendosur nga ajetet e tjera për këtë çështje.

- **“Nëse një burrë e një grua kryejnë imoralitet, ju ndëshkojini që të dy.”** – Kuptimi: Nëse një çift, një burrë dhe një grua, kryejnë marrëdhënie seksuale të jashtëligjshme, atëherë ndëshkojini që të dy me fyerje e me rrahje, të cilat të shërbejnë si mësim edhe për të tjerët, për t’u larguar nga kjo poshtërsi. Kështu, në fillim kishte dy lloje ndëshkimesh: për burrat ishte ndëshkimi me fyerje dhe me rrahje, ndërsa për gratë ishte ndëshkimi me fyerje, rrahje dhe izolim. Kjo mënyrë zgjati deri në hyrjen në fuqi të ligjit për imoralitetin. Por nëse izolimi vazhdonte deri në vdekje, mundimi me fjalë dhe rrahje vazhdonte derisa palët të pendoheshin dhe të vërehej qartë rregullimi i gjendjes së tyre, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Por nëse ata pendohen dhe përmirësohen, atëherë hiqjani dënimin, se Allahu e pranon pendimin dhe është Mëshirëplotë.”** – Pra, nëse ata pendohen dhe këtë e vërtetojnë duke kryer vepra të mira, atëherë u rrëzohet dënimi me fjalë dhe

rrahje, sepse Allahu është Pranues i pendimit dhe Mëshirues i madh. Prej mëshirës së Tij të madhe është edhe sukcesi që Ai u dhuron njerëzve për t’u penduar, edhe pranimi i këtij pendimi, duke ua falur gabimet. Nga ky ajet kuptojmë që akuza se dikush ka bërë imoralitet duhet të mbështetet dhe të faktotet me dëshminë e katër burrave besimtarë, të drejtë dhe të besueshëm, që nuk janë të akuzuar asnjëherë për mashtrim. Allahu i Lartësuar e ka shtrënguar shumë trajtimin e këtij krimi. Vërtet, Ai ka caktuar një ndëshkim të fortë për të, por edhe dëshmia për faktimin e tij duhet të jetë shumë e bazuar, me qëllim që njerëzit të mos akuzohen asnjëherë kot për një vepër kaq të rëndë, e cila është shkatërruese e familjes dhe e shoqërisë. Për këtë rast nuk pranohet dëshmia e grave, qofshin ato të vetme, qofshin së bashku me burrat. Gjithashtu, nuk pranohet dëshmia e më pak se katër burrave. Kusht tjetër është që dëshmia të shprehet shkoqur e kuptueshëm. Dëshmitari duhet të dëshmojë se e ka parë qartësisht dhe pa asnjë dyshim se të akuzuarit kanë bërë imoralitet me kuptimin e plotë të marrëdhënieve seksuale. Allahu i Lartësuar e ka përsëritur çështjen e të dëshmuarit, duke përforcuar atë, kur thotë: “...kërkoni që kjo (*vepër*) të dëshmohet nga katër vetë (*burra*) prej jush. Nëse këta dëshmojnë, atëherë ato (*gratë*) mbyllini në shtëpi...”. Qëllimi është që çdo gjë të jetë e sigurt. Në këtë ajet kuptohet që izolimi apo dënimi me fjalë dhe veprime kundër gjynahqarëve janë mënyra të lejueshme, nëse nëpërmjet tyre mund të arrihet riedukimi.

Ajetet 17 – 18

17. Pendim i pranueshëm tek Allahu është vetëm ai i atyre që e bëjnë të keqen nga padijenja dhe pendohen menjëherë. Ja, këtyre ua pranon pendimin Allahu. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.

18. Nuk është i pranueshëm pendimi i atyre që vazhdimisht bëjnë vepra të këqija dhe vetëm atëherë kur ndonjërit prej tyre i vjen vdekja, thotë “Unë tani

me të vërtetë u pendova.”, as pendimi i atyre që vdesin si jobesimtarë. Për ta kemi përgatitur dënimin më të ashpër.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar ua mundëson pendimin robve të Tij, së pari, duke i udhëzuar dhe duke ua bërë të dashur pendimin dhe, së dyti, duke ua pranuar pendimin e tyre, pasi i ka ndihmuar të arrijnë atje. Në këtë ajet Allahu i Lartësuar na tregon se Ai, me bujarinë dhe mirësinë e Tij, ia ka bërë detyrë Vetes që t’ia pranojë pendimin një kategorie gabimtarësh, të cilët i karakterizojnë një cilësi e veçantë:

- “Pendim i pranueshëm tek Allahu është vetëm ai i atyre që e bëjnë të keqen nga padijenja dhe pendohen menjëherë. Ja, këtyre ua pranon pendimin Allahu. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.” – Pra, kushti i parë është se: gabimin e bëjnë nga padituria. Por për çfarë paditurie bëhet fjalë këtu. Mos vallë, kur nuk e dinë se veprimi në fjalë është gabim? Jo, kurrësi. Ata janë të vetëdijshëm se kjo vepër është haram dhe e vepronë atë. Prandaj u quhet se bëjnë gjynah, sepse në të kundërt, nëse ata nuk do ta dinin se është haram, atëherë nuk do t’u shkruhej si gjynah. Këtu bëhet fjalë për tjetër lloj paditurie: ata nuk e dinë fundin e saj të hidhur dhe të dhimbshëm, nuk e dinë se ajo shkakton zemërimin e Allahut të Lartësuar dhe ndëshkimin e Tij. Ata nuk e kuptojnë siç duhet mbikëqyrjen e Allahut. Gjynahet e dobësojnë besimin, madje edhe mund ta zhdukun atë fare. Çdo gjynahqar është i paditur nga ky këndvështrim, edhe nëse është i vetëdijshëm se vepra është e ndaluar, dhe meriton ndëshkim. Madje, që një vepër të konsiderohet si gjynah për një njeri, duhet që ai të jetë në dijeni të këtij fakti. Kushti i dytë i pranimin të pendimit është që gjynahqarët të pendohen menjëherë, pa u vonuar. Disa janë të mendimit se kjo nënkupton që ata duhet të pendohen para se t’u vijë vdekja. Allahu i Lartësuar e pranon pendimin e robit para se të vijë vdekja dhe para se të zbresë ndëshkimi. Ndërsa në momentin kur vdekja

po e gllabëron, atëherë nuk pranohet më pendimi, ashtu si nuk pranohet më besimi prej mohuesve, sikurse ka thënë Allahu i Lartësuar në suren Junus, ajeti 90: “Ne i kaluam bijtë e Izraelit përtej detit, ndërsa Faraoni dhe ushtria e tij i ndoqën nga pas, të mbushur me mizori dhe armiqtësi kundër tyre. Por kur ai po mbytej, tha: “Besoj se nuk ka zot tjetër veç Atij të Cilit i besojnë bijtë e Izraelit. Edhe unë jam nga muslimanët.”” Ose në suren Gafir, në ajetet 84, 85: “Dhe kur e panë Dënimin Tonë, thanë: “Ne i besojmë Allahut, që është Një dhe i mohojmë ata që i adhuronim veç Tij”. Por besimi i tyre pasi panë dënimin Tonë, nuk u bëri dobi. I tillë është ligji i Allahut që ka vepruar ndaj robve të Tij. Dhe kështu u shkatërruan mohuesit e Allahut.””Ndërsa në ajetin vijues të kësaj sureje, Allahu i Lartësuar thotë:

- “Nuk është i pranueshëm pendimi i atyre që vazhdimisht bëjnë vepra të këqija dhe vetëm atëherë kur ndonjërit prej tyre i vjen vdekja, thotë “Unë tani me të vërtetë u pendova.”, as pendimi i atyre që vdesin si jobesimtarë. Për ta kemi përgatitur dënimin më të ashpër.” - Kjo sepse pendimi në të tilla raste është i detyruar. Pendim i vlefshëm është ai që bëhet me zgjedhje të lirë nga personi. Thënia e Allahut: “...dhe pendohen menjëherë” mund të ketë edhe kuptimin: menjëherë pas kryerjes së gjynaheve. Pra, në këtë rast kuptimi i ajetit është: atyre që, menjëherë pas gjynahut, pendohen dhe përpiqen që kurrë të mos i kthehet atij gabimi, atyre Zoti ua pranon pendimin. Ndërsa ata që vazhdojnë në gjynahet e tyre dhe nuk kthejnë rrugë, nuk shqetësohen dhe nuk përpiqen të largohen prej gjynaheve, ata nuk janë penduar shpejt. Ata që i kanë bërë gjynahet cilësi të pandashme të tyre është vështirë që të pendohen plotësisht. Kryesisht këtyre njerëzve nuk u jepet sukses që të pendohen dhe nuk u lehtësohen rrugët e pendimit. Të tillë janë ata që e kryejnë të keqen me dije të plotë, me vetëdije dhe siguri për dëmin që ajo sjell dhe duke

shpërfillur vështrimin e Allahut mbi ta. Këta ia kanë mbyllur vetes dyert e mëshirës së Allahut. Megjithatë, nuk është e pamundur që edhe një njeriu i cili vazhdon me gjynahe me vetëdije të plotë për dëmin që ato sjellin, t'i jepet mundësia që të pendohet plotësisht dhe sinqerisht, duke iu fshirë të gjitha gjynahet e kaluara. Por, sidoqoftë, mëshira dhe bamirësia e Zotit është më pranë atyre të parëve. Allahu i Lartësuar e mbyll ajetin me fjalët:

- **“Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.”** - Allahu i Lartësuar është i Gjithëditur për atë që pendohet sinqerisht dhe për atë që është gënjeshtar. Secilin nga këta, Allahu do ta shpërblejë sipas asaj që meriton, me urtësinë e Tij absolute. Po me urtësinë e Tij, Ai i jep sukses që të pendohet atij që e meriton këtë mirësi, ndërsa me drejtësinë e Tij, Ai e privon nga pendimi atë që në të vërtetë nuk e do pendimin. Allahu është më i ditur për gjithçka.

Ajetet 19 – 21

19. O ju që keni besuar! Ju është ndaluar të trashëgoni gratë (e të vdekurve) kundër dëshirës së tyre. Mos u sillni vrazhdë me gratë me qëllim që t'u merrni një pjesë nga ajo (dhurata martesore) që u keni dhënë, përveç nëse ato bien në imoralitet! Jetoni dhe silluni mirë me to! Nëse nuk i pëlqeni aq shumë ato, bëni durim, sepse ndodh që ju ta urreni diçka dhe Allahu nëpërmjet saj të japë mirësi të shumta.

20. Në qoftë se ju vendosni të lini një grua, për të marrë një tjetër, kur asaj së parës i keni dhënë plaçkë të madhe, mos merrni prej asaj (plaçke) asgjë. A do ta merrnit atë padrejtësisht e duke bërë gjynah të qartë?!

21. E si mund t'ua merrni (atë plaçkë), kur ju i jeni dhënë njëri-tjetrit dhe kur ato kanë marrë prej jush një premtim të fortë?!

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Ju është ndaluar të trashëgoni gratë (e të vdekurve) kundër dëshirës së tyre. Mos u sillni vrazhdë me gratë me qëllim që t'u merrni një pjesë**

nga ajo (dhurata martesore) që u keni dhënë, përveç nëse ato bien në imoralitet!” - Në kohën e injorancës paraislamike, nëse dikush vdiste dhe linte pas gruan e tij, të afërmit e të vdekurit, si vëllai apo djali i xhaxhait, e konsideronin veten si më parësorët për t'u martuar me vejtushën e të afërmit të tyre dhe nuk e linin të martohej me të tjerë, pavarësisht dëshirës së saj. Nëse ndonjë nga ata e pëlqente, martohej me të me një mehër që e përcaktonte vetë ai, donte apo nuk donte ajo. Nëse ajo nuk e pëlqente, ata e ndalonin gruan që të martohej me dikë tjetër, veç nëse ishte dikush që e pranonin ata. Shpesh, ata e zvarrisnin martesën e saj, derisa ajo të hiqte dorë nga një pjesë e trashëgimisë së përfutur nga bashkëshorti i saj i vdekur apo nga mehri i saj. Po kështu vepronin edhe ata burra që nuk i donin gratë e tyre, por ua zvarrisnin divorcin, me qëllim që ato të hiqnin dorë nga një pjesë e meritit të dhuruar. Në këto ajete, Allahu i Lartësuar i ndalon besimtarët nga vepra të tilla të ulëta dhe të padrejta. Këto praktika janë plotësisht të ndaluara, përveç dy rasteve:

1. Nëse ajo vetë është e kënaqur të martohet me të afërmin e burrit të saj të vdekur. Kjo kuptohet nga fjalia: “Ju është ndaluar të trashëgoni gratë (e të vdekurve) kundër dëshirës së tyre.”. Pra, nëse ato janë dakord për diçka të tillë, atëherë lejohet.

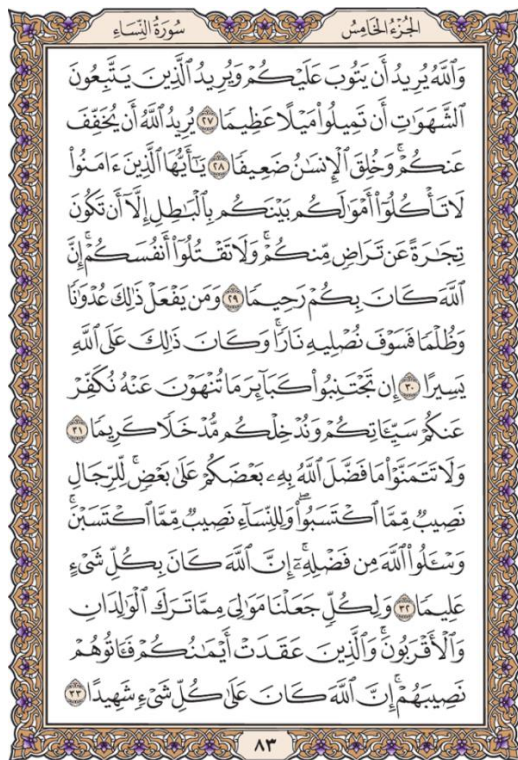
2. Nëse kryejnë ndonjë vepër të ulët, si tradhti apo shpifje e fyerje ndaj burrit. Në të tilla raste, burrit i lejohet që ta zvarrisë divorcin e saj, si ndëshkim për të dhe që të marrë prej saj një pjesë të meritit që i ka dhënë. Pastaj i Lartësuari tha:

- **“Jetoni dhe silluni mirë me to!”** - Sjellja e mirë duhet të jetë me vepra dhe me fjalë. Burri duhet ta trajtojë gruan e tij me dashuri e ngrohtësi, larg padrejtësive dhe dhimbjeve. Në trajtimin e mirë hyjnë edhe shpenzimet jetësore për të, veshja, ushqimi etj. Përkujdesja duhet të jetë ashtu si është zakon në kohën dhe vendin ku njerëzit jetojnë.

- “Nëse nuk i pëlqeni aq shumë ato, bëni durim, sepse ndodh që ju ta urreni diçka dhe Allahu nëpërmjet saj të japë mirësi të shumta.” - Kjo është një këshillë për burrat. Kështu, edhe nëse ndodh që t'i urrejnë gratë në ndonjë aspekt, duhet të bëjnë durim e të mos i divorcojnë ato, sepse mirësitë e këtij durimi janë të shumta. Së pari, kështu plotësohet porosia e Zotit për bashkëshortet e tyre, gjë e cila sjell lumturinë e dynjasë dhe të ahiretit. Së dyti, duke detyruar veten që ta mbajnë gruan, ata luftojnë që të cilësohen me virtytet më të larta dhe që ta mbajnë gjallë çerdhen e tyre.

Po ashtu, mund të ndodhë që urrejtja të largohet me kalimin e kohës dhe vendin e saj ta zërë dashuria, respekti, mëshira dhe ngrohtësia, sikurse ka ndodhur dhe ndodh shpesh. Ndoshta nga ajo grua Zoti mund t'u dhurojë një fëmijë të mirë, që të jetë shkaktar mirësish për dynjanë dhe ahiretin. Megjithatë, nëse ndarja është e domosdoshme dhe nuk ka asnjë mundësi për ta mbajtur çerdhen të bashkuar, atëherë divorci është veprim i lejueshëm. Madje, Allahu i Lartësuar thotë:

- “Në qoftë se ju vendosni të lini një grua, për të marrë një tjetër, kur asaj së parës i keni dhënë plaçkë të madhe, mos merrni prej asaj (plaçke) asgjë.” – Kuptimi: Nëse dëshironi të divorconi një grua dhe të martoheni me një tjetër, kjo nuk përbën asnjë gjynah për ju, por nëse gruas që do të divorconi i keni dhënë si mehër pasuri shumë të madhe, ju mos kërkonit të merrni prej saj asnjë qindarkë. Këtu ka dy këshilla: për gruan që do të divorcohet dhe për gruan tjetër me të cilën burri do të martohet. Për të parën, duhet që asaj të mos i merret asgjë nga mehri i dhënë. Madje, nëse burri ende nuk ia ka dhënë, duhet që t'ia japë menjëherë. Ndërsa për gruan tjetër, këshilla është që, nëse është caktuar mehër i madh për të, burri të mos ia vonojë pa arsye. Nëse nuk ka mundësi, atëherë le të përpiqet që ta plotësojë sa më shpejt këtë detyrim. Ky ajet tregon se përcaktimi i mehrit në masë të madhe nuk është i

ndaluar, por më e mira është që të zbatohet tradita e Profetit (a.s.), i cili ka këshilluar që mehri të jetë sa më i përballueshëm dhe i lehtë. Kjo duket në ajet pikërisht te pjesa ku Allahu i Lartësuar na mëson si të veprojmë nëse kemi përcaktuar “mehër të madh”. Kështu, Ai tregon se kjo mund të ndodhë mes nesh dhe nuk na qorton apo të na thotë që është e ndaluar. Nëse do të ishte e ndaluar, Allahu do ta qartësonte një gjë të tillë. Megjithatë, nëse ky veprim sjell dëme në aspektin fetar, ndonjëherë mund të jetë edhe i ndaluar. Pastaj i Lartësuar thotë:

- “A do ta merrnit atë padrejtësisht e duke bërë gjynah të qartë?!” – Kjo vepër është e palejueshme, edhe nëse bëni dredhira e mashtrime. Pastaj Allahu i Lartësuar na shpjegon arsyen pse nuk lejohet kjo gjë, kur thotë:

- “E si mund t'ua merrni (atë plaçkë), kur ju i jeni dhënë njëri-tjetrit dhe kur ato kanë marrë prej jush një premtim të fortë?!” - Për ta qartësuar më shumë, themi se kontakti seksual me gruan është haram para aktit të martesës. Marrëdhëniet me të

lejohen veçse pas aktit të rregullt martesor dhe pasi ajo kërkon mehrin e saj. Pasi është rënë dakord për gjithçka dhe pasi burri e ka “shijuar” mirë gruan, ndërkohë që më parë e kishte të ndaluar, atëherë mospërbushja e kushtit të mehrit është një padrejtësi e madhe ndaj saj, sepse burri e ka marrë atë që ka kërkuar, ndërkohë që nuk po plotëson kushtin e saj. Gjithashtu, ai i ka premtuar asaj para Zotit se do të plotësojë detyrimet dhe përgjegjësitë që parashtron akti martesor. Atëherë, si mund ta shkelë ai një premtim të tillë?

Ajeti 22

22. Mos u martoni me ato gra me të cilat kanë qenë martuar etërit tuaj, përveç asaj që ka kaluar (para Islamit). Kjo ka qenë vërtet poshtërsi e madhe, vepër e urryer (tek Zoti) dhe një zakon i shëmtuar.

Shpjegimi i ajetit

Kuptimi: Mos u martoni me ato gra me të cilat kanë qenë martuar etërit (babai, gjyshi e lart) tuaj. Kjo është një vepër shumë e shëmtuar dhe e neveritshme jo vetëm për Zotin, por edhe për njerëzit. Për shkak të kësaj vepre të ulët, futet urrejtja mes prindit dhe fëmijës, ndërkohë që marrëdhëniet mes tyre duhet të jenë të ndërtuara mbi bamirësinë, mëshirën dhe respektin. Kjo është një rrugë e keqe për ata që e ndjekin. Ajo është prej sjelljeve të injorancës, të cilat Islami i lufton, që t'i pastrojë shpirtrat e njerëzve.

Ajeti 23

23. Ju është ndaluar martesë me nënat tuaja, me bijat tuaja, me motrat tuaja, me hallat tuaja, me tezet tuaja, me bijat e vëllait, me bijat e motrës, me mëndeshat që ju kanë dhënë gj, me motrat nga gjiri, me nënat e grave tuaja (vjezhrat) dhe me ato që janë nën kujdesin tuaj prej thjeshtrave (vajzave) të grave tuaja, me të cilat keni kryer kontakt; por nëse nuk keni pasur kontakt me to (me gratë), atëherë s'ka pengesë. Ju është ndaluar martesë edhe me gratë e bijve tuaj, që janë të lindur nga ju (jo të bijve të

adoptuar), dhe të jini të martuar njëherazi me dy motra, përveç rasteve që tashmë kanë kaluar. Vërtet, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajetit

Ky ajet i mrekullueshëm tregon shkoqur për gratë me të cilat një burrë e ka të ndaluar të martohet. Kategoritë e ndaluara janë të klasifikuara sipas shkaqeve të tyre:

1. Të ndaluara për shkak të lidhjes farefisnore.
2. Të ndaluara për shkak të gjdhënies.
3. Të ndaluara për shkak të lidhjeve martesore.
4. Të ndaluara për shkak të bashkimit në një kurorë të kategorive të caktuara.

1. Të ndaluarat për shkak të lidhjes farefisnore. Thotë i Lartësuari:

- “Ju është ndaluar martesë me nënat tuaja, me bijat tuaja, me motrat tuaja, me hallat tuaja, me tezet tuaja, me bijat e vëllait, me bijat e motrës,...” - Në radhë të parë përmenden nënat. Termi ‘nënat’ nënkupton çdo femër me të cilën burri ka lidhje lindjeje, duke përfshirë nënën biologjike, gjyshen (nënë e nënës), stërgjyshen e më lart. Këtu nuk përfshihen gjyshet nga gjdhënia. Fjala “bijat” nënkupton çdo femër të lindur prej teje e poshtë saj, pra, mbesat, stërmbesat etj., të lindura nga bija jote. Fjala “motrat” përfshin si motrat nga nëna e babai, edhe ato vetëm nga njëri prej tyre. Fjala ‘hallat’ nënkupton çdo motër të babait tënd, të gjyshit tënd e kështu me radhë. Në termin “tezet” hyn çdo motër e nënës tënde apo e gjyshes, apo e stërgjyshes e çfarë ka lart tyre, pavarësisht në meritojnë trashëgimi apo jo. Te “bijat e vëllait” hyjnë vajzat e vëllait dhe të gjitha femrat e lindura poshtë tyre prej vajzave. Te ‘bijat e motrës’ hyjnë vajzat e motrës dhe tërë femrat e lindura poshtë tyre prej vajzave. Këto kategori – siç e thamë - janë të ndaluara për shkak të lidhjes së gjakut, dhe të këtij mendimi janë të gjithë dijetarët muslimanë. Ato i tregojnë tekstualisht ajeti kur’ânor. Ndërsa femrat e

tjera, si vajzat e xhaxhait, të dajës, të tezes, të hallës, janë të lejuara, sepse Allahu i Lartësuar thotë: “Veç këtyre, për ju janë të lejuara të gjitha gratë e tjera që t’i merrni (në martesë) me pasurinë tuaj, duke pasur për qëllim bashkëshortësinë, jo prostitucionin.”.

2. Të ndaluarat për shkak të gjdhënies.

Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...me mëndeshat që ju kanë dhënë gj, me motrat nga gjiri,...”** – Mëndesha është gruaja (jo nëna) që të ka dhënë gj. Motrat prej gjiri janë ato të cilave u ka dhënë gj e njëjta grua prej së cilës ke pirë gj ti. Pra, janë dy mundësi: ose ti ke pirë gj nga nëna e tyre, ose ato kanë pirë gj nga nëna jote. Allahu i Lartësuar ka bërë të ndaluar për martesë mëndeshën, që i ka dhënë gj personit kur ka qenë foshnjë. Por duke qenë se qumështi nuk prodhohet vetëm prej gruas, por edhe prej burrit të saj, atëherë edhe bashkëshorti i saj konsiderohet si babai i këtij fëmije, për shkak të qumështit. Për këtë arsye, personit që ka pirë gj te një mëndeshë i bëhen të ndaluara të njëjtat gjëra që do të ishin të ndaluara për të nëse do të ishte i lindur prej asaj nëne dhe atij babai, ashtu sikurse ka thënë Profeti (a.s.): “Gjdhënia bën të ndaluara të njëjtat gjëra që bën të ndaluara lidhja e gjakut (farefisnia).” Megjithatë, kjo ka vlerë vetëm për personin që ka pirë gj dhe fëmijët e tij, dhe jo me pjesëtarët e tjerë të gjakut të tij (si vëllai, motra etj). Që gjdhënia të konsiderohet si shkak për ndalimin e martesës, është kusht që fëmija të ketë pirë pesë herë të plota dhe të ngopet. Gjithashtu, kjo gjdhënie duhet të jetë bërë brenda dyvjeçarit të parë të jetës së tij, sikurse është sqaruar në Traditën e Profetit ﷺ.

3. Të ndaluara për shkak të lidhjeve martesore. Të tilla janë katër kategori, siç thotë i Lartësuar:

- **“...me nënat e grave tuaja (vjehrat) dhe me ato që janë nën kujdesin tuaj prej thjeshtave (vajzave) të grave tuaja, me të**

cilat keni kryer kontakt; por nëse nuk keni pasur kontakt me to (me gratë), atëherë s’ka pengesë. Ju është ndaluar martesë edhe me gratë e bijve tuaj, që janë të lindur nga ju (jo të bijve të adoptuar),” – Pra, këto kategori janë:

- Bashkëshortet e babait, gjyshit, stërgjyshit e ç’ka sipër tyre. Kjo u tregua edhe në ajetin 22.

- Bashkëshortet e djemve të lindur nga ju e ç’ka poshtë tyre (nipër, stërnipër etj.), pavarësisht në janë trashëgues apo jo.

- Nëna e gruas, pra, vjehrra e ç’ka sipër tyre (pra, gjyshja e gruas, stërgjyshja etj.). Këto bëhen të ndaluara që në momentin e lidhjes së aktit martesor me to (edhe nëse nuk janë kryer marrëdhënie).

- Vajzat e grave tuaja (nga burra të tjerë) e ç’ka poshtë tyre (mbesa, stërmbesa etj.). Por këto bëhen të ndaluara veçse pasi është kryer kontakt me nënën e tyre. Pra, nëse është lidhur akti martesor me nënën e tyre, por ende nuk është kryer kontakt me të, vajza është e lejuar dhe mund të lidhesh kurorë me të (pasi të divorcosh nënën), nëse dëshiron, sepse Allahu i Lartësuar thotë që martesë është e ndaluar: “...dhe me ato që janë nën kujdesin tuaj prej thjeshtave (vajzave) të grave tuaja,” Për sa i përket cilësimit tjetër të përmendur në ajet, pra, që vajzat të jenë nën kujdesin e atij burri, shumica e dijetarëve janë të mendimit se nuk ka ndonjë qëllim të veçantë, por është përmendur thjesht sepse zakonisht kështu ndodh. I rëndësishëm është kushti i parë: pra, kryerja e kontaktit me nënat e tyre. Megjithatë, cilësimi: “...që janë nën kujdesin tuaj...” ka dy urtësi të tjera:

1. Ai na tregon shkakun pse është e ndaluar që të martohesh edhe me vajzën e bashkëshortes. Ato vajza që burri i ka nën kujdestari duhet t’i trajtojë njëjllë si bijat e tij. Është gjë e shëmtuar që ai të martohet me to, pasi është martuar e ka kryer marrëdhënie me nënat e tyre.

2. Ai tregon, gjithashtu, se burrit i lejohet veçimi me bijat e bashkëshortes, sepse ato

janë njëlloj si bijat e tij. Allahu është më i Ditur për gjithçka.

4. Të ndaluara për shkak të bashkimit në një kurorë të kategorive të caktuara.

- **“...dhe të jini të martuar njëherazi me dy motra, përveç rasteve që tashmë kanë kaluar. Vërtet, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Pra, burrit nuk i lejohej të martohet me motrën e bashkëshortes. Ndërsa sipas një hadithi të saktë, Profeti ﷺ e ka ndaluar edhe martesën e burrit me tezen apo hallën e bashkëshortes. Me fjalë të tjera, çdo grua që ka lidhje farefisnore me bashkëshorten është e ndaluar ta bashkohet në të njëjtën kurorë. Kjo është bërë me qëllim që të mos prishen lidhjet farefisnore. Më pas, i Lartësuar i thotë:

Ajeti 24

24. (Ju është ndaluar martesja) Edhe me gratë që janë tashmë të martuara, përveç atyre (robinjave) që i keni në posedimin tuaj. Ky është urdhri i Allahut për ju. Veç këtyre, për ju janë të lejuara të gjitha gratë e tjera që t'i merrni (në martesë) me pasurinë tuaj, duke pasur për qëllim bashkëshortësinë, jo prostitucionin. Jepjani mehrin e caktuar bashkëshorteve tuaja, me të cilat keni kontaktuar. Nuk ka gjynah për ju nëse, me mirëkuptim të dyanshëm, e shtoni a e pakësoni mehrin. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

- **“*(Ju është ndaluar martesja) Edhe me gratë që janë tashmë të martuara, përveç atyre (robinjave) që i keni në posedimin tuaj.*”** - Nuk lejohet martesja me një grua, për sa kohë ajo është e martuar me një burrë tjetër. Me të mund të martohesh vetëm nëse divorcohet dhe pasi të ketë përfunduar periudhën e pritjes. Përgjithësisht bëjnë vetëm robërshat e zëna në luftë, sepse i Lartësuar i thotë: **“...përveç atyre (robinjave) që i keni në posedimin tuaj.”** Pra, nëse një grua është zënë robinjë në një luftë, muslimani e ka të lejuar të martohet me të, edhe nëse ajo është e martuar, sepse me kapjen e saj si robinjë,

akti i saj martesor priset, kështu që i vetmi kusht mbetet pritja e kohës së pastrimit, që të vërtetohet se nuk është shtatzënë. Po kur një skllave e martuar blihet apo i dhurohet një burri, ose i jepet liria? Në këtë rast, ajo konsiderohet ende si e martuar. Argument për këtë rast është edhe ngjarja e Beriras, së cilës Profeti (a.s.) i dha mundësinë për të zgjedhur: ose të qëndronte me burrin e saj, Mugithin, ose të prishte martesën me të, pasi Aishja i dha asaj lirinë. Ajo zgjodhi shkëputjen e lidhjes me Mugithin. Nëse thjesht me shitjen e saj akti martesor do të prishej, atëherë Profeti (a.s.) nuk do t'ia linte asaj në dorë shkëputjen apo vazhdimin e lidhjes bashkëshortore.²³

- **“Ky është urdhri i Allahut për ju.”** - Këto janë dispozitat e Allahut për ju, prandaj përqendrohuni në to, udhëzohuni dhe përmbajuni atyre me përpikmëri. Këto ligje janë zgjidhja e problemeve tuaja dhe çelësi për të bërë një jetë të lumtur. Në këto dispozita tregohet hallalli dhe harami.

- **“Veç këtyre, për ju janë të lejuara të gjitha gratë e tjera që t'i merrni (në martesë) me pasurinë tuaj, duke pasur për qëllim bashkëshortësinë, jo prostitucionin.”** – Kuptimi: Të gjitha kategoritë e tjera, që nuk janë përmendur në ajet, janë të lejueshme për ju që të martoheni. Harami është i kufizuar, ndërsa hallalli është i gjerë dhe i pakufizuar. Kjo është mirësi, mëshirë, butësi dhe lehtësim nga Allahu i Lartësuar për robërit e Tij. Është e lejuar për ju që, me pasurinë tuaj, të zgjidhni çfarë të dëshironi prej kategorive të lejuara, por me kusht që qëllimi të jetë ruajtja nga imoraliteti e vetes suaj dhe e gruas me të cilën do të martoheni. Gjithashtu, hedhja e farës duhet të bëhet në hallall dhe jo në haram. Ata që i shfryjnë epshet e tyre në haram nuk janë ruajtës të vetes dhe të grave të tyre nga imoraliteti, sepse duke e harxhuar epshin në harame, aftësia për ta përdorur atë në hallall do të dobësohet. Po ashtu, ky ajet ka shenja që tregojnë se personi i pandershëm nuk duhet të zgjidhet dhe as pranohet për martesë.

Bashkëshorti duhet të jenë *muhsin*, pra, që e ruan nderin e vet dhe të bashkëshortes së tij, dhe që epshin e shpenzon në rrugët hallall, jo në ato haram. Kështu thuhet edhe në suren Nur, ajeti 3: “Laviri nuk mund të martohet veçse me një lavire ose idhujtare. Dhe me laviren nuk mund të martohet kush, veçse një lavir ose idhujtar. Ajo (*imoraliteti ose martesë me ta*) është e ndaluar për besimtarët.”. Më tej, i Lartësuar thotë:

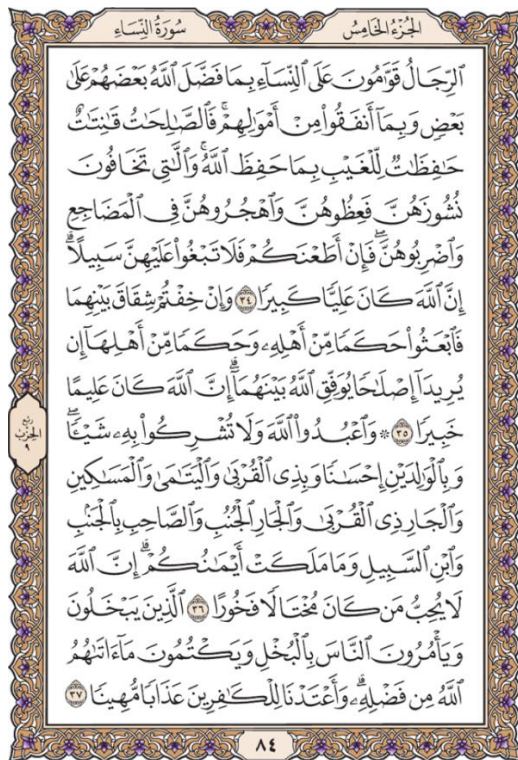
- **“Jepjani mehrin e caktuar bashkëshorteve tuaja, me të cilat keni kontaktuar.** - Kuptimi: Jepjani dhuratën e përcaktuar martesore atyre grave me të cilat jeni kënaqur duke kryer marrëdhënie seksuale. Nëse burri kontakton me gruan e tij, e ka detyrë që t’ia japë asaj mehrin, sepse është *‘feridah’* - detyrim i përcaktuar që të jepet. Ky është njëri kuptim i fjalës *‘feridah’*, ndërsa kuptimi tjetër është: “i përcaktuar sipas marrëveshjes”. Pra, jepjani masën e paracaktuar në marrëveshjen mes jush, pa e cenuar atë aspak.

- **“Nuk ka gjynah për ju nëse, me mirëkuptim të dyanshëm, e shtoni a e pakësoni mehrin.”** - Për çdo ndryshim të mehrit me mirëkuptim të dyanshëm nuk ka gjynah. Me fjalë të tjera, shtimi i masës së mehrit nga ana e burrit mbi masën e përcaktuar apo edhe heqja dorë e gruas nga një pjesë e masës së përcaktuar, janë veprime të lejueshme.

- **“Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.”** - Dija e Allahut është e plotë, e gjerë dhe gjithëpërfshirë. Po kështu është edhe Urtësia e Tij. Prej dijes dhe urtësisë së Tij janë edhe këto ligje, që bëjnë të qartë hallallin dhe haramin.

Ajeti 25

25. Ai që nuk ka mundësi materiale që të martohet me femra të lira besimtare, le të martohet me besimtaret që i ka nën pushtetin e tij (*robërshat*). Allahu e di më së miri besimin tuaj. Ju jeni të njëri-tjetrit. Martohuni me to me lejen e pronarëve të tyre dhe jepjuani mehrin sipas normave. Ato të jenë të ndershme, e jo imorale të hapura apo të fshehta, që

jetojnë me partnerë (*jashmartesorë*). Pasi jeni martuar, nëse ato bëjnë imoralitet, ndëshkimi ndaj tyre është sa gjysma e ndëshkimit të përcaktuar për gratë e lira. Kjo është e lejueshme për ata që frikësohen se do të bien në imoralitet. Megjithatë, nëse përmbaheni, kjo është më mirë për ju. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeti

- **“Ai që nuk ka mundësi materiale që të martohet me femra të lira besimtare, le të martohet me besimtaret që i ka nën pushtetin e tij (*robërshat*). Allahu e di më së miri besimin tuaj. Ju jeni të njëri-tjetrit.”** – Kuptimi: Çdokush nga ju që nuk ka mundësi të gjejë masën e mehrit për t’u martuar me besimtare të lira dhe frikësohet se do të bjerë në imoralitet dhe vështirësi për jetën e tij, atëherë le të martohet me skllave besimtare, me aq sa duket, sepse Allahu e di se cila është besimtare e cila jo. Çështjet e dynjasë ndërtohen mbi dukshmërinë e jo mbi atë që fshihet në

zemër. Ndërsa në ahiret, për bazë merret ajo që gjendet në zemër.

- **“Martohuni me to me lejen e pronarëve të tyre dhe jepjuani mehrin sipas normave. Ato të jenë të ndershme, e jo imorale të hapura apo të fshehta, që jetojnë me partnerë (jashmartesorë).”** - Kuptimi: Martohuni me to duke marrë leje nga padronët e tyre, një apo shumë qofshin ata. Edhe atyre u jepni mehër, sepse edhe ato e meritojnë mehrin, sikurse gratë e tjera. Megjithatë, për t’u martuar me skllave, kusht tjetër është që ato të jenë të ndershme, sepse Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“Ato të jenë të ndershme, e jo imorale të hapura apo të fshehta, që jetojnë me partnerë (jashmartesorë).”** Dhe tha gjithashtu: **“Kjo është e lejueshme për ata që frikësohen se do të bien në imoralitet.”** - Pra, ato duhet të mos jenë lavire të hapura apo të fshehura, por duhet të jenë të ruajtura dhe të mos kenë partnerë (jashmartesorë). Kështu, një muslimani të lirë i lejohet të martohet me një skllave veçse nëse ajo plotëson katër kushte:

1. Të jetë besimtare.
2. Të jetë e ndershme, në mënyrë të hapur dhe të fshehur.
3. Ai (burri) të mos ketë mundësi për të paguar mehrin për një grua të lirë.
4. Ai të druhet se mos bie në imoralitet. Nëse plotësohen këto kushte, atëherë atij i lejohet që të martohet me të.

- **“Megjithatë, nëse përmbaheni, kjo është më mirë për ju.”** – Sidoqoftë, durimi është më i mirë. Përndryshe, nga njëra anë, ekziston rreziku që fëmijët të lindin skllavër, dhe, nga ana tjetër, martesë me të tilla gra shihet si e përcmueshme nga njerëzit. Nëse burri arrin të bëjë durim, kjo është gjë më e mirë. Por nëse ai nuk mund të ruhet nga harami, atëherë është detyrë martesë me to.

- **“Pasi jeni martuar, nëse ato bëjnë imoralitet, ndëshkimi ndaj tyre është sa gjysma e ndëshkimit të përcaktuar për gratë e lira.”** - Nëse skllavet martohen dhe më pas bëjnë imoralitet, atëherë ato nuk

trajtohen njëllë si të lirë. Ato meritojnë gjysmën e dënimit të të lirave, në rastet kur është e mundur të përcaktohet kjo gjysmë. Pra, në rastin kur gratë e lira (që kryejnë imoralitet) meritojnë 100 kamxhikë, skllavet meritojnë 50 kamxhikë. Ndërsa gurëzimi nuk ekziston për skllavet, sepse ky lloj dënimi nuk mund të përgjysmohet. Pra, skllavja që bën imoralitet nuk gurëzohet. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar përmend dy emra të mrekullueshëm të Tij:

- **“Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Kjo do të thotë që këto ligje janë mëshirë, bujari e bamirësi për njerëzit. Allahu i Lartësuar nuk ua ka vështirësuar çështjet atyre, por ua ka lehtësuar në maksimum. Përmendja e faljes pas përmendjes së ndëshkimit është një shenjë që tregon se ligjet për dënimet e vendosura nga Zoti janë falje gjynahesh për të dënuarit. Kështu ata pastrohen nga gjynahet, para se të dalin para Zotit dhe askush të mos i ndihmojë. Fakti që dispozitat ndëshkuese janë falje gjynahesh është sqaruar edhe në hadithe. Gjithashtu, duhet thënë se për skllavin mashkullin vlejnjë të njëjtat dispozita si për femrën, sepse nuk ka asnjë ndryshim mes tyre.

Ajetet 26 – 28

26. Allahu dëshiron t’ju sqarojë çështjet, t’ju drejtojë në rrugën e atyre që ishin para jush dhe t’ju pranojë pendimin. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.

27. Allahu dëshiron t’ju pranojë pendimin, ndërsa ata që jepen pas epsheve, dëshirojnë që ju të largoheni tërësisht nga rruga e drejtë.

28. Allahu dëshiron t’ju lehtësojë (vështirësitë), pasi njeriu është krijuar si një genie e dobët.

Shpjegimi i ajeteve

Këtu, Allahu i Lartësuar na tregon për mirësinë dhe bujarinë e Tij të gjerë, për kujdesin e Tij të veçantë për besimtarët dhe për thjeshtësinë e fesë së Tij. Ai thotë:

- **“Allahu dëshiron t’ju sqarojë çështjet, t’ju drejtojë në rrugën e atyre që ishin para jush dhe t’ju pranojë pendimin.”** –

Kuptimi: Allahu i Lartësuar dëshiron t'ju sqarojë juve gjithçka që keni nevojë, për të dalluar të vërtetën nga e kota, hallallin nga harami. Me Kur'ânin dhe me Traditën e Profetit, Allahu i Lartësuar dëshiron të na udhëzojë në rrugën e atyre fatlumëve që shkuan para nesh, në rrugën e atyre që i begatoi me të mira, siç ishin profetët dhe pasuesit e tyre të çmuar. Ashtu sikurse i udhëzoi ata për bindje ndaj Tij, ashtu siç i ndihmoi të bëjnë vepra të mira që e kënaqin Atë, ashtu siç i stolisi me cilësi të mira, që Ai i pëlqen, ashtu siç u dha sukses të plotë për të arritur çdo të mirë dhe për t'u larguar nga çdo e keqe, po ashtu dëshiron të kujdeset edhe për ne. Për ne Ai ka rezervuar një përkujdesje më të madhe dhe një ligj të mrekullueshëm, që i sqaron çështjet në atë mënyrë që asnjë prej popujve të shkuar nuk e ka patur privilegj. Për ne ka rezervuar dijen më të plotë dhe suksesin për të kryer veprat më të mira dhe më të shpërblyeshme. Përveç këtyre, Ai, nga butësia dhe mëshira e Tij, na ka treguar se çdo gabim dhe mangësi në adhurimin tonë ndaj Tij, Ai e fal dhe gjithmonë e pranon pendimin tonë. Duke e ditur dobësinë tonë, Allahu i Lartësuar është treguar i mëshirshëm me ne dhe na ka bërë lehtësime në fe. Kështu, ligjet e Tij nuk e shpërfillin dobësinë tonë, por na ndihmojnë që të largohemi nga harami dhe të mjaftohemi me hallallin. Me lehtësimet e Tij për ne, na ka mundësuar që t'i pakësojmë gjynahet tona duke shfrytëzuar vetëm gjërat e lejuara. Kjo është pjesë e lehtësimit të pendimit për këtë umet. Sa herë që ne gabojmë, Ai hap portën e mëshirës dhe hedh në zemrat tona pendimin, keqardhjen për gjynahet që bëjmë, në mënyrë që të kthehemi tek Ai kokulur dhe duke kërkuar falje. Pasi na fal këto ndjenja të mrekullueshme në zemrat tona, Ai na e pranon pendimin dhe na fal, duke na mundësuar një fillim të ri. I lavdëruar qoftë Allahu për të tilla mirësi!

- **“Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.”** – Kuptimi: Allahu ka dituri dhe urtësi absolute. Është Ai që, prej diturisë së Tij, ju

mësoi atë që ju nuk e dinit. Prej kësaj diturie të rëndësishme janë edhe këto dispozita. Në bazë të urtësisë dhe mëshirës së Tij, Ai iu mundëson dhe ua pranon pendimin atyre që e meritojnë. Po ashtu, me dijen, drejtësinë dhe urtësinë e Tij, Ai i privon nga pendimi ata që nuk e meritojnë.

- **“Allahu dëshiron t'ju pranojë pendimin, ndërsa ata që jepen pas epsheve, dëshirojnë që ju të largoheni tërësisht nga rruga e drejtë.”** – Kuptimi: Nëpërmjet pendimit, Allahu rregullon punët tuaja, iu lehtëson çdo vështirësi, e shton atë që është pak dhe e grumbullon atë që është e shpërndarë. Ndërsa nga ana tjetër qëndrojnë ata që iu binden vetëm epsheve dhe dëshirave të tyre të shfrenuara. Ata dëshirojnë t'ju devijojnë dhe largojnë nga rruga e drejtë, ashtu sikurse kanë humbur vetë. Ata i japin përparësi plotësimit të epsheve të tyre, me çfarëdolloj kostoje qoftë kjo. Ata janë adhurues të vërtetë të epsheve. Gjynahqarët e të gjitha kategorive, të cilët parapëlqejnë plotësimin e dëshirave të tyre kundrejt bindjes ndaj Zotit dhe Profetit të Tij, dëshirojnë që edhe ju të devijoni dhe të largoheni nga rruga e drejtë, për të shkuar ose në rrugën e atyre që merituan zemërimin e Zotit (të cilët e njohën të vërtetën dhe nuk punuan me të), ose në rrugën e të humburve (që punuan pa dituri dhe libër të ndritur nga Zoti). Ata dëshirojnë që ju, nga bindja e plotë ndaj Rahmanit, të ktheheni pas e t'i bindeni Shejtanit të mallkuar; nga qëndrimi brenda kufijve të Zotit, gjë e cila siguron lumturinë në të dyja jetët, të ktheheni në shkëljen e kufijve të Tij, gjë e cila sjell trishtimin dhe vuajtjen në të dy jetët. Allahu i Lartësuar e ka lidhur lumturinë e njerëzve pikërisht me qëndrimin brenda kufijve të Tij, duke zbatuar urdhrat dhe duke iu larguar ndalesave të Tij, në shenjë dashurie, madhërimi dhe nënshtrimi për Të. Ndërsa trishtimi dhe vuajtjet janë të lidhura me cenimin e devotshmërisë. Kështu, pasuesit dhe adhuruesit e epsheve dëshirojnë që ju të prishni lumturinë tuaj dhe të humbisni thellë

në errësirën e gjynaheve dhe të mosbindjes ndaj Zotit. Zgjidhni, pra, për veten tuaj më të mirën, që të gjeni lumturinë, dhe dijeni se Allahu i Lartësuar dëshiron lehtësimin për ju, siç thotë më pas:

- **“Allahu dëshiron t’ju lehtësojë (vështirësitë), pasi njeriu është krijuar si një qenie e dobët.”** - Kuptimi: Çdo gjë për të cilën ju ka urdhëruar Allahu është e thjeshtë, e mirë, e këndshme dhe e dobishme për ju. Çdo gjë nga e cila ju ndalon Ai është e keqe, e shëmtuar, e pisët dhe e dëmshme për ju, por gjithsesi, e thjeshtë për ta lënë. Nëse ndieni vështirësi për të respektuar ndonjë ndalesë të Allahut, dijeni se Ai ka bërë të lejueshme shumëfishin e asaj që e ka ndaluar. Të lejuarat e Tij janë gjithmonë të mjaftueshme kundrejt haramëve, që janë të kufizuara dhe të pakta. Madje, në raste të jashtëzakonshme, kur cenohet jeta apo nderi juaj, Ai ju ka lejuar që ta përdorni edhe të ndaluarën. Përfundimisht, ata të cilët kanë frikë se mund të bien në imoralitet, mund të martohen edhe me skllave, me kushtet e përmendura më sipër. Kjo tregon mëshirën dhe bamirësinë e pakufishme të Allahut të Lartësuar, tregon dijen e Tij të plotë dhe urtësinë e Tij absolute. Ai përkujdeset për njerëzit që janë të dobët fizikisht, financiarisht, por edhe moralisht. Allahu gjithmonë dëshiron të na i lehtësojë çështjet kur forca, durimi dhe imani ynë janë në shkallë të ulët.

Ajetet 29 – 31

29. O ju që keni besuar! Mos e hani pasurinë e njëri-tjetrit me mënyra të palejueshme, përveç rastit kur është tregti me pëlqim të dyanshëm dhe mos e vrisni veten! Vërtet, Allahu është Mëshirëplotë me ju.

30. Këdo prej jush që i bën këto gjëra armiqësisht dhe padrejtësisht, Ne do ta hedhim në Zjarr, dhe kjo është e lehtë për Allahun.

31. Nëse largoheni prej gjynaheve të mëdha, që ju janë ndaluar, Ne do t’ju

falim gjynahet tuaja dhe do t’ju çojmë në një vend nderi.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Mos e hani pasurinë e njëri-tjetrit me mënyra të palejueshme,...”** - Allahu i Lartësuar i ndalon robërit e Tij që ta konsumojnë pasurinë e njëri-tjetrit me mënyra të palejueshme. Te “mënyrat e palejueshme” përfshihet vjedhja e grabitja, bixhozi, kamata e forma të tjera të ndaluara të fitimit të pasurisë. Këtu hyn edhe pasuria e shpenzuar apo e shpërdoruar me mendjemadhësi, sepse edhe kjo është një mënyrë e padrejtë e konsumimit të pasurisë. Allahu i Lartësuar vërtet i ka ndaluar këto rrugë të konsumimit të pasurisë, por, nga ana tjetër, ka lejuar mënyra të tjera të pastra dhe të mira, si tregtia e ndershme dhe çdo akt që plotëson kushtet dhe sjell kënaqësinë e palëve. Ai thotë:

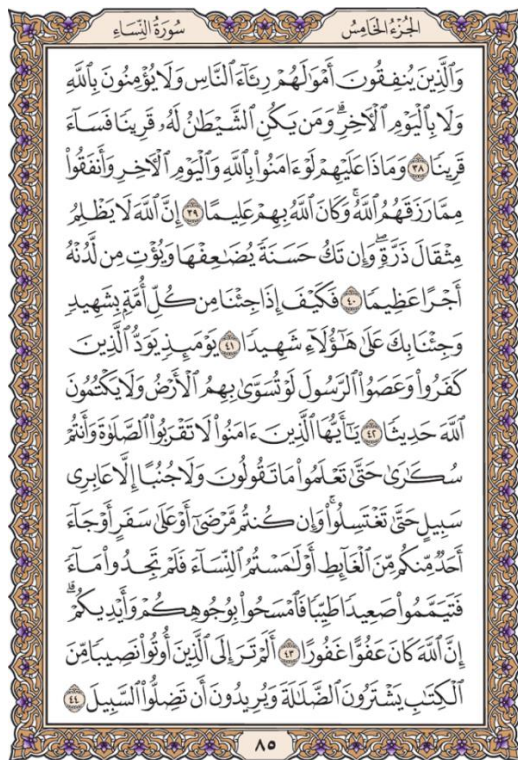
- **“...përveç rastit kur është tregti me pëlqim të dyanshëm”** – Pra, kontratat e lidhura me pëlqim të ndërsjelltë dhe me kushtet e një tregtie të ndershme janë të lejueshme. Kur thuhet: “me pëlqim të dyanshëm”, përjashtohen kontratat e fajdesë, sepse fajdeja nuk është tregti dhe nuk është një marrëveshje e lejueshme. Po ashtu, ajo kurrsesi nuk mund të kënaqë të dyja palët. Përveç kësaj, palët duhet të jenë të njohura me kushtet dhe përfitimin e tregtisë. Nuk mund të ketë pëlqim të dyanshëm nëse fitimi është i panjohur dhe nëse nuk është e mundur të merret në dorë apo të arrihet. Rrjedhimisht, një kontratë e tillë është e ndaluar. Nga ajeti kuptohet se aktet mund të lidhen nëpërmjet fjalëve ose veprave, sepse nëpërmjet tyre shprehet pranimi dhe pëlqimi. Ajeti mbyllet me fjalët: “Vërtet, Allahu është Mëshirëplotë me ju.” Prej mëshirës së Tij është ruajtja e pasurisë dhe e jetës sonë nëpërmjet këtyre ligjeve, siç përforcohet më pas ky fakt:

- **“...dhe mos e vrisni veten! Vërtet, Allahu është Mëshirëplotë me ju.”** – Kuptimi: Mos e vrisni veten dhe as njëri-tjetrin. Të njëjtin gjykim ka edhe të çosh

veten drejt shkatërrimit dhe rreziqeve të rënda, që mund të të gjymtojnë apo të të marrin edhe jetën. Pra, Allahu i Lartësuar na ndalon nga dëmtimi i vetes dhe i të tjerëve dhe nga çdo rrugë që të çon në këto përfundime, dhe kjo ndodh prej mëshirës së Tij. Me mëshirën e Tij, Allahu ka bërë ligje, nëpërmjet të cilëve synon të na ruajë besimin, jetën, mendjen, nderin dhe pasurinë që janë pesë domosdoshmëritë e njeriut. Ne jemi të ndaluar që t'i shpërdorojmë apo humbasim jetën dhe pasurinë (po kështu edhe fenë, nderin dhe mendjen). Vëreni me kujdes fjalët e Allahut të Lartësuar: “Mos e hani pasurinë e njëritjetrit me mënyra të palejueshme” dhe: “mos e vrisni veten”. Në të dyja rastet, Ai na është drejtuar në shumës, që të kuptojmë se pasuria dhe jeta e të tjerëve duhen trajtuar njëjloj si të ishin tonat, duke i ruajtur ato në formën më të mirë. Po ashtu, këto fjalë dëshmojnë për themelin e shoqërisë islame, e cila duhet të ndërtohet duke patur dashamirësi dhe përkujdesje të ndërsjelltë mes muslimanëve. Besimtarët duhet të jenë për njëritjetritin ashtu sikurse ka thënë Profeti (a.s.): si një ndërtesë e vetme, ose si një trup i vetëm, i tillë që, nëse njëra pjesë e tij vuan, të gjithë të tjerët kujdesen dhe përpiqen ta shërojnë dhe rregullojnë atë. Kjo përkujdesje duhet të jetë në të gjitha aspektet e jetës, në aspektet e fesë dhe besimit, por edhe në ato të kësaj dynjaje, për nevojat e ndryshme të saj.

- **“Këdo prej jush që i bën këto gjëra armiqësisht dhe padrejtësisht, Ne do ta hedhim në Zjarr, dhe kjo është e lehtë për Allahun.”** - Ata që cenojnë dhe rrezikojnë jetën dhe pasurinë e tjetrit pa të drejtë dhe me vetëdije të plotë, ata janë të kërcënuar. Kush bën të tilla gjëra jo nga padituria apo nga harresa, Allahu i Lartësuar ka për ta hedhur në një Zjarr të madh, dhe kjo është shumë e thjeshtë për Allahun.

- **“Nëse largoheni prej gjynaheve të mëdha, që ju janë ndaluar, Ne do t'ju falim gjynahet tuaja dhe do t'ju çojmë në**

një vend nderi.” - Nga bujaria, mëshira dhe bamirësia e Allahut të Lartësuar për robërit e Tij besimtarë, Ai u premtoi se, nëse ata u largohen gabimeve të mëdha, Ai do t'ua mbulojë dhe falë gabimet më të vogla, do t'i fusë në Xhenet, ku ka mirësi që as syri nuk i ka parë, as veshi nuk i ka dëgjuar dhe asnjë zemër nuk i ka imagjinuar. Pra, Allahu i Lartësuar na porosit që t'u largohemi gjynaheve të mëdha. Prej gjynaheve të mëdha është edhe mos kryerja e detyrimeve të Zotit, lënia e të cilave konsiderohet si gjynah i madh, si moskryerja e pesë kohëve të namazit, e namazit të xhumasë, agjërimit të Ramazanit etj., sikurse thotë edhe Profeti (a.s.): “Pesë namazet, xhumaja deri në xhuma dhe Ramazani deri në Ramazan fshijnë gjynahet mes tyre, nëse robi u largohet gjynaheve të mëdha.” Por çfarë është gjynahu i madh? Përkufizimi më i mirë i dhënë është: Çdo gjynah për të cilin Sheriati ka përcaktuar dënim penal në këtë dynja ose kërcënim në ahiret, ose çdo gjynah që asgjëson imanin,

ose që sjell mallkim apo zemërim të Allahut ndaj vepruesit të tij.

Ajetet 32 – 33

32. Mos lakmoni ato gjëra, me të cilat Allahu ka dalluar disa prej jush mbi disa të tjerë. Meshkujt meritojnë aq sa kanë punuar; po ashtu, edhe femrat meritojnë aq sa kanë punuar. Kërkoni prej Allahut nga mirësitë e Tij! Allahu ka Dije të plotë për çdo gjë.

33. Ne i kemi caktuar secilit prej jush të afërm që trashëgojnë nga ajo që lënë prindrit dhe farefisi. Jepuni pjesën e vet edhe atyre me të cilët keni marrëveshje. Allahu është Dëshmitar për çdo gjë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Mos lakmoni ato gjëra, me të cilat Allahu ka dalluar disa prej jush mbi disa të tjerë.”** - Allahu i Lartësuar i ndalon besimtarët që të lakmojnë ato veçori me të cilat Ai ka dalluar disa njerëz a kategori mbi disa të tjerë, qofshin këto gjëra të mundshme apo të pamundshme. Kështu, për shembull, gratë nuk duhet të synojnë të kenë veçoritë e burrave, të varfërit nuk duhet të kenë smirë të pasurit etj. Allahu i Lartësuar na ka ndaluar që të kemi smirë për ato gjëra me të cilat Ai i ka dalluar të tjerët, sepse ky është tregues i pakënaqësisë me kaderin e Tij dhe të çon në përtaci dhe ëndrra të kota. Këto ëndërra nuk nxisin për punë dhe për fitim të të mirave në mënyrë të lejuar. Kështu që, këshillat për njeriun janë: së pari, të përpiqet dhe të punojë maksimalisht për të arritur gjithçka të dobishme për fenë dhe jetën e tij dhe, së dyti, të lusë Allahun e Lartësuar që t'i dhurojë nga bujaria dhe mirësitë e Tij. Njeriu duhet të mbështetet vetëm te Zoti i tij, e te askush tjetër, as te vetvetja. Më pas, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Meshkujt meritojnë aq sa kanë punuar; po ashtu edhe femrat meritojnë aq sa kanë punuar.”** – Secili meriton aq sa punon dhe është përpjekur. Të gjithë do të marrin veçse atë për të cilën janë lodhur e përpjekur. Megjithatë, bujaria e Allahut të Lartësuar është vendimtare për gjithçka.

- **“Kërkoni prej Allahut nga mirësitë e Tij!”** - Kërkojini Allahut t'ju dhurojë nga mirësitë e Tij, që rregullojnë çështjet e besimit dhe të jetës suaj. Kjo këshillë e vyer sjell lumturinë e njeriut dhe përsosmërinë e tij. Ata që i lënë përpjekjet dhe nuk mbështeten tek Allahu, ata janë gjithmonë të dështuar.

- **“Allahu ka Dije të plotë për çdo gjë.”** - Kjo tregon se Allahu i Lartësuar i jep atij që meriton t'i jepet dhe e privon atë që meriton të privohet. E gjithë kjo bazohet në dijen e Tij absolute për gjithçka.

- **“Ne i kemi caktuar secilit prej jush të afërm që trashëgojnë nga ajo që lënë prindrit dhe farefisi.”** - Allahu i Lartësuar i ka mundësuar çdokujt të ketë mbështetës ose ndihmës prej të afërmeve ose farefisit. Këtu hyjnë të gjithë të afërmit: rrënjët, trungu dhe degët e fisit. Pastaj i Lartësuar përmend një lloj tjetër mbështetësisë:

- **“Jepuni pjesën e vet edhe atyre me të cilët keni marrëveshje.”** – Pra, janë ata me të cilët është lidhur pakt për ndihmë, për bashkëpunim dhe mbështetje. Edhe kjo është mirësi e Zotit për krijesat e Tij. Ai i udhëzon dhe i ndihmon për të tilla aleanca dhe bashkëpunime, pa të cilat njerëzit nuk do të arrinin shumë mirësi. I Lartësuar thotë: “Jepuni pjesën e vet edhe atyre...”. Domethënë, jepuni hakun atyre, sipas marrëveshjes që keni me ta, por, sigurisht, ajo të mos jetë në kundërshtim me Zotin. Ndihma dhe mbështetja duhet të jetë për bindje e devotshmëri ndaj Zotit, për vepra të mira e të lejuara. Ndërsa për sa i përket trashëgimisë, ajo u takon të afërmeve të fisit, sipas përcaktimit dhe ligjeve të vendosura nga Zoti i botëve.

- **“Allahu është Dëshmitar për çdo gjë.”** - Allahu i Lartësuar është Vështrues dhe Dëshmues për gjithçka. Dija e Tij është e plotë për çdo çështje. Ai shikon të gjitha lëvizjet e robve dhe i dëgjon të gjithë zërat e tyre.

Ajetet 34 – 35

34. Burrat kanë autoritet mbi gratë, për shkak të dallimit që Allahu u ka bërë

disave mbi disa të tjerë dhe për shkak të shpenzimeve që ata bëjnë nga pasuria e tyre. Prandaj gra të mira janë ato të dëgjueshmet, që ruajnë fshehtësitë që ka urdhëruar Allahu. Gratë të cilave i druheni mosbindjes dhe sjelljes së tyre të keqe, këshillojini, largojini nga shtrati ose edhe i rrihni lehtë. Por nëse i kthehen bindjes, atëherë mos u sillni keq ndaj tyre. Allahu është i Lartësuar, i Madhëruar.

35. Nëse i druheni ndarjes midis burrit e gruas, dërgoni një ndërmjetës të urtë nga familja e tij dhe një ndërmjetës të urtë nga familja e saj. Nëse ata të dy kanë për qëllim pajtimin, Allahu e mundëson afrimin mes tyre (çiftit). Allahu është i Gjithëditur e Zbulon gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Burrat kanë autoritet mbi gratë, për shkak të dallimit që Allahu u ka bërë disave mbi disa të tjerë dhe për shkak të shpenzimeve që ata bëjnë nga pasuria e tyre.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai i ka vendosur burrat si përgjegjës dhe kujdestar për gratë. Ata duhet të kujdesen për gratë, që ato t’u përmbahen dispozitave të Allahut të Lartësuar, duke kryer urdhrat dhe duke iu larguar ndalesave dhe punëve të ulta. Pra, është detyrë e burrave që të kujdesen që gratë të qëndrojnë brenda kufijve të Allahut. Gjithashtu, burrat e kanë detyrë të përkujdesen edhe duke shpenzuar për plotësimin e nevojave të tyre. Allahu i Lartësuar tregon edhe shkakun tjetër pse burrat e meritojnë këtë status mbi gratë: “...për shkak të dallimit që Allahu u ka bërë disave mbi disa të tjerë”. Dallimi i burrave mbi gratë është në shumë drejtime. Për shembull, e drejta e kujdestarisë ligjore është e drejtë vetëm e burrave, dhe jo e grave. Pra, një grua nuk mund të jetë kujdestare ligjore. Po kështu edhe profetësia ka qenë cilësi vetëm e burrave. Kurrë nuk ka patur e s’mund të ketë grua profete. Allahu i Lartësuar i ka veçuar burrat me disa lloje adhurimesh, që nuk i bëjnë dot gratë dhe që nuk është detyrë për to, siç janë

xhahadi, namazi i bajrameve apo namazi i xhumave. Allahu i Lartësuar i ka dalluar burrat me një nivel të logjikës, arsyetimit, durimit e qëndrueshmërisë, që gratë nuk mund ta arrijnë. Allahu i Lartësuar i ka ngarkuar burrat me detyrën e shpenzimit për përmbushjen e nevojave të grave. Shumë shpenzime janë detyrë vetëm e burrave, jo e grave. Ndoshta ky është mesazhi i ajetit, kur i Lartësuari thotë: “...për shkak të shpenzimeve që ata bëjnë nga pasuria e tyre.” Çdo lloj shpenzimi që i nevojitet gruas është përgjegjësi dhe detyrë ligjore e burrit. Ai e ka detyrë që t’i përmbushë këto detyrime për gruan e tij. Ai është për gruan si udhëheqësi dhe zotëria i saj. Ndërsa gruaja është kujdestare dhe zonjë në shtëpinë e burrit, e cila kënaq zemrën dhe syrin e tij. Ajo ka detyrë t’i bindet së pari Zotit të saj, i Cili e krijoi, duke e adhuruar si Një të vetëm, dhe pastaj e ka detyrë t’i bindet dhe të kënaqë burrin e saj. Kështu, Allahu i Lartësuar na tregon se cilat janë gra të mira:

- **“Prandaj gra të mira janë ato të dëgjueshmet, që ruajnë fshehtësitë që ka urdhëruar Allahu.”** – Pra, gra të mira janë ato që janë të bindura ndaj Zotit dhe të vazhdueshme në adhurimin e Tij me drojë, shpresë dhe dashuri. Gratë e mira duhet t’u binden edhe burrit të tyre, ashtu si duhet të ruajnë nderin dhe pasurinë e tij. Por këtë ato arrijnë ta bëjnë vetëm me ndihmën dhe suksesin e dhënë prej Zotit. Është Zoti i Lartësuar që i ndihmon dhe i udhëzon ato të jenë të tilla, për shkak të adhurimit të tyre përkushtuar Atij. Egoja urdhëron për të këqija, por kush e adhuron Zotin me sinqeritet dhe i mbështetet plotësisht Atij, mjaftohet me Zotin për çdo gjë që e shqetëson nga çështjet e fesë dhe nga çështjet e dynjasë. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Gratë të cilave i druheni mosbindjes dhe sjelljes së tyre të keqe, këshillojini, largojini nga shtrati ose edhe i rrihni lehtë.”** - Ato të cilat tregojnë arrogancë dhe mosbindje ndaj burrit, me fjalë dhe me

veprime, duhen edukuar duke filluar me mënyrat më të buta. Hapi i parë është këshilla, duke i sqaruar dhe kujtuar se çfarë gjykimi ka ligji i Zotit për bindjen ndaj burrit dhe për mosbindjen ndaj tij. Atyre u duhet kujtuar shpërblimi që i pret nëse janë të bindura, por edhe ndëshkimi nëse janë të pabindura. Nëse ato ndreqen pas këshillave, atëherë është arritur rezultati i kërkuar, por nëse jo, atëherë kalohet në hapin e dytë: largimin e tyre nga shtrati. Pra, burri nuk fle dhe nuk kontakton me gruan, derisa ajo të bindet. Nëse edhe me hapin e dytë nuk arrihet edukimi i tyre, atëherë kalohet në hapin e tretë: goditini lehtë! Goditja duhet të ketë karakter edukues dhe jo dëmtues. Nëse arrihet qëllimi me njëerën nga këto mënyra, atëherë:

- **“Por nëse i kthehen bindjes, atëherë mos u sillni keq ndaj tyre.”** - Kuptimi: Përderisa ju e arritët atë që dëshironi, domethënë, bindjen e grave tuaja, atëherë duhet të mjaftoheni me kaq. Kjo do të thotë që burri nuk duhet t’u kthehet më kohëve të këqija dhe t’i kujtojë gruas mosbindjen e saj të dikurshme, sepse kujtimi i të tilla gjërave është i dëmshëm.

- **“Allahu është i Lartësuar, i Madhëruar.”** - Ai është absolut në lartësinë e Tij, në të gjitha aspektet. Ai është i Lartësuar në Qenien e Tij. Allahu është i Madh dhe asgjë nuk mund të jetë më e madhe dhe më e lartë se Ai. Allahu është Madhështor e i lartësuar në Qenien dhe cilësitë e Tij.

- **“Nëse i druheni ndarjes midis burrit e gruas, dërgoni një ndërmjetës të urtë nga familja e tij dhe një ndërmjetës të urtë nga familja e saj.”** - Nëse i druheni divorcit të bashkëshortëve, atëherë dërgoni nga secila palë dy burra muslimanë të mençur e të drejtë, të cilët i njohin të dyja palët dhe të dinë të gjykojnë drejt për bashkimin apo ndarjen e tyre. Këto cilësi të përmendura janë përfutur nga kuptimi i fjalës *“hakemun”*. Kështu, këta burra duhet të shohin se çfarë urren secila palë tek pala tjetër, dhe pastaj të përcaktojnë

përgjegjësitë dhe detyrimet e secilës palë për të pasur një jetë të denjë bashkëshortore. Nëse ndonjëri prej tyre nuk i përmbahet plotësisht këtyre përgjegjësi, atëherë punohet me palën tjetër që të jetë tolerante dhe të kënaqet me nivelin e palës tjetër aq sa të jetë e mundur. Kështu vazhdohet me harmonizimin dhe rregullimin. Megjithatë, nëse gjendja e çiftit ka arritur aq sa nuk bëhet i mundur rregullimi i marrëdhënieve të tyre dhe të dy të urtët e shohin se ndarja e tyre është më e dobishme, sepse përndryshe do ketë padrejtësi, atëherë çifti ndahet. Në një rast të tillë nuk është kusht që burri të pranojë apo jo ndarjen, Ata që vendosin për ndarjen janë dy të urtët dhe jo burri, sepse Allahu i Lartësuar i ka quajtur ata *“hakemen”*, domethënë ata që duhet të gjykojnë dhe vendosin, edhe nëse dikujt mund të mos i pëlqejë gjykimi.

- **“Nëse ata të dy kanë për qëllim pajtimin, Allahu e mundëson afrimin mes tyre (çiftit).”** - Pas ndërhyrjeve dhe urtësisë së burrave, pas fjalëve të mira dhe nxitëse për një jetë të denjë bashkëshortore, nëse palët vërtet do të duan bashkimin dhe të mirën, Allahu i Lartësuar do t’i bashkojë ata. Me fjalë të tjera, nëse ndodh ndarja, atëherë kjo, në njëfarë mënyre, tregon mungesën e dëshirës për të vazhduar.

- **“Allahu është i Gjithëditur e Zbulon gjithçka.”** - Allahu i Lartësuar është i Gjithëditur, për çfarë duket dhe çfarë mbahet fshehur. Allahu i Lartësuar është Mbikëqyrës i çdo imtësie, në çdo çështje në këtë botë. Prej dijes së Tij të madhe dhe mirësive të Tij të mrekullueshme janë edhe këto ligje të drejta dhe të bukura, që rregullojnë jetën e njerëzve dhe marrëdhëniet e tyre me Atë dhe me të tjerët.

Ajeti 36

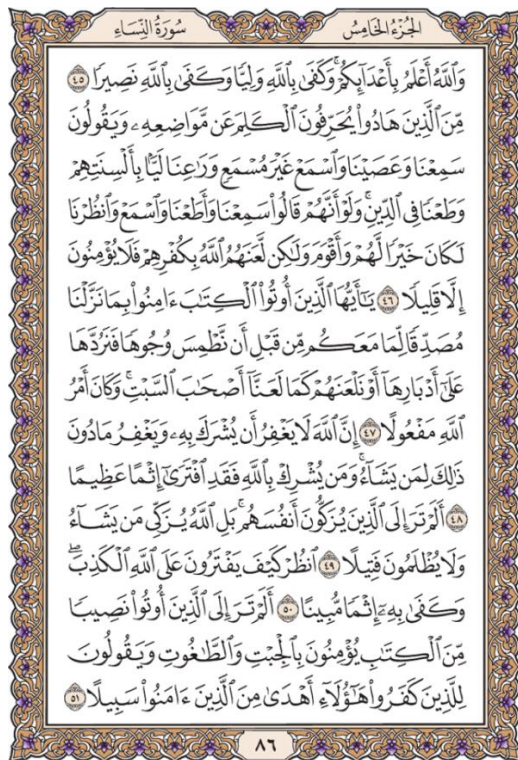
36. Adhuroni Allahun e mos adhuroni asgjë tjetër përveç Tij! Silluni mirë me prindërit, të afërmit, jetimët, të varfërit, fqinjët e afërt dhe të largët, me atë që keni pranë, me udhëtarin dhe me ata që janë nën pushtetin tuaj! Allahu nuk i do njerëzit arrogantë dhe mburraveçë,

Shpjegimi i ajetit

- “Adhuroni Allahun e mos adhuroni asgjë tjetër përveç Tij!” - Allahu i

Lartësuar i urdhëron adhuresit e Tij që ta njësojnë Atë me përkushtimin e adhurimeve, duke iu nënshtruar urdhrave dhe ndalesave të Tij, duke i shprehur vetëm Atij dashurinë, nënshtrimin dhe sinqeritetin, pra, duke i kushtuar të gjitha llojet e adhurimeve: të jashtme dhe të brendshme, të dukshme dhe të padukshme qofshin ato. Nga ana tjetër, Allahu ndalon nga idhujtaria dhe nga adhurimi i çdo gjëje tjetër veç Tij. Ai ndalon nga *shirk-u* i madh dhe *shirk-u* i vogël. Askush tjetër nuk e meriton që të adhurohet, duke zbatuar urdhrat dhe duke iu larguar ndalesave të Tij në shenjë adhurimi, dashurie, shprese dhe nënshtrimi, por veç Allahu i Vetëm e i Pashoq. Ai është i Adhuruari i vërtetë dhe me meritë, ndërsa çdo gjë tjetër është krijesë e dobët, nevojtare, e pafuqishme, qoftë edhe melek apo profet. Të gjithë janë të pafuqishëm dhe të papushtetshëm. Të gjithë nuk kanë asnjë fuqi reale për të bërë dobi apo dëm. Krijesat nuk mund të japin jetë apo ta marrin atë. Vetëm Zoti është Ai që ka në dorë jetën, vdekjen, ringjalljen, llogarinë dhe shpërblimin me drejtësi. Është detyrë e padiskutueshme për krijesat që të njësojnë me adhurim të Vetmin që është absolut në pushtetin dhe mbretërimin e Tij, Allahun e Lartësuar. Vetëm Ai e meriton të adhurohet duke iu bindur me përunjësi, madhërim dhe dashuri në zbatimin e urdhrave dhe largimin nga ndalesat. Vetëm Ai i Cili ka në dorë e Tij gjithçka dhe përkujdeset për krijesat e Tij, pa pasur nevojë për ndihmën e askujt, vetëm Ai meriton të njësohet me adhurim. Allahu i Lartësuar, pasi i urdhëron robërit të plotësojnë të drejtën e Tij, duke e adhuruar si Një të vetëm, vijon t’i urdhërojë ata për të plotësuar të drejtat mes tyre, duke nisur nga më të afërmit, e pastaj me radhë:

- “Silluni mirë me prindërit, të afërmit, jetimët, të varfërit, fqinjët e afërt dhe të largët, me atë që keni pranë, me udhëtarin dhe me ata që janë nën

pushtetin tuaj!” – Fillimisht, Allahu i Lartësuar na urdhëron të jemi bamirës ndaj prindërve. Bamirësia ndaj tyre tregohet me fjalë të ngrohta dhe të buta, me edukatë e dhembshuri, me vepra të mira e bamirësi. Kjo bëhet duke zbatuar urdhrat dhe duke respektuar porosinë e tyre, duke shpenzuar për të kënaqur ata dhe këdo që ka lidhje me ta. Bamirësia ndaj tyre shkelet me dy veprime të kundërta: duke u sjellë keq me ta ose duke mos u bërë mirë atyre; pra, që të dyja janë të ndaluara. Pastaj i Lartësuar i urdhëron për bamirësi ndaj të afërmeve. Këtu hyn i gjithë farefisi, i afërt apo i largët qoftë. Ne jemi urdhëruar që të jemi bamirës ndaj tyre me fjalë dhe me vepra. Po ashtu, nuk duhet të bëhemi kurrsesi shkak që, me fjalët dhe veprat tona, të shkaktojmë ndarjen farefisnore. Allahu i Lartësuar na urdhëron të jemi bamirës edhe ndaj jetimëve. ‘Jetimë’ quhen minorenët që kanë humbur babain. Kjo kategori njerëzish ka të drejta te muslimanët. Ne duhet të përkujdesemi për ta pa bërë dallim mes tyre, janë apo jo farefisi ynë. Ne jemi urdhëruar

që t'u ofrojmë atyre ndihmën e nevojshme për të jetuar, t'i ngushëllojmë me fjalë të buta dhe të ngrohta, të kujdesemi për rritjen dhe edukimin e tyre, për t'i plotësuar dhe aftësuar ata në çështjet e besimit dhe të jetës së tyre të përditshme. Më pas, Allahu i Lartësuar na urdhëron të jemi bamirës ndaj 'mesakin'-ëve. Kështu quhen ata që i ka zënë varfëria e që nuk përmbushin dot nevojat e veta dhe të atyre që i kanë nën përgjegjësi. Allahu i Lartësuar na urdhëron që të jemi bamirës ndaj tyre, duke u lehtësuar vështirësitë e duke i ndihmuar të përmbushin nevojat e tyre. Ai na urdhëron të nxisim njëri-tjetrin për të ndihmuar këtë shtresë dhe të bëjmë maksimumin në plotësimin e kësaj detyre. Allahu i Lartësuar na urdhëron të jemi bamirës edhe ndaj fqinjëve. Së pari, duhet të jemi bamirës ndaj atyre që i kemi edhe farefis. Ndaj tyre duhet të jemi dyfish bamirës: një herë për shkak të fqinjësisë dhe një herë për shkak të farefisnisë. Bamirësia ndaj fqinjësisë përcaktohet sipas traditës së popullit. Por Allahu i Lartësuar na urdhëron të jemi bamirës edhe ndaj fqinjëve që nuk i kemi farefis. Sa më afër të jetë porta e fqinjët, aq më e madhe duhet të jetë bamirësia ndaj tij. Fqinjët duhet ta kujtojnë njëri-tjetrin herë pas here me dhurata, sadaka e ftesa. Mes tyre duhet të ketë fjalë të ngrohta dhe vepra të mira, larg sjelljes së keqe e shqetësuese. Më pas, Allahu i Lartësuar urdhëron për bamirësi "ndaj atij që keni pranë". Janë dhënë mendime të ndryshme për kuptimin e këtij përcaktimi. Disa thonë se bëhet fjalë për bashkëudhëtarin, disa thonë për bashkëshortin, disa thonë për shoqërinë në përgjithësi. Ndoshta kjo e fundit është më e pranueshme, sepse i përfshin edhe dy të parat. Muslimani e ka detyrë që ta ndihmojë muslimanin në çështjet e fesë dhe të jetës së tij, ta këshillojë për të mirë, ta mbështesë në kohë të mira dhe të liga, të dojë për të atë që dëshiron për veten, të urrejë për të atë që e urren për veten, ta ruajë atë nga ajo që ruan dhe veten. Por me shokun e ngushtë këto detyrime janë edhe më të forta. Sa më e

afërt të jetë shoqëria, aq më të forta janë detyrimet. Allahu i Lartësuar urdhëron të jemi bamirës gjithashtu ndaj udhëtarit, i cili mund të jetë ose jo në nevojë. Muslimanët e kanë detyrë ta ndihmojnë udhëtarin për të arritur në destinacionin e tij, ose së paku ta qetësojnë dhe ngushëllojnë me fjalë dhe sjellje të mira. Në fund, Allahu i Lartësuar na urdhëron të jemi bamirës ndaj atyre që i kemi nën pronësinë tonë, njerëz apo kafshë qofshin. Ne duhet t'u plotësojmë robërve dhe shërbëtorëve nevojat e tyre e të mos i ngarkojmë më shumë sesa përballojnë. Po ashtu, ne duhet t'u mësojmë çdo gjë të dobishme për jetën dhe fenë e tyre. Ai që i zbaton sinqerisht këto porosi, ai është vërtet i nënshtruar ndaj Zotit të tij dhe bamirës ndaj robve të Zotit. Ai meriton shpërblimin e madh dhe emrin e mirë ndër njerëz. Ndërsa ai që i shpërfill këto porosi, ai është kryeneç ndaj Zotit dhe i pabindur ndaj urdhrave të Tij. Ai është arrogant e i zhytur në vetëkënaqësi. Por i Lartësuarit thotë:

- **"Allahu nuk i do njerëzit arrogantë dhe mburraveçë,..."** - Allahu i Lartësuar nuk i do ata që u pëlqen vetja dhe tregohen mendjemëdhenj. Allahu i Lartësuar nuk i do as ata që mburren dhe shesin mend, sepse këto dy cilësi i pengojnë njerëzit që të plotësojnë detyrimet dhe përgjegjësitë e tyre. Më pas, i Lartësuarit i qorton dhe i ul ata, duke i përshkruar veprimet e tyre si koprraci:

Ajetet 37 – 39

37. As ata që janë koprracë ose që i urdhërojnë të tjerët për koprraci, ose ata që i fshehin të mirat që u ka dhënë Allahu nga Bujaria e Tij. Për mohuesit Ne kemi përgatitur dënim poshtërues.

38. As ata që japin nga pasuria e tyre sa për sy e faqe të botës dhe që nuk besojnë në Allahun dhe Ditën e Fundit. Ai që e bën shok Shejtanin, (le ta dijë se) ai është shok i tmershëm.

39. E ç'dëm do të kishin ata sikur ta besonin Allahun, Ditën e Gjykimit dhe të jepnin nga ajo që Allahu u ka dhënë? Allahu di gjithçka rreth tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- **“As ata që janë koprracë ose që i urdhërojnë të tjerët për koprraci, ose ata që i fshehin të mirat që u ka dhënë Allahu nga Bujaria e Tij.”** - Ata tregojnë koprraci dhe nuk u japin njerëzve atë që e kanë detyrë t’ua japin, madje i urdhërojnë ata për koprraci. Ata i nxisin edhe të tjerët, me fjalë dhe me vepra, për të qënë koprracë, duke u bërë vetë si shembulli i tyre i keq. Këta e fshehin prej njerëzve diturinë që u ka falur Zoti. Ata fshehin dijen nëpërmjet së cilës mund të udhëzohen të humburit, dijen nga e cila mund të mësojnë të paditurit. Madje, jo vetëm që e fshehin të vërtetën dhe dijen e dobishme, por ata u shfaqin dhe ua zbukurojnë të kotën njerëzve, duke i penguar ata nga e drejta dhe e vërteta. Kështu, të tillë njerëz kanë këto cilësi të ulta:

1. Ata janë koprracë me pasurinë e tyre dhe nuk i plotësojnë detyrimet ndaj të tjerëve.

2. Ata janë koprracë me dijen e tyre, duke mos e përcjellë dijen nëpërmjet së cilës njerëzit mund të udhëzohen në rrugën e drejtë.

3. Ata e kanë çuar veten drejt shkatërrimit dhe punojnë për devijimin dhe shkatërrimin edhe të të tjerëve. Këto janë cilësi të mohuesve, prandaj Allahu i Lartësuar i quan ata “mohues” kur thotë:

- **“Për mohuesit Ne kemi përgatitur dënim poshtërues.”** - Ata tregohen arrogantë me njerëzit, ata nuk plotësojnë detyrimet ndaj Zotit, ata madje pengojnë edhe të tjerët të plotësojnë detyrimet, prandaj, për të gjitha këto arsye, ata meritojnë dënim poshtërues. E lus Allahun e Madhëruar të na ruajë nga çdo e keqe! Më pas, Allahu i Lartësuar flet për ata që japin nga pasuria e vet me mendjemadhësi dhe për t’u dukur, jo të nxitur prej besimit të sinqertë:

- **“As ata që japin nga pasuria e tyre sa për sy e faqe të botës dhe që nuk besojnë në Allahun dhe Ditën e Fundit.”** – Pra, ata që e shpenzojnë pasurinë me qëllim që njerëzit t’i shohin, t’i lavdërojnë dhe t’i

respektojnë; ata që nuk e besojnë Allahun dhe Ditën e Gjykimit, pra, që shpenzimet dhe sadakatë e tyre nuk burojnë nga besimi në Zotin dhe nuk nxiten nga shpresa për shpërblimin e Tij. Këta janë pikërisht hapat e Shejtanit, në të cilët ai i fton pasuesit e tij. Ai nxit për shtirje dhe mendjemadhësi, për mosbesim dhe mungesë sinqeriteti, për mohim të Ditës së Llogarisë dhe Shpërblimit, që pasuesit e tij të bëhen banorë të Zjarrit. Kështu, ata që veprojnë të tilla gjëra janë të nxitur nga i mallkuari, të cilit ata i binden. Ai qëndron gjithmonë pranë tyre dhe i shtyn për vepra të këqija dhe arrogancë. Shejtani është vërtet një shok shumë i keq, siç thotë i Lartësuar:

- **“Ai që e bën shok Shejtanit, (le ta dijë se) ai është shok i tmershëm.”** - Nuk ka mik më të keq sesa ai që dëshiron të shkatërrojë pasuesit e vet dhe që përpiqet pa pushim për këtë qëllim. Kështu, ata që meritojnë ndëshkimin janë ata që tregohen koprracë me pasurinë, begatitë dhe diturinë që u ka falur Zoti, si dhe ata që e shpenzojnë këtë pasuri, dije ose energji për hir të idhujve të tyre. Të gjithë këta janë gjynaqarë, të pabindur ndaj Zotit, prandaj meritojnë ndëshkimin e Tij. Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar t’i bindemi dhe t’i plotësojmë porositë e Tij me sinqeritet për Të, sikurse thuhet në këtë ajet: “Ata nuk qenë urdhëruar për gjë tjetër, përveçse që të adhuronin Allahun me një adhurim të sinqertë e me përkushtim ndaj Tij duke qenë besimdrejtë (*hunefae*), si dhe të falnin namazin dhe të jepnin zekatin. Kjo është feja e drejtë.” [Bejjine, 3]. Kushtet që një vepër apo adhurim të pranohet nga Zoti janë: sinqeriteti në adhurim dhe pasimi rigoroz i porosive të Zotit. Prandaj i Lartësuar na nxit pikërisht për këto kushte, duke thënë:

- **“E ç’dëm do të kishin ata sikur ta besonin Allahun, Ditën e Gjykimit dhe të jepnin nga ajo që Allahu u ka dhënë?”** - Ç’të keqe do të kishin ata nëse do të besonin Allahun dhe Ditën e Gjykimit?! Kjo është një ftesë për sinqeritet në

adhurimin e përkushtuar Zotit, duke patur frikë nga ndëshkimi i Tij dhe shpresë për shpërblimin Tij. Po ashtu, ç'të keqe do të kishin ata nëse do të shpenzonin nga pasuritë dhe begatitë që u ka falur Zoti?! Pra, sinqeritetin në adhurim duhet ta shoqërojmë me shpenzime për hir të Zotit. Duke qenë se sinqeriteti është diçka që mbetet mes robit dhe Zotit të tij dhe diçka që e vështron dhe e vlerëson veçse Zoti i Lartësuar, ky ajet mbyllet me fjalët:

- **“Allahu di gjithçka rreth tyre.”** - Allahu i Lartësuar na tregon për dijen e Tij absolute, që ne të përpiqemi të jemi të sinqertë ndaj Tij në adhurim dhe të përgatitemi për Ditën e Takimit me Të me vepra të mira dhe devotshmëri, sipas porosive të Tij dhe të Profetit të Tij.

Ajetet 40 – 42

40. S'ka dyshim se Allahu nuk bën padrejtësi as sa një grimcë. Nëse është vepër e mirë, Ai e shumëfishon atë dhe dhuron shpërblim të madh nga ana e Tij.

41. Si do të bëhet kur, për çdo popull Ne do të sjellim dëshmitarë, ndërsa ty (O Muhamed) do të të sjellim dëshmitar për të gjithë ata?

42. Atë Ditë, ata që nuk kanë besuar dhe që kanë kundërshtuar të Dërguarin, do të dëshironin të rrafshohej toka mbi ta, sepse ata nuk do mund t'i fshehin Allahut asgjë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregon se Ai është i Plotë dhe Absolut në drejtësinë dhe bamirësinë e Tij. Ai është i Pastër nga çdo e metë dhe kurrë nuk bën padrejtësi, as edhe sa një grimcë.

- **“S'ka dyshim se Allahu nuk bën padrejtësi as sa një grimcë.”** - Allahu i Gjithëmëshirshëm nuk ia pakëson kurrë të mirat robit dhe as nuk ia shton gjynahet. Allahu i Lartësuar thotë: “Atë ditë, njerëzit do shfaqen të ndarë në grupe, që të shpërblehen për veprat e tyre. Kush ka bërë ndonjë të mirë që peshon sa një grimcë, atë do ta gjejë, dhe kush ka bërë ndonjë të keqe që peshon sa një grimcë, atë do ta gjejë.”

[Zelzele 6-8]. Allahu i Lartësuar është shumë më Bujar se mund ta mendojmë ne. Ai thotë:

- **“Nëse është vepër e mirë, Ai e shumëfishon atë...”** - Allahu e shumëfishon atë nga dhjetëfish e lart, ²⁴ në varësi të sinqeritetit, të rëndësisë së veprës dhe dobisë së saj, në varësi të dashurisë për Zotin, si edhe në varësi të zbatimit të porosive të Profetit (a.s.).

- **“...dhe dhuron shpërblim të madh nga ana e Tij.”** - Përveç shumëfishimit të veprës, Allahu i Lartësuar jep edhe shpërblim shtesë, për shembull, bën të dashur dhe e zbukuron besimin në zemër, jep sukses për të punuar me dituri e sinqeritet, i mundëson njeriut të jetë bamirës dhe plot mirësi të tjera. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Si do të bëhet kur, për çdo popull Ne do të sjellim dëshmitarë, ndërsa ty (O Muhamed) do të të sjellim dëshmitar për të gjithë ata?”** - Si do të jetë gjendja e njerëzve atë ditë, kur të gjykohen me drejtësi nga Gjykatësi më i drejtë dhe më bamirës? Atë ditë, Gjykatësi i vetëm është Allahu i Lartësuar, ndërsa dëshmitarë do të jenë krijesat më të zgjedhura të Tij, profetët, të cilët do të dëshmojnë me drejtësi. Si do të jetë gjendja atë ditë, kur të gjykuarve nuk do t'u mbetet gjë tjetër veçse të pranojnë gjykimin e të Drejtit, të Urtit, të Gjithëditurit e të Gjithëmëshirshmit?! Për Allah, ai do të jetë gjykimi më i drejtë, më gjithëpërfshirës dhe më i madh. Të gjithë do ta pranojnë gjykimin e më të Drejtit, i Cili meriton lavdinë dhe lavdërimet. Atë ditë do të ketë njerëz që do të lumturohen kur të fitojnë faljen dhe Xhenetin e përjetësisë, por do të ketë edhe të tjerë që do të dëshpërohen kur të ndëshkohen me turp. Thotë i Lartësuar:

- **“Atë Ditë, ata që nuk kanë besuar dhe që kanë kundërshtuar të Dërguarin, do të dëshironin të rrafshohej toka mbi ta,...”** - Çdokush që ka mohuar Zotin dhe Profetin e Tij do të dëshirojë atë ditë që ta gëlltisë

toka, të humbasë e të tretet në të dhe të mos kthehet më në jetë.

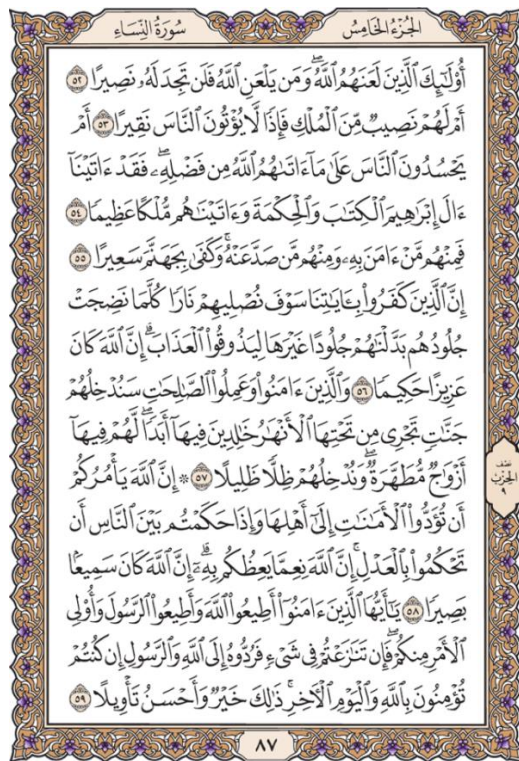
- **“...sepse ata nuk do mund t'i fshehin Allahut asgjë.”** - Ata nuk do të mund t'i fshehin Allahut të Lartësuar asgjë. Përkundrazi, ata do të pohojnë dhe pranojnë çdo krim e padrejtësi që kanë kryer. Atë ditë do të dëshmojë gjuha e tyre, duart e tyre dhe këmbët e tyre për gjithçka që kanë bërë. Atë ditë, Allahu i Lartësuar do t'u japë atë që meritojnë dhe çdokush do të bindet se Allahu është e Vërteta. Për sa u përket transmetimeve ku thuhet se, Ditën e Gjykimit, qafirët do të mundohen të fshehin faktin se ishin mohues të së vërtetës, është e vërtetë që kjo do të ndodhë në disa momente të asaj dite. Ata do të pandehin se, duke u shtirur sikur nuk kanë qënë mohues, do të shpëtojnë nga ndëshkimi i Zotit. Por kur e vërteta të dalë në shesh dhe vetë gjymtyrët e tyre të dëshmojnë kundër, atëherë çdo gjë do të shkojë në vendin që i takon dhe çdo çështje do të qartësohet. Në atë kohë, shtirja nuk ka asnjë dobi.

Ajeti 43

43. O ju që keni besuar, mos iu afroni namazit duke qënë të dehur, derisa të dini se ç'flisni e as duke qënë xhunubë, derisa të laheni, përveç nëse jeni udhëtarë. Nëse jeni të sëmurë, nëse jeni udhëtarë, nëse keni kryer nevojën, nëse keni kontaktuar me gratë e nuk gjeni ujë, atëherë merrni tejemum duke prekur dheun dhe fërkoni me të fytyrat dhe duart tuaja. Allahu është gjithmonë Falës e Mbulues i të metave.

Shpjegimi i ajetit

- **“O ju që keni besuar, mos iu afroni namazit duke qënë të dehur, derisa të dini se ç'flisni...”** - Allahu i Lartësuar i ndalon adhuruesit e Tij që t'i afrohen namazit të dehur, derisa të jenë në gjendje të kuptojnë se çfarë thonë. Në fakt, kjo është një porosi që edhe xhamive nuk lejohet t'i afrohen i dehur. Të dehurit nuk i lejohet të falë namaz dhe as të kryejë ndonjë ibadet tjetër, sepse ai nuk është i vetëdijshëm për ato gjëra që bën. Gjithsesi

ky është një ajet i shfuqizuar dhe duhet parë si kontekst i ajetit të ndalimit përfundimtar të pijeve dehëse, pasi, në fillim, pijet dehëse ende nuk ishin bërë haram. Kështu, Allahu i Lartësuar dha shenjën e parë se ato shpejt do të bëheshin të ndaluara, kur tha: “Të pyesin ty për verën dhe bixhozin. Thuaju: “Ato sjellin të këqija të mëdha, por edhe dobi për njerëzit. Por, e keqja e tyre është më e madhe sesa dobia.” [Bekare 219]. Më pas, kjo shenjë u bë më e qartë, kur Ai, me ajetin që po trajtojmë, i ndaloi besimtarët që t'i afroreshin namazit të dehur. Përfundimisht, Allahu i Lartësuar e ndaloi rreptësisht përdorimin e pijeve dehëse, kur tha: “O ju që keni besuar! Pijet dehëse, bixhozi, idhujt dhe hedhja e shigjetës (*për fall*) janë vepra të ndyra nga Shejtani. Largohuni prej tyre, që të jeni të shpëtuar!” [Maide 90]. Sidoqoftë, ndalesa e pijeve dehëse është më e fortë në kohën e faljes së namazit, sepse dëmi i tyre në këtë kohë është shumë herë më i madh. Dehja e pengon njeriun nga shpirti i namazit, që është përqendrimi i thellë te fjalët dhe

veprimet e tij. Trullosja e mendjes dhe e zemrës e cenon rëndë saktësinë e namazit. Nga ky ajet nxjerrim si mësim se të njëjtin gjykim ka edhe falja e namazit në gjendje përgjumjeje të tillë që njeriu nuk ndien se çfarë flet dhe vepron. Madje, ndoshta nga ajeti mund të nxjerrim si rregull se njeriu duhet të shmangë çdo gjë që e shpërqendron gjatë namazit, siç janë, për shembull, mbajtja me zor e nevojës natyrore apo mbajtja e mendjes te ushqimi e pija, sikurse janë sqaruar në një hadith të saktë.

- **“...e as duke qenë xhunubë, derisa të laheni, përveç nëse jeni udhëtarë.”** – Kuptimi: Mos iu afroni namazit kur jeni xhunubë. Ju thjesht mund të kaloni në xhami në një gjendje të tillë, por jo të qëndroni në të. Këto janë të ndaluara derisa të merrni *gusël*.²⁵

- **“Nëse jeni të sëmurë, nëse jeni udhëtarë, nëse keni kryer nevojën, nëse keni kontaktuar me gratë e nuk gjeni ujë, atëherë merrni tejemum duke prekur dheun...”** - Allahu i Lartësuar ia ka lejuar të sëmurit të marrë *tejemum*, ka apo s’ka ujë, nëse sëmundja e ndalon nga përdorimi i ujit apo nëse përdorimi i tij e rëndon ose e zgjat më tepër sëmundjen. Allahu i Lartësuar e ka lejuar *tejemum*-in edhe për udhëtarin, i cili zakonisht mund të hasë vështirësi në gjetjen e ujit apo nuk mund ta përdorë atë për shkak të një nevoje tjetër më të madhe, domethënë për ta pirë. Po kështu, nëse njeriu kryen nevojën fiziologjike apo kryen marrëdhënie seksuale dhe nuk gjen ujë, i lejohet të marrë tejemum, vendali apo udhëtar qoftë. Ajeti i përfshin të gjitha këto raste. Shkurtimisht, mund themi se Allahu i Lartësuar e ka lejuar tejemumin në dy raste:

1. Kur nuk gjendet uji, dhe kjo vlen për të gjitha rastet, për udhëtarët ose jo-udhëtarët.
2. Kur uji nuk mund të përdoret për abdes ose gusël, për shkak të sëmundjes së njeriut apo për shkak të domosdoshmërisë së përdorimit të tij për të pirë e raste të ngjashme. Dijetarët kanë dhënë mendime të ndryshme për pjesën e ajetit: “...nëse keni kontaktuar me gratë”. Cili është kuptimi? A

flitet për kontaktin seksual, që e prish guslin? Nëse është kështu, atëherë ajeti e lejon tejemumin për xhunubin, sikurse dëshmojnë për këtë hadithe të shumta e të sakta. Apo qëllimi është thjesht prekja me dorë e gruas? Nëse është kështu, atëherë duke patur parasysh edhe dëshmi të tjera specifikuuese, mund të kuptojmë se këtu është për qëllim ajo lloj prekjeje që shkakton nxjerrje të lëngut të epshit dhe prishje të abdesit. Nëse është fjala për prekjen me epsh, në këtë mënyrë ajeti përdoret si argument që tregon se prekja me epsh e prish abdesin. Mbështetur në fragmentin: “...e nuk gjeni ujë”, dijetarët kanë thënë që kërkimi i ujit është i detyrueshëm para se t’i drejtohem tejemumit, pas hyrjes së kohës së namazit. Ata arsyetojnë dhe shprehen se për dikë mund të thuhet që: “nuk gjeti ujë”, veçse nëse ai e ka kërkuar atë ujë. Ajeti tregon, gjithashtu, se uji i cili ka ndryshuar pak për shkak të përzierjes me ndonjë lëndë të pastër, mund të përdoret për pastrimin ritual, për sa kohë që ai vazhdon të quhet “ujë”. Disa janë të mendimit se ai nuk mund të quhet ujë, sepse cilësitë e tij kanë ndryshuar disi, por ky qëndrim duhet parë dhe gjykuar më mirë. Në këtë ajet ligjërohet një normë e mrekullueshme, e cila dëshmon qartë përkujdesjen dhe bamirësinë e Zotit për besimtarët e Tij, e kjo është norma për lejimin e tejemumit. Të gjithë dijetarët muslimanë pajtohen për lejimin e tejemumit, dhe për këtë lavdia e plotë i takon vetëm Allahut të Madhëruar. Nga ajeti kuptojmë se tejemumi bëhet me dhé të pastër. Ai bëhet me çdo lloj dhéu që ndodhet në sipërfaqen e tokës, pluhur apo jo qoftë ai. Megjithatë, ka mundësi që të jetë për qëllim dhéu pluhur, sepse Allahu i Lartësuar thotë: ‘...fërkoni me të fytyrat dhe duart tuaja’, dhe fytyrën e duart nuk mund t’i fërkosh me dhé që nuk është pluhur.²⁶

- **“...dhe fërkoni me të fytyrat dhe duart tuaja.”** - Kjo është mënyra se si merret tejemumi. Pra, me dheun fshihet e gjithë fytyra dhe duart deri te kyçet, sikurse

tregojnë edhe hadithet e sakta. Është e pëlqyeshme që këto dy fërkime të kryhen me një prekje të dheut, pa qenë e nevojshme të prekësh atë dy herë, sikurse dëshmon hadithi i Amarit. Po ashtu, forma e tejemumit për xhunubin është e njëjtë me atë që zëvendëson abdesin.

Përfitime të tjera nga ajeti.

Objektivat e mjekësisë janë tre:

1. mbrojtja paraprake e shëndetit;
2. largimi nga trupi i çdo lënde të dëmshme që gjendet në të;
3. ruajtja dhe mbrojtja nga gjërat e dëmshme. Për sa i përket të parit, Allahu i Lartësuar na tregon se e ka lejuar mosagjërimin për të sëmurin, për shkak të sëmundjes së tij, si dhe për udhëtarin, për të ruajtur shëndetin dhe forcën e tij. Dihet që agjërimi e dobëson fuqinë trupore. Por në rastin e udhëtimit, kur kemi të bëjmë me lëvizje të shumta dhe harxhim energjish që nuk zëvendësohen, ky dobësim bëhet edhe më i dukshëm. Kështu, Allahu i Mëshirshëm kujdeset për shëndetin e udhëtarit, duke e lejuar atë që të mos agjërojë. Për sa i përket objektivit të dytë, për atë që është i sëmurë apo ka probleme në kokë nga parazitët, zbokthi, me kruajtjen apo ka sëmundje të lëkurës së kokës, Allahu i Lartësuar e bëri të lejuar që ta rruajë kokën para çlirimit nga *ihram*-i, por duke e kompensuar këtë thyerje të rregullave të *ihram*-it me agjërim, sadaka apo kurban. Rruajtja e flokëve u lejua për të bërë të mundur largimin nga lëkura të djersës e të substancave të tjera që grumbullohen tek ajo, të cilat sjellin kruajtje të kokës, parazitë, zbokth etj. Për sa i përket objektivit të tretë, Allahu i Lartësuar dhe Mëshirëplotë gjithashtu ia ka lejuar të sëmurit që të mos marrë abdes, por të marrë tejemum. Kjo është një përkujdesje e mrekullueshme për shëndetin e njeriut dhe një udhëzim i shkëlqyer, që na mëson se si të ruhem nga çdo gjë që e dëmton shëndetin, qoftë ajo e brendshme apo e jashtme. Kështu i udhëzon Allahu i Lartësuar adhuruesit e Tij, që të kuptojnë

objektivat kryesorë të mjekësisë. Këto përfitime janë nxjerrë nga imam Ibn Kajjimi. Nga ajeti kuptohet se është e detyrueshme fshirja e gjithë fytyrës dhe e duarve. Ajeti tregon gjithashtu se tejemumi është i lejuar edhe nëse koha e namazit është në të mbaruar. Po ashtu, njeriu e ka detyrë të kërkojë ujë për abdes vetëm nëse ekziston mundësia e gjetjes së tij. Në të kundërt, ai nuk kërkon, por merr tejemum. Allahu e di më së miri. Më pas, ajeti mbyllet me fjalët:

- **“Allahu është gjithmonë Falës i Madh e Mbulues i të metave.”** - Allahu i Lartësuar fal shumë dhe ua mbulon gabimet robve të Tij besimtarë. Ai ua lehtëson atyre kryerjen e riteve dhe të porosive të Tij, aq sa ata nuk e ndiejnë aspak si rëndesë. Butësia, falja dhe mëshira e madhe e Allahut për këtë umet duken qartë edhe në ligjërimin e tejemumit, kur përdorimi i ujit është i pamundur. Është butësia, falja dhe mëshira e Tij që u hapin gjynahqarëve portat e pendimit tek Ai, ku ftohen vazhdimisht. Falja, mëshira dhe butësia e Zotit duken qartë edhe në faktin që, nëse besimtari paraqitet para Zotit me gjynahe që mbulojnë krejt tokën, por pa bërë idhujtari, Ai përsëri ka për ta falur plotësisht.

Ajetet 44 – 46

44. A nuk i sheh ti (o Muhamed) ata që u është dhënë një pjesë prej Librit? Ata blejnë rrugën e gabuar dhe dëshirojnë që edhe ju ta humbisni rrugën e drejtë.

45. Allahu është më i Dituri për armiqtë tuaj. Dhe mjafton që Allahu kujdeset për ju dhe mjafton që Allahu është Ndihmëtari juaj!

46. Në mesin e hebreyve ka nga ata që i nxjerrin fjalët nga konteksti i tyre dhe i thonë Profetit “Dëgjuam, por nuk bindemi.”, ose thonë: “Dëgjo, mos dëgjofsh!”, ose: “Raina”, duke i shtrembëruar gjuhët e tyre dhe duke shpifur për fenë. Sikur ata të kishin thënë: “Dëgjuam dhe u bindëm”, dhe “Dëgjo!” dhe “Na shiko!”, do të kishte qenë më mirë dhe më e drejtë për ta. Por

Allahu i ka mallkuar për mohimin e tyre dhe veç një pakicë e tyre besojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“A nuk i sheh ti (o Muhamed) ata që u është dhënë një pjesë prej Librit?”** - Ky është qortim për të gjithë ata të cilëve u është dhënë Libri dhe dituria dhe largohen nga udha e drejtë. Gjithashtu, kjo është edhe një këshillë për njerëzit e tjerë, që të jenë të kujdesshëm dhe të mos mashtrohen nga këta të mjerë. Allahu i Lartësuar na i përshkruan kështu ata që e shpërfillin rrugën e drejtë dhe punojnë për devijimin e të tjerëve:

- **“Ata blejnë rrugën e gabuar...”** - Ata e blejnë humbjen dhe devijimin. Aq shumë e duan humbjen, saqë japin çmimin më të lartë për ta arritur. Ata parapëlqejnë humbjen kundrejt udhëzimit, mohimin kundrejt besimit, dëshpërimin kundrejt lumturisë në të dyja jetët. Përveç këtyre:

- **“...dhe dëshirojnë që edhe ju ta humbisni rrugën e drejtë.”** - Pra, ata punojnë dhe janë të angazhuar maksimalisht për devijimin e besimtarëve nga rruga e drejtë. Por duke qenë se Allahu i Lartësuar është Miku i dashur dhe Ndhimëtari i besimtarëve, Ai ua qartëson atyre të vërtetën që fshehin armiqtë e tyre, dhe pikërisht faktin që ata dëshirojnë devijimin e besimtarëve dhe luftën kundër tyre. Allahu i Lartësuar tregon se ata janë të devijuar vetë, por dëshirojnë e punojnë edhe për devijimin e besimtarëve. Kësisoj, besimtarët kanë nevojë të kujtojnë dhe të dinë se i vetmi Ndhimëtar dhe Shpëtimtar i tyre nga çdo rrezik dhe armik është Allahu i Lartësuar:

- **“Allahu është më i Dituri për armiqtë tuaj. Dhe mjafton që Allahu kujdeset për ju dhe mjafton që Allahu është Ndhimëtari juaj!** - Allahu është *El Uelij*, Miku, i Dashuri, Kujdestari, që merr përsipër t'i ruajë dhe t'i ndihmojë besimtarët në çdo gjendje. Ai tregohet i butë dhe i mëshirshëm me ta në çdo çështje të jetës dhe fesë së tyre. Ai ua lehtëson besimtarëve të ndjekin udhën e lumturisë

dhe të fitores së madhe. Ai i ndihmon ata të fitojnë kundër armiqve të tyre. Është prej diturisë së Allahut që Ai u qartëson besimtarëve çdo gjë nga e cila duhet të ruhen dhe çdo gjë që i ndihmon të fitojnë kundër armiqve të tyre. Me cilësimin *El Uelij*, Allahu i Lartësuar tregon se është Ai që u jep të mirat besimtarëve, ndërsa me cilësimin *“El Nasir”* tregon se është Ai që i ruan besimtarët nga rreziqet që atyre u kanosen. Më pas, Allahu i Lartësuar tregon rrugët e humbjes që ata ndjekin, si dhe përparësinë që ata i japin të kotës dhe të pavërtetës, kundrejt të drejtës dhe të vërtetës:

- **“Në mesin e hebrenjve ka nga ata që i nxjerrin fjalët nga konteksti i tyre...”** - Kuptimi: Prej dijetarëve çifutë ka të poshtër që dëshirojnë t'ju devijojnë me mënyra të shumta: ose duke ndryshuar tekstet hyjnore, ose duke ndryshuar kuptimin e tyre, ose duke i ndryshuar të dyja bashkë. Për shembull, ata thonë se cilësitë e Profetit të fundit, të përmendura në librat e tyre, nuk janë për Muhamedin dhe nuk i përshtaten atij, ndonëse, në realitet, ai është i vetmi të cilit i përshtaten këto cilësi. Ata ose i fshehin dhe nuk i tregojnë fare këto fakte, ose i shtrembërojnë dhe keqinterpretojnë ato. Ndërsa për sa i përket qëndrimit të tyre ndaj porosive të Zotit dhe nënshtrimit ndaj Tij:

- **“...dhe i thonë Profetit “Dëgjua, por nuk bindemi.”** - Pra, të dëgjua, por nuk e zbatojmë urdhrin e Zotit. Kjo dëshmon për mohimin, inatin dhe armiqësinë e madhe në zemrat e tyre ndaj porosive të Zotit. Për sa i përket qëndrimit të tyre kundrejt Profetit (a.s.):

- **“...ose thonë: “Dëgjo, mos dëgjofsh!”, ose: “Raina”, duke i shtrembëruar gjuhët e tyre dhe duke shpifur për fenë.”** - Pra, ata i drejtoheshin Profetit (a.s.) me formën më të ulët dhe më të paedukuar, duke i thënë: “Dëgjo, mos dëgjofsh!”. Ata thanë edhe *“Raina”*, duke patur për qëllim kuptimin e keq të kësaj fjale. Duke qenë se kjo fjalë përmban dy kuptime, ata të mjerë

menduan se mund ta përdornin me Allahun dhe Profetin e Tij pa i ndëshkuar kush për qëllimin e tyre të keq. Ata pandehën se mund të shanin dhe të tallëshin me fenë e Zotit dhe me Profetin e tij dhe të mos merreshin në përgjegjësi. Por Allahu i Lartësuar i porositi ata për diçka më të mirë: - **“Sikur ata të kishin thënë: “Dëgjuam dhe u bindëm”, dhe “Dëgjo!” dhe “Na shiko!”, do të kishte qenë më mirë dhe më e drejtë për ta.”** - Allahu i Lartësuar i mësoi mënyrën si t'i drejttoheshin Profetit (a.s.) dhe si t'u bindeshin urdhrave të Tij. Ai i porositi të ishin të edukuar dhe të butë në kërkimin e dijes dhe në mënyrën e drejtimit të pyetjeve. Por duke qenë se ata kishin një natyrë të përlyer e jo të pastër, i kthyen shpinën këtyre porosive, dhe për këtë arsye, Allahu i Lartësuar i dëboi nga mëshira e Tij, pra, i mallkoi:

- **“Por Allahu i ka mallkuar për mohimin e tyre dhe veç një pakicë e tyre besojnë.”**

Ajeti 47

47. O ju njerëzit e Librit! Besojeni atë (Kur'anin) që e shpallëm si vërtetues të atij që kenë në duar, para se t'ua fshijmë (shqisat nga) fytyrat dhe t'ua kthejmë ato prapa koke, ose t'ju mallkojmë siç i mallkuam ata (shkelësit e ligjit) të së shtunës. Urdhri i Allahut është i pakthyeshem.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar i urdhëron ithtarët e Librit, çifutët e të krishterët, që të besojnë Profetin e fundit, Muhamedin (a.s.) dhe të pasojnë Kur'ânin që iu dha atij, i cili është vërtetues i shpalljeve hyjnore të mëparshme dhe garantues i të vërtetës që gjendet në to. Për këtë libër të mrekullueshem kanë lajmëruar dhe dëshmuar edhe librat e mëparshëm hyjnorë. Kur'âni është vërtetuesi i shpalljeve të mëparshme, prandaj nëse ata e mohojnë dhe nuk e zbatojnë atë, atëherë ata kështu hedhin poshtë edhe librat e tyre, që pretendojnë se besojnë dhe ndjekin. Shpalljet e Zotit vërtetojnë njëra-tjetrën. Pretendimi se mund të jesh besimtar duke besuar një pjesë të

tyre dhe duke mohuar një pjesë tjetër, është i pavlerë; ose duhet t'i besosh të gjitha, ose në të kundërt je mohues i të gjithave. Allahu i Lartësuar u thotë atyre:

- **“O ju njerëzit e Librit! Besojeni atë (Kur'anin) që e shpallëm si vërtetues të atij që kenë në duar, ...”** - Kjo është këshillë e mrekullueshme drejtuar ithtarëve të Librit. Ata duhet të jenë të parët që duhet të pranojnë shpalljet e Zotit, për shkak të dijes dhe mirësive me të cilat Zoti i begatoi dhe i dalloi mbi shumë të tjerë. Duke qenë se Zoti u dhuroi atyre një libër qiellor, ata duhet të jenë më të kujdesshem dhe më të përgjegjshëm se të tjerët në përgjigjen e thirrjes së Zotit për të besuar dhe pasuar Kur'ânin dhe Profetin e fundit të Tij. Ata e dinë shumë mirë rëndësinë e një çështjeje të tillë dhe rrezikshmërinë e shpërfilljes së saj, prandaj Allahu i Lartësuar u bën një paralajmërim shumë të frikshëm.

- **“...para se t'ua fshijmë (shqisat nga) fytyrat dhe t'ua kthejmë ato prapa koke, ose t'ju mallkojmë siç i mallkuam ata (shkelësit e ligjit) të së shtunës.”** - Ky është dënimi i meritueshem për këtë vepër. Shkelësit e ligjit të Sabatit (judejtë) e braktisën të vërtetën dhe parapëlqyen të kotën duke e tjetërsuar realitetin. Ata e bënë të rremen të vërtetë dhe të vërtetën të rreme, prandaj dhe u “shpërblyen” me kthimin e fytyrave pas, domethënë duke ua fshirë tiparet nga fytyra dhe duke ua kthyer ato pas koke. Ky qe një ndëshkim poshtërues, por përveç tij, ishte edhe mallkimi, pra, dëbimi nga mëshira e Zotit, i Cili, disa prej tyre i dëboi nga mëshira e Tij, ndërsa të tjerë i shndërroi në majmunë dhe në derra. Ky është kërcënim për ata që nuk e besojnë Shpalljen e fundit, Kur'ânin.

- **“Urdhri i Allahut është i pakthyeshem.”** - Pra, kjo nuk është e vështirë për Allahun e Lartësuar, që thotë në një ajet tjetër: “Kur Ai dëshiron diçka, mjafton vetëm t'i thotë: “Bëhu!”, e ajo menjëherë bëhet.” [Jasin 82].

Ajeti 48

48. Allahu nuk fal që të adhurohet dikush a diçka tjetër veç Tij, ndërsa

gjynahet e tjera ia fal kujt të dojë. Kush adhuron dikënd a diçka tjetër veç Allahut, ka bërë një gjynah të madh.

Shpjegimi i ajetit

- **“Allahu nuk fal që të adhurohet dikush a diçka tjetër veç Tij, ndërsa gjynahet e tjera ia fal kujt të dojë.”...** - Allahu i Lartësuar na bën të ditur se Ai nuk e fal që robi të adhurojë dikë a diçka tjetër veç Tij, kushdo dhe çfarëdo gjëje qoftë ajo. Adhurimi i takon vetëm Zotit dhe idhujtaria është e pafalshme para Tij. Ndërsa kur flitet për gjynahet e tjera, Ai ia fal ato kujt të dëshirojë, sipas urtësisë së Tij. Për gjynahet poshtë idhujtarisë (*shirk*) Allahu i Lartësuar ka vendosur shkaqe për faljen e tyre, si: veprat e mira, fatkeqësitë dhe vuajtjet në jetën e dynjasë, vuajtjet në jetën e varrit dhe në Ditën e Gjykimit, lutjet e besimtarëve për njëri-tjetrin apo ndërmjetësimi në ahiret. Nëse me gjithë këto shkaqe, gjynahet ende nuk fshihen, se janë të shumta, atëherë mbetet mëshira e Allahut, që Ai e ka veçuar për ata të cilët e kanë besuar pa bërë *shirk*. Ndërsa idhujtari ia ka mbyllur vetes portat e faljes dhe të mëshirës së Zotit. Çdo punë e mirë apo adhurim është i pavlefshëm nëse njeriu nuk distancohet nga çdo lloj idhujtarie. Njeriu është i ngarkuar pikësëpari të dëshmojë njësimin e Allahut në meritën e adhurimit, pra, është urdhëruar për teuhid, dhe pastaj i llogariten veprat e mira apo adhurimet, nëse ka bërë. Nëse nuk ka dëshmuar dhe nuk ka besuar njëshmërinë e Zotit në meritën e adhurimit dhe nuk është distancuar nga idhujtaria, atëherë prej tij nuk pranohet asgjë. Atë nuk e pastrojnë nga gjynahet as fatkeqësitë në jetën e dynjasë, as vuajtjet në varr dhe as vuajtjet në Ditën e Gjykimit. Për atë nuk do të ketë as ndërmjetësim, që të mund ta ndihmojë dhe shpëtojë nga ndëshkimi. Kështu, idhujtaria është krim i madh dhe i pafalshëm.

- **“Kush adhuron dikënd a diçka tjetër veç Allahut, ka bërë një gjynah të madh.”** – Pra, ka bërë faj të rëndë. E ku ka padrejtësi më të madhe që një krijesë të dobët, të krijuar nga dheu, të varfër, të varur

dhe nevojtare për kujdesin e Zotit, të mangët në çdo aspekt, e paaftë t'i bëjë vetes mirë apo keq, e pamundur që të japë apo ta marrë jetë, ta krahasosh me Krijuesin e gjithçkaje, të Plotin dhe Absolutin në çdo drejtim, të Pasurin, që nuk ka nevojë për asnjë krijesë të Tij, me Atë në dorën e të Cilit është e mira dhe e keqja, dhënia dhe privimi, me Atë prej të Cilit vjen çdo mirësi që kanë krijesat? E pra, nuk ka padrejtësi më të madhe se kjo. Për këtë arsye, ai që bën këtë krim dënohet përjetësisht në Zjarrin e Xhehenemit, duke u privuar plotësisht nga mirësitë e Zotit. Në një ajet tjetër thotë i Lartësuari: “Bëjnë kufër ata që thonë: “Allah është Mesihu, biri i Merjemes”. Por Mesihu ka thënë: “O bijtë e Israilit! Adhurojeni Allahun, Zotin tim dhe Zotin tuaj! Kushdo që adhuron zota të tjerë përveç Allahut, Allahu do t'ia ndalojë Xhenetin dhe Zjarri do të jetë vendbanimi i tij. Për zullumqarët nuk ka asnjë ndihmëtar.” [Maide 72]. Por, sigurisht, kjo vlen për ata që nuk pendohen derisa i kap vdekja. Ndërsa për sa u përket atyre që pendohen para këtij çasti, atyre iu falet idhujtaria dhe çdo lloj gjynahu tjetër, sikurse thotë i Lartësuari: “O robërit e Mi, të cilët e keni ngarkuar veten tuaj me shumë gabime, mos e humbni shpresën nga mëshira e Allahut, sepse vërtet Allahu i fal të gjitha gjynahet. Ai është Falësi i Madh e Mëshirëplotë!” Kthehuni te Zoti juaj dhe nënshtroni Atij, para se t'ju vijë dënimi, se pastaj nuk do të ketë kush t'ju ndihmojë. Përmbajuni më të mirës që ju është shpallur nga Zoti juaj, para se t'ju vijë dënimi befas, pa e kuptuar! Dhe pastaj të mos thotë kush: “O i mjeri unë, që kam shpërfillur adhurimin dhe bindjen ndaj Allahut e që isha prej atyre që talleshin!” Ose të thotë: “Ah, sikur të më kishte udhëzuar Allahu e të kisha qenë i devotshëm!” Apo, kur ta shohë dënimin, të thotë: “Sikur të isha kthyer edhe një herë e të isha bërë vepërmirë!” Jo, ty të patën ardhur argumentet e Mia, kurse ti i mohove ato, u bëre arrogant dhe jobesimtar.” [Zumer 53-

59]. Përfundimisht, Allahu i Lartësuar i fal të gjitha gjynahet e atyre që pendohen dhe kthehen tek Ai të nënshtruar.

Ajetet 49 – 50

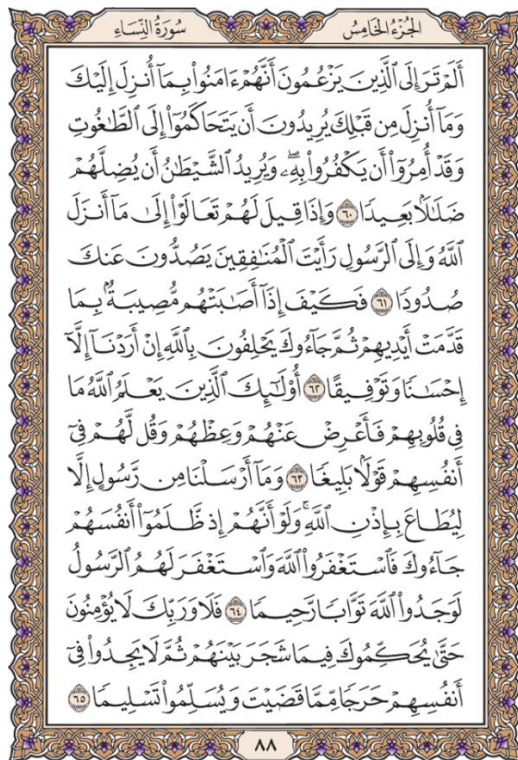
49. A nuk i sheh ata që e vlerësojnë veten si të pastër?! Është Allahu Ai që pastron nga të këqijat atë që Ai dëshiron, pa i bërë padrejtësi askujt.

50. Shiko se si trillojnë shpifje kundër Allahut! Dhe kaq mjafton si gjynah i qartë.

Shpjegimi i ajeteve

- “A nuk i sheh ata që e vlerësojnë veten si të pastër?” - Kjo është pyetje që përmban në vetvete një habi. Ajo është njëkohësisht një qortim i hapur për të gjithë ata të cilët lëvdojnë veten dhe pretendojnë se janë të pastër dhe të pafajshëm. Të tillë janë judejtë, të krishterët dhe të gjithë ata që ecin në rrugën e tyre. Ata pretendojnë dhe thonë: “Ne jemi bijtë e Zotit dhe të dashurit e Tij”. Ata thonë gjithashtu: “Askush nuk do të hyjë në Xhenet nëqoftë se nuk është çifut ose i krishterë!” Këto janë trille të tyre! [Bekare 111]. Pra, të gjitha këto janë pretendime të pabaza dhe të pavlera. E vërtetë është ajo që ka thënë Allahu i Lartësuar në Kur’ân: “Përkundrazi, ai që i është dorëzuar Allahut dhe është bamirës, e ka shpërblimin e vet te Zoti i tij. Për ata nuk ka frikë, as nuk kanë pse të brengosen.” [Bekare 112]. Kështu pra, këta janë ata të cilët Zoti i ka bërë të pastër dhe i ka begatuar me cilësi të mrekullueshme; këta janë të shpëtuarit. Më pas, i Lartësuarit thotë:

- “Është Allahu Ai që pastron nga të këqijat atë që Ai dëshiron, pa i bërë padrejtësi askujt.” – Pra, është Allahu i Lartësuar që i stolis ata me besim të bazuar në dije të sigurt nga Zoti dhe me vepra të mira e të sinqerta për të. Ai i pastron ata nga çdo cilësi e keqe, për t’i pajisur me virtyte të larta. Ndërsa ata të mjerë që lëvdohen dhe thonë se janë të përsosur, edhe pse pretendojnë se bazohen diku, ata thjesht trillojnë. Ata nuk kanë asnjë lidhje me të pastërtit dhe të zgjedhurit e Zotit dhe

qëndrojnë shumë larg tyre. Kjo ndodh për shkak të mohimit të tyre, sepse Zoti nuk u bën padrejtësi, siç thotë Ai: “...pa i bërë padrejtësi askujt”. Ky është një përforsim i faktit që Allahu i Lartësuar nuk bën kurrë padrejtësi, madje as sa një *fetil*, që është një membranë e hollë në bërthamën e hurmës.

- “Shiko se si trillojnë shpifje kundër Allahut! Dhe kaq mjafton si gjynah i qartë.” - Duke lavdëruar veten dhe duke pretenduar pastërtinë, ata thjesht shpifin. Kjo konsiderohet si shpifje ndaj Zotit të Lartësuar, sepse ata pretendojnë se ruga që ndjekin është e vërteta e Zotit, ndërsa ruga e besimtarëve është e gabuar. Ky është synimi i tyre kur lëvdojnë vetveten, por ky është shtrembërim i realitetit. Kjo do të thotë që të vërtetën ta paraqesësh si të gënjeshtërt dhe të gënjeshtërtën ta paraqesësh si të vërtetë. Për këtë arsye, i Lartësuarit e ka konsideruar këtë veprim të tyre si gjynah të hapur, që meriton një ndëshkim të ashpër e poshtëruës.

Ajetet 51 – 55

51. A nuk i ke parë ata të cilëve u është dhënë pjesë nga Libri? Ata besojnë në idhuj dhe zota të trilluar dhe thonë për jobesimtarët: “Këta janë në rrugë më të drejtë se ata (besimtarët).”

52. Këta janë ata, të cilët Allahu i ka mallkuar dhe atij që e mallkon Allahu nuk i gjendet kurrë ndihmëtar.

53. A mos kanë ata ndonjë pjesë në sundim dhe pushtet? Nëse do të ishte kështu, ata nuk do t’u jepnin njerëzve as një nakir (cipa mbështjellëse e bërthamës së hurmës.)

54. Apo mos i kanë zili njerëzit për çfarë u ka dhuruar Allahu nga mirësitë e Tij? Ne u dhamë pasardhësve të Ibrahimit Librin e Urtësinë, si edhe pushtet të madh.

55. Disa prej tyre e besuan atë (Muhamedin), e disa e mohuan. Mjafton për këta të fundit zjarri i Xhehenemit i ndezur fort.

Shpjegimi i ajeteve

- “A nuk i ke parë ata të cilëve u është dhënë pjesë nga Libri? Ata besojnë në idhuj dhe zota të trilluar...” - Këto janë disa cilësi të shëmtuara dhe të turpshme të çifutëve. Ato janë tregues të qartë të smirës së tyre ndaj Profetit (a.s.) dhe besimtarëve. Cilësitë e tyre të ulta dhe natyra e tyre e pisët i shtynë që të braktisnin besimin në Zotin dhe në Profetin e Tij, për të përqaftuar besimin në *tagut*. Fjala ‘*tagut*’ përfshin shumë padrejtësi dhe krime siç janë: magjia, falli, idhujtaria, bindja ndaj shejtanit etj. Kufri dhe smira e tyre i çoi deri atje sa të thonë që rruga e adhuruesve të idhujve është më e mirë se rruga e njësuësve të Zotit, pra, e muslimanëve të sinqertë:

- “...dhe thonë për jobesimtarët: “Këta janë në rrugë më të drejtë se ata (besimtarët).”” - Ata thanë të tilla fjalë, për shkak të urrejtjes së tyre ndaj besimit të drejtë dhe besimtarëve, prandaj u bënë aleatë me idhujtarët. *Subhanallah*, sa e madhe ka qenë smira dhe mendjelehtësia e tyre! Sa e vogël ka qenë mendja e tyre! Si është e mundur që ndoqën këtë rrëpirë të

errët dhe këtë arsye të vdekur! Vallë, mos menduan se kjo do të ishte e pranueshme për të mençurit? Apo mos menduan se mund të kishte rezultat me injorantët? Si arritën të parapëlqenin një fe të ndërtuar mbi adhurimin e idhujve, që i ndalonte njerëzit nga çdo gjë e mirë dhe e pastër e u bënte të lejueshme çdo gjë të pisët dhe të dëmshme, që marrëdhëniet ndërnjerëzore i ndërtonte mbi padrejtësinë dhe paturpësisht vendoste shenjën e barazimit mes krijesës dhe Krijuesit, një fe kjo e ndërtuar mbi mohimin e Zotit dhe të profetëve të Tij! Si mund të parapëlqesh një fe të tillë kundrejt adhurimit të Rrahmanit, kundrejt sinqeritetit të plotë me Allahun dhe mohimit të çdo lloj adhurimi tjetër?! Si mund të parapëlqesh një besim të tillë kundrejt një feje që urdhëron për ruajtjen e lidhjeve fafëfisnore dhe për bamirësi ndaj krijesave, madje edhe ndaj kafshëve dhe bimëve, kundrejt një feje që urdhëron për drejtësi e barazi të njerëzve para ligjit dhe ndalon nga çdo ligësi dhe padrejtësi, kundrejt një feje që urdhëron për sinqeritet dhe vërtetësi në çdo fjalë e vepër?! Si mund të gabosh në një përzgjedhje të tillë?! Kush e bën një zgjidhje të tillë është ose njeriu më injorant dhe i mangët në logjikën e tij, ose njeriu më armiqtësor, rebel dhe urryes i së vërtetës. Me sa duket, kjo e dyta është e vërteta. Më tej, i Lartësuar thotë:

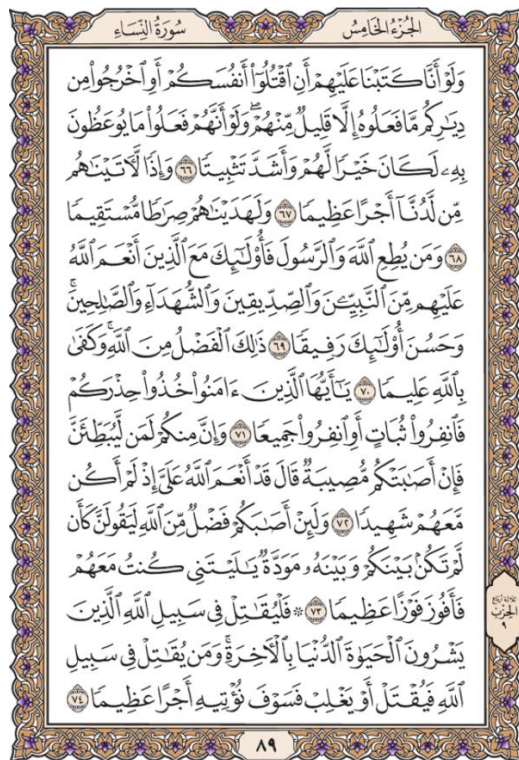
- “Këta janë ata, të cilët Allahu i ka mallkuar dhe atij që e mallkon Allahu nuk i gjendet kurrë ndihmëtar.” - Allahu i Lartësuar i ka dëbuar ata nga mëshira e Tij, për të lëshuar mbi ta zemërimin e Tij. Për ata që i ka mallkuar Zoti, nuk ka më ndihmëtar që mund t’i lehtësojë të arrijnë ndonjë mirësi apo që ta ruajnë nga ndonjë fatkeqësi. Ky është një poshtërim shumë i madh.

- “A mos kanë ata ndonjë pjesë në sundim dhe pushtet? Nëse do të ishte kështu, ata nuk do t’u jepnin njerëzve as një nakir (cipa mbështjellëse e bërthamës së hurmës.)” - Mos vallë, ata kanë pjesë në sundimin dhe pushtetin e Zotit dhe, në këtë

mënyrë, të mund të japin dhe privojnë nga mirësitë e Zotit, sipas dëshirave të tyre?! Kjo është një pyetje së cilës i dihet përgjigjja. Ata sigurisht që nuk kanë pjesë në pushtetin dhe sundimin e Zotit, sepse i gjithë pushteti dhe sundimi i takon vetëm Atij dhe askush nuk vepron në mbretërinë e Zotit pa lejen e Tij. Por Allahu i Lartësuar na tregon se, nëse do të ishte ashtu, me ngushtësinë e shpirtrave të tyre, ata nuk do t'u jepnin njerëzve as edhe gjënë më të vogël. Aq e madhe është koprrracia e tyre, saqë edhe po të kishin pjesë në sundimin e Zotit, përsëri nuk do të jepnin gjë!

- **“Apo mos i kanë zili njerëzit për çfarë u ka dhuruar Allahu nga mirësitë e Tij?”** - Çifutët dhe të krishterët e mohuan Muhamedin (a.s.) dhe nuk e pranuan që Zoti i dhuroi edhe atij profetësinë, sikurse të gjithë vëllezërve të tij profetë. Vallë, a mos i shtyu pretendimi se ata janë pjesëtarë në pushtetin e Zotit, dhe prandaj mirësitë u jepen vetëm atyre që ata i mendojnë si të denjë?! Apo kjo ishte thjesht një smirë nga ana e tyre për faktin që Allahu i Lartësuar zgjedh kë të dëshirojë prej krijesave të Tij për ta nderuar me profetësi?! Sigurisht që qëndron e dyta, dhe kjo nuk ishte hera e parë që ata shfaqnin të tilla cilësi të dënueshme. Po përse duhej të kishin smirë ndaj përzgjedhjes së Zotit? A nuk e dinin ata se nuk ishte hera e parë që Zoti shquante disa njerëz mbi disa të tjerë? I Lartësuar thotë:

- **“Ne u dhamë pasardhësve të Ibrahimit Librin e Urtësinë, si edhe pushtet të madh.”** - Allahu i Lartësuar i dhuroi Ibrahimit (a.s.) dhe pasardhësve të tij shumë mirësi, më të mëdhatë e të cilave ishin profetësia, Shpallja hyjnore, urtësia dhe pushteti. Prej Ibrahimit (a.s.) rodhën profetët e botës dhe sunduesit e saj, siç ishin Daudi dhe Sulejmani. Megjithatë, mirësitë e Zotit janë ende të vazhdueshme për robërit e Tij besimtarë. Si mund të mohohet mirësia e Zotit, pra, Muhamedi (a.s.), si dhe ndihma e pushteti që Zoti i dhuroi atij. Muhamedi ishte krijesa më e mirë që zgjodhi Zoti për

Shpalljen e fundit. Ai mbetet njeriu më i madh dhe më i ditur rreth Zotit dhe adhuruesi më i përlurur i Tij.

- **“Disa prej tyre e besuan atë (Muhamedin a.s.), e disa e mohuan.”** - Në raport me Profetin e fundit, njerëzit u ndanë në dy grupe: disa i besuan Muhamedit (a.s.) dhe ndoqën Shpalljen e tij, për të fituar në këtë mënyrë lumturinë e vërtetë në dynja dhe në ahiret, dhe disa e mohuan Muhamedin (a.s.) dhe refuzuan të pasonin Shpalljen që Zoti i dhuroi atij, nga armiqësia, urrejtja dhe smira që kishin. Këta të mjerë merituan dëshpërimin që në këtë jetë, para atij që nuk do të ketë fund. Dënimi që i pret është i dhembshëm. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Mjafton për këta të fundit zjarri i Xhehenemit i ndezur fort.”** - Zjarri do përprijë brenda tij të gjithë ata që e kanë mohuar Zotin dhe s’kanë pranuar të pasojnë profetët e Tij. Ky është një kërcënim i hapur për çifutët, të krishterët dhe të gjithë ata që mohojnë Shpalljen e fundit, Shpalljen që

Zoti i zbriti Muhamedit (a.s.). Kjo përforcohet më tepër në ajetin vijues:

Ajetet 56 - 57

56. Nuk ka dyshim se ata që kanë mohuar Argumentet Tona, do t'i flakim në Zjarr. Sa herë që do t'u digjet një lëkurë, Ne do t'ua zëvendësojmë me lëkurë tjetër, që ta shijojnë mirë dënimin. Allahu është i Plotfuqishëm e i Urtë.

57. Por ata që kanë besuar dhe kanë bërë vepra të mira, Ne do t'i fusim në Kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë të përjetshëm. Atje do të kenë edhe bashkëshorte të pastra e hije të mrekullueshme.

Shpjegimi i ajeteve

- “Nuk ka dyshim se ata që kanë mohuar Argumentet Tona, do t'i flakim në Zjarr. Sa herë që do t'u digjet një lëkurë, Ne do t'ua zëvendësojmë me lëkurë tjetër, që ta shijojnë mirë dënimin.” - Allahu i Plotfuqishëm dhe i Drejtë i kërcënon me një zjarr të madh dhe të ndezur fort ata që shpërfillin dhe i refuzojnë Shpalljet e Tij. Në atë zjarr, sa herë që lëkura e tyre të digjet, Allahu i Plotpushtetshëm do t'ua zëvendësojë me lëkurë tjetër, me qëllim që ta ndiejnë dhimbjen pa ndërprerje. Ashtu sikurse ata refuzojnë vazhdimisht, me inat dhe kokëfortësi, ftesën e Allahut për besim dhe për bindje ndaj Profetit të Tij në këtë dynja, ashtu Allahu i bën të shijojnë pandërprerë dënimin e hidhur. Ata e meritojnë këtë ndëshkim, se Zoti nuk i bën padrejtësi askujt. Më pas, i Lartësuar thotë:

- “**Me të vërtetë, Allahu është i Plotfuqishëm e i Urtë.**” - Ai është i Plotfuqishmi, të Cilit duhet t'i frikësohesh dhe të respektosh urdhrat dhe ndalesat e Tij. Ai është i Urti në çdo gjë që ka krijuar e urdhëruar, në çdo shpërblim dhe ndëshkim që jep për krijesat e Tij. Askush nuk mund të kundërshtojë apo të vërë në dyshim urtësinë e Tij.

- “**Por ata që kanë besuar dhe kanë bërë vepra të mira, Ne do t'i fusim në Kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë të përjetshëm.**” - Për ata që

besojnë Allahun dhe që bëjnë vepra të mira sipas këtij besimi të drejtë, për ata ka një tjetër premtim.

- “**Atje do të kenë edhe bashkëshorte të pastra e hije të mrekullueshme.**” - Ato janë gra të pastra nga çdo cilësi e keqe, larg çdo shëmtie dhe mangësie. Ato janë të ruajtura nga çdo papastërti që kanë zakonisht gratë e dynjasë. Besimtarët do të jenë të qetë, të lumtur dhe të përjetshëm, nën hije të këndshme.

Ajetet 58 – 59

58. Allahu ju urdhëron që amanetet t'ua ktheni atyre që u përkasin dhe, kur të gjykoni midis njerëzve, të gjykoni me drejtësi. Vërtet, sa të mrekullueshëm janë urdhrat që ju jep Ai! Allahu dëgjon dhe sheh si veproni.

59. O ju që keni besuar! Bindjuni Allahut, bindjuni të Dërguarit dhe udhëheqësve tuaj! Nëse nuk pajtoheni për ndonjë çështje, atëherë parashtrojeni atë tek Allahu dhe tek i Dërguari, nëse vërtet e besoni Allahun dhe Ditën e Fundit! Kjo është më e dobishmja dhe përfundimi më i mirë.

Shpjegimi i ajeteve

- “**Allahu ju urdhëron që amanetet t'ua ktheni atyre që u përkasin...**” - ‘Amanet’ quhet çdo punë dhe përgjegjësi me të cilën njeriu ngarkohet për ta kryer dhe për ta plotësuar. Kështu, Allahu i Lartësuar na urdhëron që t'i plotësojmë detyrat me të cilat jemi ngarkuar; pra, t'i kryejmë ato në formën më të plotë dhe më të mirë, pa cenuar gjë dhe pa i vonuar nga koha e tyre. Amanetet që merr njeriu përsipër janë të natyrave të ndryshme, por ne jemi të urdhëruar që të gjitha ato t'i çojmë në vend, ashtu sikurse na është ngarkuar. Edhe nëse nuk na sheh kush, të jemi të sigurt që Zoti na sheh dhe do të na marrë në përgjegjësi për to. Dijetarët thonë se, nëse dikujt i lihet një amanet për ta ruajtur, ai e ka detyrë ta ruajë atë, duke marrë masat e nevojshme, që merren zakonisht në të tilla raste. Veçse në këtë mënyrë mund të thuhet se e kemi kryer detyrën.

“...dhe, kur të gjykoni midis njerëzve, të gjykoni me drejtësi.” - Por me çfarë drejtësie jemi urdhëruar që të gjykojmë? Vallë, a mos caktohet ajo nga oreksi dhe arsytimi i njerëzve? Jo! Drejtësi është vetëm ajo që Zoti e ka përcaktuar si të tillë në Shpalljen e sjellë nëpërmjet Profetit të Tij. Në Kur’ân dhe në Traditën e Profetit të Tij, Allahu i Lartësuar ka vendosur ligjet që mbrojnë pesë domosdoshmëritë: fenë, jetën, mendjen, nderin dhe pasurinë. Por që të gjykojmë me drejtësi, duhet që fillimisht t’i njohim këto ligje të Zotit. Pra, ajeti është së pari një nxitje për njohjen e ligjeve të Zotit, që pastaj të bëhet i mundur gjykimi i drejtë. Nuk mund të ketë drejtësi pa dije dhe pa frikë ndaj Zotit. Urdhrat dhe ligjet e Zotit janë të mrekullueshëm, siç thotë Ai:

- **“Vërtet, sa të mrekullueshëm janë urdhrat që ju jep Ai! Allahu dëgjon dhe sheh si veproni.”** - Allahu i Lartësuar lëvdon urdhrat dhe ndalesat e Tij, sepse ato përmbajnë udhëzimin e plotë dhe të vetmin që u siguron njerëzve lumturinë dhe që i ruan ata nga çdo e keqe në të dyja jetët. E si të jetë ndryshe, kur Ai që i caktoi ato është Gjithëdëgjuesi, Gjithëshikuesi, të Cilit nuk i fshihet asgjë dhe i Cili e di shumë mirë se cila është e mira dhe e keqja për krijesat?! Ai di atë që ata nuk e dinë.

- **“O ju që keni besuar! Bindjuni Allahut, bindjuni të Dërguarit dhe udhëheqësve tuaj!”** - Allahu i Lartësuar na urdhëron që t’i bindemi dhe t’i nënshtrohemi, duke zbatuar porositë e Tij dhe të Profetit të Tij. Gjithashtu, Allahu i Lartësuar na urdhëron që të jemi të bindur edhe ndaj udhëheqësve. Këtu bëhet fjalë për udhëheqës shteti dhe udhëheqës feje. Që çështjet e kësaj bote dhe feja e njerëzve të jenë të stabilizuara dhe të rregullta, njerëzit duhet të tregojnë bindje ndaj udhëheqësve të tyre, në emër të bindjes ndaj Allahut dhe për shpërblimin që Ai premton. Megjithatë, bindja ndaj udhëheqësve ka si kusht që ata të mos urdhërojnë për gjynahe dhe mosbindje ndaj Allahut. Nëse ata urdhërojnë për diçka që Zoti e ka ndaluar, atëherë thuhet se nuk ka

bindje ndaj krijesës duke kundërshtuar Krijuesin. Ndoshta pikërisht për këtë arsye, Allahu i Lartësuar nuk e përsërit foljen “bindjuni” për herë të tretë, por thotë: “Bindjuni Allahut, bindjuni të Dërguarit dhe përgjegjësve tuaj!” Profeti ka urdhëruar veçse për drejtësi dhe bindje ndaj Allahut të Lartësuar, prandaj ai që i bindet Profetit i është bindur Allahut. Ndërsa ndaj një udhëheqësi, për sa kohë që ai i bindet Allahut dhe Profetit dhe urdhëron për bindje ndaj Allahut dhe Profetit, është detyrë që të tregojmë bindje. Në të kundërt, nëse urdhrat e tij cenojnë bindjen ndaj Allahut dhe Profetit, atëherë nuk ka bindje ndaj tij.

- **“Nëse nuk pajtoheni për ndonjë çështje, atëherë parashtronjeni atë tek Allahu dhe tek i Dërguari, nëse vërtet e besoni Allahun dhe Ditën e Fundit! Kjo është më e dobishmja dhe përfundimi më i mirë.”** - Allahu i Lartësuar na udhëzon se si të veprojmë në raste polemikash dhe kundërshtish për çështjet themelore apo dytësore të fesë. Në të tilla raste, pra, është detyrë që ne t’i kthehemi Librit të Allahut dhe Traditës së Profetit Në Kur’ân dhe në Sunet gjenden udhëzimet e qarta për çdo mospajtëm. Në fakt, udhëzimet në këto dy burime janë të natyrave të ndryshme. Ato mund të jenë krejt të kuptueshme, por ndonjëherë mund të jenë në mënyrë përgjithësuese, ndonjëherë si shenja që na drejtojnë drejt së mirës, ndonjëherë si krahasime për të gjetur gjykimin në raste të ngjashme etj. Libri i Zotit dhe Tradita e Profetit të Tij janë themelet e fesë së Zotit, pa të cilët nuk mund të thuhet se jemi në rrugë të drejtë. Mbështetja në Librin e Zotit dhe në Traditën e Profetit është kusht i domosdoshëm për besimin, prandaj Allahu i Lartësuar thotë në përfundim të urdhërit: “...nëse vërtet e besoni Allahun dhe Ditën e Fundit”. Kjo tregon se ai që, në rastet e kundërshtimit, nuk gjykon sipas Librit të Zotit dhe Traditës së Profetit, nuk është besimtar i vërtetë, por i është nënshtuar *tagut*-it (çdo gjëje që adhurohet veç Zotit), sikurse thuhet në ajetin më poshtë.

Mbështetja te Libri i Zotit dhe te Tradita e Profetit është rruga më e mirë dhe sqarimi më i saktë, sepse gjykimi i Zotit dhe i Profetit të Tij është gjykimi më i drejtë dhe më i mirë për njerëzit, për çështjet e fesë, dynjasë dhe të ardhmërisë së tyre.

Ajetet 60 – 63

60. A nuk i ke parë ata që pohojnë se besojnë në Shpalljen që të është dhënë ty (o Muhamed) dhe në Shpalljet e ardhura para teje, por (në të vërtetë) dëshirojnë që mes tyre të gjykojë tagut-i (shejtani), megjithëse janë urdhëruar ta mohojnë atë? Shejtani dëshiron t'i çojë ata shumë larg (nga e vërteta).

61. Kur u thuhet atyre “Ejani te Shpallja që ka sjellë Allahu dhe tek i Dërguari!”, dyfytirakët të kthejnë shpinën.

62. Atëherë, si do të jetë gjendja e tyre kur t'i godasë gjëma, për shkak të veprave që kanë bërë vetë, me duart e tyre? Ata do të vinë tek ti e duke u betuar në Allahun (do të thonë): “Ne kemi dëshiruar veçse përmirësim e pajtim.”.

63. Këta janë ata të cilëve Allahu ua di çfarë kanë në zemrat e tyre. Por ti rri larg tyre, por qortoji dhe thuaju fjalë që prekin zemrat.

Shpjegimi i ajeteve

- “A nuk i ke parë ata që pohojnë se besojnë në Shpalljen që të është dhënë ty (o Muhamed) dhe në Shpalljet e ardhura para teje, por (në të vërtetë) dëshirojnë që mes tyre të gjykojë tagut-i (shejtani), megjithëse janë urdhëruar ta mohojnë atë?” - Allahu i Lartësuar sjell një pyetje, që shpreh habi njëkohësisht dhe që tregon për gjendjen e çuditshme të munafikëve, të cilët, edhe pse pretendojnë se e besojnë Shpalljen që iu dha Profetit, përsëri kërkojnë të gjykojnë tek tagut-i. Çdokush që gjykon jo me ligjin e Zotit është tagut. Pra, ata e kryejnë një krim të tillë, ndërkohë që janë urdhëruar për të kundërtën: që ta mohojnë dhe të distancohen nga tagut-i. Si mund të ndodhen në të njëjtën zemër besimi te tagut-i me besimin te Zoti i Lartësuar?! Besimi i vërtetë kërkon që t'i nënshtrohesh

ligjit të Zotit, ta zbatosh dhe ta marrësh për bazë atë në çdo lloj çështjeje. Çdokush që pretendon se është besimtar dhe pastaj parapëlqen gjykimin e tagut-it kundrejt gjykimit të Zotit, ai është gënjeshtar. Ky nuk është gjë tjetër, por veçse një devijim i madh, që Shejtani u ka shkaktuar atyre. Për këtë arsye, i Lartësuar thotë:

- “Shejtani dëshiron t'i çojë ata shumë larg (nga e vërteta).” - Pra, ai i mallkuari dëshiron t'i largojë shumë nga e vërteta e Zotit dhe që të bëhen banorë të Zjarrit.

- “Kur u thuhet atyre “Ejani te Shpallja që ka sjellë Allahu dhe tek i Dërguari!”, dyfytirakët të kthejnë shpinën.” - pra nuk pranojnë që të gjykojnë me ligjin e Zotit dhe traditën e Profetit të Tij.

- “Atëherë, si do të jetë gjendja e tyre kur t'i godasë gjëma, për shkak të veprave që kanë bërë vetë, me duart e tyre? Ata do të vinë tek ti e duke u betuar në Allahun (do të thonë): “Ne kemi dëshiruar veçse përmirësim e pajtim.”.” - Kuptimi: Mos do t'u bëjë dobi, vallë, fakti që vijnë tek ti dhe betohen se dëshirojnë veçse të mirën?! Patjetër që kjo është një gënjeshtër e pacipë e tyre, sepse e mira dhe e drejta gjenden vetëm në gjykimin me ligjin e Zotit dhe në nënshtrimin ndaj tij. E vetmja rrugë për të arritur mirësinë dhe drejtësinë është zbatimi i porosive të Zotit dhe të Profetit, e jo gjykimi sipas tagut-it. I Lartësuar thotë në një ajet tjetër: “E cili është më i mirë se Allahu në gjykim, për një popull besimtar?” Por Allahu i Lartësuar, edhe pse ata shfajësohen dhe justifikohen me lloj-lloj arsyesimesh, e di se çfarë fshehin zemrat e tyre, prandaj thotë:

- “Këta janë ata të cilëve Allahu ua di çfarë kanë në zemrat e tyre. Por ti rri larg tyre, por qortoji dhe thuaju fjalë që prekin zemrat.” - Pra, i Gjithëdituri ua di qëllimet e zeza që fshehin në shpirt dhe hipokrizinë me të cilën janë mbushur. Ai na këshillon që të distancohemi prej tyre. Thjesht, mos u kushto rëndësi dhe shpërfilli ata! Megjithatë, përsëri këshilloji dhe qortoji, duke u treguar gjykimin e Zotit të

Lartësuar, dhe nxitë për të punuar dhe për t'iu nënshtruar Atij. Gjithashtu, paralajmëroji për ndëshkimin që i pret nëse e braktisin gjykimin e Zotit. Ndoshta këshilloji veçmas për të vërtetën, se kështu është më mirë dhe ka më tepër mundësi të dalë me sukses. Ky ajet dëshmon se, edhe pse duhet të distancohesh prej atyre që bëjnë vepra të rënda, ata përsëri duhen këshilluar e qortuar fshehtas, që të arrihet qëllimi kryesor, pra, ndreqja dhe kthimi i tyre në rrugën e drejtë.

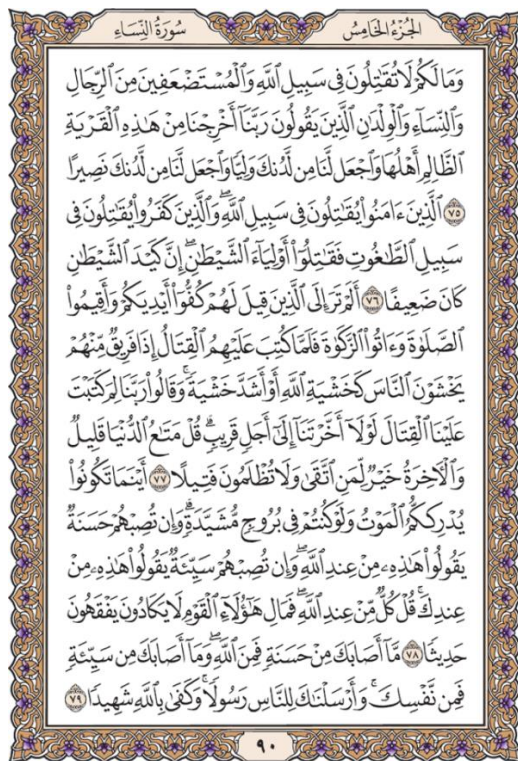
Ajetet 64 - 65

64. Ne i kemi dërguar profetët që njerëzit, me lejen e Allahut, t'u binden atyre. E sikur ata (hipokritët), pas padrejtësive që i bënë vetes së tyre, të vinin tek ti (o Muhamed) e t'i kërkonin falje Allahut, dhe i Dërguari të kërkonte falje (tek Allahu) për ta, ata do ta njihnin Allahun si Pranues të pendimit dhe Mëshirëplotë.

65. Për Zotin tënd, jo. Ata nuk janë besimtarë, përderisa nuk të zgjedhin ty për të gjykuar në konfliktet mes tyre, dhe pastaj të mos ndiejnë kurrfarë pakënaqësie nga gjykimi yt, por të të binden sinjerisht.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ne i kemi dërguar profetët që njerëzit, me lejen e Allahut, t'u binden atyre.” – Ky kumt i Allahut të Lartësuar përmban në vetvete edhe porosinë për bindje ndaj Profetit të Zotit dhe praninë e zbatimit të mësimave të tij. Qëllimi i dërgimit të një profeti është që njerëzit t'i binden duke zbatuar porositë e Zotit. Njerëzit duhet të zbatojnë çdo urdhër të tijin, t'i largohen çdo ndalesë të deklaruar nga ai, të jenë respektues dhe ta ndihmojnë rrugën e tij. Ky ajet tregon se profetët kanë qenë të ruajtur, prandaj kurrë nuk mund të gabonin në lidhje me Shpalljen hyjnore dhe përcjelljen e plotë dhe të saktë të saj, Ata kurrë nuk mund të gabonin me urdhrat dhe ndalesat e përcjella, sepse Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar që t'u bindemi atyre. Nëse ata nuk do të ishin të ruajtur nga këto gabime

dhe nëse do të kishte mundësi që ata të urdhëronin diçka të gabuar, atëherë Allahu i Lartësuar nuk do të na urdhëronte për t'iu bindur atyre. Për sa i përket shprehjes: “me lejen e Allahut”, ajo dëshmon se çdo gjë ndodh me gjykimin dhe caktimin e Allahut. Ata që iu bindën profetëve, iu bindën sepse kështu qe gjykimi dhe caktimi i Allahut. Ky ajet është gjithashtu një nxitje për të kërkuar gjithmonë ndihmën e Allahut, që të na bëjë të bindur ndaj Profetit dhe pasues të rrugës së tij. Vetëm nëse Allahu të ndihmon, mund t'i bindesh Profetit dhe të pasosh rrugën e drejtë. Pastaj Allahu i Lartësuar flet për bujarinë, mirësinë dhe mëshirën e Tij të madhe ndaj atyre që kanë bërë gjynahe, nëse ata pendohen dhe nëse i kërkojnë falje Atij. Ai thotë:

- “E sikur ata (hipokritët), pas padrejtësive që i bënë vetes së tyre, të vinin tek ti (o Muhamed) e t'i kërkonin falje Allahut, dhe i Dërguari të kërkonte falje (tek Allahu) për ta, ata do ta njihnin Allahun si Pranues të pendimit dhe Mëshirëplotë.” - Pra, nëse ata i pranojnë

gjynahet e tyre dhe u vjen keq për to, dhe pastaj i kërkojnë falje Allahut të Lartësuar, Ai do t'ua pranojë pendimin, duke ua falur dhe mbuluar gabimet. Kështu, Ai i mëshiron fillimisht me suksesin që u jep për t'u penduar dhe, së dyti, duke ua pranuar pendimin dhe duke iu dhuruar shpërblim. Ndërsa për sa i përket vajtjes te Profeti (a.s.), që ai t'i kërkojë falje Allahut të Lartësuar për gjynahet e tua, kjo ishte e lejueshme atëherë kur ai ishte në këtë dynja. Këtë e tregon qartë konteksti i ajetit. Pra, të shkosh e t'i kërkojë Profetit (a.s.) që ai t'i lutet Allahut për faljen e gjynaheve të tua është një veprim që mund të mendohej veçse gjatë kohës kur Profeti (a.s.) ishte gjallë, sepse tani që ai nuk është më në këtë botë nuk lejohet të kërkojë asgjë prej tij. Madje, ky veprim është një formë *shirk*-u, pasi ti i je lutur dikujt tjetër veç Allahut.

- **“Për Zotin tënd, jo. Ata nuk janë besimtarë, përderisa nuk të zgjedhin ty për të gjykuar në konfliktet mes tyre,...”** - Allahu i Lartësuar betohet në Vetën e Vet, se njerëzit nuk do të jenë kurrë besimtarë derisa për çdo çështje të tyre të gjykojnë me ligjin e Tij, të sjellë prej Profetit (a.s.). Pra, për çdo rast kundërshtish, është detyrë që ne t'i kthehemi Librit të Zotit dhe Traditës së Profetit (a.s.).

- **“...dhe pastaj të mos ndiejnë kurrfarë pakënaqësie nga gjykimi yt, por të të binden sinqerisht.”** – Pra, përveç që duhet të mbështetemi në gjykimin e Zotit dhe të Profetit (a.s.), ne nuk duhet që të ndiejmë pakënaqësi më mbrapa. Me fjalë të tjera, jo vetëm që duhet të gjykojmë me ligjin e Zotit, por edhe duhet të kënaqemi plotësisht me të. Në fakt, këtu kemi të bëjmë me tri gradat e besimit:

1. Kur gjykojmë me ligjin e Zotit, jemi në gradën e *islamit*.

2. Kur nuk ndiejmë pakënaqësi pas këtij gjykimi, tregon se jemi në gradë të *imanit*.

3. Gjetja e qetësisë, prehjes dhe kënaqësisë me ligjin e Zotit dhe zbatimin haptaz i tij tregon se jemi në gradën e *ihsanit*. Kush i arrin të tria gradat, e ka besimin të plotë.

Kush e braktis gjykimin e Zotit dhe nuk e pranon atë, ai është qafir. Ndërsa kush nuk e zbaton atë, por e pranon si ligj të Zotit dhe e njeh detyrimin për zbatimin e tij, ai është gjynahqar.

Ajetet 66 – 70

66. Sikur Ne t'i urdhëronim ata të flijonin veten, ose të linin shtëpitë e tyre, shumë pak prej tyre do ta bënin këtë. Sikur të vepronin ashtu siç këshilloheshin, kjo do të kishte qënë më e mira për ta dhe një përforsim më i madh (në besimin e tyre).

67. Atëherë, Ne, do t'u jepnim atyre shpërblim të madh nga ana Jonë

68. dhe do t'i udhëzonim në rrugë të drejtë.

69. Kushdo që i bindet Allahut dhe të Dërguarit, do të jetë me ata, të cilëve Allahu u ka dhuruar mirësi të shumta - me profetët, me të sinqertët, me dëshmorët dhe me vepërmirët. Sa shokë të mirë janë ata!

70. Ky është shpërblimi që vjen prej Allahut dhe mjafton që Allahu Di gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Sikur Ne t'i urdhëronim ata të flijonin veten, ose të linin shtëpitë e tyre, shumë pak prej tyre do ta bënin këtë.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se, nëse do të na ngarkonte me përgjegjësi të vështira, siç janë lufta apo lënia e pasurive dhe e vendeve tona, atëherë, përveç një pakice, askush nuk do t'i bindej dhe nuk do të arrinte t'i kryente këto detyrime. Kështu, kjo është një nxitje për të falënderuar, lavdëruar dhe treguar mirënjohje ndaj Allahut të Lartësuar për lehtësimin e fesë, të cilën na e ka ngarkuar ta zbatojmë. Kjo është një fe e thjeshtë dhe e mundshme të zbatohet nga çdokush. Ky ajet tregon se, kur besimtari sheh gjendjen e tij të mirë dhe veprat e tij prej adhuresi, dhe pastaj sheh veprat dhe gjendjen e të humburve, që janë jashtë rruge, ai duhet t'i jetë mirënjohës për këtë Zotit të Lartësuar.

- **“Sikur të vepronin ashtu siç këshilloheshin, kjo do të kishte qënë më e mira për ta dhe një përforcim më i madh (në besimin e tyre).”** – Pra, nëse njerëzit do të zbatonin porositë e Zotit, në çdo kohë e gjendje dhe me vullnet të plotë e dëshirë për t’i kryer në formën më të plotë të mundshme, atëherë shpirtat e tyre do të ishin të sigurt. Njeriu duhet të përqendrohet tërësisht në çështjet e rëndësishme nëpërmjet të cilave kryhet dhe arrihet adhurimi i Zotit dhe zbatimi i porosive të Tij, si dhe të shpenzojë të gjitha aftësitë e veta për t’i përkryer ato, sepse në varësi të përpjekjeve të sinqerta në këto drejtime, atij i janë premtuar shumë mirësi. Mirësitë e Zotit nuk mund të arrihen me dembelizëm. Shih se çfarë u premtohet të sinqertëve dhe punëtorëve të palodhur, që përpiqen maksimalisht për të plotësuar porositë e Zotit të tyre: Së pari, “kjo do të kishte qënë më e mira për ta”, domethënë, do të jenë prej vepërmirëve, sepse kanë cilësitë, fjalët dhe veprat që i karakterizojnë të mirët, të cilët u binden urdhrave dhe u largohen ndalesave. Po ashtu, ata nuk kanë cilësitë e të këqijve, sepse kur dikush ka cilësi të mira, kjo tregon se është i ruajtur nga të kundërtat e tyre. Së dyti, “dhe një përforcim më i madh (në besimin e tyre)”. Pra, për ta premtohet përqendrim dhe forcim në fenë e Zotit. Për shkak të veprave të mira, Allahu i Lartësuar ua përforcon edhe më shumë besimin dhe i ndihmon që të jenë të përqendruar në rrugën e drejtë. Besimtarët i zbatojnë porositë e Zotit dhe të Profetit të Tij, prandaj ata forcohen në jetën e kësaj bote që të jenë të qëndrueshëm në besim edhe kur goditen nga sprovat. Në çdo kohë dhe çdo gjendje, me ndihmën e Zotit të tyre, ata do të jenë plotësisht të durueshëm për të zbatuar urdhrat, për t’iu larguar ndalesave, si dhe për t’i qëndruar si besimtarë në momente sprovash. Edhe në fatkeqësi, ata shprehin kënaqësinë me caktimin e Zotit. Ata i ndihmon Zoti që të vazhdojnë në këtë rrugë, e pastaj të shpërblehen me të mira e të shpëtojnë nga të këqijat, për shkak të

besimit dhe përpjekjeve të tyre për të punuar dhe jetuar sipas këtij besimi. Madje, kjo ndihmë nuk vjen vetëm në jetën e dynjasë. Ajo do t’u jepet besimtarëve edhe në momentin e vdekjes, por edhe në varr, kur të merren në pyetje. Gjithashtu, nëse robi përpiqet vazhdimisht që të jetojë dhe punojë sipas porosive të Zotit të tij, kjo sjellje do t’i bëhet natyrë e tij, dhe kështu ai do të ndiejë mall dhe kënaqësi me adhurimet dhe me mënyrën e jetesës si besimtar. Pra, edhe në këtë këndvështrim, ata që jetojnë dhe punojnë për të zbatuar porositë e Allahut të Lartësuar do të jenë të përqendruar dhe të patundur në bindjen ndaj Tij.

- **“Atëherë, Ne, do t’u jepnim atyre shpërblim të madh nga ana Jonë...”** - Allahu i Lartësuar premtonte për ata që punojnë maksimalisht dhe sinqerisht për të plotësuar porositë e Tij se do t’u japë një shpërblim të madh. Ky shpërblim do t’u jepet në dynja dhe në ahiret, i tillë që të kënaqet jo vetëm trupi, por edhe shpirti. Sigurisht që shpërblimi në Xhenetin e përjetësisë është më i mrekullueshëm. Atje ka gjëra që syri nuk i ka parë, që veshi nuk i ka dëgjuar dhe që zemra nuk i ka menduar e ëndërruar.

- **“...dhe do t’i udhëzonim në rrugë të drejtë.”** – Këtu Allahu i Lartësuar thekson edhe një herë se atyre që punojnë dhe përpiqen për të zbatuar porositë e Tij, Ai do t’ua forcojë udhëzimin në rrugën e drejtë. Kjo tregon se sa rëndësi ka të jesh i udhëzuar në rrugën e drejtë. Për Zotin, kjo është mirësia më e madhe që Ai u ka dhuruar besimtarëve. Nuk ka mirësi më të madhe sesa Zoti të të udhëzojë në rrugën e drejtë, që ta adhurosh sipas mënyrës që Ai e dëshiron dhe kënaqet. Kjo rrugë e drejtë është e ndërtuar mbi dije të saktë, të vërtetë e të sigurt, mbi dashurinë për Allahun e Lartësuar dhe për adhurimin e Tij. Pasuesit e kësaj rruge ndihmohen nga Allahu i Lartësuar për t’i dhënë përparësi çdo gjëje që e kënaq Atë. Lumturia dhe shpëtimi nga çdo e keqe janë të kushtëzuara vetëm me

pasimin e kësaj rruge të drejtë. Kush është udhëzuar në rrugën e drejtë, atij i është dhënë e gjithë mirësia dhe është shpëtuar nga çdo e keqe. Në përfundim, e lus Allahun të na ndihmojë që t'i bindemi dhe që të zbatojmë porositë e Tij!

- **“Kushdo që i bindet Allahut dhe të Dërguarit, do të jetë me ata, të cilëve Allahu u ka dhuruar mirësi të shumta - me profetët, me të sinqertët, me dëshmorët dhe me vepërmirët. Sa shokë të mirë janë ata!”** - Çdokush që i bindet Allahut dhe Profetit të Tij, qoftë mashkull apo femër, do të jetë së bashku me ata të cilët Allahu i begatoi me plot të mira. Por cilët janë ata që Zoti i ka begatuar me shumë të mira? Ata janë, së pari, profetët, të cilët Zoti i privilegjoj me Shpalljen, duke i bërë udhërrëfyes të njerëzimit për në rrugën e Zotit. Pastaj janë *siddikun*-ët, domethënë të sinqertët ose të vërtetët, të cilët kanë besuar plotësisht, pa as më të voglin dyshim, gjithçka që kanë predikuar profetët. Ata e kanë njohur të vërtetën, e kanë pranuar, pohuar dhe besuar atë, kanë punuar dhe jetuar sipas këtij besimi dhe, pasi e kanë plotësuar veten, kanë ftuar edhe të tjerët në rrugën e lumturisë. Më pas vijnë dëshmorët, ata të cilët kanë luftuar dhe janë përpjekur në rrugën e Zotit, që të lartësohet fjala dhe feja e Tij, dhe që kanë dhënë jetën për këtë qëllim të lartë. Të tjerët janë vepërmirët, pra, ata të cilët kanë punuar në zbatim të porosive të Zotit dhe të Profetit. Fjalët dhe veprat e tyre janë të mira sepse bazohen në këto porosi dhe kryen me sinqeritet vetëm për të kënaqur Zotin. Si përfundim, çdokush që i bindet Allahut dhe Profetit në kryerjen e urdhrave dhe largimin nga ndalesat, ka premtimin se do të jetë i nderuar duke qenë bashkë me të gjithë të lartpërmendurit.

- **“Ky është shpërblimi që vjen prej Allahut”** – Pra, shoqërimi me ta në Xhenet do të jetë një lumturi e madhe. Atje do të qëndrojnë përjetësisht pranë Zotit të botëve. Kjo është një dhuratë pikërisht nga Zoti i Lartësuar. Është Ai që u jep sukses dhe i

ndihmon që të jenë të tillë dhe, pas kësaj, u dhuron shpërblim të shumëfishuar nga bujaria dhe mëshira e Tij, shpërblim të cilin kurrë nuk do ta arrinin me punën e tyre.

- **“dhe mjafton që Allahu Di gjithçka.”** - Kjo është një këshillë dhe nxitje që të përpiqemi maksimalisht për plotësimin e porosive të Zotit, në mënyrë që Ai të na përforcojë në këtë rrugë. Allahu i Lartësuar është i Gjithëditur dhe i Urtë. Ai e di se cilët meritojnë shpërblim të madh, domethënë se cilët punojnë të mbështetur në dije dhe në fe të saktë dhe cilët punojnë me sinqeritet, për të kënaqur Krijuesin e tyre.

Ajetet 71 – 74

71. O ju që keni besuar! Rrini në gatishmëri dhe dilni grup pas grupi ose të gjithë së bashku!

72. Ka, sigurisht, prej jush që do të bishtnonin. E nëse ju godet ndonjë fatkeqësi, ata thonë: “Allahu më favorizoi që nuk isha bashkë me ta.”

73. Por nëse juve ju vjen ndonjë e mirë nga Allahu, ata, - a thua se mes jush dhe atyre nuk ekziston ndonjë lloj dashurie - me siguri do të thonë: “Ah, sikur të kisha qenë së bashku me ta e të kisha arritur një fitim të madh!”

74. Le të luftojnë në rrugën e Allahut ata që e japin jetën e kësaj bote për botën tjetër. Kush lufton në rrugën e Allahut e vritet ose fiton, Ne, do t'i japim atij shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i urdhëron adhuruesit e Tij besimdrejtë që të ruhen dhe të jenë vigjilentë ndaj qafirëve. Kjo është porosi për të marrë të gjitha masat e mundshme për t'u ruajtur prej të keqes së tyre. Duhet shfrytëzuar të gjitha mënyrat për të qenë plotësisht në gjendje që t'i luftosh qafirët dhe që të mbrohesh nga të gjitha anët prej tyre. Në përgatitje hyjnë fortifikimi i vendit, mësimi i artit luftarak, mësimi i të gjitha mënyrave të mbrojtjes, njohja dhe zbulimi i çdo gjëje që ka lidhje me armikun, gatishmëria për të luftuar në rrugën e Zotit etj. Kështu, Zoti thotë:

- **“O ju që keni besuar! Rrini në gatishmëri dhe dilni grup pas grupi ose të gjithë së bashku!”** – Kuptimi: Jini të gatshëm që të nisni luftën, qoftë në formë skuadrash të vogla, qoftë të gjithë së bashku, në varësi të nevojës dhe dobisë së Islamit dhe muslimanëve. Ky ajet është i ngjashëm me një ajet tjetër, ku thuhet: “Përgatituni kundër tyre me sa fuqi të keni, përfshirë kuajt e luftës, në mënyrë që t'i fusni tmerrin armikut të Allahut dhe armikut tuaj, si dhe të tjerëve, të cilët mund të mos i dini, por të cilët i di Allahu. Çfarëdo që të shpenzoni në rrugën e Allahut, ajo do t'ju kompensohet dhe nuk do t'ju bëhet aspak padrejtësi.” [El enfal 60]. Pastaj Allahu i Lartësuar na flet rreth atyre që kanë iman të dobët e të cilët tregohen të plogësht ndaj luftës në rrugën e Tij. Ai thotë:

- **“Ka, sigurisht, prej jush që do të bishtnonin.”** – Kuptimi: Janë disa prej jush, o besimtarë, të cilët tregohen të dobët, frikacakë dhe i bëjnë bisht xhihadit në rrugën e Zotit. Pra, sipas nesh, këtu bëhet fjalë për besimtarët me besim të dobët. Disa janë të mendimit se këtu flitet për ata që i nxisin të tjerët të mos luftojnë, domethënë për munafikët. Por shpjegimi i parë është më i saktë, për dy arsye: Së pari, Allahu i Lartësuar thotë: “ka disa prej jush...”, pra, Ai u drejtohet besimtarëve. Së dyti, Allahu i Lartësuar thotë: “...a thua se mes jush dhe atyre nuk ekziston ndonjë lloj dashurie.” Dhe dihet se Allahu i Lartësuar e ka larguar nga besimtarët dashurinë për qafirët dhe munafikët afërsinë me ta. Kësisoj, në këtë ajet nuk flitet për jobesimtarët dhe hipokritët. Pastaj, këtë fakt e vërteton edhe realiteti, sepse besimtarët ndahen në dy kategori:

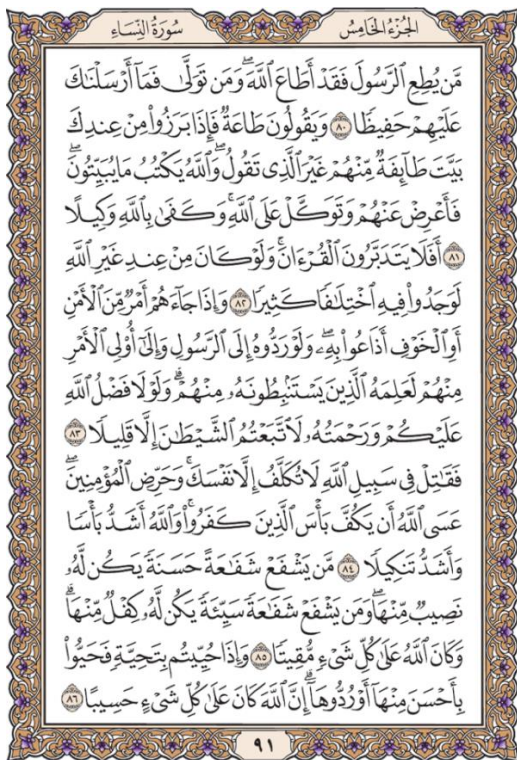
1. Besimtarë të fortë, me besim të sigurt dhe të plotë, që i bënë ata të punojnë e luftojnë në rrugën e Zotit.

2. Besimtarë të dobët, që e kanë pranuar Islam, por që kanë në zemër besim të vagët dhe të pamjaftueshëm për të luftuar në rrugën e Zotit. Ja si thotë i Lartësuar në

një ajet: "Beduinët thanë: “Ne kemi besuar.” Thuaju: “Ju ende nuk keni besuar, prandaj thoni ‘Hymë në Islam’, sepse besimi nuk ka hyrë ende në zemrat tuaja.”. [El huxhurat 14]. Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon arsyen e këtyre njerëzve me besim të dobët, duke na qartësuar se qëllimi i tyre i vërtetë është dynjaja dhe pasuritë e saj:

- **“E nëse ju godet ndonjë fatkeqësi, ata thonë: “Allahu më favorizoi që nuk isha bashkë me ta.”**” – Pra, nëse besimtarët humbasin, lëndohen apo vriten në luftë, gjëra që ndodhin vetëm me lejen dhe urtësinë e Zotit, ata thonë: “Zoti na privilegjoi, që nuk ishim atje në luftë bashkë me ta.” Për shkak të imanit të tyre të dobët, ata mendojnë se mosmarrja pjesë e tyre në xhihad, – në të cilin mund të pësohet edhe disfatë, – është një mirësi nga Zoti. Ata nuk arrijnë ta kuptojnë se mirësia e vërtetë është pikërisht suksesi që të jep Zoti të marrësh pjesë në xhihad, në këtë adhurim kaq të madh, në të cilin kalitet imani i sigurt dhe për shkak të të cilit njeriu sigurohet dhe shpëton njëherë e mirë nga ndëshkimi, dëshpërimi dhe humbja. Atij që i jepet shansi të marrë pjesë në një adhurim të tillë, me të vërtetë i është hapur një rrugë drejt shpërblimit të madh dhe kënaqësisë së Allahut të Lartësuar, Bujarit, Dhuruesit të çdo mirësie. Mosmarrja pjesë në xhihad, edhe pse mund t'i ofrojë njeriut një rehati të përkohshme, pas saj atë e pret një lodhje e gjatë, dhimbje të shumta e vuajtje të rënda dhe, veç këtyre, ai është i privuar nga ato mirësi që i janë premtuar vetëm luftëtarëve në rrugën e Zotit. Pastaj i Lartësuar thotë:

- **“Por nëse juve ju vjen ndonjë e mirë nga Allahu, ata, – a thua se mes jush dhe atyre nuk ekziston ndonjë lloj dashurie – me siguri do të thonë: “Ah, sikur të kisha qenë së bashku me ta e të kisha arritur një fitim të madh!”**” – Pra, nëse besimtarët fitojnë në ndonjë luftë, atëherë edhe ata do të dëshironin të kishin marrë pjesë në atë luftë, me qëllim që të kishin përfutur edhe

ata prej plaqkës së kapur. Kështu, ata synojnë veç fitimin material të kësaj bote.

- **“a thua se mes jush dhe atyre nuk ekziston ndonjë lloj dashurie”** – Pra, ata shprehen ashtu, sikur të mos ekzistonte mes tyre dhe besimtarëve ndonjë lidhje, siç është lidhja e besimit. Dihet se besimtarët janë si një trup i vetëm, që kujdesen për t'i mundësuar njëri-tjetrit çdo të mirë dhe për t'u ruajtur nga çdo e keqe. Ata gëzohen me të mirat që i mundësojnë bashkësisë së tyre dhe trishtohen për problemet që mund të kenë të tjerët. Të gjithë përpiqen që të arrijnë çdo gjë që rregullon çështjet e fesë dhe të jetës së tyre. Atëherë, ata të cilët dëshirojnë veç dynjanë nuk e kanë këtë solidaritet dhe dashuri të ndërsjelltë që duhet të kenë besimtarët e vërtetë. Megjithatë, Allahu i Lartësuar është shumë i Butë, i Dashur dhe i Mëshirshëm me robërit e Tij. Ai kurrë nuk ua këput shpresën dhe kurrë nuk ua mbyll portat e kthimit dhe afrimit tek Ai. Për këtë arsye, ata që bëjnë diçka jo të denjë për një besimtar, Ai i fton dhe i ndihmon që të

plotësojnë dhe ndreqin mangësitë e tyre dhe ta përsosin veten me cilësitë e duhura për një besimtar. Kështu, i Lartësuar i urdhëron këta njerëz për sinqeritet dhe i nxit që të dalin e të luftojnë në rrugën e Tij:

- **“Le të luftojnë në rrugën e Allahut ata që e japin jetën e kësaj bote për botën tjetër. Kush lufton në rrugën e Allahut e vritet ose fiton, Ne, do t'i japim atij shpërblim të madh.”** - Ky është njëri nga kuptimet dhe shpjegimet e ajetit. Pra, Allahu i Lartësuar i fton të gjithë besimtarët, mes të cilëve edhe ata me iman të dobët, që të përpiqen të plotësojnë vetveten, të ndreqin gabimet dhe mangësitë e tyre, të kultivojnë sinqeritetin, si dhe të përpiqen e të luftojnë në rrugën e Tij. Kuptimi i dytë i ajetit është: Le të luftojnë në rrugën e Zotit besimtarët që kanë iman të plotë dhe të sinqertë, të cilët e shesin dynjanë, duke treguar mosinteresim për të, dhe kërkojnë ahiretin, për rëndësinë e madhe që ka ai në zemrat e tyre. Pra, vetëm atyre u drejtohet ky urdhër, sepse vetëm ata e përgatisin shpirtin e tyre për xhihad, ndërsa nxitësi është imani i tyre i plotë. Ndërsa ata që e kanë imanin e dobët dhe ngurrojnë që të luftojnë në rrugën e Zotit, ata nuk kanë ndonjë peshë: me ta është njëlloj, dalin apo jo në luftë, sepse nuk luajnë ndonjë rol, siç thotë Allahu i Lartësuar në një ajet tjetër: “Thuaj: “Besoni në atë (*Kur'anin*) apo jo, atyre që u është dhënë dituri (*nga librat e parë*) para tij, kur u lexohet (*Kur'ani*) lëshohen me fytyrë përdhe, duke bërë sexhde.”. Dhe thonë: “I Lartësuar qoftë Zoti ynë! Premtimi i Zotit tonë është përmbushur.” Ata lëshohen me fytyrë në tokë duke qarë dhe ai (*Kur'ani*) ua shton edhe më shumë përluljen.” [Isra 107-109]. Disa të tjerë thonë se kuptimi i ajetit është: Le të luftojnë muxhahidët në rrugën e Allahut, ata të cilët e blejnë ahiretin duke shitur jetën e dynjasë. Pra, bëhet fjalë për të gjithë ata që luftojnë dhe përpiqen në rrugën e Zotit, duke zbatuar urdhrin e Tij dhe të Profetit të Tij, me sinqeritet të plotë vetëm për të kënaqur dhe adhuruar Atë, Zotin e

gjithësisë. Pra, kësaj kategorie luftëtarësh, nëse vriten ose nëse fitojnë betejat, Allahu i Lartësuar u premton shpërblim të madh. Nëse fitojnë luftën dhe shpëtojnë gjallë, atyre do t'u shtohet dhe do t'u plotësohet besimi, do të fitojnë plaçkë lufte, si edhe do të kenë emër të mirë mes njerëzve. Ndërsa në jetën tjetër, Zoti ka rezervuar për ta mirësi që syri nuk i ka parë, veshi nuk i ka dëgjuar dhe zemra e askujt nuk i ka menduar e përfytyruar.

Ajeti 75

75. Dhe përse të mos luftoni ju në rrugën e Allahut dhe për shpëtimin e të shtypurve: për meshkujt e pafuqishëm, gratë dhe fëmijët, të cilët luten: “O Zoti ynë! Na shpëto nga ky vend, banorët e të cilit janë mizorë! Dhe cakto për ne nga ana Jote një mbrojtës dhe na jep nga ana Jote ndihmë!”

Shpjegimi i ajetit

Ky ajet është nxitje prej Allahut të Lartësuar për besimtarët, që ata të luftojnë në rrugën e Tij, sidomos kur lufta është detyrë e pashmangshme për ta. Madje, ajeti përmban edhe një qortim shumë të rëndë për braktisjen e xihadit në të tilla kushte. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Dhe përse të mos luftoni ju në rrugën e Allahut dhe për shpëtimin e të shtypurve: për meshkujt e pafuqishëm, gratë dhe fëmijët, të cilët luten:...”** –

Kuptimi: Ç'ndodh me ju që nuk luftoni në rrugën e Zotit, ndërkohë që të dobëtit, gratë e fëmijët, të cilët nuk i kanë mundësitë t'u shmangen vështirësive, nuk kanë asnjë mbështetje dhe nuk arrijnë të gjejnë rrugëzgjdhje?! Ata vuajnë nën shtypjen e armikut dhe kalojnë padrejtësitë më të mëdha mbi kurrizin e tyre. Aq e madhe është dhimbja e tyre, saqë ata luten e thonë:

- **“O Zoti ynë! Nxirrna nga ky vend, banorët e të cilit janë mizorë! Cakto për ne nga ana Jote një mbrojtës dhe na jep ndihmë!”** - Pra, ata i luten Zotit që t'i largojë dhe shpëtojë ata nga ai vend, banorët e të cilit janë të padrejtë ndaj vetes me idhujtarinë e tyre, si dhe të padrejtë ndaj

besimtarëve, duke i torturuar e duke i penguar nga feja e vërtetë dhe nga ftesa drejtuar të tjerëve për adhurimin e një Zot të vetëm. Ata janë të padrejtë ndaj tyre edhe duke i penguar nga emigrimi në rrugën e Zotit. Të dobëtit dhe të pafuqishmit e lusin Allahun e Lartësuar që t'u dhurojë një udhëheqës, i cili të shqetësohet dhe përpiket për të zgjidhur hallet e tyre, që lufton për t'i shpëtuar nga ai vend, banorët e të cilit janë të padrejtë. Pra, në një rast të tillë, lufta ka karakter mbrojtës, për të ruajtur jetën, nderin pasurinë, e nuk është mësymëse.²⁷ Edhe kjo e fundit ka shpërblim shumë të madh, dhe ai që i bën bisht është i qortuar, por lloji i parë i luftës, ajo për të mbrojtur të dobëtit, është me shpërblim më të madh, më e dobishme dhe më fort e detyrueshme se kjo e dyta. Pastaj i Lartësuar thotë:

Ajeti 76

76. Ata që besojnë, luftojnë në rrugën e Allahut. Ndërsa ata që nuk besojnë luftojnë në rrugën e Shejtanit. Luftoni kundër ithtarëve të Shejtanit, sepse, vërtet, intriga e Shejtanit është e dobët.

Shpjegimi i ajetit

- **“Ata që besojnë, luftojnë në rrugën e Allahut. Ndërsa ata që nuk besojnë luftojnë në rrugën e Shejtanit.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se besimtarët luftojnë veçse në rrugën e Tij, ndërsa qafirët luftojnë në rrugën e *tagut*-it, Shejtanit. Nga ky pohim dalin shumë mësimë. Së pari, kuptojmë që, në varësi të besimit të njeriut, të sinqeritetit të tij dhe korrektësisë në pasimin e traditës së Profetit (a.s.), do të jetë edhe lufta ose përpjekja e tij në rrugën e Allahut. Lufta në rrugën e Zotit është një nga shenjat e besimit. Është besimi që nxit për luftë dhe përpjekje në rrugën e Zotit. Ndërsa lufta dhe përpjekja në rrugën e *tagut*-it është një nga treguesit e kufrit. Po ashtu, ata që luftojnë në rrugën e Zotit e kanë të detyrueshme të pajisen më durim, qëndrueshmëri dhe guxim të niveleve që të tjerët nuk mund t'i arrijnë. Pasuesit e Shejtanit durojnë dhe luftojnë në rrugën e tyre të kotë, kështu që pasuesit e së vërtetës

dhe së drejtës e kanë më të domosdoshme të pajisen me durim e qëndrueshmëri, pasi nëse vuajtja mund të jetë e njëjtë, shpërblimet e premtuara për secilën palë nuk kanë të krahasuar. I Lartësuarit thotë: “Mos u dobësoni (*fizikisht*) dhe mos u trishtoni (*shpirtërisht*), përderisa ju qëndroni më lart, nëse jeni besimtarë të singërtë. Në qoftë se ju përjetuat dhembje (*në Uhd*), të jeni të sigurt se edhe të tjerët (*armiqtë tuaj*) provuan dhembje si kjo juaja (*në Bedër*). Ne i këmbëjmë të tilla ditë mes njerëzve, që Allahu ti nxjerrë në pah ata që besojnë dhe për t’i zgjedhur disa prej jush si dëshmorë. Allahu nuk i do të padrejtët. Kështu Allahu i pastron besimtarët dhe i shkatërron jobesimtarët. A mos mendoni ju se do të hyni në Xhenet pa i provuar Allahu ata që luftuan (*në rrugën e tij*) dhe pa i nxjerrë në pah durimtarët?!” [Al Imran 139-142]. Në një ajet tjetër më poshtë thotë: “Mos u tregoni të dobët kur të ndiqni armikun! Nëse ju ndieni dhimbje, (*dijeni se*) edhe ata, sikurse ju, ndiejnë dhimbje. Por ju shpresoni nga Allahu atë çka ata nuk e shpresojnë. Allahu është i Ditur e i Urtë”. [Nisa 104]. Kush lufton dhe përpiqet në rrugën e Zotit qëndron mbi truallin më të fortë, sepse ka me vete të vërtetën hyjnore dhe i është mbështetur plotësisht Atij që është i Gjallë e nuk vdes kurrë. Ky luftëtar ka vullnetin, durimin dhe qëndrueshmërinë që nuk mund të krahasohen kurrsesi me ato të ushtarëve të së kotës, të cilët pasojnë diçka të pabazë dhe që kurrë nuk do të kenë një përfundim të mirë. Më pas, i Lartësuarit thotë:

- **“Luftoni kundër ithtarëve të Shejtanit, sepse, vërtet, intriga e Shejtanit është e dobët.”** - Sado të mëdha dhe të fshehta që të jenë kurthet dhe intrigat e Shejtanit të mallkuar, ato përsëri mbeten të dobëta. Ato kurrsesi nuk mund të mposhtin të vërtetën e Allahut. Ato nuk mund të qëndrojnë përballë mbrojtjes dhe përkujdesjes së Allahut të Lartësuar për robërit e Tij besimtarë.

Ajeti 77

77. A nuk i ke parë (o Muhamed) ata të cilët u porositën: “Largoni duart tuaja prej luftës, faleni namazin dhe jepeni zekatin!?” Por kur iu bë detyrim lufta, një grup prej tyre iu frikësuan njerëzve ashtu si duhet t’i frikësohesh Allahut, madje edhe më shumë. Ata thanë: **“O Zoti ynë! Pse na e bërë detyrim luftën? Sikur të na e kishe shtyrë pak më vonë!”** Thuaju: **“Kënaqësitë e kësaj bote janë të pakta; Bota tjetër është shumë më e mirë për ata që janë të devotshëm. Juve nuk do t’ju bëhet padrejtësi aspak.**

Shpjegimi i ajetit

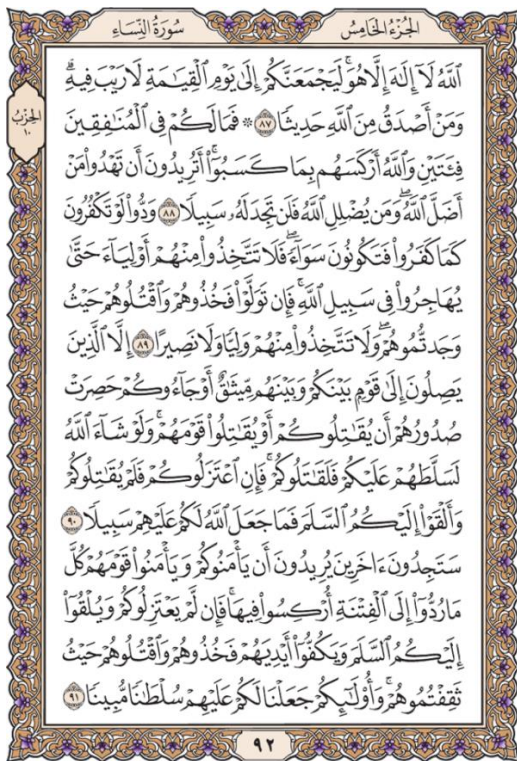
- **“A nuk i ke parë (o Muhamed) ata të cilët u porositën: “Largoni duart tuaja prej luftës, faleni namazin dhe jepeni zekatin!?””** - Kur ishin në Mekë, para hixhretit, besimtarët ishin të urdhëruar vetëm për namaz e zekat, me kuptimin e përgjithshëm të fjalës “zekat”, pra, për të ndihmuar të varfërit, jo për zekatin e njohur në Islam, që ka kushtet dhe rregullat e caktuara e i cili u bë i detyrueshëm pas emigrimit në Medinë. Kështu, në fillim, besimtarët nuk ishin urdhëruar për xhihad, për arsye e urtësi të shumta. Allahu, me urtësinë e Tij, i ka sjellë ligjet gradualisht, në atë mënyrë që njerëzve të mos u bien rëndë. Ai ka filluar së pari me rregullat më të rëndësishme e më të thjeshta. Nëse Allahu i Lartësuar do t’i urdhëronte besimtarët për luftë, ndërkohë që numri i tyre ishte shumë i vogël dhe mundësitë e tyre të pakta, ndërsa armiqtë ishin të shumtë në numër, atëherë kjo do të shkaktonte tretjen dhe zhdukjen e Islamit. Pra, iu dha përparësi dobisë më të madhe, kundrejt asaj më të vogël. Përveç kësaj, ka edhe urtësi të tjera. Disa besimtarë dëshironin të luftonin që në fillim, por ai nuk ishte momenti për luftë. Së pari, ata duhet të përpiqeshin të plotësonin më së miri detyrimet që kishin, si: teuhidin, faljen e namazit, dhënien e zekatit etj., siç thotë i Lartësuarit disa ajete më lart: “Sikur Ne t’i urdhëronim ata të flijonin veten, ose të linin shtëpitë e tyre, shumë pak prej tyre do ta bënin këtë. Sikur

të vepronin ashtu siç këshilloheshin, kjo do të kishte qënë më e mira për ta dhe një përforcim më i madh (*në besimin e tyre*). Atëherë, Ne, do t'u jepnim atyre shpërblim të madh nga ana Jonë dhe do t'i udhëzonim në rrugë të drejtë. Kushdo që i bindet Allahut dhe të Dërguarit, do të jetë me ata, të cilëve Allahu u ka dhuruar mirësi të shumta - me profetët, me të sinqertët, me dëshmorët dhe me vepërmirët. Sa shokë të mirë janë ata! Ky është shpërblimi që vjen prej Allahut dhe mjafton që Allahu Di gjithçka.” [Nisa 66-68]. Por pas emigrimit në Medinë, kur Islami u fuqizua dhe kur atyre iu bë detyrë lufta, atëherë:

- **“Por kur iu bë detyrim lufta, një grup prej tyre iu frikësuan njerëzve ashtu si duhet t'i frikësohesh Allahut, madje edhe më shumë.”** - Pra, disa prej atyre që më përpara e kërkonin me ngulm luftën, filluan të thonë nga frika e dobësia: “O Zoti ynë, pse na e bërë detyrim luftën?” Kjo tregonte pakënaqësinë e tyre ndaj vendimit të Zotit, ndërkohë që detyrë për ta ishte e kundërta. Për besimtarët është detyrë që t'u dorëzohen dhe t'u nënshtrohen urdhrave të Zotit, duke qënë të durueshëm, korrektë dhe të sinqertë në zbatimin e tyre. Por ata vepruan të kundërtën, duke thënë:

- **“Ata thanë: “O Zoti ynë! Pse na e bërë detyrim luftën? Sikur të na e kishe shtyrë pak më vonë!”**” - Kështu ka ndodhur në të shumtën e rasteve me ata që kanë kërkuar nga Zoti diçka para kohës së vet. Në momentin kur Zoti ua ka bërë detyrë atë që e kërkonin me ngut, ata janë sprapsur dhe nuk e kanë patur vullnetin për ta plotësuar. Prandaj Zoti i Lartësuar i ka paralajmëruar këta njerëz që të ruhen nga të tilla sjellje, të cilat të bëjnë të mos kesh durim dhe qëndrueshmëri në rrugën e Tij. - **“Thuaju: “Kënaqësitë e kësaj bote janë të pakta; Bota tjetër është shumë më e mirë për ata që janë të devotshëm. Juve nuk do t'ju bëhet padrejtësi aspak.”** - Kënaqësitë e kësaj bote janë të vogla dhe të shkurtra. Nga ana tjetër, vështirësitë në rrugën e Zotit janë mëse të përballeshme për njeriun, sidomos

kur kujton se ato nuk kanë për të zgjatur shumë. Ahireti është i pakrahueshëm me dynjanë në kënaqësitë që ofron dhe në çdo aspekt tjetër. Vlera e ahiretit është ashtu sikurse e ka përshkruar Profeti (a.s.): “Një copë vend në Xhenet sa gjurma që lë një shkop në tokë është më e mirë sesa gjithë dynjaja dhe ç'ka në të”. Kënaqësitë e Xhenetit janë të plota dhe për t'i arritur ato nuk nevojitet lodhje. Në fakt, ato as që mund të përfytyrohen. Çdo kënaqësi e përfytyruar ndonjëherë nuk mund as t'i përafrohet kënaqësive të Xhenetit, sikurse ka thënë i Lartësuar: “Askush nuk di për atë kënaqësi (*të zemrës e të shpirtit*), që u është caktuar atyre si shpërblim për veprat e tyre të mira (*në dynja*).” [Sexhde 17]. Gjithashtu, Allahu i Lartësuar, nëpërmjet Profetit të Tij, na ka njoftuar se ka thënë: “Unë kam përgatitur për adhuruesit e Mi punëmirë atë që syri nuk e ka parë, veshi nuk e ka dëgjuar dhe që zemra e njeriut nuk e ka ëndërruar”.²⁸ Ndërsa kënaqësitë e dynjasë arrihen veçse me vështirësi dhe lodhje. Po ashtu, nëse krahasojmë çastet e kënaqësisë së dynjasë me momentet e ankthit, trishtimit, lodhjes dhe mërztisë në të, do të vërejmë se çastet e kënaqësisë janë shumë herë më të pakta. Kjo botë vetë është e përkohshme dhe jeta e njeriut në të është akoma më e shkurtër. Ndërsa mirësitë e ahiretit janë të përjetshme dhe banorët e tij janë të përjetshëm atje. Kështu, nëse njeriu do të gjykonte qetësisht për të krahasuar mes dynjasë dhe ahiretit, do të bënte patjetër zgjedhjen e duhur. Ai do t'i jepte përparësi ahiretit dhe do të luftonte për të arritur shpërblimin e atjeshëm. Kjo është arsyeja që edhe i Lartësuar na nxit që të punojmë për arritjen e atij duke u bërë të devotshëm: “Bota tjetër është shumë më e mirë për ata që janë të devotshëm. Juve nuk do t'ju bëhet padrejtësi aspak.” Pra, nëse ruhem nga *shirk*-u dhe çdo gjynah tjetër dhe zbatojmë porositë e Tij, atëherë kemi pa dyshim premtimin për Xhenetin, pa na u bërë asnjë padrejtësi. Çdo përpjekje që bëjmë për ahiretin do ta gjejmë të plotë atje.

Ajetet 78 - 79

78. Kudo që të jeni, vdekja do t'ju arrijë - edhe në qofshi në kështjellat më të forta. Sa herë që u vjen ndonjë e mirë, ata thonë: “Kjo është nga Allahu.”. Por nëse i godet ndonjë e keqe, thonë: “Kjo është nga ti (O Muhamed)!”. Thuaju: “Të gjitha janë nga Allahu!” Ç’është me këta njerëz që nuk kuptojnë asgjë?

79. O njeri! Çdo e mirë që të vjen ty është nga Allahu, ndërsa çdo e keqe që të godet është nga vetja jote. Ne të dërguam ty (O Muhamed) si Profet për mbarë botën. Mjafton që Allahu është dëshmitar për këtë.

Shpjegimi i ajeteve

Zoti i Lartësuar na kujton se mosmarrja pjesë në luftë nuk të mbron aspak nga caktimi i Tij. Ajo që Zoti ka përcaktuar të ndodhë nuk mund të kthehet pas. Ne thjesht jemi në sprovë për t'iu bindur urdhrave të Tij dhe për këtë do të shpërblehemi me drejtësi. Kështu, i Lartësuari thotë:

- **“Kudo që të jeni, vdekja do t'ju arrijë - edhe në qofshi në kështjellat më të forta.”**

- Kuptimi: Në çdo kohë dhe vend që të jeni, vdekja ka për t'ju kapur, edhe sikur të fshiheni në kështjella të forta dhe të larta. Pra, mos kujtoni se mosmarrja pjesë në luftë do t'ju bëjë të jetoni më gjatë! Kjo është nxitje për të marrë pjesë në luftë, nxitje e cila bëhet me disa mënyra në Kur'an: duke treguar shpërblimin e premtuar për të; duke përmendur dënimin për mosmarrjen pjesë në të; duke kujtuar faktin se mosmarrja pjesë në luftë nuk ndryshon gjë nga caktimi i Zotit për vdekjen; duke treguar mirësitë e jetës tjetër, në krahasim me vështirësitë e kësaj jete etj. Më pas, Allahu i Lartësuar na tregon se çfarë thonë ata që i kthejnë shpinën Shpalljes së Tij:

- **“Sa herë që u vjen ndonjë e mirë, ata thonë: “Kjo është nga Allahu.”. Por nëse i godet ndonjë e keqe, thonë: “Kjo është nga ti (O Muhamed)!”.** - Kur atyre u vjen nga Zoti begati, shëndet, pasuri e fëmijë, thonë: “Këto janë nga Allahu!”. Ndërsa kur goditen nga fatkeqësitë, thatësia, uria, skamja, sëmundjet, vdekja e fëmijëve dhe të dashurve thonë; “Kjo ndodhi prej teje, o Muhamed, për shkak të asaj që na solle ti!” Pra, ashtu sikurse shumë popuj para tyre, ata e quajtën Profetin fatkeqësi ose shkaktar fatkeqësie. Allahu i Lartësuar na tregon për Faraonin se ka bërë të njëjtën gjë me Musain: “Kur vinin kohë të mira, ata thoshin: “Kjo është, thjesht merita jonë”. E, kur i godiste ndonjë e keqe, atë e konsideronin si ogur të zi që shkaktonte nga prania e Musait dhe e atyre që ishin me të. Në fakt, fatkeqësitë u vinin nga Allahu (*për gjynahet e tyre*), por shumica e tyre nuk e dinin.” [El ea'raf 131]. Edhe populli i Salihut tha të njëjtën gjë për Profetin e tij: “Ata thanë: “Ata thanë: “Ne parandiejmë ogur të keq prej teje dhe prej atyre që janë me ty.” Ai tha: “E mira dhe e keqja është prej Allahut (*me drejtësi prej Tij*), por ju jeni një popull që jeni vënë në provë.” [Neml 47]. Po kështu, populli i përmendur në suren Jasin u tha profetëve të vet: “Ata (*fshatarët*) thanë: “Ne parandiejmë keq me ju dhe, nëse nuk tërhiqeni, ne do t'ju

gurëzojmë. Do të vuani ndëshkim të rëndë prej nesh!”. Ata (*të dërguarit*) thanë: “E keqja shkaktohet vetëm prej jush. Vallë, për shkak se u këshilluat, po na kërcënoni?! Ju jeni popull i prishur!” [Jasin 18, 19]. Zemrat e tyre kanë qenë të mbushura me kufër, prandaj edhe fjalët e veprat e tyre ishin të tilla. Çdokush që i lidh fatkeqësitë apo largimin e të mirave me Shpalljet hyjnore që sollën profetët, duke pretenduar dhe shpifur se shkak i të këqijave janë pikërisht ato, meriton të njëjtin paralajmërim dhe kërcënim. Më pas, Allahu i Lartësuar u përgjigjet:

- **“Thuaju: “Të gjitha janë nga Allahu!”**” - Të mirat dhe të këqijat, begatia dhe fatkeqësia ndodhin me lejen, caktimin dhe krijimin e Zotit të Urtë dhe të Mëshirshëm.

- **“Ç’është me këta njerëz që nuk kuptojnë asgjë?”** - Ç’është me këta njerëz që pretendojnë të tilla gjëra të kota, të cilët nuk kuptojnë asgjë, ose të cilët kuptojnë shumë pak?! Ky është një qortim për ata të cilët nuk kuptojnë dhe nuk përpiqen të kuptojnë mesazhin nga Allahu dhe Profeti i Tij, dhe kjo ndodh për shkak të mohimit dhe kundërshtimit të tyre të së vërtetës. Nga kjo kuptohet se janë të lëvdur dhe të shpërblyer ata që kuptojnë dhe përpiqen të kuptojnë Shpalljen e Zotit. Është e shpërblyeshme nëse marrim të gjitha masat për të kuptuar atë që ka thënë Zoti dhe Profeti i Tij, duke dëgjuar me kujdes fjalët dhe porositë e tyre e duke medituuar rreth tyre. Nëse vërtetë do të kuptonim Shpalljen e Zotit, do të ishim të bindur se çdo gjë që ndodh në gjithësi, e mirë apo e keqe, ndodh me përcaktimin dhe dijen e Allahut të Lartësuar dhe të Urtë; asgjë nuk del jashtë caktimit të Tij; Ne do të kuptonim dhe do të bindeshim se Profeti dhe Shpallja nuk mund të jenë asnjëherë shkaktarë të së keqes. Përkundrazi, profetët dhe shpalljet hyjnore erdhën për të sjellë mirësinë dhe rregullin në jetën e kësaj bote dhe lumturinë në jetën tjetër. Pastaj i Lartësuar thotë:

- **“O njeri! Çdo e mirë që të vjen ty është nga Allahu, ndërsa çdo e keqe që të godet është nga vetja jote.”** - Pra, çdo e mirë e kësaj dynjaje dhe çdo e mirë e fesë vjen vetëm prej Zotit. Është Ai që na i dhuron me bujarinë e Tij dhe i lehtëson shkaqet për t’i arritur ato. Ndërkohë, çdo e keqe që na godet, ndodh sepse e meritojmë, prej gjynaheve dhe padrejtësive që i bëjmë me duart tona dhe me zgjedhjen tonë të lirë. Megjithatë, falja e Zotit është shumë herë më e madhe se ndëshkimi i Tij. Allahu i Lartësuar u ka hapur krijesave portat e mirësisë dhe i ka porositur që të hyjnë në to, që të përfitojnë nga mirësia dhe bujaria e Tij. Ai, gjithashtu, u ka treguar atyre se gjynahet janë pengesa që të privojnë nga mirësitë dhe bujaria e Tij. Nëse njerëzit i veprojnë ato, atëherë të qortojnë veçse vetveten, sepse vetëm ata janë shkak i privimit nga mirësia dhe bujaria e Zotit të tyre. Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon për gjithëpërfshirjen e Shpalljes së dhënë Profetit të Tij, Muhamedit (a.s.):

- **“Ne të dërguam ty (O Muhamed) si Profet për mbarë botën. Mjafton që Allahu është dëshmitar për këtë.** - Mjafton që Allahu është dëshmitar për këtë fakt. Është Ai që e ndihmoi dhe mbështeti Profetin (a.s.) me mrekulli. Në një ajet tjetër, i Lartësuar thotë: “Thuaj: “Kush është Ai që e ka dëshminë më të fortë?” Thuaj: “Allahu është dëshmues mes meje dhe jush. Mua më është shpallur ky Kur'an, që me të t’ju tërheq vërejtjen juve dhe atij që i komunikohet. Vallë, ju po dëshmoni se veç Allahut, ka edhe zota të tjerë?!” Thuaj: “Jo. Unë nuk dëshmoj.”! Ai është vetëm Një Zot, dhe unë distancohem nga gjithçka që ju adhuron (*përveç Tij*)!” [En’am 19]. Duke qenë se Allahu është Absolut, i Plotë, Gjithëpërfshirës dhe i Madhërishtëm në dijen, pushtetin dhe urtësinë e Tij, duke vërejtur gjithashtu se Ai e ka ndihmuar dhe mbështetur shumë Muhamedin (a.s.), atëherë lehtësisht dilet në përfundimin se ai ishte Profeti i vërtetë i Allahut. Nëse Muhamedi (a.s.) do të trillonte ndonjë fjalë

të paqenë për Allahun e Madhërishëm, Ai do t'ia këpuste arterien e zemrës, siç thotë vetë i Lartësuar: “Sikur ai të trillonte për Ne ndonjë fjalë, Ne do ta kapnim atë me fuqinë Tonë, E pastaj do t'ia këputnim arterien e zemrës. E askush prej jush nuk do të mund të ndërhynte për mbrojtjen e tij. Ai (*Kur'ani*) është këshillë për të devotshmit. S'ka dyshim se Ne dimë që ndër ju ka edhe mohues. Ai (*Kur'ani*) pa dyshim do të jetë dëshpërim për jobesimtarët. Ai (*Kur'ani*) është e vërteta e sigurt! Prandaj, ti lartësoje nga të metat Zotin tënd të Madhëruar!” [Hakka 44-52].

Ajetet 80 - 81

80. Kush i bindet Profetit, i është bindur Allahut. Por kush e refuzon, (dije se) Ne nuk të kemi dërguar ty si mbikqyrës të (punëve të) tyre.

81. Ata thonë: “Të jemi bindur (O Profet)”. Por kur largohen prej teje, një grup prej tyre planifikojnë diçka tjetër nga ajo që të thonë. Por Allahu e shënon atë që ata planifikojnë. Prandaj largohu prej atyre e mbështetju Allahut! Allahu të mjafton si Mbrojtës.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kush i bindet Profetit, i është bindur Allahut.”** – Pra, çdokush që i bindet Profetit në zbatimin e urdhrave dhe largimin nga ndalesat, në të vërtetë i është bindur Zotit, sepse Profeti (a.s.) ka urdhëruar dhe ndaluar veçse me urdhrin e Zotit dhe porosinë e Tij. Ai nuk ka folur nga mendja, por nga Shpallja e Zotit. Kjo tregon se Profeti (a.s.) ka qenë i pagabueshëm në përcjelljen e Shpalljes hyjnore, sepse, në të kundërt, Allahu i Lartësuar nuk do të na urdhëronte që t'i bindeshim Profetit dhe të premtonte shpërblim për këtë. Të drejtat e Zotit dhe të Profetit (a.s.) janë tri llojesh:

1. Të drejtat e Zotit, që janë të posaçme vetëm për Të. Të tilla janë adhurimi i Zotit si një i Vetëm dhe synimi i afrimit tek Ai me çdo vepër të mirë.

2. Të drejtat e Profetit, që janë të posaçme vetëm për të. Këtu hyn respektimi i Profetit dhe mbështetja e rrugës së tij.

3. Të drejtat e përbashkëta dhe të ndërthurura. Këtu hyn besimi në Zotin dhe Profetin, dashuria për ta dhe bindja ndaj tyre. Zoti i Lartësuar i përmend të ndërthurura këto të drejta në ajetin: “Të Allahut janë ushtritë e qiejve dhe të Tokës. Allahu është Ngadhënjimtari e i Urti. Ne të dërguam ty si dëshmitar, si përgëzues dhe paralajmërues, Që ju ta besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij, të cilin ta përkrahni e ta respektoni, dhe që ta lartësoni (*Allahun*) mëngjes e mbrëmje.” [Fet'h 7-9]. Ata që i binden Profetit (a.s.), në të vërtetë i janë bindur Allahut dhe meritojnë shpërblimin për bindjen ndaj Allahut të Lartësuar. Ndërsa ata që i kthejnë shpinën Profetit (a.s.), ata dëmtojnë veç vetveten, sepse nuk mund të dëmtojnë Allahun e Plotfuqishëm dhe të Lartësuar.

- **“Por kush e refuzon, (dije se) Ne nuk të kemi dërguar ty si mbikqyrës të (punëve të) tyre.”** - Kuptimi: Allahu nuk të ka dërguar që të shënosh dhe të llogarisësh veprat e tyre. Ne të dërguam vetëm si përçues të qartë të Mesazhit hyjnor dhe shpjegues të tij. Ne të dërguam si këshillues e qortues, dhe ti e ke kryer plotësisht këtë detyrë, prandaj edhe shpërblimi i Zotit është i madh për ty, pavarësisht në e pranojnë apo jo udhëzimin tënd. Në një ajet tjetër, i Lartësuar thotë: “Ti këshillo, sepse je veçse një kujtues, dhe nuk je kontrollues i tyre. Ai që sprapset e nuk beson, Allahu do ta dënojë me vuajtje të mëdha. Pa dyshim, tek Ne është kthimi i tyre. Dhe, pa dyshim, nga Ne është gjykimi i tyre.” [Gashije 21-26]. Bindja ndaj Allahut dhe Profetit duhet të jetë haptazi dhe fshehurazi. Ajo duhet të shfaqet te fjalët dhe te veprat. Ndërsa ata që haptazi shfaqen si të bindur ndaj Allahut dhe Profetit (a.s.), ndërsa kur veçohen dhe janë vetëm, bëjnë të kundërtën, ajo bindje nuk do t'u bëjë dobi. Për ata, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ata thonë: “Të jemi bindur”, por kur largohen prej teje, një grup prej tyre shtjellojnë diçka tjetër nga ajo që u thua ti.”** - Kur veçohen, ata veprojnë të

kundërtën. Ata vendosin të sigurt për të mos iu bindur Zotit dhe Profetit. Këtë kuptim ka fjala *'bejjete'* në ajet: “planifikon dhe vendos me bindje për diçka”. Domethënë, ata vendosën me bindje për të mos zbatuar porosinë e Allahut dhe të Profetit (a.s.), por Allahu i Lartësuar i kërcënon për këtë dhe thotë:

- **“Por Allahu e shënon atë që ata planifikojnë.”** – Ai do t'ua shkruajë veprat e tyre dhe do t'u japë shpërblimin e duhur. Ky, sigurisht, është një kërcënim për ta. Pastaj i Lartësuar i urdhëron Profetin e Tij që t'u kthejë shpinën dhe të distancohet prej tyre. Kështu, Profeti këshillohet që të mos zemërohet, sepse ata nuk mund ta dëmtojnë nëse ai i mbështetet Allahut dhe kërkon ndihmën e Tij:

- **“Prandaj largohu prej atyre e mbështetju Allahut! Allahu të mjafton si Mbrotës.”**

Ajeti 82

82. A nuk meditojnë ata rreth Kur'anit? Sikur të ishte prej dikujt tjetër e jo prej Allahut, do të kishin gjetur në të shumë kundërthënie.

Shpjegimi i ajetit

- **“A nuk meditojnë ata rreth Kur'ânit?”**
- Allahu i Lartësuar na urdhëron që të meditojmë thellë rreth Librit të Tij, që të kuptojmë qartë ajetet e Tij, mesazhin e tyre nga fillimi në mbarim dhe detyrat që dalin. Studimi i Librit të Allahut të Lartësuar është çelësi i shumë njohurive. Prej tij nxirret çdo e mirë dhe përftohet çdo lloj njohurie. Nëpërmjet Kur'ânit shtohet besimi dhe rrënjët e tij ngulen në zemër. Nëpërmjet Kur'ânit njihet Zoti i Lartësuar, i vetmi i Adhuruar me meritë, njihen emrat dhe cilësitë e pranueshme për Të dhe ato nga të cilat Ai është i pastër. Në Kur'ân është treguar qartë rruga që të çon te Zoti dhe cilësitë e atyre që ndjekin këtë rrugë. Aty është treguar shpërblimi që i pret besimtarët kur të mbërrijnë te Zoti i tyre. Në Kur'ân zbulohet se cili është armiku yt i vërtetë, me të gjitha intrigat dhe kurthet që ai përgatit kundra teje. Në Kur'ân tregohen rrugët që të

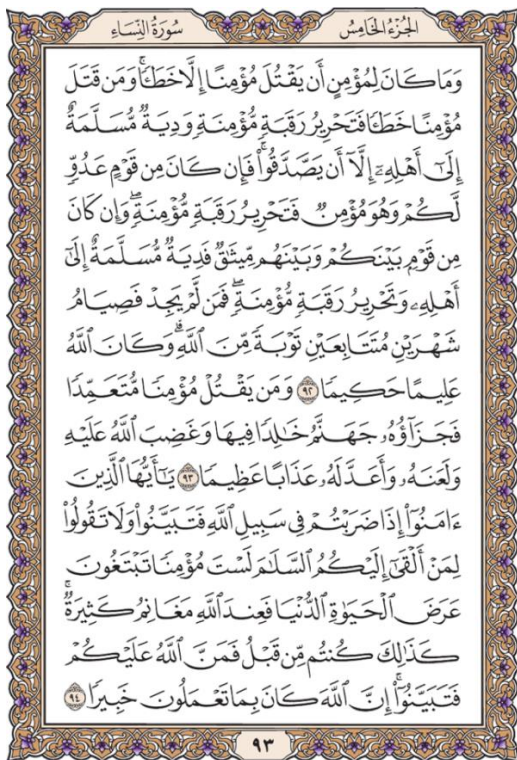
çojnë drejt ndëshkimit dhe mënyra si të mbrohesh prej tyre dhe të shpëtosh. Ai përshkruan cilësitë e atyre që ndjekin rrugën drejt ndëshkimit dhe vuajtjes. Kur'âni tregon se çfarë i pret ata të cilët kryejnë gjynahe dhe çdo gjë që të shpie drejt ndëshkimit. Sa më shumë të studiohet Kur'âni, aq më shumë shtohet dija e dobishme, qartësia në besim dhe veprat e mira që sjellin lumturinë në të dyja jetët. Kjo është arsyeja që Allahu i Lartësuar ka urdhëruar për këtë gjë. Madje, Ai na ka njoftuar se Kur'âni është zbritur veçse që të meditojmë rreth tij, siç thotë në ajetet: “Libër i begatshëm, të cilin Ne ta shpallëm që t'ia studiojnë ajetet dhe që të marrin mësim prej tij ata që kanë mend”. [Sad 29]. “A nuk meditojnë ata për Kur'anin, apo i kanë zemrat të kyçura?” [Muhamed 24]. Ndër dobitë më të rëndësishme të meditimit rreth Kur'ânit është se, nëpërmjet tij, njeriu arrin siguri të plotë se ky libër është vërtet shpallje e Zotit të Lartësuar. Pra, Kur'âni vërteton dhe verifikon vetveten. Në të përmenden dhe përsëriten histori të shumta, por ato janë plotësisht në përputhje dhe harmoni të plotë me njëra-tjetrën. Mes tyre nuk ka asnjë kundërthënie. Nga kjo kuptohet se Kur'âni është fjala e vërtetë e Zotit, i Cili është Gjithëpërfshirës dhe Absolut në dijen e Tij:

- **“Sikur të ishte prej dikujt tjetër, e jo prej Allahut, do të kishin gjetur në të shumë kundërthënie.”** - Pra, duke qenë se Kur'âni është prej Allahut të Lartësuar, në të nuk mund të gesh kurrë kundërthënie.

Ajeti 83

83. Kur u vjen ndonjë lajm qetësues apo shqetësues, ata e përhapin menjëherë atë. Por, nëse këtë lajm do t'ia përcillnin Profetit ose parisë së tyre, hulumtuesit e vërtetë do të dinin të nxirrnin përfundime. Sikur të mos ishte mirësia dhe mëshira e Allahut ndaj jush, atëherë ju, përveç një pakice, do të kishit ndjekur rrugën e Shejtanit.

Shpjegimi i ajetit

- “Kur u vjen ndonjë lajm qetësues ose shqetësues, ata e përhapin menjëherë atë.” - Kjo është një këshillë nga Allahu i Lartësuar, me të cilën Ai edukon adhuruesit e Tij që të largohen prej cilësive dhe sjelljeve jo të mira, që nuk iu shkojnë besimtarëve. Kështu, nëse ata dëgjojnë ndonjë lajm të rëndësishëm, që ka të bëjë me interesin e besimtarëve, sigurinë dhe ruajtjen e tyre, apo ndonjë lajm që ka të bëjë me ndonjë kërcënim kundër muslimanëve, fillimisht duhet ta verifikojnë dhe të mos nxitojnë në përhapjen e tij. Ata duhet të njoftojnë Profetin (a.s.) (kur ishte gjallë) apo udhëheqësit dhe dijetarët e tyre. Ata duhet të njoftojnë njerëzit e mençur dhe specialistët, që i njohin mirë çështjet dhe dinë të japin gjykim të drejtë rreth anëve pozitive dhe negative, si dhe dinë të përcaktojnë drejt përparësitë. Nëse përhapja e tyre është e dobishme dhe sjell gëzim për besimtarët, apo i bën ata më të përgjegjshëm dhe të kujdesshëm për t’iu ruajtur rreziqeve, ata e përhapin lajmin, e

nëse jo, ata e fshehin dhe nuk e përhapin atë, siç thotë i Lartësuari:

- “Por, nëse këtë lajm do t’ia përcillnin Profetit ose parisë së tyre, hulumtuesit e vërtetë do të dinin të nxirrnin përfundime.” - Nëpërmjet logjikës së mprehtë dhe njohurive të mëdha, dijetarët do të japin një gjykim më të drejtë rreth atyre çështjeve. Ky është një rregull i rëndësishëm: nëse shtrohet nevoja për trajtimin e një çështjeje, ajo duhet t’u lihet atyre që janë specialistë të saj. Askush nuk duhet të flasë para tyre. Kjo bën të mundur që t’i afroshesh më shumë të vërtetës dhe të jesh më pak i rrezikuar nga gabimi. Gjithashtu ky ajet na porosit që të mos jemi të nxituar dhe të papërmbytur në reagimet ndaj lajmeve që na vijnë apo ndaj situatave të ndryshme me të cilat përballemi. Përkundrazi, ne duhet të mendohemi mirë dhe gjatë para se të veprojmë. Pastaj i Lartësuari thotë:

- “Sikur të mos ishte mirësia dhe mëshira e Allahut ndaj jush, atëherë ju, përveç një pakice, do të kishit ndjekur rrugën e Shejtanit.” - Mirësia e Allahut është suksesi i dhuruar prej Tij për të ndjekur udhën e drejtë, është feja që solli për ne, janë porositë e vyera për çdo fushë dhe çështje, është dija e vlefshme që Ai na dhuroi, dije që ne nuk e kishim. Pra, nëse nuk do të ishin këto mirësi të dhuruara nga Zoti, ne do të mashtroheshim nga Shejtani i mallkuar, përveç një pakice të vogël. Arsyeja është se njeriu është i prirur drejt injorancës dhe padrejtësisë. Egoja e tij e urdhëron veçse për të këqija, por nëse ai i drejtohet me përgjërime dhe përunjësi Zotit të tij dhe kërkon strehim tek Ai, duke dhënë maksimumin e tij në këtë drejtim, Zoti i tij me siguri do ta ndihmojë për arritjen e çdo të mire dhe për të shpëtuar nga çdo e keqe; Ai do ta ruajë nga Shejtani i mallkuar dhe kurthet e tij.

Ajeti 84

84. Prandaj lufto në rrugën e Allahut! Ti je përgjegjës veçse për veten tënde. Dhe nxiti besimtarët se Allahu do ta sprapsë

fuqinë e të pafeve! Allahu është më i fuqishmi dhe e ka dënimin më të ashpër.

Shpjegimi i ajetit

Kjo është sjellja më e mirë e njeriut: të përpiqet e të luftojë me vetveten dhe me armikun për plotësimin e urdhrave të Allahut, si edhe të nxisë të tjerët në këtë drejtim. Megjithatë, mund të ndodhë që njeriu të mos ketë asnjëherë nga këto veti ose të ketë veç njëherë prej tyre. Prandaj Allahu i Lartësuar i thotë Profetit të Tij:

- **“Prandaj lufto në rrugën e Allahut! Ti je përgjegjës veçse për veten tënde.”** – Kuptimi: Ti nuk ke pushtet mbi të tjerët. Ti nuk do të merresh në përgjegjësi për çfarë bëjnë të tjerët, por vetëm për veprat e tua.

- **“Dhe nxiti besimtarët...”** - Inkurajimi i besimtarëve përfshin gjithçka që u jep forcë atyre dhe që i ndihmon ata të jenë të shkathët, të gjallë e me moral të ngritur. Kjo mund të arrihet me disa mënyra: herë duke përmendur dobësinë dhe dështimet e qafirëve, e herë duke përmendur shpërblimin e madh që Allahu i Lartësuar ka përgatitur për luftëtarët dhe për ata që përpiqen në rrugën e Tij si dhe ndëshkimin që ka përgatitur për armiqtë e besimtarëve. Pra, këto dhe shumë mënyra të tjera janë nxitje e besimtarëve për të luftuar dhe për t'u përpjekur në rrugën e Zotit.

- **“se Allahu do ta sprapsë fuqinë e të pafeve! Allahu është më i fuqishmi dhe e ka dënimin më të ashpër.”** - Nëpërmjet luftës dhe përpjekjeve në rrugën e Allahut dhe nëpërmjet nxitjes së njëri-tjetrit për këtë çështje, Allahu i Lartësuar e ndalon padrejtësinë e qafirëve dhe shkatërrimin që ata përhapin. Allahu i Lartësuar është më i Forti dhe Ndëshkuesi më i drejtë për këdo që bën padrejtësi. Nëpërmjet ndëshkimit të Tij të drejtë dhe të urtë, Ai i jep atë që meriton të padrejtit, por u jep një mësim të mirë edhe të tjerëve, që të mos bien në të njëjtin gabim. Nëse do të dëshironte Allahu i Lartësuar, Ai do t'i mposhte qafirët vetë dhe nuk do të linte gjallë asnjë prej tyre. Por me urtësinë e Tij, Ai i sprovon njerëzit me njëri-tjetrin. Kështu dallohen besimtarët e

vërtetë, të cilët besojnë dhe bëjnë me dëshirë punë të mira, nga ata që shtiren si besimtarë, por që besimi i tyre nuk i sjell asnjë dobi.

Ajeti 85

85. Kush ndihmon për të mirë, do të ketë pjesë nga ajo, dhe kush ndihmon për të keq, do të ngarkohet me të. Allahu është Dëshmues i drejtë për gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

- **“Kush ndihmon për të mirë, do të ketë pjesë nga ajo, dhe kush ndihmon për të keq, do të ngarkohet me të.** - Këtu bëhet fjalë për ndihmën që njeriu mund t'i japë dikujt tjetër për punë a çështje të ndryshme. Pra, nëse ai ndihmon dhe përpiqet së bashku me dikë tjetër për arritjen dhe plotësimin e një pune të mirë, siç është, për shembull, ndihma për të larguar një padrejtësi, ai do të marrë shpërblim në varësi të mundit të ofruar, por pa iu zvogëluar aspak shpërblimi vepruesit kryesor të tij. Po kështu edhe ata që ofrojnë ndihmë dhe mbështetje për vepra të këqija do të kenë përgjegjësi në varësi të ndihmës së ofruar dhe dëmit që sjellin. Kjo është një porosi e mrekullueshme nga Allahu, që ne të bashkëpunojmë dhe të ndihmojmë njëri-tjetrin për vepra të mira, për devotshmëri dhe për t'iu ruajtur armiqtësisë dhe urrejtjes mes nesh. Allahu i Lartësuar e përforcon këtë porosi, duke thënë:

- **“Allahu është Dëshmues i drejtë për gjithçka.”** - Pra, Allahu i Lavdëruar është Dëshmuesi, që shikon dhe di gjithçka, Ai i ka regjistruar të gjitha veprat e njeriut dhe do ta marrë atë në llogari për çdo gjë që ka bërë, duke i dhënë shpërblimin apo ndëshkimin e merituar.

Ajeti 86

86. Kur t'ju përshëndesin, ju kthejani me një përshëndetje më të mirë ose me të njëjtën formë. Allahu është Llogaritës i drejtë për gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

- **“Kur t'ju përshëndesin, ju kthejani me një përshëndetje më të mirë ose me të njëjtën formë.”** - Përshëndetja është një

fjalë ose shprehje e ngrohtë e dashamirëse në formë lutjeje, që thuhet nga dy persona kur takohen me njëri-tjetrin. Përsëndetje quhet edhe një veprim që shpreh respekt e dashuri, si një buzëqeshje etj. Një ndër mënyrat e përsëndetjes, e cila ka bazë në Sheriat është dhënia e selamit. Kështu Allahu i Lartësuar i ka urdhëruar besimtarët që, nëse përsëndeten nga dikush, me çfarëdolloj përsëndetjeje, ta kthejnë atë me një përsëndetje më të mirë se ajo, qoftë në fjalët e përzgjedhura, qoftë në mënyrën e dhënies së saj, ose ta kthejnë njëllor me përsëndetjen e marrë. Kjo tregon që moskthimi i përsëndetjes është haram, ashtu si edhe kthimi i saj me një formë më të ulët se e para. Nga ajeti kuptohet, gjithashtu, se është e pëlqyeshme që të jemi të parët që përsëndesim. Kjo kuptohet në këto dy aspekte:

1. Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar që përsëndetjen ta kthejmë me një formë më të mirë se ajo ose të njëjtë me të. Kjo tregon se Sheriati e nxit të përsëndeturit dhe, si i tillë, garimi për këtë veprim është po ashtu i inkurajuar.

2. Thënia: "...kthejani me një përsëndetje më të mirë..." nxit për të qenë i pari që përsëndet, sepse ky është tregues tjetër i "përsëndetjes më të mirë", për të cilën na ka urdhëruar Sheriati. Megjithatë, nga fusha e këtij urdhri përjashtohen disa raste, siç është, për shembull, rasti i njeriut që është duke lexuar Kur'ân, apo duke dëgjuar hytben, duke falur namaz etj. Pra, në këto raste, nuk është detyrë kthimi i përsëndetjes apo selamit. Gjithashtu, rast përjashtues është edhe me ata individë të cilët Sheriati urdhëron që të bojkotohen dhe të mos përsëndeten e as t'u kthehet përsëndetja, siç ndodh me gjynahqarët që i bëjnë haramet haptazi dhe nuk pendohen. Sidoqoftë, është kusht që mospërsëndetja e tyre të ketë efekt pozitiv dhe t'i bëjë ata të kthejnë rrugë, pasi nëse nuk ndodh kjo, atëherë me ta veprohet ndryshe. Detyrimi i kthimit të përsëndetjes vlen edhe për ato përsëndetje që njerëzit i kanë zakon dhe që

nuk bien ndesh me Sheriatin. Pra, muslimani është i urdhëruar që t'i kthejë me formë më të mirë ose të njëjtë edhe të tilla përsëndetje. Pastaj Allahu i Lartësuar na kujton se ai është Llogaritës i drejtë i të gjitha veprave tona të mira apo të këqija, dhe do të na shpërblejë me drejtësi për to:

- **"Allahu është Llogaritës i drejtë për gjithçka."** - Çdo fjalë e vepër e njeriut, e mirë apo e keqe qoftë, e madhe apo e vogël, e dukshme apo e fshehur, është e regjistruar korrektësisht, dhe do të vijë dita që njeriu do të shpërblehet për to, me bujarinë, drejtësinë, urtësinë dhe gjykimin e drejtë të Allahut të Lartësuar.

Ajeti 87

87. Allahu është Ai që Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Pa dyshim, Ai do t'ju tubojë Ditën e Gjykimit, për të cilën nuk ka dyshim. Dhe, cili mund të jetë në fjalë më i vërtetë se Allahu?!

Shpjegimi i ajetit

- **"Allahu është Ai që Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij."** - Allahu i Lartësuar na tregon për njëshmërinë e Tij në meritueshmërinë e adhurimit. Ai është Zoti i vetëm që meriton t'i përkushtohesh me madhërimin, nënshtrimin, bindjen dhe dashurinë tënde. Vetëm Ai është i Adhuruari me meritë në gjithësi, sepse vetëm Ai është Absoluti në Qenien dhe në cilësitë e Tij. Vetëm në dorën e Tij është krijimi, sundimi, mbretërimi dhe përkujdesja për krijesat dhe çështjet e tyre. Ai është Zotëruesi dhe Dhuruesi i të gjitha mirësive të dukshme dhe të fshehta. Ky përshkrim është, gjithashtu, një urdhër për ta njësuar Allahun në adhurim. Vetëm Ai duhet të jetë i Adhuruari, të Cilin duhet ta duam me gjithë qenien tonë, ta madhërojmë, t'i bindemi e nënshtrohemi me drojë. Ne duhet të përpiqemi të afrohem tek Allahu me të gjitha llojet e adhurimeve të cilat Ai i ka përcaktuar si të tilla në Librin e Tij dhe në Traditën e Profetit të Tij. Vetëm Ai do t'i shpërblejë krijesat për gjithçka që bëjnë në këtë jetë, për adhurimet apo për

shpërfilljen e tyre, prandaj i Lartësuar betohet për vërtetësinë e Ditës së madhe të Shpërblimit me drejtësi dhe urtësi:

- **“Pa dyshim, Ai do t’ju tubojë Ditën e Gjykimit, për të cilën nuk ka dyshim.”** – Kuptimi: Ditën e Gjykimit, Allahu ka për t’iu grumbulluar të gjithëve, nga i pari deri tek i fundit, në të njëjtin vend. Ajo është dita që nuk ka dyshim për vërtetësinë e saj. Argumentet logjike dhe fetare për atë ditë janë të shumta, si për shembull:

- Ringjallja e tokës së vdekur nëpërmjet ujit të zbritur nga qielli, si mëshirë prej Zotit.

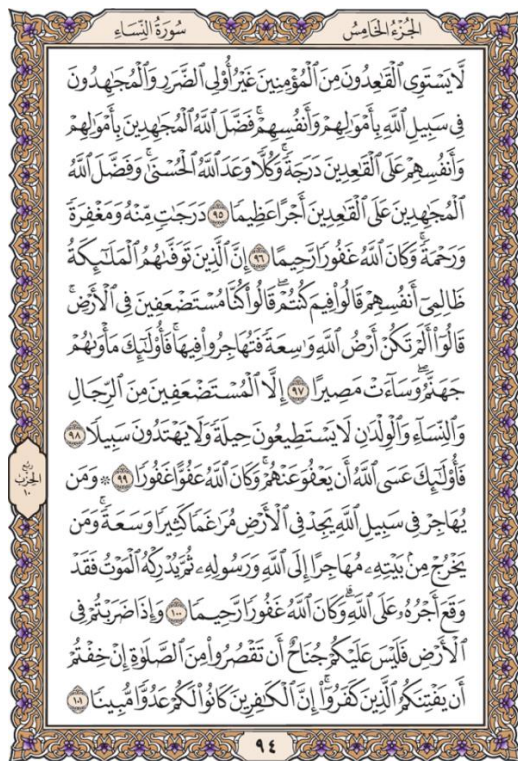
- Krijimi i parë nga hiçi dëshmon se rikrijimi dhe rikthimi në jetë i krijesave pas vdekjes është më i pranueshëm dhe më i thjeshtë.

- Nëse Zoti është i Urtë, kjo e bën të detyrueshme që të ketë ringjallje, llogari dhe shpërblim me drejtësi të krijesave, sepse Ai nuk do t’i krijonte kurrë krijesat pa një qëllim, që thjesht të jetonin e të vdisnin, e kështu të vazhdonin në pafundësi. Drejtësia, urtësia dhe mëshira e Tij duhet t’i gjykojë dhe shpërblejë ato ashtu si e meritonin.

- Ndërsa argumentet fetare të ardhura nga Profeti (a.s.) janë të shumta, siç është ky ajet dhe të tjerë të ngjashëm. I Lartësuar thotë më pas: “E cili mund të jetë në fjalë më i vërtetë se Allahu?!”. Pra, Allahu i Lartësuar betohet për vërtetësinë e kësaj dite, ashtu siç ka urdhëruar Profetin e Tij në disa raste në Kur’ân që të betohet për këtë të vërtetë. Në fakt, të gjithë profetët kanë folur për këtë të vërtetë të madhe dhe kanë këshilluar për t’u përgatitur për të.

- **“Dhe, cili mund të jetë në fjalë më i vërtetë se Allahu?!”** - Kjo tregon se fjala e Zotit dhe rrëfimet e Tij janë në shkallën më të lartë të vërtetësisë. Çdo gjë që thuhet në drejtim të besimit, fesë dhe riteve e që bie ndesh me fjalët dhe porositë e Zotit, ajo është e gabuar dhe e gënjeshtërt. Ajo nuk ka se si të jetë e vërtetë, sepse bie ndesh me fjalën absolutisht të vërtetë të Allahut të Lartësuar.

Ajetet 88 – 91

88. Përse ndaheni në dy grupe për çështjen e munafikëve? Allahu i ka zhytur ata në mohim për shkak të veprave të tyre (të këqia)?! A mos doni të udhëzoni në rrugë të drejtë atë që Allahu e ka lënë të humbur?! Për atë që Allahu i ka lënë të humbur, ju nuk keni për të gjetur rrugëdalje.

89. Ata (munafikët) dëshirojnë që edhe ju të mos besoni, sikurse nuk besojnë ata vetë, dhe kështu të bëheni të njëjtë. Mos zini miq prej tyre, derisa ata të mërgojnë për hir të Allahut! Por nëse refuzojnë, atëherë, kudo që t’i gjeni, kapini dhe vritini dhe mos i zini kurrë as si miq e as si mbështetës,

90. Përveç atyre që strehohen te një popull me të cilin ju keni marrëveshje e përveç atyre që vijnë te ju, sepse u vjen rëndë të luftojnë kundër jush ose kundër popullit të vet. Sikur të donte Allahu, Ai do t’u jepte atyre fuqi e pushtet mbi ju, dhe kështu ata do t’ju luftonin. Në qoftë se ata tërhiqen, nuk ju luftojnë dhe ju

ofrojnë paqe, atëherë Allahu nuk ju jep të drejtë kundër tyre.

91. Ju do të hasni në të tjerë, që duan të sigurohen nga ju dhe nga populli i tyre. Por sa herë që ftohen në idhujtari ata kthehen pas e bien në të. Kështu, në qoftë se këta nuk largohen prej jush, nuk ju ofrojnë paqe dhe nuk heqin dorë nga lufta kundër jush, atëherë kapini dhe vritni kudo që t'i ndeshni! Ne ju kemi dhënë argument të qartë kundër tyre!

Shpjegimi i ajeteve

- “Përse ndaheni në dy grupe për çështjen e munafikëve? Allahu i ka zhytur ata në mohim për shkak të veprave të tyre (të këqia)?! A mos doni të udhëzoni në rrugë të drejtë atë që Allahu e ka lënë të humbur?! Për atë që Allahu i ka lënë të humbur, ju nuk keni për të gjetur rrugëdalje.” – Munafikët, për të cilët aludohet në këtë ajet, ishin ata që në dukje shfaqeshin si muslimanë. Ata, përveçse nuk kishin hequr dorë nga kufri i tyre, nuk emigruan për hir të Zotit. Kështu që, sahabët ishin të paqartë dhe kishin qëndrime të ndryshme ndaj kësaj kategorie. Disa prej tyre ndiheshin ngushtë dhe hezitonin për vrasjen dhe luftën kundër tyre, qoftë edhe për ndërprerjen e marrëdhënieve me ta. Kjo ndodhte për shkak të atyre veprave që ata i shfaqnin si muslimanë. Ndërsa sahabët e tjerë gjykonin për ta duke u nisur nga veprat që tregonin se ata ende ishin në kufër dhe larg Islamit. Atëherë, Allahu i Lartësuar shpalli këto ajete, në të cilat dha urdhrin e prerë, që ne të mos ngurrojmë në lidhje me qëndrimin që duhet të mbajmë ndaj të tillëve. Ne duhet të kemi veç një qëndrim ndaj munafikëve, sepse shenjat e tyre të kufrit janë të përsëritura, madje:

- “Ata (munafikët) dëshirojnë që edhe ju të mos besoni, sikurse nuk besojnë ata vetë, dhe kështu të bëheni të njëjtë.” - Kjo është dëshira e tyre: që ju të mohoni besimin e drejtë dhe të vërtetë dhe të bëheni si ata.

- “Mos zini miq prej tyre, derisa ata të mërgojnë për hir të Allahut!” - Ata nuk duhen dashur dhe mbështetur, sepse miqësia është shprehje e dashurisë dhe e vlerësimit për ta. Por kjo nënkupton edhe urrejtjen për ta, sepse urdhri për të bërë diçka nënkupton edhe ndalimin nga e kundërta e saj. Megjithatë, ky qëndrim është i kushtëzuar: derisa edhe ata të emigrojnë në rrugën e Zotit. Nëse emigrojnë si muslimanët, edhe atyre u takon i njëjti trajtim me muslimanët. Kështu i trajtonte Profeti (a.s.) ata që emigruan në Medinë, pavarësisht a ishin besimtarë të vërtetë apo të shtirur. Nëse ata nuk emigrojnë drejt shtetit Islam dhe refuzojnë një gjë të tillë, atëherë:

- “Por nëse refuzojnë, atëherë, kudo që t'i gjeni, kapini dhe vritini dhe mos i zini kurrë as si miq e as si mbështetës,” - Pra, në çdo kohë, vend e rrethanë ata vriten dhe luftohen. Ky ajet është një nga argumentet që tregojnë se dispozita për ndalesën e luftës gjatë muajve të shenjtë është e shfuqizuar. Ky është mendimi i shumicës së dijetarëve. Ndërsa të tjerë thonë se tekstet fetare që tregojnë për luftë të pakufizuar ndaj mohuesve duhen parë në kontekstin reduktues dhe përjashtues të teksteve që tregojnë për respektimin e muajve të shenjtë dhe ndalimin e luftës në to. Pastaj Allahu i Lartësuar përjashton nga urdhri për t'u luftuar tri kategori njerëzish, dhe e para e tyre është:

- “Përveç atyre që strehohen te një popull me të cilin ju keni marrëveshje...” - Ata të cilët kanë bërë pakt me shtetin që ka marrëveshje paqeje me muslimanët. Pra, edhe këta kanë të njëjtin gjykim me popullin që ka pakt paqeje me muslimanët: pasuria dhe jeta e tyre janë të ruajtura dhe të sigurt. Kategoria e dytë janë ata për të cilët Zoti thotë:

- “...e përveç atyre që vijnë te ju, sepse u vjen rëndë të luftojnë kundër jush ose kundër popullit të vet.” - Ata të cilët nuk ua lejon shpirti që të luftojnë muslimanët, por as popullin e vet, prandaj si rrugë të mesme zgjedhin neutralitetin mes dy

palëve. Pra, edhe për këtë kategori Zoti ka urdhëruar që të mos i luftojmë. Ky qëndrim ka urtësi të shumta. Ja si thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Sikur të donte Allahu, Ai do t’u jepte atyre fuqi e pushtet mbi ju, dhe kështu ata do t’ju luftonin. Në qoftë se ata tërhiqen, nuk ju luftojnë dhe ju ofrojnë paqe, atëherë Allahu nuk ju jep të drejtë kundër tyre.”** - Kuptimi: Mundësitë e veprimt të tyre janë tre:

1. Të bashkohen me ju e të luftojnë kundër armiqve tuaj, mes të cilëve është edhe populli i tyre. Por kjo është thujse e pamundur për t’u pranuar prej tyre.

2. Të bashkohen me armiqtë tuaj dhe t’ju luftojnë juve, dhe kjo do të ishte një vështirësi e madhe.

3. Të mos luftojnë as kundër jush, as kundër popullit të tyre, dhe kjo është zgjidhja e mesme dhe më e thjeshtë. Ju, o muslimanë, pranoheni këtë zgjidhje të tretë, që është e pranueshme dhe më e lehtë për ju. Allahu i Lartësuar është i Plotpushtetshëm që t’u mundësojë atyre edhe që t’ju luftojnë së bashku, prandaj pranoheni lehtësimin e ofruar prej Tij dhe falënderojeni Atë, që i ndaloi duart e tyre kundër jush. Ndërsa kategoria e tretë janë ata që synojnë thjesht të arrijnë qëllimet e popullit të vet, pa shfaqur mbështetje për muslimanët. Allahu i Lartësuar thotë për ta:

- **“Ju do të hasni në të tjerë, që duan të sigurohen nga ju dhe nga populli i tyre. Por sa herë që ftohen në idhujtari ata kthehen pas e bien në të.”** - Kuptimi: Nga mesi i munafikëve, me të cilët keni të bëni, do të gjeni të tillë që thjesht synojnë mbrojtjen e popullit të tyre. Por në ndryshim nga kategoria e dytë, të cilët i largohen luftës kundër muslimanëve për shkak të respektimit dhe vlerësimit për ta, këta, sa herë shohin ndonjë mundësi për të dëmtuar muslimanët, kthehen në idhujtari dhe në origjinën e tyre armiqësore kundër Islamit. Megjithatë, kur shohin se fuqia e Islamit është e madhe, ata nuk e marrin guximin që t’i luftojnë muslimanët apo të

bëhen palë me aleatët kundër tyre. Kështu, kategoria e dytë heq dorë nga lufta kundër muslimanëve, për shkak të respektit dhe vlerësimit për ta, e jo për shkak të frikës për veten e vet. Ndërsa kategoria e tretë e bën këtë nga frika, e jo nga respekti dhe vlerësimi për muslimanët, madje, nëse do të kishin mundësi për t’i luftuar muslimanët, do ta bënin atë. Prandaj dhe i Lartësuar thotë:

- **“Kështu, në qoftë se këta nuk largohen prej jush, nuk ju ofrojnë paqe dhe nuk heqin dorë nga lufta kundër jush, atëherë kapini dhe vritni kudo që t’i ndeshni! Ne ju kemi dhënë argument të qartë kundër tyre!”** - Kuptimi: Nëse ata sillen kështu, atëherë ju keni një argument të qartë kundër tyre dhe leje për t’i luftuar dhe vrarë kudo që t’i gjeni. Ata janë vetëshpallur si armiqtë tuaj dhe kanë shkelur paqen, prandaj le ta mbajnë përgjegjësinë.

Ajeti 92

92. Asnjë besimtar nuk duhet ta vrasë një besimtar tjetër, përveçse gabimisht. Kushdo që vret gabimisht një besimtar, ai është i detyruar të lirojë një skllav besimtar dhe shpagimin (e gjakut) t’ia dorëzojë familjes së tij, veç në qoftë se ata ia falin (gjakun). Në qoftë se ai (i vrari gabimisht) është besimtar, por i takon një populli që është në luftë me ju, atëherë është detyrim vetëm lirimi i një skllavi besimtar. Në qoftë se ai (i vrari) është nga një popull me të cilin ju keni marrëveshje, atëherë është detyrim që familjes së tij t’i dorëzohet shpagimi (i gjakut) dhe që të lirohet një skllav besimtar. E, kush nuk ka mundësi (të lirojë një skllav), le të agjërojë dy muaj rresht, si formë pendese para Allahut. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Asnjë besimtar nuk duhet ta vrasë një besimtar tjetër, përveçse gabimisht.”** - Këtu kemi të bëjmë me një stil shumë të veçantë për të treguar se diçka është e ndaluar dhe kurrë nuk duhet të ndodhë. Pra, është e pamundur që një besimtar të vrasë

me qëllim një besimtar tjetër. Kjo tregon se ndalesa e këtij krimi është shumë e madhe dhe e përforcuar. Ai është një nga krimet më të rënda, që bien ndesh me imanin dhe atë që imani nënkupton. Kjo vepër mund të pritët nga një jobesimtar ose nga një kriminel, që ka iman shumë të dobët, por jo nga një besimtar i vërtetë, sepse besimi i saktë e ndalon njeriun nga vrasja e vëllait të tij besimtar. Besimi është një akt vëllazërimi mes besimtarëve, akt i cili e shton dashurinë, mbështetjen mëshirën dhe faljen mes tyre. Besimtari e ruan vëllain e tij nga çdo dëm dhe rrezik. Por, a ka dëmtim më të madh sesa marrja e jetës?! Këtë e vërteton edhe thënia e Profetit (a.s.): “Mos u ktheni pas meje si mohues e të vrisni njëri tjetrin!”. Kjo tregon se vrasja e besimtarit është vepër kufri dhe konsiderohet si një nga gjynahet më të mëdha pas *shirk*-ut dhe idhujtarisë. Nga fjala e Allahut të Lartësuar kuptohet se ky është krim i rëndë në çdo lloj gjendjeje e situate, përveç rastit kur bëhet pa dashje. Pra, ai që vret pa qëllim ose pa dashje nuk merr gjynah për vrasjen dhe nuk gjykohet si shkelës i kufijve të Zotit. Megjithatë, duke qenë se vepra në vetvete është shumë e rëndë, Allahu i Lartësuar ka urdhëruar që të bëhet kompensim për të:

- **“Kushdo që vret gabimisht një besimtar, ai është i detyruar të lirojë një skllav besimtar dhe shpagimin (e gjakut) t’ia dorëzojë familjes së tij, veç në qoftë se ata ia falin (gjakun).”** - Pra, nuk ka ndryshim dhe rëndësi a është vrasësi mashkull apo femër, i lirë apo skllav, minoreni apo në moshë madhore, i aftë mendërisht apo i sëmurë, musliman apo jomusliman. Kjo kuptohet nga fjala ‘*men*’ - kushdo, e cila është gjithëpërfshirë. Gjithashtu, nuk përbën ndonjë ndryshim fakti që i vrari është mashkull apo femër, i vogël apo i madh. Kjo kuptohet nga përdorimi i një emri të pashquar në kontekstin e një fjalie kushtore, dhe në gjuhën arabe kjo rrethanë e bën emrin gjithëpërfshirës. Për vrasësin është detyrë

çlirimi i një skllavi besimtar, dhe nuk është përcaktuar se si duhet të jetë ky skllav: mashkull apo femër, i vogël a i madh, i saktë apo i sëmurë dhe me mangësi. Megjithatë, po të shohësh urtesinë e këtij lloji kompensimi, del se lirimi i një skllavi të mangët mendërisht është i pavlefshëm, sepse qëllimi i lirimimit nga skllavëria është dobia e të liruarit, e pasurisë dhe interesave të tij. Kësisoj, nëse këto dobi nuk arrihen me lirimin e tij apo ndodh e kundërta, atëherë lënia e skllavit në zotërimin e pronarit të tij është më e dobishme për të, prandaj çlirimi i tij nuk vlen si mënyrë kompensimi për rastin në fjalë. Madje, po të shihet më thellë në kuptimin e shprehjes “*tahrir el rakabeh*” - “çlirimi i një skllavi”, do të arrihet në të njëjtin përfundim të thënë më sipër. Fjala “çliroj” do të thotë: “të lësh të lirë dikë që t’i shfrytëzojë vetë dobitë dhe aftësitë e tij, që më përpara ishin nën pronësinë e dikujt tjetër”. Por nëse ai nuk është në gjendje të bëjë një gjë të tillë, atëherë çlirimi i tij nuk ka vlerë. Mendohu pak për këtë, sepse është shumë e qartë dhe e kuptueshme! Për sa i përket kompensimit financiar (*el dijeh*), ai është i detyrueshëm për rastin e vrasjes gabimisht, ose të vrasjes jo me paramendim. Kompensimi i dorëzohet familjes së viktimës, pra, atyre që e trashëgojnë atë. Kur trashëgimtarët ndajnë mes tyre pasurinë e tij, kjo pagesë futet gjithashtu te kjo pasuri. Nëse trashëgimtarët e viktimës e falin vrasësin, ai çlirohet nga ky detyrim. Kjo është një nxitje për të falur dhe toleruar, sepse Allahu i Lartësuar e ka quajtur si “*sadaka*”, dhe *sadakaja* është e inkurajuar në çdo kohë dhe gjendje.

- **“Në qoftë se ai (i vrari gabimisht) është besimtar, por i takon një popull që është në luftë me ju, atëherë është detyrim vetëm lirimi i një skllavi besimtar.”** Në qoftë se ai (i vrari) është nga një popull me të cilin ju keni marrëveshje, atëherë është detyrim që familjes së tij t’i dorëzohet shpagimi (i gjakut) dhe që të lirohet një skllav besimtar.” - Pra, kur viktimja është nga një popull me të cilin

muslimanët kanë lidhur marrëveshje për paqe, atëherë është detyrë dhënia e kompensimit financiar. Kjo bëhet për të respektuar familjen e viktimës, me të cilën është lidhur marrëveshja e paqes.

- **“E, kush nuk ka mundësi (të lirojë një skllav), le të agjërojë dy muaj rresht, si formë pendese para Allahut.”** - Ai që nuk ka skllav për të liruar apo nuk ka pasuri për ta bërë një gjë të tillë, atëherë e ka detyrë të agjërojë dy muaj të njëpasnjëshëm, pa ndërprerje. Pra, gjatë këtyre dy muajve, nuk i lejohet ta ndërpresë agjërimin pa arsye të pranueshme nga Sheriati, si për shembull, kur sëmuret apo, në rastin e gruas, kur është me menstruacione etj. Nëse e prish agjërimin pa asnjë arsye të tillë, atëherë vijueshmëria e agjërimit konsiderohet e thyer dhe agjërimi i dy muajve duhet nisur nga e para. Ky lloj agjërimi që Allahu i Lartësuar e ka bërë detyrë për vrasësin, është një mundësi që atij i jepet për t'u penduar dhe një mëshirë e madhe për të. Ai është një shans për faljen e gjynaheve dhe një edukim për njeriun që të mos jetë më i nxituar dhe i papërmbajtur, ashtu siç ndodh shpesh në vrasjet pa dashje.

- **“Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.”** - Allahu i Lartësuar është i Plotë dhe Absolut në dijen dhe në urtësinë e Tij. Atij nuk i fshihet asgjë: as në qiell, as në tokë, e madhe apo e vogël qoftë, në çdo kohë e çdo vend. Asgjë nuk del jashtë urtësisë së Tij, krijesë qoftë apo vendim i Tij, ligj apo dispozitë. Në këtë kuadër, edhe ligji mbi kompensimin për vrasjen është tejet i përshtatshëm për krimin e kryer. Vrasësi largon nga jeta një njeri, i cili është i ndaluar që të vritet. Për këtë arsye, është shumë me vend që ai të nxjerrë nga skllavëria një skllav. Nëse nuk gjen skllav për të liruar dhe nuk ka pasuri, atëherë agjëron dy muaj rresht, duke çliruar kështu veten e vet nga skllavëria ndaj epshit dhe pasioneve të kësaj jete të shkurtër dhe mashtruese, që e pengojnë nga qëllimi final

i jetës dhe nga rruga drejt lumturisë së përvetshme, pra, nga adhurimi i Zotit.

Ajeti 93

93. Çdo kush që vret një besimtar qëllimisht, dënimi i tij është Xhehenemi, në të cilin do të jetë përgjithmonë. Allahu është zemëruar ndaj tij, e ka mallkuar dhe ka përgatitur për të dënim të rëndë.

Shpjegimi i ajetit

Kemi thënë më lart se Allahu i Lartësuar na ka njoftuar se besimtari nuk lejohet të vrasë një besimtar tjetër dhe se ky krim konsiderohet si kufër, pra, si mohim i Zotit nëpërmjet një veprë. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar sjell një kërcënim, nga i cili dridhen zemrat dhe tmerrohen shpirtrat dhe i cili bën të mendohen të mençurit. Ndëshkimi i atij që vret një besimtar me qëllim është Xhehenemi. Ky gjynah është i mjaftueshëm që njeriu të ndëshkohet në Xhehenem, me gjithë ndëshkimet që gjenden në të. Në Xhehenem, ai do të vuajë ndëshkimin e rëndë, poshtërimin, zemërimin e të Plotfuqishmit dhe humbjen e mirësive të Xhenetit. Ai do të jetojë me trishtimin për humbjen e mirësive dhe për ndëshkimin e përvetshëm. E lusim Allahun e Lartësuar që të na ruajë nga çdo rrugë dhe shkak që të largon nga mëshira e Tij! Edhe ky kërcënim shihet njëlloj si kërcënime të tjera të këtij lloji në Kur'ân për ata që kryejnë gjynahe të mëdha, për të cilët thuhet se do të jenë përvetësisht në Xhehenem dhe do të privohen përfundimisht nga Xheneti. Pra, si duhen kuptuar këto kërcënime? A kanë ato kuptim të drejtpërdrejtë apo ndonjë kuptim tjetër, që shihet i harmonizuar me tekstet e tjera? Dijetarët kanë dhënë mendime të ndryshme për këtë çështje, edhe pse të gjithë janë të një mendimi se shpjegimi dhe besimi i *havarixh*-ëve dhe *mu'tezil*-ëve është i gabuar. Këto sekte të humbura besojnë se gjynahqarët do të jenë përvetësisht në zjarrin e Xhehenemit, edhe nëse janë njësuës të Allahut. Megjithatë, mendimi i saktë në këtë çështje është ai të cilin e ka shtjelluar aq bukur imam Ibn Kajjim (Allahu e mëshiroftë!) në librin e tij

“*Medarixhus-Salikin*”. Ai, pasi përmend mendimet e dijetarëve për kuptimin e këtij ajeti, thotë: “Një grup dijetarësh thonë se në të tilla tekste të ngjashme thjesht thuhet se këto vepra sjellin atë ndëshkim. Por dihet që të thuash se një vepër e caktuar meriton një dënim të caktuar, nuk tregon domosdoshmërisht se ai dënim do të ekzekutohet patjetër, sepse që të ekzekutohet një dënim duhet që, përveç shkakut që e bën të meritueshëm atë, të jenë larguar edhe pengesat për një vendim të tillë. E shumta që tregojnë këto tekste është fakti se të tilla vepra bëjnë të meritueshëm një lloj ndëshkimi. Por, nga ana tjetër, në fenë tonë janë bërë të ditur edhe faktorët që shërbejnë si pengesë për ekzekutimin e këtij ndëshkimi. Disa prej këtyre faktorëve pengues kanë ardhur deri tek ne nëpërmjet mendimit konsensual të dijetarëve muslimanë (*ixhma*), e disa të tjerë nëpërmjet teksteve të Sheriatit (Kur’ani dhe Suneti). Kështu, për shembull:

- Pendimi nga ato gjynahe konsiderohet si pengesë për realizimin e ndëshkimit, sipas mendimit konsensual të dijetarëve.

- Teuhidi, pra, kur njeriu është njësuës i Zotit, është një pengesë tjetër e fortë për realizimin e ndëshkimit. Edhe ky qëndrim është përcjellë me saktësi përmes teksteve të shumta dhe të sigurta të Sheriatit, të cilat nuk mund të kundërshtohen.

- Veprat e mira janë fshirë dhe pastruese të gjynaheve, prandaj ato bëhen pengesë për zbatimin e dënimit në ahiret për veprat e këqija.

- Fatkeqësitë e mëdha, që e godasin njësuësin e Zotit, janë fshirë dhe pastruese të gjynaheve, e si rrjedhojë, pengesë për zbatimin e dënimit në ahiret për veprat e këqija.

- Ekzekutimi i dënimeve që në këtë jetë dhe masat ndëshkuese të vendosura nga Sheriati janë pastruese nga gjynahet dhe pengesa që nuk lejojnë realizimin e kërcënimit dhe ndëshkimit në ahiret. Siç vihet re, gjithë këto fakte nuk mund të shpërfillen dhe të lihen mënjanë. Është e detyrueshme që

tekstet fetare të shihen të gjitha në harmoni me njëra-tjetrën dhe të shpjegohen nën dritën e njëra-tjetrës. Allahu i Lartësuar për çdo gjë ka bërë një palë të kundërt, që e ndalon dhe e kundërshton të parën, ndërkohë që pushteti do t’i takojë palës më të fortë. Kështu, për shembull, luftojnë me njëra tjetrën forca e sëmundjes me forcën e trupit dhe të ilaçit. Secila palë ndikon dhe dobëson forcën e palës tjetër. Ajo që fiton, ajo do të sundojë. Në këtë kontekst shihet edhe ndarja e krijesave në:

1. Ata që do të hyjnë në Xhenet dhe nuk do të hyjnë në Zjarr.

2. Ata që do të hyjnë në Zjarr dhe nuk do të hyjnë në Xhenet.

3. Ata që do të hyjnë në Zjarr, dhe pastaj do të dalin prej tij. Qëndrimi i tyre në Zjarr do të varet nga veprat e tyre të këqija, që e mbajnë në Zjarr, dhe nga veprat e tyre të mira, që e nxjerrin prej Zjarrit. Ai që është i ndriçuar dhe e kupton këtë parim, i sheh shumë qartë tekstet ku Zoti ka bërë kërcënime për ndëshkim apo premtime për shpërblim në ahiret. Këtë nënkupton fakti që Allahu i Lartësuar është i vetmi që meriton adhurimin, i vetmi që është Zot, Krijues, Sundues, i Plotpushtetshëm dhe i Urtë. Është e pamundur që të mendojmë për Allahun të kundërtën e kësaj. Kush beson në këtë mënyrë, ka arritur sigurinë e plotë në besimin e tij. Ky lloj besimi i djeg veprat e këqija ashtu sikurse zjarri i djeg drutë e thatë. Ai që ka arritur këtë gradë të besimit është e pamundur që të vazhdojë me kokëfortësi në kryerjen e gjynaheve, sepse drita e besimit që ndodhet brenda tij e detyron që të kthehet i penduar te Zoti i tij, të Cilin e beson si Një, të Vetëm dhe të Pashoq në meritën e adhurimit. Sa herë që gabon, ai di të kthehet i penduar dhe gjithmonë e gjen Zotin e tij Falës dhe Mëshirues. Ky njeri, pa dyshim, është një nga krijesat më të mira të Allahut të Lartësuar.” Këtu, me pak shkurtime, përfundon citimi nga Ibn Kajjimi, Allahu e mëshiroftë!

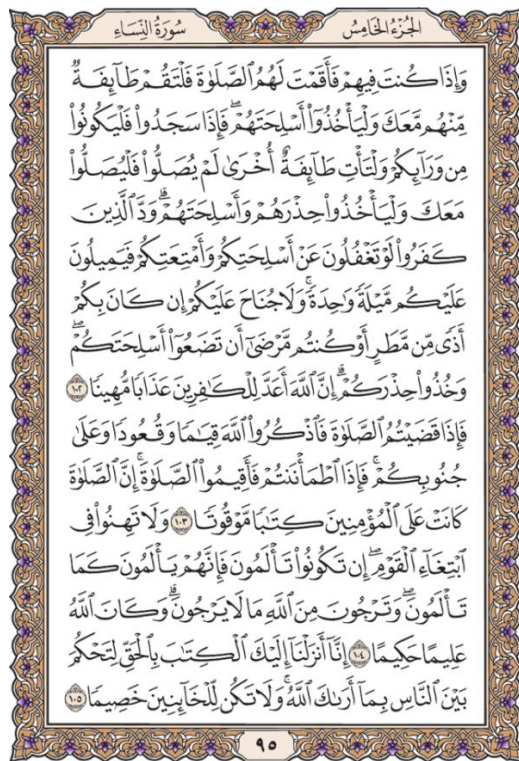
Ajeti 94

94. O ju që keni besuar, kur marshoni në rrugën e Allahut, të jeni të matur dhe të mos u thoni atyre që ju përshëndesin me selam: “Nuk jeni besimtarë.”, për të arritur me këtë ndonjë fitim në jetën e kësaj bote! Tek Allahu ka begati të mëdha. Ashtu ishit edhe ju më parë, derisa Allahu ju dha nga të mirat e Tij. Pra, matuni mirë! Allahu di gjithçka që ju bëni.

Shpjegimi i ajetit

- “O ju që keni besuar, kur marshoni në rrugën e Allahut, të jeni të matur...” - Allahu i Lartësuar i urdhëron besimtarët që të jenë shumë të kujdesshëm kur të dalin në xhihad për hir të Tij. Ata duhet të jenë të përmbajtur në çdo çështje që nuk është e sigurt. Çështjet me të cilat ballafaqohen njerëzit janë dy llojesh: të qarta dhe jo të qarta. Çështjet e qarta nuk kanë nevojë për hetim dhe shqyrtim, sepse nuk kanë nevojë të qartësohen. Ndërsa çështjet jo të qarta kanë nevojë për shqyrtim dhe hetim të kujdesshëm, para se të ndërmarrësh një veprim apo qëndrim të caktuar. Shqyrtimi i tyre i mundëson njeriut të përfitojë shumë të mira dhe të ruhet nga shumë të këqija. Aftësia për të hetuar dhe gjykuar drejt këto çështje varet nga logjika, morali dhe feja e sejcilit. Ndryshe ndodh me ata që nxitohen dhe nuk përmbahen, sepse ata gjithmonë do të gabojnë. Si pasojë, përfundimi i tyre do të jetë jo i kënaqshëm, madje edhe më keq. Atyre do t'u ndodhë ashtu siç u ndodhi gabimtarëve që përmenden në këtë ajet, të cilët Zoti i qortoi. Ata i morën jetën një grupi njerëzish që i përshëndetën me selam, vetëm sepse mund t'u merrnin pasurinë si plaçkë lufte. Allahu i Lartësuar thotë:

- “...dhe të mos u thoni atyre që ju përshëndesin me selam: “Nuk jeni besimtarë.”, për të arritur me këtë ndonjë fitim në jetën e kësaj bote! Tek Allahu ka begati të mëdha.” - Kuptimi: Të mos ju shtyjë në gjynah pasuria e vogël e kësaj dynjaje, e cila shpejt do të zhduket, sepse kështu do të humbisni shpërblimin

dhe mirësitë e përjetshme të premtuara nga Allahu i Lartësuar. Ato që ka premtuar Allahu i Lartësuar janë më të mira dhe të përjetshme. Ky ajet na jep një mësim të vyer. Nëse njeriu e ndien në vetvete se po anon drejt dëshirave personale, që janë të dëmshme, menjëherë duhet të kujtojë gjithë ato mirësi të cilat Zoti i ka përgatitur për ata që e frenojnë veten nga dëshirat e shfrenuara dhe i japin përparësi kënaqësisë së Allahut dhe shpërblimit të Tij. Nëse vepron kështu, do të jetë më e lehtë për të që të kthehet e të zbatojë porositë e Zotit dhe të ruajë kufijtë e Tij. Pastaj Allahu i Lartësuar i përkujtton ata që u nxituan në veprimin e tyre me gjendjen ku ndodheshin para udhëzimit në Islam:

- “Ashtu ishit edhe ju më parë, derisa Allahu ju dha nga të mirat e Tij. Pra, matuni mirë!” - Pra, ashtu sikurse ju udhëzoi ju pasi ishit në humbje, po kështu Zoti mund të udhëzojë edhe të tjerët. Kështu, ftuesi i njerëzve në besim duhet të kujtojë gjithmonë gjendjen e tij të mëparshme, para se të besonte, dhe t'i

trajtojë njerëzit ashtu si do të dëshironte ta trajtonin atë. Ky është një nga çelësat e suksesit në ftesën e njerëzve në Islam. Prandaj Allahu i Lartësuar na mëson si të sillemi me fillestarët në besim, duke na thënë: “Matuni mirë!”. Shihni me kujdes! Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar që të jemi të vetëpërbajtur dhe të kujdesshëm edhe në kohë lufte, kur mundësitë për të gabuar janë më të mëdha, edhe kur dikush mund të përshëndesë me selam thjesht për të ruajtur jetën dhe pasurinë e tij. Kjo tregon se vetëpërbajtja dhe siguria në qëndrimet që mban është e domosdoshme në çdo kohë dhe situatë, me qëllim që ai të gjykojë e të veprojë me drejtësi.

- **“Allahu di gjithçka që ju bëni.”** - Cilido do të shpërblehet sipas punës dhe qëllimit të tij. Allahu i Lartësuar di dhe vështron çdo veprim dhe qëllim të robit, dhe gjykimi i Tij është i drejtë e i urtë.

Ajetet 95 – 96

95. Nuk janë njëlloj ata besimtarë që rrinë (në shtëpitë e tyre), përveç të paaftëve, me ata që luftojnë në Rrugën e Allahut me pasurinë dhe me jetën e tyre. Ata që luftojnë me pasurinë dhe me jetën e tyre, Allahu i ngre në një shkallë më lart se ata që rrinë (në shtëpi). Allahu u ka premtuar të gjithëve mirësi, por i ka dalluar luftëtarët mbi ata që nuk luftojnë, me shpërblim të madh,

96. Me grada të larta nga Ai, me falje gjynahesh dhe Mëshirë. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Nuk janë njëlloj ata besimtarë që rrinë (në shtëpitë e tyre), përveç të paaftëve, me ata që luftojnë në Rrugën e Allahut me pasurinë dhe me jetën e tyre.”** - Kuptimi: Nuk janë njëlloj ata që luftojnë dhe përpiqen në rrugën e Zotit me veten dhe pasurinë e tyre, me ata që nuk luftojnë kundër armiqve të Zotit. Ky ajet nxit për të luftuar dhe për t'u përpjekur në rrugën e Zotit. Ai kërcënon ata që tregohen të plogësht dhe i largohen këtij detyrimi pa qenë të justifikuar nga Sheriati. Të paaftët,

si të sëmuret, të verbërit, të gjymtuarit apo ata që nuk kanë pajime apo pasuri të mjaftueshme për të dalë në luftë, ata nuk janë të qortuar, sepse janë të justifikuar. Por edhe këto kategori, nëse janë të kënaqur që nuk shkojnë në luftë apo nëse iu mungon dëshira për të dalë në rrugën e Zotit, atëherë edhe ata janë të qortuar, njëlloj si ata që i bëjnë bisht luftës pa justifikim. Nga ana tjetër, nëse këta dëshirojnë shumë që të dalin në rrugën e Zotit, por ajo që i pengon nuk është në dorën e tyre, atëherë ata e kanë shpërblimin njëlloj sikurse ata që vërtet luftojnë. Qëllimi për të kryer një punë, i shoqëruar me ato fjalë dhe vepra që njeriu ka mundësi t'i kryejë, bën që ai ta marrë shpërblimin e plotë për punën e nisur.

- **“Ata që luftojnë me pasurinë dhe me jetën e tyre, Allahu i ngre në një shkallë më lart se ata që rrinë (në shtëpi). Allahu u ka premtuar të gjithëve mirësi,** - Këtu Allahu i Lartësuar na tregon për gradën e lartë të luftëtarëve mbi ata që nuk përpiqen në këtë rrugë. Ky është dallimi i shprehur në mënyrë të përgjithshme.

- **“...por i ka dalluar luftëtarët mbi ata që nuk luftojnë, me shpërblim të madh, me grada të larta nga Ai, me falje gjynahesh dhe Mëshirë. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Pra, më pas, Allahu i Lartësuar bën një përshtetje më të hollësishme të këtij dallimi, duke u premtuar muxhahidëve falje gjynahesh e mbulim të metash, ashtu siç di të falë Allahu, Zoti i gjithësisë. Ai premtim mëshirë, e cila është burimi i çdo të mire dhe shpëtim nga çdo e keqe. Gradat e atyre që luftojnë në rrugën e Allahut janë të shumta, të larta dhe të mrekullueshme, sikurse ka rrëfyer Profeti (a.s.) në një hadith të saktë: “Me të vërtetë, në Xhenet janë njëqind grada. Niveli ndërmjet tyre është sa largësia mes qiellit e tokës. Zoti i ka përgatitur për ata që luftojnë në rrugën e Tij.” Ky premtim i Allahut të Lartësuar për luftëtarët në rrugën e Tij është i ngjashëm me atë në ajetet e mëposhtme: “O ju që keni besuar! A t'ju tregoj për një pakt

(*madhështor*), që ju shpëton prej dënimit të dhembshëm? Besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe luftoni në rrugën e Allahut me pasurinë dhe veten tuaj! Kjo është shumë herë më e dobishme për ju, sikur ta dinit. Ai jua fal gjynahet tuaja, ju fut në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, dhe në pallate të bukura, në xhenetet e amshuar. Ky është fitimi i madh! Edhe të tjera që ju i dëshironi, si, ndihmë prej Allahut dhe fitore të afërt. Atëherë, përgëzoji besimtarët! O ju që keni besuar! Bëhuni ndihmëtarë të (*rrugës së*) Allahut, sikurse Isai, biri i Merjemes, u tha dishepujve: “Kush do të jetë ndihmëtar i im në rrugën e Allahut?” Dishepujt i thanë: “Ne do të jemi ndihmëtarët e Rrugës së Allahut!” Disa prej bijve të Israilit besuan e disa të tjerë kundërshtuan. Ata që besuan, Ne i përkrahëm kundër armiqve të tyre dhe ata fituan.” [Saff, 10-14]. Vini re krahasimin e shkallëzuar që bëhet në ajtet mes atyre që luftojnë në rrugën e Zotit dhe të tjerëve që nuk luftojnë. Fillimisht thuhet thjesht që ata nuk janë të barabartë në vlerat e tyre dhe në shpërblimin që do marrin. Më pas deklarohet se ata që luftojnë janë më të mirë, ndërsa në fund përmendet konkretisht se ku qëndron ky dallim: në faljen e gjynaheve, në mëshirën e madhe ndaj tyre dhe në gradat e larta në shpërblim. Ky është, sigurisht, një stil i mrekullueshëm dhe tepër efikas për shpirtin e njeriut. Gjithashtu, kur Allahu i Lartësuar thotë se mes dy kategorive ka dallim në nivele, Ai bën një sqarim plotësues: “Allahu u ka premtuar të gjithëve mirësi,” në mënyrë që dëgjuesi të mos mendojë se këtu synohet qortimi i kategorisë më pak të lavdëruar. Pra, vërtet lavdërohet njëra kategori, por kjo nuk duhet të kuptohet si ulje për tjetrën. Thjesht e mira ka disa nivele, prandaj dhe të mirët nuk do të jenë në njëjtin nivel.

Ajetet 97 – 99

97. Kur melekët u marrin shpirtin atyre që e kanë ngarkuar veten me padrejtësi, u thonë: “Në ç'gjendje ishit?” Ata thonë: “Ne ishim të dobët në tokë!” Melekët do

t'u thonë: “A nuk ishte e gjerë toka e Allahut, që të mërgonit në të?!”. Këta do ta kenë vendbanimin në Xhehenem. Sa i keq është ai vendbanim!

98. Përveç atyre që janë të paaftë - burra, gra e fëmijë, të cilët nuk e gjejnë mundësinë dhe rrugën për të mërguar.

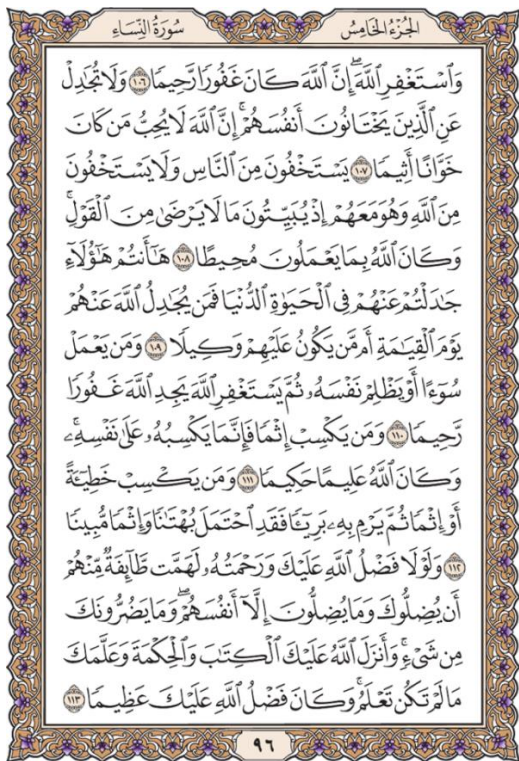
99. Për këta shpresohet që Allahu do t'i falë. Allahu është Falës i Madh dhe Mbulues i gjynaheve.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kur melekët u marrin shpirtin atyre që e kanë ngarkuar veten me padrejtësi, u thonë: “Në ç'gjendje ishit?””** - Ky kërcënim i ashpër u drejtohet atyre që nuk emigrojnë për hir të fesë së vet, edhe pse i kanë të gjitha mundësitë për ta bërë. Kur melekët t'u marrin shpirtin, do t'i qortojnë rëndë dhe do t'u thonë: “Ku ishit? Çfarë ndryshimi kishte mes jush dhe jobesimtarëve? Asnjë ndryshim! Ju u përziet me ta dhe thjesht shtuat numrin e tyre, madje ndoshta edhe bashkëpunuat me ata kundër besimtarëve. Por kështu ju e privuat veten nga mirësitë e shumta që sjell hixhreti në ndihmë të Profetit (a.s.) dhe fesë së tij dhe mbështetja e besimtarëve kundër armiqve të tyre. Ata të mjerë do të përgjigjen:

- **“Ata thonë: “Ne ishim të dobët në tokë!””** - Do të ankohen dhe justifikohen se ishin të dobët, të shtypur, të pafuqishëm në tokë. Ky do të jetë pretendimi i tyre, i cili është pa vend dhe jo i drejtë. Këtë e tregon fakti që Allahu i Lartësuar i ka kërcënuar me ndëshkim, si dhe fakti që Ai nuk ngarkon asnjë njeri tej mundësive të veta. Allahu i Lartësuar i ka përjashtuar nga ky kërcënim të dobëtit, domethënë ata që vërtetë janë të pafuqishëm. Melekët u thonë atyre:

- **“Melekët do t'u thonë: “A nuk ishte e gjerë toka e Allahut, që të mërgonit në të?!”. - Kjo është një pyetje retorike, sepse çdokush e di që toka e Allahut është e gjerë dhe çdokush që ndodhet në një vend ku nuk mund ta shfaqë dhe ushtrojë besimin e tij, e ka mundësinë që të largohet në një vend**

tjetër, ku mundet që ta adhurojë Zotin e tij, i Cili thotë në një ajet tjetër: “O robërit e Mi që keni besuar! Toka Ime është e gjerë, prandaj vetëm Mua më adhuroni!” [Ankebut, 56]. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë për këta njerëz, të cilët nuk kanë justifikim për moslargimin nga vendi ku ndalohet besimi:

- **“Këta do ta kenë vendbanimin në Xhehenem. Sa i keq është ai vendbanim!”**

- Edhe ky kërcënim shihet ashtu sikurse të gjitha tekstet e tjera kërcënuese. Pra, kjo lloj vepre është e dënueshme, por kërcënimimi mund të realizohet ose jo, në varësi të plotësimit të kushteve dhe largimit të pengesave. Me fjalë të tjera, nëse kushtet nuk plotësohen dhe pengesat nuk largohen, atëherë ai nuk realizohet. Ky ajet dëshmon se hixhreti është një nga detyrimet më të mëdha që duhet zbatuar, ndërsa braktisja e tij konsiderohet haram, madje gjynah i madh. Ajete tregojnë gjithashtu se çdokush që vdes e ka plotësuar gjithçka të përcaktuar për të, për sa i përket afatit të jetës, veprave të kryera etj. Kjo kuptohet nga shprehja në

ajet “*teueffa*”. Nëse mbi të nuk do të plotësohej tërësisht kaderi i Zotit, ai nuk do të largohej nga kjo jetë. Në këtë ajet shfaqet rëndësia e besimit rreth melekëve. Allahu i Lartësuar i lëndon ata, duke treguar se ata janë robër të bindur të Tij, që ekzekutojnë përpikmërisht urdhrat e Tij.

- **“Përveç atyre që janë të paaftë - burra, gra e fëmijë, të cilët nuk e gjejnë mundësinë dhe rrugën për të mërguar.”** - Kështu, Allahu i Lartësuar përjashtoi nga ky gjykim ata që vërtetë janë të dobët e të pafuqishëm, të cilët nuk kanë mundësi të gjejnë mënyrën se si dhe rrugën nga ku mund të bëhet shpërngulja.

- **“Për këta shpresohet që Allahu do t’i falë. Allahu është Falës i Madh dhe Mbulues i gjynaheve.”** – Kur thuhet “shpresohet që Allahu”, kuptohet: “sigurisht që Allahu”. Pra, kuptimi i ajetit është: “Ata sigurisht që Allahu do t’i falë sepse Ai është “Falës i Madh dhe Mbulues i gjynaheve.”

“Shpresohet” përdoret me qëllimin që ne të nxitemi të plotësojmë kushtet për realizimin e premtimit të Zotit. Me fjalë të tjera, nëse nuk plotësohen kushtet për zbatimin e këtij premtimi, ai mund të mos ndodhë. Pra, jini të kujdesshëm në marrëdhëniet me Zotin tuaj, që shpresa të bëhet realitet. Sa më të vërtetë të jeni në marrëdhëniet tuaja me Të, aq më e sigurt është shpresa për zbatimin e premtimit të Tij. Allahu është më i Dituri! Nga ajete kuptohet që çdokush që nuk ka mundësi të plotësojë ndonjë detyrim është i justifikuar tek Zoti, ashtu sikurse thotë i Lartësuar: “Por nuk marrin gjynah (*për mosdaljen në luftë*) të verbrit, të çalët e të sëmurët. Kush i bindet Allahut dhe të Dërguarit të Tij, Ai do ta fusë në kopshtet e Xhenetit, ku rrjedhin lumenj. E kush kthen shpinën, Ai do ta ndëshkojë me një dënim të dhembshëm.” [Fet’h 17]. Këtu flitet për ata që nuk kanë mundësi të bëjnë xhihad. Gjithashtu, kur urdhëron për bindje ndaj Tij, i Lartësuar thotë: “Bindjuni Zotit aq sa të mundeni!” Ndërsa Profeti (a.s.) ka thënë: “Kur t’ju urdhëroj për diçka, zbatoheni atë aq sa të mundeni...”. Pra, njeriu nuk ka

justifikim, derisa të japë maksimumin e tij dhe derisa të mos i ketë mbetur më asnjë alternativë. Nga ajeti kuptohet se gjetja e udhërrëfyesit për atë që do të kryejë haxhin apo umren, konsiderohet si një nga kushtet e pelegrinazhit, nëse njeriu nuk e kryen dot haxhin pa një udhërrëfyes. Me fjalë të tjera, nëse ky njeri nuk e gjen dot një udhërrëfyes, atëherë ai konsiderohet prej atyre që “nuk kanë mundësi” të kryejnë haxhin, dhe kështu është i justifikuar.

Ajeti 100

100. Kush mërgon për hir të Allahut, ka për të gjetur strehim gjithandej dhe begati të shumta. Kush del prej shtëpisë si emigrues për tek Allahu dhe i Dërguari i Tij, dhe e zë vdekja, Allahu me siguri do ta shpërblejë atë. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajetit

- “Kush mërgon për hir të Allahut, ka për të gjetur strehim gjithandej dhe begati të shumta.” - Duke treguar shpërblimin e madh të premtuar për këtë adhurim, ajeti është një nxitje për të kryer hixhret. Allahu i Lartësuar është mbajtësi më i mirë i premtimit, dhe Ai premtonte se cilido që bën hixhret në rrugën e Tij, duke synuar kënaqësinë e tij, patjetër do të gjejë “*murâgamen*” dhe “*seaten*” në tokë. ‘*Murâgamen*’ është fjalë që përfshin mirësitë e fesë e të besimit, ndërsa “*seaten*” tregon mirësitë e dynjasë. Shumë njerëz mendojnë se hixhreti shkakton veç ndarje nga njerëzit e dashur, varfëri pas pasurie, poshtërim pas krenarie dhe vuajtje pas lumturisë që e gëzoje në vendin tënd. Por e vërteta nuk është aspak kështu. Përkundrazi, besimtari, për sa kohë qëndron mes idhujtarëve, feja dhe besimi i tij janë në rrezik dhe të mangëta, qoftë në aspektin e rriteve individuale, si namazi e të tjera si ai, qoftë në adhurimet me dobi më të gjerë, si xhihadi me fjalë dhe me vepra e çdo gjë që ka lidhje me të. Këto adhurime do të jenë të cinguar, sepse ai nuk i ka kushtet, mundësitë dhe mjetet për t’i zhvilluar ato në formën e tyre të plotë. Ai është i

predispozuar të cenohet në besimin e tij, sidomos kur është i dobët e i pafuqishëm për t’u përballur me sprovat. Ndërsa kur emigron për hir të Allahut në një vend tjetër, atij i mundësohet që të plotësojë fenë e tij, të luftojë armiqtë e Zotit, të fuqizojë besimin në Zotin me fjalët e veprat që do të ketë mundësi t’i kryejë. Jo vetëm kaq, por atij do t’i dhurohet edhe furnizim i bollshëm. Dhe vërtetë ka ndodhur ashtu sikurse ka thënë i Madhëruari. Le të shohim se çfarë ndodhi me sahabët, pasi emigruan për hir të Zotit. Kur ata ikën dhe lanë pas shtëpi e pasuri, ata përmirësuan dhe përsosën imanin e tyre. Besimi i tyre i lartë, lufta dhe përpjekja për të ndihmuar fenë e Zotit i ngritën ata në grada të tilla, që i bënë prijës të çdokujt që do të vinte pas tyre. Nga lufta e tyre u çliruan shumë vende dhe iu shtuan begatitë. Ata u bënë njerëzit më të pasur dhe më të pushtetshëm të kohës. Sigurisht që kështu do të ndodhë me këdo që pason gjurmët e tyre, deri në Ditën e Gjykimit.

- “Kush del prej shtëpisë si emigrues për tek Allahu dhe i Dërguari i Tij, dhe e zë vdekja, Allahu me siguri do ta shpërblejë atë.” - Çdokush që largohet nga shtëpia si muhaxhir, duke synuar të kënaqë Zotin, në emër të dashurisë për Profetin apo në ndihmë të fesë së Tij, dhe rrugës e gjen vdekja, duke u vlarë apo për shkaqe të tjera, ky njeri do ta marrë shpërblimin e plotë të Zotit, edhe pse nuk ka arritur në destinacion. Arsyeja qëndron te qëllimi i tij, madje edhe te nisja e veprimit. Allahu ia jep shpërblimin të plotë atij dhe të gjithë atyre që veprojnë në mënyrë të ngjashme, sepse Ai është Bamirës e Bujar. Të gjithëve Ai u ka premtuar shpërblim të plotë dhe falje gjynahesh e gabimesh në veprat e tyre. Prandaj Allahu i Lartësuar e mbyll këtë ajet me dy emrat e Tij të bukur:

- “Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.” - Ai është Falës për besimtarët, sidomos për ata që vazhdimisht pendohen dhe kthehen tek Ai me vepra të mira dhe bindje. Allahu është edhe *Rrahim* -

Mëshirëplotë, i Mëshirshëm për të gjitha krijesat. Me mëshirën e Tij, Ai i bëri ato të ekzistojnë dhe me mëshirën e Tij Ai i ruan në vazhdimësi. Me mëshirën e Tij, Ai i furnizon ato me pasuri dhe fuqi. Çdo mirësi prej mëshirës së Tij gjithëpërfshirëse. Megjithatë, mëshira e Tij për besimtarët është e veçantë. Nëpërmjet kësaj mëshire, Ai i bën besimtarët të jenë të suksesshëm në fe e u jep diturinë e dobishme, e cila sjell bindjen e plotë. Kjo mëshirë u lehtëson atyre çdo mjet dhe rrugë që të çon drejt lumturisë. Vetëm prej saj ata janë të aftë të arrijnë çdo fitore dhe mirësi në këtë dynja. Po me mëshirën e Tij, ata do të shohin atë që syri nuk e ka parë, veshi s'e ka dëgjuar dhe zemra e njeriut nuk e ka përfytyruar ndonjëherë. E lusim të Mëshirshmin që të mos na privojë, për shkak të së keqes që gjendet tek ne, nga mirësitë që Ai dhuron!

Ajetet 101 – 102

101. Kur të jeni në udhëtim, nuk është gjynah për ju nëse e shkurtoni një pjesë të namazit, nëse keni frikë se mos jobesimtarët mund t'ju sulmojnë. Me të vërtetë, jobesimtarët janë armiq të tuaj të hapur.

102. Kur të jesh mes tyre (o Muhamed) e dëshiron t'u prijsh në faljen e namazit (në luftë), atëherë disa prej tyre le të vijnë e të falen me ty dhe le t'i mbajnë pranë edhe armët e veta. Kur të mbarojnë sexhden, këta le të qëndrojnë prapa jush (në roje) e le të vijnë ata të tjerët, që ende nuk janë falur e le të falen me ty! Le të jenë në gjendje gatishmërie, duke mbajtur armët e veta! Jobesimtarët dëshirojnë që ju të jeni të pakujdesshëm ndaj armëve e pajimeve tuaja, me qëllim që t'ju sulmojnë me tërë fuqitë. Nëse jeni të lodhur nga ndonjë shi ose jeni të sëmurë, nuk është gjynah për ju që t'i lini armët, por edhe atëherë jini syçelë! Allahu ka përgatitur për jobesimtarët një dënim poshtërues.

Shpjegimi i ajeteve

Këto dy ajete janë faktet kryesore për lejimin e shkurtimit të namazit dhe për namazin e frikës. Allahu i Lartësuar thotë:

- “Kur të jeni në udhëtim, nuk është gjynah për ju nëse e shkurtoni një pjesë të namazit, nëse keni frikë se mos jobesimtarët mund t'ju sulmojnë. Me të vërtetë, jobesimtarët janë armiq të tuaj të hapur.” - Ajeti tregon se ky është lehtësim

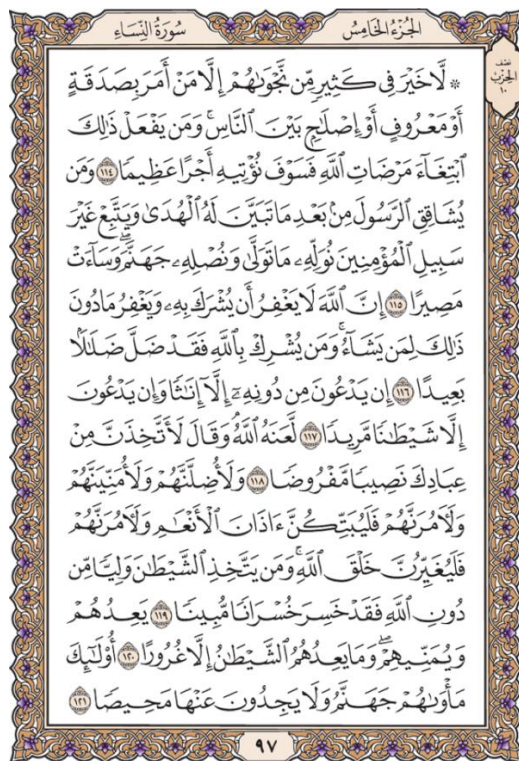
që përfshin të gjitha llojet e udhëtimit, madje edhe nëse është për qëllime të këqija dhe të palejueshme nga Sheriati. Ky është mendimi i imam Ebu Hanifes (Allahu e mëshiroftë!), sepse shumica e dijetarëve, ku futen edhe tre imamët e tjerë kryesorë (Imam Maliku, imam Shafiu dhe imam Ahmedi), mendojnë ndryshe. Ata nuk e lejojnë lehtësimin për udhëtimet që kanë si qëllim gjynahet. Sipas tyre, ky ajet gjithëpërfshirës duhet kuptuar si i posaçëruar vetëm për udhëtimet e lejuara. Shkurtimi i namazit gjatë udhëtimit është një lehtësim nga Zoti për adhuruesit e Tij, por nga ky lehtësim nuk mund të përfitojnë ata që me këtë udhëtim synojnë mosbindjen ndaj Zotit. Në ajet thuhet: “Kur të jeni në udhëtim, nuk është gjynah për ju të shkurtoni një pjesë namazi...”. Kur thuhet se “nuk është gjynah për ju që të shkurtoni namazin”, nuk duhet të kuptojmë që mosshkurtimi i namazit është më i mirë se shkurtimi i tij. Kjo shprehje nuk bie ndesh as me faktin që shkurtimi duhet kryer në rastin e caktuar. Kjo çështje është e ngjashme me atë në ajetin 158 të sures Bekare. Namazi është përcaktuar që të falet i plotë dhe dikush mund të ndihet keq po ta shkurtojë atë, prandaj kjo mënyrë e të shprehurit shërben për të qetësuar shpirtrat se nuk ka asnjë gjynah në një veprim të tillë, përderisa është i ligjëruar nga Zoti. Faktet që tregojnë se falja e namazit të shkurtuar është më e mirë për udhëtarin sesa falja e tij e plotë janë dy: Së pari, Profeti (a.s.) vazhdimisht e ka shkurtuar namazin në udhëtimet e tij. Së dyti, ajo është prej mëshirës, lehtësimit dhe butësisë së Allahut të Lartësuar për krijesat e Tij

dhe, si e tillë, ajo duhet të pranohet duke shprehur mirënjohje për Të. Allahu i Lartësuar kënaqet kur i pranohen lehtësimet e Tij, ashtu sikundër e urren kur kryhen gjynahe. Vini re se si Allahu i Lartësuar ka thënë: “shkurtoni një pjesë namazi” dhe nuk ka thënë: “shkurtoni namazin”. Nga kjo mënyrë të shprehuri dalin dy përfitime:

1. Nëse do të thoshte “shkurtoni namazin”, masa e shkurtimeve do të ishte krejt e papërcaktuar dhe dikush do mund ta shkurtohte më tepër se ç’duhet, duke falur, për shembull, vetëm një rekat e duke menduar se kjo është e lejueshme. Por duke thënë: “shkurtoni një pjesë namazi” aludohet se ky shkurtime është i përcaktuar, ashtu siç dëshmohet nga Tradita e Profetit dhe e shokëve të tij.

2. Kur thuhet: “një pjesë namazi”, nënkuptohet gjithashtu se jo të gjitha namazet shkurtohen, dhe dihet që vetëm namazet katër-rekatësh shkurtohen, ndërsa namazi i sabahut dhe ai i akshamit nuk shkurtohen.

Në ajet bëhet edhe një kufizim tjetër: “...nëse keni frikë se mos jobesimtarët mund t’ju sulmojnë.”. Dijetarët e tefsirit kanë dhënë mendime të ndryshme lidhur me këtë kusht. I parë në kuptimin e drejtpërdrejtë, duket sikur namazi duhet të shkurtohet nëse jemi në udhëtim dhe kemi frikë nga ndonjë rrezik. Pra, në këtë këndvështrim, shkurtimi lejohet veçse kur plotësohen dy kushtet e mësipërme. Po nëse kushti i dytë nuk plotësohet, domethënë kur nuk ekziston frika, a lejohet shkurtimi i namazit? Kjo është një pyetje që ka shqetësuar edhe Omer Ibn Hatabin, i cili e pyeti Profetin (a.s.): “O i Dërguari i Allahut, përse vazhdojmë të shkurtojmë namazin (gjatë udhëtimit) tani që jemi në paqe dhe të sigurt? A nuk thotë Allahu: “Kur të jeni në udhëtim, nuk është gjynah për ju nëse e shkurtoni një pjesë të namazit, nëse keni frikë se mos jobesimtarët mund t’ju sulmojnë.?” Profeti (a.s.) i tha: “Kjo është një sadaka që Zoti ju fali me bujari, prandaj pranoheni sadakanë e Tij!” Atëherë

mund të themi se ky kusht është përmendur për arsye se kështu ndodhte zakonisht me Profetin (a.s.) dhe sahabët gjatë udhëtimeve të tyre. Ato ishin kryesisht udhëtime ushtarake dhe gjithmonë shoqëroheshin me rreziqe. Këtu shfaqet edhe një dobi tjetër, që duhet përmendur, duke zbuluar urtësinë e shkurtimeve të namazit. Namazi është lejuar që të shkurtohet për shkak të vështirësive që zakonisht shoqërojnë udhëtimet. Përmendja e frikës së bashku me udhëtimin mund të kuptohet sikur shkurtimi lejohet veçse në raste udhëtimi të shoqëruara nga frika. Por kjo nuk është e saktë, siç e shpjeguam edhe më lart. Shkurtimi i namazit bëhet në dy mënyra: në formë dhe në numër rekatësh. Kur udhëtimi shoqërohet me frikë, namazi reduktohet në formë dhe në numër rekatësh. Kur udhëtimi nuk shoqërohet me frikë, namazi nuk reduktohet në formë, por në numër rekatësh. Ndërsa kur ekziston frika dhe nuk ndodhesh në udhëtim, lejohet reduktimi vetëm në formë. Më poshtë Allahu i Lartësuar shpjegon formën e namazit të frikës:

- **“Kur të jesh mes tyre (o Muhamed) e dëshiron t’u prijsh në faljen e namazit (në luftë), atëherë disa prej tyre le të vijnë e të falen me ty dhe le t’i mbajnë pranë edhe armët e veta. Kur të mbarojnë sexhden, këta le të qëndrojnë prapa jush (në roje) e le të vijnë ata të tjerët, që ende nuk janë falur e le të falen me ty! Le të jenë në gjendje gatishmërie, duke mbajtur armët e veta!”** - Kuptimi: Kur të falësh së bashku me ta namazin, duke e kryer atë në formën që duhet, ti u sqaron atyre rregullat dhe gjithçka duhet rreth namazit. Pastaj shtjellohet forma e namazit: Disa prej besimtarëve shkojnë e falen me Profetin (a.s.). Ndërkohë, grupi tjetër qëndon në rojë dhe gatishmëri kundër armikut. Menjëherë sa grupi i parë mbarojnë sexhden, domethënë namazin, ata largohen dhe, pas tyre, shkojnë ata që vigjilonin dhe falin namazin me Profetin (a.s.). Në ajet thuhet “Kur të mbarojnë sexhden”, në vend të: “Kur të mbarojnë namazin”, për të treguar rëndësinë e sexhdes dhe faktin që ajo është një nga shtyllat e domosdoshme të namazit. Ajeti tregon se imami, pas përfundimit të namazit nga grupi i parë, vazhdon të qëndrojë në namaz për të pritur grupin e dytë. Ai vazhdon të falë me grupin e dytë pjesën e mbetur të namazit dhe pret derisa ata të plotësojnë faljen e tyre. Përfundimisht, imami jep selam së bashku me ta. Kjo është njëra nga mënyrat e faljes së namazit të frikës, e transmetuar saktësisht edhe si praktikë e Profetit (a.s.), bashkë me mënyrat e tjera. Ky ajet tregon, gjithashtu, se falja e namazit me xhemat është detyrim individual. Kjo kuptohet nga dy momente të ajetit. Së pari, Allahu i Lartësuar e bëri detyrë të falemi me xhemat edhe gjatë luftës, kur frika dhe rreziku është aq i madh, e kjo tregon se në kushte të tjera më komode, ajo është edhe më tepër e detyrueshme. Së dyti, gjatë namazit të frikës, tolerohen shumë mangësi të tij, vetëm e vetëm që të bëhet e mundur falja e namazit me xhemat. Kjo tregon rëndësinë e

madhe të xhematit. Sikur të mos ishte i detyrueshëm namazi me xhemat, nuk do të lejohej lënia e disa veprave të tjera, që në kushte normale nuk do të liheshin. Ajeti, gjithashtu, tregon se më e mira dhe më e drejta është falja me xhemat vetëm pas një imami, jo pas disa imamëve. Duke qenë se atëherë ekzistonte mundësia që besimtarët të faleshin me disa imamë, por ata u urdhëruan të faleshin vetëm me një imam, kjo tregon rëndësinë e madhe të kësaj çështjeje. Përçarja në grupe nuk është e lejuar, ndërsa bashkimi rreth një imami të vetëm tregon unitet, krenari dhe forcë kundrejt armikut. Allahu i Lartësuar urdhëroi secilin grup që të mbajnë me vete dhe gati armët dhe të jenë të vëmendshëm e të kujdesshëm gjatë namazit të frikës. Edhe pse kjo mund të çojë në disa lëvizje dhe veprime të palejueshme gjatë namazit, ato konsiderohen të tolerueshme, për shkak të dobisë dhe nevojës. Dobia në këtë rast është kryerja njëkohësisht edhe e namazit, edhe e xihadit. Nevoja është ruajtja nga qafirët, të cilët në çdo moment synojnë dëmtimin e muslimanëve dhe grabitjen e të mirave të tyre. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Jobsimtarët dëshirojnë që ju të jeni të pakujdesshëm ndaj armëve e pajimeve tuaja, me qëllim që t’ju sulmojnë me tërë fuqitë.”** Pastaj Allahu i Lartësuar ua lejon atyre që janë të sëmurë apo kur është mot me shi, që të mos i mbajnë armatimet, por gjithmonë duke qenë të kujdesshëm dhe të vëmendshëm:

- **“Nëse jeni të lodhur nga ndonjë shi ose jeni të sëmurë, nuk është gjynah për ju që t’i lini armët, por edhe atëherë jini syçelë! Allahu ka përgatitur për jobsimtarët një dënim poshtërues.”** - Pjesë e ndëshkimit poshtërues është edhe urdhri i Zotit për besimtarët, për t’i vrarë armiqtë e tyre kudo që t’i zënë dhe për të qenë gjithmonë vigjilentë, që armiqtë të mos ia arrijnë kurrë qëllimit të tyre të zi. Allahu qoftë i Lavdëruar dhe i Lartësuar për mirësitë e shumta me të cilat Ai i ka dalluar besimtarët e Tij mbi të tjerët! Ndër mirësitë

më të mëdha janë këto lehtësime, me të cilat Ai i ka ngritur ata në gradat e larta të përsosmërisë dhe krenarisë. Me të tilla dhunti, ata nuk do të mposhten kurrë.

Ajeti 103

103. Pasi të falni namazin (e frikës), përmendeni Allahun kur jeni në këmbë, ulur a të mbështetur. E, kur të jeni të qetë (nga rreziku), atëherë, faleni namazin në mënyrë të rregullt, sepse namazi është detyrim i përcaktuar për besimtarët.

Shpjegimi i ajetit

- **“Pasi të falni namazin (e frikës), përmendeni Allahun kur jeni në këmbë, ulur a të mbështetur.”** - Kuptimi: Pasi të përfundoni namazin e frikës apo namazet normale, përmendeni Allahun e Lartësuar në të gjitha gjendjet dhe situatat tuaja. Allahu i Lartësuar përmend namazin e frikës në mënyrë të veçantë, për arsye të veçanta:

1. Përmirësimi i zemrës dhe lumturia e saj arrihet veçse nëpërmjet kthimit tek Allahu i Lartësuar me pendesë, bindje, përluje, dashuri dhe drojë ndaj Tij, me përmendje të Tij dhe me lavdërime për Të. Sigurisht, në momente frike, nevoje apo luftime, njeriu ka më tepër nevojë për këto ndjenja, që sjellin forcë, lumturi dhe qëndrueshmëri.

2. Nuk ka dyshim se namazi është vepra më e mirë, përmes të cilit arrihen këto qëllime të larta, sepse namazi është lidhja e robit me Zotin e tij. Namazi është vepra më e rëndësishme që vërteton besimin dhe sigurinë në të, prandaj dhe Allahu i Lartësuar e ka bërë detyrim për adhuruesit e Tij që të falen gjatë natës dhe ditës.

3. Përgjatë namazit të frikës, shumë nga elementët e tij, që shkaktojnë ndjenja të fuqishme tek adhuruesi, nuk realizohen plotësisht, prandaj dhe urdhri për ta përmendur Allahun pas këtij namazi është me shumë vend. Kjo bëhet, pra, për të përmbushur edhe ndonjë boshllëk a mangësi të mbetur.

4. Frika shkakton dobësimin e zemrës dhe të trupit, dhe kështu ajo sjell dobësi në përballjen me armikun. Prandaj vjen urdhri

për të përmendur sa më shpesh Allahun, sepse dhikri është një nga forcuesit dhe qetësuesit më të mëdhenj të zemrës.

5. Përmendja e Zotit, e shoqëruar me durimin dhe qëndrueshmërinë, është një nga faktorët më vendimtarë për arritjen e suksesit dhe fitores. I Lartësuarit thotë: “O ju që keni besuar! Kur të ndesheni me ndonjë forcë, qëndroni fort dhe përmendeni shumë (dhe shpesh) Allahun, që ta arrini fitoren e dëshiruar! Bindjuni Allahut e të Dërguarit të Tij, e mos u grindni ndërmjet jush, sepse kështu do të dobësoheshit e do t’ju linte fuqia. Bëhuni durimtarë sepse Allahu është me durimtarët.” [Enfal 45, 46]. Kështu, nxitja për përmendjen e Zotit në gjendje të tilla të vështira është shumë e vlefshme dhe me vend.

- **“E, kur të jeni të qetë (nga rreziku), atëherë, faleni namazin në mënyrë të rregullt...”** - Nëse mbaron gjendja e luftës ose largohet rreziku dhe ju qetësoheni, atëherë kryejeni namazin në formën më të plotë, qoftë me veprimet e tij të jashtme, qoftë me veprimet e brendshme të zemrës.

- **“...sepse namazi është detyrim i përcaktuar për besimtarët.”** - Namazi është bërë detyrë për besimtarët që ta kryejnë në kohët e përcaktuara nga Zoti, prandaj nuk lejohet të neglizhohet ky kusht. Këto kohë u janë qartësuar muslimanëve të vegjël dhe të mëdhenj, të diturve dhe të paditurve. Të gjithë i kanë mësuar këto kohë nga Profeti i tyre, Muhamedi (a.s.), i cili i porositi: “Faluni ashtu siç më keni parë mua të falem!” Shprehja: “...për besimtarët” tregon se falja e namazit është matës dhe tregues i besimit. Në varësi të besimit, do të jetë edhe kryerja e namazit në sasi dhe cilësi. Ajo tregon, gjithashtu, se jomuslimanët që jetojnë në shtetin islam, edhe pse janë të detyruar që të respektojnë ligjet e tij, ata nuk urdhërohen që të ushtrojnë ritet fetare islame, siç është falja e namazit. Madje, namazi i tyre është i pavlefshëm, përderisa ata vazhdojnë të jenë në kufër. Ndërsa në ahiret, ata do të ndëshkohen për lënien e adhurimeve.

Ajeti 104

104. “Mos u tregoni të dobët kur të ndiqni armikun! Nëse ju ndieni dhimbje, (dijeni se) edhe ata, sikurse ju, ndiejnë dhimbje. Por ju shpresoni nga Allahu atë çka ata nuk e shpresojnë. Allahu është i Ditur e i Urtë”.

Shpjegimi i ajetit

- **“Mos u tregoni të dobët kur të ndiqni armikun!”** - Pra, mos tregoni dobësi e plogështi në ndjekjen dhe sulmin kundër armiqve jobesimtarë. Mos tregoni dobësi e plogështi në zhvillimin e luftës në rrugën e Zotit dhe gjithmonë qëndroni syçelë e në gatishmëri. Dijeni se dobësia e zemrës sjell dobësimin trupor, dhe kjo dëmton qëndrueshmërinë në luftën kundër qafirëve. Pra, jini të fuqishëm dhe aktivë në luftë! Pastaj Allahu i Lartësuar thotë diçka që i forcon zemrat e besimtarëve:

- **“Nëse ju ndieni dhimbje, (dijeni se) edhe ata, sikurse ju, ndiejnë dhimbje. Por ju shpresoni nga Allahu atë çka ata nuk e shpresojnë.”** – Kuptimi: Nëse ju ndieni dhimbje e lodhje, ta dini se nuk jeni të vetmit që i provoni. Edhe qafirët i vuajnë ato, dhe në këtë aspekt jeni të barabartë, prandaj nuk ju takon juve të shkrajoheni për hir të këtyre dhimbjeve e plagëve. Dinjiteti juaj nuk duhet t’ju lejojë që të përulemi përpara të tilla vështirësish. Është e pranueshme që herë të mundesh e herë të fitosh mbi armiqtë, por që të shkrajohesh para tyre tregoni dobësi nga ana juaj. Ju shpresoni prej Allahut atë që ata nuk e shpresojnë. Ju shpresoni të gëzoni mirësitë e Tij të mrekullueshme dhe të shpëtoni nga ndëshkimi i Tij. Madje, besimtarët e zgjedhur kanë qëllime më të larta. Ata synojnë dhe punojnë për të ndihmuar fenë e Allahut, për të zbatuar Sheriatin dhe për të përhapur më gjerë Islam. Ata përpiqen për udhëzimin e të humburve dhe për mposhtjen e armiqve të besimit. Këto objektiva të larta i motivojnë besimtarët e sinqertë dhe iu japin atyre forcë dhe guxim të vazhdueshëm. Nuk ka të krahasuar mes atyre që synojnë vetëm krenarinë e

kënaqësinë në këtë botë, që edhe mund të mos e arrijnë, dhe atyre që synojnë dhe luftojnë për arritjen e lumturisë së dynjasë dhe të ahiretit, për fitoren e kënaqësisë së Zotit dhe për Xhenetin e premtuar nga Ai, dhe që sigurisht do t’i arrijnë. I Lartësuar dhe i Lavdëruar qoftë Allahu i Madhërishëm, që i dalloi robërit e Tij të sinqertë me mirësi të shumta mbi njerëzit e tjerë. Dallimi i tyre është bërë prej diturisë dhe urtësisë së Tij të madhe dhe absolute. Prandaj i Lartësuar thotë në fund të këtij ajeti:

- **“Allahu është i Ditur e i Urtë”.** - Pra, Allahu është i plotë në dijen e Tij dhe në urtësinë e Tij.

Ajetet 105 - 113

105. Ne të kemi zbritur ty (o Muhamed) Librin (Kur'anin) me të vërtetën, që të gjykosh mes njerëzve me atë që të mësoi Allahu. Mos u dil kurrë në krah tradhtarëve!

106. Kërkoji falje Allahut, sepse Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

107. Mos polemizo në emër të atyre që tradhtojnë vetveten! Allahu nuk i do ata që janë tradhtarë e gjynahqarë.

108. Ata fshihen prej (shikimit të) njerëzve e nuk ruhen prej (shikimit të) Allahut, dhe Ai është afër tyre kur thurin plane me të cilat Ai nuk është i kënaqur. Allahu i përfshin të gjitha veprimet e tyre.

109. Ju polemizoni për t’i mbrojtur ata në jetën e kësaj bote. Por kush do të polemizojë me Allahun për ta Ditën e Gjykimit dhe kush do të bëhet përfaqësuesi i tyre?!

110. Kush bën ndonjë të keqe ose e ngarkon veten me padrejtësi, pastaj kërkon falje tek Allahu, do ta gjejë Allahun Falës e Mëshirëplotë.

111. Kush bën gjynah, ka ngarkuar veç vetveten. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.

112. Kush bën një gabim ose gjynah, e pastaj ia hedh atë një të pafajshmi, në të

vërtetë, është ngarkuar me fajin e shpifjes dhe me një gjynah të qartë.

113. Po të mos ishte Mirësia e Allahut dhe Mëshira e Tij ndaj teje, një grup prej tyre do të kishin tentuar të të devijonin. Por ata nuk devijojnë asnjë, veç vetes së tyre, dhe nuk mund të të dëmtojnë ty aspak. Allahu të shpalli ty Librin dhe Urtësinë e të mësoi atë që nuk e dije. Mirësia e Allahut ndaj teje është shumë e madhe.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ne të kemi zbritur ty (o Muhamed) Librin (Kur'anin) me të vërtetën, që të gjykosh mes njerëzve me atë që të mësoi Allahu.” - Allahu i Lartësuar tregon se ia shpalli Kur'ânin robit të Tij, Muhamedit (a.s.), me vërtetësi, të ruajtur dhe të sigurt nga ndikimi i Shejtanit të mallkuar, si edhe të ruajtur nga devijimet dhe shtrembërimet. Ai është një libër i vërtetë, ashtu si ka dashur Zoti i Lartësuar. Kuntet e tij janë të vërteta, ndërsa urdhrat dhe ndalesat e përcaktuara në të janë të drejta. Thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: “Fjalët e Zotit janë të plota në vërtetësinë dhe drejtësinë e tyre.” Allahu i Lartësuar na tregon se e shpalli Kur'ânin që njerëzit të gjykojnë me të. Në një ajet tjetër, Ai thotë: “Ne edhe para teje nuk dërguam veçse burra, të cilëve u dhamë Shpallje. Pyesni, pra dijetarët nëse nuk dini! (I patëm dërguar ata) me Argumente e me libra të shenjtë. Ndërsa ty ta shpallëm Kur'anin që t'u shpjegosh njerëzve atë që u është shpallur atyre, që ata të mendojnë (në këtë shpallje).” [Nahl 43, 44]. Ka mundësi që ky ajet t'i referohet gjyqimit të atyre çështjeve për të cilat njerëzit kanë mosmarrëveshje, ndërsa ajeti i sures Nisa, të cilin po komentojmë, t'i referohet sqarimit të çështjeve fetare në tërësi, kryesore qofshin apo degëzime të saj. Megjithatë, ka mundësi që të dy ajetet të kenë të njëjtin kuptim: të pohojnë se Kur'âni është shpallur për t'u dhënë gjykim të drejtë të gjitha çështjeve, pa përjashtim. Allahu i Lartësuar e dërgoi Profetin ﷺ për të gjykuar me drejtësi mes njerëzve, për çdo

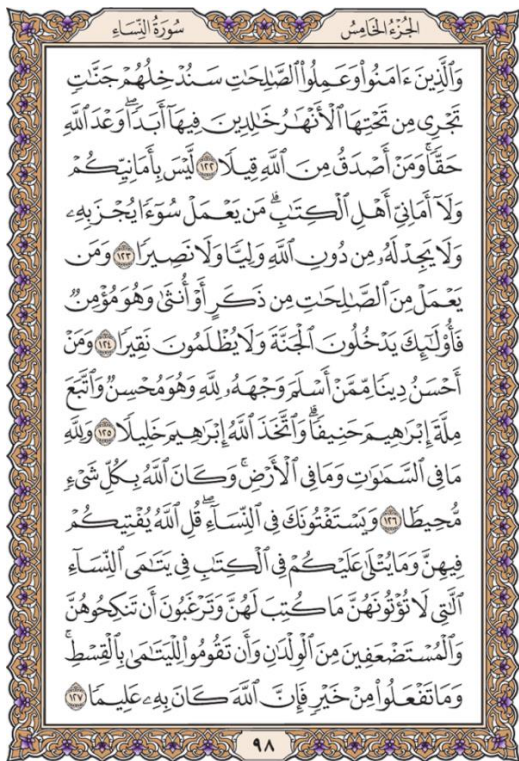
lloj çështjeje. Allahu i Lartësuar ka thënë diçka në këtë ajet, që na jep të kuptojmë shumë. Ai thotë: “...të gjykosh mes njerëzve me atë që të mësoi Allahu”. Pra, jo sipas dëshirës së Profetit ﷺ, por duke u bazuar në dijen që i mësoi Zoti. Kjo do të thotë që Profeti ﷺ gjykonte vetëm i bazuar në dijen dhe udhëzimin që i jepte Zoti, sikurse thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: “Ai nuk flet sipas dëshirës, por ato janë veçse shpallje, që i vijnë atij.” [Nexhm 3, 4]. Siç kuptohet, Profeti ﷺ ishte i ruajtur nga gabimet në drejtim të përcjelljes së Shpalljes hyjnore dhe nga gabimet në gjykimet fetare. Gjithashtu, ajeti tregon se një gjykim i drejtë duhet të jetë i bazuar në dije dhe në drejtësi. Allahu i Lartësuar thotë: “me atë që të mësoi Allahu”, dhe nuk thotë: “sipas dëshirës tënde”. Kështu, për të gjykuar drejt mes njerëzve, duhet të njohim Kur'ânin. Duke na urdhëruar që të gjykojmë mes njerëzve me drejtësi dhe paanshmëri, Allahu i Lartësuar na ka ndaluar në të njëjtën kohë edhe nga padrejtësia, e cila është e kundërta e drejtësisë:

- “Mos u dil kurrë në krah tradhtarëve!”

– Pra, kurrë mos polemizo për të mbrojtur një njeri tradhtia e të cilit të është bërë e qartë dhe e ditur, ose një njeri që pretendon të marrë diçka që nuk i takon, ose atë që mohon përgjegjësitë e veta me ndërjegje të plotë! Ky ajet tregon për ndalimin e polemikës për çështje të pabaza, si dhe ndalimin e mbështetjes së të padrejtëve, qoftë në polemikat fetare, qoftë në ato për çështjet e kësaj bote. Në vështrim të anasjelltë, ajeti tregon se lejohet të mbështesësh një njeri, për të cilin nuk dihet të ketë bërë padrejtësi.

- “Kërkoji falje Allahut, sepse Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”

Kërkoji falje Allahut, nëse ke bërë ndonjë gabim në raste të tilla ose në raste të tjera, se Ai është Falës i gjynaheve. Allahu fal edhe gjynahet e mëdha, nëse njeriu pendohet dhe kthehet tek Ai me përunjësi, i bindur dhe i nënshtuar. Madje, jo vetëm që ia pranon pendimin dhe ia mbulon gabimet,

por i jep forcë dhe sukses që të vazhdojë adhurimin me vepra të mira, për të cilat Allahu ka premtuar shpërblim të madh.

- **“Mos polemizo në emër të atyre që tradhtojnë vetveten!”** - Fjala: *“jahtânûne”* vjen nga *“el hijânetu”*, e cila ka kuptimin: krim, tradhti, padrejtësi, gjynah etj. Pra, Allahu i Lartësuar na ndalon të mbështesim ata që i bëjnë padrejtësi vetes dhe të tjerëve me gjynahet dhe pabesitë e tyre. Më kryesorët janë ata që bëjnë gjynahe për të cilat Sheriati ka vendosur masa ndëshkimore. Është e palejueshme që një besimtar të dalë në mbrojtje të këtyre lloj njerëzve, për t'i shpëtuar ata prej ndëshkimit të përcaktuar në Sheriat. E si mund të dalësh në mbrojtje të dikujt që Zoti nuk e do?!

- **“Allahu nuk i do ata që janë tradhtarë e gjynahqarë.”** - Allahu i Lartësuar nuk i do ata që bëjnë padrejtësi, gjynahe e tradhti. Nëse Ai thotë se nuk i do, kjo nënkupton se i urren ata. Kështu kuptojmë shkakun dhe urtësinë e ndalesës së mësipërme. Pra, ne nuk duhet të ndihmojmë ata që bëjnë tradhti

dhe padrejtësi, sepse Allahu i urren ata. Më poshtë, Allahu i Lartësuar përshkruan gjendjen e këtyre të pabesëve dhe të padrejtëve, kur thotë:

- **“Ata fshihen prej (shikimit të) njerëzve e nuk ruhen prej (shikimit të) Allahut, dhe Ai është afër tyre kur thurin plane me të cilat Ai nuk është i kënaqur.”** - Kjo vjen nga dobësia e imanit të tyre. Pra, duke qenë se kanë besim të dobët, ata kanë më shumë frikë nga njerëzit sesa nga Allahu i Madhërishëm, prandaj përpiqen me çdo mënyrë, e lejuar apo e palejuar qoftë, që t'i shpëtojnë demaskimit para njerëzve, për padrejtësitë e tyre të dënueshme. Ndërkohë, ata harrojnë që Allahu i Madhërishëm i ka parë dhe i ka dëshmuar padrejtësitë e tyre të mëdha. Allahu i Gjithëditur dhe i Plotpushtetshëm është gjithmonë pranë tyre me dijen e Tij, në çdo gjendje, sidomos kur ata thonë fjalë e thurin kurthe të cilat i Gjithëmëshirshmi nuk i do. Ata bënin plane si të nxirrnin të pafajshëm kriminelin dhe si të fajësonin një të pafajshëm, dhe për këtë qëllim argumentonin para Profetit (a.s.). Kështu ata bënin disa padrejtësi, pa e përfillur mbikëqyrjen e Zotit të qiejve dhe të tokës, i Cili e dinte dhe e shihte se çfarë fshihnin brenda shpirtrave. Prandaj i Madhëruari i kërcënoi ata, duke u përmendur këtë fakt:

- **“Allahu i përfshin të gjitha veprimet e tyre.”** - Allahu i Lartësuar përfshin gjithçka me dijen dhe pushtetin e Tij. Megjithatë, Ai nuk nxitohet për t'i ndëshkuar të padrejtët. Ai i afatizon dhe vazhdimisht i fton për t'u penduar dhe për të mos vazhduar me gjynahet e tyre. Ai u tërheq vazhdimisht vëretjen, sepse ndëshkimi i Tij është i drejtë dhe i rreptë.

- **“Ju polemizoni për t'i mbrojtur ata në jetën e kësaj bote. Por kush do të polemizojë me Allahun për ta Ditën e Gjykimit dhe kush do të bëhet përfaqësuesi i tyre?!”** - Kuptimi: Le ta supozojmë se i shpëtuar ata nga turpërimi para njerëzve në këtë botë. Po sa do t'u vlejë atyre kjo Ditën e Gjykimit?! Kush

mund të polemizojë me Allahun për t'i mbrojtur atë ditë, kur e vërteta do të shpallet para fytyrave të tyre?! Atë ditë, gjuha, duart dhe këmbët e tyre do të dëshmojnë me vërtetësi se çfarë kanë bërë ata. Në suren Nur, ajeti 25, i Lartësuar thotë: “Atë ditë Allahu do t'ua japë të plotë (*gjithë*) shpërblimin e merituar. Dhe ata e dinë mirë se Allahu është vetë e Vërteta.”. E kush mund të polemizojë me Atë që njeh të fshehtat vetë dhe të fshehtat e të fshehtave, aq më tepër atë ditë kur Ai do të sjellë dëshmi të pamohueshme dhe dëshmitarë të pakundërshtueshëm? Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na jep një porosi shumë të rëndësishme. Ai na nxit që të meditojmë dhe të krahasojmë mirësitë e dynjasë me mirësitë e ahiretit, të cilat varen nga zbatimi i urdhrave të Tij. Pra, Ai sikur na thotë: “Kur nefsi ju nxit për të mos zbatuar ndonjë urdhër të Zotit, me pretendimin e arritjes së ndonjë të mirë në këtë dynja, shqyrtojeni me kujdes këtë ftesë tinzare e thuajini vetes: “Ja, e le pa zbatuar këtë urdhër të Zotit tënd, por çfarë përfitove nga kjo dynja? Po në jetën tjetër, çfarë shpërblimi të Zotit ke për të humbur?” Kujto, gjithashtu, dëshpërimin dhe ndëshkimin që mund të vuash, për shkak të shpërfilljes së urdhrat të Zotit!” Gjithashtu, nëse nefsi ju nxit drejt dëshirave të shfrenuara, të cilat Zoti i ka ndaluar, thuajini atij: “Edhe nëse ti arrin ta plotësosh një dëshirë të shfrenuar, që Zoti e ka ndaluar, dije se ajo është një kënaqësi e shkurtër dhe e përkohshme. Kur ajo të mbarojë, vendin e saj do ta zërrë dëshpërimi, mërzitja, ankthi dhe trishtimi për shpërblimet e humbura dhe për ndëshkimin që e pret.” Vetëm një pjesë e hidhërimit të këtyre që përmendëm do të ishte e mjaftueshme që njeriu të largohet prej këtyre “ftesave” dashakeqe. Vërtet, meditimi i sjell robit dobi të shumta, sidomos kur peshon drejt të mirat dhe të këqijat. Ata që pretendojnë se janë të logjikshëm, por që i japin përparësi kënaqësive të përkohshme të kësaj jete, ata

nuk janë të tillë, por janë veç injorantë dhe të padrejtë. Allahu na ndihmoftë!

- **“Kush bën ndonjë të keqe ose e ngarkon veten me padrejtësi, pastaj kërkon falje tek Allahu, do ta gjejë Allahun Falës e Mëshirëplotë.”** - Çdokush që merr guximin e bën gjynahe, por më pas i kërkon falje Allahut të Madhëruar, ai ka për ta gjetur Allahun Falës dhe Mëshirues. Kërkimi i plotë i faljes nënkupton që ai të pranojë gabimin, të ndiejë keqardhje për veprimin e tij, të largohet nga ai dhe të jetë i vendosur që të mos kthehet më në të. Atyre që plotësojnë këto kushte, Allahu u ka premtuar falje dhe mëshirë, dhe Ai nuk e thyen kurrë premtimin. Ai ua fal gjynahet, ua mbulon dhe plotëson të metat që lënë gjynahet dhe ua rikthen të plotë shpërblimin. Përveç kësaj, Ai u jep forcë dhe sukses që, në pjesën e mbetur të jetës së tyre, ata të vazhdojnë të adhurojnë, duke mos lejuar që gjynahet të bëhen pengesë për në rrugën e drejtë. Kur Allahu i Madhëruar e fal dikë, Ai ia mbulon të metat dhe ia fshin pasojat që gjynahet lënë në jetën e njeriut. Allahu i Lartësuar në ajet thotë: “*Kush bën ndonjë të keqe...*”. Fjala “*sûen*” - “e keqe”, nëse përdoret si e papërcaktuar në fjali, i përfshin të gjitha llojet e gjynaheve, të mëdha dhe të vogla. Kjo fjalë e ka prejardhjen nga “*sâe jesû'u*”, që do të thotë “trishtuese, dëshpëruese”. Pra, gjynahet janë quajtur kështu, sepse ato sjellin ndëshkim dhe dëshpërim për vepruesit e tyre, dhe sepse ato në vetvete nuk janë të mira. Edhe në fjalinë: “*...e ngarkon veten me padrejtësi*”, fjala “padrejtësi” është e papërcaktuar, prandaj ajo i përfshin të gjitha llojet e padrejtësive, duke filluar nga padrejtësia më e madhe, që është idhujtaria, dhe duke vazhduar me të tjerat poshtë saj. Por kur këto dy fjalë përdoren të shoqëruara me njëra-tjetrën, domethënë “e keqe dhe padrejtësi”, secila prej tyre ka një kuptim më specifik, të përshtatshëm me kontekstin. Kështu, në rastin tonë, fjala “e keqe” ka për qëllim padrejtësitë ndaj njerëzve, që cenojnë jetën, pasurinë dhe nderin e tyre.

Ndërsa “padrejtësia ndaj vetes” nënkupton padrejtësinë ndaj Zotit, domethënë gjynahet që cenonjë të drejtat e Zotit. Allahu i Lartësuar ka thënë: “...e ngarkon veten me padrejtësi”, sepse vetja jote nuk është prona jote, me të cilën mund të veprosh si të duash. Ajo është pronë e Allahut të Madhërishëm, të cilën ta ka lënë amanet për ta mbajtur në rrugën e drejtë dhe që ta nënshtrosh të ruajë drejtësinë. Ai të ka urdhëruar që ta ushqesh veten tënde me dituri të vlefshme dhe që ta nënshtrosh atë për të vepruar sipas kësaj dijeje, me sinqeritet vetëm për Të, Zotin e vetëm, Allahun e Madhërishëm. Njeriu duhet të mësojë porositë që i janë dhënë dhe duhet të punojë sipas tyre. Çdo rrugë tjetër e ndryshme është dhunë ndaj vetvetes, tradhti ndaj saj dhe largim nga drejtësia.

- **“Kush bën gjynah, ka ngarkuar veç vetveten!”** - Kjo përfshin çdo lloj vepre që të ngarkon me gjynah, e madhe apo e vogël qoftë. Pra, kushdo që bën ndonjë të keqe, ta dijë se pasojat e saj në dynja dhe në ahiret do të rëndojnë veçse mbi atë vetë, që e bëri të keqen, e mbi asnjë tjetër. Kështu thotë Allahu i Madhërishëm në një ajet tjetër: “Thuaj: “A të kërkoj tjetër zot veç Allahut, kur Ai është Zoti i gjithçkaje?! Secilit i rëndon e keqja e vet dhe askush nuk do ta mbartë barrën e tjetrit. Kthimi juaj është te Zoti juaj. Ai do t’ju tregojë të vërtetën e asaj për të cilën kundërshtoheshit.” [En’am 164]. Por çfarë ndodh nëse gjynahet shtohen dhe askush nuk urdhëron për të mirë dhe nuk ndalon nga e keqja? Në të tilla raste, ndëshkimi është gjithëpërfshirës; ai rëndon mbi të gjithë njerëzit. Kur njerëzit nuk urdhërojnë për të mira dhe nuk ndalojnë nga e keqja, edhe kjo është një e keqe në vetvete, prandaj meriton ndëshkimin. Pra, ajeti i mësipërm e përfshin edhe këtë rast. Ky ajet tregon qartë drejtësinë dhe urtësinë e Allahut të Madhërishëm, i Cili nuk ndëshkon asnjë për faj të dikujt tjetër dhe nuk ndëshkon asnjë më shumë sesa e meriton për gjynahet që ka

bërë. Prandaj Allahu i Lartësuar e mbyll ajetin duke thënë:

- **“Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.”** - Allahut i takon dija absolute dhe urtësia e plotë. Ai e di shumë mirë se çfarë gjynahesh bën robi dhe gjithçka tjetër. Ai i di edhe shkaqet që e kanë shtyrë dikë për të bërë një gjynah, ashtu siç di edhe ndëshkimin që është përcaktuar për atë gjynah. Ai e di shumë mirë gjendjen e gjynahqarit, prandaj, nëse ai e ka kryer gabimin i mposhtur nga vetvetja, e cila e urdhëron për keq, por që është kthyer tek Allahu i Madhërishëm me pendim, i nënshtrohet dhe i bindur, Ai pa dyshim që do ta falë, do t’ia mbulojë të metat dhe do t’ia pranojë pendimin. Por nëse ai vazhdimisht bën gjynahe, duke shpërfillur mbikëqyrjen e Allahut e duke mos marrë në konsideratë ndëshkimin e Tij, atëherë ai është shumë larg faljes dhe vështirë se i jepet sukses për t’u penduar. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Kush bën një gabim ose gjynah, e pastaj ia hedh atë një të pafajshmi, në të vërtetë, është ngarkuar me fajin e shpifjes dhe me një gjynah të qartë.”** - Kushdo që bën një gabim të madh apo të vogël, dhe pastaj akuzon për këtë faj dikë tjetër, që është i pafajshëm, ai është ngarkuar me fajin e shpifjes e me gjynah të qartë. Ai e ka ngarkuar veten me gjynahun e shpifjes kundër një të pafajshmi dhe ka bërë një vepër të rëndë për të merituar ndëshkimin. Kjo tregon se një vepër e tillë konsiderohet si një nga gjynahet e mëdha dhe shkatërruese. Ajo përmban në vetvete disa të këqija, si: kryerja e gjynahut, akuzimi i një të pafajshmi, mashtrimi, pretendimi i pafajësisë në mënyrë të padrejtë dhe ndëshkimi i padrejtë i një të pafajshmi. Përveç kësaj, është edhe cënim i figurës së të pafajshmit në shoqëri. Këto janë padrejtësi të shëmtuara, që sjellin probleme të mëdha në shoqëri. E lusim Allahun të na ruajë nga çdo e keqe! Më pas, Allahu i Lartësuar tregon mirësinë e madhe me të cilën Ai e dalloj Profetin e Tij, duke e

ruajtur nga çdo devijim e padrejtësi të provokuar nga zullumqarët. Ai thotë:

- “Po të mos ishte Mirësia e Allahut dhe Mëshira e Tij ndaj teje, një grup prej tyre do të kishin tentuar të të devijonin.”

- Dijetarët e tefsirit kanë treguar shkaku dhe shpalljes së këtyre ajeteve. Kështu, dikush kreu një vjedhje në Medinë. Më pas, kur dyshoi se mund të ishte pikasur nga njerëzit, ai, prej frikës nga demaskimi, e hodhi sendin e vjedhur në oborin e një shtëpie tjetër, që nuk kishte lidhje me vjedhjen. Fisi i hajdutit shkuan te Profeti dhe kërkuan prej tij që të shpallte publikisht pafajësinë e tyre dhe se vjedhësi ishte ai në shtëpinë e të cilit u gjend sendi i vjedhur. Profeti (a.s.) gati e plotësoi kërkesën e tyre, por ajetet nuk vonuan të shpallnin të vërtetën. Në këtë mënyrë, Allahu i Lartësuar e ruajti Profetin e Tij të mos bëhej mbështetës i padrejtësisë dhe të mos largohej nga e vërteta. Devijimi nga e vërteta është dy llojesh: devijim në dituri, duke mos e njohur të vërtetën, dhe devijim në veprimtari, duke punuar pa patur dije nga Zoti. Allahu i Lartësuar e ruajti Profetin (a.s.) nga të dyja këto lloje të devijimit. Ai na njoftoi se kurthet e tyre goditën dhe dëmtuan vetëm ata, ashtu sikurse ndodh me çdo intrigant e tradhtar. I Lartësuar thotë:

- “Por ata nuk devijojnë asnjë, veç vetes së tyre, dhe nuk mund të të dëmtojnë ty aspak.” - Nëpërmjet kësaj intrige, ata nuk mundën t’ia arrinin qëllimit të tyre. Përkundrazi, ata dështuan, u turpëruan, u mbushën me gjynahe dhe u privuan nga mirësitë. Ruajtja dhe përkujdesja e Allahut të Lartësuar për Profetin (a.s.) ishte një mrekulli. Ai jo vetëm që i dhuroi dije e urtësi të Dërguarit të Vet (a.s.), por edhe e udhëzoi dhe e ndihmoi që të punonte me atë dije madhështore, duke zbatuar urdhrat e Tij. Për mirësinë e diturisë dhe të urtësisë, i Lartësuar thotë:

- “Allahu të shpalli ty Librin dhe Urtësinë e të mësoi atë që nuk e dije.” - Kuptimi: Ai të shpalli ty Kur’ânin dhe Urtësinë, që sqarojnë çdo gjë dhe ku

ndodhen njohuritë e të parëve dhe të fundit. Për kuptimin e fjalës “Urtësi” janë dhënë dy mendime:

1. Ajo nënkupton Sunetin, Traditën e Profetit. Disa *selefe* kanë thënë: “Profetit i shpallej Suneti ashtu sikurse i shpallej Kur’âni.

2. Ajo nënkupton urtësitë dhe zbërthimet e Sheriatit. Pra, është diçka më shumë se thjesht njohja e ligjeve të tij. Urtësi do të thotë t’i vendosësh gjërat në vendin që u takon. Allahu i Lartësuar thotë: ...e të mësoi çka nuk dije”. Gjithashtu, Ai thotë: “Ti nuk e dije se ç’është Libri dhe as imani...”. Ose një ajet tjetër: “...të gjeti të humbur, e të udhëzoi në rrugën e drejtë”. [Duha, 7]. Kështu vazhdoi pandërprerë mirësia e Zotit mbi profetin Muhamed, duke i mësuar atij dituri dhe urtësi, që askush prej të parëve dhe të fundit nuk i kanë arritur e nuk do t’i arrijnë. Ai mbetet krijesa më e ditur, në mënyrë të padiskutueshme, dhe më i kompletuari me cilësitë më të larta. I Lartësuar thotë: - **“Mirësia e Allahut ndaj teje është shumë e madhe.”** - Mirësitë që Allahu i Lartësuar i fali Muhamedit janë më të mëdha se çdo mirësi tjetër që Ai u ka dhënë krijesave. Ato janë vërtet të panumërta.

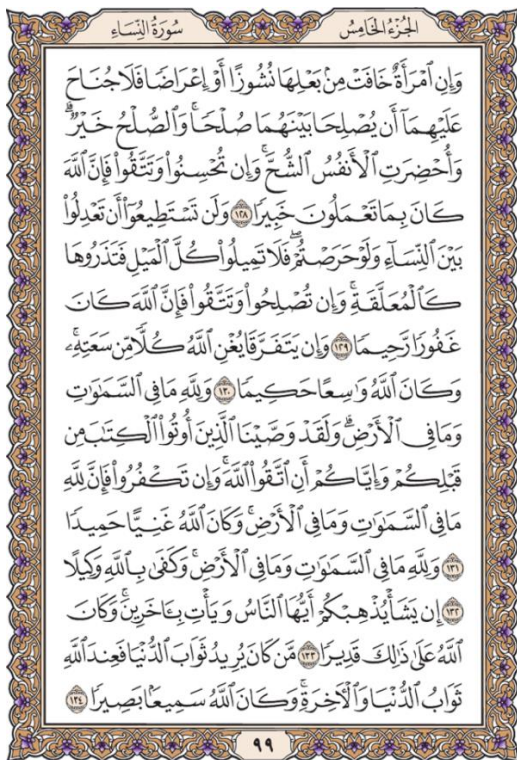
Ajeti 114

114. Në shumë biseda të tyre të fshehta nuk ka kurrfarë të mire, përveç atyre që këshillojnë për sadaka, për ndonjë të mirë ose për pajtim mes njerëzve. E kush i bën këto duke pasur për qëllim vetëm kënaqësinë e Allahut, Ne do t’i japim shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajetit

- **“Në shumë biseda të tyre të fshehta nuk ka kurrfarë të mire,...”** - Nuk ka mirësi në shumë biseda të fshehta që bëhen mes njerëzve. Ato ose janë biseda thjesht të padobishme, ose janë të dëmshme, sikurse janë fjalët e këqija e të ndaluara nga Zoti. Pastaj i Lartësuar ka përfshijtur nga ky gjykim një lloj të caktuar bisedash:

- **“...përveç atyre që këshillojnë për sadaka, për ndonjë të mirë ose për pajtim**

mes njerëzve." - Sadakaja mund të jetë me pasuri, dituri apo me çfarëdolloj mirësie qoftë. Madje, sadaka konsiderohet edhe adhurimet, si për shembull: të thuash *subhânallâh*, të thuash *elhamdulil-lâh* etj., sikurse ka thënë Profeti: "Për çdo tesbih (shprehje *subhânallâh*) shënohet një sadaka, për çdo tekbir (Allâhu Ekber) një sadaka, për çdo tehليل (lâ ilâhe il-lall-llâh) një sadaka, urdhërimi për të mirë shënohet sadaka, ndalimi nga të këqijat shënohet sadaka, madje edhe shijimi i kënaqësive trupore të lejuara (me bashkëshorten) shënohet sadaka".

- **"..për ndonjë të mirë.."** – Pra, përveç atyre që urdhërojnë për të mira. "E mira" nënkupton bamirësinë ndaj krijesave dhe bindjen ndaj Zotit të madhëruar dhe Profetit, ose, thënë ndryshe, çdo vepër që Sheriati e ka konsideruar si të mirë dhe që logjika e pranon si të tillë. Këtu është përmendur urdhërimi për të mira dhe jo ndalimi nga të këqijat. Megjithatë, nëse përmendet vetëm urdhërimi për të mira, ai nënkupton edhe ndalimin nga të këqijat,

sepse moskryerja e haramit konsiderohet gjithashtu si punë e mirë. Po ashtu, e mira nuk mund të konsiderohet e plotë pa e lënë të keqen. Sidoqoftë, nëse përmenden bashkë urdhërimi për të mira dhe ndalimi nga të këqijat, secili prej tyre merr kuptimin e vet specifik: urdhërimi për të mirë nënkupton kryerjen e të mirave, ndërsa ndalimi nga të këqijat nënkupton lënien e ndalesave.

- **"...ose për pajtim mes njerëzve..."** – Pajtimi vlen për rastet kur ka grindje dhe konflikte. Urrejtja, armiqësia dhe zemërimi gjatë konflikteve sjell, pa dyshim, përçarje dhe një të keqe të paimagjineshme. Për këtë arsye, Sheriati ka urdhëruar dhe ka nxitur për pajtim mes njerëzve, në rastet e gjakmarrjes, të cenimit të pasurisë dhe të nderit, madje edhe në çështjet e fesë, sikurse thotë i Lartësuar: "Kapuni fort pas litarit të Allahut dhe mos u përçani!". Ai thotë gjithashtu: "Nëse dy grupe besimtarësh bëjnë luftë midis tyre, ju pajtojini ata! Nëse njëri prej tyre e sulmon tjetrin, atëherë ju luftoni atë grup që ka sulmuar pa të drejtë, derisa t'i bindet udhëzimit të Allahut! Nëse kthejnë rrugë, atëherë bëni pajtimin e tyre me drejtësi dhe paanësi! Allahu i do të drejtët." [Huxhuratë, 9]. Ose: "Pajtimi është më i miri" [En-nisa 128]. Ai që punon për pajtimin është më i mirë se ai që qëndron duke u falur, agjëruar e dhënë sadaka. Pa dyshim që Allahu i Madhëruar ka për t'ia rregulluar çështjet dhe gjendjen e atij që sjell pajtimin e njerëzve. E kundërta ndodh me atë që punon për të futur përçarjen dhe urrejtjen mes njerëzve. Allahu i Lartësuar kurrë nuk ka për t'ia rregulluar punët dhe gjendjen e tij, sikurse thotë Ai në një ajet: "Allahu nuk e rregullon punën e prishësve." Kështu, këto vepra të mira përjashtohen nga gjykimi i mësipërm. Ato janë mirësi dhe sjellin mirësi. Megjithatë, duhet të kujtojmë se shpërblimi i plotë arrihet nëpërmjet njetit të mirë dhe sinqeritetit, prandaj i Lartësuar e thekson këtë fakt kur thotë:

- **"E kush i bën këto duke pasur për qëllim vetëm kënaqësinë e Allahut, Ne do**

t'i japim shpërblim të madh.” - Është detyrë për robin që, si qëllim të tijin, të ketë kënaqësinë e Allahut të Madhërishtëm dhe çdo punë të mirë t'ia përkushtojë Atij, në çdo kohë dhe gjendje. Në këtë mënyrë, ai do të arrijë shpërblimin e madh dhe do të arrijë të bëhet prej të sinqertëve. Ai do ta fitojë shpërblimin, e përfundon punën apo jo, sepse nijeti është vendimtar në plotësimin e shpërblimit, nëse robi jep gjithçka që mundet për të kryer një veprë.

Ajetet 115 - 116

115. Kush i kundërvihet të Dërguarit, edhe pasi i është bërë e qartë e vërteta, dhe ndjek tjetër rrugë nga ajo e besimtarëve, Ne e lëmë në zgjedhjen e tij dhe e fusim në Xhehenem. Ky është përfundimi më i keq.

116. Allahu nuk fal t'i shoqërohet Atij shok; ndërsa të tjerat, përveç këtij (gjynahu), ia fal atij që Ai dëshiron. Ai që i përshkruan Allahut shok, ka humbur shumë larg (nga rruga e drejtë).

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kush i kundërvihet të Dërguarit, edhe pasi i është bërë e qartë e vërteta,...”** - Këtu bëhet fjalë për këdo që kundërshton Profetin (s.a.u.s.) me arrogancë, pasi i është bërë e qartë e vërteta. Profeti (a.s.) e qartësoi të vërtetën e Zotit të Lartësuar nëpërmjet Kur'ânit dhe Traditës së tij. Është detyrë për çdo njeri që të pasojë rigorozisht udhëzimin e tij (a.s.), të përcjellë deri tek ne me saktësi nga besimtarët e parë të këtij umeti, që ishin sahabët, më pas tabiinët dhe nxënësit e tyre. Allahu i Lartësuar thotë:

“...dhe ndjek tjetër rrugë nga ajo e besimtarëve,...” - Ata që kundërshtojnë këtë udhëzim dhe rrugën e besimtarëve të sinqertë, në mënyrën si besojnë, kuptojnë dhe zbatojnë Kur'ânin dhe Sunetin, ata do të kenë dënimin, të cilin Zoti i Lartësuar e ka përmendur më pas:

- **“Ne e lëmë në zgjedhjen e tij dhe e fusim në Xhehenem. Ky është përfundimi më i keq.”** - Allahu i Lartësuar do t'i lërë në zgjedhjen e tyre, duke mos i dhënë sukses që të pasojnë të vërtetën. Ky është

një ndëshkim tërësisht i merituar, sepse këta lloj njerëzish e kanë mësuar qartë të vërtetën, por e kanë braktisur duke e shpërfillur atë. Drejtësia e Allahut të Lartësuar i shpërblen ata duke i lënë të enden në humbjen e tyre dhe të zhyten thellë e më thellë në të. Në një ajet tjetër, i Lartësuar thotë: “Por kur ata devijuan, edhe Allahu ua devijoi zemrat. Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull që kalon kufijtë.” [Saf, 5]. Ai thotë gjithashtu: “Ne do t'ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (*Shpalljen e Zotit*) për herë të parë, dhe do t'i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre. Edhe sikur t'u dërgonim melekët, t'i bënim të vdekurit t'u flisnin atyre dhe t'i tubonim të gjitha gjërat para tyre, ata përsëri nuk do të besonin, nëse Allahu nuk do të donte. Por shumica e tyre nuk e dinë (*të vërtetën*).” [En'am 110, 111]. Po ta shohim ajetin anasjelltas, do të kuptojmë se çdokush që nuk kundërshton udhëzimin e Profetit dhe nuk ndahet nga rruga e besimtarëve të sinqertë, Zoti i Lartësuar nuk do ta ndëshkojë me dënimin e përmendur më sipër. Me fjalë të tjera, çdokush që përpiket të bëjë vepra të mira, duke pasur si qëllim vetëm kënaqësinë e Allahut, pasimin e rrugës dhe traditës së Profetit të Tij, duke qëndruar gjithmonë pranë xhematit të muslimanëve, edhe nëse mund të bëjë gjynahe apo të anojë drejt tyre, karakteristikë kjo e shpirtit njerëzor, Allahu i Lartësuar nuk ka për ta braktisur kurrë atë dhe nuk do ta lërë të nënshtrohet përfundimisht përballë nefsit dhe shejtanit. Allahu i Lartësuar, me butësinë, bujarinë dhe mëshirën e Tij, do të kujdeset për të, duke e ruajtur dhe mbrojtur nga e keqja dhe duke i mundësuar të vazhdojë rrugën drejt Tij, sikurse Ai thotë për Jusufin (a.s.): “Kështu, Ne vendosëm që të largonim prej tij të keqen dhe poshtërsinë. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë të sinqertë.”. [Jusuf 24]. Kuptimi është shumë i qartë: Për shkak të sinqeritetit të tij, Ne larguam prej tij çdo të keqe. Kështu vepron Allahu i Lartësuar me

të sinqertët. Duke treguar ndëshkimin e atyre që kundërshtojnë profetët dhe rrugën e besimtarëve të drejtë dhe të sinqertë, Allahu i Lartësuar thotë: "...e fusim në Xhehenem. Ky është përfundimi më i keq...". Pra, Ai ka përgatitur për të tillët një ndëshkim të rëndë në Xhehenem, dhe nuk ka ndëshkim më të keq sesa ky. Ndëshkimi që Allahu i Lartësuar e ka përcaktuar për ata që kundërshtojnë profetët dhe rrugën e besimtarëve të sinqertë, është i gradave të ndryshme, të cilat i di vetëm Ai. Ato janë përcaktuar në varësi të gradës së gjynahut, të madhësisë apo vogëlsisë së tij. Disa prej tyre do të dënohen përjetësisht në Zjarrin e Xhehenemit, duke merituar të gjithë poshtërimin. Por do të ketë edhe të tjerë, që nuk do të jenë në këtë gradë. Ndoshta ajeti vijues është pikërisht një shpjegim më i hollësishëm për këtë çështje. I Lartësuar thotë:

- **"Allahu nuk fal t'i shoqërohet Atij shok; ndërsa të tjerat, përveç këtij (gjynahu), ia fal atij që Ai dëshiron. Ai që i përshkruan Allahut shok, ka humbur shumë larg (nga rruga e drejtë)."** - Allahu i Lartësuar nuk e fal idhujtarinë, sepse ajo cenon drejtpërdrejt autoritetin dhe madhësinë e Tij, të Zotit të botërave, si dhe njëshmërinë e Tij në meritën e adhurimit që krijesat duhet t'i përkushtojnë. Idhujtari do të thotë të barazosh krijesën, e cila nuk ka asnjë lloj pushteti dhe që nuk mund t'i bëjë as vetes mirë apo keq, me Mbretëruesin, Sundimtarin dhe Zotëruesin e të mirës dhe të keqes, në dorën e të Cilit është, pra, çdo mirësi dhe i Cili është i vetmi që mund të largojë bringat dhe fatkeqësitë. Ai është absolut në çdo aspekt. Ai është i Pasur dhe kurrë nevojtar. Për këto arsye, është padrejtësia më e madhe dhe humbja më e qartë që të mos e njësosh Allahun në adhurim me sinqeritet të plotë. Është paturpësi që t'i kushtosh adhurimin më të vogël një krijese, që nuk ka asnjë cilësi të përsosmërisë dhe madhësisë. Krijesat janë nevojtare. Ato nuk kanë ekzistuar dikur, u mungon përsosmëria dhe

janë nevojtare në të gjitha drejtimet. Për sa u përket gjynaheve poshtë *shirk*-ut, ato varen nga dëshira e Allahut të Lartësuar. Nëse do, Ai i fal, me mëshirën dhe urtësinë e Tij, e nëse dëshiron t'i ndëshkojë, Ai i ndëshkon, me drejtësinë dhe urtësinë e Tij. Ky ajët është provë që tregon se mendimi konsensual i këtij umeti konsiderohet si dëshmi e qëndrimit të drejtë. Ai tregon gjithashtu se ky umet, në tërësinë e tij, është i ruajtur nga gabimi. Allahu i Lartësuar kërcënon me humbje dhe me përfundim në Zjarr këdo që kundërshton rrugën e besimtarëve të sinqertë. "Rruga e besimtarëve" është besimi, fjalët, veprat dhe sjellja e tyre. Nëse ky umet bie dakord në tërësi që diçka është e detyrueshme, apo e pëlqyeshme, apo e ndaluar, apo e papëlqyeshme, apo e lejuar, atëherë themi se kjo është "rruga e tyre". Çdokush që e kundërshton këtë konsensus quhet se ka zgjedhur rrugë tjetër nga ajo e besimtarëve. Të njëjtin mesazh përcjell edhe ajeti: "Ju jeni populli më i mirë, i ardhur për të mirën e njerëzve. Ju urdhëroni për mirë, ndaloni nga e keqja dhe besoni në Allahun." [Al Imran 110]. Allahu i Lartësuar na tregon se besimtarët e këtij umeti urdhërojnë veçse për të mirë. Nëse ata në tërësi janë dakord për detyrueshmërinë apo pëlqyeshmërinë e diçkaje, ajo është pikërisht ashtu si e kanë gjykuar ata, dhe është e pamundur që të jetë ndryshe. Gjithashtu, nëse ata janë dakord për diçka se është e ndaluar, ajo është pikërisht ashtu, dhe kurrsesi nuk mund të jetë e mirë. Një tregues tjetër është edhe ajeti i Allahut të Lartësuar, që thotë: "Dhe kështu, Ne ju bëmë ju një popull të ekuilibruar, për të qenë dëshmitarë (*Ditën e Gjykimit*) për popujt." [Bekare 143]. Allahu i Lartësuar na tregon se e bëri këtë umet një popull të drejtë e të ekuilibruar, që ata të jenë dëshmitarë ndaj njerëzve për gjithçka. Nëse ata gjykojnë dhe dëshmojnë për një çështje të caktuar se Allahu i Lartësuar e ka urdhëruar atë, apo e ka ndaluar, apo e ka bërë të lejueshme, dëshmia e tyre është e pagabueshme dhe e pakontenstueshme.

Është e tillë, sepse ata janë të dijshëm për atë që dëshmojnë dhe janë të drejtë dhe të vërtetë në dëshminë e tyre. Nëse nuk do të ishin të tillë, nuk do të ishte e drejtë që ata të konsideroheshin të drejtë dhe të pranueshëm në dëshminë dhe gjykimin e tyre. E njëjta gjë kuptohet edhe nga thënia tjetër e Allahut të Lartësuar: “O ju që keni besuar! Bindjuni Allahut, bindjuni të Dërguarit dhe udhëheqësve tuaj! Nëse nuk pajtoheni për ndonjë çështje, atëherë parashtrojeni atë tek Allahu dhe tek i Dërguari, nëse vërtet e besoni Allahun dhe Ditën e Fundit! Kjo është më e dobishmja dhe përfundimi më i mirë.” [Nisa 59]. Domethënë, për çështjet që ata nuk kanë mospajtime, por janë të një mendimi, ata nuk janë të urdhëruar që, për të dhënë gjykimin e tyre, të kthehen në Kur’an apo në Sunet, sepse vetvetiu gjykimi i tyre konsensual është sipas Kur’anit dhe Sunetit. Këto dhe fakte të tjera dëshmojnë qartë se mendimi konsensual i umetit musliman konsiderohet qëndrim i padiskutueshëm dhe mbi të mund të ngrihen gjykime dhe dispozita ligjore. Më pas, për të treguar se sa e shëmtuar është humbja në të cilën janë zhytur idhujtarët, Allahu i Lartësuar thotë:

Ajetet 117 - 121

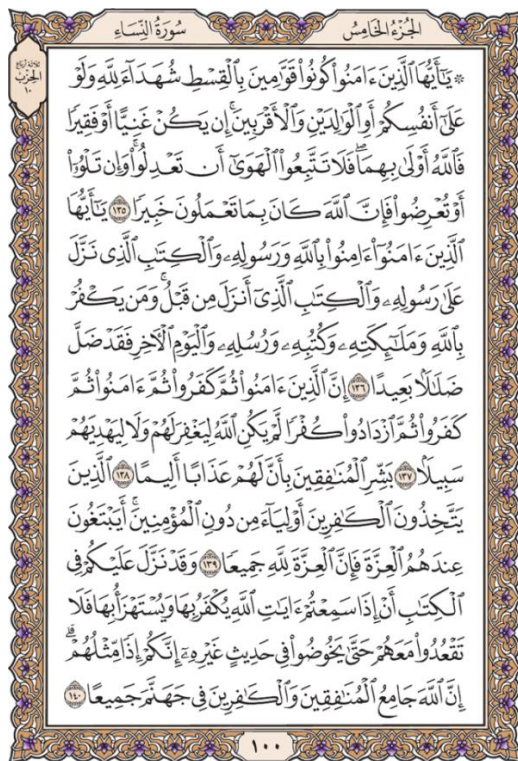
117. Ata (idhujtarët) lusin vetëm idhuj femërorë, dhe i drejtohen vetëm Shejtanit plot sherr.

118. Allahu e mallkoi atë (shejtanin), por ai tha: “Unë do t’i marr një pjesë të caktuar të robve të Tu.”

119. Unë do t’i devijoj ata dhe do t’i bëj të shpresojnë në gjëra të kota. Unë do t’i urdhëroj të shqyejnë veshët e bagëtive dhe t’i shëmtojnë krijesat e Allahut”. E, kush e bën mik shejtanin, e jo Allahun, me të vërtetë ka dështuar me një dështim të qartë.

120. Shejtani u premton atyre dhe i bën të shpresojnë (kotësira). Por shejtani premton veçse mashtrim.

121. Ata (që ndjekin shejtanin) e kanë vendin në Xhehenem, prej të cilit nuk kanë shpëtim.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ata (idhujtarët) lusin vetëm idhuj femërorë, dhe i drejtohen vetëm Shejtanit plot sherr.” - Idhujtarët u luteshin idhujve të sajuar dhe të emërtuar nga të parët e tyre me emra femrash, si Uzaja apo Menata. Duke qenë se emrat e tyre ishin të gjinisë femërore, kjo tregonte edhe mangësinë e vetë të emërtuarave me to. Ato ishin idhuj të kotë, pa asnjë cilësi përsosmërie, sikurse i përshkruan Allahu i Lartësuar në shumë ajete kur’ânore. Ai na tregon se ato nuk mund të krijonin, nuk mund të furnizonin dhe nuk mund t’i mbrojnë adhuruesit e tyre, madje as veten e tyre. Ato nuk kishin në dorë as të bënin mirë e as keq dhe nuk mund të ndihmonin as vetveten për të shpëtuar nga ndonjë e keqe. Allahu i Lartësuar na tregon se idhujt as nuk dëgjojnë, as nuk shikojnë dhe as nuk mendojnë a ndiejnë. Atëherë, si mund të adhurohet diçka që ka cilësi të tilla dhe të lihet mënjandë përkushtimi me sinqeritet ndaj Allahut, të Cilit i takojnë emrat më të bukur, cilësitë më të larta, lavdia e plotë,

madhështia, lartësia, fuqia, bukuria, mëshira, mirësia dhe bujaria e plotë?! Ai është i Vetmi, që nuk ka të dytë, në dorën e të Cilit është pushteti për të krijuar dhe për t'u kujdesur e administruar çështjet e krijesave të Tij. Vetëm Ai ka të drejtën që, me urtësinë e Tij të madhe, të sundojë dhe të përcaktojë çdo çështje dhe ligj. Domethënë, një këmbim i tillë është vepra më e shëmtuar, që tregon për mangësinë e atyre që e kryejnë, për nivelin e ulët ku kanë rënë, nivel që nuk mund të përshkruhet dhe përfytyrohet. Në fakt, adhurimi i idhujve është thjesht në dukje, sepse në të vërtetë ata adhurojnë veçse Shejtanin e mallkuar, armikun e tyre, i cili synon t'i shkatërrojë me çdo mënyrë të mundshme. Shejtani është krijesa më e largët nga mëshira e Allahut, sepse është Ai që e ka dëbuar dhe larguar nga mëshira e Vet.

- **“Allahu e mallkoi atë (shejtanin), por ai tha: “Unë do t'i marr një pjesë të caktuar të robve të Tu.”** - Duke qenë se Allahu i Lartësuar e mallkoi dhe largoi nga mëshira e Vet, Shejtani lufton gjithnjë për t'i larguar edhe njerëzit nga mëshira e Allahut të Lartësuar, siç thuhet në një ajet tjetër: “Shejtani është armiku juaj, prandaj edhe ju konsiderojeni si armik. Ai i thërret pasuesit e vet vetëm për t'i bërë banues të Zjarrit.” [Fatir, 6]. Allahu i Lartësuar na tregon për përpjekjet e këtij armiku në devijimin e njerëzve, duke ua zbukuruar atyre të keqen. Shejtani është përbetuar e i ka thënë Zotit: “Unë do t'i marr një pjesë të caktuar të robve të Tu.” I Mallkuari e di mirë se ai nuk mund të devijojë të gjithë robërit e Zotit. Ai e di shumë mirë se nuk ka asnjë lloj fuqie mbi adhuresit e sinqertë të Allahut dhe se pushteti i tij është i kufizuar vetëm mbi ata që i ofrojnë miqësi dhe i japin përparësi bindjes ndaj tij kundrejt bindjes ndaj Allahut të Lartësuar. Në një ajet tjetër kur'ânor, ai është betuar se do t'i mashtrtojë robërit e Zotit, duke thënë: “(iblisi) Tha: “O Zoti im! Për shkak se më çove në humbje, unë do t'ua zbukuroj ligësinë atyre sa të jenë në tokë dhe do t'i

largoj të gjithë nga rruga e drejtë. Përveç robve të Tu të sinqertë.” [Hixhr 39, 40]. Allahu i Lartësuar na tregon se ky synim i këtij të mallkuari të poshtëruar do të plotësohet: “Në të vërtetë, Shejtani e realizoi synimin e vet ndaj atyre të cilët e dëgjuan atë, përveç një grupi besimtarësh.” [Sebe 20]. Më poshtë, Allahu i Lartësuar na qartëson se në ç'mënyrë do ta devijojë i Mallkuari prenë e tij:

“Unë do t'i devijoj ata dhe do t'i bëj të shpresojnë në gjëra të kota. Unë do t'i urdhëroj të shqyejnë veshët e bagëtive dhe t'i shëmtojnë krijesat e Allahut”. – Fillimisht, ai thotë: “...do t'i devijoj”, pra, do t'i devijoj nga rruga e drejtë. Shejtani devijon në dy drejtime: nga dija e vërtetë e sjellë prej Zotit të Lartësuar dhe nëpërmjet profetëve të Tij, dhe nga puna me këtë dije. Së dyti, ai thotë: “do t'i bëj të shpresojnë në gjëra të kota...”. Pra, edhe pse të zhytur në humbje, ai do t'i bëjë që të besojnë se kanë për të fituar atë që, në fakt, u premtohet vetëm të udhëzuarve. Ky është një mashtrim i qartë. I Mallkuari, nuk mjaftohet thjesht me devijimin dhe humbjen e tyre, por ua zbukuron këtë rrugë, për t'ua bërë të dashur në zemrat e tyre. Kjo është një e keqe e papërshkrueshme. Ata të mjerë bëjnë veprat e banorëve të Zjarrit, ndërkohë që shpresojnë se, nëpërmjet tyre, do të fitojnë Xhenetin. Shiko çifutët dhe të krishterët apo të tjerët si ata, sikurse na i tregon Allahu i Lartësuar: “Ata (ithtarët e Librit) thonë: “Askush nuk do të hyjë në Xhenet nëqoftë se nuk është çifut ose i krishterë!” Këto janë trille të tyre! Thuaju: “Sillni provat tuaja, nëse keni të drejtë!” Përkundrazi, ai që i është dorëzuar Allahut dhe është bamirës, e ka shpërblimin e vet te Zoti i tij. Për ata nuk ka frikë, as nuk kanë pse të brengosen.” [Bekare 111, 112]. Ose: “Kështu ia kemi zbukuruar Ne çdo popull veprimet e veta. Në fund kthimin e kanë te Zoti i tyre dhe atëherë do t'i shpërblejë për çdo gjë që kanë bërë.” [En'âm 108]. Ose: “Thuaj: “A t'ju tregoj për më të dëshpëruarit me veprat e tyre ?”Janë ata, veprat e të cilëve

asgjësohen që në jetën e kësaj bote, por ata mendojnë se janë duke bërë mirë.” [Kehf 103, 104]. Po kështu, Allahu i Lartësuar na tregon për munafikët se, Ditën e Gjykimit, ata do t’u thonë besimtarëve: “Atë Ditë do t’i shihni besimtarët dhe besimtare tek u ndriçon drita përpara dhe në të djathtë të tyre. (A tyre do t’u thuhet:) “Përgëzim për ju sot janë kopshtet, nëpër të cilët rrjedhin lumenj e ku do të jeni përgjithmonë. Kjo është fitorja e madhe.” Atë Ditë munafikët dhe munafiket do t’u thonë besimtarëve: “Na prisni pak, që edhe të ndriçohemi prej dritës suaj!” A tyre do t’u thuhet: “Kthehuni pas (në dynja) dhe kërkoni atje ndonjë dritë!” Atëherë, ndërmjet tyre vendoset një mur, që ka një derë. Nga brenda tij është mëshira, ndërsa nga jashtë tij është dënimi. Ata (munafikët) u thërrasin (besimtarëve): “A nuk kemi qenë edhe ne së bashku me ju!” - “Po, por ju e shkatërruat veten, sepse ju prisnit kob të zi për besimtarët, dyshonit në çështjet e fesë dhe ju mashtroi jeta e dynjasë, derisa ju erdhi kaderi i Zotit. Gënjeshitari ju mashtroi rreth Allahut. Sot prej jush (o munafikë) nuk pranohet asnjë lloj kompensimi dhe as prej jobesimtarëve. Zjarri është vendi juaj, sepse atë meritoni. Sa përfundim i keq është ai!”” [Hadid 12 – 15]. Së treti, ai thotë: “Unë do t’i urdhëroj të shqyejnë veshët e bagëtive.” Allahu i Lartësuar sjell një shembull në suren En’am për këtë vepër. Ai na tregon se idhujtarët i shqyenin veshët e bagëtive dhe më pas i veçonin ato, duke i përcaktuar si të shenjta e të paprekshme. I Lartësuar thotë: “Allahu nuk i veçoi (si bagëti të shenjta) as Behirën, as Saibën, as Vesilën dhe as Hamën ²⁹, por ata që nuk besojnë trillojnë gënjeshtra për Allahun, dhe shumica e tyre nuk e kuptojnë.” [El maide 103]. Ky lloj devijimi synon që njerëzit të bëjnë të ndaluar ato që Zoti i ka lejuar, apo që të bëjnë të lejuara ato që Zoti i ka ndaluar. Si devijim konsiderohet çdo besim i keq dhe çdo gjykim i padrejtë, që i Mallkuari nxit te njerëzit. Edhe ky lloj devijimi është shumë i madh dhe i frikshëm. Së katërti, i Lartësuar

thotë: “...dhe t’i shëmtojnë krijesat e Allahut”...”. Fjala është për ndryshimet që njerëzit bëjnë në pamjet e tyre të jashtme, si tatuazhet, ndarja e dhëmbëve për zbukurim, heqja e vetullave etj. Nëpërmjet këtij mashtrimi, i Mallkuari i josh njerëzit për të tjetërsuar krijimin e Allahut. Këto veprime tregojnë në vetvete pakënaqësi me krijimin e Allahut dhe cenim të urtësisë së Tij. Kështu ata pretendojnë se ajo që ata bëjnë me duart e tyre është më e mirë se ajo që Zoti ka krijuar. Ajeti bën fjalë edhe për tjetërsimet e brendshme. Allahu i Lartësuar i ka krijuar robërit e Tij që të jenë adhurues të një Zoti të vetëm. Ai u ka dhënë atyre një natyrë që e pranon të vërtetën dhe që i ka mundësitë ta pasojë atë, por pas ndërhyrjes dhe ndikimit të shejtanëve në këtë natyrë të pastër, ata i largohen adhurimit të Tij. Nuk ka dyshim se çdo fëmijë lind me natyrë të pastër islame, por prindërit e tij e kthejnë atë në çifut, të krishterë, adhurues zjarri etj. Nëse njeriu do të lihej i lirë, me siguri ai do ta besonte Allahun si Një të vetëm, do ta donte Atë dhe do të dëshironte ta njihnte realisht. Por Shejtani i mallkuar vërsulet i tërbuar për ta devijuar njeriun, ashtu sikurse vërsulet ujku mbi delet e vetmuara. Sikur të mos ishte butësia, mëshira dhe bujaria e Allahut të Lartësuar me adhuruesit e Tij të sinqertë, edhe me ta do të ndodhte ajo që ndodh me këta të sprovuar. Në fakt, shkak për sprovimin e tyre janë vetë veprat e tyre. Ata i kthejnë shpinën Zotit dhe Krijuesit të tyre dhe miqësohen me armikun e tyre, i cili synon veçse të keqen për ta. Për këtë arsye, ata humbin dynjanë dhe ahiretin. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“E, kush e bën mik shejtanin, e jo Allahun, me të vërtetë ka dështuar me një dështim të qartë.”** - E ku ka humbës më të madh sesa ai që humbet fenë dhe dynjanë e tij dhe i mbetet vetëm mohimi i Zotit, gjynahet dhe gabimet. Ky i mjerë do të ndëshkohet përjetësisht dhe nuk do të shijojë kurrë kënaqësinë e amshuar të Xhenetit. E kundërta ndodh me atë që i afrohet Allahut të Lartësuar dhe i jep

përparësi kënaqësisë së Tij. Ky ka fituar çdo mirësi, ka shpëtuar nga çdo fatkeqësi dhe do të jetë i lumtur në të dyja jetët. Ai do të jetë vazhdimisht i qetë, sepse askush nuk mund ta pengojë atë nga mirësia që i jep Zoti dhe askush nuk mund t'i japë atë që Zoti ia ndalon. O Zoti ynë! Kujdesu për ne, ashtu siç kujdesesh për të dashurit e Tu dhe na shpëto nga çdo e keqe, ashtu siç ke shpëtuar të dashurit e Tu! Pastaj i Lartësuarit thotë:

- **“Shejtani u premtonte atyre dhe i bën të shpresojnë (kotësira).”** - Shejtani i mallkuar i përdor të dyja mënyrat me ata që kërkon të devijojë: edhe premtimin, edhe frikësimin. Ai i bën të shpresojnë te premtimet e tij mashtruese, por edhe i tremb me varfëri, sikurse thotë Allahu i Lartësuar: “Shejtani ju frikëson me varfëri dhe ju urdhëron për të këqija, ndërsa Allahu ju garanton falje e begati. Allahu është Bujar i madh e i Gjithëditur.” [Bekare 268]. Për t'i penguar ata nga shpenzimi në rrugën e Zotit, i tremb me varfëri, për t'i penguar nga xhahadi në rrugën e Zotit, i tremb me tortura, vuajtje dhe vrasje, sikurse thuhet në ajet: “Ishte Shejtani që deshte t'ju frikësonte me miqtë e vet. Por ju mos u frikësoni prej tyre, por frikësohuni prej Meje, nëse jeni besimtarë!” [Al Imran 175]. Kur njerëzit kërkojnë t'i japin përparësi kënaqësisë së Allahut, Shejtani i mallkuar i tremb me çdo mënyrë, për t'i penguar. Me kurthet dhe intrigat e tij, ai i frikëson ata, i dembelos dhe ua pret krahët, që të mos kryejnë vepra të mira. Nga ana tjetër, ai iu ushqen ëndrra boshe, të cilat, nëse njerëzit i peshojnë me kujdes e qetësi, do të kuptojnë se janë thjesht iluzione. Më pas, Allahu i Lartësuar e përforcon këtë fakt, duke thënë:

- **“Por shejtani premtonte veçse mashtrim.”** - Premtimi i vërtetë është vetëm ai i Allahut të Lartësuar dhe vetëm kërcënimeve të Tij duhet t'u frikësohesh. Më poshtë, Allahu i Lartësuar tregon shpagimin për këdo që miqësohet me Shejtanin dhe që i nënshtrohet atij:

- **“Ata (që ndjekin shejtanin) e kanë vendin në Xhehenem, prej të cilit nuk kanë**

shpëtim.” - Të gjithë ata që, duke i kthyer shpinën Zotit, i nënshtrohen Shejtanit e bëhen pasues të tij, do të kenë si vendqëndrim të tyre zjarrin e Xhehenemit. Askush nuk do të mund t'i shpëtojë prej andej dhe në atë vend do të jenë përgjithmonë.

Ajeti 122

122. Ndërsa ata të cilët besojnë dhe bëjnë vepra të mira, Ne do t'i vendosim në kopshte, ku rrjedhin lumenj e ku do jenë përgjithmonë. Ky është premtimi i Allahut. E kush mund të jetë më i vërtetë në fjalë sesa Allahu?

Shpjegimi i ajetit

- **“Ndërsa ata të cilët besojnë dhe bëjnë vepra të mira”** - Allahu i Lartësuar i përshkruan me dy cilësi ata që meritojnë shpërblimin e Tij të madh. Së pari, ata besojnë. Por çfarë besojnë? Ata besojnë Allahun, melekët, librat e Tij, profetët dhe Ditën e Gjykimit. Ata besojnë edhe kaderin, domethënë në caktimin e të mirës dhe të keqes nga Allahu i Lartësuar. Ky besim i tyre është ashtu siç i ka urdhëruar Allahu i Lartësuar që të besojnë. Besimi i tyre ndërtohet mbi dijen e saktë dhe të sigurt të sjellë nga Zoti dhe Profeti i Tij, mbi pohimin dhe pranimin pa mëdyshje të gjithçkaje që duhet pranuar dhe pohuar. Së dyti, ata bëjnë vepra të mira. Këtu përfshihen të gjitha llojet e punëve të mira të cilat Allahu i Lartësuar dhe Profeti ﷺ i kanë urdhëruar dhe na kanë nxitur që t'i kryejmë, qofshin këto punë zemre, që nuk duken me sy, qofshin fjalë apo punë të dukshme. Çdo njeri do të meritojë shpërblimin e Allahut në varësi të shkallës së besimit dhe të veprave të mira të ndërtuara mbi të. Asgjë nga këto nuk ndodh jashtë urtësisë dhe mëshirës së Allahut të Lartësuar. Premtimi i Allahut të Madhërishëm është i pakthyeshëm. Këto ishin dy kushtet për të përfitur nga premtimi i mrekullueshëm i Allahut të Lartësuar, i Cili thotë:

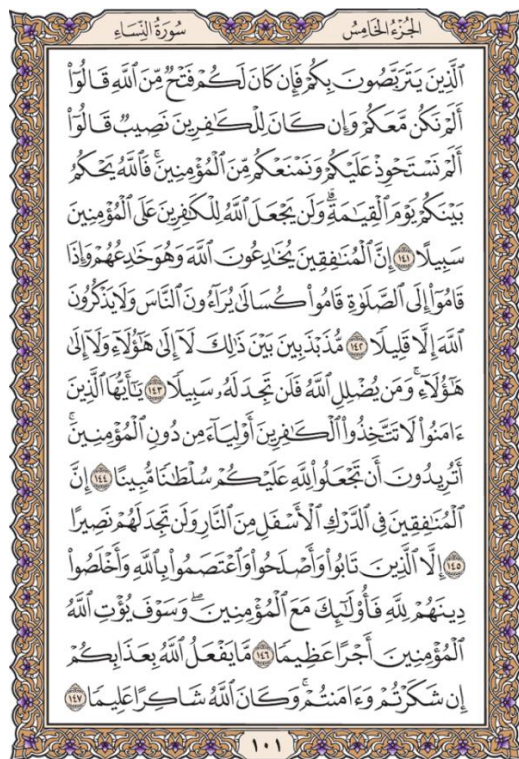
- **“Ne do t'i vendosim në kopshte, ku rrjedhin lumenj e ku do jenë**

përgjithmonë.” - Në këto kopshte të Xhenetit ka mirësi, të cilat syri nuk i ka parë, veshi nuk i ka dëgjuar dhe mendja e njeriut nuk i ka përfytyruar. Besimtari do të shijojë në Xhenet lloje të shumta ushqimesh dhe pijesh, do të kënaqet me pamje të mrekullueshme dhe me gra të bukura. Ata do të shëtisin plot gëzim në kështjella të larta dhe nëpër dhomat e zbukuruara, do të pushojnë të kënaqur poshtë pemëve të dendura, plot fruta të njohura e të panjohura, duke dëgjuar me ëndje zërat e bukur që këndojnë. Ata do të vizitojnë njëri-tjetrin mes mirësive të papërskrueshme të Xhenetit dhe do të kujtojnë ditët e tyre në këtë dynja. Por mbi të gjitha këto kënaqësi e shumë e shumë të tjera, që njeriu nuk mundet t'i përshkruajë me fjalë, qëndron kënaqësia e Allahut të Lartësuar me ta dhe lumturia që të jep qëndrimi pranë Allahut të Lartësuar, shikimi i Tij dhe dëgjimi i fjalës së Tij të dashur. Kjo lloj kënaqësie i bën ata që të harrojnë çdo lloj mirësie tjetër që gëzojnë në Xhenet. Sikur Allahu i Lartësuar të mos i bënte ata të aftë për të përballuar këtë mirësi, ata do të vdisnin nga gëzimi. *Subhanallah!* Çfarë mrekullish! Sa të larta janë gradat dhe sa të shumta janë begatitë që dhuron Zoti Bujar. Këto mirësi bëhen akoma më të mëdha kur kujton se ato do të jenë të përjetshme, prandaj i Lartësuari thotë: “...ku do jenë përgjithmonë.”

- **“Ky është premtimi i Allahut. E kush mund të jetë më i vërtetë në fjalë sesa Allahu?”** - Të vërtetën ka thënë Allahu i Madhërishëm. Fjalët e krijesave nuk mund t'u afrohen fjalëve të Allahut të Lartësuar, për sa i përket vërtetësisë së tyre. Fjalët e Tij janë të vërteta në mesazhin që përçojnë, në mësimet që sjellin dhe në atë çka nënkuptojnë. Të tilla janë edhe fjalët e Profetit, sepse ai fliste dhe urdhëronte veçse me shpallje nga Allahu i Lartësuar.

Ajetet 123 – 124

123. Nuk është as sipas dëshirave tuaja e as sipas dëshirave të ithtarëve të Librit. Kushdo që bën keq, do të ndëshkohet me

të dhe përveç Allahut, nuk ka për t'i gjetur vetes as mbrojtës e as ndihmëtar. **124. Kush bën vepra të mira, qoftë mashkull ose femër, duke qenë besimtar, do të hyjë në Xhenet dhe nuk do t'i bëhet asnjë padrejtësi.**

Shpjegimi i ajeteve

- **“Nuk është as sipas dëshirave tuaja e as sipas dëshirave të ithtarëve të Librit.”** - Kuptimi: Shpëtimi nuk arrihet duke pretenduar e ëndërruar. Ëndrrat dhe pretendimet boshe nuk e pastrojnë njeriun nga gjynahet dhe as nuk i japin shpërblim. *“El emâniy”* quhet pretendimi për të arritur një qëllim të caktuar, por pa bërë as më të voglin mundim për arritjen e tij. Çdokush që synon të arrijë diçka pa shpenzuar mundin që i takon asaj, nuk ka bërë gjë tjetër, por veçse ka ëndërruar me sy hapur. Çdokush mund të pretendojë çfarë të dojë, por, pa punuar e lëvizur, të gjitha pretendimet janë njëlloj. Kjo mund të thuhet për çdo çështje të kësaj dynjaje. Atëherë, si mendon se qëndron çështja kur bëhet fjalë për besimin dhe rrugën e arritjes së

lumturisë së përjetshme?! Në ajete të tjera, Allahu i Lartësuar na ka folur rreth pretendimeve boshe të ithtarëve të Librit: “Ata (*ithtarët e Librit*) thonë: “Askush nuk do të hyjë në Xhenet nëqoftë se nuk është çifut ose i krishterë!” Këto janë trille të tyre! Thuaju: “Sillni provat tuaja, nëse keni të drejtë!” Përkundrazi, ai që i është dorëzuar Allahut dhe është bamirës, e ka shpërblimin e vet te Zoti i tij. Për ata nuk ka frikë, as nuk kanë pse të brengosen.” [Bekare 111, 112]. Kur gjykimi është i tillë për pretendimet e ithtarëve të Librit, çfarë mund të thuhet për ata që nuk ndjekin as libër hyjnor dhe as ndonjë profet? Sigurisht që pretendimet e tyre janë edhe më të pabazuara. Allahu i Madhëruar, duke qenë i Drejtë, ka dhënë të njëjtin gjykim edhe për ata muslimanë që bien në të njëjtin gabim. Të gjithë duhet ta dinë se përkatësia në çfarëdolloj feje qoftë, nuk i bën domosdoshmërisht të pranueshme pretendimet e ithtarëve të saj, nëse ato nuk argumentohen qartë dhe saktë. Janë veprat ato që tregojnë vërtetësinë apo pavërtetësinë e pretendimeve. Prandaj Allahu i Lartësuar e përforcon këtë rregull, kur thotë:

- **“Kushdo që bën keq, do të ndëshkohet me të dhe përveç Allahut, nuk ka për t’i gjetur vetes as mbrojtës e as ndihmëtar.”**

- Ajeti është gjithëpërfshirës. Ai nuk përjashton as vepruesin e të keqes, as vetë të keqen. Çdokush që bën një të keqe, do të shpërblehet sipas saj. Gjithashtu, çdo e keqe, e madhe apo e vogël qoftë, e ka të përcaktuar dënimin e saj, i madh apo i vogël qoftë ai. Ky dënim mund të jepet në dynja dhe në ahiret. Në varësi të gjynaheve që bëjnë dhe të ndëshkimeve që meritojnë, njerëzit janë të gradave të ndryshme. Vetëm Allahu i Madhëruar e di se çfarë meritojnë ata. Ata që bëjnë vetëm të këqija, - dhe të tillë janë qafirët, - nëse vdesin pa u penduar, do të ndëshkohen përjetësisht. Ndërsa atyre që bëjnë vepra të mira në përgjithësi, edhe pse ndonjëherë bëjnë ndonjë gjynah të vogël, Allahu i Lartësuar u mundëson me mënyra të ndryshme që t’u fshihen dhe t’u

falen këto gjynahe. Të tilla janë trishtimet, ankthet, vuajtjet, dhimbjet në trup dhe shpirt, fatkeqësitë mbi të afërmit dhe pasurinë e të tjera. Të gjitha këto janë mënyra për fshirje gjynahesh dhe shpagim për punët e këqija. Pa dyshim, ky është tregues i qartë i mëshirës dhe bamirësisë së Allahut të Lartësuar ndaj adhuruesve të Tij. Duhet të themi se nga ky gjykim përjashtohen të penduarit, sepse ata janë njëlloj sikur nuk kanë bërë fare gjynah, sikurse dëshmojnë tekste të shumta fetare. Ndokush mund të mendojë se ka mundësi shpëtimi nga ndëshkimi i merituar, nëpërmjet ndërmjetësuesve dhe miqve, por Allahu i Lartësuar e mohon një mundësi të tillë. Ai thotë: “...përveç Allahut, nuk ka për t’i gjetur vetes as mbrojtës e as ndihmëtar.”. Pra, askush nuk do të mund të përfitojë nga ndonjë mik dhe askush nuk do ta ndihmojë që t’i shpëtojë dënimin që e ka frikë. I vetmi shpëtimtar dhe ndihmëtar është Zoti dhe Sunduesi i Ditës së Gjykimit. Pastaj i Lartësuar thotë:

- **“Kush bën vepra të mira, qoftë mashkull ose femër, duke qenë besimtar, do të hyjë në Xhenet dhe nuk do t’i bëhet asnjë padrejtësi.”** - Këtu bëhet fjalë për të gjitha llojet e të mirave, qofshin ato që bëhen me zemër, qofshin ato me gjymtyrë. Këtu bëhet fjalë edhe për çdonjë që bën vepra të mira, qoftë njeri apo xhin, i vogël apo i madh, mashkull apo femër. Por Allahu i Lartësuar ka përmendur një kusht për pranimin e këtyre punëve: ai është besimi. Pra, asnjë vepër nuk konsiderohet e mirë, nuk pranohet, nuk ka shpërblim dhe nuk të largon nga ndëshkimi nëse nuk nxitet dhe nuk buron nga besimi. Punët pa besim janë si degët e një peme, së cilës i është prerë trunngu, apo si një ndërtesë pa themele. Imani është themeli, trunngu, baza mbi të cilën ndërtohet çdo gjë. Me fjalë të tjera, çdo vepër e mirë, për të cilën është përmendur shpërblim në Kur’ân, ka si kusht imanin, edhe nëse mund të mos jetë thënë shprehimisht në çdo rast. Allahu i Lartësuar thotë: “...do të hyjë në Xhenet dhe nuk do

t'i bëhet asnjë padrejtësi". Ata që kanë besimin dhe veprat e mira do të hyjnë në Xhenet, ku do të kënaqen me gjithçka që ua dëshiron shpirti. Atyre nuk do t'u bëhet asnjë lloj padrejtësie, as e madhe e as e vogël, nuk do t'u mohohet asnjë punë e mirë që kanë kryer, sado e vogël qoftë ajo. Përkundrazi, shpërblimi do të jetë i shumëfishuar nga bujaria dhe mëshira e Allahut të Lartësuar.

Ajeti 125

125. Kush ka fe më të mirë se ai që i është dorëzuar Allahut sinqerisht, duke qenë bamirës dhe pason fenë e Ibrahimit që ishte (Hanifen) besimdrejtë? Allahu e zgjodhi Ibrahimin për të qenë (Halil) më i dashuri i Tij.

Shpjegimi i ajetit

- **"Kush ka fe më të mirë se ai që i është dorëzuar Allahut sinqerisht,..."** - Nuk ka besim dhe fe më të mirë sesa feja e atij që ka edhe sinqeritetin në adhurimin ndaj Allahut të Lartësuar, edhe dorëzimin e plotë ndaj Tij. Sinqeriteti ndaj Allahut është dorëzimi i plotë i zemrës ndaj Tij, është drejtimi i plotë për nga Ai, me pendim, bindje dhe nënshtrim; pra, është kthimi tërësisht tek Allahu i Lartësuar. Por, përveç sinqeritetit, është dhe dorëzimi i plotë ndaj Allahut të Lartësuar:

- **"...duke qenë bamirës..."** – Domethënë, duke qenë zbatues i ligjit të Zotit, për kumtimin e të cilit Allahu i Lartësuar dërgoi profetët dhe shpalli librat e Tij, duke e bërë atë rrugë nëpër të cilën të zgjedhurit e Tij afrohen dhe kërkojnë kënaqësinë e Tij. Bamirës mund të quhet veçse ai që pason dhe zbaton rigorozisht ligjin e Zotit, duke e adhuruar të Lartësuarin me mënyrën që Ai e ka përcaktuar. Dy cilësitë e fesë më të mirë ishin: sinqeriteti në adhurim, duke iu përkushtuar vetëm Allahut të Lartësuar, dhe zbatimi i ligjit të sjellë prej Tij, duke e adhuruar Atë ashtu sikurse Ai na ka mësuar ta adhurojmë. Por në përshkrimin e fesë më të mirë, Allahu i Madhëruar sjell më poshtë edhe një kusht tjetër:

- **"...dhe pason fenë e Ibrahimit që ishte (Hanifen) besimdrejtë?"** - Domethënë, të besojmë ashtu siç besonte Ibrahim (a.s.) dhe të zbatojmë ligjin e Zotit ashtu sikurse e zbatonte ai. Allahu i Lartësuar përdor fjalën *"hanifâ"*, që do të thotë: "i larguar tërësisht nga *shirk*-u, për t'iu përkushtuar vetëm Allahut të Lartësuar, i larguar nga nënshtrimi ndaj krijesave dhe i përkushtuar tërësisht ndaj Krijuesit". Më pas, i Lartësuarit thotë:

- **"Allahu e zgjodhi Ibrahimin për të qenë (Halil) më i dashuri i Tij."** - *"Halil"* vjen nga fjala *"el hul-leh"*, që tregon gradën më të lartë të dashurisë. Kjo dashuri e madhe e Allahut i është falur vetëm dy prej robve të Tij, Muhamedit ﷺ dhe Ibrahimit ﷺ. Kjo është një dashuri e veçantë e Allahut të Lartësuar vetëm për këta të dy. Sidoqoftë, në mënyrë të përgjithshme, Allahu i Lartësuar i do të gjithë besimtarët. Allahu i Madhëruar e përzgjedhi Ibrahimin ﷺ, sepse ai plotësoi me përpikmëri çdo gjë për të cilën u urdhërua dhe qëndroi i fortë dhe i paepur kundrejt çdo sprove që i erdhi. Për këto arsye, Allahu i Lartësuar e bëri atë imam të të gjithë njerëzve, i fali dashurinë e Tij të madhe dhe e përhapri famën e tij në mbarë botën.

Ajeti 126

126. Vetëm të Allahut janë ç'ka në qiej dhe ç'ka në tokë. Allahu përfshin gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

Ajeti flet për gjithëpërfshirjen e pushtetit dhe dijes së Allahut të Lartësuar. Gjithçka është pronë e Allahut dhe të gjithë janë krijesa të Tij. Allahu përkujdeset për pronën e Tij dhe administron çështjet e tyre. Dija e Tij është absolute dhe përfshin çdo njohuri. Shikimi i Tij është absolut dhe Ai përfshin gjithçka me shikimin e Tij. Dëgjimi i Tij është absolut dhe Ai përfshin gjithçka me dëgjimin e Tij. Dëshira, pushteti dhe mbretërimi i Tij ekzekutohen mbi çdo gjë që ekziston. Mëshira e Tij përfshin banorët e tokës dhe të qiejve. Përballë krenarisë dhe

madhështisë së Tij janë nënshtruar të gjitha krijesat.

Ajeti 127

127. Ata kërkojnë prej teje (o Muhamed) që t'i sqarosh lidhur me çështjet e grave. Thuaju se për çështjet e tyre, ju sqaron Allahu dhe këto (ajete) që po ju lexohen nga Libri, si për vajzat jetime, me të cilat lakmoni të martoheni, por nuk u jepni atë (mehrini) që është caktuar për to, ashtu edhe për fëmijët e mitur. Allahu ju udhëzon që të mbani drejtësi ndaj jetimëve. Çfarëdo të mire që bëni, Allahu e di shumë mirë atë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Ata kërkojnë prej teje (o Muhamed) që t'i sqarosh lidhur me çështjet e grave.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se besimtarët i kërkonin Profetit (a.s.) fetva rreth çështjeve të grave. Atëherë, Allahu i Lartësuar iu përgjigj vetë besimtarëve, duke thënë:

- **“...Thuaju se për çështjet e tyre, ju sqaron Allahu...”** – Pra, punoni dhe vini në zbatim porositë e Allahut të Lartësuar për të gjitha çështjet që kanë lidhje me gratë, duke përbushur të drejtat dhe detyrimet ndaj tyre dhe duke iu larguar padrejtësive ndaj tyre. Ky është një urdhër i përgjithshëm, i cili na jep një mësim të rëndësishëm: porositë e Zotit, urdhra apo ndalesa qofshin, duhet të çohen në vend, duke iu dhënë haku që u takon. Kështu duhet të trajtohen dispozitat që kanë të bëjnë me gratë apo me burrat, me të miturit apo me të rriturit. Më pas, për shkak të rëndësisë së madhe të çështjes, Allahu i Lartësuar ka dhënë një porosi të veçantë për kujdesin ndaj të dobtëve, siç janë jetimët. Ajeti tregon rëndësinë e madhe që Allahu i kushton kësaj kategorie dhe kërcënimin që i pret ata të cilët shkelin të drejtat e tyre. I Lartësuarit thotë:

- **“...dhe këto (ajete) që po ju lexohen nga Libri,...”** - Allahu i Lartësuar ju tregon në këtë libër dispozitat rreth vajzave jetime.

- **“...si për vajzat jetime, me të cilat lakmoni të martoheni, por nuk u jepni atë (mehrini) që është caktuar për to,...”** –

Në ato kohë, kur është bërë edhe pyetja, shpesh kujdestarët ligjorë të vajzave jetime u bënë padrejtësi atyre në shumë forma, si: duke mos iu dhënë të drejtat e tyre, duke ngrënë tërë pasurinë e tyre ose një pjesë të saj, duke i penguar që të martoheshin me dikë tjetër, sepse në këtë mënyrë do t'iu hiqej pasuria e tyre, duke marrë padrejtësisht nga mehri që ato meritonin ose duke mos iu dhënë të plotë mehrin që u takonte. Të gjitha këto ishin padrejtësi, nga të cilat na ndalon ky ajet.

- **“...ashtu edhe për fëmijët e mitur...”** - Allahu i Lartësuar ju sqaron rreth fëmijëve të vegjël dhe pa mbështetje. Ai ju porosit që t'iu jepni të drejtat e tyre të plota, si në çështjen e trashëgimisë, ashtu edhe në çështje të tjera. Ai ju ndalon që t'i shfrytëzoni padrejtësisht pasuritë e tyre.

- **“Allahu ju udhëzon që të mbani drejtësi ndaj jetimëve!”** - Kuptimi: Mbani drejtësi të plotë dhe përkujdesuni për ta, në të gjitha aspektet! Edukojini ata që të jenë të bindur dhe të nënshtruar ndaj Allahut të Lartësuar! Urdhërojini që të zbatojnë detyrat dhe porositë e Zotit! Kujdesuni edhe për çështjet e tyre të dynjasë, duke ndihmuar në shtimin e pasurisë së tyre dhe duke zgjedhur mënyrat më të mira për këtë gjë! Mos cenoni të drejtat e tyre për hir të miqësive me të tjerët! Ky është treguesi i mëshirës së Allahut të Lartësuar për robërit e Tij, të cilët Ai i këshillon vazhdimisht që të përkujdesen për njerëzit që nuk kanë mundësi të kujdesen për veten e vet, për shkak të paaftësisë apo mungesës së prindërve. Më pas, Allahu i Lartësuar na urdhëron që të jemi bamirës në çdo drejtim:

- **“Çfarëdo të mire që bëni, Allahu e di shumë mirë atë.”** - Kuptimi: Çfarëdo të mire që të bëni, qoftë për jetimët, qoftë dhe për të tjerët, qoftë e mirë personale, qoftë e mirë e përgjithshme, Allahu i Lartësuar e di mirë atë. Allahu i Madhëruar ka përfshirë me dijen e Tij çdo punë që kryejnë krijesat, të mirë apo të keqe, të vogël apo të madhe, dhe për secilin ka përgatitur shpërblimin që meriton.

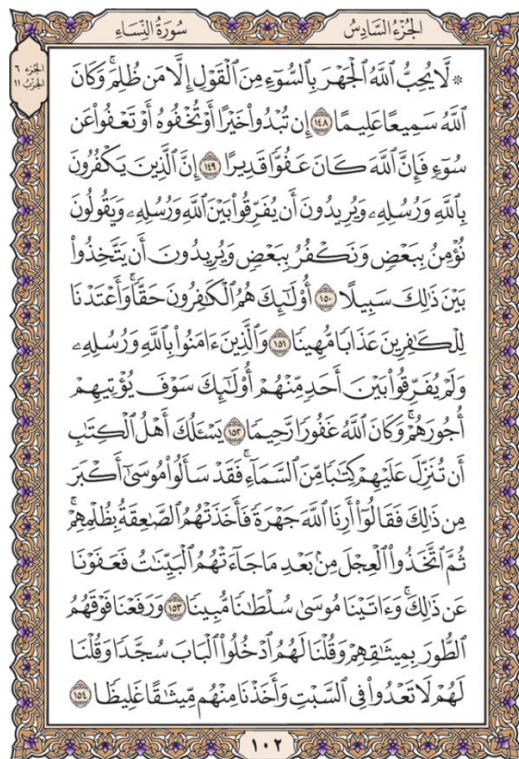
Ajeti 128

128. Nëse ndonjë grua i frikësohet largimit ose ftohjes së burrit të vet ndaj asaj, atëherë, ata nuk gabojnë nëse gjejnë rrugë pajtimi me njëri-tjetrin. Pajtimi është më i miri. Njerëzit janë të prirur nga lakmia. Nëse ju bëni mirë dhe tregoheni të devotshëm, s'ka dyshim se Allahu di gjithçka që bëni ju.

Shpjegimi i ajetit

- “Nëse ndonjë grua i frikësohet largimit ose ftohjes së burrit të vet ndaj asaj, atëherë, ata nuk gabojnë nëse gjejnë rrugë pajtimi me njëri-tjetrin.” - Nëse gruaja i druhet largimit dhe ftohjes së burrit të vet ndaj saj, më e mira në të tilla raste është që ata të pajtohen mes njëri-tjetrit. Kështu, gruaja ose burri mund të tolerojnë dhe të heqin dorë nga disa prej të drejtave të tyre, me qëllim që të vazhdojnë lidhjen martesore, dhe këtu nuk ka asnjë gjynah. Përkundrazi, pajtimi është më i mirë sesa ndarja, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- “Pajtimi është më i miri.” - Marrëveshja ose pajtimi është më i mirë sesa këmbëngulja e secilës palë për të marrë tërësisht hakun e vet, në rastet kur ata kërkojnë të drejtat nga njëri-tjetri. Pra, është mirë që secila palë t'i bëjë lëshime palës tjetër. Pajtimi mundëson që afrimiteti të jetë i vazhdueshëm dhe kultivon te njeriu virtytet e faljes, tolerancës dhe bamirësisë. Marrëveshjet janë të lejuara në çdo çështje, me kusht që të mos bëhet haram diçka që Zoti e ka lejuar dhe të mos bëhet e lejuar diçka që Zoti e ka ndaluar. Në këto raste, marrëveshjet janë të padrejta dhe të palejueshme. Dije se asnjë gjykim nuk hyn në fuqi derisa të plotësohen kushtet dhe të hiqen pengesat e zbatimit të tij. Në rastin tonë, kur kemi të bëjmë me gjykimin për pajtim, Allahu i Lartësuar ka thënë se ky është një veprim i mirë dhe i drejtë. Gjithashtu, çdo njeri i logjikshëm i konsideron të mira të tilla ndërmarrje dhe nxit për plotësimin e tyre. Megjithatë, kur mëson që Allahu i Lartësuar ka urdhëruar

për të tilla marrëveshje, besimtari motivohet edhe më shumë për kryerjen e tyre.

- “Njerëzit janë të prirur nga lakmia.” - Njerëzit janë të prirur që të mos i shpenzojnë të mirat që zotërojnë. Ata janë të prirur, gjithashtu, që ta kërkojnë hakun e tyre të plotë, pa asnjë mangësi. Këto prirje i kanë rrënjët në natyrën e njeriut. Duket sikur ky ajet urdhëron dhe thotë: “Është detyrë për ju që të përpiqeni shumë për ta shkullur nga shpirti këtë cilësi të ulët dhe, në vend të saj, të kultivoni faljen, tolerancën dhe bujarinë. Toleranca ose lëshimi që njeriu bën në të drejtat e tij, në emër të faljes dhe bujarisë, është një virtyt shumë i lartë dhe i rëndësishëm. Nëse njeriu e kultivon te vetja këtë cilësi të lartë, ai e ka më të thjeshtë të arrijë pajtimin me të tjerët. Ndërsa ai që nuk e ka edukuar veten dhe nuk e mjekon sëmundjen e kopracisë, ai e ka shumë të vështirë që të bëjë konpromise dhe të tolerojë të tjerët, por kërkon me ngulm hakun e vet, pa asnjë tolerim dhe lëshim. Në këtë rast, nëse edhe kundërshtari i tij është me të njëjtat prirje, çështja

vështirësohet shumë dhe bëhet e rrezikshme. Më pas, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Nëse ju bëni mirë dhe tregoheni të devotshëm, s’ka dyshim se Allahu di gjithçka që bëni ju.”** - Këtu Allahu i Lartësuar jep dy porosi. Porosia e parë është: të bësh mirë. Bamirësia (*ihsan*) tregohet në dy drejtime:

1. Bamirësi në drejtim të adhurimit të Zotit të Lartësuar, e cila, siç e ka shpjeguar Profeti (a.s.), arrihet duke adhuruar Zotin sikurse ti e sheh Atë, sepse, edhe nëse ti nuk e sheh Atë, Ai të sheh ty.

2. Bamirësi ndaj krijesave, me të gjitha rrugët dhe mënyrat e saj të larmishme, si nëpërmjet pasurisë, dijes, famës, pushtetit, njohjeve dhe miqësive etj. Porosia e dytë është devotshmëria. Devotshmëri do të thotë të ruhesh nga ndëshkimi i Zotit të Lartësuar. Ajo arrihet duke kryer të gjitha urdhëresat e Zotit dhe duke iu larguar të gjitha ndalesave të Tij. Megjithatë, ka mundësi që shprehja: *“bëni mirë”* të ketë si qëllim kryerjen e urdhrave, ndërsa: *“tregoheni të devotshëm”* të nënkuptojë largimin nga haramet. Pra, nëse plotësoni këto dy kushte, atëherë: *“...s’ka dyshim se Allahu di gjithçka që bëni ju.”* Allahu i Lartësuar e di të dukshmen dhe të fshehtën. Ai i ka regjistruar veprat tuaja dhe do t’ju japë për to shpërblimin e merituar.

Ajeti 129

129. Ju nuk do mund të mbani drejtësi të plotë mes grave, edhe nëse përpiqeni. Por mos anoni tërësisht nga njëra, e ta lini tjetrën pezull. Nëse ju i përmirësoni marrëdhëniet dhe ruheni nga padrejtësitë, pa dyshim, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Ju nuk do mund të mbani drejtësi të plotë mes grave, edhe nëse përpiqeni.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se është jashtë mundësive të burrit që të mbajë drejtësi të plotë mes grave (kur është i martuar me më shumë se një grua), në aspektin e dashurisë që duhet të ndiejë për to, dhe, rrjedhimisht

edhe në mënyrën e sjelljes me to. Është e pamundur që burri ta arrijë këtë drejtësi të plotë, por Allahu i Lartësuar i fal gabimet që janë jashtë mundësive të njeriut për t’i përballuar. Sidoqoftë, Allahu i Lartësuar na ndalon nga padrejtësia, nëse kjo është brenda mundësive tona. Ai thotë:

- **“...Por mos anoni tërësisht nga njëra, e ta lini tjetrën pezull.”** - Mos anoni tërësisht nga njëra duke mos i dhënë hakun që i takon tjetrës. Bëni gjithçka që është brenda mundësive tuaja, për të mbajtur drejtësinë mes tyre. Shpenzimet jetësore për ushqim e veshmbathje, strehimi dhe numri i ditëve të qëndrimit me bashkëshortet janë të drejta që duhet të ndahen në mënyrë të barabartë mes tyre. Ndërsa për sa u përket ndjenjave, preferencave, dashurisë apo marrëdhënieve intime me to, në të tilla çështje nuk mund të pretendohet se mund të mbahet drejtësia. Megjithatë, një grua nuk duhet lënë mënjanë, tërësisht si e varur: as me burrë, që të plotësojë nevojat e saj, e as pa burrë, që të mund të martohet me dikë tjetër.

- **“Nëse ju i përmirësoni marrëdhëniet dhe ruheni nga padrejtësitë, pa dyshim, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Për të na falur dhe mëshiruar, Allahu i Lartësuar na jep dy porosi:

1. Përmirësoni marrëdhëniet me gratë dhe mbani drejtësi, duke shpresuar shpërblimin e Zotit. Përmirësoni detyrimet ndaj tyre, përmirësoni lidhjet me të tjerët, pajtoni njerëzit që ndodhen në konflikte, duke përdorur çdo mënyrë të lejuar.

2. Pajisuni me devotshmëri, duke kryer urdhëresat, duke iu larguar haramëve dhe duke bërë durim ndaj caktimit të Zotit. Nëse i zbatoni këto porosi, do ta gjeni Allahun e Lartësuar Falës e Mëshirues. Ai do t’ju falë për gjynahet tuaja dhe për mangësitë në kryerjen e detyrimeve. Ai do t’ju mëshirojë, ashtu sikurse ju tregoheni tolerues ndaj grave tuaja.

Ajeti 130

130. Nëse ata (nuk gjejnë rrugë pajtimi e) ndahen, Allahu do të begatojë secilin prej tyre me mirësitë e Tij. Allahu është Bujar dhe i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

Nëse është e pamundur marrëveshja dhe pajtimi mes bashkëshortëve, atëherë nuk është gabim që ata të ndahen. Nëse ata arrijnë në divorc, është Allahu i Lartësuar që do t'i furnizojë të dyja palët me bujarinë e Tij gjithëpërfshirëse. Ai do t'i mundësojë burrit të martohet me një grua më të mirë se ajo nga e cila është ndarë. Po ashtu, Ai do ta ndihmojë gruan e divorcuar me mirësinë e Tij, duke e furnizuar dhe duke e bërë të mjaftohet me mirësinë e Tij. Allahu i Lartësuar është Ai që ka në dorë furnizimin e krijesave dhe që kujdeset për to. Allahu i Lartësuar ndoshta i mundëson gruas që të martohet me një burrë më të mirë sesa ai nga i cili ajo është ndarë. Allahu i Madhëruar është Bujar me mirësitë e Tij. Bujaria e Tij përputhet me dijen e Tij. Përveç kësaj, Allahu është edhe i Urtë. Ai jep me urtësi dhe privon po me urtësi. Nëse urtësia e Tij kërkon që, për shkak të gjynaheve të tyre, Ai t'i privojë njerëzit nga disa mirësi, Ai i privon ata. Kjo është drejtësia dhe urtësia e Tij.

Ajetet 131 – 132

131. Vetëm të Allahut janë ç'ka në qiej e ç'ka në tokë. Ne i kemi porositur ata që iu dha Libri para jush, ashtu si edhe ju, që ta keni frikë Allahun. Por nëse ju e mohoni Atë, (ta dini se) të Allahut janë ç'ka në qiej e ç'ka në tokë. Allahu është (i Pasur) Jonevojtar e i Lavdëruar.

132. Të Allahut janë ç'ka në qiej e ç'ka në tokë. Mjafton që Allahu është Mbrotjtësi (e Kujdestari) juaj!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Vetëm të Allahut janë ç'ka në qiej e ç'ka në tokë.”** - Allahu i Lartësuar na tregon rreth gjithëpërfshirjes së pushtetit dhe mbretërimit të Tij. Ky pushtet i jep të drejtën Atij që të veprojë dhe të administrojë të gjitha çështjet në gjithësinë, që Vetë e ka krijuar. Është Ai që vendos

ligjet, qofshin ato në lidhje me funksionimin e kësaj gjithësie, qofshin në lidhje me Sheriatin. Ndër ligjet që kanë të bëjnë me Sheriatin, është edhe porosia për t'u pajisur me devotshmëri:

- **“Ne i kemi porositur ata që iu dha Libri para jush, ashtu si edhe ju, që ta keni frikë Allahun.”** - Allahu i Lartësuar i ka urdhëruar të parët dhe të fundit njerëz, nëpërmjet librave hyjnorë, që të jenë të devotshëm dhe t'i frikësohen Atij. Ky urdhër për devotshmëri sigurisht që është shoqëruar me shumë ligje e norma, që rregullojnë marrëdhëniet e robve me Zotin dhe mes njëri-tjetrit. Ai është shoqëruar edhe me përgëzim për shpërblim të përjetshëm dhe të pamasë për ata që i përmbahen këtyre ligjeve e normave, dhe me paralajmërim për ndëshkim dhe vuajtje të përjetshme për ata që i shpërfillin dhe nuk iu përmbahen atyre. Më pas, i Lartësuar thotë:

- **“Por nëse ju e mohoni Atë, (ta dini se) të Allahut janë ç'ka në qiej e ç'ka në tokë. Allahu është (i Pasur) Jonevojtar e i Lavdëruar.** - Nëse ju mohoni Zotin dhe e shpërfillni porosinë e Tij për të qenë të devotshëm, nëse ju i konsideroni idhujt si të barabartë me Zotin, gjë për të cilën nuk keni asnjë provë nga Zoti, atëherë ju, në këtë mënyrë, dëmtoni veçse veten tuaj, dhe kurrësi Zotin. Mosbesimi, idhujtaria dhe mosbindja juaj nuk e pakësojnë aspak pushtetin dhe mbretërimin e Tij. Nëse ju e mohoni, dijeni se Atë e adhurojnë me përkushtim dhe bindje të plotë adhures që janë më të mirë dhe më të mëdhenj se ju. *El Gani* është një nga emrat e Allahut të Lartësuar, që do të thotë: Jonevojtar, i Pasur i tillë që nuk ka nevojë për asgjë, por gjithçka ka nevojë për Të. Ai është Bujari e Bamirësi absolut. Bujaria dhe bamirësia e Allahut të Lartësuar burojnë nga mëshira e Tij, të cilën kurrë nuk mund ta shterojnë shpenzimet dhe dhuratat që Ai jep natë e ditë. Sikur të gjithë banorët e qiejve dhe të tokës, të parët dhe të fundit, njerëzit dhe xhinët, të mblidheshin së bashku dhe secili

prej tyre të kërkonte çdo gjë që të dëshironte, kjo nuk do ta pakësonte aspak pasurinë e Tij, sepse Ai është *Xheu-uâd* (Bamirës), i Pasur dhe i Plotpushtetshëm. Mirësia që Allahu i Lartësuar dëshiron për krijesat bëhet thjesht me një fjalë. Edhe kur dëshiron të godasë me ndëshkimin e Tij, kjo bëhet veç me një fjalë. Çdo gjë që Ai dëshiron bëhet me fjalën e Tij: “*Kun!*” - “*Bëhu!*”. Allahu i Lartësuar s’ka nevojë për adhurimet tona, sepse Ai është absolut në të gjitha cilësitë dhe atributet e Tij. Të qenurit i varfër dhe nevojtar janë cilësi mangësie, prandaj nuk kanë lidhje me të Madhërishmin. Atij i takon çdo cilësi dhe përshkrim i plotë, prandaj dhe është i Pashoq dhe i Pakrahasueshëm. Asnjë krijesë nuk i ngjan Atij. Duke qenë Jonevojtar, Allahu i Lartësuar nuk ka grua apo fëmijë, nuk ka partner a bashkëpunëtor në pushtetin dhe mbretërimin e Tij. Ai nuk ka nevojë për ndihmës në mbretërimin e Tij. Ai është i Pasuri Jonevojtar, për mëshirën, furnizimin dhe përkujdesjen e të Cilit kanë nevojë bota qiellore dhe ajo tokësore. Të gjithë i drejtohen vetëm Allahut të Lartësuar për çdo kërkesë, e madhe apo e vogël qoftë ajo, ndërsa Ai i plotëson këto kërkesa, duke i kënaqur dhe qetësuar ata, duke i udhëzuar ata në mirësi dhe mbarësi. *El Hamid* është një emër tjetër i Allahut të Lartësuar, që do të thotë: i Lavdëruari. Ky emër tregon që Allahu meriton çdo lavdërim, dashuri e mirënjohje. Atij i takon lavdia e plotë, sepse Ai i ka të gjitha cilësitë e bukurisë dhe madhështisë. Për të gjitha mirësitë e mëdha dhe kujdesin gjithëpërfshirës që Ai u kushton krijesave të Tij, Ai meriton lavdinë e plotë në çdo gjendje. Sa e bukur është përmendja e këtyre dy emrave së bashku me njëri-tjetrin. Allahu është Absolut për faktin se është Jonevojtar, është Absolut sepse është i Lavdëruar. Ai është Absolut edhe për të dyja cilësitë bashkë.

- “**Të Allahut janë ç’ka në qiej e ç’ka në tokë. Mjafton që Allahu është Mbrojtësi (e Kujdestari) juaj!**” - Këtu i Lartësuarit flet për përfshirjen në pushtetin e Tij të

gjithçkaje në qiell dhe në tokë dhe për faktin se Ai është Mbrojtësi e Kujdestari, që kujdeset për çdo çështje, me dijen dhe urtësinë e Tij absolute. Kujdestari i një çështjeje duhet të jetë i ditur për atë çështje dhe të ketë fuqinë e pushtetit për ta përmbushur atë në formën e duhur dhe me urtësi. Çdo mangësi në dije, pushtet dhe urtësi është dobësi e kujdestarit, ndërsa Allahu është i pastër nga çdo mangësi.

Ajetet 133 – 134

133. Nëse Ai dëshiron, ju zhdok ju, o njerëz, e sjell të tjerë. Ai është fuqiplotë ta bëjë këtë.

134. Kush dëshiron shpërblimin e kësaj bote, (le ta dijë se) tek Allahu është shpërblimi edhe i kësaj bote edhe i botës tjetër. “Allahu Dëgjon dhe Shikon gjithçka.”

Shpjegimi i ajeteve

- “**Nëse Ai dëshiron, ju zhdok ju, o njerëz, e sjell të tjerë. Ai është Fuqiplotë ta bëjë këtë.**” - Kuptimi: Allahu është i Pasuri, që nuk ka nevojë për ju. Ai është i Lavdëruari. Ai është i Plotpushtetshmi, që, nëse dëshiron t’ju zhdokë dhe të sjellë të tjerë, askush nuk mund ta kundërshtojë vendimin e Tij. Nëse Ai dëshiron, ju zhdok ju dhe sjell njerëz të tjerë, që të jenë të bindur dhe më të mirë se ju. Ky është një kërcënim i hapur për njerëzit që vazhdojnë të enden në kufër, duke i kthyer shpinën Zotit të tyre. Asgjë nuk e ndalon Zotin që t’i ndëshkojë ata, nëse vazhdojnë të mos i binden dhe ta mohojnë, por Ai i afatizon ata; i afatizon, por nuk i harron.

- “**Kush dëshiron shpërblimin e kësaj bote, (le ta dijë se) tek Allahu është shpërblimi edhe i kësaj bote edhe i botës tjetër.**” - Allahu i Lartësuar na tregon se ata që kanë si qëllim vetëm arritjen e mirësive të kësaj dynjaje, duke mos i dhënë asnjë rëndësi ahiretit, ata me të vërtetë kanë një qëllim dritëshkurtër dhe fatkeq. Për më tepër që, edhe pse i përkushtohen tërësisht kësaj dynjaje, ata do të arrijnë prej saj veçse atë që Zoti u ka bërë për pjesë. Allahu i Lartësuar është Sunduesi dhe Mbretëruesi i

vetëm i kësaj gjithësie dhe vetëm në dorën e Tij janë mirësitë e dynjasë dhe të ahiretit, prandaj njeriu duhet t'i lutet vetëm Atij dhe vetëm tek Ai duhet të mbështetet dhe të kërkojë ndihmë për t'i arritur qëllimet e dynjasë dhe të ahiretit. Njeriu duhet ta dijë mirë se mirësitë e Allahut, në të dyja jetët, arrihen veçse nëpërmjet bindjes dhe nënshtrimit ndaj Tij. Ai duhet të bindet se çelësi i suksesit në çështjet e dynjasë dhe të ahiretit është mbështetja e plotë vetëm tek Allahu, duke i shprehur pamundësinë dhe nevojën Atij në mënyrë të vazhdueshme. Allahu i Madhërisëm është i Gjithëditur dhe i Urtë në përcaktimin e Tij. Ai i jep sukses atij që e meriton atë dhe privon atë që e meriton të privohet. Allahu është i Urtë kur jep dhe kur nuk jep, prandaj thotë:

- **“Allahu Dëgjon dhe Shikon gjithçka.”**
– Ai i dëgjon dhe shikon veprat e robve dhe synimet e tyre. Prandaj udhëzon në rrugë të drejtë atë që dëshiron. Ai do të shpërblejë me drejtësinë dhe bamirësinë e tij të gjithë sipas asaj që kanë paraqitur dhe e meritojnë.

Ajeti 135

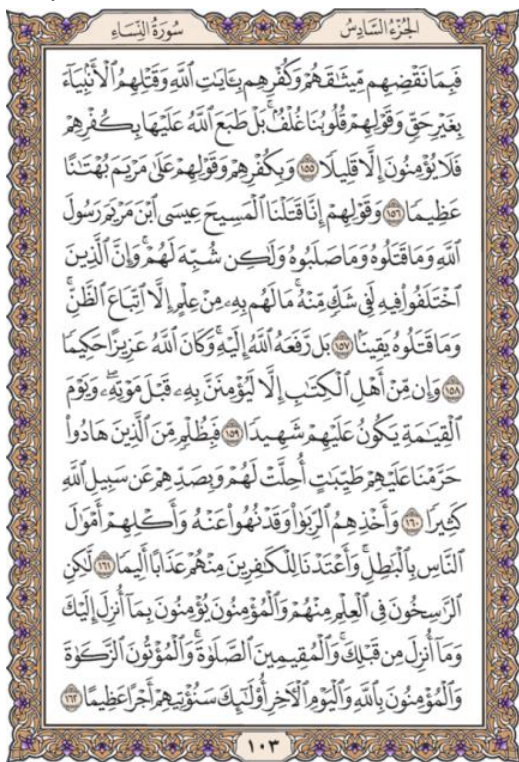
135. O ju që keni besuar! Të jeni përherë dëshmues të së drejtës për hir të Allahut, edhe nëse kjo është kundër vetes suaj, kundër prindërve tuaj ose kundër të afërmeve tuaj, qoftë ai (për të cilin dëshmohet) pasanik ose varfanjak, sepse Allahu është më i ditur rreth tyre. Mos ndiqni emocionet e t'i shmangeni drejtësisë! Nëse shtrëmbëroni faktet ose tërhiqeni (nga drejtësia), (dijeni se) Allahu e Di mirë gjithçka që bëni ju.

Shpjegimi i ajetit

- **“O ju që keni besuar, të jeni përherë dëshmues të së drejtës për hir të Allahut...”** - Allahu i Lartësuar i urdhëron adhuruesit e Tij besimtarë që të jenë vazhdimisht dëshmues të së drejtës, për hir të Allahut. Pra, nuk thotë thjesht: “Jini dëshmues të së drejtës”, por: “jini gjithmonë, në çdo rast dhe gjendje, në anën e të drejtës”. Drejtësia është plotësimi i hakut të Zotit dhe i hakut të krijesave. Por çdo të thotë të jesh i drejtë në plotësimin e

hakut të Zotit? Do të thotë që mirësitë e dhuruara prej Tij, - dhe të gjitha mirësitë janë prej Tij - të mos i shfrytëzosh duke bërë poshtërsi ndaj Tij. Përkundrazi, ato duhet të jenë ndihmëse dhe nxitëse për ta adhuruar Allahun sa më mirë dhe për t'iu nënshtruar Atij, në shenjë mirënjohjeje dhe përunjësie për mirësitë e Tij. Ndërsa drejtësia në dhënien e hakut të krijesave arrihet duke plotësuar detyrimet dhe përgjegjësitë kundrejt tyre, ashtu sikurse kërkon prej tyre të përmbushin detyrimet kundrejt teje. Për shembull, të plotësosh shpenzimet e detyrueshme, të lash borxhet dhe t'i trajtosh njerëzit sikurse dëshiron të të trajtojnë ty, me edukatë dhe moral të pranueshëm, etj. Një nga aspektet më të rëndësishme të mbajtjes së drejtësisë është ajo në dëshmi. Nuk lejohet që të gjykojmë në favor të një dëshmie thjesht se ashtu na pëlqen apo se ashtu e ndiejmë. Gjykimi duhet të ndërtohet mbi të vërtetën dhe faktet. Drejtësia kërkon që të mos e fshehësh dëshminë, qoftë ajo edhe kundër të dashurve të tu. I Lartësuar thotë:

- **“...edhe nëse kjo është kundër vetes suaj, kundër prindërve ose kundër të afërmeve tuaj, qoftë ai (për të cilin dëshmohet) pasanik ose varfanjak, sepse Allahu është më i ditur rreth tyre.”** - Mos mbani anën e pasanikut, për shkak të pasurisë së tij, dhe as anën e fakirit, për hir të dhembshurisë për të, por thjesht dëshmoni të vërtetën, në anën e kujtdo qoftë ajo. Dëshmia e të vërtetës dhe qëndrimi gjithmonë në anën e saj janë ndër cilësitë më të mëdha treguese të besimit të njeriut dhe të gradës së tij në Islam. Kushdo që synon të shpëtojë dhe ta lartësojë veten, le të kujdeset që gjithmonë të jetë në anën e së vërtetës. Le të jetë ky qëllim i përhershëm, duke larguar prej vetes çdo gjë që pengon për të qenë i drejtë dhe për të vepruar sipas saj. Duke qenë se penguesi më i madh nga drejtësia është pasimi i epsheve dhe i dëshirave, Allahu i Lartësuar na këshillon dhe thotë:

- “Mos ndiqni emocionet e t’i shmangeni drejtësisë!” - Mos pasoni ato dëshira tuaja që kundërshtojnë të vërtetën, sepse kështu do të largoheni shumë nga e drejta dhe nuk do t’ju jepet mundësi për të gjetur udhëzimin. Dëshirat e pakontrolluara ose të verbojnë, duke bërë që ta shohësh të vërtetën si të gabuar dhe të gabuarën si të vërtetë, ose do ta njohësh të vërtetën, por do ta braktisë atë, për shkak të këtyre dëshirave. Pra, ai që disiplinon dëshirat dhe pasionet e tij, do të ketë sukses në gjetjen e së vërtetës dhe do të udhëzohet në të rrugën e drejtë. Pasi na qartëson se është detyrë për ne që t’i përmbahemi të vërtetës dhe të drejtës, Allahu na ndaloj edhe nga e kundërta e kësaj:

- “Nëse shtrëmbëroni faktet ose tërhiqeni (nga drejtësia),...” - Ai na ndalon nga të shprehurit me paqartësi, me qëllim për të shtrembëruar të vërtetën gjatë dëshmimeve apo në çdo rast tjetër. Ai na ndalon nga fshehja e së vërtetës, qoftë kjo e plotë apo e pjesshme. Këty hyn edhe shtrembërimi i dëshmimeve apo dhënia e tyre

jo e plotë, ose shpjegimi jo i saktë i tyre nga dëshmuesi. Të gjitha këto konsiderohen si deklarata të paqarta dhe devijim nga e vërteta. Nëse tërhiqeni nga e vërteta, të cilën është detyrë ta shfaqni, ta mbronj dhe ta përkrahni, si p.sh. mosdhënia e dëshmisë nga dëshmitari, apo mosgjykimi me drejtësi nga gjykatësi; atëherë kujtojeni mirë një fakt shumë të rëndësishëm:

- (dijeni se) **Allahu e Di mirë gjithçka që bëni ju.**” - Ai përfshin me dijen e Tij të gjerë gjithçka që ju veproni. Ai i di ato të gjitha, të fshehtat dhe të dukshmet. Ky është një kërcënim shumë i rëndë për ata që shtrembërojnë dhe tërhiqen nga e vërteta. Sigurisht që ky kërcënim bie më tepër mbi ata që gjykojnë padrejtësisht dhe dëshmojnë rrejshëm, sepse ky është një krim më i madh. Nëse të parët thjesht e lënë të vërtetën apo nuk e shfaqin atë tërësisht, këta të fundit e lënë të vërtetën tërësisht dhe merren me gënjeshtër dhe padrejtësinë.

Ajeti 136

136. O ju që keni besuar! Besoni plotësisht në Allahun, në të dërguarin e Tij, në Librin që ia ka shpallur të Dërguarit të Tij dhe në Librin që ua ka zbritur atyre para tij. Kush nuk beson në Allahun, melekët e Tij, librat e Tij, të dërguarit e Tij dhe Ditën e gjykimit, ai ka humbur shumë larg (rrugës së drejtë).

Shpjegimi i ajetit

Mësoje se urdhri për të besuar mund t’u drejtohet ose atyre që ende nuk e kanë atë, ose atyre që e kanë atë. Në rastin e parë, urdhri është fillimisht për të besuar, sikurse është urdhri që u drejtohet jobesimtarëve: “O ju njerëzit e Librit! Besojeni atë (Kur’anin) që e shpallëm si vërtetues të atij që keni në duar, para se t’jua fshijmë (shqisat nga) fytyrat dhe t’jua kthejmë ato prapa koke, ose t’ju mallkojmë siç i mallkuam ata (shkelësit e ligjit) të së shtunës. Urdhri i Allahut është i pakthyeshëm.”. [Nisa 47]. Ndërsa në rastin e dytë, kur u drejtohet atyre që e kanë tashmë besimin, ai është urdhër për të rregulluar dhe plotësuar besimin që gjendet

në zemrën e tyre. Kështu ndodh edhe në këtë ajet, ku Allahu i Lartësuar i urdhëron besimtarët për të besuar. Pra, Ai i urdhëron ata që të përmirësojnë dhe plotësojnë besimin e tyre, duke kultivuar sinqeritetin e vërtetësinë, duke u larguar nga çdo gjë që e prish dhe cenon këtë besim, si edhe duke u penduar apo duke forcuar lidhjet me Zotin e tyre. Gjithashtu, ky është urdhër për të shtuar ato elementë të imanit, që ende nuk gjenden te besimtari, duke thëlluar njohuritë rreth tyre dhe veprave që përfaqësojnë. Kur besimtari mëson diçka të re nga Shpallja e Zotit, mediton rreth saj dhe e kupton qartë, atëherë ai arrin në një tjetër nivel të imanit të urdhëruar. Kështu ndodh me të gjitha veprat e tjera, të dukshme apo të fshehta. Sa më shumë bën vepra të mira, të urdhëruara nga Zoti, aq më i fortë i bëhet besimi. Të gjitha ato janë prej imanit dhe kultivuese të tij, sikurse dëshmojnë shumë tekstet të Sheriatit dhe konsensusi i brezave të parë të këtij umeti. Ky ajet është edhe një urdhër për të qenë të vazhdueshëm dhe të pathyeshëm në këtë rrugë, deri në vdekje, sikurse thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: “O ju që keni besuar! Kijeni frikë Allahun ashtu siç duhet të kihet frikë Ai, dhe mos vdisni ndryshe, por vetëm duke qenë muslimanë!” [Al Imran 102]. Kështu, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“O ju që keni besuar! Besoni plotësisht në Allahun, në të dërguarin e Tij, në Librin që ia ka shpallur të Dërguarit të Tij dhe në Librin që ua ka zbritur atyre para tij.”** - Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na urdhëron për t'i besuar Atij dhe të dërguarve të Tij, të besojmë Kur'anin dhe librat e shenjtë që janë shpallur më parë. Të gjitha këto janë pjesë të imanit të detyrueshëm për çdo njeri që hyn në fe. Askush nuk quhet besimtar nëse nuk ka qoftë edhe një prej këtyre besimeve. Njeriu e ka detyrë që t'i besojë këto çështje, qoftë edhe në mënyrë të përgjithshme, për sa kohë nuk ka mundur t'i marrë ato të shtjelluara. Ndërsa ato çështje për të cilat ka marrë shpjegim të shtjelluar dhe të

mjaftueshëm duhet t'i besojë më hollësisht, ashtu sikurse i ka mësuar nëpërmjet Shpalljes. Çdokush që e ka këtë iman të detyrueshëm, është i shpëtuar dhe i udhëzuar në rrugën e drejtë.

- **“Kush nuk beson në Allahun, melekët e Tij, librat e Tij, të dërguarit e Tij dhe Ditën e gjykimit, ai ka humbur shumë larg (rrugës së drejtë).”** - E ku ka humbje më të largët se ajo e atij që braktis rrugën e drejtë të treguar nga Zoti nëpërmjet profetëve të Tij, për të shkuar drejt ndëshkimit të dhimbshëm?! Dije se mohimi qoftë edhe i një çështjeje të vetme nga këto të përmendura konsiderohet si mohim i të gjitha atyre, sepse ato nënkuptojnë e mbështesin njëra-tjetrën. Nuk mund të besosh njëren prej tyre dhe të mohosh pjesën tjetër. Më tej, i Madhëruari thotë:

Ajeti 137

137. Vërtet, ata që besojnë e pastaj mohojnë, përsëri besojnë e pastaj mohojnë dhe e shtojnë mosbesimin - këta nuk i fal Allahu dhe as nuk i udhëzon në Rrugë të Drejtë.

Shpjegimi i ajetit

Çdokush që mohon pasi është udhëzuar njëherë, pastaj sërish mohon pasi udhëzohet përsëri, domethënë që preferon verbërinë pasi ka parë qartë të vërtetën, ai është shumë larg mundësisë për të gjetur udhëzimin në rrugën e drejtë të Zotit. Ai është larg faljes, sepse ka kryer një vepër, që konsiderohet si pengesa më e madhe për arritjen e faljes dhe të udhëzimit të Zotit. Mohimi i të tillë njerëzve vjen prej karakterit të tyre të pabesë dhe prej ndëshkimit të drejtë të Allahut të Lartësuar për veprat e tyre, sikurse thotë i Lartësuar në suren Saf, ajeti 5: “Por kur ata devijuan, edhe Allahu ua devijoi zemrat. Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull që kalon kufijtë.” Ai thotë gjithashtu: “Ne do t'ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (Shpalljen e Zotit) për herë të parë, dhe do t'i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre. Edhe sikur t'u dërgonim melekët, t'i bënim të

vdekurit t'u flisnin atyre dhe t'i tubonim të gjitha gjërat para tyre, ata përsëri nuk do të besonin, nëse Allahu nuk do të donte. Por shumica e tyre nuk e dinë (të vërtetën).” [En'am 110, 111]. Ajeti tregon se nëse ata nuk do ta shtonin dhe nuk do të thelloheshin më shumë në kufër, por do të ktheheshin në besim të penduar, Allahu i Lartësuar do t'i falte ata, edhe sikur një gjë e tillë të përsëritej e të përsëritej prej tyre. Kur një premtim i tillë vjen për përsëritjen e kufrit, atëherë kur bëhet fjalë për gjynahet poshtë tij, shpresa për falje është akoma edhe më e madhe, edhe nëse ato përsëriten. Sa herë që robi kthehet i penduar, Allahu i Lartësuar i kthehet atij gjithmonë me falje.

Ajetet 138 – 139

138. "Përgëzoji" munafikët se ata i pret një dënim i dhembshëm!

139. Ata që bëjnë miq mohuesit në vend të besimtarëve - vallë, a mos e kërkojnë krenarinë tek ata? Pa dyshim që e tërë krenaria i takon vetëm Allahut!

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar thotë: “Paralajmëroji munafikët”, pra, ata të cilët shfaqen si muslimanë, por që janë qafirë. Jepu atyre lajmin më të rëndë, atë për ndëshkimin e dhembshëm! Ky kërcënim vjen për shkak të aleancës, miqësisë dhe dashurisë që ata tregojnë ndaj qafirëve, duke lënë mënjanë miqësinë me besimtarët. Por cili është shkaku që i shtyn ata në këtë përzgjedhje? Mos, vallë, në këtë mënyrë, ata shpresojnë që të arrijnë krenari dhe famë? Po, kjo është e vërteta. Kështu ëndërrojnë ata. Mendimi i munafikëve për Allahun është i keq. Siguria e tyre për ndihmën e Allahut ndaj robve të Tij besimtarë është e dobët. Ata magjepsen dhe mashtrohen nga mjetet dhe mundësitë në duart e qafirëve, prandaj prirën që të miqësohen me ta. Por ky gjykim i tyre është shumë i mangët. E si mund të mashtrohesh, kur e gjithë krenaria dhe pushteti i takon vetëm Allahut të Lartësuar? Të gjitha krijesat dhe çështjet e tyre janë në dorë të Allahut. Çdo gjë që ndodh është ajo që Zoti ka dëshiruar të ndodhë. Allahu i Lartësuar

ka premtuar se do ta ndihmojë fenë e Tij dhe robërit e Tij besimtarë, edhe nëse herë pas here i sprovon ata, duke iu dhënë armiqtë të tyre ndonjë mundësi dhe forcë. Por, pa dyshim, fitorja e fundit dhe triumfi është gjithnjë për besimtarët. Ky ajet është një kërcënim i ashpër, që na ndalon të miqësohemi dhe të lidhim aleanca me qafirët, duke lënë mënjanë miqësinë dhe lidhjet me besimtarët, sepse kjo është cilësi e munafikëve. Imani nënkupton dashuri, miqësi dhe bashkëpunim të plotë me besimtarët, sikundër nënkupton urrejtje dhe armiqtësi me qafirët, derisa ata të besojnë Zotin Një dhe Profetin e Tij.

Ajetet 140 – 141

140. Juve ju është shpallur në Libër (Kur'an) që, kur të dëgjoni se mohohen shenjat e Allahut dhe po bëhet tallje me to, mos rrini me ata, derisa të hyjnë në një bisedë tjetër. Përndryshe, ju do të ishit si ata. Allahu do t'i tubojë në Xhehenem të gjithë munafikët dhe mohuesit.

141. Ata (hipokritët) presin se çfarë do të bëhet me ju. Nëse, me ndihmën e Allahut, ju ngadhënjoni, ata thonë: “A nuk ishim edhe ne me ju?” E, nëse jobesimtarët arrijnë ndonjë fitore, hipokritët u thonë atyre: “A nuk ju ndihmuam në fitoren tuaj dhe a nuk ju mbrojtëm prej besimtarëve?” Por Allahu do t'ju gjykojë në Ditën e Gjykimit. Allahu nuk do t'u japë kurrë jobesimtarëve epërsi të plotë mbi besimtarët.

Shpjegimi i ajeteve

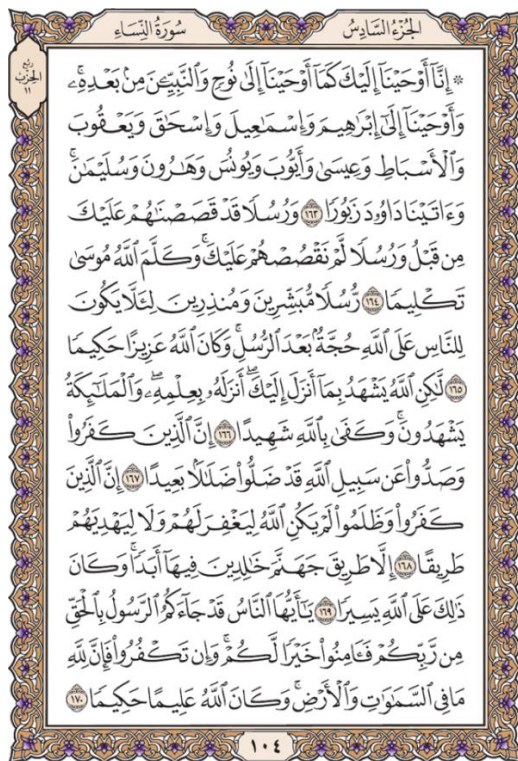
Nëpërmjet Shpalljes, Allahu i Lartësuar tregon gjykimin e Tij për mënyrën e sjelljes së një besimtari kur ndodhet mes qafirëve dhe gjynahqarëve. Ai thotë:

- **“Juve ju është shpallur në Libër (Kur'an) që, kur të dëgjoni se mohohen shenjat e Allahut dhe po bëhet tallje me to, mos rrini me ata, derisa të hyjnë në një bisedë tjetër.”** - Është detyrë për çdo të përgjegjshëm ligjërisht që t'i besojë, respektojë, madhërojë dhe shenjtërojë simbolet e Allahut dhe të fesë së Tij.

Shenjat e Allahut dhe të fesë së Tij janë vendosur në tokë pikërisht që të respektohen, madhërohen dhe shenjtërohen. Ai i krijoi njerëzit dhe xhindet që ta adhurojnë Atë nëpërmjet respektimit dhe zbatimit të ligjit të Tij, prandaj mohimi dhe shpërfillja e këtyre porosive bie ndesh me besimin. Tallja me shenjat e Allahut dhe fjalët e Tij bie ndesh me madhërimin dhe respektin e tyre. Tallje konsiderohet edhe polemika që mohuesit ose munafikët bëjnë për të hedhur poshtë argumentet e Allahut të Madhërishëm dhe për të arsyetuar kufirin e tyre. Po kështu, edhe çdo arsyetim dhe polemikë që bidatçinjtë bëjnë për të mbrojtur kotësitë e tyre konsiderohet si tallje dhe nënvlerësim i ajeteve të Allahut, që tregojnë veçse të vërtetën dhe të drejtën. Gjithashtu, tallje konsiderohet edhe pjesëmarrja në vendet ku kryhen gjynahe, fliten poshtërsira dhe shkelen urdhrat e Allahut. Ne jemi të ndaluar që të marrim pjesë në të tilla vende, derisa njerëzit aty të ndalen dhe të kalojnë në tjetër bisedë.

- **“Përndryshe, ju do të ishit si ata.”** – Kuptimi: Nëse ju uleni dhe rriini së bashku me ta në të tilla gjendje, atëherë ju do të konsideroheni si ata, sepse tregoni pëlqim të kufirit dhe talljes së tyre. Bashkëjetesa me gjynahet është njëlloj si kryerja e tyre. Për këtë arsye, kush merr pjesë në të tilla vende, e ka detyrë që ta ndryshojë të keqen nëse ka mundësi, dhe nëse jo, atëherë të largohet prej andej.

- **“Allahu do t'i tubojë në Xhehenem të gjithë munafikët dhe mohuesit.”** - Ashtu sikurse munafikët bashkohen me qafirët në dynja, ashtu do t'i bashkojë Zoti në ndëshkim në ahiret. Munafikëve nuk do t'u bëjë dobi fakti që në dynja shtiren si besimtarë, sikurse thotë i Lartësuar: “Atë Ditë do t'i shihni besimtarët dhe besimtarët tek u ndriçon drita përpara dhe në të djathtë të tyre. (Atyre do t'u thuhet:) “Përgëzim për ju sot janë kopshtet, nëpër të cilët rrjedhin lumenj e ku do të jeni përgjithmonë. Kjo është fitorja e madhe.” Atë Ditë munafikët dhe munafiket do t'u thonë besimtarëve:

“Na prisni pak, që edhe të ndriçohemi prej dritës suaj!” Atyre do t'u thuhet: “Kthehuni pas (në dynja) dhe kërkoni atje ndonjë dritë!” Atëherë, ndërmjet tyre vendoset një mur, që ka një derë. Nga brenda tij është mëshira, ndërsa nga jashtë tij është dënimi. Ata (munafikët) u thërrasin (besimtarëve): “A nuk kemi qenë edhe ne së bashku me ju!?” - “Po, por ju e shkatërruat veten, sepse ju prisnit kob të zi për besimtarët, dyshonit në çështjet e fesë dhe ju mashtroi jeta e dynjasë, derisa ju erdhi kaderi i Zotit. Gënjeshitari ju mashtroi rreth Allahut. Sot prej jush (o munafikë) nuk pranohet asnjë lloj kompensimi dhe as prej jobesimtarëve. Zjarri është vendi juaj, sepse atë meritoni. Sa përfundim i keq është ai!” [El hadid 12 - 15]. Më pas, Allahu i Lartësuar përshkruan më hollësisht armiqtësinë dhe pabesinë e munafikëve ndaj besimtarëve:

- **“Ata (hipokritët) presin se çfarë do të bëhet me ju.”** - Munafikët shohin me vëmendje ecurinë e ngjarjeve dhe perspektivën që i pret besimtarët, për të

përgatitur përgjigjen, si munafikë që janë, për çdo rast, për mirë apo për keq.

- **“Nëse, me ndihmën e Allahut, ju ngadhënjeni, ata thonë: “A nuk ishim edhe ne me ju?””** - Kur ndihma vjen për besimtarët, atëherë munafikët shfaqen sikur janë me ta, që të ruhen nga qortimet dhe marrja në përgjegjësi, si edhe për të marrë pjesë në plaçkën e luftës. Gjithashtu, ata shtiren si miq, që të përfitojnë nga aleanca me muslimanët nëse kanë nevojë.

- **“E nëse jobesimtarët arrijnë ndonjë fitore...”** – Këtu Allahu i Lartësuar nuk thotë siç tha për besimtarët “ndihmë nga Allahu”, por thotë: “ndonjë fitore”, domethënë fitore të përkohshme. Kjo sepse, edhe nëse Zotit, me urtësinë e Tij, u mundëson qafirëve ndonjë fitore, kjo nuk mund të jetë e vazhdueshme për ta, sikurse ndodh me besimtarët, por e përkohshme dhe e paqëndrueshme. Kur ndodh kjo, munafikët u thonë qafirëve:

- **“...hipokritët u thonë atyre: “A nuk ju ndihmuam në fitoren tuaj dhe a nuk ju mbrojtëm prej besimtarëve?””** - Pra, a nuk ju kemi mbështetur dhe ndihmuar me të gjitha mënyrat e mundshme kundër besimtarëve, duke ndërmjetësuar tek ata për ju, madje edhe duke i penguar ata që t’ju luftojnë.

- **“Por Allahu do t’ju gjykojë në Ditën e Gjykimit.”** - Ai do t’i shpërblejë besimtarët me Xhenet, ndërsa munafikët, qafirët dhe idhujtarët do t’i ndëshkojë me Xhehenem.

- **“Allahu nuk do t’u japë kurrë jobesimtarëve epërsi të plotë mbi besimtarët.”** - Ata kurrë nuk mund t’i nënshtrojnë besimtarët tërësisht dhe përfundimisht. Gjithmonë do të jetë një grup besimtarësh që do të shfaqin të vërtetën dhe të cilët do të jenë të ndihmuar nga Allahu i Lartësuar. Ata nuk mund të dëmtohen as nga munafikët e pabesë dhe as nga ata që e kundërshtojnë rrugën e tyre. Allahu i Madhërishëm gjithmonë hap mundësi të reja për të ndihmuar besimtarët dhe për të poshtëruar qafirët. Madje, ka shumë besimtarë në shtete qafirësh, që

jetojnë me krenari dhe aspak të poshtëruar. Kjo është një mirësi dhe përkujdesje e madhe nga i Gjithmëshirshmi për robërit e Tij të bindur. Falënderimi i goftë Allahut të Lartësuar për të gjitha mirësitë e Tij!

Ajetet 142 – 143

142. Hipokritët përpiqen të mashtrojnë Allahun, por është Ai që i bën ata të mashtrohen. Ata, kur ngrihen për namaz, ngrihen me përtesë, vetëm sa për t’u dukur para botës, ndërsa Allahun e përmendin fare pak.

143. Ata luhaten në mëdyshje: nuk janë as me këta, as me ata. Për ata që Allahu i shpie në humbje, ti nuk do të mund të gjesh (rrugë për) shpëtim.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Hipokritët përpiqen të mashtrojnë Allahun, por është Ai që i bën ata të mashtrohen.”** - Allahu i Lartësuar na flet rreth munafikëve dhe cilësive të tyre të ndyra. Ata përpiqen të mashtrojnë Allahun dhe besimtarët, duke u hequr si muslimanë dhe duke fshehur kufrin e tyre. Ata mendojnë se kështu do të shpëtojnë nga Allahu i Madhërishëm. Por është Allahu i Lartësuar Ai që i lë ata të mashtrojnë vetveten dhe të mos e kuptojnë këtë gjë. Që në momentin kur ata synojnë të mashtrojnë Allahun dhe besimtarët, ata, në të vërtetë, janë duke mashtruar vetveten. E ku ka njeri më të mashtruar se ai që dëmton vetveten, që e poshtëron dhe e privon atë nga mirësitë e dynjasë dhe të ahiretit?! Madje, kjo tregon edhe për mangësi në mendjen e tij. Ai jo vetëm që kryen një poshtërsi të madhe, por e sheh atë si të mirë dhe pandeh se tregohet i zgjuar. *Subhanallah*, çfarë bën injoranca me ata që i ka vënë poshtë vetes! Kështu i zhgënjën ata i Madhërishmi në këtë dynja, ndërsa në Ditën e Gjykimit, zhgënjimi që ata do të përjetojnë do të jetë shumë herë më i dhimbshëm: “Atë Ditë do t’i shihni besimtarët dhe besimtarët tek u ndriçon drita përpara dhe në të djathtë të tyre. (Atyre do t’u thuhet:) “Përgëzim për ju sot janë kopshtet, nëpër të cilët rrjedhin lumenj e ku do të jeni përgjithmonë. Kjo është fitorja e

madhe.” Atë Ditë munafikët dhe munafiket do t'u thonë besimtarëve: “Na prisni pak, që edhe të ndriçohemi prej dritës suaj!” Atyre do t'u thuhet: “Kthehuni pas (në dynja) dhe kërkoni atje ndonjë dritë!” Atëherë, ndërmjet tyre vendoset një mur, që ka një derë. Nga brenda tij është mëshira, ndërsa nga jashtë tij është dënimi. Ata (*munafikët*) u thërrasin (*besimtarëve*): “A nuk kemi qenë edhe ne së bashku me ju!” - “Po, por ju e shkatërruat veten, sepse ju prisnit kob të zi për besimtarët, dyshonit në çështjet e fesë dhe ju mashtroi jeta e dynjasë, derisa ju erdhi kaderi i Zotit. Gënjeshtari ju mashtroi rreth Allahut. Sot prej jush (*o munafikë*) nuk pranohet asnjë lloj kompensimi dhe as prej jobesimtarëve. Zjarri është vendi juaj, sepse atë meritoni. Sa përfundim i keq është ai!” [El hadid 12 – 15]. Disa nga cilësitë e tyre që përmend Allahu i Lartësuar janë:

- **“Ata, kur ngrihen për namaz, ngrihen me përtesë...”** – Pra, edhe në kryerjen e namazit, që është adhurimi më i rëndësishëm, ata shfaqin dembelizëm dhe plogështi. Kjo ndodh veçse për shkak të mungesës së dëshirës së tyre për të kryer këtë adhurim. Zemrat e tyre janë të zbrazëta nga imani dhe shpresa për shpërblimin e Allahut të Madhërishëm, madje edhe kur bëhet fjalë për një adhurim kaq të rëndësishëm dhe të shpërblyeshëm, siç është falja e namazit. Nëse në zemrat e tyre do të kishte iman dhe shpresë për shpërblimin e Zotit, ata nuk do të shfaqnin kurrë përtaci.

- **“...vetëm sa për t'u dukur para botës...”** – Vetëm syfaqësia i shtyn që të bëjnë ndonjë vepër që duket. Ata duan që të shihen dhe të lëvdohen nga njerëzit për punët që kryejnë. Pra, qëllimi i tyre nuk është që të kënaqin Allahun e Lartësuar.

- **“...ndërsa Allahun e përmendin fare pak.”** - Zemrat e tyre janë të mbushura me hipokrizi, prandaj nuk kanë vend për dashurinë dhe madhërimin e Allahut të Lartësuar. Përmendja e Allahut të Lartësuar në mënyrë të vazhdueshme mund të bëhet veçse nga një besimtar, zemra e të cilit

është e mbushur me dashuri dhe madhërim për Allahun, si edhe me shpresë për shpërblimin e Tij bujar.

- **“Ata luhaten në mëdyshje: nuk janë as me këta, as me ata...”** - Ata luhaten sa nga ana e besimtarëve, sa nga ana e qafirëve. Me shpirt e trup njëkohësiht, ata nuk janë as me qafirët, as me besimtarët. Ata janë me trup dhe nga ana e dukshme me besimtarët, por nga ana e brendshme shpirtërore janë me qafirët. Ky është devijimi më i madh, prandaj i Lartësuar thotë:

- **“Për ata që Allahu i shpie në humbje, ti nuk do të mund të gjesh (rrugë për) shpëtim.”** - Pra, nuk do të gjesh asnjë mundësi për ta udhëzuar në rrugën e drejtë dhe për ta shpëtuar nga humbja, sepse për të është mbyllur porta e mëshirës dhe është hapur dera e ndëshkimit. Rrjedhimisht, kuptohet se besimtarët nuk i kanë këto cilësi të ulëta, por kanë të kundërtat e tyre. Ata i karakterizon vërtetësia në fjalë dhe në punë. Ata, gjithashtu, janë plot energji dhe aktivë në kryerjen e adhurimeve, sidomos të namazit. Ata e kujtojnë shumë Allahun e Madhërishëm. Ata janë të udhëzuar nga Allahu i Lartësuar në rrugën e drejtë dhe të vazhdueshëm në të. Le të krahasojë secili veten e vet me të dyja këto grupe dhe le të gjykojë se cilëve iu përket. Allahu është i vetmi Ndihmëtar dhe Udhëzues!

Ajeti 144

144. O ju që keni besuar! Mos i merrni për miq jobesimtarët, në vend të besimtarëve! A mos, vallë, doni t'i sillni Allahut dëshmi të qartë kundër vetvetes?!

Shpjegimi i ajetit

- **“O ju që keni besuar! Mos i merrni për miq jobesimtarët, në vend të besimtarëve!”** - Allahu i Lartësuar pasi tregoi që munafikët miqësojnë qafirët dhe lënë anash besimtarët, tani i urdhëron adhuruesit e Tij besimtarë që të largohen nga ky veprim i shëmtuar. Ai i ndalon besimtarët që t'u përngajnë munafikëve në veprat dhe fjalët e tyre:

- **“A mos, vallë, doni t’i sillni Allahut dëshmi të qartë kundër vetvetes?!”** - Kjo vepër e shëmtuar është provë e qartë dhe mëse e mjaftueshme që Allahu i Madhërishëm t’ju ndëshkojë. Ai na paralajmëron dhe na tregon pasojat e këtij veprimi, prandaj, nëse ne përsëri e bëjmë këtë gabim, kjo është provë e qartë dhe e mjaftueshme për t’u ndëshkuar. Ky ajet është tregues i drejtësisë së plotë të Alahut të Madhërishëm. Ai nuk ndëshkon asnjë para se t’ia sqarojë argumentet. Ky ajet është, gjithashtu, një paralajmërim për t’u larguar nga haramet. Kush i vepron ato, e ka bërë hak ndëshkimit të Allahut të Lartësuar.

Ajetet 145 – 147

145. Hipokritët do të jenë në shtresën më të ulët të Zjarrit dhe për ta kurrë nuk do të gjesh mbrojtës.

146. Përveç atyre që u penduan, u përmirësuan, iu mbështetën Allahut dhe fenë e tyre e zbatuan sinqerisht vetëm për Allahun. Këta do të jenë bashkë me besimtarët. Allahu ka për t’iu dhënë besimtarëve shpërblim të madh.

147. Përse t’ju ndëshkojë Allahu, nëse ju jeni mirënjohës dhe besoni (në Të)?! Allahu është Mirënjohës dhe i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajeteve

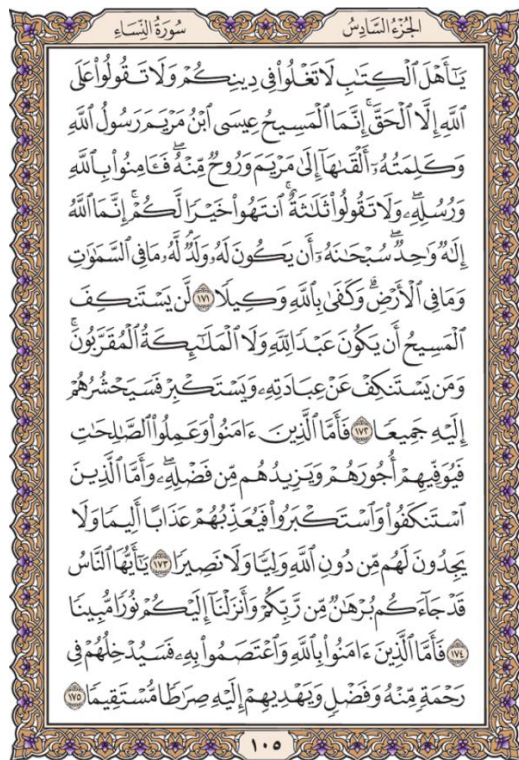
- **“Hipokritët do të jenë në shtresën më të ulët të Zjarrit dhe për ta kurrë nuk do të gjesh mbrojtës.”** - Allahu i Madhërishëm na tregon se si munafikët do të jenë në nivelin më të thellë të Zjarrit, ku do të përjetojnë ndëshkimit dhe dhimbjet më poshtëruese. Munafikët do të jenë edhe më thellë se qafirët, sepse ata jo vetëm që kanë mohuar Zotin dhe janë bërë armiq me Profetin dhe me besimtarët, por ata shtiren si muslimanë dhe fusin konflikte në radhët e besimtarëve. Ata janë më të rrezikshëm për besimtarët edhe se vetë qafirët, sepse qëndrojnë mes radhëve të tyre dhe i kanë më të shumta mundësitë për t’i dëmtuar ata, pa u dalluar dhe kuptuar. Madje, ata trajtohen si muslimanë në mesin e muslimanëve dhe përfitojnë gjithçka që

përfitojnë muslimanët, pa e merituar. Për këto arsye dhe të tjera, ata meritojnë ndëshkimin më të rreptë dhe poshtërues. Askush nuk mund t’i shpëtojë ata nga ky përfundim i tmerrshëm dhe i përjetshëm. Ky është një paralajmërim për çdo munafik, përveç atyre që Allahu Bujar dhe i Gjithëmëshirshëm u mundëson, me mëshirën e Tij, që të pendohen dhe të kthehen në rrugën e drejtë. Ai thotë:

- **“Përveç atyre që u penduan, u përmirësuan, iu mbështetën Allahut dhe fenë e tyre e zbatuan sinqerisht vetëm për Allahun...”** - Pra, përveç atyre të cilët pendohen sinqerisht dhe angazhohen seriozisht për të bërë disa gjëra të rëndësishme. Kështu, së pari, ata duhet të përpiqen sinqerisht për t’u korrigjuar në të gjitha drejtimit. Ata duhet të rregullojnë sjelljen e tyre të jashtme, por edhe besimin e brendshëm, duke treguar sinqeritet në marrëdhëniet me Zotin dhe me besimtarët. Së dyti, ata duhet të tregohen të vendosur për t’iu përmbajtur porosive të Allahut dhe Profetit. Ata duhet të kapen fort pas litarit të Allahut, duke kërkuar të mirat dhe shpëtimin nga e keqja vetëm prej Tij. Së treti, ata duhet t’ia përkushtojnë të gjitha adhurimet e tyre vetëm Allahut të Lartësuar, duke u përpjekur të kompletojnë veten me të gjitha nivelet e besimit: *islamin*, *imanin* dhe *ihsanin*.³⁰ Me fjalë të tjera, ata duhet të japin maksimumin e tyre që çdo vepër të mirë të jashtme dhe të brendshme t’ia përkushtojnë vetëm Allahut të Madhërishëm, duke u pastruar nga syfaqësia dhe hipokrizia. Kështu, ata që vishen me këto cilësi:

- **“Këta do të jenë bashkë me besimtarët. Allahu ka për t’iu dhënë besimtarëve shpërblim të madh.”** - Pra, këta do të trajtohen njëllë si besimtarët, në dynja, në jetën e varrit dhe në Ditën e Gjykimit. Allahu i Gjithëmëshirshëm do t’u dhurojë atyre shpërblim shumë të madh, të cilin askush tjetër nuk mund ta përkufizojë dhe dijë, veçse Atij që ua jep. Atje do të kenë gjëra që syri nuk i ka parë, veshi nuk i ka

dëgjuar dhe mendja nuk ka arritur t'i mendojë. Vini re! Allahu i Madhërisëm ka venë si kushte për faljen e munafikëve vendosmërinë për t'iu përmbajtur mësimëve të Tij, mbështetjen tërësisht tek Ai për çdo çështje dhe kryerjen e të gjitha adhurimeve vetëm për Allahun e Madhëruar, edhe pse këto bëjnë pjesë në pikën e parë, pra, në urdhrin për t'u rregulluar dhe përmirësuar në të gjitha drejtimet. Kështu kuptojmë se sa të nevojshme janë këto porosi, kur duam të pastrohemi nga *nifak*-u ose hipokrizia. Ato zemra ku ka depërtuar dhe ka zënë rrënjë hipokrizia kërkojnë doza të mëdha nga ky “ilaç”: përkushtimi i madh ndaj Allahut dhe mbështetje e plotë tek Ai, zbatim rigoroz i udhëzimeve të Tij, vazhdimësi dhe këmbëngulje në adhurimin e Tij, duke treguar përunjësi dhe nevojë për mëshirën e Tij, për të shpëtuar nga kjo sëmundje shkatërruese. Sinqeriteti dhe përkushtimi ndaj porosive të Zotit, pastrojnë zemrën nga *nifak*-u nga njëra anë dhe, nga ana tjetër, i bëjnë punët e kryera të pranueshme te Zoti. Kjo është arsyeja që këto dy porosi janë theksuar më tepër. Shihni edhe diçka! Nëse ata i kryejnë këto porosi, atëherë nuk thuhet që: “Allahu ka për t'iu dhënë shpërblim të madh atyre që u penduan nga nifaku, por thuhet: “Allahu ka për t'iu dhënë shpërblim të madh besimtarëve.” Këtu kemi të bëjmë me një stil mahnitës, të cilin Allahu i Urtë e përsërit disa herë në Kur'an. Nëse Allahu i Lartësuar premton që do të japë shpërblim ose ndëshkim për një kategori të veçantë, që është pjesë e një kategorie më të përgjithshme, atëherë Ai e lidh ngushtë shpërblimin ose ndëshkimin me cilësinë e përbashkët të kategorisë së përgjithshme, në të cilën bën pjesë edhe kategoria e veçantë e përmendur. Kjo bëhet që askush të mos mendojë që gjykimi në fjalë është specifik vetëm për pjesën e veçuar nga tërësia. Kjo është madhështia e Kur'anit. Kështu, i penduari nga hipokrizia do të jetë së bashku me besimtarët, si të gjithë të penduarit e tjerë. Ai nuk trajtohet veçmas nga të

penduarit e tjerë. Ata i bashkon pendimi i sinqertë dhe plotësimi i porosive të mësipërme. Të gjithë të penduarit do të jenë së bashku me besimtarët dhe do të shpërblehen ashtu siç i shpërblen Zoti besimtarët. Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon se Ai është i Pasur dhe asnjëherë nevojtar, është i Gjerë në butësinë dhe faljen e Tij, është Gjithëpërfshirës në mëshirën dhe bamirësinë e Tij. Ai thotë:

- **“Përse t’ju ndëshkojë Allahu, nëse ju jeni mirënjohës dhe besoni (në Të)?! Allahu është Mirënjohës dhe i Gjithëditur.”** - Pra, si t’ju ndëshkojë Allahu, kur dihet se Ai është i Gjithëditur dhe Mirënjohës, qoftë edhe për veprat tuaja më të vogla? Me bujarinë e Tij, Ai shpërblen shumë edhe për punët më të pakëta. Atyre që tregohen durimtarë në adhurim, Ai u premton begati e mirësi. Atyre që tregohen durimtarë në lënien e të këqijave, Ai u premton se do t’ua zëvendësojë me gjëra më të mira se ato që kanë lënë për hir të Tij. Mos harroni për asnjë çast që Ai është i Gjithëditur për

gjithçka që ju bëni, vepra të dukshme e të fshehta, të sinqerta dhe jo të tilla. Ai dëshiron prej jush që gjithmonë të pendoheni dhe të ktheheni tek Ai të përulur dhe të bindur. Nëse ju veproni kështu, atëherë pse mendoni se Zoti do t'ju ndëshkojë? Ai nuk ka nevojë dhe as qëllim që t'ju ndëshkojë. Ai as nuk përfiton gjë nga kjo. Të pabindurit dëmtojnë veç vetveten, ashtu sikurse edhe të bindurit punojnë veç për veten e vet. Mirënjohja është: përulësia e zemrës kur kujton mirësitë e Zotit, lavdërimi i Tij me fjalë, veprimi në bindje ndaj Tij dhe mosshfrytëzimi i mirësive për gjynahe.

Ajetet 148 – 149

148. Allahu nuk e do thënien hapur të shprehjeve të këqija, përveçse nga ata që u është bërë padrejtësi. Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.

149. Nëse ju bëni ndonjë punë të mirë haptazi ose fshehtazi, ose falni dikë për ndonjë vepër të keqe, Allahu është Falës i madh e i Plotfuqishëm.

Shpjegimi i ajeteve

- “Allahu nuk e do thënien hapur të shprehjeve të këqija...” - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai nuk i do fjalët e këqija, kur thuhet hapur. Ai i urren dhe ndëshkon për to. Këtu përfshihen të gjitha llojet e fjalëve të këqija, të cilat njerëzit i njohin si të tilla. Fjalë të këqija janë ato që të bëjnë të ndihesh keq, të shqetësojnë, të mërzhisin dhe trishtojnë, si sharjet, shpifjet, gënjeshttrat etj. Të gjitha këto janë të ndaluara dhe të urryera nga Allahu i Lartësuar. Kuptimi i ajetit tregon, gjithashtu, se fjalët e mira janë të dashura për Allahun dhe të shpërblyeshme prej Tij. Të tilla janë, për shembull: dhikri, fjalët e ngrohta dhe të buta etj. Pastaj i Lartësuar thotë:

- “...përveçse nga ata që u është bërë padrejtësi.” - Pra, të dëmtuarve u lejohet që të lutën dhe të ankohen kundër atyre që i kanë bërë padrejtësi. U lejohet edhe që të shajnë dhe të flasin keq kundër atyre që i kanë sharë e ofenduar, por pa thënë

gënjeshttra e shpifje. Gjithashtu, ata nuk duhet ta teprojnë e të fyejnë edhe të tjerët që nuk janë të përzier. Megjithatë, fakti që ky veprim është i lejuar nuk do të thotë që është zgjedhja më e mirë. Sigurisht, falja dhe toleranca është rruga më e mirë, sikurse thotë i Lartësuar: “Ai që fal dhe përmirëson e ka shpërblimin tek Allahu.”.

- “**Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.**” - Pasi ajeti na mësoi rreth fjalëve të lejuara, fjalëve të këqija dhe fjalëve të mira, Allahu i Lartësuar na kujton një fakt shumë të rëndësishëm, që të shërbejë si këshillë për fjalët që themi dhe veprimet që kryejmë. Kështu, Ai është *El Semiu* - Dëgjuesi. Ai dëgjon të gjitha fjalët që ne themi, prandaj duhet të jemi shumë të kujdesshëm, në mënyrë që të mos nxjerrim nga goja fjalë me të cilat zemërohet Allahu, sepse Ai do t'i ndëshkojë njerëzit për to. I parë ndryshe, ajeti nxit për të thënë fjalë të mira dhe të dobishme. Allahu është gjithashtu *El Alim* - i Gjithëditur. Ai i njeh mirë qëllimet që fshihen brenda shpirtit tonë dhe shkakun e fjalëve tona. Pastaj i Lartësuar thotë:

- “**Nëse ju bëni ndonjë punë të mirë haptazi ose fshehtazi**” - Këtu bëhet fjalë për çdo lloj të mire, me fjalë a me vepra, punë të shfaqura a të fshehta, punë të detyrueshme a të pëlqyeshme.

- “**...ose falni dikë për ndonjë vepër të keqe...**” - Pra, tregohuni falës dhe tolerantë ndaj atyre që ju kanë dëmtuar në trup, në pasuri, në nder apo në dinjitetin tuaj, sepse shpërblimi do të jepet sipas veprave që ju bëni. Kush tregohet falës dhe tolerant, ta dijë se edhe Allahu i Madhërishëm do të tregohet Falës dhe Mëshirues ndaj tij. Kush tregohet bamirës, ta dijë se Allahu do të jetë Bamirës me të.

- “**Allahu është Falës i madh e i Plotfuqishëm.**” - Allahu i fal gabimet dhe gjynahet e mëdha të robve të Tij. Ai ua mbulon mangësitë dhe i trajton me faljen dhe mëshirën e Tij të madhe, që burojnë nga pushteti i Tij absolut. Ky ajet është nxitje për t'u thelluar në kuptimin e emrave dhe cilësive të Allahut të Madhërishëm.

Krijimi dhe pushteti janë vetëm në dorën e Tij, dhe kjo tregohet nga emrat dhe cilësitë e Tij. Atëherë, përse duhet të jemi falës dhe tolerantë ndaj të tjerëve? Sepse Allahu i Madhërishëm është Falës i madh dhe i Plotpushtetshëm, i Cili i shpërblen ata që falin të tjerët me të njëjtën mënyrë. Ky shpërblim nuk është përmendur konkretisht, por është nënkuptuar duke përmendur emrat dhe cilësitë e Tij të mësipërme. Për ata që mendojnë, kaq mjafton si nxitje për të bërë punë të mira.

Ajetet 150 - 152

150. Ata që e mohojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe dëshirojnë të ndajnë (besimin në) Allahun nga (besimi në) profetët e Tij, duke thënë “Disa i besojmë e disa nuk i besojmë” dhe duan të zgjedhin një rrugë të ndërmjetme,

151. pikërisht ata janë mohuesit e vërtetë. Ne kemi përgatitur një dënim poshtërues për mohuesit.

152. Ndërsa atyre që besojnë në Allahun dhe profetët e Tij, pa bërë asnjë dallim mes tyre, Ai do t'ua japë (të plota) shpërblimet e tyre. Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

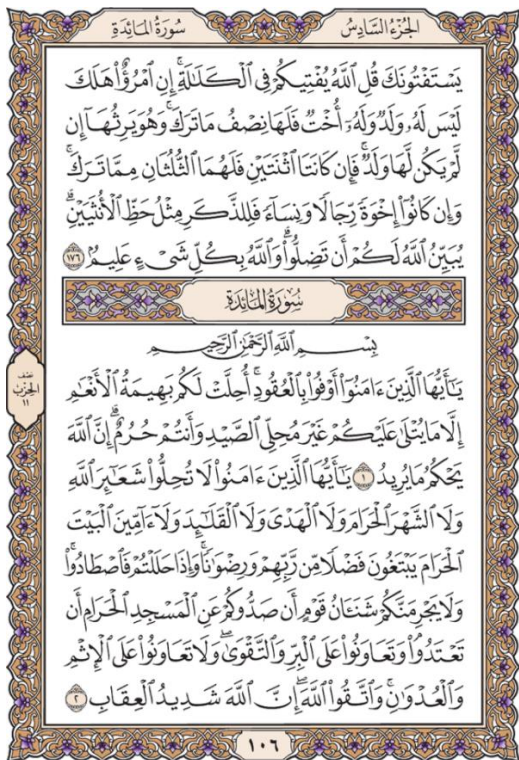
- “Ata që e mohojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe dëshirojnë të ndajnë (besimin në) Allahun nga (besimi në) profetët e Tij, duke thënë “Disa i besojmë e disa nuk i besojmë” dhe duan të zgjedhin një rrugë të ndërmjetme,...” - Këtu janë përmendur dy grupe, me cilësi të qarta për këdo. Njëri grup beson në Allahun, në të gjithë profetët dhe librat e Tij, ndërsa grupi tjetër mohon gjithçka nga këto. Megjithatë, mbetet edhe një grup i tretë, i cili pretendon se u beson disa profetëve, por mohon disa të tjerë, duke pretenduar se në këtë mënyrë do të shpëtojnë nga ndëshkimi i Zotit. Por kjo është thjesht ëndërr me sy hapur nga ana e tyre. Ata dëshirojnë të ndajnë besimin në Allahun nga besimi në profetët e Tij. Në të vërtetë, ai që e do Allahun e Madhërishëm duhet të dojë të gjithë profetët e Tij.

Dashuria për të gjithë profetët e Zotit është plotësuese dhe shenjë treguese e dashurisë për Zotin. Armiqësia qoftë edhe ndaj njërit prej profetëve të Tij, konsiderohet si armiqësi ndaj Allahut dhe ndaj të gjithë profetëve të Tij, sikurse thotë i Madhëruari: “Kush është armik i Allahut, i melekëve të Tij, i të dërguarve të Tij, i Xhibilit dhe i Mikailit, ta dijë se Allahu është armik i jobesimtarëve.” [Bekare 98]. Kështu, çdokush që mohon një profet, ka mohuar të gjithë profetët, madje edhe Profetin të cilin pretendon se e beson. Për këtë arsye, i Lartësuar thotë:

- “... pikërisht ata janë mohuesit e vërtetë.” - Allahu i Lartësuar deklaroi gjykimin për të tillë njerëz, me qëllim që askush të mos mendojë se ata qëndrojnë mes dy grupeve të para, pra, mes besimit dhe kufrit. Ata janë qafirë të vërtetë, sepse çdo argument nëpërmjet të cilit ata kanë besuar, - siç pretendojnë, - Profetin e tyre, nuk është më i fortë se argumenti që u silltet për të besuar edhe profetët e tjerë. Argumentet e vërtetësisë së profetëve të tjerë janë po aq të fortë dhe të qartë apo ndoshta edhe më të fortë se argumentet për Profetin e tyre. Çdo pretendim dhe dyshim që hedhin kundra profetëve që i mohojnë, mund të pretendohet padrejtësisht edhe kundra Profetit që ata pandehin se e besojnë. Kështu, arsyeja e vetme që mbetet është thjesht pretendimi i pabazuar, përballë së cilit çdokush mund të sjellë një të ngjashëm me të. Pasi deklaroi se të tillët janë qafirë të vërtetë, i Lartësuar tregon ndëshkimin e dhimbshëm për ta dhe për çdo qafir tjetër:

- “Ne kemi përgatitur një dënim poshtërues për mohuesit.” - Për shkak të mendjemadhësisë që ata tregojnë ndaj besimit, Allahu i Madhërishëm do t'i poshtërojë me dënim të dhimbshëm dhe poshtërues e turpërues.

- “Ndërsa atyre që besojnë në Allahun dhe profetët e Tij, pa bërë asnjë dallim mes tyre,” - Pra, së pari, ata besojnë Allahun dhe të dërguarit e Tij. Kjo

nënkupton besimin në të gjithë emrat dhe cilësitë e Tij, që vetë Allahu na i ka treguar, si edhe besimin në çdo lajm dhe gjykim të sjellë prej profetëve të Tij. Ndërsa, së dyti, ata nuk bëjnë dallim mes asnjërit prej tyre. Ata i besojnë të gjithë profetët, pa përjashtim, dhe ky është imani i vërtetë, i ndërtuar mbi themele të drejta.

- "Ai do t'ua japë (të plot) shpërblimet e tyre." - Ai do t'ua japë shpërblimin për imanin e tyre dhe për veprat, fjalët dhe moralin e tyre të mirë, të ndërtuar mbi këtë iman. Secili do të shpërblehet sipas gradës së vet.

- "Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë." - Allahu i mbulon gabimet dhe i pranon e shpërblen punët e mira.

Ajetet 153 - 161

153. Ithtarët e Librit kërkojnë prej teje (o Muhamed) t'u zbresësh një libër nga qielli. Në fakt, ata i kërkuan Musait diçka edhe më të madhe dhe thanë "Na trego Allahun haptazi!" Atëherë, ata i kapi rrufeja, për shkak të poshtërsisë që bënë. Pastaj adhuruan (për zot) viçin,

edhe pasi u patën ardhur shenja të qarta. Ne i falëm ata dhe i dhamë Musait pushtet të qartë.

154. Që ata t'i përmbaheshin besës, Ne ngritëm mbi ta malin Tur. Ne u thamë: "Hyni te porta të përulur!". Gjithashtu, u thamë: "Mos e përdhosni të shtunën!" dhe patëm marë prej tyre një besë të fortë.

155. (Ata u mallkuan) Për shkak të shkeljes së besëlidhjes (me Zotin), të mohimit të shpalljeve të Allahut, të vrasjes së profetëve pa kurrfarë të drejtë dhe të thënies së tyre: "Zemrat tona janë të mbyllura". Allahu ua vulosi ato (zemrat) për shkak të mohimit të tyre, prandaj vetëm pak prej tyre do të besojnë.

156. (Ata u mallkuan) Edhe për shkak të mosbesimit të tyre dhe të shpifjes së rëndë kundër Merjemes,

157. edhe për shkak se thoshin (me mburrje): "Ne e vramë Mesihun - Isanë, birin e Merjemes, të Dërguarin e Allahut". Në fakt, ata as nuk e vranë, as nuk e kryqëzuan, por ashtu iu duk. Ata që nuk pajtohen për çështjen e tij janë gjithë dyshime për të. Ata nuk kanë për të kurrfarë dije të saktë, por veç hamendësime. Në të vërtetë, ata nuk e vranë atë.

158. Jo. Allahu e ngriti atë pranë Vetes. Allahu është i Plotfuqishëm e i Urtë.

159. Çdo ithtar i Librit ka për t'i besuar Isait para vdekjes së tij dhe Ditën e Kiametit, ai do të dëshmojë kundër tyre.

160. Për shkak të padrejtësisë së hebregjeve dhe për shkak se ata penguan shumë nga rruga e Allahut, Ne ua bëmë haram disa të mira, që më parë ishin të lejuara.

161. Edhe për shkak të përfitimit nga kamata, ndërkohë që e kishin të ndaluar atë, si dhe për shkak të ngrënies së pasurisë së njerëzve në mënyrë të padrejtë. Ne kemi përgatitur dënim të dhimbshëm për ata prej tyre që nuk besuan.

Shpjegimi i ajeteve

Kjo kërkesë që ithtarët e Librit i drejtuan Profetit buronte nga inati dhe ngaqë nuk e pranonin si profet të Zotit. Ata e bënë këtë kërkesë, duke e caktuar si të vetmin kusht për të besuar Muhamedin si profet të Zotit. Kështu, ata i kërkuan Profetit që Allahu t'ua zbriste Kur'ânin atyre njëherësh, ashtu sikurse zbriti Teuratin dhe Ungjillin. Kjo ishte padrejtësia dhe injoranca më e madhe, sepse profetët janë thjesht njerëz të udhëzuar dhe të nënshtruar ndaj Zotit, që nuk kanë asnjë çështje në dorën e tyre. Çdo çështje është tërësisht në dorën e Zotit dhe është vetëm Ai që i dërgon profetët dhe u shpall atyre çfarë të dëshirojë. Si mund të kërkohet prej profetëve diçka të cilën e kanë dorë vetëm Zoti? Prandaj, kur mohuesit kërkuan mrekulli prej Profetit, i Lartësuari e urdhëroi këtë të fundit që t'u kujtonte atyre faktin që ai ishte veçse një njeri. Tregon i Lartësuari në suren Isra, ajete 88 - 93: "Thuaj (o Muhamed): "Sikur njerëzit dhe xhindet të bashkoheshin të gjithë bashkë, për të sjellë një Kur'ân si ky, nuk do të mund t'ia arrinin kurrë të sillnin as një të ngjashëm me të edhe po ta ndihmonin njëri tjetrin". Ne u sqaruam njerëzve në këtë Kur'an shembuj të çdo lloji, por shumica e njerëzve zgjedhin veçse mohimin. Ata thanë: "Ne nuk do të të besojmë ty, derisa të na nxjerrësh burime prej tokës; Ose të kesh kopshte me hurma e me rrush, e të bësh që mes e tyre të rrjedhin vazhdimisht lumenj; Ose, ashtu sikurse mëton ti (*se do të na dënojë Zoti*), le të bjerë mbi ne qielli copa-copa; ose derisa të na sjellësh Allahun dhe melekët pranë nesh (*t'i shohim haptazi*); Ose të kesh një shtëpi prej ari, ose të ngjitesh lart në qiell. Madje, edhe sikur të ngjitesh lart në qiell, ne nuk do të të besojmë, derisa të na sjellësh një libër që ta lexojmë." Thuaj: "I madhëruar qoftë Allahu!" A mos jam unë tjetër, përveçse një njeri profet?" Përcaktimi i kësaj kërkesë si i vetmi kusht për vërtetësinë apo jo të profetësisë së Muhamedit, ishte thjesht një pretendim bosh, pa asnjë lidhje me realitetin. Ku është parë e dëgjuar që, nëse

një profeti nuk i shpallet Libri i plotë dhe menjëherë, ai nuk duhet besuar?! Përkundrazi, pikërisht zbritja pjesë-pjesë e Kur'ânit është argument shumë i qartë, që tregon përkujdesjen e plotë dhe të madhe të Zotit për profetin Muhamed dhe për popullin pasues të tij. I Lartësuari ka thënë: "Ata që nuk besojnë thonë: "Përse të mos i zbriste Kur'ani atij (*Muhamedit*) i gjithi përnjëherë?" Ne e shpallëm ashtu (*pjesë-pjesë*), në mënyrë që të forcojmë zemrën tënde nëpërmjet tij. Ne ta sollëm atë ca nga ca, ajete pas ajete. Dhe ata nuk të bëjnë ndonjë pyetje që Ne të mos ta zbrisim të vërtetën dhe shpjegimin më të mirë." [Furkan, 32, 33]. Pasi përmendi arsyetimin e tyre të mbrapshtë dhe të kotë, Allahu i Madhërishëm na tregon se kjo lloj sjellje e tyre nuk është e huaj dhe e papritur, sepse ata janë treguar edhe më të ndyrë e të ligj më parë, me qëndrimet e shëmtuara që kanë mbajtur, madje edhe ndaj profetëve që pretendojnë se i besojnë. Kështu, ata kanë kërkuar që ta shohin Zotin haptazi ose kanë adhuruar si Zot viçin, pas gjithë atyre shenjave dhe mrekullive që i dëshmuar dhe i jetuan, shenja që askush tjetër nuk e pati mundësinë që t'i shohë. Aq të prirur kanë qenë për të mos i pranuar ligjet e Librit të tyre, pra, të Teuratit, saqë u nënshtruan veçse prej kërcënimit me malin Tur mbi kokat e tyre, që ishte gati të binte mbi ta, nëse nuk do të pranonin të nënshtroheshin. Kështu, ata u bindën vetëm të detyruar, domethënë gati pa vetëdije. Ata, paturpësisht, e shpërfillën edhe ftesën e Zotit për t'ua falur gjynahet dhe vepruan në kundërshtim me urdhrin që morën. Nga "bëmat" e tyre ishte, gjithashtu, edhe mosrespektimi i rregullit të së shtunës, kur nuk duhej të peshkonin, por ata bënë hile, prandaj Zoti iu dha atë ndëshkim poshtëruar e shëmtues. Çdo premtim që jepnin, shoqërohej shpejt me shkeljen e tij, mohimin e Shpalljes së Zotit dhe deri me padrejtësinë më të madhe, - vrasjen e profetëve. Pastaj, si për t'u justifikuar, erdhi pretendimi i tyre i thatë dhe i paarsyeshëm:

“Zemrat tona janë të mbyllura”, prandaj gjoja nuk kuptonin. Jo, ata e kuptonin shumë mirë mesazhin e profetëve, por, për shkak të mohimit dhe kundërshtimit të tyre, ata merituan që Zoti t’ua vuloste zemrat, për t’i bërë që të mos nënshtroheshin. Rrjedhimisht, vetëm një pakicë e tyre e besoi të vërtetën. Të zeza ishin fjalët dhe veprat e tyre. Ata jo vetëm që tregoheshin të pabindur dhe të panënshtuar, por edhe shpifnin për njerëzit e mirë dhe për profetët. Ata pretenduan se e vranë dhe e kryqëzuan Isain, të birin e Merjemes. Por e vërteta është se ata as e vranë, as e kryqëzuan atë, por atyre iu duk ashtu, ndërkohë që vranë dikë tjetër në vend të tij, që u përngjau si ai. Ata jo vetëm që nuk besuan, por pengonin edhe të tjerët nga rruga e Zotit, madje i ftonin për t’u bërë si ata, të pabindur, të devijuar nga udha e Zotit, marrës të rryshfetit e të fajdesë, edhe pse Zoti i ndaloi rreptësisht nga këto vepra, duke i kërcënuar me ndëshkim të madh. E pra, nuk është çudi që të tillë njerëz t’i kërkonin profetit Muhamed që të zbriste nga qielli një libër, si kusht të domosdoshëm për ta besuar atë si profet. Kjo është një nga mënyrat më të mira për të polemizuar me të tillë njerëz, të cilët nuk kërkojnë të vërtetën, por thjesht arsyetojnë për të justifikuar veten. Kështu, kur ata nxjerrin dyshime dhe pretendime për të refuzuar të vërtetën, duke e bërë këtë edhe si justifikim për të tjerët, që edhe ata të mohojnë, atëherë le t’u përmendet atyre çdo cilësi e turpshme dhe punë e keqe që i karakterizon. Në këtë mënyrë, njerëzit do ta kuptojnë se pretendimet e tyre vijnë nga po i njëjti llum dhe pisllek. Çdo argument që ata përdorin për mospranimin e profetësisë së Muhamedit mund të pretendohet gjithashtu edhe për Profetin që ata gjoja besojnë dhe e pasojnë. Me të tilla mënyra argumentimi kundër tyre, ndoshta ata do të reshtin dhe do të shpartallohen. Gjithashtu, të gjitha argumentet që përdorin për të arsyetuar pranimin dhe besimin e Profetit të tyre, të njëjtët - ndoshta edhe më fort - vërtetojnë edhe profetësinë e Muhamedit.

Duke qenë se qëllimi këtu i përmendjes së poshtërsive të tyre ishte thjesht për t’i bërë që të ndalen nga shpifjet dhe trillimet, Allahu i Lartësuar nuk i përmendi ato në mënyrë të hollësishme, por vetëm shkurtimisht. Megjithatë, në vende të tjera në Kur’ân, Ai i ka treguar “bëmat” e tyre më gjerësisht. Le të qëndrojmë pak te fjala e Allahut të Lartësuar:

- **“Çdo ithtar i Librit ka për t’i besuar Isait para vdekjes së tij dhe Ditën e Kiametit, ai do të dëshmojë kundër tyre.”**

- Cilit i referohet përemri pronor “*së tij*” në këtë fjali? Dy janë mundësitë:

1. Para vdekjes së çdo ithtari të Librit. Sipas kësaj, çdo ithtar i Librit ka për ta besuar Isain (a.s.) në çastet e agonisë së vdekjes ashtu si duhej ta besonte gjatë jetës, pra me besimin e saktë dhe të drejtë që ai është veç një profet i Zotit. Por ky besim nuk i sjell dobi atij, sepse është i detyruar, pa vullnetin e tij. Sipas këtij kuptimi, ajeti është kërcënim për ithtarët e Librit, që të mos vazhdojnë në besimin e gabuar, por të ndalen para se t’u vijë momenti i vdekjes, në të cilin do të pendohen, por kjo do të jetë e padobishme atëherë. Dëshpërimi i atij momenti do të jetë shumë i madh, ndësa dëshpërimi i Ditës së Gjykimit do të jetë i papërshkrueshëm. Kjo ishte mundësia e parë.

2. Çdo ithtar i Librit ka për t’i besuar Isait, para vdekjes së Isait. Kjo do të ndodhë në kohën e shfaqjes së shenjave të mëdha të Kijametit. Hadithet e sakta që flasin për zbritjen e Isait përpara Kijametit janë të shumta. Në to tregohet që ai do të vrasë Dexhallin, do të zhvleftësojë xhizjen dhe ithtarët e Librit do ta besojnë atë ashtu sikurse e besojnë besimtarët e drejtë. Ditën e Gjykimit, Isai do të dëshmojë për ta: a kanë punuar drejt apo në kundërshtim me ligjin e Zotit. Sigurisht që atë ditë Isai do të dëshmojë për pasaktësinë e besimit të ithtarëve të Librit sot. Ai do të dëshmojë se besimi i tyre ka qenë i devijuar dhe në kundërshtim me ligjin e Zotit, të sjellë në Kur’ân dhe në të cilin ftoi Muhamedi. Ne

jemi të sigurt për këtë dëshmi, për shkak të njohjes që kemi rreth Isait dhe faktit se ai do dëshmojë veçse të drejtën. Shpallja e Zotit, e sjellë nëpërmjet Muhamedit, është e vërteta e sigurt dhe çdo gjë tjetër veç saj është e kotë dhe devijim nga rruga e drejtë. Më pas, Allahu i Lartësuar na tregon se Ai ua bëri haram ithtarëve të Librit shumë mirësi, të cilat më parë ishin të lejuara për ta. Ky ndalim u bë në formë ndëshkimi për ta, për shkak të padrejtësive dhe armiqësisë së tyre, të pengimit dhe devijimit të njerëzve nga rruga e Zotit, për shkak të ushtrimit të kamatës, edhe pse ishin ndaluar rreptësisht nga ajo. Ata i privonin të tjerët nga drejtësia dhe haku i tyre, prandaj dhe i Lartësuar i ndëshkoi ata sipas punës që kryen. Kështu, ato mirësi të cilat i kishin të lejuara, sepse ishin të mira dhe të dobishme, Ai ua bëri të ndaluara. Edhe një herë, ky ishte një ndalim ndëshkimor, ndërsa ndalimet në Sheriatin islam nuk janë ndëshkimore, por synojnë që t'i ruajnë muslimanët nga çdo gjë e pisët, e keqe dhe e dëmshme, që cenon dynjanë dhe fenë e tyre.

Ajeti 162

162. Mirëpo të thelluarit në dituri prej tyre dhe besimtarët (e vërtetë), besojnë në atë që të është shpallur ty (O Muhamed) dhe në atë që është shpallur para teje. Kështu besojnë edhe ata që falin rregullisht namazin, dhënësit e zekatit dhe besimtarët (e vërtetë) në Allahun dhe në Ditën e Kijametit. Atyre do t'u japim shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajetit

Pasi tregoi të metat e ithtarëve të Librit, Allahu i Lartësuar përmend edhe cilësitë e pjesës së mirë të tyre:

- "Mirëpo të thelluarit në dituri prej tyre dhe besimtarët (e vërtetë), besojnë në atë që të është shpallur ty (O Muhamed) dhe në atë që është shpallur para teje. Kështu besojnë edhe ata që falin rregullisht namazin, dhënësit e zekatit dhe besimtarët (e vërtetë) në Allahun dhe në Ditën e Kijametit." - Pra, janë ata njerëz,

në zemrat e të cilëve ka zënë vend dija dhe kanë siguri të plotë në vërtetësinë e fjalës së Allahut, që i besojnë plotësisht Shpalljes që iu zbrit Muhamedit dhe shpalljeve që zbritën para tij. Fryte të këtij besimi të saktë janë veprat e mira, si falja e rregullt e namazit dhe dhënia e zekatit, të cilat janë, në fakt, ndër veprat më të mira dhe më të dobishme. Ato janë të tilla, sepse nëpërmjet tyre kultivohet sinqeriteti ndaj Zotit dhe bamirësia ndaj krijesave. Ata gjithashtu besojnë në Ditën e Gjykimit, duke iu frikësuar kërcënimit të Zotit dhe duke shpresuar premtimet e Tij. Për këta, Allahu i Lartësuar thotë:

- "Atyre do t'u japim shpërblim të madh." - Ky shpërblim u premtohet atyre, sepse ata kanë dijen e saktë e të dobishme, besimin, punën e mirë në përputhje me këtë besim dhe besimin në të gjithë librat dhe profetët e Zotit, pa përjashtim.

Ajetet 163 – 165

163. Ne të dërguam ty (o Muhamed) me Shpallje, ashtu siç dërguam me Shpallje Nuhun dhe profetët pas tij; siç dërguam me shpallje edhe Ibrahimin, Ismailin, Is'hakun, Jakubin dhe pasardhësit e tij, Isain, Ejubin, Junusin, Harunin, Sulejmanin. Edhe Davudit i dhamë Zeburin.

164. (Ne dërguam) Profetë për të cilët të kemi treguar më parë dhe profetë për të cilët nuk të kemi treguar. Ndërsa Musait, Allahu i foli me fjalë.

165. Profetë që të ishin përgëzues dhe paralajmërues, në mënyrë që njerëzit të mos kishin justifikim para Allahut, pas ardhjes së të dërguarve. Allahu është Ngadhënjimtar dhe i Urtë.

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na tregon se Ai, ashtu sikurse veproi me të gjithë profetët e tjerë, i shpalli Muhamedit, robrit dhe Profetit të Tij të zgjedhur, Sheriatin madhështor dhe këto rrëfime të vërteta. Kështu ka vepruar me të gjithë profetët që ka dërguar: i ka pajisur ata me ligj dhe udhëzim të drejtë. Në këto ajete ka

shumë dobi. Kështu, ato dëshmojnë se Muhamedi nuk është i vetmi profet, sepse para tij janë dërguar shumë profetë të tjerë nga Zoti i Lartësuar. Për këtë arsye, është fare pa vend habia që mohuesit tregojnë për faktin se Zoti i shpalli atij ligj dhe udhëzim. Kjo habi nuk ka asnjë shpjegim, përveç injorancës dhe kryeneçësisë së tyre. Allahu i Lartësuar i solli Muhamedit një Shpallje, që në themelet e saj është e njëjtë me shpalljet që u ka dhënë të dërguarve të tjerë. Të gjitha këto shpallje përmbajnë drejtësinë dhe vërtetojnë njëra-tjetrën. Cilësitë e Muhamedit janë të njëjta me cilësitë e vëllezërve të tij të tjerë profetë. Ftesa që ai u drejtoi njerëzve është e njëjtë me ftesën e tyre, morali i tij i njëjtë me moralin e tyre, burimi i shpalljeve të tyre është i njëjtë dhe pikësynimi i tyre është po i njëjtë. Kushdo që bën një krahasim të tillë mes tij dhe profetëve të tjerë, me siguri do të arrijë në përfundimin që ai nuk qe kurrësi një mashtrues apo një sundues zullumqar. Përmendja e këtyre profetëve, duke i lëvduar dhe duke treguar vlerat e tyre, shtojnë imanin e besimtarit dhe dashurinë për ta. Kjo nxit për t'i marrë ata si shembull, për të pasuar traditën dhe rrugën e tyre. Gjithashtu, kjo nxit për të njohur sa më mirë të drejtat ndaj tyre, ashtu sikurse nxit Allahu i Lartësuar në disa ajete, si për shembull: “Selam për Ibrahimin!”, ose: “Selam për Musain dhe Harunin!”, ose: “Selam për Iljasin!” [Saffat 109, 120, 130]. Çdo bamirës meriton një përkujtim të mirë ndër njerëz, në varësi të gradës së bamirësisë së tij. Padyshim të gjithë profetët dhe në mënyrë të veçantë këta të përmendurit janë në gradën më të lartë të ihsanit bamirësisë. Pasi tregoi se u ka dhënë Shpallje të gjithë profetëve, Allahu i Lartësuar përmend në mënyrë të veçantë disa profetë, për t'i dalluar ndër të tjerë. Kështu, Ai përmend Daudin dhe Librin që ju shpall atij, Zeburin, librin me të cilin Ai e dalloi nga profetët e tjerë. Ndërsa Musait, Allahu i Lartësuar i foli direkt me fjalë, pa ndërmmjetës. Madje, Musai njihet gjerësisht

si Profeti të cilit i Gjithëmëshirshmi i foli drejtpërdrejt. Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na tregon se jo për të gjithë profetët i ka rrëfyer Profetit të Tij të fundit, Muhamedit. Kjo tregon se numri i profetëve ka qenë shumë i madh. Megjithatë, një gjë është e sigurt: ata u dërguan si përgëzues për një lumturi të madhe në dynja dhe ahiret për të gjithë ata që i binden Allahut dhe pasojnë rrugën dhe udhëzimet e tyre. Ata u dërguan edhe si paralajmërues të një ndëshkimi dhe dëshpërimi në të dyja jetët, për këdo që nuk i bindet Allahut dhe refuzon rrugën dhe udhëzimin e sjellë prej tyre. Allahu i Lartësuar i dërgoi profetët edhe për një arsye tjetër: që askush të mos ketë justifikim para Allahut dhe të thotë: “Neve nuk na erdhi i dërguar që të na përgëzonte e të na tërhiqte vërejtjen”. Ja, pra, ku ju erdhi Përgëzuesi dhe Paralajmëruesi. Allahu ka pushtet për gjithçka.” [Maide 19]. Pas dërgimit të profetëve njëri pas tjetrit, askush nuk mund të justifikohet para Allahut se ishte i paditur. Profetët kishin si detyrë që t'u qartësonin njerëzve plotësisht çështjet e fesë së tyre, çdo gjë që e kënaq Zotin dhe çdo gjë që e zemëron Atë, rrugën që të çon në Xhenet dhe rrugët që të çojnë në Zjarr. Për këtë arsye, çdokush që i mohon dhe i kundërshton ata, pas këtij sqarimi, të qortojë veçse vetveten. Dërgimi i profetëve dhe zbritja e librave për t'i udhëzuar njerëzit që të arrijnë mirësitë e dynjasë dhe të ahiretit tregon krenarinë dhe urtësinë e plotë të Allahut të Lartësuar, ashtu sikurse tregon edhe bamirësinë dhe mëshirën e Tij për ta. Allahu i Urtë dhe i Gjithëmëshirshëm nuk do ta linte kurrësi njerëzimin pa i plotësuar nevojën e domosdoshme për profetët dhe mesazhin që ata sjellin. Ai e plotësoi këtë nevojë në mënyrën më të përkryer, dhe vetëm Atij i takon lavdia dhe mirënjohja e plotë. E lusim Allahun e Lartësuar që, ashtu sikurse e filloi këtë mirësi, duke dërguar profetët dhe shpalljet, ta plotësojë atë mbi ne, duke na dhënë sukses dhe forcë për të

ecur në rrugën e tyre! Pa dyshim, Allahu është Bamirës dhe Bujar i madh.

Ajeti 166

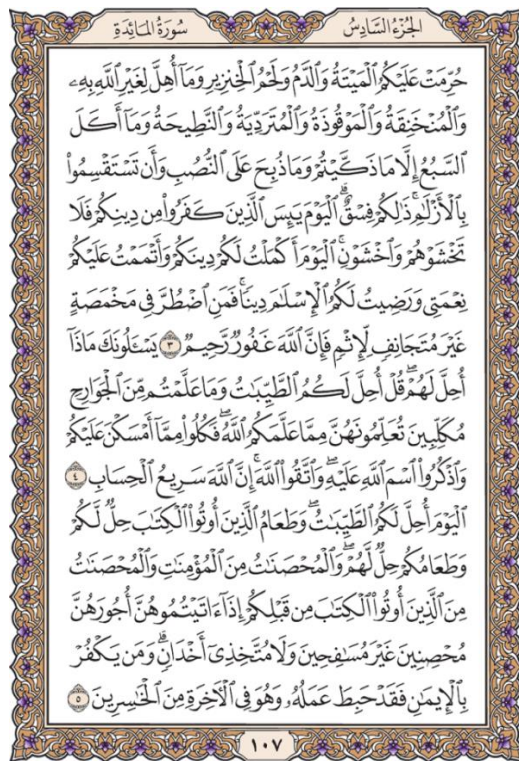
166. Por Allahu dëshmon se atë (shpallje) që ta zbriti ty, ta zbriti nga dija e Vet dhe melekët dëshmojnë. Por mjafton që Allahu është dëshmues.

Shpjegimi i ajetit

Pasi bëri të ditur se i solli Shpallje Profetit të Tij, Muhamedit (a.s.), ashtu sikurse u kishte sjellë vëllezërve të tij profetë më herët, Allahu i Lartësuar dëshmon Vetë për saktësinë dhe vërtetësinë e kësaj Shpalljeje. Kështu, Allahu i Lartësuar dëshmon se e ka shpallur Kur'anin “nga dija e Vet”. Shprehja “nga dija e Vet” mund të kuptohet në dy mënyra:

1. “Ta zbriti nga dija e Vet”, domethënë, kjo Shpallje, të cilën e ka zbritur Allahu i Lartësuar, përmban në vetvete dituri prej dijes së Zotit. Ajo përmban dituri hyjnore, dispozita ligjore dhe rrëfime të panjohura, të cilat janë një pjesë e dijes së Zotit dhe që Ai ua mëson robve të Tij nëpërmjet kësaj Shpalljeje.

2. “Ta zbriti nga dija e Vet”, domethënë, kjo Shpallje ka zbritur me djeninë e plotë të Allahut të Lartësuar, prandaj dhe Ai dëshmon për vërtetësinë e saj të padiskutueshme. Është Allahu i Lartësuar Ai që e shpalli Kur'anin me urdhëresa, ndalesa dhe dispozita të rëndësishme, dhe këtë e bëri me dijen e Tij të plotë dhe absolute. Ai e di se çfarë përmban ky libër dhe e gjithë shpallja, të cilën ia përcolli Profetit të fundit, dhe e dinte shumë mirë gjendjen e atij të cilit ia shpalli këtë libër. Ai e dinte shumë mirë se Profeti i ftoi pa u lodhur njerëzit në adhurimin e Zotit të tyre, prandaj çdokush që e besoi dhe iu përgjigj ftesës së Profetit do të konsiderohet si miku i Zotit, ndërsa çdokush që e mohoi dhe shprehu armiqësi ndaj Profetit do të konsiderohet armiku i Zotit. Allahu i Lartësuar e ndihmoi profetin Muhamed ﷺ, duke i dhuruar fitore pas fitoreje, duke iu përgjigjur lutjeve të tij, duke poshtëruar armiqtë e tij dhe ndihmuar miqtë e tij. E ku

ka dëshmi më të madhe dhe më të qartë për sinqeritetin dhe vërtetësinë e këtij Profeti, sesa këto që u përmendën. Për çështjet e mëdha dhe të rëndësishme kërkohen dëshmi të forta, nga dëshmuesit më të rëndësishëm, sikurse ka thënë Allahu i Lartësuar: “Allahu dëshmon, e po ashtu edhe melekët, dhe njerëzit e dijes, se nuk ka Zot tjetër (që meriton të adhurohet) përveç Tij. Ai është Zbatuesi i drejtësisë. Nuk ka Zot tjetër (që meriton të adhurohet) përveç Tij, Ngadhnjimtarit e të Urtit.” [Al imran 18]. Mjafton, pra, Allahu si dëshmues.

Ajetet 167 - 169

167. Ata që kanë mohuar dhe kanë penguar njerëzit nga rruga e Allahut, ata kanë humbur shumë larg prej Udhës së Drejtë.

168. Ata që nuk besojnë dhe bëjnë padrejtësi, Allahu as nuk ka për t'i falur e as nuk ka për t'i drejtuar në asnjë rrugë tjetër,

169. Përveçse drejt rrugës së Xhehenemit, ku do të jenë përgjithmonë. Dhe kjo për Allahun është e lehtë.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme, Allahu i Lartësuar na tregoi rreth shpalljeve të profetëve dhe në mënyrë të veçantë për shpalljen dhuruar Profetit të fundit, Muhamedit. Ai dëshmoi për saktësinë dhe vërtetësinë e tyre. Po kështu kanë dëshmuar edhe melekët e Tij. Kjo tregon se shpalljet janë të vërteta, prandaj është detyrë që të pohohen, të besohet gjithçka e sjellë në to dhe të punohet dhe jetohet sipas tyre. Në ajetet në vijim, Allahu i Lartësuar kërcënon të gjithë ata që mohojnë shpalljet e Tij, duke thënë:

- **“Ata që kanë mohuar dhe kanë penguar njerëzit nga rruga e Allahut, ata kanë humbur shumë larg prej Udhës së Drejtë.”** - Këta jo vetëm që e mohuan dhe refuzuan Shpalljen për veten e tyre, por penguan edhe të tjerët nga rruga e Zotit. Këta janë udhëheqësit e kufrit dhe ftuesit për në rrugën e humbjes. Në fakt, ata kanë humbur shumë larg prej udhës së drejtë. E kush mund të jetë më i humbur dhe devijuar sesa ai që ka humbur vetveten dhe devijon të tjerët, duke u ngarkuar me gjynahe të shumëfishuara?! Këta janë shumë larg nga e vërteta dhe nga falja e Zotit. Për ta, Ai thotë:

- **“Ata që nuk besojnë dhe bëjnë padrejtësi, Allahu as nuk ka për t'i falur e as nuk ka për t'i drejtuar në asnjë rrugë tjetër, përveçse drejt rrugës së Xhehenemit, ku do të jenë përgjithmonë....”** - Kufri është padrejtësia më e madhe, por, megjithatë, Allahu i Madhëruar ka shtuar e ka thënë: “...dhe bëjnë padrejtësi...”. Kjo është bërë për të treguar se sa të thelluar dhe të shfrenuar kanë qenë në kufirin e tyre. Ata jo vetëm që kanë mohuar Zotin dhe gjithçka që duhej të besohej dhe të respektohej, por kanë bërë vepra të këqija dhe padrejtësi, të diktuar nga kufri i tyre, duke u zhytur thellë në të. Këta janë shumë larg faljes së Allahut të Lartësuar dhe udhëzimit në rrugën e drejtë, dhe kjo ndodh për shkak të veprave të tyre. Allahu i Lartësuar për ta thotë: “Allahu as

nuk ka për t'i falur e as nuk ka për t'i drejtuar në asnjë rrugë tjetër, përveçse drejt rrugës së Xhehenemit, ku do të jenë përgjithmonë”. Falja e Zotit dhe udhëzimi i Tij janë shumë larg tyre. Shkak për këtë u bënë vazhdimësia e tyre në kalimin e kufijve të Zotit dhe thellimi në kufirin e tyre. Njerëzve me të tilla cilësi Allahu i Lartësuar ua vulos zemrat dhe ua mbyll dyert e udhëzimit, duke i shpërblyer pikërisht me atë që kanë fituar me duart e tyre. Allahu i Lartësuar nuk i bën padrejtësi asnjë njeriu. Ai thotë:

- **“Dhe kjo për Allahun është e lehtë.”** - Allahu i Lartësuar nuk u kushton asnjë lloj rëndësie atyre dhe as nuk i vështron, sepse ata nuk meritojnë të mirën. Ata meritojnë veçse atë që vetë e kanë zgjedhur.

Ajeti 170

170. O njerëz! Juve ju ka ardhur i Dërguari me të vërtetën nga Zoti juaj. Prandaj besoni, se kjo është më mirë për ju! Por, nëse ju nuk e besoni, ta dini se vetëm Allahut i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në tokë. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

- **“O njerëz! Juve ju ka ardhur i Dërguari me të vërtetën nga Zoti juaj. Prandaj besoni, se kjo është më mirë për ju!”** - Allahu i Lartësuar urdhëron të gjithë njerëzit që ta besojnë Atë dhe Profetin e Tij, Muhamedin. Ai tregon edhe shkaku që duhet të na shtyjë për ta besuar Atë, dobinë e këtij besimi dhe dëmin e shpërfilljes dhe të mosbesimit tek Ai. Shkaku që duhet të na shtyjë ta besojmë Profetin është fakti se ai erdhi me të vërtetën e sigurt nga Zoti i tij. Vetë ardhja e tij ishte e drejtë, ligji që ai solli prej Zotit të tij është i drejtë. Çdo njeri i logjikshëm e di se lënia e krijesave në injorancë dhe në kufër, pa u sjellë atyre një shpallje si udhëzim për ta, bie ndesh me urtësinë dhe mëshirën e Allahut të Lartësuar. Kështu, dërgimi i Profetit është shenjë e urtësisë dhe mëshirës së madhe të Allahut të Lartësuar, sepse nëpërmjet atij, krijesat arrijnë të dallojnë udhëzimin e

drejtë nga humbja, të vërtetën nga e kota. Mjafton të shohësh në përmbajtjen e Shpalljes që ai solli nga Zoti i tij, për të gjykuar se ai ishte vërtet profet nga Zoti. Kjo siguri shtohet akoma më shumë nëse meditojmë thellë rreth Sheriatit dhe porosive të mrekullueshme të Profetit për njerëzimin. Në Shpalljen që ai solli prej Zotit të tij gjenden rrëfime të panjohura të së kaluarës dhe të së ardhmes, përshkrime rreth Allahut të Lartësuar dhe Ditës së Gjykimit etj., të cilat mund të njihen veçse nëpërmjet shpalljeve hyjnore. Ky Profet ka urdhëruar për çdo të mirë, për ndjekjen e rrugës së drejtë, për mbajtjen e drejtësisë, për sinqeritet dhe vërtetësi, për ruajtjen e lidhjeve që duhen ruajtur, për moral të mirë, fisnikëri dhe bujari. Ai ka ndaluar nga çdo e keqe, nga kalimi i kufijve dhe padrejtësia, nga morali i keq, nga gënjeshtat dhe mashtrimet, nga shpërfillja dhe nëpërkëmbja e të drejtave të krijesave etj. Të tilla porosi të mrekullueshme dhe të domosdoshme për shoqërinë njerëzore, sidomos në atë kohë, nuk të lenë asnjë dyshim, por të japin bindjen e plotë se me të vërtetë ai ishte profet i dërguar nga Zoti. Sa më shumë ta njohë njeriu këtë Shpallje, aq më shumë i shtohet besimi dhe siguria për vërtetësinë e Profetit. Këto që përmendëm janë të gjitha shkaqe që duhet të na shtyjnë ta besojmë këtë Profet. Për sa i përket dobisë dhe mirësisë që sjell besimi në profetin Muhamed, Allahu i Lartësuar ka thënë se besimi tek ai është më mirë për ne. Kështu besimi është më mirë për besimtarët, është më i mirë për trupin, për zemrat dhe shpirtrat e tyre, më i mirë për dynjanë dhe ahiretin e tyre. Besimi te ky Profet është më i mirë për besimtarët, për shkak të mirësive dhe dobive që lidhen ngushtë me këtë besim. Çdo shpërblim, qoftë ai në këtë botë apo i premtuar për në ahiret, është fryt i imanit, fitore dhe ndihmë nga Zoti. Udhëzimi në rrugën e drejtë, dija e vërtetë, e sigurt dhe e dobishme, veprat e mira sipas kësaj dijeje, çdo lumturi dhe gëzim, madje edhe Xheneti e gjithçka që ai

përmban, të gjitha këto vijnë nga besimi i drejtë dhe i saktë te profeti Muhamed. Nga ana e kundërt, çdo vuajtje dhe dëshpërim i kësaj dynjaje dhe i ahiretit vjen nga mungesa e këtij imani ose nga mangësia e tij. Dëmet që sjell mosbesimi te profeti Muhamed janë pikërisht të kundërtat e mirësive që sjell ky besim. Por le ta dijë çdokush se robi dëmton veçse veten e vet dhe se Allahu i Lartësuar është jonevojtar për të. Atë nuk e dëmton aspak mosbindja dhe mosbesimi i krijesave. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Por, nëse ju nuk e besoni, ta dini se vetëm Allahut i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në tokë. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.”** - Gjithçka është krijesë dhe pronë e Tij dhe është e nënshtruar nën pushtetin dhe mbretërimin e Tij. Allahu i Lartësuar është i Gjithëditur për çdo gjë që e ka krijuar dhe e sundon. Ai është i Urtë për çdo gjë që e ka krijuar dhe çdo urdhër që ka lëshuar. Ai është më i Dituri, si për ata që meritojnë udhëzimin, edhe për ata që meritojnë humbjen. Me urtësinë e Tij, Ai udhëzon ose lë në humbje ata që e meritojnë atë.

Ajeti 171

171. O ithtarët e Librit! Mos e kaloni kufirin në fenë tuaj dhe për Allahun thoni vetëm të vërtetën! Mesihu - Isai, i biri i Merjemes, ishte vetëm i Dërguar i Allahut dhe Fjala e Tij (Allahut) që ia drejtoi Merjemes, si dhe shpirt (i krijuar) nga Ai. Prandaj besoni në Allahun dhe të dërguarit e Tij dhe mos thoni: “Është Trini”! Hiqni dorë, sepse është më mirë për ju! Allahu është Një Zot i vetëm. Qoftë i lavdëruar! Ai është i Lartësuar dhe i Pastër nga mangësitë, për të pasur fëmijë. E Tij është gjithçka që gjendet në qiej dhe në tokë. Mjafton Allahu si rregullues i çështjeve të gjithësisë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar i ndalon ithtarët e Librit nga teprimi me fenë dhe kalimi i kufijve të vendosur nga Ai. Ata largohen nga veprat që janë të ligjëruara dhe bëjnë

ato gjëra që Zoti nuk i ka ligjëruar, madje i ka ndaluar. Kështu, mund të përmendim teprimin e të krishterëve në lidhje me Isain, duke e ngritur atë mbi gradën e profetësisë dhe duke e përshkruar atë me cilësitë që i takojnë vetëm se Allahut të Lartësuar. Më tej, i Lartësuarit thotë:

- **“O ithtarët e Librit! Mos e kaloni kufirin në fenë tuaj dhe për Allahun thoni vetëm të vërtetën!”** - Kjo fjali përmban dy ndalesa dhe një urdhër. Dy ndalesat janë:

1. Mos thoni gënjeshtër lidhur me Allahun e Lartësuar.

2. Mos flisni pa patur dije rreth emrave, cilësive dhe veprave të Allahut, si edhe për ligjet e profetët e Tij. Ndërsa urdhri është: Thoni të vërtetën për këto çështje që u përmendën më lart. Këto rregulla janë të përgjithshme dhe duhet të zbatohen gjithmonë. Allahu i Lartësuar na urdhëron që t'i zbatojmë ato kur flasim për çështjen e Isait, ndryshe nga ç'veprojnë çifutët dhe të krishterët. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Mesihu - Isai, i biri i Merjemes, ishte vetëm i Dërguar i Allahut dhe Fjala e Tij (Allahu) që ia drejtoi Merjemes, si dhe shpirt (i krijuar) nga Ai.”** – Fillimisht, thuhet se ai ishte *“Resulullah”* - i Dërguar i Allahut. Kjo është grada më e lartë që mund të arrijë një njeri. Së dyti, Allahu i Lartësuar e ka përshkruar Isain si *“Fjala e Tij, që ia drejtoi Merjemes..”*. Isai u krijua nëpërmjet një fjale të thënë nga Allahu i Lartësuar. Kështu, Isai nuk ishte vetë fjala, porse ai erdhi në ekzistencë nëpërmjet saj. Së treti, Allahu i Lartësuar e ka përshkruar Isain si *“shpirt nga Ai.”* Pra, Isai ishte një shpirt i krijuar nga Allahu i Lartësuar, i pajisur me cilësi dhe virtyte të larta. Allahu i Lartësuar dërgoi Xhibrilin, i cili fryu në trupin e Merjemes dhe, me lejen e Allahut, në barkun e saj u ngjiz Isai.

- **“Prandaj besoni në Allahun dhe të dërguarit e Tij dhe mos thoni: “Është Trini!”** Hiqni dorë, sepse është më mirë për ju!” - Pasi qartësoi plotësisht të vërtetën rreth Isait, Allahu i Lartësuar

urdhëron ithtarët e Librit që të kenë besim të drejtë për Allahun dhe profetët e Tij. Ai urdhëron ata që të largohen nga koncepti i Trinisë dhe besimet e trilluara, sepse kështu është më mirë për ta dhe se kjo është e vetmja mundësi dhe rrugë për të shpëtuar. Çdo rrugë tjetër, që nuk është e bazuar në Shpalljen e Zotit, por thjesht në hamendësime, të çon në shkatërrim. Më pas, Allahu i Lartësuar dëshmon se Ai është i Pastër nga të tilla shpifje dhe trillime, duke thënë:

- **“Allahu është Një Zot i vetëm. Qoftë i lavdëruar! Ai është i Lartësuar dhe i Pastër nga mangësitë, për të pasur fëmijë. E Tij është gjithçka që gjendet në qiej dhe në tokë.”** - Ai është i vetmi që meriton adhurimin, prandaj askush e asgjë tjetër nuk duhet të adhurohet së bashku me Të. Ai është i Pastër, i Lartësuar dhe i Madhërishëm që të ketë fëmijë, sepse gjithçka që gjendet në qiell dhe në tokë është krijesë dhe pronë e Tij. Të gjithë janë të nevojshëm, të varfër e të varur tërësisht nga Allahu i Lartësuar. Atëherë, si mund të mendohet që, mes krijesave, të gjendet ndonjë partner apo fëmijë për Të?!

- **“Mjafton Allahu si rregullues i çështjeve të gjithësisë.”** - Pasi bëri të ditur se Ai është i Gjithëpushtetshmi dhe Mbretëruesi i botës qiellore dhe tokësore, Allahu i Lartësuar tregon se është pikërisht dhe vetëm Ai që kujdeset për çështjet e robve, qofshin ato çështje të dynjasë apo të ahiretit. Ai i ka ruajtur me saktësi veprat e tyre dhe do ta shpërblejë secilin, sipas drejtësisë dhe bamirësisë së Tij.

Ajetet 172 - 173

172. Mesihu nuk do të refuzonte kurrë të ishte rob dhe adhurues i Allahut, dhe as melekët më të zgjedhur. Ai që i largohet adhurimit të Tij dhe bëhet mendjemadh, (le ta dijë se) Ai (Allahu) do t'i tubojë të gjithë para Tij (për llogarinë me drejtësi).

173. Atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, Ai do t'ua përmbushë shpërblimin e merituar dhe do t'ua shtojë atë më shumë, prej mirësisë së Tij. Ndërsa ata

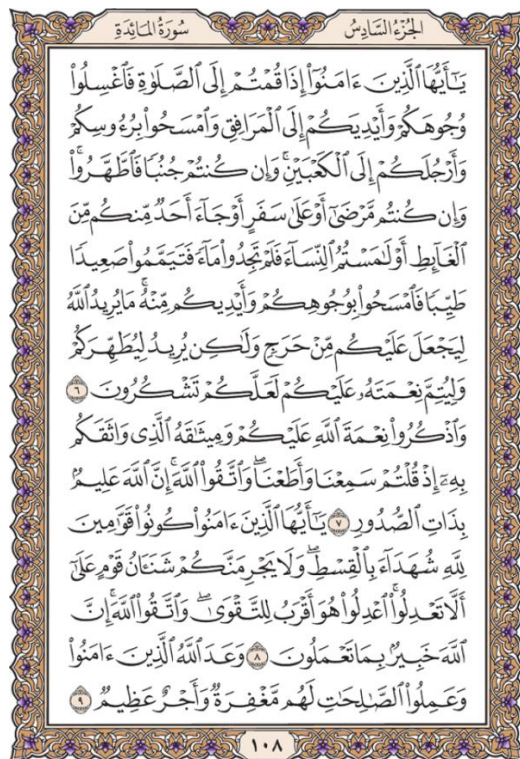
që i largohen adhurimit të Tij dhe tregohen kryeneçë, do t'i ndëshkojë me një dënim të dhembshëm dhe nuk do të gjejnë për veten e tyre asnjë mbrojtës a ndihmëtar tjetër, veç Allahut.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi foli për teprimin e krishterëve në çështjen e Isait dhe konfirmoi se ai ishte rob i dërguari i Tij, Allahu i Lartësuar tregon në këto ajete një realitet, kuptimi i të cilit është shumë i rëndësishëm për të gjetur të vërtetën. Ai thotë:

- **“Mesihu nuk do të refuzonte kurrë të ishte rob dhe adhures i Allahut, dhe as melekët më të zgjedhur.”** - Pra, as Isai dhe as melekët e afërt të Allahut të Madhërishëm nuk e konsiderojnë për ulje statusin si rob e adhures të Allahut. Ata nuk do të tregoheshin kurrsesi arrogantë e të refuzonin këtë pozitë. Duke mohuar këtë cilësi për ta, Allahu i Lartësuar ka pohuar të kundërtën. Me fjalë të tjera, Isai dhe melekët e afërt të Zotit janë shumë të përkushtuar në adhurimin ndaj Zotit të tyre. Sigurisht, ata e meritojnë këtë nderim të madh, sepse janë rob të nënshtruar dhe të sinqertë ndaj Allahut të Lartësuar, si në aspektin e *rububije*-s, ashtu edhe në atë të *uluhije*-s. Askush të mos mendojë se ngritja e Isait (a.s.), apo e dikujt tjetër, sipër gradës së krijesës është përsosmëri. Po kështu, edhe sjellja arrogante dhe mosbindja për adhurimin e Zotit nuk mund të jetë përsosmëri. Përkundrazi, këto janë qëndrime të dënueshme për krijesat. Prandaj i Lartësuari thotë:

- **“Ai që i largohet adhurimit të Tij dhe bëhet mendjemadh, (le ta dijë se) Ai (Allahu) do t'i tubojë të gjithë para Tij (për llogarinë me drejtësi).”** - Allahu do t'i ringjallë të gjitha krijesat dhe do t'i tubojë përpara Tij, pa përjashtim, si kryeneçët dhe të pabindurit, ashtu edhe adhuresit e Tij besimtarë. Ajo është dita kur Ai do të gjykojë me drejtësi dhe do të shpërblejë sipas meritës. Pastaj i Lartësuari e shtjellon këtë gjykim të Tij kur thotë:

- **“Atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, Ai do t’ua përmbushë shpërblimin e merituar dhe do t’ua shtojë atë më shumë, prej mirësisë së Tij.”** - Për ata të cilët kanë edhe besimin e drejtë, edhe veprat e mira në përputhje me këtë besim, qofshin ato vepra të detyruara apo të pëlqyeshme; për ata që jetojnë me dinjitet, duke respektuar të drejtat e Zotit dhe të drejtat e krijesave; për të tillët, pra, Allahu i Lartësuar ka premtuar se do t’ua japë të plotë shpërblimin e premtuar. Por jo vetëm kaq: Ai premtim se do t’ua shtojë edhe më shumë shpërblimin, prej bujarisë së Tij. Ai do t’u japë atyre të mira, që kurrë nuk do të mund t’i arrinin me punën e tyre dhe që kurrë nuk u ka shkuar në mend se ekzistonin apo që do të mund t’i arrinin. Ato janë mirësi të Xhenetit në ushqime, pije, pamje e marrëdhënie. Ato janë kënaqësi të zemrës, shpirtit dhe të trupit. Në këtë premtim të Allahut të Lartësuar hyjnë, gjithashtu, edhe mirësitë e dynjasë.

- **“Ndërsa ata që i largohen adhurimit të Tij dhe tregohen kryeneçë, do t’i**

ndëshkojë me një dënim të dhembshëm..." - Të gjithë ata që tregohen kryeneçë dhe nuk nënshtrohen për të adhuruar Allahun e Lartësuar, Ai ka për t'i ndëshkuar me një dënim të dhimbshëm. Ky ndëshkim është zemërimi i Allahut dhe Zjarri i ndezur fort, që shkakton dhimbje të thella në trup e në shpirt.

- **"...dhe nuk do të gjejnë për veten e tyre asnjë mbrojtës a ndihmëtar tjetër, veç Allahut."** - Asnjë krijesë nuk do të mund t'u dalë në ndihmë, që ata të mund të arrijnë ndonjë të mirë. Askush nuk do mund t'i ndihmojë për të shpëtuar nga e keqja dhe dënimi. E si mund të ndodhë kjo, kur ata i ka braktisur më i Mëshirshmi i të mëshirshmeve dhe i ka lënë të vuajnë ndëshkimin e përjetshëm?! Askush nuk mund të ndryshojë gjykimin dhe vendimin e drejtë të të Lartësuarit.

Ajetet 174 – 175

174. O njerëz! Me të vërtetë, juve ju ka ardhur një provë e madhe nga Zoti juaj dhe Ne ju kemi zbritur një dritë të qartë.

175. Ata që besojnë në Allahun dhe i mbështeten tërësisht Atij, Ai do t'i fusë në mëshirën dhe mirësinë e Tij dhe do t'i udhëzojë drejt Vetes përmes rrugës së drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar u kujton njerëzve mirësinë e Tij të madhe ndaj tyre me sjelljen e profetëve dhe shpalljeve të Tij, argumente këto të pakundërshtueshme dhe dritë e qartë. Nëpërmjet tyre, Allahu i Lartësuar e qartësoi plotësisht rrugën për tek Ai dhe e mbylli përfundimisht shtegun e justifikimit për kundërshtarët. Ai thotë:

- **"O njerëz! Me të vërtetë, juve ju ka ardhur një provë e madhe nga Zoti juaj..."** - Për të qartësuar të vërtetën, Allahu i Lartësuar solli argumente të pakundërshtueshme, që i hedhin poshtë të kundërtat e së vërtetës. Këtu përfshihen argumentet logjike dhe ato fetare të trashëguara, argumentet që lexohen në gjithësi dhe ato që mund t'i lexojmë në

vetet tona, sikurse thotë i Lartësuarit: "Ne do t'ua bëjmë atyre të mundshme që t'i shohin argumentet Tona në horizonte dhe në veten e tyre, derisa t'u bëhet e qartë që ai (*Kur'ani*) është i vërtetë. A nuk mjafton që Zoti yt është dëshmitar për çdo gjë?" [Fusilet 53]. Shprehja: "...nga Zoti juaj..." tregon rëndësinë e këtyre argumenteve. Ato janë nga Zoti ynë, që na krijoi dhe përkujdeset për ne, për çështjet e besimit dhe të dynjasë. Argumentet që na fusin në rrugën drejt Xhenetit, janë ndër mirësitë më të mëdha, për të cilat Ai meriton të lavdërohet dhe falënderohet. Ai thotë:

- **"...dhe Ne ju kemi zbritur një dritë të qartë."** - Kjo dritë e qartë është Kur'ani madhështor, i cili përmban dituritë e të parëve dhe të fundit, rrëfime dhe porosi të vërteta, të drejta dhe të dobishme. Kur'ani urdhëron për mirësi, drejtësi dhe mbarësi, dhe ndalon nga padrejtësia dhe e keqja. Njerëzimi do të ishte në errësirë të plotë, nëse nuk do të ndriçohet nga drita e tij. Nëse krijesat nuk përfitojnë nga mirësia e Kur'anit, atëherë do të pushtohen nga dëshpërimi. Në varësi të besimit në Kur'an dhe përfitimit prej tij, njerëzit ndahen në dy grupe:

- **"Ata që besojnë në Allahun dhe i mbështeten tërësisht Atij, Ai do t'i fusë në mëshirën dhe mirësinë e Tij dhe do t'i udhëzojë drejt Vetes përmes rrugës së drejtë."** - Këta janë të shpëtuarit, që Allahu i Lartësuar i ka përshkruar me dy cilësi:

1. Ata besojnë Allahun, pra, besojnë në ekzistencën e Tij, besojnë që Ai ka cilësi të plota dhe është i pastër nga çdo mangësi dhe dobësi.

2. Ata i mbështeten tërësisht Allahut, duke iu dorëzuar Atij dhe duke shpresuar vetëm ndihmën e Tij. Ata nuk mbështeten asnjë çast në forcat dhe aftësitë e tyre, por i kërkojnë ndihmë vetëm Allahut të Lartësuar. Të tillë njerëz do të përfshihen në mëshirën e Tij, i Cili do t'u japë sukses të kryejnë punë të mira, duke ua shtuar shpërblimin dhe duke larguar prej tyre fatkeqësitë dhe të këqijat. Ai do t'i udhëzojë

ata në rrugën e drejtë, duke u mundësuar të marrin dije të dobishme dhe të saktë dhe të punojnë sipas kësaj dijeje, me sinqeritet për Allahun e Lartësuar. Ky ishte grupi i parë. Ndërsa në grupin e dytë janë ata të cilët nuk i kanë cilësitë e të lartpërmendurve, domethënë ata që nuk e besojnë Allahun, nuk i mbështeten Atij dhe nuk e zbatojnë Librin e Tij. Këta do të jenë të privuar nga mëshira dhe mirësia e Tij. Ai do t'i lërë të mbështeten në veten e vet, prandaj ata kurrë nuk do të mund ta gjejnë udhëzimin, por do të jenë të humbur dhe shumë larg të vërtetës. Ky ndëshkim është plotësisht i drejtë, sepse ata nuk besojnë dhe nuk i kërkojnë ndihmë Allahut. E lusim Allahun të na ruajë, të na falë dhe të na ndihmojë!

Ajeti 176

176. Ata kërkojnë përgjigjen tënde. Thuaju: “Allahu ju përgjigjet për çështjen e atij që nuk ka lënë baba e as fëmijë që e trashëgojnë (el kelale). Nëse vdes një njeri që nuk ka fëmijë, por ka motër, atëherë asaj (motrës) i takon gjysma e pasurisë së lënë. Ai (vëllai) trashëgon atë (motrën), nëse ajo nuk ka fëmijë. Në qoftë se janë dy motra (që trashëgojnë), atyre të dyjave u takojnë dy të tretat që lë ai. Në qoftë se janë vëllezër dhe motra, atëherë mashkullit i takon pjesë sa dyfishi i pjesës së femrës. Kështu jua sqaron Allahu dispozitat, që ju të mos humbni rrugën e drejtë. Allahu Di gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

- “Ata kërkojnë përgjigjen tënde. Thuaju: “Allahu ju përgjigjet për çështjen e atij që nuk ka lënë baba e as fëmijë që e trashëgojnë (el kelale).” - Allahu i Lartësuar na tregon se si disa njerëz i kërkuan njëherë Profetit që t'i sqaronte çështjen e *el kelale*-s. *El kelale* quhet rasti kur një person, pas vdekjes së tij, nuk lë fëmijë të lindur prej tij dhe as fëmijë të fëmijëve të tij, nuk lë baba dhe as gjysh, por lë motër ose vëlla. Për këtë, Allahu i Lartësuar thotë:

- “Nëse vdes një njeri që nuk ka fëmijë, ...” - Domethënë, nuk ka lënë as djem, as vajza, nuk ka lënë as të lindur prej tij dhe as fëmijë nga fëmijët e tij. Gjithashtu, ky nuk ka lënë as baba dhe as gjysh, sepse Allahu i Lartësuar përmend mes trashëgimtarëve të pasurisë së këtij njeriu motrat dhe vëllezërit, dhe dihet gjerësisht se motrat dhe vëllezërit nuk marrin pjesë në trashëgimi, nëse është gjallë babai ose gjyshi.

- “...por ka motër, atëherë asaj (motrës) i takon gjysma e pasurisë së lënë.” - Pra, nëse një mashkull me këto të dhëna vdes dhe lë pas vetes motër nga babai dhe nëna, ose vetëm nga babai, asaj i takon gjysma e pasurisë që ka lënë vëllai i saj, qofshin ato monedha ari e agjendi, toka, shtëpi, orendi etj. Sigurisht, kjo bëhet pasi të jenë larë borxhet dhe pasi të jetë plotësuar porosia e të vdekurit, sikurse është përmendur më parë. Këtu nuk përfshihet motra vetëm nga nëna, për të cilën është folur më herët.

- “Ai (vëllai) trashëgon atë (motrën), nëse ajo nuk ka fëmijë.” - Nëse personi i vdekur është femër dhe lë pas vetëm një vëlla, ai trashëgon të gjithë pasurinë e saj, nëse ajo nuk ka lënë pas fëmijë. Sheriati në këtë rast nuk ka përmendur masë të caktuar për vëllain, sepse ai e trashëgon të gjithë pasurinë e motrës kur ajo nuk ka lënë pas fëmijë apo trashëgimtarë të tjerë, për të cilët Sheriati e ka përcaktuar masën e trashëgimisë.

- “Në qoftë se janë dy motra (që trashëgojnë), atyre të dyjave u takojnë dy të tretat që lë ai. Në qoftë se janë vëllezër dhe motra, atëherë mashkullit i takon pjesë sa dyfishi i pjesës së femrës.” - Nëse trashëgimtarët janë dy motra e më shumë, atyre të dyjave u takojnë dy të tretat që ka lënë i vdekuri. Në qoftë se trashëgimtarët janë edhe vëllezër, edhe motra, atëherë një mashkullit i takon sa dyfishi i pjesës së një femre.

- “Kështu jua sqaron Allahu dispozitat, që ju të mos humbni rrugën e drejtë.” - Kuptimi: Allahu i Lartësuar ju sqaron ligjet dhe dispozitat, që juve ju nevojiten shumë.

Kjo është një mirësi e madhe që Zoti ju dhuron, sepse nëpërmjet saj ju nuk do ta humbisni rrugën e drejtë. Dituria sjell dritë dhe udhëzim, kurse injoranca sjell humbje dhe padrejtësi.

- **“Allahu Di gjithçka.”** - Ai është i Gjithëditur për të fshehtat dhe për të dukshmet, për çështjet e shkuara dhe ato të ardhme. Ai e di për çfarë keni nevojë që të dini dhe ju mëson ju prej dijes së Tij, në mënyrë që ju të arrini çdo të mirë, në çdo kohë dhe në çdo vend.

Surja 5 - El maide (medinase) 120 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajeti 1

1. O ju që keni besuar! Plotësojini detyrimet! Bagëtitë janë të lejuara (si ushqim) për ju, me përjashtim të atyre që do t'ju lexohen. Edhe gjuetia është e ndaluar përderisa gjendeni në ihram (dhe në vendet e shenjta). Vërtet, Allahu vendos çfarë të dëshirojë.

Shpjegimi i ajetit

- **“O ju që keni besuar! Plotësojini detyrimet!”** - Ky është një urdhër nga Allahu i Lartësuar drejtuar adhuruesve të Tij besimtarë për të plotësuar detyrimet dhe marrëveshjet. Ai është urdhër për të zbatuar atë çka u dikton dhe nënkupton imani i tyre. Kështu, i Madhëruari urdhëron për plotësimin e aktmarrëveshjeve dhe detyrimeve, pa i cenuar ato. Këtu bëhet fjalë për të gjitha llojet e detyrimeve, si më poshtë vijon:

1. Detyrimet e robit kundrejt Allahut të Lartësuar. Ndër detyrimet e robit kundrejt Allahut të Lartësuar është përkushtimi me sinqeritet në adhurimin vetëm ndaj Tij. Këto detyrime duhet të kryhen në formën më të plotë, pa lënë asgjë mangët.

2. Detyrimet e robit kundrejt Profetit. Ndër detyrimet e robit kundrejt Profetit është bindja e plotë ndaj porosive të tij dhe pasimi rigoroz i Traditës së tij.

3. Detyrimet e robit kundrejt prindërve dhe të afërmeve, siç është bamirësia ndaj tyre, ruajtja e lidhjeve me ta etj.

4. Detyrimet e robit kundrejt miqve dhe shokëve. Këto duhen plotësuar si në kohë pasurie dhe begatie, ashtu dhe në kohë varfërie dhe skamjeje, si në kohë lehtësie, ashtu dhe në kohë vështirësie.

5. Detyrimet e robit kundrejt krijesave në përgjithësi. Njeriu duhet t'i plotësojë të gjitha aktmarrëveshjet, tregtare apo të çfarëdo lloji qofshin, të lidhura mes tij dhe të tjerëve. Ai nuk duhet t'i cenojë aspak këto detyrime, por duhet t'i plotësojë ato me besnikëri dhe korrektësi.

6. Detyrimet e robit kundrejt të gjithë muslimanëve në përgjithësi, të cilat Zoti i Lartësuar i ka përmbledhur në fjalën e Tij: “Me të vërtetë besimtarët janë vëllezër.”. Kështu, është detyrë për muslimanin që ta ndihmojë dhe të bashkëpunojë me vëllain e tij musliman për pasimin dhe përhapjen e të vërtetës. Është detyrë që të gjithë muslimanët të bashkohen dhe të forcojnë radhët e tyre rreth të vërtetës të sjellë nga Zoti dhe Profeti i Tij. Nga ana e kundërt, është e ndaluar përçarja në grupacione, duke u larguar nga e vërteta. Ky është një urdhër që përfshin themelet e fesë dhe degëzimet e saj. Me fjalë të tjera, feja nuk është gjë tjetër, por veçse plotësim i detyrimeve dhe i marrëveshjeve që Allahu i Lartësuar ka urdhëruar të plotësohen dhe të çohen në vend. Në vijim, Allahu i Lartësuar duke treguar mirësinë dhe bujarinë ndaj adhuruesve të Tij, thotë:

- **“Bagëtitë janë të lejuara (si ushqim) për ju,...”** - Domethënë, për hir tuaj dhe në shenjë mëshire ndaj jush, ju janë bërë të lejuara bagëtitë, pra, devetë, lopët dhe bagëtitë e imta. Nën këtë gjykim hyjnë edhe kafshët e gjuetisë, si sorkadhet, zebat etj. Disa sahabë janë mbështetur në këtë ajet edhe për lejimin e konsumimit të mishit të këlyshëve që ngordhin në barkun e bagëtive pas therjes së tyre.

- **“...me përjashtim të atyre që do t'ju lexohen...”** - Pra, përveç atyre llojeve që do t'ju lexohen juve në ajetet vijuese, ku Allahu i Lartësuar thotë: “Janë haram për ju kafshët e ngordhura, gjaku, mishi i dërrit,

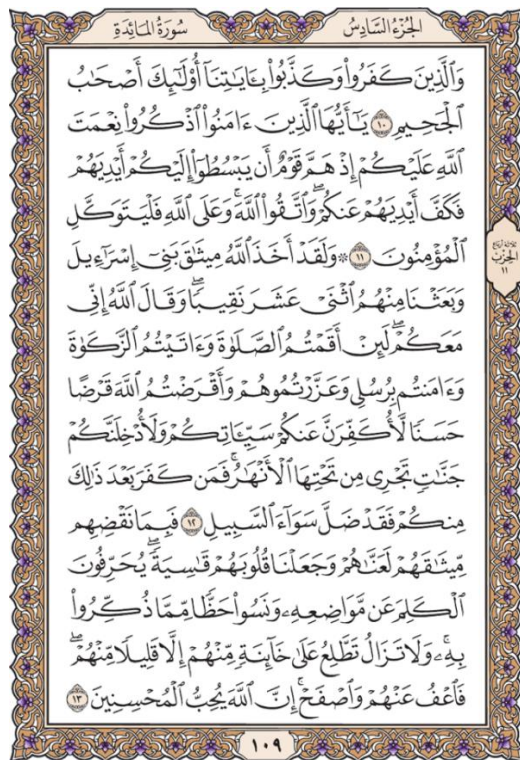
çfarë theret jo në emrin e Allahut, të mbyturat me lak në fyt, ..." e deri në fund. Këto kategori, edhe pse janë prej bagëtive apo kafshëve që përdoren për therje, janë haram. Lejueshmëria e bagëtive që përmenden më sipër kufizohet me dispozitën e mëposhtme, ku Allahu i Lartësuar e ndalon përfitimim prej tyre me disa kohë dhe vende të caktuara:

- **“Edhe gjuetia është e ndaluar përderisa gjendeni në ihram (dhe në vendet e shenjta).”** - Për ju janë të lejuara bagëtitë dhe kafshët e gjuetisë në të gjitha gjendjet, përveç kur jeni në ihram. Në një rast të tillë, ju nuk duhet të guxonit që të gjuani, sepse kështu cenoni shenjtërinë e vendit në të cilin nuk lejohet gjuetia, si dhe gjendjen tuaj në ihram, gjatë së cilës gjithashtu nuk lejohet gjuetia. “Gjah” konsiderohet çdo kafshë e egër që vritet e së cilës i halet mish.

- **“Vërtet, Allahu vendos çfarë të dëshirojë.”** - Çdo urdhër dhe dispozitë që Allahu i Lartësuar ka ligjëruar për ju është, pa dyshim, prej urtësisë së Tij të madhe. Kështu, Ai ju urdhëron të plotësoni detyrimet dhe kontratat, sepse vetëm kështu arrihet begatia dhe mirësia dhe i pritret rruga çdo dëmtimi dhe armiqësie. Me urtësinë e Tij, Ai bëri të lejuara shumë e shumë lloje kafshësh dhe bagëtitish, si mëshirë për ju. Po me urtësinë e Tij, Ai ju bëri të ndaluara veç një numër të vogël të llojeve të kafshëve, të cilat janë shumë pak në krahasim me të lejuarat, për t’ju ruajtur ju nga dëmi i tyre dhe për t’ju lartësuar juve në moral. Edhe ndalimi i gjuetisë gjatë ihramit është bërë me urtësinë e të Lartësuarit, për të na mësuar si të respektojmë ihramin dhe vendet e shenjta.

Ajeti 2

2. O ju që keni besuar! Mos e cenoni shenjtërinë e simboleve të Allahut, as shenjtërinë e muajve të shenjtë, as të kurbanit të Qabesë (el hedij), as të kurbanëve (el kalâid) të shënuar me qafore, as ata të cilët, duke kërkuar begati nga Zoti i tyre dhe kënaqësinë e

Tij, synojnë për vizitë Shtëpinë e Shenjtë! E pasi të hiqni ihramin, atëherë (mund të) gjahtoni (jashtë vendeve të shenjta)! Dhe, të mos ju shtyjë urrejtja ndaj atyre njerëzve që iu penguan nga Xhamia e Shenjtë, të silleni në mënyrë të padrejtë kundër tyre! Ndhimjojeni njëri tjetrin në të mira dhe në devotshmëri, dhe mos e ndihmoni njëri tjetrin në gjynahe e armiqësi! Kijeni frikë Allahun, sepse Allahu është ndëshkues i rreptë!

Shpjegimi i ajetit

- **“O ju që keni besuar! Mos e cenoni shenjtërinë e simboleve të Allahut, ...”** - Kuptimi: Mos i përdhosni ato simbole të Allahut të Lartësuar, për të cilët Ai ju ka urdhëruar që t’i nderoni. Mos bëni vepra që Zoti i ka ndaluar të veprohen dhe që cenojnë shenjtërinë e simboleve që Zoti ka urdhëruar të respektohen. Në këtë ajet jemi ndaluar nga, së pari, kryerja e veprave të shëmtuara dhe, së dyti, që të besojmë se ato janë të lejueshme. Kjo porosi përfshin ndalesat gjatë kohës së ihramit, si dhe ndalesat që kanë të bëjnë me Vendin e

Shenjtë. Në vijim, Allahu i Lartësuar përmend disa nga këto ndalesa:

- **“...as shenjtërinë e muajve të shenjtë,”**

- Kuptimi: Mos cenoni shenjtërinë e këtyre muajve të mëdhenj duke zhvilluar luftime në to apo duke kryer padrejtësi. Në një ajet tjetër, Allahu i Lartësuar thotë: “Tek Allahu numri i muajve (*të vitit*) është dymbëdhjetë, ashtu si është në librin e Allahut prej ditës kur krijoi qiejt dhe tokën. Prej tyre, katër janë të shenjtë. Kjo është feja e drejtë. Pra, mos e ngarkoni veten tuaj gjatë tyre...” [Teube 36]. Megjithatë, shumica e dijetarëve janë të mendimit se ndalesa e luftimit në muajt e shenjtë është anuluar me dispozitën tjetër, që përmendet në vazhdim të të njëjtit ajet: “Luftojini të gjithë idhujtarët bashkërisht, siç ju luftojnë ata ju bashkërisht! E dini se Allahu është me të devotshmit!” [Teube 36] apo në tekste të përgjithshme të Sheriatit, që urdhërojnë t’i luftojmë qafirët dhe që dënojnë braktisjen e luftës kundër tyre. Po ashtu, Profeti zhvilloi luftë me banorët e Taifit gjatë muajit *dhul-kide*, i cili është muaj i shenjtë. Disa dijetarë të tjerë janë të mendimit se ndalesa e luftës gjatë muajve të shenjtë nuk është e anuluar me ajetet dhe faktet e tjera të lartpërmendura. Ato janë tekste përgjithësuese, ndërsa ajeti që ndalon nga luftimet përgjatë muajve të shenjtë është i posaçëm, që kufizon përgjithësimin e teksteve të tjera. Dhe pikërisht kështu veprohet në çdo rast të ngjashëm: ajetet përgjithësuese kuptohen duke u parë në kontekst me ajetet kufizuese. Ndërsa disa të tjerë japin një shpjegim tjetër. Ata thonë se e lejueshme nuk është nisja e luftës në muajt e shenjtë. Në të kundërt, nëse lufta fillon jashtë muajve të shenjtë dhe vazhdon edhe përgjatë tyre, atëherë lejohet. Me të njëjtin arsyetim shpjegohet edhe lufta e Profetit zhvilluar në muajin e shenjtë të *dhul-kide*-s kundër banorëve të Taifit, luftë e cila nisi në Hunejn, në muajin *sheual*, i cili nuk është muaj i shenjtë. Të gjitha këto qëndrime sigurisht që nuk bëjnë fjalë për luftën mbrojtëse, e cila është e lejuar në çdo

rast. Nëse qafirët i sulmojnë muslimanët, pa dyshim që është e lejuar që muslimanët të mbrojnë veten, në muajt e shenjtë apo jashtë tyre qoftë. Për këtë çështje janë unanimitë të gjithë dijetarët.

- **“...as të kurbanit të Qabesë (*el hedij*), as të kurbanëve (*el kalâid*) të shënuar me qafore,”** - Kuptimi: Mos pengoni të bëhen këto kurbane për Allahun në Shtëpinë e Tij, për haxh apo për umre, apo t’i vidhni a dëmtoni ato, me çdo lloj dëmtimi, duke i lodhur e rraskapitur apo duke bërë që të mos arrijnë në vendin e tyre të caktuar. Përkundrazi, përkujdesuni dhe respektojini ata dhe njerëzit që i kanë sjellë për t’ia përkushtuar Allahut të Lartësuar. Këtu Allahu i Lartësuar ka përmendur *“el hedij”* dhe *“el kalâid”*. *“El hedij”* quhen bagëtitë që përkushtohen për haxh dhe për umre. Ndërsa *“el kalâid”* janë një lloj i veçantë i *el hedij*-it, sepse në qafat e këtyre bagëtive vendosen shenja, për të treguar se ato janë bagëti të përcaktuara si kurban dhe madhërim për Allahun e Lartësuar, pikërisht ashtu sikurse ka vepruar Profeti i Tij i zgjedhur, Muhamedi Ato shërbejnë si shenja, me qëllim që të respektohen nga njerëzit.

- **“...as ata të cilët, duke kërkuar begati nga Zoti i tyre dhe kënaqësinë e Tij, synojnë për vizitë Shtëpinë e Shenjtë!”** -

Pra, mos i cenoni dhe mos dëmtoni ata që synojnë të vizitojnë Shtëpinë e Shenjtë, qoftë për të kërkuar begatitë e Allahut të Lartësuar dhe mirësitë e Tij nëpërmjet tregtisë dhe mënyrave të lejuara të fitimit, qoftë për të kërkuar kënaqësinë e Allahut të Lartësuar duke kryer haxhin dhe umren. Por përkundrazi, nderojini dhe respektojini vizitorët e Shtëpisë së Zotit tuaj. Ky ajet është urdhër për të siguruar të gjitha rrugët që çojnë drejt Shtëpisë së Allahut, për t’u mundësuar qetësi dhe rehati të plotë vizitorëve të saj, duke larguar çdo frikë për jetën dhe pasurinë e tyre. Sidoqoftë, këtij ajeti gjithëpërfshirës i bëhet një kufizim me fjalën e Allahut të Lartësuar: “O ju që keni besuar! Idhujtarët janë vërtet të papastër,

prandaj mos i lini t'i afrohen Xhamisë së Shenjtë pas këtij viti! Dhe mos kini frikë nga varfëria, sepse Allahu, nëse dëshiron, ju bën të pasur me mirësinë e Tij. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë." [Teube 28]. Pra, idhujtarët nuk lejohen të futen në Vendin e Shenjtë. Gjithashtu, nga ajeti kuptohet se ata që synojnë të hyjnë në Vendin e Shenjtë për të kryer vepra të ulëta dhe padrejtësi duhet të pengohen nga hyrja në të. Lejimi i tyre bie ndesh me nderimin e Faltores dhe rrethinave të saj, sikurse thotë Allahu i Lartësuar në një ajet tjetër: "E sa për ata që kanë mohuar (*Allahun*) dhe që pengojnë (*njerëzit*) prej rrugës së Allahut dhe prej xhamisë së shenjtë (*Qabes*), të cilën Ne e bëmë (*vend adhurimi*) për të gjithë njerëzit pa dallim, - qofshin vendës ose të ardhur dhe ata, qëllimi i të cilëve është të bëjnë ndonjë keqe e padrejtësi - , ata Ne kemi për t'i bërë të shijojnë një dënim të dhembshëm." [Haxh 25]. Pasi ndaloi nga gjuetia në kohën e ihramit, Allahu i Lartësuar thotë:

- **"E pasi të hiqni ihramin, atëherë (*mund të*) gjahtoni (*jashtë vendeve të shenjta*)!"**. - Kuptimi: Nëse keni dalë nga gjendja e ihramit të haxhit apo të umres dhe jeni jashtë Vendit të Shenjtë, atëherë ju lejohet që të gjuani. Zakonisht, një urdhër nënkupton që ai duhet kryer si detyrim. Por është një rregull ligjor në Islam që thotë se: urdhërimi për kryerjen e diçkaje, e cila më parë ishte e ndaluar, bën që ajo të marrë të njëjtin gjykim që kishte para se të ndalohej. Kështu, ky urdhër për të bërë gjueti nuk do të thotë që është e detyrueshme për ne që, pas çlirimit nga ihrami, të dalim për gjuh. Me fjalë të tjera, gjuetia është e lejuar, por ndalohet në rastet e caktuara me ligj.

- **"Dhe, të mos ju shtyjë urretja ndaj atyre njerëzve që iu penguan nga Xhamia e Shenjtë, të silleni në mënyrë të padrejtë kundër tyre!"** - Kuptimi: Urretja ndaj një populli, për shkak të armiqësisë dhe luftës që ata bëjnë kundër jush për t'ju penguar nga Xhamia e Shenjtë, kurrsesi të mos ju shtyjë të bëheni të padrejtë dhe të kaloni

kufijtë, thjesht për të shuar zemërimin tuaj. Adhuresit e Zotit duhet t'u përmbahen porosive të Tij në çdo gjendje dhe situatë, duke ruajtur drejtësinë, qoftë edhe ndaj atyre që i luftojnë dhe i dhunojnë. Rrjedhimisht, nuk lejohet, për shembull, të mashtrosh dikë me justifikimin se edhe ai të ka mashtruar, apo të tradhtosh dikë me pretextin se edhe ai të ka tradhtuar. Pra, në çdo rast, besimtari tregohet i drejtë dhe kurrë nuk i shkel parimet e larta të Zotit të tij.

- **"Ndihmojeni njëri tjetrin në të mira dhe në devotshmëri,"**. - Allahu i Lartësuar na urdhëron që të bashkëpunojmë dhe të ndihmojmë njëri-tjetrin për dy qëllime: Së pari, për bamirësi (*el birr*). *El birr* është një term përfshirës i gjithçkaje të cilën e do Allahu dhe është i kënaqur me të, qoftë vepër e dukshme apo e padukshme, që ka të bëjë me plotësimin e të drejtave të Allahut apo me të drejtat e krijesave. Së dyti, për devotshmëri (*takua*), fjalë e cila përfshin në këtë ajet gjithçka që duhet lënë e braktisur, qoftë vepër e dukshme apo e padukshme, që është e urryer prej Allahut të Lartësuar. Çdo punë të mirë, të cilën Allahu e do dhe është i kënaqur me të, dhe çdo vepër të keqe të cilën Ai e urren, Ai e ka sqaruar tërësisht nëpërmjet Librit të Tij dhe Profetit. Njeriu është urdhëruar që të gjitha porositë e Allahut t'i zbatojë jo vetëm për veten e tij, por edhe të ndihmojë dhe bashkëpunojë me të tjerët për t'i realizuar dhe kryer ato në formën më të mirë dhe më të plotë. Besimtarët duhet të ndihmohen dhe bashkëpunojnë me njëri-tjetrin për të zbatuar porositë e Zotit dhe të Profetit të Tij në çdo mënyrë të lejuar dhe të mundshme: me fjalë nxitëse apo me vepra që ngjallin optimizëm dhe ambicie.

- **"...dhe mos e ndihmoni njëri tjetrin në gjynahe e armiqësi!"** - Allahu i Lartësuar na ndalon që të bashkëpunojmë dhe të ndihmojmë tjetrin për të kryer vepra të ulëta dhe të ndaluara, të cilat e ngarkojnë njeriun me gjynahe dhe e çojnë atë drejt ndëshkimit. Gjithashtu, Ai na ndalon nga

armiqësia dhe padrejtësia ndaj krijesave, duke cenuar jetën, pasurinë dhe nderin e tyre. Kështu, robi duhet ta ndalojë veten prej harameve dhe padrejtësisë, por duhet të ndihmojë edhe të tjerët për t'iu larguar atyre.

- **“Kijeni frikë Allahun, sepse Allahu është ndëshkues i rreptë!”** - Ai është ndëshkues i rreptë ndaj të gjithë atyre që nuk i binden dhe marrin guximin të shkelin kufijtë e Tij. Ruajini, pra, dhe mos i shkelni kufijtë e Zotit, sepse kështu mbi ju të godasë i ashpër ndëshkimi i Tij në jetën e dynjasë dhe në ahiret!

Ajeti 3

3. Haram janë për ju: të ngordhurat, gjaku, mishi i derrit, ajo kafshë që theret jo në emrin e Allahut, ajo që është mbytur me lak në fyt, ajo që është vrarë me goditje, ajo që është rrëzuar nga lartësitë, ajo që është shpuar, ajo që është ngrënë nga egërsirat, përveç asaj që arrini ta therni, ajo që është therur për idhuj dhe që ta kërkoni fatin me short. Të gjitha këto janë gjynah (e të ndaluara nga Zoti). Sot u dëshpëruan ata që mohuan dhe humbën çdo shpresë që t'ju largojnë prej fesë suaj. Mos i kini frikë ata, por më kini frikë vetëm Mua! Sot e përsosa fenë tuaj për ju, e plotësova dhuratën Time ndaj jush dhe zgjodha që Islami të jetë feja juaj. Kush detyrohet nga uria, duke mos e tepruar dhe duke mos pasur qëllim gjynahun, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajetit

Ky është ajeti që sqaron kategoritë e ndaluara të kafshëve, për të cilat Allahu i Lartësuar aludoi në një ajet më sipër, kur tha: “Bagëtisë janë të lejuara (si ushqim) për ju, me përjashtim të atyre që do t'ju lexohen.”. Mësoje se Allahu i Lartësuar dhe i Madhërisëm nëse e bën haram diçka, e bën këtë për të ruajtur adhuruesit e Tij dhe për t'i mbrojtur ata nga e liga që gjendet në to. Por njerëzit jo gjithmonë arrijnë të kuptojnë dhe të dallojnë këtë të ligë ose urtësinë e Zotit në ndalimet dhe dispozitat e

Tij. Në këtë ajet, Allahu i Urtë dhe i Gjithëmëshirshëm na ndalon nga:

- **“Haram janë për ju: të ngordhurat,...”** - E ngordhur (*el mejtetu*) quhet ajo kafshë që ka humbur jetën e saj jo me mënyrën e caktuar nga Sheriati për të qenë hallall për t'u konsumuar. Mënyra e përcaktuar nga Sheriati është ajo kur kafshës i priten damarët e qafës, me qëllim që prej saj të dalë gjaku. Kafsha që ngordh pa i dalë gjaku është e pisët dhe shumë e dëmshme, për shkak të gjakut të bllokuar brenda saj. Shpeshherë, kafshët ngordhin për shkak të ndonjë sëmundjeje, gjë e cila ia shton rrezikun. Megjithatë, nga ky gjykim përjashtohen karkalecat e tokës dhe peshqit, të cilët nuk kanë nevojë për mënyrën e lartpërmendur të therjes, që të jenë hallall.

- **“...gjaku...”** - Këtu bëhet fjalë për gjakun venoz (*el demu*), i cili del me forcë gjatë therjes së kafshës, sikurse është shpjeguar kjo në ajetin tjetër ku thuhet: “Thuaj: “Në Shpalljen që më është dhënë nuk gjej ushqime të ndaluara, veç mishit të ngordhur, gjakut që derdhet vrullshëm ...” deri në fund. El en'am 145.

- **“mishi i derrit”**. - Ndalesa këtu përfshin të gjitha pjesët e derrit. Allahu i Lartësuar e ka veçuar këtë kafshë, ndonëse të gjitha llojet e kafshëve mishngrënëse janë si ai, sepse shumë prej ithtarëve të Librit pretendonin se Allahu i Madhëruar ua bëri atyre të lejuar konsumimin e mishit të derrit. Pra, kuptimi është: Kujdes dhe mos u mashtroni nga pretendimet e tyre, pasi kjo kafshë është e ndaluar për ju që ta konsumoni. Ajo është prej atyre gjërave të pista dhe të dëmshme, që Allahu i ndaloi për ju.

- **“...ajo kafshë që theret jo në emrin e Allahut...”** - Pra, të gjitha kafshët që janë therur duke iu përkushtuar dikujt a diçkaje tjetër veç Allahut të Madhërisëm, qoftë idhull, evlija, yll, xhind etj. Kështu, gjatë therjes së kafshës duhet përmendur emri i Allahut, pasi ky veprim e bën atë të mirë, të shëndetshme dhe hallall. Ndërsa mospërmendja e emrit të Allahut, por

përmendja e emrit të dikujt a diçkaje tjetër veç Tij e bën atë kafshë të ndaluar dhe të papastërt. Në këtë rast kemi të bëjmë me një vepër idhujtarie, dhe idhujtaria është diçka e ndyrë dhe e ndaluar nga Zoti.

- **“...ajo që është mbytur me lak në fyt, ajo që është vrarë me goditje, ajo që është rrëzuar nga lartësitë, ajo që është shpuar, ajo që është ngrënë nga egërsirat...”** - Le t'i marrim me radhë:

1. Ajo që është mbytur me lak në fyt (*el munhaniqatu*) - Pra, kafsha që ka ngordhur për shkak të mbytjes dhe shtrëngimit me litar apo për shkak të ngecjes së kokës së saj në ndonjë vrimë të ngushtë, nga ku nuk ka arritur të dalë derisa ka ngordhur etj.

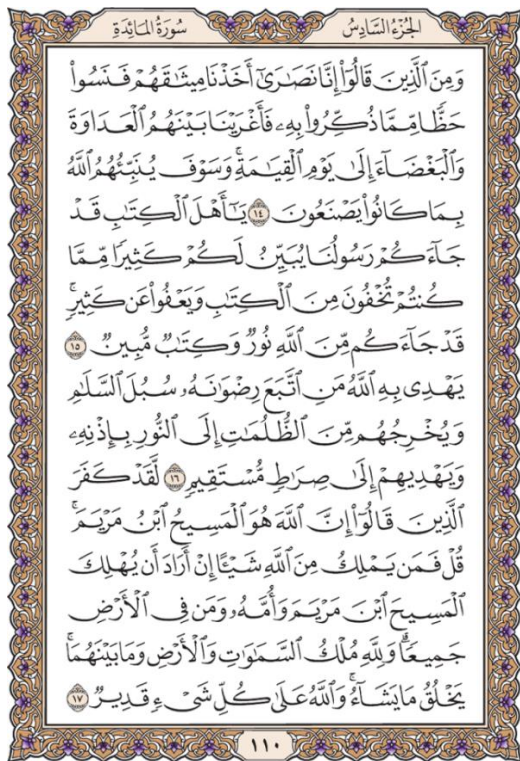
2. Ajo që është vrarë me goditje (*el meukudhetu*) - Pra, e ngordhura për shkak të goditjes së saj me ndonjë send të fortë si gur, dru apo mbi të cilën është shembur një ndërtesë, me qëllim apo pa qëllim qoftë kjo.

3. Ajo që është rrëzuar nga lartësitë (*el muterad-dijetu*) - Domethënë, kafsha që është rrëzuar prej së larti: nga mali, nga tarraca etj., dhe ka ngordhur nga ky rrëzim.

4. Ajo që është shpuar (*en-natihatu*), - Domethënë, kafsha të cilën e ka shpuar një kafshë tjetër dhe ka ngordhur nga ky shkak.

5. Ajo që është ngrënë nga egërsirat, (ue ma ekeles-seb'u) - Pra, kafsha që është ngrënë nga egërsirat, si ujku, luani, tigri ose nga shpendët grabitqarë. Pra, nëse kafsha ka ngordhur për këto shkaqe të mësipërme, ajo është e ndaluar të konsumohet.

- **“...përveç asaj që arrini ta therni,...** - Ky përjashtim vlen për të gjitha rastet e lartpërmendura. Pra, nëse kafsha arrihet që të theret me mënyrën e lejuar të Sheriatit, për sa kohë është ende gjallë dhe kur është therja ajo që sjell ngordhjen e tyre, atëherë ajo është e lejuar. Disa dijetarë kanë thënë që: nëse egërsira ia ka nxjerrë zorrët jashtë kafshës apo i ka këputur arteriet e qafës, atëherë therja sipas Sheriatit është e pavlefshme. Ndërsa disa të tjerë janë të mendimit se, nëse kafsha gjendet e gjallë, në çfarëdo gjendje qoftë ajo, mjafton që të jetë e gjallë, një therje e rregullt sipas

Sheriatit është e vlefshme dhe e bën atë të lejuar për t'u konsumuar. Këtë mendim të dytë e përforcon edhe kuptimi i drejtpërdrejtë i ajetit, që thotë: nëse arrini ta therni para se të ketë ngordhur, kjo e bën atë të lejuar. Ajeti nuk shtjellon që duhet të jetë në këtë apo atë gjendje.

- **“...ajo që është therur për idhuj”** - Domethënë, kafsha që është therur në formë adhurimi për idhujt.

“...dhe që ta kërkoni fatin me short.” - Allahu i Lartësuar e ka bërë të ndaluar që të kërkosh fatin me short. Në kohën e injorancës përdroreshin tri shigjeta për short. Në një rën shkruhej “Bëje!”, në të dytën shënohej “Mos e bëj!” dhe në tjetrën nuk shënohej gjë. Nëse dikush vendoste të nisej për ndonjë udhëtim apo për martesë apo për ndonjë çështje të rëndësishme, fillimisht duhej të zgjidhte një prej këtyre tri shigjetave, të servirura prej dikujt dhe të cilat ishin të ngjashme në përmasa dhe pamje. Nëse personi tërhiqte shigjetën mbi të cilën shkruhej “Bëje!” ai e ndërmerre veprimin, nëse tërhiqte atë mbi të cilën

shkruhej “Mos e bëj!” ai nuk e bënte, dhe nëse tërhiqte shigjetën mbi të cilën nuk shkruhej gjë, atëherë e përsëriste shortin, derisa të dilte njëra nga dy të parat. Por Allahu i Madhëruar e bëri të ndaluar këtë vepër dhe çdo mënyrë të ngjashme me të, duke e zëvendësuar atë me istiharen ³¹, pra, me kërkimin e ndihmës dhe rrugëzgjdhjes vetëm nga Allahu, nëpërmjet adhurimit përkushtuar Atij.

- **“Të gjitha këto janë gjynah (e të ndaluara nga Zoti).”** - Këto, - domethënë, të gjitha haramet e përmendura në ajet, të cilat Allahu i Madhëruar i bëri të ndaluara për t'i ruajtur adhuruesit e Tij nga çdo gjë e dëmshme, e pisët dhe e ulët, - të gjitha janë *fisq* ose dalje nga kufijtë e Allahut. Konsumimi i tyre është shenjë e mosbindjes ndaj Allahut dhe bindjes ndaj Shejtanit. Më pas, Allahu i Madhëruar përmend mirësinë e Tij të madhe ndaj besimtarëve, duke thënë:

- **“Sot u dëshpëruan ata që mohuan dhe humbën çdo shpresë që t'ju largojnë prej fesë suaj.”** - Dita për të cilën aludohet është Dita e Arafatit, gjatë Haxhit të Lamtumirës të Profetit ﷺ, ditë në të cilën Allahu i Madhëruar e plotësoi fenë e Tij, e ndihmoi dhe e bëri ngadhënjimtar Profetin dhe adhuruesin e Tij të zgjedhur dhe i poshtëroi e nënshtroi totalisht idhujtarinë dhe idhujtarët. Këta të fundit, më herët, i luftonin me të gjitha mjetet për t'i kthyer besimtarët nga feja e tyre, por kur panë triumfin madhështor të Islamit dhe pasuesve të Tij, ata humbën çdo shpresë se mund t'i kthenin muslimanët nga besimi dhe feja e tyre e kompletuar dhe e mrekullueshme. Madje, zemrat e tyre u mbushën me frikë dhe ankth. Për këtë arsye, atë vit kur Profeti kreu haxhin e Tij, në Qabe nuk bëri tavaf asnjë idhujtar, e jo më të bënin tavaf të zhveshur, sikundër e kishin zakon në kohën e injorancës. E tillë ishte gjendja e idhujtarëve. Ndërsa besimtarëve u takonte siguria, qetësia dhe gëzimi. Ata nuk duhet të frikësohen nga asgjë, veç Zotit të tyre. Prandaj i Madhëruari thotë më tej:

- **“Mos i kini frikë ata, por më kini frikë vetëm Mua!”** - Kuptimi: Kurrë mos iu frikësoni idhujtarëve, por vetëm Allahut frikësojuni. Është Allahu Ai që ju dhuroi fitoren dhe i mundi e poshtëroi idhujtarinë dhe idhujtarët. Është Allahu Ai, i Cili, kurthet dhe intrigat e armiqve tuaj, ua ktheu mbi qafat e tyre.

- **“Sot e përsosa fenë tuaj për ju,...”** - Kuptimi: E përsosa fenë tuaj me triumfin që ju dhurova dhe me plotësimin e të gjitha ligjeve që kanë lidhje me çështjet e jashtme dhe me çështjet shpirtërore, të cilat kanë lidhje me themelet e kësaj feje madhështore dhe imtësitë e saj. Nëpërmjet Librit dhe Sunetit, i Madhëruari sqaroi gjithçka që ne duhet të dimë dhe të punojmë për të fituar kënaqësinë e Tij, na mësoi gjithçka nga e cila duhet të ruhem për të mos na goditur zemërimi dhe ndëshkimi i Tij. Libri dhe Suneti janë të mjaftueshëm për të gjetur dhe arritur çdo të mirë dhe për të shpëtuar dhe ruajtur nga çdo e keqe. Madje, çdokush që pretendon se, për të njohur çështjet e besimit dhe të ligjit, duhet të njohësh dhe të kesh dituri të tjera veç diturisë së Kur'anit dhe Sunetit, si për shembull filozofinë apo njohuri të tjera, ai është injorant dhe i dështuar, sepse kështu ai pretendon se feja plotësohet veçse nëse merret për bazë dija që ai pretendon. Por ky pretendim është nga padrejtësitë më të mëdha kundrejt Allahut dhe të Dërguarit të Tij.

- **“...e plotësova dhuratën Time ndaj jush dhe zgjodha që Islami të jetë feja juaj.”** - Dhuratat e Zotit janë të shumta, të dukshme dhe të fshehta, ndërsa me plotësimin e kësaj feje, Ai i plotësoi begatitë e Tij mbi ne. Ai e përzgjedhi Islamit dhe u kënaq që kjo të jetë feja jonë, ashtu sikurse na përzgjedhi ne që të jemi pasues të kësaj feje. Për këtë arsye, ne duhet t'i përkushtohemi totalisht Zotit tonë Bujar dhe të Gjithëmëshirshëm, për t'i shprehur mirënjohjen për dhurimin e këtyre mirësive. Ne duhet ta lavdërojmë dhe falënderojmë Atë për fenë më të mrekullueshme që na dhuroi dhe që na zgjodhi për të qenë pasues të saj.

- **“Kush detyrohet nga uria, duke mos e tepruar dhe duke mos pasur qëllim gjynahun,...”**. - Çdokush që zihet i detyruar për të ngrënë diçka prej këtyre haramëve të përmendura, është i justifikuar. Megjithatë, janë disa kushte, të cilat i Madhëruari i ka renditur: Së pari, nëse ka uri të madhe. Së dyti, të mos e teprojë dhe të mos anojë drejt gjynahut, por të hajë vetëm atëherë kur nevoja është jetësore dhe vetëm aq sa të thyejë nevojën e domosdoshme. Me të tilla kushte, Allahu i Madhërishëm është Falës i Madh e Mëshirëplotë:

- **“Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”**. - Arsyeja: Sepse Ai e lejoi ngrënien e këtyre haramëve në të tilla gjendje, duke i mundësuar robët të mbajë gjallë veten, pa dëmtuar dhe cenuar aspak besimin dhe fenë e tij.

Ajeti 4

4. Të pyesin ty (Muhamed), çfarë është e lejuar për ta (si ushqim)? Thuaju: “Ju janë lejuar të gjitha ushqimet e mira dhe gjahu i shtazëve të ushtruara gjahtarë, të cilat ju i keni mësuar ashtu siç ju ka mësuar Allahu ju. Hani, pra, atë që ato e gjahtojnë për ju dhe përmendeni emrin e Allahut! Frikësojuni Allahut! Me të vërtetë, Allahu është i shpejtë në llogari.

Shpjegimi i ajetit

- **“Të pyesin ty (Muhamed), çfarë është e lejuar për ta (si ushqim)?”** – Domethënë, çfarë lloje ushqimesh u janë lejuar.

- **“Thuaju: “Ju janë lejuar të gjitha ushqimet e mira...”** - Ushqime “të mira” janë të gjitha ato ushqime të shijshme, të këndshme, të dobishme dhe jo të dëmshme për trupin dhe mendjen e njeriut. Këtu hyjnë të gjitha llojet e farërave, frutave, perimeve dhe të gjitha bimët që kultivohen nëpër toka e male. Bëjnë pjesë, gjithashtu, të gjitha llojet e kafshëve të detit, të tokës dhe të qiellit, përveç atyre që ka përjashtuar Sheriati, përveç egërsirave mishngrënëse apo kafshëve të dëmshme. Ajeti, me aspektin e nënkuptuar të tij, na tregon se ushqimet e dëmshme dhe të këqija janë të

ndaluara. Megjithatë, në një ajet tjetër kur’ânor, kjo shprehet qartë: “...Ai tha: “Me ndëshkimin Tim godas atë që Unë dëshiroj, ndërsa mëshira Ime ka përfshirë gjithçka. Atë (*mëshirë*) e kam caktuar për ata që janë të devotshëm, e japin zekatin dhe për ata që besojnë në argumentet Tona, për ata që pranojnë të Dërguarin, Profetin arab, të cilin e gjejnë të cilësuar në Teurat dhe në Ungjill, që i urdhëron ata për të mirë dhe i ndalon nga e keqja, që u lejon ushqimet e këndshme dhe u ndalon ato të pakëndshmet, që u heq barrën e rëndë dhe prangat. Ata që besojnë në të, që e nderojnë atë, që e ndihmojnë atë dhe që veprojnë me Dritën që iu zbrit atij - këta janë ata të shpëtuarit.” [El ea’raf 157.]

- **“...dhe gjahu i shtazëve të ushtruara gjahtarë, të cilat ju i keni mësuar ashtu siç ju ka mësuar Allahu ju. Hani, pra, atë që ato e gjahtojnë për juve dhe përmendeni emrin e Allahut!”**. - Ky ajet mëson për disa çështje:

1. Për butësinë dhe mëshirën e Allahut për adhuruesit e Tij, duke ua lehtësuar dhe zgjeruar mundësitë dhe rrugët për të gjetur hallallin. Kështu ai ua bëri të lejuar edhe ato kafshë që nuk janë therur me mënyrën e përcaktuar nga Sheriati, por që janë kapur nga shtazët e gjahut, si: qentë, leopardët, skifterët etj., që e mbërthejnë prenë me dhëmbët shqyes ose me kthetrat e tyre.

2. Është kusht që shtaza gjahtarë të jetë e mësuar dhe e stërvitur mjaftueshëm, aq sa nga njerëzit të konsiderohet “e mësuar”, për shembull, nëse qortohet, ajo tërhiqet, dhe nëse kap gjahun, nuk e ha atë, por ia sjell zotërisë së saj. Prandaj i Madhëruari thotë: “...dhe gjahu i shtazëve të ushtruara gjahtarë, të cilat ju i keni mësuar ashtu siç ju ka mësuar Allahu ju.”

3. Gjithashtu, kur na lejon që të hamë prej këtij gjahu, i Madhëruari sqaron më shumë, duke thënë: “...Hani, pra, atë që ato e gjahtojnë për ju...!” Domethënë, që e kapin për t’ju sjellë juve, e jo për ta ngrënë vetë. Kështu, nëse kafsha gjahtarë ha prej gjahut, atëherë kjo është shenjë se ajo e ka kapur

për vete, prandaj mishi i këtij gjahu nuk është i lejuar të hahet.

4. Është kusht që zagari apo skifteri ta shqyejë dhe t'i nxjerrë gjak kafshës së gjuajtur, nëse jemi të mendimit se emërtimi i këtyre kafshëve gjahtarë: "*el xheuârihi mukel-libin*", ka kuptimin: "shtazët shqyese të gjahut". Pra, nëse kafsha gjahtarë e mbyt prenë e saj, atëherë ky gjah futet në kategorinë e të ndaluarave që Zoti i përshkruan si "*el munhaniqatu*" - "të mbyturat me lak në fyt", pra, që kanë ngordhur për shkak të mbytjes dhe shtrëngimit me litar, apo për shkak të ngecjes së kokës në ndonjë vrimë të ngushtë e raste të ngjashme. Megjithatë, mendimi më i njohur dhe më i përhapur është që emërtimi "*el xheuârihi mukel-libin*", ka kuptimin: "shtazët kapëse të gjahut". Pra, ato thjesht duhet ta kapin gjahun, dhe është gjahtari që nxjerr gjakun prej tyre nëpërmjet therjes apo armës së gjahut. Kësisoj, nuk mund të themi se ajeti e vë atë kusht. Allahu është më i ditur.

5. Lejohet mbajtja dhe përdorimi i qenit për gjueti, pasi nëse lejohet stërvitja dhe gjahu i tij, atëherë mbajtja dhe përdorimi i tij duhet të jetë gjithashtu e lejueshme.

6. Pjesa e mishit të gjahut ku e ka kapur shtaza gjahtarë është e pastër, sepse Allahu i Madhëruar e ka konsideruar atë hallall, pa thënë ndonjë gjë për larjen apo pastrimin e saj.

7. Angazhimi me stërvitjen e qenve, skifterëve dhe kafshëve të tjera të gjahut nuk konsiderohet si i qortueshëm apo si kotje me gjëra të parëndësishme. Ai është i domosdoshëm, për të bërë që gjahu nëpërmjet të tilla kafshëve të jetë i lejuar.

8. Lejohet shitblerja e qenve të gjuetisë, sepse pasja e një qeni të tillë mund të arrihet ndoshta veçse duke e blerë.

9. Është kusht thënia "*Bismil-lâh*" para gjuajtjes dhe lëshimit të kafshës gjahtarë. Nëse kjo nuk thuhet me qëllim, atëherë gjahu i kapur është haram.

10. Lejohet preja e kapur nga shtaza gjahtarë, pavarësisht në është ajo që e vret

dhe i nxjerr gjakun e saj apo jo. Nëse zotëria e arrin prenë ende të gjallë, le ta therë atë sipas mënyrës së përcaktuar nga Sheriati. Në vijim, Allahu i Madhëruar na nxit për të qenë të devotshëm ndaj Tij, duke zbatuar porosinë e Tij dhe duke qëndruar brenda kufijve të Tij. Për ta bërë këtë më të thjeshtë, Ai na kujton Ditën e Llogarisë para Tij. Dita e Kijametit është e afërt dhe e pakthyeshme, prandaj:

- "**Frikësojuni Allahut! Me të vërtetë, Allahu është i shpejtë në llogari.**"

Ajeti 5

5. Sot u lejuan për ju (të gjitha) ushqimet e mira (e të pastra). Edhe ushqimet e ithtarëve të Librit janë të lejuara për ju, ashtu si edhe ushqimet tuaja janë të lejuara për ta. Është e lejuar për ju të martoheni me gratë e ndershme besimtare dhe me gratë e ndershme të atyre që u është dhënë Libri para jush, nëse u jepni atyre (mehrini) dhuratën martesore, por duke pasur për qëllim martesën, e jo imoralitetin dhe as (shfrytëzimin e tyre) si të dashura (të fshehta). E, kush e braktis besimin, vepra e tij është asgjësuar dhe në botën tjetër do të jetë prej të humburve.

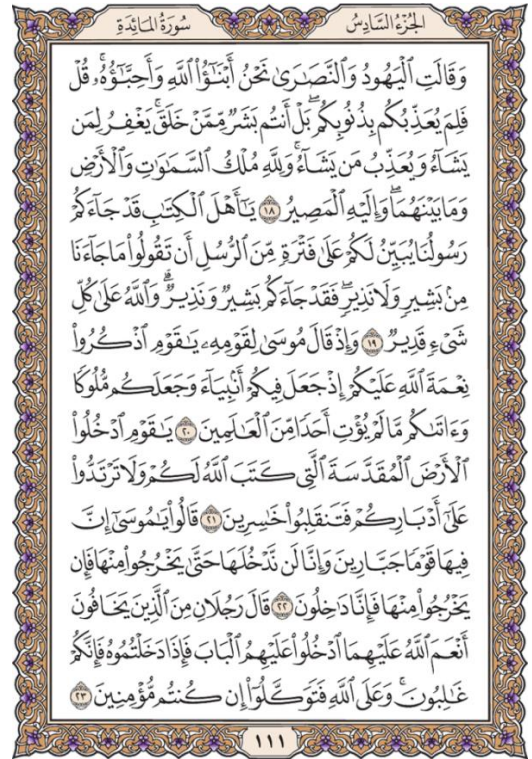
Shpjegimi i ajetit

- "**Sot u lejuan për ju (të gjitha) ushqimet e mira (e të pastra).**" - Lejimin e të mirave për ne Allahu i Lartësuar e ka bërë për të na mëshiruar dhe nderuar. Ai e përsërit shpalljen e kësaj dispozite, për të treguar mirësinë e Tij dhe për t'i ftuar adhuruesit që të jenë mirënjohës dhe ta kujtojnë Atë sa më shpesh, ashtu siç i ka mësuar dhe udhëzuar. Është Allahu i Lartësuar Ai që bëri të lejueshme çdo gjë të mirë, të këndshme, të pastër dhe të dobishme. Të gjitha mirësitë e kanë pikënisjen nga bujaria dhe mëshira e Tij.

- "**Edhe ushqimet e ithtarëve të Librit janë të lejuara për ju, ashtu si edhe ushqimet tuaja janë të lejuara për ta.**" - Kuptimi: Kafshët e therura nga çifutët dhe krishterët janë hallall për ju, o besimtarë muslimanë! Por nuk kanë të njëjtin gjykim

kafshët e therura nga kategoritë e tjera të qafirëve, veç dy grupeve të mësipërme. Kafshët e therura nga të tjerët nuk janë të lejueshme për ne. Arsyeja e këtij dallimi është se ithtarët e Librit pretendojnë se pasojnë profet dhe libra qiellorë. Të gjithë profetët, pa përjashtim, i kanë konsideruar haram kafshët e therura për hir të dikujt tjetër veç Zotit, sepse kjo vepër është idhujtari. Çifutët dhe të krishterët e pranojnë dhe e besojnë faktin që flijimet për hir të dikujt tjetër veç Zotit janë të ndaluara. Për këtë arsye, të therurat e tyre janë lejuar, ndërsa të therurat e të tjerëve janë të ndaluara. Në ajet thuhet: “Edhe ushqimet e ithtarëve të Librit janë të lejuara për ju...”. Me “ushqimet e ithtarëve të Librit” pa dyshim që është për qëllim: “të therurat e tyre”, sepse për sa u përket ushqimeve të tjera, si farëra, fruta, perime etj., ato sigurisht që janë të lejuara, qofshin nga ithtarët e Librit, qofshin nga të tjerë. Po ashtu, ushqimet e muslimanëve janë të lejuara për ta dhe lejohet që t’u japim atyre prej ushqimeve tona.

- **“Është e lejuar për ju të martoheni me gratë e ndershme besimtare dhe me gratë e ndershme të atyre që u është dhënë Libri para jush, ...”** - Kuptimi: Ju është lejuar të martoheni me gratë e lira (jo skllave) dhe të ndershme besimtare muslimane dhe me gratë e lira dhe të ndershme prej atyre që iu është dhënë Libër hyjnor më parë, domethënë, që janë hebreje ose të krishtera. Në suren Bekare, Allahu i Lartësuar thotë: “Mos u martoni me idhujtare, derisa ato të besojnë”, kurse në këtë ajet, Allahu i Lartësuar e kufizon gjykimin përjashtues të ajetit të sures Bekare, duke na lejuar që të martohemi me një kategori të caktuar idhujtaresh, që janë gratë e lira (jo skllave) dhe të ndershme hebreje ose të krishtera. Nga ajeti kuptohet që martesë me një skllave hebreje ose të krishterë është e palejueshme për një burrë të lirë besimtar, sepse Allahu i Lartësuar, kur e ka lejuar martesën e një të liri me një skllave, ka thënë: “Ai i cili nuk ka mundësi

materiale që të martohet me femra të lira besimtare, le të martohet me besimtare që i keni nën pushtetin tuaj (*robëreshat*)...”. Pra, Allahu i Lartësuar ka vendosur si kusht që skllavja të jetë besimtare muslimane. Përfundimisht, nuk lejohet martesë e një burri të lirë musliman me një skllave prej ithtarëve të Librit. Ndërsa për sa i përket martesës së një besimtari të lirë me një besimtare muslimane skllave, kjo është e lejueshme nëse plotësohen dy kushte:

1. Burri nuk ka mundësi për t’u martuar me një grua të lirë, jo skllave.
2. Burri e ka nevojë të domosdoshme martesën dhe frikësohet seriozisht se do të bjerë në imoralitet. Ndërsa me gra jo të ndershme, që janë të papërmbytura dhe nuk ruhen nga imoraliteti, martesë është e palejueshme, pavarësisht në janë muslimane, të krishtera apo çifute, sepse Allahu i Lartësuar thotë: "Laviri nuk mund të martohet veçse me një lavire ose idhujtare. Dhe me laviren nuk mund të martohet kush, veçse një lavir ose idhujtar. Ajo (*imoraliteti ose martesë me ta*) është e

ndaluar për besimtarët. [El Nur 3.] Dhe thotë gjithashtu: “Gratë e këqija janë për burra të këqij dhe burrat e këqij janë për gratë e këqija, ndërsa të ndershmet janë për të ndershmit dhe të ndershmit janë për të ndershmet...” [El Nur 26.]

- **“...nëse u jepni atyre (mehrini) dhuratën martesore, ...”**. - Përveç kushteve të mësipërme, Allahu i Lartësuar tregon edhe një kusht tjetër, që martesat tona të jenë të lejueshme dhe të drejta, dhe ky është mehri. Pra, nëse një burrë është i vendosur paraprakisht se nuk do t’ia japë mehrin gruas, ajo është e palejueshme ose jo hallall për të. Kështu, Allahu i Lartësuar na urdhëron që gruas t’i japim mehrin e saj. Sigurisht, në rast se ajo është e përgjegjshme dhe e aftë për të vepruar drejt dhe me maturi me këtë pasuri; në të kundërt, mehri i jepet kujdestarit ligjor të saj. Ajeti tregon qartë se mehri është i tëri pasuri e gruas. Askujt nuk i lejohet që të marrë diçka prej tij, veç nëse vetë gruaja e lejon me kënaqësi dhe me dëshirën e saj.

- **“...por duke pasur për qëllim martesën, e jo imoralitetin dhe as (shfrytësimin e tyre) si të dashura (të fshehta)...”**. - Kuptimi: Me martesën tuaj të keni për qëllim të ruani veten tuaj dhe gruan prej imoralitetit. Në kohën e injorancës paraislamike, imoraliteti ishte i shfaqur në dy forma. Disa bënin imoralitet me çfarëdolloj gruaje dhe quheshin *musafih*, ndërsa një lloj tjetër ishin ata që për zgjidhjen e mbanin dashnore të rregullta. Që të dyja këto forma Allahu i Lartësuar i ndaloi dhe na urdhëroi që të martohemi me gra të ndershme e të pastra, për të qenë mburojë të njëri-tjetrit kundër asaj sëmundjeje të rëndë, që shkatërron familjen dhe shoqërinë. Ky është pikërisht një nga synimet dhe urtësitë e ligjërimit të martesës. Besimtarët duhet të martohen me qëllimin që, nëpërmjet martesës, të arrihet ruajtja dhe ndërtimi i një shoqërie të dëlirë, të pastër dhe të shëndetshme.

- **“E, kush e braktis besimin, vepra e tij është asgjësuar dhe në botën tjetër do të**

jetë prej të humburve.”. - Çdokush që e mohon Zotin e Madhëruar, ose mohon ndonjë prej kushteve të imanit si: besimin në shpalljet e Zotit, besimin te profetët etj., ose mohon ndonjë nga dispozitat e Allahut të Lartësuar, dhe nëse vdes në këtë gjendje, pra, si jobesimtar, atëherë të gjitha veprat e tij kanë për t’u asgjësuar, sikurse thotë Allahu i Lartësuar në suren Bekare, ajeti 217: “E kush zmbropset nga feja e tij dhe vdes si jobesimtar, veprat e tij janë të pavlera në këtë jetë dhe në Jetën tjetër. Këta janë banorë të Zjarrit dhe në të do të jenë përjetësisht.” Në këtë mënyrë, në ahiret ai do të jetë prej të shkatërruarve dhe të dëshpëruarve, të cilët do të kenë humbur dhe shkatërruar vetet e tyre, pasuritë e tyre, madje dhe familjet e tyre, duke u zhytur në ndëshkimin e përjetshëm.

Ajeti 6

6. O ju që keni besuar! Kur të përgatiteni për të falur namaz, lani fytyrën dhe duart (e krahet) deri te bërrylat, fërkoni kokën dhe (lajini) këmbët deri te nyjet! Nëse jeni xhunubë, atëherë, lani të gjithë trupin! Në qoftë se jeni të sëmurë ose në ndonjë udhëtim, ose ndonjëri prej jush vjen prej vendit të nevojës, ose keni kontaktuar me gruan, dhe nuk gjeni ujë, atëherë merrni *tejemum* me dhë të pastër e, me të, fërkoni fytyrën dhe duart! Allahu nuk dëshiron t’ju sjellë ndonjë vështirësi, por dëshiron t’ju pastrojë, ta plotësojë mirësinë e Tij ndaj jush dhe që ju të bëheni mirënjohës.

Shpjegimi i ajetit

Ky është një ajet madhështor dhe përmbledh shumë dispozita. Le të përmendim disa prej tyre, me ndihmën dhe lehtësimin e Allahut të Lartësuar.

1. Zbatimi i porosive të këtij ajeti konsiderohet si punë që rrjedhon dhe nxitet nga imani. Pa zbatimin e tyre, imani nuk është i plotë. Kjo kuptohet nga fakti se Allahu i Lartësuar e nis këtë ajet duke na u drejtuar me cilësinë tonë të besimit, duke thënë: “O ju që keni besuar!”. Pra, sikur i Lartësuari na thotë: “O ju që keni besuar,

kryeni ato vepra që i dikton imani juaj dhe të cilat Ne i caktuam për ju”.

2. Ajeti përmban një urdhër për t’u ngritur dhe për t’u përpjekur për një falje sa më të mirë të namazit. Kjo kuptohet nga thënia e Allahut: “Kur të ngriheni për të falur namaz...”.

3. Ajeti përmban urdhër për të patur nijet të qartë para namazit. Fragmenti: “Kur të ngriheni për të falur namaz...” sikur thotë: “Kur të ngriheni me qëllimin për të falur namaz”.

4. Pastërtia rituale është kusht i domosdoshëm për saktësinë e namazit. Një namaz i falur pa qenë i pastër ritualisht është i pasaktë dhe i papranueshëm, prandaj duhet patjetër të përsëritet. Allahu i Lartësuar na urdhëron që të pastrohemi ritualisht kur të vendosim dhe të bëhemi gati për të falur namaz, dhe dihet se urdhri tregon detyrim.

5. Pastrimi ritual nuk bëhet i detyrueshëm në momentin kur hyn koha e namazit, por në kohën kur ne vendosim dhe bëhemi gati për të falur namaz.

6. Pastërtia rituale është detyrë dhe kusht për saktësinë e çdo adhurimi që quhet “namaz”, qoftë ai namaz farz, qoftë nafile apo namaz xhenazeje. Në të gjitha rastet, namazi nuk konsiderohet i saktë dhe i pranueshëm pa pastërtinë rituale. Madje, sipas shumë dijetarëve, edhe kryerja e sexhdes së falënderimit apo e sexhdes së *tilaue*-s (gjatë leximit të Kur’ânit) është e pasaktë dhe e palejueshme pa patur pastërtinë rituale, sepse edhe sexhdja mund të quhet namaz.

7. Larja e fytyrës është nga farzet e abdesit, sepse Allahu i Lartësuar na urdhëron për larjen e saj. Fytyra është pjesa e kokës që fillon, për së gjati, nga kufiri i flokëve të ballit e deri te nofulla e poshtme dhe mjekra, dhe nga veshi në veshin tjetër, për së gjeri.

8. Në urdhrin e Allahut të Lartësuar për larjen e fytyrës bën pjesë edhe larja e gojës dhe e hundës. Kjo kuptohet dhe përforcohet nga hadithet e Profetit (a.s.).³²

9. Duhet kujdes që, nëse mjekra është e rrallë, uji të depërtojë dhe të lagë lëkurën poshtë saj. Por nëse mjekra është e dendur, mjafton vetëm larja me ujë e saj dhe, në këtë mënyrë, konsiderohet se e kemi kryer urdhrin për larjen e fytyrës, pasi “fytyrë” është pjesa e përparme e kokës me të cilën përballesh me të tjerët, dhe këtu hyjnë edhe qimet e fytyrës.

10. Larja e dy duarve deri te bërrylat është prej farzeve të abdesit, sepse Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar për larjen e tyre. Duhet pasur kujdes që, së bashku me pjesën e bërrylit, të lahet edhe një pjesë e krahut, në mënyrë që të mos mbetet asnjë pjesë e bërrylit pa u larë, sepse thënia e Allahut të Lartësuar: “...deri te bërrylat...”, sipas shumicës së *mufesirin*-ëve (komentuesve të Kur’ânit) do të thotë: “së bashku me bërrylat”. Edhe praktikisht, larja e plotë e parakrahut mund të arrihet veçse me larjen e plotë të bërrylit.

11. Fshirja e kokës me duar të lagura është nga farzet e abdesit, sepse Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar për këtë. Po ashtu, është detyrë që me duart të lagura të fshihet e gjithë koka dhe jo vetëm një pjesë e saj. Kjo dispozitë përftohet nga analiza gjuhësore e fragmentit: “...fërkoni kokën...”, që do të thotë: “fërkoni të gjithë kokën”.

12. Fshirja e kokës mund të bëhet me një dorë të vetme, me të dyja duart, me një copë të lagur, me një send të lagur apo me çfarëdo mënyre dhe mjete qoftë, sepse Allahu i Lartësuar nuk e ka përcaktuar se me çfarë mjete e mënyre duhet të fshihet koka. Pra, mjafton që ajo “të fshihet” me ujë.

13. E detyrueshme është fshirja e kokës me ujë dhe jo larja e saj. Me fjalë të tjera, nëse dikush e lan kokën dhe nuk e fshin atë me dorë të lagur, abdesi i tij është i pasaktë, sepse ai nuk e ka kryer urdhrin e Allahut për fshirjen e kokës.

14. Larja e këmbëve deri te kavigjet është prej farzeve të abdesit, sepse Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar për këtë gjë. Edhe këtu thuhet e njëjta si për larjen e duarve

deri te bërrylat. Pra, duhet të kujdesemi që nyjet e këmbës të lahen tërësisht e, bashkë me to, edhe një pjesë e vogël e kërcirit. Vetëm kështu mund të jemi të sigurt se ato janë larë tërësisht.

15. Vëreni me kujdes ajetin! Në të thuhet: "...lani fytyrën dhe duart (*e krahët*) deri te bërrylat, fërkoni kokën dhe (*lajini*) këmbët deri te nyjet!". Pyetja që shtrohet është: Fragmenti: "dhe këmbët deri te nyjet!", a është i lidhur me pjesën: "fërkoni kokën", apo me pjesën: "lani fytyrën dhe duart tuaja deri te bërrylat"? Ky ajet është lexuar në dy mënyra:

a) Shumica e lexuesve të Kur'ânit e lexojnë këtë ajet në mënyrë të tillë që fragmenti: "...dhe këmbët deri te nyjet!", të lidhet me pjesën: "lani fytyrën dhe duart tuaja deri te bërrylat". Pra, ky është një urdhër për t'i larë edhe këmbët deri te nyjet. Me fjalë të tjera, kuptimi është: "...dhe (*lajini*) këmbët deri te nyjet!".

b) Disa e lexojnë këtë ajet në mënyrë të tillë që fragmenti: "...dhe këmbët deri te nyjet!" të kuptohet si i lidhur me pjesën: "fërkoni kokën". Pra, në njëfarë mënyre, këtu kuptohet se edhe këmbët mund të fshihen me duar të lagura.

Megjithatë, po të shohim traditën e Profetit në dhënien *mes'h* të këmbëve, ai e ka bërë këtë kur i ka pasur këmbët të veshura dhe asnjëherë nuk i ka fshirë kur ka qenë zbathur. Nëse këmbët janë zbathur, është e detyrueshme larja e tyre, sikurse tregon ajeti kur'ânor dhe Tradita e Profetit.

16. Urdhri për larjen e këmbëve hedh poshtë mendimin e gabuar të *rafidi*-ve (ose *shîit*-ëve) të cilët nuk i lajnë këmbët gjatë abdesit, por thjesht i fshijnë ato me duar të lagura. Kjo, sigurisht, është e gabuar dhe në kundërshtim me porosinë e Zotit dhe të Profetit. Është e vërtetë që këmbëve mund t'u jepet *mes'h* me duar të lagura, por kjo bëhet vetëm kur këmbët janë të veshura, me kushtet e përcaktuara qartë nga Profeti. Dihet mirë se Profeti ka qenë dhe mbetet kuptuesi, sqaruesi dhe zbatuesi më i mirë i porosive të Kur'ânit.

17. Duke qenë se Allahu i Lartësuar i ka përmendur elementët e abdesit me një radhë të caktuar, kjo tregon se edhe radha e kryerjes së këtyre veprimeve konsiderohet si kusht i saktësisë së abdesit. Nëse shohim me kujdes ajetin, Allahu i Lartësuar, mes gjymtyrëve që duhet të lahen, ka ndërftuar një gjymtyrë e cila fshihet me duar të lagura, duke thënë: "...lani fytyrën dhe duart tuaja deri te bërrylat, fërkoni kokën edhe këmbët deri te kaviljet.". Qëllimi i kësaj ndërftujeje është pikërisht ruajtja e renditjes.

18. Radhitja e cila është kusht për saktësinë e abdesit është ajo e veprimeve me katër gjymtyrët e përmendura në ajet, dhe jo e veprimeve të tjera të abdesit. Kështu, për shembull, radha mes larjes së gojës, hundës dhe fytyrës, mes larjes së të djathtës dhe të majtës të duarve dhe të këmbëve etj., nuk janë të detyrueshme, por të pëlqyeshme. Kësisoj, është e pëlqyeshme që të lahet goja dhe hunda para larjes së fytyrës, të lahet e djathta prej duarve dhe këmbëve para të majtës, të fshihet me duar të lagura koka para fshirjes së veshëve.

19. Ajeti na urdhëron që të rinovojmë abdesin për çdo namaz.

20. Ajeti na urdhëron që për xhunubimin duhet të lahet i gjithë trupi (*gusl*). Gjatë këtij *gusl*-i, flokët duhet të njomen tërësisht, derisa uji të depërtojë në lëkurë, dhe kjo është e detyrueshme.

21. Mungesa e abdesit ndërfitet në papastërtinë e madhe, pra, te xhunubimi. Me fjalë të tjera, nëse pastrohemi për të larguar papastërtinë e madhe, xhunubimin, ne konsiderohemi se jemi pastruar edhe prej papastërtisë së vogël, pra, prej mungesës së abdesit, nëse kemi bërë njëjtë edhe këtë të fundit së bashku me njëtin për *gusl*, sepse Allahu i Lartësuar ka thënë thjesht "...lani të gjithë trupin...", dhe nuk ka thënë që pas *guslit* duhet të marrim abdes.

22. '*Xhunub*' quhet çdokush që ka ejakuluar në gjumë apo me vetëdije, si dhe çdokush që ka kryer marrëdhënie intime, edhe nëse nuk ka ejakuluar. Ai që shikon

ndonjë ëndërr sikur kryen marrëdhënie, por nuk sheh lagështi dhe shenjë në rrobat e tij, ai nuk e ka detyrë guslin, sepse nuk është bërë xhunub.

23. Në ligjin lehtësues për tejemumin shfaqet bamirësia dhe përkujdesja e madhe e Allahut të Lartësuar për adhuruesit e Tij.

24. Ndër shkaqet që e bëjnë të lejueshëm tejemumin janë sëmundjet e tilla që, nëse lahesht me ujë, ato rëndohen më tepër.

25. Faktor që e bën të lejueshëm tejemumin është edhe të qenurit në udhëtim dhe mosgjetja e ujit kur kryen nevojat fiziologjike. Megjithatë, kur je i sëmurë, tejemumi lejohet edhe nëse gjendet ujë, për shkak të dëmit që shkakton përdorimi i ujit. Ndërsa për rastet e tjera, tejemumi lejohet vetëm kur nuk gjendet ujë, pavarësisht në je udhëtar apo jo.

26. Çdo gjë që del nga dy rrugët e jashtëqitjes, urinë apo nevojë, e prish abdesin.

27. Në këtë ajet mbështeten ata që janë të mendimit se abdesi priset veçse prej daljeve që bëhen nga dy rrugët e jashtëqitjes. Pra, sipas këtyre, abdesin nuk e prish as prekja e organit me dorë e as ndonjë shkak tjetër.

28. Nga ajeti kuptojmë se është e pëlqyeshme që t'i përzgjedhim fjalët që nxjerrim nga goja dhe të ruhemi nga fjalët e pista. Në vend të tyre, kur është e nevojshme, le të përmendim sinonime ose forma të tjera më të buta, sikurse thuhet në ajet: "...nëse ndonjëri prej jush vjen prej '*el gait*'". '*El gait*', ose '*ultësira*', është vendi ku kryhen nevojat personale.

29. Prekja e femrës me epsh e prish abdesin.

30. Për lejueshmërinë e abdesit është kusht mosgjetja e ujit (ose pamundësia e përdorimit të tij). Për këtë arsye, nëse gjendet uji, atëherë tejemumi i priset edhe atij që është ndërkohë në namaz, pasi Allahu i Lartësuar e ka lejuar tejemumin vetëm kur mungon uji.

31. Pasi hyn koha e namazit, është detyrë për njeriun që të kërkojë ujë rreth e rrotull

tij, sepse nëse nuk kërkon, atëherë nuk mund të thuhet për të që "nuk ka mundur të gjejë ujë".

32. Para kryerjes së tejemumit, është e detyrueshme të jetë nijeti, sepse Allahu i Lartësuar thotë: "*fe tejem-memu*", që do të thotë ta kesh qëllim kryerjen e tij.

33. Allahu i Lartësuar thotë: "...merrni *tejemum* me dhë të pastër e, me të, fërkoni fytyrën dhe duart tuaja". Nga ajeti kuptohet që fytyrat dhe duart duhet të fshihen me një pjesë nga dheu, dhe kjo ndodh atëherë kur dheu ka pluhur. Mund të themi se ka dy arsye që ajeti vjen në këtë formë: ose që të tregohet se dheu është zakonisht me pluhur, ose që të kuptohet se është më e mirë dhe më e saktë nëse përdoret dhë i pluhurosur. Megjithatë, kjo nuk do të thotë që tejemumi mund të kryhet veçse me këtë lloj dheu, pasi tejemumi është i saktë dhe i plotë me çfarëdo lloj dheu që gjendet në sipërfaqen e tokës.

34. Tejemumi me dhë të pisët është i papranueshëm dhe i pasaktë, sepse Allahu i Lartësuar thotë: "*saiden taiben*" – "dhë i pastër".

35. Gjatë tejemumit fshihen vetëm fytyra dhe dy duart, jo gjymtyrët e tjera të abdesit.

36. Togu: "fërkoni fytyrën" na tregon se është detyrë që, gjatë tejemumit, të fshihet gjithë fytyra. Megjithatë, dheu nuk futet në gojë e në hundë ose në thellësi të mjekrës, edhe nëse kjo e fundit është e rrallë, ashtu sikurse veprohet me abdesin.

37. Dy duart fërkohen deri tek kyçet, jo më shumë, sepse fjala 'dorë' nënkupton pëllëmbët deri te kyçet. Nëse do të futeshin edhe llërët, Allahu i Lartësuar do ta përcaktonte atë, sikurse ka thënë për abdesin: "...lajini duart tuaja deri tek llërët...".

38. Ajeti është gjithëpërfshirës dhe tregon se tejemumi është zëvendësues i plotë si pastrues nga të gjitha llojet e papastërtive rituale (*ahdâth*). Pra, tejemumi vlen si pastrues si në rastin e gjendjes xhunub, ashtu edhe në rastin e mungesës së abdesit. Madje, mund të themi se ajeti tregon se

tejemumi vlen si pastrues edhe për rastin e largimit të papastërtive fizike (*nexhaset*),³³ sepse Allahu i Lartësuar e ka bërë tejemumin si zëvendësues të plotë të ujit dhe funksioneve të tij, pa e kufizuar atë në një funksion të caktuar. Dikush mund të thotë se konteksti i ajetit tregon se tejemumi nuk përdoret për largimin e papastërtive fizike, sepse ai flet për papastërtitë rituale dhe largimin e tyre dhe jo për papastërtitë fizike dhe pastrimin prej tyre. Ky, madje, është mendimi i shumicës së dijetarëve. Qoftë për rastin e mungesës së guslit, qoftë për mungesën e abdesit, tejemumi merret njëlloj: duke fërkuar vetëm fytyrën dhe dy duart me dhë të pastër.

39. Nëse dikush, të cilit i mungon edhe gusli, edhe abdesi, bën nijet që të marrë *tejemum* për largimin e të dyja llojeve të papastërtive, kjo është e mjaftueshme dhe e plotë; pra, nuk ka nevojë që të marrë tejemum për secilin lloj papastërtie më vete. Ky gjykim përftohet nga fakti se Allahu i Lartësuar, sikurse e thamë më lart, e ka bërë tejemumin si zëvendësues të plotë të ujit, qoftë për mungesën e guslit, qoftë për mungesën e abdesit. Përveç kësaj, Allahu i Lartësuar nuk ka urdhëruar shprehimisht që të merret tejemum më vete për secilin lloj pastrimi. Në ajet thuhet: “Në qoftë se jeni të sëmurë ose në ndonjë udhëtim, ose ndonjëri prej jush vjen prej vendit të nevojës, ose keni kontaktuar me gratë, dhe nuk gjeni ujë, atëherë merrni *tejemum* me dhë të pastër e, me të, fërkoni fytyrën dhe duart tuaja.”

40. Mjafton që fytyra dhe duart të fshihen me dhë të pastër, me çfarëdo mjeti të kryhet kjo fshirje, me dorë, leckë etj., sepse Allahu i Lartësuar ka urdhëruar që ta fshijmë fytyrën e duart me dhë, por nuk e ka përcaktuar se me çfarë të bëhet kjo fshirje. Kësisoj, kjo tregon se ajo mund të bëhet me gjithçka.

41. Kryerja me radhë e veprimeve të tejemumit është kusht i saktësisë së tij. Pra, në fillim kryhet fshirja e fytyrës, pastaj fshirja e duarve. Kjo është radha e treguar në ajet.

42. Në ajet del qartë mirësia dhe mëshira e madhe e Allahut të Lartësuar mbi këtë umet të begatshëm, sepse në fenë Islame nuk ka kurrfarë vështirësie dhe ngushtimi. Allahu i Lartësuar ka ligjëruar lehtësime dhe rrugëzgjdhje të shumta për çdo situatë të vështirë. Me këto ligje të mrekullueshme, Ai dëshiron që të na pastrojë dhe të plotësojë mirësinë e Tij mbi ne.

43. Pastrimi i jashtëm i trupit me ujë ose me tejemum është vazhdimësi dhe plotësim i pastërtisë së brendshme të shpirtit me teuhid dhe pendim të sinqertë nga çdo gjynah dhe mosbindje ndaj Allahut të Madhëruar.

44. Edhe pse nuk kryen pastrim të dukshëm, që të mund të vërehet nga ana e jashtme, tejemumi është një pastrim simbolik dhe figurativ, që buron nga bindja e plotë ndaj urdhrit të Allahut të Lartësuar.

45. Robi duhet të meditojë thellë dhe gjatë mbi ligjet e vendosura nga Zoti dhe urtësitë e tyre, qoftë në çështjet e pastrimit, qoftë në çështjet e tjera, sepse në këtë mënyrë shton diturinë e tij, por do të shtojë gjithashtu mirënjohjen dhe lavdërimin për Allahun e Madhëruar. Kështu, ai do ta dojë më shumë Allahun e Madhëruar, që, nëpërmjet këtyre ligjeve, i ngre robërit në grada të larta.

Ajeti 7

7. Kujtoni mirësitë e Allahut ndaj jush dhe zotimin ndaj Tij, të cilin Ai e mori prej jush, kur thatë: “Dëgjuam e bindemi!”. Dhe kijeni frikë Allahun! Allahu i di mirë të fshehtat e zemrave tuaja.

Shpjegimi i ajetit

- “**Kujtoni mirësitë e Allahut ndaj jush dhe zotimin ndaj Tij, të cilin Ai e mori prej jush, kur thatë: “Dëgjuam e bindemi!”.’.**” - Allahu i Lartësuar i urdhëron adhuruesit e Tij, që të kujtojnë mirësitë që Ai u ka dhuruar, si mirësitë fetare, ashtu edhe mirësitë e kësaj dynjaje. Ata duhet t’i kujtojnë këto mirësi me gojë dhe me zemër, sepse kujtimi i vazhdueshëm i tyre kultivon mirënjohjen për Allahun e Madhëruar dhe dashurinë për Të. Në këtë mënyrë, zemra mbushet me bamirësi dhe

pastrohet nga cilësi të ulëta, si vetëkënaqësia, mburrja a mendjemadhësia. Kujtuesi i mirësive është mirënjohës për to dhe falënderon Dhuruesin. Rrjedhimisht, kjo sjell jo vetëm ruajtjen e mirësive të Allahut, por edhe shtimin e tyre. Allahu i Lartësuar i urdhëron adhuruesit e Tij që të kujtojnë, gjithashtu, edhe “zotimin ndaj Tij”. Nga ajeti kuptohet se njerëzit janë zotuar shprehimisht, me fjalë, se do ta mbajnë besën që i kanë dhënë Allahut, se do të binden dhe të jenë të nënshtruar.

- **“Dëgjuam e bindemi!”** - Kuptimi: E dëgjuam qartë mesazhin nëpërmjet ajeteve të Kur’ânit dhe shenjave të Tua, në gjithësinë që Ti ke krijuar. E dëgjuam mesazhin, e kuptuam qartë dhe iu bindëm atij me sinqeritet. U bindëm plotësisht dhe do t’i respektojmë ndalesat dhe kufijtë e Tua. Pra, këtu flitet për të gjitha dispozitat e fesë dhe të besimit, të dukshme dhe të fshehura. Kjo do të thotë që besimtarët e kujtojnë vazhdimisht premtimin ndaj Zotit dhe përpiqen pandërprerë për ta zbatuar atë.

- **“Dhe kijeni frikë Allahun! Allahu i di mirë të fshehtat e zemrave tuaja.”** - Frikësojuni Allahut të Madhëruar në çdo gjendje qofshi, duke zbatuar urdhrat e Tij dhe duke ruajtur kufijtë e vendosur prej Tij. Të jeni të sigurt se Allahu i Madhëruar është i Gjithëditur për gjithçka që fshihet në gjoksin tuaj dhe për çdo mendim që kalon në zemrën tuaj. Ruajuni që Ai të mos vështrojë në zemrat tuaja ndonjë gjë që nuk e do dhe nuk është i kënaqur. Kujdesuni që prej jush të mos burojnë asgjë që Zoti e urren. Mbushini zemrat tuaja vetëm me dituri të thellë rreth Zotit tuaj, me dashuri për Të dhe me dëshirën e mirë për të qenë të dobishëm për njerëzinë. Nëse do të vepronin në këtë mënyrë, Ai do t’ju falë dhe mbulojë të këqijat, do t’ju shumëfishojë të mirat dhe shpërblimet, sepse ato vepra tregojnë për mirësinë që ndodhet në zemrat tuaja.

Ajeti 8

8. O ju që keni besuar! Bëhuni plotësisht të vendosur për hir të Allahut, duke

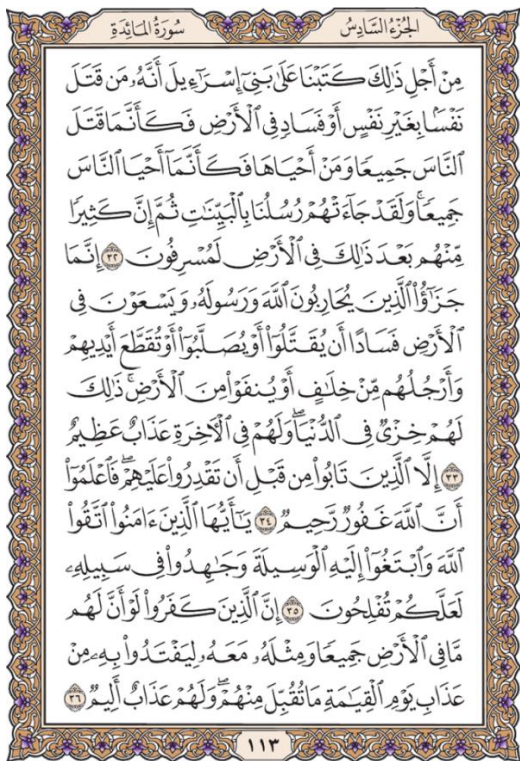
dëshmuar të drejtën dhe të mos ju shtyjë urrejtja ndaj të tjerëve e t’i shmangeni drejtësisë! Jini të drejtë, sepse kjo është më afër devotshmërisë dhe kijeni frikë Allahun! Pa dyshim, Allahu e di me hollësi gjithçka që bëni ju.

Shpjegimi i ajetit

- **“O ju që keni besuar!”** - Allahu i Madhëruar u drejtohet me këto fjalë atyre që kanë besuar. Por çfarë besojnë dhe si besojnë? Ata besojnë atë që Zoti i ka urdhëruar të besojnë, me mënyrën që Ai e ka caktuar. Ky është besimi i saktë dhe i pranueshëm. Ky besim kërkon që të zbatosh gjithçka që të dikton ai. Ndër veprat e diktuar nga imani është edhe dëshmia e drejtë për hir të Zotit:

- **“Bëhuni plotësisht të vendosur për hir të Allahut, duke dëshmuar të drejtën”** - Kuptimi: Të gjitha forcat tuaja të brendshme dhe të jashtme të jenë të përkushtuara për çdo vepër që dikton imani i drejtë dhe i urdhëruar nga Zoti. Dëshmoni me drejtësi dhe çdo punë që kryeni le të jetë për hir të Allahut të Lartësuar dhe vetëm për hir të Tij, jo për hir të ndonjë interesi të kësaj dynjaje. Synimi juaj le të jetë vendosja dhe arritja e drejtësisë. Mos i kaloni kufijtë duke e tepruar apo duke shpërfillur të drejtat e të tjerëve. Mbani drejtësinë dhe jini me të drejtën në çdo rast, me të afërmit e me të largëtit, me miqtë e me armiqtë.

- **“dhe të mos ju shtyjë urrejtja ndaj të tjerëve e t’i shmangeni drejtësisë!”** - Urrëjtja ndaj dikujt nuk duhet të bëhet shtysë për t’ju larguar drejtësisë, sikurse veprojnë ata që nuk pyesin për drejtësi. Ashtu sikurse dëshmoni në favor të miqve tuaj, ashtu dëshmoni edhe kundër tyre, nëse këtë e kërkon drejtësia. Ashtu sikurse dëshmoni kundër armiqtë tuaj për të vendosur drejtësinë, ashtu dëshmoni edhe në favor të tyre, nëse kështu është drejtësia, edhe nëse janë jobesimtarë apo bidatçinj. Është detyrë, gjithashtu, që të pranosh çdo fjalë dhe dëshmi të drejtë të sjellë prej tyre. E vërteta dhe e drejta pranohen sepse janë të

tilla, e jo sepse thuhën nga ky apo ai. E drejta nuk refuzohet sepse e ka thënë një i padrejtë, pasi kjo do të ishte padrejtësi ndaj të vërtetës. Përfundimisht, shmangia nga drejtësia është gjithmonë e palejueshme.

- **“Jini të drejtë, sepse kjo është më afër devotshmërisë”** - Kuptimi: Sa më shumë të përkujdeseni për drejtësinë, aq më tepër do të forcohet devotshmëria në zemrat tuaja. Nëse plotësohet drejtësia, është plotësuar devotshmëria.

- **“dhe kijeni frikë Allahun! Pa dyshim, Allahu e di me hollësi gjithçka që bëni ju.”** - Ky është përsëri një urdhër për të plotësuar devotshmërinë, duke kryer urdhëresat dhe duke ruajtur kufijtë e vendosur nga Allahu i Madhëruar. Të përpiqemi të plotësojmë devotshmërinë duke kujtuar një fakt të rëndësishëm: “Allahu di me hollësi se çfarë veproni.” Allahu ka për të shpërblyer çdonjë për veprat e tij, të mira apo të këqija, të vogla a të mëdha qofshin. Shpërblimi dhe shpagimi i tij do të realizohet në këtë jetë dhe në jetën e pafundme të ahiretit.

Ajetet 9 – 10

9. Atyre që kanë besuar dhe bëjnë vepra të mira, Allahu u premton falje gjynahesh dhe shpërblim të madh.

10. Ata që mohojnë argumentet Tona, do të jenë banorë të Zjarrit.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar, i Cili është i Vërtetë në fjalët e Tij dhe kurrë nuk e thyen premtimin, u bën një premtim të mrekullueshëm atyre që e besojnë Atë, shpalljet e Tij, profetët e Tij dhe Ditën e Llogarisë, që kryejnë vepra të mira, të detyrueshme apo të pëlqyeshme. Ai u premton, së pari, mbulim të gjynaheve, falje të tyre dhe shpëtim nga ndëshkimi që vjen si pasojë e gjynaheve dhe, së dyti, shpërblim të madh dhe bujar, madhështinë e të cilit e di veçse Allahu i Madhëruar, sikurse thotë në Kur'an: “Askush nuk di për atë kënaqësi që u është caktuar atyre si shpërblim për atë që kanë bërë.” [Sexhde 17]. Ndërsa vendi i atyre që i konsiderojnë si gënjeshtër argumentet dhe shpalljet e Allahut të Madhëruar dhe që i mohojnë ato, pasi i kanë kuptuar qartësisht, do të jetë Zjarri. Ata do të jenë banorë të Xhehenemit dhe kurrë nuk do të shpëtojnë prej tij.

Ajeti 11

11. O ju që keni besuar! Kujtojeni mirësinë e Allahut ndaj jush, kur një popull tentoi të zgjaste duart kundër jush, por (Allahu) i sprapsi duart e tyre prej jush! Frikësojuni Allahut dhe vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët!

Shpjegimi i ajetit

- **“O ju që keni besuar! Kujtojeni mirësinë e Allahut ndaj jush, kur një popull tentoi të zgjaste duart kundër jush, por (Allahu) i sprapsi duart e tyre prej jush!”** - Allahu i Madhëruar u kujton adhuruesve të Tij besimtarë mirësitë e mëdha me të cilat i ka begatuar dhe i nxit ata që t'i kujtojnë shpesh ato, me zemër dhe me gojë. Ashtu sikurse fitorja mbi armiqtë është një mirësi e dhuruar prej Zotit, ashtu edhe mbrojtja nga qafirët dhe kthimi i kurtheve kundër tyre duhet parë si mirësi

prej Tij. Armiqtë e Zotit planifikojnë vazhdimisht sulme dhe kurthe kundër besimtarëve dhe përpiqen shumë që t'ia arrijnë qëllimit, prandaj nëse ata nuk ia arrijnë dot qëllimit, kjo është një mirësi nga Allahu i Madhërueshëm, mirësi që na kërkon të jemi mirënjohës. Ai e meriton që të adhurohet, të falënderohet dhe ta lavdërosh vazhdimisht për këto mirësi. Këtu bëhet fjalë për çdo rrezik që u kanoset besimtarëve, nga qafirët, munafikët apo agresorët e çdo lloji. Pra, sa herë ke shpëtuar nga një e keqe, kjo është një mirësi prej Allahu, për të cilën Ai duhet falënderuar e kujtuar. Më pas, Allahu i Lartësuar i urdhëron besimtarët për diçka, nëpërmjet së cilës do të mbrohen kundër jobesimtarëve dhe çdo lloj armiku tjetër. Ai i mëson ata si të arrijnë fitoren dhe suksesin në çdo punë dhe çështje:

- **“Frikësojuni Allahut dhe vetëm Allahut le t’i mbështeten besimtarët!”** - Këto janë dy këshilla:

1. Devotshmëri ndaj Allahut, duke plotësuar urdhëresat dhe duke iu larguar haramëve, në shenjë madhërimi dhe dashurie për Të.

2. Mbështetje e plotë tek Allahu i Madhëruar. Vetëm tek Allahu i Lartësuar duhet të mbështeten dhe kërkojnë ndihmë besimtarët, për arritjen e çdo të mire të fesë, të besimit apo të dynjasë. Ata duhet të mbështeten totalisht tek Ai, duke u distancuar nga fuqitë e tyre. Njëkohësisht, ata duhet të kenë besim të plotë dhe të patundur tek Allahu i Lartësuar për arritjen e gjithçkaje që e duan dhe e synojnë. Mbështetja e robit te Zoti është në varësi të imanit të tij. Ajo është një nga punët e domosdoshme të zemrës, është detyrë e besimtarit dhe tregues i besimit të tij.

Ajetet 12 – 13

12. Allahu mori zotimin e bijve të Izraelit dhe caktoi dymbëdhjetë prijës nga mesi i tyre. Allahu tha: **“Unë jam me ju. Në qoftë se falni rregullisht namazin, jepni zekatin, u besoni të dërguarve të Mi, i ndihmoni e i respektoni ata dhe huazoni për hir të Allahut hua të mirë, pa dyshim**

që Unë do t’jua fal të këqijat tuaja dhe do t’ju fus në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Por në qoftë se pas kësaj ndonjë prej jush kundërshton, ai e ka humbur rrugën e drejtë”.

13. Për shkak se ata e thyen zotimin e dhënë, Ne i mallkuam ata dhe zemrat e tyre i bëmë të ashpra. Ata i ndryshuan fjalët (në Libër) nga domethënia e tyre dhe e braktisën një pjesë të madhe të asaj (shpalljes) me të cilën u këshilluan. Ti vazhdimisht do të vëresh tradhtinë e një pjese të tyre, përveç një pakice nga ata. Fali ata dhe, me butësi, tolero! Allahu i do ata që bëjnë mirë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na njofton se Ai ka marrë prej bijve të Izraelit një premtim të përforcuar me shumë betime. Ai e përshkruan këtë premtim dhe tregon shpërblimin që ata do të kishin, nëse do t’i përmbaheshin atij. Allahu i Lartësuar bën të ditur, gjithashtu, edhe ndëshkimin për shpërfilljen e atij betimi. Më pas, Ai tregon se si ata nuk iu përmbajtën zotimit të tyre dhe se si ata u ndëshkuan për këtë gjë. Kështu, i Lartësuari thotë:

- **“Allahu mori zotimin e bijve të Izraelit dhe caktoi dymbëdhjetë prijës nga mesi i tyre.”** - Ai mori prej tyre një premtim të rëndësishëm, të përforcuar me betime. Prej tyre, Allahu i Lartësuar përcaktoi 12 prijës, si përfaqësues të popullit të tyre dhe si përcjellës të urdhrave të Tij. Domethënë, ata do të ishin ftuesit në rrugën e Zotit.

- **“Allahu tha: “Unë jam me ju!”** - Allahu i Madhëruar iu drejtohet prijësve, që aq shumë hoqën dhe u përpoqën me fiset e tyre, me qëllimin e detyrën për t’i bindur ata. Ai u thotë: Unë jam me ju, duke ju ndihmuar dhe duke ju dhënë sukses. Ndihma do t’ju jepet sipas përpjekjeve dhe mundit të shpenzuar. Më pas, Allahu i Madhëruar tregon veprat që ata do të zotoheshin se do të kryenin:

- **“Në qoftë se falni rregullisht namazin, jepni zekatin, u besoni të dërguarve të Mi, i ndihmoni e i respektoni ata dhe**

huazoni për hir të Allahut hua të mirë, ...” - Ajo që kërkohej ishte:

1. Të falnin namazin pra e përkryeni atë, duke kryer të gjitha veprat e tij të dukshme dhe të fshehura, të detyrueshme dhe të pëlqyeshme dhe vazhdimësia në këtë.

2. Të jepnin zekatin atyre që e meritojnë të përfitojnë nga zekati.

3. T'i besonin profetët dhe t'i ndihmonin e respektonin ata. Kjo do të thotë që t'i besonin të gjithë profetët e dërguar nga Allahu dhe, mes tyre, pa dyshim, të besonin më të mirin e profetëve dhe vulën e tyre, Muhamedin ﷺ. Përveç kësaj, duhet t'i respektonin dhe trajtonin ata si të mëdhenjtë e tyre, duke ua dëgjuar dhe zbatuar porosinë. Kështu, Allahu i Madhëruar na urdhëron për bamirësi, që është fryt i sinqeritetit në marrëdhëniet me Të dhe rezultat i një jete të rregullt e fitimi të ndershëm. Nëse ata i kryejnë të gjitha këto që u kërkon Allahu i Madhëruar, atëherë kanë premtimin e mrekullueshëm, se:

- “...pa dyshim që Unë do t’juja fal të këqijat tuaja dhe do t’ju fus në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj.” - Kështu, Allahu i Madhëruar u premtonte atyre dy mirësi:

1. futjen në Xhenet, për të shijuar të gjitha mirësitë e Tij;

2. largimin e çdo të keqeje, duke ua falur gjynahet. Falja e gjynaheve largon çdo fatkeqësi dhe ndëshkimin që shkaktohet prej tyre.

- “Por në qoftë se pas kësaj ndonjë prej jush kundërshton, ai e ka humbur rrugën e drejtë”. - Pas atij premtimi të përforcuar me betime dhe pas gjithë atyre shpërblimeve të premtuara dhe kërcënimeve për thyerjen e tij, ata që mohojnë dhe e shpërfillin atë, vërtet kanë humbur thellë. Ata e kanë braktisur rrugën e Zotit me vetëdije dhe dijeni të plotë, prandaj meritojnë atë që meritojnë të humburit. Ata do të jenë të privuar nga shpërblimi dhe do të vuajnë ndëshkimin. Kjo ndoshta të nxit të thuash: “Oh, të mjerët! Çfarë bënë kështu?! Vallë, a e përmbushën premtimin ndaj Zotit,

apo jo?” Por Allahu i Madhëruar deklaronte se ata e thyen betimin:

- “Për shkak se ata e thyen zotimin e dhënë, Ne i mallkuam ata dhe zemrat e tyre i bëmë të ashpra.” - Kuptimi: Për shkak të shkeljes së besës nga ana e tyre, Ne u dhamë disa ndëshkime, si më poshtë:

1. “...i mallkuam”, ose: “i larguam nga mëshira Jonë”. Ishin vetë ata që ia mbyllën vetes portën e mëshirës së Zotit. Ata nuk e plotësuan premtimin që i dhanë Zotit, dhe ky ishte shkak më i madh i ndëshkimit të tyre të merituar.

2. “...dhe zemrat e tyre i bëmë të ashpra”, ose të ngurta, të tilla që nuk u bëjnë dobi këshillat dhe qortimet. Atyre nuk u bëjnë dobi ajetet dhe shenjat kërcënuese nga Zoti. Ata nuk mallëngjehen për shpërblimet që Ai ka përgatitur për të bindurit dhe besimtarët. Në zemrat e tyre nuk ka shpresë dhe as frikë. Zbrazja e zemrës nga të tilla ndjenja është nga ndëshkimet më të mëdha që mund ta godasin robin. Një zemër e zbrazur nga dashuria e malli për Zotin, nga shpresa për takimin me Të dhe për shpërblimin e Tij, nuk përfiton aspak nga udhëzimi i dhënë nga Zoti e nga mirësia e dhuruar prej Tij. Kjo lloj zemre thith vetëm ligësi dhe trishtim.

- “Ata i ndryshuan fjalët (në Libër) nga domethënia e tyre...” - Ata u sprovuan dhe filluan të ndryshonin dhe tjetërsonin fjalët e Zotit, duke i zëvendësuar ato me fjalë të tjera. Gjithashtu, ata u jepnin fjalëve të Zotit dhe Profetit shpjegime dhe kuptime që Zoti dhe Profeti i Tij kurrë nuk i dëshironin.

- “...dhe e braktisën një pjesë të madhe të asaj (shpalljes) me të cilën u këshilluan.”

- Allahu i Lartësuar i udhëzoi me mësimet e Teuratit, që ia shpalli Musait, por ata i harruan dhe shpërfillën ato. Harresa e tyre ishte në dy drejtime:

1. Harresë në drejtim të diturisë. Ata e harruan diturinë e Librit të Zotit, aq sa ajo humbi prej tyre. Shumë nga dituria që iu humbi nuk u gjend më, si ndëshkim nga Allahu i Drejtë dhe i Madhëruar kundër tyre.

2. Harresë në drejtim të punës me dijen. Ata harruan dhe e lanë zbatimin e dijes që e kishin. Atyre nuk iu dha sukses që të përmbushnin urdhrat hyjnorë. Kështu, është plotësisht e drejtë që, kur ithtarët e Librit të mohojnë ndonjë gjë që e kanë të shkruar në librat e tyre, t'u thuhet: Kjo është një formë ndëshkimi që ju ka goditur.

- **“Ti vazhdimisht do të vëresh tradhtinë e një pjese të tyre, përveç një pakice nga ata.”** - Ata u sprovuan dhe morën një ves shumë të ulët, që ishte tradhtia ose pabesia. Tradhtia e tyre ishte kundër Zotit, profetit dhe besimtarëve. Pabesia më e madhe e tyre ishte fshehja e së vërtetës nga ata që i respektonin e vlerësonin, duke i lënë kështu të humbur në kufirin e tyre. Kjo është, sigurisht, një tradhti ndaj amanetit dhe pabesi e pashoqe. Këto ishin cilësitë e ulta të atyre të mjerëve dhe të të gjithë atyre që u përngajajnë. Çdokush që nuk zbaton urdhrat e Zotit dhe besën që ka dhënë, do të goditet patjetër nga dënimet e lartpërmendura, pra: do të mallkohet, do t'i ngurtësohet zemra dhe shpirti, do të bëhet prej atyre që shtrembërojnë fjalët e Zotit dhe nuk do t'i jepet sukses të gjejë të vërtetën. Ai, gjithashtu, do të harrojë detyrimet hyjnore dhe do të bëhet njeri i pabesë, që nuk e mban amanetin. E lus Allahun të na ruajë nga këto fatkeqësi! Kur flet për Shpalljen që ata të mjerë e harruan, Allahu i Lartësuar përdor fjalën ‘*Hadh*’ – “mirësi, fat”, duke thënë: “dhe e braktisën një pjesë të madhe të asaj (*shpalljes*) me të cilën u këshilluan.”. Pa dyshim, Shpallja e Zotit është mirësia më e madhe që mund t'i dhurohet një njeriu. Të kuptuarit e Shpalljes së Zotit dhe të punuarit me të është fati më i madh që mund të ketë një njeri. Çdo mirësi tjetër është prej mirësive të dynjasë, të cilat sigurisht që lypin mirënjohje, sikurse thotë i Lartësuar: “Ai (*Karuni*) doli para popullit të tij me gjithë stolinë e tij. Ata, që kishin synim jetën e kësaj bote, thanë: “Ah, të kishim pasur edhe ne si ajo (*pasuri*) që ka Karuni! Ai është, vërtet me fat të madh!” Por, ata të cilëve u ishte dhuruar dituri e

vërtetë thanë: “Të mjerët ju! Shpërblimi i Allahut është shumë më i mirë për ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira; por këtë nuk mund ta arrijë askush përveç durimtarëve.” [Kasas 79, 80]. Ndërsa kur bëhet fjalë për mirësinë e madhe të besimit, i Madhëruari thotë: “E mira nuk mund të jetë e barabartë me të keqen. Largoje atë (*të keqen*) me çfarë është më e mirë, sepse atëherë, edhe ai, me të cilin ke njëfarë armiqësie, do të të bëhet mik i afërt. Mirëpo këtë nuk mund ta arrijë askush, përveç atyre që janë durimtarë; dhe askush, përveç atyre që kanë fat të madh.” [Fusilet 34, 35]. Më tej, Allahu i Lartësuar thotë: “... përveç një pakice nga ata...” - Pra, këta të përzgjedhur e mbajtën premtimin e dhënë Zotit, dhe Ai u dha sukses për të ecur në rrugën e drejtë.

- **“Fali ata dhe, me butësi, tolero! Allahu i do ata që bëjnë mirë.”** - Mos i ndëshko për veprat e tyre dhe për mundimin që të sjellin, por tolero. Kjo është vërtet shenjë bamirësie, dhe Allahu i Lartësuar i do bamirësit. Bamirësia është një nivel i lartë adhurimi, kur robi e adhuron Allahun sikurse ta shihte Atë haptazi, sepse është i bindur që, edhe pse nuk e sheh, Allahu pa dyshim e sheh atë. Kjo është grada e bamirësisë në lidhje me adhurimet e përkushtuara ndaj Allahut të Madhëruar. Ndërsa në lidhje me krijesat, bamirësia ndaj tyre shprehet duke u përpjekur t'i ndihmohet ata në drejtim të fesë e besimit dhe në drejtim të dynjasë së tyre.

Ajeti 14

14. Ne morëm zotimin edhe nga ata që thanë “Ne jemi nesara (pasues të Isait)”. Por edhe ata e harruan një pjesë të asaj (*shpalljes*) me të cilën u urdhëruan. Prandaj, Ne kemi hedhur ndërmjet tyre armiqësinë dhe urrejtjen midis njëri tjetrit, deri në Ditën e Kijametit. Allahu do t’ua shpalojë se çfarë kanë bërë.

Shpjegimi i ajetit

Ashtu si me jehudët, të cilët u zotuan për zbatimin e porosive të Zotit, ashtu ndodhi edhe me ata që u quajtën “*nesara*”, pra, ndihmësit e Isait, të birit të Merjemes. Ata u

zotuan të besonin profetin Isa dhe të pastronin shpirtat e tyre nëpërmjet besimit tek Allahu dhe zbatimit të porosive të profetëve dhe shpalljeve hyjnore. Por edhe ata e thyen premtimin dhe harruan një pjesë të udhëzimit të Allahut. Ata harruan diturinë dhe zbatimin e saj. Për këtë shkak, Allahu i Lartësuar u futi armiqësi kundër njëri-tjetrit, prandaj mes tyre ka patur dhe do të ketë përçarje dhe luftë, deri në Ditën e Gjykimit. Ky është një fakt i dukshëm dhe i vërtetuar në realitet.

Ajetet 15 - 16

15. O ithtarë të Librit! Juve ju ka ardhur i Dërguari Ynë (Muhammedi), që ju sqaron shumë nga ajo që ju i keni fshehur prej Librit e që për shumë të tjera, ai fal. Juve ju erdhi nga Allahu dritë dhe libër i qartë.

16. Allahu udhëzon nëpërmjet tij në rrugët e shpëtimit ata që kërkojnë kënaqësinë e Tij dhe i nxjerr ata prej errësirave në dritë, me Lejen e Tij. Ai i udhëzon ata në një Rrugë të Drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ithtarë të Librit! Juve ju ka ardhur i Dërguari Ynë (Muhammedi) , që ju sqaron shumë nga ajo që ju i keni fshehur prej Librit...”** - Pasi tregoi për premtimet dhe besën e pambajtur nga çifutët dhe të krishterët në përgjithësi, veç një pakice të tyre, Allahu i Lartësuar i urdhëron ata për të besuar Muhamedin. Allahu i Lartësuar u tregon një shenjë shumë të qartë, që tregon për vërtetësinë e profetësisë së Muhamedit: ai bën të qarta shumë nga ato çështje që ata ua mbanin fshehur njerëzve, madje edhe njerëzve të thjeshtë të fesë së tyre. Në atë kohë, i vetmi burim për të njohur librat e shenjtë dhe porosinë e profetëve ishin dijetarët çifutë e të krishterë, aq sa ata lejonin. Edhe vetë të përkushtuarit në dije nga njerëzit e thjeshtë mund të arrinin veçse aq sa u jepte kleri i tyre. Atëherë, në një situatë të tillë, u shfaq profeti i Zotit, Muhamedi, dhe Kur’ani madhështor. Ai nuk dinte të shkruajë e të lexojë dhe nuk dinte ç’ishte libri dhe as

imani, e, megjithatë, në Kur’ân përmenden shumë çështje që ata, me aq kujdes, i fshihnin nga njerëzit. Atëherë, si e mori këtë njohuri të fshehtë? Pa dyshim kjo që një provë shumë e fortë, që vërtetonte se Muhamedi ishte profeti i Zotit. Ndër faktet e fshehura prej dijetarëve çifutë e të krishterë ishin edhe shenjat dalluese të Profetit të Fundit në librat e tyre dhe njoftimi i profetëve për ardhjen e tij, ligji i gurëzimit në Teurat etj.

- **“...e që për shumë të tjera, ai fal.”** - Disa çështje të tjera ai nuk i sqaroi, sepse kështu e kërkonte urtësia.

- **“Juve ju erdhi nga Allahu dritë dhe libër i qartë.”** - Kuptimi: Juve ju erdhi Kur’ani prej Allahut, nëpërmjet të cilit ju ndriçoheni, për të gjetur rrugën në errësirat e paditurisë dhe humbjes. Ai është, sikurse ka thënë Allahu i Lartësuar: *“Kitabun mubin”* - “libër i qartë”. Ai është qartësuesi i të gjitha çështjeve për të cilat keni nevojë, që kanë lidhje me fenë dhe dynjanë tuaj. Ai ju sqaron gjithçka në lidhje me njohuritë për Allahun, emrat, cilësitë dhe veprat e Tij; sqaron ligjet e vendosura prej Allahut, ashtu si edhe shpërblimin apo ndëshkimin e Tij. Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon se cilët janë ata që përfitojnë udhëzimin prej këtij libri dhe çfarë kushti duhet të përmbushet për t’u arritur ky udhëzim:

- **Allahu udhëzon nëpërmjet tij në rrugët e shpëtimit ata që kërkojnë kënaqësinë e Tij** - Nëpërmjet Kur’anit, Allahu i Lartësuar udhëzon ata që përpiqen sinqerisht për të kënaqur Atë. Qëllimi i tyre është i mirë, prandaj Allahu i Lartësuar i udhëzon drejt së mirës dhe në rrugën e paqes. Kjo rrugë i siguron udhëtarët e saj nga ndëshkimi dhe i çon në vendin e lumturisë. Kjo është rruga e drejtë, e ndërtuar mbi dijen e saktë dhe punën e sinqertë në bazë të kësaj diturie, për të kënaqur Zotin. Sa më e gjerë dhe e hollësishme të jetë dituria dhe puna me të, aq më e lartë do të jetë grada e robit.

- **“...dhe i nxjerr ata prej errësirave në dritë, me Lejen e Tij. Ai i udhëzon ata në një Rrugë të Drejtë.”** - Nëpërmjet Kur’anit

dhe mësimëve të Profetit të Tij, Allahu i nxjerr njerëzit nga errësira e kufrit, bidatit, poshtërsive, injorancës dhe pakujdesisë, në dritën e imanit të pastër, traditës profetike, bindjes ndaj Tij dhe Profetit, diturisë së gjerë dhe përmendjes së Tij. Allahu i Lartësuar thotë: "... me ndihmën e Tij ...". Pra, i gjithë ky udhëzim është dhuratë e Allahut. Ajo që Allahu ka dashur të jetë është, dhe ajo që Allahu nuk lejoi të jetë, nuk është.

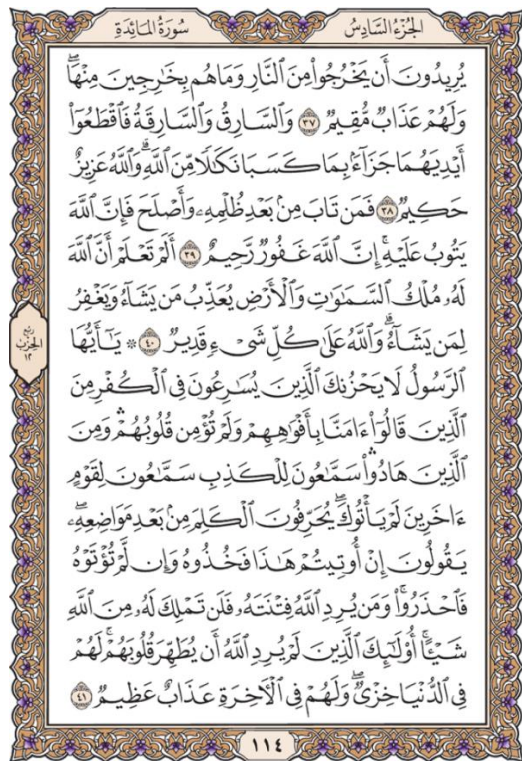
Ajetet 17 - 18

17. E kanë mohuar të vërtetën ata që thonë se: "Allahu është ai, Mesihu, biri i Merjemes." Thuaju: "Kush, atëherë, mund ta pengojë Allahun, nëse Ai dëshiron ta shkatërrojë Mesihun, birin e Merjemes, nënën e tij dhe gjithçka gjendet në tokë?" Vetëm Atij i takon pushteti i qiejve, i tokës dhe ç'ka mes tyre. Ai krijon çfarë të dëshirojë. Pa dyshim, Allahu ka pushtet për gjithçka.

18. Judejtë dhe të krishterët thanë: "Ne jemi bijtë e Allahut dhe të dashurit e Tij (nga njerëzit)". Thuaju: "E pse, pra, Ai ju dënon për gjynahet tuaja? Jo, ju jeni veçse njerëz, nga njerëzit që Ai ka krijuar. Ai fal atë që do dhe dënon atë që do. Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve, i Tokës dhe i gjithçkaje që gjendet në mes tyre, dhe vetëm tek Ai është kthimi.

Shpjegimi i ajeteve

- "E kanë mohuar të vërtetën ata që thonë se: "Allahu është ai, Mesihu, biri i Merjemes." - Pasi foli për besën dhe premtimin e thyer nga popujt e mëparshëm çifutë dhe të krishterë, Allahu i Lartësuar vijon të tregojë fjalët e tyre të shëmtuara dhe të poshtra në lidhje me Të. I tillë është deklarimi i të krishterëve, të cilin veç ata e kanë bërë. Ata thonë që Isai, i biri i Merjemes, është bir i Zotit. Ata e keqkuptuan faktin që Isai lindi pa patur baba biologjik, prandaj ranë në këtë besim të shëmtuar. Por dihet se me rastin e tij ngjan edhe Havaja, e cila nuk pati nënë, por u krijua nga një brinjë e Ademit. Madje,

Ademi u krijua pa nënë e pa babë, kështu që, sipas logjikës së gabuar të tyre, ai e meriton më shumë për të qenë bir i Zotit. Kësisoj, ky deklarim i tyre nuk mbështetet në ndonjë argument hyjnor, por është thjesht pasim i mendjes së tyre. Allahu i Madhëruar ua kthen atyre përgjigjen me një argumentim logjik të qartë dhe të kuptueshëm lehtësisht. Ai thotë:

- "Thuaju: "Kush, atëherë, mund ta pengojë Allahun, nëse Ai dëshiron ta shkatërrojë Mesihun, birin e Merjemes, nënën e tij dhe gjithçka gjendet në tokë?" - Duke qenë se të përmendurit nuk kanë patur asnjë fuqi që të mbronin dhe shpëtonin vetveten nga vdekja, kjo tregon se ata nuk mund të ishin kurrsesi zota. Si mund të adhurohet dikush që nuk ka pushtet as për të mbrojtur vetveten?! Tregues i kotësisë së besimit të tyre në zotë të tjerë veç Allahut është edhe fakti që:

- "Vetëm Atij i takon pushteti i qiejve, i tokës dhe ç'ka mes tyre." - Allahu vepron në mbretërinë e Tij me urtësinë e Tij të madhe, me ligjin e Tij dhe me shpërblimin

që është në dorën e Tij. Është Ai që vendos ligjet në ekzistencë dhe në çdo gjë që ka krijuar. Është Ai që ka vendosur rregullat, të cilat duhet të jenë sistem jete për krijesat, dhe është po Ai që do t'i marrë në përgjegjësi për zbatimin ose jo të këtyre rregullave. Çdo gjë në këtë gjithësi është pronë, krijesë dhe e nënshtruar ndaj Allahut të Madhëruar. Çdo krijesë nuk ka në dorë asnjë grimcë pushteti! Atëherë, si mund të mendohet që një rob i varfër e i pafuqishëm të konsiderohet si Zot që adhurohet. Kjo është pamundësia më e madhe. Edhe çudia e tyre në lidhje me mënyrën e krijimit të Isait ﷺ pa baba, është pa vend dhe jo e drejtë, sepse Allahu thotë:

- **“Ai krijon çfarë të dëshirojë. Pa dyshim, Allahu ka pushtet për gjithçka.”**

- Allahu i krijon njerëzit me nënë dhe me baba, sikurse janë gjithë njerëzia, por nëse Ai dëshiron, mund t'i krijojë ata edhe me baba e pa nënë, sikurse krijoi nënën e njerëzimit, Havanë. Nëse Allahu dëshiron, mund t'i krijojë edhe me nënë e pa baba, sikurse veproi me Isain, por nëse përsëri dëshiron, Allahu mund t'i krijojë pa nënë e pa baba, sikurse krijoi Ademin. Të gjithë krijesat dhe mënyrat e krijimit të tyre përcaktohen nga vullneti dhe dëshira e të Madhërishmit, e cila ekzekutohet dhe nuk mund të kthehet a të ndalet. Për këtë arsye, i Madhërishmi thotë: “Allahu për çdo gjë është i Plotpushtetshëm”. Ndër pretendimet dhe fjalët boshe të të krishterëve dhe judejve është edhe thënia e tyre e njohur:

- **“Judejtë dhe të krishterët thanë: “Ne jemi bijtë e Allahut dhe të dashurit e Tij (nga njerëzit)”.**” - Sipas shpjegimit dhe kuptimit të saktë, fjala “bir” ka kuptimin: “i dashur, i zgjedhur”, dhe nuk nënkupton birësinë e lindjes. Ata që e kuptojnë birësinë me kuptimin e drejtpërdrejtë, pra të lindjes, janë të krishterët, të cilët pretendojnë për Isain ﷺ se është biri i lindur nga Zoti. Por Allahu i Madhëruar ua kthen atyre këtë pretendim të papabazë:

- **“Thuaju: “E pse, pra, Ai ju dënon për gjynahet tuaja?”** - Nëse do të ishit vërtet të

dashurit dhe të zgjedhurit e Zotit, atëherë pse ju ndëshkon për gjynahet tuaja? Dihet mirë se Allahu i Madhërishëm përzgjedh veç ata që angazhohen maksimalisht për ta merituar statusin “të dashur të Zotit”, duke bërë vepra të mira, që e kënaqin Zotin.

- **“Jo, ju jeni veçse njerëz, nga njerëzit që Ai ka krijuar. Ai fal atë që do dhe dënon atë që do.”** - Kuptimi: Edhe ju jeni të nënshtruar, edhe mbi ju zbatohet drejtësia dhe bamirësia e Zotit, ashtu sikurse mbi të gjithë njerëzit e tjerë, sipas urtësisë së Tij. Është Ai që vendos, me urtësinë dhe diturinë e Tij, për ata që i fal apo i ndëshkon. Çdokush që e ka bërë hak shpërblimin, Zoti e shpërblen me bujarinë e Tij. Çdokush që e ka bërë hak ndëshkimin, Zoti e ndëshkon me drejtësinë e Tij.

- **“Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve, i Tokës dhe i gjithçkaje që gjendet në mes tyre, dhe vetëm tek Ai është kthimi.”** - Gjithçka në qiej e në tokë është pasuri dhe pronë e Allahut të vetëm. Atij i takon pushteti mbi to. Çdo gjë është krijesë e të Madhërishmit, mbi të cilën zbatohen ligjet e Tij. Atëherë, çfarë të veçante keni ju, që të jeni të zgjedhurit dhe të dashurit e Allahut. Edhe ju, ashtu sikurse të gjithë të tjerët, do të ktheheni tek i Plotpushtetshmi i Vetëm, në Ditën e Fundit, dhe është Ai që çdokujt do t'i japë shpërblimin e merituar.

Ajeti 19

19. O ithtarë të Librit! Ja ku ju erdhi i Dërguari Ynë, që ju qartëson (të vërtetën), pas ndërprerjes së të dërguarve, që të mos thoni: “Neve nuk na erdhi i dërguar që të na përgëzonte e të na tërhiqte vërejtjen”. Ja, pra, ku ju erdhi Përgëzuesi dhe Paralajmëruesi. Allahu ka pushtet për gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

- **“O ithtarë të Librit! Ja ku ju erdhi i Dërguari Ynë, që ju qartëson (të vërtetën), pas ndërprerjes së të dërguarve, që të mos thoni: “Neve nuk na erdhi i dërguar që të na përgëzonte e të na tërhiqte vërejtjen”.**” - Allahu i Madhëruar i fton ithtarët e Librit, të cilëve u

dhuroi mirësinë të kenë libër qiellor, që të besojnë Muhamedin ﷺ, të dërguarin e Tij të zgjedhur, dhe t'i shprehin mirënjohje të thellë Atij, që e dërgoi këtë profet të vyer, pas një ndërprerje të gjatë të vargut profetik, në një moment kur nevoja për të ishte urgjente. Dërgimi i një profeti të tillë, që të zbulojë të vërtetën e fshehur dhe të harruar ndër shekuj, pikërisht në kohën kur nevoja për të ishte e domosdoshme, duhet të jetë arsye e mjaftueshme për të treguar mirënjohje dhe falënderim për Zotin. Aq më tepër që ky profet mësoi gjithçka që njerëzit duhet të dinë për fenë dhe për ligjet që Zoti ka caktuar për ta. Ky do të jetë profeti i fundit për njerëzimin, prandaj dhe Zoti e pajisi me mrekullinë e përvetshme, Kur'anin, që njerëzit të mos kenë më justifikim për mosbesimin e tyre, sikurse thotë i Lartësuar:

- **“Ja, pra, ku ju erdhi Përgëzuesi dhe Paralajmëuesi.”** - Ai ju përgëzon për një shpërblim të madh në jetën e kësaj dynjaje dhe në ahiret. Ai ju mëson e shpjegon veprat që bëjnë të mundur arritjen e këtij shpërblimi, si dhe cilësitë e atyre që e meritojnë atë. Ai ju paralajmëron edhe për ndëshkimin në jetën e kësaj dynjaje dhe në ahiret, ashtu siç ju sqaron dhe ju ndalon nga veprat që e sjellin atë ndëshkim, si dhe cilësitë e njerëzve që e meritojnë atë.

- **“Allahu ka pushtet për gjithçka.”** - Çdo gjë i është nënshtruar pushtetit dhe sundimit të Tij. Nuk ka asgjë të vështirë për Të. Tregues të pushtetit dhe të sundimit të Tij absolut janë edhe dërgimi i profetëve, shpallja e librave, caktimi i ligjeve dhe marrja në përgjegjësi për zbatimin ose jo të tyre. Ai është i Plotpushtetshmi, që do t'i shpërblejë të gjithë, me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij, secilin sipas meritave. Ata që iu bindën Allahut dhe profetëve dhe zbatuan porositë e Tij, Ai do t'i shpërblejë me bujarinë dhe mëshirën e Tij. Ndërsa ata që shpërfillën profetët dhe shpalljet e Tij, Ai do t'i ndëshkojë me drejtësinë dhe urtësinë e Tij.

Ajetet 20 – 26

20. Kujto (o i Dërguar) kur Musai i tha popullit të vet: **“O popull im, kujtoni mirësinë e Allahut ndaj jush kur nga mesi juaj nxori profetë, ju bëri të jeni sundues (në Tokë) dhe ju dha atë që nuk i kishte dhënë asnjë populli (tjetër).”**

21. O populli im! Hyni në tokën e shenjtë, të cilën Allahu jua premtoi, dhe mos u sprapsni (nga lufta në rrugën e Zotit) sepse atëherë do të jeni të humbur!”

22. Ata (populli i Musait) thanë: **“O Musa! Në këtë tokë është një popull shumë i fuqishëm e ne nuk do të hyjmë aty kurrë, derisa ata të largohen prej andej. Kur ata të largohen, ne do të hyjmë.”**

23. Dy burra, prej atyre që i frikësoheshin Allahut e të cilët Allahu i kishte nderuar (me besim të fortë), thanë: “U hyni atyre nga Porta! Sapo të hyni në të (në qytet), ju do të ngadhënjoni. Dhe vetëm Allahut mbështetjuni, nëse jeni besimtarë (të vërtetë)”.

24. Ata thanë: “O Musa! Ne kurrë nuk hyjmë atje, përderisa ata të jenë aty, prandaj shko ti dhe Zoti yt e luftoni, se ne po rrimë (e po presim) këtu!”

25. Ai (Musai) tha: “O Zoti im! Unë nuk kam fuqi mbi asnjë tjetër veçse mbi veten dhe vëllanë tim. Prandaj, na veço ne prej këtij populli të pabindur!”

26. Allahu tha: “Ajo (tokë) është e ndaluar për ta. Për dyzet vjet, ata do të enden nëpër tokë. Por ti mos u ligështoj për popullin e pabindur!”

Shpjegimi i ajeteve

Pasi Allahu i Lartësuar, me mëshirën dhe mirësinë e Tij, i shpëtoi bijtë e Izraelit nga torturat e pamëshirshme të Faraonit dhe popullit të tij, nga robëria dhe poshtërimi që përjetonin nën sundimin tiranik të tij, ata u drejtuan për në tokën e tyre, pra, në Bejt el Makdes dhe rrethinat e saj. Kur ata iu afruan këtij vendi të bekuar, Allahu i Lartësuar ua bëri detyrë luftën, që t'i shpërnin armiqtë e tyre prej andej. Musai i nxiti ata që të përgatiteshin për luftë, duke u thënë:

- **“Kujto (o i Dërguar) kur Musai i tha popullit të vet: “O popull im, kujtoni mirësinë e Allahut ndaj jush kur nga mesi juaj nxori profetë, ju bëri të jeni sundues (në Tokë) dhe ju dha atë që nuk i kishte dhënë asnjë populli (tjetër).”** – Kuptimi: Kujtoni mirësitë e shumta të Allahut mbi ju, për të qenë mirënjohës. Kujtojini ato me zemër dhe me gojë. Kujtoni, sepse kujtimi i mirësive kultivon dashurinë për Dhuruesin dhe nxit shtimin e adhurimeve, të shprehura me ndjenja, fjalë dhe vepra që e kënaqin Atë. Kujtoni mirësinë më të madhe mbi ju, kur nga mesi juaj bëri profetë, të cilët ju kanë ftuar në rrugën e drejtë, ju kanë këshilluar që të ruheni nga çdo fjalë e vepër e keqe, ju kanë mësuar të ecni në rrugën e Zotit, për të arritur lumturinë e përvetshme. Ata ju kanë mësuar atë që ju nuk e keni ditur dhe për të cilën keni patur nevojë më shumë sesa për jetën tuaj. Kujtoni që Allahu i Madhërishtëm ju bëri zotërues të çështjeve tuaja, ndryshe nga ç’ishit më parë, skllever dhe të nënshtruar ndaj të tjerëve. Kështu, ju do të jeni të lirë të adhuroni Allahun, ashtu sikurse Ai kënaqet prej jush, dhe të zbatoni tërësisht fenë në të cilën ju udhëzoi. Allahu i Madhëruar ju dha atë që nuk ia kishte dhënë askujt në botë. Ai ju dhuroi mirësi të kësaj dynjaje dhe mirësi fetare, çka nuk ia kishte dhënë askujt prej njerëzve të tjerë deri në atë kohë. Kështu, Allahu i Madhëruar u kujtoi atyre mirësitë e Tij të shumta materiale e fetare, që të shtonte tek ata forcën e imanit dhe qëndrueshmërinë e tij. Kjo u bë, me qëllim që ata t’i bindeshin urdhrit për luftë, duke iu bindur Zotit dhe profetit të Tij. Pastaj Musai u tha:

- **“O popull im! Hyni në tokën e shenjtë, të cilën Allahu jua premtoi,...”** - Kuptimi: Hyni në këtë tokë të dëlirë, të cilën Zoti e caktoi për ju. Këto fjalë do duhej të qetësonin shpirtat e tyre, duke u dhënë sigurinë dhe besimin e plotë në fitore, nëse do të bindeshin. Ato u përforcuan edhe më tej, me fjalët:

- **“...dhe mos u sprapsni (nga lufta në rrugën e Zotit) sepse atëherë do të jeni të humbur!”** - Nëse ktheni shpinën, atëherë do të dilni të humbur. Kështu do të humbni dynjanë tuaj, sepse nuk do të mund ta mposhtni armikun dhe as të çlironi atdheun tuaj. Por do të shkatërroni edhe ahiretin tuaj, sepse prej mosbindjes, do të humbni shpërblimin e pamasë të Allahut të Lartësuar dhe do të meritoni ndëshkimin. Por pavarësisht nga këto fjalë inkurajuese për të filluar luftën, ata thanë diçka që dëshmonte dobësinë e imanit, frikën në zemër dhe mosinteresimin e plotë të tyre për urdhrat e Allahut dhe të Profetit të Tij:

- **“Ata (populli i Musait) thanë: “O Musa! Në këtë tokë është një popull shumë i fuqishëm e ne nuk do të hyjmë aty kurrë, derisa ata të largohen prej andej. Kur ata të largohen, ne do të hyjmë”.** - Kuptimi: Atje ndodhet një popull i ashpër dhe guximtar dhe kjo është një pengesë për ne që të hyjmë në atë vend. Këto fjalë tregojnë se ata ishin burracakë e frikacakë, që nuk kishin siguri dhe bindje në premtimin e Zotit. Nëse do të ishin të urtë dhe të mendonin drejt, do të kuptonin se të gjithë njerëzit janë bij dhe pasardhës të Ademit, kështu që “i fortë” është ai të cilit Allahu i Lartësuar i jep forcë dhe fuqi. Nuk ka fuqi dhe nuk ka ndryshim të gjendjes pa ndihmën dhe suksesin e dhënë prej Allahut. Po të mendonin kështu, pa dyshim do të bindeshin se fitorja do të ishte në anën e tyre, aq më tepër që Allahu i Madhëruar ua premtoi këtë gjë.

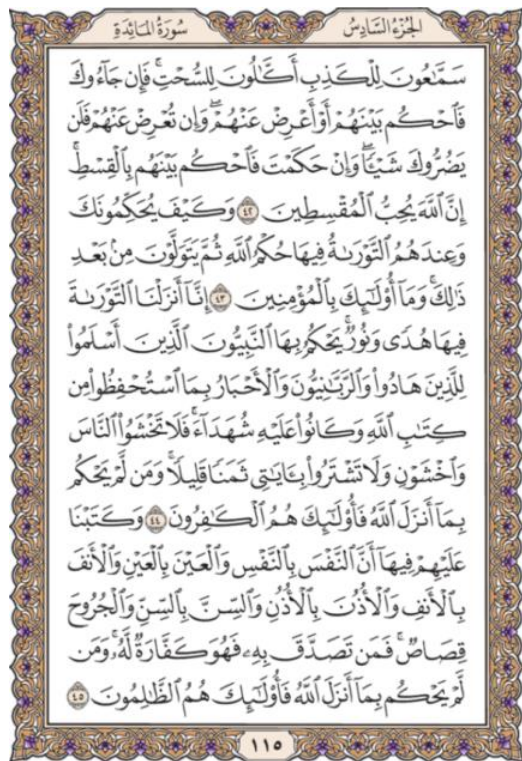
- **“Dy burra, prej atyre që i frikësoheshin Allahut e të cilët Allahu i kishte nderuar (me besim të fortë), thanë: “U hyni atyre nga Porta!”** - Në këtë moment, ndërhyjnë dhe flasin dy burra, cilësi dalluese e të cilëve ishte frika ndaj Allahut të Madhërishtëm. Ata i dhanë kurajë popullit për të luftuar me trimëri dhe për të çliruar atdheun e tyre. Allahu i Lartësuar thotë për ta: “...të cilët Allahu i kishte nderuar (me besim të fortë),”, domethënë, u dha forcë që të thonin të vërtetën, në ato momente kur

ajo ishte aq e nevojshme. Ishte mirësi prej Allahut që ata filluan të nxisnin dhe të zgjonin te populli ndjenjën e durimit dhe të sigurisë në ndihmën e Allahut.

- **“Sapo të hyni në të (në qytet), ju do të ngadhënjeni.”** - Kuptimi: Mes jush dhe fitores qëndron vetëm një gjë: hyrja nga portat. Nëse e bëni këtë, ata do të munden. Pastaj ata dhanë një këshillë, që është forca më e madhe me të cilën mund të armatoseshin:

- **“Dhe vetëm Allahut mbështetjuni, nëse jeni besimtarë (të vërtetë)”**. - Mbështetja e plotë në Allahun, sidomos në të tilla situata, sjell lehtësim të çështjes dhe fitore mbi armiqtë. Kjo tregon, gjithashtu, se mbështetja tek Allahu është në varësi të imanit të robit. Sidoqoftë, këto fjalë nuk ndikuan fare në shpirtrat e tyre, prandaj, të poshtëruar dhe të dështuar, thanë:

- **“Ata thanë: “O Musa! Ne kurrë nuk hyjmë atje, përderisa ata të jenë aty, prandaj shko ti dhe Zoti yt e luftoni, se ne po rrimë (e po presim) këtu!”** - Sa të shëmtuara ishin këto fjalë të tyre! Sa e ulët ishte përgjigjja që i dhanë Profetit të tyre, pikërisht në ato momente ngushtie dhe nevoje për t'i dalë krah dhe për të luftuar përkrah tij, për ta nderuar atë, por edhe për dinjitetin e vetvetes. Në këto raste del në pah dukshëm ndryshimi mes popujve të tjerë dhe shokëve të Muhamedit e umetit të tij. Kur profeti Muhamed u këshillua me ta në një rast të ngjashëm (para betejës së Bedrit), edhe pse ai nuk ua kërkoi me ngulm pjesëmarrjen në luftë, ata i thanë: “Për Allah! Nëse i hyn detit në këmbë, edhe ne do të hyjmë së bashku me ty! Edhe sikur të kërkosh që të shkojmë në vendin më të rrezikshëm, asnjëri prej nesh nuk do të të braktisë! Ne nuk do të themi kurrë ashtu si i thanë Musait shokët e tij: “Shko ti dhe Zoti yt dhe luftoni, se ne do rrimë këtu!” Por ne themi: “Shko ti dhe Zoti yt luftoni, sepse edhe ne do të vijmë së bashku me ju të luftojmë, para teje e pas teje, djathtas teje dhe majtas teje!” Kur vërejtji mosbindjen e tyre, Musai tha:

- **“Ai (Musai) tha: “O Zoti im! Unë nuk kam fuqi mbi asnjë tjetër veçse mbi veten dhe vëllanë tim....”** - Kuptimi: Unë nuk kam ndihmës për të luftuar këta dhe as mundem që t'i detyroj të luftojnë. Pastaj u lut dhe tha:

- **“Prandaj, na veço ne prej këtij populli të pabindur!”** - Gjyko, o Zot, me drejtësinë dhe urtësinë Tënde, mes nesh dhe popullit të prishur! Zbrit mbi ta ndëshkimin, që e përcakton urtësia Jote. Kjo tregon se fjalët dhe veprat e tyre ishin gjynahe të mëdha, që meritonin ndëshkim. Në përgjigje të lutjes së Musait, Allahu i Lartësuar tha:

- **“Allahu tha: “Ajo (tokë) është e ndaluar për ta. Për dyzet vjet, ata do të enden nëpër tokë.”** - Kuptimi: Si ndëshkim, ata do të enden nëpër shkretëtirë dhe, për 40 vjet, nuk do të mund të hyjnë në tokën që Zoti u premtoi. Për 40 vjet nuk do të gjejnë më qetësi dhe prehje. Ky ishte një ndëshkim që në këtë dynja, nëpërmjet të cilit, Allahu i Lartësuar ndoshta i pastroi nga gjynahu i mosbindjes. Nëpërmjet këtij ndëshkimi, Allahu i Madhëruar largoi një ndëshkim më

të madh kundër tyre. Kjo tregon se ndëshkimi për gjynahet mund të vijë në forma dhe mënyra të ndryshme. Ai mund të vijë si largim i të mirave, por mund të vijë edhe në formën e një vonese të largimit të fatkeqësive apo të shtimit të tyre. Ndoshta periudha dyzetvjeçare do të bënte që shumica e atyre që thanë ato fjalë të vdisnin. Megjithatë, kjo periudhë do të shërbente që të ndryshonin ato zemra që nuk ishin mësuar me durim dhe qëndrueshmëri, por me nënshttrim e robëri. Ata nuk kishin ambicie dhe vullnet për t'u ngritur lart dhe për të fituar. Për këtë arsye, kjo kohë do të shërbente edhe për t'u edukuar një brez i ri, që do të rritej me dëshirën për të mposhtur armiqtë, me krenarinë për të mos qenë robër e të nënshtuar dhe me ambicien për të arritur lumturinë. Por Allahu i Lartësuar e dinte shumë mirë që robin e Tij, Musain عليه السلام, e spikaste një mëshirë dhe dhembshuri e madhe, sidomos për popullin e tij. Me gjithë lutjen që ai bëri kundër tyre, ai u prek dhe ndjeu keqardhje për atë vendim, që tashmë kishte marrë fund dhe ishte vulosur. Prandaj Allahu i Lartësuar i thotë:

- **“Por ti mos u ligështoj për popullin e pabindur!”** - Pra, mos të të vijë keq dhe mos u trishtë për atë popull, sepse ata i kaluan kufijtë. Shfrenimi dhe mospërfillja e tyre e bënë mëse të meritueshëm ndëshkimin që u vendos për ta. Ky vendim nuk është aspak një padrejtësi, por është ai çka e merituan me fjalët dhe veprat e tyre të ulta.

Ajetet 27 - 31

27. Lexoju (o Muhamed!) atyre me vërtetësi ngjarjen e dy djemve të Ademit, kur të dy flijuan nga një kurban. Njërit iu pranua kurban, ndërsa tjetrit nuk iu pranua. Ai i tha tjetrit: “Unë do të të vras ty”. Tjetri i tha: “Allahu pranon (kurban) vetëm prej të devotshmëve.

28. Nëse ti e zgjat mbi mua dorën tënde për të më vrarë, unë kurrë nuk kam për ta zgjatur mbi ty dorën time për të të

vrarë, sepse unë i frikësohem Allahut, Zotit të botëve.”

29. Unë dua që ti të bartësh barrën e gjynahut tim dhe të gjynahut tënd e kështu të bëhesh prej banorëve të Zjarrit. Ai është dënimi i keqbërësve”.

30. Egoizmi e nxiti atë për vrasjen e të vëllait. Ai e vrau atë dhe kështu u bë prej të humburve.

31. Allahu dërgoi një sorrë, e cila gërmonte në dhë, për t'ia treguar atij se si ta mbulonte trupin e të vëllait. Ai tha: “I mjeri unë! Nuk qeshë i aftë as edhe sa kjo sorrë e ta mbuloja trupin e (vdekur të) vëllait tim?” Ashtu mbeti i dëshpëruar.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Lexoju (o Muhamed!) atyre me vërtetësi ngjarjen e dy djemve të Ademit...”** - Tregoju me vërtetësi njerëzve ndodhinë mes bijve të Ademit. Lexojua atyre, që të nxjerrin mësimë ata që dinë të nxjerrin mësimë. Kjo është një histori e vërtetë, e jo gënjeshtër, është e rëndësishme, jo lojë. Nga ajeti kuptohet se bëhet fjalë për dy djemtë e lindur drejtpërdrejt nga Ademi عليه السلام. Ky është mendimi i shumicës së *mufesirin*-ëve. Lexoju, pra, ngjarjen e atyre të dyve, kur ata afruan nga një kurban për Allahun e Lartësuar:

- **“...kur të dy flijuan nga një kurban. Njërit iu pranua kurban, ndërsa tjetrit nuk iu pranua. Ai i tha tjetrit: “Unë do të të vras ty”.”** - Pra, secili prej tyre nxori një pjesë të pasurisë së vet, me qëllimin për t'iu afruar Allahut të Lartësuar. Por me një shenjë nga qielli, u kuptua që njërit iu pranua kurban, ndërsa tjetrit jo. Në popujt e parë, shenjë e pranimit të kurbanit ishte një zjarr që zbriste nga qielli dhe që e përpinte kurbanin. Djali të cilit nuk iu pranua kurban, i nxitur prej smirës, i tha atij që iu pranua: “Do të të vras.” Por tjetri iu përgjigj me butësi:

- **“Tjetri i tha: “Allahu pranon (kurban) vetëm prej të devotshmëve.”** - Kuptimi: Çfarë gjynahu dhe padrejtësie kam bërë unë, që të më vrasësh? Unë thjesht

tregohem i devotshëm ndaj Zotit tim, dhe devotshmëria ndaj Tij është detyrë e imja, e jotja dhe e çdokujt. Allahu i Lartësuar i pranon punët e atyre që tregohen të devotshëm në kryerjen e tyre. Kusht i domosdoshëm që një vepër të pranohet nga Allahu i Madhëruar është të kryerit e saj me sinqeritet vetëm për Atë, me qëllimin për ta kënaqur Atë dhe kryerja e saj sipas porosive të Allahut dhe të Profetit të Tij. Ky është kuptimi i saktë i ajetit. Më pas, ai i drejtohet vëllait të vet dhe i thotë se kurrë nuk do ta dëshironte vrasjen e tij, as edhe për vetëmbrojtje, madje:

- **“Nëse ti e zgjat mbi mua dorën tënde për të më vrarë, unë kurrë nuk kam për ta zgjatur mbi ty dorën time për të të vrarë,”** - E gjitha kjo, jo sepse ishte frikacak apo i paaftë që të mbrohej, por për një arsye shumë të fortë:

- **“...sepse unë i frikësohem Allahut, Zotit të botëve.”** - Dhe, pa dyshim, ai që i frikësohet Allahut kurrësesi nuk i afrohet dhe as merr guximin të kryejë gjynahe ndaj Tij, e sidomos gjynahe të mëdha, sikurse është marrja e jetës së tjetrit pa të drejtë. Ky ajet është një kërcënim i hapur për këdo që synon të kryejë vrasje. Ai është porosi që njeriu të ketë frikë Zotin në veprat e tij dhe të druhet nga ndëshkimi i Tij.

- **“Unë dua që ti të bartësh barrën e gjynahut tim dhe të gjynahut tënd e kështu të bëhesh prej banorëve të Zjarrit. Ai është dënimi i keqbërësve”.** - Kuptimi: Nëse çështja shkon deri atje sa të kem vetëm dy mundësi: o të bëhem vrasës, o viktimë, unë zgjedh që të bëhem viktimë. Kështu, ti do të ngarkohesh edhe me gjynahun tim, përveç tëndit, dhe do të bëhesh nga banorët e Zjarrit. Ky është shpërblimi për zullumqarët. Kjo tregon se vrasja është një nga gjynahet e mëdha dhe shkak për futjen në Zjarr. Por as këto fjalë nuk e sprapsën tjetrin. Ai e ushquu vazhdimisht dëshirën për vrasjen e vëllait, edhe pse ligji i Zotit dhe natyra e pastër njerëzore kërkon të kundërtën, pra, nderimin dhe mëshirën për të.

- **“Egoizmi e nxiti atë për vrasjen e të vëllait. Ai e vrau atë dhe kështu u bë prej të humburve.** - Domethënë, ai u bë prej njerëzve që shkatërruan dynjanë dhe ahiretin e tyre. Madje, ai u bë shembulli i keq për çdo vrasës që do të vinte më pas, dhe dihet shumë mirë se: çdokush që sjell një traditë të keqe, atij i takon gjynahu i asaj tradite dhe gjynahu i të gjithë atyre që punojnë sipas saj, deri në Ditën e Gjykimit. Është transmetuar një hadith i saktë, që thotë se: “Çdokush që vret padrejtësisht, një pjesë e gjynahut të tij do të rëndojë edhe mbi birin e parë të Ademit, sepse ai ishte i pari që kreu vrasjen.” Pasi vrau të vëllanë, ai nuk dinte si të vepronte me të, sepse ai ishte i pari prej fëmijëve të Ademit që pa vdekjen. Atëherë:

- **“Allahu dërgoi një sorrë, e cila gërmonte në dhë, për t’ia treguar atij se si ta mbulonte trupin e të vëllait.”** - Sorra gërmonte në tokë për të groposur një sorrë tjetër të ngordhur, për t’i treguar në këtë mënyrë atij se si ta varroste dhe mbulonte trupin e vëllait të tij të vdekur. Kur flet për trupin e të vdekurit, Allahu i Lartësuar thotë: “për t’i treguar atij se si ta mbulojë trupin (*seuete*) e vëllait”. Fjala ‘*seuete*’ do të thotë ‘vend i turpshëm’. Kjo tregon se trupi i vdekur është si *auret*, prandaj duhet mbuluar.

- **“Ai tha: “I mjери unë! Nuk qeshë i aftë as edhe sa kjo sorrë e ta mbuloja trupin e (vdekur të) vëllait tim?” Ashtu mbeti i dëshpëruar.”** - Ky është gjithmonë fundi i krimeve: trishtim, dëshpërim dhe humbje.

Ajeti 32

32. Për këtë arsye Ne u shpallëm bijve të Izraelit se, kush vret një njeri që s’ka vrarë kënd dhe s’ka bërë shkatërrim në tokë, është sikur të ketë vrarë gjithë njerëzimin. Dhe kush shpëton një jetë, është sikur të ketë shpëtuar gjithë njerëzimin. Të dërguarit Tanë u sollën atyre Argumente të qarta, por shumë prej tyre vijuan t’i kalojnë kufijtë (me poshtërsi) në tokë.

Shpjegimi i ajetit

Për shkak të ndodhisë me bijtë e Ademit, kur vëllai vrau vëllanë, duke lënë kështu një traditë të keqe për ata që do të vinin pas tyre, si dhe për shkak se përfundimi i vrasjes është i tmerrshëm si në dynja, edhe në ahiret, Allahu i Lartësuar vendosi ligje. Në librat e Tij, Ai vendosi se: "...kush vret një njeri që s'ka vrarë kënd dhe s'ka bërë shkatërrim në tokë, është sikur të ketë vrarë gjithë njerëzimin. Dhe nëse dikush shpëton një jetë, është sikur të ketë shpëtuar gjithë njerëzimin." Vrasja nuk duhet të ndodhë kurrë, përveç rasteve që ka përcaktuar drejtësia e Allahut të Lartësuar. Ai që vret jashtë këtyre kufijve, nuk ka asnjë justifikim të pranueshëm te Zoti i tij për këtë krim. Kur dikush vritet pa të drejtë, nuk ka asnjë ndryshim mes viktimës dhe çdo njeriu tjetër në botë. Ai që vret një njeri do ta bënte këtë me të gjithë botën, prandaj konsiderohet sikur të kishte vrarë të gjithë njerëzit. Po kështu, ai që bëhet shkak që të shpëtojë dhe të jetojë një njeri, ose që nuk e vret, por, nga frika ndaj Zotit, e lë të jetojë, edhe nëse nefsi i thotë të kundërtën, pra, ky konsiderohet sikur i ka shpëtuar nga vdekja dhe i ka dhënë jetë të gjithë njerëzimit. Ajeti tregon se vrasja lejohet në dy raste:

1. Kur dikush kryen vrasje të padrejtë me paramendim, ai meriton ndëshkimin me vrasje, nëse është i përgjegjshëm ligjërisht, i barabartë në status me viktimën ³⁴ dhe nëse nuk është prindi i viktimës. ³⁵

2. Kur personi është përhapës i shkatërrimit në tokë, që kërcënon besimin, jetën dhe pasurinë e të tjerëve, ai vritet ose dënohet me vdekje. Të tillë mund të jenë qafirët e ndryshëm, renegatët e fesë, bidatçinjtë që përhapin bidatin e tyre, e keqja e të cilëve mund të ndalet veçse me luftimin dhe me vrasjen e tyre. Po kështu trajtohen edhe banditët e rrugëve, që kërcënojnë jetën, pasurinë dhe nderin e njerëzve. Profetët sollën argumente të qarta nga Zoti i tyre, argumente që nuk të linin asnjë hapësirë për justifikim para Zotit, por shumica e njerëzve, edhe pas këtij qartësimi të prerë, që e bën të detyrueshëm përqendrimin në

rrugën e drejtë, e teprojnë në tokë me gjynahe dhe me mosbindje ndaj porosive të Zotit dhe profetëve.

Ajetet 33 - 34

33. Dënimi i atyre që luftojnë kundër Allahut dhe të Dërguarit të Tij dhe bëjnë shkatërrime në tokë, është që të vriten, ose të gozhdohen, ose t'u priten duart dhe këmbët në të kundërt (të njëra tjetrës), ose të dëbohen nga vendi. Ky (ndëshkim) është poshtërim për ta në këtë Botë, ndërsa në Botën tjetër ata do të kenë dënim të madh.

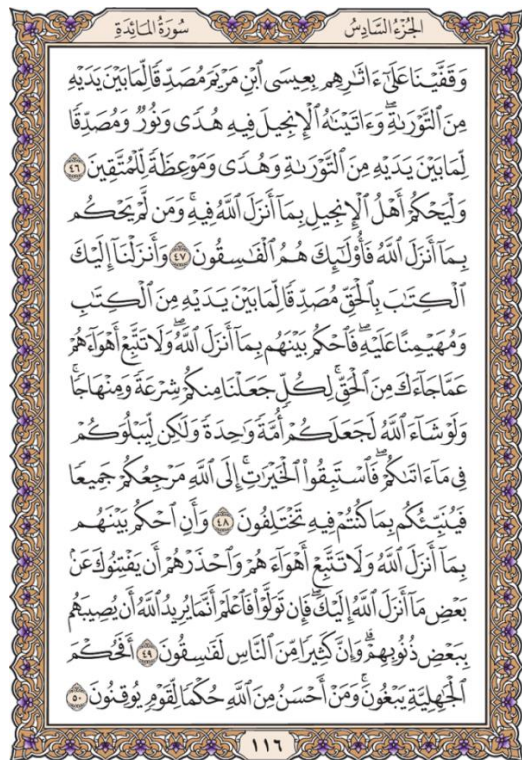
34. Përveç atyre që pendohen para se t'i kapni. Dijeni se Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- "Dënimi i atyre që luftojnë kundër Allahut dhe të Dërguarit të Tij dhe bëjnë shkatërrime në tokë, është që të vriten, ose të gozhdohen, ose t'u priten duart dhe këmbët në të kundërt (të njëra tjetrës), ose të dëbohen nga vendi. Ky (ndëshkim) është poshtërim për ta në këtë Botë, ndërsa në Botën tjetër ata do të kenë dënim të madh." - Armiqtë e Allahut dhe të Profetit janë ata që i kanë shfaqur luftë dhe kundërshtim të hapur atyre dhe kryejnë shkatërrime në tokë me kufër, me vrasje, me grabitje, duke përhapur panik, frikë dhe pasiguri. Është një mendim i përgjithshëm se ky ajet tregon dispozitën për banditët, të cilët sulmojnë njerëzit nëpër lugina dhe rrugë dhe u grabisin pasurinë, që i vrasin dhe frikësojnë ata. Kështu, Allahu i Madhëruar na mëson se si duhet të veprohet me të tillë njerëz. Komentuesit e Kur'anit janë të mendimeve të ndryshme kur vjen fjala për përgjigjen e pyetjes: A janë udhëheqësit dhe gjykatësit të lirë të përzgjedhin në dhënien e këtyre ndëshkimeve? Pra, a mund të zgjidhet secila formë prej tyre si ndëshkim për çdo lloj banditi? Kështu, disa janë të mendimit që po, sepse këtë e tregon qartë ajeti. Megjithatë, dijetarë të tjerë janë të mendimit se ndëshkimi që zgjidhet varet nga lloji i krimit të kryer. Pra, çdo krim ka

ndëshkimin që meriton. Urtësia e ajetit e përfshin edhe këtë mendim, që është në përputhje me urtësinë e Allahut të Madhëruar. Kësisoj, nëse banditi ka grabitur dhe ka vrarë, bëhet e pashmangshme vrasja dhe kryqëzimi i tij, në mënyrë që të tremben dhe të marrin mësim të tjerët. Por nëse ai vetëm ka vrarë dhe nuk ka kryer grabitje, atëherë ai vetëm vritet. Nëse banditi ka grabitur, por nuk ka vrarë, atëherë atij i priten duart dhe këmbët në të kundërt, por nuk vritet. Po ashtu, nëse ai thjesht ka frikësuar njerëzit, por nuk ka vrarë e grabitur, atëherë internohet. Atij nuk i jepet mundësia të stabilizohet në një vend, derisa të pendohet qartë dhe dukshëm. Ky ka qenë mendimi i Ibni Abasit dhe i disa imamëve të mëdhenj, me ndonjë ndryshim të vogël. Sido që të jetë ndëshkimi, ai është poshtërim dhe turpërim për kriminelët në jetën e kësaj dynjaje, ndërsa në ahiret ndëshkimi i tyre do të jetë i madh. Kjo tregon se banditizmi në rrugë konsiderohet si gjynah i madh, që shkakton poshtërim në jetën e dynjasë dhe ndëshkim në ahiret. Madje, kryesit e kësaj veprë konsiderohen si armiq dhe luftues të Allahut dhe Profetit. Duke parë se sa e shëmtuar dhe sa e dënueshme është kjo vepër, mund të themi se eliminimi i banditëve, sigurimi i rrugëve dhe vendit nga vrasjet, vjedhjet e çnderimet janë nga veprat më të mira dhe më të shpërblyeshme nga Allahu i Madhëruar. Ato konsiderohen si rregullim i rendit, ashtu si të kundërtat e tyre quhen “prishje e rendit në tokë”.

- “Përveç atyre që pendohen para se t’i kapni. Dijeni se Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.” – Kuptimi: Nëse banditët pendohen para se të kapen nga autoritetet, atëherë ata nuk ndëshkohen në lidhje me hakun e Zotit, e po kështu edhe në lidhje me hakun e njerëzve, nëse kanë qenë qafirë gjatë kohës së krimit dhe kanë pranuar Islamit para se t’i kapin. Pra, këta nuk vriten, nuk u priten duart e këmbët e nuk internohen. Por nëse banditi ka qenë musliman, atëherë haku i njerëzve nuk

rrëzohet, pra, ai do të ndëshkohet për vrasjen dhe grabitjen e pasurive. Ajeti tregon se, nëse banditi pendohet pasi e kanë kapur, atëherë ky pendim nuk e rrëzon ndëshkimin e tij në çdo lloj rasti. Urtësia është shumë e qartë në këto gjykime. Nëse pendimi para kapjes së banditit bën dobi në rastin e krimit të luftës kundër Allahut dhe Profetit, atëherë kur bëhet fjalë për vepra të tjera poshtë tyre, pa dyshim që pendimi duhet të ndikojë më shumë në gjykim.

Ajeti 35

35. O ju që keni besuar! Kini frikë Allahun, përpiquni të afroheni tek Ai (me punë të mira) dhe luftoni në rrugë e Tij, që të dilni fitimtarë.

Shpjegimi i ajetit

- “O ju që keni besuar! Kijeni frikë Allahun,...” - Ky është një urdhër që Allahu i Lartësuar u drejton robve të Tij besimtarë për të plotësuar atë çka nënkupton imani i vërtetë. Ai i urdhëron për devotshmëri dhe për të qenë të kujdesshëm që të mos e zemërojnë Atë. Kjo kërkon që robi të përpiket me gjithçka që mundet që të

largohet nga çdo gjë që shkakton zemërimin dhe pakënaqësinë e Allahut të Madhëruar, siç janë gjynahet e zemrës, gjuhës dhe gjymtyrëve, të shfaqura dhe të fshehura qofshin. Robi duhet t'i mbështetet dhe t'i kërkojë ndihmë Zotit për t'iu larguar gjynaheve, sepse kështu do të mund të shpëtojë nga zemërimi dhe ndëshkimi i Tij.

- **"...përpiquni të afroheni tek Ai (me punë të mira)..."** - Pra, kërkonit të afroheni tek Ai, të bëni hapa drejt Tij, të tregoni dashurinë tuaj për Të. Kjo arrihet duke plotësuar detyrat ndaj Tij, qofshin ato detyra zemre, si: dashuria për Të dhe për hir të Tij, droja ndaj Tij, shpresa tek Ai, kthimi tek Ai me pendesë, mbështetja e plotë tek Ai etj.; apo vepra të gjymtyrëve, si zekati, haxhi etj.; apo vepra të zemrës dhe trupit njëkohësisht, si: namazi, leximi i Kur'ânit, dhikri apo lloje të ndryshme të bamirësisë ndaj krijesave. Bamirësia ndaj tyre mund të kryhet me pasuri, dituri, autoritet, me forcën fizike, me këshillën e mirë, duke i ndihmuar për të arritur çdo të mirë dhe për të shpëtuar nga çdo e keqe. Të gjitha këto vepra të afrojnë tek Allahu. Robi do të vazhdojë të afrohet tek Allahu me vepra të mira, derisa Allahu ta dojë atë. Dhe kur Allahu e do një rob, atëherë Ai bëhet dëgjimi me të cilin robi dëgjon, bëhet shikimi me të cilin robi sheh, bëhet dora e tij me të cilën ai vepron dhe këmba me të cilën ai ecën. Në përfundim, sigurisht që Allahu do t'i përgjigjet lutjeve të këtij robi. ³⁶ Më pas, Allahu i Lartësuar përmend në mënyrë të veçantë xhihadin në rrugën e Tij, si një nga adhurimet që të afrojnë tek Ai. Xhihad quhet shpenzimi i të gjitha mundësive për të luftuar armikun, qoftë kjo me pasurinë tënde, me jetën, me mendimet dhe intelektin tënd, me gjuhën dhe forcën e fjalës, dhe me çdo formë të lejuar për të ndihmuar fenë e Zotit. Pa dyshim, ky lloj adhurimi është më i mrekullueshmi dhe më i rëndësishmi. Ai që arrin të jetë i plotësuar me xhihadin, ka për të qenë i tillë edhe në vepra të tjera të mira.

- **"...dhe luftoni në rrugën e Tij, që të dilni fitimtarë."** - Kuptimi: Ju do të arrini *felah*-un, nëse tregoheni të devotshëm, duke iu larguar haramëve, duke kërkuar afrimin tek Allahu nëpërmjet veprave të mira në bindje ndaj Tij dhe duke luftuar në rrugën e Tij, me synim kënaqësinë e Tij. *El felah* është fitorja dhe arritja e çdo synimi, kënaqësie dhe mirësie, si dhe shpëtimi nga çdo ligësi, së cilës i druhen. Me fjalë të tjera, *el felah* është arritja e lumturisë të përvetshme dhe e mirësisë së pafundme.

Ajetet 36 - 37

36. Sa për ata që mohuan, edhe sikur të jepnin gjithë ç'ka në Tokë, madje edhe një herë aq sa ajo, si shpagim e shpëtim nga dënimi i Ditës së Kijametit, atyre nuk do t'u pranohej. Ata do të kenë një dënim të dhembshëm.

37. Ata do përpiqen të dalin nga Zjarri, por s'kanë për të dalë nga ai. Dënimi i tyre do të jetë i vazhdueshëm.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon për gjendjen e keqe të qafirëve në Ditën e Gjykimit dhe për fundin e tyre të tmerrshëm. Edhe sikur të shpenzonin gjithë tokën të mbushur plot me ar, e bashkë me të edhe njëherë sa ajo, kjo nuk do të pranohej prej tyre dhe nuk do t'u sillte asnjë dobi e përfitim. Koha dhe vendi kur mund të pranoheshin kompensimet dhe pendimi, tashmë kanë kaluar me kohë. Tani ka mbetur veçse ndëshkimi i dhimbshëm, torturues dhe i përvetshëm, prej të cilit nuk kanë për të shpëtuar kurrë. Atje do të qëndrojnë në jetë të jetëve.

Ajetet 38 - 40

38. Vjedhësit dhe vjedhëses ua prisni duart, si ndëshkim për veprën e kryer dhe si dënim nga Allahu. Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë.

39. E kush pendohet pas padrejtësisë së tij dhe përmirësohet, nuk ka dyshim se Allahu ia pranon pendimin. Me të vërtetë, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

40. A nuk e di ti se vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve dhe i Tokës? Ai ndëshkon atë që do dhe e fal atë që do. Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Vjedhësit dhe vjedhëses ua prisni duart,”** - ‘Vjedhës’, që meriton këtë ndëshkim të përcaktuar në Sheriat, quhet ai që merr pasurinë e vlefshme të tjetrit fshehtazi dhe pa pëlqimin e pronarit të saj. Vjedhja është një gjynah i madh, që ka ndëshkim të ashpër dhe poshtërues, prerjen e dorës së djathtë, ashtu siç vjen në variantin e leximit të këtij ajeti nga disa sahabë. Me fjalën “dorë”, kur nuk përcaktohet, kuptohet gjymtyra e dorës deri te kyçi. Kështu, nëse dikush vjedh, atij i pritret dora deri te kyçi, si ndëshkim, dhe i zhytet në vaj të nxehtë, që të mbyllet damarët dhe të mos humbasë gjak. Ky ajete përfshin në kuptimin e tij çdo rast vjedhjeje, por Suneti i Profetit e kufizon atë në disa aspekte, si dhe përcakton disa kushte shtesë, për ta bërë të meritueshëm prerjen e dorës së vjedhësit:

1. Ruajtja. Pra, pasuria e vjedhur duhet të ketë qenë e ruajtur dhe e fshehur mjaftueshëm nga pronari i saj. Nëse është vjedhur diçka që nuk ka qenë e fshehur, por e thjeshtë për t’u gjetur, në një rast të tillë nuk ekzekutohet dënimi i prerjes së dorës.

2. Masa e pasurisë së vjedhur. Pra, jo për çdo masë pasurie të vjedhur meritohet prerja. Masa e përcaktuar nga Sheriati është një çerek dinari (floriri), ose 3 dirhemë (argjendi), ose masa e përafërt me to. Nëse dikush vjedh një masë pasurie më të vogël se kaq, atëherë nuk meriton prerjen e dorës. Në fakt, edhe fjala ‘vjedhje’ në vetvete të jep të kuptosh se bëhet fjalë për marrje të një pasurie të fshehur ose, në të kundërt, ajo nuk quhet ‘vjedhje’ me kuptimin e përcaktuar nga Sheriati. Po kështu, urtësia tregon se dora nuk mund të pritret për diçka të parëndësishme dhe të pavlerë. Pra, edhe nëse nuk do të kishim argument nga Suneti i Profetit, atëherë thjesht dhe vetëm urtësia dhe qëllimet e Sheriatit do të mjaftonin si

kufizime të këtij ajeti të përgjithshëm. Urtësia e ligjërimit të prerjes së dorës për krimin e vjedhjes është ruajtja e pasurisë së njeriut dhe sigurimi i saj. Kështu, gjymtyra me të cilin kryhet krimi duhet të pritret. Nëse ky kriminel vjedh përsëri, i pritret këmba e majtë. Nëse përsëri vjedh, atëherë për këtë ka dy mendime: ose i pritret dora e majtë, pastaj këmba e djathtë, ose burgoset derisa të vdesë. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...si ndëshkim për veprën e kryer dhe si dënim nga Allahu.”** - Prerja e dorës është si ndëshkim për hajdutin, për krimin e vjedhjes së pasurisë së njerëzve, dhe si frikësim i hajdutit dhe i të tjerëve për t’u frenuar dhe larguar nga krimi. Nëse njerëzit shohin ndëshkimin e vjedhjes dhe sigurohen se ashtu do t’u ndodhë po e kryen ata, sigurisht do të frenohen dhe do të ndalen nga ky krim.

- **“Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë.”**

- I Madhëruari është Krenar dhe i Pamposhtur, prandaj askush nuk duhet t’i thyejë ligjet e Tij. Ai është i Urtë, dhe urtësia e Tij kërkon që dënimi i vjedhësit të jetë prerja e dorës.

- **“E kush pendohet pas padrejtësisë së tij dhe përmirësohet, nuk ka dyshim se Allahu ia pranon pendimin. Me të vërtetë, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Allahu i Madhëruar ia mbulon të metat dhe ia fal gabimet atij që pendohet sinqerisht dhe përpiqet t’i rregullojë të metat e tij. Allahu e ndihmon dhe ia lehtëson pendimin, dhe pastaj ia pranon atë, me mëshirën dhe faljen e Tij të gjerë.

- **“A nuk e di ti se vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve dhe i Tokës? Ai ndëshkon atë që do dhe e fal atë që do. Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka.”** - Allahu është Mbreti dhe Sunduesi i qiejve dhe i tokës. Ai vepron dhe përcakton në mbretërinë e Tij çfarë dëshiron, si prej ligjeve të ekzistencës dhe krijimit, ashtu edhe prej ligjeve të Sheriatit dhe fesë. Krijimi është krijimi i Tij dhe ligjet janë ligjet e Tij. Po kështu, edhe falja

dhe ndëshkimi janë pushtet i Tij dhe vetëm në Dorë të Tij. Ai i vendos ndëshkimin dhe shpërblimin, krijimin dhe ligjet, sipas urtësisë, mëshirës dhe faljes së Tij të gjerë dhe gjithëpërfshirëse.

Ajetet 41 - 44

41. O i Dërguar! Mos u brengos për ata që nguten për në mosbesim, të cilët me gojët e tyre thonë: “Kemi besuar”, ndërsa zemrat e tyre nuk kanë besuar. Prej judejve ka shumë që e pasojnë gënjeshtren dhe i binden një populli që nuk kanë ardhur asnjëherë tek ti (për të dëgjuar të vërtetën). Ata i ndryshojnë kuptimet e fjalëve dhe thonë: “Nëse ju jepet kështu, pranojeni, e nëse nuk ju jepet kështu, atëherë bëni kujdes (mos e pranoni)!” Por atë që Allahu dëshiron ta sprovtojë, ti nuk mund ta shpëtosh. Këta janë ata, të cilëve Allahu nuk do t’ua pastrojë zemrat. Në këtë jetë, ata kanë poshtërim, kurse në jetën tjetër kanë dënim të madh.

42. Ata (judejtë) e pasojnë shumë gënjeshtren dhe e hanë shumë haramin. Në qoftë se vijnë te ti (për ndonjë gjykim), gjyko mes tyre (me ligjin e Zotit) ose distancohu prej tyre. Nëse distancohesh prej tyre, ata nuk mund të të bëjnë ty asnjë të keq. Por nëse gjykon mes tyre, gjyko me drejtësi, sepse Allahu i do ata që gjykojnë me drejtësi.

43. E çfarë gjykimi kërkojnë prej teje, kur ata kanë Teuratin, në të cilin është gjykimi i Allahut, e megjithatë e refuzojnë atë?! Ata nuk janë besimtarë.

44. Ne e zbritëm Teuratin, në të cilin është udhëzimi i drejtë dhe drita. Sipas tij gjyquan peygamberët e bindur mes judejve. Me të gjyquan edhe dijetarët e devotshëm e paria fetare. Ata ishin të obliguar ta ruanin Librin e Allahut (të pacënuar) dhe të ishin dëshmitarë (të së vërtetës). Prandaj, mos i kini frikë njerëzit, por më kini frikë vetëm Mua! Dhe mos i ndërroni argumentet e Mia me një çmim të vogël! Kush nuk gjykon me

ligjin që ka shpallur Allahu është jobesimtar.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O i Dërguar! Mos u brengos për ata që nguten për në mosbesim, ...”** - Profeti ishte shumë i angazhuar në udhëzimin e njerëzve dhe shqetësohej shumë për ta. Për këtë arsye, nëse ndonjëri prej atyre që, në fakt, thjesht sa shfaqej si besimtar, largohej, kthehej në kufër, Profeti trishtohej shumë. Por Allahu i Lartësuar e udhëzoi që të mos shqetësohej për ata lloj njerëzish, sepse ata ishin njerëz të padobishëm. Nëse ishin të pranishëm, nuk sillnin ndonjë dobi, e nëse mungonin, kjo mungesë e tyre nuk ndihej. Pastaj i Madhëruari shpjegon shkaku pse Profeti nuk duhet të shqetësohej për këta:

- **“...të cilët me gojët e tyre thonë: “Kemi besuar”, ndërsa zemrat e tyre nuk kanë besuar...”** - Ata për të cilët duhet të shqetësohesh janë besimtarët e vërtetë, me zemër dhe me trup. Allahu i Madhëruar është i pastër nga çdo e metë, që mund të lejojë që besimtarët e vërtetë të kthehen nga besimi i tyre dhe ta lëshojnë fenë e Tij. Nuk ka dyshim se, kur imani futet thellë në zemër, njeriu nuk e braktis kurrë atë dhe kurrë nuk kërkon ta zëvendësojë.

- **“Prej judejve ka shumë që e pasojnë gënjeshtren dhe i binden një populli që nuk kanë ardhur asnjëherë tek ti (për të dëgjuar të vërtetën).”** - Kuptimi: Prej judejve ka të tillë që kurrë nuk të pranojnë, por thjesht pasojnë verbërisht krerët e tyre, të cilët çdo gjë e kanë ndërtuar mbi mashtrimin, humbjen dhe devijimin. Këta krerë, që kanë hapur rrugët e humbjes, nuk erdhën kurrë tek ti për të dëgjuar dhe për të mësuar të vërtetën. Ata të kthyen shpinën dhe u vetëkënaqën me gënjeshttrat e tyre.

- **“Ata i ndryshojnë kuptimet e fjalëve...”** - Ata kënaqeshin me tjetërsimin e kumtit të fjalëve, duke u dhënë atyre kuptime të pasakta e të pavërteta, kuptime që Allahu i Madhëruar kurrë nuk i ka synuar dhe dëshiruar. E gjitha kjo, për të devijuar njerëzinë dhe për të refuzuar të vërtetën. Kështu, ata judej pasonin verbërisht ftuesit

për në humbje; ata pasonin diçka të pamundur dhe të pavërtetë. Ata nuk e vinin në përdorim logjikën dhe nuk kishin as synimin më të vogël për të gjetur të vërtetën. Për të tillë njerëz, - thotë ajeti, - mos u shqetëso dhe mos të të vijë keq, nëse nuk të pasojnë. Ata janë shumë të mangët, dhe për të mangëtit nuk duhet të brengosesh.

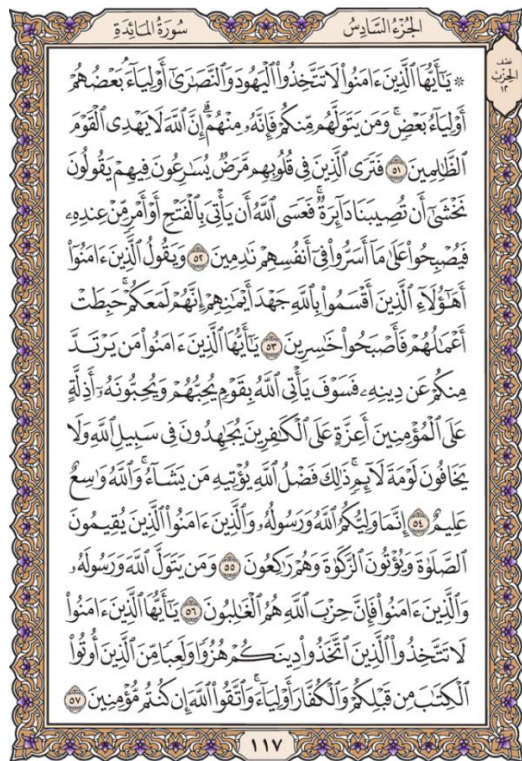
- **“...dhe thonë: “Nëse ju jepet kështu, pranojeni, e nëse nuk ju jepet kështu, atëherë bëni kujdes (mos e pranoni)!”** -

Ata i thonin këto fjalë kur shkonin që të dëgjonin gjykimin e Profetit për ndonjë çështje të tyre. Por ata nuk kishin qëllim tjetër, veç pasimit të dëshirave të tyre. Kështu, ata i thonin njëri-tjetrit: “Nëse Muhamedi jep këtë lloj gjykimi, që ju vjen pas oreksit, atëherë pranojeni dhe zbatoheni atë. Por nëse ai nuk gjykon sipas dëshirave tuaja, atëherë kujdes dhe mos e pasoni!” Kjo ishte sigurisht një e keqe e madhe, sepse ishte thjesht pasim i dëshirave dhe pasioneve.

- **“Por atë që Allahu dëshiron ta provojë, ti nuk mund ta shpëtosh.”** - Kjo i ngjan ajetit kur’ânor: “Ti nuk mund të udhëzosh atë që e do, por është Allahu Ai që udhëzon atë që dëshiron”.

- **“Këta janë ata, të cilëve Allahu nuk do t’ua pastrojë zemrat.”** - Pikërisht për këtë arsye erdhi prej tyre ajo që erdhi. Ajeti tregon se, kur dikush gjykon dhe punon me Sheriat thjesht që të përmbushë dëshirat e veta, atëherë kjo është shenjë e papastërtisë së zemrës së tij. Ndryshe thuhet për atë që gjykon me Sheriat duke synuar zbulimin e së vërtetës dhe punën me të dhe, veç kësaj, kënaqet dhe tregon përunjësi në zbatimin e tij. Kjo, pa dyshim, është shenjë e pastërtisë së zemrës, e cila është shkak për arritjen e çdo të mire. Pastërtia e zemrës është faktori dhe burimi kryesor i çdo fjale të drejtë dhe pune të mirë e të pranueshme te Zoti.

- **“Në këtë jetë, ata kanë poshtërim, kurse në jetën tjetër kanë dënim të madh.”** - Në dynja, atyre të mjerëve, zemrat e të cilëve nuk u pastruan, u takon poshtërimi dhe

turpi, ndërsa në ahiret i pret ndëshkimi i dhembshëm në Zjarr dhe zemërimi i të Pamposhturit, Ndëshkuesit të rreptë dhe Nënshtruesit të gjithçkaje.

- **“Ata (judejtë) e pasojnë shumë gënjeshtrenë dhe e hanë shumë haramin.”**

- Për shkak të mendjelehtësisë, ata dëgjonin dhe i bindeshin parisë së tyre, të cilët i ftonin në gënjeshtër dhe trillime. Përveç kësaj, ata ishin ngrënës të babëzitur të pasurisë haram.

- **“Në qoftë se vijnë te ti (për ndonjë gjykim), gjyko mes tyre (me ligjin e Zotit) ose distancohu prej tyre. Nëse distancohesh prej tyre, ata nuk mund të të bëjnë ty asnjë të keqe.”** - Kuptimi: Ti je i lirë në dhënien e gjykimit ose jo për këta lloj njerëzish, të cilët, në fakt, nuk synojnë të mësojnë gjykimin e Zotit. Por, a është ky një gjykim i anuluar apo jo? Jo. Ky është një gjykim në fuqi edhe sot. Kësisoj, çdo njeri me të drejtë fetvaje, nëse sheh dhe gjykon se pyetësi apo kërkuesi i ftonës nuk ka qëllim që të zbulojë të vërtetën dhe të punojë me të, ai është i lirë që të veprojë si

ta shikojë më të arsyeshme dhe të urtë: ose të gjykojë dhe të japë përgjigje për pyetjen e drejtuar, ose të heshtë dhe të heqë dorë nga gjykimi. Pra, në një rast të tillë, nuk është detyrë për të që të përgjigjet dhe të gjykojë. Megjithatë, nëse vendos të gjykojë, duhet të gjykojë me drejtësi. Prandaj i Lartësuar i thotë:

- **“Por nëse gjykon mes tyre, gjyko me drejtësi, sepse Allahu i do ata që gjykojnë me drejtësi.”** - Edhe nëse pyetësit mund të jenë zullumqarë apo armiq, kjo nuk duhet të pengojë që gjykimi i tyre të bëhet me drejtësi dhe urtësi. Kjo tregon për vlerën e madhe të gjykimit me drejtësi. Allahu i Madhëruar e do gjykimin me drejtësi dhe saktësi. Më pas, Allahu i Madhëruar flet për veprat e tyre, të cilat janë të çuditshme:

- **“E çfarë gjykimi kërkojnë prej teje, kur ata kanë Teuratin, në të cilin është gjykimi i Allahut, e megjithatë e refuzojnë atë?! Ata nuk janë besimtarë.”**

- Nëse ata do të ishin besimtarë të vërtetë dhe do të zbatonin gjithçka që kërkon besimi, atëherë kurrë nuk do të devijonin nga gjykimi i drejtë që gjendet në Teurat. Po të ishin vërtet të sinqertë, ata nuk do të vinin tek ti me shpresë se do të gjenin ndonjë gjykim tjetër, që do t'u shkante pas oreksit. Edhe kur ti gjykove me drejtësi me ligjin e Zotit, që është plotësisht në përputhje me tekstet e tyre fetare, ata nuk e pranuan dhe nuk u kënaqën, por të kthyen shpinën. Këta lloj njerëzish, sikurse thotë i Madhëruari: “nuk janë besimtarë”, sepse nuk janë këto sjellje të besimtarëve. Të tilla sjellje nuk kanë lidhje me besimin dhe besimtarët. Këta nuk mund ta gëzojnë imanin, sepse ata adhurojnë e pshin e tyre, të cilin e duan, i nënshtrohen dhe e pasojnë. Ligjet e imanit ata ia nënshtrojnë ‘ligjeve’ të dëshirave të tyre.

- **“Ne e zbritëm Teuratin, në të cilin është udhëzimi i drejtë dhe drita.”** - Allahu i Lartësuar ia shpalli Teuratin Musait, të birit të Imranit (a.s.). Nëpërmjet Teuratit, Allahu i Lartësuar udhëzoi në fenë e drejtë dhe i ruajti besimtarët nga humbja dhe devijimi.

Kështu, Teurati u bë dritë, nëpërmjet së cilës do të ndriçoheshin njerëzit nga errësitat e injorancës, dyshimeve dhe pasioneve të shfrenuara, sikurse thotë i Lartësuar: “Ne u patëm dhënë Musait dhe Harunit Furkanin (*Teuratin*), që ishte dritë e këshillë për të devotshmit, të cilët i frikësohen Zotit të tyre, edhe pse nuk e shohin, dhe që i druhen Orës (*së gjykimit*.) [El enbija 48, 49].

- **“Sipas tij gjykuan pejgamberët e bindur mes judejve.”** - Profetët pas Musait i gjykonin judejtë nëpërmjet Teuratit, në çështjet që ndodhnin dhe hapeshin mes tyre. Këta profetë, të cilët, sikurse thotë i Madhëruari: “*eslemu*”, pra, u ishin dorëzuar urdhëresave të Zotit dhe ky dorëzim i tyre ishte më i plotë sesa i të tjerëve. Ata ishin të zgjedhurit e Allahut dhe më të dalluarit në besim. Kështu, nëse ata profetë të nderuar, që ishin krijesat më të zgjedhura dhe më të mira, iu nënshtroan urdhëresave të Teuratit, ecën sipas tyre dhe i zbatuan ato edhe në jetën e tyre, atëherë çfarë i pengoi ata judej të mjerë dhe të parëndësishëm që të nënshtroheshin dhe të jetonin sipas tij?! Çfarë i bëri ata të mohonin çështjen më të rëndësishme të besimit, pra, besimin në Muhamedin dhe në Shpalljen e tij, edhe pse pohohej në librat e tyre?! Aq më tepër kur dihet se asnjë vepër e jashtme apo e fshehur nuk pranohet nga Zoti pa besuar në Profetin e fundit, Profetin e mëshirës. Vallë, a kishin ndonjë justifikim për mosbesimin e tyre? A kishin ndonjë udhërrëfyes që u diktonte këtë rrugë? Po! Është e vërtetë që ata kishin udhërrëfyes, por edhe vetë këta udhërrëfyes e kishin në natyrën e tyre tjetërsimin dhe shtrembërimin e mesazheve të Zotit dhe profetëve. Qëllimi kryesor dhe i vetëm i tyre ishte thjesht qëndrimi në krye të posteve, ruajtja e ofiqeve dhe e interesave të tyre materiale, duke fshehur të vërtetën dhe duke reklamuar dhe ftuar në të kotën. Ata ishin udhëheqësit e humbjes dhe shkatërrimit, që ftonin për në zjarrin e Xhehenemit.

- **“Me të gjykuan edhe dijetarët e devotshëm e paria fetare. Ata ishin të obliguar ta ruanin Librin e Allahut (të pacënuar) dhe të ishin dëshmitarë (të së vërtetës).”** - Te judejtë, me Teurat gjykonin edhe kleri me dijetarët e vërtetë. Ata ishin udhëheqës të drejtë dhe edukatorë të mirë. Ata punonin me dijen e Zotit, ftonin popullin në të vërtetën dhe e edukonin me urtësi dhe besim të pastër. Ata punonin pa u lodhur për të ftuar njerëzit në njëshmërinë e Zotit. Ata ndiqnin rrugën e pastër dhe të sigurt të profetëve dhe karakterizoheshin nga një dhembshuri e madhe për popullin e tyre. Këta Zoti i quajti *“el rabbanijin”* - edukatorë. Ndërsa *el ahbaru*-t ishin dijetarët e mëdhenj, me urtësinë e të cilëve udhëzoheshin dhe merrnin shembull njerëzia. Ata ishin dijetarë, gjurmët dhe fama e të cilëve mbeti ndër popujt e tyre. Gjykimet e *rabani*jin-ëve dhe *ahbar*-ëve bazoheshin tek e vërteta, te Shpallja e Zotit, të cilën ishin betuar dhe zotuar që ta ruanin të paprekur në origjinalitetin e saj. Allahu i Madhëruar e la në përgjegjësinë e tyre që ta ruanin Shpalljen të paprekur dhe të pacënuar. Ata do të ishin dëshmuesit, që do të dallonin dhe ndanin të vërtetën nga e pavërteta. Ata duhej të ishin besnikët dhe mbrojtësit e Shpalljes. Ishte detyrë dhe përgjegjësi e madhe për ta, që të mos i shtonin a pakësonin gjë Shpalljes dhe të mos e fshihnin atë nga të tjerët. Madje, për ta ishte detyrë që t’ua mësonin atë të tjerëve të pastër, ashtu sikurse Zoti e shpalli. Ata ishin dëshmues të së vërtetës dhe njerëzit duhet të ktheheshin tek ata për çdo paqartësi dhe shtjellim të nevojshëm. Allahu i Lartësuar i ka ngarkuar dijetarët me përgjegjësi që nuk i kanë të paditurit. Prandaj është detyrë për dijetarët që t’i jepnin hakun kësaj përgjegjësie të ngarkuar nga i Madhërueshmi. Dijetarët nuk duhet të jenë dembelë, si injorantët, dhe as duhet të mjaftohen me nivelin e tyre të adhurimeve. Është e vërtetë që edhe ata mund të shpëtojnë, ashtu si dhe njerëzit e thjeshtë e të paditur, duke kryer vetëm disa adhurime

kryesore, të përcaktuara nga Zoti si shpëtimtare, por niveli i lartë i dijetarëve kërkon adhurime më të shumta, më speciale e më të sinqerta, për të mbajtur me sukses përgjegjësinë e rëndë të ngarkuar nga Zoti. Për ta mbajtur me sukses këtë peshë, ata duhet të ngrihen lart me adhurime më të shumta, me dhikër e me namaz më të përkushtuar, me zekat, agjërime, haxh etj., etj. Përveç faktit se duhet të dallohen në veprat e mira që kryejnë si adhurim ndaj Zotit, dijetarëve u kërkohet edhe që t’u mësojnë njerëzve të vërtetën, dhe këtë ta bëjnë si edukatorë të urtë, të mëshirshëm dhe të dhembshur. Ata duhet t’u mësojnë njerëzve gjithçka që kanë nevojë të dinë për fenë e tyre, sidomos për çështjet themelore, të cilat duhet patjetër të dihen. Ata kurrë nuk duhet t’u frikësohen njerëzve dhe t’u vijnë pas oreksit në dijen që përhapin, por duhet t’i frikësohen Allahut të Lartësuar dhe përgjegjësisë para Tij. Prandaj i Lartësuar thotë:

- **“Prandaj, mos i kini frikë njerëzit, por më kini frikë vetëm Mua! Dhe mos i ndërroni argumentet e Mia me një çmim të vogël!”** - Kuptimi: Nuk duhet që, për hir të një shpërblimi të vogël e të parëndësishëm të kësaj dynjaje, ju të fshihni të vërtetën dhe të reklamoni të gabuarën. Nëse dijetari është i ruajtur dhe i kujdesshëm që të mos bjerë në të tilla gabime, kjo tregon se atij i është dhënë sukses. Ja disa shenja që tregojnë se dijetari është i vërtetë, i suksesshëm dhe i lumtur:

1. Ai përpiqet në kërkimin e dijes dhe përhapjen e saj dhe është i ndërgjegjshëm që Allahu i Madhëruar i ka ngarkuar këtë amanet, duke e bërë dëshmues të drejtë të së vërtetës.

2. Ai i frikësohet Zotit dhe kurrë nuk e pengon frika ndaj njerëzve apo nga e keqja që mund të vijë prej tyre, që ai t’i përmbushë me besnikëri përgjegjësitë e tij si dijetar.

3. Ai nuk i jep përparësi dynjasë kundrejt ahiretit, por çështja që e shqetëson më

shumë është korrektësia me detyrën e ngarkuar nga Zoti.

Ndërsa nga shenjat e dëshpërimit dhe dështimit të një dietari, mund të përmendim:

1. Është i zhytur në kotësira e mungesë aktiviteti, duke mos u angazhuar për plotësimin e përgjegjësive të tij.

2. Nuk i jep rëndësi diturisë, të cilën Zoti ia ka dhënë për ta ruajtur, zbatuar dhe për të ftuar të tjerët në të, por e humbet, e shpërfill dhe e braktis atë.

3. E shet fenë, në këmbim të interesave të kësaj dynjaje.

4. Pranon rryshfet në këmbim të së vërtetës, ose pranon pasuri për të dhënë fetva sipas oreksit të njerëzve.

5. I mëson njerëzit veçse në këmbim të pasurisë dhe dhuratave. Këta të mjerë shpërfillin një privilegj të jashtëzakonshëm, nga i cili privohen shumë të tjerë, duke mos i dhënë hakun që meriton. O Zoti dhe i Adhuruari ynë! Të lutemi të na dhurosh dije të dobishme, punë të sinqerta dhe të pranuar prej Teje dhe të na ruash me faljen, butësinë, mëshirën dhe bujarinë Tënde nga një fatkeqësi e tillë! O Bujar e i Gjithëmëshirshëm! Na ruaj nga të tilla skuta të errëta dhe të frikshme!

- **“Kush nuk gjykon me ligjin që ka shpallur Allahu është jobesimtar.”** - Ata të cilët nuk gjykojnë me të vërtetën e qartë që shpalli Zoti, por gjykojnë me të kotën, për kotësinë e së cilës janë të vetëdijshëm, ata janë qafirë, mohues. Kështu, gjykimi jo me ligjin e Zotit është vepër e mohuesve. Kjo vepër mund të të nxjerrë nga Islami, në rast se beson se ajo është e lejueshme për t’u kryer. Por nëse e beson se ajo është vepër e ndaluar dhe se ligji i Zotit është i vetmi ligj që duhet besuar e zbatuar në gjykim, dhe, për shkaqe të tjera, gjykon jo me ligjin e Tij, kjo sigurisht konsiderohet si një nga gjynahet më të mëdha, si një prej veprave të kufrit, dhe ai që e kryen meriton ndëshkim të rëndë nga Allahu.

Ajeti 45

45. Ne i urdhëruam ata në Teurat: "Jeta me jetë, syri me sy, hunda me hundë, veshi me vesh, dhëmbi me dhëmb dhe plaga me masë (të drejtë) ndëshkimore. Por, për atë që fal, ka shlyerje gjynahesh. Ata që nuk gjykojnë me atë që ka shpallur Allahu, ata janë të padrejtë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Ne i urdhëruam ata në Teurat: "Jeta me jetë, syri me sy, hunda me hundë, veshi me vesh, dhëmbi me dhëmb dhe plaga me masë (të drejtë) ndëshkimore.”** - Këto janë disa ligje me të cilat gjykonin profetët dhe dietarët e vjetër. Allahu i Madhëruar i urdhëroi ata që, nëse dikush vret dikë pa të drejtë, me paramendim dhe është *mukâfiun*³⁷, atëherë ai duhet të vritet. Gjithashtu, syri të nxirret për syrin e nxjerrë, veshi për veshin, dhëmbi për dhëmbin etj. Këtu janë përmendur disa organe për të cilat është i mundur shpagimi në të njëjtën masë, pa e tepruar. Edhe në rastin e plagëve, shpagimi bëhet me të njëjtën masë. Nëse dikush plagos dikë me qëllim, ai plagoset njëllor dhe në të njëjtën masë, si në drejtim të gjatësisë së plagës, ashtu edhe në drejtim të gjerësisë, thellësisë, vendit të saj etj. Le të mësohet se ligjet e popujve para nesh konsiderohen si ligje edhe për ne, nëse nuk ka argument në Sheriatin tonë që të zhvleftësojë dhe pengojë atë.³⁸

- **“Por, për atë që fal, ka shlyerje gjynahesh.”** - Pra, nëse dikush e fal gjakun, plagët ose dëmin që i kanë shkaktuar, pasi është vërtetuar e drejta e tij e plotë për të marrë shpagim, kjo konsiderohet si bamirësi kundrejt dëmtuesit. Nëse njeriu fal, edhe Allahu i Madhëruar, i Cili është Falësi më i madh dhe i Gjithëmëshirshëm, e fal dëmtuesin. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar është Falës dhe i Mëshirshëm edhe për falësin e bamirësin: ashtu sikurse ai e fal dëmtuesin, ashtu edhe Allahu ia fal atij gabimet që mund të ketë kryer.

- **“Ata që nuk gjykojnë me atë që ka shpallur Allahu, ata janë të padrejtë.”** - Ibn Abasi ka thënë: “Ka mohim e mohim,

zullum e zullum, teprim e teprim!”. Pra, jo të gjitha llojet e mohimit, zullumit dhe teprimit janë në të njëjtin nivel. Ato nuk janë në të gjitha rastet gjynahe që të nxjerrin nga Islami, ose që e bëjnë vepruesin e tyre të meritohet përjetësinë në Zjarr. Zullumi të nxjerr nga Islami nëse gjynahqari e konsideron dhe e beson një haram që e bën, si diçka hallall dhe të lejuar. Ndërsa në të kundërt, nëse e beson dhe e pranon se veprimi është padrejtësi dhe i ndaluar, atëherë veprimi i tij quhet si gjynah i madh.

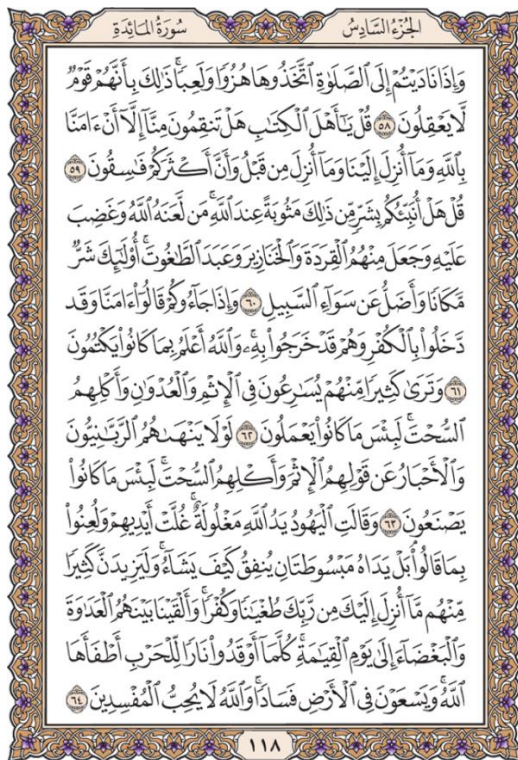
Ajetet 46 - 47

46. Dhe në gjurmët e tyre (të pejgamberëve) Ne dërguam Isanë, birin e Merjemes, që vërtetoi Teuratin, që kishte ardhur para tij. Atij i dhamë Ungjillin, që ishte udhëzim dhe dritë, vërtetues i Teuratit që kishte ardhur para tij dhe udhëzues e këshillues për të devotshmit.

47. Le të gjykojnë ithtarët e Ungjillit sipas asaj që Allahu ka shpallur në të! E kush nuk gjykon sipas asaj që Allahu ka shpallur, ata kanë dalë jashtë rrugës së Zotit.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Dhe në gjurmët e tyre (të pejgamberëve) Ne dërguam Isanë, birin e Merjemes, që vërtetoi Teuratin, që kishte ardhur para tij.”** - Kuptimi: Pas profetëve që u urdhëruan të gjykonin me Teurat, Ne dërguam robin dhe adhuruesin Tonë të sinqertë, Isain, birin e Merjemes. Ai ishte Shpirti i krijuar prej Allahut dhe Fjala e Tij (Bëhu), të cilën Ai e drejtoi mbi Merjemen. Allahu i Lartësuar e dërgoi Isain si vërtetues dhe përforcues të urtësisë së Teuratit. Me fjalë të tjera, Isai dëshmoi për vërtetësinë e Teuratit dhe për besnikërinë e Musait. Si profet i zgjedhur i Zotit, Isai do të ishte pohues e përforcues i shumicës së ligjeve të shpallura Musait dhe profetëve para tij. Megjithatë, ai solli lehtësime për bijtë e Israilit në disa dispozita, sikurse thuhet në suren Al Imran: “Unë jam dëshmues i vërtetësisë së Teuratit, që është shpallur para meje, dhe do t’ju lejoj disa gjëra që i keni pasur të ndaluara. Unë kam ardhur me

argumenta (të qarta) nga Zoti juaj, prandaj kijeni frikë Allahun dhe bindmuni mua! Allahu është Zoti im dhe Zoti juaj. Atë adhurojeni, sepse kjo është Rruga e drejtë!” [Al Imran 50, 51]. Më tej, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Atij i dhamë Ungjillin, që ishte udhëzim dhe dritë...”** - Ungjilli ishte libër madhështor, plotësues i Teuratit madhështor dhe shpalljeve hyjnore para tij. Ai libër u bë udhëzim dhe dritë, që tregonte rrugën e drejtë për të fituar kënaqësinë e Allahut dhe që sqaronte të vërtetën nga e kota.

- **“...vërtetues i Teuratit që kishte ardhur para tij...”** - Ungjilli ishte vërtetues dhe përforcues i Teuratit. Ai dëshmonte për atë si një libër i Zotit dhe i përforconte ligjet e shpallura në të. Ungjilli gjithashtu ishte:

- **“...udhëzues e këshillues për të devotshmit.”** - Ata të cilët ndriçoheshin nga udhëzimi i Ungjillit dhe nxirrnin mësimë prej tij ishin vetëm të devotshmit. Ata qëndronin brendave kufijve të tij, zbatonin urdhëresat e tij, largoheshin nga

ndalesat e tij dhe nga çdo cilësi e ulët dhe e padenjë.

- **“Le të gjykojnë ithtarët e Ungjillit sipas asaj që Allahu ka shpallur në të.”** - Besimtarët e vërtetë të Ungjillit duhet të mos i kalonin kufijtë e vendosur në librin e tyre. Ata nuk duhet të mohonin dhe shpërfillnin porosinë që Zoti shpalli në të. Në të kundërt:

- **“E kush nuk gjykon sipas asaj që Allahu ka shpallur, ata kanë dalë jashtë rrugës së Zotit.”**

Ajetet 48 - 50

48. Edhe ty (o Muhamed) Ne ta zbritëm Librin me të vërtetën e sigurt. Ai është vërtetues i librave të mëparshëm dhe garantues i tyre. Gjyko mes tyre me atë që ka shpallur Allahu dhe mos paso dëshirat e tyre të kota e të largohesh nga e vërteta që të erdhi! Për secilin prej jush, Ne caktuam Ligj e program. Sikur të kishte dashur Allahu, do t’ju kishte bërë një popull të vetëm (në fe), por deshi t’ju sprovonte me atë që ju ka dhënë. Prandaj garoni për punë të mira! Tek Allahu është kthimi i ju të gjithëve dhe Ai do t’jua tregojë të vërtetën e çështjeve për të cilat ju kishit kundërshtime.

49. Gjyko mes tyre me atë që ka shpallur Allahu! Mos ndiq dëshirat e tyre të kota dhe ruaju rrezikut të tyre, që mos të të shmangin nga ndonjë pjesë e Shpalljes që ta ka zbritur Allahu! Nëse ata refuzojnë, dije se Allahu do që t’i ndëshkojë për disa nga gjynahet e tyre. Dhe vërtet, shumica e njerëzve janë jashtë rrugës.

50. Vallë, mos po kërkojnë gjykimin e kohës së Padijes? Por a ka gjykim më të mirë se ai i Allahut, për një popull që beson bindshëm?

Shpjegimi i ajeteve

- **“Edhe ty (o Muhamed) Ne ta zbritëm Librin me të vërtetën e sigurt.”** - Kuptimi: Edhe ty, o Muhamed, të shpallëm Kur’ânin, Librin më të vyer, më të rëndësishëm, më të mrekullueshëm dhe më të ruajtur. Allahu i Madhëruar e përshkruan Kur’ânin si një libër të shpallur “me të vërtetën e sigurt”.

Pra, Kur’âni u shpall me vërtetësi, besnikëri e saktësi. Ai është i vërtetë në kumtet e tij dhe ka drejtësi në urdhëresat e tij.

- **“Ai është vërtetues i librave të mëparshëm dhe garantues i tyre.”** - Kur’âni dëshmon për vërtetësinë e shpalljeve të mëhershme, që Zoti u dhuroi profetëve. Kur’âni është në të njëjtën linjë me shpalljet e mëparshme hyjnore dhe i konfirmon ato. Ngjarjet e përmendura në të me ngjarjet e përmendura në librat e mëparshëm janë të njëjta. Të njëjtë janë edhe ligjet bazë të tij dhe të shpalljeve para tij. Madje, Kur’âni është dëshmia më e sigurt për saktësinë e të dhënave në shpalljet e mëparshme. Kur’âni është, gjithashtu: “...garantues i tyre...”. Pra, ai jo vetëm që përmban dispozita madhore dhe rrëfime, që gjendeshin edhe në librat e tjerë, por ai është i kompletuar me dituri hyjnore, ku shtjellohen tërësisht detyrimet ndaj Zotit dhe mënyrat për të edukuar njerëzit me virtyte të larta. Ai është një libër i cili nuk ka lënë ndonjë urdhëresë të mëparshme pa e treguar, pa e kompletuar, si dhe pa treguar të gjitha rrugët e mundshme për ta zbatuar atë. Ai është libri ku rrëfohen ngjarjet e të parëve dhe të fundmëve, ku gjendet gjykimi i drejtë dhe vetë urtësia. Megjithatë, në Kur’ân ka edhe ligje që nuk janë përmendur në librat e shkuar. Gjithashtu, çdo e dhënë dhe gjykim në ata libra që Kur’âni i gjykon dhe i përcakton si të drejta dhe të pranueshme, ato janë të tilla. Ndërsa ato që ai i gjykon si të papranueshme, ato janë të papranueshme. Kur’âni konsiderohet si verifikues i tjetërsimeve dhe ndryshimeve të bëra nga njerëzit në shpalljet e shkuara.

- **“Gjyko mes tyre me atë që ka shpallur Allahu dhe mos paso dëshirat e tyre të kota e të largohesh nga e vërteta që të erdhi!”** - Gjyko mes tyre me librin që Zoti të shpalli ty dhe mos paso orekset e tyre të prishura, që kundërshtojnë të vërtetën e shpallur nga Zoti. Kurrë mos prano të shkëmbesh të vërtetën me të kotën dhe të braktisë mirësinë e dhuruar nga Zoti yt!

- **“Për secilin prej jush, Ne caktuar Ligje e program.”** - Për çdo popull, Allahu i Lartësuar përcaktoi rrugë dhe ligje. Në fakt, në themel, të gjithë profetët kanë patur një ligj të përbashkët, por ka patur edhe disa ligje të veçanta, në varësi të popujve të tyre. Kryesisht, këto ligje të veçanta janë të tilla që e pranojnë ndryshimin në varësi të kohës, vendit dhe gjendjes së shoqërive, por gjithmonë kanë qenë urtësi dhe udhëzim i drejtë për ta. Megjithatë, bazat themelore të besimit dhe të ligjeve kanë qenë të pandryshueshme dhe të përbashkëta për të gjithë popujt dhe profetët e Zotit.

- **“Sikur të kishte dashur Allahu, do t’ju kishte bërë një popull të vetëm (në fe), por deshi t’ju sprovonte me atë që ju ka dhënë...”** - Nëse do të dëshironte Allahu i Madhëruar, Ai do t’i bënte të gjithë popujt t’i nënshtroheshin një Sheriati të vetëm, pa asnjë ndryshim mes të parëve dhe të fundit. Por Allahu deshi që t’i sprovonte njerëzit dhe të vështronte se si do të vepronin ata. Allahu i Madhëruar ka caktuar ligje që u janë përshtatur popujve përkatës dhe me qëllim që ata të garonin me njëri-tjetrin, se kush e kush të afrohej më shumë tek Ai, prandaj i Lartësuarit thotë:

- **“Prandaj garoni për punë të mira!”** - Garoni dhe përsosini veprat tuaja të mira. Punët e mira përfshijnë veprat e detyruara³⁹ dhe ato të pëlqyeshme,⁴⁰ qofshin ato në drejtim të përgjegjësive ndaj Zotit, qofshin në lidhje me përgjegjësitë ndaj njerëzve e krijesave. Njeriu duhet të jetë garues dhe ambicioz veçse në dy gjëra:

1. në shpejtësinë e kryerjes së veprave të mira, duke shfrytëzuar menjëherë rastin që i jepet për to, dhe:

2. në përpjekjet për t’i kryer veprat e mira në formën dhe mënyrën më të plotë e të saktë. Kjo tregon se është detyrë të shpejtohet për ta falur namazin në fillimin e kohës, e po kështu çdo adhurim tjetër. Gjithashtu, njeriu nuk duhet të mjaftohet duke i kryer adhurimet aq sa të heqë detyrimin nga shpina, pra vetëm veprat e domosdoshme, por duhet të përpiqet që të

kryejë edhe detajet e pëlqyeshme, që adhurimi të jetë i plotë. Në këtë mënyrë, realizohet garimi në plotësimin e urdhrave të Zotit.

- **“Tek Allahu është kthimi i ju të gjithëve dhe Ai do t’jua tregojë të vërtetën e çështjeve për të cilat ju kishit kundërshtime.”** - Popujt e shkuar dhe ata që do të vijnë deri në Ditën e Fundit, Allahu i Gjithëfuqishëm do t’i tubojë të gjithë së bashku. Atë ditë do të ndahet e vërteta nga e kota, e drejta nga e gabuara, dhe Allahu i Madhëruar do t’u tregojë krijesave për gjithçka që ata kishin kundërshtime, për sa i përket zbatimit të ligjeve dhe gjykimit me to. Ata që kanë përqafuar të vërtetën dhe kanë bërë vepra të mira e të singërta, Allahu i Madhëruar do t’i shpërblejë me bujarinë e Tij. Ndërsa pasuesit e epsheve dhe gjynahqarët, Allahu do t’i ndëshkojë sipas drejtësisë dhe urtësisë së Tij.

- **“Gjyko mes tyre me atë që ka shpallur Allahu!”** - Për këtë ajet është thënë se ai shfuqizoi ajetin 42 të kësaj sureje, ku thuhet: “Në qoftë se vijnë te ti (për ndonjë gjykim), gjyko mes tyre (me ligjin e Zotit) ose distancohu prej tyre. Nëse distancohesh prej tyre, ata nuk mund të të bëjnë ty asnjë të keq. Por nëse gjykon mes tyre, gjyko me drejtësi, sepse Allahu i do ata që gjykojnë me drejtësi.” Pra, pas këtij ajeti, nuk lejohet që i pyeturi të mos japë gjykim për çështjen që pyetet. Atij i duhet të gjykojë me ligjin që ka shpallur Allahu i Madhëruar. Megjithatë, mendimi më i saktë është se ajeti 42 nuk është i shfuqizuar, pasi ai tregon se Profeti ishte i lirë të gjykonte ose jo mes palëve, në rastin kur ata nuk synonin vërtet të gjykoreshin sipas Sheriatit, por donin ndonjë gjykim që u shkonte sipas qejfit. Ndërsa ky ajet që po komentohet tani tregon që, nëse i pyeturi zgjedh që të gjykojë mes palëve, atëherë ai duhet të gjykojë sipas Kur’anit dhe Sunetit, pra, të gjykojë “me drejtësi”, ashtu sikurse u shpjegua në ajetin 42. Fjala “drejtësi” nënkupton që gjykimi duhet të bazohet te Shpallja hyjnore, sepse kështu thotë Zoti:

“Gjyko mes tyre me atë që ka shpallur Allahu”. Kështu, çdo gjykim tjetër është shtrembërim dhe padrejtësi.

- **“Mos ndiq dëshirat e tyre të kota...”** - Allahu i Lartësuar e përsërit urdhrin për të mos ndjekur dëshirat e shfrenuara të tyre, për shkak të rrezikshmërisë që kanë. Në ajetin tjetër porositej për mosndjekjen e pasioneve të tyre në fushën e gjykimit dhe të dhënies së fetvasë, ndërsa në këtë ajet bëhet fjalë vetëm për fushën e gjykimit mes tyre. Gjithsesi, në të dyja rastet është detyrë mbështetja në të vërtetën dhe mosndjekja e orekseve të njerëzve që e kundërshtojnë të vërtetën. I Madhëruari e përforcon edhe më tej këshillën, kur thotë:

- **“...dhe ruaju rrezikut të tyre, që mos të të shmangin nga ndonjë pjesë e Shpalljes që ta ka zbritur Allahu!”** – Kuptimi: Ki shumë kujdes, që të mos mashtrohesh nga ata. Ji i kujdesshëm, që ata mos të të sprovonjë, lëkundin dhe të të pengojnë nga Shpallja e Zotit tënd. Pasimi i dëshirave të tyre bëhet shkak që ti të lësh të vërtetën, ndërkohë që duhet të ndodhë e kundërta.

- **“Nëse ata refuzojnë, dije se Allahu do që t'i ndëshkojë për disa nga gjynahet e tyre.”** - Nëse ata refuzojnë t'i nënshtrohen të vërtetës dhe i kthejnë shpinën rrugës tënde, dije se ky është një ndëshkim nga Allahu i drejtë për ta. Kështu i ndëshkon Allahu i Madhëruar gjynahqarët zullumqarë. Gjynahet janë shkaktarë të ndëshkimeve dhe sprovave të kësaj dynjaje dhe të jetës tjetër. Ndër të këqijat më të rrezikshme që sjellin gjynahet është kur robit i zbukurohet braktisja e rrugës dhe traditës së Profetit.

- **“Dhe vërtet, shumica e njerëzve janë jashtë rrugës.”** - Natyra e tyre është tjetërsuar dhe tashmë atyre u është zbukuruar shkelja e kufijve të Zotit dhe mosndjekja e rrugës së Profetit.

- **“Vallë, mos po kërkojnë gjykimin e kohës së Padijes?”** - Kuptimi: Çfarë kërkojnë ata, kur të kthejnë shpinën dhe refuzojnë t'i nënshtrohen gjykimit tënd? A mos kërkojnë gjykimin e xhahilijetit?!

Gjykim injorance quhet çdo gjykim tjetër veç gjykimit të Allahut të Lartësuar dhe Profetit të Tij. Nuk ka mundësi të tretë: ose do të pranosh gjykimin e Zotit dhe të Profetit të Tij, ose do të ndjekësh gjykimin e injorancës. Ai që i kthen shpinën të parit, sigurisht që do të sprovohet me të dytin, i cili është gjykim i ngritur mbi paditurinë e padrejtësinë. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e quan “gjykim injorance”. Ndërsa gjykimi i Allahut të Lartësuar është i ndërtuar mbi diturinë e madhe, drejtësinë absolute, barazinë dhe mirësinë, mbi dritën dhe udhëzimin e qartë, siç thotë i Lavdëruari:

- **“Por a ka gjykim më të mirë se ai i Allahut, për një popull që beson bindshëm?”** - Kuptimi: Vetëm ata që Zoti i ka pajisur me siguri të plotë, të bazuar në dijen e vërtetë të dhuruar nga Zoti, vetëm ata dinë të bëjnë dallimin mes dy llojeve të gjykimit. Ata dinë të dallojnë bukurinë, mrekullinë, dobinë dhe mirësinë që gjendet në gjykimin e Allahut. Në këtë mënyrë, bëhet detyrë për ta pasimi i gjykimit të Allahut, sepse ky gjykim është në përputhje edhe me ligjet e logjikës.

Ajetet 51 – 53

51. O ju që keni besuar! Mos i merrni për miq (e aleatë) as judejtë e as të krishterët. Ata janë miq (e aleatë) për njëri-tjetrin. E kush prej jush i merr për miq (e aleatë) ata, ai është prej tyre. Vërtet, Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull të padrejtë.

52. Ata, në zemrat e të cilëve ka sëmundje, ti do t'i shohësh të rëndin drejt tyre (jehudëve) duke thënë: “Kemi frikë se mos po na godet ndonjë e keqe.”. Por Allahu do të sjellë fitoren (për muslimanët) ose ndonjë urdhër nga ana e Tij, e atëherë, ata do të pendohen për atë që e mbanin fshehtë në zemrat e tyre.

53. Atëherë besimtarët do të thonë: “Këta ishin ata që u betuan në Zotin me betimin më të fortë se ishin me ju? Ata i shkatërruan veprat e veta dhe u bënë prej të humburve”.

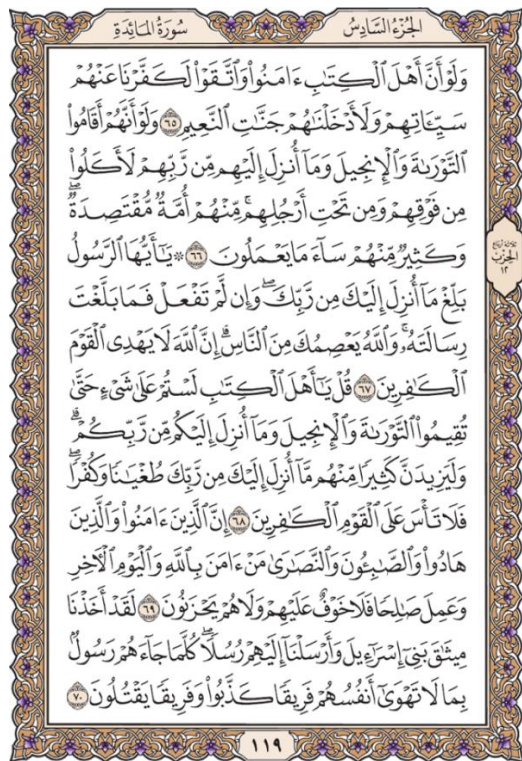
Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Mos i merrni për miq (e aleatë) as judejtë e as të krishterët. Ata janë miq (e aleatë) për njëri-tjetrin. E kush prej jush i merr për miq (e aleatë) ata, ai është prej tyre.”** - Duke u treguar besimtarëve cilësitë jo të mira të judejve dhe të krishterëve, Allahu i Madhëruar i këshillon që të mos i zënë si miq e aleatë, sepse ata janë miq e aleatë të njëri-tjetrit kundër të tjerëve. Ata nuk mund të jenë aleatët dhe miqtë e besimtarëve. Përkundrazi, ata janë armiq, të cilët nuk i shqetëson aspak dëmtimi i besimtarëve. Madje, ata nuk kursejnë asgjë për t'i devijuar dhe dëmtuar. Me çifutët e të krishterët miqësohet veçse kush është si ata, siç thotë i Lartësuar: “E kush prej jush i merr për miq (e aleatë) ata, ai është prej tyre.” Miqësia dhe mbështetja e plotë tek ata e bën të detyrueshme kalimin në fenë e tyre. Në të njëjtën mënyrë, miqësitë dhe aleancat e vogla sjellin ato të mëdhatë, derisa të bëhesh njësh me ta.

- **“Vërtet, Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull të padrejtë.”** - Ata që kanë padrejtësinë si cilësi të tyre dhe që mbështeten gjithmonë tek ajo, edhe sikur t'u shfaqet çdo lloj prove, kurrë nuk kanë për të ndjekur rrugën e drejtë dhe kurrë nuk do të nënshtrohen për të zbatuar porositë e Zotit. Allahu i Madhëruar, pasi i ndalon besimtarët nga miqësia dhe aleanca me çifutët dhe të krishterët, na zbulon se ka edhe njerëz që pretendojnë se e besojnë Atë, por që vazhdojnë të jenë miq me ta. Kështu, i Lartësuar thotë:

- **“Ata, në zemrat e të cilëve ka sëmundje, ti do t'i shohësh të rendin drejt tyre (jehudëve)...”** – Kuptimi: Do t'i shohësh dhe dëgjosh ata, që në zemrat e tyre kanë sëmundjen e dyshimit, hipokrizisë dhe besim të dobët, të thonë se miqësohen me ata vetëm për nevojë:

- **“Kemi frikë se mos po na godet ndonjë e keqe.”** - Kuptimi: Druhemi se ndoshta fitorja do të jetë me çifutët dhe të krishterët, prandaj më mirë të ruajmë miqësinë me ta,

që, nëse fitojnë, të jemi në anën e tyre. Por, pa dyshim, ky është një mendim i keq për Allahun dhe për fenë e Tij, Islamit. Për këtë arsye, duke kundërshtuar këtë mendim të keq të tyre, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Por Allahu do të sjellë fitoren (për muslimanët) ose ndonjë urdhër nga ana e Tij, e atëherë, ata do të pendohen për atë që e mbanin fshehtë në zemrat e tyre.”** - Allahu i Madhëruar është i Plotpushtetshëm që t'ua japë fitoren muslimanëve mbi judejtë dhe të krishterët, ose të sjellë ndonjë gjë, për shkak të së cilës munafikët të humbin shpresën se mund të ketë ndonjë fitore për armiqët e Islamit, duke u dëshpëruar për të keqen që i pret dhe për të mirat që do humbin. Allahu i Plotpushtetshëm u jep fitore muslimanëve mbi çdo armik tjetër dhe e bën Islamit fenë triumfuese mbi çdo fe tjetër në faqen e dheut, dhe kjo sjell trishtim të madh në zemrat e munafikëve dhe qafirëve, që vetëm Allahu e di.

- **“Atëherë besimtarët do të thonë: “Këta ishin ata që u betuan në Zotin me**

betimin më të fortë se ishin me ju? Ata i shkatërruan veprat e veta dhe u bënë prej të humburve”. - Besimtarët u çuditën nga fjalët e atyre me zemra të sëmura e thanë: “Këta bënë gjithë ato betime, se do të ishin së bashku me ju, për sa i përket besimit, ndihmës, dashurisë dhe miqësisë. Kurse tani doli në shesh ajo që e mbanin fshehtë në zemër. Por planet që kurdisën dhe ëndrrat e tyre të këqija për Islamit dhe muslimanët u shkatërruan dhe përfunduan me turp. Po kështu u shkatërruan edhe veprat e tyre, duke u bërë të dëshpëruar dhe të humbur, sepse nuk i arritën dot qëllimet që kishin”.

Ajeti 54

54. O ju që keni besuar! Kush prej jush largohet nga feja e vet, (le ta dijë se) Allahu do të sjellë një popull tjetër të cilin Ai i do ta dojë dhe ata do ta duan Atë; modest e i butë ndaj besimtarëve, por i ashpër dhe i fortë ndaj mohuesve; që lufton në rrugën e Allahut dhe që nuk i frikësohet kërcënimit të asnjë kërcënuesi. Kjo është dhurata e Allahut, që ia jep atij që Ai do. Allahu është Dhurues i madh e i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajetit

- “O ju që keni besuar! Kush prej jush largohet nga feja e vet, (le ta dijë se) Allahu do të sjellë një popull tjetër të cilin Ai i do ta dojë dhe ata do ta duan Atë;...” - Allahu i Madhëruar na tregon se Ai është i Pasur dhe i Jonevojtar për botën. Çdokush që e lë fenë e Tij nuk e dëmton aspak Atë, por dëmton vetveten. Allahu ka robër adhurues të sinqertë, burra të çiltër dhe të vërtetë, të cilët Ai i ka udhëzuar dhe është përkujdesur për udhëzimin e tyre. I Gjithëmëshirshmi e Mëshirëploti i ka veçuar ata për Vetën e Vet, duke na treguar se do të kujdeset Vetë që t’i sjellë në ekzistencë. Ata janë krijesat me cilësitë më të larta dhe me shpirtat më të pastër. Cilësia më e mirë që ata kanë është që Allahu i do ata dhe ata e duan Allahun. Dashuria e Allahut për robin është mirësia më e madhe që Ai i ka dhuruar

ndonjëherë robit dhe vlerësimi më i lartë për të. Kur Allahu i Madhëruar e do një rob, ia lehtëson atij shkaqet për ta realizuar këtë qëllim, duke i dhënë vullnet dhe sukses për të vepruar çdo të mirë dhe për të lënë çdo të keqe. Pas kësaj, edhe zemrat e njerëzve të tjerë fillojnë ta duan dhe nderojnë atë rob të zgjedhur dhe të përunjur ndaj Allahut, të cilin Ai e do. Një nga cilësitë e domosdoshme të një robi që e do Allahu dhe e madhëron Atë është pasimi rigoroz i Traditës së Profetit të Tij, në çështjet e jashtme e të dukshme dhe në ato të brendshme e të fshehura, në drejtim të fjalëve, punëve dhe gjendjeve të tij, sikurse thotë i Lartësuar: “Thuaj (o Muhammed): “Nëse e doni Allahun, atëherë më pasoni mua, që Allahu t’ju dojë dhe t’jua falë gjynahet tuaja.” Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë. Thuaj: “Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit!” Nëse ata refuzojnë, atëherë ta dinë se Allahu nuk i do jobesimtarët.” [Al Imran 32, 33]. Shenjë tjetër e dashurisë së Allahut për robin e Tij është dhe përpjekja e vazhdueshme e robit për t’u afruar tek Allahu i Madhëruar duke kryer vepra të mira të detyrueshme (farze) dhe të pëlqyeshme (nafile), sikurse ka përcjellë Profeti thënien e saktë prej Allahut të Lartësuar: “Nuk afrohet ndonjëherë rob tek Unë me ndonjë veprë më të dashur për Mua sesa me atë veprë që ia kam bërë detyrë. Vazhdon rob i që të afrohet tek Unë me vepra nafile të mira, derisa Unë e dua atë. Dhe kur Unë e dua atë, bëhem dëgjimi i tij, me të cilin ai dëgjon, vështrimi i tij, me të cilin ai vështron, dora e tij, me të cilin ai vepron, këmba e tij, me të cilin ai ecën. Nëse më kërkon, Unë i jap, nëse më kërkon mbrojtje dhe strehim, Unë e mbroj dhe strehoj”. Një detyrë e domosdoshme për të dashur Allahun e Madhëruar është njohja e Tij dhe shpeshtimi i përmendjes së Tij. Dashuria pa njohje është shumë e mangët, madje e paqenë, edhe nëse mund të pretendohet me fjalë. Gjithashtu, ai që e do Zotin, e shton përmendjen e Tij. Nëse Zoti e do një rob, e shpërblen atë shumë dhe për

vepra tepër të vogla. Nëse Zoti e do robin, ia fal atij edhe gabimet apo rrëshqitjet e shumta. Cilësi tjetër e këtyre të përzgjedhurve fatlumë është edhe:

“...modest e i butë ndaj besimtarëve, por i ashpër dhe i fortë ndaj mohuesve;” - Ata janë të thjeshtë dhe të butë ndaj besimtarëve, për shkak të dashurisë, mëshirës e dhembshurisë së madhe për ta. Ata vetë në përgjithësi kanë natyrë të butë dhe dashamirëse me njerëzit, prandaj butësia me besimtarët është mëse e pranueshme për natyrën e tyre. Ndërsa me qafirët, të cilët me arrogancë mohojnë Zotin, shpalljet hyjnore dhe profetët, me këta lloj njerëzish ata tregohen të fortë dhe të ashpër. Ata shfrytëzojnë të gjitha mundësitë dhe energjitë për të luftuar kundër qafirëve dhe për të triumfuar feja e Zotit dhe adhurimi i Tij si Një i vetëm. Ata përgatiten ashtu sikurse thotë i Madhëruari: “Përgatituni kundër tyre me sa fuqi të keni, përfshirë kuajt e luftës, në mënyrë që t'i fusni tmerrin armikut të Allahut dhe armikut tuaj, si dhe të tjerëve, të cilët mund të mos i dini, por të cilët i di Allahu. Çfarëdo që të shpenzoni në rrugën e Allahut, ajo do t'ju kompensohet dhe nuk do t'ju bëhet aspak padrejtësi.” [Enfal 60]. I Lartësuar i ka përshkruar gjithashtu ata duke thënë: "Muhamedi është profet i Allahut. Ata që e shoqërojnë atë janë të ashpër me jobesimtarët dhe të mëshirshëm me njëri-tjetrin.” [Fet'h 29]. Kësisoj, ashpërsia dhe urrejtja kundër armiqve të Zotit është nga një nga veprat e mira që të afrojnë tek i Madhërishmi. Besimtarët i urrejnë qafirët dhe kufirin e tyre. Megjithatë, ashpërsia kundër qafirëve nuk duhet të ndikojë që të mos i ftojme ata në Islam me mënyrat më të mira dhe më të bukura. Si ashpërsia ndaj tyre, ashtu edhe butësia e përdorur me ta kur i thërrasim në Islam janë në të mirë të tyre, për t'i zgjuar nga përhumbja dhe vdekja si mohues. Më pas, Allahu i Madhëruar tregon cilësi të tjera të të zgjedhurve:

- **“...që lufton në rrugën e Allahut dhe që nuk i frikësohet kërcënimit të asnjë kërcënuesi. Kjo është dhurata e Allahut, që ia jep atij që Ai do.”** - Ata luftojnë dhe përpiqen në rrugën e Zotit me pasurinë dhe veten e tyre, me fjalët dhe me veprat e tyre. Ata nuk i frikësohen kërcënimit të asnjë kërcënuesi. Ajo që ka rëndësi për ta është se si të kënaqin Zotin dhe si të ruhen nga ndëshkimi i Tij, e jo frika nga krijesat. Kjo tregon për fuqinë e vullnetit dhe të qëllimit të tyre, sepse kush ka zemër të dobët, edhe vullnetin e qëllimin i ka të dobët, dhe mjafton një vërejtje prej njerëzve, e ai dorëzohet. Kështu, fuqia e tij dobësohet gjatë përplasjes me kundërshtarët dhe qortuesit. Në zemrën e tij ekziston adhurimi i dikujt tjetër veç Zotit, në varësi të konsideratës që ai i kushton kënaqësisë dhe plotësimit të orekseve të njerëzve kundrejt urdhrave dhe porosive të Zotit. Zemra çlirohet nga adhurimi i çdo gjëje tjetër veç Allahut, veçse kur të mos ketë frikë dhe të mos i druhet askujt veç Allahut, kur vjen puna për zbatimin e porosive të Tij. Pasi i lëvdon të zgjedhurit e Tij për ato cilësi të cilat vetë Ai ua dhuron nga bujaria e Vet, dhe të cilat i nxisin besimtarët që të bëjnë shumë punë të mira, përveç atyre që u përmendën, Allahu i Lartësuar ua kujton sërish se të gjitha ato janë thjesht mirësi e bujari prej Tij. Ai e bën këtë që ata të mos mashtrohen e të vetëkënaqen, por të tregohen mirënjohës dhe t'i shtojnë edhe më shumë falënderimet ndaj Tij. Duke e falënderuar Dhuruesin dhe duke treguar mirënjohje dhe përunjësi para Tij, Ai do t'ua shtojë edhe më shumë mirësinë e dhuruar, madje mirësia dhe bujaria e Tij do të përfshijë edhe të tjerët rreth tyre. Mirësitë e Allahut janë të pakufishme dhe të panumërta, prandaj i Madhëruari thotë:

- **“Allahu është Dhurues i madh e i Gjithëditur.”** - Allahu është i Gjerë në mirësinë dhe bujarinë e Tij. Të shumta dhe të pakufishme janë mirësitë që Ai dhuron. Mëshira e Tij ka përfshirë gjithçka. Por të dashurve të Tij të zgjedhur Ai u jep mirësi

të mrekullueshme, të cilat ua dhuron veçse atyre. Pa dyshim, Ai është i Gjithëditur për ata që meritojnë bujarinë dhe mirësinë e Tij të posaçme. Ai e di shumë mirë se kujt ia jep mirësinë e Tij themelore dhe pjesët e saj.

Ajetet 55 – 56

55. Miqtë tuaj (të vërtetë) janë vetëm Allahu, i Dërguari i Tij dhe ata që besojnë - ata që falin namazin e japin zekatin dhe janë të përlulur (në adhurim).

56. E kush ka mik Allahun, të Dërguarin e Tij dhe besimtarët, (ta dijë se) s'ka dyshim se pala e Allahut, ata janë ngadhënjimtarë.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi na ndaloj nga miqësia me jobesimtarët, të çdo lloji qofshin: idhujtarë, çifutë e të krishterë, dhe pasi na bëri të ditur se përfundimi i tyre është shkatërrimi dhe humbja e qartë, Allahu i Madhëruar na tregon se me cilët është detyrë të miqësohemi dhe të afrohemi dhe ç'të mirash fitojmë nëse e bëjmë këtë. Ai thotë:

- **“Miqtë tuaj (të vërtetë) janë vetëm Allahu, i Dërguari i Tij dhe ata që besojnë - ata që falin namazin e japin zekatin dhe janë të përlulur (në adhurim).”** - Afrimiteti me Allahun e Madhëruar arrihet me besim të drejtë e të sinqertë, të ndërtuar mbi dituri të saktë dhe të vërtetë, si dhe me devotshmëri, duke kryer urdhrat e duke lënë ndalesat fetare, në shenjë dashurie, madhërimi e përunjësie për Allahun. Çdokush që ka besimin dhe devotshmërinë pa dyshim do të jetë mik i dashur i Allahut të Madhëruar. Dhe ai që është mik i Allahut është edhe mik i Profetit të Tij. Çdokush që është mik i dashur i Allahut dhe i Profetit të Tij, do të miqësohet dhe afrohet me ata që Zoti dhe Profeti i duan, pra, me besimtarët që besojnë me zemër dhe në praktikë, që i përkushtohen me sinqeritet Allahut, duke e falur namazin me rregull, që tregohen bamirës edhe me krijesat, duke u dhënë zekatin atyre që e meritojnë. Allahu i Lartësuar thotë: “...që e japin zekatin me përlulësi...”, pra, duke

shprehur varfërinë dhe përunjësinë e tyre të thellë para Allahut. Allahu i Lartësuar thotë gjithashtu: “Miku juaj është vetëm Allahu, i Dërguari i Tij dhe ata që besojnë ...”, duke përdorur fjalën “vetëm”. Nga kjo kuptohet se miqësia, dashuria dhe afrimiteti duhet të kufizohen veçse me ata që përmenden në ajet. Vetëm ata duhet të jenë miqtë, të dashurit e të afërmit tanë, ndërsa prej të tjerëve duhet të distancohemi. Pastaj i Madhëruari përmend dobinë e kësaj miqësie dhe afrimiteti, duke thënë:

- **“E kush ka mik Allahun, të Dërguarin e Tij dhe besimtarët, (ta dijë se) s'ka dyshim se pala e Allahut, ata janë ngadhënjimtarë.”** - Pra, do të jetë pjesëtar i palës së Allahut, do të jetë pjesë e adhuruesve të Allahut dhe të dashurve të Tij. Pa dyshim, pala e Allahut dhe të afërmit e Tij do të jenë triumfuesit. Atyre u takon përfundimi i mirë në dynja dhe ahiret, sikurse thotë Allahu i Lartësuar në një ajet tjetër: “Premtimi Ynë u është dhënë më parë robve Tanë të dërguar, se ata, pa dyshim, do të ndihmohen dhe se ushtria Jonë, ata do të jenë ngadhënjimtarë.” [Saffat 171 – 173]. Ky është një përgëzim i madh për të gjithë ata që përpiqen sinqerisht të zbatojnë porositë e Allahut, duke u bërë prej të dashurve të Tij. Ata do të jenë gjithmonë të fituarit, edhe nëse ndonjëherë, me urtësinë e Tij, Allahu i Madhëruar do të lejojë që të sprovohen, duke ua dhënë fitoren armiqve të tyre. Këtë Allahu i Madhëruar e lejon përkohësisht, me urtësinë e Tij, por në përfundim fitorja i takon besimtarëve, miqve e të dashurve të Allahut të Madhëruar. Nuk ka më fjalëdrejtë se Allahu i Lartësuar.

Ajetet 57 – 58

57. O ju që keni besuar! Mos i zini për miq ata që tallen dhe luajnë me fenë tuaj qofshin ata prej atyre që u është dhënë Libri para jush apo prej jobesimtarëve! Frikësojuni Allahut, nëse jeni besimtarë!

58. Edhe ezanin tuaj për namaz ata e marrin për tallje e lojë. Me të vërtetë, ata janë njerëz që nuk kuptojnë.

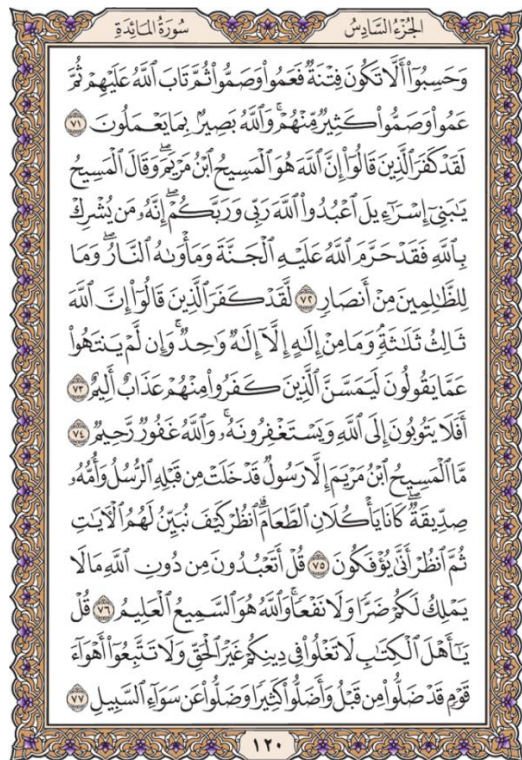
Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Mos i zini për miq ata që tallen dhe luajnë me fenë tuaj qofshin ata prej atyre që u është dhënë Libri para jush apo prej jobesimtarëve!”**

- Edhe në këto ajete Allahu i Lartësuar i ndalon besimtarët që t'i konsiderojnë ithtarët e Librit, pra, jehudët e të krishterët, si dhe çdo lloj jobesimtari, si miq të afërt, duke i dashur e mbështetur, duke u treguar të fshehtat e besimtarëve apo duke i ndihmuar në shumë çështje që dëmtojnë Islamin dhe muslimanët. Të gjitha këto sjellje bien ndesh me imanin. Besimi i drejtë e bën të detyrueshëm distancimin nga qafirët e çdo lloji.

- **“Frikësojuni Allahut, nëse jeni besimtarë.”** - Është devotshmëria ndaj Zotit që duhet t'ua imponojë besimtarëve një qëndrim të tillë kundrejt mohuesve. Dihet mirë se devotshmëria është kryerja e urdhëresave të Zotit dhe largimi nga ndalesat e Tij. Edhe armiqësia ndaj qafirëve është pjesë e këtyre porosive të Zotit. Po kështu, duhet të përmendim edhe një fakt tjetër, në mënyrë që të kuptojmë se pse duhet t'i urrejmë mohuesit: ata e kundërshtojnë dhe e urrejnë besimin e muslimanëve, ata tallen e luajnë me adhurimet e muslimanëve, i përdhosin dhe nënçmojnë simbolet e tyre, sidomos namazin, i cili është nga shenjat më të dukshme dhe madhështore të Islamit. I Lartësuari thotë:

- **“Edhe ezanin tuaj për namaz ata e marrin për tallje e lojë. Me të vërtetë, ata janë njerëz që nuk kuptojnë.”** - Kur muslimanët thërrasin ezanin për faljen e namazit, ata e përqeshin dhe tallen me të. Ata veprojnë kështu, për shkak të injorancës dhe mendjehetësisë së tyre. Nëse do të kishin mend dhe logjikë, ata do të frenoheshin nga një sjellje e tillë dhe do të kuptonin se namazi është kulmi i mirësisë, që mund të ketë shpirti i njeriut. Nga ana tjetër, nëse një besimtar e njih dhe e kujton vazhdimisht gjendjen e qafirëve dhe armiqësinë e tyre ndaj Islamit dhe

muslimanëve dhe, pas kësaj, përsëri nuk i urren dhe nuk armiqësohet me ta, kjo tregon që Islami në zemrën e tij është i pavlerë. Miqësimi me të tillë njerëz është shenjë treguese se atij nuk i intereson aspak fyerja dhe nënçmimi i besimit. Në fakt, ai është bosh nga besimi dhe dinjiteti. Si është e mundur që të thuash se je pasues i një feje të mrekullueshme, të vetmen fe që është e pranuar tek Zoti dhe, nga ana tjetër, të kënaqesh me miqësinë e atyre që e konsiderojnë atë si lojë dhe e trajtojnë me tallje?! Si mund të miqësohesh me injorantët, që përqeshin dhe e përdhosin këtë fe dhe besimtarët që jetojnë sipas saj?! Sigurisht, këto ajete i nxisin besimtarët që mohuesit e Zotit dhe të profetëve t'i konsiderojnë si armiq dhe kundërshtarë. Këtë e kupton çdokush që ka sadopak aftësi për të kuptuar.

Ajetet 59 – 63

59. Thuaju: “O ithtarë të Librit! A na kundërshtoni dhe na urreni vetëm pse besuam në Allahun, në Shpalljen që na zbriti neve dhe në ato (shpallje) që kanë

zbritur më parë? Me të vërtetë, shumica prej jush janë të pabindur.”

60. Thuaju: “A t’ju lajmëroj për një të keqe më të madhe se kjo, (që erdhi) si dënim nga Allahu? Ata mbi të cilët ra mallkimi i Allahut dhe zemërimi i Tij, ata që i shndërroi në majmunë e në derra dhe u bënë adhurues të Shejtanit - ata janë në gjendjen më të keqe dhe më të humburit prej rrugës së drejtë.”

61. Kur vijnë te ti, ata thonë: “Kemi besuar”. Por, në fakt, ata hyjnë me kufër dhe largohen me kufër. Allahu e di më së miri se çfarë fshehin ata.

62. Shumë prej tyre i sheh të nguten njëri me tjetrin në gjynahe, në armiqtësi dhe në ngrënien e haramit. Sa e shëmtuar është sjellja e tyre!

63. Përse, vallë, paria e tyre fetare (rabinët) nuk i ndal ata nga fjalët e tyre mëkatore dhe nga ngrënia e haramit?! Sa i keq është qëndrimi i tyre!

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar e porositi Profetin e Tij t’u drejtohet ithtarëve të Librit që të pranojnë fenë Islame, të vetmen fe të drejtë, dhe t’u thotë atyre se ajo që ata e urrejnë dhe përbuzin është dhe duhet të jetë gjëja më e vyer dhe e nderuar për çdo njeri.

- **“Thuaju: “O ithtarë të Librit! A na kundërshtoni dhe na urreni vetëm pse besuam në Allahun, në Shpalljen që na zbriti neve dhe në ato (shpallje) që kanë zbritur më parë? Me të vërtetë, shumica prej jush janë të pabindur.”**” - Kuptimi: Vallë, a po na urreni dhe po e konsideroni si mangësi tonën faktin që ne besojmë në Allahun, në shpalljet e Tij të shkuara dhe në atë të fundit, që besojmë në të gjithë profetët e tij të shkuar dhe Profetin e fundit?! Apo na urreni ngaqë ne besojmë se ai që nuk ka besimin tonë konsiderohet qafir, shkelës i kufijve të Zotit, i prishur dhe i shkatërruar?! Si mund ta konsideroni si mangësi atë që është detyra më e rëndësishme nga të gjitha detyrat, që rëndon mbi çdo të përgjegjshëm ligjërisht?! Shumica juaj janë të shthurur, shkelës të

kufijve të Zotit të Madhëruar, të zhytur kokë e këmbë në gjynahe. Për këtë arsye, është më mirë për ju që të heshtni. A nuk ju mjafton që po ngarkoni vetveten me gjynahe dhe mosbindje ndaj Zotit, por dëshironi të zhyteni edhe më keq, duke urreyer fenë që duhet ta doni dhe ta jetoni: Islamit?! Të konsideruarit e fesë së vërtetë si mangësi dhe turp tregon se ata e shihnin besimin e vërtetë si një të keqe dhe kotësi. Atëherë, Allahu i Madhëruar i drejtohet Profetit dhe i thotë:

- **“Thuaju: “A t’ju lajmëroj për një të keqe më të madhe se kjo, (që erdhi) si dënim nga Allahu? Ata mbi të cilët ra mallkimi i Allahut dhe zemërimi i Tij, ata që i shndërroi në majmunë e në derra dhe u bënë adhurues të Shejtanit”** - Thuaju, o Profet, duke ecur me logjikën e tyre, a t’ju tregoj për diçka që është më “e keqe” se ajo të cilën ju e konsideroni si mangësi e turp? Gjendja më e keqe që ju duhet ta urreni dhe ta konsideroni si kërcënim për ju, është gjendja e atyre që Zoti i mallkoi, duke i dëbuar nga mëshira e Tij dhe duke u zemëruar me ta, për t’i ndëshkuar në dynja dhe në ahiret. Ai i shndërroi ata në majmunë e derra dhe i bëri adhurues të Shejtanit dhe të çdo gjëje tjetër veç Zotit.

- **“ata janë në gjendjen më të keqe dhe më të humburit prej rrugës së drejtë.”** - Mendojeni pak dhe kuptojeni se këta janë në gjendje më të keqe se ata që ju i shihni si të humbur dhe i urreni për besimin e tyre të saktë. Allahu i ka zgjedhur ata fatlumë, ndërsa mëshira e Tij është shumë pranë tyre. Allahu është i kënaqur me ta dhe i shpërblen në dynja dhe në ahiret, sepse ata ia përkushtojnë të gjitha adhurimet vetëm Atij, duke synuar kënaqësinë e Tij, edhe pse ju e urreni këtë gjë dhe e shihni si mangësi.

- **“Kur vijnë te ti, ata thonë: “Kemi besuar”. Por, në fakt, ata hyjnë me kufër dhe largohen me kufër.”** - Ata pretendojnë se janë besimtarë, ndërkohë vijnë e shkojnë me mosbesim. Ata thjesht janë mohues, edhe nëse pretendojnë se besojnë. Nuk ka

në gjendje më të rëndë se këta të vetëmashtruar. Si nuk e kuptojnë këta të mjerë se:

- **“Allahu e di më së miri se çfarë fshehin ata.”** - Pra, Allahu i di shumë mirë veprat e tyre të shëmtuara, mosbesimin dhe hipokrizinë që fshihet në zemrat e tyre. Ai ka për të shpërblyer gjithësecilin sipas punës së bërë, e mirë apo e keqe qoftë. Më pas, Allahu i Madhëruar zbulon mangësitë e tyre, duke treguar kështu ndihmën dhe mbështetjen e Tij për besimtarët:

- **“Shumë prej tyre i sheh të nguten njëri me tjetrin në gjynahe, në armiqësi dhe në ngrënie e haramit.”** - Shumë prej tyre i sheh të babëzitur në poshtërsi dhe padrejtësi, qoftë në lidhje me detyrimet ndaj Krijuesit, qoftë në lidhje me detyrimet ndaj krijesave, duke u shfaqur atyre armiqësi dhe arogancë. Ata, gjithashtu, nuk ruhen nga ngrënia e pasurisë haram. Allahu i Madhëruar nuk thotë thjesht që ata kryejnë gjynahe, por thotë se ata nxitojnë të kryejnë gjynahe. Kjo tregon poshtërsinë, ligësinë dhe shëmtinë e shpirtit të tyre, që e dëshiron aq shumë padrejtësinë, edhe pse pretendojnë se qëndrojnë në nivele të larta.

- **“Sa e shëmtuar është sjellja e tyre!”** - Ky është një poshtërim për ta dhe për veprat e tyre të ndyra dhe të ndëshkueshme.

- **“Përse, vallë, paria e tyre fetare (rabinët) nuk i ndal ata nga fjalët e tyre mëkatore dhe nga ngrënia e haramit?!”** - Përse dijetarët, edukatorët dhe kleri nuk i ndalin ata nga krimet dhe gjynahet? Përse nuk i ndalin nga fjalët e këqija dhe ngrënia e pasurisë haram? Zoti i ka ngarkuar dijetarët që të ndihmojnë njerëzit me dijen që Ai u ka dhuruar, duke i udhëzuar tek e mira dhe duke i ndaluar nga të këqijat. Zoti i ka ngarkuar dijetarët që të largojnë prej njerëzve paditurinë, në mënyrë që askush të mos ketë më justifikim para Tij. Ata duhet të urdhërojnë për të mira, të ndalojnë nga të këqijat dhe t'u qartësojnë njerëzve porositë e Zotit të tyre. Ata duhet t'i nxisin njerëzit për të mirën dhe t'i qortojnë e

paralajmërojnë që të mos u afrohen haramëve.

- **“Sa i keq është qëndrimi i tyre!”** - Arsyeya është se ata nuk e kryejnë detyrën që iu është ngarkuar.

Ajetet 64 – 66

64. Judejtë thanë: “Dora e Allahut është shtrënguar.” Të shtrënguara qofshin duart e tyre dhe qofshin të mallkuar për atë që thanë! Jo. Të dyja duart e Tij janë të shtrira dhe Ai shpenzon (nga mirësitë e tij) ashtu siç dëshiron. Shpallja që t'u zbrit ty (nga Allahu) do t'ua shtojë largimin dhe mohimin shumë prej atyre. Ne kemi futur armiqësi dhe urrejtje ndërmjet tyre, që do të vazhdojë deri në Ditën e Kijametit. Sa herë që ndezin zjarr për luftë, Allahu e shuan atë. Ata përpiqen pareshtur për shkatërrime në Tokë dhe Allahu nuk i do shkatërruesit.

65. Sikur ithtarët e Librit të besonin dhe të ruheshin, Ne do t'ua shlyenim gjynahet dhe do t'i fusnim në kopshtet e mirësisë.

66. Sikur t'i zbatonin Teuratin, Ungjillin dhe këtë (Kur'an) që u shpall nga Zoti i tyre, ata do të kishin gëzuar mirësi të shumta nga qielli dhe toka. Ka prej tyre që janë të matur, por shumica prej tyre i kanë shumë të këqija veprat që punojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregon për fjalët e ulta dhe të shëmtuara të jehudëve dhe rreth besimit të tyre të turpshëm.

- **“Judejtë thanë: “Dora e Allahut është e shtrënguar!”** - Pra, ata shpifën, - Allahu i poshtëroftë! - duke thënë se dora e Allahut është e shtrënguar nga mirësitë, dhurimet dhe bujaria. I pastër është Allahu nga shpifjet e këtyre të mjerëve!

- **“Të shtrënguara qofshin duart e tyre dhe qofshin të mallkuar, për atë që thanë!”** - Ky është një mallkim kundër tyre, në përputhje të plotë me fjalët e ulta që ata thanë. Ata deklaruan paturpësisht për Allahun Bujar e Bamirës se koprracia është cilësi e Tij. Por Allahu i shpagoi ata, duke e bërë koprracinë cilësinë e tyre të

pandashme. Kështu, ata u bënë njerëzit më dorështrënguar, më pak bamirës dhe më mendimkëqijtë për Allahun e Madhëruar. Ata u bënë njerëzit më të largët nga mëshira e Allahut, mëshirë e cila ka përfshirë çdo gjë, çdo vend mes botës së sipërme dhe të poshtme. I Madhëruari u kthen përgjigjen:

- **“Jo. Të dyja duart e Tij janë të shtrira dhe Ai shpenzon (nga mirësitë e tij) ashtu siç dëshiron.”** - Askush nuk mund ta pengojë Allahun e Madhëruar nga ajo që Ai dëshiron. Ai i ka shpërndarë gjithandej mirësitë e kësaj bote dhe mirësitë fetare, duke i urdhëruar robërit e Tij që t'i afrohen flladit të bujarisë dhe mëshirës së Tij. Allahu i Madhëruar i ka porositur ata që të mos ia mbyllin vetes portën e mirësive të Tij duke kryer gjynahe. Dy duart e Allahut të Madhëruar janë gjithmonë të shtrira; ato vetëm dhurojnë e dhurojnë, ditën dhe natën. Mirësitë e Tij derdhen pa reshtur mbi krijesat. Ai largon trishtimet, i dhuron pasuri të varfërit, çliron të robëruarin, qetëson zemrën e nevojtarit, i përgjigjet lutësit, strehon të pastrehin, i përgjigjet nevojtarit; madje, Allahu u dhuron mirësi edhe atyre që nuk i luten. Ai e ruan dhe e shëron atë që kërkon shërim dhe ruajtje. Ai nuk nxitohet të privojë nga mirësitë të pabindurit dhe gjynahqarët, pasi në mirësitë e Tij kullotin edhe kope të mira, edhe kope të këqija. Megjithatë, për të zgjedhurit dhe të dashurit e Tij, Ai ka veçuar mirësinë më të madhe. Atyre u ka dhënë sukses që të bëjnë punë të mira, për të cilat i lëvdon dhe ua atribuon atyre, edhe pse në fakt ato janë dhuratë nga bujaria e Tij. Më pas, Ai u jep shpërblime të shpejta, që në këtë dynja, dhe të mëvonshme, në ahiret. Ai u jep shpërblime, të cilat nuk është e mundur të shpjegohen dhe përshkruhen, madje as nuk mund të shkojnë nëpër mendjen e robit. Allahu i Madhëruar tregohet i butë dhe i kujdesshëm për ta në të gjitha çështjet e tyre, duke u ofruar çdo mirësi dhe u larguar çdo të keqe dhe, në të shumtën e rasteve, ata nuk e ndiejnë dhe kuptojnë ndihmën dhe butësinë e Tij. I Lartësuar dhe i Pastër nga

çdo mangësi është Ai, i Cili është Dhuruesi i çdo mirësie për krijesat! Çdo mirësi që përjetojnë krijesat vjen vetëm prej Tij. Vetëm Atij i qahen dhe i drejtohen të gjithë për largimin e fatkeqësive dhe sprovave. Të shumta dhe të mrekullueshme janë begatitë e Atij, të Cilin askush nuk mund ta lëvdojë ashtu si i takon madhërshtisë së Tij. Ai është i lavdëruar ashtu sikurse e ka lavdëruar Vetën e Vet. I Lartësuar qoftë Allahu, pa bujarinë dhe mirësinë e të Cilit krijesat nuk mund të durojnë asnjë çast të shkurtër. Madje, ato as që mund të ekzistojnë dhe as të vazhdojnë të jenë, sepse është Ai që i bën të ekzistojnë dhe të vazhdojnë të jenë. Allahu e shëmtoftë këdo injorant që mendon se është i pavarur dhe jonevojtar për Zotin e Tij, dhe, aq më keq, që e përshkruan me cilësi që nuk i shkojnë Madhërisë së Tij. Sikur Allahu i Madhëruar t'i merrte në përgjegjësi judejtë - e të tjerët si ata - për ato fjalë që thanë, qoftë edhe për një pjesë të tyre, ata do të ishin shkatërruar që në jetën e dynjasë, para ahiretit. Por pavarësisht nga fjalët dhe veprat e tyre të poshtra, i Madhëruari, Falësi dhe i Gjithëmëshirshmi i toleron dhe i afatizon. Ai nuk nxitohet që t'i ndëshkojë për veprat e fjalët e tyre, por u jep mundësi të reflektojnë. Sidoqoftë, le të mos harrojnë një fakt: Allahu i Madhëruar vërtet i afatizon, por kurrë nuk i harron apo t'i lërë pa i marrë në përgjegjësi.

- **“Shpallja që t'u zbrit ty (nga Allahu) do t'ua shtojë largimin dhe mohimin shumë prej atyre.”** - Ky lloj ndëshkimi është nga fatkeqësitë më të mëdha që mund të godasin robin. Allahu i Madhëruar e ka bërë Shpalljen - të cilën ia zbriti robit dhe Profetit të Tij, - jetë dhe gjallërim të shpirtit dhe zemrës së robit, lumturi të dynjasë dhe ahiretit të tij, e ka bërë atë fitore të mirësisë së dynjasë dhe ahiretit dhe shpëtues nga çdo e keqe që i kanoset në to. Shpallja hyjnore është mirësia më e madhe e sjellë për robërit dhe, si e tillë, ata duhet të nxitohen ta pranojnë atë me përunjësi të thellë, ta zbatojnë dhe të jetojnë sipas saj. Ata duhet

të tregojnë mirënjohje të thellë ndaj Allahut të Madhëruar, që ua dhuroi. Nëse kjo Shpallje, e dhuruar për këto qëllime, nuk shërben për ta, por bëhet shkak që t'u shtohet edhe më tepër humbja e trishtimi, atëherë sinqerisht që ky është nga ndëshkimet më të mëdha. Atyre të mjerëve Shpallja nuk u sjell dobi, sepse ata e shtojnë kufrin e tyre, e teprojnë me padrejtësitë e tyre dhe e thellojnë devijimin e tyre. Shkaku është refuzimi nga ana e tyre i kësaj Shpalljeje, armiqësia e urrejtja kundër saj, si dhe polemikat pa të drejtë kundër saj, me dyshime e hamendësime të kota dhe të pabaza.

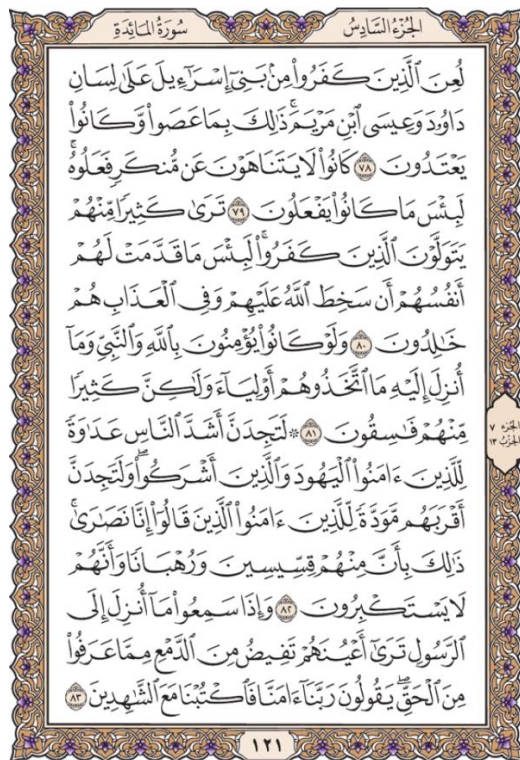
- **“Ne kemi futur armiqësi dhe urrejtje ndërmjet tyre, që do të vazhdojë deri në Ditën e Kijametit.”** - Ata kurrë nuk bashkohen, kurrë nuk fitojnë, kurrë nuk bien dakord për diçka të dobishme. Ata vazhdimisht urrejnë njëri-tjetrin me zemrat e tyre dhe e shprehin këtë armiqësi me veprat e tyre, dhe kjo do të vazhdojë deri në Ditën e Kijametit.

- **“Sa herë që ndezin zjarr për luftë, Allahu e shuan atë.”** - Ata hapin gjithmonë luftra për të goditur Islamin dhe besimtarët. Por sa herë që ndezin zjarrin e luftës, Allahu i Madhëruar e shuan atë, duke përçarë radhët e tyre dhe duke ndihmuar muslimanët të fitojnë.

- **“Ata përpiqen pareshtur për shkatërrime në tokë...”** - Ata sakrifikojnë dhe luftojnë me mish e me shpirt, për të hapur në tokë shkatërrim dhe shthurje dhe për përhapjen e fesë së tyre të kotë. Ata sakrifikojnë për ta paraqitur Islamin si të pavlerë.

- **“...dhe Allahu nuk i do shkatërruesit.”** - Allahu i Madhëruar ka për ata urrejtjen më të madhe. Ai ka për t'i poshtëruar dhe ndëshkuar rëndë për prishjen e rendit e paqes në tokë. Pastaj i Lartësuar thotë:

- **“Sikur ithtarët e Librit të besonin dhe të ruheshin, Ne do t'ua shlyenim gjynahet dhe do t'i fusnim në kopshtet e mirësisë.”** - Kjo është bujaria dhe mirësia e madhe e Allahut të Lartësuar. Edhe pse më

sipër Ai tregon besimin, fjalët dhe veprat e tyre të shëmtuara, përsëri i fton në pendim. Nëse ata e besojnë Allahun, melekët e Tij, të gjithë profetët e Tij, të gjitha shpalljet e Tij e ruhen nga gjynahet, Allahu i Madhëruar premtan se do t'ua falë gjynahet e mbulojë të këqijat, edhe sikur të jenë sa të jenë, pastaj do t'i fusë në Xhenetin e mirësive, ku do të kenë çfarë u dëshiron shpirti dhe syri.

- **“Sikur t'i zbatonin Teuratin, Ungjillin dhe këtë (Kur'an) që u shpall nga Zoti i tyre, ata do të kishin gëzuar mirësi të shumta nga qielli dhe toka.”** - Ky është urdhër që ata të angazhohen sinqerisht për të plotësuar porosinë e të gjitha shpalljeve të Zotit. Gjithashtu, imani nuk mund të jetë i plotë pa besuar Muhamedin dhe Shpalljen e fundit të Zotit, Kur'ânin. Nëse ata përpiqen që ta plotësojnë imanin me këtë mirësi të madhe nga Zoti i tyre, atëherë premtimi i Zotit është i mrekullueshëm: “furnizim me bollëk nga qielli dhe toka”. Pra, Allahu i Lartësuar do t'ua shtonte të mirat atyre, do t'ua zbriste shiun nga qielli dhe do t'ua

mbinte bimët nga toka, sikurse ka thënë në një ajet tjetër: “Sikur popujt e vendeve të kishin besuar (në Allahun) dhe të ishin të devotshëm, Ne do t’ua kishim hapur të gjitha llojet e begative nga qielli e nga toka, por ata mohuan (të vërtetën). Prandaj Ne i dënuam me shkatërrim, siç e merituan.” [El ea’raf 96].

- **“Ka prej tyre që janë të matur, por shumica prej tyre i kanë shumë të këqija veprat që punojnë.”** - Prej ithtarëve të Librit ka edhe nga ata që janë “të matur”, që punojnë me Teuratin dhe Ungjillin, por jo me gjallëri dhe përkushtim të qartë. Megjithatë, shumica prej tyre bëjnë punë të këqija dhe dalin nga porosinë e Zotit. Ndërsa të lavdëruarit, që garojnë dhe synojnë gradat e larta, ata janë shumë të pakët.

Ajeti 67

67. O i Dërguar! Përcille me qartësi shpalljen që t’u zbrit prej Zotit tënd! Nëse nuk e bën këtë, atëherë nuk e ke kryer detyrën! Allahu të garanton mbrojtjen prej njerëzve. Nuk ka dyshim se Allahu nuk e udhëzon në rrugën e drejtë popullin që mohon (të vërtetën).

Shpjegimi i ajetit

- **“O i Dërguar! Përcille me qartësi shpalljen që t’u zbrit prej Zotit tënd!”** - Ky është një urdher që Allahu i Madhëruar ia drejton të Dërguarit të Tij për të realizuar detyrën më të rëndësishme dhe më të nderuar për profetët: përcjelljen e qartë të Shpalljes te njerëzit. Ai i përfshin të gjithë urdhrat dhe porosinë që umeti ka marrë prej Profetit. Profeti e zbatoi në mënyrë të përkryer detyrën e përcjelljes së Shpalljes hyjnore te populli i tij. Ai i ftoi njerëzit në rrugën e Zotit, i përgëzoi me premtimet e Zotit, nëse do bindeshin, dhe i kërcënoi me ndëshkimin dhe zemërimin e Tij, nëse do kthenin shpinën. Profeti ua lehtësoi rrugën drejt Zotit dhe Xhenetit, drejt lumturisë së dynjasë dhe ahiretit, e nuk ua vështirësoi. Ai arriti të edukojë një popull analfabet, të paditur, derisa ata u bënë edukatorë të botës. Ai e përcolli të vërtetën e Zotit të tij me fjalë, me vepra, me letra e mesazhe,

nëpërmjet të dërguarve e korrierëve të tij. Pas kësaj, nuk mbeti mirësi dhe rrugë për arritjen e saj pa u sqaruar, e nuk mbeti e keqe dhe rrugë për t’u mbrojtur prej saj pa u bërë e ditur dhe pa u paralajmëruar. Për këtë kumtim të qartë e të plotë dëshmuar njerëzit më të mirë të këtij umeti, sahabët e zgjedhur dhe të nderuar dhe imamët e mëdhenj që erdhën pas tyre. Për të dëshmuar brezi më i zgjedhur dhe burrat më të spikatur të këtij umeti.

- **“Nëse nuk e bën këtë, atëherë nuk e ke kryer detyrën!”** - Nëse nuk e transmeton qartë mesazhin e Zotit tënd, atëherë nuk e ke kryer detyrën e ngarkuar.

- **“Allahu të garanton mbrojtjen prej njerëzve.”** - Allahu i Madhëruar i ofron profetit të Tij mbrojtje dhe siguri prej njerëzve. Pra, kuptimi është: Qëllimi yt të jetë përcjellja e qartë e të vërtetës dhe edukimi i njerëzve. Të të mos largojë nga kjo përgjegjësi frika nga e keqja që vjen prej krijesave, sepse ata janë në dorën e Allahut, i Cili premtim të të ruajë prej tyre. Ti ke detyrë veçse transmetimin e qartë të së vërtetës. Së fundmi, çdokush që beson, beson për veten e vet.

- **“Nuk ka dyshim se Allahu nuk e udhëzon në rrugën e drejtë popullin që mohon (të vërtetën).”** - Ndërsa mohuesit, të cilët nuk kanë asnjë qëllim tjetër, veç plotësisht të epsheve dhe dëshirave të tyre të shfrenuara, Allahu i Madhëruar nuk ka për t’i udhëzuar në rrugën e besimit dhe nuk ka për t’u dhënë sukses për të arritur mirësinë, për shkak të mohimit të fortë që ata shprehin.

Ajeti 68

68. Thuaj: “O ithtarë të Librit, ju nuk jeni asgjë, derisa të zbatoni Teuratin, Ungjillin dhe atë (Kur'anin) që ju zbriti nga Zoti juaj.” Shumë prej tyre, kjo (shpallje) që t’u zbrit ty do t’ua shtojë largimin dhe mohimin. Po ti mos u ligështoj për popullin që nuk beson.

Shpjegimi i ajetit

U thuaj ithtarëve të Librit, duke vënë në dukje devijimin dhe humbjen e tyre: Ju nuk

jeni askund në çështjet tuaja fetare. Ju nuk e besoni Muhamedin, as Kur'ânin, as Profetin tuaj, as Librin që ju dha atij. Ju nuk e besoni të vërtetën e sigurt dhe nuk keni asnjë themel ku qëndroni. Ju do të vazhdoni të jeni të humbur, derisa të ndryshoni dhe të zbatoni Teuratin, Ungjillin dhe Kur'ânin, që ju zbriti nga Zoti juaj. Në fakt, kështu do të vazhdoni të jeni, derisa të zbatoni atë që e shpalli Zoti juaj, i Cili kujdeset për ju dhe që vazhdimisht zbret mirësitë e Tij mbi ju. Mirësia më e madhe që ju ka dhuruar është zbritja e librave hyjnorë, si udhëzim dhe ligj për ju. Prandaj për këto mirësi është detyrë për ju që të shprehni mirënjohjen e thellë dhe përunjësinë ndaj Dhuruesit. Mirënjohja shprehet duke zbatuar porositë dhe ligjet e Zotit, duke plotësuar me besnikëri amanetin e ngarkuar prej Tij.

Ajeti 69

69. Ata që besuan (në Kur'anin), judejtë, sabi'inët e të krishterët, kushdo prej tyre që besoi në Allahun e Ditën e Gjykimit (me besim të drejtë) dhe bëri vepra të mira (sipas shpalljes së Zotit) për ta nuk do të ketë frikë e as pikëllim.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na flet për ithtarët e të gjithë librave të Tij: të Kur'ânit, Teuratis ose Ungjillit, dhe na njeh me rrugën e lumturisë të secilit prej tyre. I Lartësuari na tregon se kjo rrugë ka qenë e njëjtë për çdo popull, në çdo kohë. Besimi i sinqertë në Allahun Një dhe të Pashoq, besimi në Ditën e Llogarisë dhe kryeja e veprave të mira, ashtu siç i kërkon besimi i pastër dhe i drejtë (i sqaruar nga profetët e Zotit). Në të gjitha kohërat, çdokush që ka kryer këto detyra nuk ka pse të frikësohet dhe as të brengoset: nuk ka pse të frikësohet për të ardhmen dhe nuk ka pse të brengoset për të kaluarën. Ky është një gjykim i pandryshueshëm.

Ajetet 70 - 71

70. Prej bijve të Israilit Ne morëm një premtim të fortë dhe u dërguam profetë. Por, sa herë që u shkante ndonjë profet me udhëzime që nuk u përshtateshin

dëshirave të tyre, ata e mohonin ose e vrisnin.

71. Ata pandehnin se nuk do të mbanin asnjë përgjegjësi për këtë; prandaj ata u verbuan e u shurdhuan. Pastaj Allahu ua pranoi pendimin por, më pas, shumë prej tyre mbetën të verbër e të shurdhër. Allahu sheh mirë gjithçka që ata bëjnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Prej bijve të Israilit Ne morëm një premtim të fortë dhe u dërguam profetë.”** - I Madhëruari na tregon se Ai u ka marrë bijve të Israilit një premtim të madh: premtimin për ta besuar drejt Allahun e Lartësuar dhe për të zbatuar detyrat dhe porositë e Tij, të cilat janë përmendur në ajetin tjetër të kësaj sureje: “Allahu mori zotimin e bijve të Izraelit dhe caktoi dymbëdhjetë prijës nga mesi i tyre. Allahu tha: “Unë jam me ju. Në qoftë se falni rregullisht namazin, jepni zekatin, u besoni të dërguarve të Mi, i ndihmoni e i respektoni ata dhe huazoni për hir të Allahut hua të mirë, pa dyshim që Unë do t'ju fal të këqijat tuaja dhe do t'ju fus në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Por në qoftë se pas kësaj ndonjë prej jush kundërshton, ai e ka humbur rrugën e drejtë”.”. [Maide 12]. Allahu i Madhëruar u dërgoi atyre profetë njëri pas tjetrit, që t'i ftonin vazhdimisht në rrugën e drejtë dhe t'i kujtonin për porositë dhe udhëzimet e Tij të mrekullueshme. Por kjo nuk u vlejti aspak atyre, sepse:

- **“Por, sa herë që u shkante ndonjë profet me udhëzime që nuk u përshtateshin dëshirave të tyre, ata e mohonin ose e vrisnin.”** - Nëse e vërteta në të cilën i ftonte profeti nuk u shkante pas oreksit, ata e mohonin, duke e konsideruar mashtrim. Ata i trajtonin profetët me vrazhdësi dhe armiçësi, duke i quajtur gënjeshtarë disa prej tyre, madje edhe duke i vrarë disa të tjerë.

- **“Ata pandehnin se nuk do të mbanin asnjë përgjegjësi për këtë; prandaj ata u verbuan e u shurdhuan.”** - Të mjerët mendonin se poshtërsitë e tyre, mohimi dhe

padrejtësia ndaj profetëve nuk do t'u shkaktonte ndonjë problem dhe nuk do të ndëshkoheshin. Kështu, ata vazhduan të zhyteshin thellë e më thellë në humbjen dhe në gjynahet e tyre, duke u verbuar e shurdhuar ndaj së vërtetës. Megjithatë, kur ata u penduan, i Madhëruari nuk ua humbi shpresat. Ai thotë:

- **“Pastaj Allahu ua pranoi pendimin.”** - Pra, pasi u penduan, Ai përsëri ua pranoi pendimin. Porta e pendimit ishte e hapur, por shumë shpejt shumica e tyre iu kthyen poshtërsive dhe shfrenimit. I Lartësuar i njofton për këtë kur thotë:

- **“por, më pas, shumë prej tyre mbetën të verbër e të shurdhër.”** - Pra, shumë prej tyre iu kthyen verbërisë dhe shurdhimit ndaj fakteve. Ata u zhytën sërish në krime dhe mosbindje. Vetëm një pakicë vazhdoi në rrugën e pendimit dhe të besimit të pastër ndaj Zotit. Por të pabindurit harruan diçka shumë të rëndësishme. Ata harruan që:

- **“Allahu sheh gjithçka që ata bëjnë.”** - Do të vijë dita kur Allahu do të shpërblejë gjithësecilin sipas punës së tij. Nëse ke vepruar mirë e me sinqeritet për Zotin, sipas porosive të Tij dhe të Profetit të Tij, do të shpërblehesh me të mira. Por nëse i ke shpërfillur porosinë e Zotit dhe ke mohuar Profetin e Tij, duke bërë punë të këqija, do të përballësh me drejtësinë e të Plotpushtetshmit.

Ajetet 72 - 75

72. Bëjnë kufër ata që thonë: “Allahu është Mesihu, biri i Merjemes”. Por Mesihu ka thënë: “O bijtë e Israilit! Adhurojeni Allahun, Zotin tim dhe Zotin tuaj! Kushdo që adhuron zota të tjerë përveç Allahut, Allahu do t'ia ndalojë Xhenetin dhe Zjarri do të jetë vendbanimi i tij. Për keqbërësit nuk ka asnjë ndihmëtar.

73. Bëjnë kufër ata që thonë: “Allahu është një nga të tre”. Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimet) përveç Një Zoti të vetëm. Nëse nuk ndalen nga ajo që thonë, ata që nuk besojnë do t'i kapë një dënim i dhembshëm.

74. Përse nuk pendohen tek Allahu dhe t'i kërkojnë falje Atij, kur dihet mirë se Allahu është Falës i madh dhe Mëshirëplotë?

75. Mesihu, biri i Merjemes, qe veçse një i dërguar, ashtu siç pati edhe shumë të dërguar para tij. Nëna e tij ishte e sinqertë. Që të dy hanin ushqim. Shih se si Allahu ua sqaron atyre argumentet e Tij! Shih pastaj se si ata ia kthejnë shpinën së vërtetës!

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na njeh me mohimin e krishterëve, kur thonë fjalët e tmerrshme, se:

- **“Bëjnë kufër ata që thonë: “Allahu është Mesihu, biri i Merjemes”.** - Ata mendojnë se meqë Isai nuk kishte baba biologjik, atëherë duhet të jetë bir i Zotit. Por ishte vetë Isai ai që i ka kundërshtuar ata në këtë pretendim të kotë, kur thotë:

- **“Por Mesihu ka thënë: “O bijtë e Israilit! Adhurojeni Allahun, Zotin tim dhe Zotin tuaj!”** - Pra, vetë Isai e ka pohuar për veten se ishte tërësisht rob, krijesë e Allahut dhe adhures i përkushtuar ndaj Tij. Ai e ka pranuar se Allahu është Zoti i gjithçkaje dhe çdo gjë tjetër është krijesë e Tij, e varfër dhe nevojtare ndaj Tij. Isai gjithashtu ka thënë:

- **“Kushdo që adhuron zota të tjerë përveç Allahut, Allahu do t'ia ndalojë Xhenetin dhe Zjarri do të jetë vendbanimi i tij. Për keqbërësit nuk ka asnjë ndihmëtar.”** - Pra, çdokush që, veç Allahut, konsideron si Zot dhe të adhuruar ndonjë gjë tjetër, çfarëdo qoftë dhe kushdo qoftë, Isai e çdokush tjetër, është i privuar nga Xheneti dhe vendin do ta ketë në zjarrin e Xhehenemit. Ky është një gjykim i drejtë për ata që kryejnë krimin më të madh, idhujtarinë, sepse ata barazojnë krijesën me Krijuesin. Këta ia kushtojnë adhurimet dikujt tjetër veç Allahut. Allahu i Madhëruar i krijoi që ta adhurojnë Atë si Një të Vetëm, pra, ta veçojnë Atë me adhurime, ndërsa ata ia kushtojnë adhurimet dikujt që nuk i meriton ato, një krijese. Për

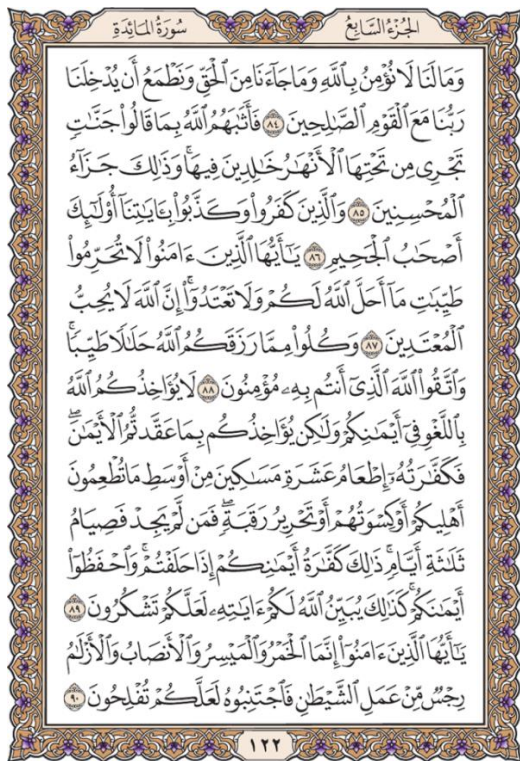
këtë arsye, ata meritojnë përjetësinë në Zjarr. Të padrejtët kurrë nuk do të gjejnë shpëtim dhe askush nuk do të mund t'i ndihmojë ata të shpëtojnë nga ndëshkimi apo t'ua lehtësojnë atë.

- **“Bëjnë kufër ata që thonë: “Allahu është një nga të tre.”.** Kjo është njëra nga doktrinat e të krishterëve, madje doktrina themelore e tyre. Ata pretendojnë se Zoti është një trini, e përbërë nga tri pjesë: Zoti, Isai (Jezusi) dhe Merjemja (Maria). I Pastër dhe i Lartësuar është Allahu nga çdo mangësi me të cilën e përshkruajnë. Ky është argumenti më i qartë që tregon mendjelehtësinë dhe dobësinë e të menduarit të të krishterëve. Si mund të pranohen të tilla fjalë të shëmtuara për Zotin e qiejve dhe të tokës?! Si është e mundur të barazosh dhe ngatërrosh Krijuesin me krijesat?! Si nuk arrijnë të vërejnë dhe kuptojnë madhësitinë dhe pushtetin e Zotit të botëve? Duke i kundërshtuar ata dhe çdo njeri tjetër të ngjashëm, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimet) përveç Një Zoti të vetëm.”** - Allahu ka çdo cilësi të plotë e absolute. Ai është i pastër nga çdo mangësi. Ai është i vetmi që krijon, administron dhe rregullon çështjet e krijesave. Çdo mirësi që u jepet krijesave vjen vetëm prej Allahut. Atëherë, si është e mundur që të adhurohet dikush tjetër veç Tij? I Lavdëruar dhe i Lartësuar qoftë Allahu i Madhëruar nga fjalët dhe shpifjet e shëmtuara, që trillojnë të padrejtët kriminelë! Pastaj, Allahu i Madhëruar i kërcënon ata duke thënë:

- **“Nëse nuk ndalen nga ajo që thonë, ata që nuk besojnë do t'i kapë një dënim i dhembshëm.”** - Ky kërcënim, normalisht, duhet të nxisë frikë-respekt ndaj të Madhërishmit dhe pendim tek Ai. Më pas, Allahu i Lartësuar i fton ata në pendim, duke u treguar se do t'ua pranojë atë. Ai thotë:

- **“Përse nuk pendohen tek Allahu dhe t'i kërkojnë falje Atij, kur dihet mirë se Allahu është Falës i madh dhe**

Mëshirëplotë?” - Ata ftohen të kthehen të penduar në besimin e drejtë, duke e pranuar Allahun si të vetmin që meriton adhurimin dhe se Isai ishte rob, krijesë dhe adhurues i Allahut, është thjesht Profeti i Tij. Ata ftohen të pendohen nga besimi i kotë që pasonin më parë dhe t'i kërkojnë falje Allahut për ato fjalë të turpshme dhe të padrejta. Nëse e bëjnë këtë, pra, nëse pendohen, ta dinë se Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë. Ai i fal dhe i mbulon gjynahet e të penduarve, edhe sikur të kenë mbushur edhe kupën e qiellit. Ai i mëshiron të penduarit, duke ua pranuar pendimin dhe duke ua shndërruar veprat e këqija në vepra të mira. Shihni me kujdes se me çfarë fjalësh ua bën Allahu ftesën: me fjalët më të zgjedhura, që tregojnë dashuri, butësi e mëshirë. Ai nuk u thotë “Pendohuni!”, por u thotë: “ A nuk po pendohen...?” Bëni dallimin! Në vijim, Allahu i Madhëruar përshkruan natyrën e vërtetë të Isait dhe nënës së tij, ashtu si ishin në të vërtetë:

- **“Mesihu, biri i Merjemes, qe veçse një i dërguar, ashtu siç pati edhe shumë të**

dërguar para tij." - Kjo është cilësia më e lartë që mund të ketë një njeri: Isai ishte njëri nga të zgjedhurit e Zotit, që Ai i veçoi për t'i bërë profetë të zgjedhur të Tij. Në fakt, profetëve nuk u takon asgjë prej pushtetit të Zotit. Ata nuk kanë asnjë grimcë pushteti në dorën e tyre dhe asnjë të drejtë në vendosjen e ligjeve, përveç ligjeve që Zoti i urdhëroi të përcillnin te njerëzit. Isai ishte i njëjtë me të gjithë profetët para tij dhe nuk kishte asnjë shkak dhe arsye që ta nxirrte atë nga natyra njerëzore në gradën e hyjnore. Zotërimi, mbretërimi dhe pushteti janë cilësi të Zotit, e po kështu edhe merita e adhurimit dhe përunjesisë ndaj Tij.

- **"Nëna e tij ishte e sinqertë."** - Edhe për nënën e Isait, kjo është e shumta që mund të thuhet. Ajo ishte e sinqertë, grada kjo më e lartë pas asaj të profetëve. Sinqeriteti është siguria në besim dhe kryerja e veprave të mira sipas kësaj sigurie, për të kënaqur Allahun e Madhëruar. Kjo është provë që dëshmon se Merjemja nuk ka qenë profete, por grada më e lartë që arriti ajo ishte *siddikije* - sinqeriteti. Mjafton kaq si nderim dhe mirësi për Merjemen. Po kështu, asnjë nga gratë e tjera të dalluara të botës nuk ka qenë profete, sepse Allahu i Madhëruar e caktoi profetësinë për llojin më të plotë të njerëzve, te burrat, sikurse thotë në këtë ajet: "Ne dërguam para teje si të dërguar vetëm se burra nga banorët e qyteteve, të cilët i pajisëm me shpallje." [Jusuf 109]. Mesazhi i këtij ajeti është shumë i qartë: Nëse Isai nuk kishte asnjë ndryshim nga gjithë profetët e tjerë dhe nëna e tij ishte thjesht një grua e sinqertë, atëherë përse të krishterët i konsiderojnë ata si zota, që meritojnë të adhurohen ashtu si Allahu?!

- **"Që të dy hanin ushqim."** - Ky fakt është provë e qartë se ata ishin thjesht dy njerëz të varfër dhe nevojtarë, ashtu si çdo krijesë tjetër prej bijve të Ademit. Ata kishin nevojë për ushqim e pije. Nëse do të ishin zota, nuk do të kishin nevojë për ushqim e pije, ose nuk do të kishin nevojë për asgjë, sepse Zoti i Madhëruar është dhe duhet të jetë i Pasur, Jonevojtar, i Lavdëruar dhe i

Lartësuar nga mangësitë. Pasi Allahu i Madhëruar sjell këtë provë, thotë:

- **"Shih se si Allahu ua sqaron atyre argumentet e Tij! Shih pastaj se si ata ia kthejnë shpinën së vërtetës!"** - Kështu e qartëson Allahu i Madhëruar të vërtetën, kështu e zbardh dhe ndriçon atë, pa lënë asnjë grimë dyshimi rreth saj. Nëpërmjet këtyre fakteve dhe argumenteve, i Madhëruari mbjell sigurinë për të vërtetën e sjellë prej Tij. Por argumentet e Tij nuk u bëjnë dobi arrogantëve. Ata vazhdojnë të jenë të zhytur në mashtrimet dhe shpifjet e tyre. Kjo, pa dyshim, është thjesht kokëfortësi dhe padrejtësi nga ana e tyre.

Ajeti 76

76. Thuaju: A po adhuron veç Allahut atë që nuk ka asnjë fuqi që t'ju sjellë as dëm e as dobi?! Allahu Dëgjon e Di gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

- **"Thuaju: A po adhuron veç Allahut atë që nuk ka asnjë fuqi që t'ju sjellë as dëm e as dobi?!"** - Kuptimi: Thuaju atyre, o i Dërguar: Vallë, në vend të Zotit po adhurojnë krijesat, që janë nevojtare, të varfëra dhe që nuk kanë në dorë as dëm e as dobi?! Si adhuron krijesat e dobëta dhe nevojtare, dhe e lini anash adhurimin e Zotit, që është i Vetmi që ka në dorë dobinë dhe dëmin, dhënien dhe privimin?!

- **"Allahu është Dëgjon e Di gjithçka."** - Allahu është Dëgjues i të gjitha zërave, në të gjitha gjuhët e ndryshme dhe i të gjitha kërkesave e lutjeve. Ai është i dijsëm për ato që shfaqen dhe për ato që mbulohen, për të fshehtat dhe për të dukshmet, për çështjet e shkuara dhe ato të ardhme. Për këtë arsye, vetëm Allahu, që është me cilësi të plota, i meriton të gjitha adhurimet.

Ajetet 77 - 81

77. Thuaju: "O ithtarë të Librit! Mos e teproni me fenë tuaj, duke dalë jashtë të vërtetës, dhe mos shkoni pas dëshirave të njerëzve para jush, që kanë humbur rrugën, kanë shkaktuar humbjen e shumë të tjerëve dhe që janë larguar shumë prej rrugës së drejtë".

78. Ata bij të Israilit që mohuan të vërtetën u mallkuan prej gjuhës së Daudit dhe Isait, birit të Merjemes. Ndodhi kështu, sepse ata kundërshtuan dhe e tepruan.

79. Ata nuk e ndalonin njëri-tjetrin nga të këqijat që bënin. Sa e shëmtuar ishte sjellja e tyre!

80. Ti e sheh që shumë prej tyre miqësohen me mohuesit. Sa e keqe është ajo që kanë përgatitur ata për veten e tyre! Allahu është i zemëruar me ta dhe ata do jenë përjetësisht në ndëshkim.

81. Nëse me të vërtetë do të besonin në Allahun, Profetin dhe Shpalljen që i zbriti atij, atëherë nuk do t'i zinin për miq (e mbrojtës) ata. Por, shumica e tyre i shkelin kufijtë (e Zotit).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar e porositi Profetin e Tij që t'u drejtohet ithtarëve të Librit me një këshillë të rëndësishme:

- **“Thuaju: “O ithtarë të Librit! Mos e teproni me fenë tuaj, duke dalë jashtë të vërtetës,...”** - Kuptimi: Mos i kaloni kufijtë, mos kaloni nga e vërteta tek e kota, - sikurse vepruan në fakt me pretendimet e gabuara rreth Mesihut, apo edhe me madhërimin e udhëheqësve të tyre.

- **“...dhe mos shkoni pas dëshirave të njerëzve para jush, që kanë humbur rrugën, kanë shkaktuar humbjen e shumë të tjerëve dhe që janë larguar shumë prej rrugës së drejtë.”** - Kurrë mos ndiqni hapat e gabuara të njerëzve që devijuan nga e vërteta, madje devijuan nga e vërteta edhe shumë të tjerë, duke u dhënë një besim dhe fe të gabuar. Kështu, ata bënë njëherësh dy të këqija: devijimin e vetes dhe devijimin e të tjerëve. Këta janë udhëheqësit e ligësisë dhe të devijimit, prej të cilëve Allahu i Madhëruar na ka urdhëruar që të ruhemi dhe të mos i pasojmë. Kurrë nuk duhet të ndjekim dëshirat e shfrenuara dhe mendimet devijuese të tyre. Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“Ata bij të Israilit që mohuan të vërtetën u mallkuan prej gjuhës së**

Daudit dhe Isait, birit të Merjemes.” - Judejtë që mohuan të vërtetën u mallkuan, pra, u përjashtuan nga mëshira e Allahut. Dëshmia për këtë erdhi nga goja e Daudit dhe e Isait, të birit të Merjemes. Pra, për këtë dëshmuar këta dy profetë të mëdhenj, të cilët dëshmuar, gjithashtu, se e vërteta ishte shumë e qartë dhe e kuptueshme për atë popull, prandaj mohimi i tyre ishte me vetëdije të plotë. Ata thjesht u treguan mendjemëdhenj e armiqësorë. I Lartësuar i përmbledh arsyet e mallkimit të tyre në vijim:

- **“Ndodhi kështu, sepse ata kundërshtuan dhe e tepruan.”** - Ata nuk iu bindën Allahut në urdhrat dhe ndalesat e Tij dhe shkelën të drejtat e krijesave, të drejta të vendosura nga vetë Allahu. Këto vepra u bënë shkak që ata të meritonin ndëshkimin dhe të mallkoheshin. Pa dyshim, gjynahet dhe padrejtësitë sjellin ndëshkim të rëndë. Ndër gjynahet që u sollën atyre ndëshkimin, Allahu i Madhëruar përmend:

- **“Ata nuk e ndalonin njëri-tjetrin nga të këqijat që bënin. Sa e shëmtuar ishte sjellja e tyre!”** - Ata nuk kryenin detyrimet e Zotit, por bënin harame dhe nuk e ndalonin njëri-tjetrin nga ato. Në këtë mënyrë, të gjithë ngarkoheshin me gjynahe: edhe vepruesit, edhe vëzhguesit, që nuk këshillonin, edhe pse e kishin mundësinë ta bënin. Kjo tregon për nënvlerësimin dhe shpërfilljen e madhe që u bënin ata çështjeve të besimit dhe të fesë së Zotit. Mosbindja ndaj Zotit shihej nga ata si diçka e vogël, që nuk meritonte shqetësim. Nëse në zemrat e tyre do të kishte respekt për të Madhëruarin, ata do të ndjenin sadopak keqardhje për shkeljen e kufijve të Tij, do të shqetësoheshin për zemërimin e Allahut. Heshtja dhe moskëshillimi, edhe kur është mundësia për ta kryer një gjë të tillë, është një vepër që meriton ndëshkim, sepse ajo sjell shumë e shumë të këqija. Heshtja ndaj veprave të ndaluara është gjynah dhe mosbindje ndaj Zotit, edhe nëse vetë nuk e kryen poshtërsinë që e sheh dhe e dëshmon.

Ashtu sikurse është detyrë largimi nga haramet, edhe ndalimi i atyre që i kryejnë ato është detyrë. Heshtja shpreh mosinteresim dhe nënvleftësim të mosbindjes ndaj Allahut. Ajo tregon se ti nuk e sheh atë si problem dhe fatkeqësi të madhe. Po ashtu, moskëshillimi u jep kurajo dhe justifikim gjynahqarëve që t'i shtojnë veprat e këqija, sepse askush nuk i qorton dhe nuk ua tërheq vërejtjen atyre. Në këtë mënyrë, pra, përhapet më tepër e keqja, ndërsa fatkeqësitë e dynjasë dhe të fesë rëndohen. Njëkohësisht, kështu shtohen e fuqizohen edhe gjynahqarët, dhe me fuqizimin e tyre, dobësohen besimtarët, aq sa të mos përballen me të keqen dhe ithtarët e saj. Nëse do të vepronjë që në fillim, do të jetë më e thjeshtë dhe rezultative. Nga braktisja e urdhërimit për të mirë dhe ndalimit nga e keqja humbet dituria dhe përhapet injoranca. Nëse gjynahet veprohen lart e poshtë dhe askush prej të diturve nuk këshillon dhe as i ndalon, njerëzit do të fillojnë të mendojnë se këto gjynahe nuk janë më të ndaluara. Madje, ndonjë injorant mund ta paraqesë një haram, që është totalisht në kundërshtim me rrugën e Zotit e të Profetit, si vepër të mirë apo si një adhurim. E ku ka poshtërsi më të madhe sesa të konsiderosh një haram, të cilin Zoti e ka ndaluar, si diçka të lejuar apo të pëlqyeshme dhe të mirë?! Kështu, realiteti tjetërsohet në zemrat e njerëzve, aq sa e vërteta shihet si e kotë dhe anasjelltas. Indiferenca ndaj gjynaheve bën që ato të zbukurohen në zemrat dhe mendjet e shumë njerëzve dhe, si rrjedhojë, të përhapen me shpejtësi, pasi njeriu e ka në natyrën e tij që të imitojë dhe të marrë shembull pjesëtarët e ngjashëm të shoqërisë ku jeton. Pikërisht për shkak të këtyre pasojave e shumë e shumë të tjerave, Allahu i Madhëruar e veçoi këtë lloj gabimi, duke e përmendur dhe duke i mallkuar ata që e kryen dhe u familjarizuan me të.

- **“Ti e sheh që shumë prej tyre miqësohen me mohuesit.”** - Domethënë: U

shprehin atyre dashurinë, afrimitetin e mbështetjen e plotë.

- **“Sa e keqe është ajo që kanë përgatitur ata për veten e tyre! Allahu është i zemëruar me ta dhe ata do jenë përjetësisht në ndëshkim.”** - Me ato vepra të shëmtuara dhe të dështuara, ata merituan zemërimin e Allahut, për shkak të të cilit zemërohet çdo gjë. Kështu, ata merituan përjetësinë në ndëshkimin e madh. Ata i bënë padrejtësi vetes së vet, duke i krijuar këtë përfundim dëshpërues. Ata i bënë padrejtësi vetes, duke e privuar nga mirësitë e përjetshme dhe të mrekullueshme në Xhenet.

- **“Nëse me të vërtetë do të besonin në Allahun, Profetin dhe Shpalljen që i zbriti atij, atëherë nuk do t'i zinin për miq (e mbrojtës) ata.”** - Besimi i vërtetë tek Allahu, te Profeti dhe te Shpallja e Tij, e detyron robin që të miqësohet dhe ta dojë Allahun, Zotin e Tij, të afrohet dhe miqësohet me miqtë e Allahut dhe të besimtarëve. Po ashtu, si kusht i saktësisë së besimit në Allahun dhe i miqësisë me Të është distancimi nga armiqtë e Allahut dhe mosafrimi i tyre. Duke qenë se ata nuk e plotësuan këtë kusht, kjo tregon se ata nuk kishin iman.

- **“Por, shumica e tyre i shkelin kufijtë (e Zotit).”** – Pra, shumica e tyre i kalojnë kufijtë e Allahut, duke mos iu bindur Atij dhe të Dërguarit. Pjesë e mosbindjes dhe shkeljes së kufijve ishte dhe miqësimi me armiqtë e Allahut të Lartësuar .

Ajetet 82 – 86

82. Ti do të vëresh se njerëzit me armiqtësinë më të fortë kundër besimtarëve janë judejtë dhe idhujtarët. Ndërsa më të butët me besimtarët janë ata që thonë: “Ne jemi të krishterë”, sepse prej tyre ka të ditur dhe adhurues asketë, të cilët nuk tregohen kryeneçë.

83. Kur e dëgjojnë atë që i është shpallur të Dërguarit, do të shohësh që prej syve të tyre rrjedhin lot, nga e vërteta që kanë kuptuar. Ata thonë: “Zoti ynë, ne kemi

besuar, pra, na regjistro ndër ata që do të dëshmojnë!"

84. "Përse të mos besojmë në Allahun dhe në të Vërtetën që na ka ardhur, kur ne duam që Zoti ynë të na bashkojë me njerëzit e mirë?"

85. Për këtë thënie, Allahu i ka shpërblyer me kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë. Ky është shpërblimi për vepërmirë.

86. Kurse ata që mohuan dhe s'i pranuan argumentet Tona – ata do të jenë banorë të Zjarrit.

Shpjegimi i ajeteve

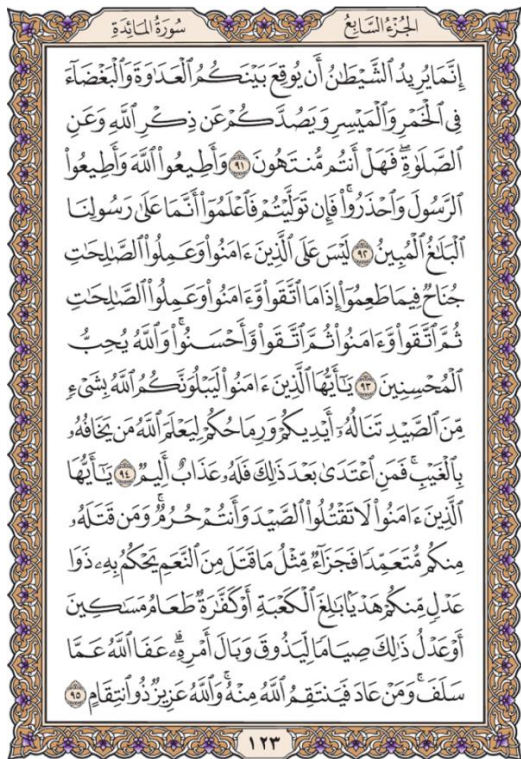
Allahu i Madhëruar na tregon në këto ajete për bashkësinë fetare më të afërt me muslimanët, me të cilët ata mund të afrohen, dhe për ata që kanë gjasat më të pakta për t'u afruar me muslimanët.

- **"Ti do të vëresh se njerëzit me armiqtësinë më të fortë kundër besimtarëve janë judejtë dhe idhujtarët."**

- Këto dy grupacione, në mënyrë kategorike janë më armiqtësoret ndaj Islamit dhe muslimanëve. Ato janë në krye të armiqtë që përpiqen më së shumti për dëmtimin e muslimanëve dhe të Islamit. Kjo ndodh për shkak të urrejtjes së madhe në zemrat e tyre dhe për shkak të padrejtësisë, smirës, inatit dhe mohimit të së vërtetës, me të cilët ata janë edukuar dhe kanë mbushur shpirtin e tyre.

- **"Ndërsa më të butët me besimtarët janë ata që thonë: "Ne jemi të krishterë",** - Allahu i Lartësuar tregon disa shkaqe të këtij afrimiteti:

- **"sepse prej tyre ka të ditur dhe adhures asketë,..."** - Prej tyre ka dijetarë e asketë, që përpiqen e mundohen shumë me adhurimet e tyre. Pa dyshim, dashuria, asketizmi dhe adhurimet e shumta e zbusin zemrën dhe e bëjnë më të dhembshur. Ato e ruajnë zemrën nga ashpërsia dhe ftohtësia. Për këtë arsye, zemrat e tyre nuk kanë vrazhdësinë që i karakterizon judejtë, dhe as egërsinë, që i karakterizon idhujtarët.

- **"...të cilët nuk tregohen kryeneçë."** – Pra, ata nuk i karakterizon arroganca ndaj së vërtetës dhe mosnënshtrimi ndaj saj. Kjo i bën ata që të jenë më të afërt dhe më të dashur me muslimanët. Nuk ka dyshim se një njeri modest dhe i përlur është më pranë mirësisë sesa një arrogant e kryeneç.

- **"Kur e dëgjojnë atë që i është shpallur të Dërguarit, do të shohësh që prej syve të tyre rrjedhin lot, nga e vërteta që kanë kuptuar."** - Kur dëgjojnë Shpalljen që ju dha Muhamedit, ajo ndikon drejt e në zemrat e tyre. Ata frikësohen dhe zemrat e tyre zbuten. Kjo shfaqet te lotët, që rrjedhin nga sytë e tyre për shkak të dëgjimit të së Vërtetës, për të cilën janë të bindur. Kështu, ata e besojnë dhe e pranojnë të vërtetën e Zotit. Ata dëshmojnë se besojnë, duke thënë:

- **"Ata thonë: "Zoti ynë, ne kemi besuar, pra, na regjistro ndër ata që do të dëshmojnë!"** - Ata që do dëshmojnë janë ndjekësit e Muhamedit, të cilët dëshmojnë për njëshmërinë e Allahut, për vërtetësinë e besnikërinë e Muhamedit, për vërtetësinë e

besnikërinë e të gjithë profetëve të tjerë, si dhe për vërtetësinë e shpalljeve prej Allahut të Madhëruar. Ky umet, gjithashtu, do të dëshmojë për të gjithë popujt: a i kanë besuar apo mohuar profetët e tyre. Ky umet është i drejtë dhe dëshmia e tij është e pranueshme, sikurse ka thënë i Madhëruari: “Dhe kështu, Ne ju bëmë ju një popull të ekuilibruar, për të qenë dëshmitarë (*Ditën e Gjykimit*) për popujt. Edhe i Dërguari ka për të qenë dëshmitar për ju...”. [Bekare 143]. Me sa duket, këta besimtarë nga mesi i ithtarëve të Librit u qortuan dhe u luftuan për shkak të besimit të tyre te Muhamedi, prandaj thanë:

- **"Përse të mos besojmë në Allahun dhe në të Vërtetën që na ka ardhur, kur ne duam që Zoti ynë të na bashkojë me njerëzit e mirë?"** - Pra, çfarë na pengon ne që të mos besojmë Allahun, ndërkohë që e Vërteta na erdhi e qartë. Kjo e vërtetë që na erdhi nuk pranon dyshime dhe luhatje. Ne shpresojmë që, me pasimin e saj, Zoti ynë të na fusë në Xhenet dhe të na bashkojë me vepërmirët. A nuk është normale që rob i të nxitojë dhe të garojë madje, që të nënshtrohet e të punojë sipas fesë së drejtë dhe të mos largohet kurrë prej saj?! Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- **"Për këtë thënie, Allahu i ka shpërblyer me kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë. Ky është shpërblimi për vepërmirët."** - Për shkak se dëshmuar të vërtetën dhe shfaqën hapur nënshtimin ndaj Allahut, Ai i shpërbleu me Xhenet. Ky ajet flet për ata të krishterë të cilët e besuan Muhamedin, si Nexhashiu etj. Në fakt, mes tyre do të gjesh gjithmonë nga ata që e zgjedhin Islamin, pasi u qartësohet kotësia e fesë së mëparshme të transformuar e ndryshuar nga të padrejtët. Pa dyshim, këta janë më pranë Islamit dhe mundësisë për ta pranuar të vërtetën sesa judejtë dhe idhujtarët. Pas shpërblimit të vepërmirëve, i Lartësuari vijon të përmendë ndëshkimin e vepërkëqjve:

- **"Kurse ata që mohuan dhe s'i pranuan argumentet Tona - ata do të jenë banorë të Zjarrit."** - Pasi ata e mohuan Allahun dhe e konsideruan gënjeshtër Shpalljen e Tij, edhe pse e vërteta u bë tërësisht e qartë.

Ajetet 87 – 88

87. O ju që keni besuar! Mos i bëni haram të mirat që Allahu i lejoi për ju dhe mos i kaloni kufijtë, se Allahu nuk i do ata që i kalojnë kufijtë.

88. Hani nga gjërat të cilat Allahu jua ka dhënë hallall e të mira dhe kijeni frikë Allahun, tek i Cili ju besoni.

Shpjegimi i ajeteve

- **"O ju që keni besuar! Mos i bëni haram të mirat që Allahu i lejoi për ju..."** - Domethënë, të mirat prej ushqimeve dhe pijeve. Falënderojeni Allahun dhe jini mirënjohës Atij për këto të mira. Kurrë mos ia ktheni ato me mosmirënjohje dhe shpërfillje. Gjithashtu, mos i bëni të ndaluara ato që Zoti i lejoi për ju. Në të kundërt, do të bëni njëherësh disa të këqija: do të thoni të pavërteta rreth Allahut, do të mohoni mirësitë e Tij e do të konsideroni haram ato që Allahu i lejoi dhe i bëri të pastra për ju. Këto janë vepra të këqija dhe të dënueshme. Allahu i Madhëruar ka ndaluar nga veprat e këqija dhe ka thënë:

- **"...dhe mos i kaloni kufijtë, se Allahu nuk i do ata që i kalojnë kufijtë."** - Allahu i urren ata dhe ka për t'i ndëshkuar për gjynahet dhe padrejtësitë e tyre. Pastaj Allahu i Madhëruar urdhëron që të mos veprojnë si idhujtarët, të cilët bëjnë haram atë që Ai e ka bërë të lejuar:

- **"Hani nga gjërat të cilat Allahu jua ka dhënë hallall e të mira..."** - Hani prej të mirave, me të cilat Ai ju ka furnizuar dhe jua ka lehtësuar. Shfrytëzoni pasurinë që Zoti jua ka lehtësuar ta arrini, por me këto kushte: Së pari, të jetë e lejuar, pra, jo e marrë me mënyra të ndaluara, si vjedhja, grabitja, rrëmbimi etj. Së dyti, të jetë e këndshme, e mirë dhe e pastër. Kjo përjashton ushqimet e pista dhe jo të këndshme, si llojet e ndryshme të kafshëve mishngrënëse etj.

- **“...dhe kijeni frikë Allahun, tek i Cili ju besoni.”** – Kuptimi: Jini të devotshëm ndaj Allahut, të Cilin ju e besoni. Nëse imani juaj është i saktë dhe i vërtetë, ai duhet të prodhojë devotshmëri dhe kujdes të madh në plotësimin e detyrimeve ndaj Tij. Imani nuk mund të jetë i plotë pa treguar devotshmëri dhe pa i dhënë meritën Allahut të Madhëruar. Ajeti tregon se, nëse dikush vendos t’ia ndalojë vetes një ushqim të caktuar të lejuar, duke u betuar për këtë ndalesë, ai ushqim në vetvete nuk është bërë haram. Megjithatë, nëse robi i kthehet përsëri atij ushqimi dhe e konsumon atë, atëherë ai duhet të kompensojë thyerjen e betimit. Kompensimi ndryshon sipas rasteve, të cilat sqarohen në librat e *fikh*-ut. Nga ajeti kuptohet, gjithashtu, se njeriu nuk duhet t’ia ndalojë vetes atë gjë që Zoti e ka lejuar dhe që nuk është e dëmshme për të. Për këtë arsye, le ta konsumojë atë, me qëllimin që ta ndihmojë vetveten për një adhurim më të mirë ndaj Allahut të Madhëruar.

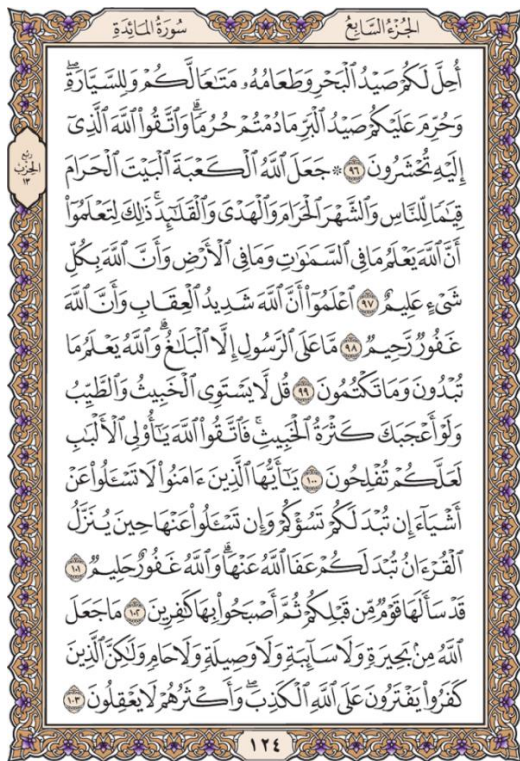
Ajeti 89

89. Allahu nuk ju merr në përgjegjësi për betimet tuaja të paqëllimta, por për ato që i keni bërë duke pasur si qëllim përbetimin. Shpagimi i tij është ushqimi i dhjetë të varfërve me po atë ushqim mesatar që ushqeni edhe familjen tuaj, ose veshja e tyre, ose lirimi i një robi. Kush nuk ka mundësi t’i bëjë këto, le të agjërojë tri ditë. Ky është shpagimi për betimet tuaja të pambajtura. Mbajini betimet tuaja! Kështu jua sqaron Allahu argumentat e Veta, që të jeni mirënjohës.

Shpjegimi i ajetit

- **“Allahu nuk ju merr në përgjegjësi për betimet tuaja të paqëllimta,…”** – Domethënë, për ato betime që nuk janë bërë duke patur si qëllim vetë betimin ose që njeriu i thotë duke menduar se ka të drejtë për një çështje. Kështu, ai betohet për të vërtetuar a argumentuar një çështje, por më pas e kupton se është e pasaktë.

- **“...por për ato që i keni bërë duke pasur si qëllim përbetimin.”** - Pra, për

betimet e qëllimshme, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “Allahu nuk ju merr në përgjegjësi për betimet tuaja të paqëllimta, por për ato që i bëni qëllimisht me gjithë zemër. Allahu është Falës i madh dhe i Butë.”. [Bekare 225]. Ndërsa kompensimi për thyerjen e betimit të qëllimshëm tregohet në vijim:

- **“Shpagimi i tij është ushqimi i dhjetë të varfërve me po atë ushqim mesatar që ushqeni edhe familjen tuaj, ose veshja e tyre, ose lirimi i një robi.”** - Ky ushqim duhet të jetë i ngjashëm me atë që njeriu ushqen familjen e vet. Veshja duhet të paktën aq sa mund të falësh namazin me të. Për sa i përket lirimit të robit, ai duhet të jetë një rob besimtar, sikurse është sqaruar në një ajet tjetër. Nëse bëhet njëri nga këto tri veprime, çlirohesh nga shkelja e betimit.

- **“Kush nuk ka mundësi t’i bëjë këto, le të agjërojë tri ditë. Ky është shpagimi për betimet tuaja të pambajtura.”** - Ndërsa kush nuk e ka mundësinë të kryejë njërin nga veprimet e mësipërme, e ka detyrë që të

agjërojë tri ditë. Ky agjërim, gjithashtu, shlyen gjynahun e shkeljes së betimit.

- **“Mbajini betimet tuaja!”** - Pra, ruajuni dhe mos u betoni në Allah duke gënjyer. Gjithashtu, mos u betoni shpesh, dhe kur të betoheni, plotësojeni betimin tuaj. Mos e thyeni betimin, vetëm nëse thyerja e tij është gjëja më e mirë. Pra, mos e merrni betimin si pengesë që ju ndalon nga veprat e mira dhe bamirësia.⁴¹

- **“Kështu jua sqaron Allahu argumentat e Veta, që të jeni mirënjohës.”** - Ajetet e Allahut sqarojnë hallallin nga harami dhe qartësojnë ligjet e Tij. Allahu i Madhëruar na i qartëson këto ligje, që ne të tregohemi mirënjohës dhe falënderues ndaj Tij. Ne duhet t'i jemi mirënjohës Allahut që na mësoi ato gjëra që nuk i dinim. Robi e ka për detyrë ta falënderojë Allahun për mirësitë e shumta të Tij, ndër të cilat është dhe sqarimi me imtësi i dispozitave ligjore.

Ajetet 90 – 91

90. O ju që keni besuar! Pijet dehëse, bixhozi, idhujt dhe hedhja e shigjetës (për fall) janë vepra të ndyra nga Shejtani. Largohuni prej tyre, që të jeni të shpëtuar!

91. Nëpërmjet pijeve dehëse dhe bixhozit, Shejtani dëshiron veçse të hedhë armiqësi mes jush, t'ju pengojë nga përmendja e Zotit dhe t'ju largojë nga namazi. Atëherë, a nuk po hiqni dorë?

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar tregon se sa të këqija janë këto vepra të shëmtuara dhe na bën të ditur, gjithashtu, se ato janë prej Shejtanit. Ato janë të ndyra dhe të poshtra. Allahu i Madhëruar na urdhëron që t'u largohemi atyre gjërave, pasi nëse e bëjmë këtë, Ai na premton suksesin në dynja dhe në ahiret. Ky sukses arrihet veçse duke u larguar nga çdo gjë të cilën i Lartësuarit e ka bërë haram, e në mënyrë të veçantë prej atyre që janë përmendur në këtë ajet. Fjala “*el hamr*” (vera) në ajet nënkupton çdo lloj pijeje dehëse. “*El mejsir*” (bixhoz) quhen të gjitha llojet e lojrave, në të cilat vendoset një shumë parash ose pasuri nga të dyja palët,

me qëllimin për t'i fituar njëra palë. “*El ensab*” quhen idhujt, putat e statujat, që adhurohen veç Allahut. Ndërsa “*el ezlamu*” (hedhja e shigjetës) janë shigjetat apo mjetet e tjera, që shërbejnë për të hedhur short. Këto janë katër gjëra, nga të cilat Allahu i Madhëruar na ka ndaluar t'u afrohemi. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar tregon edhe të këqijat që ato sjellin, që të na motivojë më shumë në lënien e tyre. Ai i ka quajtur ato “*rixhsun*” - “të ndyra” në aspektin e vlerës etike të tyre, edhe nëse nuk janë të tilla nga ana fizike. Ndyrësitë janë gjëra nga të cilat ne duhet të largohemi. Ne nuk duhet të lejojmë kurrë që të ndotemi prej tyre. Allahu i Madhëruar i ka përshkruar ato, gjithashtu, si vepra prej Shejtanit, i cili është armiku më i përbetuar dhe i pamëshirshëm i njeriut. Nuk ka dyshim që njeriu duhet të ruhet dhe të jetë i kujdesshëm ndaj këtij armiku dhe nga kurthet e tij. Ai nuk duhet t'i përngjasë dhe ta shoqërojë armikun e vet në punët e tij të ndyra dhe të dëmshme, sidomos kur bëhet fjalë për ato punë, nëpërmjet të cilave Shejtani e nënshtron dhe e shkatërron prenë e tij. Duhet kujdes dhe shumë durim për të mos bërë asnjë vepër që e ndihmon këtë armik të pamëshirshëm. Allahu i Madhëruar na njoftoi se sukcesi i vërtetë mund të arrihet veçse duke u larguar prej këtyre punëve. Në të kundërt, kryerja e tyre e privojnë njeriun nga arritja e mirësive, që i dëshiron, dhe e zhyt në mjerim, të cilit i druhet. Këto vepra nxisin urrejtjen, armiqësinë dhe përçarjen mes vëllezërve. Kjo është arsyeja që i mallkuari kujdeset në mënyrë të veçantë për përhapjen e tyre, sidomos pijet dehëse, kumarin dhe bastet. Ato janë mjetet më efikase për futjen e armiqësisë dhe urrejtjes mes njerëzve. Kështu, i dehuri nuk është i aftë të gjykojë dhe arsyetojë drejt dhe me qetësi. Më pas, fjalët e pamenduara nxisin zemërim dhe armiqësi, dhe përfundimi mund të shkojë deri në vrasje. Edhe në baste e kumare, kur njëra palë fiton mbi tjetrën, pa bërë asnjë shkëmbim, nxitet urrejtja dhe armiqësia. Po

ashtu, këto punë të këqija, si pijet dehëse dhe kumari, e pengojnë zemrën e robit nga përmendja e Allahut të Madhëruar dhe nga namazi, ndërkohë që adhurimi i Allahut është rruga e lumturisë së robit dhe qëllimi pse është krijuar. Ato e shpërqendrojnë mendjen e robit, aq sa ai nuk është në gjendje të angazhohet me gjë tjetër veç tyre. Madje, ai arrin deri aty sa nuk e di se ku ndodhet. E ku ka punë më të keqe sesa ajo që e ndyn vepruesin e saj, e bën atë mik të Shejtanit dhe viktimë të kurtheve të tij, aq sa të shndërrohet në një bagëti të nënshtruar dhe të pafuqishme në duart e bariut të saj; një vepër që e pengon dhe e privon robin nga arritja e çdo të mire dhe shpëtimi nga të këqijat, që nxit armiqësinë dhe urrejtjen ndaj besimtarëve dhe që pengon nga përmendja e Allahut, nga namazi e nga adhurimet e tjera! A ka të keqe më të madhe se kaq?! Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar iu drejtohet mendjeve të kthjellëta dhe të shëndosha, duke u thënë: “A nuk po hiqni dorë?” Njeriu me logjikë mjafton që të shohë vetëm disa prej këtyre ligësive që sjellin haramet, që të frenohet dhe të ndalet. Ai nuk ka nevojë për vërejtje më të fortë apo të përsëritur. I zgjuari, edhe me një shenjë kupton!

Ajeti 92

92. Bindjuni Allahut, bindjuni të Dërguarit dhe kini kujdes! Nëse refuzoni, atëherë dijeni se detyra e të Dërguarit Tonë është vetëm komunikimi i qartë (i shpalljes).

Shpjegimi i ajetit

Bindja ndaj Allahut të Lartësuar dhe bindja ndaj Profetit janë një. Ai që i bindet Allahut i është bindur Profetit, dhe ai që i është bindur Profetit i është bindur edhe Allahut. Bindja ndaj Allahut të Madhëruar dhe Profetit arrihet me dy kushte:

1. Duke zbatuar të gjithë urdhrat dhe porosinë e tyre, qofshin fjalë apo punë, të dukshme apo të brendshme, të detyrueshme apo të pëlqyeshme, për të drejtat e Krijuesit dhe Profetit të Tij, apo për të drejtat e krijesave.

2. Duke u larguar nga çdo gjë që Zoti i Madhëruar dhe Profeti e kanë ndaluar, në të gjitha drejtimet e lartpërmendura. Siç shihet, ky është një nga urdhrat më gjithëpërfshirës të të gjithë urdhrave të Zotit. Pastaj i Madhëruari e përforcon porosinë e Tij gjithëpërfshirëse, duke thënë: “...dhe kini kujdes!” Pra, ruajuni që të mos kundërshtoni urdhrat e Zotit dhe të Profetit, sepse kjo sjell ligësi dhe dëshpërim të madh. Nëse u ktheni shpinën atyre, dijeni se Profeti kishte për detyrë veçse transmetimin e qartë të mesazhit të Zotit dhe, sigurisht, që ai e kreu plotësisht detyrën e tij. Nëse udhëzoheni në rrugën e drejtë dhe përpiqeni sinqerisht për të jetuar sipas saj, kjo është në të mirën tuaj. Por nëse punoni keq dhe devijoni, kjo do të rëndojë mbi ju, sepse Allahu i Madhëruar ka për t’ju marrë në llogari.

Ajeti 93

93. Nuk ka gjynah për ata që kanë besuar dhe kanë bërë punë të mira për atë që kanë ngrënë (në të shkuarën), për sa kohë që ata ruhen, besojnë e bëjnë vepra të mira, e sërish ruhen dhe besojnë, e vazhdimisht ruhen dhe bëjnë vepra të mira. Allahu i do punëmirët.

Shpjegimi i ajetit

Kur u shpallën ajetet e ndalimit kategorik të pijeve dehëse, shumë besimtarë deshën të dinin gjendjen e vëllezërve të tyre besimtarë që kishin konsumuar pijet dehëse dhe që kishin vdekur para se ato të ndaloheshin. Atëherë, Allahu i Madhëruar shpalli këto ajete dhe tha: “Nuk ka gjynah për ata që kanë besuar dhe kanë bërë punë të mira, për atë që kanë ngrënë”. Pra, nuk ka gjynah për ata që kanë konsumuar pijet dehëse dhe kumarin para se të zbriste ndalimi për to. Dikush mund të mendojë se në këtë gjykim hyjnë edhe dy vepra të tjera: adhurimi i putave dhe praktikimi i shortit, por ajeti i përjashton ata. I Lartësuar i thotë: “...për ata që kanë besuar dhe kanë bërë punë të mira”. Pra, është fjala për ata që u largohen gjynaheve dhe që kanë besim të drejtë tek Allahu, besim që i nxit ata vazhdimisht për

punë të mira. Ky sqarim i fundit është i nevojshëm, sepse njeriu mund të plotësojë këtë kusht për njëfarë kohe dhe pastaj ta lërë atë. Por jo. Ai duhet të jetë në gjendje të tillë, deri sa t'i vijë vdekja. Pra, qëllimi është që të jetë i vazhdueshëm në punë të mira. Allahu i do punëmirët, që e përkryejnë adhurimin e përkushtuar ndaj Krijuesit të tyre dhe që tregohen gjithashtu bamirës e të dobishëm ndaj krijesave të Tij. Kjo përfshin edhe ata njerëz të cilët ushqehen me haram dhe kryejnë gjynahe, edhe pasi janë qartësuar rreth tyre, dhe pastaj pendohen tek Allahu i Madhëruar, përpiqen të jenë të devotshëm, besojnë sinqerisht e saktësisht dhe bëjnë punë të mira. Edhe këtyre Allahu i Madhëruar ua fal gjynahet dhe nuk i ndëshkon për to.

Ajetet 94 – 96

94. O ju që keni besuar! Allahu ka për t'ju provuar duke ju ndaluar nga një gjueti që e arrijnë duart dhe shigjetat tuaja, që Allahu ta dallojë atë që i frikësohet Atij, kur askush nuk e sheh. Kushdo që e kalon kufirin pas këtij qartësimi, do të ketë një dënim të dhembshëm.

95. O ju që keni besuar! Mos gjuani kur jeni në ihram. Kushdo që kryen gjueti me paramendim, si dënim duhet të thërë një kafshë shtëpiake të ngjashme me kafshën që ka vvarë, për të cilën vendosin dy njerëz të drejtë nga mesi juaj, duke e kushtuar atë si kurban në Qabe, ose të ushqejë të varfër si kompensim, ose të agjërojë në atë masë, që ta ndiejë ndëshkimin për gjynahun e bërë. Allahu e ka falur atë që ka kaluar. Ndërsa atë që i kthehet (*gjynahut*) pas ndalimit, Allahu do ta ndëshkojë. Allahu është Ngadhunjimtar dhe Zoti i shpagimit.

96. Juve ju është lejuar gjuetia e detit dhe çdo ushqim i tij, për t'u kënaqur ju dhe udhëtarët, por ju është ndaluar gjahu i tokës, sa të jeni në ihram! Kijeni frikë Allahun, para të Cilit do të grumbulloheni!

Shpjegimi i ajeteve

Një ndër mirësitë e shumta që Allahu i Madhëruar u ka bërë robve të Tij është që i ka përgatitur ata për sprovat me të cilat do t'i godasë, me gjykimin dhe caktimin e Tij. Ai u tregon në Librin e Tij mënyrat e sprovimit, që ata të binden dhe të rrinë të përgatitur për çdo rast. Pas këtij paralajmërimi, çdokush do të zgjedhë shpëtimin ose humbjen, i vetëdijshëm dhe i qartë për atë që bën. Kështu, thotë i Madhëruari:

- “O ju që keni besuar! Allahu ka për t’ju provuar duke ju ndaluar nga një gjueti që e arrijnë duart dhe shigjetat tuaja,...”

- Allahu i Madhëruar ka për ta vënë në provë besimin tuaj. Ai do t’ju sprovovë me diçka të vogël e të lehtë, jo me diçka të madhe e të rëndë. Kjo sprovë do të jetë si lehtësim nga Allahu i Madhëruar. Është vetë Zoti që jua mundëson gjuetinë, me shtiza dhe me duar. Pastaj Allahu i Madhëruar tregon urtësinë e këtij sprovimi:

“...që Allahu ta dallojë atë që i frikësohet Atij, kur askush nuk e sheh.”

- Pra, që Allahu i Madhëruar t’jua shfaqë krijesave haptazi atë që fshihet në zemrat e tyre, dhe kështu shpërblimi dhe ndëshkimi të ngrihen mbi fakte të dukshme dhe jo thjesht mbi dijen e Allahut të Madhëruar. Kështu, Allahu i Madhëruar do t’i shfaqë ata që i frikësohen Atij edhe fshehtazi dhe që largohen nga ndalesat e Tij edhe kur e kanë mundësinë që t’i kryejnë ato, dhe më pas do t’i shpërblejë me mirësi të shumta. Ai do t’i shfaqë edhe ata të cilët nuk i frikësohen Atij, të cilët sa herë që u jepet mundësia që të gjuajnë edhe kur e kanë të ndaluar, ata e bëjnë, pa u drojtur nga Zoti dhe përgjegjësia para Tij.

- “Kushdo që e kalon kufirin pas këtij qartësimi, do të ketë një dënim të dhembshëm.”

- Çdokush që i kalon kufijtë e Zotit, pasi i janë sqaruar, ai meriton dhe do të marrë një ndëshkim të dhembshëm, realitetin e të cilit e di veçse Allahu i Madhëruar. Ky ndëshkim është i meritueshëm, sepse ata nuk kanë asnjë justifikim për veprat e tyre. Devotshmëria e

shpërblyeshme është ajo e fshehta, kur asnjë krijesë nuk të sheh dhe dëshmon. Ndërsa shfaqja e devotshmërisë në praninë e njerëzve, mund të jetë sa për sy e faqe, dhe njeriu nuk meriton shpërblim për këtë veprë. Pastaj Allahu i Lartësuar e shpreh qartë ndalimin e gjuetisë gjatë kohës së ihramit (për haxh ose umre). Ai thotë:

- **“O ju që keni besuar! Mos gjuani duke qenë në ihram.”** - Kjo ndalesë përfshin gjithçka që lidhet me gjuetinë, si: veprimet përgatitore për gjueti, pjesëmarrjen në gjueti, ndihmesën në të, qoftë edhe duke treguar prenë apo duke dhënë armën, madje ndalohet edhe ngrënia e gjahut, nëse është gjuajtur për atë që është në ihram. Ky është respekt për adhurimet e rëndësishme dhe madhështore të haxhit dhe umres. Pra, gjuetia që në kohët e tjera është e lejuar, gjatë kohës së ihramit është e ndaluar.

- **“Kushdo që kryen gjueti me paramendim, si dënim duhet të therë një kafshë shtëpiake të ngjashme me kafshën që ka vrarë, për të cilën vendosin dy njerëz të drejtë nga mesi juaj, duke e kushtuar atë si kurban në Qabe,...”** - Ai që bën gjueti dhe e vret kafshën e gjuetisë me qëllim, ai detyrohet që ta kompensojë këtë veprim duke bërë kurban një kafshë të përafërt me kafshën që ka vrarë (si lopë, dele, deve etj.). Domethënë, ai duhet të shohë se cilës kafshë shtëpiake i ngjan dhe i përafrohet më shumë për nga vlera kafsha që ka vrarë. Është detyrë, pra, të gjendet dhe përcaktohet përafërsia dhe ngjashmëria e duhur. Ky përcaktim bëhet nga ata që Zoti i ka quajtur *“dheuej adlin”*- të drejtët. Pra, dy njerëz të drejtë, të cilët dinë të përcaktojnë ngjashmërinë dhe përafërsinë. Kështu vepruan sahabët, të cilët, për gjuajtjen dhe vrasjen e një pëllumbi bënë të detyrueshëm kurbanin e një deleje, për vrasjen e një struci bënë të detyrueshëm kurbanin e një budneje, ndërsa për vrasjen e lopëve të egra, bënë të detyrueshme kurbanin e një lope të butë. Megjithatë, nëse nuk ka kafshë të butë shtëpiake që i përngjan apo i përafrohet gjahut të

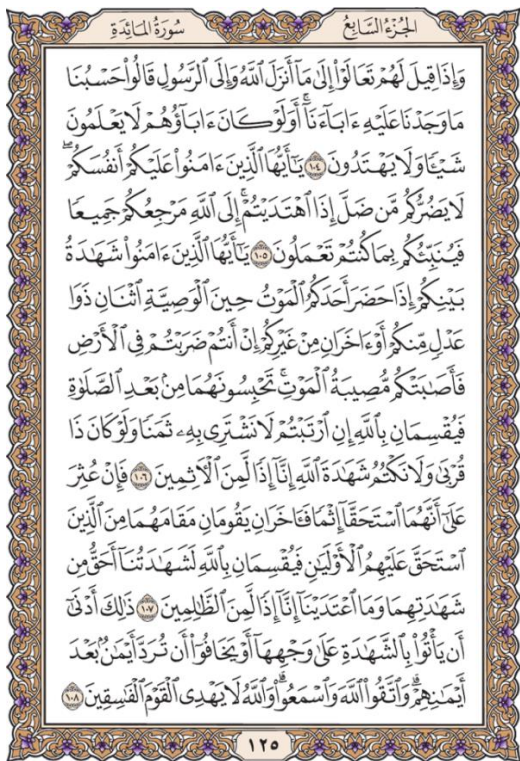
paligjshëm, atëherë shikohet vlera e tij monetare, ashtu sikurse thotë rregulli bazë për dëmshpërblimin e të dëmtuarve. Më tej, Allahu i Madhëruar na udhëzon që kurbanin e kompensimit ta çojmë në Qabe.

- **“...ose të ushqejë të varfër si kompensim, ose të agjërojë në atë masë, që ta ndiejë ndëshkimin për gjynahun e bërë. Allahu e ka falur atë që ka kaluar.”**

- Dëmshpërblimi për gjahun e ndaluar mund të nxirret edhe në formë ushqimi për të varfërit, me të njëjtën vlerë sa bagëtia e kurbanit të kompensimit. Shumë dijetarë kanë thënë që, pasi përcaktohet lloji i bagëtisë që do të bëhet kurban, përcaktohet vlera e saj monetare, me të cilën do të blihet ushqim për të varfërit. Pastaj, çdo të varfëri i jepet nga një *mudde* (dy grushta) grurë ose gjysmë *sa*-i me lloje të tjera ushqimi, si oriz etj. Kjo është një mënyrë kompensimi, pra, duke ushqyer të varfërit. Mënyra tjetër është duke agjëruar nga një ditë për çdo të varfër që duhej të ushqej. Për shembull, për dhjetë të varfër është detyrë që të agjërohet dhjetë ditë. Allahu i Madhëruar bëri të detyrueshme këto shlyerje për gjuetinë e ndaluar, me qëllim që gabimtari t'i ndiejë pasojat e mosbindjes së tij. Por ai që i kthehet përsëri kësaj veprë të ndaluar ka për t'u ndëshkuar nga Allahu i Madhëruar:

- **“Ndërsa atë që i kthehet (gjynahut) pas ndalimit, Allahu do ta ndëshkojë. Allahu është Ngadhnjimtar dhe Zoti i shpagimit.”** - Shtrohet pyetja: A është i detyruar për kompensim dhe a është i kërcënuar me këtë ndëshkim si ai që e bën gjuetinë me dashje, edhe ai që e bën pa dashje? Ndërkohë, Allahu i Madhëruar ka thënë: *“Kushdo që kryen gjueti me paramendim...”*. Në lidhje me këtë, shumica e dijetarëve kanë thënë se ai që vret gjahun pa dashje çlirohet vetëm nga ndëshkimi i Allahut të Lartësuar, por jo nga përgjegjësia për kompensim.

Rregulli për kompensimin e dëmeve thotë qartë se çdokush që dëmton jetën dhe pasurinë e atyre që nuk lejohet t'i cenosh, ai është i detyruar që t'i kompensojë, sido që të jetë, me qëllim apo

pa qëllim. Allahu i Lartësuar ka përcaktuar tri lloje masash për çdo dëmtim: shpagimin, ndëshkimin në dynja dhe ndëshkimin në ahiret. Ai që e bën me qëllim dëmtimin i meriton të trija masat ndëshkimore. Ndërsa ai që e bën pa qëllim mund të çlirohet nga ndëshkimi në dynja dhe ndëshkimi në ahiret, por jo nga detyrimi për kompensim. Kësisoj, përcaktimi në ajet: “Kushdo që kryen gjueti me paramendim...”, është bërë për të përjashtuar nga dënimi i Zotit veprën e bërë pa dashje, por jo nga detyrimi për kompensim. Ky ishte mendimi i shumicës së dijetarëve. Disa dijetarë të tjerë janë të mendimit se ai që e bën këtë vepër pa dashje përjashtohet edhe nga detyrimi për kompensim. Thënë ndryshe, kompensimi është detyrim vetëm për atë që e ka bërë me qëllim, sepse këtë e tregon qartë ajeti, me kuptimin e drejtpërdrejtë të tij. Edhe rregulli për kompensimin e dëmeve në jetë dhe pasuri është i saktë, por ka një ndryshim mes rasteve të zakonshme dhe rastit të gjahut të ndaluar. Ndryshimi është se në rastet e zakonshme kemi të bëjmë me

shkelje të hakut të krijesave, prandaj është i detyrueshëm kompensimi i dëmit. Ndërsa në rastin e gjuetisë së ndaluar kemi të bëjmë me hakun e Allahut, dhe përderisa ai që e bën pa dashje çlirohet nga gjynahu dhe ndëshkimi i Zotit, duhet të jetë i çliruar edhe nga detyrimi për kompensim. Fjala “gjueti” në ajet nënkupton si gjuetinë tokësore, ashtu edhe atë të detit. Pra, ndalesa i përfshin të dyja llojet e gjahut, prandaj Allahu i Madhëruar veçon gjahun e detit, që është hallall. I Lartësuar thotë:

- **“Juve ju është lejuar gjuetia e detit dhe çdo ushqim i tij, për t’u kënaqur ju dhe udhëtarët,...”** - Pra, gjuetia në det është lejuar edhe gjatë kohës së ihramit. Lejohet si ushqimi që del i gjallë prej detit, ashtu dhe kafshët e detit të ngordhura në të. Allahu i Lartësuar i lejoi këto ushqime, gjithashtu, me qëllim që bashkë me ne, të përfitojnë edhe shoqëruarit tanë të udhëtimit në det.

- **“...por ju është ndaluar gjahu i tokës, sa të jeni në ihram!”** - Nga fjala “*sajd*” (gjah) nënkuptohet që, së pari, gjahu të jetë kafshë e egër dhe jo e zbutur. Pra, vrasja e kafshëve të buta për ushqim nuk konsiderohet gjah. Së dyti, gjahu duhet të jetë i ngrëshëm, domethënë që lejohet të halet. Kësisoj, vrasja e kafshëve jo të ngrëshme nuk konsiderohet si gjah për të cilin je i detyruar të kompensosh.

- **“Kijeni frikë Allahun, para të Cilit do të grumbulloheni!”** - Frika ndaj Allahut tregohet duke zbatuar ato gjëra të cilat Ai i ka urdhëruar dhe duke iu larguar atyre të cilat Ai i ka ndaluar. Për të qenë sa më e lehtë arritja e kësaj, duhet të kujtojmë shpesh se do të ringjallemi dhe do të grumbullohemi para Allahut, për t’u llogaritur dhe shpërblyer sipas veprave tona. Nëse tregohemi të devotshëm, të gëzohemi, se shpërblimi do të jetë i madh. Por nëse nuk jemi të tillë dhe nuk përpiqemi për të arritur frikën ndaj Allahut, atëherë do të jemi të rrezikuar nga ndëshkimi i të Drejtut.

Ajetet 97 – 99

97. Allahu e bëri Qaben, Shtëpinë e Shenjtë, vend rimëkëmbjeje për njerëzit; edhe muajin e shenjtë, edhe kurbanin, edhe ato me qafore. Këtë, që ta dini se Allahu e di çfarë ka në qiej dhe çfarë ka në tokë dhe se Allahu Di gjithçka.

98. Dijeni se Allahu e ka ndëshkimin të rreptë dhe dijeni se Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

99. I Dërguari nuk ka tjetër obligim, veç kumtimit të qartë (të shpalljes). Allahu e di gjithçka që e bëni haptazi dhe atë që e mbani fshehtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Allahu e bëri Qaben, Shtëpinë e Shenjtë, vend rimëkëmbjeje për njerëzit; edhe muajin e shenjtë, edhe kurbanin,...”**

- Allahu i Madhëruar e bëri Qaben dhe adhurimet që kryen në të si rimëkëmbëse të njerëzve. Njëpërmjet adhurimeve të kryera në Shtëpinë e Lashtë, Allahu i Madhëruar u rimëkëmb njerëzve besimin dhe çështjet e tyre të dynjasë. Ato plotësojnë Islamit dhe fshijnë gjynahet e tyre. Duke synuar këtë faltore madhështore, njerëzit arrijnë mirësitë dhe bujarinë e pakufishme të Allahut të Lartësuar, sepse për ta vizituar atë shpenzohen pasuri dhe kryhen sakrificat të mëdha. Atje grumbullohen muslimanë nga çdo vend i botës, ku njihen dhe ndihmojnë njëri-tjetrit. Ata këshillohen dhe bashkëpunojnë me njëri-tjetrit për çështje të ndryshme, fetare ose jofetare. Allahu i Lartësuar thotë në një ajet tjetër: “Thirr ndër njerëz për haxh: ata do të vijnë në këmbë e (*hipur*) në deve të rraskapitura ngaqë vijnë prej rrugëve të thella e vendeve të largëta, për të parë të mirat që u janë falur atyre dhe për të madhëruar emrin e Allahut në ditë të caktuara për bagëtitë të cilat Ai ua ka dhënë (*për kurban*). Hani pra prej tyre (*kurbaneve*) dhe ushqeni të varfrin dhe nevojtarin.” [Haxh 27, 28]. Pikërisht se Qabeja është rimëkëmbëse e njerëzve, disa dijetarë kanë thënë se kryerja e haxhit është *farz kifaje* çdo vit.⁴² Kësisoj, nëse të gjithë njerëzit nuk do ta kryenin haxhin në Shtëpinë e Shenjtë,

çdokush që e ka pasur mundësinë për kryerjen e saj do të ishte gjynahqar. Madje, nëse njerëzit të tërë do ta braktisnin haxhin, kjo do të shënonte rrënimin e tyre, pasi do humbte faktori që sjell rimëkëmbjen e mirësive të tyre, dhe Kijameti do të ndodhte shpejt.

- **“...edhe ato me qafore”** - Po kështu, si dobi për njerëzit janë edhe bagëtitë e shënuara me qafore, të cilat janë llojet më të mira të kurbaneve, njëpërmjet të cilave fitohet shpërblimi nga Allahu i Madhëruar.

- **“Këtë, që ta dini se Allahu e di çfarë ka në qiej dhe çfarë ka në tokë dhe se Allahu Di gjithçka.”** - Dhe pikërisht prej ditorisë dhe urtësisë së Tij, Ai bëri Shtëpinë e Shenjtë. Ai e di shumë mirë për çdo mirësi tonën në dynja dhe ahiret.

- **“Dijeni se Allahu e ka ndëshkimin të rreptë dhe dijeni se Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Kuptimi: Njohja e këtyre dy fakteve le të jetë gjithmonë në zemrat tuaja, duke qenë të sigurt për to. Dijeni dhe kujtojeni vazhdimisht se Allahu është Ndëshkues i rreptë. Ndëshkimi i Tij godet në këtë dynja dhe në ahiret ata që nuk i binden Atij. Por dijeni dhe kujtojeni vazhdimisht që Allahu është gjithashtu Falës i Madh e Mëshirëplotë, në dynja dhe ahiret, për ata që i binden. Kjo njohje do të bëjë që në zemrat tuaja të lindë dhe të forcohet frika nga ndëshkimi i Tij dhe shpresa për faljen, mëshirën dhe shpërblimin e Tij. Ajo, gjithashtu, do t'ju nxisë që të punoni me këtë frikë dhe shpresë. Pastaj i Lartësuar thotë:

- **“I Dërguari nuk ka tjetër obligim, veç kumtimit të qartë (të shpalljes).”** - Dhe Profeti e përcolli saktësisht dhe plotësisht mesazhin e Zotit të tij, duke e kryer kështu të vetmen detyrë të tij.

- **“Allahu e di gjithçka që e bëni haptazi dhe atë që e mbani fshehtë.”** - Allahu do t'ju shpërblejë për veprat tuaja, të cilat Ai i di imtësisht dhe i ka të shënuara me korrektësi.

Ajeti 100

100. Thuaj: “Nuk është e njëjtë e keqja dhe e mira, edhe nëse shtimi i së keqes të mahnit. Kijni frikë Allahun, o ju që kuptoni, që të shpëtoni!

Shpjegimi i ajetit

Duke i nxitur njerëzit për punë të mira dhe duke i këshilluar që të largohen nga të këqijat, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Thuaj: “Nuk është e njëjtë e keqja dhe e mira, edhe nëse shtimi i së keqes të mahnit.”** - Pra, nuk janë të njëjtë besimi dhe mohimi, bindja ndaj Zotit dhe mosbindja ndaj Tij, banorët e Xhenetit dhe banorët e Zjarrit, veprat e mira dhe veprat e këqija, pasuria hallall dhe pasuria haram. Gjithashtu, e keqja nuk i vlen aspak atyre që e kanë. Përkundrazi, ajo i dëmton ata në çështjet e dynjasë dhe të fesë.

- **“Kijni frikë Allahun, o ju që kuptoni, që të shpëtoni!”** - Allahu i Madhëruar iu drejtohet të mençurve, me mendje të shëndoshë dhe arsyetim të saktë, sepse nga ata shpresohet që mund të përfitojnë nga porositë e Tij të mrekullueshme, që mirësia të punojë tek ata dhe nëpërmjet tyre. Ai tregon se çelësi i shpëtimit dhe suksesit është devotshmëria, pra, zbatimi i urdhrave dhe largimi nga ndalesat e Tij, në shenjë dashurie, madhërimi e nënshtimi për Të. Shpërfillja e devotshmërisë është rrugë drejt humbjes së çdo mirësie dhe drejt zhytjes në ligësi dhe dëshpërim.

Ajetet 101 – 102

101. O ju që keni besuar! Mos pyesni (pa nevojë) për gjëra që, sikur t'ju kthehej përgjigjja e drejtpërdrejtë, nuk do t'ju pëlqente, e nëse do të pyesnit për to kur shpallej Kur'âni, ato do t'ju bëheshin të qarta (e do të rëndoheshit). Allahu jua ka falur kërsërinë (e tepruar). Allahu është Falës dhe i Butë.

102. Të tilla pyetje i kanë bërë edhe njerëz para jush, por pastaj u bënë jobesimtarë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Mos pyesni (pa nevojë) për gjëra që, sikur t'ju kthehej**

përgjigjja e drejtpërdrejtë, nuk do t'ju pëlqente,...” - Allahu i Lartësuar i ndaloi robërit e Tij që t'i drejtonin Profetin pyetje të tilla që, nëse do të merrnin përgjigjen e hapur, atyre do t'u vinte rëndë dhe do ta kishin të vështirë të zbatonin detyrimet që do të dilnin. Si për shembull, disa muslimanë e pyetën Profetin për prindërit e tyre, në ishin në Zjarr apo në Xhenet. Kur ata të merrnin përgjigjen se prindërit e tyre ishin në Zjarr, atëherë do të ndiheshin shumë keq. Të tilla janë edhe pyetjet për gjëra që nuk ndodhin kurrë, apo pyetje, përgjigjja e të cilave i vështirëson dispozitat dhe e rëndon umetin, ose pyetjet që, në realitet, nuk kanë ndonjë interes etj. Ndërsa pyetjet e dobishme dhe të nevojshme, nëpërmjet të cilave mëson si ta adhurosh Allahun dhe t'i bindesh Atij më mirë, nuk janë të ndaluara. Madje, ne jemi urdhëruar që t'i bëjmë të tilla pyetje, sikurse ka thënë i Lartësuar: “Ne edhe para teje dërguam veçse burra, të cilëve u dhamë Shpallje. Pyesni, pra dijetarët nëse nuk dini!” [El nahl 43].

- **“...e nëse do të pyesnit për to kur shpallej Kur'âni, ato do t'ju bëheshin të qarta (e do të rëndoheshit). Allahu jua ka falur kërsërinë (e tepruar). Allahu është Falës dhe i Butë.”** - Kuptimi: Ju mund të pyesni për ndonjë ajet, që nuk e kuptoni, apo për ndonjë gjykim, për ta qartësuar atë më mirë. (Kjo mund të ndodhte gjatë kohës kur shpallej Kur'âni, pra, gjatë jetës së Profetit). Por ju nuk duhet të gërmoni në ato çështje që vetë Allahu i Madhëruar i ka lënë në heshtje. Pra, mos i krijoni vështirësi vetes, duke kërkuar të zbuloni çështje që nuk ju sjellin ndonjë dobi dhe që vetë Zoti i ka lënë në heshtje, si lehtësim për ju. Allahu është Falës, i Butë e i Mëshirshëm, që nuk nxitohet në ndëshkim. Pranojeni dhe kërkojeni faljen dhe mëshirën e Tij, shfaqeni veten tuaj ndaj bamirësisë dhe bujarisë së Tij. Lutuni dhe kërkonin mëshirën e Allahut dhe bëni punë që e kënaqin Atë.

- **“Të tilla pyetje i kanë bërë edhe njerëz para jush, por pastaj u bënë**

jobesimtarë.” - Për të tilla çështje, që ju ndaloheni të pyesni, kanë pyetur popujt para jush, të cilët përfunduan si jobesimtarë. Ata bënë pyetje jo për të mësuar rrugën e drejtë, por thjesht për të polemizuar dhe për kokëfortësi. Megjithatë, kur merrnin përgjigje, ata nuk e pranin. Për këtë arsye, sipas një hadithi të saktë, Profeti ka thënë: “Atyre gjërave nga të cilat ju kam ndaluar, largojuni, ndërsa nga ato që ju kam urdhëruar të kryeni, bëni sa të mundeni! Popuj para jush u shkatërruan nga pyetjet dhe kërkesat e shumta drejtuar profetëve të tyre dhe pastaj nga kundërshtimi i tyre.”

Ajetet 103 – 104

103. Allahu nuk i veçoi (*si bagëti të shenjta*) **as Behirën, as Saibën, as Vesilën dhe as Hamën, por ata që nuk besojnë trillojnë gënjeshtër për Allahun, dhe shumica e tyre nuk e kuptojnë.**

104. Kur atyre u thuhet: “Ejani në atë (shpallje) që ka zbritur Allahu dhe tek i Dërguari, ata thonë: “Na mjafton rruga e etërve tanë.” edhe pse etërit e tyre nuk dinin asgjë dhe nuk ishin në rrugë të drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- “**Allahu nuk i veçoi** (*si bagëti të shenjta*) **as Behirën, as Saibën, as Vesilën dhe as Hamën** ⁴³...” - Kjo është një goditje për idhujtarët, të cilët bënë fetarisht të ligjshme ato gjëra që Zoti nuk i kishte ligjëruar dhe konsideronin haram ato që Zoti i kishte lejuar. Ata e bënë këtë veprim duke u bazuar në arsyetimet e tyre të liga dhe të kota. Kështu, idhujtarët u ngjisin bagëtime që i konsideronin si të shenjta emra të stisur nga vetë ata, duke kundërshtuar dhe mospërfillur gjykimin e Zotit në konsiderimin hallall apo haram të gjërave. Për ata, Behira ishte deveja që ndalonin të përdorej për bartje, duke pretenduar se ishte e shenjtë, dhe këtë kafshë e dallonin duke i bërë një të çarë në vesh. Ndërsa Saiba quhej një bagëti çfarëdo: deve, lopë ose dele, e cila, pasi arrinte një moshë të caktuar, konsiderohej e shenjtë nga ata, prandaj nuk e thernin për ta ngrënë. Madje, disa njerëz e

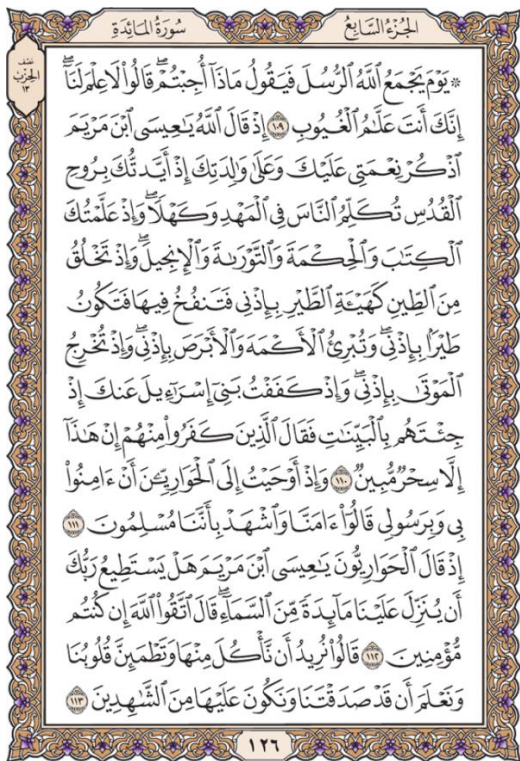
veçonin një pjesë të pasurisë të tyre dhe e konsideronin si ‘*Saiba*’, pra, të paprekshme. Kurse Hama quhej deveja që ata e ndalonin të përdorej si kafshë shtëpie, kur ajo plotësonte disa cilësi të caktuara. Megjithatë, të gjitha këto kafshë konsideroheshin të shenjta nga idhujtarët, pa pasur argument nga Allahu i Madhëruar. Ata thjesht trillonin, nga injoranca e tyre. Prandaj Allahu i Madhëruar thotë:

- “**...por ata që nuk besojnë trillojnë gënjeshtër për Allahun, dhe shumica e tyre nuk e kuptojnë.**” - Ata nuk kishin as dëshmi nga Zoti, nëpërmjet profetëve të Tij, e as logjikë të pranueshme. Megjithatë, ata ishin të vetëkënaqur me mendimet dhe trillimet e tyre, të bazuara në injorancë dhe padrejtësi.

- “**Kur atyre u thuhet: “Ejani në atë (shpallje) që ka zbritur Allahu dhe tek i Dërguari, ata thonë: “Na mjafton rruga e etërve tanë.” edhe pse etërit e tyre nuk dinin asgjë dhe nuk ishin në rrugë të drejtë.**” - Kur ata ftoheshin të pasonin Shpalljen e Profetit ﷺ, ata kthenin shpinën dhe nuk pranin të nënshtroheshin duke thënë: “Na mjafton ajo rrugë ku gjetëm prindërit tanë”, me kuptimin: Preferojmë që të ndjekim atë fe në të cilën gjetëm të parët tanë, edhe sikur të mos na shpëtojë nga ndëshkimi i Allahut. Nëse të parët e tyre do të ishin të urtë dhe të mençur, çështja do të ishte më e pranueshme, por ata ishin të paditur dhe nuk arsyetonin drejt. Ata ishin zhytur në injorancë të thellë e nuk dinin asgjë rreth udhëzimit të Zotit dhe dritës së sjellë prej Tij nëpërmjet shpalljeve dhe profetëve. Mjerë për ata që pasojnë injorantët dhe mjerë për ata që nuk kanë dituri të saktë e logjikë të pastër, dhe shpërfillin Shpalljen e Allahut dhe udhëzimin e Profetit, të cilat e mbushin zemrën me dituri, besim, udhëzim dhe siguri të plotë.

Ajeti 105

105. O ju që keni besuar! Ruajeni veten tuaj! Ai që është i humbur nuk mund t’ju dëmtojë, nëse ju jeni në rrugë të drejtë.

Tek Allahu do të ktheheni të gjithë dhe Ai do t'ju tregojë se çfarë keni punuar.

Shpjegimi i ajetet

- “O ju që keni besuar! Ruajeni veten tuaj! Ai që është i humbur nuk mund t’ju dëmtojë, nëse ju jeni në rrugë të drejtë...”

- Pra, përpiquni që ta pastroni veten tuaj! Punoni që ta disiplinoni veten tuaj, që ajo t’i nënshtrohet rrugës së drejtë. Nëse ju rregulloni veten tuaj, atëherë ju nuk mund të dëmtoheni nga ata që kanë devijuar prej rrugës së drejtë. Ata dëmtojnë veçse veten e vet. Ky ajete nuk duhet kuptuar gabim. Dikush mund të mendojë se ai të thotë që urdhërimi për të mira dhe ndalimi nga të këqijat nuk është ndonjë gjë e domosdoshme. Por ky është një mendim i gabuar, sepse që feja e robit të jetë e plotë, duhet që ai të kryejë edhe detyrën e urdhërimit për të mirë dhe të ndalimit nga e keqja. Nëse nuk ka mundësi që të ndalojë të keqen dhe të urdhërojë për të mira me vepra dhe me fjalë, kjo nuk është e pamundur që të kryhet me zemër. Nëse e bën me zemrën

e tij, atë nuk ka për ta dëmtuar humbja e të devijuarve.

- “Tek Allahu do të ktheheni të gjithë dhe Ai do t’ju tregojë se çfarë keni punuar.” - Përfundimi juaj është tek Ai, para të Cilit do të grumbulloheni Ditën e Gjykimit. Ai do t’ju llogarisë dhe shpërblejë për veprat që keni bërë, të mira apo të këqija.

Ajetet 106 - 108

106. O ju që keni besuar! Kur t’i afrohet vdekja ndonjërit prej jush, ndërsa jeni duke udhëtuar nëpër botë, dëshmia për testamentin, bëhet me dy dëshmitarë të drejtë nga mesi juaj, ose dy të tjerë jo prej jush. Nëse dyshoni, i ndalni ata të dy pas namazit dhe le të betohen në Allahun (duke thënë): “Ne nuk do ta shesim betimin në Allahun për asnjë çmim, edhe sikur të jetë fjala për çfarëdo të afërmi dhe dëshminë që na urdhëron Allahu nuk do ta fshehim kurrë, sepse atëherë do të ishim gjynahqarë.”

107. Por nëse zbulohet se ata të dy vërtet e kanë shkelur betimin, atëherë merren dy të tjerë prej atyre që kanë më shumë meritë, të cilët duhet të betohen në Allahun (duke thënë): “Pa dyshim, dëshmia jonë është më e drejtë se dëshmia e atyre të mëparshmëve. Ne nuk po gënjejmë, sepse përndryshe do të ishim nga të padrejtët.”

108. Kështu është më e sigurt që ata ta sjellin dëshminë e tyre saktësisht, ose të frikësohen se ndoshta dëshmitë e tyre do të hidhen poshtë nga dëshmi të tjera. Kijeni frikë Allahun dhe bëhuni të dëgjueshëm, sepse Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull të prishur.

Shpjegimi i ajeteve

- “O ju që keni besuar! Kur t’i afrohet vdekja ndonjërit prej jush, ndërsa jeni duke udhëtuar nëpër botë, dëshmia për testamentin, bëhet me dy dëshmitarë të drejtë nga mesi juaj...” - Allahu i Lartësuar na mëson se si duhet të veprojmë kur na shfaqen shenjat e vdekjes gjatë ndonjë udhëtimi dhe duhet të lëmë testament. Së pari, Ai na urdhëron që të

marrim dëshmitarë. Pra, nëse njeriu i ndien këto shenja dhe krijon bindje se është duke vdekur, atëherë është deyrim për të që të shkruajë një testament dhe të marrë dy dëshmitarë të drejtë, të cilëve u pranohet dëshmia, për të vërtetuar testamentin.

- **“...ose dy të tjerë jo prej jush...”** - Domethënë, që nuk janë muslimanë, por janë çifutë, të krishterë ose të tjerë. Kjo lejohet kur është e nevojshme dhe nuk ka dëshmitarë muslimanë. Kështu veprohet gjatë udhëtimeve, kur befasohemi me vdekjen. Në këtë situatë, fjala e të tillë dëshmitarëve është e pranueshme, prandaj i Lartësuarit nuk e përsërit urdhrin për t'i marrë si dëshmitarë. Megjithatë, prej tyre duhet që të merret fjala që do të dëshmojnë me drejtësi. Thotë i Madhëruari:

- **“Nëse dyshoni, i ndalni ata të dy pas namazit dhe le të betohen në Allahun (duke thënë): “Ne nuk do ta shesim betimin në Allahun për asnjë çmim, edhe sikur të jetë fjala për çfarëdo të afërmi dhe dëshminë që na urdhëron Allahu nuk do ta fshehim kurrë, sepse atëherë do të ishim gjynahqarë.”**” - Dëshmitarët kapen pas namazit të ikindisë, të cilin e respektojnë, dhe bëhen që të betohen se do të thonë të drejtën dhe nuk do ta tjetërsojnë dëshminë. Ata duhet të thonë: Ne nuk do ta shesim betimin në Allah për asnjë çmim, edhe sikur të jetë fjala për çfarëdo të afërmi. Me fjalë të tjera, nuk do të gënjejme për hir të ndonjë interesi të dynjasë, qoftë edhe sikur të bëhet fjalë për ndonjë të afërm. Kurrë nuk do të fshehim dëshminë e vërtetë, por do ta sjellim ashtu sikurse e kemi dëgjuar. Nëse e ndryshojmë dëshminë e vërtetë, atëherë do të jemi gjynahqarë. Nëse, nëpërmjet hetimit të fakteve, zbulohet se ata kanë gënjyer, atëherë le të dëshmojnë dy të tjerë, sikurse thotë i Madhëruari:

- **“Por nëse zbulohet se ata të dy vërtet e kanë shkelur betimin, atëherë merren dy të tjerë prej atyre që kanë më shumë meritë, të cilët duhet të betohen në Allahun (duke thënë): “Pa dyshim, dëshmia jonë është më e drejtë se**

dëshmia e atyre të mëparshmëve. Ne nuk po gënjejme, sepse përndryshe do të ishim nga të padrejtët.” - Pra, le të dëshmojnë dy burra nga të afërmit e të ndjerit, sa më të afërt të jetë e mundur. Ata duhet të betohen se dëshmia e tyre është më e vërtetë dhe më parësore të pranohet. Duhet të betohen, gjithashtu, se dy të parët kanë gënjyer dhe se dëshmia e tyre është më e pranueshme. Ata duhet të thonë se, nëse gënjejnë, atëherë qofshin prej zullumqarëve. Në vijim, Allahu i Lartësuar tregon urtësinë e kësaj dëshmie nga të afërmit e të ndjerit, nëse dy dëshmitarët e parë kanë gënjyer. Ai thotë:

- **“Kështu është më e sigurt që ata ta sjellin dëshminë e tyre saktësisht, ose të frikësohen se ndoshta dëshmitë e tyre do të hidhen poshtë nga dëshmi të tjera.”** – Pra, bërja e dëshmisë me të tilla përbetime i jep asaj më tepër siguri e vërtetësi. Po ashtu, dëshmitarët duhet të druhen se, nëse gënjejnë, dëshmia e tyre nuk do të pranohet dhe do t'u kalojë të afërmit të të ndjerit.

- **“Kijeni frikë Allahun dhe bëhuni të dëgjueshëm, sepse Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull të prishur.”** – Njerëz të prishur janë ata që shkelin kufijtë e Allahut të Madhëruar. Ata nuk e pranojnë udhëzimin e Tij dhe as nuk kanë qëllim që ta gjejnë rrugën e drejtë. Nga këto ajete kuptojmë se kur njeriu është në udhëtim dhe i afrohet vdekja, zakonisht nuk është e lehtë të gjejë dëshmitarë. Nëse mundet, ai duhet të zgjedhë dy dëshmitarë të drejtë muslimanë. Nëse nuk gjen, lejohet që të marrë si dëshmuar dy jomuslimanë. Megjithatë, për shkak të statusit të tyre si jobesimtarë, u është dhënë e drejta të afërmit të të ndjerit që, nëse kanë dyshime në dëshminë e tyre, t'u kërkojnë që të betohen pas namazit të ikindisë se ata nuk gënjejnë, nuk kanë tradhtuar dhe nuk e kanë ndryshuar dëshminë. Kështu ata e kanë kryer detyrën e tyre. Nëse të afërmit e të ndjerit nuk e besojnë dëshminë e qafirëve dhe, duke u nisur nga prova dhe fakte, ata mendojnë se dëshmia e tyre është e

gënjeshtërt apo e tjetërsuar, atëherë të afërmit nxjerrin dy dëshmitarë nga mesi i tyre. Ata duhet të betohen në Allahun e Madhëruar dhe të thonë se dëshmia e tyre është më e drejtë se dëshmia e dy të parëve, të cilët kanë gënjyer. Këto ajete kanë zbritur për ngjarjen e Temim el Darit dhe Adij Ibn Bedaes, kur Budejl ibnu Ebi Merjem (i cili ishte musliman) ua la testamentin atyre të dyve (Temimit dhe Adijit të cilët ishin të krishterë). Kjo është një histori tepër e njohur.⁴⁴ Megjithatë, Allahu është më i ditur për gjithçka. Këto ajete janë prova mbështetëse të shumë çështjeve. Kështu, prej tyre mësohet se lënia e testamentit është e lejuar ligjërisht, madje e detyrueshme për atë njeri që po i afrohet vdekja. Testamenti pranohet nëse thuhet nga dikush të cilit i është afruar vdekja, duke parë shenjat e saj, dhe nëse akoma e ka mendjen në rregull. Por për të pranuar vërtetësinë e testamentit, është e detyrueshme që të jenë dy dëshmitarë të drejtë muslimanë. Dëshmia e dy jomuslimanëve pranohet veçse në rastet e domosdoshme, sipas medhhebit të Imam Ahmedit. Disa dijetarë të tjerë pretendojnë se ky gjykim i fundit është i shfuqizuar, por ai është një mendim i pabazë dhe pa argument. Nëse e sheh me kujdes ajetin, kupton se dëshmia e dy qafirëve në raste domosdoshmërie është e pranueshme edhe në raste të tjera, përveç dëshmisë për testamentin. I këtij mendimi ka qenë edhe shejhul Islam Ibn Tejmije. Nga ajetet mësohet gjithashtu, se:

1. Lejohet udhëtimi i muslimanit së bashku me një jomusliman, nëse nuk ka pengesa.
2. Udhëtimi për tregti është i lejuar.
3. Nëse thjesht dyshohet në dëshminë e dëshmitarëve, pa patur ndonjë shenjë apo provë për këtë, u lejohet të afërmit të të ndjerit që t'i ndalojnë dy dëshmitarët pas namazit të ikindisë dhe t'u kërkojnë atyre të betohen sipas formulës së sjellë nga Allahu i Madhëruar: “Ne nuk do ta shesim betimin në Allahun për asnjë çmim, edhe sikur të jetë fjala për çfarëdo të afërmi, dhe

dëshminë që na urdhëron Allahu nuk do ta fshehim kurrë, sepse atëherë do të ishim gjynahqarë.”

4. Nëse për dëshmitarët nuk ekziston ndonjë dyshim dhe nuk ka fakte që tregojnë padrejtësi nga ana e tyre, nuk është e nevojshme që ata të mbahen për t'u betuar.

5. Ajeti tregon për rëndësinë e madhe të dëshmisë dhe të përforsimit të saj me betimin në Allah. Për këtë arsye, është detyrë që dëshmia të bëhet me drejtësi dhe vërtetësi.

6. Lejohet verifikimi i pohimeve të dëshmitarëve duke i ndarë ata dhe duke ua marrë dëshminë secilit më vete.

7. Nëse nëpërmjet faktesh vërtetohet se dy dëshmitarët kanë gënjyer, atëherë u lejohet të afërmit të të ndjerit që të betohen se betimi i tyre është më i vërtetë dhe parësor për t'u pranuar se dëshmia e dy të tjerëve, të cilët kanë gënjyer dhe e kanë ndryshuar të vërtetën. Kjo do të thotë që faktet dhe provat, së bashku me dëshminë e tyre, konsiderohen si argumente të pranueshme.

Ajetet 109 – 110

109. Një Ditë Allahu do t'i mbledhë profetët dhe do t'i pyesë: “Cila që përgjigja që morët (nga njerëzit)?” Ata do të thonë: “Ne nuk kemi dijeni; vetëm Ti i di të gjitha të fshehtat.”

110. Allahu do të thotë: “O Isa, biri i Merjemes! Kujtoje mirësinë Time ndaj teje dhe ndaj nënës sate, se si të fuqizova me Shpirtin e Shenjtë, se si ti u predikoje njerëzve kur ishe foshnjë (në djep) dhe i rritur, se si ta mësova ty Librin dhe Urtësinë, Teuratin dhe Ungjillin; se si, me vullnetin Tim, krijoje një figurë shpendi prej balte, e pasi fryje në të, ajo bëhej zog, me urdhrin Tim; se si, me vullnetin Tim, i shëroje të verbrit e lindur të tillë dhe të sëmurët nga lebra; se si i ngjallje të vdekurit, me vullnetin Tim; se si i pengova sulmet e judejve kundër teje, atëherë kur u shkove me argumente të qarta e kur mohuesit nga radhët e tyre thanë: “Kjo është veçse magji e qartë.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Një Ditë Allahu do t’i mbledhë profetët dhe do t’i pyesë: “Cila që përgjigja që morët (nga njerëzit)?”** - Allahu i Lartësuar na flet për Ditën e Gjykimit, duke na përshkruar ngjarjet e frikshme e të mëdha që do të ndodhin atë ditë. Ai na njofton se do t’i mbledhë të gjithë profetët e do t’i pyesë ata se si u përgjigjen popujt ftesës së tyre.

- **“Ata do të thonë: “Ne nuk kemi dijeni; vetëm Ti i di të gjitha të fshehtat.”** - Profetët do të përgjigjen: Dija e plotë të takon vetëm Ty, o Zoti ynë. Ti je më i dituri për gjithçka, Ti je i Gjithëditur për çdo gjë të dukshme apo të fshehtë. Asgjë nuk mund t’i fshihet diturisë Tënde.

- **“Allahu do të thotë: “O Isa, biri i Merjemes! Kujtoje mirësinë Time ndaj teje dhe ndaj nënës sate,...”** - Kujtoje mirësinë e Zotit me zemrën dhe me fjalët e tua dhe zbato gjithçka që Zoti të porositi, në shenjë mirënjohjeje ndaj Tij. Adhuroje dhe bindju Atij për mirësitë me të cilat të dalloi mbi shumë të tjerë. I Lartësuar vijon të përmendë mirësitë e Tij:

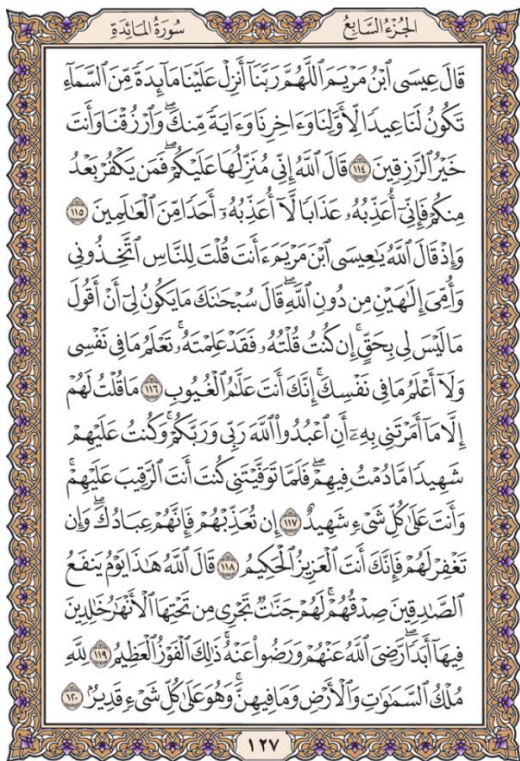
- **“...se si të fuqizova me Shpirtin e Shenjtë,...”** - Kuptimi: Të fuqizova me Shpirtin e Shpalljes, i cili të pastroi dhe të lartësoi. Ai të forcoi dhe të bëri të aftë që të mbash përgjegjësinë e ngarkuar nga Allahu për t’i ftuar njerëzit në rrugën e Tij. Disa thonë që emërtimi *“Ruh el Kudus”* ose *“Shpirti i Shenjtë”* nënkupton Xhibrilin, Melekun e Shpalljes, të cilin Allahu i Lartësuar e vendosi që ta shoqëronte Isain në çdo kohë dhe ta ndihmonte në momente vështirësie.

- **“...se si ti u predikojë njerëzve kur ishe foshnjë (në djep) dhe i rritur,...”** - Ajo nuk ishte një e folur çfarëdo, por ishte me fjalë të dobishme dhe urtësi, nga të cilat përfitojnë folësi dhe dëgjuesi, dhe këto janë fjalët që thuhën në ftesën e njerëzve në rrugën e Zotit. Allahu i Lartësuar e pajisi Isain me cilësi të mrekullueshme, ashtu sikurse vëllezërit e tij profetë dhe sidomos ata më të zgjedhurit. Ai filloi t’u fliste

njerëzve që në moshë të vogël, duke i ftuar në mirësi dhe duke i ndaluar nga të këqijat. Allahu i Madhëruar e dalloi Isain nga profetët e tjerë me disa veçori. Ai u foli njerëzve që kur ishte në djep: “Por, ajo u bëri shenjë për nga foshnja. Ata thanë: “Si mund t’i flasim atij që është foshnjë në djep?!” Ai (*Isai*) tha: “Unë jam rob i Allahut. Ai më ka dhënë mua Librin dhe më ka bërë profet. Më ka bërë të bekuar kudo që të jem dhe më ka urdhëruar për namaz dhe për zekat sa të jem gjallë. Më ka bërë të dashur ndaj nënës sime e nuk më ka bërë mendjemadh e as të padëgjueshëm. Paqja (*e Allahut*) është me mua ditën kur u linda, ditën kur të vdes dhe ditën kur të dal (*prej varrit*) i gjallë.” [Merjem 29 - 33].

- **“...se si ta mësova ty Librin dhe Urtësinë, Teuratin dhe Ungjillin;...”** - Fjala “Librin” nënkupton të gjithë librat e mëparshëm që iu shpallën profetëve të bijve të Israilit, e në mënyrë të veçantë Teuratin. Isai ishte më i dituri rreth Teuratis, pas Musait. Kjo fjalë përfshin, gjithashtu, edhe Ungjillin. Ndërsa “Urtësia” është njohja e qëllimeve të ligjit të Zotit, dobive e mësimëve të tij, si dhe gjykimeve të fshehura në të. Urtësia është edhe mënyra më e mençur e ftesës së njerëzve te besimi në Zot dhe tek e mira. Urtësia është, gjithashtu, përkujdesja e Allahut për çdo gjë, në mënyrën më të mirë.

- **“...se si, me vullnetin Tim, krijoje një figurë shpendi prej balte, e pasi fryje në të, ajo bëhej zog, me urdhrin Tim; se si, me vullnetin Tim, i shëroje të verbrit e lindur të tillë dhe të sëmurët nga lebra; se si i ngjallje të vdekurit, me vullnetin Tim;”** - Isai (a.s.) krijonte me baltë figurën e një zogu dhe, pasi i frynte, ai kthehej në një zog të vërtetë, me lejen e Allahut të Madhëruar. Ai shëronte të verbërit e plotë, lebrën dhe, me lejen e Zotit, ringjallte të vdekurin. Këto ishin shenja dhe mrekulli të qarta, të pamundura të arrihen nga shkenca e mjekësisë apo nga çdokush tjetër. Allahu i Madhëruar e mbështeti profetin Isa

nëpërmjet këtyre mrekullive dhe e ndihmoi që të kryente misionin e tij.

- "...se si i pengova sulmet e judejve kundër teje, atëherë kur u shkove me argumente të qarta e kur mohuesit nga radhët e tyre thanë: "Kjo është veçse magji e qartë." - Edhe kur u erdhi e vërteta e qartë, e mbështetur me ato mrekulli madhështore, që e bënin të detyrueshme besimin, ata shpifën duke thënë: "Kjo është magji e hapur." Jo vetëm kaq, por ata tentuan edhe që ta vrisnin Isain. Por Allahu i Madhëruar e ruajti Profetin e Tij dhe e shpëtoi nga duart e tyre. Këto e shumë të tjera ishin mirësi, me të cilat Zoti e begatoi profetin e Tij, duke e porositur që të tregojë mirënjohës dhe ta kryente me përgjegjësi detyrën e thirrjes së njerëzve në rrugën e Zotit. Dhe, në të vërtetë, ai e kreu të plotë detyrën me të cilën u ngarkua nga Zoti i tij. Ai duroi në rrugën e Zotit, ashtu si edhe vëllezërit e tij profetë të zgjedhur dhe të dalluar.

Ajetet 111 - 115

111. Kujto se si, kur i frymëzova dishepujt të besonin tek Unë dhe tek i Dërguari Im, ata thanë: "Ne besuam, prandaj dëshmo se ne jemi muslimanë!".

112. Kujto kur dishepujt thanë: "O Isa, biri i Merjemes! A mundet Zoti yt të na zbresë një sofër nga qielli?" Ai u tha: "Kijeni frikë Allahun, nëse jeni besimtarë!"

113. Ata thanë: "Ne dëshirojmë të hamë nga ajo, që të na qetësohen zemrat, të dimë me siguri të plotë se na ke thënë të vërtetën dhe të bëhemi dëshmitarë të saj!"

114. Isai, biri i Merjemes, tha: "O Allah! O Zoti ynë! Zbritna nga qielli një sofër, që të jetë festë për ne dhe për ata pas nesh dhe të jetë Shenjë prej Teje! Na dhuro, sepse Ti je Furnizuesi më i mirë!"

115. Allahu tha: "Unë do t'jua zbres (Sofrën). Por nëse dikush prej jush mohon pas kësaj, Unë kam për ta ndëshkuar atë ashtu siç nuk kam ndëshkuar askënd prej njerëzve.".

Shpjegimi i ajeteve

- "Kujto se si, kur i frymëzova dishepujt të besonin tek Unë dhe tek i Dërguari Im, ata thanë: "Ne besuam, prandaj dëshmo se ne jemi muslimanë!". - Kuptimi: Kujto mirësinë Time ndaj teje, kur të bëra me mbështetës dhe pasues, kur i mbusha zemrat e dishepujve me besimin tek Unë dhe te Profeti. Nëpërmjet teje, Unë u dhurova atyre Shpalljen dhe, kur ti i ftove, ata e pranuan, e besuan dhe u bindën që të jetonin dhe punonin sipas saj. Ata thanë: "Ne e besuam Allahun, prandaj dëshmo për ne se jemi muslimanë, pra, të dorëzuar tërësisht ndaj një Zoti të vetëm." Kështu, ata shprehën njëherazi dy cilësi të tyre:

1. besimin e fortë në zemrat e tyre, që i bëri të jenë të shpëtuar dhe larg hipokrizisë apo luhatjeve.

2. islamit të tyre, që shprehet me bindje të plotë e dorëzim ndaj Zotit dhe vepra të mira konkrete, që tregojnë këtë dorëzim. Dishepujt ishin ndihmëtrë e rrugës së Allahut, sikurse thotë Allahu i Madhëruar

në një ajet tjetër: “O ju që keni besuar! Bëhuni ndihmëtarë të (rrugës së) Allahut, sikurse Isai, biri i Merjemes, u tha dishepujve: “Kush do të jetë ndihmëtari im në rugën e Allahut?” Dishepujt i thanë: “Ne do të jemi ndihmëtarët e Rrugës së Allahut.” Disa prej bijve të Israilit besuan e disa të tjerë kundërshtuan. Ata që besuan, Ne i përkrahëm kundër armiqve të tyre dhe ata fituan.” [Saf 14].

- **“Kujto kur dishepujt thanë: “O Isa, biri i Merjemes! A mundet Zoti yt të na zbresë një sofër nga qielli?”** - Dishepujt kërkuar një tryezë me ushqim. Në fakt, kjo kërkesë nuk u bë për shkak të ndonjë dyshimi rreth fuqisë të Allahut të Madhëruar, sepse ajo u bë me tepër edukatë. Por duke qenë se kërkesa, në njëfarë kuptimi, binte ndesh me nënshtrimin e plotë ndaj Zotit, Isai i këshilloi dishepujt e tij:

- **“Ai u tha: “Kijeni frikë Allahun, nëse jeni besimtarë!”** - Besimi në zemër e bën njeriun të ruajë gjithmonë bindjen e devotshmërinë ndaj Allahut, pa qenë nevoja të kërkojë shenja dhe mrekulli, pas të cilave nuk e di çfarë do të ndodhë. Por dishepujt e qetësuan Isain, duke i thënë se nuk kishin patur atë qëllim, por një qëllim tjetër, që ishte i mirë. Ata e kishin bërë kërkesën, sepse kishin nevojë të hanin:

- **“Ata thanë: “Ne dëshirojmë të hamë nga ajo...”** - Kjo dëshmon se ata kishin nevojë për ushqim. Përveç kësaj, ata thanë: “Duam që të na qetësohen zemrat me besim të fortë, kur të shohim këtë mrekulli madhështore dhe të prekshme. Kështu, imani ynë do të arrijë gradën *ajn el jakin*, pra, sigurinë e plotë për një çështje, njëlloj sikur ta shihje me sy.” Kjo i ngjan shumë kërkesës që profeti dhe i dashuri i Zotit, Ibrahim, i bëri Atij: “Zoti im! Më mundëso të shoh se si i ngjall të vdekurit!” Ai (Zoti) i tha: “A nuk beson?!” Ai (Ibrahimi) u përgjigj: “Sigurisht që besoj, por desha që zemrës sime t’i shtohet bindja.” Ai (Zoti) tha: “Merr katër shpendë e pastaj, në çdo kodër vendos nga një pjesë të tyre; pastaj

thirru atyre! Dhe ata kanë për të ardhur me shpejtësi. Dije se Allahu është i Plotfuqishëm e i Urtë”. [Bekare 260].

- **“...që të na qetësohen zemrat tona...”** – Robi ka gjithnjë nevojë që të shtojë besimin, diturinë dhe sigurinë e tij në besim. Prandaj edhe dishepujt, duke sqaruar qëllimin që patën me kërkesën e tyre, thanë: - **“...të dimë me siguri të plotë se na ke thënë të vërtetën dhe të bëhemi dëshmitarë të saj!”** - Kuptimi: Kështu do të jemi më të ditur dhe të sigurt që ti je profet besnik dhe se Mesazhi që solle prej Zotit tënd është i vërtetë. Me këtë mrekulli përforcuese, ne do të jemi dëshmitarë të së vërtetës, që ti po sjell, dhe kjo do të jetë e vlefshme edhe për brezat që do të vijnë pas nesh. Me këtë dëshmi, e vërteta do të provohet më shumë dhe askush nuk do të ketë më pikëpyetje. Pasi i dëgjoi dhe e kuptoi qëllimin e dishepujve, Isai iu përgjigj kërkesës së tyre:

- **“Isai, biri i Merjemes, tha: “O Allah! O Zoti ynë! Zbritna nga qielli një sofër,...”** - Zbritja e kësaj tryeze do të kryhej gjatë ndonjë feste, që të gjithë njerëzit ta shihnin. Ajo do të ishte një mrekulli e dukshme për të gjithë, e paharrueshme edhe pas kalimit të viteve. Edhe festat e muslimanëve apo sezonet e veçanta të adhurimit, Allahu i Madhëruar i ka bërë si mënyra për të rikujtuar traditën e profetëve. Ato janë bërë, gjithashtu, për të kujtuar mirësitë dhe begatitë e shumta të Allahut mbi ta. Më tej, Isai tha:

- **“...që të jetë festë për ne dhe për ata pas nesh dhe të jetë Shenjë prej Teje! Na dhuro, sepse Ti je Furnizuesi më i mirë!”** – Kështu, Isai e kërkoi atë mrekulli, për dy arsye: që ajo të ishte e dobishme për fenë dhe besimin, si një mrekulli që do të forconte imanin dhe do të shtonte përkushtimin ndaj Zotit dhe, së dyti, që të ishte e dobishme për dynjanë e tyre, pra, si furnizim për ta, për t’u ushqyer.

- **“Allahu tha: “Unë do t’jua zbres (Sofrën). Por nëse dikush prej jush mohon pas kësaj, Unë kam për ta**

ndëshkuar atë ashtu siç nuk kam ndëshkuar askënd prej njerëzve.” - Arsyeya e ndëshkimit është se, pasi sheh një mrekulli kaq të madhe, njeriu mohon thjesht për kokëfortësi. Allahu i Madhëruar tha se do ta zbriste atë shenjë, duke paralajmëruar se, nëse ata do ta mohonin, atëherë Ai do t'i ndëshkonte keq, por nuk thotë në ajet a e zbriti në të vërtetë sofrën apo jo. Kështu, ka mundësi që Ai të mos e ketë zbritur atë, për shkak se vetë ata nuk e kanë kërkuar më, pas atij paralajmërimi. Mbase kjo është arsyeja përse nuk është përmendur kjo ngjarje në ungjijtë e sotëm të të krishterëve. Megjithatë, ka mundësi që sofrë (ose tryeza) edhe të jetë zbritur, ashtu sikurse premtoi Zoti, dhe Ai nuk e thyen kurrë premtimin e Tij, por nuk është përmendur në ungjijtë e sotëm të të krishterëve, për shkak të harresës dhe shpërfilljes së tyre të një pjese të Shpalljes së Zotit. Ashtu siç ka mundësi që të mos jetë përmendur fare në Ungjill, por thjesht është transmetuar nga brezi në brez. Ky mendim mund të mbështetet te fjalët e dishepujve, që thanë: “...e të bëhemi dëshmues të saj!” Gjithsesi, Allahu i Lartësuar është më i Dituri për të vërtetën.

Ajetet 116 – 120

116. Allahu do të thotë: “O Isa, biri i Merjemes! Ti, vallë, u the njerëzve: “Më besoni mua dhe nënën time si dy zota veç Allahut!?” Ai do të thotë: “Qofsh i lartësuar (o Zoti im)! Kurrë nuk mund ta thosha unë atë për të cilën nuk kam asnjë të drejtë. Po ta kisha thënë atë, Ti do ta kishe ditur. Ti e di çfarë ka në shpirtin tim, ndërsa unë nuk e di atë që është tek Ty. Ti i di të gjitha të fshehtat.

117. Unë nuk u kam thënë atyre asgjë tjetër, veç asaj që Ti më urdhërove: “Adhuroni Allahun, Zotin tim dhe Zotin tuaj!” Unë isha dëshmitar i tyre, sa isha ndër ta. Por pasi Ti më more mua, ishe Ti mbikëqyrësi i tyre. Ti je Dëshmitar për gjithçka.”

118. Nëse Ti i ndëshkon ata, ata janë robt e Tu. E nëse i fal ata, Ti je i Plotfuqishmi e i Urti.

119. Allahu thotë: “Kjo është dita kur të sinqertëve u sjell dobi sinqeriteti i tyre. Atyre u takojnë kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Allahu është i kënaqur me ta dhe ata janë të kënaqur me Të. Ky është shpëtimi i madh.”

120. Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve dhe i tokës dhe gjithçka që është ndërmjet tyre. Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- “Allahu do të thotë: “O Isa, biri i Merjemes! Ti, vallë, u the njerëzve: “Më besoni mua dhe nënën time si dy zota veç Allahut!?” Ai do të thotë: “Qofsh i lartësuar (o Zoti im)! - Ky është një qortim i rëndë për krishterët që thonë se Allahu është trini. Kështu, kur Allahu i Madhëruar ta pyesë Isain për atë qëndrim të të krishterëve, Isai do të distancohet prej tyre, duke thënë: “*Subhaneke!*” - i Pastër, i Lartësuar dhe larg çdo mangësie që trillojnë rreth Teje je Ti, o Zoti im!

- “Kurrë nuk mund ta thosha unë atë për të cilën nuk kam asnjë të drejtë. - Kuptimi: Nuk më takon mua dhe as është prej cilësive të mia që të them gjëra të tilla. Asnjë lloj krijese, as melekët e afërt të Zotit, as profetët e askush tjetër nuk ka të drejtë dhe nuk meriton të adhurohet. Të gjithë, pa përjashtim, janë rob të nënshtruar të Allahut, janë krijesa të varfra e të pafuqishme.

- “Po ta kisha thënë atë, Ti do ta kishe ditur. Ti e di çfarë ka në shpirtin tim, ndërsa unë nuk e di atë që është tek Ty. Ti i di të gjitha të fshehtat. - Kuptimi: Ti, o Zoti im, je më i dituri për ato që unë thashë. Ti di çdo të fshehtë. E tillë ishte edukata dhe mënyra e të folurit të Mesihut me Zotin e tij. Kur u pyet, ai nuk tha thjesht: “Jo, unë nuk e kam thënë një gjë të tillë”, por zgjodhi tjetër mënyrë, duke treguar se grada në të cilën e ngriti Zoti nuk

e lejonte ndryshe. Allahu është i Pastër dhe i Lartësuar që Profeti i zgjedhur dhe i ndihmuar prej Tij të thoshte fjalë të tilla të pahijshme. Dituria e plotë, për të dukshmet dhe për të fshehtat, i takon të Gjithëditurit, Allahut të Madhëruar. Pastaj Isai tregon se për çfarë i urdhëroi bijtë e Israilit:

- **“Unë nuk u kam thënë atyre asgjë tjetër, veç asaj që Ti më urdhërove: “Adhuron Allahun, Zotin tim dhe Zotin tuaj!”** - Kuptimi: Unë jam një rob i nënshtuar, që ndjek urdhrat e Tua. Unë kurrë nuk do të guxoja të dilja jashtë tyre, për shkak se unë i frikësohem madhësisë Tënde! Unë i urdhërova ata që të adhuronin një Zot të vetëm, duke ia përkushtuar fenë dhe adhurimin veçse Atij. Ky urdhër e përjashton adhurimin e gjithçkaje tjetër, veç Teje. As nëna ime e as unë nuk mund të jemi të adhuruar, se ne jemi thjesht njerëz dhe krijesa të dobëta. Unë ua sqarova atyre se Ti je Zoti i tyre dhe Zoti im.

- **“Unë isha dëshmitar i tyre, sa isha ndërta.”** - Kuptimi: Për sa kohë që isha mes tyre, unë dëshmoj për ata që e zbatuan porosinë time dhe për ata që nuk pranuan ta zbatojnë atë.

- **“Por pasi Ti më more mua, ishe Ti mbikëqyrësi i tyre. Ti je Dëshmitar për gjithçka.”** - Kuptimi: Pasi Ti më ngrite lart, ishe Ti mbikëqyrësi dhe vështruesi i asaj se çfarë fshihej në gjoksin e tyre. Ti je dëshmues për gjithçka. Dija, dëgjimi e shikimi Yt përfshijnë gjithçka. Dija Jote përfshin çdo njohje, dëgjimi Yt përfshin gjithçka që mund të dëgjohet e shikimi Yt përfshin gjithçka që mund të shikohet. Ti je Ai që do t'i shpërblesh të gjithë, sipas daturisë Tënde, për veprat që kanë bërë, të mira apo të këqija qofshin. Ti je më i mëshirshëm për ta, se ata për veten e vet. Nëse nuk do të ishin rob të pabindur dhe arrogantë, Ti nuk do t'i ndëshkoje.

- **“Nëse Ti i ndëshkon ata, ata janë robt e Tu. E nëse i fal ata, Ti je i Plotfuqishmi e i Urti.”** - Kuptimi: Nëse Ti i fal ata, këtë e bën prej fuqisë Tënde absolute, pra, jo si ata që falin nga dobësia dhe pafuqia. Ti je i

Urtë dhe i fal ata që i plotësojnë kushtet për të arritur faljen Tënde. Më pas, Allahu i Lartësuar tregon se si do të jetë gjendja e robve në Ditën e Gjykimit: si do të jetë gjendja e të fituarve dhe atyre të humburve; si do të jetë gjendja e të lumturve dhe e të trishtuarve.

- **“Allahu thotë: “Kjo është dita kur të sinqertëve u sjell dobi sinqeriteti i tyre. - Të sinqertët ose të vërtetët (*el sadikun*) janë ata, qëllimi, fjalët dhe veprat e të cilëve janë në përputhje me porositë e Zotit dhe për të kënaqur Atë. Ata janë udhëzuar në rrugën e drejtë dhe me qëndrueshmëri vazhdojnë në këtë rrugë. Ditën e Gjykimit, këta do të gjejnë frytet e këtij qëndrimi të mirë. Atë ditë, Allahu do t'i nderojë ata me grada të larta pranë Tij, në kopshtet e mirësisë, siç thotë më pas:**

- **“Atyre u takojnë kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Allahu është i kënaqur me ta dhe ata janë të kënaqur me Të. Ky është shpëtimi i madh.”** - Ndërsa gënjeshhtarët do të jenë në një gjendje krejt të kundërt me të sinqertët. Ata do të ballafaqohen me pasojat e trillimeve të tyre po atë ditë.

- **“Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve dhe i tokës dhe gjithçka që është ndërmjet tyre. Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka.”** - Allahut i takon mbretërimi dhe sundimi i qiejve dhe tokës, sepse Ai është Krijuesi i tyre. Ai kujdeset për mbarëvajtjen e tyre, nëpërmjet ligjeve të Tij të krijimit dhe funksionimit të gjërave. Është Ai që vendos rregullat dhe ligjet që dëshiron për ne. Është Ai, gjithashtu, i vetmi të Cilit i takon të llogarisë dhe shpërblejë krijesat me drejtësi. Ai është i Plotpushtetshëm për gjithçka. Asgjë nuk del jashtë pushtetit dhe vullnetit të Allahut. Gjithçka i nënshtrohet dëshirës dhe ligjeve të Tij.

Këtu përfundon dhe tefsiri i sures El Maide. I lavdëruar qoftë Allahu për çdo mirësi të dhuruar prej Tij.

Fq

❖ Parathënia e përkthyesit	3.
❖ Parathënia e autorit	3.
❖ El fatiha	5.
❖ El bekare	9.
❖ Al Imran	241.
❖ El nisâ	363.
❖ El mâideh	489.

¹ I urdhëroi që ata që adhuruan viçin të egzekutoheshin nga ata që nuk e adhuruan atë.

² Ajo ka edhe kuptimin “lexoj, këndoj Kur’ânin” (Sh.p.).

³ Arsyja është se në Vendin e Shenjtë, në Mekë, nuk lejohet vrasja e kafshëve dhe prerja e bimësisë.

⁴ **Adil** është ai që cilësohet si i rregullt në fenë e tij, dhe i pa cënuar nga cilësi të dukshme që tregojnë mangësinë e fesë dhe moralit të tij.

⁵ Në Islam, ‘jetim’ konsiderohet fëmija të cilit (ose së cilës) i ka vdekur babai, ose të dy prindërit, dhe ende nuk ka arritur moshën e pjekurisë.

⁶Ndërsa hanefijtë janë të mendimit që, edhe në këtë rast, duhet të mbahet drejtësia dhe barazia, domethënë që krimi duhet dënuar edhe nëse një besimtar vret një jobesimtar padrejtësisht.

⁷ Ky ajet tregon në mënyrë të drejtpërdrejtë se nuk lejohet rruajtja para therjes së kurbanit, por sipas shpjegimit të Profetit, ne themi se është më mirë që rruajtja të bëhet pas kurbanit (Sh.p.).

⁸ Në këtë rast ky haxh quhet haxh temettu i llojit "Kiran". Imam ibnul kajimi thotë në Zad el miad: "Fjala *temettu*, sikurse e kemi përmendur, mund të japë dy kuptime: 1. Dalja nga gjendja e ihramit pas kryejres së umres dhe rinisja e ihramit për haxh në ditën e tetë, ose: 2. shoqërim i umres me haxhin e llojit *kiran*, pa ndërprerje të gjendjes së ihramit . Pra fjala *temettu* i përmban të dyja mundësitë." Mbr. Shkak për mos'heqjen e ihramit është sjellja e bagëtive të kurbanit me vete siç ka thënë Profeti a.s. kur atë e pyeti Ummu Seleme. Sh.p.

⁹ Edhe pse saktësia e këtij hadithi është përfolur (Sh.p.).

¹⁰ **Gjykimi i Pejgamberit lidhur me divorcin me kompensim** (*el hul*) ¹⁰ Në Sahih-un e Buhariut përmendet hadithi i Ibn Abasit, i cili rrëfen se gruaja e Thabit Ibn Kajs Ibn Shammasit, shkoi te Pejgamberi (a.s.) dhe i tha: “O i Dërguari i Allahut! Unë, Thabit Ibn Kajsin nuk e shaj as për sjelljen dhe as për devotshmërinë fetare, por e urrej kufurin, pasi jam bërë muslimane.”¹⁰ Ai i tha: “A ia kthen kopshtin* e tij?” “Po.” - i tha ajo. Atëherë i Dërguari i Allahut (a.s.) i tha burrit të saj: “Pranoje kopshtin dhe ndaje!” (Pra ajo kishte frikë se mos urrejtja e madhe që kishte ndaj tij, e shtynte që të bënte diçka që do të ishte vepër kufri, ose që të çonte në kufër. El Tibi e shpjegon: “Ajo kishte frikë se pasi ishte bërë muslimane, mos bënte diçka që binte ndesh me rregullat e Islamit, siç janë kundërshtimi dhe antipatia ndaj burrit. Këto mund të ndodhin te një vajzë e re dhe e bukur, e cila e urren burrin, kur ky është në të kundërtën e saj. Pra, gjërat që bien ndesh me rregullat e Islamit, ajo i quajti kufër.)

Në *Sunen*-in e Nesaiut përmendet hadithi i përcjellë nga Rrubeji Bintu Muauidhi, e cila rrëfen se Thabit Ibn Kajs Ibn Shemmasi e goditi gruan e vet, Xhemile Bintu Abdullah Ibn Ubejjin dhe i theu dorën. Për këtë arsye, vëllai i saj shkoi dhe u ankua te Pejgamberi (a.s.). Pejgamberi (a.s.) dërgoi dikë të thërriste Thabitin. Pasi erdhi, Pejgamberi (a.s.) i tha atij: “Merrja atë që ia ke dhënë për *mehr* dhe lëshoje!” “Dakord.” – tha ai. Atëherë, i Dërguari i Allahut e urdhëroi gruan të qëndronte si kohëpritje vetëm një cikël menstrual dhe të shkonte në shtëpinë e saj.¹⁰ Ebu Daudi shënon në *Sunen*-in e tij hadithin e Ibn Abasit (r.a.), i cili rrëfen se gruaja e Thabit Ibn Kajs Ibn Shemmasit bëri divorc (hul'un) me të shoqin, duke i dhënë atij kompensim. Pas kësaj, Pejgamberi (a.s.) e ka urdhëruar atë grua të

qëndronte në pritje (*idet*) vetëm një cikël menstrual.¹⁰

Në *Sunen*-in e Dare Kutnit, lidhur me këtë ngjarje, përmendet se Pejgamberi (a.s.) i është drejtuar gruas së Thabitit: “A ia kthen kopshtin e tij, të cilin ta ka dhënë si *mehr*?” “Po, - i ka thënë ajo, – madje dhe më tepër.” “Më tepër jo, – ia ka kthyer Pejgamberi (a.s.), – por vetëm kopshtin e tij.” “Në rregull.” – ka thënë ajo. Atëherë, Pejgamberi (a.s.) ka marrë pasurinë e Thabitit dhe i ka dhënë asaj divorcin. Pasi është informuar Thabit Ibn Kajsi, ka thënë: “E pranoj gjykimin e të Dërguarit të Allahut (a.s.)” Dare Kutniu ka shtuar se *sened*-i i këtij hadithi është i vërtetë. Nga ky gjykim i Pejgamberit (a.s.) dalin disa rregulla. Ndër to, është lejimi i divorcit me kompensim apo siç quhet *hul'un*, siç dëshmon edhe Kur'ani. Allahu thotë: “Burrave nuk u lejohet të marrin gjë nga ajo që u kanë dhënë grave si *mehr*, vetëm nëse që të dy (burri dhe gruaja) frikësohen se nuk do të mund t’i zbatojnë dispozitat e Allahut (në bashkëshortësi). Në një rast të tillë, ata ua parashtrojnë çështjen e tyre kujdestarëve dhe nëse këta druhen se dy bashkëshortët nuk do t’u përmbahen kufijve të përcaktuar nga Allahu, atëherë nuk është gjynah për asnjërin, nëse gruaja i jep diçka burrit, si kompensim për t’u ndarë prej tij.” [Bekare: 229] Por një grup njerëzish, në kundërshtim me Kur'anin, Sunetin dhe *ixhma*-në, e kanë quajtur të paligjshëm divorcin me kompensim. Ajeti i lartpërmendur dëshmon se *el-hul'u* lejohet qoftë me leje të udhëheqësit, qoftë pa leje të tij, e megjithatë, disa e kanë konsideruar të paligjshëm këtë lloj divorci, nëse bëhet pa lejen e udhëheqësit. Pavarësisht nga kjo, katër prijësit e medhhebeve, si dhe shumica e dijetarëve, nuk pajtohen me këtë qëndrim. Po kështu, ky ajet dëshmon se divorci me anë të kompensimit e përfundon lidhjen e martesës, sepse Allahu i Lartësuar e ka quajtur “çlirim”. Sikur të ishte ndarje e kthyeshme “*talak raxh'ij*”, me mundësi të

hapur ribashkimi të çiftit gjatë periudhës së *idet*-it, pa bërë një akt të ri martesor – siç kanë thënë disa njerëz – gruaja nuk do të arrinte të çlirohej nga burri nëpërmjet pasurisë që i jep.

Fjala e Allahu të Lartësuar: “...atëherë nuk është gjynah për asnjërin, nëse gruaja i jep diçka burrit si kompensim për t’u ndarë prej tij.”, tregon se kompensimi mund të bëhet me pak ose me shumë pasuri dhe se burrit i lejohet të marrë prej gruas më tepër sesa i ka pas dhënë për *mehr*. Abdurrezaku përcjell nga Muameri dhe ky nga Abdullah Ibn Muhammed Ibn Akili, i cili rrëfen se Errubeji’ Bintu Muavidh Ibn Afra’, i ka treguar që ajo ishte ndarë nga bashkëshorti në këmbim të çdo gjëje që ajo zotëronte. Kështu, kjo çështje u kallëzua Uthman Ibn Afanit për gjykim. Ai e miratoi, duke i dhënë të drejtë burrit t’i merrte asaj çdo gjë, deri edhe kordonin e gërshetave të kokës. Gjithashtu, Abdurrezaku ka shënuar nga Ibn Xhurejxhi, ky nga Musa Ibn Ukbahi dhe ky nga Nafi’, i cili rrëfen se një grua, të cilin bashkëshortja e Ibn Umerit e kishte liruar nga skllavëria, shkoi tek Ibn Umeri, pasi ajo ishte divorcuar me burrin e saj, në këmbim të dhënies të çdo gjëje që ajo kishte, të të gjitha rrobave, deri edhe fustanin. Njëherë, Umerit (r.a.) i çuan një grua që ishte rebeluar ndaj burrit. Umeri i tha burrit të saj: “Bëj divorc me të, për t’i marrë deri edhe vathin.” Këtë e ka përmendur Hamad Ibn Seleme nga Ejjubi, ky nga Kethir Ibn Ebu Kethiri dhe ky nga Umeri (r.a.).

Abdurrezaku sjell nga Muameri, ky nga Hakem Ibn Utejbe dhe ky nga Ali Ibn Ebu Talibi, i cili ka thënë: “Burri nuk duhet të marrë prej gruas më tepër sesa i ka dhënë (si *mehr*).” Edhe Tavusi ka thënë se nuk lejohet që burri të marrë prej gruas më shumë sesa i ka dhënë për *mehr*. Ndërsa Ataja ka thënë se nëse burri merr më tepër sesa *mehri* që i ka dhënë, teprica i kthehet gruas. Gjithashtu, Zuhriu nga ana e tij, ka thënë se nuk i lejohet burrit të marrë prej gruas më shumë sesa i ka dhënë. Mejmun

Ibn Mehrani ka thënë që nëse i merr gruas më shumë sesa i ka dhënë, atëherë kështu burri nuk e ka ndarë me mirësjellje.* Euzaiu dëshmon: “Gjykatësit nuk e lejonin burrin të merrte nga gruaja (në rast *hul*-i), përveç asaj që i kishte dhënë.”

Ata që e lejojnë, bazohen në domethënie e drejtpërdrejtë të Kur'anit dhe të dëshmimeve që vijnë nga sahabët. Ndërsa ata që e ndalojnë kompensimin nga ana e gruas me më tepër pasuri sesa i ka dhënë burri, bazohen në hadithin e Ebu Zubejrit, i cili rrëfen se kur Thabit Ibi Kajs Ibn Shemmasi u nda me kompensim nga gruaja e tij, Pejgamberi (a.s.) i tha asaj: “A ia kthen kopshtin atij?” “Po, – tha ajo – madje edhe më tepër.” “Më tepër jo, – i tha Pejgamberi (a.s.), – por kopshtin e tij.” Dare Kutni ka thënë se Ebu Zubejri e ka dëgjuar këtë hadith nga disa persona dhe se *sened*-i i tij është i mirë.

Më tej kanë thënë: Dëshmitë që vijnë nga sahabët për këtë çështje, janë të ndryshme. Kështu, nga disa prej tyre është përcjellë se teprica ndalohet, nga disa të tjerë është përcjellë se ajo lejohet dhe nga disa është përcjellë se ajo nuk pëlqehet, siç është dëshmia e Uekiut, që përcjell nga Ebu Hanifja, ky nga Ammar Ibn Imrara el Hemedhani dhe ky nga i ati, i cili rrëfen se Aliu (r.a.) e quante të urryer që burri, në rast divorci *el hul*, të merrte nga gruaja më shumë sesa i kishte dhënë. Imam Ahmedi është bazuar pikërisht në këtë dëshmi të fundit, duke u shprehur se teprica është e urryer. Kurse Ebu Bekri, një dijetar ky i *medhheb*-it të Ahmedit, e ka ndaluar tepricën, duke thënë se ajo duhet t'i kthehet gruas. Abdurrezzaku shënon nga Ibn Xhurejxhi, i cili tregon se Ataja i ka rrëfyer se te i Dërguari i Allahut (a.s.) erdhi një grua dhe i tha: “O i Dërguari i Allahut! Unë e urej burrin tim dhe dua të ndahem prej tij.” Pejgamberi (a.s.) i tha: “A ia kthen kopshtin që ta ka dhënë si *mehr*?” “Po, – iu përgjigj ajo, – madje dhe më tepër.” “Më tepër jo, por vetëm kopshtin.” – i tha

Pejgamberi (a.s.). “Dakord.” – ia ktheu gruaja. Atëherë, Pejgamberi (a.s.) vendosi që bashkëshorti i saj të merrte kopshtin dhe të ndahej prej saj. Këtë dëshmi, edhe pse është *mursel*, e përforcon hadithi i Ebu Zubejrit. Ndërkohë, nga të dy, si nga Ebu Zubejri, edhe nga Ataja, këtë hadith e ka përcjellë Ibn Xhurejxhi.

Fakti që Allahu i Lartësuar e ka quajtur këtë divorc *fidje* (çlirim, shpengim), dëshmon se kjo është një kontratë me natyrë shkëmbimi. Për këtë arsye, në të merret parasysh pëlqimi i të dy bashkëshortëve. Atëherë lind pyetja: po nëse bashkëshortët bien dakord për anulimin e *hul*-it dhe burri i kthen gruas atë që i ka marrë, e më pas ribashkohen gjatë periudhës së *idet*-it, a kanë të drejtë ta bëjnë këtë?

Katër prijësit e *medhheb*-eve dhe dijetarë të tjerë, e kanë ndaluar këtë lloj rikthimi. Arsyeya, sipas tyre, është se me *hul*-in, gruaja ndahet përfundimisht prej burrit, me mundësi ribashkimi veç me një akt të ri martesor. Por Abdurrezzaku ka përcjellë nga Muameri, ky nga Katade, dhe ky nga Said Ibn Musejjebi, i cili ka thënë lidhur me gruan e ndarë me kompensim: “Nëse burri dëshiron të ribashkohet me gruan gjatë periudhës së *idet*-it, duhet t'i kthejë fillimisht atë që i ka marrë dhe pastaj të thërrasë dëshmitarë për të dëshmuar ribashkimin me të.” Muameri ka thënë se edhe Zuhriu kështu mendonte. Ndërsa Haseni, sipas asaj që e përcjell Katade, thoshte për këtë rast se burri mund të ribashkohet me gruan veç me një fejesë të re. Në fakt, thënia e Said Ibn Mussejjebit dhe e Zuhriut është një perceptim mjaft i imët. Ajo bazohet në një arsytim të hollë dhe është në pajtim me parimet e *fikh*-ut. Nuk ka diçka të panjohur që e bën të papranueshme, përveç faktit që në përgjithësi, dijetarët punojnë në kundërshtim me të. Arsyeya ku mbështet kjo thënie, është se gjatë periudhës së *idet*it, gruaja konsiderohet si peng te burri. Sipas

disa dijetarëve, nëse burri i jep gruas ndarje të qartë dhe të pakushtëzuar gjatë kësaj kohe, ai quhet i vlefshëm. Përderisa është kështu, atëherë, nëse çifti e anulon aktin e *hul*-it dhe ribashkohen me pëlqimin reciprok, parimet e Sheriatit nuk e pengojnë një gjë të tillë. (I pakushtëzuar quhet divorci kur është i prerë dhe me efekt të menjëhershëm, si p.sh. kur burri i thotë gruas: “të kam lëshuar” ose “je e lëshuar”. Në arabisht quhet *munxhez*.)

Ndryshe ndodh nëse flitet për periudhën pasi ka përfunduar *idet*-i, sepse në këtë rast, gruaja bëhet krejt e huaj përkundrejt burrit. Pas përfundimit të *idet*-it, burri konsiderohet si çdokush tjetër që mund të kërkojë dorën e saj. Për qëndrimin e Saidit dhe të Zuhriut dëshmon edhe fakti që ky burrë mund të rimartohet me këtë grua gjatë periudhë së *idet*-it, kurse të tjerët jo.

Nga fakti që Pejgamberi (a.s.) e ka urdhëruar gruan *muhteliah* (e divorcuar nga burri me kompensim) që të qëndrojë në *idet* vetëm një cikël menstrual, dalin dy rregulla: Së pari, gruaja nuk e ka detyrë të qëndrojë në pritje tri cikle menstruale. Përkundrazi, asaj i mjafton të presë vetëm një cikël. Ky rregull, siç është përmendur qartë në Sunet, përkon edhe me mendimin e prijësit të besimtarëve, Uthman Ibn Afanit, të Abdullah Ibn Umer Ibn Hatabit, të Rrubeji Bintu Muavidhit dhe xhaxhait të saj, i cili ishte një ndër sahabët e mëdhenj. Nuk njihet ndonjë sahab që t'i ketë kundërshtuar këta. Mendimi i këtyre përmendet në transmetimin që e përcjell Lejth Ibn Sa'di nga Nafi' – ish-skllavi i Ibn Umerit (r.a.) – i cili rrëfen se ka dëgjuar Rrubeji Bintu Muavidhin teksa po i tregonte Abdullah Ibn Umerit që ishte ndarë nga burri i saj me kompensim (*hul*'), në kohën e Uthman Ibn Afanit. Kështu, xhaxhai i saj kishte shkuar tek Uthman Ibn Afani dhe i kishte thënë: “Bija e Muavidhit është ndarë sot me kompensim nga burri i saj. A mund të shpërngulet nga shtëpia ku gjendet?”

Uthmani i ishte përgjigjur: “Po, le të ndërrojë vend. Meqenëse ndarja është e tillë, ata nuk e trashëgojnë njëri-tjetrin dhe ajo nuk ka detyrë të qëndrojë në *idet*, veçse nuk i lejohet të martohet me dikë tjetër, derisa të kalojë një cikël menstrual, në mënyrë që të faktohet se nuk ka mbetur shtatzënë.” Pasi e dëgjoji, Abdullah Ibn Umeri tha: “Uthmani është më i miri dhe më i dituri ndër ne.” I këtij mendimi ka qenë edhe Is'hak Ibn Rahavejhi dhe Imam Ahmedi – sipas një varianti që dëshmohet prej tij – të cilin e ka zgjedhur dhe shejhu i Islamit, Ibn Tejmije. Ata që kanë përkrahur këtë qëndrim, kanë thënë se ai rrjedhon nga parimet e Sheriatit, pasi *idet*-i (nga *talak*-u) është caktuar tri cikle menstruale, në mënyrë që të zgjasë periudha kur ribashkimi i çiftit (pa ribërje akti) është i mundshëm dhe që bashkëshorti të mendohet thellë e kesisoj, të ketë mundësi ta rimarrë gruan brenda kësaj periudhe. Atëherë, përderisa ndarja me *hul* është e pakthyeshme (pra është *talak bain*), qëllimi i *idet*-it, në këtë rast, është thjesht për t'u vërtetuar që gruaja nuk është shtatzënë dhe për këtë mjafton një cikël menstrual, ashtu si rastet e tjera, kur gruaja duhet të qëndrojë në pritje veç një cikël, me qëllim që të vërtetohet se nuk është shtatzënë. Mandej, kanë thënë: Këtë arsyetim nuk e hedh poshtë fakti që *idet*-i i së ndarës tri herë, është tri cikle menstruale, sepse për *talak*-un, periudha e *idet*-it është caktuar njëlloj, qoftë përfundimtar apo i kthyeshmë.

Më andej kanë thënë se kjo që u tha argumenton se *hul*-i është *feskh* (zgjidhje, anulim i aktit të martesës) dhe jo *talak* (akt divorci). Pikërisht, ky është edhe mendimi i Ibn Abasit, Uthmanit, Ibn Umerit, Rubejit dhe xhaxhait të saj. Nga ana tjetër, në mënyrë kategorike, nuk ka ndonjë dëshmi të saktë nga asnjë sahab, që të tregojë se *hul*-i është *talak* (ndarje). Imam Ahmedi transmeton nga Jahja Ibn Saidi, ky nga Sufjani, ky nga Amri, ky nga Tavusi dhe ky nga Ibn Abasi (r.a.) që: “*Hul*-i është divorc

(zgjidhje e aktit të martesës), jo ndarje (*talak*).¹⁰ Abdurrezzaku përmend nga Sufjani, ky nga Amri e ky nga Tavusi, i cili rrëfen se Ibrahim Ibn Sa'd Ibn Ebi Uekkasi, pyeti Ibn Abasin për rastin kur dikush e ndan gruan e vet dy herë dhe më pas ajo divorcohet prej tij me *hul*: “A i lejohet të martohet me të?” “Po, – i tha Ibn Abasi, – sepse Allahu e ka përmendur *talak*-un në fillim të ajetit dhe në fund të tij, dhe *hul*-in ndërmyjet tyre.”

Dikush mund të reagojë: Përse thoni se ata të cilët ju përmendni nuk i ka kundërshtuar askush nga sahabët, ndërkohë që Hamad Ibn Seleme transmeton nga Hishami Ibn Urve, ky nga i ati dhe ky nga Xhumhani, se Ummu Bekre el Eslemije, që ishte e martuar me Abdullah Ibn Usejdin, u nda prej tij me *hul*? Më pas, që të dy, burrë e grua u penduan, ndaj shkuan për t'u gjykuar tek Uthmani. Uthmani e lejoi ribashkimin e tyre, duke thënë: “Kjo konsiderohet një ndarje. Megjithatë, nëse janë deklaruar më tepër fjalë ndarjeje, atëherë konsiderohen aq sa janë deklaruar.” Ibn Ebu Shejbe thotë se ka thënë Ali Ibn Hashimi, ky nga Ibn Ebu Lejla, ky nga Talha Ibn Musarrifi, ky nga Ibrahim Nakhaiu, ky nga Alkame dhe ky nga Ibn Mes'udi, që: “*Talak*-u (domethënë, ndarja e parë dhe e dytë) është i pakthyeshem (bain) vetëm kur bëhet me kompensim ose kur bëhet për shkak të *ila*-ut.”¹⁰ Ky qëndrim është përcjellë edhe nga Ali Ibn Ebu Talibi. Këta pra, janë tre sahabë të mëdhenj – Allahu qoftë i kënaqur me ta! – të cilët mendonin kështu.

Për këtë ne do të përgjigjeshim duke thënë se faktet e mësipërme nuk janë përcjellë në mënyrë autentike nga askush prej tyre.

Sa për dëshminë që vjen nga Uthmani (r.a.), Imam Ahmedi, Bejhakiu e dijetarë të tjerë, e kanë quajtur të papranueshme. Mësuesi ynë (Ibn Tejmija) ka thënë: “Si mund të jetë e vërtetë se Uthmani mbante atë qëndrim, ndërkohë që ai mendonte se ndarja me *hul* nuk ka *idet*, por gruaja pret derisa të kalojë

një cikël menstrual, për t'u vërtetuar që nuk është shtatzënë? Nëse Uthmani do të ishte i mendimit që *hul*-i quhet si një ndarje, atëherë do të thoshte që *idet*-i është i detyrueshem. Për Xhuhmanin, transmetuesi i kësaj ngjarjeje nga Uthmani, nuk njohim më shumë se faktin që ai ka qenë një ish-skllav i fisit Eslem.”¹⁰ Sa për dëshminë e Ali Ibn Ebu Talibit, Ebu Muhamed Ibn Hazmi ka thënë: “E kemi sjellë nëpërmjet një rruge që nuk është e vërtetë.” Ndonëse më optimalja e këtyre dëshmimeve është ajo e Ibn Mesudit, prapëseprapë themi se kujtesa e Ibn Ebu Lejlas (njërit nga transmetuesit e tij) ishte e dobët. Gjithsesi, edhe sikur të jetë e pranueshme, maksimumi që ajo mund të provojë, është se *talak*-u është i pakthyeshem, kur ndodh përkrah divorcit me kompensim ose gjatë *idet*-it të divorcit me kompensim, por jo që vetë *hul*-i është *talak* përfundimtar (i pakthyeshem). Siç vihet re qartë, ndërmyjet këtyre dy përkufizimeve ka ndryshim të dukshëm.

Ndër argumentet që dëshmojnë se ndarja *hul* nuk quhet *talak*, është se Allahu i Lartësuar ka përmendur që ndarja për herë të parë dhe për herë të dytë, pas kontaktit seksual me gruan, sjell tri rregulla, të cilat nuk gjenden te ndarja *hul*. Së pari, burri ka të drejtë të rimarrë gruan gjatë periudhës së *idet*-it. Së dyti, ndarja e parë dhe e dytë llogariten prej tri ndarjeve që burri mund t'i japë së shoqes. Për rrjedhim, nëse burri e ndan gruan tri herë, ai nuk mund të rimartohet me të, vetëm nëse ajo martohet me një burrë tjetër dhe ky ta ndajë, pasi të ketë bërë kontakt seksual. Së treti, *ideti* (kohëpritja) i *talak*-ut është tri cikle menstruale. Nga ana tjetër, argumentet e Kuranit dhe të Sunetit vërtetojnë që ndarja *hul* është e pakthyeshme. Po kështu, argumentet e Sunetit dhe thëniet e sahabëve provojnë që *idet*-i i ndarjes *hul* është vetëm një cikël menstrual. Gjithashtu, ajeti i Kuranit dëshmon se *hul*-i mund të bëhet edhe pas dy ndarjesh dhe se pas *hul*-it burri mund të bëjë edhe një ndarje të tretë të

gruas. Nga kjo kuptohet qartë që divorci *hul* nuk është *talak*. Allahu i Lartësuar thotë: “Ndarja me të drejtë ribashkimi është dy herë. Gjykimi i Allahut pas një ndarjeje të tillë është: ose të rikthehet gruaja dhe të mbahet me mirësjellje dhe bashkjetesë të mirë, ose të lirohet nga lidhja e bashkëshortisë me mirësjellje, duke shlyer detyrimet ndaj saj dhe duke mos e përmendur për keq.¹⁰ Burrave nuk u lejohet të marrin gjë nga ajo që u kanë dhënë grave si *mehr*, vetëm nëse ata të dy (burri dhe gruaja) frikësohen se nuk do t’i zbatojnë dispozitat e Allahut (në bashkëshortësi). Në një rast të tillë, ata ua parashtrojnë çështjen e tyre kujdestarëve dhe nëse këta frikësohen se dy bashkshortët nuk do t’u përmbahen kufijve të përcaktuar nga Allahu, atëherë nuk është gjynah për asnjërin, ajo që gruaja ia paguan burrit, si kompensim për t’u ndarë prej tij.”¹⁰ Fakti që përmendet rasti i gruas së ndarë dy herë, nuk do të thotë që *hul*-i vlen vetëm për këtë rast, por nga ana tjetër, pa diskutim ky rast përfshihet ndër rastet e tjera, sepse është përmendur. Pra, nga ky ajet kuptohet se *hul*-i vlen për gruan që është ndarë dy herë, për atë që është ndarë vetëm një herë, si edhe për atë që nuk është ndarë asnjëherë.

Në këndvështrimin gjuhësor, është e palejueshme që fjala “të dy”, e cila përmendet në frazën ku flitet për *hul*-in, të zëvendësojë një emër të papërmendur dhe jo atë që parapërmendet në tekst. Përkundrazi, ajo ose zëvendëson vetëm emrin e parapërmendur, ose zëvendëson atë dhe të tjerë. Pasi ka folur për ndarjen *hul*, Allahu thotë: “Më pas, nëse burri e ndan sërish gruan për të tretën herë, nuk mund të martohet më me të, pa u martuar ajo me një burrë tjetër. Por, nëse ky tjetri e ndan, atëherë nuk kanë gjynah as ajo e as burri i parë që të martohen sërish me njëri tjetrin.” Këtu, pa diskutim përfshihet edhe rasti i gruas që ndahet për herë të tretë, pas dy ndarjeje të tjera dhe pas një *hul*-i, ngaqë ky është rasti i parapërmendur. Pra, medoemos

ajeti i fundit e përfshin këtë rast. Pikërisht, kështu e ka kuptuar Komentuesi i Kuranit (Ibn Abasi), për të cilin Pejgamberi (a.s.) u lut që Allahu t’i mësonte interpretimin e Kuranit e kjo lutje, pa dyshim që ishte e pranuar.

Përderisa rregullat e divorcit *hul* ndryshojnë nga rregullat e *talak*-ut, kjo dëshmon se nuk janë njëlloj. Pikërisht, për këtë dëshmojnë tekstet e Kuranit dhe të Sunetit, *kijas*-i dhe thëniet e sahabëve.

Mandej, ai që vëren thelbin e kontratave dhe synimin e tyre, e jo thjesht shprehjet e përdorura, e konsideron *hul*-in si zgjidhje (*fesk*) të aktit të martesës me çfarëdolloj fjale, qoftë edhe me fjalën *talak*. Ky është një variant i Ahmedit dhe pikërisht këtë ka zgjedhur mësuesi ynë (Ibn Tejmija), i cili thoshte: “Kjo kuptohet në mënyrë të drejtpërdrejtë nga fjalët e Ahmedit, Ibn Abasit dhe nxënësve të tij. Ibn Xhurejxhi ka thënë se Amër Ibn Dinari i kishte treguar se kishte dëgjuar Ikriman – ish-skllavin e liruar nga Ibn Abasi – duke thënë se divorci në këmbim të pasurisë, nuk është *talak*.” Abdullah Ibn Ahmedi thotë: “Kam vërejtur se babai im përkrahte mendimin e Ibn Abasit, i cili ka thënë se *hul*-i është zgjidhje e aktit të martesës dhe jo *talak*. Amri transmeton nga Tavusi dhe ky nga Ibn Abasi (r.a.), se *hul*-i është zgjidhje e aktit të martesës dhe jo *talak*. Ibn Xhurejxhi përcjell se djali i Tavusit ka thënë: “Babai im nuk mendonte se divorci me kompensim është *talak*.” Ndërsa ai që i vëren shprehjet dhe u qëndron strikt në rregullat e kontratave, rastin kur dikush e divorcon gruan me kompensim duke përdorur fjalën *talak*, e konsideron *talak*. Por principet dhe parimet e *fikh*-ut dëshmojnë se merret parasysh thelbi dhe domethëniet e kontratave e jo format dhe shprehjet e tyre. Suksesi është në dorë të Allahut. Ndër argumentet që dëshmojnë për këtë, është fakti që Pejgamberi (a.s.) e urdhëroi Thabit Ibn Kajsini që për t’i bërë *hul* gruas, t’i jepte një *talak* (ta lëshonte) dhe megjithëkëtë, ai e

urdhëroi gruan të qëndronte për *idet* vetëm një cikël menstrual. Ky fakt tregon qartë që *hul*-i është zgjidhje akti, qoftë edhe duke përdorur për realizimin e tij fjalën *talak*. Gjithashtu, prej argumenteve që mbështesin këtë mendim, është edhe se Allahu i ka dhënë divorcit *hul* disa rregulla të veçanta, sepse në thelb, *hul*-i është lirim me kompensim. Siç dihet, për realizimin e lirimimit nuk është kusht të përdoret ndonjë shprehje specifike, e as nuk ka caktuar Allahu i Lartësuar për të ndonjë fjalë të veçantë. Atëherë, *talak*-u me kompensim është *talak* i kushtëzuar, kështu që nuk përfshihet në rregullat e *talak*-ut të pakushtëzuar, domethënë që nuk është i kthyeshëm dhe nuk e ka *idet*-in tri cikle menstruale, siç dëshmon hadithi i vërtetë. Shih Zad el mead vëll 5 fq 241 ...

¹¹Kamata nesie (kamatëvonesa) është shitesa e vendosur si kusht, që kërkon borxhdhënësi nga borxhmarrësi, mbi pagesën e një detyrimi, nëse ky nuk shlyhet në afatin e caktuar. Me fjalë të tjera është kamata që rrjedh si pasojë e dhënies borxh me interes. Sa më shumë të vonohet shlyerja e borxhit aq më shumë shtohet interesi (kamata). Ky është lloji i kamatës që është ndaluar me argument nga Kur'ani, syneti dhe konsensusi i gjithë umetit.

¹² Kamata fadl (kamata e differences) është blerja e monedhave me monedha (të të njëjtit lloj) apo e ushqimit me ushqim (të të njëjtit lloj), me diferencë në peshë apo në masë. Me fjalë të tjera të blesh 1000 euro me 1200 euro, apo të blesh 1 kv grurë vendi me 1.5 kv grurë importi. Në hadithin e transmetuar nga Ubadetu ibnu Samit, Profeti a.s. ka thënë: "Floriri me flori, argjendi me argjend, gruri me grurë, elbi me elb, hurma me hurmë, kripa me kripë; të gjitha këto duhet të jenë të të njëjtit lloj, të të njëjtës masë, dorë më dorë (në moment jo me vonesë). Nëse ndryshojnë llojet, shisni e blini si të doni, por, dorë më dorë (jo me

vonesë)." Transmeton Muslimi. Pra nëse blejme flori me flori, hurma me hurma, e kështu me rradhë, duhet të kemi dy gjëra parasysh:

1. pavarësisht nga cilësia e produktit, masë apo peshë, si e mallit ashtu edhe e çmimit, duhet të jenë të njëjta pa diferencë. 100 gram flori blihen me 100 gr flori sido që të jetë cilësia; 100 kg oriz vendi blihen me 100 kg oriz importi, sido që të jetë cilësia, e kështu me rradhë.

2. blerja të bëhet në moment dorë më dorë, jo me afat. Pra nuk lejohet të shesësh 100 kg oriz me 100 kg oriz por që pagesa të mos bëhet menjëherë e të bëhet më vonë. Ndërsa nëse blejmë flori me argjend, apo hurma me kripë, e kështu me rradhë, nuk ka problem të ndryshojë masa apo peshë, por mbetet në fuqi kushti i dytë, pra mos vonesa e pagesës. 100 gr flori mund të blihet me 300 gr argjend, por me kusht që pagesa të bëhet dorë më dorë pa toleruar asnjë lloj vonese (pra pagesa të bëhet pa u larguar nga mexhlisi). A vlen ky gjykim edhe për lloje të tjera mallrash apo jo, kjo është temë më vete dhe dijetarët kanë dhënë mendime të ndryshme për të. Kjo është sqaruar në librat e fikhut gjerësisht.

¹³ Shitblerje me porosi, sipas legjislacionit Islam është çdo lloj akti shitblerje në të cilin malli porositet me cilësi të caktuara, me pagesë në vendin e aktit, por që malli të dorëzohet në një afat kohor të pranuar nga të dyja palët. Profeti a.s. ka thënë: "*Kush parapaguan për një mall të vonuar le të përcaktojë masën, peshën dhe kohën.*"

¹⁴ Në një kopje tjetër të këtij libri, shejh Sadi shkruan në futnotë për këtë çështje: "Në librin e tij "*Minhaxh Sunetin-Nebeuijeh*", shejhu i Islamit Ibn Tejmije thotë: "Për sa i përket fjalës së Allahut të Lartësuar: "...veç nëse është për qëllim ruajtja prej të keqes së tyre.", Muxhahidi ka thënë: "Kjo nuk do të thotë që, duke u shtirur, të pajtohesh dhe të përziehesh

plotëisht me ta. Kjo nuk do të thotë që të thuash me fjalë atë që nuk e ke në zemrën tënde, sepse një gjë e tillë quhet shtirje ose hipokrizi. Përkundrazi, ti duhet të bësh maksimumin për ndryshimin e së keqes dhe për të luftuar kufrin, sikurse ka thënë Profeti (a.s.) në një hadith të saktë: “Kushdo prej jush që shikon ndonjë të keqe, le ta ndryshojë atë me dorën e tij; nëse nuk mundet, le ta ndryshojë atë me fjalë, dhe nëse as për këtë nuk mundet, le ta ndryshojë atë të keqe me zemrën e tij”. Kështu, nëse një musliman jeton dhe gjendet mes qafirëve, nuk e ka për detyrë dhe nuk i takon që t’i luftojë ata me dorën e tij, pra, me forcë. Por, nëse mundet, le ta ndryshojë këtë të keqe me fjalë, duke i sqaruar të vërtetën me argumente bindëse. Por nëse as për këtë nuk ka mundësi, atëherë le ta ndryshojë të keqen me zemrën e tij, domethënë, duke e urreyer dhe duke u distancuar prej saj. Në këtë proces, ai nuk duhet të mashtrujë e të shtirret duke thënë me gojë gjëra që nuk ia beson zemra e tij. Ai ka vetëm dy zgjidhje: ose ta shfaqë hapur fenë e tij, ose ta fshehë atë, por kurrësi të mos i miratojë ata për fenë e tyre. E shumta që mund t’i lejohet këtij njeriu është ajo që bënin besimtari dhe gruaja e Faraonit në shtëpinë e këtij të fundit. Ata të dy nuk i miratonin veprat e tyre (jobesimtarëve), kur ishte fjala për çështjet e besimit të tyre. Ata, gjithashtu, nuk shprehnin me vepra dhe as me fjalë atë gjë që nuk e kishin në zemër. Ata thjesht e fshihnin besimin e tyre. Fshehja e besimit është diçka, dhe shfaqja e kufrit ose miratimi i fesë së të humburve është diçka tjetër. Shfaqja ose miratimi i ndonjë feje të kotë nuk është i lejuar, përveç ndonjë rasti të jashtëzakonshëm, kur të detyrojnë ose të kërcënojnë seriozisht.”

¹⁵Ngjarjet dhe ndodhitë e jashtëzakonshme që u ndodhin dhe u dhurohen profetëve quhen mrekuilli, ndërsa të tilla ndodhi që u

dhurohen besimtarëve dhe besimtareve të sinqerta quhen keramete.

¹⁶ Shih në suren Bekare, ajeti 136.

¹⁷ Ky fakt dëshmohet qartë në hadithin që e ka përnxjerrë imam Muslimi në “*Sahih*”-un e tij, në kapitullin “Pendimi”, me numër 22, ku thuhet se Profeti (a.s.), pas një beteje, pa mes njerëzve një grua që nuk po gjente fëmijën e saj. Ajo kërkonte mes njerëzve dhe, kur e gjeti, e pushtoi fort dhe filloi t’i jepte gjë. Atëherë, Profeti (a.s.) tha: “*A mendoni se kjo grua mund ta flakë foshnjën e saj në Zjarr?!*” - “*Jo, o i Dërguari i Allahut!*” - *thanë të pranishmit. Ndërsa Profeti (a.s.) vazhdoi: “E pra, betohem në Allahun, se Allahu është më i Mëshirshëm me robërit e Tij, sesa kjo nënë me foshnjën e saj!”*

¹⁸ Pjesët e përcaktuara nga Sheriati në ndarjen e trashëgimisë janë gjashtë: 1/2, 1/4, 1/8, 1/3, 1/6 dhe 2/3. Për secilën masë janë përcaktuar përfutuesit e saj.

¹⁹ Dihet që, nëse është i pranishëm babai apo gjyshi i të vdekurit, ata që janë në shkallë më poshtë privohen nga trashëgimia.

²⁰ Si, për shembull, kur i ndjeri ka thyer ndonjë betim, që duhet të kompensonte, apo kur nuk ka dhënë zekatin brenda kohës së përcaktuar etj.

²¹ Këtu hyjnë edhe shpenzimet për varrimin apo për shërbime të tjera të ngjashme, të cilat merren nga pasuria e të ndjerit, para se të fillojë ndarja e trashëgimisë.

²² Për shembull, një vëlla e një motër, dy vëllezër, dy motra, dy vëllezër e një motër, dy motra e një vëlla, etj, të gjithë nga nëna.

²³ Hadithi është në dy ‘*Sahih*’-ët.

²⁴ Ebu Abbas Abdullah Ibn Abbas Ibn Abdul-Mutalibi (r.a.) përcjell nga i Pejgamberi (a.s.): “Vërtet Allahu i ka shkruar (*e përcaktuar*) cilat janë veprat e mira e cilat të këqijat”. Pastaj e sqaroi këtë: “Kush dëshiron me zemër të bëjë një vepër të mirë, por nuk mund ta kryejë, Allahu do t’ia shkruajë atë si vepër të mirë e të plotë. Atij që dëshiron të bëjë një vepër të mirë dhe e kryen atë, Allahu do t’i shkruajë dhjetë të mira, shtatëqind të mira, e më tepër. Atij që dëshiron të bëjë ndonjë vepër të keqe, por nuk e kryen atë, Allahu do t’ia shkruajë si një vepër të mirë të plotë. Atij që dëshiron dhe e kryen një vepër të keqe, Allahu i shënon si vetëm një vepër të keqe.” (*Muttefekun alejhi*).

²⁵ **Pyetje:** A lejohet qëndrimi në xhami për njeriun xhunub? Po prekja dhe leximi i Kur’ânit?

Përgjigje: Jo, këto gjëra nuk lejohen për të. Megjithatë, nëse ai merr abdes, ato i lejohen, sipas Ahmedit dhe disa dijetarëve të tjerë. Hisham Ibn Sadi dëshmon se shokët e Profetit (a.s.), kur ishin xhunub, merrnin abdes dhe uleshin në xhami. Po ashtu, nëse dijetarët nuk janë të një mendimi për lejueshmërinë e futjes së një jomuslimani në xhami, atëherë futja e një besimtarit xhunub në xhami është më e pranueshme. Akoma më mirë, futja e tij me abdes është edhe më e pranueshme. [Shih “*Mexhmuatul Fetava*”, 11/191].

²⁶ Në gjuhën arabe, fjala “*saïd*” do të thotë ‘tokë’. Disa thonë se kuptimi i saj është “tokë e mirë, e pastër”. Disa të tjerë thonë se ashtu quhet “dhëu i mirë e i pastër”. Në ajet thuhet: “*fe tejem-mumû saïden tajjibâ*”, pra: “Merrni tejemum me dhë të mirë”. Ebu Is’haku thotë: “*Saïd* quhet sipërfaqja e tokës. Kështu, njeriu duhet të godasë me pëllëmbët e tij tokën, e nuk ka rëndësi a ka dhë në të apo jo, sepse *saïd* nuk është dhëu, por është sipërfaqja e tokës, sido që të jetë ajo. Nëse në një vend ka vetëm tokë

shkëmbore dhe gurë, atij që merr tejemum i mjafton që të vendosë duart e tij mbi shkëmb dhe të fërkojë me të fytyrën e tij. Ky do të ishte një tejemum i rregullt”.

²⁷ Në një hadith thuhet: “Nëse ju kërkohet të dilni në luftë, përgjigjuni!”, me kuptimin: Nëse udhëheqësi ju kërkon të dilni në luftë në rrugën e Zotit, atëherë e keni detyrë që të përgjigjeni, sepse në një rast të tillë xhihadit është *farz ajn* për secilin që i plotëson kushtet. Në një rast të tillë, askujt nuk i lejohet që të qëndrojë në shtëpi, përveç nëse ka justifikim të pranuar nga Sheriati i Zotit. Allahu i Lartësuar thotë: “O ju që keni besuar! Ç’është kështu me ju, që, kur ju thuhet të dilni në rrugën e Allahut juve ju rëndon vendi? A mos jeni, vallë, më të kënaqur me jetën e kësaj bote, sesa me Ahiretin? Jeta e kësaj bote, përkundër ahiretit, është diçka shumë e vogël. Nëse nuk dilni, Ai do t’ju ndëshkojë me një dënim të rëndë dhe do t’ju zëvendësojë me një popull tjetër dhe Atij nuk i bëhet aspak dëm. Allahu është i Plotpushtetshëm për gjithçka.” [Teube 38, 39]. Ky, pra, është njëri nga rastet kur xhihadit është *farz ajn*. Rasti i dytë është xhihadit mbrojtës, kur armiku ka rrethuar vendin tënd islam. Rasti i tretë është kur dy ushtritë, ajo muslimane dhe ajo qafire, janë vendosur përballë njëra-tjetrës. Edhe në këtë rast, lufta është detyrë për pjesëmarrësit dhe nuk lejohet largimi prej saj, sepse Allahu i Lartësuar thotë: “O ju që keni besuar! Kur të jeni përballë ushtrisë së jobesimtarëve, kurrë mos ua ktheni shpinën! Askush të mos ua kthejë atyre shpinën në atë moment, veç atij që kthehet për të luftuar ose për t’iu bashkëngjitur një grupi tjetër. Kush tërhiqet, ai ka tërhequr kundër vetes zemërimin e Allahut dhe vendi i tij është Xhehenemi, një strehim shumë i keq.” [Enfal 15, 16]. Profeti (a.s.) na ka njoftuar, gjithashtu, se largimi nga fushëbetja është një nga shtatë gjynahet e mëdha dhe shkatërruese. Rasti i katërt kur xhihadit është *farz ajn* është

atëherë kur një person njuh përdorimin e një arme që askush tjetër nuk e njuh dhe është i domosdoshëm përdorimi i saj. Atëherë, për këtë njeri, xhihadi është *farz ajn*, edhe nëse udhëheqësi nuk e ka thirrur për mobilizim. Këto janë katër rastet kur xhihadi është *farz ajn*. Ndërsa çdo rast tjetër është *farz kifaje*. [Shih “*Rijad es-Salihin*” shpjegimin e Shejh Ibn Uthejmin].

²⁸ Transmeton El buhari.

²⁹ Këto ishin emërtime të idhujtarëve për disa bagëti që i konsideronin si të shenjta, pa pasur argument nga Zoti.

³⁰ Këto nivele të besimit janë përmendur në *hadithin e Xhibrilit* (a.s.) ku thuhet: “Një ditë, kur ne ishim me Profetin (a.s.), u shfaq mes nesh një burrë me rroba shumë të bardha dhe me flokë shumë të zinj. Nuk shiheshin mbi të gjurmët e udhëtimit dhe askush prej nesh nuk e njihte atë. Ai u ul pranë Profetit (a.s.), i vendosi dy gjunjët e tij te dy gjunjët e Profetit (a.s.), vendosi dy pëllëmbët e tij mbi kofshët e tij dhe tha: “O Muhamed, më trego se ç’është Islami!” Profeti i Allahut tha: “Islami është: “Të dëshmosh se nuk ka Zot të adhuruar me të vërtetë veç Allahut dhe se Muhamedi është Profeti i Allahut, të falësh namazin, të japësh zekatin, të agjërosh Ramazanin dhe të kryesh haxhin në Shtëpinë e Shenjtë (*Qabe*), nëse ke mundësi të shkosh atje”. Ai tha: “Të vërtetën e ke thënë“. Ne u çuditëm me të (*thotë Umeri*). E pyeti, pastaj e miratoi! Më pas, ai tha: “Më trego se ç’është *imani*!” Profeti (a.s.) tha: “*Imani* është: Të besosh Allahun, melekët e Tij, librat e Tij, profetët e Tij, Ditën e Fundit dhe të besosh në caktimin e Allahut, të mirën e tij dhe të keqen e Tij”. Ai tha: “Të vërtetën ke thënë“. Pastaj, sërish tha: “Më trego se ç’është *ihsani*!” Profeti (a.s.) tha: “Ta adhurosh Allahun sikur ti e sheh Atë, sepse edhe nëse nuk e sheh Atë, Ai të sheh ty.” [Muslimi].

³¹ “*El istihara*” quhet mënyra e kërkimit të ndihmës dhe gjykimit prej Allahut të Madhëruar, duke iu lutur Atij për udhëzim në rrugën më të mirë të veprimit në çështje të rëndësishme, për të cilat je në mëdyshje. Kështu, nëse je përpara një pune të rëndësishme dhe je në mëdyshje rreth zgjedhjes më të mirë, vendos për njërën nga ato dhe, para se t’ia nisësh punës për realizimin e saj, fal dy rekatë namaz, dhe më pas lutesh me duanë e istihares. Shih “Mburroja e muslimanit” fq 80.

³² Imam Maliku, Shafiiu dhe Ebu Hanifja kanë qenë të mendimit se larja e gojës dhe e hundës është sunet. Ndërsa dijetarë të tjerë janë të mendimit se kjo është detyrë, ashtu sikurse larja e fytyrës, për arsytet e mëposhtme:

- Së pari, Allahu i Lartësuar ka urdhëruar për larjen e fytyrës, por është transmetuar saktësisht vazhdimësia e Profetit (a.s.) në pastrimin e gojës dhe hundës në të gjitha rastet e marjes së abdesit. Këtë veprim e ka dëshmuar çdo përcjellës i mënyrës së abdesit të Profetit (a.s.).

- Së dyti, është transmetuar saktësisht se Profeti (a.s.) ka urdhëruar e ka thënë: “Nëse dikush prej jush merr abdes, le të fusë ujë në hundë, pastaj le ta nxjerrë atë (duke pastruar kështu hundën).” (Shih “*Sahihul Xhami*”, nr. 443).

- Së treti, Profeti (a.s.) ka thënë: “Bëje sa më të thellë futjen e ujit në hundë, vetëm nëse je agjërueshëm”.

- Së katërti, Profeti (a.s.) ka thënë gjithashtu: “Kur të marrësh abdes, bëj gargarë.” (Shih ‘*Sahih Ebu Daud*’ 129, 131).

³³ Papastërtitë janë dy llojesh: “*ahadâth*” - papastërti rituale, si mungesa e guslit dhe mungesa e abdesit; dhe “*nexhâset*” - papastërti fizike, si urina, nevoja etj. Sipas autorit, ajeti tregon se *tejemum*-i mund të shfrytëzohet si pastrues dhe zëvendësues i

ujit qoftë për largimin e *ahadâth*-it, qoftë për largimin e *nexhaset*-it.

³⁴ Kështu, besimtari nuk vritet për qafirin.

³⁵ Kështu, babai ose nëna nuk ndëshkohen me vdekje, nëse kanë vrarë fëmijën e tyre.

³⁶ Kështu thuhet në një *hadith kudsij* të njohur. Ku thuhet: “Unë i kam shpallur luftë çdokujt që i jep mundim të dashurit Tim. Nuk afrohet ndonjëherë robi tek Unë me ndonjë vepër më të dashur për Mua sesa me atë vepër që ia kam bërë detyrë. Vazhdon robi që të afrohet tek Unë me vepra nafile të mira, derisa Unë e dua atë. Dhe kur Unë e dua atë, bëhem dëgjimi i tij, me të cilin ai dëgjon, vështrimi i tij, me të cilin ai vështron, dora e tij, me të cilën ai vepron, këmba e tij, me të cilën ai ecën. Nëse më kërkon, Unë i jap, nëse më kërkon mbrojtje dhe strehim, Unë e mbroj dhe strehoj”.

³⁷ Pra i të njëjtit nivel me të vrarin. Kështu besimtari nuk vritet për qafirin.

³⁸ Këto ligje bëhen argument për ne për shkak të pohimit dhe miratimit të tyre nga sherijati ynë.

³⁹ Vepra të detyruara janë ato punë e fjalë të cilat sherijati ka urdhëruar që të kryhen me urdhër kategorik. Ai që i kryen ato me sinqeritet për Allahun meriton shpërblim ndërsa ai që i lë ato pa i zbatuar pa pasur justifikim të pranueshëm dhe të konsiderueshëm nga sherijati, meriton ndëshkim.

⁴⁰ Vepra të pëlqyeshme janë ato punë e fjalë të cilat sherijati ka urdhëruar që të kryhen por jo me urdhër kategorik. Ai që i kryen ato me sinqeritet për Allahun meriton shpërblim ndërsa ai që i lë ato pa i zbatuar nuk ndëshkohet.

⁴¹ Allahu i madhëruar thotë: "Mos të bëhet shkak betimi në Allahun, që t'ju pengojë të bëni vepra të mira, të ruheni nga të këqijat dhe të bëni paqe midis njerëzve. Allahu Dëgjon dhe di gjithçka.”. [Bekare 224].

⁴² Ndërsa haxhi një herë në jetë është *farz ajn*, për atë njeri që ka mundësi.

⁴³ Këto ishin emërtime të idhujtarëve për disa bagëti që i konsideronin si të shenjta, pa pasur argument nga Zoti.

⁴⁴ Shkakun e shpalljes së ajeteve të lartpërmendura e sjell Ebu Daudi dhe Tirmidhiu, nga Ibnu Abasi, i cili rrëfen: Doli një burrë nga fisi Beni Sehm në udhëtim së bashku me Temim Dariun dhe Adijj ibni Bidain. Muslimani nga fisi Beni Sehm vdiq në një vend ku nuk kishte muslimanë. Kur dy bashkudhëtarët e tij, të cilët ishin jomuslimanë, sollën trashgiminë e tij, kishin humbur një kupë argjendi të punuar me vija ari. Për këtë shkak Pejgamberi a.s. i vuri të bënin be. Më pas kupa u gjet në Mekë. Njerëzit, tek të cilët u gjet kupa, thanë: Ua blemë Temimit dhe Adijjit. Atëherë, u ngritën dy burra nga trashgimtarët e Sehmiut (të vdekurit nga fisi Sehm) dhe bënë be duke thënë: “Dëshmia jonë është e drejtë dhe jo dëshmia e tyre. Kupa është pronë e trashëgimlënësit tonë”.

Titulli i origjinalit:
تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان
“Tejsir El kerimir-rahman fi tefsir kelami El men-nan”

Përkthimi i tiullit të origjinalit:
“Lehtësimi i Bujarit të Gjithmëshirshëm
në komentimin e Fjalës së Bamirësit të madh”

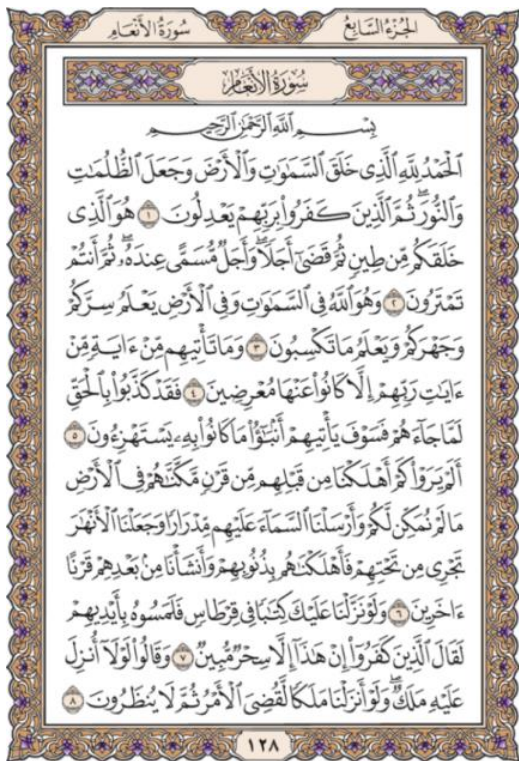
Autori:
Abdur-rahman ibn Nasir El si'dij

Përktheu nga arabishtja:
Uthman Agolli

Redaktoi:
Irir Haxhiaj

Korrektimi dhe arti grafik:
Silvana Halimi

Botoi:
“El huda”

Surja 6: El En'am (mekase) 165 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 2

1. Të gjitha lavdërimet i qofshin vetëm Allahut, që krijoi qiejt dhe Tokën dhe bëri errësirat dhe dritën. Megjithatë, mohuesit sajojnë zota të tjerë si të barabartë me Zotin e tyre.

2. Është Ai që ju krijoi nga balta, pastaj caktoi një afat për ju dhe një afat tjetër (përfundimtar) që e di Ai. Por sërish ju dyshoni!

Shpjegimi i ajeteve

- **Të gjitha lavdërimet i qofshin vetëm Allahut, që krijoi qiejt dhe Tokën dhe bëri errësirat dhe dritën.** - Ky është lavdërim i Allahut të Lartësuar, me atributet madhështore të Tij, duke përmendur posaçërisht krijimin e qiejve dhe të Tokës, të cilat janë treguese të pushtetit, diturisë dhe mëshirës së Tij të gjerë. Ato dëshmojnë për urtësinë gjithëpërfshirëse dhe për njëshmërinë e Tij në fuqinë dhe zotësinë për të krijuar, si edhe për t'u kujdesur mbi

çështjet e krijesave. Allahu e lavdëron Vetën edhe për krijimin e dritës dhe të errësirave. Është Ai që ka vendosur errësirat dhe dritën. Këtu është fjala si për errësirën dhe dritën fizike, për shembull nata dhe dita, ashtu edhe për ato konceptuale, si errësirat e injorancës, dyshimeve, idhujtarisë, poshtërsive, mosbindjes, pakujdesisë etj., dhe drita e imanit, e diturisë së vërtetë dhe e bindjes ndaj Allahut të Madhëruar. Kjo tregon se Allahu është i vetmi që meriton adhurimin, i vetmi që meriton përkushtimin e singjertë.

- **Megjithatë, mohuesit sajojnë zota të tjerë si të barabartë me Zotin e tyre.** - Ata konsiderojnë zota të tjerë si të barabartë me Allahun, duke iu përkushtuar atyre me adhurime. Ata adhurojnë krijesat njëjloj si Allahun, edhe pse krijesat nuk mund të krahasohen kurrë me Allahun e Madhërishëm, i Cili është absolut në çdo drejtim. Të krijuarit janë të varfër, të dobët, të mangët dhe nevojtarë në çdo aspekt.

- **“Është Ai që ju krijoi nga balta, pastaj caktoi një afat për ju...”** - Balta ishte lëndë nga e cila Allahu i Madhëruar krijoi njeriun e parë, Ademin (a.s.). Pastaj Ai vendosi një afat për vazhdimësinë e jetës së njerëzve në këtë botë, kur ata duhet të shfrytëzojnë e të shijojnë të mirat që Ai u dhuron. Gjithashtu, ata ndërkohë do të provohen për zbatimin e porosive që Allahu ka sjellë përmes profetëve. Ai e krijoi jetën dhe vdekjen pikërisht për t'i sprovuar robërit e Tij, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “Është Ai që krijoi vdekjen dhe jetën, për t’ju provuar se cili prej jush është më vepërmirë. Ai është Ngadhënjimtari, Gjynahfalësi.” [Mulk 2]. Allahu u jep robve mundësi të jetojnë, aq sa çdokush të ketë mundësinë për të reflektuar dhe për të nxjerrë mësim.

- **“...dhe një afat tjetër (përfundimtar) që e di Ai.”** - Ky afat është Dita e Gjykimit, atëherë kur të ringjallen të gjithë dhe të grumbullohen tek Allahu i Madhëruar, që të japin llogari dhe shpërblehen me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij, secili sipas asaj që ka punuar.

- **“Por sërish ju dyshoni!”** - Me gjithë këto sqarime të plota, ju përsëri keni dyshime për premtimin e Allahut, për kërcënimet e Tij dhe për Ditën e Gjykimit. Po ta vërejmë me kujdes, shohim se Allahu i Madhëruar fjalën “errësira” e ka sjellë në numrin shumë, sepse errësitat janë të shumta dhe të llojllojshme. Ndërsa fjala “dritë” është në numrin njëjës, sepse drita që ndriçon rrugën për tek Allahu i Madhëruar është një e vetme. Ajo është dituria mbi të vërtetën dhe puna sipas saj, siç thotë i Madhëruari: “Kjo është rruga Ime e drejtë. Prandaj përmbajuni asaj e mos ndiqni rrugë të tjera, të cilat ju largojnë nga rruga e Tij. Këto janë porosité e Tij për ju, në mënyrë që ju të jeni të devotshëm.” [En'am 153].

Ajeti 3

3. Ai është Allahu (i vetmi i adhuruar) në qiej dhe në Tokë. Ai i di të gjitha fshehtësitë tuaja dhe ato që i shfaqni haptazi; Ai di gjithçka që ju veproni.

Shpjegimi i ajetit

- **“Ai është Allahu (i vetmi i adhuruar) në qiej dhe në Tokë.”** - Vetëm Allahu është i Adhuruari, i Madhëruari në qiej dhe në Tokë. Banorët e qiejve dhe të Tokës duhet të jenë adhures të Zotit të tyre, sepse ata janë të nënshtuar dhe të përulur para madhështisë së Tij, të pafuqishëm dhe të dobët para krenarisë dhe madhërisë së Tij. Qiejt janë të mbushur me melekët e Tij. Vetëm Atë e madhërojnë melekët e afërt, profetët e dërguar, të sinqertët, dëshmorët dhe punëmirët.

- **“Ai i di të gjitha fshehtësitë tuaja dhe ato që i shfaqni haptazi; Ai di gjithçka që ju veproni.”** - Allahu di çfarë mbani fshehur dhe çfarë shfaqni. Ai di gjithçka që ju veproni dhe përgatisni për veten tuaj. Kini kujdes nga poshtërsitë dhe mosbindja ndaj Tij dhe përpikuni maksimalisht për vepra të mira, që ju afrojnë tek Allahu dhe ju fusin në mëshirën e Tij! Kujdes dhe shumë kujdes nga punët që ju largojnë prej Tij dhe ju përjashtojnë nga mëshira e Tij!

Ajetet 4 - 6

4. Sa herë që u vjen ndonjë nga shenjat e Zotit të tyre, ata i kthejnë shpinën.

5. Ata e mohojnë të vërtetën kur u vjen, por shpejt do ta shohin atë që e përqeshnin.

6. A nuk shohin ata se sa breza para tyre i shkatërruam, atyre që Ne u mundësuam në Tokë çfarë nuk ju kemi mundësuar juve? Ne u lëshonim atyre shi të bollshëm nga qielli dhe patëm bërë që ndër ta të rridhnin lumenj, por për shkak të gjynaheve të tyre, i shkatërruam dhe sollëm popuj të tjerë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregon për idhujtarët, për mohimin dhe armiqësinë e tyre të ashpër ndaj së vërtetës. Ata i kthejnë shpinën të vërtetës me këmbëngulje dhe kokëfortësi. Atyre nuk u bëjnë dobi këshillat dhe shenjat e Allahut, madje kurrë nuk kanë për t'i besuar ato, derisa të shohin dhe përjetojnë ndëshkimin e të Drejtit. I Madhëruari thotë:

- **“Sa herë që u vjen ndonjë nga shenjat e Zotit të tyre, ata i kthejnë shpinën.”** - Sa herë që atyre u vijnë shenja të qarta nga Zoti, që tregojnë për saktësinë dhe vërtetësinë e Shpalljes së Zotit, madje të bëjnë që të nënshtrohesh dhe të punosh sipas tyre, ata nuk i kushtojnë rëndësi, madje as denjojnë që ta dëgjojnë ftesën. Zemrat e tyre të shpërqendruara nga kjo ftesë janë përqendruar tërësisht diku tjetër. Kështu i kthejnë ata shpinën ftesës së Zotit dhe kështu i trajtojnë shenjat e Tij.

- **“Ata e mohojnë të vërtetën kur u vjen,...”** - Përgjegjësia ndaj të vërtetës është që, së pari, të pasohet, së dyti, të falënderohet Allahu i Lartësuar për lehtësimin e arritjes së saj tek ti dhe, së treti, ajo të zbatohet e të përhapet. Por ata, në vend të kësaj, veprojnë të kundërtën, prandaj meritojnë ndëshkimin e të Drejtit, që thotë:

- **“...por shpejt do ta shohin atë që e përqeshnin.”** - Atë që e tallnin dhe e konsideronin si gënjeshtër, do ta shohin qartë dhe do të binden që është e vërtetë.

Atë ditë do të dalë në shesh gënjeshtria dhe mosbesimi i padrejtë i jobesimtarëve. Ata tallen me ringjalljen, me Xhenetin dhe me Zjarrin, por kur të vijë Dita e Gjykimit, mohuesve do t'u thuhet: "Ky është zjarri, që ju e mohoni. Mos është kjo ndonjë magji, apo ju nuk shihni?! Digjuni në të! E duroni apo nuk e duroni, njësoj është për ju! Ky është i vetmi "shpërblim" për atë që e merituat me veprat tuaja!" [Tur 14 - 16]. Gjithashtu, i Lartësuar thotë: "Ata u betuan në Allahun, me betimin e tyre më të fortë se Allahu nuk ka për ta ringjallur atë që vdes. Përkundrazi, (*Ringjallja*) është premtimi i Tij i prerë, por shumica e njerëzve nuk e dinë. Ai do t'i ringjallë ata për t'ua bërë të qartë të vërtetën e asaj, për të cilën ranë në kundërshti dhe për t'a ditur mirë jobesimtarët se ishin gënjeshtarë." [Nahl 38, 39]. Më pas, Allahu i Madhëruar i porositi që të marrin mësim nga ngjarjet e popujve të shkuar, duke thënë:

- **"A nuk shohin ata se sa breza para tyre i shkatërruam, atyre që Ne u mundësuar në Tokë çfarë nuk ju kemi mundësuar juve?"** - Janë të shumtë popujt që Allahu i Madhëruar ka shkatërruar në të shkuarën. Ai u dha afat dhe u mundësoi plot mirësi e begati, si fëmijë, pasuri, luks, pushtet e famë të madhe. Allahu i Madhëruar thotë:

- **"Ne u lëshonim atyre shi të bollshëm nga qielli dhe patëm bërë që ndër ta të rridhnin lumenj,..."** - Njëpërmjet këtij shiu të bollshëm Allahu i Madhëruar u mundësoi atyre popujve të shkuar të kultivonin larmi bimësh e frytesh, të kënaqeshin dhe të shijonin çfarë të dëshironin. Por ata nuk e falënderuan Allahun për begatitë e dhuruara dhe as nuk u treguan mirënjohës njëpërmjet adhurimit që Ai kërkoi prej tyre. Përkundrazi, ata u harruan në shfrenim dhe në përmbushjen e dëshirave të tyre. Ata shijuan gjithë ato mirësi dhe nuk e adhuruan Allahun. Edhe kur profetët e Allahut iu përcollën argumente të qarta dhe të sigurta, ata nuk pranuan t'i besonin, por padrejtësisht i hodhën poshtë duke i konsideruar si të pavërteta. Atëherë, Allahu

i Madhëruar i ndëshkoi për shkak të këtyre gjynaheve dhe pas tyre solli popujt të tjerë:

- **"...por për shkak të gjynaheve të tyre, i shkatërruam dhe sollëm popujt të tjerë."** - Ky është rregulli i Allahut me popujt e shkuar dhe me ata të mëvonshmit, prandaj merrni mësim prej atyre, që e mësuat si përfunduan!

Ajetet 7 - 9

7. Edhe sikur të të zbrisnim një libër të shkruar në letër, e ata ta preknin atë me duart e tyre, mohuesit sërish do të thoshin: "Kjo nuk është gjë tjetër, por veçse një magji e qartë".

8. Ata thonë: "Përse të mos zbresë së bashku me atë një melek?" Nëse Ne do të zbrisnim një melek, çështja do të merrte fund dhe atyre nuk do t'u jepej afat.

9. Sikur atë ta bënim melek, përsëri do ta sillnim te ju në formë njeriu, e kështu do t'ua ngatërronim atyre atë, që ata ia ngatërruan vetes së vet.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar e njofton Profetin e Tij për armiqësinë e ashpër të qafirëve ndaj së vërtetës. Shkaku i mosbesimit të tyre nuk është ndonjë mangësi në Shpalljen e Zotit dhe as padituria e tyre rreth saj. Jo, kjo nuk është e vërtetë. Shkaku i vërtetë i mosbesimit dhe i armiqësisë së tyre ndaj të vërtetës është padrejtësia që kanë në zemër dhe shfrenimi në gjynahe. Kështu, thotë i Madhëruari:

- **"Edhe sikur të të zbrisnim një libër të shkruar në letër, e ata ta preknin atë me duart e tyre, mohuesit sërish do të thoshin: "Kjo nuk është gjë tjetër, por veçse një magji e qartë".** - Edhe sikur t'u vinte kjo mrekulli kaq haptas, ata që kanë zgjedhur mohimin do të thonë përsëri: "Kjo është veçse një magji e qartë." A mund të ketë shenjë më të madhe se kjo dhe a ka fjalë më të shëmtuar sesa t'i thuash të vërtetës magji?! Kjo është arrogancë e shfrenuar kundrejt të vërtetës së pakundërshtueshme, të cilën askush që ka sadopak logjikë nuk mund ta refuzojë.

- **“Ata thonë: “Përse të mos zbresë së bashku me atë një melek?”** - Në formë polemike të padrejtë dhe për arrogancë, ata thonë: “Pse të mos vinte së bashku me Muhamedin ﷺ ndonjë melek, që ta ndihmonte dhe mbështeste atë në rrugën e tij?” Sipas tyre, Muhamedi ﷺ ishte thjesht një njeri, dhe Shpallja e Zotit duhet të përcillej vetëm prej melekëve. Por Allahu i Madhëruar, duke shprehur mëshirën dhe butësinë e Tij ndaj krijesave, na bën të ditur se është zgjedhja më e mirë dhe urtësi e Tij që profetë bëri njerëzit. Besimi tek ata duhet të jetë me dituri, me vetëdije e qartësi. Duke dërguar njerëz si profetë, dallohet ai që beson të fshehtë nëpërmjet diturisë dhe shenjave të tjera, nga ai që nuk e beson të fshehtë për shkak të shpërfilljes së diturisë dhe mospasimit të saj. Më pas, i Lartësuari thotë:

- **“Nëse Ne do të zbrisnim një melek, çështja do të merrte fund dhe atyre nuk do t’u jepej afat.”** - Nëse do të dërgonim si profet një melek, imani i njerëzve nuk do të ngrihej mbi diturinë dhe bindjen rreth argumenteve hyjnore. Ata nuk do të konsideroheshin si besimtarë të së fshehtës, por si njerëz që besojnë diçka të dukshme, gjë e cila nuk vlen. Kjo do të ndodhte nëse do të supozonim se ata do të besonin, ndonëse ata përsëri nuk do të besonin, por do të trillonin çdo lloj justifikimi. Atëherë, pas mosbesimit të tyre, çështja do të merrte fund. Ndëshkimi do t’u vinte menjëherë, pa patur më ndonjë afat. Ky ka qenë rregulli i Zotit me ata që kanë kërkuar shenja ose mrekulli të caktuara për të besuar, dhe pastaj nuk kanë besuar. Kësisoj, dërgimi i profetëve-njerëz ishte zgjedhja më e mirë dhe më e dobishme sesa ajo që ata kërkonin. Allahu i Madhëruar e dinte më mirë se çfarë ishte më e vlefshme për ta. Pa dyshim, zgjedhja e Tij për njerëzit është gjithmonë më e buta, më e mira, më e dobishmja dhe më e mëshirshme. Ai i afatizon mohuesit, që të reflektojnë dhe të kthehen nga rruga e gabuar në rrugën e drejtë të mëshirës dhe mirësisë, dhe kjo,

sigurisht që është më e mirë dhe më e dobishme për ta. Kërkesa e tyre për zbritjen e një meleku ishte më e keqe për ta, nëse do ta dinin. Por edhe nëse Zoti do t’ua zbriste ndonjë melek, ata nuk do të kishin aftësinë dhe mundësinë ta përballonin takimin me të. Ata kurrë nuk do të mund të përballeshin me një melek, me ato pak fuqi të tyre, të cilat përfundimisht do të faniteshin. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **“Sikur atë ta bënim melek, përsëri do ta sillnim te ju në formë njeriu,...”** - Sepse kjo është pikërisht ajo që parakupton urtësia e Allahut të Madhëruar.

- **“...e kështu do t’ua ngatërronim atyre atë, që ata ia ngatërruan vetes së vet.”** - Atyre do t’u ngatërrroheshin më keq gjërat dhe përsëri do të mbeteshin të paqartë, për shkak të kërkesave dhe kushteve të tyre. Ata kërkonin gjëra që do të sillnin paqartësi e nuk do ta ndriçonin të vërtetën. Ata e kushtëzonin padrejtësisht pranimin e të vërtetës me plotësimin e kërkesave të tyre. Kur atyre u paraqitej e vërteta, me themelet e saj dhe me fakte, ata e refuzuan. Ajo shërbeu si udhëzim për të tjerët, por jo për ata, dhe faji ishte i vetë atyre, sepse ishin ata që ia mbyllën vetes portat e udhëzimit dhe hapën portat e devijimit dhe të humbjes.

Ajetet 10 – 11

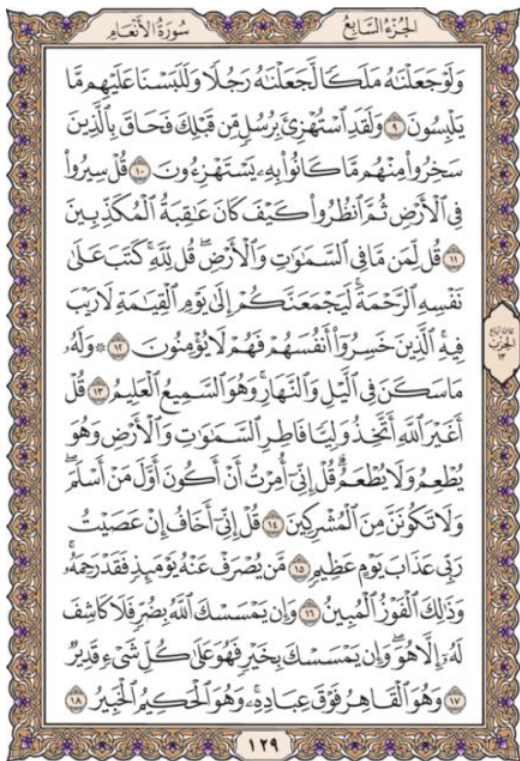
10. Janë përqeshur shumë të dërguar të tjerë para teje. Por mbi ata që përqeshën (profetët) u bë realitet ai (dënimi i Zotit) me të cilin talleshin.

11. Thuaju: “Ecni nëpër tokë e shihni se si qe përfundimi i atyre që mohuan të vërtetën!”

Shpjegimi i ajeteve

Për të qetësuar zemrën e profetit të Tij dhe për ta bërë atë më të durueshëm, duke kërcënuar armiqët e tij, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Janë përqeshur shumë të dërguar të tjerë para teje...”** - Edhe profetët e tjerë, kur shkonin te popujt e tyre me argumente dhe me mrekulli, mohoheshin dhe konsideroheshin gënjeshtarë. Jo vetëm kaq, por talleshin me ta dhe me Shpalljen e Zotit.

Për shkak të mohimit të tyre, Allahu i Madhëruar i ndëshkoi dhe shkatërroi, duke zbritur mbi ta ndëshkimin më të rëndë dhe më poshtëruës.

- **“Por mbi ata që përqeshën (profetët) u bë realitet ai (dënimi i Zotit) me të cilin tallëshin.”** - Kini kujdes ju që mohoni Profetin e fundit dhe Shpalljen e sjellë prej tij, se mos ju godasë edhe ju e njëjta gjë që goditi popujt e shkuar! Dhe të jeni të sigurt se kështu do të ndodhë, nëse vazhdoni me mohimin tuaj.

- **“Thuaju: “Ecnë nëpër tokë e shihni se si qe përfundimi i atyre që mohuan të vërtetën!”** - Nëse dyshoni rreth ndëshkimeve të zbritura nga Zoti mbi mohuesit dhe tallësit e profetëve, atëherë shëtisni nëpër tokë dhe shihni se si ka qenë fundi i mohuesve! Ju do të gjeni popujt të shkatërruar, të mbetur të harruar në rrënojat e tyre. Ata i shfarosi Allahu, Mbreti i Plotpushtetshëm, Nënshtruesi i gjithçkaje, dhe ato rrënoja mbetën për të qenë mësim për ata që dinë të nxjerrin mësim dhe dinë të shikojnë të vërtetën. Ky udhëtim për të

cilin urdhërohem duhet të bëhet me zemër dhe me trup, e me qëllimin që të nxirren përfitime dhe mësim. Ndërsa thjesht shëtitja për të parë e vizituar botën nuk sjell asnjë dobi.

Ajeti 12

12. Thuaj: “Kujt i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë?” Thuaj: “Vetëm Allahu.”. Ai ia ka bërë detyrim Vetes mëshirën. Ai, patjetër do t’ju tubojë Ditën e Gjykimit, për të cilën nuk ka dyshim. Ata që e kanë humbur vetveten, kurrë nuk kanë për të besuar.

Shpjegimi i ajetit

- **“Thuaj: “Kujt i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë?” Thuaj: “Vetëm Allahu.”.** - Profeti udhëzohet që t’u drejtohet idhujtarëve, duke i bërë të pohojnë njëshmërinë e Allahut, dhe t’u thotë: “Kujt i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë? Kush është Krijuesi, Zotëruesi dhe Sunduesi i tyre? Kush i rregullon çështjet dhe kujdeset për krijesat? Ai është Allahu.” Ata e pranojnë një fakt të tillë. Atëherë, ashtu sikurse e pranojnë faktin që Allahu është Krijuesi dhe Mbretëruesi i qiejve dhe i Tokës, ashtu le ta pranojnë edhe faktin që vetëm Ai meriton adhurimin dhe nderimin në përkushtim.

- **“Ai ia ka bërë detyrim Vetes mëshirën.”** - Të gjitha botët janë krijesa të Allahut dhe është Ai që i sundon dhe përkujdeset për to. Ai e ka shtrirë mëshirën dhe bamirësinë e Tij mbi ta. Allahu ka përfshirë gjithçka me mëshirën dhe bujarinë e Tij. Ai ia ka bërë detyrë Vetes së Vet që mëshira e Tij të tejkalojë zemërimin e Tij. Dhurimi i mirësive është më i dashur për Të sesa ndalimi i të mirave. Allahu i Madhëruar ua ka hapur portat e mëshirës të gjitha krijesave, por janë vetë ata që ia mbyllin vetes këto porta me gjynahet e tyre. Ai i fton të gjithë në mëshirën e Tij, por janë ata që privojnë vetveten dhe nuk mund ta kërkojnë mëshirën me gjynahet, mangësitë dhe fajet e tyre.

- **“Ai, patjetër do t’ju tubojë Ditën e Gjykimit, për të cilën nuk ka dyshim.”** -

Allahu i Madhëruar betohet, edhe pse Ai është më i vërteti në fjalët e Tij. Ai betohet për vërtetësinë e Ditës së Gjykimit, edhe pse ka sjellë shumë argumente të pakundërshtueshme për vërtetësinë e saj. E, megjithatë, të padrejtët nuk dinë të japin tjetër përgjigje, veç mohimit me kryeneçësi të së vërtetës. Ata e mohojnë padrejtësisht fuqinë e Allahut për ringjalljen e krijesave dhe kështu zhyten në gjynahet e tyre. Ata marrin guximin të mohojnë Zotin, duke shkatërruar dhe humbur dynjanë dhe ahiretin e tyre. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **“Ata që e kanë humbur vetveten, kurrë nuk kanë për të besuar.**

Ajetet 13 - 20

13. Vetëm e Tij është gjithçka që pushon, natën e ditën. Ai Dëgjon dhe Di gjithçka.

14. Thuaj: “A të pranoj mbrojtës tjetër veç Allahut, Krijuesit të qiejve dhe të Tokës, i Cili ushqen të tjerët dhe Vetë nuk ushqehet?” Thuaj: “Jo. Unë jam i urdhëruar të jem i pari që i dorëzohet (dhe i bindet) Allahut. Pra mos u bëni kurrsesi nga idhujtarët!”

15. Thuaj: “Vërtet, unë i frikësohem Dënimit të Ditës së Madhe, nëse nuk i bindem Zotit tim.”

16. Atë që shpëtohet nga Dënimi i asaj Dite, vërtet Allahu e ka mëshiruar. Ky është shpëtimi i vërtetë.

17. Nëse Allahu të godet me ndonjë të keqe, askush veç Tij nuk mund ta largojë, e nëse Ai të dhuron ndonjë të mirë, pa dyshim që Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka.

18. Ai është Sunduesi sipër robve të Tij. Ai është i Urti, i Gjithëdituri.

19. Thuaj: “Kush është Ai që e ka dëshminë më të fortë?” Thuaj: “Allahu është dëshmues mes meje dhe jush. Mua më është shpallur ky Kur'an, që me të t'ju tërheq vërejtjen juve dhe atij që i komunikohet. Vallë, ju po dëshmoni se veç Allahut, ka edhe zota të tjerë?!” Thuaj: “Jo. Unë nuk dëshmoj.”! Ai është vetëm Një Zot, dhe unë distancohem nga gjithçka që ju adhuroni (përveç Tij)!”

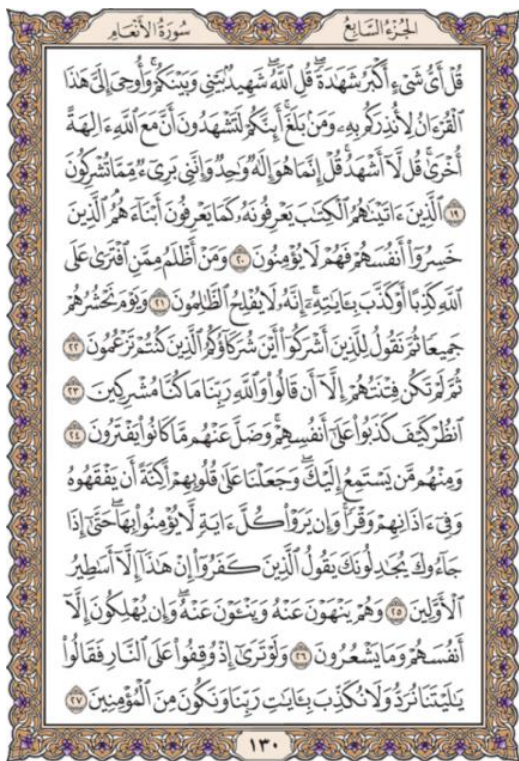
20. Ata të cilëve Ne u dhamë Librin, e njohin atë (Muhamedin) siç njohin bijtë e tyre. Këta janë ata të cilët kanë shkatërruar vetveten, prandaj nuk besojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Mësoje se kjo sure e mrekullueshme flet për teuhidin, duke e argumentuar atë me fakte logjike e fetare. Ajo është si kundërpërgjigje ndaj idhujtarëve, që adhurojnë zota të tjerë dhe mohojnë profetët e Allahut. Në këto ajete përmenden fakte të mjaftueshme të udhëzimit të drejtë dhe të njëshmërisë së Zotit në çdo aspekt, si dhe hidhet poshtë idhujtaria. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Vetëm e Tij është gjithçka që pushon, natën e ditën.** - Pronë dhe krijim i Allahut janë të gjitha krijesat: melekët, njerëzit, xhindët, kafshët, sendet. Të gjitha janë krijesa të nënshtruara, të urdhëruara dhe të përlulura ndaj Zotit të tyre të Madhërisëm e të Plotpushtetshëm. Ai është Mbretërues dhe Sundues i gjithçkaje. Atëherë, pyetja që çdokush duhet t'i drejtojë vetes është: A është e mundur që të meritojë adhurimin ndonjë i krijuar, që nuk mund të ofrojë asnjë dobi apo të largojë ndonjë dëm? A mund të lihet mënjandë dhe të shpërfillet adhurimi dhe sinqeriteti ndaj Krijuesit, Kujdestarit, Sunduesit, Mbretëruesit, Atij që ka në dorën e Tij dobinë dhe dëmin?! A nuk urdhëron mendja e shëndoshë dhe natyra e pastër për adhurimin e një Zoti të vetëm, për sinqeritet ndaj Tij, dashuri për Të, drojë ndaj Tij, madhërim të Tij dhe shpresë për shpërblimin e Tij?!

- **“Ai Dëgjon dhe Di gjithçka.”** - Allahu i dëgjon të gjitha zërat, me larminë e gjuhëve dhe të lutjeve që drejtojnë. Allahu është gjithashtu *El Alim* - i Gjithëditur rreth asaj që ishte, rreth asaj që është dhe rreth asaj që do të jetë. Ai është i Gjithëditur edhe rreth asaj që nuk ka ekzistuar, në mënyrë të tillë që, nëse do të ekzistonte, si do të ishte? Ai sheh dhe di me imtësi ato që shfaqen haptazi dhe ato që mbahen të fshehta.

- Thuaj: “A të pranoj mbrojtës tjetër veç Allahut, Krijuesit të qiejve dhe të Tokës, i Cili ushqen të tjerët dhe Vetë nuk ushqehet?” - Kuptimi: Thuaju idhujtarëve, që adhurojnë zota të tjerë veç Allahut: Vallë, veç Allahut, të adhuroj unë si zota të tjerë këto krijesa të dobëta dhe të pafuqishme, duke kërkuar prej tyre që të përkujdesen për mua dhe të më ndihmojnë?! Jo, veç Allahut, kurrë nuk kam për të zgjedhur ndonjë mik të dashur, që të përkujdeset për mua dhe unë t’ia lë çështjet e mia në dorën e tij. Allahu është Shpikësi dhe Krijuesi i qiejve dhe i Tokës dhe Ai përkujdeset për to. Allahu ushqen dhe nuk ushqehet. Ai është Furnizuesi i të gjitha krijesave dhe nuk ka nevojë për asnjë prej tyre. Atëherë, si mund të ketë logjikë përzgjedhja e një zoti tjetër për ta adhuruar, në vend të Allahut, i Cili është Krijuesi, Furnizuesi, i Pasuri dhe i Lavdëruari?!

- “Thuaj: “Jo. Unë jam i urdhëruar të jem i pari që i dorëzohet (dhe i bindet) Allahut. Pra mos u bëni kurrsesi nga idhujtarët!” - Kuptimi: Unë jam i pari që

do t’i dorëzohet tërësisht dhe vetëm Allahut të Madhërisëm, duke e njësuar në çdo drejtim dhe duke iu nënshtuar me bindje e madhërim, sepse unë duhet më parë se çdokush tjetër që ta zbatoj këtë urdhër të drejtë të Zotit tim. Unë jam ndaluar që të bëhem si idhujtarët. Unë duhet të jem ndryshe nga ata në besimin rreth Zotit dhe praktikimin e fesë. Unë as nuk do të rri apo të pleksem me ta, qoftë edhe sa për t’u treguar atyre se unë nuk jam si ata. Dorëzimi vetëm ndaj Allahut të madhëruar dhe distancimi nga idhujtarët përbën detyrën më të rëndësishme që më është ngarkuar. Pa dyshim, poshtërsia ndaj Zotit duke adhuruar dikë tjetër veç Tij, e bën të detyrueshme përjetësinë në zjarrin e Xhehenemit dhe zemërimin e të Plotpushtetshmit.

- Thuaj: “Vërtet, unë i frikësohem Dënimit të Ditës së Madhe, nëse nuk i bindem Zotit tim.” Atë që shpëtohet nga Dënimi i asaj Dite, vërtet Allahu e ka mëshiruar. Ky është shpëtimi i vërtetë. - Kjo është dita, prej ndëshkimit të së cilës duhet pasur frikë dhe t’i ruhesh. Ai që do të shpëtojë nga ndëshkimi i kësaj dite është i shpëtuar i vërtetë. Ndërsa ai që nuk shpëton atë ditë, ai do të jetë i dëshpëruari dhe i shkatërruari. Ndër argumentet treguese të njëshmërisë së Allahut është edhe fakti se Ai është i vetmi që ka në dorë largimin e fatkeqësive dhe sjelljen e të mirave. I Lartësuar thotë:

- “Nëse Allahu të godet me ndonjë të keqe, askush veç Tij nuk mund ta largojë, e nëse Ai të dhuron ndonjë të mirë, pa dyshim që Ai është i Plotfuqishëm për gjithëcka.” - Nëse Allahu e lejon të të prekë ndonjë e keqe, si: varfëri, sëmundje, ngushti, trishtim, dëshpërim, frikë etj., askush nuk mund ta largojë atë, veç Atij. Dhe anasjelltas, nëse Allahu të dhuron ndonjë të mirë, askush nuk mund të të privojë prej saj. Atëherë, duke qenë se Ai është i vetmi që ka në dorë të mirën dhe të keqen, Ai është i vetmi që meriton të

besohet si Një i vetëm dhe të adhurohet me meritë.

- **“Ai është Sunduesi sipër robve të Tij.”** - Askush nuk mund të veprojë, nuk mund të lëvizë e nuk mund të qëndrojë në prehje ndryshe, por veçse me dëshirën dhe lejen e Allahut. Mbretërit dhe gjithçka poshtë tyre nuk mund të dalin jashtë sundimit të Allahut. Të gjithë janë të nënshtuar, të përlurur dhe të varur prej të Madhërishmit. Duke qenë se Allahu është Sunduesi dhe Mbretëruesi i gjithçkaje dhe të gjithë janë të nënshtuar e të sunduar prej Tij, atëherë vetëm Ai e meriton adhurimin.

- **“Ai është i Urti, i Gjithëdituri.”** - Allahu është *El Hakim* - i Urti në gjithçka që ka urdhëruar dhe në gjithçka që ka ndaluar. Ai është i Urti për shpërblimet dhe ndëshkimet që jep, për gjithçka që ka krijuar, që ka përcaktuar të ndodhë dhe që ka lejuar të jetë. Allahu është gjithashtu *El Habir* - i Gjithëdituri, Gjithëvështruesi dhe vëzhgues i të fshehtave brenda në kraharorë dhe i çështjeve më sekrete. Të gjitha këto janë fakte për njëshmërinë e Zotit në çdo aspekt.

- **“Thuaj: “Kush është Ai që e ka dëshminë më të fortë?”**” - Thuaju atyre: Pas qartësimit të gjithë këtyre argumenteve dhe pas qartësimit të udhës së drejtë ku duhet të ecni, a ka ndonjë që mund të sjellë fakte dhe dëshmi më të forta se Allahu i Madhëruar? A ka ndonjë dëshmitar më të vërtetë dhe më të besueshëm se Allahu, për të vërtetuar këtë themel të fesë: njëshmërinë e Tij në meritën e adhurimit?!

- **Thuaj: “Allahu është dëshmues mes meje dhe jush.”** - Thuaju: Allahu është Ai që ka dëshminë më të fuqishme. Ai është dëshmitari mes meje dhe jush. Nuk ka dëshmitar më të madh dhe më të drejtë se Allahu. Ai dëshmon për besnikërinë time dhe urtësinë e Shpalljes së sjellë prej meje. Kjo dëshmi shprehet nëpërmjet miratimit të Allahut, si edhe në ndihmën konkrete për mua dhe rrugën time. Ai i miraton ato që unë ju kam thënë e porositur. ¹ Po kështu thotë i Madhëruari në një ajet tjetër kuranor: “Unë betohem në atë që e shihni. Edhe në

atë që nuk e shihni. Se, me të vërtetë ai (*Kur'ani*) është Fjalë që e kumton i Dërguari i ndershëm. Ai nuk është fjalë e ndonjë poeti; por ju nuk besoni. Nuk është as fjalë e ndonjë falltari; por ju nuk kujtoni. Ai është shpallje prej Zotit të botëve. Sikur ai të trillonte për Ne ndonjë fjalë, Ne do ta kapnim atë me fuqinë Tonë, E pastaj do t'ia këputnim arterien e zemrës. E askush prej jush nuk do të mund të ndërhynte për mbrojtjen e tij. Ai (*Kur'ani*) është këshillë për të devotshmit. S'ka dyshim se Ne dimë që ndër ju ka edhe mohues. Ai (*Kur'ani*) pa dyshim do të jetë dëshpërim për jobesimtarët. Ai (*Kur'ani*) është e vërteta e sigurt! Prandaj, ti lartësoje nga të metat Zotin tënd të Madhëruar!” [Haka 38-52.] Allahu i Madhërishëm është *Hakim* - i Urtë dhe *Kadir* - i Plotpushtetshëm. Nuk është e mundur që, me urtësinë dhe pushtetin e Tij absolut, Allahu të lejojë që dikush të gënjejë në emër të Tij, duke pretenduar se Allahu e ka dërguar si profet, ndërkohë që kjo nuk është e vërtetë; duke thënë se Allahu e ka urdhëruar që t'i ftojë krijesat në fenë e Tij, kur një gjë e tillë nuk ka ndodhur. Si mund ta lejonte Allahu atë të luftonte kundër atyre që e kundërshtonin dhe t'ia bënte hallall pasuritë dhe robërit e tyre?! Dhe pas gjithë këtyre ndodhive, si mund ta miratonte atë Allahu me veprat e Tij, madje ta mbështeste me mrekulli të mëdha dhe fakte të pamohueshme?! Jo vetëm kaq, por Allahu i Madhëruar i ka poshtëruar dhe ndëshkuar ata që e kundërshtonin dhe e pengonin të Dërguarin e Tij. Atëherë, a ka dëshmi më të madhe sesa kjo?!

- **“Mua më është shpallur ky Kur'an, që me të t'ju tërheq vërejtjen juve dhe atij që i komunikohet.** - Kuptimi: Allahu i Madhëruar ma shpalli këtë Kur'an për dobinë dhe të mirën tuaj, që unë t'ju këshilloj dhe t'ju tregoj udhëzimin e drejtë, i cili ju shpëton nga ndëshkimi i dhembshëm. Qortimi bëhet me inkurajim dhe kërcënim, duke bërë të qarta ato vepra e fjalë, të shfaqura a të fshehta qofshin, të cilat, kush i zbaton, mund të thuhet se ka

përfutuar prej qortimit. Kur'ani ishte këshillë për ata të cilëve iu drejtua drejtpërdrejt dhe për këdo tek i cili ai mbërrin, deri në Ditën e Kijametit. Në Kur'an ndodhet çdo lloj udhëzimi i nevojshëm për rrugën e drejtë. Pasi deklaroi se dëshmia e Tij është më e madhja dëshmi për njëshmërinë e Tij, Allahu i Madhëruar thotë:

- Vallë, ju po dëshmoni se veç Allahut, ka edhe zota të tjerë?!” Thuaj: “Jo. Unë nuk dëshmoj.”! - Thuaju atyre që mohojnë profetët dhe shpalljet e Allahut: “Vallë, ju po dëshmoni se, veç Allahut, ka edhe zota të tjerë?!” Por edhe sikur ata të dëshmojnë, ti mos dëshmo! Gjykoji vetë këto dy dëshmi: njëra për vërtetësinë e njëshmërisë së Zotit dhe tjetra për mohimin e saj. Nga njëra anë qëndron dëshmia e më fjalëdrejt, dëshmia e Allahut të Madhëruar, bashkë me dëshminë e më të sinqertit të krijësve të Allahut, dëshmia e Muhamedit ﷺ, e mbështetur gjithashtu me argumente të prera dhe fakte të pakundërshtueshme, që nuk lënë dyshim rreth njëshmërisë së Allahut në meritën e adhurimit si Një, i Vetëm dhe i Pashoq. Ndërsa nga ana tjetër është dëshmia e idhujtarëve, mendja e të cilëve është e prirur drejt dyshimeve dhe paqartësive, ndërsa morali i tyre është i prishur. Aq të mjerë janë, saqë çdo njeri i logjikshëm do të qeshte me logjikën e tyre të dobët dhe të ulët. Mund të thuhet me bindje se, me dëshminë e tyre, ata bien ndesh edhe me natyrshmërinë e pastër. Argumentet që ata paraqesin për të vërtetuar hyjninë e idhujve të tyre janë kontradiktore, të dobëta dhe të papranueshme. Zgjidh, atëherë, për veten tënde njërin prej dy dëshmimeve për të besuar, nëse vërtet ke logjikë! Ne do zgjedhim dëshminë e Allahut të Madhëruar, që ia dhuroi Profetit të Tij dhe na urdhëroi ta pranojmë. I Madhëruari thotë:

- “Ai është vetëm Një Zot, (që meriton adhurimin)” - Allahu është i Vetëm, i Pashoq, i Pashembullt e Unik në meritën e adhurimit. Askush tjetër, veç Tij, nuk

meriton dhe nuk duhet adhuruar. Allahu është i vetëm në këtë aspekt, ashtu sikurse është i vetëm në statusin e Tij si Krijues dhe Kujdestar i çështjeve të krijësve.

- “...dhe unë distancohem nga gjithçka që ju adhuron (përveç Tij)” – Kuptimi: Unë distancohem nga çdo idhull dhe i adhuroj tjetër, që ju i përkushtoheni. Ky është thelbi i njësimi të Zotit: pohimi se vetëm Ai meriton të adhurohet dhe mohimi i adhurimit të çdo gjëje tjetër veç Tij. Pasi tregoi për dëshminë e Tij dhe të Profetit mbi vërtetësinë dhe detyrimin e njësimi të Tij në adhurim; pasi foli, gjithashtu, edhe për dëshminë e idhujtarëve, të cilët nuk kanë dituri dhe fakte për të kundërtën, Allahu i Madhëruar përshkruan gjendjen e ithtarëve të Librit, jehudë e të krishterë bashkë. Ai thotë:

- “Ata të cilëve Ne u dhamë Librin, e njohin atë (Muhammedin) siç njohin bijtë e tyre. - Domethënë, ata e njohin vërtetësinë e teuhidit ashtu sikurse njohin djemtë e tyre. Ashtu sikundër nuk kanë dyshime në njohjen e anëtarëve të familjes së tyre, në mënyrë të veçantë të djemve, që gjithmonë i kanë pranë, ashtu janë të sigurt edhe për faktin se i vetmi që meriton adhurimin është Zoti një dhe i pashoq. Ka shumë mundësi që këtu të flitet për sigurinë e tyre rreth vërtetësisë së Muhamedit ﷺ si Profet i Zotit dhe të Shpalljes që ai solli. Ata kanë siguri të plotë për këtë fakt, ashtu sikurse kanë siguri për njohjen e fëmijëve të tyre. Gjithsesi, të dyja kuptimet përmbajnë njëra-tjetrën dhe janë të pranueshme.

- “Këta janë ata të cilët kanë shkatërruar vetveten, prandaj nuk besojnë.” - Ata e kanë privuar veten nga qëllimi për të cilin janë krijuar, pra, për njësimin e Allahut me adhurim, nënshtrim e madhërim dhe, në këtë mënyrë, u privuan nga shpërblimi dhe bujaria e Mbretit të Madhërisë dhe Bamirës. Ata nuk besojnë, prandaj kur kjo është cilësia e tyre, atëherë mos pyet se sa e madhe është humbja, dëshpërimi dhe ndëshkimi që do t'i kaplojë.

Ajeti 21

21. Kush është më mizor se sa ai që shpif gënjeshtër kundër Allahut apo që i mohon shpalljet e Tij? Keqbërësit kurrë nuk gjejnë shpëtim.

Shpjegimi i ajetit

Nuk ka zullumqar më të madh se ai që ka qoftë edhe një cilësi të vetme nga këto të dyja të përmendura më lart. Atëherë, ç'mendon për atë që i ka të dyja? Si do të jetë gjendja e atij që shpif për Allahun dhe, veç kësaj, i konsideron gënjeshtër shpalljet e Tij, të cilat ai ua ka zbuluar profetëve? Pa dyshim që ky është njeriu më i padrejtë, më kriminel dhe, si i tillë, ai kurrë nuk shpëton. Kështu konsiderohet çdokush që pretendon se Allahu ka ortakë, të cilët meritojnë adhurimin ashtu si Ai apo që Ai ka ndihmës e partner. Kështu konsiderohet çdokush që pretendon se duhet adhuruar dikush tjetër veç Allahut apo se Allahu ka grua e fëmijë. Kështu konsiderohet çdokush që refuzon të vërtetën që e sollën profetët ose ata që kryejnë rolin e tyre.

Ajetet 22 - 24

22. Një ditë, Ne do t'i tubojmë të gjithë dhe do t'u themi idhujtarëve: “Ku janë idhujt tuaj, që pretendonit se ishin ortakë të Allahut?”

23. Atëherë, atyre s'u mbetet përgjigje tjetër, përveçse të thonë: “Betohemi në Allahun, Zotin tonë se ne nuk ishim idhujtarë!”

24. Shih se si gënjejnë kundër vetes dhe se si iu humbasin idhujt që vetë i trillonin!

Shpjegimi i ajeteve

- “Një ditë, Ne do t'i tubojmë të gjithë dhe do t'u themi idhujtarëve: “Ku janë idhujt tuaj, që pretendonit se ishin ortakë të Allahut?” - Allahu i Madhëruar na tregon për gjendjen e mjeruar të idhujtarëve në Ditën e Gjykimit. Ai do t'u drejtojë qortime dëshpëruese duke iu thënë: “Ku janë idhujt tuaj, që ju pretendonit se ishin ortakë të Allahut?” Pra, ku janë ata që ju i adhuronit veç Allahut, që t'ju ndihmojnë dhe t'ju shpëtojnë tani? Allahu i Madhëruar

nuk ka shok dhe është i vetëm në çdo aspekt. Kur t'u bëhet kjo pyetje, ata të mjerë do të mohojnë se kanë bërë idhujtari, madje do të betohen se nuk kanë qenë idhujtarë.

- “Atëherë, atyre s'u mbetet përgjigje tjetër, përveçse të thonë: “Betohemi në Allahun, Zotin tonë se ne nuk ishim idhujtarë!” - Shiko çfarë gjendje e habitshme! Gënjeshtër e tyre do dëmtojnë pikërisht ata, duke u sjellë veç dëshpërim. Për Zotin, mashtrimet do t'u sjellin dëshpërim të thellë!

- “Shih se si gënjejnë kundër vetes dhe se si iu humbasin idhujt që vetë i trillonin! - Idhujt që ata kanë adhuruar do t'i lënë në baltë, do të distancohen prej tyre dhe nuk do t'u sjellin asnjë dobi. Ata nuk do t'i shpëtojnë kurrë nga ndëshkimi i Allahut të Madhëruar. I lartësuar qoftë Allahu nga shpifjet dhe trillimet e zullumqarëve!

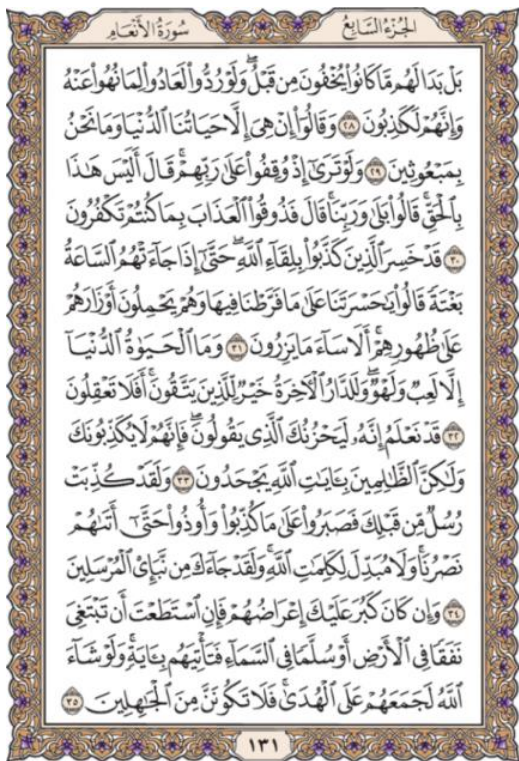
Ajeti 25

25. Ka prej tyre që mëtojnë se të dëgjojnë, por Ne kemi hedhur mbulesë mbi zemrat e tyre, që të mos e kuptojnë atë dhe veshët ua kemi bërë të shurdhët. Edhe sikur të shihnin të gjitha Shenjat, ata nuk do të besonin. Kur vijnë tek ti që të polemizojnë, mohuesit thonë: “Kjo nuk është gjë tjetër, vetëm se përrallë e vjetër.”

Shpjegimi i ajetit

- “Ka prej tyre që mëtojnë se të dëgjojnë...” - Disa idhujtarë, në ndonjë kohë të caktuar, për ndonjë shkak apo ndonjë tjetër, ulen e dëgjojnë ato që thua. Por ky dëgjim është tërësisht i zhveshur nga synimi për të njohur të vërtetën dhe për ta pasuar atë. Kësisoj, ata nuk përfitojnë nga ky dëgjim, sepse ata as nuk e kanë për qëllim të mirën.

- “...por Ne kemi hedhur mbulesë mbi zemrat e tyre, që të mos e kuptojnë atë dhe veshët ua kemi bërë të shurdhët.” - Kjo mbulesë i pengon që të kuptojnë Fjalën e Allahut të Lartësuar. Ai e ruan Fjalën e Tij që të kuptohet nga të tillë njerëz. Fjala e Allahut qëndron shumë herë më lart mundësisë për ta kuptuar ato krijesa të ulta.

Veshët e tyre janë shurdhuar dhe ata nuk mund të dëgjojnë atë që u bën dobi.

- “Edhe sikur të shihnin të gjitha Shenjat, ata nuk do të besonin.” - Ky është kulmi i arrogancës: të arrish deri aty sa faktet e qarta, që tregojnë të vërtetën, të mos i besosh si të vërteta dhe të mos nënshtrohesh për t’i zbatuar, por të polemizosh padrejtësisht, duke mbrojtur me kokëfortësi të kotën dhe duke hedhur poshtë të vërtetën. I Madhëruari thotë:

- “Kur vijnë te ti që të polemizojnë, mohuesit thonë: “Kjo nuk është gjë tjetër, vetëm se përrallë e vjetër!”” - Ata thonë se ky libër është marrë nga legjendat e të parëve, pra, nuk është nga Allahu. Këto pohime ishin tregues të kufrit të tyre. Në të vërtetë, Kur’ani është një Libër që përmban historinë e profetëve të shkuar dhe të fundit, me mësimet dhe mesazhet që ata u përcollën njerëzve. Ai përmban të vërtetën dhe drejtësinë e plotë. E si mund ta quash Kur’anin përrallë të vjetër?!

Ajeti 26

26. Ata i ndalojnë të tjerët nga ai (Muhamedi) dhe vetë largohen prej atij. Por me këtë, ata shkatërrojnë veç veten e tyre dhe nuk e kuptojnë.

Shpjegimi i ajetit

Idhujtarët, të cilët adhurojnë dikë tjetër veç Allahut dhe mohojnë profetët e Tij, jo vetëm që janë të humbur për veten e vet, por devijojnë edhe të tjerët. Ata e paraqesin rrugën e drejtë si të gabuar e të keqe dhe nxisin të tjerët që të largohen prej saj, ashtu sikurse largohen edhe vetë. Megjithatë, me këto përpjekje, ata nuk mund të dëmtojnë Allahun dhe as robërit e Tij besimtarë, por dëmtojnë veçse vetveten, sikurse thotë i Madhëruari në këtë ajet.

Ajeti 27 - 29

27. Eh, sikur t’i shihje ata, kur të ndalen përpara Zjarrit! Ata do të thonë: “Ah, sikur të ktheheshim (në dynja)! Atëherë nuk do t’i mohonim Argumentat e Zotit tonë por do të bëheshim besimtarë.”

28. Por, atyre u del në shesh ajo që më parë e mbanin fshehur. Por, edhe sikur të ktheheshin, ata do ta kryenin sërish atë që u ishte ndaluar. Me të vërtetë, ata janë gënjeshtarë.

29. Ata thonë: “Veç jetës sonë në këtë botë, nuk ka gjë tjetër dhe kurrë nuk do të rigjallemi.”

Shpjegimi i ajeteve

Duke na treguar për gjendjen e dëshpëruar të idhujtarëve kur t’i afrohen Zjarrit, Allahu i Madhëruar thotë:

- “Eh, sikur t’i shihje ata, kur të ndalen përpara Zjarrit! Ata do të thonë: “Ah, sikur të ktheheshim (në dynja)! Atëherë nuk do t’i mohonim Argumentat e Zotit tonë por do të bëheshim besimtarë.”” - Me këto fjalë, i Lartësuaru u jep lajmin e keq idhujtarëve. Atëherë, kuptimi i ajetit është: Sikur t’i shihje ata, do të shihje një pamje tmerruese. Do t’i shohësh se si ata e pranojnë vetë se kanë qenë në kufër dhe në shfrenim. Ata do të shpresojnë më kot që të kthehen edhe një herë në dynja.

- “Po, atyre u del në shesh ajo që më parë e mbanin fshehur. Por, edhe sikur të

ktheheshin, ata do ta kryenin sërish atë që u ishte ndaluar. Me të vërtetë, ata janë gënjeshtarë.” - Ata e fshihnin në veten e tyre faktin se ishin mashtrues. Ky fakt shpeshherë ua ngacmonte shpirtin, por qëllimet e tyre të prishura i penguan nga rruga e drejtë dhe nga e mira. Dëshirat e tyre të mbrapshta ua devijuan zemrën. Kështu ndodhi me ta në jetën e dynjasë. Për këtë arsye, kur ata shprehin dëshirën që të kthehen në dynja, me pretendimin se do të punojnë vepra të mira dhe do të ndjekin udhën e drejtë, ata janë gënjeshtarë. Qëllimi i tyre i vetëm është thjesht shpëtimi prej ndëshkimit. Duke mohuar ringjalljen, ata thonë:

- **“Ata thonë: “Veç jetës sonë në këtë botë, nuk ka gjë tjetër dhe kurrë nuk do të rigjallemi.”** - Kuptimi: Qëllimi pse ne ekzistojmë është thjesht për të jetuar jetën këtu në dynja. Ne thjesht jetojmë e vdesim në të dhe ne nuk kemi për t'u ringjallur kurrë.

Ajeti 30

30. Eh, sikur t'i shihje ata kur të qëndrojnë para Zotit të tyre! Atyre do t'u thuhet: “A nuk është kjo (ringjallje) e vërteta?” Ata do të thonë: **“Po, për Zotin tonë!”** Ai do t'u thotë: **“Shijojeni atëherë dënimin, për shkak se ju e mohoni besimin (e drejtë)!”**

Shpjegimi i ajetit

Sikur t'i shihje mohuesit e Zotit dhe të ringjalljes, do të shihje tmerr atë ditë. Duke ua shtuar edhe më shumë dëshpërimin, i Madhëruari do t'u thotë: **“A nuk është i vërtetë ky tani?”** Pra, a nuk është i vërtetë ky ndëshkim, që po vuani tani? Ata të dëshpëruar do të përgjigjen:

- **Ata do të thonë: “Po, për Zotin tonë!”** - Ata do ta pranojnë ekzistencën e ndëshkimit atë ditë, por kjo nuk do t'u bëjë asnjë dobi. Atëherë, me të drejtë, urdhri do të jetë:

- **Ai do t'u thotë: “Shijojeni atëherë dënimin, për shkak se ju e mohoni besimin (e drejtë)!”**

Ajeti 31

31. Të humbur janë vërtet ata që e mohojnë takimin me Allahun. Kur Ora (e Kijametit) t'u vijë befas, ata do të thonë: “Ah, të mjerët ne, për ato që i shpërfillëm!” Dhe në shpinë do të bartin gjynahet e veta. Sa e shëmtuar është ajo barrë që do të bartin!

Shpjegimi i ajetit

- **Të humbur janë, vërtet, ata që e mohojnë takimin me Allahun.** - Kanë humbur, janë dëshpëruar dhe janë privuar nga çdo mirësi ata që mohojnë takimin me Allahun. Ata vajtën në këtë përfundim, pra, në mohimin e ringjalljes dhe të takimit me Allahun, sepse patën guximin dhe paturpësinë të zhyteshin në ato gjynahe që janë shkatërruese të imanit.

- **“Kur Ora (e Kijametit) t'u vijë befas, ata do të thonë: “Ah, të mjerët ne, për ato që i shpërfillëm!”** - Dita e Gjykimit do t'i gjejë ata në gjendjen më të shëmtuar. Atë ditë, ata do të shfaqin dëshpërimin dhe pendimin për krimet e tyre, duke thënë: **“Të mjerët ne, për atë që neglizhuam!”** Porse tashmë ka përfunduar koha kur mund të pendohen. Ata do të jenë të ngarkuar me peshën e gjynaheve të tyre, siç thotë i Madhëruari:

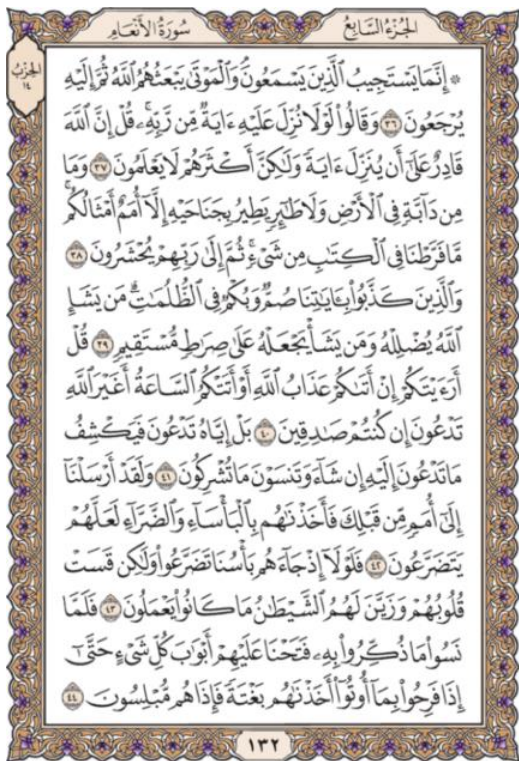
- **“Dhe në shpinë do të bartin gjynahet e veta. Sa e shëmtuar është ajo barrë që do të bartin!”** - Pësia e rëndë e veprave dhe e mosbesimit të tyre i rëndon dhe nuk i lë të lëvizin. Ata do të jenë përjetësisht në zjarrin e Xhehenemit, duke merituar zemërimin e Krenarit të Madhërisëm.

Ajeti 32

32. Jeta e kësaj bote nuk është gjë tjetër veçse lojë e dëfrim. Nuk ka dyshim se Bota Tjetër është më e mira për të devotshmit. A nuk logjikoni?

Shpjegimi i ajetit

Kjo është pamja reale e dynjasë dhe e ahiretit. Dynjaja është lojë dhe argëtim: lojë për trupin dhe dëfrim për zemrën. Kur zemra dëfren me kënaqësitë e dynjasë, shpirti lidhet fort pas tyre. Megjithatë, kësaj zemre nuk i ndahen trishtimet dhe brengat. Angazhimi me argëtimet e kësaj dynjaje

janë si një lojë fëmijësh. Ndërsa ahireti është më i mirë për ata që janë të devotshëm, për shkak të mirësive dhe vazhdimësisë së tyre në të. Të devotshmit do të gjejnë atje çdo gjë që ua dëshiron shpirti dhe që u kënaq syrin. Atje rehatohen zemrat dhe shpirtrat, duke përjetuar çdo gjë që sjell gëzim dhe lumturi. Ky vend i lumturisë së përjetshme nuk mund të arrihet nga kushdo. Ai është posaçëruar vetëm për të devotshmit, që kanë si cilësi kryerjen e urdhrave të Zotit dhe largimin nga ndalesat e Tij. Kjo Shpallje e Zotit duhet t'ju bëjë që të mendoni. I Madhëruari thotë: “A nuk logjikoni?” Pra, a nuk keni logjikë, që të gjykoni se cilit vend duhet t'i jepni përparësi dhe të punoni për ta arritur?!

Ajetet 33 - 35

33. Ne dimë se ty të brengos ajo që ata të thonë. Ata, në të vërtetë, nuk të mohojnë ty, por ata keqbërës mohojnë me forcë Argumentet e Allahut.

34. Edhe para teje janë mohuar shumë të dërguar, por ata duruan mohimin dhe mundimet, derisa u erdhi ndihma Jonë.

Askush nuk mund t'i ndryshojë fjalët e Allahut. Tashmë, ty të kanë ardhur disa nga ngjarjet e të dërguarve.

35. Nëse refuzimi i tyre të është bërë brengë e madhe, kërkoje atëherë, nëse ke mundësi, ndonjë tunel në tokë ose shkallë në qiell e t'u sjellësh atyre ndonjë argument. Po të kishte dashur Allahu, do t'i kishte bashkuar në rrugë të drejtë. Prandaj, mos u bëj si injorantët!

Shpjegimi i ajeteve

- “Ne e dimë se ty të brengos ajo që ata thonë.” - Kuptimi: Allahu i Madhëruar i di shumë mirë fjalët që mohuesit thonë dhe për mohimin e tyre. Por Ai të urdhëron që të tregosh durim ndaj fyerjeve dhe mosbesimit të tyre. Mos mendo se jobesimtarët dyshojnë në besnikërinë dhe profetësinë tënde.

- “Ata, në të vërtetë, nuk të mohojnë ty...” - Ata nuk e mohojnë vërtetësinë tënde si profet i Zotit, sepse ata e dinë shumë mirë sinqeritetin, pastërtinë dhe dëlirësinë tënde. Ata e njohin mirë të kaluarën tënde dhe po ata të quanin *Emin* (Besniku) para Shpalljes.

- “...por ata keqbërës mohojnë me forcë Argumentet e Allahut.” - Ata thjesht duan që, padrejtësisht, të mohojnë Shpalljen e Zotit, që t'u dhurua ty. Por ti vazhdo me durim në përcjelljen e Shpalljes dhe kujto gjithmonë se:

- **Edhe para teje janë mohuar shumë të dërguar, por ata duruan mohimin dhe mundimet, derisa u erdhi ndihma Jonë. Askush nuk mund t'i ndryshojë fjalët e Allahut.** - Duro edhe ti sikurse edhe ata, që, ashtu si ata, të lartësohesh dhe të fitosh mirësi të mëdha te Zoti yt!

- “Tashmë, ty të kanë ardhur disa nga ngjarjet e të dërguarve.” - Me rrëfimin e këtyre ngjarjeve, le të forcohet dhe qetësohet zemra jote, me ndihmën e Zotit dhe suksesin e premtuar prej Tij.

- “Nëse refuzimi i tyre të është bërë brengë e madhe...” - Profeti ﷺ ishte shumë i përkushtuar në ftesën e njerëzve për ta adhuruar Allahun. Ai e dëshironte me

ngulm udhëzimin e tyre. Kur ata refuzonin, ai ndihej keq dhe ngushtohej në shpirt. Por Allahu i Madhëruar i kujton Profetit të Tij diçka shumë të rëndësishme për ta zbutur shqetësimin e tij. Ai i thotë: Nuk është brenda mundësive të tua, që ti të udhëzosh ata që Zoti nuk dëshiroi t'i udhëzojë:

- **"...kërkoje atëherë, nëse ke mundësi, ndonjë vrimë në tokë ose shkallë në qiell e t'u sjellësh atyre ndonjë argument."** - Edhe sikur ta bëjë diçka të tillë, atyre nuk do t'u vlente fare. Kjo duhet ta presë shpresën se ata kryeneçë mund të udhëzohen në rrugën e drejtë. I vetmi që ka në dorë udhëzimin e tyre është Allahu i Madhëruar, i Cili është i Gjithëditur, i Drejtë dhe i Urtë. Ai thotë:

- **Po të kishte dashur Allahu, do t'i kishte bashkuar në rrugë të drejtë. Prandaj, mos u bëj si injorantët!"** - Urtësia e Tij vendosi që ata të mbesin në humbje, prandaj mos u bëj si injorantët, të cilët nuk e njohin realitetin e gjërave dhe nuk i trajtojnë ato ashtu si duhet.

Ajetet 36 – 37

36. Vetëm ata që dëgjojnë, i përgjigjen ftesës. Allahu do t'i ringjallë të vdekurit dhe të gjithë do të kthehen tek Ai.

37. Ata thonë: "Përse nuk i zbret atij ndonjë mrekulli nga Zoti i tij?" Thuaju: "S'ka dyshim se Allahu ka fuqi të zbresë një mrekulli, por shumica e tyre nuk e dinë këtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Vetëm ata që dëgjojnë i përgjigjen ftesës."** - Allahu i Madhëruar i drejtohet Profetit të Tij, duke i thënë: Ata të cilët i përgjigjen ftesës tënde dhe zbatojnë Shpalljen që të është dhënë ty, janë ata që të dëgjojnë dhe që ky dëgjim ka ndikim tek ata. Ata që dëgjojnë me zemrat e tyre, ata janë të mençurit, të urtët, të cilët qëndrojnë brenda kufijve të Zotit, të përshkruar qartësisht nga profetët. Dëgjimi për të cilin flitet këtu është dëgjimi me zemër, që i sjell dobi njeriut, sepse thjesht me veshë dëgjojnë të gjithë, të mirët dhe të këqinjët. Të gjithë të përgjegjshmit ligjërisht nuk

kanë asnjë arsyetim para Zotit pasi dëgjojnë Shpalljen e Tij. Nëse nuk e pranojnë dhe nuk i nënshtrohen asaj, ata nuk do të kenë justifikim para Zotit në Ditën e Gjykimit.

- **"Allahu do t'i ringjallë të vdekurit dhe të gjithë do të kthehen tek Ai."** - Nëse kuptimin e pjesës së mësipërme e shohim të lidhur me këtë fragment, kuptimi i saj do të ishte: Ata që i përgjigjen ftesës tënde kanë zemër të gjallë. Ndërsa ata që i kanë zemrat e vdekura nuk e kuptojnë ftesën e lumturisë dhe nuk e dallojnë dot atë që i shpëton nga e keqja. Prandaj ata nuk i përgjigjen ftesës tënde dhe nuk binden. Megjithatë, vendtakimi me ta do të jetë Ditën e Kijametit, kur Allahu t'i ringjallë dhe të gjithë të kthehen tek Ai. Nëse ajeti merret më vete, atëherë e shohim si një pohim për vërtetësinë e Ditës së Gjykimit. Allahu i Madhëruar do t'i ringjallë të vdekurit në Ditën e Gjykimit, kur edhe do t'i shpërblejë për ato që kanë punuar. Atëherë, ajeti është një thirrje për t'iu përgjigjur Allahut dhe Profetit të Tij, si dhe një kërcënim për ata që nuk e bëjnë diçka të tillë. Duke treguar armiqësinë dhe kokëfortësinë e tyre, mohuesit e profetëve thonë:

- **Ata thonë: "Përse nuk i zbret atij ndonjë mrekulli nga Zoti i tij?"** - Për qëllim janë ato mrekulli të kërkuara nga ata, me mendjet dhe dëshirat e tyre të prishura, sikurse ka shpjeguar i Madhëruari në një ajet tjetër: "Ata thanë: "Ne nuk do të të besojmë ty, derisa të na nxjerrësh burime prej tokës; Ose të kesh kopshte me hurma e me rrush, e të bësh që mes e tyre të rrjedhin vazhdimisht lumenj; Ose, ashtu sikurse mëton ti (*se do të na dënojë Zoti*), le të bjerë mbi ne qielli copa-copa; ose derisa të na sjellësh Allahun dhe melekët pranë nesh (*t'i shohim haptazi*); Ose të kesh një shtëpi prej ari, ose të ngjitesh lart në qiell. Madje, edhe sikur të ngjitesh lart në qiell, ne nuk do të të besojmë, derisa të na sjellësh një libër që ta lexojmë." Thuaj: "I madhëruar qoftë Allahu!" A mos jam unë tjetër, përveçse një njeri profet?" [Isra 90 - 93]. Allahu na urdhëron që këtyre t'u thuhet:

- **Thuaju: “S’ka dyshim se Allahu ka fuqi të zbresë një mrekulli, por shumica e tyre nuk e dinë këtë.”** - Për Allahun nuk është e pamundur të sjellë gjithçka që ju kërkoni si mrekulli, madje më shumë se aq. Çdo gjë i është nënshtruar krenarisë dhe madhësisë së Allahut. Shumica e njerëzve, që nuk e dinë, kërkojnë shenja, por kjo është në dëmin e tyre. Është në dëmin e tyre, sepse nëse u vijnë ato shenja dhe nuk nënshtrohen, ashtu sikurse ndodh zakonisht, ata do të shfaroseshin me një ndëshkim të ashpër që në këtë jetë. Ky është ligji i Allahut, që nuk pranon ndryshime. Nëse ata kërkonin mrekulli për gjetjen e rrugës së drejtë dhe për pasimin e saj, Muhamedi ﷺ solli shumë mrekulli, që ishin të mjaftueshme për diçka të tillë. Allahu i Madhëruar e pajisi atë me çdo mrekulli dhe argument, që do dëshmonin qartë se Shpallja që solli ishte e vërtetë. Madje, çdo njeri e ka mundësinë që, nëpërmjet kësaj Shpalljeje, të gjejë shumë fakte e argumente, logjike dhe fetare, për çdo fushë dhe çështje të tij, duke mos lënë asnjë fije dyshimi a paqartësie. I lartësuar dhe pa të meta është Allahu, Ai që e dërgoi Profetin e Tij me udhëzim të qartë dhe fe të vërtetë, duke e mbështetur me argumente dhe shenja, që çdokush të jetojë dhe të vdesë i kthjellët për atë që vepron dhe beson, i vetëdijshëm për zgjedhjen që bën. Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.

Ajeti 38

38. Të gjitha kafshët në Tokë dhe të gjithë shpendët, që fluturojnë me dy krahë, të gjithë janë të ndarë në bashkësi, ashtu sikurse edhe ju. Asgjë nuk kemi lënë pa përmendur në Libër. Në fund, te Zoti i tyre do të tubohen të gjithë.

Shpjegimi i ajetit

- “Të gjitha kafshët në Tokë dhe të gjithë shpendët, që fluturojnë me dy krahë, të gjithë janë të ndarë në bashkësi, ashtu sikurse edhe ju.” - Të gjitha gjallesat e tokës, ajrit dhe ujit, si bagëtisë, egërsirat, zogjtë etj., të gjitha janë të ndara në bashkësi, ashtu sikurse ju. Allahu i krijoi

ata, sikurse ju krijoi edhe ju. Është Ai që i furnizon ata, ashtu sikurse ju furnizon ju. Mbi ta zbatohet vullneti dhe dëshira e Zotit, ashtu sikurse zbatohet mbi ju.

- **“Asgjë nuk kemi lënë pa përmendur në Libër.”** - Kuptimi: Asgjë nuk kemi lënë pa përmendur në Leuhi Mahfudh. Çdo gjë, pa përjashtim, e madhe apo e vogël, është shënuar në Leuhi Mahfudh, ashtu sikurse ndodh në realitet. Ajeti tregon se shkrimi i parë në Leuhi Mahfudh përmban gjithçka që ekziston. Shkrimi është njëri nga katër nivelet, mbi të cilat ndërtohet *kada*-ja dhe *kader*-i:

1. Dituria e Allahut mbi gjithçka.

2. Shkrimi i Tij, që përfshin gjithçka që ekziston.

3. Dëshira dhe vullneti i Allahut, që ekzekutohet mbi gjithçka.

4. Krijimi i Tij i të gjitha krijesave, madje edhe i vetë veprave të robve.

Por ka shumë mundësi që me fjalën “Libër” në ajet të jetë për qëllim Kur’ani. Në këtë rast, kuptimi do të ishte i ngjashëm me thënien e Allahut të Lartësuar: “Ne ta shpallëm ty Librin si sqarim për çdo gjë, si udhëzim e mëshirë dhe si përgëzim për myslimanët.” [Nahl 89].

- **“Në fund, te Zoti i tyre do të tubohen të gjithë.”** - Të gjithë popujt do të dalin para Zotit në Ditën e Gjykimit, në një tubim aq të madh e të frikshëm. Ai do t’i shpërblejë të gjithë me drejtësinë e bimirësinë e Tij. Allahu do të japë gjykimin e Tij, për të cilin do ta lavdërojnë të parët dhe të fundit, banorët e Tokës dhe të qiellit.

Ajeti 39

39. Ata që mohojnë shpalljet Tona janë shurdhë e memecë, të përhumur në errësira. Allahu e lë në humbje atë që Ai dëshiron dhe vë në rrugë të drejtë atë që Ai dëshiron.

Shpjegimi i ajetit

- “Ata që mohojnë shpalljet Tona janë shurdhë e memecë, të përhumur në errësira.” - Ky ajet flet për gjendjen e mohuesve të shpalljeve të Zotit dhe mohuesve të profetëve të Tij. Ata ia kanë

mbyllur vetes portën e udhëzimit dhe kanë hapur portën e shkatërrimit. Ata janë të shurdhër, që nuk e dëgjojnë të vërtetën. Ata janë memecë, që kurrë nuk flasin të vërtetën, por gjithmonë flasin dhe mbështesin të kotën. Ata enden mes errësirave. Ata janë të zhytur në terrin e injorancës, kufrit, padrejtësive, poshtërsive dhe mosbindjes ndaj Zotit. Kjo është humbja që Allahu, me drejtësinë e Tij, u shkakton atyre që e meritojnë. I Lartësuarit thotë më pas:

- **“Allahu e lë në humbje atë që Ai dëshiron dhe vë në rrugë të drejtë atë që Ai dëshiron.”** - Allahu është i vetmi që ka në dorë si udhëzimin në rrugën e drejtë dhe mundësinë për të jetuar sipas tij, ashtu edhe lënien në humbje. Të dyja këto, si udhëzimi, ashtu edhe lënia në humbje, bëhen në bazë të bamirësisë drejtësisë dhe urtësisë së Allahut.

Ajetet 40 - 41

40. Thuaju: “Nëse ju vjen dënimi i Allahut ose ju vjen Ora (e Kijametit), vallë, a do të thërrisnit për ndihmë dikë tjetër veç Allahut? Përgjigjuni, nëse jeni të sinqertë!

41. Përkundrazi! Vetëm Atij do t'i luteshit dhe, po të donte, Ai do t'ju largonte atë për të cilën i luteni e ju do t'i harronit ata (zota të remë) që ia shoqëronit.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që t'u drejtohet idhujtarëve, të cilët barazonin idhujt e tyre me Allahun, duke i adhruar ata me përkushtim, e t'u thotë:

- **“Thuaju: “Nëse ju vjen dënimi i Allahut ose ju vjen Ora (e Kijametit), vallë, a do të thërrisnit për ndihmë dikë tjetër veç Allahut? Përgjigjuni, nëse jeni të sinqertë!”** - Kur t'ju godasin këto vështirësi të tmerrshme, kur çdokush do të kërkojë ndihmë për t'i larguar, vallë, a do t'u drejtoheni idhujve tuaj apo do t'i drejtoheni Mbretëruesit të vërtetë, Allahut të Madhërisëm?

- **Përkundrazi! Vetëm Atij do t'i luteshit dhe, po të donte, Ai do t'ju largonte atë për të cilën i luteni e ju do t'i harronit ata (zota të remë) që ia shoqëronit.”** - Në kohë vështirësie dhe fatkeqësie, ju nuk u luteni më idhujve tuaj, madje i harroni fare ata, sepse ju e dini shumë mirë që ata idhuj nuk kanë pushtet për t'ju sjellë mirë apo dëm. Gjithashtu, ata nuk kanë në dorë t'ju falin jetë apo të sjellin vdekjen e ringjalljen. Në ato momente, ju, me sinqeritet dhe me përkushtim, do t'i drejtoheni vetëm Allahut, sepse jeni të bindur se Ai ka në dorë pushtetin të dhurojë mirësi apo të godasë me fatkeqësi. Vetëm Allahu i përgjigjet lutjes së atij që është në nevojë të ngutshme. Ju kështu silleni në momente të vështira. Atëherë, pse silleni ndryshe kur jeni duke shijuar mirësinë e dhuruar nga Zoti? Përse shpikni zota të tjerë për të adhruar? Vallë, mos keni për këtë ndonjë arsytim logjik apo fakt nga shpalljet e Zotit? A keni ndonjë argument bindës për këtë veprim?! Asnjë argument nuk keni, por ju veç gënjeni dhe shpifni për Allahun.

Ajetet 42 – 45

42. Ne kemi çuar të dërguar në shumë popuj para teje. Ne i dënuam ata popuj me skamje e mjerim, që të mësonin të përuleshin.

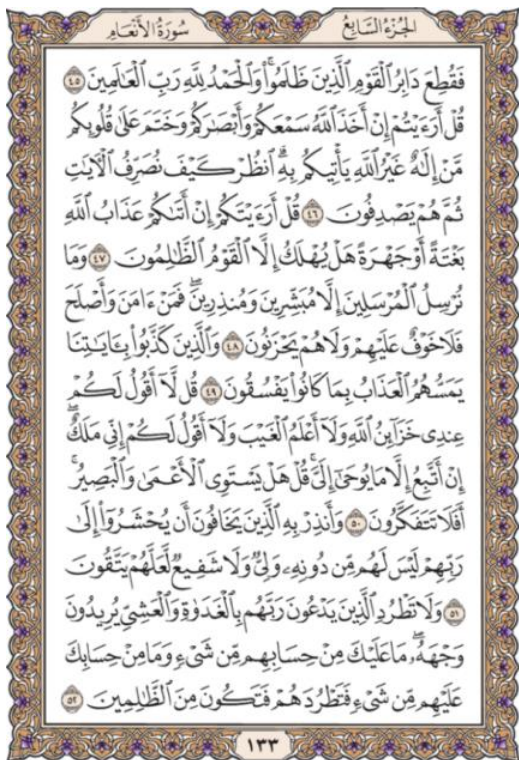
43. Përse, atëherë nuk mësuani të përuleshin pasi u erdhi dënimi Ynë? Sepse zemrat e tyre ishin të ngurta dhe Shejtani ua hijeshoi atë që bënin.

44. Por meqë ata i shpërfillën porositë, Ne u hapëm të gjitha dyert (e kënaqësive) dhe, kur ata po gëzonin për ato që iu ishin dhënë, i ndëshkuam në befasi, e ata mbetën të pashpresë.

45. Kështu u zhdruk mbeturina e fundit e keqbërësve. Të gjitha lavdërimet i qofshin Zotit të botëve!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne kemi çuar të dërguar në shumë popuj para teje. - Allahu i Lartësuar na tregon se ka dërguar profetë e lajmëtarë edhe në popujt e shkuar, të cilët i mohuan dhe i refuzuan me kokëfortësi dhe**

padrejtësisht shpalljet e Tij. Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“Ne i dënuam ata popuj me skamje e mjerim, që të mësonin të përulëshin. Përse, atëherë nuk mësuat të përulëshin pasi u erdhi dënimi Ynë?”** - Allahu i Lartësuar i goditi ata me varfëri, sëmundje dhe fatkeqësi në çdo drejtim. Të gjitha këto i bëri për t'i mëshiruar, me qëllimin që ata të nënshtroheshin dhe t'i drejtoheshin me lutje e përgjërime, për të shpëtuar nga ato ndëshkime.

- **“Sepse zemrat e tyre ishin të ngurta...”**
- Zemrat e tyre u ngurtësuan dhe kurrë nuk pranuan të nënshtroheshin për të pranuar të vërtetën. Ndërsa nga ana tjetër:

- **“...Shejtani ua hijeshoi atë që bënin.”** – Kështu, ata mendonin se besëtytnitë që kishin ishin feja e vërtetë. Ata kishin gjetur prehje në besimet e kota, ndërkohë që Shejtani luante me mendjen dhe arsyen e tyre.

- **“Por meqë ata i shpërfillën porositë, Ne ua hapëm të gjitha dyert (e kënaqësive)...”**
- Kur i harruan shpalljet e sjella nga

profetët, Allahu i Lartësuar ua hapi atyre portat e kënaqësive të kësaj dynjaje, që ata të zhytreshin edhe më keq në humbje. Kjo që vetëm njëra nga format e ndëshkimit, sepse Allahu i Madhëruar thotë më pas:

- **“...dhe, kur ata po gëzonin për ato që u ishin dhënë, i ndëshkuam në befasi, e ata mbetën të pashpresë.”** - Këtë radhë, ndëshkimi i la thellësisht të dëshpëruar. Ata i prenë shpresat nga çdo e mirë. Ky që ndëshkimi më i rëndë e më i dhembshëm, sidomos kur ishin të pavëmendshëm, të qetë e në mes të kënaqësive të tyre. Një ndëshkim që ndërpret kënaqësitë është shumë herë më i dhembshëm dhe dëshpërues.

- **“Kështu u zhduk mbeturina e fundit e keqbërësve.”** - Ata i goditi ashpër vala e ndëshkimit dhe nuk patën asnjë mundësi shpëtimi. Këtë e merituan pas shpërfilljes së porosive të Zotit dhe zhytjes së tyre në gjynahe dhe në kënaqësitë e kësaj dynjaje.

- **“Të gjitha lavdërimet i qofshin Zotit të botëve!”** - Allahu i takon falënderimi dhe lavdërimi për gjithçka që ka përcaktuar. Allahu i takon falënderimi dhe lavdërimi që ka vendosur t'i shkatërrojë mohuesit e të vërtetës të sjellë prej Tij. Nëpërmjet këtij ndëshkimi dalin në pah shenjat e Allahut. Kështu, krijesat e kuptojnë dhe binden tërësisht për nderimin që Zoti u bën *eulijave* të Tij dhe për poshtërimin që godet armiqtë e profetëve dhe të shpalljeve të Tij. Në këtë mënyrë dëshmohet edhe vërtetësia e shpalljeve që sollën profetët dhe besnikëria e këtyre të fundit.

Ajetet 46 – 47

46. Thuaj: “Mendoni sikur Allahu t'jua merrte të dëgjuarit e shikimin dhe t'jua mbyllte zemrat, atëherë cili zot tjetër, veç Allahut, do t'jua jepte ato?” Shih se si ua sqarojmë Ne Shenjat, por sërish ata nuk ua vënë veshin.

47. Thuaj: “Mendoni sikur dënimi i Allahut t'ju vinte befasi ose hapur, vallë, a do të shkatërrohej tjetërkush, veç njerëzve të padrejtë?”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon se, ashtu sikurse është i vetmi që krijoi krijesat dhe i vetmi që përkujdeset për to, po ashtu është i vetmi që meriton adhurimin nga krijesat. Për këtë arsye, i Lartësuar i na nxit që të mendojmë thellë:

- **Thuaj: “Mendoni sikur Allahu t’jua merrte të dëgjuarit e shikimin dhe t’jua mbyllte zemrat, atëherë cili zot tjetër, veç Allahut, do t’jua jepte ato?”**” - Nëse Allahu, si i vetmi që ka në dorë gjithçka që ka krijuar, ju lë pa dëgjim, pa shikim dhe pa logjikë, atëherë kush tjetër do t’jua sjellë ato? E nëse nuk keni ndonjë që mund t’jua sjellë, atëherë përse adhuronit të tjerë bashkë me Allahun?! Mënyra e argumentimit është shumë e qartë. Nëse e pranoni Allahun si të vetmin që krijon dhe përkujdeset për krijesat, si të vetmin që ka në dorë gjithçka, pse nuk e pranoni si të vetmin të Adhurar, të Cilit duhet t’i përkushtoheni me adhurime dhe me lutje? Ky është argument që përforcon teuhidin dhe hedh poshtë idhujtarinë. Më pas, i Lartësuar i thotë:

- **Shih se si ua sqarojmë Ne Shenjat, por sërish ata nuk ua vënë veshin.** - Allahu i Lartësuar e ka qartësuar të vërtetën me mënyra të shumta, që të dalë në shesh edhe rruga e kriminelëve dhe të padrejtëve. Por edhe pas një qartësimi të tillë, me çdo rrugë dhe mënyrë, ata përsëri i kthejnë shpinën të vërtetës.

- **Thuaj: “Mendoni sikur dënimi i Allahut t’ju vinte befaz ose hapur, vallë, a do të shkatërrohej tjetërkush, veç njerëzve të padrejtë?”**” - Nëse ju vjen ndëshkimi i Zotit befaz ose pas shumë paralajmërimesh, që ju tashmë i keni marrë, atëherë a do të shkatërrohet tjetërkush, veç zullumqarëve?! Ata që kërcënohen më shumë nga ndëshkimi janë pikërisht të padrejtët. Madje, ata janë shkaktarë të afrimit dhe zbritjes së ndëshkimit. Për këtë arsye, kujdesuni që të mos vazhdoni padrejtësitë dhe distancohuni prej tyre, sepse këtu bëhet fjalë jo thjesht për një ndëshkim në këtë jetë, por për ndëshkim të përjetshëm dhe dëshpërim pa fund.

Ajetet 48 - 49

48. Ne i kemi sjellë të dërguarit veçse si përgëzues dhe qortues. Ata që besojnë dhe i përmirësojnë veprat e tyre, nuk kanë për të pasur frikë e as brenga.

49. Kurse ata që i mohojnë Shenjat Tona do t’i përfshijë dënimi, sepse ata kaluan kufijtë.

Shpjegimi i ajeteve

- “**Ne i kemi sjellë të dërguarit veçse si përgëzues dhe qortues.**” - Allahu i Madhëruar tregon këtu funksionin kryesor që kanë patur profetët. Ata u dërguan që të përgëzonin e paralajmëronin njerëzit. Që përgëzimi të jetë i plotë, ashtu sikurse është detyrë për profetët, duhet që të sqarohen disa gjëra, si më poshtë:

- Së pari, cilët janë ata që e meritojnë përgëzimin dhe premtimin për shpërblim?
- Së dyti, cilat janë veprat nëpërmjet të cilave fitohet përgëzimi?
- Së treti, cilat janë mirësitë me të cilat përgëzohen?

Po kështu, edhe për paralajmërimin për ndëshkim duhet të sqarohen disa gjëra, si:

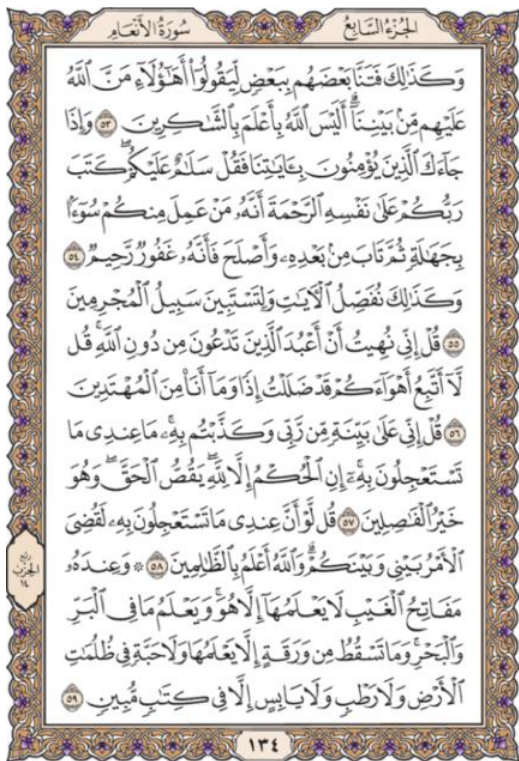
- Cilët janë ata që e meritojnë dhe cilët janë të rrezikuar prej tij.

- Cili është ndëshkimi që i pret të kërcënuarit.

- Cilat janë veprat që e shfaqin njeriun ndaj rrezikut të paralajmëruar. Në lidhje me mënyrën si i trajtojnë përgëzimet dhe paralajmërimet, njerëzit ndahen në dy grupe:

- **Ata që besojnë dhe i përmirësojnë veprat e tyre, nuk kanë për të pasur frikë e as brenga.** - Ata që besojnë Allahun, melekët, librat e shpallur, profetët, Ditën e Gjykimit e gjithçka që duhet besuar, të cilët, gjithashtu, përmirësojnë vazhdimisht imanin, veprat dhe nijetin e tyre. Të tillët nuk kanë frikë për atë që i pret në të ardhmen dhe nuk brengosen për çfarë ka ndodhur në të kaluarën.

- **Kurse ata që i mohojnë Shenjat Tona do t’i përfshijë dënimi, sepse ata kaluan kufijtë.** - Ata do të vuajnë ndëshkimin, për shkak të daljes së tyre nga kufijtë e Zotit

dhe për shkak të mospërfilljes së përgëzimeve e paralajmërimeve të profetëve.

Ajeti 50

50. Thuaju: “Unë nuk ju them se kam në zotërim Thesaret e Allahut, as nuk mëtoj se i di fshehtësitë, e as nuk ju them se jam melek. Unë ndjek vetëm atë që më shpallet.” Thuaju: “A është njëlloj i verbri me atë që sheh? A nuk mendoni?”

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar e mëson Profetin e Tij se çfarë t’u thoshte atyre që e refuzonin si profet. Ata i kërkonin shenja e mrekulli sipas tekave të tyre, madje thoshin se ai i ftonte që të adhuronin atë si Zot, së bashku me Allahun. Kështu, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Thuaju: “Unë nuk ju them se kam në zotërim Thesaret e Allahut, as nuk mëtoj se i di fshehtësitë...”**” - Kuptimi: Unë jam thjesht një njeri i dërguar nga Zoti dhe nuk kam pretenduar ndonjëherë se zotëroj çelësat e depove dhe të mëshirës së Zotit. As nuk pretendoj se di të fshehtën. Të gjitha

këto janë vetëm në dorën e Zotit. Nëse Ai dëshiron që të hapë rrugën e mëshirës për njerëzit, askush nuk mund ta pengojë apo ta mbyllë atë rrugë, e nëse Ai dëshiron t’i ndalojë të mirat, askush nuk mund t’i ofrojë ato. Allahu është njohësi i të shfaqurës dhe i të fshehtës. Ai ka shfaqur pjesë të së fshehtës vetëm për ata që Ai i ka zgjedhur si profetë dhe me të cilët është i kënaqur.

- **“... e as nuk ju them se jam melek.”** – Nuk jam melek, që të kem fuqi të madhe, aq sa të bëj ato që dua me forcën time. Unë nuk pretendoj ndonjë gradë sipër asaj që më ka vendosur Zoti im.

- **“Unë ndjek vetëm atë që më shpallet.”** - Ky është edhe qëllimi im më i lartë. Unë nuk jam gjë tjetër, veçse pasues besnik i asaj që më shpallet nga Zoti im. Unë e zbatoj vetë këtë Shpallje dhe ftoj të tjerët që të jetojnë sipas saj. Atëherë, nëse kjo është grada ime dhe ky është realiteti im, çfarë kërkojnë ata që flasin për mua? Përse më atribuojnë gjëra që unë kurrë nuk i pretendoj? Si mund të më gjykojnë për diçka që nuk e pretendoj? A nuk duhet të gjykohet njeriu veçse për atë që beson dhe vepron? Përse, kur unë ju ftoj të besoni dhe të jetoni sipas asaj që më shpallet, ju më akuzoni se po ju ftoj që të më nënshtroheni dhe të më adhuronin mua? Përse më akuzoni që pretendoj se jam më lart se grada që më ka vendosur Zoti im? A nuk është kjo një sjellje arrogante nga ana juaj, si edhe përpjekje për të justifikuar mosbesimin tuaj? Për të qartësuar dallimin mes atyre që pasojnë Shpalljen e Zotit dhe atyre që nuk veprojnë kështu, thuaju:

- **“Thuaju: “A është njëlloj i verbri me atë që sheh? A nuk mendoni?”** - Mendohuni pak rreth kësaj, për t’i vlerësuar gjërat ashtu siç janë dhe zgjidhni për veten tuaj atë që e gjykoni si më të drejtë për t’u pasuar! Nëse meditonit thellë, do ta shikoni qartë të vërtetën.

Ajetet 51 – 55

51. Paralajmëroji nëpërmjet tij (Kur’anit) ata që i frikësohen llogarisë para Zotit të tyre, me qëllim që të ruhen, sepse, veç

Tij, ata nuk do të kenë asnjë mbrojtës apo ndërmjetës.

52. Mos i largo ata që e adhurojnë Zotin e tyre mëngjes e mbrëmje, me sinqeritet ndaj Tij. Ti nuk mban përgjegjësi për asnjë nga veprat e tyre, ashtu si edhe ata nuk mbajnë përgjegjësi për veprat e tua. Nëse i largon ata, bëhesh si të padrejtët.

53. Kështu i sprovovmë Ne disa me disa të tjerë, derisa të thonë: “Vallë, këta janë ata që përzgjedhi Allahu mes nesh dhe u dhuroi mirësi?” Po a nuk është Allahu më i Dituri, për ata që janë mirënjohës?

54. Kur të vijnë tek ti ata që i besojnë Ajetet Tona, thuaju: “Selamun alejkum! Zoti juaj ia bëri detyrë Vetes së Vet Mëshirën. Nëse ndonjëri prej jush bën ndonjë të keqe pa e ditur, e pastaj pendohet dhe përmirësohet, s’ka dyshim se Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.

55. Kështu i sqarovmë Ne argumentet, në mënyrë që të dalë në shesh rruga e keqbërësve.

Shpjegimi i ajeteve

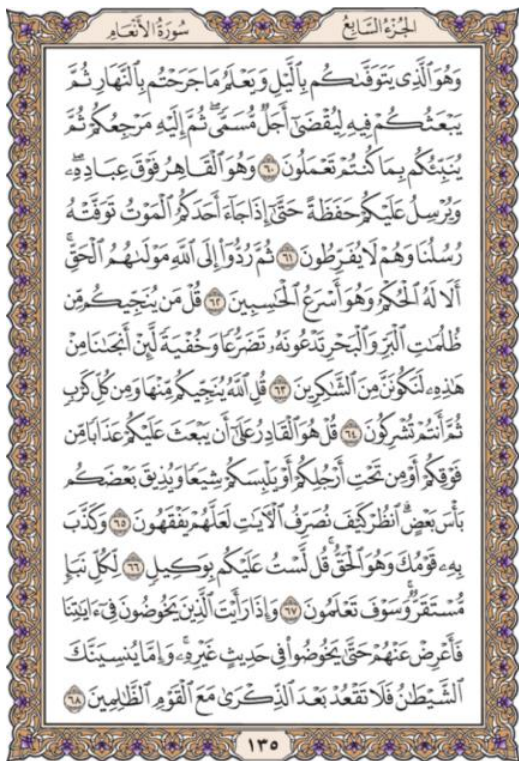
- **“Paralajmëroji nëpërmjet tij (Kur'anit) ata që i frikësohen llogarisë para Zotit të tyre, me qëllim që të ruhen,...”** – Kur'ani është këshillë dhe paralajmërim për të gjithë njerëzit, por përfituesit e vërtetë të këshillave të tij janë ata që i druhen ditës kur do të ringjallen te Zoti i tyre. Ata janë të bindur dhe e kujtojnë shpesh faktin se do të vijë dita kur do të largohen nga kjo dynja, për të nisur rrugën e përjetësisë. Për këtë arsye, ata përpiqen vazhdimisht të arrijnë gjithçka që u sjell dobi dhe të largohen nga gjithçka që i dëmton. Ata janë të bindur se, nëse nuk i dëgjojnë porositë e Zotit, nuk do të gjejnë mbrojtës apo ndërmjetësues, që mund t'i shpëtojnë nga zemërimi dhe ndëshkimi i të Drejtit. I Madhëruari thotë

- **“...sepse, veç Tij, ata nuk do të kenë asnjë mbrojtës apo ndërmjetës.** - Veç Allahut, nuk ka kush që të marrë përsipër çështjet e tyre, që t'i ndihmojë të arrijnë ndonjë të mirë apo që t'i shpëtojë nga të këqijat. Për ta nuk ka as ndërmjetësues, që

mund të ndërhyjë te Zoti, sepse të gjitha çështjet janë vetëm në dorën e Tij. Askush nga krijesat nuk zotëron ndonjë mundësi për të ndihmuar apo për të shpëtuar një krijesë tjetër. Kështu, Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që t'i këshillojë njerëzinë me fjalët e Kur'anit, për një qëllim të rëndësishëm: “me qëllim që të ruhen”. Ndoshta, duke dëgjuar të vërtetat e padiskutueshme për takimin me Zotin dhe llogarinë para Tij, ata do të frikësohen dhe do të nënshtrohen, që të punojnë e të plotësojnë detyrimet, si dhe të largohen nga ndalesat e Tij. Këshillimi me anë të Kur'anit është, sigurisht, një nga mënyrat më të mira dhe të efektshme.

- **“Mos i largo ata që e adhurojnë Zotin e tyre mëngjes e mbrëmje, me sinqeritet ndaj Tij.** - Kurrë mos i largo prej teje dhe nga takimet e tua adhuruesit e sinqertë, duke synuar të shoqërohesh e të ulesh me të tjerë! Mos i largo ata nga vetja jote, sepse ata janë të rregullt me duatë ndaj Zotit të tyre! Ata i drejtohen Atij me duatë e adhurimit dhe duatë e kërkesës së drejtpërdrejtë ², në fillim e në fund të ditës. Me të gjitha këto, ata synojnë thjesht të kënaqin Allahun dhe nuk kanë asnjë qëllim tjetër. Kësisoj, ata nuk meritojnë të dëbohen, por përkundrazi, meritojnë t'i duash fort dhe të miqësohesh me ata. Ata meritojnë t'i mbash afër e t'i trajtosh me ngrohtësi e dhembshuri, sepse ata janë më të zgjedhurit e krijesave, edhe pse mund të jenë të varfër. Ata janë më krenarët, edhe nëse mund të shihen si të parëndësishëm dhe të rëndomtë nga njerëzit.

- **Ti nuk mban përgjegjësi për asnjë nga veprat e tyre, ashtu si edhe ata nuk mbajnë përgjegjësi për veprat e tua. Nëse i largon ata, bëhesh si të padrejtët.”** - Kuptimi: Askush nuk do të mbajë përgjegjësi për veprat e tjetrit. Secili do të përgjigjet vetëm për punët e tija, të mira apo të këqija qofshin ato. Kështu, nuk ka asnjë arsye që t'i largosh ata, përndryshe do të ishe i padrejtë. Profeti ﷺ e zbatoi plotësisht dhe me shumë përkushtim këtë urdhër të

Allahut. Kur pranë tij uleshin të varfërit, ai qëndronte me ta me durim, duke u sjellë me ngrohtësi e plot përkujdesje, me moralin më të lartë. Mund të thuhet pa ngurrim se të tillë njerëz i gjeje vazhdimisht në kuvendet e tij. Shkaku i shpalljes së këtyre ajeteve ishte kërkesa që disa pasanikë e fisnikë të kurejshëve i kërkuan Profetin. Ata i thoshin shpesh: "Nëse dëshiron që të të besojmë dhe pasojmë, atëherë largoji ata (duke folur për disa sahabë të varfër)! Ne na vjen turp të na shohin arabët në një kuvend me ata varfanjakë." Profeti, duke dëshiruar shumë që ata të pasonin rrugën e drejtë, për pak mendoj për mundësinë e zbatimit të propozimit të tyre. Por Allahu i Madhëruar e qortoi dhe e udhëzoi Profetin e Tij nëpërmjet këtyre ajeteve.

- **"Kështu i sprovovmë Ne disa me disa të tjerë..."** - Kështu i sprovon Allahu i Madhëruar njerëzit. Disa i bënë të pasur dhe disa të varfër, disave u ka dhënë fis të gjerë e famë, e disa të tjerë i ka bërë të dobët e pa mbështetje njerëzore. Por nëse Allahu i Lartësuar i dhuron mirësinë e imanit

njerëzve "të dobët" apo "të parëndësishëm", siç i quajnë, kjo bëhet sprovë për të pasurit e fisnikët, apo siç i quajnë: "të rëndësishmit". Nëse i pasuri vërtet synon të vërtetën dhe rrugën e drejtë, që kënaq Zotin, ai e pranon imantin dhe bëhet musliman, pa e penguar aspak prania e të varfërve, përzjerja me ta në kuvende dhe fakti që edhe ata kanë pranuar Islamin. Por nëse ai nuk është i sinqertë në kërkimin e të vërtetës, marrëdhënia me të varfërit dhe përzjerja me ta do të bëhet një pengesë që do ta pengojë nga pasimi i të vërtetës. Ata të mjerë, duke përcmuar besimtarët e varfër, thanë:

- **"...derisa të thonë: "Vallë, këta janë ata që përzgjodhi Allahu mes nesh dhe u dhuroi mirësi?"**" - Kjo arrogancë dhe mbivlerësim i vetes i pengoi ata nga pranimi i të vërtetës. Ata nuk e meritonin udhëzimin, sepse nuk ishin të pastër për t'u nderuar me të. Në përgjigje të qëndrimit të tyre mospranues, i Madhëruari thotë:

- **"Po a nuk është Allahu më i Dituri, për ata që janë mirënjohës?!"** - Mirënjohës janë ata cilët i njohin, i vlerësojnë dhe i respektojnë mirësitë e Zotit, ata që dëshmojnë se ato vijnë prej Bujarit dhe kryejnë ato vepra që i meritojnë ato mirësi, në shenjë mirënjohje për Dhuruesin e tyre. Këtyre mirënjohësve Zoti u dhuron imantin e shumë mirësi të tjera. Ndërsa ata që nuk tregojnë mirënjohje, le ta dinë se Allahu i Madhëruar është i Urtë dhe, me Urtësinë e Tij, nuk e vendos mirësinë e Tij atje ku nuk duhet dhe nuk ia jep atij që nuk e meriton. Kështu ishin edhe ata të mjerë që thanë ato fjalë, të cilat tregonin mosvlerësim të urtësisë së Zotit në shpërndarjen e mirësisë së imanit. Ata ishin mosmirënjohës e arrogantë, ndryshe nga ata besimtarë të varfër e jo të varfër, të cilët i shprehnin mirënjohjen Zotit duke iu dorëzuar plotësisht Atij, me bindje e dashuri. Allahu i Madhëruar jo vetëm që e ndaloi Profetin që t'i largonte besimtarët e përkushtuar, por e urdhëroi që t'i priste ata me respekt e nderim, duke thënë:

- **“Kur të vijnë tek ti ata që i besojnë Ajetet Tona, thuaju: “Selamun alejkum! Zoti juaj ia bëri detyrë Vetes së Vet Mëshirën.** - Kur të vijnë besimtarët, uroji mirëseardhjen dhe përshëndeti me selam, që t’u ngresh lart moralin e t’u forcosh vullnetin për të vazhduar në rrugën drejt Zotit të tyre! Përgëzoji ata duke u treguar për mëshirën dhe për bujarinë e gjerë të Allahut, por edhe nxiti ata që të kryejnë çdo punë të mirë e të ndjekin çdo rrugë për të fituar mirësitë e shumta dhe kënaqësinë e Allahut! Këshilloji ata që të mos vazhdojnë me gjynahe dhe urdhëroji për pendim të sinqertë nga të gjitha gjynahet, në mënyrë që të fitojnë dhe të lumturohen me faljen e Zotit dhe bujarinë e Tij të pamatë ndaj të penduarve!

- **“Nëse ndonjëri prej jush bën ndonjë të keqe pa e ditur, e pastaj pendohet dhe përmirësohet, s’ka dyshim se Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.”** - Është e domosdoshme lënia e gjynaheve, distancimi prej tyre dhe pendimi për to. Gjithashtu, është detyrë kryerja e veprave të mira dhe plotësimi i detyrimeve të vendosura nga Allahu, qofshin këto detyrime fizike, materiale, monetare apo morale, si edhe rregullimi i çdo gjëje të dëmtuar, qofshin dëmtime të shkaktuara nga punë të jashtme e të dukshme, qofshin punë të brendshme e të padukshme. Nëse të gjitha këto kushte të pendimit plotësohen, atëherë i Lartësuarit thotë: **“...s’ka dyshim se Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.”** Ai ka për të derdhur mbi këta fatlumë mbarësi e mirësi prej mëshirës dhe bujarisë së Tij, në varësi të zbatimit të detyrimeve nga ana e tyre.

- **“Kështu i sqarojmë Ne argumentet...”** - Kështu e qartësojmë Shpalljen Tonë, duke e bërë lehtësisht të dallueshme rrugën e drejtë nga devijimi, të vërtetën nga e kota. Kështu, të udhëzuarit do të ndriçohen nga Shpallja e Zotit, sepse do të jenë të qartë për të vërtetën, të cilën e ndjekin dhe sipas së cilës është detyrë të jetosh.

- **“...në mënyrë që të dalë në shesh rruga e keqbërësve.”** - Rruga e kriminelëve të çon në zemërimin dhe ndëshkimin e Zotit. Kur rruga e kriminelëve bëhet e qartë, atëherë lehtësohet edhe largimi prej saj. Ndryshe ndodh nëse ajo është e panjohur, e paqartë ose e mjegullt, sepse vështirësohet ruajtja prej saj.

Ajetet 56 – 58

56. Thuaj: “Unë jam ndaluar të adhuroj ata që ju i adhuron përveç Allahut!”

Thuaj: “Unë nuk i ndjek dëshirat tuaja, sepse atëherë do të isha i humbur e jo prej të udhëzuarve!”

57. Thuaj: “Unë kam Argument të qartë nga Zoti im, ndërsa ju e mohoni atë. Ai që ju e kërkoni me ngut, nuk është në dorën time. Gjykimi për gjithçka i takon vetëm Allahut: Ai shpall të vërtetën dhe Ai është më i miri i gjykuesve.”

58. Thuaj: “Sikur të ishte në dorën time ajo për të cilën nguteni, çështja mes meje dhe jush do të kishte përfunduar. Allahu është i gjithëditur për keqbërësit.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që t’u drejtohet idhujtarëve dhe t’u thotë:

- **“Unë jam ndaluar të adhuroj ata që ju i adhuron përveç Allahut.”** - Unë jam ndaluar që t’u kushtoj adhurime atyre që ju adhuron përveç Allahut, kushdo qofshin ata: idhuj, puta e çdo gjë tjetër, që nuk kanë në dorë asnjë lloj mirësie, dëmi apo dobie. Ata nuk zotërojnë pushtet për të dhënë jetën, vdekjen apo për ringjalljen. Të gjitha adhurimet që u përkushtoni këtyre idhujve janë të kota e të pavlefshme. Për idhujtarinë ju nuk keni justifikime, madje as si keqkuptim nuk lejohet të ndodhë një krim i tillë. Ky është thjesht pasim i epshit, i cili është devijuesi më i madh. Për këtë arsye, i Madhëruari proposit:

- **“Thuaj: “Unë nuk i ndjek dëshirat tuaja, sepse atëherë do të isha i humbur e jo prej të udhëzuarve!””** - Unë kurrë nuk do të pasoj pasionet tuaja, sepse kështu do të bëhesha prej të devijuarve nga rruga e

drejtë. E si mund të konsiderohen të drejta lutjet drejtuar dikujt që nuk ka asnjë lloj pushteti e mundësie për t'iu përgjigjur atyre? Ndërsa rruga ime, që është njësimi i Allahut në adhurim me vepra të sinqerta vetëm për Të, është rruga e drejtë, e mbështetur nga faktet logjike e nga shpalljet e Zotit, të padiskutueshme në vërtetësinë e tyre.

- **Thuaj: “Unë kam Argument të qartë nga Zoti im...”** - Unë kam siguri të plotë për saktësinë e Shpalljes nga Zoti im dhe për kotësinë e çdo besimi tjetër të devijuar. Kjo është një dëshmi e fortë mbi vërtetësinë e besimit islam në një Zot, që meriton adhurimin si Një i vetëm, duke u nënshtruar sipas ligjit të Tij islam. Sigurisht, dëshmia e këtij Profeti është dëshmia më e drejtë dhe qëndron mbi dëshmitë e të gjitha krijesave. Këtë dëshmi e pranuan të gjithë besimtarët. Secilit prej tyre, në varësi të mirësisë së dhuruar nga Allahu, iu bë e qartë vërtetësia e kësaj rruge.

- **“... ndërsa ju e mohoni atë.”** - Ndërsa ju, o idhujtarë, e mohuat të vërtetën e Zotit, duke e konsideruar atë si trillim, ndërkohë që ajo nuk e meriton këtë trajtim. Besimi i të vërtetës është i pashmangshëm për çdo njeri që logjikon. Nëse vazhdoni të mohoni, dijeni se dënimi do të godasë mbi ju, dhe kjo është e sigurt. Dënimi është në dorë të Zotit; është Ai që e zbret kur të dëshirojë dhe si të dëshirojë. Nëse ju kërkoni përshpejtimin e këtij ndëshkimi, kjo nuk është në dorën time, ashtu si dhe asnjë çështje tjetër.

- **“Ai që ju e kërkoni me ngut, nuk është në dorën time. Gjykimi për gjithçka i takon vetëm Allahut...”** - Ashtu sikurse është Allahu i Madhëruar Ai që ka vendosur Sheriatin, për të zbatuar ligjet e tij dhe për të jetuar sipas tyre, është po Ai i vetmi që i takon të japë gjykimin për të shpërblyer a ndëshkuar, ashtu sikurse parakupton urtësia e Tij. Kështu, kundërshtimi i gjykimin të Zotit është i papranueshëm dhe jo i drejtë, pasi Ai ua tregoi dhe ua ndriçoi të vërtetën robve plotësisht, pa lënë vend për asnjë

dyschim. Pas qartësimit të së vërtetës nga Allahu i lartësuar nëpërmjet profetëve, shpalljeve dhe shenjave të panumërta, asnjë rob nuk mund të justifikohet. Çdokush që është prezantuar me të vërtetën nuk mund të justifikohet tek i Madhëruari. Pas qartësimit të saj, çdokush do të jetojë e do të vdesë i vetëdijshëm për atë që ka zgjedhur.

- **“Ai e shpall të vërtetën dhe Ai është më i miri i gjykuesve.”** - Allahu është Gjykuesi më i mirë i robve në dynja dhe në ahiret. Të gjitha gjykimet e Tij janë të drejta, për të cilat meriton lavdinë dhe mirënjohjen. Allahut i shprehin mirënjohjen edhe ata kundër të cilëve rëndon gjykimi i Tij.

- **Thuaj: “Sikur të ishte në dorën time ajo për të cilën nguteni, çështja mes meje dhe jush do të kishte e përfunduar.”!** - Thuaju atyre që kërkojnë përshpejtimin e ndëshkimit, nga injoranca, arroganca dhe padrejtësia që i karakterizon: Sikur çështja të ishte në dorën time dhe të isha unë ai që e ekzekutoja ndëshkimin, atëherë nuk do të kishte asnjë lloj dobie për ju, o të mjerë. Por çështja është në dorën e Allahut, që është *El Halimu* - i Butë e i Mëshirshëm, që nuk nxitohet të ndëshkojë gabimtarin, edhe pse është i Plotfuqishëm ta bëjë këtë, por e afatizon dhe i jep mundësi për pendim e kthim. Allahu është *El Sabur* – Durimtari, i Cili, edhe pse të poshtërit bëjnë gjynahe dhe nuk i binden, madje kanë guximin që të rebelohen kundër Tij, Ai përsëri u jep shëndet dhe i ruan, i furnizon dhe lëshon mbi ta në mënyrë të vazhdueshme mirësi të dukshme e të padukshme, të hapura e të fshehura.

- **Allahu është i Gjithëditur për keqbërësit.** - Të mos harrojnë ata se Allahut nuk i fshihet asnjë veprim i tyre dhe të mos mashtrohen nga afatizimi i Tij. Ai vërtet afatizon, por kurrë nuk do t'i lërë krijesat pa i marrë në përgjegjësi për veprat e tyre, kur të vijë koha për një gjë të tillë.

Ajeti 59

59. Vetëm tek Ai janë çelësat e fshehtësive dhe ato nuk i di askush tjetër

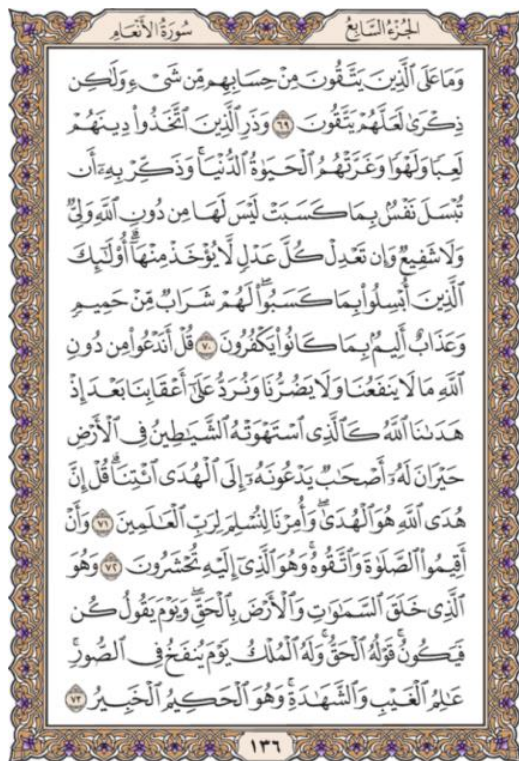
veç Tij. Ai di çfarë ka në tokë dhe në det. As edhe një gjethe nuk bie pa dijeninë e Tij. Nuk ka kokërr në thellësi të Tokës, s'ka të njomë dhe s'ka të thatë, që nuk është në Librin e qartë.

Shpjegimi i ajetit

- "Vetëm tek Ai janë çelësat e fshehtësive dhe ato nuk i di askush tjetër veç Tij. Ai di çfarë ka në tokë dhe në det. - Ky ajeti i madh është një nga më të mrekullueshmit, që përshkruan diturinë gjithëpërfshirëse të Allahut të Madhëruar. Dituria e Tij ka përfshirë të gjitha fshehtësitë, nga të cilat Ai zbulon aq sa dëshiron dhe atyre krijesave që Ai dëshiron. Por për shumë fshehtësi nuk dinë as melekët më të mëdhenj e më të afërt të Tij, dhe as profetët e dërguar prej Tij, e aq më pak të tjerët. Ai di gjithçka për njerëzit, kafshët, pemët, gurët, dheun, detet e oqeanet dhe çfarë përmbajnë ato.

- "As edhe një gjethe nuk bie pa dijeninë e Tij. - Për çdo gjethe të pemëve të tokës e të detit, në fusha e male, në dynja dhe në ahiret.

- **Nuk ka kokërr në thellësi të Tokës, s'ka të njomë dhe s'ka të thatë, që nuk është në Librin e qartë.** - Nuk ka kokërr të frutave apo të farërave që mbillen nga njerëzit apo që rriten vetë nëpër fusha e pyje, që nuk është shënuar në Librin e qartë, pra, në *Leuhi Mahfûdh*. Vetëm një pjesë e këtyre gjërave që janë përmendur, habit mendjen e të diturve dhe zemrat e të urtëve. Kjo tregon për madhëstinë e Zotit të Lartësuar dhe faktin se Ai është Absolut në të gjitha emrat dhe cilësitë e Tij. Sikur krijesat të mblidheshin të gjitha për të kuptuar tërësisht vetëm një nga cilësitë e Tij, nuk do të kishin mundësi për t'ia arritur. I lartësuar dhe i madhëruar qoftë Zoti i Lavdëruar e Madhështor! Ai është *El Uâsiu* - i Gjjeri (në cilësitë e Tij) dhe *El Alîm* - i Gjithëdituri, *El Hâmîdu* - i Lavdëruari dhe *El Mexhîd* - i Madhëruari, *El Shehîdu* - Dëshmuesi i gjithçkaje dhe *El Muhîtu* - Gjithëpërfshirësi. I lavdëruar qoftë Allahu, që është i vetmi i Adhuruar me meritë! Ai është i Adhuruari, i Lavdishmi, që askush

nuk mund të arrijë ta lavdërojë ashtu si e meriton. Ai qoftë i lavdëruar, ashtu sikurse e ka lavdëruar Vetën e Vet! Ai është shumë më lart sesa lëvdatat që mund t'i thurin krijesat e Tij. Ky ajeti tregon për diturinë absolute të Allahut mbi gjithçka. Ai tregon, gjithashtu, edhe për *Leuhi Mahfûdh*-in, në të cilin është shënuar çdo gjë që ndodh në ekzistencë.

Ajetet 60 – 62

60. Është Ai që jua merr shpirtrat natën (në gjumë) dhe që e di mirë atë që keni bërë ditën. Më pas, Ai jua kthen ato, për të vazhduar (jetën) deri në afatin e caktuar. Në fund, tek Ai do të ktheheni, dhe do t'ju tregojë të vërtetën e asaj që keni bërë.

61. Ai është Sunduesi mbi robërit e Vet. Ai ve roja për ju. Më në fund, kur ndonjërit prej jush i vjen vdekja, të dërguarit Tanë ia marrin shpirtin, dhe ata kurrë nuk bëjnë lëshime.

62. Pastaj të gjithë do të kthehen tek Allahu, te Sunduesi i tyre i vërtetë.

Vetëm Atij i takon sundimi, dhe Ai është më i Shpejti në llogari.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Është Ai që jua merr shpirtrat natën (në gjumë) dhe që e di mirë atë që keni bërë ditën. Më pas, Ai jua kthen ato, për të vazhduar (jetën) deri në afatin e caktuar.** - Ky është një pohim e përfundim i njëshmërisë së Zotit në meritën e adhurimit dhe një argument shumë i fortë kundër idhujtarëve. Ajeti tregon se Allahu i Madhëruar i meriton të plota dashurinë, madhërimin, lartësimin dhe respektin. Allahu i Madhëruar është i vetmi që rregullon çështjet e krijesave dhe përkujdeset për to, kur ato janë zgjuar dhe kur janë në gjumë. Ai ua ngre shpirtrat, kur ato janë në gjumë dhe qetësohen. Lëvizjet e tyre reduktohen, që trupi t’u çlodhet. Pastaj Ai i zgjon nga gjumi, që të punojnë për arritjen e mirësive të dynjasë dhe të fesë. Allahu i Lartësuar di për gjithçka që krijesat e Tij bëjnë. Kështu vazhdon jeta e tyre, nën kujdesin e Allahut të Madhëruar, derisa të plotësojnë afatin e jetës, që Ai ka caktuar për ta. Kur koha e caktuar nga Ai përfundon, ky është çasti i vdekjes së tyre. Më pas, ata i pret afati tjetër, ai i Ditës së Ringjalljes, prandaj i Lartësuar thotë:

- **Në fund, tek Ai do të ktheheni, dhe do t’ju tregojë të vërtetën e asaj që keni bërë.** - Pasi të vdisni, vetëm tek Allahu është kthimi i të gjithëve, tek askush tjetër, dhe Ai do t’ju shpërblejë për ato që keni bërë, mirë apo keq.

- **“Ai është Sunduesi mbi robërit e Vet. Ai ve roja për ju...”** - Allahu është Sunduesi i krijesave të Tij. Mbi ta realizohet dëshira dhe gjykimi i Tij gjithëpërfshirës. Ata nuk zotërojnë as më të voglën çështje. Ata lëvizin apo qëndrojnë në prehje veçse me lejen dhe vullnetin e Allahut. Veç kësaj, Ai ka vendosur melekët e Tij si roje për robërit dhe si shënues të veprave të tyre, sikurse thotë në një ajet tjetër: “Pa dyshim, mbi ju qëndrojnë rojet. Ata janë shkruar të ndershëm. Ata dinë gjithçka që bëni ju.” [Infitar 10 - 12]. Ose: “Ne e kemi krijuar

njeriun dhe Ne dimë se ç’pëshpërit ai në vetvete. Ne jemi më afër tij se damari i qafës së vet. Dy melekë qëndrojnë pranë tij, në të djathtë dhe në të majtë. Njeriu nuk thotë ndonjë fjalë pa pasur pranë një regjistruer të gatshëm.” [Kaf 16 - 18]. Ky është kontrolli dhe regjistrimi i veprave të robve në jetën e dynjasë.

- **“Më në fund, kur ndonjërit prej jush i vjen vdekja, të dërguarit Tanë ia marrin shpirtin, dhe ata kurrë nuk bëjnë lëshime.”** - Këta janë melekët e ngarkuar për marrjen e shpirtave, të cilët nuk tolerojnë aspak në detyrën e tyre. Ata nuk i shtojnë e nuk i pakësojnë asnjë çast kohës së përcaktuar dhe të urdhëruar nga Zoti. Ata e zbatojnë urdhrin në kohën e përcaktuar nga Zoti i gjithësisë.

- **Pastaj të gjithë do të kthehen tek Allahu, te Sunduesi i tyre i vërtetë.** - Pas jetës së *berzah*-ut, ku do të jetë shpërblimi ose ndëshkimi sipas veprave tuaja, ju do të ktheheni tek Allahu, nën sundimin e të Cilit ju jeni. Ai ka vendosur atë që ka dëshiruar me urtësinë e Tij, dhe e realizon këtë vendim me përsosmëri dhe korrektësi. Ai ka vendosur për ju një kushtetutë, ju ka ngarkuar me urdhëresa e ndalesa, duke dërguar profetë e duke shpallur libra. Pasi mbyllni jetën e dynjasë, ju do të ktheheni tek Ai, për të marrë gjykimin e Tij të drejtë. Mbi ju do të zbatohet me përpikmëri Ligji i Tij i shpërblimit dhe ndëshkimit, për punët e mira dhe të këqija. Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Vetëm Atij i takon sundimi, dhe Ai është më i Shpejti në llogari.”** - Vetëm Allahut, e askujt tjetër, i takon gjykimi dhe vendosja e Ligjit. Ai është llogaritësi i shpejtë i veprave të robve, sepse Ai ka dituri të plotë dhe regjistron çdo gjë me përpikmëri. Në fakt, çdo gjë që krijesat bëjnë është shënuar saktësisht në *Leuhi Mahfudh*. Veprat e robve janë regjistruar edhe në librat e melekëve. Mendo pak me kujdes në këto ajete! Nga ato kuptojmë se Allahu është i vetmi që krijon dhe që përkujdeset për çështjet e krijesave. Ai

është Ngadhënjimtari dhe i Pamposhturi, që i ka nënshtuar të gjitha krijesat e Tij. Allahu përkujdeset për krijesat e Tij në çdo gjendje të tyre. Është Allahu i vetëm dhe i pashoq, që vendos ligjet e krijimit. Vetëm Ai vendos ligjet që dëshiron, që robërit e Tij t'i zbatojnë e të jetojnë sipas tyre dhe është vetëm Allahu që vendos për shpërblimin apo ndëshkimin e krijesave e Tij, sipas zbatimit të ligjeve të Tij. Atëherë, pyetja e natyrshme që shtrohet është: Si mundet që idhujtarët e refuzojnë adhurimin e Allahut, që është i përshkruar me të tilla cilësi, dhe adhurojnë diçka tjetër, që nuk ka asgjë në dorë, asnjë lloj mundësie për të arritur atë që dëshiron? Për Zotin! Sikur ata të ishin të vetëdijshëm për butësinë, mëshirën dhe faljen e Allahut për ta, edhe pse rebelohen kundër Tij me vepra kufri dhe idhujtarie, edhe pse shpifin e trillojnë besime të pavërteta, ndërsa Ai vazhdon t'i ruajë e t'u japë shëndet e furnizim, me siguri do të kërkonin ta njihnin Zotin më mirë, do të pushtoheshin nga dashuria e madhe për Të dhe do të urrenin veten e tyre. Ata do të çuditeshin pse dhe si ndodhi që iu përgjigjën ftesës së shejtanit të mallkuar, që sjell veçse poshtërim, dëshpërim e shkatërrim. Por ata janë njerëz që nuk logjikojnë.

Ajetet 63 – 64

63. Thuaj: “Kush ju shpëton prej errësirave të Tokës e të detit, kur ju i luteni Atij përulësisht e fshehtas: “Sikur të na shpëtojë prej kësaj, ne do të jemi mirënjohës?!”

64. Thuaj: “Është Allahu Ai që ju shpëton prej këtyre dhe prej çdo brengë tjetër. Megjithatë, ju adhuronit zota të rremë!”

Shpjegimi i ajeteve

Drejtoju idhujtarëve, të cilët adhurojnë e lusin idhuj, dhe nxiti të mendohen dhe të arsyetojnë me qetësi e thellësi! Ata e pranojnë se Allahu është *Rab* - Zoti, Krijuesi, Furnizuesi, Sunduesi dhe Ai që përkujdeset e ka në dorë gjithçka, madje është i vetëm në këtë zotërim. Atëherë,

përse refuzoni që adhurimet t'ia përkushtoni vetëm Atij? Duke i nxitur të mendojnë në këtë mënyrë, thuaju:

- Thuaj: “Kush ju shpëton prej errësirave të Tokës e të detit, kur ju i luteni Atij përulësisht e fshehtas...” - Mendohuni dhe arsyetoni drejt! Kush ju shpëton nga errësirat, vështirësitë dhe tmerret e detit e të tokës, atëherë kur nuk funksionojnë më mjetet dhe hilet tuaja dhe kur fundin e keni pranë? Në të tilla momente, a nuk i drejtoheni me sinqeritet, përunjësi dhe përgjërime vetëm Zotit, që është Një dhe i Pashoq? Në këto çaste, gjuha juaj nuk pushon, duke u lutur për shpëtim, madje nga thellësia e shpirtit thoni: **- “Sikur të na shpëtojë prej kësaj, ne do të jemi mirënjohës.”** - Kuptimi: Nëse Zoti na shpëton nga kjo vështirësi në të cilën kemi rënë, ne do të bëhemi patjetër mirënjohës ndaj Tij. Mirësitë janë dhuratë e Allahut dhe do t'i përdorim ato vetëm për bindje ndaj Tij dhe kurrë në rrugë që Zoti nuk i do dhe na i ka ndaluar.

- Thuaj: “Është Allahu Ai që ju shpëton prej këtyre dhe prej çdo brengë tjetër. Megjithatë, ju adhuronit zota të rremë!” - Allahu është Ai që ju shpëton nga kjo vështirësi dhe nga çdo ngushticë tjetër, por edhe pas kësaj, ju nuk e mbani fjalën e dhënë Allahut dhe i harroni mirësitë e dhuruara prej Tij. E ku ka argument më të qartë sesa ky për kotësinë e idhujtarisë dhe për vërtetësinë e njëshmërisë së Zotit në meritën e adhurimit?!

Ajetet 65 - 67

65. Thuaj: “Ai është i Plotfuqishëm t'ju sjellë një dënim prej së larti ose prej së poshtmi, nën këmbët tuaja, ose t'ju ndajë në grupe e të luftoni njëri-tjetrin.” Shih se si i sqarojmë Ne Argumentat, në mënyrë që ata të kuptojnë.

66. Populli yt e mohoi këtë Kur'an, ndonëse ai është vetë e vërteta. Thuaj: “Unë nuk jam mbikqyrësi juaj”.

67. Çdo Mesazh ka afatin e vet (të plotësimi), dhe ju do ta kuptoni më vonë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Thuaj: “Ai është i Plotfuqishëm t’ju sjellë një dënim prej së larti ose prej së poshtmi, nën këmbët tuaja, ose t’ju ndajë në grupe e të luftoni njëri tjetrin.”** -

Allahu i Madhërishëm është i plotfuqishëm që t’ju godasë me ndëshkim nga çdo drejtim dhe me çdo mënyrë, nga sipër ose nga poshtë këmbëve tuaja. Por Ai edhe mund t’ju përçajë e t’ju bëjë që të vuani luftën e ndëshkimit nga njëri tjetri. Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka, prandaj kujdes dhe ndaluni nga vazhdimësia në gjynahe dhe në mosbindje ndaj Tij, se do të përpoheni nga ndëshkime, që do t’ju shkatërrojnë dhe do t’ju zhdukin! Megjithëse Allahu tregon se është i Plotfuqishëm që të sjellë këto lloj ndëshkimesh, Ai, duke qenë i Mëshirshëm, e largoi nga ky umet ndëshkimit nga sipër, si nëpërmjet gurëzimit etj., si dhe ndëshkimit nga poshtë, me shembje të Tokës etj. Por Ai ka ndëshkuar shumë prej tyre me mënyrën e tretë, duke i ndarë në grupacione e duke i bërë të luftojnë e torturojnë njëri tjetrin. Allahu ua zbrit këto lloj ndëshkimi, që të marrin mësim ata që marrin mësim dhe që kanë dituri.

- **Shih se si i sqarojmë Ne Argumentat, në mënyrë që ata të kuptojnë.** - Shiko se si sjellim larmi shenjash, në forma e rrugë të shumta, që të gjitha treguese të së vërtetës. Të gjitha këto shenja i sjellim që ata të logjikojnë e të kuptojnë përse janë krijuar, të kuptojnë realitetin e Sheriatit dhe qëllimet e tij.

- **Populli yt e mohoi këtë Kur'an, ndonëse ai është vetë e vërteta.** - Populli yt e konsideron si gënjeshtër Kur'anin, ndërsa ai është e vërteta e padiskutueshme, tek e cila nuk ka dhe nuk duhet të ketë asnjë dyshim.

- **Thuaj: “Unë nuk jam mbikqyrësi juaj”.** - Unë nuk jam ngarkuar që të regjistroj dhe të ruaj punët tuaja dhe nuk kam të drejtë që t’ju shpërblej për to. Unë jam thjesht një paralajmërues dhe kumtues i qartë i të vërtetës.

- **Çdo Mesazh ka afatin e vet (të plotësisht), dhe ju do ta kuptoni më vonë.**

- Ky afat nuk mund të shtyhet apo të përshejtohet. Një gjë është e sigurt: ju keni për ta mësuar dhe për t'u përballur me atë.

Ajetet 68 - 69

68. Kur i sheh ata që nënçojnë ajetet Tona, largohu prej tyre, derisa të kalojnë në bisedë tjetër! Nëse shejtani të bën të harrosh, atëherë, kur të kujtohesh, mos rri më me njerëz të padrejtë!

69. Ata që janë të devotshëm ndaj Allahut nuk kanë kurrfarë përgjegjësie për veprat e mohuesve, por le t'i paralajmërojnë që ata të ruhen (nga ndëshkimi i Zotit).

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kur i sheh që nënçojnë ajetet Tona, largohu prej tyre, derisa të kalojnë në bisedë tjetër!”** – Ky ajet ka për qëllim të folurit pa të drejtë dhe në kundërshtim me të vërtetën. Kjo bëhet në disa mënyra, si:

1. Duke zbuluar idetë dhe fjalët e këqija e të kota, duke i reklamuar ato si të mira e duke ftuar njerëzit në përqafimin e tyre.

2. Duke refuzuar dhe duke i kthyer shpinën të vërtetës, si edhe duke shpifur e trilluar kundër të vërtetës dhe protagonistëve të saj. Allahu i Madhëruar e ka urdhëruar Profetin e Tij e, rrjedhimisht, edhe umetin e tij, që, nëse shohin apo hasin me njerëz që shpifin ndaj ajeteve të Kur'anit, me mënyra të ndryshme, t'u kthejnë shpinën dhe të mos qëndrojnë me ta, derisa të kalojnë në një temë tjetër. Nëse kalojnë në tjetër temë, atëherë nuk është më e ndaluar të rrih me ta. Madje, nëse ka dobi, përzierja me ta është e detyrueshme. Sigurisht, nëse nuk ka dobi e as ndonjë të keqe, atëherë përzierja me ta nuk është e dobishme dhe as e urdhëruar. Ndalea nga preokupimi me gjëra të kota dhe të pavërteta na jep të kuptojmë se të flasësh të vërtetën, ta mbrosh e ta përhapësh atë është vepër e urdhëruar, e dobishme dhe e nxitur nga Sheriati. Më pas, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Nëse shejtani të bën të harrosh, atëherë, kur të kujtohesh, mos rri më me njerëz të padrejtë!”** - Nëse ulesh me ta, nga harresa apo pakujdesia, atëherë pasi të

kujtohesh, mos vazhdo të rrish, por largohu! Allahu i Lartësuar i quajti ata *'kaumun dhâlimûn'* – njerëz të padrejtë. Të tillë janë ata që enden në të kotën, që flasin e veprojnë harame. Kështu, është i ndaluar qëndrimi mes harameve, kur nuk ke mundësinë që t'i pengosh ato. Ky urdhër është për ata që përzihen me të kotën dhe veprat e ndaluara, pa patur frikë Allahun, ose që heshtin e nuk reagojnë kur kundërshtohet e vërteta. Ndërsa kur ruhet devotshmëria ndaj Zotit, duke i urdhëruar keqbërësit për tek e mira dhe duke i ndaluar nga e keqja, dhe ky qortim pritet të sjellë rezultate, atëherë nuk është gjynah qëndrimi me ta. I Lartësuar i thotë:

- Ata që janë të devotshëm ndaj Allahut nuk kanë kurrfarë përgjegjësie për veprat e mohuesve, por le t'i paralajmërojnë që ata të ruhen (*nga ndëshkimi i Zotit*). - Ky ajet është argument që tregon se këshilla duhet bërë me fjalë të zgjedhura dhe mënyrat më efikase, me qëllim që të arrihet objektivi kryesor - devotshmëria ndaj Allahut. Nga këto ajete mësojmë se, nëse këshilla e shton edhe më shumë të keqen nga ana e të këshilluarit, atëherë i detyrueshëm është moskëshillimi, pasi në këtë rast ajo nuk sjell rezultatin e pritur.

Ajeti 70

70. Largohuni prej atyre që e marrin fenë e vet si lojë e dëfrim, të mashtruar nga jeta e kësaj bote! Ti këshillo me këtë (Kur'an), që njeriu të mos bjerë viktimë e pashpresë e asaj që ka vepruar. Ata nuk do të kenë ndihmëtar përveç Allahut dhe as ndërmjetësues. Edhe sikur të japin çdo lloj shpagimi, ai nuk do t'u pranohet. Këta janë ata që ranë viktimat të pashpresa të veprave që punuan. Ata do të kenë si pije *hamim* (ujë të nxehtë) dhe dënim të dhimbshëm, për shkak të mosbesimit.

Shpjegimi i ajetit

- “Largohuni prej atyre që e marrin fenë e vet si lojë e dëfrim, të mashtruar nga jeta e kësaj bote!” - Ajo që kërkohet nga

robërit është që t'ia përkushtojnë fenë dhe besimin e tyre vetëm Allahut, duke adhuruar vetëm Atë si Një, të Vetëm e të Pashoq, duke i shprehur dashurinë, madhërimin, përunjësinë dhe nënshtrimin, duke kryer të gjitha ato vepra të cilat Ai i kërkon dhe i pëlqen dhe duke jetuar ashtu si Allahu është i kënaqur dhe ashtu si Ai ua ka treguar nëpërmjet shpalljeve. Por kjo kërkon që robi të plotësojë disa kushte, që përmenden më poshtë:

- Ai duhet t'i drejtohet dhe përkushtohet Zotit tërësisht, me zemër e shpirt, dhe vetëm Atij.

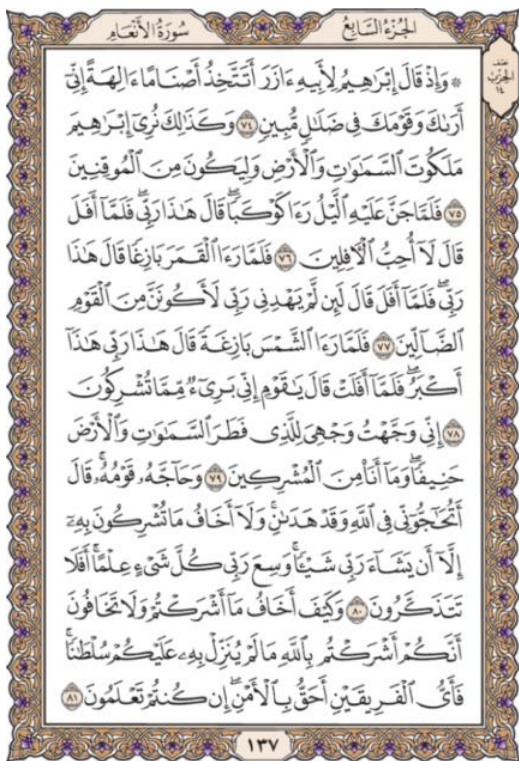
- Veprat e robit të jenë të dobishme e të mira për të dhe për të tjerët, duke plotësuar kushtet që e bëjnë punën “të mirë”.

- Përpjekjet e robit të jenë serioze dhe me përkushtim, dhe jo të dobëta e të brishta.

- Çdo përpjekje dhe vepër e tij duhet të jetë e sinqertë, që synon vetëm dhe vetëm kënaqësinë e Allahut, jo për t'u dukur dhe famë, për t'u lëvdur dhe për vetëkënaqësi.

Kjo quhet fe e vërtetë, që i jep njeriut një jetë tjetër dhe një identitet të ri. Ndërsa ata që pretendojnë se janë pasues të së vërtetës, që janë fetarë e të devotshëm, por në fakt e marrin fenë si lojë dhe me tallje, që koten me argëtimet e kësaj dynjaje, duke angazhuar zemrat e tyre, aq sa nuk lënë vend në to për dashurinë e Allahut dhe njohjen e Tij, ata që përkushtohen tërësisht në gjërat që u sjellin dëm dhe që e lodhin trupin me argëtime të kota, ata që edhe ndonjë adhurim që bëjnë, e bëjnë jo me sinqeritet, por thjesht për të kaluar kohën, për këta lloj njerëzish Allahu i Madhëruar na ka urdhëruar që t'u tërheqim vërejtjen dhe të distancohemi prej tyre. Nuk duhet të mashtrohemi dhe të joshemi nga gjendja e tyre. Ne duhet të paralajmërojmë ata, madje edhe të tjerët që të kenë kujdes prej tyre. Kurrë nuk duhet të mashtrohemi, dhe kjo pastaj të bëhet pengesë që t'i afrohem Allahut të Madhëruar.

- “Ti kujto me këtë (Kur'anin), që njeriu të mos bjerë viktimë e pashpresë e asaj që ka vepruar.” - Kujtoji dhe këshilloji

njerëzit nëpërmjet Kur'anit, në mënyrë që ata të përfitojnë prej tij dhe të lumturohen me mirësinë që ai përmban. Që njerëzit të përfitojnë nga Kur'ani, duhet që:

- T'u sqarosh atyre urdhëresat e tij në mënyrë të thjeshtë dhe të kuptueshme, duke i nxitur për t'i zbatuar ato.

- T'ua bësh të dashur këtë libër, duke përmendur cilësitë e tij të mrekullueshme dhe duke u kujtuar mirësitë që vijnë, nëse e zbatojmë atë.

- Duhet t'u qartësosh njerëzve ato mendime, fjalë dhe vepra që u sjellin dëm dhe janë të shëmtuara, si dhe t'i ndalosh prej tyre. Ata duhet ta kuptojnë dëmin e madh që sjellin veprat e këqija, të cilat Kur'ani i ndalon, si edhe të binden që ato janë vërtet vepra të shëmtuara, të tmerrshme dhe dëmtuese. Nëse e kuptojnë këtë mirë, qartë dhe natyrshëm, kjo do t'i nxisë që t'i urrejnë dhe të mos u afrohen atyre veprave. Mënyrat dhe rrugët e kujtimit nëpërmjet Kur'anit janë të shumta. Këto që u përmendën ishin vetëm disa prej tyre. Por të gjitha konsistojnë që të nxisin te robi

dashurinë për Zotin dhe për çdo vepër që Ai e do, të nxisin dëshirën dhe forcën për të punuar sipas porosive të Zotit, të nxisin shpresën për shpërblimin e Tij në dynja dhe në ahiret, të nxisin gjithashtu edhe drojën nga ndëshkimi i Tij në dynja dhe në ahiret. Nëse robi nuk kujtohet nga ky Kur'an, atëherë do të bjerë në gjynahe, duke plotësuar epshet e tij të shfrenuara. I Madhëruari thotë: "Ti kujto me këtë (Kur'an), që njeriu të mos bjerë viktimë e pashpresë e asaj që ka vepruar." Pra, kujto me këtë Kur'an, në mënyrë që robi të mos bëhet peng i veprave të tij. Kujto me Kur'an, para se robi të zhytet në gjynahe; përpara se të marrë guximin të mos i bindet Zotit dhe të bëjë poshtërsi ndaj Atij, që është Njohësi i të fshehtave e i Gjithëdituri; përpara se robi të harrohet në gjynahe dhe të bëhet i vazhdueshëm në to. Kujto e qorto, që ai të përmendet nga pakujdesia, të zgjohet nga gjumi i kotësisë dhe të frenohet nga rruga e dëshpërimit dhe e ndëshkimit në dynja dhe në ahiret.

- **"Ata nuk do të kenë ndihmëtar përveç Allahut dhe as ndërmjetësues. Edhe sikur të japin çdo lloj shpagimi, ai nuk do t'u pranohet.** - Kujto, para se robin ta rrethojnë dhe lidhin gjynahet e tij. Nëse ai arrin në këtë gjendje, askush nuk mund ta ndihmojë më: as të afërmit, as miqtë e as shokët. Askush nuk mund ta shpëtojë atë, përveç Zotit. Askush nuk mund të ndërmjetësojë, pa e lejuar i Madhërishtmi dhe pa qenë i kënaqur me këtë ndërmjetësim Ai. Edhe sikur robi të jepte çdo lloj kompensimi, qoftë edhe sa e gjithë Toka e mbushur me flori, ai nuk do t'i pranohej.

- **Këta janë ata që ranë viktimë të pashpresa të veprave që punuan.** - Ata që kanë të tilla cilësi, pra, që zhyten në gjynahe e vazhdojnë të përhumben në to, pa u penduar kurrë, ata janë të pashpresë për të shpëtuar. Ky ndëshkim u jepet, ashtu sikurse thotë Zoti: për shkak të asaj që e fituan vetë, me veprat e tyre.

- **Ata do të kenë si pije *hāmim* (ujë të nxehtë) dhe dënim të dhimbshëm, për shkak të mosbesimit.** - Ata kanë si pije *hāmim*, ujë tejet i nxehtë në Xhehenem, i cili mjafton që ata ta afrojnë pranë fytyrës për ta pirë, dhe ai ua përcëllon fytyrat dhe ua këput e copëton zorrët dhe barkun. Ata do ta përjetojnë këtë ndëshkim të dhembshëm, për shkak të mohimit të tyre.

Ajetet 71 – 73

71. Thuaj: “A të adhurojmë veç Allahut diçka që nuk na sjell as dobi, as dëm dhe të bëjmë prapa, pasi Allahu na udhëzoi? Atëherë do të bëheshim si ai, të cilin shejtanët e kanë humbur në tokë, duke e lënë të hutuar.” Ai ka shokë, që e thërrasin në rrugë të drejtë: “Eja te ne!” Thuaj: “I vetmi udhëzim është udhëzimi i Allahut dhe ne jemi urdhëruar që t’i dorëzohemi vetëm Zotit të botëve!”

72. Përkryejeni namazin dhe kijeni frikë Allahun! Allahu është Ai, tek i Cili do të tuboheni.

73. Është Ai që i krijoi qiejt dhe Tokën me një qëllim të madh. Frikësojuni ditës kur Ai do të thotë: “Bëhu!” dhe ajo bëhet. Fjala e Tij është e vërtetë dhe vetëm Atij i takon sundimi ditën kur do t’i fryhet Surit. Ai e di edhe të fshehtën edhe të dukshmen dhe Ai është i Urti, që çdo gjë e di me hollësi.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Thuaj: “A të adhurojmë veç Allahut diçka që nuk na sjell as dobi, as dëm...”** - Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij, por edhe besimtarët, që t’u drejtohen dhe t’i këshillojnë idhujtarët për fenë e drejtë, sepse ata adhurojnë dhe u luten zotave të tjerë. Në këto ajete, Allahu i Madhëruar bën një përkrahje të saktë të idhujve që ata adhurojnë. Mjafton që rob i lexojë këtë përkrahje të idhujve, që të ndalet dhe të largohet prej adhurimit të tyre. Çdo i logjikshëm, nëse mendon me kujdes dhe arsyeton për besimin dhe rrugën e idhujtarëve, bindet plotësisht se ajo është një rrugë e sigurt drejt humbjes, para se të mësojë apo vështojë argumente të tjera për

këtë çështje. Kështu, Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që, për t’i bërë idhujtarët të mendojnë pak dhe me qetësi, t’u thotë: “A të adhurojmë veç Allahut diçka që nuk na sjell as dobi e as dëm?” Ky përkrahje është për çdo gjë që adhurohet veç Allahut. Çdo gjë që adhurohet veç Allahut nuk mund të sjellë dëm apo dobi dhe nuk ka mundësi për asgjë. Çdo çështje është vetëm në dorën e Allahut.

- **“... dhe të bëjmë prapa, pasi Allahu na udhëzoi?”** - A të kthehemi në devijim e humbje, pasi Allahu i Lartësuar na udhëzoi? A të braktisim rrugën e drejtë e të përqafojmë gënjeshtërën? A të largohemi nga rruga që të çon në Xhenetin e mirësive, për të hyrë në rrugën që të çon në ndëshkimin e dhembshëm? Këtë zgjedhje nuk e bën kurrë një njeri i urtë, i mençur e i logjikshëm, që di të dallojë të mirën nga e keqja, të dobishmen nga e dëmshmeja. Për atë që bën një përzgjedhje të tillë, Zoti thotë:

- **“Atëherë do të bëheshim si ai, të cilin shejtanët e kanë humbur në tokë, duke e lënë të hutuar.”** - Si ai që shejtanët e devijojnë nga rruga e drejtë e pikësnyimi i tij. Kështu, ai mbetet në mes të rrugëve, i çoroditur e i hallakatur.

- **“Ai ka shokë, që e thërrasin në rrugë të drejtë: “Eja te ne!”** - Ndërsa shejtanët e ftojnë atë në humbje, shokët e mirë e thërrasin në rrugën e drejtë, por ai nuk përgjigjet. Kështu, ai mbetet e sorollatet mes dy ftesave, i çoroditur e në mëdyshje. Kjo, në fakt, është gjendja e të gjithë njerëzve, përveç atyre që Allahu i Urtë dhe Mëshirëplotë i ruan dhe i mbron. Njerëzit tërhiqen njëkohësisht nga dy kahe të kundërta. Nga njëra anë, ata i tërheq Shpallja e Zotit, logjika e drejtë dhe natyra e pastër, me të cilën është pajisur çdo njeri. Nëse shkojnë në këtë drejtim, ata gjejnë udhën e drejtë të Zotit, për t’u ngritur në gradat e larta të *ilijin*-ëve³. Ndërsa nga krahu tjetër, ata i tërheq shejtani, me të gjithë ushtritë e mbështetësit e tij. Këta ftojnë për në humbje, për të rënë në

ndëshkimin më të tmerrshëm. Ka njerëz që ndjekin udhën e drejtë në të gjitha çështjet ose në shumicën e tyre, ashtu sikurse ka të tjerë që bëjnë të kundërtën. Por ka edhe të tjerë që tërhiqen njëlloj nga të dyja kahet. Në këtë pikë fillon ndarja mes të lumturve dhe të dëshpëruarve.

- **“Thuaj: “I vetmi udhëzim është udhëzimi i Allahut...”** - Udhëzimi i drejtë është veçse udhëzimi i Allahut të Madhëruar, që e bëri ligj për njerëzit nëpërmjet profetëve të Tij. Ndërsa çdo rrugë tjetër është veçse shkatërrim, poshtërim e humbje.

- **“...dhe ne jemi urdhëruar që t'i dorëzohemi vetëm Zotit të botëve.”!** - Jemi urdhëruar që të nënshtrohemi e dorëzohemi plotësisht ndaj Allahut, duke e njësuar me adhurime e duke zbatuar me sinqeritet urdhrat e Tij. Jemi urdhëruar që të dorëzohemi e të bëhemi vullnetarisht besimtarë e adhures të Zotit. Kjo është grada më e lartë dhe mirësia më e madhe, me të cilën Zoti ka begatuar robërit e Tij.

- **Përkryejeni namazin dhe kijeni frikë Allahun!** - Jemi urdhëruar që ta falim namazin në formën më të mirë, duke plotësuar të gjitha kushtet dhe synetet e tij. Jemi urdhëruar gjithashtu të jemi të devotshëm ndaj Allahut, duke zbatuar urdhrat e Tij, në shenjë dashurie, madhërimit e përkushtimi ndaj Tij.

- **Allahu është Ai, tek i Cili do të tuboheni.** - Tek Allahu do të grumbulloheni të gjithë Ditën e Gjykimit, kur Ai do t'ju shpërblejë sipas punëve tuaja - të mira ose të këqija.

- **Është Ai që i krijoi qiejt dhe Tokën me një qëllim të madh.** - Ky qëllim i lartë ishte urdhërimi i krijesave dhe vendosja e ndalesave për to. Më pas, Allahu do t'i shpërblejë ose ndëshkojë krijesat sipas plotësismit të urdhrave nga ana e tyre.

- **Frikësojuni ditës kur Ai do të thotë: “Bëhu!” dhe ajo bëhet!** - Fjala e Allahut është e vërtetë dhe askush nuk mund ta bëjë dysh atë. Allahu nuk thotë kurrë diçka pa qëllim.

- **Fjala e Tij është e vërtetë dhe vetëm Atij i takon sundimi ditën kur do t'i fryhet Surit.** - Ditën e Gjykimit, vetëm Atij i takon sundimi, edhe pse sundimi i përket vetëm Allahut si në ahiret, ashtu edhe në dynja. Veçohet Dita e Gjykimit, sepse atë ditë zhduket çdo lloj pushteti i krijesave dhe mbetet veçse pushteti i Allahut, të Vetmit, Ngadhënjimtarit e Nënshtruesit të gjithçkaje.

- **Ai e di edhe të fshehtë edhe të dukshmen dhe Ai është i Urti, që çdo gjë e di me hollësi.** - Allahut i përket urtësia absolute, mirësitë e panumërta dhe dituria gjithëpërfshirëse mbi të fshehtat e të dukshmet. Nuk ka të adhuruar me meritë veç Allahut e nuk ka zot tjetër veç Tij.

Ajetet 74 – 83

74. Kujtoni kur Ibrahim i tha babait të vet, Azerit: “Vallë, statujat po adhuron si zota?! Unë po shoh që ti dhe populli yt jeni në humbje të sigurt.”

75. Kështu i mundësua Ibrahimit të shihte mbretëritë e qiejve e të Tokës, për t'u bërë edhe më i bindur.

76. Kur atë e mbuloi nata, ai pa një yll dhe tha: “Ky është Zoti im.”. Por, kur ai u zhduk, tha: “Unë nuk i dua ata që humbin.”.

77. Kur e pa Hënën duke dalë tha: “Ky është Zoti im! Por, kur ajo perëndoi, tha: “Nëse Zoti im nuk më udhëzon, unë do të jem prej njerëzve të humbur.”

78. Kur e pa Diellin duke dalë, tha: “Ky është Zoti im. Ky është më i madh!” Por kur ai perëndoi, tha: “O populli im, unë distancohem nga idhujtaria juaj.”

79. Unë i përkushtohem vetëm Atij që krijoi qiejt e Tokën, me besim të drejtë. Unë nuk jam prej idhujtarëve.”

80. Kur populli i tij polemizoi me të, ai tha: “Polemizoni me mua rreth Allahut, pasi Ai më udhëzoi?!” Unë nuk u frikësohem idhujve tuaj, por vetëm Zotit tim, nëse ai dëshiron diçka. Zoti im ka përfshirë me dijen e Tij çdo gjë. A nuk mendoni?

81. E si t'u frikësohem unë idhujve tuaj, kur ju nuk frikësoheni për atë që adhuron veç Allahut, pa pasur kurrfarë argumenti?! Cilës palë i takon të jetë e sigurt, nëse vërtet e dini?"

82. Atyre që besuan dhe besimin e tyre nuk e ngatërruan me padrejtësi - atyre u takon të jenë të sigurt dhe ata janë në rrugë të drejtë.

83. Këto janë Shenjat Tona, të cilat ia dhamë Ibrahimit (si argument) kundër popullit të tij. Ne ngremë në gradë të lartë atë që duam. Pa dyshim, Zoti yt është i Urtë e i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kujtoni kur Ibrahim i tha babait të vet, Azerit: "Vallë, statujat po adhuron si zota?!"** - Allahu i Madhëruar na urdhëron që të kujtojmë historinë e Ibrahimit ﷺ. Këtu përshkruhet vlera e lartë e Ibrahimit, kur ai ftonte popullin e tij në *teuhid* dhe e ndalonte nga *shirk*-u. Ibrahim i thoshte babait të tij, Azerit: "Ti preferon të adhurosh puta e idhuj, që nuk sjellin e as zotërojnë dobi apo dëm?! Ata nuk zotërojnë gjë, për asnjë çështje."

- **Unë po shoh që ti dhe populli yt jeni në humbje të sigurt.**" - Ju jeni në humbje të thellë, sepse adhuron gjëra që nuk meritojnë asnjë lloj adhurimi dhe keni braktisur adhurimin e Krijuesit tuaj, Furnizuesit, i Cili përkujdeset e rregullon të gjitha çështjet tuaja.

- **Kështu i mundësua Ibrahimit të shihte mbretëritë e qiejve e të Tokës, për t'u bërë edhe më i bindur.** - Kështu, duke i dhënë sukses në *teuhid* dhe në thirrjen për *teuhid*, Ne i mundësua Ibrahimit që të shihte mbretëritë e qiejve dhe të Tokës. Ne i mundësua të shihte me sytë e vet prova të forta, në mënyrë që ai të ishte absolutisht i sigurt në diturinë e tij. Siguria dhe bindja e plotë varet nga argumentet dhe faktet e vëzhguara. Kështu arrihet dituria e plotë dhe e sigurt në të gjitha çështjet.

- **Kur atë e mbuloi nata, ai pa një yll dhe tha:...."** - Kur ra nata, Ibrahim ﷺ pa një yll. Mbase këtu është fjala për ndonjë yll më të

shndritshëm se të tjerët, meqë është përmendur veçmas të tjerëve. Për këtë arsye, - dhe Allahu është më i ditur - kanë thënë që ai ishte ylli *El Zehra*.

- **"Ky është Zoti im."** - Duke folur me logjikën e kundërshtarëve, Ibrahim ﷺ iu drejtua atyre dhe u tha: "O ju që adhuron i jyet, ejani të shikojmë dhe ta mendojmë mirë këtë çështje! Le të supozojmë se ky yll, që ju adhuron, është vetë Zoti. Por, vallë, a e meriton ai që ta trajtosh si Zot e Krijues të gjithçkaje? A ka ndonjë provë të konsiderueshme për këtë? Le ta mendojmë mirë këtë çështje, sepse nuk i shkon një të mençuri që të konsiderojë si Zot pasionin e vet, pa patur asnjë fakt apo arsyetim.

- **Por, kur ai u zhduk, tha: "Unë nuk i dua ata që humbin."** - Kur ylli u zhduk, atëherë Ibrahim ﷺ, për t'i bërë njerëzit të arsyetonin, tha: "Nuk e dua atë që ikën e zhduket nga adhuruesit e vet. I adhuruari duhet që të kujdeset pandërprerë për adhuruesit të tij, për rregullimin dhe administrimin e të gjitha çështjeve të tyre. Si mund të konsiderohet si Zot dikush a diçka që zhduket për një kohë të gjatë, kohë kur nuk i ndihet aspak përkujdesi? Të tillë nuk meritojnë aspak të adhurohen. Madje, adhurimi i tyre konsiderohet si mendjelehtësia më e madhe."

- **Kur e pa Hënën duke dalë tha: "Ky është Zoti im.** - Kur pa Hënën, që kishte dalë më e ndritshme se yjet, Ibrahim ﷺ tha: "Ky është Zoti im." - me të njëjtën strategji si herën e parë.

- **Por, kur ajo perëndoi, tha: "Nëse Zoti im nuk më udhëzon, unë do të jem prej njerëzve të humbur."** - Në këtë moment, Ibrahim ﷺ tregoi me përlule nevojën për Zotin e vërtetë. Ai tha qartë se, nëse Allahu nuk të udhëzon në rrugë të drejtë, askush tjetër nuk mund të të udhëzojë. Nëse vetë Allahu nuk të ndihmon që t'i bindesh Atij, askush tjetër nuk mund të të ndihmojë për ta arritur këtë.

- **Kur e pa Diellin duke dalë, tha: "Ky është Zoti im. Ky është më i madh."** - Domethënë, Dielli është më i madh se Hëna

dhe se yjet. Por pasi Dielli perëndoi, atëherë u dëshmuar qartë e vërteta dhe u shemb e kota.

- **Por kur ai perëndoi, tha: “O populli im, unë distancohem nga idhujtaria juaj.”** - Me këto argumente të qarta, të dukshme dhe shumë të kuptueshme, unë distancohem nga idhujtaria dhe ju ftoj të pranoni besimin e drejtë. Çdokush që e shqyrton këtë çështje me seriozitet do të largohet nga e kota, do të distancohet nga çdo adhurim i padrejtë dhe do të përkushtohet në adhurimin e Allahut, të Vetmit që e meriton adhurimin:

- **Unë i përkushtohem vetëm Atij që krijoi qiejt e Tokën, me besim të drejtë.**

- Unë i jam dorëzuar vetëm Allahut, duke u distancuar nga çdo lloj adhurimi tjetër. Ky është kuptimi i fjalës “*hanifā*” - me besim të drejtë.

- **“Unë nuk jam prej idhujtarëve.”** - Kështu, Ibrahim عليه السلام u distanca nga idhujtaria. Ai u përqendrua në teuhîd, duke i paraqitur popullit të tij plot fakte për këtë. Ky është shpjegimi i saktë i këtyre ajeteve. Ato ishin fjalët e Ibrahimit drejtuar popullit të tij, për t'i bërë ata të logjikonin. Kuptimi i tyre ishte: “Le të themi sikur ky është Zot, por kjo nuk mund të pranohet, për këtë dhe për atë arsye.” Atëherë, kjo ishte thjesht një mënyrë që Ibrahim عليه السلام zgjodhi për t'u vërtetuar atyre kotësinë e adhurimeve kushtuar idhujve e çdo gjëje tjetër veç Allahut. Për këtë arsye, shpjegimi se këto ajete përkrahajnë disa meditime të Ibrahimit عليه السلام kur ishte i vogël, është thjesht i pabazë.

- **“Kur populli i tij polemizoi me të, ai tha: “Polemizoni me mua rreth Allahut, pasi Ai më udhëzoi!”** - Çfarë dobie ka polemika e atyre që nuk e kanë të qartë të vërtetën dhe nuk e kanë gjetur udhën e drejtë?! Përkundrazi, vetëm ai që është i udhëzuar nga Allahu, madje i ngritur në gradën e *jakîn*-it, duhet t'i ftojë të tjerët tek e vërteta.

- **Unë nuk u frikësohem idhujve tuaj, por vetëm Zotit tim, nëse ai dëshiron diçka.** - Idhujt tuaj nuk mund të më dëmtojnë mua

apo të më privojnë nga ndonjë mirësi. Këto mund të ndodhin vetëm nëse Allahu i dëshiron të ndodhin.

- **Zoti im ka përfshirë me dijen e Tij çdo gjë. A nuk mendoni?** - Duke medituat kështu, ndoshta do ta kuptoni dhe besoni se Allahu është i vetmi që meriton adhurimin.

- **“E si t'u frikësohem unë idhujve tuaj,...”** - E si të kem fikë nga ata që janë të pafuqishëm dhe nuk mund të më privojnë apo të më sjellin ndonjë të mirë?!

- **“...kur ju nuk frikësoheni për atë që adhuron veç Allahut, pa pasur kurrfarë argumenti?!** - Ju thjesht ndiqni pasionin dhe egon tuaj.

- **Cilës palë i takon të jetë e sigurt, nëse vërtet e dini?** - Duke gjykuar veçmas të dyja palët, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Ata që besuan dhe besimin e tyre nuk e ngatërruan me padrejtësi - atyre u takon të jenë të sigurt dhe ata janë në rrugë të drejtë.** - Ata janë të sigurt dhe të ruajtur nga çdo frikë, nga ndëshkimi dhe dëshpërimi. Ata janë të sigurt dhe të qetë, sepse janë të udhëzuar në rrugën e drejtë. Nëse ata e kanë ruajtur imanin të pacenuar nga *shirk*-u dhe gjynahet, atëherë u takon ‘*el emnu*’ - siguria e plotë nga çdo e keqe. Gjithashtu, nëse e kanë ruajtur imanin e tyre të pacenuar nga shirku, por, nga ana tjetër, kanë vazhduar me gjynahe e punë të këqija, atëherë themi se ata e kanë bazën e besimit dhe të sigurisë, por jo si ata të parët, që e kanë të plotë. Ajeti, i kuptuar nga ana e kundërt, tregon se ata që e cenojnë imanin e tyre me *shirk* dhe poshtërsi, ata nuk kanë as udhëzimin bazë dhe nuk u takon të jenë të sigurt e të shpëtuar. Përkundrazi, atyre u takon humbja dhe ndëshkimi. Allahu i Lartësuar, pasi i dha Ibrahimit عليه السلام argumente dhe fakte të pakundërshtueshme për të vërtetën, tha:

- **Këto janë Shenjat Tona, të cilat ia dhamë Ibrahimit (si argument) kundër popullit të tij.** - Me argumentet e padiskutueshme që i mundësuam Ibrahimit عليه السلام, Ne e lartësuam dhe e bëmë atë triumfues mbi idhujtarët.

- Ne ngremë në gradë të lartë atë që duam. - Ashtu sikurse ngriti gradën e Ibrahimit në dynja dhe në ahiret, pa dyshim nëpërmjet diturisë, Allahu i Madhëruar i ngre disa njerëz mbi të tjerët, në grada të larta. Në mënyrë të veçantë ngrihen ata dijetarë që e jetësojnë diturinë e tyre dhe ua mësojnë atë të tjerëve. Në varësi të gjendjes dhe singularitetit të këtyre dijetarëve, Allahu i bën ata udhëheqës të njerëzve, të cilët i ndjekin dhe i respektojnë veprat e tyre. Njerëzit ndriçohen me dritën e këtyre dijetarëve, përmes errësirës së rrugëtimit. I Madhëruari thotë: “Allahu i lartëson ata që besojnë, ndërsa të begatuarit me dituri i ngre në grada të larta. Allahu e di hollësisht çfarë veproni ju.” [Muxhadele 11].

- Pa dyshim, Zoti yt është i Urtë e i Gjithëditur. - Allahu ua jep diturinë dhe urtësinë atyre që e meritojnë. Ai e di shumë mirë se cilët janë ata që e meritojnë diturinë e urtësinë.

Ajetet 84 – 90

84. Ne i falëm atij Is'hakun dhe Jakubin dhe secilin prej tyre e udhëzuar. Para tij patëm udhëzuar edhe Nuhun. Edhe nga pasardhësit e tij udhëzuar Daudin, Sulejmanin, Ejubin, Jusufin, Musanë dhe Harunin. Kështu i shpërblejmë Ne bamirësit.

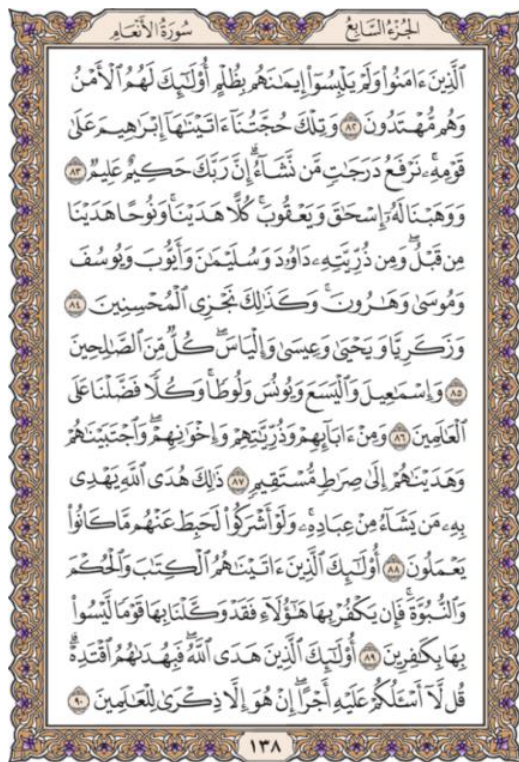
85. Edhe Zekerijan, Jahjanë, Isanë dhe Ilijasin. Të gjithë ishin prej të mirëve (të devotshëm).

86. Edhe Ismailin, Eljesanë, Junusin dhe Lutin. Të gjithë këta i veçuar mbi njerëzit e tjerë.

87. Edhe shumë prej prindërve, pasardhësve dhe vëllezërve të tyre i zgjodhëm dhe i udhëzuar në Rrugën e Drejtë.

88. Ky është Udhëzimi i Allahut. Ai udhëzon kë të dojë nga robërit e Tij. Nëse do të bënin idhujtari, atëherë do të asgjësohej çdo vepër e tyre.

89. Këta janë ata të cilëve Ne u dhamë Librin, urtësinë e Profetësinë. E nëse këta (populli yt) refuzojnë, Ne e kemi siguruar atë me një popull që nuk e refuzon.

90. Këta ishin ata të cilët Allahu i udhëzoi në rrugë të drejtë, prandaj me udhëzimin e tyre udhëhiq. Thuaj: “Unë nuk kërkoj për këtë asnjë shpërblim prej jush. Ky është veçse një mesazh për mbarë njerëzimin.”

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi robin, të dashurin dhe të zgjedhurin e Tij, Ibrahimin ﷺ, me mirësitë e mëdha që e begatoi atë, si: dituria e madhe, përkushtimi në thirrjen e drejtë dhe durimi në përhapjen e të vërtetës, Allahu i Madhëruar tregon një tjetër mirësi të madhe me të cilën e nderoi të dashurin e Tij - pasardhës të mirë dhe të udhëzuar. Pasardhës të Ibrahimit ﷺ ishin profetët, më të mirët e krijesave. Kjo që një mirësi e jashtëzakonshme, me të cilën Allahu i Madhëruar e dalloi Ibrahimin ﷺ nga profetët e tjerë.

- “Ne i falëm atij Is'hakun dhe Jakubin...” - Jakubi ishte djali i Is'hakut, pra, nipi i Ibrahimit. Është Jakubi ai që u quajt Israil, babai i kombit që Zoti e dalloj mbi popujt e tjerë të asaj kohe.

- **“...dhe secilin prej tyre e udhëzuar.”** - Të dy ata, Is'hakun dhe Jakubin, Zoti i udhëzoi në rrugë të drejtë. Edhe Nuhun ﷺ, Allahu i Madhëruar e pati udhëzuar më parë. Madje, udhëzimi i tij ishte i një lloji të veçantë, që Zoti ua dha vetëm profetëve më të zgjedhur të Tij. Nuhu ﷺ ishte prej ‘*ulû el azmi*’, ndër më të vendosurit e profetëve. ⁴

- **Para tij patëm udhëzuar edhe Nuhun. Edhe nga pasardhësit e tij udhëzuar Davudin, Sulejmanin, Ejjubin, Jusufin, Musanë dhe Harunin.** - Përemri pronor “*e tij*” ka mundësi t’i referohet Nuhut ﷺ, sepse mes të përmendurve është edhe Luti, i cili ishte pasardhës i Nuhut, por nuk mund të thuhet se ishte pasardhës i Ibrahimit pasi Luti ishte djali i vëllait të tij. Gjithashtu, është rregull në gjuhën arabe që një përemër i referohet emrit që është më pranë tij në kontekst. Por ka mundësi që këtu të bëhet fjalë edhe për Ibrahimin, pasi jemi ende në një kontekst lavdërimi për këtë profet. Edhe pse Luti nuk ishte pasardhës prej gjaku i Ibrahimit ﷺ, ai ishte ndër ata që pasuan në besim Ibrahimin. Madje për Lutin, rëndësia e Ibrahimit si paraardhës në besim do të ishte më e madhe sesa si paraardhës prej gjaku. Kështu, pasardhës të Ibrahimit ﷺ ishin edhe Daudi, Sulejmani i biri i Daudit, Ejubi, Jusufi i biri i Jakubit, Musai dhe Haruni, dy bijtë e Imranit.

- **“Kështu i shpërblejmë Ne bamirësit.”** - Ashtu sikurse i rregulluam dhe begatuam pasardhësit e Ibrahimit, për shkak se ai e përkreu adhurimin ndaj Zotit të tij dhe bamirësinë ndaj krijesave, po kështu i shpërblejmë të gjithë bamirësit. Në varësi të ihsanit (*bamirësisë*) të tyre, do të jetë edhe shkalla e famës së mirë ndër njerëz.

- **Edhe Zekerijan, Jahjanë, Isanë dhe Ilijasin. Të gjithë ishin prej të mirëve (të devotshëm).** - Të gjithë këta ishin *salihin*, domethënë, të mirë në moralin, punët dhe diturinë e tyre. Madje, ata ishin krerët dhe më të dalluarit e të mirëve.

- **Edhe Ismailin, Eljesanë, Junusin dhe Lutin. Të gjithë këta i veçuam mbi njerëzit e tjerë.** - Ismaili, i biri i Ibrahimit,

është babai i më të mirit të popujve, babai i popullit arab, dhe babai i më të mirit të njerëzve, Muhamedit ﷺ. Junusi ishte i biri i Metait dhe Luti ishte i biri i Hârânit, vëllait të Ibrahimit. Të gjithë këta profetë dhe të dërguar të Allahut u dalluan mbi të gjithë botën. Katër janë gradat e të mirëve, dhe ato i ka përmendur Allahu i Madhëruar në suren Nisa: “Kushdo që i bindet Allahut dhe të Dërguarit, do të jetë me ata, të cilëve Allahu u ka dhuruar mirësi të shumta - me profetët, me të sinqertët, me dëshmorët dhe me vepërmirët. Sa shokë të mirë janë ata!” [En-nisa 69] E këta janë profetë, që qëndrojnë në gradën më të lartë si të tillë, aq më tepër që janë ndër më të zgjedhurit e të gjithë profetëve të dërguar nga Allahu i Madhëruar. Nuk ka dyshim se profetët për të cilët Zoti na ka treguar në Librin e Tij janë më të mirë e të dalluar se ata që nuk i ka përmendur.

- **Edhe shumë prej prindërve, pasardhësve dhe vëllezërve të tyre i zgjodhëm dhe i udhëzuar në Rrugën e Drejtë.** - Po kështu u veprua edhe me prindërit, pasardhësit dhe vëllezërit e këtyre të zgjedhurve. Zoti i dalloj të gjithë ata, duke u dhuruar mirësi të shumta dhe duke i udhëzuar në rrugën e drejtë.

- **Ky është Udhëzimi i Allahut. Ai udhëzon kë të dojë nga robërit e Tij.** - Ky udhëzim është prej Allahut, i vetmi udhëzim i drejtë që ekziston. Është Ai që udhëzon në rrugën e drejtë atë që Ai dëshiron prej robve të Vet. Atëherë, vetëm tek Ai kërkojeni udhëzimin, sepse nëse Allahu nuk ju udhëzon në rrugën e drejtë, ju nuk mund të gjeni udhëzues tjetër veç Tij! Ndër ata që Allahu dëshiroi t’i udhëzonte ishin edhe këta që u përmendën më lart.

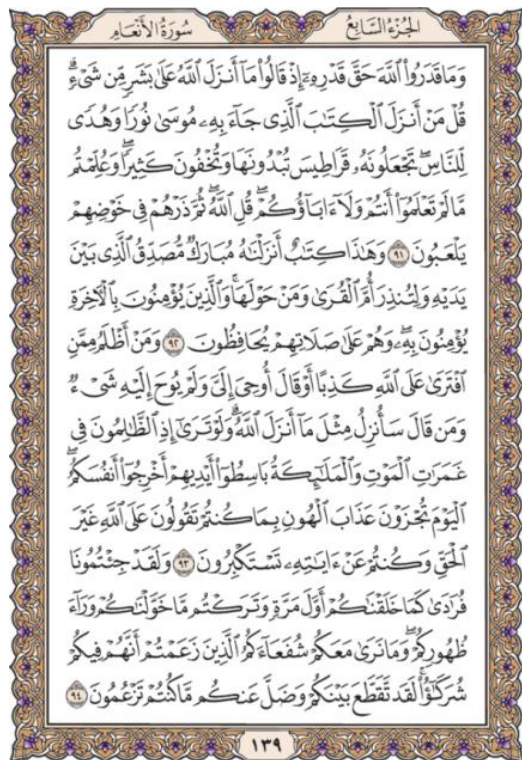
- **Nëse do të bënin idhujtari, atëherë do të asgjësohej çdo vepër e tyre.** - Pa dyshim, idhujtaria asgjëson çdo lloj veprë të mirë dhe e bën të padiskutueshme përjetësinë në zjarrin e Xhehenemit. Kështu, nëse edhe këta të zgjedhur do të ndëshkoheshin në këtë mënyrë, po të bënin idhujtari, atëherë çfarë mendohet se do të ndodhte me të

tjerët? Ky është përfundimi i shirkut - shkatërrim e asgjësim i punëve dhe përjetësi në zjarr.

- **“Këta janë ata të cilëve Ne u dhamë Librin, urtësinë e Profetësinë. E nëse këta (populli yt) refuzojnë, Ne e kemi siguruar atë me një popull që nuk e refuzon. Këta ishin ata të cilët Allahu i udhëzoi në rrugë të drejtë, prandaj me udhëzimin e tyre udhëhiqu!** - Zoti i udhëzoi ata në rrugën e drejtë, prandaj në të njëjtën rrugë vijo edhe ti, o Profet i nderuar! Dhe, me të vërtetë, Profeti ﷺ e zbatoi me përpikmëri këtë detyrë. Ai ndoqi rrugën e tyre, madje duke mbledhur tek vetja çdo cilësi të lartë që gjendej tek ata. Kështu, ai u bë më i madhi i të gjithë profetëve dhe imami i të devotshmëve. Paqja, mëshira, bekimet dhe mirësitë e Allahut qofshin me të dhe me të gjithë të dërguarit e Allahut! Me këtë mënyrë argumentoheshin sahabët, për të thënë se Muhamedi ﷺ ishte më i miri dhe më i zgjedhuri i profetëve.

- **Thuaj: “Unë nuk kërkoj për këtë asnjë shpërblim prej jush.”** - Thuaju atyre që i kthejnë shpinën ftesës tënde: “Unë nuk po ju kërkoj ndonjë shpërblim për transmetimin e të vërtetës dhe për ftesën që ju bëj. Kështu, ju nuk keni si të thoni se e refuzoni ftesën time sepse jeni rënduar nga kërkesat dhe shpenzimet. Shpërblimi im është veçse nga Allahu i Madhëruar dhe vetëm Atij ia kërkoj dhe e shpresoj.”!

- **“Ky është veçse një mesazh për mbarë njerëzimin.”** - Kjo është një këshillë për njerëzimin, që ata të ndërgjegjësohen për çdo gjë të dobishme e të inkurajohen për ta kryer atë, të ndërgjegjësohen për atë që u bën dëm dhe të nxiten për t’iu larguar asaj. Kjo shërben gjithashtu që njerëzit të njohin Zotin e tyre, me emrat, cilësitë dhe veprat e Tij të mrekullueshme, të kujtojnë e mësojnë se cilat janë virtytet më të larta njerëzore dhe rrugët për t’i arritur ato, si edhe të kuptojnë se cilat janë veset dhe rrugët që të shpien në to. Duke qenë një përkujtim për gjithë botën, ajo është mirësia më e madhe që Zoti ka falur ndonjëherë, mirësi të cilën

ata duhet ta pranojnë me përunjësi dhe t’i shprehin mirënjohjen e plotë Atij që ua dhuroi.

Ajeti 91

91. Ata nuk e madhëruan Allahun, ashtu si e meriton, kur thanë: “Allahu nuk i shpalli gjë askujt!” Thuaj: “Kush e zbriti Librin, me të cilin erdhi Musai - një dritë e udhërrëfyes për njeriun? Por ju e keni bërë atë të shpërndarë në fletë (të veçanta), duke shfaqur disa prej tyre, por duke fshehur një pjesë të madhe të tyre. Juve ju mësuaj ajo që nuk e dinit - as ju e as prindërit tuaj. Thuaj: “Allahu”. Pastaj, lëri ata të zhyten në kotësinë e tyre.

Shpjegimi i ajetit

- **“Ata nuk e madhëruan Allahun ashtu si e meriton kur thanë: “Allahu nuk i shpalli gjë askujt”** - Ky është një poshtërim dhe qortim i rëndë për jehudët dhe idhujtarët që mohuan Shpalljen, duke pretenduar se Allahu kurrë nuk i ka shpallur ndonjë gjë njerëzve. Kush thotë të tilla fjalë, nuk e ka vlerësuar Allahun ashtu si i takon

madhështisë së Tij. Ky është një cenim i urtësisë së Allahut. Ky është, gjithashtu, një pretendim i paturpshëm se Allahu i ka lënë robërit e Tij të çoroditur, të paudhëzuar dhe pa i urdhëruar e ndaluar, pa u vendosur kufij e ligje, që duhet t'u përmbahen e t'i zbatojnë. Këto fjalë janë shprehje e mosmirënjohjes për mirësinë më të madhe që Ai u dhuroi njerëzve - Shpalljen e Tij. Shpallja është e vetnja rrugë për njerëzit që të arrijnë lumturinë, nderin dhe fitoren në çdo aspekt. E ku ka cenim më të madh dhe shpifje më të shëmtuar sesa të pretendosh se Zoti kurrë nuk u ka shpallur gjë njerëzve?! Duke i bërë të kuptojnë kotësinë dhe pavërtetësinë e fjalëve të tyre dhe të pranojnë atë që edhe vetë ata e besojnë, Allahu thotë:

- **Thuaj: “Kush e zbriti Librin, me të cilin erdhi Musai - një dritë e udhërrëfyes për njeriun? Por ju e keni bërë atë të shpërndarë në fletë (të veçanta), duke shfaqur disa prej tyre, por duke fshehur një pjesë të madhe të tyre.** - Kush e shpalli Teuratin e madh? Kush e bëri atë dritë, që largon errësitat e injorancës? Kush e bëri atë udhëzim, që të shpëton nga humbja dhe devijimi? Kush e bëri atë udhëzues për në rrugën e drejtë, me dijen e saktë dhe veprat që urdhëron të zbatohen? Teurati është një libër, që u bë i famshëm në botë dhe që mbushi mendjet dhe zemrat e njerëzve. Por njerëzit filluan ta kopjonin atë nëpër fletë, pra, filluan të fushnin duart e ta manipulonin ashtu si donin. Atë që u përshtatej dëshirave të tyre e shfaqnin, ndërsa atë që binte ndesh me dëshirat e tyre e fshihnin, dhe kjo ka ndodhur shpesh dhe gjatë gjithë historisë.

- **Juve ju mësua ajo që nuk e dinit - as ju e as prindërit tuaj.** - Prej këtij libri, ju dhe paraardhësit tuaj mësuat shumë gjëra që nuk i dinit. Pasi t'i pyesësh ata se kush e shpalli Teuratin, këtë libër madhështor dhe të dobishëm, atëherë ti thuaju:

- **“Allahu”. Pastaj, lëri ata të zhyten në kotësinë e tyre.** - Allahu është Ai që e zbriti Shpalljen. Me këtë përgjigje zbardhet plotësisht e vërteta, aq sa të padrejtëve nuk

u mbetet më asnjë justifikim. Pasi t'u japësh këtë përgjigje, atëherë lëri të luajnë dhe të koten në humbjen ku janë zhytur, derisa të vijë Dita e Premtuar.

Ajeti 92

92. Edhe ky është një libër që e zbritëm Ne. Ai është i begatshëm dhe vërtetues i shpalljeve të mëparshme. Ne e shpallëm për të paralajmëruar Nënë e Qyteteve (Meken) dhe gjithçka përreth saj. Ata që besojnë në ahiretin, besojnë edhe në atë (Libër) dhe janë të rregullt me namazin e tyre.

Shpjegimi i ajetit

- **“Edhe ky është një Libër që e zbritëm Ne. Ai është i begatshëm...”** - Edhe Kur'ani, që të shpallëm ty o Muhammed, është *mubârekun* - i begatshëm, plot mirësi. Ky Kur'an është gjithashtu:

- **“...dhe vërtetues i shpalljeve të mëparshme.”** - Ai është në përputhje dhe miratues i shpalljeve të shkuara, si dhe dëshmues për vërtetësinë e profetëve të kaluar.

- **Ne e shpallëm për të paralajmëruar Nënë e Qyteteve dhe gjithçka përreth saj.** - E shpallëm Kur'anin që t'i tërheqësh vërejtjen të parit të qyteteve (Mekës) dhe atyre që shtrihen rreth tij, domethënë vendeve arabe dhe gjithë vendeve të tjera të botës. Kështu, të qortosh njerëzimin që t'i ruhen ndëshkimit të Allahut të Madhërisëm dhe të largohen nga çdo vepër që sjell këtë ndëshkim.

- **Ata që besojnë në ahiretin, besojnë edhe në atë (Libër) dhe janë të rregullt me namazin e tyre.** - Nëse zemra mbushet me drojë për Zotin dhe për takimin me Të, ajo ndreqet dhe bindet për të punuar për kënaqësinë e Allahut. Njerëzit me këtë zemër janë të përpiktë në kryerjen e namazeve, duke i falur në kohën e duhur duke u përpjekur të plotësojnë kushtet, shtyllat, detyrat dhe veprimet e pëlqyeshme të tij. Të tillët e kryejnë namazin në formën e përkryer. Allahu na bëftë prej tyre!

Ajetet 93 – 94

93. E kush është gjynahqar më i madh sesa ai që trillon gënjeshtër ndaj Zotit, ose thotë: “Mua më vjen Shpallje”, ndërkohë që nuk i shpallet asgjë, ose që thotë: “Unë mund të zbuloj diçka të ngjashme me atë që ka zbritur Allahu”?! Eh, sikur t’i shihje keqbërësit kur janë në agoni të vdekjes, ndërsa melekët kanë shtrirë duart e veta e u thonë: “Jepeni shpirtin! Tani do të vuani dënimin poshtërues sepse ju thoshit të pavërteta për Allahun dhe ndaj shenjave të Tij tregoheshit kryeneçë.

94. Tashmë ju na vini të vetmuar, ashtu si ju krijuam së pari, duke lënë pas vetes gjithçka që ju patëm dhënë. Nuk po shohim të jenë me ju ndërmjetësit tuaj, për të cilët mëtonit se ishin ortakët e Allahut. Pa dyshim, sot është këputur çdo lidhje mes jush dhe ka humbur gjithçka që ju shpresonit.”

Shpjegimi i ajeteve

- “E kush është gjynahqar më i madh sesa ai që trillon gënjeshtër ndaj Zotit, ose thotë: “Mua më vjen Shpallje”, ndërkohë që nuk i shpallet asgjë...” - Allahu i Lartësuar na tregon se nuk ka padrejtësi më të madhe dhe krim më të shëmtuar se sa ai i atij që trillon gënjeshtër rreth Allahut dhe flet padrejtësisht, shpif e trillon besime e ligje në emër të Tij. Këta flasin në emër të Zotit dhe pretendojnë se ajo është fjala dhe gjykimi i Zotit, ndërkohë që Allahu është i pastër dhe shumë larg atyre shpifjeve. Ky konsiderohet si krimi më i madh, sepse nëpërmjet tij ndryshohet si baza, ashtu edhe degëzimet e fesë së drejtë. Duke e paraqitur një rrugë të devijuar dhe të transformuar si një porosi të Zotit, ata sjellin shkatërrimin më të madh për krijesat. Ky është dëmi më i madh që mund të ekzistojë. I tillë konsiderohet, për shembull, pretendimi i remë i ndokujt se është profet dhe se Allahu i shpall atij mesazhe. Ai jo vetëm që tregon paturpësinë e vet që të shpifë rreth të Madhërishmit dhe të Plotfuqishmit, por u bën edhe krijesave

padrejtësi, duke i mashtruar dhe i detyruar që të pasojnë rrugën e tij të humbur. Madje, ai i lufton njerëzit, duke përdhosur nderin, pasurinë dhe jetën e atyre që nuk pranojnë ta pasojnë në rrugën e humbjes. Të tillë janë të gjithë ata që pretendojnë se janë profetë pas Muhamedit, si Muselejme Mashtruesi, Esued el Anesiju etj.

- ose që thotë: “Unë mund të zbuloj diçka të ngjashme me atë që ka zbritur Allahu”?! - Ku ka zullumqar më të madh se ai që pretendon se ka fuqi të bëjë atë që bën Zoti, të bëjë ligje e të pretendojë se janë ligje të Zotit apo t’i bëjë ato të detyrueshme për zbatim, sikurse bën Zoti me ligjet e Tij? Kjo përfshin të gjithë ata që pretendojnë se kanë pushtetin për të kundërshtuar Kur'anin, ose që pretendojnë se mund të sjellin libër si Kur'ani. E ku ka padrejtësi më të madhe sesa ajo e një fakiri të pafuqishëm e të mangët nga çdo drejtim, që pretendon se është i njëjtë apo i afrohet të Plotfuqishmit e të Pasurit, që nuk ka nevojë për asnjë e për asgjë, të Cilit i takon përsosmëria absolute në të gjitha drejtimet, në Qenien e Tij, në emrat e cilësitë e Tij, në atributet dhe veprat e Tij?! Pasi foli për këta zullumqarë të shëmtuar, Allahu i Madhëruar na kujton ndëshkimin poshtërues dhe të dhembshëm që i pret ata gjatë vdekjes dhe në Ditën e Gjykimit.

- “Eh, sikur t’i shihje keqbërësit kur janë në agoni të vdekjes,...” - Sikur t’i shikojë ata në agoninë e tmerrshme të vdekjes, kur frika e dhimbja i lë pa frymë, pamja do të ishte e tmerrshme dhe e papërshkrueshme. I Lartësuari thotë:

- “...ndërsa melekët kanë shtrirë duart e veta e u thonë: “Jepeni shpirtin!...” - Melekët i zgjasin duart e tyre drejt zullumqarëve, që me dhimbje po përjetojnë vdekjen, dhe i godasin ashpër e pa mëshirë. Ata u drejtohen shpirtave të tyre, që nuk duan të dalin jashtë trupit, për shkak se janë të tmerruar, dhe u thonë:

- **Tani do të vuani dënimin poshtërues...** - Zoti e përshkruan si “*adhâbel hûni*” - ndëshkim poshtërues. Ndëshkimi atë ditë do

të jepet sipas llojit të veprave të kryera. Ata e meritojnë këtë, sepse:

- **“...sepse ju thoshit të pavërteta për Allahun dhe ndaj shenjave të Tij tregoheshit kryeneçë”** - Ju e merituat ndëshkimin për shkak të trillimeve tuaja rreth të vërtetës dhe refuzimit të Shpalljes, që ju erdhi nga Zoti juaj nëpërmjet profetëve të Tij të vërtetë.

- **“Tashmë ju na vini të vetmuar, ashtu si ju krijuam së pari...”** - Nga mendjemadhësia, ju nuk denjonit të zbatonit ligjet e Shpalljes. Këto ajete dëshmojnë për vërtetësinë e *berzah*-ut, jetës së varrit, si edhe të shpërblimit dhe ndëshkimit në të, pasi këto fjalë dhe ky ndëshkim u jepen në prag të vdekjes, gjatë saj dhe pas saj. Ajetet na tregojnë se shpirti është diçka që hyn dhe që del nga trupi, është diçka që melekët i drejtohen me fjalë. Ai mund të qëndrojë e banojë në trup dhe mund të largohet e të ndahet prej tij. E tillë është gjendja e zullumqarëve në *berzah*. Ndërsa Ditën e Gjykimit, ata do të jenë të dëshpëruar, të humbur, të vetmuar, pa familje, pa fëmijë, pa miq, pa pasuri, pa fuqi, pa pushtet e pa ndihmë. Ata do të paraqiten të vetëm para Allahut, ashtu sikurse Ai i krijoi herën e parë, të zhveshur nga gjithçka. Në këtë dynja ka shumë rrugë dhe mënyra, nëpërmjet të cilave njeriu mund të arrijë qëllimet, të grumbullojë të mirat apo të shpëtojë nga të këqijat. Por Ditën e Gjykimit do të asgjësohen dhe do të zhvlerësohet çdo mundësi që robi ka patur në këtë dynja për të arritur qëllimet e veta, përveç veprave që ka kryer. Atë ditë ndikojnë, qoftë për mirë apo për keq, vetëm punët që robi ka bërë në dynja. Nëse ka bërë të mira, do të marrë shpërblim të mirë, në të kundërt do të marrë atë që meriton. Veprat e mira dhe ato të këqija janë referencat e shpërblimit dhe ndëshkimit në ahiret. Bukuria apo shëmtia, lumturia apo dëshpërimi, shpërblimi apo ndëshkimi në ahiret varen drejtpërdrejt nga veprat e robit në dynja. Ato do t'i sjellin robit dobi ose dëm, do ta lumturojnë ose trishtojnë, do ta

shpërblejnë ose ndëshkojnë, ndërsa çdo gjë tjetër si: familja, fëmijët, pasuria, aleatët, ndihmësit etj. janë veç për këtë botë dhe nuk mund ta ndihmojnë aspak në ahiret. I Lartësuarit thotë:

- **“...duke lënë pas vetes gjithçka që ju patëm dhënë.** - Pasuritë dhe gjithçka që ju dhamë, ju i keni lënë pas në dynja. Tashmë asgjë nuk mund t'ju ndihmojë për të arritur ndonjë të mirë apo për t'ju shpëtuar nga ndonjë e keqe.

- **Nuk po shohim të jenë me ju ndërmjetësit tuaj, për të cilët mëtonit se ishin ortakët e Allahut.** - Idhujtarët adhurojnë zota të tjerë në vend të Allahut ose bashkë me Të. Ata adhurojnë melekë, profetë, njerëz të mirë etj., ndërkohë që të gjithë janë nën zotërimin e Allahut. Allahu është Krijuesi i gjithçkaje dhe vetëm Atij i duhen përkushtuar adhurimet, por idhujtarët u japin krijesave atë që e meriton vetëm Zoti. Kjo është një padrejtësi e madhe nga ana e tyre. Të gjithë janë krijesa e rob të Allahut, i Cili është Sunduesi e Mbretëruesi i tyre, i vetmi që meriton adhurimin. Adhurimi i këtyre krijesave është njëlloj si t'i konsiderosh ata si zota të njëjtë me Allahun, Krijuesin dhe Sunduesin absolut. Ditën e Gjykimit, ata do të poshtërohen dhe do t'u thuhet:

- **Pa dyshim, sot është këputur çdo lidhje mes jush...”** - Tashmë janë shkëputur lidhjet tuaja me ata që i konsideronit si ndërmjetësuesit dhe ndihmësit tuaj. Ata nuk mund të ndërmjetësojnë për ju apo t'ju ofrojnë ndonjë ndihmë sado të vogël.

- **“...dhe ka humbur gjithçka që ju shpresonit.”** - Ju pretendoni në dynja se, nëpërmjet adhurimit që u përkushtonit idhujve tuaj, përfitonit mirësi, bereqet dhe siguri. Ju pretendonit se ishin ata që ju sillnin lumturi dhe ju shpëtonin nga vështirësitë. Por, në fakt, ishte Shejtani i mallkuar ai që jua zbukuroi këto mashtrime në shpirtin tuaj. Ju e pranuat me kënaqësi këtë trillim, duke gjetur prehje në të, dhe e shprehët miratimin tuaj me gjuhën dhe gjymtyrët tuaja. Me mendjemadhësi, ju

vazhduat të harroheshit në këto pretendime të kota. Ju vazhduat këtë rrugë, edhe pasi ju bë e qartë e vërteta, që binte ndesh tërësisht me pretendimet tuaja. Për këtë arsye, Ditën e Gjykimit, juve do t'ju zhduken këto pretendime, kur të shihni se e vërteta qëndron krejt ndryshe. Atëherë do të kuptoni se keni humbur përfundimisht veten, familjen dhe pasuritë tuaja. Keni humbur gjithçka dhe keni fituar dëshpërimin dhe ndëshkimin.

Ajetet 95 – 98

95. Është Allahu Ai që e bën farën dhe bërthamën (e hurmës) të mbijë. Ai nxjerr të gjallin nga i vdekuri dhe të vdekurin nga i gjalli. Ky është Allahu. Atëherë si i largoheni së vërtetës?

96. Ai është Krijuesi i dritës së mëngjesit. Natën e bëri për qetësi, kurse Diellin dhe Hënën për llogaritjen e kohës. Ky është caktim i Ngadhënjimtarit, të Gjithëditur.

97. Është Ai që i bëri yjet (të shndritshme) për ju që të orientoheni nëpërmjet tyre, nëpër errësitat e tokës dhe të detit. Vërtet, Ne i kemi shpjeguar me hollësi Shenjat Tona për njerëzit që dinë të mendojnë.

98. Është Ai që ju krijoi prej një njeriu të vetëm. Në të (Tokë) do të jetoni dhe nën të do të prisni (ringjalljen). Ne ua shpjegojmë shenjat Tona njerëzve që kuptojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon rreth pushtetit e sundimit të Tij të gjerë, fuqisë së Tij të madhe dhe faktit se Ai është absolutisht i Plotë. Ai na tregon, gjithashtu, për mëshirën e Tij të gjerë, bamirësinë e Tij gjithëpërfshirëse dhe përkujdesin e Tij të jashtëzakonshëm për krijesat. Kështu, i Lartësuarit thotë:

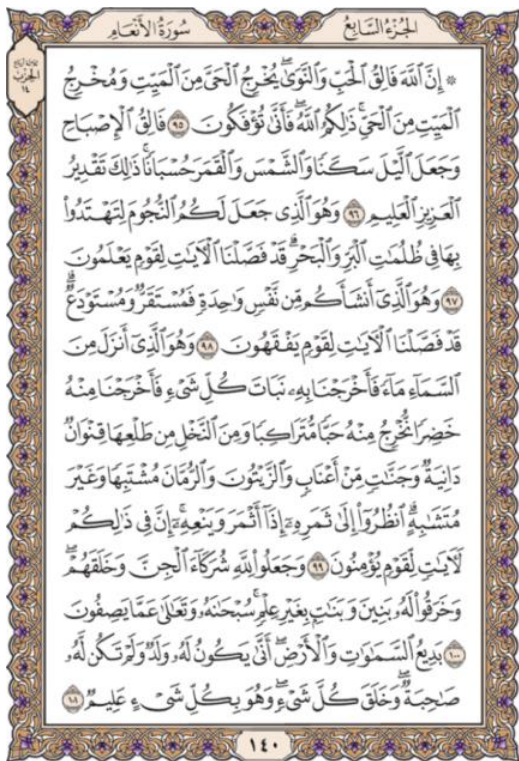
- **Është Allahu Ai që e bën farën dhe bërthamën (e hurmës) të mbijë** . - Kjo përfshin të gjitha llojet e farërave e kokrrave, qoftë ato që vetë njerëzit i mbjellin dhe i kultivojnë, qoftë ato të cilat vetë Zoti i mbjell e shpërndan nëpër fusha, male e lugina. Është Ai që i bën farërat të

çelin në sytha dhe të fillojnë procesin e mbjelljes. Ato u përkasin bimëve nga më të ndryshmet në llojin, formën dhe dobinë e tyre. Po kështu, është Allahu që i nxjerr sythat nëpër pemë, si hurma, agrume etj. Nga këto përfitojnë të gjithë njerëzit, bagëtitë e çdo gjallesë. Kafshët kullojnë e ushqehen me bimësinë, të cilën është Zoti që e bën të çelë në vazhdimësi, ndërsa njerëzit mund të magazinonjë e t'i shfrytëzojnë ato. Në këtë mënyrë, Allahu i Madhëruar u tregon krijesave bamirësinë dhe bujarinë e Tij. Kjo përkujdesje e mrekullueshme habit të mençurit e lë pa fjalë dijetarët e urtë. Ata mrekullohen nga perfeksioni i krijimit të të Madhërishmit, nga urtësia e Tij absolute në gjithçka që ka krijuar dhe nga ekuilibri që ka vendosur në natyrë. Në këtë mënyrë, të mençurit e njohin Allahun në madhësinë e Tij dhe janë të bindur se Ai është i Vetmi dhe i Pashoq në pushtetin e urtësinë që ka, i Vetmi në përkujdesjen për krijesat e Tij, i Vetmi që meriton adhurimin me dashuri, madhërim, nënshtrim e përkushtim, ndërsa adhurimi i gjithçkaje tjetër është i kotë e i padrejtë.

- **“Ai nxjerr të gjallin nga i vdekuri...”** – Kështu, nga një pikë uji e hedhur me forcë nxjerr një krijesë të gjallë, ose nga veza e ngurtë, Ai nxjerr një zog, nga një farë e ngurtë nxjerr një bimë ose një pemë plot dobi e begati.

- **“...dhe të vdekurin nga i gjalli.”** – *“El mejit”* është diçka që nuk ka shpirt dhe nuk rritet e zhvillohet. Kështu, nga një pemë, që është e gjallë, sepse rritet e jeton, Ai nxjerr ujë apo frytet që nuk rriten, ose nga zogu i gjallë nxjerr vezën, pra, diçka që nuk ka jetë etj.

- **Ky është Allahu. Atëherë si i largoheni së vërtetës?** - Është Allahu i Madhëruar, Zoti juaj, Ai i Cili është i vetëm në kryerjen e gjithë krijimit dhe që përkujdeset për krijesat. Është Ai të Cilit i takon adhurimi juaj dhe i të gjithë krijesave, me dashuri, madhërim, përunjësi dhe bindje të plotë. Duke qenë se është Allahu Ai që

përkujdeset për të gjithë botën, duke i ushqyer e furnizuar me bujarinë dhe mëshirën e Tij, atëherë përse devijoni dhe largoheni nga rruga e drejtë?! Si i largoheni adhurimit të Allahut, që ka të tilla cilësi të mrekullueshme, dhe humbisni duke iu përkushtuar atyre që nuk zotërojnë as për veten e vet dëm apo dobi, që nuk mund të japin jetë apo vdekje, që nuk kanë fuqi për të ringjallur, për të marrë në llogari e për të shpërblyer me drejtësi?! Pasi përmendi farën e prodhimit të ushqimit të krijesave, Allahu i Madhëruar kujton mirësinë e Tij ndaj krijesave duke u mundësuar vendqëndrimin dhe duke krijuar për to gjithçka që kanë nevojë, si dritën, errësirën etj. Ai thotë:

- **Ai është Krijuesi i dritës së mëngjesit. Natën e bëri për qetësi,** - Ashtu sikurse e çan farën e nxjerr prej saj bimën, ashtu e çan errësirën e natës, që mbulon Tokën dhe krijesat, me rrezet e dritës së sabahut, pak e nga pak, derisa ta largojë terrin plotësisht. Pasi largon errësirën, Ai mbulon gjithçka me dritën e shkëlqimit të ditës, që krijesat të

plotësojnë nevojat e tyre të dynjasë, të fesë dhe të ahiretit. Duke qenë se krijesat kanë nevojë për qetësi dhe rehati, gjë kjo që nuk mund të plotësohet gjatë ditës dhe në dritë, Allahu i Madhëruar krijoi natën. Gjatë natës, njerëzit qetësohen në strehimet e tyre, duke fjetur gjumë. Po kështu, edhe kafshët kthehen në stofulla e zogjtë në fole, për të marrë pjesën e tyre të rehatisë e qetësisë. Pastaj i Lartësuar i ngre, duke iu sjellë dritën, e kështu vazhdon deri në Ditën e Kijametit.

- **“...kurse Diellin dhe Hënën për llogaritjen e kohës.** - Njëpërmjet fazave të Diellit dhe Hënës përcaktohet koha e adhurimeve, afatet e marrëveshjeve etj. Nëse nuk do të ishin ciklet e Diellit e të Hënës, njerëzit do ta kishin të vështirë llogaritjen e kohës, kalimin e ditëve, javëve, muajve etj. Njëpërmjet tyre, Zoti e bëri të thjeshtë për këdo përllogaritjen e kohës, si lehtësim për nevojat e njerëzve.

- **Ky është caktim i Ngadhënjimtarit, të Gjithëditur.** - Para krenarisë së Allahut janë nënshtruar të gjitha këto krijesa madhështore. Ato i qëndrojnë me bindje rregullave të vendosura nga i Madhërishti, pa dalë aspak nga kufijtë e vendosur prej Tij. Allahu është *El Alîm* - i Gjithëdituri, dija e të Cilit ka përfshirë gjithçka, të shfaqur apo të fshehur. Prej shenjave logjike që tregojnë se dija e Tij është gjithëpërfshirëse është edhe nënshtrimi i këtyre krijesave madhështore ndaj ligjeve të Tij. Ky sistem mahnit mendjen e të urtëve me bukurinë, përshtatshmërinë dhe perfeksionin e tij. Ai tregon, gjithashtu, për urtësinë e Atij që e krijoi dhe e përsosi.

- **Është Ai që i bëri yjet (të shndritshme) për ju që të orientoheni nëpërmjet tyre, nëpër errësitat e tokës dhe të detit.** - Për udhëtarin që ndihet i humbur e nuk gjen dot drejtimin, Allahu i Madhëruar vendosi yjet në qiell si orientues. Kështu, ai vazhdon rrugën për të plotësuar nevojat e veta, si për tregti etj. Disa yje shihen vazhdimisht, sikur nuk lëvizin nga vendi i tyre, ndërsa disa të tjerë i ndërrojnë pozicionet. Lëvizjen e

këtyre të fundit e njohin dijetarët e kësaj fushe. Nëpërmjet tyre, ata përcaktojnë kohën, vendet, drejtimet e horizontit etj. Nga ky ajet e nga të tjerë të ngjashëm kuptojmë se është i lejuar mësimi e studimi i astronomisë, sepse kështu arrihet orientimi i saktë.

- **Vërtet, Ne i kemi shpjeguar me hollësi Shenjat Tona** - I sqaruam ajetet, duke i ndarë e shkoqitur veç e veç. Por për cilët u bënë të qarta ajetet e Tij? Përgjigjja:

- **“ për njerëzit që dinë të mendojnë.”** - Këta janë dijetarët dhe të urtët. Pikërisht këtyre u drejtohen ajetet dhe prej tyre pritet përgjigjja, ndryshe nga injorantët e vrazhdë dhe të ftohtë, të cilët u kthejnë shpinën ajeteve të Allahut dhe diturisë së sjellë nga profetët e Tij. Sqarimi i ajeteve nuk u vlen aspak atyre, nuk u zbardh ndonjë gjë të pakuptueshme, sepse ata thjesht i refuzojnë.

- **Është Ai që ju krijoi prej një njeriu të vetëm. Në të (Tokë) do të jetoni dhe nën të do të prisni (ringjalljen).** - Nga Ademi ﷺ, Allahu i Lartësuar nxori llojin njerëzor, i cili mbushi Tokën. Lloji njerëzor vazhdoi të shtohet e shumohet, duke u bërë aq të ndryshëm në formën fizike dhe në moralin e tyre, sa që nuk mund të përshkruhet me fjalë apo të përkufizohet me ndonjë rregull. Allahu i Madhëruar bëri për ta një destinacion, ku do të tubohen të gjithë. Ai do të jetë vendqëndrimi final, pas të cilit nuk ka tjetër. Ky është ahireti. Allahu i krijoi ata dhe i tregoi se ahireti, e jo dynjaja, do të jetë vendqëndrimi i tyre i përjetshëm. Ai i krijoi dhe i vendosi në këtë dynja, që të përpiqen dhe të punojnë për të arritur mirësinë dhe përjetësinë në ahiret. Mirësia në ahiret ndërtohet mbi punën në këtë dynja dhe përpjekjet në të. Allahu i Madhëruar, nga shpina e baballarëve i vendosi në barkun e nënave, pastaj i nxori në këtë dynja, për të vazhduar rrugën pas vdekjes në jetën e *berzah*-ut. Këto janë faza kalimtare të njerëzve, derisa të përfundojnë në ahiret, në vendin nga i cili kurrë nuk do të largohen: ose në Zjarr, ose në Xhenet.

Kjo dynja është thjesht një vend i përkohshëm.

- **Ne ua shpjegojmë shenjat Tona njerëzve që kuptojnë.** - Të kuptojnë ajetet e Allahut, që janë të sqaruara mirë.

Ajeti 99

99. Është Ai që e lëshon ujin nga qielli dhe me të nxjerr bimësi të të gjitha llojeve. Prej tyre Ne nxjerrim gjelbrim dhe drithëra me kokrra të dendura në kallinj. Nga palma e hurmës dhe sythat e tyre dalin kalaveshë hurmash që varen poshtë. Ne nxjerrim edhe kopshte me hardhi, ullinj e shegë, të ngjashme e jo të ngjashme. Vështroni frutat e tyre, kur formohen e piqen! Në të gjitha këto ka Shenja për njerëzit që besojnë.

Shpjegimi i ajetit

- **Është Ai që e lëshon ujin nga qielli dhe me të nxjerr bimësi të të gjitha llojeve.** - Një nga mirësitë më të mëdha të Allahut të Madhëruar është shiu, për të cilin kanë nevojë të domosdoshme njerëzit dhe të gjitha gjallesat. Allahu i Madhëruar zbret ujë nga qielli në mënyrë të vazhdueshme, sa herë që njerëzit kanë nevojë. Nëpërmjet këtij uji, Allahu i jep jetë çdo gjëje që u nevojitet krijesave. Me mirësinë e Allahut, krijesat largojnë etjen, gjejnë qetësinë, gëzohen dhe rehatohen. Me përkujdesjen e Zotit, largohet thatësia, frika e pasiguria. Me mëshirën e Atij që është Rrahmân dhe Rrahîm, vendin e frikës e zë siguria, varfëria zëvendësohet me pasuri, skamja me begati, prandaj njerëzit duhet të angazhohen sinqerisht për t'i shprehur mirënjohjen e plotë Atij, t'i përkushtohen me adhurime e pendim të sinqertë, t'i shprehin dashurinë e madhërimin për Të. Pasi përmendi në mënyrë të përgjithshme bimësinë, që rritet dhe jeton nëpërmjet ujit që Ai e zbret nga qielli, Allahu i Madhëruar veçon drithërat dhe ushqimet bazë, si gruri, misri, elbi dhe hurmat, për dobinë e madhe që ato kanë. Ai thotë:

- **“...Prej tyre Ne nxjerrim gjelbrim dhe drithëra me kokrra të dendura në kallinj.**
- Nga bima e gjelbër nxjerrim farëra

ushqyese, si gruri, misri, elbi, orizi etj. Allahu i Madhëruar i përshkruan këto bimë si *muterâkiben* - të dendura e të vendosura njëra mbi tjetrën, për të treguar se ato janë të bollshme në lloje e kategori, por edhe në prodhimin që japin, pasi nga një farë dalin shumë të tilla, për të plotësuar nevojat për konsum të krijesave dhe për të mbetur një pjesë për mbjellje sërish, duke u ruajtur kështu lloji i farës.

- **Nga palma e hurmës dhe sythat e tyre dalin kalaveshë hurmash që varen poshtë.** - Pemë plot sytha, që më vonë kthehen në fruta të mrekullueshme, të shijshme, që varen e shkojnë pranë atyre që duhet t'i konsumojnë. Edhe kur ato ndodhen lart, përsëri në trungun e pemëve ka degë të vogla, që e bëjnë më të thjeshtë ngjitjen në to.

- **Ne nxjerrim edhe kopshte me hardhi, ullinj e shegë, të ngjashme e jo të ngjashme.** - Me ujin që zbret nga qielli, i Lartësuar bën kopshte të mbushura me rrush, ullinj e shegë, të përmendura në mënyrë të veçantë për dobinë e tyre, por edhe shumë pemë të tjera. Allahu i Lartësuar thotë se këto pemë janë “të ngjashme e jo të ngjashme”. Ka mundësi të jetë fjala për shegën dhe ullirin, që janë pemë të ngjashme për sa u përket trungut e gjetheve, por jo të ngjashme në frytet që prodhojnë e në shijen e tyre. Por ka mundësi që të flitet për të gjitha llojet e bimëve e pemëve, të cilat janë të ngjashme me njëra tjetrën në disa cilësi e të ndryshme në aspekte të tjera. Megjithatë, të gjitha janë të dobishme dhe të nevojshme për krijesat. Ato ushqehen e kënaqen me to, si edhe nxjerrin mësimë nëse i studiojnë. I Madhëruari thotë:

- **Vështroni frutat e tyre, kur formohen e piquen!** - Vështroni e studioni, me qëllim që të nxirrni mësimë e të përfitoni. Shihni frutat e pemëve, dhe në mënyrë të veçantë hurmat, kur ato piquen dhe bëhen gati për vjelje. Ato janë shenja që tregojnë për mëshirën e gjerë të Allahut të Madhëruar, për bamirësinë e Tij gjithëpërfshirëse, për

pushtetin e Tij absolut dhe përkujdesin e Tij të pakrahasueshëm për krijesat. Por jo çdokush mediton kështu dhe jo çdokush që mediton kupton urtësinë e vërtetë të çështjeve. Prandaj i Madhëruari e lidh ngushtë të kuptuarit e urtësive nga meditim, me imanin e vërtetë. Ai thotë:

- **Në të gjitha këto ka Shenja për njerëzit që besojnë.** - Është imani që i nxit dhe udhëzon besimtarët që të punojnë sipas rregullave të tij. Mes punëve që nxit imani i vërtetë është edhe përsiatja mbi ajetet e shenjat e Allahut në gjithësi, për të kuptuar urtësitë që fshihen pas tyre, qoftë me logjikë, qoftë duke u bazuar në natyrshmërinë e pastër, qoftë edhe sipas këndvështrimit të fesë.

Ajetet 100 - 104

100. Ata i shoqërojnë Allahut ortakë prej xhindeve, kur në të vërtetë, Allahu i ka krijuar ata dhe, pa pasur aspak dituri, ata shpifin se Ai ka djem e vajza. I pastër (nga çdo mangësi) dhe i lartësuar është Ai nga përshkrimet e tyre.

101. Është Ai që krijoi qiejt dhe Tokën (pa asnjë model të mëparshëm). E si do të ketë Ai fëmijë, kur nuk ka bashkëshorte? Ai ka krijuar çdo gjë dhe ka dije të plotë për gjithçka.

102. Ky është Allahu, Zoti juaj. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë, përveç Tij. Ai është Krijuesi i çdo gjëje, prandaj vetëm Atë adhuroni! Ai përkujdeset për gjithçka.

103. Asnjë shikim nuk mund ta përfshijë Atë. Por është Ai që i përfshin të gjitha shikimet. Ai është Mëshirëmadh (i Butë) dhe Di hollësisht gjithçka.

104. Tashmë ju kanë ardhur prova të qarta nga Zoti i juaj. Kush i sheh, ai e ka për veten e vet; e kush mbyll sytë, ai i bën dëm vetes. Unë nuk jam mbikqyrësi juaj.

Shpjegimi i ajeteve

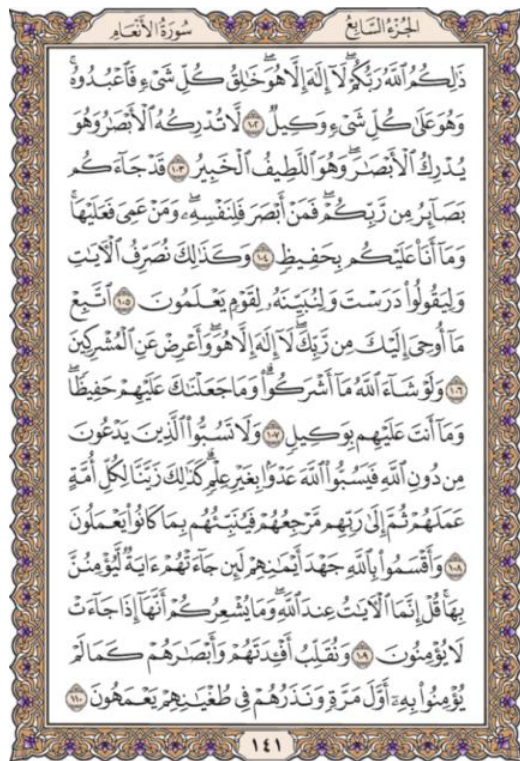
- “Ata i shoqërojnë Allahut ortakë prej xhindeve, kur në të vërtetë, Allahu i ka krijuar ata dhe pa pasur aspak dituri, ata shpifin se Ai ka djem e vajza. - Allahu i Madhëruar na tregon se, me gjithë mirësitë

e shumta për krijesat dhe përkujdesjen e Tij të pashembullt për ta, megjithëse Ai iu prezantua atyre me shenja e argumente të shumta, idhujtarët kurejshë e të tjerët si ata, konsideronin si zota shumë idhuj e krijesa të pafuqishme. Ata u luteshin melekëve e xhindëve, të cilët janë veçse krijesa të Zotit dhe nuk zotërojnë asgjë. Ata i konsideronin xhindët si të barabartë me Allahun, në dorën e të Cilit është krijimi dhe ligji. Ai është Bamirësi i vetëm, që dhuron të gjitha mirësitë, Ai që largon të gjitha ligësitë e papastërtitë. Aq më keq, disa idhujtarë shpikën idenë e çmendur dhe të turpshme se Zoti ka fëmijë, djem e vajza. Ata nuk kanë asnjë dituri e fakt për këto gjëra që thonë. E ku ka më zullumqar sesa ai që trillon për Zotin ide e besime që nuk kanë fakte e nuk janë të bazuar në dituri nga vetë Zoti?! Ata kanë thënë për Zotin shpifjen më të turpshme, nga e cila Zoti është i pastër dhe i lartësuar. I Madhëruari e ka lavdëruar e lartësuar Vetën e Vet nga shpifjet që trillojnë idhujtarët, duke thënë:

- **I pastër** (nga çdo mangësi) dhe i lartësuar është Ai nga përshkrimet e tyre. - Allahu i Madhëruar është i përshkruar me çdo emër, cilësi e atribut të plotë e absolut dhe i pastër nga çdo mangësi, defekt e turp. E si mund të jetë ndryshe, kur Ai:

- **Është Ai që krijoi qiejt dhe Tokën** (pa asnjë model të mëparshëm). - Allahu është *Bedi'us-semâ'ât*, domethënë Shpikësi i qiejve, Krijuesi dhe Përsosësi i krijimit të tyre, pa asnjë model të mëparshëm. Ai i krijoi qiejt e Tokën në mënyrë të përkryer dhe në formën më të bukur. Logjika më e lartë njerëzore nuk mund as ta perceptojë një madhështi të tillë. Allahu është i vetëm në krijimin e gjithçkaje dhe nuk ka ortakë me Të në këtë krijim.

- **“E si do të ketë Ai fëmijë, kur nuk ka bashkëshorte?”** - Si pretendojnë që Allahu ka fëmijë, kur Ai është Zoti dhe *El Samedu* - Ai të Cilit i drejtohet çdo krijesë për nevojat e saj? Si pretendojnë që Allahu ka fëmijë, ndërkohë që Ai nuk ka

bashkëshorte? Allahu është i Pasuri, që nuk ka nevojë për krijesat e Tij, ndërsa ato të gjitha kanë nevojë për Të, janë të varfra e nevojtare në çdo gjendje të tyre për të Madhëruarin. Pastaj, fëmija duhet të jetë i të njëjtit lloj e origjinë si i ati. Allahu është Krijuesi, ndërsa çdo gjë tjetër është krijesë dhe asnjë nga krijesat nuk mund t'i përngjajë apo afrohet Allahut, në çdo aspekt qoftë. Pasi përmendi faktin se Ai është Krijuesi i gjithçkaje, Allahu i Madhëruar flet për dijen e Tij gjithëpërfshirëse:

- **Ai ka krijuar çdo gjë dhe ka dije të plotë për gjithçka.** - Përmendja e diturisë pas krijimit është një udhëzim se si të arsyetojmë e meditojmë rreth emrave e cilësive të Allahut. Kështu, për shembull, duke vëzhguar krijimin madhështor, të krijohet bindja se Krijuesi duhet të jetë Absolut në dijen e Tij dhe i pashembullt në urtësinë e Tij. I Lartësuari thotë: “I fshihni ose i thoni fjalët tuaja haptas, nuk ka dyshim se Ai e di çka fshihni në zemrat tuaja. A nuk e di Ai që ka krijuar, kur dihet se Ai është i Gjithëdituri në imtësi rreth

sekreteve.” [Mulk 13, 14]. Ose: “A nuk është i fuqishëm Ai, që krijoi qiejt e Tokën, që t’i rikrijojë ata (njerëzit)? Po, Ai është Krijuesi, i Gjithëditiri. Kur Ai dëshiron diçka, mjafton vetëm t’i thotë: “Bëhu!” e ajo menjëherë bëhet. I lartë është Ai, në dorën e të Cilit është pushteti mbi gjithçka dhe vetëm tek Ai ktheheni.” [Ja Sin 81 – 83].

- **Ky është Allahu, Zoti juaj. Nuk ka të adhurar tjetër me meritë, përveç Tij. Ai është Krijuesi i çdo gjëje,....**” - Është Ai që meriton adhurimin, maksimumin e dashurisë dhe maksimumin e nënshtimit ndaj Tij, madhërimit e përunjësisë para Tij. Është Ai që i krijoi të gjitha krijesat dhe përkujdeset për to, duke u mundësuar çdo mirësi dhe duke u larguar çdo të keqe.

- **“...prandaj vetëm Atë adhuroni!”** - Kur ju të bindeni dhe të pranoni me siguri se vetëm Allahut i takon adhurimi, me çdo rrugë e formë, atëherë përkushtojani vetëm Atij të gjitha llojet e adhurimeve, me sinqeritet vetëm për Të dhe duke synuar vetëm kënaqësinë e Tij. Ky është qëllimi pse jeni krijuar: “Nuk i krijova xhindët dhe njerëzit për gjë tjetër, veçse për të më adhuruar Mua.” [Dharijat 56].

- **“Ai përkujdeset për gjithçka”** - Çdo gjë është në administrimin dhe përkujdesjen e Allahut të Madhëruar. Ai krijon dhe përkujdeset për krijesat dhe Ai rregullon çdo çështje të tyre. Dihet mirë se diçka e lënë në përkujdesin e dikujt është në varësi të kujdestarit të saj. Por përkujdesja e Allahut nuk është si ajo e robit. Përkujdesja e robit është e varur nga ai që e ka vendosur në atë detyrë dhe udhëzimet e kushtet e tij. Ndërsa përkujdesja e Allahut, Krijuesit të gjithçkaje, është e pakufizuar dhe e pacenuar. Ajo është e ndërtuar mbi diturinë e plotë, mbi mëshirën dhe bamirësinë e pakufishme dhe mbi drejtësinë absolute. Askush nuk mund të kritikojë e kontestojë përkujdesjen e Allahut. Në krijimin dhe administrimin e çështjeve nga Allahu nuk mund të gjesh asnjë defekt, mangësi apo kotësi. Prej përkujdesjes së Allahut të

Madhërishtëm është edhe qartësimi i plotë i fesë së Tij, duke e ruajtur atë nga devijimi e ndryshimet. Gjithashtu, Ai ka marrë përsipër që t’i ruajë dhe mbrojë besimtarët nga çdo gjë që ua largon ose ua dëmton imanin dhe fenë e tyre.

- **Asnjë shikim nuk mund ta përfshijë Atë. Por është Ai që i përfshin të gjitha shikimet.** - Kjo ndodh për shkak të madhësisë, lartësisë dhe plotësisë së Allahut të Madhëruar. Atë nuk mund të përfshijnë vështrimet e krijesave, edhe pse mund të vështrojnë fytyrën e Tij dhe të lumturohen me të (në Xhenet). Fakti që krijesat nuk mund ta përfshijnë Allahun me vështrimin e tyre nuk mohn mundësinë e shikimit të Tij nga ana e tyre, madje nëse e kuptojmë mirë, e pohon atë. Nëse mohohet gjithëpërfshirja e vështrimit, kjo tregon se ekziston mundësia e vështrimit të pjesshëm. Nëse do të mohohet mundësia për ta parë Atë, do të thuhej: “*La terâhul ebsâr*” - “nuk e shohin shikimet” dhe jo: “*La tudrikuhul ebsâr*” - “nuk e përfshijnë shikimet”. Kështu, ky ajet nuk mbështet mendimin e gabuar të mohuesve të cilësive të Zotit (*el muat-tile*), të cilët nuk e pranojnë faktin se besimtarët do ta shohin Zotin e tyre në ahiret. Madje, sikurse thamë, ky ajet dëshmon të kundërtën e mendimit të tyre. Dituria e Allahut përfshin të shfaqurën dhe të fshehurën, dëgjimi i Tij përfshin zërat e shfaqur dhe ato të fshehur, shikimi i Tij përfshin çdo gjë, e madhe apo e vogël qoftë, siç thotë Ai më pas:

- **Ai është Mëshirëmadh (i Butë) dhe Di hollësisht gjithçka.** - Dituria e Allahut është shumë e thellë dhe e detajuar. Ai di imtësisht çdo të fshehtë, të padukshme, të mbuluar dhe të pashfaqur. Ndërsa nga butësia e Tij, Allahu e udhëzon dhe drejton robin që të arrijë e të realizojë çdo mirësi dhe dobi në drejtim të fesë dhe besimit. Ai i rregullon çështjet e fesë dhe të besimit të robit me rrugë e mënyra që robi nuk i ndjen e kupton aspak, e aq më pak të përpiqet për t’i planifikuar e realizuar ato. Kështu, Allahu i Mëshirshëm dhe i Butë e udhëzon

dhe drejton robin drejt lumturisë së përjetshme, drejt suksesit final (*felâh*), pa e ndier dhe hetuar robi fare një gjë të tillë. Madje, në funksion të këtij qëllimi të mrekullueshëm, i Madhëruari përcakton vështirësi ose gjëra të dhimbshme dhe të urryera për robin, që ai ta lusë dhe t'i përgjërohet Allahut që t'ia largojë ato. Allahu i përcakton këto gjëra, sepse e di shumë mirë se kjo është më e mirë për robin dhe se përsosmëria e tij arrihet veçse në këtë mënyrë. *Subhânallâh!* I Lartësuar dhe i Pastër nga çdo e metë është Allahu, që është i Gjithëditur, i Butë, I Gjithmëshirshëm, dhe Mëshirëplotë për besimtarët.

- **“Tashmë ju kanë ardhur prova të qarta nga Zoti i juaj.** - Juve ju erdhën shumë ajete që sqarojnë të vërtetën, aq sa e bëjnë atë të shndritshme dhe të dukshme si dielli për sytë. Ajetet e Kur'anit janë sjellë me elokuencën më të lartë, me shprehjet më të qarta e të kuptueshme, që shpalosin të vërtetën dhe urtësitë më të mëdha. Arsyeya është se ato janë Shpallje e Zotit të gjithësisë. Ai është Zoti i gjithësisë, që përkujdeset për gjithë botën, duke u dhuruar pandërprerë prej mirësive e begative të Tij. Mirësitë e Tij mbi krijesat janë të dukshme dhe të fshehura, të jashtme dhe të brendshme. Ndër mirësitë më të mëdha janë qartësimi i ajeteve, ligjeve, si edhe zgjidhja e problemeve të ndryshme.

- **Kush i sheh, ai e ka për veten e vet ...”** - Ai që i trajton ajetet dhe shenjat e Allahut me nderimin që u takon, duke i kuptuar drejt ato dhe duke punuar sipas tyre me sinqeritet vetëm për të kënaqur Allahun, ai i ka bërë nder dhe mirësi veçse vetvetes. Allahu është *Ganijun Hamid*, i Pasuri dhe Jonevojrtari për krijesat dhe i Lavdëruar vetvetiu, pa pasur nevojë që krijesat ta lavdërojnë e madhërojnë.

- **“...e kush mbyll sytë, ai i bën dëm vetes.”** - Ai që i sheh ajetet dhe shenjat e Allahut, por i injoron ato, duke bërë sikur nuk i ka parë, ai që i sheh ajetet dhe shenjat e Allahut dhe nuk ndriçohet nga drita e tyre, ai që këshillohet dhe nuk e pranon

këshillën, ai që i qartësohet e vërteta dhe nuk nënshtrohet që të punojë e jetojë sipas saj, ai dëmton veç veten nga verbëria që tregon.

- **Unë nuk jam mbikqyrësi juaj.** - O i Dërguar, thuaju atyre: “Unë nuk jam mbikqyrësi apo regjistruesi i veprave tuaja! Kjo nuk është detyra ime. Unë jam veçse një transmetues i qartë e besnik, që ka detyrë të qartësojë të vërtetën në mënyrën më të bukur dhe më të kuptueshme. Unë e krewa misionin që m'u ngarkua, duke e përcjellë qartë mesazhin e ngarkuar nga Zoti im. Kjo është detyra ime, ndërsa veprat tuaja dhe llogaria për to nuk janë përgjegjësi e imja.

Ajetet 105 - 107

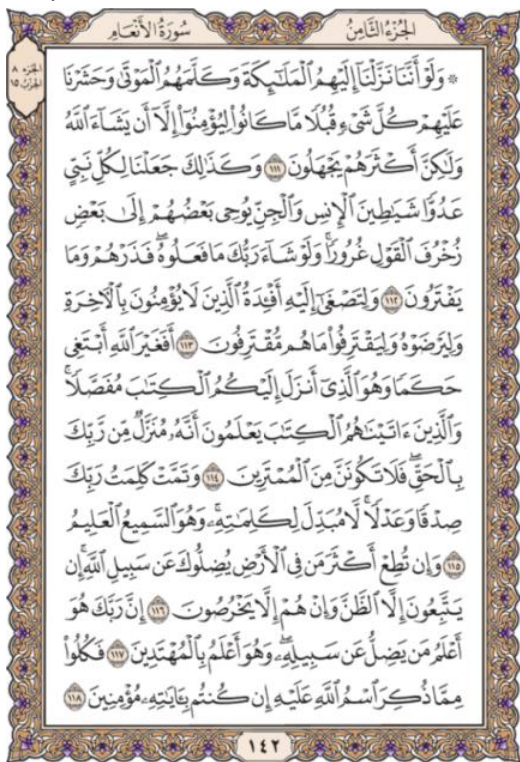
105. Kështu, Ne ta kemi shtjelluar në imtësi Shpalljen, aq sa ata të thonë “Ti i ke mësuar këto (nga të tjerët)” dhe që t'ua bëjmë të qarta njerëzve të ditur.

106. Prandaj, ti pasoje atë që të shpallet nga Zoti yt - Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë përveç Tij dhe distancohu prej idhujtarëve!

107. Sikur të donte Allahu, ata nuk do të ishin idhujtarë. Por Ne nuk të bëmë mbikqyrës të tyre dhe ti nuk je përgjegjës për ta.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kështu, Ne ta kemi shtjelluar në imtësi Shpalljen, aq sa ata të thonë “Ti i ke mësuar këto (nga të tjerët)” dhe që t'ua bëjmë të qarta njerëzve të ditur.** - Ashtu sikurse e kemi shtjelluar Kur'anin me imtësi për idhujtarët, për çështjet që kanë lidhje me teuhîdin, profetësinë dhe Ditën e Premtuar, po ashtu u kemi sqaruar atyre të gjitha çështjet e tjera, të cilat ata nuk i dinin. Por pas gjithë këtij sqarimi, ata përsëri e mohojnë të vërtetën dhe thonë: “Ti i ke mësuar këto njohuri nga ithtarët e Librit dhe të tjerët.” Nëpërmjet ajeteve të Tij, Allahu i Madhëruar ua mëson të vërtetën një populli që janë të urtë dhe të mençur, të cilët dinë të respektojnë të vërtetën, ta pranojnë dhe ta pasojnë atë. Këta janë besimtarët e vërtetë, të cilët e besojnë profetin Muhamed ﷺ dhe

Shpalljen që atij iu dhurua nga Zoti i gjithësisë.

- **Prandaj, ti pasoje atë që të shpallet nga Zoti yt - Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë përveç Tij dhe distancohu prej idhujtarëve!** - Pasoji, o i Dërguar, dhe ji i kujdessëm për gjithçka që Ne të shpallim ty, urdhëresa apo ndalesa! Pa dyshim, urdhëresa më e madhe që të ka ngarkuar Allahu i Lartësuar është njësimi i Tij në adhurim dhe ftesa e botës në këtë çështje. Mos u shqetëso, madje mos i kushto rëndësi inatit dhe arrogancës që shfaqin idhujtarët dhe pretendimeve të kota që ata nxjerrin!

- **Sikur të donte Allahu, ata nuk do të ishin idhujtarë.** - Sikur Allahu i Lartësuar të dëshironte që këta idhujtarë të mos bënin idhujtari, ashtu do të ndodhte. Por Allahu i Lartësuar është i Gjithëditur, prandaj e di mirë zgjedhjen e tyre të keqe dhe faktin që ata do të pasojnë të dehur dëshirat e tyre të shfrenuara, të cilat i çojnë shumë larg nga e vërteta.

- **Por Ne nuk të bëmë mbikqyrës të tyre dhe ti nuk je përgjegjës për ta.** - Ne nuk të

kemi bërë ty, o i Dërguar, mbikëqyrës të tyre, që t'u regjistroshe veprat. Nuk të kemi bërë as kujdestar të tyre, që të shqetësohesh për çështjet që ata kanë.

Ajeti 108

108. Mos ua shani ata (idhujt), të cilëve ata iu lutën krahas Allahut, sepse nga armiqësia dhe padituria e tyre, ata mund të shajnë Allahun. Kështu ia kemi zbukuruar Ne çdo populli veprimet e veta. Në fund kthimin e kanë te Zoti i tyre dhe atëherë do t'i shpërblejë për çdo gjë që kanë bërë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar i ndalon besimtarët nga një veprim, që në origjinë është i lejuar - t'u shash idhujtarëve idhujt e tyre. Madje, poshtërimi dhe sharja e idhujve konsiderohet si afrim te Zoti dhe tregues i besimit. Por Allahu i Madhëruar i ka ndaluar nga kjo veper për një shkak të caktuar: ajo mund të bëhet shkak që ata të fyejnë Allahun, Zotin e botëve, ndërkohë që duhet ta madhërojnë e lavdërojnë Atë. Prej fanatizmit ndaj fesë së tyre, ata flasin pa u menduar. Çdokujt i është zbukuruar ajo që e vepron dhe flet, prandaj ata nuk e mendojnë krimin e madh që bëjnë duke fyer Zotin e botëve. Për të mbrojtur fenë e tyre, ata janë gati të bëjnë gjithçka, derisa të fyejnë edhe Zotin e botëve, dashuria për të cilin mbush zemrat e të mirëve dhe të devotshmëve. Madje, respekti për Zotin mbush jo vetëm zemrat e të mirëve, pasi edhe qafirët dhe gjynahqarët kanë në zemër respekt për Zotin. Por nëse u shahen zotat e tyre, që ata i madhërojnë, ata mund të shajnë Zotin e botëve. Por diçka është e pamohueshme: tek Allahu do të kthehen të gjithë krijesat në Ditën e Gjykimit. Pranë Atij do të paraqiten ata dhe veprat e tyre, të mira ose të këqija. Ai do t'i shpërblejë sipas asaj që kanë punuar, me drejtësinë e bamirësinë e Tij. Ky ajet i mrekullueshëm mbështet rregullin që thotë: "Veprat gjykohen sipas rezultatit ku të çojnë". Me fjalë të tjera, ato që të çojnë në haram, janë haram, edhe nëse në origjinë mund të jenë të lejuara.

Ajetet 109 - 111

109. Ata betohen fuqishëm në Allahun se, nëse u vjen ndonjë Shenjë (e veçantë), do ta besojnë. Thuaju: “Të gjitha Shenjat janë në dorën e Allahut”. Por ku mund ta dini ju se edhe sikur t’u vijnë Shenjat (e veçanta), ata përsëri nuk do të besojnë.

110. Ne do t’ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (Shpalljen e Zotit) për herë të parë, dhe do t’i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre.

111. Edhe sikur t’u dërgonim melekët, t’i bënim të vdekurit t’u flisnin atyre dhe t’i tubonim të gjitha gjërat para tyre, ata përsëri nuk do të besonin, nëse Allahu nuk do të donte. Por shumica e tyre nuk e dinë (të vërtetën).

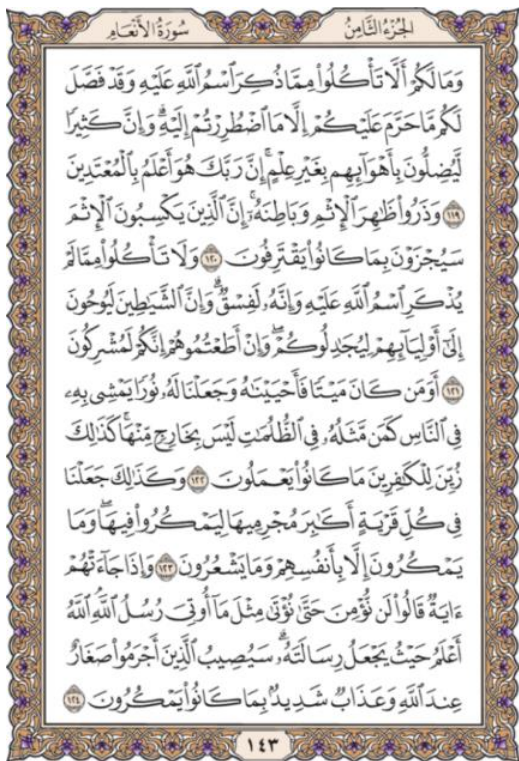
Shpjegimi i ajeteve

- Ata betohen fuqishëm në Allahun se, nëse u vjen ndonjë Shenjë (e veçantë), do ta besojnë. - Idhujtarët, të cilët nuk e besonin Muhamedin ﷺ si profet, bënë betime të mëdha se, nëse ai do t’u tregonte ndonjë mrekulli, ata do ta besonin Shpalljen që ai përcillte. Në fakt, ky ishte thjesht justifikim për mosbesimin e tyre. Nuk ka dyshim se Allahu i Madhëruar e mbështeti Profetin e Tij me mrekulli të shumta dhe shenja të qarta. Madje, do të ishte mëse i mjaftueshëm vetëm një vëzhgim i shpejtë dhe i shkurtër mbi ato fakte, për të gjykuar mbi vërtetësinë e Muhamedit ﷺ dhe të Shpalljes që ai solli nga Zoti i tij. Për këtë arsye, kërkimi nga ana e tyre i mrekullive ishte thjesht një arrogancë e këmbëngulje në të kotën. Ata nuk meritonin përgjigje për kërkesat e tyre, madje edhe për ta ishte më mirë që të mos merrnin përgjigje. Allahu i Madhëruar na ka treguar se kështu ka ndodhur gjithmonë me popujt e parë. Kur profetët sillnin nga Zoti shenjat e kërkuara nga vetë populli zullumqar, këta të fundit nuk kanë besuar, por përsëri kanë vazhduar me mohimin dhe shfrenimin e tyre, prandaj edhe ndëshkimi bëhej i pashmangshëm dhe i menjëhershëm mbi ta. Më pas, i Lartësuar thotë:

- Thuaju: “Të gjitha Shenjat janë në dorën e Allahut”. - Është Allahu i Madhëruar Ai që i sjell shenjat dhe mrekullitë kur Ai dëshiron. Është Ai, gjithashtu, që i pengon të ndodhin ato, kur Ai dëshiron. Unë, si profet, nuk kam asgjë në dorë për këtë çështje e për asnjë çështje tjetër. Kësisoj, kërkesa që më drejtoni mua është e gabuar dhe e padrejtë. Ajo është një kërkesë për diçka që unë nuk kam mundësi ta jap nga vetja ime. Ajo që duhet të më kërkoni mua është veç qartësimi i plotë i të vërtetës dhe mesazhit të Zotit, që ju ta besoni atë, dhe ky sqarim është bërë në mënyrën më të plotë. Megjithatë, nuk është e sigurt që, edhe sikur të vijnë ato mrekulli që kërkoni, ju të besoni. Madje, mundësia më e madhe ishte që ata nuk do të besonin, siç thotë i Lartësuar:

- Por ku mund ta dini ju se edhe sikur t’u vijnë Shenjat (e veçanta), ata përsëri nuk do të besojnë. - Ashtu sikurse ka ndodhur gjithmonë, ju nuk do të besoni, edhe kur t’ju vijnë shenjat që kërkoni.

- Ne do t’ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (Shpalljen e Zotit) për herë të parë, dhe do t’i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre. - Duke qenë se ata refuzuan të besonin Shpalljen e Zotit dhe që t’i nënshtroheshin Atij kur u erdhi ftesa herën e parë, Ai i ndëshkon ata duke ua larguar zemrat nga e vërteta, duke mos u dhënë më sukses ta besojnë atë. Kështu, ata e mësojnë dhe e njohin të vërtetën, por nuk e besojnë, dhe në këtë mënyrë nuk do të kenë asnjë justifikim para Zotit. Si ndëshkim për mospranimin e ftesës, atyre nuk u mundësohet pasimi i rrugës së drejtë. Kjo është prej drejtësisë dhe urtësisë së madhe të Allahut mbi njerëzit. Janë ata që i bëjnë padrejtësi vetvetes. Atyre iu hapet porta, por ata refuzojnë të hyjnë në të, iu tregohet rruga, por ata nuk e ndjekin atë. Nëse atyre nuk u jepet sukses që të pranojnë të vërtetën, kjo u ka shkuar për shtat dhe e kanë merituar plotësisht. Gjithashtu, edhe pretendimi se të besuarit është produkt

vetëm i vullnetit të tyre, pa marrë parasysh ndihmën e Allahut, është nga gabimet më të mëdha. Askush nuk mund të besojë pa ndihmën dhe suksesin e dhënë prej Allahut të Gjithëditur, të Urtë dhe të Drejtë.

- Edhe sikur t'u dërgonim melekët, t'i bënim të vdekurit t'u flisnin atyre dhe t'i tubonim të gjitha gjërat para tyre, ata përsëri nuk do të besonin, nëse Allahu nuk do të donte. Por shumica e tyre nuk e dinë (të vërtetën). - Edhe sikur atyre t'iu paraqiteshin shenja të mëdha, si zbritja e melekëve në mënyrë të tillë që ata t'i shihnin haptazi, edhe sikur melekët t'u dëshmonin për vërtetësinë e Profetit dhe Shpalljes së tij, edhe sikur t'u flisnin të vdekurit, edhe sikur të ringjalleshin të gjithë para tyre e t'u flisnin drejtpërdrejt, për t'u treguar vërtetësinë e Profetit, të gjitha këto dhe çdo shenjë tjetër, sado e madhe qoftë, nuk do të bënte që ata të besonin, nëse Allahu nuk do ta mundësonte një gjë të tillë. Asgjë nuk mund të ndodhë pa lejen dhe vullnetin e Tij gjithëpërfshirës dhe të urtë, që çdo gjë e vendos në vendin e vet. Besimi

nuk është fryt vetëm i njohjes dhe dëshimit të fakteve dhe argumenteve. Është e vërtetë që ato janë të rëndësishme për të njohur, kuptuar dhe verifikuar të vërtetën, por për ta besuar atë, robi duhet ta dëshirojë me sinqeritet nga njëra anë, por, nga ana tjetër, edhe t'ia kërkojë suksesin dhe udhëzimin Allahut, me mënyrat dhe rrugët që Ai i ka sqaruar dhe i ka përcaktuar si mundësuese të udhëzimit. Robi duhet të punojë sipas diturisë dhe fakteve që i afrohen dhe t'i lutet e t'i mbështetet plotësisht Zotit të tij që ta ndihmojë e t'ia mundësojë që ta besojë të vërtetën dhe të nënshtrohet sipas saj. Ai duhet ta lusë Zotin që ta udhëzojë dhe të mos e lërë të mbështetet te vetja as sa pulitja e syve. Kjo është rruga e arritjes së besimit, e jo kërkimi i mrekullive të caktuara, i cili, siç kuptohet, nuk ka kurfarë dobie, por veçse dëm.

Ajetet 112 - 113

112. Çdo Profeti Ne i bëmë armiq prej shejtanëve njerëz dhe xhinde, që frymëzojnë njëri-tjetrin me fjalë të bukura e mashtrime. Sikur të donte Zoti yt, ata nuk do të vepronin ashtu, por ti lëri ata dhe trillimet e tyre.

113. Le të anojnë andej (në mashtrim) zemrat e atyre që nuk besojnë në botën e ardhshme dhe le të kënaqen me të (mosbesimin) e të ngarkohen me ato (gjynahe) që janë duke u ngarkuar.

Shpjegimi i ajeteve

- **Çdo Profeti Ne i bëmë armiq prej shejtanëve njerëz dhe xhinde ...** - Duke dashur ta ngushëllojë Profetin e Tij, Allahu i Madhëruar i kujton rregullin e Tij të pandryshueshëm: profetët dhe pasuesit e të vërtetës gjithmonë do të kenë kundërshtarë e armiq, që do t'i luftojnë, qofshin ata prej njerëzve apo prej xhindëve. Ushtria e të kotës gjithmonë do të synojë luftimin e të vërtetës dhe pengimin e saj nga njëra anë, e shfaqjen e të kotës dhe përhapjen e saj nga ana tjetër.

- **“... që frymëzojnë njëri tjetrin me fjalë të bukura e mashtrime. Sikur të donte Zoti yt, ata nuk do të vepronin ashtu, por**

ti lëri ata dhe trillimet e tyre!” - Ata ia zbukurojnë njëri tjetrit të kotën që pasojnë dhe i joshin të tjerët për ta pasuar atë. Rugën e tyre të kotë e paraqesin me pamjet më të bukura. Në këtë mënyrë, ata mashtrojnë të metët dhe mendjelehtët, të cilët nuk e kuptojnë drejt realitetin. Ata nuk i kuptojnë gjërat ashtu si duhet dhe gënjehen nga xhingla të vogla. Ata mahnitën nga fjalët e bukura e të fryra, pa vënë në përdorim logjikën, për të parë thelbi. Ata e shohin të vërtetën si mashtrim, ndërsa mashtrimin e konsiderojnë si e vërteta, që duhet pasuar. Por, sikurse thotë i Lartësuar, këto trillime i pasojnë veçse mendjelehtët dhe ata që synojnë thjesht këtë botë dhe kënaqjen e epsheve të tyre:

- **“Le të anojnë andej (në mashtrim) zemrat e atyre që nuk besojnë në botën e ardhshme dhe le të kënaqen me të (mosbesimin) e të ngarkohen me ato (gjynahe) që janë duke u ngarkuar.”** - Fjalët dhe ftesat e tyre të zbukuruara i dëgjojnë veçse zemrat e atyre që nuk besojnë ahiretin. Zemrat e tyre nuk e njohin të mirën dhe nuk gjykojnë drejt, prandaj anojnë drejt ftesave të kota. Pasi i dëgjojnë ato ftesa të zbukuruara, ata fillojnë t'i pëlqejnë dhe t'i zbatojnë. Nëse vazhdojnë kështu, ato ua pushtojnë zemrën, duke iu kthyer në besim të patundur. Pasimi i të kotës bëhet cilësi e pandashme e tyre. Dëgjimi, pëlqimi dhe kënaqësia që ata gjejnë me të kotën i bën më pas që të kryejnë ato punë që kryejnë: ligësi me fjalë dhe vepra. Kjo është gjendja e të mashtruarve, që pasojnë shejtanët njerëz dhe xhindë, duke iu përgjigjur ftesës së tyre. Ndërsa ata që e besojnë jetën tjetër dhe kanë zemër të ndriçuar e mençuri, ata nuk mashtrohen nga fjalët e fryra dhe të zbukuruara. Vullneti i tyre është që të zbulojnë të vërtetën. Ata e shqyrtojnë mirë ftesën që u drejtohet. Ata dëgjojnë fjalët dhe mendojnë për kuptimin e tyre. Nëse janë të vërteta dhe bazohen në të vërtetën, ata i pranojnë, edhe sikur të mos jenë shprehje aq të fryra e të zbukuruara, edhe sikur të

mbulohen nga fyerjet e shpifjet e të tjerëve. Por nëse ftesa është e kotë dhe e gabuar që në origjinën e saj, ata e refuzojnë, kushdo qoftë ftuesi, edhe nëse ajo është e stolisur me shprehjet më të bukura, më të ëmbla dhe më të buta. Prej urtësisë së Allahut është edhe fakti që Ai dëshiroi dhe përcaktoi që, ashtu si profetët kanë pasuesit e tyre, që ndihmojnë e luftojnë për të vërtetën, po ashtu edhe e liga të ketë ushtarët e saj, të cilët luftojnë profetët, shpalljet e Zotit dhe pasuesit e tyre. Në këtë mënyrë sprovohen njerëzit dhe dallohen të sinqertët nga gënjeshtarët, të mençurit nga injorantët e mendjelehtët, ata që shohin nga të verbërit. Në luftën mes të mirës dhe të keqes shfaqet edhe një urtësi tjetër e Allahut: e vërteta qartësohet edhe më shumë, ashtu sikurse edhe faktet që mbështesin të vërtetën bëhen më të dukshme. Gjithashtu, e kota kuptohet si e tillë, ashtu si kuptohet edhe kotësia e “argumenteve” që mbështesin atë. Kjo është një mirësi shumë e madhe. Qartësimi i të vërtetës dhe argumenteve të saj dhe luftimi i të kotës dhe trillimeve të saj ishte dhe është një nga synimet më të larta dhe veprat më të shpërblyeshme, për të cilën kanë garuar ata që lakmojnë gradat e larta te Zoti i Madhëruar.

Ajetet 114 – 115

114. Vallë, a të kërkoj gjykatës tjetër veç Allahut, kur është Ai që jua zbriti Librin qartësues? Ata të cilëve u kemi dhënë Libër, e dinë mirë se ai (Kur'ani) është zbritur prej Zotit tënd me të vërtetën. Prandaj mos u bëj prej atyre që dyshojnë!

115. Fjala e Zotit tënd është plot vërtetësi dhe plot drejtësi. Askush nuk mund t'i ndryshojë Fjalët e Tij. Ai dëgjon dhe sheh gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Vallë, a të kërkoj gjykatës tjetër veç Allahut, ...”** - Thuaju, o i Dërguar: Vallë, a të kërkoj ligjvënës më të mirë se Allahu i Madhëruar? Ai është Ligjvënësi më i drejtë. Ai ka të drejtën që të vendosë ligjet, ndërsa ne jemi të urdhëruar që të zbatojmë urdhrat

e Tij dhe t'u largohemi ndalesave të Tij. Vetëm Ai është Ligjvënësi, kurse të gjithë të tjerët janë të nënshtruar e të detyruar të zbatojnë ligjet e Tij. Çdo ligj i vendosur nga krijesat është i destinuar të jetë i mangët, i dëmshëm, i cekët dhe i padrejtë. I vetmi që meriton të merret si ligjvënës është Zoti, i Cili është i Vetmi, i Pashoq e i Pashembullt. Vetëm Atij i takon krijimi dhe vendosja e ligjit, dhe vetëm Ai merr në përgjegjësi dhe shpërblen për zbatimin ose jo të tij.

- **"...kur është Ai që jua zbriti Librin qartësues?"** - Allahu e bëri Librin e Tij *mufes-sâlen*, domethënë sqarues dhe qartësues të hallallit dhe haramit, të dispozitave të Sheriatit, të themeleve të fesë e të degëzimeve të saj. Nuk ka fjalë më qartësuese sesa Fjala e Tij e nuk ka argument më të ëmbël e më të bukur sesa argumentet e Tij. Nuk ka gjykues e ligjërues më të mirë se Allahu e më fjalëmirë se Ai. Ligjet e Tij janë garantuese të çdo mirësie dhe sigurie nga çdo e keqe. Ato përmbajnë urtësinë e plotë dhe mëshirën e gjerë dhe të pashembullt. Edhe ithtarët e librave të shkuar, jehudët e të krishterët, e dinë shumë mirë këtë fakt, edhe pse e fshehin, siç thotë i Lartësuar:

- **Ata të cilëve u kemi dhënë Libër, e dinë mirë se ai (Kur'ani) është zbritur prej Zotit tënd me të vërtetën. Prandaj mos u bëj prej atyre që dyshojnë!** - Çfarë thuhet në Libër është e vërtetë dhe e sigurt, prandaj të mos kesh asnjë dyshim rreth saj. Pastaj i Madhëruari përshkruan me hollësi madhështinë e Shpalljes së Tij, duke thënë:

- **Fjala e Zotit tënd është plot vërtetësi dhe plot drejtësi.** - Shpallja e Zotit është *sâdika* - e vërtetë në lajmet që sjell, si edhe *adlâ* - e drejtë në urdhrat dhe ndalesat që ligjëron. Nuk ka fjalë më të vërtetë se fjalët e Allahut në këtë Libër madhështor dhe nuk ka drejtësi më të madhe se sa urdhrat dhe ndalesat e Tij.

- **Askush nuk mund t'i ndryshojë Fjalët e Tij.** - Është Allahu që e ruan fjalën e Tij në gradën më të lartë të vërtetësisë, drejtësisë e sigurisë. Askush tjetër nuk mund të sjellë

fjalë më të mirë sesa Fjala e Tij. Askush nuk mund të ndryshojë e tjetërsojë Librin e Allahut. Është Ai vetë që e ka marrë përsipër ta ruajë atë.

- **Ai dëgjon dhe sheh gjithçka.** - Allahu i dëgjon të gjitha zërat, me gjuhët e ndryshme dhe me nevoja të ndryshme. Allahu është gjithashtu *El Alim* - i Gjithëditur. Dija e Tij ka përfshirë çdo gjë të shfaqur apo të fshehur, të shkuar, të tashme apo të ardhme.

Ajetet 116 - 117

116. Në qoftë se u bindesh shumicës në tokë, ata do të të devijojnë nga rruga e Allahut. Ata ndjekin veçse supozime dhe nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse gënjejnë.

117. Zoti yt e di më së miri se kush është larguar nga rruga e Tij dhe Ai e di më së miri se cilët janë të udhëzuarit.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar e këshillon Profetin e Tij që të jetë i kujdesshëm dhe të mos i bindet shumicës së njerëzve, të cilët janë të humbur e të devijuar, sepse:

- **"Në qoftë se u bindesh shumicës në tokë, ata do të të devijojnë nga rruga e Allahut. Ata ndjekin veçse supozime dhe nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse gënjejnë."**

- Shumica e njerëzve kanë devijuar nga rruga e drejtë, për sa i përket fesë, punëve dhe njohurive të tyre mbi Zotin. Fetë dhe besimet e tyre janë të prishura e të devijuara, veprat i bëjnë sipas dëshirave të tyre, ndërsa njohuritë e tyre për Zotin nuk janë mbi themele të sigurta, prandaj dhe nuk mund të të udhëzojnë në rrugën e drejtë. E shumta që mund të thuhet është se ata thjesht ndjekin hamendësime, të cilat kurrsesi nuk mund të quhen dituri e sigurt. Ata thonë për Allahun dhe fenë e Tij gjëra për të cilat nuk kanë dituri dhe informacion të sigurt. Atëherë, duke qenë një gjendje e tillë, është plotësisht e drejtë dhe me vend që Allahu i Madhëruar t'i këshillojë robërit e Tij që të ruhen dhe të jenë të kujdesshëm prej këtyre të humburve, që të devijojnë nga rruga e drejtë. Është plotësisht e drejtë dhe e dobishme që Allahu i Urtë të përshkruajë cilësitë dalluese të këtyre të mjerëve. Edhe

pse këto fjalë i drejtohen Profetit ﷺ, dihet se Profeti është shembulli më i mirë për umetin e tij në zbatimin e dispozitave, përveç atyre që janë specifike për Profetin ﷺ, të cilat janë sqaruar. Nuk ka dyshim që Allahu është më Fjalëdrejti e më Fjalëvërteti. Më pas, Allahu i Madhëruar thotë:

- Zoti yt e di më së miri se kush është larguar nga rruga e Tij dhe Ai e di më së miri se cilët janë të udhëzuarit. - Allahu është më i ditur se kush është i udhëzuar dhe udhëzues në rrugën e drejtë, prandaj është detyrë për ju, o besimdrejtë, që t'i dëgjoni me kujdes këshillat dhe udhëzimet e Tij, t'i përkushtoheni me pastërti zbatimit të urdhërave e largimit nga ndalesat e Tij. Allahu është më i dituri për atë që është në dobinë tuaj dhe më i mëshirshëm për ju sesa ju për veten tuaj. Nga ky ajet kuptojmë se për të dëshmuar se cila është e vërteta nuk mjafton fakti që atë e mbështet shumica. Me fjalë të tjera, shumica e pasuesve të një çështjeje jo domosdoshmërisht tregon për saktësinë dhe drejtësinë e çështjes që ata pasojnë, ashtu sikurse pakica e pasuesve të një çështjeje nuk tregon se ajo është jo e drejtë dhe jo e vërtetë. Madje mund të thuhet me bindje e kundërta. Pasuesit e të vërtetës janë më të pakët në numër, por janë më të mëdhenjtë dhe më të dashurit tek Allahu i Madhëruar, më të zgjedhurit dhe merituesit e shpërblimeve të Tij të mëdha. Mënyra e drejtë për të gjykuar e vlerësuar të vërtetën dhe të kotën është duke analizuar dhe vlerësuar rrugët që të çojnë në secilin përfundim.

Ajetet 118 - 119

118. Hani vetëm atë mish gjatë therjes së të cilit është përmendur emri i Allahut, nëse vërtet jeni besimtarë të shpalljeve të Tij.

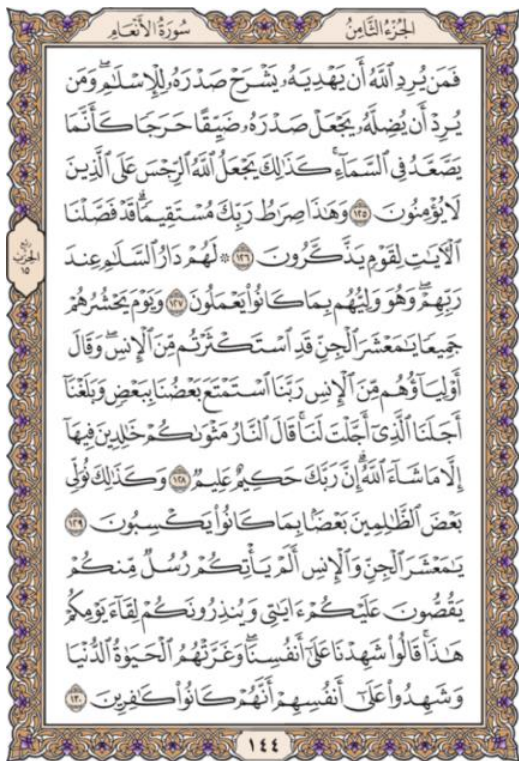
119. E përse të mos e hani atë mish që është therur duke u përmendur emri i Allahut, kur Ai tashmë jua ka shpjeguar plotësisht atë që është e ndaluar për ju, përveçse kur jeni të detyruar (nga nevoja)?! Vërtet, të shumtë janë ata që,

me dëshirat e tyre të shfrenuara, i devijojnë të tjerët nga e vërteta, duke mos pasur aspak dituri. Pa dyshim, Zoti yt i di më së miri ata që i shkelin kufijtë.

Shpjegimi i ajeteve

- Hani vetëm atë mish gjatë therjes së të cilit është përmendur emri i Allahut, nëse vërtet jeni besimtarë të shpalljeve të Tij. - Allahu i Lartësuar i urdhëron robërit e Tij besimtarë që të punojnë ashtu siç ua kërkon imani i tyre. Kështu, nëse ata janë vërtet besimtarë, atëherë të hanë vetëm nga ato bagëti e kafshë të lejuara, të cilat janë therur duke u përmendur emri i Allahut, domethënë me "*bismilah*". Është tregues i imanit që të pohosh dhe të besosh që ato janë hallall, ndryshe nga ç'veprojnë injorantët, të cilët bëjnë haram shumë gjëra që Zoti i ka bërë hallall. Sigurisht që ato janë shpikje të mendjes së tyre. Këto poshtërsi shkaktohen gjithashtu edhe nga përpjekjet e shejtanëve për t'i devijuar të tjerët nga rruga e Allahut. Kështu, Allahu i Lartësuar e përmend si shenjë të besimit kundërshtimin e injorantëve në të tilla zakone të shëmtuara, të cilat synojnë të ndryshojnë dhe tjetërsojnë ligjin e Tij.

- E përse të mos e hani atë mish që është therur duke u përmendur emri i Allahut, kur Ai tashmë jua ka shpjeguar plotësisht atë që është e ndaluar për ju, përveçse kur jeni të detyruar (nga nevoja)?! - Nuk ka asnjë arsye që njeriu të privojë veten nga konsumimi i kafshëve të lejuara që theren me "*bismilah*", sepse Allahu i Lartësuar i ka qartësuar plotësisht robërit e Tij se çfarë u ka bërë haram, duke mos lënë asnjë hije. Ata nuk kanë pse të privojnë veten nga ato gjëra që Zoti i ka bërë të lejuara, të dobishme, të pastra dhe të mira. Ajeti tregon qartë se çdo ushqim, pije apo çdo gjë tjetër në origjinë është e lejuar. Nëse nga feja nuk ka ndonjë tregues se diçka është e ndaluar, atëherë ajo mbetet në origjinën e saj, pra, është e lejuar. Me fjalë të tjera, çdo gjë për të cilën Sheriati nuk ka përcaktuar gjykim, ajo është e lejuar dhe trajtohet si e tillë, sepse Allahu i Lartësuar e

ka qartësuar haramin për robërit e Tij. Megjithatë, në raste domosdoshmërie, Allahu i Lartësuar e ka lejuar edhe haramin. Në suren Maide, ajeti 3, Allahu i Lartësuar thotë: “Haram janë për ju: të ngordhurat, gjaku, mish i dërrit, ajo kafshë që theret jo në emrin e Allahut, ajo që është mbytur me lak në fyt, ajo që është vlarë me goditje, ajo që është rrëzuar nga lartësitë, ajo që është shpuar, ajo që është ngrënë nga egërsirat, përveç asaj që arrini ta therni, ajo që është therur për idhuj dhe që ta kërkoni fatin me short. Të gjitha këto janë gjynah (e të ndaluara nga Zoti).”
 Sot u dëshpëruan ata që mohuan dhe humbën çdo shpresë që t’ju largojnë prej fesë suaj. Mos i kini frikë ata, por më kini frikë vetëm Mua! Sot e përsosa fenë tuaj për ju, e plotësova dhuntinë Time ndaj jush dhe zgjodha që Islami të jetë feja juaj. Kush detyrohet nga uria, duke mos e tepruar dhe duke mos pasur qëllim gjynahun, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.” Më pas, Allahu i Lartësuar na urdhëron që të ruhem nga shumë njerëz dhe nga rreziku që vjen prej tyre:

- Vërtet, të shumë janë ata që, me dëshirat e tyre të shfrenuara, i devijojnë të tjerët nga e vërteta, duke mos pasur aspak dituri. Pa dyshim, Zoti yt i di më së miri ata që i shkelin kufijtë. - Këta njerëz janë shumë të rrezikshëm, sepse ata janë të prirur të pasojnë dëshirat e tyre të shfrenuara dhe nuk bazohen në asnjë lloj diturie për rrugët e humbjes në të cilat ftojnë. Kujdes nga këta lloj njerëzish! Shenja dalluese e tyre, ashtu sikurse ua përshkruan Allahu robve të Tij, është se ftesa e tyre nuk është e mbështetur në argumente të qarta dhe ata nuk kanë fakte të konsideruara si të vërteta nga Ligji i Zotit. Ajo çka ata paraqisin janë thjesht hamendësime, hipoteza të prodhuara nga dëshirat e tyre të prishura dhe arsyetimet e tyre të mangëta. Ata janë armiq të dhe urryesit më të përbetuar të Shpalljes së Zotit. Ata janë kundërshtarët më të betuar të adhuruesve të Allahut, të cilët përhapin të mirën dhe fenë e drejtë. Por le ta dinë ata të mjerë se Allahu i Lartësuar nuk i do armiq të e së vërtetës dhe të bartësve të saj. Ndryshe është gjendja e të udhëzuarve, që janë edhe udhëzues në rrugën e drejtë. Ata i ftojnë njerëzit në të vërtetën e padiskutueshme dhe në rrugën e drejtë, të sjellë nga Zoti nëpërmjet profetëve dhe shpalljeve të Tij. Ata e mbështesin ftesën e tyre në argumente të shumta logjike dhe tekstuale, të marra nga shpalljet e Zotit. Me ftesën e tyre, ata synojnë veçse të kënaqin Allahun e Lartësuar dhe të afrohen pranë Tij.

Ajeti 120

120. Largohuni nga të gjitha gjynahet, si të haptat, ashtu edhe të fshehtat! Ata që bëjnë gjynahe do të ndëshkohen për atë që kanë bërë.

Shpjegimi i ajetit

El ithm quhen të gjitha llojet e padrejtësive dhe gjynaheve ndaj Zotit, të cilat bëhen shkak për ndëshkimin e robit. Padrejtësitë mund të jenë ose ndaj Allahut të Lartësuar ose kundrejt robve të Tij. Ato mund të kryhen haptas ose fshehtas. Allahu i Lartësuar i ndalon robërit e Tij që të kryejnë

këto gjynahe, qofshin ato të hapta apo të fshehta, qofshin të kryera me trup e gjymtyrë, qofshin të kryera me zemër e shpirt. Robi mund të largohet nga gjynahet e dukshme dhe të fshehta vetëm pasi të ketë njohur mirë se cilat janë gjynahet që kryhen me trup dhe me zemër. Ai duhet ta kërkojë këtë dituri me këmbëngulje dhe seriozitet, që të kuptojë se cilët janë kufijtë e Allahut të Lartësuar dhe që të arrijë të qëndrojë brenda tyre. Njohja e kufijve të Allahut të Lartësuar, njohja e urdhrave dhe ndalesave të Tij, njohja e mjeteve, rrugëve dhe mënyrave se si plotësohen ato, është një detyrim për çdo rob të përgjegjshëm ligjërish. Shumë njerëz nuk i njohin disa gjynahe, në mënyrë të veçantë ato gjynahet që kryhen nga zemra, si mendjemadhësia, vetëkënaqësia, syfaqësia hipokrizia etj. Ata mund të jenë të zhytur në këto gjynahe pa e kuptuar fare. Kjo dëshmon për paditurinë dhe pakujdesinë e tyre të madhe. Allahu i Lartësuar na tregon se ata të cilët kryejnë gjynahe të hapura apo të fshehura do të trajtohen ashtu sikurse e meritojnë, në varësi të gjynaheve të tyre, të pakta ose të shumta. Ky ndëshkim do t'u jepet në ahiret, por Allahu i Lartësuar mund t'ua japë edhe në dynja, që ata të lehtësohen nga gjynahet e tyre para se të shkojnë në jetën tjetër.

Ajeti 121

121. Dhe mos hani nga mishi që nuk është therur duke përmendur emrin e Allahut! Me të vërtetë, ky është gjynah! Por shejtanët i nxisin miqtë e tyre që të polemizojnë me ju. Nëse ju u bindeni atyre, atëherë do të jeni si ata.

Shpjegimi i ajetit

- Dhe mos hani nga mishi që nuk është therur duke përmendur emrin e Allahut! Me të vërtetë, ky është gjynah. - Në këtë ndalesë futen:

1. Të gjitha ato kafshë të cilat janë therur jo në emër të Allahut, por në emër të putave e idhujve të ndryshëm. Këto hyjnë në ndalesën e dretpërdrejtë të këtij ajeti.

2. Ato kafshë që janë therur për hir të Allahut të Lartësuar, si kurbanet ose kafshët

që theren thjesht për ushqim, nëse gjatë therjes së tyre nuk është thënë me qëllim *“Bismillah”*. Ky është mendimi i shumë dijetarëve. Nga ky rregull përjashtohet rasti kur nuk thuhet *“Bismillah”* nga harresa, sepse ai që harron nuk merret në përgjegjësi për harresën e tij.

3. Ato kafshë të cilat kanë ngordhur dhe nuk janë therur me mënyrën e treguar në Sheriat. Edhe këto hyjnë në kategorinë e kafshëve që nuk janë therur me *“Bismillah”*. Në fakt, për këtë kategori Allahu i Lartësuar ka sjellë tekst të veçantë në suren Maide ajeti 3, kur thotë: *“Haram janë për ju: të ngordhurat...”*. Madje, ky ajet në suren Maide, në të cilin Allahu i Lartësuar ndalon ngrënien e kafshëve të ngordhura, është shkaku i shpalljes së ajetit që po komentojmë. Në vijim Allahu i Lartësuar thotë:

- Por shejtanët i nxisin miqtë e tyre që të polemizojnë me ju. - Kur idhujtarët dëgjuan se Allahu i Lartësuar e bëri të ndaluar ngrënien e mishit të kafshës së ngordhur dhe e lejoi atë që theret sipas mënyrës islame, ata - që vetë e hanin mishin e ngordhur - thanë: *“A po e konsideroni të lejuar të hahet kafsha që e vrisni ju dhe nuk e hani atë kafshë që e ka vvarë Allahu?”* Sigurisht që kjo ishte shenjë e armiqësisë dhe urrejtjes kundër Zotit dhe Profetit të Tij. Ajo ishte një polemikë e padrejtë dhe e paargumentuar, me të cilën donin thjesht refuzimin e ligjit të Zotit. Ky arsytim i prishur nuk bazohej në ndonjë fakt, por thjesht në logjikën e tyre të sëmurë, që nëse do të merrej për bazë, do të shkatërroheshin qiejt, Toka dhe gjithçka që ndodhet në to. U poshtëroftë dhe u shkatërroftë ai që u jep përparësi këtyre lloj arsytimesh të sëmura kundrejt ligjit të Zotit. Ligji i Zotit u jep rëndësi dobive të përgjithshme dhe atyre individuale. Gjithsesi, nuk është aspak e çuditshme që ata të arsyetonin në këtë mënyrë, sepse ata ndikoheshin nga këshillat e shejtanëve të mallkuar, të cilët kanë si qëllim kryesor devijimin e krijesave nga

feja e Zotit, për t'i bërë banorë të Zjarrit të ndezur fort.

- Nëse ju u bindeni atyre, atëherë do të jeni si ata. - Nëse u bindeni atyre, për sa i përket idhujtarisë, lejimit të haramit dhe ndalimit të hallallit nga ana e tyre, atëherë edhe ju do të bëheni idhujtarë. Ju do të konsideroheni njëlloj si ata, sepse me miratimin e tyre në idhujtari dhe në shpërfilljen e ligjit të Zotit, ju i keni përzgjedhur ata si miqtë dhe të dashurit tuaj. Çdokush që shkon kundër rrugës së besimtarëve, duke miratuar dhe pasuar rrugën e humbjes, është larguar nga rruga e Zotit. Ky ajet i bukur tregon se duhet të jemi shumë të kujdesshëm në mendimet, arsyetimet dhe ndjenjat e emocionet, që shpesh na sulmojnë mendjen dhe shpirtin, edhe nëse na sjellin ndonjë lloj prehjeje e kënaqësie, sikurse ndodh me *sufitë* e të tjerë si ta, të cilët u japin shumë rëndësi këtyre lloj shkëndijash. Ne duhet të jemi shumë të kujdesshëm ndaj të tilla mendimeve e ndjenjave, sepse ato mund të jenë një portë shumë e rrezikshme, të cilën shejtani i mallkuar e përdor për të devijuar njeriun, duke shfrytëzuar paditurinë e tij. Thjesht kënaqësia ose një përjetim i veçantë që këto mendime mund të na sjellin nuk janë të mjaftueshme që ne të gjykojmë se ato janë të vërteta, dhe pastaj t'i marrim për bazë dhe t'u shkojmë pas. Besimtari i vërtetë, të gjitha mendimet, ndjenjat dhe arsyetimet e tij fillimisht ia parashtron Librit të Allahut dhe Traditës së Profetit të Tij. Nëse këto dy burime tregojnë se ato arsyetime dhe ndjenja janë të sakta, të mira e të dobishme, atëherë ai i pranon dhe vazhdon i sigurt me adhurimin e Allahut, me sinqeritet dhe jo për sy e faqe, për t'u dukur e për të përfituar nga të tjerët. Por nëse ato dy burime të sigurt dhe të mrekullueshme, të pastra dhe të paprekshme dëshmojnë për të kundërtën, atëherë robi duhet t'i refuzojë dhe t'i kërkojë mbrojtje Allahut që ta ruajë zemrën e tij nga devijimi dhe sëmundjet. Nga ana tjetër, nëse në fenë e Zotit, në Kur'an dhe Sunet, nuk gjen ndonjë argument pro apo

kundër, atëherë robi duhet të tregohet i rezervuar e i përmbajtur, as duke i besuar, as duke i mohuar. Robi në të tilla raste duhet të jetë shumë i kujdesshëm, sepse inspirimet, siç mund të vijnë prej Allahut të Lartësuar (nëpërmjet melekëve), ashtu mund të vijnë edhe nga shejtani i mallkuar. Prandaj duhet një kujdes shumë i madh dhe mbështetje e plotë tek Allahu i Lartësuar që të arrish të bësh dallimin mes dy rasteve. Forca dalluese është e lidhur ngushtë me devotshmërinë ndaj Zotit dhe mbështetjen me përunjësi tek Ai. Nëse Allahu i Lartësuar e ndihmon të bëjë dallimin, robi do të jetë i ruajtur dhe i sigurt, me mbrojtjen e Allahut. Por nëse për shkak të padrejtësive, dëshirave të prishura, paditurisë në fe dhe mungesës së sinqeritetit të tij, robi nuk arrin të bëjë dallimin, atëherë devijimi dhe humbja kanë për të qenë shumë të mëdha, aq sa vetëm një Zot e di.

Ajetet 122 – 124

122. Vallë, a është njëlloj ai që ishte i vdekur, por që Ne e ngjallëm e i dhamë dritë, me të cilën ecën mes njerëzve me atë që ka mbetur në thellësitë e errësirave nga të cilat nuk mund të dalë asnjëherë? Kështu, mohuesve u duken të këndshme veprimet e tyre.

123. Kështu, në çdo qytet Ne kemi bërë që krerët e kriminelëve të ngrenë kurthe (kundër të vërtetës). Por, me kurthet e tyre, ata godasin veç vetveten, por nuk e ndiejnë.

124. Kur u vjen ndonjë shenjë (nga Allahu), ata thonë: “Nuk kemi për të besuar, derisa neve të na jepet diçka e ngjashme me atë që u është dhënë të dërguarve të Allahut.” Por Allahu e di më së miri se kujt ia dhuron Shpalljen e Vet. Keqbërësit do t'i godasë poshtërimi para Allahut dhe dënimi i fortë, për të gjitha kurthet e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

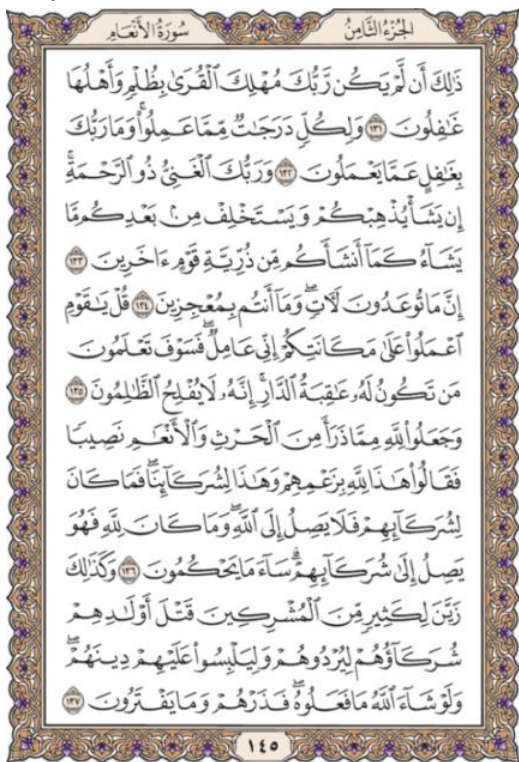
- Vallë, a është njëlloj ai që ishte i vdekur, por që Ne e ngjallëm e i dhamë dritë, me të cilën ecën mes njerëzve me atë që ka mbetur në thellësitë e

errësirave nga të cilat nuk mund të dalë asnjëherë? - Allahu i Lartësuar e përshkruan njeriun para dhe pas udhëzimit të tij, duke na dhënë një shembull të mrekullueshëm, dhe pastaj na drejton një pyetje, për t'u menduar thellë rreth saj. Kështu, para se Allahu i Lartësuar t'i japë udhëzimin, njeriu është një i vdekur, që endet mes errësirave të kufirit, injorancës dhe poshtërsive, larg bindjes ndaj Allahut të Lartësuar dhe udhës që e çon drejt lumturisë në të dyja jetët. Nga ana tjetër, për të treguar ndikimin e mahnitshëm që udhëzimi sjell tek njeriu, Allahu i Lartësuar e quan këtë proces si një ringjallje duke thënë: '*fe ahjejnâhu*' - e ngjallëm i dhamë jetë, duke e ndriçuar me dritën e diturisë, urtësisë, imanit dhe bindjes ndaj Tij. Atij që është i vdekur, duke u endur në errësira e larg rrugës së drejtë, Allahu i Lartësuar i jep jetë duke e udhëzuar me dritën e imanit. Pas kësaj, ky rob i ndriçuar e i udhëzuar ecën mes njerëzve duke qenë i qartë në të gjitha çështjet e tij, i vetëdijshëm dhe i sigurt për udhën ku ecën. Ai e njeh mirësinë dhe i jep përparësi asaj, duke u përpjekur sinqerisht dhe maksimalisht për ta arritur atë në veten e tij, por edhe për të ndihmuar të tjerët që të pajisen me të. Ai, përmes diturisë së saktë fetare, i njeh mirë shtigjet dhe kurthet e së keqes, prandaj dhe e urren atë. Ai përpiqet seriozisht dhe pa pushim, duke mos qenë asnjëherë i pavëmendshëm, që t'i largohet asaj, por edhe të ndihmojë të tjerët për të shpëtuar prej saj. Ky është shembulli i udhëzimit të Allahut. Pyetja që shtrohet është: A është ky fatlum njëlloj me atë që është i zhytur në shumë errësira: në errësitat e injorancës, gjynaheve, kalimit të kufijve dhe poshtërsive ndaj Zotit, i cili, ashtu sikurse thotë Allahu i Lartësuar: "nuk ka për të dalë kurrë prej tyre"? Pa dyshim, ata nuk mund të krahasohen. Ky i fundit nuk arrin të dallojë rrugën, nuk di ku të hedhë hapat, prandaj e ka përfshirë ankthi, frika dhe dëshpërimi. Ata nuk mund të barazohen, ashtu si nuk mund të barazohet nata me ditën, errësira me dritën, vdekja me

jetën. Nëpërmjet këtij ajeti, Allahu i Lartësuar i nxit njerëzit të mendojnë dhe të thonë: "Si ka mundësi që një njeri me sadopak logjikë të jetë në një gjendje të tillë të mjerueshme dhe përsëri të vazhdojë të parapëlqejë që të endet i çoroditur mes errësirave?!" I Madhëruari përgjigjet dhe thotë:

- Kështu, mohuesve u duken të këndshme veprimet e tyre. - Është Shejtani i mallkuar që ua zbukuron veprimet në mënyrë të vazhdueshme, derisa ata fillojnë t'i pëlqejnë dhe t'i shohin si veprime të drejta dhe të logjikshme. Duke vazhduar për një kohë të gjatë të zhytur në gënjeshtër, atëherë kjo rrugë u kthehet në besim dhe bindje në zemër, aq sa u bëhet natyrë e tyre. Kështu, ata kënaqen dhe rehatohen me gjendjen e tyre të shëmtuar dhe të keqe. Sidoqoftë, jo të gjithë ata që koten në errësira janë të një niveli. Disa prej tyre janë udhëheqës në ligësi dhe në humbje, të cilëve u dëgjohet fjala dhe u zbatohen porositë nga pasuesit e tyre. Por ka të tjerë që janë thjesht pasues të rëndomtë e të bindur ndaj krerëve të tyre. Sigurisht, të parët janë në nivel më të frikshëm të dëshpërimit dhe ndëshkimit. Duke treguar dhe përshkruar krimin e madh të këtyre krerëve, Allahu i Lartësuar thotë:

- Kështu, në çdo qytet Ne kemi bërë që krerët e kriminelëve të ngrenë kurthe (kundër të vërtetës). Por, me kurthet e tyre, ata godasin veç vetveten, por nuk e ndiejnë. - Krimet dhe poshtërsitë e këtyre krerëve janë shumë të mëdha. Intrigat e tyre janë shumë tinzare. Ata përdorin çdo rrugë për të mashtruar njerëzit dhe për t'i ftuar në rrugën e Shejtanit. Ata i kanë luftuar pandërprerë dhe pa mëshirë profetët dhe pasuesit e tyre, me fjalë dhe me vepra. Por kurthet dhe intrigat e tyre godasin po ata vetë. Është e vërtetë që ata ngrenë kurthe kundër të vërtetës dhe ithtarëve të saj, por edhe Allahu i Lartësuar ngre kurthe për ta. Pa dyshim, Allahu është më i miri që shkatërron kurthet e armiqve të fesë së Tij, duke i ndëshkuar në mënyrë të drejtë për

zullumin e tyre. Allahu i Lartësuar i ndihmon dhe i dallon mbi të tjerët udhëheqësit e të vërtetës, të cilët, të ndriçuar me dritën e Zotit, u dalin në ballë këtyre kriminelëve me argumente dhe fakte të pakthyeshme, por edhe duke luftuar në rrugën e Zotit dhe duke shpenzuar gjithçka që zotërojnë për hir të Tij. Këta të zgjedhur ndjekin çdo rrugë të mundshme dhe bëjnë çdo përpjekje për arritjen e këtij qëllimi madhështor, të cilit ia kanë dorëzuar veten e tyre. Është vetë Allahu i Lartësuar Ai që i drejton në mençurinë dhe urtësinë e tyre, është Ai që forcon zemrat dhe këmbët e tyre. Edhe pse ditët e triumfit Allahu i Lartësuar i bën të vërtiten mes tyre, përfundimi është i sigurt: fitorja do të jetë për të devotshmit. Atyre do t'ju takojë përfundimi i mirë. Po çfarë i bën këta kriminelë të mëdhenj, krerë të ligësisë, që të jenë këmbëngulës në refuzimin e të vërtetës të sjellë nga profetët? Është pikërisht smira, urrejtja dhe armiqësia që kanë. Allahu i Lartësuar na tregon fjalët e tyre:

- Kur u vjen ndonjë shenjë (nga Allahu), ata thonë: “Nuk kemi për të besuar, derisa neve të na jepet diçka e ngjashme me atë që u është dhënë të dërguarve të Allahut.” - Nuk kemi për të besuar, derisa të na jepet ajo që u është dhënë profetëve të Allahut, pra, profetësia dhe Shpallja. Me këto fjalë, ata tregojnë kundërshtimin e tyre ndaj Allahut të Lartësuar, vetëpëlqimin e tyre dhe arrogancën ndaj të vërtetës, të cilën Allahu e shpalli nëpërmjet profetëve të Tij. Ata duan ta kufizojnë mirësinë dhe bujarinë e Allahut të Lartësuar. Por Allahu i Lartësuar ua kthen mbrapsht këtë kundërshtim dhe pretendim të kotë. Ai na tregon se ata nuk e meritojnë të mirën dhe mes tyre nuk mund të gjejnë ndonjë që ta meritojë të jetë rob i mirë i Allahut dhe, aq më pak, profet i Zotit. I Lartësuar thotë:

- Por Allahu e di më së miri se kujt ia dhuron Shpalljen e Vet. - Allahu i Lartësuar e di më mirë se cilët e meritojnë të jenë profetët e Tij. Ata janë njerëzit me cilësitë më të larta dhe të ruajturit nga çdo ves i ulët. Është Allahu i Lartësuar Ai që, me urtësinë e Tij, i pajisi me cilësitë dhe forcën e nevojshme për të mbajtur peshën e Shpalljes. Ndërsa për ata që nuk kanë të tilla cilësi, mjafton kaq si tregues se ata nuk mund të jenë profetë. Allahu i Lartësuar nuk do t'ua jepte kurrë këtë mirësi njerëzve me mangësi, por veçse atyre që i krijoi dhe i përgatiti Vetë për të qenë të tillë. Në këtë ajet tregohet për urtësinë absolute të Allahut të Lartësuar. Po, është e vërtetë që bujaria, mirësia dhe mëshira e Allahut është e gjërë dhe gjithëpërfshirëse, por Ai është i Urtë dhe i Gjithëditur, prandaj e vendos mirësinë dhe mëshirën e Tij të plotë veçse atje ku duhet. Në vijim, Allahu i Lartësuar kërcënon keqbërësit, duke thënë:

- Keqbërësit do t'i godasë poshtërimi para Allahut dhe dënimi i fortë, për të gjitha kurthet e tyre. - Për ta është përgatitur një poshtërim i madh. Duke qenë se ata tregohen kryeneqë dhe arrogantë ndaj të vërtetës së Zotit, Ai i “shpërblen” me një dënim të ashpër, poshtërues dhe nënçmues.

Kështu, ata e meritojnë plotësisht këtë ndëshkim. Allahu i Lartësuar nuk i bën padrejtësi askujt.

Ajeti 125

125. Atë që Allahu dëshiron ta udhëzojë, ia zgjeron gjoksin për Islamin. Ndërsa atë që dëshiron ta lërë të humbur, ia bën gjoksin të ngushtë e të rënduar, si të ishte duke u ngjitur në qiell. Kështu e zbret Allahu dënimin mbi ata që nuk besojnë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar u tregon robve të Tij shenjat dalluese të lumturisë dhe udhëzimit në rrugën e drejtë dhe shenjat e shkatërrimit dhe të përhumbjes. Shenjat e lumturisë dhe udhëzimit në rrugën e drejtë janë: zgjerimi i gjoksit për të pranuar Islamin dhe gjetja e kënaqësisë në të, ndriçimi me dritën e imanit dhe stolisja me sigurinë e plotë në vërtetësinë e Shpalljes së Allahut. Kështu, shpirti gjen prehje dhe fillon ta dojë mirësinë. Ai fillon të nënshtrohet për kryerjen e veprave të urdhëruara, madje ndien dëshirë për kryerjen e tyre. Ai ndien kënaqësi dhe nuk e shikon aspak të vështirë përkushtimin ndaj Allahut të Lartësuar. Këto shenja tregojnë se Allahu i Lartësuar e ka udhëzuar atë dhe i ka dhuruar suksesin për të ndjekur rrugën më të mirë. Ndërsa shenja treguese të atij që Allahu i Lartësuar dëshiron dhe gjykon për ta lënë në humbje është ngushtimi i gjoksit dhe pakënaqësia e tij në lidhje me imanin, diturinë dhe bindjen për Shpalljen e Zotit. Zemra e tij është e mbushur me dëshira të shfrenuara, që e shpërqendrojnë nga imani dhe rruga e lumturisë. Ajo është e mbushur me dyshime dhe pasiguri ndaj të vërtetës së shpallur nga Zoti, e cila është rruga e vetme drejt lumturisë në të dyja jetët. Në këtë mënyrë, ai ia ka bllokuar rrugën mirësisë për të hyrë në zemrën e tij. Ajo zemër nuk gjen kënaqësi dhe asnjë motiv për të kryer ndonjë të mirë. Aq shumë i ngushtohet zemra për mirësinë, sa që Allahu i Lartësuar e krahason rëndesën që ai përjeton në gjoks me atë të dikujt të cilit i kërkohet të ngrihet në qiell. Siç është e vështirë për dikë që të

ngrihet lart në qiell, ashtu është e rëndë për këta që të nënshtrohen dhe të jetojnë sipas udhëzimit të Zotit. Shkak për këtë është mungesa e imanit në zemrat e tyre. Duke refuzuar imanin dhe nënshttrimin sipas tij, ata meritojnë që Allahu i Lartësuar të lëshojë mbi ta këtë ndëshkim. Janë vetë ata që ia mbyllin vetes portën e mëshirës dhe bamirësisë. Ky është një rregull i pandryshueshëm. Nuk ka dyshim se ai i cili shpenzon të gjitha mundësitë dhe përpjekjet e tij, përkushtohet me sinqeritet për të qenë i devotshëm, duke kryer urdhëresat e lënë haramet, në shenjë dashurie, nënshttrimi e madhërimi për Allahun dhe ka besim të drejtë, Allahu i Lartësuar ka për t'ia lehtësuar atij rrugën e drejtë. Ndërsa ai i cili tregohet koprrac, duke mos shpenzuar as mundin më të vogël për hir të fesë, tregohet jonevojtar dhe mospërfillës ndaj udhëzimit të Allahut, duke mos besuar dhe duke refuzuar të nënshtrohet sipas këtij besimi, ai i ka hyrë rrugës më të vështirë, përfundimi i së cilës ka për të qenë i dhimbshëm, sikurse thotë i Lartësuari në një sure tjetër: “Vërtet, veprat tuaja janë të ndryshme. Atij, që jep dhe ruhet, që e beson me bindje të plotë më të mirën, Ne do t'ia lehtësojmë atij rrugën drejt shpëtimit. Atij që tregohet koprrac dhe e ndien veten të panevojë (*për Zotin*) dhe që mohon më të mirën, Ne do t'ia lehtësojmë atij rrugën drejt dënimit.” [Lejl 4 - 10].

Ajetet 126 - 127

126. Kjo është rruga e Zotit tënd, e drejtë (dhe e qartë). Ne i shpjeguem qartë Argumentet për ata që përfitojnë (nga qortimi).

127. Për ta është përgatitur Vendi i Paqes pranë Zotit të tyre. Ai është i Dashuri i tyre, për ato vepra që ata bënë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kjo është rruga e Zotit tënd, e drejtë (dhe e qartë). Ne i shpjeguem qartë Argumentet për ata që përfitojnë (nga qortimi).** - Kjo Shpallje është treguese e rrugës së drejtë, që të çon tek Allahu i Lartësuar dhe në Xhenetin e bujarisë dhe kënaqësisë së Tij. Nëpërmjet kësaj

Shpalljeje të mrekullueshme janë qartësuar të gjitha ligjet dhe normat që përcaktojnë rrugën e drejtë. Ajo bën të mundur dallimin e të mirës nga e keqja, e të vërtetës nga gënjeshtria. Megjithatë, kjo qartësi nuk i jepet çdokujt, por vetëm atyre të cilët Zoti i përshkruan si “që përfitojnë (nga qortimi)”. Ata e marrin diturinë e Shpalljes duke e lexuar dhe dëgjuar atë me përkushtim, si edhe me qëllimin për të kuptuar të vërtetën. Për këtë arsye, ata përfitojnë nga kjo dituri, gjë të cilën e shprehin me veprat e tyre të sinqerta. Për të tillët, Allahu i Lartësuar ka përgatitur shpërblim të madh dhe privilegje të mrekullueshme:

- **Për ta është përgatitur Vendi i Paqes pranë Zotit të tyre.** - Xheneti është quajtur ‘Vendi i Paqes’, sepse ai është i pastër nga çdo mangësi, ligësi dhe gjë e dëmshme. Në të nuk ka asnjë lloj frike, trishtimi, brengje dhe shqetësimi, prandaj dhe banorët e tij do të jenë në paqe e në qetësi të plotë. Mirësitë e Xhenetit janë të plota dhe të mrekullueshme, aq sa askush nuk mund t’i përshkruajë realisht ato. Askush nuk mund t’i imagjinojë ashtu siç janë në realitet kënaqësitë e fshehura në të. Lumturia e Xhenetit përfshin shpirtin, mendjen dhe trupin. Banorët e Xhenetit do të kenë gjithçka që ua dëshiron shpirti, çdo gjë që ua kënaq syrin dhe atje do të jenë të përjetshëm.

- **“Ai është i Dashuri i tyre, për ato vepra që ata bënë.** - Allahu i Madhëruar është i Dashuri i tyre, që përkujdeset për ta. Është Allahu i Madhëruar që ka marrë përsipër edukimin dhe përkujdesin ndaj tyre. Me butësinë, mëshirën dhe përkujdesjen e Tij të pashembullt, Ai ua lehtëson atyre çdo çështje dhe i ndihmon për të qenë të bindur ndaj Tij. Është Ai që ua mundëson dhe lehtëson çdo mënyrë e rrugë për të arritur dashurinë e Tij. Allahu i Lartësuar i fut ata nën kujdesin e Tij të mrekullueshëm, për shkak të veprave të tyre të mira dhe të hapave të parë që ata kanë hedhur me guxim, këmbëngulje dhe sinqeritet, për të kënaqur të Dashurin e tyre. Ndërsa ata të

cilët i kthejnë shpinën Allahut të Madhëruar, duke i dhënë përparësi dëshirave të tyre kundrejt adhurimit dhe arritjes së kënaqësisë së Tij, ata e meritojnë që Allahu i Lartësuar të mos i fusë nën përkujdesin e Tij. Miku i tyre i afërt, të cilit ia lënë në dorë çështjet, është shejtani i mallkuar. Duke e ndjekur nga pas dhe duke u mashtruar nga joshjet e tij, ata shkatërrojnë fenë dhe dynjanë e tyre.

Ajetet 128 - 135

128. Një Ditë Ai do t’i tubojë të gjithë (dhe do t’u thotë): “O grumbull i xhindeve! Shumë keni marë (e devijuar) nga njerëzit!” Ndërsa njerëzit që ishin miq të tyre do të thonë: “Zoti ynë! Ne përfituam nga njëri-tjetri por ne e arritëm afatin tonë, të cilin Ti na e kishe caktuar.” Allahu do të thotë: “Zjarri është vendi juaj i banimit. Ju do të jeni përjetësisht në të, përveç nëse dëshiron Allahu.” Vërtet, Zoti yt është i Urtë e i Gjithëditur.

129. Kështu Ne i bëjmë keqbërësit sundues mbi njëri-tjetrin, për shkak të asaj që veprojnë.

130. “O grumbull i xhindeve dhe i njerëzve! A nuk ju erdhën nga mesi juaj të dërguar, që t’ju tregonin Argumentet e Mia dhe t’ju paralajmëronin për takimin e kësaj Dite?” Ata do të thonë: “Po, dëshmojmë kundër vetes sonë.” Ata i mashtroi jeta e kësaj bote. Prandaj do të dëshmojnë kundër vetvetes, se vërtet ishin mohues.

131. Kështu (janë dërguar Profetë), sepse Zoti yt kurrë nuk e shkatërron asnjë vend për padrejtësitë e tyre, nëse banorët e tij janë të paparalajmëruar.

132. Por secili do të ketë shkallë sipas veprave të veta. Zoti yt nuk është i pavëmendshëm ndaj veprimeve të tyre.

133. Zoti yt është i Pasuri, Zotëruesi i Mëshirës. Po të dëshironte, Ai mund t’ju shkatërronte ju dhe të sillte në vendin tuaj kë të donte, ashtu sikurse ju solli ju nga pasardhësit e popujve të tjerë.

134. Ajo që ju është premtuar patjetër do të vijë, e ju nuk mund ta pengoni atë.

135. Thuaj: “O populli im! Vazhdoni në ato që jeni duke bërë, e unë do të vazhdoj në atë që jam duke bërë, por më vonë do ta mësoni se kujt do t’i takojë përfundimi i mirë.” Sigurisht që keqbërësit nuk kanë për të gjetur shpëtim.

Shpjegimi i ajeteve

- **Një Ditë Ai do t’i tubojë të gjithë...** – Kjo është dita kur Allahu i Lartësuar do t’i tubojë të gjithë, njerëz dhe xhindë, të devijuarit dhe devijuesit. Të gjithë do të tubohen për të dhënë llogari. Allahu i Lartësuar u drejtohet me qortim xhindëve, të cilët kanë devijuar njerëzit nga udha e drejtë, duke ua zburuar të keqen dhe duke i shtyrë pareshtur drejt poshtërsive. Allahu i Lartësuar thotë:

- *(dhe do t’u thotë):* **“O grumbull i xhindeve! Shumë keni marë (e devijuar) nga njerëzit.”** - Ju e tepruat në pengimin e njerëzve dhe shmangien e tyre nga rruga e drejtë. Si patët guxim të shkëlqit kufijtë e Mi? Si guxuat të luftonit profetët e Mi? Ju u përkushtuat në luftën kundër Zotit dhe u përpoqët me çdo mënyrë për t’i penguar njerëzit nga rruga e Tij dhe për t’i futur në rrugën e zjarrit? Sot mbi ju do të godasë ashpër mallkimi dhe zemërimi Im. Sot do t’ju shtohet ndëshkimi në varësi të kufrit tuaj dhe në varësi të devijimit që u shkaktuat të tjerëve. Sot nuk ka arsytim, me të cilin mund të justifikoheni, as strehë ku mund të mbroheni, as ndërmmjetësues që mund t’ju ndihmojë dhe as lutje e përgjërimit që mund t’ju dëgjohet dhe t’ju shpëtojë. Pas kësaj, mos pyet për poshtërimin dhe vuajtjet që do të bien mbi ata të mjerë. Për këtë arsye, i Madhëruari nuk përmend ndonjë justifikim të tyre. Ndërsa për miqtë dhe pasuesit e tyre prej njerëzve, Allahu i Lartësuar thotë se ata do të mundohen të parashtrajnë ndonjë lloj justifikimi, por ai, sigurisht, është i papranueshëm:

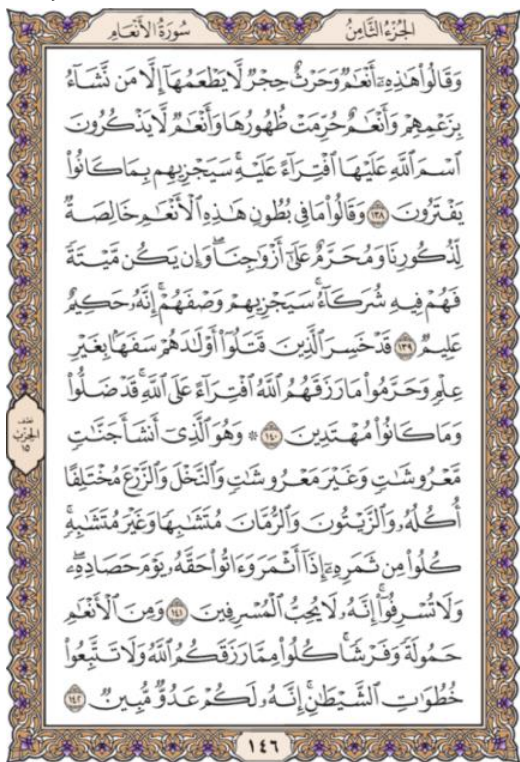
- **Ndërsa njerëzit që ishin miq të tyre do të thonë: “Zoti ynë! Ne përfituam nga njëri-tjetri ...** - Të dyja palët, njerëz dhe

xhindë, përfituan dhe u kënaqën me njëri tjetrin. Xhindët kënaqeshin me bindjen, adhurimin, nënshtrimin dhe madhërimin që njerëzit iu kushtonin atyre. Ata kënaqeshin kur njerëzit u kërkonin ndihmë, mbrojtje dhe strehim, duke u ndierë në këtë mënyrë edhe më arrogantë e të papërmbyjtur. Ndërsa njerëzit kënaqeshin kur arrinin qëllimet e tyre dhe realizonin, me ndihmën e hileve të xhindëve, shumë nga dëshirat e tyre. Nëpërmjet këtij bashkëpunimi, ata arrinin të plotësonin disa nevoja të kësaj dynjaje. Kështu, atë ditë, njerëzit sikur duan të justifikohen me këtë fakt, duke pretenduar se të gjitha gjynahet ndodhën pikërisht për këto shkaqe, dhe tashmë ato nuk mund të zhbëhen. Pra, sikur duan të thonë se, nëse do të kishin më shumë kohë në dispozicion, do të ndryshonin. Ata do thonë:

- **“...por ne e arritëm afatin tonë, të cilin Ti na e kishe caktuar.”** - Ne na mbaroi afati që Ti na kishe përcaktuar dhe tashmë jemi këtu, në vendin ku ekziston vetëm shpërblimi për punët e bëra. Tani vepro me ne çfarë të dëshirosh dhe jep gjykimin Tënd! Ne nuk kemi asnjë justifikim për të dhënë. Urdhrat janë të Tuat dhe gjykimi është i Yti. Në këto fjalë ndihet një lloj pendimi dhe përunjësie, por që nuk do t’u vlejnjë aspak, sepse tashmë koha e pendimit ka mbaruar. Prandaj i Lartësuar do të japë gjykimin e Tij të drejtë, që është larg çdo padrejtësie e mangësie.

- **Allahu do të thotë: “Zjarri është vendi juaj i banimit. Ju do të jeni përjetësisht në të, përveç nëse dëshiron Allahu.”** - Duke qenë se gjykimi i Tij është i ndërtuar dhe buron nga urtësia dhe dituria e Tij absolute, Allahu i Lartësuar e mbyll ajetin duke thënë:

- **Vërtet, Zoti yt është i Urtë e i Gjithëditur.** - Ashtu sikurse dituria e Tij ka përfshirë gjithçka, ashtu edhe urtësia dhe gjykimi i Tij ekzekutohet mbi gjithçka. Asgjë nuk mund të dalë jashtë diturisë dhe urtësisë së Zotit dhe çdo gjë do të shkojë në vendin që i takon.

- Kështu Ne i bëjmë keqbërësit sundues mbi njëri-tjetrin, për shkak të asaj që veprojnë. - Ky është rregulli i patjetërsueshëm i Allahut të Lartësuar. Ai i bëri xhindët që të sundojnë e t'i devijojnë miqtë e tyre njerëz, të cilët u binden e ndjekin hapat e armiqve të tyre. Ata vazhdojnë të lidhen fort dhe t'i binden njëri-tjetrit në poshtërsira, derisa u bëhen robër të bindur e të nënshtruar ndaj ligësisë. Në të njëjtën mënyrë, Allahu i Madhërisëm bën që disa zullumqarë të sundojnë zullumqarë të tjerë, duke i bërë shkaktarë të devijimit e shkatërrimit të njëri-tjetrit. Ata nxisin për ligësi e poshtërsira dhe pengojnë njëri-tjetrin nga mirësia, duke shpifur e mashtruar rreth saj. Ky është një nga ndëshkimet më të frikshme dhe më të mëdha, me të cilën i dënon Allahu i Drejtë dhe i Urtë zullumqarët. Shkaku i këtij ndëshkimi është faji i zullumqarëve. Janë ata që dëmtojnë vetveten, duke i hapur asaj portat e shkatërrimit dhe humbjes. Nëse njerëzit e teprojnë me padrejtësi e shturje, atëherë Zoti u vendos mbi krye tiranë, që t'u

nxjerrin të zitë e ullirit. Ata do t'i shtrydhin, duke i privuar nga të drejtat e tyre. Kështu, ata të mjerë ngarkohen shumë e shumë më tepër nga sa kërkohet prej detyrimeve ndaj Zotit dhe ndaj krijesave të Tij. Nëse, nga njëra anë, me plotësimin e urdhrave të Allahut do të fitonin çdo të mirë, nga ana tjetër, me përmbushjen e urdhrave të padrejta të këtyre zullumqarëve nuk do të fitojnë asnjë shpërblim, por vetëm vuajtje e trishtim. Megjithatë, nëse njerëzit rregullohen dhe përqendrohen në rrugën e drejtë, Allahu i Lartësuar ka për t'i rregulluar dhe përmirësuar krerët e tyre, duke i shndërruar ata në udhëheqës të drejtë dhe të urtë, e jo në tiranë të padrejtë e kriminelë. Në vijim, Allahu i Lartësuar qorton të gjithë ata njerëz dhe xhindë që i kanë kthyer shpinën së vërtetës. Ai ua vë në dukje fajin e tyre, të cilin ata e pranojnë. I Lartësuar do të thotë:

- **“O grumbull i xhindeve dhe i njerëzve! A nuk ju erdhën nga mesi juaj të dërguar, që t'ju tregonin Argumentet e Mia dhe t'ju paralajmëronin për takimin e kësaj Dite?”** - Nëpërmjet argumenteve dhe shpalljeve, Allahu i Lartësuar sqaroi me hollësi urdhrat dhe ndalesat e Tij, të mirën dhe të keqen, shpërblimin dhe dënimin. Profetët e Allahut i paralajmëruan njerëzit për ardhjen e Ditës së Gjykimit. Ata treguan qartë se shpëtimi në këtë ditë nga ndëshkimi dhe arritja e shpërblimit do të jetë i mundur veçse nëpërmjet zbatimit të urdhrave të Allahut dhe largimit nga ndalesat e Tij, në emër të dashurisë, madhërimit dhe nënshtrimit ndaj Tij. Ndërsa për ata që e kanë shpërfillur këtë mesazh mbetet vetëm dëshpërimi dhe ndëshkimi. Ata e pranojnë gabimin e bërë dhe do të dëshmojnë se ishin të padrejtë.

- **Ata do të thonë: “Po, dëshmojmë kundër vetes sonë.”. Ata i mashtrroi jeta e kësaj bote. Prandaj do të dëshmojmë kundër vetvetes, se vërtet ishin mohues.** - Ata i mashtrroi dynjaja me stolitë e saj. Ata u joshën nga bukuritë e saj dhe u kënaqën me to, duke u shpërqendruar nga

përgjegjësitë dhe përgatitja për ahiretin. Kështu, ata do të dëshmojnë kundër vetes së tyre dhe do ta pranojnë që kanë qenë mohues. Atë ditë, të gjithë do ta shikojnë dhe njohin gjykimin e drejtë të Allahut mbi ta, kur t'i dënojnë dhe t'u thotë: “Hyni në Zjarr, mes popujve që shkuan para jush - xhinde dhe njerëz.” Sa herë që një popull hyn aty, mallkon atë të mëparshmin. Dhe, kur të gjithë të tubohen në të, grupi i fundit thotë për grupin e parë: “Zoti ynë, janë këta që na çuan ne në humbje, prandaj shumëfishoja atyre dënimin me zjarr!” Ai do të thotë: “Për secilin nga ju dënimi është i shumëfishuar, por ju nuk e dini.” [El ea'raf 38]. Ata vepruan njëllor si ju, duke u argëtuar me stolitë e kësaj bote. Ata, ashtu sikurse dhe ju, u zhytën në kotësi, prandaj dhe merituan të ishin prej të dënuarve. Të parët dhe të fundit, të gjithë së bashku, do të shijojnë dënimin e dëshpërimit e merituar e të pafundëm. E ku ka dëshpërim më të madh sesa ai për humbjen e Xhenetit të mirësisë dhe qëndrimin pranë Bujarit Mëshirëplotë. Edhe pse do të marrin pjesë të gjithë në këtë ndëshkim, ata do të jenë në nivele të ndryshme, duke patur dallime të shumta nga njëri tjetri. Allahu i Lartësuar thotë:

- Kështu (janë dërguar Profetë), sepse Zoti yt kurrë nuk e shkatërron asnjë vend për padrejtësitë e tyre, nëse banorët e tij janë të paparalajmëruar. - Me dërgimin e profetëve dhe me shpalljen e librave, Allahu i Lartësuar nuk u ka lënë dy krijesave të përgjegjshme ligjërisht (njerëzve dhe xhindëve) asnjë justifikim për mosbesimin dhe mosnënshtrimin e tyre. Askush nuk do të merret në përgjegjësi dhe ndëshkohet për padrejtësitë e tij, nëse është i paditur, i panjoftuar dhe i paparalajmëruar. Allahu i Lartësuar, me mëshirën dhe drejtësinë e Tij, kurrë nuk do të ndëshkonte dikë pa i dërguar fillimisht të dërguarit dhe lajmëtarët e tij.⁵

- Por secili do të ketë shkallë sipas veprave të veta. - Secili nga ata do të ndëshkohet në varësi të punëve të këqija që

ka bërë. Kriminelët dhe mohuesit e mëdhenj nuk do të trajtohen njëllor si ata që janë poshtë tyre, pasuesit nuk do të ndëshkohen si të pasuarit dhe as vartësit si udhëheqësit e tyre. Po kështu, edhe banorët e Xhenetit, edhe pse do të jenë të gjithë në Xhenet dhe mes të mirave të tij, gradat dhe nivelet e kënaqësisë do të jenë të ndryshme. Këto ndryshime i di vetëm Allahu i Lartësuar. Por një gjë është e sigurt: të gjithë banorët e Xhenetit do të jenë të lumtur me atë që u ka dhuruar Allahu i Lartësuar. E lusim Allahun e Lartësuar që të na bëjë edhe ne prej banorëve e Firdeusit më të lartë, të cilin Ai e ka përgatitur dhe zbukuruar për robërit e Tij më të afruar dhe më të zgjedhur. Ata janë më të nderuarit e më të dashurit, të cilët Ai i ka veçuar nga gjithë të tjerët.

- Zoti yt nuk është i pavëmendshëm ndaj veprimeve të tyre. - Ai do t'i shpërblejë të gjithë sipas veprave dhe sipas qëllimeve që kanë fshehur në zemër, të cilat Ai i di shumë mirë. Allahu është i Gjithëditur për punët që bëhen dhe për qëllimet që mbahen të fshehura. Ai i urdhëroi robërit e Tij që të bëjnë punë të mira dhe i ndaloi nga punët e këqija, si mëshirë për ta dhe si udhëzim për të rregulluar gjendjen e tyre. Allahu nuk ka nevojë aspak për adhurimet e robve, që realisht janë shumë të mangëta. Urdhurat dhe ndalesat, adhurimet dhe detyrimet të cilat u ka ngarkuar robve të Tij, Ai i ka bërë thjesht si mëshirë për ta, për t'i udhëzuar drejt më të mirës, për t'ua lehtësuar arritjen e të mirave dhe për t'i ruajtur nga të këqijat. Allahu është i Pasur, absolut dhe Jonevojtar për krijesat e Tij. Bindja e të bindurve nuk i shton asgjë pushtetit dhe madhësisë së Allahut, ashtu sikurse mosbindja e të pabindurve nuk e dëmton dhe cenon aspak Krenarinë dhe pushtetin e Tij.

- Zoti yt është i Pasuri, Zotëruesi i Mëshirës. Po të dëshironte, Ai mund t'ju shkatërronte ju dhe të sillte në vendin tuaj kë të donte, ashtu sikurse ju solli ju nga pasardhësit e popujve të tjerë. - Nëse ju jeni të sigurt që do të largoheni patjetër nga kjo dynja, ashtu sikurse u larguan ata që

ishin para jush, për t'ua lënë atyre që do të vijjnë pas jush, ashtu sikurse të parët jua lanë juve, atëherë përse e trajtoni këtë dynja si një vendqëndrim të përhershëm? Përse jepeni tërësisht pas saj dhe harroni se ajo është thjesht një vendkalim dhe jo një vendqëndrim? Ju e lini në harresë dhe mundoheni ta injoroni faktin që para jush ju pret një jetë dhe një vend i mrekullueshëm, ku janë mbledhur të gjitha mirësitë, vend i cili, nëse nënshtroheni dhe i bindeni Zotit, ka për të qenë për ju i sigurt dhe i pastër nga çdo ligësi dhe fatkeqësi. Ai është vendi i gëzimeve dhe i lumturisë, për të cilin garuan të parët dhe të fundit dhe drejt të cilit janë nisur me mall garuesit e punëve të mira dhe ata që ndoqën gjurmët e tyre. Kur ata të mbërrijnë në të, do të gjejnë përjetësinë mes të mirave dhe kurrë nuk do të largohen prej andej. Ai është destinacioni final, pas të cilit nuk ka destinacion tjetër. Tek ai përqendrohen të gjitha synimet dhe dëshirat e të mençurve. Atje - për Zotin! - gjendet çdo gjë që shpirti e dëshiron dhe me të cilën syri kënaqet. Në të gjenden mirësi, për të cilat ia vlen të garosh dhe të përkushtohesh. Shpirtrat mbushen me lumturi, kënaqësi dhe përjetime të papërshkrueshme. Gjuha është e paaftë që të flasë për kënaqësitë e trupit dhe të zemrës atje. E si mund të përshkruash lumturinë e robit kur ai të qëndrojë pranë Atij që i di të gjitha të fshehtat? *Subhânallâh!* Sa i madh duhet të ketë qenë malli dhe dëshira e atyre që u përpoqën dhe luftuan për t'i arritur këto mirësi. Sa i fortë duhet të ketë qenë vullneti i atyre që synuan këto grada! Sa e ulët ka qenë përzgjedhja dhe synimet e atyre që u kënaqën me këtë jetë kaq të mangët dhe të parëndësishme! Sa i dobët ka qenë vullneti i atyre që zgjodhën këtë humbje kaq të madhe! Atyre që janë të pavëmendshëm dhe i kanë kthyer shpinën përgatitjes për jetën tjetër, kurrësi të mos u duket e largët dita kur do të dalin para gjykimit me drejtësi të të Madhërishtit. I Lartësuar thotë:

- Ajo që ju është premtuar patjetër do të vijë, e ju nuk mund ta pengoni atë. - Atë ditë, ju nuk do mund t'i shpëtoni dhe t'i fshiheni ndëshkimit të Tij. Ju jeni tërësisht në dorën e Tij dhe nuk mund t'i shpëtoni pushtetit të Tij. Profeti u urdhërua që t'i ftonte njerëzit në adhurimin e Allahut të Lartësuar si Një të vetëm, duke u sqaruar atyre të drejtat dhe përgjegjësitë, me të cilat ishin ngarkuar. Por shumë prej tyre refuzuan që t'u nënshtroheshin porosive të tij, duke parapëlqyer plotësimin e dëshirave të tyre dhe duke mos iu ndarë idhujtarisë. Atëherë, Allahu i Lartësuar lajmëron Profetin e Tij që t'u thotë:

- Thuaj: "O populli im! Vazhdoni në ato që jeni duke bërë, e unë do të vazhdoj në atë që jam duke bërë..." - Vazhdoni të punoni dhe të jetoni sipas asaj që keni përzgjedhur për veten tuaj. Ndërsa unë do të punoj dhe të jetoj sipas porosive të Allahut. Unë do të ndjek të gjitha rrugët që e kënaqin Atë.

- "...por më vonë do ta mësoni se kujt do t'i takojë përfundimi i mirë." - Më vonë, të gjithë ne do ta shohim se kujt do t'i takojë përfundimi i mirë. Kjo është një ftesë e drejtë nga Profeti ﷺ për njerëzit. Ai i udhëzon ata në rrugën më të mirë, për të gjykuar drejt dhe me barazi. Ai sikur u thotë atyre: në vend që të merremi vetëm me fjalë, le të jenë veprat tona ato që flasin dhe bëjnë të meritueshëm shpërblimin ose ndëshkimin. Nëpërmjet veprave le të shpërblehet secili prej nesh. Por mos harroni se përfundimi i mirë në dynja dhe ahiret u takon të devotshmëve, të cilët jetojnë sipas porosive të Zotit. Dijeni, gjithashtu, se përjetësia në mirësitë e ahiret u takon besimtarëve, që patën besim të saktë dhe të mbështetur në argumente të sigurt nga Zoti. Ndërsa të gjithë ata të cilët refuzuan të pranojnë dhe të jetojnë sipas shpalljeve të Zotit kanë përfundimin e keq, me ndëshkimin e merituar. I Lartësuar thotë:

- Sigurisht që keqbërësit nuk kanë për të gjetur shpëtim. - Çdo zullumqar e refuzues

i besimit të drejtë dhe të vërtetë, edhe nëse në këtë dynja mund të dëfrehet dhe të përjetojë çdo mirësi e kënaqësi, do ta ketë përfundimin me vuajtje dhe dëshpërim. Allahu i Madhëruar mund ta afatizojë zullumqarin, por kur i vjen ndëshkimi, ai nuk shpëton më prej tij.

Ajetet 136 - 139

136. Nga të lashtat e nga kafshët shtëpiake që Ai ka krijuar, ata e ndanin një pjesë për Allahun dhe thoshin: “Kjo është për Allahun, ndërsa kjo është për idhujt tanë”. Por, ajo që ishte për idhujt, nuk duhet të shkonte për Allahun, ndërsa ajo që veçohet për Allahun, mund të shkonte për idhujt e tyre! Sa i shëmtuar (dhe i padrejtë) ishte gjykimi i tyre!

137. Shumicës së idhujtarëve, idhujt ua hijeshuan vrasjen e fëmijëve të tyre, për t’i devijuar (nga e vërteta) dhe për t’ua ngatërruar besimin (e drejtë). Po të dëshironte Allahu, ata nuk do ta bënin atë, prandaj lëri ata dhe trillimet e tyre.

138. Ata thoshin: “Këto e këto kafshë dhe këto e këto bimë janë të ndaluara, e nuk mund të ushqehemi me to, përveçse ata të cilëve ne ua lejojmë; këto kafshë janë të ndaluara për ngarkesë; këto janë kafshë që nuk theren me emrin e Allahut.” Të gjitha këto ishin shpifje ndaj Tij, prandaj Ai do t’i ndëshkojë për shpifjet e tyre.

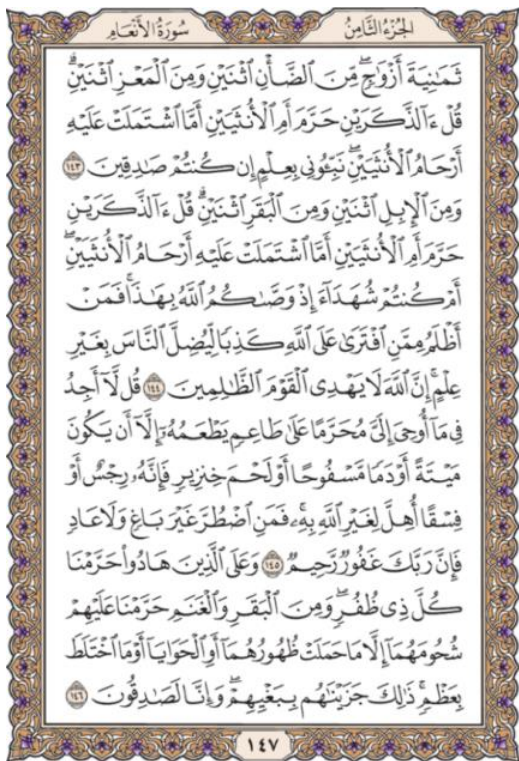
139. Ata thoshin: "Ajo që gjendet në barkun e këtyre bagëtive, u përket vetëm meshkujve tanë, kurse për gratë tona janë të ndaluara". Por, nëse lindnin të ngordhura, ata të gjithë (burra e gra) kishin pjesë në të. Ai do t’i ndëshkojë ata për këtë lloj gjykimi. Ai është i Urtë e i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar përshkruan mendjelehtësinë e idhujtarëve, të cilët refuzojnë Shpalljen e Tij. Ai i përshkruan ashtu siç janë në të vërtetë: injorantë dhe të palogjikshëm. Ai përmend disa nga trillimet e tyre pa mend, për të treguar humbjen e tyre të thellë dhe që ne të jemi të kujdesshëm e të ruhemi prej tyre.

Kundërshtimi i të vërtetës së Zotit nga këta mendjelehtë nuk e cenon aspak madhështinë e kësaj të vërtete. Në fakt, ata nuk meritojnë të konsiderohen as si kundërshtarë, përballë të vërtetës madhështore dhe të shndritshme. Ja disa nga kotësitë e besimeve të tyre:

- “Nga të lashtat e nga kafshët shtëpiake që Ai ka krijuar, ata e ndanin një pjesë për Allahun dhe thoshin: “Kjo është për Allahun, ndërsa kjo është për idhujt tanë.” - Prej mirësive që u dhuron Allahu i Lartësuar, ata veçojnë një pjesë për Allahun dhe një pjesë për idhujt e tyre. Në këtë mënyrë, ata bëjnë disa gabime: Së pari, është pretendimi i tyre i gënjeshtërt dhe i paturpshëm se janë duke i bërë pjesë Allahut të Lartësuar, a thua se Ai ka nevojë për bamirësinë e tyre. Së dyti, ata u bëjnë pjesë idhujve, ndërkohë që nuk janë ata që i furnizojnë dhe u sjellin mirësi, por është Allahu i Madhëruar Ai që përkujdeset dhe u dhuron çdo mirësi që ata zotërojnë. Së treti, ata nuk i japin rëndësi pjesës që ia kushtojnë Allahut të Lartësuar, ndërkohë që kur bëhet fjalë për blatimet ndaj idhujve, janë tejet të kujdesshëm me to. Kur një pjesë e përkushtimeve të caktuara për Zotin kalon nga pjesa e idhujve, ata nuk i japin rëndësi, por kur një pjesë e idhujve kalon nga “pjesa” e Zotit, ata menjëherë e kthejnë në vendin “e saj”. Kur Allahu i Lartësuar i begaton këta mosmirënjohës me prodhime bujqësore e bagëti, ata i ndajnë në dy pjesë: njëren pjesë për Allahun, por kjo është vepër pa vlerë, sepse Allahu i Lartësuar nuk i pranon veprat dhe përkushtimet që ndahen edhe për dikë tjetër veç Tij. Ndërsa pjesën tjetër e përcaktojnë për idhujt e tyre. Nëse nga “pjesa” e Allahut kalon diçka te pjesët e idhujve, ata nuk shqetësohen, por thonë: “Allahu është i pasur dhe s’ka nevojë për këtë”. E nëse ndodh e kundërta, ata nxitojnë ta kthejnë te pjesa e idhujve, duke thënë: “Ata janë të varfër dhe kanë nevojë, prandaj duhet t’ua kthejmë pjesën atyre”. *Subhânallâh!* A ka gjykim më të poshtër dhe më të padrejtë se ky?!

- Por, ajo që ishte për idhujt, nuk duhet të shkonte për Allahun, ndërsa ajo që veçohet për Allahun, mund të shkonte për idhujt e tyre! Sa i shëmtuar ishte gjykimi i tyre!” - Ata i trajtojnë blatimet ndaj idhujve si të rëndësishme, madje më të rëndësishme sesa kushtimet ndaj Allahut. Por ka mundësi që kuptimi i ajetit të jetë ai që tregohet në një hadith të saktë, ku Profeti ﷺ ka përcjellë nga Zoti i tij që ka thënë: “Unë jam më i Pasuri dhe më Jonevojtori për përkushtimet e idhujtarëve. Atë që përfshin dikë tjetër në përkushtimet dedikuar ndaj Meje, Unë e lë atë dhe idhujtarinë e tij.” Duke parë nën dritën e këtij hadithi, kuptimi i ajetit do të ishte: Përkushtimet që ata u bëjnë idhujve të tyre shkojnë tërësisht për idhujt, ndërsa tek Allahu nuk shkon asgjë prej tyre. Edhe përkushtimet që ata, - sikurse pretendojnë, - ia bëjnë Allahut, edhe ato nuk shkojnë tek Ai, - sepse Allahu nuk e pranon idhujtarinë, - por shkojnë përsëri tek idhujt e tyre, që ata i adhurojnë veç Allahut. Allahu i Lartësuar

është i Pasur dhe nuk i duhen përkushtimet e tyre të përziera me *shirk*.

- **Shumicës së idhujtarëve, idhujt ua hijeshuan vrasjen e fëmijëve të tyre, për t'i devijuar (nga e vërteta) dhe për t'ua ngatërruar besimin (e drejtë).** Po të dëshironte Allahu, ata nuk do ta bënin atë...” - Mendjelehtësi tjetër e idhujtarëve ishte edhe fakti që ata iu bindeshin shejtanëve, udhëheqësve të tyre, edhe për një krim të paimagjinueshëm: vrasjen e fëmijëve dhe varrosjen e tyre të gjallë. Fëmijët meshkuj i varrosnin të gjallë nga frika e varfërisë, ndërsa femrat i vrisnin nga turpi. Të gjitha këto ishin pasoje e kurtheve dhe mashtrimeve të shejtanëve, të cilët punojnë pa reshtur për t'i çuar njerëzit në shkatërrim. Ata ua tjetërsojnë njerëzve fenë dhe besimin, duke u zbukuruar veprat e shëmtuara. Ata vazhdojnë t'ua zbukurojnë punët e pështira njerëzve, derisa ata i shohin ato si të mira. Po të dëshironte Allahu i Lartësuar, do t'i pengonte ata nga kryerja e këtyre veprave dhe do t'i mbronte ata fëmijë nga vrasja. Por urtësia e Allahut diktoi që ata të ishin të lirë të zgjidhnin në veprimet e tyre. Ky ishte edhe një lloj ndëshkimi për ta, për t'i çuar gradualisht drejt ndëshkimit më të ashpër. Për shkak të krimeve të tyre, Allahu i Lartësuar e gjykoi si të drejtë që t'i braktiste dhe t'i linte të harroheshin, prandaj thotë:

- “...prandaj lëri ata dhe trillimet e tyre!” - Lëri, shpërfilli dhe braktisi ata, me gjithë mashtrimet, mosbesimin dhe veprat e tyre të shëmtuara. Të mos të të vijë aspak keq për ta dhe dije se ata kurrë nuk mund ta dëmtojnë Allahun. Një ndër veprat e shumta që tregonin mendjelehtësinë e tyre ishte edhe ajo që bënin me gjërat që Allahu i Lartësuar ua kishte dhuruar si furnizim dhe mëshirë për ta. Ata i privonin vetes disa bagëti e bimë, me llojlloj arsyetimesh të sajara. Ata i trajtonin si të shenjtë disa lloj kafshësh dhe prodhimesh, duke u vënë edhe emra të ndryshëm:

- **Ata thoshin: “Këto e këto kafshë dhe këto e këto bimë janë të ndaluara, e nuk**

mund të ushqehemi me to, përveçse ata të cilëve ne ua lejojmë; këto janë kafshë të ndaluara për ngarkesë; këto janë kafshë që nuk theren me emrin e Allahut’.” - “Këto bagëti dhe këto prodhime të tokës - thoshin ata - janë të paprekshme, prandaj me to duhet të ushqehen veçse kategori të caktuara njerëzish.” Disa kafshë të tjera i ndalonin të përdoshin për bartje, dhe ato i quanin “*el hām*”. Ndërsa me disa bagëti, ata nuk e përmendnin emrin e Allahut gjatë therjes së tyre, por përmendnin emrat e idhujve të tyre. Për të gjitha këto gjykime, ata nuk kishin asnjë bazë e argument tjetër, përveç logjikës së tyre të prishur. Gjëja më e shëmtuar e tyre ishte se këto vepra ata ia atribuonin Allahut, duke mashtruar se ishte Ai që i urdhëronte për diçka të tillë. Por, sigurisht, këto ishin shpifje dhe padrejtësi e madhe nga ana e tyre. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Të gjitha këto ishin shpifje ndaj Tij, prandaj Ai do t’i ndëshkojë për shpifjet e tyre.** - Allahu i Lartësuar do t’i ndëshkojë ata për këto shpifje. Pretendimi se Allahu i kishte urdhëruar për idhujtari dhe ua kishte bërë haram ato gjëra të lejuara ishte një krim i tmerrshëm, që do t’i zhysë në ndëshkim të rëndë. Një kotësi tjetër e tyre ishte se, për disa deve të caktuara, ata gjykonin që pjellat e tyre ishin haram për gratë dhe të lejuara për burrat. Ata thoshin:

- **Ata thoshin: "Ajo që gjendet në barkun e këtyre e këtyre bagëtive, u përket vetëm meshkujve tanë, kurse për gratë tona janë të ndaluara".** Por, nëse lindnin të ngordhura, ata të gjithë (*burra e gra*) kishin pjesë në të. - Konsumimi i pjellave të deveve të përcaktuara ishte hallall për meshkujt, por i ndaluar për gratë. Kështu veprohej nëse ato lindnin të gjalla. Por nëse lindnin të ngordhura, atëherë ishin të lejuara për të gjithë, për meshkujt e për femrat.

- **Ai do t’i ndëshkojë ata për këtë lloj gjykimi. Ai është i Urtë e i Gjithëditur.** - Për këto trillime, që të lejuarat nga Allahu i bënin haram dhe haramet i bënin të lejuara, - duke kundërshtuar në këtë mënyrë ligjet e

Allahut të Lartësuar, e aq më keq, duke pretenduar se ishte Allahu i Lartësuar që i kishte udhëzuar ashtu, - Ai ka për t’i ndëshkuar ashtu si e meritojnë ata që trillojnë në lidhje me Allahun dhe ligjet e Tij. Allahu është *Hakim* - i Urtë në çdo përcaktim të Tij. Me urtësinë e Tij, Ai i lë të lirë gjynahqarët të zgjedhin dhe të bëjnë vepra të shëmtuara. Ai është *Alim* - i Gjithëditur rreth tyre. Atij nuk i fshihet asgjë prej fjalëve dhe veprave të tyre. Allahu i di shumë mirë trillimet dhe shpifjet e tyre të shëmtuara, por megjithatë vazhdon t’i furnizojë dhe të kujdeset për ta. I Lartësuar qoftë Allahu, i Gjithëdituri dhe i Urti!

Ajeti 140

140. Kanë humbur ata që i vrasin fëmijët e tyre nga marrëzia e padituria dhe, duke trilluar kundër Allahut, kanë bërë të ndaluar ushqimin që Allahu ua ka dhënë. Ata i janë shmangur rrugës së drejtë dhe nuk janë të udhëzuar.

Shpjegimi i ajetit

Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar nxjerr në pah edhe një herë mendjelehtësinë, arsyetimin e shëmtuar dhe humbjen e madhe ku ishin zhytur ata të mjerë.

- **“Kanë humbur ata që i vrasin fëmijët e tyre nga marrëzia e padituria dhe, duke trilluar kundër Allahut, kanë bërë të ndaluar ushqimin që Allahu ua ka dhënë.**

- Duke vrarë fëmijët e tyre, ata shkatërruan fenë dhe besimin e tyre. Ata meritojnë të përshkruhen si mendjelehtë, të paarsyeshëm, të palogjikshëm, të dështuar dhe të humbur. Vetëm njerëz me këto cilësi mund të kryejnë vepra të tilla.

- **“Ata i janë shmangur rrugës së drejtë dhe nuk janë të udhëzuar.”** - Ata e konsideronin haram të mirën e madhe që Allahu i Lartësuar u dhuronte si mëshirë për ta. Jo vetëm që nuk tregonin mirënjohje për bujarinë e Allahut të Lartësuar, por e gjykonin të mirën si gjë të ndaluar, ndërkohë që ishte hallalli më i këndshëm dhe më i mirë. Të gjitha këto i bënin duke trilluar, ashtu siç di të bëjë çdo mohues,

armik dhe urryes i Zotit dhe i Profetit të Tij. Me mohimin e Shpalljes së Zotit dhe me shpifjet e tyre, ata humbën shumë larg, pa patur asnjë argument nga Zoti në çështjet e tyre.

Ajeti 141

141. Është Ai që krijoi kopshte me pjergulla e pa pjergulla, hurma dhe drithëra të ndryshme, ullinj dhe shegë, të ngjashme e jo të ngjashme. Hani nga frutat e tyre kur të piqen, ndërsa ditën e vjeljes së frutave, jepni pjesën që është e detyrueshme! Por mos shpërdoroni, se Ai nuk i do shpërdoruesit!

Shpjegimi i ajetit

Pasi përmendi veprimet e shëmtuara të idhujtarëve me bagëtitë dhe të mbjellat, që Ai ua dhuronte, Allahu i Lartësuar tregon edhe mirësi të tjera të Tij, për t'i udhëzuar njerëzit që të jenë mirënjohës. I Lartësuar thotë:

- **Është Ai që krijoi kopshte me pjergulla e pa pjergulla...** - Kuptimi: Është Allahu i Lartësuar që krijoi për ju kopshte të mbushura plot pemë e bimë të larmishme. Shumë nga këto bimë kanë nevojë për shtretër, mbi të cilët shtrihen dhe zgjatohen, e shumë të tjera qëndrojnë në kërcellin e tyre ose shtrihen në tokë. Kështu, Allahu i Lartësuar tregon për mirësitë e mëdha të këtyre bimëve, duke i mësuar robërit edhe se si t'i kultivojnë dhe të përkujdesen për to.

- **"...hurma dhe drithëra të ndryshme,...."** - Edhe pse të gjitha mbijnë në të njëjtën tokë, ushqehen prej saj, vaditen me të njëjtin ujë, ato dalin me karakteristika, shije dhe dobi të ndryshme. Allahu i Lartësuar përmend në veçanti hurmat dhe drithërat, me gjithë llojshmërinë e pasur të tyre, për shkak të vlerave të shumta që kanë dhe për shkak se ato janë ushqimi bazë për shumë krijesa. Ndër mirësitë e tjera që u ka dhënë njerëzve, Allahu i Lartësuar përmend:

- **"...ullinj dhe shegë, të ngjashme e jo të ngjashme"** - Ato mund të jenë të ngjashme në pamjen e tyre, por janë të ndryshme në frytet dhe shijet e tyre. Sikur dikush të pyesë: Përse i krijoi Zoti këto kopshte dhe

gjithë këtë bimësi? Allahu i Lartësuar na tregon se i krijoi ato që të jenë të dobishme për njerëzit. Ai thotë:

- **"Hani nga frutat e tyre kur të piqen, ndërsa ditën e vjeljes së frutave, jepni pjesën që është e detyrueshme!"** - Kuptimi: Konsumojini prodhimet e tyre, por ditën e vjeljes jepni pjesën e detyrueshme prej kësaj pasurie, që është zekati, sipas masës së përcaktuar nga Sheriati. Allahu i Lartësuar urdhëron që të japim zekatin e prodhimeve buqësore pikërisht ditën e korrjes dhe vjeljes së tyre. Kjo është koha e përcaktuar nga Sheriati. Dhe është pikërisht kjo kohë në të cilën të varfërit shpresojnë më shumë që të përfitojnë diçka nga pasuria e vëllezërve të tyre të pasur. Gjithashtu, gjatë kohës së vjeljes së prodhimit është më e thjeshtë për të pasurit që të ndajnë një pjesë prej kësaj pasurie të tyre. Përveç kësaj, me këtë mënyrë dallohet më lehtë se kush e jep zekatin dhe kush nuk e jep atë. Pastaj Allahu i Lartësuar këshillon dhe thotë:

- **Por mos shpërdoroni, se Ai nuk i do shpërdoruesit!** - Kjo është këshillë për të mos e tepruar me konsumin dhe për të mos e kaluar kufirin e zakonshëm. Pronari i këtyre prodhimeve ndalohet që ta teprojë me konsumimin e këtyre prodhimeve, aq sa të cenojë pjesën e merituar të fukarenjve në të, domethënë zekatin. Por, gjithashtu, ai ndalohet edhe të japë më shumë se masa e përcaktuar, aq sa të dëmtojë veten, familjen apo kontraktuesit e tij. Çdo teprim që cenon të drejtat që Allahu i Lartësuar ka urdhëruar të respektohen është i ndaluar. Allahu nuk e do, madje e urren atë. Ky ajet është provë e qartë për detyrueshmërinë e zekatit të të mbjellave dhe frutave. Përveç kësaj, nga ajeti kuptohet se, në këtë rast, nuk pritet plotësimi i një viti hënor të plotë, por koha e nxjerrjes së zekatit është, për sa u përket drithërave, dita e korrjes, ndërsa për hurmat dhe frutat e tjera është dita e vjeljes. Për këto prodhime nuk jepet zekat tjetër, përveç atij që jepet gjatë ditës së vjeljes së tyre, edhe nëse pronari i tyre i mban për disa vjet,

me kushtin që të mos përdoren si mall tregtie, por për përdorim personal. Nëse të mbjellat dhe frutat pësojnë ndonjë dëmtim, jo për shkak të bujkut dhe pronarit të tyre, atëherë ai nuk e ka detyrë që zekatin e tyre ta nxjerrë nga xhepi i tij. Gjithashtu, lejohet të konsumosh nga hurmat apo të mbjellat edhe përpara momentit të nxjerrjes së zekatit, dhe më pas të japësh zekat për pjesën e mbetur. Megjithatë, sikurse u tha më lart, nuk duhet tepruar me konsumimin para dhënies së zekatit aq sa të cenohet e drejta e nevojtarëve të tij. Profeti ﷺ caktonte një përllogaritës, i cili parashikonte masën e prodhimit, por e urdhëronte që të merrte parasysh 1/3 një të tretën ose 1/4 një të katërtën e këtyre prodhimeve, për t'ua lënë pronarëve të tyre për konsumim, para se të llogariste pasurinë nga e cila duhej të nxirrej zekati.

Ajetet 142 - 144

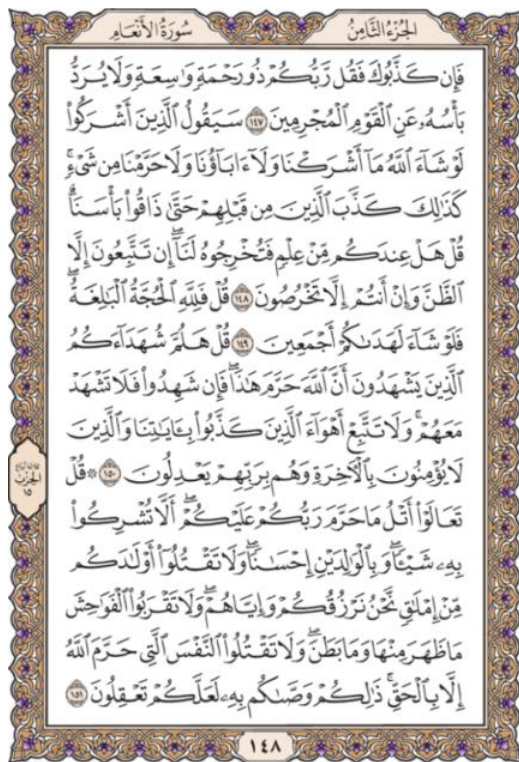
142. Nga kafshët, disa janë për ngarkesë dhe disa për mish. Hani nga ato që ju ka dhuruar Allahu e mos ndiqni hapat e Shejtanit, sepse ai është armiku juaj i betuar!

143. Janë tetë krerë bagëtish: dy krerë dhensh (femër e mashkull) dhe dy krerë dhish (femër e mashkull). Thuaj: “A janë ndaluar meshkujt apo femrat e këtyre, apo ajo që mbajnë në bark femrat?” Më tregoni, pra, me dije të saktë, nëse ato që thoni janë të vërteta!

144. Edhe nga devetë janë dy krerë (femër e mashkull) dhe nga lopët dy krerë (femër e mashkull). Thuaj: “A janë ndaluar meshkujt apo femrat, apo ajo që mbajnë në bark femrat?” Mos vallë ishit dëshmitarë kur Allahu vendosi këto rregulla?” E kush është më i padrejtë se ai që trillon gënjeshtër ndaj Allahut për t'i devijuar njerëzit nga padija e tyre? Pa dyshim, Allahu nuk i udhëzon keqbërësit.

Shpjegimi i ajeteve

- **Nga kafshët, disa janë për ngarkesë dhe disa për mish.** - Kuptimi: Allahu i Lartësuar i krijoi kafshët për ju. Disa prej tyre mbajnë ngarkesa e punojnë për ju, por

ka të tjera të cilat janë të vogla dhe nuk mund të mbajnë pesha të rënda, por që përdoren për qëllime të tjera, si për shembull, për ushqim. Më pas, i Lartësuarit thotë:

- **“Hani nga ato që ju ka dhuruar Allahu, e mos ndiqni hapat e Shejtanit...”** - Mos ndiqni hapat e Shejtanit, duke bërë haram atë që Zoti e ka lejuar. Kurrë mos ndiqni hapat e tij, sepse:

- **“... ai është armiku juaj i betuar.”** - Ai ju shtyn veçse në ato vepra që ju dëmtojnë dhe që ju sjellin ndëshkimin e përjetshëm. Në vijim, Allahu i Lartësuar tregon se cilat janë ato lloj bagëtish të cilat Ai i ka bërë të mira dhe të dobishme:

- **Janë tetë krerë bagëtish: dy krerë dhensh (femër e mashkull) dhe dy krerë dhish (femër e mashkull).** - Dy llojet e deleve: lloji femër dhe ai mashkull, dhe dy llojet e dhive: lloji femër dhe ai mashkull, janë ato që Allahu i Lartësuar i ka bërë të lejuara pa përjashtuar asnjë prej tyre. Ky është ligji i Zotit. Atëherë, drejtoju atyre që

përrjashtojnë disa kategori të tyre, dhe thuaju:

- **Thuaj: “A janë ndaluar meshkujt apo femrat e këtyre, apo ajo që mbajnë në bark femrat?”** - Mos vallë Zoti bëri të ndaluar vetëm meshkujt e dhenve dhe të dhive, gjë të cilën ju nuk e thoni, apo bëri të ndaluar femrat e dhenve dhe të dhive? Mbetet edhe një mundësi tjetër: mos vallë bëri të ndaluar ato që janë në barkun e tyre, meshkuj apo femra qofshin? Këto janë të gjitha mundësitë, por ju nuk e thoni e nuk e pranoni asnjërën prej tyre. Atëherë, ku bazoheni për ato që thoni?

- **Më tregoni, pra, me dije të saktë, nëse ato që thoni janë të vërteta!** - Silni fakte për ato kategori që ju i quani të ndaluara! Sigurisht, ata nuk mund të sjellin asnjë lloj fakti, veç arsytimeve të kota, që burojnë nga padituria dhe logjika e tyre e mangët. Allahu i Lartësuar nuk ka sjellë asnjë dëshmi e provë për të tilla ndalesa. Pastaj Allahu i Lartësuar sjell të njëjtën mënyrë arsyetimi për devetë dhe lopët:

- **Edhe nga devetë janë dy krerë** (*femër e mashkull*) **dhe nga lopët dy krerë** (*femër e mashkull*). **Thuaj: “A janë ndaluar meshkujt apo femrat, apo ajo që mbajnë në bark femrat?”** - Pasi sqaroi kotësinë e pretendimeve të tyre, Allahu i Lartësuar u drejtohet me disa fjalë, që, nëse do të logjikonin dhe arsyetonin me kujdes, nuk do t'u mbetej gjë tjetër veçse të pasonin Shpalljen dhe Ligjin e Tij:

- **Mos vallë ishit dëshmitarë kur Allahu vendosi këto rregulla?”** - Kuptimi: Që të vërtetoni saktësinë e pretendimeve tuaja, ju mbetet vetëm kjo rrugë: të thoni që keni Shpallje nga Zoti ku mbështeteni. Ju duhet të pretendoni që Zoti ju ka shpallur edhe juve ligje dhe dispozita, të cilat janë në kundërshtim me gjitha porositë e profetëve dhe me të gjitha shpalljet që Zoti ka sjellë. Por të gjitha këto pretendime duhet të vërtetohen me prova dhe fakte, ashtu sikurse profetët, të cilët Zoti i mbështeti me prova e mrekulli të shumta. Por kjo është e pamundur që të kryhet nga ju. Kështu,

Allahu i Lartësuar do ta bëjë të qartë të vërtetën nga e kota e do t'i dallojë të sinqertët nga mashtruesit. Më pas, i Lartësuari thotë:

- **E kush është më i padrejtë se ai që trillon gënjeshtër ndaj Allahut për t'i devijuar njerëzit nga padija e tyre?** - Njerëzit më të padrejtë janë ata të cilët mashtrojnë dhe shpifin rreth Allahut dhe shpalljeve të Tij, duke synuar devijimin e njerëzve nga rruga e drejtë. Ata sajojnë ligje, fe dhe besime të paurdhëruara nga Zoti dhe të pambështetura nga Ai me fakte dhe argumente, madje që janë në kundërshtim edhe me logjikën e pastër dhe të thjeshtë. Por Allahu i Lartësuar nuk ka për t'u dhënë sukses planeve të këtyre zullumqarëve, siç thotë më pas:

- **Pa dyshim, Allahu nuk i udhëzon keqbërësit.** - Allahu i Lartësuar nuk i udhëzon ata të cilët nuk kanë synim tjetër, përveçse të shpifin rreth Tij, duke kaluar kështu çdo kufi.

Ajetet 145 - 146

145. Thuaj: “Në Shpalljen që më është dhënë nuk gjej ushqime të ndaluara, veç mishit të ngordhur, gjakut që derdhet vrullshëm dhe mishit të dërrit, sepse janë të ndyrë, dhe mishit që nuk therret me emrin e Allahut, që është shkelje e kufijve të Tij. E për atë që është i detyruar të hajë nga këto, por duke mos pasur për qëllim shijimin dhe duke mos e tepruar, Zoti yt është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

146. Judejve u ndalua çdo kafshë njëthundrake. Për sa u përket lopëve dhe deleve, u ndalua dhjamin e tyre, veç atij në shpinën dhe në zorrët e tyre dhe atij të përzier me kockat. Këtë e vendosëm si ndëshkim ndaj shkeljeve të tyre dhe Ne themi vetëm të vërtetën.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi i përmendi me nënçmim idhujtarët, për shkak të trillimeve të tyre rreth hallallit dhe haramit, Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që t'u qartësojë njerëzve atë që vërtet u është ndaluar atyre. Nëse ata

mësojnë se cilat janë ndalesat e Zotit, - që në fakt janë shumë pak në numër, - do të kuptojnë shumë thjesht se gjithçka tjetër veç tyre është e lejuar. Pas kësaj, kush pretendon se Allahu ka ndaluar këtë apo atë send, i tilli është një mashtrues e shpifës, që trillon të pavërteta rreth Zotit dhe Ligjit të Tij. Ndalesat vijnë vetëm prej Allahut të Lartësuar nëpërmjet Profetit të Tij. Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij dhe i thotë:

- Thuaj: “Në Shpalljen që më është dhënë nuk gjej ushqime të ndaluara, veç mishit të ngordhur, gjakut që derdhet vrullshëm dhe mishit të derrit, sepse janë të ndyrë dhe mishit që nuk therret me emrin e Allahut, që është shkelje e kufijve të Tij. - Këtu përmenden ato gjëra që janë të ndaluara të përdoren si ushqim. Në këtë ajet nuk përcaktohet në janë të lejuara mënyrat e tjera të përfitimit prej tyre apo jo. ‘Mish i ngordhur’ quhet mish i kafshës që ka ngordhur pa u therur me mënyrën e caktuar nga Sheriati.⁶ Pa dyshim që ajo është e palejueshme, sikurse thotë Allahu i Lartësuar në një ajet tjetër: “Haram janë për ju: të ngordhurat, gjaku, mishi i derrit, ajo kafshë që theret jo në emrin e Allahut, ... “ [Maide 3]. ‘Gjaku i derdhur vrullshëm’ i përmendur në ajet është gjaku venoz (*el demu*), i cili del me forcë gjatë therjes së kafshës. Nëse ky gjak bllokohet dhe nuk del jashtë nëpërmjet therjes sipas rregullit, është shumë i dëmshëm. Po nëse nxirret nga trupi, ky dëm largohet dhe ngrënia e mishit nuk sjell më ndonjë rrezik. Përcaktimi i këtij gjaku si ‘i derdhur vrullshëm’ na jep të kuptojmë se gjaku i cili mbetet në mish dhe nëpër damarë pas therjes së rregullt nuk përbën rrezik, sepse është i pastër dhe hallall.

- “...dhe mishit të derrit, sepse janë të ndyrë” - Këta artikuj janë të ndaluar, sepse janë të pistë, të këqij dhe të dëmshëm. Allahu i Lartësuar i bëri të ndaluar, si shprehje të butësisë dhe përkujdesit të madh për robërit e Tij, duke i ruajtur ata nga çdo

gjë e keqe dhe e dëmshme për fenë, besimin, dynjanë dhe ahiretin e tyre.

- “...dhe mishit që nuk therret me emrin e Allahut, që është shkelje e kufijve të Tij.”

- Nëse mishi i therur iu kushtohet idhujve dhe çdo gjëje tjetër që adhurohet veç Allahut të Lartësuar, kjo vepër quhet *fisk*, pra, shkelje e kufijve të Allahut të Lartësuar. Megjithatë, në kushte domosdoshmërie dhe nevoje të madhe, kur njeriu nuk ka çfarë të hajë tjetër dhe ka frikë vdekjen, Allahu i Lartësuar e ka lejuar konsumimin e tyre, por me kushte:

- E për atë që është i detyruar të hajë nga këto, por duke mos pasur për qëllim shijimin dhe duke mos e tepruar...” -

Allahu i Lartësuar ka vendosur dy kushte: 1. Të mos hahen pa qenë i detyruar, në atë masë sa të rrezikosh vdekjen. 2. Të mos hahet më shumë sesa thyerja e urisë dhe mbajtja e vetes gjallë. Për këta, Allahu i Lartësuar thotë:

- Zoti yt është Falës i Madh e Mëshirëplotë. -

Pra, Ai ka për t’i falur dhe toleruar ata. Dijetarët - Allahu i mëshiroftë! - kanë dhënë mendime të ndryshme për sa i përket përkufizimit të gjërave të ndaluara në këtë ajet, pasi ka edhe artikuj të tjerë që nuk lejohet të hahen, veç atyre të përmendur këtu, si për shembull, mish i kafshëve ose i shpendëve mishngrënës etj. Kështu, disa janë të mendimit që ky ajet ka zbritur përpara shpalljes së dispozitave që ndalojnë artikujt e tjerë. Disa të tjerë janë të mendimit se ky ajet i përmbledh të gjitha llojet e ushqimeve haram, por disa prej tyre janë përmendur shprehimisht, ndërsa të tjerat kuptohen në mënyrë indirekte, duke marrë parasysh shkakun e ndalimit të tyre. Kështu për shembull, Allahu i Lartësuar e ka përshkruar mishin e ngordhur, gjakun dhe derrin si *rrixhs* - domethënë, të pista, të ndyra. Ky është një kriter dallues për të gjykuar rreth haramëve. Pa dyshim, të gjitha haramet janë të pista e të dëmshme, dhe Allahu i Lartësuar i bëri ato të ndaluara për robërit e Tij për t’i mbrojtur nga e keqja e tyre. Dispozita më të hollësishme lidhur me

këto ndalesa i gjen në Traditën e Profetit ﷺ, e cila është shpjeguesja e Kur'anit dhe treguese e qartë e qëllimeve të tij. Duke qenë se Allahu i Lartësuar ka bërë ushqime të ndaluara veçse ato që u përmendën në ajet, si e drejtë absolute e Tij, atëherë kjo tregon se idhujtarët, - të cilët bënë të ndaluara ato që bënë, - thjesht shpifnin për dispozitat e Allahut, duke thënë gjëra që Ai nuk i ka thënë. Nëse do ta shohim kontekstin e ajeteve me kujdes, do të vërejmë se ai është sjellë si kundërpërgjigje për veprimet e shëmtuara të idhujtarëve rreth hallallit dhe haramit. Këto ajete i kanë përcaktuar mirë se çfarë janë vërtet të ndaluara prej bagëtive, duke dashur që të hedhin poshtë pretendimet e pabaza të idhujtarëve. Me fjalë të tjera, për sa u përket bagëtive, në Sheriat janë të ndaluara për t'u ngrënë vetëm të ngordhurat dhe ato të cilat theren për hir të dikujt tjetër veç Allahut të Madhëruar. Ndërsa për sa u përket ndalesave të tjera, ato janë shpjeguar në ajete të tjera kuranore dhe Traditën e Profetit ﷺ. Dikush mund të thotë: Nëse këtu është qëllimi vetëm për t'u kthyer përgjigje pretendimeve të idhujtarëve për bagëtitë dhe jo përkufizimi i të gjitha ndalesave, atëherë përse është përmendur mishi i derrit? Përgjigjja e kësaj pyetjeje do të ishte: Ndoshta arsyeja është se disa injorantë e konsideronin derrin njëlloj si bagëtitë e imta apo të trasha. Kështu veprojnë të krishterët injorantë dhe të ngjashmit me ta, të cilët merren me rritjen e derrave njëlloj sikurse veprojnë me bagëtitë e lejuara nga Zoti, duke mos bërë asnjë dallim mes tyre. Sidoqoftë, Sheriati islam është më i kompletuari dhe më i thjeshti që Zoti ka zbritur për njerëzit. Çdo gjë për të cilën Zoti ka urdhëruar të bëhet në këtë Sheriat, e ka urdhëruar se ajo është e pastër, e mirë dhe e dobishme për njerëzit, dhe çdo gjë të cilën ai e ka ndaluar, e ka ndaluar sepse ajo gjë është e pisët, e pështirë, e keqe dhe e dëmshme. Ky ligj i mrekullueshëm kurrë nuk urdhëron të bëhet diçka që është e keqe dhe e dëmshme, dhe kurrë nuk ndalon

diçka që është e mirë dhe e dobishme. Në ligjet e shkuara mund të ndodhte që Zoti t'u ndalonte njerëzve ndonjë gjë që ishte e pastër, e mirë dhe e dobishme, dhe këtë i Lartësuar e bënte si masë ndëshkimore për gabimet e njerëzve. Ndërsa në Ligjin e fundit të Tij, i Lartësuar e ka plotësuar mirësinë, butësinë dhe mëshirën e Tij për ne, duke mos ndaluar asgjë që është e këndshme dhe e mirë. Duke treguar për ndalesat që i Lartësuar solli për popujt e shkuar në formë ndëshkimore thotë:

- **Judejve u ndaluan çdo kafshë njëthundrake. Për sa u përket lopëve dhe deleve, u ndaluan dhjamin e tyre...** -

Allahu i Lartësuar ua bëri atyre të ndaluar njëthundrakët, si devetë dhe kafshët e ngjashme me to. Gjithashtu, prej lopëve dhe deleve, Ai u bëri të ndaluar dhjamin. Por jo të gjithë dhjamin: i ndaluar ishte vetëm dhjami i pjesës pranë bishtit dhe dhjami sipërfaqësor. Në vijim përmendet dhjami që iu lejua atyre:

- **“...veç atij në shpinën dhe në zorrët e tyre dhe atij të përzier me kockat.** - Domethënë, dhjami mes zorrëve dhe dhjami i lidhur me kockat ishte i lejuar për ta. Duke treguar shkakun e këtij ndalimi, i Lartësuar thotë:

- **Këtë e vendosëm si ndëshkim ndaj shkeljeve të tyre** - Allahu i Lartësuar i bëri këto ndalesa për jehudët, për shkak të shkeljeve që u bënin ata të drejtave të Allahut dhe të drejtave të robve të Tij. Ky ndalim ishte një formë ndëshkimi për ta. Më pas, Allahu i Lartësuar thotë:

- **... dhe Ne themi vetëm të vërtetën.**” - Allahu është i vërtetë në gjithçka që thotë, gjykon dhe vepron. E kush është më i vërtetë në fjalë se Allahu? E kush ka gjykim më të drejtë se i Lartësuar?

Ajeti 147

147. Në qoftë se ata të quajnë gënjeshtar, thuaju: “Me të vërtetë, Zoti juaj e ka Mëshirën të gjerë, por dënimi i Tij kurrë nuk do të sprapsset nga një popull keqbërës.”!

Shpjegimi i ajetit

- Në qoftë se ata të quajnë gënjeshtar, thuaju: “Me të vërtetë, Zoti juaj e ka Mëshirën të gjerë...” - Nëse idhujtarët të mohojnë, ti përsëri vazhdo t'i ftosh ata, duke përdorur çdo strategji të mundshme: qortimin dhe kërcënimin, përgëzimin dhe inkurajimin. Mësoju atyre se Allahu i Lartësuar është Mëshirues i Madh. Le ta kuptojnë ata se mëshira e Allahut të Lartësuar i përfshin të gjitha krijesat. Nxitoni, atëherë, që të hyni në mëshirën e Tij, duke plotësuar të gjitha kushtet që e bëjnë të mundur një gjë të tillë! Pa dyshim, në krye të këtyre kushteve është besimi dhe pranimi i Muhamedit ﷺ si profet i Zotit dhe pranimi i Shpalljes që ai solli prej Zotit. Por përmendju atyre edhe një fakt tjetër, që nuk duhet ta harrojnë për asnjë moment:

- “...por dënimi i Tij kurrë nuk do të sprapsset nga një popull keqbërës.” - Kriminelë janë ata që e kanë tepruar me krime dhe poshtërsi. Prandaj kujdesuni që të mos bini në ato krime që shkaktojnë ndëshkimin e ashpër të Allahut! Mos harroni dhe kuptojeni mirë se në krye të të gjitha krimeve, domethënë më i madhi i tyre, është mospranimi i Muhamedit ﷺ si profet i Zotit dhe refuzimi i Shpalljes që ai solli prej Tij.

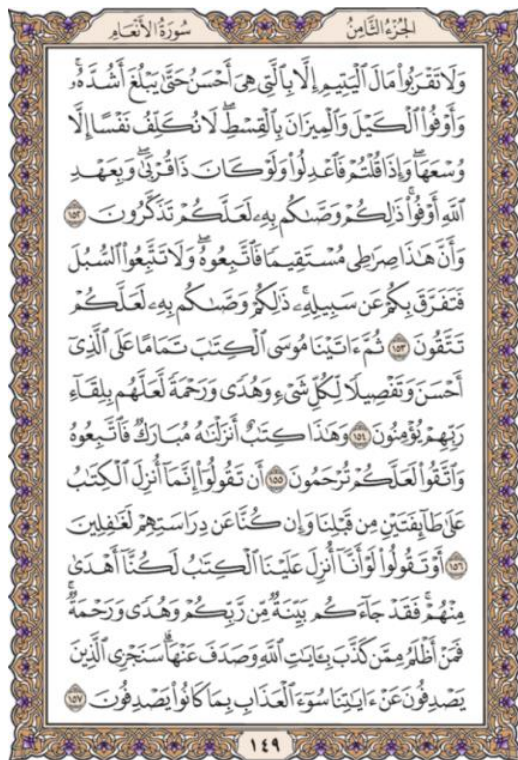
Ajetet 148 - 149

148. Idhujtarët do të thonë: “Sikur të kishte dashur Allahu, nuk do të ishim idhujtarë as ne e as prindërit tanë, e as nuk do të kishim bërë harame.” Kështu kanë gënjyer edhe ata që ishin para tyre, derisa përjetuan dënimin tonë të ashpër. Thuaju: “A keni ndonjë dije (të sigurt) për të na paraqitur? Ju mbështeteni vetëm në hamendje. Ju, në të vërtetë, vetëm se gënjeni.”.

149. Thuaj: “Allahu zotëron argumentin më të plotë dhe, sikur të kishte dashur, Ai do t'ju kishte udhëzuar të gjithëve.”

Shpjegimi i ajeteve

- Idhujtarët do të thonë: “Sikur të kishte dashur Allahu, nuk do të ishim idhujtarë as ne e as prindërit tanë, e as nuk do të

kishim bërë harame.” - Allahu i Lartësuar njoftoi për idhujtarët, të cilët, për të justifikuar idhujtarinë dhe haramet e tyre, do të përpiqeshin të argumentonin me vullnetin dhe caktimin e Zotit. Duke ditur se vullneti i Allahut është i padiskutueshëm, se do të vihet në zbatim patjetër dhe se ai përfshin çdo gjë të mirë apo të keqe, ata do ta përdornin këtë si argument për të justifikuar krimet e tyre dhe për të mos u marrë në përgjegjësi nga Allahu i Lartësuar. Dhe, vërtet, ata vepruan ashtu sikurse tregoi Allahu i Lartësuar.

- **Kështu kanë gënjyer edhe ata që ishin para tyre, derisa përjetuan dënimin tonë të ashpër.** - Allahu i Lartësuar na tregon se popujt mohues të së vërtetës dhe të shpalljeve të Tij gjithmonë do të justifikojnë krimet e tyre me të tilla argumente. Ata i përdorin këto arsyetime për të mohuar dhe për të mos pranuar ftesën e profetëve. Por kjo mënyrë e tyre nuk ka për t'u sjellë dobi dhe nuk ka për t'i mbrojtur nga ndëshkimi i Allahut. Ata do të vazhdojnë me këtë rrugë, derisa Allahu të zbrësë ndëshkimin mbi ta.

Nëse mënyra e argumentimit të tyre do të ishte e drejtë, Allahu nuk do t'i ndëshkonte. Por duke qenë se Allahu i Lartësuar ndëshkon veçse ata që e meritojnë, kuptohet se justifikimi i gjynaheve me vullnetin dhe caktimin e Tij është i pavlerë, i pavërtetë dhe i padrejtë. Argumentimet duhet të mbështeten në dituri të saktë dhe fakte të pranueshme. Nëse ato janë të mbështetura thjesht në hamendësime, të cilat nuk kanë të bëjnë fare me të vërtetën, ato janë të kota dhe të papranueshme. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **Thuaju: “A keni ndonjë dije (të sigurt) për të na paraqitur?** - Nëse ata do të kishin dituri, e cila është mposhtësja e çdo arroganti kyeneç, do ta paraqisnin atë. Por duke qenë se ata nuk kishin asnjë lloj diturie dhe asnjë fakt për atë që thoshin, kjo tregon se ata thjesht hamendësonin, siç thotë i Lartësuar:

- **Ju mbështeteni vetëm në hamendje. Ju, në të vërtetë, vetëm se gënjeni!”** - Ai që e ndërton gjykimin në supozime dhe hamendësime, ai është i humbur dhe i çoroditur. Atëherë, ç'mund të thuash për atë që e krijon gjykimin mbi bazën e inatit, ligësisë dhe shkatërrimit?

- **Thuaj: “Allahu zotëron argumentin më të plotë dhe, sikur të kishte dashur, Ai do t'ju kishte udhëzuar të gjithëve.”** - Argumentimi i Zotit është absolutisht i vërtetë dhe i pathyeshëm, aq sa askujt nuk i lë vend për justifikim. Ai është argumentim të cilin e kanë dëshmuar si të vërtetë të gjithë lajmëtarët dhe peygamberët e Zotit, të gjithë librat hyjnorë dhe traditat profetike. Për vërtetësinë e argumentit të Zotit dëshmojnë dhe mendjet e shëndosha, arsyet e pastra dhe natyra e shëndetshme dhe e papërlyer. Nga kjo kuptohet se çdokush që e mohon argumentin e Zotit është një mbrojtës i të kotës dhe i të pavërtetës, sepse përballë të vërtetës qëndron veçse e pavërteta dhe e kota. Sigurisht, Allahu i Lartësuar i ka dhënë çdo krijesë të përgjegjshme aftësi dhe vullnet të mjaftueshëm, që të arrijë të realizojë detyrat

që i janë ngarkuar. Allahu i Lartësuar nuk ngarkon asnjë me një detyrë të cilën ai nuk ka mundësi që ta kryejë, ashtu si nuk ndalon asnjë nga diçka të cilën ai e ka të pamundur ta lërë. Pas gjithë kësaj, justifikimi me vullnetin dhe caktimin e Zotit për çdo dalje nga ligji i Tij është thjesht një padrejtësi, inat dhe kokëfortësi e pashembullt. Allahu i Lartësuar nuk ua imponon robve veprat që do të kryejnë, por i ka lënë ata të lirë të zgjedhin. Ata mund të veprojnë çfarë të duan, e gjitha kjo sipas zgjedhjes së tyre të lirë. Ky është një realitet i dëshmuar dhe pranuar nga të gjithë, të cilin e kundërshton veçse ai që është kokëfortë dhe arrogant, sepse mohon argumente të padiskutueshme, që dëshmohen me shqisa. Çdokush di të bëjë dallimin mes një lëvizjeje që bëhet me zgjedhje të lirë dhe asaj që bëhet e imponuar. Megjithatë, përsëri asgjë nuk mund të dalë jashtë dëshirës dhe vullnetit të Allahut. Gjithçka ndodh veçse pasi e ka lejuar Allahu i Lartësuar dhe i Urtë. Ata që arsyetohen me vullnetin dhe caktimin e Zotit për gjynahet e tyre janë kontradiktorë edhe me veten e tyre, sepse shpeshherë as vetë nuk e pranojnë një arsyetim të tillë. Kështu për shembull, nëse dikush do t'u vidhte pasurinë apo t'u shkelte të drejtat, dhe pastaj të arsyetohej duke thënë se ky qe caktimi i Zotit dhe vullneti i Tij, ata nuk do ta pranonin kurrë. Sa e çuditshme! Si është e mundur të arsyetojnë gjynahet e tyre kundrejt Zotit me vullnetin dhe caktimin e Tij, ndërkohë që nuk e pranojnë këtë arsyetim nga ata të cilët u bëjnë atyre padrejtësi? Në fund të fundit, justifikimi me vullnetin dhe caktimin e Zotit nuk është qëllimi i vërtetë i tyre, madje edhe ata vetë e dinë se ky nuk është arsyetim i shëndoshë dhe i saktë. Qëllimi i vërtetë i tyre është thjesht refuzimi i të vërtetës. Ata e shohin të vërtetën si diçka që i sulmon dhe nga e cila duhen të mbrohen me çdo kusht dhe me çdo gjë që munden, edhe pse e dinë se kjo është e gabuar.

Ajeti 150

150. Thuaj: “Sillni dëshmitarë që të dëshmojnë se Allahu ka ndaluar këtë e atë!” Nëse duan të bëjnë dëshmi të rreme, ti mos dëshmo bashkë me ta! Kurrë mos shko pas dëshirave të atyre që argumentet Tona i konsiderojnë si gënjeshtër, nuk besojnë jetën e përtejme dhe sajojnë zota të tjerë si të barabartë me Zotin e tyre!

Shpjegimi i ajetit

- Thuaj: “Sillni dëshmitarë që të dëshmojnë se Allahu ka ndaluar këtë e atë!” - Kuptimi: Thuaju atyre të cilët bëjnë haram ato që lejon Allahu dhe pretendojnë se është vetë Allahu Ai që i ka bërë këto ndalesa: “Sillni dëshmitarë, që të dëshmojnë se është Allahu Ai që ka vendosur për të tilla ndalesa!”. Kështu, ata kanë dy mundësi: (a) ose të mos sjellin asnjë dëshmitar, dhe në këtë mënyrë pretendimi i tyre është i papranueshëm për mungesë dëshmish, faktesh dhe provash; (b) ose të sjellin ndonjë që dëshmon për një gjë të tillë. Por të tilla dëshmi sjellin vetëm ata që janë gjyqharaqarë të mëdhenj, të cilëve nuk u pranohen dëshmia. Të tilla dëshmi nuk janë çështje për të cilat dëshmojnë të drejtët dhe të sinqertët, prandaj dhe Allahu i Lartësuar e ndalon të Dërguarin e Tij dhe besimtarët nga këto lloj dëshmish. I Lartësuarit thotë:

- **Nëse duan të bëjnë dëshmi të rreme, ti mos dëshmo bashkë me ta! Kurrë mos shko pas dëshirave të atyre që argumentet Tona i konsiderojnë si gënjeshtër, nuk besojnë jetën e përtejme dhe sajojnë zota të tjerë si të barabartë me Zotin e tyre!** - Ata konsiderojnë si të barabartë me Allahun idhujt dhe putat e tyre. Duke qenë se ata janë mohues të Ditës së Gjykimit dhe nuk e njësojnë Allahun e Lartësuar, ata e meritojnë atë besim të shëmtuar dhe ato dispozita të padrejta që i ngarkojnë vetes. Me fjalë të tjera, besimi i tyre ndërtohet mbi idhujtarinë dhe mohimin e të vërtetës, prandaj është tërësisht me vend që Allahu i Lartësuar ta ndalojë Profetin e Tij dhe të drejtudhëzuarit nga

ndjekja e të tillë njerëzve dhe nga pjesëmarrja në dëshmi së bashku me ta. Të gjitha këto tregojnë edhe një herë se ndalimi i atyre gjërave që Zoti i kishte lejuar buronte tërësisht nga dëshirat e tyre të shfrenuara.

Ajetet 151 - 153

151. Thuaju: “Ejani t’ju kumtoj ato që vërtet jua ka ndaluar Zoti juaj: Të mos adhuronit (*askënd e*) asgjë tjetër përveç Tij; të silleni mirë me prindërit; të mos i vrisni fëmijët tuaj për shkak të varfërisë, sepse Ne ju furnizojmë ju dhe ata; të mos u afroheni gjynaheve - të hapura apo të fshehta qofshin; dhe të mos vrisni atë që Allahu e ka ndaluar të vritet, veçse kur e do drejtësia. Këto janë porositë e Tij, që ju të mendoni thellë.

152. Mos iu afroni pasurisë së jetimit, veçse në mënyrën më të mirë, derisa ai të arrijë pjekurinë! Masni dhe peshoni me drejtësi! Ne nuk ngarkojmë asnjë njeri përtej mundësive të veta. Kur të flisni, duhet të jeni të drejtë, edhe kur çështja është për të afërmit tuaj. Plotësojini zotimet që i bëni Allahut! Këto janë porositë e Tij, me qëllim që ju të kujtoni.

153. Kjo është rruga Ime e drejtë. Prandaj përmbajuni asaj e mos ndiqni rrugë të tjera, të cilat ju largojnë nga rruga e Tij. Këto janë porositë e Tij për ju, në mënyrë që ju të jeni të devotshëm.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar e porositi Profetin (a.s.) që t’u drejtohej atyre të cilët bënin haram ato që Ai i kishte lejuar dhe t’u thoshte:

- **“Thuaju: “Ejani t’ju kumtoj ato që vërtet jua ka urdhëruar Zoti juaj ...”** - Ejani t’ju tregoj se cilat janë ato vepra të detyrueshme për t’u zbatuar nga të gjithë, pa përjashtim. Kjo porosi i përfshin të gjitha urdhëresat e ndalesat, qofshin ato në ushqime, pije, fjalë, vepra dhe besime.

- **Të mos adhuronit (*askënd e*) asgjë tjetër përveç Tij ...”** – Ky është një ndalim kategorik rreth idhujtarisë, e vogël apo e madhe qoftë ajo. Thelbi i idhujtarisë është

adhurimi i një krijese njëlloj sikurse adhurohet Allahu, ose madhërimi i një krijese ashtu sikurse madhërohet Allahu, ose t'i përshkruhet krijesës ndonjë atribut hyjnor që i takon vetëm Krijuesit të gjithësisë, Allahut të Lartësuar. Me fjalë të tjera, idhujtaria është e kundërta e teuhidit. Vetëm Allahu është Krijuesi, Sunduesi, Furnizuesi, Kujdestari, Rregulluesi i të gjitha çështjeve të krijesave. Vetëm Ai ka në dorë dobinë dhe dëmin, jetën dhe vdekjen, të mirën dhe të keqen. Dynjaja dhe ahireti janë pronë e Tij dhe nën sundimin e Tij. Këto janë atributet që i takojnë vetëm Allahut e askujt tjetër. Po kështu, të gjitha adhurimet i takojnë dhe duhet t'i dedikohen vetëm Allahut të Madhërishëm. Asnjë vepër të cilën Allahu e ka përcaktuar si adhurim nuk lejohet t'ia dedikosh dikujt tjetër veç Atij. Nëse njeriu largohet nga të gjitha format e idhujtarisë, atëherë bëhet njësuës i vërtetë dhe i sinqertë ndaj Zotit në të gjitha gjendjet e tij. Njësimi i Allahut në çdo aspekt e fut mes robve të zgjedhur të Tij, të cilët kanë patur mirësinë ta plotësojnë të drejtën e Allahut në këtë aspekt. Ata e kanë kompletuar teuhidin, dhe kjo mund të arrihet veçse duke u distancuar tërësisht nga idhujtaria, me të gjitha llojet dhe format e saj. Pastaj i Madhëruari rendit detyrën e dytë më të rëndësishme pas teuhidit, e cila është bamirësia dhe mirësjellja ndaj prindërve:

- **“...të silleni mirë me prindërit...”** - Ndaj prindërve të jeni të sjellshëm me fjalë dhe me vepra. Çdo fjalë dhe vepër që sjell lumturinë dhe gëzimin e prindërve është bamirësi, që Allahu e shpërblen me mirësi dhe begati të shumta. Nëse njeriu është plotësisht bamirës ndaj prindërve, atëherë është i ruajtur prej padrejtësisë ndaj tyre.

- **“...të mos i vrisni fëmijët tuaj për shkak të varfërisë...”** - Mos i vrisni fëmijët tuaj, meshkuj apo femra qofshin, nga frika e varfërisë! Kjo vepër e shëmtuar ishte e përhapur në kohën e injorancës paraislamike. Ajo ishte një periudhë e ashpër, e pamëshirshme dhe e egër. Islami e

ndaloi atë krim të rëndë ndaj fëmijëve. Ndalimi i vrasjes së foshnjave nga frika e varfërisë tregon se vrasja e tyre pa ndonjë shkak tjetër ose vrasja e fëmijëve të të tjerëve është edhe më fort e ndaluar.

- **“...sepse Ne ju furnizojmë ju dhe ata”** - Është Allahu i Lartësuar që përkujdeset për furnizimin e të gjithëve. Nuk jeni ju që furnizoni fëmijët tuaj, madje as veten tuaj, prandaj kurrë të mos mendoni se fëmijët marrin nga pjesa juaj.

- **“...të mos u afroheni gjynaheve - të hapura apo të fshehta qofshin...”** - Allahu i Lartësuar na urdhëron që t'u largohemi këtyre gjynaheve, qofshin ato që bëhen haptaz apo fshehtaz, qofshin gjynahe me fjalë e vepra, qofshin me zemër dhe me shpirt. Vëreni me kujdes! Allahu i Lartësuar na ndalon që t'u afroheni gjynaheve, dhe kjo është ndalesë më e plotë dhe më e fortë sesa urdhri për mosveprim të tyre, pasi mosafrimi në këto gjynahe na ndalon edhe nga mjetet dhe shkaqet që na afrojnë në to.

- **“...dhe të mos vrisni atë që Allahu e ka ndaluar të vritet, veçse kur e do drejtësia.”** - Ata që Allahu i Lartësuar i ka ndaluar që të vriten janë:

- Muslimanët, qofshin ata meshkuj apo femra, të vegjël apo të mëdhenj, të devotshëm apo gjynahqarë. Vrasja e tyre është e ndaluar, veçse në rastet e përcaktuara nga Sheriati.

- Jomuslimanët me të cilët është lidhur një marrëveshje që u siguron atyre jetën.

Allahu i Lartësuar thotë: “... veç rastit kur e do drejtësia”, domethënë, vrasja ekzekutohet vetëm në rastet që i ka përcaktuar ligji dhe ashtu si i ka përcaktuar ai, për shembull, i martuari që bën imoralitet, ai që kryen vrasje me dashje, tradhtuesi i fesë etj.⁷

- **Këto janë porositë e Tij, që ju të mendoni thellë.** - Qëllimi është që ju të mendoheni thellë rreth porosive të Tij, t'i mësoni dhe të punoni për t'i realizuar ato me korrektësi dhe sinqeritet. Ajeti tregon se, në varësi të logjikës së robit, do të jetë edhe masa e kujdesit të tij për plotësimin e

porosive të Allahut. Thënë ndryshe, sa më korrekt të jetë robi në plotësimin e porosive të Allahut, aq më e plotë është logjika dhe arsyeja e tij.

- **Mos iu afroni pasurisë së jetimit, veçse në mënyrën më të mirë, derisa ai të arrijë pjekurinë!** - Allahu i Lartësuar na ndalon nga cenimi i pasurisë së jetimit, me çfarëdo lloj ruge dhe mënyre të bëhet ajo. Pasurisë së tij duhet t'i afrohem, ashtu sikurse thotë Allahu i Lartësuar: “veçse në mënyrën më të mirë”, pra, vetëm me mënyra që e rregullojnë atë pasuri dhe që i sjellin dobi atij. Nuk lejohet kursesi t'i afrosh asaj pasurie ose të bësh veprime me të që e dëmtojnë jetimin, madje as me mënyra që nuk sjellin as dëm e as dobi. Kjo pasuri mbahet nga kujdestari ligjor deri në kohën kur, ashtu sikurse thotë Allahu i Lartësuar: “...ai të arrijë pjekurinë”, pra, deri sa të arrijë moshën e përgjegjësisë ligjore, por edhe pjekurinë e mjaftueshme dhe aftësinë për të vepruar drejt me pasurinë e tij. Kur të arrijë këtë nivel pjekurie, atij i dorëzohet pasuria për të vepruar në të si ta shohë ai më të dobishme. Nga ajeti kuptohet se jetimi, deri në moshën e pjekurisë, e ka të kufizuar të drejtën për të vepruar me pasurinë e tij. Çdo veprim i tij me pasurinë e vet është i pavlefshëm ligjrisht. Kjo e drejtë i takon me ligj kujdestarit të tij. Ky kufizim përfundon me arrijtjen e moshës dhe pjekurisë së lartpërmendur.

- **Masni dhe peshoni me drejtësi!** - Allahu i Lartësuar na urdhëron që të masim, të peshojmë dhe të plotësojmë detyrimet ndaj të tjerëve me drejtësi dhe paanshmëri të plotë. Nëse përpiqemi maksimalisht për të realizuar këtë porosi, duhet të dimë se:

- **Ne nuk ngarkojmë asnjë njeri përtej mundësive të veta.** - Allahu i Lartësuar nuk na ngarkon të veprojmë atë gjë të cilën nuk kemi mundësi ta kryejmë apo që na sjell vështirësi të papërballueshme. Çdokush që përpiqet maksimalisht dhe me pastërti për të qenë korrekt në matje dhe peshim ose, në përgjithësi, në plotësimin e detyrimeve ndaj

të tjerëve, nëse ndodh ndonjë gabim pa dashje dhe pa qëllim dhe jo për shkak të pakujdesisë së tij, ose ndodh nga padituria, ta dijë se Allahu i Lartësuar është Falës dhe Mbulues i të metave. Dijetarët e jurisprudencës islame mbështeten në këtë ajet për të vërtetuar se Allahu i Lartësuar nuk ngarkon asnjë me diçka të papërballueshme. Gjithashtu, ata kanë thënë se, nëse dikush tregon devotshmëri ndaj Allahut dhe përmbush ato porosi të Tij që ai ka mundësi t'i përmbushë, për të nuk ka gjynah dhe përgjegjësi për mosplotësimin e asaj pjese që nuk ka mundësi ta kryejë.

- **Kur të flisni, duhet të jeni të drejtë, edhe kur çështja është për të afërmit tuaj.** - Kur të flisni e të gjykoni njerëzit, kur të ndani të drejtat e tyre ose kur të dëshmoni për ta, bëjeni këtë me vërtetësi dhe drejtësi të plotë! Thoni vetëm fjalë, gjykime e dëshmi të drejta dhe të vërteta, qoftë për ata që i doni, qoftë për ata që i urreni! Mbani drejtësi dhe paanësi dhe kurrë mos fshihni ndonjë dëshmi apo të drejtë! Mos lini pa përmendur asgjë që duhet përmendur dhe zbuluar! Njëanshmëria dhe keqtransmetimi i fjalëve të kundërshtarit konsiderohet si një padrejtësi, e cila është haram. Madje, nëse një dijetar flet rreth fjalëve dhe gjykimeve të gabuara të bidatçinjve duhet që secilit t'i japë hakun që i takon, duke mos e tepruar kundër tyre me fjalë të paqarta, që i rëndojnë ata më shumë sesa e meritojnë. Ai duhet të shtjellojë qartësisht të vërtetat dhe të gabuarat në qëndrimet e tyre. Juristët thonë se gjykatësi e ka detyrë që të mbajë drejtësi mes palëve në gjykim qoftë me fjalët e tij, qoftë me sjelljen e tij.

- **Plotësojini zotimet që i bëni Allahut!** - Këtu bëhet fjalë si për zotimet ndaj Allahut që kanë lidhje me plotësimin e detyrimeve ndaj Tij, qoftë për zotimet dhe marrëveshjet e lidhura mes krijesave. Të gjitha këto premtime është detyrë të plotësohen rigorozisht dhe saktësisht. Nuk lejohet aspak thyerja, cenimi apo mosplotësimi i tyre në formën e kërkuar.

- **Këto janë porositë e Tij, me qëllim që ju të kujtoni.** - Këto janë porositë e Allahut për ju. Njëpër një tyre, ju mësoni e përkujtoni se çfarë ju sjell dobi dhe mirësi. Kjo është nxitje për të përkujtuar sa më shumë porositë e Allahut të Madhëruar, sepse do t'ju ndihmojë që ju të përkushtoheni më shumë në plotësimin e tyre. Me studimin dhe kujtimin e vazhdueshëm të këtyre porosive, ju do të jeni gjithmonë në gjendje t'i zbatoni ato, por edhe të kuptoni urtësitë e Tij të pakufishme të fshehura pas tyre. Pasi tregoi disa prej porosive më të rëndësishme, Allahu i Madhëruar i përforcon ato me një porosi tjetër më gjithëpërfshirëse, duke thënë:

- **Kjo është rruga Ime e drejtë. Prandaj përmbajuni asaj...** - Këto dipozita e shumë të tjera të ngjashme, të cilat Allahu i Madhëruar i ka qartësuar plotësisht në Shpalljen e Tij, përbëjnë "rrugën e drejtë", që të çon tek Allahu dhe në mirësitë që Ai ka përgatitur për të bindurit dhe të nënshtruarit ndaj Tij. Kjo është rruga e lehtë, e shkurtër dhe e drejtë. Prandaj ai urdhëron që t'i përmbahemi asaj, duke e pasuar me besnikëri dhe korrektësi. Vetëm kështu do të mund të arrijmë të bëjmë tonën çdo të mirë të dynjasë dhe të ahiretit, dhe të ruhemi e të shpëtojmë nga çdo fatkeqësi dhe dëshpërim në të dyja jetët. Vetëm kështu do të mund të arrijmë synimet dhe plotësimin e dëshirave dhe shpresave tona. Pasi na urdhëron për të përqaftuar të mirën, që prodhon veç mirësi, Allahu i Madhëruar na ndalon nga e keqja, duke thënë:

- **"...e mos ndiqni rrugë të tjera, të cilat ju largojnë nga rruga e Tij!** - Allahu i Madhëruar na ndalon nga ndjekja e çdo rruge tjetër, që pengon dhe të largon nga e vërteta. Këto rrugë i devijojnë dhe i përçajnë muslimanët, të cilët nuk duhet të harrojnë asnjëherë se, nëse largohesh nga rruga e drejtë e Allahut, nuk mbetet asnjë mundësi tjetër veç rrugës së Zjarrit.

- **Këto janë porositë e Tij për ju, në mënyrë që të jeni të devotshëm.**" - Nëse

ju plotësoni me përpikmëri porositë e Allahut, qoftë në drejtim të diturisë tuaj, duke e pastruar atë nga çdo pasaktësi dhe pavërtetësi, qoftë në drejtim të punës sipas saj, duke e kryer atë me sinqeritet dhe sipas Traditës profetike, atëherë jeni bërë adhurues të devotshëm të Allahut. Me dituri të pastër dhe të sigurt nga Zoti dhe me punë të sinqertë e sipas kësaj diturie, ju jeni bërë prej atyre adhuruesve të Allahut të cilët kanë fituar çdo mirësi e nderim dhe kanë shpëtuar nga çdo fatkeqësi e poshtërim. Po të shohim me kujdes, kur ka folur për rrugën e Tij, Allahu i Madhëruar ka përdorur numrin njëjës: "rruga e Tij". Nga kjo kuptohet se rruga që të çon tek Ai është një e vetme. Ajo është rruga e Tij, e përshkruar nëpërmjet Shpalljes dhe Profetit. Gjithashtu, duke theksuar se është "rruga e Tij", Allahu na kujton se është Ai që i ndihmon udhëtarët në këtë rrugë, duke u treguar shenjat dalluese të saj dhe duke u dhënë forcën e mjaftueshme për të arritur në destinacion. Rruga që të çon tek Allahu është vetëm rruga e Tij dhe vetëm Atij i duhet kërkuar ndihma dhe mbështetja për të shkuar deri në fund të saj.

Ajetet 154 - 157

154. Pastaj Ne i dhamë Musait Librin si plotësim (të mirësive Tona) për ata që ishin vepërmirë e të bindur. Ai shpjegonte gjithçka me hollësi dhe ishte udhërrëfyes e mëshirë, që ata të besonin se do të takoheshin me Zotin e tyre.

155. Me të vërtetë, edhe ky është një Libër të cilin Ne e zbritëm si bekim. Përmbajuni mësimëve të tij dhe të jini të devotshëm që të mëshiroheni.

156. Që të mos thoni: "Libri iu zbrit vetëm dy popujve para nesh, kurse ne nuk dinim gjë për librat (Qiellorë) dhe mësimet e tyre."

157. Dhe që të mos thoni: "Sikur Libri të na kishte zbritur neve, do ta kishim ndjekur udhëzimin e tij edhe më mirë se ata. Tani që ju erdhi nga Zoti juaj një argument i qartë dhe një udhëzim e mëshirë, kush është më keqbërës se ai që

i mohon argumentet e Allahut dhe ua kthen shpinën atyre? Ne do t'i godasim me ndëshkimin më të rëndë ata, që ua kthejnë shpinën Argumenteve Tona dhe që pengojnë (njerëzit) nga rruga e drejtë.

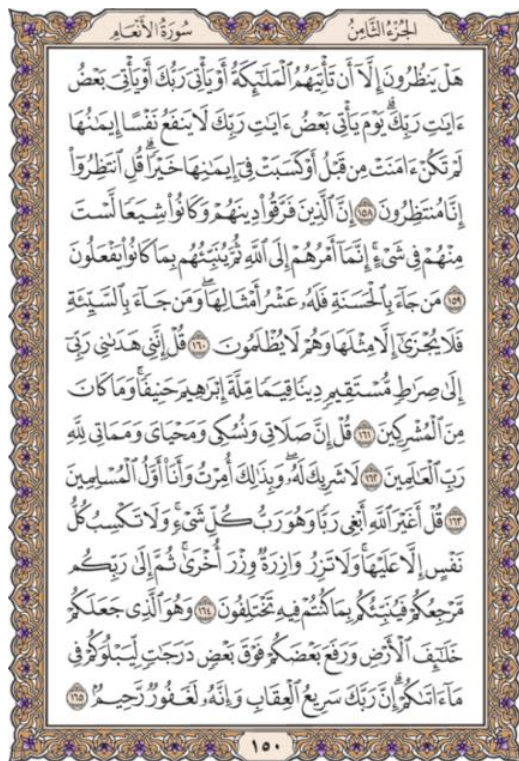
Shpjegimi i ajeteve

- “Pastaj Ne i dhamë Musait Librin si plotësim (të mirësive Tona)...” - Fjala ‘pastaj’ nuk shërben për të treguar renditje kronologjike të veprimeve në kohën reale, sepse koha e Musait dhe e Librit të tij ka qenë shumë më përpara kohës së Muhamedit ﷺ. Ajo shërben thjesht për të pasqyruar renditjen në rrëfimin e ngjarjeve. Kështu, Allahu i Lartësuar na tregon se Ai i dhuroi Musait “Librin”, domethënë, Teuratin. Ky libër ishte, ashtu sikurse thotë i Lartësuari: “si plotësim”, domethënë, plotësim i të mirave të tjera të shumta të Tij. Por për çfarë kategorie njerëzish ishte i tillë ky libër? Allahu i Lartësuar thotë:

- “...për ata që ishin vepërmirë e të bindur.” - Për ata njerëz nga populli i Musait që ishin vepërmirë e të bindur. Allahu i Lartësuar i begatoi me mirësi të shumta ata që ishin të bindur dhe punëmirë. Në krye të të gjitha këtyre mirësive, ashtu si edhe plotësim i tyre, ishte pa dyshim shpallja e Teuratit. Allahu i Lartësuar e plotësoi mirësinë e Tij mbi ta, ndërsa për ata u bë e detyrueshme që t'i shprehnin Atij mirënjohjen e plotë për këto mirësi. Këtë libër Allahu i Lartësuar e zbriti edhe si:

- “...Ai shpjegonte gjithçka me hollësi...” - Si shpjegues të gjithçkaje që ata kishin nevojë t'u sqarohet në lidhje me hallallin dhe haramin, me urdhëresat dhe ndalesat, me bazat e besimit dhe degëzimet e tij. Ai libër ishte gjithashtu:

- “...dhe ishte udhërrëfyes e mëshirë...” - Ai ishte udhëzues dhe nxitës për tek e mira, si dhe tregues i rrugëve dhe mënyrave për t'u ruajtur nga e keqja. Ai ishte dëftues i mirësive të mëdha dhe i atyre të vogla. Teurati ishte gjithashtu edhe mëshirë, nëpërmjet së cilës njerëzit do të arrinin lumturinë dhe mirësitë e shumta. Nëpërmjet shpalljes së këtij Libri, ata do të arrinin

sigurinë e plotë në besimin e tyre dhe në Ditën e Takimit me Zotin, sikurse thotë i Madhëruari:

- “...që ata të besonin se do të takoheshin me Zotin e tyre...” - Ai libër solli argumente dhe fakte të prera rreth vërtetësisë së Ditës së Ringjalljes, kur çdokush do të shpërblehet me drejtësi për punët e kryera. Qëllimi ishte që ata të besonin ringjalljen dhe të përgatiteshin për të duke bërë punë të mira.

- “Me të vërtetë, edhe ky është një Libër të cilin Ne e zbritëm si bekim.” - Edhe Kur'ani madhështor e përkujtues është Libër që e shpalli Allahu i Madhërishëm me plot mirësi, dituri dhe urtësi të mrekullueshme. Kur'ani është themeli i diturive; çdo dituri ngrihet dhe ndërtohet prej tij. Prej tij përfitohen begati të shumta. Nuk ekziston ndonjë mirësi për botën që ai të mos ua ketë ofruar njerëzve. Madje, ai përmban edhe urtësitë që fshihen në ato mirësi, në mënyrë që shtyja për t'i arritur ato të jetë më e fortë dhe e plotë. Gjithashtu, nuk ekziston ndonjë e keqe që Kur'ani të mos i ketë

paralajmëruar dhe të mos i ketë ndaluar njerëzit për t'u ruajtur dhe larguar prej saj. Madje, që paralajmërimi të jetë më i fortë dhe më ndikues, ai ka përmendur edhe arsytet pse duhet të largohesh prej saj, si dhe përfundimin e keq në dynja dhe në ahiret të të joshurve dhe të mashtruarve nga e keqja. Kësisoj, është mëse e natyrshme që ta ndjekësh një Libër të tillë dhe të kujdesesh për t'i ruajtur të paprekshëm kufijtë e tij, siç thotë i Madhëruari:

- **“Përmbajuni mësimëve të tij dhe të jini të devotshëm që të mëshiroheni!”** - Përmbajuni urdhrave dhe ndalesave të tij! Mbështeteni besimin tuaj tërësisht mbi porositë dhe mësimet e këtij libri madhështor! Ruajuni vazhdimisht dhe frikësojuni Zotit tuaj, duke u kujdesur që gjithmonë të qëndroni brenda kufijve të Tij dhe kurrë të mos thyeni fjalën dhe porositë e Tij! Nëse ju e ndiqni dhe pasoni Kur'anin, Allahu i Madhërishtëm ju premton mëshirën e Tij të gjerë. Shkaku më i madh që sjell mëshirën e Allahut është mësimi dhe zbatimi i këtij Libri.

- **“Që të mos thoni: “Libri iu zbrit vetëm dy popujve para nesh, kurse ne nuk dinim gjë për librat (Qiellorë) dhe mësimet e tyre.””** - Këtë libër të begatshëm e shpallëm për ju, që të mos keni asnjë justifikim dhe të mos thoni: “Libri u zbriti vetëm dy bashkësive para nesh, jehudëve e të krishterëve, dhe ne nuk dinim për librat dhe mësimet e tyre”. Të mos justifikoheni dhe të thoni: “Ne nuk patëm Libër ndriçues. Edhe për Librat që u shpalle popujve të tjerë, ne nuk dinim gjë.” Kështu, edhe juve ju sollëm një Libër: një Libër që, me madhështinë, qartësinë dhe diturinë gjithëpërfshirëse që ai përmban, nuk ka patur kurrë më parë si ai dhe nuk do të shpallet kurrë më ndonjë tjetër si ai.

- **“Dhe që të mos thoni: “Sikur Libri të na kishte zbritur neve, do ta kishim ndjekur udhëzimin e tij edhe më mirë se ata.”** - Nëpërmjet Kur'anit, juve ju është mundësuar që të merrni bazat kryesore të udhëzimit, duke mos pasur më justifikim

për padijen rreth besimit. Kjo nga njëra anë, ndërsa nga ana tjetër, nëpërmjet këtij Libri juve ju mundësohet që të përfitonit udhëzimin e nevojshëm për ta plotësuar tërësisht imanin tuaj. Në këtë mënyrë, do të duket qartë ai që e pranon udhëzimin e Zotit nga ai që thjesht pretendon se po të kishte Libër prej Zotit do të ishte në grada më të larta dhe më i udhëzuar se të tjerët. Pas shpalljes së Kur'anit, do të dallohen qartë të sinqertët nga gënjeshtarët, burrat nga shtiracakët.

- **“Tani që ju erdhi nga Zoti juaj një argument i qartë dhe një udhëzim e mëshirë,...”** - Shpallja e Allahut përmban çdo fakt dhe argument të mundshëm për të qartësuar të vërtetën. Ai është udhëzim i qartë, që dallon të vërtetën nga gënjeshtria. Ai është mëshira e dhuruar nga i Gjithëmëshirshmi, që ju mundëson dhe ofron lumturinë në dynja dhe në ahiret. Këto cilësi të Kur'anit duhet t'ju bëjnë që të nënshtroheni e t'i zbatoni me korrektësi dhe sinqeritet të gjitha porositë dhe dispozitat e tij dhe të besoni pa asnjë dyshim çdo rrëfim e informacion të sjellë prej tij. Ai që nuk arrin të gjejë udhëzimin përmes këtij Libri, ai është zullumqari më i madh:

- **“kush është më keqbërës se ai që i mohon argumentet e Allahut dhe ua kthen shpinën atyre?”** - Të tillët nuk e trajtojnë Shpalljen me madhështinë dhe rëndësinë që i takon, por e shpërfillin dhe e flakin pas shpine, duke mos i kushtuar as interesin minimal. Për këtë arsye, ndëshkimi i tyre është mëse i merituar, siç thotë i Madhëruari:

- **“Ne do t'i godasim me ndëshkimin më të rëndë ata, që ua kthejnë shpinën Argumenteve Tona dhe që pengojnë (njerëzit) nga rruga e drejtë.”** - Kuptimi: Ata do të marrin një ndëshkim torturues, për shkak të shpërfilljes dhe refuzimit të argumenteve të Allahut, duke penguar veten e tyre dhe të tjerët nga rruga e drejtë. Ky është shpërblimi i punëve të tyre të këqija, sepse Allahu nuk u bën kurrë padrejtësi robve të Tij. Nga këto ajete kuptojmë se

dituria e Kur'anit është dituria më e gjërë, më e begatshme dhe më e rëndësishme. Nëpërmjet saj bëhet i mundur udhëzimi në rugën e drejtë, pa patur nevojë për idetë e filozofëve, supozimet e skolastikëve dhe për asnjë njohuri tjetër prej të parëve dhe të fundmëve. I njohur është fakti se përpara Kur'anit, Libër hyjnor u është shpallur veçse dy bashkësive, e konkretisht, jehudëve dhe krishterëve. Pra, kur thuhet *'ihtarë të Librit'* nënkuptohen veçse këto dy bashkësi dhe asnjë tjetër, si zoroastrianë e të tjerë të ngjashëm. Nga këto ajete kuptojmë se para shpalljes së Kur'anit, populli i Muhamedit ﷺ ishte në një injorancë të plotë. Ata nuk kishin asnjë dituri rreth librave të Zotit që ndodheshin në duart e jehudëve dhe krishterëve, të cilët, edhe pse kishin në duart e tyre lëndën e diturisë, ishin të pakujdesshëm dhe të pavëmendshëm në studimin dhe përfitimimin prej tyre.

Ajeti 158

158. Vallë, a mos po presin tani t'u vijjnë melekët ose Vetë Zoti yt ose të vijjnë disa nga Shenjat e Zotit tënd?! Ditën kur të vijjnë shenja të caktuara të Zotit tënd, askujt nuk do t'i vlejë besimi, nëse nuk ka besuar më parë ose nëse nuk ka bërë asnjë të mirë prej besimit të tij. Thuaj: "Prisni, sepse edhe ne jemi duke pritur!"

Shpjegimi i ajetit

- "Vallë, a mos po presin tani t'u vijjnë melekët ose Vetë Zoti yt ose të vijjnë disa nga Shenjat e Zotit tënd?" - Çfarë presin këta zullumçarë, që vazhdojnë të zhyten në padrejtësitë e tyre? Mos presin që t'u vijjnë shenjat pararendëse të ndëshkimit dhe tregueset e afrimit të Kijametit? Apo presin që t'u vijjnë melekët për t'u marrë shpirtat, kohë kur nuk do t'u bëjnë më dobi besimi dhe veprat e mira? Apo po presin që t'u vijë Zoti për të gjykuar me drejtësinë e Tij, për të shpërblyer punëmirët dhe për të ndëshkuar punëkëqijtë? Apo po presin që t'u vijjnë disa nga shenjat e Zotit tënd, që tregojnë afrimin e Kijametit? Por ditën kur të vijjnë disa nga shenjat e jashtëzakonshme nga Zoti yt, që tregojnë se Ora është afuar

dhe Kijameti është gati të ndodhë, atëherë qafirit nuk ka për t'i sjellë dobi besimi, nëse thotë se beson, dhe as besimtarit të mangët nuk ka për t'iu shtuar imani dhe mirësia e tij. Njeriut do t'i bëjnë dobi vetëm besimi dhe punët e mira që ka pasur përpara ardhjes së këtyre shenjave.

- **"Ditën kur të vijjnë shenja të caktuara të Zotit tënd, askujt nuk do t'i vlejë besimi, nëse nuk ka besuar më parë ose nëse nuk ka bërë asnjë të mirë prej besimit të tij."** - Urtësia e këtij vendimi është shumë e qartë: besimi i dobishëm dhe frytsjellës është kur beson të fshehtë me zgjedhje të lirë. Ndërsa besimi që vjen pas shikimit të shenjave të mëdha është thjesht konfirmim i diçkaje të dukshme e të shfaqur, dhe si i tillë nuk është i dobishëm. Ky është më tepër besim në gjendje të detyruar, sesa me zgjedhje të lirë, siç ndodh, për shembull, me ata që janë duke u mbytur apo duke u djegur, të cilët kur shohin vdekjen, heqin dorë nga rruga e keqe, sikurse thotë i Madhëruari: "E kur të shohin dënimin Tonë, do të thonë: "Dhe kur e panë Dënimin Tonë, thanë: "Ne i besojmë Allahut, që është Një dhe i mohojmë ata që i adhuronim veç Tij". Por besimi i tyre pasi panë dënimin Tonë, nuk u bëri dobi. I tillë është ligji i Allahut që ka vepruar ndaj robve të Tij. Dhe kështu u shkatërruan mohuesit e Allahut." [Gafir 84, 85]. Janë të shumta hadithet e sakta nga Profeti ﷺ që tregojnë se, me: "disa shenja të Zotit tënd" është për qëllim ngjarja e lindjes së diellit nga perëndimi. Kur njerëzit ta shohin atë shenjë të madhe, do të besojnë të gjithë, por ky iman nuk ka për t'u bërë dobi. Ajo është dita kur "porta e pendimit" do të mbyllet. Këto ajete jenë një kërcënim për ata që mohojnë Profetin ﷺ. Ashtu sikurse ata presin që Profetin ﷺ dhe besimtarëve t'u ndodhin fatkeqësira, ashtu edhe ky kërcënim është në pritje të tyre. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **"Thuaj: "Prisni, sepse edhe ne jemi duke pritur!"**" - Atëherë do ta kuptoni se kujt i takon të jetë i sigurt dhe i qetë. Ky

ajet dëshmon për saktësinë e besimit të Ehli Sunetit, të cilët pohojnë për Allahun ato emra, attribute dhe përshkrime që Ai i ka pohuar për Vetën e Vet, mes të cilave edhe ardhja e Tij, zbritja e Tij, lartësimi i Tij mbi Arsh etj. Sigurisht që këto përshkrime, të cilat i gjen shpesh në Kur'an dhe Sunet, ne i besojmë ashtu sikurse janë thënë, pa bërë asnjë përgjasim e shëmbëllim me atributet dhe veprat e krijesave. Ajetet tregojnë për urtësinë e madhe të Allahut të Madhërishtëm dhe për rregullin e Tij që besimi i dobishëm dhe i pranueshëm është ai që bëhet me zgjedhje të lirë nga njeriu dhe jo i detyruar nga kushtet ose nga dëshmimi i shenjave të mëdha të Kijametit, sikurse u tha më sipër. Njeriu i arrin dhe i kultivon mirësitë nëpërmjet besimit të tij. Devotshmëria, bindja ndaj Zotit dhe veprat e mira janë të pranuar vetëm nëse burojnë nga një besim i saktë. Nëse zemra nuk ka asgjë nga ky besim, njeriut nuk do t'i vlejë asnjë vepër e tij e mirë.

Ajetet 159 – 160

159. Vërtet për ata që e përçanë fenë e tyre dhe u ndanë në grupe, ti nuk ke asnjë përgjegjësi. Çështja e tyre është vetëm tek Allahu. Ai do t'ua tregojë të vërtetën se çfarë kanë bërë.

160. Kush bën një të mirë, ai do të shpërblehet dhjetëfish, e kush bën një të keqe, ai do të ndëshkohet vetëm për të. Askujt nuk do t'i bëhet asnjë padrejtësi.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Vërtet, për ata që e përçanë fenë e tyre dhe u ndanë në grupe, ti nuk ke asnjë përgjegjësi.”** - Allahu i Madhëruar i kërcënon ata që e përçanë fenë e vërtetë dhe krijuan kundërshtime mes njëri-tjetrit. Çdokush zgjodhi një emër për fenë e stisur të tij, që nuk i sjell asnjë dobi njeriut, si Judaizëm, Krishterim, Zoroastrianizëm etj. Ata pranuan disa gjëra prej fesë dhe lanë disa të tjera, që ishin ndoshta edhe më të rëndësishme për t'u pranuar, duke e cunguar në këtë mënyrë fenë e vërtetë. Kështu veprojnë sot shumë prej grupacioneve dhe fraksioneve të Islamit, që

janë të devijuar dhe të humbur, të cilët përçajnë umetin dhe tjetërsojnë besimin e drejtë. Ajeti na tregon se feja e drejtë na udhëzon të bashkohemi dhe të shtrëngojmë radhët tona rreth besimit të pastër dhe të drejtë, të bazuar në argumente të sigurt nga Allahu dhe Profeti i Tij dhe na ndalon nga përçarja dhe ndasitë qoftë në çështjet themelore të fesë, qoftë në degëzimet e saj. Madje, ajeti na urdhëron që të distancohemi nga ata që bëjnë të tilla vepra të ndaluara dhe shkaktojnë përçarje në fenë e Zotit. Allahu i Madhëruar thotë: “...ti nuk ke asnjë përgjegjësi”, domethënë, nuk ke përgjegjësi për veprimet e tyre, sepse ata e kanë kundërshtuar udhëzimin tënd dhe kanë treguar kokëfortësi që të mos i nënshtrohen rrugës tënde të drejtë dhe të qartë, e cila mbështetet në argumente të sakta dhe të vërteta. Allahu është Ai që do të bëjë gjykimin e drejtë mbi të gjitha grupacionet dhe kundërshtitë mes tyre:

- **“Çështja e tyre është vetëm tek Allahu.**

Ai do t'ua tregojë të vërtetën se çfarë kanë bërë.” - Tek Ai do të kthehen dhe tubohen të gjithë, pa përjashtim dhe Ai do t'i shpërblejë me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij, secilin sipas asaj që ka synuar dhe merituar. Më pas, Allahu i Madhëruar përshkruan më hollësisht se si është shpërblimi apo ndëshkimi i Tij, duke thënë:

- **“...Kush bën një të mirë, ai do të shpërblehet dhjetëfish,...”** - Kush vjen me ndonjë të mirë të realizuar me fjalë apo me veprime, të dukshme apo të fshehta, që kanë lidhje me plotësimin e të drejtave të Allahut apo të drejtave të krijesave, ai ka premtimin e sigurt nga Allahu i Lartësuar se do të shpërblehet dhjetëfish për mirësitë e paraqitura. Në fakt, shpërblimi me dhjetëfish është më i vogli nga Bujari i Gjithëmëshirshëm. Mos pyet për shpërblimin më të madh, sepse ai nuk ka kufij.

- **“...e kush bën një të keqe, ai do të ndëshkohet vetëm për të.”** - Kjo tregon për drejtësinë dhe bamirësinë absolute dhe të pakrahasueshme të Allahut të

Madhërishëm. Ai nuk i bën askujt padrejtësi, as edhe një grimcë, siç thotë më pas:

- “Askujt nuk do t’i bëhet asnjë padrejtësi.”

Ajetet 161 - 165

161. Thuaj: “Vërtet Zoti im më udhëzoi në një rrugë që është e drejtë - në fenë e vërtetë. Ajo është rruga e Ibrahimit, që ishte larg besimeve të kota dhe nuk ishte idhujtar.

162. Thuaj: “Namazi im, kurbanimi im, jeta ime dhe vdekja ime janë të gjitha për Allahun, Zotin e botëve.

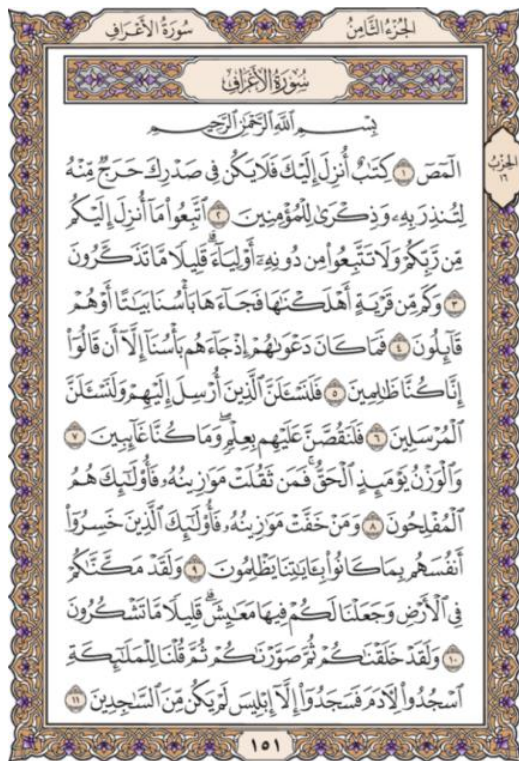
163. Ai është i Pashoq. Për këto jam urdhëruar dhe unë jam i pari i atyre që i nënshtrohen Atij!”

164. Thuaj: “A të kërkoj tjetër zot veç Allahut, kur Ai është Zoti i gjithçkaje?! Secilit i rëndon e keqja e vet dhe askush nuk do ta mbartë barrën e tjetrit. Kthimi juaj është te Zoti juaj. Ai do t’ju tregojë të vërtetën e asaj për të cilën kundërshtoheshit.”

165. Është Ai që ju ka bërë zëvendësues (të njëri tjetrit) në Tokë. Ai i ka ngritur disa nga ju në një shkallë më lart se të tjerët, për t’ju sprovuar në atë që ju ka dhënë. Allahu është ndëshkues i shpejtë por Ai është edhe Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Thuaj: “Vërtet, Zoti im më udhëzoi në një rrugë që është e drejtë - në fenë e vërtetë. Ajo është rruga e Ibrahimit, që ishte larg besimeve të kota dhe nuk ishte idhujtar.” - Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që ta shpallë e kumtojë haptazi rrugën e drejtë në të cilën e udhëzoi Ai. Kjo është e vetmja rrugë e drejtë, sepse pikërisht ajo është feja e vërtetë, feja mesatare, që fton në besimin e pastër, që edukon individin në të mirë të tij, të familjes dhe të shoqërisë. Kjo fe urdhëron e inkurajon për çdo të mirë dhe ndalon nga çdo e keqe. Kjo është feja dhe udhëzimi i të gjithë të dërguarve dhe profetëve të Zotit, e në mënyrë të veçantë, i imamit të

besimdrejtëve dhe atit të të gjithë të dërguarve pas tij, Ibrahimit ﷺ. Ai ishte i dashuri dhe i zgjedhuri i Allahut të Madhëruar. Feja e Ibrahimit është larg çdo besimi të kotë dhe të devijuar, larg feve të të humburve dhe të devijuarve, siç janë jehudët, të krishterët dhe ithtarët e çdo lloj feje tjetër që fton në idhujtari. Kjo është një ftesë e përgjithshme për pasimin e fesë së drejtë, duke përmendur disa cilësi të përgjithshme të saj. Më pas i Madhëruari përmend disa adhurime të veçanta, duke vënë në dukje rëndësinë dhe vlerën e madhe të tyre mbi adhurimet e tjera:

- “Thuaj: “Namazi im, kurbanimi im, jeta ime dhe vdekja ime janë të gjitha për Allahun, Zotin e botëve.” - Ky ajet dëshmon për vlerën e madhe të këtyre adhurimeve. Ato janë treguese të dashurisë, sinqeritetit, përkushtimit dhe përunjesisë së robit ndaj Allahut të Madhëruar. Ato janë adhurime të zemrës, të gjuhës dhe të organeve të trupit, të përfaqësuara me namazin. Ndërsa kurbanimi është dëshmi e gatishmërisë për të sakrifikuar pasurinë, aq

të dashur për njeriun, e për t'ia kushtuar Allahut të Madhëruar, në shenjë dashurie dhe madhërimi të Tij. Ai që tregon sinqeritet për Allahun në këto dy adhurime, pra, në faljen e namazit dhe bërjen e kurbanit, do të jetë i tillë edhe në adhurimet e tjera. Çdo gjë që merr rob në këtë jetë dhe pas vdekjes është vetëm në dorën e Allahut, Zotit të botëve, prandaj dhe vetëm Atij i dedikohen ato.

- **“Ai është i Pashoq.”** - Ashtu sikurse Allahu është i Pashoq, i Vetëm dhe Absolut në zotërimin, krijimin administrimin dhe përkujdesjen e Tij për krijesat, ashtu është dhe duhet të trajtohet si i vetëm edhe në aspektin e meritës së adhurimit që krijesat duhet t'ia përkujshojnë Atij. Ky sinqeritet që duhet treguar ndaj Zotit në adhurimet përkushtuar Atij nuk është një shpikje nga ana ime dhe diçka e panjohur më parë, por është urdhër dhe porosi e Zotit dhënë të gjithë popujve të mëparshëm nëpërmjet profetëve të tyre.

- **Për këto jam urdhëruar dhe unë jam i pari i atyre që i nënshtrohen Atij.** - Këto janë urdhra të cilët nuk lejohet në asnjë mënyrë që t'u shmangesh dhe t'i shpërfillësh. Ndërsa unë jam i pari i të bindurve dhe i të nënshtuarve ndaj Zotit, domethënë i muslimanëve, për sa i përket këtij umeti.

- **“Thuaj: “A të kërkoj tjetër zot veç Allahut, kur Ai është Zoti i gjithçkaje?”**

- E si mund të pritet prej meje që të zgjedh ndonjë krijesë si zot, si kujdestar për mua dhe të cilit t'ia besoj të gjitha çështjet e mia? E si mund ta bëj këtë, kur Allahu është Krijuesi i të gjitha krijesave dhe të gjithë janë nën përkujdesin dhe sundimin e Tij, kur të gjithë i janë nënshtuar ligjit të Tij? Kështu, është detyrë për mua dhe për të gjitha krijesat që, si Zot të tyre, që ka në dorë sundimin dhe përkujdesjen për krijesat, që ka të drejtën për të vendosur ligjin mbi ta dhe për t'i marrë në përgjegjësi, të konsiderojnë dhe besojnë vetëm Allahun e Madhëruar. Është detyrë për ta që të kënaqen me Allahun si Zotin e tyre, dhe jo

me krijesat e dobëta, të varfra, të pafuqishme dhe të nënshtuara nga Zoti i Madhërishëm. Në vijim, i Lartësuari paralajmëron dhe inkurajon njerëzit për t'iu larguar ligësive dhe për të bërë mirë, duke u përmendur ligjin e shpërblimit dhe shpagimit nga Ai, që është i Gjithëdituri.

- **“Secilit i rëndon e keqja e vet dhe askush nuk do ta mbartë barrën e tjetrit.”** - Çdo vepër, e mirë apo e keqe qoftë, do të shënohet veçse në llogarinë e atij që e ka bërë dhe askush nuk do të jetë përgjegjës për veprat e tjetërkujt. Kjo i ngjan thënies tjetër të Allahut të Madhëruar: “Kush bën mirë, bën mirë për veten e vet e kush bën keq, ai vepron kundër vetes së vet. Zoti yt nuk u bën padrejtësi robve.” [Fussilet 46]. Çdokush do të bartë në shpinë vetëm barrën e punëve të tij. Gjithashtu, edhe ai që është bërë shkaktar për veprimin e të këqijave nga një tjetër do të bartë në shpinë barrën e asaj që ka shkaktuar, duke mos i pakësuar asgjë atij që i ka vepruar me zgjedhjen e vet të lirë.

- **“Kthimi juaj është te Zoti juaj. Ai do t'ju tregojë të vërtetën e asaj për të cilën kundërshtoheshit.”** - Ditën e Kijametit të gjithë do të ktheheni tek Allahu i Gjithëditur dhe i Urtë dhe Ai do t'ju paraqesë të gjitha kundërshtitë mes jush, për qëndrimet e drejta dhe ato të padrejta, për veprat e mira dhe ato të këqija, duke shpërblyer secilin me meritë.

- **“Është Ai që ju ka bërë zëvendësues (të njëri tjetrit) në Tokë...”** - Allahu ju ka vendosur në tokë, në mënyrë të tillë që një brez i ri të zëvendësojë një brez të vjetër, dhe kështu të vazhdoni të jeni zëvendësues të njëri tjetrit, deri në afatin e caktuar për fundin e kësaj bote. Allahu i Madhëruar ju ka vendosur në këtë tokë dhe ju sprovon në të, për të parë se si do të veproni.

- **“...Ai i ka ngritur disa nga ju në një shkallë më lart se të tjerët, për t'ju sprovuar në atë që ju ka dhënë.”** - Ai dalloi disa njerëz mbi disa të tjerë në drejtim të fuqisë, shëndetit, bukurisë, moralit e në shumë aspekte të tjera. Këto

ndryshime i bëri për t'ju sprovuar me ato që ju ka dhuruar dhe që ka përcaktuar për ju. Kështu do të ndryshojnë edhe veprat tuaja dhe ju do të merreni në përgjegjësi për çfarëdo gjëje që bëni në këtë botë sprove. Asnjëherë mos harroni, por gjithmonë kujtoni se:

- **Allahu është Ndëshkues i shpejtë por Ai është edhe Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Allahu është ndëshkues i ashpër për ata që nuk i binden dhe që refuzojnë porositë e Tij. Por Ai është Falës e Mëshirëplotë për ata që e besojnë ashtu si duhet, që bëjnë vepra të mira sipas këtij besimi dhe që pendohen sinqerisht për çdo gjynah shkatërrimtar. Këtu përfundon tefsiri i sures En'am. Vetëm Allahut i takon falënderimi, lavdia e plotë dhe mirënjohja e thellë. Paqja, bekimet dhe mëshira e Allahut të Madhëruar qoftë mbi Muhamedin (a.s.), familjen e tij, shokët e tij dhe pasuesit e rrugës së tij deri në Ditën e Gjykimit!

Surja 7: El ea'raf (mekase), 206 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 - 7

1. *Elif, Lam, Mim, Sad.*
2. **Ky Libër të është shpallur që ti të mos ndiesh aspak ngushtim në gjoks prej tij. Ai të është shpallur që nëpërmjet tij të paralajmërosh dhe të kujtosh besimtarët.**
3. **Ndiqni atë që ju është zbritur nga Zoti juaj dhe mos ndiqni mbrojtës të tjerë veç Tij! Shumë pak po kujtoni.**
4. **Sa e sa qytete kemi shkatërruar Ne (për gjynahet e tyre)! Dënimi Ynë u erdhi atyre natën ose kur ishin duke pushuar (në dreqë).**
5. **Kur u erdhi dënimi Ynë, thirrja e tyre e vetme qe: "Ne ishim, vërtet keqbërës."**
6. **Ne patjetër që do t'i marrim në pyetje ata tek të cilët u dërguan Profetët, e patjetër që do t'i marrim në pyetje edhe Profetët.**
7. **Ne do t'ua tregojmë atyre me dituri të plotë atë që kanë bërë, sepse Ne nuk kemi munguar kurrë.**

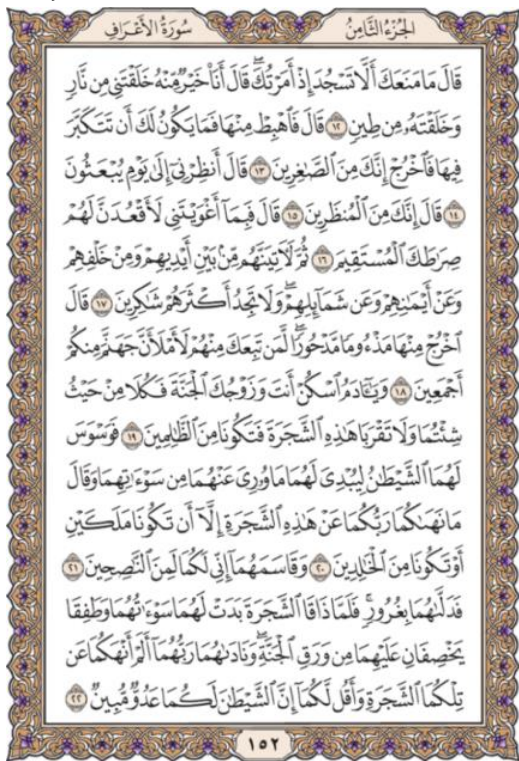
Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i drejtohet Profetit duke i qartësuar madhështinë e Kur'anit dhe i thotë:

- **"Elif, Lam, Mim, Sad. Ky Libër të është shpallur..."** - Ky është një Libër madhështor e i mrekullueshëm, që përmban çdo gjë që njerëzit kanë nevojë, me kërkesa hyjnore, me synimet më të larta dhe me ligje të qarta e të shtjelluara, që u shërbejnë njerëzve për jetën dhe lumturinë e tyre. Ky libër i sjell lehtësi, qetësi, dhe lumturi njeriut, prandaj i Lartësuarit thotë më pas:

- **"...që ti të mos ndiesh aspak ngushtim në gjoks prej tij.** - Që ti të mos ndiesh në gjoks ngushtim, dyshim dhe luhatje për zbatimin e tij, por që të jesh i sigurt plotësisht se ai është Shpallje e Zotit, që është *Hakimun* - i Urtë, dhe *Hamid* - i Lavdëruar, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: "Ata që e mohojnë Mesazhin (*Kur'anin*), kur ai u vjen, do të dënohen rëndë. Ai është vërtet një Libër madhështor. Atij (*Kur'anit*) nuk mund t'i atribuohet e pavërteta nga asnjë anë. Ai është Shpallje prej të Urtit, të Lavdëruarit." [Fussilet 41, 42] Kur'ani është fjala më e vërtetë, prandaj le të zgjerohet gjoksi yt dhe le të gjejë prehje më të shpirti yt, duke pranuar dhe duke iu nënshtruar urdhëresave të tij. Mos u kthe nga kjo rrugë prej fjalëve dhe veprimeve armiqësore të kundërshtarëve të tij.

- **"Ai të është shpallur që nëpërmjet tij të paralajmërosh dhe të kujtosh besimtarët."** - Kur'ani të është shpallur që, nëpërmjet tij, të këshillosh e paralajmërosh njerëzit, duke iu kujtuar atyre qëllimin pse janë krijuar, që të dëgjojnë ata që dinë të dëgjojnë, ndërsa ata që refuzojnë me inat e mospërfillje, të mos kenë më asnjë argument para Zotit për mohimin e tyre. Kur'ani shërben si kujtuesi më i vyer për besimtarët, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: "Por t'i këshillo, sepse këshilla u bën dobi besimtarëve!" [Dharijat 55]. Ai i kujton ata vazhdimisht për të vazhduar në rrugën e drejtë. Ai i udhëzon në çdo vepër të mirë që kryhet haptazi apo

fshehtazi. Ai i këshillon dhe u mëson si të ruhen nga çdo e keqe që i pengon nga synimi i tyre final: arritja e kënaqësisë së Allahut dhe përjetësia në Xhenetin e Tij. Pastaj i Madhëruari nxit robërit e Tij për të jetuar sipas Shpalljes, duke u thënë:

- **“...Ndiqni atë që ju është zbritur nga Zoti juaj...”** - Ndiqeni dhe përmbajuni Librit që Allahu e zbriti për mirësinë tuaj. Ai është Shpallja e Allahut, nëpërmjet së cilës Ai do ta plotësojë përkujdesin e Tij ndaj jush, do ta plotësojë mirësinë dhe begatinë mbi ju. Nëpërmjet tij, Ai do t’ju udhëzojë në moralin dhe veprat më të mira.

- **“...dhe mos ndiqni mbrojtës të tjerë veç Tij!”** - Mos pasoni udhëzim tjetër veç udhëzimit të Zotit dhe mos ndiqni dëshirat e të humburve! Kurrë mos i zgjidhni ata si miq dhe mbështetës! Për asgjë dhe për asnjë mos guxonit ta braktisni të vërtetën dhe këtë Shpallje të pakrahasueshme, që ju dhurua nga Zoti juaj!

- **“Shumë pak po kujtoni.”** - Nëse vërtet do të kujtoni dhe të arsyetoni drejt, kurrë nuk do t’u jepnit përparësi gjërave që ju

dëmtojnë kundrejt atyre që ju sjellin dobi dhe mirësi, apo armikut kundrejt mikut të dashur dhe bamirës.

- **“Sa e sa qytete kemi shkatërruar Ne (për gjynahet e tyre)! Dënimi Ynë u erdhi atyre natën ose kur ishin duke pushuar (në drekë).”** - Ndëshkimi Ynë i ashpër u erdhi atyre pikërisht atëherë kur nuk e prisnin, kur ishin krejtësisht të pavëmendshëm dhe të shkujdesur. Kur ndëshkimi u erdhi befasi, ata nuk patën asnjë mundësi për ta sprapsur e për t’i shpëtuar. Atyre nuk u erdhën në ndihmë as idhujt që adhuronin, tek të cilët i kishin lidhur shpresat e tyre. Madje, në atë çast, ata e pranuan se ishin të padrejtë dhe se kishin bërë vepra të shëmtuara.

- **“Kur u erdhi dënimi Ynë, thirrja e tyre e vetme qe: “Ne ishim, vërtet keqbërës.”.**” - Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: “Sa e sa popuj që ishin keqbërës, Ne i shkatërruam, e në vend të tyre sollëm popuj të tjerë. Ata kur e vinin re fuqinë e dënimit tonë, ikin me të shpejtë. Mos ikni, po kthehuni në pasuritë dhe në banesat tuaja, se ndoshta do të mund të merreni vesh! Ata thonin: “O të mjerët ne, që ishim zullumqarë!” Shkatërrimi i tyre vazhdoi, derisa i bëmë trupa të rrëzuar e të ftohur.” [Enbija 11-15.] Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“Ne patjetër që do t’i marrim në pyetje ata tek të cilët u dërguan Profetët,...”** - Popujt tek të cilët u dërguan profetët do të pyeten se si iu përgjigjën profetëve tyre dhe ftesës së Zotit, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “Atë Ditë, Ai (Allahu) do t’u thërrasë atyre e do t’u thotë: “Ç’përgjigje u keni dhënë të dërguarve të Mi?” Atë ditë, ata nuk do të mund të gjejnë përgjigje dhe nuk do të mund as të pyesin njëri-tjetrin. E, për sa i përket atij që është penduar (në këtë jetë), që ka besuar dhe ka bërë vepra të mira, ai le të shpresojë se është nga të shpëtuarit.” [Kasas 65 - 67]

- **“...e patjetër që do t’i marrim në pyetje edhe Profetët.”** - Edhe profetët do të merren në pyetje për mënyrën se si e

përcollën Shpalljen e Allahut ndër popujt e tyre. Ata do të pyeten dhe do të dëshmojnë edhe për mënyrën se si popujt iu përgjigjën ftesës së tyre.

- **“Ne do t’ua rrëfejme atyre me dituri të plotë atë që kanë bërë, sepse Ne kemi qenë të pranishëm.”** - Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: “Nuk ka dyshim se ata që i kundërvihen Allahut dhe të Dërguarit të Tij janë të poshtëruar, ashtu siç u poshtëruan ata përpara tyre. Ne u shpallëm atyre fakte të qarta. Për mohuesit është përgatitur një dënim poshtërues. Ditën, kur Allahu t’i ringjallë të gjithë, do t’i njoftojë se çfarë kanë punuar. Allahu i ka shënuar të gjitha, edhe pse ata i kanë harruar. Allahu është Mbikëqyrësi i gjithçkaje. A nuk e di ti se Allahu di për gjithçka që gjendet në qiej dhe për gjithçka që gjendet në Tokë?! Nuk bëhet bisedë e fshehtë mes tre vetave, që Ai të mos jetë i katërti e as mes pesë vetave, që Ai të mos jetë i gjashti e as mes më pak dhe as mes më shumë vetave, që Ai të mos jetë me ta, kudo që të jenë. Më pas, Ditën e Kijametit, Ai do t’i njoftojë ata për çfarë kanë bërë. Allahu Di gjithçka.” [Muxhadele 5 - 7]. Ose: “Dhe Ne kemi krijuar shtatë palë (*qiej*) mbi ju dhe Ne nuk jemi të pakujdesshëm ndaj asaj që krijuam.” [Mu’minun 17]. Pastaj i Madhëruari flet për shpërbllimin e Tij të drejtë, në varësi të veprave të robrit:

Ajetet 8 – 9

8. Peshorja atë ditë do të jetë shumë e saktë. Ata që kanë peshore të rëndë (nga veprat e mira) - ata janë të shpëtuarit.

9. Ata që kanë peshore të lehtë, e kanë humbur vetveten, për shkak të refuzimit të argumenteve Tona.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Peshorja atë ditë do të jetë shumë e saktë.”** - Peshimi dhe përllogaritja e veprave atë ditë do të jetë me drejtësi absolute. Atëherë nuk do të ketë asnjë lloj cenimi dhe padrejtësie, në asnjë përmasë.

- **“Ata që kanë peshore të rëndë (nga veprat e mira) - ata janë të shpëtuarit.”** – Atyre që peshorja u rëndon më shumë nga

veprat e mira sesa nga të këqijat, ata janë të fituarit, që do të shpëtojnë nga çdo lloj rreziku e do të arrijnë çdo gjë të dashur që kanë synuar. Për ta është fitorja e madhe dhe lumturia e përjetshme.

- **Ata që kanë peshore të lehtë, e kanë humbur vetveten, për shkak të refuzimit të argumenteve Tona.** - Atyre që peshorja u rëndon më shumë nga veprat e këqija sesa nga të mirat, ata do të privohen nga mirësia e përjetshme. Për ta është ndëshkimi i dhembshëm, sepse ata nuk janë bindur për të ndjekur Shpalljen e Zotit. Ata kanë mohuar padrejtësisht argumentet e Zotit.

Ajeti 10

10. Ne ju vendosëm në tokë dhe ju mundësuam gjithçka për jetën në të. Sa pak po falënderoni!

Shpjegimi i ajetit

I Lartësuari i nxit robërit e Tij të meditojnë për mirësinë, bujarinë dhe mëshirën e Tij për ta dhe të tregohen mirënjohës, duke u kujtuar vendbanimin e tyre:

- **“Ne ju vendosëm në tokë...”** - Ju vendosëm në tokë, të cilën e gatitëm dhe e nënshtruam për ju, në mënyrë të tillë që ju të ndërtoni mbi të, ta punoni, ta mbillni, të hapni rrugë në të etj.

- **“...dhe ju mundësuam gjithçka për jetën në të...”** - Nëpërmjet bimësisë që kultivohet në tokë, nëpërmjet mineraleve dhe thesareve të fshehura në të, e shumë mirësive të tjera, Allahu i Madhëruar ju mundëson një jetë të mirë dhe të begatshme. Ju aftësoheni e zhvilloheni në profesione dhe aktivitete të ndryshme, por kurrë nuk duhet të harroni se është i Madhëruari Ai që jua krijon kushtet për to në tokë dhe është Ai që përkujdeset për ju me bujarinë dhe butësinë e Tij.

- **“...Sa pak po falënderoni!”** - Shumë pak mirënjohje po tregoni për Allahun Bujar dhe Bamirës, i Cili ju begatoi me mirësi të panumërta dhe largoi prej jush rreziqe e vështirësi të shumta.

Ajetet 11 - 15

11. Ne ju krijuam, ju dhamë formën tuaj, e pastaj u thamë melekëve: “Bëni sexhde për Ademin!”. Ata ranë në sexhde, përveç Iblisit. Ai nuk qe prej atyre që bënë sexhde.

12. Allahu Tha: “Çfarë të pengoi ty të bëje sexhde, kur Unë të urdhërova?” Ai (Iblisi) tha: “Unë jam më i mirë se ai. Mua më krijoje nga zjarri, kurse atë e krijoje nga balta.”

13. Allahu Tha: “Zbrit prej andej (Xhenetit)! Nuk të takon të bësh kryelartësi në të. Shporru e qofsh i poshtëruar!”

14. Ai (Iblisi) tha: “Më jep afat deri ditën kur ata të ringjallen!”

15. Allahu Tha: “Je prej të afatizuarve.”
Shpjegimi i ajeteve

Duke iu drejtuar bijve të Ademit, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Ne ju krijuam, ju dhamë formën tuaj, e pastaj u thamë melekëve: “Bëni sexhde për Ademin!”..”** - Është Allahu i Madhëruar Ai që krijoi të parin e llojit tuaj, Ademin ﷺ, i cili është babai dhe paraardhësi i të gjithë juve. Allahu i Urtë dhe i Gjithëditur ju dha formën dhe strukturën më të mirë. Përveç hijeshisë së jashtme, i Lartësuar i dha Ademit ﷺ edhe bukuri të brendshme, nëpërmjet diturisë që i fali. Allahu i Madhëruar na ka njoftuar se i mësoi Ademit emrat e çdo gjëje. Pas këtij nderimi dhe privilegji, Allahu i Urtë urdhëroi melekët e Tij që të binin në sexhde para Ademit, në shenjë nderimi dhe respekti, si edhe për të shfaqur dukshëm vlerën dhe rëndësinë e madhe të njeriut. Melekët e zbatuan menjëherë urdhrin e Zotit të tyre.

- **“Ata ranë në sexhde, përveç Iblisit. Ai nuk qe prej atyre që bënë sexhde.”** - Të gjithë melekët e Zotit ranë në sexhde, përveç Iblisit, i cili nuk ishte melek, por i llojit të xhindeve. Me mendjemadhësi, ai refuzoi që të binte në sexhde. Për këtë arrogancë dhe paturpësi, i Lartësuar i qortoi dhe kërcënoi duke i thënë:

- **“Allahu Tha: “Çfarë të pengoi ty të bëje sexhde, kur Unë të urdhërova?””** - Ç’ të pengoi të përuleshe para atij që unë e krijova me dy duart e Mia, duke e dalluar kështu nga të tjerët? Pse e theve urdhrin dhe tregove shpërfillje e mosrespekt për madhësinë Time?

- **“Ai (Iblisi) tha: “Unë jam më i mirë se ai. Mua më krijoje nga zjarri, kurse atë e krijoje nga balta.””** - Duke u rebeluar ndaj Zotit, Shejtani tha: “Unë jam më i mirë se ai.” Pastaj, duke arsyetuar për pretendimin e tij të kotë, i mallkuari tha: “Mua më krijoje nga zjarri, kurse atë e krijoje nga balta.”. Sipas këtij arsyetimi, një krijesë me origjinë nga zjarri është më e mirë se një krijesë me origjinë nga balta, sepse zjarri ngrihet lart e është më i lehtë sesa balta. Sigurisht, kjo mënyrë krahasimi është e pavlerë, për shumë arsye, ndër të cilat:

1. Kjo analogji bëhet përballë urdhrin të qartë të Allahut, kur dihet se çdo analogji që bie ndesh me urdhrat hyjnorë është e pavlefshme. Analogjia në dhënien e gjykimeve shërben për rastet kur nuk ka ndonjë argument ose fjalë të prerë nga Zoti dhe Sheriati i Tij. Për këto raste, ajo duhet të jetë sa më e ngjashme dhe e përafërt me çështje të tjera që kanë gjykim të qartë nga Zoti. Kështu, nëpërmjet krahasimit dhe ngjashmërisë, jepet një gjykim i vlefshëm. Rregullat e analogjisë në dhënien e gjykimeve fetare janë tepër rigorozë, ndër të cilat, madje kushti kryesor, është që ajo të mos bierë ndesh me ndonjë tekst të Sheriatit, ajet kuranor apo hadith qoftë. Nëse ajo bie ndesh me tekstet e Sheriatit, atëherë është analogji e papranueshme dhe hidhet poshtë.

2. Iblisi tha: “Unë jam më i mirë se ai”. Kaq ishte mëse e mjaftueshme për të treguar poshtërsinë e tij. Me këto fjalë, ai tregoi se ishte veçse një kryeneç e një fodull, që fryhej e krekosej për veten e tij. Gjithashtu, Iblisi tregoi se ishte një mendjelehtë, që arriti të fliste rreth Zotit pa dije dhe pa argument. Por a ka cilësi më të ulëta se

këto, që i mallkuari i shprehu me fjalët e tij: “Unë jam më i mirë se ai.”?!)

3. Pretendimi i tij se lënda e zjarrit, prej të cilit ai u krijua, është më e mirë se lënda e dheut, prej të cilit u krijua Ademi ﷺ, ishte një gënjeshtër e paskrupullt dhe pretendim tërësisht i padrejtë. Dheu është një lëndë e qëndrueshme dhe lehtësisht e punueshme. Ai është lëndë shumë e begatshme, gjë që dallohet nga larmia e madhe e bimësisë që zhvillohet në të. Ndërsa zjarri është i lehtë, i paqëndrueshëm, përvëlues dhe shkatërrues. Kështu, Allahu i Lartësuar e uli Iblisin në gradën më të fundit të poshtërimin. i Madhëruari tha:

- **“Allahu Tha: “Zbrit prej andej (Xhenetit)! Nuk të takon të bësh kryelartësi në të.”** - Zbrit prej Xhenetit, sepse ai është vendi i të mirëve e i të pastërve, jo vendi i të poshtërve e i të pistëve.

- **“Shporru e qofsh i poshtëruar!”**. – Ky qe një shpërblim mëse i merituar për mendjemadhësinë dhe arrogancën e Shejtanit. Pasi e shfaqti haptazi armiqësinë kundër Zotit dhe urrejtjen ndaj Ademit (a.s.) dhe pasardhësve të tij, Iblisi i kërkoi Allahut afat veprimi deri në Ditën e Ringjalljes, duke thënë:

- **“Ai (Iblisi) tha: “Më jep afat deri ditën kur ata të ringjallen!”** - Ai e kërkoi këtë afat si mundësi për t'i devijuar dhe humbur pasardhësit e Ademit ﷺ sa më shumë. Por nga ana tjetër, me këtë mënyrë, Allahu i Madhëruar donte që, me urtësinë e Tij, të sprovonte të gjithë robërit e Tij. Qëllimi është që kështu të dalin në pah të singertët dhe gënjeshtarët, të dallohen qartë ata që i binden Allahut, nga ata që i binden armikut të Tij. Atëherë, Allahu i Madhëruar ia pranoi kërkesën Iblisit, duke i thënë:

- **Allahu Tha: “Je prej të afatizuarve.”**

Ajetet 16 – 17

16. Ai (Iblisi) tha: **“Për shkak se më humbe mua, unë do t'u zë pusi atyre në rrugën Tënde të drejtë.**

17. Pastaj, do t'u dal atyre nga para e nga prapa, nga e djathta dhe nga e

majta. Pastaj, shumicën e tyre nuk do t'i gjesh më mirënjohës.”

Shpjegimi i ajeteve

Kështu, Iblisi pasi e humbi shpresën për t'u mëshiruar nga Allahu, tha:

- **“Për shkak se më humbe mua, unë do t'u zë pusi atyre në rrugën Tënde të drejtë.** - Kam për t'u zënë pusi krijesave të Tua, duke i penguar nga rruga e drejtë dhe do të përpiqem me çdo mjet e çdo mënyrë për t'i larguar ata nga ajo rrugë.

- **“Pastaj, do t'u dal atyre nga para e nga prapa, nga e djathta dhe nga e majta.”** - Do t'u sillem atyre nga të gjitha drejtimet, vetëm e vetëm që të arrij qëllimin tim, sado pak qoftë. Duke menduar se krijesat janë të dobëta dhe shumë prej tyre i mposht pakujdesia, i mallkuari tha tërësisht i bindur:

- **Pastaj, shumicën e tyre nuk do t'i gjesh më mirënjohës.”** - Mirënjohja është cilësi e të udhëzuarve, prandaj i mallkuari synon që t'i pengojë robërit nga ky virtyt. Allahu i Madhëruar na e ka treguar qartë qëllimin final të Shejtanit: “Shejtani është armiku juaj, prandaj edhe ju konsiderojeni si armik! Ai i thërret ithtarët e vet për t'i bërë banorë të Zjarrit”. [Fatir 6]. Allahu i Lartësuar na bën të ditura fjalët e Iblisit të mallkuar dhe synimet e tij të frikshme, me qëllim që ne të jemi shumë të kujdesshëm dhe të përgatitur mirë ndaj armikut tonë. I Madhëruari na nxiti që të ruhem nga i mallkuari duke njohur rrugët, mënyrat dhe hapësirat që shfrytëzon ai. Kjo këshillë dhe dituria që Zoti na dhuron për t'u ruajtur prej të mallkuarit, është ndër mirësitë më të mëdha dhe më të plota të Tij ndaj nesh.

Ajeti 18

18. Allahu tha: **“Dil prej andej i përbuzur e i dëbuar! Me këdo që të pason e vjen pas teje - Xhehenemin kam për të mbushur me ju të gjithë.”**

Shpjegimi i ajetit

Kur i Mallkuari tha ato fjalë, Allahu i Madhëruar i dha këtë përgjigje:

- **“Dil prej andej i përbuzur e i dëbuar!”** - Kuptimi: Shporru prej andej dhe dil i

përçmuar dhe i përbuzur, domethënë, jo i nderuar dhe i respektuar. Dil prej andej edhe me një cilësi tjetër: “i dëbuar”, i larguar nga Allahu i Lartësuar, nga mëshira e Tij dhe nga çdo mirësi!

- **“Me këdo që të pason e vjen pas teje - Xhehenemin kam për të mbushur me ju të gjithë.”** - Ky është një betim nga i Madhëruari dhe tregues se Zjarri është vendi i gjynahqarëve e i të pabindurve. I Drejti dhe i Vërteti kërcënon se do ta mbushë Xhehenemin me të pabindurit xhindë e njerëz, në krye të të cilëve do të jetë Iblisi i mallkuar. Pastaj i Lartësuarit e paralajmëron dhe këshillon Ademin ﷺ që të jetë i kujdesshëm ndaj sprovave.

Ajetet 19 - 23

19. “O Adem, ti dhe bashkëshortja jote zini vend në Xhenet, hani nga të doni, por mos iu afroni kësaj peme e të bëheni të padrejtë!”

20. Shejtani i joshi ata të dy, për t’u zbuluar pjesët e turpshme të atyre, të cilat i kishin të mbuluara (më parë), dhe tha: “Zoti juaj jua ndaloi atë pemë veçse që të mos bëheni melekë ose (njerëz) të përjetshëm.”

21. Dhe iu betua atyre, duke u thënë: “Unë jam këshillues i sigurtë për ju.”

22. Kështu, me anë të mashtrimit, ai i mposhti ata. Kur e shijuan pemën, atyre iu zbuluan vendet e turpshme dhe filluan t’i mbulonin me gjethet e Xhenetit. Zoti i tyre i thirri: “A nuk jua pata bërë të ndaluar atë pemë? A nuk ju pata thënë se Shejtani është armiku juaj i hapur?”

23. Ata të dy thanë: “Zoti ynë, ne i bëmë dëm vetes sonë. Nëse Ti nuk na fal dhe nuk na mëshiron, ne me siguri do të jemi të humbur.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“O Adem, ti dhe bashkëshortja jote zini vend në Xhenet, hani nga të doni, por mos iu afroni kësaj peme e të bëheni të padrejtë!”** - Allahu i Madhëruar e porositi dhe e lejoi Ademin dhe gruan e tij Havanë, - të cilën Allahu ia dhuroi për t’u qetësuar me të, - që të banonin në Xhenet dhe të

shijonin prej frutave të tij ku të dëshironin dhe të kënaqeshin me çfarë të dëshironin. Por Ai u përcaktoi atyre një pemë dhe i ndaloi të hanin prej saj. Allahu e di më mirë se çfarë peme ishte ajo, por përderisa Ai nuk na e ka treguar, atëherë nuk ka ndonjë dobi për ne që ta dimë. Ai ua ndaloi ngrënien prej asaj peme, për arsye se mos bëheshin “të padrejtë”, duke shkelur kufijtë e Allahut. Kështu, ata vazhduan t’i përmbaheshin porosisë së Allahut, derisa ndërhyri armiku në mes, Shejtani i mallkuar.

- **“Shejtani i joshi ata të dy, për t’u zbuluar pjesët e turpshme të atyre, të cilat i kishin të mbuluara (më parë)...”** - Me kurthet, intrigat dhe joshjet e tij ai arriti t’i mashtronte dhe t’i bënte që të lëshonin veten për të përmbushur dëshirat. Duke i joshur, u tha:

- **“Zoti juaj jua ndaloi atë pemë veçse që të mos bëheni melekë ose (njerëz) të përjetshëm.”** - Allahu jua ndaloi këtë pemë që ju të mos arrini të bëheni melekë dhe të mos arrini të bëheni të përjetshëm. Sikurse thuhet dhe shtjellohet joshja e tij në një ajet tjetër: “Por atë e ngacmoi djalli duke i thënë: “O Adem, a do të të tregoj për pemën e përjetësisë dhe të sundimit të pazhdukshëm?” [Ta ha 120]. Përveç këtyre premtimeve, për t’ua përforcuar dëshirën dhe për ta bërë më të besueshme joshjen e tij, Shejtani u tha:

- **Dhe iu betua atyre, duke u thënë: “Unë jam këshillues i sigurtë për ju.”** - Me këto që ju thashë, dëshiroj veçse t’ju këshilloj për të mirën tuaj. Kështu, ata u mashtruan, sepse në atë moment egoja e tyre mbizotëroi logjikën dhe arsyetimin e matur.

- **“Kështu, me anë të mashtrimit, ai i mposhti ata.”** - Ai i mposhti, duke i zbritur nga grada e lartë, larg gjynaheve dhe mosbindjes ndaj Allahut, në gradën e ulët të përlyerjes me gjynahe. Kështu, ata hëngrën nga pema.

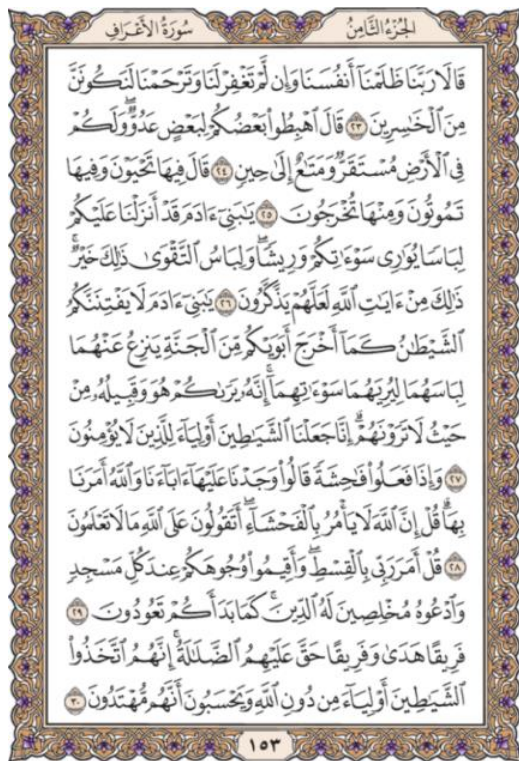
- **“Kur e shijuan pemën, atyre iu zbuluan vendet e turpshme dhe filluan t’i**

mbulonin me gjethet e Xhenetit." - Secilit prej tyre iu shfaq auret, që më parë ishte i mbuluar. Kështu, cenimi i devotshmërisë së brendshme la gjurmë edhe në pamjen e jashtme, me heqjen e mbulesës së aurret. Në këtë gjendje, ata, të turpëruar, nisën të mbuloheshin menjëherë me gjethet e pemëve të Xhenetit. Atëherë, Allahu i Madhëruar i qorton e u thotë:

- **"Zoti i tyre i thirri: "A nuk jua pata bërë të ndaluar atë pemë? A nuk ju pata thënë se Shejtani është armiku juaj i hapur?"** - Pse bëtë atë që jua kisha ndaluar dhe pse iu bindët armikut tuaj?

- **"Ata të dy thanë: "Zoti ynë, ne i bëmë dëm vetes sonë. Nëse Ti nuk na fal dhe nuk na mëshiron, ne me siguri do të jemi të humbur."** - Atëherë, Allahu i Gjithmëshirshëm u bëri mirësi duke u mundësuar të pendoheshin dhe duke ua pranuar pendimin. Ata e pranuan gabimin dhe iu lutën Allahut duke thënë: "Zoti ynë,

ne i bëmë dëm vetes sonë. Nëse Ti nuk na fal dhe nuk na mëshiron, ne me siguri do të jemi të humbur.". Ne vërtet kryem një gabim, nga i cili na pate ndaluar duke dëmtuar kështu vetveten. Ne kryem atë që shkakton shkatërrimin dhe dëshpërimin tonë. Nëse Ti nuk na fal dhe nuk na mëshiron, ne do të marrim fund të shkatërruar. Allahu i Madhëruar ua pranoi atyre pendimin dhe i fali, sikurse thotë në ajet tjetër: "Ademi theu urdhrin e Zotit të vet dhe gaboi. Më pas, Zoti i vet e bëri atë të zgjedhur, ia pranoi pendimin dhe e vuri në rrugën e drejtë." [Ta Ha 121, 122]. Kështu u pendua Ademi ﷺ dhe Allahu ia pranoi pendimin, madje e përzgjodhi për ta udhëzuar në rrugën e drejtë. Ndërsa Iblisi nuk veproi kështu. Pas qortimit që i bëri Allahu, ai jo vetëm që nuk shfaqti keqardhje e pendim për gabimin e tij, por vazhdoi me mendjemadhësi në të tijën. Për këtë arsye, çdokush që vepron si Ademi, domethënë që, pas gabimit, ndien keqardhje dhe pendohet, Allahu i Madhëruar ka për ta udhëzuar në rrugën e duhur. Ndërsa ata që i përngajnë Iblisit, domethënë ata që, sa herë që bëjnë

gjynahe, nuk pendohen, por zhyten thellë e më thellë në gjynahe, këtyre Allahu i Madhëruar veçse ka për t'u shtuar humbjen.

Ajeti 24

24. Allahu tha: "Uluni poshtë! Ju do të jeni armiq të njëri-tjetrit. Në tokë do ta keni vendbanimin dhe do të gjeni mjetet e jetesës deri në një afat të caktuar."

Shpjegimi i ajetit

- **Allahu tha: "Uluni poshtë! Ju do të jeni armiq të njëri-tjetrit.** - Pasardhësit e Ademit do të jenë armiq të Iblisit dhe të pasardhësve të tij. Dihet shumë mirë se armiku përpiqet me të gjitha mënyrat që ta godasë kundërshtarin e tij me të këqija ose t'ia pengojë të mirat atij. Ky është një paralajmërim për t'u ruajtur prej Shejtanit. Allahu i Lartësuar thotë: "Shejtani është armiku juaj dhe si të tillë konsiderojeni! Ai i thërret pasuesit e vet për t'u bërë banorë të Zjarrit." Ndërsa në suren Kehf, ajeti 50, thotë: "Vallë, në vend Timin, do ta konsideroni si mik atë dhe pasardhësit e tij, ndërkohë që ata janë armiq të tuaj? Sa këmbim i shëmtuar dhe i padrejtë është ky!"

Pastaj Allahu i Lartësuar tregon destinacionin e zbritjes së Ademit me bashkëshorten e tij.

- Në tokë do ta keni vendbanimin dhe do të gjeni mjetet e jetesës deri në një afat të caktuar.” - Kuptimi: Për ju toka do të jetë vendqëndrimi dhe vendjetesa, deri në një afat të caktuar. Aty do të kaloni vitet e jetës suaj, për të shkuar pastaj në ahiret, në vendin për të cilin ju u krijuat dhe i cili u krijua për ju. Jeta juaj në tokë do të jetë e përkohshme, prandaj nuk meriton të quhet ‘vendprehjeje’, me plot kuptimin e fjalës. Kjo tokë është veçse një stacion, ku ne furnizohemi, për të shkuar në destinacionin përfundimtar. Ajo nuk është një vend ku ne mund të gjejmë prehjen dhe qetësinë e plotë e të përrjetshme.

Ajetet 25 - 26

25. Allahu tha: "Aty do të jetoni, aty do të vdisni dhe prej saj do të nxirreni (në fund).

26. O bijtë e Ademit, Ne ju kemi dhënë veshje, si mbuluese për vendet tuaja të turpshme si edhe për zbukurim. Por veshja e devotshmërisë - ajo është më e mira. Këto janë disa nga shenjat e Allahut, me qëllim që ata të kujtojnë (mirësitë e Zotit).

Shpjegimi i ajeteve

- Allahu tha: "Aty do të jetoni, aty do të vdisni dhe prej saj do të nxirreni (në fund). - Pasi Ademi me gruan e tij u zbritën në tokë, Allahu i Lartësuar u përshkruan natyrën e jetës së tyre në të. Kështu, jeta në tokë do të ndërpritet nga vdekja. Veç kësaj, ajo do të jetë e mbushur me sprova dhe vështirësi të ndryshme. Sidoqoftë, për sa kohë do të jenë në tokë, Allahu i Madhëruar do të dërgojë mes tyre profetë dhe do t'u shpallë librat e Tij. Kështu, ata duhet të jetojnë sipas porosive të Tij, derisa t'u vijë vdekja, pas së cilës ata do të varrosen në tokë. Më pas, kur të vijë Kijameti, Allahu i Madhëruar do t'i ringjallë dhe do t'i rinxjerrë nga toka, për t'i llogaritur dhe shpërblyer me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij, sipas punëve të tyre dhe në varësi të

plotësimit të porosive të Tij, të sjella nëpërmjet profetëve dhe shpalljeve. Ajo do të jetë jeta e përrjetshme, e cila nuk do të ketë fund. Pastaj Allahu i Madhëruar përmend disa nga mirësitë e Tij të shumta, mes të cilave është veshja, qoftë ajo e domosdoshme, qoftë ajo që përdoret për zbukurim.

- O bijtë e Ademit, Ne ju kemi dhënë veshje, si mbuluese për vendet tuaja të turpshme si edhe për zbukurim. - Të tilla janë edhe mirësitë e tjera, si ushqimi, pija, mjetet për ngarkesë etj. Allahu i Lartësuar ua lehtësoi njerëzve këto mirësi, duke u falur atyre jo vetëm aq sa u nevojitet, por edhe më shumë se kaq. Megjithatë, Ai sqaron se, të gjitha këto mirësi nuk janë dhe nuk duhet të jenë për ta qëllim në vetvete. Allahu i Madhëruar i mundësoi ato për të genë në ndihmë të njerëzve, sidomos për arritjen e qëllimit të vetëm të jetës së tyre, që është adhurimi i Allahut të Lartësuar dhe bindja ndaj Tij. Prandaj i Lartësuar thotë më pas:

- Por veshja e devotshmërisë - ajo është më e mira. - Devotshmëria është më e mirë sesa veshja e bukur dhe stolitë e kësaj dynjaje. Veshja e devotshmërisë e shoqëron robin në mënyrë të pandashme dhe është zbukuruese e zemrës dhe e shpirtit. Ndërsa veshjet dhe stolitë e kësaj dynjaje mbulojnë ose zbukurojnë vetëm trupin për njëfarë kohe të kufizuar. Edhe sikur të ndodhë që, në ndonjë rast të jashtëzakonshëm, rob i mbetet pa veshje të jashtme, thjesht do të zbulohet trupi i tij, dhe në këtë rast ai është i justifikuar. Ndërsa kur hiqet rroba e devotshmërisë, atëherë kjo sjell poshtërimin dhe turpërimin e tij.

- Këto janë disa nga shenjat e Allahut, me qëllim që ata të kujtojnë (mirësitë e Zotit). - Çështja e veshjes le t'ju shërbejë si kujtim dhe për të menduar me kujdes rreth gjërave që ju sjellin dobi dhe atyre që ju sjellin dëm. Le të shërbejë ky si një kujtim dhe si një nxitje për ju që, ashtu sikurse kujdeseni për rrobat dhe stolitë tuaja të jashtme e të dukshme, ashtu edhe të

kujdeseni për rrobën dhe stolinë e brendshme.

Ajeti 27

27. O bijtë e Ademit! Kurrresi të mos ju mashtrojë Shejtani, sikurse bëri me prindërit tuaj që i nxori nga Xheneti, duke i zhveshur për t'u nxjerrë në shesh lakuriqësinë. Ai dhe skota e tij ju sheh juve, ndërsa ju nuk mund t'i shihni ata. Ne i kemi bërë shejtanët miq (vetëm) të atyre që nuk besojnë.

Shpjegimi i ajetit

Duke këshilluar bijtë e Ademit dhe duke i paralajmëruar që të mos i mashtrojë Shejtani i mallkuar, ashtu siç veproi me prindërit e tyre, Allahu i Lartësuar thotë:

- O bijtë e Ademit! Kurrresi të mos ju mashtrojë Shejtani, sikurse bëri me prindërit tuaj që i nxori nga Xheneti, duke i zhveshur për t'u nxjerrë në shesh lakuriqësinë.

- Kujdesuni dhe përpquni me të gjitha forcat dhe rrugët e mundshme, që të mos e lejoni Shejtanin e mallkuar t'jua zbukurojë mosbindjen ndaj Allahut dhe t'ju joshë për të shkelur kufijtë e Tij! Mos lejoni që t'ju mashtrojë me ftesën dhe ngacmimet e Tij të shumta, dhe pastaj të përfundoni si pasues të tij! Kujtojeni mirë se, në këtë mënyrë, ai i nxori prindërit tuaj nga Xheneti, duke i zbritur nga ai vend i lartë, në këtë tokë dhe vend sprovash! Edhe me ju ai dëshiron të njëjtën gjë: t'ju sprovtojë dhe t'ju devijojë nga e drejta dhe e mira. Atëherë, mos e lejoni që, me përpjekjet e tij, Shejtani të triumfojë mbi ju! Jini gjithmonë vigjilentë ndaj intrigave dhe ngacmimeve të tij! Kujtoni vazhdimisht se ju jeni në gjendje lufte të ashpër me të, prandaj asnjëherë mos u bëni të pakujdesshëm, sidomos në lidhje me rrugët dhe hapësirat nëpërmjet të cilave ai ju lufton dhe dëmton!

- Ai dhe skota e tij ju sheh juve, ndërsa ju nuk mund t'i shihni ata. - Shejtani bashkë me ushtrinë e tij të xhindëve ju kanë në shënjestër dhe synojnë shkatërrimin tuaj. Ata ju shikojnë, ndërsa ju nuk i shikoni, prandaj bëni kujdes dhe ruajuni nga çdo kurth dhe intrigë e tyre, duke plotësuar

porositë e Zotit tuaj. Vetëm duke zbatuar porositë e Zotit tuaj dhe me besim të plotë tek Ai, ju do të jeni të ruajtur dhe të shpëtuar.

- Ne i kemi bërë shejtanët miq (vetëm) të atyre që nuk besojnë. - Nëse robi bëhet mik dhe pasues i Shejtanit të mallkuar, kjo ndodh për shkak të mosbesimit. Me fjalë të tjera, në varësi të cenimit të imanit, do të jetë dhe afrimiteti me Shejtanin. Po në këtë gradë do të jetë dhe pushteti që i mallkuari do të ketë mbi njeriun, për ta devijuar atë, sikurse thotë Allahu i Lartësuar: “Vërtet, ai (shejtani) nuk ka kurrfarë fuqie kundër atyre që besuan dhe që vetëm Zotit të tyre i janë mbështetur. Ai mund të kontrollojë vetëm ata që e përkrahin atë dhe ata që, për shkak të tij, bëhen idhujtarë.” [Nahl 99, 100].

Ajetet 28 – 30

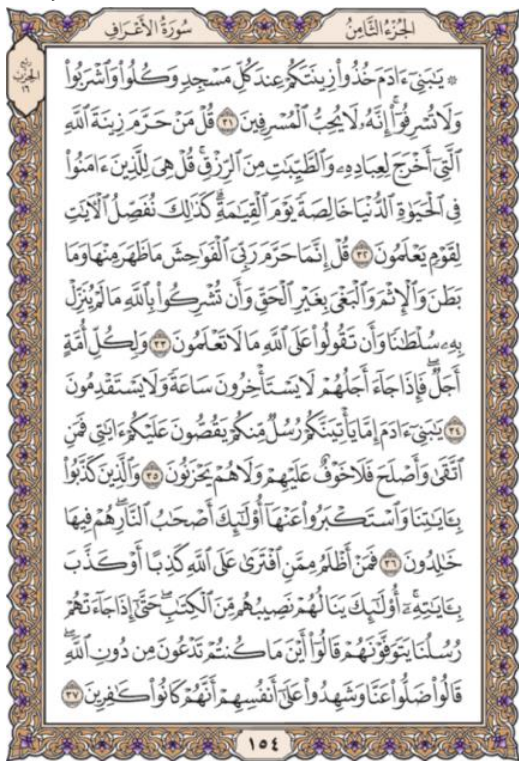
28. Kur ata bëjnë diçka të shëmtuar, thonë: “Kështu i gjetëm prindërit tanë.” dhe “Allahu na urdhëroi për këtë.” Thuaj: “Jo. Allahu nuk urdhëron kurrë për turpësi. A po thoni për Allahun gjëra që nuk i dini?!”

29. Thuaj: “Zoti im ka urdhëruar drejtësi. Kthehuni tërësisht drejt Zotit në çdo xhami dhe lutjuni Atij, duke qenë të singertë në adhurimin e Tij. Ashtu sikurse e nisi krijimin tuaj herën e parë, ashtu do të ktheheni sërish tek Ai.”

30. Një pjesë Ai e udhëzoi në rrugë të drejtë, ndërsa pjesa tjetër e meritoi të jetë e humbur. Në të vërtetë, ata kanë zgjedhur për miq shejtanët në vend të Allahut dhe mendojnë se janë të udhëzuar në rrugë të drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- Kur ata bëjnë diçka të shëmtuar, thonë: “Kështu i gjetëm prindërit tanë.” dhe “Allahu na urdhëroi për këtë.” - Allahu i Lartësuar përshekruan gjendjen e shëmtuar të idhujtarëve, të cilët kryejnë poshtërsi dhe, me paturpësi, shpifin duke thënë se është Allahu i Lartësuar Ai që i ka urdhëruar për to. Vetë fjala ‘el fâhishetu’ tregon gjynahe që janë shumë të ulta dhe të shëmtuara. I

tillë ishte, për shembull, tavafi që bënin rreth Qabes, duke qenë të zhveshur lakuriq. Kur kryenin të tilla poshtërsi, ata thoshin: "Kështu i gjetëm prindërit tanë" dhe "Allahu na urdhëroi për to." Ata thoshin të vërtetën, për sa i përket pjesës së parë, domethënë, që ashtu i gjetën të parët e tyre, por gënjenin për pjesën e dytë, që ishte Allahu që i urdhëroi për këto poshtërsi. Prandaj Allahu i Lartësuar ua hedh poshtë këtë pretendim, duke thënë:

- **Thuaj: "Jo. Allahu nuk urdhëron kurrë për turpësi.** - Allahu i Lartësuar është i Plotë, pa të meta dhe absolutisht i Urtë që të mund t'i urdhërojë njerëzit për të bërë poshtërsi, të çfarëdo lloji qofshin. Ky pretendim është tërësisht një shpifje dhe padrejtësi. I Lartësuari thotë më pas:

- **A po thoni për Allahun gjëra që nuk i dini?!"** - E ku ka shpifje më të madhe se kjo?! Të flasësh rreth Allahut pa dije është nga padrejtësitë më të mëdha.

- **Thuaj: "Zoti im ka urdhëruar drejtësi.** - Allahu i Lartësuar ka urdhëruar për drejtësi dhe barazi në të gjitha fushat e

çështjet. Ai na ka urdhëruar për vepra të pastra e të bukura, qoftë për adhurimet ndaj Tij, qoftë për bashkëpunimin e marrëdhëniet me njerëzit.

- **Kthehuni tërësisht drejt Zotit në çdo xhami...** - Drejtojuni Allahut dhe përpikuni maksimalisht për t'i përsosur adhurimet tuaja dhe, në mënyrë të veçantë, namazin! Përkryejeni atë qoftë në aspektin e jashtëm, qoftë në aspektin e brendshëm shpirtëror! Ruajeni dhe pastrojuni namazin tuaj nga çdo mangësi që e cenon atë!

- **"...dhe lutjuni Atij, duke qenë të sinqertë në adhurimin e Tij!** - Lutjuni Allahut duke synuar me këtë vetëm kënaqësinë e Tij, që është i Vetëm dhe i Pashoq. Kjo është një porosi për t'iu drejtuar Allahut me të dyja llojet e lutjeve: lutja e kërkesës (*duau mesele*) dhe lutjet e shprehur nëpërmjet adhurimeve (*du'aul ibâdeh*).⁸ Atëherë, drejtohuni Allahut me të gjitha format, por bëjeni këtë jo duke u shtirur dhe sa për t'u dukur, por duke pasur një qëllim të vetëm: adhurimin e sinqertë të Allahut dhe synimin për ta kënaqur Atë.

- **Ashtu sikurse e nisi krijimin tuaj herën e parë, ashtu do të ktheheni sërish tek Ai.** - Ashtu sikurse Ai ju krijoi herën e parë, po ashtu do t'ju krijojë sërish e do t'ju ringjallë. Ai që ishte i Plotfuqishëm për ta nisur krijimin tuaj nga hiçi, është i Plotfuqishëm ta ribëjë edhe njëherë e t'ju rikthejë në jetë. Madje, ribërja është më e thjeshtë sesa shpikja e parë.

- **Një pjesë Ai e udhëzoi në rrugë të drejtë, ndërsa pjesa tjetër e meritoi të jetë e humbur.** - Allahu i Lartësuar u dha sukses disave, që të nënshtrohen dhe të pasojnë udhëzimin e drejtë, duke ua lehtësuar rrugët dhe faktorët për arritjen dhe vazhdimësinë e tij, si dhe duke u larguar çdo pengesë në rrugën drejt Tij. Ndërsa për disa të tjerë u bë e pashmangshme dhe e detyrueshme humbja dhe largimi nga e vërteta, sepse ishin vetë ata që ia shkaktuan vetes humbjen dhe devijimin, nëpërmjet punëve të tyre. Ja disa nga shkaqet e humbjes së tyre:

- Në të vërtetë, ata kanë zgjedhur për miq shejtanët në vend të Allahut dhe mendojnë se janë të udhëzuar në rrugë të drejtë. - I Madhëruari thotë në një ajet tjetër: "...E, kush e bën mik shejtanin, e jo Allahun, me të vërtetë ka dështuar me një dështim të qartë." [Nisa 119]. Kështu, kur ata iu larguan miqësisë me Allahun, nënshtrimin ndaj Tij dhe mbështetjes tek Ai, ata thelluan afrimitetin dhe miqësinë me Shejtanin. Në këtë mënyrë, ata ranë në dështimin më të madh, sepse me vullnetin e tyre i hynë rrugës së dëshpërimit dhe humbjes. Më e keqja është se ata e pandehin veten si të drejtudhëzuar, duke e parë të kotën si të vërtetë dhe të vërtetën si të kotë. Ajetet dëshmojnë se urdhrat e Allahut të Lartësuar ndërtohen mbi urtësinë absolute të Tij dhe synojnë të japin më të mirën e më të dobishmen për njerëzit. Allahu i Lartësuar thotë se është e pamundur që Ai të urdhërojë për diçka të shëmtuar, për diçka të cilën logjika e shëndoshë nuk e pranon dhe e konsideron si të neveritshme, por Ai urdhëron vetëm për gjëra të mira, të pastra e të dobishme. Gjithashtu, ajetet tregojnë se udhëzimi në rrugën e drejtë është dhuratë nga Allahu i Lartësuar, ndërsa humbja është ndëshkim i drejtë i dhënë prej Tij, për shkak të padrejtësisë dhe injorancës së robit, i cili përzgjedh si mik Shejtanin, duke preferuar në këtë mënyrë devijimin, kundrejt udhëzimit të Allahut. Nga ajeti kuptohet se, edhe nëse dikush mund të mendojë se është i udhëzuar në rrugën e drejtë, duke qenë në fakt në humbje të thellë, kjo nuk shërben si justifikim për të para Allahut të Lartësuar, sepse ai e ka mundësinë për të kuptuar dhe zbuluar udhëzimin e drejtë. Ai mendon ashtu, për shkak të padrejtësive të tij dhe shpërfilljes së rrugës së drejtë.

Ajeti 31

31. O bijtë e Ademit! Vishuni bukur për çdo namaz, hani e pini dhe mos e teproni, sepse Allahu nuk i do ata që e teprojnë!

Shpjegimi i ajetit

- **O bijtë e Ademit! Vishuni bukur për çdo namaz,...**" - Mbuloni aurretin në të gjitha namazet farze dhe nafile. Mbulimi i aurretit e zbuluron njeriun, ashtu sikundër zbulimi i tij e shëmtton atë. Ka mundësi që ajeti të flasë për më tepër sesa mbulimin e aurretit, duke na nxitur që të përzgjedhim rrobat më të bukura dhe më të pastra për të falur namazin. Ajeti është njëkohësisht urdhër për mbulimin e aurretit gjatë namazit, si dhe një porosi për t'u veshur bukur për faljen e namazit. Ai urdhëron për pastërti dhe për t'u larguar nga çdo gjë e ulët dhe e pisët. Pastaj i Lartësuar thotë:

- **"...hani e pini dhe mos e teproni,..."** - Hani dhe pini nga mirësitë me të cilat Allahu i Lartësuar ju ka furnizuar! Por mos e teproni në këtë drejtim! Teprimi mund të bëhet në disa aspekte: ose në masë, pra, duke ngrënë e pirë tej masës së nevojshme, gjë e cila e dëmton trupin; ose në drejtim të cilësisë, në lidhje me përzgjedhjen e ushqimeve, pijes apo veshjeve; ose në drejtim të kalimit nga hallalli në haram, pra, duke i kaluar kufijtë e hallallit e duke përdorur ushqime, pije dhe veshje haram.

- **"...sepse Allahu nuk i do ata që e teprojnë."** - Allahu i Lartësuar e urren të tepruarit. Teprimi e dëmton trupin e njeriut dhe jetesën e tij. Ndonjëherë, të tepruarit në shpenzime mund të pengojë plotësimin e detyrimeve dhe respektimin e të drejtave. Ky ajet na urdhëron për t'u ushqyer me masë. Urdhërimi për të ngrënë me masë të mjaftueshme duhet kuptuar njëkohësisht edhe si ndalim nga të ngrënit e tepërt, deri në atë masë sa të na dëmtojë.

Ajetet 32 – 33

32. Thuaj: "Kush i ka ndaluar dhuratat e bukura të Allahut dhe gjërat e pastra, që Ai i ka krijuar si furnizim (për robërit)?" Thuaj: "Ato janë në këtë botë për besimtarët dhe të posaçme vetëm për ta Ditën e Kijametit." Kështu ua sqarojmë Ne argumentet atyre që kuptojnë.

33. Thuaj: "Gjërat që ka ndaluar Zoti janë veprat e turpshme, qofshin ato të hapura ose të fshehta, gjynahet, shkelja e

kufijve (të Tij) dhe padrejtësitë; t'i bësh shokë Allahut, pa pasur asnjë argument të shpallur dhe të thuash gjëra për Allahun për të cilat s'ke asnjë dijeni.”

Shpjegimi i ajeteve

Duke nënkuptuar ata të cilët, me kokëfortësi të pakuptimtë, bëjnë haram ato mirësi që janë të lejuara për njerëzit, Allahu i Lartësuar thotë:

- Thuaj: “Kush i ka ndaluar dhuratat e bukura të Allahut dhe gjërat e pastra, që Ai i ka krijuar si furnizim (për robërit)?”

- Këtu flitet për të gjitha llojet e veshjeve, ushqimeve dhe pijeve, që janë të pastra, të mira dhe të lejuara. Pra, kush është ai që guxon të bëjë të ndaluara mirësitë, të cilat Zoti ua dhuroi robve të Tij? Kush është ai që ngushton ato gjëra që Zoti i ka lënë të lirë robërit që t'i shijojnë? Allahu i Lartësuar e ka zgjeruar hapësirën e mirësive dhe të përfitimit prej tyre, me qëllim që të ndihmohen për një adhurim sa më të plotë ndaj Tij. Me fjalë të tjera, Allahu i Lartësuar i ka lejuar këto mirësi në mënyrë të veçantë vetëm për besimtarët, prandaj thotë:

- Thuaj: “Ato janë në këtë botë për besimtarët dhe të posaçme vetëm për ta Ditën e Kijametit.” - Besimtarët nuk do të merren në përgjegjësi dhe nuk do të pyeten për këto mirësi. Nga ajeti kuptohet se për jobesimtarët, sidomos për ata që i shfrytëzojnë këto mirësi për gjynahe dhe mosbindje ndaj Allahut, këto mirësi janë të ndaluara dhe do të gjykohen se i kanë përfutuar e shfrytëzuar ato në mënyrë të palejueshme. Ata do të ndëshkohen për shkak të shfrytëzimit të padrejtë të tyre.

- Kështu ua sqarojmë Ne argumentet atyre që kuptojnë.” - Kështu i sqarojmë shenjat Tona për njerëzit e mençur. Janë pikërisht të mençurit ata që përfitojnë nga mësimet e qarta të Allahut të Lartësuar. Ata janë të bindur se ato vijnë nga Allahu i Lartësuar, prandaj meditojnë thellë për t'i kuptuar sa më mirë. Në vijim, Allahu i Lartësuar flet për gjërat që i ka bërë haram në çdo legjislacion të caktuar prej Tij:

- Thuaj: “Gjërat që ka ndaluar Zoti janë veprat e turpshme...” - Allahu bëri të ndaluara gjynahet e mëdha, veprat e shëmtuara, të cilat çdo natyrë e pastër i konsideron të tilla, sikurse është zinaja, homoseksualiteti e të tjera të ngjashme.

- “...qofshin ato të hapura ose të fshehta...” - Qofshin gjynahe që kryhen me gjymtyrë dhe janë të dukshme, qofshin gjynahe që bëhen me zemër, si arroganca, vetëkënaqësia, syfaqësia, hipokrizia etj.

- “...gjynahet, shkelja e kufijve (të Tij) dhe padrejtësitë..” - Gjynah janë ato vepra të këqija që cenojnë detyrimet ndaj Allahut të Lartësuar dhe, si të tilla, e rëndojnë vepruesin e tyre dhe e bëjnë që të meritojë ndëshkimin. Kurse ‘el bag’ju’ - dhunimi, është shkelja e të drejtave të njerëzve, është dhunimi i jetës, pasurisë dhe nderit të tyre. Kështu, Allahu i Lartësuar na ndalon nga të gjitha llojet e gjynaheve dhe padrejtësive, qofshin ato ndaj Allahut të Lartësuar, qofshin ndaj krijesave.

- “...t'i bësh shokë Allahut, pa pasur asnjë argument të shpallur..” - Për teuhidin ose monoteizmin ka argumente të shumta prej Zotit. Nga ana tjetër, shirku është të adhurosh diçka tjetër së bashku me Allahun, dhe kjo vepër është e ndaluar kategorikisht. Madje, në këtë ndalesë hyn edhe shirku i vogël, ku futen vepra si: hipokrizia, syfaqësia, betimi në diçka tjetër veç Allahut etj. Me fjalë të tjera, Allahu i Madhëruar na ndalon nga çdo lloj shirku dhe urdhëron për teuhid të pastër.

- “...dhe të thuash gjëra për Allahun për të cilat s'ke asnjë dijeni.” - Muslimani e ka të ndaluar që të flasë për diçka për të cilën nuk ka njohuri. Ndalesa është shumë më e fortë kur bëhet fjalë për Allahun e Lartësuar, për emrat, cilësitë dhe veprat e Tij, si dhe për ligjin e Tij. Askush nuk duhet të flasë në lidhje me Zotin dhe fenë e Tij pa dituri dhe pa argumente të sigurta nga Ai. Të gjitha sa u përmendën më sipër janë vepra të ndaluara, të cilat Allahu i Lartësuar i ka bërë haram. Allahu i Lartësuar i ka ndaluar robërit e Tij që të bëjnë të tilla

vepra, për shkak të dëmeve të mëdha individuale dhe kolektive që ato shkaktojnë. Ato janë vepra të ndërtuara mbi padrejtësinë, paturpësinë dhe mosrespektimin e madhështisë së Allahut, nga njëra anë, dhe padrejtësinë e armiqësinë ndaj krijesave, nga ana tjetër. Ato janë vepra të cilat çojnë në ndryshimin dhe jetërsimin e fesë së Zotit dhe ligjeve të Tij.

Ajeti 34

34. Për çdo popull është caktuar një afat. Kur t'u vijë afati i tyre, ata nuk do mund ta shtyjnë atë për asnjë moment e as ta shpejtojnë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar i vendosi bijtë e Ademit në tokë dhe u mundësoi që të banojnë në të për një kohë të caktuar. Askush nuk mund ta zgjasë apo shkurtojë afatin e vendosur nga i Lartësuar për të jetuar në këtë botë, ku do të punojë, për t'u shpërblyer me drejtësi në ahiret nga Allahu i Lartësuar.

Ajetet 35 - 36

35. O bijtë e Ademit! Nga mesi juaj gjithmonë do t'ju vijë të dërguar që t'ju kumtojnë Shpalljet e Mia. Kush bëhet i devotshëm dhe përmirësohet, nuk do të ketë frikë dhe as nuk do të brengoset.

36. Ndërsa ata që i konsiderojnë si gënjeshtër Shpalljet Tona dhe me mendjemadhësi largohen prej tyre, ata janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë.

Shpjegimi i ajeteve

- O bijtë e Ademit! Nga mesi juaj gjithmonë do t'ju vijë të dërguar që t'ju kumtojnë Shpalljet e Mia....” - Kur Allahu i Lartësuar e nxori Ademin ﷺ nga Xheneti, e vendosi në këtë tokë për ta sprovuar. Ai e njoftoi njeriun se do t'i dërgonte profetë dhe do t'i shpallte libra. Njëpër një shpalljeve, njerëzit lexojnë ajetet e Allahut dhe mësojnë ligjet e Tij. Profetët kanë ardhur me udhëzime të qarta dhe fe të drejtë. Ata i edukuan njerëzit me sineritetin dhe vlerat e larta. Kështu, njerëzit do të sprovohen në këtë botë për t'u dalluar qartë kush i

respekton me sineritet profetët dhe shpalljet e Zotit dhe kush i shpërfill ato, duke u dhënë përparësi plotësisht të dëshirave dhe bukurive të kësaj bote. Në vijim, Allahu i Lartësuar tregon për mirësinë dhe gradën e lartë të atyre që iu përgjigjen profetëve dhe besojnë shpalljet e Allahut dhe, nga ana tjetër, humbjen dhe dëshpërimin e madh që i pret ata që veprojnë të kundërtën:

- “Kush bëhet i devotshëm dhe përmirësohet, nuk do të ketë frikë dhe as nuk do të brengoset.” - Të shpëtuarit dhe të lumturit janë përshkruar me këto cilësi: Ata ruhen nga çdo gjë të cilën e ka ndaluar Allahu i Lartësuar, si shirku, gjynahet e mëdha dhe gjynahet e vogla. Ata përmirësojnë punët e tyre, të dukshme apo të fshehta qofshin. Me fjalë të tjera, ata përpiqen me të gjitha forcat që veprat e tyre të jenë të mira. ⁹ Për këta, i Madhëruari thotë se ata nuk do të kenë frikë dhe as nuk do të brengosen. Ata nuk do të kenë frikë nga asgjë që frikëson të tjerët dhe nuk do të brengosen për çfarë ka kaluar. Kjo tregon se ata do të jenë në siguri dhe paqe të plotë, në gëzim dhe lumturi të përjetshme. Njëpër një këtyre cilësive, ata kanë arritur çdo të mirë dhe kanë shpëtuar nga çdo e keqe në dynja dhe ahiret. Duke përshkruar cilësitë e të ndëshkuarve, i Lartësuar thotë:

- “Ndërsa ata që i konsiderojnë si gënjeshtër faktet Tona dhe me kryelartësi largohen prej tyre, ata janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përjetësisht.” - Nuk besojnë me zemër, por i konsiderojnë si gënjeshtër shpalljet e Allahut. As fizikisht nuk nënshtrohen për të zbatuar porositë e Allahut të Lartësuar, por shprehin arrogancë dhe vrapojnë pas çdo dëshire dhe kënaqësie të kësaj jete. Për këta, Allahu i Lartësuar thotë: “Ata janë banorë të Zjarrit, ku do qëndrojnë përjetësisht”. Ashtu sikurse ata nuk i respektojnë shpalljet e Allahut, duke i mohuar me kokëfortësi, po ashtu do të marrin ndëshkimin e përjetshëm, nga i cili nuk do të shpëtojnë kurrë.

Ajeti 37

37. E kush është më i padrejtë se ai që trillon gënjeshtër kundër Allahut, ose që i mohon shpalljet e Tij? Atyre do t'u jepet (prej dynjasë) pjesa që u është përcaktuar (nga Zoti). Kur të dërguarit (melekët) Tanë të shkojnë për t'u marrë shpirtin, do t'u thonë: "Ku janë ata që u luteshit përveç Zotit?" Ata do të thonë: "Kanë humbur prej nesh". Kështu, ata do të dëshmojnë kundër vetes se e kanë mohuar Allahun.

Shpjegimi i ajetit

- E kush është më i padrejtë se ai që trillon gënjeshtër kundër Allahut, ose që i mohon shpalljet e Tij? Atyre do t'u jepet (prej dynjasë) pjesa që u është përcaktuar (nga Zoti). - Nuk ka zullumqarë më të mëdhenj sesa ata që kanë këto dy cilësi:

1. Trillojnë gënjeshtër për Allahun. Të tillë janë ata që bëjnë shirk, duke adhuruar dikë tjetër veç Tij, ata të cilët e përshekruajnë Allahun me emra, cilësi dhe vepra, që nuk i shkojnë madhësisë së Tij, edhe ata të cilët flasin në emër të Zotit gjëra të cilat Ai nuk i ka thënë.

2. Nuk pranojnë argumentet e Allahut, të cilat janë plotësisht të qarta dhe udhëzuese në rrugën e drejtë. Këta njerëz, edhe nëse përjetojnë kënaqësitë e kësaj dynjaje dhe arrijnë të realizojnë ndonjë qëllim të tyre në këtë dynja, - që, në fund të fundit, është përcaktuar për ta në Leuhi Mahfudh, - përsëri kjo nuk ka për t'i ndihmuar në ahiret. Ata do të kënaqen pak në këtë botë, - ku si besimtari, edhe jobesimtari marrin vetëm aq sa u ka përcaktuar i Madhi Zot, - por në ahiret i pret vetëm ndëshkimi. I Lartësuarit thotë:

- Kur të dërguarit (melekët) Tanë të shkojnë për t'u marrë shpirtin, do t'u thonë:..." - Këtu bëhet fjalë për melekët që janë ngarkuar për marrjen e shpirtit, pas plotësimit të exhelit. Kështu, kur melekët afrohen për t'u marrë shpirtin, do t'u drejtohen me fjalë të ashpra, duke u thënë:

- "Ku janë ata që u luteshit përveç Zotit?" - Ku janë tani putat dhe idhujt tuaj,

që ju i adhuronit dhe u luteshit me përgjërim? Ky është çast tepër i vështirë për ju. Nëse besoni se ata mund t'ju ndihmojnë, tani është koha më e përshtatshme për t'iu lutur. Lutuni, se mbase ju përgjigjen! Por duke vuajtur peshën e këtyre fjalëve torturoese, ata të mjerë do të thonë:

- Ata do të thonë: "Kanë humbur prej nesh". - Ikën, u tretën, u zhdukën. Jo vetëm që nuk na shpëtojnë nga ndëshkimi i Allahut, por as nuk na e lehtësojnë ndopak atë. Kështu, ata dëshmojnë kundër vetes së tyre, sikurse thotë Allahu i Lartësuar më pas:

- Kështu, ata do të dëshmojnë kundër vetes se e kanë mohuar Allahun." - Ata do të dëshmojnë kundër vetes së tyre se kanë qenë mohues të së vërtetës dhe mosbesimtarë ndaj Zotit. Kjo i bëri ta meritojnë ndëshkimin poshtërues dhe të përjetshëm.

Ajetet 38 - 39

38. Melekët do t'u thonë: "Hyni në Zjarr, mes popujve që shkuan para jush - xhinde dhe njerëz." Sa herë që një popull hyn aty, mallkon atë të mëparshmin. Dhe, kur të gjithë të tubohen në të, grupi i fundit thotë për grupin e parë: "Zoti ynë, janë këta që na çuan ne në humbje, prandaj shumëfishoja atyre dënimin me zjarr!" Ai do të thotë: "Për secilin nga ju dënimi është i shumëfishuar, por ju nuk e dini."

39. Pastaj i pari do t'i thotë të fundit: "Ju nuk jeni më të mirë se ne; prandaj shijojeni dënimin, për gjithçka që bëtë!"

Shpjegimi i ajeteve

- Melekët do t'u thonë: "Hyni në Zjarr, mes popujve që shkuan para jush - xhinde dhe njerëz!" Sa herë që një popull hyn aty, mallkon atë të mëparshmin. - Hyni edhe ju mes shumë e shumë popujve që shkuan para jush, të cilët u zhytën në kufër dhe mendjemadhësi! Të gjithë ju e meritoni poshtërimin dhe ndëshkimin. Sa herë që hidhet në zjarr një popull jobesimtar, të gjithë fillojnë e mallkojnë njëri-tjetrin, sikurse thotë Allahu i Lartësuar

në një ajet tjetër: "... Por, në Ditën e Kijametit ju do ta mohoni dhe do ta mallkoni njëri-tjetrin. Fundi juaj do të jetë zjarri dhe për ju nuk do të ketë asnjë ndihmëtar." [Ankebut 25]. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Dhe, kur të gjithë të tubohen në të,....** - Pasi të grumbullohen të gjithë banorët e Zjarrit, nga i pari deri tek i fundit, si udhëheqësit, ashtu edhe të udhëhequrit, mes tyre fillon një polemikë:

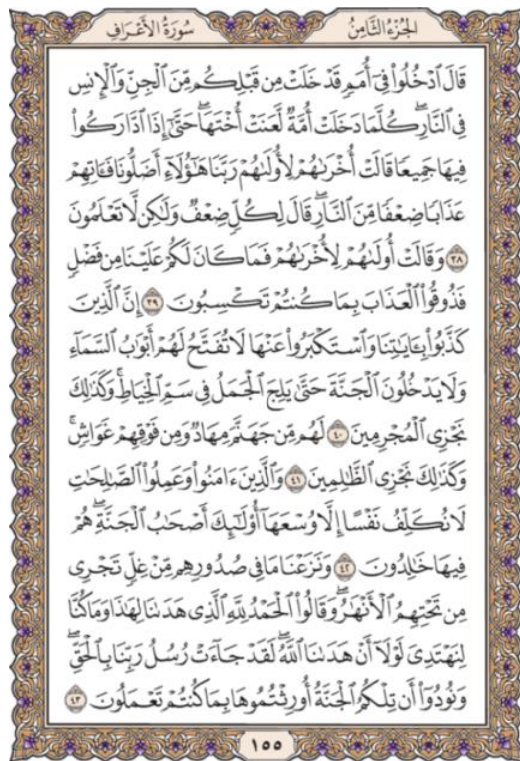
- **"...grupi i fundit thotë për grupin e parë: "Zoti ynë, janë këta që na çuan në humbje,..."** - Të mëvonshmit që hyjnë në Zjarr dhe ata që kanë qenë pasues të prijësave të tyre mundohen të justifikohen tek Allahu duke thënë se ishin prijësit ata që i devijuan nga rruga e drejtë.

- **"...prandaj shumëfishoja atyre dënimin me zjarr!"** - Ndëshkoji më shumë ata, o Zot, sepse ishin ata që na devijuan ne, ishin ata që na i zbukuruan punët e këqija dhe mosbindjen ndaj Teje. Ndërkohë paria, prijësit dhe brezat paraardhës u drejtohen pasuesve të tyre dhe u thonë:

- **Pastaj i pari do t'i thotë të fundit: "Ju nuk jeni më të mirë se ne; prandaj shijojeni dënimin, për gjithçka që bëtë!"**

- Të gjithë e kemi zgjedhur vetë rrugën që kemi ndjekur, prandaj në këtë aspekt jemi të barabartë. Ashtu si ne, edhe ju i kryet me vullnet të lirë veprat që na sollën në ndëshkim. Ju nuk keni asnjë avantazh kundrejt nesh. Allahu i Lartësuar do të thotë për të dyja palët:

- **"Ai do të thotë: "Për secilin nga ju dënimi është i shumëfishuar, por ju nuk e dini.""** - Secili prej jush do të marrë pjesën e merituar të ndëshkimit. Megjithatë, dihet se ndëshkimi i udhëheqësve të humbjes është shumë më i ashpër dhe poshtërues se ndëshkimi i pasuesve, ashtu sikurse shpërblimi për prijësit e rrugës së drejtë është shumë më i madh se shpërblimi i pasuesve. Allahu i Lartësuar thotë: "Atyre, që nuk besuan dhe penguan nga rruga e Allahut, do t'u shtojmë dënim mbi dënim për shkak se bënin shkatërrime. " [Nahl 88].

Këto ajete dhe të tjera të ngjashme tregojnë se të gjithë ata që kanë mohuar shpalljet e Allahut do të ndëshkohen përjetësisht, edhe pse do të kenë nivele të ndryshme ndëshkimi, në varësi të veprave që kanë kryer, në varësi të rebelimit dhe kokëfortësisë së tyre, në varësi të padrejtësive dhe shpifjeve kundër të vërtetës. Përveç kësaj, lidhja e dashurisë dhe afrimiteti që ata kanë në këtë botë mes njëri tjetrit, Ditën e Kijametit do të shndërrohet në mallkim dhe armiqësi.

Ajetet 40 - 41

40. Nuk ka dyshim se atyre që mohojnë Argumentet Tona dhe tregohen kryeneçë ndaj tyre, nuk u hapen dyert e qiellit dhe nuk do të hyjnë në Xhenet derisa deveja të futet në vrimën e gjilpërës. Kështu i shpërblejmë Ne keqbërësit.

41. Për ata është përgatitur Xhehenemi, si shtrat nga poshtë dhe si mbulesë nga lart. Kështu i shpërblejmë Ne të padrejtët.

Shpjegimi i ajeteve

- Nuk ka dyshim se atyre që mohojnë Argumentet Tona dhe tregohen kryeneç ndaj tyre, nuk u hapen dyert e qiellit..." -

Allahu i Lartësuar na tregon rreth ndëshkimit të atyre që mohojnë shpalljet e Tij, duke i konsideruar ato si gënjeshtër. Ata nuk i besojnë shpalljet e Zotit, edhe pse ato janë të mbushura me argumente të qarta dhe bindëse. Ata refuzojnë me arrogancë që të nënshtrohen dhe të punojnë sipas ligjeve dhe porosive të Zotit. Rrjedhimisht, tek ata nuk ka më shpresa se kanë për të arritur ndonjë të mirë. Kur të vdesin, shpirtrave të tyre nuk do t'u hapen portat e qiellit. Ata do të kërkojnë leje për t'u ngjitur lart tek Allahu, por nuk do të lejohen. Ashtu sikurse në këtë botë shpirtrat e tyre nuk ngrihen lart nëpërmjet besimit të pastër, nuk u pastrohen me njohjen dhe dashurinë për Allahun, ashtu atyre nuk do t'u lejohet që, pas vdekjes, të ngrihen lart në qiell për të shkuar tek Allahu i Lartësuar. Shpërblimi jepet sipas llojit të punës që ke bërë. Nga ajeti kuptohet se shpirtrat e besimtarëve që iu binden urdhrave dhe porosive të Allahut do të lejohen të ngjiten lart. Kur ata të vdesin, do të ngjiten në qiell, deri atje ku dëshiron Allahu i Lartësuar. Ata do të lumturohen nga afërsia me Zotin e tyre. Allahu i Lartësuar thotë për banorët e Zjarrit:

- "...dhe nuk do të hyjnë në Xhenet derisa deveja të futet në vrimën e gjilpërës. - Aq sa mund të futet një deve në vrimën e gjilpërës, po aq mund të futen në Xhenet mohuesit e shpalljeve të Zotit. Në një ajet tjetër, Allahu i Lartësuar thotë: "Bëjnë kufër ata që thonë: "Allah është Mesihu, biri i Merjemes". Por Mesihu ka thënë: "O bijtë e Israilit! Adhurojeni Allahun, Zotin tim dhe Zotin tuaj! Kushdo që adhuron zota të tjerë përveç Allahut, Allahu do t'ia ndalojë Xhenetin dhe Zjarri do të jetë vendbanimi i tij. Për zullumqarët nuk ka asnjë ndihmëtar." [Maide 72]. Kurse në këtë ajet i Lartësuar thotë:

- Kështu i shpërblejmë Ne keqbërësit. - Ky është shpërblimi i merituar për ata që e teprojnë me krimet dhe shfrenimin e tyre.

- Për ata është përgatitur Xhehenemi, si shtrat nga poshtë dhe si mbulesë nga lart.

- Shtratin poshtë do ta kenë prej zjarri dhe mbulesën lart gjithashtu prej zjarri. Kështu, ata do të jenë të rrethuar tërësisht nga zjarri.

- Kështu i shpërblejmë Ne të padrejtët. -

Ky është ndëshkimi për ata që janë 'dhâlimin' - të padrejtë, që shkatërrojnë vetveten, sepse Allahu nuk i bën padrejtësi askujt.

Ajetet 42 – 43

42. Kurse ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, - dhe Ne nuk detyrojmë njeri përtej mundësive, - ata janë banorë të Xhenetit, ku do të jenë përgjithmonë.

43. Ne do t'ua heqim urrejtjen (dhe armiqësinë) nga zemrat, ndërsa poshtë tyre do të rrjedhin lumenj. Ata do të thonë: "I lavdëruar qoftë Allahu, i Cili na udhëzoi për këtë (lumturi). Ne kurrë nuk do të dinim ta gjenim udhëzimin, sikur të mos na drejtonte Allahu. Vërtet, të dërguarit e Zotit na e sollën të vërtetën!" Dhe ata do të dëgjojnë thirrjen: "Ky është Xheneti, të cilin e trashëgoni si shpërblim të veprave tuaja (të devotshme)".

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përshkroi gjendjen e të pabindurve dhe zullumqarëve, Allahu i Lartësuar na tregon për shpërblimin e të bindurve dhe vepërmirëve:

- "Kurse ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira..." - Domethënë, ata që besojnë me zemër dhe bëjnë vepra të mira të dukshme, ata që janë të kujdesshëm në kryerjen e detyrimeve dhe largimin nga haramet. Nocioni "vepra të mira" përmbledh të gjitha llojet e punëve të mira, të detyrueshme apo të pëlqyeshme qofshin ato. Por, shpeshherë, disa vepra të mira mund të jenë jashtë mundësive të njeriut, prandaj i Lartësuar thotë më pas:

- "dhe Ne nuk detyrojmë njeri përtej mundësive, -" - Allahu i Lartësuar nuk

ngarkon asnjë tej mundësive dhe aftësive me të cilat e ka pajisur. Ky parim vlen për të gjitha ligjet e Tij. Sigurisht, çdo dispozitë që Zoti ka vendosur për robërit e Tij është brenda mundësive të tyre për ta zbatuar. Për këtë arsye, ata duhet të përpiqen sinqerisht me të gjitha mundësitë për të zbatuar çdo porosi të Zotit dhe të Profetit të Tij. Nëse ndodh që, ndonjëherë, për shkaqe të ndryshme, ndonjë porosi të tejkalojë mundësitë e njeriut, ai është i justifikuar tek Allahu i Lartësuar, i Cili thotë: "Allahu nuk e ngarkon asnjë përtej mundësive të tij: ai (robi) do të marrë atë çfarë ka fituar dhe do të ketë kundër atë çfarë ka merituar." El bekare 286. Dhe thotë: "Allahu nuk ngarkon asnjë më tepër se sa i ka dhënë. Pas vështirësisë, Allahu sjell lehtësim." El talak 7. Dhe thotë: " nuk ju obligoi në fé me ndonjë vështirësi." El haxh 78. Dhe thotë: "Bëhuni të devotshëm ndaj Allahut sa të mundeni, dëgjoni, binduni dhe shpenzoni për bamirësi! Kjo është në të mirën tuaj. Kush i ruhet koprracisë së vetes, është i shpëtuar." El tegabun 16. Kështu, nuk ka detyrim në rast pamundësie dhe nuk ka haram në raste domosdoshmërie.

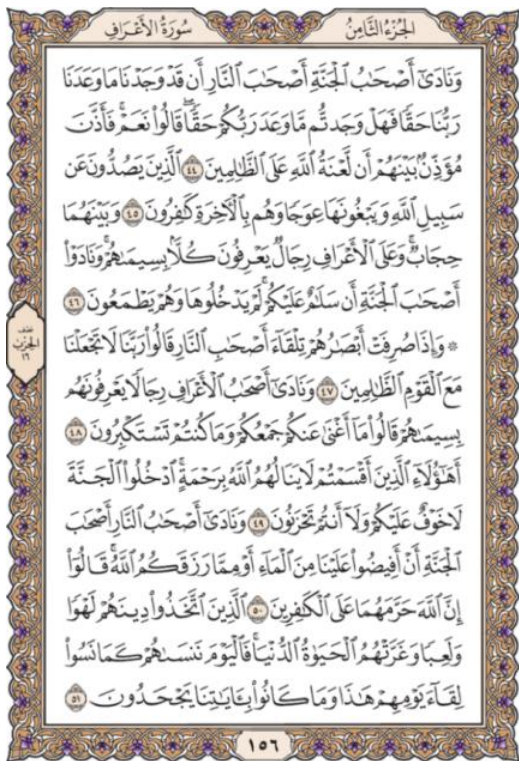
- **"...ata janë banorë të Xhenetit, ku do të jenë përgjithmonë."** - Ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira do të jenë banorë të Xhenetit, ku do të jetojnë përgjithmonë. Ata nuk kanë për t'u larguar më prej tij dhe nuk kanë për të kërkuar a pëlqyer diçka tjetër veç tij. Ata nuk do të dëshirojnë kurrë të largohen nga ai vend, për shkak të shumëllojshmërisë së begative dhe mirësive, të cilat i tejkalojnë të gjitha përfitimet dhe dëshirat e tyre. Askush nuk ka mundësi që të synojë dhe ëndërrojë diçka më të përkryer se mirësitë dhe kënaqësitë që gjenden në Xhenet.

- **"Ne do t'ua heqim urrejtjen (dhe armiqësinë) nga zemrat,** - Kjo tregon bujarinë dhe bamirësinë e madhe të Allahut të Lartësuar mbi banorët e Xhenetit. Urrëjtja, smira dhe armiqësia që mbajnë zemrat në këtë botë, nuk do të ekzistojnë më në Xhenet. Allahu i Lartësuar ka për

t'ua pastruar zemrat nga të tilla sëmundje dhe ata do të jenë vëllezër të dashur dhe miq të sinqertë, sikurse thotë Allahu i lartësuar: "Dhe Ne do të heqim prej zemrave të tyre çdo ndjenjë urrejtjeje e ata do të jenë si vëllezër në shtretër dhe përballë njëri-tjetrit." El hixhr 37. Madje, jo vetëm që i pastron zemrat nga të tilla sëmundje, por edhe krijon brenda tyre ndjenja fisnike dhe dashamirësie, aq sa secili prej tyre do të arrijë një nivel të papërshkrueshëm të kënaqësisë, gëzimit dhe lumturisë. Gjithësecili do ta shohë veten në kënaqësinë dhe lumturinë më të madhe, duke ndjerë se askush tjetër nuk i ka mirësitë që gëzon ai. Banorët e Xhenetit do të jenë të pastër nga urrejtja nga zilia, sepse edhe shkaktarët e tyre nuk do të ekzistojnë.

- **"...ndërsa poshtë tyre do të rrjedhin lumenj."** - Banorët e Xhenetit do t'i bëjnë këta lumenj që të shpërthejnë dhe të rrjedhin ku dhe kur të dëshirojnë ata. Nëse dëshirojnë që lumenjtë të rrjedhin brenda kështjellave të tyre, në dhomat e larta dhe të zbukuruara apo mes kopshteve të bukura plot gjelbërim dhe lule, ashtu do të ndodhë. Numri i lumenjve nuk është i kufizuar, ashtu si edhe mirësitë që ata do të përjetojnë.

- **Ata do të thonë: "I lavdëruar qoftë Allahu, i Cili na udhëzoi për këtë (lumturi).** - Sigurisht, ishte mirësia dhe bujaria Allahut që na zbukuroi dhe na e bëri të dashur imanin për zemrat tona, prandaj ato u nënshtuan dhe u mbushën me dashuri, shpresë dhe frikërespekt për Allahun e Lartësuar. Këto zemra të mbushura me këto ndjenja të mrekullueshme, të dhuruara nga i Lartësuari, i nënshtuan trupat e tyre për të bërë ato vepra që Zoti i përcaktoi si të vetmen rrugë për të arritur kënaqësinë dhe Xhenetin e Tij. Falënderimi, lavdia dhe mirënjohja e plotë i qofshin Allahut të Lartësuar, që, me mëshirën dhe bujarinë e Tij, na dhuroi këtë besim! Pasi na fali imanin, Allahu i Lartësuar e ruajti atë dhe u kujdes që ne të vazhdojmë të bëjmë vepra të

mira. Është, pa dyshim, përkujdesja e Tij e vazhdueshme, plot mëshirë e butësi, falje dhe bujari, ajo që na solli në këtë vend të mirësive të përjetshme. Sa Zot i mirë dhe bujar është Zoti ynë, i Vetmi që meriton adhurimet tona! Ishte Ai që na zgjodhi dhe na dhuroi mirësitë e Tij, para se ne të shprehnim mirënjohjen për to. Ai na mbuloi tërësisht me mirësi të dukshme dhe të padukshme, aq sa askush nuk mund t'i numërojë dhe përkufizojë ato. Allahut i qoftë falënderimi, lavdia dhe mirënjohja e plotë, që na udhëzoi në këto mirësi!

- **Ne kurrë nuk do të dinim ta gjenim udhëzimin, sikur të mos na drejtonte Allahu.** - Kuptimi: Shpirtrat tanë nuk ishin të denjë dhe të aftë për ta përqafuar këtë udhëzim, sikur të mos ishte mëshira dhe bujaria e Allahut të Lartësuar ndaj nesh. Ai na bëri të denjë për ta ndjekur udhëzimin e Tij dhe për të pasuar profetët dhe shpalljet e Tij.

- **“Vërtet, të dërguarit e Zotit na e sollën të vërtetën!”** - Ata i thonë këto fjalë në momentin kur shijojnë mirësitë dhe begatitë

për të cilat kanë lajmëruar profetët e Zotit. Tashmë, në Xhenet ata arrijnë sigurinë e plotë për realitetin e paralajmëruar. Në jetën e kësaj bote, nëpërmjet shpalljeve të Zotit, ata arrijnë shkallën e besimit “*ilmul yakin*”, domethënë sigurinë që të fal shpallja e Zotit dhe mësimet e Tij. Në ato çaste të lumtura ata shprehin kënaqësinë dhe mirënjohjen e plotë për Allahun e Lartësuar e për plotësimin e çdo premtimi që Ai ka dhënë nëpërmjet profetëve. Tashmë, o Zoti ynë, - do të thonë ata, - ne e shohim se çdo premtim që na i dhe nëpërmjet profetëve dhe të gjitha shpalljeve që ti i solle nëpërmjet tyre ishte i vërtetë. Në të tilla momente, duke i uruar dhe nderuar, këtyre fatlumëve do t’u thuhet:

- **Dhe ata do të dëgjojnë thirrjen: “Ky është Xheneti, të cilin e trashëgoni si shpërblim të veprave tuaja (të devotshme)”** - Ky është Xheneti, që do ta trashëgoni ju, sepse pjesa e mohuesve do të jetë zjarri. Ju do ta trashëgoni Xhenetin përjetësisht, për shkak të veprave dhe adhurimeve që i përkushtuat Allahut të Lartësuar në jetën e dynjasë. Disa nga të parët tanë të mirë kanë thënë: “Banorët e Xhenetit shpëtojnë nga Zjarri me faljen e Allahut, futen në Xhenet me mëshirën e Allahut, gradohen dhe marrin në trashëgim Xhenetin, nëpërmjet punëve të mira që, gjithsesi, edhe ato ishin prej mëshirës së Allahut, madje prej formës më të lartë të mëshirës së Tij.

Ajetet 44 – 45

44. Banorët e Xhenetit do t’u thërrasin banorëve të Zjarrit e do t’u thonë: “Ne e gjetëm të vërtetë atë që na kishte premtuar Zoti ynë. Po ju, a e gjetët të vërtetë atë që ju kishte premtuar Zoti juaj?” Ata do të thonë: “Po”. Atëherë, një thirrës do të shpallë mes tyre: **“Mallkimi i Allahut qoftë mbi zullumqarët**

45. Të cilët i penguan njerëzit nga rruga e Allahut, që kërkuan shtrembërimin e saj dhe mohuan botën tjetër!”

Shpjegimi i ajeteve

Pas përshkrimit të vendqëndrimeve të besimtarëve e të jobesimtarëve në ahiret, duke theksuar se ata do ta shohin që gjithçka për të cilën folën profetët dhe shpalljet e Zotit ishte e vërtetë, vijohet me një dialog që zhvillohet mes banorëve të Xhenetit dhe banorëve të Zjarrit. I Lartësuar thotë:

- Banorët e Xhenetit do t'u thërrasin banorëve të Zjarrit e do t'u thonë: "Ne e gjetëm të vërtetë atë që na kishte premtuar Zoti ynë. - Banorët e Xhenetit u drejtohen banorëve të Zjarrit me këto fjalë, të cilat ua shtojnë më tepër vuajtjen: Allahu i Lartësuar na premtoi se, nëse do ta besonim Atë sinqerisht dhe do të bënim vepra të mira që i dikton ky besim, Ai do të na fuste në Xhenet. Dhe, vërtet, sot i Madhëruari na ka futur në Xhenet, duke na lejuar të gëzojmë shpërblimet e mëdha dhe lumturinë e përgjeshme të premtuar.

- Po ju, a e gjetët të vërtetë atë që ju kishte premtuar Zoti juaj?" Ata do të thonë: "Po". - Pyeten jobesimtarët: Po ju, a e gjetët ndëshkimin e premtuar për mosbesimin dhe mosbindjen ndaj Zotit? Përgjigjja vjen me përvuajtje dhe plot dhimbje: "Po, ne po e dëshmojmë se çdo paralajmërim që na u bë ishte i vërtetë." Të gjitha krijesave, pa përjashtim, do t'u bëhet e qartë e vërteta pa asnjë fije dyshimi. Allahu i Lartësuar realizon çdo gjë që e ka premtuar nëpërmjet profetëve dhe shpalljeve të Tij, dhe askush nuk është më i vërtetë se Allahu në premtim. Në ahiret, çdokujt do t'i largohen dyshimet që ka patur, sepse është dita kur të gjithë do të jetojnë realisht atë që është premtuar. Besimtarët do të gëzohen dhe lumturohen me premtimin e Allahut, ndërsa mohuesit do të dëshpërohen dhe me dhimbje do të pranojnë se e meritojnë plotësisht ndëshkimin.

- Atëherë, një thirrës do të shpallë mes tyre: "Mallkimi i Allahut qoftë mbi zullumqarët." - Mes banorëve të Zjarrit dhe banorëve të Xhenetit dëgjohet një zë, që thotë: "Mallkimi i Allahut qoftë mbi

zullumqarët!" Mallkimi është largim nga çdo mirësi. Zullumqarët e meritojnë një ndëshkim të tillë, sepse kur Allahu i Madhëruar ua hapi atyre portat e mëshirës së Tij, ata refuzuan të hynin, duke i bërë padrejtësi vetes. Madje, jo vetëm që humbën vetveten, por tërhoqën në humbje edhe të tjerët, që pasuan hapat e tyre:

- "...të cilët penguan nga rruga e Allahut, që kërkuan shtrembërimin e saj dhe që ishin mohues të botës tjetër!" - Këta të mjerë i pengojnë njerëzit nga rruga e Allahut, duke ua paraqitur atë si të shtrembër dhe të gabuar. Allahu i Madhëruar e bëri rrugën e Tij të jetë e drejtë dhe e qartë, ndërsa këta të mallkuar e paraqesin atë si të shtrembër dhe të gabuar. Allahu i Madhëruar i përshkruan ata si mosbesues të ahiretit dhe të Ditës së Gjykimit. Ky mosbesim i bën që të devijojnë nga rruga e drejtë dhe të përkushtohen të verbuar në përmbushjen e dëshirave të tyre të shfrenuara, që Zoti i ka bërë haram. Mosbesimi në ringjallje, mungesa e frikërespektit për Zotin dhe e shpresës për shpërblimin e Tij të mrekullueshëm i bën të harrohen në humbjen e thellë. Kur Allahu i Madhëruar deklaroi mallkimin mbi këta mosbesimtarë zullumqarë, nga ana tjetër ne kuptojmë që besimtarët do t'i përfshijë mëshira, bujaria, mirësitë dhe begatitë e pandërprera të Tij. Këta fatlumë do të jenë përjetësisht mes mirësive dhe shpërblimeve pa kufij të Allahut të Lartësuar.

Ajetet 46 – 49

46. Mes tyre (dy grupeve) do të jetë një mur ndarës, mbi të cilin do të qëndrojnë burra që e njohin secilin grup sipas shenjave të tyre. Ata do t'u thërrasin banorëve të Xhenetit: "Selami qoftë mbi ju!". Ata nuk do të kenë hyrë në të, por do të shpresojnë.

47. Kur shikimi i tyre do të shkojë nga ata të Xhehenemit, do të thonë: "Zoti ynë, mos na bashko me keqbërësit!"

48. Këta të murit do t'u thërrasin pastaj disa burrave të tjerë, që do t'i njohin nga

shenjat e tyre dhe do t'u thonë: **“Sa ju vlejti ajo që grumbullonit dhe mendjemadhësia që tregonit?”**

49. Ja. A nuk janë këta njerëzit për të cilët ju betoheshit se mëshira e Allahut nuk kishte për t'i përfshirë kurrë?”. Hyni në Xhenet, se për ju nuk do të ketë as frikë e as brenga!”

Shpjegimi i ajeteve

- **Mes tyre (dy grupeve) do të jetë një mur ndarës, mbi të cilin do të qëndrojnë burra që e njohin secilin grup sipas shenjave të tyre.** - Mes banorëve të Xhenetit dhe banorëve të Zjarrit ndodhet një mur ndarës, që quhet El ea'râf, i cili nuk është as pjesë e Xhenetit dhe as pjesë e Zjarrit. Që prej atje mund të shihen të dyja vendet. Mbi këtë mur qëndrojnë disa njerëz, të cilët arrijnë t'i dallojnë banorët e Xhenetit dhe banorët e Zjarrit nëpërmjet shenjave dhe veçorive të tyre, që i dallojnë nga njëri tjetri. Kur shikojnë banorët e Xhenetit, u thonë:

- **Ata do t'u thërrasin banorëve të Xhenetit: “Selami qoftë mbi ju!”.** Ata nuk do të kenë hyrë në të, por do të shpresojnë. - Ata i përshëndesin dhe i urojnë atyre paqe, ndërkohë që vetë ende nuk kanë hyrë në Xhenet, por shpresojnë që të hyjnë aty. Sigurisht, kjo shpresë që Allahu u ka vendosur në zemër tregon se Ai dëshiron t'i nderojë e mëshirojë dhe t'i bëjë banorë të Xhenetit.

- **Kur shikimi i tyre do të shkojë nga ata të Xhehenemit, do të thonë: “Zoti ynë, mos na bashko me keqbërësit!”**” - Kur hedhin sytë drejt banorëve të Xhehenemit, shohin një pamje të frikshme. Përballë kësaj gjendjeje, ata menjëherë luten dhe thonë: “Zoti ynë, mos na bashko me keqbërësit!” Në këto momente, edhe banorët e Xhenetit dëshirojnë e shpresojnë që banorët e Ea'rafit të jenë së bashku me ta në Xhenet. Dëshira e tyre është që t'i përshëndesin ata me selam. Gjithashtu, kur vështrimi i banorëve të Ea'rafit, jo me përzgjedhjen e tyre, zhvendoset drejt banorëve të Zjarrit, ata i luten Allahut që të mos ndëshkohen si

banorët e atij vendi të tmerrshëm. Kjo që një tablo e përgjithshme, pas së cilës vjen një përshkrim më i hollësishëm:

- **Këta të murit do t'u thërrasin pastaj disa burrave të tjerë, që do t'i njohin nga shenjat e tyre,...**” - Ata janë banorë të Zjarrit, ndërkohë që në dynja janë njohur si njerëz fisnikë dhe të respektuar. Ata kishin pasuri dhe fëmijë, me të cilët krenoheshin. Pikërisht këtyre njerëzve, të cilët janë të vetmuar në ndëshkim, pa asnjë ndihmëtar dhe mbështetës, banorët e Ea'rafit u thonë:

- **“...dhe t'u thonë: “Sa ju vlejti ajo që grumbullonit dhe mendjemadhësia që tregonit?”**” - Ku janë mbështetësit tuaj të dynjasë, me të cilët ju mbroheshit nga rreziqet dhe arrinit të përmbushnit synimet tuaja? Sot u zhdukën të gjitha aleancat tuaja, të cilat nuk ju bëjnë më asnjë dobi. As arroganca juaj ndaj të vërtetës dhe ithtarëve të saj nuk ju vlen tani. Ndërsa sot ju vuani ndëshkimin, ata kënaqen me mirësitë e Xhenetit. Pastaj u drejtohen banorëve të Zjarrit dhe u tregojnë rreth disa besimtarëve, që tashmë lumturohen në Xhenet, të cilët në jetën e dynjasë ishin të varfër, të dobët dhe objekt talljeje e ndëshkimi për ata mendjemëdhenj. Kështu, ata u thonë banorëve të Zjarrit:

- **Ja. A nuk janë këta njerëzit për të cilët ju betoheshit se mëshira e Allahut nuk kishte për t'i përfshirë kurrë?”**.. - Vallë, këta të cilët Zoti i futi në Xhenet dhe tashmë po lumturohen dhe kënaqen, janë ata për të cilët ju betoheshit se Zoti kurrë nuk kishte për t'i mëshiruar?! Ju i përçmonit ata, i fyenit dhe i keqtrajtonit, të fryrë dhe të magjepsur nga mendjemadhësia dhe vetëpëlqimi. Por sot dolën bosh betimet tuaja dhe ju po përballeni me diçka që kurrë nuk e patët llogaritur. Sot, atyre "të dobtëve" dhe të "parëndësishmëve" u thuhet:

- **Hyni në Xhenet, se për ju nuk do të ketë as frikë e as brenga!”** - Hyni në Xhenet, për të marrë shpërblimin e veprave tuaja! Tani, nuk keni për të patur më frikë për të ardhmen dhe nuk do të keni asnjë brengë

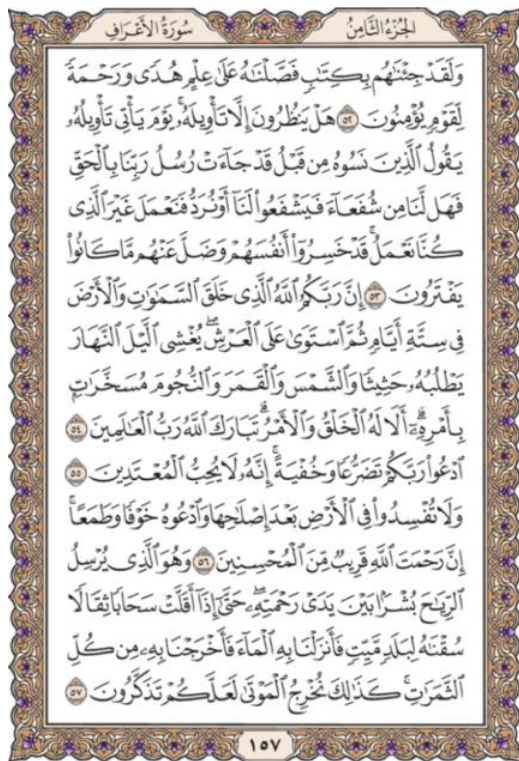
për të shkuarën në dynja. Ju do të jeni absolutisht të sigurt, të qetë dhe të lumtur me çdo mirësi që do të keni në përjetësi. Këto ajete ngjajnë me disa ajete të tjera kuranore, ku Allahu i Madhëruar thotë: "Vërtet, keqbërësit talleshin me besimtarët, dhe kur kalonin pranë tyre, ata ia bënë me sy njëri-tjetrit. Kur ktheheshin në familjet e veta, ata ishin të kënaqur. Kur i shihnin, thoshin: "Me të vërtetë, këta janë të humbur!" Por Ne nuk i caktuam ata si roje të tyre. Por sot, janë besimtarët që do të tallen me jobesimtarët. Duke qëndruar mbështetur në kolltukë, ata do të vështrojnë. A u shpërblyen plotësisht jobesimtarët për atë që kanë bërë?" [Mutafifin 29 - 36]. Dijetarët e tefsirit kanë dhënë shpjegime të ndryshme për sa i përket përcaktimit se cilët do të jenë banorë të Ea'rafit dhe çfarë karakteristikash kanë veprat e tyre. Mendimi më i saktë për këtë çështje është se ata janë njerëz që i kanë të barabarta punët e mira me të këqijat. Peshorja e tyre nuk anon as nga veprat e këqija, që të hyjnë në Zjarr, dhe as nga veprat e mira, që të hyjnë në Xhenet. Për këtë arsye, ata do të qëndrojnë mbi Ea'raf aq sa të dëshirojë Allahu i Lartësuar, i Cili, me mëshirën e Tij, do t'i fusë më pas në Xhenet, sepse mëshira e Allahut e tejkalon zemërimin e Tij dhe mëshira e Tij përfshin gjithçka.

Ajetet 50 – 53

50. Banorët e Zjarrit do t'u thërrasin banorëve të Xhenetit: "Na jepni ndopak ujë ose diçka nga ato që ju ka dhënë Allahu!" Ata do të përgjigjen: "Allahu i ka ndaluar këto gjëra për jobesimtarët."

51. Këta janë ata që fenë e tyre e merrnin si tallje e lojë dhe që u mashtruan nga jeta e dynjasë. Atë ditë Ne do t'i harrojmë ata, siç e harruan ata takimin e kësaj dite dhe për shkak se kundërshtuan Shenjat Tona."

52. Ne u sollëm atyre një Libër, të cilin ua shtjelluam hollësisht me dituri, për të qenë udhërrëfyes e mëshirë për të gjithë ata që besojnë.

53. Mos vallë, ata po presin realizimin e tij (premtimit të Zotit)? Ditën kur ai të realizohet, ata që e kishin harruar do të thonë: "Vërtet, të dërguarit e Zotit tonë na kanë sjellë të vërtetën. A ka ndonjë që të ndërmjetësojë për ne? A mund të kthehemi e të veprojmë ndryshe nga ç'kemi bërë?" Në të vërtetë, ata kanë humbur vetveten dhe iluzionet (*idhujt*) e tyre nuk do t'u sjellin asnjë dobi.

Shpjegimi i ajeteve

- Banorët e Zjarrit do t'u thërrasin banorëve të Xhenetit:..." - Kur ndëshkimi të arrijë në kulm dhe kur t'i ketë dërrmuar uria dhe etja, banorët e Zjarrit do t'u drejtohen banorëve të Xhenetit për ndihmë, duke u thënë:

- "Na jepni ndopak ujë ose diçka nga ato që ju ka dhënë Allahu!" - Na jepni pak prej ushqimeve dhe mirësive që ju ka falur Zoti! Por banorët e Xhenetit do t'u kthejnë këtë përgjigje:

- Ata do të përgjigjen: "Allahu i ka ndaluar këto gjëra për jobesimtarët." - Allahu i Lartësuar e ka bërë të ndaluar

ushqimin dhe pijet e Xhenetit për mohuesit. Ky është ndëshkimi i merituar për mosbesimin e tyre në Shpalljen e Zotit. Ky është ndëshkimi për ata që tallen me fenë e Zotit, për të cilën janë urdhëruar të jetojnë sipas saj. Nëse do ta zbatonin këtë fe, do të meritonin shpërblimin e mrekullueshëm në Xhenetin e përjetësisë. Por ata të mjerë e panë me mospërfillje fenë e Zotit dhe u tallën me të, sikur ishte një lojë e parëndësishme, në vend që ta nderonin e respektonin, duke e zbatuar dhe jetuar sipas saj. Ata u harruan në dëfrimet dhe kotësitë e kësaj jete mashtruese, duke lënë pas shpine vetë qëllimin pse ata u krijuan.

- **“Këta janë ata që fenë e tyre e merrnin si tallje e lojë dhe që u mashtruan nga jeta e dynjasë.** - Ata i mashtrroi jeta e kësaj bote me zbulurimet dhe joshjet e saj të larmishme. Mashtruesit dhe të mashtruarit i tërhiqnin drejt kësaj dynjaje, derisa ata u kënaqën dhe gjetën prehje me të. Në atë gjendje, ata e shihnin lumturinë veçse duke rendur pas bukurive mashtruese, prandaj e harruan ahiretin dhe i kthyen shpinën atij.

- **Atë ditë Ne do t'i harrojmë ata, siç e harruan ata takimin e kësaj dite...** - Allahu i Lartësuar do t'i lërë ata të harruar në ndëshkim, për shkak se ata e harruan ditën e takimit me Të. Ata ishin të pavëmendshëm ndaj ahiretit, a thua se ishin krijuar vetëm për të shijuar kënaqësitë e dynjasë dhe sikur nuk i priste asnjë llogari përpara Zotit.

- **“...dhe për shkak se kundërshtuan Shenjat Tona.**” - Ata i kundërshtuan argumentet e Zotit, jo për shkak se ato ishin të paqarta apo të mangëta, por për shkak të arrogancës.

- **“Ne u sollëm atyre një libër, të cilin ua shtjelluam hollësisht me dituri...”** - Në këtë libër, Allahu i Lartësuar sqaroi çdo çështje për të cilën krijesat kanë nevojë të dinë. Kjo Shpallje është zbritur me diturinë absolute të Zotit. Allahu i Lartësuar është i gjithëditur për gjendjen dhe nevojat e robve në çdo kohë, gjendje dhe vend. Ai e di mirë se çfarë është më e dobishme për ta dhe

çfarë jo. Po kështu, edhe qartësimi i Shpalljes nuk është bërë nga dikush që nuk i njeh çështjet apo që mund t'i fshihet ndonjë aspekt prej gjendjes së krijesave. Një i paditur nuk do të gjykonte kurrë me drejtësi dhe urtësi. Përkundrazi, shtjellimi i kësaj Shpalljeje është bërë nga Allahu i Lartësuar, dituria dhe mëshira e të Cilit ka përfshirë gjithçka. Allahu është i Gjithëdituri dhe i Gjithëmëshirshmi, prandaj e solli Shpalljen që të jetë:

- **“...për të qenë udhërrëfyes e mëshirë për të gjithë ata që besojnë.”** - Nëpërmjet saj, besimtarët do të dallojnë qartë rrugën e drejtë nga humbja. Ajo bën dallimin mes të vërtetës dhe të kotës, rrugës së drejtë dhe devijimit. Prandaj besimtarët i dallojnë lehtë të vërtetën dhe të kotën. Nëpërmjet diturisë dhe punës me sineritet për të kënaqur Allahun e Lartësuar, ata përfitojnë mëshirën që përmban Kur'ani. Me fjalë të tjera, ata i mundësojnë vetes çdo mirësi që u sjell lumturinë në këtë botë dhe në tjetrën. Ata janë të sigurt nga humbja dhe dëshpërimi. Nga ana tjetër, të mjerët, ata që meritojnë ndëshkimin, nuk e besojnë këtë libër madhështor dhe nuk zbatojnë urdhëresat e tij. Kështu, atyre nuk u mbetet gjë tjetër, veçse të shikojnë realisht zbatimin e premtimit të Kur'anit, domethënë ndëshkimin e tyre. I Lartësuari thotë:

- **Mos vallë, ata po presin realizimin e tij (premtimit të Zotit)?** - A po presin gjë tjetër, vallë, veç realizimit të tij, ashtu sikurse është paralajmëruar?! Le ta dinë se:

- **“Atë ditë kur ai të realizohet, ata të cilët më parë e kishin harruar do të thonë: “Vërtet, të dërguarit e Zotit tonë erdhën me fakte të vërteta.”** - Të penduar e me keqardhje të plotë për çfarë bënë në jetën e kësaj bote si dhe duke kërkuar ndërmjetësim për t'u falur gjynahet e tyre, ata do të thonë: “Vërtet, të dërguarit e Zotit tonë erdhën me fakte të vërteta.”. Ata do të pranojnë gjithçka që u kishin thënë profetët, prandaj do të kërkojnë ndërmjetësim për falje gjynahesh. Atë ditë do të kërkojnë që të kthehen edhe njëherë në dynja dhe të

bëjnë vepra të mira, ndryshe nga ç'vepruan më përpara, por koha e pendimit tashmë ka përfunduar. Kërkesat e tyre nuk do të kenë rezultat, sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- **"Ditën kur ai të realizohet, ata që e kishin harruar do të thonë: "Vërtet, të dërguarit e Zotit tonë na kanë sjellë të vërtetën. A ka ndonjë që të ndërmjetësojë për ne? A mund të kthehem i të veprojmë ndryshe nga ç'kemi bërë?"** - Gjithsesi, edhe kërkesa e tyre për t'u kthyer në dynja dhe për të bërë vepra të mira është një mashtrim. Ata thjesht duan të shpëtojnë nga ndëshkimi, sikurse thotë Allahu i Lartësuar në këtë ajet: "Po, atyre u del në shesh ajo që më parë e mbanin fshehur. Por, edhe sikur të ktheheshin, ata do ta kryenin sërish atë që u ishte ndaluar. Me të vërtetë, ata janë gënjeshtarë." [En'am 28].

- **"Në të vërtetë, ata kanë humbur vetveten..."** - Ata e kanë shkatërruar vetveten që në momentin kur hodhën hapin e gabuar në kufër, duke u privuar kështu nga të gjitha mirësitë dhe begatitë që besimi i drejtë të garanton. Ata zgjodhën rrugën e humbjes dhe të rrënimit. Ky dështim nuk është aspak si humbja e pasurisë apo qoftë edhe humbja e njerëzve më të dashur, pasi ai nuk mund të ndreqet a zëvendësohet më kurrë.

- **"...dhe iluzionet (idhujt) e tyre nuk do t'u sjellin asnjë dobi."** - Çdo iluzion i ushqyer nga vetja apo nga Shejtani i mallkuar tashmë zhduket, duke lënë pas veçse dhimbjen dhe dëshpërimin. Madje, ata do të përballen me diçka që kurrë nuk e kishin menduar. Ata do e shohin qartë kotësinë pas të cilës kishin vrapuar. Tashmë, ajo që e kishin paralajmëruar profetët është bërë realitet, që për ta është një realitet shumë i hidhur.

Ajeti 54

54. Vërtet, Zoti juaj është Allahu, i Cili krijoi qiejt dhe Tokën për gjashtë ditë, pastaj qëndroi mbi Fron. Ai e mbulon ditën me natën, që me të shpejtë e kërkon atë sërish. Edhe Dielli, Hëna dhe yjet i

janë nënshtruar sundimit të Tij. Vetëm Atij i takon Krijimi dhe Sundimi. I madhëruar qoftë Allahu, Zoti i botëve!

Shpjegimi i ajetit

Duke e qartësuar se Ai është i vetmi Zot që meriton të adhurohet si Një, i Vetëm dhe i Pashoq, i Lartësuar thotë:

- **Vërtet, Zoti juaj është Allahu, i Cili krijoi qiejt dhe Tokën për gjashtë ditë, pastaj qëndroi mbi Fron.** - Allahu krijoi qiejt, tokën dhe çdo gjë mes tyre, me gjithë madhësinë, gjerësinë dhe përpikmërinë e tyre. Ai i krijoi ato në formën më të rregullt, dhe këtë e bëri për gjashtë ditë. Dita e parë e krijimit ishte dita e diel dhe e fundit ishte e xhumaja. Pasi e përsosi këtë krijim, duke vendosur rregullin e çdo gjëje, i Lartësuar qëndroi mbi Fron. Ai është një fron madhështor, i cili ka përfshirë qiejt, tokën dhe gjithçka në to dhe mes tyre. Ai u lartësua mbi Fron ashtu siç i takon madhësisë, lartësisë dhe pushtetit të Tij. Allahu u ngrit mbi Fron dhe përfshiu nën sundim të gjithë krijimin e Tij. Është Ai që rregullon dhe administron çështjet e gjithësisë së krijuar prej Tij. Ai vendosi në këtë gjithësi rregullat dhe ligjet e krijimit, nëpërmjet të cilëve funksionon gjithçka. Asgjë nuk del jashtë ligjeve të Allahut. Gjithashtu, është Allahu, i vetmi të Cilit i takon të vendosë edhe ligjet fetare e të jetesës, të cilat janë të detyrueshme të zbatohen nga robërit e Tij.

- **Ai e mbulon ditën me natën,...** - Ai e mbulon dritën e ditës me errësirën e natës. Kështu, njerëzit gjejnë prehjen dhe krijesat strehohen në vendbanimin e tyre për t'u qetësuar nga lodhja e ditës.

- **"...që me të shpejtë e kërkon atë sërish."** - Sa herë që vjen nata, largohet dita dhe sa herë që vjen dita, largohet nata. Kështu vazhdon të funksionojnë ligjet e Tij në mënyrë të rregullt, deri kur të vijë dita që Allahu ta palosë këtë botë dhe robërit të zhvendosen në një tjetër vendbanim: në Xhenet ose në Zjarr.

- **Edhe Dielli, Hëna dhe yjet i janë nënshtruar sundimit të Tij."** - Gjithçka i

është nënshtruar ligjit dhe urdhrave të të Madhërishtit. Kjo tregon se Ai ka cilësi të plotë të madhështisë dhe pushtetit. Krijimi i kësaj gjithësie madhështore dëshmon për pushtetin dhe fuqinë e Tij absolute. Përsosmëria, rregulli dhe përpikmëria e funksionimit të saj dëshmojnë për urtësinë e plotë dhe të paanë të Allahut. Mirësitë dhe dobitë e shumta që Ai ka vendosur në këtë gjithësi për krijesat e Tij, qofshin ato domosdoshmëri, pa të cilat jeta është e pamundur, qofshin mirësi më të vogla, të gjitha këto tregojnë se sa e gjerë është dituria dhe mëshira e Allahut. Të gjitha këto së bashku tregojnë bindshëm se Ai është i Vetmi që meriton të adhurohet me dashuri, shpresë dhe frikërespekt. Vetëm Allahut duhet t'i përkushtohen të gjitha adhurimet.

- Vetëm Atij i takon Krijimi dhe Sundimi." - Vetëm Allahu është Krijuesi, Ai që krijoi të gjitha qeniet tokësore dhe ato qiellore, me cilësitë dhe veçoritë e tyre. Allahut i takon gjykimi dhe kontrolli i çdo çështjeje. Është Ai që vendos ligjet dhe të gjithë e kanë detyrë t'i zbatojnë dhe të jetojnë sipas tyre. Në dorë të Allahut është dhënia e profetësisë dhe gjithçka që lidhet me të, si mrekullitë, shpallja etj. Vetëm Ai shpërblen dhe ndëshkon me drejtësi, në varësi të zbatimit ose jo të ligjit të vendosur nga Ai. Fjala 'Atij i takon krijimi' nënkupton se në dorë të Allahut janë ligjet e ekzistencës dhe funksionimit të kësaj gjithësie. Ndërsa fjala 'Atij i takon sundimi' dhe pushteti për çdo çështje, nënkupton se në dorë të Tij është vendosja e ligjeve të Sheriatit dhe të shpërblimit, i cili do të ekzekutohet plotësisht Ditën e Gjykimit.

- I madhëruar qoftë Allahu, Zoti i botëve!" - I madhëruar, i lartësuar, plot mirësi dhe bujari është Allahu. Ai është i madhëruar dhe i lartësuar në Vetën e Vet, sepse është i plotë dhe absolut në emrat dhe cilësitë e Tij. I madhëruar, i lartësuar dhe plot mirësi është Allahu edhe në lidhje me krijesat, për shkak të mirësive dhe bujarisë së Tij të pakufishme me të cilën i mbulon ata vazhdimisht. Çdo bekim dhe mirësi në

këtë gjithësi është gjurmë dhe rezultat i mëshirës së Allahut. Pasi përmendi madhështinë dhe bujarinë e Tij, të cilat i mjaftojnë çdo njeriu të urtë e me logjikë për të besuar dhe dëshmuar se Allahu është i vetmi që meriton adhurimin dhe i vetmi të cilit duhet t'i drejtohesh për plotësimin e të gjitha nevojave të tua, i Lartësuar vijon me një urdhër të rëndësishëm dhe të dobishëm për krijesat:

Ajetet 55 - 56

55. Luteni Zotin tuaj me përlulësi dhe fshehtaz! Ai nuk i do ata që e teprojnë.

56. Mos shkaktoni trazira në tokë, pasi është vendosur rregulli në të, dhe lutjuni Atij me drojë dhe me shpresë (në zemër)! Mëshira e Allahut është gjithmonë pranë vepërmirëve.

Shpjegimi i ajeteve

- "Luteni Zotin tuaj me përlulësi dhe fshehtaz!" - Allahu i Lartësuar na urdhëron që t'i drejtohem Atij me të dyja format e lutjeve: me kërkesa të drejtpërdrejta dhe me adhurime. ¹⁰ I Madhëruari i porositi robërit e Tij që të luten me përunjësi e përgjërëm, duke qenë të përkushtuar dhe të vazhdueshëm në adhurimin ndaj Atij. Gjithashtu, lutjet e tyre drejtuar Allahut duhet të stolisen edhe me një cilësi tjetër: ato duhet të bëhet me përunjësi, jo me zë të lartë e me shfaqje të tepruara, si për sytë e njerëzve.

- Ai nuk i do ata që e teprojnë. - Allahu nuk i do ata që e kalojnë masën, në çdo çështje qoftë. Kalimi i masës në lutje ndodh kur kërkon gjëra që nuk janë të lejueshme, kur e tepron me përzgjedhjen e fjalëve ose rimën e tyre, kur ngre zërin ose kur shfaq hapur përgjërëm të ekzagjeruar.

- "Mos shkaktoni trazira në tokë, pasi është vendosur rregulli në të..." - Mos përhapni shkatërrim e kaos në tokë nëpërmjet gjynaheve, mosbindjes ndaj Allahut të Lartësuar dhe poshtërsive, pasi është vendosur rregull përmes bindjes e nënshtrimit ndaj Allahut dhe adhurimit të Tij! Nuk ka dyshim se mosbindja ndaj Zotit dhe gjynahet e shkatërojnë moralin, veprat

e krijesave dhe mirëqenien e tyre, sikurse ka thënë i Lartësuar në një ajet tjetër: "Për shkak të veprave të këqija të njerëzve, është shfaqur në tokë e në det shkatërrimi, në mënyrë që të vuajnë një pjesë të ndëshkimit që meritojnë dhe me shpresë që të heqin dorë prej tyre." [Rum 41]. Nga ana tjetër, nëpërmjet bindjes, punëve të mira dhe adhurimit të Allahut të Lartësuar përmirësohen morali e veprat e robve dhe zbret begatia prej Tij. Nëpërmjet bindjes rregullohen të gjitha çështjet e dynjasë dhe të ahiretit.

- **"...dhe lutjuni Atij me drojë dhe me shpresë (në zemër)! Mëshira e Allahut është gjithmonë pranë vepërmirëve.** - Lutjuni Allahut duke pasur frikë ndëshkimit e Tij dhe duke shpresuar shpërblimin e Tij. Lutuni duke shpresuar që Ai ta pranojë lutjen tuaj, por edhe të frikësuar se mos Ai e refuzon atë. Mos u lutni si të përkëdhelur, të vetëkënaqur dhe duke mbivlerësuar veten. Gjithashtu, mos u lutni thjesht me fjalë që vërtiten në gojë, që dalin nga një zemër e shpërqendruar dhe e hutuar, por lutuni me përqendrim të plotë dhe insistim maksimal. Siç shihet, ndër normat e lutjes, ashtu siç i ka përmendur Allahi i Lartësuar, janë:

1. Të jetë e sinqertë vetëm për Allahun e Lartësuar, dhe kjo kuptohet nga këshilla për t'u lutur me përunjësi.
2. Zemra të jetë e mbushur me frikë dhe me shpresë, dhe jo duke qenë të shpërqendruar dhe të pavëmendshëm.
3. Duaja të bëhet duke kërkuar me këmbëngulje përgjigjen, dhe jo sa për të kaluar radhën apo pa u shqetësuar shumë në do t'i përgjigjet Allahi apo jo.

Ajetet 57 – 58

57. Është Ai që i lëshon erërat si përgëzim para mëshirës së Tij. Kur erërat bartin re të mëdha, Ne i sjellim ato mbi një tokë të vdekur dhe atje e zbresim shiun, nëpërmjet të cilit bëjmë që të dalin nga të gjitha prodhimet. Kështu do t'i nxjerrim të vdekurit; kësisoj ju mund të kujtoni.

58. Toka e mirë i jep prodhimet e saj me lejen e Zotit, ndërsa toka e keqe mezi jep diçka. Kështu i shpjegojmë Ne argumentet Tona për ata që janë mirënjohës.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na shpalos një shenjë të pushtetit dhe mëshirës së Tij të pamatë kur thotë:

- **"Është Ai që i lëshon erërat si përgëzim para mëshirës së Tij.** - Është Allahi që i dërgon erërat paralajmëruese të shiut, aq të nevojshëm për jetën në tokë. Nëpërmjet ujit të shiut, me lejen dhe mëshirën e Allahut të Madhërishëm, toka gjallërohet dhe krijesat gëzohen.

- **Kur erërat bartin re të mëdha, Ne i sjellim ato mbi një tokë të vdekur dhe atje e zbresim shiun,** - Kur erërat bashkojnë retë, atëherë i Gjithëmëshirshmi bën që shiu të bjerë poshtë, në tokën e zhuritur për ujë, ku krijesat janë pranë vdekjes dhe pa shpresë ndaj mëshirës së Allahut. Kur bie shiu, bashkë me të zbret jeta, shpresa dhe gëzimi. Ai bie me butësi dhe shpërndahet aq bukur nëpërmjet erës, për të ngopur tokën dhe krijesat mbi të. Kështu, jeta fillon të gëlojë nga e para, siç thotë i Madhëruari më pas:

- **"...nëpërmjet të cilit bëjmë që të dalin nga të gjitha prodhimet.** - Dhe krijesat lumturohen me mëshirën dhe bujarinë e Allahut ndaj tyre. Në vijim, i Madhëruari thotë diçka që duhet t'i bëjë njerëzit të reflektojnë:

- **Kështu do t'i nxjerrim të vdekurit; kësisoj ju mund të kujtoni.**" - Ashtu siç e ringjallim tokën e vdekur duke nxjerrë prej saj bimësinë, po kështu do t'i nxjerrim të vdekurit nga varret, pasi të jenë bërë pluhur e tretur një me tokën. Ky është një argumentim tejet i qartë dhe i kuptueshëm për pushtetin absolut të Allahut të Lartësuar. Nuk ka asnjë ndryshim mes dy rasteve. Prandaj, çdokush që e mohon ringjalljen, - edhe pse vazhdimisht sheh shëmbëllimet e saj në natyrë, - e bën këtë thjesht nga inati e kryeneçësia. Madje,

mund të thuhet se kështu mohon një fakt të vërtetueshëm nga shqisat. Këto ajete janë gjithashtu nxitje për të këqyrur shenjat e Allahut me syrin e atij që kërkon të nxjerrë mësim, e jo fare me shpërfillje. Në vijim, i Madhëruari na përmend llojet e tokave, ku zbret shiu:

- Toka e mirë i jep prodhimet e saj me lejen e Zotit, - Së pari, është toka e mirë, toka pjellore. Kur mbi të bie shi, ajo jep prodhim, me lejen e Krijuesit të saj, Allahut të Madhëruar. Sidoqoftë, asgjë nuk mund të dalë jashtë vullnetit dhe përcaktimit të të Urtit të Gjithëpushtetshëm. Shkaqet mund të sjellin pasojat e tyre veçse me dëshirën e Zotit të Madhëruar, që ka në dorë çdo të shkak dhe pasojë.

- "...ndërsa toka e keqe mezi jep diçka. - Nga ana tjetër, toka e keqe prodhon veçse bimë të këqija, të cilat nuk kanë asnjë dobi.

- "Kështu i shpjegojmë Ne argumentet Tona për ata që janë mirënjohës. - Kështu, me shembuj konkretë, i bëjmë të larmishme dhe të qarta argumentet Tona, në mënyrë që mirënjohësit ndaj Allahut të përfitojnë dhe nxjerrin mësim prej tyre. Ata që e lavdërojnë Allahun dhe i shprehin mirënjohjen Atij për mirësitë që u ka dhuruar, pikërisht ata dinë të përfitojnë nga shembujt e sjellë nga i Madhërishti, i Cili është i Gjithëditur dhe i Urtë. Ata arrijnë ta dallojnë udhën e drejtë dhe i kuptojnë lehtësisht dispozitat e Zotit për jetën e tyre. E si të ndodhë ndryshe, kur ata e konsiderojnë Shpalljen e Zotit si mirësinë më të madhe, të cilës duhet t'i përkushtohesh dhe për të cilën duhet t'i shprehësh Atij mirënjohjen e plotë. Për ta, ajo është vetë jeta e dhuruar. Këtë mirësi ata e presin me gëzim dhe e pranojnë me përunjësi, për vetë domosdoshmërinë e saj. Ata meditojnë thellë në të. Në varësi të mirësisë dhe gradës së besimit të tyre, ata përfitojnë nga 'uji' i Shpalljes së Zotit. Ashtu sikurse toka pas shiut prodhon në varësi të cilësisë së saj, ashtu edhe zemra e njeriut, në varësi të imanit, përfiton nga Shpallja dhe jep frytet e saj. Për sa u përket

zemrave të nxira dhe të ngurta, kur mbi to zbret Shpallja e Zotit, nuk gjen vend të përshtatshëm për të dhënë frytet e saj. Ajo gjen zemra të shkujdesura e mospërfillëse, madje kundërshtuese të saj. Shpallja kalon nëpër këto zemra ashtu si uji që rrëshqet në një tokë shkëmbore apo uji që humbet pa asnjë dobi në tokë ranore. Kjo ngjan me thënien e Allahut të Madhëruar: "Ai zbret nga qielli ujë, që rrjedh nëpër lumenj me masë, ndërsa vala nxjerr shkumën mbi sipërfaqe. Edhe ajo që del nga shkrirja (*e xeherorit*) në zjarr për të bërë me të ndonjë stoli ose ndonjë mjet, është shkumë e ngjashme si ajo. Kështu e sqaron Allahu shembullin e së vërtetës dhe të së pavërtetës. Sepse zgjyra zhduket si shkuma, ndërsa ajo që u sjell dobi njerëzve, mbetet në tokë. Kështu i shpjegon Allahu shembujt." [Ra'd 17].

Ajetet 59 – 64

59. Ne e dërguam Nuhun te populli i vet dhe ai u tha: "O populli im! Adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet. Unë kam frikë për ju dënimin e një Dite të madhe."

60. Paria e popullit i tha: "Ne po të shohim se ti je krejt i përhumbur."

61. Ai u tha: "O populli im! Unë nuk jam aspak i përhumbur por jam një i dërguar prej Zotit të botëve."

62. Unë po ju kumtoj juve Shpalljen e Zotit tim, po ju këshilloj dhe di nga Zoti im diçka që ju nuk e dini."

63. Vallë, po habiteni që udhëzimi i Zotit tuaj ju ka ardhur përmes një njeriu prej jush, për t'ju paralajmëruar që të ruheni dhe me shpresë që të mëshiroheni?"

64. Ata e kundërshtuan Nuhun, por Ne i shpëtuam atë dhe të gjithë ata që ishin me të në anije. Ndërsa ata që i mohuan Shenjat Tona i fundosëm. Ata qenë vërtet, një popull i verbër.

Shpjegimi i ajeteve

Pas një sërë argumentesh rreth njëshmërisë së Tij, Allahu i Madhëruar vijon me historitë që flasin për profetët dhe thirrjen e tyre për nënshtrimin ndaj Allahut

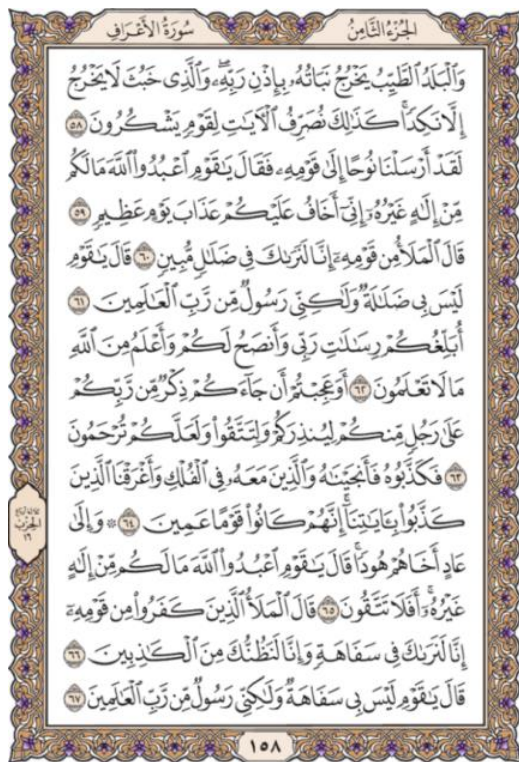
e për ta adhuruar Atë si një të vetëm. Këtu tregohet mospranimi i ftesës nga njerëzit e këqij dhe ndihma që Zoti u dha profetëve dhe pasuesve të tyre, që ishin njësuës e të sinqertë. Allahu i shkatërroi kryeneçët, ata të cilët nuk u bindën dhe nuk ndoqën rrugën e profetëve të Tij. Nga këto histori kuptojmë se mesazhi i të gjithë profetëve ka qenë i njëjtë. Thirrja e tyre ka qenë adhurimi i një Zoti të vetëm. Kështu e fillon Allahu i Madhëruar historinë e të parit profet të dërguar pas Ademit ﷺ, duke thënë:

- **“Ne e dërguam Nuhun te populli i vet...”** - Nuhu i ftoi ata të adhuronin një Zot të vetëm, sepse ata adhuronin idhujt.

- **“...dhe ai u tha: “O populli im, adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet.”** - Adhuroni Allahun si Një, të Vetëm dhe të Pashoq, sepse Ai është Krijuesi, Furnizuesi dhe Rregulluesi i të gjitha çështjeve, ndërsa gjithçka tjetër është krijesë e varfër, nevojtare dhe e nënshtuar, që nuk ka asgjë në dorë. Nëse nuk e bëni, dijeni se ju pret një ndëshkim i dhembshëm.

- **“Unë kam frikë për ju dënimin e një Dite të madhe.”** - Ky moment dëshmon kujdesin e madh të Nuhut ﷺ për të këshilluar popullin dhe dhembshurinë e tij ndaj tyre. Profeti Nuh i frikësohej ndëshkimit të ashpër të Zotit mbi ta. Të tillë ishin të gjithë profetët e Zotit. Ata ishin më të dhembshur për popujt e tyre sesa prindi për fëmijën. Kur Profeti ﷺ u tha këto fjalë, ata iu përgjigjën në formën më të shëmtuar.

- **“Paria e popullit i tha: “Ne po të shohim se ti je krejt i përhumur.””** - Kështu u përgjigjën sundimtarët e popullit të tij. Ka qenë traditë thujse e pandryshueshme, që sundimtarët të shprehnin mendjemadhësi ndaj ftesës së profetëve. Ata nuk bindeshin për të punuar e jetuar sipas Shpalljes së Zotit. Përgjigjja e tyre ishte: “Ju jeni njerëz të humbur.” Allahu i shëmtoftë dhe i poshtëroftë! Nuk mjaftonte që nuk pranonin të zbatonin porositë e profetëve, por shprehnin edhe arrogancë, madje i sulmonin profetët me

fyerje e shpifje të ulëta. Populli e konsideroi Nuhun ﷺ si njeri të humbur dhe fare të parëndësishëm. Kjo shpifje ishte tregues i një arrogance të pashembullt ndaj të dërguarit dhe fesë së Zotit. Megjithatë, ajo mund të ndikonte veçse te mendjehetët, të cilët ishin të verbuar nga të mirat e kësaj bote dhe pushteti i atyre mjeranëve. Madje, të humbur ishin pikërisht ata, që refuzuan Shpalljen e Zotit. Të humbur ishin ata, të cilët gdhendnin puta me duart e tyre, dhe pastaj i adhuronin si zota, duke iu flijuar kurbane dhe duke iu kushtuar adhurime, që i meriton veçse Allahu i Madhërishëm. Edhe ajo pak logjikë që mund të kenë në kokë idhujtarët nuk u vlen aspak. Ata nuk do të kenë asnjë lloj arsytimi para të Madhërishmit në Ditën e Llogarisë. Kështu, edhe të çmendurit janë në pozicion më të mirë se ata. Por Nuhu ﷺ përsëri, me dhembshurinë dhe butësinë e tij u tha:

- **“Ai u tha: “O populli im! Unë nuk jam aspak i përhumur ...”** - Jo, nuk jam i humbur apo i gabuar në këto që po ju them, por jam tërësisht i udhëzuar nga Allahu i

Madhëruar. Udhëzimi i Nuhut ishte i një niveli të lartë, madje edhe mes profetëve. Një udhëzim i tillë iu dhurua pesë profetëve më të zgjedhur të të gjithë kohërave.

- **“... por jam një i dërguar prej Zotit të botëve.”** - Unë jam i dërguari i Atij që është Zoti im, i juaji dhe i të gjitha krijesave. Unë jam i dërguari besnik i Atij që përkujdeset dhe rregullon çështjet e krijesave. Përkujdesi më i madh dhe më i rëndësishëm që Allahu ka treguar është pikërisht dërgimi i profetëve, që t'i udhëzonin robërit në rrugën e mbarë e t'u mësonin atyre çdo gjë të nevojshme, që mundëson lumturinë në të dyja jetët. Ata u mësuuan popujve se ç'janë veprat e mira, ç'është morali i lartë, ç'është besimi i pastër dhe i drejtë dhe çfarë janë veprat e këqija e besimet e kota.

- **“Unë po ju kumtoj juve Shpalljen e Zotit tim, po ju këshilloj dhe di nga Zoti im diçka që ju nuk e dini.”** - Detyra ime është komunikimi i qartë i Shpalljes së Zotit tim, komunikimi i njëshmërisë së Zotit në çdo aspekt, si dhe shtjellimi qartësisht i urdhëresave dhe ndalesave të Tij. Këtë mision e kam për detyrë ta bëj sa më mirë, me dhembshuri e dashamirësi për ju. Zoti i Madhëruar më ka dhuruar një dituri që ju nuk e keni, prandaj është detyrë për ju që të më bindeni dhe të më pasoni, nëse vërtet logjikoni drejt.

- **“Vallë, po habiteni që udhëzimi i Zotit tuaj ju ka ardhur përmes një njeriu prej jush...”** - Pse çuditëni nga një fakt që nuk është aspak çudi? Nuk duhet të çuditëni aspak që këshilla prej Zotit tuaj ju erdhi pikërisht prej dikujt nga mesi juaj, të cilit ia dini origjinën, besnikërinë dhe cilësitë e tij të mrekullueshme. Kjo madje tregon përkujdesjen e madhe të Allahut të Madhëruar për ju, bujarinë e bamiësinë e Tij të pakufishme mbi ju. Ndërsa ju, në vend që ta lavdëroni dhe t'i shprehni mirënjohjen, shprehni habi! Ajo për të cilën duhet të mendoni seriozisht është fakti se ai dërgoi nga mesi juaj një burrë me një qëllim madhor:

- **“...për t'ju paralajmëruar që të ruheni dhe me shpresë që të mëshiroheni?”** - Ai ju paralajmëron për një ndëshkim të dhimbshëm dhe ju porositi që të merrni çdo masë për të shpëtuar prej tij. Mënyra e vetme për t'i shpëtuar këtij ndëshkimi është devotshmëria ndaj Allahut të Madhëruar haptas dhe fshehtas, është përmbushja e porosive të Tij dhe ruajtja e kufijve të Tij, me sinqeritet vetëm për Të dhe në përputhje me porositë e Tij. Nëse e bëni këtë, mbi ju do të zbresë mëshira e gjerë dhe e mrekullueshme e Allahut të Madhëruar. Por të gjitha këto fjalë kaq serioze nuk i bindën ata:

- **“Ata e kundërshtuan Nuhun, por Ne i shpëtuam atë dhe të gjithë ata që ishin me të në anije.”** - Ishte Allahu i Madhëruar që e urdhëroi Nuhun ﷺ për ta ndërtuar këtë anije dhe për të mbartur në të nga një çift prej çdo kafshe, si dhe familjen e tij dhe gjithë besimtarët. Ashtu veproi Nuhu ﷺ dhe Allahu i Madhëruar i shpëtoi të gjithë ata që hipën në anije. Ndërsa për të tjerët, i Madhëruari thotë:

- **“Ndërsa ata që i mohuan Shenjat Tona i fundosëm. Ata qenë vërtet, një popull i verbër.”** - Ata u treguan të verbër ndaj udhëzimit të Allahut të Lartësuar. I Madhëruari u mundësoi të shihnin dhe dëshmonin shumë shenja e mrekulli nëpërmjet robit dhe të dërguarit të tij, Nuhut ﷺ, shenja që mund të bënin të besojë çdo njeri të mençur dhe të logjikshëm, por ata u tallën dhe i morën ato si lojë, prandaj merituan atë ndëshkim të madh.

Ajetet 65 – 72

65. Edhe tek Adët dërguam vëllanë e tyre, Hudin. Ai tha: “O populli im! Adhurojeni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet! A nuk e keni frikë (Allahun)?”

66. Paria e jobesimtarëve nga mesi i popullit të tij thanë: “Ne po të shohim se ti je një mendjelehtë. Madje ne mendojmë se ti je një gënjeshtar.”

67. Ai tha: “O populli im! Unë nuk jam mendjelehtë, por jam i dërguar prej Zotit të botëve”.

68. “Unë po ju kumtoj shpalljet e Zotit tim dhe jam këshillues i sinqertë për ju.

69. “Vallë, po habiteni që udhëzimi nga Zoti juaj ju erdhi përmes një njeriu prej jush, si paralajmërim? Kujtoni se si Ai ju bëri sundues pas popullit të Nuhut dhe jua shtoi fuqinë fizike! Kujtoni të mirat e Allahut, që të gjeni shpëtim!”

70. Ata thanë: “Paske ardhur që të adhurojmë vetëm Allahun e ta braktisim atë që adhuronin prindërit tanë?! Bëje realitet kërcënimin tënd, nëse thua të vërtetën!”.

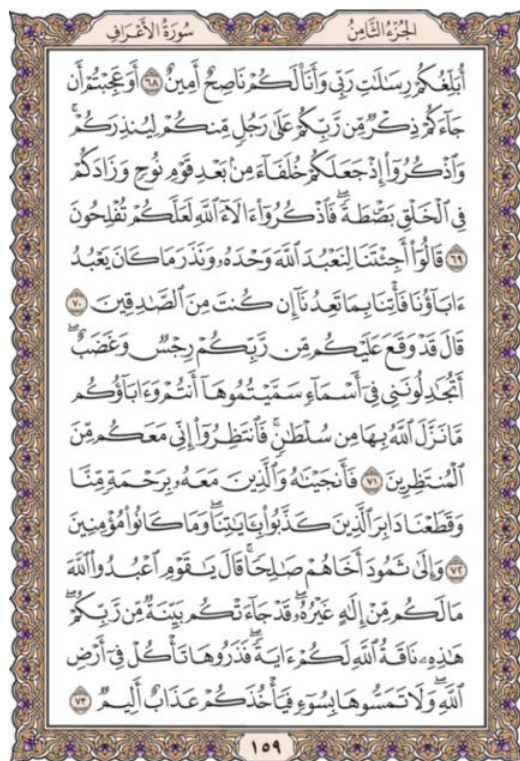
71. Ai tha: “Mbi ju tashmë ka rënë dënimi dhe zemërimi i Zotit tuaj. A polemizoni me mua për disa emra, që vetë ju dhe prindërit tuaj i keni vënë e për të cilët Allahu nuk ka shpallur asnjë fakt? Prisni, atëherë se edhe unë jam duke pritur bashkë me ju!”.

72. Me mëshirën Tonë, Ne i shpëtuam Hudin dhe të gjithë besimtarët që ishin me të, dhe ua premë rrënjët atyre që kundërshtuan Argumentet Tona dhe nuk ishin besimtarë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Edhe tek Adët dërguam vëllain e tyre Hudin...” - Edhe në fisin e Adëve, që jetonin në zonën e Jemenit, u dërgua vëllai i tyre nga gjaku, Hudi ﷺ, që t'i urdhëronte për të adhuruar Allahun si Një të Vetëm dhe të ndaleshin nga idhujtaria, padrejtësitë dhe përhapja e gjynaheve. Ai iu drejtua popullit të tij:

- “O populli im, adhurojeni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet. A nuk keni frikë (Allahun)?” - A nuk keni frikë zemërimin dhe ndëshkimin e Zotit, kur vazhdoni në rrugën tuaj të gjynaheve? Nëse nuk nënshtrohni për ta adhuruar Zotin si Një e të Vetëm dhe sipas Shpalljes së Tij, atëherë vërtet duhet t'i frikësoheni ndëshkimit dhe zemërimit të Tij.

- “Paria e jobsimtarëve nga mesi i popullit të tij thanë: “Ne po të shohim se ti je një mendjelehtë. Madje ne mendojmë se ti je një gënjeshtar.”” - Ata të cilët e refuzuan ftesën e profetit të tyre, duke shpërfillur edhe argumentet e tij, thanë: “Për ne je njeri mendjelehtë dhe një gënjeshtar. Ne të gjuajmë si njeri të mefshtë dhe të palogjikshëm, që nuk di se ç’është e drejta. Ne besojmë se ti je mashtrues e gënjeshtar.” Subhan-Allah, çfarë ndodh kur realiteti tjetërsohet! Çfarë ndodh kur verbëria ndaj fakteve dhe mrekullive prek logjikën e njeriut! Ata shpifën ndaj profetit të tyre duke e akuzuar për sjellje që ishin pikërisht karakteristikë e tyre. Mendjelehtët dhe mashtruesit ishin pikërisht ata. E ku ka më mendjelehtë se ai që, të vërtetën absolute e hedh poshtë si një trillim dhe i cili e refuzon jetën sipas saj?! Këta të mjerë tregoheshin kryeneçë e mospërfillës ndaj këshilluesve dashamirës, që udhëzonin tek e mira dhe e drejta, ndërsa nga ana tjetër, nënshtroheshin me trup e me shpirt ndaj urdhrave të çdo shejtani të

shfrenuar. Ata ua dedikonin adhurimin atyre që nuk e meritonin dhe nga të cilët nuk kishin asnjë mirësi. Ishin ata mendjelehtë, që adhuronin gurë, pemë apo çdo krijesë tjetër të Zotit, dhe kundërshtonin vetë Zotin Krijues, i Cili është i vetmi që e meriton të adhurohet në qiej dhe në tokë.

- **“Ai tha: “O populli im! Unë nuk jam mendjelehtë, por jam i dërguar prej Zotit të botëve”.**” - Unë jam i dërguari i Zotit të botëve, me udhëzim të qartë dhe me rrugën e drejtë. Unë jam dërguar që t’ju komunikoj dhe shpjegoj qartë Shpalljen e Zotit.

- **“Unë po ju kumtoj shpalljet e Zotit tim dhe jam këshillues i sinqertë për ju.** - Unë jam këshillues dashamirës dhe i sinqertë, që dëshiron të mirën tuaj, prandaj ju duhet ta pranoni ftesën me kënaqësi dhe të jetoni në bindje ndaj Zotit të gjithësisë.

- **“Vallë, po habiteni që udhëzimi nga Zoti juaj ju erdhi përmes një njeriu prej jush, si paralajmërim?”** - Ju nuk duhet të çuditeni që Allahu dërgoi një burrë nga mesi juaj, të cilin ju e njihni shumë mirë dhe i cili ju tregon se çfarë ju mundëson lumturinë në të dyja jetët. Ai thjesht ju nxit që të bëni mirë dhe të ruheni nga të këqijat, prandaj nuk keni pse habiteni. Nëse ju silleni në mënyrë të tillë, atëherë kjo nuk është thjesht habi, por një mohim i qartë dhe i pajustificueshëm.

- **“Kujtoni se si Ai ju bëri sundues pas popullit të Nuhut dhe jua shtoi fuqinë fizike!”** - Lavdërojeni Zotin tuaj dhe shprehini mirënjohjen e plotë për të gjitha këto mirësi të pashembullta. Ai ju mundësoi pushtet të gjerë në tokë dhe ju vendosi në vendet e atyre popujve që, më herët, mohuan profetin e tyre, prandaj Allahu i shkatërroi. Zoti juaj ju vendosi në tokë për t’ju sprovuar se si do të punoni. Kini kujdes, që të mos vazhdoni me mohimin e shpalljeve të Zotit, ashtu si vepruan popujt para jush, që u shkatërruan, sepse atëherë edhe ju do të goditeni njëlloj si ata!

- **“Kujtoni të mirat e Allahut, që të gjeni shpëtim!”** - Kujtoni mirësinë e Allahut, që ishte e veçantë për ju, duke ju dalluar nga të

tjetër! Ai ju shtoi forcën fizike dhe parametrat truporë si askujt tjetër. Allahu ju pajisi me fuqi luftarake të pakrahasueshme. Mos i harroni këto mirësi e shumë të tjera, me të cilat Allahu ju dalloi! Nëse tregoheni mirënjohës, do të arrini shpëtimin dhe suksesin në dynja dhe në ahiret. Kështu, profeti Hud ء e këshilloi popullin e tij për të qenë mirënjohës, për të bërë vepra të mira dhe për teuhid të pastër. Ai u kujtoi edhe një cilësi të tijën, si profet i zgjedhur dhe i sinqertë - dhembshurinë dhe dashamirësinë për popullin e tij. Pikërisht për shkak të kësaj dhembshurie dhe dashamirësie, Hudi ء i paralajmëroi që të mos e shpërfillnin ndëshkimin e rëndë të Zotit, në mënyrë që të mos ndëshkoheshin edhe ata ashtu si popujt para tyre. Por me gjithë këto këshilla të mrekullueshme dhe pavarësisht mirësive të shumta të Zotit që profeti u kujtoi, ata nuk pranuan t'i përgjigjeshin ftesës.

- **“Ata thanë: “Paske ardhur që të adhurojmë vetëm Allahun e ta braktisim atë që adhuronin prindërit tanë?!”** - Duke shprehur një habi të pakuptueshme ndaj ftesës së Profetit dhe duke e bërë të qartë se ishte tërësisht e pamundur që t'i bindeshin atij, thanë: “Paske ardhur që të adhurojmë vetëm Allahun e ta braktisim atë çka adhuronin prindërit tanë?!” Allahu i poshtëroftë dhe i shëmtoftë! Atë që është e vërteta më e madhe dhe e vërteta e detyrueshme për t'u besuar, ata e hodhën poshtë, për shkak të besimit të kotë dhe qesharak që kishin trashëguar nga të parët e tyre. Ata zgjodhën idhujtarinë e shëmtuar të të parëve të tyre të humbur kundrejt ftesës së profetëve, që ftonin njerëzimin në adhurimin e Allahut si një Zot i Vetëm dhe i Pashoq. Ata zgjodhën ta mohonin profetin e tyre kur thanë:

- **“Bëje realitet kërcënimin tënd, nëse thua të vërtetën!”** - Në fakt, ky qe fillimi i ndëshkimit të tyre. Ata i kërkuan Profetin, madje në formë sfide, që ta bënte realitet ndëshkimin e paralajmëruar, duke treguar në këtë mënyrë se ata nuk e besonin

mesazhin që Profeti përcillte prej Zotit. Atëherë, Hudi ﷺ u tha:

- **“Ai tha: “Mbi ju tashmë ka rënë dënimi dhe zemërimi i Zotit tuaj.”** - Ndëshkimi tashmë është bërë i pashmangshëm, sepse janë plotësuar të gjitha shkaqet e tij. Çasti i zbatimit të dënimit është shumë pranë.

- **“A polemizoni me mua për disa emra, që vetë ju dhe prindërit tuaj i keni vënë....”** - Si është e mundur që ju polemizoni me mua për gjëra të paqena, për puta e statuja që ju i quani perëndi, por që nuk kanë asnjë lidhje me madhësinë dhe pushtetin? Ata nuk zotërojnë asnjë thërmijë pushteti në qiej e as në tokë. Ata janë thjesht emra, që ju dhe të parët tuaj i keni shpikur. Ju nuk keni asnjë argument nga Zoti për ta.

- **“...e për të cilët Allahu nuk ka shpallur asnjë fakt?”** - Nëse ata do të kishin vërtet diçka hyjnore, Allahu do të kishte sjellë ndonjë argument mbështetës për ta. Fakti që Allahu i Madhëruar nuk ka shpallur asnjë lloj argumenti të tillë dëshmon se ata janë të pavërtetë dhe thjesht trillime. Nuk ka çështje që u nevojitet krijesave, - e sidomos kur bëhet fjalë për çështje madhore, sikurse është adhurimi dhe i adhuruari, - që Allahu i Madhëruar të mos e ketë sqaruar në shpalljet e tij. Për çështje të tilla, Ai ka sjellë argumente të qarta dhe fakte të pamohueshme.

- **“Prisni, atëherë se edhe unë jam duke pritur bashkë me ju!”** - Prisni ndëshkimin e paralajmëruar të Plotfuqishmit, që është gati të godasë ashpër mbi ju. Edhe unë do të pres së bashku me ju, por ka një ndryshim të madh mes nesh. Ju prisni t'ju godasë ndëshkimi i të Madhërishtmit, ndërsa ne presim fitoren, çlirimin dhe shpërblimin bujar prej Tij. Edhe i Madhëruari bën dallimin mes dy grupeve, duke thënë më pas:

- **“Me mëshirën Tonë, Ne i shpëtuam Hudin dhe të gjithë besimtarët që ishin me të...”** - I Gjithëmëshirshmi i shpëtoi Hudin ﷺ dhe të gjithë besimtarët që ishin me të,

me mëshirën e Tij. Ishte pikërisht Allahu që i udhëzoi ata në fenë e drejtë, dhe kështu ata fituan mëshirën e Tij dhe shpëtuan nga ndëshkimi i Tij.

- **“...dhe ua premë rrënjët atyre që kundërshtuan Argumentet Tona dhe nuk ishin besimtarë.”** - Ndëshkimi i ashpër nuk la gjallë asnjë prej tyre. I Madhëruari dërgoi mbi ta një furtunë shkretuese, e cila kudo që kalonte e çdo gjë që prekte e shndërronte në pluhur e rërë. Kështu, ata u shfarosën dhe më pas ngelën vetëm rrënojat e vendbanimeve të tyre. Ky qe përfundimi i atyre që u paralajmëruan dhe iu paraqitën shumë argumente bindëse, por ata i shpërfillën dhe i mohuan. Ata nuk denjuan të respektonin shpalljet e Allahut duke u bindur e duke i zbatuar ato. Ata u urdhëruan të përqafonin fenë e drejtë, por rrefuzuan me arrogancë e shpërfillje, prandaj morën atë ndëshkim poshtërues. Në suren Hud, i Madhërishtmi thotë: “Ata u përcollën me mallkim si në këtë botë, ashtu edhe në Ditën e Gjykimit. Le të dihet, Adët mohuan Zotin e tyre. Qofshin të shkatërruar Adët, populli i Hudit!” [Hud 60]. Ndërsa në këtë ajet thotë:

- **“...dhe ua premë rrënjët atyre që kundërshtuan Argumentet Tona dhe nuk ishin besimtarë.”** - Ata nuk kishin aspak besim në zemër, por mohonin me këmbëngulje e mendjemadhësi dhe përhapnin shkatërrimin.

Ajetet 73 - 79

73. Te populli i Themudit dërguam vëllanë e tyre, Salihun. Ai u tha: “O populli im! Adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet. Tani ju ka ardhur argument i qartë nga Zoti juaj. Kjo deve është Shenjë për ju. Lëreni atë të lirë të kullotë në tokën e Allahut dhe kini kujdes të mos e lëndoni aspak, sepse pastaj do të pësoni një dënim të dhembshëm!”

74. “Dhe kujtoni kur Ai ju bëri sundues pas Adëve dhe ju dha vendbanime në tokë! Njëpër rrafshina ju ndërtuat kështjella, kurse njëpër male gdhendët

shtëpi. Kujtoni të mirat e Allahut e mos u bëni shkatërrimtarë në tokë!”.

75. Krerët arrogantë të popullit u thanë atyre që i konsideronin më të dobët e që kishin besuar: “A e dini vërtet se Salihu është i dërguar i Zotit të tij?” Ata thanë: “Po, ne besojmë në mesazhin e tij.”.

76. Kryeneçët thanë: “Ne nuk e besojmë atë që besoni ju.”.

77. Pastaj e therën devenë, duke shkelur me arrogancë urdhrin e Zotit të tyre dhe thanë: “O Salih! Hajde e bëji realitet kërcënimet e tua, nëse je vërtet i dërguar (i Allahut)!”.

78. Kështu tërmeti i përfshiu papritur dhe në mëngjes u gdhinë në shtëpitë e tyre kufoma.

79. Ai (Salihu) u ktheu shpinën atyre dhe u tha: “O populli im! Unë jua kumtova mesazhin e Zotit tim, ju këshillova sa munda, por ju nuk i përfillët këshilluesit.”.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Te populli i Themudit dërguam vëllanë e tyre, Salihun...”** - Themudët ishin një popull i njohur që jetonin në El Hixhër, zonën rreth Hixhazit, në Gadishullin Arabik. Allahu i Madhëruar dërgoi tek ata profetin Salih (a.s.), i cili i ftoi në monoteizëm dhe për largim nga idhujtaria.

- **“...Ai u tha: “O populli im! Adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet.”** - Ftesa e profetit Salih (a.s.) ishte e njëjtë me atë të të gjithë vëllezërve të tij profetë: të adhurohet vetëm Allahu si Zot, sepse vetëm Ai e meriton të adhurohet me sinqeritet. Për këtë çështje kaq të rëndësishme, ai u solli atyre fakte e argumente të shumta nga Allahu i Madhërishtëm.

- **“Tani ju ka ardhur argument i qartë nga Zoti juaj.”** - I Madhëruari u solli një ngjarje të jashtëzakonshme, një mrekulli të madhe. Ajo ishte një shenjë qiellore, që nuk mund të vinte prej njeriut. Pastaj Profeti shpjegoi se çfarë ishte kjo mrekulli prej Zotit:

- **“Kjo deve është Shenjë për ju.”** - Kjo ishte një deve e mrekullueshme dhe tejet e rëndësishme, aq sa i Madhëruari e quajti *"nakatull-llahi"* "deveja e Allahut". Ajo shërbente si një shenjë madhështore e vërtetësisë së Shpalljes së Zotit dhe sinqeritetit të Profetit të Tij Salih. Allahu i Madhëruar urdhëroi që kjo deve të trajtohej në mënyrë të veçantë. Kështu, në një ajet tjetër tregohet: “Ai tha: “Kjo është deveja. Ajo do të pijë në një ditë të caktuar, kurse ju një ditë tjetër.” Ata kishin një burim me ujë të bollshëm, që edhe sot njihet si Burimi i Devesë. Ata u urdhëruan që atë burim një ditë ta përdornin ata dhe një ditë tjetër të ishte tërësisht në shërbim të devesë. Megjithatë, ditën që ata nuk do të merrnin ujë prej burimit, mund të ushqeheshin me qumështin e asaj deveje të begatshme. Përveçse si mrekulli, kjo do të shërbente edhe si shenjë kujtuese për detyrimet ndaj Zotit dhe bindjen ndaj Tij. Profeti i porositi ata duke u thënë:

- **“Lëreni atë të lirë të kullotë në tokën e Allahut dhe kini kujdes të mos e lëndoni aspak, sepse pastaj do të pësoni një dënim të dhembshëm!”** - Ju nuk jeni të detyruar që të siguronit ushqimin e saj. Thjesht, lëreni të hajë në tokën e Zotit dhe mos e lëndoni. Nëse e dëmtoni atë, mbi ju do të godasë dënimi i dhembshëm i Zotit të Plotfuqishëm.

- **Dhe kujtoni kur Ai ju bëri sundues pas Adëve dhe ju dha vendbanime në tokë! Njëpër rrafshina ju ndërtoat kështjella, kurse njëpër male gdhendët shtëpi.** - Kujtoni mirësinë e Zotit tuaj mbi ju, kur ju mundësoi të lëvizni e shfrytëzoni tokën e Tij. Ai ju dha sundim të plotë në tokën që më parë i takonte popullit të fuqishëm dhe të pashembullt të Adëve, të cilët i Plotfuqishmi i shkatërroi dhe shfarosi. Allahu ju vendosi në tokë dhe ju mundësoi çdo rrugë e mjet për të lëvizur në të dhe për të shfrytëzuar hapësirat e saj. Në fushat e bukura ju ngritët kështjella të larta dhe të fortifikuara. Ndërsa malet e larta ju i gdhendët, duke i bërë shtëpi. Edhe sot e

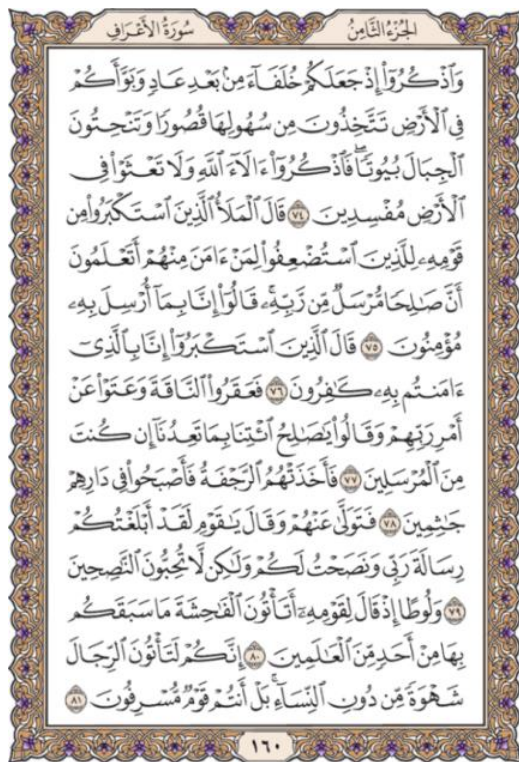
kësaj dite kanë mbetur shumë gjurmë të këtij populli të habitshëm, siç janë shtëpitë e tyre të gdhendura në faqet e maleve, dhe ashtu do të mbesin, për sa kohë do të jenë malet, si dëshmi për njerëzit.

- **“Kujtoni të mirat e Allahut e mos u bëni shkatërrimtarë në tokë!”**. - Kujtoni mirësitë e panumërta të Allahut, pushtetin, forcën, rizkun dhe begatitë, që Ai ju dhuroi! Mos përhapni shkatërrim në tokën e Tij! Dijeni se toka shkatërrohet me gjynahe e mosbindje ndaj Zotit! Gjynahet i largojnë dhe i shkatërrojnë mirësitë që zotëron njeriu. Prandaj ruajini këto mirësi, duke qenë mirënjohës për to dhe duke e shprehur mirënjohjen përmes bindjes ndaj Zotit dhe adhurimit të Tij si Një i vetëm!

- **“Krerët arrogantë të popullit u thanë atyre që i konsideronin më të dobët e që kishin besuar: “A e dini vërtet se Salihu është i dërguar i Zotit të tij?”** - Paria e popullit të Themudëve, të cilët u treguan kryeneçë ndaj të vërtetës, u thanë disa fjalë njerëzve të dobët e pa mbështetje. Por duke qenë se jo të gjithë të dobët dhe të varfrit pa mbështetje ishin besimtarë, i Lartësuar i përcaktoi se ata iu drejtuan atyre të dobëtëve dhe të varfërve që e kishin besuar Profetin dhe Shpalljen e Tij. Kështu, ata iu drejtuan këtij grupi besimtarësh duke i pyetur: “A e dini me siguri se Salihu është i dërguar nga Zoti? A jeni të bindur se Salihu është i sinqertë, apo është mashtrues?” Përgjigjja e besimtarëve ishte:

- **“Ata thanë: “Po, ne besojmë në mesazhin e tij.”**” - Ne e besojmë me siguri të plotë mesazhin që ai sjell nga Allahu i Madhëruar. Ai na fton në adhurimin e Allahut si Një Zot i Vetëm dhe i Pashoq, përmes zbatimit të urdhëresave të Tij dhe largimit nga ndalesat e Tij. Çdo kumt që ai e sjell prej Zotit ne e besojmë dhe jemi të bindur për vërtetësinë e tij.

- **“Kryeneçët thanë: “Ne nuk e besojmë atë që besoni ju.”**” - Ata i pengoi mendjemadhësia, që të besonin dhe t'i nënshtroheshin të vërtetës, të cilën e besuan njerëzit e thjeshtë. Për këtë arsye, ata

ndërmorën ato veprime të shëmtuara, që do të sillnin më pas ndëshkimin e rëndë mbi ta:

- **“Pastaj e therën devenë, duke shkelur me arrogancë urdhrin e Zotit të tyre...”** - Ata e therën dhe e gjymtuan devenë, për të cilën ishin urdhëruar që të mos e lëndonin asnjë grimë, sepse në të kundërt i priste një dënim i dhembshëm. Në këtë mënyrë, ata treguan arrogancën dhe ngurtësinë e zemrave të tyre kundrejt urdhëresave të Allahut të Madhëruar, duke merituar një ndëshkim, që askush tjetër më parë nuk e kish provuar. Përveç shkeljes së urdhrin të Zotit, ata, paturpësisht dhe si për ta sfiduar Profetin e Zotit, thanë:

- **“dhe thanë: “O Salih! Hajde e bëji realitet kërcënimet e tua, nëse je vërtet i dërguar (i Allahut)!”** - Të mjerët ata! As që i kushtuan rëndësi krimin që bënë, përkundrazi, të fryrë me mendjemadhësinë e tyre, guxuan t'i thoshin Profetin të tilla fjalë të poshtra. Atëherë, Profeti i Zotit, sikurse përmendet në një ajet tjetër, iu përgjigj: “Dëfreni në vendin tuaj për tri ditë! Ky është një kërcënim që nuk mund të

hidhet poshtë.” [Hud 65]. E cili që përfundimi i tyre? Thotë i Madhëruari:

- **“Kështu tërmeti i përfshiu papritur dhe në mëngjes u gdhinë në shtëpitë e tyre kufoma.** - Në mëngjes, ata u gdhinë të gjunjëzuar si kufoma të ngrira. Kështu, Allahu i Madhërisëm i shfarosi të gjithë, pa lënë asnjë gjallë. Pas këtij ndëshkimi, profeti Salih u ktheu shpinën dhe, duke dënuar mohimin e tyre, tha:

- **“Ai (Salihu) u ktheu shpinën atyre dhe u tha: “O populli im! Unë jua kumtova mesazhin e Zotit tim, ju këshillova sa munda, por ju nuk i përfillët këshilluesit.”** - Unë jua komunikova qartë, me dashamirësi e përkushtim të gjithë mesazhin e Zotit për ju. Unë shfrytëzoja çdo mundësi për t’ju sjellë në udhën e mbarë dhe në fenë e drejtë. Por ju nuk i donit e as i përfillnit këshilluesit, që ju ftonin në mirësi e mbarësi. Ju iu bindët Shejtanit të mallkuar, që është rebeluar ndaj Zotit dhe rrugës së Tij. Shumë komentues të Kur'anit përmendin hollësisht të tjera në këtë histori, që në fakt janë marrë nga trashëgimia hebraike. Për shembull, thuhet se deveja, e cila ishte mbarsë, doli prej një shkëmbi, dhe ata e panë me sy këtë. Kjo ishte pikërisht mrekullia që vetë ata ia kishin propozuar profetit Salih. Thuhet se, kur ata e therën devenë, i vogli i saj, pasi pëlliti tri herë, u hap mali dhe ai hyri brenda në të. Gjithashtu, thuhet se pas kundërshtimit të tyre, Salihu u tha si shenjë të ardhjes së ndëshkimit se, ditën e parë, fytyrat e tyre do të zverdheshin, ditën e dytë do të skuqeshin dhe në ditën e tretë do të nxiheshin. Sipas këtyre gojëdhënave, pikërisht ashtu ndodhi. Gjithsesi, këto të dhëna vijnë nga hebrenjtë, prandaj mendojmë se nuk ka pse ato të përdoren si shpjeguese të Kur'anit. Në Librin e Zotit nuk ka ndonjë fakt që të dëshmojë saktësinë e këtyre historive. Nëse ato do të ishin të sakta, patjetër që do t’i kishte përmendur i Madhëruari në ndonjë mënyrë apo një tjetër. Aq më tepër që në to përmenden shenja madhështore, të cilat i Madhëruari

kurrsesi nuk do t’i anashkalonte duke mos na i treguar. Vetë madhështia e këtyre mrekullive të pretenduara nuk e lejon që dëshmitë për to të vinin në rrugë të pasigurta. Madje, disa prej tyre Kur'ani i mohon. Për shembull, rrëfimin që fytyrat e tyre do të ndryshonin ngjyrë në tri ditë e hedh poshtë fakti që Salihu u tha: "Kënaquni në vendin tuaj tri ditë rresht". Domethënë, fytyrat e tyre jo vetëm që nuk ndryshuan duke u zverdhur, skuqur apo nxirë, por përkundrazi, ata u kënaqën për tre ditë rresht, duke e shpërfillur kërcënimin e Zotit. Kur'ani është mëse i mjaftueshëm për të vërtetën, prandaj nuk ka nevojë për tregime të cilëve nuk iu dihet filli dhe saktësia. Nga ana tjetër, nëse vjen një rrëfim i përcjellë me saktësi prej profetit Muhamed ﷺ, që kurrsesi nuk mund të bjerë ndesh me Librin e Zotit, ai është mëse i pranueshëm dhe shërben si shpjegues i tij. Madje, është vetë Kur'ani që na udhëzon për t’u mbështetur fort në Traditën e Profetit ﷺ, kur thotë: "Çfarë t’ju japë Profeti, merreni, e çfarë t’ju ndalojë, largojuni prej saj dhe kijeni frikë Allahun! Me të vërtetë, Allahu është Ndëshkues i ashpër." [Hashr 7]. Edhe më parë e kemi thënë se është i palejueshëm shpjegimi i Librit të Allahut përmes Izraelijateve ose trashëgimisë hebraike, edhe pse ato lejohen të përcillen kur nuk bien ndesh me fenë tonë dhe ne nuk mund të vërtetojmë as saktësinë e as pasaktësinë e tyre. E themi këtë, sepse kumtet dhe kuptimet që përcjell Libri i Zotit duhet të jenë të sigurta, ndërsa rrëfenja të tilla nuk e plotësojnë këtë kriter. ¹¹

Ajetet 80 – 84

80. Kujto kur Luti i tha popullit të vet: “Ç’është kjo punë e fëlliqur që po bëni, që asnjë popull në botë nuk e ka bërë para jush?”

81. Ju, të shtyrë nga epshi, josheni nga burrat e largoheni nga gratë. Ju jeni vërtet njerëz që keni kaluar çdo kufi.”

82. Por përgjigja e popullit të tij që vetëm kjo: “Dëbojini ata nga vendi! Ata janë njerëz që ruhen shumë.”

83. Por Ne e shpëtuam atë dhe familjen e tij, veç së shoqes. Ajo qe nga ata që mbeti prapa.

84. Ne lëshuam mbi ata një rrebesh gurrësh. Atëherë shih si qe fundi i keqbërsve!

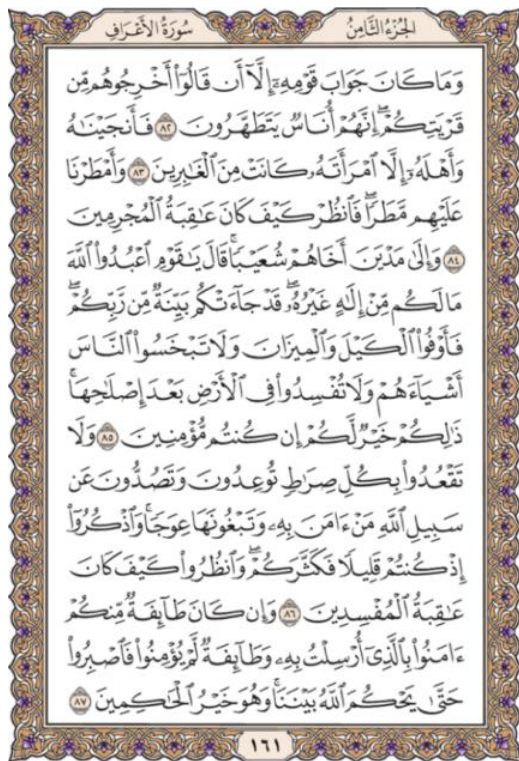
Shpjegimi i ajeteve

- **Kujto kur Luti i tha popullit të vet: “Ç’është kjo punë e fëlliqur që po bëni, që asnjë popull në botë nuk e ka bërë para jush?”**” - Kujto historinë e profetit Lut (a.s.), i cili u dërgua në popullin e tij, për t’i ftuar të adhuronin Allahun si një Zot të vetëm dhe të pashoq dhe t’i ndalonte nga ajo poshtërsi e pashembullt dhe e padëgjuar më parë. Ai iu drejtua popullit të tij duke u thënë: “Ç’është kjo vepër e shëmtuar që po bëni, që asnjë popull në botë nuk e ka bërë para jush?” Aq e fëlliqur ishte, saqë çdo poshtërsi tjetër dukej e vogël para saj. Askush më parë nuk e kishte kryer një vepër të tillë. Ishin ata të parët që u shfrenuan në të tilla përmasa dhe e lanë pas si gjynah ndër të mëvonshmit. Pastaj Profeti i Zotit shpjegoi më hollësisht poshtërsinë e tyre, duke thënë:

- **“Ju, të shtyrë nga epshi, josheni nga burrat e largoheni nga gratë. Ju jeni vërtet njerëz që keni kaluar çdo kufi!”**” - Si u largoheni femrave, të cilat i Madhëruari i krijoi për ju, në mënyrë të tillë që të josheni nga njëri-tjetri?! Si braktisni gruan, këtë krijesë të bukur, që plotëson aq mirë dhe pastër dëshirat tuaja, dhe ju tërheq diçka e pështirë dhe e ulët, që është venddalja e jashtëqitjes së trupit?! Atë që keni qejf ju të vjen turp e ndot edhe ta përmendësh, e jo më të joshesh pas saj. Kjo ndodh sepse:

- **“Ju jeni vërtet njerëz të degjeneruar!”** - Ju i shkëlmi kufijtë e vendosur nga i Madhërishtmi dhe me paturpësi bëni të tilla poshtërsi, të papara e të padëgjura më parë. Por cila qe përgjigja e popullit?

- **“Por përgjigjja e popullit të tij qe vetëm kjo: “Dëbojini ata nga vendi! Ata janë njerëz që ruhen shumë.”**” - Dëbojini, sepse ata nuk pranojnë që të veprojnë

kështu si ne. Në fakt, ata i urrenin për besimin e tyre, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “Ata i keqtrajtonin (besimtarët) sepse ata e besuan Allahun, Ngadhënjimtarin, të Lavdëruarin, të Cilit i takon sundimi i qiejve e i Tokës. Dhe Allahu është dëshmitar mbi çdo gjë!” [Buruxh 8, 9].

- **“Por Ne e shpëtuam atë dhe familjen e tij, veç së shoqes. Ajo qe nga ata që mbeti prapa.”** - Gruaja e Lutit mbeti me ata që do të ndëshkoheshin. Allahu i Madhëruar e urdhëroi profetin Lut që, së bashku me familjen e tij, të largohej gjatë natës, sepse në mëngjes do të vinte ndëshkimi. Dhe Luti ashtu bëri, u largua bashkë me familjen, përveç gruas së tij, e cila mbeti me të këqijtë.

- **“Ne lëshuam mbi ata një rrebesh gurrësh.** - Allahu i Madhëruar lëshoi mbi ta një shi me gurë të ndezur. Pastaj i përmbysi tërësisht, duke e zhdukur sipërfaqen e vendbanimit të tyre.

- "Atëherë shih si qe fundi i keqbërsve!" - Fundi i tyre ishte ndëshkim i ashpër e poshtërim i përjetshëm.

Ajetet 85 - 93

85. Edhe në Medjen dërguam vëllanë e tyre, Shuajbin. Ai u tha: "O populli im! Adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet. Tani ju ka ardhur Shenjë e qartë nga Zoti juaj. Matni dhe peshoni me saktësi! Mos i nënçmoni pasuritë e njerëzve dhe mos shkaktoni çrregullime në tokë pas rregullimit të saj! Këto janë më të dobishme për ju, nëse jeni besimtarë."

86. "Mos zini pusi në rrugë, mos kërcënoni dhe mos i pengoni nga udha e Allahut njerëzit që besojnë në Të, duke ua paraqitur si udhë të gabuar! Kujtoni sa pak keni qenë dhe se si Ai ju shumoi! Shihni si ka qenë fundi i atyre që përhapnin shkatërrimin!"

87. "Disa prej jush besojnë në mesazhin që përcjell unë e disa të tjerë nuk besojnë, prandaj duroni derisa Allahu të na gjykojë! Ai është Gjykatësi më i mirë."

88. Paria arrogante e popullit të tij tha: "O Shuajb! Kthehuni në fenë tonë! Ndryshe, do t'ju dëbojmë nga qyteti - ty dhe ata që të besojnë ty." Ai tha: "Edhe pse e urrejmë atë?"

89. Nëse do të ktheheshim në fenë tuaj, pasi Allahu na shpëtoi prej saj, atëherë vërtet do të shpifnim gënjeshtër kundër Allahut. Ne nuk mund të kthehemi kurrë në të, nëse nuk dëshiron Allahu, Zoti ynë. Zoti ynë ka përfshirë me diturinë e Vet gjithçka. Ne i mbështetemi vetëm Allahut. O Zoti ynë! Na gjyko ne dhe popullin tonë me gjykimin Tënd të drejtë, sepse Ti je Gjykatësi më i mirë!"

90. Krerët mohues të popullit të tij thanë: "Nëse shkoni pas Shuajbit, atëherë do të humbni me siguri".

91. Ata i përfshiu një tërmet i fortë dhe aguan në shtëpitë e tyre si kufoma të gjunjëzuara.

92. Kundërshtarët e Shuajbit u bënë sikur të mos kishin qenë kurrë më parë. Ata që e mohuan Shuajbin - ata ishin të humburit.

93. Ai (*Shuajbi*) u ktheu shpinën e tha: "O populli im! Unë jua kumtova qartë Shpalljen e Zotit tim e ju këshillova. Prandaj pse të më vijë keq për një popull mohues?"

Shpjegimi i ajeteve

- "Edhe në Medjen dërguam vëllanë e tyre, Shuajbin." - Për popullin e njohur të Medjenit u dërgua profeti Shuajb, i cili ishte me ta vëlla nga gjaku. Shuajbi i ftoi ata të adhuronin Allahun e Lartësuar si Një të Vetëm dhe të Pashoq dhe, në mënyrë të veçantë, i këshillonte që të masnin dhe peshonin drejt e të mos cenonin të drejtat e njerëzve. Me butësi dhe urtësi u thoshte:

- "Ai u tha: "O populli im! Adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet. Tani ju ka ardhur Shenjë e qartë nga Zoti juaj. Matni dhe peshoni me saktësi! Mos i nënçmoni pasuritë e njerëzve dhe mos shkaktoni çrregullime në tokë pas rregullimit të saj!" - Ai i këshillonte që të mos bëheshin shkatërrues në tokë, duke bërë gjynahe dhe duke shkelur kufijtë e Allahut të Madhëruar. Zbatimi i porosive dhe ligjeve të Zotit është gjëja më e mirë për shoqërinë, sikur njerëzit të logjikojn drejt:

- "Këto janë më të dobishme për ju, nëse jeni besimtarë." - Lënia e gjynaheve dhe zbatimi i porosive të Zotit sjellin vetëm mbarësi. Kjo është më e mirë se kryerja e veprave që e zemërojnë të Madhërismin dhe sjellin ndëshkimin e Zjarrit.

- "Mos zini pusi në rrugë, mos kërcënoni..." - Mos u zini njerëzve pusi në rrugë dhe mos i kërcënoni ata për tu marë atë që u takon atyre.

- "...dhe mos i pengoni nga udha e Allahut njerëzit që besojnë në Të, duke ua paraqitur si udhë të gabuar!" - Mos pengoni nga rruga e Allahut ata që duan të besojnë, duke u përpjekur ta paraqisni atë si

rrugë të keqe! Këtë e bëni thjesht të shtyrë nga pasioni për poshtërsira, ndërkohë që duhet të ndodhte e kundërta. Ju duhet të ndiqni fenë e Allahut, të cilën Ai e vendosi për robërit e Tij, që të jetojnë sipas saj. Ajo është rruga e vetme që të çon në kënaqësinë e Allahut të Madhëruar dhe shpërblimin e përjetshëm në Xhenetin e Tij. Me fenë e Tij, Zoti dëshiron t'i mëshirojë njerëzit, prandaj ajo e meriton që të mbështetet e jo të pengohet në përhapjen e saj. Ky do të ishte mohim i mirësive të Allahut dhe shprehje e armiqësisë ndaj Tij, prandaj mos pengoni të tjerët nga rruga e Zotit! Madje duhet të përkushtoheni për të qenë mirënjohës ndaj Tij për gjithçka që ju ka dhuruar.

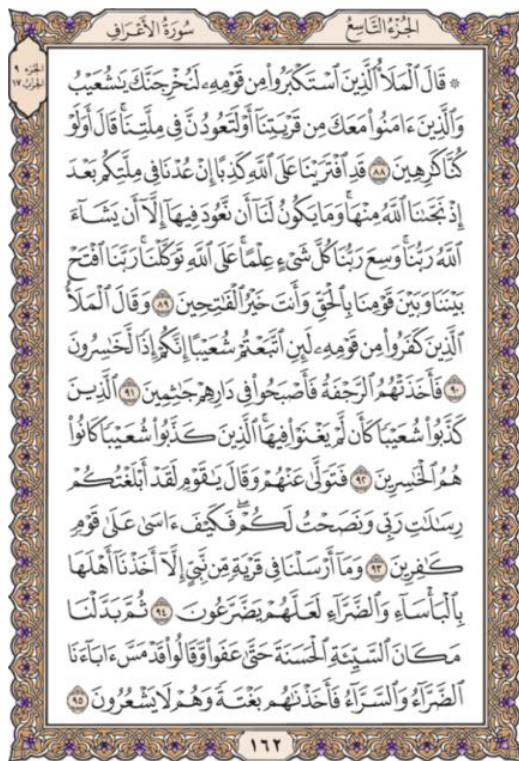
- **“Kujtoni sa pak keni qenë dhe se si Ai ju shumoi!”** - Ai ju begatoi me gra dhe pasardhës të shumtë, duke ju shumuar e fuqizuar si popull i shëndetshëm. Nuk ju sprovoi me sëmundje a epidemi shfarosëse dhe as me ndonjë armik, që mund t'ju shuante apo t'ju shkulte nga vendi juaj. Përkundrazi, Zoti ju begatoi me mirësi, begati e paqe dhe ju shtoi në numër.

- **“Shihni si ka qenë fundi i atyre që përhapnin shkatërrimin!”** - Nëse shikoni fundin e tyre, do të kuptoni se nuk u vleu aspak numri i madh dhe bashkimi mes njëri tjetrit. Ata nuk mbahen mend aspak për mirë. Në këtë jetë u mallkuan, ndërsa në jetën tjetër i pret ndëshkimi poshtërues dhe i dhembshëm.

- **“Disa prej jush besojnë në mesazhin që përcjell unë e disa të tjerë nuk besojnë,...”** - Ata që nuk e besuan ishin shumica e popullit.

- **“...prandaj duroni derisa Allahu të na gjykojë! Ai është Gjykatësi më i mirë.”** - Allahu ndihmon vetëm ata që janë me të vërtetën, ndërsa penguesit e saj dhe mbështetësit e kotësisë i godet me ndëshkim.

- **“Paria arrogante e popullit të tij tha:...”** - Udhëheqësit dhe fisnikët e popullit ishin të dehur në pasionin e tyre. Kur iu paraqit e vërteta dhe u ftuan që ta pranojnë e të jetojnë sipas saj, ata e gjykuan

si të papranueshme, sepse binte ndesh me dëshirat dhe shfrenimin e tyre. Kështu, me arrogancë, i drejtohen profetit Shuajb dhe i thonë:

- **“O Shuajb! Kthehuni në fenë tonë! Ndryshe, do t'ju dëbojmë nga qyteti - ty dhe ata që të besojnë ty.”** - Kështu, ata demonstuan egërsi ndaj besimtarëve, duke mos pyetur për asnjë lloj norme, qoftë fetare, fisnore apo çfarëdo norme tjetër. Ata ndoqën mendjen e tyre të sëmurë. Ata e vunë Profetin dhe besimtarët para një zgjedhje të tillë: ose besoni atë që besojmë ne, ose do t'ju dëbojmë nga vendi ynë. Shuajbi (a.s.) përpiqej t'i ftonte atë në rrugën e Zotit, duke shpresuar që ata të logjiknin drejt, ndërsa ata i dhanë ultimatumin për t'u larguar nga atdheu i tyre, të cilin besimtarët e meritonin më tepër që ta gëzonin. I çuditur nga ky veprim, Shuajbi u drejtohet me ca fjalë, që t'i bënte të logjiknin si duhet.

- **“Ai tha: “Edhe pse e urrejmë atë?”** - A t'ju pasojmë në fenë e kotë, kur ne e urrejmë atë, sepse jemi të bindur për

pavlefshmerinë e saj? Kjo është vërtet një ftesë e pakuptimtë. Në fakt, do të ishte e pranueshme që në atë fe të ftohej dikush që kishte njëfarë pëlqimi për të. Ndërsa dikush i cili e shfaq haptazi urrejtjen ndaj kësaj feje dhe besimi të pa bazë si dhe qortimin e fortë e me argument të qartë ndaj atyre që e pasojnë atë, është tejet e pa llogjikshme që të ftohet për ta pasuar atë.

- **“Nëse do të ktheheshim në fenë tuaj, pasi Allahu na shpëtoi prej saj, atëherë vërtet do të shpifnim gënjeshtër kundër Allahut.”** - Nëse ne do të pajtoheshim me fenë tuaj, ndërkohë që Allahu i Lartësuar na shpëtoi prej saj, atëherë ne do të ishim mashtrues, që shpifin ndaj Allahut të Lartësuar. Ju jeni dëshmitarë se ne kurrë nuk kemi për ta bërë diçka të tillë. Ne jemi të bindur se nuk ka shpifje më të madhe për Allahun, sesa pretendimi se Ai ka partnerë të barabartë. Allahu është Një i vetëm dhe i pashoq, tek i Cili të gjitha krijesat kthehen dhe i luten për nevojat e tyre. Allahu është absolut në zotërimin e Tij. Ai nuk ka nevojë për fëmijë dhe bashkëshorte. Allahu është i Lartësuar, i Madhërishtëm dhe nuk i ka lënë pjesë askujt në pushtetin dhe mbretërimin e Tij.

- **“Ne nuk mund të kthehemi kurrë në të, nëse nuk dëshiron Allahu, Zoti ynë.”** - Është tërësisht e papranueshme për ata që janë si ne që të kthehen në fenë ku ju i ftoni. Kështu, Shuajbi u preu atyre çdo shpresë se mund të pasonte fenë e tyre, dhe këtë e bëri me disa mënyra. Një herë u tha se nuk e pëlqente atë besim të bazuar mbi shirk, duke e përshkruar atë si shpifje ndaj Allahut të Lartësuar. Madje, ai u deklaroi se, nëse pasonte fenë e tyre të kotë, ai do të bëhej mashtrues. Gjithashtu, profeti Shuajb deklaroi se ishte tejet mirënjohës ndaj Allahut të Lartësuar, që e shpëtoi dhe e ruajti nga besimi i tyre. Më pas, ai tha se kthimi në atë fe, pasi Allahu e kishte udhëzuar, ishte një çështje e pamundur. E si mund të kthehen në një besim të kotë ato zemra që janë të mbushura me madhërimin e Allahut të Lartësuar dhe me nënshtrim

ndaj Tij?! Ato dëshmojnë se Allahu është i vetmi i Adhuruar i pashoq dhe se të gjitha adhurimet duhet t'i kushtohen vetëm Atij. Ndërsa idhujt apo perënditë e idhujtarëve janë kotësi dhe marrëzi, të cilat nuk mund të zënë vend kurrë në zemrat e besimtarëve. Ndërsa kur bëhet fjalë për pushtetin absolut të Allahut të Lartësuar, besimtarët tregohen me një edukatë dhe përunjësi të veçantë. Ata dëshmojnë se asgjë nuk del jashtë dëshirës dhe vullnetit të Allahut të Lartësuar, duke dëshmuar në këtë mënyrë besimin e tyre të pastër në pushtetin absolut të Tij. Me fjalë të tjera, edhe pse ata janë tërësisht të bindur për saktësinë e besimit të tyre të pastër, edhe pse i urrejnë besimet e kota, ata nuk thonë se do të kryejnë apo jo një veprim, pa e lidhur këtë me dëshirën dhe vullnetin suprem të Allahut të Lartësuar. Prandaj, plot edukatë dhe përunjësi, ata thanë në fund: “...nëse nuk dëshiron Allahu, Zoti ynë.”. Askush nuk mund të dalë jashtë vullnetit të Allahut të Lartësuar, që bazohet në diturinë dhe urtësinë e Tij.

- **“Zoti ynë ka përfshirë me diturinë e Vet gjithçka. Ne i mbështetemi vetëm Allahut.”** - Allahu i Lartësuar di gjithçka që rregullon gjendjen e njerëzve dhe për çdo gjë që i dëmton ata. Dhe pikërisht me këtë dituri, Ai përkujdeset dhe rregullon çështjet e tyre, prandaj dhe ne vetëm Allahut i mbështetemi, që Ai të na forcojë në rrugën e drejtë dhe të na ruajë nga çdo devijim në rrugët që të çojnë në zjarrin e Xhehenemit. Ne jemi të bindur se kushdo që i mbështetet Allahut, do të mjaftohet me Allahun, i Cili ka për t'ia lehtësuar si çështjet e fesë, ashtu edhe të dynjasë.

- **“O Zoti ynë! Na gjyko ne dhe popullin tonë me gjykimin Tënd të drejtë, sepse Ti je Gjykatësi më i mirë!”** - Ndiemo, o Zot, atë që i bëhet padrejtësi dhe që kërkon të drejtën e tij! Bëje të triumfojë mbi të padrejtët, të cilët e refuzojnë të vërtetën me arrogancë dhe inat. Të lutemi Ty, sepse Ti je më i miri, që ndan çdo çështje me

drejtësi. Ndarja dhe gjykimi i Allahut të Lartësuar është dy llojesh:

- Ndarje nëpërmjet diturisë, duke e qartësuar të vërtetën nga e kota, udhëzimin e drejtë nga devijimi, si dhe duke qartësuar cilësitë e të udhëzuarve nga ata që janë të devijuar.

- Ndarja me shpërblimin dhe ndëshkimin për secilën nga palët. Kështu, Allahu ndëshkon me drejtësinë e Tij zullumqarët, që refuzojnë të vërtetën dhe, nga ana tjetër, shpëton dhe nderon me shpërblime vepërmirët e të bindurit. Kështu, besimtarët u lutën që Allahu i Lartësuar të bënte ndarjen e tyre nga të tjerët, duke nxjerrë në pah të drejtën dhe të vërtetën, por edhe duke sjellë shumë shenja e mrekulli.

- **“Krerët mohues të popullit të tij thanë: “Nëse shkoni pas Shuajbit, atëherë do të humbni me siguri.”**” - Duke u përpjekur të ndalonin njerëzit nga pasimi i profetit Shuajb, ata filluan të nxirrnin fjalë, që nuk ishin gjë tjetër, veçse shprehje e arrogancës dhe vetëmashtrimit të tyre. E si mund të shpjegohet ndryshe fakti që ata e konsideronin rrugën e Profetit si dështim?! Aq të zhytur dhe të vetëkënaqur ishin në këtë mosbesim, saqë nuk e hetonin fare se e dështuar ishte pikërisht rruga e tyre. Këtë të vërtetë ata e provuan tërësisht kur i goditi ashpër ndëshkimi i Allahut:

- **“Ata i përfshiu një tërmet i fortë dhe aguan në shtëpitë e tyre si kufoma të gjunjëzuara.”** - Ata i kapi një tronditje e fuqishme, që i ktheu në kufoma të shtrira e të ftohta.

- **“Kundërshtarët e Shuajbit u bënë sikur të mos kishin qenë kurrë më parë.”** - Dukej sikur ata nuk kishin ekzistuar fare më parë në vendbanimet e tyre, sikur nuk ishin argëtuar kurrë aty, sikur nuk ishin çlodhur kurrë në hijet e kopshteve, sikur nuk ishin ata që ishin kënaqur në ujërat e freskët dhe nuk kishin shijuar frutat e pemëve të tyre. Ata i kapi ndëshkimi befasi, duke i hedhur në çast nga vendi i kënaqësisë e argëtimit, në vendin e ndëshkimit dhe mallkimit.

- **“Ata që e mohuan Shuajbin - ata ishin të humburit.”** - Allahu i Lartësuar e përkufizon dështimin pikërisht tek ata fatzinj, sepse ishin ata që humbën si fenë, ashtu edhe vetveten dhe familjet e tyre. Pas këtij shkatërrimi, profeti Shuajb (a.s) u flet kufomave të tyre, duke u kthyer shpinën dhe me një ton qortues.

- **“Ai (Shuajbi) u ktheu shpinën e tha: “O populli im! Unë jua kumtova qartë Shpalljen e Zotit tim e ju këshillova...”** - Unë jua qartësova plotësisht Shpalljen e Zotit, por ju nuk i pranuat fjalët dhe udhëzimet e mia. Përkundrazi, ju i shkelët ato dhe kaluat kufijtë e Allahut.

- **“...Prandaj pse të më vijë keq për një popull mohues?”**” - Pse të merakosem për një popull që nuk kishte asnjë të mirë dhe të cilët nuk e pranuan dhuratën që iu dha. Ata ishin të lidhur ngushtë me ligësinë, prandaj nuk kishte pse të vinte keq për ta. Përkundrazi, duhet të gëzohesh me dënimin që morën. O Zot i madh, Ty të lutemi dhe të kërkojmë mbrojtje, që të na ruash nga një ndëshkim i tillë! E ku ka ndëshkim më të madh për njerëzit, sesa të arrijnë në atë gjendje që, prej tyre të distancohej krijesa më e mirë dhe më e dashur, profeti i Zotit?!

Ajetet 94 – 95

94. Sa herë që kemi dërguar pejgamber në ndonjë popull, Ne i kemi sprovuar ata me vuajtje e fatkeqësi, me qëllim që të përuleshin.

95. Pastaj ua kemi zëvendësuar vuajtjen me mirësi derisa shumoheshin e begatoheshin e thoshin: “Edhe etërit tanë kanë vuajtur e kanë qenë në skamje. (kështu e ka jeta)”. Atëherë i dënonim në befasi, pa u kuptuar fare nga ata.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Sa herë që kemi dërguar pejgamber në ndonjë popull, Ne i kemi sprovuar ata me vuajtje e fatkeqësi, me qëllim që të përuleshin.”** - Allahu i Lartësuar i ka dërguar të gjithë profetët me mesazh të qartë: të adhurojnë Atë si Zot të vetëm. Kështu, ata i ftonin popujt e tyre në teuhid

dhe i ndalonin nga e keqja ku kishin rënë. Kur nuk bindeshin, i Madhëruari i godiste me fatkeqësi dhe sprova, si me varfëri, sëmundje e telashe të tjera, me një qëllim të caktuar: që ata të përuleshin Allahut të Lartësuar për të pasuar të vërtetën. Por nëse kjo mënyrë nuk funksiononte dhe ata vazhdonin me arrogancën e tyre, atëherë:

- **“Pastaj ua kemi zëvendësuar vuajtjen me mirësi ...”** - U ktheheshin sërish mirësitë e begatitë e shumta dhe u largoheshin fatkeqësitë. Kështu, duke u kënaqur me mirësitë e Allahut, ata harronin kohën e fatkeqësive.

- **“... derisa shumoheshin e begatoheshin e thoshin: “Edhe etërit tanë kanë vuajtur e kanë qenë në skamje (kështu e ka jeta)”.** Atëherë i dënonim në befasi, pa u kuptuar fare nga ata.” - Ata pandehnin se kishin nën kontroll absolut gjithçka që u kishte dhuruar Allahu dhe as që e prisnin shkatërrimin, që i kapi në befasi.

Ajetet 96 – 99

96. Sikur popujt e vendeve të kishin besuar (në Allahun) dhe të ishin të devotshëm, Ne do t'ua kishim hapur të gjitha llojet e begative nga qielli e nga toka, por ata mohuan (të vërtetën). Prandaj Ne i dënuam me shkatërrim, siç e merituan.

97. A ndihen të sigurt banorët e vendeve nga ndëshkimi Ynë që mund të vijë natën, kur ata janë në gjumë?

98. A ndihen të sigurt banorët e vendeve nga ndëshkimi Ynë që mund të vijë ditën për diell, kur janë duke dëfryer?

99. A ndihen të sigurt ata nga ndëshkimi i Allahut? Askush nuk ndihet i sigurt nga ndëshkimi i Allahut, veç njerëzve të humbur.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mëparshme, Allahu i Lartësuar na tregoi se i sprovon mohuesit me dy mënyra: me fatkeqësi, me qëllim që të reflektojnë e të pendohen, dhe duke u hapur portat e kënaqësive të kësaj bote, për t'i hutuar dhe për t'i ndëshkuar më pas në befasi. Pas këtij mesazhi të qartë, Allahu i

Madhëruar na jep një mësim të çmuar për lumturinë në dynja dhe në ahiret:

- **“Sikur popujt e vendeve të kishin besuar (në Allahun) dhe të ishin të devotshëm, Ne do t'ua kishim hapur të gjitha llojet e begative nga qielli e nga toka...”** - Nëse do të besonin sinqerisht me zemër dhe nëse këtë e vërtetonin me vepra, atëherë Allahu i Madhëruar dhe Bujar do t'ua hapte portat e begative të qiejve dhe të tokës. Nga qielli do të binte ujë i bollshëm dhe i begatshëm, ndërsa toka do të mbushej me bimë e fruta, si ushqim i pasur për njerëzit dhe kafshët e tyre. Kështu, ata do të jetonin mes bollëkut, pa provuar lodhje, mundim, frikë e ankth. Por ata nuk i plotësuan këto dy kushte të lumturisë: ata as nuk besuan dhe as nuk u bindën ndaj porosive të Zotit. E cili qe rezultati? I Lartësuar thotë:

- **“...por ata mohuan (të vërtetën). Prandaj Ne i dënuam me shkatërrim, siç e merituan.”**- Për shkak të mosbesimit dhe gjynaheve të tyre, ata pësuan fatkeqësi dhe u privuan nga mirësitë e të Madhërishtit. Në fakt, kjo qe vetëm një pjesë e vogël e asaj që ata meritonin. Nëse Allahu do t'i ndëshkonte për të gjitha gjynahet e tyre, nuk do të linte në tokë asnjë gjallesë. Fatkeqësitë vijnë për shkak të gjynaheve të njerëzve, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “E keqja është shfaqur në tokë e në det për shkak të asaj që bënë duart e njerëzve, që ata të shijojnë një pjesë të ndëshkimit që meritojnë dhe me shpresë që të kthejnë rrugë (nga e këqja).” [Rum 41].

- **“A ndihen të sigurt banorët e vendeve nga ndëshkimi Ynë që mund të vijë natën, kur ata janë në gjumë?”** - Bëhet fjalë për ata njerëz që mohojnë Zotin, ashtu sikurse kuptohet nga konteksti i ajeteve të mësipërme. Pra, mos vallë, janë siguruar këta banorë nga ndëshkimi i ashpër i Zotit, që mund t'i përshijë befasi atëherë kur ata janë në gjumë apo të rehatuar?

- **“A ndihen të sigurt banorët e vendeve nga ndëshkimi Ynë që mund të vijë ditën për diell, kur janë duke dëfryer?”** - Çfarë

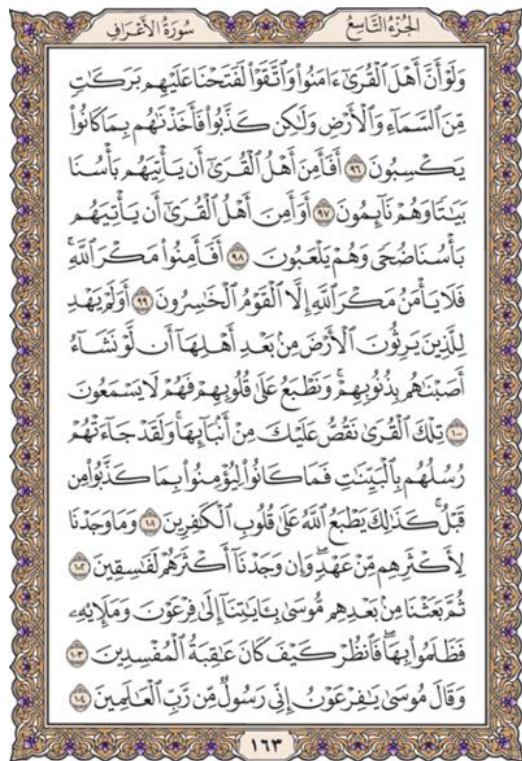
i bën ata që të jenë të sigurt nga ky ndëshkim, ndërkohë që i kanë kryer të gjitha veprat që e sjellin atë?! Ata kanë kryer krime aq të mëdha, saqë vetëm një pjesë e tyre do të mjaftonte për të merituar ndëshkimin.

- **“A ndihen të sigurt ata nga ndëshkimi i Allahut?”** - Askush nuk mund të jetë i sigurt nga ndëshkimi i Allahut, i Cili u lë afat zullumqarëve dhe gradualisht i fut thellë ata në shtegun e ndëshkimit, pa u kuptuar fare nga ata. Ai vërtet i afatizon, por ndëshkimi i Tij është i pakthyeshem dhe i ashpër. Njeriu i mençur nuk ndihet asnjëherë i siguruar prej ndëshkimit të Zotit të Madhërishëm. Për ata që ndihen rehat dhe mospërfillës ndaj këtij ndëshkimi, Allahu thotë:

- **“Askush nuk ndihet i sigurt nga ndëshkimi i Allahut, veç njerëzve të humbur.”** - Ata të cilët pretendojnë se janë të sigurt nga ndëshkimi i Allahut të Lartësuar, ata në të vërtetë nuk besojnë në gjykimin e drejtë të Tij. Në këtë mënyrë, ata dëshmojnë se nuk i besojnë profetët dhe shpalljet e Zotit. Ky ajet është një kërcënim i ashpër për njeriun, që të mos ndihet kurrë i shkujesur dhe i sigurt në vetvete, me pretendimin se ka iman në zemrën e tij. Përkundrazi, robi duhet të jetë vazhdimisht i kujdesshëm, se ndoshta ndonjë fatkeqësi e sprovë nga Zoti mund të bëhet shkak që prej tij të largohet edhe ai iman që ka. Njeriu duhet të lutet gjithmonë: *"Ja mukal-libel kulub! Theb-bit kalbi ala dinik!"* - “O Ti që i ndryshon zemrat! Forcoje zemrën time në fenë Tënde!” Përveç kësaj, ai duhet të përpiqet me çdo mënyrë të treguar nga Zoti për të shpëtuar nga e keqja, sidomos në kohën e sprovave. Mos harroni një fakt: sado i plotësuar të ndihet në veten e vet njeriu, kurrë nuk duhet të ndihet i sigurt për shpëtimin.

Ajetet 100 - 102

100. A nuk është e qartë për ata që trashëguan tokën e banorëve të saj të hershëm se, nëse dëshirojmë, Ne mund t'i

dënojmë për gjynahet e tyre dhe t'ua vulosim zemrat, që ata të mos dëgjojnë?

101. Këto janë ato vendbanime, për të cilat Ne të kemi treguar ty disa ngjarje. Atyre u erdhën të dërguarit me argumente të qarta, por ata nuk donin t'i besonin asaj që më parë e kishin mohuar. Kështu i vulos Allahi zemrat e atyre që nuk besojnë.

102. Shumicën e tyre nuk i gjetëm besnikë ndaj premtimit. Shumicën e tyre i gjetëm të pabindur.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar u drejtohet pasrendësve të popujve që u shkatërruan, duke thënë:

- **“A nuk është e qartë për ata që trashëguan tokën e banorëve të saj të hershëm se, nëse dëshirojmë, Ne mund t'i dënojmë për gjynahet e tyre dhe t'ua vulosim zemrat, që ata të mos dëgjojnë?”**

- A nuk morën mesim njerëzit nga shkatërimi i popujve të mëparshëm mosbesimtarë, të cilët Zoti i ndëshkoi pikërisht për shkak të mosbesimit dhe

gjynaheve të tyre?! A nuk i tremben ngjashmërisë me popujt e shkatërruar në gjynahet e tyre?! Ata duhet të jenë të bindur se, Allahu i Lartësuar, nëse dëshiron, ka për t'i ndëshkuar ashpër për mosbesimin dhe gjynahet e tyre. Le ta kujtojnë gjithmonë se ky është rregulli i pakthyesëm i të Madhërishmit, që nuk ka për të ndryshuar kurrë, si për të parët, ashtu edhe për të fundit. Mosbesimi dhe mosbindja kanë për t'u ndëshkuar ashpër. Madje, Allahu i Madhëruar thotë: "... dhe ua vulosim zemrat, që ata të mos dëgjojnë". Ky është një kërcënim i frikshëm për ata që mendojnë. Allahu i Madhëruar u kujton njerëzve ndëshkimin e Tij dhe i udhëzon që të nënshtrohen sipas udhëzimit të Tij. Ai i qorton dhe kërcënon vazhdimisht, që ata t'i përmbahen porosive të Tij. Por ata, sa herë që këshillohen, nuk nxjerrin mësim, sa herë që qortohen nuk reflektojnë, sa herë që udhëzohen, e shpërfillin udhëzimin. Atëherë, mbi ta godet dënimi i të Drejtit dhe Krenarit, dënim që të urtët dhe të mençurit i druhen shumë. Ky dënim quhet: "vulosja e zemrave, që ata kurrë më të mos dëgjojnë dhe as të gjejnë udhëzimin në rrugën e drejtë". Kështu, ata mund t'i dëgjojnë argumentet e Zotit me veshët e tyre, por kjo nuk u bën efekt. Ata dëgjojnë thjesht për të mos pasur më asnjë argument para Zotit të tyre.

- **"Këto janë ato vendbanime, për të cilat Ne të kemi treguar ty disa ngjarje."** - I Madhëruari i rrëfen këto ngjarje që njerëzit të nxjerrin mësim, por prej tyre përfitojnë veçse të diturit e të urtët. Qëllimi tjetër është që zullumqarët të frenohen nga të këqijat e tyre, ndërsa të devotshmit të nxjerrin mësim.

- **"Atyre u erdhën të dërguarit me argumente të qarta,..."** - Atyre që mohuan profetët dhe Shpalljet e Zotit u erdhën argumente të qarta dhe ftesë për lumturinë e dynjasë dhe ahiretit. Allahu i Madhëruar i mbështeti profetët me mrekulli të shumta dhe të mëdha, që njerëzit të bindeshin se ata ishin të dërguar nga Zoti i qiejve dhe i

tokës. Njëpërmjet Shpalljeve të qarta, profetët u shpjeguan popujve të vërtetën. Megjithatë, kjo nuk i ndihmoi dhe nuk i shpëtoi mohuesit nga ndëshkimi i Zotit. Argumentet dhe mrekullitë vetëm e shtonin largimin dhe kundërshtimin e tyre.

- **"...por ata nuk donin t'i besonin asaj që më parë e kishin mohuar."** - Shkak për këtë ndëshkim ishte pikërisht refuzimi i të vërtetës kur iu komunikua atyre herën e parë. Allahu i Madhëruar nuk e udhëzon një popull që nxiton ta refuzojë të vërtetën. Në suren En'am, ajeti 110, Allahu i Lartësuar thotë: "Ne do t'ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (*Shpalljen e Zotit*) për herë të parë dhe do t'i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre.". Ndërsa në këtë ajet i Madhëruari thotë:

- **"Kështu i vulos Allahu zemrat e atyre që nuk besojnë."** - Ky është ndëshkimi i drejtë i Zotit për mohuesit e këshillave të Tij. Allahu i Madhëruar nuk u bën aspak padrejtësi, por janë ata që i bëjnë padrejtësi vetes së tyre.

- **"Shumicën e tyre nuk i gjetëm besnikë ndaj premtimit."** - Shumica e popujve ku u dërguan profetë nuk besuan dhe nuk iu përmbajtën porosive të Allahut.

- **"Shumicën e tyre i gjetëm të pabindur."** - Ata ishin shkelës të kufijve të Allahut dhe të pabindur ndaj urdhëresave të Tij. Ata u bindeshin vetëm dëshirave të tyre, larg udhëzimit të drejtë të Allahut të Madhëruar. Allahu i Madhëruar i sprovoi njerëzit duke dërguar profetë, duke shpallur libra dhe duke i urdhëruar që t'u përmbahen porosive të Tij. Por është vetëm një pakicë që i kanë zbatuar këto porosi. Janë ata të cilët i ka përfshirë mëshira e Allahut për të qenë prej të lumturve dhe të shpëtuarve. Ndërsa shumica e tyre i kanë kthyer shpinën udhëzimit të Zotit me mendjemadhësi, prandaj kanë vuajtur fatkeqësi të ndryshme.

Ajetet 103 - 114

103. Pastaj, pas tyre, ne dërguam Musanë te Faraoni dhe rrethi i tij me

Shenjat Tona, por edhe ata i refuzuan ato padrejtësisht. Shiko, atëherë si qe fundi i shkatërrimtarëve!

104. Musai tha: ‘O Faraon, unë jam dërguari nga Zoti i botëve.

105. Është detyrë për mua që të flas veçse të vërtetën për Allahun. Tani kam ardhur tek ju nga Zoti juaj me argument të qartë. Prandaj lëri bijtë e Izraelit të vijnë me mua!”

106. Ai (Faraoni) tha: “Nëse, vërtet ke ardhur me ndonjë shenjë, na e trego, nëse je i sinqertë në ato që thua!”.

107. Ai (Musai) e hodhi shkopin e vet, dhe ja, ai u bë gjarpër i vërtetë (që mund ta shihnin të gjithë).

108. Pastaj nxori dorën e tij, dhe ja, ajo ishte e bardhë për të gjithë shikuesit.

109. Paria e popullit të Faraonit tha: “Ky qenka, vërtet një magjistar i fortë.

110. Qëllimi i tij është që t’ju dëbojë nga vendi juaj. Atëherë, çfarë na këshilloni?”

111. Ata thanë: “Ndali (për pak) atë dhe vëllanë e tij dhe dërgo nëpër qytete lajmëtarë,

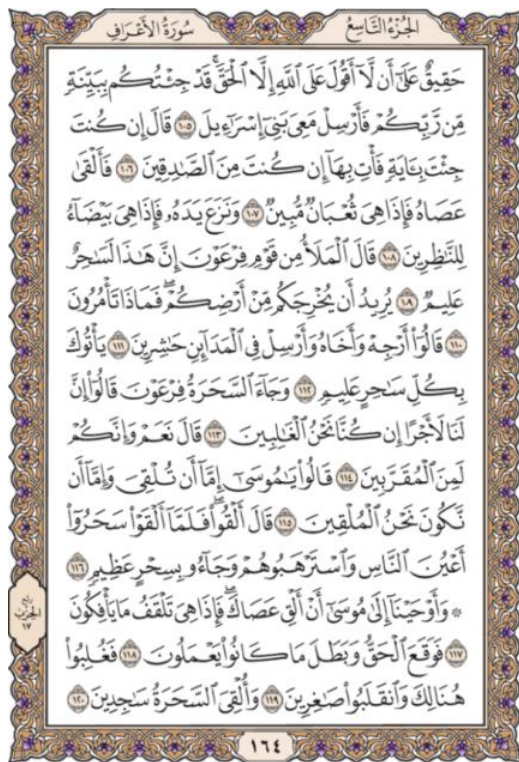
112. që të sjellin para teje të gjithë magjistarët (tanë) të zotë.

113. Magjistarët erdhën te Faraoni e thanë: “A do të kemi shpërblimin (e duhur), në qoftë se dalim fitues?”

114. Ai u tha: “Po, madje (edhe më shumë) ju do të jeni nga më të afërmit e mi”.

Shpjegimi i ajeteve

- “Pastaj, pas tyre, ne dërguam Musanë te Faraoni dhe rrethi i tij me Shenjat Tona, por edhe ata i refuzuan ato padrejtësisht.” - Pas shumë profetëve, u dërgua Musai (a.s.), i ashtuquajtur *Kelimumallah* (Ai të cilit i foli Allahu). Ai është imami dhe profeti i nderuar i Allahut, që u dërgua tek një popull tiran dhe i pamëshirshëm, tek Faraoni dhe rrethi i tij. Ai u tregoi atyre disa prej shenjave madhështore të Allahut të Madhëruar, që askush më herët në botë nuk i kishte parë. Ato ishin mrekulli të pashembullta. Megjithatë, ata i refuzuan dhe nuk i besuan,

duke u treguar të padrejtë e kryeneçë. Për këtë, ata merituan një ndëshkim të pashembullt.

- “Shiko, atëherë si qe fundi i shkatërrimtarëve!” - Allahu i ndëshkoi ata dhimbshëm. Ata u mallkuan dhe poshtëruan në këtë jetë dhe në Ditën e Kijametit gjithashtu. I mallkuar qoftë ai popull i mjerë dhe mohues i të vërtetës! Deri këtu ishte një përshkrim i përmbledhur i ngjarjes, që Allahu i Madhëruar e sjell më të shtjelluar në vijim. Ai thotë:

- “Musai tha: ‘O Faraon, unë jam dërguari nga Zoti i botëve.’” - Musai shkoi te Faraoni dhe i tha: "O Faraon! Unë jam dërguar prej Zotit të botëve. Unë vij prej Dërguesit Madhështor dhe të Plotpushtetshëm, që ka përfshirë në diturinë e Tij botën qiellore dhe atë tokësore. Ai administron të gjitha çështjet e krijesave. Ai kujdeset për krijesat e Tij, që nuk do t'i linte kurrë të shpërfillura, pa u dërguar profetë dhe pa u treguar udhën e drejtë, ku duhet të ecnin. Askush nuk mund të marrë guximin e të pretendojë së është i dërguar

prej Tij, kur në të vërtetë nuk është. Unë, si i dërguar i Tij, e kam për detyrë që të flas veçse të vërtetën për të.

- **“Është detyrë për mua që të flas veçse të vërtetën për Allahun.”** - Unë nuk mund të them gënjeshtër për Allahun. Nëse do ta bëja, Ai do ta përshpejtonte ndëshkimin mbi mua. Ai do të më ndëshkonte ashpër, ashtu siç di të ndëshkojë Krenari i Plotpushtetshëm. Këto fjalë duhet të bënin që zemrat e tyre të nënshtroheshin, për ta adhuruar Allahun si Një të vetëm dhe për të zbatuar të gjitha porositë e Tij. Përveç këtyre, ishin gjithë ato mrekulli, që Musai u solli prej Zotit të gjithësisë, të cilat dëshmonin se ai ishte vërtet profet.

- **“Tani kam ardhur tek ju nga Zoti juaj me argument të qartë. Prandaj lëri bijtë e Izraelit të vijnë me mua!”** - Pas gjithë atyre mrekullive, do të ishte detyrë e natyrshme për ta që të zbatonin porositë e Zotit. Dy qëllimet madhore të Shpalljes së Musait ishin: Së pari besimi i plotë në këtë Shpallje dhe në Profetin që e solli atë, duke punuar e jetuar sipas saj dhe së dyti çlirimi i bijve të Izraelit nga robëria. Bijtë e Izraelit ishin populli më i zgjedhur në atë kohë. Ata rridhnin prej profetëve të ardhur pas Jakubit (a.s.). Edhe Musai ishte njëri prej këtyre pasardhësve. Faraoni iu drejtua atij dhe i tha:

- **Ai (Faraoni) tha: “Nëse, vërtet ke ardhur me ndonjë shenjë, na e trego, nëse je i sinqertë në ato që thua!”**. - Këtu nis një rrëfim më i hollësishëm i ndodhisë mes Profetit të Zotit dhe Faraonit të mallkuar. Kështu, Faraoni i kërkoi Musait një shenjë, që të vërtetonte se ishte profet. Atëherë, Musai filloi të shfaqte mrekullitë, që Zoti ia kishte mundësuar.

- **“Ai (Musai) e hodhi shkopin e vet, dhe ja, ai u bë gjarpër i vërtetë.”** - Shkopi u shndërrua në një gjarpër të vërtetë, që njerëzit e panë me sytë e tyre.

- **“Pastaj nxori dorën e tij, dhe ja, ajo ishte e bardhë për të gjithë shikuesit.”** - Musai e futi dorën brenda në këmishë, dhe kur e nxori jashtë, dora shkëlqente e bardhë,

pa asnjë cen. Këto dy shenja duhet të mjaftonin si fakte të vërtetësisë së tij si profet i Zotit të botëve. Por ata që nuk besonin do të vazhdonin me mohimin e tyre, derisa t'u vinte ndëshkimi.

- **“Paria e popullit të Faraonit tha: “Ky qenka, vërtet një magjistar i fortë.”** - Musai (a.s.) i mahiti me ato mrekulli, por ata përsëri nuk besuan, madje nisën të trillonin e jepnin llojloj shpjegimesh të kota. Ata thanë: “Ky qenka magjistar shumë i fortë”. Pastaj filluan të frikësonin dhe manipulonin mendjelehtët e shumtë mes popullit të tyre, duke u thënë:

- **“Qëllimi i tij është që t’ju dëbojë nga vendi juaj. Atëherë, çfarë na këshilloni?”**

- Kuptimi: Me këto veprime, Musai kërkon që t’ju dëbojë prej vendit tuaj. Prandaj, ejani të mendojmë si t’i bëjmë ballë kësaj të keqeje që na ka pllakosur. Ejani të vendosim se si do të veprojmë me Musain, që kërkon të na shkatërrojë. Nëse ne nuk i vihemi pas dhe ta kundërshtojmë, atëherë shumica e njerëzve do të përqafojnë fenë e tij. Pas pleqërimit të gjendjes, ata erdhën në një mendim të përbashkët:

- **“Ata thanë: “Ndali (për pak) atë dhe vëllanë e tij dhe dërgo nëpër qytete lajmëtarë, që të sjellin para teje të gjithë magjistarët (tanë) të zotë.”** - Ndale veprimtarinë e Musait dhe të vëllait të tij dhe dërgo nëpër qytete lajmëtarë, që të tubojnë banorët e gjithë mbretërisë dhe magjistarët më të zotë, të cilët të përballen me Musain dhe të hedhin poshtë pretendimet e tij. Ata i thanë Profetit: “O Musa, vendos një takim mes nesh dhe juve, që ta respektojnë të dyja palët.” Në ajete të tjera kuranore thuhet: “Edhe ne do të kundërvihemi me të njëjtën magji, prandaj cakto një kohë dhe një vend që do të na përshtatet, e që nuk do ta thyenim as ne e as ti”. Musai tha: “Koha e caktuar le të jetë dita e festës, në mënyrë që njerëzit të tubohen paradite”. Faraoni u kthye, tuboi magjistarët e vet dhe doli në kohën (*dhe vendin*) e caktuar.” [Ta Ha 58 – 60]. Ndërsa në këtë sure, Allahu i Madhëruar thotë:

- “Magjistarët erdhën te Faraoni e thanë: “A do të kemi shpërblimin (e duhur), në qoftë se dalim fitues?” - Magjistarët shkuan te Faraoni të kërkonin shpërblim për këtë sfidë, nëse do të dilnin fitues.

- Ai u tha: “Po, madje (edhe më shumë) ju do të jeni nga më të afërmit e mi!” - Faraoni iu përgjigj pozitivisht kërkesës së tyre, duke u premtuar shpërblim të madh dhe ngritje në poste të larta. Ai u bëri premtime joshëse, që ata të jepnin maksimumin në këtë përballje kaq të rëndësishme. Kur ata u mblodhën në vendin e caktuar, përpara një turme të madhe, thanë:

Ajetet 115 - 119

115. Ata thanë: “O Musa! Të hedhësh ti (i pari) apo të hedhim ne (të parët)?”

116. Ai tha: “Hidhni ju (në fillim)!” Me hedhjen e tyre, njerëzit u magjepsën nga sytë dhe u frikësuan, sepse ishte, vërtet një magji e madhe.

117. Atëherë, Ne i thamë Musait: “Hidh ti tani shkopin tënd!” Dhe ja, ai filloi të gëlltiste në çast të gjitha gënjeshttrat e tyre.

118. Kështu doli e vërteta në shesh dhe u asgjësua vepra e tyre.

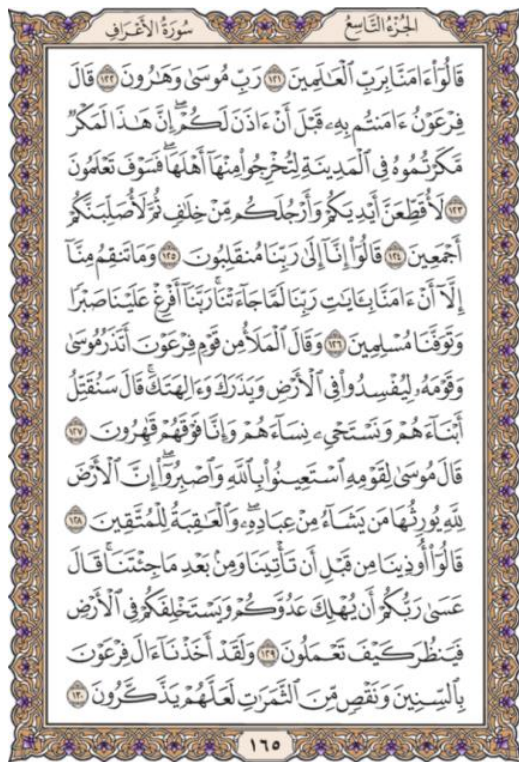
119. Në këtë mënyrë, ata (Faraoni me parinë) u thyen dhe u larguan të poshtëruar.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ata thanë: “O Musa! Të hedhësh ti (i pari) apo të hedhim ne (të parët)?” - Duke shfaqur mospërfillje ndaj asaj çfarë përfaqësonte Musai, ata i thanë që mund të niste ai i pari me shfaqjen, ose të fillonin ata.

- “Ai tha: “Hidhni ju (në fillim)!” - Qëllimi i Musait ishte që njerëzit të shihnin fillimisht magjinë e magjistarëve dhe pastaj të shihnin mrekullinë e Zotit në duart e Profetit të Tij, prandaj u tha që të fillonin ata të parët.

- “Me hedhjen e tyre, njerëzit u magjepsën nga sytë dhe u frikësuan, sepse ishte, vërtet një magji e madhe.” -

Magjistarët hodhën litarë dhe shkopin, të cilët dukeshin si gjarpërinj që lëviznin shpejt. Kjo qe vërtet një magji e madhe dhe e frikshme, që s' ishte parë kund.

- “Atëherë, Ne i thamë Musait: “Hidh ti tani shkopin tënd!” Dhe ja: ai filloi të gëlltiste në çast të gjitha gënjeshttrat e tyre.” - Shkopi që hodhi Musai u shndërrua në një gjarpër të madh, që filloi të gëlltiste të gjithë ‘gjarpërinjtë’ e remë të magjistarëve.

- “Kështu doli e vërteta në shesh dhe u asgjësua vepra e tyre.” - Kështu doli dhe u kuptua qartë e vërteta, ndërsa e kota u shemb para syve të njerëzve.

- “Në këtë mënyrë, ata (Faraoni me parinë) u thyen dhe u larguan të poshtëruar.” - Ata u mposhtën dhe ikën të turpëruar, bashkë me gënjeshttrat e tyre. Ata nuk ia arritën qëllimit, që kishin patur. Në të tilla kushte, më shumë se kujtdo tjetër, e vërteta iu bë e qartë magjistarëve, të cilët i njihnin mirë llojet dhe formën e magjive. Ata e kuptuan mirë se nuk kishin të bënin me një magji, por me një shenjë

madhështore, të sjellë nga Zoti i Madhërishëm, së cilës askush nuk mund t'i bënte ballë. Për këtë shkak, më pas ndodhi ajo që Faraoni nuk e priste:

Ajetet 120 - 126

120. Ndërsa magjistarët ranë në sexhde

121. dhe thanë: “Ne besojmë në Zotin e gjithësisë,

122. Zotin e Musait dhe të Harunit!”

123. Faraoni tha: “Guxuat ta besoni Atë pa lejen time?! Kjo është veç një dredhi, që ju e keni përgatitur, me qëllim që të largoni banorët prej qytetit. Por shpejt keni për ta parë (ç'do t'ju gjejë).

124. Unë kam për t'jua prerë duar e këmbë këmbyerazi e pastaj do t'ju gozhdoj të gjithëve.”

125. Ata thanë: “Po, nuk ka dyshim se ne do të kthehemi tek Zoti ynë.

126. Ti po hakmerresh ndaj nesh vetëm pse besuam në shenjat e Zotit tonë, kur na erdhën para syve. Zoti ynë! Na jep durim dhe na i merr shpirtat si muslimanë!”

Shpjegimi i ajeteve

- “Ndërsa magjistarët ranë në sexhde dhe thanë: “Ne besojmë në Zotin e gjithësisë, Zotin e Musait dhe të Harunit!”.”- Ne i besojmë si të vërteta të gjitha mesazhet që Zoti ka përcjellë nëpërmjet Musait. E besojmë Shpalljen dhe mrekullitë e qarta që ai solli. Kjo që befasuese për Faraonin, i cili duke i kërcënuar, u tha:

- “Faraoni tha: “Guxuat ta besoni Atë pa lejen time?!” - Faraoni i mallkuar ishte një tiran i pashpirt, një satrap që e kishte robëruar popullin jo vetëm fizikisht, por edhe mendërisht. Fjala e tij ishte ligj dhe e padiskutueshme. Askush nuk mund të kundërshtonte gjykimin e Faraonit. Populli ishte nënshtruar dhe tërësisht i paaftë për të mbrojtur të drejtat e veta. Për të treguar ndikimin e Faraonit mbi popull, Allahu i Madhëruar thotë në një ajet tjetër: “Ai arriti ta frikësonte popullin e vet, të cilët e dëgjuan. Ata ishin vërtet një popull i shkatërruar.” [Zuhruf 54]. Ndërsa në këtë

sure thotë: “Guxuat ta besoni Atë pa lejen time?!” Pra, sikur u thoshte: Kjo është mungesë edukate nga ana juaj, madje një fyerje që i bëhet autoritetit tim. Ky guximi juaj është i ndëshkueshëm. Pastaj filloi t'i manipulonte mendjen popullit dhe t'i mashtronte ata, duke u thënë magjistarëve:

- “Kjo është veç një dredhi, që ju e keni përgatitur, me qëllim që të largoni banorët prej qytetit.” - Kuptimi: Musai është mësuesi juaj, ai që ju ka mësuar magjinë. Ju keni rënë në ujdi që përpara sfidës që të fitonte Musai, dhe pastaj të deklaroheshit si palë e tij, që të gënjenit popullin. Kështu, ju planifikoni që të dëboni prej këtej zotërit e vërtetë të këtij vendi. Padyshim, ky inskenim nga ana e Faraonit që një mashtrim i rafinuar, sepse ai e dinte shumë mirë të vërtetën. Po ashtu, të gjithë e dinin që Musai nuk ishte takuar asnjëherë me magjistarët më parë. Pastaj, ishte propozimi i vetë Faraonit për t'u realizuar ajo përballje, e jo i Musait. Gjithashtu, ajo që bëri Musai ishte një mrekulli e qartë dhe magjistarët bënë maksimumin për ta mposhtur atë, por nuk ia arritën dot. Madje, vetë dështimi i tyre dhe ajo që ata panë u bënë shkak që magjistarët të besonin dhe ta pasonin Musain. Megjithatë, Faraoni i kërcënoi ata:

- “Por shpejt keni për ta parë (ç'do t'ju gjejë).” - Keni për ta parë ndëshkimin e ashpër, që ju pret.

- “Unë kam për t'jua prerë duar e këmbë këmbyerazi e pastaj do t'ju gozhdoj të gjithëve.” - Me këtë mënyrë ndëshkoheshin vetëm terroristët, që prishnin rendin. Kështu, Faraoni po jepte të kuptohej në popull se ata ishin kriminelë tepër të rrezikshëm për rendin, që e meritonin një ndëshkim të tillë. Ndëshkimi ishte prerja e një dore dhe e një këmbe në anë të kundërt, domethënë, dora e djathtë me këmbën e majtë. Pastaj do të gozhdoheshin në trungjet e palmave, derisa të vdisnin. Magjistarët, që tashmë ishin penduar dhe kishin besuar Zotin e vërtetë, i drejtohen Faraonit, që i

kërcënoi më këtë dënim të ashpër, dhe i thonë:

- **“Ata thanë: “Po, nuk ka dyshim se ne do të kthehemi tek Zoti ynë.”** - Ne as që na tremb ndëshkimi yt. Madje as që i kushtojmë fare rëndësi atij. Allahu është i Përrjetshëm dhe përfundimi pranë Tij është zgjedhja më e mirë për ne. Prandaj, bëj ç'ke për të bërë me ne!

- **“Ti po hakmerresh ndaj nesh vetëm pse besuam në shenjat e Zotit tonë, kur na erdhën para syve.”** - Ti nuk ke asnjë motiv të drejtë për këtë kërcënim që po na bën. I vetmi 'gabim' i yni është fakti që ne besuam argumentet e Zotit tonë, kur ato u shfaqën qartë. Nëse ky konsiderohet krim për t'u ndëshkuar, atëherë le të ndëshkohemi. Pastaj ata iu përgjyruan Allahut, që t'u falte durim duke thënë:

- **“Zoti ynë! Na jep durim dhe na i merr shpirtat si muslimanë!”** - Na jep durim të madh, sepse kjo është një sprovë shumë e madhe, që përfundon me vdekje të dhimbshme. Në një sprovë të tillë, zemra dhe shpirti duhet të jenë të patundur në besim. Me durim e besim përballohet çdo dhimbje, sado e madhe qoftë. Pastaj u lutën që vdekja t'i gjente si muslimanë, të nënshtuar ndaj Zotit dhe si pasues të denjë të Profetit të Tij. Nga kjo histori kuptohet se Faraoni e ekzekutoi këtë ndëshkim, por Allahu i Madhëruar i forcoi të penduarit me durim e besim, për ta përballuar atë. Ky ishte qëndrimi i magjistarëve, të cilët e njohën të vërtetën dhe e besuan sinqerisht Allahun e Madhëruar. Ndërsa nga ana tjetër qëndronte Faraoni, paria rreth tij dhe populli zullumqar që i pasonte dhe u bindej. Këta të mjerë i mohuan shenjat dhe Shpalljen e Zotit, që përcolli Musai. Duke dashur që të ndëshkohej Musai dhe besimtarët, me pretendimin se mesazhi i Profetit ishte i kotë, i pavërtetë, madje shkaktues i trazirave, ata i drejtohen Faraonit dhe i thonë:

Ajetet 127 - 129

127. Paria e popullit të Faraonit tha: “A do t'i lejosh Musanë dhe njerëzit e tij që

të sjellin shkatërrim në tokë dhe të braktisin ty e zotat e tu?” Ai tha: **“Do t'ua mbysim djemtë, ndërsa femrat do t'i lëmë të gjalla. Kështu do të vazhdojmë të jemi sundues të tyre”.**

128. Musai i tha popullit të vet: “Kërkojini ndihmë Allahut dhe bëni durim! S'ka dyshim se toka është e Allahut, që ua lë në trashëgim atyre robve të Vet, që Ai dëshiron. Përfundimi i lumtur u takon të devotshmëve.”.

129. Ata thanë: “Ne kemi qenë të shtypur edhe para se të na vije ti edhe pasi erdhe ti”. Ai tha: **“Mundet që Allahu ta shkatërrojë armikun tuaj dhe t'ju bëjë ta zëvendësoni në këtë vend e pastaj do t'ju vështrojë se si do të veproni”.**

Shpjegimi i ajeteve

- **“Paria e popullit të Faraonit tha: “A do t'i lejosh Musanë dhe njerëzit e tij që të sjellin shkatërrim në tokë dhe të braktisin ty e zotat e tu?”.** - Sipas tyre, Musai po shkaktonte trazira, duke i ftuar njerëzit në fenë e vërtetë të Zotit. Në sytë e tyre, morali i lartë dhe veprat e mrekullueshme që mësonte Musai ishin shkatërrim, prapambetje e destabilizim. Nuk e shihnin ata të mjerë se e gjithë mirësia ishte në mesazhin e Musait, ndërsa ata dhe ajo që ata mbronin ishte vetë shkatërrimi? Zullumqarët nuk pyesin për të zbuluar të vërtetën dhe as i japin rëndësi asaj që thonë. Ata mbrojnë me fanatizëm të verbër vetëm atë që u zbukuron epshi, prandaj edhe mbështetësit e Faraonit i thanë udhëheqësit të tyre: Si i lejon ata të të braktisin ty dhe idhujt e tu?! Si i lejon që të rebelohen dhe të mos i nënshtrohen madhërisë suaj?! Duke iu përgjigjur çmendurisë së tyre, Faraoni tha:

- **“Ai tha: “Do t'ua mbysim djemtë, ndërsa femrat do t'i lëmë të gjalla. Kështu do të vazhdojmë të jemi sundues të tyre”.** - Në këtë mënyrë, Faraoni besonte se do ta linte popullin e Musait në një gjendje të mjerë, që të mos shumoheshin dhe të mos përbënin rrezik për ta. Duke u vrarë meshkujt, ata nuk do të kishin fuqi t'i

luftonin, ndërsa gratë do të bëheshin shërbyeset e tyre.

- **“Musai i tha popullit të vet: “Kërkojini ndihmë Allahut dhe bëni durim!”** - Në një gjendje të tillë, kur ishin tepër të dobët për të arritur ndonjë gjë, Musai këshillon njerëzit e tij, duke u thënë: “Kërkojini ndihmë Allahut! Mbështetjuni Allahut për të arritur suksesin dhe për të shpëtuar nga fatkeqësitë! Pastaj jini të sigurt se ndihma e Tij do të vijë dhe ju do të fitoni. Porosia tjetër ishte: "...dhe bëni durim!", domethënë, bëni durim kundrejt gjithçkaje që do të ndodhë me ju, duke pritur çlirimin e shpëtimit!

- **“S’ka dyshim se toka është e Allahut, që ua lë në trashëgim atyre robve të Vet, që Ai dëshiron. Përfundimi i lumtur u takon të devotshmëve.”** - Toka është e Allahut, jo e Faraonit dhe as e palës së tij, ku ata mund të vepronë si të duan. Allahu ua lë në trashëgim tokën atyre robve të Tij që Ai dëshiron. Në bazë të dëshirës dhe urtësisë së Tij, Ai e lë tokën në sundimin e popujve të ndryshëm. Megjithatë, përfundimi i mirë dhe fitorja do të jenë gjithmonë për të devotshmit. Edhe nëse sprovohen kur Allahu i Madhëruar, me urtësinë e Tij, dëshiron t’i vërë në provë, ata vazhdojnë të jenë të qëndrueshëm dhe, në mënyrë të pasmangshme, fitorja do t’u takojë atyre. Përfundimi i mirë do t’u takojë atyre, mes popujve ku jetojnë. Kjo është detyra e njeriut: të përpiqet me çdo rrugë të lejuar, që të ruhet nga dëmi që mund t’i shkaktojë të tjerët. Por, nëse nuk ka mundësi, atëherë duhet të bëjë durim dhe t’i mbështetet Allahut të Madhëruar, duke e lutur për shpëtim nga e keqja.

- **“Ata thanë: “Ne kemi qenë të shtypur edhe para se të na vije ti edhe pasi erdhe ti”.**” - Duke shprehur padurimin dhe pakënaqësinë e tyre nga koha e gjatë e vuajtjeve dhe persekutimit nga ana e Faraonit, ata i thanë Musait a.s. “Ne ishim të shtypur para se të na vije ti, sepse ata janë të pashpirt. Ata na kanë shkakuar vuajtje nga më të dhimbshmet. Ata kanë vrarë

djemtë dhe na merrnin vajzat. Kështu ka ndodhur si para ardhjes tënde, ashtu edhe pas ardhjes tënde.

- **“Ai tha: “Mundet që Allahu ta shkatërrojë armikun tuaj dhe t’ju bëjë ta zëvendësoni në këtë vend e pastaj do t’ju vështrojë se si do të veproni”.**” - Duke shpresuar shpëtimin nga e keqja e Faraonit, Musai tha: “Pritet që Allahu ta shkatërrojë armikun tuaj e t’ju bëjë ta zëvendësoni në këtë vend. Megjithatë, mos harroni se çështja nuk mbaron me këtë. Allahu i Madhëruar thotë: “...pastaj do t’ju vështrojë se si do të veproni ju”. Ai do të shohë a do të jeni mirënjohës apo mosmirënjohës për mirësitë e Tij. Ky premtim u realizua nga Allahu i Madhëruar kur erdhi koha e përcaktuar nga Ai.

Ajetet 130 - 137

130. Ne e goditëm popullin e Faraonit me vite (thatësire e) zie dhe me pakësim prodhimesh, që ata të mund të reflektonin.

131. Kur vinin kohë të mira, ata thoshin: “Kjo është, thjesht merita jonë”. E, kur i godiste ndonjë e keqe, atë e konsideronin si ogur të zi që shkaktohej nga prania e Musait dhe e atyre që ishin me të. Në fakt, fatkeqësitë u vinin nga Allahu (për gjynahet e tyre), por shumica e tyre nuk e dinin.

132. Ata i thoshin (Musait): “Me çfarëdo argumenti magjepsës që të na vish, ne nuk do të të besojmë.”

133. Atëherë Ne lëshuam kundër tyre (mjerime): përmbytje, karkaleca, parazitë, bretkosa dhe gjak, Shenja të qarta njëra pas tjetrës. Por ata u treguan arrogantë, sepse ishin njerëz keqbërës.

134. Sa herë që binte ndëshkimi mbi ta, ata thoshin: “O Musa! Lutju Zotit tënd për ne, sipas premtimit që të ka dhënë! Nëse na e largon ndëshkimin, ne do të të besojmë ty dhe do t’i dërgojmë bijtë e Izraelit me ty.”

135. Por sa herë që Ne ua largonim ndëshkimin, për t’u lënë një afat të caktuar, ata e thyenin premtimin.

136. Kështu, Ne i ndëshkuam ata dhe i fundosëm në det, ngaqë ata i konsideruan gënjeshtër argumentet Tona dhe u treguan mospërfillës ndaj tyre.

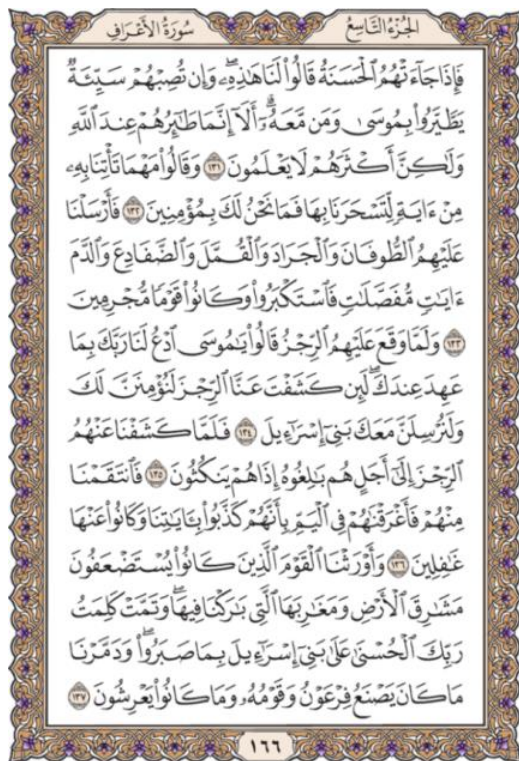
137. Ndërsa popullit të përvuajtur i lamë në trashëgim viset lindore dhe perëndimore të tokës ku zbritëm bekimet Tona. Kështu u plotësua premtimi i mirë i Zotit ndaj bijve të Izraelit, për durimin që ata treguan. Ne e rrënuam çfarë kishte bërë Faraoni dhe populli i tij dhe kullat që kishin ndërtuar.

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na tregon se çfarë bëri me Faraonin dhe njerëzit rreth tij. Ai na tregon gjithashtu se, - ashtu siç është rregulli i Tij pandryshueshëm me të gjithë popujt, - i godiste me ndëshkime, në mënyrë që ata të nënshtroheshin dhe të ktheheshin në rrugën e drejtë.

- “Ne e goditëm popullin e Faraonit me vite (*thatësire e*) zie dhe me pakësim prodhimesh, që ata të mund të reflektonin.” - Allahu i Lartësuar e ndëshkoi familjen e Faraonit me vite thatësire dhe pakësim të prodhimeve, me qëllim që ata ta kuptonin se gjithçka që po u ndodhte ishte prej Allahut të Lartësuar, për shkak të refuzimit që i bënin Shpalljes së Tij. Qëllimi final ishte që ata të ktheheshin nga rruga e mohimit, por këto ndëshkime nuk patën asnjë ndikim tek ata. Përkundrazi, ata vazhduan në padrejtësi dhe në mohimin e Profetit të Zotit dhe të Shpalljes që ai përcillte. Allahu i Lartësuar thotë:

- “Kur vinin kohë të mira, ata thoshin: “Kjo është, thjesht merita jonë”. E, kur i godiste ndonjë e keqe, atë e konsideronin si ogur të zi që shkaktohej nga prania e Musait dhe e atyre që ishin me të.” - Kur u jepej ndonjë e mirë e kur u shtohet bereqeti nga Allahu i Lartësuar, atëherë ata thoshin që kjo ndodhte sepse thjesht e meritonin, si fryt i punës së tyre. Kështu, ata nuk tregonin mirënjohje ndaj Allahut të Lartësuar për ato mirësi. Por kur u vinte ndonjë fatkeqësi: “e konsideronin si ogur të zi, të shkaktuar nga prania e Musait dhe e

shoqëruesve të tij”. Ata e konsideronin praninë e Musait dhe të gjithë atyre që e pasonin atë si një ogur të keq. Ata thoshin se të gjitha fatkeqësitë vinin veçse për shkak të Musait dhe pretendimeve të tij. Por Allahu i Lartësuar thotë:

- “Në fakt, fatkeqësitë u vinin nga Allahu (*për gjynahet e tyre*)...” - Çështja nuk ishte aspak ashtu siç mendonin ata. Shkaku i fatkeqësive nuk ishin Musai dhe pasuesit e tij, pasi ato ndodhnin vetëm me caktimin dhe gjykimin e drejtë të Allahut. Shkaku i fatkeqësive ishin pikërisht gjynahet e tyre dhe mohimi që i bënin të vërtetës, por shumica e tyre nuk e dinin, siç thotë Allahu në vijim:

- “...por shumica e tyre nuk e dinin.” - Kështu, ata jo vetëm që nuk u penduan dhe nuk u kthyen nga rruga e kufrit, por përkundrazi, i thoshin Musait disa fjalë, që tregonin vendosmërinë e tyre se kurrë nuk kishin për t'u larguar nga rruga e poshtërimit dhe dënimit.

- “Ata i thoshin (*Musait*): “Me çfarëdo argumenti magjepsës që të na vish, ne

nuk do të të besojmë.”” - Kuptimi: Ne jemi të bindur se ti je magjistar, prandaj çfarëdo lloj fakti të na sjellësh, ne nuk lëkundemi nga mendimi ynë për ty. Ti je një magjistar, me qëllime të zeza ndaj nesh, prandaj nuk kemi për të pranuar dhe miratuar asnjë prej porosive të tua, që ti pretendon se i sjell nga Zoti. Ky qe një tregues i kokëfortësisë dhe këmbënguljes së tyre në të kotën. Në atë gradë kishte arritur kufri dhe inati i tyre, saqë për ata ishte njëllloj: me apo pa mrekulli, ata nuk besonin. Atëherë, Allahu i Lartësuar zbriti ndëshkime të shumta mbi ta, njëri pas tjetrit:

- **“Atëherë Ne lëshuam kundër tyre (mjerime): përmytje, karkaleca, parazitë, bretkosa dhe gjak...”** - Një shi i rrëmbyeshëm përmyti arat, duke shkatërruar prodhimet e tyre. Më pas, Allahu i Lartësuar dërgoi kundër tyre re me karkareca, që hëngrën edhe ato pak prodhime që mund të kishin ngelur. Gjithashtu, Allahu thotë se dërgoi *“el kumel”*, që mund të kenë qenë edhe karkalecë të vegjël, të cilët gjithashtu dëmtojnë të mbjellat. Por në kuptimin e drejtpërdrejtë, *‘el kumel’* do të thotë parazitë ose morra, të njohur për dëmin që shkaktojnë. Përveç këtyre, Allahu i Lartësuar dërgoi si ndëshkim edhe një valë me bretkosa, aq sa njerëzve iu mbushën edhe enët me bretkoca, duke shkaktuar një shqetësim dhe dëmtim shumë të madh. Ndëshkim tjetër ishte gjaku. Sipas disa shpjeguesve të Kur'anit, të gjithë popullit i plasi gjak nga hundët. Por interpretimi që përkraket nga shumica e komentuesve është se uji i pijshëm, domethënë, pusët dhe burimet ku ata merrnin ujë, u shndërruan në gjak, dhe ata po pinin gjak në vend të ujit, madje edhe gatimet i bënin veçse me gjak. Në vijim Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...Shenja të qarta njëra pas tjetrës.”** - Të gjitha këto ishin shenja të qarta, që tregonin se ata ishin mashtrues, të pabindur dhe të padrejtë, që nuk e besonin Musain. Nga ana tjetër, këto shenja tregonin se

Musai ishte i vërtetë në ato që thoshte, si përcjellës i fjalës së Zotit.

- **“Por ata u treguan arrogantë, sepse ishin njerëz keqbërës.”** - Edhe pse panë shenja kaq të qarta, ata përsëri nuk besuan dhe nuk e pasuan Musain. Që në fillim ata ishin popull i padrejtë, prandaj e merituan ndëshkimin e Allahut të Lartësuar.

- **“Sa herë që binte ndëshkimi mbi ta, ata thoshin: “O Musa! Lutju Zotit tënd për ne, sipas premtimit që të ka dhënë. Nëse na e largon ndëshkimin, ne do të të besojmë ty dhe do t'i dërgojmë bijtë e Izraelit me ty.”**” - Fjala ‘ndëshkimin’ ka mundësi të nënkuptojë murtajën apo ndonjë epidemi tjetër të rëndë, siç kanë thënë shumë komentues. Por ka shumë mundësi, gjithashtu, që ajo të nënkuptojë të gjitha llojet e ndëshkimeve që u përmendën pak më sipër. Kështu, sa herë që merrnin një ndëshkim, ata thoshin: ‘O Musa, lute Zotin tënd për ne, që ta largojë prej nesh këtë ndëshkim!’ Ata kërkonin që Musai të ndërmytësonte tek Zoti për të larguar ndëshkimin, duke i premtuar se atëherë do ta besonin Shpalljen e Zotit dhe do t'i lejonin bijtë e Izraelit që të largoheshin. Por, në fakt, ata gënjenin, pasi donin vetëm të shpëtonin nga ai ndëshkim i momentit, duke pandehur se ashtu do t’ia hidhnin. Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“Por sa herë që Ne ua largonim ndëshkimin, për t’u lënë një afat të caktuar, ata e thyenin premtimin.”** - Kur Allahu i Lartësuar e largonte ndëshkimin për njëfarë kohe të shkurtër, ata përsëri e shkelnin premtimin që i jepnin Musait për të besuar dhe për të lejuar bijtë e Izraelit që të shkonin me të. Kështu ata vazhduan të mos bindeshin ndaj Allahut të Lartësuar dhe të torturonin bijtë e Izraelit, derisa, siç thuhet në ajetin më pas:

- **“Kështu, Ne i ndëshkuam ata dhe i fundosëm në det...”** - Kur erdhi koha për t’u zbatuar ndëshkimi përfundimtar mbi Faraonin dhe mbështetësit e tij, Allahu i Lartësuar e urdhëroi Musain që të largohej natën, bashkë me bijtë e Izraelit. Gjithashtu,

Allahu i Lartësuar e njoftoi Musain se Faraoni bashkë me ushtrinë e tij do të viheshin në ndjekje të tyre. Sikurse thotë Allahu i Lartësuar në ajete të tjera kuranore: “Faraoni dërgoi lajmëtarë nëpër qytete për të tubuar njerëz, (*Duke u thënë se*) "Këta (*israelitët*) janë veçse një grup i vogël që e kanë ndezur me të vërtetë zemërimin tonë. Por ne jemi shumica e gjithnjë të gatshëm.” [Shuara 53 – 56]. Kështu, Faraoni dërgoi në të gjithë qytetet njerëz, që të rekrutonin ushtarë, për t'u vënë në ndjekje të Musait dhe bijve të Izraelit. Ishte Allahu i Madhëruar Ai që i bëri ata të shkonin me këmbët e tyre drejt fundit të tmerrshëm, sikurse thotë në një ajet tjetër: “Kështu (*-thotë Zoti -*), Ne i nxorëm ata prej kopshteve e burimeve, Prej thesareve dhe vendbanimeve të bukura. Ja kështu, Ne ua lamë ato Bijve të Israilit. Ata (*ushtria e Faraonit*) i arritën (*Bijtë e Israilit*) në agim. Kur dy grupet e panë njëri-tjetrin, njerëzit e Musait thanë: “Ata na zunë, me të vërtetë.” Musai tha: “Kursesi! Zoti im është me mua dhe Ai do të më udhëzojë.”. Pastaj Ne i shpallëm Musait: “Bjeri detit me shkopin tënd!”. Dhe deti u nda dhe çdo pjesë e tij u bë si mal i madh. Ne e afruam palën tjetër (*ata të faraonit*) atje. Ne i shpëtuan Musanë dhe të gjithë ata që ishin me të. Ndërsa të tjerët i përmytëm në ujë. Vërtet, në këtë (*ngjarje*) ka Argument. Por shumica e tyre (*e njerëzve*) nuk besojnë. Nuk ka dyshim se Zoti yt, Ai është Ngadhënjimtari, Mëshirëploti.” [Shuara 56 - 68].

- “...ngaqë ata i konsideruan gënjeshtër argumentet Tona dhe u treguan mospërfillës ndaj tyre.” - E gjitha kjo erdhi si ndëshkim për mohimin e shenjave të Allahut të Lartësuar. Ata i konsideruan mrekullitë e Zotit si gënjeshtër dhe i kthyen shpinën të vërtetës që përcillte Musai. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

- “Ndërsa popullit të përvojatur i lamë në trashëgim viset lindore dhe perëndimore të tokës ku zbritëm bekimet Tona.” - Këtu flitet për Misirin ose Egjiptin e sotëm. Ishte pikërisht ai vend i bekuar, ku

populli jetonte i poshtëruar nën tiraninë e Faraonit, që Allahu i Lartësuar ua la ta trashëgonin besimtarët e mirë.

- “**Kështu u plotësua premtimi i mirë i Zotit ndaj bijve të Izraelit, për durimin që ata treguan.**” - Të gjitha këto ishin si shpërblim i madh nga Allahu i Lartësuar për durimin dhe bindjen ndaj profetit Musa, i cili u tha: “Kërkojini ndihmë Allahut dhe bëni durim! S’ka dyshim se toka është e Allahut dhe Ai ua lë në trashëgim atyre robve të Tij që Ai dëshiron. Përfundimi i lumtur u takon të devotshmëve”. Gjithashtu, ai u tha: “Mundet që Allahu ta shkatërrojë armikun tuaj dhe t’ju bëjë ta zëvendësoni në këtë vend e pastaj do t’ju vështrojë se si do të veproni”.

- “**Ne e rrënuam çfarë kishte bërë Faraoni dhe populli i tij dhe kullat që kishin ndërtuar.**” - Allahu i Lartësuar shkatërroi gjithçka që kishte ndërtuar Faraoni dhe njerëzit e tij. Shtëpitë e tyre luksoze u braktisën, për shkak të krimeve dhe mosbesimit në Allahun e Lartësuar. Sigurisht, këto janë fakte për çdo njeri që beson, siç thotë Allahu i Lartësuar në një ajet tjetër: “Këto janë gërmadhat e shtëpive të tyre. Ata u shkretuan për shkak të padrejtësive të tyre. Nuk ka dyshim se në gjithë këtë (*ndodhi*) ka argument për njerëzit që kuptojnë.” [Neml 52].

Ajetet 138 – 141

138. Bijtë e Izraelit i kaluam përtej detit. Atje hasën në një popull që ishte i përkushtuar në adhurimin e idhujve. Ata i thanë: “O Musa! Na bëj edhe neve një zot, si zotat që kanë ata!”. Ai u tha: “Ju qenkeni, vërtet njerëz të paditur.”

139. Ky popull po shkatërrohet me atë (*i dhujtarinë*) që po bën dhe veprat e tyre janë të kota (*pa vlerë*).”

140. Pastaj Musai tha: “Mos doni t’ju gjej një zot tjetër për ta adhuruar përveç Allahut? Është Allahu Ai që ju dalloi mbi të tjerët.

141. Kujtoni kur Ne ju shpëtuan prej njerëzve të Faraonit, të cilët ju mundonin me ndëshkimin më të kobshëm! Ata jua

vrinin djemtë dhe jua linin gjallë vajzat. Kjo ishte një sprovë e madhe nga (e cila ju shpëtoi) Zoti juaj.”.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Bijtë e Izraelit i kaluam përtej detit. Atje hasën në një popull që ishte i përkushtuar në adhurimin e idhujve.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se ç'ndodhi me bijtë e Izraelit pasi shpëtuan nga Faraoni, që u shkatërrua bashkë me ushtrinë e tij mu para syve të tyre. Kështu, ata kaluan pranë një populli, që adhuronin me përkushtim disa statuja. Ata u luteshin dhe u bënë blatime të shumta, duke shpresuar mirësi e mbarësi prej tyre. Por çuditërisht, njerëzit e Musait, edhe pas gjithë atyre shenjave madhështore që Allahu i Lartësuar u shfaqti, me injorancën dhe mendjelehtësinë e tyre, i thonë Musait:

- **“Ata i thanë: “O Musa! Na bëj edhe neve një zot, si zotat që kanë ata!”.**” - O Musa, na lejo që edhe ne të kemi idhuj, siç kanë këta, që të na eci mbarë. Por Musai u thotë:

- **“Ai u tha: “Ju qenkeni, vërtet njerëz të paditur.”**” - E ku ka injorancë më të madhe se ajo e atij që nuk njeh e nuk respekton Zotin e vërtetë, Krijuesin e gjithësisë? Pikërisht prej kësaj injorance të thellë, ata dëshironin të adhuronin idhuj, të cilët nuk kanë në dorë as dëm dhe as dobi, nuk kanë pushtet që të japin jetë dhe as ta marrin atë, nuk kanë pushtet që të ringjallin, të marrin në përgjegjësi dhe të shpërblejnë, ashtu siç bën Allahu i Lartësuar, Krijuesi madhështor, i Vetmi që i ka këtotribute.

- **“Ky popull po shkatërrohet me atë (i dhujtarinë) që po bën dhe veprat e tyre janë të kota (pa vlerë).”**” - Adhurimi që i kushtojnë idhujve është i pavlefshëm, madje i dëmshëm, poshtërues dhe i ndëshkueshëm nga Allahu i Madhëruar. Lutjet që u drejtohen idhujve janë gjithashtu pa rezultat. Duke i bërë ata të reflektojnë për këtë gabim kaq të rëndë, Musai u tha:

- **“Pastaj Musai tha: “Mos doni t’ju gjej një zot tjetër për ta adhuruar përveç Allahut? Është Allahu Ai që ju dalloj**

mbi të tjerët.” - Si është e mundur të më kërkonti që t’jua zëvendësoj Allahun e Lartësuar me ata idhuj?! E si mund të konsideroj si zot dikë tjetër veç Allahut, i Cili është i vetmi i Adhuruar me meritë dhe që është absolut në të gjitha aspektet? Ai është absolut si në Qenien e Tij, ashtu edhe në emrat, cilësitë dhe veprat e Tij. Si është e mundur që ju të kërkonti të adhuruar tjetër veç Allahut të Lartësuar, i Cili është i plotë dhe madhështor në të gjitha këto aspekte? Ky është krim shumë i rëndë. Për t’ua bërë edhe më të kuptueshëm fajin e tyre të rëndë, Musai u tha: Si kështu, kur është pikërisht Ai që ju ngriti mbi të tjerët?! Kjo duhet t’ju bëjë që ju ta adhuroni Atë me përkushtim, të tregoheni mirënjohës ndaj Tij dhe të mohoni gjithçka tjetër që adhurohet veç Tij. Musai vijon dhe u kujton atyre mirësitë e shumta, që Allahu i Madhëruar u kishte dhuruar:

- **“Kujtoni kur Ne ju shpëtuan prej njerëzve të Faraonit, të cilët ju mundonin me ndëshkimin më të kobshëm! Ata jua vrisnin djemtë dhe jua linin gjallë vajzat..”** - Allahu i Lartësuar ju shpëtoi prej Faraonit dhe shpurës së tij, që ju torturonin, ju vrisnin fëmijët meshkuj dhe ju linin gjallë femrat.

- **“Kjo ishte një sprovë e madhe nga (e cila ju shpëtoi) Zoti juaj.”**” - Shpëtimi nga këta njerëz të pamëshirshëm qe një shenjë e madhe prej Allahut, si mirësi mbi ju. Edhe vuajtjet tuaja ishin sprovë e madhe e përcaktuar nga Allahu i Lartësuar. Ju duhet të reflektoni për të gjitha këto që kanë ndodhur me ju. Kur Musai u kujtoi këto mirësi, ata u penduan për gabimin e tyre.

Ajetet 142 – 145

142. Ne i premtuam Musait shpalljen pas tridhjetë netësh që i plotësuam edhe me dhjetë të tjera. Kështu, takimi me Zotin e tij (për shpalljen e Teuratit) u bë pas dyzet netësh. Musai i tha vëllait të vet, Harunit: “Më zëvendëso te populli im! Rregullo dhe mos ndiq rrugën e atyre që përhapin shkatërrimin!”.

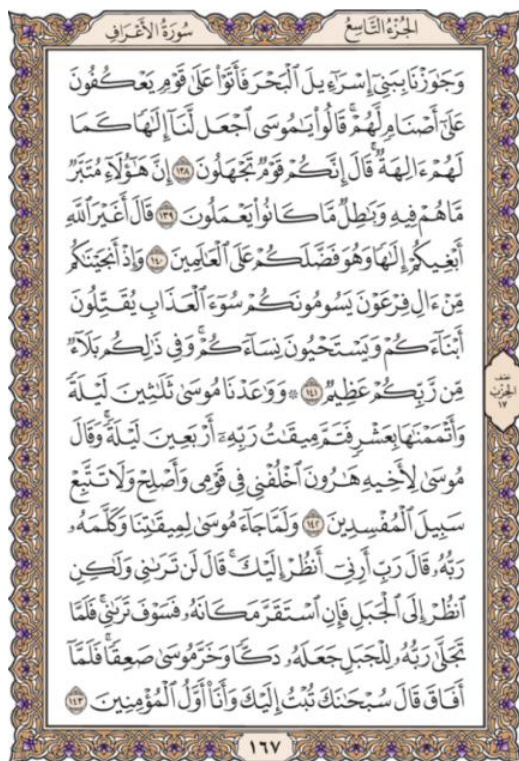
143. Kur Musai erdhi në kohën e caktuar dhe Zoti i foli atij, ai tha: “Zoti im! Më mundëso të të shoh!” Ai i tha: “Ti nuk mund të më shohësh Mua. Por shiko atë mal! Nëse ai mbetet në vendin e vet, atëherë, ti do të më shohësh Mua”. Por kur Zoti i tij iu shfaq malit, e thërrmoi dhe e bëri pluhur atë dhe Musait i ra të fikët. Kur erdhi në vete, tha: “I lavdëruar qofsh, o Zoti im! Pendohem para Teje. Unë jam i pari ndër ata që besojnë.”

144. Ai (Allahu) tha: “O Musa! Unë të kam zgjedhur ty mbi të tjerët me Shpalljen Time dhe të folurin Tim. Zbatoje atë që të kam dhënë dhe bëhu nga ata që janë mirënjohës!”.

145. Ne i shkruam atij në pllaka urdhra të shumta, për të qenë këshillë dhe sqarim për çdo çështje. “Zbatoi këto me përkushtim dhe urdhëroje popullin tënd që të zbatojë më të mirat porosi! Unë do t’jua tregoj vendbanimet (rrënojat) e të pabindurve.”.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ne i premtuam Musait shpalljen pas tridhjetë netësh që i plotësuam edhe me dhjetë të tjera. Kështu, takimi me Zotin e tij (për shpalljen e Teuratit) u bë pas dyzet netësh.” - Pasi i shpëtoi dhe i bëri që të trashëgonin pronat e pasurinë që kishte patur armiku i tyre, Allahu i Lartësuar dëshiroi që ta shtonte më tej bamirësinë ndaj bijve të Izraelit, duke shpallur një libër madhështor, me dispozita, norma dhe këshilla jetike. Në këtë mënyrë, ata do të kishin fe të plotë dhe besim të pastër, që kënaqte Allahun e Madhëruar. Kështu, Allahu i Madhëruar i premtoi Musait që do t’i linte 30 net parapërgatitje, të cilat u shtuan me 10 të tjera, duke u bërë 40 netë të plota. Allahu i Lartësuar paralajmëroi për ngjarjen kaq të rëndësishme të shpalljes së Teuratit, në mënyrë që të pritej me respekt të lartë nga Musai dhe populli i tij. Ata duhej të përgatiteshin mirë shpirtërisht për të zbatuar normat e Shpalljes së Zotit.

- “Musai i tha vëllait të vet, Harunit: “Më zëvendëso te populli im! Rregullo dhe mos ndiq rrugën e atyre që përhapin shkatërrimin!”.” - Para se Musai të nisej për në takimin me Zotin e tij, i jep vëllait të tij Harunit disa këshilla, pasi kishte shumë merak për bijtë e Izraelit. Duke qenë shumë mirëdashës ndaj popullit të tij, Musai i tha Harunit: Ti do të zësh vendin tim, duke punuar me zell e duke udhëzuar popullin tek e mira, ashtu siç kam bërë unë. Mbaj rregull dhe mos ndiq rrugën e shkatërrimtarëve! Puno për të bërë mirë e për ndrequr dhe jo për të bërë keq e për të shkatërruar!

- “Kur Musai erdhi në kohën e caktuar dhe Zoti i foli atij, ai tha: “Zoti im! Më mundëso të të shoh!”.” - Musai shkoi në vendin e caktuar pikërisht atëherë kur i kishte thënë Allahu i Madhëruar, i Cili i foli drejtpërdrejt, duke i shpallur urdhëresat dhe ndalesat e Tij. Në këto momente, Musai u përmallua dhe u pushtua nga një dëshirë shumë e fortë për të parë Zotin e Lartësuar,

prandaj i tha: “Zoti im! Më mundëso të të shoh!” Por Allahu i Madhëruar i thotë:

- **“Ai i tha: “Ti nuk mund të më shohësh Mua.”** - Arsyeja është se Allahu i Madhëruar i ka bërë krijesat në këtë jetë që ata të mos kenë mundësi ta shohin Atë. Por kjo nuk do të thotë se ata nuk kanë për ta parë Allahun e Lartësuar as në jetën tjetër, në Xhenet. Madje, ka shumë tregues në Kur'an dhe në hadithet e sakta të Profetit ﷺ se banorët e Xhenetit do ta shohin Zotin e tyre të Lartësuar dhe Bujar, madje do të mrekullohen me këtë. Kjo do të ndodhë sepse atje do të jenë me një krijim të ri, të plotë e të përkryer, që jo vetëm ta përballojnë, por edhe do të mrekullohen kur të shohin Allahun e Lartësuar. Për t'ia bërë të qartë këtë pamundësi, Allahu i Lartësuar i tregoi Musait shembullin me malin: domethënë, ashtu sikurse mali nuk qëndroi në këmbë, ashtu edhe ai nuk mund ta përballonte të shikonte në këtë jetë Allahun e Lartësuar:

- **“Por shiko atë mal! Nëse ai mbetet në vendin e vet, atëherë, ti do të më shohësh Mua”.** - Shikoje malin i cili i përket kësaj bote: a do të jetë ai i qëndrueshëm kur Allahu i Lartësuar t'i shfaqet? Madje, malit do t'i shfaqet vetëm një pjesë e dritës së Allahut të Lartësuar. Nëse ai do të qëndrojë në këmbë, atëherë edhe ti do të më shikosh Mua. Por kjo qe e pamundur, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Por kur Zoti i tij iu shfaq malit, e thërmoi dhe e bëri pluhur atë dhe Musait i ra të fikët.”** - Kur Allahu i Lartësuar iu shfaq malit, e shndërroi atë në pluhur. Kjo ndodhi për shkak të përballjes me dritën e Allahut të Lartësuar. Ndërsa Musai, kur pa këtë fenomen madhështor dhe të frikshëm njëkohësisht, u rrëzua në tokë, pa ndjenja. Atëherë ai e kuptoi se, kur mali nuk rezistoi ta shikonte Allahun e Madhëruar, ai patjetër që nuk do t'ia arrinte kurrë. Kështu, Musai i kërkoi falje Zotit për atë kërkesë të nxituar që bëri:

- **“Kur erdhi në vete, tha: “I lavdëruar qofsh, o Zoti im!”** - Musai tha:

“*Subhaneke*” - “I lavdëruar qofsh! I pastër nga çdo e metë je, o Zoti im!” Më këto fjalë, Musai madhëroi Allahun e Lartësuar dhe pastaj shprehu pendimin e vet:

- **“Pendothem para Teje.”** - Kërkoj falje për të gjitha gjynahet dhe, në mënyrë të veçantë, për kërkesën time të nxituar, o Zoti im.

- **“Unë jam i pari ndër ata që besojnë.”** - Musai deklaroi kështu përtëritjen e besimit të tij, kur mësoi diçka që nuk e dinte para kësaj ngjarjeje. Vërtet Allahu i Lartësuar nuk ia realizoi kërkesën e nxituar Musait, i cili ishte i pushtuar nga dashuria për Të, por nga ana tjetër, vijoi t'i jepte mirësi të shumta, të cilat ia kujton në vijim:

- **Ai (Allahu) tha: “O Musa! Unë të kam zgjedhur ty mbi të tjerët me Shpalljen Time dhe të folurin Tim.”** - Unë të kam përzgjedhur mbi të gjithë njerëzit e kësaj kohe. Unë të kam veçuar me shumë mirësi e cilësi, siç është edhe Shpallja që të dhurova. Shpallja është mirësia më e madhe që Allahu i Madhëruar mund t'i japë ndonjë krijese, sepse Ai ia jep Shpalljen më të mirëve të krijesave të Tij, siç janë profetët. Gjithashtu, Musai u dallua edhe me të folurin e drejtpërdrejtë, pa ndërmjetësues, që i bëri Zoti, prandaj ai u quajt ‘*Musa el Kelim*’, - Musai, të cilit i foli Allahu i Lartësuar. Më pas, Allahu i Madhëruar e urdhëron Musanë dhe i thotë:

- **“Zbatoje atë që të kam dhënë dhe bëhu nga ata që janë mirënjohës!”** - Merre, kënaqu dhe ji falenderues për këto mirësi që të dhurova! Të jesh, gjithashtu, i kujdesshëm edhe në zbatimin e urdhrave dhe ndalesave që të ngarkova. Pranoje këtë Shpallje me zemër të gjerë dhe me dëshirë për ta vënë në jetë.

- **“Ne i shkruam atij në pllaka urdhra të shumta, për të qenë këshillë dhe sqarim për çdo çështje....”** - Ne i shkruam në pllaka gjithçka për të cilën kanë nevojë njerëzit. Aty do të gjejnë inkurajim për të kryer vepra të mira dhe për t'u larguar nga veprat e këqija. Shpallja është shtjellim i

plotë i dispozitave ligjore, normave të besimit dhe i virtyteve të larta.

- **“Zbatoi këto me përkushtim dhe urdhëroje popullin tënd që të zbatojë më të mirat porosi!”** - Allahu i Lartësuar e urdhëroi që ta pranonte Shpalljen me forcë dhe qëndrueshmëri, me vullnet për ta zbatuar plotësisht atë. Gjithashtu, Musai duhet të urdhëronte popullin që të merrte më të mirat e asaj Shpalljeje, duke iu bindur të gjitha porosive, qofshin ato të detyrueshme, qofshin të pëlqyeshme, që e kënaqin Allahun e Lartësuar. Kjo tregon se të gjitha porositë e Allahut të Madhëruar janë të plota, të drejta dhe të mira.

- **“Unë do t’jua tregoj vendbanimet (rrënojat) e të pabindurve.”** - Pasi i shkatërroi ata, Allahu i Lartësuar bëri që vendbanimet e tyre të mbeteshin, si mësim për ata që do të vinin më pas. Në fakt, të vetmit që nxjerrin mësim nga këto histori janë besimtarët e vërtetë, që janë modestë e të bindur.

Ajetet 146 - 147

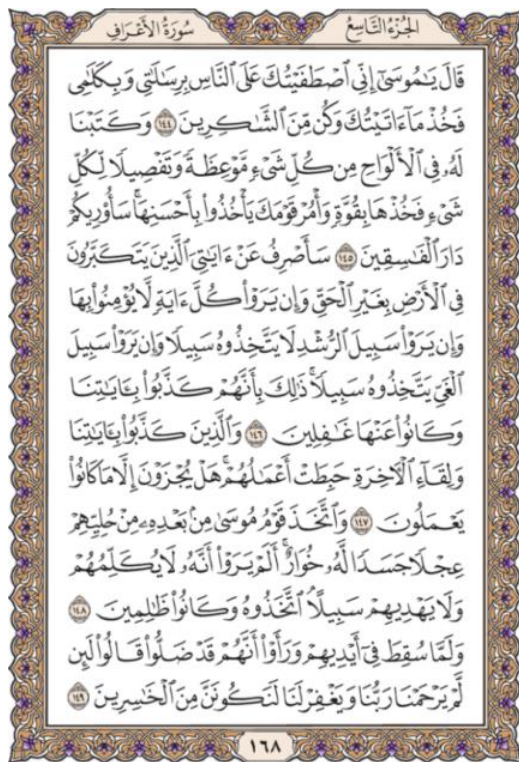
146. Unë do t’i spraps nga shenjat e Mia ata të cilët tregohen mendjemëdhenj në tokë duke shpërfillur të drejtën. Ata edhe nëse i shohin të gjitha Shenjat, nuk do të besojnë në to. Nëse shohin rrugën e shpëtimit, ata nuk e marrin atë rrugë; e, nëse shohin rrugën e humbjes - kjo është rruga që e ndjekin ata. Kjo ndodh ngase ata i kanë mohuar Shenjat Tona dhe janë treguar mospërfillës ndaj tyre.

147. Ata të cilët i mohojnë Shenjat Tona dhe takimin në Ahiret - ata i kanë asgjësuar veprat e tyre. A nuk do të shpërblehen ata veçse sipas asaj që kanë bërë?

Shpjegimi i ajeteve

- **“Unë do t’i spraps nga shenjat e Mia ata...”** - Nga shenjat e Allahut të Lartësuar, qofshin ato në horizont apo në Shpalljen e Tij, nuk përfitojnë ata njerëz që kanë këto cilësi:

- **“...të cilët tregohen mendjemëdhenj në tokë duke shpërfillur të drejtën. Ata edhe nëse i shohin të gjitha Shenjat, nuk do të**

besojnë në to.” - Ata të cilët tregohen arrogantë përpara robve të Allahut dhe nuk nënshtrohen për të pranuar të vërtetën. Ata tregohen mendjemëdhenj ndaj profetëve të Zotit dhe atyre që u mësojnë njerëzve të mirën, fenë dhe rregullat e jetës, që Zoti ka përcaktuar. Njerëz me të tilla cilësi Allahu i Lartësuar i privon nga mirësi të shumta dhe i lë të mbështeten në veten e tyre. Ata të mjerë kurrë nuk mund ta gjejnë të mirën dhe udhëzimin e drejtë. Ata nuk e kuptojnë mesazhin e Zotit dhe shenjat e Tij në këtë botë. Përkundrazi, ata e shohin si të mirë atë që është e keqe dhe e shohin si të keqe atë që është e mirë. Ata, edhe nëse shohin të gjitha shenjat, përsëri nuk besojnë, sepse e urrejnë dhe nuk duan që ta besojnë të vërtetën e Zotit. Ata nuk duan të nënshtrohen sipas porosive të Zotit. Ata kanë urrejtje ndaj Allahut të Lartësuar dhe Profetit të Tij.

- **“Nëse shohin rrugën e shpëtimit, ata nuk e marrin atë rrugë...”** - Atyre vazhdimisht u paraqitet e qartë rruga e drejtë, ajo rrugë që të çon tek Allahu i

Lartësuar dhe në lumturinë e përjetshme. Por, megjithatë, ata nuk e marrin atë rrugë. Ata nuk e pranojnë atë si rrugë të drejtë dhe nuk duan të jetojnë sipas saj. Nga ana tjetër, ndodh krejtësisht e kundërta kur atyre u paraqitet rruga e humbjes. Ata dorëzohen totalisht para saj, sepse ashtu u plotësohen dëshirat e shfrenuara të kësaj bote:

- **“...e, nëse shohin rrugën e humbjes - kjo është rruga që e ndjekin ata.”** - Kur atyre u ofrohet rruga e cila i çon në humbje, ata e zgjedhin menjëherë atë. Po cili është shkaku që ata bëjnë një zgjedhje të tillë? Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Kjo ndodh ngase ata i kanë mohuar Shenjat Tona dhe janë treguar mospërfillës ndaj tyre.”** - Së pari, sepse ata refuzojnë shenjat dhe faktet e Allahut të Lartësuar, duke i konsideruar ato si mashtrime dhe, së dyti, sepse janë të pakujdesshëm e mospërfillës ndaj këtyre fakteve e shenjave të Zotit. Ata nuk u kushtojnë rëndësi atyre, për të kuptuar diçka më tepër. Madje, përkundrazi, ata i nënçmojnë argumentet e Zotit. Rrjedhimisht, ata ndjekin rrugën e humbjes dhe të shkatërrimit.

- **“Ata të cilët i mohojnë Shenjat Tona dhe takimin në Ahiret - ata i kanë asgjësuar veprat e tyre.”** - Këtu bëhet fjalë për ata që mohojnë argumentet, shenjat dhe mrekullitë madhështore të Zotit, që dëshmojnë për vërtetësinë e Shpalljes së Tij. Ata nuk e besojnë as ahiretin, por e konsiderojnë atë një gënjeshtër. Kësaj kategorie Allahu i Lartësuar ka për t'ua asgjësuar të gjitha veprat, sepse ato nuk kanë themel. Atyre u mungon kushti kryesor që duhet të plotësojë një vepër për t'u pranuar: besimi në shenjat dhe në Shpalljen e Zotit të Lartësuar, si dhe besimi në Ditën e Gjykimit. Ata nuk besojnë Allahun e Lartësuar, nuk besojnë Shpalljen e Tij dhe, rrjedhimisht, as profetët e Tij. Sipas tyre, nuk ekziston një ditë kur ata do të shpërblehen sipas punëve që kanë kryer në këtë jetë, prandaj e meritojnë t'u asgjësohen të gjitha veprat.

- **“A nuk do të shpërblehen ata veçse sipas asaj që kanë bërë?”** - Veprat e tyre do të asgjësohen të gjitha. Në fakt, ata as që besojnë se do të ketë një ditë kur do të shpërblehen me drejtësi nga Allahu i Lartësuar, prandaj e marrin shpëblimin që në jetën e dynjasë për ato vepra të pakta që kryejnë, ndërsa në ahiret ato do t'u shkatërrohen e nuk do t'u sjellin asnjë dobi.

Ajetet 148 – 151

148. Populli i Musait, pas largimit të tij, nisi të adhuronte një statujë viçi të bërë me stolitë e tyre. Ai kishte një zë si të lopës. Nuk e shihnin, vallë ata, se ai as nuk u fliste e as nuk i udhëzonte në rrugë të drejtë?! Ata mbanin atë për adhurim dhe ishin të padrejtë.

149. Kur u penduan thellësisht dhe e kuptuan se kishin gabuar ata thanë: “Nëse nuk na mëshiron dhe nuk na e fal gabimin Zoti ynë, ne atëherë do të jemi më të shkatërruarit!”.

150. Kur Musai u kthye te populli i vet, i zemëruar dhe shumë i hidhëruar, tha: “Shumë keq paskeni vepruar pas largimit tim! A kërkuat përshpejtimin e ndëshkimit të Zotit tuaj?” Ai lëshoi pllakat dhe e zuri të vëllanë për flokësh dhe e tërhoqi nga vetja. Ai tha: “O bir i nënës sime! Popull i më mundi dhe gati më vrau! Mos bëj që të gëzohen armiqtë me fatkeqësinë time dhe mos më shih si gjynahqar!”.

151. Atëherë, Musai u lut: “Zoti im! Na fal mua dhe vëllanë tim dhe na përfshi në mëshirën Tënde! Ti je më Mëshiruesi i mëshiruesve”.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Populli i Musait, pas largimit të tij, nisi të adhuronte një statujë viçi të bërë me stolitë e tyre. Ai kishte një zë si të lopës.”** - Këtë statujë viçi e gdhendi dhe e derdhi Samiriju. Ai mori një grusht dhé nga gjurmët e të dërguarit (Xhibrilit), e hodhi mbi statujën prej floriri, dhe ajo filloi të nxirrte një zë si pëllitje lope. Kështu e bënë statujën dhe e adhuronin si zotin e tyre. Madje, në ajete të tjera, Allahu i Lartësuar

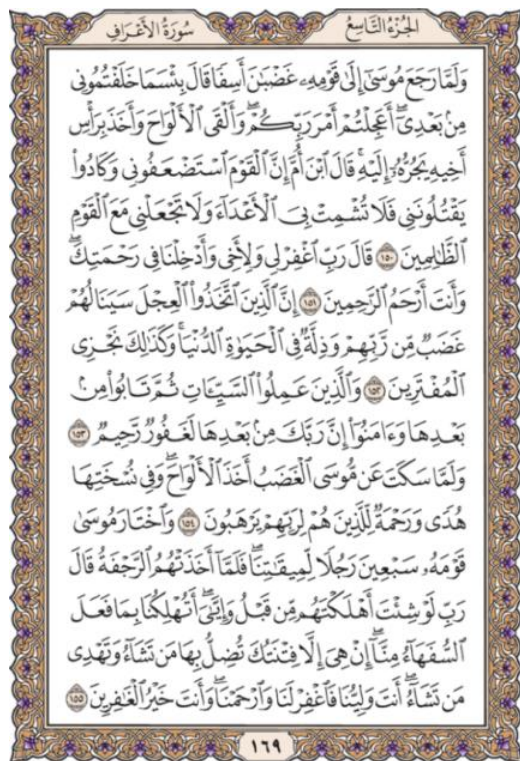
tregon: “Ai (*Samiriju*) nxorri përpara njerëzve imazhin e një viçi me trup (*të gdhendur*) që dukej se pëlliste, e ata thanë: “Ky është zoti juaj dhe Zoti i Musait, po ai (*Musai*) e ka harruar”. A nuk e kuptonin ata se ai (*viçi*) as nuk mund t'u thoshte atyre një fjalë (*si pëgjigje*), e as mund t'u bënte as dobi e as dëm?” [Ta Ha 88, 89]. Sipas tyre, ai qe Zoti që Musai shkoi për ta takuar. Sigurisht, kjo tregonte mendjelehtësinë e tyre, pasi si është e mundur që ata të mos bënin dallimin mes Zotit të botërave, i Cili është Zoti i qiejve dhe i tokës, me një statujë viçi, me plot mangësi?! Vetë Allahu i Lartësuar thotë se viçi i tyre nuk kishte asnjë cilësi hyjnore, qoftë në aspektin e qenies, qoftë në aspektin e veprave të tij:

- “**Nuk e shihnin, vallë ata, se ai as nuk u fliste...**” - Paaftësia për të folur konsiderohet si një mangësi e madhe. Madje, edhe adhuresit e statujës, që mund të flisnin, qëndronin më lart sesa idhulli i tyre:

- “**...e as nuk i udhëzonte në rrugë të drejtë?!**” - Ai nuk jepte udhëzime për fenë e vërtetë apo për çështjet e kësaj bote. Me logjikë të pastër e të shëndoshë, nuk mund të quash Zot diçka që nuk ka mundësi të flasë dhe nga e cila nuk ke asnjë dobi.

- “**Ata mbanin atë për adhurim dhe ishin të padrejtë.**” - I bënë padrejtësi vetes, sepse adhuruan diçka që nuk e meriton dhe pa patur asnjë fakt. Ajeti tregon qartë se kush i mohon Allahut të Lartësuar atributin e "të folurit", ka mohuar një nga veçoritë më të spikatura të Tij si Zot. Vetë Allahu i Lartësuar e konsideroi paaftësinë dhe pamundësinë e statujës për të folur si dëshmi se ajo nuk mund të ishte Zot. Ai që nuk mund të flasë nuk mund të jetë i adhuruar, nuk mund të jetë Zoti që adhurohet.

- “**Kur u penduan thëllësisht dhe e kuptuan se kishin gabuar...**” - Musai ua shpjegoi situatën e mjerë ku kishin rënë, prandaj ata u penduan për atë veprim. Ata e kuptuan se kishin devijuar nga rruga e drejtë dhe thanë:

- “**... ata thanë: “Nëse nuk na mëshiron dhe nuk na e fal gabimin Zoti ynë, ne atëherë do të jemi më të shkatërruarit!”.**” - Nëse Zoti i Madhërishëm nuk na mëshiron dhe nuk na tregon rrugën drejt mëshirës së Tij, ne do të jemi të humbur. Nëse Ai nuk na e mundëson dhe nuk na jep sukses që ta adhurojmë Atë, nëse Ai nuk na jep forcë dhe vullnet për të bërë vepra të mira, që Ai i do, ne do të mbetemi të humbur e të dëshpëruar. Nëse i Madhërishmi nuk na i mbulon të metat tona dhe nuk na i fal gjynahet, sidomos idhujtarinë që bëjmë, ne do të humbim gjithçka të mirë në dynja dhe ahiret.

- **Kur Musai u kthye te populli i vet, i zemëruar dhe shumë i hidhëruar, tha:...**”

- Kur Musai u kthye dhe e pa popullin e tij në atë gjendje, u zemërua shumë. Ai, - pajja e Zotit qoftë me të! - ishte tepër xheloz për fenë e pastër dhe shumë i dhembshur e i butë me popullin e tij. Në këtë gjendje, ai u thotë atyre:

- **“Shumë keq paskeni vepruar pas largimit tim!”** - Sa keq më keni zëvendësuar pas ikjes sime! A nuk e kuptoni se kjo sjellje ju çon në ndëshkimin e përjetshëm?!

- **“A kërkuat përshpejtimin e ndëshkimit të Zotit tuaj?”** - Allahu i Lartësuar ju premtoi se do t'ju shpallte një libër, kurse ju nxituat për të plotësuar dëshirat tuaja të mbrapshta për idhujtari.

- **“Ai lëshoi pllakat dhe e zuri të vëllanë për flokësh dhe e tërhoqi nga vetja.”** - Në zemërim e sipër, Musai lëshoi pllakat në të cilat ishte shkruar Teurati dhe e kapi fort të vëllain prej flokësh dhe prej mjekre. Duke e tërhequr me zemërim drejt vetes, i tha: “Musai tha: “O Harun! Ç'të pengoi ty që të vije pas meje, kur pe se ata morën rrugën e gabuar? Mos vallë edhe ti e kundërshtove urdhrin tim?” Haruni tha: “O bir i nënës sime! Mos më kap as për mjekre, as për flokësh! Në të vërtetë pata frikë se do të thoshe: “I përcave beni israilët dhe nuk e respektove fjalën time?” [Ta Ha, 92 – 94].

- **“Ai tha: “O bir i nënës sime! Popull i më mundi dhe gati më vrau!”** - Për të zbutur zemrën e të vëllait, Haruni iu drejtua me fjalë të buta, duke i kujtuar nënën e tyre të përbashkët, por në fakt Haruni e kishte vëlla Musain nga nëna dhe nga babai. Ai i tha: “O bir i nënës sime, populli më mundi dhe gati më vrau. Ata më shpërfillën kur u thashë: “O populli im! Ju po sprovoheni me të (*me viçin e gëdhendur*). Nuk ka dyshim se Zoti juaj është i Gjithëmëshirshmi, prandaj ejani pas meje dhe bindjuni urdhrin tim!”. Ata i thanë: “Ne nuk do t'i ndahemi këtij adhurimi (*të viçit*) derisa Musai të kthehet te ne.” [Ta Ha 90, 91]. Kështu, ata jo vetëm që e shpërfillën, por gati sa nuk e vranë.

- **“Mos bëj që të gëzohen armiqtë me fatkeqësinë time dhe...”** - Mos më turpëro para armiqve tanë duke më qortuar dhe keqtrajtuar. Ata mezi presin që të shikojnë ndonjë mangësi apo problem tek ne.

- **“...mos më shih si gjynahqar!”** - Mos më trajto mua sikur të jem kriminel.

Atëherë Musai u pendua për sjelljen e tij të nxituar, para se të dëgjonte justifikimin e të vëllait. Haruni kishte vepruar drejt dhe kishte bërë maksimumin për t'i penguar ata nga idhujtaria.

- **“Atëherë, Musai u lut: “Zoti im! Na fal mua dhe vëllanë tim dhe na përfshi në mëshirën Tënde! Ti je më Mëshiruesi i mëshiruesve”.**” - Më fal mua dhe vëllain tim Harunin! Na përfshi në mëshirën Tënde, o Zot! Mëshira Jote është një kështjellë e fortë, që na mbron nga të gjitha të ligat. Është mëshira Jote, o Zot, që na siguron lumturinë. Ti je më i Mëshirshmi se çdokush tjetër që mëshiron. O Allah, Ti je më i mëshirshëm me ne, sesa vetë baballarët dhe nënat tona. Madje, Ti je më i mëshirshëm me ne, sesa ne me vetet tona.

Ajetet 152 - 153

152. Nuk ka dyshim se ata që adhuruan viçin, ka për t'i përfshirë zemërimi i Zotit të tyre dhe poshtërimi në jetën e dynjasë. Kështu i shpërblejmë Ne trilluesit e së pavërtetës.

153. Por për ata që bënë vepra të këqija e pastaj u penduan dhe besuan (*sinqerisht*), Zoti yt do të jetë Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Nuk ka dyshim se ata që adhuruan viçin, ka për t'i përfshirë zemërimi i Zotit të tyre dhe poshtërimi në jetën e dynjasë.”** - Ata që adhuruan viçin ka për t'i përfshirë zemërimi i Zotit dhe poshtërimi në jetën e dynjasë. Ata meritojnë këtë, sepse zemëruan Zotin e tyre dhe nënçmuan urdhëresat e Tij.

- **“Kështu i shpërblejmë Ne trilluesit e së pavërtetës.”** - Këtu flitet për të gjithë ata që shpifin për Allahun e Lartësuar dhe për fenë e Tij. Ata kërcënohen me zemërimin e Allahut të Lartësuar dhe me poshtërim në këtë jetë. Edhe ata që adhuruan viçin i përfshiu zemërimi i Allahut të Lartësuar, sepse pas këtij gabimi, ata u urdhëruan që të vrisnin veten. Allahu i Lartësuar do të kënaqej me ta veçse pas këtij ndëshkimi. Kështu, ata vranë njëri tjetrin. Pas kësaj,

Allahu i Lartësuar ua pranoi pendimin. Në vijim përmendet një gjykim gjithëpërfshirës, për ta dhe për të tjerët:

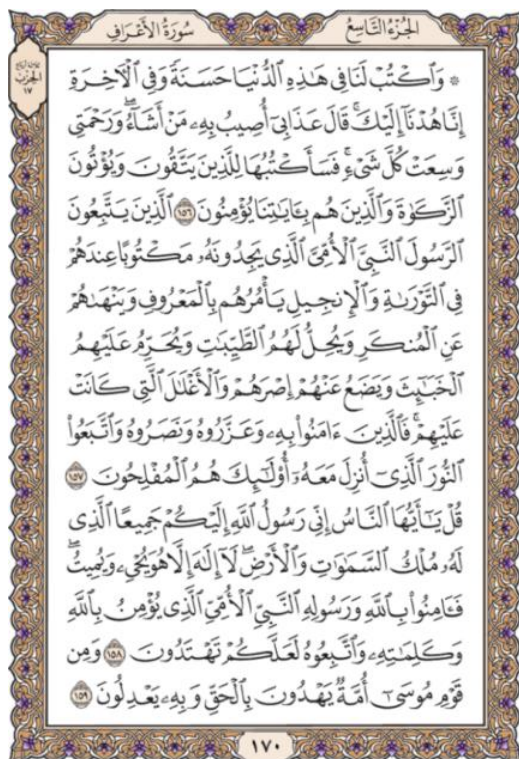
- **“Por për ata që bënë vepra të këqija e pastaj u penduan dhe besuan (sinqerisht)...”** - Këtë premtim të mrekullueshëm e meriton çdokush që pendohet sinqerisht. Çdokush që ka bërë vepra të këqija, duke përfshirë shirkun, gjynahet e mëdha dhe të vogla, por pas tyre pendohet, ndien keqardhje për to dhe përpiqet që të largohet prej tyre, Zoti i premtton falje dhe mëshirë. Kujdes! Përveç brakstisjes së gjynaheve, duke dhënë fjalën dhe duke u përpjekur që kurrë të mos kthehesh në to, duhet edhe besimi i pastër, sepse i Madhëruari thotë: “dhe besuan sinqerisht”. Pa dyshim, besimi i vërtetë në Allahun e Lartësuar nuk mund të plotësohet pa veprat e zemrës dhe pa veprat e gjymtyrëve.

- **“Zoti yt do të jetë Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Pas pendimit nga gjynahet dhe kthimit në rrugën e drejtë, Allahu i Madhëruar do të jetë Falës e Mëshirues. Allahu është *El Gafur*, Ai që i mbulon të këqijat dhe i fshin ato, edhe sikur të peshojnë sa e gjithë toka dhe ta mbulojnë tërësisht atë. Gjithashtu, Allahu është *El Rahim* - Mëshirëploti që pranon pendimin dhe jep forcë e sukses për vepra të mira.

Ajetet 154 - 157

154. Kur Musait iu shua zemërimi, i mori Pllakat, në të cilat kishte udhëzime e mëshirë për ata që e kanë frikë Zotin e tyre.

155. Dhe Musai zgjodhi shtatëdhjetë veta nga populli i vet për vendin tonë të takimit. Kur ata i rrëmbeu tronditja e fuqishme ai tha: “O Zoti im! Po të kishe dashur Ti, do të na kishe shkatërruar më parë, si ata, edhe mua. A po na shkatërron për atë që vepruan mendjelehtët nga mesi ynë? Kjo është vetëm një sprovë e urdhëruar nga Ti, me të cilën e lë të humbur atë që Ti do dhe udhëzon në rrugë të drejtë atë që Ti do.

Ti je Mbrojtësi ynë. Na fal e na mëshiro, sepse Ti je më i Miri Falës!

156. Cakto për ne atë që është e mirë në këtë Botë dhe në Botën tjetër! Ne jemi kthyer (të penduar) tek Ti!” Ai tha: “Me ndëshkimin Tim godas atë që Unë dëshiroj, ndërsa mëshira Ime ka përfshirë gjithçka. Atë (mëshirë) e kam caktuar për ata që janë të devotshëm, e japin zekatin dhe për ata që besojnë në argumentet Tona,

157. për ata që pranojnë të Dërguarin, Profetin arab, të cilin e gjejnë të cilësuar në Teurat dhe në Ungjill, që i urdhëron ata për të mirë dhe i ndalon nga e keqja, që u lejon ushqimet e këndshme dhe u ndalon ato të pakëndshmet, që u heq barrën e rëndë dhe prangat. Ata që besojnë në të, që e nderojnë atë, që e ndihmojnë atë dhe që veprojnë me Dritën që iu zbrit atij - këta janë ata të shpëtuarit.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kur Musait iu shua zemërimi,...”** - Pasi u qetësua, Musai u angazhua me çështjen më të rëndësishme:

- **“...i mori Pllakat,...”** – Musai mori pllakat që kishte hedhur pak më parë. Ato ishin pllaka tepër të rëndësishme. Për të shpjeguar vlerën dhe rëndësinë e tyre, i Madhëruari thotë:

- **“...në të cilat kishte udhëzime e mëshirë...”** - Ato përmbanin udhëzim dhe mëshirë. Ato kishin udhëzime për rrugën e drejtë, për të vërtetën, për veprat e mira dhe për veprat e këqija, për virtytet dhe veset. Ato përmbanin edhe mëshirën brenda, sepse ishin lumturi e mirësi për ata që zbatonin çfarë shkruhej aty. Ato ishin mëshirë për të gjithë ata që i mësonin normat që gjendeshin brenda tyre, që përvetësonin kuptimet e tyre, që punonin me sinqeritet dhe jetonin sipas tyre. Por, sigurisht, jo çdokush e pranon udhëzimin dhe mëshirën e Allahut të Lartësuar, jo çdokush e meriton që të jetojë sipas udhëzimit të Tij. Ata që vërtet e pranojnë Shpalljen e Zotit, që jetojnë dhe punojnë sipas saj, duke e pranuar atë me zemër të hapur, janë vetëm ata që kanë një cilësi:

- **“...për ata që e kanë frikë Zotin e tyre.”**

- Shpallja do të jetë udhëzim dhe mëshirë veçse për ata që i frikësohen Zotit dhe shpresojnë tek Ai. Ndërsa atyre që nuk i frikësohen Allahut të Lartësuar, që nuk e respektojnë dhe nuk e madhërojnë Atë, atyre kjo Shpallje u shton veçse arrogancën, inatin dhe largimin. Megjithatë, ata nuk do të kenë asnjë justifikim përpara Allahut të Lartësuar.

- **“Dhe Musai zgjodhi shtatëdhjetë veta nga populli i vet për vendin tonë të takimit.”** - Kur bijtë e Izraelit u penduan dhe u kthyen në rrugën e drejtë, Musa zgjodhi shtatëdhjetë burra ndër më të mirët, me qëllim që të kërkonin falje për popullin e tyre. Këtyre Allahu i Lartësuar u premtoi një vend dhe kohë takimi, por kur ata mbërritën atje, i thanë Musait: “Na trego ku është Allahu, ta shohim!” Kjo qe një paturpësi e madhe. Pas gjithë atyre

gabimeve, ja edhe një kërkesë e pamenduar dhe e padrejtë.

- **“Kur ata i rrëmbeu tronditja e fuqishme...”** - Ata u drodhën dhe të gjithë ranë përtokë, gati për t'u shkatërruar. Por Musai vijoi me përgjërime që t'i lutet Allahut:

- **“... ai tha: “O Zoti im! Po të kishe dashur Ti, do të na kishe shkatërruar më parë, si ata, edhe mua.”** - O Zoti im, Ti mund të na ndëshkoje para se të vinim këtu dhe të kërkonim falje për popullin tonë dhe përpara se ata të bënin atë kërkesë të padrejtë dhe pa edukatë.

- **“A po na shkatërron për atë që vepruan mendjelehtët nga mesi ynë?”** - Të lutem, mos na ndëshko për shkak të mendjelehtëve, që nxitohen! Në fakt, ky është një paralajmërim për këdo që merr guximin të tregojë edukatë të ulët me Allahun e Madhëruar. Musai u justifikua me mendjelehtësinë e atyre njerëzve. Po të kishin patur logjikë të shëndoshë, nuk do ta bënin atë veprim.

- **“Kjo është vetëm një sprovë e urdhëruar nga Ti, me të cilën e lë të humbur atë që Ti do dhe udhëzon në rrugë të drejtë atë që Ti do.”** - Musai dëshmoi se ajo qe një fitne tepër e rëndë dhe e rrezikshme, aq sa mund ta devijonte njeriun nga feja e Zotit, prandaj tha:

- **“Ti je Mbrojtësi ynë. Na fal e na mëshiro, sepse Ti je më i Miri Falës!”**- Kështu, Allahu i Lartësuar iu përgjigj lutjes së Musait, i ngjalli sërish ata, pasi kishin vdekur, dhe ua fali gjynahet.

- **“Cakto për ne atë që është e mirë në këtë Botë dhe në Botën tjetër!...”** - Mirësia për të cilën lutet Musai është dituria e dobishme, një furnizim i gjerë hallall dhe vepra të mira. Por të mirat nuk kërkohen vetëm për në dynja, por edhe për në ahiret. Të mirat e ahiretit janë ato që ka përgatitur Allahu i Lartësuar për të dashurit e Tij punëmire në Xhenetin e përjetësisë.

- **“...Ne jemi kthyer (të penduar) tek Ti!”** - Ne jemi kthyer me përunjësi drejt

Teje, duke qenë të vetëdijshëm për mangësitë dhe gjynahet tona.

- **“Ai tha: “Me ndëshkimin Tim godas atë që Unë dëshiroj, ndërsa mëshira Ime ka përfshirë gjithçka.”** - Me ndëshkimin Tim godas atë që Unë dëshiroj prej atyre që kanë ndjekur rrugën e keqe e që e meritojnë zemërimin Tim. Ndërsa mëshira Ime ka përfshirë gjithçka prej botës së sipërme dhe të poshtme, të drejtët dhe gabimtarët, besimtarët dhe mohuesit. Nuk ka ndonjë krijesë që të mos e ketë përfshirë mëshira e Allahut të Lartësuar dhe që të mos ketë shijuar mirësinë, dhuratat dhe bujarinë e Tij. Por mëshira e posaçme, e cila fal lumturinë e dynjasë dhe të ahiretit, u dhurohet vetëm atyre që kanë këto cilësi:

- **“Atë (mëshirë) e kam caktuar për ata që janë të devotshëm, e japin zekatin...”** - Mëshira e posaçme është për të devotshmit, që zbatojnë urdhëresat dhe ruhen nga gjynahet. Ajo është, gjithashtu, për ata besimtarë që japin zekatin, si shpenzim i detyrueshëm për ata që e meritojnë atë.

- **“...dhe për ata që besojnë në argumentet Tona...”** - Ata të cilët besojnë Shpalljet dhe argumentet e Zotit. Që besimi në Shpalljen dhe argumentet e Allahut të jetë i plotë, ai duhet të jetë i shoqëruar me një kuptim korrekt të tyre. Veç kësaj, është i domosdoshëm edhe zbatimi i tyre. Gjithashtu, besimi i vërtetë dëshmohej me pasimin e rrugës së Profetit ﷺ, në të gjitha aspektet, të brendshme apo të jashtme, shpirtërore apo fizike, themelore apo dytësore. Një cilësi tjetër të atyre që meritojnë mëshirën e Allahut të Lartësuar është:

- **“...për ata që pranojnë të Dërguarin, Profetin arab...”** - Allahu i Madhëruar e veçon rëndësinë e besimit te Profeti i Tij i përzgjedhur, duke e dalluar mbi besimin e të gjithë profetëve. Ky profet, i cili nuk dinte të lexonte dhe të shkruante, është Muhamed Ibn Abdilal Ibn Abdul Mutalib ﷺ. Ajetet kanë objektiv të veçantë bijtë e Izraelit, për t'u bërë të qartë se besimi në profetin Muhamed është kusht i

domosdoshëm që ata të konsiderohen si besimtarë të vërtetë. Ata duhet ta besojnë dhe ta pasojnë këtë Profet madhështor, si dhe të jetojnë sipas Shpalljes së tij. Këto ajete tregojnë qartë se besimtarë të vërtetë janë ata të cilët e pasojnë profetin Muhamed dhe pikërisht këta e meritojnë mëshirën e plotë të Allahut të Madhërishtëm. Allahu i Lartësuar e ka cilësuar Profetin si ‘umij’, sepse ai ishte pjesë e popullit arab, që konsiderohej si një popull analfabet, që nuk dinin shkrim e lexim dhe nuk kishin dituri rreth librave. Gjithashtu, ata nuk kishin asnjë libër qiellor, përpara Kur’anit, nga ku të merrnin mësim. Dihet botërisht se ata ishin popull që nuk kishin njohuri për librat e Zotit. Ky është Profeti që, sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- **“...të cilin e gjejnë të cilësuar në Teurat dhe në Ungjill...”** - Ata e gjejnë të përshkruar në Teurat dhe Ungjill me emrin dhe me cilësitë e tij. Një ndër cilësitë më të rëndësishme të profetit Muhamed ﷺ ishte shpallja e Kur’anit, si mesazh për botën mbarë. Profeti ftoi njerëzimin për të pranuar dhe për të jetuar sipas normave të mrekullueshme të shpallura nga Zoti i Urtë e i Gjithëditur.

- **“...që i urdhëron ata për të mirë dhe i ndalon nga e keqja...”** - Ky profet urdhëron në çdo gjë që është e mirë, e dobishme dhe e pastër. Ai i ndalon nga çdo gjë që është e keqe dhe e shëmtuar për logjikën e shëndoshë dhe për natyrën e pastër të njeriut. Ai urdhëron për namaz, për zekat, për agjërim, për haxh, për mbajtjet e lidhjeve farefisnore, për bamirësi ndaj prindërve, për sjellje të mirë ndaj komshiut, madje edhe ndaj shërbëtorëve dhe robërve. Ai urdhëron për të qenë bamirës dhe të dobishëm me të gjitha krijesat. Ai urdhëron për çiltërsi dhe sinqeritet, për ndershmëri e drejtësi dhe për të qenë këshillues të dashur. Nga ana tjetër, ky profet ndalon nga kufri dhe idhujtaria, nga vrasja dhe imoraliteti, nga alkooli dhe çdo gjë që shkatërron logjikën e njeriut,

nga çdo lloj padrejtësie ndaj krijesave, nga mashtrimi, gënjeshtat, nga krimet dhe shfrenimet e nga të gjitha llojet e ligësive. Në fakt, nga argumentet më të forta e më të qarta që dëshmojnë se Muhamedi ﷺ ishte vërtet i dërguari i Allahut të Lartësuar janë pikërisht normat e ligjet që ai vendosi, për t'u treguar njerezve se çfarë është hallall dhe çfarë është haram:

- **“...që u lejon ushqimet e këndshme dhe u ndalon ato të pakëndshmet...”** - Ai quan të lejuar çdo gjë që është e këndshme dhe e mirë, qofshin ushqime, pije apo gjëra e çështje të tjera. Gjithashtu, ai bën të ndaluar për njerëzit çdo gjë që është e pisët, e shëmtuar dhe e dëmshme për ta. Allahu i Madhëruar e përshkruan më tej Profetin e Tij, duke thënë:

- **“...që u heq barrën e rëndë dhe prangat.”** - Feja e tij është e thjeshtë, e lehtë dhe e bukur për t'u zbatuar. Ajo nuk të ngarkon me detyrime të rënda dhe të papërbalueshme, as nuk të vështirëson me pranga e zinxhirë. Kështu, të gjithë ata që besojnë këtë profet do të përfitojnë mëshirën e plotë të Allahut të Madhëruar:

- **“Ata që besojnë në të, që e nderojnë atë, që e ndihmojnë atë dhe që veprojnë me Dritën që iu zbrit atij...”** - Janë ata që e besojnë Muhamedin dhe e mbështesin atë, e respektojnë dhe e ndjekin udhëzimin e tij. Përveç kësaj, ata ndihmojnë të përhapin mesazhin e tij tek të tjerët. Gjithë këtë peshë ata e mbajnë duke ndjekur dritën që zbriti Allahu i Lartësuar. Kjo dritë është Kur'ani, nëpërmjet të cilit ata ndriçohen dhe dalin nga errësitat e idhujtarisë dhe injorancës. Nëpërmjet Kur'anit, ata gjejnë rrugën e drejtë në çdo udhëkryq që hasin.

- **“... këta janë ata të shpëtuarit.”** - Të tillët kanë për të fituar mirësitë dhe kanë për të shpëtuar nga ligësitë e dynjasë dhe të ahiretit. Ndërsa ata të cilët nuk e besojnë profetin Muhamed ﷺ, nuk e ndihmojnë dhe nuk e respektojnë rrugën e tij, ata që nuk ndjekin dritën që Allahu i Lartësuar shpalli nëpërmjet Tij, ata janë të shkatërruarit, që

nuk do të mund të shpëtojnë nga ndëshkimi në dynja dhe ahiret. Duke qenë se Allahu i Lartësuar në këto ajete u drejtohet posaçërisht pasuesve të Teuratit, që ata të besojnë dhe ndjekin fenë e Muhamedit ﷺ, ndoshta dikush mund ta keqkuptojë se këto fjalë u drejtohen vetëm atyre dhe jo të tjerëve. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar sjell një ajet, i cili është qartësisht më gjithëpërfshirës:

Ajeti 158

158. Thuaj: “O njerëz! Unë jam i dërguari i Allahut për të gjithë ju. Jam i dërguari i Allahut, në dorën e të Cilit është sundimi i qiejve e i tokës. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Ai jep jetë dhe Ai jep vdekje. Besoni në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij, Profetin që nuk shkruan e nuk lexon, që beson Allahun dhe Shpalljet e Tij! Ndiqeni rrugën e tij, që të jeni të udhëzuar!

Shpjegimi i ajetit

- **“Thuaj: “O njerëz! Unë jam i dërguari i Allahut për të gjithë ju.”** - Unë jam i dërguari i Zotit për të gjithë njerëzimin, për arabët dhe joarabët, për *ehli kitab*-ët dhe për ata që nuk kanë libër qiellor.

- **“Jam i dërguari i Allahut, në dorën e të Cilit është sundimi i qiejve e i tokës.”** - Zoti im vepron në këtë krijim, në qiell dhe në tokë, me ligjet e Tij të krijimit, të rregullimit të çështjeve, të sundimit dhe të mbretërimit. Gjithashtu, Ai ka vendosur në këtë gjithësi edhe ligjet fetare, të cilat ia mësoi Profetit që i përcjell ndër njerëz. Unë ju ftoj në rrugën e Allahut të Lartësuar dhe ju mësoj se si të bëheni banorë të Xhenetit, që është vendi i bujarisë së Allahut të Madhëruar. Unë ju mësoj dhe paralajmëroj, gjithashtu, që të largoheni nga çdo gjë që ju largon prej Allahut të Lartësuar dhe ju privon nga Xheneti i Tij.

- **“Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij.”** - Askush e asgjë tjetër, veç Allahut, nuk meriton të adhurohet me dashuri, madhërim, frikë dhe shpresë. Nuk ka dyshim se mënyra e saktë e adhurimit të Allahut të Lartësuar mund të mësohet dhe

të kuptohet veçse nëpërmjet rrugës së profetëve dhe Shpalljes së Tij. Ky është ligji i Allahut dhe këto janë format përmes të cilave Ai ua mëson fenë njerëzve.

- **“Ai jep jetë dhe Ai jep vdekje.”** - Allahu është Ai që *Juhji ue Jumit* – Ai që jep jetë dhe jep vdekje. Askush nuk mund të marrë pjesë me Allahun e Lartësuar në këtë pushtet për të dhënë jetë dhe vdekje; ai i takon Allahut dhe vetëm Allahut. Allahu i Madhëruar e ka bërë vdekjen si një urë kalimi për të kaluar në jetën tjetër. Në ahiret njerëzit do të jenë të përjetshëm dhe nuk do të ketë më vdekje tjetër. Atëherë, çdokush që beson Ditën e Gjykimit dhe jetën e pasosur, duhet të pranojë edhe profetin e fundit, Muhamedin ﷺ:

- **“Besoni në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij, Profetin që nuk shkruan e nuk lexon,...”** - Besojeni atë thellë me zemër, por frytet të dallohen dhe shfaqen edhe në veprimet tuaja. Besojini këtë Profeti, i cili:

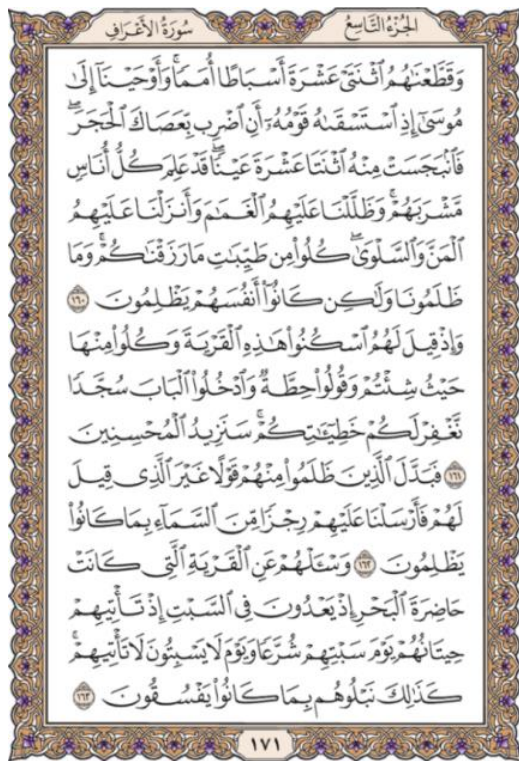
- **“...që beson Allahun dhe Shpalljet e Tij!”** - Besojeni këtë Profet, i cili është i përqendruar vendosmërisht në rrugën e drejtë të Zotit. Ai është korrekt dhe besnik në transmetimin e besimit të vërtetë, ashtu siç ka dashur Allahu i Lartësuar që të jetë. Ai është i përqendruar në zbatimin e përpiktë dhe me sinqeritet të kësaj feje, por është edhe këmbëngulës, i duruar dhe i mëshirshëm në këtë detyrë.

- **“Ndiqeni rrugën e tij, që të jeni të udhëzuar!”** - Ndiqni rrugën e tij, që të jeni në rrugë të drejtë. Vetëm kështu do të arrini të gjitha mirësitë dhe begatitë që synoni. Vetëm duke ecur në gjurmët e tij do të përkyeni fenë tuaj dhe do të arrini mirësitë në të dyja jetët. Në të kundërt, nëse nuk e pasoni atë, atëherë do të humbni dhe do të largoheni shumë nga e vërteta.

Ajetet 159 - 160

159. Te populli i Musait kishte njerëz që udhëzonin në të vërtetën dhe, nëpërmjet saj, mbanin drejtësinë.

160. Ne i ndamë ata në dymbëdhjetë Fise, secili më vete. Kur njerëzit (e etshëm) i

kërkuan Musait ujë, Ne i shpallëm atij: “Bjeri shkëmbit me shkopin tënd!”. Dhe prej tij shpërthyen dymbëdhjetë burime. Secili Fis e dinte mirë burimin e vet. Ne bëmë që retë t’u bënë hije atyre, u zbritëm menna dhe thëllëza dhe u thamë: “Hani nga të mirat me të cilat ju kemi begatuar!”. Ata nuk na bënë Ne asnjë dëm, por dëmtuan vetveten.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Te populli i Musait kishte njerëz që udhëzonin në të vërtetën dhe, nëpërmjet saj, mbanin drejtësinë.”** - Duke iu përmbajtur të vërtetës, ata u tregonin njerëzve të drejtën dhe gjykonin me drejtësi në çdo çështje. Në një ajet tjetër, Allahu i Lartësuar thotë: “Prej tyre, Ne bëmë prijës që, me urdhrin Tonë, udhëzonin tek e drejta, pasi ata ishin të durueshëm dhe ndaj argumenteve Tona ishin të bindur.” Siç shihet, në këto ajete tregohet grada e lartë e popullit të Musait. Allahu i Lartësuar i bëri ata që të ishin udhëzues në rrugën e drejtë, nëpërmjet të vërtetës që Ai u kishte dhuruar. Këto ajete, me sa duket, bëjnë një

baraspeshë të gjendjes së bijve të Izraelit. Dikush mund të krijojë përshtypjen se ata gjithmonë kanë gabuar, kanë qenë të devijuar dhe se asnjëherë nuk i janë bindur Allahut të Lartësuar. Por e vërteta është se prej tyre ka pasur njerëz të udhëzuar drejt, të cilët udhëzonin edhe të tjerët nëpërmjet të vërtetës, që ua mësonin me korrektesë. Ata e njihnin të drejtën dhe gjykonin gjithmonë me drejtësi. Ata ishin të përqendruar në rrugën e Allahut të Lartësuar.

- **“Ne i ndamë ata në dymbëdhjetë Fise, secili më vete.”** - Bijtë e Izraelit ishin të ndarë në dymbëdhjetë fise, që ishin të afërt me njëri tjetrin. Secili prej fëmijëve të Jakubit përbënte një fis më vete.

- **“Kur njerëzit (e etshëm) i kërkuan Musait ujë, Ne i shpallëm atij: “Bjeri shkëmbit me shkopin tënd!”.**” - Populli i kërkoi Musait të luste Allahun e Madhëruar për ujë të bollshëm, që të pinin ata dhe kafshët e tyre. Me sa duket, ata ishin diku në një vend ku uji ishte i pamjaftueshëm, prandaj kërkuan ujë të bollshëm. Kështu, Allahu i Lartësuar, duke iu përgjigjur kërkesës së tyre, i shpalli Musait: “Bjeri shkëmbit me shkopin tënd!”. Ka mundësi që të ketë qenë një shkëmb i veçantë, por ka mundësi edhe që të ketë qenë çdo lloj shkëmbi. Sidoqoftë, Musai e goditi atë me shkopin e tij dhe, sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Dhe prej tij shpërthyen dymbëdhjetë burime.”** - Nga shkëmbi shpërthyen dymbëdhjetë burime, që nxirrnin ujë me bollëk.

- **“Secili Fis e dinte mirë burimin e vet.”**

- Për secilin nga këto fise u përcaktua një burim i veçantë, të cilin ata e njihnin mirë dhe ishin të qetë në përdorimin e tij. Kjo ndarje u bë për të mos u shtrënguar në marrjen e ujit dhe për të mos krijuar shkak për grindje mes tyre. Sigurisht, kjo tregon për mirësinë e plotë që Allahu i Lartësuar u dhuroi atyre.

- **“Ne bëmë që retë t’u bënin hije atyre,…”** - Nëpërmjet reve, Allahu i

Lartësuar u krijonte hije atyre, e cila i ruante nga nxehtesia e diellit.

- **“... u zbritëm menna dhe thëllëza ...”** - *Menna* ishte një lloj ushqimi i ëmbël, ndërsa *selua* është thëllëza, me mish shumë të shijshëm. Kështu, Allahu i Lartësuar u mundësoi gjithë këto mirësi hije dhe freski, ujë me bollëk, ushqim të shijshëm e mjaft cilësor. Të gjitha u vinin pa ndonjë mundim e lodhje nga ana e tyre.

- **“dhe u thamë: “Hani nga të mirat me të cilat ju kemi begatuar!”.**” - Megjithatë, ata nuk treguan mirënjohje për këto begati të shumta. Sidoqoftë, më këtë mosmirënjohje, ata nuk i shkaktuan ndonjë dëm Allahut, por i bënë padrejtësi vetes së tyre, sikurse thuhet më pas:

- **“Ata nuk na bënë Ne asnjë dëm, por dëmtuan vetveten.”**

Ajetet 161 - 162

161. Atyre iu tha: “Jetoni në këtë vend dhe merrni nga mirësitë e tij ku të dëshironi, por thoni “Na fal!” dhe hyni në portat e tij duke rënë në sexhde, që t’ju falim gjynahet, ndërsa vepërmirëve t’ua shtojmë shpërblimin!”

162. Por të këqijtë nga mesi i tyre e ndryshuan fjalën që u ishte dhënë me një tjetër fjalë; prandaj Ne zbritëm kundër tyre një dënim të madh nga qielli për padrejtësitë e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Atyre iu tha: “Jetoni në këtë vend...”** - Allahu i Lartësuar i udhëzoi që të hynin në atë vendbanim, që do të ishte atdheu i tyre. Bëhet fjalë për vendin e quajtur Iljae.

- **“...dhe merrni nga mirësitë e tij ku të dëshironi,”** - Atje kishte plot pemë, fruta e bërëqet, dhe Allahu i Lartësuar u dha leje të merrnin e të hanin ku të dëshironin. Por, gjithashtu, Ai i urdhëroi të bënin diçka të thjeshtë, që do të tregonte pendimin e tyre të sigurtë dhe nënshtrimin ndaj Tij:

- **“por thoni “Na fal!” dhe hyni në portat e tij duke rënë në sexhde, që t’ju falim gjynahet, ndërsa vepërmirëve t’ua shtojmë shpërblimin!”**” - Kur të hyni në

portat e këtij vendi, thoni: "*Hittatun!*" – “Na fal e na i fshi gjynahet tona!”

- **“...dhe hyni në portat e tij duke rënë në sexhde, që t’jua falim gjynahet...”** - Hyni në portat e këtij vendbanimi me përunjësi dhe mirënjohje ndaj Zotit tuaj. Kështu, ata u urdhëruan që të hynin në atë vend duke kërkuar falje dhe duke shprehur përvujtje e respekt ndaj Zotit, dhe kundrejt kësaj, Zoti u premtoi falje të gjynaheve dhe një shpërblim të mrekullueshëm që në jetën e kësaj bote. Madje, Ai u premtoi edhe një shpërblim të përrjetshëm, që do t’u jepej Ditën e Gjykimit:

- **“...ndërsa vepërmirëve t’ua shtojmë shpërblimin!”** - Të mirëve do t’ua shtojmë të mirat e dynjasë dhe të ahiretit. Megjithatë, zullumqarët nuk e zbatuan këtë urdhër hyjnor dhe të mrekullueshëm të Allahut të Lartësuar por:

- **“Por të këqijtë nga mesi i tyre e ndryshuan fjalën që u ishte dhënë me një tjetër fjalë; prandaj...”** - Ata nuk iu bindën Allahut të Lartësuar, por e thyen dhe e përçmuan urdhrin e Tij. Ata e zëvendësuan fjalën që iu kërkuar me një fjalë tjetër. Në vend të "*hitta*", ata thanë: "*hinta*", që do të thotë ‘kokërr gruri’. Edhe atë fjalë, që ishte aq e thjeshtë për t’u thënë, ata e zëvendësuan me tjetër fjalë, nga ligësia që kishin në zemër. Atëherë, mendo pak se si do të reagonin ata ndaj urdhrin tjetër, që mbase ishte pak më i vështirë: të hynin të përvujtur në portat e qytetit! Sigurisht, që edhe këtë nuk do ta zbatonin. Ndaj, kur u afruan në portat e qytetit, ata u futën duke tërhequr zvarrë të prapmet e tyre. Ky qe një akt i shëmtuar kundërshtimi dhe padrejtësie, prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...Ne zbritëm kundër tyre një dënim të madh nga qielli për padrejtësitë e tyre.”** - Ngaqë kundërshtuan urdhrin e Tij, Allahu i Lartësuar lëshoi mbi ta ndëshkim prej qiellit, që mund të ketë qenë sëmundje ose diçka tjetër. Allahu i Lartësuar nuk u bëri asnjë padrejtësi atyre me këtë ndëshkim, por ata i bënë padrejtësi vetes. Ky qe rezultat i veprave që bënë me duart e tyre,

pa i detyruar kush dhe pa patur asnjë arsye. I vetmi shkak ishte poshtërsia, që u kishte mbushur shpirtat.

Ajetet 163 - 166

163. Pyeti ata për fshatin që gjendej në bregdet dhe që shkelte rregullin e të shtunës (*sabathit*)! Të shtunën, peshqit u vinin sheshazi mbi ujë, ndërsa ditët e tjera, që nuk e kishin të ndaluar punën, nuk u vinin. Kështu Ne i sprovonim, sepse ata i kalonin kufijtë.

164. Kur disa prej tyre thanë “Përse e këshilloni një popull që Allahu do ta shkatërrojë ose do t’i japë një dënim të ashpër?”, këshilluesit thanë: “Për të kryer detyrën para Zotit tuaj dhe me shpresë që ata mund t’i frikësohen.”

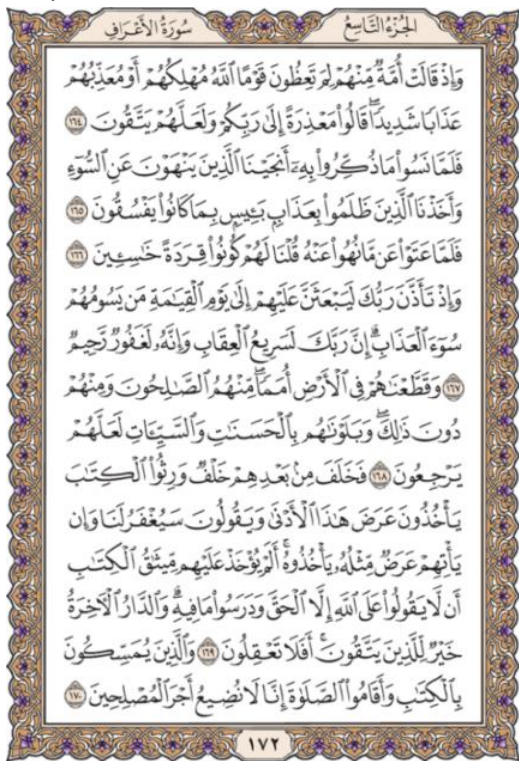
165. Por kur ata i shpërfillën paralajmërimet që u qenë bërë, Ne i shpëtuam ata që ndalonin të këqijat; ndërsa ata që kundërshtuan, i ndëshkuam me një dënim të ashpër për shkak se ishin të shfrenuar.

166. Kur ata ngulmuan me arrogancë të hapur në atë që u ishte ndaluar, Ne u thamë atyre: “Bëhuni majmunë të përbuzur e të mohuar!”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Pyeti ata për fshatin që gjendej në bregdet...”** - Pyeti ata, domethënë, bijtë e Izraelit, për popullin që jetonin në bregdet dhe që kishin marrë nga i Madhërishti disa porosi tepër të rëndësishme. Pyeti ata për historinë e tyre, se si ata e shkelën rregullin e sabathit, për të mos punuar ditën e shtunë! Pyeti edhe për ndëshkimin e ashpër të të Plotpushtetshmit mbi ta!

- **“...dhe që shkelte rregullin e të shtunës (*sabathit*)!”** - Allahu i Lartësuar i kishte urdhëruar që të respektonin sabathin, domethënë rregullin për të mos gjuajtur dhe peshkuar ditën e shtunë. Në këtë mënyrë, Ai donte të vinte në provë bindjen dhe respektin që ata kishin për Të dhe urdhrat e Tij, prandaj pikërisht ditën e shtunë peshqit vinin me shumicë pranë rrjetave të tyre, aq sa ata i shihnin me sy. I Madhëruari thotë:

- **“Të shtunën, peshqit u vinin sheshazi mbi ujë,...”** - Peshqit vinin tufa-tufa përpara syve të tyre, në sipërfaqe të ujit dhe ishte shumë e lehtë për t'i kapur.

- **“...ndërsa ditët e tjera, që nuk e kishin të ndaluar punën, nuk u vinin.”** - Por kur kalonte dita e shtunë, nuk shihje më peshq aty. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Kështu Ne i sprovonim, sepse ata i kalonin kufijtë.”** - Ishte shkak prirja e tyre për të shkelur kufijtë e Allahut të Lartësuar dhe për të mos iu bindur Atij, që u sprovuan në atë mënyrë. Nëse do të ishin më të bindur, Allahu i Lartësuar nuk do t'u jepte këtë sprovë aq të vështirë. Kështu, të vënë në provë, ata filluan të mendonin hile, se si të kapnin peshk ditën e shtunë. Përfundimisht, ata morën masa që të hidhnin rrjetat para të shtunës, t'i linin ato të hapura ditën e shtunë kur vinte peshku, dhe t'i mblidhnin pastaj ditën e dielë, meqë të shtunën nuk lejohej. Këtë gjë filluan ta bënin shumë prej tyre. Në fakt, ata u ndanë në tre grupe. Shumica e tyre e kaluan kufirin dhe morën guximin që ta shkelnin

urdhrit e Zotit, madje e bënin këtë hapur. Një grup tjetër vendosi që t'i ndalojnë, këshillojnë dhe qortojnë grupin e parë. Ndërsa një grup i tretë u mjaftua me këshillimin që bënin të tjerët, prandaj nuk reaguan ndaj grupit të parë. Madje, grupi i tretë i drejtohet grupit të dytë dhe i thotë:

- **“Kur disa prej tyre thanë “Përse e këshilloni një popull që Allahu do ta shkatërrojë ose do t'i japë një dënim të ashpër?...”** - Ata dukej sikur thoshin: Nuk ka asnjë dobi këshilla drejtuar atyre që kanë marrë guximin të shkelin kufijtë e Allahut të Lartësuar. Ata as që ua vënë veshin qortimeve dhe këshillave tuaja, por vazhdojnë me mospërfillje në rrugën e kundërshtimit. Për këtë arsye, nuk ka dyshim që Allahu i Lartësuar ka për t'i shkatërruar ata, por:

- **“...këshilluesit thanë: “Për të kryer detyrën para Zotit tuaj...”.** - Ne i qortojmë dhe i këshillojmë për t'u justifikuar para Zotit, si edhe:

- **“...dhe me shpresë që ata mund t'i frikësohen.”** - Me shpresë që ata do të heqin dorë nga mosbindja ndaj Allahut të Madhëruar. Ne nuk e humbin shpresën që Allahu i Lartësuar mund t'i udhëzojë ata në rrugë të drejtë. Mbase këshilla jonë do të ketë sukses dhe do të lërë gjurmë në zemrat e tyre. Këto janë dy qëllimet madhore pse këshillojmë dhe ftojme të tjerët në rrugë të drejtë: si justifikim i drejtë para Allahut të Lartësuar dhe me shpresë se ndoshta Allahu i Lartësuar ka për t'i udhëzuar ata, nëpërmjet këshillës që u bëjmë atyre.

- **“Por kur ata i shpërfillën paralajmërimet që u qenë bërë, Ne i shpëtuam ata që ndalonin të këqijat;...”** - Kur ata shpërfillën këshillat dhe vazhduan në rrugën e tyre të keqe, Allahu i Madhëruar i ndëshkoi, por nga ana tjetër, Ai shpëtoi këshilluesit, që ndalonin nga të këqijat. Ky është rregulli i pandryshueshëm i Allahut të Lartësuar me robërit e Tij: kur Ai ndëshkon një popull, nga ky ndëshkim shpëtojnë vetëm ata që urdhërojnë për të mira dhe ndalojnë nga të këqijat.

- **“...ndërsa ata që kundërshtuan, i ndëshkuam me një dënim të ashpër për shkak se ishin të shfrenuar.”** - Allahu i Madhërishtëm i ndëshkoi rëndë ata të cilët e meritonin, sepse bënë padrejtësi dhe shkelën rregullin e sabathit. Ndërsa për ata që u thanë këshilluesve: "Pse këshilloni një popull të cilin Allahu dëshiron ta ndëshkojë", shpjeguesit e Kur'anit kanë dhënë mendime të ndryshme. Megjithatë, si mendim më i saktë dhe më i përhapur është se edhe ata shpëtuan, pasi Allahu i Lartësuar na tregon se ndëshkimin e Tij e kufizoi vetëm për ata që bënë padrejtësi, që kaluan kufijtë dhe shkelën rregullin e të shtunës. Gjithashtu, dihet se detyra e urdhërimit për të mirë dhe ndalimit nga të këqijat është e tillë që, nëse e kryen një grup besimtarësh, atëherë nuk është më detyrim për të tjerët. Edhe ai grup u mjaftua me atë që kishin bërë të tjerët. Përveç kësaj, ata thanë: "Pse e këshilloni një popull të cilin Allahu dëshiron ta ndëshkojë?!" Kjo tregon se ata e urrenin atë grup për shfrenimin e tyre dhe e dinin shumë mirë se Allahu do t'i ndëshkonte ata. Ata i urrenin veprat e të padrejtëve, daljen nga kufijtë e Allahut të Lartësuar dhe mosbindjen ndaj urdhrave të Tij. Për këtë arsye, ata nuk mund të ndëshkoheshin njëllë si ata të cilët bënë gjynahe. E si mund të ndëshkoheshin, kur ata e urrenin të keqen dhe ishin të bindur se Allahu i Lartësuar do t'i ndëshkonte ashpër të padrejtët?!

- **“Kur ata ngulmuan me arrogancë të hapur në atë që u ishte ndaluar, Ne u thamë atyre: "Bëhuni majmunë të përbuzur e të mohuar!"**” - Zemrat e tyre u ashpërsuan dhe u mbushën me arrogancë, në vend që të zbuteshin dhe të dëgjonin këshillat e dashamirësve për t'u kthyer në rrugën e Allahut të Lartësuar. Pas kësaj, ndëshkimi për ta ishte i pashmangshëm. Allahu i Lartësuar, me gjykimin e Tij të drejtë, vendosi t'i kthente në majmunë të shëmtuar e të përbuzur, duke i larguar nga mëshira e Tij. Pastaj Allahu thotë se, edhe

për ata që do të mbeteshin gjallë do të shkruhej poshtërimi dhe nënçmimi.

Ajeti 167

167. Zoti Yt shpalli qartas se, mbi ta do të vendosë deri Ditën e Kijametit, sundimin e dikujt, që ka për t'i ndëshkuar ata me mënyrën më të keqe. Zoti yt është, vërtet Ndëshkues i shpejtë, por Ai është gjithashtu edhe Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajetit

- **Zoti Yt shpalli qartas se, mbi ta do të vendosë deri Ditën e Kijametit, sundimin e dikujt, që ka për t'i ndëshkuar ata me mënyrën më të keqe.**” - Allahu i Lartësuar thotë qartë se çfarë ndëshkimi morën ata: poshtërim dhe përçmim prej sunduesve të tyre, deri Ditën e Gjykimit. Mbi ta do të ketë vazhdimisht sundues, që do t'i shtypin dhe nënçmojnë.

- **“Zoti yt është, vërtet Ndëshkues i shpejtë,...”** – Allahu është ndëshkues i shpejtë për këdo që nuk u bindet urdhrave të Tij. Këta lloj njerëzish do t'i përfshijë ndëshkimi që në jetën e kësaj bote. Por Allahu i Lartësuar nuk është vetëm ndëshkues i rreptë:

- **“...por Ai është gjithashtu edhe Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Allahu është Falës, mbulues i të metave dhe Mëshirues i atyre që pendohen dhe i kthehen të përlulur Atij. Ai ua pranon veprat e mira që kryejnë dhe pastaj i shpërblen ata, me bujarinë e Tij. Kështu vepron Allahu i Lartësuar me robte e Tij. Ai premtom shpërblim për të mirët dhe u jep shumë më tepër sesa meritojnë. Nga ana tjetër, të këqijtë do të marrin si ndëshkim vetëm aq sa meritojnë, e jo më tepër, madje Allahu fal shumë. Ata që nuk i binden Allahut të Lartësuar dhe nuk pranojnë të jetojnë sipas ligjeve e normave të Tij, do të jenë vazhdimisht të nënçmuar dhe të poshtëruar nga tiranë mbi krye. Ata nuk do të kenë kurrë përfaqësues të denjë dhe ndihmëtarë, që t'u japin sukses e fitore.

Ajetet 168 - 171

168. Ne i shpërndamë ata në këtë Tokë grupe-grupe. Prej tyre ka të mirë, por ka

edhe jo të tillë. Ne i vumë në provë ata edhe me mirësi edhe me fatkeqësi, që të kthenin rrugë.

169. Pas tyre erdhën të tjerë, që trashëguan Librin, por që zgjodhën për vete stolitë e pavlera të kësaj bote dhe thoshin: “Do të na falet (gjithçka).” Por kur u vinte ndonjë kotësi tjetër e ngjashme, ata përsëri shkonin pas saj. A nuk janë zotuar ata në Libër që të mos thonë për Allahun asgjë tjetër veç së vërtetës dhe e patën studiuar mirë gjithçka në të? Bota tjetër është më e mirë për ata që janë të devotshëm. A nuk logjikoni?

170. Ata që i përmbahen me besnikëri Librit dhe e përkryejnë namazin le ta dinë se Ne nuk ua humbim shpërblimin punëmirëve.

171. Kujto kur Ne e ngritëm malin mbi ta, sikur të kishte qenë një re, aq sa ata menduan se do të binte mbi ta! Ne u thamë: “Zbatojeni atë që ju kemi dhënë me kembëngulje dhe kujtoni çfarë ka në të (në Libër), që të bëheni të devotshëm!”

Shpjegimi i ajeteve

- “Ne i shpërndamë ata në këtë Tokë grupe-grupe.” - Ne i shpërndamë dhe i përhapëm ata nëpër tokë, pasi kishin qenë njëherë të mbledhur e të bashkuar.

- “Prej tyre ka të mirë, por ka edhe jo të tillë.” - Prej tyre ka që janë të mirë, të cilët i zbatojnë detyrimet e Allahut të Lartësuar dhe i japin hakun çdokujt që e meriton. Por ka edhe të tjerë, që nuk janë të tillë, sepse bëjnë padrejtësi dhe dëmtojnë vetveten. Allahu i Lartësuar i sprovon robte e Tij për të dalë në pah të gjithë kategoritë e njerëzve. Në këtë mënyrë dallohen të shkëlqyeshmit, që plotësojnë si detyrimet ndaj Allahut të Lartësuar, ashtu edhe ato ndaj krijesave, do të duken cilët janë mesatarë, që kërkojnë hakun e tyre, por do të dalin në pah edhe ata që i bëjnë padrejtësi vetes, duke shkelur urdhëresat e Allahut të Lartësuar.

- “Ne i vumë në provë ata edhe me mirësi edhe me fatkeqësi, që të kthenin

rrugë.” - Ky është rregulli i Allahut të Lartësuar me të gjithë popujt në këtë botë. Ai i sprovon me të mira dhe me të këqija, me begati dhe me vështirësi, me qëllim që ata të kthehen nga rruga e humbjes dhe të marrin rrugën e drejtë, atë për të cilën edhe u krijuan. Brezat që erdhën më pas e shtuan ligësinë dhe u larguan shumë nga rruga e Allahut të Lartësuar:

- “Pas tyre erdhën të tjerë, që trashëguan Librin,...” - Brezat më vonë trashëguan Librin e Zotit, prandaj do të duhej që populli të kthehej te mësimet hyjnore të këtij Libri. Por, në të vërtetë, ata filluan të ndryshonin tekstin dhe përmbajtjen e Librit, sipas dëshirave të tyre. Ata po kërkonin të pasuroheshin përmes fetvave që jepnin, duke ndryshuar fenë e tyre. Atëherë filloi të përhapej në masë rryshfeti, sa që Allahu i Lartësuar thotë për ta:

- “...por që zgjodhën për vete stolitë e pavlera të kësaj bote dhe thoshin: “Do të na falet (gjithçka).”” - Ata e pranorin që e kishin gabim, prandaj thoshin: “Do të na falet”. Ata bënin gjynahe, pastaj thoshin më kot: “Do të na falen këto që bëjmë”, pa patur asnjë garanci prej Allahut të Lartësuar. Në fakt, qëndrimi i tyre nuk mund të konsiderohej si pendesë e sinqertë për gabimet, sepse po të ishte ashtu, ata do të vendosnin e do të zotoheshin që të mos i përsërisnin më ato gjynahe.

- “Por kur u vinte ndonjë kotësi tjetër e ngjashme, ata përsëri shkonin pas saj.” - Kur u vinte përsëri rasti për të bërë gjynah, që ata e pëlqenin, përsëri e bënin dhe përsëri thoshin të njëjtat fjalë. Në këtë mënyrë, ata shpërfillën normat e Allahut dhe i shitën për gjëra të vogla të kësaj bote. Ata hodhën tutje ndershmerinë e mirësinë që ofron Allahu i Lartësuar, duke parapëlqyer atë që është e ulët dhe poshtëruese për dynjanë dhe për ahiretin. Duke i qortuar për padrejtësinë që bënin, Allahu i Lartësuar thotë:

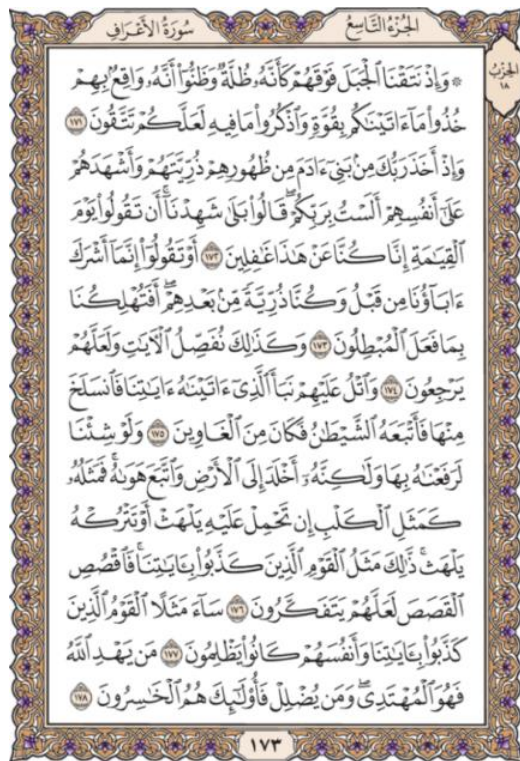
- “A nuk janë zotuar ata në Libër që të mos thonë për Allahun asgjë tjetër veç së vërtetës dhe e patën studiuar mirë

gjithëka në të?” - Si është e mundur që ata thonë të pavërteta rreth Allahut të Lartësuar?! Me gjithë zotimet e tyre, ata vazhdojnë të ndjekin dëshirat e tyre, duke rendur pas kësaj dynjaje. Ata vazhdonin me zullumet e tyre, ndërkohë që e kishin studiuar mirë Librin e Zotit. Kështu, ata e njihnin të vërtetën, por e kundërshtonin me vetëdije të plotë atë. Ata e kishin shumë të qartë se cila qe e drejta, por sërish bënë ashtu si u donte qejfi. Ky është një gjynah shumë më i rëndë sesa i atij që nuk di dhe gjykon nga padituria, prandaj edhe qortimi që u drejton Allahu i Lartësuar është më i rëndë e, sigurisht, ndëshkimi i tyre do të jetë më i ashpër. Kjo sjellje ishte tregues i mendjelehtësisë së tyre, pasi ata i jepnin përparësi jetës së kësaj bote, kundrejt ahiretit, që është i përjetshëm, siç thotë Allahu i Madhëruar:

- **“Bota tjetër është më e mirë për ata që janë të devotshëm.”** - Ahireti është shumë më i mirë për ata që tregohen të devotshëm, duke zbatuar urdhëresat e Allahut të Lartësuar. Ata largohen nga ushqimet e ndaluara dhe nga pasuria që fitohet me mënyra të padrejta. Ata i largohen ryshfetit, që merret për të dhënë një gjykim të padrejtë.

- **“A nuk logjikoni?”** - A nuk keni logjikë, që të kuptoni se çfarë kërkon përparësi dhe çfarë duhet të shpërfillni?! Një mendje e shëndoshë gjykon drejt për sa i përket asaj se çfarë është e mirë dhe çfarë është e keqe për njeriun. Ata që nxitohen në gjykim shikojnë vetëm në jetën e kësaj bote, e cila është e parëndësishme dhe shumë e shkurtër. Këtyre njerëzve u shpëtojnë mirësi të shumta, por, mbi të gjitha, ata do të privohen nga mirësitë e Xhenetit, pranë Allahut të Lartësuar. Ndërsa të mençurit janë ata që Allahu i Lartësuar i përshkruan:

- **“Ata që i përmbahen me besnikëri Librit dhe e përkryejnë namazin le ta dinë se Ne nuk ua humbim shpërblimin punëmirëve.”** - Ata kapen fort pas Librit të Zotit, duke e studiuar dhe duke e zbatuar atë. Ata përnxjerrin prej tij mësim të

dobishme, që forcojnë lidhjen e tyre me Allahun e Lartësuar dhe mbi të cilat ndërtojnë jetën e tyre. Ata nuk mjaftohen vetëm me nxënien e diturisë së dobishme, por edhe punojnë me të. Ata e konsiderojnë Librin e Zotit si qetësues dhe kënaqësi të shpirtit e të syrit, si rregullues të dynjasë dhe ahiretit të tyre. Pa dyshim ndër urdhëresat më të mëdha, që duhet kryer me sinqeritet për Allahun e Lartësuar, është falja e namazit. Namazi plotësohet me të gjitha fjalët dhe veprat e tij, si nga ana e jashtme, ashtu dhe nga ajo e brendshme shpirtërore. Allahu i Lartësuar e ka përmendur namazin në mënyrë të veçantë, për shkak të rëndësisë së madhe që ai ka mes gjithë detyrimeve të tjera. Namazi konsiderohet si matës i saktë i gradës së besimit. Falja e rregullt e namazit hap rrugën e të gjitha adhurimeve të tjera për njeriun. Veprat e kategorisë së përzgjedhur të adhuruesve janë të gjitha të mira, si për ata vetë, edhe për të tjerët, prandaj Allahu i Lartësuar thotë: “Ne nuk ua humbim shpërblimin të mirëve”. Ky ajet dhe shumë

të tjerë të ngjashëm tregojnë se Allahu i Lartësuar e dërgoi Profetin ﷺ si rregullues e përmirësues, me shumë mirësi e begati, dhe nuk e dërgoi që të jetë shkatërrues. Në fakt, të gjithë profetët janë dërguar me këtë mision: që të rregullojnë çështjet e dynjasë dhe ahiretit të njerëzve. Kësisoj, njerëzit që më tepër ndreqin punë e janë bamirës duhet të jenë model për të tjerët.

- **“Kujto kur Ne e ngritëm malin mbi ta, sikur të kishte qenë një re, aq sa ata menduan se do të binte mbi ta!...”** - Kur ata refuzuan porosinë dhe ligjet e Teuratit, Allahu i Madhëruar ngriti mbi ta një mal, si një re gjigande në qiell. Me këtë kërcënim mbi krye, Allahu i Madhërishtëm i urdhëroi ata që të zbatonin të gjitha udhëzimet e Librit të Tij.

- **“Ne u thamë: “Zbatojeni atë që ju kemi dhënë me kembëngulje...”** - Merreni, zbatojeni dhe jetoni sipas normave që kemi caktuar Ne. Zbatojini ato me përkushtim dhe seriozitet!

- **“...dhe kujtoni çfarë ka në të (në Libër),...”** - Bëjeni këtë duke e studiuar me kujdes Librin e Allahut dhe duke medituuar rreth tij, me dëshirën për ta jetësuar atë!

- **“...që të bëheni të devotshëm!”** - Nëse veproni dhe jetoni sinqerisht sipas normave e porositve të Zotit, pa dyshim që do ta arrini devotshmërinë. Nëse e trajtoni Shpalljen me seriozitet dhe përkushtim, do të jeni të shpëtuar nga ndëshkimi dhe zemërimi i Allahut të Lartësuar.

Ajetet 172 - 174

172. Kujto kur Zoti Yt nxori nga shpina e bijve të Ademit pasardhësit e tyre dhe i bëri të dëshmojnë, duke u thënë: “A nuk jam Unë Zoti juaj?” - **“Po, - thanë ata, - dëshmojmë për këtë.”**. Atëherë, mos thoni Ditën e Kijametit: **“Ne s’kemi ditur gjë për këtë.”!**

173. Ose që të mos thoni: “Etërit tanë ishin idhujtarë, ndërsa ne jemi thjesht pasardhës të tyre. Atëherë do të na ndëshkosh për atë që bënë ata pasues të kotësive?”.

174. Kështu i shtjellojmë Ne argumentet me hollësi, që ata të kthejnë rrugë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kujto kur Zoti Yt nxori nga shpina e bijve të Ademit pasardhësit e tyre...”** - Allahu bëri që njerëzit të jenë pasardhës të njëri-tjetrit, duke lindur brez pas brezi dhe shekull pas shekulli. Ai i nxori në dritë nga shpina e baballarëve të tyre dhe pastaj nga barku i nënave të tyre.

- **“...dhe i bëri të dëshmojnë, duke u thënë: “A nuk jam Unë Zoti juaj?””** - Allahu i bëri që ata të dëshmonin se Ai është Zoti, Sunduesi, Krijuesi, Furnizuesi dhe Ai që përmirëson dhe rregullon çështjet e tyre. Allahu i Madhëruar vendosi thellë në natyrën e pastër të njeriut këtë lloj besimi. Njeriu është i brumosur me besimin e pastër dhe të natyrshëm se Allahu është Zoti, Krijuesi, Sunduesi, Mbretëruesi dhe Ai që përkujdeset për ta. Ky besim është ngulitur thellë në ndërgjegjen dhe në natyrën e njeriut.¹² Atëherë, njerëzit e pranuan dhe dëshmuan për vërtetësinë e këtij fakti, duke thënë:

- **“- “Po, - thanë ata, - dëshmojmë për këtë.”**” - Allahu i Lartësuar e ka bërë natyrën e pastër të robve të Tij të tillë që ata ta besojnë Atë drejt, pa bërë idhujtari. Çdo njeri lind me natyrshmërinë e pastër islame, me besimin në një Zot të vetëm dhe nënshtrimin ndaj Tij. Porse natyra e njeriut mund të ndryshojë me kohë, për shkak të rrethanave të tjera. Kështu, të gjithë pasardhësit e Ademit, me natyrën e pastër që i ka krijuar Zoti, dëshmojnë për monoteizmin e pastër, ashtu siç ishte mesazhi dhe misioni i profetëve.

- **“Atëherë, mos thoni Ditën e Kijametit: “Ne s’kemi ditur gjë për këtë.””** - Nëpërmjet profetëve, Ne kërkuam prej jush që të pranoni dhe pohoni këtë besim të pastër, që ndodhet në natyrën tuaj, në mënyrë që ju të mos e mohoni një gjë të tillë Ditën e Gjykimit, duke gjetur justifikime. Ditën e Gjykimit ju nuk do të mund të pretendoni se nuk ju erdhi asnjë argument nga Allahu i Lartësuar dhe se nuk

patët asnjë fakt që t'ju tregojë e udhëzojë për besimin e drejtë. Allahu i ka sjellë argumentet e Tij të qarta, që të mos thoni: “Ne nuk dinim gjë për këtë.”. Kështu nuk do të mund të mbroheni para Allahut të Lartësuar.

- **“Ose që të mos thoni: “Etërit tanë ishin idhujtarë, ndërsa ne jemi thjesht pasardhës të tyre.”** - Mos u justikoni që ishit pasardhës të një populli jobesimtar dhe thjesht ndoqët rrugën e tyre. Ky nuk është justifikim, prandaj Ditën e Gjykimit ju nuk keni të drejtë të thoni:

- **“Atëherë do të na ndëshkosh për atë që bënë ata pasues të kotësive?”**” - Allahu i Lartësuar ka ngulitur thellë në natyrën tuaj besimin e pastër monoteist. Logjika e shëndoshë dhe e pastër e kupton që besimet e paraardhësve ishin të gabuara, ndërsa feja e të dërguarve të Zotit është e vërteta, që duhet përqafuar. Vetëm kjo natyrë e pastër dhe logjikë e kthjellët është mëse e mjaftueshme për të refuzuar besimet e gabuara të etërve tuaj. Shpeshherë ndodh që njeriu të futet në dyshime duke dëgjuar fjalët e të parëve të tij të humbur, por kjo ndodh veçse për shkak se ai i ka kthyer shpinën të vërtetës së Allahut të Lartësuar, duke mos treguar as përkushtimin minimal për ta kuptuar atë. Argumentet e Allahut të Madhëruar janë dy llojesh: ato që kanë ardhur përmes shpalljeve dhe profetëve të Tij dhe ato që duken qartë në krijimin e Tij. Mjafton që njeriu të shohë dhe studiojë veten e vet dhe do të zbulojë aty plot argumente e shenja, që vlejnë për të kuptuar të vërtetën. Kështu, mospërfillja e argumenteve të Allahut të Lartësuar, nga njëra anë, dhe përkushtimi me fanatizëm ndaj fjalëve të pararendësve të humbur, bën që të mos e dallosh të vërtetën e qartë. Në këtë mënyrë, logjika errësohet, prandaj njeriu i jep përparësi të kotës ndaj të vërtetës. Ky është shpjegimi më i saktë i këtyre ajeteve. Sipas një shpjegimi tjetër, në këto ajete bëhet fjalë për një ditë të veçantë, kur Allahu i Lartësuar ka marrë dëshminë nga të gjithë pasardhësit e Ademit, pikërisht

në momentin kur Ai nxori nga shpina e Ademit pasardhësit e tij. Më pas, Ditën e Gjykimit - sipas këtij mendimi, - Allahu i Lartësuar do të nxjerrë kundër tyre pikërisht këtë dëshmi të dhënë nga vetë ata. Sidoqoftë, në ajet nuk ka ndonjë shenjë që të tregojë se Allahu i Madhëruar do të nxjerrë kundër mohuesve këtë dëshmi të marrë prej tyre atë ditë të veçantë. Allahu i Lartësuar nuk do të përdorte kurrë kundër tyre një dëshmi që ata e kanë dhënë në një kohë aq të largët, që askush nuk e kujton t'i ketë ndodhur. Vetë realiteti e dëshmon se njerëzit nuk e kujtojnë këtë pohim që kanë bërë përpara Allahut të Lartësuar. Është e vërtetë që Allahu i ka nxjerrë pasardhësit e Ademit dhe i ka bërë të dëshmojnë për njëshmërinë e Tij,¹³ por ajetet kuranore që po shpjegojmë flasin për diçka tjetër: ato flasin për një çështje që është tejet e kuptueshme¹⁴ dhe e cila përforcohet prej natyrshmërisë së pastër së njeriut, siç e ka krijuar Allahu i Lartësuar.

- **“Kështu i shtjellojmë Ne argumentet me hollësi, që ata të kthejnë rrugë.”** - Kështu i qartësojmë argumentet Tona, që ata të kthehen nga rruga e shtrembër dhe të ndjekin të drejtën, që e kanë të rrënjësuar në natyrën e pastër të krijimit të tyre. Besim i instaluar në natyrën e pastër të njeriut e shtyn atë që t'i qëndrojë besnik Zotit të tij dhe të ndjekë rrugën e drejtë, të cilën Zoti e ka caktuar e përshkruar nëpërmjet profetëve dhe Shpalljeve.

Ajetet 175 - 178

175. Tregoju atyre ngjarjen e atij personi të cilit Ne i kishim dhënë (dituri për) Shenjat Tona, por ai i braktisi ato. Për këtë arsye, atë e bëri shok Shejtani dhe u bë prej të humburve (nga udha e drejtë).

176. Po të kishim dashur, Ne do ta kishim lartësuar atë nëpërmjet Shenjave Tona, por ai e kërkoi përjetësinë në tokë dhe ndoqi dëshirat e tij të kota. Ai i ngjan një qeni, të cilin, nëse e përzë, nxjerr gjuhën, por edhe nëse nuk e përzë, ai sërish nxjerr gjuhën. Të tillë janë ata që i

mohojnë Shenjat Tona. Tregoju atyre historinë, që ata të mendojnë!

177. Sa i keq është si shembull populli që i mohoi Shenjat Tona dhe e rëndoi vetveten me padrejtësi!

178. Ai të cilin e udhëzon Allahu, është në rrugë të drejtë dhe ai, të cilin nuk e udhëzon, është i humbur.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Tregoju atyre ngjarjen e atij personi të cilit Ne i kishim dhënë (dituri për) Shenjat Tona,...”** - Ky njeri mësoi fenë dhe Librin e Allahut të Madhëruar, duke u bërë dijetar i madh dhe i shquar.

- **“...por ai i braktisi ato. Për këtë arsye, atë e bëri shok Shejtani dhe u bë prej të humburve (nga udha e drejtë).”** - Por më pas, ai e braktisi këtë dituri, e cila e bën njeriun të pajiset me virtyte dhe vepra të mira e të ngrihet në grada të larta. Duke e lënë diturinë rreth fesë dhe Zotit, ai u zhvesh nga të gjitha këto cilësi, ashtu sikurse zhvishet rroba nga trupi, e si rrijedhohë, atë e bëri shok Shejtani i mallkuar. Sapo doli nga kështjella e mbrojtur e diturisë, Shejtani iu vu pas dhe filloi ta shtynte në poshtërsira. Kështu, ai u bë i humbur, pasi kishte qenë i udhëzuar, madje kishte udhëzuar edhe të tjerët në rrugën e drejtë. Kjo ndodhi, sepse Allahu i Lartësuar e braktisi dhe e la të mbështetëj thjesht në veten e vet.

- **“Po të kishim dashur, Ne do ta kishim lartësuar atë nëpërmjet Shenjave Tona...”** - Po të dëshironte Allahu i Lartësuar, do ta lartësonte atë me diturinë që kishte, duke i dhënë forcë dhe vullnet për të punuar sipas saj. Në këtë mënyrë, ai do të ishte tërësisht i mbrojtur nga armiqtë e tij, në krye të të cilëve qëndron Shejtani i mallkuar.

- **“...por ai e kërkoi përjetësinë në tokë dhe ndoqi dëshirat e tij të kota.”** - Me atë që bëri, ai e meritoi braktisjen dhe devijimin. Ai u mahnit pas kësaj dynjaje, a thua se do të ishte i përjetshëm në këtë botë, prandaj u lëshua i tëri në plotësimin e dëshirave të tij të ulta. Ai braktisi bindjen

ndaj Allahut të Lartësuar, që në fakt duhet të ishte i dashuri dhe i adhuruari i tij. Allahu i Lartësuar bën një krahasim për këtë lloj njeriu:

- **“Ai i ngjan një qeni, të cilin, nëse e përzë, nxjerr gjuhën, por edhe nëse nuk e përzë, ai sërish nxjerr gjuhën.”** - Për shkak të rëndësisë së madhe që i dha kësaj bote, me dashuri të tepruar për të, ky njeri i ngjan atij qenit që, nëse e përzë, nxjerr gjuhën, por edhe nëse nuk e përzë, ai sërish nxjerr gjuhën, domethënë, do të vazhdojë të bëjë atë që dëshiron. Edhe ky njeri do të vazhdojë që t'i japë rëndësi kësaj dynjaje dhe plotësimin të dëshirave të tij të shfrenuara. Ai nuk ka për t'u ngopur kurrë me këto kënaqësi, por do të kërkojë gjithmonë qejfe të reja.

- **“Të tillë janë ata që i mohojnë Shenjat Tona.”** - Ata i mohojnë faktet dhe shpalljet e Allahut të Lartësuar, edhe pse Ai i ka bërë të qarta dhe të kuptueshme. Ata i konsiderojnë si gjëra të parëndësishme dhe i hedhin pas shpine. Për këtë shkak, edhe Allahu i Lartësuar nuk ua jep më mundësinë që ta pranojnë fenë e Tij, pasi ata duan të ndjekin vetëm dëshirat e tyre.

- **“Tregoju atyre historinë, që ata të mendojnë!”** - Rrëfejua këto histori, me shpresë që ata të meditojnë dhe të nxjerrin mësimë prej tyre! Pa dyshim, nëse ata meditojnë, do të nxjerrin vërtet shumë mësimë, e nëse kanë sinqeritet, do të dorëzohen dhe do të adhurojnë Allahun e Lartësuar ashtu siç e pëlqen Ai.

- **“Sa i keq është si shembull populli që i mohoi Shenjat Tona dhe e rëndoi vetveten me padrejtësi!”** - Shumë model i keq është ai i atyre që i konsiderojnë faktet dhe shpalljet e Allahut të Lartësuar si kotësira e trillime. Ata i bëjnë padrejtësi vetes dhe shkatërrojnë jetën e tyre duke bërë gjynahe e poshtërsira. Modelit të tyre duhet t'i largohesh sa më shumë. Për sa i përket personit që përshkruhet në ajet, ka mundësi që të ketë qenë një person konkret, që Allahu i Lartësuar i dha dituri, por ai devijoi. Historia e tij përmendet që

besimtarët të nxjerrin mësim dhe të jenë të kujdesshëm që të mos bien në të njëjtin gabim si ai. Ka mundësi gjithashtu që ky të jetë thjesht një rast i përgjithshëm, domethënë, nuk kemi të bëjmë me një person të caktuar. Allahu i Lartësuar e sjell si një shembull, që ne të ruhemi dhe të jemi të kujdesshëm që të mos bëhemi si ai. Ky është një gjykim që përfshin këdo që Allahu i dhuron dituri rreth fesë, por që më pas e braktis diturinë dhe nuk punon sipas saj. Sigurisht, këto ajete janë një nxitje për të punuar me diturinë që të dhuron Allahu i Lartësuar. Kjo është një mundësi e artë për ngritje në grada të larta tek Allahu i Madhëruar. Gjithashtu, puna me diturinë që të ka dhuruar Allahu i Lartësuar është një kështjellë e fortë kundër Shejtanit të mallkuar. Nga ana tjetër, këto ajete janë një kërcënim i hapur dhe një qortim i fortë për këdo që nuk punon me diturinë që i ka dhuruar Allahu i Lartësuar. Kjo gjë e poshtëron njeriun dhe bën që Shejtani i mallkuar ta sundojë dhe kontrollojë atë. Gjithashtu, pasimi i dëshirave dhe përqendrimi i zemrës dhe i aktiviteteve vetëm te kjo botë, bëhen shkak që robi të devijohet dhe të braktiset nga Allahu i Lartësuar. Pastaj Allahu i Lartësuar, duke na dhënë të kuptojmë se Ai është i vetmi i Cili mund të të udhëzojë në rrugën e drejtë dhe të të lërë në humbje, thotë:

- **“Ai të cilin e udhëzon Allahu, është në rrugë të drejtë;...”** - Atë që Allahu i Lartësuar dëshiron ta udhëzojë, i jep sukses për të marrë dituri të pastër, nga shpalljet dhe profetët, dhe pastaj i jep forcë dhe vullnet të mjaftueshëm për të bërë vepra të mira sipas asaj diturie. Gjithashtu, i Madhëruari e ruan atë nga të gjitha të këqijat që i kanosen dhe e pengojnë nga rruga e drejtë. Kështu ndodh me të udhëzuarit në rrugën e drejtë, sepse ata i japin përparësi udhëzimit të Allahut të Lartësuar, pranojnë dritën e Tij dhe e zbatojnë atë me vullnet të lirë. Allahu i Urtë dhe i Gjithëditur i udhëzon e i ndihmon ata

vazhdimisht, duke ua shtuar besimin dhe veprat e mira sipas tij.

- **“... dhe ai, të cilin nuk e udhëzon, është i humbur.”** - Ndërsa ata që Allahu i Lartësuar i ka lënë në humbje, ata e kanë merituar që Ai t'i braktisë, sepse ata nuk i pranojnë dritën dhe mësimet hyjnore, nuk duan të nënshtrohen e të jetojnë sipas porosive hyjnore, prandaj i Drejti nuk u jep sukses që të gjejnë udhën e drejtë. Ata janë të dëshpëruarit dhe të shkatërruarit, që do të jenë të humbur vetë, bashkë me familjet e tyre në Ditën e Gjykimit. Ky është shkatërrimi më i madh.

Ajeti 179

179. Shumë janë xhindet dhe njerëzit që Ne i bëmë për Xhehenem. Ata kanë zemra me të cilat nuk kuptojnë, kanë sy me të cilët nuk shikojnë dhe kanë veshë me të cilët nuk dëgjojnë. Ata janë si kafshët, madje edhe më të humbur. Këta janë ata që shpërfillin paralajmërimet (e Zotit).

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na tregon se të devijuarit dhe të humburit, që ndjekin Iblisin e mallkuar, janë vërtet shumë:

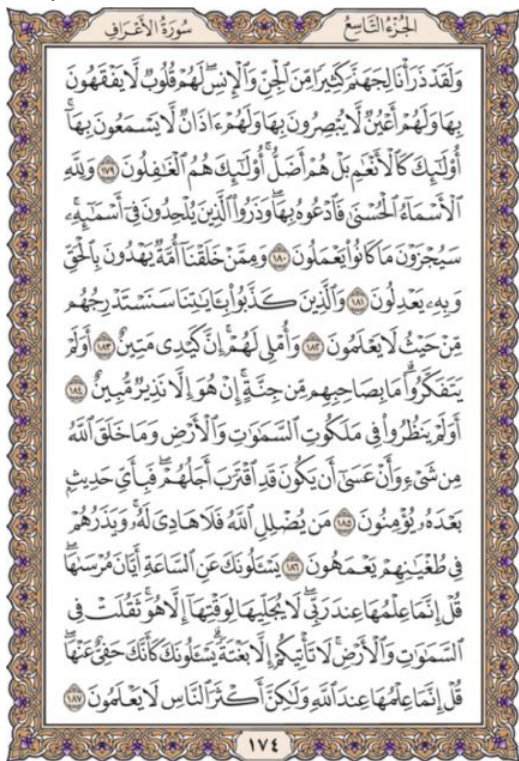
- **“Shumë janë xhindet dhe njerëzit që Ne i bëmë për Xhehenem.”** - Shumë njerëz dhe xhindë që kemi krijuar kanë për të hyrë në Xhehenem. Edhe kafshët janë më mirë se këta të humbur, pasi:

- **“Ata kanë zemra me të cilat nuk kuptojnë;...”** - Në zemrën e tyre nuk arrin njohja e besimit dhe mesazhit të Zotit. Ata nuk përfitojnë aspak nga mesazhi hyjnor, përveçse nuk do të kenë më justifikim përpara Zotit.

- **“...kanë sy me të cilët nuk shikojnë...”** - Ata nuk shohin çfarë është e dobishme për ta. Ata janë të verbër para shenjave dhe fakteve të Zotit të Madhërishëm.

- **“...dhe kanë veshë me të cilët nuk dëgjojnë.”** - Ata nuk e dëgjojnë të vërtetën, sipas së cilës duhet të jetojnë dhe ta adhurojnë Allahun e Lartësuar.

- **“Ata janë si kafshët;...”** - Njerëzit me të tilla cilësi të shëmtuara janë si kafshët, të

cilat nuk kanë logjikë e arsye, sepse i japin përparësi asaj që do të zhduket, kundrejt asaj që do të jetë e përjetshme. Madje, Allahu i Lartësuar thotë se këta janë më të humbur sesa kafshët:

- **“...madje edhe më të humbur.”** - Janë më të humbur, sepse kafshët e plotësojnë qëllimin për të cilin janë krijuar. Madje, ato kanë njëfarë aftësie për të dalluar se çfarë u bën mirë dhe çfarë u bën keq.

- **“Këta janë ata që shpërfillin paralajmërimet (e Zotit).”** - Ata janë të hutuar ndaj më të mirës, ndaj besimit në Zot dhe ndaj zbatimit të urdhrave të Tij. Ata i kanë kthyer shpinën kujtimit të Allahut të Madhëruar. Zemra e tyre, logjika, të dëgjuarit e të shikuarit u krijuan për ta, me qëllim që ata të kuptonin fenë dhe detyrimet ndaj Zotit dhe pastaj t'i zbatonin ato me përpikmëri, por ata bëjnë të kundërtën e këtij qëllimi. Prandaj, ata e meritojnë që Allahu i Lartësuar t'i lërë për në Xhehenem. Ndërsa ata që besojnë dhe, me dashuri, i përdorin dhuntitë e tyre për të adhuruar Allahun e Lartësuar, ata nuk janë

të hutuar, prandaj do të jenë banorë të Xhenetit, duke bërë vepra të banorëve të Xhenetit.

Ajeti 180

180. Allahu ka emrat më të bukur. Prandaj lutjuni Atij nëpërmjet tyre dhe distancohuni nga ata që bëjnë shtrembërimet në emrat e Tij! Ata kanë për t'u “shpërblyer” për veprimet e tyre.

Shpjegimi i ajetit

- **“Allahu ka emrat më të bukur...”** - Ky ajet flet për madhështinë e Allahut të Lartësuar në cilësitë dhe emrat e Tij. Allahu ka emrat më të bukur. Të gjithë emrat e Allahut të Lartësuar janë të bukur, sepse ata tregojnë cilësi absolute dhe madhështore. Nëse do të ishin thjesht emra dhe nuk do të tregonin cilësi reale, atëherë nuk do të quheshin *husna* - të bukur. Edhe nëse do të përshkruanin ndonjë cilësi jo të plotë, ata nuk do të ishin të bukur. Nëse do të ishin emra që përdoren edhe për plotësi, edhe për mangësi, përsëri nuk do të ishin të bukur. Çdo emër i Allahu i Lartësuar tregon cilësi të plota të Tij. Kështu, për shembull, emri *El Alim* - i Gjithëdituri, tregon se Ai ka dituri gjithëpërfshirëse dhe të hollësishtme rreth të gjitha çështjeve dhe gjërave. Nga dituria e Tij nuk del asnjë thërmijë, në qiell apo në tokë qoftë ajo. Po kështu edhe emri *Err-Rrahim* - “Mëshirëplotë”, tregon se Allahu i Lartësuar ka mëshirë të plotë, e cila përfshin gjithçka. Ndërsa *El Kadir* - i Plotpushtetshëm, tregon se Allahu i Lartësuar ka një pushtet të plotë, gjithëpërfshirës, të pacenueshëm, nga i cili nuk shpëton asgjë e askush. Emrat e Allahut të Lartësuar janë të bukur e të plotë edhe për një fakt tjetër: sepse nuk lejohet t'i lutesh Atij ndryshe, përveçse nëpërmjet këtyre emrave:

- **“...Prandaj lutjuni Atij nëpërmjet tyre...”** - Ky është urdher për t'iu drejtuar Allahut të Lartësuar me emrat e Tij për të dyja llojet e duave: duatë e shprehura nëpërmjet adhurimeve dhe duatë e shprehura përmes një kërkesë të veçantë e të drejtpërdrejtë.¹⁵ Kur i drejtohem

Allahut, duhet të përzgjedhim atë emër të Tij që është më i përshtatshëm për lutjen tonë, për shembull: “O Zoti im, më fal dhe më mëshiro mua, sepse Ti je Falës e Mëshirëplotë!” Ose: “O Zoti im, ma prano pendimin, sepse Ti je Pranuesi i pendimit dhe Mëshirëplotë!” Ose: “Më jep e më furnizo mua, o Furnizues!” etj.

- “...dhe distancohuni nga ata që bëjnë shtrembërime në emrat e Tij! Ata kanë për t’u “shpërblyer” për veprimet e tyre.” - Ata do të ndëshkohen për shkak të shtrembërimit që bëjnë me emrat ose me kuptimet e emrave të Allahut të Lartësuar. Shtrembërimet me emrat e Allahut të Lartësuar bëhen në shumë mënyra. Një prej tyre është ta quash dikë, që nuk e meriton, me emrat e Allahut. Kështu vepronin idhujtarët, që emërtonin idhujt e tyre me emrat e Allahut të Lartësuar. Një mënyrë tjetër është mohimi i kuptimit të drejtpërdrejtë të emrave dhe keqinterpretimi i tyre. Kjo bëhet duke u dhënë atyre kuptime që nuk i ka dashur Allahu i Lartësuar dhe as Profeti i tij. Një tjetër mënyrë është edhe përgjasimi ose krahasimi i emrave të Allahut të Lartësuar me emrat e krijesave. Kështu, të gjithë duhet të jemi të kujdesshëm që të mos bëjmë shtrembërime me emrat e Allahut të Lartësuar, pasi ndryshe je i kërcënuar me këtë ajet kuranor. Është një hadith i saktë i Profetit ﷺ, që thotë: “Allahu i Lartësuar ka nëntëdhjetë e nëntë emra, dhe ai që “ahsaha” (i njohu ato emra dhe e adhuroi Zotin përmes tyre) ka për të hyrë në Xhenet.”¹⁶

Ajetet 181 – 186

181. Ndër ata, që Ne krijuam, ka edhe njerëz që udhëzojnë në të vërtetën dhe mbajnë drejtësi sipas saj.

182. Ndërsa ata që i mohojnë Shpalljet Tona, Ne do t’i shpiem dalëngadalë drejt shkatërrimit, pa e kuptuar.

183. Atyre do t’u jap afat, sepse plani Im është i fuqishëm.

184. A nuk mendojnë ata, se shoku i tyre nuk është aspak i marrë? Ai është vetëm një paralajmërues i qartë.

185. A nuk shohin ata në mbretërinë e qiejve dhe të tokës dhe në gjithçka që ka krijuar Allahu? Afati i tyre mundet tashmë të jetë drejt fundit. Atëherë, cilit Mesazh pas këtij, do t’i besojnë?

186. Për ata që Allahu i lë në humbje, nuk ka udhëzues. Ai do t’i lërë ata të enden në mosbesimin e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ndër ata, që Ne krijuam, ka edhe njerëz që udhëzojnë në të vërtetën...” – Ndër shumë krijesa, ka njerëz të zgjedhur, që jo vetëm janë të udhëzuar në rrugën e drejtë, por punojnë shumë që të udhëzohen edhe të tjerët. Ata e njohin të vërtetën, punojnë me sinqeritet sipas saj, dhe pastaj ftojnë edhe të tjerët që të bëjnë të njëjtën gjë.

- “...dhe mbajnë drejtësi sipas saj” - Ata gjykojnë me drejtësi në të gjitha çështjet. Edhe kur flasin, flasin drejt, duke thënë gjithmonë të vërtetën. Këta janë prijësit e të udhëzuarve, me dije të saktë e vepra të sinqerta. Allahu i Lartësuar i ka dalluar, sepse ata këshillojnë për të bërë mirë dhe për durim. Këta janë të gradës *siddikun* - të vërtetët, që vjen menjëherë pas gradës së profetëve. Por edhe mes tyre ka të dalluar mbi të dalluar, sipas shkallës së diturisë, veprave të sinqerta, thirrjes në rrugën e Zotit dhe sipas durimit që bëjnë në këtë rrugë të drejtë. I Lartësuar dhe i Dëlirë nga çdo e metë është Allahu i Lartësuar, i Cili dallon me mëshirën dhe bujarinë e Tij atë që Ai dëshiron. Allahu është Dhurues i madh dhe Bujar i pashoq.

- “Ndërsa ata që i mohojnë Shpalljet Tona, Ne do t’i shpiem dalëngadalë drejt shkatërrimit, pa e kuptuar.” - Këtu flitet për ata që shpërfillin dhe i quajnë të kota Shpalljet e Zotit të Lartësuar. Ata nuk i pranojnë shenjat e Allahut të Lartësuar, që tregojnë për saktësinë dhe vërtetësinë e mesazhit të Muhamedit ﷺ. Për këta njerëz, Allahu i Lartësuar thotë: “Ne do t’i shpiem dalëngadalë drejt shkatërrimit, pa e kuptuar.” Allahu i Lartësuar do t’i pasurojë në këtë botë, derisa ata të mendojnë se nuk

kanë për t'u dënuar nga Ai. Kështu, ata do ta shtojnë edhe më shumë kundërshtimin, gjynahet dhe krimet e tyre. Në këtë mënyrë, atyre do t'u shtohet masa e ndëshkimit prej Allahut të Lartësuar, domethënë, ata shkatërrojnë vetveten dhe nuk e kuptojnë se si.

- **“Atyre do t'u jap afat, sepse plani Im është i fuqishëm.”** - Plan i Allahut për ta është i fuqishëm dhe i pacenueshëm.

- **“A nuk mendojnë ata, se shoku i tyre nuk është aspak i marrë?”** - ‘Shoku’ që përmendet këtu është Profeti ﷺ. Kjo është një ftesë nga Allahu i Lartësuar që ata të vënë në punë logjikën e shëndoshë: A nuk e shikojnë gjendjen e njeriut që u dërgua mes tyre?! Ata e njohin shumë mirë atë. Madje, para Islamit, atë e vlerësonin shumë dhe e lavdëronin. Pse tani shpifin dhe e quajnë të marrë?! Le të shohin moralin dhe udhëzimet e tij, për çfarë fton ai dhe Shpallja që ai përcjell nga Zoti i tij! Ai është njeri fisnik, me cilësi të rralla, me moral të lartë, i mençur dhe me logjikë të shëndoshë, si askush tjetër. Ai fton vetëm në mirësi dhe ndalon vetëm nga të këqijat. Atëherë, ju që logjikoni drejt, a mund ta quani atë një njeri të marrë?! Përkundrazi, ai e meriton të quhet udhëheqësi më i madh dhe këshilluesi më i qartë dhe më i dhembshur për popullin e tij. Ai është bariu më i kujdesshëm për tufën e tij. Ai është më i buti dhe më i dashuri për ata që i fton në rrugën e drejtë.

- **“Ai është vetëm një paralajmërues i qartë.”** - Profeti udhëzon dhe u mëson njerëzve fjalët dhe veprat që i shpëtojnë ata nga ndëshkimi i Allahut të Lartësuar dhe i bëjnë të fitojnë shpërblimin e madh dhe lumturinë në të dyja jetët. Këtë ai e bën me mënyrën më të butë, më të drejtë, më tërheqëse dhe me dashurinë më të madhe.

- **“A nuk shohin ata në mbretërinë e qiejve dhe të tokës...”** - Nëse përsiatin mbi këto shenja madhështore, pa dyshim do të gjejnë fakte të qarta që tregojnë se Zoti, Krijuesi, Sunduesi, Furnizuesi dhe Kujdestari i tyre është i Vetëm dhe i Pashoq në çdo aspekt. Zoti i qiejve dhe i tokës është

i plotë dhe absolut në të gjitha atributet e Tij. Ai është Bamirës, i Drejtë dhe i Urtë në të gjitha veprat e Tij.

- **“...dhe në gjithçka që ka krijuar Allahu?”** - Çdokush që kërkon të vërtetën le të shohë gjithçka që ka krijuar Allahu i Lartësuar në këtë botë. Çdo pjesë e kësaj gjithësie, sado e vogël qoftë, dëshmon për diturinë, pushtetin, urtësinë dhe gjerësinë e mëshirës së Allahut të Lartësuar. Tërë krijimi dëshmon për bamirësinë e pakufishme të Krijuesit dhe për faktin se vullneti i Tij realizohet mbi gjithçka. Bota që ekziston tregon për cilësitë madhështore dhe absolute të Sunduesit të Plotpushtetshëm. Ajo tregon se Krijuesi është i Vetëm, Absolut, i pashoq dhe i pakrahasueshëm në çdo aspekt. Për këtë arsye, është e detyrueshme që Allahu të jetë i Vetmi që adhurohet nga krijesat, i Vetmi që meriton dashurinë, lavdërimin, mirënjohjen dhe përkushtimin e tyre. Krijesat duhet ta duan me gjithë shpirt Zotin e tyre dhe duhet t'i nënshtrohen vullnetarisht ligjit të Tij.

- **“Afati i tyre mundet tashmë të jetë drejt fundit.”** - Le të shikojnë gjendjen e tyre! Le të marrin në llogari vetveten, para se t'u vijë befaz vdekja, duke kundërshtuar të vërtetën. Le të reflektojnë dhe të ndryshojnë tani nga kjo gjendje e mjerë ku ndodhen, sepse kur vjen vdekja, nuk ka më shans për t'u kthyer mbrapa. Ky ajat është nxitje për reflektim, pendim dhe kthim tek Allahu i Lartësuar me bindje. Kjo është një ftesë bujare për të dalë nga gjendja e mospërfilljes së porosive të Allahut të Lartësuar.

- **“Atëherë, cilit Mesazh pas këtij, do t'i besojnë?”** - Nëse ata nuk besojnë këtë libër të mrekullueshëm, atëherë cilës fjale i besojnë?! Vallë, u besojnë librave të mashtrimit dhe devijimit, librave që të fusin në errësirat e humbjes dhe të çojnë larg Allahut të Lartësuar?! Apo u besojnë shpifësve, që flasin nga vetja e vet dhe shejtani i mallkuar?! Por të mjerët nuk e kuptojnë që nuk ka asnjë mundësi udhëzimi

pa e dëshiruar këtë Allahu i Lartësuar. E vetmja mundësi për të gjetur rrugën e drejtë është t'ia kërkojë këtë Allahut të Lartësuar, i Cili është i vetmi që ka në dorë udhëzimin.

Prandaj i Madhëruari thotë më pas:

- **“Për ata që Allahu i lë në humbje, nuk ka udhëzues. Ai do t'i lërë ata të enden në mosbesimin e tyre.”** - Ai i lë ata në humbje të thellë, duke bërë gjynahe e padrejtësi. Ata janë të çorientuar dhe kurrë nuk kanë për të dalë nga kjo humbje, nëse nuk ia kërkojnë Allahut të Lartësuar dhe nuk përpiqen sinqerisht përmes rrugëve të përcaktuara nga Ai për të arritur udhëzimin.

Ajetet 187 - 188

187. Të pyesin ty rreth Orës (së Kijametit) - kur do të ndodhë? Thuaj: **“Atë e di vetëm Zoti im. Askush, veç Tij nuk mund ta zbulojë kur do të ndodhë. Kjo barrë është shumë e rëndë për gjithçka në qiej dhe në tokë. Ajo ka për të ardhur veçse befaz. Ata të pyesin ty, sikur ti të kishe zbuluar dijen rreth saj. Thuaj: “Për të di vetëm Allahu”, por shumica e njerëzve nuk e dinë.**

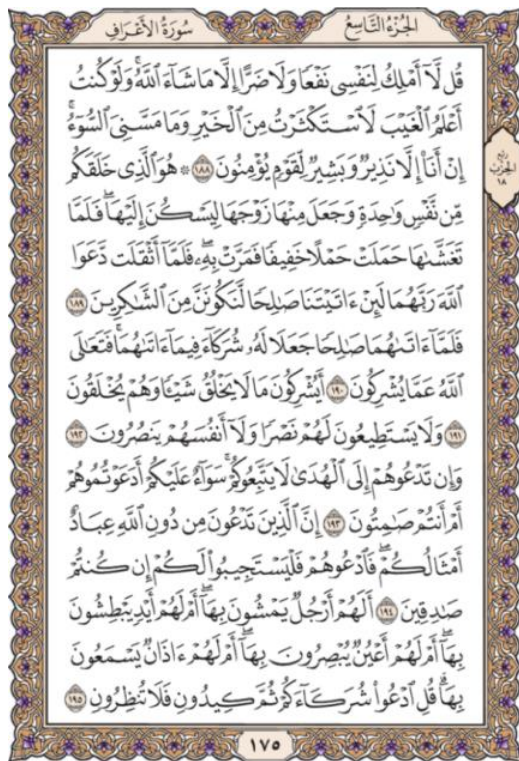
188. Thuaj: “Unë nuk kam në dorë t'i bëj as mirë e as keq vetes sime, përveçse ashtu siç do Allahu. Sikur ta dija të fshehtë, do t'i shumoja për vete të mirat e nuk do të më prekte asgjë e keqe. Unë jam veçse një qortues dhe përgëzues për njerëzit që besojnë.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet profetit të Tij, Muhamedit ﷺ, dhe i thotë:

- **“Të pyesin ty rreth Orës (së Kijametit) - kur do të ndodhë?”** - Këtu bëhet fjalë për ata që e mohojnë Muhamedin ﷺ, duke e konsideruar atë si mashtrues. Ata pyesnin për Kijametin, se kur do të jetë ora e tij, kur do të jetë dita e fundit e kësaj bote. Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që t'u përgjigjet duke thënë:

- **“Thuaj: “Atë e di vetëm Zoti im.”** - Allahu i Lartësuar e mban këtë dituri vetëm për Vetën e Tij, pa ia treguar askujt prej krijesave të Tij.

- **“Askush, veç Tij nuk mund ta zbulojë kur do të ndodhë.”** - Asnjë nuk ka për ta mësuar çastin e Kijametit para se ai të ndodhë. Këtë sekret e di veçse Allahu i Lartësuar.

- **“Kjo barrë është shumë e rëndë për gjithçka në qiej dhe në tokë.”** - Njohja e Ditës së Fundit është bërë e pamundur për banorët e qiejve dhe të tokës, prandaj edhe çështja e saj është shumë e rëndë dhe e frikshme për ta.

- **“Ajo ka për të ardhur veçse befaz.”** – Krijesat nuk do ta kuptojnë momentin kur të vijë ajo ditë, e cila do t'i kapë në befasi. Ata nuk do të kenë mundësi të përgatiten për të, që të përballojnë vështirësitë dhe tmerret e saj.

- **“Ata të pyesin ty, sikur ti të kishe zbuluar dijen rreth saj.”** - Për ata ka shumë rëndësi të dinë se kur do të ndodhë Kijameti, madje iu dukesh tejet mospërfillës për pyetjen që të bëjnë. Por nuk e dinë ata të shkretë se ti ke dituri të plotë rreth Zotit tënd dhe e di shumë mirë se çfarë pyetjesh janë të dobishme dhe çfarë jo. Për këtë

arsye, ti nuk i jep shumë rëndësi çështjes se kur do të ndodhë Kijameti. Atëherë, pse ata nuk të marrin ty si shembull?! Përse nuk mësojnë nga sjellja, dituria dhe maturia jote?! Përse nuk heqin dorë nga kjo pyetje e padobishme?! Aq më tepër që këtë njohuri nuk e ka patur dhe nuk e ka asnjë profet apo melek afër Zotit të Lartësuar. Kjo thjesht është një nga çështjet që Allahu i Lartësuar, me urtësinë e Tij, e mban në sekret të plotë nga krijesat.

- **“Thuaj: “Për të di vetëm Allahu”, por shumica e njerëzve nuk e dinë.”** - Për shkak të paditurisë së tyre, ata u japin rëndësi çështjeve që nuk kanë dobi për ta. Nga ana tjetër, ata nuk pyesin për ato gjëra që vërtet e kanë detyrë të pyesin dhe të informohen, sepse do të mbajnë përgjegjësi për to.

- **“Thuaj: “Unë nuk kam në dorë t'i bëj as mirë e as keq vetes sime, përveçse ashtu siç do Allahu.”** - Unë jam një rob i Zotit, i nënshtruar plotësisht para Tij. Nëse më vjen ndonjë mirësi, më vjen veç prej Allahut të Lartësuar. Gjithashtu, askush nuk largon prej meje të këqijat, përveç Allahut të Lartësuar. Edhe këtë dituri që kam, e kam prej Allahut të Lartësuar.

- **“Sikur ta dija të fshehtë, do t'i shumoja për vete të mirat e nuk do të më prekte asgjë e keqe.”** - Nëse unë do t'i dija gjërat para se ato të ekzistonin, nëse do të dija ku të çojnë ato dhe se cili është përfundimi i tyre, atëherë unë do të ndërmerrija të gjitha masat që të grumbulloja për veten time çdo të mirë të dynjasë dhe ahiretit, nga njëra anë, dhe do të isha i kujdesshëm që të shpëtoja prej çdo gjëje që më dëmton, nga ana tjetër. Por duke qenë se unë kam dituri veçse aq sa Zoti më ka mësuar, edhe mua mund të më godasë ndonjë gjë që më dëmton ose mund të më shpëtojë ndonjë e mirë, që më bën dobi. Atëherë, ky është argumenti më i qartë se unë nuk kam dituri rreth *gajb*-it, domethënë, të fshehtave të Zotit.

- **“Unë jam veçse një qortues dhe përgëzues për njerëzit që besojnë.”** - Unë

thjesht ju tërheq vërejtjen që të ruheni nga ndëshkimet që mund t'ju godasin në fenë, dynjanë dhe ahiretin tuaj. Unë ju qartësoj gjithçka që ju çon në këtë përfundim të keq dhe ju këshilloj që të ruheni prej tyre. Gjithashtu, unë jam përgëzues për shpërblimet që jepen që në këtë dynja, por edhe për shpërblimet e përjetshme në ahiret, për këdo që i bindet dhe i nënshtrohet Allahut të Lartësuar. Unë i kam bërë të qarta të gjitha veprat e mënyrat që sjellin kënaqësinë e Zotit të Lartësuar dhe lumturinë tuaj në të dyja jetët. Megjithatë, këshillat e mia nuk vlejnë për të gjithë. Ato u bëjnë dobi veçse besimtarëve, të cilët i pranojnë ato dhe i trajtojnë me respektin e duhur. Këto ajete të mrekullueshme tregojnë qartë injorancën e thellë të të gjithë atyre njerëzve që i drejtohen Profetit ﷺ dhe i luten atij për ndonjë mirësi ose për të shpëtuar nga ndonjë e keqe. Le ta dinë ata se Muhamedi ﷺ nuk ka asgjë në dorë, për këtë botë apo për tjetrën. Ai nuk mund të ndihmojë asnjë që Allahu i Lartësuar nuk e ndihmon dhe as nuk mund të largojë ndonjë të keqe që Allahu i Lartësuar nuk dëshiron ta largojë. Profeti dinte veçse aq sa e kishte mësuar Allahu i Lartësuar. Dobia e vetme prej Muhamedit është Shpallja që ai përcolli. Mënyra e përfitimit prej tij është vetëm pasimi me besnikëri dhe sinqeritet i udhëzimeve që ai solli prej Allahut të Lartësuar. Kjo mirësi prej Profetit është më e madhe se çdo lloj mirësie tjetër që mund të vijë prej dikujt në këtë botë, qofshin ata edhe prindërit, të cilët janë bërë shkak që të vish në këtë jetë. Mirësitë e këtij Profeti të bekuar ia kalojnë dobisë së miqve dhe vëllezërve më të ngushtë, më të dashur dhe më të butë me ty. Mirësia e Muhamedit ﷺ nuk krahasohet me atë të askujt tjetër, sepse ai i nxiti njerëzit për të vepruar çdo të mirë dhe i këshilloi qartë për t'u larguar nga çdo e keqe. Ai tregoi rrugën e mbarë drejt Allahut të Lartësuar, sqaroi veprat e mira dhe mënyrat me të cilat ato arrihen. Ai tregoi, gjithashtu, shtigjet dhe veprat e këqija, që shkaktojnë zemërimin dhe

ndëshkimin e Allahut të Lartësuar, dhe udhëzoi njerëzimin se si të ruhen dhe të largohen prej tyre.

Ajetet 189 - 195

189. Është Allahu Ai që ju krijoi nga një njeri i vetëm (Ademi), prej të cilit krijoi edhe bashkëshorten e tij (Havanë), për të gjetur qetësinë tek ajo. Kur njeriu e mbulon (kontakton me) gruan e tij, ajo ngarkohet me një barrë të lehtë dhe ashtu vazhdon me të (pa e ndier). Por kur ajo (barrë) rëndohet, ata të dy e lusin Allahun, Zotin e tyre: “Nëse na jep fëmijë të mirë, do të të jemi vërtet mirënjohës.”

190. Por pasi Ai u dhuron atyre fëmijë të mirë, ata i përshkruajnë Atij ortakë në atë që u dhuroi. Por Allahu është i Dëllirë dhe i Lartësuar nga ortakët që ata i përshkruajnë.

191. Mos vallë, po i përshkruajnë Atij si ortakë sende që nuk mund të krijojnë asgjë, por, vetë janë të krijuara?!

192. Ata nuk mund t’u japin atyre ndonjë ndihmë e as veten e vet nuk mund ta ndihmojnë.

193. Edhe nëse i ftoni për t’i udhëzuar, ata nuk ju përgjigjen. Për ju është njëlloj, i thirrët ata apo nuk i thirrët.

194. Nuk ka dyshim se ata që ju po i adhuroni veç Allahut, janë të krijuar, sikurse edhe ju. Lutjuni atëherë atyre dhe le t’ju përgjigjen, nëse e thoni të vërtetën!

195. A kanë ata këmbë për të ecur? A kanë duar për të kapur? A kanë sy për të parë? A kanë veshë për të dëgjuar? Thuaj: “I thërrisni idhujt tuaj, thurni plane kundër meje dhe mos pritni aspak!”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Është Allahu Ai që ju krijoi nga një njeri i vetëm (Ademi), ...”** - Allahu ju krijoi ju të gjithëve, o njerëz, burra e gra, sado të shumtë, të ndryshëm dhe të shpërndarë të jeni në tokë. Allahu ju krijoi të gjithëve nga një njeri i vetëm, i cili ishte Ademi, babai i njerëzimit.

- **“...prej të cilit krijoi edhe bashkëshorten e tij (Havanë), për të gjetur qetësinë tek ajo.”** - Allahu i Madhëruar krijoi nga Ademi (a.s) gruan e tij, Havanë, me qëllim që burri të gjente prehjen dhe qetësinë e nevojshme. Gruaja u krijua nga burri, që mes tyre të ketë gjithmonë afrimetet, tërheqje dhe dashuri, duke gjetur secili prehjen tek tjetri.

- **“Kur njeriu e mbulon (kontakton me) gruan e tij, ajo ngarkohet me një barrë të lehtë dhe ashtu vazhdon me të (pa e ndier).”** - Allahu i Lartësuar ka përcaktuar që, kur burri dhe gruaja bashkohen në marrëdhënie intime, nga ky bashkim i ethshëm të sigurohet vazhdimësia e llojit njerëzor. Kështu, gruaja bart një barrë të lehtë nga burri, e cila nuk ndihet dhe vihet re nga gruaja në fillimet e saj.

- **“Por kur ajo (barrë) rëndohet, ata të dy e lusin Allahun, Zotin e tyre: “Nëse na jep fëmijë të mirë, do të të jemi vërtet mirënjohës.””** - Por pas njëfarë kohe, barra në trupin e saj nis të rëndohet, të duket dhe të ndihet. Në këtë moment, zemra e nënës dhe babait fillon të ndiejë dhembshuri prindërore për foshnjën që pritet. Ata luten dhe shpresojnë që ai të dalë i gjallë dhe i shëndetshëm, i pastër dhe i sigurt nga çdo lloj mangësie. Ata lusin Allahun e Lartësuar: “O Zot, nëse na jep pasardhës të mirë, do të jemi vërtet mirënjohës ndaj Teje. Nëse na fal një fëmijë të shëndetshëm e pa defekte, ne kemi për të qenë mirënjohës dhe falënderues për dhuratën Tënde.”

- **“Por pasi Ai u dhuron atyre fëmijë të mirë, ata i përshkruajnë Atij ortakë në atë që u dhuroi.”** - Por, kur Allahun e Lartësuar ua dhuron fëmijën ashtu si ata e kërkonin, domethënë, të plotë e të shëndetshëm, ata, në vend që ta njësojnë të Madhëruarin duke i shprehur vetëm Atij mirënjohjen e plotë për peshqeshin që u bëri, shkojnë dhe falënderojnë e i janë mirënjohës edhe dikujt tjetër, bashkë me Allahun. Ky fenomen i mosmirënjohjes

ndaj Allahut shfaqet me mënyra dhe forma të ndryshme, si më poshtë:

1. Këta prindër e mësojnë dhe edukojnë fëmijën, - që Allahu i Lartësuar ua fali ashtu si ata ia kërkuan, - që të adhurojë dikë tjetër veç Tij.

2. Këta prindër i vënë fëmijës emra që tregojnë robëri dhe adhurim ndaj dikujt tjetër veç Allahut, si për shembull, Abdul Kabe (Adhuresi i Qabes), Abdul Husejn (Adhuresi i Husejnit) etj.

3. Duke adhuruar e duke lavdëruar dikë tjetër, krahas Allahut të Lartësuar, për këtë mirësi, edhe pse Allahu është i vetmi që dhuron mirësi etj. Në këto ajete ka zhvendosje nga një rrëfim në tjetrin. Në fillim flitet për Ademin (a.s) dhe Havanë, pastaj flitet në përgjithësi për llojin njerëzor. Kështu, nuk duhet assesi të mendohet se çifti i parë i njerëzimit, Ademi dhe Havaja, bënë shirk në adhurim, por ishin pasardhësit e mëvonshëm që e bënë këtë. Allahu i Lartësuar i ka këshilluar gjithmonë robërit e Tij për t'u larguar nga shirku. Ai gjithmonë ka treguar kotësinë e çdo lloj idhujtarie, madje ka shpallur se shirku, me çdo lloj forme që shfaqet, është padrejtësia më e madhe që mund të kryejë dikush.

- **“Por Allahu është i Dëllirë dhe i Lartësuar nga ortakët që ata i përshkruajnë.”** - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Lartësuar solli argumente madhështore, që tregonin se Ai është i vetmi Krijues, Sundues dhe Mbretërues, që përkujdeset për krijesat e Tij. Për shembull, Ai përmendi se si i krijoi njerëzit nga një person i vetëm, që ishte Ademi (a.s). Së pari, Allahu krijoi prej Ademit bashkëshorten e tij dhe pastaj, me radhë, të gjithë pasardhësit e tyre. I Madhëruari ka vendosur dashuri dhe dhembshuri mes burrit dhe gruas, që ata të gjejnë prehje e kënaqësi te njëri tjetri. Ai ka bërë që, burri dhe gruaja, duke kënaqur epshin e tyre, të ruajnë vazhdimësinë e jetës. Është Allahu i Gjithëditur që krijon embrionin në barkun e nënës, ku kalon një kohë të përcaktuar deri

në krijimin e plotë të tij. Gjatë kësaj kohe, prindërit përmallohen dhe e presin këtë fëmijë plot dashuri. Ata e lusin Allahun e Lartësuar që ky fëmijë të dalë në jetë i saktë dhe i shëndetshëm, pa asnjë mangësi, dhe Zoti i tyre ua plotëson këtë dëshirë. Atëherë, a nuk e meriton Allahu i Lartësuar, me të gjitha këto mrekulli që bën e dhuron, që të adhurohet si Një, i Vetëm dhe i Pashoq nga krijesat e Tij?! Por ja që nuk ndodh gjithmonë kështu, sepse disa nga robërit e Tij adhurojnë e falënderojnë idhuj, e jo Atë, Zotin e tyre.

- **“Mos vallë, po i përshkruajnë Atij si ortakë sende që nuk mund të krijojnë asgjë, por, vetë janë të krijuara?! Ata nuk mund t'u japin atyre ndonjë ndihmë e as veten e vet nuk mund ta ndihmojnë.”**

- Idhujt e tyre nuk kanë krijuar asgjë, madje ata janë vetë të krijuar. Ata janë të pafuqishëm dhe nuk mund të ndihmojnë adhuresit e tyre. Pse nuk po mendoni, o njerëz?! Nëse idhujt nuk mund të krijojnë as një thërmijë të vogël, sepse edhe vetë janë të krijuar, nëse nuk kanë mundësi që të largojnë të keqen nga adhuresit e as nga vetja e tyre, atëherë si mund të konsiderohen të barabartë me Zotin dhe të adhurohen si Ai?! Pa dyshim që kjo është padrejtësia dhe mendjelehtësia më e madhe.

- **“Edhe nëse i ftoni për t'i udhëzuar, ata nuk ju përgjigjen. Për ju është njëlloj, i thirrët ata apo nuk i thirrët.”** - O idhujtarë, nëse ju i ftoni idhujt tuaj të kthehen në rrugën e drejtë, ata nuk ju përgjigjen. Si t'i ftoni, si të mos i ftoni, ata nuk kanë për t'ju dëgjuar. Kështu, njeriu qëndron më lart se idhujt, sepse idhujt nuk dëgjojnë, nuk shikojnë, nuk udhëzojnë, nuk udhëzohen dhe nuk dallojnë dot të mirën nga e keqja. Mjafton të meditosh pak në këto fakte dhe e kupton se adhurimi i idhujve është i padobishëm, madje i dëmshëm dhe i dënueshëm. Çdo njeri i mençur e kupton se idhujtarët janë mendjelehtë dhe të padrejtë me adhurimet e tyre të kota.

- “Nuk ka dyshim se ata që ju po i adhuron veç Allahut, janë të krijuar, sikurse edhe ju.” - Nuk ka asnjë dallim mes jush dhe atyre: të gjithë jeni rob të Allahut të Lartësuar, jeni pronë dhe krijesa të Tij. Nëse ju vërtet besoni se ata e meritojnë që të adhurohen, atëherë:

- **“Lutjuni atëherë atyre dhe le t’ju përgjigjen, nëse e thoni të vërtetën!”** -

Nëse ata ju përgjigjen dhe jua plotësojnë kërkesat, atëherë ju keni të drejtë, ose në të kundërt, vërtetohet se ju e keni gabim dhe se po thoni për Allahun e Lartësuar shpifjen më të rëndë dhe më të ndëshkueshme. Në fakt, rezultati dihet: mjafton t’u hedhësh një shikim të shpejtë idhujve tuaj, dhe vetëm pamja e tyre tregon se ata nuk kanë asnjë lloj mundësie për të bërë mirë ose keq.

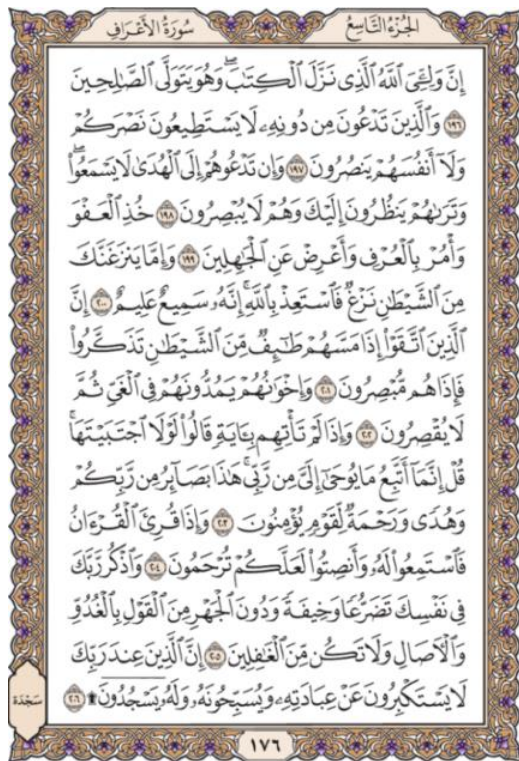
- **“A kanë ata këmbë për të ecur? A kanë duar për të kapur? A kanë sy për të parë? A kanë veshë për të dëgjuar?”** -

Idhujt nuk kanë këmbë që të ecin, as duar që të veprojnë me to, as sy që të shikojnë e as veshë që të dëgjojnë. Ata nuk kanë asnjë lloj mundësie, aftësie dhe force, që gjendet te njeriu. Kështu, njeriu që i adhuron ata, në realitet qëndron më lart se idhujt e tij, për sa i përket aftësive dhe fuqisë. Idhujt nuk mund t’u përgjigjen lutjeve të krijesave, sepse edhe vetë idhujt janë krijesa të nënshtruara përpara Allahut të Lartësuar. Atëherë, përse i adhurojnë? Pastaj i Madhëruari e urdhëron Profetin e tij që t’u thotë idhujtarëve:

- **“Thuaj: “I thërrisni idhujt tuaj, thurni plane kundër meje dhe mos pritni aspak!”**” - Mblidhuni të gjithë ju, bashku me aleatët dhe idhujt tuaj, për të më dëmtuar mua! Bashkohuni të gjithë dhe mos më lini kohë për t’u mbrojtur, por ta dini se kurrë nuk keni për të arritur të më bëni ndonjë të keqe, sepse:

Ajetet 196 - 198

196. Mbrojtësi im është Allahu, i Cili e zbriti Librin dhe që përkujdeset për të mirët.

197. Ndërsa ata të cilëve ju u luteni veç Tij, nuk mund t’ju ndihmojnë, madje as veten e vet nuk mund ta ndihmojnë.”

198. Nëse i ftoni në rrugën e drejtë, ata nuk dëgjojnë. Ata duken se të vëshτροjnë, por, në të vërtetë ata nuk shohin.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Mbrojtësi im është Allahu, i Cili e zbriti Librin dhe që përkujdeset për të mirët.”** - Mbrojtësi dhe kujdestari im është Allahu i Lartësuar. Ai kujdeset për të më dhuruar të mira dhe për të larguar çdo të keqe, rezik dhe kërcënim që më kanoset. Allahu i Lartësuar është Ai që zbriti Kur’anin, i cili është udhëzim, shërim dhe dritë. Me Shpalljen e Tij, Allahu tregon përkujdesje për të dashurit e Tij, që i ka zgjedhur dhe dalluar mbi të tjerët. Ai kujdeset me butësi dhe mëshirë, duke i edukuar adhuruesit e Tij me moral dhe besim të pastër. Allahu i Lartësuar përkujdeset për ata që kanë qëllim, fjalë dhe vepra të mira. Në një ajet tjetër kuranor thuhet: “Allahu është Mbrojtësi (*i dashur*) i atyre që besojnë dhe i nxjerr ata prej

errësirave në dritë. Për ata që nuk besojnë kujdestarë janë shejtanët, të cilët i nxjerrin ata prej drite për t'i futur në errësira. Këta janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përjetësisht.” [Bekare 257]. Kështu ndodh, sepse besimtarët e mirë kënaqen me Allahun e Lartësuar si Kujdestarin dhe të dashurin e tyre, duke ia dorëzuar Atij të gjitha çështjet. Ata i përkushtohen tërësisht Atij dhe distancohen nga çdo lloj i adhuruari tjetër. Për këtë shkak, Allahu i Lartësuar i ndihmon ata në çdo hap e në çdo çështje dhe u jep sukses në dynja e në ahiret. Në një ajet tjetër kuranor thuhet: “Allahu i mbron ata që besojnë. Me të vërtetë, Allahu nuk i do tradhtarët e mohuesit.” [Haxh 38].

- **“Ndërsa ata të cilëve ju u luteni veç Tij, nuk mund t’ju ndihmojnë, madje as veten e vet nuk mund ta ndihmojnë.”** - Idhujt nuk e meritojnë të adhurohen, sepse ata nuk kanë asnjë forcë dhe mundësi për të ndihmuar të tjerët, madje as veten e tyre. Atëherë, nëse e kupton këtë, do të sigurohesh se idhujtarët dhe idhujt e tyre, edhe sikur mblidhen të gjithë së bashku dhe të ngrejnë kurthe kundër atyre që ka marrë nën mbrojtje Krijuesi i tokës dhe qiejve, nuk kanë për t’u bërë dot asgjë. Allahu i Lartësuar është absolut në pushtetin, fuqinë dhe zotërimin e Tij. Kush i mbështetet madhështisë dhe fuqisë së Allahut të Lartësuar, nuk ka për ta dëmtuar dhe rrezikuar asgjë në këtë botë.

- **“Nëse i ftoni në rrugën e drejtë, ata nuk dëgjojnë. Ata duken se të vështrojnë, por, në të vërtetë ata nuk shohin.”** - Këtu flitet për idhujtarët, që e konsideronin Profetin ﷺ si mashtrues. Kështu, dukej sikur ata shikonin tek i Dërguari i Allahut për të kuptuar në ishte i sinqertë apo jo, por në fakt ata nuk e kishin fare këtë synim. Ata as nuk donin t’ia dinin për sinqeritetin e Profetit ﷺ. Ata nuk donin të shihnin virtytet dhe cilësitë e tij të pakrahasueshme, sepse po të donin, do ta kishin shumë të lehtë t’i shikonin dhe pastaj do ta besonin.

Ajeti 199

199. Pranoje atë që të falin, urdhëro për mirësi dhe rri larg të paditurve!

Shpjegimi i ajetit

Ky ajet përmbledh me pak fjalë edukatën dhe mirësjelljen me njerëzit. Këtu mësojmë disa norma që duhet të kemi parasysh në marrëdhëniet ndërnjerëzore.

- **“Pranoje atë që të falin,...”** - Pranoje me modesti atë që ta japin me gjithë zemër. Prit prej tyre fjalë e vepra besimi që janë të thjeshta. Mos prit prej tyre gjëra të mëdha, por ato që janë lehtësisht të arritshme. Mos prit prej të tjerëve gjëra që janë jashtë natyrës dhe kapacitetit të tyre, por kënaqu me aq sa të ofrojnë ata, brenda mundësive të tyre. Tejkaloji dhe mos i vër re mangësitë në veprimet e tyre. Mos e tepro me qortime! Mos u mbaj me të madh përballë atyre që janë pak më poshtë. Mos u hiq i zgjuar përballë atyre që janë më pak të ditur. Mos u mburr dhe kreno përballë të varfërve, pse ata janë të varfër. Bashkëpunoj me të gjithë dhe sillu me butësi e dhembshuri, duke u përballur me ta sipas gjendjes së secilit, ashtu siç është më e përshtatshme dhe më komode për secilin.

- **“...urdhëro për mirësi dhe rri larg të paditurve!”** - ‘*El urf*’ është çdo fjalë e mirë, çdo vepër e bukur dhe çdo virtyt i lartë. I Lartësuar na urdhëron që këtë ta bëjmë si me të afërmit, ashtu edhe me njerëzit e largët. Prej teje të mësojnë vetëm të mirën. Këshillo për ruajtje të lidhjeve fafaisnore, për bamirësi dhe zbatim të plotë të fesë, për rregullim dhe pajtim mes njerëzve, për vepra të dobishme dhe të mira, për mendime dhe opinione të sakta. Përgjigju sa herë që të kërkohet një këshillë e mirë ose bashkëpunim në vepra të mira dhe devotshmëri për hir të Zotit të Lartësuar. Asnjëherë mos ngurro të japësh një këshillë të mirë dhe një qortim të sinqertë për t’u larguar nga veprat dhe fjalët e shëmtuara. Gjithmonë bëhu ndihmesë e fortë, që njerëzit të arrijnë mirësitë fetare apo të dynjasë. Por, duke qenë se në këtë rrugë njeriu do të përballë patjetër me vështirësitë e pengesat që mund t’i sjellin të

paditurit, Allahu i Lartësuar urdhëron që kësaj injorance t'i përgjigjemi me një sjellje të përshtatshme dhe korrekte: duke u larguar prej tyre si dhe duke mos iu përgjigjur po me të njëjtën monedhë. Kështu, atij që të mundon me fjalë dhe vepra, mos iu kundërpërgjigj duke e rënduar me fjalë e me vepra. Atij që të privon nga diçka, mos iu kundërpërgjigj duke e privuar nga diçka. Nëse dikush ndërpret marrëdhëniet me ty, ti vazhdo mbaji ato të lidhura. Padrejtësisë kundërpërgjigju me drejtësinë dhe butësinë tënde prej besimtari.

Ajetet 200 - 202

200. E nëse të ngacmon Shejtani me ndonjë tundim, kërko mbrojtje tek Allahu, sepse Ai Dëgjon dhe Di gjithçka.

201. Ata që janë të devotshëm, kur i ngacmon Shejtani, përmendin Allahun dhe atëherë arrijnë të shohin qartë.

202. Ndërsa vëllezërit e tyre (keqbërësit), shejtanët i zhytin më thellë për në humbje dhe nuk u ndahen.

Shpjegimi i ajeteve

Në këtë ajet jepet mënyra se si duhet të përballesh me shejtanët njerëz dhe xhindë. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“E nëse të ngacmon Shejtani me ndonjë tundim, kërko mbrojtje tek Allahu, sepse Ai Dëgjon dhe Di gjithçka.**

- Në çfarëdo kohe dhe gjendjeje të ndiesh trazim prej Shejtanit të mallkuar, kërko mbrojtje tek i Madhërishmi. Kurdoherë që robi ndien se Shejtani i mallkuar po i fut vesvese, po e frenon nga kryerja e veprave të mira ose po e nxit për të kryer vepra të këqija, atëherë le të kërkojë ndihmë, mbrojtje dhe strehim tek Allahu i Lartësuar, “sepse Ai Dëgjon dhe Di gjithçka”. Ai i dëgjon të gjitha lutjet që i drejton, ashtu edhe kërkesën tënde për mbrojtje. Allahu është i Gjithëditur, prandaj e di qëllimin tënd, por edhe për dobësinë tënde. Ai e di mirë këmbënguljen dhe përgjërimit tënd në lutje, prandaj ka për të të mbrojtur nga vesveset e shejtanit të mallkuar. Allahu i Lartësuar na mëson se si t'i kërkojmë mbrojtje Atij pikërisht në suren En-Nas, kur

thotë: “Thuaj: “Kërkoj strehë te Zoti i njerëzve, Sundimtari i njerëzve, i Adhuruari i njerëzve, prej së keqes së nxitësit të ligësisë, që rri në pritë (*i fshehur*), i cili i trazon zemrat e njerëzve, qoftë ai nga xhindët apo nga njerëzit.”!”

- **“Ata që janë të devotshëm, kur i ngacmon Shejtani, përmendin Allahun dhe atëherë arrijnë të shohin qartë.”** - Shejtani i mallkuar është vigjilent kundra njeriut, prandaj kur ky është i pavëmendshëm ose harron dhe nuk e kujton Allahun e Lartësuar, Shejtani arrin që t'i shkaktojë atij shqetësime dhe probleme, duke u përpjekur ta devijojë. Atëherë, këtu Allahu i Lartësuar na jep një kriter dallues mes atyre që janë të devotshëm dhe atyre që janë të mashtruar dhe shkojnë drejt shkatërrimit. Të devotshmit kur kuptojnë se kanë gabuar, duke lënë ndonjë detyrim apo duke kyer ndonjë haram, e ndiejnë praninë e vesveseve dhe ndikimit të Shejtanit të mallkuar. Kështu, ata fillojnë të mendojnë se nga cila portë u erdhi ky ndikim dhe si u bë e mundur që ai të ndërhynte dhe t'i dëmtonte ata në lidhjen e tyre me Allahun e Lartësuar. Ata kujtohen për detyrimet që kanë ndaj Allahut të Lartësuar, qofshin fjalë apo vepra, dhe kështu shikojnë qartë gjendjen në të cilën ndodhen. Pas kësaj analize dhe vetëllogarie, ata, të penduar sinqerisht, i kërkojnë falje Allahut të Lartësuar dhe përpiqen të rregullojnë atë që u është cenuar apo prishur. Kështu, ata kthehen përsëri në rrugën e duhur dhe rregullojnë marrëdhëniet e tyre me Allahun e Lartësuar, duke e kthyer Shejtanin e mallkuar të poshtëruar dhe duarbosh, pasi edhe ato pak arritje kundër besimtarit i shkatërrohen dhe i kthehen në të kundërtën e asaj çka i mallkuari shpresonte.

- **“Ndërsa vëllezërit e tyre (keqbërësit), shejtanët i zhytin më thellë për në humbje dhe nuk u ndahen.”** - Ndryshe nga të devotshmit, të mashtruarit - të cilët janë vëllezër dhe miq të shejtanëve - vazhdojnë në rrugën e humbjes, duke u zhytur thellë e më thellë në të, gabim pas

gabimi. Shejtanët dhe të devijuarit zbatojnë urdhrat e njëri-tjetrit me përpikmëri. Shejtanët e mallkuar nuk reshtin së devijuari 'miqtë' e tyre, ndërsa të mashtruarit vijnë të bëjnë vepra të këqija, duke iu bindur të mallkuarve. Të devijuarit i kanë lënë frerët e punëve të tyre në duart e shejtanëve të mallkuar dhe u binden atyre për gjithçka, duke u larguar vazhdimisht nga e vërteta.¹⁷

Ajetet 203 - 206

203. Kur nuk u sjell ndonjë mrekulli, ata thonë: “Përse nuk zgjedh një nga ato (mrekullitë e sygjeruara)?” Thuaju: “Unë i përmbahem vetëm asaj që më shpallet nga Zoti im. Ky (Kur'an) është argument i qartë nga Zoti juaj. Ai është udhërrëfyes dhe mëshirë për njerëzit që besojnë.”

204. Kur lexohet Kur'ani, ju dëgjojeni me vëmendje dhe rrini në heshtje, që të mëshiroheni!

205. Zotin tënd përmende në vetvete, me përulësi e me frikërrespekt, jo me zë të lartë, në mëngjes e në mbrëmje dhe mos u bëj i shkujdesur!

206. S'ka dyshim se ata që janë pranë Zotit tënd nuk tregojnë mendjemadhësi për adhurimin e Tij. Ata e madhërojnë Atë dhe vetëm Atij i bëjnë sexhde.

Shpjegimi i ajeteve

Ata që nuk e besonin Profetin këmbëngulnin në të kotën e tyre. Allahu i Madhëruar thotë që, çfarëdo shenje a mrekullie t'u tregojë atyre, ata përsëri nuk do të besonin, edhe pse ndonjëherë vinin si kusht për të besuar shikimin e kësaj apo asaj mrekullie.

- **“Kur nuk u sjell ndonjë mrekulli, ata thonë: “Përse nuk zgjedh një nga ato (mrekullitë e sygjeruara)?”**” - Kur nuk u sjell ndonjë shenjë që ata të kanë propozuar, thonë: “Përse nuk zgjedh një nga ato shenja që kërkojmë ne?” A thua sikur është Profeti vetë ai që përcakton se çfarë shenjash hyjnore do të shfaqen. Ata nuk duan ta kuptojnë se ti nuk ke në dorë asgjë. Prandaj dhe Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij të thotë:

- **“Thuaju: “Unë i përmbahem vetëm asaj që më shpallet nga Zoti im.”** - Unë thjesht jam një rob i nënshtruar e i përkushtuar, që zbaton urdhrat e Zotit të tij. Është Allahu i Lartësuar Ai që i zbrat shenjat, sipas urtësisë së Tij absolute. Nëse vërtet dëshironi një shenjë, një mrekulli, që kurrë nuk ka për të humbur, që askush nuk mund ta sfidojë, në të gjithë kohërat, atëherë ja ku e keni Kur'anin madhështor, kujtuesin e mbushur përplot me urtësi:

- **Ky (Kur'an) është argument i qartë nga Zoti juaj. Ai është udhërrëfyes dhe mëshirë për njerëzit që besojnë.** - Kur'ani është libër ku çdokush mund të gjejë udhëzimet dhe kërkesat e Zotit të Lartësuar. Çdo njeri mëson aty qëllimin e lartë të jetës. Kur'ani është përgjigje e qartë dhe shteruese për çdo pyetje dhe dilemë të njeriut. Cilido që mediton dhe thellohet në këtë libër e kupton dhe bindet plotësisht se ai është Shpallje e Zotit të Urtë dhe të Lavdishëm. Çdokush që ka patur rastin të lexojë e kuptojë Kur'anin nuk do të ketë asnjë justifikim përpara Zotit të Lartësuar, nëse nuk i bindet. Shumica e njerëzve nuk e njohin rëndësinë dhe madhësinë e këtij libri, por për besimtarët ai është udhëzim e mëshirë. Besimtarët që ndjekin Kur'anin kanë për të gjetur lumturinë në dynja dhe në ahiret. Ndërsa ata që nuk e besojnë Kur'anin janë të humbur në errësira dhe të shkatërruar në dynja dhe ahiret.

- **“Kur lexohet Kur'ani, ju dëgjojeni me vëmendje dhe rrini në heshtje, që të mëshiroheni!”** - Ky është një urdhër për të gjithë ata që janë duke dëgjuar Librin e Allahut të Lartësuar. Çdokush që dëgjon të këndohet Kur'ani është i urdhëruar të bëjë dy gjëra: të ndërpresë bisedën ose çdo gjë tjetër që pengon dëgjimin, dhe të jetë i vëmendshëm, duke medituuar rreth asaj që është duke dëgjuar. Ata që e respektojnë gjithmonë këtë normë kanë për të fituar mirësi të shumta. Ajo siguron përtëritje, shtim dhe qëndrueshmëri të besimit, si edhe dituri e qartësi në fe. Si shpërblim tjetër për këtë vepër, Allahu ka premtuar mëshirë.

Nga ana tjetër, kjo tregon se ata që nuk heshtin kur lexohet Libri i Allahut ose nuk dëgjojnë me vëmendje dhe duke medituar, privohen shumë nga mëshira dhe shpërblimet e premtuara. Sigurisht, urdhri për të heshtur dhe për të dëgjuar Kur'anin me vëmendje gjatë namazeve me zë, kur këndon imami, është akoma dhe më i fortë. Madje, disa dijetarë thonë se më mirë është të heshtësh e dëgjosh Kur'anin me vëmendje, sesa të këndosh Fatihanë.

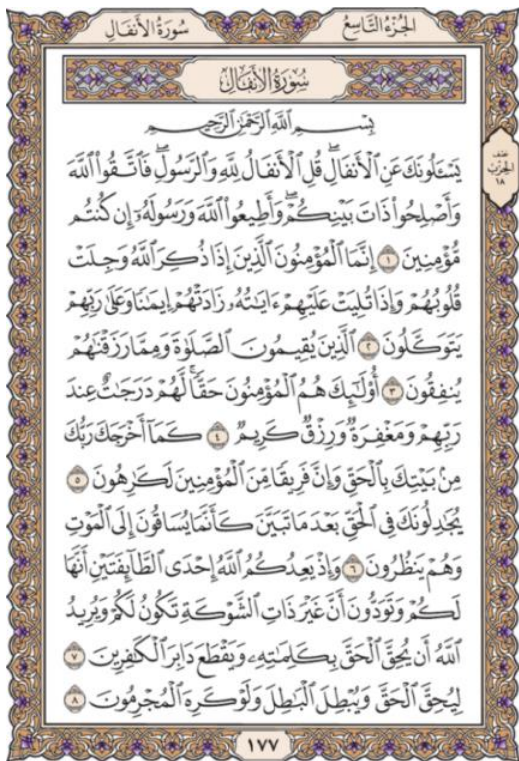
- **“Zotin tënd përmende në vetvete, me përlulesi e me frikërrspect, jo me zë të lartë, në mëngjes e në mbrëmje dhe mos u bëj i shkujdesur!”** - Përmendja e Allahut të Lartësuar bëhet me zemër ose me gjuhë, por bëhet edhe me të dyja njëkohësisht, dhe kjo është më e mira dhe më e shpërblueshme. Allahu i Lartësuar urdhëroi së pari adhuruesin dhe profetin e Tij të dashur, Muhamedin, dhe pastaj të gjithë umetin, që ta përmendin Atë në vete, duke qenë të sinqertë dhe të përqendruar për të fituar kënaqësinë e Tij. Fjala *‘tedarruan’* e përdorur në ajet do të thotë: “me përunjësi e duke përsëritur vazhdimisht fjalët me gjuhë”. Por dhikri bëhet edhe *‘hifeten’*, domethënë, me drojë e respekt të sinqertë ndaj Zotit, sepse ndoshta punët e tua nuk pranohen nga Ai. Një shenjë që tregon frikërrspect dhe përkushtim serioz ndaj Allahut të Lartësuar, është kur e bën veprën sipas mënyrës që ka urdhëruar Allahu i Lartësuar dhe Profeti. Allahu i Lartësuar thotë: “... jo me zë të lartë”, pra, të mos e ngresh zërin shumë kur fal namazin e bën dhikër, dhe as ta ulësh fare, por gjej rrugën e mesme. Dhe këtë bëje: “në mëngjes e në mbrëmje”. Siç shihet, në këto dy momente të ditës, përmendja e Allahut të Lartësuar ka vlerë e mirësi të veçantë. Pastaj thuhet: “...mos u bëj i shkujdesur”, si ata që kanë harruar Allahun e Lartësuar dhe Ai i ka bërë që të harrojnë vetveten, prandaj humbin mirësitë e dynjasë dhe të ahiretit. Ata i përkushtohen totalisht kësaj bote, duke harruar ahiretin, prandaj bien në dëshpërim dhe humbje. Ky ajet mëson edukatën që

duhet të ketë çdo besimtar. Ai duhet të kujtojë e përmendë shpesh Allahun e Lartësuar, ditën dhe natën, sidomos në mëngjes e në mbrëmje. Këtë duhet ta bëjë me sinqeritet, drojë e përunjësi ndaj Zotit, me gjuhë dhe me zemër, që adhurimi të jetë sa më i plotë. Profeti ka thënë: “Allahu nuk i përgjigjet duasë që bëhet me zemër të shkujdesur dhe të pavëmendshme”. Allahu i Lartësuar thotë se Ai ka krijuar njerëz që janë të vazhdueshëm dhe sistematikë në adhurimin që i kushtojnë Atij, tërësisht në bindje dhe në shërbim të urdhëresave të Tij. Prandaj çdokush ta kuptojë se, kur Allahu i Lartësuar kërkon që të shtosh adhurimet dhe dhikrin, nuk do të thotë se Ai ka nevojë që të shtojë adhuruesit e Tij apo se kështu shtohet pushteti i Tij. Ajo që Ai dëshiron është thjesht që ne të përfitojmë sa më tepër për veten tonë. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“S’ka dyshim se ata që janë pranë Zotit tënd nuk tregojnë mendjemadhësi për adhurimin e Tij.”** - Ata që janë afër Zotit janë pikërisht melekët që mbajnë Fronin e Tij. Janë ata që qëndrojnë të rreshtuar rreth Fronit të Tij. Ata nuk tregohen mendjemëdhenj për adhurimin që bëjnë, por janë të përlulesur dhe kryejnë me kënaqësi gjithçka që urdhëron Zoti i tyre.

- **“Ata e madhërojnë Atë dhe vetëm Atij i bëjnë sexhde.”** - Ata i përgjigjen Allahut natën dhe ditën. Ata kurrë nuk reshtin së shërbyeri Allahut të Lartësuar me kënaqësi dhe përkushtim. Vetëm Atij i bien në sexhde, duke e adhuruar e madhëruar. Atëherë, besimtarët të marrin gjithmonë si shembull këta melekë të nderuar, këta robër të zgjedhur të Allahut të Lartësuar, të cilët zbatojnë me përpikmëri e dashuri urdhrat e Tij. Le ta kenë këtë model, në mënyrë që të jenë të vazhdueshëm dhe të përkushtuar në adhurimin ndaj Mbretëruesit të Gjithëditur, ndaj Allahut të Lartësuar.

Këtu përfundon edhe tefsiri i sures El ea'raf. Vetëm Allahut i takon lavdia dhe mirënjohja!

Surja 8: El Enfal (medinase) 75 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 4

1. Të pyesin për plaçkën e luftës. Thuaju:
“Plaçka e luftës është çështje e Allahut
dhe e të Dërguarit, prandaj kijeni frikë
Allahun, rregulloni marrëdhëniet me
njëri-tjetrin dhe bindjuni Allahut dhe të
Dërguarit të Tij, nëse jeni besimtarë!”

2. Besimtarë të vërtetë janë vetëm ata që,
kur përmendet Allahu, u frikësohet
zemra dhe, kur u lexohen ajetet e Tij, u
shtohet besimi. Ata kërkojnë mbështetje
vetëm te Zoti i tyre.

3. Ata e përkryejnë namazin dhe japin
nga ajo që u kemi dhënë Ne.

4. Këta janë besimtarë të vërtetë. Ata
kanë grada të larta te Zoti i tyre dhe falje
e bujari prej Tij.

Shpjegimi i ajeteve

Enfal quhet plaçka e luftës, të cilën Allahu i Madhëruar e ka bërë të lejuar për muslimanët. Konteksti i këtyre ajeteve është Beteja e Bedrit, ku për herë të parë,

muslimanët morën plaçkë luftime të madhe prej idhujtarëve. Me këtë rast, pati disa mosmarrëveshje mes muslimanëve, prandaj ata u drejtuan tek i Dërguari i Allahut për të marrë gjykimin e tij. Atëherë, i Madhëruari shpalli ajetet:

- **“Të pyesin për plaçkën e luftës. Thuaju:**
“Plaçka e luftës është çështje e Allahut
dhe e të Dërguarit,...” - Atyre që të pyesin ty për plaçkën e fituar në luftë, se si duhet të ndahet ajo, thuaju se kjo është çështje e Allahut dhe të Dërguarit, të cilët do të gjykojnë me drejtësi. Juve nuk ju takon që të kundërshtoni gjykimin e Zotit dhe Profetit të Tij. Nëse Allahu dhe Profeti i Tij gjykojnë për diçka, ju duhet ta pranoni me kënaqësi dhe pa asnjë diskutim gjykimin e tyre.

- **“...prandaj kijeni frikë Allahun!...”** - Frikësojuni Allahut, duke kryer urdhëresat dhe duke iu larguar ndalesave të Tij, në shenjë dashurie, nënshtrimi e madhërimi për Të.

- **“...rregulloni marrëdhëniet me njëri-tjetrin!...”** - Rregulloni e përmirësoni marrëdhëniet mes jush, duke mjekuar urrejtjen, largimin, pakënaqësitë, smirën etj., dhe duke kultivuar dashurinë, afrimitetin, dashamirësinë e bujarinë mes jush. Në këtë mënyrë, do të bashkoni rradhët dhe fjalën tuaj. Urrejtja dhe grindjet janë shkaktes të prishjes së unitetit mes muslimanëve. Për të rregulluar marrëdhëniet shoqërore nevojitet moral i mirë, falje dhe tolerancë ndaj gabimeve, dashuri e dhembshuri për njëri tjetrin. Kështu bashkohen muslimanët dhe shmangen konfliktet mes tyre. Sidoqoftë, ky urdhër i mrekullueshëm që vijon i përfshin të gjitha masat për një shoqëri të shëndetshme:

- **“...dhe bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij, nëse jeni besimtarë!”** - Besimtari i bindet Allahut dhe Profetit të Tij, përndryshe nuk është besimtar i vërtetë. Bindja ndaj Allahut dhe Profetit varen nga besimi në zemër: pak bindje do të thotë pak besim. Besimi mund të jetë i plotë ose jo.

Prej besimit të plotë vjen sukcesi dhe mirësia në çdo fushë. Allahu i Lartësuar përshkruan më poshtë besimtarët me iman të plotë:

- **“Besimtarë të vërtetë janë vetëm ata që, kur përmendet Allahu, u frikësohet zemra dhe, kur u lexohen ajetet e Tij, u shtohet besimi. Ata kërkojnë mbështetje vetëm te Zoti i tyre. Ata e përkryejnë namazin dhe japin nga ajo që u kemi dhënë Ne.”** - Në arabisht, nyja ‘el’ përpara emrit (tek ‘*el mu’minûne*’ – ‘besimtarë’), tregon se i emërtuari e gëzon plotësisht kuptimin e këtij emri, deri në detaje. Kështoj, në ajet flitet për besimtarë të vërtetë, që e kanë të plotë besimin e tyre, me të gjitha detajet. Po çfarë cilësish kanë ata? Së pari, kur përmendet Allahu, atyre u frikësohet zemra, u mbushet me përunjësi e frikërespekt, e përzier me dashuri për Allahun e Madhëruar. Kjo ndjenjë shfaqet si gjurmë në veprat e tyre, sidomos duke u larguar nga haramet dhe duke ruajtur kufijtë e Zotit. Gjithashtu, kur u lexohen ajetet e Zotit, atyre u shtohet imani. Duke patur iman, ata dëgjojnë me vëmendje ajetet e Zotit dhe meditojnë rreth kuptimit të tyre. Në këtë mënyrë, imani shtohet, fuqizohet dhe pastrohet më tepër. Meditimi në Shpalljen dhe kumtet e Zotit është punë e zemrës, prandaj nuk ka dyshim se gjatë meditimit, kuptohen ose qartësohen mesazhe që më parë nuk dihehin, ose, së paku, kujtohet diçka e harruar dhe e lënë nga pakujdesia. Përveç kësaj, meditimi e nxit zemrën drejt mirësisë dhe prodhon dëshirë të zjarrtë për të arritur mirësitë që ofron bujaria e Zotit. Në të njëjtën kohë, ai sjell drojën për ndëshkimin nga Zoti, si paralajmërim për t’u larguar nga gjynahet dhe mosbindja. Të gjitha këto janë procese të brendshme të zemrës, që e shtojnë besimin, nëse vërtetë ndodhin dhe kultivohen. Cilësi tjetër e tyre është se: ata i mbështeten vetëm Zotit të tyre, pa i bërë shok Atij. Ata ia lënë në dorëzim çështjet e tyre veç Allahut, qoftë kur bëhet fjalë për të arritur ndonjë të mirë, qoftë për t’u ruajtur

nga ndonjë e keqe, që ka të bëjë me fenë ose me dynjanë e tyre. Ata i mbështeten veç Allahut, duke qenë të sigurt se Ai do t’ua plotësojë atë që shpresojnë. Mbështetja (*el teuekkul*) tek Allahu është shtysa e të gjitha veprave të besimit. Asnjë vepër e tillë nuk mund të jetë e plotë pa *teuekkul*. Tipar tjetër dallues është se ata falin namaz të rregullt, me të gjitha ndjenjat, fjalët dhe veprat e detyrueshme dhe të pëlqyeshme të namazit, të dukshme e të shfaqura, por edhe ato të fshehura e të brendshme, siç është përqendrimi me zemër gjatë kryerjes së tij. Madje, përqendrimi dhe punët e zemrës janë shpirti dhe thelbi i namazit. Në fund, ata e shpenzojnë pasurinë në rrugë të Allahut, qoftë duke shlyer detyrimet fetare, siç është zekati, kompensimet e ndryshme, mirëmbajtja dhe ushqimi i familjes, shërbëtorëve, vartësve etj., qoftë duke bërë vepra bamirësie të pëlqyeshme.

- **“Këta janë besimtarë të vërtetë. Ata kanë grada të larta te Zoti i tyre dhe falje e bujari prej Tij.”** - Ata që kanë të tilla cilësi janë besimtarë të vërtetë, sepse plotësojnë si formën e jashtme e të dukshme, që përbëjnë islamin, ashtu edhe anën e brendshme, që përfaqëson imanin. Kështu, ata plotësojnë të gjitha punët e dukshme dhe ato të padukshme. Ata kanë dituri të saktë dhe të dobishme dhe punojnë sipas saj. Ata plotësojnë detyrimet si ndaj Allahut të Lartësuar, ashtu edhe ndaj krijesave të Tij. Allahu i Madhëruar përmend fillimisht punët e zemrës dhe rëndësinë e tyre, sepse ato janë baza e punëve të jashtme dhe më të rëndësishme e më dobiprurëse se ato. Ky ajet mbështet faktin se imani shtohet dhe pakësohet, forcohet dhe dobësohet. Ai shtohet duke vepruar punë të mira, në shenjë bindjeje ndaj Zotit, dhe pakësohet e dobësohet me gjynahe e me kundërshtim ndaj Zotit. Njeriu duhet që, kohë pas kohe, të përkujdeset për imanin e vet, duke e rinfreskuar e përforcuar atë. Pa dyshim, ndër veprat më të rëndësishme që sjellin rinovimin e forcimin e imanit është

meditimi mbi Librin e Zotit të Lartësuar, në kuptimet e kumtet e tij. Pastaj Allahu i Madhëruar flet për shpërblimin që i pret besimtarët me iman të plotë e të vërtetë:

- **“...kanë grada të larta te Zoti i tyre, si edhe falje e bujari prej Tij.”** - Në varësi të veprave, do të jenë edhe gradat e tyre në Xhenet, ku do të nderohen përjetësisht. Gjithashtu, për ta ka falje gjynahesh dhe furnizime bujare. Ky është shpërblimi i madh që Zoti ka përgatitur për ta në vendin e mirësisë së përjetshme. Aty Ai ka fshehur atë që sytë nuk e kanë parë, veshët nuk e kanë dëgjuar dhe zemra nuk e ka imagjinuar. Ajeti tregon, gjithashtu, se besimtarët që nuk e kanë arritur gradën e imanit të këtyre të zgjedhurve nuk kanë për të arritur as shpërblimet e larta të tyre, edhe pse do të hyjnë në Xhenet, e do të gëzojnë atë nivel mirësish që Allahu ka rezervuar për ta.

Ajetet 5 - 8

5. Në të njëjtën mënyrë, Zoti yt deshi që ti të dilje nga shtëpia për të vërtetën, edhe pse disa besimtarë nuk ishin të kënaqur.

6. Ata polemizojnë me ty për të vërtetën, pasi u ishte bërë e qartë, sikur të ishin duke u çuar drejt vdekjes së sigurt.

7. Kujtoni kur Allahu ju premtoi se njëri prej dy grupeve do të ishte juaji. Ju dëshironit të kishit përballë të paarmatosurit, por Allahu deshte të përlligjte të vërtetën me fjalën e Tij e të shkulte rrenjët e mohuesve,

8. Të forconte të vërtetën e të çrrënjoste të kotën, edhe pse keqbërësit e urrejnë këtë.

Shpjegimi i ajeteve

Përpara referimit të një ngjarjeje tepër të rëndësishme, siç qe Beteja e Bedrit, Allahu i Madhëruar përmendi cilësitë e besimtarëve të vërtetë. Çdo musliman e ka detyrë të pajiset me to, sepse vetëm kështu përmirësohen e përkryhen veprat e tij, ndër më të rëndësishmet e të cilave është xhahadi në rrugën e Zotit.

- **“Në të njëjtën mënyrë, Zoti yt deshi që ti të dilje nga shtëpia për të vërtetën, edhe pse disa besimtarë nuk ishin të kënaqur.** - Kuptimi: Ashtu sikurse janë të vërteta imani juaj dhe shpërblimi që Zoti do dhe jua ka premtuar, ashtu është e vërtetë edhe fakti që Zoti i Lartësuar dëshiroi që ju të dilnit në Bedër e të luftonit për të vërtetën dhe të drejtën. Kështu do Zoti dhe kështu ka përcaktuar Ai të bëhet. Dalja juaj për mbrojtjen e të vërtetës në Bedër ishte diçka që Zoti e deshi, edhe pse besimtarët menduan se nuk do të kishte luftë.¹⁸

- **“Ata polemizojnë me ty për të vërtetën, pasi u ishte bërë e qartë, sikur të ishin duke u çuar drejt vdekjes së sigurt.”** - Kur u bë e qartë se do të kishte luftë, disa besimtarë filluan të polemizonin me Profetin, sepse nuk donin të përballëshin me armikun. Aq shumë e urrenin këtë përballje, saqë dukeshin njëlloj sikur po i çonin drejt vdekjes. Kjo qe gjendja e një pjese të tyre, ndërkohë që nuk duhej të ndodhte kështu. Ata nuk duhej të sillëshin në këtë mënyrë, nëse e dinin që kjo shërbente për mbrojtjen e së vërtetës dhe, aq më tepër, ky fakt u ishte bërë tërësisht i qartë. Mëdyshja mund të ketë vend në situatat e paqarta, kur e vërteta dhe e drejta nuk dallohen lehtësisht dhe mund të ngatërrohen. Nëse gjërat janë të qarta dhe kur dihet që Zoti i do dhe ka urdhëruar për plotësimin e tyre, atëherë nuk ka më vend për ngurrim e polemika, por vetëm për bindje, nënshtrim dhe zbatim. Në fakt, kjo ndodhi veç me disa besimtarë, ndërsa pjesa tjetër nuk bënë asnjë lloj polemike dhe nuk kishin asnjë lloj pakënaqësie për takimin me armikun. Ata u përkushtuan me vullnet e dëshirë të plotë për të plotësuar urdhrin e Zotit të Lartësuar dhe të Profetit. Madje edhe ata që në fillim patën ndonjë hezitim e pikëpyetje, më pas u bindën dhe Zoti i forcoi që të qëndronin të palëkundur në luftën me armikun. Nëpërmjet shkaqesh të ndryshme, Allahu i Madhëruar bëri që zemrat e tyre të qetësoheshin, sikurse do të përmendet edhe më pas. Arsyeya e daljes së muslimanëve në

këtë betejë ishte ndjekja e një karvani të kurejshve me në krye Ebu Sufjan Ibn Harbi, drejtuar për në Sham. Ishte një karvan i madh, plot me gjë e me plaçkë. Sapo morën vesh se karvani po kthehej nga Shami, Profeti ﷺ organizoi muslimanët dhe doli në krye të 300 e disa burrave, të cilët kishin 70 deve, që i përdornin të gjithë me radhë dhe në të cilat mbanin edhe pajimet e tyre. Kur kurejshët në Meke dëgjuan për planin e muslimanëve, dolën për të mbrojtur karvanin e tyre, me një ushtri prej 1000 vetësh, me kalorësi e të armatosur mirë.¹⁹

- **Kujtoni kur Allahu ju premtoi se njëri prej dy grupeve do të ishte juaji. Ju dëshironit të kishit përballë të paarmatosurit...** - Allahu i Madhëruar u premtoi besimtarëve njëren nga dy mirësitë: ose karvanin me gjithë plaçkën e tij, ose luftën dhe triumfin mbi armikun. Besimtarët e dëshironin më shumë karvanin dhe plaçkën e tij, për shkak të varfërisë dhe nevojës së madhe që kishin në atë kohë dhe sepse kjo alternativë qe më pak e vështira. Por Allahu i Madhëruar dëshironte diçka më të lartë dhe më të mirë sesa ajo që synonin ata. Ai donte që t'u dhuronte fitoren mbi idhujtarët, si edhe poshtërimin e zhdukjen e krerëve të kufrit.

- **"...por Allahu deshte të përlligjte të vërtetën me fjalën e Tij e të shkulte rrenjët e mohuesve,..."** - Allahu deshi që të shfaqej e vërteta e të triumfonte. Duke ndihmuar të dashurit e Tij, i Madhëruari donte të tregonte se cila qe e vërteta nga njëra anë, dhe të çrrënjoste të kotën nga ana tjetër. Gjithashtu, Allahu donte t'u tregonte besimtarëve shenjat e madhështisë së Tij dhe format e ndihmës që do t'u jepte, të cilat ata kurrë nuk i kishin imagjinuar.

- **"...Të forconte të vërtetën e të çrrënjoste të kotën, edhe pse keqbërësit e urrejnë këtë."** - Allahu donte të forconte të vërtetën dhe të asgjësonte të kotën, nëpërmjet fakteve dhe argumenteve.

Ajetet 9 - 14

9. Kujtoni, kur kërkuat ndihmë nga Zoti juaj dhe Ai ju përgjigj: "Unë do t'ju

ndihmoj me një mijë melekë, që vijnë njëri pas tjetrit.

10. Allahu e solli atë veçse që t'ju gëzonte dhe që t'ju forconte zemrat. Ndihma vjen vetëm prej Allahut. Allahu është vërtet Ngadhënjimtar dhe i Urtë.

11. (Kujtoni) Kur Ai ju bëri të flini pak, për t'ju mbushur me siguri nga ana e Tij. Ai zbriti nga qielli ujë, për t'ju pastruar me të, për të hequr ndyrësinë e Shejtanit, për të fuqizuar bindjen në zemrat tuaja dhe për t'ju përforcuar këmbët tuaja.

12. (Kujto) Kur Zoti yt u kumtoi melekëve se: "Unë jam me ju, prandaj jepuni forcë besimtarëve! Unë do të fus frikë në zemrat e jobesimtarëve, kurse ju goditini sipër qafës e goditini në çdo gjymtyrë,

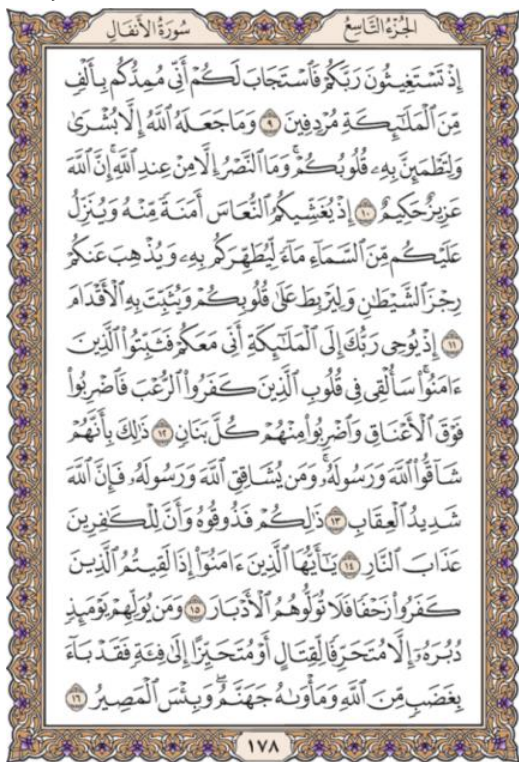
13. sepse ata kanë kundërshtuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Për atë që kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, Allahu është Ndëshkues i ashpër.

14. Ky është dënimi juaj, prandaj shijojeni atë! Mohuesve u takon dënimi i Zjarrit.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Kujtoni, kur kërkuat ndihmë nga Zoti juaj dhe Ai ju përgjigj: "Unë do t'ju ndihmoj me një mijë melekë, që vijnë njëri pas tjetrit."** - Kujtoni mirësinë e Zotit tuaj kur, në çastin e vështirë të përballjes me armikun, ju i luteshit dhe i përgjëroheshit Atij, dhe Ai ju përgjigj lutjeve tuaja. Përgjigjja erdhi me disa mënyra. Së pari, Allahu premtoi se do t'i ndihmonte me 1000 melekë njëri pas tjetrit. Kjo qe si përgëzim për shpirtin dhe qetësim për zemrat e besimtarëve, me qëllim që ta kuptonin mirë se fitorja është vetëm në dorë të Allahut e jo në varësi të numrit e përgatitjes luftarake.

- **"Allahu e solli atë veçse që t'ju gëzonte dhe që t'ju forconte zemrat. Ndihma vjen vetëm prej Allahut. Allahu është vërtet Ngadhënjimtar dhe i Urtë."** - Allahu është *El Aziz* - Mbizotëruesi, Ngadhënjimtari që nuk mund të mposhtet kurrë, por që sundon e nënshtron gjithçka, pavarësisht fuqisë dhe

epërsisë që mohuesit kanë në numër e pajisje luftarake mbi muslimanët. Allahu është *El Hakim* - i Urtë, që vendos me urtësi shkaqet dhe rrugët e realizimit të çdo gjëje dhe Ai që vendos çdo gjë në vendin e vet. Mënyrë tjetër e ndihmës dhe forcimit të besimtarëve, si përgjigje e lutjes së tyre, ishte edhe:

- (*Kujtoni*) **Kur Ai ju bëri të flini pak, për t'ju mbushur me siguri nga ana e Tij. Ai zbriti nga qielli ujë, për t'ju pastruar me të, për të hequr ndyrësinë e Shejtanit...** - Gjumi shërbeu për të larguar frikën dhe ankthin e besimtarëve, e për t'u dhënë atyre qetësi e siguri.²⁰ Kjo ishte shenjë e ndihmës dhe fitores që Zoti do t'u dhuronte më pas. Gjithashtu, Allahu lëshoi shi nga qielli, që besimtarët të pastroheshin si fizikisht, edhe shpirtërisht. Uji shërbeu edhe si pastrim nga vesveset dhe ndyrësitë e Shejtanit.

- **"...për të fuqizuar bindjen në zemrat tuaja..."** - T'i bënte zemrat të qëndrueshme, sepse qëndrueshmëria e zemrës sjell edhe qëndrueshmërinë e trupit.

- **"...dhe për t'ju përforcuar këmbët tuaja."** - Toka ishte ranore dhe e paqëndrueshme, prandaj shiu e forcoi tokën dhe këmbët nuk rrëshqisnin më, por lëviznin me lehtësi. Ndihmë tjetër prej Allahut të Madhëruar ishte porosia që Ai u dha melekëve:

- (*Kujto*) **Kur Zoti yt u kumtoi melekëve se: "Unë jam me ju, prandaj jepuni forcë besimtarëve!"** - Kuptimi: Unë do të jem me ju, me ndihmën, suksesin dhe fitoren që do t'ju dhuroj, prandaj edhe ju forcojini besimtarët, duke u futur në zemër guximim për të luftuar kundër armiqve, dhe shpresën për mirësitë e mëdha që vijnë nga kjo luftë.
21

- **"Unë do të fus frikë në zemrat e jobesimtarëve..."** - Frika është ushtari më i fuqishëm kundër qafirëve. Allahu i Madhëruar forcoi zemrat e besimtarëve dhe futi frikë në zemrat e qafirëve. Në këtë mënyrë, Allahu bëri që qafirët të mos i qëndronin përbaljes me besimtarët.

- **"...kurse ju goditini sipër qafës e goditini në çdo gjymtyrë..."** - Goditini mbi qafë dhe në çdo nyjë të trupit. Këto fjalë u drejtohen melekëve ose besimtarëve. Në rastin e parë, ky është urdhër që Zoti u jep melekëve, të cilët i porositi gjithashtu që të përforconin besimtarët. Domethënë, ky është një urdhër tjetër, që jo vetëm të mbështesnin besimtarët duke i mbushur zemrat e tyre me guxim për të luftuar, por edhe të merrnin pjesë vetë në luftim, duke gjuajtur qafirët e duke i vrrarë ata, pa mëshirë, sepse ata morën guximim të luftonin kundër Allahut dhe Profetit të Tij. Në rastin e dytë, nëse u drejtohet besimtarëve, atëherë Allahu i Madhëruar i mëson besimtarët se si të luftojnë dhe të vrasin jobesimtarët. Një mënyrë e ndëshkimit të Zotit është forca dhe suksesi që Ai u jep të dashurve të Tij kundër armiqve për t'i vrrarë e shpartalluar.

- **"...sepse ata kanë kundërshtuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Për atë që kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, Allahu është Ndëshkues**

i ashpër. Ky është dënimi juaj, prandaj shijojeni atë! Mohuesve u takon dënimi i Zjarrit.” - Ndëshkimi i parë ishte ai që u erdhi nga duart e muslimanëve që në këtë botë, si pasojë e kundërvënies ndaj Allahut dhe Profetit të Tij. Por ndëshkimi i tyre nuk u mbyll me kaq, sepse për ta është përgatitur dënimi në zjarr në ahiret. Kjo ngjarje përmban shenja dhe argumente të mëdha dhe të kuptueshme, të sjella nga Allahu, që tregojnë se Muhamedi ishte i dërguari e profeti besnik i Allahut dhe se mesazhi që ai solli është i vërtetë. Ndër to mund të përmendim: Së pari, Allahu i Madhëruar u dha besimtarëve një premtim dhe e mbajti atë. Një shenjë tjetër është edhe ajo që Allahu i Lartësuar e përshkruan në suren Al Imran: “Për ju ishte një shenjë e madhe kur dy palët u përballën me njëra-tjetrën. Njëra palë luftonte në rrugën e Allahut, kurse pala tjetër ishin jobesimtarë. Ata (*besimtarët*) panë me sytë e tyre se të tjerët (*qafirët*) ishin dy herë më shumë se ata. Por Allahu përforcon atë që dëshiron me ndihmën e Vet. Vërtet, në atë ngjarje pati një mësim të madh për ata që janë të mençur.” [Al Imran 13]. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së besimtarëve, kur ata kërkuan ndihmën e Tij. Kjo tregon përkujdesjen e Tij të madhe për robërit e Tij besimtarë dhe për gjendjen e tyre. Për ta forcuar dhe për ta bërë më të qëndrueshëm imanin e tyre, Allahu i Urtë dhe i Gjithëmëshirshëm u përkujdes që të krijonte çdo kusht të nevojshëm për ta. Ai u forcoi imanin, u forcoi këmbët dhe i ruajti kundrejt çdo vesvesi dhe intrige të Shejtanit të mallkuar, sidomos në momentet më të vështira. Ndër shenjat e Zotit ishte edhe butësia që Ai tregoi për robërit e Tij besimtarë, duke ua lehtësuar rrugën e bindjes. Këtë e bëri qoftë me shkaqe të shfaqura e të dukshme, qoftë me ato të fshehura e të padukshme.

Ajetet 15 – 16

15. O ju që keni besuar! Kur të jeni përballë ushtrisë së jobesimtarëve, kurrë mos ua ktheni shpinën!

16. Askush të mos ua kthejë atyre shpinën në atë moment, veç atij që kthehet për të luftuar ose për t’iu bashkëngjitur një grupi tjetër. Kush tërhiqet, ai ka tërhequr kundër vetes zemërimin e Allahut dhe vendi i tij është Xhehenemi, një strehim shumë i keq.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i urdhëron besimtarët për guxim e trimëri, ashtu sikurse ua dikton edhe imani i tyre. Ai i urdhëron të bëhen të fortë dhe të qëndrueshëm.²² Për të realizuar këtë, ata duhet të marrin çdo masë paraprake. Allahu i ndalon besimtarët nga dezertimi në momentet e takimit me armikun:

- O ju që keni besuar! Kur të jeni përballë ushtrisë së jobesimtarëve, kurrë mos ua ktheni shpinën! Askush të mos ua kthejë atyre shpinën në atë moment, veç atij që kthehet për të luftuar ose për t’iu bashkëngjitur një grupi tjetër.” - Kur të ndesheni me qafirët ballë për ballë, mos u largoni duke u kthyer shpinën, por qëndroni në fushëbetejë si burrat, duke duruar ashpërsinë e luftës. Rezistenca juaj është ndihma që i jepni fesë së Allahut. Kështu forcohen zemrat e besimtarëve dhe tmerrohen qafirët.

- “Kush tërhiqet, ai ka tërhequr kundër vetes zemërimin e Allahut dhe vendi i tij është Xhehenemi, një strehim shumë i keq.” - Kjo tregon se dezertimi nga lufta pa arsye të pranueshme nga Sheriati konsiderohet si një nga gjynahet më të mëdha. Këtë e përforcojnë edhe hadithet e shumta të sakta nga Profeti ﷺ. Edhe këtu është sjellë një kërcënim i ashpër për ata që bien në këtë gjynah të rëndë. Megjithatë, duhet kuptuar se ajeti nuk qorton ata që bëjnë lëvizje ose tërheqje strategjike në fushëbetejë, për një luftë sa më efikase dhe për të dëmtuar sa më shumë armiqtë e Zotit. Kjo nuk bëhet për t’ia mbathur dhe për t’iu shmangur luftës, por ndoshta për të gjetur një pozicion më të volitshëm, për ta futur në kurth armikun ose për ndonjë qëllim tjetër strategjik. Edhe lëvizja për t’iu

bashkëngjitur një grupi tjetër luftëtarësh muslimanë është e lejueshme, përderisa ndihmon në arritjen e qëllimit të luftës. Nëse këto lëvizje bëhen brenda kampit të muslimanëve, është e qartë se janë të lejueshme. Gjithashtu, ato janë të lejueshme edhe kur një grup muslimanësh gjendet jashtë kampit ose fushëbetejës, dhe ndodh që beteja ka përfunduar me humbjen e muslimanëve.

Ajeti 17

17. Nuk ishit ju që i vratë ata, por ishte Allahu Ai që i vrau ata. Nuk ishe ti ai që i gjuajte, atëherë kur i gjuajte, por ishte Allahu Ai që gjuajti, për t'i shpërblyer besimtarët me një dhuratë të mirë prej Tij. Nuk ka dyshim se Allahu dëgjon dhe di gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

Pasi idhujtarët u mposhtën në Bedër, Allahu i Madhëruar u thotë besimtarëve:

- **“Nuk ishit ju që i vratë ata, por ishte Allahu Ai që i vrau ata...”** - Kjo është e vërteta. Allahu i shkatërron gjithmonë kurthet e jobesimtarëve. Kështu, nuk ishin muslimanët, me forcën e tyre, që i vrisnin armiqtë, por ishte Allahu i Madhëruar Ai që i ndihmonte dhe u dha sukses, nëpërmjet shkaqeve të përmendura më lart.

- **“...Nuk ishe ti ai që i gjuajte, atëherë kur i gjuajte, por ishte Allahu Ai që gjuajti...”** - Gjatë betejës, Profeti ﷺ hyri në çadrën e tij dhe filloi të luste me përgjërime e këmbëngulje Allahun e Madhëruar për fitoren kundër armikut. Më pas, ai doli jashtë, mori një grusht rërë dhe e flaku atë në drejtim të idhujtarëve. Allahu i Madhëruar bëri që kokrrizat e rërës të binin në fytyrat e të gjithë armiqve. Askush prej tyre nuk mbeti pa u goditur në fytyrë, gojë dhe sy. Pas kësaj, forca e idhujtarëve ra dhe po dukeshin shenjat e humbjes së tyre.²³

Kjo goditje ndodhi me fuqinë dhe përcaktimin e Zotit, me një urtësi të madhe:

- **“...për t'i shpërblyer besimtarët me një dhuratë të mirë prej Tij.”** - Nuk ka dyshim se Allahu i Madhëruar është i Plotfuqishëm që t'i bënte besimtarët

triumfues mbi mohuesit edhe pa u zhvilluar kjo luftë, por Allahu dëshiroi të sprovonte besimtarët me xhihad dhe, nëpërmjet tij, t'u ngrinte gradat dhe imanin në majat më të larta. Kësisoj, Allahu dëshironte që t'u dhuronte shpërblime dhe nderime të mëdha.

- **“Nuk ka dyshim se Allahu dëgjon dhe di gjithçka.”** - Allahu i Lartësuar e dëgjon dhe e di mirë atë që robi e shfaq dhe atë që ai e mban fshehur. Ai i di mirë qëllimet që robi i mban fshehur në gjoks, si të mirat ashtu edhe të kundërtat e tyre dhe kur dëshiron i sprovon ata sipas daturisë dhe urtësisë së Tij të pakufijshme. Ai i sprovon robërit përmes përcaktimeve të Tij të urta, përcaktime të cilat pa dyshim janë dobiprurëse për adhuruesit e sinqertë. Të gjithë do të bëjnë vepra sipas imanit të tyre, ndërsa Allahu i Madhëruar do ta shpërblejë secilin sipas qëllimit dhe sipas veprave të bëra.

Ajeti 18

18. Kjo është e vërteta. Pa dyshim, Allahu ka për t'i shkatërruar kurthet e jobesimtarëve.

Shpjegimi i ajetit

Kjo qe një fitore e dhuruar nga Allahu, që ta kuptoni dhe ta dini mirë se Allahu i shkatërron kurthet dhe intrigat që jobesimtarët thurin kundër Islamit dhe muslimanëve, madje do të bëjë që ata të bien vetë viktimë e kurtheve që ngrejné.

Ajeti 19

19. Nëse ju (o jobesimtarë të Mekës) kërkoni fitoren (e të drejtëve), ja ku erdhi fitorja (për të drejtët). Dhe nëse tërhiqeni, kjo do të jetë më mirë për ju. Por nëse ju ktheheni, edhe Ne kthehemi. Forcat tuaja nuk kanë për t'ju ndihmuar aspak, edhe sikur të shumohen, sepse Allahu është me besimtarët.

Shpjegimi i ajetit

- **“Nëse ju (o jobesimtarë të Mekës) kërkoni fitoren (e të drejtëve), ja ku erdhi fitorja (për të drejtët). Dhe nëse tërhiqeni, kjo do të jetë më mirë për ju.”** - Nëse ju, o idhujtarë, kërkoni prej Allahut fitoren, duke pretenduar se jeni në të drejtën e duke

kërkuar që Ai të lëshojë ndëshkimin e Tij mbi të padrejtët dhe agresorët,²⁴ kjo ishte përgjigjja nga Allahu. Ai u dhuroi fitoren Muhamedit dhe besimtarëve. Ata ishin me të vërtetën dhe me të drejtën. Ky ishte dëshpërim për ju dhe mësim për të devotshmit. Nëse hiqni dorë nga kjo kërkesë e pakuptimtë, do të jetë më mirë për ju, sepse ndoshta afatizoheni nga i Madhëruari dhe nuk ju përshpejtohet ndëshkimi. Por nëse i ktheheni përsëri të njëjtës rrugë, duke luftuar kundër besimtarëve, të cilët i mbështet Allahu, atëherë edhe Ne kthehemi sërish me ndëshkim ndaj jush dhe me ndihmë ndaj muslimanëve, dhe mos pandehni se atëherë do të ketë kush t'ju ndihmojë.

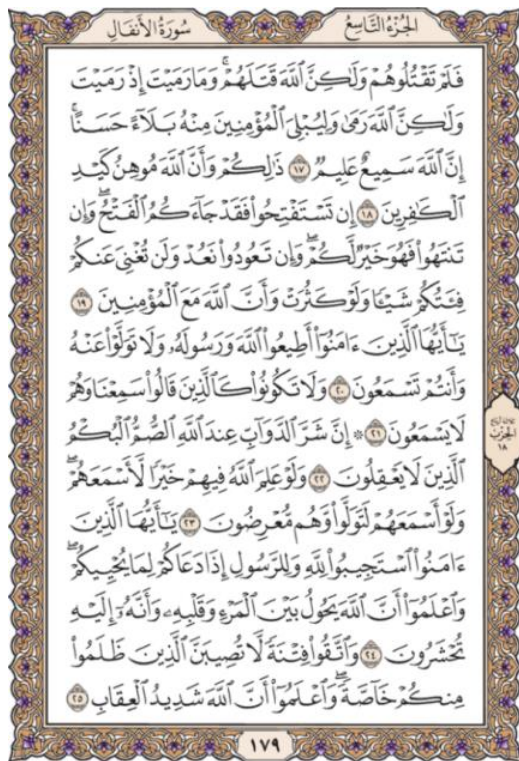
- **“Por nëse ju ktheheni, edhe Ne kthehemi. Forcat tuaja nuk kanë për t’ju ndihmuar aspak, edhe sikur të shumohen, sepse Allahu është me besimtarët.”** - Aleatët tuaj të luftës nuk kanë për t’ju vlejtur aspak përballë ushtrisë së Allahut. Si mund të ndodhë ndryshe, kur dihet se Allahu është me besimtarët?! Fitimtarët janë gjithmonë ata që mbështeten nga Allahu, qofshin edhe pak në numër apo të dobët. Ndhimja e Zotit për besimtarët është në varësi të veprave që ata kryejnë në emër të besimit të tyre. Nëse ndodh që armiqtë marrin epërsi ndaj muslimanëve, kjo ndodh veçse për shkak të neglizhencës së muslimanëve në plotësimin e detyrimeve fetare. Nëse besimtarët angazhohen sinqerisht për zbatimin e urdhrave dhe porosive të Zotit, nuk ndodh kurrë që flamuri i tyre të rrëzohet përfundimisht nga armiqtë e Islamit.

Ajetet 20 - 23

20. O ju që keni besuar! Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij e mos ktheni shpinën kur ju i dëgjoni (kumtet e tij)!

21. Mos u bëni si ata që thonë “Dëgjuam”, por që në të vërtetë, nuk dëgjojnë.

22. Krijesat më të këqija para Allahut janë të shurdhërit dhe memecët - ata nuk kuptojnë.

23. Nëse Allahu do të kishte parë tek ata ndonjë të mirë, do t’i kishte bërë, vërtet të dëgjonin. Por edhe sikur t’i bënte të dëgjonin, ata do të sprapseshin dhe do të kundërshtonin.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi na njoftoi se është me besimtarët, Allahu i Madhëruar urdhëron që ata të angazhohen seriozisht dhe me sinqeritet për të zbatuar çdo detyrë që rrjedh nga imani i tyre. Vetëm me plotësimin e këtyre detyrave, ata do të arrijnë afërsinë dhe ndihmën e Zotit të tyre.

- **“O ju që keni besuar! Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij...”** - Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij duke përmbushur urdhrat e tyre, në emër të dashurisë, shpresës dhe frikërespektit për Allahun e vetëm dhe të pashoq.

- **“...e mos ktheni shpinën kur ju i dëgjoni (kumtet e tij)!”** - Mos i ktheni shpinën bindjes ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij, ndërkohë që ju i dëgjoni dhe i kuptoni mirë urdhrat, porosinë, qortimet e këshillat që ju lexohen prej Librit të Allahut. Indiferenca

pasi i keni dëgjuar dhe kuptuar të gjitha këto është nga sjelljet më të shëmtuara.

- **“Mos u bëni si ata që thonë “Dëgjuam”, por që në të vërtetë, nuk dëgjojnë.”** - Mos u mjaftoni thjesht me pretendimin se i dëgjoni urdhërat e Allahut, pasi nuk e demonstroni këtë me vepra. Allahu dhe i Dërguari i Tij nuk i duan pretendimet e pambështetura në fakte e vepra. Imani nuk është thjesht me të dëshiruar dhe pretenduar, por ai zë vend në zemër dhe vërtetohet me punë.

- **“Krijesat më të këqija para Allahut janë të shurdhërit dhe memecët - ata nuk kuptojnë.”** - Krijesat më të liga për Allahun janë ata njerëz tek të cilët nuk ndikojnë shenjat, faktet dhe argumentet e Tij. Ata janë, ashtu sikurse thotë i Madhëruari: të shurdhër, sepse nuk dëgjojnë të vërtetën, janë memecë, që nuk flasin të vërtetën, madje nuk logjikojnë drejt, në dobi të tyre. Ata nuk dinë të vlerësojnë të mirën dhe t'i japin përparësi asaj kundrejt së keqes. Për Allahun, këta njerëz janë më të këqij se kafshët, sepse Ai i ka pajisur ata me dëgjim, shikim dhe logjikë, që ta njihnin të vërtetën dhe t'i jepnin përparësi asaj. Ata mund t'i përdornin këto dhunti prej Zotit pikërisht për bindjen ndaj Tij, por nuk kanë zgjedhur të veprojnë kështu. Ata i përdorin këto dhunti në mosbindje ndaj Zotit, duke humbur mirësi të shumta. Të mjerët! Ishte tërësisht brenda mundësive për t'u bërë më të mirët e krijesave të Zotit, por e refuzojnë këtë mundësi dhe zgjedhin të bëhen krijesat më të këqija. Këtyre të shkretëve iu mungon dëgjimi që ndikon dhe lë gjurmë në zemër, duke sjellë me vete mirësinë e besimit. Ata refuzojnë të dëgjojnë Shpalljen dhe ftesën e Zotit, në mënyrë të tillë që do ti bënte të binden dhe dorëzohen ndaj së vërtetës. Kështu, ata dëgjojnë thjesht për të mos pasur më asnjë justifikim para Zotit. Dëgjimi i tyre është i padobishëm për ta, sepse Zoti nuk ua bëri të mundur, pasi nuk pa tek ata ndonjë mirësi, që ta meritonin atë. Prandaj Allahu thotë më pas:

- **“Nëse Allahu do të kishte parë tek ata ndonjë të mirë, do t'i kishte bërë , vërtet të dëgjonin. Por edhe sikur t'i bënte të dëgjonin, ata do të sprapseshin dhe do të kundërshtonin.”** - Edhe sikur të dëgjonin, ata përsëri nuk do të bindeshin, por do të kundërshtonin, madje as nuk do t'ia hidhin sytë të vërtetës. Kjo tregon që Allahu i Madhëruar privon nga e mira e besimit veç ata tek të cilët nuk ka asnjë shenjë mirësie e që nuk e meritojnë aspak këtë dhuratë. Allahu është absolutisht i Urtë në këtë përzgjedhje dhe vetëm Atij i takon lavdia dhe mirënjohja për gjithçka.

Ajetet 24 - 25

24. O ju që keni besuar! Përgjigjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij, kur Ai ju fton tek ajo që ju jep jetë dhe dijeni se Allahu ndërhyt ndërmjet njeriut dhe zemrës së tij, dhe se është Ai tek i cili ju do të tuboheni (të gjithë).

25. Ruhuni nga ndëshkimi (i Zotit), i cili nuk godet vetëm ata që bëjnë padrejtësi dhe ta dini se Allahu është ndëshkues i rreptë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar i urdhëron robërit e Tij besimtarë për diçka që ua dikton edhe imani: t'i përgjigjen me bindje dhe nënshtrim Allahut dhe të Dërguarit të Tij, për zbatimin e urdhrave të Tij dhe për të ftuar edhe të tjerët në këtë rrugë.

- **“O ju që keni besuar! Përgjigjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij, kur Ai ju fton tek ajo që ju jep jetë...”** - Kjo vlen për çdo porosi që jep Allahu dhe Profeti i Tij, sepse kështu kuptojmë dobinë dhe urtësinë e ligjeve të Tij. Nuk ka dyshim se jeta e zemrës është e lidhur ngushtë me adhurimin e Zotit dhe bindjen e vazhdueshme ndaj Tij dhe Profetit të Tij. Pastaj i Madhëruari na paralajmëron që të jemi të kujdesshëm dhe të mos i kthejmë shpinën ftesës së Tij dhe Profetit të Tij:

- **“...dhe dijeni se Allahu ndërhyt ndërmjet njeriut dhe zemrës së tij,....”** - Kini kujdes dhe mos e refuzoni ftesën e Zotit kur ajo ju bëhet për herë të parë, dhe

kështu të meritoni që të privoheni prej saj atëherë kur ta dëshironi më pas. Nëse nuk e pranoni ftesën e Zotit për besim, atëherë zemrat tuaja do të prishen dhe do të bëhen kundërshtuese. Mos harroni se Allahu, Zoti juaj, ndërhyt mes jush dhe zemrave tuaja. Ai i rrotullon dhe i ndryshon ato ashtu siç dëshiron, me urtësinë e Vet. Me nxitimin tuaj për të refuzuar ftesën e Zotit, mos u bëni shkak që Ai të ndërhyjë mes jush dhe zemrave tuaja, e kështu të mos i kontrolloni më ato. Kjo është arsyeja që besimtari duhet ta bëjë sa më shpesh këtë lutje: “*Ja Muqal-libel kulûb, theb-bit qalbi alâ dinik! Ja Musar-riifel qulûb, sar-rif qulûbena ilâ tâ'atik!*” Domethënë: “O Rrotullues i zemrave, forcoje zemrën time në fenë Tënde! O Ndryshues i zemrave, udhëzoje zemrën time në bindjen ndaj Teje!”

- “**...dhe se është Ai tek i cili ju do të tuboheni (të gjithë).**” - Para Allahut do të grumbulloheni të gjithë një ditë, e për këtë nuk ka asnjë dyshim. Atë ditë, bamirësit do të shpërblehen me bujari, ndërsa punëkëqijtë do të marrin me drejtësi atë që meritojnë.

- “**Ruhuni nga ndëshkimi (i Zotit), i cili nuk godet vetëm ata që bëjnë padrejtësi...**” - Ndëshkimi godet si atë që e bën ashtu dhe të tjerët. Nëse padrejtësia shtohet e shfaqet haptazi, ndërsa njerëzit nuk urdhërojnë njëri-tjetrin për ta ndalur e për ta rregulluar atë, atëherë ndëshkimi përfshin si vepruesit e padrejtësive, ashtu edhe të tjerët. Nga ky ndëshkim i Zotit mund të ruhesh vetëm duke këshilluar vazhdimisht për mirë dhe duke ndalur nga e keqja me aq sa mundesh.

- “**...dhe ta dini se Allahu është ndëshkues i rreptë.**” - Allahu i ndëshkon të gjithë ata që bëjnë vepra të cilat shkaktojnë zemërimin e Tij dhe që shpërfillin veprat të cilat e kënaqin Atë.

Ajeti 26

26. Kujtoni kur ju ishit të paktë në numër e të dobët në vend dhe frikësoheshit se mos njerëzit ju gllabëronin, por Ai ju strehoi dhe ju

përkrahu me ndihmën e Tij! Ai ju furnizoi me të mira, që ju të jeni mirënjohës.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar u kujton robve besimtarë mirësitë e Tij të shumta, ndër të cilat ishte triumfi, pasi më herët kishin qenë të nënshtruar e të përçmuar, ose edhe shtimin e radhëve të tyre, pasi kishin qenë të pakët në numër dhe të përçarë. Kjo që ndihma e Zotit, që erdhi pas lutjeve të shumta.²⁵

- “**Kujtoni kur ju ishit të paktë në numër e të dobët në vend dhe frikësoheshit se mos njerëzit ju gllabëronin,...**” - Kujtoni kur ishit nën gjykimin dhe sundimin e të tjerëve, në gjendje frike e ankthi!

- “**...por Ai ju strehoi dhe ju përkrahu me ndihmën e Tij!**” - Allahu ju krijoi mundësinë të keni një vend, ku të strehoheni. Ishte Allahu që ju dhuroi fitore mbi armiqtë tuaj, duke marrë plaçkë të madhe lufte prej tyre.

- “**Ai ju furnizoi me të mira, që ju të jeni mirënjohës.**” - Të gjitha këto mirësi, Allahu jua dhuroi që të jeni mirënjohës ndaj bujarisë së Tij të madhe. Pa dyshim, mënyra e kërkuar nga ju për t'i shprehur mirënjohjen është ta adhuronit Allahun si Një e të Vetëm, pa e përlyer adhurimin tuaj me idhujtari të çdo ngjyre.

Ajetet 27 - 28

27. O ju që keni besuar! Mos e tradhtoni besimin e Allahut dhe të të Dërguarit, dhe mos i tradhtoni me vetëdije amanetet që ju lihen ju!

28. Dijeni se pasuria dhe fëmijët tuaj janë vetëm sprovë për ju dhe se shpërblimi i madh gjendet vetëm tek Allahu.

Shpjegimi i ajeteve

- “**O ju që keni besuar! Mos e tradhtoni besimin e Allahut dhe të të Dërguarit, dhe mos i tradhtoni me vetëdije amanetet që ju lihen ju!**” - Allahu i Madhëruar i urdhëron robërit e Tij besimtarë që ta çojnë në vend amanetin për zbatimin e urdhrave dhe fesë së Tij. Këtë amanet Allahu i

Madhëruar ua ngarkoi maleve dhe qiejve, por ata nuk e pranuan, duke shprehur keqardhjen, pamundësinë dhe frikën e tyre për të marrë përsipër këtë përgjegjësi. Por këtë peshë të rëndë e mori njeriu, i cili ishte i padrejtë dhe i paditur. Në këtë mënyrë, kush e mban amanetin dhe e çon atë në vend, meriton shpërblim të madh. Ndërsa ata që e tradhtojnë atë, meritojnë ndëshkimin më të rëndë dhe që të emërtohen si tradhtarë ndaj Allahut dhe Profetit të Tij. Të tillë njerëz përçmojnë veten me cilësinë e shëmtuar të tradhëtisë. Ata nuk janë të denjë për virtytin e lartë të besnikërisë dhe të ruajtjes së amanetit. Duke qenë se dashuria për bukuritë e kësaj bote, siç janë pasuria dhe fëmijët, mund ta pengojnë njeriun në përmbushjen e amanetit, Allahu i Madhëruar bën të qartë se ato janë veçse sprovë. Do të vijë dita që këto bukuri do t'i kthehen sërish Atij që na i dhuroi.

- **“Dijeni se pasuria dhe fëmijët tuaj janë vetëm sprovë për ju dhe se shpërblimi i madh gjendet vetëm tek Allahu.”** - Nëse keni logjikë të shëndoshë, atëherë duhet t'i jepni përparësi mirësisë së madhe të Allahut, kundrejt kënaqësive të vogla e të shkurtra, që faniten e harrohen shumë shpejt. Njeriu i mençur di të dallojë dhe t'i japë përparësi asaj që duhet dhe që e meriton të vlerësohet.

Ajeti 29

29. O ju që keni besuar! Nëse tregoni devotshmëri ndaj Allahut, Ai do t'ju mundësojë të dalloni të vërtetën, do t'ju mbulojë të këqijat dhe do t'ju falë gjynahet. Allahu është Zoti i mirësive të pafund.

Shpjegimi i ajetit

Devotshmëria ndaj Zotit është rruga e lumturisë dhe e fitimit të çdo mirësie. Ajo është mundësia e vetme e shpëtimit nga çdo e keqe. Me devotshmërinë ndaj Allahut janë lidhur ngushtë dhe ndërtohen shumë mirësi. I Madhëruari na tregon se për atë që tregohet i devotshëm ka katër premtime, çdonjëri prej të cilëve është më i mirë se e

gjithë bota dhe ç'ka në të. Së pari, atij do t'i jepet *'el furkan'*, domethënë dituria dhe udhëzimi, nëpërmjet të cilëve rob i arrin të dallojë qartë rrugën e drejtë nga rruga e humbjes, të vërtetën nga gënjeshtria dhe hallallin nga harami. Së dyti dhe së treti përfiton faljen e të këqijave dhe mbulimin e gjynaheve. Nëse në një kontekst përmendet vetëm njëra fjalë, *'të këqija'* ose *'gjynahe'*, atëherë ajo përfshin dhe nënkupton edhe tjetrën. Por nëse përmenden të dyja në një kontekst, atëherë me termin *"të këqija"* nënkuptohen gjynahet e vogla, ndërsa fjala *"gjynahe"* nënkupton gjynahet e mëdha. Kështu, atyre që përpiqen dhe arrijnë devotshmërinë u premtohen falje dhe mbulim i gjynaheve të vogla dhe të mëdha. Së katërti, u premtohet shpërblim i madh dhe mirësi të shumta. Kështu do të shpërblehen ata që i japin përparësi kënaqësisë dhe porosive të Allahut, kundrejt kënaqësive vetjake e dëshirave pa fre.

Ajeti 30

30. Kujto si komplotuan jobesimtarët kundër teje, për të të mbajtur në pranga, vrarë ose dëbuar (nga shtëpia jote). Ata bënë kurthe, por edhe Allahu u ngrinte kurthe. Allahu është më i miri planifikues.

Shpjegimi i ajetit

Kujto, o i Dërguar, mirësinë me të cilën Zoti yt të begatoi! Idhujtarët kurejshë u mblodhën në takimin *"Daru Nedue"*, dhe diskutuan gjatë se si do të vepronin me Profetin ﷺ. Ata sollën tri alternativa:

1. Ta izolonin në shtëpi e të mos e linin të dilte jashtë.
2. Ta vrisnin, dhe kështu - siç u tha - të shpëtonin njëherë e mirë nga "sherri" i tij.
3. Ta dëbonin nga vendi i tyre.

Këto ishin propozimet e pjesëmarrësve. Por pastaj ata u bashkuan në një mendim, të cilin e propozoi më i ligu i tyre Ebu Xhehli - i mallkuar qoftë! Ai propozoi që nga çdo fis kurejsh të dilte një luftëtar i ri me shpatë dhe ashtu, si një dorë e vetme, ta vrisnin Muhamedin. Në këtë mënyrë, përgjegjësia për gjakun e tij do të shpërndahej mes të

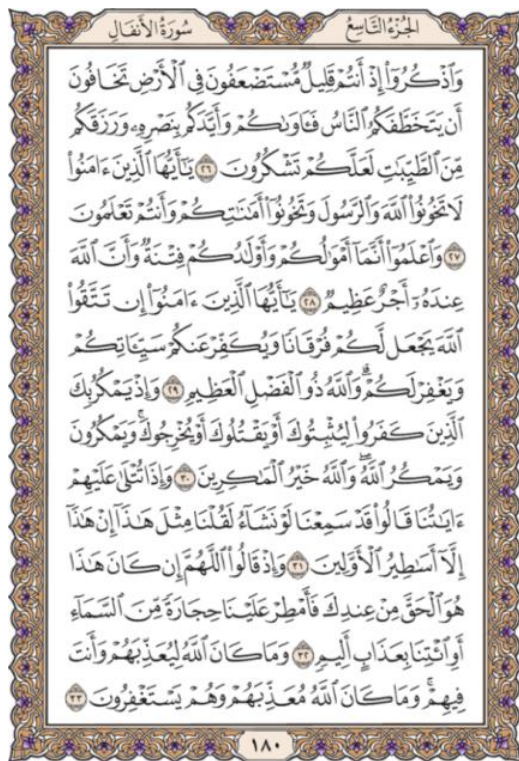
gjithë fiseve pjesëmarrës, dhe atëherë fisi i Profetit do të detyrohej të pranonte kompensimin, pasi nuk mund të hapnin luftë me të gjithë. Kështu, ata zunë pritë pranë shtëpisë së Profetit, duke pritur momentin e përshtatshëm për të realizuar planin. Por Shpallja zbriti shpejt dhe Allahu i Madhëruar e ndihmoi Profetin e Tij që t'i shpëtonte këtij komploti, madje i mundësoi që të dilte nga shtëpia dhe të hidhte rërë mbi kokat e armiqve, si poshtërim për ta. Allahu i Lartësuar ua bllokoi shikimin atyre, saqë kur një person kaloi pranë tyre, u tha: 'Muhamedi doli mu para hundës tuaj dhe ju hodhi dhë mbi koka'. Atëherë, secili prej tyre filloi të shkundte dheun prej kokës. Kështu, Allahu i Madhëruar e mbrojti dhe e ruajti Profetin e Tij, dhe këtu nisi emigrimi i tij në Medinë. Pasi mbërriti në Medinë, Allahu i Madhëruar i mundësoi atij një vendstrehim dhe i dha forcë me mbështetës të sinqertë, siç qenë muhaxhirët dhe ensarët. Dalëngadalë, ky qytet-shtet u fuqizua, derisa erdhi dita kur Profeti i Zotit u kthye sërish në Mekë si triumfator. Atëherë, para tij u përlën të gjithë armiqtë, të cilët iu nënshtruan pushtetit të Profetit ﷺ. Sa e sa gjëra ndodhën nga momenti kur ai doli fshehurazi prej shtëpisë, deri kur u kthye si triumfues dhe udhëheqës. I lartësuar dhe i lavdëruar qoftë Allahu, i Cili është aq i Butë e i Mëshirshëm me robin e Tij! Askush nuk mund të qëndrojë para planit dhe pushtetit të pamposhtur të Allahut!

Ajetet 31 - 34

31. Kur u lexohen atyre ajetet Tona, ata thonë: "Ne kemi dëgjuar si këto. Po të donim, edhe ne mund të thoshim fjalë të tilla. Këto nuk janë gjë tjetër, përveçse përralla të vjetra."

32. Kujto si thanë ata: "O Allah! Nëse ky (Kur'an) është vërtet prej Teje, lësho mbi ne rrebesht gurësh nga qielli, ose na jep ndonjë Dënim të rëndë!"

33. Por Allahu kurrë nuk do t'i dënonte ata, përderisa ti (o Muhammed) je në mesin e tyre dhe Allahu kurrë nuk do t'i

dënonte ata nëse kërkojnë falje (për gjynahet e tyre).

34. E çfarë mund ti mbrojë ata nga dënimi i Allahut, kur ata pengojnë vizitën në Xhaminë e Shenjtë? Ata nuk janë rojtarët të saj. Askush, përveç të devotshmit, nuk mund të jetë rojtari i saj, por shumica e tyre nuk e dinë.

Shpjegimi i ajeteve

Duke treguar kokëfortësinë dhe arrogancën e mohuesve të Profetit, Allahu i Madhëruar thotë:

- "Kur u lexohen atyre ajetet Tona, ata thonë: "Ne kemi dëgjuar si këto. Po të donim, edhe ne mund të thoshim fjalë të tilla. Këto nuk janë gjë tjetër, përveçse përralla të vjetra."" - Kjo është shprehje e qartë e inatit, arrogancës dhe padrejtësisë së jobesimtarëve. Në fakt, ishte vetë Allahu i Lartësuar që i sfidoi ata, duke u kërkuar të sillnin një sure të ngjashme me suret e Kur'anit, për sa i përket bukurisë e madhështisë së tyre. Madje, i ftoi që të thërrisnin për ndihmë kë të mundnin dhe kë të dëshironin, prej idhujve apo aleatëve të

tyre, por ata nuk mundën që t'i kundërpërgjigjeshin kësaj sfide. Kështu, fjalët e tyre ishin thjesht pretendime të papazuara dhe shprehje e arrogancës. Të gjithë e dinë dhe e pranojnë se Muhamedi ﷺ ishte një njeri që nuk dinte shkrim dhe lexim, dhe as që udhëtoi ndonjëherë që të studionte historinë e të parëve, por megjithatë, ai erdhi me një libër madhështor, që është i paprekur nga e pavërteta dhe e kota. E si mund ti afrohet atij e kota, kur ai është Shpallje e *Hakimun* – të Urtit dhe *Hamid* – të Lavdishmit, të Lavdëruarit, me cilësitë, emrat dhe atributet më të larta?! Megjithatë, mohuesit e Shpalljes së Zotit dhe të profecisë së Muhamedit ﷺ u përgjigjën duke thënë:

- **“O Allah! Nëse ky (*Kur'an*) është vërtet prej Teje, lësho mbi ne rrebesh gurësh nga qielli, ose na jep ndonjë Dënim të rëndë!”** - Kuptimi: Nëse kjo Shpallje, ky Sheriat apo ky ligj, sipas të cilit na fton Muhamedi që të jetojmë dhe të adhurojmë Zotin, është e vërteta, atëherë, o Zot, na zbrit një dënim nga qielli! Me këto fjalë, ata donin të tregonin se ishin të sigurt në rrugën që kishin zgjedhur për veten e tyre, duke mohuar Shpalljen e Muhamedit dhe duke vazhduar sipas mendjes së tyre. Nga ana tjetër, kjo tregon se mohuesit ishin tërësisht të paditur, të pavëmendshëm, mospërfillës dhe përcmues ndaj Shpalljes madhështore, ku i ftonte Muhamedi ﷺ. Sidoqoftë, edhe sikur të ishin në rrugë të humbur, për shkak të dyshimeve që kanë, nëse ata do të thoshin: “O Zot, nëse kjo që përcjell Muhamedi është e vërteta nga ana Jote, atëherë na udhëzo në rrugën e drejtë!”, kjo do të ishte më e drejtë, më e logjikshme dhe më e pranueshme, pasi, në fund të fundit, do ta mbulonte deri diku padrejtësinë e tyre. Por meqë ata nuk kërkuan udhëzimin, porse kërkuan ndëshkimin, kjo tregon se ishin fare mendjelehtë, të palogjikshëm, injorantë dhe të padrejtë në sjelljen dhe komunikimin me Zotin e Lartësuar. Nuk e dinin, të mjerët, se nëse Allahu i Lartësuar do t'ua përshpejtonte ndëshkimin, askush prej tyre

nuk do të mbetej i gjallë? Por Allahu i Lartësuar tregon se u la afat, pasi profeti Muhamed ﷺ ishte mes tyre:

- **“Por Allahu kurrë nuk do t'i dënonte ata, përderisa ti (o Muhammed) je në mesin e tyre...”** - Prania e Muhamedit ﷺ mes tyre ishte një garanci për ta se nuk do të përfshiheshin nga një ndëshkim i menjëhershëm, që, në fund të fundit, ata po e meritonin, me atë padrejtësi, injorancë dhe arrogancë që po tregonin. Megjithatë, edhe pse ata shprehnin të tilla fjalë haptazi, për të treguar se ishin të justifikuar në ndjekjen e rrugës së humbur, që e kishin zgjedhur me vetëdije, ata përsëri në vetvete kërkonin falje dhe i luteshin Allahut për të mos i ndëshkuar, sepse Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“...dhe Allahu kurrë nuk do t'i dënonte ata nëse kërkojnë falje (për gjynahet e tyre).”** - Ata përsëri kishin frikë se mos i përfshinte ndëshkimi i Allahut të Lartësuar, prandaj kërkonin falje për të tilla fjalë, që i thoshin haptazi, por që në vetvete e ndjenin padrejtësinë dhe injorancën që po tregonin. Ajeti tregon se kërkimi i faljes në mënyrë të vazhdueshme është një pengesë e ndëshkimit, edhe pse faktorët e zbritjes së ndëshkimit mund të jenë plotësuar.

- **“E çfarë mund ti mbrojnë ata nga dënimi i Allahut, kur ata pengojnë vizitën në Xhaminë e Shenjtë?”** - E kush mund ta pengojë ndëshkimin e Allahut mbi ta, ndërkohë që ata kanë kryer gjithçka që e bën të detyrueshëm dhe të merituar këtë ndëshkim?! Por cilat ishin ato veprime, të cilat e bënin të detyrueshëm ndëshkimin nga Allahu i Lartësuar? Së pari, ishte pengimi i njerëzve nga Xhamia e Shenjtë dhe, në mënyrë të veçantë, pengimi i Profetit ﷺ dhe shokëve të tij, të cilët ishin besimtarët e parë që e meritonin frekuentimin e kësaj xhamie. Profeti ﷺ dhe shokët e tij ishin ata që e meritonin të adhuronin Zotin në Shtëpinë e Tij të shenjtë, dhe jo paganët, të cilët bënin idhujtari në atë xhami, duke bërë krimin më

të rëndë. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“Ata nuk janë rojtarët të saj.** - Idhujtarët nuk mund të jenë ‘*eulijaeh*’, domethënë, nuk e meritojnë të quhen miq të atij tempulli. Në fakt, ajeti mund të kuptohet me dy mënyra:

1. “Ata nuk janë miq të saj”, domethënë, idhujtarët nuk janë aspak miq të Shtëpisë së Shenjtë, që është bërë për të adhurar Zotin si Një e të vetëm, pa idhujtari.

2. “Ata nuk janë miqtë e Allahut.” Domethënë, idhujtarët nuk janë miqtë, të dashurit dhe të afërtit e Allahut të Lartësuar, prandaj nuk mund të pretendojnë se e meritojnë frekuentimin e Shtëpisë së Tij, vendin ku Ai adhurohet si Një i vetëm. Miqtë e vërtetë të Allahut të Lartësuar dhe të Shtëpisë së Tij janë vetëm të devotshmit, siç thuhet më pas:

- **“Askush, përveç të devotshmit, nuk mund të jetë rojtari i saj...”** - Këta janë ata që besojnë Allahun e Lartësuar dhe Profetin e Tij. Ata e njohojnë Zotin në adhurim, me sinqeritet dhe sipas mënyrës që Ai ka përcaktuar, me qëllimin që të fitojnë kënaqësinë e Tij.

- **“...por shumica e tyre nuk e dinë.”** - Shumica e tyre nuk e dinë, prandaj pretendojnë për veten e tyre diçka që nuk e meritojnë aspak, sepse janë të tjerët që e meritojnë.

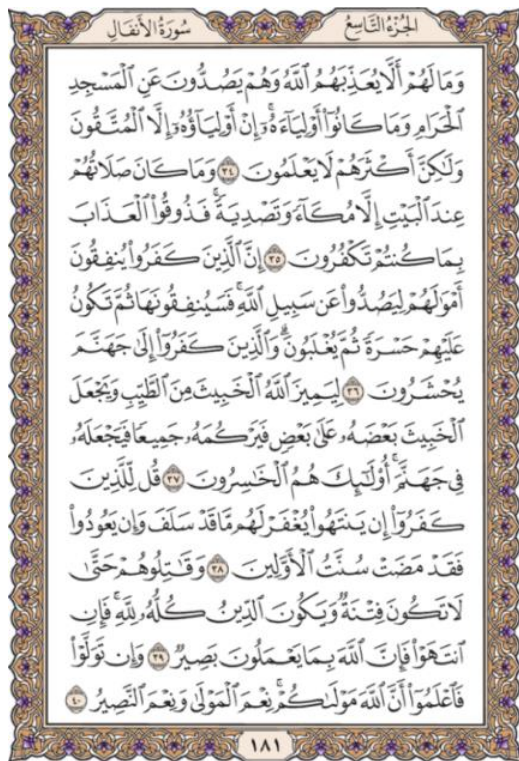
Ajeti 35

35. Namazi i tyre në Shtëpinë e Allahut ishte vetëm fishkëllima dhe duartrokitje. Prandaj “shijojeni dënimin, se ju nuk besonit!”

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar e bëri Shtëpinë e Tij të shenjtë dhe të paprekshme, që aty të zbatohet feja e Tij e drejtë, duke i kushtuar adhurime të sinqerta vetëm Atij. Ata që e realizojnë këtë qëllim janë veç besimtarët e sinqertë, që pranojnë me zemër Shpalljen e Zotit dhe rrugën e drejtë që Ai tregoi nëpërmjet Muhamedit ﷺ, por:

- **“Namazi i tyre në Shtëpinë e Allahut ishte vetëm fishkëllima dhe**

duartrokitje.” - Adhurimi i idhujtaëve, - atyre të cilët pengonin besimtarët e vërtetë të futeshin në Xhaminë e Shenjtë, - ishte vetëm fishkëllima dhe duartrokitje. Këto ishin veprime injorantësh, pa mend në kokë, të devijuar dhe të humbur në errësira. Kur namazin, që është adhurimi më i rëndësishëm që i përkushtohet Zotit të Lartësuar, ata e trajtonin në këtë mënyrë, atëherë çfarë ndodhte me adhurimet e tyre të tjera?! Kështu, ata tregonin se në zemër nuk kishin aspak madhërim për Zotin e tyre. Ata nuk kishin asnjë lloj njohurie për të drejtat e Zotit dhe për shenjtërinë e adhurimeve, që duhet t'i përkushtohen Atij. Gjithashtu, ata nuk tregonin asnjë lloj respekti për vendin më të mirë dhe më të nderuar të tokës. Çfarë adhurimi mund të prisje nga të tillë njerëz?! Çfarë mirësie mund të pritej prej tyre?! Çfarë bënin ata që të pretendonin se e meritonin më tepër këtë xhami, sesa besimtarët, për të cilët Allahu i Madhëruar thotë: “Është e sigurt se kanë fituar besimtarët. Ata, të cilët gjatë faljes së namazit janë të përlulur; Ata, të cilët i

shmangen së kotës (*fjalë a punë*), Ata, të cilët janë të rregullt në dhënien e zekatit; Ata, që e ruajnë ndershmërinë e vet dhe shkojnë vetëm me gratë e veta ose me robëreshat, që kanë në zotërim, për të cilat nuk fajsohen. Ndërsa ata që kërkojnë më tepër - ata janë të shfrenuarit. Edhe ata, të cilët janë besnikë ndaj amanetit, që u është besuar dhe ndaj premtimit të dhënë. Edhe ata që ndaj namazit të tyre janë të kujdesshëm - Këta janë trashëgimtarët e vërtetë, Që do ta trashëgojnë Xhenetin Firdeus dhe aty do të jenë përgjithmonë.”. [Muminunë 1 – 11]. Kështu, nuk është çudi që Allahu i Lartësuar e la Xhaminë e Shenjtë në trashëgim të besimtarëve të singertë, që ta adhurojnë Atë si Një dhe të vetëm, dhe pastaj t’u shpallë atyre ajetet: “O ju që keni besuar! Idhujtarët janë vërtet të papastër, prandaj mos i lini t’i afrohen Xhamisë së Shenjtë pas këtij viti!” [Teube 28]. Ndërsa në këto ajete Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Prandaj “shijojeni dënimin, se ju nuk besonit!”** - Vuajeni ndëshkimin për mohimin e Shpalljes dhe të udhëzimit që Profeti ﷺ solli nga Allahu i Lartësuar.

Ajetet 36 – 37

36. Ata që nuk besojnë, e shpenzojnë pasurinë e tyre për t’i penguar njerëzit nga rruga e Allahut. Dhe kështu do të vijnë ata ta shpenzojnë atë; por në fund ata do të kenë vetëm dëshpërim; dhe pastaj ata do të mposhten. Të gjithë mohuesit do të grumbullohen në Xhehenem.

37. Allahu do t’i veçojë të këqijtë nga të mirët dhe të këqijtë do t’i vërë njërin mbi tjetrin e të gjithë bashkë do t’i hedhë në Xhehenem. Këta janë të humburit.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na bën të qartë armiqtë, kurthet dhe intrigat e idhujtarëve, të cilët kanë shpallur hapur luftë kundër besimit të vërtetë. Ajeti tregon përpjekjet e idhujtarëve për shuarjen e dritës së Allahut të Lartësuar, për mbulimin e fjalës dhe mesazhit të Tij. Ai na siguron se

të gjitha këto kurthe dhe intriga do t’u kthehen dhe do të godasin ata vetë, që i ngrejnë, sepse, normalisht, kurthet dhe intrigat e padrejta godasin veçse thurësit e tyre. Kështu, i Lartësuar thotë:

- **“Ata që nuk besojnë, e shpenzojnë pasurinë e tyre për t’i penguar njerëzit nga rruga e Allahut.”** - Jobesimtarët investojnë pasurinë e tyre, që e vërteta të paraqitet si e kotë dhe që e kota të forcohet dhe të përhapet sa më tepër. Ata përpiqen të pengojnë njësimin e Rahmanit në adhurim. Ata luftojnë që të triumfojë dhe të përhapen besëtytnitë e idhujtaria.

- **“Dhe kështu do të vijnë ata ta shpenzojnë atë; ...”** - Ata do ta shpenzojnë pasurinë, madje me lehtësi, sepse janë shumë të përkushtuar ndaj së kotës dhe e urrejnë shumë të vërtetën, por kjo sakrificë do t’ju sjellë veç dëshpërim, poshtërim dhe përçmim.

- **“...por në fund ata do të kenë vetëm dëshpërim;”** - Ata do të mposhten, pa arritur qëllimin pse e shpenzojnë gjithë atë pasuri. Kështu, iu ikën pasuria dhe iluzionet e tyre. E vetmja gjë që fitojnë është ndëshkimi i ashpër i Allahut të Lartësuar. Duke treguar përfundimin e dëshpëruar të tyre, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“dhe pastaj ata do të mposhten. Të gjithë mohuesit do të grumbullohen në Xhehenem. Allahu do t’i veçojë të këqijtë nga të mirët dhe të këqijtë do t’i vërë njërin mbi tjetrin e të gjithë bashkë do t’i hedhë në Xhehenem.”** - Aty do të grumbullohen të gjithë, që të shijojnë së bashku ndëshkimin e ashpër të Zotit të Lartësuar. Xhehenemi është vendi ku do të mbliqen të gjithë të poshtërit, së bashku me poshtërsitë e tyre. Allahu i Lartësuar dëshiron që të dallohen qartë kotësitë e poshtërsitë nga e vërteta dhe e çmuara, prandaj secilin lloj do ta grumbullojë më vete në një vend të caktuar, ku të gjithë do të përjetojnë atë që meritojnë. Kështu, të pistën, të ligat dhe të poshtrit, Allahu i Lartësuar do t’i grumbullojë së bashku njëri mbi tjetrin. Me fjalë të tjera, të gjitha punët

e këqija, të gjitha pasuritë e këqija, si dhe njerëzit që i punojnë apo i fitojnë dhe shpenzojnë ato, Allahu i Lartësuar ka për t'i bashkuar të gjithë në Xhehenem.

- **“Këta janë të humburit.”** - Këta do të humbin veten, pasurinë dhe familjet e tyre Ditën e Gjykimit. Ky është shkatërrimi i vërtetë.

Ajeti 38

38. Thuaju jobesimtarëve që, nëse heqin dorë nga mosbesimi, do t'u falet e kaluara, por nëse ngulmojnë në të tyren, atëherë le të jetë dënimi i popujve të mëparshëm si paralajmërim për ta.

Shpjegimi i ajetit

Ky ajet tregon butësinë dhe mëshirën e Allahut të Lartësuar me robërit e Tij. Atë nuk e pengon mosbesimi i robve me këmbëngulje dhe arrogancë, që t'i ftojë vazhdimisht ata në rrugën e drejtë dhe t'i këshillojë për t'u larguar nga çdo gjë që sjell shkatërrimin e tyre. Me dashuri dhe mëshirë, Allahu i këshillon dhe i porosit ata që të largohen nga të gjitha rrugët e poshtërimit dhe të humbjes.

- **“Thuaju jobesimtarëve që, nëse heqin dorë nga mosbesimi, do t'u falet e kaluara...”** - Nëse ata ndalen dhe pendohen për mosbesimin e tyre dhe këtë pendim e shprehin duke iu dorëzuar tërësisht Allahut të Lartësuar si Një i vetëm dhe i pashoq dhe duke e adhuruar Atë përmes Islamit, fesë të vetme të pranuar tek Ai, i Madhëruari u premtonte atyre falje të gjithçkaje që ka kaluar, sado të mëdha qofshin ato gabime dhe krime. Por nëse ata kthehen përsëri në mohim, i Lartësuari thotë:

- **“...por nëse ngulmojnë në të tyren, atëherë le të jetë dënimi i popujve të mëparshëm si paralajmërim për ta.”** - Allahu i Lartësuar na e ka treguar qartë se cili ka qenë përfundimi i popujve mohues, të cilët i konsideronin gënjeshtër shpalljet e Tij. Përfundimi i të gjithëve ka qenë i njëjtë: shkatërrim dhe ndëshkim i ashpër. Le të kujtojnë atëherë, se çfarë ndodhi me ata inatçorë dhe arrogantë dhe le ta dinë se edhe ata i pret i njëjti ndëshkim. Por,

fatkeqësisht, ata e marrin me tallje këtë çështje. Këto fjalë u drejtohen mohuesve në formë kërcënimi, por edhe si ftesë për të reflektuar drejt. Ndërsa kur u drejtohet besimtarëve, Allahu i Madhëruar i udhëzon ata se si duhet të sillen me mohuesit:

Ajeti 39 - 40

39. Luftojni ata, derisa të mos ketë më idhujtari dhe i tërë adhurimi të bëhet vetëm për Allahun. Po nëse ata heqin dorë, Allahu sheh gjithçka që bëjnë ata.

40. E nëse refuzojnë, dini se Allahu është mbrojtësi juaj. Ai është Mbrojtësi dhe Mbështetësi më i mirë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Luftojni ata, derisa të mos ketë më (fitne) idhujtari...”** - Fjala ‘fitne’ nënkupton idhujtarinë dhe veprën e pengimit të njerëzve nga rruga e Allahut. Kështu, kuptimi i ajetit është: Luftojni ata, derisa të mos ketë më idhujtari dhe njerëzit të lihen të lirë të besojnë, të udhëzohen në rrugën e Allahut dhe t'u nënshtrohen ligjeve të Islamit. I Lartësuari thotë:

- **“...dhe i tërë adhurimi të bëhet vetëm për Allahun.”** - Ky është qëllimi final i luftës kundër armiqëve të fesë, që në dy pika do të përkufizohet:

1. Të ruhet e mbrohet feja e Allahut nga intrigat dhe e keqja e jobesimtarëve.
2. Të përhapet me besnikëri e korrektësi feja e Allahut, sepse ky është qëllimi i krijimit të njerëzimit, derisa kjo fe e drejtë të lartësohet mbi të gjitha besimet e tjera, që janë të kota dhe të pabaza.

- **“Po nëse ata heqin dorë, Allahu sheh gjithçka që bëjnë ata. E nëse refuzojnë, dini se Allahu është Mbrojtësi juaj.”** -

Nëse ata nuk e braktisin atë mënyrë jetese plot padrejtësi dhe mohim, atëherë le ta dinë se Allahu di gjithçka që ata bëjnë haptas apo fshehtas. Nëse ata nuk binden, por e lëshojnë veten në harresë, shkujdesje dhe në errësirat e humbjes, atëherë dini, o besimtarë, se:

- **“Ai është Mbrojtësi dhe Mbështetësi më i mirë.”** - Sa kujdestar i mirë, i mëshirshëm dhe i dashur është Allahu! Ai kujdeset për

adhuruesit e Tij besimtarë, duke u falur vazhdimisht mirësi dhe begati të shumta. Ai ua lehtëson rrugët për arritjen e të gjitha mirësive dhe dobive, që kanë lidhje me çështjet e tyre të fesë dhe të kësaj bote. Sa mbrojtës dhe mbështetës i mirë është Allahu! Ai gjithmonë i ndihmon robërit e Tij besimtarë dhe i ruan ata nga kurthet, intrigat dhe aleancat e kriminelëve dhe mohuesve. Nëse kujdestari dhe mbrojtësi yt është Allahu, atëherë nuk ka më asgjë për të cilën duhet të shqetësohesh. E nëse Allahun e ke kundër teje, atëherë kurrë nuk ke për t'i rezistuar të Madhërishmit dhe ushtrisë së Tij.

Ajeti 41 - 42

41. Ta dini se nga e tërë plaçka e luftës që mund të fitoni, një e pesta u takon Allahut, të Dërguarit e farefisit të afërm të tij, jetimëve, të varfërve dhe udhëtarëve, nëse besoni në Allahun dhe në atë që Ne ia kemi shpallur robit Tonë Ditën e Ndisisë (mes besimit dhe mosbesimit), ditën kur u ndeshën dy ushtritë. Allahu është i Plotpushtetshëm për gjithçka.

42. Ju ishit në anën më të afërt të luginës, ndërsa ata në anën më të largët të saj, ndërsa karvani ishte më poshtë jush. Edhe sikur ta kishit planifikuar me njëri-tjetrin atë takim, nuk do të kishte qenë aq i përcaktuar mirë. Por ishte Allahu Ai që e kishte përcaktuar të ndodhte, dhe ashtu ndodhi, me qëllim që jobesimtarët të mund ta dinin se kanë mohuar pasi e vërteta iu bë e qartë, ndërsa besimtarët të mund të vazhdonin të besojnë pasi e vërteta iu bë e qartë. Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- "Ta dini se nga e tërë plaçka e luftës që mund të fitoni, një e pesta u takon Allahut, të Dërguarit e farefisit të afërm të tij, jetimëve, të varfërve dhe udhëtarëve,..." - 'El ganime' quhet pasuria e marrë nga mohuesit, me një luftë të drejtë të zhvilluar nga muslimanët kundër tyre. Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na mëson se,

nga kjo pasuri e fituar në luftë, një e pesta i takon Allahut, ndërsa pjesa tjetër u takon luftëtarëve fitimtarë, sepse Allahu i Madhëruar ua atribuon pikërisht atyre, kur thotë: "... çfarëdo plaçkë lufte që fitoni". Plaçka e luftës duhet të shpërndahet mes luftëtarëve, ashtu sikurse e ka ndarë Profeti ﷺ. ²⁶ Atëherë, për këmbësorin jepej një pjesë, ndërsa për kalorësin jepeshin dy pjesë: një për të e një për kalin e tij. Kështu shpërndahej pjesa e luftëtarëve (4/5). Ndërsa 1/5 ndahet në pesë pjesë të tjera:

1. Një pjesë veçohet për Allahun dhe Profetin e Tij. Kjo nënkupton bamirësi të përgjithshme për muslimanët, pa ndonjë përcaktim të veçantë. Allahu dhe i Dërguari i Tij nuk kanë nevojë për pasuritë e njerëzve, prandaj shprehja "për Allahun dhe Profetin e Tij" nënkupton bamirësinë e përgjithshme për robërit e Zotit.

2. Pjesa e dytë veçohet për farefisin e Profetit ﷺ, që nënkupton familjet Benu Hashim dhe Benu Mutalib. Allahu i Lartësuar nuk ka përcaktuar ndonjë kategori të veçantë mes këtyre familjeve, si të varfërit apo nevojtarët, dhe as nuk ka përjashtuar të pasurit. Kjo do të thotë se përfitues ishin të gjithë pjesëtarët e këtyre familjeve, të pasurit e të varfërit, meshkujt dhe femrat.

3. Pjesa e tretë u takon jetimëve. Statusin e jetimit e gëzon çdo minorene që ka humbur babain. Allahu i Lartësuar ka caktuar një pjesë për ta, si mëshirë ndaj tyre, sepse jetimët e vegjël nuk kanë mundësi të përmbushin nevojat dhe kërkesat e tyre, pasi kanë humbur njeriun që përpiqet dhe punon për ta.

4. Një pjesë shkon për nevojtarët dhe të varfërit, të vegjël e të mëdhenj, meshkuj e femra.

5. Hisja e pestë shkon për të ndihmuar ata që kanë mbetur në mes të rrugës, pa mbështetje dhe pa asnjë mundësi për t'u kthyer në vendin e tyre. Disa mufesirë thonë se 1/5 që i takon Allahut dhe Profetit të Tij, nuk lejohet të shpenzohet jashtë këtyre pesë kategorive. Ata thonë, gjithashtu, që nuk

është e detyrueshme që këto pjesë të jenë të barabarta, por secila përcaktohet në varësi të dobisë dhe nevojës. Në fakt, ky shpjegim është më i pranueshëm se të tjerët. Më pas, Allahu i Lartësuar e përcakton si kusht të imanit ndarjen e një të pestës së plaçkës së luftës me korrektësi, sipas mënyrës që ka caktuar Ai:

- **“...nëse besoni në Allahun dhe në atë që Ne ia kemi shpallur robit Tonë Ditën e Ndashisë (mes besimit dhe mosbesimit),...”** - Dita e Fitores është dita e Betejës së Bedrit, kur Allahu i Lartësuar bëri dallimin e qartë të së vërtetës nga e kota. Atë ditë, e vërteta triumfoi mbi të kotën.

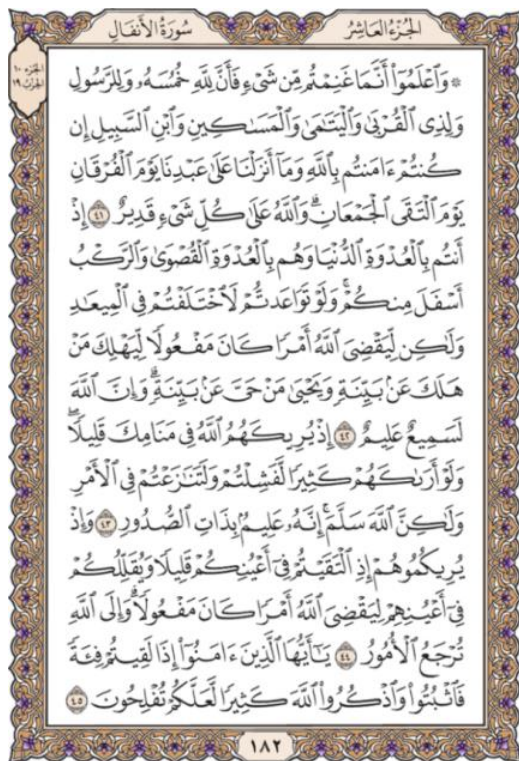
- **“...ditën kur u ndeshën dy ushtritë.”** - Grupi i muslimanëve u përball me grupin e jobesimtarëve. Atë ditë, Allahu i Madhëruar bëri të triumfojë qartë e vërteta e Tij, duke shfaqur shenja dhe mrekulli, që tregonin se Shpallja që Muhamedi ﷺ e solli nga Zoti i tij ishte e vërteta e sigurt, për të cilën nuk ka asnjë dyshim. Në këtë mënyrë, kuptimi ajetit është: Nëse vërtet e besoni Allahun dhe Shpalljen që Ai ia dhuroi Profetit të Tij të dashur, atëherë një të pestën e pasurisë së fituar në atë luftë, - ku Zoti ngriti të vërtetën, shkatërroi të kotën dhe shfaq mrekulli, - ju duhet t'i shpenzoni ashtu siç kërkon Allahu dhe Profeti i Tij.

- **“Allahu është i Plotpushtetshëm për gjithçka.”** - Çdokush që kundërshton Allahun, duke dalë kundër urdhrit të Tij, ka për t'u mposhtur nga Allahu i Madhëruar. Më tej jepen hollësi të tjera të kësaj beteje historike:

- **“Ju ishit në anën më të afërt të luginës, ndërsa ata në anën më të largët të saj,...”** - Kuptimi: Ju kishit dalë përballë njëri tjetrit në një luginë. Ata ishin pozicionuar diku larg Medinës, ndërsa ju në një vend afër Medinës.

- **“...ndërsa karvani ishte më poshtë jush.”** - Karvani për të cilin dolët ishte në krahun e bregdetit. Por Allahu kërkonte diçka tjetër për ju.

- **“Edhe sikur ta kishit planifikuar me njëri-tjetrin atë takim, nuk do të kishte**

qenë aq i përcaktuar mirë.” - Edhe sikur ta kishit bërë me fjalë me armikun për t'u takuar në këtë mënyrë, nuk do t'ia arrinit. Ishte Allahu i Madhëruar Ai që, me diturinë dhe urtësinë e Tij, kishte përcaktuar gjithçka:

- **“Por ishte Allahu Ai që e kishte përcaktuar të ndodhte, dhe ashtu ndodhi,...”** - Allahu ju vuri përballë në këtë mënyrë, për të realizuar diçka të parapërcaktuar që më parë. Do të ndodhte pikërisht ashtu sikurse e kishte përcaktuar Zoti i Madhëruar, në mënyrë që:

- **“...me qëllim që jobesimtarët të mund ta dinin se kanë mohuar pasi e vërteta iu bë e qartë...”** - Ky do të ishte argument i qartë për çdo kokëfortë dhe arrogant. Pas kësaj ngjarjeje, ata që do të zgjidhnin rrugën e humbjes, do ta bënin këtë me vetëdije të plotë. Ata do të jetonin, do të luftonin dhe do të vdisnin për kauzën e zgjedhur me vetëdije të plotë, të bindur për kotësinë dhe pavërtetësinë e saj. Kështu, ata nuk do të kishin më justifikim përpara Allahut të Madhëruar.

- “...ndërsa besimtarët të mund të vazhdonin të besojnë pasi e vërteta u bë e qartë.” - Besimtarëve do t’u shtohet qartësia dhe siguria në të vërtetën, për të cilën luftonin. Me gjithë ato argumente dhe mrekulli te dukshme që shfaqti atë ditë, Allahu u shtoi imanin besimtarëve të mençur, por edhe zhvlehtësoi çdo justifikim të mohuesve të së vërtetës. Ajo ngjarje shërben gjithmonë si kujtim për të diturit dhe të urtët.

- “Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.” - Allahu është *El Semiu* - Ai që i dëgjon të gjitha zërat, me shumëllojshmërinë e gjuhëve, nevojave dhe kërkesave. Allahu është gjithashtu *El Alimu* - i Gjithëdituri, i Cili di çdo gjë që duket dhe çdo gjë që fshihet. Asgjë nuk mund t’i fshihet diturisë absolute dhe gjithëpërfshirëse të Allahut.

Ajetet 43 - 44

43. Allahu të tregoi në ëndërr se ata ishin pak. Sikur të të kishte treguar se ishin shumë, ju do ta kishit humbur guximin e do të ishit grindur për vendimin tuaj. Por Allahu ju shpëtoi. Ai i Di mirë çfarë fshehin zemrat.

44. Kur u përballët me armikun, Ai jua shfaqti në sytë tuaj sikur ishin pak; por edhe ju ju bëri të dukeshit pak në sytë e tyre, në mënyrë që Allahu ta përmbushte atë që ishte caktuar. Tek Allahu kthehen (për gjykim) të gjitha çështjet.

Shpjegimi i ajeteve

- “Allahu të tregoi në ëndërr se ata ishin pak.” - Allahu i Madhëruar ia paraqiti idhujtarët në ëndërr Profetit të Tij sikur qenë të pakët në numër. Profeti ﷺ i përgëzoi për këtë sahabët, zemrat e të cilëve u qetësuan. Nëse do të ndodhte ndryshe:

- “Sikur të të kishte treguar se ishin shumë, ju do ta kishit humbur guximin e do të ishit grindur për vendimin tuaj. Por Allahu ju shpëtoi.” - Ju do të përçaheshit, sepse disa do ta dëshironin luftën e disa të tjerë jo, e kështu do të dështonit. Por ishte Allahu i Madhërishtëm që, me butësinë, mëshirën dhe përkujdesin e Tij, ju shpëtoi nga përçarja dhe dështimi.

- “Ai i Di mirë çfarë fshehin zemrat.” - Në zemër fshihen trimëria e guximi, por edhe frika dhe hezitimi, fshihet sinqeriteti, por edhe hipokrizia. Allahu i Madhërishtëm është Ai që vështron dhe di gjithçka që fsheh zemra. Allahu i Madhëruar vështrroi në zemrat e besimtarëve diçka, që u bë shkak që Ai t’i mëshironte dhe t’i trajtonte me butësinë dhe bamirësinë e Tij të gjerë e të paanë. Ai e bëri realitet ëndrrën e të Dërguarit të Tij të sinqertë, duke bërë që në sytë e besimtarëve, armiqtë të dukeshin pak:

- “Kur u përballët me armikun, Ai jua shfaqti në sytë tuaj sikur ishin pak; por edhe ju ju bëri të dukeshit pak në sytë e tyre, në mënyrë që Allahu ta përmbushte atë që ishte caktuar.” - Kështu, të dy grupet e shihnin të vogël njëri-tjetrin, prandaj luftonin me ashpërsi dhe vrull. Allahu i Madhëruar e bëri diçka të tillë për të realizuar atë që ishte e padiskutueshme: fitoren e besimtarëve dhe poshtërimin e mohuesve, duke i shfarosur e duke i bërë të harruar krerët e kufrit. Me vdekjen e këtyre udhëheqësve, populli i thjeshtë do ta kishte më të lehtë pranimin e Islamit si fenë e jetës së tyre. Gjithashtu, edhe muslimanët që jetonin mes jomuslimanëve do ta kishin tashmë më të lehtë jetesën. Kjo tregon butësinë dhe përkujdesin e Allahut të Madhëruar për besimtarët, që shfaqet në çdo aspekt.

- “Tek Allahu kthehen (për gjykim) të gjitha çështjet.” - Të gjitha çështjet e krijesave kthehen tek Allahu i Madhërishtëm. Është Ai që bën ndarjen mes të mirës dhe të kotës, është Ai që gjykon me drejtësi, pa i cenuar hakun askujt.

Ajetet 45 – 49

45. O ju që keni besuar! Kur të ndesheni me ndonjë forcë, qëndroni fort dhe përmendeni shumë (dhe shpesh) Allahun, që ta arrini fitoren e dëshiruar!

46. Bindjuni Allahut e të Dërguarit të Tij, e mos u grindni ndërmjet jush, sepse kështu do të dobësoheshit e do t’ju linte fuqia! Bëhuni durimtarë sepse Allahu është me durimtarët!

47. Mos u bëni si ata që dolën prej shtëpive të tyre sa për krenari e për t'i parë bota dhe për të penguar të tjerët nga rruga e Allahut! Allahu mbikëqyr gjithçka që bëjnë ata.

48. Shejtani ua zbukuroi atyre veprat e këqija dhe u tha: “Askush nuk mund t’ju mposhtë ju sot, sepse do të jem unë mbrojtësi juaj.” Por kur u ndeshën dy ushtritë, ai iku me të katra e tha: “Unë nuk kam të bëj me ju. Unë shoh atë që ju nuk e shihni. Unë i frikësohem Allahut. Allahu ka, vërtet ndëshkim të ashpër”.

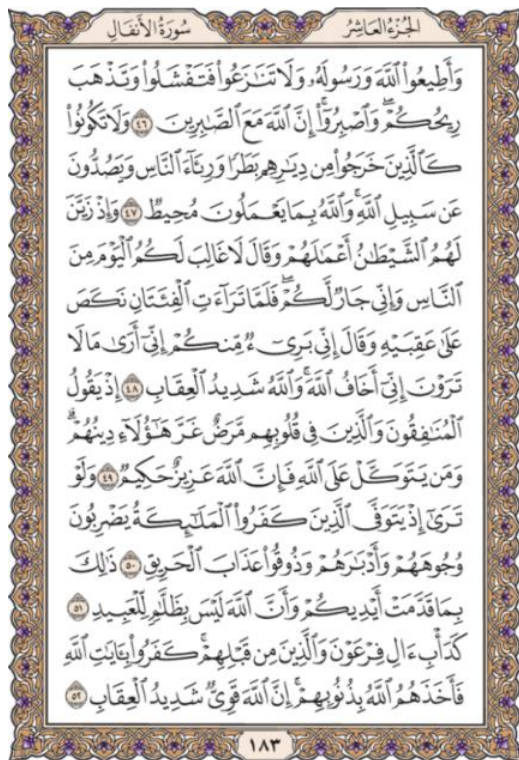
49. Hipokritët dhe ata, që kishin zemër të sëmurë, thanë: “Këta njerëz i ka mashtruar feja e tyre.” Ata që i mbështeten Allahut le ta dinë se Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë.

Shpjegimi i ajeteve

- “O ju që keni besuar! Kur të ndesheni me ndonjë forcë, qëndroni fort dhe përmendeni shumë (dhe shpesh) Allahun, që ta arrini fitoren e dëshiruar!” - Allahu i Madhëruar i porositi besimtarët e Tij të dashur që, kur të ndeshen me ushtrinë e jobesimtarëve, të bëhen të qëndrueshëm dhe të pathyeshëm në luftë. Ata duhet të tregojnë durim në përmbushjen e kësaj detyre dhe adhurimi të madh, siç është xhahadi në rrugën e Zotit. Për të qenë të durueshëm, i Madhëruari i porositi besimtarët që të ndihmojnë dhe forcojnë veten përmes një arme dhe faktori tejet të rëndësishëm: duke e përmendur shpesh Atë. Vetëm me durim, qëndrueshmëri dhe përkujtim të shpeshtë të Allahut mund fitojnë kundër armikut. Këta janë ndër faktorët më vendimtarë për arritjen e fitores. Veç tyre dhe para së gjithash, i Madhëruari porositi:

- “Bindjuni Allahut e të Dërguarit të Tij...” - Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të tij në gjithçka që ata urdhërojnë! Kështu vazhdoni të jeni: të bindur dhe të nënshtruar ndaj porosive të tyre!

- “...e mos u grindni ndërmjet jush, sepse kështu do të dobësoheshit e do t’ju linte fuqia!” - Mos u grindni dhe mos u përçani,

duke mbushur zemrat me urrejtje dhe armiqësi ndaj njëri-tjetrit! Nëse nuk e zbatoni këtë porosi, atëherë ju pret një përfundim i hidhur dhe i dëshpëruar: ju do të humbni guximin dhe trimërinë në luftë, do të dobësoheni dhe do t’ju zbehët vullneti. Fuqia që keni do të shpërndahet dhe nuk do t’ia arrini qëllimit. Gjithashtu, nëse nuk tregoheni të bindur dhe të bashkuar, fitoren që ju premton Zoti do ta shihni larg. Kujtojeni vazhdimisht se fitorja ndaj armikut ka vetëm një rrugë:

- “Bëhuni durimtarë sepse Allahu është me durimtarët!” - Bëhuni të durueshëm në bindjen ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij! Nëse e bëni këtë, ta dini se Ai do t’ju ndihmojë dhe do t’ju japë fitoren. Detyra juaj e vetme është të nënshtroheni ndaj Zotit tuaj, me frikërespekt e madhërim vetëm për Të.

- “Mos u bëni si ata që dolën prej shtëpive të tyre sa për krenari e për t’i parë bota dhe për të penguar të tjerët nga rruga e Allahut!” - Ky ishte qëllimi i mushrikëve, kur u nisën për luftë: të

mburreshin e të lëvdoheshin në sytë e njerëzve. Megjithatë, qëllimi i tyre më i madh ishte pengimi nga rruga e Allahut i çdokujt që kërkonte udhëzimin e drejtë dhe nënshtrimin sipas asaj rruge.

- **“Allahu mbikëqyr gjithçka që bëjnë ata.”** - Allahu i mbikëqyr ata, prandaj ju njoftoi për qëllimet e tyre të liga dhe ju porositi që të mos u përngjasoni atyre. Ky qe paralajmërim se ata do të merrnin ndëshkimin më të rëndë. Ndërsa ju dilni në luftë thjesht dhe vetëm për kënaqësinë e Allahut të Madhëruar dhe për lartësimin e fesë së Tij. Luftoni për të shkatërruar çdo rrugë të devijuar, që shkakton zemërimin e Allahut të Madhëruar dhe ndëshkimin e Tij. Luftoni për të ftuar dhe afruar njerëzit në udhën e drejtë të Zotit, e vetmja që të shpie në Xhenetin e mirësisë dhe bujarisë së Tij.

- **“Shejtani ua zbukuroi atyre veprat e këqija dhe u tha: “Askush nuk mund t’ju mposhtë ju sot, sepse do të jem unë mbrojtësi juaj.”**” - Allahu i Madhëruar na bën të ditur se Shejtani i mallkuar ua zbukuroi idhujtarëve veprat e tyre të këqija, duke i mashtruar e duke u thënë: “Askush nuk mund t’ju mposhtë sot. Ju jeni të shumtë në numër dhe të armatosur gjer në dhëmbë. Me këtë fuqi që keni, ju jeni të pamposhtur. Muhammedi dhe shokët e tij nuk kanë asnjë shans që të përballen me ju.” Përveç kësaj, Shejtani i mallkuar u tha: “Unë do të jem mbrojtësi juaj dhe nuk do të lejoj që t’ju sulmojnë ata që ju keni frikë.” Kurejshët ishin në armiçësi me fisin e Beni Mudlixh, për shkak të një hasmërie të vjetër mes tyre, prandaj i druheshin përballjes me ta. Por Iblisi i mallkuar iu shfaq me pamjen e Surakatu Ibn Malik Ibn Xhu'shum el Med'haliq dhe i siguroi prej asaj hasmërie. Kështu, ata u qetësuan në lidhje më këtë çështje dhe vazhduan marshimin, duke i ushqyer vetes iluzionin se ishin të pathyeshëm.

- **“Por kur u ndeshën dy ushtritë, ai iku me të katra e tha: “Unë nuk kam të bëj me ju. Unë shoh atë që ju nuk e shihni.”**” - Kur dy ushtritë, ajo e besimtarëve dhe e

pabesimtarëve, u rreshtuan përballë njëra-tjetrës, Shejtani i mallkuar u tmerrua vetëm nga pamja. Ai pa melekun Xhibril, që po shpërndante melekët në formacion luftimi. Menjëherë, Shejtani ia mbathi, duke u thënë atyre që më parë i kishte mashtruar me fjalë të bukura e premtime boshe: “Unë nuk kam të bëj me ju. Unë shoh atë që ju nuk e shihni.” Në të vërtetë, ai pa melekët, me të cilët askush nuk mund të përballlet.²⁷

- **“Unë i frikësohem Allahut. Allahu ka, vërtet ndëshkim të ashpër”**. - Unë i frikësohem Allahut se mos ma përshpejton ndëshkimin që në këtë dynja. Allahu ndëshkon vërtet ashpër”. Ka mundësi që Shejtani i mallkuar thjesht t’u ketë shtënë vesvese në zemër idhujtarëve dhe t’ua ketë zbukuruar përballjen me besimtarët, duke u inspiruar se ai do të ishte mbështetësi dhe aleati i tyre.²⁸ Por pasi i çoi në fushëbetejë, Shejtani u tërhoq, duke i lënë në ata në baltë, ashtu sikurse vepron gjithmonë i Mallkuari me njeriun. Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: “Ata i përngjajnë Shejtanit, që i thotë njeriut: “Moho Zotin!”, e kur ky mohon, ai tërhiqet duke thënë: “Unë distancohem prej teje, se unë i frikësohem Allahut, Zotit të gjithësisë! Dhe kështu, përfundimi i të dy palëve është në Zjarr, ku do të jenë përgjithmonë. Ky është ndëshkimi i zullumqarëve.” [Hashr 16, 17].

- **“Hipokritët dhe ata, që kishin zemër të sëmurë, thanë: “Këta njerëz i ka mashtruar feja e tyre.”**” - Këtu flitet për sëmundjen e dyshimit dhe të pasigurisë në besim. Munafikët, të mbushur me dyshime për besimin e tyre, kur panë muslimanët që, edhe pse të pakët në numër, u lëshuan në luftë kundër idhujtarëve, thanë: “Feja e tyre i ka mashtruar. Feja që ata pasojnë i sollli në këtë lloj beteje të pabarabartë, përballë atyre që askush nuk guxon t’i sfidojë.” Kjo ishte një formë talljeje me besimtarët dhe logjikën e tyre, por mendjelehtët e vërtetë ishin pikërisht munafikët e mjerë. Nuk ka dyshim se besimi i vërtetë e bën njeriun që t’i hyjë përballjeve më të fuqishme, të cilave u shmangen edhe ushtritë më të

mëdha. Besimtari i vërtetë i mbështetet tërësisht Allahut të Madhëruar, sepse është i bindur se nuk ka ndryshim të gjendjes, nuk ka forcë dhe as fuqi e mundësi ndryshe, por veçse me ndihmën dhe forcën e Allahut. Ai është i bindur se, edhe nëse bashkohen të gjitha krijesat për të ndihmuar dikë, qoftë edhe sa një thërmijë, nuk kanë për t'ia arritur pa lejen dhe ndihmën e Zotit. Po ashtu, edhe nëse bashkohen të gjithë së bashku për ta dëmtuar, kanë për ta dëmtuar veçse aq sa Zoti e ka shkruar për të. Veç kësaj bindjeje, nëse robi është i sigurt se mbron të vërtetën dhe nuk ka asnjë fije dyshimi se Allahu është i Gjithëditur, i Urtë dhe i Mëshirëplotë në gjithçka që ka shkruar dhe përcakton, atëherë ai ndërmerr çdo iniciativë të dobishme dhe nuk shqetësohet aspak nëse armiku i tij është i pakët apo i shumtë në numër. Në çdo ndërmarrje të bazuar në dituri të saktë dhe udhëzim të drejtë, ai është thjesht i qetë e besimplotë në Zotin e tij. Në zemrën e tij nuk ekziston frika e ankthi, por ajo është e mbushur me guxim, trimëri, qëndrueshmëri dhe e pushtuar nga qetësia dhe malli për takimin me të madhërismin. Prandaj i Madhëruari tha:

- **“Ata që i mbështeten Allahut le ta dinë se Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë.”**

- Allahu është *Azizun* - Krenar e Ngadhënjimtar. Fuqinë dhe pushtetin e Tij nuk mund ta mposhtë askush. Allahu është gjithashtu *Hakim* - i Urtë në gjithçka që ka përcaktuar në Ligjet e Tij dhe i ka bërë të ekzistojnë.

Ajetet 50 - 52

50. E, sikur të shihje kur melekët ua marrin shpirtin mohuesve, si i godasin në fytyrë dhe në shpinë (duke u thënë): “Shijoni dënimin e Zjarrit përvëlues!”

51. Kjo vjen për shkak të veprave që keni bërë me duart tuaja. Allahu nuk është asnjëherë i padrejtë me robërit e Vet.

52. Kështu u ndodhi edhe ithtarëve të Faraonit dhe të tjerëve që kanë qenë para tyre. Ata i mohuan shpalljet e Allahut dhe Ai i ndëshkoi për shkak të

gjynaheve që bënë. Pa dyshim, Allahu është i Fuqishëm dhe Ndëshkues i ashpër.

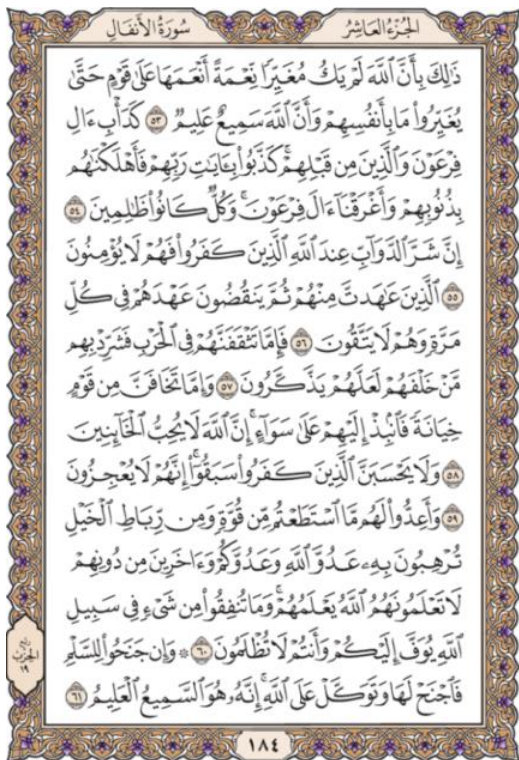
Shpjegimi i ajeteve

- **“E, sikur të shihje kur melekët ua marrin shpirtin mohuesve,”** - Flitet për melekët të cilët janë ngarkuar për t'u shkullur me forcë shpirtin mohuesve të Zotit, në çastin e vdekjes. Ata janë shumë të frikshëm. Në këtë moment, jobesimtarët janë totalisht të tmerruar, aq sa gjendja e tyre nuk mund të shpjegohet me fjalë.

- **“Ata i godasin në fytyrë dhe në shpinë (duke u thënë): “Shijoni dënimin me djegie!”** - Melekët e godasin jobesimtarin me ashpërsi, duke i bërtitur: "Nxirre jashtë shpirtin!" Por shpirti nuk do të dalë, sepse ka frikë, pasi e di mirë për ndëshkimin e dhimbshëm që e pret më pas. Melekët i thonë: “Shijojë dënimin me djegie!”. Ky është një ndëshkim i rëndë dhe tepër i dhimbshëm.

- **“Kjo vjen për shkak të veprave që keni bërë me duart tuaja. Allahu nuk është asnjëherë i padrejtë me robërit e Vet.”** - Këtë ndëshkim ju e meritoni plotësisht. Zoti juaj nuk ju bën asnjë padrejtësi. Ndëshkimi është pasojë e poshtërsive dhe mosbindjes suaj ndaj Allahut të Madhëruar. Ky është ligji i pandryshueshëm i të Urtit dhe i tillë është përfundimi i të pabindurve: ata do të shkatërrohen prej gjynaheve dhe mosbesimit të tyre.

- **“Kështu u ndodhi edhe ithtarëve të Faraonit dhe të tjerëve që kanë qenë para tyre. Ata i mohuan shpalljet e Allahut dhe Ai i ndëshkoi për shkak të gjynaheve që bënë. Pa dyshim, Allahu është i Fuqishëm dhe Ndëshkues i ashpër.”** - Të shumtë kanë qenë popujt që mohuan e kundërshtuan profetët dhe shpalljet e Zotit, por përfundimi i të gjithëve ka qenë shkatërrimi dhe ndëshkimi i merituar, nga gjynahet dhe padrejtësitë e tyre. Askush nuk mund t'i shpëtojë Allahut, nëse Ai dëshiron dhe gjykon që ta ndëshkojë. Çdo krijesë është në dorën e Zotit dhe nuk mund t'i shmanget pushtetit të Tij.

Ajetet 53 - 54

53. Sepse Allahu kurrë nuk do ta ndryshojë bekimin që ia ka dhuruar një populli, derisa ata të ndryshojnë atë që kanë në shpirtat e tyre. Vërtet, Allahu dëgjon dhe di gjithçka.

54. Njëlløj ishte tradita e popullit të Faraonit dhe e të tjerëve më përpara. Ata i konsideronin gënjeshtër Shpalljet e Zotit të tyre prandaj Ne i shkatërruam, për shkak të gjynaheve që bënë dhe njerëzit e Faraonit i fundosëm. Të gjithë këta ishin keqbërës.

Shpjegimi i ajeteve

- “Sepse Allahu kurrë nuk do ta ndryshojë bekimin që ia ka dhuruar një populli, derisa ata të ndryshojnë atë që kanë në shpirtat e tyre.” - Allahu i Madhëruar lëshon ndëshkimin e Tij mbi popujt mohues të së vërtetës dhe shpalljeve të Tij, duke larguar prej tyre çdo mirësi që kanë gëzuar më parë. Kjo ndodh për shkak të gjynaheve dhe për shkak të ndryshimit të tyre për keq. Allahu i Madhëruar nuk ia heq më kot mirësitë një populli, fetare apo

materiale qofshin. Përkundrazi, Ai dëshiron që t’ua ruajë dhe t’ua shtojë ato, nëse njerëzit dinë t’i shprehin Atij mirënjohjen për to. Por ata e ndryshojnë gjendjen e tyre për keq, duke kaluar nga bindja, në poshtërsi e gjynahe. Në këtë mënyrë, ata bëhen mohues dhe përcmues të mirësive të Allahut. Rrjedhimisht, Allahu ua ndërron mirësitë me ndëshkime dhe privime, ashtu sikurse ata e ndryshojnë gjendjen e tyre për keq. Kjo është urtësia, drejtësia dhe bamirësia e Allahut me robërit e Tij. Allahu nuk i ndëshkon asnjëherë ata, nëse nuk e meritojnë me padrejtësitë e tyre. Nga ana tjetër, Allahu i Madhëruar i tërheq zemrat e të dashurve të Tij të nënshtrohen në adhurimin e Tij. Në çdo ndëshkim që u zbret robve, për shkak të kundërshtimit dhe poshtërsive të tyre, fshihen urtësi të shumta dhe të mëdha.

- **“Vërtet, Allahu dëgjon dhe di gjithçka.”**

- Allahu dëgjon gjithçka që flasin njerëzit, e thonë hapur apo fshehurazi. Ai di, gjithashtu, çdo gjë që ata e fshehin në veten e tyre. Allahu përcakton kaderin për njerëzit në bazë të diturisë së Tij dhe e realizon atë ashtu si Ai dëshiron me urtësinë e Tij.

- **“Njëlløj ishte tradita e popullit të Faraonit dhe e të tjerëve më përpara. Ata i konsideronin gënjeshtër Shpalljet e Zotit të tyre prandaj Ne i shkatërruam, për shkak të gjynaheve që bënë dhe njerëzit e Faraonit i fundosëm. Të gjithë këta ishin keqbërës.”** - Kjo ka qenë gjithmonë përgjigjja e mohuesve ndaj shpalljeve të Allahut. Sa herë që atyre u vinte Shpallja dhe profetët e Zotit, të mbështetur me mrekulli dhe shenja madhështore, në vend që të pendoheshin dhe të nënshtroheshin për të jetuar dhe për ta adhuruar Zotin sipas porosive të Tij, ata kundërshtonin dhe zhyteshin më thellë në shfrenime dhe në gjynahe. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar zbriste mbi ta ndëshkimin që meritonin, që çdokush të shpërblehej sipas punës së vet. Për shembull, Allahu i Lartësuar e mbyti në det Faraonin dhe rrethin e tij, si ndëshkim i

merituar për padrejtësitë e tyre. Pa dyshim, të gjithë popujt e shkatërruar ishin zullumqarë të mëdhenj. Ishin vetë ata që parapëlqyen rrugën e humbjes, të joshur nga stolitë e kësaj bote të përkohshme. Allahu i Lartësuar nuk u bëri atyre asnjë padrejtësi dhe kurrë nuk do t'i ndëshkonte ata nëse nuk do të zhyteshin në gjynahe. Këto ajete janë kërcënim i qartë për gjithë ata që kanë marrë mesazhin e Kur'anit. Duket sikur Allahu i Lartësuar thotë: Kini kujdes, o njerëz, që të mos ndiqni rrugën e mohuesve dhe zullumqarëve përpara jush, sepse kështu do të meritoni të njëjtin ndëshkim si ata.

Ajetet 55 - 58

55. Krijesat më të këqija për Allahun janë ata që e mohojnë Atë. Ata kurrë nuk do të besojnë.

56. Janë ata, me të cilët ti ke bërë marrëveshje; por ata e shkelin gjithnjë marrëveshjen dhe nuk e kanë frikë Allahun.

57. Nëse i ndesh ata në luftë, shpartalloji, që të marrin mësim ata që vijnë pas tyre!

58. Nëse i druhash pabesisë nga ndonjë grup, atëherë njoftoju paraprakisht për prishjen e paktit, që të jeni në kushte të barabarta! Allahu nuk i do të pabesët.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Krijesat më të këqija për Allahun janë ata që e mohojnë Atë. Ata kurrë nuk do të besojnë. Janë ata, me të cilët ti ke bërë marrëveshje; por ata e shkelin gjithnjë marrëveshjen dhe nuk e kanë frikë Allahun.”** - Krijesat më të këqija për Allahun e Lartësuar janë ata me këto tri cilësi:

1. Mohojnë Allahun dhe Ditën e Llogarisë së drejtë para Tij.
2. Nuk besojnë profetët dhe shpalljet e Allahut.
3. Tradhtojnë dhe shkelin marrëveshjet.

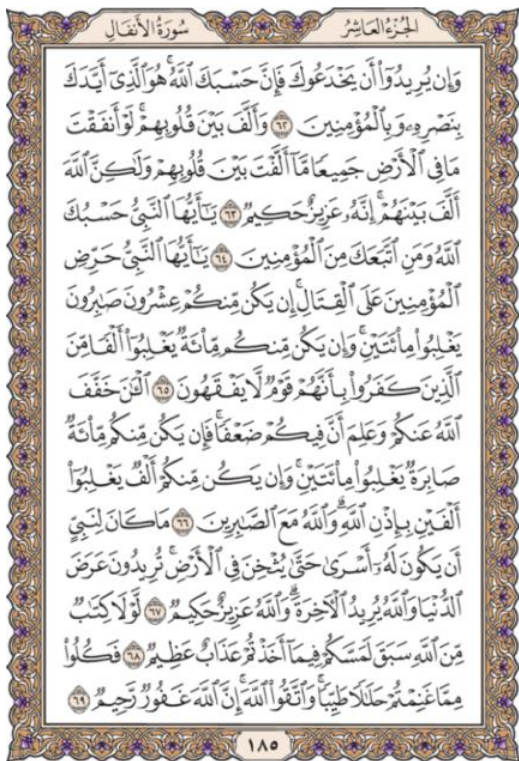
Këta janë më të këqij se gomerët, qentë dhe çdo lloj kafshe tjetër. Tek ata nuk ka asnjë lloj të mire dhe prej tyre pritet veçse sherr. Shfarosja e këtij soji, që përbën rrezik për racën njerëzore, është detyrë e

domosdoshme, në mënyrë që sëmundja e tyre të mos infektojë të tjerët. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Nëse i ndesh ata në luftë, shpartalloji, që të marrin mësim ata që vijnë pas tyre!”** - Nëse nuk keni ndonjë pakt paqeje me ta dhe jeni në gjendje lufte, atëherë asgjësojini me ashpërsi, me qëllim që të marrin mësim edhe të tjerët, duke parë se çfarë fundi i pret! Në këtë mënyrë, ata do të frenohen dhe nuk do të kenë guxim të shkelin marrëveshjet me muslimanët.²⁹ Këtu

kuptohet dobia e masave ndëshkimore të vendosura nga Sheriati kundrejt shkelësve të ligjeve. Ndër urtësitë dhe qëllimet e këtyre ndëshkimeve është kërcënim i frikësimit i atyre që ende nuk kanë shkelur ligjin, që të mos guxojnë ta bëjnë një gjë të tillë. Por ato, pa dyshim, shërbejnë edhe si masë për të ndëshkuarit, që të mos i kthehen më kimit. Përkufizimi i këtij gjykimi vetëm për rastin kur je në gjendje lufte me mohuesit tregon edhe diçka tjetër shumë të rëndësishme. Nuk lejohet vrasja e qafirëve në rastet kur me ta ke traktat paqeje ose armëpushim. Edhe pse dihet mirë që mohuesit nuk i qëndrojnë besnik asnjë marrëveshjeje, por i kalojnë kufijtë në mizori sa herë që gjejnë hapësirë, muslimanëve nuk u lejohet që t'u kundërpërgjigjen me të njëjtën monedhë, për sa kohë është në fuqi pakti dhe nuk është vërtetuar qartësisht shkelja e tij. Muslimanët e kanë detyrë që të veprojnë me besnikëri dhe burrëri, ashtu sikurse i ka porositur Allahu i Madhëruar:

- **“Nëse i druhash pabesisë nga ndonjë grup, atëherë njoftoju paraprakisht për prishjen e paktit, që të jeni në kushte të barabarta!”** - Nëse ke një marrëveshje paqeje ose armëpushimi me një popull dhe, në bazë të fakteve dhe shenjave, i frikësohesh tradhëtisë së tyre, edhe pse me gojë dhe me vepra nuk janë shprehur qartësisht për këtë, atëherë detyra jote është: "...njoftoju për prishjen e marrëveshjes, që të jeni të barabartë!" Bëju të ditur se nuk ka më pakt dhe armëpushim mes jush! Kështu,

ty nuk të lejohet pabesia kundrejt tyre, duke shkelur pikat e marrëveshjes pa i lajmëruar, madje duhet të kesh siguri të plotë që ata e kanë marrë lajmin e prishjes së paktit. Ky është momenti kur ju dhe ata jeni të barabartë në lidhje me njoftimin për prishjen e marrëveshjes.

- **“Allahu nuk i do të pabesët.”** - Allahu i Madhëruar ka urrejtje të madhe për të pabesët, prandaj është e domosdoshme që ju të siguroheni mirë për njoftimin e prishjes së paktit me armikun tuaj, në mënyrë që të jeni të pastër dhe askush të mos ju akuzojë për pabesi. Ajeti tregon se nëse është vërtetuar me fakte e prova shkelja e aktmarrëveshjes nga mohuesit, nuk është më e nevojshme procedura e njoftimit të tyre për prishjen e marrëveshjes. Ajeti tregon gjithashtu se, nëse nuk i druhesh atyre për tradhti, madje je i sigurt se ata nuk e shkelin marrëveshjen, atëherë nuk të lejohet kursesi që ta prishësh këtë marrëveshje, por është detyrë respektimi i saj deri në afatin e caktuar.

Ajeti 59

59. Mohuesit të mos mendojnë se mund të shpëtojnë. Ata nuk mund t'i shmangen (dënimit të) Allahut.

Shpjegimi i ajetit

Mohuesit e Zotit dhe të shpalljeve të Tij, që nuk pranojnë të nënshtrohen për të jetuar sipas porosive hyjnore, kurrë të mos mendojnë se mund t'i shpëtojnë dhe t'i fshihen të Lartësuarit. Ata kurrë nuk mund t'i shpëtojnë gjykimin të Tij të urtë dhe të drejtë. Ai gjithmonë u qëndron atyre në pritë. Allahu i Lartësuar fsheh urtësi të mëdha duke i afatizuar mohuesit dhe duke mos u nxituar në ndëshkimin e tyre. Ndër urtësitë e shumta të këtij afatizimi është edhe të sprovuarit e robve të Tij besimtarë. Përballë sprovave, ata përkushtohen më shumë ndaj Zotit dhe luftojnë me më tepër qëndrueshmëri dhe durim për të arritur kënaqësinë e Tij. Vetëm pas të tilla sprovave, ata mund të arrijnë gradat e larta në Xhenet dhe të pajisen me virtyte të mrekullueshme, që arrihen veçse nga durimtarët në sprova.

Ajeti 60

60. Përgatituni kundër tyre me sa fuqi të keni, përfshirë kuajt e luftës, në mënyrë që t'i fusni tmerrin armikut të Allahut dhe armikut tuaj, si dhe të tjerëve, të cilët mund të mos i dini, por të cilët i di Allahu! Çfarëdo që të shpenzoni në rrugën e Allahut, ajo do t'ju kompensohet dhe nuk do t'ju bëhet aspak padrejtësi.

Shpjegimi i ajetit

- **“Përgatituni kundër tyre me sa fuqi të keni, përfshirë kuajt e luftës, në mënyrë që t'i fusni tmerrin armikut të Allahut dhe armikut tuaj,...”** - Përgatituni sa të mundeni kundër armiqve tuaj, kundër mohuesve të Zotit, që përpiqen dhe luftojnë për t'ju shkatërruar ju dhe fenë tuaj! Përgatituni kundër tyre në të gjitha aspektet: fizike, materiale, intelektuale dhe mendore! Ky ajet është nxitje për të mësuar çdo gjë mbi përgatitjen ushtarake të luftimit dhe të mbrojtjes tokësore, detare, ajrore etj. Gjithashtu, ai është nxitje për t'u aftësuar në

nivelet më të larta të komunikimit dhe politikës, që bëjnë të mundur një përfaqësim dhe mbrojtje sa më të denjë të muslimanëve. Populli musliman duhet të jetë i edukuar me guxim e trimëri, por edhe me urtësi, zgjuarsi dhe aftësi ushtarake. Duke aluduar për këtë ajet, Profeti ﷺ ka thënë: "Fuqia është zotësia e gjuajtjes me shigjetë (*aftësia e përdorimit të armës*)." Duke treguar rëndësinë e madhe të perfeksionimit të infrakstrukturës ushtarake, Allahu i Lartësuar thotë: "...Përgatituni kundër tyre me sa fuqi të keni, përfshirë kuajt e luftës.". Në të shkuarën, ndër mjetet më të spikatura që përdorëshin në luftë ishin kuajt dhe pajime të tjera. Kompletimi dhe shfaqja e këtyre mjeteve e frikësonin armikun, prandaj dhe kjo ishte një vepër e mirë dhe e nxitur nga Sheriati. Duke qenë se trajtimi i një çështjeje dhe gjykimi i drejtë rreth saj lidhet ngushtësisht me shkakun dhe rrugët e realizimit të saj, mund të themi se në çdo kohë është detyrë për muslimanët që të përgatiten sa më mirë ushtarakisht, në mënyrë që t'u tregojnë armiqve fuqinë e tyre. Më pas, Allahu i Lartësuar thotë:

- **"...si dhe të tjerëve, të cilët mund të mos i dini, por të cilët i di Allahu."** - Përgatituni mirë që të përballoni luftën kundër armiqve që ju i njihni. Por duhet të jeni gati edhe për armiq të tjerë, që ende nuk i njihni, të cilët do t'ju luftojnë më vonë, pas zbritjes së këtyre ajeteve. Ju nuk i njihni ata, por Allahu i di, prandaj dhe ju urdhëron të përgatiteni mirë ushtarakisht. Duke qenë se ndër faktorët kryesorë që ndihmojnë për këtë çështje është aspekti financiar, Allahu i Lartësuar i nxit besimtarët që të shpenzojnë në këtë drejtim: - **"Çfarëdo që të shpenzoni në rrugën e Allahut, ajo do t'ju kompensohet dhe nuk do t'ju bëhet aspak padrejtësi."** - Çfarëdo që të shpenzoni për hir të Allahut, e pakët apo e shumë qoftë ajo, Allahu i Lartësuar ka për t'ju dhënë të plotë shpërblimin për të, madje do t'ju shumëfishojë atë. Kështu, atyre që e

shpenzojnë pasurinë në rrugën e Allahut u është premtuar se do t'u shtohet shpërblimi deri në shtatëqindfish, e shumë më tepër, nga bujaria e Allahut të Lartësuar. Siç shihet, Allahu i Madhëruar nuk i bën padrejtësi askujt, por përkundrazi, ua shumëfishon shpërblimin punëmirëve, duke u dhënë shumë më tepër sesa mund të presin.

Ajetet 61 - 64

61. Nëse armiku kërkon paqe, pranoje atë dhe mbështetju Allahut! Ai dëgjon e di gjithçka.

62. Po nëse ata duan të të mashtrojnë, atëherë ty të mjafton Allahu. Ai të ka fuqizuar ty me Ndihmën e Tij dhe me besimtarët.

63. Ai i ka bashkuar zemrat e tyre. Edhe sikur të shpenzoje gjithçka që është në Tokë, nuk do të mund t'i bashkoje zemrat e tyre; por ishte Allahu Ai që e bëri atë bashkim (e vllazërim). Ai është Ngadhënjimtar e i Urtë.

64. O Profet! Allahu të mjafton ty dhe u mjafton besimtarëve që të pasojnë ty.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Nëse armiku kërkon paqe, pranoje atë dhe mbështetju Allahut! Ai dëgjon e di gjithçka."** - Nëse qafirët, me të cilët jeni në gjendje lufte, ju parashatrojnë kërkesën për paqe dhe armëpushim, atëherë pranojeni këtë kërkesë, duke ju mbështetur tërësisht Zotit tuaj! Pranojeni kërkesën e tyre për paqe, sepse prej saj vijnë shumë dobi:

1. Paqja është gjithmonë diçka e mirë dhe e dëshiruar. Nëse ata marrin një nismë të tillë, atëherë pranojeni atë!

2. Periudha e paqes shërben për të mbledhur fuqitë, për t'u riorganizuar dhe përgatitur për luftë në çdo kohë që të jetë e nevojshme.

3. Kur vendoset paqja dhe jepen garanci për njëri tjetrin, bëhet më e lehtë që secila palë të ketë mundësi të kuptojë dhe gjykojë me drejtësi mendimin dhe besimin e palës tjetër.

4. Në kohë paqeje komunikimi është më i thjeshtë dhe bëhet më i lehtë gjykimi me

drejtësi dhe i paanshëm. Pa dyshim, një situatë e tillë është shumë favorizuese për Islamit dhe përhapjen e tij, si një fe e cila qëndron mbi gjithçka tjetër. Çdokush që gjykon me drejtësi dhe objektivitet, kur të ballafaqohet me këtë fe të mrekullueshme, pa dyshim që do të ndikohet nga ajo dhe do ta preferojë atë mbi të gjitha besimet dhe fetë e tjera në këtë botë. Islami është i bukur në të gjitha aspektet. Ai është i bukur në urdhëresat dhe ndalesat e Tij, ai është i bukur sepse urdhëron për drejtësi në marrëdhëniet me të gjitha krijesat, duke mos lejuar asnjë cenim të të drejtave të tyre. Vetëm përmes ligjeve të Islamit sigurohet lumturia e njerëzimit. Në këtë mënyrë, do të shtohen ata që e preferojnë atë dhe nënshtrohen për të jetuar sipas tij. Kështu, marrëveshja për paqe jo vetëm që të shpëton nga lufta dhe tmerret e saj, por mundëson edhe një qetësi shpirtërore. Në këtë mënyrë, muslimanët do të korrin fitore, duke pushtuar zemrat e njerëzve. Kërkesa për paqe e parashtruar nga qafirët mund të refuzohet vetëm në një rast: kur është një mënyrë mashtrimi dhe pabesie, me qëllim që t'i zërë muslimanët të papërgatitur. Por edhe nëse qëllimi i mohuesve është ky, Allahu i Lartësuar i qetëson besimtarët me premtimin e Tij të madh, kur thotë:

- **“Po nëse ata duan të të mashtrojnë, atëherë ty të mjafton Allahu.”** - Allahu i Lartësuar të mjafton për të të mbrojtur nga çdo gjë e ligë. Është i Madhërishmi Ai që përkujdeset për çdo gjë që të sjell dobi dhe është e rëndësishme për ty. Allahu i Lartësuar të ka dhënë shumë shembuj tashmë se ndihma e Tij është mëse e mjaftueshme për ty, prandaj mbaje zemrën të qetë. Në vijim, Allahu i Lartësuar përmend disa raste kur mbështeti Profetin e Tij.

- **“Ai të ka fuqizuar ty me Ndhimën e Tij dhe me besimtarët.”** - Ndhimja më e madhe që Allahu i Lartësuar i dha Profetit ishte ndihma qiellore, para së cilës asgjë nuk mund të qëndrojë dhe, aq më pak, ta mposhtë. Pastaj vjen ndihma tokësore,

përmes besimtarëve të shumtë, të cilët ndihmuan dhe mbështetën rrugën e Profetit. Por që besimtarët të jenë një forcë ndikuese në mbështetje të fesë së Allahut, ata duhet të jenë të bashkuar, prandaj dhe Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ai i ka bashkuar zemrat e tyre. Edhe sikur të shpenzoje gjithçka që është në Tokë, nuk do të mund t'i bashkoje zemrat e tyre; por ishte Allahu Ai që e bëri atë bashkim (e vllazërim).”** - Prandaj besimtarët u bashkuan dhe u deshën me njëri tjetrin. Ishte pikërisht bashkimi i radhëve dhe dashuria e ndërsjelltë me zemër, sekreti i fuqisë së tyre. Sigurisht, kjo lidhje nuk ishte produkt i punës apo i strategjisë së ndonjërit prej tyre, por qe thjesht dhuratë bujare prej Allahut të Lartësuar. Edhe sikur të shpenzoje të gjithë arin dhe argjendin apo çdo lloj pasurie që gjendet në tokë, për të bashkuar zemrat dhe radhët e tyre, pas gjithë atyre faktorëve që shkaktonin përçarje dhe urrejtje, kurrë nuk do t'ia arrije qëllimit. Arsyja është shumë e thjeshtë: I vetmi që ka në dorë zemrat e robve dhe që i ndryshon ato, është Allahu i Lartësuar, që thotë:

- **“Ai është Ngadhënjimtar e i Urtë.”** - Tregues i fuqisë së Tij është pikërisht bashkimi dhe afrimi i zemrave të njerëzve, pas gjithë atyre shkaktarëve të përçarjes, urrejtjes dhe armiqësisë. Allahu i Lartësuar thotë: “Dhe kapuni fort që të gjithë pas “litarit” (fesë) të Allahut e mos u përçani! Dhe kujtojeni (me mirënjohje) mirësinë e Allahut ndaj jush, kur ju ishit të armiqësuar me njëri-tjetrin e Ai i bashkoi zemrat tuaja, dhe kështu, me mirësinë e Tij u bëtë vëllezër. Ju ishit buzë Gropës së Zjarrit dhe Ai ju shpëtoi prej saj. Kështu jua sqaron Allahu Argumentet e Veta, që ju ta gjeni udhëzimin e sigurt.” [Al Imran 103].

- **“O Profet! Allahu të mjafton ty dhe u mjafton besimtarëve që të pasojnë ty.”** - Allahu i Lartësuar të mjafton ty, o i Dërguar, dhe po kështu edhe besimtarëve, që pasojnë rrugën tënde. Ky është një premtim që Allahu i Lartësuar u jep

besimtarëve të cilët pasojnë Profetin e Tij. Allahu premton për mbështetje, ndihmë dhe fitore kundër armiqve. Por nga ajeti kuptojmë edhe sekretin e realizimit të këtij premtimi. Së pari, është besimi i vërtetë dhe i sinqertë dhe, së dyti, pasimi rigoroz i rrugës së Profetit ﷺ. Kështu, besimtari i vërtetë, që pason rrugën dhe traditën e Profetit ﷺ ka premtimin se Allahu i Lartësuar do t'i mjaftojë si ndihmë dhe mbështetje në çdo çështje, qofshin ato fetare apo jofetare. Kjo ndihmë cenohet dhe pakësohet sa herë që cenohet dhe pakësohet kushti i saj, që është besimi i pastër dhe pasimi i Sunetit.

Ajetet 65 – 66

65. O Profet! Nxiti besimtarët për të luftuar! Nëse prej jush janë njëzet veta durimtarë (e të paepur), do të mundin dyqind; nëse janë njëqind, do të mundin një mijë jobesimtarë, për shkak se ata janë njerëz që nuk kuptojnë.

66. Allahu ju ka sjellë tashmë një lehtësim sepse Ai e di se keni një pikë të dobët. Nëse prej jush janë njëqind të durueshëm, do t'i mundni dyqind, e nëse jeni një mijë, atëherë, me ndihmën e Zotit, do t'i mundni dy mijë. Allahu është me durimtarët.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij, duke i thënë:

- **“O Profet! Nxiti besimtarët për të luftuar!”** - Nxiti besimtarët, që të kenë vullnet e ambicie për të luftuar në rrugën e Zotit. Bëju thirrje atyre për xihad në rrugën e Zotit dhe mësoju që kurrë të mos e braktisin atë! Përmendju dobinë dhe shpërblimin e pamatë që Allahu i Lartësuar ka rezervuar për trimat e guximshëm dhe të duruar! Kujtoju mirësitë dhe begatitë e mëdha që dhurohen në dynja dhe ahiret, nëse përpiqesh për të ngritur lart fjalën e Allahut! Kujtoju, gjithashtu, dëmet e mëdha që sjell burracakëria dhe frika prej luftës! Këto janë cilësi poshtëruese, që cenojnë fenë dhe personalitetin e njeriut. Besimtari nuk mund të jetë kurrë burracak e frikakak.

Përkundrazi, cilësi të pandashme të tij janë trimëria dhe guximi. E si të jetë ndryshe, kur Allahu i Lartësuar thotë: “Mos u tregoni të dobët kur të ndiqni armikun! Nëse ju ndieni dhimbje, (*dijeni se*) edhe ata, sikurse ju, ndiejnë dhimbje. Por ju shpresoni nga Allahu atë çka ata nuk e shpresojnë. Allahu është i Ditur e i Urtë”. [Nisa 104]. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Nëse prej jush janë njëzet veta durimtarë (e të paepur), do të mundin dyqind; nëse janë njëqind, do të mundin një mijë jobesimtarë, për shkak se ata janë njerëz që nuk kuptojnë.”** - Kështu, një besimtar i vërtetë dhe i sinqertë, trim dhe i guximshëm mund të sfidojë dhjetë jobesimtarë. Kjo ndodh sepse, sikurse thotë Allahu i Lartësuar: ata janë njerëz që nuk kuptojnë. Ata nuk kanë asnjë lloj njohurie rreth mirësive të mëdha që Allahu i Lartësuar ka përgatitur për luftëtarët në rrugën e Tij. Mohuesit e Zotit luftojnë në emër të kryelartësisë, arrogancës dhe sundimit të padrejtë, duke përhapur poshtërsitë dhe mosbesimin. Ndërsa besimtarët e sinqertë e kuptojnë dhe e dinë shumë mirë qëllimin e luftës kundër mohuesve, që është lartësimi i fjalës së Allahut, shfaqja, përhapja dhe triumfi i fesë së Tij, mbrojtja e Librit të Allahut dhe arritja e shpërblimeve të mëdha prej Allahut të Lartësuar. Pa dyshim, të gjitha këto nxisin tek besimtarët guximin, trimërinë, durimin dhe të qëndrueshmërinë në këtë luftë. Megjithatë, Allahu i Lartësuar dëshiroi t'ua lehtësonte besimtarëve këtë çështje, prandaj u tha:

- **“Allahu ju ka sjellë tashmë një lehtësim sepse Ai e di se keni një pikë të dobët.”** - Allahu i Lartësuar e di shumë mirë dobësinë tuaj, prandaj me butësinë dhe mëshirën e Tij, ju bëri disa lehtësime:

- **“Nëse prej jush janë njëqind të durueshëm, do t'i mundni dyqind, e nëse jeni një mijë, atëherë, me ndihmën e Zotit, do t'i mundni dy mijë. Allahu është me durimtarët.”** - Ky do të jetë rezultati, me mbështetjen tek Allahu i Lartësuar. Në

pamje të parë, duket sikur këto ajete thjesht na njoftojnë rreth gjendjes së besimtarëve, të cilët, me mirësinë e Allahut, nëse formojnë një numër të caktuar, do të arrijnë atë rezultat të premtuar në luftën kundër jobesimtarëve, pasi besimi kultivon guxim e trimëri. Në të vërtetë, kjo përbënte edhe një dispozitë, që Allahu i Lartësuar ua ngarkoi besimtarëve të parë. Në fillim, atyre nuk u lejohej të largoheshin nga fushëbeteja, edhe nëse raporti me qafirët ishte një me dhjetë. Por më vonë Allahu i Lartësuar ua lehtësoi këtë dispozitë, dhe kështu atyre nuk u lejohej që të largoheshin nga fushëbeteja nëse armiqtë ishin sa dyfishi i tyre, e po të ishin më tepër se kaq, atëherë besimtarëve u lejohej të largoheshin. Por këtu shfaqen dy probleme: Së pari, ajeti vjen në formë dëftore dhe, rregullisht, fjalitë në dëftore nuk merren dhe as nënkuptohen si urdhra, që zakonisht vijnë në formë urdhërore. Së dyti, në ajet, fitorja e muslimanëve kundrejt raportit numerik të përmendur, është kushtëzuar me të qenurit e muslimanëve të durueshëm dhe të stërvitur për të qenë të qëndrueshëm. Nga kjo kuptohet se, nëse nuk e plotësojnë këtë kusht, nëse duket qartë se nuk mund t'ia dalin në përballjen me armiqtë, atëherë muslimanët mund të largohen nga fushëbeteja kur armiqtë janë sa dyfishi i tyre ose edhe më pak. Kështu kuptohet qëllimi i ajetit dhe urtësia e Zotit. Në përgjigje të pikës së parë është thënë: Ajeti vjen në formë dëftore për të përcjellë një mesazh të bukur dhe të rëndësishëm, gjë që nuk do të kuptohej nëse do të ishte në formë urdhërore. Kështu, në formë dëftore, përveç faktit që urdhëron për diçka, ajeti shërben edhe si përforcues i zemrave të besimtarëve, duke i përgëzuar se do të fitojnë mbi mohuesit. Ndërsa rreth pikës së dytë është thënë se qëllimi i kushtëzimit të fitores me të qenurit durimtarë e të qëndrueshëm është inkurajim për besimtarët që të kultivojnë durimin. Ajeti sikur u thotë atyre: O besimtarë, është detyrë për ju që të merrni të gjitha masat e nevojshme që urdhëron Zoti, në mënyrë që të arrini

fitoren. Duke patur edhe besimin e pastër në zemër, ju premtohet fitorja, premtim që Allahu i Madhëruar jua jep edhe nëse jeni shumë më pak në numër sesa jobesimtarët.

Ajetet 67 – 69

67. Asnjë profeti nuk i takon të mbajë robër, derisa të ketë triumfuar plotësisht në vend. Ju synoni të mirat e kësaj bote (të përkohshme), ndërsa Allahu dëshiron për ju Ahiretin. Allahu është Ngadhënjimtar dhe i Urtë.

68. Po të mos kishte qenë urdhri i mëparshëm i Allahut, atëherë do t'ju kishte goditur një dënim i madh për atë (shpërblesën) që morët.

69. Kënaquni me atë që fitoni me luftë si të lejuar dhe të mirë, dhe jini të devotshëm ndaj Allahut! Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Ky ishte një qortim nga Allahu i Lartësuar drejtuar të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve pas luftës së Bedrit. Ata kapën shumë robër nga idhujtarët, prandaj kur erdhi çështja se si do të veprohej me ta, a të pranohej kompensim për ta apo të ekzekutoheshin, Profeti ﷺ dhe një grup besimtarësh përzgjedhën variantin e kompensimit. Ndërsa Umer Ibn Hatabi, për t'u treguar idhujtarëve forcën dhe ashpërsinë e muslimanëve, të paktën në këtë përballje të parë, deshi variantin e ekzekutimit të tyre. Për këtë çështje, Allahu i Lartësuar shpalli ajetet:

- **“Asnjë profeti nuk i takon të mbajë robër, derisa të ketë triumfuar plotësisht në vend.”** - Nuk i takon një profeti dhe nuk është një zgjedhje e përshtatshme tolerimi i mohuesve në këtë përballje vendimtare me ta. Ata luftuan kundër Profetit të Zotit dhe u përpoqën të shuanin dritën e Allahut dhe fenë e Tij. Ata donin të zhduknin nga faqja e dheut të gjithë adhuresit e Allahut. Kjo ishte një përballje vendimtare me mohuesit, prandaj nuk është e udhës që t'i lësh gjallë robërit e luftës për të marrë kompensim prej tyre.³⁰ Dobia e kompensimit është tejet e papërfillshme me mesazhin e qartë që

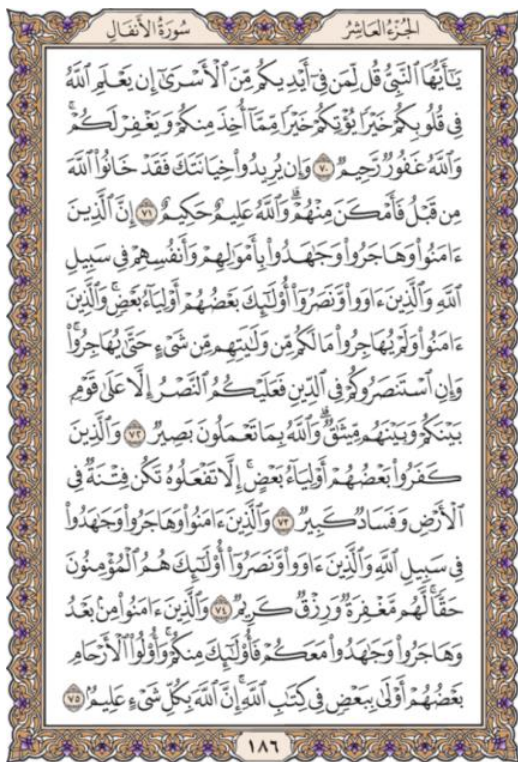
përcjell eliminimi i tyre. Për sa kohë që ata janë të fuqishëm dhe synojnë shkatërrimin e muslimanëve, më mirë të mos merret kompensim për ta. E nëse ata janë të dobët dhe nuk përbëjnë ndonjë rrezik të madh, atëherë nuk ka problem nëse i kthen robërit kundrejt kompensimit. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ju synoni të mirat e kësaj bote (të përkohshme), ndërsa Allahu dëshiron për ju Ahiretin.”** - Ju doni të merrni kompensim, për të përfituar ndonjë mirësi të kësaj bote, ndërkohë që kjo zgjedhje nuk është në dobi të fesë dhe nuk ndihmon në triumfin e saj. Allahu i Madhëruar dëshiron ta ngrejë lart Islamin dhe t'i ndihmojë të dashurit e Tij, duke u dhënë fitore mbi armiqtë. Ai dëshiron që fjala dhe feja e Tij të lartësohet mbi çdo gjë tjetër, prandaj urdhëron çdo gjë që e mundëson diçka të tillë.

- **“Allahu është Ngadhënjimtar dhe i Urtë.”** - Allahu i Lartësuar është i Plotfuqishëm. Po të dëshironte, Ai mund t'i poshtëronte mohuesit pa qenë nevoja e luftës së besimtarëve. Por Allahu është gjithashtu *Hakim* - i Urtë, dhe me urtësinë e Tij dëshiron t'i sprovtojë njerëzit me njëri tjetrin.

- **“Po të mos kishte qenë urdhri i mëparshëm i Allahut, atëherë do t'ju kishte goditur një dënim i madh për atë (shpërblen) që morët.”** - Allahu i Lartësuar ia bëri të lejuar Profetit dhe të gjithë umetit përfitimin prej plaçkës së luftës. Por në rastin në fjalë, marrja e kompensimit të robërve do të ishte veprim i gabuar dhe i dënueshëm, prandaj Allahu i Lartësuar thotë: “Po të mos ishte dispozita e hershme e caktuar prej Allahut (*për lejimin e plaçkës së luftës*), do t'ju godiste një dënim i madh për atë që morët.” Prandaj vjen edhe një hadith, që thotë: “Nëse në Betejën e Bedrit do të zbriste ndonjë ndëshkim, askush nuk do të shpëtonte, përveç Umerit.”

- **“Kënaquni me atë që fitoni me luftë si të lejuar dhe të mirë,…”** - Kjo ishte butësi

dhe mëshirë e Allahut të Lartësuar për këtë umet. Me bujarinë dhe mëshirën e Tij, Ai ia bëri të lejuar vetëm këtij umeti që të përfitojë nga plaçka e luftës. Allahu i Lartësuar nuk ia ka lejuar atë asnjë umeti të mëparshëm. Ky është një privilegj, për të cilin muslimanët duhet të tregohen mirënjohës ndaj Dhuruesit të tij, Allahut të Lartësuar. Për këtë arsye, duke na treguar se si të tregohemi mirënjohës ndaj Tij, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“...dhe jini të devotshëm ndaj Allahut! Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Frikësojuni Zotit dhe jini të devotshëm ndaj Tij, në çdo aspekt! Përbajuni besnikërisht urdhëresave dhe jini të kujdesshëm ndaj ndalesave! Kështu i shprehni Allahut mirënjohjen për mirësitë e shumta që ju ka dhuruar. Allahu i Lartësuar është *Gafurun* - Falës i madh, që ia fal të gjitha gjynahet atij që pendohet dhe kthehet tek Ai i nënshtruar dhe i bindur. Atyre që ruhen nga shirku, Allahu i Madhëruar ua fal të gjitha gjynahet e tjera. Allahu i Lartësuar është gjithashtu *Rrahim* – Mëshirëplotë.

Pjesë e mëshirës së Tij është pikërisht fakti që Ai e bëri të lejuar plaçkën e luftës, e cila është hallall dhe e pastër për ju.

Ajetet 70 - 71

70. O Profet! Thuaju robërve që i keni në dorë: "Nëse Allahu sheh ndonjë të mirë në zemrat tuaja, Ai ju jep edhe më shumë të mira nga ajo çka ju është marrë dhe jua fal gjynahet tuaja. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

71. E nëse ata duan të të tradhtojnë ty (o Muhammed), dije se në të vërtetë kanë tradhtuar Allahun, por Ai ka ngadhënjyer gjithmonë mbi ta. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete kanë zbritur dhe flasin për robërit e kapur në luftën e Bedrit, mes të cilëve ishte edhe Abasi, xhaxhai i Profetit. Kur iu kërkua kompensimi në këmbim të lirim, Abasi pretendoi se kishte pranuar Islamin para se të kapej rob. Megjithatë, prej tij u kërkua përsëri kompensimi, pa ia marrë parasysht pretendimin.³¹ Atëherë, për të kënaqur zemrën e Abasit dhe të tjerëve që ishin njëloj si ai, pra, që kishin pranuar Islamin përpara se të kapeshin rob, Allahu i Lartësuar zbriti këto ajete kuranore:

- **“O Profet! Thuaju robërve që i keni në dorë: "Nëse Allahu sheh ndonjë të mirë në zemrat tuaja, Ai ju jep edhe më shumë të mira nga ajo çka ju është marrë dhe jua fal gjynahet tuaja. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Allahu i Lartësuar ka për t’ju dhënë mirësi dhe begati shumë më të mëdha sesa kompensimi që ju paguat. Përveç kësaj, Ai do t’ju falë gjynahet dhe ju premtan se do t’ju fusë në Xhenet, nëse ndiqni rrugën e adhurimit të Allahut të Lartësuar si Një të vetëm dhe nëse tregoheni të nënshtruar ndaj ligjit të Tij. Dhe vërtet Allahu i Lartësuar e plotësoi premtimin që iu dha. Pas kësaj ngjarjeje, ndodhën shumë të tjera, ku Abasi dhe të tjerët si ai fituan shumë pasuri, shumë më të madhe se ajo që paguan si kompensim. Madje, në një rast, përcillet se, kur në depon e shtetit Islam pati një hyrje të madhe

pasurie, Profeti ﷺ i mundësoi Abasit që të mbushte robën e tij me të, aq sa kishte fuqi që të mbante. Në vijim, duke folur për mohuesit dhe tradhtarët, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“E nëse ata duan të të tradhtojnë ty (o Muhammed), dije se në të vërtetë kanë tradhtuar Allahun, por Ai ka ngadhënjyer gjithmonë mbi ta.”** - Nëse ata synojnë të të luftojnë, duke shkelur paktin e lidhur me ty, atëherë le të kujtojnë se çfarë përfundimi kanë pasur kur kanë thyer paktet me Allahun e Lartësuar, që thotë: “...Ai ka ngadhënjyer gjithmonë mbi ta.”! Të kenë kujdes dhe të mos guxojnë të tradhtojnë marrëveshjet me ty! Të mos harrojnë se Allahu i Lartësuar është i Plotfuqishëm mbi ta! Ata janë tërësisht në dorë të Allahut dhe kurrë nuk mund të dalin jashtë kontrollit të Tij. Le të kujtojnë gjithashtu, se:

- **“Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.”** - Allahu është i ditur për gjithçka. Asgjë nuk mund të dalë jashtë diturisë së Tij absolute. Allahu është, gjithashtu, *El Hakim* - i Urtë, që do të thotë se Ai vendos çdo gjë në vendin që i takon dhe i jep gjykimin që meriton. Prej diturisë dhe urtësisë së Tij janë dhe këto ligje e dispozita të mrekullueshme, që ka vendosur për ju. Tregues i diturisë dhe urtësisë së Allahut është dhe fakti se Ai është mëse i mjaftueshëm për ju, që t’ju ruajë nga e liga apo padrejtësia e njerëzve, prej të cilëve mund të ketë edhe nga ata që duan t’ju mashtrajnë. Allahu është i Gjithëdituri dhe i Urti, Ai që përkujdeset për ju edhe në këtë çështje, ashtu siç bën për të gjitha çështjet tuaja.

Ajeti 72

72. Vërtet, ata që besuan dhe mërguan, pastaj luftuan me pasurinë e me shpirtin e tyre në rrugën e Allahut, por dhe ata që i strehuan dhe i ndihmuan - këta të gjithë janë miq e mbrojtës të njëri-tjetrit. Ndërsa ata që besuan, por ende nuk kanë mërguar, ju nuk e keni detyrë t’i mbështesni e t’i ndihmoni, derisa edhe

ata të mërgojnë. Nëse ata kërkojnë ndihmën tuaj për çështjen e fesë, atëherë është detyra juaj t'i ndihmoni, përveçse kundër një populli me të cilin keni marrëveshje të ndërsjelltë. Allahu sheh gjithçka që bëni ju.

Shpjegimi i ajetit

Ajeti flet për lidhjen vëllazërore që Allahu i Lartësuar urdhëroi të bëhej mes muhaxhirëve dhe ensarëve.

- **“Vërtet, ata që besuan dhe mërguan, pastaj luftuan me pasurinë e me shpirtin e tyre në rrugën e Allahut, por dhe ata që i strehuan dhe i ndihmuan - këta të gjithë janë miq e mbrojtës të njëri-tjetrit.”** - Ata që emigruan për hir të Allahut në Medinë, duke lënë vendin dhe pasurinë e tyre, ishin muhaxhirët. Ata braktisën gjithçka vetëm për hir të Allahut dhe luftës në rrugën e Tij. Ndërsa banorët e Medinës, të cilët strehuan dhe mirëpritën Profetin dhe shokët e tij, ishin ensarët. Ata u dhanë besën muhaxhirëve se do t'i mbronin, mbështesnin dhe ndihmonin, madje do të luftonin me gjithçka që kishin, për t'i ndihmuar në rrugën e Zotit. Ensarët përgatitën vendin, pasurinë dhe veten e tyre, në shërbim të Allahut dhe fesë së Tij. Profeti i bashkoi muhaxhirët dhe ensarët në lidhje vëllazërore me njëri-tjetrin, duke patur në themel dashurinë për hir të Zotit.

- **“Ndërsa ata që besuan, por ende nuk kanë mërguar, ju nuk e keni detyrë t'i mbështesni e t'i ndihmoni, derisa edhe ata të mërgojnë.”** - Kjo kategori muslimanësh e privoi veten nga aleanca dhe mbështetja juaj, sepse ata u ndanë prej jush atëherë kur ju kishit më shumë nevojë. Megjithatë:

- **“Nëse ata kërkojnë ndihmën tuaj për çështjen e fesë, atëherë është detyra juaj t'i ndihmoni, ...”** - Nëse ata sulmohen në fenë e tyre dhe ju kërkojnë ndihmë, atëherë e keni detyrë që t'i ndihmoni dhe të luftoni në mbështetje të tyre. Por nëse i luftojnë për çështje të tjera, jo fetare, nuk e keni detyrë që t'i ndihmoni. Megjithatë, në vijim,

Allahu i Madhëruar, përjashtoi nga ky gjykim një grup mohuesish. Ai thotë:

- **“...përveçse kundër një populli me të cilin keni marrëveshje të ndërsjelltë.”** - Nëse këta besimtarë që nuk kanë emigruar janë në luftë me ndonjë popull, me të cilët ju keni marrëveshje për armëpushim dhe paqe, atëherë ju nuk duhet t'u dilni në krah atyre, sepse kjo do të ishte shkelje e paktit tuaj me atë popull. Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“Allahu sheh gjithçka që bëni ju.”** - Allahu e di më mirë gjendjen dhe çdo nevojë tuajën, prandaj vendos ligje të dobishme dhe të përshtatshme për ju.

Ajeti 73

73. Jobesimtarët janë miq të njëri-tjetrit. Nëse ju nuk veproni ashtu (nuk do të mbroni njëri-tjetrin), do të bëhet sprovë dhe shkatërrim i madh në tokë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Jobesimtarët janë miq të njëri-tjetrit.”** - Pas vëllazërimit mes besimtarëve, ajeti na mëson se mohuesit i bashkon mosbindja ndaj Zotit dhe dashuria për këtë jetë të përkohëshme. Neve, si besimtarë, na mjafton të dimë se ata janë miq dhe aleatë të njëri-tjetrit dhe me jobesimtarët miqësohen veçse kush është njëlloj si ata.

- **“Ata që mohojnë të vërtetën janë miq të njëri-tjetrit.”** - Detyrë për ju është miqësimi dhe mbështetja e besimtarëve dhe armiqësia me jobesimtarët. Por nëse ju, o besimtarë, nuk e bëni këtë, por miqësoheni me të gjithë, ose armiqësoheni me të gjithë, ose miqësoheni me jobesimtarët dhe armiqësoheni me besimtarët, atëherë pasoja do të jetë fatkeqësi e madhe:

- **“Nëse ju nuk veproni ashtu (nuk do të mbroni njëri-tjetrin), do të bëhet sprovë dhe shkatërrim i madh në tokë.”** - Kjo do të sjellë shkatërrime të mëdha në tokë. E vërteta do të përzihet me të kotën, besimtarët me mohuesit. Në këtë mënyrë, do të zhduken shumë rite dhe shenja të mëdha të Islamit si xhahadi, hixhreti etj. Nëse besimtarët nuk mbështesin dhe nuk

miqësohen me njëri-tjetrin, shumë nga qëllimet madhore të Sheriatit do të zbehen.

Ajetet 74 - 75

74. Ata që besuan, mërguan dhe luftuan në rrugën e Allahut dhe ata që i strehuan dhe i ndihmuan - pikërisht këta janë besimtarë të vërtetë. Për ta ka falje dhe shpërblim shumë bujar.

75. Edhe ata që u bënë besimtarë më pas, që mërguan dhe luftuan së bashku me ju, janë vëllezërit tuaj. Megjithatë, farefisi ka më shumë përparësi ndaj njëri-tjetrit, sipas Librit të Zotit. Allahu Di gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

Ajetet e mësipërme flasin për vëllazërimin dhe lidhjen e fortë mes muhaxhirëve dhe ensarëve, ndërsa ajetet në vijim flasin për shpërblimin e madh të tyre. Thotë i Lartësuar:

- **“Ata që besuan, mërguan dhe luftuan në rrugën e Allahut dhe ata që i strehuan dhe i ndihmuan - pikërisht këta janë besimtarë të vërtetë. Për ta ka falje dhe shpërblim shumë bujar.”** - Muhaxhirët dhe ensarët janë pikërisht besimtarët e vërtetë, me iman të plotë. Ata e vërtetuan këtë përmes veprave madhështore që kryen në emër të këtij imani, si hixhreti për hir të Zotit, xihadi në rrugën e Tij me pasurinë, jetën dhe veten e tyre, lidhja e fortë, mbështetja dhe dashuria mes njëri-tjetrit si besimtarë etj. Ata ishin të dashur, të mëshirshëm dhe të butë me besimtarët, por të ashpër dhe luftëtarë të rreptë kundër mohuesve dhe munafikëve. Këtyre besimtarëve, i Madhëruari u premtoi të mira me bollëk si në këtë botë, ashtu edhe në ahiret, në kopshtet e begatisë. Ata u shpërblyen që në këtë jetë, në mënyrë që t'u qetësohej zemra dhe shpirti. Por ky premtim vlen edhe për ata besimtarë të sinqertë që erdhën pas brezit të muhaxhirëve dhe ensarëve. Ata ndoqën me sinqeritet rrugën e Profetit ﷺ dhe shokëve të tij, duke bërë hixhret dhe duke zhvilluar xihad në rrugën e Zotit. Edhe këta, sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Edhe ata që u bënë besimtarë më pas, që mërguan dhe luftuan së bashku me ju, janë vëllezërit tuaj.”** - Atyre u takon çdo trajtim që ju bëhet juve dhe kanë të njëjtat detyrime dhe përgjegjësi sikurse ju. Kjo ishte lidhja e fortë dhe dashuria e imanit. Në fillimet e Islamit, kjo lidhje ishte shumë e fortë për zemrat e besimtarëve. Vëllazërimi që bëri Profeti ﷺ mes muhaxhirëve dhe ensarëve ishte unik dhe qëndronte përveç vëllazërisë së përgjithshme që bashkon besimtarët. Madje, në fillimet e kësaj lidhjeje, muhaxhirët dhe ensarët kishin të drejtë trashëgimie ndaj njëri-tjetrit. Por më pas Allahu i Lartësuar shpalli ajetet:

- **“Megjithatë, farefisi ka më shumë përparësi ndaj njëri-tjetrit, sipas Librit të Zotit.”** - Tashmë pjesëtarë në trashëgimi do të jenë veçse të afërmit, që Sheriati i ka përcaktuar mirë, shkallë-shkallë, sipas fortësisë së lidhjes. Këto i tregon qartë Libri i Allahut, domethënë Sheriati i Tij.

- **“Allahu Di gjithçka.”** - Pjesë e diturisë absolute të Allahut është edhe dija e Tij rreth gjendjes suaj dhe ligjeve që janë të përshtatshme dhe rregulluese të jetës suaj. Allahu është më i Dituri dhe i Urti rreth ligjeve që ju përshtaten dhe rregullojnë çështjet e kësaj jete dhe të jetës tjetër.³²

*Këtu përfundon edhe tefsiri i sures Enfal.
Lavdia e plotë i takon Allahut të vetëm
dhe të Pashoq!*

Surja 9: Et-teube (medinase) 129 ajete

Ajetet 1 - 2

1. Deklarim nga Allahu dhe i Dërguari i Tij për çlirim nga çdo detyrim e marrëveshje e lidhur me idhujtarët.

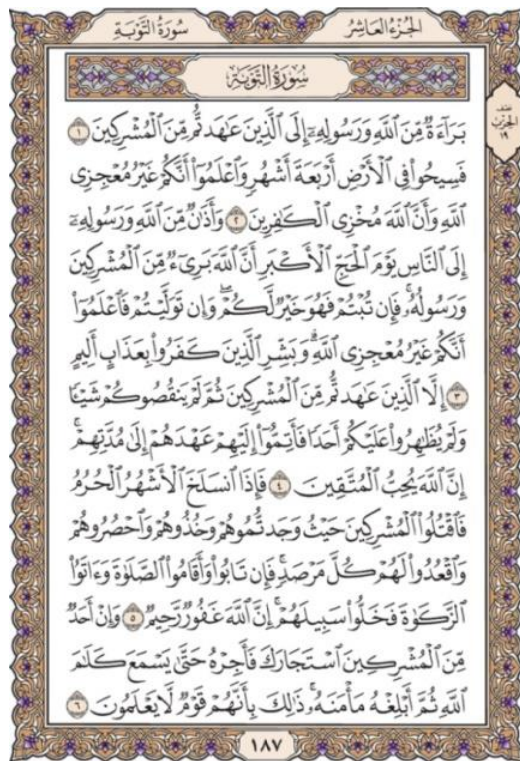
2. “Lëvizni (lirshëm) nëpër tokë për katër muaj, por dini se ju nuk mund t'i shpëtoni (ndëshkimit të) Allahut dhe se pa dyshim, Allahu ka për t'i poshtëruar mohuesit.”

Shpjegimi i ajeteve

Ky ishte një deklaram i qartë nga Allahu i Madhëruar dhe Profeti i Tij, drejtuar të gjithë idhujtarëve, se ata do të afatizoheshin për katër muaj. Gjatë kësaj kohe, ata mund të lëviznin lirisht, të sigurt nga besimtarët. Por pas katër muajve, nuk kishte më marrëveshje me ta. Sigurisht, këtu bëhej fjalë për ata idhujtarë me të cilët Profeti ﷺ nuk kishte lidhur ndonjë marrëveshje ose kishte pakt mosluftimi deri në katër muaj maksimumi. Ndërsa për ata me të cilët kishte marrëveshje me kohëzgjatje më të madhe se katër muaj, ishte i detyrueshëm respektimi i marrëveshjes deri në afatin e caktuar, nëse nuk i trembej tradhtisë nga ana e tyre, ose nëse ata nuk e shkelnin të parët paktin. Më pas, Allahu i Madhëruar i kërcënon të afatizuarit se, edhe pse kishin këtë pakt sigurie, ata kurrsesi nuk mund t'i shpëtonin Allahut dhe ndëshkimit të Tij. Çdokush që vazhdon në shirk, le ta dijë se Allahu i Lartësuar ka për ta poshtëruar. Nëse thelloheshin në këto ajete dhe në kërcënimin e tyre, kjo do të shërbente që ata të pranonin Islamin. Mund të refuzonin veçse ata të cilët i kishte pushtuar urrejtja, inati e armiqësia ndaj të vërtetës e besimit të pastër; vetëm të tillët mund të shpërfillnin kërcënimin e Allahut të Madhëruar.³³

Ajete 3

3. Ky është kumtim nga Allahu dhe i Dërguari i Tij për të gjithë njerëzit (të mbledhur) në këtë ditë të Haxhit të Madh se Allahu dhe i Dërguari i Tij shkëpusin çdo marrëveshje me idhujtarët. Nëse pendoheni do të ishte më mirë për ju. Por, nëse i ktheni shpinën, ta dini se

kurrë nuk mund t'i shpëtoni (ndëshkimit të) Allahut.” Kërcënoji ata që mohojnë me një dënim të dhembshëm!

Shpjegimi i ajeteve

- “Ky është kumtim nga Allahu dhe i Dërguari i Tij për të gjithë njerëzit (të mbledhur) në këtë ditë të Haxhit të Madh se Allahu dhe i Dërguari i Tij shkëpusin çdo marrëveshje me idhujtarët.” - Allahu i Madhëruar u premtoi besimtarëve të Tij të sinqertë që do ta lartësonte dhe përhapte fenë e Tij dhe fjala e Tij do të triumfonte mbi gjithçka. Ai do të poshtëronte dhe shpartallonte armiqtë e besimtarëve, ata idhujtarë të cilët e dëbuan Profetin dhe besimtarët që e mbështetën atë nga Meka, nga Shtëpia e Shenjtë e Allahut. Ai do t'i dëbonte ata nga Hixhazi dhe do ta shkatërronte pushtetin e tyre në të. Kështu, triumf pas triumfi, Allahu i Madhëruar e ndihmoi Profetin e Tij, derisa Meka u çlirua. Idhujtarët dhe idhujtaria u shkatërrua dhe pushtetin në ato vende e morën në dorë besimtarët. Gjatë kohës së Haxhit të Madh, pikërisht ditën e Kurbanit, kur në Qabe

ishin mbledhur besimtarë e idhujtarë nga të gjitha viset arabe, Profeti ﷺ urdhëroi lajmëtarin e tij që të deklaronte qartë dhe kuptueshëm se Allahu dhe i Dërguari i Tij do të distancoheshin nga çdo detyrim e marrëveshje me idhujtarët. Me kalimin e katër muajve, ata nuk do të kishin më marrëveshje me muslimanët, por kudo që do të kapeshin, do të vriteshin. Atyre iu kumtua, gjithashtu, që të mos i afroheshin më Xhamisë së Shenjtë pas këtij viti. Ishte viti i 9-të i hixhretit, vit kur Ebu Bekri kreu haxhin. Ndërsa kumtuesi i këtij mesazhi të Profetit ﷺ ishte Ali Ibn Ebi Talibi.³⁴ Pastaj Allahu i Madhëruar nxiti idhujtarët që të pendohen dhe i kërcënon ashpër që të mos vazhdojnë në shirkun e tyre:

- **“Nëse pendoheni do të ishte më mirë për ju. Por, nëse i ktheni shpinën, ta dini se kurrë nuk mund t’i shpëtoni (ndëshkimit të) Allahut.”**” - Kuptimi: Ju nuk mund t’i shpëtoni kurrë ndëshkimit të të Madhërishmit. E si mund t’i fshiheni Allahut, kur ju jeni tërësisht në dorë të Tij?! Ai i ka të tëra fuqitë dhe mundësitë që të dërgojë mbi ju robërit e Tij adhurues, për t’ju ndëshkuar me duart e tyre që në këtë dynja. Ndërsa ndëshkimi i ahiretit është më i hidhur dhe më i dhembshëm.

- **“Kërcënoji ata që mohojnë me një dënim të dhembshëm!”** - Ndëshkimi i tyre është torturues. Në dynja i pret vrasja robërimi e dëbimi, ndërsa në ahiret i pret Zjarri, vendi më i keq dhe më i dhembshëm.

Ajeti 4

4. Përrjashtim bëjnë vetëm ata idhujtarë, me të cilët kishit lidhur marrëveshje dhe që nuk e kanë shkelur atë dhe nuk kanë ndihmuar asnjë kundër jush. Prandaj, përmbushini edhe ju detyrimet me ta deri në afatin e caktuar! Vërtet, Allahu i do të devotshmit.

Shpjegimi i ajetit

- **“Përrjashtim bëjnë vetëm ata idhujtarë, me të cilët kishit lidhur marrëveshje dhe që nuk e kanë shkelur atë dhe nuk kanë ndihmuar asnjë kundër jush.”** - Ai ishte një distancim nga të gjithë idhujtarët,

përveç atyre me të cilët kishte pakt për një afat kohe më të gjatë (se katër muaj) dhe që nuk e kishin shkelur këtë marrëveshje, sepse i Madhëruari thotë: “...që nuk e kanë shkelur atë dhe nuk kanë ndihmuar asnjë kundër jush.”. Domethënë, marrëveshja vllente edhe për aq kohë sa ata vazhdonin t’u përmbaheshin me besnikëri kushteve. Për këtë kategori, i Lartësuar thotë:

- **“Prandaj, përmbushini edhe ju detyrimet me ta deri në afatin e caktuar! Vërtet, Allahu i do të devotshmit.”** - Allahu i Madhëruar i do të devotshmit, të cilët i plotësojnë me korrektësi dhe sinqeritet urdhëresat e Tij, i ruhen shirkut, tradhëtisë dhe pabesisë, i ruhen ndëshkimit dhe zemërimit të Tij dhe tregohen të kujdesshëm ndaj gjynaheve.

Ajeti 5

5. Pasi të kalojnë muajt e ndaluar, luftojini idhujtarët kudo që t’i gjeni, kapini, rrethojini dhe u zini pritë në çdo shteg! Në qoftë se pendohen, falin namazin rregullisht dhe japin zekatin, atëherë u hapni rrugë! Me të vërtetë, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Pasi të kalojnë muajt e ndaluar”** - Këtu bëhet fjalë për afatin katërmujor të lehtësimit. Domethënë, pasi të mbarojnë këta katër muaj, - ose kur të mbarojë koha e marrëveshjes, për ata që kanë marrëveshje më të gjatë se katër muaj, - atëherë për ta nuk ka vlerë më asnjë marrëveshje, prandaj:

- **“...luftojini idhujtarët kudo që t’i gjeni, kapini, rrethojini dhe u zini pritë në çdo shteg!”** - Kur nuk ka marrëveshje mes jush ose kur afati i marrëveshjes përfundon, luftojini idhujtarët kudo që t’i zini, në çdo kohë dhe në çdo vend. Vritini, robërojini dhe kufizojini ata. Mos lejoni që të zgjerohet pushteti i tyre në tokë. Allahu e krijoi tokën për të qenë vend adhurimi i robve të Tij, prandaj këta idhujtarë nuk e meritojnë të jenë banorë e sundues të saj. Ata nuk meritojnë të kenë nën sundim asnjë pëllëmbë prej kësaj toke. Toka është e

Allahut dhe ata janë armiqtë e Tij dhe kundërshtarë të Profetit të Tij. Ata i mohojnë Profetët dhe shpalljet e Zotit dhe duan ta zhveshin tokën nga adhurimi i Zotit dhe feja e Tij e drejtë. Por Allahu i Madhëruar dëshiron që ta përkryejë fenë e Tij, edhe pse këtë e urrejnë mohuesit dhe idhujtarët. Allahu i Madhëruar thotë: “u zini pritë në çdo shteg...” pra, u zini pritë në çdo shteg e luginë ku ata kalojnë. Jini vigjilentë e të qëndrueshëm në xhihadin kundër tyre dhe shpenzoni çdo gjë që kini në këtë luftë. Kështu vazhdoni, derisa ata të pendohen dhe të kthehen në fenë e të Madhërishmit:

- **“Në qoftë se pendohen, falin namazin rregullisht dhe japin zekatin, atëherë u hapni rrugë!”** - Nëse ata largohen nga idhujtaria, falin namazin, duke plotësuar të gjitha detyrimet dhe hakun e tij, dhe i japin zekatin atij që e meriton, atëherë lejojini dhe çlironi rrugën e tyre, sepse kështu ata do të jenë si ju. Në këtë rast, atyre u takon ajo që ju takon juve dhe ata janë të ngarkuar me atë që jeni ngarkuar edhe ju.

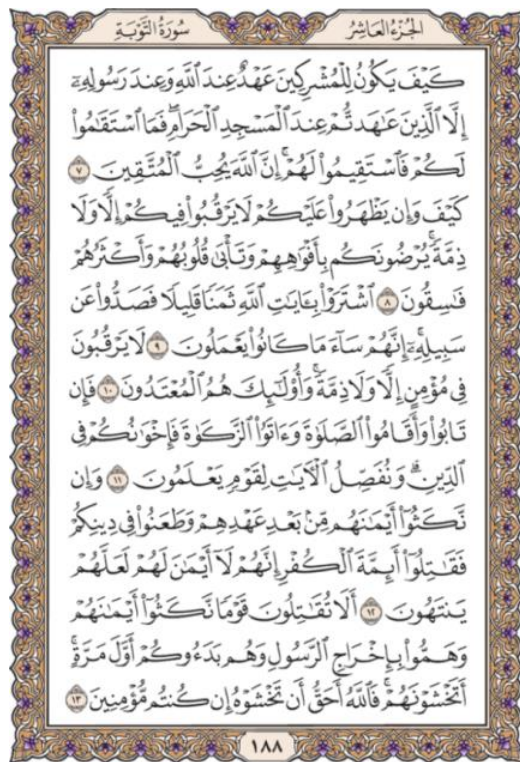
- **“Me të vërtetë, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Allahu fal edhe idhujtarinë e çdo gjynah tjetër më të vogël, nëse njerëzit pendohen. Duke ua mundësuar dhe lehtësuar rrugën e pendimit, Ai i ka mëshiruar ata. Ai u mundëson që të pendohen dhe, me bujarinë dhe mirësinë e Tij, ua pranon pendimin, madje i shpërblen pa masë për të. Nga ky ajet kuptohet, gjithashtu, se kushdo që e lë namazin dhe zekatin luftohet (nga shteti islam) derisa t'i plotësojë ato. Kështu e argumentoi edhe Ebu Bekri luftën kundër atyre që nuk pranoni të jepnin zekatin.

Ajeti 6

6. Nëse ndonjë idhujtar të kërkon mbrojtje, ti strehoje atë, në mënyrë që të mund të dëgjojë fjalët e Allahut e më pas, përcille deri në vendin ku mund të jetë i sigurt! Kështu vepro, sepse ata janë njerëz që nuk dinë!

Shpjegimi i ajetit

Në ajetet e mësipërme Allahu i Madhëruar tha: “Pasi të kalojnë muajt e

ndaluar, luftojini idhujtarët kudo që t'i gjeni, kapini, rrethojini dhe u zini pritë në çdo shteg.” Ky ishte një urdhër i përgjithshëm, i cili duhej të zbatohej mbi të gjithë të përshkruarit, e në çdo gjendje. Por, përmes këtyre ajeteve në vijim, Allahu i Lartësuar na shpjegon se, nëse është i dobishëm afrimi i ndonjë mohuesi, atëherë kjo është e lejueshme, madje mund të bëhet edhe detyrë në donjë rast. Prandaj Allahu i madhëruar thotë:

- **“Nëse ndonjë idhujtar të kërkon mbrojtje, ti strehoje atë, në mënyrë që të mund të dëgjojë fjalët e Allahut e më pas, përcille deri në vendin ku mund të jetë i sigurt!”** - Nëse ndonjë idhujtar të kërkon që ta strehosh dhe ta mbrosh nga ndonjë rrezik, jepja atë që ai kërkon. Një vepër e tillë është e lejueshme, nëse ajo mundëson që ai të dëgjojë fjalën e Allahut dhe të shikojë jetën e mrekullueshme të muslimanëve, të cilët e zbatojnë Islamin në jetën e tyre. Nëse atij i mundësohet të shohë mirësinë e të jetuarit sipas Islamit, kjo mund të bëhet shkak për udhëzimin e tij. Kjo është një dobi shumë e

madhe, prandaj i Madhëruari thotë: "...ti strehoje atë, në mënyrë që të mund të dëgjojë fjalët e Allahut e më pas, përcille deri në vendin ku mund të jetë i sigurt!" Më pas, nëse ai pranon Islamin, kjo do të ishte e mrekullueshme, e nëse jo, atëherë dërgojeni atë në një vend ku ai është i sigurt.

- **"Kështu vepro, sepse ata janë njerëz që nuk dinë!"** - Këta janë urdhrat e Allahut të Madhërishtëm, i Cili është i Urtë dhe i Gjithëmëshirshëm. Ai na urdhëron kështu, sepse mohuesit janë njerëz që nuk dinë, dhe ndoshta mohimi i tyre vjen për shkak të paditurisë dhe paqartësive të tyre. Nëse ata përjetojnë dhe shohin nga afër Islamin dhe besimtarët, ata pa dyshim do ta zgjedhin dhe pranojnë këtë fe për veten e tyre. Kjo është arsyeja që Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin e Tij - dhe nëpërmjet Tij, të gjithë umetin, - që ta strehojnë dhe mbrojnë këdo që kërkon të dëgjojë fjalën e Allahut. Ky ajet është një argument i qartë dhe i kthjellët që tregon se Kur'ani është fjala e Allahut dhe se ai nuk është i krijuar. Është vetë Allahu që ka folur me këtë Kur'an, dhe Ai e prezanton atë si një atribut të Tij, duke thënë: "*Kelâmul-llâh*" - "Fjala e Allahut", pra, Fjala të cilën Ai e ka folur. Kështu ne besojmë se Kur'ani nuk është i krijuar, por është atribut i Allahut, pra, është Fjalë e Allahut, ndryshe nga çfarë thonë *mu'tezilitë*, që pretendojnë se Kur'ani është i krijuar. Argumentet që tregojnë se Kur'ani është Fjala e Allahut janë të shumta, por nuk është ky vendi i përmendjes së tyre në mënyrë shteruese.

Ajeti 7

7. Si mund të kenë idhujtarët besëlidhje me Allahun dhe të Dërguarin e Tij?! Përjashtim bëjnë vetëm ata, me të cilët ju keni lidhur marrëveshje pranë Xhamisë së Shenjtë. Përderisa ata u përmbahen marrëveshjeve, përmbajuni edhe ju! Allahu i do të devotshmit.

Shpjegimi i ajetit

Në këtë ajet shprehet urtësia që përmbante urdhri i Allahut për t'u distancuar nga idhujtarët. I Lartësuar thotë:

- **"Si mund të kenë idhujtarët besëlidhje me Allahun dhe të Dërguarin e Tij?!"** - Mos vallë e pranuan fenë, që Zoti ua bëri detyrë? Mos vallë i lanë të qetë Profetin e Zotit dhe besimtarët në zbatimin dhe përhapjen e fesë së Zotit? Asgjë nga këto nuk bënë, madje përkundrazi, ata e luftonin me çdo mjet të vërtetën dhe përhapnin të kotën e shkatërrimin. Për këto arsye, ata e meritonin që Allahu i Madhëruar, Profeti i Tij dhe besimtarët të distancoheshin prej tyre. Ata nuk meritonin aspak t'u jepej siguri prej Allahut dhe Profetit të Tij. Përjashtim bënte veçse një kategori, për të cilët Allahu i Madhëruar thotë:

- **"Përjashtim bëjnë vetëm ata, me të cilët ju keni lidhur marrëveshje pranë Xhamisë së Shenjtë."** - Duke qenë se pakti me ta u nënshkrua në një vend të bekuar, ai duhej që të respektohej. I Madhëruari thotë:

- **"Përderisa ata u përmbahen marrëveshjeve, përmbajuni edhe ju! Allahu i do të devotshmit."** - Kjo ka disa kushte, që nëse ata i shkelin, atëherë nuk ka më vlerë pakti me ta.

Ajetet 8 - 11

8. Si mund të kenë besë ata, të cilët, nëse ju mundin, nuk përfillin as farefisni e as marrëveshje me ju?! Ata ju bëjnë lajka me fjalë, kurse me zemër ju kundërshtojnë fort. Shumica e tyre janë të ligj.

9. Ata i shkëmbejnë ajetet e Allahut me një vlerë fare të vogël dhe pengojnë njerëzit nga rruga e Tij. Të shëmtuara janë veprat e tyre.

10. Ndaj besimtarëve ata nuk respektojnë as farefisni e as marrëveshje. Pikërisht ata janë të shfrenuarit.

11. Megjithatë, nëse ata pendohen, falin rregullisht namazin dhe japin zekatin, atëherë janë vëllezërit tuaj në besim. Kështu i sqarojmë Ne argumentet për njerëzit e ditur.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Si mund të kenë besë ata, të cilët, nëse ju mundin, nuk përfillin as farefisni e as marrëveshje me ju?!"** - Ata nuk kanë

asnjë të drejtë që të kërkojnë pakt dhe siguri prej muslimanëve, sepse janë njerëz të pabesë, që nuk iu qëndrojnë asnjëherë pakteve. E si kërkojnë pakt ata të cilët, nëse ju mundin, nuk përfillin as farefisni e as marrëveshje me ju?! Nëse ata marrin epërsi ushtarake e numerike ndaj jush, atëherë nuk njohin më as kufij dhe as të drejta, nuk njohin më farefis apo marrëveshje me ju. Ata nuk i frikësohen Allahut në trajtimin tuaj, madje do t'ju ndëshkojnë ashpër dhe pa mëshirë. Kështu do të trajtoheni prej tyre, nëse marrin epërsi mbi ju. Kurrë mos u mashtroni nga mirësjellja e tyre atëherë kur ju jeni më të fuqishëm sesa ata. Kur ju jeni të fuqishëm është normale që:

- **“Ata ju bëjnë lajka me fjalë, kurse me zemër ju kundërshtojnë fort.”** - Ata thjesht ju bëjnë qejfin në fjalë, por me zemër nuk duan drejtësi dhe respekt për ju. Ata janë në realitet armiqtë tuaj të përбетuar.

- **“Shumica e tyre janë të ligj.”** - Ata nuk kanë fe, që t'i nënshtrohen dhe t'i përmbahen. Ata nuk kanë as burrëri dhe personalitet, që t'i qëndrojnë fjalës dhe marrëveshjeve. Gjithçka që dëshirojnë është përbushja e interesave të kësaj dynjaje dhe epsheve të tyre pa fre.

- **“Ata i shkëmbejnë ajetet e Allahut me një vlerë fare të vogël dhe pengojnë njerëzit nga rruga e Tij. Të shëmtuara janë veprat e tyre. Ndaj besimtarëve ata nuk respektojnë as farefisni e as marrëveshje. Pikërisht ata janë të shfrenuarit.”** - Ata preferojnë pasuritë e përkohshme dhe të pavlera të kësaj dynjaje kundrejt besimit në Allahun dhe në Profetin e Tij. Kështu, ata privojnë veten nga rruga e drejtë, por edhe të tjerët. Për hir të synimeve të tyre, ata nuk njohin kufij dhe masë. Nëse i pengon, je armiku i tyre dhe meriton të ndëshkohesh. Nuk ka marrëveshje që mund t'i bëjë të jenë besnikë e të përmbajtur. Urrejtja për fenë dhe besimtarët është bërë ves i tyre. Kuptojeni mirë, o besimtarë, se shkaku përse ata ju urrejnë është besimi juaj te Zoti dhe nënshtimi për ta adhuruar Atë

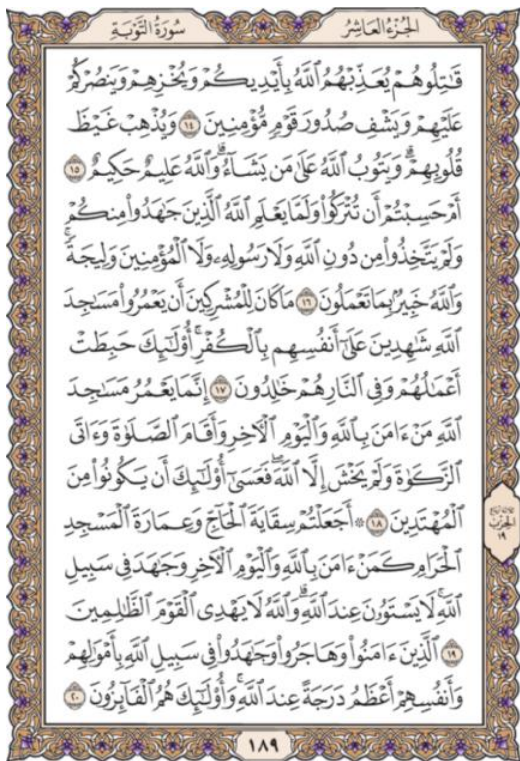
sipas shpalljes së Tij. Prandaj luftoni, që të mbroni fenë tuaj! Këdo që tregon armiqësi ndaj jush dhe fesë suaj konsiderojeni si armik, ndërsa ata që ju ndihmojnë dhe e duan fenë tuaj konsiderojini si miq e aleatë, që duhen mbështetur. Ky le të jetë gjykimi juaj i vazhdueshëm për aleancat dhe marrëveshjet që bëni! Mos lejoni kurrë që aleanca, miqësia dhe dashuria juaj të jenë emocionale dhe të pabazuara në urtësi e njohje të saktë. Nuk duhet të lejoni emocionet personale të ndikojnë në gjykimin për marrëdhëniet me armiqtë tuaj. Egoja ju nxit shpesh për ligësi, prandaj duhet të gjeni udhëzimin dhe drejtësinë në porositë e Zotit tuaj.

- **“Megjithatë, nëse ata pendohen, falin rregullisht namazin dhe japin zekatin, atëherë janë vëllezërit tuaj në besim.”** - Nëse pendohen për shirkun dhe kthehen në besimin e pastër, i cili i nënshtrohet ata që të falin namazin dhe të japin zekatin, atëherë ata janë vëllezërit tuaj në fe dhe si të tillë duhet t'i trajtoni, duke harruar armiqtë e vjetra të nxitura nga idhujtaria. Duke u bashkuar dhe vëllazëruar, do të jeni adhures të vërtetë të Allahut. Pasi shtjelloi me imtësi këto dispozita, duke nxjerrë urtësitë dhe rregullat e mrekullueshme të fshehura mes tyre, Allahu i Madhëruar vijon dhe thotë:

- **“Kështu i sqarojmë Ne argumentet për njerëzit e ditur.”** - Në këtë mënyrë i qartësojmë ajetet dhe ligjet për ata që dinë. Dijetarët janë ata që i kuptojnë siç duhet ajetet dhe ligjet e Zotit. Përmes tyre mësohet Islami dhe sqarohen kuptueshëm dispozitat dhe ligjet e fesë islame. O i Adhuruari ynë, na bëj nga ata që kanë dituri të saktë dhe të dobishme dhe që punojnë me sinqeritet sipas kësaj diturie! Të lutemi të na e dhurosh këtë gjë me mëshirën Tënde, me bujarinë, butësinë dhe mirësinë Tënde!

Ajetet 12 – 15

12. Por nëse pas lidhjes së marrëveshjes, ata e shkelin zotimin e tyre dhe sulmojnë fenë tuaj, atëherë luftoni kundër krerëve

të mohimit - sepse ata vërtet nuk kanë besë - me qëllim që të frenohen.

13. A do të ngurroni ju të luftoni një popull që i shkel zotimet e veta dhe që synon të dëbojë të Dërguarin, dhe kur, në fakt, ishin ata që ju sulmuan të parët? Mos vallë keni frikë prej tyre? Është Allahu Ai që e meriton më shumë që ju t'i frikësoheni, nëse jeni besimtarë.

14. Luftojni ata, që Allahu t'i ndëshkojë ashpër me duart tuaja, t'i poshtërojë, t'ju dhurojë fitoren mbi ta, të shërojë shpirtrat e besimtarëve

15. dhe ta largojë hidhërimin nga zemrat e tyre! Allahu ia pranon pendimin atij që do. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme Allahu i Madhëruar na udhëzon që, nëse idhujtarët u qëndrojnë korrekt marrëveshjeve dhe pakteve, edhe ne duhet t'u përmbahemi atyre. Në vijim, i Madhëruari thotë:

- “Por nëse pas lidhjes së marrëveshjes, ata e shkelin zotimin e tyre dhe sulmojnë fenë tuaj, atëherë luftoni kundër krerëve

të mohimit - sepse ata vërtet nuk kanë besë - me qëllim që të frenohen.” - Nëse ata ju luftojnë ose ndihmojnë të tjerët në luftën kundër jush, duke cenuar pikat e marrëveshjes dhe, ajo që është më e keqja, duke u tallur dhe duke ju fyer në fenë tuaj, atëherë e gjitha kjo konsiderohet si shkelje e paktit. Këtu përfshihen të gjitha llojet e fyerjeve dhe talljeve me fenë e Zotit dhe me Kur'anin. Atëherë, përfundimi është: luftoni kundër krerëve të mohimit, - sepse ata vërtet nuk kanë besë, - që të frenohen nga veprat e tyre! Luftojni udhëheqësit e mohimit, të cilët, nga njëra anë fyejnë dhe shpifin për fenë e Zotit dhe, nga ana tjetër, reklamojnë dhe mbështesin rrugën e Shejtanit! Allahu i Lartësuar e theksoi këtë kategori, duke i përmendur krerët e kufrit në mënyrë të veçantë, për shkak të kimit të madh dhe të shëmtuar që ata kryejnë dhe për faktin se të tjerët janë pasues të tyre dhe ndikohen nga ata. Ajeti tregon se të gjithë ata që fyejnë dhe shpifin rreth fesë së Zotit dhe dalin si kundërshtarë të hapur të saj konsiderohen si krerë të mosbesimit. Për të tillë njerëz, i Lartësuar thotë: “ata vërtet nuk kanë besë”. Ata janë njerëz që nuk u qëndrojnë premtimeve dhe pakteve të nënshkruara. Ata nuk dinë gjë tjetër veç tradhtisë dhe pabesisë. Ata gjithmonë i shkelin marrëveshjet, prandaj nuk mund t'u zihet besë. Urdhri për t'i luftuar të tillë njerëz është dhënë, me qëllim që, ashtu sikurse thotë i Lartësuar: ata të frenohen. Duke i luftuar, mbase ata do të reshtin së fyeri e shpifur kundër fesë. Ndoshta ata ulen dhe mendojnë me qetësi, dhe kjo mund të bëhet shkak që të kthehen në Islam. Në vijim, Allahu i Madhëruar i nxit besimtarët për të luftuar këta tradhëtarë të pabesë, duke përmendur disa nga veprat e tyre, që e bëjnë të detyrueshme këtë luftë:

- “A do të ngurroni ju të luftoni një popull që i shkel zotimet e veta dhe që synon të dëbojë të Dërguarin, dhe kur, në fakt, ishin ata që ju sulmuan të parët?” - Ata shkelin marrëveshjet me ju dhe duan të dëbojnë Profetin, ndërkohë që janë të

detyrueshme respekti, ndihma dhe mbështetja për të Dërguarin e Zotit. Përveç këtyre, “ishin ata që ju sulmuan të parët”. Ata e prishën marrëveshjen dhe u bashkuan me armiqtë tuaj. Këtu bëhet fjalë për tradhtinë e kurejshve, të cilët kishin pakt me Profetin, por e cenuan atë. Kurejshët u bashkuan me fisin e Beni Bekër, kundër aleatëve të Profetit (a.s), siç ishte fisi Huza'ah, sikurse thuhet në librat e historisë.

- **“Mos vallë keni frikë prej tyre? Është Allahu Ai që e meriton më shumë që ju t'i frikësoheni, nëse jeni besimtarë.”** - Mos vallë, i keni frikë, që nuk i luftoni?! Nëse jeni besimtarë të vërtetë, duhet t'i frikësoheni më shumë Allahut të Madhërishëm. Frika ndaj Tij tregohet me zbatimin e urdhrave të Tij. Ai ju urdhëron që të luftoni kundër tyre, madje e përforcon shumë këtë urdhër. Nëse jeni besimtarë, atëherë duhet të zbatoni këtë urdhër. Ju, si besimtarë që jeni, nuk lejohet t'i frikësoheni askujt dhe ta lini pa zbatuar këtë urdhër të Allahut. Në vijim, i Madhëruari urdhëron për luftë kundër tyre dhe përmend mirësitë e shumta që vijnë me zbatimin e këtij urdhri. Të gjitha këto shërbejnë si inkurajim, që të gjallërojnë vullnetin e besimtarëve për luftë kundër armikut të tyre. I Lartësuar thotë:

- **“Luftojini ata, që Allahu t'i ndëshkojë ashpër me duart tuaja, t'i poshtërojë, t'ju dhurojë fitoren mbi ta,...”** - Allahu do t'i ndëshkojë ata me duart tuaja, duke i vararë e shfarosur. Ata do të vuajnë ndëshkimin dhe poshtërimin kur të shohin triumfin tuaj, të dhuruar nga Allahu. Ata e meritojnë plotësisht të poshtërohen dhe që të përdoret çdo mënyrë për të arritur këtë qëllim. Dhe, vërtet, Allahu i Madhëruar e bëri realitet premtimin e dhënë Profetit. Ai u dha fitoren besimtarëve. Përmes kësaj fitoreje, Allahu shëroi dhe qetësoi zemrat e besimtarëve:

- **“...të shërojë shpirtat e besimtarëve dhe ta largojë hidhërimin nga zemrat e tyre!”** - Zemrat e besimtarëve janë të mbushura me urrejtje e zemërim kundër mohuesve të Zotit, të cilët kalojnë çdo kufi

me shkeljen e të gjitha të drejtave dhe dinjitetit njerëzor, prandaj lufta dhe vrasja e mohuesve i lehtëson dhe shëron zemrat e tyre prej zemërimit e urrejtjes. Luftimi dhe eliminimi i atyre që luftojnë Allahun dhe Profetin e Tij, të cilët përpiqen të shuajnë dritën e Allahut, i gëzon dhe i qetëson besimtarët e vërtetë. Kjo tregon se Allahu i Madhëruar i do besimtarët e Tij dhe kujdeset për ndjenjat dhe qetësimin e shpirtave të tyre nga zemërimi, urrejtja dhe trishtimi që i rëndon ata, madje ky është një nga qëllimet kryesore të Sheriatit.

- **“Allahu ia pranon pendimin atij që do.”** - Me urtësinë dhe mëshirën e Tij të gjerë, Allahu i Madhëruar bën të mundur që një pjesë e mohuesve që kanë luftuar të vërtetën, të pendohen dhe Ai t'ua zgjerojë kraharorin për të pranuar Islamin. Është i Madhëruari që ua zbukuron Islamin dhe besimin e pastër në zemrat e tyre dhe ua bën të urryer dhe të shëmtuar mosbesimin, shfrenimin në kalimin e kufijve dhe mosbindjen ndaj Tij. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë në çështjen se kujt i jep sukses që të hyjë në fenë Islame e kujt jo:

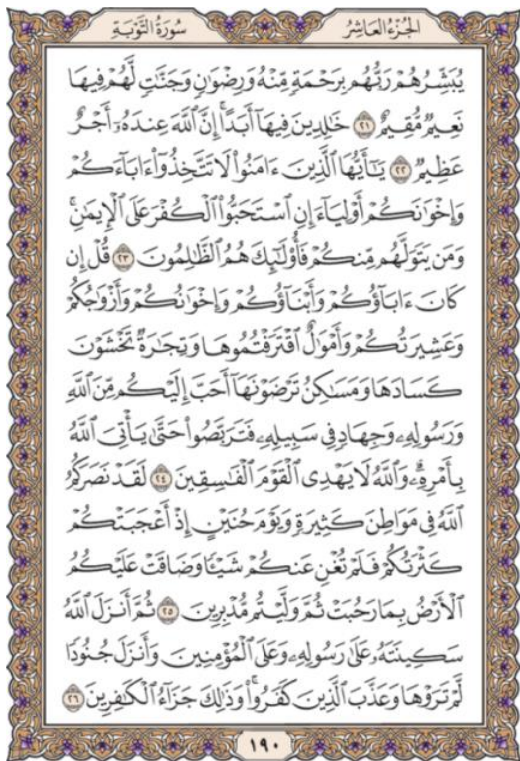
- **“Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.”** - Allahu vendos çdo gjë në vendin e vet. Ai e di shumë mirë se kush e meriton dhe kush është i gatshëm për t'iu dhuruar imani, prandaj i udhëzon ata, me pushtetin dhe mëshirën e Tij. Ai e di mirë, gjithashtu, edhe se kush nuk e meriton të udhëzohet, por meriton që të mbetet në humbje dhe në shfrenim.

Ajeti 16

16. A mos menduat se do të braktiseni dhe se Allahu nuk do t'i nxjerrë në pah ata ndër ju që luftojnë e që nuk kanë zgjedhur për mik të dashur asnjë tjetër, përveç Allahut, të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve? Allahu e di hollësisht atë që bëni ju.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar, pasi i urdhëroi besimtarët për xhihad në rrugën e Tij, i përkujton ata për një çështje të rëndësishme:

- “A mos menduat se do të braktiseni dhe se Allahu nuk do t’i nxjerrë në pah ata ndër ju që luftojnë e që nuk kanë zgjedhur për mik të dashur asnjë tjetër, përveç Allahut, të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve?” - Kuptimi: A mos pandehni se do të liheni pa u sprovuar dhe pa marrë urdhra, që zbulojnë të sinqertin dhe mashtruesin?! Të mos kini asnjë dyshim se Allahu i Madhëruar do ta nxjerrë në shesh se çfarë fshihet në zemrat e njerëzve përmes veprave të tyre, në mënyrë që çdokush të shpërblehet e ndëshkohet, sipas drejtësisë dhe bamirësisë së Tij. Do të dallohen qartë ata që luftojnë me qëllimin që të lartësohet fjala e Allahut dhe ata që mbështeten veçse tek Allahu i Lartësuar. Miqtë dhe aleatët e tyre të vetëm janë Allahu, Profeti i Tij dhe besimtarët.³⁵ Kështu, Allahu i Madhëruar e ligjëroi xhihadin, me qëllim që të realizohet ky qëllim themelor i Sheriatit: dallimi i të sinqertëve nga gënjeshtarët dhe shtiracakët. Një nga qëllimet më të mëdha të Sheriatit është sprovimi i njerëzve, për t’u dalluar qartë të sinqertët, të cilët bashkëpunojnë

veçse për hir të fesë së Allahut, nga mashtruesit dhe shtiracakët, të cilët bashkëpunojnë me jobesimtarët dhe prishin lidhjen me Allahun, Profetin e Tij dhe besimtarët.

- “Allahu e di hollësisht atë që bëni ju.” - Allahu i di shumë mirë si ato gjëra që ju i bëni haptazi, ashtu edhe ato që i fshihni. Ai ju sprovon, për të nxjerrë në shesh ato fjalë dhe vepra që tregojnë realisht gjendjen tuaj. Ai do t’ju shpërblejë për punët tuaja të mira dhe të këqija, me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij.

Ajetet 17 - 18

17. Nuk kanë të drejtë idhujtarët të kujdesen për xhamitë e Allahut, kur vetë ata dëshmojnë për vetveten se janë mohues. Atyre u shkojnë kot veprat e tyre dhe do të jenë përgjithmonë në Zjarr.

18. Për xhamitë e Allahut kujdesen veçse ata që besojnë në Allahun dhe në Ditën e Gjykimit, e përkryejnë namazin e japin zekatin dhe nuk i frikësohen askujt tjetër veç Allahut. Shpresohet që këta të jenë të udhëzuar (në rrugën e drejtë).

Shpjegimi i ajeteve

- “Nuk kanë të drejtë idhujtarët të kujdesen për xhamitë e Allahut, kur vetë ata dëshmojnë për vetveten se janë mohues.” - Nuk është e drejtë dhe as e pranueshme që idhujtarët të frekuentojnë faltoret e Zotit për të kryer ritet e tyre, ndërkohë që edhe ata vetë, me veprat dhe gjendjen e tyre, dëshmojnë se janë jobesimtarë. Madje, shumë prej tyre deklarojnë me vetëdije dhe bindje se janë të zhytur në humbje. Atëherë, nëse ata dëshmojnë edhe vetë se janë mohues dhe se u mungon besimi, që është kusht i domosdoshëm për pranimin e adhurimeve dhe përkushtimeve, si mund të pretendojnë të jenë ndërtues dhe kujdestarë të xhamive të Zotit?!

- “Atyre u shkojnë kot veprat e tyre dhe do të jenë përgjithmonë në Zjarr.” - Veprat dhe adhurimet e tyre asgjësohen dhe do të jenë në zjarrin e Xhehenemit

përgjithmonë. Këta nuk mund të jenë kujdestarë dhe frekuentues të faltoreve të Allahut. Ata që meritojnë të ndërtojnë, mbushin dhe gjallërojnë xhamitë, i Madhëruari i përshkruan më pas:

- **“Për xhamitë e Allahut kujdesen veçse ata që besojnë në Allahun dhe në Ditën e Gjykimit, e përkryejnë namazin e japin zekatin dhe nuk i frikësohen askujt tjetër veç Allahut.”** - Këto janë cilësitë e adhuruesve të vërtetë. Ata i falin rregullisht namazet, si të detyrueshmit, ashtu edhe të pëlqyeshmit apo nafile. Ata e përkryejnë namazin qoftë në drejtim të veprave të jashtme e të dukshme, qoftë ato të fshehta shpirtërore e të brendshme. Ata e pastrojnë pasurinë dhe veten duke shpenzuar nga mirësitë me të cilat i ka begatuar Zoti i tyre, në rrugët që e kënaqin Atë, duke ndihmuar atë kategori nevojtarësh të përcaktuar sipas porosive të Zotit. Cilësi tjetër është që ata i druhen veçse Allahut të Lartësuar. Duke qenë se i druhen Zotit të tyre, ata largohen dhe ruhen nga ndalesat e Tij dhe kurrë nuk i lënë mangët detyrimet me të cilat i ka ngarkuar Ai. Ata i zbatojnë me përpikmëri urdhrat e Zotit, gjë që tregon se kanë frikë nga Ai, nga një anë, por edhe shpresë dhe dashuri për Të, nga ana tjetër. Këto janë cilësitë e tyre. Së pari, është besimi i pastër në Allahun dhe Ditën e Llogarisë, i vërtetuar me vepra të mira dhe të sinqerta. Në krye të këtyre punëve është namazi, që tregon përkushtim ndaj Allahut. Pastaj është zekati, që tregon bamirësi ndaj krijesave, dhe së fundmi është frikërespekti ndaj Allahut, që në fakt, është kreu i të gjitha çështjeve dhe burimi i çdo virtyti të lartë dhe të mrekullueshëm. Këta njerëz janë shtyllat e xhamive të Zotit dhe ndërtuesit e tyre të vërtetë. Këta janë të udhëzuarit në rrugën e drejtë me dritën e Zotit të tyre:

- **“Shpresohet që këta të jenë të udhëzuar (në rrugën e drejtë).”** - Ndërsa ata të cilët nuk e besojnë Allahun dhe Ditën e Fundit dhe as që i frikësohen Allahut, këta nuk mund të jenë ndërtuesit dhe

frekuentuesit e xhamive të Allahut, edhe nëse e pretendojnë një gjë të tillë.

Ajetet 19 – 22

19. Vërtet e konsideroni dhënien ujë haxhinjve dhe kujdestarinë për Xhaminë e Shenjtë, të njëjtë me besimin në Allahun dhe në Ditën e Fundit dhe luftën në rrugën e Allahut? Jo, këto nuk janë të njëjta për Allahun. Allahu nuk i udhëzon në rrugën e drejtë keqbërësit.

20. Ata të cilët kanë besuar, emigruar dhe luftuar me pasurinë dhe jetën e tyre në rrugën e Allahut, kanë pozitë më të lartë tek Allahu. Dhe ata janë fitimtarët.

21. Zoti i tyre u jep lajmin e mirë për mëshirë nga Vetë Ai, për kënaqësinë e Tij (ndaj tyre) dhe për kopshte, ku do të kenë mirësi të pandërprera.

22. Ata do të jenë të përjetshëm në to. Me të vërtetë, tek Allahu ka shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajeteve

- **Vërtet e konsideroni dhënien ujë haxhinjve dhe kujdestarinë për Xhaminë e Shenjtë, të njëjtë me besimin në Allahun dhe në Ditën e Fundit dhe luftën në rrugën e Allahut?** - Disa muslimanë polemizojnë me njëri tjetrin - ose ndoshta me një grup idhujtarësh - rreth çështjes se a është vepër më e mirë dhënia ujë haxhinjve ose ndërtimi i Xhamisë së Shenjtë dhe gjallërimi i saj me namaz e adhurime, apo është më i mirë besimi në Allahun e Ditën e Gjykimit dhe lufta në rrugën e Tij? Atëherë, Allahu i Madhëruar njofton se mes dy çështjeve ka ndryshim shumë të madh.

- **“Jo, këto nuk janë të njëjta për Allahun.”** - Kështu, lufta në rrugën e Zotit dhe besimi i vërtetë është më i mirë dhe më i rëndësishëm se dhënia ujë haxhinjve dhe se ndërtimi dhe frekuentimi i Xhamisë së Shenjtë. Dallimi mes tyre është shumë i madh, sepse imani është themeli i fesë dhe vetëm me një iman të saktë veprat bëhen të pranueshme dhe njeriu pajiset me cilësi të lëndueshme. Ndërsa lufta në rrugën e Zotit është pika kulminante e fesë së Zotit. Nëpërmjet saj, feja ruhet dhe përhapet ndër

njerëz. Përmes xhihadit triumfon e vërteta dhe zhduket e kota. Ndërsa dhënia ujë haxhinjve apo ndërtimi dhe frekuentimi i Shtëpisë së Shenjtë, edhe pse janë ndër veprat më të mira, ato gjithsesi janë të pranueshme veç nëse kanë si bazë besimin e drejtë tek Allahu i Madhëruar. Mirësitë që arrihen përmes tyre nuk mund t'u afrohen mirësive të imanit dhe xhihadit në rrugën e Zotit.

- **“Allahu nuk i udhëzon në rrugën e drejtë keqbërësit.”** - Padrejtesia është bërë cilësi e pandashme e keqbërësve, prandaj ata nuk e meritojnë t'u jepet ndonjë e mirë. Ata nuk e pranojnë të mirën dhe vlejné vetëm si mbartës të ligësisë dhe shfrenimit. Në vijim, Allahu i Madhëruar e shpreh qartë se cilët janë në gradat më të larta:

- **“Ata të cilët kanë besuar, emigruar dhe luftuar me pasurinë dhe jetën e tyre në rrugën e Allahut, kanë pozitë më të lartë tek Allahu. Dhe ata janë fitimtarët.”** - Janë ata që emigruan për hir të Allahut, ashtu si i mësoi Allahu dhe Profeti i Tij. Janë ata që zhvilluan xhihadin në rrugën e Zotit me të gjitha mënyrat dhe rrugët që Zoti i mësoi. Ata luftuan me pasurinë e tyre, duke përgatitur luftëtarët në rrugën e Zotit, por luftuan edhe me jetën e tyre. Këta arritën çdo të mirë që synonin dhe shpëtuan nga çdo e keqe që i druheshin. Askush nuk e arrin këtë sukses, veçse ata që kanë të tilla cilësi.³⁶ Ja se çfarë i pret ata te Zoti i tyre:

- **“Zoti i tyre u jep lajmin e mirë për mëshirë nga Vetë Ai, për kënaqësinë e Tij (ndaj tyre) dhe për kopshte, ku do të kenë mirësi të pandërprera.”** - Duke treguar mirësinë, bujarinë, përkujdesin dhe dashurinë e madhe që ka për ta, Allahu i Madhëruar i përgëzon këta fatlumë se do t'u dhurojë shumë mëshirë e mirësi nga ana e Tij. Nëpërmjet kësaj mëshire, Ai do t'u largojë çdo të keqe e ligësi prej tyre dhe do t'u dhurojë mirësi e begati të pamatë në dynja dhe në ahiret. Por mirësia mbi të gjitha mirësitë është kënaqësia e Allahut mbi ta. Kjo është kënaqësia më e madhe që do të përjetojnë banorët e Xhenetit. Zoti i

tyre do të jetë i kënaqur dhe asnjëherë i zemëruar me ta. Mirësitë e tyre nuk do të mbarojnë kurrë:

- **“Ata do të jenë të përjetshëm në to.”** - Mirësitë do të jenë të përjetshme dhe të larmishme, domethënë nga çdo lloj që kënaq shpirtin dhe sytë e tyre. Atje ka mirësi që syri nuk i ka parë, veshi nuk i ka dëgjuar dhe zemra kurrë nuk i ka ëndërruar. Përkrimin real të tyre e di veç Allahu, që i krijoi dhe i përgatiti me dashuri për të dashurit e Tij. Mendohu pak se çfarë gradash të larta ka përgatitur i Madhëruari për muxhahidët në rrugën e Tij. Profeti na ka lajmëruar se Allahu ka përgatitur për muxhahidët në rrugën e Tij njëqind grada të larta, ndërmjet secilave është një hapësirë sa largësia mes qiejve dhe tokës. Aq e gjerë është njëra prej tyre, saqë edhe nëse të gjitha krijesat të grumbulloheshin në të, do t'i përfshinte të gjithë. Ata do të jenë të përjetshëm në këto kopshte, pa ndërprerje.³⁷

- **“Me të vërtetë, tek Allahu ka shpërblim të madh.”** - Kurrë mos u çudit nga këto mirësi të shumta që Zoti premtton, sepse mirësia e Tij është e pafundme. Mos u çudit me bukuritë e premtuara prej Tij, sepse nëse Allahu dëshiron diçka, thjesht i thotë ‘Bëhu’, dhe ajo bëhet.

Ajetet 23 – 24

23. O ju që keni besuar! Mos i mbani për miq (e aleatë) prindërit dhe vëllezërit tuaj, nëse ata parapëlqejnë mosbesimin kundrejt besimit! Çdokush prej jush që miqësohet me ta, është, vërtet keqbërës.

24. Thuaj: “Në qoftë se etërit tuaj, djemtë tuaj, vëllezërit tuaj, bashkëshortet tuaja, farefisi juaj, pasuria që keni fituar, tregtia për të cilën frikësoheni se do të dështojë ose banesat ku ju gjeni kënaqësi, janë më të dashura për ju sesa Allahu, se i Dërguari i Tij dhe se lufta për në rrugën e Tij, atëherë prisni (vendimin e Tij) dhe të jeni të sigurt se Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë të shfrenuarit!

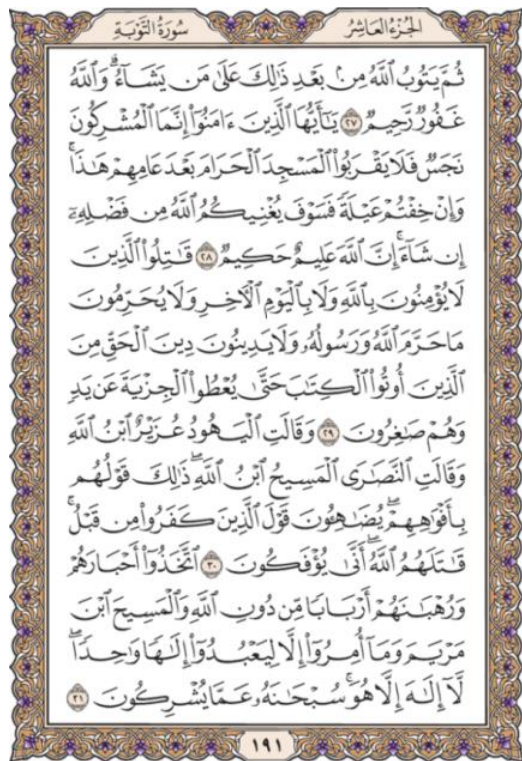
Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Mos i mbani për miq (e aleatë) prindërit dhe vëllezërit**

tuaj, nëse ata parapëlqejnë mosbesimin kundrejt besimit!” - O besimtarë, punoni sipas normave të besimit tuaj! Ju duhet të keni miq dhe të ndihmoni ata që besojnë, punojnë dhe jetojnë sipas besimit të drejtë. Nga ana tjetër, nuk duhet të miqësoheni e të mbështesni ata që e mohojnë fenë tuaj, por përkundrazi, duhet t'i konsideroni si armiq ata. Madje, edhe prindërit apo vëllezërit tuaj, të cilët janë njerëzit më të afërt, nuk duhet t'i keni aleatë nëse preferojnë mohimin kundrejt besimit. Kështu, nëse kjo kërkohet të bëhet me njerëzit më të afërt, atëherë për të tjerët, që janë më të largët, kjo porosi është më parësore. Nëse ata kënaqen me kufirin kundrejt imanit, ata nuk meritojnë dashurinë, miqësinë, mbështetjen dhe aleancën tuaj. Madje, ai që i miqëson dhe i mbështet ata, konsiderohet zullumqar.

- **“Çdokush prej jush që miqësohet me ta, është, vërtet keqbërës.”** - E si mund të mbështesë besimtari ata të cilët kanë guximin dhe paturpësinë që të mos i binden Allahut dhe të harrohen në poshtërsira?! Përveç kësaj, ata bashkëpunojnë me armiqtë e Allahut, duke shfaqur dashuri dhe përkushtim për ta. Kjo do të thotë se ata i japin përparësi bindjes ndaj këtyre aleatëve mohues, kundrejt bindjes dhe nënshtrimit ndaj Allahut të Madhëruar; i japin përparësi dashurisë për miqtë e tyre qafirë, kundrejt dashurisë për Allahun dhe besimtarët e vërtetë të Tij. Prandaj, në vijim Allahu i Madhëruar përmend shkakun pse duhet të mos i kemi miq e aleatë jobesimtarët, kushdo qofshin ata. Ajeti thotë se në bazë të këtij gjykimi është dashuria për Allahun dhe Profetin e Tij. Kjo ndjenjë duhet të bëjë ndarjen e miqve nga armiqtë. Dashuria për Allahun dhe të Dërguarin e Tij duhet të tejkalojë çdo lloj dashurie tjetër. Çdo dashuri tjetër duhet të jetë ndjekëse dhe në varësi të dashurisë për Allahun dhe Profetin e Tij.³⁸

- **“Thuaj: “Në qoftë se etërit tuaj, djemtë tuaj, vëllezërit tuaj, bashkëshortet tuaja, farefisi juaj, pasuria që keni fituar, tregtia për të cilën frikësoheni se do të**

dështojë ose banesat ku ju gjeni kënaqësi, janë më të dashura për ju sesa Allahu, se i Dërguari i Tij dhe se lufta për në rrugën e Tij, atëherë prisni (vendimin e Tij)...” - Në këtë ajet përmenden dashuritë më të zakonshme të njeriut në këtë dynja, siç janë: prindërit, fëmijët, vëllezërit dhe motrat, bashkëshortet, farefisi dhe pasuria që fitohet me mund. Veçohet pasuria që fitohet me mund, sepse atë njeriu e do shumë. Natyrisht, ai e do më tepër këtë pasuri sesa atë që i vjen pa mund e pa lodhje. Më pas vjen: “tregtia, për të cilën frikësoheni se do të dështojë”. Këtu bëhet fjalë për të gjitha llojet e biznesit: me argjend e flori, armë, produkte bujqësore e blegtorale etj. Pastaj thuhet: “banesat ku ju gjeni kënaqësi”, pra, banesat e bukura, që përmbushin dëshirat dhe kënaqësitë e njeriut. Kështu, nëse të gjitha këto begati të dynjasë janë më të dashura për ju sesa Allahu, se i Dërguari i Tij dhe se lufta në rrugën e Tij, atëherë ju jeni të padrejtë dhe të shfrenuar, që kaloni kufijtë. Kështu, nuk ju mbetet gjë tjetër,

veçse të prisni ndëshkimin që po ju afrohet dhe që askush nuk mund ta kthejë pas:

- "...dhe të jeni të sigurt se Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë të shfrenuarit." - Të shfrenuarit janë ata që dalin jashtë kufijve të Zotit, ata të cilët u japin përparësi kënaqësive të përmendura në ajet, duke i dashur ato më shumë se Allahun, Profetin, fenë e Tij dhe xhihadin në rrugën e Tij. Ky ajet është nga argumentet më të mëdha që tregojnë se dashuria për Allahun dhe Profetin e Tij është detyrë. Gjithashtu, është detyrë që kësaj dashurie t'i jepet përparësi mbi çdo dashuri tjetër. Ajeti është edhe kërcënim i frikshëm për këdo që i jep përparësi mirësive të kësaj bote kundrejt dashurisë për Allahun e Profetin e Tij dhe për xhihadin në rrugën e Tij. Të tillët janë të ekspozuar ndaj urrejtjes dhe zemërimit të Zotit. Një shembull për të kuptuar këtë është ai kur njeriu ndodhet përballë dy gjërave: njërën nga ato e pëlqen Allahu dhe Profeti i Tij, por egoja e njeriut nuk e preferon. Njeriu pëlqen atë gjënë tjetër, të cilën nuk e pëlqen Allahu dhe Profeti i Tij ose që cenon dashurinë për Allahun dhe të Profetin e Tij. Në një rast të tillë, nëse ai i jep përparësi nefsit, kjo tregon se ai është i padrejtë, duke lënë diçka që është detyrë të plotësohet, të cilën e do Allahu dhe i Dërguari i Tij.³⁹

Ajetet 25 – 27

25. Sigurisht që Allahu ju ka ndihmuar në shumë beteja. Edhe në ditën e Hunejnit, kur ju u mahnitët nga numri juaj i madh, por që nuk ju vlejti aspak. Toka ju duk e ngushtë, me tërë atë gjerësi dhe më pas ju u tërhoqët.

26. Por Allahu zbriti qetësinë e Tij mbi të Dërguarin dhe mbi besimtarët. Ai zbriti një ushtri (melekësh), që ju nuk e patët, dhe i dënoi jobesimtarët. Ky qe "shpërblimi" i mohuesve.

27. Pas kësaj, Allahu ia pranon pendimin atij që do. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar u kujton besimtarëve mirësitë e Tij të shumta dhe ndihmën e madhe në shumë luftëra të tyre kundër mohuesve. Në mënyrë të veçantë, Ai u kujton ndihmën e Tij në betejën e Hunejnit, kur u shtrënguan aq shumë, saqë u larguan nga fushëbeteja. Toka, aq e gjerë sa është, atyre ju duk e ngushtë dhe mbytëse. Kur çliroi Mekën, Profeti dëgjoji se fisi Heuazin kishte nisur mobilizimin për të kryer një luftë kundër tij. Kështu, Profeti u nis drejt këtij fisi, në krye të një ushtrie me sahabë të vjetër, që kishin marë pjesë në çlirimin e Mekës, por edhe shumë mekas që sapo kishin pranuar Islamin. Ishte një ushtri shumë e madhe prej 12000 vetësh, ndërkohë që ushtria e idhujtarëve ishte vetëm me 4000 vetë. Ky raport numerik u pëlqeu disa muslimanëve, të cilët në vetëkënaqësi e sipër thanë: "Sot nuk ka asnjë shans të mposhtemi!" Kur u përballën dy ushtritë, forcat e fisit Heuazin u lëshuan me një mësymje të menjëhershme mbi forcat muslimane, të cilat u çoroditën dhe nuk po shikonin më nga po iknin. Rreth e rrotull Profetit (a.s) mbetën veçse njëqind burra të patundur, të cilët luftuan kundër idhujtarëve, që vërshonin nga çdo drejtim. Ndërkohë, Profeti i Allahut, pa u trembur, e drejtoi mushkën mbi të cilën qëndronte drejt idhujtarëve dhe u nis me vrull drejt tyre duke thënë: "Unë jam Profet e jo mashtrues. Unë jam biri i Abdul Mutalibit." Duke parë se çfarë ndodhi me muslimanët, Profeti urdhëroi Abas Ibn Abdil Mutalibin që të thërriste me zë të lartë ensarët dhe muslimanët e tjerë, që po largoheshin nga fushëbeteja. Abasi shquhej për zërin e tij kumbues dhe të lartë. Ai thirri: "O burrat i Semurasë! O ju që dini suren Bekare!" Kur dëgjuan zërin e tij, ata reagues menjëherë si një trup i vetëm dhe të gjithë u kthyen sërish në betejën me idhujtarët. Kështu, Allahu i Madhëruar i mposhti idhujtarët me një humbje poshtëruese. Të gjitha pasuritë, gratë dhe fëmijët e tyre tashmë ishin në dorë të Profetit të Allahut, si plaçkë e begatshme lufte. Për këtë thotë i Madhëruari:

- **“Sigurisht që Allahu ju ka ndihmuar në shumë beteja. Edhe në ditën e Hunejnit, kur ju u mahnitët nga numri juaj i madh, por që nuk ju vlejti aspak.”** - Hunejn quhej vendi ku u zhvillua kjo betejë. Ai ndodhej diku mes Mekës dhe Taifit. Numri i madh nuk u vlejti aspak muslimanëve, sepse fitorja ka lidhje me diçka tjetër, që ata e cënuan. Prandaj edhe përfundimi qe:

- **“Toka ju duk e ngushtë, me tërë atë gjerësi dhe më pas ju u tërhoqët.”** - Trishtimi ju pllakosi kur patë dështimin në fushëbetejë. Ju e patë veten tuaj duke ia mbathur nga fushëbeteja të mposhtur e të frikësuar. Por Allahu i Madhëruar, i Cili dëshiron që t’ju ndihmojë e udhëzojë, thotë:

- **“Por Allahu zbriti qetësinë Tij mbi të Dërguarin dhe mbi besimtarët.”** - ‘Es-sekinetu’ (qetësia) është një ndjenjë e dashur, që Allahu e zbret në zemrat e njerëzve në kohë sprove e tronditjesh të mëdha. Kjo i bën njerëzit të gjejnë qetësinë e nevojshme dhe të rimarrin forcat me gjallëri. Kjo është nga mirësitë më të mëdha që Zoti u dhuron robve të Tij. Përveç këtij ushtari kaq të veçantë, që quhet “Es-sekine”, Allahu i Madhëruar dërgoi edhe:

- **“Ai zbriti një ushtri (melekësh), që ju nuk e patë...”** - I Madhëruari zbriti një ushtri melekësh, si ndihmë për besimtarët. Kështu, Ai u dha forcë e shpresë për fitore.

- **“...dhe i dënoi jobesimtarët.”** - I dënoi duke i mposhtur e shfarosur në fushëbetejë, por edhe duke bërë që pasuritë, gratë dhe fëmijët e tyre të ishin në dorë të muslimanëve.⁴⁰

- **“Ky qe “shpërblimi” i mohuesve.”** - Allahu i Madhëruar i ndëshkoi ata që në këtë jetë, por ndëshkimi i ahiretit është shumë më i rëndë dhe i përjetshëm. Megjithatë, për ata që pendohen, i Madhërishtmi është Falës i Madh dhe Pranues i pendimit:

- **“Pas kësaj, Allahu ia pranon pendimin atij që do.”** - Allahu i Madhëruar pranoi pendimin e shumë prej atyre që shkuan tek Profeti dhe pranuan Islamin. Për këtë arsye

Profeti urdhëroi që këtyre t’u ktheheshin pasuritë, gratë dhe fëmijët e tyre.

- **“Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Falja e Tij është e gjerë dhe mëshira e Tij është gjithëpërfshirëse. Allahu ua fal të penduarve edhe gjynahet më të mëdha. Pa dyshim, është mëshira e Allahut që u mundëson atyre të pendohen dhe të binden. Me mëshirën e Tij, Ai i fal dhe mbulon krimet dhe gabimet e tyre dhe ua pranon pendimin. Askush nuk duhet të humbasë shpresën nga falja dhe mëshira e Zotit, edhe sikur të ketë bërë gjynahet më të mëdha.⁴¹

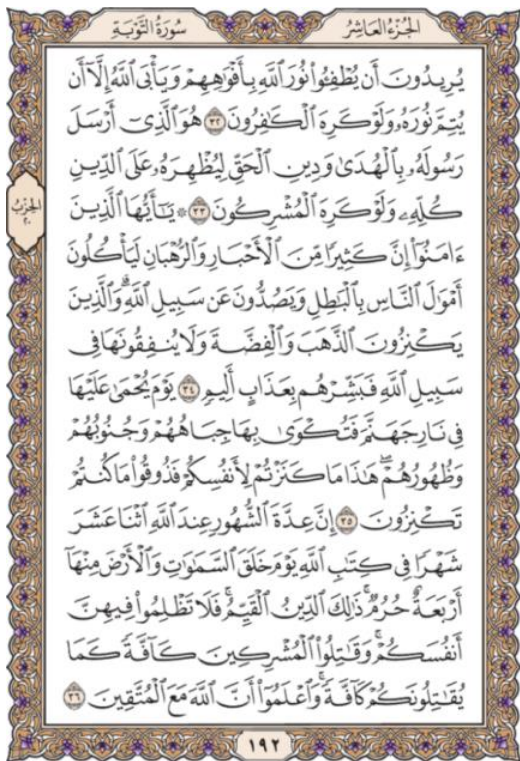
Ajeti 28

28. O ju që keni besuar! Idhujtarët janë vërtet të papastër, prandaj mos i lini t'i afrohen Xhamisë së Shenjtë pas këtij viti! Dhe mos kini frikë nga varfëria, sepse Allahu, nëse dëshiron, ju bën të pasur me mirësinë e Tij. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

- **“O ju që keni besuar! Idhujtarët janë vërtet të papastër,...”** - Allahu i Madhëruar i njofton besimtarët se idhujtarët janë të papastër. Ata janë të pisët në besimet e tyre dhe në veprat që kryejnë. E ku ka papastërti më të madhe dhe më të dukshme sesa ajo e atij që adhuron zota të stisur, të cilët nuk mund të sjellin dëm e dobi dhe as nuk mund të ndihmojnë e të shpëtojnë nga dënimi i Zotit. Ky është besimi i tyre. Ndër veprat e tyre të shëmtuara janë edhe lufta kundër Allahut, pengimi dhe devijimi i njerëzve nga rruga e Allahut, ndihma dhe mbështetja në përhapjen e së kotës, refuzimi dhe urrejtja e të vërtetës. Ata bëjnë çdo punë të keqe, që sjell shkatërrimin e tokës. Kjo është arsyeja që ju duhet të pastroni Shtëpinë e Shenjtë, që është më e pastra dhe më e nderuara Shtëpi në faqen e dheut:

- **“...prandaj mos i lini t'i afrohen Xhamisë së Shenjtë pas këtij viti!”** - Ky ishte viti i 9-të pas hixhretit, kur Ebu Bekri, bashkë me disa të tjerë, kreu haxhin. Profeti dërgoi djalin e xhaxhait të tij, Aliun, që të deklaronte distancimin nga çdo marrëveshje

me idhujtarët se, pas atij viti, në Shtëpinë e Shenjtë nuk do të bënte më haxh asnjë idhujtar, se askush nuk do të lejohej më që të bënte *tavaf* rreth Qabes i zhveshur, siç ndodhte në kohën e injorancës.⁴² Ky ajat nuk ka për qëllim papastërtinë fizike e trupore të idhujtarëve, por papastërtinë e tyre konceptuale e kuptimore. Mohuesit konsiderohen të pastër nga ana fizike, si të gjithë njerëzit. Argument për këtë është fakti se Allahu i Lartësuar e ka lejuar martesën me gratë e krishtera dhe çifute, ashtu si edhe komunikimin dhe bashkëjetesën me mohuesit. Nuk ka dëshmi që muslimanët t'i kenë trajtuar mohuesit si të pështirë dhe të papastër fizikisht, apo që të kenë urdhëruar që të pastrohemi pasi t'i prekim ata. Përkundrazi, qëllimi është që, ashtu sikundër teuhidi dhe imani janë të pastër dhe pastrues, ashtu edhe shirku është papastërti.

- **“Dhe mos kini frikë nga varfëria, sepse Allahu, nëse dëshiron, ju bën të pasur me mirësinë e Tij.”** - Nëse mendoni se pengimi i idhujtarëve nga Xhamia e Shenjtë

do të bëhet shkak që ju të varfërohëni, atëherë dijeni dhe qetësohuni se është Allahu Ai që do t'ju begatojë nga mirësitë dhe bujaria e Tij. Furnizimi ose mirësitë nuk janë të kufizuara që të vijnë veçse nga një drejtim i caktuar. Madje, edhe nëse mbyllet një portë, hapen shumë të tjera, sepse bujaria e Allahut është e madhe dhe e gjerë, ashtu si mëshira e Tij është e pamatë, në mënyrë të veçantë për ata që e lënë diçka për hir të Tij. Le ta dinë dhe të jenë të bindur se Allahu është më Bujari i bujarëve. Dhe vërtet, Allahu i Lartësuar e mbajti dhe e realizoi premtimin e Tij. Ai i pasuroi dhe begatoi shumë muslimanët me bujarinë e Tij. Aq shumë u shtoi të mirat, sa që ata u bënë sundues të botës. Allahu i Madhëruar thotë: "Nëse Ai dëshiron." Kjo tregon se pasuria në këtë dynja është e lidhur me dëshirën dhe përcaktimin e Allahut. Pasuria nuk është e lidhur domosdoshmërisht me imanin, me kuptimin që sa më të plotë ta kesh imanin, aq më shumë pasuri do të kesh. Gjithashtu, pasuria e madhe nuk tregon domosdoshmërisht se Allahu të do. Allahu i Madhëruar ia jep të mirat e dynjasë atij që Ai e do dhe atij që Ai nuk e do. Por imanin dhe fenë, nga ana tjetër, Allahu ia jep veçse atij që Ai e do dhe e ka përzgjedhur.

- **“Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.”**

- Dituria e Zotit është e gjerë. Ai e di mirë se kujt i jepet pasuria dhe kush nuk është i përshtatshëm për të qenë i pasur. Allahu i vendos gjërat në vendin e vet dhe sipas urtësisë së Tij. Allahu i Madhëruar thotë: "...mos i lini t'i afrohen Xhamisë së Shenjtë pas këtij viti!". Idhujtarët ishin kontrollues të Shtëpisë së Shenjtë deri ditën e çlirimit të Mekës, kur sundimi i takoi Profetit të Zotit dhe besimtarëve. Në këtë kohë, ata u afatizuan 4 muaj që të qëndronin në Mekë. Pastaj, sipas këtij ajeti, ata nuk do të lejoheshin më t'i afroreshin Xhamisë së Shenjtë. Madje, Profeti urdhëroi që ata të dëboheshin krejtësisht nga rajoni i Hixhazit. Dhe me të vërtetë, pas vdekjes së Profetit, ata u dëbuan dhe në Hixhaz nuk kishte më

dy fe. E gjitha kjo ishte për fjalën e Allahut të Madhëruar: "...mos i lini t'i afrohen Xhamisë së Shenjtë pas këtij viti!".

Ajeti 29

29. Luftojini ata që u është dhënë Libri, të cilët nuk besojnë në Allahun dhe në Ditën e fundit, që nuk e konsiderojnë të ndaluar atë që e ka ndaluar Allahu dhe i Dërguari i Tij dhe që nuk e besojnë (Islamin) fenë e vërtetë, derisa të japin xhizjen me dorën e tyre, duke qenë të përlulur.

Shpjegimi i ajetit

Ky ajet urdhëron për luftë kundër mohuesve jehudë dhe të krishterë, të cilët sikurse i përshkruan Allahu i Madhëruar: "nuk besojnë në Allahun dhe në botën tjetër" ashtu siç duhet, gjë që e vërtetojnë me veprat e tyre. Cilësi tjetër e tyre është që: "nuk e konsiderojnë të ndaluar atë që e ka ndaluar Allahu dhe i Dërguari i Tij". Këta nuk zbatojnë ligjin e Zotit, për sa u përket ndalesave. Cilësi tjetër e tyre është se: "nuk e besojnë fenë e vërtetë.". Ata nuk nënshtrohen për të jetuar sipas fesë së vërtetë dhe të saktë, që Zoti ka shpallur. Edhe pse ata pretendojnë se janë pasues të një feje, ajo që ata pasojnë nuk është feja e vërtetë. Feja që ata ndjekin ose është një fe e tjetërsuar, që Allahu kurrë nuk e ka ligjëruar, ose është një fe e anuluar, të cilën Allahu e ligjëroi për njëfarë kohe, dhe pastaj - me të shpallur Sheriatin e Muhamedit ﷺ - ajo nuk vlen më. Në këtë mënyrë, çdokush që i përmbahet një feje të anuluar, pas shpalljes së ligjit të ri, është i gabuar dhe jobesimtar. Allahu i Lartësuar i urdhëroi besimtarët që të luftojnë këtë kategori, sepse ata i ftojnë të tjerët në fenë e tyre të devijuar, dhe kjo është shumë e dëmshme dhe e rrezikshme për njerëzit. Është e rrezikshme, sepse njerëzit i shohin ata si ndjekës së një libri dhe mund të mashtrohen nga ftesa e tyre. Sidoqoftë, urdhri për të luftuar kundër tyre është i përcaktuar dhe i kushtëzuar. Nëse realizohet një kusht, atëherë ata nuk luftohen. Allahu i Madhëruar thotë: "derisa të japin xhizjen

me dorën e tyre, duke qenë të përlulur". Kjo është një taksë vjetore, që merret prej tyre, në mënyrë që të jenë në paqe me muslimanët dhe që të mos sulmohen. Ajo jepet në formën e një siguracioni për ruajtjen e jetës dhe pasurisë së tyre, që të jetojnë mes muslimanëve dhe në paqe me ta. Kjo taksë u merret çdo vit, secilit sipas mundësisë së vet. Ajo u merret të pasurve, të varfërve dhe mesatarëve, aq sa kanë mundësi. Kështu ka vepruar Omer Ibn Hatabi dhe udhëheqës të tjerë muslimanë. Allahu i Lartësuar thotë: "derisa të japin xhizjen me dorën e tyre". Kështu, ata janë të detyruar ta japin atë të nënshtuar, duke shprehur dobësinë dhe përluljen e tyre. Secili duhet ta japë me dorën e vet. Domethënë, nuk lejohet që dikush ta dërgojë taksën e vet nëpërmjet një shërbëtori, për shembull, por duhet të paraqitet vetë dhe ta paguajë atë, sikurse thotë i Lartësuar: "duke qenë të përlulur". Nga kjo kuptohet që xhizja pranohet nga një popull jomusliman vetëm nëse plotësojnë disa kritere:

1. Ata t'u kërkojnë muslimanëve që të pranojnë alternativën e xhizjes.
2. Ata të jenë nën pushtetin e muslimanëve dhe të nënshtuar për të pranuar ligjet e Islamit.
3. Të mos përbëjnë rrezik dhe të mos jenë në gjendje që të shkaktojnë trazira për muslimanët dhe për shtetin e tyre.
4. Të nënshtrohen sipas kushteve që u kanë vendosur muslimanët, duke shtypur krenarinë ose mendjemadhësinë e tyre. Në të tilla kushte, është detyrë për udhëheqësin musliman ose zëvendësin e tij që ta pranojë xhizjen prej tyre. Nëse ata nuk pranojnë që të japin xhizjen të nënshtuar e të përlulur, atëherë ajo nuk u pranohet, por luftohen derisa të pranojnë Islamin. Në këtë ajet janë mbështetur shumica e dijetarëve që janë të mendimit se xhizja pranohet veçse nga *ehlul kitab*-ët. Ata thonë se Allahu i Lartësuar e ka përmendur marrjen e xhizjes veçse për ata, ndërsa për të tjerët është përcaktuar lufta, derisa të pranojnë Islamin. Në fakt,

për sa i përket marrjes së xhizjes dhe lejimit të qëndrimit në vendet muslimane, kështu janë gjykuar edhe mexhusët, sepse Profeti ﷺ u mori xhizjen mexhusëve të Hexherit. Po kështu veproi dhe Umeri, që u mori xhizjen mexhusëve persianë. Një mendim tjetër thotë se xhizja merret nga të gjithë llojet e jomuslimanëve, *ehlul kitab*-ë apo jo qofshin. Ata shpjegojnë duke thënë se ky ajet nuk ka për qëllim të tregojë se xhizja merret vetëm prej *ehlul kitab*-ëve, por thjesht i referohet një faze të re luftimesh, në të cilën po futej Profeti ﷺ. Pasi përfundoi luftën me idhujtarët kurejshë, Profeti filloi luftën me *ehlul kitab*-ët. Këtë mendim e mbështet edhe fakti që Profeti e pranoi xhizjen edhe nga mexhusët, dhe dihet se ata nuk konsiderohen si *ehlul kitab*-ë. Gjithashtu, këtë e dëshmon edhe tradita e muslimanëve që nga brezi i sahabëve dhe pas tyre, se si gjykonin nëpër luftëra. Ata u ofronin njerëzve që luftonin një nga tri zgjidhjet: ose Islamin, ose dhënien e xhizjes, ose luftën, duke mos bërë dallim a ishin *ehlul kitab*ë apo jo.⁴³

Ajetet 30 – 33

30. Jehudët thanë: “Uzejri është biri i Allahut”, ndërsa të krishterët thanë: “Mesihu është biri i Allahut”. Këto janë fjalët që dalin nga goja e tyre, duke imituar atë që thoshin jobesimtarët e mëparshëm. I vraftë Allahu! Si largohen nga e vërteta?!

31. Ata i konsideruan priftërinjtë, oshënarët dhe Mesihun - birin e Merjemes, si zota veç Allahut, ndërkohë që ishin urdhëruar të adhuronin veç Allahun. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. I Lartësuar është Ai mbi gjithçka që ia shoqërojnë!

32. Ata duan ta shuajnë dritën e Allahut me gojën e tyre. Por Allahu veçse do ta përkryejë dritën e Tij edhe pse jobesimtarët e urrejnë (këtë).

33. Është Ai që e dërgoi të Dërguarin e Tij me udhëzim (të qartë) e fe të vërtetë, për ta lartësuar atë mbi të gjitha fetë, edhe pse (këtë) e urrejnë idhujtarët.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi urdhëroi për të luftuar kundër ithtarëve të Librit, Allahu i Madhëruar na tregon besimet e tyre të poshtra, me qëllim që të nxisë urrejtjen ndaj këtyre besimeve të shëmtuara tek të gjithë ata që janë xhelozë për ruajtjen e besimit të pastër. Në këtë mënyrë, mbrojtësit dhe bartësit e të vërtetës do të bëjnë gjithçka të lejueshme për të luftuar të kotën. Kështu, i Madhëruari thotë:

- “Jehudët thanë: “Uzejri është biri i Allahut”...” - Ky lloj besimi, edhe pse nuk është i të gjithë jehudëve, ekziston tek një pjesë e tyre. Kjo tregon për ligësinë, poshtërsinë dhe shëmtinë që gjendet brenda jehudëve, që arrijnë të thonë të tilla gjëra. Kjo tregon, gjithashtu, për paturpësinë e tyre ndaj Zotit, duke mos e madhëruar Atë ashtu siç i takon. Në lidhje me shkakun përse ata thoshin se Uzejri ishte biri i Zotit, është thënë se, Allahu i Madhëruar lejoi - si ndëshkim për çifutët - që ata të sundoheshin nga mbretër mizorë dhe tiranë, të cilët i përndiqnin dhe i torturonin. Ndër të tjera, këta sundues nisën të vrisnin bartësit e Teuratit. Kështu, populli rrezikoi të humbte tërësisht Teuratin, duke e harruar atë. Atëherë doli Uzejri, që e kishte mësuar përmendësh Teuratin, dhe e rishkroi tërësisht ose pjesërisht atë. Prej këtij, ata bënë shumë kopje të tjera të librit dhe arritën deri aty sa pretenduan se Uzejri ishte biri i Zotit.

- “...ndërsa të krishterët thanë: “Mesihu është biri i Allahut” - Edhe të krishterët pretenduan se Isai - i biri i Merjemes, ishte biri i Zotit. Por Allahu i Madhëruar thotë:

- “Këto janë fjalët që dalin nga goja e tyre, duke imituar atë që thoshin jobesimtarët e mëparshëm.” - Këto ishin thjesht fjalë boshe, që dilnin nga goja e tyre, për të cilat ata nuk kishin asnjë fakt e argument nga Zoti i Madhërishtëm. Ata njerëz që nuk shqetësohen për çfarë nxjerrin prej gojës së tyre dhe nuk pyesin për argumente nga Zoti, ata çdo gjë mund të bëjnë. Ata nuk kanë fe dhe besim në zemër, që t'i frenojë nga gënjeshtria, dhe as logjikë

e mençuri, që të ishin të kujdesshëm në fjalët e tyre. I Madhëruari thotë që ata imitojnë thëniet e jobesimtarëve të mëparshëm. Disa popuj të mëparshëm besonin se melekët ishin bijat e Zotit. Duke qenë se kishin zemra të ngjashme me këta paraardhës, edhe besimet e tyre të shëmtuara ishin të ngjashme.

- **“I vraftë Allahu! Si largohen nga e vërteta!”** - Si është e mundur që largohen nga e vërteta e kristaltë dhe e shndritshme si drita e diellit, për të rënë në errësitat e këtyre fjalëve të kota dhe besimeve të shëmtuara?! Këto lloj besimesh refuzohen natyrshëm nga çdo logjikë e natyrë e pastër, prandaj çuditësh se si kaq shumë njerëz i kanë ato. Megjithatë, të mençurit të mos çuditen aspak me devijimin e një numri të madh njerëzish, por le të kujtojnë një fakt shumë të rëndësishëm, që të kuptojnë shkakun e këtij devijimi: i Madhërishtit thotë:

- **“Ata i konsideruan priftërinjtë, oshënarët dhe Mesihun - birin e Merjemes, si zota veç Allahut, ndërkohë që ishin urdhëruar të adhuronin veç Allahun.”** - *El ahbar* quheshin dijetarët e tyre, ndërsa *er-ruhban* quheshin murgjit ose adhuruesit e mëdhenj të tyre. Kështu, shkakun e devijimit të këtyre popujve ishte se ata i konsideruan si zota ahbarët dhe ruhbanët, me kuptimin që, kur këta u bënë të lejuar atë që Allahu e kishte bërë haram, populli u bindej verbërisht, pa asnjë kundërshtim, dhe po kështu vepronin kur ata ua bënë haram atë që Allahu e kishte bërë të lejuar. Ahbarët dhe ruhbanët caktonin ligje dhe dispozita, që binin ndesh me fenë dhe besimin e profetëve, ndërsa populli i pasonte verbërisht. Përveç këtij gabimi thelbësor, ata i madhëronin tej mase ruhbanët, duke i konsideruar si të shenjtë e hyjnorë, saqë pasi vdisnin, i shndërronin varret e tyre në vende adhurimi e idhujtarie, duke hedhur poshtë çdo mesazh të qartë të sjellë nga librat dhe profetët e Zotit. Në këto vende ata bënë kurbane, lutje e adhurime, që ua drejtonin krijesave, dhe jo Allahut të

Madhërishtem. Edhe Mesihun, birin e Merjemes, e adhuruan si Zot, edhe pse vetë Mesihu dhe të gjithë profetët e Zotit kishin urdhëruar që adhurimi t'i dedikohej vetëm Allahut të Madhërishtem: “...ndërkohë që ishin urdhëruar të adhuronin veç Allahun.” Të gjithë profetët e Zotit kanë predikuar një besim të drejtë:

- **“Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij.”** - Ky është besimi i drejtë: të gjitha adhurimet dhe bindja e plotë i dedikohen vetëm Krijuesit të gjithësisë. Asgjë dhe askush tjetër nuk meriton asnjë lloj adhurimi. Vetëm Allahun duhet ta duash mbi gjithçka tjetër dhe vetëm Atij duhet t'ia drejtosh lutjet, përgjërimit dhe kërkimin e ndihmës. Ai është Zoti, i Adhuruari, ndërsa Mesihu dhe gjithë profetët janë krijesa të Tij, që nuk kanë asgjë në dorë prej pushtetit të Allahut të Madhërishtem. Megjithatë, ata i hodhën pas shpine porositë e Zotit dhe të profetëve dhe adhuruan idhuj, për të cilët Zoti nuk pati sjellë asnjë argument:

- **“I Lartësuar është Ai mbi gjithçka që ia shoqërojnë!”** - E dëlirë, e shenjtë dhe e lartësuar është Madhëria e Tij nga idhujtaria dhe trillimet e idhujtarëve. Ato besime të kota janë të padenja dhe një fyerje e rëndë për të Madhërishtmin. I lartësuar qoftë Ai, që është i plotë dhe i lartë në të gjitha cilësitë dhe veprat e Tij, nga ajo që ata i përshkruajnë! Idhujtaria e tyre bie ndesh me shenjtërinë e Allahut, që është absolut në çdo drejtim. Allahu i Madhëruar na tregon më pas se, përmes shpifjeve të tyre, ata synojnë që të shuajnë dritën e Tij:

- **“Ata duan ta shuajnë dritën e Allahut me gojën e tyre.”** - Drita e Allahut është feja dhe besimi i pastër, që Ai i solli përmes profetëve dhe shpalljeve. Allahu i Madhëruar e ka quajtur ‘dritë’ besimin e pastër dhe të vërtetë, sepse nëpërmjet tij krijesat ndriçohen dhe largojnë errësitat e paditurisë dhe besimeve të kota dhe të trilluara. Feja dhe besimi i vërtetë janë ndërtuar mbi dy shtylla të rëndësishme: dituria e vërtetë dhe puna me sinqeritet sipas kësaj diturie. Çdo lloj besimi tjetër

ecën kundër kësaj rruge. Kështu, jehudët, të krishterët dhe çdokush që u përngjan atyre në besim, dëshirojnë që, përmes fjalëve të zbukuruara, të mbulojnë të vërtetën, që shkëlqen si drita e diellit.

- **“Por Allahu veçse do ta përkryejë dritën e Tij edhe pse jobsimtarët e urrejnë (këtë).”** - E si të ndodhë ndryshe me këtë dritë të mrekullueshme?! Sikur të gjitha krijesat të mblidhen për ta shuar atë, kurrë nuk do të munden as ta zbehin ndriçimin e saj. Kështu do të ndodhë, sepse është Allahu që e zbriti atë dritë, është Ai në dorën e të Cilit janë të gjithë shpirtat e krijesave, dhe Ai ka dhënë fjalën se do ta ruajë këtë dritë nga ata që duan ta luftojnë e t'i kundërvihen. Ai thotë: “Por Allahu veçse do ta përkryejë dritën e Tij edhe pse jobsimtarët e urrejnë (këtë).” Ata bëjnë çdo gjë dhe harxhojnë pasurinë e tyre për të luftuar dhe mbuluar të vërtetën, por përpjekjet e tyre nuk mund ta dëmtojnë aspak atë. Në vijim, Allahu i Madhëruar na sqaron se cila është ajo dritë, të cilën Ai ka dhënë fjalën se do ta ruajë dhe do ta plotësojë:

- **“Është Ai që e dërgoi të Dërguarin e Tij me udhëzim (të qartë) e fe të vërtetë, për ta lartësuar atë mbi të gjitha fetë, edhe pse (këtë) e urrejnë idhujtarët.”** - Allahu i Madhëruar e pajisi të Dërguarin e Tij me dy mirësi të pakrahasueshme:

1. *El Huda* - udhëzimin e qartë dhe të vërtetë të ndërtuar mbi diturinë hyjnore, aq të dobishme dhe të domosdoshme për krijesat.

2. - *El Dinul Hakk* - feja e vërtetë, që do të thotë: punët e mira sipas të vërtetës.

Kështu, Allahu i Madhëruar e dërgoi Profetin e Tij me këto dy baza të fuqishme. E para ishte dituria e vërtetë, që sqaron të vërtetën nga e kota, me të gjitha aspektet e diturisë hyjnore. Ndër më të rëndësishmet është dituria rreth Zotit, domethënë, dituria rreth emrave, cilësive dhe veprave të Tij, dituria rreth shpalljeve dhe ligjeve të Tij etj. Së dyti, Allahu urdhëron për çdo mbarësi e mirësi që rregullon zemrat, shpirtat dhe

trupin e njerëzve dhe është në dobinë e tyre. Sinqeriteti dhe përkushtimi i plotë në zbatimin e fesë së urdhëruar nga Zoti, dashuria për Të, bindja ndaj Tij, adhurimi i Zotit si Një i vetëm dhe frikërespekti për Të sjellin lumturinë e njeriut në dynja dhe në ahiret. Ai urdhëron për moral të lartë, vepra të mira dhe hijeshi dhe ndalon çdo gjë të dëmshme për zemrën, shpirtin dhe trupin e njeriut, në këtë botë dhe në tjetrën. Kështu, Allahu i Madhëruar e dërgoi të dashurin e Tij, Muhamedin, me udhëzim të qartë dhe fe të vërtetë, që të triumfojë mbi të gjitha fetë: “...për ta bërë që të dominojë mbi të gjitha fetë, edhe pse këtë e urrejnë idhujtarët.” Allahu do ta lartësojë këtë fe mbi të gjitha fetë e tjera, përmes argumentit dhe forcës së fakteve, por edhe përmes forcës dhe krenarisë së muslimanëve, ndonëse këtë gjë e urrejnë idhujtarët. Ata të mjerë thurin plane dhe shpenzojnë gjithçka që zotërojnë për të luftuar Islamin dhe muslimanët, por ato intriga do të godasin vetë ata që i thurin. Ky është premtimi i Allahut, që patjetër do të realizohet.

Ajetet 34 - 35

34. O ju që keni besuar! Ka, vërtet shumë priftërinj dhe oshënarë që në mënyrë të paligjshme hanë pasurinë e njerëzve dhe i pengojnë të tjerët nga rruga e Allahut. Dhe ka nga ata të cilët e fshehin arin e argjendin dhe nuk e shpenzojnë atë në rrugën e Allahut. Lajmëroji ata për një dënim të dhembshëm!

35. Ditën kur ajo (pasuria) do të digjet në zjarrin e Xhehenemit, e me të do t'u damkoset balli, anët dhe shpinat. Ky është thesari që ju keni grumbulluar për veten. Shijojeni tani atë që keni grumbulluar!”

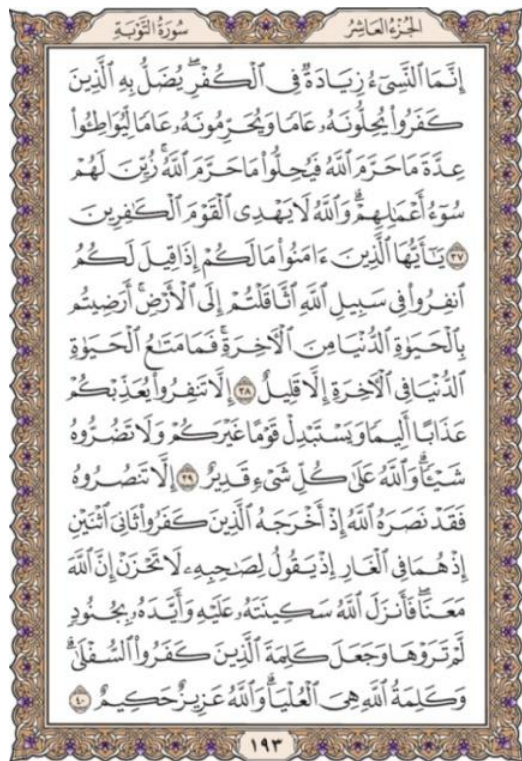
Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Ka, vërtet shumë priftërinj dhe oshënarë që në mënyrë të paligjshme hanë pasurinë e njerëzve dhe i pengojnë të tjerët nga rruga e Allahut.”** - Ky ajet tregon përkujdesjen e madhe të Allahut të Lartësuar për besimtarët e Tij të

dashur, kur i porosit që të ruhen nga ata priftërinj dhe oshnarë të cilët hanë pasurinë e njerëzve në mënyrë të paligjshme dhe pengojnë të tjerët nga rruga e Allahut. Dihet se ata marrin pasuri të dhuruar nga njerëzit, për shkak të diturisë dhe fesë së tyre, por ata, - në vend që t'i udhëzojnë në rrugën e drejtë dhe t'u shpjegojnë të vërtetën njerëzve, - i pengojnë nga kjo rrugë dhe nuk ua qartësojnë të vërtetën. Kështu, ata i përvetësojnë pasuritë e njerëzve padrejtësisht, sepse nuk u ofrojnë atë për të cilën paguhen. Një tjetër mënyrë e përfitimit të padrejtë është edhe marrja e rryshfetit në këmbim të dhënies së gjykimeve që bien ndesh me ligjin dhe fenë e Zotit, vetëm e vetëm për të kënaqur njerëzit dhe për të përfituar nga pasuritë e tyre. Kështu, o ju besimtarë të vërtetë, kini kujdes dhe ruajuni nga këta priftërinj dhe oshnarë, në dy drejtime: nga zhvatja e pasurisë dhe nga devijimi që ata shkaktojnë.

- **“Dhe ka nga ata të cilët e fshehin arin e argjendin dhe nuk e shpenzojnë atë në rrugën e Allahut. Lajmëroji ata për një dënim të dhembshëm!”** - Ata e ruajnë arin e argjendin, pra, e fshehin atë dhe nuk e shpenzojnë në rrugët që të shpien tek Allahu, të cilat janë të shumta. Ata nuk i plotësojnë detyrimet pasurore, në lidhje me familjet apo të afërmit e tyre, dhe as nuk pyesin për zekatin, që është detyrim i madh fetar. Të tillë njerëz lajmërohen për një ndëshkim të dhimbshëm. Pastaj i Madhëruari e sqaron këtë ndëshkim, duke dhënë hollësi të tjera:

- **“Ditën kur ajo (pasuria) do të digjet në zjarrin e Xhehenemit, e me të do t'u damkoset balli, anët dhe shpinat.”** - Atë ditë, pasuria që ata e fshehin dhe grumbullojnë padrejtësisht do të fërgohet në zjarrin e Xhehenemit, dhe me të do të digjen "balli, anët dhe shpinat e tyre.". Çdo dinar dhe dirhem i fshehur dhe për të cilin nuk është dhënë haku i Zotit, pra, zekati, do të fërgohet në zjarr, dhe me të pastaj do të digjet trupi i pronarit të tij. Sa herë që ftohet kjo pasuri, ajo nxehet përsëri, për të

ndëshkuar të padrejtët, atë ditë që zgjat 50 mijë vjet. Në formë qortimi, atyre do t'u thuhet:

- **“Ky është thesari që ju keni grumbulluar për veten. Shijojeni tani atë që keni grumbulluar!”** - Allahu i Madhëruar nuk ju bëri asnjë padrejtësi, por ishit ju që i bëtë padrejtësi vetes tuaj, duke mos dhënë zekatin dhe detyrimet e përcaktuara. Këto ajete përshkruajnë qartë devijimin dhe padrejtësinë që njeriu bën me pasurinë e tij. Kjo shfaqet në dy mënyra:

1. Duke e shpenzuar atë në drejtime të kota, të cilat nuk i sjellin asnjë dobi, madje janë të dëmshme, për shembull në përmbushjen e dëshirave të shfrenuara, në poshtërsi e gjynahe, ose në drejtime që nuk të ndihmojnë t'i bindesh Allahut të Lartësuar, ose për të penguar njerëzit nga rruga e Zotit.
2. Grumbullimi i pasurisë dhe mosdhënia e saj për detyrimet që ka urdhëruar Zoti i Madhërueshëm. Dihet mirë se urdhri për të bërë diçka konsiderohet si ndalesë për të kundërtën e saj.

Ajeti 36

36. Tek Allahu numri i muajve (të vitit) është dymbëdhjetë. Kështu është në Librin e Allahut prej ditës kur krijoi qiejt dhe tokën. Prej tyre, katër janë të shenjtë. Kjo është feja e drejtë. Pra, mos e ngarkoni veten tuaj gjatë tyre. Luftojini të gjithë idhujtarët bashkërisht, siç ju luftojnë ata ju bashkërisht! E dijeni se Allahu është me të devotshmit!

Shpjegimi i ajetit

- **“Tek Allahu numri i muajve (të vitit) është dymbëdhjetë. Kështu është në librin e Allahut prej ditës kur krijoi qiejt dhe tokën.”** - Zoti ka caktuar që numri i muajve të jetë dymbëdhjetë. Kështu është shkruar në Librin e Zotit. Që ditën kur Allahu i Madhërishtëm krijoi qiejt, tokën, natën dhe ditën dhe përcaktoi ndarjen e kohës, vendosi që numri i muajve të jetë dymbëdhjetë.

- **“Prej tyre, katër janë të shenjtë. Kjo është feja e drejtë.”** - Katër muajt e shenjtë janë: *Rexheb*, i cili është muaj më vete, dhe tre të tjerë që janë të njëpasnjëshëm: *Dhul Ki'de*, *Dhul Hixhe* dhe *Muharram*. Janë të shenjtë për shkak të rëndësisë së tyre dhe të ndalimit të luftës gjatë tyre.

- **“Pra, mos e ngarkoni veten tuaj gjatë tyre.”** - Allahu i Madhëruar na urdhëron që të jemi të ruajtur dhe të mos ngarkojmë veten me gjynahe në to. Fjala "në to" mund të kuptohet në dy mënyra:

1. Dymbëdhjetë muajt. Në këtë rast, kuptimi do të ishte: "Mos e ngarkoni veten tuaj gjatë 12 muajve. Është Allahu që i përcaktoi këta muaj dhe që na urdhëron që këtë kohë ta mbushim me bindje dhe adhurim ndaj Tij. Ai urdhëron që ta lavdërojmë, falënderojmë dhe t'i shprehim mirënjohjen për këtë përcaktim të bukur të Tij dhe mirësitë e shumta të tjera që na ka falur. Allahu i Madhëruar i ndihmon robërit e Tij që të arrijnë mirësitë e Tij gjatë këtyre muajve dhe stinëve të përcaktuara aq me urtësi, mëshirë dhe dashuri për ta.

2. Katër muajt e shenjtë. Në këtë rast, kuptimi do të ishte: "Mos e ngarkoni veten

tuaj gjatë katër muajve të shenjtë.” Padrejtësia është e ndaluar në çdo kohë dhe vend, por në këto katër muaj ndalesa është më e fortë dhe më e rëndësishme. Ndër çështjet që ndalohen në këto muaj është edhe zhvillimi i luftimeve, sipas mendimit që thotë se ndalimi i luftës në këta muaj nuk është anuluar. Këta mbështeten në tekstet e përgjithshme, të cilat ndalojnë luftën përgjatë këtyre muajve. Por sipas një mendimi tjetër, ndalimi i luftës gjatë muajve të shenjtë është një dispozitë e anuluar, duke marrë për bazë aspektin përgjithësues dhe gjithëpërfshirës të disa teksteve të Sheriatit, si për shembull, ajeti:

- **“Luftojini të gjithë idhujtarët bashkërisht, siç ju luftojnë ata ju bashkërisht!”** - Luftojini të gjithë llojet e idhujtarëve dhe mohuesve, që nuk e besojnë Zotit e botërave plotësisht dhe korrektësisht. Të mos veçoni dhe përjashtoni nga ky gjykim asnjë prej tyre. Trajtojini të gjithë idhujtarët dhe mohuesit e Zotit të botërave, pa përjashtim, si armiq të tuaj, ashtu sikurse edhe ata ju trajtojnë ju si të tillë. Ata i trajtojnë besimtarët si armiq të tyre dhe nuk kursehen aspak për t'i dëmtuar dhe për t'i luftuar ata, prandaj edhe ju konsiderojini ata si të tillë. Tekste të tilla kanë natyrë gjithëpërfshirëse dhe nënkuptojnë anulimin e dispozitës së ndalimit të luftës gjatë muajve të shenjtë. Në ajetin e mësipërm, fjala “të gjithë” (*kaffeten*) mund të merret me dy kuptime:

1. Luftojini idhujtarët të gjithë pa përjashtim, pra, të gjithë llojet e idhujtarëve.
2. Luftojini idhujtarët të gjithë ju, o besimtarë, së bashku. Domethënë, fjala '*kaffeten*' ka mundësi të ketë kuptimin "të gjithë ju, o besimtarë". Në këtë mënyrë, ky është një urdhër për të gjithë besimtarët, që të luftojnë kundër idhujtarëve dhe kundër mohuesve të Zotit të botërave. Nëse këtë fjali e marrim me kuptimin e fundit, sigurisht që ky gjykim me natyrë gjithëpërfshirëse, pra, ky urdhër i përgjithshëm që obligon të gjithë besimtarët të ngrihen në luftë kundër mohuesve, është

specifikuar me ajete të tjera kuranore, sikurse është ajeti ku Allahu i Lartësuar thotë: "Nuk është e nevojshme të dalin në luftë të gjithë besimtarët. E përse nga çdo grup i tyre të mos shkojë një pjesë për t'u aftësuar në diturinë fetare dhe për ta mësuar popullin e vet kur të kthehen tek ata, në mënyrë që ata të kuptojnë." Me fjalë të tjera, jo të gjithë besimtarët e kanë detyrim që të ngrihen së bashku në luftë. Ajeti përjashton një grup besimtarësh për shkaqe të caktuara. Ai na mëson që ata të mos dalin në luftë, por të angazhohen me diçka tjetër, që është shumë e rëndësishme për besimtarët. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

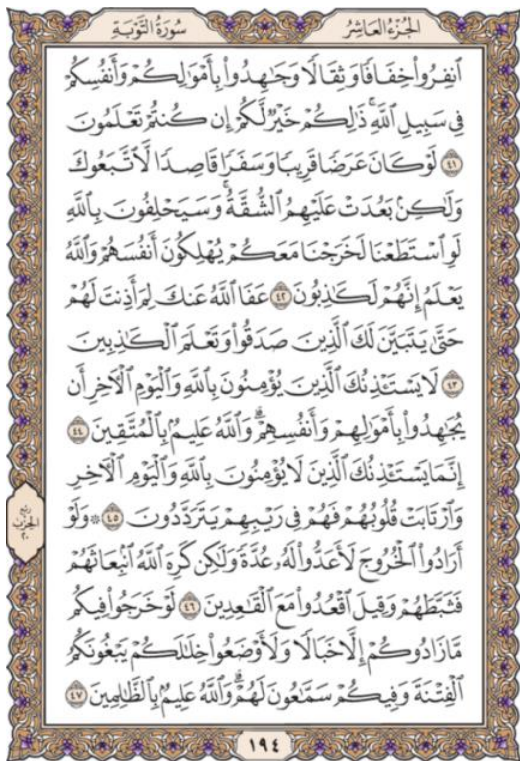
- **“E dijeni se Allahu është me të devotshmit!”** - Të jeni të sigurt se Allahu i Lartësuar është me të devotshmit. Ai është në krah të të devotshmëve, duke u dhuruar ndihmë dhe fitore. Prandaj, ajo që është detyrë për ju, o besimtarë, është të përpiqeni maksimalisht që të pajiseni me devotshmëri ndaj Allahut të Lartësuar, fshehtazi dhe haptazi. Ju duhet të angazhoheni dhe të luftoni për të qenë gjithmonë në bindje ndaj Allahut të Lartësuar, në mënyrë të veçantë kur bëhet fjalë për luftën kundër mohuesve. Në një adhurim kaq madhështor, siç është xhiahadi në rrugën e Zotit, besimtari më së shumti ka nevojë për devotshmëri. Vetëm në këtë mënyrë ai do të jetë triumfues mbi mohuesit dhe armiqtë e tij, të cilët luftojnë fenë e Allahut të Lartësuar.

Ajeti 37

37. Zhvendosja (e një muaji të ndaluar) është veçse shtim i mosbesimit. Prandaj mohuesit humbin larg: Në një vit, ata e konsiderojnë atë jo të shenjtë, e në një vit tjetër e konsiderojnë të shenjtë, për të arritur një përputhje me numrin e muajve që Allahu i bëri të shenjtë. Kështu ata bëjnë të lejuar atë që Allahu e ka ndaluar. Atyre u janë hijeshuar veprat e këqija. Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë ata që mohojnë besimin (e vërtetë).

Shpjegimi i ajetit

- **“Zhvendosja (e një muaji të ndaluar) është veçse shtim i mosbesimit. Prandaj mohuesit humbin larg:...”** – “Shtyrja” i referohet një lloj ndryshimi të kohës së muajve të shenjtë. Idhujtarët e kohës së injorancës e ndryshonin si të donin kohën se kur fillonin muajt e shenjtë dhe kur përfundonin. Kjo ishte një lloj hileje, që ata e bënin thjesht dhe vetëm për të përfutur nga luftimet kur u interesonte atyre. Kur dëshironin që të bënin luftë, por qëllonte të ishte muaj i shenjtë, ata vendosnin që ta shtynin datën e fillimit të këtij muaji, derisa të përfundonte lufta. Ose vepronin në të kundërt, pra, e afronin datën e hyrjes së muajit të shenjtë, në mënyrë që përfundimi i tij të përkonte me datën e nisjes së luftimeve, siç dëshironin ata. Në këtë mënyrë, ata tjetërsonin gjykimin dhe ligjet e Allahut të Lartësuar në lidhje me muajt e shenjtë, sipas dëshirës së tyre. Por Allahu i Lartësuar e quajti këtë lloj manovre të tyre: “...shtim i mosbesimit, nëpërmjet të cilit mohuesit humbin larg.” Domethënë, ky veprim ishte një shprehje e shtuar e mohimit dhe përhumbjes së tyre. Një devijim i tillë kishte shumë anë negative dhe padrejtësi, siç do t'i përmendim më poshtë: Së pari, ai qe një rregull që e kishin shpikur vetë e që u shkonte për shtat dëshirave të tyre, por ata i jepnin ngjyrimë hyjnore dhe fetare, sikur të ishte vërtet i përcaktuar nga Zoti. Ky ishte një mashtrim i frikshëm dhe, pa dyshim, që Allahu i Lartësuar dhe Profeti i Tij janë larg këtyre shpikjeve dhe trillimeve. Ai ishte një tjetërsim i fesë së Zotit, duke e kthyer hallallin në haram dhe haramin në hallall. Ai ishte, gjithashtu, një shpifje ndaj Allahut të Lartësuar, por edhe padrejtësi ndaj njerëzve, duke u fshehur atyre fenë dhe ligjin e vërtetë të Allahut të Lartësuar. Mashtruesit përdorin shumë hile, thjesht dhe vetëm për të përmbushur orekset e tyre. Me fjalë të tjera, ky është adhurim, që ata i bëjnë egos së vet. Nëse vazhdon përherë me vepra të këqija dhe me kundërshtim të ligjit të Allahut të Lartësuar, me kalimin e kohës

nuk të bën më përshtypje kjo rrugë. Madje, shumëkush mund të mendojë se këto janë vepra të bukura, të mira dhe të dobishme për njerëzit. Në këtë mënyrë tjetërsohet realiteti dhe ndryshon ligji i Allahut të Lartësuar. Kjo i bën njerëzit që të vërtetën ta shohin si gënjeshtër dhe gënjeshtren ta shohin si të vërtetë.

- “Në një vit, ata e konsiderojnë atë jo të shenjtë, e në një vit tjetër e konsiderojnë të shenjtë, për të arritur një përputhje me numrin e muajve që Allahu i bëri të shenjtë. Kështu ata bëjnë të lejuar atë që Allahu e ka ndaluar.” - Kjo ishte për të ndryshuar caktimin e Allahut të Lartësuar. Ata nuk ndryshonin numrin e muajve të shenjtë, por e linin siç ishte, domethënë katër, por ndryshonin kohën e tyre, duke bërë që njerëzit të mos kuptonin se kur fillonin dhe mbaronin në të vërtetë ata. Kështu hallalli bëhej haram dhe harami hallall. Për këta, Allahu i Lartësuar thotë:

- “A tyre u janë hijeshuar veprat e këqija.” - Shejtanët e mallkuar ua zbukuruan këto devijime dhe shpikje në

ligjin e Zotit, prandaj i shihnin si vepra të mira. Ata mendonin se ishin në rrugë të drejtë dhe se kjo ishte diçka e dobishme dhe e lejueshme, prandaj në zemrat e tyre kjo u kthye në besim të patundur, për hir të të cilit ata luftojnë. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

- “Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë ata që mohojnë besimin (e vërtetë).” - Kështu janë ata. Mohimi është bërë cilësi e pandashme e tyre. Ata mohojnë ligjin e Allahut të Lartësuar, duke e konsideruar Shpalljen dhe profetët si mashtrime. Kjo është rënjosur në zemrat e tyre, prandaj nuk kanë për të besuar, edhe sikur t'u sjellësh çdo lloj argumenti, shenje dhe mrekullie nga Allahu i Lartësuar.

Ajetet 38 – 39

38. O ju që keni besuar! Ç'është kështu me ju, që, kur ju thuhet të dilni në rrugën e Allahut juve ju rëndon vendi? A mos jeni, vallë, më të kënaqur me jetën e kësaj bote, sesa me Ahiretin? Jeta e kësaj bote, përkundër ahiretit, është diçka shumë e vogël.

39. Nëse nuk dilni, Ai do t'ju ndëshkojë me një dënim të rëndë dhe do t'ju zëvendësojë me një popull tjetër dhe Atij nuk i bëhet aspak dëm. Allahu është i Plotpushtetshëm për gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

Shumë ajete të kësaj sureje të nderuar i referohen luftës së Tebukut. Në këtë ngjarje, Profeti ﷺ i urdhëroi besimtarët që të bëheshin gati për një betejë kundër romakëve. Ishte mot i nxehtë, furnizimet për udhëtim dhe për luftë ishin të pakta, gjendja ekonomike ishte shumë e rëndë, prandaj disa muslimanë po e shihnin si të vështirë pjesëmarrjen në këtë luftë të vështirë. Ata po shfaqnin njëfarë pakënaqësie dhe hezitimi për të shkuar në betejë. Ky qëndrim i disa besimtarëve bëri që Allahu i Lartësuar t'i qortonte ata përmes këtyre ajeteve. Allahu i Madhëruar dëshironte të nxiste gjallërinë e muslimanëve për t'iu përgjigjur urdhrave të Tij. Duke nxitur besimtarët për të hedhur

nga supet e tyre peshën e rëndë të vështirësive të kësaj jete dhe për t'u çliruar nga prangat e saj, e për të dalë në lirinë që ofron lufta në rrugën e Tij, Allahu i Madhëruar thotë:

- “O ju që keni besuar! Ç’është kështu me ju, që, kur ju thuhet të dilni në rrugën e Allahut juve ju rëndon vendi?”

- Fillimisht, Allahu i Lartësuar u drejtohet muslimanëve me cilësinë e besimit, duke u thënë: “O ju që keni besuar!”. Duket sikur Allahu i Lartësuar u drejtohet atyre dhe u thotë: Pse nuk veproni ashtu siç ju udhëzon besimi juaj?! A nuk ju shtyn imani që t'i përgjigjeni ftesës së Allahut të Lartësuar dhe të luftoni?! A nuk janë të mjaftueshme këto nxitje për të qenë absolutisht të sigurt për premtimin e Allahut të Lartësuar dhe ju të nxitoni për të zbatuar urdhrin e Tij? Kjo fjalë e dashur ose ky emërtim i mrekullueshëm, janë mëse të mjaftueshëm që ju të përpiqeni për të kënaqur Zotin tuaj, Allahun e Lartësuar, e të luftoni armiqtë e Tij. Kjo duhet t'ju nxisë për të ndihmuar fenë tuaj, që të fitoni në dynja dhe ahiret. Por, kur ju thuhet që të luftoni në rrugën e Allahut, ju shfaqni dembelizëm, dobësi, pamundësi dhe ju tërheq jeta e kësaj bote, me stoli e rehati.

- “A mos jeni, vallë, më të kënaqur me jetën e kësaj bote, sesa me Ahiretin?” -

Mosangazhimi në rrugën e Zotit është cilësi e atyre njerëzve që janë kënaqur me dynjanë dhe duan vetëm të përmbushin dëshirat e tyre. Ata nuk i japin rëndësi aspak ahiretit, a thua se nuk e besojnë fare atë! Por Allahu i Lartësuar u drejtohet besimtarëve dhe u thotë:

- “Jeta e kësaj bote, përkundër ahiretit,

është diçka shumë e vogël.” - Jeta e kësaj bote, - të cilën ju e doni shumë dhe për hir të së cilës ju braktisni urdhrin e Zotit, por edhe ftesën e Tij të mrekullueshme për të hyrë në Xhenet dhe për të fituar lumturinë në dynja dhe ahiret, - është e pakët dhe e shkurtër, siç thotë edhe Allahu i Madhëruar. Ajo është e papërfillshme dhe e parëndësishme, në krahasim me ahiretin. A

nuk ju ka dhënë Allahu i Lartësuar logjikë të shëndoshë dhe aftësi për të gjykuar drejt, që t'i jepni përparësi asaj që është më e rëndësishme? Cila e meriton t'i japësh më tepër rëndësi dhe përkushtim? Dynjaja, që nga fillimi e deri në fund, me gjithçka që përmban, nuk mund të krahasohet me ahiretin dhe nuk vlen as sa një thërmijë e ahiretit. E sa mendon njeriu se do të jetojë në këtë dynja?! E çfarë vendi ka jeta e njeriut në këtë dynja të përkohshme, që ai t'i japë një rëndësi kaq të madhe, duke e bërë atë si pikësynimin më të madh, pas së cilës duhet të rëndë dhe të shpenzojë gjithçka të vyer që zotëron?! Ai rend, lodhet, përpiqet, punon, lufton dhe harxhon të gjitha forcat e veta thjesht e vetëm për të përmbushur kënaqësitë e jetës së shkurtër në dynja, por e kupton shpejt se ajo është e mbushur plot me dëshpërime, shqetësime, lodhje, rreziqe dhe fatkeqësi. Atëherë, me çfarë arsytimi vazhdon t'i japë përparësi asaj kundrejt ahiretit, i cili është përmbledhësi i të gjitha begative dhe mirësive të përjetshme?! Për mirësitë e ahiretit, Profeti ka thënë: "Atje ka gjithçka që e dëshiron shpirti dhe që kënaq syrin". Në ahiret besimtarët do të jenë të përjetshëm, duke u lumturuar pafundësisht mes mirësive dhe freskive të tij. Nuk mund t'i japë përparësi dynjasë kundrejt ahiretit dikush në zemrën e të cilit ka zënë vend drita e besimit të pastër në Allahun e Lartësuar. Askush me arsye të shëndoshë dhe mendje të pjekur nuk e bën këtë përzgjedhje kaq të ulët. Të urtët dhe të mençurit kurrë nuk do të zgjidhnin këtë dështim.⁴⁴ Në vijim, Allahu i Lartësuar kërcënon ata që nuk marrin pjesë në luftë, duke mos iu përgjigjur kushtimit të Tij:

- “Nëse nuk dilni, Ai do t'ju ndëshkojë me një dënim të rëndë dhe do t'ju zëvendësojë me një popull tjetër dhe Atij nuk i bëhet aspak dëm.” - Nëse nuk i përgjigjeni kushtimit, Allahu i Lartësuar ka për t'ju ndëshkuar dhimbshëm në dynja dhe në ahiret. Refuzimi i thirrjes së komandantit për të marrë pjesë në luftë konsiderohet si

nga gjynahet më të mëdha, që meriton një nga ndëshkimet më të rënda, sepse edhe dëmi që sjell ky refuzim është shumë i madh. Ai që nuk i përgjigjet kushtrimit të udhëheqësit nuk i bindet urdhrimit të Allahut. Ai nuk ndihmon në ruajtjen e fesë dhe ligjit të Allahut të Lartësuar. Gjithashtu, ai nuk ndihmon as vëllezërit e tij muslimanë kundër armikut të tyre, i cili dëshiron t'i shfarosë ata dhe ta zhdukë fenë e tyre. Ai bëhet shembull për njerëz të dobët me besim të mangët, që edhe ata t'i bëjnë bisht këtij urdhri tepër të rëndësishëm. Madje, ai mund të dobësojë edhe radhët e atyre që luftojnë në rrugën e Allahut të Lartësuar. Kështu, ata që bëjnë të tilla vepra janë të kërcënuar ashpër nga Allahu i Lartësuar: "...ju zëvendëson me një popull tjetër dhe Atij nuk i bëhet aspak dëm." Ata i pret një ndëshkim i dhimbshëm dhe Allahu ka për t'i zëvendësuar me të tjerë, të cilët do të jenë ndryshe nga ata. Kjo nuk e dëmton aspak Allahun e Lartësuar. Allahu i Lartësuar do ta bëjë këtë fe që të triumfojë mbi të gjitha fetë dhe besimet e tjera. Nuk ka asnjë ndikim në pushtetin e Zotit sikur besimtarët t'i zbatojnë urdhëresat e Tij apo edhe nëse ata i hedhin pas shpine ato. Allahu i Lartësuar ka për ta ndihmuar fenë e Tij dhe ka për ta lartësuar fjalën e Tij nëpërmjet robve të sinqertë, që Ai vetë i përzgjedh. Duhet ta kuptojmë mirë se mosbindja e njerëzve nuk e pakëson aspak pushtetin e Allahut të Lartësuar, ashtu sikurse edhe bindja e tyre nuk i shton asgjë madhështisë së Tij.

- **"Allahu është i Plotpushtetshëm për gjithçka."** - Allahut nuk mund t'i shpëtojë askush. Asgjë nuk mund t'i shmangët dëshirës së Allahut, nëse Ai e dëshiron. Asgjë nuk del jashtë gjykimit dhe përcaktimit të Allahut dhe asgjë nuk mund ta mposhtë Atë. Allahu është Mposhtësi dhe Sunduesi i gjithçkaje. Ai është Triumfuesi, Krenari e Ngadhënjimtar i mbi gjithçka.

Ajeti 40

40. Edhe nëse ju nuk e ndihmoni, atë e ndihmon Allahu, si ditën kur mohuesit e

dëbuan atë dhe ai kishte vetëm një shok. Të dy ata ishin në shpellë, kur ai i tha shokut: "Mos u trishto, se Allahu është me ne!" Allahu zbriti qetësinë e Vet mbi të dhe e fuqizoi me forca, që ju nuk i patë. Ai e poshtëroi fjalën e mohuesve, kurse fjala e Allahut është më e larta. Allahu është Ngadhënjimtar dhe i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

- **"Edhe nëse ju nuk e ndihmoni, atë e ndihmon Allahu, si ditën kur mohuesit e dëbuan atë dhe ai kishte vetëm një shok."**

- Nëse ju nuk e ndihmoni dhe mbështesni Profetin e Tij, Muhamedin, të jeni të sigurt se Allahu i Lartësuar nuk ka nevojë për ju dhe ju nuk mund ta dëmtoni Atë aspak. Allahu i Lartësuar është Ndhimuesi dhe Mbështetësi më madh i Muhamedit. Madje, Allahu i Lartësuar e ka treguar mbrojtjen, mbështetjen dhe ndihmën për Profetin e Tij të dashur në momentet kur ai ishte i dobët dhe pa mbështetje, dhe në mënyrë të veçantë kur Profeti emigroi nga Meka në Medinë. Allahu i Lartësuar thotë: "...si ditën kur mohuesit e dëbuan atë dhe ai kishte vetëm një shok." Idhujtarët e Mekës planifikuan që ta vrisnin Profetin. Ata bënë gjithçka që mundën për të arritur këtë qëllim.⁴⁵ Kjo e shtyu Profetin që të emigronte për në Medinë.

- **"Të dy ata ishin në shpellë, kur ai i tha shokut: "Mos u trishto, se Allahu është me ne!"**" - Në udhëtimin e tij për në Medinë, Profeti ishte së bashku me të sinqertin Ebu Bekër (Allahu qoftë i kënaqur me të!). Me të dalë nga Meka, fillimisht u strehuan në një guvë, e cila quhet *Garuth Theur* - Guva e Kaut. Ata qëndruan aty njëfarë kohe, për t'iu ruajtur ndjekjes dhe zbulimit nga idhujtarët kurejsh. Në një gjendje kaq të vështirë, kur ata ndiqeshin nga të gjithë idhujtarët e Mekës, madje edhe u rrethuan nga armiqtë e tyre, të gatshëm për t'i vlarë, Allahu i Lartësuar zbriti ndihmën dhe mbështetjen për Profetin e Tij të dashur, me një mënyrë që askush nuk mund ta përfytyronte. Allahu i Lartësuar na tregon fjalët e dashura që Profeti i tha

shokut të tij, të sinqertit Ebu Bekër: “Mos u trishto, se Allahu është me ne!” Ebu Bekri ishte në merak për të Dashurin e Allahut, për Profetin. Ai shqetësohej se mos atë e gjente ndonjë e keqe. Por Profeti i tha fjalët qetësuese: “Mos u trishto, se Allahu është me ne!”, me mbështetjen dhe përkujdesin e Tij të mrekullueshëm.

- **“Allahu zbriti qetësinë e Vet mbi të dhe e fuqizoi me forca, që ju nuk i patë.”** - Allahu i Lartësuar zbriti ‘*essekine*’, pra, qëndrueshmërinë, prehjen dhe qetësinë e zemrave për dy miqtë e dashur. Kjo bëri që zemrat dhe shpirtrat e tyre të qetësoheshin dhe të stabilizoheshin. Allahu i Lartësuar e zbriti *essekine*-n fillimisht në zemrën e Profetit, i cili, kur pa shqetësimin e shokut të tij, e qetësoi me ato fjalë të ëmbla. Përveç kësaj, Allahu i Lartësuar e mbështeti me një ushtri melekësh të zgjedhur, te cilët idhujtarët nuk i panë. Melekët ishin ruajtës dhe mbështetës të këtyre dy besimtarëve, që kishin dalë në emigrim. Allahu i Lartësuar bëri që fjala dhe besimet e mohuesve të ishin më të ulëtat dhe pa ndihmë. Idhujtarët ishin tejet të sigurt në vetvete se do t’ia arrinin qëllimit të tyre për vrasjen e Profetit. Ata e menduan si një ndërmarrje të thjeshtë në fillim dhe, përveç kësaj, dhanë gjithçka që kishin për ta realizuar. Por Allahu i Lartësuar i bëri që të dilnin huq dhe të mos ia arrinin dot qëllimit të tyre. Nga ana tjetër, Allahu i Lartësuar e ndihmoi Profetin e Tij, duke e ruajtur dhe e mbrojtur prej tyre. Pikërisht për këtë lloj ndihme bëhet fjalë në ajet. Ndihma dhe suksesi prej Allahut të Lartësuar është dy llojesh:

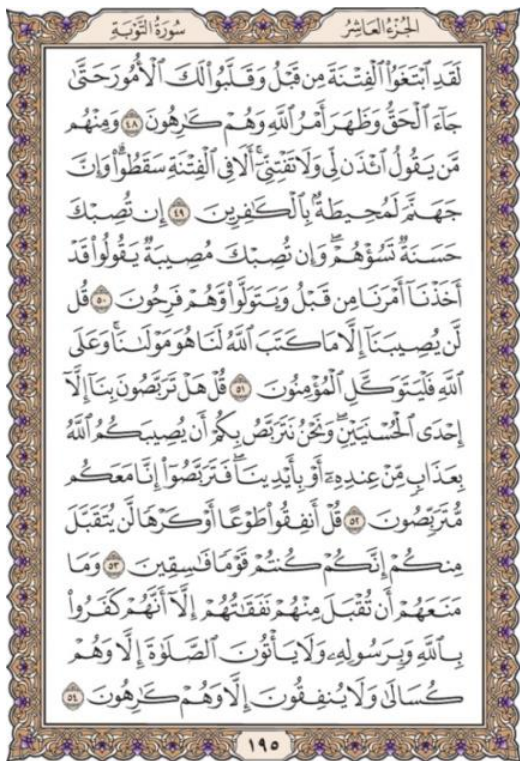
1. Ndihma kur besimtarët luftojnë kundër armikut, duke ua realizuar qëllimin e tyre. Allahu i Plotpushtetshëm bën që ata ta fitojnë luftën kundër jobesimtarëve.

2. Ndihma që u ofrohet atyre muslimanëve që janë të dobët e të pafuqishëm, kundër të cilëve armiku është ngritur dhe synon që t’i dëmtojë. Në këtë rast, ndihma e Allahut është duke e larguar të keqen e armikut të tyre dhe duke i mbrojtur ata ndaj çdo lloj rreziku. Mbase lloji i dytë është ndihma më

e dobishme që Allahu i Lartësuar u ofron besimtarëve. Pikërisht ndihma që Allahu i Lartësuar i ofroi Profetit të Tij, kur mohuesit e larguan atë nga Meka së bashku me shokun e tij, është e llojit të dytë. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ai e poshtëroi fjalën e mohuesve, kurse fjala e Allahut është më e larta.”** - Fjala e Allahut’, së cilës i referohet ajeti, nënkupton ligjet e Tij universale, por edhe ligjet e fesë. Kështu, fjala e Zotit, qoftë kur bëhet fjalë për kaderin e Tij, qoftë për Sheriatin e Tij, është më e larta. Ajo do të triumfojë mbi çdo lloj fjale dhe vendimi tjetër. E si mund të jetë ndryshe, kur Allahu i Lartësuar thotë: “Është Detyrimi Ynë që të ndihmojmë besimtarët.” [Rum 47]. Ose: “Ne, patjetër do t’i ndihmojmë të dërguarit Tanë dhe ata që besuan edhe në jetën e kësaj bote edhe në Ditën kur të paraqiten dëshmitë.” [Gafir 51]. Ose: “...sigurisht që ushtria Jonë është fitimtare”. [Safat 173]. Nuk ka dyshim që feja e Allahut të Lartësuar ka për të triumfuar mbi të gjitha fetë dhe besimet që ekzistojnë në botë. Kjo fitore do të arrihet përmes argumentimeve dhe fakteve të qarta që ofron kjo fe madhështore, përmes ajeteve të mrekullueshme, përmes mrekullive dhe fakteve të padiskutueshme të saj. Por, gjithashtu, fitorja arrihet edhe përmes forcës që Allahu i Lartësuar u dhuron ndihmëtarëve të kësaj feje. Kjo është një dhunti që vetëm Allahu i Madhëruar mund ta japë.

- **“Allahu është Ngadhënjimtar dhe i Urtë.”** - Allahu i Lartësuar është *Aziz* – Krenar e Ngadhënjimtar. Askush nuk mund ta mposhtë Atë, por Ai është mposhtësi dhe nënshtruesi i gjithçkaje. Askush nuk mund t’i fshihet ndëshkimit dhe pushtetit të Allahut. Allahu i Lartësuar është edhe *Hakim* - i Urtë, që çdo gjë e vendos në vendin e vet. Me urtësinë e Tij ndodh që triumfi i besimtarëve të vonohet ndonjëherë për njëfarë kohe. Ky ajet tregon qartë gradën dhe vlerat e larta të Ebu Bekër Es-Sidikut. Ky njeri është dalluar në umet me

cilësi të shumta. Kështu, ai ishte shoqëruesi i të Dashurit të Allahut të Lartësuar në hixhretin nga Meka në Medinë. Të gjithë muslimanët janë dakord se ky ajet flet pikërisht për Ebu Bekrin. Për këtë arsye, çdokush që e mohon se Ebu Bekri ishte shoqëruesi i Profetit në këtë ngjarje, konsiderohet qafir, sepse në këtë mënyrë ai ka mohuar Kur'anin, i cili e ka treguar qartë një gjë të tillë. Gjithashtu, në ajet tregohet vlera e lartë e *essekine*-s, domethënë, e qetësisë dhe e forcimit të shpirtit, që Allahu i Lartësuar e jep me mëshirën e Tij. Ajo është nga mirësitë më të mëdha që Allahut të Lartësuar ia dhuron robit të Vet gjatë momenteve të vështirësisë, frikës dhe ankthit, kur zemra zakonisht tronditet dhe kapet nga paniku. Në fakt, *essekine* jepet në varësi të diturisë, besimit dhe sigurisë së njeriut rreth Allahut të Madhëruar, por edhe në varësi të guximit e trimërisë së tij personale. Nga ajeti mësojmë se ankthi dhe frika janë ndjenja që mund të përfshijnë edhe zemrat e robve më të dalluar dhe të sinqertë të Allahut të Lartësuar. Megjithatë,

kur ndodh kjo, njeriu duhet menjëherë të përpiket t'i largojë ato prej vetes, sepse ato e dobësojnë dhe ia ulin vlerat. Largimin e tyre e ndihmon *essekine*-ja, ose prehja dhe siguria në premtimin e Allahut të Lartësuar, se Ai është ndihmuesi i besimtarëve. Allahu i Madhëruar gjithmonë synon më të mirën për besimtarët, mjafton që ata të tregojnë devotshmëri dhe nënshtrim të plotë ndaj Tij.

Ajetet 41 - 42

41. Dilni në luftë, le t'ju duket e lehtë apo e rëndë dhe luftoni në rrugën e Allahut me pasurinë dhe me veten tuaj! Kjo është gjëja më e dobishme për ju, nëse e kuptoni.

42. Sikur të kishte qenë ndonjë fitim i shpejtë dhe udhëtim i lehtë, ata do të kishin ardhur pas teje; por për ta ajo ishte një rrugë e gjatë dhe e rëndë. Ata do të betohen në Allahun: "Sikur të kishim mundësi, do të dilnim me ju.". Ata kështu shkatërrojnë veten e tyre. Allahu e di se ata janë gënjeshtarë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar thërret besimtarët e Tij të sinqertë për të luftuar në rrugën e Tij:

- **"Dilni në luftë, le t'ju duket e lehtë apo e rëndë dhe luftoni në rrugën e Allahut me pasurinë dhe me veten tuaj!"** - Ngrihuni në luftë, qoftë kur e ndjeni të vështirë, qoftë kur iu duket e lehtë, qoftë kur e ndjeni veten të gjallë, të fortë e me vullnet, qoftë dhe kur e ndjeni veten të plogësht, të dobët dhe të pafuqishëm, qoftë në të nxehtë, qoftë në të ftohtë, pra, në çdo gjendje tuajën. Luftoni me pasurinë, veten dhe me të gjitha energjitë tuaja në rrugën e Allahut të Lartësuar. Kjo tregon se, ashtu sikurse është detyrë lufta në rrugën e Zotit të Madhëruar me trupin tënd, po ashtu është detyrë edhe lufta me pasurinë tënde. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **"Kjo është gjëja më e dobishme për ju, nëse e kuptoni."** - Xhihadit me pasurinë dhe veten tuaj është më i mirë për ju, sepse ai sjell kënaqësinë e Allahut të Lartësuar dhe arritjen e gradave të larta tek Ai. Lufta sjell, gjithashtu, triumfin dhe lartësimin e fesë së

Allahut të Madhëruar. Gjithashtu, ajo ju fut në grupin e atyre që janë cilësuar si 'ushtria e Allahut'. Në vijim, Allahu i Lartësuar na tregon se, nëse do të ishte për të fituar ndonjë pasuri materiale të kësaj bote, që është e lehtë të arrihet dhe, nëse do të ishte ndonjë udhëtim i shkurtër dhe pa vështirësi, pa dyshim që ata do të kishin shkuar:

- **“Sikur të kishte qenë ndonjë fitim i shpejtë dhe udhëtim i lehtë, ata do të kishin ardhur pas teje; por për ta ajo ishte një rrugë e gjatë dhe e rëndë.”** - Udhëtimi për të shkuar në luftë kundër romakëve iu duk shumë i gjatë dhe i vështirë, prandaj ata u treguan të plogësht dhe nuk lëvizën që të shkonin bashkë me Profetin. Kjo nuk ishte një sjellje që shprehte devotshmëri ndaj Allahut të Lartësuar. Adhures i vërtetë i Allahut të Lartësuar është ai që i nënshtrohet dhe e adhuron Atë në të gjitha gjendjet. Adhuresi i vërtetë i bindet Zotit në të gjitha kërkesat dhe porosinë që Ai jep. Adhuresi i vërtetë është ai i cili e realizon adhurimin e Allahut të Lartësuar qoftë kur bëhet fjalë për çështje të thjeshta, qoftë kur bëhet fjalë për çështje të vështira. Në vijim thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Ata do të betohen në Allahun: “Sikur të kishim mundësi, do të dilnim me ju.”**

- Ata do të justifikohen duke nxjerrë lloj lloj arsyes për t'u shfajësuar, madje do të betohen përpara teje për këto çështje. Në të vërtetë, kështu ata shkatërrojnë vetveten:

- **“Ata kështu shkatërrojnë veten e tyre. Allahu e di se ata janë gënjeshtarë.”**

- Duke mos marrë pjesë në luftë dhe duke sjellë lloj lloj justifikimesh, që nuk janë të vërteta, ata thjesht shkatërrojnë vetveten. Allahu i Lartësuar thotë: "Allahu e di se ata janë gënjeshtarë." Këto qortime dhe fjalë të rënda janë në adresë të hipokritëve, të cilët nuk iu përgjigjën kushtrimit të dhënë nga Profeti për të marrë pjesë në luftën e Tebukut. Të gjithë këta nxorrën lloj lloj justifikimesh për të mos marrë pjesë në luftë. Profeti ua pranoi justifikimet pa i hetuar dhe pa u kërkuar shpjegime të

hollësishme, që të shihej cili ishte i sinqertë dhe cili ishte shtiracak. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e qorton Profetin e Tij që u nxitua të pranonte justifikimet e tyre:

Ajetet 43 - 45

43. Allahu të faltë! Përse i lejove ata të iknin para se të mësohej se cilët ishin të sinqertë dhe cilët ishin gënjeshtarë?

44. Ata që besojnë në Allahun dhe në Ditën e Fundit, nuk kërkojnë leje për të mos luftuar me pasurinë dhe me vetet e tyre. Allahu i di mirë të devotshmit.

45. Leje kërkojnë vetëm ata që nuk besojnë në Allahun dhe në Ditën e Fundit, ata, në zemrat e të cilëve ka pasiguri dhe enden në dyshimet e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur Muhamedit ﷺ me këto këshilla të vyera:

- **“Allahu të faltë!”** - Të faltë Zoti dhe t'i mbuloftë gabimet e tua! Pastaj i Lartësuar i këshillon për mënyrën se si duhet të silltet me munafikët. Për ata është më mirë që t'u dalë në shesh e vërteta që gjendet në gjoks të tyre dhe jo të mbahet fshehur. Ai thotë:

- **“Përse i lejove ata të iknin para se të mësohej se cilët ishin të sinqertë dhe cilët ishin gënjeshtarë?”** - Nëse nuk do t'u jepje leje që të mos merrnin pjesë në luftë, do të bëhej e mundur që të dalloje munafikët, duke u nxjerrë në shesh atë që fshehin në zemër. Vetëm nëpërmjet sprovës dallohet i sinqerti nga mashtruesi. Në këtë mënyrë, ti do t'u jepje leje për të mos marrë pjesë në luftë vetëm atyre që janë vërtetë të justifikuar. Allahu i Lartësuar na tregon se besimtarët e vërtetë nuk i bëjnë bisht luftës:

- **“Ata që besojnë në Allahun dhe në Ditën e Fundit, nuk kërkojnë leje për të mos luftuar me pasurinë dhe me vetet e tyre.”** - Besimtarët nuk do të kërkonin kurrë leje që të mos vinin në luftë, qoftë me pasurinë, qoftë me veten e tyre, sepse ata kanë në zemër dëshirën për të mirën dhe për shpërblim nga Allahu. Pikërisht kjo dëshirë e fortë dhe besimi i tyre i sinqertë i bën të kërkojnë me ngulm që të marrin pjesë në

xhihad, pa qenë e nevojshme që dikush t'i nxisë për këtë.

- **“Allahu i di mirë të devotshmit.”** - Allahu i Lartësuar është i Gjithëditur për të devotshmit, prandaj ka për t'i shpërblyer ata për çdo gjë të mirë që bëjnë. Allahu i Lartësuar e di shumë mirë se ndër shenjat e të devotshmëve është që ata kurrë nuk kërkojnë leje që t'i bëjnë bisht xhihadit. Përkundrazi, ata që duan t'i shmangen luftës për të lartësuar fjalën e Allahut janë të tjerë njerëz, me cilësi të tjera:

- **“Leje kërkojnë vetëm ata që nuk besojnë në Allahun dhe në Ditën e Fundit, ata, në zemrat e të cilëve ka pasiguri dhe enden në dyshimet e tyre.”** - Së pari, janë ata të cilët nuk kanë besim të plotë. Së dyti, ata nuk kanë siguri të plotë rreth premtimit të Allahut të Lartësuar dhe gjithçkaje që lidhet me të. Duke mos pasur iman të plotë dhe as siguri në premtimin e Zotit, atëherë vullneti dhe ambicia për të bërë vepra të mira janë të mangëta. Ata kërkojnë leje për t'u larguar nga lufta, sepse nuk e përballojnë dot atë. Allahu i Lartësuar thotë që: "ata enden në dyshimet e tyre." - Ata vazhdojnë të jenë në dyshime, të lëkundur dhe të çoroditur, me iman të dobët dhe siguri të vogël.

Ajetet 46 - 48

46. Nëse vërtet do të kishin dashur të shkonin, me siguri do të kishin bërë ndonjë përgatitje. Por Allahu nuk e pëlqeu pjesëmarrjen e tyre; prandaj i sprapsi, duke u thënë: “Qëndroni aty me ata që rrinë!”

47. Edhe sikur të dilnin me ju, ata nuk do t'ju shtonin asgjë tjetër, veç çrregullime, duke përçarë rradhët tuaja (me shpifje e intriga) . Ka prej jush që i dëgjojnë ata. Allahu di gjithçka për të padrejtët.

48. Ata, edhe më parë kanë tentuar përçarjen tuaj dhe t'i kanë ngatërruar çështjet, derisa ty të erdhi e Vërteta dhe ngadhënjeu vendimi i Allahut, edhe pse ata e urrenin shumë këtë gjë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Nëse vërtet do të kishin dashur të shkonin, me siguri do të kishin bërë ndonjë përgatitje.”** - Allahu i Lartësuar na qartëson se të gjithë ata munafikë që i bënë bisht luftës, edhe më parë kishin shfaqur shumë shenja, nga të cilat kuptohej se ata asnjëherë nuk kishin qëllim të shkonin në luftë. Allahu i Lartësuar tregon se justifikimet e tyre për të mos dalë në luftë ishin të kota, të pabaza dhe të pavlefshme. Justifikim i vërtetë është kur njeriu ka bërë gjithçka të mundshme, me pasurinë dhe aftësitë e tij, për të marrë pjesë në luftë, dhe nuk ka arritur ta bëjë një gjë të tillë, me arsye të pranueshme nga Sheriati. Ndërsa për munafikët, Allahu i Lartësuar thotë: "Nëse vërtet do të kishin dashur të shkonin, me siguri do të kishin bërë ndonjë përgatitje." Ata do të kishin marrë të gjitha masat, duke shfrytëzuar çdo rrugë të mundshme për të arritur një gjë të tillë. Por duke qenë se ata nuk u përgatitën dhe nuk bënë asgjë për hir të këtij qëllimi, kjo tregon se ata kurrë nuk e kishin dëshiruar vajtjen në këtë luftë.

- **“Por Allahu nuk e pëlqeu pjesëmarrjen e tyre; prandaj i sprapsi, duke u thënë: “Qëndroni aty me ata që rrinë!”**” - Allahu i Madhëruar nuk desh që ata të vinin së bashku me ju në këtë luftë për hir të Tij. Për këtë arsye, me përcaktimin e Tij të urtë dhe të drejtë, Ai i bëri që të rëndoheshin dhe të mos e dëshironin pjesëmarrjen në luftë, edhe pse në Sheriat Ai i kishte urdhëruar për luftë. Madje, Ai i pajisi me të gjitha gjërat e nevojshme për të arritur diçka të tillë, nëse vërtet do të dëshironin. Por, me urtësinë e Tij, Allahu i Lartësuar nuk dëshiroi që ata të merrnin pjesë në atë luftë, prandaj i bëri që të rëndoheshin në tokë dhe të mos e dëshironin atë. Kështu, me urtësinë dhe diturinë e Tij absolute, Allahu vepron mbi dëshirat dhe veprat të hapura apo të fshehta të njerëzve. I Gjithëdituri tha: “Qëndroni aty me ata që rrinë!” Ai i bëri që të qëndronin me gratë dhe të pamundurit, të cilët vërtet kishin arsye. Pastaj Allahu i

Lartësuar përmend urtësinë e këtij vendimi për këtë kategori njerëzish:

- **“Edhe sikur të dilyn me ju, ata nuk do t’ju shtonin asgjë tjetër, veç çrregullime, duke përçarë rradhët tuaja (me shpifje e intriga).”** - Edhe sikur të vinin me ju, do t’ju shkaktonin veçse probleme dhe dobësi. Ata do të përpiqeshin të fusnin fitne mes rradhëve tuaja, duke prishur unitetin. Ata gjithmonë synojnë përçarjen dhe futjen e armiqësisë mes jush. E keqja e munafikëve bëhet edhe më e rrezikshme edhe për një shkak tjetër:

- **“Ka prej jush që i dëgjojnë ata.”** - Në rradhët tuaja ka edhe mendjelehtë, që i dëgjojnë munafikët, sepse janë të mashtruar pas tyre. Kështu, nëse do të vinin me ju në luftë, munafikët do të sillnin një dëm të paimagjinueshëm për ju, duke ndikuar lehtë tek ata që ua dëgjojnë fjalën. Kështu, urtësia e Allahut për të mos e bërë të mundur pjesëmarrjen e tyre në luftë, ishte treguese e mëshirës së tij të pakufishme me besimtarët e Tij të sinqertë. Kjo tregon për kujdesin e madh të Allahut për të zgjedhurit e tij. Ai kurrë nuk do ta lejonte që mes tyre të futej dikush që, jo vetëm që nuk u sillte dobi, por i dëmtonte ata.

- **“Allahu di gjithëcka për të padrejtët.”** - Prandaj dhe u mëson adhuruesve të Tij të sinqertë cilësitë e munafikëve dhe dëmin e shoqërimit me ta.

- **“Ata, edhe më parë kanë tentuar përçarjen tuaj dhe t’i kanë ngatërruar çështjet, derisa ty të erdhi e Vërteta dhe ngadhënjeu vendimi i Allahut, edhe pse ata e urrenin shumë këtë gjë.”** - Ata kanë tentuar përçarjen tuaj edhe më parë, kur ju emigruat në Medinë. Ata bënë çdo gjë për të ngatërruar punët tuaja. Ata thurnin plane dhe intriga për të penguar thirrjen dhe për të shkatërruar fenë tuaj. Nuk lodheshin asnjëherë për të arritur këtë qëllim, derisa erdhi e vërteta dhe ngadhënjeu vendimi i Allahut, edhe pse ata e urrenin. Kotësia dhe synimet e tyre të poshtra u asgjësuan. Këta lloj njerëzish e merituan që Allahu i Madhëruar të paralajmëronte besimtarët e

sinqertë prej tyre, prandaj muslimanët nuk duhet të shqetësoheshin aspak për mospjesëmarrjen e tyre në luftë.

Ajeti 49

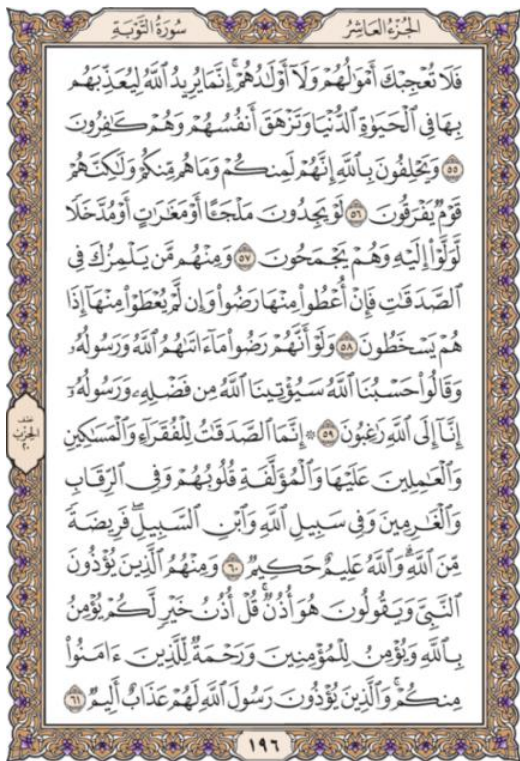
49. Prej tyre ka edhe të tillë që thonë: “Më jep leje e mos më sprov!” Por ata tashmë kanë rënë në sprovë dhe Xhehenemi do t’i rrethojë mohuesit (në të gjitha anët).

Shpjegimi i ajetit

- **“Prej tyre ka edhe të tillë që thonë: “Më jep leje e mos më sprov!”** - Ka munafikë që të kërkojnë leje për të mos marrë pjesë në luftë, me një justifikim të çuditshëm duke thënë: “Me jep leje e mos më sprov! Domethënë, më jep leje mua, që të mos marr pjesë në luftë, sepse atje do të përballem me gratë e Beni Asfer, dhe unë nuk i përballoj dot ato.” Kështu tha El Xhed Ibn Kajsi (Allahu e poshtëroftë dhe e shëmtoftë!). Duke qenë hipokrit, ai pretendoi se kishte qëllim të mirë në vetvete. Nëse marr pjesë në këtë luftë, - pretendonte ai, - unë do të përballem me një sprovë të vështirë, prandaj unë dua vetëm që t’i ruhem të keqes. Por Allahu i Madhëruar i demaskon këta lloj njerëzish, duke thënë:

- **“Por ata tashmë kanë rënë në sprovë”** - Edhe nëse e marrim si të mirëqenë pretendimin e tyre, ai është i gabuar, sepse shmangia nga lufta është e keqe më e madhe. E ku ka ligësi më të madhe sesa mosbindja ndaj Allahut dhe ndaj të Dërguarit të Tij?! Paturpësia për të rënë në këtë gjynah të madh është vepër shumë e rëndë. Nga ana tjetër, lufta me vështirësitë e saj nuk mund të krahasohet me shpërfilljen e kushtrimit të Zotit dhe të Profetit dhe dëmet që ai shkakton. Aq më tepër që ‘sprova’ e supozuar prej tyre nuk ishte e sigurt se do të ndodhte. Por edhe sikur të ishte e sigurt, ajo duhej përballuar ashtu si çdo sprovë tjetër që i shoqëron ndonjëherë adhurimet ndaj Zotit. Prandaj i Madhëruari i kërcënon ata, duke thënë:

- **“dhe Xhehenemi do t’i rrethojë mohuesit (në të gjitha anët).”** - Ata nuk

mund t'i shpëtojnë Xhehenemit dhe askush nuk mund t'i çlirojë e mbrojë ata prej tij.

Ajetet 50 - 52

50. Nëse ty të vjen ndonjë e mirë, ata trishtohen e nëse të godet ndonjë e fatkeqësi, ata thonë “Ne kemi qenë të kujdesshëm për çështjen tonë edhe më parë.” dhe kthehen të gëzuar.

51. Thuaj: “Asgjë nuk do të na ndodhë, përveç asaj që ka caktuar Allahu për ne; Ai është Mbrojtësi ynë”. Prandaj, vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët!

52. Thuaj: “E çfarë prisni për ne, përveçse njëerës nga dy të mirat (*therori ose fitore*)? Ndërsa ne presim për ju që Allahu t'ju godasë me një dënim prej Tij, ose prej duarve tona. Prisni atëherë, sepse edhe ne së bashku me ju po presim.”

Shpjegimi i ajeteve

- “Nëse ty të vjen ndonjë e mirë, ata trishtohen e nëse të godet ndonjë e fatkeqësi, ata thonë “Ne kemi qenë të kujdesshëm për çështjen tonë edhe më parë.” dhe kthehen të gëzuar.” - Në këto

ajete Allahu i Madhëruar na qartëson se munafikët janë armiqtë dhe urrejtësit më të mëdhenj të fesë dhe besimtarëve të vërtetë. Kur besimtarët sprovohen, ata gëzohen, madje thonë: “Ne jemi treguar të kujdesshëm dhe kemi marrë vendimin e drejtë, që na shpëtoi nga të tilla sprova dhe dhimbje.” Pas këtyre fjalëve, ata kthejnë shpinën të kënaqur. Ata gëzohen me dhimbjet që heqin besimtarët dhe që vetë “shpëtuan” prej tyre. Por Allahu i Madhëruar na mëson si t'ua kthejmë përgjigjen atyre:

- “Thuaj: “Asgjë nuk do të na ndodhë, përveç asaj që ka caktuar Allahu për ne; Ai është Mbrojtësi ynë”.!” - Neve do të na godasë veçse ajo që Allahu e ka shkruar në Leuhi Mahfudh dhe e ka lejuar që të ndodhë. Për këtë ne jemi të qetë, sepse Ai është *Meulâna* - i Dashuri dhe Kujdestari ynë, të Cilit ia kemi lënë në dorë çështjet tona, si ato fetare, edhe ato të dynjasë. Neve nuk na takon të kundërshtojmë apo të shprehim pakënaqësi për vendimet e Zotit, që janë të gjitha të urta dhe të mrekullueshme. Ne nuk kemi asgjë në dorë vetë, por është detyrë e jona si besimtarë që të kënaqemi me caktimin e Tij.

- “Prandaj, vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët!” - Vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët, qoftë në arritjen e të mirave, qoftë në ruajtjen nga të këqijat. Vetëm Allahut le t'ia besojnë çështjet e tyre. Ata që i mbështeten vetëm Zotit, kurrë nuk kanë për t'u dëshpëruar apo humbur. Ndërsa ata që i mbështeten dikujt tjetër tjetër veç Tij, do të dëshpërohen dhe nuk do të arrijnë synimet e tyre.

- “Thuaj: “E çfarë prisni për ne, përveçse njëerës nga dy të mirat (*therori ose fitore*)? Ndërsa ne presim për ju që Allahu t'ju godasë me një dënim prej Tij, ose prej duarve tona. Prisni atëherë, sepse edhe ne së bashku me ju po presim.”!” - Thuaju hipokritëve, të cilët mezi presin të ngrenë kurthe kundër jush: Çfarë prisni që të na ndodhë neve? Kuptojeni se, ajo që ju mezi prisni që të na ndodhë, është

jashtëzakonisht e dobishme për ne. Dy janë gjërat që pritet të na ndodhin, dhe të dyja janë mirësi për ne:

1. Fitore mbi armiqtë tanë, që do të thotë shpërblim të madh në dynja dhe në ahiret.

2. Martirizimi në luftë, që është grada më e lartë e nderimit nga Allahu i Lartësuar.

Por, a e dini se çfarë presim ne që t'ju godasë ju, o hipokritë të mjerë? Ne presim që Allahu t'ju godasë me një ndëshkim të dhimbshëm, nëpërmjet duave tona ose jo. Vdekja do t'ju vijë ose me një ndëshkim nga Zoti, ose nëpërmjet duarve tona në fushën e luftës. Prisni atëherë, se ne vetëm e mira na pret, ndërsa ne po presim për ju ndëshkimin e pashmangshëm!

Ajetet 53 - 54

53. Thuaju: “Sido që të jepni diçka, me dëshirë a pa dëshirë, ajo nuk ka për t’u pranuar prej jush. Ju jeni, vërtet njerëz të pabindur.”

54. Sadakaja e tyre nuk pranohet sepse ata mohojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, e falin namazin vetëm me përtaci, ndërsa sadakanë e japin veçse me pakënaqësi.

Shpjegimi i ajeteve

- “Thuaju: “Sido që të jepni diçka, me dëshirë a pa dëshirë, ajo nuk ka për t’u pranuar prej jush. Ju jeni, vërtet njerëz të pabindur.”” - Allahu i Madhëruar na qartëson se shpenzimet e bëra me syfaqësi nga hipokritët janë të papranuara nga Ai. Arsyja është se ata janë njerëz të prishur, jashtë bindjes dhe nënshtrimit ndaj Zotit. Pastaj i Madhëruari përshkruan se çfarë bëjnë ata, që janë njerëz të prishur:

- “**Sadakaja e tyre nuk pranohet sepse ata mohojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, e falin namazin vetëm me përtaci, ndërsa sadakanë e japin veçse me pakënaqësi.**” - Kusht i domosdoshëm i pranimit të veprave të mira është besimi i saktë. Këta të mjerë nuk kanë as besimin dhe as vepra të mira. Madje, edhe namazin, që është vepra më e mirë e dukshme, ata e kryejnë me përtaci e plogështi, sa për të thënë. Edhe kur japin diçka si sadaka, nuk e

bëjnë me gjithë zemër dhe siguri, por me pakënaqësi e koprraci. Këto ajete janë qortim i rëndë për të gjithë ata që bëjnë vepra të ngjashme me munafikët. Adhuresi i vërtetë duhet të ngrihet për namaz i mbushur me gjallëri në trup dhe në zemër. Edhe kur jep diçka si sadaka, duhet ta bëjë me gjithë shpirt, duke shpresuar shpërblimin vetëm prej Allahut të Vetëm dhe të Pashoq. Njeriu duhet ta kontrollojë veten gjithmonë dhe ta korrigjojë atë, nëse sheh përngjasim me munafikët.

Ajetet 55 - 57

55. Mos u mahnit nga pasuria dhe fëmijët e tyre! Allahu dëshiron t’i ndëshkojë ata në jetën e kësaj bote nëpërmjet tyre dhe pastaj t’u dalë shpirti si mohues.

56. Ata betohen në Allahun se vërtet janë me ju, por ata nuk janë me ju. Ata janë frikacakë.

57. Sikur të gjenin ndonjë vend ku të fshiheshin, shpellë ose guvë, ata do të turreshin me vrap.

Shpjegimi i ajeteve

- “**Mos u mahnit nga pasuria dhe fëmijët e tyre! Allahu dëshiron t’i ndëshkojë ata në jetën e kësaj bote nëpërmjet tyre dhe pastaj t’u dalë shpirti si mohues.**” – Mos u magjeps nga pasuritë dhe fëmijët e këtyre munafikëve, sepse nuk kanë asgjë për t’u pasur zili. Për shkak të pasurisë dhe fëmijëve, ata kundërshtuan Zotin e tyre dhe nuk i dhanë përparësi kënaqësisë së Tij. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar dëshiron që, nëpërmjet këtyre kënaqësive, t’i ndëshkojë që në jetën e kësaj bote. Ajeti flet për vështirësitë dhe dhimbjet e jobsimtarëve për të arritur këto të mira, që u kanë pushtuar zemrën dhe drobitur trupin. Nëse krahason këto vështirësi me ato pak kënaqësi që shijojnë, këto të fundit duken që janë të papërfillshme. Të mirat e kësaj bote i shpërqendrojnë ata, duke i larguar nga adhurimi i Allahut, dhe në fund u sjellin veçse lodhje, dëshpërim dhe frikë. Zemrat e tyre janë të lidhura fort me këto stoli, të cilat dhe janë kufiri i qëllimeve të tyre, dhe

kjo është shumë e frikshme. Ky është verbim i plotë ndaj ahiretit, që shkakton frikë dhe tmerr në zemrat e tyre kur mendojnë largimin nga kjo dynja ose privimin nga të mirat e saj. Kur të largohen nga kjo dynja, shpirtrat e tyre do të vuajnë dhimbje të papërshkrueshme. E ku ka vuajtje më të madhe sesa ajo që shoqëron shpirtrat e këtyre të mjerëve?!

- **“Ata betohen në Allahun se vërtet janë me ju, por ata nuk janë me ju. Ata janë frikacakë.”** - Me këto betime, ata thjesht tregojnë se janë frikacakë. Ata nuk kanë guxim që të shfaqin qartë pozicionin e tyre. Ata druhen se, nëse kalojnë në anën tuaj, armiqtë do t'u vërsulen nga çdo drejtim. I guximshmi, që ka njëfarë burrërie, e tregon qartë qëndrimin e tij, qoftë për mirë ose për keq. Ndërsa këta janë të trembur, prandaj gjejnë strehim në mashtrime e shtirje. Për të treguar se sa frikacakë të paparë janë, i Lartësuarit thotë:

- **“Sikur të gjenin ndonjë vend ku të fshiheshin, shpellë ose guvë, ata do të turreshin me vrap.”** - Në çdo vrimë do të futeshin, për t'u shpëtuar sprovave e vështirësive. Do të hynin në çdo shpellë e strehë, ku do të ndiheshin të sigurt e të mbrojtur. Do të vraponin drejt këtyre strehimeve të tmerruar, sepse nuk kanë guxim që të përballojnë këto sfida.

Ajetet 58 – 59

58. Disa prej tyre të përflasin për ndarjen e lëmshës. Nëse u jepet atyre, ata mbesin të kënaqur e nëse nuk u jepet, ata zemërohen.

59. Sikur të kënaqeshin me atë që u dha Allahu dhe i Dërguari i Tij dhe të kishin thënë: “Neve na mjafton Allahu. Do të na japë Allahu nga të mirat e Tij, po kështu (do të na japë) edhe i Dërguari i Tij. Vetëm tek Allahu i varim shpresat tona”.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Disa prej tyre të përflasin për ndarjen e lëmshës. Nëse u jepet atyre, ata mbesin të kënaqur e nëse nuk u jepet, ata zemërohen.”** - Prej munafikëve ka të tillë që të kundërshtojnë për mënyrën tënde të

shpërndarjes së sadakave. Ky kundërshtim nuk bëhet për motive të drejta dhe as me ndonjë gjykim të pjekur. Qëllimi i tyre është thjesht që të përfitojnë edhe ata. I Lavdëruari thotë: “Nëse u jepet atyre, ata mbesin të kënaqur e nëse nuk u jepet, ata zemërohen.” Kjo sjellje nuk ka lidhje me adhuruesit e sinqertë. Kënaqësia dhe zemërimi nuk duhet të lidhen me përmbushjen ose jo të dëshirave të vetes. Dëshira për mirësitë e kësaj bote nuk mund të jetë udhërrëfyese i robit të sinqertë në qëndrimet që ai duhet të mbajë dhe gjykimet që duhet të pranojë. Përkundrazi, prirjet, dëshirat, qëndrimet dhe gjykimet e njeriut duhet të udhëhiqen nga qëllimet e mira dhe kënaqësia e Zotit, ashtu sikurse ka thënë Profeti: "Askush nga ju nuk beson, derisa dëshirat e tij t'i nënshtrohen dhe të pasojnë udhëzimin që unë e solla nga Zoti im."

- **“Sikur të kënaqeshin me atë që u dha Allahu dhe i Dërguari i Tij dhe të kishin thënë: “Neve na mjafton Allahu. Do të na japë Allahu nga të mirat e Tij, po kështu (do të na japë) edhe i Dërguari i Tij. Vetëm tek Allahu i varim shpresat tona.””** - Nëse ata do të kënaqeshin me gjykimin e Zotit dhe Profetit dhe me atë pjesë që ishte ndarë për ta, pak apo shumë qoftë ajo, dhe të thoshin: "Na mjafton Allahu dhe jemi të kënaqur me atë që Ai ka përcaktuar për ne", - dhe nga ana tjetër të shpresonin në bujarinë dhe bamirësinë e Tij, duke thënë: “Do të na furnizojë Allahu me të mirat e Tij, po kështu (do të na japë) edhe i Dërguari i Tij”, - do të ishte më mirë për ta. Ata duhet të thonë: "Vetëm tek Allahu i varim shpresat tona." Ata duhet të shpresojnë me përunjësi nga Allahu çdo gjë që u sjell dobi e mirësi, dhe largimin e çdo të keqeje që i dëmton. Nëse do të vepronin në këtë mënyrë, do të ishin të ruajtur e do të shpëtonin nga hipokrizia. Me dorëzim të plotë tek Allahu dhe shpresë të sinqertë tek Ai, do të udhëzoheshin në besimin e drejtë dhe do të ngriheshin në grada të larta. Në

vijim, Allahu i Madhëruar na tregon mënyrën e shpërndarjes së zekatit:

Ajeti 60

60. Sadakaja është për të varfrit, nevojtarët, zekat-mbledhësit, për ata (besimtarë të rinj) që u duhen përfituar zemrat, për lirim të atyre që janë në robëri, për të zhyturit në borxhe, për në rrugën e Allahut dhe për udhëtarin. Këto janë urdhrat e Allahut. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

Këtu bëhet fjalë për sadakanë që është detyrim, pra, për zekatin, sepse ai jepet për kategori të caktuara, ndërsa sadakaja e përgjithshme i jepet çdokujt. Kështu, zekati i detyruar jepet veç për këto grupe. Tetë janë kategoritë që përfitojnë nga zekati i muslimanëve:

- Dy të parët janë **'fukarenjtë'** dhe **'nevojtarët'**. Kur këto dy kategori përmenden së bashku, janë të dallueshme nga njëra tjetra. 'Fukarenjtë' janë më të varfër se 'nevojtarët'. 'Fukara' është ai që nuk ka asgjë, ose ka veçse sa për të plotësuar gjysmën e nevojave të veta. Ndërsa 'nevojtar' (*el miskin*) është ai që ka më shumë se për të plotësuar gjysmën e nevojave të tij, por përsëri jo për t'i plotësuar të gjitha. Nëse do t'i plotësonte të gjitha nevojat e veta, atëherë do të konsiderohej i pasur, dhe kështu nuk do të lejohej të merrte zekat. Këtyre dy kategorive u jepet zekat derisa të arrijnë plotësimin e nevojave të tyre.

- **Punëtorët e mbledhjes së zekatit**, si mbledhësit, transportuesit, ruajtësit, shkruajtësit, llogaritarët e tij etj. Këtyre u jepet nga zekati në formë rroge, si çdo punonjës tjetër.

- **Për afrimin e zemrave**. Këtu përfitojnë ato figura shoqërore të rëndësishme, si kryetarë fisesh e të ngjashëm me ta, të cilët nëpërmjet këtyre donacioneve që u jepen, shpresohet të pranojnë Islamin dhe e mira prej tyre, ose që të ruhesh nga e keqja e tyre, ose që të forcohet besimi i tyre, ose shpresohet që të pranojnë Islamin të

ngjashmit me ta, ose të japin zekatin edhe ata që nuk e japin.

- **Për çlirimin nga robëria** ose skllavëria. Për shembull, është rasti i skllavit '*el mukatib*', që ka rënë dakord me padronin që të blejë lirinë e vet. Këtij skllavi i jepet prej zekatit, që të mund të blejë lirinë. Gjithashtu, zekati jepet edhe për lirimin e robërve muslimanë, që janë në duart e mohuesve, madje ky rast është më parësor. Por lejohet edhe lirimi i robërve në përgjithësi. Të gjitha këto raste i përfshin fjala "*fir-rikab*".

- **Borxhlinjtë**. Këta janë dy llojesh:

1. Ata që kanë marrë borxhe për të pajtuar palët në një konflikt. Këtyre njerëzve - edhe pse mund të jenë të pasur, - u jepet zekat, që të ndihmohen në qëllimet e mira.

2. Ata që kanë marrë borxhe për veten e vet, por më pas kanë rënë në vështirësi për të larë borxhin e tyre. Këtyre u jepet zekat, që të shlyejnë borxhet.

- **Luftëtarëve në rrugën rrugën e Zotit**. Flitet për luftëtarët vullnetarë, që nuk janë pjesë e ushtrisë së rregullt.

Ajetet 61 - 63

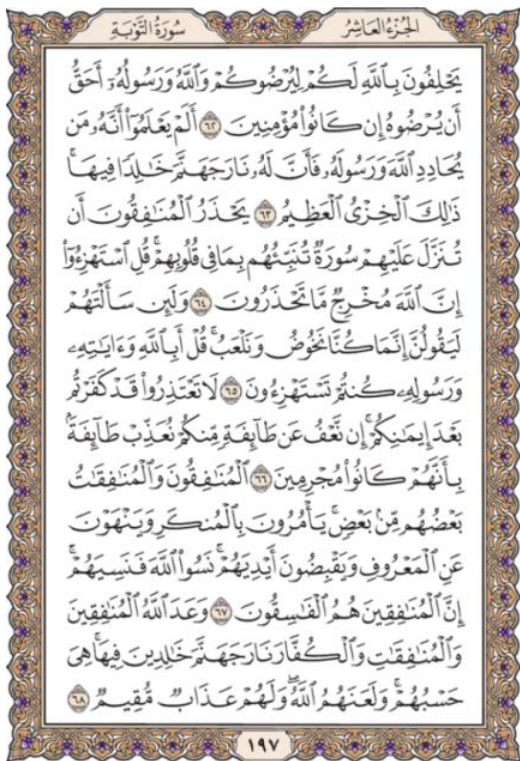
61. Ka prej tyre që e shqetësojnë Profetin e thonë: "Ai dëgjon (e beson) gjithçka që i thuhet". Thuaj: "Ai dëgjon atë që është e mira për ju. Ai beson në Allahun dhe ka besim te besimtarët. Ai është mëshirë për ata nga ju që besojnë. Ata që e lëndojnë të Dërguarin e Allahut, i pret një dënim i dhembshëm.

62. Ata ju betohen në Allahun për t'ju kënaqur, por është më e drejtë që të kënaqin Allahun dhe të Dërguarin e Tij, nëse janë besimtarë të vërtetë.

63. A nuk e dinë ata se kush e kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, e pret zjarri i Xhehenemit, ku do të jetë përjetësisht? Ky është poshtërimi i madh.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Ka prej tyre që e shqetësojnë Profetin e thonë: "Ai dëgjon (e beson) gjithçka që i thuhet". Thuaj: "Ai dëgjon atë që është e mira për ju. Ai beson në Allahun dhe ka**

besim te besimtarët. Ai është mëshirë për ata nga ju që besojnë. Ata që e lëndojnë të Dërguarin e Allahut, i pret një dënim i dhembshëm.” - Ka munafikë që e mundojnë Profetin me fjalët fyese ndaj tij dhe fesë së tij. Ata thoshin: “Ai dëgjon (*e beson*) gjithçka që i thuhet”. Me këtë nënkuptonin se nuk shqetësoheshin aspak për fyerjet që i bënin, sepse thoshin: “Mjafton të shkojmë tek ai të kërkojmë ndjesë, dhe ai e pranon gjithmonë ndjesën tonë, sepse ai pranon gjithçka që i thuhet dhe nuk përpiqet të dallojë të vërtetin nga mashtruesi.” Allahu i poshtëroftë e shëmtoftë! Me këto fjalë tregonin se sa e parëndësishme ishte për ta figura e Profetit. Ata nuk shqetësoheshin aspak nëse ai i dëgjonte apo jo fyerjet e tyre. Nëse nuk i dëgjonte, kjo ishte ajo që donin ata, dhe nëse i dëgjonte, mjaftonte për ta të paraqisnin një ndjesë të thatë, dhe çështja mbyllej. Kështu, ata kishin gabuar rëndë në shumë drejtime. Më i madhi gabim ishte mundimi që i shkaktonin Profetit, ndërkohë që ai erdhi për t’i udhëzuar në më të mirën e

kësaj bote dhe ahiretit. Ai erdhi për t’i shpëtuar, për t’i nxjerrë nga dëshpërimi dhe shkatërrimi, në udhëzimin e qartë dhe lumturinë e të dyja jetëve. Pastaj, si pa të keq, ata e thellonin fyerjen për figurën e Profetit, duke treguar mospërfillje për pasojat e kësaj vepre të ulët. Ndër fyerjet e tyre të çuditshme ishte tallja me logjikën dhe arsyen e Profetit, kur pretendonin se ai nuk dinte të dallonte të sinqertin nga mashtruesi, ndërkohë që ai ishte njeriu me logjikën, mençurinë dhe intelektin më të plotë njerëzor. Ai ishte prodhuesi i mendimeve më të përkryera dhe të drejta.

- **“Ata ju betohen në Allahun për t’ju kënaqur, por është më e drejtë që të kënaqin Allahun dhe të Dërguarin e Tij, nëse janë besimtarë të vërtetë.”** - Me anë të betimeve, ata shtiren sikur nuk kanë lidhje me shpifjet kundër Profetit dhe fesë së tij. Në këtë mënyrë, ata duan që thjesht t’ju kënaqin ju dhe ju të jeni të kënaqur me ta, por është më e drejtë që të kënaqin Allahun dhe të Dërguarin e Tij, nëse janë besimtarë të vërtetë. Besimtari i vërtetë nuk parapëlqen asgjë tjetër mbi kënaqësinë e Allahut dhe kënaqësinë e të Dërguarit të Tij. Kjo tregon se në zemrat e tyre nuk kishte besim, sepse ata i dhanë përparësi kënaqësisë së krijesave mbi kënaqësinë e Allahut dhe të Dërguarit të Tij.

- **“A nuk e dinë ata se kush e kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, e pret zjarri i Xhehenemit, ku do të jetë përjetësisht?”** - Të gjitha këto veprime janë armiqësi ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Ata shpërfillin urdhëresat e Zotit dhe shkelin kufijtë e Tij. Për këta të mjerë është përgatitur zjarri i Xhehenemit.

- **“Ky është poshtërimi i madh.”** - Nuk ka poshtërim më të tmerrshëm dhe të dhimbshëm sesa i këtyre të mjerëve. Atyre u humbet lumturia e përjetshme në Xhenet dhe e zhytin veten në Zjarrin e përherëshëm. Allahu na ruajt nga kjo humbje dhe ky poshtërim!

Ajetet 64 – 66

64. Hipokritët tremben se mos zbret ndonjë sure që u nxjerr në shesh atë që kanë në zemër. Thuaju: “Talluni, por të jeni të sigurt se Allahu do ta zbulojë gjithçka për të cilën keni frikë!”

65. E, nëse i pyet, ata të thonë: “Ne thjesht ishim duke luajtur e dëfryer”. Thuaju: “Vallë, me Allahun, Librin dhe të Dërguarin e Tij talleni?!”

66. Mos nxirrni justifikime! Ju keni mohuar pas besimit tuaj. Nëse i falim disa nga ju, të tjerët do t'i dënojmë, sepse janë keqbërës.

Shpjegimi i ajeteve

Surja Teube është quajtur ndryshe edhe *El Fadiha* - Zbuluesja, Diskretituesja, sepse ajo i nxori hapur sekretet e munafikëve. Gjatë gjithë sures vërejmë se i Madhëruari thotë: "... ka prej tyre të cilët ...", dhe pastaj përmend hollësisht cilësitë e tyre. Por Allahu i Madhëruar nuk i përmendi ata me emra, dhe këtë e bëri për dy arsye të dobishme, nëse i kuptojmë: Së pari, Allahu është *Es-sit-tir* - Mbulues, fshehës i të metave të robve dhe e do fshehjen e të metave të robve të Tij. Së dyti, për të kuptuar se kritika u drejtohet të gjithë atyre munafikëve që kanë të tilla cilësi, deri në Ditën e Gjykimit. Për këto arsye, është më e drejtë dhe gjithëpërfshirëse përmendja e cilësive të tyre dhe jo e emrave konkretë të tyre. Kështu, munafikëve u hyri tmerri. Allahu i Madhëruar thotë në një ajet tjetër: "Sigurisht, nëse hipokritët, ata që kanë sëmundje në zemrat e tyre dhe ata që përhapin gënjeshtria në Medine, nuk ndalen, Ne do të bëjmë që ti të dominosh mbi ta e pastaj ata nuk do të rrinë më në të, vetëm se për një kohë të shkurtër. Ata do të jenë të mallkuar. Kudo që të ndeshen, do të kapen dhe do të vriten (*pa mëshirë*)." [Ahzab 60, 61]. Ndërsa në këtë ajet thotë:

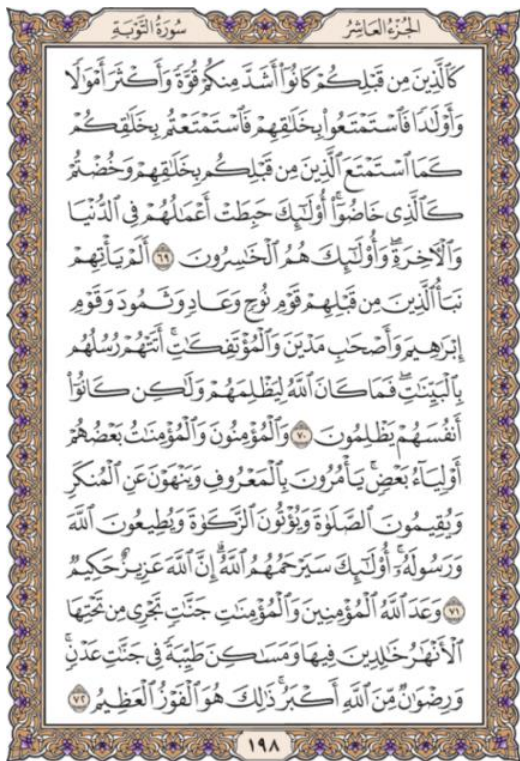
- **“Hipokritët tremben se mos zbret ndonjë sure që u nxjerr në shesh atë që kanë në zemër.”** - Ata kanë frikë se do të zbulohen e poshtërohen, kanë frikë se do t'u dalin në shesh të palarat e tyre dhe të gjithë

do t'i marrin vesh. Kështu, ata do të bëhen shembull për ata që marrin mësim.

- **“Thuaju: “Talluni, por të jeni të sigurt se Allahu do ta zbulojë gjithçka për të cilën keni frikë!”**” - Munafikët talleshin me besimtarët dhe me fenë e tyre në mënyrë të vazhdueshme. Kështu, gjatë luftës së Tebukut, disa prej tyre thanë me përbuzje për sahabët e Profetit: "Nuk kemi parë më mashtrues dhe më frikacakë në betejë sesa këta 'dijetarët' tanë". Por kur ata mësuuan se Profetit iu përcollën këto fjalë fyese e shpifëse, shkuan menjëherë tek ai për t'u shfajësuar, duke thënë: "Ne thjesht ishim duke luajtur e dëfryer". I Lartësuari thotë:

- **“E, nëse i pyet, ata të thonë: “Ne thjesht ishim duke luajtur e dëfryer”. Thuaju: “Vallë, me Allahun, Librin dhe të Dërguarin e Tij talleni?!”** - Pra, - thoshin ata - e bëjmë thjesht për t'u argëtuar dhe kaluar kohën. Ne nuk donim të fyenim dhe të shanim askënd. Por i Madhëruari, duke treguar se gënjenin, thotë: "Thuaju atyre: “Vallë, me Allahun, Librin dhe të Dërguarin e Tij talleni?!” Tallja me Allahun, shpalljet dhe Profetin e Tij është femohim, që të nxjerr nga Islami. Në themel të besimit është madhërimi i Allahut dhe respektimi i fesë dhe Profetit të Tij, prandaj tallja me ta bie ndesh me bazën e besimit. Kështu, kur ata shkuan te Profeti që të justifikoheshin, Profeti përsëriste vetëm ato fjalë.

- **“Mos nxirrni justifikime! Ju keni mohuar pas besimit tuaj. Nëse i falim disa nga ju, të tjerët do t'i dënojmë, sepse janë keqbërës.”** - Ajeti tregon se çdokush që fsheh në gjoks ndjenja dhe sidomos plane e tallje kundër fesë, ta dijë se Allahu i Madhëruar ka për ta turpëruar dhe ka për ta ndëshkuar me më të madhin ndëshkim. Çdokush që tallet me ndonjë gjë prej Librit të Zotit ose traditës së Profetit të Tij, ai është mohues i Allahut të Madhëruar. Por ajetet tregojnë, gjithashtu, se pendimi është i pranueshëm, për çfarëdolloj gjynahu dhe sado i madh qoftë ai.

Ajetet 67 - 68

67. Hipokritët dhe hipokritet janë si njëri tjetri: urdhërojnë për ligësi, ndalojnë nga e mira dhe janë dorështrënguar. Ata e kanë harruar Allahun, prandaj Ai i ka harruar ata. Nuk ka dyshim se hipokritët janë të pabindur.

68. Allahu ka përgatitur zjarrin e Xhehenemit për hipokritët, hipokritet dhe jobesimtarët. Atje do të jenë përgjithmonë dhe ai mjafton për ta. Ata i ka mallkuar Allahu dhe kanë dënim të pandërprerë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Hipokritët dhe hipokritet janë si njëri tjetri: urdhërojnë për ligësi, ndalojnë nga e mira dhe janë dorështrënguar.”** - Munafikët janë pjesë e njëri tjetrit, sepse ata i bashkon hipokrizia dhe miqësia me njëri tjetrin. Ajeti tregon që besimtarët nuk duhet të lidhin miqësi dhe aleancë me munafikët. Pastaj i Madhëruari bën një përshkrim të përgjithshëm të munafikëve. Së pari, ata urdhërojnë për ligësi, që nënkupton: mohimin e Zotit dhe asaj që Ai ka urdhëruar

të besohet e pasohet; shkeljen e kufijve të Zotit dhe mosbindjen ndaj Tij; shkeljen e urdhrave të Zotit. Së dyti, ata ndalojnë nga të mirat, që nënkupton besimin e drejtë dhe të sinqertë, moralin e lartë dhe veprat e mira dhe të sinqerta. Së treti, ata janë dorështrënguar, domethënë nuk shpenzojnë për bamirësi. Ajo që i përmbledh të gjitha këto cilësi të ulta, - që është edhe shkaktarja e tyre, - është cilësia e radhës:

- **“Ata e kanë harruar Allahun, prandaj Ai i ka harruar ata.”** - Ata e kujtojnë Allahun shumë pak, prandaj edhe Ai i ka lënë të harruar ata, duke i përjashtuar nga mëshira e Vet. Prej kësaj, ata nuk kanë sukses të bëjnë vepra të mira dhe kurrë nuk kanë për të hyrë në Xhenet. Madje, ata do të braktisen e harrohen në shtresën më të ulët të zjarrit përjetësisht.

- **“Nuk ka dyshim se hipokritët janë të pabindur.”** - Duket sikur i Madhëruari e kufizon prishjen e mosbindjen (*fisk*) vetëm te munafikët, por kjo nuk do të thotë se nuk ka të tjerë që janë të prishur e të pabindur. Përkundrazi, kjo bëhet vetëm për të treguar se ‘prishja’ e munafikëve është shumë më e madhe se e të tjerëve, prandaj edhe ndëshkimi i tyre do të jetë më i madh se i të tjerëve. Arsye tjetër është se besimtarët sprovohen më shumë prej tyre, sepse ata gjenden mes radhëve të besimtarëve dhe ruajtja prej tyre është shumë më e vështirë se ruajtja nga të tjerët.

- **“Allahu ka përgatitur zjarrin e Xhehenemit për hipokritët, hipokritet dhe jobesimtarët. Atje do të jenë përgjithmonë dhe ai mjafton për ta. Ata i ka mallkuar Allahu dhe kanë dënim të pandërprerë.”** - Allahu i Madhëruar dhe i Drejtë do t’i bashkojë munafikët dhe mohuesit në zjarrin e Xhehenemit, ku do të jenë të mallkuar përjetësisht, për shkak se ata bëhen bashkë me njëri tjetrin në dynja për mohimin e të vërtetës dhe për të luftuar fenë e Allahut dhe Profetin e Tij.

Ajetet 69 - 70

69. Ashtu si ata para jush të cilët ishin më të fuqishëm se ju, kishin më shumë

pasuri e fëmijë dhe u kënaqën me çfarë u takoi, edhe ju kaluat pjesën tuaj të kënaqësisë dhe u zhytët në kotësi si ata. Veprat e tyre janë të pavlera në këtë jetë dhe në jetën tjetër dhe pikërisht këta janë të dëshpëruarit.

70. A nuk u ka mbërritur historia e atyre që ishin më herët, populli i Nuhut, i Adit dhe Themudit, populli i Ibrahimit, i Medjenit dhe i qyteteve të përmbysura - atyre u erdhën të dërguarit me argumente të qarta. Allahu nuk u bëri asnjë padrejtësi, por ata i bënë padrejtësi vetes.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar kërcënon munafikët me të njëjtin ndëshkim me të cilin goditi popujt e mëparshëm, që i kundërshtuan profetët dhe shpalljet e Zotit të tyre, si popullin e Nuhut, të Adit, të Themudit, popullin e Ibrahimit, Medjenit dhe Mu'tefikatit. Mu'tefikati ishte populli që banonte në fshatrat e popullit të Lutit. Të gjithë këtyre u erdhën të dërguarit me argumente të qarta, të vërteta dhe të shndritshme si dielli. Por ata i kundërshtuan, prandaj u përfshinë nga ndëshkimet që na janë treguar. Kujdes, pra, o munafikë të mjerë, se edhe veprat tuaja janë të ngjashme me të tyret, prandaj ju pret i njëjti ndëshkim si ata. Ju u dëfryet të shfrenuar me mirësitë e kësaj bote, duke i përdorur ato jo për qëllimet që kërkon Zoti, por për kundërshtime e gjynahe ndaj Zotit. Ju, ashtu si popujt e shkatërruar, u zhytët në poshtërsira e kufër, e përqaftat të kotën dhe luftuat kundër të vërtetës së Zotit, prandaj meritoni ndëshkimin, ashtu sikurse edhe popujt para jush. Ndërsa nga ana tjetër qëndrojnë besimtarët. Ata, - edhe pse kënaqen me mirësitë e kësaj bote, që Zoti u jep, - ndryshe nga mohuesit dhe munafikët, këto kënaqësi i shfrytëzojnë për të shtuar edhe më shumë bindjen ndaj Zotit dhe adhurimin ndaj Tij. Ata janë të ekuilibruar në kënaqësitë e kësaj bote, duke u kufizuar në hallallin e Zotit dhe në qëllimin e mirë për t'u forcuar edhe më shumë në shërbimin

ndaj Zotit. Ndërsa dituria e tyre është dituria e trashëguar me besnikëri nga profetët e Zotit. Përmes kësaj diturie, ata arrijnë gradën e *jakin-it*, që është siguria e plotë në të gjitha çështjet e larta dhe madhore që krijesat e Zotit duhet të dinë. Ata e mbrojnë të vërtetën e Zotit, duke e lartësuar atë në përballje me të kotën. Gjithashtu, ndëshkimi i të Lartësuarit për mohuesit e së vërtetës nuk është aspak padrejtësi ndaj tyre. Janë ata që i bëjnë padrejtësi vetvetes, duke bërë gjynahe dhe duke kundërshtuar profetët, si çdo arrogant tjetër.

Ajetet 71 - 72

71. Besimtarët dhe besimtare janë miq e mbrojtës të njëri tjetrit; ata urdhërojnë për të mirë e ndalojnë nga e keqja, falin rregullisht namazin, japin zekatin dhe i binden Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Allahu do t'i mëshirojë ata. Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë.

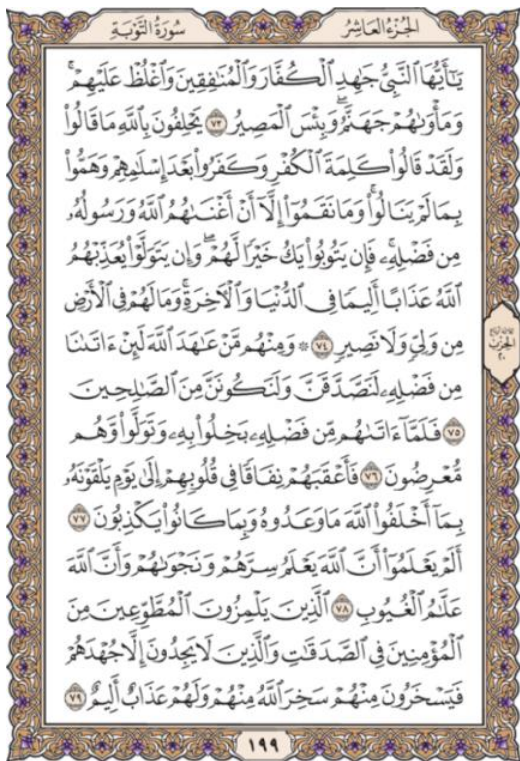
72. Besimtarëve dhe besimtareve Allahu u ka premtuar kopshte nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë dhe vendbanime të bukura në Xhenetin e Adnit. Por lumturia më e madhe është kënaqësia e Allahut. Kjo është fitorja e madhe.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi tha se munafikët janë miq të njëri tjetrit, Allahu i Madhëruar na thotë se edhe besimtarët janë miq të njëri tjetrit, por besimtarët përshkruhen me të tjera cilësi:

- **“Besimtarët dhe besimtare janë miq e mbrojtës të njëri tjetrit;...”** - Si meshkujt, edhe femrat besimtare, janë miq të njëri-tjetrit. Ata e duan njëri-tjetrin. Ata i përkasin njëri tjetrit dhe ndihmojnë njëri tjetrin. Pjesë e detyrimeve të tyre të ndërsjellta është që ata:

- **“...ata urdhërojnë për të mirë e ndalojnë nga e keqja, falin rregullisht namazin, japin zekatin dhe i binden Allahut dhe të Dërguarit të Tij.”** – ‘*El Mearuf*’ quhet besimi, veprat, fjalët e cilësitë e mira që Zoti i do dhe ka urdhëruar që të pajisemi me to. Besimtarët urdhërojnë njëri-tjetrin për ‘*mearuf*’ dhe, sigurisht, ata

janë të parët që i kryejnë vetë ato. ‘*El Munker*’ quhet çdo besim, vepër, fjalë e cilësi e keqe që Zoti nuk e do dhe na ka ndaluar prej tyre. Besimtarët ndalojnë njëri tjetrin nga këto gjëra dhe janë vetë të parët që largohen prej tyre. Gjithashtu, të gjithë besimtarët i binden Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Kështu, ata arrijnë të përqendrohen në rrugën e drejtë dhe e mbajnë njëri-tjetrin fort në të. Këtë e bëjnë vazhdimisht dhe kurrë nuk lëkunden, derisa të largohen nga kjo botë e të takojnë Zotin e tyre, duke qenë me besim të pastër, me vepra të mira e të sinqerta. Këta janë ata për të cilët Allahu i Madhëruar thotë:

- “**Allahu do t’i mëshirojë ata.**” - Këta do ti përfshijë i Madhëruari në mëshirën e Tij, që të siguron nga çdo e keqe, dhe do t’i mbulojë me bamirësinë e Tij, që të ofron çdo të mirë.

- “**Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë.**” - Allahu është i Plotfuqishmi, Krenari, Ngadhënjimtari, Mposhtësi dhe Nënshtruesi i gjithçkaje. Por, me gjithë pushtetin e Tij absolut, Ai është edhe i Urtë. Ai e vendos

çdo gjë në vendin e vet që i takon. Ai meriton që të lavdërohet për gjithçka që ka krijuar dhe për çdo ligj që na ka caktuar. Më pas, Allahu i Madhëruar përmend shpërblimet e mëdha që ka përgatitur për të zgjedhurit e Tij:

- “**Besimtarëve dhe besimtareve Allahu u ka premtuar kopshte nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë dhe vendbanime të bukura në Xhenetin e Adnit.**” - Në Xhenet ka vetëm mirësi, lumturi dhe gëzim; ai është i pastër nga ligësitë e brengat. Nëpër këshjtjellat e Xhenetit rrjedhin lumenj të mëdhenj. Rreth tyre gëlon bimësia e dendur, e stolisur me vendpushime e bukuri të papara e të padëgjua. Kopshtet e hijshme e lumturuese ujiten nga lumenj të kristaltë. Vetëm Allahu i Lartësuar i di hollësisht se si janë begatitë që fshihen në ato kopshte të bukura. Lumturia e banorëve nuk ka të përshkruar kur të mësojnë se do të jenë atje përjetësisht. Ata nuk do të dëshirojnë asnjëherë të largohen nga ai vend. Xheneti është rregulluar e zbukuruar nga vetë i Madhëruari për të devotshmit. Të mrekullueshme do të jenë pamjet që do të shikojnë, vendet ku pushojnë dhe kënaqësitë që do të shijojnë në çdo çast. Ata kurrë nuk do të mendojnë për t’u larguar nga ai vend i bekuar. Vetë Allahu i Madhëruar ka ndërtuar për të devotshmit dhoma të tejdukshme e të stolisura me smeralde e diamante. Kur je jashtë, mund të shikosh bukuritë e brendshme, ndërsa kur je brenda, shijon pamjet e mrekullueshme jashtë. Këto vendbanime të hijshme, në të cilat qetësohen shpirtrat, tërhiqen zemrat dhe lumturohen adhuruesit, do të jenë të përjetshme. Por mbi të gjitha këto kënaqësi, qëndron diçka shumë më e madhe:

- “**Por lumturia më e madhe është kënaqësia e Allahut. Kjo është fitorja e madhe.**” - Kënaqësia e Allahut, që i përfshin banorët e Xhenetit, është më e madhe se kënaqësitë e tjera që ata përjetojnë atje. Madje, kënaqësitë e Xhenetit nuk mund të kuptohen dhe të

përjetohen pa kënaqësinë e Allahut dhe vështrimin drejt Tij. Shikimi i Fytyrës së Zotit dhe lumturia që sjell kënaqësia e Tij mbi adhuruesit e vet, ka qenë motivi që frymëzon adhuruesit dhe objektivi drejt të cilit vrapojnë të dashuruarit pas Zotit. Kënaqësia e Zotit të tokës dhe qiejve është lumturia më e madhe e Xhenetit.

Ajetet 73 – 74

73. O Profet! Luftoju jobesimtarët dhe hipokritët dhe sillu ashpër me ta! Vendbanim i tyre është Xhehenemi, që është përfundimi më i keq.

74. Ata betohen në Allahun se nuk kanë thënë asgjë të keqe. Në të vërtetë, ata thanë fjalë kufri, mohuan pasi kishin pranuar Islamin dhe tentuan diçka që nuk e arritën dot. Ata u mbushën me urrejtje, vetëm sepse Allahu dhe i Dërguari i Tij i begatoi besimtarët me mirësitë e Tij. Nëse pendohen, do të jetë më mirë për ta. Por nëse refuzojnë, Allahu do t'i ndëshkojë me një dënim të dhembshëm në këtë jetë dhe në jetën tjetër dhe për ta nuk do të ketë asnjë mbrojtës e ndihmëtar në tokë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O Profet! Luftoju jobesimtarët dhe hipokritët dhe sillu ashpër me ta!”** - Sa herë që nevojitet ashpërsimi i luftës ndaj tyre, kryeje këtë detyrë. Këtu bëhet fjalë jo vetëm për luftën ushtarake, por edhe për luftën me dituri, argumentim e arsyetim. Ata që shfaqin haptazi armiqësi e shpallin luftë, luftohen me forcën ushtarake, por duke mos lënë mënjandë edhe forcën e fjalës, argumentit, si edhe urtësinë e qartësisht të së vërtetës. Ata që janë të nënshtruar dhe jetojnë nën shtetin Islam ose kanë marrëveshje me shtetin Islam, ata luftohen gjithmonë me forcën e fjalës dhe argumentit. Këtyre u qartësohen butësisht mirësitë e Islamit dhe fatkeqësitë e shirkut dhe të mohimit të Zotit. Kështu veprohet me ta në jetën e kësaj bote, ndërsa për në ahiret, i Madhëruari thotë:

- **“Vendbanim i tyre është Xhehenemi, që është përfundimi më i keq.”** - Ai është

vendi nga ku ata nuk do të mund të largohen kurrë, por do të vuajnë atje përjetësisht.

- **“Ata betohen në Allahun se nuk kanë thënë asgjë të keqe.”** - Disa prej tyre, duke nënkuptuar Profetin dhe shokët e tij, thoshin me nënçmim: “Kur të kthehemi në Medine, paria do t'i dëbojë prej saj të përçmuarit.” Në fakt, e tërë krenaria u takon Allahut, të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve, por munafikët nuk e dinë këtë.” [Munafikun 8]. Ndërsa disa të tjerë fyenin figurën e Profetit dhe talleshin me fenë e Zotit. Por kur Profetit iu përcollën fjalët e tyre tallëse, ata shkuan tek ai duke u betuar se nuk thanë ndonjë gjë. Por Allahu i Lartësuar, duke përgënjeshtuar qëndrimin e tyre, tha:

- **“Në të vërtetë, ata thanë fjalë kufri, mohuan pasi kishin pranuar Islamin dhe tentuan diçka që nuk e arritën dot.”** - Me pranimin e Islamit në fillim, edhe pse në dukje, ata dolën nga gjendja e kufrit dhe u trajtuan si muslimanë. Megjithatë, me fjalët e tyre tallëse dhe fyese ndaj Profetit dhe fesë së tij, treguan shuarjen e Islamit të tyre, duke u futur sërish në rrethin e mohuesve. Përveç fjalëve, ata tentuan “diçka të paarritshme.” Ata tentuan të vrisnin Profetin gjatë kthimit nga lufta e Tebukut. Por Allahu i Madhëruar ia tregoi Profetit planin e tyre dhe mundësoi dikë që t'i ndalte nga ky komplot.⁴⁶

- **“Ata u mbushën me urrejtje, vetëm sepse Allahu dhe i Dërguari i Tij i begatoi besimtarët me mirësitë e Tij.”** - Mos vallë, janë të pakënaqur me Profetin, i cili i pasuroi me mirësitë dhe bujarinë e madhe të Zotit, atëherë kur ishin të varfër e të shpërfillur?! Kjo është tepër e çuditshme! Nënçmojnë njeriun që u bë shkak t'i nxirrte ata nga errësitat në dritë, nga varfëria në pasurinë e shpirtit dhe zemrës. Përse sillen kështu, kur duhet ta ndienin për detyrë që ta respektonin e nderonin figurën e tij, madje ta besonin e mbështesin Profetin a.s. në misionin e tij? I tillë është ai që ka burrëri dhe fe. Sidoqoftë, Allahu i Madhëruar

sërisht ua jep si mundësi pendimin, kur thotë:

- **“Nëse pendohen, do të jetë më mirë për ta.”** - Ai i fton të pendohen, sepse pendimi është baza mbi të cilën ndërtohet lumturia e dynjasë dhe e ahiretit. Por nëse i kthejnë shpinën pendimit, atëherë i Madhëruari ka për t'i ndëshkuar në dynja dhe në ahiret:

- **“Por nëse refuzojnë, Allahu do t'i ndëshkojë me një dënim të dhembshëm në këtë jetë dhe në jetën tjetër...”** - Në jetën e kësaj bote, i Madhëruari i godet ata me trishtim dhe ankth, për shkak të triumfit të fesë dhe krenarisë së Profetit të Tij, si dhe për shkak të mosarritjes së qëllimit të tyre. Ndërsa në ahiret ata i pret ndëshkimi në Zjarrin përvëlues.

- **“...dhe për ta nuk do të ketë asnjë mbrojtës e ndihmëtar në tokë.”** - Ata nuk mund të gjejnë në tokë ndonjë ndihmës a mik, që të marrë përsipër veprat dhe realizimin e qëllimeve të tyre. Ata nuk do të gjejnë as mbrojtës, që t'i ruajë nga të këqijat. Kështu ndodh nëse i shkëput lidhjet me Zotin dhe nuk kërkon ndihmën e Tij. Pas asaj, asgjë e mirë nuk pritet, veçse të gjitha llojet e ligësisë, dëshpërimit dhe privimit.

Ajetet 75 - 78

75. Ka nga ata, që i janë zotuar Allahut, duke thënë: “Nëse Ai na jep nga mirësitë e Tij, sigurisht që do të japim sadaka dhe sigurisht që do të bëhemi njerëz të mirë.”

76. Por kur Ai u dha nga mirësitë e Veta, ata u bënë koprracë dhe kthyen shpinën.

77. Prandaj, Ai ua ka hedhur hipokrizinë në zemrat e tyre, deri në Ditën kur do të dalin para Tij, sepse e shkelën premtimin e dhënë Allahut dhe sepse vazhdimisht gënjenin.

78. Vallë, a nuk e dinë ata se Allahu i di sekretet e tyre dhe çdo bisedë të fshehtë dhe se Allahu është Ai që i di të gjitha të fshehtat?

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ka nga ata, që i janë zotuar Allahut, duke thënë: “Nëse Ai na jep nga mirësitë e Tij, sigurisht që do të japim sadaka dhe**

sigurisht që do të bëhemi njerëz të mirë.”

- Ka munafikë, të cilët i premtojnë Allahut: Nëse na i shton mirësitë e dynjasë, edhe ne do të japim për bamirësi, do të respektojmë lidhjet farefisnore, do të nderojmë mikun, do të ndihmojmë të vërtetën dhe do të bëjmë të gjitha të mirat.

- **“Por kur Ai u dha nga mirësitë e Veta, ata u bënë koprracë dhe kthyen shpinën.”** - Kur i Madhëruari u dhuron mirësi të Tij, ata nuk e mbajnë fjalën e dhënë, por kthejnë shpinën dhe nuk binden me arrogancë. Si përgjigje, vjen ndëshkimi i drejtë i të Urtit:

- **“Prandaj, Ai ua ka hedhur hipokrizinë në zemrat e tyre, deri në Ditën kur do të dalin para Tij, sepse e shkelën premtimin e dhënë Allahut dhe sepse vazhdimisht gënjenin.”** - Ky është ndëshkimi i pandashëm i këtyre të mjerëve. Për këtë arsye, le të jenë të kujdesshëm dhe të ruhen besimtarët nga kjo cilësi e ulët: t'i japin fjalën Zotit që, nëse u fal diçka, ata do të përkushtohen, dhe pastaj ta shkelin fjalën e dhënë. Nëse e thyen premtimin pasi Allahu të plotëson kërkesat, atëherë ki frikë nga ndëshkimi i Allahut dhe nga mbushja e zemrës me hipokrizi, sikurse ndodhi me ata që përmenden në Kur'an. Sipas një hadithi të saktë, që gjendet në dy *Sahih*-ët, Profeti thotë: "Shenjat e hipokrizisë janë tre: kur flet, gënjen, kur jep besën, tradhton dhe kur premtton, e shkel premtimin." Edhe munafikët e përshkruar më lart, - që premtuan se, nëse Allahu i furnizonte, ata do të bëheshin bamirës, - nuk e mbajtën premtimin, gënjen dhe shkelën zotimin.

Çdokush që bën këtë veprim, i Madhëruari e kërcënon duke thënë:

- **“Vallë, a nuk e dinë ata se Allahu i di sekretet e tyre dhe çdo bisedë të fshehtë dhe se Allahu është Ai që i di të gjitha të fshehtat?”** - Zoti i di gjitha, prandaj Ai do t'i shpërblejë për gjithçka që kanë bërë. Këto ajete flasin për një munafik, që quhej Talebe. Ai shkoi tek Profeti dhe i kërkoi që ta luste Allahun që ta furnizonte me të mira. Ai pretendoi se, nëse Allahu do t'i jepte, ai

do të falte sadaka, do të mbante lidhjet farefisnore dhe do të ndihmonte nevojtarët. Profeti u lut për të, dhe vërtet ai u pasurua shumë. Me kalimin e kohës, Talebe u largua nga Medina dhe vinte gjithnjë e më rrallë në xhami gjatë ditës. Më pas u largua edhe më tepër, duke marrë pjesë veçse në namazet e xhumasë. Profeti e vërejti mungesën e tij. Kur erdhi çasti, Profeti dërgoi njerëz që t'i merrnin zekatin e detyrueshëm sipas ligjit të Zotit. Por Talebe tha: "Kjo është thjesht xhizje. Zekati që ju kërkoni prej meje është, në fakt, vëllai i xhizjes, që ua merrni *ehlul kitab*-ëve." Kur zekatmbledhësit u kthyen te Profeti, ai tha: "Mjerë për Taleben! Mjerë për Taleben! Mjerë për Taleben!" Kur u shpall ky ajet, - që flet për Taleben dhe të ngjashmit me të, - disa anëtarë të familjes së Talebes shkuan dhe i treguan se ç'kishte thënë Profeti. Atëherë, Talebe shkoi menjëherë tek Profeti, që t'ia jepte vetë zekatin, por Profeti nuk ia pranoi. Po kështu vepruan me të edhe Ebu Bekri me Umerin. Talebe vdiq në kohën e Uthmanit.

Ajetet 79 - 80

79. Sa për ata, të cilët përqeshin besimtarët, që japin sadaka me vullnet dhe tallen me ata të cilët nuk kanë ç'të japin gjë tjetër veç mundit të tyre, Allahu do t'i përgjigjet talljes së tyre. Ata do të kenë dënim të dhembshëm.

80. Kërko falje për ta ose mos kërko, por edhe nëse kërkon falje shtatëdhjetë herë, Allahu nuk do t'i falë, sepse ata kanë mohuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë ata që shkelin kufijtë.

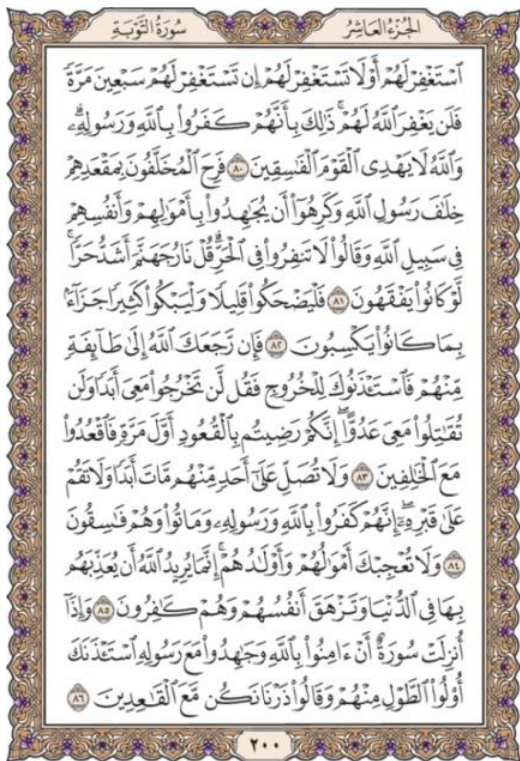
Shpjegimi i ajeteve

- "Sa për ata, të cilët përqeshin besimtarët, që japin sadaka me vullnet dhe tallen me ata të cilët nuk kanë ç'të japin gjë tjetër veç mundit të tyre, Allahu do t'i përgjigjet talljes së tyre." - Kjo është një tjetër cilësi e shëmtuar e munafikëve, - Allahu i shëmtoftë dhe poshtëroftë! Sa herë që u jepet mundësia të fyejnë Islamit dhe muslimanët, e shfrytëzojnë të mbushur plot armiqësi dhe

urrejtje. Kur Allahu i Madhëruar dhe Profeti i Tij nxitën besimtarët për të dhënë sadaka, muslimanët e sinqertë nxituan të jepnin për hir të Allahut aq sa patën mundësi. Disa dhanë shumë e disa dhanë pak, sipas mundësive. Megjithatë, asnjë nuk shpëtoi pa u thumbuar nga gjuha e hidhur e atyre gjarpërinjve të pistë. Sipas munafikëve, ata që dhanë shumë, e bënë për sy e faqe e për të shitur mend, ndërsa për të varfrit që dhanë pak, thanë: "Allahu nuk ka nevojë për këto sadaka të papërfillshme." Por Allahu i Madhëruar tha se do t'i përgjigjet talljes së tyre:

- **"Ata do të kenë dënim të dhembshëm."**

- Ata bënë disa poshtërsi me fjalët e tyre. Së pari, vetë tallja është një vepër e shëmtuar dhe e dënueshme, aq më tepër kur u bëhet besimtarëve. Ajo është gjynah i madh edhe thjesht kur ka lidhje me çështjet e kësaj bote. Prandaj, kur ka të bëjë me çështjet e fesë dhe të besimit, ajo është edhe më e rëndë dhe e rrezikshme. Ai që i bindet Allahut dhe përpiqet për vepra të mira, është detyrë të ndihmohet, mbështetet dhe të nxitet për ta vazhduar rrugën e tij. Por munafikët, me fjalët e tyre, synojnë pikërisht të kundërtën: ata duan t'i pengojnë besimtarët që bëjnë vepra të mira. Po ashtu, tallja me ata që dhanë shumë pasuri si sadaka, se ishin mburraveçë dhe pa nijet të pastër, ishte një paragjykim i ulët, një shpifje e pabazë dhe pa dije. A ka poshtërsi më të ulët sesa të akuzosh dikë pa fakte?! Për ata që dhanë pak pasuri, munafikët thanë se Allahu nuk kishte nevojë për sadakatë e tyre. Kjo u tha me qëllim të ulët dhe të padrejtë. Është e vërtetë që Allahu i Lartësuar nuk ka nevojë për sadakatë e njerëzve, të shumta apo të pakta qofshin ato, por qëllimi i munafikëve ishte gjetkë: ai kishte ligësi brenda. Është vetë Allahu i Madhëruar dhe i Pasur që i urdhëroi robërit për diçka që ata kanë shumë nevojë: sadaka dhe vepra të mira. "Kush ka bërë ndonjë të mire, që peshon sa grimca, atë do të shohë. Dhe kush ka bërë ndonjë të keq, që peshon sa grimca, atë do të shohë." [Zelzele 7-8].

Fjalët e munafikëve ishin plot ligësi dhe synonin të pengonin njerëzit nga punët e mira, prandaj i Madhëruari i poshtëron ata, madje ka përgatitur dënim të dhembshëm:

- **“Kërko falje për ta ose mos kërko, por edhe nëse kërkon falje shtatëdhjetë herë, Allahu nuk do t’i falë...”** - Ky ajet tregon se, sado që të kërkosh falje për munafikët, Allahu i Madhëruar nuk ka për t’i falur ata. Qëllimi nuk është te numri i herëve. Domethënë, edhe nëse kërkon falje më shumë se shtatëdhjetë herë, Allahu i Madhëruar përsëri nuk ka për t’i falur ata. Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: "Njëllor është - kërkon apo nuk kërkon falje për ta, sepse Allahu nuk ka për t’i falur kurrësi. Allahu nuk i udhëzon ata që i shkelin kufijtë." [Munafikun 6]. Pastaj i Madhëruari tregon shkakun e mospranimit të *istigfar*-it dhe lutjeve për ta:

- **“...sepse ata kanë mohuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij.”** - Mohuesit nuk i sjellin asnjë dobi lutjet e të tjerëve. Edhe veprat e tij janë të papranueshme, përderisa vazhdon të jetë *kafir* dhe vdes si i tillë.

- **“Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë ata që shkelin kufijtë.”** - *El Fasikin* janë të shfrenuarit. Kështu quhen ata që kalimi i kufijve të Allahut u është bërë cilësi e pandashme. Ata nuk pranojnë kurrësi që të largohen nga kjo rrugë dhe nuk e ndërrojnë atë me asgjë tjetër. Veprojnë kështu, sepse janë zhytur tërësisht në shfrenimin e tyre. Kur u vjen e vërteta e qartë e Allahut, ata nuk e pranojnë, madje e refuzojnë me forcë. Për këtë arsye, i Madhëruari - me urtësinë dhe drejtësinë e Tij - i ndëshkon ata, duke i privuar nga udhëzimi, dhe atëherë ata kurrë nuk mund ta gjejnë më rrugën e drejtë.

Ajetet 81 - 83

81. Ata që qëndruan pas (në luftën e tebukut) u gëzuan për qëndrimin e tyre pas të Dërguarit të Allahut dhe nuk dëshironin që të luftonin me pasuritë dhe vetet e tyre në rrugën e Allahut. Ata thanë: “Mos dilni në vapë!” Thuaju: “Zjarri i Xhehenemit e ka vapën edhe më të fortë.”, nëse kuptojnë!

82. Le të qeshin pak e le të qajnë shumë. Ky është shpërblimi për atë që bënë.

83. Nëse Allahu të kthen ty te ndonjë grup i tyre, e ata të kërkojnë leje për të ardhur (me ty), thuaju: “Ju kurrë nuk do të dilni me mua dhe kurrë nuk do të luftoni ndonjë armik së bashku me mua. Ju u kënaqët herën e parë që nuk luftuat. Prandaj rrini me ata që mbetën pas!”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata që qëndruan pas (në luftën e tebukut) u gëzuan për qëndrimin e tyre pas të Dërguarit të Allahut dhe nuk dëshironin që të luftonin me pasuritë dhe vetet e tyre në rrugën e Allahut.”** - Munafikët gëzohen për mosmarrjen pjesë në luftë me Profetin. Ata shfaqin mospërfillje për këtë gjynah kaq të madh. Kjo tregon për mosbesimin e tyre në Zotin dhe Profetin e tij. Për këto çështje na tregon vetë Allahu i Madhëruar, i Cili shfaq haptazi atë që gjendet në zemrat e atyre të mjerëve. Ai thotë: "... ata u gëzuan për qëndrimin e tyre pas të Dërguarit të

Allahut...". Gëzimi i tyre është diçka më shumë sesa mospjesëmarrja në luftë, që është gjynah i madh. Po ata që kënaqen se nuk shkojnë në luftë?! Këta të mjerë ndiejnë kënaqësi që nuk i binden Zotit dhe shesin mend mes tyre me diçka të tillë. I Madhëruari na njofton se munafikët nuk dëshironin që të luftonin me pasurinë dhe veten e tyre në rrugën e Tij. Kështu janë të mbushura zemrat e tyre, ndryshe nga zemrat e besimtarëve, të cilët, edhe kur janë të justifikuar për mospjesëmarrjen në luftë, trishtohen dhe sytë u lotojnë. Ata nuk e mbajnë dot veten nga dëshira e madhe për të luftuar në rrugën e Zotit dhe për të lartësuar fenë e Tij me pasurinë dhe jetën e tyre. Kjo ndodh me ata, sepse zemrat e tyre janë të mbushura plot iman, shpresë dhe siguri për bamirësinë dhe begatitë e shumta që Zoti u premton.

- **“Ata thanë: “Mos dilni në vapë!”**” - Munafikët thanë se vajtja në luftë në mes të të nxehtit përvëlues ishte tepër e vështirë. Por këta të mjerë i dhanë përparësi rehatisë së përkohshme në jetën e dynjasë, e cila do të marrë fund shumë shpejt, kundrejt kënaqësisë së përhershme në Xhenet. Ata i druajtën asaj nxehtësie, prej së cilës mund të shpëtosh duke gjetur hije në mbrëmje e mëngjes, por nuk u druajtën nga nxehtësia e atij zjarri, që vetëm Krijuesi ia di fuqinë përvëluese:

- **“Thuaju: “Zjarri i Xhehenemit e ka vapën edhe më të fortë.”, nëse kuptojnë.”!** - Nëse do të gjykonin drejt dhe të kuptonin realitetin, nuk do ta bënin atë zgjedhje.

- **“Le të qeshin pak e le të qajnë shumë! Ky është shpërblimi për atë që bënë.”** - Le të kënaqen me jetën e kësaj dynjaje të përkohshme, që shpejt do të fanitet e zhduket. Le të kënaqen me bukuritë e saj dhe le të dëfrehen me lojrat e saj, se ndëshkimi i dhimbshëm që i pret do të jetë i madh dhe i gjatë sa përjetësia, si shpërblim për atë që kanë bërë. Ky është shpërblimi për kufirin, hipokrizinë dhe për mosnënshtrimin ndaj Allahut të Madhëruar.

- **“Nëse Allahu të kthen ty te ndonjë grup i tyre, e ata të kërkojnë leje për të ardhur me ty, thuaju: “Ju nuk do të dilni kurrë me mua dhe kurrë nuk do të luftoni ndonjë armik së bashku me mua!”** - Nëse ndodh që të nisesh për ndonjë udhëtim të shkurtër dhe të thjeshtë, dhe këta munafikë të kërkojnë të vijnë me ty, mos i prano, por thuaju: “Ju nuk do të vini kurrë me mua dhe kurrë nuk do të luftoni ndonjë armik së bashku me mua! Allahu i Madhëruar do të na bëjë që të mos kemi nevojë për mbështetjen tuaj.”

- **“Ju u kënaqët herën e parë që nuk luftuat, prandaj rrini me ata që mbetën pas!”** - Ky ajet kuranor i ngjan shumë një ajeti tjetër, ku Allahu i Madhëruar thotë: "Ne do t'ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (*Shpalljen e Zotit*) për herë të parë, dhe do t'i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre. Edhe sikur t'u dërgonim melekët, t'i bënim të vdekurit t'u flisnin atyre dhe t'i tubonim të gjitha gjërat para tyre, ata përsëri nuk do të besonin, nëse Allahu nuk do të donte. Por shumica e tyre nuk e dinë (*të vërtetën*).” [En'am 110, 111]. Atij njeriu që i bën bisht zbatimit të urdhrit të Zotit kur i jepet mundësia, nuk i jepet sukses më pas për zbatimin e këtij urdhri. Ky gjykim shërben edhe si masë ndëshkimore poshtëruese për munafikët, që nga besimtarët do të shihen gjithnjë si tradhtarë e gjynahqarë. Ky turp do t'i ndjekë nga pas, në mënyrë të tillë që askush tjetër nuk do të provonte të bënte të njëjtën gjë si ata më prapa.

Ajeti 84

84. Asnjërit prej tyre mos ia fal namazin kur të vdesin e as mos u qëndro pranë varrit, sepse ata kanë mohuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe kanë vdekur si mohues!

Shpjegimi i ajetit

- **“Asnjërit prej tyre mos ia fal namazin kur të vdesin e as mos u qëndro pranë varrit...”** - Kuptimi: Mos ua fal namazin e xhenazes munafikëve dhe as mos qëndro te

varri për t'u lutur për ta. Namazi dhe lutja për ta është ndërmjetësim, dhe dihet mirë se ndërmjetësimi për ta është i pavlefshëm.

- **“...sepse ata kanë mohuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe kanë vdekur si mohues!”** - Duhet kuptuar mirë se, çdokujt që vdes si mohues nuk i vlen asnjë lloj ndërmjetësimi. Në këto ajete ka mësim dhe qortim edhe për të tjerët. Ato janë kërcënim i hapur për të gjithë. Kështu veprohet me të gjithë ata që njihen me siguri si munafikë apo si mohues të Islamit. Atyre nuk u falet namazi i xhenazes. Nga ana tjetër, ajeti është tregues për ligjshmërinë e faljes së namazit të xhenazes për besimtarët dhe të qëndrimit pranë varrit të tyre për të bërë lutje. Kështu vepronte edhe Profeti me besimtarët. Fakti që Allahu i Madhëruar na ndalon vetëm nga namazi dhe lutjet për munafikët dhe jobesimtarët, tregon se falja e namazit të xhenazes për besimtarët është vepër e padiskutueshme dhe e praktikueshme nga muslimanët.

Ajeti 85

85. Mos u mahnit nga pasuria dhe fëmijët e tyre! Njëpërmjet tyre, Allahu dëshiron që t'i ndëshkojë ata në këtë botë dhe t'u dalë shpirti duke qenë mohues.

Shpjegimi i ajetit

- **“Mos u mahnit nga pasuria dhe fëmijët e tyre!”** - Mos u mashtroni nga gjendja e atyre jobesimtarëve dhe munafikëve, që Allahu i Madhëruar u ka dhënë nga mirësitë e kësaj bote. Pasuritë dhe fëmijët e tyre nuk tregojnë aspak se Allahu i Lartësuar i ka privilegjuar ata. Madje, për ata të mjerë është krejtësisht e kundërta. I Lartësuarit thotë:

- **“Njëpërmjet tyre, Allahu dëshiron që t'i ndëshkojë ata në këtë botë dhe t'u dalë shpirti duke qenë mohues.”** - Ata lodhen për t'i fituar dhe mbledhur, frikësohen se mos i humbasin dhe asnjëherë nuk i shijojnë ato. Më e keqja është se këto të mira i shpërqendrojnë ata nga qëllimi kryesor i jetës, pra, nga adhurimi i Zotit dhe përgatitja për jetën e pasosur. Kështu enden këta të mjerë në kotësitë e kësaj dynjaje të

shkurtër, derisa të vijë momenti që t'u dalë shpirti me dhimbje e vuajtje. Dashuria për këtë dynjë e ka pushtuar shpirtin e tyre, prandaj në momentin e vdekjes ata i djeg dëshpërimi për ndarjen prej saj.

Ajetet 86 - 87

86. Kur zbriti surja që urdhëron për të besuar në Allahun dhe për të luftuar së bashku me të Dërguarin e Tij, pasanikët kërkuan leje prej teje, duke thënë: “Na lejo të rrimë (në shtëpi) me ata që nuk shkojnë në luftë!”

87. Ata parapëlqyen të rrinin me ata që nuk shkojnë në luftë, prandaj zemrat e tyre u vulosën dhe tashmë ata nuk kuptojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar njofton se munafikët vazhdonin të ishin të rënduar në lidhje me bindjen ndaj Tij. Atyre nuk u bënë aspak dobi ajetet dhe suret e shpallura nga Allahu:

- **“Kur zbriti surja që urdhëron për të besuar në Allahun dhe për të luftuar së bashku me të Dërguarin e Tij, pasanikët kërkuan leje prej teje, duke thënë: “Na lejo të rrimë (në shtëpi) me ata që nuk shkojnë në luftë!””** - Sa herë që shpallen sure ku urdhërohet për besim të drejtë dhe për luftë në rrugën e Zotit, pikërisht njerëzit e pasur dhe të shëndetshëm, të cilët nuk kanë asnjë justifikim për t'iu shmangur këtyre urdhrave, nxitojnë të kërkojnë leje për të mos marrë pjesë në luftë. Allahu i Madhëruar i ka begatuar me pasuri dhe fëmijë, e megjithatë ata nuk tregohen mirënjohës dhe nuk e lavdërojnë Dhuruesin ashtu si Ai dëshiron. Ata nuk kryejnë as detyrimet më themelore. Nëse do të tregoheshin mirënjohës, zbatimi i urdhrave do të ishte i lehtë për ta. Por ata nuk dinë të bëjnë gjë tjetër, veçse të justifikohen. Të rënduar nga dembelizmi, ata duan të qëndrojnë me të dobtit dhe të pamundurit, duke thënë: “Na lejo të rrimë me ata që nuk shkojnë në luftë!” I Lartësuarit thotë:

- **“Ata parapëlqyen të rrinin me ata që nuk shkojnë në luftë, prandaj zemrat e tyre u vulosën dhe tashmë ata nuk**

kuptojnë.” - Si është e mundur që ata qëndruan bashkë me fëmijët dhe gratë, që u lejohet të mos marrin pjesë në xhihad?! Mos vallë kështu i udhëzoi logjika dhe urtësia e tyre?! Apo Allahu i Madhëruar ua vulosi zemrat dhe ata nuk arrijnë të kuptojnë të mirën e vetes së tyre? Ata nuk kanë dëshirën më të vogël për të bërë diçka që u sjell mirësi e shpëtim. Ata nuk arrijnë as ta konceptojnë bamirësinë ndaj vetes së tyre. Nëse do të logjikonin drejt, nuk do kënaqeshin me këtë lloj gjendjeje, e cila është poshtëruese për burrat e vërtetë.

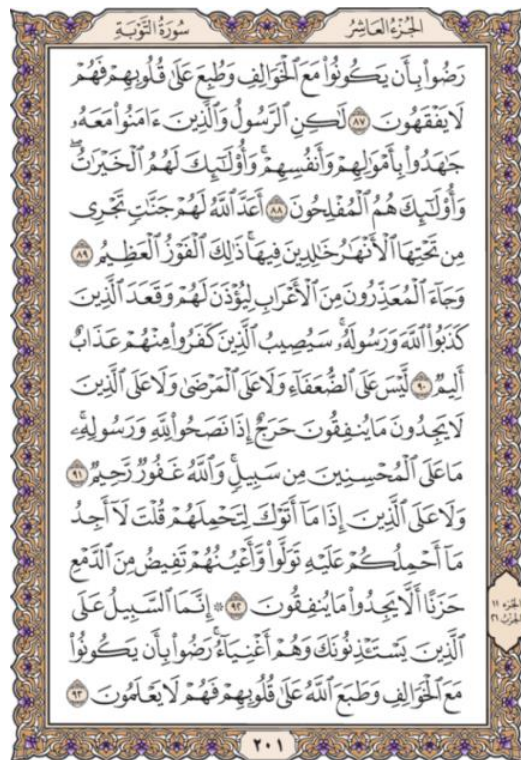
Ajetet 88 - 89

88. Por, i Dërguari e së bashku me të, edhe besimtarët, luftuan me pasurinë dhe vetet e tyre. Atyre u takojnë të gjitha të mirat dhe ata janë të shpëtuarit.

89. Allahu u ka përgatitur atyre kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Kjo është fitorja e madhe.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na njofton se, edhe nëse munafikët i largohen xhihadit në rrugën e Tij, Ai do t'u mjaftojë besimtarëve. Allahu ka rob të zgjedhur prej krijesave të Tij që, me mirësinë e Tij, zbatojnë urdhrat e Tij. Ata janë profetët dhe besimtarët, të sinqertët që luftojnë në rrugën e Tij me pasurinë dhe jetën e tyre. Ata nuk shfaqin rëndesë e dembelizëm. Përkundrazi, ata shfaqin gëzim dhe kënaqësi të madhe. Për këta, i Madhëruari thotë: “Atyre u takojnë të gjitha të mirat dhe ata janë të shpëtuarit (*muflihun*).” Ata do të kenë mirësi të shumta në dynja dhe në ahiret dhe do të jenë “*muflihun*”, domethënë, ata që arrijnë të përmbushin synimet më të larta dhe fitojnë shpërblimin më të madh. I Lartësuar i përgëzon ata duke thënë: “Allahu u ka përgatitur atyre kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Kjo është fitorja e madhe.” Turp e mjerim për ata që nuk zgjedhin këtë rrugë, por e zhysin veten në humbje, duke shkatërruar jetën e tyre në këtë botë dhe në ahiret. Ky ajet ngjan me ajetin tjetër

kuranor: “Thuaj: “Besoni në atë (*Kur'anin*) apo jo, atyre që u është dhënë dituri (*nga librat e parë*) para tij, kur u lexohet (*Kur'ani*) lëshohen me fytyrë përdhe, duke bërë sexhde.”” [Isra 107]. Ose ajetit tjetër: “Këta janë ata të cilëve Ne u dhamë Librin, urtësinë e Profetësinë. E nëse këta (*populli yt*) refuzojnë, Ne e kemi siguruar atë me një popull që nuk e refuzon. Këta ishin ata të cilët Allahu i udhëzoi në rrugë të drejtë, prandaj me udhëzimin e tyre udhëhiqu. Thuaj: “Unë nuk kërkoj për këtë asnjë shpërblim prej jush. Ky është veçse një mesazh për mbarë njerëzimin.”” [En'am 89, 90].

Ajetet 90 – 93

90. Edhe disa beduinë (arabë të shkretëtirës) paraqitën justifikime, për t'u dhënë leje që të mos shkonin në luftë. Edhe ata që donin të gënjenin Allahun dhe të Dërguarin e Tij munguan në luftë. Ata që mohuan do t'i godasë një dënim i ashpër.

91. Nuk është gjynah për të dobëtit, as për të sëmurët e as për ata që nuk gjejnë

burime për të shpenzuar (në rrugën e Allahut), kur janë të sinqertë ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Për të mirët nuk ka arsye për qortim. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

92. (Nuk është gjynah) As për ata të cilët kur erdhën tek ti për t'i bartur me kafshë, ti u the: "Nuk kam me çfarë t'ju mbaj...". Ata u kthyen me sytë që u rridhnin lot prej pikëllimit, se nuk kishin burime nga të nxirrnin shpenzimet (për xhihadin).

93. E keqja është për ata që, duke qenë pasanikë, kërkuar leje të mbeteshin me ata që nuk shkonin në luftë. Allahu i ka vulosur zemrat e tyre dhe ata nuk e dinë këtë.

Shpjegimi i ajeteve

- "Edhe disa beduinë (arabë të shkretëtirës) paraqitën justifikime, për t'u dhënë leje që të mos shkonin në luftë." - Ngaqë ishin të plogësht dhe me besim të dobët, ata shkuan te Profeti për t'i kërkuar leje që të mos merrnin pjesë në luftë. Ata ishin njerëz me sjellje të vrazhdë dhe të pacipë. Megjithatë, ka mundësi që ajeti të flasë për ata besimtarë që vërtet ishin të justifikuar, dhe Profeti e kishte zakon që gjithmonë i justifikonte ata që i kërkonin leje.

- "Edhe ata që donin të gënjenin Allahun dhe të Dërguarin e Tij munguan në luftë." - Këta të tjerët as nuk e merrnin mundimin për të kërkuar leje te Profeti i Zotit. Këta gënjenin kur thoshin se besonin Allahun dhe të Dërguarin e Tij, sepse besimi i vërtetë të bën që t'u bindesh urdhrave të tyre, dhe jo t'i kundërshtosh. Pastaj i Madhëruari i kërcënoi ata duke thënë:

- "Ata që mohuan do t'i godasë një dënim i ashpër." - Në ajetin e mësipërm, Allahu i Madhëruar na tregoi për ata që kërkonin leje për të mos marrë pjesë në luftë. Por duke qenë se ata ndahen në dy grupe, të justifikuar dhe të pajustificuar nga Sheriati, Allahu i Madhëruar e shpjegon më tepër këtë çështje:

- "Nuk është gjynah për të dobët, as për të sëmuret e as për ata që nuk gjejnë burime për të shpenzuar (në rrugën e Allahut), kur janë të sinqertë ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Për të mirët nuk ka arsye për qortim. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë." - Ndër të justifikuarit nga Sheriati, Allahu i Madhëruar përmend:

-Të dobët, domethënë ata me fizik të dobët, të verbër etj., që nuk kanë mundësi të dalin për të luftuar.

-Të sëmuret, me të gjitha llojet e sëmundjeve dhe gjymtimeve, që të pengojnë për luftë.

- Ata të cilët nuk kanë pasuri apo mjetet e nevojshme për të shkuar në luftë. Për këta, i Madhëruari thotë: "Për të mirët nuk ka arsye për qortim". Për këto kategori nuk ka asnjë përgjegjësi para Allahut të Madhëruar. Por ka një kusht: "kur ata janë të sinqertë ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij, në atë masë që, nëse vërtet do t'i kishin mundësitë, do të merrnin pjesë në luftë." Kështu, këta adhures të sinqertë, edhe pse nuk marrin pjesë vetë në luftë, ata nxisin për pjesëmarrje në të dhe e ndihmojnë rrugën e Allahut me gjithë forcat dhe mundësitë e tyre. Ndaj këtyre nuk ka asnjë qortim. I Lartësuarit thotë: "Për të mirët nuk ka qortim". Ata janë të mirë, sepse gjithmonë i sheh duke përmbushur fillimisht detyrimet ndaj Zotit, por edhe ndaj robve të Tij. Ata janë bamirës dhe të përkushtuar në përmbushjen e detyrimeve, dhe kjo ia pret rrugën çdo qortimi për ta. Nëse robi tregohet bamirës dhe i jep hakun asaj që ka brenda mundësive të tij, nuk është kurrsesi i qortuar për ato që janë jashtë mundësive të tij, sepse "Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë." Nga falja dhe mëshira e Tij, Ai i toleron dhe fal të pamundurit. Madje, duke parë nijetin e tyre të fortë për të ndihmuar fenë e Tij, Ai i shpërblen njëlloj si të tjerët që kanë marrë pjesë realisht në luftë.⁴⁷ E keqja është për ata që, duke qenë pasanikë, kërkuar leje dhe u pajtuan të rrinin me ata që nuk vajtën në luftë. Allahu i

vulosi zemrat e tyre dhe ata nuk e morën vesh.

Ajetet 94 - 96

94. Kur të ktheheni tek ata do t'ju paraqesin justifikime. Thuaju: “Mos u arsyetoni, ne nuk kemi për t'ju besuar. Tashmë, na ka njoftuar Allahu për gjendjen tuaj të vërtetë. Veprimet tuaja do t'i shohë Allahu dhe i Dërguari i Tij. Në fund ju do të ktheheni tek Ai që e di çfarë fshihet dhe çfarë është e hapët. Ai do t'ju tregojë të vërtetën e gjithçkaje që keni bërë”.

95. Kur të ktheheni tek ata, do t'ju betohen në Allahun, për të mos i qortuar. Kthejuni shpinën atyre! Ata, me të vërtetë janë të ndyrë dhe vendi i tyre do të jetë Xhehenemi, si shpërblim për ato (padrejtësi) që bënë.

96. Ata do t'ju betohen që të jeni të kënaqur me ta. Por edhe nëse ju shprehni kënaqësi, Allahu nuk është i kënaqur me ata që i shkelin kufijtë e Tij.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kur të ktheheni tek ata do t'ju paraqesin justifikime.”** - Pasi tregoi se munafikët i bënë bisht luftës duke qenë të pajustificuar, thotë se ata do të shkonin te Profeti për t'u justifikuar, pasi ai të kthehej nga lufta. Në këtë kohë, Profeti mësohet që t'u thotë:

- **“Thuaju: “Mos u arsyetoni, ne nuk kemi për t'ju besuar. Tashmë, na ka njoftuar Allahu për gjendjen tuaj të vërtetë.”** - Kurrë nuk kemi për t'u besuar justifikimeve tuaja. E si mund t'ju besojmë kur tashmë na ka njoftuar Allahu për të vërtetën tuaj?! Allahu është më i vërteti në fjalën e Tij, prandaj justifikimi juaj nuk ka asnjë vlerë.

- **“Veprimet tuaja do t'i shohë Allahu dhe i Dërguari i Tij.”** - Në jetën e kësaj dynjaje, janë veprat e tyre ato që zbulojnë çfarë fshehin në gjoks. Veprat janë peshorja e saktë, që kurrë nuk gënjen për të nxjerrë në pah sinqeritetin dhe gënjeshtërinë. Ndërsa fjalët dhe pretendimet janë të parëndësishme në këtë rast. Sidoqoftë, do të

vijë dita kur të gjithë do të kthehen tek Njohësi i të fshehtave:

- **“Në fund ju do të ktheheni tek Ai që e di çfarë fshihet dhe çfarë është e hapët. Ai do t'ju tregojë të vërtetën e gjithçkaje që keni bërë”.** - Allahut nuk mund t'i fshihet asgjë. Ai do t'ju nxjerë në shesh të gjitha qëllimet, fjalët dhe veprat tuaja, të mira apo të këqija qofshin ato. Ai do t'ju japë atë që meritoni dhe do ta shpërndajë shpërblimin me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij. Allahu nuk do t'i bëjë askujt padrejtësi, as edhe një thërrmijë. Ata që nxjerrin justifikime janë në gjendje të ndryshme. Prej tyre ka të tillë, të cilëve u pranohet justifikimi, për shkak të sinqeritetit të tyre; ata falen dhe trajtohen sikur të mos kishin gabuar kurrë. Ndërsa munafikët nuk kanë sinqeritet, prandaj justifikimet e tyre janë të papranueshme. Ky refuzim ka të bëjë me veprat dhe fjalët e tyre të poshtra, për të cilat ata nuk janë penduar vërtet. Këta lloj njerëzish ose ndëshkohen në këtë dynja, me llojet e përcaktuara të ndëshkimit në Sheriat, ose thjesht shpërfillen dhe nënçmohen. Është pikërisht kjo e fundit që Zoti i Lartësuar urdhëroi të veprohej me këta të mjerë: pra, të shpërfillen dhe nënçmohen, pa u dhënë ndonjë ndëshkim konkret.

- **“Kur të ktheheni tek ata, do t'ju betohen në Allahun, për të mos i qortuar. Kthejuni shpinën atyre! Ata, me të vërtetë janë të ndyrë dhe vendi i tyre do të jetë Xhehenemi, si shpërblim për ato (padrejtësi) që bënë.”** - Thjesht nënçmohini dhe as mos merrni mundimin t'i qortoni, t'i fshikulloni ose t'i ekzekutoni. Ata janë të ndyrë, thotë i Lartësuar. Si të tillë, as nuk e meritojnë që të merresh me ta e t'u japësh një fare rëndësie. Edhe dënimi e qortimi nuk bëjnë dobi tek ata. Për ta është mëse i mjaftueshëm Xhehenemi, për veprat që kanë bërë.

- **“Ata do t'ju betohen që të jeni të kënaqur me ta. Por edhe nëse ju shprehni kënaqësi, Allahu nuk është i kënaqur me ata që i shkelin kufijtë e**

Tij.” - Përveç shfaqjesimit, ata njerëz të pështirë duan që ju të jeni të kënaqur me ta, a thua se asgjë nuk ka ndodhur. Por mësojeni mirë se, edhe nëse ju kënaqeni me ta, Allahu i Lartësuar kurrë nuk kënaqet me njerëz të prishur. Vëreni me kujdes! Në ajtet nuk thuhet: "Allahu nuk kënaqet me ta", por: "...nuk kënaqet me një popull që shkel kufijtë". Domethënë, Allahu i Madhëruar e ka lidhur ngushtë pakënaqësinë dhe zemërimin e Tij me cilësinë e keqe të kalimit të kufijve të Tij. Me fjalë të tjera, porta e pendimit është lënë e hapur për ta. Nëse ata, si çdo i pabindur tjetër, pendohen, Allahu e pranon pendimin e tyre. Allahu i Lartësuar është i pakënaqur nga ata për shkak të cilësisë që e pengon këtë gjë. Ata shkelin kufijtë e Zotit, ata nuk i duan gjërat që Zoti kërkon prej tyre, si besimi i sinqertë dhe bindja ndaj Tij, por janë zhytur në vepra që zemërojnë të Drejtin, siç janë: idhujtaria, hipokrizia e poshtërsitë e tjera. Kështu, o besimtarë të sinqertë, edhe ju duhet të veproni njëllor siç ju mëson Zoti juaj. Kurrë mos u kënaqni e miqësoni me të tillë njerëz, derisa ata të shfaqin sinqerisht pendimin dhe nënshtrimin ndaj Zotit, me fenë e Tij të pastër. Shkurtimisht, Allahu i Madhëruar na bën të ditur se munafikët që iu shmangën thirrjes së Profetit për luftë, dëshironin që, me justifikimet dhe betimet e tyre, besimtarët jo vetëm t'i pranonin, por edhe të ishin të kënaqur me ta. Kjo nuk duhet të ndodhte kurrë! Nuk mund të jesh i kënaqur me ata që nuk i binden Zotit. Ata nuk e meritojnë dashurinë, miqësinë dhe respektin e besimtarëve. Përkundrazi, atyre u kthehet shpina e braktisen, ashtu si largohesh nga gjërat e pështira e të poshtra. Ajeti që thotë: "...na ka treguar Allahu për veprat tuaja" është provë se Allahu i Madhëruar flet. E folura është atribut i Allahut të Madhëruar. Gjithashtu, ajeti tregon se Allahu i Madhëruar vepron sipas dëshirës dhe pushtetit të Tij, i pa ndikuar nga askush. Pjesa: "...veprën tuaj do ta shohë Allahu..." , tregon se Allahu i sheh veprat e robve si para, ashtu edhe pas

realizimit të tyre. Ajetet dëshmojnë se Allahu i Madhëruar i do punëmirët dhe të penduarit e sinqertë, ashtu sikundër i urren dhe zemërohet me ata që janë të prishur, që shkelin kufijtë e Tij.

Ajetet 97 - 100

97. Beduinët janë më të zhyturit në mohim e hipokrizi dhe janë më të prirurit për të mos i njohur dispozitat që Allahu ia zbriti të Dërguarit të Tij. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.

98. Ka beduinë, të cilët shpenzimin në rrugën e Allahut e konsiderojnë si gjobë dhe presin fatkeqësira për ju. Atyre u rëntë fatkeqësia! Allahu dëgjon e di gjithçka.

99. Por ka edhe beduinë të cilët besojnë në Allahun dhe në Jetën tjetër dhe atë, që e japin, e konsiderojnë si mirësi që të afron tek Allahu dhe që të bën t'i meritosh lutjet e të Dërguarit (për bamirësit). Dijeni se ato janë me të vërtetë rrugë për afrim (tek Allahu). Allahu do t'i përfshijë ata në mëshirën e Tij. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

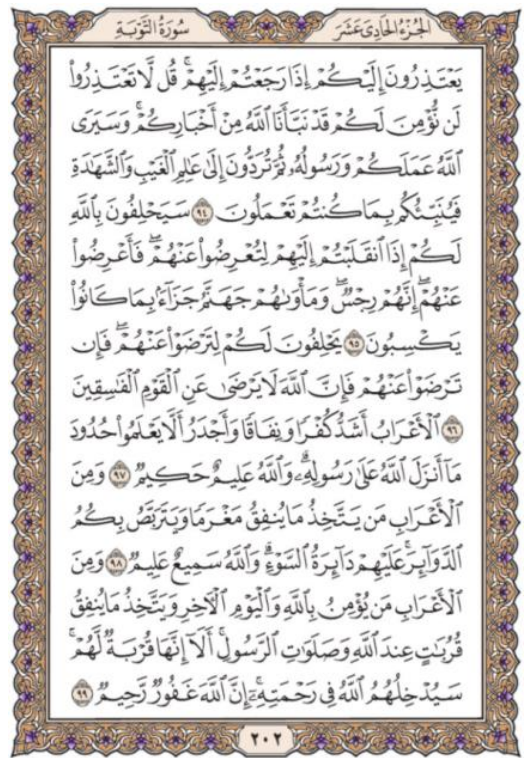
100. Allahu është i kënaqur me besimtarët e hershëm muhaxhirë e ensarë dhe me ata që i pasuan me vepra të mira. Edhe ata janë të kënaqur me Të. Për ta Ai ka përgatitur kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përjetësisht. Ky është fitimi i madh.

Shpjegimi i ajeteve

- "Beduinët janë më të zhyturit në mohim e hipokrizi dhe janë më të prirurit për të mos i njohur dispozitat që Allahu ia zbriti të Dërguarit të Tij. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë." - Beduinë quhen banorët e shkretëtirës dhe të zonave të largëta, larg qyteteve ose përqendrimeve të mëdha të njerëzve. Kjo kategori karakterizohet nga një mosbesim më i madh dhe më i theksuar në fe, për shkaqe të shumta. Për shembull, ata janë më larg diturisë dhe mundësive për ta arritur atë. Dituria rreth besimit, ligjeve dhe dispozitave të fesë, rreth veprave e cilësive të larta të besimit janë më të huaja për ta. I

Lartësuarit thotë se ata janë më të prirur që të mos i njohin kufijtë dhe ligjet që Ai i shpalli Profetit të Tij. Përmes Shpalljes, Allahu i Lartësuar i zbriti Profetit parimet e besimit, por edhe ligje fetare për shoqërinë. Por njerëzit larg qytetërimit dhe diturisë nuk janë në kontakt me këto njohuri, ndryshe nga njerëzit e qyteteve dhe vendbanimeve të gjera. Njerëzit që janë në kontakt më të ngushtë me diturinë e shpallur nga Zoti janë më pranë njohjes së kufijve të Tij. Kjo dituri u mundëson dy gjëra: 1. Një koncept më të drejtë për realitetin dhe të mirën. 2. Kultivim të motiveve të mira dhe të dobishme. Këto mirësi nuk mund t'i kenë ata që janë larg diturisë. Nga ana tjetër, qytetarët karakterizohen nga një karakter i butë, natyrë e qetë dhe lehtësisht e përshtatshme. Ata janë të arsyeshëm dhe binden lehtë kur u afrohet e mira, ndryshe nga banorët e shkretëtirave dhe larg qyteteve, të cilët janë të ngurtë, të ashpër, të vrazhdë, të pabindur dhe nuk pranojnë këshillën e mirë. Në fakt, kudo ka qafirë dhe munafikë, por ata i gjen më tepër larg qytetit. Gjithashtu, beduinët janë më të dhënë pas pasurisë, si edhe koprracë, kur është fjala për të shpenzuar atje ku urdhëron Zoti.

- **“Ka beduinë, të cilët shpenzimin në rrugën e Allahut e konsiderojnë si gjobë dhe presin fatkeqësira për ju. Atyre u rëntë fatkeqësia! Allahu dëgjon e di gjithçka.”** - Zekatin dhe çdo lloj shpenzimi për hir të Zotit e konsiderojnë si *garamet*, si gjobë ose taksë rënduese, nga e cila vetëm humb dhe nuk fiton asgjë, as kënaqësinë e Zotit. Prandaj, edhe kur u kërkohet që të japin, mezi japin dhe i mallkojnë besimtarët. Ata i urrejnë besimtarët dhe urojnë që çdo fatkeqësi t'u bjerë atyre. Por ajo që do të ndodhë në realitet është e kundërta. Fati i zi u vërtitet pikërisht atyre njerëzve pa tru. Besimtarët i ndjek çdo e mirë, me lejen e Zotit të Madhëruar. Ata do t'i lartësojë Zoti mbi çdo armik të tyre dhe përfundimin do ta kenë të mirë. Allahu i Lartësuar dëgjon e di gjithçka, prandaj Atij

kurrë nuk mund t'i fshihen qëllimet e robve. Allahu sheh, dëgjon dhe di hollësitë dhe qëllimin e çdo pune që bëjnë njerëzit. Ai e di mirë se cilët janë të sinqertë dhe cilët hipokritë, e në fund do t'i japë secilit atë që meriton.

- **“Por ka edhe beduinë të cilët besojnë në Allahun dhe në Jetën tjetër dhe atë, që e japin, e konsiderojnë si mirësi që të afron tek Allahu dhe që të bën t'i meritosh lutjet e të Dërguarit (për bamirësit).”** - Jo të gjithë beduinët janë të qortuar dhe jobesimtarë. Ka prej tyre që besojnë në Allahun dhe në Ditën e Gjykimit. Është pikërisht ky besim që i shpëton dhe i ruan ata nga mohimi dhe hipokrizia. Këta bëjnë vepra të mira sipas imanit të tyre. Edhe shpenzimet që japin i konsiderojnë si një mundësi e mirë, që i afron tek Allahu i Madhëruar: "...atë që e japin e konsiderojnë si mirësi që të afron tek Allahu dhe që të bën t'i meritosh lutjet e të Dërguarit (për bamirësit)." Besimtarët llogarisnin shpërblimin e Allahut dhe synonin kënaqësinë e Tij përmes punëve të mira.

Kështu, ata bëheshin prej atyre për të cilët Profeti lutej dhe kërkonte falje, dhe kjo i kënaqte ata pa masë. Ai lutej për ta që Zoti t'i bekonte ata në pasuritë dhe familjet e tyre. Allahu i Madhëruar, duke treguar dobinë e madhe të lutjeve të Profetit për besimtarët, thotë:

- **“Dijeni se ato janë me të vërtetë rrugë për afrim (tek Allahu).”** - Duke dhënë pasurinë e tyre për hir të Zotit, ata bënin që Profeti të kërkonte falje për ta dhe të lutej për bereqet e mbarësi. Në këtë mënyrë, ata të afroheshin edhe më shumë tek Allahu i Lartësuar dhe u shtojnë e bekojnë pasuria e tyre. Të gjitha mirësitë përmbledhen në fjalën e Allahut:

- **“Allahu do t'i përfshijë ata në mëshirën e Tij. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Allahu i Lartësuar do t'i llogarisë si njerëz vepërmirë. Allahu i Madhërishtë është Falës i madh dhe Mëshirëplotë. Ai ua fal gjynahet atyre që pendohen dhe kthehen tek Ai të nënshtuar. Ai i përfshin me dashuri adhuruesit e Tij, me mëshirën e Tij, që ka përfshirë gjithçka. Për këta fatlumë Ai ka posaçëruar një mëshirë të veçantë, që askush tjetër nuk e gëzon. Prej kësaj mëshire, besimtarët përftojnë dituri të saktë dhe të nevojshme, mbushen me vullnet për të bërë vepra të mira, që Zoti i do. Është i Madhërishtë që e fut këtë udhëzim në zemrat e tyre, që ata të ecin drejt kënaqësisë dhe Xhenetit të Tij. Në këtë rrugë, po me mëshirën e Tij të posaçme, Ai i ruan nga çdo gjë që cenon imanin e tyre, i ruan nga gjynahet dhe u rezervon shpërblime pa fund. Nga ajeti kuptojmë se edhe nomadët nuk ndryshojnë totalisht nga qytetarët e vendbanimeve të mëdha, në kuptimin që edhe ata janë të ndarë në besimtarë dhe jo të tillë. Disa janë të lavdëruar për cilësitë e mira e disa janë të dënueshëm për cilësitë e ulëta. Allahu i Madhëruar nuk i qorton ata për faktin se janë banorë çadrasah dhe shkretëtëtirash, por për faktin se janë të prirur drejt mohimit, hipokrizisë dhe mosnjohjes së kufijve që Zoti i shpalli Profetit të Tij. Kështu, qortimi

shkon për të gjithë ata që kanë të tilla cilësi, edhe nëse jetojnë në mes të qyteteve të mëdha. Nga ajetet kuptohet gjithashtu se mohimi, hipokrizia dhe mosbindja ndaj Zotit shtohen ose pakësohen, ashpërsohen ose zbuten, në varësi të gjendjes së robrit dhe shoqërisë ku ai jeton, si dhe në varësi të paditurisë rreth shpalljeve të Zotit. Prej këtej, kuptohet vlera e madhe e diturisë. Injoranti është më pranë të keqes sesa i dituri. I Madhëruari i qortoi nomadët si më të prirur drejt mohimit e hipokrizisë, pikërisht për shkak të largësisë së tyre nga dituria e mirë, e cila është dituria rreth Shpalljes së Zotit. Kjo dituri përfshin themelet e fesë dhe degëzimet e saj, si: çështjet e imanit, islamit, ihsanit; njohjen e kufirit, hipokrizisë dhe shfrenimit në gjynahe Zotit; njohjen e devotshmërisë dhe rrugëve të arritjes së saj; njohjen e mënyrave dhe veprave që të çojnë drejt shpëtimit nga e keqja dhe arritjes së të mirave; fjalët e veprat që konsiderohen si bindje e adhurime ndaj Zotit dhe për të cilat Zoti shpërblen pa masë; bamirësia dhe llojet e saj; lidhjet që njeriu duhet të ruajë dhe forcojë; çfarë janë gjynahet e mëdha, si vrasja, zinaja, pirja e pijeve dehëse, fajdet etj. Pa dyshim, ai që i njeh këto çështje dhe synon të mirën, ka për të zbatuar porositë dhe ka për t'u kujdesur që të jetë i rregullt dhe të jetojë sipas ligjit të Zotit. Ai do të veprojë të mirën dhe do të largohet nga e keqja. Pasi të përkushtohet vetë në këtë rrugë, ai do të ftojë edhe të tjerët, me butësi dhe urtësi, në të. Nga ajetet kuptohet se besimtari duhet t'i të plotësojë detyrimet e tij me gjoks të zgjeruar, me zemër e shpirt të qetë dhe të përkujdeset që të jetë gjithmonë i fituar dhe i shpërblyer, dhe jo humbës dhe i dënuar.

- **“Allahu është i kënaqur me besimtarët e hershëm muhaxhirë e ensarë dhe me ata që i pasuan me vepra të mira.”** - Besimtarët e hershëm janë të parët e këtij umeti që pranuan fenë e vërtetë dhe sakrifikuan gjithçka në emër të Zotit, duke emigruar dhe duke luftuar për ta mbrojtur

dhe përhapur këtë fe madhështore. Muhaxhirët janë ata për të cilët i Madhëruari ka thënë: “Ajo u takon muhaxhirëve të varfër, të cilët u dëbuan prej shtëpive dhe pasurisë së tyre, për shkak se kërkonin mirësinë e kënaqësinë e Allahut dhe që të ndihmonin Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Pikërisht këta janë të drejtët!” [Hashër 8]. Besimtarët e parë ishin edhe ensarët - ndihmëtarët, për të cilët i Lartësuar ka thënë: “Edhe atyre që përgatitën vendin dhe besimin para tyre, të cilët i duan ata që emigruan tek ata dhe nuk ndiejnë në gjoks smirë për çfarë u jepet atyre. Madje ata u japin përparësi atyre para vetvetes, edhe sikur të kenë vetë nevojë të domosdoshme. Kush u ruajt prej koprracisë së vetes, ata janë të fituarit!” [Hashër 9]. Në ajet përmendet edhe një grup tjetër, për të cilët Allahu i Lartësuar thotë: “...dhe me ata që i pasuan me vepra të mira.” Këta ishin pasuesit më të mirë e më besnikë të atyre që ishin më të hershmit. Këta e pasuan Profetin dhe shokët e tij në të gjitha drejtimet: në besimin e pastër dhe autentik që ata e lanë trashëgim, në fjalët e mira plot vërtetësi e drejtësi, që ata i morën nga Profeti i fundit, si dhe në drejtim të veprave të sinqerta dhe korrekte, ashtu sikurse porositi Zoti dhe Profeti i Tij. Këto kategori të përmendura në ajet janë ata për të cilët Profeti ka thënë: “Brezi më i mirë është ai në të cilin unë u dërgova, pastaj ata që vijnë pas tyre (*tabiîn-ët*).” Këta janë të lavdëruar nga Zoti dhe Profeti i Tij. Brezi i sahabëve muhaxhirë e ensarë dhe pasuesit e denjë të tyre patën nderin e madh të transmetimit korrekt të kësaj feje. Zoti i dalloi ata me besnikëri ndaj Shpalljes, me jetesën sipas saj dhe me përcjelljen korrekte dhe të plotë të saj. Ata janë brezat e ndritur, ku muslimani sot gjen besimin e pastër dhe fenë e vërtetë. Për ta Allahu i Lartësuar thotë: “Allahu është i kënaqur me ta”. Arritja e kënaqësisë së Allahut është më e madhe dhe më e rëndësishme se çdo kënaqësi e Xhenetit. Ky është një tregues shumë i qartë për atë se çfarë përfaqësojnë këta fatlumë. Zoti është i

kënaqur nga besimi dhe veprat e tyre, prandaj do t'i shpërblejë pa masë ata dhe cilindo që pason rrugën e tyre. Sigurisht, edhe ata do të jenë të kënaqur me shpërblimin e Allahut të Madhëruar:

- **“Edhe ata janë të kënaqur me Të. Për ta Ai ka përgatitur kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përjetësisht. Ky është fitimi i madh.”** - Lumenj të mrekullueshëm vërshojnë nëpër kopshte. Kështjellat janë të zbukuruara me lëndina e lule të mrekullueshme. Ata do të jenë përjetësisht në këto mirësi dhe kurrë nuk do të dëshirojnë të largohen apo të mërzhiten me to. E si mund të ndodhë diçka e tillë, kur atyre do t'u jepet gjithçka që e dëshirojnë dhe ëndërrojnë?! Allahu i Madhëruar e ka quajtur këtë: “fitore e madhe: Ata arritën çdo gjë të dashur për shpirtin, që lumturon zemrën dhe kënaq trupin. Ata shpëtuan nga çdo gjë e keqe.

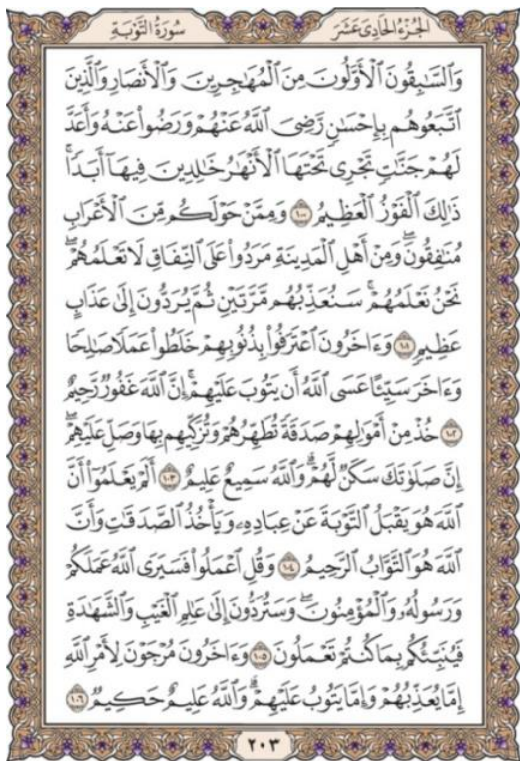
Ajeti 101

101. Rreth jush ka beduinë që janë hipokritë. Edhe prej banorëve të Medinës ka nga ata që janë kryeneçë në dyfytërsinë e tyre. Ti nuk i njeh ata, por Ne i dimë mirë. Kemi për t'i dënuar ata dy herë, e pastaj do të flaken në dënimin e madh.

Shpjegimi i ajetit

- **“Rreth jush ka beduinë që janë hipokritë. Edhe prej banorëve të Medinës ka nga ata që janë kryeneçë në dyfytërsinë e tyre. Ti nuk i njeh ata, por Ne i dimë mirë.”** – Kuptimi: Shumë nomadë - por edhe disa banorë të Medinës - janë munafikë. Ata janë këmbëngulës në hipokrizinë dhe padrejtësitë e tyre. Ju nuk i njihni ata, prandaj edhe nuk mund t'i trajtoni ashtu si e meritojnë ata hipokritë të ulët dhe plot ligësi. Por mos harroni se është Allahu i Lartësuar që i ka lënë në hije, që ju të mos i identifikoni ata. Ai e ka bërë diçka të tillë me urtësinë e Tij të madhe. Megjithatë, mos harroni edhe diçka më të rëndësishme:

- **“Kemi për t'i dënuar ata dy herë, e pastaj do të flaken në dënimin e madh.”** -

Përmenden dy ndëshkime për këta të mjerë. Ajeti është kuptuar me mënyra të ndryshme. Sipas një kuptimi, ata do të ndëshkohen në këtë jetë dhe në ahiret. Në dynja ata ndëshkohen me trishtim, ankth dhe frikë torturuese. Ata dëshpërohen për çdo mirësi dhe fitore që gëzojnë besimtarët. Ndërsa në ahiret i pret dënimi i zjarrit, dhe ai është më i keqi. Ndërsa sipas një kuptimi tjetër, ajeti do të thotë se Allahu i Madhëruar do t'ua shumëfishojë dhe rëndojë gjithnjë e më tepër dënimin munafikëve, që fshihen si gjarpërinj.

Ajetet 102 - 103

102. Ka edhe të tjerë, që janë të vetëdijshëm për gjynahet e veta. Ata kanë edhe vepra të mira edhe vepra të këqija. Allahu do t'i falë ata, sepse Ai është Pranues i madh i pendimit e Mëshirëplotë.

103. Merr prej pasurisë së tyre sadaka, që t'i pastrosh dhe t'i dëlirësh, dhe lutu për ta, sepse me të vërtetë lutja jote është burim qetësie për ta. Allahu dëgjon dhe di gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ka edhe të tjerë, që janë të vetëdijshëm për gjynahet e veta.” - Ashtu sikurse ka mohues dhe munafikë në botë, ka edhe të tjerë që i pranojnë me keqardhje gabimet e tyre. Ata pendohen sinqerisht për gjynahet e tyre dhe nxitojnë për t'u përmirësuar dhe kthyer tek Zoti me bindje e nënshtrim. Nëpërmjet punëve të mira dhe adhurimeve të sinqerta ata pastrohen dhe qetësojnë zemrat e tyre. Për këta, Allahu i Madhëruar thotë:

- “Ata kanë edhe vepra të mira edhe vepra të këqija.” - Ata kanë bërë edhe vepra të mira, edhe të këqija. Që një vepër të quhet e mirë, ajo ka nevojë për plotësimin e teuhidit dhe besimit të duhur nga ana e njeriut, për t'u konsideruar si besimtar, jashtë rrethit të mohuesve dhe idhujtarëve. Kështu, këta kanë bërë edhe vepra të mira, edhe të këqija. Ata mund të kenë bërë ndonjë haram ose të kenë lënë pa bërë ndonjë detyrë, por sidoqoftë e kanë pranuar se kjo është gabim dhe gjithmonë kanë shpresuar që Zoti t'i falë. Këta janë ata për të cilët i Madhëruari thotë:

- “Allahu do t'i falë ata, sepse Ai është Pranues i madh i pendimit e Mëshirëplotë.” - Pranimi i pendimit nga i Madhëruari kalon në dy faza:

1. Zoti e inspiron dhe ia mundëson njeriut që të pendohet, me mëshirën dhe urtësinë e Tij absolute, që çdo gjë e vendos në vendin e vet.

2. Pranimi i pendesës së tyre, pasi ata e shprehin atë ashtu si duhet.

Allahu përshkruhet si Falës i madh dhe Mëshirëplotë. E gjithë bota, qoftë ajo qiellore, ashtu edhe ajo tokësore, qëndrojnë veçse me faljen dhe mëshirën e Tij. I Lartësuar thotë: “Nëse Allahu do t'i dënonte njerëzit sipas veprave (të këqija) të tyre, nuk do të linte mbi faqen e dheut asnjë gjallesë. Por, Ai i lë ata deri në afatin e caktuar. Por kur të vijë afati i tyre, (le ta dinë se) Allahu Shikon gjithçka nga robërit e vet.” [Fatir 45]. Ose: “Është Allahu Ai që i mban qiejt dhe tokën që të mos bien. Po të

binin, s'ka asnjë veç Tij që mund t'i mbajë; Ai është i Butë dhe Falës i Madh.” [Fatir 41]. Prej faljes dhe mëshirës së pakufishme të Tij, Allahu i Madhëruar ua pranon pendimin edhe atyre që e kanë tepruar me vepra të këqija, nëse ata kthehen tek Ai të nënshtruar me pendesë dhe keqardhje, qoftë edhe fare pak para vdekjes së tyre. Ai i fal dhe ua mbulon gabimet atyre. Ky lajm u jep shpresë të madhe gjynahqarëve që pendohen sinqerisht tek Zoti. Por nëse gjynahqarët nuk pendohen sinqerisht, janë në rrezik të madh dhe duhet të frikësohen nga ndëshkimi i të Drejtit. Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit (a.s) dhe të gjithë atyre që janë trashëgimtarë e pasues të tij, dhe e urdhëron për të bërë diçka, që shërben për t'i pastruar besimtarët dhe për të plotësuar besimin e tyre:

- **“Merr prej pasurisë së tyre sadaka, që t'i pastrosh dhe t'i dëlirësh,...”** - Merr zekatin e detyrueshëm të pasurisë së tyre! Përmes tij, Allahu i Madhëruar i pastron ata nga gjynahet dhe nga cilësitë e këqija, si koprracia, ngurtësia e zemrës etj. Kur ata japin zekatin, i Lartësuari ua shton jo vetëm pasurinë, por edhe mirësitë e tjera, si moralin e mirë dhe virtytet e larta. Ai u jep sukses që të bëjnë më shumë vepra të mira dhe ua shton më shumë shpërblimin në dynja dhe në ahiret. Kështu, Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që të pranojë dhe grumbullojë zekatin prej besimtarëve dhe e porosit që ai të lutet për ta: të lutet për besimtarët në përgjithësi, por në mënyrë të veçantë për ata që japin zekatin për hir të Allahut, në atë moment që ata e japin. Lutja në ato çaste kishte një ndikim dhe vlerë të veçantë për ta. I Lartësuari thotë:

- **“...dhe lutu për ta, sepse me të vërtetë lutja jote është burim qetësie për ta. Allahu dëgjon dhe di gjithçka.”** - Lutjet e tua janë qetësi e gëzim për zemrat e tyre. Allahu i Lartësuar e dëgjon lutjen tënde dhe e pranon atë. Allahu e di gjendjen e robve dhe qëllimet që mbajnë brenda gjoksit, prandaj do t'i shpërblejë ata sipas veprave

dhe qëllimeve të tyre. Profeti e zbatoi urdhrin e Allahut të Lartësuar dhe i porositi besimtarët të jepnin zekatin. Ai dërgonte ndër njerëz mbledhësit e zekatit. Gjithashtu, sa herë që dikush sillte zekatin e pasurisë së tij, Profeti lutej për begati në pasurinë e tij. Ky ajet dëshmon se zekati është detyrë për të gjitha llojet e pasurive, nëse ato përdoren për tregti dhe shtim. Të varfërit kanë hakun e tyre tek pasuria e të pasurve. Sigurisht, përveç mallrave tregtare, zekati duhet të jepet edhe për atë lloj pasurie që shtohet e kultivohet natyrshëm, si bagëtitë, bimësia, drithërat dhe frutat. Ndërsa pasuria që nuk është për t'u shtuar dhe kultivuar, për të nuk jepet zekat. Nga ajeti kuptohet se njeriu nuk mund të pastrohet e lartësohet pa dhënë zekatin e pasurisë. Asgjë nuk e fal këtë gjynah, përveçse dhënia e zekatit. Pastrimi i shpirtit dhe i pasurisë, si edhe shtimi i pasurisë ka lidhje të ngushtë me dhënien e zekatit. Nga dobitë e ajetit përmendim edhe faktin se është e pëlqyeshme që imami apo përgjegjësi i vendosur prej tij për mbledhjen e zekatit, duhet të lutet për ata që japin zekatin. Ai lutet për ta që Zoti t'i falë dhe begatojë. Kjo duhet bërë me zë të dëgjueshëm, me qëllim që zekatdhënësi ta dëgjojë dhe t'i qetësohet zemra me atë lutje. Gjithashtu, është e pëlqyeshme që të lutesh dhe t'i thuash fjalë të mira jo vetëm atij që jep zekatin, por edhe atij që bën vepra të tjera të mira, sepse kjo i jep vullnet dhe forcë për të shtuar punët e mira, duke u ndier i kënaqur me to.

Ajeti 104

104. A nuk e dinin ata se Allahu i pranon pendimin e robve të Vet dhe sadakatë e tyre, dhe se është Allahu Ai që e pranon pendimin dhe është Mëshirëplotë?

Shpjegimi i ajetit

- **“A nuk e dinin ata se Allahu i pranon pendimin e robve të Vet dhe sadakatë e tyre,...”** - A nuk dinë gjë ata për mëshirën e pakufishme, për bujarinë dhe për bamirësinë e gjerë të Allahut të Madhëruar?! Ai ua pranon pendimin atyre robve të Tij që, të penduar, kthehen tek Ai.

Sado i madh të jetë gjynahu, Ai ua pranon pendimin të sinqertëve. Madje, Ai gëzohet së tepërmi me pendimin e robve të Tij. Është i Madhëruari Ai që i pranon sadakatë e besimtarëve, sikurse thuhet në një hadith: “Ai i merr sadakatë e robve me të djathtën e Tij dhe ua kultivon e ua shton ato. Ai ua zmadhon atë sadaka, aq sa, një hurmë e vogël bëhet sa një mal madhështor.” Po shpërblimi për pasuritë më të mëdha që jepen me sinqeritet për hir të Tij, sa do të jetë, vallë? Allahu i Madhëruar e përshkruan Vetën e Tij duke thënë:

- **“...dhe se është Allahu Ai që e pranon pendimin dhe është Mëshirëplotë?”** - Allahu është Pranues i madh i pendimit të robve të Tij. Ai që pendohet e gjen Zotin gjithmonë Pranues të dashur të pendimit, edhe sikur gjynahu e pendimi të përsëriten shumë herë. Allahu asnjëherë nuk resht së pranuari pendimin e robit, derisa robi të reshtë së penduari dhe të largohet prej Tij i shfrenuar, duke harruar që porta e Tij është gjithnjë e hapur. Ai largohet nga mëshira e Mëshirëplotit për t'u miqësuar me armikun e vet të përbetuar. Allahu është *El Rrahim* Mëshirëplotë, dhe mëshira e Tij ka përfshirë gjithçka. Megjithatë, mëshirën e Tij të posaçme, Allahu e ka veçuar për ata që i ruhen Atij duke kryer urdhëresat dhe duke u larguar nga haramet. Ata tregohen të devotshëm, duke besuar argumentet e Zotit, duke pasuar profetët e Tij dhe duke pastruar veten e pasurinë e tyre përmes punëve të mira, që Zoti i do dhe ua ka treguar në Shpalljen e Tij.

Ajeti 105

105. Dhe thuaj: “Punoni (me përkushtim), sepse Allahu do ta shohë veprën tuaj; edhe i Dërguari i Tij e besimtarët (do ta shohin). “Më pas, ju do të ktheheni te i Gjithëdituri për të fshehtën dhe të dukshmen, e Ai do t’ju tregojë gjithçka që keni bërë”.

Shpjegimi i ajetit

- **“Dhe thuaj: “Punoni (me përkushtim), sepse Allahu do ta shohë veprën tuaj; edhe i Dërguari i Tij e besimtarët (do ta**

shohin).” - Allahu i Madhëruar u drejtohet besimtarëve që t'u thonë munafikëve: Veproni ashtu si t'ju vijë për mbarë dhe vazhdoni me kotësiat tuaja, por mos mendoni se këto nuk i di Allahu i Madhëruar, që thotë: “Allahu do ta shohë veprën tuaj; edhe i Dërguari i Tij e besimtarët (*do ta shohin*).” Kështu, punët tuaja do të dalin në shesh. Por nuk është kjo ajo që duhet t'ju shqetësojë më shumë. Do të vijë një ditë kur do të pendoheni, por nuk do t'ju ndihmojë aspak kjo.

- **“Më pas, ju do të ktheheni te i Gjithëdituri për të fshehtën dhe të dukshmen, e Ai do t’ju tregojë gjithçka që keni bërë”.** - Atë ditë do t'ju dalë në shesh çdo veprë e mirë apo e keqe. Ky ajet është vërtet një kërcënim i ashpër për këdo që vazhdon në kotësinë e tij, në kalimin e kufijve, në mashtrim e poshtërsi, në mosbindje ndaj Zotit dhe hipokrizi. Kuptim tjetër i ajetit mund të jetë: çfarëdo që të bëni ju, o munafikë, dijeni se Allahu i Lartësuar sheh gjithçka, madje do t'ua bëjë të mundur Profetit dhe besimtarëve që t'i njohin punët tuaja, edhe pse ju i fshihni. Më pas, kur të vijë Dita e Gjykimit, çdo gjë do të dalë në shesh dhe ju do të merrni atë që meritoni.

Ajeti 106

106. Ka (edhe) të tjerë, që janë lënë në pritje të urdhërit të Allahut, nëse do t'i dënojë apo do t'ua pranojë pendimin. Allahu e di mirë gjendjen e tyre dhe e di ç'bën me ta.

Shpjegimi i ajetit

Ka edhe të tjerë që e vonojnë zbatimin e urdhrave të Zotit. Për këta, Allahu i Lartësuar na njofton se, ose do t'i ndëshkojë, ose do t'ua pranojë pendimin. Ky ajet është një kërcënim i ashpër dhe i frikshëm për ata që i bëjnë bisht urdhrit të Zotit dhe një ftesë për pendim nga kjo rrugë e dënueshme. Pastaj, Ai përsëri u kujton robve të Tij se është i Gjithëditur e i Urtë. Allahu është i Gjithëditur për gjendjen e robve, për motivet dhe qëllimet e tyre. Allahu është *Hakim* - i Urtë, që e vendos çdo gjë në vendin e vet dhe i jep hakun që i

takon. Nëse urtësia e Tij e kërkon që t'i falë, Ai i fal, duke ua pranuar pendimin. Por nëse e kërkon që të mos u japë sukses për t'u penduar, ashtu bëhet, sepse Allahu është Sunduesi i gjithçkaje dhe vepron gjithçka që dëshiron, sipas urtësisë së Tij.

Ajetet 107 - 110

107. Ata që ndërtuan xhami sherri e mosbesimi - për t'i përçarë besimtarët dhe si përgatitje për atë që më parë kishte luftuar kundër Allahut dhe të Dërguarit të Tij, do të betohen se nuk kanë pasur tjetër qëllim, veç së mirës. Por Allahu dëshmon se ata janë mashtrues.

108. Ti mos u fal kurrë aty! Është më e drejtë të falesh në atë xhami, themelet e së cilës, prej ditës së parë, u ngritën si devotshmëri ndaj Allahut. Aty ka burra që dëshirojnë të dëlirësohen. Allahu i do ata që dëlirësohen.

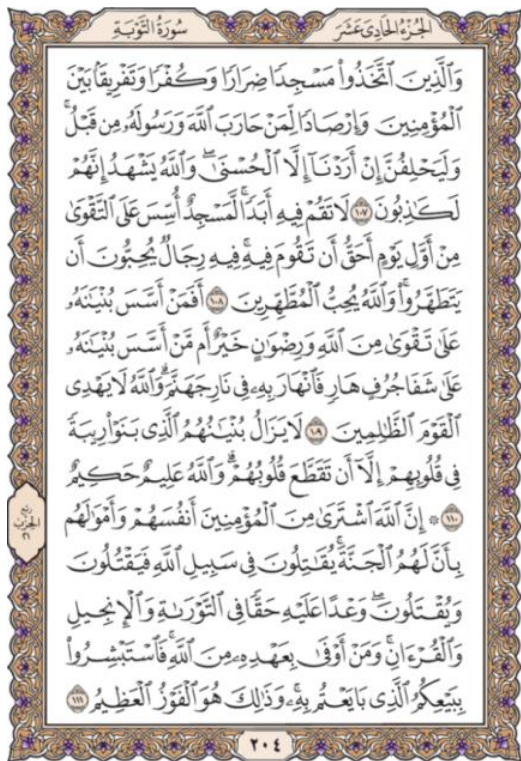
109. Atëherë cili është më i mirë - ai që e ngre ndërtesën për devotshmëri dhe për Kënaqësi të Allahut, apo ai që ngre një ndërtesë rrzëzë një shkëmbi ranor që është gati të thepiset, e bashkë me të bie në zjarrin e Xhehenemit? Allahu nuk i udhëzon njerëzit e padrejtë.

110. Ndërtesa që kanë ndërtuar ata do të vazhdojë të sjellë (*dyshime e*) pasiguri në zemrat e tyre, derisa ato t'u coptohen. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.

Shpjegimi i ajeteve

Disa munafikë ndërtuan një xhami të re pranë asaj që ndërtoi Profeti në Kuba. Me këtë, ata synonin përplasjen dhe përçarjen mes muslimanëve. Ata po përgatisnin kështu terrenin për një armik të Zotit, të Profetit të Tij dhe të besimtarëve. Ata e ndërtuan atë xhami sherri edhe për t'u shërbyer si vendmbrojtje në të ardhmen, kur t'u nevojitej. Por Allahu i Madhëruar ua nxori në shesh poshtërsinë dhe i bëri publike motivet e tyre:

- “Ata që ndërtuan xhami sherri e mosbesimi - për t'i përçarë besimtarët dhe si përgatitje për atë që më parë kishte luftuar kundër Allahut dhe të

Dërguarit të Tij...” - Ajo ishte një xhami sherri, e ndërtuar për të dëmtuar besimtarët, që mblidheshin në xhaminë e devotshmërisë. Qëllimi që fshihnin ishte mohimi i Zotit, ndërkohë që xhamia e besimtarëve ishte e mbushur me besim e mirësi. Munafikët e ndërtuan xhaminë e tyre - ashtu sikurse thotë i Madhëruari - si një mundësi për të shkaktuar përçarje dhe konflikte mes muslimanëve. Gjithashtu, ata donin të përgatisnin terrenin për këdo që do të luftonte kundër Allahut dhe Profetit të Tij. Kështu, xhamia e tyre do të shërbente si vendtakimi për ata që kishin urretjtje dhe armiqësi për Islamin dhe pasuesit e tij. I tillë ishte Ebu Amru el Rahib, pjesë e parisë së Medinës, që pretendonte të bëhej udhëheqës i saj. Kur në Medinë erdhi Profeti, ai u largua nga qyteti, duke e mohuar Profetin ﷺ. Ai u përpoq kundër Profetit në Medinë, por kur nuk mundi të bindte njerëzit për të luftuar kundër tij, shkoi te Kajseri me qëllimin që të organizonte strategjinë e luftës kundër Profetit. Por ky i mallkuar vdiq gjatë rrugës

dhe nuk arriti asgjë nga ato që shpresonte. I mjeri kishte lënë një pakt me munafikët e Medinës, që ta prisnin si triumfator kur të kthehej në Medinë. Ndër përgatitjet e tyre ishte edhe ndërtimi i kësaj xhamie sherri. Por Shpallja i erdhi pa vonuar Profetit për këtë plan të munafikëve, prandaj ai dërgoi njerëz që ta shembnin dhe ta digjnin atë 'xhami', dhe ashtu u bë. Pas kësaj, ajo u shndërrua në një vend plehrash.⁴⁸ Pasi përmendi qëllimet e tyre të këqija me atë xhami sherri, Allahu i Madhëruar na tregon shfaqjesimin që ata bënin:

- **"...do të betohen se nuk kanë pasur tjetër qëllim, veç së mirës. Por Allahu dëshmon se ata janë mashtrues."** - Ata shfaqësueshin se me ndërtimin e asaj xhamie synonin veçse të bënin mirë, të ndihmonim të varfrit, të pafuqishmit e të verbërit. Por Allahu dëshmon se ata ishin gënjeshtarë. Pa dyshim, dëshmia e Allahut për ta është më e madhe sesa betimet e pretendimet e tyre.

- **"Ti mos u fal kurrë aty!** - Kurrë mos u fal në atë xhami të ndërtuar për përçarje e armiqësi. Allahu do të bëjë që mos të kesh nevojë për atë lloj faltoreje.

- **"Është më e drejtë të falesh në atë xhami, themelet e së cilës, prej ditës së parë, u ngritën si devotshmëri ndaj Allahut."** - Ai vend që vërtet e meriton të falesh është xhamia e ndërtuar për devotshmëri që ditën e parë që Islami mbërriti në atë qytet. Këtu bëhet fjalë për xhaminë Kuba. Ajo xhami u ndërtua që të gjitha adhurimet t'i kushtoheshin me sinqeritet veçse Allahut. Atje kujtohej me madhështi Allahu i Lartësuar dhe nderoheshin simbolet e fesë së Tij të përzgjedhur. Ajo xhami mbushej me njerëz të edukuar me besim të drejtë dhe vepra të mira. Për këto arsye, ajo xhami e zgjedhur ishte vërtet e denjë për besimtarët, që të faleshin dhe të adhuronin Zotin në të. Ajo mbushej me njerëz të mirë, që adhuronin Zotin si Një e të Vetëm. Vetë Zoti i ka lavdëruar ata besimtarë të mirë, duke thënë:

- **"Aty ka burra që dëshirojnë të dëlirësohen."** - Ata synojnë të pastrohen nga gjynahet, të ruhen nga papastërtitë e çdo lloji, si ato fizike, ashtu edhe ato shpirtërore. Çdokush që dëshiron diçka, përpigjet e punon që ta arrijë atë. Edhe besimtarët përpigjeshin shumë për të qenë të dëlirë në të gjitha aspektet: në dituri, vepra të sinqerta, moral, mënyrën e jetesës dhe në adhurim. Ata ishin ndër të parët që pranuan Islamin, falnin namazin, që luftonin me vendosmëri për hir të Zotit në të gjitha drejtimet, së bashku me të Dërguarin. Ata i plotësonin me korrektësi ligjet e fesë së Zotit. Ata ishin njerëzit që qëndronin më lart se të gjithë, sipas gjykimit dhe vlerësimit të Zotit dhe Profetit të Tij për ta. Kur Allahu i Lartësuar shpalli këto ajete që tregojnë kujdesin e madh të besimtarëve ndaj pastërtisë, Profeti i pyeti dhe ata i thanë se, përveç pastrimit me gurë, përdornin edhe ujën, me gjithë kushtet e vështira ku ndodheshin. Atëherë, Profeti i Zotit i përgëzoi për pastërtinë e tyre të lartë. E si të ndodhte ndryshe, kur vetë Zoti i Lartësuar tha:

- **"Allahu i do ata që dëlirësohen."** - Allahu e do dëlirësinë, me të gjitha llojet e saj: pastërtinë nga shirku, mosbesimi, veset etj., ashtu si edhe pastërtinë fizike. Allahu i Madhëruar i do ata që gjithmonë pastrojnë trupin, rrobat e tyre dhe vendin ku rrinë. Në vijim, Allahu i Lartësuar krahason dy xhamitë në bazë të qëllimit të ndërtimit të tyre, por edhe në bazë të frekuentuesve të tyre:

- **"Atëherë cili është më i mirë - ai që e ngre ndërtesën për devotshmëri dhe për Kënaqësi të Allahut, apo ai që ngre një ndërtesë rrëzë një shkëmbi ranor që është gati të thepiset, e bashkë me të bie në zjarrin e Xhehenemit?"** - I pari është ai që ndërton një xhami me qëllim të mirë dhe me sinqeritet për kënaqësinë e Allahut, sipas normave të fesë së Tij. Kjo është vepër e mirë dhe e begatshme. Vërej me kujdes! Kusht për mirësinë e një vepre është sinqeriteti ndaj Zotit dhe pasimi i traditës

profetike dhe urdhrave të Zotit. Atëherë, a nuk është kjo xhamia më e mirë, apo është ajo xhamia tjetër, që ndërtohet buzë greminës dhe është gati të rrokulliset në Xhehenem? Mësojeni dhe mbajeni vath në vesh se:

- **“Allahu nuk i udhëzon njerëzit e padrejtë.”** - Të padrejtët, të cilëve u mungon sinqeriteti dhe nuk ndjekin rrugën që Zoti ka treguar, kurrë nuk mund ta gjejnë udhën e drejtë, që përcakton çështjet e besimit, por edhe ligjet për një jetë të denjë në këtë dynja.

- **“Ndërtesa që kanë ndërtuar ata do të vazhdojë të sjellë (*dyshime e*) pasiguri në zemrat e tyre, derisa ato t’u coptohen.”** - Pasiguria, paqartësitë e dyshimet kanë zënë rrënjë të thella në zemrat e tyre. Ato vazhdojnë t’ua coptojnë shpirtin, nëse nuk gjejnë rrugën e kthimit të sinqertë drejt Zotit. Vetëm pasi të pranojnë ta njohin Zotin e tyre dhe t’i druhen Atij, ata mund të gjejnë prehje, me faljen dhe mëshirën e Tij. Po vazhduan me të tilla ndërtesa përçarjeje dhe vepra hipokrizie, zemrat e tyre do të vazhdojnë të mbushen me dyshim e pasiguri, me hipokrizi e ligësi. Është Allahu Ai që, me diturinë dhe urtësinë e Tij, pastron atë që Ai dëshiron:

- **“Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.”** - Allahu është i Gjithëditur për gjithçka, për të shfaqurat dhe të fshehurat, të dukshmet dhe të padukshmet. Allahu i di ato që robërit fshehin brenda zemrave të tyre apo ato që i publikojnë. Allahu është i Urtë në çdo Ligj që vjen prej Tij. Veprat dhe ligjet e krijimit të Tij janë të urta, ashtu si edhe ligji i Sheriatit me gjithë urdhëresat e ndalesat e Tij, janë absolutisht të urta. Ato janë të vetmet që i mundësojnë njeriut lumturi në të dy jetët. Edhe ligjet e shpërblimit dhe ndëshkimit të Tij ndërtohen mbi urtësinë absolute, mbi drejtësinë dhe bamirësinë e Tij. Allahu është i lavdëruari për gjithçka që ka krijuar, që ka ligjëruar dhe që ka premtuar. Ky ajet përmban shumë mësim, si:

- Ndërtimi i një xhamie pranë një xhamie tjetër, që shkakton përçarje mes muslimanëve, është i ndaluar, madje është detyrë shembja e saj, nëse mësohen qëllimet e liga të ndërtuesve.

- Veprat, edhe nëse në dukje shfaqen si të mira, është nijeti ai që bën dallimin. Nijeti i keq e kthen një vepër, që në dukje është e mirë, në vepër të ndaluar dhe të dënueshme. Kështu ndodhi me ndërtuesit e xhamisë së armiqësisë.

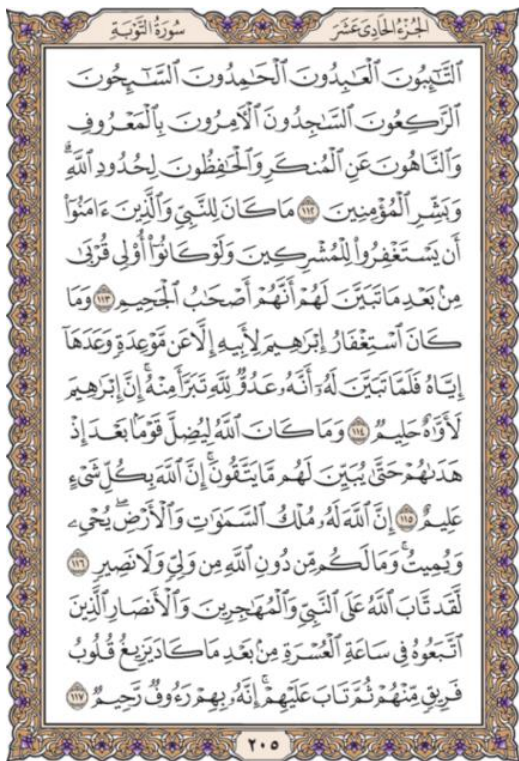
- Çdo vepër që shkakton përçarje mes besimtarëve është e ndaluar, ashtu sikundër çdo vepër që sjell bashkimin dhe forcimin e lidhjeve mes muslimanëve është e detyrueshme dhe e shpërblyeshme. Allahu i Lavdëruar, ashtu siç urdhëroi shkatërrimin e xhamisë së sherrit, po ashtu urdhëron që të ndërtohet çdo gjë që ndihmon fenë e Tij dhe forcon lidhjet mes besimtarëve.

- Është e ndaluar të falet namazi në vendet ku kryhen gjynahe. Ato janë vende që vetëm duhet t’u largohesh dhe kurrë të mos u afrosh.

- Gjynahet lënë gjurmë edhe në vendin ku ndodhin, sepse pikërisht për shkak të gjynaheve të bëra në të, xhamia e sherrit u dogj dhe u shndërrua më pas në vend mbeturinash. Po kështu, edhe veprat e mira dhe bindja ndaj Zotit që kryhen në një vend sjellin mirësi e begati në të, ashtu si ndodhi me xhaminë Kuba. Vetë Allahu i Madhëruar e ka lavdëruar këtë xhami kur ka thënë: "Është më e drejtë të falesh në atë xhami, themelet e së cilës, prej ditës së parë, u ngritën si devotshmëri ndaj Allahut." Kjo xhami kishte një vlerë të veçantë për Profetin, prandaj e vizitonte atë çdo të shtunë, madje ka nxitur besimtarët për t’u falur në atë xhami. Nga analiza e këtyre ajeteve përfitohen rregulla të rëndësishme, si:

- Çdo vepër dëmtuese për muslimanët ose që është mosbindje ndaj Zotit, është haram.

- Çdo vepër që është burim ose pasojë e mosbesimit është haram. Çdo vepër që sjell përçarje mes muslimanëve është haram. Të ndihmohet ata që luftojnë kundër Allahut

dhe Profetit të Tij është haram. E kundërta vlen për të kundërtën.

- Veprat e këqija, që burojnë nga mosbindja ndaj Zotit, e largojnë vazhdimisht robin nga Zoti i tij. Vetëm një gjë e ndalon këtë largim: braktisja e të gjitha veprave të liga dhe pendimi i plotë e i sinqertë, aq sa zemra të coptohet nga keqardhja dhe dëshpërimi.

- Nëse për xhaminë e Kubas thuhet në Kur'an se është xhami e ndërtuar mbi bazën e devotshmërisë, atëherë Xhamia e Profetit e meriton më tepër këtë përshkrim, sepse ajo u ndërtua nga vetë duart e Profetit. Vetë Allahu i Madhëruar e zgjodhi atë xhami që të ndërtohej nga duart e Profetit të Tij dhe që ai të falej në të.

- Vepra e cila plotëson dy kushtet e pranimit të saj: sinqeritetin dhe pasimin e Profetit, quhet vepër e ndërtuar mbi devotshmërinë. Me fjalë të tjera, devotshmëria arrihet veçse përmes veprave të sinqerta, por edhe të kryera sipas porosive të Zotit dhe Profetit. Këto janë veprat që të çojnë në Xhenetin e mirësive të përjetshme. Veprat e ndërtuara mbi qëllimet e këqija dhe të pabaza në fenë

e Zotit të çojnë buzë greminës dhe Xhehenemit. Ato e zhysin njeriun në fatkeqësi dhe humbje, dhe dihet se Allahu i Lartësuar nuk i udhëzon zullumqarët e zhytur në padrejtësitë e tyre.

Ajeti 111

111. Allahu ka blerë prej besimtarëve shpirtin dhe pasurinë e tyre, për t'u dhënë në këmbim Xhenetin. Ata luftojnë në rrugën e Allahut, vrasin dhe vriten. Ky është një premtim i vërtetë i përmendur në Teurat, Ungjill e Kur'an. E kush është mbajtës më i sigurt i premtimit sesa Allahu? Atëherë, gëzojuni tregtisë që e keni bërë me Të! Ky është sukcesi më i madh.

Shpjegimi i ajetit

- “Allahu ka blerë prej besimtarëve shpirtin dhe pasurinë e tyre, për t'u dhënë në këmbim Xhenetin. Ata luftojnë në rrugën e Allahut, vrasin dhe vriten.” - Allahu i Lartësuar na tregon për një të vërtetë dhe jep një premtim të sigurt për një tregti të bujshme dhe të mrekullueshme. Allahu pranoi si çmim prej besimtarëve jetën dhe pasurinë e tyre. Në këmbim, Ai u premtonte Xhenetin, në të cilin ka gjithçka që e dëshiron shpirti dhe që kënaq syrin. Në Xhenet shijohet lumturia në shoqërinë e hyrive të mrekullueshme, në vendbanime të larta e të hijshme. Sipas tregtisë, besimtarët ofrojnë shpirtin dhe pasuritë e tyre në luftën kundër armiqve të fesë së Zotit, me qëllimin për të lartësuar fjalën e Tij. Ata luftojnë në rrugën e Zotit, ku vrasin dhe vriten. Kjo tregti është siguruar nga Zoti me shumë përforcues:

- “Ky është një premtim i vërtetë i përmendur në Teurat, Ungjill e Kur'an.”

- Këta janë librat më të zgjedhur të Zotit, njëkohësisht më të lartët dhe të rëndësishmit që janë sjellë në botë. Ata janë librat më të kompletuar, që janë sjellë nga profetët më të zgjedhur. Të gjithë ata janë unanimë për këtë premtim të vërtetë.

- “E kush është mbajtës më i sigurt i premtimit sesa Allahu? Atëherë, gëzojuni tregtisë që e keni bërë me Të!” -

Gëzohuni, o besimtarë, për këtë tregti që bëni me Zotin tuaj! Gëzohuni vetë dhe përgëzoni njëri tjetrin!

- **“Ky është sukcesi më i madh.”** - Nuk ka sukses më të madh sesa ky, sepse ai garanton lumturinë e përjetshme dhe mirësitë e pafundme. Por mbi të gjitha, ai garanton kënaqësinë e Allahut, e cila është më e madhe se çdo mirësi e Xhenetit. Nëse dëshiron të dish madhështinë e këtij çmimi të ofruar, mjafton të kuptosh që blerësi është vetë Allahu Krenar dhe i Lartësuar. Allahu di të shpërblejë me çmimin më të mirë, me Xhenetin e mirësive të pafundme. Por edhe çmimi i ofruar nga besimtarët është gjëja më e vyer për njeriun: jeta dhe pasuria e tyre. Pastaj shiko se me dorën e kujt u nënshkrua ky pakt madhështor. Ai është më i nderuari dhe i zgjedhuri i profetëve, që e solli këtë pakt të shkruar në librat më të mëdhenj të shpallur nga Zoti.⁴⁹

Ajeti 112

112. Ata që kthehen (tek Allahu) të penduar, adhuresit (e singertë), ata që i thurin lavde (Zotit), agjëruesit, ata që bëjnë ruku dhe sexhde, ata që urdhërojnë për të mira e ndalojnë nga të këqijat dhe i ruajnë kufijtë e Allahut - ata janë besimtarë (të vërtetë). Pra, përgëzoji besimtarët (e vërtetë)!

Shpjegimi i ajetit

Duket sikur, para se të shpalleshin këto ajete, dikush ka pyetur: "Cilët janë ata besimtarë që e meritojnë premtimin e Allahut për futje në Xhenet dhe për nderime?" Dhe i Madhëruari i thotë:

- **“Ata që kthehen (tek Allahu) të penduar, adhuresit (e singertë), ata që i thurin lavde (Zotit), agjëruesit, ata që bëjnë ruku dhe sexhde, ata që urdhërojnë për të mira e ndalojnë nga të këqijat dhe i ruajnë kufijtë e Allahut – ata janë besimtarë (të vërtetë).”** – Të parët janë të penduarit. Këtë emër e meritojnë veçse ata që pendohen vazhdimisht për gjynahet e tyre. Të dytët janë adhuresit. Bindja e vazhdueshme ndaj Zotit, duke kryer urdhëresat dhe duke u larguar nga ndalesat,

por edhe duke kryer vepra të pëlqyeshme në çdo kohë e gjendje, është cilësi e adhuresve të vërtetë. Të tretët janë lavdëruesit, domethënë, ata që i thurin lavde dhe janë mirënjohës ndaj Zotit, nga dashuria që kanë për Të. Ata e lavdërojnë Allahun në kohë mirësie, por edhe në kohë vështirësie, në kohë çlirimi dhe ngushtësie. Ata falënderojnë me zemër, për mirësitë që Zoti u ka dhuruar. Mirësitë e Zotit mbi ta janë të shumta, të dukshme dhe të fshehura, prandaj lavdëruesit jo vetëm që i përmendin ato me gojë, por gjithmonë e lëvdojnë Dhuresin e Madhërisëm, natë e ditë, me forma e mënyra që Ai i pëlqen dhe ua ka mësuar përmes Shpalljes. Të katërtët janë *es-saihune* që nënkupton agjëruesit. Disa thonë se kjo nënkupton njerëzit që janë në kërkim të diturisë së mirë. Disa mendojnë se me të nënkuptohet lëvizja dhe shëtitja e shpirtit dhe zemrës nëpërmjet meditimit, për të njohur sa më mirë Allahun dhe për të shtuar dashurinë për Të. Kjo simbolizon, gjithashtu, përpjekjet për kthimin tek Allahu me pendesë, në mënyrë të vazhdueshme. Sidoqoftë, kuptimi më i saktë që i është dhënë termit "*sijaha*" është: lëvizja për kryerjen e adhurimeve, si: haxhi, umra, xhihadi, kërkimi i diturisë, ruajtja e lidhjeve fafëfisnore etj. Më pas janë ata që bëjnë ruku dhe sexhde, domethënë, që falin shumë namaze, ashtu siç i ka mësuar Allahu dhe Profeti i Tij. Pastaj janë ata që urdhërojnë për të mira e ndalojnë nga të këqijat. Në të mirat për të cilat ata urdhërojnë bëjnë pjesë të gjitha detyrat dhe veprat e pëlqyeshme nga Zoti. Ndërsa në të këqijat nga të cilat ata ndalojnë, bëjnë pjesë të gjitha ato gjëra që i ka ndaluar Zoti dhe Profeti i Tij. Cilësi tjetër e tyre është që ata i ruajnë kufijtë e Allahut. Ata i njohin mirë kufijtë e vendosura nga Zoti përmes ligjit të Tij që ia shpalli Profetit të Tij. Ata i dinë hollësitë e ligjeve të Zotit dhe i respektojnë me korrektësi ato.

- **“Pra, përgëzoji besimtarët (e vërtetë)!”** - Këtu i Madhëruari nuk e thotë se me çfarë të përgëzohen besimtarët, me qëllim që ky

përgëzim të përfshijë çdo mirësi që u premtohet atyre që kanë besim të drejtë, qoftë mirësi në këtë jetë apo në ahiret. Përgëzimi i përfshin të gjithë besimtarët. Ndërsa për sa i përket masës apo detajeve të shpërblimit, ai është në varësi të imanit. Shkalla e imanit shfaqet me veprat që kryhen sipas tij.

Ajetet 113 - 114

113. Nuk është e drejtë për Profetin e as për besimtarët që të kërkojnë falje për idhujtarët, edhe nëse janë nga të afërmit të tyre, pasi t'u jetë bërë e qartë se me të vërtetë ata janë banorë të Xhehenemit.

114. Edhe lutja e Ibrahimit për babain e vet u bë veçse për shkak të një premtimi, që ai kishte bërë më parë. Por kur iu bë e qartë se ai ishte armik i Allahut, ai u largua prej tij. Me të vërtetë, Ibrahimisihte shumë i ndjeshëm dhe i butë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Nuk është e drejtë për Profetin e as për besimtarët që të kërkojnë falje për idhujtarët, edhe nëse janë nga të afërmit të tyre, pasi t'u jetë bërë e qartë se me të vërtetë ata janë banorë të Xhehenemit.” - Nuk u shkon për shtat dhe është jo e mirë që Profeti dhe besimtarët të kërkojnë falje për idhujtarët, - të cilët e mohojnë Allahun ose adhurojnë të tjerë së bashku me Allahun, - edhe sikur ata të jenë nga më të afërmit e tyre, pasi t'u jetë bërë e qartë se idhujtarët janë banorë të Zjarrit. Kërkimi i faljes për njerëz të kësaj kategorie, është i gabuar dhe i padobishëm. Është e pahijshme dhe nuk i shkon për shtat Profetit dhe besimtarëve të bëjnë një vepër të tillë. Nëse dikush vdes si idhujtar ose ka prova të mjaftueshme se ka vdekur si idhujtar, atëherë për të është bërë i pashmangshëm zjarri i Xhehenemit. Kësaj kategorie nuk i bën dobi asnjë lloj ndërmjetësimi dhe asnjë lloj lutjeje për ta. Profeti dhe besimtarët e kanë detyrë që të zbatojnë atë çfarë Zoti i tyre urdhëron. Ata duhet të kënaqen me çdo gjë që kënaq Zotin dhe duhet të zemërohen me çdo gjë që zemëron Zotin. Ata duhet ta duan dhe miqësojnë këdo që Zoti e do dhe duhet ta

urrejnë e armiqësojnë këdo që Zoti e urren dhe e quan armik. Pa dyshim, kërkimi i faljes për jobesimtarët dhe idhujtarët bie ndesh me këtë parim bazë të besimit të saktë, domethënë me dashurinë dhe urrejtjen për hir të Zotit.

- **“Edhe lutja e Ibrahimit për babain e vet u bë veçse për shkak të një premtimi, që ai kishte bërë më parë.”** - Për sa i përket lutjes së Ibrahimit, të dashurit të Rahmanit, për babain e Tij idhujtar, kjo ndodhi veçse për një shkak: se Ibrahimisihte premtuar të atit, kur i tha: "Paqja qoftë me ty! Unë do t'i kërkoj falje Zotit tim për ty". [Merjem 47]. Por kjo ngjarje ndodhi përpara se Ibrahimisihte mësonte përfundimin e të atit. Më pas, kur Ibrahimisihte iu bë e qartë se babai i tij ishte armik i Allahut dhe se ai nuk do të besonte më, por do të vdiste në mosbesim e idhujtari, atëherë u distancau prej të atit. I Lartësuarit thotë:

- **“Por kur iu bë e qartë se ai ishte armik i Allahut, ai u largua prej tij. Me të vërtetë, Ibrahimisihte shumë i ndjeshëm dhe i butë.”** - Ibrahimisihte iu nënshtrua Zotit të tij, plot edukatë, bindje dhe përunjësi. Ibrahimisihte ai që kthehej gjithmonë tek Allahu për çdo çështje të tij. Ai ishte një kujtues dhe lutës i palodhur i Allahut. Ai lutej, kërkonte falje dhe pendohej vazhdimisht te Zoti i tij. Ibrahimisihte, gjithashtu, i mëshirshëm dhe tejet i butë me krijesat. Ai ishte falës dhe shumë tolerant kundrejt padrejtësive që të tjerët i bënin. Ai nuk irritohej nga injoranca apo gabimet e njerëzve. Padrejtësisë nuk i përgjigjej me zemërim e padrejtësi, por me butësi, ngrohtësi e falje. Mendo pak: i ati i tha: "Do të të vras me gurë!", - ndërsa Ibrahimisihte ia ktheu: "Paqja qoftë me ty! Unë do t'i kërkoj falje Zotit tim për ty". Profeti Ibrahimisihte duhet marrë si model për gjithçka, siç thotë Zoti: "Një shembull i mirë për ju janë Ibrahimisihte dhe ata që ishin me të, kur i thanë popullit të vet: “Ne distancohemi prej jush dhe prej çfarë adhuronit ju veç Allahut. Ne ju mohojmë dhe armiqësia ndërmjet nesh

është e hapur, derisa ju ta besoni Allahun si Një e të Vetëm!”. Por mos e merni si shembull fjalën e Ibrahimit drejtuar babait të vet (*mosbesimtar*) “Unë do të kërkoj falje për ty, por nuk kam asnjë mundësi për ty para Allahut!”. (*Thoni*) “Zoti ynë, vetëm Ty të mbështetemi, vetëm para Teje pendohemi dhe vetëm tek Ti është kthimi ynë. Zoti ynë, mos na bëj sprovë të atyre që nuk besojnë dhe falna, o Zoti ynë! Ti je Ngadhënjimtari, i Urti.” [El mumtehine 4, 5.] Ne duhet të sillemi ashtu si na ka mësuar Zoti për të gjitha çështjet.

Ajetet 115 – 116

115. Allahu nuk e humb një popull pasi ta ketë udhëzuar atë dhe para se t'i sqarojë atij se nga çfarë duhet të ruhet. Të jeni të sigurt se Allahu di gjithçka.

116. Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve e i Tokës. Ai jep jetë dhe vdekje. Ju nuk keni mbrojtës, as ndihmëtar tjetër, veç Allahut.

Shpjegimi i ajeteve

- “Allahu nuk e humb një popull pasi ta ketë udhëzuar atë dhe para se t'i sqarojë atij se nga çfarë duhet të ruhet.” - Kur Allahu i Madhëruar begaton një popull duke i udhëzuar në rrugën e drejtë, pa dyshim që, së bashku me udhëzimin, Ai e plotëson mirësinë e Vet mbi ta duke u sqaruar gjithçka për të cilën ata kanë nevojë dhe duhet të dinë. Ai kurrë nuk do t'i linte të humbur dhe pa u sqaruar çështjet e fesë dhe të besimit. Në të kundërt, udhëzimi nuk do të ishte i mundur. Kjo tregon për mëshirën e plotë të Allahut dhe se Sheriati i Tij përmban gjithçka që njerëzit kanë nevojë të dinë prej fesë. Sipas një shpjegimi të dytë, kuptimi i ajetit është që, pasi Allahu u tregon njerëzve udhën e drejtë dhe ata nuk nënshtrohen, atëherë Ai i ndëshkon duke i lënë në humbje. Megjithatë, kuptimi i parë është më përfshirës dhe më i goditur.

- “Të jeni të sigurt se Allahu di gjithçka.”

- Allahu i Lartësuar është i plotë dhe gjithëpërfshirës në dijen e Tij, prandaj ju ka mësuar edhe juve atë që nuk e dinit. Ai ju ka sqaruar çdo gjë të dobishme për ju.

- “Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve e i Tokës. Ai jep jetë dhe vdekje.” - Allahu është Pronari, Sunduesi dhe Mbretëruesi i tyre. Ai përkujdeset dhe rregullon të gjitha çështjet e krijesave të Tij. Ai jep dhe merr jetë. Allahu ka caktuar ligjet e krijimit dhe është i lavdëruar dhe absolut për këto ligje. Nuk ka defekte në ligjet e Tij të krijimit. Të tilla janë edhe ligjet e jetës dhe të adhurimit që Ai ua ka bërë detyrë krijesave. Nëse në ligjet e krijimit të gjithësisë nuk mund të gjesh asnjë mangësi, atëherë si mund të gjesh boshllëqe në ligjet e besimit dhe të adhurimit të Tij?! Kurrsesi nuk mund të pranohet që Allahu t'i lërë njerëzit të çoroditur dhe të shpërfillur, të paudhëzuar dhe injorantë, ndërkohë që kjo është çështja më e rëndësishme e përkujdesjes për krijesat.

- “Ju nuk keni mbrojtës, as ndihmëtar tjetër, veç Allahut.” - Ju nuk mund të gjeni ndonjë përkrahës tjetër, veç Allahut, për t'ju ndihmuar që t'ju vijë ndonjë e mirë dhe as mbrojtës, që t'ju ruajë nga të këqijat.

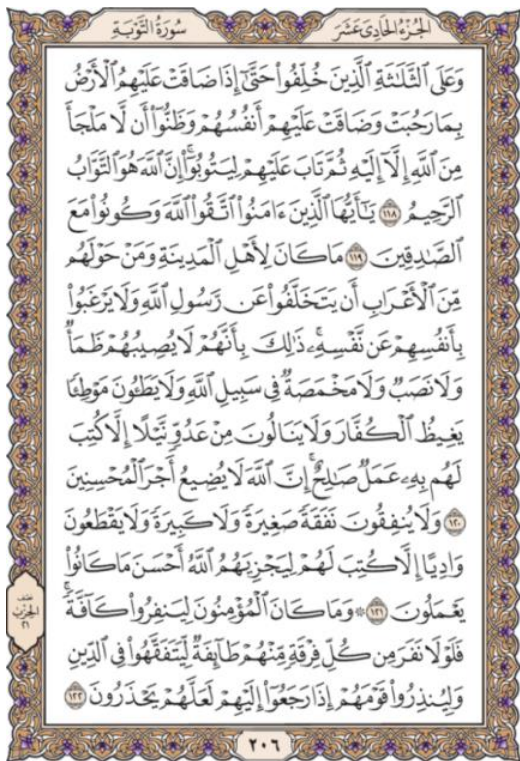
Ajetet 117 – 118

117. Allahu ua pranoi pendimin Profetit, si edhe muhaxhirëve dhe ensarëve që e ndoqën pas në ato çaste të vështira, kur zemrat e disave prej tyre gati u lëkundën. Allahu i fali ata. Ai është i Butë dhe Mëshirëplotë me ta.

118. (Allahu ua pranoi pendimin) Edhe atyre të treve, që mbetën mbrapa, aq sa edhe toka iu ngushtua, me gjithë gjerësinë e saj (nga ndjenja e fajit). Edhe shpirtrat e tyre u ngushtuan dhe u bindën se nuk mund të gjesh strehim gjetiu, veçse tek Allahu. Ai i mëshiroi ata që të pendoheshin. Allahu është Pranues i pendimit dhe Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Allahu ua pranoi pendimin Profetit, si edhe muhaxhirëve dhe ensarëve që e ndoqën pas në ato çaste të vështira, kur zemrat e disave prej tyre gati u lëkundën.” - Allahu i Lartësuar na njofton se si me mëshirën dhe bamirësinë e Tij, Ai i

pranoi pendimin Profetit dhe pasuesve të Tij muhaxhirë dhe ensarë. Ai i fali ata për ndonjë gabim, ua shtoi të mirat dhe ua ngriti gradat. Kështu vepron Zoti me ata që sakrifikojnë për hir të Tij. Kështu veproi Zoti me ata që e ndoqën pas Profetin në ato çaste të vështira, drejt luftës së Tebukut. Atëherë ishte nxehtësi përvëluese dhe kohë varfërie ekstreme, me mangësi në pajime dhe në mjete lufte. Armiqtë, që u kanoseshin gjatë gjithë rrugës, ishin të pabesë. Shkaqet për t'iu shmangur kësaj lufte ishin të shumta, por besimtarët i mbështetën Allahut dhe i dolën në ballë kësaj përgjegjësie. Vështirësitë ishin aq të mëdha, sa disave gati iu doli zemra nga vendi. Madje, disa gati u dorëzuan dhe desh u tërhoqën. Por Allahu i Lartësuar i forcoi zemrat dhe këmbët e tyre në ato momente hezitimi e sprove. *Ez-zejg* quhet devijimi i zemrës nga rruga e drejtë. Nëse ky devijim cenon themelin e besimit, konsiderohet *kufër*, por nëse cenon ndonjë ligj të fesë, atëherë gjykohet në varësi të shkeljes. Ajo mund të jetë moskryerje e ndonjë detyre

fetare ose kryerje e ndonjë harami, ose edhe kryerje e detyrave të Sheriatit jo me formën dhe mënyrën e caktuar nga Zoti e Profeti i Tij. Sidoqoftë, i Madhëruari i shpëtoi të zgjedhurit e Tij nga çdo lloj devijimi dhe i ndihmoi të pendohen edhe për ndonjë hezitim a lëshim.

- **“Allahu i fali ata. Ai është i Butë dhe Mëshirëplotë me ta.”** - Është Allahu që ua mundëson të pendohen dhe, me mëshirën e dëshirën e Tij, ua pranon pendimin dhe i forcon të bëjnë durim përgjatë rrugës së drejtë.

- **“(Allahu ua pranoi pendimin) Edhe atyre të treve, që mbetën mbrapa, aq sa edhe toka iu ngushtua, me gjithë gjerësinë e saj (nga ndjenja e fajit).”** - Allahu i Madhëruar i fali dhe ua pranoi pendimin edhe atyre të tre personave që nuk dolën së bashku me muslimanët për në luftën e Tebukut. Këta të tre ishin Kab Ibn Maliku dhe dy shokët e tij. Historia e tyre është e njohur nga hadithet e sakta dhe është e përhapur në referencat e hadithit.⁵⁰ Ata u dëshpëruan aq shumë, saqë Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Edhe shpirtrat e tyre u ngushtuan dhe u bindën se nuk mund të gjesh strehim gjetiu, veçse tek Allahu.”** - Toka dhe qielli iu dukën të ngushtë, aq sa u merrnte frymën, madje nuk po duronin dot as veten e vet. Kjo ndodhi për shkak të një shqetësimi që ua pushtoi shpirtrat. Ngushtimi i tyre nuk mund të përshkruhet me fjalë. Ata i dhanë përparësi kënaqësisë së Zotit dhe Profetit të Tij dhe këmbëngulën për të qenë të sinqertë me Të. Allahu i Lartësuar thotë për këta besimtarë, që ata “u bindën se nuk mund të gjesh strehim gjetkë, veçse tek Allahu.” Ata ishin të sigurt dhe të palëkundur në bindjen se askush tjetër nuk të shpëton prej ngushtive, veçse Allahu i Madhëruar i Vetëm dhe i Pashoq. Ata humbën çdo shpresë dhe mbështetje nga krijesat, për t'iu dorëzuar dhe mbështetur tërësisht Allahut të Madhëruar, Zotit të tyre të Dashur dhe të Urtë. Ata e kuptuan shumë mirë se, për t'i shpëtuar ndëshkimit të Tij,

duhet të vraposh pa u vonuar drejt Tij. Pritja e tyre e dhimbshme që Zoti t'ua pranonte pendimin zgjati rreth 50 ditë e net, të gjata si shekuj për ta. Por pas kësaj priteje kaq të gjatë, i Lartësuar i tha:

- **“Ai i mëshiroi ata që të pendoheshin.”** - Ishte Allahu që ua mundësoi të pendoheshin dhe pastaj e pranoi pendimin e tyre.

- **“Allahu është Pranues i pendimit dhe Mëshirëplotë.”** - Allahu është Falës i madh, Pranues i pendimit dhe Mbulues i gabimeve e dobësisë së njerëzve. Ai ka mëshirën më të madhe, që vazhdimisht zbret dhe e përfshin krijesat, në çdo kohë e çast. Përmes kësaj mëshire rregullohen punët e njerëzve në këtë jetë, por edhe çështjet e besimit dhe të fesë së tyre. Nga këto ajete kuptojmë se pendimi tek Zoti duhet të jetë një nga pikësynimet më të larta të njeriut, prandaj ai duhet të investojë në këtë drejtim çdo forcë e mundësi për ta arritur. Allahu i Lartësuar na tregon se pendimi i sinqertë është cilësia më e spikatur e robve të Tij më të zgjedhur, për të cilën edhe i ka lëvdur dhe i ka nxitur që ta arrijnë. Në emër të këtij pendimi, të përzgjedhurit kryejnë ato vepra të mira që Zoti i do dhe i pëlqen. Ajetet na tregojnë, gjithashtu, se Allahu i Lartësuar kujdeset për besimtarët e Tij të sinqertë dhe u gjendet pranë në çastet më të vështira dhe më dëshpëruese. Ai kujdeset t'ua shtojë imanin, edhe kur çdo gjë tjetër i shtyn në rrënim dhe devijim. Por një gjë është e sigurt: askush nuk mund ta devijojë atë që është i sinqertë me Zotin e vet. Ajetet tregojnë se ibadetet e vështira kanë një vlerë të jashtëzakonshme dhe sjellin dobi më të mëdha sesa ato të thjeshtat. Sa më të vështira të jenë adhurimet, aq më i madh është shpërblimi dhe dobia që ato sjellin. Pranimi i pendimit ka lidhje shumë të ngushtë me keqardhjen dhe pendesën e thellë në zemrën e gabimtarit. Pendimi i pranohet atij që vërtet ndjen keqardhje të madhe për gabimin e bërë. Ndërsa ai që kryen gjynahe dhe nuk ndihet keq apo nuk shqetësohet për to, edhe nëse thotë që është

penduar, ai nuk është i çiltër. Nga ajeti kuptohet se një shenjë e mirë dhe treguese e ardhjes së zgjidhjes së hallit, është kur njeriu e lidh zemrën fort me Allahun e Lartësuar, duke u shkëputur plotësisht nga krijesat. Në ajet vërehet dashuria dhe mëshira e madhe e Zotit për tre besimtarët e penduar. Duke përshkruar mospjesëmarrjen e tyre në luftë, Allahu i Madhëruar zgjodhi një mënyrë të veçantë duke thënë: “ata që mbetën mbrapa”. Kjo është një shenjë që tregon se ata të tre nuk qëndruan pas për t'i bërë bisht të mirës dhe shpërblimit të madh të xhihadit në rrugën e Zotit, por ishte veçse një moment dobësie, që përfundoi me mosnisen në kohë bashkë me ushtrinë. Por ky qëndrim i tyre i shqetësoi e dëshpëroi tej mase ata. Edhe kur munafikët shkuan të shfajësoheshin te Profeti, ata nuk e bënë, sepse ishin të sinqertë për gabimin që kishin bërë. Ata shpresonin veçse faljen dhe mëshirën e Zotit. Allahu i Madhëruar i lëvdoi ata pikërisht me sinqeritetin, me të cilin mbushi zemrat e tyre. Madje, i Lartësuar i na nxit për të qenë si ata, për të qenë të sinqertë, kur thotë:

Ajeti 119

119. O ju që keni besuar! Jini të devotshëm ndaj Allahut dhe jini gjithmonë me ata që janë të drejtë (në fjalë dhe në vepra)!

Shpjegimi i ajetit

- **“O ju që keni besuar!”** - O ju që keni besuar Allahun dhe gjithçka që Ai ka urdhëruar të besohet, punoni dhe jetoni sipas këtij besimi. Besimi i vërtetë dhe i sinqertë kërkon që ju të jeni të devotshëm, duke përmbushur çdo porosi dhe duke u larguar nga çdo ndalesë. Devotshmëria arrihet veçse me një mënyrë: duke respektuar kufijtë e Zotit.

- **“Jini të devotshëm ndaj Allahut dhe jini gjithmonë me ata që janë të drejtë (në fjalë dhe në vepra)!”** - Jini me të vërtetët dhe të sinqertët në fjalët, veprat dhe gjendjet e tyre. Jini të vërtetët në fjalë dhe të sinqertë në vepra. Kurrë mos u tregoni të plogësht e të dobët. Qëllimet tuaja të jenë gjithmonë të

mira dhe të sinqerta. Singëriteti të çon në mirësi dhe mirësia të çon në Xhenet.

Ajetet 120 - 122

120. Nuk do të ishte me vend për banorët e Medines e as për beduinët përreth, që të mos e ndiqnin pas të Dërguarin e Allahut dhe të kursenin veten, në vend të atij. Nuk do të ishte me vend, sepse sa herë që ata i kapte etja, lodhja dhe uria në rrugën e Allahut, sa herë që shkelnin ndonjë rrugë që i hidhëronte jobsimtarët, sa herë që arrinin çfarëdolloj fitoreje kundër armikut - të gjitha këto do t'u shkruhen si vepra të mira. Allahu nuk ua humb shpërblimin vepërmirëve.

121. Çdo herë që ata do të bënin ndonjë shpenzim në rrugën e Allahut - të vogël ose të madh - dhe sa herë që do të kapërcenin ndonjë luginë, atyre do t'u regjistrohej, që Allahu t'i shpërblejë më së miri për veprën e tyre.

122. Nuk është e nevojshme që besimtarët të dalin në luftë të gjithë bashkë. E përse të mos shkojë një pjesë nga çdo grup i tyre, për të marrë diturinë fetare dhe për t'ia mësuar atë popullit të vet kur të kthehen, në mënyrë që të ruhen (nga e keqja).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar në këtë ajet i nxit për diçka të rëndësishme banorët e Medinës, ensarë e muhaxhirë, por edhe beduinët që pranuan Islamit dhe u përmirësuan:

- “Nuk do të ishte me vend për banorët e Medines e as për beduinët përreth, që të mos e ndiqnin pas të Dërguarin e Allahut dhe të kursenin veten, në vend të atij.” - Kjo vepër e shëmtuar nuk është e pranueshme e nuk duhet të ketë lidhje me ta. Ata duhet të qëndrojnë shumë më lart. Si mund të kënaqen besimtarët me rehatinë dhe qetësinë e tyre, kur i Dërguari fisnik u del në ballë përgjegjësive të mëdha?! Ai duhet të mbështetet patjetër nga umeti i tij. Ndihma ndaj Profetit është më parësore sesa rehatia dhe interesi personal. Çdo besimtar duhet të sakrifikojë gjithçka personale, në

vend të Profetit të nderuar dhe fisnik të Zotit. Shenjë treguese e dashurisë dhe respektit për Profetin është që kurrë të mos i shmangesh kur ai kërkon angazhimin tënd. Ky është besimi i plotë te Profeti i Zotit. Pastaj i Lartësuari përmend shpërblimin e madh:

- ‘Nuk do të ishte me vend, sepse sa herë që ata i kapte etja, lodhja dhe uria në rrugën e Allahut, sa herë që shkelnin ndonjë rrugë që i hidhëronte jobsimtarët, sa herë që arrinin çfarëdolloj fitoreje kundër armikut - të gjitha këto do t'u shkruhen si vepra të mira.’ - Luftëtarët marrin shpërblim të madh për çdo vështirësi, lodhje apo uri, që heqin në rrugën e Zotit. Për çdo sulm apo goditje që tmerron jobsimtarët dhe për çdo plaçkë lufte të fituar, ka shpërblim të madh. Ky shpërblim vjen nga veprat që bëhen sipas imanit në zemër.

- “Allahu nuk ua humb shpërblimin vepërmirëve.” - Ata u treguan bamirës duke nxituar të përmbushnin urdhëresat e Zotit. Ata ishin bamirës duke e përkryer adhurimin ndaj Zotit të tyre, por edhe duke respektuar të drejtat ndaj krijesave të Zotit. Veprat e mira janë produkt i besimit dhe sjellin njëra-tjetrën. E mira i tërheq drejt të mirës, dhe kështu vazhdojnë derisa të arrijnë të mirën e përfundimtare.

- “Çdo herë që ata do të bënin ndonjë shpenzim në rrugën e Allahut - të vogël ose të madh - dhe sa herë që do të kapërcenin ndonjë luginë, atyre do t'u regjistrohej, që Allahu t'i shpërblejë më së miri për veprën e tyre.” - Për çdo shpenzim dhe lodhje në rrugëtimin drejt luftës, atyre u shkruhet shpërblim i madh. Allahu i Madhëruar do t'i shpërblejë më së miri për veprën e tyre. Sigurisht, ndër veprat e tyre më të mira ishin pikërisht ato që janë përmendur në ajet. Ato ishin vepra të sinqerta për Zotin, por edhe korrekte sipas porosive të Tij. Këto ajete janë frymëzim dhe motivim për shpirtin e besimtarit, për këtë vepër kaq madhështore, siç është xihadi në rrugën e Zotit. Është

durimi ndaj vështirësive dhe llogaritja e shpërblimit që e ngre njeriun në grada. Shpërblimi fitohet jo vetëm për veprat e mira, por edhe për gjurmët dhe efektet pozitive që ato lënë pas. Më pas, Allahu i Lartësuar sqaron besimtarët se si duhet të veprojnë: - **“Nuk është e nevojshme që besimtarët të dalin në luftë të gjithë bashkë.”** - Jo të gjithë besimtarët duhet të dalin në luftë, sepse kjo sjell shumë probleme të tjera, madje bëhet pengesë për plotësimin e disa interesave të tyre.

- **“E përse të mos shkojë një pjesë nga çdo grup i tyre, për të marrë diturinë fetare dhe për t’ia mësuar atë popullit të vet kur të kthehen, në mënyrë që të ruhen (nga e keqja).”** - Allahu i Madhëruar këshillon që nga çdo vend komb, fis apo familje, besimtarët të zgjedhin disa individë për të mos shkuar në luftë, por për t’u përkushtuar në gjëra të tjera të domosdoshme. Një nga këto detyra është marrja e diturisë dhe përcjellja e saj tek të tjerët, kur të kthehen. Ata duhet ta mësojnë dhe të kuptojnë mirë diturinë fetare në çdo hollësi të saj. Përveç kësaj, besimtarët duhet të jenë vetë shembull në sjellje dhe vepra sipas kësaj diturie, pastaj të këshillojnë e udhëzojnë të tjerët. Ajeti kuranor tregon vlerën e lartë e diturisë, sidomos të diturisë fetare, si çështje tepër e rëndësishme. Kush mëson diçka e ka detyrë që ta përhapë tek të tjerët dhe t’i këshillojë e udhëzojë ata për më të mirën. Gjithashtu, mësuesi duhet t’i nxisë nxënësit që edhe ata ta shpërndajnë diturinë, sepse kjo është një vepër e bekuar dhe plot shpërblime, që shtohen gjithnjë e më shumë me kalimin e kohës. Nëse dijetari e mban diturinë për vete dhe nuk i fton njerëzit tek e mira me dituri e urtësi, ai bëhet i padobishëm. Nëse ai nuk u mëson të tjerëve çfarë u nevojitet, atëherë çfarë dobie kanë muslimanët prej tij?! Kur të vdesë dijetari, bashkë me të do të vdesë edhe dituria e tij, dhe kjo është mangësi e madhe për një njeri që Zoti i ka dhënë dituri dhe mprehtësi. Nga ajeti mund të nxirret edhe një normë e rëndësishme për muslimanët:

ata duhet të investojnë gjithçka për të përmbytur nevojat e bashkësisë së tyre, duke përgatitur njerëz të aftë në çdo fushë të diturisë, që është e domosdoshme për shoqërinë islame. Të tillë njerëzve duhet t’u plotësohen kushtet, që ata t’i përkushtohen diturisë, si në nxënien, ashtu edhe në përhapjen e saj. Ata nuk duhen angazhuar me asgjë tjetër, që i pengon nga dituria. Në këtë mënyrë plotësohen nevojat e të gjithë shoqërisë islame. Qëllimi kryesor i shoqërisë islame është arritja e mirësive të fesë dhe të jetës në këtë botë dhe i lumturisë në jetën e ahiretit. Rrugët e arritjes së këtij qëllimi mund të jenë të shumta dhe të larmishme, por qëllimi është i përbashkët.

Ajeti 123

123. O ju që keni besuar! Luftojni jobesimtarët (agresorë) që janë pranë jush! Le ta ndiejnë ata ashpërsinë tuaj. Dijeni mirë se Allahu është me të devotshmit!

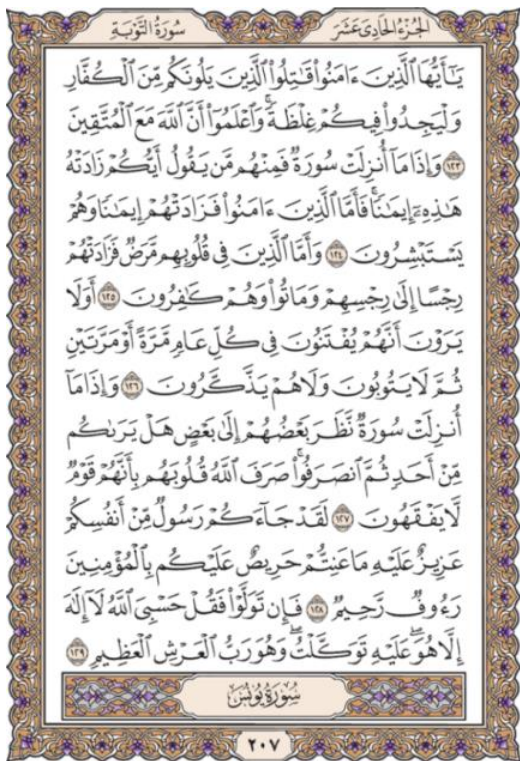
Shpjegimi i ajetit

Pasi i mësoi besimtarët se kush duhet të luftojë e kush përjashtohet nga ky detyrim, i Lartësuari i mëson besimtarët se si duhet ta zhvillojnë xhihadin.

- **“O ju që keni besuar! Luftojni jobesimtarët (agresorë) që janë pranë jush! Le ta ndiejnë ata ashpërsinë tuaj.”**

- Lufta zhvillohet duke nisur me ata që janë më afër. Allahu udhëzon për ashpërsi në luftën kundër mohuesve agresorë. Ai udhëzon për qëndrueshmëri dhe guxim në luftë. Pastaj i qetëson besimtarët luftëtarë, duke u thënë:

- **“Dijeni mirë se Allahu është me të devotshmit!”** - Mësojeni mirë, o besimtarë, se ndihma e Zotit vjen në varësi të devotshmërisë suaj. Bëhuni të devotshëm, atëherë, ashtu siç ju mëson Zoti, në mënyrë që Ai t’ju dhurojë fitoren mbi armiqtë! Ky ajet i përgjithshëm na mëson që lufta të nisë në fillim me mohuesit që janë më afër. Megjithatë, nëse është e dobishme që të fillohet me armiqtë që janë më larg, atëherë ka raste të veçanta përjashtuese. Gjithmonë veprohet sipas urtësisë dhe si të jetë e

dobishme për muslimanët, gjë të cilën e gjejnë udhëheqësit dhe dijetarët e muslimanëve.

Ajetet 124 - 126

124. Sa herë që shpallet ndonjë sure, disa prej tyre thonë: “Kujt ia shtoi besimin kjo sure?” Po. Besimtarëve ua shton besimin dhe ata gëzohen.

125. E, sa u përket atyre, që kanë sëmundje në zemër, ajo ua shton edhe më shumë dyshimin që kanë, dhe ata do të vdesin si mohues.

126. Vallë, a nuk e shohin ata se çdo vit vihen në provë një ose dy herë? E, megjithatë, ata as nuk pendohen, as nuk reflektojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon gjendjen e munafikëve dhe atë të besimtarëve në momentin e shpalljes së ajeteve kuranore dhe dallimin e madh mes tyre. Ai thotë:

- “Sa herë që shpallet ndonjë sure, disa prej tyre thonë: “Kujt ia shtoi besimin kjo sure?”” - Ajetet e Kur'anit pëmbajnë urdhëra e ndalesa, përmbajnë dituri dhe

lajme rreth Zotit të Madhërisëm. Ajetet na mësojnë rreth emrave, cilësive e veprave të lavdishme të Allahut të Madhëruar. Ato hedhin dritë mbi çështje të fshehta dhe janë nxitje për vepra të mira e adhurime, si dhe nxitje për xhihad në rrugën e Zotit. Por kur shpallet këto ajete plot me njohuri të vjera, disa thoshin: Kujt ua shtojnë besimin këto sure? Kujt i bëjnë dobi këto ajete? Sa ndikim kanë këto ajete në veprat e njerëzve?! Vërtet ju nxisin për vepra të mira? A ju ndihmojnë që t'i largoheni të ligës dhe që të shëroni zemrën? Por e vërteta është që suret e Kur'anit ua shtojnë besimtarëve imanin, diturinë, veprat e mira dhe largimin nga e keqja, prandaj ata gëzohen:

- “**Po. Besimtarëve ua shton besimin dhe ata gëzohen.**” - Besimtarët përgëzojnë njëri-tjetrin për mirësinë e madhe që Zoti u ka dhuruar me Shpalljen e Tij. Ata gëzohen dhe falënderojnë Krijuesin që ua mësoi ajetet e i bëri t'i kuptojnë ato, dhe - çfarë është më e rëndësishmja, - që u dha forcë e vullnet për të punuar dhe jetuar sipas tyre. Besimtarëve të vërtetë u zgjerohet gjoksi me Shpalljen e Allahut, u qetësohet zemra me ato porosi të vjera, prandaj dhe nënshtrohen menjëherë për të jetuar sipas mësimëve të Shpalljes. Por nuk janë kështu disa të tjerë, siç thotë Allahu i Madhëruar:

- “**E, sa u përket atyre, që kanë sëmundje në zemër, ajo ua shton edhe më shumë dyshimin që kanë, dhe ata do të vdesin si mohues.**” - Ata që kanë në zemër dyshime e hipokrizi, atyre u shtohet sëmundje, mbi sëmundjen e ligësinë që kanë. Atyre u shtohet dyshimi e pasiguria për një shkak shumë të thjeshtë: sepse ata kanë mohuar dhe, me kokëfortësi e padrejtësisht, i kanë kthyer shpinën ftesës bujare të Zotit. Kështu vazhdojnë ata të mjerë, derisa shkojnë drejt vullosjes së zemrës dhe derisa të vdesin si mohues, nëse nuk kthejnë rrugë të penduar për të adhuruar Zotin dhe për të jetuar jetën sipas Shpalljes së Tij. Ky është ndëshkimi i atyre që mohojnë Shpalljen e Zotit dhe që refuzojnë të pasojnë Profetin e Tij: atyre u

mbushet zemra me *nifak*, dhe kjo i shoqëron deri ditën kur të dalin para Zotit. Në vijim, duke i qortuar munafikët për vazhdimësinë në hipokrizinë e tyre, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Vallë, a nuk e shohin ata se çdo vit vihen në provë një ose dy herë? E, megjithatë, ata as nuk pendohen, as nuk reflektojnë.”** - Ata sprovohen me shumë mënyra: me fatkeqësi e sëmundje, por edhe nëpërmjet urdhëresave hyjnore, që vënë në provë besimin e tyre. Megjithatë, ata përsëri nuk pendohen dhe nuk mendojnë se çfarë u bën mirë dhe çfarë u bën keq. Ligji i Zotit për të gjithë njerëzit është që, Ai i sprovon me të mira e vështirësi, me urdhëresa dhe ndalesa, në mënyrë që ata të gjejnë rrugën e kthimit tek Ai. Megjithatë, ata as nuk kthehen dhe as nuk reflektojnë. Këto ajete dëshmojnë që besimi shtohet dhe pakësohet. Për këtë arsye, besimtari duhet të kontrollojë gjithmonë imanin e tij. Ai duhet të kujdeset që ta rigjallërojë e forcojë besimin përmes diturisë së dobishme, veprave të mira dhe adhurimeve. Besimtari duhet të kujdeset që besimi i tij të jetë gjithmonë në rritje e jo në rënie e plogështi.

Ajeti 127

127. Sa herë që zbret ndonjë sure, ata shikojnë njëri-tjetrin në sy e thonë: “A ju pa ndokush?” Pastaj largohen. Allahu ua ka larguar zemrat (nga drita), sepse ata qenë njerëz që nuk kuptonin.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Sa herë që zbret ndonjë sure, ata shikojnë njëri-tjetrin në sy e thonë: “A ju pa ndokush?” Pastaj largohen.”** - Munafikët trembeshin se mos zbriste ndonjë sure që do t'u nxirrte të palarat në shesh, prandaj, kur shpallehin ajetet që nxisin për të besuar dhe për të zbatuar porosinë e Zotit, ata vështronin njëri-tjetrin, të vendosur për të dredhuar dhe duke u munduar t'u fshiheshin shikimit të besimtarëve. Ata i thoshin njëri tjetrit: “A ju pa ndokush?” E pastaj largoheshin tinëz, me mosbesimin ndaj Shpalljes. Edhe i Madhëruari i ndëshkoi sipas veprës së tyre të poshtër.

- **“Allahu ua ka larguar zemrat (nga drita), sepse ata qenë njerëz që nuk kuptonin.”** - Ashtu sikurse ata iu shmangën zbatimit të porosive të Zotit, edhe Ai ua shmangu zemrat nga e vërteta dhe nuk ua mundësoi që ta shihnin e pranonin atë. Ky ishte ndëshkimi për ta dhe për të ngjashmit e tyre, sepse ishin njerëz që nuk kuptonin. Nëse vërtet do të arsyetonin drejt dhe do të kuptonin suret e Kur'anit, ata do të besonin dhe do të nënshtroheshin për të jetuar sipas tyre. Ajetet tregojnë se sa shumë e urrejnë munafikët xhihadin, ligjet e Zotit dhe veprat e imanit të vërtetë. Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë për ta: “...kur shpallet ndonjë sure e qartë, që flet për luftë, ata me zemër të sëmurë, të shikojnë sikur të ishin në agoninë e vdekjes.” [Muhamed 20].

Ajetet 128 - 129

128. Juve ju ka ardhur një Profet nga gjiri juaj. Atij i vjen rëndë për vuajtjet tuaja, sepse ai e dëshiron fort rrugën e drejtë për ju. Për besimtarët, ai është shumë i ndjeshëm dhe shumë i mëshirshëm.

129. Por nëse ata refuzojnë, atëherë thuaju: “Mua më mjafton Allahu. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Unë i mbështetem vetëm Atij dhe Ai është Zoti i Fronit të Madh.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Juve ju ka ardhur një Profet nga gjiri juaj. Atij i vjen rëndë për vuajtjet tuaja, sepse ai e dëshiron fort rrugën e drejtë për ju.”** - Allahu i Lartësuar u kujton besimtarëve mirësinë e Tij të jashtëzakonshme kur u dërgoi një profet nga mesi i tyre. Ky ishte një profet që nuk dinte të shkruante dhe të lexonte, por populli ia njihte mirë prejardhjen fisnike dhe të zgjedhur. Allahu i Madhëruar e zgjodhi nga mesi i tyre, që ata ta kishin të lehtë të mësonin prej tij Shpalljen. Duke e njohur për moralin, prejardhjen e zgjedhur dhe vlerat e rralla, populli i tij nuk duhej ta kishte aspak të vështirë t'i bindej dhe ta pasonte atë. Përkundrazi, kjo do të ishte nder dhe lavdi për ta, sepse ai ishte njeriu

më i dashur, që dëshironte të mirën e tyre më shumë se çdokush tjetër. Ai shqetësohej për çdo gjë që shqetësonte edhe ata. Profeti dëshironte të mirën për njerëzit dhe luftonte me mish dhe me shpirt për t'i afruar drejt saj me dashuri, me ëmbëlsi dhe butësi. Ai dëshironte udhëzimin e tyre në rrugën e drejtë dhe në besimin e vërtetë. Ai nuk donte që ata t'i godiste e keqja dhe luftonte që t'i largonte prej saj. Ai i këshillonte e i ndihmonte që të shpëtonin prej të keqes dhe ndëshkimit.

- **“Për besimtarët, ai është shumë i ndjeshëm dhe shumë i mëshirshëm.”** - Për besimtarët ai është tejet i mëshirshëm, i dhembës, i butë dhe i dashur. Ai është më i mëshirshëm me ta edhe sesa vetë prindërit e tyre. Për këtë arsye, e drejta e Profetit qëndron mbi të drejtat e të gjitha krijesave. Umeti e ka detyrë kryesore besimin e drejtë në këtë Profet, nderimin e figurës së tij, mbështetjen e rrugës së tij, si edhe respektin ndaj fjalës së tij.

- **“Por nëse ata refuzojnë, atëherë thuaju: “Mua më mjafton Allahu. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Unë i mbështetem vetëm Atij dhe Ai është Zoti i Fronit të Madh.”** - Nëse të besojnë si Profet, ky është një fat i madh dhe mirësi e jashtëzakonshme për ta. Por nëse të kthejnë shpinën dhe nuk të besojnë, atëherë ti vazhdo rrugën që Zoti të ka urdhëruar! Vazhdo t'i ftosh njerëzit në rrugën e Zotit dhe thuaj: *“Hasbij-jallah* (Më mjafton Allahu për të gjitha çështjet e mia), *La ila-lah* (Nuk ka të adhuruar me meritë veç Tij), *Alejhi teuekkeltu* (Vetëm Atij i mbështetem për arritjen e çdo të mire dhe për shpëtimin nga çdo e keqe), *ue hue Rabbul Arshil Adhim* (Ai është Zoti i Fronit madhështor). Froni është krijesa më e madhe e Allahut. Froni i Allahut ka përfshirë të gjitha krijesat. Zoti i këtij Froni është sigurisht dhe Zoti i gjithçkaje tjetër poshtë tij.

Me ndihmën dhe mirësinë e Allahut të Lartësuar, përfundoi tefsiri i sures Teube.

Allahut i takon lavdërimi në fillim dhe fund, haptazi dhe fshehtëzi.

Sureja 10 - Junus (mekase) 109 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 - 2

1. Elif, Lam, Ra. Këto janë ajetet e Librit plot urtësi.

2. Vallë, pse është çudi për njerëzit, që Ne i shpallëm një burri nga mesi i tyre: “Tërhiqu vërejtjen njerëzve dhe përgëzoi ata që besojnë se ata do të kenë shpërblime të mëdha (premtim i sigurt) nga Zoti i tyre!”? Ata që nuk besojnë, thonë: “Ky është vërtet një magjistar i madh.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Elif, Lam, Ra. Këto janë ajetet e Librit plot të urtësi.”** - Ky është Kur'ani i mrekullueshëm, i cili përmbledh çdo të vërtetë dhe ligj madhështor. Ajetet e këtij libri shtjellojnë çdo çështje të imanit korrekt dhe të vërtetë në mënyrë të qartë. Ai u qartëson plotësisht robve urdhëresat dhe ndalesat e ligjit të Zotit. E gjithë bota e ka detyrë që ta pohojë, pranojë dhe besojë këtë ligj e porosi dhe të nënshtrohet për të jetuar sipas tij. Megjithatë, shumica e tyre i kthejnë shpinën. Me paditurinë e tyre, në vend që të mësojnë prej kësaj Shpalljeje madhështore, ata shprehin një habi të pakuptimtë. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **Vallë, pse është çudi për njerëzit, që Ne i shpallëm një burri nga mesi i tyre: “Tërhiqu vërejtjen njerëzve dhe përgëzoi ata që besojnë se ata do të kenë shpërblime të mëdha (premtim i sigurt) nga Zoti i tyre!”?** - Ata u çuditën që Allahu i Madhëruar i'a shpalli Kur'anin Profetit të Tij dhe e bëri atë qortues dhe përgëzues. Ky ishte misioni i të gjithë profetëve. Ata qortonin dhe kërcënonin popujt që të ruheshin nga ndëshkimi dhe zemërimi i Allahut. Ata i paralajmëronin popujt e tyre që t'u përmbaheshin shpalljeve dhe ligjit të Zotit dhe u kujtonin vazhdimisht atyre argumentet dhe faktet e pakundërshtueshme të Allahut, si dhe

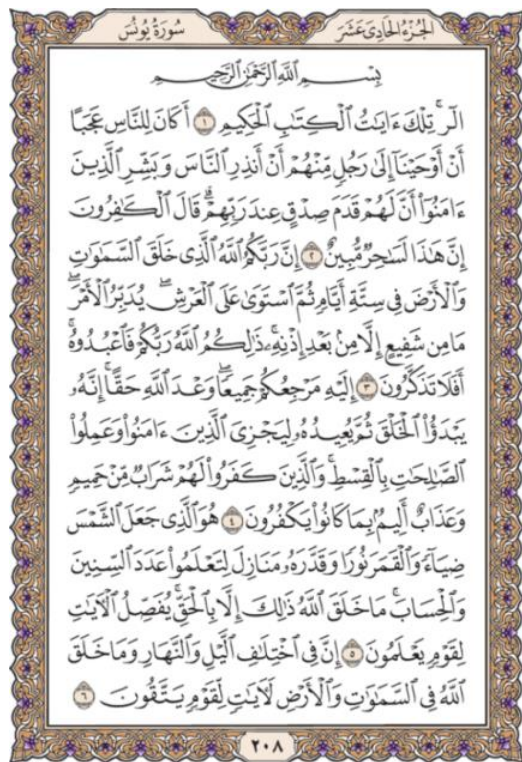
mrekullitë e Tij. Ata, nga ana tjetër, i përgëzonin besimtarët që vërtet kishin besim të sinqertë, të pastër dhe korrekt, se ata do të kishin shpërblim të madh dhe të bollshëm tek Allahu i Lartësuar. Shpërblimi i besimtarëve është i sigurt dhe i shumëfishuar tek Allahu, për shkak të veprave të sinqerta, të çiltra dhe korrekte që ata bëjnë të nxitur prej besimit të tyre. Kështu, mohuesit u çuditën nga ky burrë i madh dhe misioni i tij dhe nuk u nënshtruan që t'u bindeshin porosive të tij të vëra. Madje, kur u përballën me të ata thanë:

- "Ata që nuk besojnë, thonë: "Ky është vërtet një magjistar i madh!" - Sipas tyre, ai ishte thjesht një njeri i magjepsur, që vepronte me magjinë e tij të qartë. Kjo, sipas tyre, ishte e kuptueshme dhe e dukshme për të gjithë. Por kjo, pa dyshim, ishte shprehje e inatit dhe e mendjemadhësisë së tyre. Ata shprehnin habi për një çështje që nuk ka asgjë për t'u habitur. Ajo që të habit, në fakt, ishte injoranca e tyre e thellë dhe paaftësia për njohjen e dobisë dhe të dëmit për veten e tyre. Është e çuditshme si nuk e pranin dhe besonin vërtetësinë e atij Profeti, që Zoti e zgjodhi nga mesi i tyre. Ata e njihnin shumë mirë atë, madje e thërrisnin atë si "besniku i sinqertë". Megjithatë, përsëri e refuzuan ftesën e Tij të mrekullueshme dhe u kujdesën e luftuan me çdo mjet e rrugë për ta shkatërruar fenë e tij. Por Allahu dëshiron ta plotësojë dhe lartësojë fenë e Tij, edhe pse e urrejnë mohuesit.

Ajetet 3 - 4

3. Zoti juaj është Allahu, i Cili krijoi qiejt e Tokën brenda gjashtë ditësh dhe pastaj qëndroi mbi Arsh. Është Ai që i rregullon çështjet. S'ka ndërmjetësues tek Ai në asnjë mënyrë, veçse me lejen e Tij. Ai është Allahu, Zoti juaj. Pra, adhurojeni Atë! A nuk po kujtoni?

4. Vetëm tek Ai do të jetë kthimi juaj. Premtimi i Allahut është i vërtetë. Ai e filloi krijimin e pastaj e rikthen atë (pas vdekjes), për t'i shpërblyer ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira me drejtësi.

Ndërsa për ata që mohuan, ka pije të valë dhe dënim të dhembshëm, për shkak se ata mohonin (besimin e drejtë).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar, duke qartësuar (rububije-n) ⁵¹ Zotërimin dhe sundimin e Allahut, (uluhije-n) ⁵² meritën e adhurimit të Tij si Një dhe i Vetëm dhe madhështinë e Tij, thotë:

- " **Zoti juaj është Allahu, i Cili krijoi qiejt e Tokën brenda gjashtë ditësh dhe pastaj qëndroi mbi Arsh.**" - Ai i krijoi ato në gjashtë ditë, edhe pse është i plotfuqishëm t'i krijonte ato në një çast të vetëm. Me këtë, Ai dëshiroi të shfaqte dukshëm urtësinë e Tij dhe të tregojë se Ai është i Butë dhe i mëshirshëm në veprat e Tij. Ngaqë është i Urtë, Ai i krijoi ato me të vërtetën dhe për hir të së vërtetës. Ai dëshiroi që krijesat ta njohin me emrat dhe cilësitë e Tij të bukura dhe absolute, me atributet dhe veprat e Tij të mrekullueshme dhe madhështore dhe ta adhurojnë si Një të vetëm. Pastaj, pas krijimit të qiejve dhe të Tokës, i Madhëruari u lartësua dhe qëndroi

mbi Arsh ashtu si i shkon madhësisë së Tij.

- **Është Ai që i rregullon çështjet.** Ai rregullon dhe administron çështjet e botës qiellore dhe të asaj tokësore, Ai jep jetën dhe e sjell vdekjen, ai e zbret rizkun dhe i rrotullon e i këmben ditët e triumfit mes njerëzve. Është ai që largon fatkeqësinë e dëmin nga të dëmtuarit dhe është Ai që u përgjigjet lutësve. Të gjitha llojet e përkujdesjes zbresin dhe vijnë nga Ai dhe janë në dorën e Tij, ndërsa nevojat e robve ngjiten pa pushim tek Ai. Të gjitha krijesat janë të përlura, të nënshtruara e nevojtare para krenarisë së Tij, të dobëta e të pa fuqishme para pushtetit dhe madhësisë së Tij. Ai thotë:

- **"S'ka ndërmjetësues tek Ai në asnjë mënyrë, veçse me lejen e Tij.** " - Askush nuk mund të bëjë ndërmjetësim, edhe sikur të jetë më i miri i krijesave, derisa Allahu të jape leje për këtë ndërmjetësim. Por Allahu i Lartësuar jep leje për ndërmjetësim veçse për ata me të cilët është i kënaqur që të ndërmjetësojnë dhe të ndërmjetësohet për ta. Dhe dihet me siguri se Allahu i Madhëruar është i kënaqur veçse me të singertët, që e kanë plotësuar dhe pastruar teuhidin, pra, njësimin e Tij në çdo aspekt.

- **"Ai është Allahu, Zoti juaj. Pra, adhurojeni Atë!"** - Ky është Allahu, Zoti juaj. Ai është Allahu, i përshkruari me të gjitha cilësitë absolute si i vetmi i Adhuruar. Ai është *Rabbukum* - Zoti, Krijuesi, Kujdestari Rregulluesi i veprave tuaja. Si i tillë, Ai është i përshkruar me *rububije*-n e plotë, përmbledhëse e të gjitha cilësive absolute të veprave të Tij. Prandaj vetëm Atë adhurojeni si Një të vetëm, me të gjitha llojet e adhurimeve.

- **"A nuk po kujtoni?"** - Kujtoni të gjitha ato fakte e argumente të shumta, që tregojnë se Ai është i vetmi që meriton t'i përkushtohen të gjitha adhurimet dhe lavdet (*hamdet*)⁵³. Ai është Madhështori, Bujari i Gjithëmëshirshëm. Në ajetet e mësipërme, i Lartësuar i përmendi se Ai është Sunduesi i gjithësisë dhe Kujdestari i çdo çështjeje në

të. Është Ai që, me urtësinë, diturinë dhe mëshirën e Tij, ka vendosur ligjet e krijimit, të ekzistencës dhe të funksionimit të kësaj dynjaje. Është po Ai që ka vendosur edhe ligjet e Sheriatit dhe të fesë së Tij, përmes të cilave i mëson dhe urdhëron krijesat si ta adhurojnë Atë dhe të rregullojnë ligjet e jetës së tyre në këtë dynja. Qëllimi thelbësor i këtij ligji është që Allahu të jetë i vetmi i adhuruar nëpërmjet mënyrës që Ai e ka përcaktuar me anë të shpalljeve të Tij. Pasi përmendi këto çështje të rëndësishme, Allahu i Madhëruar tregon ligjin e shpërblimit, që, sigurisht, është veçse në dorën e Tij. Ai na kujton se do të na marrë në llogari dhe secilin do ta shpërblejë sipas veprave të kryera në këtë dynja. Ai thotë:

- **"Vetëm tek Ai do të jetë kthimi juaj. Premtimi i Allahut është i vërtetë.** " - Ky është një premtim i pakthyeshëm dhe i sigurt. Allahu do t'ju tubojë të gjithëve pas vdekjes një ditë të caktuar, që është Dita e Ringjalljes dhe e llogarisë me drejtësi. Mendohuni me kujdes në këtë premtim dhe në madhësitinë e pushtetin e Atij që e ka dhënë! Allahu i lartësuar thotë:

- **"Ai e filloi krijimin e pastaj e rikthen atë (pas vdekjes),..."** - Kjo është shumë e thjeshtë për t'u kuptuar. Ai që ka pushtetin për ta filluar krijimin nga hiçi është i plotpushtetshëm edhe ta ribëjë atë. Çdokush që beson se Zoti ka krijuar gjithçka dhe pastaj mohon faktin që Ai mund t'i ringjallë krijesat pas vdekjes së tyre, është thjesht kryeneç e kokëfortë, që këmbëngul në inatin dhe mosbesimin e Tij. Këta janë njerëz të pamend, që mohojnë dy mundësi të njëjta, madje mohojnë ekzistencën e asaj që është më e thjeshta ndër dy rastet e ngjashme. Ky është një argument shumë i thjeshtë logjik për të besuar ringjalljen. Pastaj i Lartësuar sjell edhe argument tekstual, kur thotë: "Premtimi i Allahut është i vërtetë." Ky është një premtim i vërtetë i dhënë nga Krijuesi, që patjetër do të realizohet. Ajo është koha kur çdokush do të marrë atë që meriton. I Lartësuar thotë:

- "... për t'i shpërblyer ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira me drejtësi. " - Këta i hapën zemrat e tyre sinqerisht, për t'i mbushur me imanin e pastër dhe korrekt që Zoti ka urdhëruar. Ata nuk besuan thjesht me fjalë goje dhe pretendime boshe, por e përkthyen besimin në vepra të mira dhe në një model jetese sipas tij. Ata kryen veprat e mira të urdhëruara nga Zoti, të detyrueshme qofshin apo të pëlqyeshme. Ata do t'i shpërblejë i Lartësuar, sikurse thotë: "*bil kist*", pra, me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij të madhe. Ai do t'i shpërblejë për imanin korrekt, të pastër dhe të sinqertë dhe për veprat e tyre të mira dhe të sinqerta. Ai do t'u dhurojë një shpërblim, që - ashtu sikurse i ka njoftuar adhuruesit e Tij të sinqertë, - syri nuk e ka parë, as veshi e ka dëgjuar dhe askush nuk mund ta imagjinojë apo përfytyrojë dot nga krijesat. Atje do të kenë çdo gjë që ua kënaq shpirtin, syrin, trupin dhe zemrën.

- " Ndërsa për ata që mohuan, ka pije të valë dhe dënim të dhembshëm, për shkak se ata mohonin (*besimin e drejtë*). " - Ata që i mohuan shpalljet e Zotit, duke i konsideruar ato si mashtrime e trillime, ata që refuzuan të pasojnë të dërguarit e Zotit dhe udhëzimin e sjellë prej tyre, ata do të kenë: "...pije të valë dhe dënim të dhembshëm, për shkak se ata mohonin (*besimin e drejtë*). " Pra, ujë të përvëlur, që ua përcëllon fytyrat dhe ua shkrin e copëton zorrët. Veç kësaj, ata do të kenë edhe shumë dënime të tjera të dhimbshme të Xhehenemit. Të gjitha këto i merituan, për shkak të kufrit të tyre, domethënë të mohimit të Zotit dhe shfrenimit në padrejtësi e mosbindje. Allahu i Lartësuar nuk u bën asnjë padrejtësi, por janë ata që i kanë bërë vetes së tyre padrejtësi.

Ajetet 5 - 6

5. Është Ai që Diellin e bëri shndritës, ndërsa Hënën e bëri të shkëlqejë dhe i përcaktoi fazat e saj, që ju të dini numrin e viteve dhe të bëni përlllogaritje (të kohës). Allahu e krijoi këtë veçse me të

vërtetën e madhe. Ai i sqaron Argumentet për një popull të ditur.

6. Me të vërtetë, në ndërrimin e natës me ditën dhe në atë që krijoi Allahu në qiej e në Tokë, ka fakte për njerëzit që i frikësohen (Allahu).

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi faktin se Ai është i vetëm në aspektin e *uluhije-s* dhe *rububije-s*, Allahu i Lartësuar vijon me argumente të shumta, logjike dhe reale, nga krijimi i Tij që e vërtetojnë këtë fakt. Këto argumente të sjella nga i Lartësuar tregojnë se ai është i Plotë dhe Absolut në emrat dhe cilësitë e Tij. Dielli, Hëna, qiejt, Toka dhe çdo gjë që Zoti ka krijuar tregojnë se Ai është i vetmi Krijues, Pronar, Sundues e Kujdestar i gjithësisë. Është Ai që çdo çështje e ka në dorën e Tij dhe nuk i ka lënë askujt asnjë thërmijë pushteti; kjo nga njëra anë. Nga ana tjetër, ata tregojnë se Ai është i vetmi i Adhuruar me meritë, që duhet lavdëruar dhe t'i nënshtrohesh me bindje të plotë në ligjin që ka urdhëruar dhe sipas të cilit Ai pëlqen që ne të jetojmë. Por Ai na njoftoi se këto argumente e shenja u bëjnë dobi veçse atyre që janë të ditur dhe atyre që kanë *takua*, pra, që nënshtrohen ta adhurojnë Zotin sipas porosive dhe mënyrës që Ai e ka treguar përmes profetëve. Njerëzit e ditur arrijnë t'i kuptojnë argumentet që ofrojnë këto shenja të shfaqura në krijimin e Zotit. Ata dinë të përfitojnë nga argumentet dhe t'i përkufizojnë ato me dituri dhe urtësi në formën më të kuptueshme dhe të saktë. Këtë të fal dituria. Ndërsa devotshmëria (*takua*) mbjell në zemër dëshirën e mirë dhe dashurinë për të mirën, si dhe frikën dhe ruajtjen nga e keqja. Kjo dëshirë dhe vullneti i mjaftueshëm për të arritur të mirën dhe për t'u larguar nga e keqja e kanë pikënisjen nga njohja dhe analiza e sinqertë që robi u bën argumenteve të përfituara nga dituria. Me fjalë të tjera, pasi i analizon faktet e Zotit dhe krijimin e Tij me një analizë të sinqeritë dhe me qëllimin për të kuptuar të mirën, kjo të sjell dituri dhe siguri të plotë në çështjet e analizuara. Pasi

zemra fillon t'i shprehë Zotit dashurinë përmes adhurimeve të porositura nga Ai e të përkushtuara Atij, kjo i jep zemrës atë që quhet devotshmëri. Kjo i jep njeriut aftësinë për të dalluar të mirën dhe të keqen, të dallojë rugën e mbarë dhe të gjejë forcën, ambicien dhe vullnetin e nevojshëm për të jetuar sipas porosive të Zotit. Mjafton të vështrosh këto krijesa të mrekullueshme të Zotit me ato cilësi dhe rregulla fantastike, për të kuptuar se Ai që i krijoi është i Plotë në pushtetin dhe fuqinë e Tij, në diturinë dhe urtësinë e Tij. Ai është i Gjallë e i Përjetshëm, përkujdeset për krijesat e Tij vazhdimisht e në çdo çast. Rregullsia, përpikmëria, përsosmëria, bukuria dhe hijeshia e krijimit të Tij tregojnë për urtësinë e Tij të pamatë e diturinë e Tij të gjerë. Dobitë dhe mirësitë që përmbajnë krijesat e Allahut tregojnë për mëshirën e madhe dhe bamirësinë e pakufishme të Allahut, si dhe kujdesin e Tij për krijesat. Të tilla janë p.sh., Dielli, Hëna dhe çdo mirësi tjetër e domosdoshme për jetën në Tokë. Nga ana tjetër, çdo krijesë që shfaqet jashtë rregullave bazë të krijimit të Tij, tregon se Ai është i Plotpushtetshëm dhe vepron çfarë të dëshirojë; ligji dhe dëshira e Tij realizohet dhe sundon mbi gjithçka.⁵⁴ Të gjitha këto tregojnë se Allahu është i vetëm në meritën e adhurimit. Vetëm Ai meriton të adhurohet dhe të duhet me gjithë shpirt; Ai është i Madhërishmi, Bujari, i përshkruar me të gjitha atributet madhështore. Ai është i vetmi tek i Cili duhet të shpresohet, e të Cilit duhet t'i druhesh dhe frikësohesh. Lutjet dhe singëriteti i drejtohen veçse Atij. E si mund t'u lutesh, përgjërohesh e kërkosh ndihmë krijesave të dobëta, të varfra e të pafuqishme?! Ata vetë janë të varfër dhe nevojtarë për mëshirën e Zotit, në të gjitha çështjet e tyre. Në këto ajete gjejmë argument se është i pëlqyeshëm meditimi rreth krijesave të Allahut dhe nxjerrja e mësimave prej tyre. Kjo sjell forcim dhe përmirësim të arsyetimit, forcës logjike dhe të imanit. Shpërfillja e këtij lloji të adhurimit është pakujdesi dhe shpërfillje

e njërit prej urdhërave të Allahut, pakujdesi e cila të pengon nga forcimi i imanit. Ajo, gjithashtu, është shkak për ngurtësim të arsyes dhe të inteligjencës.

Ajetet 7 - 8

7. Ata të cilët nuk e shpresojnë takimin Tonë, që janë të kënaqur me jetën e kësaj bote dhe kanë gjetur prehje në të, si dhe ata që janë indiferentë ndaj argumenteve tona

8. - vendi i tyre është Zjarri për shkak të veprave që kanë bërë.

Shpjegimi i ajeteve

- "**Ata të cilët nuk e shpresojnë takimin Tonë,...**" - Ata nuk shpresojnë mirësitë në takimin me Allahun, i cili është gjëja më e mrekullueshme që mund të shpresohet. Madje, ata kthejnë shpinën dhe e mohojnë këtë takim, ku shpresohet shpërblimi i Allahut.

- "**që janë të kënaqur me jetën e kësaj bote dhe kanë gjetur prehje në të,**" - Ata i japin përparësi jetës së kësaj bote kundrejt jetës tjetër. Përveç kësaj: "dhe kanë gjetur prehje në të." Kështu, ata i kushtohen tërësisht jetës në këtë botë, të cilën e konsiderojnë si të vetmin qëllim të tyre. Ata rendin vetëm për përmbushjen e kënaqësive të përkohshme të kësaj dynjaje dhe grumbullimin e stolive të saj mashtruese, pa pyetur se me çfarë rruge i fitojnë ato, hallall apo haram. Ata vrapojnë të harruar pas dëshirave nga çdo drejtim që u vijnë ato dhe pas çdo joshje që i tërheq. Ata i shterojnë të gjitha dëshirat, qëllimet, ëndrrat, motivet, planet dhe veprat e tyre veçse në funksion të kësaj bote dhe kënaqësive të saj, duke pandehur se janë krijuar për të qëndruar përjetësisht këtu, a thua se kjo dynja nuk ka për të mbaruar për ta. Po a nuk është kjo botë një vendkalim i përkohshëm, në të cilin udhëtari furnizohet për rrugën e gjatë drejt vendit të përjetësisë e pafundësisë? A nuk e dinë ata të mjerë se drejt asaj përjetësie kanë udhëtuar të parët dhe të fundit? Për mirësitë dhe kënaqësitë e ahiretit janë përmalluar dhe kanë udhëtuar të zgjedhurit, që Zoti i inspiroi për udhën drejt Tij dhe i

zgjodhi për veten e Tij. Si mund të mendojnë për këtë udhëtim të gjatë të dashuruarit pas kësaj bote, e cila do të fanitet e zhduket me gjithë stolitë e saj mashtruese? Ata janë tejet të pavëmendshëm dhe shpërfillës ndaj ajeteve dhe Shpalljes së Zotit, prandaj nuk mund ta gjejnë rrugën e Tij. Ai thotë:

- "... si dhe ata që janë indiferentë ndaj argumenteve tona, " - Ata nuk përfitojnë nga ajetet kuranore dhe as nga shenjat madhështore të shfaqura në krijimin e Zotit, në horizont dhe në veten e tyre. Ai që i kthen shpinën Shpalljes dhe argumenteve të Zotit, ai e ka zhytur dhe harruar vetveten në pakujdesi të thellë dhe kurrë nuk mund të gjejë udhëzimin drejt të cilit fton ai argument.

- ... vendi i tyre është Zjarri për shkak të veprave që kanë bërë. - Ata që kanë këto cilësi, vendqëndrimin e kanë në Zjarr. Ai do të jetë përjetësisht "vendprehja" e tyre dhe kurrë nuk kanë për t'u larguar prej tij. Ky është shpërblimi që vetë e fituan përmes kufrit, idhujtarisë dhe poshtërsive të shumta. Ky është ndëshkimi për mohuesit, që nuk shpresojnë takimin me Zotin, kënaqen me jetën e dynjasë, gjejnë prehje në të dhe janë mospërfillës ndaj shpalljeve dhe ftesës së Zotit. Ndërsa për të bindurit e besimtarët e mirë ka tjetër premtim. I Madhëruari thotë:

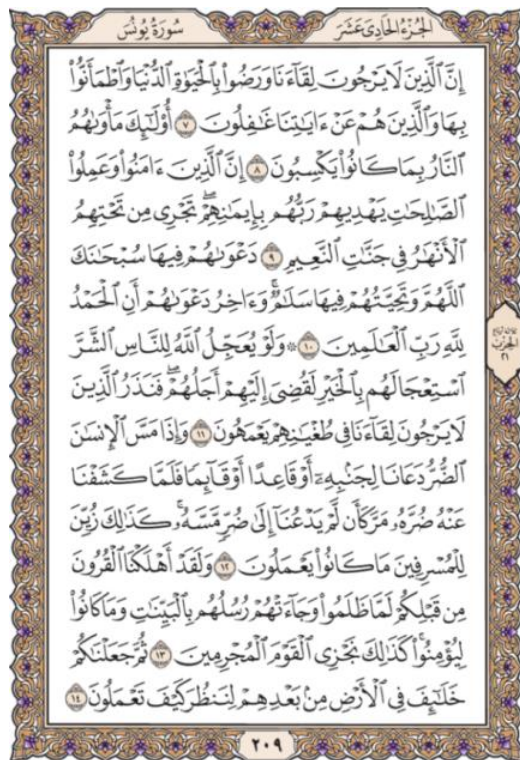
Ajetet 9 - 10

9. Ndërsa ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira - ata i udhëzon Zoti i tyre me besimin e tyre. Pranë tyre rrjedhin lumenj në Xhenetin e mirësive.

10. Lutja e tyre atje do të jetë: "I dëlirë je, o Allah!" Përsëndetja e tyre është: "Selam!" Ndërsa lutja e tyre e fundit është: "Të gjitha Lavdërimet i qofshin vetëm Allahut, Zotit të botëve!"

Shpjegimi i ajeteve

- "Ndërsa ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira..." - Këta kanë iman të pastër, të sinqertë e korrekt dhe vepra të mira sipas këtij imani me zemrën, gjuhën dhe trupin e tyre. Veprat e tyre janë të sinqerta veçse për

kënaqësinë e Zotit dhe tërësisht sipas porosive të Tij, prandaj dhe cilësohen si të mira dhe përmirësuese. Ata janë të sinqertë me Zotin e tyre dhe pasues besnikë të rrugës së Profetit të Tij të dashur. Ky është imani i vërtetë, që të mban në udhën e mbarë. Thotë i Madhëruari:

- "... ata i udhëzon Zoti i tyre me besimin e tyre. " - Për shkak të këtij imani të çiltër, që mbush shpirtat e tyre dhe i nënshtron gjymtyrët e tyre për të jetuar sipas tij, Allahu i Madhëruar i forcon dhe i bën ata të qëndrueshëm dhe të patundur në rrugën e drejtë. Kjo është dhurata më e vyer që Zoti u dhuron atyre, si shpërblim për përkushtimin në imanin e tyre: "Udhëzimi i vazhdueshëm dhe forcimi në këtë rrugë". Ai u mëson atyre dije të dobishme vazhdimisht e në çdo hap që hedhin dhe u jep forcë e vullnet të fortë për të punuar dhe jetuar sipas këtij imani, duke ua zbukuruar dhe duke ua bërë atë të dashur për zemrat e tyre. Ai ua hap sytë e shpirtit, që të shohin qartë dhe të kuptojnë argumentet e Shpalljes dhe shenjat e Tij në krijim. Në jetën e kësaj

bote, Zoti i udhëzon drejt rrugës së drejtë për të pranuar Islamin mes gjithë besimeve të kota, dhe pastaj i udhëzon edhe përgjatë kësaj rruge me të gjitha hollësitë e nevojshme të saj. Ndërsa në botën e pafundme të shpërblimit e llogarisë së drejtë, Ai ka për t'i udhëzuar në rrugën drejt Xhenetit të përjetshëm, mes mirësive e lumturisë. Betohe në Zotin se, atë ditë, ata do ta njohin rrugën drejt vendbanimeve të tyre në Xhenet më mirë sesa njohim ne rrugën e kthimit në shtëpinë tonë, kur vijmë nga një udhëtim i largët.

- **"Pranë tyre rrjedhin lumenj në Xhenetin e mirësive."** - Lumenjtë rrjedhin përjetësisht mes kopshteve me gjelbërim të përhershëm e të mbushura plot mirësi. Allahu i Madhëruar thotë: "në Xhenetin e mirësive ". Pra, kemi të bëjmë me një ndërtim (në arabisht) të skemës *pronë-pronar*, a thua se je brenda vetë mirësisë, gjë kjo që tregon se mirësia është e plotë, pa asnjë mangësi. Në Xhenet gjenden të gjitha llojet e mirësive, ato të zemrës, që ta mbushin atë me gëzim, lumturi, dëfrim e kënaqësi; mirësi të syve, të cilët mbushen me kënaqësinë e papërshkrueshme kur shohin të Gjithëmëshirshmin, dhe dëgjimi i tyre lumturohet me dëgjinin e Fjalës së Tij. E papërshkrueshme është lumturia që sjell afërsia me të Gjithëmëshirshmin dhe kënaqësia e Tij ndaj tyre. Pa mendo pak takimin edhe me të dashurit dhe vëllezërit e mirë në besim dhe qëndrimin së bashku me ta në shtretër të stolisur, si vëllezër të dashur dhe të përmalluar. Mes atyre kënaqësive, ata kënaqen me zëra shumë të bukur, që këndojnë dhe japin një ndjesi tejet të mrekullueshme. Vështrimet e tyre shtangen nga bukuritë dhe hijeshitë që shohin dhe të mbushin plot gëzim e lumturi. Trupat e tyre shijojnë kënaqësi pas kënaqësie me ushqimet, pijet e marrëdhëniet intime. Asnjë shpirt nuk mund ta dijë dhe ta përshkruajë realisht kënaqësinë e tyre, dhe as ta përfytyrojë madje atë.

- **"Lutja e tyre atje do të jetë: "I dëlirë je, o Allah!",** " - Fillimi i adhurimit të tyre për Zotin në Xhenet është *tesbih* për Allahun, duke dëshmuar pastërtinë e Tij nga çdo e metë e mangësi, ndërsa fundi i tij është *tahmidi*⁵⁵ ose thurja e lavdeve dhe shprehja e dashurisë për Të. Tashmë ata janë të çliruar nga çdo detyrim fetar, sepse do të jenë në vendin e kënaqësive dhe të shpërblimit. Për ta janë rezervuar kënaqësitë më të plota dhe më të mira dhe, ndër to, është një mirësi që konsiderohet si një ndër më të mëdhatë, që është mirësia e kënaqësisë që sjell *dhikri* (përmendja) i Zotit. *Dhikri* e *tesbihi* u sjell prehje dhe kënaqësi të pakrahasueshme me ndonjë gjë tjetër, dhe të mendosh që ata as që mundohen për ta kryer atë, por ai është krejt i natyrshëm, ashtu sikurse frymëmarrja e tyre, pa u lodhur dhe pa u sforcuar për të.

- **"përsëndetja e tyre është: "Selam!"** - Gjatë takimeve dhe vizitave që i bëjnë njëri-tjetrit, ata përsëndeten me *selam*. Ata përsëndeten me fjalë që nuk përmbajnë gjynahe dhe kotësira. Ato janë fjalë paqeje, që sjellin vetëm paqe e mirësi.

- **"Ndërsa lutja e tyre e fundit është: "Të gjitha Lavdërimet i qofshin vetëm Allahut, Zotit të botëve!"** - Thuhet se, kur banorët e Xhenetit dëshirojnë të shijojnë diçka prej mirësive të Xhenetit, thonë këto fjalë: "*Subhâneke Allâhume*" (I dëlirë je, o Allah!), dhe ajo u vjen në çast, pa u vonuar. Dhe kur mbarojnë, thonë: *El hamdu lil-lâhi Rabil Alemin*" Të gjitha Lavdërimet i qofshin vetëm Allahut, Zotit të botëve!

Ajeti 11

11. Sikur Allahu t'ua shpejtonte njerëzve pranimin e kërkesës për të keqen, ashtu siç pranon shpejtimin e kërkesës për të mirën, atyre do t'u përfundonte afati. Por ata që nuk janë të bindur për takimin Tonë, Ne i lëmë të enden në shfrenimin e tyre.

Shpjegimi i ajetit

- **"Sikur Allahu t'ua shpejtonte njerëzve pranimin e kërkesës për të keqen, ashtu siç pranon shpejtimin e kërkesës për të**

mirën, atyre do t'u përfundonte afati. " - Kjo tregon për mëshirën dhe kujdesin e Allahut të Madhëruar për robërit e Tij. Nëse Ai do t'ua përshpejtonte ndëshkimin për ligësitë që bëjnë, ashtu sikurse ua përshpejton shpërblimin kur bëjnë punë të mira, do të merrte fund çështja e tyre dhe ata do të shfaroseshin nga ndëshkimi. Allahu i Madhëruar i afatizon ata, por kurrsesi nuk i harron apo braktis. Ai fal shumë e shumë prej hakut të Tij të shkelur prej tyre. Nëse do t'i merrte në përgjegjësi e ndëshkonte për të gjitha padrejtësitë e tyre, nuk do të linte asnjë në faqen e dheut.⁵⁶ Në këtë fjalë të Zotit përfshihet edhe rasti kur njerëzit mund të zemërohen dhe mallkojnë nga zemërimi familjen dhe fëmijët. Nëse këto lutje të këqija do të pranoheshin prej Allahut ashtu sikurse Ai pranon dhe realizon lutjet e mira, atëherë njerëzit do të shkatërroheshin. Por Allahu i Lartësuar është i Dashur, i Urtë dhe nuk nxitohet të ndëshkojë gabimtarët.

- "Por ata që nuk janë të bindur për takimin Tonë, Ne i lëmë të enden në shfrenimin e tyre." - Këta nuk besojnë në jetën e përjetshme dhe në ringjallje, prandaj dhe nuk përgatiten për të. Ata nuk kanë frikë llogarinë e drejtë para Zotit, prandaj nuk bëjnë ndonjë vepër që t'i shpëtojë nga ndëshkimi i Tij. Të tillë njerëz, i Urti i lë në shfrenimin e tyre për të kaluar kufijtë. Ata zhyten në të kotën, për hir të së cilës kanë braktisur të vërtetën dhe kanë shkelur kufijtë e Zotit. Allahu i lë ata, sikurse thotë: "*jea'mehun*", domethënë, të çoroditur, të pavendosur dhe të turbullt në vendimet e tyre. Ata nuk arrijnë ta gjejnë rrugën e drejtë dhe nuk u jepet sukses që të kuptojnë argumentet dhe faktet më të drejta dhe të vërteta. Ky është ndëshkimi i tyre dhe i çdokujt që zhytet në padrejtësi dhe që shpërfill e mohon argumentet dhe shpalljet e Zotit.

Ajeti 12

12. E, kur njeriut i bie një e keqe, ai na lutet, qoftë shtrirë, ulur ose në këmbë e, kur Ne ia largojmë të keqen atij, ai

vazhdon sikur të mos na ishte lutur fare për të keqen që e kishte goditur. Kështu keqbërësve u duket mirë ajo që veprojnë.

Shpjegimi i ajetit

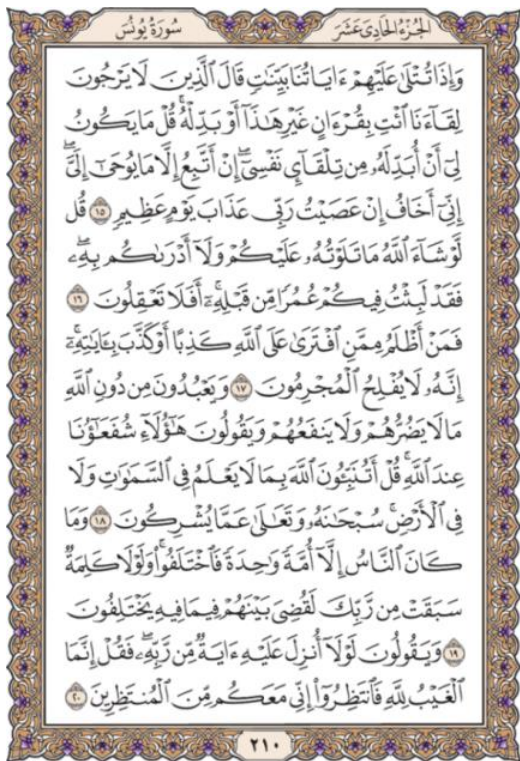
- "E kur njeriut i bie një e keqe, ai na lutet qoftë shtrirë, ulur ose në këmbë, " - Ky ajet na tregon rreth natyrës njerëzore dhe prirjeve të saj. Kur njeriu sprovohet me ndonjë fatkeqësi, sëmundje ose vështirësi, ai përpiket shumë në lutje e përgjërime në të gjitha gjendjet e në çdo çast, për të larguar fatkeqësinë ose sprovën. Ai lutet kur është në këmbë, ulur apo dhe shtrirë, dhe përgjërohet e tregohet këmbëngulës në lutjen për ta larguar fatkeqësinë dhe që Allahu i Madhëruar ta çlirojë.

- " e, kur Ne ia largojmë të keqen atij, ai vazhdon sikur të mos na ishte lutur fare për të keqen që e kishte goditur. " - Ai kthehet përsëri atje ku ishte, duke i kthyer shpinën Zotit të tij, a thua se nuk ka përjetuar asnjëherë ndonjë fatkeqësi, nga e cila Zoti e shpëtoi. E çfarë padrejtësie e mosmirënjohje mund të jetë më e madhe sesa kjo? Kërkon nga Zoti përmbushjen e kërkesave të veta, dhe kur Ai ia plotëson, as nuk i hedh sytë për të drejtat e Zotit. A thua se nuk ka asnjë detyrim ndaj Zotit të tij. Ky është një veprim i nxituar dhe i zbukuruar nga shejtani i mallkuar, sepse çdo natyrë e pastër dhe mendje e shëndoshë e konsideron mosmirënjohjen ndaj bamirësit si diçka të shëmtuar dhe të ulët. Prandaj i Madhëruari thotë:

- " Kështu keqbërësve u duket mirë ajo që veprojnë." - Allahu i Madhëruar i ka quajtur të tillë njerëz "*musrifinë*" - tejkalue të kufijve të Tij. Këtyre kriminelëve u është zbukuruar rruga e shfrenimit dhe mosmirënjohjes, edhe pse natyra e pastër dhe mendja e shëndoshë e refuzon atë.

Ajetet 13 - 14

13. Ne kemi shkatërruar shumë breza para jush, kur ata bënin padrejtësi. Edhe pse të dërguarit u erdhën me argumente të qarta, ata nuk besonin. Kështu i dënojmë Ne popujt që bëjnë padrejtësi.

14. Pastaj Ne ju bëmë ju, pas atyre, zëvendësues në Tokë, për të parë se si do të veproni.

Shpjegimi i ajeteve

- "Ne kemi shkatërruar shumë breza para jush, kur ata bënin padrejtësi. Edhe pse të dërguarit u erdhën me argumente të qarta, ata nuk besonin. Kështu i dënojmë Ne popujt që bëjnë padrejtësi."

- Allahu i Madhëruar na njofton se Ai i shkatërroi popujt e shkuar, për shkak të padrejtësive dhe kufrit të tyre, pasi u erdhën të qarta argumentet e Tij përmes profetëve dhe shpalljeve të Tij. Atyre iu bë e qartë e vërteta e Zotit, e cila u përforcua me mrekulli të pamohueshme dhuruar profetëve, por ata përsëri nuk u nënshtruan për ta adhuruar Zotin dhe për të jetuar sipas Shpalljes së Tij. Ata nuk pranuan të besonin shpalljen e Zotit, prandaj mbi ta u bë i pashmangshëm dënimi i merituar për çdo kriminel që merr guximin të shpërfillë dhe të shkelë kufijtë e Zotit. Ky është ligji i Zotit, i zbatueshëm për të gjithë popujt.

- "Pastaj Ne ju bëmë ju, pas atyre, zëvendësues në Tokë, për të parë se si do të veproni." - Nëse dini të merrni mësim dhe përvojë nga ata që e pësuan para jush dhe nënshtroheni për të pasuar shpalljet e Zotit, ju keni premtim të mirë. Bëni kujdes dhe pasoni me besnikëri profetët e Zotit dhe shpalljet e Tij, që të fitoni e shpëtoni në dynja dhe në ahiret! Por nëse e harroni vetveten dhe zhyteni në padrejtësi e përmbushje të epsheve e të shfrenimit tuaj, ashtu si popujt që shkuan, edhe ju do të pësoni atë që pësuan ata. Allahu i Lartësuar jua tërhoqi vërejtjen dhe ju kërcënoi, prandaj ju nuk keni justifikim për të vazhduar në kotësinë dhe në padrejtësitë tuaja.

Ajetet 15 - 17

15. Kur u lexohen ajetet Tona të qarta, ata që nuk besojnë në takimin Tonë (ringjalljen), thonë: "Sillna një Kur'an tjetër, ose ndryshoje këtë!". Thuaj: "Mua nuk më takon që ta ndryshoj atë nga mendja ime. Unë pasoj veçse atë që më shpallet. Unë i frikësohem dënimit të një Dite të madhe, nëse kundërshtoj Zotin tim.

16. Thuaj: "Sikur të kishte dashur Allahu, unë nuk do t'jua kisha lexuar juve atë (Kur'anin), e as nuk do të kishit mësuar gjë për të. Unë kam jetuar një periudhë (të gjatë) në mesin tuaj para tij. A nuk mendoni?"

17. E ku ka më të padrejtë se ai që shpif ndaj Allahut gënjeshtër, ose që mohon Argumentet e Tij? Keqbërësit nuk mund të shpëtojnë kurrë.

Shpjegimi i ajeteve

- "Kur u lexohen ajetet Tona të qarta, ata që nuk besojnë takimin Tonë (ringjalljen), thonë: "Sillna një Kur'an tjetër, ose ndryshoje këtë!". - Në këto ajete, i Lartësuar i na tregon inatin dhe kokëfortësinë e paturpshme të atyre që e mohuan Profetin e Tij, Muhamedin ﷺ. Ata, kur u lexohen ajetet kuranore, aq të qarta dhe madhështore, sqaruese të së vërtetës dhe të padiskutueshme në vërtetësinë e tyre,

i kthejnë shpinën dhe refuzojnë të pranojnë këtë shpallje. Me kokëfortësinë dhe paturpësinë e tyre të tejskajshme, i drejtohen Profetit dhe i thonë: “Sillna një Kur'an tjetër, ose ndryshoje këtë!”. Allahu i shëmtoftë dhe i poshtëroftë! Sa të ulët dhe të padrejtë tregohen me Allahun e Madhërishëm dhe Fjalën e Tij, të pakrahasueshme në madhësitinë e saj. Kjo është forma më e poshtër dhe e ulët e refuzimit të Shpalljes së Zotit. Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që t'u thotë atyre:

- **"Thuaj: “Mua nuk më takon që ta ndryshoj atë nga mendja ime. Unë pasoj veçse atë që më shpallet. ”** - Nuk ka mundësi as të mendohet dhe është e patolerueshme për mua si Profet, që ta tjetërsoj nga vetja ime Shpalljen e Zotit. Unë jam thjesht një i dërguar, që transmetoj me besnikëri mesazhin e Zotit. Unë nuk kam në dorë asnjë çështje. Unë thjesht pasoj atë që më shpallet nga Zoti im. Unë nuk kam asnjë të drejtë tjetër veçse përcjelljes me saktësi e besnikëri të Shpalljes së Zotit tim. Unë jam veçse një rob i urdhëruar dhe i nënshtuar ndaj Zotit tim.

- **"Unë i frikësohem dënimit të një Dite të madhe nëse kundërshtoj Zotin tim. ”** - Këto janë fjalët e më të mirit të krijesave dhe edukata e tij në lidhje me urdhëresat e Zotit dhe Shpalljen e Tij. Atëherë, çfarë mendon se do të bëhet me ata mendjelehtë të humbur e të mbushur me injorancë e padrejtësi, me kokëfortësi e arrogancë, mosrespekt e paturpësi, në lidhje me Zotin e gjithësisë?! A nuk i frikësohen ata ndëshkimit të Ditës së madhe?

- **Thuaj: “Sikur të kishte dashur Allahu, unë nuk do t'ua kisha lexuar juve atë (Kur'anin), e as nuk do të kishit mësuar gjë për të. ”** - Nëse pretendojnë se, me këtë kërkesë, ata synojnë dhe dëshirojnë që t'u qartësohet e vërteta, ata janë mashtrues dhe trillues të paskrupullt, sepse shenjat dhe Shpallja e Allahut janë të mjaftueshme për të kuptuar dhe gjetur të vërtetën. Shenjat dhe mrekullitë që Zoti u dhuroi profetëve

janë mëse të mjaftueshme për të kuptuar dhe gjetur të vërtetën. Shenjat dhe mrekullitë që Zoti u dhuroi profetëve janë mëse të mjaftueshme që njerëzit të besojnë se ata flasin në emër të Zotit dhe ndihmohen prej Tij. Është Allahu i Madhëruar që i mbështet profetët e Tij me shenja dhe mrekulli, ashtu sikurse Ai dëshiron me urtësinë hyjnore dhe mëshirën e Tij për robërit.

- **" Unë kam jetuar një periudhë (të gjatë) në mesin tuaj para tij. ”** - Për një kohë të gjatë, para se t'jua lexoja këtë Kur'an dhe para se ju të dinit për të, unë kam jetuar mes jush dhe nuk kam pasur asnjë njohuri rreth shpalljeve të Zotit, apo të më ketë shkuar ndërmend që t'ju flas për to. Nëse asnjëherë nuk ju kam folur për shpalljet e Zotit gjatë gjithë jetës sime mes jush, si është e mundur që t'ju flas dhe kumtoj ato tani?! Unë kam jetuar një kohë të gjatë mes jush dhe ju më njihni mirë se kush jam unë. Tek ju unë njihem si *umij* - që nuk di shkrim e lexim, unë nuk kam studjuar dhe mësuar prej askujt asgjë. Atëherë si mund t'ju sjell juve një libër të tillë madhështor dhe të jashtëzakonshëm, që i ka bërë të gjithë oratorët dhe të mëdhenjtë e artit të fjalës të habitur dhe të pafuqishëm përballë bukurisë dhe hijeshisë së tij?! Dijetarët më të mëdhenj mrekullohen me diturinë e madhe që gjendet brenda tij.

- **"A nuk mendoni?"** - Mendohuni pak! A mundet që ky libër të vijë nga mendja dhe trilli i vetes time?! A nuk është ky arsytim një tregues i prerë se ky libër është Shpallje e Atij që është i Urtë dhe *Hamid* - i Lavdëruar? Nëse do të vinit në përdorim arsyen dhe logjikën tuaj dhe të meditonit pak rreth gjendjes time, nga njëra anë, dhe madhësitisë së këtij Libri, nga ana tjetër, do të arrinit në një siguri të plotë që nuk pranon asnjë dyshim, se ai është vërtetë Shpallje e Zotit të Gjithëmëshirshëm dhe do të kuptonit se ai është e vërteta e vetme dhe se gjithçka tjetër është devijim e kotësi. Por nëse me këmbëngulje e kokëfortësi, ju veç refuzoni dhe mohoni, atëherë ju jeni veçse

zullumqarë, që me vetëdije nuk doni t'i nënshtroheni Zotit të botëve.

- **"E ku ka më të padrejtë se ai që shpif ndaj Allahut gënjeshtër, ose që mohon Argumentet e Tij? Keqbërësit nuk mund të shpëtojnë kurrë."** - Nëse unë do të trilloja se flas në emër të Zotit, do të isha më i padrejti i njerëzve dhe ju sigurisht që do të më njihnit si të padrejtë dhe gënjeshtar. Kjo do të ishte e pashmangshme, sepse Zoti jua nxjerr të palarat njerëzve të padrejtë, e sidomos atyre që shpifin në emër të Tij. Por ju nuk më njihni si të tillë dhe unë thjesht po ju sjell juve Shpalljen e Zotit, ashtu sikurse është: të pastër, madhështore dhe të mrekullueshme. Atëherë, zullumqarë jeni ju dhe ju keni për të dështuar në qëllimet e planet tuaja ogurzeza. Ju kurrë nuk keni për të fituar dhe arritur qëllimet tuaja, nëse vazhdoni rrugën e padrejtësisë. Fjala e Allahut: "Ata që nuk shpresojnë takimin Tonë" tregon se shkaku i arrogancës dhe padrejtësisë me të cilën ata e trajtuan Shpalljen e Zotit dhe Profetin e Tij, është pikërisht mosbesimi i jetës së përjetshme pas ringjalljes. Ata nuk shpresonin se do të takoheshin me Zotin dhe se do të merreshin në llogari. Ajeti tregon, gjithashtu, se kushdo që beson dhe shpreson takimin me Allahun, nënshtrohet për të jetuar sipas këtij Libri dhe e beson atë, sepse ai është qëllimi më i mirë dhe ai që dëshiron me të vërtetë të adhurojë Zotin ashtu si Ai është i kënaqur dhe e ka urdhëruar; nëse e lexon Librin për të gjetur udhëzimin, ai ka për të gjetur atë, sepse është vetë Zoti që ta jep udhëzimin, nëse sinqerisht e kërkon atë.

Ajeti 18

18. Ata adhurojnë veç Allahut atë që nuk mund t'i dëmtojë e as nuk mund t'u sjellë dobi dhe thonë: "Këta janë ndërmjetësuesit tanë tek Allahu.". Thuj: **"Vallë ju do ta informoni Allahun për diçka që nuk e ditka, në qiej dhe në Tokë?!"** I lavdëruar dhe i Lartësuar qoftë Ai mbi gjithçka që ata adhurojnë veç Tij!

Shpjegimi i ajetit

- **"Ata adhurojnë veç Allahut atë që nuk mund ti dëmtojë e as mund t'u sjellë dobi dhe thonë: "Këta janë ndërmjetësuesit tanë tek Allahu.".** - Allahu i Lartësuar na njofton rreth adhurimit të idhujtarëve, të cilët e mohojnë Profetin e Tij. Ata adhurojnë veç Allahut diçka që nuk u sjell as dëm e as dobi. Ata nuk posedojnë asnjë thërmijë pushteti e mundësie për ti sjellë robiti ndonjë të mirë apo ta shpëtojnë nga ndonjë dëm. Ata, pa pasur asnjë argument thanë: "Këta janë ndërmjetësuesit tanë tek Allahu." pra këta ndërmjetësojnë për ne tek Zoti dhe na afrojnë më pranë Tij dhe përgjigjes së lutjeve tona. Prandaj ne u dedikojmë këtyre idhujve e ndërmjetësuesve adhurime e përkushtime. Kështu ata do të na afrojnë më afër tek Zoti. Por kjo fjalë ishte diçka thjesht e trilluar nga ata prandaj, duke treguar kotësinë e saj i Lartësuari thotë:

- **"Thuaj: "Vallë ju do ta informoni Allahun për diçka që nuk e ditka, në qiej dhe në tokë?!"** - Allahu i Madhëruar është i Gjithëdituri. Dituria e Tij ka përfshirë gjithçka mes qiellit dhe tokës. Është pikërisht i Gjithëdituri që na ka njoftuar se nuk ekziston ndonjë Zot tjetër që të meritojë adhurimin dhe përkushtimin e krijesave, ashtu sikurse nuk ka shok në krijimin dhe sundimin e Tij. Atëherë, si pretendoni ju, o idhujtarë, se Ai ka partnerë dhe ndihmëtarë në mbretërinë e Tij?! Mos vallë po e njoftoni Zotin për diçka që Ai nuk e di dhe e ditkeni ju?! Vallë, ju jeni më të ditur apo Zoti?! A ekziston, vallë, ndonjë fjalë dhe besim më i kotë dhe i pavlerë sesa ky besim dhe fjalët tuaja, që nënkuptojnë dhe mëtojnë se jeni më të ditur se Zoti i botëve? Natyrisht, çdo i logjikshëm do të mjaftojë me këtë arsyetim, për të gjykuar se ky lloj besimi është i pavlerë dhe i kotë.

- **"I lavdëruar dhe i lartësuar qoftë Ai mbi gjithçka që ata adhurojnë veç Tij!"** - I pastër dhe i dëlirë qoftë Zoti nga shpifjet se Ai ka të ngjashëm dhe partner ndihmëtar në pushtetin e Tij dhe në meritën e

adhurimit. Ai është Allahu, i vetëm dhe i pastër nga çdo mangësi. Ai është *Es-Samed* - i Plotë në mbretërimin, sundimin dhe pushtetin e Tij, Ai të cilit i drejtohen të gjitha krijesat për nevojat e tyre. Në qiej dhe në tokë nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Çdo gjë që adhurohet veç Tij në këtë ekzistencë është kotësi, qoftë nga pikëpamja logjike dhe arsyeja e shëndetshme, qoftë nga aspekti shariatik dhe argumentet e Shpalljes, qoftë nga këndvështrimi i natyrës së pastër njerëzore. Allahu i Madhëruar thotë:

Ajetet 19 - 20

19. Njerëzit kanë qenë veçse të një feje, por u përçanë. E, sikur të mos ishte caktimi i hershëm nga Zoti yt, çështja e tyre do të përfundonte për çdo gjë që ata kishin kundërshtime.

20. Dhe ata thonë: “Përse nuk i vjen atij (Muhamedit) ndonjë shenjë nga Zoti i tij?”. Por ti thuaj: “E fshehta i takon vetëm Allahut. Prandaj, ju prisni, sepse edhe unë po pres së bashku me ju!”

Shpjegimi i ajeteve

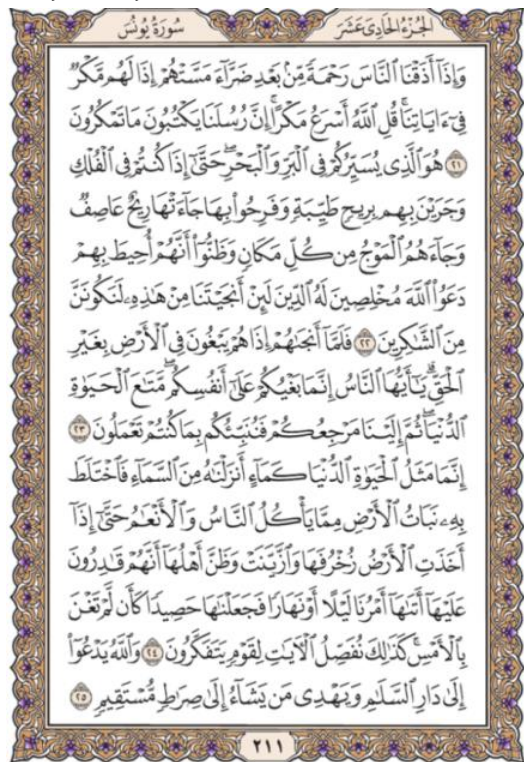
- "**Njerëzit kanë qenë veçse të një feje, por u përçanë.** " - Në fillim njerëzit ishin të bashkuar rreth një besimi të vetëm, të saktë dhe të pastër, por ata më pas u përçanë. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar dërgoi profetët, si përgëzues dhe qortues. Ai i pajisi ata me Shpallje hyjnore e libër të ndritur, që ata të gjykonin mes njerëzve dhe t'i udhëzonin në ato çështje për të cilat kishin kundërshtime.

- "**E sikur të mos ishte caktimi i hershëm nga Zoti yt, çështja e tyre do të përfundonte për çdo gjë që ata kishin kundërshtime.** " - Allahu i Lartësuar na njofton se çështja e gjynahqarëve do të merrte fund nëse nuk do të ishte vendimi i Tij për t'i afatizuar ata dhe për të mos ua përshpejtuar ndëshkimin për gjynahet e tyre. Në të kundërt, Ai do të shpëtonte besimtarët dhe do të ndëshkonte mohuesit e profetëve dhe shpalljeve të Tij, dhe ky do të ishte argumenti tregues dhe ndarës mes të vërtetës dhe të kotës, kur njerëzit të kishin

kontradikta. Por Allahu i Urtë dhe i Gjithëmëshirshëm dëshiroi t'i sprovonte me njëri-tjetrin, që të dallohen të sinqertët nga gënjeshtarët.

- "**Dhe ata thonë: “Përse nuk i vjen atij (Muhamedit) ndonjë shenjë nga Zoti i tij?”.**” - Mohuesit e të vërtetës dhe urrejtësit arrogantë të saj thanë: "...Përse nuk i vjen atij (Muhamedit) ndonjë shenjë nga Zoti i tij?" Me këtë kishin për qëllim shenjat që ata i propozonin me mendjet e tyre, sikurse thotë në një ajet tjetër: "Ata gjithashtu thonë: “Ata thonë, gjithashtu: “Ç’është ky i dërguar, i cili ha ushqim dhe ecën nëpër tregje?! Përse nuk i është dërguar atij një melek dhe të bëhet me të paralajmërues?! Ose, përse nuk i është zbritur një thesar, ose përse nuk ka një kopësht për t'u kënaqur me të?! Të ligjtë thonë: “Ju, vërtet po pasoni një njeri të magjepsur. Shiko çfarë shembujsh sjellin për ty! Por (me këtë) ata humbën (shumë larg) dhe ata kurrë nuk mund ta gjejnë rrugën e drejtë.” [Furkan 7 - 9]. Dhe thotë në suren El isra: “Ata thanë: “Ne nuk do të të besojmë ty, derisa të na nxjerrësh burime prej tokës; Ose të kesh kopshte me hurma e me rrush, e të bësh që mes e tyre të rrjedhin vazhdimisht lumenj; Ose, ashtu sikurse mëton ti (se do të na dënojë Zoti), le të bjerë mbi ne qielli copa-copa; ose derisa të na sjellësh Allahun dhe melekët pranë nesh (t'i shohim haptazi); Ose të kesh një shtëpi prej ari, ose të ngjitesh lart në qiell. Madje, edhe sikur të ngjitesh lart në qiell, ne nuk do të të besojmë, derisa të na sjellësh një libër që ta lexojmë.” Thuaj: “I madhëruar qoftë Allahu!” A mos jam unë tjetër, përveçse një njeri profet?” Njerëzit nuk i pengoi asgjë që të besojnë, kur u erdhi shpallja, por ata thoshin: “A thua Allahu e dërgoi njeriun si profet?!” [Isra 90 - 94].

- "**Por ti thuaj: “E fshehta i takon vetëm Allahut.”** - Nëse ata kërkojnë prej teje mrekulli, thuaj: E fshehta është veçse në dorën e Zotit. Ai përfshin me diturinë e Tij gjithçka rreth robve dhe krijesave. Është Ai që administron dhe gjykon rreth çështjeve të

tyre, sipas diturisë së Tij absolute rreth tyre dhe sipas urtësisë së Tij të mrekullueshme. Askush nuk mund të ndërhyjë në Ligjin dhe gjykimin e Tij, as në argumentet me të cilat mbështet profetët dhe Shpalljen e Tij, as në qëllimet që synohen nga shpalljet dhe argumentet e Tij dhe as në shkaqet pse Ai i sjell pikërisht ato në mbështetje të profetëve të Tij, e jo të tjera.

- "Prandaj, ju prisni, sepse edhe unë po pres së bashku me ju!" - Secili le të presë se çfarë do të ndodhë me kundërshtarin e vet, pastaj le të shohin se kujt do t'i takojë përfundimi i mirë dhe ai i keq.

Ajeti 21

21. Ne i mëshirojmë njerëzit pas së keqes që i godet. Mirë po, ja, ata përsëri bëjnë kurthe kundër argumenteve Tona. Thuaj: "Allahu është më i shpejti në thurjen e planeve (kundër mohuesve)". S'ka dyshim, të dërguarit Tanë (melekët) regjistrojnë gjithçka që thurni ju.

Shpjegimi i ajetit

- "Ne i mëshirojmë njerëzit pas së keqes që i godet. Mirë po, ja, ata përsëri bëjnë

kurthe kundër argumenteve Tona." - Allahu i Lartësuar, me mëshirën e Tij, bëri të mundur që njerëzit të përjetojnë mirësi pas vështirësive e vuajtjeve, shëndetin e mirë pas sëmundjeve, pasurinë pas varfërisë, sigurinë pas frikës etj. Por edhe pse sapo kanë kaluar vuajtje e dhimbje, ata harrojnë çfarë ka ndodhur dhe nuk e falënderojnë Zotin për mirësinë e dhuruar dhe mëshirën e Tij, por vazhdojnë me intrigat dhe shfrenimin e tyre. Prandaj i Madhëruari thotë: "ata përsëri bëjnë kurthe kundër argumenteve Tona". Ata luftojnë në emër të së kotës dhe devijimit, duke dashur që të mbulojnë të vërtetën dhe udhëzimin e Zotit. Por i Madhëruari thotë:

- "Thuaj: "Allahu është më i shpejti në thurjen e planeve (kundër mohuesve)". S'ka dyshim, të dërguarit Tanë (melekët) regjistrojnë gjithçka që thurni ju." - Intrigat dhe kurthet e padrejta godasin veçse thurësit e tyre. Qëllimet e tyre të zeza u kthehen pas koke. Ata nuk kanë për të shpëtuar dhe do të merren në përgjegjësi për çdo ligësi që kanë shkaktuar. Melekët e Zotit shënojnë çdo gjë që ata bëjnë dhe Allahu i ruan ato shënime, e pastaj do t'u japë ndëshkimin më të plotë dhe të merituar.

Ajetet 22 - 23

22. Ai jua bëri të mundur udhëtimin në tokë e në det. Kur janë në anije, të cilat i lëviz era e lehtë, ata janë të lumtur me këtë; por, kur vjen ndonjë erë e fortë dhe ata përfshihen nga valët nga të gjitha anët, ata binden se janë të shkatërruar; prandaj e lusin Allahun me singëritet, duke iu përkushtuar vetëm Atij në fenë e Tij (duke thënë): "Nëse na shpëton nga kjo gjendje, ne do të të jemi gjithnjë falënderues."

23. Por, kur Ai i shpëton, ata përsëri i kalojnë kufijtë në tokë, pa asnjë të drejtë. O njerëz! Padrejtësia juaj është veçse kundër vetes suaj. Ky është veçse një përjetim i jetës së kësaj bote, pastaj kthimi juaj është te Ne. Ne do t'ju tregojmë gjithçka që keni bërë.

Shpjegimi i ajeteve

- " **Ai jua bëri të mundur udhëtimin në tokë e në det.**" - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar bëri një përshkrim të përgjithshëm të njerëzve të cilët nuk dinë të reagojnë me mirënjohje kur, pas ndonjë fatkeqësie, Ai i begaton me mëshirën e Tij dhe, pas vështirësisë, u sjell lehtësimin. Në ajetet në vijim, Ai sjell një rast që e shpjegon dhe e përforcon edhe më shumë këtë sjellje të tyre. Kur janë në mes të oqeanit të egërsuar dhe me dallgë tmerruese, ata i zë frika e vdekjes. Allahu i Madhëruar thotë:

- " **Kur janë në anije, të cilat i lëviz era e lehtë, ata janë të lumtur me këtë;** " - Në bazë të ligjeve të caktuara nga Ai për të mirën tuaj, ju mund të ndërtoni anije dhe të udhëtoni në det këndshëm dhe pa u shqetësuar nga asgjë. Ju gëzoheni me erën e mirë dhe qetësoheni me të. Por kur jeni në një situatë tjetër:

- " **por, kur vjen ndonjë erë e fortë dhe ata përfshihen nga valët nga të gjitha anët, ata binden se janë të shkatërruar; prandaj e lusin Allahun me sinqeritet, duke iu përkushtuar vetëm Atij në fenë e Tij (duke thënë): "Nëse na shpëton nga kjo gjendje, ne do të të jemi gjithnjë falënderues."** - Gjendja ndryshon kur ata goditen nga ndonjë stuhi e fortë me dallgë, që i përfshin nga çdo anë. Në të tilla kushte, ata e shohin fundin afër dhe kështu e shpëtojnë nga lidhje dhe shpresë nga krijesat. Në ato momente binden se askush nuk mund t'i shpëtojë nga ajo vështirësi veç Zotit, prandaj edhe i luten me sinqeritet e përkushtim Atij, duke premtuar se: "Nëse na shpëton nga kjo (*katastrofë*), ne do të jemi gjithnjë falënderues."

- **Por, kur Ai i shpëton, ata përsëri i kalojnë kufijtë në tokë, pa asnjë të drejtë.** - Ata e harrojnë vështirësinë që kanë kaluar, i harrojnë lutjet dhe fjalët që i kanë drejtuar Zotit, dhe përsëri zhyten në *kufër* dhe *shirk*. Ata i kthehen sërish adhurimit të idhujve, për të cilët kanë dëshmuar vetë se nuk kanë asnjë mundësi për të dhënë ndihmë. Madje,

në ato kushte vështirësie, ata i harrojnë fare idhujt. Pse të mos ia përkushtojnë të gjitha adhurimet Allahut në kohë mirësie, ashtu sikurse ndodh në kohë vështirësie?! Por kjo padrejtësi godet vetëm ata. Prandaj i Lartësuar thotë:

- **O njerëz! Padrejtësia juaj është veçse kundër vetes suaj.** - E shumta që mund të arrini përmes padrejtësive dhe përhumbjes tuaj larg sinqeritetit për Zotin, është që të arrini ndonjë kënaqësi të vogël e të kotë të kësaj bote ose ndonjë famë e interesa të pakta, që shumë shpejt përfundojnë e faniten. Do të vijë dita që do të zhduken të gjitha dhe ju, me hir a pahir, do të largoheni prej kësaj bote.

- **Ky është veçse një përjetim i jetës së kësaj bote, pastaj kthimi juaj është te Ne. Ne do t'ju tregojmë gjithçka që keni bërë.** - Kthimi dhe tubimi i të gjithëve do të bëhet tek Zoti në Ditën e Gjykimit, kur Ai do të nxjerrë në shesh veprat e njerëzve dhe do t'i shpërblejë me drejtësi për gjithçka që kanë bërë. Ky ajet është një kërcënim shumë i rëndë e i frikshëm për njerëzit, që të mos vazhdojnë në punë të këqija, por të kthejnë rrugë sa nuk është vonë.

Ajeti 24

24. Jeta e kësaj bote ngjan me shiun që Ne e lëshojmë nga qielli, me anë të të cilit harlisen bimët e tokës, prej nga hanë njerëzit e kafshët, derisa Toka merr stolinë dhe zbukurohet, ndërsa banorët e saj mendojnë se e kanë në dorë. Por, kur asaj i vjen urdhri Ynë, natën ose ditën, Ne e bëjmë atë si të ishte korrur, sikur të mos kishte ekzistuar një ditë më parë. Kështu ua sqarojmë Argumentet njerëzve që mendojnë.

Shpjegimi i ajetit

- "Jeta e kësaj bote ngjan me shiun që lëshojmë nga qielli, me anë të të cilit harlisen bimët e tokës, prej nga hanë njerëzit e kafshët..." - Ky është nga shembujt më të bukur, që tregon me shumë përpikmëri gjendjen reale të kësaj bote dhe mënyrën se si duhet të shihet ajo. Nëse

ndonjëri sheh prej kësaj bote shumëllojshmëri kënaqësish e dëshira të plotësuar, - dhe këtë nuk e arrijnë të gjithë, - le ta dijë se ajo është e përkohshme dhe shumë e shkurtër. Atëherë kur ajo arrin kulmin me bukuritë e saj, mund ndodhin dy gjëra: ose përjetuesi largohet prej saj, ose ajo largohet prej duarve të tij, duke e lënë atë duarbosh. Pas kësaj, zemra mbushet me trishtim, dëshpërim, pengje e dhimbje të forta. E tillë është kjo botë: në të mbijnë e rriten shumëllojshmëri bimësh. Ajo lulëzon prej bimësisë me të cilën ushqehen njerëzit, si frutat, drithërat etj., dhe prej bimësisë me të cilën ushqehen kafshët, siç janë të gjitha llojet e barërave e kullotave.

- "...derisa Toka merr stolinë dhe zbukurohet, ndërsa banorët e saj mendojnë se e kanë në dorë." - Ajo zbukurohet për ata që e shohin. Ajo vishet me një stoli tërheqëse, që i kënaq të gjithë ata që e sodisin. Ajo ofron dëfrime për ata që i shkojnë pas, por për ata që dinë të shohin qartë, në të ka shenja të dobishme dhe argumente udhëzuese. Të çuditshme dhe marramendëse janë pamjet e saj. E sheh të gjelbëruar, të lulëzuar, të verdhë, të bardhë vezulluese, e plot pamje magjepsëse. Në të tilla kushte, ata mendojnë se kanë në dorë gjithçka, sikurse thotë i Lartësuar: "...banorët e saj të mendojnë se e kanë në dorë." Ata mendojnë se do të arrijnë gjithçka që dëshirojnë në të dhe se ajo nuk do të shterë kurrë. Ndodh kështu, sepse të gjitha dëshirat dhe motivet e tyre janë të lidhura fillim dhe mbarim me të. Ajo është kufiri i njohurive dhe synimeve të tyre. Pikërisht në këtë gjendje ata do të befasohen me diçka shumë dëshpëruese:

- "**Por kur asaj i vjen urdhri Ynë, natën ose ditën, Ne e bëjmë atë të korrur, sikur të mos kishte ekzistuar një ditë më parë.**" - Bëhet njëlloj sikur ajo botë e bukur të mos kishte ekzistuar asnjëherë, sepse tani shihet veçse kjo gjendje e trishtë dhe dëshpëruese.

- "**Kështu ua sqarojmë Argumentet njerëzve që mendojnë.**" - Përmes këtyre

përshkrimeve, Allahu i Madhëruar i sjell më pranë mendjes njerëzore mesazhet madhështore dhe të dobishme, që janë udhëzuese drejt mirësisë e lumturisë. Por ato janë të tilla për ata që meditojnë dhe përdorin logjikën e tyre për të arritur atë që u sjell lumturinë e vazhdueshme e të pashueshme. Ndërsa të pakujdesshmit, të zhyturit në gjumin e harresës dhe mosinteresimit për mesazhet e Zotit, ata i kanë kthyer shpinën shpalljeve, prandaj e kanë të pamundur të përfitojnë prej tyre. Shembujt dhe mesazhet e ndritura të Zotit nuk ua ndriçojnë rrugën dhe as ua largojnë dyshimin e mosbesimin të tillë njerëzve.

Ajetet 25 - 26

25. Allahu fton për në Shtëpinë e Paqes (Xhenet) dhe udhëzon në rrugë të drejtë atë që Ai dëshiron.

26. Atyre, që bëjnë vepra të mira u takon e mira, madje edhe më shumë. Fytyrat e tyre nuk i mbulon pluhuri i zi e as nënçmimi. Ata janë banorë të Xhenetit. Ata do të jenë atje përjetësisht.

Shpjegimi i ajeteve

- **Allahu fton për në Shtëpinë e Paqes (Xhenet) dhe udhëzon në rrugë të drejtë atë që Ai dëshiron.** - Allahu i Madhëruar u bën një ftesë madhështore, lumturisjellëse e gjithëpërfshirëse të gjithë robve për në Vendin e Paqes. Sidoqoftë, udhëzimin e plotë të Tij, Allahu e ka veçuar për ata që i ka zgjedhur vetë. Udhëzimi në rrugën e drejtë është mëshirë, mirësi dhe bujari e Tij, që ia dhuron veçse atyre që Ai i do. Ndërsa me drejtësinë dhe urtësinë e Tij, Zoti lë jashtë rruge dhe privon këdo që Ai dëshiron. Por të jeni të bindur se pas qartësisë së vërtetës përmes shpalljeve hyjnore e profetëve, askush nuk ka justifikim para Zotit, nëse nuk ndjek rrugën e Tij dhe nuk jeton sipas vullnetit të Tij. Allahu i Madhëruar e quajti Xhenetin *Darus Selam* - Vendi i Paqes, sepse ai është një vend i pastër dhe i çliruar nga çdo mangësi dhe defekt. E si të jetë ndryshe, kur dihet se mirësia në të është absolute, e plotë dhe e përjetshme. Ajo është e bukur dhe

lumturisjellëse në çdo aspekt. Pasi përmendet vendi i paqes dhe mirësive, shpirtrat përmalohen dhe janë gati për çdo punë që sjell si shpërblim Xhenetin, prandaj i Madhëruari menjëherë na tregon rreth këtyre veprave të mira:

- Atyre, që bëjnë vepra të mira u takon e mira, madje edhe më shumë. - Cilësia e tyre e pandashme është "*ihsâni*" - bamirësia. Ata tregohen të mirë në drejtim të adhurimit të Zotit e Krijuesit të tyre, duke e adhuruar atë me formën më të lartë të adhurimit, që është *ihsan*-i. Sikurse ka thënë Profeti, *ihsân* është: "Ta adhurosh Allahun sikur e sheh Atë, sepse edhe nëse ti nuk e sheh Atë, Ai pa dyshim që të sheh ty." Ata e adhurojnë Allahun e Madhëruar si një dhe të vetëm, të shoqëruar gjithmonë nga mbikëqyrja e Tij, që jep gjithmonë frikërespektin e drojën prej Tij në çdo gjendje. Gjithashtu, në këtë adhurim, ata shoqërohen gjithmonë nga ajo që quhet *nasîha* - që është përmirësimi i gjendjes dhe marrëdhënieve të tyre me Zotin, me Librin e Tij dhe me Profetin e Tij. Ata janë, gjithashtu, në gradën më të lartë të bamirësisë ndaj krijesave. Ata veprojnë gjithçka që kanë mundësi për t'u bërë mirë krijesave të Zotit, qoftë me fjalë apo me vepra. Ata janë bamirës me pasurinë e tyre, me mundësitë fizike, por edhe duke këshilluar. Ata përpiqen të rregullojnë gjendjen e njerëzve përmes urdhërimit për të mirë e ndalimit nga e keqja, duke u mësuar të mirën të paditurve dhe duke këshilluar dhe udhëzuar të pabindurit, që i kanë kthyer shpinën së mirës. Kështu ata janë bamirës në adhurimet kushtuar Zotit dhe me sjelljen ndaj krijesave. Për këta është përgatitur *El Husna* - Xheneti i përkryer në bukurinë dhe mirësitë e tij. Por më e rëndësishme dhe më e bukur është ajo që Zoti e quan *Ez-Zijadeh*, domethënë '*më tepër se kaq*', që është vështrimi në fytyrën e Allahut Bujar, dëgjimi i fjalës së Tij, dhe lumturia që sjell kënaqësia e Tij dhe afërsia pranë Tij. Ky premtim është shumë më tepër sesa krijesat ëndërrojnë dhe

shpresojnë. Përveç kësaj, i Madhëruari thotë se ata do të jenë të ruajtur nga çdo frikë dhe ligësi.

- Fytyrat e tyre nuk i mbulon pluhuri i zi e as nënçmimi. " - Ata nuk do të përjetojnë asgjë të urryer apo pakënaqësi, që do t'ua shëmtonte e shqetësonte fytyrën dhe vështrimet e tyre. Kur njeriu goditet nga ndonjë fatkeqësi apo shqetësim, ajo shfaqet në fytyrën dhe vështrimin e tij. Ndërsa për këta të zgjedhur, Zoti thotë: "Me të vërtetë, vepërmirët do të jenë (*të lumtur*) mes mirësive (*të shumta*). Të mbështetur në kolltukë, ata vështrojnë. Në fytyrat e tyre mund të kuptosh kënaqësinë që përjetojnë. Atyre u jepet të pinë pije nga enë të vulosura, pije të cilave në fund u vjen era misk. Për të tilla mirësi le të garojnë ata që lakmojnë të mirën. Kjo pije ka brenda edhe prej *Tesnim*-it, burim nga i cili pinë më të afërmit e Zotit." [Mutafifin 22 – 28].

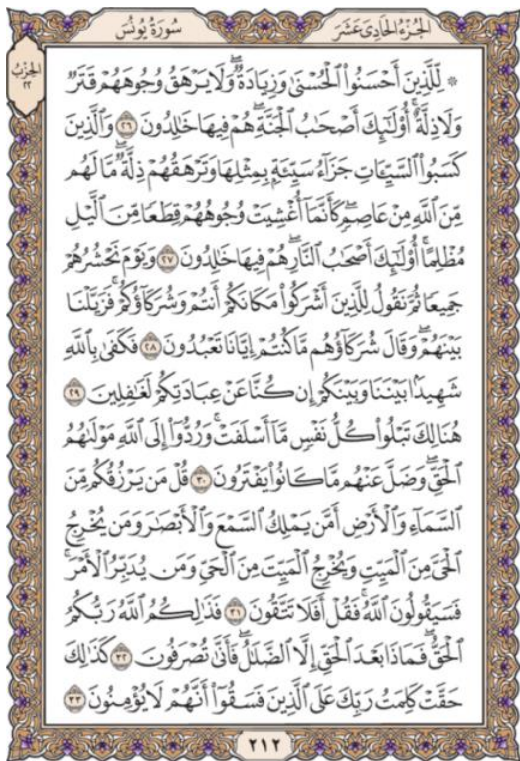
- Ata janë banorë të Xhenetit. Ata do të jenë atje përjetësisht. " - Ata nuk do të largohen më kurrë prej Xhenetit. Mirësitë e tyre nuk do të ndryshojnë, veçse për më mirë. Ata do të jenë përjetësisht në lumturinë, kënaqësitë dhe stolitë, që shtohen çdo ditë e çast.

Ajeti 27

27. Për ata që bënë të këqija, (le ta dinë se) dënimi i të keqes është aq sa e keqja. Ata do t'i mbulojë poshtërimi. Ata nuk mund t'i mbrojnë kush nga Allahu. Fytyrat e tyre do të jenë sikur t'i ketë mbuluar një pjesë nga terri i natës. Ata janë banorë të Zjarrit. Ata do të jenë atje përjetësisht.

Shpjegimi i ajetit

- "Për ata që bënë të këqija, (le ta dinë se) dënimi i të keqes është aq sa e keqja. " - Pasi përshkroi banorët e Xhenetit, Allahu i Madhëruar vijoi të flasë për banorët e Zjarrit. Ai na tregon se ligësia që grumbullojnë në këtë dynja janë pikërisht veprat e këqija, që e zemërojnë Atë, si llojet e shumta të kufrit dhe të gjitha format e poshtërsive dhe të shfrenimit. Për këtë arsye, shpërblimi që do të marrin është sipas

poshtërsive të tyre, pra, i keq dhe dëshpërues. Ky dënim ka për t'i trishtuar në varësi të veprave që bëjnë. Allahu i Madhëruar na njofton se:

- **Ata do t'i mbulojë poshtërimi. Ata nuk mund t'i mbrojnë kush nga Allahu.** " - Ata i mbulon poshtërimi dhe tmërri nga ndëshkimi i Allahut. Askush nuk mund ta pengojë atë ndëshkim apo t'i shpëtojë ata prej tij. Tmërri i brendshëm shfaqet edhe së jashtmi, sepse ai shndërrohet në nxirje për fytyrat e tyre:

- **"Fytyrat e tyre do të jenë sikur t'i ketë mbuluar një pjesë nga terri i natës. Ata janë banorë të Zjarrit. Ata do të jenë atje përjetësisht."** - Do të jenë përjetësisht në këtë gjendje të mjerueshme, nga e cila askush nuk u del në ndihmë që t'i shpëtojë. Krahasoni vetë tani gjendjen e dy grupeve. Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: "Atë Ditë do të ketë fytyra të ndritura, që Zotin e tyre do të shikojnë. Atë Ditë do të ketë edhe fytyra të zymta, që presin atë (*Dënim të ashpër*) që të thyen kurrizin." [Kijame 22 - 25]. Gjithashtu: "Atë Ditë do të ketë fytyra

të shndritura, Të buzëqeshura e të gëzuara. Atë ditë do të ketë edhe fytyra të pluhurosura, që i ka mbuluar errësira. Këta janë mohuesit, gjynahqarët." [Abese 38 - 42].

Ajetet 28 - 30

28. Atë Ditë Ne do t'i tubojmë të gjithë, ndërsa idhujtarëve do t'u themi: "Rrini në vendin tuaj, ju dhe idhujt tuaj!". Ne do t'i ndajmë ata nga njëri tjetri dhe idhujt e tyre do t'u thonë: **"Ju nuk na adhuroat ne."**

29. Allahu na mjafton si dëshmitar mes nesh e jush. Ne nuk dinim asgjë për adhurimin tonë nga ju."

30. Atje çdokush do të shpërblehet me atë që ka lënë pas. Ata do të kthehen tek Allahu, te Sundimtari i tyre i vërtetë dhe trillimet e tyre do t'i lënë në baltë.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Atë ditë Ne do t'i tubojmë të gjithë..."**

-Atë ditë Allahu i Madhëruar ka për t'i tubuar të gjitha krijesat. Ajo është dita e premtimit që nuk thyhet e as ndryshon. Allahu i Madhëruar na tregon se ka për t'i tubuar idhujtarët dhe idhujt e tyre:

- **"ndërsa idhujtarëve do t'u themi: "Rrini në vendin tuaj, ju dhe idhujt tuaj!".** - Qëndroni në vendin e llogarisë derisa të përfundojë gjykimi dhe të vendoset e drejta mes jush. Allahu i Lartësuar na njofton se do t'i ndajë ata nga njëri-tjetri:

- **Ne do t'i ndajmë ata nga njëri-tjetri dhe idhujt e tyre do t'u thonë: "Ju nuk na adhuroat ne!"**- Ne do t'i ndajmë ata fizikisht dhe shpirtërisht. Mes tyre do të shfaqet ashpër armiqësia dhe urrejtja edhe pse në jetën e kësaj bote kishin miqësi dhe dashuri për njëri-tjetrin. Idhujt që ata adhuronin do të distancohen prej tyre dhe do të thonë:

- **"Allahu na mjafton si dëshmitar mes nesh e jush."** - Ne dëshmojmë se Allahu i Lartësuar është i dëlirë dhe i pastër nga çdo mangësi. Ai nuk ka partner dhe të barabartë me Të. Allahu nuk ka nevojë për ndihmës.

- **Ne nuk dinim asgjë për adhurimin tonë nga ju.** - Ne kurrë nuk kemi urdhëruar për

këtë dhe as ju kemi ftuar në diçka të tillë. Në fakt, ju adhuroat atë që ju ftoi të bënit diçka të tillë, dhe ai është shejtani i mallkuar. Allahu i Lartësuar thotë në një ajet tjetër: "A nuk ju pata paralajmëruar ju, o bijtë e Ademit, që të mos e adhuronit shejtanin, sepse ai ishte armiku juaj i hapët dhe që Të më adhuronit vetëm Mua sepse kjo ishte rruga e drejtë?" [Jasin 60 - 62]. Gjithashtu: "Një Ditë, Ai do ti tubojë të gjithë dhe do t'u thotë melekëve: "Ju ishit ata që këta njerëz ju adhuronin?" Ata do të (*melekët*) thonë: "I Madhëruar qofsh Ti! Ti je Zoti ynë dhe ne distancohemi prej tyre. Jo. Por ata adhuronin xhindet dhe shumica e tyre besonin në to". Kështu, atë ditë ata nuk do të kenë asgjë në dorë t'i bëjnë dobi e as dëm njëri-tjetrit. Dhe keqbërësve do t'u themi: "Shijojeni dënimin e zjarrit - atë që e quanit gënjeshtër!" [Sebe'e 40 - 42]. Kështu melekët, profetët, evlijatë e Zotit dhe besimtarët e mirë, që injorantët i adhurojnë, atë ditë do të distancohen prej këtyre të paditurve. Ata do ta hedhin poshtë pretendimin e idhujtarëve se ata i kishin ftuar dhe urdhëruar për adhurimin dhe lutjet ndaj tyre. Pa dyshim, këta të zgjedhur të Zotit janë të sinqertë në fjalën e tyre se kurrë nuk i kanë ftuar idhujtarët në këtë lloj adhurimi të ndaluar. Ky do të jetë momenti i dëshpërimit të papërshtatshëm të idhujtarëve. Atëherë ata do të shohin qartë se çfarë krimesh kanë bërë. Atyre do t'u tregohet se ishin mashtrues dhe shpifnir rreth Zotit. Adhurimet e tyre tashmë janë zhdukur, duke u sjellë veçse dënim dhe dëshpërim. Çdo gjë që adhuronin tashmë është zhdukur dhe ka dalë në pah kotësia e këtij adhurimi. Lidhjet dhe mundësitë e ndihmës e shpëtimit tashmë janë shkëputur: - **"Atje çdokush do të shpërblehet me atë që ka lënë pas. Ata do të kthehen tek Allahu, te Sundimtari i tyre i vërtetë dhe trillimet e tyre do t'i lënë në baltë."** - Atë ditë çdokush do të lidhet fort pas veprave të veta dhe pas asaj që ka fituar me duart e veta. Sipas tyre do të jepet shpërblimi dhe ndëshkimi. Nëse janë të mira, shpërblimi do

të jetë i mirë. Nëse janë të këqija, ashtu do të jetë dhe shpagimi. Tashmë janë të pavlefshme pretendimet se ata janë në rrugë të drejtë me idhujtarinë e tyre. Pretendimet e tyre në dynja se idhujt e tyre do të sjellin mirësi dhe do t'i ruajnë nga dënimi e të këqijat, tashmë nuk u vlejné dhe mbeten të pashpresë para dënimit të të Drejtit.

Ajetet 31 - 32

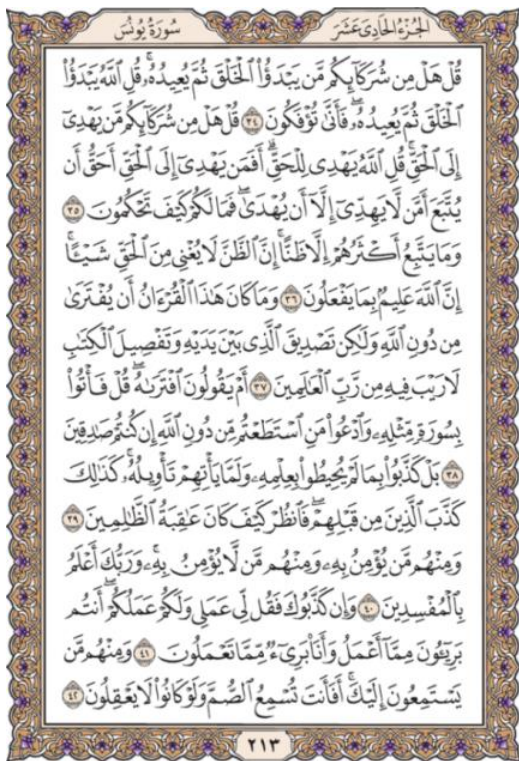
31. Thuaj: "Kush ju furnizon me ushqim nga qielli e nga Toka dhe kush e ka në dorë dëgjimin e shikimin tuaj? Kush e nxjerr të gjallin nga i vdekuri dhe kush e nxjerr të vdekurin nga i gjalli? Kush është Ai që rregullon çdo çështje?" Ata do të thonë: "Allahu". Thuaj: "Atëherë, nuk keni frikë?"

32. Ai është Allahu, Zoti juaj i vërtetë. Pas së vërtetës nuk ka asgjë tjetër, veç kotësisë. Atëherë, si po i ktheni shpinën?

Shpjegimi i ajeteve

Idhujtarët, - edhe pse adhuronin idhujt, për të cilët Allahu nuk u kishte dhënë asnjë argument, - e besonin dhe pranonin se Allahu është i vetmi për sa i përket *rububije*-s. (Njëshmërisë së Tij në Zotërimin dhe sundimin mbi krijesat) Në këto ajete i Lartësuari këshillon që t'u kujtojmë idhujtarëve diçka që ata e pranojnë, për t'i bërë të reflektojnë dhe të kthehen në rrugën e drejtë, domethënë në njësimin e Zotit edhe në çështjen e *uluhije*-s (Njëshmërisë së Tij në meritën e adhurimit të Tij si Një dhe i Vetëm.) Thotë i Madhëruari:

- **"Thuaj: "Kush ju furnizon me ushqim nga qielli e toka dhe kush e ka në dorë dëgjimin e shikimin tuaj?"** - Mendohuni pak, o idhujtarë të mjerë, kush është i vetmi që ju lëshon nga qielli rriskun me shiun? Po prodhimet nga toka kush i nxjerr? Kush e ka bërë tokën të përshtatshme për të marrë prej saj gjithçka që ju nevojitet? A nuk është Zoti ai që i krijoi ato dhe që i ka nën sundimin e pronësinë e Tij? Kush e ka në dorë dëgjimin e shikimin tuaj? Zoti veçon këto dy mirësi të domosdoshme (dëgjimin e shikimin) për të na kujtuar edhe shumë e

shumë mirësi të tjera, që vijnë poshtë tyre për nga rëndësia. Nuk ka dyshim se këto të dyja janë nga mirësitë më të dobishme dhe më të rëndësishme që Zoti jep dhe krijon.

- **"Kush e nxjerr të gjallin nga i vdekuri dhe kush e nxjerr të vdekurin nga i gjalli?"** - Ai e nxjerr jetën nga diçka e vdekur, si p.sh. bimët e pemët nga një farë, ose një jobesimtar e bën besimtar, ose nxjerr zogun nga veza ose raste të ngjashme. Ai e nxjerr edhe të vdekurin nga i gjalli, siç ndodh me të kundërtat e atyre që u përmendën.

- **"Kush është Ai që rregullon çdo çështje? Ata do të thonë: "Allahu".** - Kush është Ai që administron dhe rregullon çështjet e krijesave të botës së sipërme dhe asaj të poshme. *Tedbir-i (përkujdesi)* i Tij është gjithëpërfshirës dhe absolut, nga i cili nuk përjashtohet asgjë. Kështu, nëse i pyet ata për diçka të tillë, do të thonë: Allahu, sepse e pranojnë gjithçka prej rububijes dhe njëshmërisë së Zotit në këto çështje. Atëherë, duke i bërë të mendojnë e gjykojnë drejt, thuaju:

- **"Thuaj: "Atëherë, nuk keni frikë?"** - A nuk i frikësoheni ndëshkimit dhe zemërimin të Tij? Ju nuk keni asnjë mundësi tjetër për t'i shpëtuar atij, por veçse duke e njëzuar Atë në adhurim. Adhurojeni vetëm Atë me sinqeritet dhe ashtu si ju ka urdhëruar Ai përmes shpalljes së Tij. Largojuni njëherë e mirë poshtërsive dhe adhurimit të idhujve dhe nënshtruhuni të adhuroni Zotin si një të vetëm dhe të jetoni sipas shpalljes së Tij.

- **"Ai është Allahu, Zoti juaj i vërtetë. Pas të vërtetës nuk ka asgjë tjetër, veç kotësisë."** - Ai i cili e përshkroi Vetën e Vet me këto cilësi është Zoti juaj dhe i Adhuruari juaj. I vetmi që ju duhet ta adhuronit, ta doni e t'i thurni lavde të sinqerta është Allahu, sepse Ai është i vetmi që ka krijuar gjithçka dhe përkujdeset për krijesat e Tij me mirësitë e pafundme të dhuruara prej Tij. Ai është e vërteta e pamohueshme, ndërsa gjithçka tjetër është e kotë dhe e pavërtetë. Allahu është i vetmi që krijon e rregullon, i vetmi që administron çështjet e krijesave. Nuk ka mirësi që të mos e ketë fillësën nga Ai. Vetëm Ai i sjell mirësitë dhe vetëm Ai të ruan dhe shpëton nga ligësitë. Ai ka emrat më të bukur, që janë tregues të cilësive të plota dhe madhështore. Ai është Bujari i Lartësuar dhe Krenar. Atëherë natyrshëm vjen pyetja dhe habia:

- **Atëherë, si po i ktheni shpinën?"** - Si i shmangeni dhe largoheni adhurimit të Atij që ka këtë përshkrim, dhe i përkushtoheni adhurimit të krijesave që janë të varfra e të pafuqishme? Si adhuronit diçka që nuk ka në dorë asnjë mundësi për dëm apo dobi as për veten e vet, që nuk ka në dorë të japë jetën apo vdekjen dhe nuk ka pushtetin të ringjallë?! Edhe nëse bëhet fjalë për të ndërmejtësuar, ata mund të ndërmejtësojnë tek Zoti veçse me lejen e Tij. Atëherë, çfarë kuptimi ka përkushtimi i adhurimeve ndaj tyre, kur edhe ndërmejtësimi është në dorë të Zotit?! Ata nuk zotërojnë asnjë thërmijë pushteti në asnjë drejtim. Kështu, i mallkuar dhe i shkatërruar qoftë çdokush që adhuron diçka tjetër veç të Vetmit e Madhështorit,

dhe mjerë e mjerë për atë që e mohon Atë! Ata nuk kanë mend dhe me vetëdije braktisin besimin e vërtetë, të dëshmuar dhe të sjellë nga Zoti. Kështu ata shkatërrojnë jetën e këtushme, fenë dhe ahiretin e tyre.

Ajeti 33

33. Ky është vendimi i drejtë i Zotit tënd kundër të shfrenuarve. Ata kurrë nuk do të besojnë.

Shpjegimi i ajetit

Në argumentet e qarta dhe faktet madhështore që Zoti solli përmes shpalljeve dhe profetëve, ka shenja dhe mësim të mjaftueshme për të mençurit. Ata janë një kujtim i mjaftueshëm për ata që kanë devotshmëri, i druhen dënimit të Tij dhe nënshtrohen të adhurojnë Atë përmes ligjit e shpalljes së Tij. Në to ka udhëzim të qartë për të gjithë botën. Çdokush mund të gjejë udhën e drejtë dhe, nëse jeton sipas saj, Zoti do ta ndihmojë e do t'i dhurojë udhëzimin e plotë. Por atyre që shfrenohen dhe nuk nënshtrohen të jetojnë sipas udhëzimit të Tij, për ta është i pashmangshëm dënimi dhe humbja. Ata kurrë nuk kanë për të gjetur besimin, derisa të zbatojnë e pasojnë Shpalljen e Zotit. Vetëm kështu Ai do t'ua dhurojë besimin e udhëzimin e plotë.

Ajetet 34 - 36

34. Thuaj: “A ka prej idhujve tuaj ndonjë që ta fillojë krijimin e pastaj ta rikthejë atë?”. Thuaj: “Allahu e nis krijimin dhe sërish e rikthen atë. Atëherë, si i largoheni së vërtetës?”

35. Thuaj: “A ka ndonjë prej idhujve tuaj që ta drejtojë ndonjë të humbur tek e Vërteta? Thuaj: “Vetëm Allahu udhëzon për tek e Vërteta. Atëherë, a është më e drejtë të shkohet pas atij që udhëzon për tek e Vërteta, apo pas atij që nuk mund të udhëzojë, vetëm nëse udhëzohet prej dikujt tjetër? Atëherë ç'është me ju, si gjykoni kështu?!”

36. Shumica e tyre pasojnë veçse hamendësime; por hamendësimi nuk është asgjë ndaj së vërtetës. Allahu di gjithçka që ata bëjnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar në këto ajete, na tregon se sa të pafuqishëm dhe të dobët janë idhujt e idhujtarët. Ata nuk zotërojnë asnjë cilësi e përshkrim hyjnor, që të meritojnë adhurimin e krijesave. Allahu është i vetmi që meriton adhurimin e tyre. Le të mendojë njeriu në kotësinë e adhurimeve kushtuar atyre idhujve të dobët dhe të varfër. Thotë i Madhëruari:

- Thuaj: “A ka prej idhujve tuaj ndonjë që ta fillojë krijimin e pastaj ta rikthejë atë?”. - Allahu i Lartësuar është i vetmi që e nis krijimin nga hiçi dhe ka fuqi e pushtet për ta rikthyer atë krijim sikurse e nisi. Askush nuk e ka këtë pushtet. Pikërisht këtë të vërtetë synon të përhapë kjo fjali pyetëse, së cilës i dihet përgjigjja. E si mundet që krijesat të bëjnë diçka të tillë? Ato janë shumë të dobëta dhe të pafuqishme. Prandaj natyrshëm vjen përgjigjja nga çdokush me natyrë të pastër dhe mendje të shëndoshë. Allahu i Madhëruar thotë:

- Thuaj: “Allahu e nis krijimin dhe sërish e rikthen atë. Atëherë, si i largoheni së vërtetës?” - Allahu i Madhëruar e bën këtë pa pasur nevojë për ndihmëtarë apo partnerë. Atëherë, si devijoni rrugë dhe i largoheni adhurimit të të vetmit që e meriton atë, të vetmit që e fillon krijimin dhe ka fuqinë ta rikthejë atë?! Si mundet që ta lini adhurimin e të Plotpushtetshmit dhe të adhuronit ata që nuk mund të krijojnë gjë dhe që vetë janë të krijuar.

- Thuaj: “A ka ndonjë prej idhujve tuaj që ta drejtojë ndonjë të humbur tek e Vërteta?” - Kush mund ta qartësojë të vërtetën ashtu si Zoti?! Kush mund të sjellë udhëzimin e plotë, të inspirojë dashurinë për të dhe të japë forcë për të jetuar sipas tij, ashtu si Zoti?! Askush nga idhujt tuaj nuk ka në dorë qoftë edhe një grimcë mundësi udhëzimi. Ajo është e gjitha në dorën e Zotit, që thotë:

- Thuaj: “Vetëm Allahu udhëzon për tek e Vërteta.” - Allahu i Vetëm dhe i Pashoq udhëzon drejt së vërtetës nëpërmjet argumenteve e fakteve që ka sjellë. Vetëm Ai mund të inspirojë për të ndjekur

udhëzimin e drejtë dhe mund të japë forcë për të punuar e jetuar sipas tij, duke e zbukuruar dhe bërë të dashur të mirën në zemrat e të zgjedhurve dhe duke e bërë të shëmtuar dhe të urreyer mosbesimin, shfrenimin dhe mosbindjen në zemrat e tyre. Vetëm Ai mund të forcojë dhe aftësojë robin që të ndjekë rrugën më të mirë e të drejtë.

- **"Atëherë, a është më e drejtë të shkohet pas atij që udhëzon për tek e Vërteta, apo pas atij që nuk mund të udhëzojë, vetëm nëse udhëzohet prej dikujt tjetër?"** - E si mund të preferohet dhe të adhurohet një krijesë, e cila është e dobët dhe nuk mund të udhëzojë as veten e vet, për shkak se është e humbur dhe e paditur? Të tillë janë idhujt që ata adhurojnë: të pafuqishëm e të paditur, që nuk mund të udhëzojnë as veten e aq më pak të udhëzojnë adhuruesit e tyre.

- **"Atëherë ç'është me ju, si gjykoni kështu?!"** - Përse keni këtë gjykim të kotë dhe të pabesueshëm?! Si mund të gjykoni se mund të adhurohet dikush tejtër veç Allahut. Pas gjithë atyre fakteve e argumenteve që tregojnë se Allahu është i vetmi i Adhuruar, është i papranueshëm një gjykim i tillë.

- **" Shumica e tyre pasojnë veçse hamendësime; por hamendësimi nuk është asgjë ndaj së vërtetës. "** - Nga të gjitha këto del qartë se idhujt e tyre nuk zotërojnë ndonjë cilësi hyjnore as në veten dhe as në veprat e tyre, që të meritojnë të adhurohen bashkë me Allahun e Lartësuar. Madje ato janë plot mangësi, që e bëjnë të kotë çdo adhurim përkushtuar atyre. Atëherë për çfarë arsye i konsideroni ata si zota veç Allahut?! Përgjigjja më e saktë do të ishte se ky është një mashtrim dhe zbukurim që shejtani e bën në zemrën e njeriut. Kjo është shpifja më e shëmtuar dhe humbja më e frikshme. I mallkuari ua zbukuron kotësinë dhe, me kalimin e kohës, ajo bëhet besim i fortë dhe i palëkundur në zemrat e tyre. Ata mësohen me të dhe nënshtrohen për ta pranuar si të vërtetë, ndërkohë që ishte veçse një kotësi dhe

mashtrim. Prandaj, i Madhëruari thotë: "Ata të cilët adhurojnë idhujt në vend të Allahut, shkojnë pas hamendësimeve, dhe nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse gënjejnë." [Junus 66]. Ndërsa në këtë ajet thotë: "Shumica e tyre pasojnë veçse hamendësime, por hamendësimi nuk është asgjë ndaj të vërtetës." Kështu, në të vërtetë, ata që lusin dhe adhurojnë idhujt veç Allahut, nuk pasojnë asgjë. Në realitet, Allahu i Lartësuar nuk ka partner dhe të barabatë me Të. Këtë e hedh poshtë qoftë logjika, qoftë argumentet e shkruara nga shpalljet e Zotit. Ata thjesht pasojnë supozime dhe hamendësime. Ndërkohë që Allahu i Madhëruar thotë: "...por hamendësimi nuk është asgjë ndaj të vërtetës." Ata i emërtuan si "zota" dhe i adhuruan ata ashtu si Allahun. Thotë i Madhëruari: "Ata (*idhujt*) nuk janë gjë tjetër, vetëm se emra, që ju dhe prindërit tuaj i caktuat. Allahu nuk zbriti për ta ndonjë fakt. Por ata ndjekin vetëm hamendësimet dhe dëshirat e veta, megjithëse prej Zotit të tyre u ka ardhur udhëzimi i qartë." [Nexhm 23].

- **"Allahu di gjithçka që ata bëjnë."** - Prandaj Ai do t'u japë atyre ndëshkimin më të rëndë e të meritueshëm.

Ajetet 37 - 39

37. Ky Kur'an nuk është i tillë që të mund të bëhet nga dikush tjetër veç Allahut, por është vërtetues i asaj që ishte më parë dhe shtjellues i qartë i Librit (*Ligjit të Zotit*). Nuk ka dyshim se ai është (*zbritur*) nga Zoti i botëve.

38. Mos, vallë, po thonë se atë e trilloi ai (*Muhammedi*)? Thuaju: "Sillni ju një sure të ngjashme me të dhe thërrisni në ndihmë kë të doni, veç Allahut, nëse jeni të sinqertë në atë që thoni!"

39. Ata e mohuan atë (*Kur'anin*) pa marrë dituri të plotë rreth tij dhe pa u ardhur plotësisht shpjegimi i tij. Ja, kështu mohonin edhe ata që ishin përpara tyre. Por shih se si qe përfundimi i keqbërësve.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ky Kur'an nuk është i tillë që të mund të bëhet nga dikush tjetër veç Allahut,**

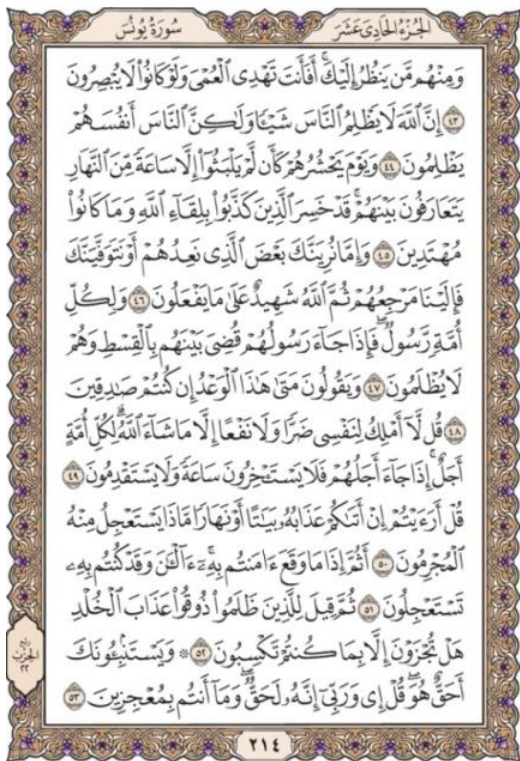
por është vërtetues i asaj që ishte më parë dhe shtjellues i qartë i Librit (Ligjit të Zotit). Nuk ka dyshim se ai është (zbritur) nga Zoti i botëve. - Është e pamundur dhe as që mund të përfytyrohet që dikush të mund të sjellë një libër si Kur'ani. Ky libër është, sikurse thotë i Madhëruari: "Nuk ka dyshim se ai është nga Zoti i botëve". Kur'ani është një libër i paarritshëm nga krijesat. Sikur të mblidhen njerëzit dhe xhinët për të sjellë qoftë edhe një kapitull të ngjashëm me të, nuk mund t'ia arrijnë. Kur'ani është libri i Allahut. Kur'ani është fjala që e ka thënë dhe e ka folur Zoti i botëve. E si mundet që dikush nga krijesat të mund të flasë diçka të tillë, apo qoftë edhe diçka që mund t'i afrohet fjalës së Krijuesit të botës?! Fjala përmban madhështinë e folësit të saj dhe të attributeve të tij madhështore. Vetëm nëse supozojmë se dikush i afrohet Allahut në madhështinë dhe cilësitë e Tij, mund të mendohet se ai mund të sjellë një fjalë të ngjashme me të. Nëse dikush do të pretendonte diçka të tillë, pra, që është i ngjashëm me Zotin në cilësitë e Tij, dhe të thotë se mund të sjellë Shpallje si Ai, atëherë Zoti do ta ndëshkonte menjëherë dhe pa vonuar. Por Allahu i Lartësuar e zbriti Kur'anin si mëshirë për botët dhe si argument për të gjithë robërit. Kur'ani është gjithashtu: "...vërtetues i asaj që ishte më parë", domethënë i shpalljeve të mëparshme të Zotit. Librat dhe shpalljet e Zotit janë vërtetues e mbështetës të njëri tjetrit. Kur'ani dëshmon për vërtetësinë e shpalljeve të mëparshme dhe vërtetësinë e profetëve të shkuar. Nga ana tjetër, edhe shpalljet e mëparshme dëshmojnë për vërtetësinë e Kur'anit dhe besnikërinë e Profetit të fundit. Ata të gjithë kanë paralajmëruar për këtë libër madhështor dhe këtë profet besnik. Kështu, Kur'ani është vërtetim i asaj çfarë kanë parathënë profetët e parë. Kur'ani gjithashtu është: "...shtjellues i qartë i Librit (Ligjit të Zotit)", domethënë është sqarues i hallallit dhe haramit, i ligjeve të fesë, por edhe tregues i ligjeve të kaderit dhe krijimit të

Zotit. Ky libër përmban lajme të vërteta e të sigurta rreth të shkuarës, të tashmes dhe të ardhmes. E si të jetë ndryshe, kur Zoti thotë: "Atij (Kur'anit) nuk mund t'i atribuohet e pavërteta nga asnjë anë. Ai është Shpallje prej të Urtit, të Lavdëruarit." [Fussilet 42]. Pra, nuk ka asnjë lloj dyshimi për këtë fakt. Kur'ani është *el hakul jakin* - e vërteta e sigurt. Ai është Shpallje e Zotit të botëve, i Cili përkujdeset dhe administron të gjitha çështjet e krijesave të Tij, përmes mirësive, mëshirës dhe bujarisë së Tij. Ndër aspektet më të rëndësishme të përkujdesit të Tij është edhe shpallja e këtij Libri, në të cilin janë përfshirë e shtjelluar të gjitha mirësitë dhe udhëzimet e vyera, si ato fetare, ashtu edhe ato që kanë të bëjnë me rregullimin e jetës së kësaj bote. Përmes Kur'anit, Allahu i Lartësuar i edukon robërit e Tij me moralin më të lartë dhe me cilësitë e virtytet më të mrekullueshme.

- Mos, vallë, po thonë se atë e trilloi ai? - Mohuesit dhe mosbesimtarët inatçorë, të mbushur me urrejtje dhe armiqësi shpifin dhe thonë se Kur'ani është i trilluar nga Muhamedi. Drejtoju këtyre mashtruesve që shpifin dhe kërkojnë një argument, që do të nxjerë në pah mashtrimin e shpifjen e tyre nëse nuk e sjellin:

- Thuaju: "Sillni ju një sure të ngjashme me të dhe thërrisni në ndihmë kë të doni, veç Allahut, nëse jeni të sigurtë në atë që thoni!" - Nëse ju mund të sillni diçka të ngjashme me Kur'anin, atëherë pretendimi juaj qëndron. Në të kundërt, ju jeni mashtrues dhe refuzues të së vërtetës. Por, sigurisht, që është e pamundur që ata të bëjnë diçka të tillë. Nëse do të mundeshin, do ta kishin bërë atë dhe do të pretendonin se e kanë pushtetin për ta bërë diçka të tillë.

- Ata e mohuan atë (Kur'anin) pa marrë dituri të plotë rreth tij dhe pa u ardhur plotësisht shpjegimi i tij. - Duke qenë se ata tregojnë qartë pafuqinë e tyre përballë sfidës së Kur'anit, u kuptua se ajo që pretendojnë është e kotë dhe e pabazuar në fakte e argumente. Nga e gjithë kjo kuptohet qartë se ajo që i shtyn këta të

mjerë që të mohojnë dhe refuzojnë Kur'anin, që përmban të vërtetën, e cila qëndron mbi çdo gjë, është shumë e kuptueshme: "...ata e mohuan atë pa marrë dituri të plotë rreth tij." Domethënë, ata nuk kanë dije të mjaftueshme rreth këtij libri. Nëse do të kishin marrë dije të mjaftueshme rreth tij dhe do ta kuptonin saktë atë, atëherë patjetër që do të nënshtroheshin para tij dhe do të gjenin forcë e motiv për të jetuar sipas tij. Allahu i Lartësuar thotë se ata e mohojnë Kur'anin 'pa u ardhur plotësisht shpjegimi i tij'. A thua sikur presin të realizohet ndëshkimi që u kërcënohet, që pastaj të besojnë. Atyre akoma nuk u ka ardhur ndëshkimi që paralajmëron ky libër, prandaj vazhdojnë në të kotën dhe në paditurinë e tyre rreth këtij libri, të mashtruar nga afatizimi që u ka bërë Zoti, i Cili është Bujar dhe i Mëshirshëm. Mohimi i tyre i ngjan mohimit të popujve të shkuar. Ata nuk duhet të nxitohen dhe të presin realizimin e ndëshkimit me të cilin i kërcënon ky libër, por mjafton të shohin se si ishin ndëshkimet e popujve të shkuar:

- Ja, kështu mohonin edhe ata që ishin përpara tyre. Por shih se si që përfundimi i keqbërësve. - Përfundimi i tyre ishte ndëshkimi shfarosës, që nuk la të gjallë asnjë prej tyre. Ky është një mesazh kërcënues i qartë. Le të kenë frikë, të ruhen dhe të mos vazhdojnë me mohimin e tyre, se përfundimi është i sigurt dhe i pashmangshëm, njëlloj si popujt që shkuan. Ky ajet na mëson, gjithashtu, që të sigurohemi mirë rreth një çështjeje të caktuar. Nuk lejohet që të pranojmë apo refuzojmë diçka pa marrë dije të nevojshme e të mjaftueshme rreth saj.

Ajetet 40 – 41

40. Ka prej tyre që e besojnë atë, ashtu siç ka prej tyre që nuk e besojnë. Zoti yt i di më mirë ata që përhapin shkatërrimin.
41. Nëse ata të mohojnë ty, thuaju: “Unë kam veprat e mia dhe ju keni veprat tuaja. Ju nuk përgjigjeni për atë që bëj unë e as unë për atë që bëni ju”.

Shpjegimi i ajeteve

- Ka prej tyre që e besojnë atë, ashtu siç ka prej tyre që nuk e besojnë. Zoti yt i di më mirë ata që përhapin shkatërrimin. - Prej tyre ka nga ata që e besojnë Kur'anin dhe gjithçka që përmban ai, por ka edhe të tjerë që nuk e besojnë atë. Allahu di gjithçka për shkatërrimtarët, të cilët janë të gjithë ata që nuk besojnë në këtë libër nga inati, padrejtësisht dhe të prirur drejt shfrenimit dhe shkatërrimit. Sigurisht, ky është një kërcënim i frikshëm për ata të mjerë, se Allahu do t'i ndëshkojë për padrejtësitë dhe shkatërrimin e shkaktuar me mosbesimin e tyre. Ata do të vuajnë në dënimin më të rëndë, sepse edhe krimi i tyre është nga më të rëndët dhe më shkatërrimtarët.

- Nëse ata të mohojnë ty, thuaju: “Unë kam veprat e mia dhe ju keni veprat tuaja. Ju nuk përgjigjeni për atë që bëj unë e as unë për atë që bëni ju”. - Edhe nëse ata të mohojnë, nuk të besojnë dhe nuk e pranojnë ftesën tënde, ti vazhdo me durim e urtësi në davet. Dije mirë dhe vazhdimisht kujtoje se ti nuk je përgjegjës për veprat dhe

llogarinë e tyre. Çdokush do të shpërblehet dhe mbajë përgjegjësi për punën e vet. Kujtoju edhe atyre këtë fakt të pamohueshëm: "Ju nuk përgjigjeni për atë që bëj unë, e as unë për atë që bëni ju". Ngjashëm me këtë ajet është edhe fjala e Allahut, kur thotë: "Kush bën mirë, bën mirë për veten e vet, e kush bën keq, ai vepron kundër vetes së vet. Zoti yt nuk u bën padrejtësi robve!" [Fussilet 46]. Gjithashtu: "Kush bën vepra të mira, bën për vete, e kush bën keq, bën kundër vetes. Në fund, te Zoti juaj do të ktheheni!" [Xhathijeh 15].

Ajetet 42 - 44

42. Ka prej tyre që duken se të dëgjojnë me vëmendje ty. Por, vallë, ti do t'i bësh të shurdhrit të dëgjojnë, edhe kur ata nuk kuptojnë?!

43. Ka prej tyre që duken se të shikojnë ty. Por, a mund t'i udhëzosh ti të verbrit, kur ata nuk shohin?

44. Allahu nuk u bën asnjë padrejtësi njerëzve, por janë ata që i bëjnë padrejtësi vetes së tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ka prej tyre që duken se të dëgjojnë me vëmendje ty.** - Allahu i Madhëruar na tregon rreth disa mohuesve të Profetit dhe të Shpalljes që ai solli prej Zotit. Ai na tregon se ka prej tyre që duken sikur dëgjojnë. Ata shprehin njëfarë interesi për atë që Profeti (a.s) thoshte prej Shpalljes. Por, në fakt, ata nuk dëgjojnë me dëshirën dhe qëllimin për të mësuar dhe për të gjetur udhëzimin, por dëgjojnë të vendosur për të mohuar Shpalljen dhe me qëllimin e keq që të gjejnë ndonjë defekt dhe të çarë, për ta përdorur në qëllimet e tyre të këqija. Ky lloj dëgjimi, sigurisht që është shumë i padobishëm dhe nuk u sjell vepruesve asnjë të mirë. Nuk ka çudi që atyre t'u mbyllet para syve porta e udhëzimit të vërtetë dhe të plotë. Qëllimi i tyre i keq i privon ata nga dobia e dëgjimit të Shpalljes dhe atyre nuk u jepet sukses nga Zoti që të marrin udhëzimin e plotë, për të jetuar sipas asaj që dëgjojnë e mësojnë. Prandaj i Madhëruari i Urtë thotë:

- **Por, vallë, ti do t'i bësh të shurdhrit të dëgjojnë, edhe kur ata nuk kuptojnë?!** - Kjo pikëpyetje përmban brenda vetes një mesazh të sigurt dhe të padiskutueshëm. Ti nuk ke pushtet dhe mundësi që të bësh të dëgjojnë ata që janë të shurdhër dhe nuk mund të të dëgjojnë, edhe nëse u flet me zë të lartë, e sidomos kur i shton kësaj edhe faktin që ata nuk kanë logjikë dhe arsye, me të cilën të kuptojnë e arsyetojnë drejt. Sikurse është e pamundur që të bësh të dëgjojë një të shurdhër që nuk ka logjikë e arsye, po ashtu është e pamundur për ty që t'i bësh të dëgjojnë mohuesit e kjo t'u bëjë dobi. Po, është e vërtetë që ata dëgjojnë argumentet, dhe kështu nuk kanë asnjë justifikim e argument para Zotit, por qëllimet e tyre të këqija dhe refuzimi i së mirës i bën ata që të mos e arrijnë udhëzimin e plotë, që mund të përfitohet nga dëgjimi i Shpalljes së Zotit. Kjo portë e madhe diturie dhe mirësie u është mbyllur atyre të mjerëve. Të gjitha këto mesazhe që të afrojnë të mirën u janë privuar dhe penguar atyre të padrejtëve qëllimkëqij. Pastaj Allahu i Madhëruar përmend edhe mbylljen e rrugës së dytë të marrjes së informacionit dhe udhëzimit, që është rruga e shikimit. Thotë i Madhëruari:

- **Ka prej tyre që duken se të shikojnë ty.** - Ky shikim nuk ndikon tek ata. Sado që ta analizojnë gjendjen tënde, veprat e fjalët e tua të mrekullueshme, moralin tënd të lartë dhe jetën tënde model, ata nuk arrijnë të përfitojnë nga ky shikim.

- **Por, a mund t'i udhëzosh ti të verbrit, kur ata nuk shohin?** - Ashtu sikurse ti nuk mund të udhëzosh një të verbër, që nuk arrin të shohë asgjë, po në të njëjtën gjendje janë edhe këta të mjerë. Ti nuk mund t'i udhëzosh ata, edhe pse ata mund të shohin fizikisht, pasi ai shikim i tyre nuk ua mundëson udhëzimin. Ata janë të verbër dhe arrogantë. Shikimi dhe dëgjimi i tyre janë bllokuar dhe prishur. Atëherë, kush mund t'ua tregojë atyre rrugën e drejtë të së vërtetës? Shikimi dhe dëgjimi janë rrugët përmes së cilave përfitohet dituria dhe njihet

realiteti i gjërave. Shkatërrimi i tyre i mbyll rrugët e njohurisë dhe udhëzimit. Sigurisht që nuk mbulohen sytë e ballit, por verbohët zemra, që kanë në kraharor. Në ajet, i Lartësuarit thotë: " ... ata të vështronjë ty". Kjo tregon se për çdonjë që vështron gjendjen e Profetit (a.s), udhëzimin dhe traditën e tij, moralin e tij të pakrahasueshëm, veprat e tij aq të mira, besimin dhe fenë e pastër në të cilën ai të fton, të gjitha këto janë nga argumentet më të mëdha që tregojnë vërtetësinë e tij si profet i Zotit të botëve dhe për vërtetësinë e Shpalljes që ai solli nga Zoti. Për ata që dinë të vështronjë dhe analizojnë, këto fakte janë mëse të mjaftueshme për të gjykuar mbi vërtetësinë e Muhamedit ﷺ dhe të Shpalljes që ai solli nga Zoti.

- Allahu nuk u bën asnjë padrejtësi njerëzve, por janë ata që i bëjnë padrejtësi vetes së tyre. - Ai nuk ua shton të këqijat dhe as nuk ua pakëson mirësitë atyre, por janë njerëzit që i bëjnë padrejtësi vetvetes. Kur u vjen e vërteta, ata nuk e pranojnë, por e shpërfillin atë. Atëherë, si ndëshkim, Allahu i Madhëruar ua vulos zemrat dhe ua mbulon shikimin dhe dëgjimin.

Ajeti 45

45. Ditën e Tubimit, atyre do t'u duket sikur jetuan veçse një çast të ditës, sa për t'u njohur me njëri-tjetrin. Kanë dështuar, vërtet ata që nuk besojnë në takimin me Allahun dhe nuk ndjekin udhën e drejtë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na tregon se sa shpejt përfundon kjo dynja. Kur Allahu t'i tubojë njerëzit atë ditë që nuk ka dyshim, atyre do t'u duket se kanë qëndruar në dynja veçse një orë të shkurtër të ditës. Gjithashtu, do t'u duket sikur nuk kanë përjetuar asnjë të mirë dhe do të harrojnë çdo fatkeqësi. Ato çaste të shkurtra që do të mbajnë mend do të duken sikur kanë shërbyer veçse për t'u njohur mes njëri tjetrit. Edhe atë ditë, ashtu si në dynja, ata do ta njohin njëri tjetrin. Por të devotshmit do të shijojnë suksesin e tyre,

ndërsa ata që kanë mohuar takimin me Allahun do të dëshpërohen e ndëshkohen. Ata nuk kanë qenë të udhëzuar në rrugën e drejtë dhe në fenë e vërtetë, duke humbur kështu mirësinë dhe lumturinë e përjetshme dhe duke u zhytur në Zjarrin përvëlues, të cilin e meritojnë plotësisht.

Ajeti 46

46. Edhe nëse Ne ta mundësojmë ty të shohësh (sa je gjallë) diçka nga ajo që u kemi premtuar atyre, por edhe nëse të marrim ty (në mëshiren Tonë), sërisht vetëm te Ne është kthimi i tyre. Allahu është dëshmitar i veprave të tyre.

Shpjegimi i ajetit

Mos u trishto për këta mohues dhe as mos kërko përjashtimin e ndëshkimit për ta. Ndëshkimi do t'i godasë në mënyrë të pashmangshme: ose në jetën e kësaj bote, që ta shohësh me sytë e tu dhe të qetësohet zemra jote, ose në ahiret, pas largimit tënd nga kjo botë. Allahu i Lartësuar ka për t'i njoftuar ata për çdo gjë që kanë bërë. Ai i ka mbajtur ato shënim me hollësi e me drejtësi, ndërsa ata i kanë harruar. Allahu është mbikëqyrësi dhe dëshmuesi i gjithçkaje. Këto ajete janë sigurisht një kërcënim i ashpër për ta, por nga ana tjetër dhe një ngushëllim e qetësim i zemrës së Profetit ﷺ, të cilin e mohonte populli i tij plot urrejtje, inat dhe armiqësi.

Ajetet 47 - 49

47. Çdo popull ka pasur të dërguarin e vet. Me t'u ardhur i dërguari, mes tyre do të gjykohet me drejtësi dhe askujt nuk do t'i bëhet padrejtësi.

48. Ata thonë: "Kur do të realizohet ky premtim, nëse thoni të vërtetën?"

49. Thuaj: "Unë nuk mund t'i sjell vetes sime as dëm, as dobi, veç asaj që dëshiron Allahu". Çdo popull ka afatin e vet. Kur të vijë afati i tyre, ata nuk mund ta shtyjnë asnjë çast të vetëm dhe as ta përshejtojnë.

Shpjegimi i ajeteve

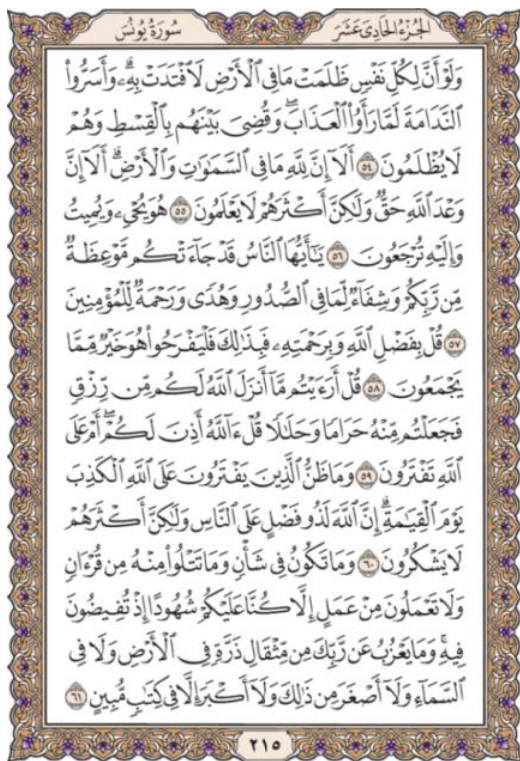
- Çdo popull ka pasur të dërguarin e vet. Me t'u ardhur i dërguari, mes tyre do të gjykohet me drejtësi dhe askujt nuk do

t'i bëhet padrejtësi." - Në të gjithë popujt e shkuar, Allahu i Lartësuar ka dërguar profetë, që t'i ftonin ata në teuhidin e pastër dhe në jetën sipas fesë dhe ligjit të Tij. Pasi profetët dërgoheshin me shenja e mrekulli, që tregonin vërtetësinë e tyre, një pjesë i besonin, ndërsa shumë të tjerë i mohonin. Atëherë, Allahu i Lartësuar gjykonte mes tyre me drejtësinë dhe urtësinë e Tij. Zoti nuk ndëshkon kurrë pa e bërë njerëzit të meritueshëm ndëshkimit me krimet e tyre. Për këtë arsye, le të bëjnë kujdes ata që mohojnë dhe të mos ecin në gjurmët e mohuesve të mëhershëm, që Zoti i ndëshkoi, se përndryshe i pret i njëjti fund si ata të mjerë dhe të harruar. Gjithashtu, të mos e shohin ndëshkimit sikur është shumë larg dhe të thonë:

- **“Ata thonë: “Kur do të realizohet ky premtime, nëse thoni të vërtetën? -** Këto fjalë veçse e shtojnë edhe më shumë padrejtësinë e tyre, sepse ata ia kërkojnë ndëshkimit profetit, a thua se ai ka në dorë këtë çështje. Kështu, le ta dinë të mjerët se kanë të bëjnë me Zotin e gjithësisë. Profeti nuk ka asgjë në dorë, përveçse transmetimin e qartë të fesë dhe të besimit ndër njerëz:

- **Thuaj: “Unë nuk mund t'i sjell vetes sime as dëm, as dobi, veç asaj që dëshiron Allahu”.** Çdo popull ka afatin e vet. Kur të vijë afati i tyre, ata nuk mund ta shtyjnë asnjë çast të vetëm dhe as ta përshpejtojnë. - Llogaria dhe ndëshkimi i drejtë është në dorën e Allahut të vetëm e të pashoq në pushtetin dhe mbretërimin e Tij. Ai e lëshon ndëshkimit e Tij mbi ta kur të vijë koha e përcaktuar prej Tij. E gjitha kjo ndodh sipas urtësisë së Tij hyjnore. Kur të vijë ai çast, ata nuk kanë mundësi ta vonojnë e as ta përshpejtojnë. Le të kenë frikë kundërshtuesit, që me injorancën e tyre kërkojnë përshpejtimin e ndëshkimit. Ata po kërkojnë përshpejtimin e një ndëshkimi që, po filloi të zbresë, askush nuk mund ta pengojë dhe largojë nga populli zullumqar e kriminel.

Ajetet 50 - 52

50. Thuaj: “Më tregoni, nëse ju vjen dënimi i Tij natën ose ditën, çfarë pjese të tij kërkojnë keqbërësit që t’u përshpejtohet?”

51. Vallë, vetëm pasi të ndodhë, do ta besoni atë? Tani e besoni atë, kur më parë kërkonit përshpejtimin e tij?

52. Më në fund, atyre që bëjnë padrejtësi, do t’u thuhet: “Shijoni dënimin e përjetshëm!” Mos, vallë, po dënoheni më shumë sesa e meritoni?”

Shpjegimi i ajeteve

- **Thuaj: “Më tregoni, nëse ju vjen dënimi i Tij natën ose ditën, çfarë pjese të tij kërkojnë keqbërësit që t’u përshpejtohet?”** - Nëse ndëshkimi ju vjen gjatë natës kur jeni në gjumë, ose gjatë ditës kur jeni të zhytur në pakujdesi, çfarë prisni që t’ju shpëtojë? Atëherë do ta kuptoni se çfarë ndëshkimi kërkuat që t’ju përshpejtohet.

- **Vallë, vetëm pasi të ndodhë, do ta besoni atë? Tani e besoni atë, kur më parë kërkonit përshpejtimin e tij?** - Kështu, imani që shfaqet në momentet e zbritjes dhe

ekzekutimit të ndëshkimit të Zotit është i pavlerë. Në momentet e përjetimit të ndëshkimit, kur të pretendojnë se besojnë, do t'u thuhet në formë poshtërimi e nënçmimi: "Tani e besoni atë, kur më parë kërkonit përshpejtimin e tij?" Është rregull i pandryshueshëm i Zotit që të pranojë pendimin para zbritjes së ndëshkimit. Por nëse ndëshkimi fillon të ekzekutohet, atëherë besimi nuk i vlen më. Kështu na tregon Zoti për Faraonin, i cili, kur po mbytej, tha: "Besoj se nuk ka zot tjetër veç Atij të Cilit i besojnë bijtë e Izraelit. Edhe unë jam nga muslimanët." [Junus 90]. Atij iu tha: "Vallë, tani po beson, ndërsa më parë kundërshtoje dhe ishe prej shkatërrimtarëve?!" [Junus 91]. Gjithashtu, i Lartësuar i thotë: "Kur u erdhën të dërguarit me Shenja të qarta, ata u mburën me diturinë e vet, por atëherë i goditi ai (*dënimi i Zotit*) me të cilin talleshin. Dhe kur e panë Dënimin Tonë, thanë: "Ne i besojmë Allahut, që është Një dhe i mohojmë ata që i adhuronim veç Tij". Por besimi i tyre pasi panë dënimin Tonë, nuk u bëri dobi. I tillë është ligji i Allahut që ka vepruar ndaj robve të Tij. Dhe kështu u shkatërruan mohuesit e Allahut." [Gafir 83 - 85]. Ndërsa këtu thotë: "Tani e besoni atë, kur më parë kërkonit përshpejtimin e tij?!" Pra, tani pretendoni se besoni, ndërkohë që vetë e kërkonit përshpejtimin e dënimit?! Ky është rezultati i veprave tuaja. Ky është ai që kërkonit t'ju vinte sa më shpejt.

- Më në fund, atyre që bëjnë padrejtësi, do t'u thuhet: "Shijoni dënimin e përjetshëm!" - Kështu do t'u thuhet zullumqarëve Ditën e Gjykimit, kur t'u jepet i plotë shpërblimi për veprat e tyre: "Shijojeni tani ndëshkimin e përjetshëm!". Ndëshkimi do të jetë i përjetshëm dhe nuk do t'u lehtësohet as për një çast të vetëm.

- Mos, vallë, po dënoheni më shumë sesa e meritoni?!" - Kjo erdhi prej mohimit të Zotit dhe të drejtës së Tij, prej mohimit të profetëve dhe shpalljeve, prej poshtërsisë e mosbindjes dhe prej shfrenimit në kalimin e kufijve.

Ajetet 53 - 56

53. Ata kërkojnë t'u tregosh: "A është e vërtetë ajo?". Thuaj: **"Po, pafsha Zotin tim! Ajo është mëse e vërtetë, dhe ju nuk do të mund t'i shmangeni"**.

54. Çdokush që ka dëmtuar vetveten, edhe sikur të kishte gjithë pasurinë e botës, do ta flijonte atë si dëmshpërblim. Kur të shohin dënimin, ata do ta fshehin dëshpërimin. Atëherë, mes tyre do të gjykohet me të vërtetën, pa iu bërë aspak padrejtësi.

55. Nuk ka dyshim se Allahut i takon gjithçka që gjendet në qiej e në Tokë. Kini kujdes! Premtimi i Allahut është mëse i vërtetë, por shumica e tyre nuk e dinë.

56. Është Ai që jep jetë dhe vdekje, dhe vetëm tek Ai do të ktheheni.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij dhe i thotë:

- Ata kërkojnë t'u tregosh: "A është e vërtetë ajo?" - Mohuesit, në formë arrogance e inati, të pyesin: A është e vërtetë ajo? A është e vërtetë ringjallja e robve në ditën e premtuar për llogarinë e drejtë? A është e vërtetë që njerëzit do të ringjallen e tubohen për t'u llogaritur me drejtësi e shpërblyer sipas veprave të tyre? A do të shpërblehen për veprat e mira e bindjen ndaj Zotit, dhe a do të ndëshkohen për mosbesimin dhe veprat e këqija? Thuaju atyre, duke u betuar për vërtetësinë e kësaj përgjigjeje dhe duke ua shoqëruar me argument të qartë dhe të prerë:

- Thuaj: "Po, pafsha Zotin tim! Ajo është mëse e vërtetë, dhe ju nuk do të mund t'i shmangeni". - Nuk ka dyshim për këtë. Ju nuk do të mund t'i shmangeni Zotit dhe ringjalljes. E si mund t'i shmangeni Atij që ju krijoi nga hiçi, kur nuk ekzistonit fare. Kështu, Ai ka për t'ju ringjallur e për t'ju shpërblyer sipas veprave tuaja.

- Çdokush që ka dëmtuar vetveten, edhe sikur të kishte gjithë pasurinë e botës, do ta flijonte atë si dëmshpërblim. - Ditën e Gjykimit, ata që janë zhytur në padrejtësinë

e kufrit, poshtërsive dhe mosbindjes, do ta jepnin gjithçka që ka në tokë, qoftë ar, argjend a gjithçka tjetër, si kompensim për të shpëtuar nga ndëshkimi i Allahut. Por kjo nuk do t'u vlejë aspak. Atë ditë, mundësia e vetme për të fituar të mirat dhe për të shpëtuar nga të këqijat, për të marrë shpërblimin ose ndëshkimin, është veçse nëpërmjet veprave të mira dhe atyre të këqija në këtë botë.

- Kur të shohin dënimin, ata do ta fshehin dëshpërimin. Atëherë, mes tyre do të gjykohet me të vërtetën, pa iu bërë aspak padrejtësi. - Të padrejtët fshehin në shpirt dëshpërimin e tyre, dhe do të donin që të kishin mundësi pendimi, por ka kaluar koha kur pendimi bën dobi. Ata do të gjykojnë me drejtësi të plotë, që nuk ka asnjë grimë padrejtësie.

- Nuk ka dyshim se Allahut i takon gjithçka që gjendet në qiej e në Tokë. Kini kujdes! - Në këtë botë ekzekutohet ligji i Tij i krijimit e i kaderit, por edhe ligjet e fesë dhe të jetës së krijesave, është po Ai që i vendos. Është po Ai, i vetëm në pushtetin e Tij, që do të ekzekutojë mbi krijesat edhe ligjin e Tij të shpërblimit dhe ndëshkimit me drejtësi. Prandaj thotë:

- Premtimi i Allahut është mëse i vërtetë, por shumica e tyre nuk e dinë. - Prandaj dhe nuk përgatiten për takimin me Allahun, madje refuzojnë ta besojnë Atë, edhe pse argumentet për vërtetësinë e Tij janë sjellë të sakta dhe të pacenuara. Argumentet kanë ardhur qoftë në planin logjik, ashtu edhe në atë tekstual, përmes shpalljeve e profetëve të mbështetur nga Zoti me mrekulli.

- Është Ai që jep jetë dhe vdekje, dhe vetëm tek Ai do të ktheheni. - Është Allahu Ai që ka në dorë jetën dhe vdekjen dhe të gjitha llojet e administrimit dhe rregullimit të çështjeve të krijesave. I gjithë pushteti është në dorën e Allahut dhe Ai nuk e ndan me asnjë tjetër këtë pushtet. Tek Ai do të ktheheni të gjithë Ditën e Gjykimit dhe Ai do t'ju shpërblejë për veprat tuaja, të mira ose të këqija.

Ajetet 57 - 58

57. “O njerëz! Ja ku ju erdhi Këshilla nga Zoti juaj dhe shërimi i asaj që gjendet në kraharorin tuaj. Ai është Udhëzim dhe Mëshirë për besimtarët.

58. Thuaj: “Vetëm për Mirësinë e Allahut dhe Mëshirën e Tij gëzohuni!” Kjo është shumë herë më e dobishme se ajo që ata grumbullojnë”.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O njerëz! Ja ku ju erdhi Këshilla nga Zoti juaj dhe shërimi i asaj që gjendet në kraharorin tuaj. Ai është Udhëzim dhe Mëshirë për besimtarët.** - Allahu i Madhëruar, duke nxitur krijesat që t'i përkushtohen Kur'anit madhështor, bën disa prej përshkrimeve më të bukura të Tij, që njëkohësisht janë edhe domosdoshmëri për krijesat. Kur'ani përmban gjëra, pa të cilat njerëzit nuk mund të bëjnë dot. I Madhëruari thotë: "O njerëz! Ja ku ju erdhi Këshilla nga Zoti juaj dhe shërimi i asaj që gjendet në kraharorin tuaj." Kur'ani përmban "*meuidha*", domethënë këshillë ose qortim. Ai ju këshillon që të ruheni nga ato vepra që sjellin zemërimin e Allahut dhe bëjnë të meritueshëm ndëshkimin e Tij. Por "*meuidha*", në fakt, është më shumë sesa thjesht këshillë. Ajo është këshillë që na kujton rreth veprave të këqija, që Zoti nuk i do, por që tregon edhe pasojat e hidhura që ato vepra sjellin. Kështu *meuidha* i bën zemrat të frikësohen dhe të motivohen më shumë për ta pranuar këshillën dhe për t'u larguar nga ligësitë. Kur'ani është, gjithashtu, shërim i asaj që ndodhet në kraharor. Zemra është e sulmuar gjithmonë nga këto gjëra:

1. Sëmundja e epsheve dhe shfrenimi për të përmbushur dëshirat e devijuara, të cilat bëhen pengesë që robi të nënshtrohet e të jetojë sipas ligjit të Zotit dhe fesë së Tij.

2. Nga sëmundjet e dyshimeve e paditurisë, që cenojnë sigurinë dhe diturinë e njeriut për besimin e saktë. Këshillat e Kur'anit janë të shoqëruara me inkurajime e kërcënime, me premtime për shpërblim dhe kërcënime për ndëshkim. Ato veprojnë dhe ndikojnë thellë në zemrën dhe shpirin e

njeriut, duke bërë që tek ajo të lindë respekti për Zotin dhe droja nga ndëshkimi i Tij, por edhe shpresa për shpërblimin e mirësitë e Tij. Nëse në zemër lindin këto ndjenja dhe forcohen me leximin e vazhdueshëm të Kur'anit, kjo zemër bëhet e nënshtruar, duke i dhënë përparësi asaj që do Zoti, kundrejt dëshirave të njeriut. Me fjalë të tjera, kuptimet e fuqishme dhe ndikuese të Kur'anit e bëjnë zemrën të nënshtruar për të adhuruar Zotin, me mënyrën që Ai e dëshiron dhe madje të ndiejë kënaqësi me këtë adhurim. Gjithashtu, Kur'ani e bën zemrën ta shohë të urryer e të shëmtuar çdo shfrenim të nxitur nga shejtani i mallkuar. Gjithashtu, argumentet e prera të Kur'anit, të shtjelluara bukur dhe qartë, largojnë nga zemrat çdo sëmundje dyshimi e pasigurie rreth të vërtetës. Përmes këtyre argumenteve, zemra arrin në gradën më të lartë të sigurisë e diturisë. Kështu, kur zemra shërohet nga këto dy lloj sëmundjesh dhe gëzon shëndet të plotë, të gjitha gjymtyrët e pasojnë e i nënshtrohen asaj. Me përmirësimin dhe rregullimin e zemrës përmirësohen dhe rregullohen gjymtyrët e veprat e tyre. Ndërsa me sëmundjen dhe prishjen e saj sëmurën e prishen edhe gjymtyrët e veprat e tyre. Kur'ani është gjithashtu *hudâ* (udhëzim) dhe *rahme* (mëshirë). *Hudâ* është dituria rreth të vërtetës dhe puna sipas saj. Ndërsa *rahme* është çdo lloj mirësie e begatie, çdo lloj shpërblimi në këtë jetë dhe në ahiret, nëse ndjek udhëzimin e këtij Kur'ani. Në këtë mënyrë, *hudâ* është mjete më i rëndësishëm dhe më i domosdoshëm. Ndërsa *rahme* është qëllimi dhe motivi më i plotë dhe i mrekullueshëm që mund të synohet dhe që nxit për punë të mira. Por Kur'ani është udhëzim dhe mëshirë veçse për besimtarët. Nëse Kur'ani bëhet udhëzuesi yt dhe mëshira lind prej këtij udhëzimi, nga këto të dyja besimtarit i ofrohen lumturia dhe shpëtimi, fiton të gjitha mirësitë dhe shpëton nga çdo ligësi, i dhurohen gëzimi, kënaqësia dhe lumturia e vazhdueshme.

- Thuaj: “Vetëm për Mirësinë e Allahut dhe Mëshirën e Tij gëzohuni!” - Allahu i Madhëruar na urdhëron që të gëzohemi dhe, jo vetëm kaq, por ta shfaqim gëzimin e lumturinë tonë me mirësinë e Kur'anit dhe të imanit që Ai na ka dhuruar. Thotë i Lartësuar: “Vetëm për Mirësinë e Allahut dhe Mëshirën e Tij gëzohuni!” Mirësia e Allahut është Kur'ani madhështor. Ai është mirësia më e madhe që i Madhëruari na ka dhuruar me bujarinë e Tij. Gjëja e dytë me të cilën duhet të gëzohen besimtarët është mëshira e Tij. Mëshira është feja dhe imani, besimi i pastër dhe korrekt, është dashuria për Allahun, njohja e Tij dhe adhurimi i Tij si një i vetëm. Kështu, me të tilla mirësi le të gëzohen ata që patën fatin që t'i njohin dhe t'i kenë. Le të gëzohen me këtë Kur'an madhështor, të mrekullueshëm dhe të ruajtur, që gjithmonë do të jetë me ta. Le të gëzohen me këtë fe të pastër, të ruajtur e të sigurt, që Zoti e zgjodhi për ne dhe u kënaq me të. Islami është feja e vetme e pranuar nga Ai. Gëzohuni me njohurinë për Zotin, me dashurinë për Të dhe me adhurimin e Tij si një i vetëm. Këto të ofrojnë ëmbëlsinë e jetës, kënaqësi të pandërprera dhe lumturi të përjetshme.

- Kjo është shumë herë më e dobishme se ajo që ata grumbullojnë. - Këto janë shumë më të mira se stolitë e kësaj bote, që njerëzit mbledhin për veten e tyre. Kënaqësitë dhe stolitë e dynjasë janë të përkohshme dhe shumë të vogla në krahasim me kënaqësinë e një jete të denjë në adhurimin e Zotit. Veç kësaj, mirësia e fesë dhe besimit sjell lumturinë e të dy jetëve. Mes dy kategorive nuk mund të bëhet asnjë krahasim. Çdo stoli e kësaj bote është e papërfillshme në krahasim me ahiretin e përjetshëm dhe të pafundmë. Dynjaja është e shkurtër; ajo shkon drejt fundit shumë shpejt. Allahu i Lartësuar na urdhëroi që të gëzohemi e ta shprehim haptaz këtë gëzim për mirësinë e Kur'anit dhe të imanit, sepse kjo i sjell shpirtit kënaqësi, ambicje, forcë dhe më shumë gjallëri. Gjithashtu, ajo nxit mirënjohjen për

Allahun dhe lavdërimin e Tij. Ajo forcon lidhjen me Allahun dhe mirënjohjen ndaj Tij dhe i jep robët forcë, gjallëri dhe jetë. Ajo i jep një dashuri të fortë për diturinë e dobishme dhe për njohjen e Allahut, i jep dashuri për imanin e pastër. Gëzimi dhe lëvdimi për mirësinë e Kur'anit dhe të imanit e shtojnë, e theksojnë dhe forcojnë edhe më shumë atë iman. Ky lloj lëvdimi është i pëlqyeshëm, ndryshe nga të lëvduarit me të mirat e kësaj bote ose me gjëra të kota; këto janë të qortueshme, sikurse thotë Allahu i Lartësuar në Kur'an, kur na tregon për historinë e Karunit: "Karuni ishte nga populli i Musait, por ai i kaloi kufijtë (në padrejtësi) kundër tyre. Ne i patëm dhënë aq shumë pasuri, sa që çelësat e tij mezi i bartnin edhe njerëzit më të fuqishëm. Populli i vet i tha atij: "Mos u gëzo tej mase, sepse Allahu nuk i ata që e teprojnë në gëzim!" [Kasas 76]. Po kështu na njofton Allahu rreth atyre që gëzonin dhe lëvdoheshin me atë që zotëronin, kundrejt mesazhit të profetëve: "Kur u erdhën të dërguarit me Shenja të qarta, ata u mburën me diturinë e vet, por atëherë i goditi ai (dënimi i Zotit) me të cilin talleshin." [Gafir 83].

Ajetet 59 – 60

59. Thuaj: "A e shihni atë që Allahu e ka zbritur për ju si furnizim, ndërsa ju e konsideroni një pjesë të tij të ndaluar e një pjesë të lejuar?" Thuaj: "Vallë, Allahu ju dha leje për këtë apo ju shpifni rreth Allahut?"

60. Çfarë do të mendojnë Ditën e Kijametit ata që shpifin rreth Allahut? Allahu është Bamirës i madh ndaj njerëzve, por shumica e tyre nuk falënderojnë.

Shpjegimi i ajeteve

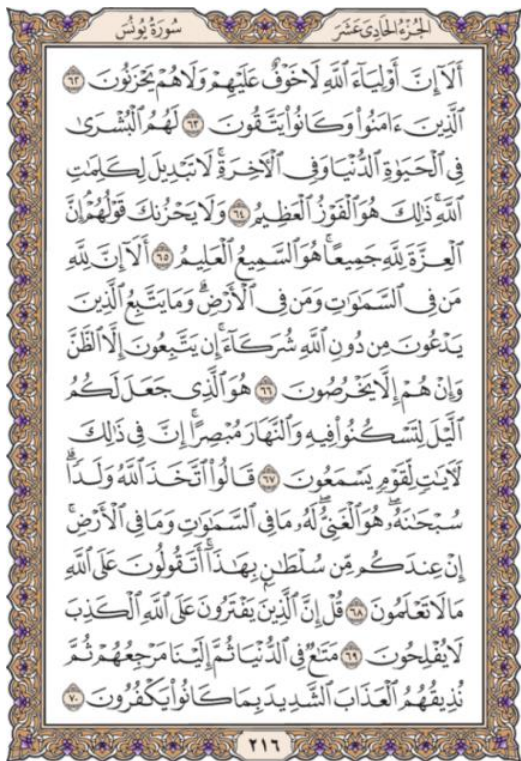
- Thuaj: "A e shihni atë që Allahu e ka zbritur për ju si furnizim, ndërsa ju e konsideroni një pjesë të tij të ndaluar e një pjesë të lejuar?" - Idhujtarët shpiknin ligje e betime të kota, përmes të cilave bënin të lejuar atë që Zoti e kishte ndaluar dhe bënin të ndaluar atë që Zoti e kishte

lejuar. Duke qortuar dhe refuzuar këtë vepër të ulët dhe të dënueshme, Allahu i Lartësuar thotë: "Thuaj: "A e shihni atë që Allahu e ka zbritur për ju si furnizim, ndërsa ju e konsideroni një pjesë të tij të ndaluar e një pjesë të lejuar?" Pra, a i shihni kafshët të cilat Zoti jua bëri lejuara dhe të mira për ju? Kush është ai që trilloi dhe i bëri disa të lejuara dhe disa të ndaluara? Duke i qortuar dhe kërcënuar, i Madhëruari thotë:

- **Thuaj: "Vallë, Allahu ju dha leje për këtë apo ju shpifni rreth Allahut?"** - Por dihet mirë se Allahu kurrë nuk i ka lejuar ata për diçka të tillë. Prandaj kuptohet se ata kanë shpifur e trilluar gjëra, për të cilat do të japin llogari e do të mbajnë përgjegjësi.

- **Çfarë do të mendojnë Ditën e Kijametit ata që shpifin rreth Allahut?** - Çfarë mendojnë ata të mjerë se do të bëjë Zoti me ta Ditën e Gjykimit? A e dinë ata të mjerë se zemërimi i të Plotpushtetshmit dhe ndëshkimi i Tij është i ashpër dhe i drejtë? Thotë i Madhëruari: "Ata që trilluan gënjeshtër ndaj Allahut, do t'i shohësh në ditën e kijametit me fytyra të nxira. A nuk është në xhehenem vendi i kryeneçëve (mohues të besimit)?" [Zumer 60].

- **Allahu është Bamirës i madh ndaj njerëzve, por shumica e tyre nuk falënderojnë.** - Mirësia dhe bujaria e Allahut ndaj njerëzve është e madhe dhe e paanë, por shumica e njerëzve nuk janë mirënjohës. Ata jo vetëm që nuk falënderojnë Krijuesin, por i përdorin ato mirësi për të bërë vepra të liga e për të shprehur mosbindje ndaj Tij. Një tjetër formë mosmirënjohjeje është edhe kur ato mirësi që Zoti i ka bërë të lejuara, ata ua bëjnë haram njerëzve, duke shpifur për Zotin. Janë të pakët ata që i njohin dhe i pranojnë mirësitë e Allahut, e lavdërojnë Dhuruesin dhe ato mirësi i përdorin për t'iu bindur sa më mirë Atij. Me këtë ajet mund të argumentohet se, në origjinë, të gjitha ushqimet janë të lejuara, përveç atyre që Sheriati i Zotit i ka përcaktuar si të ndaluara. Allahu i kërcënoi e i qortoi rëndë ata që e bëjnë të ndaluar atë që Ai e ka bërë

hallall dhe e ka zbritur për ta. Qoftë të lejuarat, qoftë të ndaluarat janë qartësuar nga vetë Zoti.

Ajeti 61

61. Sa herë që ju angazhoheni me ndonjë çështje dhe sa herë që lexoni ndonjë pjesë nga Kur'ani dhe sa herë kryeni ndonjë vepër, Ne jemi dëshmitarë të veprimeve tuaja. Zotit tënd nuk mund t'i fshihet asnjë grimcë në Tokë dhe as në qiell, madje as më e vogël se ajo e as më e madhe. Çdo gjë është shkruar në Librin e Qartë.

Shpjegimi i ajetit

- Sa herë që ju angazhoheni me ndonjë çështje dhe sa herë që lexoni ndonjë pjesë nga Kur'ani dhe sa herë kryeni ndonjë vepër, Ne jemi dëshmitarë të veprimeve tuaja. - Allahu i Madhëruar na tregon se Ai është Vështrues, Dëshmues e Mbikëqyrës i gjithçkaje që ndodh. Ai i mbikëqyr robërit e Tij në të gjitha gjendjet dhe lëvizjet e tyre. Kjo është një ftesë e bukur dhe e mrekullueshme nga i Gjithëdituri e Gjithëshikuesi, që ne të ndiejmë

vazhdimisht mbikëqyrjen e Tij dhe në asnjë çast të mos e largojmë vëmendjen nga Ai. Kjo është një ftesë për t'u ngritur në gradën e *ihsan*-it. Allahu na vështron në të gjitha gjendjet dhe çështjet tona, si ato fetare, ashtu edhe ato që kanë të bëjnë me jetën e kësaj bote. Ai na dëgjon kur ne këndojmë Librin e tij, që ia ka shpallur Profetit të Tij. Çfarëdo pune që kryejmë, të madhe apo të vogël, Ai është dëshmues dhe mbikëqyrës i përhershëm i saj, në çastin kur e fillojmë, gjatë vazhdimet të saj dhe në përfundim. Kështu, ta ndieni mbikëqyrjen dhe vështrimin e Zotit në të gjitha gjendjet, fjalët dhe veprat tuaja. Mundohuni t'i kryeni ato me dëshirën dhe qëllimin e mirë për të rregulluar marrëdhëniet tuaja me Zotin, me Librin e Tij dhe Profetin e Tij. Përpiquni të përkryeni çdo adhurim në formën e kërkuar nga Zoti. Ato që ju kërkohen juve janë: punë të mira, nijet të pastër dhe kryerja e tyre sipas mënyrës që Zoti ka kërkuar përmes Shpalljes. Nga ana tjetër, kujdes me ato që Zoti juaj i urren, se Ai ju mbikëqyr dhe është i Gjithëditur rreth atyre që shfaqen dhe atyre që mbahen fshehur në gjoks. Ai thotë:

- Zotit tënd nuk mund t'i fshihet asnjë grimcë në Tokë dhe as në qiell, madje as më e vogël se ajo e as më e madhe. Çdo gjë është shkruar në Librin e Qartë. - Dëgjimit, shikimit dhe diturisë së Zotit nuk mund t'i fshihet asgjë, sado e vogël qoftë ajo apo e madhe. Ai ka përfshirë me diturinë e Tij gjithçka që ekziston dhe, çdo gjë që Ai di e ka shkruar edhe lapsi i Tij. Këta janë dy elementët e besimit të saktë në kaderin e Zotit:

1. Të besosh se dituria e Zotit përfshin gjithçka.
2. Të besosh se kjo dituri është shkruar nga Lapsi i Tij në Leuhi Mahfudh, sikurse thotë i Madhëruari: "A nuk e ke ditur se Allahu di për gjithçka që është në qiell e në tokë? E gjithë kjo është e shënuar në Libër dhe kjo është shumë lehtë për Allahun." [Haxh 70]. Pa besuar këto çështje, besimi në kaderin e Zotit është i pasaktë dhe i papranuar. Allahu

i Madhëruar i përmend shpesh ato së bashku.

Ajetet 62 - 64

62. Nuk ka dyshim se të dashurit e Allahut nuk kanë aspak frikë dhe as brengosje.

63. Ata besojnë dhe janë të devotshëm.

64. Atyre u jepen përgëzime në jetën e kësaj bote dhe në Jetën Tjetër. Premtimet e Allahut nuk mund të ndryshohen. Kjo është fitorja e madhe.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon rreth të dashurve të Tij të zgjedhur dhe shpërblimit të tyre të madh:

- Nuk ka dyshim se të dashurit e Allahut nuk kanë aspak frikë dhe as brengosje. - Kështu, ata janë të sigurt nga dy gjëra:

1. Nga frika për atë që i pret në të ardhmen. Asgjë nuk e frikëson shpirtin e këtyre të zgjedhurve, për sa u përket gjendjeve nëpër të cilat do të kalojnë.

2. Nga dëshpërimi e brengosja për gjithçka që ka kaluar. E si të frikësohen, kur ata lënë pas vepra të mira, pendim të sinqertë e bindje ndaj Zotit?! Duke qenë të sigurt nga frika për të ardhmen dhe brengat për të shkuarën, ata do të jenë gjithmonë të qetë dhe të lumtur. Ata do të shoqërohen gjithmonë nga mirësi të shumta, që vetëm Allahu i Lartësuar i dhuron. Më pas, duke na nxitur të bëhemi si ata, Allahu i Madhëruar na tregon cilësitë e tyre:

- Ata besojnë dhe janë të devotshëm. - Kështu, së pari, ata besojnë Zotin, melekët, librat dhe profetët e Zotit, Ditën e Llogarisë dhe caktimin e të mirës dhe të keqes prej Tij. Besimi i tyre është korrekt dhe i bazuar në dritën që vjen nga Allahu i Lartësuar. Së dyti, ata e jetësojnë besimin përmes devotshmërisë, duke zbatuar urdhëresat dhe duke iu larguar ndalesave, në emër të dashurisë për Zotin, në formë nënshtrimi e përunjësie ndaj Tij, duke iu frikësuar ndëshkimit të Tij dhe duke shpresuar shpërblimin e Tij.

- Atyre u jepen përgëzime në jetën e kësaj bote dhe në Jetën Tjetër. - Çdokush që

është i devotshëm ndaj Allahut, është edhe i dashuri ose miku i zgjedhur i Allahut. Përgëzimet që jepen në këtë botë janë fama dhe emri i mirë ndër njerëz, dashuria në zemrat e besimtarëve, ëndrrat e mira që shihen për ta dhe shumë e shumë shenja të butësisë, mëshirës dhe bujarisë së Zotit. Formë tjetër përgëzimi janë edhe lehtësimet e krijuara, udhëzimi për të kryer shumë vepra të mira, pajisja me morale të larta, si dhe largimi nga rrugët e ligësisë dhe veset. Ndërsa përgëzimi në ahiret fillon që në momentin e marrjes së shpirtit, sikurse thotë Allahu i Madhëruar: "S'ka dyshim se atyre që thonë "Allahu është Zoti ynë" dhe pastaj qëndrojnë të palëkundur në këtë, do t'u zbresin melekët (*e do t'u thonë*): "Mos u frikësoni e mos u pikëlloni, por gëzohuni me Xhenetin, që ju është premtuar! Ne jemi miqtë tuaj, si në jetën e kësaj bote, ashtu edhe në Botën Tjetër. Atje ju do të keni atë që dëshirojnë shpirtat tuaja dhe gjithçka që kërkon. Kjo është dhuratë nga Ai që është Falës e Mëshirëplotë." [Fussilet 30 - 32]. Pastaj përgëzimet vazhdojnë në varr, ku robi do të përgëzohet se Zoti është i kënaqur me të dhe ai do të kënaqet me Zotin dhe mirësitë e përjetshme. Megjithatë, përgëzimi i plotë do të jepet në ahiret, në momentin kur të hyjë në Xhenetet e mirësisë dhe të shpëtojë përfundimisht nga ndëshkimi i dhembshëm.

- Premtimet e Allahut nuk mund të ndryshohen. - Ajo që Zoti ka premtuar është e vërtetë e sigurt dhe askush nuk mund ta ndryshojë, tjetërsojë dhe as ta zëvendësojë. Ai është më i vërteti në fjalën dhe premtimin e Tij. Askush nuk ka mundësi që ta kundërshtojë e ndryshojë atë që Zoti e ka përcaktuar dhe vendosur në ligjin e tij.

- Kjo është fitorja e madhe. - Sepse ajo përmban shpëtimin nga çdo gjë që ti i druhash dhe fitimin e çdo gjëje që ti e synon dhe e dëshiron. I Madhëruari e përkufizon "fitoren" me këta fatlumë, sepse askush tjetër nuk meriton të jetë i fituar dhe i sigurt, përveç atyre që kanë të plotë imanin dhe

devotshmërinë. Si përfundim, përgëzimi përfshin çdo mirësi dhe mbarësi që Zoti e ka premtuar në dynja dhe në ahiret, për ata që kanë iman dhe devotshmëri. Zoti e sollti fjalën “përgëzim” të papërcaktuar, pikërisht që ajo të përfshijë të gjitha llojet e përgëzimit, por me kusht, aritjen e imanit dhe të devotshmërisë.

Ajeti 65

65. Mos u dëshpëro nga fjalët e tyre! Pa dyshim, e gjithë Krenia i takon vetëm Allahut. Ai dëgjon e di gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

-Mos u dëshpëro nga fjalët e tyre! - Mohuesit flasin e shpifin kundër teje, duke të cenuar ty dhe fenë tënde. Por ti mos u trishto për fjalët e tyre! Ata nuk mund të arrijnë lavdinë e vet me këto fjalë dhe as dëmtimin tënd.

- Pa dyshim, e gjithë krenia i takon vetëm Allahut. - Allahu ia jep krenarinë atij që Ai dëshiron dhe e privon nga ajo atë që Ai dëshiron. I Madhëruari thotë: "Kush dëshiron krenarinë (*le ta dijë se*), e tërë krenaria i takon Allahut (*pra, vetëm prej Tij le ta kërkojë!*) [Fatir 10]. Atëherë, kërkojeni krenarinë përmes bindjes ndaj Zotit, sepse menjëherë pas këtij ajeti i Lartësuarit thotë: "Tek Ai ngjiten (*të gjitha*) fjalët e mira. Është Ai që i ngre lart punët e mira. Ata që kurdisin komplete të së keqes, ata do të kenë një dënim të rëndë dhe komplotet e tyre do të dështojnë." (Fatir 10). Adhurime nëpërmjet të cilave mund të synohet dhe të arrihet krenaria janë edhe ato që Allahu i Lartësuar i ka quajtur *el kelimut-taj-jibu*, domethënë fjalët e mira. Këtu bëjnë pjesë: leximi i Kur'anit, i traditës profetike, përcjellja e dijes së dobishme, *tesbiḥ*-u, shprehja e falënderimit dhe mirënjohjes për Allahun, thënia e shehadetit dhe çdo fjalë e mirë dhe e dobishme. Këto fjalë të mira ngrihen lart dhe paraqiten tek i Lartësuarit. Nëse janë të sigjerta, Allahu i Lartësuar i përmend përmendësit e Tij në Vetën e Vet dhe mes melekëve në qiell. Gjithashtu, adhurime janë edhe ato që Allahu i Lartësuar i quan *el ameluṣ-ṣâliḥ* - punë të

mira, domethënë vepra të zemrës dhe të gjymtyrëve, të cilat është po Allahu i Lartësuar që i ngre lart, i vlerëson dhe i shpërblen me bujarinë e Tij. Kështu, nuk ka dyshim se, nëse ti je i bindur dhe i nënshtruar ndaj Zotit, atëherë e gjithë krenaria të takon ty dhe pasuesve të bindur të rrugës së Zotit. Thotë i Madhëruari: "... e tërë krenaria i takon Allahut, të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve, por munafikët nuk e dinë këtë." [Munafikun 8]. Në vijim, i Lartësuarit thotë:

-Ai dëgjon e di gjithçka. - Dëgjimi i Allahut i përfshin të gjithë zërat. Allahut nuk mund t'i fshihet asgjë prej tyre. Dituria e Tij i përfshin të gjitha gjërat, të dukshmet dhe të padukshmet. Allahut nuk mund t'i fshihet asnjë thërmijë në qiej apo në tokë, sado e vogël apo e madhe qoftë ajo. Kështu, Allahu e dëgjon fjalën tënde, i dëgjon edhe fjalët e armiqve për ty dhe i di me hollësi planet e tyre. Mjaftohu, atëherë, me faktin që Allahu i di nevojat dhe gjendjen tënde dhe që Ai është mëse i mjaftueshëm si kujdestar për ty. Nëse je i devotshëm ndaj Allahut, Allahu ka për të qenë i mjaftueshëm për ty.

Ajetet 66 - 67

66. Me të vërtetë, Allahut i përket gjithçka që është në qiej dhe gjithçka që është në Tokë. Ata të cilët adhurojnë idhuj në vend të Allahut, shkojnë pas hamendësimeve, dhe nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse gënjejnë.

67. Është Allahu Ai i Cili e bëri natën për ju që të pushoni, ndërsa ditën të ndritshme. Në këtë ka, vërtet Argumente për ata që dëgjojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Me të vërtetë, Allahut i përket gjithçka që është në qiej dhe gjithçka që është në Tokë. - Allahu i Madhëruar na njofton se gjithçka në qiej dhe në tokë i përket Atij. Krijimi, sundimi e pushteti, dhurimi i krijesave i përket vetëm Atij si një i Vetëm dhe i Pashoq. Ai vepron dhe administron çështjet e tyre ashtu si Ai dëshiron. Të gjithë janë pronë e krijim i

Allahut. Të gjithë pa përjashtim janë të nënshtruar, të përlulur e të varfër tek Ai. Ata nuk meritojnë t'u bëhet asnjë lloj adhurimi dhe kurrsesi nuk mund të jenë ortakë e pjesëmarrës në atë gjë që i përket vetëm Allahut të Lartësuar. Prandaj i Madhëruari thotë:

- Ata të cilët adhurojnë idhuj në vend të Allahut, shkojnë pas hamendësimeve, dhe nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse gënjejnë." - Ata ndjekin veçse supozime e hamendësime, të cilat janë asgjë para së vërtetës. Ata thjesht trillojnë besime të kota, që janë mashtrime, shpifje dhe padrejtësi. Nëse janë të vërtetë në atë që pretendojnë, se ata idhuj janë ortakë të Allahut, le të sjellin e të shprehin haptazi ndonjë atribut të tyre, me të cilin ata idhuj do të meritonin ndonjë grimë adhurimi. Sigurisht që kurrë nuk do të mund ta bëjnë diçka të tillë. A ka ndonjë prej tyre që krijon ndonjë gjë, që furnizon apo që ka nën pronësinë dhe sundimin e tij ndonjë krijesë? A mund të nënshtrorjnë e administrojnë ata natën dhe ditën, të cilat Zoti i ka bërë të domosdoshme dhe jetike për krijesat?

- Është Allahu Ai i Cili e bëri natën për ju që të pushoni, ndërsa ditën të ndritshme.

- Ju qetësoheni natën në gjumë e bini në qetësi të thellë kur errësira mbulon faqen e dheut. Nëse drita dhe aktiviteti juaj do të vazhdonte pandërprerë ju nuk do të gjenit prehje. Ndërsa ditën Zoti e bëri të shndritshme, që krijesat të shohin dhe të kërkojnë mirësitë e jetës së tyre si dhe të besimit e të fesë së tyre.

- Në këtë ka, vërtet Argumente për ata që dëgjojnë. - Për ata që dëgjojnë shpalljet e Zotit me qëllimin që të kuptojnë të vërtetën dhe ta pranojnë atë, që duan të udhëzohen tek e mira dhe e drejta e jo me dëgjim të mbuluar nga mendjemadhësia e inati; për ata argumentet dhe faktet e Zotit janë mëse të mjaftueshme. Me të tilla shenja, të mençurit argumentojnë se Allahu është i vetmi që meriton adhurimet, ndërsa çdo adhurim që nuk i bëhet Atij dhe çdo i adhuruar përveç Tij janë të kota dhe

trillime. Allahu është i Buti, Mëshirëploti, i Gjithëdituri dhe i Urti.

Ajetet 68 - 70

68. Ata thonë: "Allahu ka një bir". Qoftë i Lartësuar Ai! Ai është i Vetëmjaftueshmi. Atij i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë. Ju nuk keni argumente për këtë. Pse thoni për Allahun atë që nuk e dini?

69. Thuaj: "Ata që trillojnë gënjeshtër për Allahun, nuk kanë për të gjetur shpëtim."

70. Ata do të përjetojnë një kënaqësi të paktë në jetën e kësaj bote dhe pastaj vetëm tek Ne është kthimi i tyre. Ne do t'u japim të shijojnë dënimin më të ashpër, për shkak se nuk besojnë.

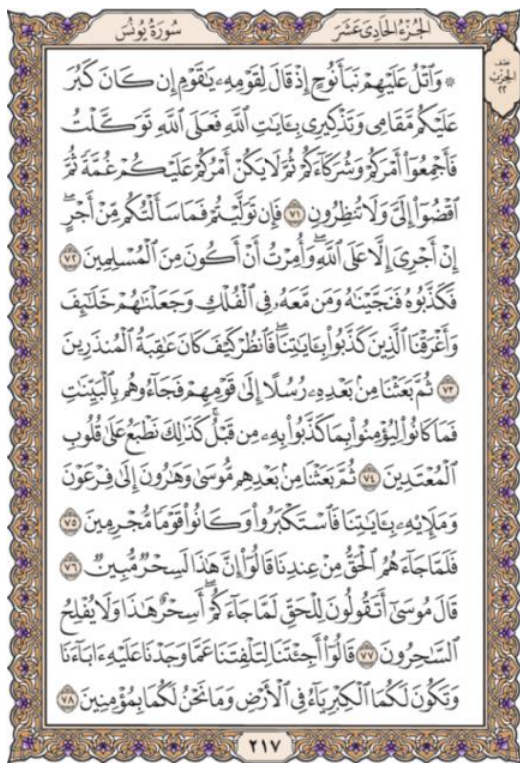
Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon rreth shpifjes së madhe të idhujtarëve ndaj madhërisë së Tij:

- Ata thonë: "Allahu ka një bir". Qoftë i lartësuar Ai! - I Lartësuar shpreh dëlirësinë e Tij nga kjo shpifje duke thënë: "*Subhaneh*" (Qoftë i Lartësuar Ai!) I pastër, i dëlirë, i lartësuar e larg çdo mangësie e të mete qoftë i Madhëruari, nga çdo shpifje që i adresojnë zullumqarët! Pastaj, duke shpjeguar edhe më hollësisht dëlirësinë dhe pastërtinë e Tij nga të tilla shpifje, Ai thotë:

- Ai është i Vetëmjaftueshmi. - Allahu është i Pasur, që nuk ka nevojë për asgjë. E gjithë pasuria e pushteti është në dorën e Tij. Të gjitha llojet e pasurisë, mbretërimit dhe pushtetit janë në dorën e Tij dhe vetëm të Tij. Allahu është absolut në zotërimin dhe sundimin e pasurisë së qiejve dhe tokës. Kështu, nëse është i Vetëmjaftueshëm dhe Jonevojtar, përse i duhet fëmija? Nevoja për fëmijë bie ndesh me pushtetin dhe pasurinë e Tij dhe me faktin që Ai është i Vetëmjaftueshëm. Ai që bën fëmijë ka vërtet nevojë për fëmijën dhe ka mangësi në pasurinë apo pushtetin e Tij. Argumenti i dytë:

- Atij i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në tokë. - Kjo është një fjali

gjithëpërfshirëse, nga e cila nuk përjashtohet asgjë që ekziston. Qiejt, Toka dhe çdo krijesë tjetër, janë rob dhe pronë e Krijuesit. Kështu, ky përshkrim përjashton mundësinë që diçka e krijuar të jetë fëmijë i Zotit. Arsyeja është se fëmija ka natyrën e të atit, dhe si i tillë nuk mund të jetë krijesë dhe pronë apo e nënshtruar. Kështu, fakti që gjithçka në qiej e në tokë janë pronë e Zotit e përjashton që diçka prej tyre të jetë e lindur prej Tij. Argumenti i tretë:

- **Ju nuk keni argumente për këtë.** - A keni ndonjë argument që tregon se Allahu ka fëmijë? Nëse do të kishin ndonjë argument, do ta shfaqnin. Por duke qenë se edhe pas sfidës, ata nuk sjellin argument bindës, kuptohet se kjo është një kotësi dhe shpifje e madhe. Kjo është të flasësh për Zotin pa dituri e shpallje të ndritur, prandaj thotë i Madhëruari:

- **Pse thoni për Allahun atë që nuk e dini?**
- Kështu, kjo është nga çështjet më të dënueshme e të ndaluara nga Zoti.

- **Thuaj: “Ata që trillojnë gënjeshtër për Allahun, nuk kanë për të gjetur shpëtim.**

Ata do të përjetojnë një kënaqësi të paktë në jetën e kësaj bote dhe pastaj vetëm tek Ne është kthimi i tyre. Ne do t’u japim të shijojnë dënimin më të ashpër, për shkak se nuk besojnë.”. - Ata nuk kanë për të arritur qëllimet e tyre dhe planet e tyre të zeza kurrë nuk do të realizohen. Ata thjesht do të përjetojnë njëfarë kënaqësie në shfrenimin që u ofron mohimi i Zotit dhe shkelja e kufijve të Tij, në jetën e kësaj bote. Ato kënaqësi janë shumë të pakta dhe pastaj shumë shpejt ata do të nisin të vetmuar rrugën e vështirë drejt llogarisë e ndëshkimit të përjetshëm. Tek Zoti është kthimi i tyre dhe i rëndë është ndëshkimi që i pret, për shkak të kufrit të tyre. Allahu nuk u bën asnjë padrejtësi atyre, por ata i bëjnë padrejtësi vetvetes.

Ajetet 71 - 73

71. Tregoju atyre historinë e Nuhut, kur i tha popullit të vet: “O populli im! Nëse e keni të rëndë qëndrimin tim mes jush dhe këshillat e mia përmes ajeteve të Allahut, atëherë dini se unë i jam mbështetur vetëm Allahut. Prandaj, së bashku me zotat tuaj, vendosni si do të vepron kundër meje dhe mos e mbani të fshehtë vendimin tuaj! Zbatojeni atë kundër meje e mos më jepni asnjë afat!

72. Por, nëse ju ktheni shpinën, (dijeni se) unë nuk kërkoj asnjë shpërblim prej jush. Shpërblimi im është vetëm prej Allahut. Unë jam urdhëruar të jem musliman.”.

73. Ata e përgënjeshtroan atë, por Ne i shpëtuan atë dhe të tjerët që ishin bashkë me të në anije. Pastaj Ne i bëmë ata trashëgimtarë (të Tokës), kurse ata që mohuan ajetet Tona i përmbytëm. Shikoje se si ishte përfundimi i atyre që ishin paralajmëruar.

Shpjegimi i ajeteve

- Tregoju atyre historinë e Nuhut, kur i tha popullit të vet: “O populli im! Nëse e keni të rëndë qëndrimin tim mes jush dhe këshillat e mia përmes ajeteve të Allahut, atëherë dini se unë i jam mbështetur vetëm Allahut.” - Allahu i

Madhëruar i drejtohet Profetit të Tij të dashur që t'i tregojë popullit të tij historinë e Nuhut dhe përpjekjet e tij kolosale për t'i ftuar ata në rrugën e drejtë. Ai i ftoi ata për një kohë të gjatë, që ta adhuronin Allahun si një të vetëm dhe të largoheshin nga idhujtaria. Profeti Nuh qëndroi mes tyre 950 vjet, duke i ftuar t'i bindeshin dhe nënshtroheshin Zotit, por kjo ftesë u shtoi atyre veçse shfrenimin. Ata i shprehën urrejtjen e tyre për ftesën e tij të vazhdueshme për një kohë kaq të gjatë. Megjithatë, Nuhu asnjëherë nuk tregoi lodhje e plogështi në misionin e tij, por u thoshte: Nëse qëndrimi im dhe këshillat e mia, që përcjellin shpalljet e qarta të Zotit, nuk ju bëjnë dobi dhe ju duken të vështira e të rënda, atëherë dijeni se unë i jam mbështetur Allahut. Ai është forca ime kundër mohimit dhe refuzimit tuaj. Ai është mbrojtja dhe streha ime, nëse ju dëshironi të më luftoni e dëmtoni. Vetëm Allahut i mbështetem që të më ruajë nga çdo gjë e keqe që synoni kundër meje. Ushtritë e Tij janë ushtarët dhe ndihmëtarët e mi. Sfida është e hapur për ju, që të ndërmerri gjithçka keni mundësi për të më luftuar e ndaluar.

- Prandaj, së bashku me zotat tuaj, vendosni si do të veproni kundër meje dhe mos e mbani të fshehtë vendimin tuaj! Zbatojeni atë kundër meje e mos më jepni asnjë afat! - Mblidhuni kundër meje që të gjithë ju, pa përjashtuar askënd dhe duke shpenzuar të gjitha energjitë e pushtetin tuaj. Madje ftoni edhe idhujt tuaj, që i adhuronin dhe iu nënshtroheshin veç Allahut, Zotit të botëve. Madje, mos e mbani fshehtë luftën dhe përpjekjet kundër meje, por shfaqini haptazi. Bëni çkeni për të bërë, për të më dëmtuar dhe ndaluar, dhe mos vononi asnjë çast për të më dhënë afat. - Kjo qe një sfidë e jashtëzakonshme, që tregonte vërtetësinë e tij si Profet i Zotit dhe saktësinë e mesazhit që ai sillte prej Zotit. E si mund ta bënte këtë sfidë dikush që nuk kishte fis e ushtri që ta mbështeste?! Vetëm i mbështeturi nga Zoti i botës mund të bënte

të tillë sfidë. Profeti Nuh, në këtë mënyrë, e rrëzoi arsyetimin e tyre, ua hodhi poshtë fenë dhe ua shau idhujt, gjë kjo që shkaktoi urrejtje e armiqësi të madhe në zemrat e tyre. Nga ana tjetër, ata kishin fuqi që ta ndëshkonin ashpër, si hakmarrje. Ndërsa profeti i Zotit u tha: "... së bashku me zotat tuaj, vendosni si do të veproni kundër meje dhe mos e mbani të fshehtë vendimin tuaj! Zbatojeni atë kundër meje e mos më jepni asnjë afat!" E, megjithatë, ata nuk mund t'i bënin asgjë për ta ndaluar?! Nga kjo kuptohet se ai ishte profet i vërtetë, i mbështetur nga Zoti, ndërsa ata ishin mashtrues me pretendimet e tyre.

- "Por, nëse ju ktheni shpinën, (dijeni se) unë nuk kërkoj asnjë shpërblim prej jush. Shpërblimi im është vetëm prej Allahut. Unë jam urdhëruar të jem musliman." - Nëse ju i ktheni shpinën sfidës, atëherë kjo është një shpërfillje e pajustificuar, që meriton ndëshkimin. Ju po i ktheni shpinën një të vërtete të mbështetur me argumente, për t'ju përkushtuar të kotës, e cila është shumë e qartë dhe lehtësisht e dallueshme. Megjithëkëtë, unë nuk ju kërkoj ndonjë shpërblim në këmbim. I vetmi shpërblim që unë pres është ai i Zotit tim. Gjithashtu, unë nuk ju kërkoj diçka që vetë nuk e veprojnë. Unë jam i pari që e bëj atë të cilën ju kërkoj:

- Ata e përgënjeshtroan atë, - Ata e refuzuan përsëri, edhe pse Profeti i ftoi natën dhe ditën, fshehtazi dhe haptazi. Ftesa e tij u shtonte atyre veçse largimin e shfrenimit. Atëherë, Allahu i Lartësuar e shpëtoi profetin Nuh dhe besimtarët që hipën me të në anijen që Allahu e kishte urdhëruar të ndërtonte. Pasi Nuhu e ndërtoi anijen nën mbikëqyrjen dhe përkujdesjen e Allahut, uji nisi të shpërthente nga çdo drejtim, madje edhe nga furrat e zjarra:

- "...por Ne i shpëtuam atë dhe të tjerët që ishin bashkë me të në anije. - Nuhu (a.s) e zbatoi urdhrin e Zotit. Ndërkohë, Allahu urdhëroi qiellin të lëshonte shi me vrull dhe urdhëroi tokën të shpërthente në lumenj të rrëmbyer. Kështu u bashkuan uji i

qjellit dhe ai tokës. Në mes kësaj katastrofe, Zoti e mbarti anijen me dërrasa të mbërthyer me gozhdë. Ajo lundronte nën përkujdesin e Zotit.

-Pastaj Ne i bëmë ata trashëgimtarë (të Tokës), kurse ata që mohuan ajetet Tona i përmbytëm. - Kështu, nga njëra anë, Allahu e shfarosi popullin që nuk besonte dhe që i konsideronte të rremë profetët dhe shpalljet hyjnore, ndërsa nga ana tjetër, e hodhi begatinë në pasardhësit e Nuhut (a.s.). Të vetmit që trashëguan tokën ishin pasardhësit e profetit Nuh (a.s.), të cilët u shpërndanë në të gjitha anët e botës. Ndërsa të tjerët Allahu i përmbyti, sepse ata nuk i pranuan argumentet e qarta.

-Shikoje se si ishte përfundimi i atyre që ishin paralajmëruar. - Shkatërrimi, poshtërimi dhe mallkimi i pandërprerë do t'i ndjekë ata në çdo shekull dhe në brezat më pas. Për ta do të dëgjosh veçse nënçmim e mallkime. Le të jenë të kujdesshëm dhe të frikësohen ata të mjerë që mohojnë profetët dhe nuk besojnë shpalljet e Zotit, se edhe ata i pret e njëjta gjë!

Ajeti 74

74. Pastaj, pas tij, Ne u çuam të dërguar popujve të tyre. Ata sollën Argumente të qarta, por ata nuk e besonin atë që më parë e kishin mohuar. Kështu, Ne ua vulosim zemrat atyre që i kalojnë kufijtë.

Shpjegimi i ajetit

-Pastaj, pas tij, Ne u çuam të dërguar popujve të tyre. - Edhe pas Nuhut (a.s.), Allahu i Madhëruar dërgoi profetë, që të qortonin dhe ftonin në besimin e drejtë popujt e tyre, që nuk besonin. Ata i ftonin në udhën e drejtë dhe i këshillonin për t'u ruajtur nga rrugët e shkatërrimit e poshtërimit. Allahu i Madhëruar na tregon se Ai e ka ndihmuar çdo profet me mrekulli të qarta e madhështore, që tregonin vërtetësinë e Shpalljes dhe besnikërinë e tyre si lajmëtarë të Zotit.

-Ata sollën Argumente të qarta, por ata nuk e besonin atë që më parë e kishin mohuar. - Duke qenë se ata nxituan për të mohuar, kur u ardhën profetët, Allahu i

Madhëruar i ndëshkoi duke ua vulosur zemrat dhe duke ua bllokuar rrugët e imanit, të cilat i kishin të hapura më parë. Kjo i ngjan ajetit tjetër kuranor: “Ne do t'ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (Shpalljen e Zotit) për herë të parë, dhe do t'i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre.”. [En'am, 110]. Edhe këtu thotë në vijim:

-Kështu, Ne ua vulosim zemrat atyre që i kalojnë kufijtë. - I vulosim ato, që të mos hyjë asnjë mirësi. Pa dyshim, Allahu i Madhëruar nuk u bën asnjë padrejtësi, por janë ata që i bëjnë padrejtësi vetvetes, duke refuzuar të vërtetën kur i paraqitet dhe duke e quajtur që në fillim gënjeshtër e të pabesueshme.

Ajetet 75 - 78

75. Pastaj, pas tyre, Ne dërguam Musanë dhe Harunin me Argumentet Tona, të Faraoni dhe paria e rrethit të tij. Por ata treguan kryelartësi, sepse ishin popull keqbërës.

76. Kur u erdhi e vërteta e sigurt nga Ne, ata thanë: “Kjo nuk është gjë tjetër, veçse magji e qartë!”.

77. Musai tha: “Së vërtetës që ju ka ardhur, po i thoni magji?! E si mund të jetë magji ajo?! Magjistarët kurrë nuk gjejnë shpëtim.”

78. Ata thanë: “A ke ardhur të na largosh nga ajo ku i gjetëm prindërit tanë, për t'ju mbetur juve pushteti në tokë?! Ne nuk kemi për t'ju besuar kurrë ju të dyve.”.

Shpjegimi i ajeteve

-Pastaj, pas tyre, Ne dërguam Musanë dhe Harunin me Argumentet Tona, të Faraoni dhe paria e rrethit të tij. Por ata treguan kryelartësi, sepse ishin popull keqbërës. - Pas gjithë atyre profetëve që Zoti dërgoi në popujt mohues, që i konsideruan shpalljet hyjnore gënjeshtër e trillime, Ai dërgoi Musain, birin e Imranit. Musai quhej edhe *Kelimir-Rahman*, domethënë Ai të cilit Zoti i foli. Ai ishte një nga pesë profetët më të zgjedhur dhe ndër më të mëdhenjtë, të cilëve u është shpallur

ligj madhështor dhe i gjerë. Së bashku me të, Allahu i Madhëruar dërgoi edhe vëllain e tij, Harunin, si krah dhe mbështetës. Ai i dërgoi ata te Faraoni dhe paria e shtetit të tij, sepse populli ndiqte rrugën e tyre. Zoti i pajisi ata me mrekulli dhe shenja madhështore, që tregonin se mesazhi që sollën nga Zoti ishte i vërtetë. Në themel të tij ishte njësimi i Zotit në adhurim dhe largimi i njerëzve nga adhurimi i idhujve. Por ata u treguan arrogantë me padrejtësi, edhe pse kishin siguri të plotë se ato shenja dhe Shpallja ishin të vërteta nga Zoti. Ata ishin popull keqbërës, i padrejtë dhe mosbesues.

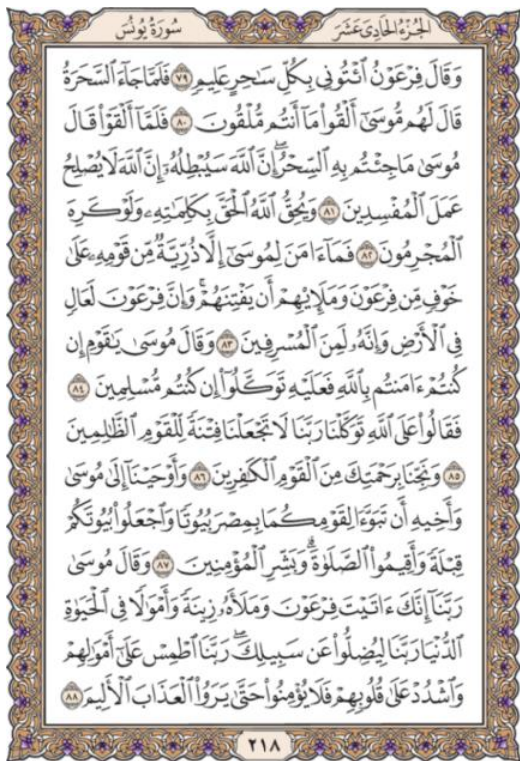
- Kur u erdhi e vërteta e sigurt nga Ne, ata thanë: “Kjo nuk është gjë tjetër, veçse magji e qartë!”. - Ajo që iu paraqit atyre ishte e vërteta më e madhe dhe më e rëndësishme. Ajo erdhi prej Zotit, të Cilit i janë nënshtruar të gjitha krijesat. Ai është Zoti i botëve, i Cili përkujdeset dhe rregullon çështjet e krijesave, me mirësinë e bujarinë e Tij. Kështu, edhe pse kjo e vërtetë u erdhi prej Zotit dhe përmes një profeti besnik si Musai, ata e refuzuan dhe nuk u nënshtruan për të jetuar sipas saj. Madje, thanë: “Kjo nuk është gjë tjetër, por veçse një magji e qartë”. Allahu i poshtëroftë! Nuk u mjaftoi refuzimi i Shpalljes dhe Profetit, por e konsideruan atë edhe si magji, e cila është ligësia më e madhe. Magjia është mashtrim real. Kështu, ata e konsideruan të vërtetën më madhe e më të qartë si mashtrimin më të madh dhe trillimin më të kotë.

- Musai tha: “Së vërtetës që ju ka ardhur, po i thoni magji?! E si mund të jetë magji ajo?!” - Duke i qortuar për mospranimin e të vërtetës, të cilën mund ta refuzojnë veçse njerëzit më të padrejtë, Musai u tha: "A po i thoni kësaj të vërtete magji?! Mendohuni pak, o të mjerë, dhe shikoni me kujdes çfarë përmban kjo e vërtetë! A mund t'i thuhet asaj magji?! Nëse e shikoni ftesën e Zotit me kujdes, do ta kuptonit lehtë se ajo është një e vërtetë e pamohueshme. Pastaj mendoni mirë edhe një fakt tjetër:

- Magjistarët kurrë nuk gjejnë shpëtim.” - Ata nuk mund të fitojnë as në dynja dhe as në ahiret. Shikoni përfundimin e secilës palë dhe se kujt do t'i takojë shpëtimi e fitorja! Më pas, për të gjithë u bë e qartë se i fituari ishte Musai (a.s), që arriti mirësitë e kësaj jete dhe të jetës tjetër. Megjithatë, duke i dhënë fjalës së Musait dhe ftesës së tij tjetër drejtim, ata thanë:

- Ata thanë: “A ke ardhur të na largosh nga ajo ku i gjetëm prindërit tanë, për t’ju mbetur juve pushteti në tokë?!”. - Vallë, ti ke ardhur që të na pengosh nga tradita e të parëve tanë, që adhuronin idhujt, dhe na urdhëron që të adhurojmë Allahun si Një të vetëm? Për ata, besimi dhe tradita e të parëve ishte argument i pakundërshtueshëm, që mund të hidhte poshtë të vërtetën me të cilën erdhi Musai (a.s). Pastaj thanë:

- Ne nuk kemi për t’ju besuar kurrë ju të dyve.”. - Ju dëshironi veç të merrni udhëheqjen dhe të na dëboni nga vendi ynë. Kjo ishte një mënyrë për të çoroditur masën e gjerë dhe për të shmangur vëmendjen e tyre nga thelbi i çështjes. Gjithashtu, ata synonin të ngjallnin urrejtje për Musain, duke e paraqitur atë si destabilizues dhe shkatërrues. Sigurisht, këto shpifje dhe trillime ndaj Shpalljes hyjnore dhe qëllimeve të një profeti nuk vlejnë aspak dhe nuk mund të konsiderohen si argument. Çdokush që vështron në thellësi të çështjeve arrin ta bëjë dallimin. Faktet dhe argumentet e vërteta nuk mund të hidhen poshtë me trillime e shpifje. Ata që e refuzojnë të vërtetën e mbështetur me fakte e mrekulli, përmes shpifjeve e trillimeve të pabaza, tregojnë për dobësinë e paaftësinë e tyre që të polemizojnë me kundërshtarin. Nëse do të kishin argumente të sakta, nuk do të thoshin: “Qëllimi yt është ky e ai”. Nuk ka rëndësi a është i vërtetë apo jo pretendimi i kundërshtarit. Rëndësi ka argumenti mbi të cilin ti mbështet refuzimin tënd të tezës së tjetrit. Nga ana tjetër, çdokush që e njihte Musain dhe thelbin e ftesës së tij e dinte mirë se ai nuk kishte

asnjë qëllim për të qenë sundimtar. Ashtu si të gjithë vëllezërit e tij profetë, qëllimi i tij ishte udhëzimi i krijesave në rrugën që është në të mirë të tyre. Kështu, qëllimi kryesor i shpifjeve të tyre shprehet me fjalët: “Ne nuk kemi për t’ju besuar kurrë ju të dyve.”. Domethënë, kundërshtonin për inat e mendjemadhësi, e jo për shkak se ftesa e Musait nuk ishte e mirë apo e mbështetur me argumente nga Zoti. Nuk është se ata ishin të paqartë apo të pasigurt në vërtetësinë e Shpalljes që solli Musai. Ata thjesht ishin të padrejtë, që këmbëngulnin në inatin dhe padrejtësinë e tyre. Ata dëshironin sundimin dhe tiraninë në tokë, pra, pikërisht atë për të cilën akuzuan profetin Musa (a.s).

Ajetet 79 - 82

79. Faraoni tha: “Më sillni të gjithë magjistarët më të zotë!”.

80. Kur erdhën magjistarët, Musai u tha: “Hidhni ç’keni për të hedhur!”.

81. Kur ata i hodhën, Musai u tha: “Kjo që keni sjellë është, vërtet, një magji e madhe.” Pa dyshim, Allahu do ta

asgjësojë atë. Allahu kurrë nuk e përkrah veprën e keqbërësve.

82. Me argumentet e Veta, Allahu e fuqizon të vërtetën, ndonëse keqbërësit e urrejnë këtë.

Shpjegimi i ajeteve

- Faraoni tha: “Më sillni të gjithë magjistarët më të zotë!”. - Duke kundërshtuar të vërtetën që solli Musai dhe duke mashtruar parinë rreth tij dhe popullin e tij, Faraoni tha: “Më sillni këtu të gjithë magjistarët më të zotë”. Pra, sillni çdo magjistar të aftë, që bën magji të fortë. Përhapeni lajmin në çdo anë të Egjiptit, që të vijnë të gjithë llojet e magjistarëve.

- Kur erdhën magjistarët, Musai u tha: “Hidhni ç’keni për të hedhur!”. - Kur magjistarët u mblodhën dhe bashkuan në ditën e përbaljes së madhe, Musai (a.s) u tha: “Hidhni ç’keni për të hedhur”. Ai i sfidoi duke i ftuar të jepnin maksimumin e tyre, pa u kufizuar në asgjë. Ai e bëri këtë, sepse ishte i binduar për fitoren e premtuar nga Zoti i gjithësisë. Musain nuk e shqetësonte aspak se çfarë magjish të frikshme e të mëdha do të sillnin ata.

- Kur ata i hodhën, Musai u tha: “Kjo që keni sjellë është, vërtet, një magji e madhe.” Pa dyshim, Allahu do ta asgjësojë atë. - Litarët dhe shkopinjtë që hodhën magjistarët u shfaqën si gjarpërinj që lëviznin. Atëherë Musai (a.s) tha: “Kjo është magji e vërtetë dhe shumë e madhe! Por megjithatë, Allahu i Lartësuar do ta shkatërojë, sepse Allahu i Lartësuar nuk i jep sukses e nuk i bën vend të keqes dhe shkatërrimtarëve.” Me këtë magji, ata synonin që të luftonin dhe rrënonin të vërtetën. Ata i shpallën luftë të vërtetës dhe mbrojtësve të saj. A ka padrejtësi më të madhe se kjo?!

- Allahu kurrë nuk e përkrah veprën e keqbërësve. - Kështu do të ndodhë me çdo keqbërës e kriminel, që lufton të vërtetën. Çdo punë që kryen, çdo hile e kurth që thur kundër të vërtetës, çdo intrigë e plan ogurzi që ndërton kundër besimtarëve e të mirëve, të gjitha këto do të shkatërrohen. Edhe nëse

planet dhe veprat e tyre duket sikur në ndonjë moment ecin dhe realizohen, përfundimi është i pashmangshëm: ata do të dështojnë e humbasin.

- Me argumentet e Veta, Allahu e fuqizon të vërtetën, ndonëse keqbërësit e urrejnë këtë. - Ndryshe ndodh me vepërmirët, që përpiqen të rregullojnë duke synuar veçse kënaqësinë e Zotit. Veprat e tyre, bashkë me mjetet dhe rrugët që ata ndjekin për t'i realizuar ato, janë të gjitha të mira dhe të urdhëruara nga Zoti. Këtyre Zoti ua plotëson veprat, u jep begati dhe i bën të qëndrueshëm në to. Musai (a.s) hodhi shkopin e tij, i cili filloi të gëlltiste të gjitha ato magji që kishin hedhur magjistarët. Kështu, magjitë e tyre u shkatërruan dhe e kota që ata mbështesnin doli sheshit. Pasi iu bë e qartë e vërteta, magjistarët u përkulën menjëherë në sexhde për Allahun. Në këtë çast, Faraoni i kërcënoi se do t'ua priste duart e këmbët, por ata nuk i shqetësoi aspak ky kërcënim. Ata synonin faljen dhe mëshirën e Allahut, prandaj edhe qëndruan si malet në besimin e tyre. Nga ana tjetër, Faraoni, paria rreth tij e populli i tyre, përsëri nuk besuan dhe nuk nxorën mësim nga kjo ndodhi e jashtëzakonshme. Përkundrazi, ata vazhduan në të kotën e tyre, në mosbesim dhe në kalimin e kufijve.

Ajetet 83 – 86

83. Musait nuk i besoi askush, përveç një pakice nga populli i tij, prej frikës nga Faraoni dhe nga rrethi i tij, se mos i përndiqnin. Vërtet, Faraoni ishte kryeneç në Tokë dhe ishte nga ata që kaluan çdo kufi (në tirani e padrejtësi).

84. Musai tha: “O populli im! Nëse vërtet besoni në Allahun, vetëm tek Ai mbështetuni, nëse jeni muslimanë!”

85. Ata u përgjigjën: “Allahut i mbështetemi. O Zoti ynë! Mos na sprovo me popullin keqbërës!”

86. Dhe, me mëshirën Tënde, na shpëto nga ata që të mohojnë Ty!”

Shpjegimi i ajeteve

- Musait nuk i besoi askush, përveç një pakice nga populli i tij, prej frikës nga

Faraoni dhe nga rrethi i tij, se mos i përndiqnin. Vërtet, Faraoni ishte kryeneç në Tokë dhe ishte nga ata që kaluan çdo kufi (në tirani e padrejtësi). - Vetëm një grup të rinjsh nga mesi i bijve të Israelit i besuan Musait. Imani kishte zënë vend në zemrat e tyre dhe ai i bëri të qëndrueshëm, me gjithë frikën e madhe nga përndjekja e Faraonit. Faraoni ishte diktator dhe tiran. Padrejtësitë dhe përndjekja që ai ushtronte ishin të ashpra, prandaj ishte normale që njerëzit të kishin frikë prej ndëshkimit të tij. I Madhëruari e përshkruan atë si ‘*musrifin*’, pra, nga ata që kalojnë çdo kufi në padrejtësi, tirani e egërsi. Ka një urtësi në faktin se Musain e besuan vetëm një grup të rinjsh. Të rinjtë janë më të prirur dhe me të shpejtë në përqafimin e të vërtetës, ndryshe nga të vjetrit, që janë rritur dhe brumosur me mosbesim, idhujtari, gjynahe e padrejtësi. Shkak për refuzimin është besimi i shtrembëruar dhe sëmundjet që u kanë zaptuar zemrat për një kohë të gjatë. Ata janë më larg të vërtetës sesa zemrat e të rinjve, që ende janë të pastra e të papërlyera.

- Musai tha: “O populli im! Nëse vërtet besoni në Allahun, vetëm tek Ai mbështetuni, nëse jeni muslimanë!” - Musai (a.s) e porositi popullin e tij për durim dhe u kujtoi atyre që gjithmonë të kërkonin strehim e ndihmë tek Allahu, duke qenë të qëndrueshëm. Ai i porositi që të plotësonin dhe shprehin me vepra besimin e tyre: “Nëse vërtet besoni në Allahun, vetëm tek Ai mbështetuni, nëse jeni muslimanë!” Pra, zbatoni me kurajë atë që ju mëson besimi juaj. Mbështetuni Allahut, vetëm Atij drejtojuni për ndihmë dhe sukses!

- Ata u përgjigjën: “Allahut i mbështetemi. O Zoti ynë! Mos na sprovo me popullin keqbërës!” - Duke treguar gatishmërinë dhe përkushtimin në zbatimin e kësaj porosie, ata thanë: “Allahut i mbështetemi. O Zoti ynë! Mos na sprovo me popullin keqbërës!” Kështu, pasi shprehën përkushtimin e plotë të tyre, iu lutën Zotit: “O Zot! Mos u jep atyre pushtet

e forcë mbi ne, që të na sprovonjë në besimin tonë, ose të na mposhtin e poshtërojnë, e kështu të mendojnë se janë në të drejtën e të thonë: “Nëse ndjekësit e Musait do të ishin me të vërtetën, ata nuk do të mposhteshin nga ne.”

- "...dhe, me mëshirën Tënde, na shpëto nga ata që të mohojnë Ty!" - Vetëm me mëshirën Tënde, ne mund të shpëtojmë nga sherri i tyre. Vetëm me mëshirën Tënde, ne mund të zbatojmë fenë tonë dhe të jetojmë sipas ligjit Tënd. Kështu do të shfaqim haptazi shenjat e besimit tonë, pa pasur kundërshtues e pengues.

Ajetet 87 - 89

87. Ne i shpallëm Musait dhe vëllait të tij: “Gjeni vend për popullin tuaj në Egjipt! Kthejini në faltore shtëpitë tuaja dhe falni rregullisht namazin! Përgëzoji besimtarët!

88. Musai tha: “O Zoti ynë! Ti i ke dhënë Faraonit dhe parisë së tij stoli dhe pasuri në jetën e kësaj bote dhe kështu, o Zoti ynë, ata po i largojnë njerëzit prej rrugës Sate. O Zoti ynë! Zhduke pasurinë e tyre dhe vulosi zemrat e tyre që të mos besojnë derisa ta ndiejnë dënimin e dhembshëm!”

89. Ai tha: “Është pranuar lutja juaj. Prandaj përqendrohuni në rrugën tuaj e mos ndiqni rrugën e atyre që nuk dinë!”

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne i shpallëm Musait dhe vëllait të tij: “Gjeni vend për popullin tuaj në Egjipt!** - Pas masave shtrënguese të ndërmarra nga Faraoni e paria e tij kundër popullit të Musait duke dashur t'i mundonin dhe largonin ata nga feja e tyre, Allahu i Madhëruar i shpalli Musait:

- **Kthejini në faltore shtëpitë tuaja dhe faleni rregullisht namazin!** - Allahu i Madhëruar i urdhëroi që të ndërtonin shtëpi për t'u fshehur dhe për t'i kthyer ato në faltore, sepse nuk mund t'i kryenin ritet në objektet e përbashkëta të kultit. Më pas i porositi: “faleni rregullisht namazin!”, sepse ai është një adhurim që të ndihmon në të gjitha çështjet.

- **Përgëzoji besimtarët!** - Përgëzoji besimtarët se Zoti do t'u japë fitoren dhe pushtetin në tokë! Ai do t'u mundësojë që ta shfaqin haptazi fenë e tyre. Të jeni të bindur se, pas vështirësisë, vjen lehtësimi. Në fakt, lehtësimi vjen së bashku me vështirësinë. Dhe, vërtet, pasi çështja u ngushtua dhe sprova u ashpërsua, Allahu i Madhëruar solli çlirimin e lehtësimin. Në këtë kohë, kur Musai pa ashpërsinë dhe tiraninë e ushtruar nga Faraoni dhe ndjekësit e tij, i mallkoi dhe u lut kundër tyre, ndërsa Haruni bëri ‘amin’ për lutjen e Musait.

- **Musai tha: “O Zoti ynë! Ti i ke dhënë Faraonit dhe parisë së tij stoli dhe pasuri në jetën e kësaj bote dhe kështu, o Zoti ynë, ata po i largojnë njerëzit prej rrugës Sate.”** - Kuptimi: O Zot! Ti i ke dhënë Faraonit stoli të të gjitha llojeve, veshje e shtëpi luksoze, shërbëtorë e pasuri të mëdha. Kështu, nëpërmjet këtyre pasurive, ata mund të devijojnë njerëzit nga rruga Jote dhe t'i humbasin ata, duke u bërë shkak jo vetëm për devijimin e vetë atyre, por edhe të të tjerëve. Për këtë arsye, ata e kishin merituar mallkimin e Musait, i cili tha:

- **“O Zoti ynë! Zhduke pasurinë e tyre dhe vulosi zemrat e tyre që të mos besojnë derisa ta ndiejnë dënimin e dhembshëm!”** - Zhduki pasuritë e tyre duke ua shkatërruar ose duke ua shndërruar ato në gurë, që të mos kenë më asnjë dobi prej tyre. Lutja tjetër e Musait kundër tyre ishte: “...vulosi zemrat e tyre që të mos besojnë derisa ta ndiejnë dënimin e dhembshëm!” Pra, ashpërsoji zemrat e tyre, në mënyrë që të mos besojnë më, derisa të shohin ndëshkimin e Zotit. Musai (a.s) e bëri këtë lutje nga zemërimi i madh ndaj tyre dhe për shkak të diturisë së tij të plotë rreth Zotit dhe faktit se Ai do t'i ndëshkonte ata për krimet e tyre të pashembullta duke ua mbyllur portën e besimit dhe të kthimit tek Ai.

- **Ai tha: “Është pranuar lutja juaj. Prandaj përqendrohuni në rrugën tuaj e mos ndiqni rrugën e atyre që nuk dinë!”**

- Allahu i Madhëruar, duke iu drejtuar Musait dhe Harunit, tha: "Është pranuar lutja juaj." Në fakt, ishte Musai që e bëri atë lutje, ndërsa Haruni bënte "amin". Kjo tregon se kur dikush thotë "amin" për një lutje të thënë nga dikush tjetër, ai konsiderohet sikur e ka bërë vetë atë lutje. Pastaj i Lartësuar i këshillon dhe i porositi ata që të jenë të qëndrueshëm dhe të duruar në rrugën e Tij dhe të vazhdojnë davetin, duke u larguar njëkohësisht nga injorantët e humbur, të cilët janë larguar nga rruga e drejtë e Tij. Ata ndjekin rrugët e zjarrit, në të cilat ftojnë edhe pasuesit e tyre. Allahu i Madhëruar e urdhëroi Musain që të nisej për udhëtim me bijtë e Izraelit natën, duke i treguar se ata do të përndiqeshin nga Faraoni dhe ushtria e tij. Dhe, vërtet, Faraoni dërgoi lajmëtarë në çdo qytet që të mobilizonin ushtarë për t'u vënë në ndjekje të Musait. Ai u tha: "Musai dhe populli i tij janë veçse një grup i vogël, që kanë shkaktuar zemërimin tonë." Kështu, Faraoni grumbulloi një ushtri të madhe me njerëzit që ishin afër dhe me ata që ishin larg. Ai u vu në ndjekje të Musait, i mbushur me armiqësi, zemërim dhe urrejtje të padrejtë, duke shkelur kufijtë e Zotit dhe duke dashur shkatërrimin e tiraninë në tokë. Por kujdes! Kur gjyhet dhe padrejtësitë shtohen dhe e mbulojnë një popull, atëherë dije se ndëshkimi është shumë afër e do të godasë ashpër.

Ajetet 90 - 92

90. Ne i kaluam bijtë e Izraelit përtej detit, ndërsa Faraoni dhe ushtria e tij i ndoqën nga pas, të mbushur me mizori dhe armiqësi kundër tyre. Por kur ai po mbytej, tha: "Besoj se nuk ka zot tjetër veç Atij të Cilit i besojnë bijtë e Izraelit. Edhe unë jam nga muslimanët."

91. (I'u tha atij:) Vallë, tani po beson, ndërsa më parë kundërshtojte dhe ishte prej shkatërrimtarëve?!

92. Sot do ta nxjerrim trupin tënd, që ti të shërbesh si argument për ata që do të vijnë më pas. Vërtet, shumë njerëz janë

tërësisht të pavëmendshëm ndaj argumenteve Tona.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne i kaluam bijtë e Izraelit përtej detit, ndërsa Faraoni dhe ushtria e tij i ndoqën nga pas, të mbushur me mizori dhe armiqësi kundër tyre. - Kur Musai me popullin e tij mbërritën në bregdet, Allahu i Madhëruar e urdhëroi atë që të godiste detin me shkopin e vet. Ashtu veproi dhe deti u nda në 12 shtigje, nëpër të cilat kaluan bijtë e Izraelit. Menjëherë pas tyre hynë dhe ushtria e Faraonit. Pasi populli i Musait doli tërësisht nga deti, ndërsa ushtria e Faraonit gjendej ende brenda në të, Allahu i Madhëruar urdhëroi detin ta përpinte me dallgët e tij Faraonin dhe ushtrinë e tij. Bijtë e Izraelit e panë me sytë e tyre ushtrinë e armikut të tyre që mbytej. Në kohën kur uji po i afrohej Faraonit dhe shkatërrimi i tij ishte afër, ai tha:

- Por kur ai po mbytej, tha: "Besoj se nuk ka zot tjetër veç Atij të Cilit i besojnë bijtë e Izraelit. Edhe unë jam nga muslimanët." - Kështu, Faraoni dëshmoi se po e besonte Allahun si të vetmin që meriton të adhurohet, dhe askush tjetër. Pastaj tha: "...edhe unë jam nga muslimanët!" Pra, edhe unë do të jem si ata që binden e dorëzohen për të jetuar sipas fesë së Zotit dhe sipas Shpalljes që përcolli Musai.

- (I'u tha atij:) Vallë, tani po beson, ndërsa më parë kundërshtojte dhe ishte prej shkatërrimtarëve?! - Allahu i Madhëruar na tregon se besimi i shprehur në gjendje të tillë është i padobishëm, duke thënë: "Po beson dhe po i pranon profetët e Zotit, ndërkohë që më parë ti shfaqje hapur mosbindjen dhe poshtërsitë, mohimin e Zotit, të profetëve e të Shpalljes së Tij?! Përveç mohimit, ti ishte prej shkatërruesve, që cenojnë të drejtat e krijesave e Zotit. Kështu, është ligj i pandryshueshëm i Zotit që besimi në këtë moment dhe gjendje është i papranueshëm dhe i padobishëm. Çdo mohues që e shfaq besimin e tij në gjendje domosdoshmërie dhe gjatë kohës kur

njëri tjetrin të humbur dhe si armik të urryer. Kjo është vepra që shejtani i mallkuar e preferon mbi shumë e shumë punë të tjera. Mendohu pak! Zoti i tyre është Një i vetëm, profeti që pasojnë është i njëjtë, feja së cilës i përkasin është e njëjtë, synimet, planet dhe motivet që ata synojnë janë të njëjta. Atëherë, për çfarë përçahen dhe kundërshtohen, duke cenuar qëllimin e çështjes së tyre?! Përse bien në këtë rrëpirë, që prish rregullin e bashkësisë, duke humbur shumë mirësi të kësaj bote e të botës tjetër?! Për shkak të këtyre ndasive, venitet e vdes edhe imani. Të lutemi, o i Adhuruari ynë, që të mëshirosh e sjellësh butësi mbi robërit e Tu besimtarë, që ta bashkosh fjalën dhe rreshtat e tyre, të futësh dashuri e vëllazëri në zemrat e tyre, të udhëzosh të devijuarit mes tyre, që të kthehen në gjirin e vëllazërisë së tyre! Ti je Zoti i bujarisë dhe madhësisë.

Ajetet 94 – 95

94. Nëse je në dyshim për këtë që të shpallëm, atëherë pyeti ata që kanë lexuar Librin para teje! Pa dyshim, ty të ka ardhur e Vërteta nga Zoti yt, prandaj mos u bëj prej atyre që dyshojnë!

95. Mos u bëj si ata që mohuan argumentet e Allahut, se ashtu do të bëheshe nga të humburit.

Shpjegimi i ajeteve

-Nëse je në dyshim për këtë që të shpallëm, atëherë pyeti ata që kanë lexuar Librin para teje! - Allahu i Madhëruar i thotë Profetit të Tij: "Nëse dyshon a është e vërtetë ajo që Zoti ka shpallur apo jo, atëherë pyeti ata që e lexonin Librin hyjnor ose shpalljet e mëparshme, para teje. Pyeti ata dijetarë të drejtë, që e shfaqin të vërtetën dhe kurrë nuk e fshehin atë. Ata patjetër do të të miratojnë dhe do të dëshmojnë se ajo që të është shpallur është e vërteta e sigurt dhe në përputhje me shpalljet e Zotit që ata i njohin dhe i kanë pranuar." Dikush mund të pyesë: Shumë ithtarë të Librit, jehudë e krishterë e kundërshtuan dhe mohuan Profetin e fundit të Zotit, Muhamedin ﷺ.

Ata nuk pranuan ftesën e tij, që të jetonin sipas Shpalljes e fesë që Ai solli nga Zoti. Atëherë, si është e mundur që Zoti e urdhëron Profetin e Tij që të kërkojë dëshminë e tyre dhe ta konsiderojë atë si argument për vërtetësinë e tij si profet dhe vërtetësinë e Shpalljes dhe fesë së tij?! Përgjigjja për këtë pyetje është si vijon: Nëse dëshmia i atribuohet një grupi ose pasuesve të një drejtimi të caktuar, ose banorëve të një vendi, atëherë qëllimi është për ata nga mesi i tyre që janë të besueshëm e të drejtë. Ndërsa të tjerët, edhe pse mund të jenë më të shumtë në numër, janë të papërfillshëm dhe nuk i përfshin ai tekst. Dëshmia, që të jetë pranueshme, duhet të bazohet në dituri, sinqeritet dhe drejtësi. Nga ana tjetër, është fakt historik se ishin të shumtë priftërinjtë e murgjërit e krishterë dhe dijetarët judej që e besuan Shpalljen që iu dha Muhamedit ﷺ nga Zoti i botëve. I tillë ishte p.sh. Abdullah Ibn Selami, e shumë e shumë të tjerë, të cilët pranuan Kur'anin në kohën e Profetit, të kalifëve pas tij dhe më vonë. I tillë ishte edhe Keab el Ahbari. Dëshmia e ithtarëve të Librit, për të cilën aludohet, bazohet në Librin që ata pasojnë, pra, në Teurat. Nëse në Teurat gjendet diçka që pohon dhe përputhet me atë që gjendet në Kur'an, duke dëshmuar për saktësinë e saj, atëherë edhe nëse të gjithë ithtarët e Librit do të binin dakord që ta refuzonin, do të ishte e pavlefshme dhe e parëndësishme. Ky mohim nuk e rrëzon vërtetësinë e Profetit dhe të Shpalljes së Tij. Mendohu me kujdes! Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin e Tij që të argumentonte saktësinë dhe vërtetësinë e Shpalljes së Tij me dëshminë e *ehlu kitab*-it, madje ta bënte këtë haptazi, ndërkohë që shumë prej tyre ishin shumë të përbetuar për ta penguar e shkatërruar thirrjen e Muhamedit ﷺ. Nëse ata do të kishin ndonjë mundësi për ta refuzuar atë që tha Zoti, do ta kishin bërë. Por duke qenë se ata nuk mundën ta mohonin diçka të tillë nga njëra anë, dhe besimi i një pjese të madhe të tyre në këtë Shpallje madhështore nga ana tjetër, ishin

argument shumë i fortë që tregonte vërtetësinë e Kur'anit e saktësinë e tij si fjalë e Zotit. Gjithashtu, nuk është e vërtetuar që shumica e *ehlu kitab-it* e refuzuan ftesën e Muhamedit. Përkundrazi, ka shumë fakte se shumica e tyre e pranoi atë, me zgjedhje të lirë. Në kohën e Profetit ﷺ, shumë vende ishin të besimit të krishterë ose hebre. Nuk zgjati shumë dhe shumica e banorëve të Shamit, Misirit, Irakut dhe rrethinave të tyre, që në të shkuarën ishin djepe të besimit të krishterë e judej, pranuan Islamin. Të vetmit që nuk përqaftuan Islamin ishin paria dhe udhëheqësit e tyre, së bashku me një pakicë injorantësh, të cilët i dhanë përparësi më shumë pushtetit dhe ofiqeve, kundrejt besimit të pastër dhe Shpalljes së vërtetë të Zotit. Shumë nga të paditurit mbetën në fenë e tyre të devijuar thjesht me emër, pa pasur asnjë njohuri dhe bindje. Kështu, për shembull, shumica e *el ifrixh-ëve* në fakt janë mosbesimtarë, që nuk pranojnë asnjë profet të Zotit, por deklarojnë se janë të krishterë thjesht për të mos humbur pushtetin dhe si mbulesë për kotësitë e padrejtësitë e tyre. Këtë fakt e di mirë çdokush që njeh gjendjen dhe bëmat e tyre.⁵⁷

- Pa dyshim, ty të ka ardhur e Vërteta nga Zoti yt, prandaj mos u bëj prej atyre që dyshojnë! Mos u bëj si ata që mohuan argumentet e Allahut, se ashtu do të bëheshe nga të humburit. - Nga kjo kuptohet se Allahu i Madhëruar na ka ndaluar nga dy gjëra:

1. dyshimet rreth Kur'anit, dhe;
2. mohimi i Kur'anit, duke mos e pranuar si Libër të Zotit.

E si mund të mohohen apo të vihen në dyshim ajetet e qarta të Allahut të sjella në Kur'an?! Ai është mrekullia e Zotit, që nuk pranon asnjë dyshim. Për ata që bien në këtë gabim, Zoti ka treguar se janë të dështuar dhe nuk arrijnë asnjë lloj fitimi. Ata kanë humbur përfundimisht shpërblimin e dynjasë dhe të ahiretit dhe kanë merituar ndëshkimin në të dyja jetët. Dihet mirë se ndalimi nga diçka

konsiderohet edhe si urdhër për të kundërtën e saj. Në këtë mënyrë, nga ajeti kuptojmë se jemi të urdhëruar që të besojmë Kur'anin tërësisht e pa dyshime, me zemër të qartë dhe të qetë për vërtetësinë e tij. E kemi detyrë gjithashtu përkushtimin e plotë për të jetuar sipas mësimëve të këtij Kur'ani. Prej tij duhet të marrim diturinë dhe sipas diturisë së tij duhet të punojmë dhe të ndërtojmë jetën tonë. Vetëm kështu njeriu do të jetë me fitimtarët, që arrijnë qëllimet më të larta dhe virtytet më të plota. Të tillët janë të ruajtur nga dështimi e humbja.

Ajetet 96 – 97

96. Me të vërtetë, ata të cilët e merituan vendimin e Zotit tënd (për ndëshkim), ata nuk do të besonin,

97. edhe sikur t'u vinin të gjitha Shenjat, derisa ta shohin vetë dënimin e rëndë.

Shpjegimi i ajeteve

Ata për të cilët Zoti ka vendosur përfundimisht se do të jenë të humbur, të devijuar dhe banorë të Zjarrit, ashtu do të jenë. Ata do të përfundojnë ashtu siç e ka caktuar Zoti, me vendimin e Tij të urtë dhe të drejtë. Ata nuk kanë për të besuar më, edhe sikur t'u vijë çdo lloj shenje e mrekullie nga Zoti. Madje këto shenja ua shtojnë më shumë shfrenimin, padrejtësitë dhe humbjen. Pa dyshim, Allahu nuk u bën asnjë padrejtësi, por janë ata që i bëjnë padrejtësi vetes së tyre. Janë ata që, me përzgjedhjen e tyre të lirë, e refuzojnë të vërtetën kur u paraqitet për herë të parë. Me refuzimin e të vërtetës, ata meritojnë që Allahu i Lartësuar t'i ndëshkojë duke ua vulosur zemrat, shikimet dhe dëgjimin e tyre. Prandaj ata nuk kanë për të besuar, derisa të shohin dënimin e dhimbshëm, për të cilin janë paralajmëruar. Ajo ditë ka për të qenë e tmerrshme për ta. Vetëm atëherë do ta kuptojnë dhe do të binden se ishin në humbje të plotë dhe se ajo që sollën profetët ishte e vërtetë e padiskutueshme. Por atë ditë pendimi dhe besimi nuk vlen më, siç thotë Zoti: "Kështu atë ditë atyre që bënë padrejtësi, asnjë pendesë nuk u bën dobi e

as që kërkohet të arsyetohen." [Rum 57]. Shenjat dhe argumentet e Zotit u bëjnë dobi vetem atyre që kanë zemër të gjallë dhe dëgjojnë me kujdes dhe me qëllimin për të gjetur të vërtetën, siç thotë i Madhëruari në një ajet tjetër kuranor: "Të gjitha këto janë fakte për cilindo që ka zemër, që dëgjon me vëmendje dhe dëshmon." [Kaf 37].

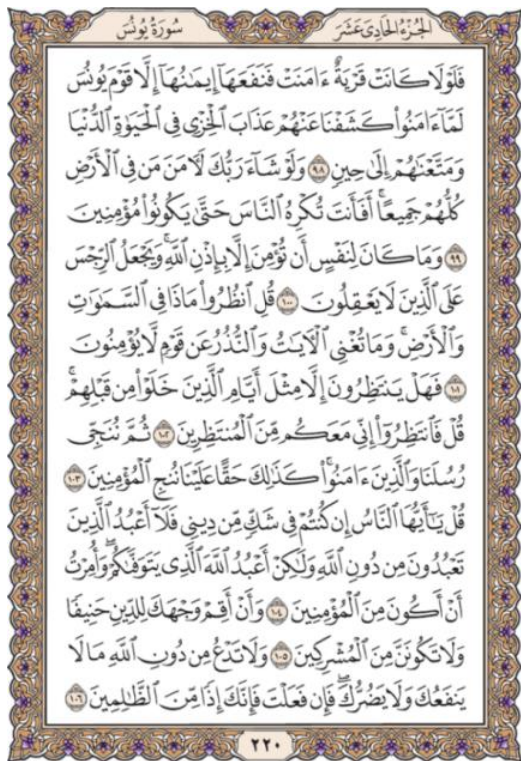
Ajeti 98

98. Përse nuk pati ndonjë vend, banorët e të cilit të besonin dhe t'u bënte dobi besimi i tyre, përveç popullit të Junusit? Kur ata besuan, Ne ua larguam dënimin poshtërues në jetën e kësaj bote dhe i lejuam të jetojnë deri në një afat të caktuar.

Shpjegimi i ajetit

- Përse nuk pati ndonjë vend, banorët e të cilit të besonin dhe t'u bënte dobi besimi i tyre, përveç popullit të Junusit? - Kështu, nuk ka pasur ndonjë popull që ka mohuar profetët dhe që ka besuar në momentet e përjetimit të ndëshkimit, dhe t'i ketë bërë dobi ky besim. Allahu i Madhëruar na tregon rreth Faraonit: "Faraoni tha: "Besoj se nuk ka zot tjetër veç Atij që i besojnë benu israilët! Edhe unë jam musliman!" [Junus 90] Por atij iu tha: "Vallë, tani po beson, ndërsa më parë kundërshtojte dhe ishte shkatërrimtar?!" [Junus 91]. Gjithashtu, i Lartësuar ka thënë: "Dhe kur e panë Dënimin Tonë, thanë: "Ne i besojmë Allahut, që është Një dhe i mohojmë ata që i adhuronim veç Tij". Por besimi i tyre pasi panë dënimin Tonë, nuk u bëri dobi. I tillë është ligji i Allahut që ka vepruar ndër robërit e Tij. Dhe kështu u shkatërruan mohuesit e Allahut." [Gafir 84, 85]. Po ashtu: "E kur ndonjërit prej tyre i vjen vdekja, ai thotë: "O Zoti im, më kthe, që të bëj vepra të mira e ta kompensoj atë që shpërfilla!" Jo, kurrresi!" [Muminun 99].

- Kur ata besuan, Ne ua larguam dënimin poshtërues në jetën e kësaj bote dhe i lejuam të jetojnë deri në një afat të caktuar. - Urtësia e këtij vendimi nga Zoti i Gjithpushtetshëm dhe i Urtë është shumë e qartë dhe e kuptueshme. Imani i imponuar

nuk është si imani me përzgjedhje të lirë. Ai nuk është iman i vërtetë. Njeriu që beson i detyruar nga kushtet, kur largohen kushtet që e detyrojnë të besojë, menjëherë ai kthehet në mosbesim. Ky është rregulli i përgjithshëm i Zotit: Imani nuk të vlen nëse ndëshkimi ka filluar të zbresë. Përjashtim bën vetëm rasti i popullit të Junusit. Allahu na njofton se atyre u bëri dobi imani, edhe pse filluan të besonin veçse pasi vunë re shenjat e para të ndëshkimit. Ai thotë: "Kur ata besuan, Ne ua larguam dënimin poshtërues në jetën e kësaj bote dhe i lejuam të jetojnë deri në një afat të caktuar." Sigurisht që edhe ky përjashtim për këtë popull ka ndonjë urtësi tek i Gjithëdijshmi që ne nuk e dimë; dhe arsyeja jonë nuk arrin ta kapë. Thotë i Madhëruari: "Edhe Junusi ishte një nga të dërguarit Tanë. Ai hipi në një anije, që ishte e mbushur plot (*me njerëz*), dhe mori pjesë në një short, por humbi (*ndaj e hodhën në det*). Atë e gëlltiti peshku dhe e meritoi qortimin. Sikur ai të mos kishte qenë prej atyre që e përmendin shumë Zotin, do të mbetej në barkun e tij

(*peshkut*) deri Ditën e Ringjalljes. Ne e nxorëm atë në një tokë pa bimë (*shkretëtirë*), ashtu të sëmurë. Megjithatë, bëmë që të mbijë aty për të një bimë kungulli. Ne e dërguam atë te njëqind mijë e më shumë veta, dhe ata i besuan. Ne i lamë ata të jetonin deri në afatin e caktuar." [Safat 139 – 148]. Ndoshta urtësia është se Allahu e dinte që populli i Junusit, nëse do t'u jepej mundësia të jetonin e besonin pas ndëshkimit, ata nuk do të ktheheshin më pas në mohim. Ndërsa popujt e tjerë, edhe nëse do të ktheheshin e t'u jepej mundësia të besonin, ata nuk do të vazhdonin më në besim. Është i Gjithëdituri Ai që gjykon për çdo çështje.

Ajetet 99 – 100

99. Sikur të kishte dashur Zoti yt, do të besonin ata që janë në Tokë që të gjithë. Vallë, ti do t'i detyrosh njerëzit që të bëhen besimtarë?

100. Asnjë njeri nuk mund të besojë, përveçse me lejen e Allahut. Ndërsa ligësia (e mohimit të Zotit) do të godasë ata që nuk mendojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur, Muhamedit ﷺ dhe i thotë:

- Sikur të kishte dashur Zoti yt, do të besonin ata që janë në Tokë që të gjithë. - Allahu është i plotfuqishëm që t'u inspirojë imanin dhe t'i bëjë të gjithë zemrat e njerëzve të denja për devotshmërinë. Por urtësia e Tij e kërkon që t'i lërë të lirë të zgjedhin, dhe kështu disa besojnë ose bëjnë durim derisa gjejnë besimin, ndërsa të tjerë nuk e meritojnë besimin dhe zgjedhin mohimin. Asnjë krijesë nuk mund ta detyrojë njeriun për të qenë besimtar. I Lartësuar i thotë:

- Vallë, ti do t'i detyrosh njerëzit që të bëhen besimtarë? - Kjo është jashtë mundësive të tua dhe të çdo krijese tjetër. Askush, veç Allahut, nuk ka mundësi për diçka të tillë. Ai thotë:

- Asnjë njeri nuk mund të besojë, përveçse me lejen e Allahut. Ndërsa ligësia (e mohimit të Zotit) do të godasë ata

që nuk mendojnë. - Kjo ndodh vetëm me dëshirën, vullnetin dhe lejimin e Tij *kaderij* dhe *sherij*.⁵⁸ Ata njerëz që, me urtësinë dhe kaderin e Zotit, e pranojnë imanin, ata pastrohen, dhe kështu tek ata kultivohet imani. Ata nënshtrohen, e pranojnë të vërtetën dhe tregojnë durim, prandaj dhe Zoti ua prin mbarë dhe i udhëzon në rrugë të drejtë. Ndërsa ata që nuk logjikojnë dhe as denjojnë të marrin në konsideratë urdhëresat e ndalesat e Zotit, e as që i përfillin porositë, këshillat e paralajmërimet e Tij, ata meritojnë që Zoti të vendosë mbi ta ndyrësinë dhe humbjen, mosbesimin e mosdurimin.

Ajetet 101 - 103

101. Thuaj: "Vështroni me vëmendje atë që ndodhet në qiej dhe në Tokë! Por, as argumentet dhe as qortimet nuk u bëjnë dobi atyre që nuk besojnë.

102. Mos vallë janë duke pritur ditë të ngjashme të dënimit të atyre që jetuan më parë? Thuaj: "Prisni atëherë, se edhe unë së bashku me ju po pres!"

103. Ne do t'i shpëtojmë të dërguarit Tanë dhe ata që besojnë. Kështu, është detyra Jonë, që t'i shpëtojmë besimtarët.

Shpjegimi i ajeteve

- Thuaj: "Vështroni me vëmendje atë që ndodhet në qiej dhe në Tokë! - Allahu i Madhëruar i urdhëron robërit e Tij që të vështrojnë në çdo gjë që gjendet në qiej dhe në tokë. Qëllimi këtu është të vështrosh duke përsiatur, studiuar, analizuar dhe duke nxjerrë mësim nga ky krijim i Zotit. Le të meditojmë e të nxjerrim mësim, siç bëjnë të diturit dhe të urtit nga gjithçka që gjendet në qiej dhe në tokë, për të parë argumentet e madhështisë së Krijuesit. Në të gjitha këto ka argumente për njerëzit që besojnë. Ato përmbajnë shumë urtësi për ata njerëz që kanë besim të plotë te Zoti i Madhërisëm. Të gjitha këto tregojnë se Allahu është Një i vetëm. Vetëm Allahu meriton të adhurohet me dashuri, madhërim e frikërespekt. Ai është i lavdëruari e i përshkruari me të gjitha cilësitë e emrat e plotë dhe të bukur. Allahu është Ngadhënjimtari dhe Bujari dhe

Atij i takojnë emrat më të bukur, cilësitë më të larta e madhështore. Por me gjithë këto shenja madhështore, që u ka mundësuar krijesave që t'i hulumtojnë, Allahu i Lartësuar thotë:

- Por, as argumentet dhe as qortimet nuk u bëjnë dobi atyre që nuk besojnë. - Ata nuk mund të përfitojnë nga shenjat dhe argumentet, sepse i kanë kthyer shpinën së vërtetës me urrejtje dhe armiqësi.

- Mos vallë janë duke pritur ditë të ngjashme të dënimit të atyre që jetuan më parë? - Çfarë presin tjetër mohuesit e shpalljeve të Zotit, me gjithë qartësinë e tyre? Ajo që pritet është i njëjti përfundim, sikurse ai i popujve që shkuan. Ata i pret i njëjti ndëshkim e poshtërim si të tjerët. Ky është ligji i Zotit, sepse të njëjta ishin edhe padrejtësitë e tyre. Ai thotë:

- Thuaj: "Prisni atëherë, se edhe unë së bashku me ju po pres!" - Më vonë do ta kuptoni se kujt do t'i takojë përfundimi i mirë dhe shpëtimi nga çdo e keqe në këtë botë dhe tjetrën. Të shpëtuarit kanë qenë dhe do të jenë vetëm profetët e Zotit dhe pasuesit e tyre.

- Ne do t'i shpëtojmë të dërguarit Tanë dhe ata që besojnë. - Kështu Allahu i Madhëruar jep këtë premtim kaq qetësues e të dashur për besimtarët. Ai do t'i shpëtojë ata prej çdo gjëje të urreyer e të keqe, prej rreziqeve të ndryshme dhe vështirësive në të dyja jetët. Pastaj Ai thotë:

- Kështu, është detyra Jonë, që t'i shpëtojmë besimtarët. - Ky është një detyrim që i Plotpushtetshmi ia ka ngarkuar Vetes së Tij. Allahu Ekber! Kjo është mbrojtja që Allahu premtonte për besimtarët. Nga ne kërkohet besimi i pastër, korrekt dhe i sinqertë. Ajo që na premtohet është: "Allahu i mbron ata që besojnë". Në varësi të imanit do të jetë edhe ruajtja nga fatkeqësitë e vështirësitë e dynjasë dhe të ahiretit.

Ajetet 104 - 106

104. Thuaj: "O njerëz! Nëse ju dyshoni për fenë time, dini se unë nuk i adhuroj ata që ju adhuroni veç Allahut. Por

adhuroj vetëm Allahun, i Cili ka në dorë (jetën dhe) vdekjen tuaj. Unë jam urdhëruar të jem besimtar i vërtetë.

105. Përqendrohu me tërë qenien tënde në fenë e drejtë dhe mos u bëj nga idhujtarët!

106. Mos iu lut askujt tjetër veç Allahut! Ata nuk mund të të sjellin as dobi dhe as dëm. Nëse do ta bëje këtë do të ishe nga të padrejtët.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur, Muhamedit ﷺ, i cili është zotëria i të gjithë të dërguarve, imami i të devotshmëve dhe njeriu më i dijsëm dhe i mbushur plot siguri në besimin e pastër dhe i thotë:

- Thuaj: "O njerëz! Nëse ju dyshoni për fenë time, dini se unë nuk i adhuroj ata që ju adhuroni veç Allahut. Por adhuroj vetëm Allahun, i Cili ka në dorë (jetën dhe) vdekjen tuaj. - Nëse ju keni dyshime, dini se unë nuk kam aspak dyshime për fenë dhe besimin, në të cilin ju ftoj. Unë kam dituri të sigurt dhe të padiskutueshme, se Shpallja që po ju përcjell është nga Zoti. Unë jam i bindur se vetëm Allahu meriton të adhurohet, ndërsa gjithçka tjetër që ju adhuroni është e kotë. Për këtë, Allahu i Lartësuar më ka pajisur me argumente të qarta dhe fakte të dukshme për këdo që dëshiron të shohë të vërtetën. Atëherë, si mund të adhuroj unë dikë tjetër veç Allahut dhe t'i nënshtrohem tjetër ligji, veç ligjit dhe Shpalljes së Tij: "...dijeni se unë nuk i adhuroj ata që ju adhuroni veç Allahut." Unë distancohem nga çdo gjë tjetër që adhurohet veç Allahut, pra, adhurimit të idhujve të ndryshëm. Ata që adhuroni ju nuk mund të krijojnë, të furnizojnë, të përkujdesen dhe nuk kanë asgjë në dorë. Edhe ata, si gjithçka tjetër, janë krijesa të Allahut, të nënshtruar, të dobët dhe nevojtarë. Ata nuk kanë asnjë cilësi që të meritojnë adhurimin, pra, dashurinë e plotë, madhërimin dhe nënshtrimin ndaj tyre. Pastaj, ai tregoi se kush është i Adhuruari i vetëm, duke thënë: "Por adhuroj vetëm

Allahun, i Cili ka në dorë (*jetën dhe*) vdekjen tuaj.”. Është Allahu i Lartësuar Ai që ju krijoi dhe Ai do t’ju bëjë të vdisni. Pastaj Ai do t’ju ringjallë dhe do t’ju shpërblejë për veprat tuaja. Allahu është Ai që meriton të adhurohet, t’i falesh dhe ti lutesh, t’i nënshtrohesh dhe t’i biesh në sexhde.

- Unë jam urdhëruar të jem besimtar i vërtetë. - Për këtë jam urdhëruar: të jem besimtar i sinqertë, që të adhuroj Zotin tim, sipas Shpalljes dhe dritës së dhënë prej Tij.

- Përqendrohu me tërë qenien tënde në fenë e drejtë dhe mos u bëj nga idhujtarët! - Të gjitha veprat e tua të jashtme dhe të brendshme bëji me sinqeritet vetëm për Allahun. Të gjitha ligjet e Sheriatit dhe fesë së Zotit kryeji me përkushtim të çiltër ndaj Allahut dhe duke iu larguar adhurimit të çdo gjëje tjetër veç Allahut. Kryeji të gjithë këto ato si "*hanif*"-besimdrejtë, pra, në formë adhurimi vetëm ndaj Allahut. Kurrë mos u bëj si idhujtarët, as me gjendjen dhe veprat e tua dhe as duke u bërë pjesë e tyre ose ndihmë për ta.

- Mos iu lut askujt tjetër veç Allahut! Ata nuk mund të të sjellin as dobi dhe as dëm. - Asnjë krjesë nuk ka fuqi për të sjellë dobi a dëm. Ai që i ka në dorë dëmin e dobinë është vetëm Allahu i Madhëruar. Për këtë arsye, është krejtësisht e palogjikshme t’i lutesh dikujt tjetër:

- Nëse do ta bëje këtë do të ishe nga të padrejtët. - Nëse u lutesh atyre që nuk kanë në dorë as dëm e as dobi, do të jesh me zullumqarët, të cilët kanë shkatërruar vetveten me padrejtësitë dhe ligësitë e tyre. Ata kanë bërë padrejtësinë më të madhe, idhujtarinë, sikurse thotë i Lartësuari: "Vërtet *shirku* është padrejtësia më e madhe." Mendo me kujdes! Ky ajet i është drejtuar Profetit ﷺ. Atëherë, nëse më i miri i krijesave do t’i lutej dikujt tjetër, do të konsiderohej si zullumqar dhe idhujtar i poshtëruar, atëherë çfarë mendon për të tjerët poshtë tij?!

Ajeti 107

107. Nëse Allahu vendos të të godasë ndonjë e keqe, askush nuk mund ta largojë atë, veç Tij. Nëse Ai dëshiron të të japë ndonjë të mirë, askush nuk mund ta pengojë mirësinë e Tij. Ai shpërblen me këtë atë, që dëshiron prej robve të Tij. Ai është Falës i madh dhe Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajetit

- Nëse Allahu vendos të të godasë ndonjë e keqe, askush nuk mund ta largojë atë, veç Tij. - Ky është ndër argumentet se Allahu i Lartësuar është i vetmi që meriton adhurimin, dashurinë, nënshttrimin ndaj Tij dhe madhërimin prej krijesave. Ai është i vetmi i Adhuruar me meritë, sepse vetëm Ai ka në dorë dobinë dhe dëmin. Vetëm Allahu ka fuqinë të japë dhe të privojë. Nëse të godet një fatkeqësi, varfëri apo sëmundje, askush tjetër nuk mund t’i largojë dhe të të shpëtojë prej tyre. Të gjitha krijesat së bashku, nga i pari tek i fundit, edhe nëse tubohen për të të bërë mirë, asgjë tjetër nuk kanë për të bërë, përveç asaj që Allahu i Lartësuar e ka shkruar për ty. Edhe nëse përpiqen të të dëmtojnë, nuk do të mundin të të dëmtojnë, nëse këtë nuk e dëshiron e nuk e lejon Allahu i Madhëruar. Prandaj i Madhëruari thotë:

- Nëse Ai dëshiron të të japë ndonjë të mirë, askush nuk mund ta pengojë mirësinë e Tij. - Asnjë krijesë nuk mundet të pengojë ose të kthejë mirësinë dhe bujarinë e Tij, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: "Atë që Allahu ua dhuron njerëzve nga Mëshira e Tij, askush nuk mund ta pengojë e atë (*mirësi*) që Ai e ndal, askush përveç Tij nuk mund ta japë; Ai është Ngadhënjimtari, i Gjithëdituri." [Fatir 2]. Pastaj i Lartësuari thotë:

- Ai shpërblen me këtë atë, që dëshiron prej robve të Tij. Ai është Falës i madh dhe Mëshirëplotë. Allahu i Madhëruar e veçon atë që Ai do, për ta lumturuar me mëshirën e Tij. Allahu është Pronari i mirësive të mëdha. Ai është *El Gaffar* - Falësi i madh i të gjitha gabimeve dhe rrëshqitjeve të njeriut. Është Allahu Ai që ia mundëson dhe i jep mundësi njeriut t’i hyjë

rrugës dhe veprave që sjellin faljen e Tij. Pastaj, nëse robi i hyn asaj rruge të mbarë dhe nënshtrohet të kryejë ato punë të mira, Allahu i pranon dhe ia mbulon robit gjynahet e tij, të mëdha e të vogla. Allahu është gjithashtu *El Rahim* - Mëshirëplotë. Mëshira e Allahut ka përfshirë gjithçka. Mirësia dhe përkujdesi i Tij përfshin çdo gjë që ekziston. Të gjithë janë të varfër dhe nevojtarë për kujdesin e Allahut dhe asnjë çast nuk bëjnë dot pa Të. Këto janë argumente të prera, që tregojnë se Allahu është i vetëm në zotërimin e mirësive dhe largimin e fatkeqësive. Vetëm Ai jep e begaton dhe vetëm Ai mund të largojë prej teje fatkeqësitë dhe sprovat. Kështu robi e kupton mirë se krijesat nuk kanë asgjë në dorë, përveç asaj që Zoti i lejon dhe ua ka lënë atyre në dorë. Çdokush që merr këtë dituri e kupton qartë se Allahu është i Adhuruari i vetëm dhe me meritë, ndërsa çdo gjë që adhurohet veç Tij është e kotë dhe jo reale.

Ajetet 108 - 109

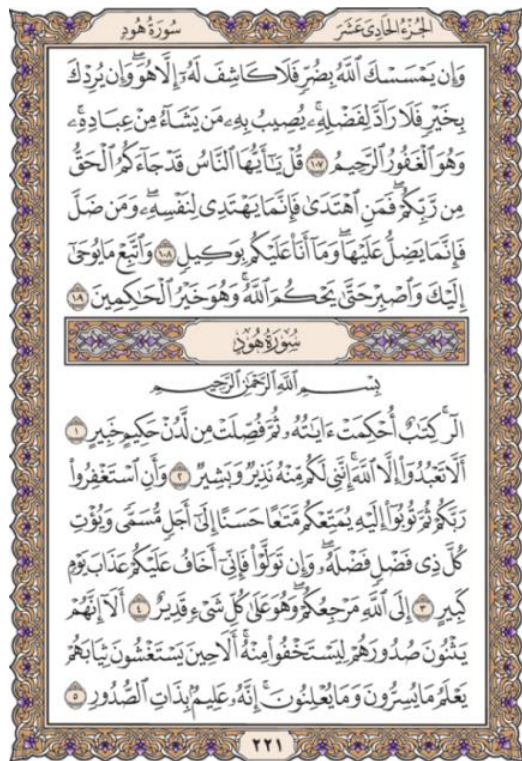
108. Thuaj: “O njerëz! Tashmë ju erdhi e vërteta nga Zoti juaj. Kush merr rrugën e drejtë, e ka vetëm për veten e vet; ndërsa kush ndjek devijimin, e ka humbur vetveten. Unë nuk jam roja juaj.”

109. Pasoje atë që të shpallet dhe bëhu durimtar, derisa Allahu të gjykojë (me drejtësinë e Tij). Ai është Gjykuesi më i mirë.

Shpjegimi i ajeteve

Pas qartësimit të argumenteve, drejtohu njerëzve dhe thuaju:

- **Thuaj: “O njerëz! Tashmë ju erdhi e vërteta nga Zoti juaj.”** - Juve ju erdhën prej Zotit tuaj lajme të vërteta, të mbështetura në fakte të pamohueshme, që nuk të lënë asnjë dyshim. Ato ju kanë ardhur nga Zoti juaj, që përkujdeset për ju. Pjesë shumë e rëndësishme e përkujdesit të Tij ndaj jush është dhe shpallja e këtij Kur'ani, që është qartësues për çdo gjë. Në të janë ligjet e Zotit dhe porositë për çdo punë të mirë. Nëpërmjet Kur'anit, Ai ju

edukon e përkujdeset për ju. Mirësia dhe mëshira e Zotit do t'ju dhurohet përmes këtij libri madhështor, nëse do të jetoni sipas Tij. Ai dallon udhën e drejtë nga rruga e humbjes dhe askujt nuk i lë paqartësi e dyshime.

- **Kush merr rrugën e drejtë, e ka vetëm për veten e vet; ...** - Çdokush që e mëson të vërtetën dhe përpiqet ta kuptojë atë dhe t'i japë përparësi mbi çdo gjë tjetër, le ta dijë se i ka bërë mirësi vetes së vet. Allahu i Madhëruar nuk ka nevojë për asgjë dhe asnjë. Veprat e mira që njerëzit kryejnë i kanë veçse për veten e vet.

- **... ndërsa kush ndjek devijimin, e ka humbur vetveten.**” - Çdokush që i kthen shpinën diturisë së vërtetë ose të jetuarit sipas saj, le ta dijë se ka dëmtuar dhe humbur vetveten. Ai nuk mund ta dëmtojë aspak Allahun e Madhëruar.

- **Unë nuk jam roja juaj.”** - Nuk është detyra ime që të ruaj veprat tuaja dhe t'ju marr në llogari për to. Unë jam thjesht paralajmërues, që sjell këshilla dhe porosi të qarta nga Zoti im. Allahu është mbikëqyrësi

juaj. Ndaj shikoni dhe kujdesuni për veten, përsa jeni brenda afatit dhe keni ende mundësi pendimi e kthimi.

- Pasoje atë që të shpallet dhe bëhu durimtar, derisa Allahu të gjykojë (me drejtësinë e Tij). - Allahu i Lartësuar i drejtohet me këtë porosi të vyer, që i drejtohet gjithashtu edhe umetit të tij: Ndique atë që po të shpallet! Kjo ndjekje realizohet duke kaluar në katër etapa të domodsoshme:

1. Duke e marrë udhëzimin nga burimet e Shpalljes (Kur'an e Sunet).
2. Duke punuar e jetuar sipas kësaj diturie, vetëm me qëllimin për të kënaqur Allahun e Madhëruar.
3. Gjendja, pamja dhe dukja e njeriut duhet të ngrihen mbi këtë dituri dhe të jenë treguese të saj.
4. Ftesa e njerëzve në këtë fe me durim, dituri, urtësi dhe maturi. Pastaj Allahu i Madhëruar jep një porosi për gradën më të lartë të durimit:

- "... dhe bëhu durimtar, derisa Allahu të gjykojë (me drejtësinë e Tij)." Ky është durimi duke jetuar sipas diturisë së Zotit dhe duke ftuar të tjerët në të. Përfundimi i këtij durimi është i lavdishëm. Pastaj mos u dobëso e as ngadalëso! Mos u ligështoj për sprovat që të godasin dhe kurrë mos e ul kokën apo të ngadalësoh hapat. Vazhdo në këtë rrugë të lavdisë, derisa Allahu të gjykojë me drejtësinë e tij mes teje dhe çdokujt që të mohon e të kundërshton!

- Ai është Gjykuesi më i mirë. Allahu i Madhëruar është më i miri gjykues. Nuk ka dyshim që Profeti (a.s) e plotësoi urdhrin e Zotit të Tij dhe qëndroi i patundur në rrugën e drejtë. Ashtu vazhdoi i patundur, derisa Zoti e lartësoi fenë e Tij mbi të gjitha fetë e besimet në botë. Allahu i Lartësuar i dhuroi atij fitoren mbi armiqtë e Tij në të gjitha planet: qoftë në atë ushtarak, ashtu edhe me diturinë dhe argumentimin përmes fjalës. Allahut dhe vetëm Atij i takon lavdia, dashuria dhe çdo lavdërim e përlëvdim, ashtu si e meriton madhështia e Tij! Lavdëruar qoftë, ashtu si i takon të

lavdërohet Bamirësi e Bujari i madh, Dhuruesi i të gjitha mirësive!

Këtu përfundon tefsiri i sures Junus.

El hamdu lîl-lah!

Surja 11: Hud (mekase) 123 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 4

1. Elif, Lam, Ra. (Ky është) Libër ajete e të cilit u zbritën plot urtësi dhe pastaj u shtjelluan nga Ai që është i Urtë e i Gjithëditur.

2. (Ai u shpall) që të mos adhuronit asgjë tjetër përveç Allahut. Dijenit mirë se unë jam i dërguar prej Tij për t'ju qortuar e përgëzuar.

3. Dhe (t'ju këshilloj) që ju t'i kërkoni falje Zotit tuaj dhe të ktheheni tek Ai të penduar, që Ai t'ju mundësojë të kënaqeni me përjetime të bukura deri në një afat të caktuar dhe pastaj çdo punëmiri t'i japë mirësinë që i takon. E nëse ata refuzojnë, thuaju: "Unë kam frikë për ju dënimin e Ditës së Madhe."!

4. Vetëm tek Allahu është kthimi juaj dhe Ai është i Plotpushtetshëm për gjithçka."

Shpjegimi i ajeteve

- Elif, Lam, Ra. (Ky është) Libër ajete e të cilit u zbritën plot urtësi... - Allahu i Lartësuar thotë se ajetet e këtij libri madhështor dhe plot mirësi janë përkryer dhe zbritur në formën më të plotë, të urtë dhe me përpikmëri. Kumtet e këtij libri janë të vërteta, ndërsa urdhëresat dhe ndalesat e tij janë të drejta. Teksti i tij është zbritur në gjuhën më të pastër dhe shumë të pasur arabe, ndërsa kuptimet e tij janë të thella dhe të mrekullueshme. Ajetet e tij janë plot urtësi.

- "...dhe pastaj u shtjelluan nga Ai që është i Urtë e i Gjithëditur...." - Ky libër është shtjelluar në mënyrën më të bukur nga Ai që është i cilësuar si *Hakim* - i Urti, që vendos gjithçka në vendin e vet. Ai urdhëron dhe ndalon veçse me urtësi dhe drejtësi absolute. Allahu është gjithashtu El Habir - i Gjithëdituri, i Cili shikon dhe di

hollësisht gjithçka që shfaqet ose që mbahet e fshehur. Nëse është Allahu i Urtë dhe i Gjithëditur Ai që e ka përkryer, shtjelluar dhe qartësuar këtë libër, atëherë mos pyet për madhësitë, bukurinë dhe mrekullitë e tij! E çfarë të pyesësh për një Libër, që është i mbushur plot me urtësi dhe me mëshirë gjithëpërfshirëse?! I Lartësuar i shpalli këtë Libër me një qëllim madhor:

- **"...*(Ai u shpall) që të mos adhuron i asgjë tjetër përveç Allahut.*"** - E shpalli që adhurimet t'i kushtohen vetëm Allahut, si Një, i Vetëm dhe i Pashoq. E zbriti që robërit të mos adhurojnë asgjë tjetër veç Allahut të Madhëruar.

- **"Dijeni mirë se unë jam i dërguar prej Tij për t'ju qortuar e përgëzuar..."** - Kuptimi: O njerëz, mësojeni dhe jini të bindur se unë jam i dërguari i Zotit tek ju si *nedhir* – qortues dhe *beshir* - përgëzues. Jam qortues për ata që marrin guximin të kundërshtojnë e të bëjnë gjynahe, duke i paralajmëruar për ndëshkimin e madh në dynja dhe në ahiret. Nga ana tjetër, për ata që pendohen e dorëzohen, që e adhurojnë Zotin e tyre si Një e të Vetëm, me sinqeritet dhe sipas porosive të Tij, unë jam përgëzues, duke u treguar shpërblimin e madh në dynja dhe ahiret.

- **"Dhe *(t'ju këshilloj) që ju t'i kërkon i falje Zotit tuaj dhe të ktheheni tek Ai të penduar,*"** - Ky libër është shpallur që ju t'i kërkon i falje Zotit tuaj për çdo gjynah e mosbindje ndaj Tij dhe që vazhdimisht të pendoheni para Tij, duke vendosur të vazhdoni jetën që ju ka mbetur në bindje e përkushtim ndaj Tij. Të pendoheni sinqerisht, duke hequr dorë nga gjithçka që Zoti juaj nuk e do dhe të vendosur për t'iu përkushtuar tërësisht gjërave që e kënaqin Atë dhe që Ai i dëshiron prej jush. Pastaj i Madhëruari tregon shpërblimin për njerëzit, nëse kërkojnë falje dhe pendohen sinqerisht:

- **"që Ai t'ju mundësojë të kënaqeni me përjetime të bukura deri në një afat të caktuar dhe pastaj çdo punëmiri t'i japë mirësinë që i takon."** - Ai ka për t'ju

dhuruar plot mirësi dhe begati, që ju të kënaqeni dhe të përfitoni prej tyre, deri në afatin e përcaktuar, domethënë deri kur t'ju vijë vdekja. Gjithashtu, jini të sigurt se kushdo që bën vepra të mira dhe jeton sipas porosive të Zotit ka për t'u nderuar me bujarinë dhe mirësinë e Tij të pakufijshme, duke iu mundësuar çdo mirësi e dynjasë dhe e ahiretit dhe duke u mbrojtur nga çdo e keqe e dynjasë dhe e ahiretit.

- **"E nëse ata refuzojnë, thuaju: "Unë kam frikë për ju dënimin e Ditës së Madhe."** - Nëse i ktheni shpinën kësaj ftese, e aq më keq ta konsideroni si trillim e gënjeshtër, kam frikë se do t'ju kapë ndëshkimi i Ditës së Madhe. Ajo është Dita e Kijametit, kur Allahu i Lartësuar do të tubojë të parët dhe të fundmit dhe do t'i shpërblejë sipas veprave të tyre. Nëse kanë punuar mirë, do t'i shpërblejë me mirësinë e bujarinë e Tij, e nëse kanë punuar keq, do t'i ndëshkojë me drejtësinë e Tij.

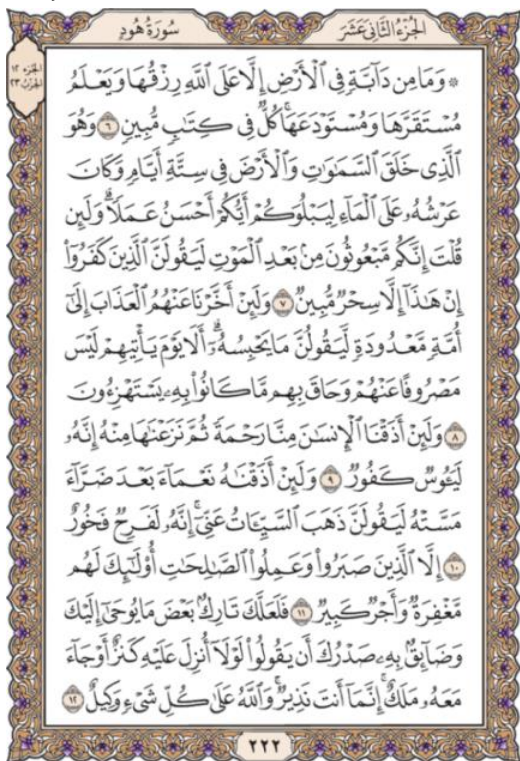
- **"Vetëm tek Allahu është kthimi juaj dhe Ai është i Plotpushtetshëm për gjithçka."** - Ky është argument se Allahu i Madhëruar do t'i ringjallë të vdekurit. Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka. I Lartësuar i na ka njoftuar se do t'i ringjallë dhe llogarisë me drejtësi të gjithë, dhe kjo është diçka që do të ndodhë patjetër. Për këtë tregon jo vetëm Shpallja e Zotit, por edhe logjika pastër dhe e shëndoshë.

Ajeti 5

5. Shih si përpiqen ta mbulojnë çfarë mbajnë në kraharor, si për t'u fshehur nga Ai! Le ta dinë se edhe kur mbulohen me rroba, Ai e di se çfarë fshehin dhe çfarë shfaqin. Sepse Ai e di mirë çfarë fshihet në gjoks.

Shpjegimi i ajetit

- **"Shih si përpiqen ta mbulojnë çfarë mbajnë në kraharor, si për t'u fshehur nga Ai!"** - Allahu i Lartësuar na tregon rreth injorancës dhe humbjes së idhujtarëve. Ata pandehin se mund t'i ruhen shikimit të Allahut dhe dijes së Tij absolute duke fshehur në gjoks ligësitë e tyre. Por i Madhëruari, duke i diskredituar, u thotë:

- “Le ta dinë se edhe kur mbulohen me robo, Ai e di se çfarë fshehin dhe çfarë shfaqin.” - Edhe kur ata mbulohen me robo, i Madhëruari e di mirë gjendjen e tyre. Asgjë nuk mund t’i fshihet vështrimit dhe mbikëqyrjes së Tij. Allahu i sheh qartë dhe i di hollësisht çfarë mbani fshehur në vete dhe çfarë shfaqni haptas. Ai i di veprat dhe fjalët që i kryeni fshehtas dhe ato që i bëni haptas. Ky është Zoti juaj, i Cili thotë:

- “Sepse Ai e di mirë çfarë fshihet në gjoks.” - Ai është i Gjithëditur për qëllimet që keni në zemër, për vesveset e shumta e për çdo shkëndijë mendimi, që nuk e keni folur me asnjë. Atëherë, ç’pandehni, o të mjerë, se mund t’i fshiheni diturisë dhe shikimit të Zotit me këto veprime qesharake dhe fatkeqe?! Ky ishte një kuptim i ajetit. Por fraza: “*jethnûne sudûrahum*” mund të ketë edhe kuptimin që: ata shmangen nga i Dërguari, që të mos e dëgjojnë ftesën dhe këshillat e tij për rrugën e drejtë. A ka devijim më të qartë sesa ky?! Pastaj i Madhëruari u kujton atyre diturinë e Tij gjithëpërfshirëse, duke i kërcënuar se do t’i

ndëshkojë për kundërshtimin, që kurrsezi nuk mund t’i fshihet shikimit dhe diturisë së Tij absolute.

Ajeti 6

6. Nuk ka asnjë gjallesë në Tokë që të mos ushqehet nga Allahu. Ai e di vendbanimin dhe vendprehjen e tyre. Gjithçka gjendet në një Libër të qartë (Leuhi mahfudh).

Shpjegimi i ajetit

- “Nuk ka asnjë gjallesë në Tokë që të mos ushqehet nga Allahu.” - Çdo lloj krijese qoftë, njeri, kafshë a çdo gjë tjetër në tokë, det e ajër, Allahu i Madhëruar ia ka siguruar furnizimin. Është i Gjithëmëshirshmi Ai që i ushqen të gjithë e përkujdeset për ta. Ai është *Rabul Alemin* - Zoti, Sunduesi dhe Kujdestari i të gjitha botëve.

- “Ai e di vendbanimin dhe vendprehjen e tyre.” - Allahu e di mirë vendin ku qëndrojnë, jetojnë dhe prehen të gjitha këto krijesa. Ai i di mirë vendet se ku ushqehen e si lëvizin ato. Ai e sheh dhe di shumë mirë ndryshimin e gjendjeve të tyre në çdo çast dhe vend qofshin. E si të jetë ndryshe, kur Ai thotë:

- “Gjithçka gjendet në një Libër të qartë (Leuhi mahfudh).” - Të gjitha hollësitë e gjendjeve të tyre janë shkruar në një libër të qartë, në Pllakën e Ruajtur (*Leuhi Mahfudh*). Në këtë libër ndodhet e shkruar me saktësi dhe pa përjashtim çdo gjë që ka ndodhur e ndodh në qiej e në tokë, mes tyre e brenda tyre, sepse dituria e Allahut të Madhëruar përfshin çdo gjë. Është Ai që e shkroi atë që e dinte nga përjetësia dhe që e realizon sipas dëshirës së Tij. Në gjithësi zbatohet vullneti i Allahut dhe është Ai që përkujdeset për gjithçka dhe e ka marrë përsipër furnizimin e tyre. Atëherë, le të qetësohen zemrat e robve, sepse është i Gjithëmëshirshmi Ai që kujdeset për ta. Le të mjaftohen me atë që Ai ka dhuruar për ta dhe le të qëndrojnë brenda kufijve të Tij. Le të jenë mirënjohës, ta lavdërojnë dhe të përkushtohen në adhurimin e Tij si Një, të Vetëm e të Pashoq në çdo aspekt. Ai është i

Gjithëdituri për gjendjen e krijesave dhe i Gjithëmëshirshëm në përkujdesin ndaj tyre.

Ajetet 7 - 8

7. Është Ai që i krijoi qiejt e Tokën brenda gjashtë Ditëve, - ndërsa Froni i Tij ishte mbi ujë -, që t'ju sprovonë se cili prej jush është më vepërmirë. Nëse u thua 'Me siguri që do të ringjallen pas vdekjes.', mohuesit me këmbëngulje thonë: "Kjo nuk është gjë tjetër, veçse një magji e qartë."

8. Nëse Ne ua vonojmë ndëshkimin për njëfarë kohe, ata thonë: "Pse nuk po ndodh?" Por le ta dinë se, kur t'u vijë dita, asgjë nuk ka për t'ua larguar më (ndëshkimin) dhe mbi ta do të bëhet realitet ai (kërcënim) me të cilin talleshin.

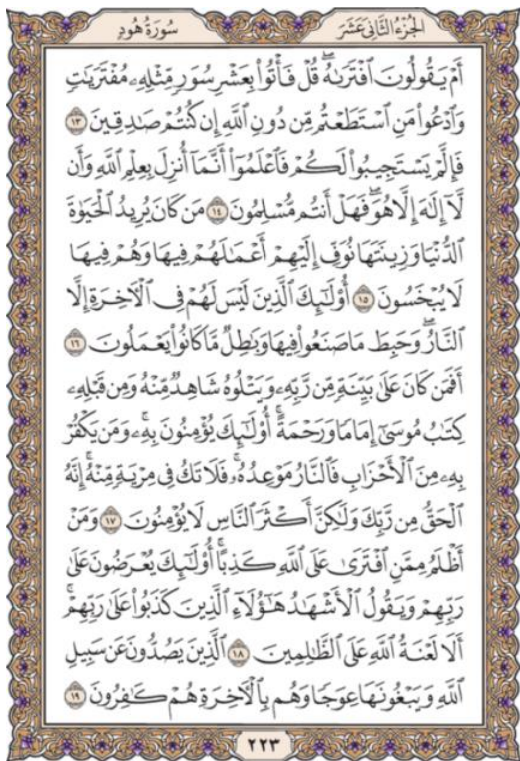
Shpjegimi i ajeteve

- **"Është Ai që i krijoi qiejt e Tokën brenda gjashtë Ditëve, - ndërsa Froni i Tij ishte mbi ujë..."** - Allahu i Madhëruar na tregon se është Ai që i krijoi qiejt dhe Tokën në gjashtë ditë. Dita e parë e krijimit ishte e diela dhe dita e fundit ishte e premtja. Kur Ai krijoi qiejt dhe tokën, Froni i Tij qëndronte mbi ujë, sipër qiellit të shtatë. Pasi krijoi qiejt dhe tokën, Ai u lartësua mbi Fron për të drejtuar çdo çështje. Allahu i rregullon çështjet e krijimit të Tij dhe çdo përcaktim në këtë ekzistencë nëpërmjet ligjeve të krijimit të gjithësisë dhe ligjeve të Sheriatit. Përmes këtyre ligjeve, Ai na sprovon në këtë jetë, siç thotë më pas:

- **"...që t'ju sprovonë se cili prej jush është më vepërmirë."** - Që t'ju sprovonë në besimin tuaj. Allahu krijoi gjithçka në qiej dhe në tokë për ju, që - përmes urdhrave dhe ndalesave të Tij - të shikojë se cili prej jush është më vepërmirë. Për shpjegimin e këtij ajeti, Fudejl Ibn Ijadi ka thënë: "Për t'ju sprovuar se cili nga ju është më vepërmirë, pra, që kryen punë të sinqerta dhe të sakta sipas porosive të Zotit." Kur u pyet se çfarë quhet punë e sinqertë dhe e saktë, ai tha: "Nëse një vepër kryhet me sinqeritet, por jo sipas porosive të Zotit e të Profetit, atëherë ajo është e papranueshme.

Edhe nëse kryhet sipas porosive të Zotit e të Profetit, por nuk kryhet me sinqeritet, ajo përsëri nuk është e pranueshme. Një vepër pranohet veç nëse plotëson dy kushte: të kryhet me sinqeritet vetëm për të kënaqur Zotin dhe të kryhet sipas mësimave e porosive të Zotit e të Profetit". Zoti duhet të adhurohet ashtu si do dhe e përshkruan Ai. Për të sqaruar se si ta adhurojmë, Ai na shpalli Librin dhe Traditën e Profetit të Tij. Ky ajet i ngjan ajeteve të tjera kuranore, si: "Unë nuk i krijova xhindët dhe njerëzit për gjë tjetër, por veç që të më adhurojnë." [Dharijat 56]; ose: "Allahu është Ai që krijoi shtatë qiej dhe Toka po aq sa ata. Nëpër to zbret vendimi i Tij, për të qenë të bindur se Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka dhe se me të vërtetë, Allahu ka përfshirë gjithçka me dijen e Vet." [Talak 12]. Kështu, i Madhëruari i krijoi qiejt dhe Tokën që vetëm Ai të adhurohet dhe robërit ta njohin Atë me emrat dhe cilësitë e Tij të bukura dhe absolute, dhe përmes veprave të Tij madhështore. Dhe pikërisht për këtë edhe i urdhëroi. Ata që nënshtrohen dhe zbatojnë urdhrat e Zotit, për hir të dashurisë për Atë, prej shpresës në shpërblimin e Tij dhe prej frikës nga ndëshkimi i Tij, ata janë të shpëtuar e të fituar. Ndërsa ata që i kthejnë shpinën këtyre çështjeve, ata janë të shkatërruarit, të dështuarit dhe dëshpëruarit. Allahu që i krijoi robërit për ta adhuroar Atë si Një e të Vetëm, për t'i urdhëruar e ndaluar, ka krijuar edhe një vend ku do t'i shpërblejë të gjithë sipas përmbushjes ose jo të këtyre detyrave. Më pas, i Madhëruari përmend mosbesimin e idhujtarëve në ringjalljen dhe llogarinë e drejtë:

- **"Nëse u thua 'Me siguri që do të ringjallen pas vdekjes.', mohuesit me këmbëngulje thonë: "Kjo nuk është gjë tjetër, veçse një magji e qartë."** - Kur u flet për ringjalljen dhe llogarinë para Zotit, ata nuk të besojnë, madje të kundërshtojnë me këmbëngulje. Ata shpifin dhe e konsiderojnë Shpalljen që t'u dha prej Zotit si një trillim e mashtrim, duke thënë: "Kjo është një magji e qartë". Por le ta dinë dhe

të binden se kjo Shpallje është e vërteta e qartë dhe e pakundërshtueshme.

- “Nëse Ne ua vonojmë ndëshkimin për njëfarë kohe, ata thonë: “Pse nuk po ndodh?!” - Kur Allahu i Madhëruar i afatizon dhe ua vonon ndëshkimin, ata, nga injoranca e thellë dhe padrejtësia e madhe, thonë: “Pse nuk po ndodh?!”, çfarë e pengon këtë ndëshkim?! Nga kjo nënkuptohet se ata e mohojnë faktin e llogaridhënies dhe të ndëshkimit të mosbesimtarëve. Për të argumentuar mosbesimin e tyre ndaj Profetit, ata arsyetohen me faktin që ndëshkimi me të cilin ai i kërcënonte nuk po u vinte. Subhânallah! Çfarë arsytimi i shtrembër dhe i padrejtë!

- “Por le ta dinë se, kur t’u vijë dita, asgjë nuk ka për t’ua larguar më (ndëshkimin) dhe mbi ta do të bëhet realitet ai (kërcënim) me të cilin talleshin.” - Le ta dinë se ditën kur të zbresë dënimi i Zotit, që ata nuk duan ta besojnë, ai nuk ka për t’u ndalur më dhe ata nuk kanë për të shpëtuar prej tij. Madje, atyre nuk ka për t’iu dhënë

as mundësia për të reflektuar mbi veprimet e tyre. Dijeni, o të mjerë, se ajo është dita kur do të bëhet realitet ndëshkimi, me të cilin ju talleshit, sepse ishit të bindur që nuk do të ndodhte! Atë ditë do të vërtetohet edhe besnikëria e atij profeti, që ju e mohonit me aq kokëfortësi, dhe nuk do të keni më asnjë shans për të kthyer rrugë.

Ajetet 9 - 11

9. Kur Ne i japim mundësi njeriut të shijojë mëshirën Tonë, e pastaj ia heqim atë, ai bëhet shpresëhumbur dhe mohues.

10. Por kur Ne i dhurojmë atij të mira, pasi një e keqe e ka goditur, ai thotë: “Kaluan të këqijat prej meje!”. Vërtet, ai gëzohet tej mase dhe bëhet mendjemadh.

11. Nuk bëjnë kështu ata të cilët kanë durim dhe bëjnë vepra të mira. Për ta do të ketë falje dhe shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajeteve

- “Kur Ne i japim mundësi njeriut të shijojë mëshirën Tonë, e pastaj ia heqim atë, ai bëhet shpresëhumbur dhe mohues.” - Këtu Allahu i Madhëruar përshkruan natyrën e njeriut, që është i paditur dhe i padrejtë. Allahu i Madhëruar është i Gjithëmëshirshëm. Prej mëshirës dhe bujarisë së Tij, Allahu i dhuron njeriut shumë mirësi e begati, si shëndet, furnizim, fëmijë të mirë e të tjera. Por kur i Madhëruari, me urtësinë e Tij, ia largon disa prej këtyre mirësive, njeriu - me injorancën dhe padrejtësinë që e karakterizon - i dorëzohet dëshpërimit, e lëshon veten dhe e humb shpresën tek i Madhëruari. Ai nuk shpreson më në mëshirën e të Lartësuarit dhe nuk llogarit shpërblimin e madh për durimtarët dhe të kënaqurit me caktimin e Zotit. Aq e paditur dhe e padrejtë është kjo krijesë, saqë as nëpër mend nuk e çon faktin se i Madhëruari është i Plotpushtetshëm dhe do t’ia kthejë përsëri ato mirësi, të njëjta, të ngjashme ose edhe më të mira se ato që mund t’ia ketë marrë.

- “Por kur Ne i dhurojmë atij të mira, pasi një e keqe e ka goditur, ai thotë: “Kaluan të këqijat prej meje.”. Vërtet, ai

gëzohet tej mase dhe bëhet mendjemadh.” - Edhe pas sprovave e fatkeqësive, kur i Madhëruari i dhuron mirësi e begati nga mëshira e Tij e madhe, njeriu, i shquar për injorancën dhe padrejtësinë e tij të thellë, tregohet menjëherë fodull. Duke pretenduar se kjo mirësi do të vazhdojë gjithmonë për të, ai thotë: “Kaluan të këqijat prej meje.” Ky lloj njeriu është ashtu sikurse e ka përshkruar Zoti i Lartësuar: “*ferihun fehûr*”, domethënë, i tillë që e sheh të gëzohet për ato gjëra që i shkojnë sipas dëshirave të veta dhe u lëvdohet padrejtësisht krijesave të Zotit për mirësitë që, pa dyshim, janë thjesht të dhuruara nga i Urti. Në këtë mënyrë, njeriu tregohet i vetëkënaqur, i vrazhdë dhe mendjemadh ndaj krijesave. Por, i mjeri, nuk e kupton se kjo është mangësia dhe defekti më i madh, të cilin ai nuk ka sy ta shohë. E tillë është në përgjithësi natyra e njeriut, përveç atyre që i Madhëruari i udhëzon dhe i shpëton nga këto cilësi të ulëta:

- **“Nuk bëjnë kështu ata të cilët kanë durim dhe bëjnë vepra të mira...”** - Këta fatlumë janë ata të cilët bëjnë durim gjatë sprovave dhe kurrë nuk e humbasin shpresën në mëshirën dhe bujarinë e të Madhëruarit. Janë ata të cilët, kur Zoti i begaton me mirësi dhe ua largon sprovat, dinë të jenë të përlulur e modestë, të mos shesin mend e as të nënçmojnë të tjerët. Ata tregohen mirënjohës ndaj Dhuruesit të mirësive dhe bamirës ndaj krijesave. Ata i sheh vazhdimisht duke kryer punë të mira, ashtu sikurse i porosit Zoti i tyre. Ata përpiqen të jenë të rregullt, duke kryer çdo detyrë apo vepër të pëlqyeshme, si shprehje të adhurimit për Zotin e tyre. Për këta të zgjedhur, i Madhëruari ka rezervuar diçka të mrekullueshme:

- **“...Për ta do të ketë falje dhe shpërblim të madh.”** - Allahu Bujar dhe i Gjithëmëshirshëm premtan falje dhe mbulim të të metave e gjynaheve të tyre. Falja e gjynaheve do të thotë garanci dhe ruajtje nga çdo gjë së cilës ata i druhen. Por

ata kanë, gjithashtu, edhe premtimin për një shpërblim të madh. Ky shpërblim është përjetësia në Xhenetin e mirësisë dhe begatisë, ku do të kenë çdo gjë që ua dëshiron shpirti dhe ua kënaq sytë, trupin dhe zemrën.

Ajetet 12 - 14

12. Ndoshta ti mund (të priresh) ta lësh një pjesë nga ajo që po të shpallet dhe po të ngushtohet gjoksi se mos ata thonë: “Pse të mos i jepej atij ndonjë thesar ose pse të mos vinte bashkë me të ndonjë melek?”. Por ti je vetëm një qortues. **Është Allahu Ai që përkujdeset për çdo gjë.**

13. Mos, vallë, po thonë: “Ai e ka trilluar atë.”? Thuaju: “Sillni dhjetë sure të ngjashme me të, të trilluara (*ashtu siç thoni*), dhe thirrni për ndihmë kë të mundeni, veç Allahut, nëse thoni të vërtetën!”

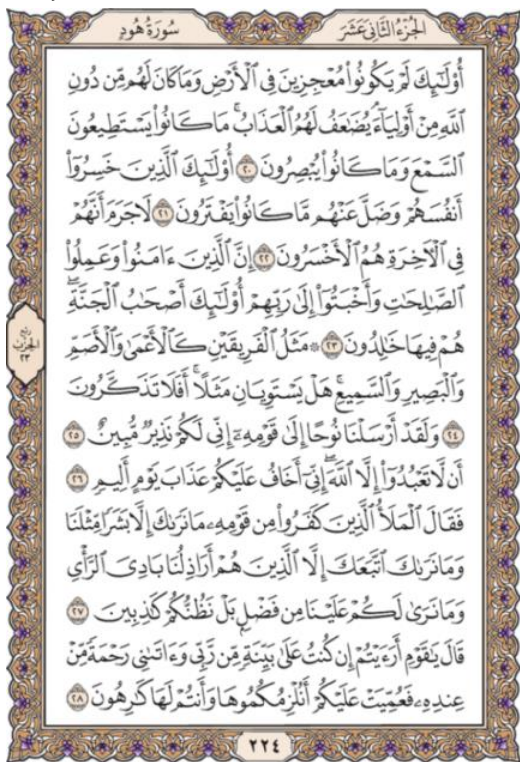
14. E nëse atëherë (zotat tuaj të remë) nuk ju përgjigjen, atëherë dijeni se kjo shpallje është zbritur me dijen e Allahut dhe se nuk ka asnjë të adhuruar me meritë veç Tij. A nuk po nënshtroheni si muslimanë?”

Shpjegimi i ajeteve

Duke dashur të qetësojë zemrën e Profetit të Tij të dashur, i cili ishte aq i dëshpëruar për kundërshtimin dhe mosbesimin e qafirëve, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Ndoshta ti mund (të priresh) ta lësh një pjesë nga ajo që po të shpallet dhe po të ngushtohet gjoksi se mos ata thonë: “Pse të mos i jepej atij ndonjë thesar ose pse të mos vinte bashkë me të ndonjë melek?”.”**

- Nuk është e drejtë për të zgjedhurin e Zotit, Muhamedin ﷺ, që të ndikohet nga fjalët e mohuesve dhe të ndalet nga rruga e drejtë. Ata nuk duhet të ndikojnë tek ti, o i Dërguar, në mënyrë të tillë që të lëshosh ose braktisësh diçka prej Shpalljes. Zemra jote nuk duhet të ngushtohet dhe trishtohet nga fjalët e tyre, kur ata thonë: “Pse të mos i jepej atij ndonjë thesar ose pse të mos vinte bashkë me të ndonjë melek?”. Këto janë

thjesht fjalë që burojnë nga kokëfortësia, padrejtësia, arroganca dhe inati që ata kanë. Kjo tregon për injorancën e tyre të thellë rreth formave të argumentimit dhe vërtetësisë së fakteve. Ji i qëndrueshëm në diturinë e sigurt dhe të vërtetë që Zoti të dhuroi dhe vazhdo me këmbëngulje të zbatosh çështjen tënde. Mos u ndiko nga ato fjalë boshe, të cilat burojnë veçse nga mendjelehtët. Si të tilla, ato nuk ka përse të shkaktojnë ngushtim për zemrën dhe shpirtin tënd. A kanë sjellë ata ndonjë argument, që ti nuk mund ta kundërshtosh e zgjidhësh?! A kanë sjellë ndonjë fakt, që mund të hedhë poshtë përsosmërinë dhe madhështinë e fesë tënde, dhe kështu të ngushtohet zemra jote?! Jo, sigurisht, nuk është as njëra e as tjetra. O i Dërguar, ti nuk je përgjegjës për fjalët dhe veprat e tyre dhe as je i detyruar për t'i udhëzuar ata me pahir, kundër vullnetit të tyre.

- **“Por ti je vetëm një qortues. Është Allahu Ai që përkujdeset për çdo gjë.”** - Allahu është Mbikëqyrësi i veprimeve të tyre. Ai i ruan e ua regjistron punët

nëpërmjet melekëve të Tij besnikë dhe në Ditën e Gjykimit do t'u japë shpërblimin që meritojnë.

- **“Mos, vallë, po thonë: “Ai e ka trilluar atë.”?”** - Vallë, ata po thonë se ishte Muhamedi ai që e trilloi Kur'anin, se ky libër nuk është fjala e Allahut, por thjesht një trillim njeriu?! I Madhëruari i përgjigjet:

- **“Thuaju: “Sillni dhjetë sure të ngjashme me të, të trilluara (ashtu siç thoni), dhe thirrni për ndihmë kë të mundeni, veç Allahut, nëse thoni të vërtetën!”**” - Nëse është e vërtetë se ishte Muhamedi ai që e trilloi këtë libër madhështor, atëherë sillni edhe ju dhjetë sure të ngjashme me të Kur'anit. Ju jeni të ngjashëm me Muhamedin në aspektin e oratorisë dhe elokuencës dhe, përveç kësaj, zemrat i keni të mbushura plot me armiqësi e urrejtje dhe jeni çmendurisht të përkushtuar për të hedhur poshtë këtë Kur'an. Të gjitha këto duhet ta bëjnë të thjeshtë për ju dhe duhet të nxisin një dëshirë të parrezistueshme për t'iu përgjigjur sfidës. Por përsëri ata nuk iu përgjigjen kësaj sfide, prandaj i Madhëruari tha:

- **“E nëse atëherë (zotat tuaj të remë) nuk ju përgjigjen, atëherë dijeni se kjo shpallje është zbritur me dijen e Allahut...”** - Nëse ata nuk i përgjigjen kësaj sfide, - dhe s'ka si të ndodhë ndryshe, - atëherë mësojeni dhe krijoni bindjen e plotë se ky libër është zbritur me diturinë e Zotit. Ky është një fakt i padiskutueshëm, që sfidon këdo. Mësoni, gjithashtu, dhe krijoni bindje të plotë se:

- **“...dhe se nuk ka asnjë të adhuruar me meritë veç Tij.”** - Vetëm Allahu është i meritueshëm për t'u adhuruar. Vetëm Atij duhet t'i përkushtohen adhurimet e krijesave.

- **“A nuk po nënshtroheni si muslimanë?”**” - A nuk po dorëzoheni e të nënshtroheni për adhurimin e Tij? Nga këto ajete nxjerrim mësim që thirrësi në rrugën e drejtë nuk duhet të ndikohet dhe shqetësohet nga kundërshtimet, fyerjet dhe

shpifjet e batakçinjve. Argumentet e tyre janë të pabaza dhe nuk mund të cenojnë aspak vërtetësinë dhe madhështinë e kësaj feje, në të cilën ai i fton njerëzit. Zemra e thirrësit kurrë të mos ngushtohet, por përkundrazi, të gjejë prehje dhe qetësi të plotë në faktin se është në rrugën e drejtë dhe të pacenueshme. Ai duhet të vazhdojë i sigurt dhe shpresëplotë për të realizuar e përkryer urdhrat e Zotit të tij. Çështja më e rëndësishme që duhet ta angazhojë të jetë përkushtimi i plotë në zbatimin e çdo porosie të Zotit. Thirrësi nuk duhet të harrojë asnjëherë se nuk e ka për detyrë që t'i përgjigjet çdo pyetjeje e të plotësojë çdo propozim të natyrëprishurve, ashtu si nuk e ka detyrë që t'u sjellë atyre çdo lloj argumenti e fakti që ata i kërkojnë për ta pasuar. Mjafton ky Kur'an madhështor, të cilin nuk mund ta kundërshtojë askush, për të argumentuar vërtetësinë e saktësinë e të gjitha urdhëresave e qëllimeve të Zotit me krijesat. Kur'ani mjafton si përgjigje për çdo kërkesë e propozim që ata sjellin. Në këto ajete kuptohet se vetë Kur'ani është mrekullia më e madhe me të cilën Zoti e pajisi një profet. Ai është sfidë e hapur, që asnjë krijesë nuk mund ta përballojë. Asnjë krijesë nuk mund të sjellë diçka të ngjashme apo të përafërt me të, madje as dhjetë sure të ngjashme me suret e tij, madje as edhe një sure të vetme që të mund t'i afrohet atij. Kjo vërtetohet nga fakti i njohur dhe i pakundërshtueshëm se arabët, bashkë me poetët e tyre më të mëdhenj, kurrë nuk mundën të sjellin diçka të ngjashme me madhështinë e këtij libri, edhe pse Zoti i sfidoi për këtë. Përkundrazi, ata gjithmonë bindeshin se ishin të pafuqishëm për diçka të tillë. Në këto ajete kuptohet se, në disa çështje të rëndësishme është e domosdoshme dituria e plotë, domethënë, nuk mjaftojnë thjesht supozimet me përafërsi apo hipotezat. Të tilla janë dituria rreth Kur'anit, rreth teuhidit e të ngjashme. Në të tilla raste kërkohet dituri e sigurt, sipas kriterëve rigorozë të përcaktuara nga feja jonë madhështore. Kjo kuptohet nga

urdhri i Allahut: "*fea'lemu*", pra, ta dini me siguri se Kur'ani u zbrit me diturinë e lejen e Zotit dhe se askush tjetër nuk e meriton të adhurohet veç Tij.

Ajetet 15 - 16

15. Atyre që duan jetën e kësaj bote dhe shkëlqimin e saj, Ne do t'ua japim të plotë shpërblimin e veprave të tyre në të, pa u lënë asgjë mangët.

16. Këta janë ata për të cilët në jetën tjetër s'ka asgjë tjetër veç Zjarrit. Veprat e tyre në të u shkatërroan, ndërsa punët e tyre u asgjësuan.

Shpjegimi i ajeteve

- "Atyre që duan jetën e kësaj bote dhe shkëlqimin e saj, Ne do t'ua japim të plotë shpërblimin e veprave të tyre në të, pa u lënë asgjë mangët." - Allahu i Lartësuar na tregon se ka njerëz që si synim të vetëm kanë veçse plotësimin e dëshirave të kësaj dynjaje dhe stolitë e saj. Duke përkryer bukuritë e kësaj bote, i Lartësuari thotë: "Njerëzve u është hijeshuar dashuria për të kënaqësitë e kësaj bote, për gratë (*e hijshme*), për djemtë (*e pasardhësit e shumtë*), për pasurinë e madhe prej ari e argjendi, për kuajt e stolisur e për bagëtinë e bujqësinë. Këto janë kënaqësi të kësaj bote, por tek Allahu është e ardhmja më e mirë." [Al Imran 14]. Kështu, të tillë njerëzve u takon veçse zjarri i Xhehenemit, sepse ata nuk e kanë patur as synimin më të vogël për të fituar ahiretin. Të gjitha ambiciet e tyre ishin kufizuar në arritjen e kënaqësive dhe të stolive të kësaj bote. Nëse robi ka sadopak besim, ai nuk mund t'i përkushtohet tërësisht kësaj dynjaje, duke mos patur asnjë synim për ahiretin. Prandaj të tillë njerëz janë veçse qafirë. Atë që ka iman në zemër, ky iman do ta frenojë nga angazhimi absolut për dynjanë. Vetë imani është shenjë dhe tregues i synimit të përjetësisë në lumturinë e ahiretit. Për këta fatzinj e të mjerë, të cilët a thua se u krijuan veçse për këtë dynja, Allahu i Madhëruar thotë: "Ne do t'ua japim të plotë shpërblimin e veprave në të, pa u lënë asgjë mangët." Ai ka për t'u dhënë

në dynja atë që ua ka caktuar në *Leuhi Mahfûdh*. Atyre nuk do t'u cenohen aspak të mirat që u janë përcaktuar. Por ta dinë se kaq është kufiri i begatise dhe i kënaqësive të tyre, sepse në momentin e ndarjes nga kjo dynja dhe fillimin e përjetësisë, ata do të kenë një pritje befasuese dhe tmerruese. I Lartësuar thotë:

- **“Këta janë ata për të cilët në jetën tjetër s'ka asgjë tjetër veç Zjarrit.”** - Ata do të jenë të përjetshëm në zjarrin e Xhehenemit. Dhimbja dhe dënimi i tyre nuk kanë për të pushuar kurrë dhe as nuk kanë për t'iu pakësuar. Ata janë të privuar nga shpërblimet dhe kënaqësitë e përjetshme pranë Zotit.

- **“Veprat e tyre në të u shkatërruan, ndërsa punët e tyre u asgjësuan.”** - Çdo vepër dhe përpjekje e tyre për të kundërshtuar, luftuar dhe shuar të vërtetën dhe pasuesit e saj ka dështuar. Gjithashtu, u janë asgjësuar edhe ato pak vepra të mira, të cilave u mungonte baza kryesore për t'u marrë në konsideratë nga Zoti: imani i saktë dhe dituria e vërtetë. Ky është dëshpërimi i të mjerëve.

Ajeti 17

17. E kush mund të krahasohet me atë që mbështetet në argumentin e qartë nga Zoti i tij, i ndjekur nga dëshmues prej tij, me atë që i parapriu Libri i Musait si udhërrëfyes e mëshirë?! Këta e besojnë vërtet atë. Ndërsa për grupimet që e mohojnë atë, Zjarri është vendi i premtuar. Prandaj ti kurrsesi mos dysho në të! Ai është e vërteta e sigurt prej Zotit tënd, e megjithatë, shumë prej njerëzve nuk besojnë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na përshkruan në këtë ajet Profetin e Tij të dashur dhe të zgjedhur dhe ndjekësit e Profetit, domethënë ata që vazhdojnë misionin e tij me thirrjen e njerëzve në udhën e drejtë dhe diturinë e saktë prej Zotit. Këta janë të sigurt dhe tërësisht të bindur në argumentet dhe Shpalljen e Zotit. Askush nuk mund të

krahasohet me ta në këtë aspekt. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **“E kush mund të krahasohet me atë që mbështetet në argumentin e qartë nga Zoti i tij,...”** - Ata janë të mbështetur në argumentin e qartë nga Zoti i tyre, janë të mbështetur në Shpalljen e Tij. Kur'ani dhe Tradita e Profetit përmbajnë sqarimin e mjaftueshëm dhe të plotë për të gjitha çështjet e rëndësishme. Argumentet e sjella përmes kësaj Shpalljeje janë tejet të qarta dhe të kuptueshme për të gjithë, prandaj janë gjithmonë triumfuese. Ato japin gjithnjë siguri të plotë. Pastaj i Lartësuar thotë:

- **“...i ndjekur nga dëshmues prej tij,...”** - Këto fakte e argumente, që prodhojnë siguri të padiskutueshme, i mbështet dhe përforcon akoma edhe më shumë një tjetër dëshmuuese. Kjo është natyra e pastër dhe e patrazuar e njeriut me logjikën e tij të shëndoshë. Ajo dëshmon për vërtetësinë e Shpalljes së Zotit dhe për ligjin e Tij. Logjika e shëndetshme e pranon të mirën si të mirë dhe të keqen si të keqe. Kjo është dritë mbi dritë. Shpallja e saktë, e ruajtur dhe e sigurt, e bashkuar me logjikën e shëndetshme dhe me natyrën e pastër, sjell besim të kthjellët dhe vepra të mrekullueshme. Përveç këtyre dy dëshmimeve e fakteve, i Madhëruari sjell edhe një fakt tjetër, që vërteton vërtetësinë e Islamit dhe ligjeve të tij:

- **“...me atë që i parapriu Libri i Musait si udhërrëfyes e mëshirë?!”** - Dëshmi për vërtetësinë e fesë dhe të ligjeve që Muhamedi ﷺ përcolli, është edhe Libri (Teurati) që iu dha Musait. Atë libër Zoti e bëri udhërrëfyes për njerëzit dhe mëshirë për ta. Vetë Teurati dëshmon për vërtetësinë e Kur'anit dhe besnikërinë e të Zgjedhurit, që e përcolli atë prej Zotit te njerëzit. Porositë dhe mësimet e të dy librave janë në sinkron të plotë me njëra-tjetrën. Vetë Teurati dëshmon për vërtetësinë e ligjeve të Kur'anit, Shpalljes së fundit të Zotit për krijesat. Atëherë, a është njëlloj një njeri që bazohet në të tilla argumente kaq të forta,

me atë që sorollatet në errësiat e paditurisë dhe pasigurisë, duke mos dalë asnjëherë prej tyre?! Pa dyshim që nuk mund të jenë njëlloj tek Allahu i Madhëruar. Edhe në sytë e krijesave këta nuk mund të jenë njëlloj.

- **“Këta e besojnë vërtet atë.** - Ata të cilëve iu hap drita e arsyes së shëndetshme dhe iu dha sukses që t'i shohin qartë argumentet, e besojnë të vërtetën e shpallur nga Zoti. Ata që vërtetë e dëshirojnë dhe e synojnë të vërtetën kanë për ta besuar Shpalljen që i erdhi Muhamedit ﷺ. Nëse ky besim është i singertë, ai do të prodhojë vepra të mira që Zoti i do, është i kënaqur me to dhe i shpërblen. Kjo do t'u sjellë atyre lumturinë në dynja dhe në ahiret. Ndërsa ata të cilët e mohojnë Kur'anin, qofshin nga të gjitha grupacionet që ekzistojnë në tokë, qofshin edhe të organizuar për ta kundërshtuar këtë fe dhe për të penguar krijesat nga përqaftimi i saj, le ta dinë se Zjarri është premtimi për ta. I Madhëruari thotë:

- **“Ndërsa për grupimet që e mohojnë atë, Zjarri është vendi i premtuar.”** - Është i padiskutueshëm fakti që ata do të përballen me Zjarrin e ndezur fort.

- **“Prandaj ti kurrësi mos dysho në të! Ai është e vërteta e sigurt prej Zotit tënd, e megjithatë, shumë prej njerëzve nuk besojnë.”** - Mos ki as më të voglin dyshim apo pasiguri në faktin që kjo është Shpallja e vërtetë nga Zoti yt, edhe nëse shumica e njerëzve nuk e besojnë një gjë të tillë. Ata që nuk e besojnë këtë të vërtetë e bëjnë ose nga injoranca e tyre, ose nga padrejtësia, inati, smira dhe devijimi i zemrave të tyre nga e vërteta. Nëse qëllimi i njeriut është kërkimi i të vërtetës dhe nëse arsytimi i tij është i saktë dhe objektiv, ai nuk ka pse të privohet nga e vërteta. Ai që e synon të vërtetën dhe, në emër të këtij qëllimi, e kërkon të vërtetën duke marrë dituri dhe duke e analizuar atë me drejtësi dhe objektivitet, ka për ta gjetur këtë të vërtetë dhe do ta besojë atë singërisht. E si do të ndodhë ndryshe, kur edhe arsyeja e shëndetshme dhe natyra e pastër e tërheqin drejt këtij besimi të natyrshëm?!

Ajetet 18 - 20

18. E kush është më i padrejtë se ai që trillon gënjeshtër kundër Allahut? Këta do të sillen para Zotit të tyre dhe dëshmitarët do të thonë: “Këta janë ata që kanë gënjyer kundër Zotit të tyre. Mallkimi i Allahut qoftë mbi të padrejtët!”

19. Ata pengojnë nga rruga e Allahut dhe përpiqen ta shtrembërojnë atë, ndërsa Jetën tjetër nuk e besojnë.

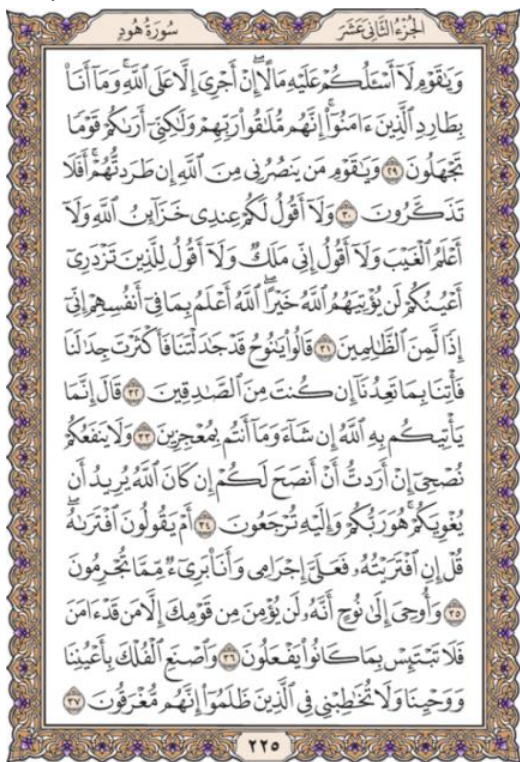
20. Ata nuk mund t'i shpëtojnë (dënimin të Allahut) në tokë dhe nuk mund të gjejnë asnjë mbështetës tjetër veç Allahut. Atyre do t'u shumëfishohet dënimi, sepse ata nuk dëgjojnë (të vërtetën) dhe nuk shohin (argumentat).

Shpjegimi i ajeteve

- **“E kush është më i padrejtë se ai që trillon gënjeshtër kundër Allahut?”** - Allahu i Lartësuar na tregon se nuk ka më të padrejtë se ata që thurin gënjeshtër lidhur me Zotin, si për shembull, ata që thonë se Zoti ka partner apo që e përshkruajnë Zotin jo si i takon madhësisë dhe lartësisë së Tij, ose që sjellin lajme dhe histori që Ai kurrë nuk i ka thënë. Këtu hyjnë edhe ata që pretendojnë se janë profetë të cilëve u shpallet e frymëzohen nga Zoti, por në të vërtetë janë mashtrues e trillues, etj. Këta janë njerëzit më zullumqarë. Për këta i Madhëruari thotë:

- **“Këta do të sillen para Zotit të tyre...”** - Ata do të dalin para Zotit të tyre për t'i “shpërblyer” për padrejtësitë e tyre. Kur Zoti të gjykojë që ata të dënohen me ndëshkimin më të rëndë, të gjithë ata që kanë dëshmuar mohimin dhe shpifjet e tyre do të thonë:

- **“...dhe dëshmitarët do të thonë: “Këta janë ata që kanë gënjyer kundër Zotit të tyre. Mallkimi i Allahut qoftë mbi të padrejtët!”** - Do dëshmojnë se si ata shpifën gënjeshtër për Zotin e tyre dhe e refuzuan të vërtetën e Tij. Për këtë arsye, ata e meritojnë një mallkim, që kurrë nuk do të përfundojë apo t'u lehtësohet. Ky është ‘shpërblimi’ për ta, sepse edhe

padrejtësia ishte cilësi e pandashme e tyre. Pastaj i Lartësuar i përshkruan më hollësisht padrejtësinë e tyre:

- **“Ata pengojnë nga rruga e Allahut dhe përpiqen ta shtrembërojnë atë, ndërsa Jetën tjetër nuk e besojnë.”** - Ata i pengojnë njerëzit nga rruga e Allahut, nga udha e drejtë e gjithë profetëve, të cilët ftuan në adhurimin e një Zoti të vetëm dhe nënshtrimin ndaj ligjit të Tij. Ata jo vetëm që ndalojnë veten e tyre, por pengojnë edhe të tjerët nga rruga e drejtë. Kështu, ata janë udhëheqësit e së keqes. Ata i tërheqin njerëzit për në Zjarr. Ata e paraqesin rrugën e vërtetë të Allahut si të gabuar dhe shtrembërojnë të vërtetën në sytë e njerëzve. Nga njëra anë, ata përpiqen shumë në rrugën e keqpërshkrimit dhe shëmtimit të së vërtetës dhe, nga ana tjetër, zbukurojnë të kotën, Allahu i shëmtoftë e i poshtëroftë! Këta të mallkuar janë në të vërtetë mosbesues të ahiretit. Ata nuk e besojnë ringjalljen dhe llogarinë me drejtësi para Zotit.

- **“Ata nuk mund t'i shpëtojnë (dënimit të Allahut) në tokë...”** - Ata nuk mund t'i shpëtojnë Allahut assesi, sepse janë brenda pushtetit dhe sundimit të Tij. E kush mund të dalë jashtë pushtetit dhe dijës së Allahut të Madhëruar?!

- **“...dhe nuk mund të gjejnë asnjë mbështetës tjetër veç Allahut.”** - Ata nuk mund të gjejnë ndonjë ndihmëtar për t'u larguar ndëshkimit dhe për t'u dhënë atë që e dëshirojnë. Atyre do t'u ndërpritet çdo lloj lidhjeje dhe dëshpërimi do t'i mbulojë përfundimisht.

- **“Atyre do t'u shumëfishohet dënimi,...”** - Atyre vetëm u shtohet ndëshkimi, sepse ata kanë devijuar vetveten dhe kanë humbur të tjerët. Cilësia e tyre dalluese është:

- **“...sepse ata nuk dëgjojnë (të vërtetën) dhe nuk shohin (argumentat).”** - Për shkak të urrejtjes dhe armiqësisë ndaj të vërtetës, ata nuk kanë durim të dëgjojnë ajetet e Allahut. Por, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: "Po çfarë kanë ata që i largohen këshillës? Ata janë si gomarë të egër të trembur, që vrapojnë prej luanit. Secili prej tyre dëshiron t'i jepet një libër i posaçëm. Jo! Ata nuk i frikësohen Botës Tjetër. Kjo është, pa dyshim, një këshillë e vyer, Nga e cila përfiton kush dëshiron. Por ata mund të mësojnë prej saj, vetëm nëse do Allahu. Vetëm Ai e meriton që t'i ruhesh dhe që të jetë Falës i gjynaheve!" [Mudethir 49 - 56]. Ata nuk mund t'i shohin faktet në mënyrë të tillë që t'i bëjnë të kuptojnë e të meditojnë. Ata janë ashtu sikurse thotë i Madhëruari: të shurdhët, memecë dhe të verbër, të cilët nuk logjikojnë. Allahu i Madhëruar thotë përsëri për ta:

Ajetet 21 – 22

21. Këta janë ata që e kanë shkatërruar veten dhe prej tyre ka humbur çdo gjë që kanë trilluar.

22. Nuk ka dyshim se në botën tjetër ata do të jenë më të humburit.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Këta janë ata që e kanë shkatërruar veten dhe prej tyre ka humbur çdo gjë që kanë trilluar.”** - Ata vërtet e kanë

shkatërruar veten e tyre, sepse jo vetëm që u ka ikur shpërblimi i madh, por edhe kanë rënë në ndëshkimin më të rëndë. Feja dhe besimi që ata e pasojnë dhe ua zbukurojnë njerëzve do të zhduket dhe nuk do t'u sjellë asnjë dobi. Zotat që ata i adhurojnë veç Allahut do të treten para tyre e, bashkë me ta, edhe shpresa për shpëtim. Kështu do të ndodhë me ta kur të vijë urdhri i Zotit.

- **“Nuk ka dyshim se në botën tjetër ata do të jenë më të humburit.”** - Nuk ka dyshim se në ahiret ata kanë për të qenë më të shkatërruarit dhe më të dëshpëruarit. Allahu i Madhëruar e theksoi shkatërrimin dhe dëshpërimin e këtyre njerëzve, për shkak të dënimit të madh dhe të dhimbshëm që ata do të vuajnë në përjetësi. E lusim Allahun që të na ruajë nga kjo lloj gjendjeje. Pasi përshkroi gjendjen e të dëshpëruarve, Allahu i Lartësuar vijon me gjendjen e fatlumëve, si dhe shpërblimet dhe kënaqësitë e shumta që presin ata. I Lartësuarit thotë:

Ajetet 23 - 24

23. Ata të cilët besojnë, bëjnë vepra të mira dhe i përulen Zotit të tyre - ata do të jenë banorë të Xhenetit përjetë.

24. Këta dy grupe (njerëzish) mund të krahasohen me të verbrin dhe shurdhin përkundër atyre që shohin e dëgjojnë. A janë njëlloj këta? A nuk po kujtoheni?!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata të cilët besojnë, bëjnë vepra të mira dhe i përulen Zotit të tyre...”** - Allahu i Madhëruar i përshkruan këta fatlumë me disa cilësi. Së pari, ata besojnë me zemrat e tyre, duke pohuar e pranuar çdo gjë që Allahu i Lartësuar ka urdhëruar, qofshin parime themelore të fesë, rregulla apo ligje të saj. Së dyti, ata bëjnë punë të mira, qofshin këto me zemër, fjalë apo gjymtyrë. Së treti, i frikësohen Zotit duke iu nënshtruar me bindje e përkushtim, por edhe me pendim të sinqertë e kthim tek Ai. Ata kthehen vazhdimisht tek Allahu, plot dashuri për Të, plot shpresë për shpërblimin e Tij dhe, sigurisht, me frikë e drojë nga ndëshkimi i Tij.

- **“...- ata do të jenë banorë të Xhenetit përjetë.”** - Ata që janë stolitur me të tilla cilësi do të jenë banorë të Xhenetit, ku do të jenë përgjithmonë. Ky është premtimi i Bujarit të Gjithëmëshirshëm, sepse ata nuk lënë asnjë të mirë pa e bërë, për ta arritur këtë shpërblim dhe nuk lënë shteg devotshmërie pa garuar në të.

- **“Këta dy grupe (njerëzish) mund të krahasohen me të verbrin dhe shurdhin përkundër atyre që shohin e dëgjojnë.”** - Fatlumët dhe fatzinjtë, të lumturit dhe të dëshpëruarit janë si shembulli i dhënë në ajet. Të dëshpëruarit nuk arrijnë të shohin dhe dëgjojnë udhëzimin e drejtë dhe gjithçka që u sjell dobi. Ndërsa të lumturit e fatbardhët janë ata që e dëgjojnë dhe vështrojnë mirë udhëzimin e drejtë. Ata mund ta dallojnë qartë çdo gjë që i bën dobi në dynja dhe ahiret.

- **“A janë njëlloj këta? A nuk po kujtoheni?!”** - A mund të jenë të njëjtë këto dy palë? Jo, kurrsesi nuk mund të jenë të njëjtë. Mes tyre ka ndryshime aq të mëdha, saqë nuk mund të përshkruhen me fjalë. O njerëz! A nuk i shihni këto shembuj dhe të reflektoni ashtu si duhet në lidhje me këtë çështje? A nuk e dëgjoni dhe shihni udhëzimin e Zotit në rrugën e drejtë? A nuk po e nënshtroni veten për të kryer ato punë të mira që të afrojnë tek Ai dhe t'u largoheni atyre punëve të këqija që ju largojnë prej Tij dhe ju zhysin në dëshpërim në të dyja jetët?!

Ajetet 25 - 26

25. Ne e dërguam Nuhun te populli i vet (t'u thoshte): “Unë kam ardhur te ju me një paralajmërim të fortë,

26. Që të mos adhuronit asnjë tjetër veç Allahut. Unë kam frikë për ju dënimin e një dite të dhembshme.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne e dërguam Nuhun te populli i vet...”** - Kuptimi: Me të vërtetë, Ne e dërguam Nuhun te populli i tij për t'i thirrur ata në adhurimin e një Zoti të vetëm dhe për t'i ndaluar nga idhujtaria. Ai u tha atyre.

- **“Unë kam ardhur te ju me një paralajmërim të fortë,...”** - Unë jua qartësoj udhëzimet e Zotit me hollësi, pa lënë asgjë të pakuptueshme. Porosia më e rëndësishme është:

- **“...Që të mos adhuronit asnjë tjetër veç Allahut. Unë kam frikë për ju dënimin e një dite të dhembshme.”** - Të gjitha adhurimet t'ia kushtoni veçse Allahut. Ta adhuronit Atë me sinqeritet dhe të motivuar vetëm nga dashuria për Të, nga shpresa për shpërblimin e Tij dhe nga frikërespekti e madhërimi i Tij. Ajo që ju kërkohet është përkushtim i plotë në adhurimin e Allahut si Një e i Vetëm dhe distancimi nga çdo gjë që adhurohet veç Tij. Nëse ju nuk i përmbaheni këtij kushti, atëherë unë kam frikë se do t'ju godasë ndëshkimi i një dite të dhembshme.

Ajetet 27 - 28

27. Paria e jobesimtarëve nga populli i tij, tha: “Ne nuk shohim tek ti asgjë tjetër përveçse një njeri, siç jemi edhe ne. Ne po shohim se nuk po të pason askush tjetër përveç të pavlerëve, pa u menduar fare. Ne nuk shohim as që të jeni më të mirë se ne. Madje, ne mendojmë se ju jeni gënjeshtarë.”

28. Ai tha: “O populli im! Shihni, nëse unë mbështetem në një argument të qartë nga Zoti im, e Ai më ka dhuruar mëshirë nga ana e Tij, që ju nuk arrini ta shquani! Vallë, a mund t'ju detyrojmë që ta pranoni të vërtetën, kur ju e urreni atë?”

Shpjegimi i ajeteve

- **“ Paria e jobesimtarëve nga populli i tij, tha:...”** - Ashtu sikurse ndodh vazhdimisht, të ashtuqajturit "paria" apo krerët e popullit e kundërshtuan ftesën e Nuhut (a.s.), duke qenë madje të parët për këtë. Ata pretenduan se shkak ishte fakti se ai qe veçse një njeri i zakonshëm, ashtu si ata. Ata thanë:

- **““Ne nuk shohim tek ti asgjë tjetër përveçse një njeri, siç jemi edhe ne....”** – Domethënë, si të besojmë ty si i dërguari i Zotit, kur ti je thjesht një njeri?! Por ky

pretendim ishte tërësisht i kotë dhe i padrejtë. Përkundrazi, asnjë zgjedhje tjetër nuk mund të ishte më e drejtë se kjo që bëri Zoti për sjelljen e mesazhit të Tij te njerëzit. I Madhërishmi e vendosi të jetë kështu, në mënyrë që njerëzit të kishin mundësinë të merrnin mesazhin e Tij lehtësisht e qartësisht nga vetë lloji i tyre. Kështu, ata do të kishin mundësinë të mësonin dhe këshilloheshin me profetët e tyre në çdo kohë e për çdo çështje, gjë kjo që nuk do të ndodhte nëse të dërguarit do të ishin melekë. Kjo është arsyeja që pretendimi i tyre qe i pabazë. Një arsye po aq qesharake, që ata e paraqisnin si justifikim për mospranimin dhe mosbesimin ndaj profetëve, ishte edhe:

- **“...Ne po shohim se nuk po të pason askush tjetër përveç të pavlerëve, që nuk mendojnë gjatë.”** - Ky ishte gjykimi i tyre për pasuesit e profetëve. Sipas tyre, vetëm njerëzit më të ulët dhe të parëndësishëm ishin bërë pasues të profetëve. Njerëzit më të përçmuar dhe të ulët ishin bërë besimtarë, prandaj dhe ata nuk mund të uleshin në atë nivel. Ndërkaq, realiteti është krejt i kundërt me këtë gjykim të poshtër dhe të padrejtë. Pasuesit e profetëve janë njerëzit më të nderuar e më të lartë. Ata janë të urtët dhe të logjikshmit, mendjet dhe arsyeja e të cilëve është ndriçuar për të pranuar të vërtetën dhe për t'iu nënshtruar asaj. Këta fatlumë qëndrojnë shumë më lart nga ata të ashtuqajtur "paria", që e poshtërojnë veten duke u bërë pasues të shejtanit, të cilët janë të shfrenuar e të papërmbajtur në përmbushjen e epsheve. Ata të mjerë janë nënshtruar për të adhuruar gurët, drurët dhe çdo gjë tjetër, veç Allahut të Madhërishëm. Atyre u përgjërohen dhe u përulen, atyre u dedikojnë përkushtime. A ka më të poshtër, të përçmuar dhe më pa mend se kjo kategori njerëzish? Këta të mjerë çuditërisht thonë se pasuesit e denjë të profetëve janë njerëz që “që nuk mendojnë gjatë” dhe e ndjekin rrugën e tyre, pa logjikuar me qetësi. Sipas tyre, ata e pranojnë ftesën thjesht që me thirrjen e parë, pa pikën e logjikës dhe të

vetëdijes. Më këto fjalë, këta pretendojnë që pasesit e Profetit nuk janë të qartë në atë që bëjnë dhe besojnë. Por harrojnë ata se besimi i vërtetë vjen krejt natyrshëm, që një logjikë e pastër dhe e çliuar e pranon menjëherë. Mjafton që t'u paraqitet e vërteta, dhe të urtë e njohin menjëherë dhe, me bindje e sinqeritet të plotë, e pranojnë atë. Besimi i saktë dhe i vërtetë nuk është një çështje e koklavitur, që nuk mund të kuptohet. Përkundrazi, ai është shumë i thjeshtë dhe lehtësisht i kuptueshëm, i tillë që nuk ka nevojë të mendohet gjatë. Një tjetër arsyetim i tyre është:

- **“Ne nuk shohim as që të jeni më të mirë se ne. Madje, ne mendojmë se ju jeni gënjeshtarë!”** - Ne nuk shohim tek ju ndonjë cilësi që t'ju bëjë të meritueshëm për t'ju bindur këshillave dhe ligjeve tuaja. Veç kësaj, - thoshin ata, - ne mendojmë se ju jeni thjesht mashtrues në pretendimet tuaja. Sigurisht, kjo që një shpifje e ulët nga ana e tyre, sepse ata panë dhe dëshmuar shenja dhe mrekulli të shumta, që Zoti i dhuroi Nuhut, për ta mbështetur e faktuar si profet të vërtetë. Ato ishin mëse të mjaftueshme që ata të bindeshin se ai ishte Profet besnik i dërguar nga Zoti. Atëherë, Nuhu (a.s.) u drejtohet atyre dhe u thotë:

- **“Ai tha: “O populli im! Shihni, nëse unë mbështetem në një argument të qartë nga Zoti im, e Ai më ka dhuruar mëshirë nga ana e Tij...”** - Në këto ajete, nëpërmjet fjalëve të Nuhut a.s. i madhëruari shprehet qartë se, ashtu si të gjithë Profetët e tjerë edhe Profeti i fundit, Muhammedi ﷺ është shembulli më i përkryer dhe i plotë për krijesat. Arsyet dhe logjika e të gjithë mendimtarëve të urtë, në krahasim me arsyen dhe logjikën e Muhamedit, janë të papërfillshme. A nuk është e mjaftueshme që ai dëshmon për këtë Kur'an?! A nuk mjafton dëshmia e Muhamedit ﷺ për të qenë të sigurt për vërtetësinë e tij? Përveçse Profeti ishte në nivelin më të lartë të arsyes dhe intelektit, përveçse Zoti e kishte pajisur me oratori të përsosur dhe të pakundërshtueshme, i Madhëruari na tregon

se këtë njeri të zgjedhur Ai e kishte mbuluar me mëshirën e Tij të pakufishme. Allahu i Lartësuar e pajisi këtë njeri me udhëzimin më të plotë dhe e bëri Profetin më të zgjedhur. Ai e ndriçoi me dituri hyjnore dhe e forcoi që të jetonte e të punonte sipas saj, si edhe ftonte njerëzit në këtë rrugë. Më parë, Profeti nuk dinte asgjë rreth Shpalljes dhe imanit, por i Gjithëmëshirshmi zgjedh atë që Ai dëshiron për t'i shpallur udhëzimin. Megjithatë, të verbërit nuk mund ta shohin këtë të vërtetë hyjnore, prandaj i Madhëruari thotë:

- **“...që ju nuk arrini ta shquani...”** - Ju nuk e kuptoni këtë mirësi të Profetit ﷺ dhe nuk arrini ta njihni të vërtetën që ai e solli nga Allahu i Madhëruar. Juve ju duket shumë e vështirë që ta pranoni këtë të vërtetë dhe e urreni të jetoni sipas saj. Nëse ju nuk shprehni asnjë interes për ta gjykuar drejt ftesën e Zotit, si mund t'ju detyrojmë - thuhet në ajetin më pas - që ta pranoni atë dhe të jetoni sipas saj?!

- **“...Vallë, a mund t'ju detyrojmë që ta pranoni të vërtetën, kur ju e urreni atë?”**

- Si mund t'ju detyrojmë ta pranoni atë për të cilën ne jemi krejt të sigurt, ndërkohë që ju e urreni dhe keni dyshime rreth saj?! Ju e urreni aq shumë këtë ftesë, sa që shpenzoni të gjitha energjitë për të refuzuar atë Shpallje që unë solla prej Zotit tim. Por kjo nuk e cenon aspak sigurinë tonë në vërtetësinë e asaj që besojmë. Fjalët dhe shpifjet tuaja rreth nesh dhe fesë sonë kurrsesi nuk mund të na pengojnë nga adhurimet që ne ia përkushtojmë Zotit tonë. Maksimumi që mund të arrini me to është privimi i vetes suaj nga e vërteta, që në sytë tuaj është diçka e kotë. Kur gjendja juaj ka arritur në këtë nivel, atëherë ne nuk mund t'ju detyrojmë të pranoni fenë e Zotit, që ju e keni refuzuar me urrejtje. Detyra e Profetit është veçse qartësimi i të vërtetës. Kush e trajton këtë ftesë me respekt dhe drejtësi, duke kërkuar vërtetë udhëzimin e drejtë të Zotit, ka për ta gjetur atë. Ndërsa kush e shpërfill ftesën dhe e lëshon veten në

prehrin e pakujdesisë dhe shfrenimit, nuk ka për ta gjetur rrugën e vërtetë.

Ajetet 29 - 34

29. O populli im! Unë nuk ju kërkoj ndonjë pasuri për këtë. Shpërblimi im është vetëm nga Allahu. Unë nuk kam për t'i dëbuar kurrë besimtarët. Ata do të takohen me Zotin e tyre; kurse ju, po shoh se jeni njerëz që nuk dini.

30. O populli im! Kush mund të më mbronte mua nga Allahu, nëse do t'i dëboja ata? A nuk do t'a pranoni këshillën?

31. Nuk po ju them se tek unë gjenden depot e Allahut, as se unë di të fshehtëm, as nuk po ju them se unë jam melek. Unë nuk kam për t'u thënë atyre, të cilët sytë tuaj i nënçmojnë se Allahu nuk ka për t'u dhuruar asnjë të mirë. Allahu e di më mirë se ç'kanë ata në shpirt. Po ta bëja këtë unë do të isha i padrejtë.”

32. Ata thanë: “O Nuh, ti polemizove me ne dhe e zgjate shumë me polemikën tënde. Na e sill, pra, atë për të cilën na ke paralajmëruar, nëse thua të vërtetën!”

33. Ai tha: “Atë jua sjell vetëm Allahu, po qe se dëshiron, dhe ju nuk do të mund ta pengoni.

34. Këshilla ime nuk ka për t'ju bërë dobi, edhe pse dua shumë t'ju këshilloj, nëse Allahu dëshiron t'ju lërë në humbje. Ai është Zoti juaj dhe vetëm tek Ai ju do të ktheheni.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“O populli im! Unë nuk ju kërkoj ndonjë pasuri për këtë. Shpërblimi im është vetëm nga Allahu.”** - Unë nuk ju kërkoj ndonjë pasuri në këmbim të pranimit të ftesës sime në rrugën e drejtë, që ju të pretendoni se po rëndoheni.

- **“Unë nuk kam për t'i dëbuar kurrë besimtarët.”** - Me sa duket, ata i kërkuan Profetit që t'i dëbonte besimtarët e varfër, të dobët dhe jo të fismit. Por ai u përgjigj: Unë nuk i përzë kurrë besimtarët. Kjo është padrejtësi, prandaj unë nuk mund ta bëj atë. Përkundrazi, unë jam urdhëruar që t'i pres e

t'i trajtoj ata me dashuri, dhembshuri, bujari e mirësjellje.

- **“Ata do të takohen me Zotin e tyre;...”** - Është Allahu i Madhëruar Ai që ka të drejtën e llogarisë dhe të shpërblimit të robve. Ai do t'i shpërblejë robërit e Tij besimtarë për imanin dhe devotshmërinë e tyre, duke i futur në Xhenetin e mirësisë.

- **“...kurse ju, po shoh se jeni njerëz që nuk dini.”** - Kërkesa juaj për të përzënë eulijatë e Allahut është injorancë e thellë. Është injorancë, gjithashtu, që ju refuzoni të vërtetën për shkak se atë e kanë pranuar këta njerëz. Padituri është edhe justifikimi juaj se unë qenkam thjesht një njeri si ju dhe nuk ka pse të kem ndonjë përparësi ndaj jush.

- **“O populli im! Kush mund të më mbronte mua nga Allahu, nëse do t'i dëboja ata?”** - Kush mund të më mbrojë mua nga dënimi i Allahut, nëse bëj atë vepër që ju më kërkon? Sigurisht, dëbimi i besimtarëve të mirë e të sinqertë e bën të meritueshëm ndëshkimin prej Allahut të Madhërishëm, të cilin askush nuk mund ta ndalë.

- **“A nuk do t'a pranoni këshillën?”** - A nuk është më mirë ta mendoni se cila është gjetja më e dobishme për ju? A nuk po e mendoni më thellë çështjen?

- **“Nuk po ju them se tek unë gjenden depot e Allahut, as se unë di të fshehtëm,”** - Unë nuk pretendoj asgjë nga këto. E shumta që ju them është se unë jam i Dërguari i Allahut, si përgëzues e si qortues për ju. Unë nuk kam nën kontroll asgjë. Depot e mirësive të Allahut nuk janë në administrimin tim. Nuk është në dorën time që t'i jap kujt të dua dhe të privoj kë të dua. Unë as nuk pretendoj se e di të fshehtëm, që të mund t'ju njoftoj rreth të fshehtave e sekreteve tuaja.

- **“as nuk po ju them se unë jam melek.”** - Kuptimi: Unë nuk pretendoj ndonjë gradë mbi atë që jam në të vërtetë. Unë jam thjesht ai që Zoti më ka përcaktuar: jam një rob adhures dhe profet i dërguar prej Tij.

Unë nuk mund të gjykoj mbi njerëzit thjesht sipas mendjes sime.

- **“Unë nuk kam për t’u thënë atyre, të cilët sytë tuaj i nënçmojnë se Allahu nuk ka për t’u dhuruar asnjë të mirë.”** - Besimtarëve të dobët e të varfër, të cilët paria e pasur mohuese i nënçmon, unë kurrë nuk mund t’u them: "Allahu nuk ka për t’u dhuruar asnjë të mirë."

- **“Allahu e di më mirë se ç’kanë ata në shpirt.”** - Mesazhi është i njëjtë edhe për ta: Nëse jeni të sinqertë në besimin tuaj, do të keni mirësi e begati të shumta. Por nëse nuk jeni të tillë, dini se llogaria juaj është tek Allahu i Madhëruar.

- **“Po ta bëja këtë unë do të isha i padrejtë.”** - Nëse unë do t’u thoja atyre diçka nënçmuese, do të bëhesha njeri i padrejtë. Këto fjalë shërbenin si sqarim përfundimtar për parinë mohuese të popullit të Profetit, që as të mos e mendonin se ai do t’i largonte nga tubimet e tij të varfërit dhe njerëzit e thjeshtë. Ai kurrsesi nuk do t’i urrente e dëbonte besimtarët dhe kjo do të ngulitej thellë në mendjet e parisë mosbesimtare. Këto fjalë ishin tepër bindëse dhe të mjaftueshme për ata që mendonin drejt dhe me urtësi. Kur paria e popullit e kuptuan se ai kurrë nuk do t’i përgjigjej propozimit të tyre dhe kështu nuk do ta arrinin qëllimin, i thanë:

- **“Ata thanë: “O Nuh, ti polemizove me ne dhe e zgjate shumë me polemikën tënde. Na e sill, pra, atë për të cilën na ke paralajmëruar, nëse thua të vërtetën!”**” - Sille atë dënim - thoshin ata - me të cilin na kërcënon, nëse je i sinqertë dhe i të vërtetë me atë që pretendon. Sa injorantë dhe të humbur ishin ata që ia thanë këto fjalë të shëmtuara atij Profeti të dashur e këshillues?! Nëse vërtet do të synonin gjetjen e rrugës së drejtë, ata do të thoshin: ‘O Nuh! Shumë ke folur, me dashuri e dhembshuri, për të na sqaruar e udhëzuar, por ne ende nuk e kemi të qartë se për çfarë na fton. Prandaj të kërkojmë që të na sqarosh edhe më tepër, që ne të përqafojmë udhëzimin tënd. Gjithsesi, të jemi

mirënjohës për sqarimet dhe përkushtimin tënd.’ Nëse do të flisnin me këtë gjuhë, vërtet ato do të konsideroheshin si fjalë të drejta dhe të logjikshme të disa njerëzve që janë ftuar të besojnë një çështje, por ende nuk janë bindur për të. Porse fjalët e tyre tregojnë se ata ishin gënjeshtarë dhe qëllimkëqij. Ata nuk paraqitën asnjë arsye, sado të vogël, për mospranimin e ftesës, e aq më pak të paraqesnin ndonjë argument të pranueshëm. Prandaj, edhe për shkak të injorancës dhe padrejtësisë që i karakterizonte, nxituan të kërkonin përshpejtimin e ndëshkimit. Me këtë kërkesë, a thua po sfidonin Zotin e Lartësuar. Por kësaj sjelljeje kaq të ulët Nuhu (a.s.) iu përgjigj:

- **Ai tha: “Atë jua sjell vetëm Allahu, po qe se dëshiron, dhe ju nuk do të mund ta pengoni.”** - Nëse urtësia dhe dëshira e Tij e kërkojnë që ta zbresë ndëshkimin mbi ju, kjo do të ndodhë dhe askush nuk mund ta ndalë atë. Në këtë rast, askush nuk mund t’ju shpëtojë prej Allahut. Ndëshkimi juaj nuk është një çështje që ndodhet në dorën time. Madje asgjë nuk është në dorën time.

- **“Këshilla ime nuk ka për t’ju bërë dobi, edhe pse dua shumë t’ju këshilloj, nëse Allahu dëshiron t’ju lërë në humbje.”** - Kuptojeni mirë se udhëzimi është tërësisht në dorën e Allahut. Nëse Ai, për shkak të refuzimit tuaj të padrejtë të së vërtetës, dëshiron t’ju lërë në humbje, përpjekjet e mia për t’ju këshilluar e qortuar nuk kanë për të sjellë ndonjë dobi. Edhe sikur të përdorja format më të fuqishme të këshillës, - që në fakt ai e bëri, - kjo nuk do t’ju sillte asnjë dobi. Dini, o të mjerë, se:

- **“Ai është Zoti juaj dhe vetëm tek Ai ju do të ktheheni.”** - Ai është Krijuesi juaj dhe vepron me ju ashtu si dëshiron, me urtësinë dhe drejtësinë e Tij. Asnjëherë mos e harroni se ju do të ktheheni tek Ai, i Cili do t’ju shpërblejë sipas veprave tuaja. Prandaj nxitoni të pranoni ftesën e Zotit dhe të jetoni sipas saj, para se të jetë shumë vonë!

Ajeti 35

35. Mos po thonë, vallë se "ai e trilloi atë."? Thuaj: "Nëse unë e kam trilluar atë, atëherë ai do të ishte gjynahu im. Por unë jam i pastër nga gjynahet që bëni ju."

Shpjegimi i ajetit

- "Mos po thonë, vallë se "ai e trilloi atë."?" - Kujt i referohet përemri "ai" në këtë ajet, Nuhut apo Muhamedit ﷺ? Janë dy mendime dijetarësh për këtë çështje:

1. Në ajet flitet për Nuhun, sepse shihet në kontekstin e historisë së këtij Profeti me popullin e tij dhe polemikat mes tyre. Atëherë, pyetja kuptohet: Vallë, ata po thonë se Nuhu trillon gënjeshtër e shpifje ndaj Allahut të Lartësuar?! A po thonë se Nuhu gënjen se po i jepet Shpallje nga Zoti? Le ta dinë ata të mjerë se Allahu i Madhëruar e urdhëroi profetin Nuh të thotë: "Thuaj: "Nëse unë e kam trilluar atë, atëherë ai do të ishte gjynahu im. Por unë jam i pastër nga gjynahet që bëni ju."" Pra, nëse është e vërtetë kjo që thoni, atëherë ky është një krim që rëndon mbi mua, por ju, gjithsesi, do të pyeteni për krimet tuaja. Askush nuk do të mbajë barrën e tjetrit.

2. Ka mundësi të bëhet fjalë për Muhamedin (a.s.). Në këtë rast, ky do të ishte një ajet i përmendur mes historisë së Nuhut (a.s.) me popullin e tij. Edhe ky është një mendim i konsiderueshëm dhe i pranueshëm. Allahu i Madhëruar e solli historinë e Nuhut dhe popullit të tij në Kur'an si argument që tregon besnikërinë e Muhamedit ﷺ dhe vërtetësinë e Shpalljes së tij. Në këtë kontekst, i Madhëruari përmend kundërshtimin e Shpalljes së Zotit nga populli i Muhamedit ﷺ: "Mos po thonë, vallë, se ai e trilloi atë?" Në fakt, ky lloj pretendimi i sjellë nga mohuesit është i pavërtetë dhe tepër i çuditshëm, sepse të gjithë e dinë se profeti Muhamed ﷺ nuk dinte as shkrim, as lexim. Të gjithë e dinë që ai nuk kishte udhëtuar e as nuk kishte takuar më parë ndonjë çifut apo të krishterë, nga ku të mësonte apo studionte historinë e profetëve. Atëherë, nga i erdhi gjithë ai

informacion, që mund ta dinte veçse një profet?! Si është e mundur që ai të sillte një libër kaq madhështor, madje t'i sfidonte duke i ftuar të sillnin qoftë edhe një sure të shkurtër të ngjashme me të?! Nëse ata i thonë këto fjalë, atëherë është thjesht një pretendim i thatë, që tregon se ata janë injorantë, kokëfortë, mohues dhe mosbesues. Në një rast të tillë, nuk ka më dobi nga polemika dhe ftesa e tyre. Madje, veprimi më i drejtë është distancimi prej tyre. Prandaj dhe Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin e Tij:

- "Thuaj: "Nëse unë e kam trilluar atë, atëherë ai do të ishte mëkati im, por unë jam i pastër nga krimi që ju kryeni!" - Kuptimi: Nëse unë do të shpifja gënjeshtër, ky do të ishte vërtet një krim shumë i madh, që do të meritonte ndëshkimin më të rëndë. Por, pa mendoni pak në të njëjtën mënyrë edhe për veten tuaj: nëse unë jam i pastër nga kjo akuzë, gjë për të cilën dëshmojnë faktet dhe mrekullitë e shumta që Zoti më ka dhuruar, atëherë kush do t'ju mbrojë ju nga ndëshkimi i merituar për këtë krim të shëmtuar? A nuk është ky një krim, për të cilin duhet të mendoheni mirë?! Nëse mendoni në këtë mënyrë, atëherë pyetja që duhet të shtrohet është: përse ju e përhelloni mohimin tuaj?

Ajetet 36 – 39

36. Nuhut iu shpall: "Askush nga popullit nuk do të besojë më, përveç atyre që tashmë kanë besuar. Prandaj mos u brenegos më për veprimet e tyre!"

37. Ndërtoje një anije nën Sytë Tanë dhe sipas Shpalljes Sonë e mos m'u drejto Mua (më) për ata që kanë bërë padrejtësi! Ata do të përmbyen."

38. Ai nisi të ndërtonte Anijen! Sa herë që kalonte pranë tij, paria e popullit të tij e përqeshte. Ai u thoshte: "Nëse ju talleni me ne, edhe ne do të tallemi me ju, ashtu siç po talleni ju."

39. Por shpejt do ta mësoni se kë do të zërë dënimi poshtërues dhe mbi kë do të bjerë dënimi i përhershëm.

Shpjegimi i ajeteve

- “Nuhut iu shpall: “Askush nga populli yt nuk do të besojë më, përveç atyre që tashmë kanë besuar, prandaj mos u brengos për veprimet e tyre!” - Zemrat e tyre janë ngurtësuar, prandaj nuk kanë për të besuar. Për këtë arsye, mos u trishto dhe as mos u kushto rëndësi atyre. Kuptoje se tashmë Allahu i Madhëruar i urren ata dhe ka vendosur që ndëshkimi mbi ta të mos kthehet mbrapsht.

- “Ndërtoje një anije nën Sytë Tanë dhe sipas Shpalljes Sonë e mos m'u drejto Mua (më) për ata që kanë bërë padrejtësi! Ata do të përmbysten.” - Ndërtoje anijen nën mbikëqyrjen, përkujdesin dhe kënaqësinë Tonë. Mos kërko prej Meje që të kthej pas vendimin për ndëshkimin e tyre. Vendimi i Zotit për ta ka marrë fund dhe ata do të mbyten. Kështu, Nuhu (a.s.) filloi ndërtimin e anijes, duke zbatuar urdhrin e Zotit të tij.

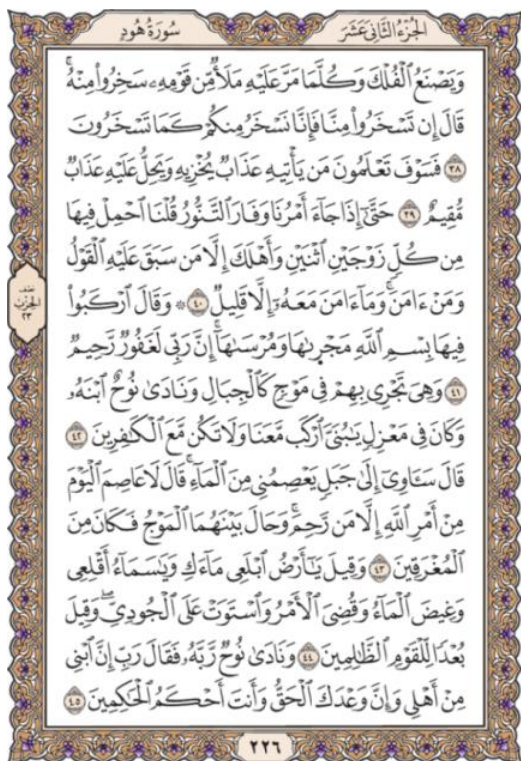
- “Ai nisi të ndërtonte Anijen! Sa herë që kalonte pranë tij, paria e popullit të tij e përqeshte.” - Kur kalonte pranë profetit Nuh dhe e shihnin çfarë po ndërtonte, populli tallej me të. Por ai u përgjigjej:

- “Ai u thoshte: “Nëse ju talleni me ne, edhe ne do të tallemi me ju, ashtu siç po talleni ju. Por shpejt do ta mësoni se kë do të zërë dënimi poshtërues dhe mbi kë do të bjerë dënimi i përhershëm.” - Atëherë do ta marrim vesh se kush do të befasohet nga ndëshkimi: ne apo ju. Dhe, vërtet, ata e përjetuan me dhimbje e tmerr ndëshkimin, kur i përfshiu me ashpërsinë e tij.

Ajetet 40 - 43

40. Kur erdhi urdhri Ynë dhe burrimet e tokës gufuan, Ne i thamë: “Ngarko në të nga një çift (*mashkull e femër*) prej çdo krijese, familjen tënde, - përveç atyre për të cilët është dhënë vendimi i ndëshkimit, - dhe besimtarët.” Por vetëm pak besuan në të.

41. E ai tha: “Hipni në të! Me emrin e Allahut, ajo lundron dhe ndalet. Vërtet,

Zoti im është Falës i madh e Mëshirëplotë”.

42. Kështu Anija lundronte me ta përmes valëve të larta si male. Nuhu thirri të birin, që ishte veçuar nga të tjerët: “O biri im! Hip bashkë me ne e mos u bëj me mohuesit!”

43. Ai (*i biri*) tha: “Unë do të ngjitem në mal, që do të më mbrojë nga uji!” Nuhu i tha: “Sot asgjë nuk mund të shpëtojë (*ndonjë*) prej ndëshkimit të Allahut, përveç atyre që Ai i ka mëshiruar.” Ndërkaq, dallga hyri mes tyre e djali që nga ata që u mbytën.

Shpjegimi i ajeteve

- “Kur erdhi urdhri Ynë dhe burrimet e tokës gufuan,…” - Kur afroi caktimi i Zotit për të ndëshkuar atë popull, uji nisi të vërshonte nga çdo anë, nga qielli, nga toka, madje edhe furrat, të cilat normalisht janë plot zjarr, pra, edhe prej tyre shpërtheu ujë. Kështu vazhdoi, derisa uji arriti atë nivel që ishte caktuar. Kur u afrua çasti i ndëshkimit, Allahu i Madhëruar i tha Nuhut

- **“Ngarko në të nga një çift (mashkull e femër) prej çdo krijese,...”** - Ai e urdhëroi që nga çdo lloj kafshe e krijese të merrte nga një çift: një mashkull e një femër, në mënyrë që të ruhej lloji i tyre. Ndërsa të tjerat u lanë jashtë, sepse në anije nuk kishte vend të mjaftueshëm.

- **“...familjen tënde, - përveç atyre për të cilët është dhënë vendimi i ndëshkimit, - ...”** - Nuhu u urdhërua që të merrte në anije edhe familjen e tij, përveç atyre që nuk e besuan, siç ishte djali i tij, i cili u mbyt bashkë me të gjithë mohuesit e tjerë.

- **“...dhe besimtarët.”** Por vetëm pak besuan në të.” - Profeti Nuh u urdhërua që të fuste në anije edhe të gjithë ata që e besuan, që, në fakt, ishin shumë pak.

- **“E ai tha: “Hipni në të! Me emrin e Allahut, ajo lundron dhe ndalet.”** – Kjo qe një lutje, që Nuhu i porositi të gjithë besimtarët ta thoshin. Ishte i Madhëruari që e urdhëroi Nuhun për t'i hipur në anije ata, dhe po Ai i mësoi si t'i luteshin Atij. Anija lundron e pluskon me urdhrin e Allahut. Ajo udhëton me mëshirën dhe urdhrin e Tij. Është Ai që e udhëzon atë me butësinë dhe përkujdesin e Tij për robërit e Tij besimtarë:

- **“Vërtet, Zoti im është Falës i madh e Mëshirëplotë.”** - Allahu na fali e na i mbuloi të metat tona dhe na mëshiroi, duke na shpëtuar nga populli zullumqar dhe ndëshkimi i ashpër. Pastaj i Madhëruari përshekruan lundrimin e asaj anijeje sikur ta shihje vetë me sy:

- **“Kështu Anija lundronte me ta përmes valëve të larta si male.”** - Anija, së bashku me Nuhun dhe ata që hipën me të, lundronte mes dallgëve, që ishin të larta si male. Por për atë anije dhe udhëtarët e saj përkujdesej vetë Zoti i qiejve dhe i tokës. Ai ishte Mbrotjtësi dhe Ruajtësi i tyre.

- **“Nuhu thirri të birin, që ishte veçuar nga të tjerët:...”** - Nuhu (a.s.) iu drejtua të birit, i cili qëndronte diku larg anijes, duke e ftuar që të hipte në anije. Ato ishin fjalë të buta e prindërore:

- **“O biri im! Hip bashkë me ne e mos u bëj me mohuesit!”** - Profeti e ftoi që të

distancohej nga mohuesit, sepse ndëshkimi do të përfshinte çdo jobesimtar. Do të shpëtonin vetëm ata që do të hipnin në anijen e besimtarëve. Por djali i tij, duke i treguar të atit se nuk e besonte që vetëm besimtarët do të shpëtonin, e refuzoi ftesën e babait të tij dhe i tha:

- **“Unë do të ngjitem në mal, që do të më mbrojë nga uji.”**” - Unë do të ngjitem në mal, dhe kështu do të shpëtoj nga mbytja. Atëherë Nuhu i thotë:

- **“Nuhu i tha: “Sot asgjë nuk mund të shpëtojë (ndonjë) prej ndëshkimit të Allahut, përveç atyre që Ai i ka mëshiruar...”** - Asgjë nuk mund të shpëtojë sot prej përmbytjes, çfarëdo qoftë e kudo qoftë. Asnjë shans shpëtimi nuk ekziston sot, veç mundësisë së vendosur nga Allahu i Madhëruar: “...përveç atyre që Ai i ka mëshiruar.”

- **“Ndërkaq, dallga hyri mes tyre e djali qe nga ata që u mbytën.”** - Pasi i Madhëruari i përmbysi mohuesit dhe shpëtoi Nuhun dhe të gjithë që ndodheshin në anije, atëherë urdhëroi ujin që të tërhiqej.

Ajetet 44 - 47

44. Pastaj erdhi urdhri: “O tokë, gëlltite ujin tënd, dhe ti, o qiell, ndale shiun tënd!” Uji u tërhoq, urdhri u zbatua dhe Anija u ndal në (malin) El Xhûdij. Pastaj erdhi fjala: “Mallkuar qoftë populli keqbërës!”

45. Nuhu i'u drejtua Zotit të vet dhe tha: “O Zoti im! Biri im është prej familjes sime. Nuk ka dyshim se premtimi Yt është i vërtetë dhe Ti je Gjykatësi më i Drejtë.”

46. Ai (Allahu) tha: “O Nuh, ai nuk është nga familja jote, sepse ai ishte, vërtet një punëkeq. Prandaj ti mos më kërko Mua diçka, për të cilën nuk ke dijeni! Unë të këshilloj, që të mos bëhesh si të paditurit.”

47. Ai tha: “O Zoti im! Unë kërkoj mbrotjtjen Tënde që kurrë të mos kërkoj prej Teje atë për të cilën nuk kam njohuri. Në qoftë se Ti nuk më fal mua

dhe nuk më mëshiron, unë do të jem, vërtet ndër të humburit.”

Shpjegimi i ajeteve

- “Pastaj erdhi urdhri: **“O tokë, gëlltite ujin tënd, dhe ti, o qiell, ndale shiun tënd!”**” - Zoti urdhëroi tokën: “Tërhiqe ujin që doli prej teje dhe që ra mbi ty! Tërhiqe atë në brendësinë tënde!” Zoti urdhëroi edhe qiellin të ndalte ujin (shiun) që lëshonte mbi tokë.

- **“Uji u tërhoq, urdhri u zbatua dhe Anija u ndal në (malin) El Xhûdij.”**” - Si qielli, ashtu edhe toka iu nënshtruan urdhrit të Allahu të Madhëruar. Toka e thithi ujin e saj dhe qielli reshti së lëshuar ujë, dhe kështu toka doli përsëri në pah. Atëherë, çështja mori fund. Ndëshkimi i mohuesve u krye dhe besimtarët shpëtuan me mëshirën e të Gjithëmëshirshmit. Ndërsa anija qëndroi mbi malin e njohur El Xhudij, afër Meusilit (në Irak).

- **“Pastaj erdhi fjala: “Mallkuar qoftë populli keqbërës!”**” - Pas ndëshkimit, mohuesit u goditën edhe nga ky mallkim, që do t'i ndiqte përgjithmonë nga pas.

- **“Nuhu i'u drejtua Zotit të vet dhe tha: “O Zoti im! Biri im është prej familjes sime. Nuk ka dyshim se premtimi Yt është i vërtetë dhe Ti je Gjykatësi më i Drejtë.”**” - Nuhu (a.s.) iu drejtua Allahut të Lartësuar për të birin, duke i thënë: O Zoti im! Biri im është prej familjes sime. Nuk ka dyshim se premtimi Yt është i vërtetë dhe Ti je Gjykatësi më i drejtë. Premtimi yt është i vërtetë dhe ti më urdhërove që në anije të fus nga një çift të çdo lloj gjallese dhe familjen time. Dhe unë jam i bindur se premtimi yt nuk ndryshon kurrë. Me sa duket, Nuhu (a.s.) ishte tejet i trishtuar për djalin e tij dhe shpresonte se premtimi i Allahut e përfshinte edhe atë. Ai mendoi se urdhri i Allahut ishte që të hipte në anije të gjithë familjen e tij, pa përjashtim, si ata që besonin, edhe ata që nuk besonin. Megjithatë, ai e la çështjen plotësisht në dorë të Zotit, me një edukatë të shkëlqyer. Nuhu (a.s.) ia la çështjen Atij që i takon urtësia absolute. Por i Madhëruari tha:

- **“Ai (Allahu) tha: “O Nuh, ai nuk është nga familja jote, sepse ai ishte, vërtet një punëkeq.”**” - Ai nuk është pjesë e familjes tënde, për të cilën të premtova që do ta shpëtoj. Familja që të premtova se do ta shpëtoj dhe të urdhërova që t'i hipësh në anije janë vetëm pjesëtarët besimtarë.

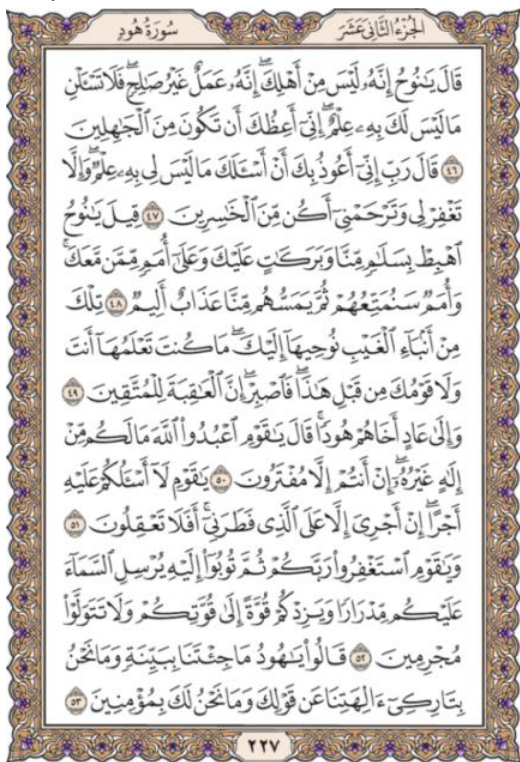
- **“Prandaj ti mos më kërko Mua diçka, për të cilën nuk ke dijeni!”**” - Lutja për të shpëtuar një mohues, një njeri që nuk beson Allahun dhe Profetin e Tij, është një vepër jo e mirë. Kështu, mos m'u lut për diçka së cilës nuk ia di pasojat dhe në është e mirë apo jo!

- **“Unë të këshilloj, që të mos bëhesh si të paditurit.”** - Unë të jap këshillën e mrekullueshme, në mënyrë që të bëhesh i përkryer dhe të jesh i ruajtur nga cilësitë e injorantëve. Atëherë, Nuhu (a.s.) u pendua shumë për atë që bëri dhe tha:

- **“O Zoti im! Unë kërkoj mbrojtjen Tënde që kurrë të mos kërkoj prej Teje atë për të cilën nuk kam njohuri. Në qoftë se Ti nuk më fal mua dhe nuk më mëshiron, unë do të jem, vërtet ndër të humburit.”**” - Vetëm me faljen dhe mëshirën e Zotit, robi mund të shpëtojë nga shkatërimi. Kjo tregon se Nuhu (a.s.) nuk e dinte se lutja e tij për shpëtimin e djalit ishte e ndaluar dhe përfshihej në fjalën e Allahut: “...e mos m'u drejto Mua (më) për ata që kanë bërë padrejtësi! Ata do të përmbysten.” Duke u mbështetur në fjalën e Zotit: “Ngarko në të nga një çift prej çdo krijese, familjen tënde...”, Nuhu mendoi se në "familjen" bënte pjesë edhe djali i tij jobesimtar. Por pas kësaj, atij iu bë e qartë se është e ndaluar lutja dhe ndërmjetësimi për mohuesit.

Ajetet 48 - 49

48. Erdhi fjala: “O Nuh! Zbarko me paqe nga Ne, me bekime të shumta për ty dhe për popujt që janë me ty (në anije). Por do të ketë popuj që do t'u japim kënaqësi (për njëfarë kohe), por pastaj do t'i godasim me një ndëshkim të dhembshëm”.

49. Këto janë disa nga tregimet për të padukshmen, që t'i kemi shpallur ty, të cilat nuk i ke ditur as ti, as populli yt para këtij (Kur'ani). Prandaj bëj durim, sepse fundi i lavdishëm u takon të devotshmëve.

Shpjegimi i ajeteve

- “Erdhi fjala: “O Nuh! Zbarko me paqe nga Ne, me bekime të shumta për ty dhe për popujt që janë me ty (në anije).”” - Për “çdo popull”, domethënë për njerëzit dhe çiftet e kafshëve që kishin hipur në anije, Allahu dhuroi begati të madhe, aq sa mbushën tokën në çdo skaj të saj.

- “Por do të ketë popuj që do t’u japim kënaqësi (për njëfarë kohe), por pastaj do t’i godasim me një ndëshkim të dhembshëm”. - Kuptimi: Do të ketë popuj që Allahu do t’u mundësojë një jetë të begatshme në këtë botë. Por fakti që Allahu i Madhëruar i shpëtoi nga përmytja, nuk e pengon Atë që pas kësaj, këdo që mohon dhe tregohet i pabindur, ta ndëshkojë. Ai do t’i furnizojë sa ta kenë të caktuar, por ata gjithsesi do të merren në llogari për veprat e

tyre. Pasi i tregoi me hollësi Profetit të Tij këtë histori të gjatë, të cilën mund ta dinin veçse ata që Ai i zgjodhi për profetë, Allahu i Madhëruar thotë:

- “Këto janë disa nga tregimet për të padukshmen, që t’i kemi shpallur ty, të cilat nuk i ke ditur as ti, as populli yt para këtij (Kur'ani).” - Edhe populli yt, ashtu sikurse ti, nuk dinin gjë për këto ngjarje, prandaj nuk mund të thonë se ti i dije ato më parë. Ti lavdëroje e shprehi mirënjohjen Zotit tënd, bëj durim dhe ji i qëndrueshëm në këtë fe të mrekullueshme, që të ka dhënë Zoti. Përqendrohu në rrugën e thirrjes për në rrugën e drejtë të adhurimit të një Zoti të vetëm. Gjithashtu, kujto vazhdimisht se:

- “Prandaj bëj durim, sepse fundi i lavdishëm u takon të devotshmëve.” - Përfundimi i mirë u takon të devotshmëve, atyre që ruajnë veten nga shirkun, poshtërsitë dhe mosbindja ndaj Zotit. Prandaj gëzohu dhe le të qetësohet zemra jote, se ti do të triumfosh kundër çdokujt që të lufton, ashtu sikurse Zoti e ndihmoi dhe e lartësoi Nuhun mbi popullin e tij jobesimtar.

Ajetet 50 – 60

50. Edhe tek Adët dërguam vëllanë e tyre, Hudin. Ai u tha: “O populli im, adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër që e meriton adhurimin, përveç Tij. Ju veçse trilloni.”

51. O populli im! Unë nuk po kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë (mesazh). Shpërblimi im vjen vetëm prej Atij që më krijoi. A nuk e kuptoni këtë?!

52. O populli im! Kërkoni falje prej Zotit tuaj dhe kthejuni Atij të penduar! Ai do t’ju lëshojë shi me mbushulli dhe do t’ju shtojë fuqi mbi fuqinë tuaj. Prandaj mos ktheni shpinën e mos u bëni të padrejtë!”

53. Ata thanë: “O Hud, ti nuk na solle ndonjë argument të qartë dhe ne nuk i braktisim zotat tanë për fjalën tënde dhe as nuk do të të besojmë ty.

54. Ne themi se ndonjë prej idhujve tanë të ka goditur me ndonjë të keqe.” Ai tha: “Unë kam dëshmitar Allahun, por

dëshmoni edhe ju që unë distancohem nga idhujt që ju adhuron

55. **veç Tij. Mblidhuni të gjithë me komplete kundër meje e mos më jepni asnjë afat!**

56. **Unë i jam mbështetur Allahut, Zotit tim dhe Zotit tuaj. Nuk ka asnjë gjallesë, që Ai të mos e ketë nën sundim. Vërtet Zoti im është i Drejtë.”**

57. Nëse ata kthejnë shpinën (*thua ju*): “Unë tashmë jua kam përcjellë qartë atë me të cilin jam dërguar te ju. Zoti im mund t’ju zëvendësojë me një popull tjetër e ju nuk mund t’i bëni Atij kurrfarë dëmi. Vërtet, Zoti im është Mbikëqyrës mbi çdo gjë”.

58. Kur erdhi caktimi Ynë, atëherë, me mëshirën Tonë, Ne i shpëtuam Hudin, e së bashku me të, edhe ata që kishin besuar. Ne i shpëtuam ata prej një Ndëshkimi të ashpër.

59. Ja, ky ishte populli i Adit. Ata i mohuan me forcë argumentet e Zotit të tyre, nuk iu bindën të dërguarit e Tij dhe shkuan pas urdhrin të çdo tirani kokëfortë.

60. Ata u ndoqën me mallkim si në këtë botë, ashtu edhe në Ditën e Gjykimit. Le të dihet, Adët mohuan Zotin e tyre. Qofshin të shkatërruar Adët, populli i Hudit!

Shpjegimi i ajeteve

- “Edhe tek Adët dërguam vëllain e tyre, Hudin.” - Në popullin e Adit dërguam një profet, i cili ishte vëllai i tyre nga gjaku. Adët ishin një fis i njohur, që jetonin në krahinën Ahkaf, në Jemen. Allahu i Madhëruar dërgoi një profet nga mesi i tyre, Hudin, që t’u mësonte fenë dhe diturinë e dobishme. Ky profet i sinqertë u tha atyre:

- “O populli im, adhuron Allahun! Ju nuk keni zot tjetër që meriton adhurimin, veç Tij. Ju veçse trilloni!” - Ai i urdhëroi që të adhuronin Allahun si Një të Vetëm dhe i ndaloj nga çdo adhurim tjetër, që ata nuk ia përkushtonin Allahut. Hudi u bëri të ditur se, duke adhuruar dikë tjetër veç Allahut, ata kishin trilluar

mashttrimin më të madh dhe më të dënueshëm. Nuk ka krim më të madh se një mashtrim i tillë dhe rënia në idhujtari. Për këtë arsye, profeti Hud i këshilloi ata që të ktheheshin nga kjo rrugë dhe u mësoi se adhurimi i një Zoti të vetëm është detyra më e madhe. Çdo lloj adhurimi tjetër është i kotë dhe i gabuar. Më pas, ai i kujton se nuk kishte asnjë pengesë që ata t’i bindeshin thirrjes së tij, sepse:

- “O populli im! Unë nuk po kërkoj prej jush ndonjë shpërblim për këtë. Shpërblimi im vjen vetëm prej Atij që më krijoi.” - Unë nuk po ju kërkoj të më jepni pasurinë pasi t’i bindeni thirrjes sime. Kështu, ju nuk mund të thoni: Ti po na fton në këtë fe, me qëllim që të përfitosh nga pasuria jonë. Unë po ju mësoj pa pasur asnjë lloj interesi vetjak. Unë nuk kërkoj shpërblim prej jush, sepse: “Shpërblimi im vjen vetëm prej Atij që më krijoi.”

- “A nuk e kuptoni këtë?!” - A nuk logjikoni dhe ta analizoni me kujdes se për çfarë ju ftoj? Nëse vërtet mendoni thellë, patjetër do ta pranoni ftesën. Kështu do të ndodhë, sepse nuk ka asnjë pengesë logjike për ta pranuar.

- “O populli im! Kërkoni falje prej Zotit tuaj dhe kthejuni Atij të penduar!” - Kërkoni falje për idhujtarinë e gjynahet e kaluara, dhe pastaj pendohuni vazhdimisht për çdo gjynah e mangësi në të ardhmen. Gjithmonë të jeni të kthyer te Zoti juaj, me pendim të sinqertë dhe me bindje. Nëse ju e bëni këtë, atëherë Allahu i Madhëruar thotë: - “Ai do t’ju lëshojë shi me bollëk...” - Nëpërmjet shirave të bollshëm, toka do të lulëzohet dhe begatohet. Kështu, ju do të lumturoheni me mirësitë e shumta të dhuruara nga Ai. Veç kësaj:

- “...do t’ju shtojë fuqi mbi fuqinë tuaj...” - Adët ishin nga popujt më të fuqishëm që Zoti ka krijuar ndonjëherë, aq sa thoshin: "E kush është më i fuqishëm se ne?!" Prandaj Allahu i Madhëruar u premtoi që, nëse besonin dhe ktheheshin të penduar e të bindur, Ai do t’ua shtonte edhe më shumë forcën e tyre.

- **“...ndaj mos refuzoni e mos u bëni zullumqarë!”** - Mos i ktheni shpinën kësaj ftese bujare të Zotit, Krijuesit tuaj! Mos u bëni bisht porosive të Tij! Mos tregoni kryeneçësi ndaj adhurimit të Allahut! Mos tregoni guxim të paturpshëm që të shkelnit kufijtë e Tij! Duke refuzuar ftesën e Profetit të tyre, ata thanë:

- **“Ata thanë: “O Hud, ti nuk na solle ndonjë argument...”** - Nuk na solle ndonjë argument a provë të qartë, që ne të besojmë. Nëse me fjalën ‘argument’ kishin për qëllim argumentet që ata propozonin vetë, le ta dinin se e vërteta e Zotit nuk ka nevojë për të tilla fakte. E vërteta nuk varet nga argumentet që ata propozojnë me mendjen e tyre. E nevojshme është vetëm që profeti të sjellë një shenjë nga Zoti i tij, e cila të mbështesë e të vërtetë saktësinë e mesazhit që ai sjell. Nga ana tjetër, nëse kishin për qëllim të thoshin se Profeti nuk u solli asnjë shenjë e argument që të faktonte se mesazhi prej Zotit ishte i vërtetë, atëherë kjo që një gënjeshtër, sepse nuk ka pasur asnjë profet që Zoti të mos e ketë pajisur me shenja e argumente të mjaftueshme që njerëzit ta besonin. Por edhe sikur ai të mos u sillte asnjë shenjë të dukshme nga shqisat, do t’u mjaftonte vetëm kumtimi i qartë i mesazhit, që ai i porositi për ta besuar e për t’iu nënshtuar. Profeti i ftoi të ishin tërësisht të sinqertë me Allahun, Krijuesin e tyre. Ai i këshilloi t’i përkushtoheshin tërësisht adhurimit të Zotit si Një, të Vetëm dhe të Pashoq. Ai i urdhëroi për vepra të mira e të dobishme dhe për virtyte të larta. I Dërguari i ndaloi nga idhujtaria, nga kjo vepër kaq e shëmtuar dhe poshtëruese. I ndaloi nga poshtërsitë e padrejtsitë, si dhe nga fjalët e veprat e ulta, të shëmtuara dhe të dëmshme. Të gjitha këto porosi dhe këshilla të mrekullueshme ua solli Hudi (a.s.), njeriu me cilësitë dhe virtytet më të mira që mund të ketë një njeri fisnik. Ai i kumtoi ato me çiltërsinë dhe besnikërinë më të madhe. A nuk mjaftojnë të gjitha këto si argumente për vërtetësinë e mesazhit që ai përcolli nga Zoti i tij?! Madje, mund të

themi me bindje se të urtët dhe të mençurit i shohin këto lloj argumentesh si më të rëndësishme dhe më të forta sesa thjesht disa ngjarje të jashtëzakonshme, të cilat, nga një grup njerëzish, shihen si të vetmet mrekulli dhe fakte bindëse. Ndër shenjat dhe argumentet treguese të vërtetësisë së tij ishte edhe fakti se ky profet që i vetëm, pa ndihmës e mbështetës. Por edhe pse i vetëm dhe pa mbështetje, Ai e thirri popullin me zë të lartë, duke i sfiduar e duke iu thënë: "Mblidhuni të gjithë me komplete kundër meje e mos më jepni asnjë afat!" Unë i jam mbështetur Allahut, Zotit tim dhe Zotit tuaj. Nuk ka asnjë nga gjallesat, që Ai të mos e ketë nën sundim. Vërtet, Zoti im është i Drejtë." Ata ishin armiq të betuar të Profetit. Ata kishin fuqi ushtarake të jashtëzakonshme. Dëshira e tyre më e flaktë ishte që të shuanin dritën që Hudi (a.s.) përhapte. Atëherë, me çfarë sigurie liste ky profet dhe ata që ishin me të, ndërkohë që ata mund t’i shfarosnin me fuqinë e tyre?! Si është e mundur që ata tiranë të mos i bënin dot asnjë gjë profetit dhe atyre që i besuan atij?! Vërtet, kjo që një sfidë dhe një argument shumë i qartë për ata që logjikojnë.

- **“...ndaj ne nuk i braktisim zotat tanë për fjalën tënde...”** - Ne nuk e lëmë adhurimin e idhujve tanë thjesht prej fjalëve të tua, të pambështetur në argumentet që duam ne.

- **“...dhe nuk të besojmë ty.”** - Kështu ata donin të këpusnin çdo shpresë se mund të besonin. Kurrë nuk kemi për të besuar - thanë ata - dhe do të vazhdojmë me mospërfilljen ndaj ftesës tënde.

- **“Ne themi se ndonjë prej idhujve tanë të ka goditur me ndonjë të keqe!” Ai tha: “Unë kam dëshmitar Allahun, por dëshmoni edhe ju që unë distancohem nga idhujt që ju adhuroni veç Tij.”** - Ne besojmë se zotat tanë duhet të të kenë ndëshkuar me çmenduri, prandaj dhe ti na thua gjëra të palogjikshme e të papranueshme. Subhanallah! I Lartësuar dhe larg çdo të mete është Allahu! Vërtet,

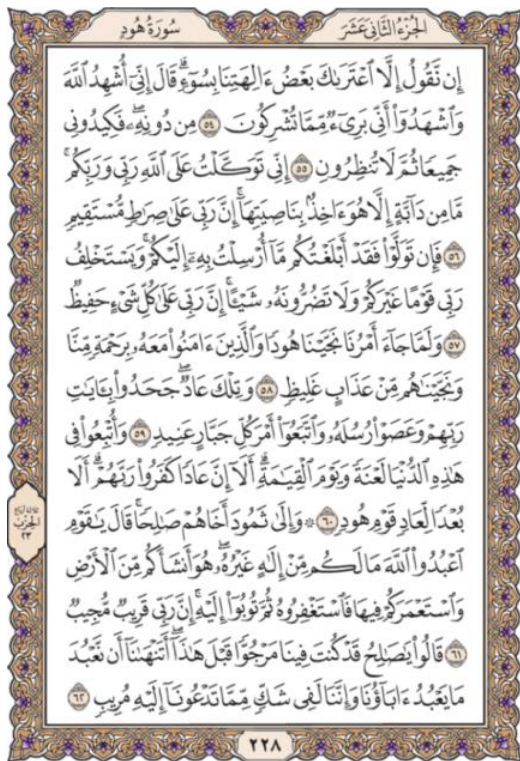
ato ishin zemra të vulosura. I Madhëruari i vulosi ato për shkak se ishin të mbushura me padrejtësi e ligësi. Si mund të flitet kështu për njeriun më të sinqertë dhe më të plotë, i cili sjell mesazhin e Zotit?! Çdo njeri me logjikë të shëndoshë do të kishte turp madje edhe t'i përcillte këto fjalë nga ata, sikur të mos i kishte cituar vetë Zoti i Madh për të treguar padrejtësinë e tyre. Profeti Hud (a.s.) ua bëri të qartë se ishte tepër i sigurt dhe i qetë se kurrsesi nuk mund të cenohej nga idhujt e tyre apo nga intrigat e vetë atyre arrogantëve, duke u thënë:

- **“Mblidhuni të gjithë me komplete kundër meje e mos më jepni asnjë afat.”** - Planifikoni dhe ndërmerrni çdo masë për të më dëmtuar mua, të gjithë ju, me çdo rrugë e mjet që mundeni. Mos më afatizoni aspak, por veproni si t'ju vijë për mbarë. Mua më mjafton Allahu, Zoti im.

- **“Unë i jam mbështetur Allahut, Zotit tim dhe Zotit tuaj.”** - Në të gjitha çështjet e mia unë i jam mbështetur Allahut, sepse Ai është Krijuesi i të gjithëve dhe Sunduesi i çdo gjëje. Është Allahu që përkujdeset dhe rregullon çështjet e të gjitha krijesave. Edhe ju nuk dilni jashtë sundimit dhe mbretërimit të Tij.

- **“Nuk ka asnjë nga gjallesat, që Ai të mos e ketë nën sundim.”** - Asgjë nuk mund të lëvizë apo të qëndrojë në prehje pa lejen e Tij. Mësojeni, o të mjerë, se nëse mblidheni e organizoheni të gjithë, pa përjashtim, për të më dëmtuar me diçka që Zoti nuk e lejon të ndodhë, kurrë nuk keni për ta realizuar. Por edhe nëse Ai ju lejon ta bëni diçka të tillë, dini se do të ndodhë me urtësinë e Tij absolute, nga e cila ju kurrë nuk mund të dilni.

- **“Vërtet Zoti im është i Drejtë.”** - Zoti im është i Drejtë, i Mirë dhe i Urtë. Ai është i Lavdëruar për çdo përcaktim në ekzistencë. I drejtë e i urtë është ligji i krijimit dhe i funksionimit të ekzistencës, ashtu siç është edhe ligji që Ai e dëshiron që ne ta zbatojmë e jetojmë sipas tij. I drejtë e me urtësi është edhe ligji i Tij i shpërblimit e i

ndëshkimit. Veprat e Zotit janë të mrekullueshme dhe kurrë nuk dalin nga drejtësia dhe urtësia, prandaj Ai është i lavdëruar për të gjitha këto. Ai meriton të madhërohet e t'i shprehet mirënjohja duke e adhuruar si Një të vetëm.

- **“Nëse ata kthejnë shpinën (thua ju): “Unë tashmë jua kam përcjellë qartë atë me të cilin jam dërguar te ju.”** - Edhe nëse i ktheni shpinën ftesës sime, unë e kam kryer detyrën ndaj jush. Unë jua përçova qartë dhe saktësisht mesazhin, prandaj nuk kam asnjë përgjegjësi për ju. Dijeni, gjithashtu:

- **“Zoti im mund t’ju zëvendësojë me një popull tjetër, ndërsa ju nuk mund t’i bëni Atij kurrfarë dëmi.”** - Zoti im është i fuqishëm që të sjellë pas jush një popull tjetër, që të përkushtohen në përkryerjen e adhurimeve ndaj Tij dhe ta adhurojnë si Një, të Vetëm dhe të Pashoq. Dëmi i shpërfilljes dhe i mosbesimit tuaj rëndon thjesht mbi ju. Allahun e Madhërishëm nuk e dëmton mosbindja e të pabindurve, ashtu sikurse nuk i sjell dobi apo rritje të pushtetit

bindja e të bindurve. I Madhëruari thotë: "Kush bën mirë, bën mirë për veten e vet e kush bën keq, ai vepron kundër vetes së vet. Zoti yt nuk u bën padrejtësi robve." [Fussilet 46] Ose: "Kush bën vepra të mira, bën për vete e kush bën vepra të këqia, bën kundër vetes. Në fund, te Zoti juaj do të ktheheni." [Xhathije 15]. Më pas, i Madhëruari i kërcënon me llogarinë e Tij të drejtë dhe thotë:

- **"Vërtet, Zoti im është Mbikëqyrës i çdo gjëje"**. - Allahu i ka ruajtur të gjitha veprat e tyre, në bazë të të cilave edhe do t'i shpërblejë. Në fakt, ndëshkimi i tyre filloi që në këtë botë, kur i përfshiu një furtunë e fuqishme, sikurse thotë i Madhëruari në ajtet tjetër: "(*Kujto*) Edhe Adin, kur Ne lëshuam kundër tyre furtunën shkatërrimtare, që nuk la gjë pa e shndërruar në mbeturinë." [Dharijat 41, 42]. Allahu i Madhëruar na tregon se Ai e shpëtoi Hudin nga ky ndëshkim, bashkë me besimtarët e tjerë:

- **"Kur erdhi caktimi Ynë, atëherë, me mëshirën Tonë, Ne shpëtuam Hudin, e së bashku me të, edhe ata që kishin besuar. Ne i shpëtuam ata prej një ndëshkimi të ashpër."** - Ata shpëtuan nga ndëshkimi i rëndë që goditi popullin e tyre. Aq i rëndë ishte ai ndëshkim, saqë pas tij dukeshin vetëm gërmadhat e vendbanimeve të tyre.

- **"Ja, ky ishte populli i Adit. Ata mohuan me forcë argumentet e Zotit të tyre..."** - Me padrejtësitë e tyre, ata e merituan ndëshkimin e të Madhëruarit. Ata mohuan Shpalljen e Allahut dhe, me arrogancë e paturpësinë më të madhe, i thanë profetit Hud: "Nuk na solle ndonjë argument.". Ata ishin tërësisht të sigurt për vërtetësinë e Shpalljes së Hudit dhe për sinqeritetin e tij, por e mohuan atë me kryeneçësi. Allahu i Madhëruar thotë:

- **"...kundërshtuan të dërguarit e Tij..."** - Ai që nuk i bindet e nuk e beson një profet konsiderohet si mohuesi i të gjithë profetëve të Zotit, sepse ftesa e të gjithë profetëve është e njëjtë.

- **"...dhe shkuan pas urdhrat të çdo tirani kokëfortë."** - Ata ishin ndjekës të atyre që

Allahu i Madhëruar i përshkruan me dy cilësi: tiranë e të dhunshëm ndaj njerëzve dhe kokëfortë ndaj Shpalljes së Zotit. Kështu, ata refuzuan t'i bindeshin atij që i këshillonte me dhembshuri, dashamirësi e dashuri dhe iu bindën atyre që i dhunonin dhe i mashtronin. Për këtë arsye, ata e merituan ndëshkimin e Zotit të tyre.

- **"Ata u përcollën me mallkim si në këtë botë, ashtu edhe në Ditën e Gjykimit."** – Ata do t'i ndjekë nga pas mallkimi dhe nami i keq në çdo kohë, deri edhe në Ditën e Gjykimit.

- **"Le të dihet, Adët mohuan Zotin e tyre. Qofshin të shkatërruar Adët, populli i Hudit!"** - Ata kundërshtuan me forcë që të besonin Allahun e Madhëruar, i Cili është Krijuesi e Furnizuesi, Ai i Cili përkujdeset për krijesat e Tij. Prandaj i Madhëruari i dëboi nga çdo e mirë, duke i lënë në mes të të këqijave. Ky ishte shpërblimi i merituar për veprat e tyre të shëmtuara.

Ajetet 61 - 68

61. Edhe te Themudët dërguam vëllanë e tyre, Salihun. Ai u tha: **"O populli im, adhurojeni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër që meriton adhurimin veç Tij. Është Ai që ju krijoi nga toka dhe ju bëri banorë të saj. Kërkoni falje prej Tij dhe gjithmonë pendohuni tek Ai! Me të vërtetë, Zoti im është afër dhe i'u përgjigjet (*lutjeve tuaja*)."**

62. Ata thanë: **"O Salih! Ti vërtet ke qenë shpresëdhënës mes nesh më përpara. Si, vallë, po na ndalon (*tani*) që të adhurojmë atë që adhuronin prindërit tanë?! Vërtet, ne jemi në mëdyshje për atë, në të cilën po na fton."**

63. **"O populli im! Nuk e shihni? Nëse unë bazohem në argumente nga Zoti im, - dhe Ai më ka dhuruar mëshirë prej Tij, - kush do të më mbrojë mua nga Allahu, nëse unë nuk i bindem Atij? Atëherë, ju nuk do të më shtonit gjë tjetër veç humbjes."**

64. **O populli im! Kjo është Deveja e Allahut dhe ajo është një shenjë e qartë për ju. Lëreni atë të ushqehet në tokën e**

Allahut e mos i bëni ndonjë të keqe, sepse ashtu do t'ju kapë dënimi menjëherë!”

65. Por ata e therën atë, prandaj ai u tha: “Kënaquni në shtëpitë tuaja për tri ditë (para dënimit tuaj)! Ky është një kërcënim i vërtetë e jo gënjeshtër.”

66. Kur erdhi urdhri Ynë (për ndëshkim), me mëshirën Tonë, Ne e shpëtuan Salihun dhe ata që besuan nga poshtërimi i asaj dite. Zoti yt - Ai është i Fuqishmi, Ngadhënjimtari.

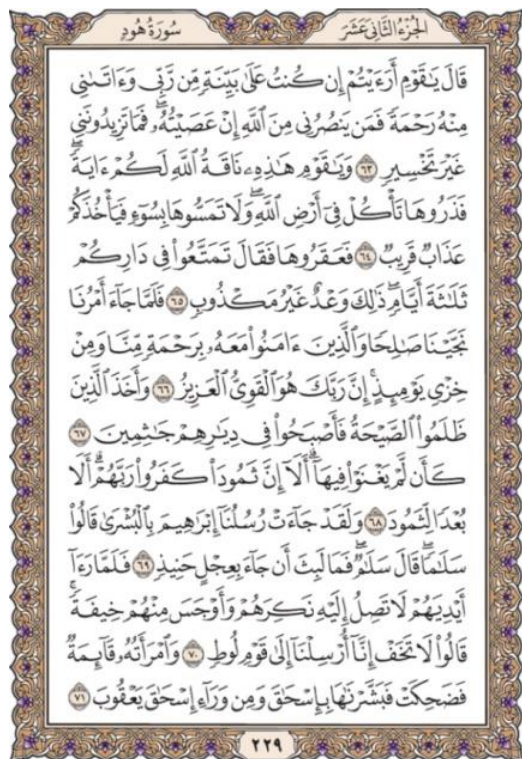
67. Ndërsa ata që bënë padrejtësi i kapi britma (e tmershme) dhe u gdhinë në shtëpitë e tyre si kufoma,

68. Sikur të mos kishin jetuar kurrë në to. Themudët e mohuan Zotin e tyre. Qofshin të larguar (nga mëshira e Allahut) Themudët!

Shpjegimi i ajeteve

- “Edhe te Themudët dërguam vëllain e tyre, Salihun. Ai u tha: “O populli im, adhurojeni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër që meriton adhurimin veç Tij.” - Edhe në popullin e Themudit, Allahu i Madhëruar dërgoi profetin e Tij, Salihun. Ata janë quajtur Adët e dytë. Ata ishin një popull i njohur, që jetonin në zonën e quajtur El Hixhr dhe Uadil Kura. Vëllai i tyre i gjakut Salihu (a.s.), robi dhe profeti i Allahut, i ftoi ata që të adhuronin Zotin e Vetëm dhe t'i përkushtoheshin vetëm Atij. Nuk ka zot tjetër që të adhurohet me meritë veç Allahut, as nga banorët e qiellit e as banorët e Tokës. Të gjithë, pa përjashtim, janë krijesa të Tij.

- “Është Ai që ju krijoi nga toka dhe ju bëri banorë të saj.” - Është Allahu i Madhëruar që i krijoi njerëzit në Tokë, ku i vendosi për të jetuar sipas porosive të Tij. Ai ju mundësoi në të mirësi të shumta, të dukshme dhe të fshehta. Ai ju mundësoi që të ndërtonit, të mbillnit e kultivonit çfarë të dëshironi në tokë dhe të përfitoni nga mirësitë e saj. Ju i shfrytëzoni mirësitë e krijuara nga Zoti juaj në këtë Tokë. Ashtu sikurse Allahu nuk ka shok në krijimin dhe përkujdesjen e Tij ndaj krijesave, ashtu

duhet ta besoni Atë si Një dhe të Vetmin që meriton adhurimet tuaja.

- “Kërkoni falje prej Tij dhe gjithmonë pendohuni tek Ai.” - Kërkojini Zotit falje për gjithçka që keni vepruar në të shkuarën, si idhujtari e gjynahe të tjera, dhe largohuni tërësisht prej tyre. Gjithmonë të jeni robër të kthyer te Zoti me pendim të sinqertë, me nënshtrim dhe bindje. Bëjeni këtë dhe plotësojini këto porosi sepse:

- “Me të vërtetë, Zoti im është afër dhe i'u përgjigjet (lutjeve tuaja).” - Zoti është pranë atyre që i drejtohen Atij me të dyja llojet e lutjeve: lutjet e drejtpërdrejta, me kërkesa konkrete, dhe lutjet e shprehura nëpërmjet adhurimit.⁵⁹ Allahu i Madhëruar u përgjigjet duke ua plotësuar kërkesat, duke ua pranuar adhurimet dhe duke i bërë të qëndrueshëm në to. Ai do t'u japë atyre shpërblimin më të madh e plot mirësi. Mësoje se afërsia e Allahut me krijesat është dy llojesh: e përgjithshme dhe e posaçme. E përgjithshme është afërsia e Tij me të gjitha krijesat nëpërmjet diturisë së Tij absolute. Për këtë lloj afërsie flet ajeti i

Kur'anit: "Ne e kemi krijuar njeriun dhe Ne e dimë se ç'pëshpërit ai në vetvete. Ne jemi më afër tij se damari i qafës së vet." [Kaf 16]. Ndërsa afërsia e posaçme e Zotit është me ata që e adhurojnë e i lutën, që e duan dhe Ai i do. Kjo afërsi është përmendur nga i Madhëruari, kur thotë: "...por vazhdo me sexhde dhe afroju Zotit me të!" [Alak 19]. Kjo afërsi është me udhëzimin, dashurinë, mbështetjen dhe ndihmën e plotë të Tij për ta. Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: "Kur adhuresit e Mi të pyesin për Mua, (thujju se) Unë jam afër. Unë i përgjigjem lutjes, kur lutësi më lutet. Le të më përgjigjen Mua dhe të më besojnë vetëm Mua, që të bëhen të udhëzuar drejt!" [Bekare 186]. Ndërsa në këtë ajet thotë: "S'ka dyshim, Zoti im është afër dhe i'u përgjigjet (lutjeve tuaja)" Kjo afërsi tregon butësinë dhe mëshirën e Zotit mbi ta, tregon se Ai u përgjigjet lutjeve të tyre dhe i realizon qëllimet e tyre. Po për këtë arsye, pranë emrit të Tij *El Karib* - 'i Afërt' është vendosur emri *El Muxhib* - Ai që u përgjigjet lutjeve të tyre. Por ftesës së Profetit dhe nxitjes së tij për sinqeritet të plotë në adhurimin ndaj Allahut, ata i'u përgjigjen me mohim. Ata refuzuan në mënyrën më të poshtër:

- **"Ata thanë: "O Salih! Ti vërtet ke qenë shpresëdhënës mes nesh më përpara.""** - Kuptimi: Ne kishim shpresa të mëdha tek ti. Ne të mendonim njeri me mend dhe të dobishëm. Me këto fjalë, edhe pse me qëllim të keq, në njëfarë mënyre ata dëshmuar se e njihnin Salihun si njeri të shquar për moralin e tij të lartë. Por kur ai i urdhëroi të bënin diçka që binte ndesh me dëshirat e tyre të shfrenuara dhe të prishura, ata i thanë: "Ne të shihnim si njeri të logjikshëm, por ti na e prishe mendimin tonë për ty dhe tashmë të shohim si fatkeq, pa asnjë shpresë për ndonjë të mirë." Faji i tij, sipas tyre, ishte ftesa për adhurimin e Zotit të Madhërishtëm si Një, të Vetëm dhe të Pashoq, prandaj edhe thanë:

- **"Si, vallë, po na ndalon (tani) që të adhurojmë atë që adhuronin prindërit**

tanë?!" - Kjo që akuza më e madhe kundër Salihut. Ai kishte cenuar dhe ofenduar logjikën e tyre dhe të të parëve të tyre. Ai i ndalonte ata nga adhurimi i çdo gjëje veç Allahut, sepse idhujt nuk sjellin as dëm, as dobi. Por, sipas tyre, adhurimi i gurëve, pemëve e idhujve ishte vepër e logjikshme, që nuk duhej fyer e kundërshtuar. Salihu i urdhëronte ata që adhurimet dhe fenë t'ia përkushtonin me sinqeritet të plotë vetëm Allahut, mirësitë e të Cilit vazhdonin të zbrisnin të shumta e të njëpasnjëshme mbi ta. Çdo mirësi që ata përjetonin ishte thjesht dhuratë nga Allahu i Lartësuar. Gjithashtu, vetëm Allahu ua largonte fatkeqësitë e belatë. Megjithatë, ata vazhdonin me dyshimet e tyre:

- **"Vërtet, ne jemi në mëdyshje për atë, në të cilën po na fton."** - Ne vazhdojmë të kemi dyshime rreth mesazhit tënd. Ne kemi paqartësi në zemër. Në këtë mënyrë, ata pretendonin se, nëse do të kishin siguri për saktësinë e mesazhit të Profetit, ata do ta pasonin. Por ata thjesht gënjenin, dhe kjo shihet në ajetin më pas:

- **"O populli im! Nuk e shihni? Nëse unë bazohem në argumente nga Zoti im, - dhe Ai më ka dhuruar mëshirë prej Tij, - kush do të më mbrojë mua nga Allahu, nëse unë nuk i bindem Atij?"** - Tani që unë jam i sigurt në të vërtetën që më dhuroi Zoti, e vërtetë e mbështetur dhe përforcuar nga shumë argumente dhe fakte, a mund të bëhem pasues i trillimeve tuaja?! A mund ta këmbëj Shpalljen që Zoti e solli si mëshirë, me marrëzitë tuaja?

- **"Atëherë, ju nuk do të më shtonit gjë tjetër veç humbjes."** - Nëse unë e shpërfill të vërtetën e Zotit tim, atëherë askush nuk mund të më mbrojë nga ndëshkimi i Tij. Ndërsa ju veç mund të ma shtoni ndëshkimin.

- **"O populli im! Kjo është Deveja e Allahut dhe ajo është një shenjë e qartë për ju."** - Sipas urdhrit, kjo deve duhet të pinte e vetme në pusin e ujit një ditë, ndërsa njerëzit mund të pinin në atë pus ditën tjetër. Gjithashtu, gjatë ditës kur pinte ujë

deveja, ata mund të pinin qumështin e saj. Ata duhet ta linin devenë të ushqejej vetë në tokën e Allahut. Kështu, njerëzit nuk e kishin detyrë ta ushqenin dhe të kujdeseshin për të. Thjesht, mjaftonte të mos i bënin keq e ta dëmtonin:

- **“Lëreni atë të ushqehet në tokën e Allahut e mos i bëni ndonjë të keqe, sepse ashtu do t’ju kapë dënimi menjëherë!”** - Mos e lëndoni këtë deve, se përndryshe do të meritoni ndëshkimin e përsheptuar të Zotit. Megjithatë, ata e shpërfillën këtë kërcënim të Zotit të Madhëruar:

- **“Por ata e therën atë, prandaj ai u tha: “Kënaquni në shtëpitë tuaja për tri ditë (para dënimit tuaj)! Ky është një kërcënim i vërtetë e jo gënjeshtër.”**” - Duke e therur devenë, ata nënshkruan ndëshkimin e Zotit të Madhërishtëm mbi ta. Zbatimi i kërcënimit u bë i padiskutueshëm.

- **“Kur erdhi urdhri Ynë (për ndëshkim), me mëshirën Tonë, Ne e shpëtuan Salihun dhe ata që besuan nga poshtërimi i asaj dite.”** - Kur zbriti caktimi Ynë për ndëshkim, Ne shpëtuan Profetin dhe besimtarët. Me mëshirën Tonë, Ne i ruajtëm ata nga ndëshkimi, poshtërimi e turpi i asaj dite të frikshme.

- **“Zoti yt - Ai është i Fuqishmi, Ngadhënjimtari.”** - Tregues i fuqisë dhe krenarisë së Allahut është edhe shkatërrimi i popujve të shfrenuar, që shkelën kufijtë, por edhe shpëtimi i profetëve dhe pasuesve të tyre.

- **“Ndërsa ata që bënë padrejtësi i kapi britma (e tmershme) dhe u gdhinë në shtëpitë e tyre si kufoma,...”** - Ajo që një britmë e fuqishme, që ua këputi zemrat dhe ata u gdhinë si kufoma të ngrira, që nuk lëviznin. Allahu i Madhëruar i përshkruan më tej:

- **“...Sikur të mos kishin jetuar kurrë në to.”** - Pas ndëshkimit, ata dukeshin sikur nuk kishin ekzistuar fare në ato fortesa që kishin ngritur. A thua se nuk kishin përjetuar në ato vendbanime asnjë kënaqësi dhe lumturi dhe kurrë nuk kishin jetuar në prehje e paqe. Mirësia i braktisi ata

tërësisht, për të mbetur të harruar e të poshtëruar në ndëshkimin e përjetshëm. Në fakt, ata dukeshin sikur kishin qenë përjetësisht të ndëshkuar.

- **“Themudët e mohuan Zotin e tyre. Qofshin të larguar (nga mëshira e Allahut) Themudët!”** - Ata nuk pranuan të besonin dhe jetonin sipas besimit të drejtë, edhe pse u erdhën argumente të shumta, që provonin të vërtetën e Zotit. Për këtë arsye, ata e merituan mallkimin për të qenë larg mëshirës së Zotit. Sa popull i mjerë dhe i poshtëruar! Allahu i kërkojmë mbrojtje dhe strehim, që të na ruajë nga ndëshkimi dhe poshtërimi në dynja e në ahiret.

Ajetet 69 – 76

69. Edhe Ibrahimit i shkuan të dërguarit Tanë me sihariq dhe i thanë: “Selam!”. Ai u përgjigj: **“Selam paçi gjithnjë!”.** Dhe nuk vonoi t’i gostiste me një viç të pjekur.

70. Kur pa se duart e tyre nuk po e preknin mishin, iu dukën të pazakontë dhe ndjeu njëfarë frike prej tyre. Ata i thanë: “Mos ki frikë, ne jemi të dërguar për te populli i Lutit!”.

71. E shoqja, që rrinte në këmbë, qeshi. Ne e përgëzuam atë me Is’hakun, e pas Is’hakut, me Jakubin.

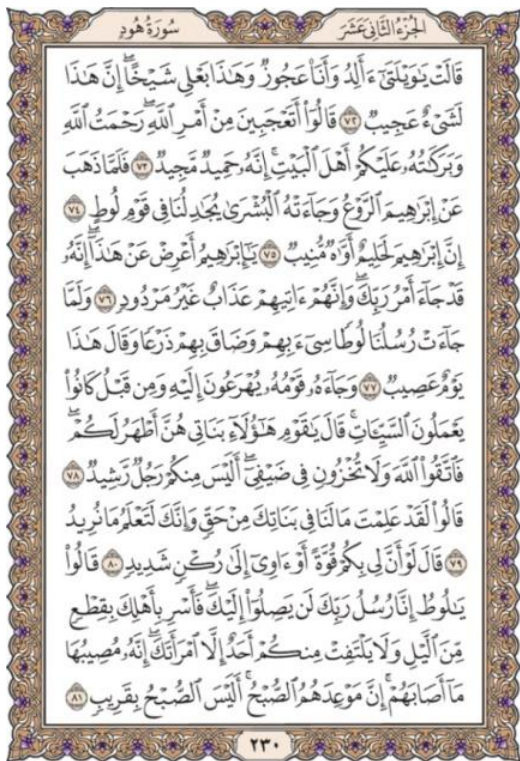
72. Ajo tha: “E mjera unë! E si mund të lind fëmijë, kur unë jam moshë e madhe e burri im është plak?! Kjo vërtet, do të ishte shumë çudi.”.

73. Ata i thanë: “Mos po çuditesh me caktimin e Allahut?!” Mëshira dhe bekimet e Allahut qofshin për ju, o familja e kësaj shtëpie! Vërtet, Ai është i Lavdëruar dhe i Madhërishtëm.

74. Pasi Ibrahimit i kaloi ajo ndjenja e frikës dhe pasi mori lajmin e mirë, ai diskutoi me të dërguarit tanë rreth popullit të Lutit.

75. Ibrahimisi ishte, vërtet shumë i butë, pendestar dhe i kthyer tek Allahu (me bindje e nënshtrim).

76. “O Ibrahim, lëre këtë! Urdhri i Zotit tënd tashmë ka zbritur. Nuk ka më

dyshim se ata do të vuajnë një dënim të pashmangshëm.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Edhe Ibrahimit i shkuan të dërguarit Tanë me sihariq...”** - Melekët u dërguan tek Ibrahim, i dashuri i Allahut të Madhëruar, për t'i dhënë lajmin e gëzueshëm për ardhjen e një fëmije në jetë. Kjo ndodhi në të njëjtën kohë kur i Madhëruari i dërgoi melekët për të shkatërruar popullin e Lutit (a.s.). I Madhëruari i urdhëroi ata që, para kësaj detyre, të kalonin nga Ibrahim (a.s.) dhe ta përgëzonin për lindjen e Is'hakut. Kur hynë tek ai, ata e përshëndetën:

- **“...dhe i thanë: “Selam!”.** Ai u përgjigj: **“Selam paçi gjithnjë!”.**” - Ata e përshëndetën me selam dhe ai ua ktheu gjithashtu me selam. Kjo dëshmon se përshëndetja me selam është e ligjëruar dhe pjesë e traditës së Ibrahimit (a.s.). Gjithashtu, ajeti tregon se përshëndetja me selam duhet t'i paraprijë çdo fjale tjetër. Nga ajeti mësojmë gjithashtu se kthimi i përshëndetjes duhet të jetë më i zgjeruar

dhe i mirë sesa përshëndetja e parë. Kjo shihet te forma e kthimit të përshëndetjes nga ana e Ibrahimit (a.s.): “Selam paçi gjithnjë!” dhe, sigurisht, kuptohet më qartë nëse krahason shprehjet përkatëse në gjuhën arabe. Por mirësjellja dhe bujaria e këtij profeti të zgjedhur nuk përfundoi me kaq. I Lartësuar i thotë:

- **“Dhe nuk vonoi t'i gostiste me një viç të pjekur.”** - Sapo i erdhën mysafirët, Ibrahim (a.s.) nxitoi t'i nderonte duke u nxjerrë një viç të majmë të pjekur mirë e duke u thënë: "Urdhëroni të hani!"

- **“Kur pa se duart e tyre nuk po e preknin mishin, iu dukën të pazakontë dhe ndjeu njëfarë frike prej tyre.”** - Kur pa që ata nuk po e preknin ushqimin e përgatitur në nder të tyre, Ibrahim (a.s.) u druajt se mos ata kishin ardhur për t'i bërë keq. E gjitha kjo ndodhi para prezantimit me ta dhe misionin e tyre.

- **“Ata i thanë: “Mos ki frikë, ne jemi të dërguar për te populli i Lutit.”**” - Mos u shqetëso, se ne jemi dërguar nga Zoti me misionin e shkatërrimit të popullit të Lutit.

- **“E shoqja, që rrinte në këmbë, qeshi.”** - Gruaja e Ibrahimit (a.s.), e cila qëndronte në këmbë dhe u shërbente miqve, kur dëgjoi se cilët ishin ata dhe misioni i tyre, qeshi me habi.

- **“Ne e përgëzuam atë me Is'hakun, e pas Is'hakut, me Jakubin.”** - Melekët i dhanë lajmin e mirë për lindjen e Ishakut dhe pastaj të Jakubit (djalin të Is'hakut). Ajo tha e çuditur:

- **“Ajo tha: “E mjera unë! E si mund të lind fëmijë, kur unë jam moshë e madhe e burri im është plak?! Kjo vërtet, do të ishte shumë çudi.”**” - Këto janë dy arsye të mjaftueshme për të bërë të pamundur lindjen e fëmijëve, prandaj tha: "Kjo vërtet, do të ishte shumë çudi." Por të dërguarit i thanë:

- **“Ata i thanë: “Mos po çuditesh me caktimin e Allahut?!”**” - Nuk ke pse habitesh me vendimet e Zotit, sepse pushteti i Tij është absolut dhe Ai mund të bëjë gjithçka. Asgjë nuk del jashtë pushtetit dhe

vullnetit të Tij. Nuk ka vend për çudi kur bëhet fjalë për pushtetin absolut të Allahut dhe sidomos kur ka të bëjë me përkujdesin ndaj një familjeje të zgjedhur dhe të bekuar.

- **“Mëshira dhe bekimet e Allahut qofshin për ju, o familja e kësaj shtëpie!”** - Së bashku me fëmijët e premtuar, këto ishin tri dhurata të mrekullueshme për ata shërbëtorë dhe adhurues të zgjedhur të Zotit: *Rahmetullahi* - mëshira e Allahut dhe *berekatuhu* - shtimi e shumimi i mirësisë dhe begatisë së tyre. Ky qe premtimi i dhënë nga Zoti i tyre, i Cili është:

- **“Vërtet, Ai është i Lavdëruar dhe i Madhërishëm.”** - Allahu është *El hamid* - i Lavdëruari, që meriton çdo mirënjohje e lavdërim për cilësitë e Tij absolute e të larta. Ai e meriton mirënjohjen dhe lavdërimin edhe për veprat e Tij madhështore e të mrekullueshme. Veprat e Tij të gjitha janë mirësi, begati, mbarësi e urtësi. Ato janë të ndërtuara mbi drejtësinë e bamirësinë absolute. Allahu është gjithashtu *El mexhid*. Emri *El Mexhidu* tregon madhështinë e cilësive të Atij që e mban këtë emër.

- **“Pasi Ibrahimit i kaloi ajo ndjenja e frikës dhe pasi mori lajmin e mirë, ai diskutoi me të dërguarit tanë rreth popullit të Lutit.”** - Pasi u largua frika e momentit të parë, kur miqtë nuk hëngrën ushqimin, dhe pasi erdhi përgëzimi për djalin, Ibrahimit (a.s.) filloi të fliste me të dërguarit në lidhje me popullin e Lutit dhe ndëshkimin e tyre. Duke dashur të mos kryhej ky ndëshkim, ai u tha melekëve: “Por, aty është Luti!” Ata i thanë: “Ne e dimë më mirë se kush është aty. Ne do ta shpëtojmë atë dhe familjen e tij, përveç gruas së tij, që do të mbetet me të zhdukurit.” [Ankebut 32].

- **“Ibrahimi ishte, vërtet shumë i butë, pendestar dhe i kthyer tek Allahu (me bindje e nënshtrim).”** - Ibrahimit ishte *“halim”*, me një moral të jashtëzakonshëm, me zemër të madhe, falës e tolerant i pakrahasueshëm, i përmbajtur dhe i mëshirshëm, që nuk nxitohej të ndëshkonte

por i toleronte të paditurit, frenues i zemërimit dhe tejet i butë. Ai ishte i përlulur ndaj Allahut në çdo çast. Ibrahimit ishte *“munib”* - gjithmonë i kthyer dhe i dorëzuar tërësisht tek Allahu, duke e njohur Atë dhe duke e dashur mbi çdo gjë tjetër. Ai e njohte mirë Zotin e tij, e donte Atë dhe ishte tërësisht i distancuar nga gjithçka tjetër. Për këtë arsye, një njeri i tillë sigurisht që do të ndërmjetësonte me butësinë e tij për mosndëshkimin e popullit të Lutit, por vendimi i Allahut të Lartësuar tashmë ishte i pakthyeshëm:

- **“O Ibrahim, lëre këtë! Urdhri i Zotit tënd tashmë ka zbritur. Nuk ka më dyshim se ata do të vuajnë një dënim të pashmangshëm.”** - Lëre, o Ibrahim, këtë bisedë të panevojshme, sepse urdhri i Zotit tënd tashmë është i pakthyeshëm: atyre ka për t'u rënë një ndëshkim i ashpër.

Ajetet 77 - 83

77. Kur të dërguarit Tanë vajtën te Luti, ai u brengos shumë për ta, e ndjeu veten të pafuqishëm për mbrojtjen e tyre dhe tha: “Kjo është një ditë e vështirë.”

78. Pastaj aty u turrën njerëzit e popullit të tij. Ata kishin kohë që bënin vepra të turpshme. Atëherë, ai tha: “O populli im! Ja ku janë bijat e mia (gratë e popullit). Ato janë më të pastra për ju (për martesë). Kijeni frikë Allahun e mos më turpëroni me mysafirët e mi! A nuk ka ndër ju një njeri me mend?”

79. Ata thanë: “Ti e di mirë se ne nuk kemi asnjë nevojë për bijat e tua (gratë e popullit). Ti, me siguri, e di shumë mirë se çfarë duam ne!”

80. Ai tha: “Ah, sikur të kisha fuqi kundër jush ose të kisha një krah të fortë ku të mbështetesh!”

81. Ata (të dërguarit) thanë: “O Lut, ne jemi të dërguarit e Zotit tënd dhe ata në asnjë mënyrë nuk kanë për t'u afruar ty. Kur të jetë fundi i natës, largohu bashkë me familjen tënde dhe askush prej jush të mos vështrojë mbrapa! Por gruaja jote do të mbetet prapa. Atë do ta godasë e njëjta gjë që do të godasë edhe ata. Afati i

tyre është mëngjesi. A nuk është afër mëngjesi?”

82. Kur erdhi caktimi Ynë, Ne e kthyem çdo gjë përmbyl dhe lëshuam mbi ta një rrebesh të pandërprerë gurësh balte të forcuar,

83. Të shenjuar nga Zoti yt. Një dënim i tillë nuk është larg për të padrejtët.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kur të dërguarit Tanë vajtën te Luti, ai u brengos shumë për ta, e ndjeu veten të pafuqishëm për mbrojtjen e tyre dhe tha: “Kjo është një ditë e vështirë.”**” - Kur melekët që vizituan Ibrahimin (a.s.) shkuan te Luti (a.s.), ai u ndie keq dhe u ngushtua shumë. Ai mendoi se do të ishte një ditë ankthi tejet e vështirë, sepse vizitorët kishin marrë pamjen e djemve të hijshëm. Si të tillë, ata nuk do t'i shpëtonin shikimit të popullit të tij të shfrenuar dhe të dhënë pas meshkujve. Luti ishte shumë i shqetësuar për sigurinë e miqve të tij dhe, vërtet, ndodhi ajo që ia kishte frikën:

- **“Pastaj aty u turrën njerëzit e popullit të tij.”** - Ata filluan të nxitonin se kush e kush të realizonte më parë qëllimet e tyre të poshtura dhe të shfrenuara.

- **“Ata kishin kohë që bënë vepra të turpshme.”** - Ata ishin njerëzit e parë që kryen një poshtërsi të tillë, sepse askush para tyre nuk e kishte bërë këtë.

- **“Atëherë, ai tha: “O populli im! Ja ku janë bijat e mia (gratë e popullit). Ato janë më të pastra për ju (për martesë).”** - Kuptimi i këtyre fjalëve ishte që: femrat janë më të mira dhe të pastra për ju, sesa këta miqtë e mi. Nuk ishte qëllimi që ai vërtet t'u jepte vajzat e tij, që ata të kënaqnin epshet e tyre me to, sepse sigurisht që kjo ishte e ndaluar. Ky rast i ngjan gjykimit të profetit Sulejman (a.s.) mbi dy gratë, që pretendonin secila përkatësinë e fëmijës që mbeti gjallë pasi nuk e hëngri ujku. Secila prej tyre pretendonte se fëmija që e hëngri ujku ishte i tjetrës. Profeti Sulejman (a.s.) gjykoi që fëmija të ndahej në dysh dhe secilës t'i jepej gjysma. Në këtë çast, nëna e vërtetë - e

shtyrë nga mëshira - tha menjëherë se fëmija ishte i gruas tjetër, duke hequr dorë nga e drejta e saj. Atëherë, Sulejmani (a.s.) e zbuloi se cila ishte nëna e vërtetë. Në fakt, ai nuk do ta ndante vërtet fëmijën, por thjesht donte t'i bënte ato të reflektonin drejt në lidhje me çështjen. Po kështu, edhe profeti Lut (a.s.) iu drejtua popullit të tij duke u thënë: Ja ku janë bijat e mia! Ato janë më të pastra se poshtërsitë që kryeni ju. Femrat janë ato që Zoti i krijoi për meshkujt, dhe e tillë është natyrshmëria e pastër. Domethënë, qëllimi i Profetit ishte që t'i frenonte ata njerëz nga fëlliqësia që donin të kryenin.

- **“Kijeni frikë Allahun e mos më turpëroni me mysafirët e mi!”** - Janë dy faktorë shumë të rëndësishëm që duhet t'ju bëjnë të më nderoni dhe të mos më fyeni me miqtë e mi. Vetëm njëri do të ishte mëse i mjaftueshëm që ju të më respektoni. Së pari, frika ndaj Allahut dhe, së dyti, respekti ndaj meje.

- **“A nuk ka ndër ju një njeri me mend?”** - A ka ndonjë njeri me mend, që t'ju këshillojë dhe ndalë nga kjo vepër e shëmtuar, me të cilën jeni përlyer! Kjo tregon se ata ishin zhveshur tërësisht nga burrëria dhe çdo cilësi njerëzore.

- **“Ata thanë: “Ti e di mirë se ne nuk kemi asnjë nevojë për bijat e tua. Ti, me siguri, e di shumë mirë se çfarë duam ne!”**” - Ne dëshirojmë veçse meshkujt dhe nuk na tërheqin aspak femrat. Në këto çaste, shqetësimi i Lutit (a.s.) u shtua shumë, prandaj tha:

- **“Ai tha: “Ah, sikur të kisha fuqi kundër jush ose të kisha një krah të fortë ku të mbështetesha!”**” - Të kisha krah, për shembull, farefis të fortë, që të më mbronte prej jush. Profeti dëshironte të kishte një mbështetje të dallueshme nga shqisat, sepse në realitet ai e dinte se kishte mbështetjen më të fortë, atë të Allahut të Madhërishtëm, para fuqisë dhe pushtetit të së Cilit nuk mund të qëndrojë askush. Kështu, kur çështja u vështirësua shumë dhe ngushtimi arriti kulmin, melekët iu drejtuan me fjalët:

- **“Ata (të dërguarit) thanë: “O Lut, ne jemi të dërguarit e Zotit tënd dhe ata në asnjë mënyrë nuk kanë për t’u afruar ty.”** - Ata i treguan se cilët ishin, me qëllim që Lutit t’i qetësohej zemra. Ata e siguruan se populli i tij nuk do të mund ta prekte apo ta dëmtonte. Pastaj Xhibrili (a.s.), me një lëvizje të krahut të tij, bëri që atyre t’u ziheshin sytë e të mos i shihnin. Kështu, ata u larguan duke kërcënuar Lutin se do të ktheheshin sërish në agim. Melekët e urdhëruan Lutin që të nisej për udhëtim natën, shumë kohë para agimit, së bashku me familjen e tij:

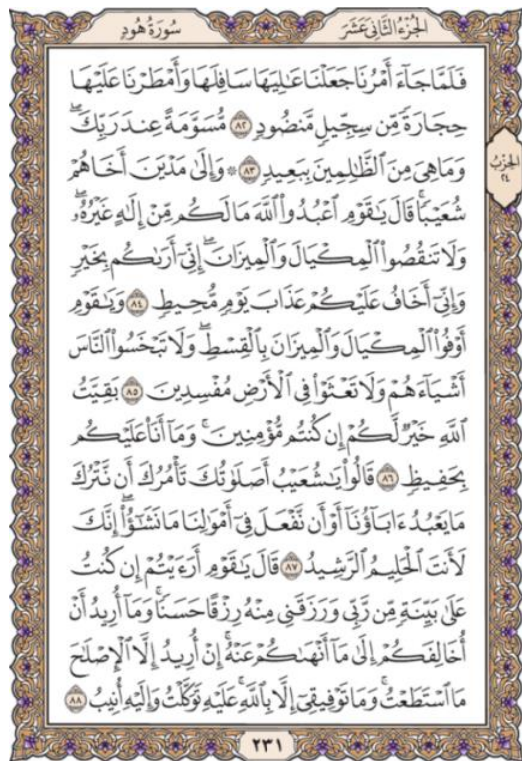
- **“Kur të jetë fundi i natës, largohu bashkë me familjen tënde...”** - Largohuni kohë para se të vijë agimi. Ky urdhër u dha në mënyrë që ata të largoheshin sa më tepër nga vendbanimi. Urdhri tjetër ishte:

- **“...dhe askush prej jush të mos vështrojë mbrapa.”** - Nxitoni të dilni nga vendbanimi, duke u frikësuar nga ndëshkimi i Zotit, që do godasë ata. Ky të jetë shqetësimi juaj i vetëm, aq sa edhe sytë të mos i ktheni pas për të parë. Më pas i Lartësuarit thotë:

- **“...Por gruaja jote do të mbetet prapa. Atë do ta godasë e njëjta gjë që do të godasë edhe ata.”** - Atë do ta përfshijë i njëjti dënim që do të godasë edhe popullin tënd. Ky gjykim ishte i drejtë, sepse edhe ajo kishte pjesën e vet në gjynahun e popullit të prishur. Ishte ajo që u tregoi atyre për dy mysafirët e bukur, që vizituan shtëpinë e Lutit.

- **“Afati i tyre është mëngjesi. A nuk është afër mëngjesi?”** – Me sa duket, Lutit (as.) iu duk larg koha e ndëshkimit të tyre, prandaj deshi që ai të bëhej sa më shpejt. Për këtë arsye, atij iu tha: “A nuk është afër agimi?!”

- **“Kur erdhi caktimi Ynë, Ne e kthyem çdo gjë përmbyl dhe lëshuam mbi ta një rrebesh të pandërprerë gurësh balte të forcuar,...”** - Kur erdhi koha e zbatimit të urdhrit për ndëshkim, Ne ua kthyem tokën përmbyl, duke e hedhur mbi ta dhe, veç kësaj, u goditën furishëm me një shi gurësh

të ndezur. Ky rrebesh ishte i vrullshëm e i pandërprerë. Ai ndiqte pas këdo që përpiquej të largohej nga qyteti, duke mos lënë asnjë të shpëtonte i gjallë.

- **“...Të shenjuar nga Zoti yt. Një dënim i tillë nuk është larg për të padrejtët.”** - Çdo gur ishte i drejtuar nga Allahu. Çdo gur kishte misionin të ekzekutonte ndëshkimin dhe zemërimin e Allahut. Një ndëshkim i tillë është kërcënim i hapur për të gjithë ata që kryejnë të njëjtën poshtërsi si populli i Lutit. Le të frikësohen dhe të ruhen njerëzit nga të tilla gjynahe, ose përndryshe edhe ata do t’i godasë pa mëshirë i njëjti ndëshkim!

Ajetet 84 - 95

84. Në Medjen dërguam vëllanë e tyre, Shuajbin. Ai u thoshte: “O popull im, adhurojeni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër që meriton adhurimin veç Tij. Masi e peshoni drejt! Unë po shoh se gjendeni në mes të mirësive të mëdha, por kam frikë për ju Dënimin e një dite gjithpërfshirëse.”

85. O populli im! Masi e peshoni saktë, mos ua cenoni njerëzve hakun që u takon

dhe mos u bëni shkatërrimtarë të Tokës (me padrejtësitë tuaja)!”

86. Ato që jua ka lejuar Allahu, janë shumë më të mira për ju, nëse, vërtet jeni besimtarë. Por unë nuk jam rojtari juaj.”

87. Ata thoshin: “O Shuajb! Vallë, namazi yt po të thotë të na urdhërosh që ta braktisim atë që kanë adhuruar prindërit tanë dhe të mos veprojmë me pasurinë tonë si të duam vetë? Ti na qenke ai i buti e i mençuri?!”.

88. “O populli im! Shihni nëse unë kam prova të sigurta nga Zoti im dhe Ai, nga ana e Tij, më furnizon mua me begati e të mira! Unë nuk dua që duke ju kundërshtuar ju, të bëj vetë atë që juve dua t’jua ndaloj. Unë dëshiroj vetëm që të përmirësoj me sa kam fuqi, por sukcesi (në misionin tim) vjen vetëm me ndihmën e Allahut. Vetëm Atij i mbështetem dhe vetëm Atij i drejtohem.

89. O populli im! Mos lejoni që kundërshtimi (e urrejta) ndaj meje t’ju rrëzojë e të bëjë që t’ju godasë ajo që e goditi popullin e Nuhut, popullin e Hudit ose popullin e Salihut. As populli i Lutit nuk është shumë larg prej jush.

90. Kërkojini falje Zotit tuaj dhe kthejuni Atij të penduar! Vërtet, Zoti im është Mëshirëplotë dhe shumë i Dashur.”

91. Ata thanë: “O Shuajb! Ne shumë nga këto që ti po na thua nuk po i kuptojmë. Në të vërtetë, ne të konsiderojmë ty si njeri të dobët në mesin tonë. Po të mos ishte fisi yt, ne do të të gjuanim me gurë, sepse ti nuk ke asnjë pozitë të lartë ndër ne.”.

92. Ai tha: “O populli im! Mos vallë, farefisi im është më i çmuar për ju sesa Allahu? Kështu, ju e keni hedhur besimin pas shpine. Por, pa dyshim, Zoti im di gjithçka që ju bëni.

93. “O populli im! Bëni çfarë të doni me tuajën, por edhe unë do të bëj timen. Shpejt do ta kuptoni se kush do të goditet nga dënimi poshtërues dhe se kush është gënjeshhtar. Rrini në pritje, se edhe unë së bashku me ju po pres!”.

94. Kur erdhi urdhri Ynë, Ne, me mëshirën Tonë, e shpëtuam Shuajbin dhe, bashkë me të, i shpëtuam edhe ata që besuan. Ndërsa zullumqarët i kapi britma (e tmerrshme) dhe u gdhinë në vendbanimet e tyre si kufoma të gjunjzuarra,

95. Si të mos kishin ekzistuar fare aty. Qoftë i larguar (nga mëshira e Zotit) Medjeni, sikurse u largua Themudi!

Shpjegimi i ajeteve

- “Në Medjen dërguam vëllanë e tyre, Shuajbin.” - Medjeni ishte një popull i njohur, që jetonte në zonën e quajtur Medjen, në Palestinën e poshtme. Allahu i Lartësuar na tregon se edhe në këtë popull dërgoi profetë, dhe pikërisht vëllain e tyre nga gjaku, Shuajbin (a.s.). Allahu i Lartësuar u dërgoi dikë të afërt dhe të njohur ndër ta, që ata t’i pranonin këshillat dhe porosinë hynore të përcjella nga ai.

- “Ai u thoshte: “O popull im, adhurojeni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër që meriton adhurimin veç Tij.” - Edhe ai, si të gjithë profetët e tjerë, i këshilloi dhe i urdhëroi që të adhuronin veçse Allahun, si Zot i Vetëm e i Pashoq. Ai i mësoi që të gjitha adhurimet t’ia përkushtonin me sinqeritet vetëm Allahut të Madhëruar. Medjeni ishin një popull që, përveç idhujtarisë, kryenin shumë vepra të tjera të dënueshme. Kështu, ata hanin në peshë dhe masë, duke shpërfillur të drejtat e njerëzve. Për këtë arsye, menjëherë pas urdhrit më të rëndësishëm, atij për respektimin e teuhidit, dhe ndalesës më kategorike, atë të largimit nga idhujtaria, profeti Shuajb (a.s.) i këshilloi për të kryer matje dhe peshime të sakta dhe të drejta, duke thënë:

- “Masni e peshoni drejt!” - Mos ua hani njerëzve pasurinë padrejtësisht, duke bërë hile në matje e në peshë, por të jeni gjithmonë të ndershëm. Mos guxoni t’u pakësoni aspak nga haku i njerëzve dhe e drejta e tyre!

- “Unë po shoh se gjendeni në mes të mirësive të mëdha,....” - Shihni se si ju jetoni në begati. Allahu i Lartësuar ju ka

dhuruar pasuri e shëndet. Ai ju ka gëzuar me prona e pasardhës të shumtë. Atëherë, a nuk e meriton Allahu që ju të tregoheni mirënjohës ndaj Tij?! Nëse jeni mirënjohës, begatia do t'ju shtohet edhe më shumë, në të kundërt të mirat do t'ju largohen. Përveç kësaj, unë i frikësohem edhe diçkaje tjetër:

- **“...por kam frikë për ju Dënimin e një dite gjithpërfshirëse”** - Askush prej jush nuk mund t'i shpëtojë ndëshkimit të asaj dite që do të jetë gjithpërfshirës. Nëse ju godet ky ndëshkim, asnjë s'ka për të mbetur më i gjallë, ndërsa pas vdekjes do të ndëshkoheni përjetësisht.

- **“O populli im! Masni e peshoni saktë, mos ua cenoni njerëzve hakun që u takon”...**” - Ashtu sikurse dëshironi që njerëzit t'ju japin hakun, ashtu edhe ju jepuni hakun të tjerëve. Mos abuzoni me të drejtat e njerëzve. Ngrënia në peshë konsiderohet vjedhje dhe është haram.

- **“...dhe mos u bëni shkatërrimtarë të Tokës (me padrejtësitë tuaja)!”** - Vazhdimësia në gjynahe dhe padrejtësi sjell shkatërrim në tokë. Mosbindja ndaj Allahut dhe porositë të profetëve të Tij është shkatërruese e fesë, besimit, adhurimeve, nga njëra anë, dhe shkatërrim i rendit, lumturisë dhe bamirësisë në dynja, nga ana tjetër. Poshtërsitë dhe mosbindja ndaj Allahut bëhen shkak për shkatërrimin e të mbjellave dhe dëmtimin e pasardhësve dhe të shoqërisë njerëzore.

- **“Ato që jua ka lejuar Allahu, janë shumë më të mira për ju, nëse, vërtet jeni besimtarë.”**” - Asnjëherë mos harroni që, çdo gjë që Allahu jua ka bërë hallall është shumë herë më e mirë për ju. Prandaj mos lakmoni të përvetësoni diçka në rrugë haram, sepse prej saj nuk ka mirësi, por ka për t'ju sjellë veçse fatkeqësi e dëshpërim. Dëmi që do t'i shkaktoni vetes do të jetë shumë herë më i madh sesa përfitimi. Nëse jeni vërtet besimtarë, atëherë zbatoni me korrektësi atë që ju kërkon ky besim.

- **“Por unë nuk jam rojtari juaj.”** - Unë nuk jam përgjegjës për veprat tuaja – u thotë Profeti (a.s.) - dhe as nuk është detyrë

e imja që t'i llogaris dhe regjistroj veprat tuaja. Kjo është në dorën e Allahut të Madhërishëm. Është Ai që i regjistron veprat tuaja dhe ju mbikëqyr në çdo çast, për t'ju shpërblyer e ndëshkuar sipas meritës. Ndërsa unë kam detyrë thjesht t'jua qartësoj plotësisht mesazhin me të cilin u dërgova nga Zoti i gjithësisë.

- **“Ata thoshin: “O Shuajb! Vallë, namazi yt po të thotë të na urdhërosh që ta braktisim atë që kanë adhuruar prindërit tanë dhe të mos veprojmë me pasurinë tonë si të duam vetë?”**” – Kjo qe një formë përçmimi e talljeje për profetin dhe porositë e tij, si dhe për të shprehur mosbindjen e vendosur të tyre ndaj ftesës së tij. Me fjalë të tjera, ata i thoshin Profetit: Nuk kanë asnjë arsye këto ndalesa që ti po na vendos. E vetmja arsye që ne shohim është fakti që ti po i falesh Zotit. Mos vallë, meqë ti po kryen këtë punë, neve na u dashka që të lëmë zakonet tona të vjetra dhe të mos adhurojmë idhujt, që i adhuronin edhe të parët tanë?! Sipas tyre, ftesa e Profetit për adhurimin e një Zoti të vetëm, Allahut të Madhëruar, nuk na paskësh asnjë bazë, përveç faktit që ajo i shkonte për shtat adhurimit të Profetit dhe besimit të tij. Si mundet – pyesnin ata – që, për këtë shkak, ne të lëmë traditën e të parëve tanë “të ndritur” dhe “të mençur”?! Ky ishte arsyetimi i tyre për të mos pranuar ftesën e Profetit për njësimin e Allahut të Madhëruar në adhurim. Të njëjtin arsyetim bënë edhe për të mos iu bindur Profetit në këshillat e tij për të respektuar të drejtat e njerëzve. Logjika e tyre e sëmure thoshte: Ne nuk kemi për të hequr dorë nga mënyra e përdorimit të pasurive tona. Porositë e tua për peshën dhe matjen me saktësi e ndershmëri apo për respektimin e të drejtave dhe detyrimeve ndaj njerëzve, nuk kemi pse t'i dëgjojmë vetëm sepse ti i falesh Zotit dhe sepse kështu të shkon pas oreksit tënd. Pasuria është e jona dhe ne veprojmë me të si të dëshirojmë. Ti nuk ke asnjë të drejtë për të na mësuar se si të veprojmë me gjërat që na përkasin ne. Pas këtij arsyetimi

të ulët, duke e shtuar edhe më shumë masën e talljes, ata thanë:

- **“Ti na qenke ai i buti e i mençuri?!”** - Kuptimi: Ti na qenke i urti, i mençuri dhe i udhëzuar?! Ti na qenke ai që udhëzon veçse për drejtësi e bamirësi dhe ndalon nga rruga e keqe?! Ti nuk je aspak i tillë dhe ne nuk të besojmë. Kështu, ata donin të shprehin se, sipas tyre, ai kishte pikërisht të kundërtat e cilësive të përmendura. Sipas tyre, ai nuk ishte i butë, i mençur dhe i udhëzuar në rrugën e drejtë, por mendjelehtë, i çoroditur dhe i devijuar. Pra, me fjalë të tjera, kuptimi ishte: E si na qenke ti i urti e i udhëzuar, ndërsa të parët tanë mendjelehtë e të devijuar?! Pa dyshim që kjo tallje dhe shpifje e tyre ishte një krim shumë i shëmtuar. Profeti është i udhëzuar nga Allahu i Madhëruar dhe i veshur me të gjitha virtytet e larta. Është e vërtetë që namazi dhe adhurimet ndaj Allahut e udhëzojnë profetin në rrugën e drejtë. Është e vërtetë, gjithashtu, se adhurimet e shtojnë profetin që të këshillojë popullin e tij për vepra të mira, në krye të së cilave është teuhidi, dhe t'i ndalojë ata nga veprat e këqija dhe padrejtësitë. E ku ka poshtërsi më të madhe sesa adhurimi i diçkaje tjetër veç Allahut të Madhërishëm dhe sesa përdhosja e të drejtave të krijesave?! Përvetësimet duke vjedhur në peshë e matje apo me çdo mënyrë tjetër janë padrejtësi e madhe, që Zoti e ka ndaluar dhe ka kërcënuar se do të ndëshkohet si vepër e ulët.

- **“O populli im! Shihni nëse unë kam prova të sigurta nga Zoti im dhe Ai, nga ana e Tij, më furnizon mua me begati e të mira!”** - Profeti i Allahut, Shuajbi (a.s.), u drejtohet atyre dhe u thotë: “O populli im, shihni dhe mendohuni pak! Unë jam tërësisht i sigurt dhe i qartë në të vërtetën që ju përcjell. Allahu më ka dhuruar mirësi e begati të shumta, që ju i dini shumë mirë. Gjithashtu:

- **“Unë nuk dua që duke ju kundërshtuar ju, të bëj vetë atë që juve dua t’ju ndaloj.”** - Unë nuk ju them, nga njëra anë,

që ju t’i largoheni vjedhjes në peshë dhe në masë apo cenimit të të drejtave të njerëzve në përgjithësi dhe, nga ana tjetër, t’i vepro vetë këto që ju ndaloj. Kuptojeni se unë nuk dua t’ju mashtroj dhe manipuloj. Unë jam zbatuesi i parë i porosive që ju drejtoj. Unë jam i pari që ruhem nga këto harame. Të jeni të sigurt se unë dëshiroj vetëm të përmirësoj gjendjen sa të mundem.

- **“Unë dëshiroj vetëm që të përmirësoj me sa kam fuqi...”** - Unë dëshiroj thjesht rregullimin e gjendjes suaj, duke gjetur udhën e drejtë, që ju mundëson çdo mirësi e begati dhe që ju afron drejt lumturisë. Unë nuk kam asnjë qëllim e interes personal, por thjesht të ndihmoj popullin tim me aq sa mundem. Duke qenë se këto fjalë mund të tingëllojnë si vetëlëvdim, Profeti menjëherë shtoi dhe tha:

- **“...por sukcesi (në misionin tim) vjen vetëm me ndihmën e Allahut. Vetëm Atij i mbështetem dhe vetëm Atij i drejtohem.”** - Çdo e mirë që më ndodh mua, si mbarësia për të kryer vepra të mira, ashtu edhe forca për t’u larguar nga e keqja, është thjesht dhuratë nga Allahu dhe aspak merita ime. Për këtë arsye, unë i mbështetem vetëm Atij për të gjitha çështjet e mia dhe mjaftohem me këtë, duke patur besim të plotë tek Allahu. Unë kthehem i penduar vetëm tek Allahu dhe jam i përkushtuar të zbatoj çdo gjë që Ai më urdhëron. Kështu rregullohen çështjet e njerëzve dhe kështu udhëzohen ata në mirësitë e dynjasë e të ahiretit: me mbështetje të plotë tek Allahu dhe me kthim tek Ai për t’iu bindur e nënshtruar. Prandaj i Madhëruari gjithmonë urdhëron për përkushtim ndaj Tij në adhurim dhe mbështetje tërësisht tek Ai. Nëpërmjet sures Fatiha, e cila përsëritet në çdo namaz, Allahu i Madhëruar na mëson që të themi: "Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm tek Ti ndihmë kërkojmë."

- **“O populli im! Mos lejoni që kundërshtimi (e urrëjtja) ndaj meje t’ju rrëzojë e të bëjë që t’ju godasë ajo që e goditi popullin e Nuhut, popullin e Hudit**

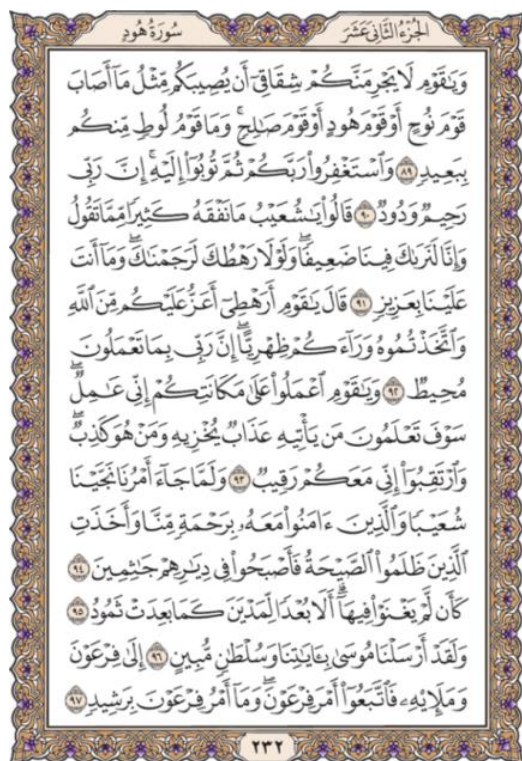
ose popullin e Salihut. As populli i Lutit nuk është shumë larg prej jush.” - Të mos ju shtyjë kundërshtimi e urrejta ndaj meje që të mos më bindeni, dhe pastaj t'ju përfshijë ndëshkimi i ashpër, siç ka ndodhur edhe me popujt e shkuar. Vendbanimet e tyre janë pranë jush, e po kështu edhe koha e tyre nuk është shumë e largët, dhe ju e dini se çfarë ndodhi me ta.

- **“Kërkojini falje Zotit tuaj dhe kthejuni Atij të penduar!”** - Kërkojini falje Zotit tuaj për të gjitha gabimet e gjynahet që keni kryer dhe tregojani pendesën tuaj Atij. Të jeni pendestarë gjatë gjithë jetës tuaj, duke u kthyer gjithmonë tek Allahu të nënshtuar, të bindur, të duruar e këmbëngulës për t'iu larguar ndalesave të Tij.

- **“Vërtet, Zoti im është Mëshirëplotë dhe shumë i Dashur.”** - Këdo që pendohet sinqerisht dhe kthehet tek Zoti i nënshtuar dhe i bindur, i Madhëruari e fal dhe e mëshiron, ia pranon pendimin dhe e do. *El Uedud* (i Dashur) është një nga emrat e Allahut të Madhëruar, që do të thotë se Ai i do robërit e Tij besimtarë dhe ata e duan Atë. Sipas gjuhës arabe, *El Uedud* ka kuptimin ‘Dashës’, domethënë Ai që i do besimtarët, ose kuptimin ‘i Dashur’, domethënë Ai të cilin e duan besimtarët.

- **“Ata thanë: “O Shuajb! Ne shumë nga këto që ti po na thua nuk po i kuptojmë.”** - Të zemëruar dhe të bezdisur tej mase nga këshillat e Profetit, ata thanë: "Ne shumë nga këto që ti po na thua nuk po i kuptojmë.”.

- **“Në të vërtetë, ne të konsiderojmë ty si njeri të dobët në mesin tonë. Po të mos ishte fisi yt, ne do të të gjuanim me gurë, sepse ti nuk ke asnjë pozitë të lartë ndër ne.”** - Ata thoshin: ‘Ti nuk je njeri me peshë, por thjesht një i rëndomtë e i parëndësishëm. Sikur të mos ishte fisi yt dhe mbështetësit e tu, ne do të të vrisnim me gurë. Ti nuk gëzon ndonjë respekt në zemrat tona dhe nuk ke asnjë vlerë për ne. Nëse po të lëmë gjallë, po e bëjmë thjesht për respekt të fisit tënd’. Duke dashur ti

bënte të mendonin, i Dërguari i Zotit iu tha me butësi:

- **“Ai tha: “O populli im! Mos vallë, farefisi im është më i çmuar për ju sesa Allahu? Kështu, ju e keni hedhur besimin pas shpine.”** - Si mund të më toleroni për hir të fisit tim dhe nuk e bëni këtë për hir të Allahut?! Mos vallë fisi im është më i rëndësishëm për ju sesa vetë Allahu i Madhëruar?! Kështu, ju i shpërfillni urdhrat e Allahut, duke mos u shqetësuar aspak për të drejtën e Tij dhe as për ndëshkimet e Tij. Por jini të sigurt se:

- **“Por, pa dyshim, Zoti im di gjithçka që ju bëni.”** - Allahut nuk mund t'i fshihet asnjë vepër e juaja, asnjë thërmijë. Ai ka për t'ju shpërblyer për çdo vepër, ashtu si e meritoni. Pas këshillave të shumta dhe shpërfilljes së tyre të vazhdueshme, Shuajbi (a.s.) tha:

- **“O populli im! Bëni çfarë të doni me tuajën, por edhe unë do të bëj timen. Shpejt do ta kuptoni se kush do të goditet nga dënimi poshtërues dhe se kush është gënjeshtar.”** - “Ju vazhdoni me veprat

dhe besimin tuaj të kotë, se edhe unë do të vazhdoj në rrugën time. Por do të vijë dita që do ta shihni se cilin do të godasë dënimi i ashpër, ne apo ju.” Dhe, vërtet, ata e panë ndëshkimin, kur ai i goditi me ashpërsi.

- **“Rrini në pritje, se edhe unë së bashku me ju po pres!”** - Rrini e vështroni atë që do të ndodhë me mua, se edhe unë do të vështroj atë që do të ndodhë me ju!

- **“Kur erdhi urdhri Ynë, Ne, me mëshirën Tonë, e shpëtuam Shuajbin dhe, bashkë me të, i shpëtuam edhe ata që besuan.”** - Kur u zbatua urdhri Ynë për shkatërrimin e popullit të Lutit, Ne e shpëtuam Shuajbin dhe besimtarët. Ata nuk e përjetuan tmerrin e ndëshkimit të ashpër të Allahut të Madhëruar.

- **“Ndërsa zullumqarët i kapi britma (e tmerrshme) dhe u gdhinë në vendbanimet e tyre si kufoma të gjunjzuara, si të mos kishin ekzistuar fare aty.”** - Prej tyre nuk dëgjohej më asnjë zë dhe nuk vëreje asnjë lëvizje. Dukej sikur ata nuk kishin ekzistuar kurrë në ato vise. Pas ndëshkimit, ata u shndërruan në kufoma, sikur të mos kishin përjetuar asnjë kënaqësi në këtë botë.

- **“Qoftë i larguar (nga mëshira e Zotit) Medjeni, sikurse u largua Themudi!”** - Ata u mallkuan dhe u shkatërruan nga Allahu i Madhëruar, ashtu sikurse ndodhi edhe me popullin e Themudit. Të dy popujt patën të njëjtin ndëshkim: ata u mallkuan, u poshtëruan dhe u shkatërruan në mënyrë të tmerrshme. Profeti Shuajb (a.s.) është quajtur ndryshe edhe si *Hatibul Enbija* - Oratori i Profetëve. Ky titull i është dhënë për shkak të stilit të tij të mrekullueshëm në komunikimin me popullin e tij. Në historinë e Shuajbit (a.s.) ka shumë mësim dhe përvoja të mrekullueshme. Ndër to mund të përmendim:

1. Mohuesit e besimit të drejtë, ashtu sikurse do të ndëshkohen për mohimin e themelit të Islamit, që është njësimi i Zotit, po ashtu do të merren në përgjegjësi e do të ndëshkohen edhe për shkeljen e dispozitave të kësaj feje. Kështu, ata nuk do të ndëshkohen vetëm për shirkun dhe kufrin,

por edhe për moszbatimin e detyrimeve të tjera të fesë. Kjo kuptohet nga fakti se Shuajbi (a.s.) e urdhëroi popullin për teuhidin e pastër, por edhe për dispozita të tjera, si kryerja e detyrimeve ndaj njerëzve dhe peshimi e matja me saktësi e ndershmëri. Edhe në fund, ata u ndëshkuan për të dyja llojet e kundërshtimit e të mosbindjes.

2. Vjedhja në peshë e në matje konsiderohet si gjynah i madh dhe ata që e bëjnë këtë mund të goditen nga ndëshkimi i përsheptuar që në këtë botë. Ky veprim konsiderohet përvetësim i padrejtë i pasurisë së tjetrit. Nëse vjedhja në peshë e në matje konsiderohet si gjynah i madh, atëherë sigurisht që grabitja e drejtpërdrejtë apo me dhunë është shumë herë më e dënueshme.

3. Forma e ndëshkimit është sipas llojit të kriminit. Kështu, ai që synon të vjedhë pasurinë e tjetrit për të shtuar pasurinë e vet, ndëshkohet me të kundërtën e qëllimit të tij. Allahu ia heq nga duart ose ia shkatërron pasurinë që i ka falur. Ky mësim përftohet në momentin kur Shuajbi i thotë popullit të tij: "Unë po shoh se gjendeni në mes të mirësive të mëdha ". Pra, mos u bëni shkak nëpërmjet veprave tuaja, që këto mirësi t'ju hiqen prej duarsh. Njeriu duhet të kënaqet me çka i ka dhënë Allahu i Madhëruar. Le të mjaftohet me hallallin kundrejt haramit. Ai duhet të përqendrohet te mënyrat e ligjshme të fitimit dhe t'u largohet mënyrave të paligjshme, sepse kështu është më mirë për të, siç thotë Allahu i Madhëruar: "Ajo çfarë mbetet tek Allahu është më e mirë për ju." Çfarë Zoti e ka bërë të lejuar sjell begati dhe mirësi të panumërta. Hallalli është më i rehatshëm për shpirtin. Ndërsa harami, nga ana tjetër, e prish bekimin e pasurisë.

5. Puna sipas besimit konsiderohet si domosdoshmëri, madje është shenjë treguese e besimit, siç thuhet edhe në ajet. Në të kundërt, nëse nuk punohet sipas besimit, atëherë besimi ose është i mangët, ose nuk ekziston.

6. Falja e namazit ka qenë e urdhëruar për të gjithë profetët e parë. Ai ka qenë gjithmonë një nga veprat e mira më të rëndësishme. Edhe jobesimtarët e pohojnë vlerën dhe peshën e namazit si adhurim. Namazi është më i rëndësishmi ndër të gjitha adhurimet e tjera. Namazi të ndalon nga poshtërsitë, shfrenimi dhe haramet. Namazi është treguesi më i mirë për gradën e besimit të robit dhe të ligjeve të Zotit që ai zbaton. Me fjalë të tjera, nëse përkryhet namazi, përkryhen të gjitha adhurimet e tjera, dhe nëse cenohet ai, cenohen edhe adhurimet e tjera.

7. Pasuria që Allahu i Lartësuar i dhuron njeriut, duke ia besuar atij, nuk duhet shpërdoruar e trajtuar pa kriter. Njeriut nuk i lejohet të veprojë me pasurinë e tij si t'i dojë qejfi e pa hesap. Kjo pasuri i është lënë si amanet atij dhe ai e ka për detyrë që të plotësojë të drejtën e Allahut në këtë pasuri. Kjo arrihet veçse nëpërmjet plotësimi të detyrave që Allahu i ka vënë mbi pasurinë. Gjithashtu, robi duhet të jetë i kujdesshëm dhe të largohet nga çdo mënyrë fitimi që e ka ndaluar Allahu e Profeti i Tij. Muslimani kurrë nuk mund të sillet si mohuesit, të cilët mendojnë dhe këmbëngulin që kanë të drejtë të plotë mbi pasurinë e tyre që ta shpenzojnë sipas dëshirës, pa asnjë lloj kriteri e përgjegjësie. Ata as që shqetësohen apo të marrin në konsideratë ligjet e porositë e Zotit. Ata i shpërfillin krejtësisht të drejtat e Zotit mbi pasurinë që Ai ua ka dhënë.

8. Një thirrës i plotësuar është ai i cili nxiton vetë i pari për ta zbatuar atë ku i thërret të tjerët dhe largohet i pari prej asaj që ua ndalon të tjerëve, siç tha Shuajbi (a.s.): “Unë nuk dua që duke ju kundërshtuar ju, të bëj vetë atë që juve dua t’ju ndaloj.” Allahu i Madhëruar ka thënë në një ajet tjetër: "O ju që keni besuar! Përse e thoni atë që vetë nuk e bëni? Për Allahun, është shumë e urryer që ta thoni atë gjë që vetë nuk e bëni." [Saf 2, 3].

9. E përbashkëta e të gjithë profetëve ka qenë gjithmonë dëshira për rregullimin e

gjendjes së popujve të tyre, përmes çdo rruge të mundshme. Ata u mësonin njerëzve si të arrinin gjithçka që ishte e mirë dhe në dobi të tyre. Po ashtu, ata erdhën që të izolonin e ta pakësonin të keqen. Me durim e përkushtim, profetët i udhëzuan njerëzit si të ruheshin e të shpëtonin nga e liga. Profetët u dërguan për të siguruar të mirën e përgjithshme para asaj personale. Thelbi i mirësisë është: çdo normë e ligj, që rregullon gjendjen e individit dhe të shoqërisë, qoftë në aspektin e fesë dhe besimit, qoftë në aspektin e jetës së përditshme të tyre në këtë dynja.

10. Kush bën gjithçka që është brenda mundësive të veta, nuk ka për t’u marrë në përgjegjësi për gjërat që kanë qenë jashtë mundësive të tij. Njeriu e ka për detyrë që të bëjë aq sa ka mundësi për të rregulluar çështjet e tij dhe të tjerëve.

11. Njeriu nuk duhet të mbështetet në forcat e veta për asnjë çast, as edhe sa një pulitje sysh. Ai duhet t’i mbështetet vazhdimisht Zotit e t’i kërkojë ndihmë Atij qoftë për arritjen e të mirave, qoftë për ruajtjen nga të këqijat e rreziqet e dynjasë dhe ahiretit. Ai duhet t’i lutet dhe përgjërohet Allahut që t’i dhurojë forcë, dituri e sukses për arritjen e çdo të mire e shpëtimin nga çdo e keqe. Nëse atij i dhurohet ndopak nga kjo lloj mbështetjeje, atëherë duhet t’ia atribuojë dhe t’ia dijë për nder Allahut të Vetëm e të Pashoq. Ai nuk duhet kurrë që t’i atribuojë vetes ndonjë të mirë, por gjithmonë të thotë: “Suksesi vjen vetëm me ndihmën e Allahut. Vetëm Atij i mbështetem dhe vetëm Atij i drejtohem.”

12. Në këto ajete kuptohet rëndësia e madhe e përkujtimit të historisë dhe ndëshkimeve të popujve të lashtë. Kjo është një mënyrë shumë efikase, që edhe profetët e kanë përdorur në komunikimin me popujt e tyre. Po kështu, gjatë fjalimeve inkurajuese për punë të mira është shumë e dobishme përmendja e mirësive me të cilat Zoti i ka begatuar e nderuar të devotshmit. Përmendja e historisë së të devotshmëve sjell gjallëri dhe forcë të dëgjuesit.

13. Ai që pendohet ka dy mirësi: së pari, Allahu i Madhëruar e fal atë dhe ia mbulon të metat e tij; së dyti, Allahu e do shumë atë për pendimin e Tij. Nga kjo kuptohet se sa gabim e kanë ata që thonë se: kur njeriu pendohet, duhet të kënaqet thjesht që Allahu ta falë dhe të shpresojë që të mos e ndëshkojë, se, për të arritur dashurinë e Tij, as që bëhet fjalë. Këtyre u kundërvihet ky ajet, ku Allahu thotë: “Kërkojini falje Zotit tuaj dhe kthejuni Atij të penduar! Vërtet, Zoti im është Mëshirëplotë dhe shumë i Dashur.” Kjo tregon se Allahu ofron jo vetëm mëshirë për atë që pendohet e kërkon falje sinqerisht, por ofron edhe dashuri.

14. Allahu i Madhëruar i mbron dhe i ndihmon besimtarët përmes shkaqesh e rrugësh të shumta, të cilat ata mund t’i dinë e kuptojnë, por që edhe mund të mos jenë të vetëdijshëm për shumë prej tyre. Ndonjëherë Allahu i mbron ata nëpërmjet farefisit të tyre, dhe herë të tjera nëpërmjet popullit dhe vendit të tyre, që mund të jenë edhe jobesimtarë. Kështu ndodhi me profetin Shuajb (a.s.), të cilin Allahu i Lartësuar e shpëtoi nëpërmjet fisit e popullit të tij. Po kështu, edhe pjesëmarrja në organizata të ndryshme, nëpërmjet të cilave mund të mbrohet Islami dhe muslimanët, është e lejueshme. Madje, kjo mund të jetë edhe e detyrueshme, sepse mirëqenia e muslimanëve është e detyrueshme që të arrihet me çdo rrugë të mundshme e të lejueshme. Kështu për shembull, një popull musliman që ndodhet nën regjimin e një populli mohuesish të padrejtë, nëse kalon nën regjimin e një populli tjetër mohuesish, por të cilët i respektojnë të drejtat themelore të muslimanëve, u garantojnë lirinë e fesë dhe të besimit, si dhe të drejta të barabarta me të tjerët, kjo sigurisht që është më mirë për ta, madje është e detyrueshme që të arrihet. Në një rast të tillë, besimtarëve nuk u lejohet që të qëndrojnë nën regjimin e atij shteti që u mohon të drejtat njerëzore e fetare, që i trajton si hyzmeqarë e si skllëvër e, mbi të gjitha, që përpiqet t’i asimilojë e t’i zhdukë si popull. Sigurisht, nëse është e

mundur që shteti të jetë në dorë të muslimanëve dhe udhëheqësit të jenë besimtarë, kjo është më e mira, madje ky është synimi parësor. Por në pamundësi, asaj që i jepet rëndësi është ruajtja e fesë dhe e të drejtave të muslimanëve, me çdo rrugë e mundësi të lejueshme. Allahu është më i ditur për gjithçka.

Ajetet 96 - 99

96. Ne e dërguam Musanë me mrekullitë Tona dhe me fakte të qarta

97. Te Faraoni dhe rrethi i tij. Por rrethi i tij i shkoi pas urdhrit të Faraonit, edhe pse urdhri i Faraonit nuk ishte i drejtë.

98. Ditën e Kijametit, ai do t’i prijë popullit të vet dhe do ta çojë në Zjarr. Eh, sa i shëmtuar është ai vend, ku ata do të çohen!

99. Ata i ndjek mallkimi si në këtë botë, ashtu edhe në Ditën e Kijametit. Eh, sa e keqe është ajo "dhoratë", që do t’u jepet!

Shpjegimi i ajeteve

- “Ne e dërguam Musanë me mrekullitë Tona dhe me fakte të qarta te Faraoni dhe rrethi i tij...” - Profeti Musa Ibn Imrani u dërgua me shumë argumente, shenja dhe mrekulli, të cilat vërtetonin Shpalljen që ai solli prej Allahut të Madhëruar. Ndër to ishin shkopi, dora e bardhë dhe e shndritshme etj. Allahu i Madhëruar thotë se i dhuroi Musait (a.s.) "*sultan el mubin*", pra, fakte të qarta e të dukshme. Ato ishin të qarta si drita e diellit. Allahu i Madhëruar e dërgoi atë te Faraoni dhe paria rreth tij, sepse ata ishin udhëheqja, ndërsa të tjerët ishin pasues të tyre. Por ata nuk u bindën para fakteve dhe argumenteve të qarta të Allahut të Gjithëfuqishëm, madje i shpërfillën ato.

- “...Por rrethi i tij i shkoi pas urdhrit të Faraonit, edhe pse urdhri i Faraonit nuk ishte i drejtë.” - Faraoni ishte jo vetëm i devijuar tërësisht nga rruga e drejtë, por edhe një devijues i pamëshirshëm. Ai urdhëronte veçse për shkatërrim e asnjëherë për mirë. Nuk ka asnjë dyshim për përfundimin e keq të Faraonit dhe pasuesve të tij. Edhe pasuesit e tij u shkatërruan dhe

do të ndëshkohen përjetësisht në ahiret, bashkë me të, siç thotë i Madhërishtmi:

- **“Ditën e Kijametit, ai do t'i prijë popullit të vet dhe do ta çojë në Zjarr. Eh, sa i shëmtuar është ai vend, ku ata do të çohen!”** - Ky është premtimi për ta në ahiret. Por jo vetëm kaq. Ata do të përndiqen nga mallkimi i të Madhërishtmit:

- **“Ata i ndjek mallkimi si në këtë botë, ashtu edhe në Ditën e Kijametit.”** - Ata u mallkuan që në jetën e dynjasë dhe në Ditën e Gjykimit do të mallkohen përsëri nga Allahu, melekët e Tij dhe nga i gjithë njerëzimi.

- **“Eh, sa e keqe është ajo "dhuratë", që do t'u jepet!”** - Sa e keqe është e gjithë kjo barrë që rëndon mbi ta: ndëshkimi i Allahut të Madhëruar, si dhe mallkimi në dynja dhe në ahiret.

Ajetet 100 – 102

100. Këto që të rrëfyem janë disa nga historitë e atyre vendeve. Disa prej tyre ekzistojnë ende e disa janë shkatërruar.

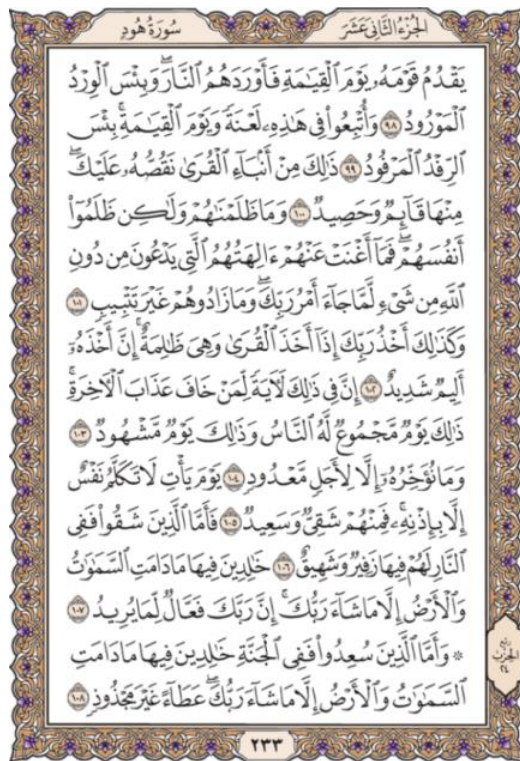
101. Ne nuk u bëmë atyre asnjë padrejtësi; por ishin ata që i bënë padrejtësi vetes. Kur erdhi urdhri i Zotit tënd, atyre nuk u erdhën aspak në ndihmë zotat e tyre, të cilëve u luteshin veç Allahut. Ata nuk u shtuan asgjë tjetër, përveç shkatërrimit.

102. I tillë është ndëshkimi i Zotit tënd, kur bie mbi popujt që bëjnë padrejtësi. Vërtet, ndëshkimi i Tij është i dhembshëm dhe i ashpër.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi historitë e disa profetëve me popujt e tyre, Allahu i Lartësuar i thotë profetit Muhamed ﷺ:

- **“Këto që të rrëfyem janë disa nga historitë e atyre vendeve.”** - Këto që Ne po të tregojmë janë disa nga ngjarjet e atyre vendeve. Këto po t'i tregojmë me qëllim që ti, nëpërmjet tyre, të qortosh dhe këshillosh njerëzit. Ato le të shërbejnë si argumente të qarta për vërtetësinë e Shpalljes dhe për sinqeritetin tënd si profet i zgjedhur nga Allahu i Lartësuar. Këto ngjarje do të shërbejnë si mësim, këshillë, qortim dhe

përkujtim në mënyrë të veçantë për besimtarët, të cilët pasojnë me besnikëri rrugën tënde.

- **“Disa prej tyre ekzistojnë ende e disa janë shkatërruar.”** - Disa prej atyre vendbanimeve kanë mbetur. Në to gjen gjurmë për ekzistencën e atyre popujve. Po ashtu, ka vendbanime që janë shkatërruar dhe janë zhdukur tërësisht, pa u mbetur më asnjë gjurmë.

- **“Ne nuk u bëmë atyre asnjë padrejtësi; por ishin ata që i bënë padrejtësi vetes.”** - Ndëshkimi nuk ishte padrejtësi ndaj tyre, por ishin ata që i bënë padrejtësi vetes përmes idhujtarisë dhe mohimit të Zotit të Madhëruar, duke treguar mendjemadhësi ndaj Shpalljes së Tij.

- **“Kur erdhi urdhri i Zotit tënd, atyre nuk u erdhën aspak në ndihmë zotat e tyre, të cilëve u luteshin veç Allahut.”** - Kështu ndodh me të gjithë ata që i drejtohen për ndihmë dikujt tjetër, veç Allahut të Lartësuar, me adhurime dhe përunjësi. Kur zbret ndëshkimi i Allahut të Madhëruar, atyre nuk u bën asnjë lloj dobie adhurimi që

iu përkushtojnë idhujve. Madje, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ata nuk u shtuan asgjë tjetër, përveç shkatërrimit.”** - Idhujtaria veçse u shton ndëshkimin, shkatërrimin, dëshpërimin dhe vuajtjen. Kjo, sigurisht, është e kundërta e asaj që ata shpresojnë me lutjet e blatimet e shumta që u drejtojnë idhujve të tyre.

- **“I tillë është ndëshkimi i Zotit tënd, kur bie mbi popujt që bëjnë padrejtësi. Vërtet, ndëshkimi i Tij është i dhembshëm dhe i ashpër.”** - Kështu i shkatërron dhe i dërrmon Allahu i Lartësuar ata përmes ndëshkimit të Tij të ashpër dhe të drejtë. Atyre nuk do t'u vlejë aspak adhurimi që u kanë bërë idhujve me përunjësi e përkushtim. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

Ajetet 103 - 108

103. Pa dyshim, këtu ka shumë mësimë për atë që i druhet Dënimit të Jetës Tjetër. Ajo është dita e tubimit të njerëzve dhe dita që do ta dëshmojnë (të gjithë).

104. Ne nuk po e vonojmë atë, përveçse deri në afatin e caktuar.

105. Kur të vijë ajo Ditë, askush nuk do të flasë pa lejen e Tij. Prej tyre do të ketë të dëshpëruar, por do të ketë edhe të lumtur.

106. Të dëshpëruarit do të jenë në Zjarr, ku do të kenë ofshama e ngashërime.

107. Ata do të jenë aty të përjetshëm, sa të jenë qiejt dhe Toka, përveç çfarë do Zoti yt. Zoti yt vepron gjithçka që Ai dëshiron.

108. Ndërsa të lumturit janë në Xhenet. Aty do të jenë të përjetshëm, sa të jenë qiejt dhe toka, përveç çfarë do Zoti yt. Ata do të kenë një shpërblim të pandërprerë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Pa dyshim, këtu ka shumë mësimë për atë që i druhet Dënimit të Jetës Tjetër.”** - Në të gjitha këto histori të përmendura, te ndëshkimet që Allahu i Madhëruar zbriti mbi zullumqarët, ka fakte të shumta për këdo që i druhet ndëshkimit në ahiret. Këto

histori ndikojnë tek ata që e besojnë ringjalljen dhe llogarinë para Zotit të Gjithëditur dhe të Drejtë. Ato na mësojnë se të gjithë ata që bëjnë padrejtësi dhe krime, kanë për të vuajtur ndëshkimin e dynjasë dhe të ahiretit. Ata do ta marrin shpagimin të plotë, ashtu sikurse e meritojnë, nga Allahu i Lartësuar, i Cili është i Drejtë dhe Ndëshkues i ashpër. Më pas, Allahu i Lartësuar vijon që të përshkruajë ahiretin:

- **“Ajo është dita e tubimit të njerëzve dhe dita që do ta dëshmojnë (të gjithë).”** - Atë ditë, njerëzit do të mblidhen bashkë për të marrë të plotë shpërblimin e merituar, i mirë ose i keq qoftë, sipas veprave të tyre. Pushteti dhe sundimi i Allahut të Lartësuar do t'u shfaqet hapur. Të frikësuar e kokëulur para madhësisë së Allahut dhe drejtësisë së Tij absolute, njerëzit do të shpresojnë në mëshirën e Tij të gjerë. Atë ditë, ata do ta njohin Allahun e Lartësuar plotësisht, me fuqinë dhe pushtetin e Tij gjithëpërfshirës. Allahu i Lartësuar thotë se ajo është dita e dëshmuar. Për vërtetësinë e saj ka dëshmuar Allahu, melekët e Tij dhe të gjitha krijesat. Ajo është dita që do ta dëshmojnë dhe do ta përjetojnë të gjithë, pa përjashtim.

- **“Ne nuk po e vonojmë atë, përveçse deri në afatin e caktuar.”** - Kijameti do të ndodhë atëherë kur të përfundojë afati i kësaj dynjaje dhe Allahu i Lartësuar të këtë përfunduar gjithçka që ka lidhje me krijesat dhe krijimin e Tij. Allahu i Madhëruar do t'i tubojë të gjithë për të përjetuar atë që quhet Dita e Fundit. Atë ditë, mbi të gjitha krijesat do të zbatohet norma e shpërblimit të Zotit të Lartësuar. Ashtu sikurse në dynja zbatohen të gjitha ligjet e Zotit të Lartësuar që kanë lidhje me krijimin dhe funksionimin e kësaj bote, si edhe dispozitat e Sheriatit të Tij, po ashtu në Ditën e Kijametit do të zbatohen ligjet e Tij të shpërblimit, që bazohen te drejtësia, urtësia dhe bamirësia absolute e Zotit.

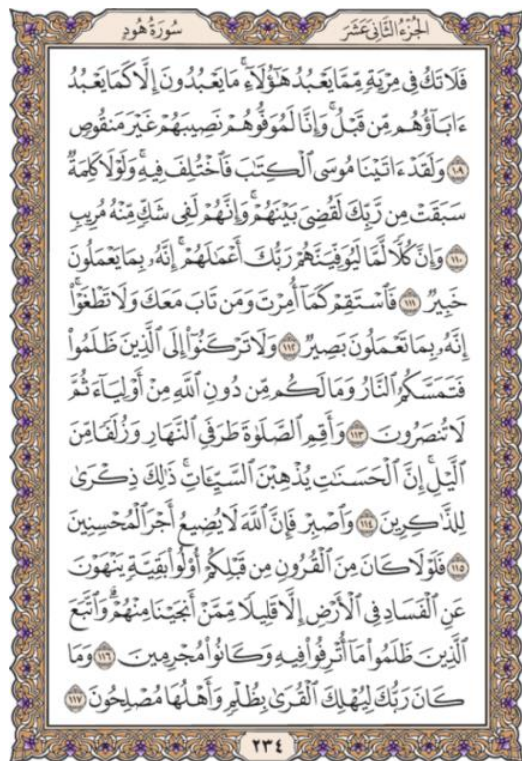
- **“Kur të vijë ajo Ditë, askush nuk do të flasë pa lejen e Tij.”** - Kur të vijë ajo ditë, të gjitha krijesat do të grumbullohen para

Allahut dhe askush nuk do të flasë pa lejen e Tij, madje as profetët apo melekët e nderuar. Gjithashtu, askush nuk do të mund të ndërmjetësojë tek Allahu i Lartësuar në ndonjë mënyrë, përveçse me lejen e Tij. Askush nuk mund të hyjë për ndërmjetësim nëse Allahu nuk është i kënaqur me ndërmjetësuesin dhe me atë për të cilin ndërmjetësohet dhe nëse Allahu nuk jep leje për këtë ndërmjetësim. Atë ditë krijesat do të ndahen në dy grupe, prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Prej tyre do të ketë të dëshpëruar, por do të ketë edhe të lumtur.”** - Të dëshpëruarit do të jenë ata që, së pari, e kanë mohuar Allahun e Lartësuar dhe që nuk e kanë besuar Atë ashtu si duhej të besohej. Së dyti, do të jenë ata që kanë mohuar të dërguarit e Tij, duke mos i besuar si profetë të Zotit. Së treti, do të jenë ata që nuk u janë bindur urdhrave dhe porosive të Allahut, që nuk kanë punuar e jetuar sipas Shpalljes së Tij. Ndërsa të lumturit, ‘*es-suadâu*’, janë besimtarët, ata të cilët e kanë besuar Allahun e Lartësuar me sinqeritet dhe që kanë ndjekur rrugën e Tij. Cilësia e tyre dalluese është devotshmëria. Ata e tregojnë devotshmërinë duke u ruajtur nga ndëshkimi i Allahut përmes plotësimit të urdhrave të Tij dhe largimit nga ndalesat e Tij, në emër të dashurisë për Allahun e Lartmadhëruar, shpresës për shpërblimin e Tij dhe frikës ndaj ndëshkimit të Tij. Ndërsa për sa i përket shpërblimit të secilit grup, Allahu Krenar dhe i Lartësuar thotë:

- **“Të dëshpëruarit do të jenë në Zjarr, ku do të kenë ofshama e ngashërime.”** - Të dëshpëruarit, të poshtëruarit dhe të nënçmuarit do të jenë në zjarrin e Xhehenemit. Atje do të vuajnë ndëshkim pas ndëshkimi, gjithnjë e duke u rënduar më tepër. Kjo gjendje do të shoqërohet me ofshama, ngashërime e lëngata, me zërat më të tmerrshëm e më të përvuajtur, që shprehin torturën e madhe të tyre.

- **“Ata do të jenë aty të përjetshëm, sa të jenë qiejt dhe Toka,…”** - Tek ai zjarr që u përshkrua më sipër, ata do të jenë të

përjetshëm, sikurse thotë Allahu i Lartësuar: sa të jenë qiejt dhe toka, pra, sa të ekzistojnë qiejt dhe toka.

- **“... përveç çfarë do Zoti yt.”** - Ata do të jenë të përjetshëm në zjarrin e Xhehenemit, përveç atij intervali kohor që do të dëshirojë Allahu i Lartësuar që të mos jenë në të. Kjo është periudha kohore e pritjes së tyre para hyrjes në Zjarr, Ditën e Gjykimit, sikurse kanë thënë shumica e komentuesve të Kur'anit. Kësisoj, pas hyrjes në zjarrin e Xhehenemit, ata do të jenë aty pafundësisht.

- **“Zoti yt vepron gjithçka që Ai dëshiron.”** - Allahu i Lartësuar vepron çdo gjë që Ai dëshiron. Çdo gjë që Ai vepron, ngrihet e bazohet në diturinë dhe urtësinë e Tij absolute dhe të paanë. Askush nuk mund ta pengojë Allahun nga ajo çka Ai dëshiron.

- **“Ndërsa të lumturit janë në Xhenet.”** - Këta janë ata fatbardhë, të cilëve u takon çdo gjë që u sjell gëzim, kënaqësi dhe lumturi. Atyre u është dhuruar suksesi për të kryer çdo punë të mirë dhe për t'u larguar nga çdo e keqe. Ata janë begatuar edhe me fitoren në dynja dhe ahiret. Këtyre njerëzve

u takon mirësia dhe lumturia. Për këta, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Aty do të jenë të përjetshëm, sa të jenë qiejt dhe toka, përveç çfarë do Zoti yt.”** - Ata do të jenë në Xhenet përjetësisht, sa të jenë qiejt dhe toka, përveç çfarë dëshiron Zoti. Allahu i Lartësuar e përforcon këtë gjykim më pas, kur thotë:

- **“Ata do të kenë një shpërblim të pandërprerë.”** - Ata do të kenë gjithçka prej mirësive dhe kënaqësive të përjetshme dhe të mrekullueshme, që Allahu i Lartësuar u ka dhuruar. Ato nuk do të ndërpriten kurrë, në asnjë çast. Ne e lusim Allahun Bujar dhe të Lartësuar që të na dhurojë nga mirësitë e Tij.

Ajeti 109

109. Mos ki asnjë dyshim për atë që adhurojnë ata. Ata nuk adhurojnë asgjë tjetër përveçse çfarë adhuronin më parë prindërit e tyre. Ne do t'ua japim pjesën e vet pa ua cenuar.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar i drejtohet profetit të Tij të dashur, Muhamedit ﷺ, dhe i thotë:

- **“Mos ki asnjë dyshim për atë që adhurojnë ata.”** - Të mos kesh anjë lloj dyshimi rreth gjendjes së tyre të mjerë dhe të kotës që ata pasojnë. Ata nuk kanë asnjë lloj argumenti të drejtë fetar, tradicional apo logjik për idhujtarinë e tyre. Argumenti i vetëm për ta, nëse do të quhej argument, është ai që Allahu i Madhëruar e përshkruan:

- **“Ata nuk adhurojnë asgjë tjetër përveçse çfarë adhuronin më parë prindërit e tyre.”** - Ky nuk mund të quhet argument, sepse çdo qëndrim ka nevojë për mbështetje të argumentuar, përveç profetëve, që u vjen Shpallje nga Allahu i Lartësuar. Ndërsa qëndrimet e këtyre të humburve janë plot gabime dhe të pavërteta që në thelb të tyre. Edhe pse ata mund të pretendojnë të gjithë së bashku se janë në të vërtetën, kjo nuk e ndryshon aspak realitetin e tyre të rremë.

- **“Ne do t'ua japim pjesën e vet pa ua cenuar.”** - Ata do ta marrin pjesën e tyre,

që u ka përcaktuar Allahu i Lartësuar, që në këtë jetë. Ata do ta marrin këtë pjesë të pacenuar, edhe nëse është shumë e madhe. Por nëse Allahu i Lartësuar u jep pasuri e bollëk, kjo nuk tregon aspak se Ai i sheh si njerëz të mirë. Allahu i Lartësuar ua jep të mirat e kësaj bote atyre që i do dhe atyre që nuk i do. Ndërsa fenë dhe besimin e drejtë, Ai ua jep veçse atyre që i ka përzgjedhur dhe dalluar mbi të gjithë të tjerët. Nga këto ajete kuptojmë që asnjëherë nuk duhet të mashtrohemi nga unanimiteti i të humburve në qëndrimet e tyre të devijuara. Fakti që ata kanë rënë dakord që të pranojnë si të vërteta dhe të sakta besimet e trashëguara nga të parët e tyre, kjo nuk do të thotë se ata duhen ndjekur. Gjithashtu, njeriu nuk duhet të mashtrohet nga mirësitë e kësaj bote, që Allahu i Lartësuar mund t'ua ketë dhuruar ndonjërit prej tyre. Rreth besimit dhe fesë së vërtetë gjykohet mbi argumente të qarta, të sakta dhe të përcaktuara nga Allahu i Lartmadhëruar.

Ajetet 110 - 111

110. Ne i dhamë Musait Librin, rreth të cilit kanë pasur kundërshtime. Sikur të mos kishte qenë vendimi i Zotit tënd, i përcaktuar më herët, me siguri çështja do të kishte marrë fund. Por ata kanë dyshime rreth tij dhe janë në mëdyshje.

111. Nuk ka dyshim se, çdonjërit prej tyre, Zoti yt do t'ia japë të plotë shpërblimin për veprat e veta. Ai di gjithçka që bëjnë ata.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne i dhamë Musait Librin, rreth të cilit kanë pasur kundërshtime.”** - Allahu i Lartësuar tregon për librin që i dha Musait (a.s.), i cili ishte Teurati. Ai ishte libër plot me porosi dhe dispozita të mrekullueshme. Ishte e detyrueshme për popullin që, në pajtim të plotë, t'i zbatonin dhe të jetonin sipas dispozitave e ligjeve të tij. Megjithatë, ata patën kundërshtime me njëri-tjetrin pikërisht rreth themeleve të fesë dhe të besimit të përcaktuara në Teurat.

- **“Sikur të mos kishte qenë vendimi i Zotit tënd, i përcaktuar më herët, me**

siguri çështja do të kishte marrë fund.” - Sikur të mos ishte vendimi i Zotit për të mos i ndëshkuar ata menjëherë, por për t’u lënë një afat, çështja e tyre do të kishte marrë fund, domethënë, do të ndëshkohej çdo zullumqar për padrejtësinë e bërë. Por Allahu i Lartësuar, me urtësinë e Tij, vendosi që t’u linte afat deri Ditën e Gjykimit, ditën kur do t’u jepet ndëshkimi i merituar.

- **“Por ata kanë dyshime rreth tij dhe janë në mëdyshje.”** - Ata mbetën të çoroditur dhe sorollaten në dyshimet e tyre. Prandaj, nëse me librin dhe me themelet e fesë të tyre çifutët sillen në këtë mënyrë, si pret të sillen ata me Kur'anin dhe fenë që Zoti ta shpalli ty?! Kështu, mos u çudit aspak kur ata të kundërshtojnë. Mos u habit që ata nuk të besojnë dhe kanë dyshime të vazhdueshme rreth Shpalljes së Allahut të Lartësuar.

- **“Nuk ka dyshim se, çdonjërit prej tyre, Zoti yt do t’ia japë të plotë shpërblimin për veprat e veta.”** - Allahu i Lartësuar ka për t’i gjykuar me drejtësi dhe urtësi Ditën e Gjykimit dhe gjithësecilin do ta shpërblejë sipas veprave që ka kryer. Më tej, i Lartësuar thotë:

- **“Ai di gjithçka që bëjnë ata.”** - Për gjithçka që ata kanë bërë, qoftë punë të mira apo të këqija, Allahu është *Habir* - i Gjithëditur. Asgjë nuk i fshihet Allahut, sado të vogla dhe të imta, të dukshme apo të padukshme qofshin punët e tyre. Në këto ajete, Allahu i Lartësuar i tregon Profetit ﷺ shkaku që i bëri bashkësitë e mëparshme të përçaheshin. Ky shkak ishte mospërqendrimi me besnikëri në rrugën e drejtë, sipas Shpalljes që u dhuroi Allahu i Madhëruar. Për këtë arsye, Ai e urdhëron më pas profetin Muhamed ﷺ dhe të gjithë besimtarët që e ndjekin, që të përqendrohen në fenë e drejtë:

Ajetet 112 – 115

112. Prandaj qëndroni të patundur (në rrugën e drejtë), ashtu siç jeni urdhëruar - ti dhe ata që janë penduar (e kanë besuar)

së bashku me ty dhe mos i kaloni kufijtë! Ai sheh gjithçka që bëni ju.

113. Dhe mos anoni kurrë nga ata që bëjnë padrejtësi e kështu t’ju përcëllojë Zjarri! Atëherë, ju nuk do të keni asnjë mbrojtës përveç Allahut dhe askush nuk do t’ju ndihmojë.

114. Dhe fale namazin në dy skajet e ditës, edhe në orët e afërta të natës! Sigurisht që veprat e mira i shlyejnë ato të këqijat. Ky është kujtim për ata që kujtojnë (Zotin e tyre).

115. Bëj durim, se, me të vërtetë, Allahu nuk ua humb shpërblimin vepërmirëve!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Prandaj qëndroni të patundur (në rrugën e drejtë), ashtu siç jeni urdhëruar - ti dhe ata që janë penduar (e kanë besuar) së bashku me ty dhe mos i kaloni kufijtë!”** - Allahu i Lartësuar urdhëron për *“el istikâme”*, domethënë për qëndrueshmëri në rrugën e drejtë. Por kjo nuk mund të bëhet sipas orekseve dhe dëshirave të secilit, prandaj shoqërohet me një tjetër porosi të rëndësishme: *“... ashtu siç je urdhëruar”*. Kështu, besimtarët urdhërohen që të përqendrohen në rrugën e Allahut të Madhëruar dhe në zbatimin e ligjit të Tij, me mënyrën që Ai e ka caktuar. Ata duhet të besojnë gjithçka që vjen e sigurt nga Allahu i Lartësuar. Ata urdhërohen që kurrsesi të mos devijojnë nga feja dhe ligji që u ka zbritur Allahu i Lartësuar. Besimtarët urdhërohen që të jenë të vazhdueshëm në këtë rrugë të drejtë dhe të mos devijojnë as majtas, as djathtas. Gjithçka është e përcaktuar, prandaj ata nuk duhet të kalojnë caqet në asnjë drejtim, qoftë në besim, qoftë në zbatimin e ligjeve. Pastaj Allahu i Madhëruar i kujton besimtarët për një fakt shumë të rëndësishëm, duke thënë:

- **“Ai sheh gjithçka që bëni ju.”** - Allahut nuk i fshihet asnjë vepër e tyre dhe Ai ka për t’i shpërblyer për to. Sigurisht, ky është një inkurajim i fortë për të qenë i vendosur në fenë e drejtë të Allahut të Lartësuar. Gjithashtu, ai shërben edhe si një kërcënim

dhe qortim i ashpër për këdo që humbet këtë qëndrueshmëri. Allahu i Lartësuar e përforcon këtë kërcënim, duke thënë:

- **“Dhe mos anoni kurrë nga ata që bëjnë padrejtësi e kështu t’ju përcëllojë Zjarri!”** - Mos anoni nga ata të cilët bëjnë padrejtësi, sepse nëse anoni nga ata, sigurisht që keni për t’i miratuar dhe pasuar në padrejtësitë e tyre, ose të paktën do të jeni të kënaqur me ta, dhe në këtë mënyrë dhe do të bini në zjarrin e Xhehenemit. Ky lloj animi është, sigurisht, pasojë e humbjes së qëndrueshmërisë në rrugën e Allahut të Lartësuar ashtu sikurse Ai ka urdhëruar.

- **“Atëherë, ju nuk do të keni asnjë mbrojtës përveç Allahut dhe askush nuk do t’ju ndihmojë.”** - Ju nuk keni për të gjetur mbështetës, që t’ju mbrojnë nga ndëshkimi i Allahut apo që t’ju ndihmojnë për të fituar sadopak prej shpërblimit të Tij. Kështu, ata nuk do të mund të largojnë prej jush ndëshkimin që do t’ju japë Allahu i Lartësuar, kur ai të godasë mbi ju. Në këtë ajet gjejmë një kërcënim të ashpër për këdo që anon tek çdo lloj padrejtësie me të cilën përballet. Por çfarë nënkupton fjala “anim”, që përmendet në ajet? Kuptimi i saj është pohimi, miratimi, solidariteti ose mbështetja me kënaqësi që tregon dikush për padrejtësinë dhe të padrejtët. Atëherë, nëse vetëm animi te padrejtësia ka këtë lloj ndëshkimi nga Allahu i Lartësuar, si është halli i atyre që e kryejnë vetë padrejtësinë?! E lusim Allahun e Madhëruar të na ruajë nga çdo lloj padrejtësie dhe të mos anojmë tek ato në asnjë formë e çast!

- **“Dhe fale namazin në dy skajet e ditës, edhe në orët e afërta të natës!”** - Allahu i Lartësuar urdhëron për faljen e namazit në dy skajet e ditës, domethënë, në fillim dhe në fund të saj. Këtu përfshihen tre namazet: i sabahut, i drekës dhe ai i ikindisë. Më pas, i Lartësuar thotë: “edhe në orët e afërta të natës”. Këtu bëhet fjalë për namazin e akshamit dhe të jacisë, sepse akshami është menjëherë pas perëndimit të diellit, ndërsa jacia është pranë me sabahun. Sigurisht, përfshihet edhe namazi i natës, sepse edhe

ai është afër sabahut. Janë quajtur ‘zulefen’ – ‘të afërta ose afruese’ edhe për një qëllim tjetër: sepse e afrojnë robin tek Allahu i Lartësuar.

- **“Sigurisht që veprat e mira i shlyejnë ato të këqijat.”** - Pesë namazet e detyrueshme si dhe ato vullnetare, që u bashkëngjiten, konsiderohen si veprat më të mira dhe më të shpërblueshme. Ato kanë një shpërblim shumë të madh prej Allahut të Lartësuar dhe Bujar. Përveçse sjellin mirësi të shumta në dynja dhe ahiret, namazet, - sikurse thotë Allahu i Lartësuar, - i fshijnë dhe i largojnë të këqijat. Sigurisht, këtu bëhet fjalë për gjynahet e vogla, sikurse përcaktohet edhe në hadithe të sakta nga Profeti (a.s.). Nga këto hadithe mund të përmendim: “Pesë namazet, nga xhumaja deri në xhuma, nga Ramazani deri në Ramazan, janë falëse dhe shuajtëse të atyre gjynaheve që veprohen mes tyre, nëse robi u largohet gjynaheve të mëdha”. Kështu që bëhet fjalë për gjynahet e vogla. Një argument tjetër që tregon për këtë është edhe ajeti në suren Nisa, ku thotë Allahu i Lartësuar: “Nëse largoheni prej gjynaheve të mëdha, që ju janë ndaluar, Ne do t’ju falim gjynahet e vogla dhe do t’ju shpiem në një vend të nderuar.” [Nisa 31]. Pastaj Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Ky është kujtim për ata që kujtojnë (Zotin e tyre).”** - Ky është një kujtim i mrekullueshëm për ata që kujtojnë mësimet e Zotit. Përemri "ky" ndoshta ka për qëllim gjithçka që u përmend pak më sipër, si:

- qëndrueshmëria në rrugën e drejtë dhe përkushtimi për të mos dalë nga kufijtë që ka vendosur Allahu i Lartësuar;

- mosanimi nga ata që bëjnë padrejtësi dhe mosmiratimi i tyre;

- urdhri për faljen e namazit dhe qartësimi se të gjitha veprat e mira i fshijnë të këqijat. Të gjitha këto vlejnë për ata që duan të dinë se çfarë u ka urdhëruar dhe çfarë u ka ndaluar Allahu i Lartësuar. Për këtë arsye, ata përkushtohen me sinjeritet për t’i zbatuar ato, se kështu fitojnë mirësi dhe begati dhe u largohen fatkeqësitë e sprovat

në dynja dhe ahiret. Sigurisht, urdhrat e Allahut të Lartësuar kanë nevojë për përpjekje dhe durim të madh, që të vihen në jetë, prandaj i Lartësuar thotë më pas:

- **“Bëj durim,...”** - Bëj durim, detyroje, përqëndroje veten tënde në bindje ndaj Allahut të Lartësuar. Bëhu i duruar dhe këmbëngulës për t’u larguar nga poshtërsitë dhe mosbindja ndaj Tij, për t’u larguar nga gjithçka që Allahu e ka ndaluar. Ji i vazhdueshëm dhe i qëndrueshëm në këtë rrugë dhe kurrë mos devijojë prej saj! Kurrë mos u qaj dhe mos u trego i dobët dhe i pafuqishëm! Përkundrazi, ji i gjallë dhe sistematik në rrugën e Allahut! Asnjëherë mos harro një fakt, i cili do të të ndihmojë në këtë rrugë:

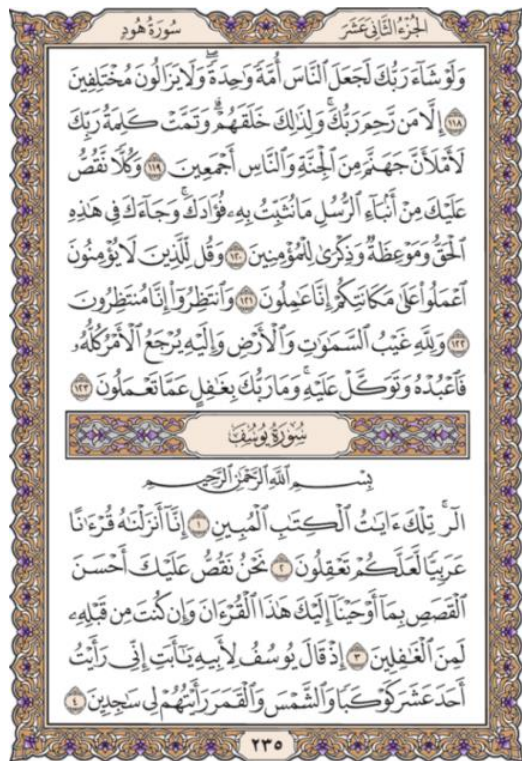
- **“...se, me të vërtetë, Allahu nuk ua humb shpërblimin vepërmirëve!”** - Allahu i Lartësuar nuk e humbet kurrë punën dhe shpërblimin e bamirësve. Përkundrazi, Ai ka për t’ua pranuar veprat dhe do t’i shpërblejë sipas tyre. Allahu i Lartësuar, me bujarinë e Tij, do të marrë si shembull punën më të mirë dhe më të plotë që ata kanë bërë. Sigurisht, këto ajete janë nxitje e fortë për besimtarin për të kultivuar dhe forcuar durimin e tij. Duke përmendur shpërblimin, Allahu i Madhëruar i bën shpirtrat më të gjallë dhe ambiciozë dhe u jep një vullnet të fortë për të vazhduar në rrugën e bindjes ndaj Tij. Sa herë që shpirtrat lodhen dhe dobësohen, kujtimi i shpërblimit të Allahut të Lartësuar u jep fuqi për të vazhduar më tej, derisa ta takojnë Atë e ta marrin shpërblimin të plotë nga bujaria e Tij.

Ajeti 116

116. Përse të mos kishte nga brezat para jush, të mençur e të nderuar që ta ndalonin shkatërrimin në Tokë?! Përveç një pakice, të cilët i shpëtuam (nga e keqja), të gjithë të tjerët ishin keqbërës. Ata u dhanë pas kënaqësive si të shfrenuar e ngulmuan në gjynahe.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar përmendi më lart shkatërrimin e popujve që kundërshtuan

profetët e tyre dhe u larguan nga rruga e drejtë. Ata nuk pranuan që t’u nënshtroheshin porosive të Allahut të Lartësuar në Shpalljet e Tij. Edhe popujt të cilëve u dhuruan libra hyjnorë devijuan nga rruga e drejtë, përveç një pakice, të cilët i ruajtë Zoti i Madhëruar. Nëse devijimi do të vazhdonte, ata do të ishin larguar tërësisht nga e vërteta, aq sa nuk do të mbetej më asnjë gjurmë prej tyre. Megjithatë, Allahu i Lartësuar na tregon se ka pasur një grup besimtarësh, edhe pse të pakët, të cilët i qëndruan besnikë besimit të drejtë, të mësuar nga profetët e tyre. Ata pasuan profetët, prandaj e merituan që Allahu i Lartësuar t’i shpërblente. Gjithashtu, ndër mirësitë e tyre ishte edhe vijimësia e fesë së drejtë, që kishte mbetur prej profetëve. Megjithatë, ata ishin shumë të pakët, sikurse thotë Allahu i Lartësuar në këtë ajet. Nëpërmjet kësaj pakice, shkoi në vend rregull i pandryshueshëm i Allahut të Lartësuar, që: “çdo njeri, ose të jetojë si besimtar me argument të qartë nga Zoti i Lartësuar, ose të jetojë në mosbesim, duke

mohuar argumentet e Allahut të Madhëruar.” Domethënë, si ata që besojnë, edhe ata që nuk besojnë të jenë të qartë për lirinë e zgjedhjes së tyre. Ndjekësit e rrugës së drejtë jetojnë të qartë në besimin e tyre, prandaj meritojnë shpërblimin e Allahut të Lartësuar. Kurse për ata që tregohen të padrejtë, Allahu thotë: “Ata u dhanë pas kënaqësive si të shfrenuar e ngulmuan në gjynahe.” Pra, ata që bëjnë padrejtësi dhe nuk pasojnë rrugën e besimit, thjesht argëtohen me mirësitë e shumta që u dhuron Allahu i Lartësuar në këtë botë, duke braktisur tërësisht jetën e ahiretit, prandaj meritojnë të quhen ‘*muxhrimin*’ - kriminelë. Ata përkushtohen plotësisht pas kësaj dynjaje të shkurtër dhe mashtroese, duke shpërfillur besimin e vërtetë në Allahun e Lartësuar dhe të jetuarit sipas tij. Shumë prej tyre Allahu i Lartësuar i ka shfarosur që në këtë botë. Ky ajet është nxitje për muslimanët, që mes tyre të kenë vazhdimisht një grup njerëzish bamirës, të cilët rregullojnë veten e tyre dhe ato që prishin të padrejtët. Le të jetë gjithmonë një grup që e praktikon me korrektësi fenë e Allahut të Lartësuar dhe që fton të devijuarit e të humburit në rrugën e drejtë, duke bërë durim përballë çdo mundimi që ata u sjellin. Ata duhet të jenë të qëndrueshëm e të durueshëm në përhapjen e së mirës, duke u hapur sytë e shpirtit atyre që u janë verbuar nga dashuria për këtë botë. Pa dyshim që kjo është grada më e lartë, të cilën e synon çdokush që dëshiron mirësinë e Allahut të Lartësuar. Të tillët janë udhëheqësit e kësaj feje, sepse ata ia përkushtojnë çdo vepër me sinqeritet vetëm Allahut të Lartësuar dhe vetëm për kënaqësinë e Tij.

Ajeti 117

117. Zoti yt kurrë nuk do t’i shkatërronte ato vende, nëse banorët e tyre do të ishin vepërmirë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar nuk do t’i shkatërronte popujt, po të ishin vepërmirë, domethënë të vazhdueshëm në punë të mira

dhe të përqendruar në rrugën e drejtë. Allahu i ka ndëshkuar vetëm sepse ata dilnin jashtë kufijve të Tij, pa pasur asnjë justifikim. Kështu ndëshkohen ata që e dinë të vërtetën dhe nuk e zbatojnë atë. Kurse kuptimi tjetër është: Allahu i Lartësuar kurrsesi nuk do të shkatërronte njerëzit për padrejtësitë që kanë bërë në të shkuarën, nëse ata i kthehen të penduar, duke ndrequr besimin dhe veprat e tyre. Pendimi i sinqertë i fshin dhe i mbulon gjynahet. Punët e mira që pasojnë të këqijat të shpëtojnë nga ndëshkimi i ashpër.

Ajetet 118 - 119

118. Sikur të dëshironte Zoti yt, do ta bënte njerëzinë të një feje, por ata do të jenë vazhdimisht duke kundërshtuar,

119. Përveç atyre të cilët i ka mëshiruar Zoti yt. Për këtë edhe i krijoi ata. Vendimi i Zotit tënd do të përmbushet: “Unë do ta mbush Xhehenemin me xhinde dhe njerëz bashkë.”.

Shpjegimi i ajeteve

- “Sikur të dëshironte Zoti yt, do ta bënte njerëzinë të një feje, por ata do të jenë vazhdimisht duke kundërshtuar,...” - Allahu i Lartësuar na tregon se, po të dëshironte, do t’i bënte njerëzit të gjithë të një feje, pra, të fesë Islame. Askush nuk do të mund ta ndryshonte dëshirën e Tij dhe nuk do të mund t’i dilte Atij përpara, nëse Ai do ta dëshironte një gjë të tillë. Por urtësia e Tij e deshi që njerëzit të jenë vazhdimisht në kundërshtim me njëri tjetrin dhe me rrugën e drejtë, të cilën Ai e përcaktoi. Njerëzit do të ndjekin vazhdimisht dëshirat e tyre dhe rrugët që të çojnë në Zjarr. Secili grup do të pretendojë se e vërteta është me të, ndërsa e pavërteta është ajo që thonë të tjerët, sepse ata ndjekin dëshirat e tyre dhe nuk ndjekin udhëzimin e Allahut. Këtu përjashtohen vetëm ata që Zoti ka thënë:

- “...Përveç atyre të cilët i ka mëshiruar Zoti yt.” - Këta janë ata të cilët i udhëzon Allahu te njohja e të vërtetës dhe në veprat e sinqerta sipas kësaj të vërtete. Këtyre u paraprin mirësia dhe përkujdesi nga Allahu

i Gjithëmëshirshëm, i Cili u ka dhënë sukses të plotë. Ai u mundëson sukses qoftë në mësimin e të vërtetës, qoftë në punën e sinqertë sipas kësaj të vërtete, të sjellë me Shpallje dhe profetë. Ndërsa të tjerët janë ata që mbështeten tërësisht në forcat e veta dhe aspak tek Allahu, duke mos kërkuar udhëzimin prej Tij, prandaj e meritojnë devijimin dhe largimin nga rruga e drejtë. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Për këtë edhe i krijoi ata. ”** - Me urtësinë e Tij, Allahu i Lartësuar i krijoi njerëzit në atë mënyrë që prej tyre të ketë fatbardhë dhe të tjerë që meritojnë të jenë fatzinj, që disa të ndjekin rrugën e drejtë dhe disa të kundërshtojnë të ndjekin rrugën e drejtë. Allahu i Lartësuar e udhëzon grupin e parë, sepse ata i mbështeten Atij dhe e kërkojnë udhëzimin e Tij. Ndërsa të tjerët e meritojnë devijimin nga e vërteta, sepse ata vetë e shpërfillin udhëzimin e sjellë prej Tij përmes profetëve dhe shpalljeve. Kështu do t’u bëhet e qartë robve drejtësia dhe urtësia e Allahut të Lartësuar. Kështu do të dalë haptaz gjithçka që është mbajtur e fshehtë në zemër, e mirë apo e ligë qoftë. Të gjithë do të paraqesin atë çka fshehin përbrenda vetes në tregun e xhihadit dhe të ibadeteve, në tregun e përpjekjes për ta adhuruar Allahun dhe për të jetuar me devotshmëri. Këto nuk mund të zbuloheshin, nëse ata nuk do të sprovoheshin. Allahu i Lartësuar i krijoi për t’i sprovuar, në mënyrë që të dalë qartë ajo çfarë fshehin brenda vetes dhe ajo çfarë shfaqin.

- **“Vendimi i Zotit tënd do të përmbushet: “Unë do ta mbush Xhehenemin me xhinde dhe njerëz bashkë.”** - Zjarri do të mbushet me ata që e meritojnë të hyjnë në të. Po ashtu, edhe Xheneti do të mbushet me ata që e meritojnë të hyjnë në të. Secili grup do të bëjë në këtë botë ato vepra që i përputhen atij vendi ku ata do të përfundojnë. Xhenetlinjtë bëjnë punë të banorëve të Xhenetit. Ata janë të bindur, të nënshtruar dhe të përkushtuar në adhurimin e Allahut.

Ndërsa të tjerët bëjnë punët e banorëve të Zjarrit dhe do ta meritojnë ndëshkimin e atjeshëm.

Ajetet 120 – 123

120. Gjithçka që po ta rrëfejmë nga historitë e profetëve – me të forcojmë zembrën tënde. Në këtë Shpallje të ka ardhur e vërteta, këshilla dhe kujtimi për ata që besojnë.

121. Thuaju atyre që nuk besojnë: “Bëni çfarë të mundeni në tuajën, se edhe ne do të bëjmë tonën.”

122. Prisni ju, se edhe ne jemi duke pritur!

123. Vetëm Allahut i takon dija për fshehtësitë e qiejve dhe të Tokës dhe vetëm tek Ai kthehet çdo çështje. Atëherë vetëm Atë adhuroje dhe vetëm tek Ai kërko mbështetje! Zoti yt nuk është i shkujdesur ndaj veprave tuaja.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi disa nga historitë e profetëve, Allahu i Lartësuar tregon qëllimin dhe urtësinë e tyre:

- **“Gjithçka që po ta rrëfejmë nga historitë e profetëve – me të forcojmë zembrën tënde.”** - Allahu i Lartësuar i tregoi të gjitha këto histori që zemra jote të forcohet, të qetësohet dhe të jetë e qëndrueshme në rrugën e drejtë, ashtu sikurse ndodhi me më të përzgjedhurit e profetëve të Zotit. Nuk ka dyshim se shpirti qetësohet duke marrë si shembull të ngjashmin e tij dhe bëhet më optimist për të kryer punë të mira, që të garojë dhe të afrohet tek Allahu. Duke përmendur gjithë këto histori, e vërteta qartësohet dhe pasuesit e saj shtohen.

- **“Në këtë Shpallje të ka ardhur e vërteta, këshilla dhe kujtimi për ata që besojnë.”** - Në këto ajete të ka ardhur e vërteta e sigurt. Ngjarjet e përmendura këtu nuk kanë asnjë lloj dyshimi. E vërteta e sigurt është ndër mirësitë më të mëdha që mund t’i dhurohet njeriut. Nga ana tjetër, këto ajete janë këshilla dhe kujtim për besimtarët, sepse ata qortohen dhe këshillohen, nxjerrin mësim dhe përvojë.

Në këtë mënyrë, ata largohen nga punët e ndaluara dhe nxiten për të kryer punë të mira, në bindje ndaj Allahut të Lartësuar. Nëpërmjet këtyre historive ata mësojnë se cilat janë punët e dashura për Allahun e Lartësuar dhe cilat janë ato që Ai i ka ndaluar. Edhe ata mund të sprovohen, prandaj vazhdimisht kanë nevojë t'i kujtojnë këto vepra të mira, të cilat Zoti i do dhe ato vepra të këqija që Zoti nuk i do. Kjo është një ndihmë e madhe për të jetuar sipas porosive të Allahut të Lartësuar. Por nga këto ajete mund të përfitojnë veçse ata që e besojnë Allahun e Lartësuar dhe Shpalljen e Tij. Ndërsa jobesimtarët nuk mund të përfitojnë kurrsesi nga këshillat dhe paralajmërimet e Kur'anit madhështor, prandaj Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“Thuaju atyre që nuk besojnë: “Bëni çfarë të mundeni në tuajën, se edhe ne do të bëjmë tonën.”**” - Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin (a.s.) që t'u thotë atyre të cilët nuk besojnë, edhe pse atyre u kanë ardhur shumë argumente dhe shenja për vërtetësinë e kësaj Shpalljeje: “Bëni çfarë të mundeni në tuajën, se edhe ne do të bëjmë tonën.”. Domethënë, punoni sipas asaj që ju besoni, sepse edhe ne do të punojmë sipas asaj që na urdhëron Zoti ynë. Vazhdoni të prisni atë që na pret ne, se dhe ne do të vazhdojmë të presim atë që do të ngjajë me ju. Allahu i Lartësuar ka bërë dallimin mes dy grupeve dhe u tregon besimtarëve të Tij të sinqertë ndëshkimin e të këqijve dhe shpërblimin e të mirëve. Allahu i Lartësuar i ndihmon besimtarët e Tij të sinqertë dhe u jep sukses atyre që në këtë jetë. Ndërsa jobesimtarët i ndëshkon dhe ata vazhdojnë të jenë të çoroditur në mosbesimin e tyre. Secili do ta marrë shpërblimin të plotë Ditën e Gjykimit, kur të dalë para Allahut të Lartësuar.

- **“Vetëm Allahut i takon dija për fshehtësitë e qiejve dhe të Tokës dhe vetëm tek Ai kthehet çdo çështje.”** - Allahu i Lartësuar i di të gjitha të fshehtat e qiejve dhe të Tokës. Qoftë veprat, qoftë ata që i bëjnë veprat, të gjithë do të dalin para

Allahut të Lartësuar, atëherë kur do të dallohet qartë i miri nga i keqi.

- **“Atëherë vetëm Atë adhuroje dhe vetëm tek Ai kërko mbështetje!”** - Përkushtohu në adhurimin ndaj Allahut. Adhurimi i sinqertë është plotësimi i gjithçkaje që Ai na ka urdhëruar dhe largimi nga gjithçka që Ai na e ka ndaluar. Allahu i Lartësuar na urdhëron që ne të përkushtohemi në adhurimin ndaj Tij, duke kryer të gjitha urdhëresat me sinqeritet ndaj Tij dhe duke u larguar nga të gjitha ndalesat me vazhdimësi. Të përkushtohemi në adhurim duke shpenzuar të gjitha energjitë dhe kapacitetet tona, por duke mos harruar atë që është më e rëndësishmja: mbështetjen tek Allahu dhe jo në forcat tona.

- **“Zoti yt nuk është i shkujdesur ndaj veprave tuaja.”** - Gjithmonë kujtoni këtë fakt, i cili do t'ju freskojë dhe gjallërojë në rrugën drejt Tij: Allahu i Lartësuar nuk është i pavëmendshëm ndaj punëve tuaja të mira apo të këqija. Ai di gjithçka që ju bëni. Ai ka shkruar çdo vepër tuajën dhe ka për t'ju shpërblyer me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij.

Këtu përfundon tefsiri i sures Hud. Vetëm Allahut i takon falënderimi, lavdia e plotë dhe mirënjohja e thellë! Paqja, bekimet dhe mëshira e Allahut të Madhëruar qoftë mbi Muhamedin (a.s.), familjen e tij, shokët e tij dhe pasuesit e rrugës së tij deri në Ditën e Gjykimit!

Surja 12: Jusuf (mekase) 111 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 - 3

1. Elif, Lam, Ra. Këto janë ajete të Librit të Qartë.

2. Ne e zbritëm Kur'anin në arabisht, që ju të mund të mësoni urtësinë.

3. Ne po të përcjellim ty më të bukurën e historive në këtë Kur'an që të kemi shpallur. Përpara kësaj ti ishe ndër ata që nuk dinin.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Elif, Lam, Ra. Këto janë ajete të Librit të qartë!”** - Allahu i Lartësuar na tregon se këto janë ajete të një Libri të qartë dhe lehtësisht të kuptueshëm. I qartë është teksti i tij, të qarta janë edhe kuptimet e tij. Kur'ani është libër i qartë, i shtjelluar plotësisht nga Allahu i Lartësuar. Ai u shpall në gjuhën e pastër arabe, e cila është gjuha më fisnike, më e pasura dhe më e plotë për të qartësuar çështjet. Nëpërmjet saj, njerëzit sqarohen për të gjitha çështjet e nevojshme dhe të dobishme për të cilat kanë nevojë. Gjithashtu, Allahu i Lartësuar na tregon se ky qartësim dhe sjellja e Kur'anit në gjuhën arabe është bërë për një qëllim të caktuar:

- **“Ne e zbritëm Kur'anin në arabisht, që ju të mund të mësoni urtësinë.”** - Kuptimi: E zbritëm Kur'anin, me qëllim që ju të mendoni dhe të përfitonit nga ky libër, duke mësuar se cilët janë kufijtë e vendosur nga Allahu i Lartësuar, cilat janë çështjet themelore që duhet të njohë çdo njeri, që të jetë në rregull me Allahun e Lartësuar, madje edhe ato çështje jo kryesore. Këto ajete zbritën që ju të njihni urdhëresat dhe ndalesat e Allahut të Lartësuar. Nëse meditonit dhe i studionit me vëmendje ajetet e Zotit, do të arrini siguri të plotë në besimin dhe fenë tuaj. Kur zemrat mbushen me dituri të pastër rreth ligjeve të Allahut të Lartësuar, frytet janë të mrekullueshme: vepra të mira dhe nënshttrim ndaj porosive të Allahut të Lartësuar. Gjithashtu, duke medituar e duke analizuar vazhdimisht këto

ajete, që përmbajnë kuptime të mrekullueshme, mendjet tuaja do të ndriçohen, do të plotësohen dhe do të ngrihen në një nivel më të lartë. Përmes meditimit në këtë libër madhështor, mendja dhe shpirti juaj pastrohen dhe kompletohen. Më pas, Allahu i Lartësuar vijon dhe thotë:

- **“Ne po të përcjellim ty më të bukurën e historive në këtë Kur'an që të kemi shpallur....”** - Allahu i Lartësuar e ka quajtur Kur'anin: *"Ahsenel Kasas"*, domethënë, rrëfimin më të bukur, sepse ai është një rrëfim i vërtetë, në të cilin nuk ka asnjë dyshim. Ai nuk është një trillim imagjinate, por një realitet. Kur'ani është përcjellë përmes fjalëve dhe shprehjeve më të bukura dhe më të zgjedhura. Ai përmban kuptime të gjera, të thella dhe të mrekullueshme, nga të cilat përfitohen shumë dobi dhe mirësi. Nuk ka dyshim se Kur'ani është fjala më e bukur, më e plotë dhe më e dobishme e sjellë nga Allahu i Lartësuar. Bukuria e tij qëndron pikërisht në urtësitë dhe mësimet e mrekullueshme që ai përmban. Me shpalljen e këtij libri madhështor dhe të pakrahasueshëm, Allahu i Lartësuar e dalloi profetin Muhamed ﷺ dhe umetin e tij mbi të gjithë të tjerët. Kjo ishte thjesht një mirësi dhe dhuratë nga Allahu i Lartësuar, i Cili është Bujar dhe i Gjithëmëshirshëm:

- **“Përpara kësaj ti ishe ndër ata që nuk dinin.”** - Kuptimi: Ti nuk e dije se çfarë ishte Shpallja dhe çfarë ishte feja, përpara se Allahu i Lartësuar të të shpallte ty Kur'anin madhështor. Allahu i Lartësuar, sikurse thotë në një ajet tjetër,⁶⁰ e ka bërë Kur'anin “dritë”, me të cilën ndriçon dhe udhëzon ata që Ai dëshiron. Allahu i Lartësuar e lavdëron Kur'anin, duke e përshkruar atë si “rrëfimi më i mirë dhe më i bukur”. Asnjë fjalë tjetër nuk mund t'i afrohet mirësisë dhe bukurisë së këtij libri. Pas lavdërimit të Kur'anit, Allahu i Lartësuar vijon që të tregojë një ndër historitë më të bukura dhe më dobiprurëse, atë të Jusufit (a.s):

Ajetet 4 – 6

4. Kujto kur Jusufi, i tha të atit (Jakubit): “O babai im! Unë pashë (në ëndërr) njëmbëdhjetë yje dhe Diellin dhe Hënën. Unë i pashë duke më bërë mua sexhde.”

5. Ai (babai) tha: “O biri im (i dashur)! Mos ua trego ëndrrën vëllezërve të tu, se ndoshta të bëjnë ndonjë dredhi! Shejtani është, vërtet armik i betuar për njeriun.

6. Kështu, Zoti yt të ka zgjedhur ty që të të mësojë shpjegimin e ëndrrave. Ai do ta plotësojë mirësinë e Vet ndaj teje dhe ndaj familjes së Jakubit, sikurse bëri më parë ndaj etërve të tu, Ibrahimit dhe Is'hakut. Zoti yt është i Gjithëditur dhe i Urtë.”

Shpjegimi i ajeteve

Në hyrje të sures Allahu i Lartësuar tha se po i tregonte Profetit të Tij të dashur një nga historitë më të bukura në këtë libër madhështor. Pastaj fillon historia e zgjeruar e profetit Jusuf. Allahu i Madhëruar tregon gjithçka që ndodhi me familjen e bekuar të Jakubit (a.s). Kjo histori vjen në Kur'an e plotë dhe pa asnjë mangësi, e mjaftueshme për t'u kuptuar shumë mirë. Prandaj, kushdo që pretendon se mund ta "plotësojë" këtë histori apo ta “zbukurojë” më shumë atë, duke sjellë rrëfenja nga tradita hebraike, të cilave nuk u njihet saktësia dhe që, në fakt, shumica e tyre janë mashtrime dhe trillime, pa dyshim që bën një gabim të madh. Askush tjetër nuk mund të sjellë rrëfim më të hollësishëm dhe më të bukur se ai që Allahu i Lartësuar ka treguar në Kur'an. Si mund të pretendosh se mundesh të plotësosh diçka, për të cilën Allahu i Lartësuar thotë se e ka sjellë të plotë dhe në formën më të bukur?! Shumë tefsire janë mbushur plot me hollësira, që janë shumë herë më të gjata sesa vetë kjo sure. Ato përmbajnë trillime dhe episode të shëmtuara, që bien në kundërshtim me atë që vetë Allahu i Lartësuar ka treguar në këtë sure. Njeriu duhet të përpiket ta kuptojë këtë sure duke u bazuar në vetë fjalën e Allahut të Madhëruar dhe të duhet të largohet nga çdo lloj shpjegimi i

panevojshëm, që nuk ka bazë në traditën e saktë të Profetit ﷺ dhe burimet e Sheriatit. Kështu, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Kujto kur Jusufi, i tha të atit (Jakubit): “O babai im! Unë pashë (në ëndërr) njëmbëdhjetë yje dhe Diellin dhe Hënën. Unë i pashë duke më bërë mua sexhde.”**” - Babai i Jusufit ishte Jakubi, ky ishte i biri i Is'hakut, dhe ky i biri i Ibrahimit (a.s), të dashurit të Allahut të Lartësuar, - paqja dhe bekimet e Allahut qofshin me të gjithë ata dhe Profetin tonë ﷺ. Kështu, Jusufi i tregoi të atit: “Unë pashë (në ëndërr) njëmbëdhjetë yje dhe Diellin dhe Hënën. Unë i pashë duke më bërë mua sexhde.”. Kjo që një ëndërr, e cila paralajmëronte gradën e lartë të Jusufit (a.s) në këtë jetë dhe në ahiret. Ëndrra ishte një përgëzim për atë që do të ndodhte më vonë me këtë djalosh të mrekullueshëm dhe të përzgjedhur. Kur dëshiron të realizojë një çështje madhështore, Allahu i Lartësuar i paraprin asaj me shenja të ndryshme, si lehtësim për robërit e Tij të dashur, që të mund të fillojnë parapërgatitjen. Ai i ndihmon ata duke u dhënë forcë dhe durim, për të përballuar çdo lloj vështirësie në sprovat që pasojnë. Pa dyshim, kjo tregon për butësinë, bamirësinë, mëshirën dhe dashurinë e madhe të Allahut të Lartësuar për robërit e Tij. Jakubi (a.s) e interpretoi ëndrrën duke thënë se dielli simbolizonte nënën e Jusufit, hëna simbolizonte babain e tij, ndërsa yjet ishin vëllezërit e tij. Gjithashtu, ai parashikoi se më vonë, përgjatë jetës, situata do të vinte në një pikë të tillë që të gjithë vëllezërit e tij do t'i nënshtroheshin dhe përuleshin atij, duke i rënë në sexhde, në formë nderimi dhe respekti. Por, sigurisht, të gjitha këto do të ndodhnin përmes rrugësh dhe sebebesh të përcaktuara nga Allahu i Lartësuar. Ai i ndihmon dhe u gjendet pranë atyre të cilët i ka përzgjedhur dhe i ka dalluar mbi të tjerët. Ndër shkaqet e lartësimit dhe krenarisë së njeriut janë dituria e gjerë dhe e dobishme fetare dhe puna e sinqertë sipas saj. Është Allahu i Lartësuar që u mundëson të

dashurve të tij dituri të thellë dhe punë të sinqertë, përmes së cilës afrohen tek Ai. Kështu, Ai sjell triumfin dhe krenarinë e të dashurve të Tij në tokë. Kjo mirësi e premtuar nga Allahu i Lartësuar përmes një ëndrre do të përfshinte të gjithë familjen e Jakubit (a.s), domethënë edhe vëllezërit e tij, të cilët u penduan më pas.

- **“Kështu, Zoti yt të ka zgjedhur ty që të të mësojë shpjegimin e ëndrrave. Ai do ta plotësojë mirësinë e Vet ndaj teje dhe ndaj familjes së Jakubit, sikurse bëri më parë ndaj etërve të tu, Ibrahimit dhe Is’hakut.”**” - Allahu i Lartësuar të dalloj ty mbi të tjerët e kësaj kohe, duke të veçuar me cilësi dhe virtyte të larta. Ndër to është dhe aftësia për të shpjeguar ëndrrat. Përveç shpjegimit të ëndrrave, Ai do të të mësojë ty edhe kuptimin e saktë të shpalljeve dhe porosive të Tij. Ai ka për ta plotësuar mirësinë e Tij ndaj teje si në dynja dhe në ahiret. Në këtë dynja do të të japë të mira dhe begati të shumta, por në ahiret mirësitë e Tij janë të papërshkrueshme. Allahu do ta plotësojë mirësinë e Tij ndaj teje, ashtu sikurse bëri me paraardhësit e tu, Ibrahimin dhe Is’hakun. Allahu i Lartësuar i dalloj dhe bekoj ata njerëz të nderuar dhe të zgjedhur me mirësi të shumta si në fe, ashtu edhe çështjet e kësaj jete:

- **“Zoti yt është i Gjithëditur dhe i Urtë.”**
- Dituria e Allahut të Lartësuar është përfshirëse e gjithçkaje, madje edhe e ndjenjave e mendimeve që fsheh kraharori, qofshin ato të mira apo të këqija. Allahu i Lartësuar ka për t’i dhënë çdokujt ashtu siç orienton urtësia dhe madhështia e Tij. Allahu është i Urtë, që çdo gjë e vendos në vendin e vet, duke i dhënë gjykimin që i takon. Pasi ia shpjegoi ëndrrën, Jakubi (a.s) i drejtohet të birit dhe i thotë:

- **“Ai (babai) tha: “O biri im (i dashur)! Mos ua trego ëndrrën vëllezërve të tu, se ndoshta të bëjnë ndonjë dredhi.”**” - Jakubi (a.s) e këshilloi të birin që të ruhej dhe të mos ua tregonte vëllezërve ëndrrën, sepse ata mund t’i kapte zilia dhe urrejtja, kur të kuptonin se Jusufi kishte cilësi më të larta

sesa ata. Për t’i ndërprerë rrugën kësaj të keqeje, ai e porositi djalin që të mos ua tregonte vëllezërve ëndrrën e tij. Kjo masë duhej, sepse sikurse thotë i Lartësuari:

- **“Shejtani është, vërtet armik i betuar për njeriun.”** - Shejtani nuk heq dorë kurrë nga lufta dhe përpjekjet për të devijuar njeriun dhe për të futur urrejtje, smirë dhe armiqësi mes vëllezërve. Ai punon fshehtazi dhe haptazi. Kështu, largimi nga çdo rrugë dhe shkak që i lejon Shejtanit i mallkuar të të dëmtojë, është detyrë që duhet përmbushur dhe që nuk duhet neglizhuar për asnjë çast. Dhe, vërtet, Jusufi (a.s) e zbatoi porosinë e babait të tij, duke mos ua treguar vëllezërve të tij ëndrrën.

Ajetet 7 - 9

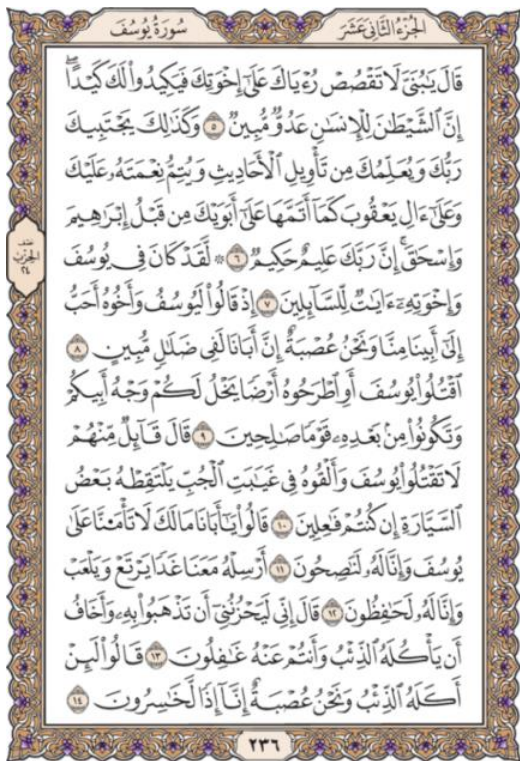
7. Në historinë e Jusufit dhe të vëllezërve të tij ka, vërtet shumë mësim për të gjithë ata që pyesin (për të vërtetën).

8. Vëllezërit e tij thanë: “Babai ynë do më tepër Jusufin dhe vëllanë e tij (të vogël) sesa ne. Por ne bëhemi një grup i fortë. Babai ynë po gabon dukshëm.

9. Vriteni Jusufin ose hidheni diku, në ndonjë vend të largët, që babai t’ju dojë vetëm ju dhe më pas bëhuni njerëz të mirë!”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Në historinë e Jusufit dhe të vëllezërve të tij ka, vërtet shumë mësim për të gjithë ata që pyesin (për të vërtetën).”** - Në historinë e Jusufit dhe vëllezërve të tij ka shumë mësim për të kuptuar shumë çështje të larta dhe të rëndësishme. Këto mësimë u shërbejnë të gjithë atyre që pyesin rreth kësaj historie dhe kanë dëshirë të përfitojnë dobi prej saj. Ata që vërtet përfitojnë nga ajetet e Allahut të Lartësuar dhe mësimet që gjenden në to janë pikërisht ata që interesohen dhe pyesin por, çka është më e rëndësishme, ata duan të mësojnë dhe të binden për të punuar sipas atyre mësimëve. Ndërsa ata që i kthejnë shpinën dhe i lënë në harresë ajetet e Allahut të Lartësuar nuk kanë për të përfituar kurrë asnjë dobi.

- Vëllezërit e tij thanë: “Babai ynë do më tepër Jusufin dhe vëllanë e tij (të vogël) sesa ne. Por ne bëhemi një grup i fortë.” - Ata filluan të diskutonin për Jusufin dhe Beniaminin, që ishte vëllai i tij nga nëna. Ata thanë: “Ne bëhemi grup i fortë dhe jemi shumë më të dobishëm se ata. Atëherë, përse babai ynë i do ata më tepër sesa ne?! Pse ai tregohet më i butë dhe më i afuar me ta?

- “Babai ynë po gabon dukshëm.” – Kuptimi: Babai ynë po gabon qartë, sepse po preferon ata të dy, pa pasur ndonjë shkak që ne ta shikojmë ose ta kuptojmë. Kështu, nën trysinë e kësaj smire, ata u mbushën me urrejtje dhe vendosën diçka të tmershme:

- “Vriteni Jusufin ose hidheni diku, në ndonjë vend të largët, që babai t’ju dojë vetëm ju dhe më pas bëhuni njerëz të mirë!”. - Ata vendosën që ta largonin Jusufin nga sytë e babait, diku në një vend të largët. Shejtani i mallkuar ua zbukuroi këtë vepër, duke i bërë të mendonin se, nëse do të vepronin ashtu, atëherë babai do t’i

donte më shumë: duke mos e pasur Jusufin pranë, sytë dhe vëmendja e tij do të përqendroheshin tërësisht tek ata. Sipas mashtrimeve të Shejtanit, babai tani do të tregohet më i dashur, më i dhembshur dhe më i afuar me ata, ndryshe nga gjendja e deriatëherëshme, kur zemra e tij ishte tërësisht e përkushtuar ndaj Jusufit. Shejtani i mallkuar ua bëri të lehtë këtë vepër, duke u thënë: “...dhe më pas bëhuni njerëz të mirë”. Pra, thjesht pendohuni më vonë dhe kërkojini falje Allahut, bëhuni përsëri njerëz të mirë, dhe kështu keni për ta arritur qëllimin tuaj! Edhe vëllezërit e Jusufit vendosën të pendoheshin, edhe pse akoma nuk e kishin kryer veprën e planifikuar. Domethënë, për t’ua lehtësuar poshtërsinë, Shejtani i mallkuar u përmendi atyre faktin që mund të pendoheshin dhe t’i rregullonin çështjet më vonë. Kjo ishte vërtet një hile e madhe, që bëri punë me ta.

Ajeti 10

10. Njëri prej tyre tha: “Mos e vrisni Jusufin por, nëse doni të bëni diçka me të, hidheni në pus, që ta gjejë e ta marrë ndonjë karvan udhëtarësh”.

Shpjegimi i ajetit

Njëri nga vëllezërit e Jusufit propozoi: “Mos e vrisni Jusufin, sepse vrasja është krim shumë i rëndë. Qëllimi ynë mund të arrihet edhe thjesht me largimin e Jusufit nga babai, pa qenë e nevojshme që ta vrasim.” Si përfundim, ata vendosën që ta linin në një pus, duke e kërcënuar që të mos tregonte për ata. Madje, ata e urdhëruan Jusufin që të hiqej sikur ishte një skllav i arratisur, në mënyrë që karvanet ta merrnin dhe ta dërgonin në ndonjë vend ku nuk do të dëgjohej asgjë prej tij. Sigurisht, ky që foli ishte më i dashur dhe kishte mendimin më të mirë mes vëllezërve të Jusufit. Të këqijat nuk janë të gjitha në një nivel. Një e keqe më e vogël është më e pranueshme sesa një tjetër më e madhe. Kështu, të gjithë vëllezërit ranë dakord me këtë propozim të fundit.

Ajetet 11 - 14

11. Ata thanë: “O baba! Përse nuk na e beson neve Jusufin? Ne veç i duam të mirën atij.

12. Lëre nesër të vijë me ne, të gëzohet dhe të luajë. Të sigurojmë se do ta ruajmë e do kemi kujdes për të.”

13. Ai (Jakubi) tha: “Do të mërzhitem, po të largohet prej meje. Pastaj, kam frikë se mos e ha ndonjë ujk, kur ju të mos e keni mendjen”.

14. Ata thanë: “Nëse atë e ha ujku ndër ne që jemi grup i madh, atëherë, ne mos qofshim fare!”

Shpjegimi i ajeteve

Kështu, vëllezërit e Jusufit, pasi vendosën se çfarë do të bënin, iu drejtuan babait të tyre dhe i thanë:

- **“O baba! Përse nuk na e beson neve Jusufin?”** - Përse nuk na e beson neve Jusufin? Ne jemi vëllezërit e tij dhe i duam të mirën. Ti nuk ke pse të kesh merak që Jusufi të vijë së bashku me ne.

- **“Ne veç i duam të mirën atij.”** - Ne jemi të kujdesshëm dhe e duam Jusufin. Ne duam për të atë që duam edhe për veten tonë. Nga këto fjalë kuptohet se Jakubi (a.s) nuk e lejonte Jusufin që të shkonte me vëllezërit e tij nëpër udhëtime apo kur ata kullosnin bagëtinë në mal. Kështu, përveç arsytetimeve për të larguar çdo lloj frike e merakut nga zemra e babait, ata po tregonin se për Jusufin do të kishte dobi largimi dhe udhëtimi me ta. Jusufi do të kënaqej me këtë udhëtim, - sipas tyre - dhe kjo do të kënaqte edhe vetë Jakubin. Qëllimi ishte që të bëhej më e thjeshtë që babai ta lejonte Jusufin të shkonte me ta:

- **Lëre nesër të vijë me ne, të gëzohet dhe të luajë. Të sigurojmë se do ta ruajmë e do kemi kujdes për të.”** - Lëre të vijë me ne në kullotat e malit, që të luajë e të kënaqet! Ne do ta ruajmë dhe do të jemi të kujdesshëm, që asnjë e keqe të mos i kanoset. Jakubi (a.s) u përgjigjet:

- **“Ai (Jakubi) tha: “Do të mërzhitem, po të largohet prej meje.”** – Kuptimi: Thjesht largimi i tij prej meje më trishton pa masë.

Nuk duroj dot asnjë çast pa e parë atë. E dua shumë, prandaj më merr malli shpejt për të. Veç kaq mjafton që të mos e lejoj të vijë me ju. Por përveç kësaj është edhe një pengesë tjetër.

- **“Pastaj, kam frikë se mos e ha ndonjë ujk, kur ju të mos e keni mendjen”.** - Kam frikë, gjithashtu, se mund ta sulmojë ndonjë ujk në kohën kur ju s’e keni mendjen tek ai. Ai është i vogël dhe nuk është i aftë që të mbrohet prej ujqërve. Por ata thanë:

- **“Ata thanë: “Nëse atë e ha ujku ndër ne që jemi grup i madh, atëherë, ne mos qofshim fare!”** - E si mund ta hajë ujku, kur ne jemi shumë, madje të përkushtuar që ta ruajmë atë?! Nëse kjo ndodh, atëherë ne do të jemi njerëz të padobishëm e të pavlefshëm. Kjo do të ishte një ulje e madhe për ne. Kështu, pasi e parapërgatitën terrenin dhe pasi i shpjeguan arsyet përse duhet t’u besonte dhe ta dërgonte Jusufin me ta, Jakubi (a.s) lejoi që ai të shkonte me ta, që të kënaqej pak duke lodruar në bjeshkët e bukura.

Ajetet 15 – 18

15. E kështu, ata e morën atë (Jusufin) dhe e hodhën në një pus. Dhe Ne i futëm në zemër (këto fjalë): “(Një ditë) Ti do t’ua thuash atyre të vërtetën e kësaj që ata po bëjnë tani dhe ata nuk do të të njohin.”

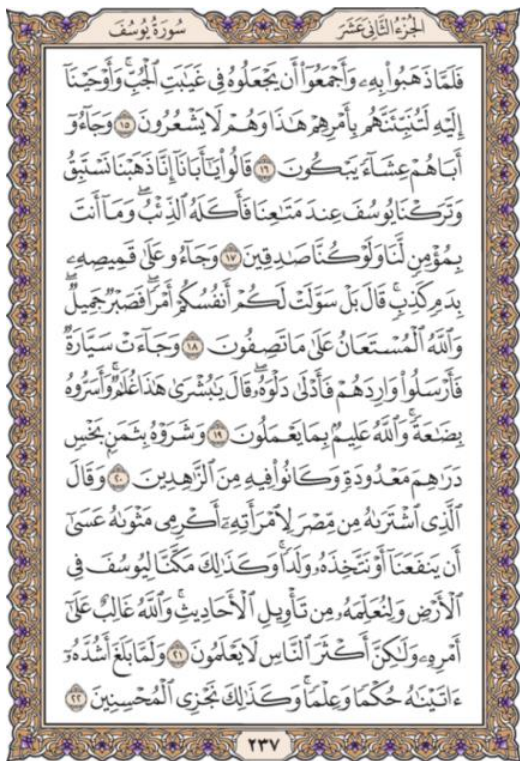
16. Në mbrëmje ata u kthyen te babai i tyre duke qarë.

17. Dhe thanë: “O baba! Ne shkuam të bënim gara, kurse Jusufin e lamë te rrobat tona, e në këtë kohë atë e hëngri ujku. E dimë që ti nuk do të na besosh, edhe pse po të themi të vërtetën.”

18. Ata i sollën këmishën e tij (Jusufit) të lyer me gjak të rrejtshëm. Ai (Jakubi) tha: “Jo. Nuk është kështu, por ju keni sajuar diçka mes jush. Durimi është gjëja më e mirë për mua. Allahut i kërkoj të më ndihmojë në këtë që ju po trilloni.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“E kështu, ata e morën atë (Jusufin) dhe e hodhën në një pus. Dhe Ne i futëm në**

zemër (këto fjalë): “(Një ditë) **Ti do t’ua thuash atyre të vërtetën e kësaj që ata po bëjnë tani dhe ata nuk do të të njohin.**”

- Kështu, pas lejes së dhënë nga babai i tyre, vëllezërit nisën të zbatonin planin për të cilin kishin rënë dakord. Ata e lanë Jusufin në një pus, siç propozoi njëri prej tyre. Megjithatë, Allahu i Lartësuar, që deshi ta mëshironte dhe lartësonte Jusufin mbi vëllezërit e tij, pikërisht në këto momente aq të vështira për të, i shpall Jusufit dhe i thotë: “Ti do t’ua thuash atyre të vërtetën e kësaj që ata po bëjnë tani dhe ata nuk do të të njohin.” Pra, do të vijë dita që ti do t’i qortosh ata për këtë që po të bëjnë tani. Kur të vijë ajo ditë, ata nuk do ta kuptojnë se je ti. Ky qe një përgëzim për Jusufin (a.s) se ai do të shpëtonte dhe asnjë e keqe nuk do t’i ndodhë. Ky ishte një premtim se Allahu i Lartësuar do ta bashkonte Jusufin përsëri me familjen dhe vëllezërit e tij, që po sillleshin aq keq me të në ato çaste. Madje, kur të ribashkoheshin, Jusufi do të ishte ballëlartë e krenar, ndërsa vëllezërit e tij do të ishin të

përulur dhe atëherë do ta kuptonin gabimin. Pasi bënë këtë padrejtësi, vëllezërit u kthyen në mbrëmje te babai i tyre.

- **“Në mbrëmje ata u kthyen te babai i tyre duke qarë.”** - Ata u vonuan atë natë më shumë se zakonisht. Madje, u kthyen duke qarë, si provë për pafajësinë në lidhje me Jusufin. Menjëherë filluan të justifikoheshin duke thënë:

- **“Dhe thanë: “O baba! Ne shkua me të bënim gara, kurse Jusufin e lamë te rrobat tona, e në këtë kohë atë e hëngri ujku.”** - Ne po bënim gara me njëri tjetrin, duke vrapuar dhe duke u stërvitur me shigjeta e heshta, dhe e harruam Jusufin tek rrobat ose çadra jonë. Ne e lamë atje që ai të ishte rehat, të luante vetë dhe të kënaqej. Por gjatë kësaj kohe, atë e sulmoi dhe e vrau ujku.

- **“E dimë që ti nuk do të na besosh, edhe pse po të themi të vërtetën.”** - Kuptimi: Ne thjesht po të tregojmë arsyet, edhe pse duket që ti nuk ke për të na besuar. Për shkak të dashurisë dhe dhembshurisë së madhe që ke për Jusufin, nuk do të na besosh. Megjithatë, kjo nuk na pengon ne që të tregojmë arsyet tona. Me këto fjalë, vëllezërit donin që të bindnin babanë e tyre. Madje, për këtë ata sollën një provë të falsifikuar:

- **“Ata i sollën këmishën e tij (Jusufit) të lyer me gjak të rrejtshëm.”** - Ata sollën këmishën e Jusufit me një gjak të gënjeshtërt, për ta bërë babain e tyre të mendonte se Jusufin e kishte ngrënë vërtet ujku. Sidoqoftë, babai i tyre nuk pranoi asgjë nga këto:

- **“Ai (Jakubi) tha: “Jo. Nuk është kështu, por ju keni sajuar diçka mes jush.”** – Kuptimi: Ky është thjesht një plan dinak, që nefsi jua ka zbukuruar, me qëllim që të më ndani mua nga djali im. Jakubi (a.s) e kuptoi se ajo që thanë ata nuk ishte e vërtetë, duke u nisur nga argumentet që kishte njohur më parë, mes të cilave edhe ëndrra e Jusufit, që ai do të ishte një ditë njeri i ngritur dhe të gjithë do t’i përulleshin atij. Nuk mund të ishte e vërtetë që djali i tij

kishte vdekur, me gjithë ato shenja dhe atë ëndërr të mrekullueshme, shpjegimi i të cilës ishte i qartë dhe i sigurt. Prandaj Jakubi tha:

- **“Durimi është gjëja më e mirë për mua.”** - Kuptimi: Mësojeni, o bijtë e mi, se detyra ime, - të cilën unë do ta zbatoj me përkushtim, - është që thjesht të jem i duruar. Durimi im do të jetë shembullor në këtë sprovë që po kaloj. Unë nuk kam për t’u zemëruar dhe bërtitur dhe as nuk kam për t’iu ankuar njeriu. Unë thjesht do t’i mbështetem Allahut të Lartësuar dhe aspak në forcat e mia. Dhe, vërtet, Jakubi (a.s) e përmbushi këtë detyrë që ia vendosi vetes:

- **“Allahut i kërkoj të më ndihmojë në këtë që ju po trilloni.”** - Kur ankesa bëhet tek Allahu i Lartësuar, që është Krijuesi i gjithçkaje, kjo nuk bie ndesh me durimin e mirë dhe të shpërblyeshëm. Sigurisht, kur një profet premtom diçka, e mban fjalën.

Ajetet 19 - 20

19. Aty kaloi një karvan udhëtarësh dhe dërguan dikë për të marrë ujë. Ai e lëshoi kovën brenda (në pus) dhe, befas, tha: “Oh, sa gëzim! Këtu qenka një djalosh!” Ata e morën dhe e fshehën djalin si mall tregtie, por Allahu e dinte shumë mirë se çfarë po bënin.

20. Ata e shitën atë shumë lirë, vetëm për disa grosh. Dukeshin që ata nuk lakmonin më shumë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Aty kaloi një karvan udhëtarësh dhe dërguan dikë për të marrë ujë.** - Jusufi qëndroi në pus derisa aty pranë kaloi një karvan, i cili ishte drejtuar për në Misir (Egjipt). Ata dërguan pararojën e tyre, që të shikonte për ujë. Zakonisht, pararojat përgatishnin vendin dhe pusët për karvanet. Pararoja shkoi aty dhe hodhi kovën në pus për të marrë ujë. Në këtë moment, Jusufi kapet pas kovës, dhe ngjitet lart. Kur pararoja shikon Jusufin që del nga pusi, thotë:

- **“Ai e lëshoi kovën brenda (në pus) dhe, befas, tha: “Oh, sa gëzim! Këtu qenka një djalosh!”** Ata e morën dhe e fshehën

djalin si mall tregtie, por Allahu e dinte shumë mirë se çfarë po bënin.” - Ai gëzua shumë dhe tha: “Ky duket si djalë i fisëm. Qenka i mrekullueshëm!”. Atëherë, vëllezërit e tij, që qëndronin aty rrotull, u afruan. Karvani kërkoj që ta blinte këtë djalosh prej tyre dhe ata e shitën Jusufin me çmim të lirë.

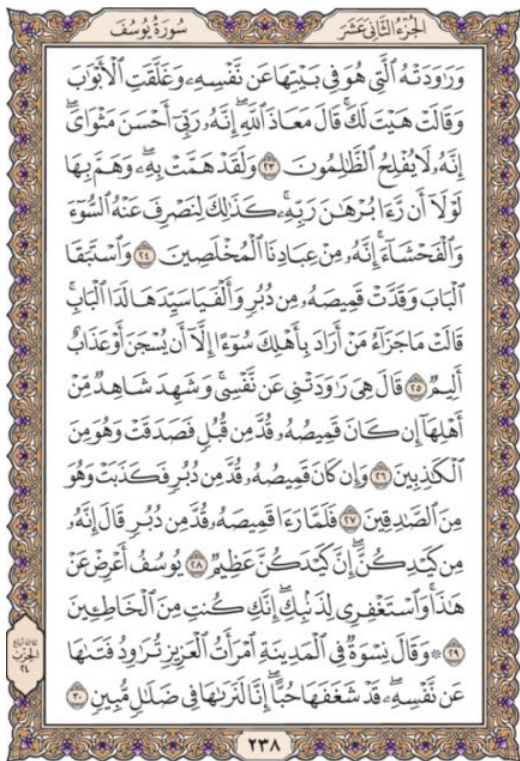
- **Ata e shitën atë shumë lirë, vetëm për disa grosh. Dukeshin që ata nuk lakmonin më shumë.”** - Ata e shitën me një çmim tërësisht të papërfillshëm. Ata e shitën për pak dirhemë, duke treguar se ai ishte tejet i parëndësishëm dhe i panevojshëm për ta. Ata nuk kërkuan çmim të lartë, sepse qëllimi i tyre i vetëm ishte thjesht ta largonin atë nga babai i tyre. Ata nuk kishin qëllim që të përfitonin ndonjë çmim nga shitja e tij. Me fjalë të tjera, udhëtarët e karvanit, kur e nxorën këtë djalosh nga pusi, donin ta përvetësonin si një pasuri, që ta shisnin së bashku me mallrat dhe sklevërit e tjerë. Por atje afrohen vëllezërit e tij, që pretendojnë se ai ishte një rob i arratisur prej tyre, prandaj dhe karvani u detyrua ta blinte prej tyre, por me një çmim të parëndësishëm. Vëllezërit e Jusufit kërkuan nga ata që të ishin të kujdesshëm, sepse ai mund edhe të arratiset.

Ajeti 21

21. Atë e bleu dikush nga Misiri, i cili i tha së shoqes: “Le të jetojë i nderuar mes nesh! Ai do të na sjellë dobi të shumta ose do ta birësojmë.” Kështu e venduam Jusufin në tokë dhe i mësuam shpjegimin e ëndrrave. Allahu është Mbizotërues i të gjitha çështjeve, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Atë e bleu dikush nga Misiri, i cili i tha së shoqes: “Le të jetojë i nderuar mes nesh!”** - Karvani që bleu Jusufin nga vëllezërit e tij shkoi në Misir (Egjipti i sotëm) dhe atje e shitën. Ai që e bleu ishte një fisnik. Kur e pa djaloshin, i pëlqeu shumë, prandaj e porositi gruan e tij: “Le të jetojë i nderuar mes nesh!”

- “Ai do të na sjellë dobi të shumta ose do ta birësojmë.” - “Djali do të na shërbejë ashtu si skllëverit e tjerë ose do të kënaqemi me të, njëlloj sikur ta kemi fëmijën tonë.” Ai e tha këtë, sepse ndoshta ata nuk kishin fëmijë.

- “Kështu e vendam Jusufin në tokë...”

- Pjesë e planit madhështor të Allahut të Lartësuar ishte që bëri të mundur që ai i cili do të blinte Jusufin të ishte një ministër në Egjipt. Ishte Allahu i Madhëruar Ai që e bëri të mundur që Ministri ta vlerësonte Jusufin në këtë mënyrë. Ky ishte fillimi i ngritjes dhe i fuqizimit të Jusufit.

- “...dhe i mësuam shpjegimin e ëndrrave.” - Në këtë mënyrë, Jusufi kishte liri dhe kohë të mjaftueshme që t'i përkushtohej më tepër dijes. Ai ishte i zoti në shumë fusha të dijes, por Allahu i Lartësuar e dalloi duke i dhënë privilegjin e njohjes së shpjegimit të ëndrrave.

- “Allahu është Mbizotërues i të gjitha çështjeve,” - Çfarë vendos Allahu i Lartësuar, pikërisht ajo ka për t'u zbatuar. Askush nuk mund ta refuzojë apo ta

pengojë vendimin e Allahut të Lartësuar, ashtu si askush nuk mund ta mposhtë pushtetin e Tij apo ta ndalë fjalën dhe caktimin e Tij.

- “...por shumica e njerëzve nuk e dinë.” - Ata nuk dinë, prandaj veprojnë në këtë mënyrë. Të mjerët njerëz përpiqen që të mposhtin apo të kthejnë pas caktimin e Zotit të Lartësuar, por ata nuk e kuptojnë se janë shumë shumë të dobët për diçka të tillë, që është thjesht e pamundur.

Ajeti 22

22. Kur Jusufi arriti pjekurinë, Ne e bëmë gjykues të aftë dhe i falëm dituri. Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët.

Shpjegimi i ajetit

- “Kur Jusufi arriti pjekurinë, Ne e bëmë gjykues të aftë dhe i falëm dituri.” - Kur Jusufi arriti moshën e pjekurisë, qoftë nga ana intelektuale, qoftë dhe nga ana fizike, dhe kur u bë i aftë të përballej me sprova të vështira dhe të mbante peshën e profetësisë dhe Shpalljes, Allahu i Lartësuar thotë që:

“Ne e bëmë gjykues të aftë dhe i falëm dituri”. Domethënë, e bëmë një profet të ditur dhe një edukator të mirë e të dhembshur, që t'i udhëzojë njerëzit në rrugën e Allahut të Lartësuar.

- “Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët.”

- Ata janë bamirës në aspektin e kryerjes së adhurimeve ndaj Krijuesit, duke shfrytëzuar diturinë dhe çdo aftësi të tyre në këtë aspekt. Por, gjithashtu, janë bamirës edhe me robërit e Allahut, duke bërë çdo përpjekje e duke dhënë çdo gjë që kanë mundësi, për t'i ndihmuar dhe udhëzuar në rrugën e drejtë. Për shkak të kësaj bamirësie, mes shpërblimeve të shumta që do u dhurohen është edhe dituria e dobishme, që Allahu i Lartësuar ua shton. Sa më shumë të përkushtohesh në adhurimin ndaj Allahut të Lartësuar dhe sa më i dobishëm të jesh për krijesat, aq më shumë të nderon Allahu i Lartësuar, duke të dhuruar dituri të gjerë dhe duke të mundësuar që të punosh sipas saj. Ky ajet tregon se Jusufi (a.s) e arriti gradën e ‘vepërmirit’ ose të ‘ihsan-it’. Veç kësaj,

Allahu i Lartësuar i dhuroi atij aftësi për të gjykuar drejt mes njerëzve, dituri të madhe dhe, mbi të gjitha, gradën e profetësisë.

Ajetet 23 - 29

23. Zonja e shtëpisë ku ndodhej Jusufi nisi ta tundonte, kundër dëshirës së tij. Ajo i mbylli të gjitha dyert dhe i tha: “Eja, jam e gatshme për ty!”. Por ai tha: “Allahu më ruajtë! Zotëria im (bashkëshorti yt), me plot bujari, më nderoi e më strehoi. S’ka dyshim se keqbërësit nuk shpëtojnë kurrë.”

24. Ajo e dëshiroi fort atë, aq sa edhe ai do ta kishte lakmuar atë, sikur të mos shihte provën e Zotit të vet. Kështu, Ne vendosëm që të largonim prej tij të keqen dhe poshtërsinë. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë të singertë.

25. Që të dy vrapuan drejt derës dhe, në këtë kohë, ajo i grisi këmishën nga mbrapa. Tek dera, ata hasën zotërinë (burrin) e saj. Ajo tha: “Çfarë ndëshkimi meriton ai që tentoi të bënte keq në familjen tënde, përveçse burgosjes ose diçkaje tjetër më të dhembshme?”

26. Ai (Jusufi) tha: “Që ajo që kërkoi të më tundonte mua, kundër dëshirës sime.” Një dëshmitar nga familja e saj gjykoi: “Nëse këmisha e tij është grisur përpara, ajo ka thënë të vërtetën, kurse ai gënjen.

27. E nëse këmisha e tij është grisur prapa, atëherë gënjen ajo, kurse ai thotë të vërtetën”.

28. Por, kur ai (burri i saj) e pa këmishën që ishte grisur nga prapa, tha: “Kjo është një nga dredhitë tuaja (të femrave). Me të vërtetë, dredhitë tuaja janë të mëdha.”

29. “Jusuf, qëndro larg kësaj! Kurse ti tjetra kërko falje për gjynahun tënd, se, vërtet ti je fajtorja!”

Shpjegimi i ajeteve

Nuk ka dyshim se kjo sprovë ishte shumë herë më e rëndë për Jusufin, sesa ajo që pësoi nga vëllezërit e tij. Durimi i nevojshëm për të dalë faqebardhë nga kjo sprovë duhej të ishte shumë më i madh, sepse aty ishin të gjitha mundësitë që të

bëhej gjynahu. Kjo sprovë kërkonte që t'i jepej përparësi dashurisë për Allahun e Lartësuar mbi dëshirën e fortë të epshit. Ndërsa në sprovën që i shkaktuan vëllezërit e tij durimi ishte i paevitueshëm, sepse nuk kishte ç'të bënte tjetër. Ai i ngjante rastit të sëmundjeve apo fatkeqësive, në të cilat njeriu nuk ka rrugëzgjdhje tjetër, veçse të bëjë durim. Të paktë janë ata që bëjnë durim me bindje dhe përkushtim ndaj Allahut dhe duke llogaritur shpërblimin e Tij. Profeti Jusuf (a.s) kaloi një kohë të gjatë në shtëpinë e këtij Ministri. Ai ishte i nderuar në familjen e tij. Por Jusufi dallohej për një bukuri të rrallë dhe përsosmëri fizike, gjë që shkaktoi të gjithë atë ngjarje. Thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Zonja e shtëpisë ku ndodhej Jusufi nisi ta tundonte, kundër dëshirës së tij.”** - Jusufi ishte shërbëtori i saj dhe nën urdhrat e saj. Ata jetonin në të njëjtën banesë, prandaj ishte e mundur që turpi të bëhej mjaft thjeshtë, pa u dalluar dhe pa u hetuar nga askush. Përveç kësaj, sprova u bë edhe më e rëndë kur gruaja mbylli dyert e dhomës. Kështu ata ishin të sigurt se askush nuk do t'i shqetësonte:

- **“Ajo i mbylli të gjitha dyert dhe i tha: “Eja, jam e gatshme për ty!”. - Me fjalë joshëse, ajo i tha: “Eja tek unë dhe të bëjmë atë gjë që është e ndaluar nga Allahu i Lartësuar.”** Jusufi u gjend përballë kësaj situatë, ndërkohë që ishin të shumta shkaqet që mund ta bënin të dorëzohesh. Mendohu pak! Ai ishte një i huaj në atë shtëpi, domethënë, nuk ishte mes familjes së tij, që të ishte më i kujdesshëm. Ai ishte larg atdheut dhe larg njerëzve që e njihnin. Ai ishte thjesht një shërbëtor nën urdhrat e asaj zonje, që ishte e pushtetshme, por edhe e bukur. Akoma më të vështirë këtë sprovë e bën fakti se Jusufi ishte atëherë ende i pamartuar. Aq më tepër që gruaja e Ministrin e kërcënoi që, nëse nuk do t'i bindej, atëherë do ta fuste në burg ose do ta ndëshkonte ashpër. Pavarësisht nga të gjitha këto, Jusufi (a.s) duroi përballë kësaj ftese për poshtërsi dhe mosbindje ndaj Allahut të

Lartësuar, megjithëse të gjitha forcat dhe rrethanat e nxisnin për të kundërtën. Ai u distancua prej saj për hir të Allahut të Lartësuar, sepse i dha përparësi asaj çfarë kërkonte Allahu i Lartësuar kundrejt çfarë kërkonte nefsi i tij, i cili sigurisht që urdhëron për të këqija. Përmes diturisë dhe besimit, Jusufi arriti të shihte argumentet e Allahut të Lartësuar, me dritën që i kishte dhënë përsëri Allahu i Lartësuar. Kjo e bëri atë që të largohej nga harami, të vetëpërmbahej dhe të ishte i kujdesshëm.

- **“Por ai tha: “Allahu më ruajtë! Zotëria im (bashkëshorti yt), me plot bujari, më nderoi e më strehoi. S’ka dyshim se keqbërësit nuk shpëtojnë kurrë.”**” - I kërkoi Allahut të Lartësuar që të më ruajë dhe të mos e bëj këtë vepër të shëmtuar! Kjo vepër shkakton zemërimin e Allahut të Lartësuar dhe largimin tim prej Tij. Gjithashtu, kjo konsiderohet tradhti dhe pabesi edhe ndaj zotërisë tim, i cili më ka respektuar gjatë gjithë këtyre viteve. Si mund t’ia “shpërblej” atij me këtë poshtërsi?! Kjo është padrejtësi e madhe, që sjell fatkeqësi. Kush bën të tilla padrejtësi, kurrë nuk ka për të fituar dhe kurrë nuk ka për të shpëtuar.

- **“Ajo e dëshiroi fort atë, aq sa edhe ai do ta kishte lakmuar atë, sikur të mos shihte provën e Zotit të vet. Kështu, Ne vendosëm që të largonim prej tij të keqen dhe poshtërsinë. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë të sinqertë.”** - Ajo që e ndaloi Jusufin të binte në këtë poshtërsi ishte devotshmëria ndaj Allahut të Lartësuar. Ai e respektonte madhësitinë e Allahut të Lartësuar dhe i frikësohej Atij. Së dyti, Jusufi dinte të respektonte njerëzit, dhe sidomos ata që e kishin trajtuar mirë. Ai u kujdes që të mos shkelte nderin e zotërisë së tij, i cili e kishte mbajtur mirë për një kohë aq të gjatë. Devotshmëria kërkonte që Jusufi të ruhej nga padrejtësia, sepse i padrejti kurrë nuk shpëton. Diçka tjetër që e shpëtoi Jusufin nga gjynahu ishte drita e imanit, që Allahu i Lartësuar kishte vendosur në zemrën e tij. Kjo dritë e

detyron njeriun të zbatojë urdhëresat e Allahut të Lartësuar dhe t’u largohet ndalesave të Tij. Megjithatë, ajo që i përmbledh të gjitha ato më sipër ishte mëshira dhe butësia e Allahut të Lartësuar me robin e Tij, duke ia larguar të këqijat dhe çdo shkak që të shtyn në poshtërsi. Kështu vepron Allahu i Lartësuar me ata që janë të sinqertë në adhurimin ndaj Tij. E si të veprojnë ndryshe, kur Allahu i Lartësuar i zgjedh ata mbi të tjerët për të qenë të devotshëm?! Ai i përzgjedh, i kompletion me cilësi të larta dhe largon prej tyre çdo gjë që i njollos. Kjo është mëshira dhe bujaria e Allahut të Lartësuar me robërit të cilët i nënshtrohen dhe tregohen të sinqertë ndaj Tij. Pa dyshim që ata janë më të zgjedhurit dhe më të dalluarit mes krijesave.

- **“Që të dy vrapuan drejt derës dhe, në këtë kohë, ajo i grisi këmishën nga mbrapa.”**” - Jusufi (a.s) e refuzoi fort kërkesën e zonjës për të bërë atë turp të madh dhe bëri të ikte, për të shpëtuar prej saj. Ai nxitoi drejt derës, por edhe ajo vrapoi dhe arriti që ta kapte për rrobash. Aq fort e kapi, saqë i grisi edhe këmishën. Pikërisht në këtë moment, kur të dy arritën tek dera, aty u shfaq bashkëshorti i saj. Një skenë e tillë sigurisht që ishte shumë e rëndë për sytë e Ministrit, prandaj dhe gruaja nxitoi të jepte justifikimet. Kështu, ajo menjëherë akuzoi Jusufin për agresion:

- **“Tek dera, ata hasën zotërinë (burrin) e saj. Ajo tha: “Çfarë ndëshkimi meriton ai që tentoi të bënte keq në familjen tënde, përveçse burgosjes ose diçkaje tjetër më të dhembshme?”**” - Siç shihet, ajo nuk tha: “Çfarë ndëshkimi meriton ai që i bën keq familjes tënde”, por tha: “Çfarë ndëshkimi meriton ai që tentoi të bënte keq në familjen tënde”. Në këtë mënyrë, ajo deshte së pari të justifikonte veten e saj, por, në njëfarë mënyre, të tregonte se ai nuk kishte arritur t’i bënte gjë, por gjithçka mbeti thjesht në tentativë. Dhe menjëherë më pas, ajo foli për ndëshkim: “...përveçse burgosjes ose diçkaje tjetër më të dhembshme?” Por Jusufi (a.s) mbrojti

vetveten dhe e hodhi poshtë këtë akuzë të padrejtë kundër tij, duke thënë:

- **“Ai (Jusufi) tha: “Qe ajo që kërkoi të më tundonte mua, kundër dëshirës sime.”**” -

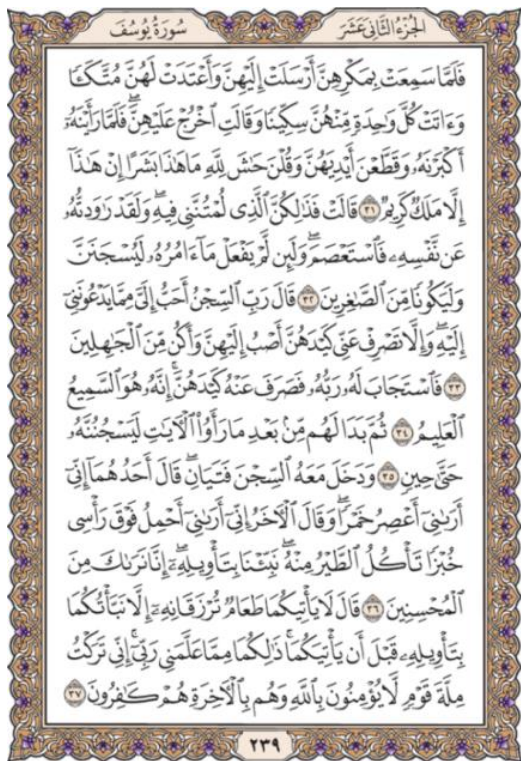
Atëherë, në këtë gjendje njëri nga ata ose thoshte të vërtetën, ose mashtronte. Por askush nuk e dinte se cili ishte i vërteti dhe cili mashtruesi, prandaj Allahu i Lartësuar bëri që e vërteta të ketë shenja dalluese të saj. Shpesh, njerëzit mund të arrijnë që t'i shohin e kuptojnë këto shenja, por ka raste që ata nuk mund t'i zbulojnë ato. Megjithatë, në këtë rast, Allahu i Lartësuar bëri të mundur që e vërteta të dilte në shesh përmes fakteve e provave, sepse Ai e donte të pastër figurën e profetit dhe të zgjedhurit të Tij, Jusufit (a.s). Kështu, Allahu i Lartësuar bëri të mundshme që të vinte dikush nga familja e gruas, që të gjykonte përmes fakteve, se çfarë kishte ndodhur në të vërtetë. Ai tha:

- **“Një dëshmitar nga familja e saj gjykoi: “Nëse këmisha e tij është grisur përpara, ajo ka thënë të vërtetën, kurse ai gënjen.”**” - Nëse këmisha është grisur nga përpara, ai është mashtrues, sepse kjo tregon se është ai që e ka sulmuar, ndërsa ajo ia ka grisur këmishën, duke u përpjekur që të çlirohej prej tij. Por, në rastin tjetër.

- **“E nëse këmisha e tij është grisur prapa, atëherë gënjen ajo, kurse ai thotë të vërtetën”.**” - Nëse këmisha është grisur nga prapa, atëherë ka qenë ajo që ka kërkuar ta kapë nga pas dhe e ka tërhequr me forcë këmishën e tij. Kjo dëshmi u dha pa u parë ende se nga çfarë ane ishte grisur këmisha, nga para apo nga pas.

- **“Por, kur ai (burri i saj) e pa këmishën që ishte grisur nga prapa, tha: “Kjo është një nga dredhitë tuaja (të femrave).”**” - Tani e kuptuan që Jusufi ishte i sinqertë dhe i pastër nga akuza. Atëherë bashkëshorti i drejtohet gruas së vet dhe i thotë:

- **“Me të vërtetë, dredhitë tuaja janë të mëdha.”** - E ku ka intrigë më të madhe sesa ajo e kësaj gruaje, e cila dëshironte vetë atë që dëshironte, dhe pastaj akuzoi një njeri të pastër të dëlirë për një krim që kurrë nuk e

kishte synuar? Pastaj bashkëshorti i saj i drejtua Jusufit dhe i tha:

- **“Jusuf, qëndro larg kësaj!”** - Domethënë, harroje këtë çështje dhe mos ia trego askujt. Në këtë mënyrë, ai dëshironte që ta fshihte këtë ngjarje që ndodhi brenda shtëpisë së tij. Pastaj iu drejtua të shoqes:

- **Kurse ti tjetra kërko falje për gjynahun tënd, se, vërtet ti je fajtorja!**” - Kështu, ai urdhëroi Jusufin që ta harronte këtë çështje dhe të mos fliste me njeri, dhe pasataj urdhëroi të shoqen të kërkonte falje dhe të pendohej për këtë gabim. Ky ishte vendimi i çasteve të para pas ngjarjes.

Ajetet 30 – 35

30. Disa nga gratë e qytetit thanë: “Gruaja e zotërisë i është vërsulur marrëzisht shërbëtorit të vet. Asaj i ka hyrë në loçkë të zemrës dashuria për të. Me siguri që ajo e ka humbur fare.”

31. Kur ajo dëgjoji për thashethemet e tyre, u çoi fjalë për t'i ftuar dhe u përgatiti një gosti. Çdonjëres prej tyre i dha nga një thikë dhe i tha atij (Jusufit): “Dil para tyre!” Kur e panë, ato ngelën të

shtangura (nga bukuria e tij), aq sa prenë edhe duart dhe pastaj thanë: “Allahut i qofshim falë! Ky nuk është njeri. Ky duhet të jetë ndonjë melek fisnik.”

32. Atëherë, ajo tha: “Ja, ky është ai, për të cilin ju më fajsuat. Unë u përpoqa ta tundoja atë, po ai u përmbajt fort. Por, nëse nuk bën atë që e urdhëroj unë, ai do të burgoset dhe do të poshtërohet.”

33. Ai tha: “O Zoti im! Parapëlqej më shumë burgun, sesa atë ku më ftojnë ato. Nëse Ti nuk e largon kurthin e tyre prej meje, unë mund të prirem drejt tyre e të hyj në rradhën e të paditurve.”

34. Zoti e pranoi lutjen e tij dhe ia largoi kurthin e tyre. Vërtet, Ai dëgjon e di gjithçka.

35. Më pas, edhe pasi panë argumentet, ata e vendosën (padrejtësisht) që ta burgosnin atë (Jusufin) për njëfarë kohe.

Shpjegimi i ajeteve

- “Disa nga gratë e qytetit thanë: “Gruaja e zotërisë i është vërsulur marrëzisht shërbëtorit të vet.”” - Kjo tregon se lajmi u përhap gjerësisht në qytet, aq sa gratë e atjeshme po e përmendnin shpesh në bisedat e tyre. Sipas gjykimit të tyre, kjo ishte një ngjarje shumë e shëmtuar. Një grua e një sere të lartë, me burrin ministër, kishte rënë nivel aq të ulët, sa të ngacmonte shërbëtorin e saj. Ajo kishte rënë marrezisht në dashuri me të, siç thoshin ato:

- “Asaj i ka hyrë në loçkë të zemrës dashuria për të.” - Dashuria për të ka arritur në thellësi të zemrës së saj. “*Shegaf*” ose “loçka” është pjesa më e thellë dhe më e fshehtë e zemrës. Kur dashuria arrin deri aty, tregon se kjo ndjenjë është tepër e fuqishme. Gratë thoshin gjithashtu:

- “Me siguri që ajo e ka humbur fare!” - Kjo gjendje nuk ka lidhje me nivelin e saj. Ajo është shumë e kritikueshme për njerëzit e sërave të larta. Megjithatë, nëpërmjet këtyre fjalëve, ato nuk donin thjesht që të ulnin figurën e asaj gruaje, por dëshironin që edhe ato të kishin mundësi ta shikonin Jusufin. Ato donin ta shikonin me sytë e

tyre këtë djalë, që bëri për vete atë grua të bukur dhe me pushtet. Ato donin ta bënin gruan e Ministrit që të detyrohej t’i thërriste dhe t’ua prezantonte këtë djalosh kaq të bukur, me qëllimin që ato ta justifikonin pastaj. Prandaj dhe në ajet fjalët e tyre quhen “mekra”, pra, kurth. Allahu i Lartësuar thotë:

- “Kur ajo dëgjoji për thashethemet e tyre, u çoi fjalë për t’i ftuar...” - Atëherë, gruaja e Ministrit i ftoi gratë e qytetit në pallatin e saj për një gosti, me qëllim që atje t’u prezantonte Jusufin (a.s.).

- “...dhe u përgatiti një gosti. Çdonjërisë prej tyre i dha nga një thikë dhe i tha atij (Jusufit): “Dil para tyre!”” - Ajo shtroi një tryezë plot me ushqime dhe pije të shijshme. Disa ushqime ose fruta kishin nevojë për thikë, siç janë qitrot për shembull, prandaj të gjitha gratë morën nga një të tillë. Më pas, ajo urdhëron Jusufin të dilte para atyre, me gjithë bukurinë dhe hijeshinë e tij. Duke përshkruar reagimin e tyre të çuditshëm, Allahu i Madhëruar thotë:

- “Kur e panë, ato ngelën të shtangura (nga bukuria e tij), aq sa prenë edhe duart dhe pastaj thanë: “Allahut i qofshim falë! Ky nuk është njeri. Ky duhet të jetë ndonjë melek fisnik.”” - Ato u mahnitën nga bukuria e Jusufit. Ato nuk kishin parë kurrë një bukuri të tillë. Aq u çuditën dhe u mrekulluan nga ajo pamje, sa që Allahu i Plotfuqishëm thotë: “aq sa prenë edhe duart”. Ato prenë duart e veta me thikat që kishin për të prerë frutat dhe ushqimet, duke thënë: “Allahut i qofshim falë! Ky nuk është njeri. Ky duhet të jetë ndonjë melek fisnik.” Jusufit i ishte dhënë një bukuri, nur e hijeshi e jashtëzakonshme. Për të gjithë ata që e shikonin, ai ishte një shenjë dhe një argument bindës për madhësitinë e veprës së Allahut të Lartësuar. Në fakt, gratë panë vetëm bukurinë e jashtme të Jusufit, pa vërejtur bukurinë e tij të brendshme, e megjithatë u mahnitën pas tij. Pa dyshim, në të tillë situatë, ato e kuptuan qartë justifikimin e gruas së Ministrit dhe se çfarë

kishte ndodhur me të. Kështu, pasi u tregoi bukurinë e jashtme të Jusufit, gruaja e Ministrit u foli grave të tjera edhe për bukurinë e tij të brendshme: për ndeshmërinë dhe pastërtinë e tij morale të plotë. Jo vetëm kaq, por e dehur tërësisht nga dashuria për të, ajo nuk pyeti fare se çfarë mendonin të tjerët, por nisi t'u tregonte vetë se si e kishte joshur Jusufin dhe se si ai ishte përmbajtur dhe i ishte larguar këtij tundimi. Pastaj tha:

- **“Atëherë, ajo tha: “Ja, ky është ai, për të cilin ju më fajsuat. Unë u përpoqa ta tundoja atë, po ai u përmbajt fort.”** - Me gjithë këmbënguljen e saj për ta joshur, Jusufi ishte larguar dhe ishte mbrojtur. Nga ana tjetër, sa më shumë kalonte koha, aq më tepër shtoej dashuria për këtë djalosh kaq të përmbajtur dhe të ndershëm. E verbuar dhe e dehur nga kjo dashuri, mu në sy të atyre grave të tjera, ajo thotë:

- **“Por, nëse nuk bën atë që e urdhëroj unë, ai do të burgoset dhe do të poshtërohet.”** - Me anë të kërcënimit, ajo kërkonte të plotësonte dëshirën e saj. Por Jusufi (a.s) i drejtohet Zotit të tij, duke i kërkuar strehim, mbrojtje dhe ndihmë, që ta shpëtonte nga kurthi i tyre:

- **“Ai tha: “O Zoti im! Parapëlqej më shumë burgun, sesa atë ku më ftojnë ato.”** - Kjo tregon se edhe gratë e tjera filluan ta joshnin Jusufin që të bënte edhe me to atë që kërkonte zonja e tij. Megjithatë, Jusufi zgjodhi më mirë burgun dhe ndëshkimin e kësaj dynjaje, kundrejt kënaqësisë së përkohshme, që sjell ndëshkimin e ashpër dhe zemërimin e Allahut të Lartësuar. Pastaj, me përunjësinë dhe përgjërimin e një robi plot edukatë dhe madhërim për Zotin e tij, ai u lut:

- **“Nëse Ti nuk e largon kurthin e tyre prej meje, unë mund të prirem drejt tyre e të hyj në rradhën e të paditurve.”** - Kuptimi: Pas gjithë këtyre joshjeve dhe intrigave, unë mund të tërhiqem prej tyre, sepse unë jam i dobët dhe i pafuqishëm. Unë nuk mund të duroj të tilla sprova, nëse Ti, o Zoti im, nuk e largon prej meje efektin

e këtyre joshjeve. Pa ndihmën dhe mëshirën Tënde, unë mund të anoj për nga ato, duke u bërë kështu një i paditur. Do të ishte injorancë e thellë prej meje, nëse do t'i jepja përparësi një kënaqësie të përkohshme dhe kaq të parëndësishme, ndaj premtimit të Allahut të Madhëruar. Nëse do të harroja kënaqësitë e përsëritshme, të njëpasnjëshme, të pafundme dhe të përjetshme në Xhenetin e begatshëm të Allahut të Lartësuar, do të isha më i humburi dhe i dëshpëruari. Kënaqësitë e Xhenetit janë të larmishme, të shumta dhe të përjetshme. Asnjëherë nuk velesh prej tyre. Dituria, urtësia dhe mençuria të bëjnë që t'i japësh përparësi dobisë dhe kënaqësisë më të madhe dhe të përjetshme. Atëherë, Allahu i plotfuqishëm thotë:

- **“Zoti e pranoi lutjen e tij dhe ia largoi kurthin e tyre.”** - Allahu i Madhëruar iu përgjigj Jusufit, duke e larguar kurthin e tyre. Gruaja e Ministrit vazhdonte ta joshte, por ai vazhdonte t'i mbështetej e t'i kërkonte ndihmë Allahut të Lartësuar aq sa mundej, derisa ajo i humbi shpresat. Kështu, Allahu i Plotfuqishëm e largoi të keqen e saj.

- **Vërtet, Ai dëgjon e di gjithçka.”** - Allahu e dëgjon atë që lutet dhe është i gjithëditur për qëllimet që fshihen në gjoks. Ai di edhe për dobësinë e njeriut në të gjitha aspektet. Njeriu është i pafuqishëm vetë dhe kurrë nuk ka sukses pa ndihmën, mbështetjen dhe butësinë e Allahut të Lartësuar. Kështu e shpëtoi Allahu i Madhëruar Jusufin (a.s) nga kjo sprovë kaq e vështirë dhe shkatërruese, por çështja tashmë ishte përhapur te njerëzit. Mes tyre kishte nga ata që e justifikonin, kishte nga ata që shpifnin dhe kishte nga ata që qortonin. Atëherë, paria mori një vendim:

- **“Më pas, edhe pasi panë argumentet, ata e vendosën (padrejtesisht) që ta burgosnin atë (Jusufin) për njëfarë kohe.”**

- Duke parë situatën që ishte krijuar, edhe pse kishte argumente të qarta që tregonin për pastërtinë dhe pafajësinë e Jusufit, ata

vendosën që ta burgosnin atë për njëfarë kohe.

Ajeti 36 - 40

36. Së bashku me të, hynë në burg dy të rinj. Njëri prej tyre tha: “Unë pashë në ëndërr sikur po shtrydhja rrush (për verë)”. Ndërsa tjetri tha: “Unë pashë në ëndërr sikur po mbaja mbi kokë një bukë, që po e çukisnin zogjtë. A mund të na i shpjegosh këto ëndrra, se dukesh vërtet që je njeri i mirë?”

37. Ai tha: “Përpara se të vijë ushqimi që hani, unë kam për t’jua shpjeguar ato (ëndra) që patë. Këtë gjë ma ka mësuar Zoti im. Unë i kam braktisur ata njerëz që nuk besojnë në Allahun dhe që e mohojnë jetën tjetër.

38. Unë ndjek fenë e etërve të mi: Ibrahimit, Is’hakut dhe Jakubit. Ne kurrë nuk i kemi bërë shok Allahut. Kjo është prej mirësive të shumta të Allahut për ne dhe për njerëzimin në tërësi, por shumica e njerëzve nuk tregojnë mirënjohje për këtë.

39. O dy shokët e mi të burgut! Si mendoni ju, a është më mirë të adhurohen zota të ndryshëm apo veç Allahu, që është Një e Ngadhënjimtar?

40. Ata që ju adhuronin përveç Allahut, nuk janë gjë tjetër, veçse emra, që i keni vënë vetë ju dhe paraardhësit tuaj, sepse Allahu nuk ka sjellë asnjë fakt për ta. I gjithë sundimi (dhe Ligji) është vetëm në dorë të Allahut. Ai ka urdhëruar që të mos adhuronin askënd (dhe asgjë) tjetër veç Tij. Kjo është feja e drejtë, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Së bashku me të, hynë në burg dy të rinj.” - Në burg bashkë me Jusufin (a.s.) ishin edhe dy djem të rinj. Ata kishin parë nga një ëndërr dhe ia treguan Jusufit, në mënyrë që ai t’ua shpjegonte:

- “Njëri prej tyre tha: “Unë pashë në ëndërr sikur po shtrydhja rrush (për verë)”. Ndërsa tjetri tha: “Unë pashë në ëndërr sikur po mbaja mbi kokë një bukë, që po e çukisnin zogjtë.”” - Ata

pyetën Jusufin se ç’kuptim kishin ëndrrat e tyre. Ata i thanë: “Ne të shohim se ti je bamirës me njerëzit.”

- “A mund të na i shpjegosh këto ëndrra, se dukesh vërtet që je njeri i mirë?”” - Tregohu i mirë me ne dhe na shpjego ëndrrat tona, ashtu siç je treguar i mirë me të tjerët. Kështu, ata kërkuan të miqësoheshin me Jusufin, duke e vlerësuar për bamirësinë dhe mirësjelljen e tij ndaj njerëzve. Atëherë, Jusufi (a.s.) iu përgjigj:

- “Ai tha: “Përpara se të vijë ushqimi që hani, unë kam për t’jua shpjeguar ato (ëndra) që patë.” - Qetësohuni, sepse shumë shpejt do t’jua shpjegoj ëndrrat që keni parë, para se të vijë ushqimi i drekës apo i darkës. Me sa duket, para se t’ua shpjegonte ëndrrat, Jusufi shfrytëzoi rastin kur ata ishin të gatshëm për ta dëgjuar, për t’i ftuar ata në besimin e drejtë dhe teuhid, duke shpresuar që ata ta pranonin ftesën e tij. Ai u foli me urtësi dhe ngrohtësi:

- “Këtë gjë ma ka mësuar Zoti im.” - Shpjegimi i ëndrrave është dhunti prej Zotit tim, duke më dalluar mbi të tjerët.

- “Unë i kam braktisur ata njerëz që nuk besojnë në Allahun dhe që e mohojnë jetën tjetër.” - Kuptimi: Unë e kam konsideruar si diçka të braktisur dhe kurrë nuk e kam pranuar fenë e atyre që nuk besojnë në ahiret. Asnjëherë nuk kam qenë pjesë e besimit të shtrembëruar dhe të devijuar të popujve të humbur, por gjithmonë jam larguar prej tyre. Ky ajet nuk duhet keqkuptuar dhe kurrsesi nuk mund të thuhet se Jusufi ka qenë më përpara në fenë e devijuar dhe pastaj e ka lënë atë, përkundrazi:

- “Unë ndjek fenë e etërve të mi: Ibrahimit, Is’hakut dhe Jakubit.” - Pastaj, Jusufi u shpjegoi se cila ishte kjo fe, duke thënë:

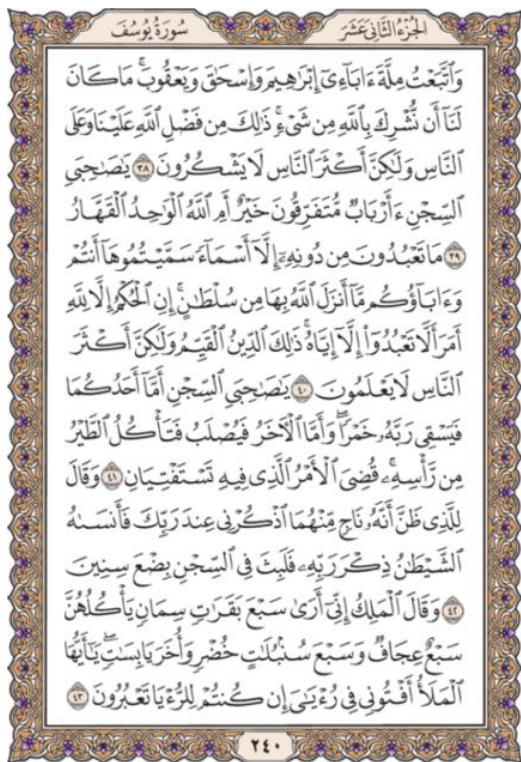
- “Ne kurrë nuk i kemi bërë shok Allahut.” - Nuk mund të ndodhë kurrë që ne t’i bëjmë shirk Allahut të Madhëruar, por e njësojmë gjithmonë Atë, duke e adhuruar si një të vetëm, ashtu sikurse na ka mësuar

dhe na ka udhëzuar vetë Ai përmes Shpalljes.

- **“Kjo është prej mirësive të shumta të Allahut për ne dhe për njerëzimin në tërësi,...”** - Kjo është prej mirësisë dhe mëshirës së Allahut, që na ka dalluar mbi të tjerët. Ata që Allahu i Madhëruar i ka udhëzuar në këtë fe janë të dalluar mbi të gjithë njerëzit e tjerë. Nuk ka mirësi më të madhe sesa mirësia e ‘Islamit’, pra, e dorëzimit tërësisht tek Allahu i Madhëruar, sipas fesë së pastër të Tij. Kush e pranon këtë fe dhe nënshtrohet për të jetuar sipas saj, është vërtet i zgjedhur dhe fatlum, sepse i është dhënë mirësia më e madhe nga Allahu i Madhëruar, me të cilën arrin lumturinë në dynja dhe ahiret.

- **“...por shumica e njerëzve nuk tregojnë mirënjohje për këtë.”** - Atyre u ofrohet mirësia, bujaria dhe mëshira e Allahut të Madhëruar, u ofrohet udhëzimi i Tij i mrekullueshëm dhe lumturues, e megjithatë, ata nuk e pranojnë, nuk e respektojnë dhe nuk e trajtojnë seriozisht, duke i dhënë hakun që i takon. Këto ajete janë një mësim i vyer për rrugën që duhet të ndjekim kur ftojmë njerëzit në fe. Jusufi vërejtë se dy djemtë e burgut e respektonin dhe e vlerësonin si bamirës ndaj tyre. Për këtë arsye, ai u mësoi se kjo vlerë që ata shihnin tek ai ishte thjesht një dhuratë prej Allahut të Lartësuar. Kjo mirësi - u shpjegoi Jusufi - ka disa faktorë. Fillimisht, ajo bazohet në lënien e idhujtarisë dhe pasimin e rrugës së profetëve pararendës të Allahut të Madhëruar. Kjo gjë më bëri që ju të më respektoni dhe më nderoni tani. Nëse edhe ju dëshironi që të respektoheni dhe të jeni bamirës, duhet që të ndiqni të njëjtën rrugë. Pastaj Jusufi i fton haptazi në besimin e pastër monoteist:

- **“O dy shokët e mi të burgut! Si mendoni ju, a është më mirë të adhurohen zota të ndryshëm apo veç Allahu, që është Një e Ngadhënjimtar?”** - Kuptimi: Mendoni pak! Si, vallë, mund t’u nënshtrohesh ca krijesave të dobëta, që nuk kanë mundësi të bëjnë mirë apo keq, as të

japin dhe as të privojnë?! Ato janë thjesht krijesa: pemë, gurë, melekë, xhindë etj., që adhurohen nga idhujtarët pa asnjë fakt nga Zoti i Madhërishtëm. A janë këta më të mirë, apo është Allahu i Madhërishtëm, i Cili ka cilësitë më absolute, më të plota dhe larg mangësive? Allahu është ‘*El Uâhid*’ - i Vetmi dhe i Pakrahasueshmi në Qenien, cilësitë dhe në veprat e Tij. Ai nuk ka të ngjashëm dhe partner në asnjë aspekt dhe këndvështrim qoftë. Allahu është ‘*El Kahhâr*’ - Nënshtruesi, Mposhtësi, para të Cilit janë nënshtuar të gjitha krijesat. Të gjithë janë të përlulur përballë pushtetit të Tij. Çfarë dëshiron Allahu të ekzistojë, ekziston, dhe çfarë nuk e dëshiron Ai të ekzistojë, kurrë nuk ka për të ekzistuar. Allahu i Lartësuar thotë në një ajet tjetër kuranor: “Nuk ka asnjë gjallesë në tokë, që Allahu të mos ia ketë garantuar furnizimin. Ai e di vendbanimin dhe vendprehjen e tyre. Gjithçka gjendet në një libër të qartë.” [Hud 6]. Sigurisht, Ai që ka këtë madhësi është më i mirë sesa ata idhuj të cilët janë thjesht emërtime të shpikura nga njerëzit.

Ata janë të mangët dhe të pafuqishëm. Ata nuk kanë asnjë cilësi madhështore, sikurse ka Allahu i Madhëruar. Cilësitë e tyre janë të mangëta, dhe po kështu janë edhe veprat e tyre. Prandaj Jusufi (a.s) u thotë djemve të burgut:

- **“Ata që ju adhuronin përveç Allahut, nuk janë gjë tjetër, veçse emra, që i keni vënë vetë ju dhe paraardhësit tuaj, sepse Allahu nuk ka sjellë asnjë fakt për ta.”** -

Ata janë disa sende, të cilëve ju u keni vënë emra dhe i keni quajtur zot, ndërkohë që ata janë hiçgjë dhe nuk kanë asnjë cilësi madhështore të Allahut të Lartësuar. Për adhurimin e tyre nuk ka zbritur asnjë argument nga Allahu i Lartësuar: “Allahu nuk ka sjellë asnjë fakt për ta” Madje, përkundrazi, Allahu i Madhëruar ka zbritur argumente që ndalojnë adhurimin e tyre dhe që bëjnë të qartë kotësinë e këtij adhurimi. Duke qenë se Allahu i Lartësuar nuk ka zbritur argumente për të treguar se ata duhet të adhurohen, atëherë nuk ka asnjë lloj mënyre tjetër për të argumentuar saktësinë e adhurimit që u kushtohet atyre.

- **“I gjithë sundimi (dhe Ligji) është vetëm në dorë të Allahut.”** - Gjykimi i përket veçse Allahut të Madhëruar, që është i Vetëm dhe i Pashoq. Vetëm Ai zbret ligjet e jetës dhe të adhurimit. Veç Allahu i Lartësuar është Ai që urdhëron dhe ndalon. Allahu i Lartësuar gjithmonë ju ka urdhëruar që:

- **“Ai ka urdhëruar që të mos adhuronin askënd (dhe asgjë) tjetër veç Tij.”** - Kjo është feja e drejtë, që të çon drejt suksesit. Çdo rrugë tjetër është e shpikur nga njerëzit dhe të çon drejt dështimit dhe drejt zemërimit të Allahut të Madhëruar .

- **“Kjo është feja e drejtë, por shumica e njerëzve nuk e dinë.”** - Ata nuk e njohin realitetin e gjërave. Çështjet që ka shtjelluar Allahu i Madhëruar janë aq të qarta, saqë nuk lënë asnjë dyshim, por shumica e njerëzve nuk i dinë dhe nuk duan që t'i mësojnë këto çështje. Ndryshimi mes teuhidit dhe shirkut është lehtësisht i kuptueshëm, por ata thjesht nuk duan të

kuptojnë. Duke qenë se ata nuk duan që të kthehen tek Allahu i Madhëruar, atëherë patjetër do të bien në shirk dhe do të adhurojnë zota të tjerë të rremë. Kështu, Jusufi (a.s) i ftoi dy shokët e tij të burgut që të adhuronin Allahun e Lartësuar duke e njësuar dhe duke ia kushtuar me sinqeritet të gjitha adhurimet vetëm Atij. Ka mundësi që ata ta kenë pranuar këtë ftesë dhe të jenë udhëzuar, duke e marrë të plotë mirësinë e Allahu ndaj tyre. Por ka mundësi që të kenë refuzuar dhe të kenë vazhduar në idhujtarinë e tyre, dhe në këtë mënyrë ata nuk do të kenë asnjë justifikim para Zotit të Madhëruar. Pas kësaj ftese kaq të bukur dhe të qartë, Jusufi vijoi me shpjegimin e ëndrrave, për të cilat ata e kishin pyetur:

Ajetet 41 - 42

41. O dy shokët e mi të burgut! Njëri prej jush do t'i shërbejë verë zotërisë të vet, kurse tjetri do të kryqëzohet dhe shpendët do t'i hanë kokën. Kështu është përcaktuar çështja, për të cilën kërkuat shpjegim.

42. Atij, për të cilin besonte se do të shpëtonte, i tha: “Më kujto mua te zotëria yt!”. Por shejtani e bëri të harronte e të mos e kujtonte te zotëria i tij. Dhe kështu ai mbeti në burg edhe për disa vjet.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O dy shokët e mi të burgut! Njëri prej jush do t'i shërbejë verë zotërisë të vet, kurse tjetri do të kryqëzohet dhe shpendët do t'i hanë kokën.”** - Sipas shpjegimit, ai i cili pa në ëndërr se po shtrydhte lëng frutash, do të dilte nga burgu dhe do t'i shërbente pije zotërisë së tij sërish, ashtu si më parë. Për sa i përket tjetrit, që kishte parë në ëndërr se po mbante mbi kokë bukë, të cilën po e hanin zogjtë, ai do të ekzekutohej. Pas ekzekutimit, ai nuk do të varrosej, por do të kryqëzohej në një vend të hapur, ku zogjtë do t'i çukisnin pastaj kokën. Ky shpjegim do të bëhej realitet pikërisht ashtu siç u tha, dhe kjo nuk kishte dyshim:

- “Kështu është përcaktuar çështja, për të cilën kërkuat shpjegim.” - Ky është interpretimi i ëndrrave tuaja. Kjo është një çështje tashmë e përcaktuar dhe e pandryshueshme.

- “Atij, për të cilin besonte se do të shpëtonte, i tha: “Më kujto mua te zotëria yt!”.” - Jusufi iu drejtua të riut që, sipas ëndrrës, do të lirohej dhe do t'i shërbente zotërisë së tij, dhe i tha: “Më kujto mua te zotëria yt!”. Pra, hape çështjen time te zotëria yt, se mbase kështu ai vendos që të pastrojë figurën time para ligjit dhe të më lirojë nga burgu. Por Allahu i Madhëruar thotë:

- “Por shejtani e bëri të harronte e të mos e kujtonte te zotëria i tij ...” - Shejtani i mallkuar e bëri atë djalë që, kur të dilte, ta harronte Allahun dhe gjithçka që të afron tek Allahu. Ndër çështjet që harroi ishte edhe porosia e Jusufit, i cili e meritonte që të shpërblehej për bamirësinë që i kishte bërë në burg. Por, gjithsesi, çdo gjë ndodh me përcaktimin e Allahut të Lartësuar, i Cili do ta çonte deri në fund planin e Tij:

- “Dhe kështu ai mbeti në burg edhe për disa vjet.” - Shprehja: “*bid'a sinin*” do të thotë: nga tre deri në nëntë vjet. Për këtë arsye, thuhet se Jusufi ka qëndruar në burg shtatë vjet. Pastaj, kur Allahu i Lartësuar desh i nxirrte Jusufin nga burgu, caktoi një shkak për ta realizuar këtë vendim. Qëllimi ishte që ta ngrinte lart gradën dhe famën e Jusufit. Shkak u bë një ëndërr që pa Mbreti i atij vendi.

Ajeti 43 - 49

43. Mbreti (*i Egjiptit*) tha: “Kam parë në ëndërr shtatë lopë të majme, që haheshin nga shtatë lopë të dobëta, si dhe shtatë kallinj të gjelbër e shtatë të tjerë të tharë. Ma shpjegoni, o ju pari, ëndrrën time, nëse dini t'i shpjegoni ëndrrat!”

44. Ata thanë: “Janë ëndrra të përziera. Ne nuk dimë t'i shpjegojmë ëndrra të tilla.”

45. Por ai që ishte liruar prej atyre të dyve (*që kishin qenë në burg*) u kujtua pas një kohe dhe tha: “Do t'jua tregoj unë

kuptimin e saj. Më lejoni të shkoj (*te Jusufi*)!”

46. O Jusuf (*tha ai*)! O njeri i sinqertë! Si e shpjegon (*ëndrën*) që shtatë lopë të majme haheshin nga shtatë lopë të dobëta dhe shtatë kallinj të gjelbër e shtatë të tjerë të tharë? Ndoshta kur të kthehem te njerëzit, ata do të kuptojnë.”

47. Ai (*Jusufi*) tha: “Mbillni shtatë vjet rresht! Prodhimin e korrur lëreni në kallinj, përveç një pakice, që do ta përdorni për ushqim!”

48. Pastaj do të vijë shtatë vite shumë të vështira, që do t'i harxhojnë ato që i keni ruajtur, përveç një pakice nga ajo që ju do ta ruani.

49. Më pas do të vijë një vit plot begati për njerëzit dhe plot të vjela.”

Shpjegimi i ajeteve

Kur Allahu i Lartësuar desh i nxirrte Jusufin nga burgu, bëri që Mbreti i atij vendi të shihte një ëndërr të çuditshme, shpjegimi i së cilës do të ishte mirësi për të gjithë popullin. I vetmi që do ta shpjegonte atë ëndërr ishte Jusufi (a.s), duke nxjerrë në pah diturinë dhe vlerën e lartë të tij. Kështu, ai do të nderohej në të dyja jetët. Që kjo gjë të realizohej plotësisht, Allahu i Lartësuar bëri që këtë ëndërr ta shikonte pikërisht Mbreti, që kontrollon të gjitha çështjet e popullit të tij. Kështu, Mbreti pa një ëndërr të çuditshme, e cila i trazoi shpirtin, prandaj ai mblodhi të gjithë dijetarët dhe njerëzit e mençur të vendit.

- “Mbreti (*i Egjiptit*) tha: “Kam parë në ëndërr shtatë lopë të majme, që haheshin nga shtatë lopë të dobëta, si dhe shtatë kallinj të gjelbër e shtatë të tjerë të tharë.”” - Ishte shumë e çuditshme që shtatë lopë të dobëta të hanë shtatë lopë të shëndosha dhe të forta. Gjithashtu pa dhe shtatë kallinj të gjelbër e të tjerë të tharë. Pastaj iu drejtua dijetarëve që i kishte mblodhur dhe u thotë:

- “Ma shpjegoni, o ju pari, ëndrrën time, nëse dini t'i shpjegoni ëndrrat!” - Ma shpjegoni këtë ëndërr, që duhet të ketë veç

një kuptim, dhe të gjithë ju duhet ta dini këtë kuptim. Por ata thanë:

- **“Ata thanë: “Janë ëndrra të përziera. Ne nuk dimë t’i shpjegojmë ëndrra të tilla”.**” - Domethënë: janë thjesht ëndrra pa rëndësi, që nuk kanë ndonjë shpjegim. Sigurisht, kjo erdhi nga padituria e tyre dhe ishte, në njëfarë mënyre, edhe justifikim. Pastaj thanë: “ne nuk dimë të komentojmë ëndrra të tilla”. Pra, ne mund të interpretojmë ëndrrat e vërteta, ndërsa për sa u përket “*aḥlâmeve*” - trazimeve të shejtanit ose ëndrrave të cilat vijnë nga vetvetja, - ne nuk i shpjegojmë dot ato. Kësisoj, ata bënë dy gjëra njëherësh: e para, treguan paditurinë e tyre dhe tjetra ishte këmbëngulja në përgjigjen e tyre të gabuar. Ata nuk gjykuan drejt kur thanë se ishin: “ëndrra të përziera” dhe nuk e pranuan sinqerisht që nuk dinin t’i shpjegonin. Ky qëndrim nuk u lejohet njerëzve fetarë, të ditur dhe të mençur. Ata thjesht duhet të thoshin: “Nuk e dimë”. E gjithë kjo parapërgatitje tregon për butësinë dhe përkujdesin e veçantë të Allahut të Lartësuar për Jusufin (a.s). Nëse që në fillim do të ishte Jusufi ai që do ta shpjegonte këtë ëndërr, ata injorantë që rrethonin Mbretin do të shtireshin si të ditur dhe do të thoshin: “Po, është e vërtetë. Ky është shpjegimi i saktë.”. Në këtë mënyrë, shpjegimi i ëndrrës nga Jusufi nuk do të kishte vlerësimin që meritonte. Prandaj, duke qenë se Mbreti fillimisht ua la atyre shpjegimin e ëndrrës dhe ata nuk patën dije dhe aftësi për ta shpjeguar, si edhe duke qenë se Mbreti ishte tepër i interesuar për të ditur të vërtetën, atëherë, në të tilla kushte Jusufi do të kishte një tjetër vlerësim dhe rëndësi. Kjo i përngjan disi mënyrës që përdori Allahu i Lartësuar për të nxjerrë në pah diturinë dhe vlerën e Ademit ndaj melekëve. Pasi i mësoi Ademit të gjitha emrat e gjërave, Allahu i Lartësuar u kërkoi melekëve që t’i tregonin ato. Por kur ata u treguan të paaftë ta bënin, atëherë doli në pah vlera e diturisë me të cilën ishte dalluar Ademi, që iu përgjigj kërkesës së shtruar

nga Allahu i Lartësuar. Kjo është e ngjashme edhe me atë që do të ndodhë Ditën e Gjykimit. Atë ditë, të gjithë krijesat do të kërkojnë prej profetëve që të ndërmjetësojnë tek Allahu i Lartësuar për të nisur gjykimin. Pasi të shkojnë tek të gjithë profetët dhe ata, pa përjashtim, do të tregojnë pamundësinë e tyre për t’iu përgjigjur kësaj kërkesë, përfundimisht do të shkojnë tek Muhamedi ﷺ. Ai do të bjerë në sexhde nën Fronin e Allahut të Lartësuar, i Cili do t’i përgjigjet kërkesës së tij. Në këtë mënyrë del në pah madhështia e këtij profeti të zgjedhur dhe të mrekullueshëm të Allahut të Lartësuar. Pasi të gjithë profetët distancohen nga kërkesa e krijesave për ndërmjetësim, Muhamedi ﷺ thotë: “*Ene leha, ene leha*” - “Unë jam për të, unë jam për të”. Do të jetë ai që do të ndërmjetësojë për të gjitha krijesat dhe për fillimin e llogarisë atë ditë. Me këtë vepër, Profeti ﷺ do të arrijë gradën më të lartë që mund të arrijë ndonjë krijesë, gradë e cila quhet “*El Meḳâmu el Maḥmud*”, pra, “Grada e lavdisë”. Këtë gradë Allahu i Lartësuar nuk ia ka dhënë asnjë krijesë tjetër, përveç Muhamedit ﷺ. Për këtë gradë, atë do ta kenë zili gjithë, të parët dhe të fundmit. *Subhanallah!* I Lartësuar është Allahu! Sa i kujdesshëm, sa i dashur dhe i butë është me të dashurit e Tij! Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Por ai që ishte liruar prej atyre të dyve (që kishin qenë në burg) u kujtua pas një kohe dhe tha: “Do t’jua tregoj unë kuptimin e saj.”**” - Ky ishte njëri prej dy djemve të burgut, që sipas ëndrrës që kishte parë - do t’i jepte zotërisë së tij pije dhe do të lirohej. Ishte ai të cilin Jusufi e porositi që ta përkujtonte tek padroni. Kështu, atij iu kujtua Jusufi dhe porosia e tij. Ai e kuptoi se vetëm Jusufi mund ta shpjegonte këtë ëndërr, prandaj tha:

- **“Më lejoni të shkoj (te Jusufi)!”** - Pra, më dërgoni tek Jusufi, që t’i kërkoj ndihmë për këtë çështje. Kështu, ata e dërguan te Jusufi në burg. Kur u takuan, Jusufi nuk e qortoi për harresën e tij, por e dëgjoi kërkesën e tij

me butësi dhe mirësjellje. Djali iu drejtua Jusufit me këto fjalë:

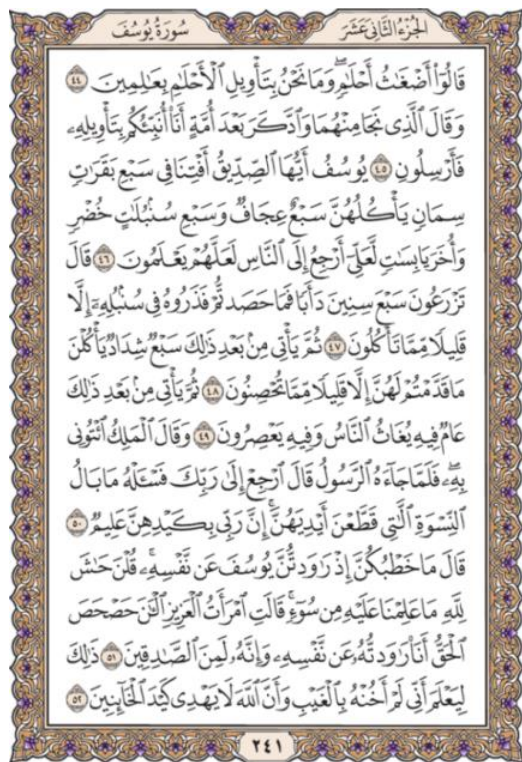
- **“O Jusuf (-tha ai)! O njeri i sinqertë!”** – Ai e quajti *“siddik”* - i sinqertë dhe i vërtetë në fjalë dhe vepra.

- **“Si e shpjegon (ëndrën) që shtatë lopë të majme haheshin nga shtatë lopë të dobëta dhe shtatë kallinj të gjelbër e shtatë të tjerë të tharë? Ndoshta kur të kthehem te njerëzit, ata do të kuptojnë.”**

- Kuptimi: Njerëzit mezi presin shpjegimin e kësaj ëndrre, sepse janë shumë të shqetësuar. Kështu, Jusufi i interpretoi shtatë lopët e shëndosha dhe shtatë kallinj të gjelbër si shtatë vite të mira, me prodhim të bollshëm dhe të begatshëm. Ndërsa shtatë lopët e dobëta dhe shtatë kallinj të thatë i interpretoi si shtatë vite thatësire dhe pa bereqet. Ata i punonin dhe i ujnisnin tokat me lopë zakonisht. Ndërsa kallinj të drithit ishin ushqimi bazë. Kjo që simbolika e lopëve dhe e drithërave. Duke qenë se lopët ishin të fuqishme dhe kallinj të gjelbër, kjo tregonte se ato vite do të ishin plot begati. Ndërsa e kundërta e tyre kishte kuptim të kundërt me shpjegimin e parë. Jusufi nuk u përqendrua vetëm në shpjegimin e ëndrës, por dha edhe këshilla se si duhet të vepronin. Ai i mësoi që gjatë shtatë viteve të para të begatshme, të përgatiteshin mirë për vitet e krizës:

- **“Ai (Jusufi) tha: “Mbillni shtatë vjet rresht! Prodhimin e korrur lëreni në kallinj, përveç një pakice, që do ta përdorni për ushqim!”** - Mbillni për shtatë vjet rresht, njëri pas tjetrit. Prodhimet magazinoni me kujdes, që të mos prishen, përveç një sasive të vogël, të cilën do të keni nevojë ta përdorni si ushqim gjatë këtyre viteve të begatshme, por pa e tepruar. Ruani sa më tepër prodhime për vitet e thatësisë.

- **Pastaj do të vijnë shtatë vite shumë të vështira, që do t'i harxhojnë ato që i keni ruajtur, përveç një pakice nga ajo që ju do ta ruani.”** - Pas shtatë viteve të begatshme, do të vijnë shtatë vite krize e thatësie, të cilat do të shpëtojnë të gjitha rezervat që ju do të grumbulloni, sado

shumë që të jenë. Ju do të harxhoni gjithçka, përveç një pjese të vogël, të cilën do ta veçoni për farë.

- **“Më pas do të vijë një vit plot begati për njerëzit dhe plot të vjela.”** - Pas shtatë viteve të vështira do të vijë një vit me shira të bollshëm, i cili do të shtojë prodhimin dhe të ardhurat. Prodhimi i rrushit do të jetë shumë më tepër sesa nevoja për ta ngrënë të tërë, prandaj ju do ta shtrydhni dhe do ta ktheni në pije. Përmendja e këtij viti të begatshëm pas shtatë viteve të vështira nuk ishte kuptuar nga ëndrra e Mbretit. Jusufi e nxori atë prej faktit se, pas vështirësisë, vjen gjithmonë lehtësimi. Pas shtatë viteve të krizës, pa dyshim do të vinte një vit i begatë, që do të largonte vuajtjet e njerëzve. Kështu, kur ky djalosh u kthye tek njerëzit dhe u tregoi shpjegimin e ëndrës nga Jusufi, ata u mahnitën dhe u gëzuan pa masë.

Ajetet 50 - 57

50. Mbreti tha: “Ma sillni këtu atë (Jusufin)!” Kur i dërguari shkoi te Jusufi, ai i tha: “Kthehu te zotëria yt dhe pyete:

“Si është puna e atyre grave që prenë duart e veta? Vërtet, Zoti im e di shumë mirë dredhinë e tyre”.

51. Ai (mbreti) u tha (grave): “Si qe puna juaj, kur deshët të tundonit Jusufin?” Ato thanë: “Zoti na ruajt! Nuk dimë që ai të ketë bërë ndonjë të keqe.” Gruaja e Ministrit tha: “Tani do të dalë në shesh e vërteta. Isha unë ajo që ngulmova ta tundoj atë, kundër dëshirës së tij. Ai është, vërtet njeri i drejtë.

52. Këtë e them për ta ditur se unë nuk e kam tradhtuar asnjëherë atë dhe se Allahu nuk u jep sukses dredhive të tradhtarëve.

53. Unë kurrsesi nuk e shfajsoj veten time. Sigurisht, shpirti (i njeriut) është i prirur për ligësi, përveç atij që e ka mëshiruar Zoti im. Me të vërtetë, Zoti im është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”

54. Atëherë, Mbreti tha: “Ma sillni këtu atë, ta mbaj pranë vetes sime!” Pasi bisedoi me të, tha: “Tashmë ti ke një pozitë të lartë dhe je i besueshëm për ne.”

55. Ai (Jusufi) tha: “Më cakto mua si përgjegjës të depove të vendit! Unë të ofroj besnikërinë dhe diturinë time.”

56. Kështu, Ne i dhamë Jusufit pozitë të lartë në atë vend, që ai të zotëronte çfarë të dëshironte e ku të dëshironte. Ne e bekojmë me mëshirën Tonë atë që duam dhe kurrë nuk ua humbim shpërblimin vepërmirëve.

57. Por pa dyshim, shpërblimi i botës tjetër është shumë më i mirë për ata që besojnë dhe janë të devotshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Mbreti tha: “Ma sillni këtu atë (Jusufin)!”**” - Mbreti urdhëroi që t’ia sillnin aty Jusufin. Por kur i dërguari i Mbretit shkoi në burg dhe i përcolli Jusufit urdhrin e Mbretit, Jusufi refuzoi që t’i përgjigjej menjëherë. Këtë e bëri për arsye që, fillimisht, të pastrohej figura e tij dhe të dilte në pah pafajësia e plotë për krimin që e kishin akuzuar dhe për të cilin e kishin burgosur. Sigurisht, kjo tregon për durimin

e këtij profeti të zgjedhur dhe për logjikën e fortë dhe të hollë të tij. Jusufi i drejtohet të dërguarit të Mbretit dhe i thotë:

- **“Kur i dërguari shkoi te Jusufi, ai i tha: “Kthehu te zotëria yt dhe pyete: “Si është puna e atyre grave që prenë duart e veta?”!**” - Shko tek Mbreti yt dhe pyete atë rreth atyre grave që prenë duart e tyre! Kërkoju atyre shpjegim për gjithçka që ndodhi në atë kohë, sepse kjo është çështje shumë e njohur për njerëzit!

- **“Vërtet, Zoti im e di shumë mirë dredhinë e tyre”.** - Çojini ato gratë te Mbreti dhe kërkojuni shpjegim për gjithçka që ndodhi! Vërtet, Zoti im e di shumë mirë dredhinë e tyre dhe ka për ta nxjerrë në pah të vërtetën. Kështu, kur ato u paraqitën përpara Mbretit, ai u tha:

- **“Si qe puna juaj, kur deshët të tundonit Jusufin?”** - Ai u kërkoi shpjegim të qartë dhe të hollësishëm për Jusufin. A ishte ai vërtet fajtor për ato çfarë flitej dhe për të cilat ishte burgosur, apo ishte i pastër? Atëherë ato, duke dëshmuar për pastërtinë dhe pafajsinë e Jusufit, thanë:

- **“Zoti na ruajt! Nuk dimë që ai të ketë bërë ndonjë të keqe.”** - Nuk njohim ndonjë të keqe që mund ta ketë bërë ai, as të vogël dhe as të madhe. Me këtë deklaratë u rrëzua tërësisht akuza kundër Jusufit dhe mbeti vetëm dëshmia e gruas së Ministrit. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Gruaja e Ministrit tha: “Tani do të dalë në shesh e vërteta.”**” - Tani doli në pah e vërteta dhe u rrëzuan të gjitha akuzat që rëndonin mbi Jusufin. Ai u dënua padrejtësisht me burg, për shkak të një faji që kurrë nuk e pati kryer. Duke nxjerrë në pah më shumë pastërtinë e Jusufit, ajo tha:

- **“Isha unë ajo që ngulmova ta tundoj atë, kundër dëshirës së tij. Ai është vërtet njeri i drejtë.”** - Ai është i dëlirë dhe i vërtetë, si në fjalë, ashtu edhe në të gjitha veprat e tij. Pastaj ajo tha:

- **“Këtë e them për ta ditur se unë nuk e kam tradhtuar asnjëherë atë...”** - Unë e pranoj gabimin thjesht për një qëllim: për ta ditur se unë nuk e kam tradhtuar asnjëherë

atë. Ka mundësi që ajo të ketë patur për qëllim sqarimin e burrit të saj, domethënë: “që ta kuptojë burri im se unë thjesht e tundova atë, por nuk kam bërë asgjë më tepër se kaq.”. Por ka mundësi që kuptimi të jetë gjithashtu: “që ta dijë Jusufi se, me këtë deklaratë, domethënë pranimi që isha unë ajo që e tundova atë, unë kam për qëllim që të dalë në pah singëriteti i tij. Le ta kuptojë ai se, edhe gjatë kohës kur ai ka qenë në burg, unë gjithmonë e kam pranuar dhe deklaruar pastërtinë e tij.”.

- **“...dhe se Allahu nuk u jep sukses dredhive të tradhtarëve.”** - E bëj këtë dëshmi - thotë gruaja e Ministrit, - edhe për të treguar se çdo intrigant dhe trillues do ta pësojë një ditë nga intrigat dhe mashtrimet e tij. Nuk ka dyshim se çështja do të qartësohet dhe e vërteta do të dalë në pah. Por duke qenë se në fjalët e saj dukej qartë një lloj justifikimi dhe dëshmie për pastërtinë e shpirtit të saj, a thua se ajo nuk kishte kryer ndonjë faj ndaj Jusufit, menjëherë tha:

- **“Unë kurrsesi nuk e shfajësoj veten time.”** - Unë nuk dua të tregoj se jam e pafajshme në lidhje me animin drejt haramit dhe nuk e refuzoj se e dëshirova me forcë, madje planifikova edhe kurthin për ta realizuar këtë çështje. Unë e pranoj këtë gabim dhe dëshmoj se:

- **“Sigurisht, shpirti (i njeriut) është i prirur për ligësi,…”** - Nefsi urdhëron shpesh njeriun për të kryer vepra të këqija. Nefsi që urdhëron për të keq është ndër armët, miqtë dhe aleatët më të fortë të shejtanit të mallkuar. Përmes tij, i mallkuari ndërhyr dhe ndikon fort tek njerëzit, por jo tek të gjithë.

- **“përveç atij që e ka mëshiruar Zoti im.”** - Ata të cilët Allahu i Lartësuar i ka mëshiruar, i ka shpëtuar nga ky lloj nefsi (*shpirti ose prirje*) që i urdhëron për të këqija. Madje, tek ata, ky nefsi është bërë *“mutmeinne”*- i qetë, që ka gjetur prehjen dhe kënaqësinë tek Zoti i tij. Ai është nënshtruar për t’iu bindur dhe për të jetuar sipas ftuesit të Allahut të Lartësuar dhe

udhëzimeve të tij. Sigurisht, kjo nuk është aspak meritë e vetë nefsit, por është një dhuratë dhe bamirësi nga Allahu i Lartësuar, i Cili është Bujar, Mëshirëplotë dhe i Dashur me të zgjedhurit e Tij:

- **“Me të vërtetë, Zoti im është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Allahu është *El Gafur* - Falësi i Madh, i cili fal të gjitha gjynahet e atyre që i kryejnë ato dhe pastaj pendohen dhe kthehen të nënshtruar, duke kërkuar faljen dhe mëshirën e Tij. Gjithashtu, Allahu është *El Rahim* - Mëshirëplotë, sepse Ai ua pranon pendimin të penduarve, u jep sukses atyre që të bëjnë punë të mira dhe i ndihmon që të largohen nga çdo vepër e keqe. Ky është mendimi më i saktë në lidhje me këto ajete. Pra, këto fjalë janë thënë nga gruaja e Ministrit dhe jo nga Jusufi, sepse i gjithë konteksti e tregon këtë. Madje, Jusufi në ato momente ishte akoma në burg dhe nuk ishte pranë Mbretit. Atëherë, pasi të gjithë u qartësuan për pafajësinë dhe dëlirësinë e plotë të Jusufit, Mbreti tha:

- **“Atëherë, Mbreti tha: “Ma sillni këtu atë, ta mbaj pranë vetes sime!”** - Kuptimi: Ma sillni këtu para meje, sepse unë e kam zgjedhur për të qenë nga shoqëruesit e mi më të afërt. Ai do të jetë i nderuar, i respektuar dhe i vlerësuar pranë meje.

- **“Pasi bisedoi me të, tha: “Tashmë ti ke një pozitë të lartë dhe je i besueshëm për ne.”** - Kur Jusufi filloi t’i fliste, respekti i Mbretit për të u shtua, prandaj i tha: “Tashmë ti ke një pozitë të lartë dhe je i besueshëm për ne. Ti do të kesh postin e një sekretari besnik, që është në gjendje të ruajë sekretin. Atëherë Jusufi, duke dashur që të jetë edhe më i dobishëm për popullin, i thotë Mbretit:

- **“Ai (Jusufi) tha: “Më cakto mua si përgjegjës të depove të vendit!”** - Kështu, Jusufi i kërkoi që të bëhej ministër i depove dhe ekonomisë së mbretërisë, me qëllim që të kujdesej ai për të gjitha të ardhurat e tokës dhe administrimin e tyre. Më pas tha:

- **“Unë të ofroj besnikërinë dhe diturinë time.”** - Unë jam shumë i kujdesshëm.

Pasurinë e vendit do ta shpenzoj atje ku duhet dhe asgjë nuk do të humbasë. Unë do të jem korrekt në mbulimin e kësaj detyre. Unë di si të administroj gjithçka që futet dhe del nga depoja. Unë të premtoj besnikëri dhe urtësi në punë. Kjo nuk tregon se Jusufi thjesht lakmonte të ishte në krye të kësaj detyre, por që ai dëshironte të ishte i dobishëm me diturinë dhe drejtësinë e tij. Duke qenë se ai i njihte mirë aftësitë e veta për ta bërë atë punë, ai e kuptoi se do të ishte shumë e dobishme për të gjithë njerëzit që këtë post ta merrte ai. Edhe nga ana tjetër, duke qenë se të tjerët nuk e kishin ndershmërinë dhe aftësinë e Jusufit, ai u ndie i detyruar që ta kërkonte haptas diçka të tillë. Pas kësaj kërkesë, Mbreti e vendosi atë si përgjegjës të depove të mbretërisë, siç tregon Allahu i Lartësuar:

“Kështu, Ne i dhamë Jusufit pozitë të lartë në atë vend, që ai të zotëronte çfarë të dëshironte e ku të dëshironte.” - Kështu, Allahu i Lartësuar i mundësoi Jusufit një jetë të mirë plot begati, pasuri, pushtet dhe autoritet. E si të ishte ndryshe, kur ajo ishte mirësi e dhuruar prej Allahut të Lartësuar për profetin e Tij të dashur dhe të devotshëm?! Thotë i Lartësuari:

- **“Ne e bekojmë me mëshirën Tonë atë që duam dhe kurrë nuk ua humbim shpërblimin vepërmirëve.”** - Kjo ishte mëshira e Allahut të Lartësuar për Jusufin. Ajo ishte dhuratë nga Allahu i Lartësuar, që është bujar dhe bamirës me të sinqertët dhe të dashurit e Tij. Sigurisht, mëshira e Allahut të Lartësuar për Jusufin dhe për të sinqertët nuk është e kufizuar vetëm për këtë botë, por edhe për ahiretin. Premtimi për botën e ardhshme është i mrekullueshëm:

- **“Por pa dyshim, shpërblimi i botës tjetër është shumë më i mirë për ata që besojnë dhe janë të devotshëm.”** - Jusufi ishte një nga prijësit e vepërmirëve (*muhsinin*), prandaj meritoi shpërblim në dynja dhe në ahiret. Siç thotë Allahu i Lartësuar: shpërblimi i botës tjetër, është shumë herë më i mirë për besimtarët dhe të

devotshmit, për ata që besojnë drejt dhe jetojnë sipas besimit të pastër. Ata largohen nga gjynahet e mëdha dhe nga gjynahet e vogla. Ndërsa imani i tyre i plotë konsiston në pranimin e sinqertë të gjithçkaje që ka urdhëruar Zoti të besohet, duke e shoqëruar me akte zemre dhe trupi, duke kryer të gjitha detyrimet dhe veprat e pëlqyeshme. Është ky lloj besimi që i shtyn ata të kryejnë të gjitha këto gjëra që i do dhe i pëlqen Allahu i Lartësuar.

Ajetet 58 - 68

58. Vëllezërit e Jusufit erdhën dhe u futën tek ai. Ai i njohu, ndërsa ata nuk e njohën.

59. Pasi i furnizoi me të gjithë mallrat e nevojshëm, u tha: “Më sillni këtu edhe vëllanë tuaj nga babai! A nuk e shikoni se unë jua jap ngarkesën të plotë dhe ju pres mirë?”

60. Nëse nuk ma sillni atë, nuk keni për të marrë drith tek unë e as mos u afroni këtej!”

61. Ata thanë: “Ne do të përpiqemi ta bindim babanë e tij për ta marrë. Sido që të jetë, ne do ta bëjmë këtë.”

62. Ai u tha shërbëtorëve të tij: “Vendoseni mallin (që e sollën si pagesë) së bashku me ngarkesën e tyre, që, kur të kthehen te familja e tyre, ta gjejnë aty! Ndoshta kështu do të kthehen sërish te ne”.

63. Kur shkuan tek i ati, i thanë “O baba! Nuk na japin më drith (nëse nuk e marrim me vete edhe vëllanë tonë). Prandaj, na e jep me vete vëllanë tonë, që të mund të marrim drith! Të sigurojmë se do ta ruajmë atë.”.

64. Ai tha: “A t’jua besoj juve, sikurse bëra më parë me vëllanë e tij?! Allahu është mbrojtësi më i mirë dhe Ai është më Mëshiruesi i mëshiruesve.”.

65. Kur (vëllezërit e Jusufit) hapën ngarkesën, gjetën aty mallin e tyre (për pagesë), që u ishte kthyer, dhe thanë: “O baba! Ç’duam më tepër?! Ky është malli ynë (për pagesë). Na qenka kthyer! Ne do të kemi më shumë drithë për familjen

tonë; ne do të kujdesemi për vëllanë tonë dhe do të kemi edhe një ngarkesë deveje më shumë. Kjo është veçse një sasi e vogël.”.

66. Ai (Jakubi) tha: “Nuk kam për ta dërguar atë me ju, derisa të më betoheni në Allahun, se do të ma ktheni pas, përveç nëse ju diktojnë rrethanat e vërtet nuk mundeni.”. Kur ata u betuan me betime të forta, ai tha: “Allahu është Dëshmitar (dhe Ruajtës) për gjithçka që thamë.”.

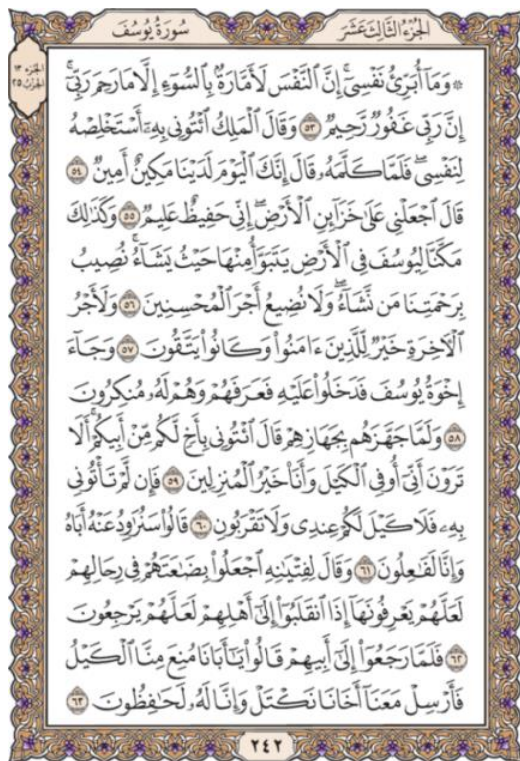
67. Ai tha: “O bijtë e mi! Mos hyni atje nga e njëjta portë, por nga porta të ndryshme! Por (me këshillën time), unë nuk mund të shmang prej jush asgjë prej caktimit të Allahut. I gjithë pushteti i përket vetëm Allahut. Unë vetëm Atij i mbështetem dhe vetëm Atij le t'i mbështeten besimtarët.”.

68. Ata hynë atje ashtu siç i pati porositur i ati. Por, kjo nuk ishte diçka që do të mund t'i ndihmonte nga caktimi i Allahut. Ajo ishte veçse një dëshirë e Jakubit në veten e tij, të cilën e tha. Ai i dinte mirë ato që Ne i kishim mësuar, ndërsa shumica e njerëzve nuk i dinë.

Shpjegimi i ajeteve

Jusufi (a.s) i administroi në mënyrën më të mirë depot dhe prodhimet bujqësore. Gjatë kohës së begatisë dhe shirave të bollshëm, i mbolli gjerësisht tokat e Egjiptit. Për magazinimin e prodhimit ai ndërtoi depo të mëdha, të papara ndonjëherë. Kështu, Jusufi krijoi mundësinë e ruajtjes të një mase sa më të madhe pasurie dhe ushqimesh. Pasi mbaruan vitet e begatisë, erdhën vitet e thatësirës dhe të krizës së madhe. Varfëria u përhap në të gjitha vendet rreth e rrotull, deri edhe në Palestinë, ku jetonin prindërit dhe vëllezërit e Jusufit. Në të tilla kushte, babai i tij, Jakubi (a.s), dërgoi bijtë e tij që të merrnin furnizime drithi nga Egjipti. Më tej, Allahu i Lartësuar tregon:

- “Vëllezërit e Jusufit erdhën dhe u futën tek ai. Ai i njohu, ndërsa ata nuk e njohën. Pasi i furnizoi me të gjithë

mallrat e nevojshëm, u tha: “Më sillni këtu edhe vëllanë tuaj nga babai!” - Jusufi u peshoi dhe u bëri gati sasinë e drithit, ashtu sikurse vepronte me të tjerët. Si administrator i mençur që ishte, Jusufi nuk jepte më shumë sesa një masë deveje. Natyrisht, ai i pyeti vëllezërit e tij (pa rënë në sy) për gjendjen e tyre, dhe ata i treguan se kishin edhe një vëlla tjetër nga ana e babait, pra, i treguan për Beniaminin. Allahu i Lartësuar na tregon se Jusufi u kërkoi atyre që t’ia sillnin Beniaminin, duke u thënë: “Sillni këtu edhe vëllain tuaj nga babai!” Pastaj i nxiti më tej:

- “A nuk e shikoni se unë jua jap ngarkesën të plotë dhe ju pres mirë?” - Kuptimi: Unë nuk kursehem në mikpritje dhe bujari për ata që vijnë dhe kërkojnë furnizime. Pastaj i kërcënoi se nuk do t’u jepte furnizim nëse nuk do t’ia sillnin vëllain e tyre:

- “Nëse nuk ma sillni atë, nuk keni për të marrë drith tek unë e as mos u afroni këtej!” - Duke e ditur se ata kishin shumë nevojë për furnizime, pa dyshim që do të

përpiqeshin ta sillnin edhe vëllain e tyre, Beniaminin.

- **“Ata thanë: “Ne do të përpiqemi ta bindim babanë e tij për ta marrë.”** - Kjo tregon se Jakubi (a.s) e kishte shumë merak edhe Beniaminin. Aq shumë e donte, sa që nuk duronte asnjë çast që ta kishte larg syve së tij. Në të vërtetë, Jakubi (a.s) ngushëllohej me praninë e Beniaminit pas humbjes së Jusufit. Prandaj dhe bijtë e tjerë të tij thanë se do të përpiqeshin shumë për ta marrë Beniaminin me vete. Pastaj thanë:

- **“Sido që të jetë, ne do ta bëjmë këtë.”** - Ne do ta bëjmë atë që ti na kërkon. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ai u tha shërbëtorëve të tij: “Vendoseni mallin (që e sollën si pagesë) së bashku me ngarkesën e tyre, që, kur të kthehen te familja e tyre, ta gjejnë aty!”**

- Jusufi u drejtohet djemve që ishin në shërbimin e tij dhe i urdhëron që, përveç ngarkesës me ushqime që do t'u jepej vëllezërve të tij, të vendosnin edhe mallin që ata e kishin sjellë për këmbim dhe si pagesë.

- **“Ndoshta kështu do të kthehen sërish te ne.”** - Kur ata ta shohin, do të zihen ngushtë dhe do të kthehen përsëri për të kthyer mallin, që e kishin lënë si çmim. Në fakt, nga kjo kuptohet se Jusufi dëshironte t'i bindte ata më shumë për bujarinë dhe zemërgjerësinë e tij, duke i bërë të kuptonin se jo vetëm që u jepte furnizim të bollshëm, por ua kthente mbrapsht edhe mallin që kishin sjellë si çmim. E gjitha kjo, thjesht për t'u bërë bamirësi. Kështu, pasi të merrnin këtë mesazh bamirësie, sigurisht që do të ishin më të angazhuar që ta plotësonin kërkesën e Jusufit.

- **“Kur shkuan tek i ati, i thanë “O baba! Nuk na japin më drith...”** - Nuk do të na japin furnizime nëse ti nuk e dërgon së bashku me ne vëllain tonë.

- **“...Prandaj, na e jep me vete vëllanë tonë, që të mund të marrim drith!”** - Dërgoje së bashku me ne vëllain tonë, në mënyrë që të marrim përsëri prodhime dhe

bereqet. Pastaj, duke dashur që ta qetësonin babain për sigurinë e vëllait të tyre, thanë:

- **“Të sigurojmë se do ta ruajmë atë.”** - Ne do ta ruajmë atë që mos t'i ndodhë asnjë e keqe. Jakubi (a.s) u thotë:

- **“Ai tha: “A t'jua besoj juve, sikurse bëra më parë me vëllanë e tij?!”** - Kështu u betuat edhe për Jusufin, kur thatë se do ta ruanit mirë, por nuk e mbajtët premtimin. Për këtë arsye, unë nuk kam besim në fjalën tuaj se do ta ruani djalin e vogël. Besimi im është vetëm tek Allahu i Lartësuar dhe vetëm tek Ai mbështetem dhe kërkoj ndihmë:

- **“Allahu është mbrojtësi më i mirë dhe Ai është më Mëshiruesi i mëshiruesve.”** - Allahu e di shumë mirë gjendjen time dhe shpresoj që Ai të më mëshirojë, të më ruajë dhe të m'i kthejë të dashurit e mi. Me këto fjalë, duket se Jakubit në këto momente iu zbut zemra dhe filloi të mendonte për ta dërguar djalin me ta.

- **“Kur (vëllezërit e Jusufit) hapën ngarkesën, gjetën aty mallin e tyre (për pagesë), që u ishte kthyer...”** - Pas kësaj bisede, ata hapën barrët e ngarkuara në kafshët e tyre dhe atje panë se edhe malli që ata kishin dhënë në këmbim të këtij bereqeti ishte aty, së bashku me prodhimet e blera. Atëherë thanë: “O baba! Ç'duam më tepër? Çfarë të presim më dhe çfarë kërkojmë më shumë pas kësaj bujarie të madhe?! Jo vetëm që na e dha masën e ngarkesave të plotë, por na ka kthyer edhe mallin tonë të këmbimit:

- **“...dhe thanë: “O baba! Ç'duam më tepër?! Ky është malli ynë (për pagesë). Na qenka kthyer!”** - Ai na e ka kthyer çmimin në formën më bujare. Kjo do të thotë se ai është njeri me moral të lartë. Ky episod tregon se ata ishin të vetëdijshëm për faktin se Jusufi - të cilin ata nuk e njohën, - ua kishte kthyer me qëllim çmimin e bereqetit. Ata e kuptuan se ai kishte dashur t'u bënte mirë dhe t'i ndihmonte. Prandaj iu drejtuan edhe një herë babait të tyre, duke e nxitur që ta dërgonte së bashku me ta vëllain e vogël, Beniaminin.

- **“Ne do të kemi më shumë drithë për familjen tonë;...”** - Nëse shkojmë së bashku me vëllain tonë, atëherë do të marrim edhe një ngarkesë tjetër. Kështu do të furnizojmë familjen tonë me bereqet, për të cilin kemi nevojë aq shumë në këtë kohë krize.

- **“...ne do të kujdesemi për vëllanë tonë dhe do të kemi edhe një ngarkesë deveje më shumë.”** - Duke ardhur edhe vëllai, ne do të shtojmë dhe një barrë deveje me ushqime, ashtu siç ka caktuar Ministri. Ne premtojmë se do ta ruajmë vëllain nga çdo e keqe.

- **“Kjo është veçse një sasi e vogël”** - Kjo barrë shtesë është e thjeshtë për sundimtarin. Gjithashtu, udhëtimi ynë nuk do të jetë shumë i gjatë, ndërkohë që dobia është kaq e madhe. Atëherë, Jakubi u tha:

- **“Ai (Jakubi) tha: “Nuk kam për ta dërguar atë me ju, derisa të më betoheni në Allahun, se do të ma ktheni pas, përveç nëse ju diktojnë rrethanat e vërtet nuk mundeni.”** - Kuptimi: Betohuni në Allahun e Lartësuar se do të ma ktheni pas, përveç nëse ju diktojnë rrethanat e nuk mundeni, pra, vetëm nëse përballemi me diçka që nuk keni se çfarë t'i bëni.

- **“Kur ata u betuan me betime të forta, ai tha: “Allahu është Dëshmitar (dhe Ruajtës) për gjithçka që thamë.”** - Pasi ata i dhanë fjalën për atë që ai u kërkoi, Jakubi tha: “Allahu është garantues për këtë që thamë”. Së bashku me Jakubin, edhe ata u betuan duke dëshmuar me bindje se Allahu i Lartësuar është mbikëqyrësi i asaj që thanë. Mjaftonte Ai si dëshmitari i tyre dhe mjaftonte që Ai t'i mbronte dhe t'i mbështeste gjatë udhëtimit.

- **“Ai tha: “O bijtë e mi! Mos hyni atje nga e njëjta portë, por nga porta të ndryshme!”** - Pasi e lejoj djalin të shkonte me ta, Jakubi i porositi që, kur të mbërrinin në Egjipt, të mos hynin nga një portë të gjithë së bashku, por nga porta të ndryshme. Me sa dukej, ai i druhej syrit të keq dhe smirës dhe ziliqarëve, kur të shikonin ata djem të fuqishëm, vëllezër të një babai të

vetëm, me një pamje të hijshme. Prandaj, për të qenë më i qetë, u tha që të ruheshin. Por, sigurisht, kjo ishte thjesht një këshillë, që Jakubi e tha për të qetësuar zemrën e tij, sepse siç tha edhe vetë më pas:

- **“Por (me këshillën time), unë nuk mund të shmang prej jush asgjë prej caktimit të Allahut.”** - Pa dyshim, që caktimi i Zotit do të realizohet patjetër. Prandaj dhe Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“I gjithë pushteti i përket vetëm Allahut.”** - Vetëm Allahu është Ai që përcakton dhe vendos. Vendimet e Zotit realizohen në mënyrë të padiskutueshme.

- **“Unë vetëm Atij i mbështetem dhe vetëm Atij le t'i mbështeten besimtarët.”**

- Unë i mbështetem vetëm Allahut të Lartësuar dhe vetëm ndihmën e Tij kërkoj. Edhe kjo porosi që po ju jap është thjesht një masë njerëzore, por unë përsëri i mbështetem veçse Allahut të Madhëruar. Me mbështetje të plotë tek Allahu i Lartësuar dhe duke shpresuar bindshëm se Ai do ta plotësojë lutjen, arrihet çdo synim.

- **“Ata hynë atje ashtu siç i pati porositur i ati. Por, kjo nuk ishte diçka që do të mund t'i ndihmonte nga caktimi i Allahut. Ajo ishte veçse një dëshirë e Jakubit në veten e tij, të cilën e tha.”** - Vëllezërit e zbatuan porosinë e të atit, por, pa dyshim, ky veprim nuk do t'u sillte ndonjë gjë jashtë kaderit të Zotit të Lartësuar. Ajo ishte një dëshirë e Jakubit (a.s), i cili vërtet ishte i dhembshur me fëmijët e tij. Kështu atij do t'i qetësohej disi zemra prej ndonjë rreziku të mundshëm. Sigurisht, kjo porosi nuk vinte nga ndonjë mangësi në diturinë e Jakubit (a.s), sepse ai ishte profet i nderuar, shumë i ditur dhe i mençur, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Ai i dinte mirë ato që Ne i kishim mësuar,...”** - Jakubi zotëronte dituri të madhe, që Ne - thotë Allahu i Lartësuar - ia kishim mësuar, pa forcën apo aftësitë e tij për ta arritur. Ajo i erdhi vetëm si dhuratë, mirësi dhe bujari nga Allahu i Lartësuar.

- **“...ndërsa shumica e njerëzve nuk i dinë.”** - Shumica e njerëzve nuk e dinë

përfundimin e çështjeve dhe hollësitë e tyre. Po kështu ndodh edhe me shumë dijetarë. Ndonjëherë atyre u mungon dija e plotë rreth ligjeve dhe dispozitave të Zotit të Lartësuar. Shpesh, padituria e njerëzve është shumë e madhe. Madje, ajo çfarë njerëzit nuk e dinë është shumë herë më e madhe sesa ajo që ata e dinë dhe që Allahu i Lartësuar ua ka mundësuar ta mësojnë.

Ajeti 69 - 79

69. Kur u futën te Jusufi, ai e afroi pranë vetes vëllanë e vet dhe i tha: “Unë jam yt vëlla, por ti mos u mërzit për veprën e tyre!”

70. Pasi u dha furnizimet (*e nevojshme*), ai futi një enë (*të çmueshme*) në ngarkesën e vëllait të vet. Pastaj një lajmëtar thirri: “O ju udhëtarë të karvanit! Ju qenkeni hajdutë të vërtetë!”

71. Ata u kthyen dhe thanë: “Çfarë ju ka humbur?”

72. Ata i thanë: “Na ka humbur gota e mbretit. Kush e gjen atë, fiton një ngarkesë deveje me ushqime. Ju garantojmë për këtë.”

73. Ata thanë: “Betohemi në Allahun, - dhe ju e dini mirë, - se ne nuk kemi ardhur për të bërë turbullira në tokë dhe nuk jemi vjedhës!”

74. Ata thanë: “Po nëse (*provohet se*) gënjeni, atëherë, cili është dënimi?”

75. Ata thanë: “Dënimi është që, ai të cilit i gjendet gota tek ngarkesa e vet, të robërohet. Kështu i dënojmë ne të padrejtët.”

76. Atëherë, ai filloi të kontrollonte ngarkesat e tyre, përpara ngarkesës së vëllait të vet. Më në fund ai e nxori atë (*gotën*) nga ngarkesa e të vëllait. Kështu, e mësuam Ne Jusufin të bënte këtë plan. Sipas ligjit të Mbretit, atij nuk i takonte ta mbante vëllanë e vet, veç nëse do të ishte dëshira e Allahut. Ne e lartësojmë në dituri atë që duam. Por, mbi çdo të ditur, ka të tjerë edhe më të ditur.

77. Ata (*bijtë e Jakubit*) thanë: “Në pastë vjedhur ky, atëherë ka vjedhur më parë edhe një vëlla i tij.” Por, Jusufi i mbajti

të fshehtë në vete dhe nuk ua tregoi atyre këto fjalë: “Ju jeni në pozitë shumë më të keqe dhe Allahu e di më së miri atë që ju po thoni.”

78. Ata (*bijtë e Jakubit*) thanë: “O zotëri! Ai ka një baba të shtyrë në moshë, ndaj, në vend të tij, merr njërin prej nesh! Ne po shohim se qenke, vërtet bamirës i madh.”

79. Ai (*Jusufi*) tha: “Allahu na ruajtë! E si të marrim dikë tjetër dhe jo atë tek i cili u gjet sendi ynë?! Ne atëherë do të bënim padrejtësi.”

Shpjegimi i ajeteve

- “Kur u futën te Jusufi, ai e afroi pranë vetes vëllanë e vet dhe i tha: “Unë jam yt vëlla, por ti mos u mërzit për veprën e tyre!”” - Kur i erdhën të vëllezërit, Jusufi afroi pranë vetes Beniaminin, të cilin ai ua kishte kërkuar ta sillnin në vizitën e radhës. Ai e veçoi të vëllanë dhe i tregoi fshehtas se ishte Jusufi, duke i thënë: “Mos u mërzit për veprën e tyre, sepse përfundimi do të jetë shumë më i mirë për ne.” Pastaj Jusufi (a.s) i tregoi Beniaminit planin që kishte përgatitur për ta mbajtur atë pranë vetes deri në fund.

- “Pasi u dha furnizimet (*e nevojshme*), ai futi një enë (*të çmueshme*) në ngarkesën e vëllait të vet.” - Ai ua përgatiti me kujdes dhe bollëk barrën e bereqetit dhe ua ngarkoi në deve, njëra nga të cilat ishte deveja e Beniaminit. Pas kësaj, ai e vuri enën matëse të ushqimit brenda ngarkesës së të vëllait. Kështu, kur ata po bënë për t’u larguar:

- “...Pastaj një lajmëtar thirri: “O ju udhëtarë të karvanit! Ju qenkeni hajdutë të vërtetë!”” - Mbase ky që thirri nuk dinte gjë rreth planit të Jusufit dhe për realitetin e gjërave. Pasi dëgjuan këtë fjalë:

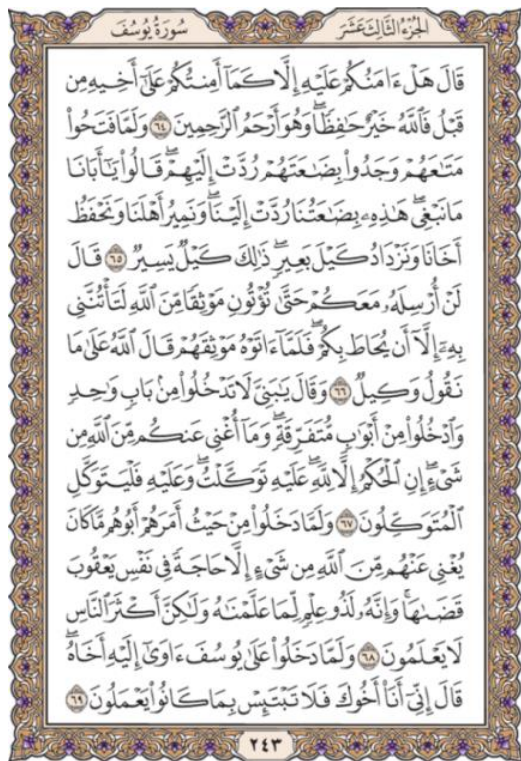
- “Ata u kthyen dhe thanë: “Çfarë ju ka humbur?”” - Vëllezërit e Jusufit, për të larguar dyshimin rreth tyre, u kthyen përsëri, që t’i kontrollonin ngarkesat e tyre. Zakonisht, hajduti nuk ka synim tjetër pas vjedhjes, veçse të largohet me atë që ka vjedhur. Ndërsa, vëllezërit e Jusufit, të cilët ishin të pafajshëm, u kthyen sërish, për të

vërtetuar që ata nuk kishin vjedhur, porse që kishin ardhur thjesht për të marrë atë masë ushqimi që kërkonin të gjithë njerëzit e ndershëm dhe nevojtarë. Prandaj ata thanë: “Çfarë ju ka humbur?!” dhe nuk thanë: “Çfarë kemi vjedhur?”. Këto fjalë i thanë me sinqeritet të plotë dhe natyrshëm. Ata ishin të bindur se ishin të pastër dhe të pafajshëm për atë krim.

- **“Ata i thanë: “Na ka humbur gota e mbretit. Kush e gjen atë, fiton një ngarkesë deveje me ushqime. Ju garantojmë për këtë.”**” - Kush e gjente enën e Mbretit do të kishte si shpërblim edhe një masë tjetër deveje, dhe kjo ishte e garantuar. Këto fjalë sigurisht i thoshte zëdhënësi ose lajmëtari, pra, ai që u tha për humbjen e enës.

- **“Ata thanë: “Betohemi në Allahun, - dhe ju e dini mirë, - se ne nuk kemi ardhur për të bërë turbullira në tokë dhe nuk jemi vjedhës.”**” - Ne nuk kemi ardhur që të bëjmë poshtërsira dhe padrejtësi në këtë vend. Ne jemi të bindur se vjedhja është nga llojet më të shëmtuara të padrejtësive dhe të shkatërrimit të rendit në tokë. Ata u betuan për pafajësinë e tyre, sepse ishin të bindur se nuk e kishin bërë këtë krim. Sigurisht, ata e njihnin shumë mirë njëri tjetrin dhe ishin të bindur që askush prej tyre nuk do ta bënte një gjë të tillë. Ata ishin njerëz të kujdesshëm dhe të ruajtur nga të tilla gjynahe. Vërej me kujdes! Ata nuk thanë: “nuk kemi vjedhur”, porse thanë: “...nuk jemi vjedhës”, që tregonte se ata nuk kishin vjedhur kurrë dhe nuk e kishin këtë cilësi. Kjo thënie ishte më e fortë për të larguar akuzën dhe dyshimin, sesa po të thoshin thjesht: “nuk kemi vjedhur.”

- **“Ata thanë: “Po nëse (provohet se) gënjeni, atëherë, cili është dënimi?”**” - Kuptimi: Si e mendoni dënimin për këtë vepër të shëmtuar, nëse sendi i vjedhur gjendet tek ju? Ata u përgjigjën duke thënë: - **“Dënimi është që, ai të cilin i gjendet gota tek ngarkesa e vet, të robërohet.”** - Le të robërohet ai tek i cili do të gjendet

sendi i vjedhur. Me sa duket, ata e kishin ligj që, nëse vërtetohej se dikush kishte vjedhur, atëherë ai kthehej në pronë të personit të vjedhur, prandaj thanë:

- **“Kështu i dënojmë ne të padrejtët!”** - Kështu i ndëshkojmë kriminelët e keqbërësit që çenojnë hakun e të tjerëve.

- **“Atëherë, ai filloi të kontrollonte ngarkesat e tyre, përpara ngarkesës së vëllait të vet.”** - Jusufi (a.s.) e filloi kontrollin me ngarkesat e tyre, para se të kontrollonte barrën e Benjaminit, që të mos ngjallte dyshime tek ata se ndoshta e kishte bërë me qëllim.

- **“Më në fund ai e nxori atë (gotën) nga ngarkesa e të vëllait.”** - Pasi kontrolloi tek kafshët e tyre dhe nuk gjeti gjë, ai e nxori atë nga deveja e të vëllait.

- **“Kështu, e mësuam Ne Jusufin të bënte këtë plan.”** - Kështu, Jusufi (a.s) bëri të mundur që ta mbante Benjaminin, pa u kuptuar nga vëllezërit e tjerë. Allahu i Lartësuar thotë: “Kështu, e mësuam Ne Jusufin të bënte këtë plan.” Dhe ky ishte një plan shumë i mirë.

- **“Sipas ligjit të Mbretit, atij nuk i takonte ta mbante vëllanë e vet, veç nëse do të ishte dëshira e Allahut.”** - Sipas ligjit të Mbretit, Jusufit nuk i takonte që ta robëronte atë që akuzohej për vjedhje, sepse ata kishin tjetër ndëshkim për vjedhjen. Nëse Beniamini do të gjykohej sipas ligjit të Mbretit, Jusufi nuk do të mund ta mbante vëllain e tij pranë vetes. Për këtë arsye, ai ua la në dorë gjykimin vëllezërve të tij, në mënyrë që të realizohej plani i përgatitur. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ne e lartësojmë në dituri atë që duam.”** - Allahu i Madhëruar e dallon atë që Ai dëshiron, me dituri të dobishme dhe njohuri rreth rrugëve që të çojnë drejt suksesit. Kështu Allahu i Madhëruar e ngriti lart gradën e Jusufit (a.s).

- **“Por, mbi çdo të dijtur, ka të tjerë edhe më të ditur.”** - Mbi çdo të ditur ka një tjetër, që është më i ditur se ai, derisa të mbërrijnë tek Allahu, që është i Gjithëdituri rreth të fshehtave dhe të dukshmes. Asnjë nuk është më i ditur se Allahu i Lartësuar dhe as që mund t'i afrohet diturisë së Tij. Madje, krijesat dinë veçse atë që Allahu u ka mësuar dhe u ka mundësuar të dinë.

- **Ata (bijtë e Jakubit) thanë: “Në pastë vjedhur ky, atëherë ka vjedhur më parë edhe një vëlla i tij.”**” - Kur vëllezërit e Jusufit panë atë që panë, thanë: "Nëse ky ka vjedhur, atëherë kjo nuk është dhe aq çudi." Ata kishin për qëllim Jusufin, duke dashur të pastronin figurën e tyre. Ata donin të tregonin se Beniamini dhe vëllai i tij, Jusufi, mund të vidhnin. Sipas tyre, meqë ata i kishin vëllezër vetëm nga nëna, atëherë nuk ishin njëlloj, prandaj edhe mund të bënin diçka të tillë si vjedhja. Sigurisht, këto ishin fjalë tepër të rënda, por megjithatë Jusufi e përmbajti veten. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Por, Jusufi i mbajti të fshehtë në vete dhe nuk ua tregoi atyre këto fjalë: “Ju jeni në pozitë shumë më të keqe...”** - Jusufi - nuk iu kthye atyre me fjalë të rënda dhe ndëshkuese, por e mbajti zemërimin. Duke u treguar i përmbajtur dhe i duruar, ai vazhdoi me planin e tij të mirëmbuar.

Ndërsa në vetvete tha: “Ju jeni në pozitë shumë më të keqe. Duke na akuzuar për diçka që nuk e kemi, ju tregoni se jeni në një pozitë shumë më të keqe. Ju na akuzoni për diçka të paqenë, ndërkohë që vetë keni kryer diçka që është shumë më e rëndë dhe më e dënueshme sesa kjo që po na akuzoni.”

- **“dhe Allahu e di më së miri atë që ju po thoni.”** - Kuptimi: Allahu është më i ditur për atë që ju shpifni rreth nesh. Allahu i Lartësuar e di shumë mirë që ne jemi të pastër nga kjo akuzë dhe cilësi e ulët. Pastaj ata filluan që t'i përgjroheshin Jusufit që ta falte dhe ta çlironte vëllain e tyre, Benjaminin:

- **Ata (bijtë e Jakubit) thanë: “O zotëri! Ai ka një baba të shtyrë në moshë, ndaj, në vend të tij, merr njërin prej nesh!”** - Do të jetë shumë e rëndë për babain tonë që të mos ia kthejmë të birin.

- **Ne po shohim se qenke, vërtet bamirës i madh!”** - Tregohu bamirës me ne dhe me babain tonë, duke e pranuar këtë propozim. Jusufi tha:

- **“Ai (Jusufi) tha: “Allahu na ruajtë! E si të marrim dikë tjetër dhe jo atë tek i cili u gjet sendi ynë?!”** Është padrejtësi e madhe që të dënosh një të pafajshëm, në vend të fajtorit të vërtetë. Vëreni me kujdes! Ai nuk tha: “atë që vodhi sendin tonë”, porse: “jo atë tek i cili u gjet sendi ynë”. Kjo tregon kujdesin e madh të Jusufit edhe në të shprehur. Ai ishte i kujdesshëm në çdo fjalë, që të mos gënjente, porse të thoshte gjithmonë të vërtetën.

- **“Ne atëherë do të bënim padrejtësi.”** - Në këtë mënyrë do të ndëshkonim dikë që nuk e meriton.

Ajetet 80 - 83

80. Kur e humbën shpresën (se mund të bënin gjë), u veçuan për t'u këshilluar me njëri tjetrin. Më i madhi i tyre tha: “A mos e harruat që babai ka marrë prej jush betimin në Allah?! Ju e keni shkelur edhe një herë tjetër besën, kur ishte fjala për Jusufin. Unë nuk largohem prej këtij vendi, derisa të më lejoni im atë ose të

gjykojë Allahu për mua. Ai është Gjykatësi më i drejtë.

81. Ju kthehuni te babai juaj dhe i thoni: “O baba! Djali yt ka vjedhur. Ne dëshmojmë vetëm për atë që dimë. Ne nuk mund ta parashikonim atë që ndodhi.

82. Ti dërgo njerëz e pyet në qytetin ku ishim dhe karvanin me të cilin kemi ardhur! Ne po të themi të vërtetën.”

83. Ai (Jakubi) tha: “Jo, nuk është kështu, por ju keni sajuar diçka mes jush. Durimi është gjëja më e mirë. Unë shpresoj që Allahu të m’i sjellë të gjithë; Ai është më i Dijturi, më i Urti.”

Shpjegimi i ajeteve

- “Kur e humbën shpresën (*se mund të bënin gjë*), u veçuan për t’u këshilluar me njëri tjetrin.” - Kur e humbën shpresën se Jusufi do t’ua jepte me vete vëllain e tyre, u veçuan për t’u konsultuar. U mbloodhën së bashku veç ata dhe askush tjetër. Kështu, ata nisën të diskutonin:

- “Më i madhi i tyre tha: “A mos e harruat që babai ka marrë prej jush betimin në Allah?!” - Kuptimi: Babai ju mori premtimin që ta ruanit Beniaminin dhe t’ia sillnit atë shëndoshë e mirë, vetëm nëse kjo gjë do të dilte tërësisht jashtë mundësive tuaja.

- “Ju e keni shkelur edhe një herë tjetër besën, kur ishte fjala për Jusufin.” - Tashmë mbi ju rëndojnë dy çështje: Së pari, gabimi që keni bërë ndaj Jusufit në të shkuarën dhe, së dyti, mosplotësimi i porosisë së babait në lidhje me Beniaminin. Unë - tha vëllai më i madh - tashmë nuk kam fytyrë që të dal përpara babait tim.

- “Unë nuk largohem prej këtij vendi, derisa të më lejojë im atë ose të gjykojë Allahu për mua.” - Unë do të qëndroj këtu dhe nuk kam për t’u larguar derisa të më japë leje babai dhe të gjykojë Allahu për mua, ose, me fjalë të tjera, derisa të bëhet e mundur që unë të vij vetë ose të vij së bashku me vëllain tim.

- “Ai është Gjykatësi më i drejtë.” - Allahu i Madhëruar është Gjykuesi më i

mirë. Pastaj ai nisi të këshillonte vëllezërit e tij për mënyrën se si t’ia thoshin babait atë që ndodhi:

- “Ju kthehuni te babai juaj dhe i thoni: “O baba! Djali yt ka vjedhur.” - Thuajini atij se djali yt vodhi dhe u dënua pikërisht për vjedhjen e tij, prandaj ne nuk e patëm të mundur që ta sjellim këtu, me gjithë përpjekjet tona për ta realizuar një gjë të tillë.

- “Ne dëshmojmë vetëm për atë që dimë.” - Ne thjesht po dëshmojmë për atë që e pamë vetë dhe nuk po themi diçka që nuk e kemi parë. Ne e pamë me sytë tanë që ena e Mbretit u nxor pikërisht nga barra e kafshës së tij.

- “Ne nuk mund ta parashikonim atë që ndodhi!” - Nëse do ta dinim se çfarë do të ndodhte, kurrsesi nuk do të përpiqeshim ta merrnim Beniaminin me vete dhe kurrë nuk do të jepnim fjalën se do ta kthenim mbrapsht. Ne nuk mund ta mendonim se çështja do të shkonte deri në këtë pikë.

- “Ti dërgo njerëz e pyet në qytetin ku ishim dhe karvanin me të cilin kemi ardhur!” - Nëse ti dyshon në fjalët tona, atëherë pyet në qytetin ku ishim dhe karvanin me të cilin erdhëm. Edhe ata ishin dëshmitarë për këtë që po të themi.

- “Ne po të themi të vërtetën.” - Nuk po gënjejme dhe nuk kemi tjetërsuar asgjë, por veç po themi atë që është reale. Por dëshpërimi i babait u shtua më tepër, prandaj nisi t’i akuzonte edhe për këtë rast, sikurse bëri në rastin e parë:

- “Ai (Jakubi) tha: “Jo, nuk është kështu, por ju keni sajuar diçka mes jush. Durimi është gjëja më e mirë.” - Unë do t’i kthehem sërish durimit fisnik, të papërzier me zemërim dhe ankesa të panevojshme drejtuar krijesave. Më pas, kur e pa që po i shtohesh brenga më tepër, Jakubi nisi të lutej dhe të shpresonte tek Allahu që t’ia largonte këtë provë:

- “Unë shpresoj që Allahu të m’i sjellë të gjithë;” - Shpresoj që Allahu i Lartësuar të m’i sjellë mua të gjithë këtu. Jakubi e kishte

fjalën për Beniaminin dhe për vëllain e tij më të madh, i cili kishte qëndruar në Egjipt.

- **“Ai është më i Dijturi, më i Urti!”** - Allahu është *El Alim* - i Gjithëdituri, i Cili e di shumë mirë gjendjen dhe nevojën time për mëshirën, bamirësinë dhe bujarinë e Tij. Gjithashtu, Ai është *El Hakim* - i Urti, që ka vendosur për gjithçka afatin dhe masën e vet, në bazë të urtësisë së Tij madhështore.

Ajetet 84 - 86

84. Pastaj, u ktheu shpinën atyre dhe tha: “Oh, i mjeri unë për Jusufin!” Sytë iu zbardhën nga pikëllimi dhe e pushtoi trishtimi.

85. Ata thanë: “Për Allahun! Ti po e përmend Jusufin pa pushim, saqë do të sëmuresh rëndë e do të vdesësh kështu.”

86. Ai tha: “Unë hidhërimin tim ia parashtroj vetëm Allahut. Unë di për Allahun atë që nuk e dini ju.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Pastaj, u ktheu shpinën atyre dhe tha: “Oh, i mjeri unë për Jusufin!””** - Pasi i dhanë këtë lajm të dhimbshëm, Jakubi (a.s) u largua nga fëmijët e tij. Sytë iu zbardhën nga trishtimi, që vinte prej mallit të zjarhtë dhe të padurueshëm për djalin e tij. Ndërkohë tha: “Oh, i mjeri unë për Jusufin!”. Dhimbja për djalin e dytë, e cila ishte e vogël në krahasim me të parën, ia trazoi dhimbjen e madhe të fatkeqësisë së parë dhe e bëri që ta nxirrte nga zemra e tij këtë brengë që e mundonte.

- **“Sytë iu zbardhën nga pikëllimi dhe e pushtoi trishtimi.”** - Zemra e tij ishte mbushur me trishtim. Fëmijët e tij duke u çuditur nga kjo gjendje dhe këto fjalë, i thanë:

- **“Ata thanë: “Për Allahun! Ti po e përmend Jusufin pa pushim, saqë do të sëmuresh rëndë e do të vdesësh kështu.”**

- Ti kujton Jusufin pa reshtur. Po të vashdosh kështu, nuk do të jesh në gjendje as të lëvizësh dhe as të flasësh më. Atëherë Jakubi (a.s) u thotë:

- **“Ai tha: “Unë hidhërimin tim ia parashtroj vetëm Allahut.”** - Trishtimin që më ka pushtuar zemrën unë ia shpreh

veçse Allahut, që është Një, i Vetëm dhe i Pashoq. Unë nuk iu qahem juve dhe asnjë krijese tjetër. Prandaj thoni çfarë të doni, sepse unë i ankohe vetëm Allahut të Madhëruar për dhimbjen time.

- **“Unë di për Allahun atë që nuk e dini ju.”** - Unë e di dhe jam i bindur se Allahu do të m'i kthejë fëmijët. Ai do të ma qetësojë zemrën dhe sytë, duke më bashkuar sërish me ta.

Ajetet 87 - 88

87. O bijtë e mi! Shkoni dhe kërkoni për Jusufin dhe vëllanë e tij, e kurrë mos e humbni shpresën nga mëshira e Allahut! Shpresën në mëshirën e Allahut e humbin veçse jobesimtarët.”

88. Kur hynë tek ai (Jusufi), i thanë: “O zotëri! Ne dhe familjen tonë na ka goditur skamje e rëndë, prandaj kemi ardhur me pak mall (për shkëmbim). Na e jep të plotë ngarkesën dhe na dhuro diçka më shumë! Allahu i shpërblet ata që dhurojnë.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“O bijtë e mi! Shkoni dhe kërkoni për Jusufin dhe vëllanë e tij,...”** - Jakubi (a.s) u bën thirrje djemve që të shkojnë e të bëjnë të pamundurën për të gjetur vëllezërit e tyre.

- **“...e kurrë mos e humbni shpresën nga mëshira e Allahut!”** - Shpresa e vërtetë e bën njeriun që të përpiqet maksimalisht për të arritur qëllimin. Ndërsa humbja e shpresës e bën atë që të rëndohet dhe të plogështohet. Sigurisht, ajo që shpresojnë më tepër njerëzit është bujaria, mëshira dhe bamirësia e Allahut të Lartësuar.

- **“Shpresën në mëshirën e Allahut e humbin veçse jobesimtarët.”** - Për shkak të mosbesimit tek Allahu i Lartësuar dhe të paditursisë së tyre, mohuesit nuk shpresojnë te mëshira e Tij. Për këtë arsye, mos u bëni edhe ju si qafirët. Kjo tregon se shpresa tek mëshira dhe bujaria e Allahut është në varësi të besimit të njeriut. Kështu ata u nisën:

- **“Kur hynë tek ai (Jusufi), i thanë: “O zotëri! Ne dhe familjen tonë na ka goditur skamje e rëndë, prandaj kemi**

ardhur me pak mall (për shkëmbim).” - Ata shkuan te Jusufi dhe i treguan hallin e tyre, me përlësi, duke i thënë: Familja jonë është në nevojë, prandaj kemi ardhur me pak mall për këmbim, domethënë me një pagesë jo të kënaqshme. Ky mall nuk mjafton si pagesë për drithin që duam ne.

- **“Na e jep të plotë ngarkesën dhe na dhuro diçka më shumë! Allahu i shpërblen ata që dhurojnë.”**” - Na e jep të plotë sasinë që kërkojmë, edhe pse nuk e kemi sjellë të plotë çmimin që ajo meriton. Na jep diçka më shumë me bujarinë tënde. Allahu i Lartësuar i shpërblen në dynja dhe ahiret ata që japin me bujari. Kur çështja arriti deri këtu, Jusufi (a.s.) u prek thellë në shpirt dhe iu dhimbsën të vëllezërit. Atëherë, ai e pa që ishte momenti më i përshtatshëm që t’u prezantohej dhe t’i qortonte për ato që kishin bërë.

Ajetet 89 - 92

89. Ai u tha: “A e mbani mend se çfarë keni bërë me Jusufin dhe vëllanë e tij, kur ishit të paditur?”

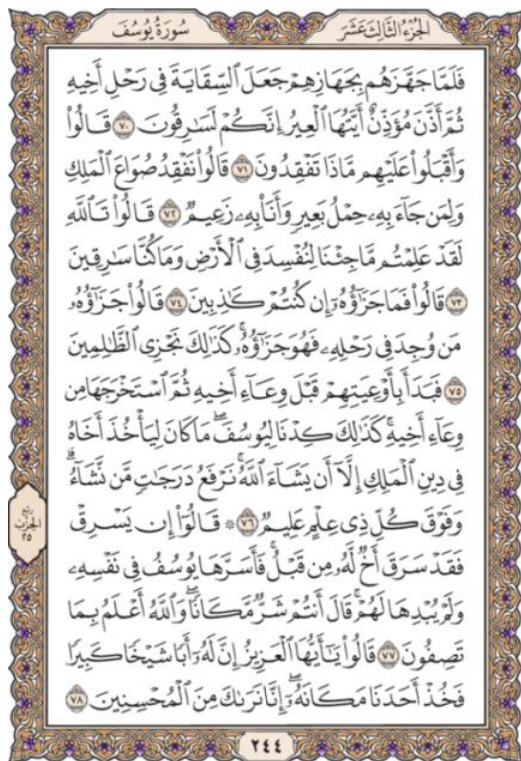
90. Ata thanë: “Pse, vërtet, a ti je Jusufi?” Ai tha: “Unë jam Jusufi dhe ky është im vëlla. Allahu na dhuroi mirësi. Me të vërtetë, ai që e ka frikë Allahun dhe bën durim, të jetë i sigurt se Allahu kurrë nuk ua humb shpërblimin punëmirëve.”

91. Ata thanë: Për Allah! Vërtet, Allahu të ka dalluar ty mbi ne. Ne kemi qenë, vërtet gjunahqarë.”

92. Ai tha: “Sot nuk ka qortim për ju. Allahu ju faltë! Ai është më Mëshiruesi i mëshiruesve.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ai u tha: “A e mbani mend se çfarë keni bërë me Jusufin dhe vëllanë e tij, kur ishit të paditur?”**” - Për sa i përket veprimet të tyre me Jusufin, është e qartë se ishte e padrejtë. Ndërsa për sa i përket sjelljes me vëllain tjetër, Beniaminin, mbase qëllimi i Jusufit ishte – dhe Allahu e di më së miri - që të tregonte se edhe me të ata ishin treguar të padrejtë kur thanë: “Në pastë vjedhur ky, ka pas vjedhur më parë

edhe një vëlla i tij”. Ose ndoshta kishte për qëllim që të tregonte se shkak i ndarjes edhe me vëllain e dytë Beniaminin ishin pikërisht ata. Ishin ata që i shkaktuan atë dhimbje dhe e sollën gjendjen në këtë pikë. Pastaj Jusufi (a.s) shtoi dhe tha: “... kur ishit të paditur.” Ky, në fakt, është një lloj justifikimi, duke treguar se ata vepruan ashtu për shkak të nxitimit dhe paditurisë së tyre, ose është një lloj qortimi për ta, duke u vënë në dukje se ata kishin vepruar njëlloj si injorantët dhe se ky është një nivel në të cilin ata nuk duhet të binin. Të tilla vepra nuk kishin lidhje me prejardhjen e tyre fisnike. Pas këtyre fjalëve, ata e kuptuan mirë se ai që po u drejtohej ishte Jusufi, prandaj dhe thanë:

- **“Ata thanë: “Pse, vërtet, a ti je Jusufi?” Ai tha: “Unë jam Jusufi dhe ky është im vëlla. Allahu na dhuroi mirësi.”** – Kuptimi: Allahu i Lartësuar na bëri mirësi të madhe me imanin dhe devotshmërinë që na dhuroi. Ai na dalloj mbi të tjerët dhe na nderoi duke na bërë vend në tokë, në jetën e kësaj dynjaje. Kjo e gjitha erdhi si rrjedhojë

e dy vlerave të mrekullueshme: prej durimit dhe devotshmërisë.

- **“Me të vërtetë, ai që e ka frikë Allahun dhe bën durim, të jetë i sigurt se Allahu kurrë nuk ua humb shpërblimin punëmirëve.”** - Çdokush që ruhet dhe është i kujdesshëm që mos kryejë ato gjëra që Zoti i Madhëruar i ka ndaluar, çdokush që bën durim kundrejt dhimbjeve dhe fatkeqësive të shkruara nga Zoti dhe në zbatimin e urdhëresave të Tij, le të gëzohet, sepse “Allahu nuk ua humb shpërblimin punëmirëve”.

- **“Ata thanë: Për Allah! Vërtet, Allahu të ka dalluar ty mbi ne.”** - Allahu i Lartësuar të dalloj mbi ne me virtytet më të larta. Ne jemi treguar shumë të padrejtë dhe të këqij me ty. Ne deshëm të të largonim nga babai dhe të kemi sjellë shumë vuajtje. Megjithatë, Allahu i Lartësuar të zgjodhi ty mbi ne dhe të dhuroi gjithçka që ti e dëshiroje.

- **“Ne kemi qenë, vërtet gjunahqarë.”** - Sigurisht, ky qe një pranim i gabimit nga ana e tyre, me një ndjenjë të thellë pendese dhe keqardhjeje. Ndërsa Jusufi (a.s) iu drejtua duke u shprehur paqen, bamirësinë, bujarinë dhe faljen e Tij:

- **“Ai tha: “Sot nuk ka qortim për ju.”** - Unë nuk do t’ju qortoq dhe nuk do të hakmerrem ndaj jush.

- **“Allahu ju faltë! Ai është më Mëshiruesi i mëshiruesve.”** - Jusufi ua fali dhe e harroi tërësisht padrejtësinë që ata i kishin bërë, duke u premtuar që kurrë nuk do t’ua përmendte më të shkuarën e hidhur. Pastaj ai u lut për ta, që Allahu i Lartësuar t’i falte dhe mëshironte. Sigurisht, kjo është grada më e lartë e *ihsan*-it - ose bamirësisë, - e cila mund të realizohet veçse nga më të zgjedhurit e krijesave, madje nga më të zgjedhurit e të zgjedhurve të Allahut të Lartësuar.

Ajetet 93 - 98

93. Shkoni me këmishën time dhe hidhjani babait tim në fytyrë dhe atij do t’i kthehet shikimi. Pastaj ejani (këtu) me të gjithë familjen!”

94. Kur karvani u largua (nga Egjipti), babai i tyre tha: “Unë po ndiej erën e Jusufit, ndonëse ju mund të më quani të lënë.”

95. Ata (njerëzit përreth tij) thanë: “Për Allah! Ti po vazhdon me përhumbjen tënde të hershme”.

96. Kur erdhi lajmëtari i sihariqit, ia hodhi atë (këmishën e Jusufit) mbi fytyrë dhe atij iu kthye shikimi. Ai tha: “A nuk ju thashë se unë di prej Allahut atë që ju nuk e dini?”

97. Ata thanë: “O babai ynë! Lutu për ne, që të na falen gjynahet tona, se ne kemi qenë, vërtet fajtorë!”

98. Ai tha “Së shpejti do t’i kërkoj falje Zotit tim për ju.” Ai është, vërtet Falës i madh dhe Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Jusufi iu tha vëllezërve të tij:

- **“Shkoni me këmishën time dhe hidhjani babait tim në fytyrë dhe atij do t’i kthehet shikimi.”** - Çdo sëmundje mjekohet me të kundërtën e saj. Ajo këmishë kishte aromën e Jusufit, aromë e cila i kishte munguar aq shumë zemrës së babait të përmalluar. Ky qe shkaku që do të sillte atë ndikim të mrekullueshëm në zemrën e Jakubit. Ishte vullneti i Allahut të Lartësuar që ia mundësoi Jakubit të nuhaste atë aromë të dashur për shpirtin e tij, dhe kështu t’i kthehej buzëqeshja, jeta, frymëmarrja e thellë dhe shikimi. Sigurisht që Allahu i Lartësuar kishte fshehur në këtë çështje mësim dhe urtësi të shumta, të cilat robërit shpesh nuk mund t’i shikojnë dhe zbulojnë. Por, kur dëshiron, Ai ua mëson atyre këto fshehtësi, sikurse bëri me Jusufin.

- **“Pastaj ejani (këtu) me të gjithë familjen!”** - Ejani tek unë të gjithë dhe të bashkohemi si familje. Në këtë mënyrë, ju nuk do të vuani më nga skamja.

- **“Kur karvani u largua (nga Egjipti), babai i tyre tha: “Unë po ndiej erën e Jusufit, ndonëse ju mund të më quani të lënë.”** - Kur karvani u largua nga Egjipti dhe po i afrohej Palestinës, që prej së largu, Jakubi (a.s) ndjeu erën e tij të dashur, e cila

aq shumë i kishte munguar. Ai tha: “Unë po ndiej erën e Jusufit, ndonëse ju mund të më quani të lënë. Sikur të mos talleshit me mua, unë do të thoja se tashmë po e ndiej erën e Jusufit.” Me sa duket, Jakubi (a.s) e pa se ata po çuditeshin me fjalët që ai po thoshte. Ata thanë:

- **“Ata (njerëzit përreth tij) thanë: “Për Allah! Ti po vazhdon me përhumbjen tënde të hershme.”** - Ti vazhdon të jesh i përhumbur nga dhimbja dhe dashuria e fortë për Jusufin dhe nuk di se çfarë flet.

- **“Kur erdhi lajmëtari i sihariqit, ia hodhi atë (këmishën e Jusufit) mbi fytyrë, dhe atij iu kthye shikimi.”** - Nuk zgjati shumë dhe erdhi përgëzuesi, i cili i tregoi se së shpejti do të takohej me Jusufin dhe vëllezërit e tij. Ai e hodhi këmishën në fytyrën e Jakubit (a.s), të cilit në atë çast iu kthye shikimi. Pasi shikimi i ishte shuar nga dhimbja dhe malli për Jusufin (a.s), tashmë babai po shihte qartë, pas takimit me të birin e dashur. Në këto momente Jakubi (a.s), i kënaqur me mirësitë e shumta të Allahut të Lartësuar mbi të, u drejtohet pjesëtarëve të tjerë të familjes, të cilët më parë e qortonin dhe çuditeshin me fjalët e tij:

- **“Ai tha: “A nuk ju thashë se unë di prej Allahut atë që ju nuk e dini?”** - Kuptimi: Unë di për Allahun e Lartësuar gjëra që ju nuk i dini. Ai më ka begatuar me dituri të madhe, prandaj unë shpresoj gjithmonë për ritakimin me Jusufin dhe se dhimbja e ndarjes do të largohej një ditë.

- **“Ata thanë: “O babai ynë! Lutu për ne, që të na falen gjynahet tona, se ne kemi qenë, vërtet fajtorë!”**” - Ata e pranuan gabimin e tyre kundrejt babait dhe i kërkuan atij që dhe ai të kërkonte falje për ta tek Allahu i Lartësuar. Duke nxituar t'i përgjigjej pozitivisht kërkesës së tyre dhe t'i kënaqte zemrat e tyre, Jakubi tha:

- **“Ai tha “Së shpejti do t'i kërkoj falje Zotit tim për ju.”** Ai është, vërtet Falës i madh dhe Mëshirëplotë.” - Unë shpresoj shumë tek Allahu i Lartësuar që Ai t'ju falë, t'jua mbulojë gabimet tuaja dhe t'ju

përfshijë të gjithëve me mëshirën e Tij të paanë. Thuhet që ai e shtyu kërkimin e faljes për ta pikërisht në pjesën e tretë të natës, e cila është një kohë vërtet e mirë për pranimin e lutjes. Kështu lutja do të ishte më e plotë dhe sa më pranë përgjigjes nga Allahu i Lartësuar.

Ajetet 99 - 100

99. Kur ata hynë te Jusufi, ai afroi pranë vetes të dy prindërit dhe tha: “Me dëshirën e Allahut, hyni në Egjipt të sigurt!”

100. Dhe ai i uli të dy prindërit lart në fron dhe ata u përlulën para tij. Ai tha: “O baba! Kjo është përmbushja e ëndrrës sime të dikurshme, të cilën Zoti im tashmë e bëri realitet. Ai më dhuroi mirësi kur më nxori prej burgut dhe ju solli ju të gjithëve këtu nga shkretëtira edhe pasi shejtani pati futur përçarje ndërmjet meje dhe vëllezërve të mi. Zoti im është i butë dhe i mëshirshëm me atë që do. Ai është, vërtet i Gjithëdituri dhe i Urti.

Shpjegimi i ajeteve

Jakubi së bashku me fëmijët dhe familjet e tyre u përgatitën për t'u nisur drejt Jusufit në Egjipt dhe për t'u vendosur atje.

- **“Kur ata hynë te Jusufi, ai afroi pranë vetes të dy prindërit...”** - Jusufi i afroi të dy prindërit tek vetja, duke i veçuar nga të tjerët. Ky qe një respekt dhe nderim tepër i madh.

- **“...dhe tha: “Me dëshirën e Allahut, hyni në Egjipt të sigurt!”** - Jusufi iu drejtua të gjithë familjes së tij kur tha: “Me dëshirën e Allahut, hyni në Egjipt të sigurt”, pra, të sigurt nga çdo lloj rreziku. Dhe ata hynë në Egjipt të gëzuar, sepse shpëtuan nga varfëria dhe telashet. Tashmë ishin të gëzuar me mirësitë e Allahut të Lartësuar.

- **“Dhe ai i uli të dy prindërit lart në fron...”** – Domethënë, te froni i Mbretit dhe tek dhoma e Ministrisë.

- **“...dhe ata u përlulën para tij. Ai tha: “O baba! Kjo është përmbushja e ëndrrës sime të dikurshme, të cilën Zoti im tashmë e bëri realitet.”** - Kur dy prindërit

dhe vëllezërit e tij, të gjithë ranë të përlulur, duke shfaqur vlerësimin e madh për të, Jusufi tha: “O baba! Kjo është përmëshja e ëndrrës sime të dikurshme, të cilën Zoti im tashmë e bëri realitet.” Para shumë vitesh, në vogëli, Jusufi kishte parë në ëndërr 11 yje, diellin dhe hënën t’i binin në sexhde, dhe tashmë ajo ëndërr ishte realizuar. Allahu e bëri një ëndërr të vërtetë dhe jo një ëndërr të kotë apo diçka prej shejtanit të mallkuar.

- **“Ai më dhuroi mirësi kur më nxori prej burgut...”** - Allahu u tregua shumë Bujar me mua. Këto fjalë dëshmojnë jo vetëm për mirënjohjen e thellë ndaj Allahut të Madhëruar, po edhe për butësinë dhe dhembshurinë e Jusufit për vëllezërit. Gjithashtu, këtu shihet edhe edukata e tij e lartë në të shprehur. Jusufi përmendi vetëm sprovën e burgut dhe nuk i kujtoi telashtet që kaloi në pus. Jo vetëm që nuk ua kujtoi atyre këtë gabim, por u tha se ardhjen e tyre e shihte si një bamirësi të madhe të Allahut të Lartësuar kundrejt tij.

- **“...dhe ju sollli ju të gjithëve këtu nga shkretëtira...”** - Plot kujdes dhe butësi, nuk tha: “ju sollli këtu nga uria dhe varfëria”. Kështu, Jusufi nuk e rëndoi shpirtin dhe krenarinë e tyre duke u përmendur rrethanat dhe vendin ku jetonin. Përkundrazi, ai tha se kjo ishte një bamirësi personale ndaj tij. Pastaj, me kujdes tha:

- **“...edhe pasi shejtani pati futur përçarje ndërmjet meje dhe vëllezërve të mi.”** – Siç shihet, Jusufi nuk tha: “pasi shejtani i nxiti vëllezërit e mi”, porse tha: “... pasi shejtani pati futur përçarje ndërmjet meje dhe vëllezërve të mi.” Pra, a thua se gjynahu, padituria dhe mangësia, erdhën nga të dyja palët! Me këto fjalë të zgjedhura ai nuk e kufizoi fajin veçse te vëllezërit e tij. Ky qe vërtet tregues i një edukate të lartë për këtë profet të madh. Jusufi e kanalizoi bisedën në kuptimin që: “Falënderimi i takon Allahut të Lartësuar që e poshtëroi shejtanin e mallkuar dhe na bashkoi, pas asaj ndarjeje të dhimbshme dhe të vështirë”. Është e vërtetë se Allahu e afron bamirësinë

dhe bujarinë e Tij drejt robit, përmes rrugësh që robi as nuk i ndien. Kur dëshiron të ngrejë dikë në grada të larta, shpeshherë Ai e bën këtë me mënyra që njeriu s’i pëlqen dhe e ka të vështirë t’i përballojë.

- **“Zoti im është i butë dhe i mëshirshëm me atë që do.”** - I lartësuar dhe plot begati është Allahu i Madh. Ai është bujar me ata që i ka veçuar për t’i përfshirë me mëshirën e Tij. Allahu u kushton atyre përkujdesje, bujari e butësi të madhe.

- **“Ai është, vërtet i Gjithëdituri dhe i Urti.”** - Allahu është i Gjithëdituri, është Ai që i di hollësisht të gjitha çështjet, qofshin ato të hapura, qofshin ato të fshehta, që struken në zemrat e njerëzve. Allahu është i Urti, që vendos çdo gjë në vendin e vet. Allahu i realizon çështjet pikërisht në kohën kur Ai i ka përcaktuar, me urtësinë dhe diturinë e Tij të madhe.

Ajeti 101

101. “O Zoti im! Ti më dhurove mua pushtet të madh dhe më mësove shpjegimin e ëndrrave. O Krijues i qiejve dhe i tokës! Ti je Mbrojtësi im në dynja e në ahiret. Më bëj të vdes si musliman dhe më bashko me të mirët!”

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar e plotësoi bamirësinë e Tij ndaj Jusufit duke i bërë vend në tokë dhe duke i dhuruar pushtet e sundim të gjerë. Pas gjithë atyre sprovave, Allahu ia qetësoi shpirtin dhe sytë e tij, duke ia sjellë pranë prindërit dhe vëllezërit e vet, që aq shumë i donte. Ai i dhuroi Jusufit dituri të madhe, duke e dalluar mbi shumë të tjerë. Për këtë arsye, duke shprehur mirënjohjen e thellë, duke lavdëruar Dhuruesin e tyre dhe duke u lutur që Ai t’ia ruante dhe shtonte këto të mira, Jusufi tha:

- **“O Zoti im! Ti më dhurove mua pushtet të madh...”** - Jusufi ishte bërë përgjegjësi i depove të mbretërisë, një pozitë shumë e rëndësishme për kohën.

- **“...dhe më mësove shpjegimin e ëndrrave.”** - Allahu i Madhëruar i mësoi atij shpjegimin e ëndrrave, njohuritë e

librave të shpallur dhe shumë gjëra të tjera të dobishme.

- **O Krijues i qiejve dhe i tokës! Ti je Mbrojtësi im në dynja e në ahiret. Më bëj të vdes si musliman dhe më bashko me të mirët!**" - Përjetësoje islamit, që është dorëzim i plotë ndaj Teje, dhe ma përqendro zemrën në këtë besim të mrekullueshëm! Më bëj që kurrë të mos largohem nga adhurimi Yt si Një i vetëm, përmes ligjeve të shpallura nga Ti, derisa vdekja të më gjejë si një musliman i bindur tërësisht ndaj Teje! Më bashko me të mirët, me etërit e mi profetë, me besimtarët e sinqertë e punëmirë, me të zgjedhurit e sinqertë dhe të kulluar!

Ajeti 102

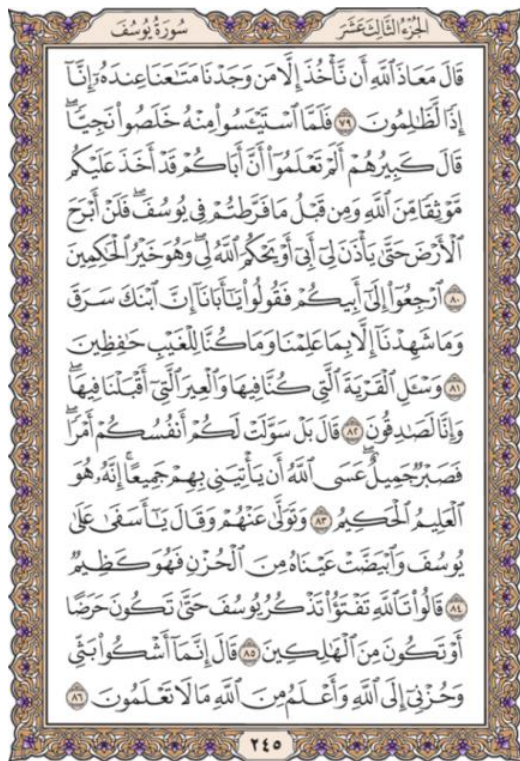
102. Këto janë nga ato ngjarje të panjohura, që Ne po t'i shpallim ty. Ti nuk ishe pranë tyre kur ata vendosën për çështjen e tyre dhe kur thurën intrigat e tyre.

Shpjegimi i ajetit

Pasi i tregoi këtë histori të mrekullueshme, Allahu i Madhëruar i drejtohet profetit të tij të dashur, Muhamedit ﷺ, dhe i thotë:

- **"Këto janë nga ato ngjarje të panjohura, që Ne po t'i shpallim ty."** - Këto histori që po të tregojmë ishin të panjohura për ty, dhe nëse nuk do të ishte shpallja e Zotit, ti nuk do të dije asgjë rreth tyre. E kush mund të ta sjellë ty këtë shpallje madhështore, përveç Zotit të Madhërishëm, që kujdeset për shpalljen e Tij?! Ti nuk kishe asnjë mundësi informacioni rreth këtyre ngjarjeve.

- **"Ti nuk ishe pranë tyre kur ata vendosën për çështjen e tyre dhe kur thurën intrigat e tyre."** - A ishte ti i pranishëm me vëllezërit e Jusufit kur ata planifikonin për ndarjen mes Jusufit dhe të atit? Në atë gjendje ata nuk i vështronte dhe mbikëqyrte askush, përveçse Zoti i Madhërishëm, që i di mirë intrigat e shejtanit të mallkuar. Askush nuk mund të ta silltë këtë informacion kaq të detajuar dhe korrekt, veçse Ai që i di të gjitha. Po kështu i tha Allahu i Lartësuar Muhamedit

ﷺ, pasi i tregoi historinë e Musait: "Ti nuk ishe në anën perëndimore, kur Ne i besuam Shpalljen Musait, e as nuk ishe dëshmitar në këtë ngjarje. Pastaj, Ne krijuam brezni të tjera, që jetuan shumë gjatë. Ti nuk ke banuar mes banorëve të Medjenit, që t'iu lexosh ajetet Tona, por Ne të dërguam ty si Profet. Ti nuk ke qenë as pranë kodrës Tur, kur Ne e thirrëm atë (*Musain*). Kjo është mëshirë nga Zoti yt, për t'i tërhequr vërejtjen një populli, të cilit nuk i kishte ardhur ndonjë profet para teje, që të merrte mësim." [Kasas 44-46]. Gjithashtu, në lidhje me historinë e Merjemes, nënës së Isait a.s. Ai thotë: "Këto janë disa nga historitë e panjohura, që po t'i përcjellim ty. Ti nuk ishe atje, kur ata hidhnin short se cili prej tyre do të bëhej kujdestar i Merjemes. Ti nuk ishe pranë tyre as kur ata grindeshin me njëri-tjetrin." [Al Imran]. Ose shembull tjetër: "Po kështu, Ne të shpallëm edhe ty Shpirtin (*Kur'anin*). Ti nuk e dije se çfarë qe Libri apo besimi, por Ne e bëmë atë dritë, me të cilën udhëzojmë në rrugë të drejtë ata që dëshirojmë prej robve Tanë. Pa

dyshim, edhe ti udhëzon në rrugën e drejtë, në rrugën e Allahut, të Cilit i takon ç'ka në qiej dhe ç'ka në tokë. Ta dini se tek Allahu kthehen të gjitha çështjet.” [Shura 52-53]. Të gjitha këto tregojnë qartë se Muhamedi ishte i dërguari besnik dhe i zgjedhur i Allahut të Madhëruar.

Ajetet 103 - 107

103. Shumica e njerëzve nuk do të jenë besimtarë, sado të ngulësh këmbë ti.

104. Ti nuk po kërkon prej tyre ndonjë shpërblim për kumtimin e të vërtetës. Ai (Kur'ani) nuk është gjë tjetër, por veçse këshillë për mbarë botën.

105. Sa e sa argumente ka në qiej e në tokë, pranë të cilave kalojnë, por u kthejnë shpinën.

106. Shumica e tyre e besojnë Allahun veçse duke bërë idhujtari.

107. Mos vallë, ata janë të sigurt prej dënimit të Allahut, që mund t'i përfshijë, apo nga Ora (e katastrofës), që do t'u vijë befaz, pa e ndier?!

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i drejtohet profetit të tij të dashur, Muhamedit ﷺ, dhe i thotë:

- **“Shumica e njerëzve nuk do të jenë besimtarë, sado të ngulësh këmbë ti.”** - Kështu ndodh, sepse si njohuritë e tyre, ashtu edhe qëllimet e tyre janë të prishura dhe plot ligësi. Edhe sikur të mos ekzistonte asnjë pengesë, këshillat e dashamirësve dhe besimdrejtëve nuk do t'u sillnin asnjë dobi këtyre të padrejtëve kryeneçë. Besimdrejtët i ftojnë vazhdimisht këta mendjemëdhenj, që janë të vetëkënaqur në botën e tyre, për të ndjekur rrugën e mbarë dhe për t'u ruajtur nga e liga. Megjithatë, ata nuk përgjigjen, edhe pse besimdrejtët këmbëngulin në këtë ftesë bujare dhe nuk kërkojnë asnjë lloj shpërblimi prej tyre. Ata nuk ndikohen edhe sikur t'u sjellësh çdo lloj fakti nga i madhi Zot.

- **“Ti nuk po kërkon prej tyre ndonjë shpërblim për kumtimin e të vërtetës. Ai (Kur'ani) nuk është gjë tjetër, por veçse këshillë për mbarë botën.”** - Përmes Shpalljes, ata mësojnë të mirën dhe nxiten

që të punojnë dhe të jetojnë sipas saj. Gjithashtu, ata mësojnë të ruhen nga e keqja dhe të shpëtojnë prej saj.

- **“Sa e sa argumente ka në qiej e në tokë, pranë të cilave kalojnë, por u kthejnë shpinën.”** - Janë të shumta argumentet e shfaqura në qiej dhe në tokë, që tregojnë për njëshmërinë e Zotit dhe faktin se Ai është i vetmi që duhet adhuruar, por ata i kthejnë shpinën dhe e shpërfillin. Edhe nëse ata besojnë diçka, përsëri besimi i tyre është i përzier me idhujtari, prandaj i Madhëruar i thotë:

- **“Shumica e tyre e besojnë Allahun veçse duke bërë idhujtari.”** - Edhe pse mund të besojnë se Allahu është Krijuesi, Furnizuesi dhe Administruesi që përkujdeset dhe ka në dorë të gjitha çështjet e krijesave, ata sërish bien në idhujtari dhe nuk e njësojnë të Madhëruarin në adhurim. Këta njerëz që kanë arritur në këtë gjendje nuk presin gjë tjetër, veçse të përfshihen nga ndëshkimi i të Madhërismit të Plotpushtetshëm, Allahut të Lavdëruar. Ata do të befasohen nga ndëshkimi i Zotit pikërisht atëherë kur do të ndihen të sigurt. Thotë i Madhëruari:

- **“Mos vallë, ata janë të sigurt prej dënimit të Allahut, që mund t'i përfshijë, apo nga Ora (e katastrofës), që do t'u vijë befaz, pa e ndier?!”** - Mos vallë kanë marrë ndonjë siguri këta idhujtarë, që i kthejnë shpinën dhe e shpërfillin të vërtetën e Zotit, se nuk do të përfshihen nga ndëshkimi?! Le ta dinë ata se i pret ose ndëshkimi i Zotit, që do t'i përfshijë të gjithë dhe do t'i shfarosë, ose Ora e Kijametit, që do t'i gjejë në befasi. Le të kenë frikë dhe të kthejnë rrugë këta të mjerë, se tashmë e kanë bërë hak ndëshkimit të Zotit. Le të pendohen dhe të kthejnë rrugë sa nuk është vonë, se ndëshkimi i të Drejtit do të jetë i ashpër.

Ajeti 108 - 109

108. Thuaj: “Kjo është rruga ime. Unë dhe pasuesit e mi i ftojmë njerëzit në rrugën e Allahut, me dituri të qartë. I

lartësuar qoftë Allahu! Unë kurrë nuk do të jem nga idhujtarët.”

109. Ne dërguam para teje si të dërguar vetëm se burra nga banorët e qyteteve, të cilët i pajisëm me shpallje. A nuk udhëtojnë nëpër tokë e të shohin se si qe përfundimi i më të hershmëve? S'ka dyshim se jeta e ardhshme është shumë më e mirë për ata të cilët ishin të devotshëm. A nuk po logjikoni, atëherë?

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i drejtohet profetit të tij të dashur, Muhamedit ﷺ, dhe i thotë:

- **“Thuaj: “Kjo është rruga ime.”** - Thuaju njerëzve o Muhamed, kjo është rruga ime në të cilën unë ju ftoj! Ajo është e vetmja rrugë që ju çon drej Allahut dhe vendit të Tij të bujarisë dhe mirësisë së përfundimit. Kjo rrugë është e ndërtuar mbi diturinë e vërtetë, të saktë dhe korrekte nga shpallja e Zotit dhe të punuarit me sinqeritet sipas saj për të kënaqur të vetmin të adhurar me meritë, Allahun e Lartësuar. Rruga ime është: të dorëzuarit tërësisht për të adhurar Zotin si një të vetëm dhe për të jetuar sipas Ligjit të Tij, duke i dhënë përparësi Atij mbi gjithçka tjetër të kësaj bote.

- **“Unë dhe pasuesit e mi i ftojme njerëzit në rrugën e Allahut, me dituri të qartë.”** - Unë dhe ata që më pasojnë mua ftojme njerëzit që ta duan Allahun dhe të bëjnë punë të mira, që të afrojnë tek Ai. Unë paralajmëroj që të ruhen dhe të largohen nga ato vepra e besime që shkaktojnë zemërimin dhe pastaj ndëshkimin e të Drejtit të Plotpushtetshëm dhe largimin nga Ai. Allahu i Madhëruar më ka pajisur mua me dituri të qartë për fenë në të cilën po i ftoj krijesat. Unë jam tërësisht i bindur në saktësinë dhe vërtetësinë e Shpalljes që Zoti im më ka dhuruar, pa asnjë dyshim e ngurrim në të. Po kështu janë edhe pasuesit e mi: edhe ata ftojnë në rrugën e Allahut, duke qenë të ditur dhe të qartë në fenë ku i ftojnë të tjerët.

- **“I lartësuar qoftë Allahu! Unë kurrë nuk do të jem nga idhujtarët.”** - Allahu është i pastër dhe larg çdo të mete dhe

besimi të kotë, që njerëzit trillojnë. Besimet e sajura dhe të nxitura nga shejtani i mallkuar nuk i japin Zotit madhështinë që i takon, por bien ndesh me lartësinë dhe madhështinë e Tij të plotë. Unë nuk jam si idhujtarët dhe distancohem nga veprat e tyre të liga dhe devijuese. Unë i jam dedikuar tërësisht adhurimit të Allahut si një të vetëm dhe sipas porosive dhe Ligjit të Tij. Pastaj, i Madhëruari thotë:

- **“Ne dërguam para teje si të dërguar vetëm se burra nga banorët e qyteteve, të cilët i pajisëm me shpallje.”** - Kuptimi: Nuk kemi dërguar melekë ose krijesa të tjera si profetë për njerëzit, por kemi zgjedhur burra nga vetë radhët e popujve.⁶¹ Atëherë, përse habitet populli yt për profetësinë tënde?! Edhe ti je si të gjithë profetët ⁶² para teje, madje më i zgjedhuri mes tyre. Zoti u shpalli të gjithëve udhëzime hyjnore. Allahu i Madhëruar i përzgjedhi ata nga banorët e qyteteve të mëdha, sepse ata dalloheshin për logjikën më të shëndetshme, por edhe që çështja e tyre të përhapej më shpejt dhe më lehtë.

- **“A nuk udhëtojnë nëpër tokë e të shohin se si qe përfundimi i më të hershmëve?”** - Nëse nuk të besojnë ty, atëherë pse nuk udhëtojnë nëpër tokë dhe të shohin se si ishte përfundimi i brezave të mëparshëm?" A nuk i shohin vendbanimet e tyre të shkretuara, për të kuptuar se si i ndëshkoi Zoti ata, për shkak të mosbesimit dhe refuzimit të Shpalljes së tij? Kjo duhet t'ju japë një mësim të mirë, që të mos bëni të njëjtin krim si ata dhe pastaj të meritoni të njëjtin ndëshkim si ata. Kujtoni, gjithashtu, edhe një fakt tjetër shumë të rëndësishëm:

- **“S'ka dyshim se jeta e ardhshme është shumë më e mirë për ata të cilët ishin të devotshëm.”** - Bukuritë dhe begatitë e Xhenetit janë të përfundimit dhe të posaçme për ata të cilët janë ruajtur. Ata i druhen ndëshkimit dhe zemërimit të Zotit, duke përmbushur me korrektësi dhe sinqeritet urdhëresat e Tij dhe duke iu larguar ndalesave të Tij. Ata e dinë mirë se dynjaja,

me të gjitha stolitë e saj, është një kënaqësi e përkohshme, e shoqëruar me mundime e vuajtje dhe që një ditë do të marrë fund. Ndërsa mirësitë e ahiretit janë të plota, të përkryera e të pastra nga çdo mangësi. Ato kurrë nuk kanë për të përfunduar apo për t'u zbehur, madje do të jenë në shtim e zbukurim të përzetshëm e të pandërprerë.

- **“A nuk po logjikoni, atëherë?”** - A nuk keni aq logjikë sa për t'i dhënë përparësi asaj që është më e mirë kundrejt diçkaje që është e papërfillshme dhe e përkohshme?!

Ajeti 110 - 111

110. Atëherë kur të dërguarit gati e humbin shpresën dhe mendojnë se janë trajtuar si gënjeshtarë, atëherë u ven ndihma Jonë. Dhe, ata që i duam, ne i shpëtojmë. Por, dënimi Ynë kurrë nuk mund zbrapset nga një popull keqbërës.

111. Në historitë e tyre ka mësim për të mençurit. Ky (Kur'an) nuk është fjalë e trilluar, por është vërtetues i asaj që ishte (shpallur) para tij dhe shpjegues i hollësishëm i gjithçkaje. Ai është udhërrëfyes e mëshirë për këdo që beson.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon se kur Ai i dërgonte profetët e Tij të nderuar, njerëzit e këqij dhe kriminelë nuk i besonin ata, por i quanin gënjeshtarë. Ai i afatizonte ata, që të kishin mundësi të kthenin rrugë dhe të besonin të vërtetën e sjellë nga të dërguarit. Por refuzimi i tyre zgjaste aq shumë, sa që edhe profetët - me besimin dhe sigurinë e tyre të plotë në premtimin dhe ndihmën e Allahut, - ndoshta në zemrat e tyre gati e humbnin shpresën dhe mendonin me pesimizëm se ishin refuzuar përfundimisht nga popujt e tyre. Por pikërisht në këtë gjendje, atyre u vinte ndihma e Zotit:

- **“Atëherë kur të dërguarit gati e humbin shpresën dhe mendojnë se janë trajtuar si gënjeshtarë, atëherë u ven ndihma Jonë. Dhe, ata që i duam, ne i shpëtojmë. Por, dënimi Ynë kurrë nuk mund zbrapset nga një popull keqbërës.”** - Të shpëtuarit ishin profetët dhe pasuesit e tyre. Ndërsa ata që ishin kriminelë dhe guxonin

të mos i përuleshin të Madhërishtit, ata nuk mund të gjenin forcë ku mund të mbështeteshin apo ndihmëtar që mund t'i shpëtonte.

- **“Në historitë e tyre ka mësim për të mençurit.”** - Në këto rrëfime ka mësim për vepërmirët, por edhe paralajmërim për punëkëqijtë. Çdokush, sipas punëve që bën, do të marrë atë që i takon: shpërblimin ose ndëshkimin e poshtërimin. Në këto rrëfime ka, gjithashtu, mësim të mrekullueshme për cilësitë e plota të Allahut të Madhëruar, që ka urtësinë absolute. Allahu është i vetmi që meriton të adhurohet ashtu sikurse Ai e dëshiron dhe siç e ka urdhëruar në shpalljet e Tij.

- **“Ky (Kur'an) nuk është fjalë e trilluar, por është vërtetues i asaj që ishte (shpallur) para tij dhe shpjegues i hollësishëm i gjithçkaje.”** - Ky libër, përmes të cilit Allahu i Madhëruar ju ka treguar shumë histori të mrekullueshme, nuk është një fjalë e trilluar, e shpikur nga mendja njerëzore, por është vërtetues i shpalljeve të mëparshme. Ai i pohon dhe dëshmon për vërtetësinë e tyre dhe të profetëve që i sollën ato prej Zotit. Gjithashtu, ky Kur'an është sqarues i çdo gjëje, për të cilën krijesat kanë nevojë të dinë. Ai sqaron themelet e fesë dhe degëzimet e saj. Në të, ata gjejnë çdo argument e fakt të nevojshëm për të rregulluar besimin dhe për të arritur lumturinë e tyre në dynja dhe në ahiret.

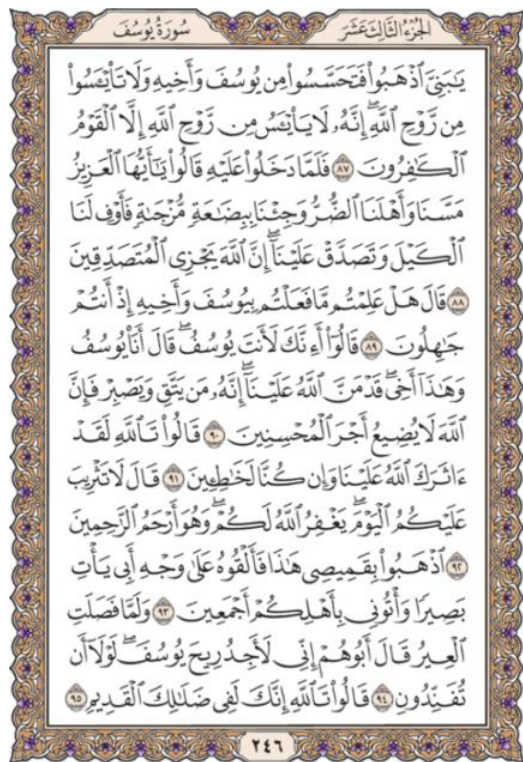
- **“Ai është udhërrëfyes e mëshirë për këdo që beson.”** - Me diturinë e vërtetë dhe të saktë që Kur'ani u ofron njerëzve, bëhet për ta udhërrëfyes drejt së mirës. Ndërsa me shpërblimet e shumta të kësaj jete dhe të jetës tjetër të amshuar që ai u premtton aktivistëve dhe atyre që jetojnë sipas tij, ai bëhet mëshirë lumturisjellëse. Kjo gjë u ofrohet besimtarëve në këtë libër madhështor dhe të mrekullueshëm.

Mësim nga historia e Jusufit

Le të përmendim disa mësim për përfutuara nga kjo histori e mrekullueshme, për të cilën i Madhëruari tha në fillim të

suress: "Ne po të përcjellim ty më të bukurën e historive në këtë Kur'an që të kemi shpallur." Gjithashtu, Allahu i Madhëruar tha: "Në historinë e Jusufit dhe të vëllezërve të tij ka, vërtet shumë mësim për të gjithë ata që pyesin (për të vërtetën). Ndërsa në fund të sures, Ai thotë: "Në historitë e tyre ka mësim për të mençurit." Kështu, përveç dobive që u përmendëm mes rreshtave të kësaj historie, ka edhe shumë mësim të tjera. Është e vërtetë që kjo histori është nga më të bukurat, më të qartat dhe më të shtjelluarat në Kur'an. Bukuria e saj shtohet nga larmishmëria e ngjarjeve dhe zhvendosja e tyre në kohë dhe në vende të ndryshme. Në të shohim kalime nga një gjendje në tjetrën, nga një sprovë në një tjetër, nga fatkeqësia në çlirim e gëzim, nga vuajtja, skllavëria dhe përndjekja në krenari, mbretërim dhe pushtet, nga përçarja dhe armiqësia në afërsi, falje dhe dashuri, nga dëshpërimi e trishtimi në kënaqësi e lumturi, nga bollëku e pasuria në varfëri e në vuajtje dhe anasjelltas. I lavdëruar qoftë i Madhërishtmi, që e tregoi këtë histori në formën më të qartë dhe më të shtjelluar!

1. Ne këto ajete gjen një nga bazat më të rëndësishme të shpjegimit të ëndrrave ose të mesazheve që ato përçojnë. Gjithashtu, kuptojmë se shpjegimi i ëndrrave është një aftësi e rëndësishme, që Allahu i Madhëruar ia dhuron atij që Ai dëshiron. Kështu, ky parim themelor është mbështetja te ngjashmëria mes gjërave, në emërtimet dhe cilësitë e tyre. Jusufi pa diellin, hënën dhe 11 yje, që i binin në sexhde. Këta trupa qiellorë janë zbukurues të qiellit dhe shumë të dobishëm. Gjithashtu, prindërit dhe vëllezërit janë stoli dhe ndihmë e madhe për njeriun. Të tillë janë edhe profetët dhe dijetarët. Ata janë stoli dhe tepër të dobishëm për krijesat. Ashtu sikurse orientohesh në det nëpërmjet yjeve, po ashtu nëpërmjet profetëve dhe dijetarëve njerëzit orientohen për të gjetur rrugën e drejtë. Sigurisht që dobia e diellit dhe hënës është jetike, ndërsa yjet vijnë pas tyre, prandaj dielli dhe hëna simbolizojnë nënën

dhe babain e tij, ndërsa yjet simbolizojnë vëllezërit.

2. Një aspekt i rëndësishëm në shpjegimin e ëndrrës është edhe fakti që 'dielli' në gjuhën arabe është në gjininë femërore, prandaj simbolizonte nënën; ndërsa 'hëna', që në gjuhën arabe është emër i gjinisë mashkullore, simbolizonte babain. Po ashtu, 'yjet', që në gjuhën arabe është emër mashkullor në numrin shumë, simbolizojnë vëllezërit.

3. Një aspekt i rëndësishëm në shpjegimin e ëndrrës është edhe fakti që rënia në sexhde tregon nderim e respekt të madh për atë që i kushtohet. Nga ky detaj kuptohet se Jusufi ishte i nderuar dhe i respektuar nga prindërit dhe vëllezërit e tij, për shkak të diturisë, virtyteve dhe vlerave që kishte. Prandaj edhe pas tregimit të ëndrrës, Jakubi tha: "Kështu, Zoti yt të ka zgjedhur ty që të të mësojë shpjegimin e ëndrrave. Ai do ta plotësojë mirësinë e Vet ndaj teje dhe ndaj familjes së Jakubit, sikurse bëri më parë ndaj etërve të tu, Ibrahimit dhe Is'hakut. Zoti yt është i Gjithëditur dhe i Urtë.""

4. Le të shohim pak aspektet e rëndësishme të ëndrrës së dy djemve të burgut. I pari pa se po shtrydhte fruta për pije. Zakonisht, këtë gjë bën shërbëtori për zotërinë e vet. Kjo i dha Jusufit (a.s.) të kuptonte se si do të përfundonte çështja. Duke qenë se ai do ta bënte këtë për zotërinë e tij, nevojitej që ai së pari të nxirrej nga burgu. Tjetri pa në ëndërr se mbi kokën e tij mbante një bukë, nga e cila hanin disa shpendë. Në fakt, 'buka' ishte lëkura, mishi, sytë, truri etj., ushqimi i zogjve grabitqarë. Kjo tregonte se ai njeri do të vritej dhe pastaj do të lihej i shfaqur për shpendët, domethënë nuk do të varrosej pas vdekjes.

5. Rasti i tretë ishte ëndrra e Mbretit. Së pari, ai që pa ëndrrën ishte mbret, dhe dihet se lumturia e popullit është e lidhur ngushtë me çështjen e Mbretit. Nëse është e mirë gjendja e tij, do të thotë se do të jetë e mirë edhe gjendja e popullit. Kështu, ajo ëndërr kishte të bënte me të ardhmen dhe lumturinë e popullit. Nga ana tjetër, mirëqenia e popullit lidhet ngushtë me prodhimtarinë e atij vendi. Sa më të begatshme të jenë prodhimet, aq më e mirë është gjendja e popullit. Sa më të pakta prodhimet, aq më e dobët dhe e varfër është gjendja e popullit. Lopët përdorshin për punimin dhe vaditjen e tokës. Nëse prodhimet e tokës janë të mira, lopët janë të shëndosha e, në të kundërt, ato janë të dobëta. Po kështu, kallinjtë e gjelbër plot fara tregojnë për një vit të mbarë, ndërsa të tharët tregojnë për një vit varfërie. Të gjitha këto të dhëna sollën atë shpjegim të hollësishëm dhe të saktë.

6. Mësim tjetër është se kjo histori është një tregues i mrekullueshëm për vërtetësinë e profetësisë së Muhamedit. Ai e tregoi këtë histori në mënyrë të detajuar, ndërkohë që nuk kishte lexuar në librat e mëparshëm dhe nuk kishte studiuar për diçka tillë. Populli i tij e kishte parë Profetin mëngjes e mbrëmje në mesin e tyre, dhe ishin të vetëdijshëm që ai nuk dinte shkrim e lexim. Megjithatë, Profeti ﷺ e solli këtë histori qaç të gjatë, me detajet më të imëta, në harmoni të

çuditshme me shpalljet e mëparshme. E si mund ta bënte ai diçka të tillë, kur nuk ishte mes tyre, sikurse thotë i Madhëruari: “Këto janë nga ato ngjarje të panjohura, që Ne po t’i shpallim ty. Ti nuk ishe pranë tyre kur ata vendosën për çështjen e tyre dhe kur thurën intrigat e tyre.”

7. Është detyrë largimi nga të gjitha rrugët që të çojnë në ligësi dhe fshehja e çdo gjëje që i frikësohesh se të dëmton nëse e nxjerr haptaz. Kështu e porositi Jakubi (a.s.) birin e tij të dashur: “Ai (*babai*) tha: “O biri im (*i dashur*)! Mos ua trego ëndrrën vëllezërve të tu, se ndoshta të bëjnë ndonjë dredhi. Shejtani është, vërtet armik i betuar për njeriun.”

8. Përkufizimi i përgojimit është: “Të thuash për një person diçka që ai nuk e pëlqen po ta dëgjojë.” Kjo, nëse ai vërtet e ka atë gjë që po ia përmend. Nëse nuk e ka, atëherë kjo quhet shpifje, që është gjynah edhe më i rëndë. Sidoqoftë, edhe përgojimi është gabim shumë i rëndë. Megjithatë, është e lejueshme që të thuash për dikë diçka që ai e urren, në rast se ke për qëllim këshillimin e një personi tjetër për t’u ruajtur nga e keqja e të parit. Kjo përftohet nga ajeti i sipërcituar, ku Jakubi (a.s.) këshillon dhe porosit Jusufin që të ruhet nga dredhitë e vëllezërve të tij.

9. Mirësitë e Allahut të Madhëruar mbi një person konsiderohen të tilla edhe për familjen dhe miqtë e tij. Madje, edhe ata mund të përfshihen në mirësinë e Allahut, për shkak të gradës së tij. Këtë e konstatoi edhe Jakubi (a.s.), kur tha: “Kështu, Zoti yt të ka zgjedhur ty që të të mësojë shpjegimin e ëndrrave. Ai do ta plotësojë mirësinë e Vet ndaj teje dhe ndaj familjes së Jakubit, sikurse bëri më parë ndaj etërve të tu, Ibrahimit dhe Is’hakut. Zoti yt është i Gjithëditur dhe i Urtë.”. Dhe vërtet, kur i Madhërishti e plotësoi mirësinë e Vet ndaj Jusufit, edhe për familjen e farefisit e tij zbriti begatia, lumturia, gëzimi dhe krenaria. E kjo ndodhi për shkak të Jusufit.

10. Mbajtja e drejtësisë është një detyrë e domosdoshme në të gjitha çështjet e jetës,

qoftë në marrëdhëniet e pushtetarit me ata që ka nën vete, qoftë në të gjitha rastet e tjera. Edhe prindi duhet të jetë i drejtë me fëmijët e tij, në drejtim të dashurisë dhe trajtimit të tyre. Çdo cenim në këto aspekte sjell probleme të rënda. Kur Jakubi shfaqti një preferencë më të madhe për Jusufin kundrejt fëmijëve të tjerë, atëherë ndodhën gjithë ato që ndodhën. Të gjitha erdhën si pasojë e reagimit të vëllezërve për dashurinë më të spikatur të babait të tyre për Jusufin.

11. Është detyrë përkujdesja e madhe për t'u ruajtur nga pasojat dhe fatkeqësitë që sjellin gjynahet. Asnjëherë të mos harrojmë se kryerja e një gjynahu sjell me vete edhe shumë gjynahe të tjera, madje shpesh të detyron të biesh në to. Kështu, edhe vëllezërit e Jusufit, kur vendosën për të ndarë atin nga i biri, filluan të thurnin lloj-lloj planesh dhe intrigash për ta realizuar atë qëllim. Pra të gjitha ishin gjynahe të njëpasnjëshme. Atyre iu desh të gënjenin disa herë, derisa sollën edhe këmishën e Jusufit me gjak të rrejshëm. Ata u shtirën kur shkuan në mbrëmje tek i ati duke qarë. Të mos harrojmë, gjithashtu, se gjatë kësaj kohe, për shkak të këtij mashtrimi, njerëzit u lodhën një kohë të gjatë duke kërkuar për Jusufin. Jo vetëm kaq, por edhe pas ngjarjes, sa herë që flitej për Jusufin, atyre u duhej të përsërisnin trillime për të mbuluar realitetin. I tillë është gjynahu: ligësi, që prodhon veçse ligësi pandërprerë, prandaj duhet të ruhesh prej tij që në momentin e parë, për të shpëtuar nga pasojat e tjera më të këqija.

12. E rëndësishme për njeriun është përfundimi i mirë, dhe jo fillimi i keq. Bijtë e Jakubit gabuan në fillim, gjë kjo shumë e qortueshme për nivelin e tyre. Por më pas u penduan sinqerisht, duke marrë edhe falje të plotë nga Jusufi dhe babai, përveç lutjes për falje dhe mëshirë nga Zoti i Madhëruar. Pa dyshim, nëse njeriu arrin të falë për hakun e tij, atëherë dihet se Allahu i Madhëruar është më i Mëshirshmi i mëshiruesve. Për këtë arsye, mendimi më i saktë i dijetarëve

është se edhe ata ishin profetë. Këtë e përforcon fjala e Allahut të Madhëruar në suren Bekare, kur flet për 'esbat-ët', dhe dihet që "el esbat" ishin 12 djemtë e Jakubit (a.s.) dhe pasardhësit e tyre. Gjithashtu, diçka tregon edhe ëndrra e Jusufit, ku ata u shfaqën si yje të shndritshme. Yjet japin ndriçim dhe udhëzim, cilësi këto që i kanë profetët. Por edhe nëse nuk ishin profetë, ata ishin dijetarë, edukatorë dhe udhëzues në rrugën e drejtë.

13. Mirësitë e Allahut ndaj Jusufit ishin të shumta. Allahu e dalloi atë me dituri të thellë dhe butësi, mëshirë dhe falje të madhe. Ai e krijoi me një bukuri fizike të jashtëzakonshme, por i dhuroi edhe bukuri shpirtërore, duke e bërë me moral të lartë. Jusufi ishte një ftues i dashur dhe i përkushtuar i njerëzve në besimin e pastër në një Zot të vetëm dhe në të jetuarit sipas ligjit dhe fesë së Tij. Ishte ai që nxitoi t'u shprehte faljen e tij vëllezërve gabimtarë, ende pa ia kërkuar ata. Ajo ishte një falje e plotë, që kurrë nuk do t'ua përmendte më vonë dhe as do t'i qortonte më. Jusufi ishte një bamirës i pashoq për prindërit, vëllezërit, fisin e tij dhe për njerëzit e tjerë.

14. Gjynahet dhe ligësitë nuk janë të gjitha të një grade. Disa janë më të lehta se disa të tjera. Pa dyshim, në një situatë përzgjedhjeje, gjynahu më i vogël dhe më pak i dëmshëm zgjidhet para atij që është më i rëndë. Kështu, kur vëllezërit e Jusufit ranë dakord që ose ta vrisnin, ose ta çonin në ndonjë vend të largët, njëri prej tyre tha: "Mos e vrisni Jusufin por, nëse doni të bëni diçka me të, hidheni në pus, që ta gjejë e ta marrë ndonjë karvan udhëtarësh." Sigurisht që ky vendim ishte më i lehti dhe më i miri mes të tjerëve. Kjo përzgjedhje i shpëtoi vëllezërit nga gjynahu i madh, vrasja.

15. Nëse diçka kalon nëpër duar të ndryshme, si një mall tregtie, dhe nuk ka ndonjë informacion të sigurt se është fituar jo në mënyrë të rregullt, nuk ka gjynah për atë që e ble atë pasuri, e tregon apo e shfrytëzon me mënyra të lejueshme.

Vëllezërit e shitën Jusufin padrejtësisht, me një akt të padrejtë shitjeje. Pastaj karvani e shiti përsëri atë në Egjipt, ku qëndroi si shërbëtor tek zotëria i tij. Jusufi qëndroi e shërbeu tek zotëria i tij, i cili e trajtoi shumë mirë. Kështu, Allahu i Lartësuar e quajti këtë si një akt shitblerje të saktë, edhe pse fillimisht ishte i paligjshëm, por karvani dhe zotëria në Egjipt nuk dinin gjë për zanafillën e çështjes.

16. Këto ajete janë këshillë e fortë për të qenë shumë të kujdesshëm që të mos veçohemi me gjininë tjetër, sepse kjo mund të çojë në tundime shkatërruese. Gjithashtu, të ruajmë veten dhe ta frenojmë atë nga çdo lidhje dhe dashuri e dëmshme dhe e palejueshme. Gruas së Ministrisë i ndodhi ajo sprovë, për shkak se ajo u veçua me Jusufin dhe ushquu për të një dashuri të palejueshme dhe të dëmshme, si një grua e martuar që ishte. Kështu, nën trysninë e vazhdueshme të kësaj sprove, ajo nuk reshti së ushqyeri këtë tërheqje të gabuar, derisa filloi ta tundonte Jusufin kundër dëshirës së tij. Pastaj e gjendur nën trysninë e turpit dhe gabimit të zbuluar, gënjeu kundër tij, gjë që solli burgimin e padrejtë të Jusufit. Të tilla janë ndikimet e përzierjes dhe veçimit të palejuar mes gjinive.

17. Animi që Jusufi pati drejt asaj gruaje, që pastaj e la për hir të Allahut, është nga ato vepra të mrekullueshme, me të cilat robi afrohet dhe ngrihet lart tek Allahu i Madhëruar. Animi drejt gjynahut është sprovë e provokuar nga nefs, që është nxitës për ligësi e shfrenim. Madje, kjo është e natyrshme për shumicën e njerëzve. Por kur ky njeri i zgjedhur i vendosi përballë njëra tjetrës dy tërheqjet, diti të bëjë zgjedhjen e duhur. Ai i dha përparësi dashurisë për Allahun dhe frikërespektit për Të, kundrejt shfrenimit dhe plotësimit të dëshirave të pakontrolluara dhe të ndaluara nga Zoti. Kështu, Jusufi u bë nga ata për të cilët Allahu i Madhëruar thotë: "E për atë që i është druajtur daljes para Zotit të vet dhe e ka ndaluar veten prej lakmisë, Xheneti do të jetë vendi i tij." Ai u bë,

gjithashtu, njëri prej atyre shtatë kategorive që do të jenë nën hijen e Arshit të Allahut atë ditë kur nuk do të ketë hije tjetër veç hijes së Tij. Njëri prej tyre është një djalosh i ri, të cilin e ka ftuar për imoralitet një grua me autoritet dhe e bukur, por ai i thotë: "Unë i frikësohem Allahut". Ndërsa tërheqja e qortueshme është ajo që zgjat dhe njeriu ndien qetësi me të, e cila pastaj kthehet në dëshirë të fortë, që ndoshta kthehet edhe në vepër.

18. Atë që ka në zemër besim të rrënjosur thellë dhe tregohet i sinqertë me Allahun në të gjitha çështjet, Allahu i Madhëruar ka për ta ruajtur atë përmes dritës së imanit të tij dhe pastërtisë së sinqeritetit të tij. Ai do të jetë i ruajtur nga ligësitë dhe poshtërsitë dhe nga çdo rrugë që bëhet shkak për devijim e gabim. Ky është një nga shpërblimet e mrekullueshme të imanit dhe sinqeritetit me Zotin. Prandaj dhe Allahu i Madhëruar thotë: "Ajo e dëshiroi fort atë, aq sa edhe ai do ta kishte lakmuar atë, sikur të mos shihte provën e Zotit të vet. Kështu, Ne vendosëm që të largonim prej tij të keqen dhe poshtërsinë. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë të sinqertë." Duke qenë se Jusufi e mbajti të pastër sinqeritetin me Allahun, Allahu e ruajti atë nga rënia në gjynah dhe poshtërsi.

19. Njeriu duhet të jetë shumë i kujdesshëm dhe i vëmendshëm kur përballet me një situatë të ngarkuar me provokime për të rënë në gjynah. Në të tilla raste, ai e ka për detyrë që menjëherë të largohet. Vetëm kështu mund të ruhet nga gjynahet dhe kurthi i tyre. Kur gruaja e Ministrisë ftoi Jusufin për poshtërsi në atë ambient të ngarkuar me faktorë joshës, ai nxitoi të largohej, duke shprehur dobësinë për t'u përballur me atë fitne dhe për të qenë sa më i ruajtur prej saj.

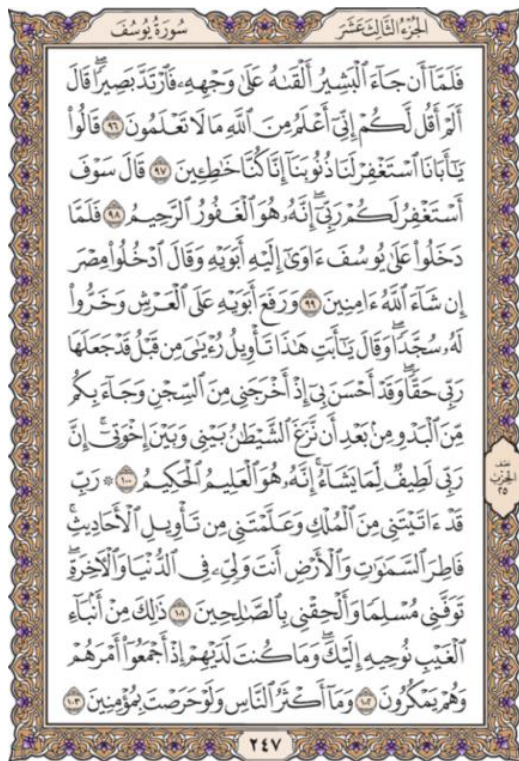
20. Për të vërtetuar saktësinë apo pasaktësinë e pretendimeve, lejohet të merren në konsideratë shenjat dhe provat logjike të çështjes, nëse nuk ka fakte të qarta. Kështu, në çështjen e Jusufit, gjykatësi, që ishte nga familja e gruas, u

mbështet në prova logjike (*karain*). Ai gjykoi se Jusufi thoshte të vërtetën, ndërsa gruaja ishte fajtoare, duke marrë si provë këmishën e Jusufit, e cila ishte grisur nga pas dhe jo nga para, sikurse mund t'i ndodhte një përdhunuesi. Ai gjykoi se ishte ajo që e kishte dëshiruar Jusufin dhe ndjekur atë deri te porta, duke i grisur dhe këmishën nga prapa, pas rezistencës së tij. Bashkëshorti, por dhe familja e saj, e pranuan këtë gjykim si të drejtë. Madje, ai i kërkoi gruas të kërkonte falje e të pendohej për gabimin dhe kurthin e saj. Edhe Allahu i Lartësuar e solli këtë histori, duke e miratuar gjykimin në fjalë. Për këto arsye, lejohet marrja e këtij gjykimi si precedent dhe pranimi i tij si i drejtë. Po kështu, merret në konsideratë edhe gjykimi i fizionomistëve, në mungesë të provave dhe mundësive të tjera të gjykimit.

21. Për lejueshmërinë e marrjes për bazë të provave logjike tregojnë edhe raste të tjera. Për shembull, po në historinë e Jusufit, gjetja e tasit të Mbretit në barrën e Beniaminit, u konsiderua si e mjaftueshme për të gjykuar, pa qenë e nevojshme të sillej ndonjë dëshmi, fakt apo të pranohej krimi. Kështu, në raste të tjera, nëse sendi i vjedhur gjendet në dorë të një personi, sidomos nëse njihet për hajdut, kjo do të mjaftonte për të gjykuar për vjedhje. Kapja në flagrancë është më e fortë sesa dëshmia.

22. Po kështu, nëse një burrë gjendet duke vjellë pije dehëse, sigurisht që mbi të zbatohet dënimi për konsumimin e pijeve dehëse, nëse nuk ka ndonjë faktor tjetër ligjor që pengon nga një gjykim i tillë. Po ta vëresh me kujdes, Allahu i Madhëruar e ka quajtur '*shahid*' (dëshmitar) atë që gjykoi për pastërtinë e Jusufit, a thua se ai e pa me sy atë që ndodhi. Përfundimisht, gjykimi përmes shenjave dhe provave logjike konsiderohet pothuajse si një dëshmi, prandaj merret për bazë.⁶³

23. Në këtë sure del qartë bukuria e rrallë dhe e pashembullt e Jusufit. Bukuria e tij ishte e jashtme dhe e brendshme. Për bukurinë e jashtme mjafton të kujtojmë

ndikimin aq të fuqishëm të tij në zemrën e gruas së Ministrit, por edhe të grave të qytetit, të cilat, pasi e panë, prenë duart e tyre pa e ndier fare, dhe thanë: “Allahut i qofshim falë! Ky nuk është njeri. Ky duhet të jetë ndonjë melek fisnik.”. Ndërsa për bukurinë morale dhe shpirtërore të Jusufit, mjafton të shohim ndershmërinë dhe dëlirësinë e tij përballë sprovës në kushtet me të pabesueshme. Kjo duket qartë në dëshminë e vetë gruas së Ministrit, kur tha: “Unë u përpoqa ta tundoja atë, po ai u përmbajt fort.” Madje edhe më pas, në dëshminë para Mbretit, ajo tha: “Tani do të dalë në shesh e vërteta! Isha unë ajo që ngulmova ta tundoj atë, kundër dëshirës së tij. Ai është vërtet njeri i drejtë!”. Ndërsa gratë e qytetit, duke dëshmuar për Jusufin, thanë: “Zoti na ruajt! Nuk dimë që ai të ketë bërë ndonjë të keqe.”.

24. Jusufi preferoi burgun kundrejt poshtërsisë dhe gjynahut. I tillë duhet të jetë besimtari kur sprovohet për të zgjedhur mes dy gjërave: ose zhytje në gjynahe, ose ndëshkim të dynjasë. Ai duhet të zgjedhë

durimin e ndëshkimit të përkohshëm dhe kurrë poshtërsinë, e cila sjell ndëshkimin e ashpër të dynjasë dhe të ahiretit. Prandaj ndër shenjat më të spikatura të imanit është edhe që njeriu të urrejë të kthehet në mosbesim pasi Allahu e ka shpëtuar prej tij, ashtu sikurse e urren të hidhet në zjarr.

25. Besimtari duhet t'i drejtohet dhe mbështetet tërësisht Allahut dhe të këkojë strehim vetëm tek Ai, në momentet e përbaljes me fitnet. Ai nuk duhet të ketë shpresë të forcat dhe aftësitë e veta, por t'i dorëzohet tërësisht Allahut, duke i kërkuar forcë e shpëtim veçse Atij. Mendo me kujdes në fjalën e Jusufit: "Nëse Ti nuk e largon kurthin e tyre prej meje, unë mund të prirem drejt tyre e të hyj në rradhën e të paditurve".

26. Dituria dhe urtësia e udhëzojnë njeriun drejt mirësisë dhe e ndalojnë nga ligësia. E kundërta ndodh me injorancën dhe shfrenimin. Ato e nxisin njeriun në përbushjen e epshtit dhe dëshirave, edhe pse mund të jenë shkatërruese për të.

27. Njeriu, ashtu sikurse e ka detyrë adhurimin e Allahut të Madhëruar në kohë begatie e mirësie, po ashtu e ka detyrë që ta adhurojë Atë në kohë vështirësie dhe sprove. Jusufi vazhdoi të jetë një ftues në rrugën e Zotit si jashtë burgut, ashtu edhe pasi hyri në burg. Ai i ftoi dy djemtë në burg në teuhidin e pastër dhe nënshtrimin ndaj një Zoti të vetëm. Nga ana tjetër, ai i ndaloi ata nga idhujtaria e çdo forme. Me zgjuarsinë dhe urtësinë e tij, kur vërejti se ata e respektonin dhe e shihnin si një njeri të mirë, Jusufi e përdori për mirë këtë situatë, duke i ftuar ata në adhurimin e Allahut të Lartësuar. Ata i kërkuan që të interpretonte ëndrrat e tyre, duke bërë të kuptohej se ia dëgjonin fjalën. Atëherë, Jusufi e shfrytëzoi për mirë këtë rast, prandaj para se t'u shpjegonte ëndrrat, i ftoi me butësi dhe urtësi në adhurimin e Allahut të Lartësuar si Një të vetëm. Ai zgjodhi mënyrën më të mirë, që ftesa e tij të ishte sa më dobiprurëse dhe e pranueshme. Fillimisht, Jusufi (a.s.) u sqaroi se dituria

dhe aftësia e madhe që kishte, për të cilat ata e respektonin, kishte një shkak dhe ai ishte besimi i pastër e i saktë tek Allahu i vetëm, ishte distancimi nga adhurimet dhe besimet e devijuara të njerëzve, të cilët nuk e besojnë siç duhet Allahun dhe nuk besojnë në Ditën e Ringjalljes dhe Llogarisë së drejtë para Allahut. Kjo thirrje u bë përmes veprave dhe gjendjes së tij. Pastaj Jusufi (a.s.) i ftoi ata edhe me fjalë, duke u qartësuar atyre teuhidin dhe argumentet rreth tij.

28. Është detyrë që në një çështje të fillohet me atë që është më e rëndësishme, pastaj me të tjerat poshtë saj. Kështu, nëse një myfti pyetet nga dikush për një çështje të caktuar, ndërkohë që ai ka nevojë për një çështje tjetër shumë më të rëndësishme, urtësia e kërkon që myftiu të fillojë me më të rëndësishmen dhe pastaj me çështjen që pyetet. Kjo mënyrë është treguese e urtësisë, zgjuarsisë dhe dashamirësisë së dijetarit me atë që pyet. Kur Jusufi u pyet nga dy djemtë e burgut rreth shpjegimit të ëndrrës, ai nuk nxitoi t'u përgjigjej menjëherë, por me dashamirësi, mëshirë dhe ngrohtësi, u mësoi atë që ishte shumë më e dobishme për ta: teuhidin e pastër dhe përkushtimin ndaj Allahut të Madhëruar në adhurim, si Një dhe i vetëm.

29. Ai që ndodhet në vështirësi nuk bën gabim nëse kërkon ndihmë nga dikush që e ka mundësinë për ta ndihmuar vetë ose për të njoftuar të tjerët rreth gjendjes së tij. Kjo nuk konsiderohet si ankesë tek krijesat. Është e vërtetë që të gjitha ankesat në ia parashtrijmë Allahut të Madhëruar, por në disa çështje është e natyrshme dhe e zakonshme që njerëzit të ndihmojnë njëri-tjetrin. Prandaj edhe Jusufi (a.s.) i tha djalit që mendonte se do të shpëtonte: "Më kujto te zotëria yt!".

30. Është detyrë shumë e rëndësishme për mësuesin që të jetë tërësisht i sinqertë në mësimin e së mirës, duke mos synuar me të asgjë tjetër veç kënaqësisë së Allahut të Lartësuar. Ai nuk duhet ta shohë mësimdhënien si mjet për të përfutur

pasuri, famë e të tjera. Dijetari nuk duhet të heqë dorë nga mësimi dhe përhapja e të mirës nëse dikush nuk përmbush ndonjë kërkesë të tij. Jusufi e porositi djaloshin që shpëtoi nga burgu që ta përmendte tek zotëria i tij, por ai e harroi këtë porosi. Më pas, kur patën nevojë për Jusufin dhe diturinë e tij, njerëzit dërguan tek ai po atë djalosh për t'i kërkuar shpjegim për çështjen e tyre. Megjithatë, Jusufi nuk e qortoi atë dhe as mbajti qëndrim ndaj atij djaloshi për harresën e tij, por iu përgjigj me një përgjigje të plotë për pyetjen e tij.

31. Mësuesi duhet që jo vetëm t'u kthejë përgjigje direkte pyetjeve, por të tregojë edhe mënyrat më të mira të realizimit të tyre, sepse kjo shpreh dashamirësinë dhe urtësinë e tij. Kështu, Jusufi nuk u mjaftua thjesht me shpjegimin e ëndrrës së Mbretit, por i udhëzoi njerëzit se si duhet të vepronin gjatë atyre viteve.

32. Nuk është aspak e qortueshme që njeriu të përpiqet për të larguar akuzat e padrejta nga vetja dhe për të pastruar figurën e tij, madje kjo është diçka e vlerësueshme dhe e mirë. Jusufi nuk pranoi të linte burgun, derisa të dilte në pah pafajësia e tij.

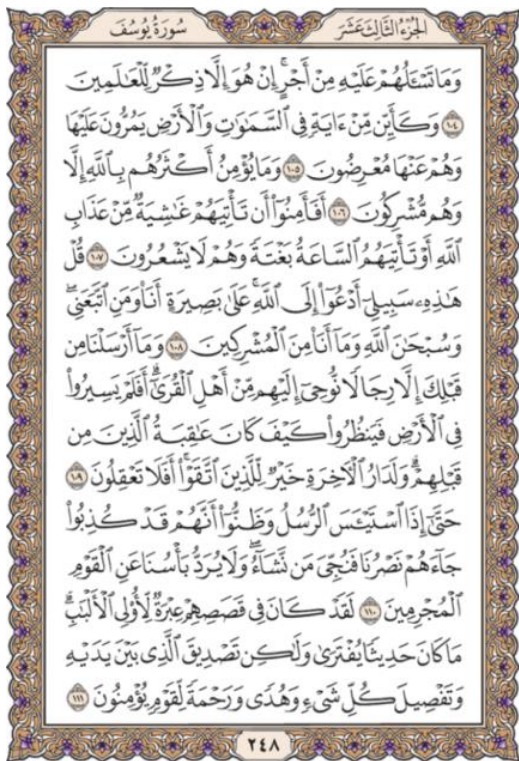
33. Dituria është mirësia më e madhe për njeriun. Dituria rreth ligjit të Zotit dhe gjykimit të Tij, dituria e shpjegimit të ëndrave, dituria e administrimit dhe edukimit, janë nga mirësitë më të mëdha që i jepen njeriut. Dituria është tregues i bukurisë së brendshme të njeriut dhe është shumë herë më e vlefshme se bukuria e jashtme, qoftë edhe kur bëhet fjalë për bukurinë e Jusufit. Për shkak të bukurisë së jashtme, profeti Jusuf u burgos dhe kaloi një mori sprovash të tjera, ndërsa për shkak të diturisë, ai u nderua dhe u ngrit në pozitë të lartë që në këtë botë. Çdo mirësi në këtë dynja vjen për shkak të diturisë dhe fryteve të saj.

34. Dituria e shpjegimit të ëndrave është pjesë e Sheriatit, prandaj njeriu shpërblehet për studimin dhe përhapjen e saj. Shpjegimi i ëndrave është në nivelin e dhënies së fetvave, ashtu sikurse e quajti Jusufi kur

tha: "Kështu është përcaktuar çështja për të cilën kërkuat shpjegim (*fetva*).". Edhe Mbreti, kur kërkoi shpjegimin e ëndrrës, tha: "Më jepni fetva (*shpjegim*) rreth ëndrrës sime!". Kur iu drejtuan Jusufit për t'u shpjeguar ëndrrën e Mbretit, njerëzit i thanë: "Na jep fetva (*shpjegim e përgjigje*) rreth shtatë lopëve...". Siç shihet, në të gjitha këto raste është përdorur termi "*fetva*". Kjo të thotë që është e ndaluar të flasësh në këtë fushë pa pasur diturinë përkatëse.

35. Nuk është e gabuar që njeriu të shprehë haptazi cilësitë e tij të mira në drejtim të diturisë dhe korrektësisë në punë, nëse kjo ka dobi dhe nëse nuk është për qëllim mburrja e shtirja. Sigurisht, është e palejueshme që njeriu të shtiret si i ditur dhe i aftë, kur nuk është i tillë. Jusufi i tha Mbretit: "Më cakto mua si përgjegjës të depove të vendit! Unë të ofroj besnikërinë dhe diturinë time.". Gjithashtu, kjo tregon se sipërmarrja e çështjeve është e lejueshme, nëse njeriu merr të gjitha masat për të plotësuar të drejtat dhe përgjegjësitë ndaj Allahut të Madhëruar dhe ndaj njerëzve. Nuk është gabim ta kërkosht postin nëse je më i aftë dhe më i denjë se të tjerët për të. E qortueshme është ta kërkosht atë nëse nuk je i aftë ose kur është dikush tjetër më i aftë se ti, apo kur nuk synon me të plotësimin e urdhrave të Zotit.

36. Bamirësia dhe bujaria e Allahut të Lartësuar është e gjerë dhe e paanë. Ai tregohet bamirës me robërit e Tij duke u dhuruar mirësi të kësaj dynjaje dhe të ahiretit. Përfitimim e mirësive të ahiretit e bëjnë të mundur dy shkaqe: besimi i pastër dhe devotshmëria. Pa dyshim, mirësitë e ahiretit janë shumë më të çmuara sesa të gjitha mirësitë e dynjasë. Njeriu duhet ta ushqejë veten e vet vazhdimisht me mall e dashuri për shpërblimin e Zotit dhe mirësitë që Ai premton. Ai nuk duhet ta lërë vetveten të trishtohet dhe plogështohet kur sheh njerëzit e kësaj bote të vrapojnë të hutuar pas stolive mashtruese dhe të përkohshme të dynjasë. Nëse e sheh se je i

pafuqishëm dhe nuk i arrin dot stolitë e kësaj bote, ngushëlloje veten me shpërblimet e pafund të Allahut të Madhëruar në ahiret! Premtimi dhe mirësitë e Allahut të Lartësuar janë madhështore dhe të pakrahasueshme. Kujtoje gjithmonë fjalën e Tij kur thotë: "S'ka dyshim se jeta e ardhshme është shumë më e mirë për ata të cilët ishin të devotshëm. A nuk po logjikoni, atëherë?"

37. Kufizimi dhe shkurtimi i shpenzimeve për të magazinuar dhe ruajtur të mirat materiale, si mënyrë për të bërë ekonomi të dobishme, pa u shkaktuar dëmtime njerëzve, është e lejueshme dhe diçka e mirë. Jusufi urdhëroi për grumbullimin dhe magazinimin e bazës ushqimore gjatë viteve me prodhim të lartë, për t'u gatitur për vitet e vështira dhe me prodhim të pakët. Kjo lloj parapërgatitje nuk bie aspak ndesh me mbështetjen tek Allahu i Lartësuar. Është e vërtetë që besimtari i mbështetet Allahut të Madhëruar dhe vetëm tek Ai i mban shpresat, por kjo bëhet pasi t'i kesh marrë të gjitha masat për të përfutur nga mirësitë e

dynjasë dhe të ahiretit. Të pretendosh se i mbështetesh Zotit pa i përbushur detyrimet dhe pa përkushtim, është diçka e gabuar.

38. Në këtë sure del në pah aftësia e mrekullueshme e Jusufit për të administruar drejt dhe me mençuri ekonominë dhe pasurinë e vendit. Prej këtij menaxhimi të mirë u shtuan pasuritë e mbretërisë aq shumë, saqë njerëzia filluan të shkonin në Misir nga të katër anët, për të marrë furnizime e ndihma ushqimore. Si pjesë e menaxhimit të drejtë të kësaj pasurie ishte edhe fakti që Jusufi nuk i jepte askujt prej të ardhurve më shumë sesa barra e një deveje.

39. Mikpritja është një virtyt i mrekullueshëm dhe traditë e të gjithë profetëve të Zotit. Nderimi dhe respekti i mikut është vepër shumë e shpërblyeshme. I tillë ishte edhe Jusufi. Ai u tha vëllezërve: "A nuk e shikoni se unë jua jap ngarkesën të plotë dhe ju pres mirë?"

40. Mendimi i keq për dikë, i bazuar në shenja dhe fakte reale, nuk është diçka e ndaluar dhe as e padrejtë. Kështu, kur djemtë i kërkuan që ta lejonte Beniaminin të shkonte me ta, Jakubi u tha: "A t'jua besoj juve (*Beniaminin*), sikurse bëra më parë me vëllain e tij (*Jusufin*)?!" Gjithashtu, kur ata nuk ia kthyen Jusufin në mbrëmje, pasi i kishin kërkuar me këmbëngulje në fillim që ta lejonte të shkonte me ta, u tha: "Jo. Nuk është kështu, por ju keni sajuar diçka mes jush." Në rastin e fundit, ai nuk bëri aspak padrejtësi, edhe pse ata nuk ishin fajtorë, por shkaku ishin ndodhitë e mëparshme.

41. Jakubi i këshilloi djemtë e tij duke u thënë: "Ai tha: "O bijtë e mi! Mos hyni atje nga e njëjta portë, por nga porta të ndryshme. Por (*me këshillën time*), unë nuk mund të shmang prej jush asgjë prej caktimit të Allahut. I gjithë pushteti i përket vetëm Allahut. Unë vetëm Atij i mbështetem dhe vetëm Atij le t'i mbështeten besimtarët." Kjo tregon se marrja e masave mbrojtëse dhe ndjekja e rrugëve të lejuara që të ruajnë nga smira dhe mësyshi apo që të kurojnë dhe shërbejnë për

t'u shëruar nga ato, lejohen dhe nuk bien ndesh me besimin në kaderin e Zotit të Lartësuar. Çdo gjë ndodh veçse me caktimin e Zotit, por duhet kuptuar mirë se edhe sebetet janë prej caktimit të Zotit. Prandaj Jakubi i porositi djemtë e tij të ishin të kujdesshëm.

42. Lejohet përdorimi i planeve dhe intrigave për të arritur të drejtat legjitime. Dituria dhe aftësia rreth këtyre rrugëve të fshehta që të çojnë në realizimin e qëllimeve të drejta, janë të lëndueshme. I ndaluar është përdorimi i intrigave për të kryer harame ose për të mos plotësuar detyrime dhe përgjegjësi të drejta.

43. Dikush që dëshiron t'i shmanget vëzhgimit të të tjerëve dhe kërkon të mbulojë qëllimet e veta nga ata, nuk ka nevojë që të gënjejë, por mund të përdorë atë që quhet "*mearid*" - domethënë, lojë fjalësh dhe veprimesh që të japin të kuptosh dika tjetër nga ajo që ke për qëllim. Kjo mënyrë e zgjuar e ruan besimtarin nga gënjeshtria dhe e shpëton nga situata vërtet të ngushta, pa rënë në gjynahun e gënjeshtres. Kështu veproi Jusufi kur vendosi kupën në ngarkesën e të vëllait, duke dhënë të kuptohej se ai ishte vjedhës. Ai kurrsesi nuk e tha shprehimisht se Beniamini ishte vjedhës, por kjo kuptohej nga gjetja e sendit të vjedhur në kafshën e tij. Madje, edhe në të shprehur ai u tregua shumë i kujdesshëm, kur tha: "Allahu na ruajtë! E si të marrim dikë tjetër dhe jo atë tek i cili u gjet sendi ynë?! Ne atëherë do të bënim padrejtësi." Pra, Jusufi nuk tha: "...atë që vodhi sendin tonë". Gjithashtu, ai nuk tha: "Ne e gjetëm sendin e vjedhur në ngarkesën e tij", por përdori fjalë të përgjithshme, që përfshinin rastin e të vëllait dhe të të tjerëve. Kjo është një mënyrë e zgjuar për të arritur në një qëllim të lejuar. Aty po supozohej se kishin të bënë me një vjedhës, për të arritur që Beniamini të qëndronte tek Jusufi (a.s.). Ky supozim u hoq menjëherë nga Beniamini menjëherë pasi Jusufi ia shpjegoi atij situatën, dhe kështu ai u qetësua.

44. Njeriut i lejohet të dëshmojë për diçka veç nëse ka dije të sigurt për të, ose ka qenë vetë dëshmitar, ose përmes lajmit të dikujt që është i besueshëm. Prandaj edhe vëllezërit e Jusufit thanë: "Ne dëshmojmë vetëm për atë që dimë. "

45. Kjo sure na tregon imtësisht sprovën e madhe që Allahu i Madhëruar bëri për të dashurin dhe të zgjedhurin e Tij, Jakubin. Me urtësinë e Tij të pakufishme Allahu i Madhëruar përcaktoi që Jakubi të ndahej nga djali i tij i dashur, për të cilin ai nuk mund të duronte asnjë çast të shkurtër pa e parë dhe pasur pranë vetes. Kjo ndarje do të ishte shumë e gjatë, jo më pak se 15 vjet. Gjatë gjithë kësaj kohe, trishtimi dhe dhimbja nuk iu ndanë për asnjë çast, aq sa më në fund iu zbardhën sytë e u verbua nga trishtimi dhe dhimbja e madhe. Dhimbja u bë edhe më e madhe kur Jakubi u nda edhe nga djali tjetër, Beniamini. Me gjithë këtë dhimbje, ai përsëri bënte durim dhe llogariste shpërblimin e Allahut të Madhëruar. Ai ia vuri detyrë vetes që të bënte një durim të mirë dhe, pa dyshim, që e plotësoi këtë premtim në formën më të mirë. Është e vërtetë që Jakubi tha: "Unë hidhërimin tim ia parashtroj vetëm Allahut. Unë di për Allahun atë që nuk e dini ju.". Por ankesa dhe paraqitja e hidhërimit tek Allahu i Madhëruar nuk bie ndesh me durimin. Ajo që bie ndesh është ankesa drejtuar krijesave.

46. Çlirimi vjen pas vështirësive dhe dëshpërimit. Dhimbja e Jakubit zgjati vërtet shumë, deri në skaj. Më pas, të gjithë familjen e tij e përfshinë vështirësitë dhe vuajtjet, por pikërisht në këtë kohë Allahu i Madhëruar zbriti lehtësimin dhe çlirimin. E gjithë familja u bashkua pikërisht në kohët më të vështira dhe më të nevojshme për bashkimin, duke u plotësuar në këtë mënyrë shpërblimi i vepërmirëve dhe pastrimi nga gjynahet i të penduarve sinqerisht. Nga kjo kuptohet se Allahu i Madhëruar i sprovon të dashurit e Tij me kohë vështirësie dhe

begatie, në kohë ngushtie dhe lehtësie, duke nxjerrë në pah durimin dhe mirënjohjen e tyre. Kështu u shtohet e u forcohet atyre imani, siguria dhe dituria rreth Zotit.

47. Lejohet që njeriu të tregojë ose të shprehë sëmundjen, varfërinë apo çështje të ngjashme, por jo me tone ankese apo me shprehje zemërimi ndaj caktimit të Allahut të Madhëruar. Vëllezërit e Jusufit thanë: “O zotëri! Ne dhe familjen tonë na ka goditur skamje e rëndë, prandaj kemi ardhur me pak mall (*për shkëmbim*). Na e jep të plotë ngarkesën dhe na dhuro diçka më shumë! Allahu i shpërblen ata që dhurojnë”.

48. Dobia e madhe e devotshmërisë dhe durimit. Çdo mirësi e dynjasë dhe e ahiretit është rrjedhojë e devotshmërisë dhe durimit. Përfundimi i të devotshmëve durimtarë është përfundimi më i bukur dhe i mirë. Allahu i Madhëruar vendosi në gojën e Jusufit këto fjalë: "Allahu na dhuroi mirësi. Me të vërtetë, ai që e ka frikë Allahun dhe bën durim, të jetë i sigurt se Allahu kurrë nuk ua humb shpërblimin punëmirëve.". Çdokush që Allahu i Madhëruar e ka nderuar duke i dhuruar mirësi e çlirim pas vështirësisë, sëmundjes, varfërisë e sprovave, duhet të shprehë mirënjohjen ndaj Tij për këto mirësi. Ai duhet të vazhdojë të kujtojë gjithmonë gjendjen e tij të hershme mes fatkeqësisë dhe vuajtjeve, që kjo të prodhojë mirënjohje sa herë që e kujton. Për këtë tregon edhe fjala e Jusufit kur thotë: "Ai më dhuroi mirësi kur më nxori prej burgut dhe ju solli ju të gjithëve këtu nga shkretëtira, edhe pasi shejtani pati futur përçarje ndërmjet meje dhe vëllezërve të mi. Zoti im është i butë dhe i mëshirshëm me atë që do. Ai është, vërtet i Gjithëdituri dhe i Urti."

49. Kjo sure tregon mirësinë e madhe të Allahut të Madhëruar ndaj Jusufit (a.s.). I Lartësuar u kujdes për të përgjatë gjithë atyre sprovave dhe periudhave të vështira, të cilat vetë i kishte përcaktuar që të binin mbi Jusufin. Qëllimi ishte për ta ngritur atë në gradat më të larta dhe për t'i dhuruar shpërblimet më të mrekullueshme.

50. Besimtari duhet që vazhdimisht të shprehë nevojën dhe varfërinë e tij para Allahut të Madhëruar, për t'i forcuar besimin dhe për t'i dhuruar qëndrueshmëri në rrugën e tij. Por, nga ana tjetër, ai duhet të përpiket me të gjitha rrugët e caktuara nga Zoti për të bërë çdo vepër që mundëson forcimin e imanit dhe qëndrueshmërinë në besim.

51. Njeriu duhet ta lusë gjithmonë Allahun që t'i mundësojë një mbyllje të mirë, ashtu sikurse tha Jusufi: "Zoti im! Ti më dhurove mua pushtet dhe më mësove komentimin e ëndrrave. O Krijues i qiejve dhe i tokës! Ti je Kujdestari im në dynja e në ahiret. Më bëj të vdes si musliman dhe më bashko me të mirët!". Këto ishin disa dobitë dhe mësimet e nxjerra nga kjo histori e begatshme, që Allahu i Madhëruar na i lehtësoi dhe mundësoi. Nuk ka dyshim se çdokush që mediton dhe përsiatet thellë në të, ka për të nxjerrë edhe shumë mësimet të tjera. E lusim Allahun e Madhëruar të na dhurojë dije të dobishme dhe vepra të sinqerta dhe të pranuar tek Ai! Ai vërtet është Bamirës dhe Bujar!

*Këtu përfundon edhe surja e Jusufit, të atit dhe vëllezërve të tij, - paqja dhe bekimet e Allahut të Madhëruar qofshin mbi ta!
Lavdia e plotë i takon vetëm Allahut,
Zotit të botëve!*

Surja 13: Er-ra'd (medinase) 43 ajete Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit Ajete 1

1. Elif, Lam, Mim, Ra. Këto janë ajetet e Librit. E tërë ajo që t'u shpall ty nga Zoti yt është e Vërteta, por shumica e njerëzve nuk besojnë.

Shpjegimi i ajetit

-Elif, Lam, Mim, Ra. Këto janë ajetet e Librit. - Allahu i Lartësuar na tregon se Kur'ani përmban ajete të mrekullueshme, që sqarojnë gjithçka që robërit kanë nevojë, qoftë në lidhje me çështjet themelore të fesë dhe të besimit, qoftë edhe për detajet e saj. Në këto ajete tregohet se gjithçka që Allahu i shpalli Profetit të Tij është e vërtetë e qartë

dhe e padiskutueshme. Urdhëresat dhe ndalesat e Tij janë vetë drejtësia dhe mirësia. Ky libër është i mbrojtur dhe i vërtetuar me shumë argumente dhe fakte të prera, që tregojnë se është Shpallje e të Madhërishtimit. Ai që i përkushtohet Kur'anit dhe e përvetëson diturinë e tij bëhet dietar, që e njih të drejtën dhe të vërtetën. Nëse je i sinqertë në marrjen e kësaj diturie, pa dyshim që do të nënshtrohesh që të punosh sipas saj, duke kryer çdo vepër të mirë që Zoti e do dhe pëlqen, që ndryshe përkufizohet edhe si “adhurim”.

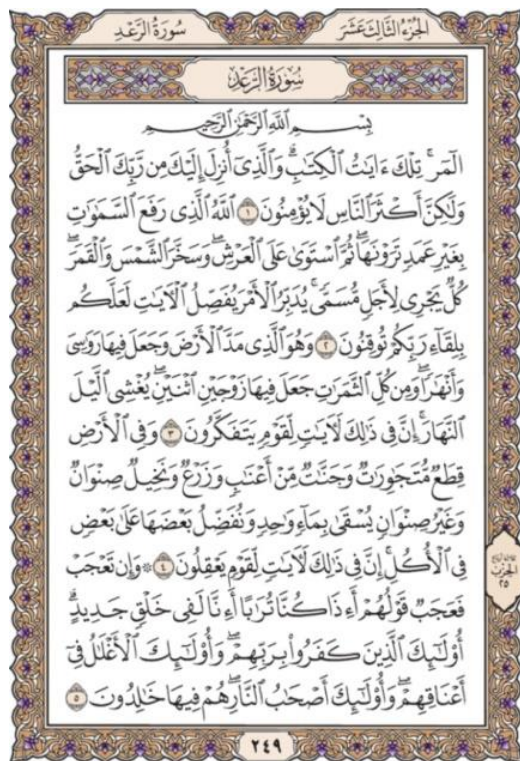
- E tërë ajo që t'u shpall ty nga Zoti yt është e Vërteta, por shumica e njerëzve nuk besojnë. - Shumica nuk e besojnë këtë Kur'an. Mosbesimi i tyre vjen nga shkaqe të ndryshme. Për shembull, disa janë të paditur rreth madhësisë së këtij Kur'ani, sepse e kanë shpërfillur dhe i kanë kthyer shpinën atij, duke mos i dhënë interesin, rëndësinë dhe vlerësimin që meriton. Ndërsa të tjerë e dinë shumë mirë madhësinë dhe mrekullinë e tij, por nga arroganca, inati dhe armiqësia e tyre me të vërtetën dhe mbartësit e saj, ata e mohojnë atë. Pikërisht për këtë arsye, shumica e njerëzve nuk arrijnë të përfitojnë nga ky libër kaq i begatë dhe plot mirësi. E si të përfitojnë prej tij, kur ata vetë ia kanë mbyllur vetes çdo portë që bën të mundur udhëzimin?!

Ajetet 2 - 4

2. Allahu është Ai që i ngriti qiejt pa shtylla që mund të shihen nga ju, dhe më pas Ai qëndroi mbi Fron (Arsh). - Allahu i nënshtroi Diellin e Hënën, që lëvizin sipas një afati të caktuar. Ai rregullon të gjitha çështjet dhe i sqaron argumentet me hollësi, që ju të jeni të bindur për takimin me Zotin tuaj.

3. Është Ai, që e shtroi Tokën, dhe vendosi në të male e lumenj dhe të gjitha llojet e frutave i bëri çift, dy e nga dy. Ai bën që nata ta mbulojë ditën. Vërtet, në të gjitha këto ka argumente për njerëzit që mendojnë.

4. Në Tokë ka hapësira që qëndrojnë pranë njëra-tjetrës, ka vreshta dhe fusha

të mbjella, ka palma që janë me shumë degë, por edhe pa të tilla. Të gjitha ujiten me të njëjtin ujë, por Ne i kemi bërë me shije të veçanta e të dallueshme nga njëra-tjetra. Vërtet, në të gjitha këto ka argumente për njerëzit që kuptojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- Allahu është Ai që i ngriti qiejt pa shtylla që mund të shihen nga ju, dhe më pas Ai qëndroi mbi Fron (Arsh). - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai është i Vetëm, i Pashoq dhe Absolut në pushtetin e Tij për të krijuar dhe administruar çështjet e krijesave. Ai është i vetmi Sundues i gjithësisë dhe Ai është madhështor në mbretërimin e Tij. Të gjitha këto tregojnë se Allahu është i vetmi i Adhuruar me meritë. Çdo adhurim duhet t'i dedikohet vetëm Atij me sinqeritet dhe saktësi, ashtu si dëshiron Ai. I Lartësuari thotë: "Allahu është Ai që i ngriti qiejt pa shtylla që mund të shihen nga ju." Është Allahu i Madhëruar, që me fuqinë dhe madhësinë e Tij, i krijoi qiejt pa shtylla të dukshme nga ne. Më tej, pasi përfundoi krijimin e qiejve dhe të tokës, u lartësua dhe

qëndroi mbi Fronin e Tij madhështor, i cili është krijesa më madhështore, që qëndron sipër të gjitha krijesave të tjera të Zotit. Lartësimi dhe qëndrimi i Tij mbi Fron është ashtu si i takon madhësisë së Tij, që është absolut në të gjitha emrat, cilësitë dhe veprat e Tij.

- **Ai e nënshtroi Diellin e Hënën, që lëvizin sipas një afati të caktuar.** - Allahu i Madhëruar nënshtroi Diellin dhe Hënën, këta trupa madhështorë, që t'u shërbejnë robve dhe përmbushjes së çdo nevoje për ta, për kafshët e tyre dhe për bimësinë. Allahu i Lartësuar thotë për Diellin dhe Hënën se ata lëvizin sipas përcaktimit, ligjit dhe rregullit të vendosur nga Ai, që është Ngadhënjimtar, i Plotpushtetshëm dhe i Gjithëditur. Ata lëvizin në rrugë dhe kohë të përcaktuar, sipas një rregulli preciz, dhe kurrë nuk dalin nga ky rregull, derisa të vijë momenti i përcaktuar kur Allahu i Lartësuar do ta zhbëjë këtë botë, për të filluar bota e ahiretit, që do të jetë e përjetshme. Atë ditë, Allahu i Lartësuar do t'i palosë qiejt dhe do t'i shndërrojë ata në të tjerë qiej dhe do ta ndryshojë tokën në një tjetër tokë. Dielli dhe Hëna do të mbështillen dhe do të bashkohen me njëri-tjetrin dhe pastaj do të hidhen në Zjarr. Kështu, çdokush që ka adhuruar Diellin dhe Hënën do ta kuptojë qartë se ata nuk meritonin të adhuroheshin, dhe zemrat e tyre do të mbushen plot dëshpërim. Atë ditë, mohuesit do të binden se ishin gënjeshtarë dhe trillues kotësirash.

- **Ai rregullon të gjitha çështjet dhe i sqaron argumentet me hollësi, që ju të jeni të bindur për takimin me Zotin tuaj.**

- Allahu i Lartësuar në këtë ajet përmend dy vepra të Tij: Ai administron dhe rregullon çështjet; Ai qartëson argumentet e ligjit të Tij dhe Shpalljen hynore. Këtu përmenden bashkë dy vepra madhështore të Allahut të Lartësuar, që janë krijimi dhe ligjvënia. Allahu i Lartësuar u ngrit dhe qëndroi mbi Fronin e mbretërimit të Tij, duke u marrë vetë me administrimin dhe rregullimin e çështjeve e botës së sipërme dhe asaj të poshtme. Ai nuk i ka lënë askujt pushtet në

këtë aspekt. Është veç Allahu që krijon dhe furnizon, që pasuron dhe varfëron, që krenon popuj dhe njerëz dhe që poshtëron dhe nënshton të tjerë. Ai dhuron fitoren dhe krenarinë dhe Ai poshtëron dhe turpëron. Me urtësinë dhe diturinë e Tij, disa i ul dhe disa i ngre. Me mëshirën dhe bujarinë e Tij, Allahu i Madhëruar largon fatkeqësitë duke sjellë çlirim dhe shpëtimin e të përvuajturve. Është Ai që ekzekuton çdo përcaktim të Tij në kohë dhe masë e përcaktuar prej Tij, përcaktime të cilat i ka bazuar me hollësi në diturinë e Tij dhe të cilat i ka shkruar me korrektësi lapsi i Tij. Allahu urdhëron melekët e Tij që të zbatojnë çdo urdhër të Tij në rregullimin e çështjeve të robve. Ky është pushteti i Tij i krijimit dhe rregullimit të çështjeve të robve, që përmenden në ajet me fjalët: "Ai rregullon çështjet". Ndërsa thënia e Tij "*jufassilul ajat*" ("sqaron argumentet") tregon se Allahu i Lartësuar është i vetmi që ka të drejtën t'u vendosë robve ligje sipas të cilëve duhet të jetojnë. Ai u shpalli libra hyjnorë profetëve të Tij. Përmes këtyre shpalljeve, Ai u ka sqaruar robve çdo ligj të domosdoshëm, çdo urdhëresë, ndalesë dhe çdo porosi të nevojshme për të ndërtuar jetën e tyre sipas kënaqësisë së Tij. Allahu i Madhëruar i ka qartësuar dhe shtjelluar në detaje shpalljet dhe ligjet e Tij. Për të mbështetur ligjet dhe shpalljet, Ai ka sjellë shenja dhe mrekulli të shumta, të cilat shfaqen dukshëm qoftë në madhësinë e krijimit të Tij, qoftë në mrekullitë e shumta, me të cilat pajisi profetët. Edhe Kur'ani është një mrekulli e pakrahasueshme, që ka një qëllim të lartë: "...që ju të jeni të bindur për takimin me Zotin tuaj." Vërtet, argumentet e shumta, të qarta dhe të shtjelluara mirë, janë ndër shkaqet kryesore që sjellin sigurinë e plotë rreth të gjitha çështjeve hyjnore, sidomos kur bëhet fjalë për çështjet madhore të besimit, si: besimi në ringjalljen apo besimi për llogarinë para Krijuesit. Allahu i Lartësuar është *Hakim* - i Urtë, dhe si i tillë kurrë nuk do t'i krijonte krijesat pa qëllim dhe t'i braktiste ata, duke

i lënë të çoroditur dhe të paudhëzuar. Ai ka një qëllim të madh dhe shumë të rëndësishëm me robërit e Tij. Duke qenë se Allahu i Madhëruar dërgoi ndër ta profetë dhe u zbriti shpallje hyjnore, përmes të cilave i urdhëron se si ta adhurojnë dhe të jetojnë sipas ligjit të Tij, atëherë pa dyshim Ai ka për t'i çuar ata nga varret dhe ka për t'i ringjallur në një botë tjetër, në të cilën ka për t'i gjykuar dhe shpërblyer me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij. Punëmirët kanë për të marrë shpërblimin më të mirë, ndërsa të pabindurit dhe të padrejtët do t'i ndëshkojë me drejtësinë e Tij, sipas ligësisë së tyre.

- Është Ai, që e shtroi Tokën, dhe vendosi në të male e lumenj dhe të gjitha llojet e frutave i bëri çift, dy e nga dy. - Allahu i Lartësuar e krijoi tokën për robërit e Tij, e bëri atë të gjerë dhe të begatshme për ta. Me mëshirën e Tij, Ai e shtroi dhe e sheshoi tokën, duke vendosur mirësi të shumta, pa të cilat njeriu nuk mund të jetojë. I Lartësuar thotë: "vendosi male të mëdha, që toka të jetë e qëndrueshme për krijesat". Nëse Allahu i Lartësuar nuk do të vendoste malet si shtylla, toka me shtresat e saj do të ishte e paqëndrueshme. Me gjithë atë ujë oqeanesh dhe me konstruktin e saj të luhatshëm, ajo mund të qëndrojë e palëkundur veçse nëpërmjet maleve të mëdha, që Allahu i Lartësuar i ka bërë si shtylla mbajtëse. Përveç kësaj, Allahu i Lartësuar ka krijuar në tokë lumenj për njerëzit, për kafshët dhe bimësinë e tyre. Nëpërmjet tyre ujiten dhe rriten pemët, drithërat, frutat dhe mirësi të shumta. I Madhëruari thotë: "prej secilit fryt bëri dy lloje" Pra, bëri nga dy lloje (çift), siç u nevojiten njerëzve. Në vijim, i Lartësuar thotë:

- Ai bën që nata ta mbulojë ditën. - Allahu i Madhëruar e mbështjell ditën me natë dhe errësira mbulon horizontin. Çdo krijesë pushon në vendin e vet dhe çlodhen nga aktiviteti dhe mundimet e ditës. Pasi krijesat plotësojnë nevojën e tyre për gjumë, Allahu i Lartësuar e mbështjell natën me ditë, kur përhapet drita e agimit dhe krijesat

dalim për punët e tyre dhe për të grumbulluar të mirat që iu nevojiten. Në një ajet tjetër, Allahu i Lartësuar thotë: "Prej mëshirës së Tij, jua bëri natën dhe ditën për të pushuar dhe për të përfituruar nga begatitë e Tij, prandaj jini mirënjohës!" [Kasas 73].

- Vërtet, në të gjitha këto ka argumente për njerëzit që mendojnë. - Në të gjitha këto ka shenja të qarta, që na udhëzojnë për të kuptuar qëllimet hyjnore. Por këto shenja u vlejné dhe u bëjnë dobi atyre që meditojnë dhe i vështrojnë me kujdes ato, me qëllimin për të nxjerrë mësim. Vetëm duke i trajtuar në këtë formë shenjat dhe argumentet e Zotit, ata kuptojné shumë qartë se Ai që ka krijuar, përkujdeset dhe rregullon çështjet e gjithë botës është Allahu i Lartësuar, prandaj vetëm Atij i takon adhurimi dhe nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Allahu është i Gjithëdituri rreth të fshehtave dhe atyre që shfaqen. Ai është gjithashtu i Gjithëmëshirshmi e Mëshirëploti në çdo gjë që buron prej Tij, qoftë në ligjin e krijimit, qoftë në ligjin e fesë dhe besimit, sipas të cilit ka urdhëruar të jetohej, qoftë në ligjin e shpërbllimit. Allahu është i lavdëruari plot begati dhe mirësi në gjithçka që ka krijuar dhe urdhëruar. Ndër shenjat madhështore që tregojné për pushtetin e plotë dhe veprat e mrekullueshme të Allahut është edhe fakti që:

- Në Tokë ka hapësira që qëndrojnë pranë njëra-tjetrës, ka vreshta dhe fusha të mbjella, ka palma që janë me shumë degë, por edhe pa të tilla. - I Lartësuar ka mundësuar që në tokë të mbijnë lloje të ndryshme frutash dhe bimësie. Sa të bukura janë vreshtat dhe pemishtet, sa të domosdoshme janë drithërat dhe sa të begatshme dhe të mira janë palmat dhe frutorët e ndryshëm! Ka palma që janë të degëzuara, por ka edhe të tilla që zhvillohen të drejta e pa degëzime. Që të gjitha këto pemë e bimë ujiten nga i njëjti ujë dhe ushqehen nga e njëjta tokë, ashtu sikurse ndriçohen, ngrohen dhe rriten nga i njëjti diell dhe në të njëjtat kushte. Megjithatë,

ato prodhajnë fruta të ndryshme, që dallojnë në shijet e tyre.

- Të gjitha ujiten me të njëjtin ujë, por Ne i kemi bërë me shije të veçanta e të dallueshme nga njëra-tjetra. - Ato ndyshojnë në ngjyrën, shijet, vlerat dhe dobitë e tyre, si edhe në kënaqësinë që të japin. I Madhërishmi edhe tokat i ka bërë të ndryshme. Ka toka të mira, të cilat rrisin larmi bimësh, pemësh dhe drithërash ushqyese. Ka edhe toka të tjera, që nuk mbijnë dhe nuk mbajnë as ujin, por ai humbet në thellësinë e tyre, pa bërë asnjë dobi për njerëzit dhe kafshët. Por ka të tjera që vërtet nuk mbijnë, por shërbejnë për të grumbulluar ujin. Ka toka ku mbin një lloj bimësie dhe jo të tjera. Sigurisht, që të gjitha këto ndryshime janë përcaktim i Ngadhënjimtarit, Mëshirëplotit. Pas kësaj, Allahu i Lartësuar thotë:

- Vërtet, në të gjitha këto ka argumente për njerëzit që kuptojnë. - Ka fakte për ata të cilët kanë logjikë dhe arsye, që i udhëzon në gjërat e dobishme. Një logjikë e pastër dhe arsyetim i drejtë e udhëzon robin tek e mira dhe e ndihmon atë që të kuptojë qartë porositë e Zotit. Ndërsa ata që gjithmonë u kthejnë shpinën urdhëresave të Zotit dhe mendjelehtët, që, pa u menduar fare, u përkushtohen veçse dëshirave të unit, këta enden të çoroditur në errësirat ku janë zhytur. Ashtu, të pasigurt dhe të përhumbur në vetëmashtrimin e tyre, nuk e gjejnë dot udhën drejt Zotit të tyre dhe nuk arrijnë të kuptojnë asnjë mesazh të dhënë prej Tij.

Ajeti 5

5. Nëse ti çuditësh, është edhe më e çuditshme kur ata thonë: “A do të krijohemi sërish pasi të jemi bërë dhé?” Këta janë ata që e mohojnë Zotin e tyre dhe do të ndëshkohen me pranga në qafë. Ata do të jenë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë.

Shpjegimi i ajeteve

- Nëse ti çuditësh, është edhe më e çuditshme kur ata thonë: “A do të krijohemi sërish pasi të jemi bërë dhé?” - Kuptimi i ajetit: “Nëse ti, o Muhamed,

çuditësh dhe mrekullohesh nga madhështia e Allahut të Lartësuar dhe faktet e shumta që tregojnë njëshmërinë e Tij, dije se është më e çuditshme mohimi i këtyre fakteve nga ana e atyre që nuk besojnë shpalljet e Allahut dhe e quajnë gënjeshtër ringjalljen. Është shumë çudi kur ata thonë: “A do të krijohemi sërish pasi të jemi bërë dhé?” Sipas tyre, kjo është diçka e pamundur. Sipas arsyes së tyre të dobët, pasi të jenë tretur dhe bërë një me dheun, është shumë e çuditshme dhe e pamundur që Allahu t'i rikthejë në jetë. Shkaku i këtij përfundimi është se ata e krahasojnë fuqinë e Krijuesit me aftësitë e mangëta të krijesës. Duke qenë se krijesat e kanë të pamundur ringjalljen e të vdekurve, ata gjykojnë se kjo është e pamundur edhe për Krijuesin, duke harruar se ishte Allahu i Lartësuar ai që i krijoi nga hiçi, kur ata nuk ekzistonin. Ky ishte njëri nga kuptimet e ajetit. Një kuptim tjetër i ajetit është edhe ky që vijon: “Nëse çuditësh, o Muhamed, që ata mohojnë ringjalljen, ke të drejtë, sepse kjo është vërtet diçka e çuditshme. Si është e mundur që dikujt t'i qartësohen faktet rreth ringjalljes, dhe pastaj ai t'i mohojë sërish ato?! Kjo është e çuditshme dhe e papranueshme. Por, sigurisht, çdo gjë mund të pritet nga ata të cilët nuk besojnë Zotin e tyre, nuk pranojnë njëshmërinë e Tij dhe nuk besojnë edhe çështjet më të qarta.

- Këta janë ata që mohojnë Zotin e tyre. Ata ndëshkohen me pranga në qafë. - Prangat që kanë në qafa i pengojnë për të arritur udhëzimin. Ata ftohen për të besuar, por refuzojnë, atyre iu ofrohet udhëzimi, por nuk nënshtrohen të jetojnë sipas tij. Prandaj zemrat dhe shpirtrat e tyre vulosen dhe përmbysen, si ndëshkim për refuzimin e besimit dhe udhëzimit të Zotit, kur u ofrohet fillimisht. Për këtë, Allahu i Lartësuar thotë: **- Ata janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë.** - Ata nuk kanë për të dalë kurrë prej Zjarrit.

Ajeti 6

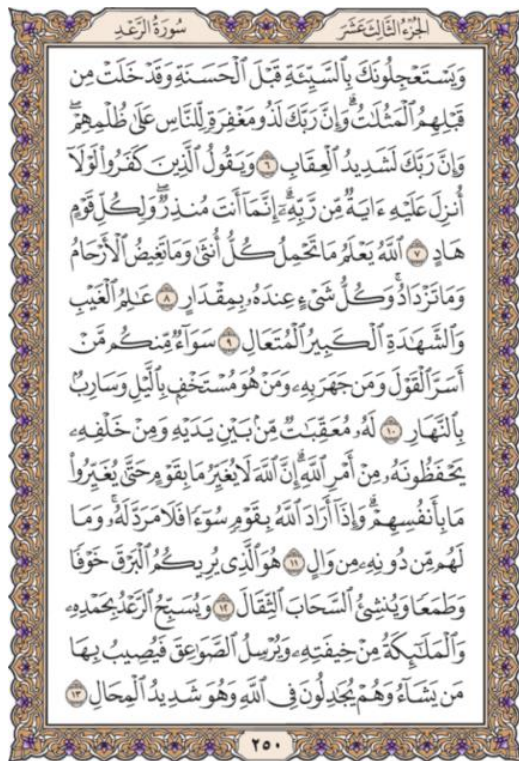
6. Ata kërkohet prej teje përshpejtimin e ndëshkimit para së mirës, edhe pse para tyre ka pasur dënime të ashpra. Me të vërtetë, Zoti yt e ka faljen të madhe për njerëzit, me gjithë padrejtësitë e tyre, por të jeni të bindur se Zoti yt është edhe ndëshkues i rreptë.

Shpjegimi i ajetit

- **Ata kërkohet prej teje përshpejtimin e ndëshkimit para së mirës,...** - Allahu i Lartësuar na tregon rreth injorancës së thellë që i karakterizon mohuesit e Profetit të Tij, të zhytur në idhujtari dhe padrejtësi. Ata u këshilluan dhe qortuan nëpërmjet kësaj shpalljeje madhështore, por nuk nxorën mësim. Atyre iu dhanë fakte dhe argumente të qarta, por sërish nuk u nënshtruan dhe e refuzuan Shpalljen e Zotit. Ata e shfaqën haptazi mohimin e tyre duke u argumentuar çuditërisht me butësinë e Allahut të Lartësuar, që edhe pse është i Plotpushtetshëm e Ngadhënjimtar, tregon mëshirë ndaj tyre. Duke qenë se Allahu i Lartësuar është i Gjithëmëshirshëm dhe i Butë, Ai nuk nxitohet që t'i ndëshkojë ata për gjynahet e tyre, kurse ata e lexuan këtë mosndëshkim si provë se janë me të vërtetën. Të vetëmashtruar dhe plot arrogancë, ata i kërkonin Profetit ﷺ që t'ua përshpejtonte ndëshkimin, a thua se po e sfidonin atë. Dikush prej tyre tha: “Nëse ky (Kur'an) është vërtet prej Teje, lësho mbi ne rrebeshe gurësh nga qielli, ose na jep ndonjë Dënim të rëndë!”. [Enfal 32].

- **... edhe pse para tyre ka pasur dënime të ashpra.** - Të mjerët i thoshin këto fjalë kur, para tyre, Zoti kishte bërë shumë popuj shembuj për të tjerët, me mënyrën se si i kishte ndëshkuar ata. A nuk e shihnin veten se si ishin katandisur?! A nuk kishin frikë nga ndëshkimi i Zotit?! Sigurisht, kjo qe një injorancë e thellë e tyre, nga e cila duhet të largoheshin sa më parë, që të shpëtonin. Ata duhet të dinin se:

- **Me të vërtetë, Zoti yt e ka faljen të madhe për njerëzit, me gjithë padrejtësitë e tyre,...** - Mirësia, bujaria,

mëshira dhe falja e Zotit zbresin vazhdimisht dhe i përfshijnë njerëzit, të cilët, fatkeqësisht, dinë të tregojnë veçse sherrin, mosbindjen, mosmirënjohjen dhe mohimin. Ata e mohojnë Zotin, tregohen mosmirënjohës e mospërfillës ndaj Tij, ndërkohë që janë aq të varfër dhe nevojtarë për mëshirën e Tij. Ndërsa i Lartësuar i fton me butësi, dashuri dhe mëshirë drejt portës së Tij, ata vazhdojnë të zhyten në krime dhe padrejtësi. Megjithatë, i Gjithëmëshirshmi nuk i privon dhe as i përjashton ata nga përkujdesja, mirësitë dhe bujaria e Tij. Nëse ata pendohen dhe kthehen tek Ai të mbushur me keqardhje dhe të nënshtruar, Ai bëhet i Dashuri i tyre dhe i ka njoftuar se Ai i do të penduarit dhe i do ata që pastrohen. Nëse nuk pendohen, Zoti përkujdeset që t'i mjekojë dhe pastrojë ata. Ai i sprovon ata me fatkeqësi, për t'i pastruar nga gjynahet, por përsëri thotë me dashuri dhe mëshirë: Thuaj: “Thuaj: “O robërit e Mí, të cilët e keni ngarkuar veten tuaj me shumë gabime, mos e humbni shpresën në mëshirën e Allahut, sepse

Allahu i fal të gjitha gjynahet! Ai është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.” Dhe, kthehuni te Zoti juaj (*me pendim dhe bindje*) dhe dorëzohuni Atij para se t’ju vijë dënimi, se pastaj nuk do të ketë kush t’ju ndihmojë. Dhe përmbajuni më të mirës që ju është shpallur nga Zoti juaj, para se t’ju vijë dënimi befaz e ju të mos e ndjeni.” [Zumer 53-55]. Por duke synuar t’i kthejë në rrugën e mbarë, Zoti di t’i mjekojë ata edhe duke i kërcënuar:

- ... por të jeni të bindur se Zoti yt është edhe ndëshkues i rreptë. - Ai është Ndëshkues për këdo që vazhdon në gjynahe dhe refuzon të kthehet i penduar, të kërkojë falje dhe t’i përgjërohet Atij, që është Ngadhënjimtari dhe Falësi i madh. Le të frikësohen robërit e mençur nga ndëshkimi i Ngadhënjimtarit dhe të Drejtut, që është një dënim i pashmangshëm mbi kriminelët! Le ta kujtojnë vazhdimisht se zemërimi dhe ndëshkimi i Zotit është i dhembshëm dhe i ashpër.

Ajeti 7

7. Ata që nuk besojnë thonë: “Përse nuk i zbret atij ndonjë Shenjë nga Zoti i tij?” Por ti je veçse një qortues dhe çdo popull ka pasur udhërrëfyes.

Shpjegimi i ajetit

Mohuesit kërkojnë që t’u japësh disa shenja ose mrekulli, sipas dëshirave të tyre, duke thënë: “Përse nuk i zbret atij ndonjë Shenjë nga Zoti i tij?” Dhe me këtë ata nënkuptonin ato shenja dhe mrekulli që ata dëshironin dhe ia kërkonin Profetit ﷺ. Në fakt, ky qe thjesht pretekst për të arsyetuar mosbesimin dhe kundërshtimin e tyre, sepse ata e dinin shumë mirë që Profeti ﷺ ishte thjesht qortues, paralajmërues dhe përcjellës besnik i mesazhit të Zotit dhe, si i tillë, nuk kishte asnjë çështje në dorë. Është vetëm Allahu i Lartësuar Ai që përcakton dhe vendos për shenjat dhe mrekullitë, me të cilat Ai mbështet profetët e Tij. Ata i dinin shumë mirë këto çështje, por fjalët e tyre ishin veç justifikime, për të arsyetuar mosbesimin që kishin ndaj Profetit. Në fakt, Allahu i Lartësuar i dhuroi edhe Muhamedit

ﷺ argumente të qarta, fakte të pamohueshme dhe mrekulli të shumta, të cilat i kuptonte çdokush që kishte sadopak logjikë të shëndoshë. Përmes tyre e gjen rrugën e drejtë ai që e dëshiron të vërtetën. Ndërsa mohuesit, të cilët janë të zhytur në errësirën e injorancës, të padrejtësisë dhe të shturjes, nuk pranojnë të ndjekin rrugën e Profetit, prandaj bëjnë të tilla propozime. Kërkesat e tyre janë të kota, mashtrime, syfaqësi dhe justifikime për të mos u nënshtruar dhe për të mos besuar Profetin e Zotit. Diçka është e sigurt: edhe sikur atyre t’u jepeshin të gjitha shenjat dhe mrekullitë që ata kërkonin, ata përsëri nuk do të besonin dhe nuk do të nënshtroheshin për të jetuar dhe adhuruar Zotin sipas mësimëve të Profetit. Në të vërtetë ata nuk i pengonte fakti se nuk kishin se kush t’ua qartësonte të vërtetat e Zotit, pasi ato iu sqaruan në formë të përkryer dhe bindëse. Ata thjesht ndiqnin dëshirat e veta dhe nuk denjonin që të nënshtroheshin dhe të adhuronin Allahun e Madhëruar.

- Çdo popull ka pasur udhërrëfyes. - Çdo popull ka patur udhërrëfyesin e vet, që do të thotë se, në çdo popull, Allahu i Lartësuar ka zgjedhur njerëz, të cilët ftonin në udhën e drejtë dhe të pastër të Tij. Ata që Allahu i Lartësuar i ka përzgjedhur për të ftuar njerëzit në rrugën e drejtë kanë qenë profetët dhe pasuesit e profetëve. Sigurisht, që Allahu i Lartësuar këta ftues në rrugën e drejtë i ka mbështetur gjithmonë me argumente dhe fakte të qarta, që tregojnë për vërtetësinë e Shpalljes, të cilën ata e përhapin ndër njerëz, dhe vërtetësinë e atyre vetë si përçues. Allahu i Lartësuar i ka pajisur me argumente të shumta, të cilat shërbejnë si mbështetje për udhëzimin e qartë, në të cilin ata ftojnë njerëzit.

Ajeti 8 - 10

8. Allahu e di çfarë bart çdo femër dhe çfarë pakësojnë e çfarë shtojnë barqet e tyre. Tek Ai çdo gjë është me masë të caktuar.

9. Ai e di të padukshmen dhe të dukshmen. Ai është i Madhi dhe i Lartësuari.

10. Për Atë është njëlloj nëse dikush e fsheh fjalën, apo e shpreh atë haptazi, nëse vepron fshehtas natën, apo vepron haptazi ditën.

Shpjegimi i ajetit

- **Allahu e di çfarë bart çdo femër dhe çfarë pakësojnë e çfarë shtojnë barqet e tyre.** - Dituria e Allahut të Lartësuar është gjithëpërfshirëse, mbikëqyrja e Tij mbi krijesat është e plotë dhe Ai e ka nënshtruar gjithçka me pushtetin e Tij. Ai thotë: "Allahu e di çfarë bart çdo femër...", domethënë, çdo femër e njerëzve apo e krijesave të tjera. Gjithashtu, Ai është i gjithëditur për "...çfarë pakësojnë e çfarë shtojnë barqet e tyre." Pra, Ai e di se cili fryt prishet dhe nuk do të dalë në dritë dhe Ai e di mirë çfarë zhvillohet brenda barkut të krijesave, çfarë shtohet e çfarë pakësohet brenda tyre.

- **Tek Ai çdo gjë është me masë të caktuar.** - Askush dhe asgjë nuk mund ta kalojë masën apo kohën që Zoti ia ka përcaktuar. Allahu i Madhëruar ka përcaktuar çdo gjë me urtësinë dhe diturinë e Tij absolute.

- **Ai e di të padukshmen dhe të dukshmen. Ai është i Madhi dhe i Lartësuari.** - Allahu është i Madhi në Qenien e Tij, por edhe në emrat dhe cilësitë e Tij. Gjithashtu, Ai është i Lartësuari mbi të gjitha krijesat e Tij. Allahu është i Lartësuar në Qenien e Tij, në atributet e Tij dhe në pushtetin e Tij absolut për të nënshtruar gjithçka. I Madhëruari e përshkruan Vetën e Tij duke thënë:

- **Për Atë është njëlloj nëse dikush e fsheh fjalën, apo e shpreh atë haptazi, nëse vepron fshehtas natën, apo vepron haptazi ditën.** - Përballë diturisë, dëgjimit dhe shikimit të Zotit janë njëlloj të gjithë: si ata që e shfaqin fjalën dhe ata që e fshehin atë, si ata që veprojnë gjatë natës, edhe ata që fshihen gjatë ditës në shtëpi, shpellë e kudo qofshin.

Ajeti 11

11. Për çdo njeri ka mbikëqyrës para dhe prapa tij, të cilët, me urdhrin e Allahut, e ruajnë atë. Allahu nuk e ndryshon gjendjen e një populli, derisa ata të ndryshojnë në veten e tyre. Por, kur Allahu vendos ta ndëshkojë një popull, atë (ndëshkim) nuk ka kush ta sprapsë dhe ata nuk do të gjejnë mbrojtës tjetër veç Tij.

Shpjegimi i ajetit

- **Për çdo njeri ka mbikëqyrës para dhe prapa tij, të cilët, me urdhrin e Allahut, e ruajnë atë.** - Çdo njeriu i janë përcaktuar melekë shoqërues, që ndërrohen me njëri tjetrin gjatë natës dhe ditës. Ata qëndrojnë para dhe pas njeriut, duke e ruajtur atë, me urdhërin e Allahut. Melekët e ruajnë trupin dhe shpirtin e njeriut nga çdokush që i dëshiron të keqen. Ata, gjithashtu, shkruajnë edhe veprat e Tij. Kështu, njeriu nuk duhet të harrojë se, përveç faktit që Allahu i Lartësuar di gjithçka për gjendjen, nevojat dhe veprat e tij, Ai ka caktuar edhe melekë si shoqërues të njeriut, të cilët mbikëqyrin çdo gjendje dhe aktivitet të tij. Njeriu duhet të jetë i bindur se asnjë veprim, fjalë apo gjendje e tij nuk humbet dhe harrohet.

- **Allahu nuk e ndryshon gjendjen e një populli, derisa ata të ndryshojnë në veten e tyre.** - Nëse Allahu i Lartësuar i ka dhuruar një populli lumturi, mirësi dhe begati, kurrë nuk ka për t'ua larguar këto mirësi, derisa ata vetë të bëhen shkak për këtë gjë. Robi bëhet shkak për humbjen e mirësive, duke braktisur imanin, për të rënë në kufër, duke braktisur bindjen ndaj Zotit, për të rënë në poshtërsi dhe gjynahe, duke braktisur mirënjohjen ndaj mirësive të Allahut të Lartësuar, për të rënë në arrogancë dhe mosmirënjohje. Kështu, Allahu i Lartësuar ua heq mirësitë dhe begatitë, pikërisht për këtë arsye. Nga ana tjetër, nëse njerëzit e ndryshojnë gjendjen e tyre për mirë, duke u larguar nga poshtërsia dhe mosbindja ndaj Zotit dhe duke u kthyer të nënshtruar dhe të bindur ndaj Allahut të

Lartësuar, Ai ka për ta transformuar gjendjen e tyre, nga fatkeqësia, dëshpërimi dhe dhimbja, në mirësi, lumturi, bollëk dhe mëshirë.

- Por, kur Allahu vendos ta ndëshkojë një popull, atë (ndëshkim) nuk ka kush ta sprapsë... - Nëse Allahu i Lartësuar vendos të godasë me vështirësi e fatkeqësi, gjë që njerëzit nuk e duan, nuk ka dyshim se dëshira dhe vullneti i Tij do të realizohen dhe askush nuk mund ta ndalojë Atë.

- ... dhe ata nuk do të gjejnë mbrojtës tjetër veç Tij. - Askush nuk mund të marrë përsipër çështjet e tyre, t'i ndihmojë të arrijnë atë që duan apo t'i mbrojë nga gjërat që u duhen. Për këtë arsye, le të jenë të kujdesshëm dhe të ruhen të mos bëjnë ato gjëra që Zoti i urren, në mënyrë që të mos i godasë ndëshkimi i Zotit, i cili është i pakthyeshem kundër një populli kriminel.

Ajeti 12 - 13

12. Është Ai që jua shfaq rrufenë, që të frikësoheni dhe të shpresoni dhe është Ai që i krijon retë e dendura.

13. Bubullima e madhëron Atë me lavdinë e Tij; e po kështu bëjnë edhe melekët, nga frika ndaj Tij. Është Ai që i dërgon rrufetë dhe godet me to kë të dojë dhe ata (idhujtarët) që guxojnë të polemizojnë rreth Allahut, kur Ai është një ndëshkues i ashpër.

Shpjegimi i ajeteve

- Është Ai që jua shfaq rrufenë, që të frikësoheni dhe të shpresoni - Rrufeja shkakton frikë dhe shpresë: frikë nga shkatërrimi që ajo mund të sjellë në jetët, të mbjellat dhe në pasurinë e njerëzve, por njëkohësisht edhe shpresë për shiun, që ajo paralajmëron.

- dhe është Ai që i krijon retë e dendura. - Retë që janë të rënduara dhe të mbushura me ujë, aq të dobishëm për njerëzit.

- Bubullima e madhëron Atë me lavdinë e Tij; e po kështu bëjnë edhe melekët, nga frika ndaj Tij. - "Er-rad" quhet zëri i fuqishëm i bubullimës, që buçet nga mesi i reve dhe që është shumë i frikshëm. Kjo bubullimë është e nënshtruar ndaj Zotit dhe

ajo e madhëron Atë në këtë mënyrë kaq madhështore. Edhe melekët, - sikurse thuhet në ajet, - bëjnë *tesbih*, duke deklaruar pastërtinë e Zotit nga çdo mangësi. Ata bëjnë *tesbih* nga frika e madhe që kanë prej Zotit dhe prej ndëshkimit të Tij. Pastaj Allahu i Lartësuar, për t'i frikësuar robërit e Tij dhe për të treguar madhështinë e Tij, thotë:

- Është Ai që i dërgon rrufetë dhe godet me to kë të dojë dhe ata (idhujtarët) që guxojnë të polemizojnë rreth Allahut, kur Ai është një ndëshkues i ashpër. - Rrufeja është drita e fuqishme dhe përvëluese, që del nga mesi i reve. Allahu i Lartësuar na tregon se, me këtë krijim të Tij, Ai godet çfarë të dëshirojë. Për këtë arsye, le të frikësohen robërit nga i Madhërishmi, të Cilit i janë nënshtruar gjithçka në qiell dhe në tokë, se Ai është "*Shedidul Mihal*", që do të thotë: i Plotfuqishëm dhe asgjë nuk mund ta ndalojë atë që Ai dëshiron. Për Allahun nuk është e vështirë asgjë dhe ndëshkimit të Tij nuk mund t'i shpëtojë a shmanget askush. Allahu i Madhëruar është i vetmi që ka fuqinë të krijojë retë dhe të dhurojë shiun, burimin e ujit, që është jetik për krijesat. Është Ai që administron dhe rregullon çështjet e krijesave. Allahut i nënshtrohen me frikë edhe krijesat më të mëdha, nga të cilat njerëzit tmerrohen. Ai është i Fuqishmi, Nënshtruesi dhe Mposhtësi i gjithçkaje. Duke qenë se këto janë cilësitë e Tij, Allahu është i vetmi që meriton të adhurohet pa shok.

Ajeti 14

14. Lutje e vërtetë është vetëm ajo që i drejtohet Atij. Ndërsa idhujt, të cilëve jobesimtarët u luten veç Tij, nuk kanë për t'iu përgjigjur kurrë. Ata i ngajjnë atij që shtrin duart drejt ujit, që ai t'i shkojë në gojë, por që kurrë nuk ka për t'i shkuar. Lutja e jobesimtarëve është veçse një kotësi.

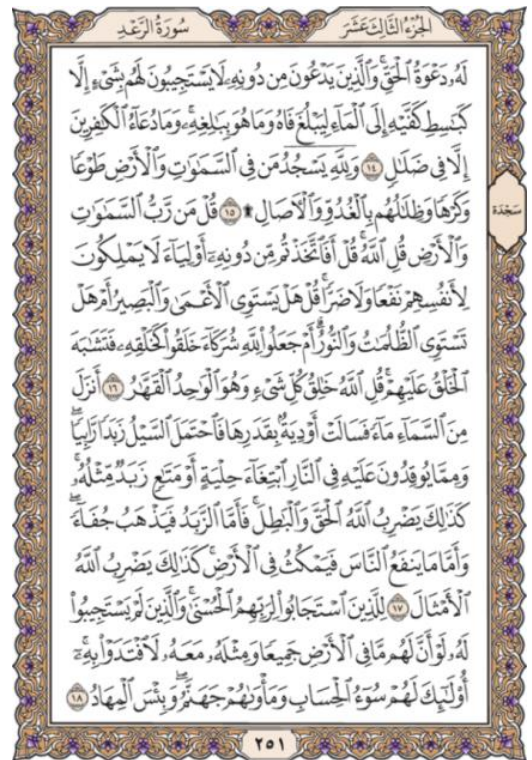
Shpjegimi i ajetit

- Lutje e vërtetë është vetëm ajo që i drejtohet Atij. - Vetëm Allahut i

dedikohen adhurimet, si Një, i Vetëm dhe i Pashoq. Vetëm Atij duhet t'i drejtohesh sinqerisht me lutje, me të dyja format: lutjet e adhurimit dhe lutjet e e kërkesës.⁶⁴ Vetëm Allahut duhet t'i drejtohet dhe dedikohet lutja, vetëm Atij duhet t'i frikësohesh, ta shpresosh dhe duash me gjithë zemër. Për shpërblimin e Tij duhet të sakrifikosh dhe garosh dhe prej ndëshkimit dhe zemërimit të Tij duhet të druohesh dhe të largohesh. Vetëm tek Allahu duhet të kthehesh i penduar me keqardhje dhe i nënshtruar. Të gjitha këto adhurime duhen bërë me sinqeritet vetëm për Allahun dhe sipas mënyrës që Ai ka shpallur. Ky është adhurimi i vërtetë dhe i dobishëm. Çdo adhurim që i bëhet dikujt tjetër ose jo me mënyrën e përcaktuar prej Allahut është i pavlefshëm, sikurse thotë i Madhëruari më pas:

- Ndërsa idhujt, të cilëve jobesimtarët u luten veç Tij, nuk kanë për t'iu përgjigjur kurrë. - Çdo gjë që ata adhurojnë, si: idhuj, puta dhe zota, e që i konsiderojnë si ortak me Allahun, të gjithë nuk kanë asnjë mundësi për t'iu përgjigjur lutjeve dhe adhurimeve të tyre. Ata nuk kanë në dorë asnjë mirësi të dynjasë dhe të ahiretit dhe nuk kanë fuqi të të mbrojnë nga fatkeqësitë dhe vuajtjet në të dyja jetët. Ata të mjerë që shpresojnë në të tillë zota dhe idhuj janë ashtu sikurse i përshkruan Allahu i Madhëruar, kur thotë:

- Ata i ngjajnë atij që shtrin duart drejt ujit, që ai t'i shkojë në gojë, por që kurrë nuk ka për t'i shkuar. - Ata janë si ai njeriu që zgjat duart në drejtim të ujit, që ndodhet shumë larg prej tij, me shpresën e kotë se, duke zgjatur duart, do të shkojë diçka në buzët e tij. Megjithëse është i etur, ky veprim nuk ka për t'ia larguar kurrë etjen. Të tillë janë mohuesit e Zotit dhe idhujtarët. Putat apo idhujt e tyre nuk mund t'i ndihmojnë, nuk mund t'u përgjigjen lutjeve të tyre, nuk u sjellin asnjë lloj dobie apo t'i ruajnë nga fatkeqësitë dhe dhimbjet, madje edhe në çastet më të vështira, kur nevoja është jashtëzakonisht e madhe. Si

lutësit, edhe të luturit janë të varfër dhe nuk kanë në dorë asnjë mundësi dhe fuqi, as në tokë e as në qiell. Ata nuk kanë pjesë në mbretërimin dhe sundimin e qiejve dhe të tokës dhe kurrë nuk kanë për të ofruar ndonjë ndihmë dhe mbështetje për ata që i luten dhe i adhurojnë. Prandaj i Madhëruari thotë më pas:

- Lutja e jobesimtarëve është veçse një kotësi. - Çdo gjë që ata lusen dhe adhurojnë, veç Allahut, është e kotë, prandaj dhe adhurimet e tyre janë të kota. Nëse qëllimet janë të kota, po të tilla konsiderohen edhe rugët ose mjetet e arritjes së tyre. Me fjalë të tjera, çdo rugë dhe mjet që të çon në haram, në shirk, mohim ose poshtërsi, është haram, shirk, mohim ose poshtërsi në fenë e Zotit. Duke qenë se Allahu i Lartësuar është Mbretëruesi, Sunduesi i vërtetë dhe i Pashoq, atëherë adhurimi i kushtuar Atij është i drejtë dhe dobiprurës. Adhurimet e sinqerta kushtuar Allahut të Vetëm dhe të Pashoq, me mënyrën që Ai e ka përcaktuar në Shpalljen e Tij, janë të vetmet adhurime që i sjellin dobi njeriut në të dyja jetët.

Shëmbëllimi i mohuesve që i luten dikujt tjetër veç Allahut me atë "....që shtrin duart drejt ujit, që ai t'i shkojë në gojë, por që kurrë nuk ka për t'i shkuar.", është nga krahasimet më të bukura. Ashtu sikurse është e pamundur arritja e ujit në gojën e atij njeriu, ashtu është e pamundur arritja e dobive dhe plotësimi i kërkesave të tij përmes lutjeve drejtuar idhujve. Nëse dëshiron të tregosh se sa e padobishme është diçka, sill një shembull të ngjashëm, që e ilustron këtë pamundësi. Kjo është një metodë shumë efikase për qartësimin e çështjeve, dhe që Allahu i Lartësuar e ka përdorur shpesh në Kur'an, si për shembull: "Nuk ka dyshim se atyre që mohojnë Argumentet Tona dhe tregohen kryeneçë ndaj tyre, nuk u hapen dyert e qiellit dhe nuk do të hyjnë në Xhenet derisa deveja të futet në vrimën e gjilpërës. Kështu i shpërblejmë Ne keqbërësit." [A'raf 40, 41].

Ajeti 15

15. Gjithçka në qiej e në Tokë i bën sexhde vetëm Allahut, me hir a me pahir, e po kështu edhe hijet e tyre në mëngjes e mbrëmje.

Shpjegimi i ajetit

Gjithçka që ndodhet në qiejt dhe në tokë i nënshtrohet dhe i bën sexhde Zotit. Kjo përluajtje bëhet në dy mënyra: Me dëshirë, siç ndodh me besimtarët. Me pahir, siç ndodh me mohuesit, që tregohen mendjemëdhenj dhe nuk duan të nënshtrohen dhe t'i bien në sexhde Zotit. Megjithatë, vetë qenia e tyre kërkon të kundërtën dhe i nxit për të qenë të nënshtuar ndaj Zotit. Gjithashtu, Allahut të Madhëruar i bien në sexhde të gjitha krijesat të cilat bëjnë hije mbi tokë, në fillim të ditës dhe në fund të saj. Në këtë mënyrë, çdo krijesë i bie në sexhde Zotit, me mënyrën e vet të caktuar: "Atë e madhërojnë (*me tesbih*) shtatë qiejt, Toka dhe gjithçka në to. Nuk ka gjë që nuk e madhëron Atë (*me tesbih*), duke e lavdëruar, por ju nuk e kuptoni madhërimin (*tesbihun*) e tyre. Ai është i Butë dhe Falës i madh." [Isra 44]. Atëherë, duke qenë se të gjithat krijesat i janë nënshtuar Allahut të

Lartësuar, me hir apo me pahir, atëherë vetëm Ai e meriton që të jetë i Adhuruari i tyre i vërtetë, ndërsa adhurimi i gjithçkaje tjetër është i kotë. Për të treguar kotësinë e adhurimeve të çdo gjëje tjetër, Allahu i Madhëruar sjell fakte dhe argumente, duke thënë:

Ajeti 16

16. Pyeti: "Kush është Zoti i qiejve dhe i Tokës!" Thuaju: "Allahu!" Thuaj: "Mos, vallë, keni zgjedhur zota të tjerë veç Tij, që edhe vetes së tyre nuk mund t'i bëjnë as dobi e as dëm?" Thuaj: "A është i barabartë i verbri me atë që sheh, dhe a janë të njëjta errësitat me dritën?" Apo, mos vallë, besojnë se Allahu ka ortakë, të cilët kanë krijuar ashtu siç krijoi Ai, dhe tashmë ky krijim iu ngjan njëlloj? Thuaj: "Allahu është i vetmi Krijues i çdo gjëje; Ai është i Vetmi dhe Ngadhënjimtari!"

Shpjegimi i ajetit

- Pyeti: "Kush është Zoti i qiejve dhe i tokës!" Thuaju: "Allahu!" - Drejtoju këtyre idhujtarëve, që, veç Allahut, adhurojnë puta dhe idhuj, të cilët i duan sikurse Allahun dhe u përkushtojnë atyre lloj-lloj adhurimesh dhe kurbanesh, dhe thuaju: "Vallë, e humbët logjikën kur i lejuat vetes që të merrni si mbrojtës këta idhuj dhe t'u përkushtoni atyre adhurime, edhe pse ata nuk meritojnë aspak adhurim? A nuk ia bëtë këtë pyetje vetes tuaj?!

- Thuaj: "Mos, vallë, keni zgjedhur zota të tjerë veç Tij, që edhe vetes së tyre nuk mund t'i bëjnë as dobi e as dëm?" - Mendoni pak për ata që ju i adhuron veç Allahut:

- Thuaj: "A është i barabartë i verbri me atë që sheh, dhe a janë të njëjta errësitat me dritën?" - Allahu i Lartësuar është Absolut dhe i Plotë me emrat dhe cilësitë e Tij. Ai është Pronari i të gjallëve dhe të vdekurve. Në dorën e Tij është krijimi, administrimi i çështjeve të krijesave dhe vetëm në dorën e Tij është dëmi dhe dobia. Atëherë, si e lini adhurimin e Allahut dhe tregoheni mosmirënjohës ndaj përkujdesit

dhe mirësive të Tij? Adhurimi i Zotit si një dhe i vetëm kurrë nuk mund të jetë njëlloj si adhurimi i idhujve, ashtu sikurse nuk mund të jenë njëlloj ai që shikon me të verbërin dhe as drita me errësirat. Idhujtarët pretendojnë se Allahu ka ortakë, të cilët mund të krijojnë e bëjnë ashtu si krijimi i Tij dhe kanë pushtet si pushteti i Tij, por këto pretendime janë fryt i dyshimeve dhe paqartësive të tyre. Atëherë, ti, o i dërguar, dhe çdokush që kryen misionin tënd, largojua këto dyshime dhe paqartësira! Mësoju atyre se Allahu është i vetmi i Adhurar, përmes argumenteve dhe fakteve!

- **Apo, mos vallë, besojnë se Allahu ka ortakë, të cilët kanë krijuar ashtu siç krijoi Ai, dhe tashmë ky krijim iu ngjan njëlloj?** - Është e pamundur që diçka të krijojë vetveten dhe po ashtu është e pamundur që të ekzistojë vetë, pa pasur një krijues. Atëherë, është e padiskutueshme që ekziston vetëm një Krijues, që nuk ka shokë në pushtetin për të krijuar dhe për rregulluar çështjet e krijesave të Tij. Vetëm Ai duhet të adhurohet, se Ai është Një dhe i Vetëm, dhe gjithashtu, Ai është *El Kahar* – domethënë, Nënshtruesi i gjithçkaje me pushtetin e Tij absolut.

- **Thuaj: “Allahu është i vetmi Krijues i çdo gjëje; Ai është i Vetmi dhe Ngadhënjimtari!”** - Askush tjetër veç Allahut nuk i ka këto cilësi njëkohësisht: i Vetëm dhe Unik, si edhe Ngadhënjimtar dhe Nënshtrues i gjithçkaje. Krijesat nuk mund të jenë të tilla. Mbi çdo krijesë ka një krijesë tjetër më të fortë, që e nënshtron dhe e mposht atë; por edhe mbi këtë ka një tjetër më të fortë dhe të pushtetshëm, derisa të përfundojmë te Sunduesi absolut, te Nënshtruesi i gjithçkaje, që është Allahu i Lartësuar. Askush nuk është mbi Allahun. I plotpushtetshmi duhet të jetë domosdoshmërisht i vetëm e i pashoq, dhe i tillë është veçse Allahu i Madhëruar. Ky është një argumentim logjik, që tregon për njëshmërinë e Allahut të Lartësuar. Kjo tregon gjithashtu se çdo gjë që krijesat

adhurojnë, veç Allahut të Lartësuar, është e pafuqishme e nuk ka në dorë asgjë prej krijimit dhe pushtetit të vërtetë, prandaj adhurimi i tyre është i kotë e i pavlerë.

Ajeti 17

17. Ai zbret nga qielli ujë, që rrjedh nëpër lumenj me masë, ndërsa vala nxjerr shkumën mbi sipërfaqe. Edhe ajo që del nga shkrirja (e xehërorit) në zjarr për të bërë me të ndonjë stoli ose ndonjë mjet, është shkumë e ngjashme si ajo. Kështu e sqaron Allahu shembullin e së vërtetës dhe të së pavërtetës. Sepse zgjyra zhduket si shkuma, ndërsa ajo që u sjell dobi njerëzve, mbetet në tokë. Kështu i shpjegon Allahu shembujt.

Shpjegimi i ajetit

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar bën një krahasim të mrekullueshëm, që tregon rëndësinë e madhe të udhëzimit, që Ai solli nëpërmjet profetëve dhe shpalljeve të Tij, për t'u dhënë jetë zemrave dhe shpirtave. Allahu i Madhëruar e krahason Shpalljen me ujin që zbret nga qielli, i cili është i domosdoshëm për jetën e krijesave. Udhëzimi i sjellë nga Zoti përmes Shpalljes përmban dobi gjithëpërfshirëse dhe të shumta, të cilat janë domosdoshmëri për krijesat, ashtu sikurse edhe uji. Pastaj Allahu i Lartësuar prezanton llojet e zemrave, në lidhje me udhëzimin dhe përfitimin prej tij. Zemrat krahasohen me shtretërit e përrënjeve dhe të lumenjve. Ka shtretër të vegjël, që mbajnë pak ujë, dhe të tilla janë zemrat e vogla, që mbajnë pak dituri. Por ka edhe shtretër të mëdhenj, që mbajnë me shumë ujë, që simbolizojnë zemrat e mëdha, të cilat mbajnë shumë dituri. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar jep edhe një shembull tjetër, për të na bërë të kuptojmë mirë ndikimin e keq të dëshirave të pakontrolluara, kur zemrës i paraqitet e vërteta dhe udhëzimi. Këto dëshira të pakontrolluara janë si shkuma që qëndron mbi ujin e pastër dhe që mundohet ta turbullojë atë, ose si skorjet që dalin mbi floririn e pastër. Shkuma e ujit ose skorjet duhet të largohen, në mënyrë që të bëhet i

dobishëm uji ose floriri i kulluar. Të tilla janë dyshimet, që ngacmojnë shpirtrat e njerëzve, si edhe dëshirat e pakontrolluara, të cilat i largojnë zemrat nga Allahu i Lartësuar dhe qëllimi përse janë krijuar. Por nëse njeriu vazhdon të luftojë kundër këtyre dy sëmundjeve, duke i urryer ato, duke kërkuar dritën e sjellë nga Zoti përmes Shpalljes dhe duke pastruar qëllimin e tij, që të jetë me sinqeritet vetëm për Zotin, atëherë zemra pastrohet dhe sëmundjet largohen. Pas përpjekjeve të shumta të sinqerta me vetveten dhe pas kërkimit të dritës së Zotit, këto zemra bëhen të pastra dhe mbushen me dituri rreth të vërtetës, me dashuri të madhe për të, duke i dhënë përparësi mbi gjithçka tjetër. Në të tilla zemra nuk mbetet më vend për të kotën, sikurse thotë Allahu i Lartësuar: "Thuaj: "Erdhi e vërteta dhe u zhduk e kota". Vërtet, e kota gjithnjë ka qenë e zhdukur." [Isra 81]. Ndërsa në fund të këtyre ajeteve, Allahu i Lartësuar thotë: "Kështu i shpjegon Allahu shembujt." Kështu, Allahu i Lartësuar e bën këtë që të dallohet qartë e vërteta nga e kota, udhëzimi në rrugën e drejtë nga devijimi.

Ajeti 18

18. Për ata që i përgjigjen Zotit të tyre janë (të gjitha) gjërat e mira. Ndërsa ata që nuk i përgjigjen Atij, edhe sikur të zotërojnë gjithçka që është në qiell dhe në Tokë, madje edhe një herë sa ajo, do t'i jepnin si kompensim (për t'i shpëtuar ndëshkimit). Ata do të kenë gjykimin më të rëndë dhe vendi i tyre është Xhehenemi. Eh, sa vendqëndrim i keq është ai!

Shpjegimi i ajetit

- Për ata që i përgjigjen Zotit të tyre janë (të gjitha) gjërat e mira. - Pasi qartësoi të vërtetën nga e kota, Allahu i Madhëruar tregon se njerëzit ndahen në dy grupe: Ata që i përgjigjen Zotit të tyre dhe të cilët meritojnë shpërblim. Për këta tregohet se çfarë shpërblimi i pret. Ata që nuk i përgjigjen Zotit të tyre dhe meritojnë ndëshkimin, i cili përmendet më pas. Për sa

i përket grupit të parë, Allahu i Madhëruar thotë se ata i përgjigjen Zotit të tyre. Kjo do të thotë se zemrat e tyre hapen për t'u mbushur me dritën e Zotit dhe besimin e pastër. Trupi i tyre nënshtrohet për të zbatuar urdhëresat e Zotit dhe për t'u larguar nga ndalesat e Tij. Kështu, ata i përgjigjen Zotit të tyre në gjithçka që Ai dëshiron prej tyre. Këtyre fatlumëve Allahu i Madhëruar u ka premtuar atë që quhet "*el husna*", domethënë, çdo gjë të mirë e të këndshme. Shpërblimi që ata do të marrin në këtë jetë, por edhe pas vdekjes, në përjetësi, është më i miri dhe më i mrekullueshmi. Siç e ka përshkruar Profeti (a.s): ata do të kenë atë që syri nuk e ka parë, veshi nuk e ka dëgjuar dhe asnjë zemër nuk e ka imagjinuar. Ndërsa ata të cilët nuk i përgjigjen Zotit, edhe pse Ai ua sqaron plotësisht të vërtetën përmes shumë shembujve në Shpalljen e Tij, ata nuk kanë për ta parë të mirën, dhe gjendja e tyre do të jetë shumë e keqe. Për ta, Allahu i Lartësuar thotë:

- Ndërsa ata që nuk i përgjigjen Atij, edhe sikur të zotërojnë gjithçka që është në qiell dhe në Tokë, madje edhe një herë sa ajo, do t'i jepnin si kompensim (për t'i shpëtuar ndëshkimit). - Ata do të jepnin si kompensim çdo pasuri të kësaj bote, ar e argjend qoftë, vetëm dhe vetëm të shpëtonin nga ndëshkimi i Ditës së Gjykimit. Por, sigurisht, kjo nuk ka për t'u pranuar prej tyre. E si mund të ndodhë diçka e tillë?! Ata të mjerë do të përballen me një llogari të vështirë, duke u marrë në përgjegjësi për çdo vepër të keqe. Ata do të përgjigjen një për një për detyrimet ndaj Allahut të Lartësuar dhe ndaj krijesave, detyrime që nuk i kanë respektuar. Allahu i Lartësuar shkruan dhe rendit gjithçka që ata bëjnë, prandaj dhe ata të mjerë do të thonë: "Të mjerët ne! Çfarë është ky libër, që nuk ka lënë asnjë vepër - të madhe apo të vogël -, pa e shënuar.?" Kështu thotë Allahu i Lartësuar në ajetin kuranor: "Kur Libri (*i punëve*) do t'u vihet përpara, ti do t'i shohësh gjynahqarët të frikësuar nga

shënimet në të, që do të thonë: “Të mjerët ne! Çfarë është ky libër, që nuk ka lënë asnjë vepër - të madhe apo të vogël -, pa e shënuar.” Aty do të gjejnë të shënuar gjithçka që kanë bërë. Zoti yt nuk i bën padrejtësi askujt.” [Kehf 49].

- **Ata do të kenë gjykimin më të rëndë dhe vendi i tyre është Xhehenemi. Eh, sa vendqëndrim i keq është ai!** - Pas gjithë kësaj llogarie të tmerrshme dhe të frikshme, vendqëndrimi i tyre i përhershëm do të jetë Xhehenemi. Ai është vendi ku janë mbledhur të gjitha llojet e ndëshkimit, i shoqëruar me uri dhe etje të dhimbshme. Zjarri në Xhehenem është i ndezur fort. Ushqimi i banorëve të tij do të jetë zekumi. Ata do të vuajnë edhe të ftohtin e tmerrshëm, *zemherir*-in e Xhehenemit e shumë ndëshkime të tjera, që Zoti i ka përmendur në Kur'an. Vend më i keq është ai i tyre.

Ajetet 19 - 24

19. **Atëherë a është i njëjtë ai që e di se ajo që t'u shpall nga Zoti yt është e vërtetë, me atë që është i verbër? Vetëm njerëzit e mençur e kuptojnë (*qortimin*).**

20. **Ata që e përmbushin besën e dhënë Allahut dhe nuk e shkelin fjalën e premtuar;**

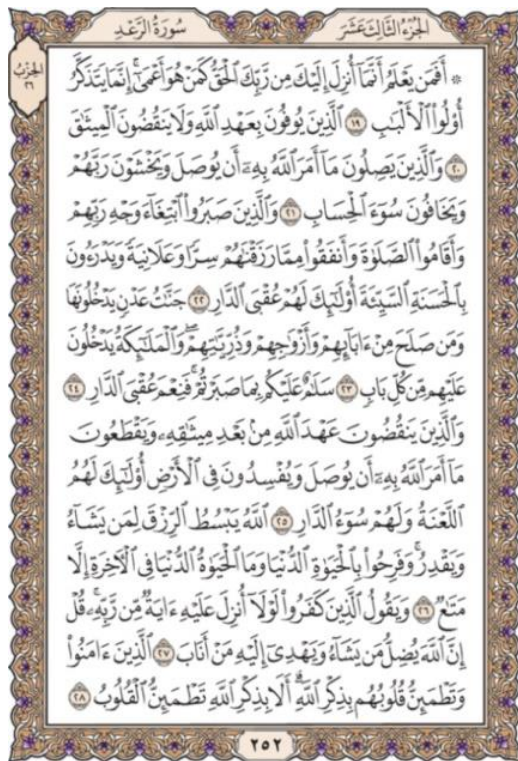
21. **Ata që i ruajnë lidhjet që Allahu ka urdhëruar të ruhen, i frikësohen Zotit të tyre dhe i druhen gjykimit të rëndë;**

22. **Ata që ngulmojnë me durim për të arritur dashurinë e Zotit të tyre dhe falin me rregull namazin; ata që japin haptazi dhe fshehtazi nga ajo që u kemi dhënë Ne dhe të keqen e kthejnë me të mirë - këtyre u takon shpërblimi në Shtëpinë e përjetshme,**

23. **(Për ta janë përgatitur) Xhenetet e Adnit, ku do të hyjnë ata dhe prindërit, gratë dhe fëmijët e tyre, të cilët kanë qenë vepërmirë. Melekët do t'i vizitojnë ata, duke u hyrë nga çdo portë:**

24. **“Selamun alejkum! Me durimin tuaj gjetët shpëtimin. Sa e mirë është Shtëpia e tyre e përjetshme!”**

Shpjegimi i ajeteve

Duke na dhënë një pamje të qartë, për të dalluar ata që kanë marrë dituri dhe dritë nga Shpallja e Tij dhe punojnë me sinqeritet sipas saj, nga ata që nuk janë të tillë, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Atëherë a është i njëjtë ai që e di se ajo që t'u shpall nga Zoti yt është e vërtetë, me atë që është i verbër?** - Ata të cilët e dinë mirë dhe janë të sigurt se ajo që t'u shpall ty prej Zotit tënd është e vërteta e padiskutueshme, ata meditojnë dhe përpiqen të kuptojnë qartësisht mesazhin e Zotit të tyre. Pasi e kuptojnë mirë atë çfarë Zoti do prej tyre, ata nënshtrohen për të jetuar dhe punuar sipas saj. Kështu, këta nuk mund të jenë njëllor me ata që Zoti i quan të verbër. Ata të mjerë nuk e njohin të vërtetën dhe, sigurisht, nuk punojnë sipas saj. Mes dy grupeve ka një largësi të madhe, sa ajo mes qiejve dhe tokës. Çdo njeri i mençur dhe i urtë duhet të meditojë dhe ta kujtojë shpesh këtë krahasim të dy grupeve që bën Allahu i Lartësuar dhe vazhdimisht duhet t'i bëjë pyetjen vetes: Cili nga dy grupet është më i mirë? Pasi mendon me

kujdes, le të bëjë zgjedhjen e duhur dhe t'i japë përparësi asaj që duhet dhe të mbledhë forcat për të ndjekur karvanin e të shpëtuarve. Por, sigurisht, jo çdokush gjykon drejt se çfarë i bën dobi dhe dëm. Allahu i Madhëruar na tregon se cilët janë ata të cilëve u bën dobi kujtimi. Ai thotë:

- **Vetëm njerëzit e mençur e kuptojnë (qortimin).** - Pikërisht ata që kanë mendje të shëndoshë e kuptojnë të vërtetën. Ata janë të përzgjedhurit dhe më të mirët e botës ndër bijtë e Ademit. Nëse dëshiron të dish cilësitë e tyre, nuk ke për të gjetur përshkrim më të mirë sesa ai që vetë Krijuesi i tyre u ka bërë:

- **Ata që e përmbushin besën e dhënë Allahut dhe nuk e shkelin fjalën e premtuar;** - Këtu bëhet fjalë për premtimin që Allahu i Madhëruar ka marrë prej tyre. Ai u ka marrë besën, që ata do të bëjnë maksimumin për të përmbushur detyrimet që kanë ndaj Tij. Këtë kuptim ka: "*jufune biahdil-lah*" - domethënë, e përmbushin premtimin e dhënë Allahut. Përmbushja e këtij premtimi duhet të bëhet në formën më të plotë dhe më të saktë. Pjesë e këtij plotësimi është dhe fakti që ata: "...nuk i shkelin marrëveshjet." Kështu, ata i plotësojnë të gjitha detyrimet që kanë marrë përsipër për t'i kryer për hir të Allahut të Lartësuar. Kjo përfshin të gjitha marrëveshjet, betimet që janë bërë në emër të Zotit ose edhe zotimet që bëhen në formë adhurimi për Zotin. Ajeti jep mesazhin që njeriu duhet të jetë i mençur dhe i urtë, sepse do të marrë shpërblimin e madh të Allahut të Lartësuar. Kjo arrihet vetëm nëse ai i përmbush të gjitha detyrimet, dhe jo duke i shkelur ato. Një përshkrim tjetër i këtyre të përzgjedhurve vjen më poshtë, ku Allahu i Lartësuar thotë:

- **Ata që i ruajnë lidhjet që Allahu ka urdhëruar të ruhen, i frikësohen Zotit të tyre dhe i druhen gjykimit të rëndë;...** - Ky është një ajet i përgjithshëm, që përfshin të gjitha lidhjet që Allahu i Lartësuar ka urdhëruar të mbahen fort. Muslimani duhet të ruajë lidhjet me Zotin e Lartësuar

nëpërmjet forcimit të imanit, duke kultivuar dashurinë për Zotin dhe dashurinë për Profetin e Tij, duke e nënshtuar veten që të adhurojë Allahun e Lartësuar si Një, të Vetëm dhe të Pashoq dhe për t'iu bindur Profetit të Tij. Gjithashtu, muslimani duhet të mbajë të forta lidhjet me prindërit e tij, duke qenë bamirës ndaj tyre me fjalë dhe me vepra dhe duke u ruajtur të mos u bëjë padrejtësi atyre. Muslimani duhet të mbajë lidhjet e forta edhe me të afërmit dhe farefisin, duke u sjellë mirë me ta, me fjalë dhe me vepra. Ai duhet të mbajë marrëdhënie të mira me bashkëshorten dhe fëmijët, me shoqërinë dhe miqësinë, madje edhe me shërbyesit apo vartësit, duke u dhënë hakun atyre. Me fjalë të tjera, këtu nuk bëhet fjalë vetëm për plotësimin e detyrimeve që kanë të bëjnë me çështjet e kësaj jete, por edhe për çështjet e besimit dhe fesë, pra, të ahiretit. Vëreni me kujdes! Shkaku që i bën këta rob të zgjedhur që t'i mbajnë të forta lidhjet që Allahu i Lartësuar ka urdhëruar të mbahen, është frikërespekti ndaj Allahut dhe frika ndaj dhënies së llogarisë. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë për ta: "...i frikësohen Zoti të tyre dhe i druhen gjykimit të rëndë." Ata i druhen dhe i frikësohen Zotit të Madhërishëm. Është pikërisht kjo frikë dhe madhërimi që ata kanë për Zotin e tyre, që ata të jenë të kujdesshëm në përmbushjen e detyrimeve ndaj Tij. Në çdo çast të jetës së tyre, ata i shoqëron frika për ditën kur do të japin llogari përpara Tij, prandaj kurrë nuk marrin guximin që të bëjnë poshtërsi ndaj Zotit apo të cenojnë urdhëresat e Tij. Gjatë gjithë jetës, zemrat e tyre janë të mbushura me frikë nga ndëshkimi i Zotit dhe shpresë për shpërblimin e Tij. Ata e duan fort Allahun dhe e madhërojnë Atë. Në vijim të përshkrimit të tyre, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Ata që ngulmojnë me durim për të arritur dashurinë e Zotit të tyre dhe falin me rregull namazin;...** - Ata bëjnë durim në përmbushjen e urdhëresave të Zotit, bëjnë durim duke frenuar veten nga haramet, bëjnë durim ndaj caktimit të Zotit,

duke e pritur atë me zemër të hapur dhe jo me zemërim apo rebelim kundër Zotit. Në këtë ajet, Allahu i Madhëruar jep një detaj shumë të rëndësishëm, duke treguar se çfarë i motivon këta të përzgjedhur për të patur këtë durim: "...për të arritur dashurinë e Zotit të tyre." Ky është një kusht i domosdoshëm, që durimi, me të gjitha llojet e tij, të jetë i shpërblyeshëm nga Allahu i Lartësuar. Motivi që e shtyn njeriun për të qenë i duruar duhet të jetë i pastër dhe jo i përzier me qëllime të këqija dhe të pavlera. Durim i dobishëm është ai që njeriu e bën për të arritur kënaqësinë e Zotit të Tij, duke shpresuar afrimin tek Ai dhe marrjen e shpërblimit të Tij. Ky lloj durimi është veçori e besimtarëve të singertë. Ndërsa ai lloj durimi, nëpërmjet të cilit njeriu kërkon të tregojë forcën, qëndrueshmërinë dhe këmbënguljen e tij, duke kërkuar lëvdata dhe duke ushqyer mendjemadhësinë e tij, ky durim mund të arrihet nga kushdo dhe nuk është aspakt i lëvdur dhe i shpërblyeshëm. Një përshkrim tjetër i atyre që janë të mençur dhe të urtë dhe që do të meritojnë shpërblimin e Zotit vjen më poshtë, në ajetin kuranor: "...dhe e falin me rregull namazin." Së pari, Allahu i Lartësuar i përshkruan ata si njerëz që e falin rregullisht dhe me saktësi namazin, duke plotësuar shtyllat, kushtet, elementët e detyrueshëm dhe të pëlqyeshëm të namazit, qoftë në aspektin e jashtëm, qoftë në atë të brendshëm gjatë kryerjes së tij. Së dyti, i përshkruan ata duke thënë:

- ata që japin haptazi dhe fshehtazi nga ajo që u kemi dhënë Ne dhe të keqen e kthejnë me të mirë... - Këtu bëhet fjalë për shpenzimet e detyrueshme, siç është zekati ose edhe kompensimet e ndryshme për shkak të betimit, zotimit etj. Gjithashtu, bëhet edhe fjalë për shpenzimet e pëlqyeshme. Kështu, këta të zgjedhur shpenzojnë sa herë që nevojitet, dhe këtë e bëjnë haptazi dhe fshehtazi, si të jetë më e mira dhe si ta kërkojë urtësia. Ata, gjithashtu: "...të keqen e kthejnë me të mirë." Nëse dikush i keqtrajton ata me fjalë

apo me vepra, ata nuk ia kthejnë me të njëjtën monedhë, por ia kthejnë me bamirësi, duke synuar rregullimin dhe përmirësimin. Nëse dikush i privon, ata i japin dhe shpenzojnë pa kufi për të, nëse dikush i bën padrejtësi, ata e falin dhe ia kthejnë me mirësi, nëse dikush i ndërpret marrëdhëniet me ta, ata përpiqen që t'i lidhin dhe ruajnë marrëdhëniet me të, kur dikush i dëmton ata me fjalë ose vepra, ata përpiqen me fjalë dhe me vepra ta rregullojnë dhe përmirësojnë atë. Mendohu pak! Nëse kjo është sjellja e tyre ndaj atyre që iu bëjnë padrejtësi, atëherë si mund të jetë sjellja e tyre me ata që sillen mirë? Sigurisht që morali i tyre është i pashembullt dhe këto janë cilësi që mund t'i kenë vetëm ata që Zoti i ka zgjedhur. Për të gjithë ata që kanë të tilla cilësi, Allahu i Lartësuar ka përgatitur atë që quhet *Ukbeddar* - Vendbanimi i Përjetshëm.

- ...këtyre u takon shpërblimi në Shtëpinë e përjetshme,... - Pastaj, Allahu i Lartësuar e shtjellon më shumë këtë vendbanim të përjetshëm të tyre, duke thënë:

- (Për ta janë përgatitur) Xhenetet e Adnit, ku do të hyjnë ata dhe prindërit, gratë dhe fëmijët e tyre, të cilët kanë qenë vepërmirë. - Ato janë Xhenetet e Adnit, pra, kopshtet e qëndrimit të përherëshëm, nga ku nuk kanë për t'u larguar kurrë dhe nuk kanë për të kërkuar që t'u ndryshohet apo t'u zëvendësohet me diçka tjetër. E si mund të kërkojnë diçka tjetër nga ky vend, që vetë Allahu i Lartësuar e ka përgatitur për të dashurit e Tij dhe në të cilin gjenden të gjitha mirësitë që sjellin lumturi dhe gëzim. Në Xhenet ka gjithçka që ata fatlumë e kërkojnë dhe e ëndërrojnë. Allahu i Madhëruar tregon se do t'ua qetësojë shpirtin dhe do t'ua kënaqë sytë të dashurve të Tij, duke thënë: "Xhenetet e Adnit, ku do të hyjnë ata dhe prindërit, gratë dhe fëmijët e tyre, të cilët kanë qenë vepërmirë." Kështu, ata do të bashkohen në Xhenet me paraardhësit dhe me bashkëshortet e tyre. Fjala "*ezuaxh*" (bashkëshortet) ka edhe kuptimin "ata të cilët kanë qenë të ngjashëm

me ta, aspektin e veprave të mira"; pra, edhe këta konsiderohen si "të afërt" me besimtarët. Prania e këtyre të dashurve ua shton më shumë kënaqësinë dhe lumturinë në Xhenetin e Zotit. Një tjetër kënaqësi që ata përjetojnë është edhe prania e melekëve, të cilët i vizitojnë në çdo kohë. Thotë Allahu i Lartësuar:

- Melekët do t'i vizitojnë ata, duke u hyrë nga çdo portë: "Selamun alejkum!" - Ata i përshendesin me *selam* dhe i përgëzojnë për nderimin e madh që Allahu i Lartësuar u ka rezervuar. Ata u drejtohen me ato fjalë të dashura, duke u thënë "*selamun alejkum*". *Selam*-i është përshëndetja e Allahut të Lartësuar për ta, prandaj ata do t'i përfshijë paqja dhe siguria. Kjo do të thotë se ata do të shpëtojnë nga çdo gjë e keqe së cilës i druhen dhe do të lumturohen me çdo gjë të mirë që e dëshirojnë. Por Allahu i Lartësuar thotë diçka tjetër, që është shumë e rëndësishme për t'u kuptuar:

- Me durimin tuaj gjetët shpëtimin. - Domethënë, vetëm përmes durimit, ata arrijnë këto grada të larta në Xhenetin e mrekullueshëm.

- Sa e mirë është Shtëpia e tyre e përjetshme! - Kështu, çdokush që e vlerëson veten dhe i dëshiron të mirën asaj, e nënshtron atë për t'u përpjekur dhe punuar fort, me shpresë që të stoliset me cilësitë e të mençurve. Vetëm në këtë mënyrë mund të shpresojë se do të ketë pjesë në Xhenet, në atë vend aq të bukur, i cili gjithmonë ka qenë motivuesi dhe lumturuesi i i shpirttrave të mirë. Në atë vend të bukur janë mbledhur të gjitha kënaqësitë dhe mirësitë lumturisjellëse. Për të tilla mirësi le të punojnë më aktivët dhe le të garojnë ambiciozët.

Ajeti 25

25. Ndërsa ata që e shkelin besën e dhënë Allahut, pasi e kanë dhënë, i shkëpusin ato lidhje për të cilat Allahu ka urdhëruar të mbahen fort dhe bëjnë shkatërrime në tokë, ata janë të mallkuar dhe për ta është Shtëpia e tmershme.

Shpjegimi i ajetit

Pasi përshkroi gjendjen e banorëve të Xhenetit dhe veprat e tyre, Allahu i Lartësuar përshkruan gjendjen e banorëve të Zjarrit dhe të punëve të tyre, që janë krejtësisht të kundërta me ato të banorëve të Xhenetit. I Madhëruari thotë:

- Ndërsa ata që e shkelin besën e dhënë Allahut, pasi e kanë dhënë, i shkëpusin ato lidhje për të cilat Allahu ka urdhëruar të mbahen fort dhe bëjnë shkatërrime në tokë, ata janë të mallkuar dhe për ta është Shtëpia e tmershme. - Cilësi e tyre e parë është shkelja e premtimeve ndaj Allahut të Lartësuar, edhe pse ato premtime janë përforcuar nëpërmjet profetëve të Tij. Në vend që t'i respektonin, ata i shpërfillin, i shkelin dhe i hedhin pas shpine. Cilësia tjetër e tyre: "... i shkëpusin ato lidhje për të cilat Allahu ka urdhëruar të mbahen fort dhe bëjnë shkatërrime në tokë". Kështu, ata nuk mbajnë lidhje me Zotin, përmes besimit të drejtë dhe punëve të mira sipas këtij besimi. Ata nuk ruajnë lidhjet me faresin, por i shkëpusin ato. Gjithashtu, ata nuk plotësojnë detyrimet dhe përgjegjësitë ndaj njerëzve, por sjellin shkatërrim përmes mohimit të Zotit dhe poshtërsive, duke penguar njerëzit nga rruga e Zotit dhe duke e paraqitur atë si të shtrembër. Kjo është gjendja e tyre në këtë botë, për sa i përket veprave dhe mosbesimit të tyre. Për të tillë njerëz, Allahu i Lartësuar thotë: "... ata janë të mallkuar dhe për ta është Shtëpia e tmershme.". Ata janë të dëbuar, të poshtëruar dhe të nëçmuar nga Allahu i Lartësuar, melekët e Tij dhe besimtarët e sinqertë. Në këtë jetë, ata do të ndiqen nga poshtërimi, ndërsa në ahiret për ta është përgatitur, sikurse thotë Allahu i Lartësuar: "Shtëpia e tmershme.", i cili është zjarri i ndezur fort dhe çdo lloj ndëshkimi dhe vuajtjeje që ai përmban.

Ajeti 26

26. Allahu i jep me mbushulli atij që Ai dëshiron dhe po Ai kufizon. Ata (jobsimtarët) janë të gëzuar me jetën e kësaj bote. Por jeta e kësaj bote ndaj

botës tjetër është veçse një përjetim mashtrues.

Shpjegimi i ajetit

- Allahu i jep me mbushulli atij që Ai dëshiron dhe po Ai kufizon. Ata (jobesimtarët) janë të gëzuar me jetën e kësaj bote. - Vetëm Allahu i Lartësuar e ka fuqinë që t'i shtojë rrishtun atij që Ai dëshiron dhe t'ia pakësojë atij që Ai dëshiron. Megjithatë, mohuesit nuk e kuptojnë këtë. Ata gëzohen me stolitë e kësaj bote, që Zoti i ka përcaktuar për ta. Ai është një gëzim i tepruar dhe jo i drejtë, që i bën të gjejnë prehje me këtë jetë dhe ta harrojnë ose të jenë të pavëmendshëm ndaj ahiretit. Kjo ndodh edhe për shkak të mangësisë dhe dobësisë së logjikës së tyre. Ata nuk arrijnë ta kuptojnë një fakt shumë të rëndësishëm, që Allahu i Lartësuar i përmbledh me fjalët:

- Por jeta e kësaj bote ndaj botës tjetër është veçse një përjetim mashtrues. - Në krahasim me ahiretin, jeta e kësaj bote është një përjetim tërësisht i pavlerë, i cili të fal njëfarë kënaqësie të shkurtër, por që shumë shpejt largohet dhe pasohet nga një mjerim dhe vuajtje e gjatë.

Ajetet 27 - 29

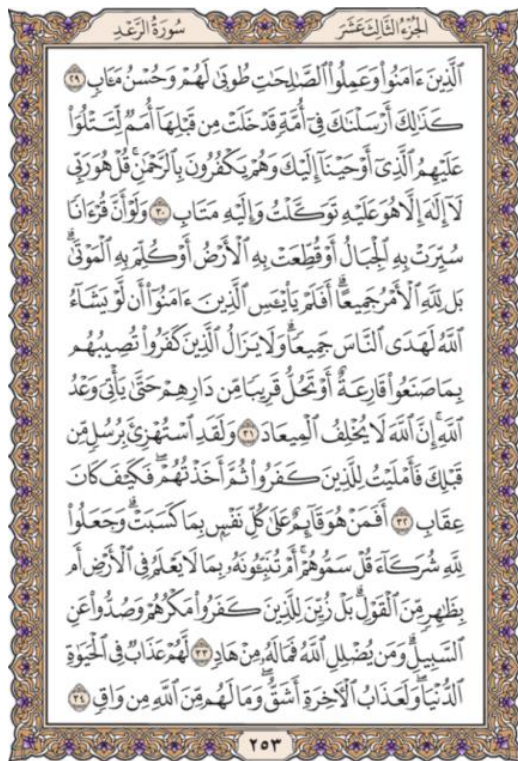
27. Jobesimtarët thonë: “Përse nuk i jepet atij ndonjë Shenjë nga Zoti i tij?” Thuaj: “Allahu lë të humbur atë që Ai do dhe udhëzon në rrugë të drejtë ata që kthehen tek Ai,

28. Ata që besojnë dhe zemrat e të cilëve qetësohen kur kujtojnë Allahun. Dijeni, se me kujtimin e Allahut, zemra gjen qetësi.

29. Ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, do të kenë çdo mirësi dhe vende të bukura.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregon rreth mohuesve të shpalljeve të Tij. Ata tregoheshin arrogantë ndaj të vërtetës. Duke pasur si qëllim që thjesht ta refuzonin, ata i kërkonin Profetit të Zotit shenja dhe mrekulli sipas dëshirave të tyre:

- Jobesimtarët thonë: “Përse nuk i jepet atij ndonjë Shenjë nga Zoti i tij?” - Ata pretendojnë se nëse do t'u vinin këto shenja ata do të besonin. Por Allahu i madhëruar ua hedh poshtë këtë pretendim të gënjeshtërt duke thënë:

- Thuaj: “Allahu lë të humbur atë që Ai do dhe udhëzon në rrugë të drejtë ata që kthehen tek Ai,...” - Allahu i Madhëruar udhëzon ata që kërkojnë kënaqësinë e Tij. Udhëzimi dhe humbja nuk janë në duart e tyre, në mënyrë të tillë që, nëse dëshirojnë ata, të besojnë pasi të shohin mrekullitë. Udhëzimi është i gjithi në dorë të Allahut, dhe Allahu i Madhëruar ia dhuron atij njeriu që kthehet i penduar dhe i nënshtruar, pikërisht për të kërkuar kënaqësinë e Tij. Megjithatë, edhe pretendimi i tyre se, po të shihnin ndonjë mrekulli, ata do të besonin, ishte i gënjeshtërt. Allahu i Lartësuar thotë: “Edhe sikur t'u dërgonim melekët, t'i bënim të vdekurit t'u flisnin atyre dhe t'i tubonim të gjitha gjërat para tyre, ata përsëri nuk do të besonin, nëse Allahu nuk do të donte. Por shumica e tyre nuk e dinë (të vërtetën).”

[Enam 111]. Nuk ishte e domosdoshme që Profeti të sillte pikërisht ato mrekulli që ata i kërkonin, sepse mjaftonte çfarëdo mrekullie tjetër që ai paraqiste e që dëshmonte qartë se Shpallja nga Zoti ishte e vërtetë. Kjo ishte më e dobishme edhe për ata vetë, sepse nëse Allahu i Lartësuar do t'u sillte mrekullitë që ata kërkonin dhe ata sërish nuk do të besonin, atëherë Ai do t'ua përshpejtonte ndëshkimin. Pastaj Allahu i Lartësuar tregon cilësitë e besimtarëve:

- Ata që besojnë dhe zemrat e të cilëve qetësohen kur kujtojnë Allahun. Me kujtimin e Zotit largohet frika, trishtimi dhe ankthi nga zemra, dhe vendin e tyre e zenë gëzimi, kënaqësia dhe qetësia.

- Dijeni, se me kujtimin e Allahut, zemra gjen qetësi. - Është e natyrshme që zemra të gjejë prehje dhe qetësi me kujtimin e Allahut. Nuk ka ndonjë gjë më të dashur, më të ëmbël dhe më qetësuese për zemrën sesa dashuria për Krijuesin, prehja në praninë e Tij dhe lumturia që përjeton me njohjen e Tij. Në varësi të njohjes dhe dashurisë që robi ka për Zotin është edhe kujtimi. Sigurisht, këtu bëhet fjalë për format e kujtimit (*dhikr*), siç janë *tesbih*-u, *tekbir*-i, *tehlil*-i etj. Ky është njëri nga kuptimet e ajetit, pra, fjala "*dhikru-llah*" nënkupton kujtimin që njeriu i bën Zotit. Një mendim tjetër është se "*dhikru-llah*" është Kur'ani, të cilin Allahu e shpalli për të qenë këshillë dhe kujtim për besimtarët. Sipas këtij kuptimi, zemrat gjejnë prehje me Librin e Zotit. Kur njeriu dëgjon dhe mëson Kur'anin, zemra qetësohet. Kjo ndodh sepse ajetet e Kur'anit janë të mbushura me të vërteta të qarta dhe mbështeten në argumente të padiskutueshme. Kur'ani ofron dije të sigurt, sepse ajetet e tij janë të mbrojtura nga ndryshimi dhe tjetërsimi. Librat e tjerë të shkruara nga njerëzit nuk i japin zemrës qetësi, por paqëndrueshmëri, për shkak të kundërthënive dhe pasigurisë. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar thotë: "A nuk meditojnë ata rreth Kur'anit? Sikur të ishte prej dikujt tjetër, e jo prej Allahut, do të kishin gjetur në të shumë kundërthënie."

[Nisa 82]. Kjo kuptohet qartë me leximin dhe meditimin në Librin e Allahut të Lartësuar dhe krahasimin me librat e tjerë. Çdokush që e bën këtë, gjen një ndryshim shumë të madh mes tyre. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë:

- Ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, do të kenë çdo mirësi dhe vendqëndrime të mrekullueshme. - Janë ata që e besojnë me zemër Allahun, melekët e Tij, profetët dhe Ditën e Gjykimit, dhe e vërtetojnë këtë besim me vepra të mira. Ata bëjnë punë të mira sipas këtij besimi, qoftë punë zemre, siç është dashuria për Allahun apo shpresa dhe frikërespekti ndaj Tij, qoftë punë të dukshme, siç është namazi, agjërimi etj. Për këta fatlumë, Allahu i Lartësuar thotë që: "...do të kenë çdo mirësi dhe vendqëndrime të mrekullueshme." Ata do të jenë të lumtur tek Zoti i tyre. Ata do t'i përfshijë kënaqësia dhe bujaria e Allahut në këtë jetë dhe në ahiret. Ata do të jenë në kënaqësi dhe prehje të plotë. Mes këtyre kënaqësive, Allahu i Lartësuar veçon pemën Tuba, e cila ndodhet në Xhenet. Profeti ﷺ na tregon në hadithe të sakta se, nën hijen e kësaj peme mund të udhëtojë një kalorës njëqind vjet, dhe përsëri nuk arrin ta kalojë atë.

Ajeti 30

30. Kështu, Ne të dërguam ty te një popull, para të cilit kanë kaluar shumë popuj tjerë, që t'u lexosh atë që Ne ta shpallëm, sepse ata janë duke e mohuar të Gjithëmëshirshmin. Thuaj: "Ai është Zoti im. Nuk ka të adhruar tjetër me meritë veç Tij. Vetëm Atij i jam mbështetur dhe vetëm tek Ai kthehem."

Shpjegimi i ajetit

- Kështu, Ne të dërguam ty te një popull, para të cilit kanë kaluar shumë popuj tjerë, që t'u lexosh atë që Ne ta shpallëm, sepse ata janë duke e mohuar të Gjithëmëshirshmin. - Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur, Muhamedit, dhe i thotë: "Ne të dërguam në popullin tënd, për t'i ftuar ata në udhën e qartë dhe të drejtë. Edhe më parë kanë kaluar popuj, ndër të cilët kemi çuar të

dërguarit Tanë. Kështu, ti nuk je diçka e pazakontë, që ata ta mohojnë dhe të çuditen nga fakti se Zoti të dërgoi ty me Shpalljen e Tij. Ti nuk u flet atyre nga vetja jote, por u lexon ajetet e Allahut të Lartësuar, të cilat Ai t'i shpalli ty. Kjo shpallje e mrekullueshme i pastron zemrat dhe i ndriçon shpirtat. Megjithatë, populli yt nuk beson dhe nuk dëshiron t'i jetë mirënjohës të Gjithëmëshirshmit. Mëshira e Allahut është gjithëpërfshirëse dhe ata e përjetojnë atë në çdo çast. Ndër mirësitë më të mëdha që tregojnë mëshirën e Tij mbi ta është pikërisht edhe dërgimi yt si profet dhe Shpallja e mrekullueshme, që Zoti të dhuroi. Por ata të mjerë nuk e shohin këtë mirësi, mëshirë dhe bujari të dhuruar nga Zoti dhe as tregohen mirënjohës për të, por e shpërfillin dhe e refuzojnë. Po a nuk nxjerrin mësim këta të mjerë nga sa e sa popuj të tjerë mohues, që kaluan para tyre? Allahu i Madhëruar i ndëshkoi ata për gjynahet e tyre.

- **Thuaj: "Ai është Zoti im. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Vetëm Atij i jam mbështetur dhe vetëm tek Ai kthehem."** - Ky ajet është dëshmi për teuhidin në dy aspekte: *uluhije*⁶⁵ dhe *rububije*.⁶⁶ Kështu, Allahu është *Rabi* (Zoti im), i Cili përkujdeset për mua me mirësinë dhe bujarinë e Tij që në momentin që më ka sjellë në ekzistencë. Gjithashtu, Allahu është *Ilahi* (i Adhuruari im) i Vetëm dhe i Pashoq. Vetëm Atij i mbështetem dhe vetëm tek Ai shpresoj në të gjitha çështjet e mia. Vetëm tek Ai kthehet zemra ime për t'ia përkushtuar të gjitha adhurimet dhe për t'iu lutur për të gjitha nevojat.

Ajeti 31

31. Edhe pse ky Kur'an është ai (Libër) me të cilin malet do të lëviznin, toka do të çahet dhe të vdekurit do të flisnin (Idhujtarët përsëri nuk do të besonin). Por, sigurisht e gjithë çështja i takon vetëm Allahut. Vallë, a nuk e dinë ata që besojnë se, sikur të donte Allahu, do t'i drejtonte të gjithë njerëzit tek e Drejta? Por ata që nuk besojnë, për shkak të

veprave të tyre, do t'i godasë vazhdimisht shkatërrimi ose do t'u vijë pranë shtëpive të tyre, derisa të vijë Premtimi i Allahut. Allahu nuk e shkel kurrë premtimin.

Shpjegimi i ajetit

- **Edhe pse ky Kur'an është ai (Libër) me të cilin malet do të lëviznin, toka do të çahet dhe të vdekurit do të flisnin (Idhujtarët përsëri nuk do të besonin). Por, sigurisht e gjithë çështja i takon vetëm Allahut.** - Allahu i Lartësuar na tregon në këtë ajet mirësinë dhe vlerat e larta të Kur'anit madhështor mbi të gjithë librat e tjerë që Ai ka shpallur. Ai thotë: "Nëse do të kishte ndonjë libër të shpallur nga Zoti, nëpërmjet të cilit do të lëviznin malet nga vendi, do të çahet toka dhe do të mbushej me kopshte dhe lumenj dhe nëpërmjet të cilit do të flisnin të vdekurit, ai do të ishte ky Kur'an madhështor dhe i pakrahasueshëm. Por i gjithë pushteti i takon vetëm Allahut të Madhëruar; edhe mrekullitë Ai i sjell sipas urtësisë së Tij. Atëherë, pse këta refuzues të së vërtetës dhe mohues të profetëve propozojnë dhe kërkojnë shenja dhe mrekulli sipas dëshirave të tyre?! Mos, vallë, mendojnë se çështja e mrekullive është në dorën e tyre apo të profetëve?!"

- **Vallë, a nuk e dinë ata që besojnë se, sikur të donte Allahu, do t'i drejtonte të gjithë njerëzit tek e Drejta?** - Le ta dinë se, Allahu i Madhëruar është i plotpushtetshëm që t'i udhëzojë të gjithë, por Ai është i Urtë dhe i Gjithëditur. Ai na tregon se udhëzon në rrugë të drejtë vetëm atë që Ai dëshiron dhe lë në humbje atë që Ai dëshiron, sipas ditorisë dhe urtësisë së Tij. Atëherë, le t'i druhen Atij dhe, me përunjësi dhe përgjërëm, t'ia kërkojnë udhëzimin, ashtu siç Ai e kërkon.

- **Por ata që nuk besojnë, për shkak të veprave të tyre, do t'i godasë vazhdimisht shkatërrimi ose do t'u vijë pranë shtëpive të tyre, derisa të vijë Premtimi i Allahut.** - Ata që vazhdojnë të zhyten në mosbesimin e tyre, nuk mund të nxjerrin mësim dhe zemrat e tyre nuk ndikohen nga

paralajmërimet dhe ndëshkimet që Zoti u dërgon në mënyrë të vazhdueshme. Për shkak të gjynaheve të tyre, ata goditen me ndëshkime të njëpasnjëshme, që bien mbi ta ose pranë tyre. Megjithatë, ata vazhdojnë me kokëfortësi në mohimin e tyre. Kështu do të vazhdojnë ata të mjerë, derisa të vijë dhe të realizohet i plotë kërcënimi i Zotit dhe ndëshkimi i Tij i përhershëm, që kurrë nuk do të mund ta largojnë.

- **Allahu nuk e shkel kurrë premtimin.** - Allahu i Lartësuar nuk e shkel kurrë premtimin e Tij. Ky është një kërcënim që ata të frikësohen nga ndëshkimi i Zotit dhe të heqin dorë sa më shpejt nga mohimi, armiqësia dhe padrejtësitë e tyre.

Ajeti 32

32. Edhe me të dërguarit para teje janë tallur (mohuesit). Por atyre që nuk besuan, Unë u dhashë afat dhe pastaj i ndëshkova. Eh, si ishte ai dënim!

Shpjegimi i ajetit

Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar ngushëllon Profetin dhe forcon zemrën e tij, duke i thënë:

- **Edhe me të dërguarit para teje janë tallur (mohuesit).** - Domethënë, ti nuk je i pari profet që është refuzuar dhe është munduar nga populli i tij.

- **Por atyre që nuk besuan, Unë u dhashë afat dhe pastaj i ndëshkova. Eh, si ishte ai dënim!** - Domethënë, ai ishte një ndëshkim i ashpër dhe i dhembshëm. Prandaj, le të mos vetëmashtrohen me afatizimin Tonë këta të mjerë, që të refuzojnë dhe tallen me ty. Le të shohin ata popujt që ishin para tyre dhe le të marrin mësim. Allahu i Lartësuar është i Plotpushtetshëm që t'i ndëshkojë edhe këta, ashtu si edhe popujt e mëparshëm, që kundërshtuan dhe u tallën me profetët e tyre.

Ajetet 33 - 34

33. Vallë, kush mund të krahasohet me Atë (Allahun) që mbikëqyr çdokënd se çfarë vepron? Dhe megjithatë, ata i përshkruajnë Allahut ortakë. Thuaj: “Na i tregoni ata!” Mos, vallë, ju po i tregoni

Atij diçka që Ai nuk e ditka, qoftë ajo nga gjërat që janë në tokë, qoftë ajo fjalë prej fjalëve që ju thoni?!” Jo, por atyre që nuk besojnë u duket e mirë dredhia e tyre, prandaj janë të penguar nga rruga e drejtë. Dhe ata që Allahu i lë të humbur, askush nuk mund t'i udhëzojë.

34. Për ata ka dënim në jetën e kësaj bote, por dënimi i botës tjetër është shumë më i rëndë. Ata nuk ka kush t'i mbrojë prej ndëshkimit të Allahut.

Shpjegimi i ajeteve

- **Vallë, kush mund të krahasohet me Atë (Allahun) që mbikëqyr çdokënd se çfarë vepron?** - Allahu i Lartësuar është Mbikëqyrës i gjithçkaje dhe çdokujt ka për t'i dhënë shpërblimin e merituar, qoftë në këtë jetë, qoftë në jetën tjetër, me drejtësinë e Tij të plotë. Si mund të jetë i njëjtë i Gjithëdituri me idhujt, të cilët nuk kanë në dorë asnjë mundësi për shpërblim dhe ndëshkim, të cilët nuk kanë asnjë grimë pushteti?! Duke treguar padrejtësinë e tyre të madhe, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Dhe megjithatë, ata i përshkruajnë Allahut ortakë.** - Ata i përshkruajnë Allahut ortakë, ndërkohë që Ai është i Vetmi dhe i Pashembullti. Allahu është *Es-Samed* - i Ploti dhe Absoluti në zotërimin dhe sundimin e Tij, të Cilit i drejtohen të gjitha krijesat për nevojat e tyre. Allahu nuk ka shokë, nuk ka ortakë dhe as të ngjashëm me Të. Të besosh se ka idhujt të ngjashëm me Zotin dhe pjesëmarrës në pushtetin e Tij është një krim i pafalshëm.

- **Thuaj: “Na i tregoni ata!” Mos, vallë, ju po i tregoni Atij diçka që Ai nuk e ditka, qoftë ajo nga gjërat që janë në tokë,”** - Nëse jeni të sigurt dhe të vërtetë në atë që thoni, atëherë përshkruajini idhujt që ju adhuron, që të gjykojmë rreth tyre. Mos, vallë, Allahu i Madhëruar nuk di gjë rreth ekzistencës së këtyre idhujve dhe u dashka që ju t'ia mësoni Atij?! Mësojeni tani, o të mjerë! Duke qenë se Allahu i Lartësuar nuk e ndan pushtetin e Tij me asnjë tjetër, kuptojeni kotësinë e pretendimeve tuaja! Me këto pretendime boshe, ju i përngjani

atij që kërkon t'i prezantojë ortakë Zotit, për të cilët Ai nuk ditka gjë. Këto janë kotësira, që dalin nga goja juaj, prandaj i Lartësuari thotë:

- ... **qoftë ajo fjalë prej fjalëve që ju thoni?!**" - E shumta që mund të thuhet rreth ekzistencës së këtyre idhujve ose "ortakëve", është se ato janë pretendime të kota, të thëna nga të paditurit. E vërteta është e qartë: "Nuk ka të adhuroar tjetër me meritë përveç Allahut". Asnjë krijesë nuk meriton të adhurohet, por:

- **Jo, por atyre që nuk besojnë u duket e mirë dredhia e tyre,** - Dredhitë e tyre në propagandimin e idhujtarisë dhe mohimit të Shpalljes së Zotit iu duken të bukura, prandaj dhe përfundimi i tyre është i qartë:

- ... **prandaj janë të penguar nga rruga e drejtë.** - Ata privohen nga rruga e drejtë, që të çon tek Zoti dhe në vendin e përjetshëm të bujarisë dhe mirësive të Tij.

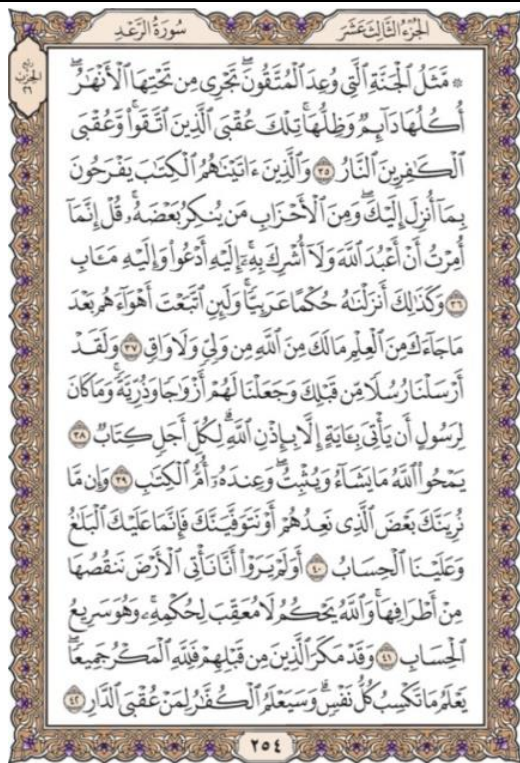
- **Dhe ata që Allahu i lë të humbur, askush nuk mund t'i udhëzojë.** - Arsyeya është se askush tjetër, përveç Allahut, nuk ka pushtet real në qiej dhe në tokë, në këtë jetë dhe në ahiret. Askush nuk mund të ndryshojë vullnetin dhe përcaktimin e të Gjithëpushtetshmit, që është i Urtë dhe i Gjithëditur.

- **Për ata ka dënim në jetën e kësaj bote, por dënimi i botës tjetër është shumë më i rëndë.** - Ndëshkimi i ahiretit është shumë më i rëndë se ndëshkimi i dynjasë dhe, përveç kësaj, ai është i përjetshëm dhe i pafundmë.

- **Ata nuk ka kush t'i mbrojë prej ndëshkimit të Allahut.** - Askush nuk mund t'i ruajë ata nga ndëshkimi i Allahut. Nëse ndëshkimi i Tij e përfshin dikë, askush nuk mund ta pengojë Atë.

Ajetet 35 - 37

35. Xheneti që u është premtuar të devotshmëve është si një kopsht i bukur, nëpër të cilin rrjedhin lumenj, ku ushqimi dhe hija janë të përherëshme. Ky do të jetë fundi i lumtur i atyre që janë të devotshëm, ndërsa fundi i jobesimtarëve do të jetë Zjarri.

36. Ata të cilëve Ne u kemi dhënë Librin gëzohen me atë që t'u shpall ty. Por ka grupime që e mohojnë një pjesë të tij. Thuaj: "Unë jam urdhëruar që të adhuroj vetëm Allahun, pa i bërë shok Atij. Unë vetëm tek Ai ftoj dhe vetëm tek Ai është kthimi im."

37. Kështu, Ne e kemi shpallur atë (Kur'anin) në gjuhën arabe, për të qenë një Ligj i përkryer. Por, nëse ndjek dëshirat e tyre, pas diturisë së madhe që të ka ardhur, ti nuk do të kesh as ndihmë e as mbrojtje prej Allahut.

Shpjegimi i ajeteve

- **Xheneti që u është premtuar të devotshmëve është si një kopsht i bukur, nëpër të cilin rrjedhin lumenj, ku ushqimi dhe hija janë të përherëshme.** - Duke shpresuar këtë Xhenet, besimtarët u largohen atyre gjërave që Zoti dhe Profeti i Tij kanë ndaluar, si dhe i përkushtohen zbatimit të urdhëresave. I Lartësuari Bujar e përshkruan Xhenetin duke thënë: "...është si një kopsht i bukur, nëpër të cilin rrjedhin lumenj, ku ushqimi dhe hija janë të

përhershme." Lumenjtë e Xhenetit janë prej mjalti, prej pijesh të këndshme, prej qumështi dhe uji të kristaltë. Këto lumenj rrjedhin gjithmonë dhe nuk janë të kufizuar. Me ujin e pastër të tyre vaditen kopshte të bukura dhe pemë të hijshme me fruta të shijshme. Zoti thotë: "...ushqimi dhe hija janë të përhershme." Shijet dhe kënaqësia që ato falin janë të vazhdueshme. Të tilla janë edhe hijet e bukura të pemëve, që mbushin me kënaqësi dhe rehatojnë këdo që rri poshtë tyre.

- **Ky do të jetë fundi i lumtur i atyre që janë të devotshëm,** - Ky është përfundimi i atyre që besojnë dhe adhurojnë Zotin përmes ligjeve të Tij; pikërisht këto vendbanime të bukura. Ndërsa përfundimi i mohuesve është ndryshe:

- **ndërsa fundi i jobesimtarëve do të jetë Zjarri.** - Sa ndryshim të madh ka mes dy grupeve, sepse të tillë janë edhe në këtë jetë, me veprat dhe fjalët e tyre. Kështu do të jetë edhe shpërblimi i tyre, në këtë botë dhe në tjetrën.

- **Ata të cilëve Ne u kemi dhënë Librin gëzohen me atë që t'u shpall ty."** - Ata të cilëve Zoti u dhuroi mirësinë e diturisë rreth shpalljeve të Tij gëzohen me këtë Shpallje madhështore, që po të dhurohet ty, o Muhamed. Ata janë të bindur se ajo t'u shpall nga Zoti i gjithësisë. Ata lumturohen me dritën e Zotit dhe e besojnë atë. Ata e pranojnë Shpalljen e re dhe gëzohen kur shohin që ato vërtetojnë njëra tjetrën. Kjo është gjendja e ithtarëve të Librit të cilët e besojnë Shpalljen që iu dhurua Muhamedit ﷺ. Megjithatë, ka shumë grupe që e refuzojnë një pjesë të Shpalljes së Zotit:

- **Por ka grupe që e mohojnë një pjesë të tij.** - Por në këtë mënyrë, ata mohojnë të gjithë Shpalljen, pa e kuptuar. Lum ata që Zoti i udhëzoi në rrugën e drejtë dhe mjerë mohuesit që e shpërfillën Shpalljen e Tij!

- **Thuaj: "Unë jam urdhëruar që të adhuroj vetëm Allahun, pa i bërë shok Atij.** - Ti, o Muhamed, je thjesht një këshillues e paralajmëruar, që fton në udhën e drejtë të Zotit, prandaj tregoj atyre se për

çfarë je urdhëruar. Thuaju atyre: "Unë jam urdhëruar që të adhuroj vetëm Allahun, pa i bërë shok Atij". Domethënë, jam urdhëruar që, të gjithë adhurimin e fenë t'ia kushtoj vetëm Allahut me sinqeritet dhe me besnikëri, ashtu siç më ka urdhëruar.

- **Unë vetëm tek Ai ftoj dhe vetëm tek Ai është kthimi im."** - Unë i ftoj njerëzit në fenë dhe ligjin e Zotit, i ftoj që të përkushtohen në adhurimin e Tij si Një i vetëm dhe të nënshtrohen ndaj ligjit të Tij. Unë vetëm tek Ai shpresoj të më dojë dhe të më shpërblejë për punën dhe lodhjen time në këtë çështje. Vetëm Atë e shpresoj kur kryej urdhëresat e Tij dhe ruaj kufijtë e Tij.

- **Kështu, Ne e kemi shpallur atë (Kur'anin) në gjuhën arabe, për të qenë një Ligj i përkryer.** - Kuptimi: Ne e kemi shpallur këtë libër që të jetë një ligj i përkryer, i qartë dhe i kuptueshëm. Ne e shpallëm Kur'anin me gjuhën më të pasur dhe të përkryer, më shprehëse dhe më të bukur, që ai të jetë i qartë dhe i kuptueshëm, që nuk shkakton asnjë ngatërrësë. Kur'ani është një ligj që nuk pranon asnjë ndryshim dhe që duhet pasuar rigorozisht. Atë nuk mund ta trazojnë devijimet e njerëzve dhe ai nuk i pranon ato. Kush pason Kur'anin nuk mund të ndjekë dëshirat personale të devijuara, ashtu si dhe kush ndjek dëshirat personale nuk mund të pasojë Kur'anin madhështor. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar paralajmëron dhe kërcënon që të jemi të kujdesshëm në pasimin e këtij ligji. Ky kërcënim i drejtohej Profetit, - edhe pse ai ishte i ruajtur nga një gabim i tillë, - për dy shkaqe: së pari, për të treguar se Profeti ishte i ruajtur dhe, së dyti, që umeti i tij të jetë i kujdesshëm dhe pasues i Profetit në zbatimin e ligjit të Zotit.

- **Por, nëse ndjek dëshirat e tyre, pas diturisë së madhe që të ka ardhur, ti nuk do të kesh as ndihmë e as mbrojtje prej Allahut.** - Porosia e Allahut është që të mos ndjekësh dëshirat dhe devijimin e njerëzve, por të pasosh diturinë dhe dritën e Zotit. Nëse njeriu ndjek pasionet e devijuara, që nuk janë të ndriçuara nga drita e udhëzimit

të Zotit, atëherë le ta dijë se nuk ka për të gjetur as mik, që ta ndihmojë për të arritur qëllimet e tij, dhe as mbrojtës, që ta ruajë nga të këqijat në dynja dhe në ahiret.

Ajetet 38 - 39

38. Ne edhe para teje dërguam profetë, të cilëve u mundësuam të kenë gra e fëmijë. Asnjë i dërguar nuk solli argument, përveçse me lejen e Allahut. Çdo kohë ka Librin e vet (ku përcaktohet caku i saj).

39. Allahu fshin çfarë të dojë dhe përforcon çfarë të dojë. Tek Ai është Nëna e Librit.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne edhe para teje dërguam profetë, të cilëve u mundësuam të kenë gra e fëmijë.**

-Ti nuk je i pari i dërguar ndër njerëz, që ata të habiten se Zoti të dërgoi ty si profet. Armiqtë e tu nuk kanë pse ta shohin si mangësi faktin që ti ke gra dhe fëmijë. Kjo habi e tyre është e pakuptimtë dhe pa vend, sepse ata e dinë shumë mirë se edhe profetët para teje kanë qenë të tillë. Atëherë kuptohet se ata kanë qëllime të këqija, duke dashur të justifikojnë ndjekjen e dëshirave të tyre dhe mosnënshtrimin ndaj ligjit të Zotit. Pikërisht për këtë arsye, ata kërkojnë prej teje shenja dhe mrekulli, duke pretenduar se nëse ua shfaq, atëherë do të besojnë. Por ti nuk ke asgjë në dorë, sepse gjithçka është në dorë të Allahut të Lartësuar.

- **Asnjë i dërguar nuk solli argument, përveçse me lejen e Allahut.** - Allahu i Lartësuar është Ai që lejon mrekullitë, në kohën kur Ai dëshiron dhe e ka përcaktuar që të ndodhin:

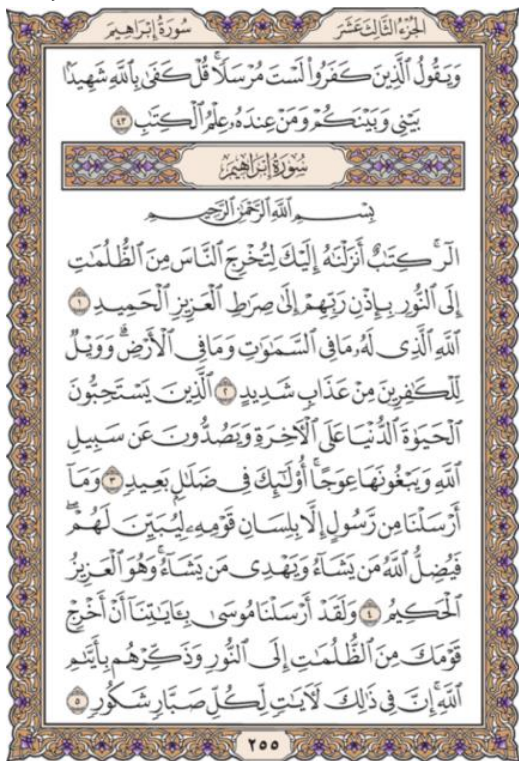
- **Çdo kohë ka Librin e vet** (ku përcaktohet caku i saj). - Një çështje që Zoti ka përcaktuar as nuk përshpejtohet dhe as nuk vonohet. Kështu, kërkesa e mohuesve për të përshpejtuar ndëshkimin ose për sjelljen e mrekullive nuk ndikon tek Allahu, që Ai të ndryshojë diçka të cilën e ka shkruar, edhe pse Allahu i Lartësuar vepron çfarë të dojë. Askush nuk mund të ndryshojë atë që Zoti dëshiron.

- **Allahu fshin çfarë të dojë dhe përforcon çfarë të dojë.** - Allahu i Lartësuar fshin prej përcaktimeve të Tij çfarë të dëshirojë dhe e lë çfarë të dëshirojë. Megjithatë, duhet kuptuar se ky ndryshim ndodh jo në çështjet të cilat i ka shkruar lapsi i Zotit, sepse ajo që është shkruar nga lapsi i Zotit, - dhe që, sigurisht, është paraprirë nga dituria e Tij, - nuk ka mundësi të ndryshojë. Në të kundërt, ajo do të ishte mangësi dhe cenim i diturisë së Allahut të Lartësuar, që thotë:

- **Tek Ai është Nëna e Librit.** - Tek Allahu është "*Leuhi Mahfudh*", në të cilin është baza e të gjitha çështjeve. Ky themel nuk mund të ndryshojë kurrë. Ndryshimet ndodhin në degëzime, sikurse janë veprat e ditës dhe të natës, të cilat i shkruajnë melekët dhe për të cilat Allahu i Lartësuar ka caktuar shkaqe, të cilët bëjnë që ato vepra të krijesave të shkruhen ose të fshihen. Vetëm kur ka shkaqe të caktuara ndodh fshirja ose shkrimi i tyre. E ilustruar me shembuj, Allahu i Lartësuar e ka bërë bujarinë, mbajtjen e lidhjeve fafeshnore dhe bamirësinë, si shkaqe për zgjatjen e jetës dhe shtimin e pasurisë për njeriun. Nga ana tjetër, Ai i ka bërë gjynahet shkaqe për pakësimin e mirësive dhe të jetës. Po kështu, ai njeri që realizon shkaqet e shpëtimit dhe ruajtjes nga shkatërrimi ka për të shpëtuar, ndërsa ai që nuk e bën diçka të tillë ka për t'u sprovuar. Mbi të gjitha këto, është Allahu i Madhëruar Ai që i administron dhe i rregullon çështjet dhe, sigurisht, që ky rregullim dhe administrim kurrë nuk mund të bien ndesh me diturinë e Tij dhe atë çka Ai e ka shkruar në "*Leuhi Mahfudh*", i cili është baza e gjithçkaje e nga i cili degëzohet gjithçka.

Ajetet 40 - 41

40. Edhe nëse do të të mundësojmë ta shohësh (sa je gjallë) një pjesë të asaj që ua kemi premtuar atyre, apo të ta marrim shpirtin (para se të përfundojë e gjitha), detyra jote është vetëm kumtimi i qartë (i shpalljes), kurse gjykimi për ta i Yni.

41. A nuk shohin ata se Ne po ua ngushtojmë tokën nga skajet e saj? Allahu gjykon dhe askush nuk mund ta kundërshtojë gjykimin e Tij. Ai është i Shpejtë në llogari.

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe nëse do të të mundësojmë ta shohësh (sa je gjallë) një pjesë të asaj që ua kemi premtuar atyre, apo të ta marrim shpirtin (para se të përfundojë e gjitha), detyra jote është vetëm kumtimi i qartë (i shpalljes), kurse gjykimin për ta i Yni. - Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur, Muhamedit ﷺ, dhe i thotë që të mos nxitohet duke kërkuar përshpejtimin e ndëshkimit të tyre. Një gjë është e sigurt: nëse ata do të vazhdojnë në shfrenimin e tyre dhe në refuzimin e besimit të drejtë, ka për t'i përfshirë ndëshkimi që u premtohet. Ky ndëshkim është në dorën e Zotit, i Cili mund ta realizojë ose gjatë jetës tënde ose në ahiret. Kjo është çështje që e vendos Zoti dhe nuk është detyra jote. Detyra jote është kumtimi i qartë i të vërtetës dhe i Shpalljes së Zotit për krijesat.

Ndërsa llogaria e tyre është në dorën e Zotit: Ai do t'i marrë në llogari krijesat. Në dorën e Tij është shpërblimi ose ndëshkimi i tyre. Në vijim, Allahu i Lartësuar kërcënon ata që mohojnë të vërtetën:

- **A nuk shohin ata se Ne po ua ngushtojmë tokën nga skajet e saj? Allahu gjykon dhe askush nuk mund ta kundërshtojë gjykimin e Tij. Ai është i Shpejtë në llogari.** - Rreth kuptimit të “ngushtojmë tokën” janë dhënë shpjegime të ndryshme nga dijetarët. Një shpjegim thotë se kuptimi është shkatërrimi i mohuesve të së vërtetës, duke i shfarosur ata kudo që ndodhen. Një kuptim tjetër është: çlirimi i vendeve të kufrit nga padrejtësitë e idhujtarëve dhe përhapja e Islamit në ato vende, duke e ngushtuar në këtë mënyrë tokën dhe pushtetin e tyre. Por ajo që duket qartë, - dhe Allahu e di më mirë -, është se Allahu i Lartësuar ua ngushton tokën dhe pushtetin të padrejtëve dhe refuzuesve të besimit përmes shumë mënyrave. Ai i paralajmëron ata me ndëshkime që godasin rreth e rrotull tyre ose mbi të ngjashmit me ta, që ata të marrin mësim dhe të kthejnë rrugë. Kështu, Allahu i Madhëruar i kërcënon, para se të vijë dita kur ata të ngushtohen dhe t'u vijë një ndëshkim, që nuk do të ketë më kthim dhe që askush nuk do të mund ta ndalë.

Ajetet 42 - 43

42. Edhe ata, që kanë qenë para tyre, thurën intriga, por çdo intrigë është në dorën e Allahut. Ai e di se çfarë vepron çdo njeri dhe mohuesit do ta kuptojnë mirë se për kë do të jetë Fundi i lumtur.

43. Ata që mohojnë thonë: “Ti nuk je i dërguar.” Thuaj: “Mjafton që Allahu është dëshmues midis meje dhe jush, por edhe midis meje dhe atyre që kanë njohuri për Librin”.

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe ata që kanë qenë para tyre thurën intriga, por çdo intrigë është në dorën e Allahut. - Shumë intriga dhe plane thurën popujt e shkuar kundër profetëve dhe kundër të vërtetës, që ata sollën nga Zoti,

por nuk arritën asgjë. Ata luftuan kundër rrugës së Allahut, duke dashur të pengonin përhapjen e dritës së Tij. Por, a nuk e dinin ata se: "...çdo intrigë është në dorën e Allahut"? Askush nuk ka mundësi që të bëjë plane dhe t'i realizojë ato pa lejen e Allahut të Lartësuar apo jashtë përcaktimit dhe krijimit të Tij. Zoti ka krijuar gjithçka dhe ka përcaktuar gjithçka. Ata thurin intriga kundër fesë së Tij, por le ta dinë se përfundimi i tyre është dëshpërimi dhe dështimi. Ata do të zhgënjehen dhe do të mbeten të trishtuar. Allahu i Lartësuar thotë:

- Ai e di se çfarë vepron çdo njeri dhe mohuesit do ta kuptojnë mirë se për kë do të jetë Fundi i lumtur. - Allahu i Lartësuar i di shumë mirë prirjet, dëshirat dhe punët e njerëzve, si të dukshmet dhe të padukshmet. Edhe thurja e intrigave është një vepër që nuk i fshihet Allahut të Lartësuar, prandaj është e pamundur që ata të planifikojnë kurthe për të dëmtuar të vërtetën dhe pasuesit e saj dhe t'ia arrijnë të përfitojnë diçka. Allahu i Lartësuar thotë: "...mohuesit do ta kuptojnë mirë se për kë do të jetë fundi i lumtur." Do ta kuptojnë mirë se kujt do t'u takojë e ardhmja: atyre apo profetëve dhe pasuesve të profetëve. Nuk ka dyshim se përfundim i lumtur dhe gjithë mirësia u takon të devotshmëve, dhe jo mohuesve.

- Ata që mohojnë thonë: "Ti nuk je i dërguar." - Ata të mohojnë ty dhe e konsiderojnë gënjeshtër Shpalljen që t'u dha nga Zoti. Thuaji atyre, nëse kërkojnë ndonjë dëshmues për këtë fakt:

- Thuaj: "Mjafton që Allahu është dëshmues midis meje dhe jush,..." - Allahu i Lartësuar ka dëshmuar për këtë të vërtetë me fjalën, veprat dhe me miratimin e Tij. Me fjalën e Tij, Allahu i Lartësuar dëshmoi përmes asaj që ia shpalli më të sinqertit dhe më besnikut të krijesave të Tij. Ai shpalli mesazhe, përmes të cilave tregoi vërtetësinë dhe besnikërinë e Profetit dhe të Shpalljes. Për sa i përket dëshmisë me vepra, Allahu i Lartësuar e mbështeti

Profetin dhe kauzën e tij me një ndihmë, e cila ishte jashtë mundësive njerëzore, jashtë forcës së këtij profeti apo të shokëve dhe pasuesve të tij. Kjo ishte një dëshmi me veprat e Allahut të Lartësuar, që tregoi për vërtetësinë e Shpalljes dhe të profetit Muhamed. Ndërsa dëshmia përmes pohimit të Tij kuptohet nga fakti se Profeti na ka njoftuar se ishte Zoti Ai që e dërgoi atë. Ai na tregoi se Allahu i Lartësuar i urdhëroi njerëzit për ta pasuar rrugën e drejtë dhe premtoi kënaqësinë dhe begatinë e Tij për çdo pasues të sinqertë të kësaj rruge. Ndërsa ata që nuk e pasojnë Profetin, Zoti i kërcënon me zjarr në botën tjetër, madje e ka bërë të lejuar për t'u marrë (sipas ligjit) jetën dhe pasurinë e tyre. Për të gjitha këto mesazhe që Profeti solli prej Tij, Allahu i Lartësuar e miratoi atë. Nëse Profeti do të trillonte diçka, Allahu i Lartësuar do ta ndëshkonte menjëherë atë.

- ... por edhe midis meje dhe atyre që kanë njohuri për Librin! - Kjo përfshin të gjithë dijetarët e dy librave (Teurat dhe Ungjill). Shumë dijetarë të krishterë apo judej, të cilët e pranuan dhe pasuan të vërtetën, dëshmuar haptas për vërtetësinë e profetit Muhamed.⁶⁷ Edhe ata që e fshehën këtë dëshmi, Allahu i Lartësuar na tregon se e dinin dhe ishin të sigurt për këtë fakt. Dëshmia e Zotit se ata e dinin mirë këtë fakt, por heshtnin, është, në fakt, më e fortë edhe sesa pranimi i vetë atyre, sikur ta bënin. Nëse nuk do të dëshmonte Allahu i Madhëruar, ata do ta refuzonin diçka të tillë, por heshtja e tyre tregoi se ata e kishin të shkruar dëshminë për vërtetësinë e Profetit. Allahu i Lartësuar urdhëroi që të argumentojmë me dëshmitë që gjenden tek ithtarët e Librit, sepse dëshmia merret nga ata që kanë njohuri. Në atë kohë, idhujtarët arabë ishin analfabetë e të paditur, prandaj nuk kishte asnjë dobi dëshmia e tyre për vërtetësinë e Profetit dhe të Shpalljes së Zotit. Madje, arabët e asaj kohe, që ishin të paditur, gjithmonë pyesnin ithtarët e Librit për të tilla çështje. Allahu është më i ditur për gjithçka.

Surja 14: Ibrahim (mekase) 52 ajete
Me emrin e Allahut,
Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajeti 1

1. Elif, Lam, Ra. Ky është një Libër, të cilin Ne ta shpallëm ty, që, me lejen e Zotit, t'i nxjerrësh njerëzit prej errësirave në dritë, në Rrugën e Ngadhënjimtarit të Lavdëruarit ...

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na tregon se ia shpalli Kur'anin Profetit të Tij, për të qenë në dobi të krijesave e për t'i nxjerrë ata prej errësirave në dritë, për t'i nxjerrë nga errësirat e injorancës, mohimit të Zotit, poshtërsive dhe veseve të ulëta, në dritën e diturisë, besimit të sinqertë, bindjes ndaj Zotit dhe virtyteve. Vëreni me kujdes! Allahu i Madhëruar e thekson: *“me lejen e Zotit të tyre”*. Kjo do të thotë se çdo adhurim që Zoti e do, ka për t'u realizuar prej tyre veçse me ndihmën dhe dëshirën e Tij. Asnjë punë e njerëzve nuk mund të ndodhë pa lejen e Allahut. Kjo është nxitje e hapur për mbështetje dhe kërkim ndihme nga Zoti, për ta plotësuar adhurimin. Adhurojeni Zotin përmes ligjeve dhe mënyrës që Ai e ka përcaktuar dhe kërkoni ndihmën e Tij, që t'jua lehtësojë dhe mundësojë një adhurim sa më të plotë e të pranuar nga Ai. Pastaj i Madhëruari e shtjellon edhe më shumë dritën, drejt së cilës udhëzon ky libër: *“...në rrugën e Ngadhënjimtarit të Lavdëruarit”*. Kur'ani udhëzon në rrugën që të çon drejt Allahut, që është Ngadhënjimtari dhe i Lavdëruari, dhe në vendin e shpërblimit të përjetshëm, ku Ai do të nderojë të dashurit e Vet. Kjo rrugë ndërtohet mbi dy themele:

1. dituria e saktë rreth Shpalljes dhe;
2. puna e sinqertë sipas kësaj diturie.

Mendo pak! Allahu i Madhëruar thotë se Kur'ani udhëzon në rrugën e Tij, që është *El Aziz* - Ngadhënjimtari dhe *El Hamid* - i Lavdëruari. Përmendja e këtyre dy emrave tregon se edhe pasuesit e kësaj rruge janë krenarë dhe ngadhënjimtarë. Ata janë të fortë dhe të pathyeshëm, edhe nëse nuk

kanë shumë ndihmëtarë, sepse u mjafton Allahu, i Cili është ndihmuesi më i fuqishëm. Ata janë të lavdëruar ndër njerëz dhe bëjnë punë të lavdërueshme. Sigurisht, i lavdishëm dhe i lavdëruar do të jetë edhe përfundimi i tyre.

Ajeti 2

2. ...Në rrugën e Allahut, të Cilit i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë. Mjerë mohuesit, për dënimin e ashpër (që i pret)!

Shpjegimi i ajetit

- ...Allahut, të Cilit i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në tokë. - Rruga ose ligji që Allahu vendosi për njerëzimin është tregues i qartë se Ai ka emrat më të bukur, cilësitë më të larta dhe attribute absolute. Ky ligj tregon se Ai që e ka caktuar është Krenar e Ngadhënjimtar në pushtetin e Vet dhe i Lavdëruar në çdo aspekt: në fjalët, veprat e Tij dhe ligjet që vendos për krijesat. Allahu është i vetmi i Adhuruar me meritë dhe duhet adhuruar veçse përmes mënyrës së përcaktuar nga Ai. Ai duhet adhuruar përmes asaj që quhet *“Siratul Mustekim”* - Rruga e Drejtë. Ky ajet tregon se, ashtu sikurse Allahu është i vetmi Sundues i qiejve e i tokës, i vetmi Krijues, Furnizues dhe Kujdestar për krijesat e Tij, po ashtu është dhe duhet të jetë i vetmi që vendos ligjet e besimit dhe ligjet e jetës së tyre. Ata janë pronë e Tij dhe nën sundimin dhe pushtetin e Tij, prandaj Ai kurrë nuk do t'i linte të çoroditur e të paudhëzuar. Pasi përmendi këto argumente dhe fakte, Allahu i Madhëruar kërcënon ata që nuk i nënshtrohen:

- Mjerë mohuesit, për dënimin e ashpër (që i pret)! - Këtë dënim askush veç Zotit nuk mund ta shpjegojë e tregojë madhësinë dhe dhimbjen e tij. Në vijim vijmë cilësitë dalluese të këtyre të mjerëve që nuk iu nënshtroan ligjit të Zotit dhe adhurimit të Tij sipas Kur'anit. Ai thotë:

Ajeti 3

3. Mjerë ata që e duan më shumë jetën e kësaj bote se atë të botës tjetër, që i pengojnë njerëzit nga rruga e Allahut

dhe që kërkojnë në të diçka të shtrembëruar! Ata janë shumë larg rrugës së drejtë.

Shpjegimi i ajetit

- Mjerë ata që e duan më shumë jetën e kësaj bote se atë të botës tjetër... - Këta kënaqen me jetën e kësaj bote dhe stolitë e saj. Ata gjejnë prehje në të dhe e harrojnë ditën kur do të kthehen tek i Madhërishti. Ata shpërfillin shpalljet dhe paralajmërimet e Zotit dhe të profetëve. Ata e urrejnë të vërtetën e pamohueshme dhe, përveç vetvetes, pengojnë edhe të tjerët nga rruga e Allahut:

- ...që i pengojnë njerëzit nga rruga e Allahut dhe që kërkojnë në të diçka të shtrembëruar! - I pengojnë nga rruga që duhet të ndjekin njerëzit, nga ligji i jetës së tyre dhe mënyra e adhurimit që Zoti kërkon prej tyre. Allahu i Madhëruar e ka shtjelluar qartë në Shpalljen e Tij dhe përmes profetëve këtë rrugë, ndërsa këta të mjerë e flakin e shpërfillin atë dhe paralajmërimet e Tij. Nuk mjaftohen me kaq, por pengojnë edhe të tjerët, duke qenë të ndezur flakë nga urrejtja për Zotin dhe për Shpalljen e Tij, që bien ndesh me dashurinë dehëse të tyre për këtë jetë dhe stolitë e saj. Kështu, ata shndërrohen në armiq të rrugës së Zotit dhe agresorë ndaj njerëzve. Ata e paraqesin të shtrembëruar dhe të urreyer rrugën e Zotit, në mënyrë që të largojnë sa më shumë njerëz prej saj. Por Allahu dëshiron që ta përkryejë dhe plotësojë Dritën e Tij, edhe pse mohuesit e urrejnë këtë gjë.

- **Ata janë në një humbje të largët.** - Këta njerëz, me të tilla cilësi, janë në humbje të qartë dhe shumë të thellë. Ata jo vetëm që humbin vetveten, por luftojnë edhe për humbjen e të tjerëve. Ata kundërshtojnë rrugën e Allahut dhe Profetit të Tij dhe kanë guximin dhe paturpësinë të luftojnë kundër kësaj rruge. E ku ka humbje më të madhe sesa kjo?! Ndërsa besimtarët qëndrojnë nga krahu tjetër. Ata i besojnë Allahut dhe shpalljeve të Tij. Ata i japin përparësi ahiretit kundrejt dynjasë. Ata jo vetëm ndërtojnë e përmirësojnë vetveten sipas

ligjit të Zotit, por ftojnë edhe të tjerët me durim e dituri. Ata ua zbukurojnë njerëzve rrugën e Zotit dhe ua bëjnë të qartë se ajo është rruga e drejtë.

Ajeti 4

4. Ne e kemi dërguar çdo peygamber veçse me gjuhën e popullit të vet, për t'ua qartësuar gjërat. Allahu e lë në humbje atë që dëshiron dhe udhëzon në rrugë të drejtë atë që dëshiron. Ai është Ngadhënjimtari dhe i Urti.

Shpjegimi i ajetit

- **Ne e kemi dërguar çdo peygamber veçse me gjuhën e popullit të vet, për t'ua qartësuar gjërat.** - Ky ajet tregon dashurinë, butësinë dhe përkujdesjen e madhe të Allahut të Madhëruar, i Cili i përzgjedhi profetët nga mesi i popujve përkatës, që flisnin gjuhën e tyre, në mënyrë që t'u sqaronin gjithçka që ata kishin nevojë. Kështu kujdeset i Gjithëmëshirshmi, që njerëzit të kenë mundësinë të mësojnë atë që Ai ka shpallur. Nëse profetët nuk do të flisnin të njëjtën gjuhë me popujt e tyre, ata do të mund të mësonin Shpalljen e Zotit vetëm nëse do të mësonin paraprakisht gjuhën e Shpalljes. Profetët qartësuan gjithçka, prandaj popujt nuk kanë asnjë justifikim përpara Zotit. Pas këtij qartësimi, Allahu i Madhëruar tregon se do të ndodhin dy gjëra:

- **Allahu e lë në humbje atë që dëshiron dhe udhëzon në rrugë të drejtë atë që dëshiron.** - Allahu lë të paudhëzuar ata që nuk nënshtrohen të jetojnë dhe ta adhurojnë Atë sipas udhëzimit të përcjellë e të qartësuar nga profetët e shpalljet. Ndërsa për ata që i pranojnë me respekt shpalljet dhe udhëzimin e Zotit dhe nënshtrohen të jetojnë sipas tyre, ky hap shënon fillimin e suksesit. Allahu i Madhëruar i udhëzon edhe më tej dhe ua forcon besimin. Këta janë ata që Ai i do për t'i përfshirë në mëshirën dhe përkujdesin e Tij të veçantë dhe për t'u dhënë udhëzimin e plotë. Pastaj i Lartësuari na udhëzon të meditojmë në dy emra të Tij:

- **Ai është Ngadhënjimtari dhe i Urti.** - Allahu është *El Aziz* - Krenari, Ngadhënjimtari. Si i tillë, Ai është i vetmi që jep udhëzimin dhe ka në dorë humbjen. Ai i rrotullon zemrat e robve si të dëshirojë. Allahu është edhe *Hakim* - i Urtë dhe, si i tillë, Ai e vendos udhëzimin dhe humbjen në zemrat që i meritojnë ato. Ky ajet është argument që tregon se mësimi i gjuhës arabe dhe disiplinave të saj është një vepër e lavdërueshme dhe e shpërblyeshme nga Zoti, sepse vetëm përmes kësaj njohurie mund të kuptojmë drejt dhe plotësisht mesazhin e Zotit. Megjithatë, disa njerëz mund ta njohin mirë dhe natyrshëm gjuhën arabe, si gjuhën e tyre mëmë. Të tillë ishin sahabët dhe populli që jetoi në kohën e Profetit ﷺ. Ata e njihnin mirë arabishten, me të gjitha disiplinat e saj, pa qenë nevoja që ta mësonin në shkollë.

Ajeti 5

5. Ne e dërguam Musanë me argumentet Tona (dhe me urdhrin): “Nxivre popullin tënd prej errësirave në dritë dhe kujtoju atyre Ditët e Allahut! Vërtet, këtu ka argumente për çdo durimtar e mirënjohës.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar tregon se e dërgoi profetin Musa, duke e pajisur me shenja e mrekulli të qarta e madhështore, që tregonin vërtetësinë e tij si profet dhe të mesazhit që ai përcillte. Urdhëresat e Zotit që iu përcollën Musait ishin të ngjashme me urdhëresat që iu përcollën Muhamedit dhe të gjithë profetëve të tjerë.

“Nxivre popullin tënd prej errësirave në dritë...” - Në këtë mënyrë, të gjithë profetët janë dërguar me shpallje e udhëzim të qartë, për t'i nxjerrë njerëzit prej errësirave të kufrit, injorancës e shfrenimit, në dritën e diturisë, besimit të pastër e korrekt dhe bindjes ndaj Zotit. Profetët u dërguan edhe me një detyrë tjetër:

- **“... dhe kujtoju atyre Ditët e Allahut!”** - Domethënë, që t'u kujtojnë njerëzve mirësitë dhe bujarinë e Zotit mbi ta, për të nxitur mirënjohjen dhe dashurinë për

Allahun, por edhe për t'iu ruajtur ndëshkimit të Allahut. Profetët u kujtonin popujve mirësitë dhe bujarinë e Zotit për besimtarët dhe të gjithë ata që i binden e nënshtrohen Atij. Gjithashtu, u kujtonin edhe ndëshkimet e Zotit mbi popujt që mohonin profetët e shpalljet e Tij dhe nuk nënshtroheshin të jetonin sipas ligjit e shpalljes së Tij. Profetët vepronin kështu për të nxitur mirënjohjen e dashurinë për Zotin, por edhe frikërespektin dhe drojën ndaj Tij. Në kujtimin e këtyre historive dhe sprovave të Zotit ka mësim për atë kategori njerëzish që kanë dy cilësi: ata janë të durueshëm gjatë vështirësive dhe mirënjohës në kohë mirësie dhe kënaqësie.

Ajeti 6

6. Musai i tha popullit të vet: “Kujtoni mirësitë e Allahut ndaj jush, kur ju shpëtoi prej njerëzve të Faraonit, të cilët ju ndëshkonin me format më të këqija, ju thernin bijtë tuaj dhe linin gjallë bijat tuaja. Kjo ishte një sprovë e madhe nga Zoti juaj.

Shpjegimi i ajetit

- **Musai i tha popullit të vet: “Kujtoni mirësitë e Allahut ndaj jush, kur ju shpëtoi prej njerëzve të Faraonit, të cilët ju ndëshkonin me format më të këqija,** - Kujtimi i veprave të Zotit ka shumë dobi, qoftë kur bëhet fjalë për përkujdesin dhe bujarinë e Tij me besimtarët, qoftë kur bëhet fjalë për ndëshkimin e zemërimit e Tij me mohuesit. Përmes këtyre historive mësojmë për pushtetin absolut të Zotit, bamirësinë e bujarinë gjithëpërfshirëse, drejtësinë e plotë dhe urtësinë e Tij të paanë. Për këtë arsye, e shohim Musanë (a.s) që zbaton urdhrin e Zotit kur thotë: “Kujtoni mirësitë e Allahut ndaj jush...”. Ky është urdhër për t'i kujtuar vazhdimisht mirësitë e Zotit, me zemër, fjalë e vepra. Në vijim, ai tregon mirësitë e sprovat që ata kaluan: “...ju shpëtoi prej njerëzve të Faraonit, të cilët ju ndëshkonin me format më të këqija,”. Më pas tregohet një formë e torturës:

- ju thernin bijtë tuaj dhe linin gjallë bijat tuaja. Kjo ishte një sprovë e madhe nga Zoti juaj. - Kjo që ndodhi ishte një sprovë e madhe, që ju kërkon të jeni mirënjohës dhe durimtarë: mirënjohës për Zotin, që ju shpëtoi, dhe durimtarë për sprovën e madhe që kaluat. Në të dyja gjendjet duhet të jeni adhures të bindur ndaj Zotit dhe të nënshtruar në adhurimin e Tij me mirënjohje, durim, lutje e përgjërime. Allahu i Madhëruar do ta shohë durimin tuaj dhe Ai do t'ju shpërblejë.

Ajetet 7 - 8

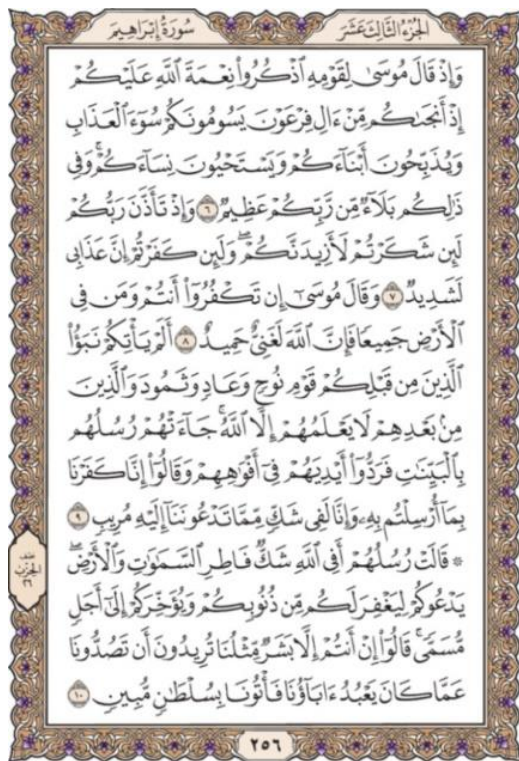
7. Zoti juaj shpalli: “Nëse tregoheni mirënjohës, Unë do t’ju shtoj të mirat, por nëse do të tregoheni mosmirënjohës, të jeni të bindur se dënimi Im është, vërtet shumë i rëndë.”

8. Dhe Musai tha: “Nëse ju dhe të gjithë ata që janë në tokë nuk janë mirënjohës, Allahu është i Panevojë dhe i Lavdëruar”.

Shpjegimi i ajeteve

Musa (a.s) e nxiste popullin për të qenë mirënjohës ndaj Allahut të Madhëruar:

- **Zoti juaj shpalli:** “Nëse tregoheni mirënjohës, Unë do t’ju shtoj të mirat, por nëse do të tregoheni mosmirënjohës, të jeni të bindur se dënimi Im është, vërtet shumë i rëndë.” - Allahu i Lartësuar na ka premtuar se, nëse tregohemi mirënjohës, Ai do të na i shtojë më shumë mirësitë që na ka dhuruar. Ai, gjithashtu, na tregoi: “...të jeni të bindur se dënimi Im është vërtet shumë i rëndë”. Dhe një mënyrë dënimi është largimi i mirësive, me të cilat na ka begatuar. Mirënjohja ndaj Zotit shprehet me zemër, duke i njohur dhe pranuar që këto mirësi t’i ka dhuruar Ai. Së dyti, ajo shprehet me fjalë, duke e përlëvduar dhe falënderuar Zotin për mirësitë e dhuruara. Së treti, shprehet me vepra, duke i shfrytëzuar këto mirësi dhe duke i përdorur ato për kënaqësinë e Allahut të Lartësuar. Nga ana tjetër, mohimi i mirësive ose mosmirënjohja shprehet me të kundërtat e këtyre që u thanë më lart.

- **Dhe Musai tha:** “Nëse ju dhe të gjithë ata që janë në tokë nuk janë mirënjohës, Allahu është i Panevojë dhe i Lavdëruar”. - Edhe nëse e bëni këtë, ju nuk keni për ta dëmtuar aspak Allahun e Madhëruar, sepse “Allahu është i Panevojë dhe i Lavdëruar”. Sikur të gjitha krijesat t’i bindeshin dhe nënshtrroheshin Allahut, duke e adhuruar si një të vetëm dhe duke zbatuar tërësisht ligjin e Tij, kjo nuk do të shtonte asgjë në pushtetin e Allahut të Lartmadhëruar. Por edhe nëse do të mblidheshin të gjitha krijesat për të mos iu nënshtruar Zotit, kjo nuk do ta cenonte dhe pakësonte aspak pushtetin e Tij. Arsyeja është: Ai është i Plotë, Absolut, i Pasur dhe i Panevojë për të tjerët. Allahu është i lavdëruar në Vetën e Tij, në emrat, cilësitë dhe në veprat e Tij. Ai ka veçse cilësi të lavdërueshme dhe të plota dhe emrat më të bukur. Të gjitha veprat e Zotit janë madhështore dhe të drejta.

Ajetet 9 - 12

9. A nuk ju kanë ardhur lajmet për ata që ishin para jush - për popullin e Nuhut,

të Adit, të Themudit dhe atyre që erdhën më pas? Askush nuk di për ta përveç Allahut. Tek ata shkuan të dërguarit e tyre me Argumente të qarta. Por ata i vinin duart në gojë dhe thoshin: “Ne e mohojmë atë me të cilën jeni dërguar dhe dyshojmë shumë për atë ku na ftoni.”

10. Të dërguarit u thanë: “E si mund të keni dyshim për Allahun, Krijuesin e qiejve dhe të Tokës?! Ai ju fton për t’ju falur gjynahet dhe ju jep afat deri në kohën e caktuar.” Ata ua kthenin: “Ju jeni veçse njerëz, ashtu siç jemi edhe ne. Ju dëshironi të na largoni nga ajo (zotat) që adhuronin prindërit tanë. Atëherë na sillni ndonjë fakt të qartë!”

11. Të dërguarit u thanë: “Ne jemi veçse njerëz, sikurse edhe ju, por Allahu ia dhuron mirësinë kujt të dojë nga robërit e Vet. Nuk na takon neve t’ju sjellim ndonjë argument, përveçse me dëshirën e Allahut. Vetëm Allahut le t’i mbështeten besimtarët.”

12. E përse të mos i mbështetemi Allahut, kur Ai na ka udhëzuar në rrugën tonë? Ne kemi për t’i duruar mundimet që na bëni. Vetëm Allahut le t’i mbështeten vazhdimisht ata që kërkojnë mbështetje!”

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar i paralajmëron robërit e Tij, duke u kujtuar atë që ndodhi me popujt e mëparshëm, që mohuan profetët dhe shpalljet. Kur u erdhën profetët e Zotit me mrekulli dhe shpallje të qarta, ata i konsideruan gënjeshtarë dhe nuk iu nënshtruan Ligjit të Zotit. Për këtë shkak, Allahu i Madhëruar ua dha një pjesë të ndëshkimit që në këtë botë, duke e parë dhe dëshmuar njerëzia:

- **A nuk ju kanë ardhur lajmet për ata që ishin para jush - për popullin e Nuhut, të Adit, të Themudit dhe atyre që erdhën më pas?** - Allahu i Madhëruar i përmend historitë e këtyre popujve në Librin e tij në mënyrë të shtjelluar.

- **Askush nuk di për ta përveç Allahut. Tek ata shkuan të dërguarit e tyre me**

Argumente të qarta. - Flitet për shumë popuj të mëparshëm, për të cilët askush nuk dinte, përveç Allahut. Të gjithëve atyre u kishin shkuar të dërguarit me argumente të qarta, që dëshmonin për vërtetësinë e shpalljeve të Zotit. Çdo profeti, Allahu i Madhëruar i dha shenja dhe mrekulli të mjaftueshme, që njerëzit të besonin. Megjithatë, këta popuj nuk u nënshtruan për ta adhuruar Zotin sipas ligjit të Tij, por u treguan kryeneçë. Allahu i Lartësuar thotë:

- **Por ata i vinin duart në gojë dhe thoshin: “Ne e mohojmë atë me të cilën jeni dërguar dhe dyshojmë shumë për atë ku na ftoni.”** - Ky veprim tregonte se ata nuk e besonin mesazhin e profetëve, prandaj kurrë nuk do të thoshin diçka që të tregonte besimin e tyre në Shpalljen e Zotit dhe miratimin e saj. Kjo i ngjan shumë fjalës së Allahut të Lartësuar, kur thotë: “Ata, gjithashtu, i përngajjnë dikujt mes një shiu të rrëmbyer prej së larti, plot errësirë, me gjëmime e vetëtima. Ata i fusin gishtat në veshët e tyre prej frikës së vdekjes nga rrufeja. Allahu është gjithpërfshirës i jobesimtarëve (*me dijen dhe pushtetin e Tij*).” [Bekare 19]. Madje, ata shpreheshin qartë, kur u thoshin profetëve të tyre: “Ne e mohojmë atë me çka jeni dërguar dhe dyshojmë shumë për atë ku na ftoni” Domethënë, “ne jemi në dyshim dhe të lëkundur, të pavendosur dhe të paqartë për rrugën ku na ftoni”. Por, sigurisht, kjo qe gënjeshtër dhe padrejtësi e madhe, që ata e shprehnin me gojë, prandaj dhe të dërguarit u drejtoheshin me fjalët:

- **Të dërguarit u thanë: “E si mund të keni dyshim për Allahun, Krijuesin e qiejve dhe të Tokës?!”** - Si mund të vihet në dyshim një çështje e tillë? Kjo është njëllor si të viheshin në dyshim gjërat më të dukshme e më të qarta. Allahu është Krijuesi i qiejve dhe i Tokës dhe të gjitha gjërat ekzistojnë sepse i bën Ai të ekzistojnë. Për këtë arsye, kush dyshon për Allahun, tregon se nuk ka asnjë siguri për asnjë njohuri të vet, madje as për çështjet e dukshme dhe të prekshme nga shqisat e tij.

Vërej me kujdes mënyrën dhe fjalët me të cilat profetët u drejtoheshin popujve mohues të së vërtetës. Ato janë fjalë që tregojnë se ata nuk kishin asnjë fije dyshimi për atë të vërtetë në të cilën i ftonin njerëzit. Ata i njoftonin njerëzit se Allahu i Lartësuar i thërret në gjëra të dobishme, që sjellin veç mirësi.

- **Ai ju fton për t'ju falur gjynahet dhe ju jep afat deri në kohën e caktuar.**” - Ai dëshiron t'ju falë gjynahet dhe t'ju shpërblejë me mirësi të shumta, nëse i përgjigjeni ftesës së Tij. Allahu i Lartësuar i jep shpërblim shumë të madh qoftë në këtë jetë, qoftë në ahiret. Ai i fton robërit e Tij që ta adhurojnë Atë jo se dëshiron të përfitojë prej tyre, por që vetë ata të kenë dobi dhe të përfitojnë nga ky adhurim. Me gjithë këtë ftesë kaq bujare, përgjigjja e tyre ishte një përgjigje injorantësh dhe mendjelehtësh:

- **Ata ua kthenin: “Ju jeni veçse njerëz, ashtu siç jemi edhe ne. Ju dëshironi të na largoni nga ajo (zotat) që adhuronin prindërit tanë.**” - Kuptimi: Ju nuk keni asnjë përparësi dhe epërsi mbi ne dhe nuk e pranojmë faktin që ju jeni të dërguar me shpallje nga Zoti. Ju jeni thjesht njerëz, sikur dhe ne, që synoni të na pengoni nga tradita e të parëve tanë. Si ta lëmë ne rrugën e etërve tanë dhe historinë e tyre të lavdishme, për shkak të opinionit dhe mendimit tuaj? Përse t'ju bindemi juve, ndërkohë që edhe ju jeni njerëz, sikurse dhe ne.

- **“Atëherë na sillni ndonjë fakt të qartë!”**

- Me këtë kishin për qëllim shenjat që ata vetë i propozonin, sipas tekave të tyre. Në fakt, sikurse u përmend më sipër, profetët parashtronin shumë argumente të qarta, por për propozimet e atyre, profetët thoshin:

- **Të dërguarit u thanë: “Ne jemi veçse njerëz, sikurse edhe ju, por Allahu ia dhuron mirësinë kujt të dojë nga robërit e Vet.**” - Kuptimi: Po, është e vërtetë se ne jemi njerëz njëlloj si ju, por kjo nuk do të thotë që, për këtë shkak, ju të refuzoni Shpalljen dhe të vërtetën që ne sollëm nga

Allahu, sepse Allahu ia dhuron mirësinë kujt të dojë nga robërit e Vet. Nëse Allahu na ka dhuar mirësinë e madhe të Shpalljes dhe të frymëzimit nga ana e Tij, atëherë kjo është bamirësi dhe bujari e Tij, dhe askush nuk mund ta kufizojë Zotin në mirësitë që Ai dhuron. Kështu, shikojeni me kujdes Shpalljen, që sollëm ndër ju! Nëse e shihni si të vërtetë, atëherë pranoheni dhe nënshtrohuni ta adhuronit Zotin sipas saj! E nëse nuk e pranoni si të tillë, atëherë mos nxirrni arsytetime të kota, duke thënë se, meqenëse ne jemi njerëz sikurse dhe ju, kjo justifikon rrefuzimin e Shpalljes së Zotit. Ndërsa për sa u përket ajeteve dhe mrekullive që ju propozoni dhe na kërkoni, dijeni se ne nuk kemi asgjë në dorë:

- **Nuk na takon neve t'ju sjellim ndonjë argument, përveçse me dëshirën e Allahut.**” - Nëse Zoti dëshiron, Ai jua sjell ato shenja dhe mrekulli, por nëse nuk dëshiron, nuk jua sjell. Për diçka të jeni të sigurt, Zoti vepron veçse atë që e gjykon si të drejtë urtësia dhe mëshira e Tij. Prandaj:

- **Vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët.**” - Vetëm Allahut, dhe askujt tjetër, duhet t'i mbështeten dhe të shpresojnë besimtarët. Vetëm tek Ai duhet ta gjejnë mbështetjen dhe forcën për arritjen e të mirave dhe largimin e të këqijave. E si mund të veprojnë ndryshe besimtarët, kur ata e dinë mirë se Allahu i Lartësuar është plotësisht i mjaftueshëm dhe i pushtetshëm? Bamirësia e Tij është gjithëpërfshirëse, prandaj ata të jenë të sigurt dhe të qetë se Ai do t'ua lehtësojë arritjen e mirësive dhe do t'u japë forcë dhe mbështetje në realizimin e tyre. Në varësi të imanit është edhe mbështetja dhe besimi i plotë në ndihmën e Zotit. Nga kjo kuptohet se mbështetja (*teuekul*) e plotë tek Allahu i Lartësuar është detyrë dhe prej domosdoshmërive të besimit. Gjithashtu, ajo është nga adhurimet e mëdha dhe të rëndësishme, të cilat i do dhe i pëlqen Allahu i Lartësuar, sepse çdo adhurim tjetër lidhet ngushtë dhe ndërtohet mbi të. Në vijim, profetët e Zotit thoshin:

- E përse të mos i mbështetemi Allahut, kur Ai na ka udhëzuar në rrugën tonë? - Çfarë mund të na pengojë ne që t'i mbështetemi Allahut, kur ne jemi të udhëzuar në rrugën e drejtë dhe e njohim të vërtetën?! Atë që e njeh të vërtetën dhe është udhëzuar në rrugën e drejtë, ky udhëzim do ta bëjë që të jetë i sigurt në *teuekul*-in e Tij. Dituria e besimtarit rreth faktit se Allahu i Lartësuar e ndihmon të udhëzuarin dhe është mëse i mjaftueshëm për të, ia përforcon edhe më shumë mbështetjen. Por ndryshe është gjendja e atyre që nuk janë të udhëzuar dhe nuk e njohin të vërtetën. Ata nuk kanë besim dhe siguri në mbështetjen e Zotit. Gjendja e tyre është krejtësisht e kundërt me gjendjen e besimtarëve, që i mbështeten Allahut. Këto fjalë të profetëve ishin nxitje për popujt e tyre, që mbështetjen dhe sigurinë që ata gjenin tek Allahu ta shihnin si një mrekulli që u ishte dhuruar atyre. Për ta shpjeguar më mirë, popujt mohues kishin pushtet dhe forcë mbi profetët dhe besimtarët. Ata ishin të mbushur me urrejtje dhe armiqësi kundër profetëve dhe i kishin plotësisht mjetet dhe mundësitë për t'i ndëshkuar dhe dëmtuar profetët dhe pasuesit e tyre dhe për ta shuar kështu mesazhin e tyre. Në të tilla kushte, fjalët e profetëve dhe mbështetja e plotë tek Allahu nga njëra anë, dhe pamundësia e popujve mohues për t'ia arritur qëllimit, nga ana tjetër, ishte në vetvete një mrekulli e qartë nga Zoti. Ky ajet i përngjan fjalës së Nuhut (a.s): “O populli im! Nëse e keni të rëndë qëndrimin tim mes jush dhe këshillat e mia përmes ajeteve të Allahut, atëherë dijeni se unë i jam mbështetur vetëm Allahut. Prandaj, së bashku me zotat tuaj, vendosni si do të veproni kundër meje dhe mos e mbani të fshehtë vendimin tuaj! Zbatojeni atë kundër meje e mos më jepni asnjë afat!” [Junus 71]. Edhe profeti Hud (a.s) i tha popullit: “Unë kam dëshmitar Allahun, por dëshmoni edhe ju që unë distancohem nga idhujt që ju adhuronit veç Tij. Mblidhuni të gjithë me komplete kundër meje e mos më jepni asnjë afat! Unë

i jam mbështetur Allahut, Zotit tim dhe Zotit tuaj. Nuk ka asnjë gjallesë, që Ai të mos e ketë nën sundim. Vërtet Zoti im është i Drejtë.” [Hud 54 - 57].

- Ne kemi për t'i duruar mundimet që na bëni. - Ne do të vazhdojmë me këmbëngulje përpjekjet tona për t'ju ftuar në rrugën e Allahut, për t'ju paralajmëruar që të pendoheni dhe të ktheheni tek Ai. Lufta juaj kundër nesh nuk do të na ndalë nga kjo rrugë. Ne do të kalimisim durimin tonë për të përballuar mundimet tuaja, së pari, duke shpresuar në shpërbelimin e Zotit dhe, së dyti, duke shpresuar që me përkujtimin tonë të shpeshtë dhe paralajmërimet tona, Zoti do t'ju udhëzojë në rrugë të drejtë.

- Vetëm Allahut le t'i mbështeten vazhdimisht ata që kërkojnë mbështetje!” - Vetëm Allahut, dhe askujt tjetër, le t'i mbështeten besimtarët dhe ata që kërkojnë ndihmë. Mbështetja tek Allahu është çelësi i çdo mirësie. Mësoje se, të dërguarit (paqja e Zotit qoftë mbi ta!) u stolisën me gradën më të lartë dhe llojin më të zgjedhur të *teuekuli*-t, që është: mbështetja për realizimin e qëllimit më të lartë, domethënë për ngritjen e fesë së Zotit, triumfin e saj, udhëzimin e njerëzve dhe largimin e tyre nga humbja. Kjo është grada më e lartë e mbështetjes te Zoti.

Ajetet 13 - 17

13. Mohuesit u thoshin të dërguarve të tyre: “Ne do t'ju dëbojmë nga vendi ynë, ose ju do të ktheheni në fenë tonë.” Atëherë, Zoti shpalli: “Ne do t'i shkatërrojmë keqbërësit

14. Dhe do t'ju vendosim të banoni në atë tokë pas tyre. Kjo është për ata që i frikësohen qëndrimin para Meje dhe i frikësohen dënimit Tim.”

15. Ata kërkuar ndihmë dhe çdo kryelartë e inatçor përfundoi në shkatërrim.

16. Përpara tyre është Xhehenemi, në të cilin u jepet për të pirë ujë i valë i qelbët.

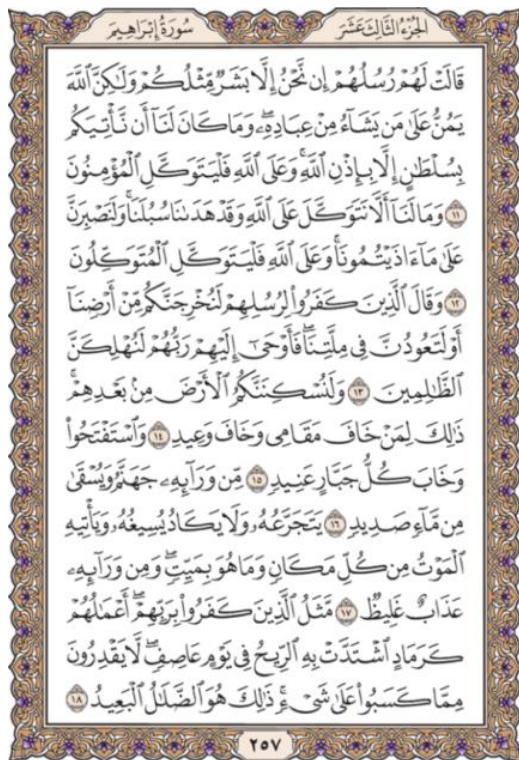
17. Ata do ta gjerbojnë atë, po nuk do të mund ta qëllisin. Vdekja u vjen nga të

gjitha anët, po nuk vdesin. Ata i pret një dënim shumë i rëndë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregoi në ajetet e mësipërme punën dhe mundin e vazhdueshëm të profetëve në ftesën e popujve të tyre në rrugën e drejtë. Ata kurrë nuk u lodhën dhe mërzitën në përpjekjet e tyre. Në vijim, Allahu i Lartësuar na tregon deri ku arritën marrëdhëniet me popujt e tyre:

- **Mohuesit u thoshin të dërguarve të tyre: “Ne do t’ju dëbojmë nga vendi ynë, ose ju do të ktheheni në fenë tonë.”** - Ata i thoshin këto fjalë duke kërcënuar, dhe kjo është nga format më të forta të refuzimit, gjë e cila të jep të kuptosh se për ata nuk kishte ndonjë shpresë të udhëzoheshin. Ata kërcënonin profetët se do t’i dëbonin nga vendi i tyre. Vëreni me kujdes se si ata thoshin: “...Ne do t’ju dëbojmë nga vendi ynë.”. Kështu, ata pretendonin se vendi ju përkiste veç atyre dhe profetët nuk kishin pjesë në të. Sigurisht që kjo që një padrejtësi e madhe, sepse Allahu i Lartësuar i vendosi robërit e Tij në tokë dhe i urdhëroi që ta adhuronin Atë pa i bërë shok. Është Ai që ua lehtësoi dhe ua nënshtroi atyre tokën dhe gjithçka në të, që ata të gjenin gjithçka që u duhej për të plotësuar adhurimin e përkushtuar Zotit. Në këtë mënyrë, ai që e shfrytëzon tokën dhe mirësitë e Zotit për të plotësuar adhurimin ndaj Tij, ai i meriton këto mirësi dhe nuk ka për t’u marrë në përgjegjësi. Ndërsa ai i cili i shfrytëzon mirësitë e Zotit për të bërë kufër dhe lloje të ndryshme të poshtërsive, ai do të merret në përgjegjësi për to, sepse janë të palejueshme. Nga ajeti kuptohet, gjithashtu, se armiqtë e profetëve nuk kanë asnjë të drejtë mbi tokën dhe asnjë të drejtë të dëbojnë profetët e Zotit dhe pasuesit e tyre. Po ta shohim edhe nga një aspekt tjetër, mund të themi se, në fund të fundit, edhe profetët ishin banorë të atyre vendeve. Atëherë, me ç’të drejtë i privonin ata nga e drejta për të jetuar në vendin e tyre?! Sigurisht, kjo tregon për mosbesimin e

thellë të tyre dhe poshtërsinë e madhe që i karakterizonte. Kur çështja dhe intrigat e tyre kundër profetëve arritën në këtë masë, nuk mbeti gjë tjetër veçse që Zoti të urdhëronte për shkatërrimin e tyre dhe për shpëtimin e të dashurve të Tij:

- **Atëherë, Zoti shpalli: “Ne do t’i shkatërrojmë keqbërësit dhe do t’ju vendosim të banoni në atë tokë pas tyre.**

- Zoti do t’i ndëshkojë mohuesit e padrejtë me forma të ndryshme dhe të shumta. Ndërsa të dashurit dhe besimtarët e sinqertë, Ai do t’i shpërblejë mirë. Ky përfundim i mirë që Allahu i Lartësuar u dhuroi profetëve dhe pasuesve të tyre të sinqertë është i posaçëm dhe ka lidhje të ngushtë me një cilësi të mrekullueshme:

- **Kjo është për ata që i frikësohen qëndrimit para Meje dhe i frikësohen dënimit Tim.”** - Kjo është për ata që ia kanë frikën Zotit në këtë botë dhe e ndiejnë mbikëqyrjen e Tij, duke e ditur mirë se Ai i shikon. Cilësia tjetër është që i frikësohen kërcënimit të Zotit për ata që nuk i binden. Kjo bën që ata ta ndalin veten nga ato gjëra

që Zoti i urren dhe të kryejnë ato gjëra, me të cilat Ai kënaqet.

- Ata kërkuan ndihmë dhe çdo kryelartë e inatçor përfundoi në shkatërrim. - Ishin vetë mohuesit ata të cilët kërkuan që Allahu i Lartësuar të bënte ndarjen dhe të zbriste gjykimin e Tij mes të dashurve të Tij dhe armiqve të tyre. Kështu u realizua ajo që ata vetë e kërkuan, sepse Allahu i Lartësuar është *Halim* - i Butë. Ai nuk nxitohet në ndëshkimin e gjynahqarëve. Kjo është dita kur çdo kryeneç dhe inaçor shkatërrohet. Ata të mjerë tregohen kryeneçë ndaj Allahut të Lartësuar dhe ndaj të vërtetës që Ai ua shpalli profetëve. Ata tregohen mendjemëdhenj, armiqësorë dhe arrogantë ndaj Allahut, ndaj profetëve dhe pasuesve të tyre. Ata e mbushin tokën me poshtërsi dhe armiqësi dhe luftojnë kundër profetëve dhe pasuesve të tyre, që përhapin të mirën. Ky është ndëshkimi i tyre në këtë jetë, por ajo që i pret në ahiret është shumë më e dhimbshme dhe më dëshpëruese:

- Përpara tyre është Xhehenemi, në të cilin u jepet për të pirë ujë i valë i qelbët. Ata do ta gjerbojnë atë, po nuk do të mund ta gëlltisnin. - Këtyre kryeneçë arrogantë dhe inaçorë, Xhehenemi u qëndron në pritë. Do të vijë një ditë që ata do ta shohin ndëshkimin, i cili është i papërshkrueshëm dhe i ashpër. Atë ditë do t'u jepet për të pirë qelb, me atë ngjyrë, shije dhe erë. Ky lëng do të jetë jashtëzakonisht i nxehtë. Nga etja e madhe, ata do të përpiqen ta gëlltisnin, por me zor e bëjnë diçka të tillë, sepse sa herë që afrohen për të pirë, u digjen dhe përvëlohen fytyrat, nga nxehtësia e madhe. Kur ky lëng kalon në barkun e tyre, ua këput dhe copëton zorrët. Allahu i Lartësuar thotë: "Ata do ta gjerbojnë atë, po nuk do të mund ta gëlltisnin".

- Vdekja u vjen nga të gjitha anët, po nuk vdesin. - Atyre u vjen ndëshkimi i ashpër me të gjitha llojet e tij. Ky ndëshkim është aq i ashpër, saqë arrin deri në prag të vdekjes, por Allahu i Lartësuar ka vendosur që ata të mos vdesin më. Allahu i Lartësuar

thotë në një ajet tjetër: "Ata as nuk gjykohen që të vdesin, as nuk u lehtësohet ndëshkimi." [Fatir 36]. Sa herë që përfundon një ndëshkim, ata i pret një ndëshkim tjetër i rëndë, sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- Ata i pret një dënim shumë i rëndë. - Kështu do të ndëshkohet çdo kryeneç dhe armik i të vërtetës dhe i pasuesve të saj. Ndëshkimi i tyre është i fortë dhe i ashpër, aq sa askush nuk mund ta përshkruajë ashpërsinë e Tij, përveç Allahut të Lartësuar.

Ajeti 18

18. Ja si është shembulli i atyre që mohojnë Zotin e tyre. Veprat e tyre janë si pluhuri, të cilin era e shpërndan në një ditë të stuhishme. Ata nuk do të përfitojnë asgjë nga veprat që kanë bërë. Kjo është një humbje e madhe.

Shpjegimi i ajetit

- Ja si është shembulli i atyre që mohojnë Zotin e tyre. Veprat e tyre janë si pluhuri, të cilin era e shpërndan në një ditë të stuhishme. - Allahu i Lartësuar përshkruan se si janë veprat e mohuesve. Por për çfarë veprash bëhet fjalë? Janë dhënë dy shpjegime për këtë. Sipas shpjegimit të parë, është fjala për ndonjë vepër që ata e kryenin në formë adhurimi për Zotin. Këto vepra, Allahu i Lartësuar i krahason me pluhurin e imët, që mjafton vetëm një puhizë e lehtë për ta shpërndarë, pa lënë më asnjë gjurmë. Mendo se çfarë ndodh me të në një ditë të stuhishme! Sigurisht që nuk mbetet asgjë prej tij. Kështu, këta mohues nuk kanë për të përfituruar aspak prej veprave të tyre "të mira", sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- Ata nuk do të përfitojnë asgjë nga veprat që kanë bërë. - Ata nuk mund të përfitojnë asgjë nga veprat e tyre, sepse ato janë të ndërtuara mbi mohimin e Zotit, të profetëve dhe të shpalljeve të Tij. Atyre u mungon kushti bazë dhe i domosdoshëm për pranimin e tyre: imani i pastër dhe i drejtë.

- **Kjo është një humbje e madhe.** - Të gjitha veprat e tyre u fshinë dhe u shkatërruan. Sipas shpjegimit të dytë të ajetit kuranor, këtu flitet për veprat që mohuesit bëjnë kundër të vërtetës dhe pasuesve të saj. Ata thurin kurthe dhe intriga kundër të vërtetës, për ta penguar atë, por këto kuthe dëmtojnë veçse thurësit e tyre. Ato kurrë nuk mund të dëmtojnë Zotin, profetin e Tij, pasuesit e të vërtetës dhe as të vërtetën që ata përhapin dhe në të cilën ftojnë njerëzit.

Ajetet 19 - 21

19. A nuk e shikon ti se Allahu i krijoi qiejt dhe Tokën me urtësi? Nëse dëshiron, Ai ju zhdok ju dhe sjell një Krijim të ri.

20. Dhe kjo nuk është aspak e vështirë për Allahun.

21. Ata të gjithë do të dalin sheshas para Allahut. Atëherë, të nënshtruarit do t'i thonë parisë së tyre: "Ne ishim pasuesit tuaj. A mund të na e lehtësoni pak Dënimin e Allahut?" Ata do të përgjigjen: "Sikur ta kishim marrë udhëzimin e Allahut, ne do t'ju kishim udhëzuar edhe ju. Por tashmë është njëllë: Shprehim dëshpërim apo durojmë, për ne nuk ka më rrugë për shpëtim."

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar u thotë robve të Tij:

- **A nuk e shikon ti se Allahu i krijoi qiejt dhe Tokën me urtësi?** - Allahu i krijoi ato, me qëllim që njerëzit ta adhurojnë dhe ta njohin si një të vetëm, me emrat, cilësitë e veprat e Tij; i krijoi që t'i urdhërojë dhe ndalojë, t'u vendosë ligjin, sipas të cilit të jetojnë dhe ta adhurojnë; i krijoi që robërit të argumentojnë për cilësitë dhe emrat e bukur dhe të plotë të Tij përmes këtyre krijesave madhështore dhe gjithçkaje që ka mes tyre; i krijoi që ta dinë se Ai që i krijoi qiejt dhe Tokën e gjithçka mes tyre, me atë madhështi e bukuri, është i plotpushtetshëm që t'i ringjallë krijesat e t'i rikthejë në një krijim të ri, për t'i shpërblyer për veprat e mira dhe ato të këqija. Le ta kuptojnë se

pushteti i Allahut është më i gjerë dhe i plotë se kaq. Ai thotë:

- **Nëse dëshiron, Ai ju zhdok ju dhe sjell një Krijim të ri.** - Një kuptim i këtij ajeti është: Allahu ju zhdok ju dhe sjell njerëz të tjerë, që të jenë më të bindur sesa ju. Kuptimi tjetër është: Ai ju zhdok në këtë jetë, dhe pastaj ju sjell përsëri në jetë me një krijim të ri Ditën e Gjykimit, për t'ju marrë në llogari dhe për t'ju shpërblyer ose ndëshkuar, me bamirësinë ose drejtësinë e Tij. Ky kuptim i dytë është më i mundshëm, sepse mbështetet edhe nga konteksti në vazhdim, që flet për Ditën e Gjykimit dhe skenat e saj.

- **Kjo nuk është aspak e vështirë për Allahun.** - Kjo është shumë e thjeshtë për Allahun. Ky fakt përforcohet në ajetin tjetër kuranor, që thotë: "Krijimi dhe ringjallja juaj (*e ju të gjithëve*), është njëllë si krijimi dhe ringjallja e një një njeriu të vetëm. Allahu dëgjon dhe sheh gjithçka." [Lukman 28]. Ose: "Dhe është Ai që e fillon krijimin dhe pastaj e përsërit atë, dhe ajo (*përsëritja*) është edhe më e lehtë për Të." [Rum 27].

- **Ata të gjithë do të dalin sheshas para Allahut.** - Një ditë, kur t'i fryhet surit, do të dalin të gjithë para Zotit, pa përjashtim, që thotë në një varg tjetër: "Të pyesin ty për malet. Thuaj: "Zoti im do t'i shkulë ato dhe do t'i shpërndajë si pluhur." Dhe vendin e tyre ta bëjë rrafsh e pa kurfarë bimësie. As ultësira e as lartësira nuk do të shohësh në vendin e tyre." [Ta Ha 107]. Asnjë e fshehtë e tyre nuk mund t'i fshihet Zotit të gjithësisë. Kur të dalin e të tubohen të gjithë para Tij, njerëzit do të fillojnë të polemizojnë kundër njëri tjetrit. Secili do të mbrojë veten e vet me gjithçka që mundet, por kjo nuk ka për t'u bërë asnjë dobi.

- **Atëherë, të nënshtruarit do t'i thonë parisë së tyre: "Ne ishim pasuesit tuaj... - Pasuesit u drejtohen udhëheqësve të tyre, që Zoti i quan kryeneçë e arrogantë, sepse i udhëhoqën njerëzit në humbje e devijim. Ndjekësit u thonë udhëheqësve: "Ne ishim pasuesit tuaj. Ne ju pasuam në jetën e dynjasë. Ju na urdhëronit dhe na ndalonit, ju**

na i zbukurovat të kotën dhe na devijuat nga e drejta, prandaj sot:

- **"A mund të na e lehtësoni pak Dënimin e Allahut?"** - Pra, na e lehtësoni dënimin, sado pak qoftë! Por prijësit do t'u thonë:

- **"Ata do të përgjigjen: "Sikur ta kishim marrë udhëzimin e Allahut, ne do t'ju kishim udhëzuar edhe ju."** - Siç shihet, askush nuk mund të bëjë diçka për tjetrin. Atë ditë bëjnë dobi vetëm besimi dhe veprat e mira.

- **"Por tashmë është njëlloj: Shprehim dëshpërim apo durojmë, për ne nuk ka më rrugë për shpëtim!"** - Asgjë nuk i ndihmon: bëjnë durim apo jo, njëlloj është për ta. Nuk ka vend ku të fshihen e të mbrohen nga ndëshkimi i Zotit.

Ajeti 22 - 23

22. Kur gjithçka të jetë vendosur, Shejtani do të thotë: "Qe Allahu që ju kishte bërë premtimin e vërtetë. Edhe unë ju premtova, por unë nuk e mbajta premtimin. Unë nuk pata fuqi imponuese ndaj jush, përveçse t'ju bëja thirrje, por ju më dëgjoni. Për këtë arsye, mos më qortoni mua, por qortoni veten! Unë nuk mund të jem shpëtimtari juaj e as ju nuk mund të jeni shpëtimtarët e mi. Unë distancohem nga shirku juaj në të shkuarën." Nuk ka dyshim, jobesimtarët kanë një dënim të dhembshëm.

23. Ndërsa ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira vendosen në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë, me lejen e Zotit të tyre. Përshëndetja e tyre atje është "Selam!"

Shpjegimi i ajeteve

- **Kur gjithçka të jetë vendosur, Shejtani do të thotë: "Qe Allahu që ju kishte bërë premtimin e vërtetë. Edhe unë ju premtova, por unë nuk e mbajta premtimin."** - Shejtani i mallkuar është shkak i çdo ligësie që ka rënë dhe vazhdon të bjerë në botë. Në ditën e gjykimit kur çështja të ketë marrë fund dhe banorët e Xhenetit të jenë futur në xhenet dhe banorët e zjarrit të jenë futur në zjarr, shejtani i mallkuar do t'u drejtohet banorëve të zjarrit

duke shprehur njëkohësisht dhe distancimin e tij prej tyre e do t'u thotë: "Qe Allahu që ju kishte bërë premtimin e vërtetë." Këtë Ai e bëri përmes profetëve të Tij dhe shpalljeve që sollli me ta. Por ju nuk ju bindët Atij dhe nuk u nënshtruat të jetonit sipas ligjit të Tij. Nëse do të ishit bindur ju do të kishit arritur mirësitë më të mëdha. Pastaj u thotë: "Edhe unë ju premtova, por unë nuk e mbajta premtimin." Pra edhe unë ju premtova të mira por e theva premtimin tim. Ju nuk e patët arritur atë që e shpresuat dhe kurrë nuk keni për ti parë të realizohen ëndrrat tuaja të kota.

- **Unë nuk pata fuqi imponuese ndaj jush, përveçse t'ju bëja thirrje, por ju më dëgjoni.** - Pra unë nuk kisha asnjë lloj argumenti që të mbështeste fjalën dhe premtimet e mija përveç faktit që unë ju ftova dhe ju mu përgjigjët. Unë ju ftova për të pasuar qëllimet e mia dhe jua zbukurova ato në zemrat tuaja dhe ju i'u përgjigjët ftesës sime duke pasuar epsheet dhe dëshirat tuaja të shfrenuara.

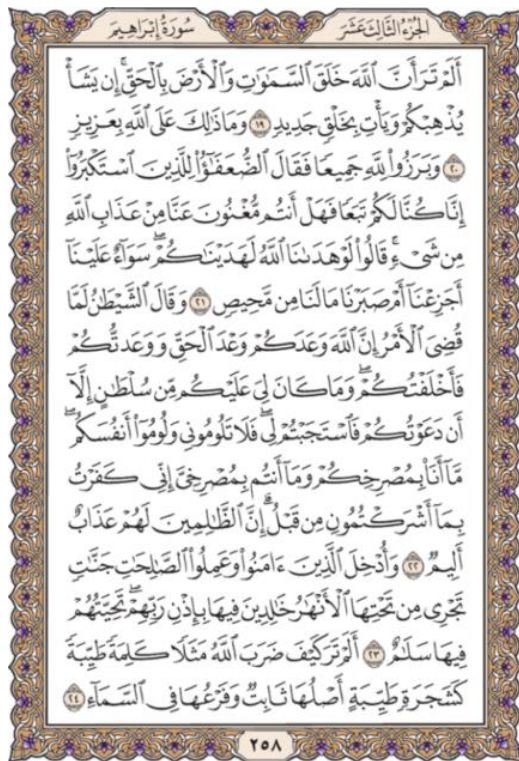
- **Për këtë arsye, mos më qortoni mua, por qortoni veten! Unë nuk mund të jem shpëtimtari juaj e as ju nuk mund të jeni shpëtimtarët e mi.** - Ju jeni shkaktarë për devijimin e vetes tuaj, prandaj e keni bërë të meritueshëm ndëshkimin. Ne të gjithë po vuajmë një ndëshkim, që e kemi merituar vetë. As unë nuk ju ndihmoj dot për t'ju lehtësuar dhimbjet, dhe as ju nuk mund të më ndihmoni mua. Çdokush do të marrë pjesën e vet të ndëshkimit të merituar.

- **Unë distancohem nga shirku juaj në të shkuarën.** - Kuptimi: Unë distancohem nga ju dhe nga fakti që më keni konsideruar si ortak me Allahun. Allahu nuk ka ortak dhe ju jeni treguar të padrejtë kur më jeni bindur.

- **Nuk ka dyshim, jobesimtarët kanë një dënim të dhembshëm.** - Të gjithë ata që i bënë padrejtësi vetes duke iu bindur shejtanit do të kenë dënim të dhembshëm dhe të përjetshëm. Allahu i Lartësuar i ka sjellë këto ajete si mëshirë dhe butësi për robërit e Tij. Ai i paralajmëron ata që të

mos i binden shejtanit. Allahu i Lartësuar i mëson robërit e Tij se nga cilat porta u hyn shejtani i mallkuar dhe cilat janë qëllimet e zeza të tij. Ai na mëson se shejtani i mallkuar synon që t'i tërheqë të gjithë në Zjarr. Allahu i Lartësuar na tregon se kur shejtani i mallkuar dhe pasuesit e tij të hyjnë në Zjarr, Ai do të distancohet prej pasuesve dhe do t'ua mohojë përkrahjen dhe mbështetjen që ata i kanë ofruar, duke iu bindur në jetën e dynjasë. Të gjitha këto janë lajme të sjella nga i Gjithëdituri. Allahu i Madhëruar na tregon, gjithashtu, se shejtani i mallkuar nuk ka fuqi imponuese mbi njerëzit. Në një ajet tjetër thuhet: "Vërtet, ai (shejtani) nuk ka kurrfarë fuqie kundër atyre që besuan dhe që vetëm Zotit të tyre i janë mbështetur. Ai mund të kontrollojë vetëm ata që e përkrahin atë dhe ata që, për shkak të tij, bëhen idhujtarë." [Nahl 100]. Në rastin e parë flitet për pushtetin e argumentimit dhe të fakteve. Kështu, shejtani i mallkuar nuk ka asnjë fakt për të vërtetuar rrugën e vet për pasuesit. E shumta që mund të arrijë është hedhja e dyshimeve dhe zbukurimi i të keqes, duke i bërë pasuesit që të marrin guximin ose të mashtrohen për të mos iu bindur Zotit. Kurse në rastin e dytë kemi të bëjmë me forcën për të mashtuar dhe për t'i nxitur pasuesit të bëjnë poshtërsi. Shejtani i shtyn njerëzit në gjynahe, duke mos i lënë të qetë asnjë çast. Në fakt, janë vetë ata që e lejojnë shejtanin t'i kontrollojë, duke u miqësuar dhe duke u bërë palë me të. Mbi këta njerëz ka pushtet ai i mallkuar, duke i bërë të mos i binden Allahut të Lartësuar. Ndërsa për ata që besojnë Zotin e tyre dhe vetëm Atij i mbështeten, kundër këtyre shejtani i mallkuar nuk ka asnjë lloj fuqie e kontrolli. Pasi përmendi ndëshkimin e të padrejtëve, Allahu i Madhëruar përshkruan shpërblimin e të bindurve:

- Ndërsa ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira vendosen në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë, me lejen e Zotit të tyre. -

Këta janë njerëzit që e zbatojnë dhe plotësojnë fenë, përmes fjalëve, veprave dhe besimit në zemrat e tyre. Për këta i Madhëruari premton se do t'i fusë: "...në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë, me lejen e Zotit të tyre". Në to janë fshehur kënaqësi dhe bukuri të shumta, të cilat syri nuk i ka parë, veshi nuk i ka dëgjuar dhe mendja e askujt nuk i ka përfytyruar. Ata do të jenë të përjetshëm në të. Këto mirësi ata i përfitojnë me lejen e Zotit dhe jo me forcën dhe mundin e tyre; domethënë, kjo është dhuratë dhe mirësi nga Allahu i Lartësuar.

- Përhëndetja e tyre atje është "Selam!".
- Të gjithë banorët e Xhenetit do të përshëndesin njëri tjetrin me selam dhe fjalë të mira. Paqja do t'i përfshijë në çdo drejtim.

Ajeti 24 – 26

24. A mund ta kuptosh, vallë, shembullin që Allahu jep për fjalën e mirë? Një fjalë e mirë është si një pemë e mirë, rrënjët e

së cilës janë të thella dhe degët e saj ngjiten deri në qiell.

25. Me vullnetin e Zotit, ajo i jep frutat e saj në çdo kohë. Allahu u jep njerëzve shembuj, me qëllim që ata të mendojnë.

26. Ndërsa shembulli i fjalës së keqe është si një pemë e keqe, me rrënjë të shkultura dhe të paqëndrueshme në tokë.

Shpjegimi

- **A mund ta kuptosh, vallë, shembullin që Allahu jep për fjalën e mirë?** - Fjala e mirë këtu nënkupton shehadetin: *“Lâ ilâhe il-lâ Allahu Muhamedun Resûlull-llâh”* dhe domethënien e tij. Allahu i Lartësuar e krahason këtë fjalë dhe çdo gjë të mrekullueshme që lind prej saj, me një pemë të mirë (siç është palma, për shembull). Rrënjët e saj janë thellë në tokë, ndërsa degët e saj janë të përhapura dhe ngrihen lart në qiell. Mirësitë e kësaj peme janë të shumta dhe të vazhdueshme, sikurse thotë Allahu i Lartësuar.

- **Një fjalë e mirë është si një pemë e mirë, rrënjët e së cilës janë të thella dhe degët e saj ngjiten deri në qiell. Me vullnetin e Zotit, ajo i jep frutat e saj në çdo kohë.** - Ajo i jep frytet e saj në çdo kohë, me lejen e Zotit. Kështu është pema e imanit: rrënjët e saj janë thellë në zemër, dhe këto rrënjë janë dituria dhe besimi i patundur. Ndërsa degët e kësaj peme janë fjalët e mira, punët e mbara dhe të dobishme, morali dhe virtytet, edukata dhe sjellja e mirë etj. Këto degë ngjiten lart në qiell. Po kështu, veprat dhe fjalët e mira që dalin nga pema e imanit, që ka rrënjë të thella në zemër, ngrihen lart tek Allahu i Lartësuar. Kjo i sjell dobi besimtarit, por edhe të tjerëve që e rrethojnë atë.

- **Allahu u jep njerëzve shembuj, me qëllim që ata të mendojnë.** - Përmes këtyre shembujve, adhuresit e sinqertë kujtojnë urdhëresat dhe ndalesat e Zotit. Kështu, ata motivohen më shumë për t'iu nënshtruar dhe bindur Zotit. Nëpërmjet shembujve të prekshëm, mesazhi i Zotit bëhet më i qartë dhe më i kuptueshëm. Kjo, sigurisht, tregon për mëshirën e madhe të Allahut të

Lartësuar në qartësimin e së vërtetës. Vetëm Allahut i qoftë lavdërimi më i madh! Ky ishte përshkrimi i deklaratës së teuhidit dhe rrënjëve të saj të thella në zemrën e besimtarit të sinqertë. Në vijim, Allahu i Lartësuar përshkruan të kundërtën e saj, që janë fjalët e mohimit dhe frytet e saj të hidhura:

- **Ndërsa shembulli i fjalës së keqe është si një pemë e keqe, me rrënjë të shkultura dhe të paqëndrueshme në tokë.** - Përmbajtja dhe shija e saj janë të liga. Ajo është si një pemë e shkullur, e cila nuk mund të qëndrojë në tokë, sepse nuk ka rrënjë, nga të cilat të marrë ushqimin. Kështu, prej saj nuk pritet ndonjë fryt i mirë. Edhe sikur të ketë ndonjë fryt, ai është i keq, i dëmshëm dhe i pështirë. E tillë është fjala e mohimit: poshtërsi dhe mosbindje ndaj Zotit. Ajo nuk ka rrënjë të dobishme për zemrën dhe prej saj lindin vetëm fjalë dhe vepra të këqija e të shëmtuara. Nga zemra e prishur dhe fjalët e punët e këqija, njeriu vetëm dëmtohet dhe nuk përfiton asgjë të mirë. Tek Allahu i Lartësuar nuk ngrihet asnjë vepër e mirë e këtij njeriu, nga të cilat mund të përfitojë ai vetë apo të tjerët rreth tij.

Ajetet 27 - 30

27. Allahu i forcon besimtarët me Fjalën e fortë, në jetën e kësaj bote dhe në Botën Tjetër; ndërsa të padrejtët Allahu i lë në humbje. Allahu bën gjithçka që dëshiron.

28. A nuk i ke kthyer sytë nga ata që, mirësinë e Allahut e këmbëjnë me mosbesimin, ndërsa popullin e vet e çojnë në vendin e shkatërrimit?

29. Xhehenemi është vendi ku do të hidhen. Eh, sa vend i tmerrshëm është ai!

30. Ata kanë ngritur idhuj, si të barabartë me Allahun, për t'i larguar njerëzit nga rruga e Tij. Thuaj: “Kënaquni, por, jeni drejtuar për në Zjarr!”

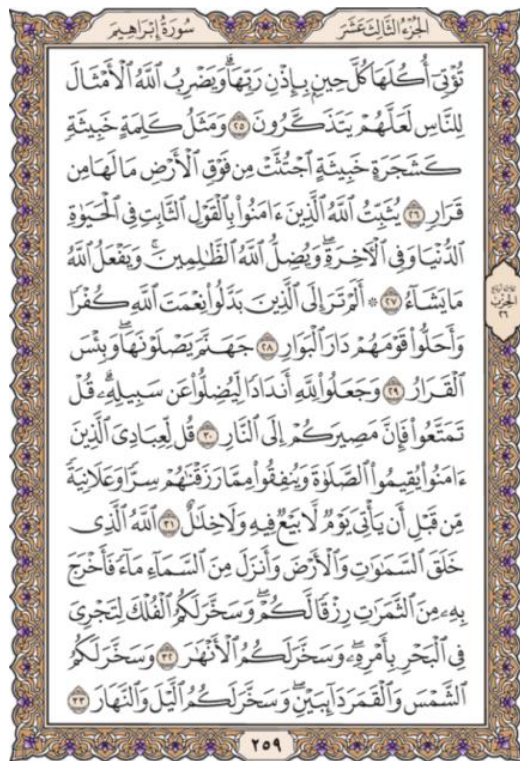
Shpjegimi i ajeteve

- **Allahu i forcon besimtarët me Fjalën e fortë, në jetën e kësaj bote dhe në Botën Tjetër;...** - Allahu i Madhëruar thotë se do t'i forcojë robërit e Tij besimtarë. Bëhet

fjalë për ata besimtarë që e kanë zemrën plot iman, që nxit dhe prodhon punë të mira dhe sjell bindjen e nënshtimit ndaj Allahut. Allahu i Lartësuar do t'i forcojë këta besimtarë në këtë jetë dhe në ahiret. Në këtë jetë do t'i forcojë e do ti bëjë të qëndrueshëm në besimin e tyre të pastër, kundrejt çdo dyshimi e pasigurie. Këtë Ai e bën përmes udhëzimit të plotë, që u dhuron atyre. Allahu i Madhëruar i fuqizon me dije të dobishme dhe forcë për t'u nënshtuar, u jep siguri në fe dhe ua zbukuron imanin e punët e tij. Sa herë që përballen me dyshime, Zoti u jep siguri, përmes dritës së Shpalljes dhe ditorisë së Tij. Sa herë që përballen me epshe, shfrenim dhe me zbukurim të kënaqësive, Ai u dhuron forcë dhe dëshirë të fortë për adhurime, që ata t'i japin përparësi asaj që e do Zoti, e jo dëshirave të tyre e kënaqësive të kësaj bote. Ndërsa në jetën tjetër, forcimi dhe ndihma e Zotit fillon që në momentet e vdekjes dhe agonisë së saj. Ai i forcon ata në Islam dhe u dhuron një mbyllje të mirë. Në varr i forcon gjatë pyetjeve të dy melekëve, që njeriu të japë përgjigjet e duhura. Ai do të pyetet: Kush është Zoti yt? Cila është feja jote? Kush është Profeti yt? Në atë çast të frikshëm e të vetmuar, Allahu i Lartësuar i ndihmon ata që të përgjigjen saktë dhe të thonë: Allahu është Zoti im. Islami është feja ime. Muhamedi ﷺ është Profeti im. Kështu përkujdeset Allahu i Madhëruar për besimtarët, në të gjitha gjendjet e fazat që do të përjetojnë. Ndërsa për të padrejtët. Ai thotë:

- .. . **ndërsa të padrejtët Allahu i lë në humbje. Allahu bën gjithçka që dëshiron.**

- Ata janë të devijuar dhe nuk e gjejnë rrugën e drejtë. Ata nuk kanë për t'u ndihmuar as në dynja e as në ahiret. Një gjë është e sigurt: Allahu i Lartësuar nuk u bën asnjë padrejtësi, por ata i bëjnë padrejtësi vetvetes. Ky ajet është argument për sprovën me pyetjet e varrit dhe për vërtetësinë e dënimit dhe të shpërblimit pas vdekjes, në varr. Kjo është treguar edhe në hadithe të shumta dhe të sakta nga Profeti.

Në vijim, Allahu i Madhëruar tregon gjendjen dhe përfundimin e kurejshëve, që refuzuan Profetin:

- **A nuk i ke kthyer sytë nga ata që, mirësinë e Allahut e këmbëjnë me mosbesimin, ndërsa popullin e vet e çojnë në vendin e shkatërrimit?** - Mirësia e Allahut, që ata e mohuan dhe nuk falënderuan, ishte dërgimi i profetit Muhamed nga mesi i tyre, siç thotë Zoti në një ajet tjetër: “Është Ai, që u dërgoi të paditurve Profet nga mesi i tyre, që t’u lexonte ajetet e Tij, t’i pastronte ata, t’u mësonte Librin dhe Urtësinë, kur më parë ata ishin në humbje të plotë; por edhe të tjerëve, që ende nuk u janë bashkuar atyre. Ai është Ngadhënjimtari, i Urti.” [Xhumua 2, 3]. Ky Profet i mrekullueshëm i ftoi njerëzit që të përqafojnë këtë fe madhështore, me qëllim që të arrinin lumturinë në të dyja jetët. Me këtë besim e fe, ata do të jenë të ruajtur dhe të shpëtuar nga çdo ligësi. Kjo është mirësia më e madhe që i është dhënë njerëzimit, por në vend që ta respektojnë këtë mirësi dhe t’i

shprehin Zotit mirënjohjen, e refuzojnë vetë, madje i pengojnë edhe të tjerët nga kjo mirësi. I Madhëruari thotë: "...popullin e vet e çojnë në vendin e shkatërrimit." Ata u bënë shkak që popullin e tyre ta fusnin në zjarr. Ata u bënë fatkeqësi për popullin e tyre, edhe pse mendonin se ishin në rrugë të mbarë dhe po i ndihmonin. Ndër veprimet më të dënueshme ndaj popullit të tyre ishte nxitja për të dalë në luftë kundër Profetit në Bedër. Ata dolën në luftë kundër Zotit dhe Profetit të Tij, dhe i gjeti ajo që i gjeti. Shumë nga udhëheqësit e tyre u vranë në këtë luftë.

- Xhehenemi është vendi ku do të hidhen. Eh, sa vend i tmerrshëm është ai! - Nxehtësia e zjarrit të Xhehenemit i përfshin ata nga çdo anë. Ai është përfundimi më i keq dhe i dhembshëm.

- Ata kanë ngritur idhuj, si të barabartë me Allahun, për t'i larguar njerëzit nga rruga e Tij. - Ata trillonin idhuj si të barabartë me Allahun dhe i ftonin njerëzit që t'i adhurojnë e t'u nënshtroheshin atyre njëllor si Allahut. Atëherë, këtyre keqbërësve thuaj:

- Thuaj: "Kënaquni, por, jeni drejtuar për në Zjarr!" - Kënaquni dhe përfitonin nga mohimi dhe trillimet tuaja për një kohë të shkurtër. Por dijeni se kjo nuk ka për t'ju ndihmuar në përfundimin tuaj. Në Zjarr do të jetë vendqëndrimi i juaj i përhershëm. Ai është vendi më i keq dhe më i dhimbshëm.

Ajeti 31

31. Thuaju robve të Mi, që kanë besuar, që ta falin rregullisht namazin dhe, nga ajo që u kemi dhënë, le të japin fshehtazi dhe haptazi, para se të vijë ajo Ditë, kur nuk do të ketë më as kompensim e as miqësi.

Shpjegimi i ajetit

- Thuaju robve të Mi, që kanë besuar, që ta falin rregullisht namazin dhe, nga ajo që u kemi dhënë, le të japin fshehtazi dhe haptazi,... - Përcillju besimtarëve të sinqertë këtë urdhër të mrekullueshëm dhe plot mirësi, që sjell begati dhe rregullon plotësisht gjendjen e tyre. Le ta shfrytëzojnë

këtë mundësi, përpara se të jetë shumë vonë. Le ta falin namazin me rregullsi, qoftë në aspektin e jashtëm të tij, qoftë në aspektin e brendshëm. Gjithashtu, le të shpenzojnë nga mirësitë e begatitë që Zoti u ka dhuruar, pak apo shumë qofshin ato, fshehtas dhe haptas. Këtu bëhet fjalë për shpenzimet e detyrueshme, si zekati, ose shpenzimet ndaj atyre njerëzve që e ke detyrë të përkujdesesh. Por bëhet fjalë edhe për sadakatë e donacionet e pëlqyeshme, në të gjitha fushat e bamirësisë. Allahu i Lartësuar na nxit që t'i bëjmë këto shpenzime para se të jetë tepër vonë:

- ... para se të vijë ajo Ditë, kur nuk do të ketë më as kompensim e as miqësi. - Atë ditë, asnjë miqësi e lidhje nuk mund të sjellë dobi; atë që e ke shpërfillur nuk mund ta kthesh pas as me kompensim e as me ndonjë dhuratë nga miqtë e të dashurit. Atë ditë, çdo njeriu do t'i mjaftojë çështja e vet. Prandaj, le të përgatitet çdokush për veten e vet dhe le të shohë çfarë ka bërë për nesër. Le të shohë me kujdes punët dhe të marrë në llogari veten e vet, para se të vijë koha e llogarisë së madhe para Zotit.

Ajetet 32 - 34

32. Allahu është Ai që i ka krijuar qiejt dhe Tokën dhe që lëshon ujë prej së larti dhe me të bëhen fruta, si ushqim për ju. Është Ai që ju ka vënë në shërbim anijet, që lundrojnë në det me urdhrin e Tij. Edhe lumenjtë, është Ai që i ka vënë në shërbimin tuaj.

33. Ai e krijoi për ju Diellin dhe Hënë, që vazhdimisht lëvizin, dhe bëri për ju natën dhe ditën.

34. Ai ju jep nga gjithçka që kërkonin. Edhe në qoftë se përpiqeni t'i numëroni të mirat e Allahut, nuk do të mund të arrini t'i numëroni ato. Vërtet, njeriu është i padrejtë dhe shumë mosmirënjohës.

Shpjegimi i ajeteve

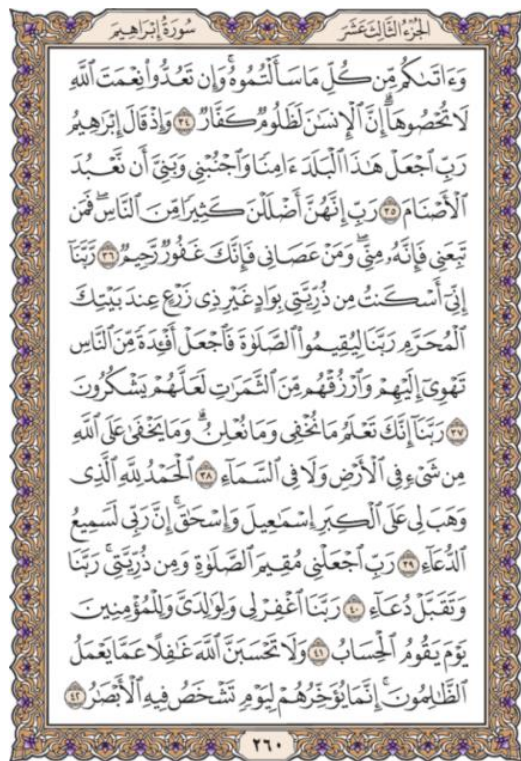
- Allahu është Ai që i ka krijuar qiejt dhe Tokën dhe që lëshon ujë prej së larti dhe me të bëhen fruta, si ushqim për ju. Është Ai që ju ka vënë në shërbim anijet,

që lundrojnë në det me urdhrin e Tij. Edhe lumenjtë, është Ai që i ka vënë në shërbimin tuaj. - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai është i vetmi Krijues dhe Furnizues i krijesave. Ai krijoi qiejt dhe tokën me gjithë madhështinë dhe gjerësinë e tyre. Ai nga qielli zbret ujin, pra, shiun, që aq bukur e me butësi bie prej reve. Përmes këtij uji, Ai nxjerr në tokë bimësi dhe fruta të llojeve të ndryshme, si furnizim për ju dhe për kafshët tuaja. Ai lehtësoi dhe bëri të mundshme për ju anijet dhe mjetet e tjera të udhëtimit. Allahu ka bërë që anijet të lundrojnë në det me urdhrin e Tij dhe është Ai që ju ka mundësuar prodhimin e tyre, duke ju dhënë forcë për një gjë të tillë. Allahu i ruan anijet përmes rrymave të ujit dhe, nëpërmjet tyre, ju udhëtoni dhe bartni pasuritë tuaja. Ai nënshtroi për ju edhe lumenjtë, që të ujisni të mbjellat dhe të pini vetë prej tyre.

- **Ai e krijoi për ju Diellin dhë Hënën, që vazhdimisht lëvizin, dhe bëri për ju natën dhe ditën.** - Dielli dhe Hëna kurrë nuk lodhen me lëvizjen e tyre dhe nuk mbeten pas, por janë të nënshtuar e në dobinë tuaj. Përmes fazave të tyre, ju llogarisni kohën. Ata janë në shërbimin tuaj, të kafshëve tuaja, bimësisë dhe frutave për ju. Allahu i Madhëruar përshtati për ju natën dhe ditën. Natën e bëri që të qetësoheni dhe të mblidhni forcat, ndërsa ditën e bëri të shndritshme dhe plot gjallëri, që ju të kërkoni nga mirësitë e Tij.

- **Ai ju jep nga gjithçka që kërkoni.** - Allahu ju dha gjithçka që dëshironi dhe ju nevojitet. Për këto nevoja, ju i jeni lutur Allahut me gjuhën e fjalëve dhe me gjuhën e gjendjes tuaj, dhe Ai, me bujarinë e Vet, jua ka plotësuar lutjet për nevojat e kësaj jete.

- **Edhe në qoftë se përpiqeni t'i numëroni të mirat e Allahut, nuk do të mund të arrini t'i numëroni ato.** - Ju as që nuk mund t'i numëroni dhe përkufizoni të mirat e Allahut, e jo më t'i jepni hakun mirënjohjes ndaj Tij.

- **Vërtet, njeriu është i padrejtë dhe shumë mosmirënjohës.** - E tillë është natyra dhe prirjet e njeriut. Ai është i prirur drejt padrejtësisë dhe nxiton në poshtërsi dhe mosbindje ndaj Zotit. Ai është shpërfillës dhe plot mangësi kur bëhet fjalë për të plotësuar detyrimet ndaj Zotit të Tij, mohues dhe mosmirënjohës ndaj mirësive të Allahut. Ai nuk arrin t'i shohë mirësitë e shumta të Zotit dhe as e ndien për detyrë mirënjohjen për to. I tillë është njeriu, përveç atyre që Allahu i Madhëruar i ka udhëzuar dhe i ka ndriçuar me udhëzimin e Tij. Ata tregohen mirënjohës për mirësitë e Allahut, e njohin mirë hakun e Tij dhe përkushtohen me gjithë shpirt për ta plotësuar atë. Në këto ajete përmenden shumë mirësi të Allahut të Lartësuar, prandaj Ai i fton robërit e Tij që të përkushtohen sinqerisht për të qenë falënderues dhe mirënjohës. Allahu i Madhëruar i nxit adhuresit që të kujtojnë vazhdimisht mirësitë e Tij dhe i mëson që t'i luten Atij natën dhe ditën, për të përfitur nga begatia dhe bujaria e Tij. Ashtu sikurse

mirësitë e Zotit përsëriten dhe vijnë pandërprerë në të gjitha kohët, ashtu le të përsëriten dhe të shtohen edhe lutjet e robve dhe mirënjohja e tyre ndaj mirësive të Tij.

Ajeti 35 - 37

35. Kujtoni kur Ibrahim i tha: “O Zoti im! Bëje këtë qytet të qetë e të sigurt dhe më ruaj mua e bijtë e mi nga adhurimi i idhujve!

36. O Zoti im! Ata, vërtet kanë devijuar shumë njerëz. Atëherë kush më pason mua, ai është i imi, e kush nuk më bindet mua - por Ti je me të vërtetë Falës i Madh e Mëshirëplotë.

37. O Zoti ynë! Unë e vendosa një pjesë të familjes sime në një luginë, ku nuk ka bimë, pranë Shtëpisë Sate të Shenjtë, që ta falin rregullisht namazin, o Zoti ynë! Prandaj bëj që zemrat e njerëzve të mbushen me dashuri për ta, dhe furnizoji me mirësi, për të të lavdëruar me mirënjohje!”.

Shpjegimi i ajeteve

- Kujtoni kur Ibrahim i tha: “O Zoti im! Bëje këtë qytet të qetë e të sigurt dhe më ruaj mua e bijtë e mi nga adhurimi i idhujve!” - Kujto çastet e bukura, kur Ibrahim u lut me ato fjalë të mrekullueshme. Ai tha: “O Zoti im! Bëje këtë qytet të qetë e të sigurt dhe më ruaj mua e bijtë e mi nga adhurimi i idhujve!” Kështu, ai u lut për Qaben dhe banorët e saj, dhe Allahu i Lartësuar iu përgjigj lutjes së tij. I Lartësuar i ruajti atë vend, qoftë përmes ligjit të krijimit të Tij, qoftë përmes ligjit të Sheriatit që vendosi ndër njerëz. Në ligjin e Sheriatit, Qabja dhe qyteti i saj (Meka) janë të shenjtë. Por edhe në ligjin e krijimit dhe përcaktimit (*kader*) të Zotit, Ai ka bërë që kjo shtëpi dhe ky qytet të jetë një vend i sigurt dhe i ruajtur. Ai ka përcaktuar shumë shkaqe, që e ruajnë këtë vend të shenjtë. Çdo tiran dhe i padrejtë që kërkon të bëjë padrejtësi në të, Allahu i Madhëruar e shkatërron, sikurse veproi me Ushtrinë e Elefantit e të tjerë. Pasi u lut për sigurinë dhe paqen e kësaj Shtëpie dhe qyteti, Ibrahim u lut edhe për sigurinë dhe paqen e

vet dhe pasardhësve të vet. Gjithashtu, tha: "... më largo mua e bijtë e mi nga adhurimi i idhujve!" Pra, më ruaj mua dhe pasardhësit e mi nga adhurimi i idhujve dhe përkushtimi ndaj tyre. Pastaj Ibrahim përmendi arsyen e frikës për veten dhe për bijtë e tij:

- **O Zoti im! Ata, vërtet kanë devijuar shumë njerëz.** - Janë shumë popuj, që u devijuan dhe ranë pre e adhurimit dhe nënshtrimit ndaj idhujve. O Zot, largoje zemrën time e të pasardhësve të mi nga ky lloj adhurimi poshtërues!

- **Atëherë kush më pason mua, ai është i imi,** - Çdokush që pason rrugën time në njësimin e Zotit, në adhurimin dhe sinqeritetin ndaj Tij në fjalë dhe në vepra, ai është prej meje dhe pasues i rrugës time. Çdokush që e do një popull dhe e ndjek atë, ka për të qenë së bashku në të.

- **...e kush nuk më bindet mua - por Ti je me të vërtetë Falës i Madh e Mëshirëplotë** - Kjo thënie tregonte dhembshurinë e Ibrahimit. E si mund të ishte ndryshe ai, i cili ishte *Halilur-Rahman* (i Dashuri i Rahmanit). Ai u lut për falje e mëshirë për gjynahqarët. Megjithatë, Allahu i Lartësuar dhe Bujar është më i mëshirshëm për robërit e Tij dhe nuk dënon asnjë, përveç kryeneçëve dhe arrogantëve, që rebelohen dhe kalojnë kufijtë e Tij. Ibrahim u nis nga Shami drejt Mekës, për të vendosur atje Haxherin, nënën e Ismailit, dhe birin e saj Ismail, i cili ishte ende fëmijë gjiri. Në atë kohë, Meka ishte një vend i pabanuar dhe i shkretë. Kur vendosi gruan dhe djalin atje, ai u lut me përgjërëm, përunjësi të thellë dhe mbështetje të plotë të Zotit:

- **O Zoti ynë! Unë e vendosa një pjesë të familjes sime në një luginë, ku nuk ka bimë, pranë Shtëpisë Sate të Shenjtë, që ta falin rregullisht namazin, o Zoti ynë!** - Vëreni me kujdes, se ai tha: "Unë e vendosa një pjesë të familjes sime", pra, jo të gjithë pasardhësit e mi. Kështu, në atë luginë do të jetonin pasardhësit e Ibrahimit nga Ismaili, kurse pasardhësit e tjerë të Ibrahimit, ata

nga Is'haku, do të jetonin në Sham. Për vendin ku u vendos Ismaili thuhet se ishte një vend pa bimësi, sepse toka e Mekës nuk bën për mbjellje. Më pas Ibrahim u lut duke thënë: "...që ta falin rregullisht namazin, o Zoti ynë!" Pra, bëj, o Zot, që të të adhurojnë si Një të Vetëm, dhe bëj që ta përkryejnë namazin dhe të falen me përkushtim. Sigurisht, falja e namazit me përkushtim është nga adhurimet më të mira në fenë e Zotit. Kush e përkryen namazin, do të jetë i aftë dhe korrekt në përkryerjen e fesë së Zotit.

- Prandaj bëj që zemrat e njerëzve të mbushen me dashuri për ta,... - Bëj që njerëzit t'i duan banorët e këtij vendi dhe të përmllohen për këtë vend. Dhe Allahu i Lartësuar iu përgjigj lutjes së Ibrahimit (a.s), dhe nga pasardhësit e Ismailit nxori Muhamedin ﷺ, i cili do të ftonte popullin e tij në fenë madhështore Islame dhe në besimin e pastër monoteist të atit të tyre, Ibrahimit (a.s). Ata iu përgjigjën atij, duke e përkryer namazin dhe duke iu nënshtuar fesë së Zotit. Allahu i Lartësuar e bëri detyrë haxhin në atë vend, ku u vendosën pasardhësit e Ibrahimit dhe vendosi në të një të fshehtë të çuditshme, që i tërheq zemrat dhe shpirtrat dhe i bën të përmllohen për të. Çdokush që kryen haxhin dhe e viziton atë vend nuk arrin të ngopet tërësisht me të, por vazhdimisht ndien nevojën të kthehet atje. Sa më shumë ta vizitohet njeriu atë vend, aq më tepër shtohet përmlallimi dhe tërheqja drejt saj. Kështu e kupton përse Qabja quhet Shtëpia e Allahut. Gjithashtu, Ibrahim (a.s) u lut dhe tha:

- ...dhe furnizoj me mirësi, për të të lavdëruar me mirënjohje!" - Pa dyshim, Allahu i Lartësuar iu përgjigj lutjes së Ibrahimit (a.s.), dhe tashmë drejt atij vendi derdhen me shumicë të gjitha llojet e mirësive. Mekën e nderuar e sheh në çdo kohë të mbushur me të gjitha llojet e frutave dhe mirësive.

Ajeti 38

38. O Zoti ynë! S'ka dyshim se Ti e di atë që ne e fshehim dhe atë që ne e shfaqim haptazi. Allahut nuk mund t'i fshihet asgjë në Tokë dhe në qiell.

Shpjegimi i ajeteve

Zoti ynë, Ti je më i ditur për ne, sesa ne për vetet tona. Ti i rregullon dhe administron çështjet tona. Ti përkujdesesh dhe edukon shpirtrat tanë, prandaj, lehtësoji për ne të gjitha ato çështje që i dimë apo nuk i dimë, por që rregullojnë gjendjen tonë. Me diturinë dhe mëshirën Tënde, lehtësoji të gjitha rrugët e mirësive për ne. Ti je kujdestari dhe miku më i dashur, të cilit nuk i fshihet asgjë në qiell dhe në tokë. Edhe kjo lutje që bëri Ibrahim (a.s) nuk i fshihej Allahut të Lartësuar. Kjo lutje ishte kërkesë për mirësitë dhe begatitë e Zotit, si dhe mirënjohje e thellë për Të.

Ajetet 39 - 41

39. Falënderimi i goftë Allahut, i Cili më dhuroi mua, në pleqëri, Ismailin dhe Is'hakun! Vërtet, Zoti im i Dëgjon lutjet.

40. O Zoti im! Më bëj mua dhe pasardhësit e mi nga ata që kryejnë namazin rregullisht, dhe pranoje lutjen time, o Zoti ynë!

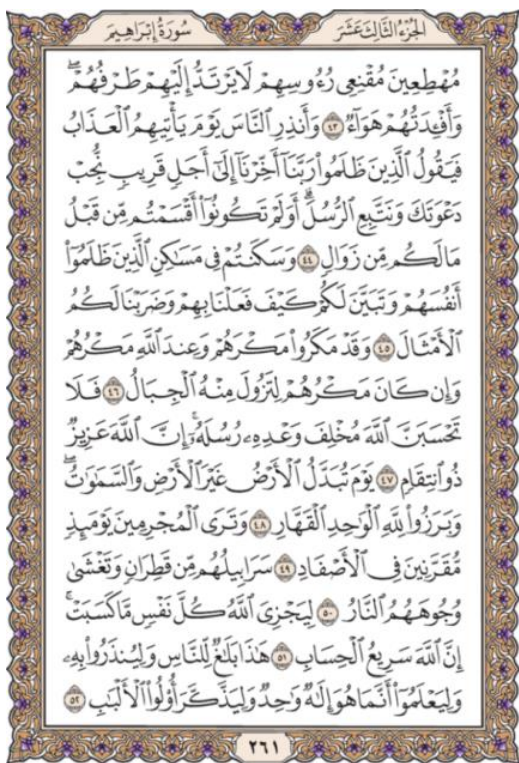
41. O Zoti ynë! Na mbulo me faljen tënde mua, prindërit e mi dhe të gjithë besimtarët Ditën kur të jepet llogaria.

Shpjegimi i ajeteve

- Falënderimi i goftë Allahut, i Cili më dhuroi mua, në pleqëri, Ismailin dhe Is'hakun! - Kjo dhuratë ishte nga mirësitë më të mëdha. Sjellja në jetë e këtyre dy fëmijëve në një moshë të thyer ishte një mirësi e jashtëzakonshme, dhe mbi të gjitha këto mirësi ishte fakti se këta dy djem ishin profetë e adhurues të Zotit.

- Vërtet, Zoti im i Dëgjon lutjet. - Zoti është gjithnjë pranë dhe i përgjigjet atij që lutet. Ai kurrë nuk e zhgënjën lutësin dhe adhuruesin e Tij. Përsëri lutet Ibrahim për veten dhe pasardhësit e Tij duke thënë:

- O Zoti im! Më bëj mua dhe pasardhësit e mi nga ata që kryejnë namazin rregullisht, dhe pranoje lutjen time, o Zoti ynë! - Kjo tregon edhe njëherë për

rëndësinë e madhe të këtij adhurimi të mrekullueshëm, i cili është lidhja e ngushtë e robit me Zotin e Tij.

- **O Zoti ynë! Na mbulo me faljen tënde mua, prindërit e mi dhe të gjithë besimtarët Ditën kur të jepet llogaria!** - Allahu i Lartësuar iu përgjigj lutjes së Ibrahimit në të gjitha detajet e saj, përveç lutjes në lidhje me babain e tij. Ibrahim i lut për babanë e vet, për shkak se i kishte premtuar se do të lutej për të. Por kur iu bë e qartë se ai ishte armik dhe kundërshtar i rrugës së Zotit, Profeti u distancua nga lutja për të.

Ajetet 42 - 43

42. Kurrsesi mos mendo se Allahu është i pakujdesshëm ndaj veprimeve të keqbërësve! Ai vetëm është duke u dhënë afat deri në Ditën, kur sytë të shtangen nga tmerri.

43. Ata janë duke vrapuar me kokat lart, me sytë e tyre të hapur e të papulitur me zemrat e tyre të zbrazëta.

Shpjegimi i ajeteve

- Kurrsesi mos mendo se Allahu është i pakujdesshëm ndaj veprimeve të keqbërësve! - Ky është një kërcënim i ashpër për zullumqarët, që ju bëjnë padrejtësi njerëzve, dhe ngushëllim për ata që u bëhet padrejtësi.

- **Ai vetëm është duke u dhënë afat deri në Ditën, kur sytë të shtangen nga tmerri.**

- Allahu i Lartësuar i ka afatizuar ata. Ai u ka dhënë të mira të ndryshme dhe i lejon që të lëvizin të sigurt dhe të qetë në tokën e Tij, por ju mos e konsideroni këtë si shenjë se ata janë në rrugë të mirë, sepse Allahu i Lartësuar u jep afat të padrejtëve, me qëllim që ata të shtojnë më tepër gjynahet, derisa t'i rëmbejë me ndëshkim të ashpër, nga i cili nuk mund të shpëtojnë. I Lartësuar thotë: "I tillë është ndëshkimi i Zotit tënd, kur bie mbi popujt që bëjnë padrejtësi. Vërtet, ndëshkimi i Tij është i dhembshëm dhe i ashpër." [Hud 102]. Këtu bëhet fjalë për dy lloje padrejtësish: padrejtësitë në marrëdhëniet mes njeriut dhe Zotit dhe padrejtësitë e njerëzve mes njëri tjetrit.

- **Ata janë duke vrapuar me kokat lart, me sytë e tyre të hapur e të papulitur me zemrat e tyre të zbrazëta.** - Sytë e tyre nuk puliten, nga tmerri dhe frika e asaj që shikojnë. I sheh ata të nxitojnë drejt zërit, që i thërret ata për të dalë para Allahut, për të dhënë llogari, dhe ata kurrë nuk mund t'i shmangen apo të gjejnë vend ku të fshihen. Kokat e tyre janë të ngritura lart, sepse duart i kanë të prangosura dhe të lidhura pas qafës. Kraharorin e kanë të zbrazët, sepse zemra iu shkon në grykë, nga frika. Gjoksi i tyre mbushet me ankth, frikë, dëshpërim dhe tmerr.

Ajetet 44 - 46

44. Prandaj paralajmëroji njerëzit për Ditën kur do t'u vijë Dënimi dhe kur keqbërësit do të thonë: "O Zoti ynë! Na lër edhe për pak kohë që t'i përgjigjemi thirrjes Sate dhe t'i pasojmë të dërguarit!" Po, a nuk e kishit zakon të betoheshit më parë se nuk kishit për t'u larguar kurrë (nga kjo botë)?

45. Ju banuat në vendbanimet e atyre që shkatërruan vetveten dhe e mësuar qartë se si vepruam me ta. Ne ju sollëm shembuj të qartë.

46. Të fuqishme qenë, vërtet kurthet që përgatitën ata; por kurthet e tyre ishin në dorë të Allahut, edhe sikur të ishin të tilla që të shkulin malet.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur, Muhamedit ﷺ, dhe i thotë:

- **Prandaj paralajmëroji njerëzit për Ditën kur do t'u vijë Dënimi...** - Përshkruajua qartë ndëshkimin që i pret dhe paralajmëroji, që të largohen nga veprat e dënueshme. Le ta dinë se, kur të vijë tmerri i atij ndëshkimi, ata që kanë qenë të zhytur në padrejtësi, duke mohuar Zotin, Shpalljen, Profetin dhe duke bërë gjynahe, do të bërtasin të penduar për çfarë kanë vepruar dhe do të kërkojnë që të kthehen. Por këto lutje dhe përgjërime nuk kanë efekt, sepse tashmë ka kaluar koha e tyre.

- ... **dhe kur keqbërësit do të thonë: "O Zoti ynë! Na lër edhe për pak kohë që t'i përgjigjemi thirrjes Sate dhe t'i pasojmë të dërguarit!"** - Ata do të luten: "O Zoti ynë, na kthe në jetën e parë, se ne tashmë po shohim qartë. Na kthe në atë botë, që ne t'i përgjigjemi ftesës Tënde!" Dhe dihet se Allahu gjithmonë ka ftuar për në vendin e përjetshëm të paqes, për në Xhenetin e Tij. Ata do të luten gjithashtu: "Na kthe në dynja, që të pasojmë të dërguarit e Tu!" Por të gjitha këto ata i thonë thjesht për të shpëtuar nga ndëshkimi i dhembshëm, sepse, në fakt, ata janë mashtrues dhe kurrë nuk do ta mbanin këtë premtim, sikurse thotë Allahu i Lartësuar. Edhe nëse do të ktheheshin në dynja, ata do të zhyteshin përsëri në harame, prandaj Allahu i Lartësuar, duke i qortuar, u thotë atyre:

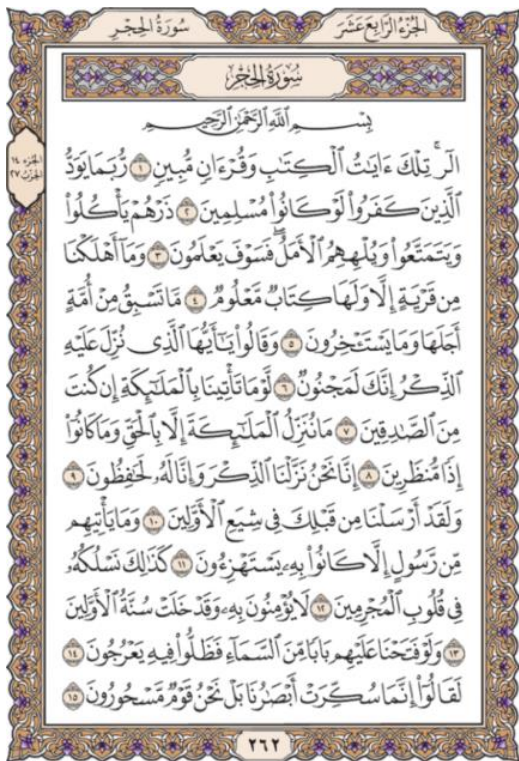
- **Po, a nuk e kishit zakon të betoheshit më parë se nuk kishit për t'u larguar kurrë (nga kjo botë)?** - Kuptimi: A nuk betoheshit ju se nuk do të largoheshit asnjëherë nga dynjaja për t'u ringjallur në ahiret? Tani doli në pah kotësia e betimeve

dhe pretendimet tuaja të gënjeshtërtë. Mosbesimi i ringjalljes dhe mosnënshtrimi ndaj Zotit nuk ishin për shkak të ndonjë mangësie dhe pamjaftueshmërie në argumentet e Zotit, pasi ato ishin shumë të qarta. Kësaj qartësie i shtohet edhe një fakt tjetër.

- **Ju banuat në vendbanimet e atyre që shkatërruan vetveten dhe e mësuar qartë se si vepruam me ta. Ne ju sollëm shembuj të qartë.** - Ju e kishit të qartë dhe e dinit mirë se çfarë bëri Zoti me ta dhe se si i ndëshkoi. Kur ata mohonin shpalljet dhe profetët, Zoti i ndëshkonte me shumë forma. Kjo duhet t'ju mjaftonte juve, që të pranoni dhe të pasonit të vërtetën. Përveç kësaj, Zoti solli shembuj të shumtë e të qartë, që ta kuptoni mirë e lehtësisht të vërtetën. Shembujt largonin çdo dyshim nga zemra e atij që kërkon të vërtetën. Megjithatë, juve asgjë nga këto nuk ju bëri dobi. Ju, thjesht kthyet shpinën, për të vazhduar në të kotën ku ishit zhytur. Kështu vazhduat, derisa ndodhi ajo që ndodhi dhe ju arritët këtë ditë ndëshkimi. Sot nuk vlen justifikimi juaj i kotë dhe i pabazë.

- **Të fuqishme qenë, vërtet kurthet që përgatitën ata; por kurthet e tyre ishin në dorë të Allahut,...** - Kundërshtuesit e profetëve thurnin kurthe dhe intriga kundër profetëve dhe pasuesve të tyre. Ata përpiqeshin me të gjitha mundësitë dhe aq sa Zoti i lejonte të bënin. Por çdo plan i thurur prej tyre nuk mund t'i fshihej Zotit të botëve, sepse Ai është i Gjithëditur dhe i Plotpushtetshëm për gjithçka. Asgjë nuk mund t'i shpëtojë e fshihet diturisë dhe pushtetit të Zotit, prandaj çdo kurth i këtyre të mjerëve u kthehet mbrapsht mbi kokat e tyre: "Por, dredhia për të keqen nuk godet askënd tjetër veç atyre që e kurdisën." [Fatir 43].

- ... **edhe sikur të ishin të tilla që të shkulin malet.** - Intrigat e mohuesve të Zotit, profetëve e të shpalljeve të Tij ishin shumë mëdha. Ato ishin, ashtu siç i përshkruan Zoti, të tilla që edhe malet mund t'i lëviznin nga vendi. Allahu thotë në një

sure tjetër. "...kurdisnin kurthe shumë të mëdha." [Nuh 22]. Askush, veç Zotit, nuk mund ta përkufizojë madhësinë e intrigave të tyre. Por Ai është Zoti i gjithçkaje, që e kthen atë intrigë kundër tyre. Në këtë kategori bëjnë pjesë të gjithë ata kundërshtues së rrugës së profetëve, të cilët përkrahin rrugën e të kotës dhe luftojnë me çdo mjet për të penguar dhe mbuluar të vërtetën e Zotit. Por le ta dinë se, lufta dhe planet e tyre nuk kanë për t'u sjellë asnjë dobi. Ata nuk mund ta dëmtojnë aspak Allahun, por dëmtojnë veç veten e tyre.

Ajetet 47 - 52

47. Kurrsesi mos mendo se Allahu nuk do ta mbante premtimin që u dha të dërguarve të Tij. Allahu është Ngadhënjimtar dhe ka ndëshkim të ashpër.

48. Një ditë Toka do të shndërrohet në tjetër Tokë, e po kështu edhe qiejt dhe të gjithë do të dalin para Allahut, të Vetmit Ngadhënjimtarit.

49. Dhe ti do t'i shohësh keqbërësit atë ditë të lidhur në pranga.

50. Rrobat e tyre janë prej katrani, kurse fytyrat e tyre do t'i mbulojë Zjarri.

51. Kështu Allahu ka për ta shpërblyer çdo shpirt për gjithçka që ka bërë. Vërtet, Allahu është i Shpejtë në llogari.

52. Ky është një mesazh për njerëzit, që ata të marrin këshillë dhe ta dinë mirë se Ai është i Vetmi i Adhuruar, dhe që të nxjerrin mësim ata që kuptojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kurrsesi mos mendo se Allahu nuk do ta mbante premtimin që u dha të dërguarve të Tij.** - Allahu i Lartësuar ka premtuar se do t'i shpëtojë e dhurojë fitore profetëve dhe pasuesve të denjë të tyre. Ai do t'u dhurojë atyre lumturi në këtë jetë dhe në tjetrën. Nga ana tjetër, Ai ka dhënë fjalën se do t'i shkatërrojë armiqtë e profetëve dhe të së vërtetës me dënim të rëndë në këtë jetë dhe në ahiret. Kështu, kurrë mos mendoni se Allahu do ta shkelë premtimin e Tij. Ai do të realizohet patjetër, sepse është fjala e vërtetë e Zotit, e sjellë përmes profetëve, besnikëve më të zgjedhur mes krijesave të Tij. Kjo është grada më e lartë e saktësisë dhe vërtetësisë së lajmit. Gjithashtu, kjo është në përputhje të plotë me urtësinë e Krijuesit dhe rregullat e krijimit të Tij. Kjo përputhet, po ashtu, edhe me logjikën e saktë dhe të shëndetshme, që e do drejtësinë. Allahut nuk mund t'i shpëtojë asgjë, sepse:

- **Allahu është Ngadhënjimtar dhe ka ndëshkim të ashpër....** - Nëse Allahu i Lartësuar dëshiron të ndëshkojë dikë, ai person kurrsesi nuk mund t'i shpëtojë dhe nuk mund t'i fshihet Allahut dhe dhënies së llogarisë në Ditën e Gjykimit.

- **Një ditë Toka do të shndërrohet në tjetër Tokë, e po kështu edhe qiejt** - Atë ditë, qiejt dhe toka do të ndryshohen. Këtu bëhet fjalë për ndryshim cilësor të tyre. Ditën e Gjykimit, toka do të sheshohet dhe hapet, ashtu siç bëhet me lëkurën e tharë, duke u zhdukur malet dhe çdo lloj relievi. Ajo do të kthehet, ashtu sikurse thotë Zoti: "Të pyesin ty për malet. Thuaj: "Zoti im do t'i shkulë ato dhe do t'i shpërndajë si

pluhur.”. Dhe vendin e tyre ta bëjë rrafsh e pa kurfarë bimësie. As ultësira e as lartësira nuk do të shohësh në vendin e tyre." [Ta Ha 105 - 107]. Ndërsa qielli do të bëhet, siç thotë Allahu i Lartësuar në një ajet tjetër: "Ditën, kur qielli të bëhet si plumb i shkrirë..." [Mearixh 8]. Kështu do të ndodhë, sepse atë ditë gjendja është e vështirë. Pastaj Allahu i Lartësuar do t'i palosë qiejt me të djathtën e Tij, sikurse thotë: "Atë Ditë, Ne e palosim qiellin, siç palosen fletët e një libri. Ashtu siç e filluam krijimin, ashtu e rikthejmë atë. Ky është premtimi Ynë dhe Ne do ta përmbushim atë." [Enbija 104].

- ... dhe të gjithë do të dalin para Allahut, të Vetmit Ngadhënjimtarit. - Krijesat do të dalin nga varret e tyre dhe do të grumbullohen të gjithë në "*Mahsher*", në vendin e tubimit. Askush nuk mund t'i fshihet Allahut të Madhëruar, as njerëzit dhe as veprat e tyre. Të gjithë do të zbulohen përpara Allahut, që është i Vetëm dhe Ngadhënjimtar mbi gjithçka. Allahu është i Vetëm dhe Absolut në madhësinë e Tij, në emrat dhe cilësitë e Tij, në veprat e Tij madhështore dhe në faktin se Ai është Sunduesi dhe Nënshtruesi i të gjitha botëve. Gjithçka është nën sundimin dhe mbretërimin e Allahut; Ai rregullon dhe administron të gjitha çështjet. Gjithçka lëviz apo qëndron në prehje veçse me lejen e Zotit.

- Dhe ti do t'i shohësh keqbërësit atë ditë të lidhur në pranga. - *El muxhrimin* janë ata që bëjnë krime, padrejtësi dhe gjynahe të shumta. Këtë kategori do ta shohësh atë ditë tek marrin ndëshkim të tmerrshëm. Çdo kriminel dhe i padrejtë do të lidhet me zinxhirë të zjarrtë dhe do të tërhiqet zvarrë drejt ndëshkimit. Ata do të jenë në gjendjen më poshtëruese, më të shëmtuar dhe më torturuese.

- Rrobat e tyre janë prej katrani, kurse fytyrat e tyre do t'i mbulojë Zjarri. - Rrobat e tyre do të jenë prej katrani, për shkak të zjarrit të ndezur dhe erës jashtëzakonisht të keqe të tyre. Fytyrat e

tyre do t'i mbulojë zjarri. Pjesa më e nderuar e trupit, fytyra, do të jetë e përfshirë nga zjarri, dhe po kështu do të ndizet i gjithë trupi i tyre. Kjo, sigurisht, nuk është padrejtësi nga Allahu i Lartësuar ndaj tyre, por është një shpagim i drejtë për gjithçka që kanë bërë me duart e tyre.

- Kështu Allahu ka për ta shpërblyer çdo shpirt për gjithçka që ka bërë. - Allahu i Lartësuar do t'u japë atë që meritojnë, për veprat e mira ose të këqija, me drejtësi dhe barazi. Drejtësia e Zotit nuk cenon asnjë.

- Vërtet, Allahu është i Shpejtë në llogari. - Një kuptim i këtij ajeti është se llogaria e Zotit do të vijë shumë shpejt. Ky kuptim është i ngjashëm me fjalën e Allahut të Lartësuar: "Gjithnjë e më shumë po u afrohet njerëzve Dita e Llogarisë, por ata nuk i kushtojnë vëmendje dhe i shmangen (*besimit të vërtetë*)." [Enbija 1]. Një kuptim tjetër është se Allahu i Lartësuar e ka llogarinë të shpejtë. Ai do t'i llogarisë të gjithë në një orë të vetme, ashtu sikurse i furnizon dhe rregullon çështjet e tyre në një orë ose ashtu sikurse përkujdeset për ata në një çast të vetëm. Kujdesi ndaj diçkaje nuk e pengon Allahun për t'u kujdesur ndaj diçkaje tjetër. Asgjë nuk del jashtë përkujdesit të Tij, dhe kjo nuk është aspak e vështirë për Të. Më pas, Allahu i Lartësuar, duke e lavdëruar Kur'anin, thotë:

- Ky është një mesazh për njerëzit, që ata të marrin këshillë... - Njëpërmjet Kur'anit, njerëzit pajisen me gjithçka që u nevojitet në udhëtimin e tyre drejt gradave më të larta, sepse ai përmban bazat e urtësisë dhe hollësitë e udhëzimit të Zotit. Në Kur'an përmbledhen të gjitha njohuritë për të cilat kanë nevojë krijesat. Përveç këtyre, Kur'ani shërben edhe si paralajmërues, sepse ai përmban kërcënime për t'u larguar nga të gjitha veprat e këqija dhe na tregon hollësisht për ndëshkimin e atyre që i kryejnë ato. Por mbi të gjitha, Kur'ani u shpall nga Zoti për t'u mësuar njerëzve një të vërtetë shumë të rëndësishme:

- ... dhe ta dinë mirë se Ai është i Vetmi i Adhuruar, - Në Kur'an, Allahu i Lartësuar

ka sjellë dhe ka shtjelluar argumente të qarta, që tregojnë njëshmërinë e Tij dhe faktin se Ai është i vetmi që meriton adhurimin e krijesave. Këto argumente janë aq të shumta, saqë e ndihmojnë njeriun të arrijë në gradën “*hakul jakin*”, domethënë të vërtetës së sigurt. Allahu i Lartësuar e shpalli këtë Kur'an që:

- ... **dhe që të nxjerrin mësim ata që kuptojnë.** - Domethënë, që të përfitojnë njerëzit që kanë logjikë të saktë dhe mendje të kthjellët. Këta përfitojnë nga ky libër çdo njohuri të dobishme, që mund të jetojnë sipas saj. Gjithashtu, ata mund të kuptojnë gjithçka që u bën dëm, që të mund t'i ruhen. Pikërisht me këtë dituri madhështore, sqaruese të gjithçkaje, dhe të jetuarit sipas saj, ata meritojnë të quhen të mençur. Nëpërmjet Kur'anit, atyre iu shtuan njohuritë, iu zhvillua arsyetimi, iu ndriçua mendja dhe fituan urtësinë. Kjo ndodh, sepse ata e shuajnë etjen e tyre për dituri me Kur'anin e pastër, i cili fton veçse në moralin më të lartë dhe në veprat më të mira. Kur'ani përmban argumentet më të forta dhe më të qarta, mbi të cilat mund të bazohet njeriu. Është një rregull i mrekullueshëm, që e udhëzon njeriun të ngrihet në gradat më të larta dhe ta shtojë dhe kultivojë më shumë diturinë, urtësinë dhe mprehtësinë e tij. Ky rregull ka një emër: ai quhet meditim i thellë në njohuritë e Kur'anit madhështor.

Falënderimi i takon Allahut, Zotit të botëve! Këtu përfundon tefsiri i sures Ibrahim el Halil (a.s).

**Surja 15: El hixhr (mekase) 99 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit**

Ajetet 1 – 5

1. Elif, Lam, Ra. Këto janë ajetet e Librit - këtij Kur'ani që qartëson gjithçka.

2. Ata që nuk besojnë do të donin të ishin muslimanë.

3. Le t'i gëzojnë (të mirat e kësaj bote) dhe të kënaqen! Le të defrehen me shpresa të kota, se më vonë do ta kuptojnë.

4. Ne kurrë nuk kemi shkatërruar ndonjë popull jashtë afatit të caktuar për ta.

5. Dhe asnjë popull nuk mund ta shpejtojë apo ta shtyjë për më vonë afatin e vet.

Shpjegimi i ajeteve

Duke treguar madhësitinë e Librit të Tij, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Elif, Lam, Ra. Këto janë ajetet e Librit - këtij Kur'ani që qartëson gjithçka.** - Ajetet e këtij libri janë shprehëset e kuptimeve më të bukura dhe qëllimeve më të larta, që duhet të synojnë krijesat. Kur'ani është i qartë dhe sqarues i çështjeve të rëndësishme, me fjalët e shprehjet më të bukura dhe argumentet më të kthjellëta për çdo çështje. Kaq duhet të mjaftojë që krijesat të nënshtrohen e të jetojnë sipas Kur'anit, të dorëzohen e të gjykojnë me ligjin e Tij. Ata duhet ta pranojnë këtë libër madhështor me kënaqësi dhe me zemër të gatshme për t'iu bindur gjithçkaje që thotë ai. Ndërsa ata që e refuzojnë këtë mirësi të pashembullt të Zotit, duke u treguar mosmirënjohës, ata janë të humbur dhe shpërfillin të vërtetën. Do të vijë dita që këta do të donin të ishin muslimanë, të dorëzuar e të nënshtrohen ndaj një Zoti të vetëm dhe pasues të shpalljeve të Tij, por do të jetë vonë.

- **Ata që nuk besojnë do të donin të ishin muslimanë.** - Kështu do të ndodhë në çastet e agonisë së vdekjes, kur të shfaqen shenjat e para të kalimit në ahiret. Në ato çaste e më pas, të gjithë mohuesit do të dëshironin të ishin muslimanë, por tashmë kjo është e pamundur për ta. Ndërsa në këtë jetë ata janë të vetëmashtruar, mendjemëdhenj e kryeneçë.

- **Le t'i gëzojnë (të mirat e kësaj bote) dhe të kënaqen! Le të defrehen me shpresa të kota,** - Askush nuk mund ta shpejtojë apo ta shtyjë për më vonë afatin e vet. Atëherë, lëri ata të kënaqen dhe të argëtohen me kënaqësitë e kësaj bote. Kështu ata do të gjejnë prehje dhe do të ushqejnë iluzione, të cilat do t'i pengojnë nga rruga e Zotit. Ata

jepen pas kësaj bote sikur nuk do të largohen kurrë prej saj dhe e harrojnë ahiretin.

- **...se më vonë do ta kuptojnë.** - Më vonë do ta mësojnë e do të binden se kjo mënyrë jetese është e gabuar dhe kënaqësitë, pas të cilave jepen, janë kotësi e largim nga qëllimi i vërtetë i kësaj jete. Veprat dhe planet e tyre në këtë botë do t'u shkojnë kot, madje do t'u sjellin veçse dëshpërim. Të mos mashtrohen këta të mjerë me afatizimin e Zotit për ta, se ky është rregulli dhe ligji i Tij për njerëzit. Ai thotë:

- **Ne kurrë nuk kemi shkatërruar ndonjë popull jashtë afatit të caktuar për ta.** - Çdo popull që e ka merituar ndëshkimin, Allahu e ka ndëshkuar veçse atëherë kur e ka patur të përcaktuar.

- **Dhe asnjë popull nuk mund ta shpejtojë apo ta shtyjë për më vonë afatin e vet.** - Për gjynahet dhe padrejtësitë do të jepet patjetër ndëshkimi i merituar, edhe sikur të vonohet ky ndëshkim.

Ajetet 6 – 9

6. Ata thonë: “O ti që po të shpallet Mesazhi! Ti je, vërtet i çmendur.”

7. Përse nuk na sjell melekë, nëse je i sinqertë?”

8. Por (thotë Zoti) Ne i dërgojmë melekët veçse kur duhet dhe atëherë, atyre (mosbesimtarëve) nuk u jepet më afat.

9. Ne e shpallëm Mesazhin (Kur'anin) dhe sigurisht, Ne do të jemi mbrojtës të tij.

Shpjegimi i ajeteve

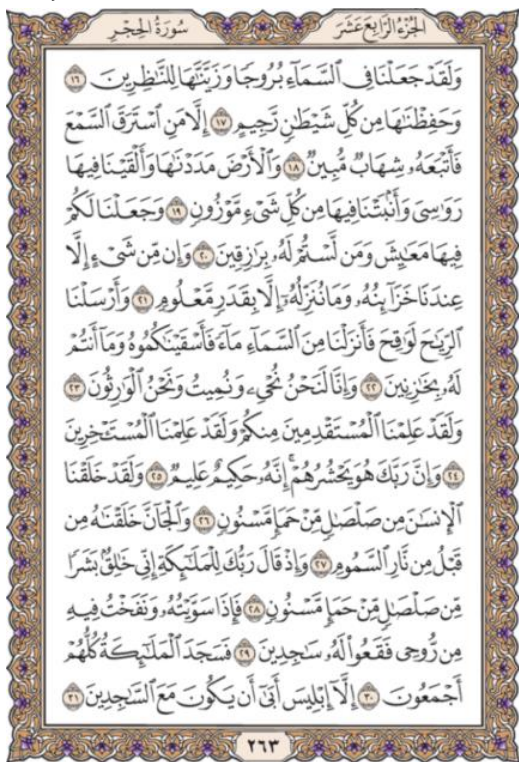
- **Ata thonë: “O ti që po të shpallet Mesazhi! Ti je, vërtet i çmendur.”** - Mohuesit e Shpalljes i drejtoheshin Muhamedit ﷺ, duke i thënë: “O Ti që pretendon se të është zbritur Shpallje nga Zoti, nëse mendon se ne do të të pasojmë, atëherë ti je vërtet i çmendur. E si mund të bëjmë diçka të tillë dhe të braktisim traditën e të parëve tanë, thjesht e vetëm sepse ti na thua diçka të tillë?!” Pastaj ata shtronin kërkesat e kushtet e tyre të kota:

- **Përse nuk na sjell melekë, nëse je i sinqertë?”** - Kuptimi: “Përse nuk na sjell melekë, që të dëshmojnë se Shpallja dhe ti

jeni të vërtetë? Nëse nuk na sjell melekë këtu, atëherë ti nuk thua të vërtetën”. Këto fjalë ishin treguese të padrejtësisë dhe injorancës më të madhe, që kishin zënë vend në zemrat e tyre. Ato ishin padrejtësi, sepse tregonin rebelim dhe kryeneçësi ndaj Zotit, duke kërkuar dhe përcaktuar shenjat dhe mrekullitë që Ai u dashka t'u sjellë robve. A thua se Ai nuk i zgjedh shenjat, mrekullitë dhe argumentet e përshtatshme dhe të mjaftueshme për mbështetjen e së vërtetës, që Ai solli përmes Profetit të Tij. Nga ana tjetër, ato fjalë tregojnë injorancë, sepse duket që nuk dinin të dallonin të mirën e të keqen, dëmin dhe dobinë për veten e tyre. Zbritja e melekëve nuk do të sillte mirësi për ta. Allahu i Lartësuar i zbret melekët veçse me të vërtetën e sigurt dhe, më pas, Ai nuk afatizon më asnjë pas mohimit të tyre dhe mosnënshtrimin për të punuar e jetuar sipas Shpalljes së Zotit. Ai thotë:

- **Por (thotë Zoti) Ne i dërgojmë melekët veçse kur duhet dhe atëherë, atyre (mosbesimtarëve) nuk u jepet më afat.**

- Nëse pas zbritjes së melekëve ata nuk besojnë, - dhe, në fakt, ata asnjëherë nuk kanë besuar, - ata nuk do të afatizohen më. Kështu, kërkesa e tyre për të tilla shenja e mrekulli është injorancë e thellë rreth dëmtimit të vetes së tyre. Në këtë mënyrë, ata veç po ia përshpejtojnë vetes shkatërrimin, por nuk e kuptojnë. Ata nuk arrijnë të kuptojnë një fakt shumë të rëndësishëm në këtë çështje: imani nuk është në dorën e tyre, por në dorë të Zotit, që thotë: "Edhe sikur t'u dërgonim melekët, t'i bënim të vdekurit t'u flisnin atyre dhe t'i tubonim të gjitha gjërat para tyre, ata përsëri nuk do të besonin, nëse Allahu nuk do të donte. Por shumica e tyre nuk e dinë (të vërtetën)." [En'am 111]. Nëse janë të sinqertë kur thonë se duan të besojnë, shenjat e mrekullitë e sjella e të përzgjedhura prej Zotit janë mëse të mjaftueshme. Kur'ani madhështor është mëse i mjaftueshëm për të gjetur dritën e Zotit.

- Ne e shpallëm Mesazhin (*Kur'anin*) dhe sigurisht, Ne do të jemi mbrojtës të tij. – Kur'ani quhet *Edh-Dhikru* (kujtimi), sepse është kujtues dhe këshillues i mirë për çdo çështje dhe shtjellues e sqarues i tyre në formën dhe me argumentet më të plota. Nëpërmjet Kur'anit këshillohet dhe nxjerr mësimë çdokush që e do diçka të tillë dhe e synon sinqerisht të vërtetën. Pastaj i Lartësuar i na jep një përgëzim të mrekullueshëm, se do ta ruajë të paprekshëm e të pandryshuar këtë burim drite dhe njohurish, duke thënë: "... Ne do të jemi mbrojtës të tij." Ai e ruan këtë Libër si në kohën e shpalljes së tij, ashtu edhe pas saj. Gjatë shpalljes, i Lartësuar i ruajti Kur'anin nga ndërhyrjet e çdo shejtani të mallkuar: "Ai është I Gjithëdituri për të fshehtën dhe fshehtësinë e Vet nuk ia zbulon askujt, Përveç ndonjë të dërguari, që Ai dëshiron. Atëherë, Ai vë roje para edhe prapa tij, për t'u bërë e qartë se ata i kanë kumtuar shpalljet e Zotit të tyre dhe se Ai di gjithçka rreth tyre. Ai e di sasinë e gjithçkaje që ekziston." [Xhin 26 – 28].

Ndërsa pas shpalljes, Zoti bëri që Kur'ani të ruhet i pacënueshëm, fillimisht në zemrën e Profetit, dhe pastaj në zemrat e besimtarëve të umetit të Tij. Allahu e ruan tekstin e këtij Libri nga ndryshimi, nga shtesat dhe pakësimet. Po kështu, Ai ruan edhe kuptimet dhe shpjegimet e këtij Libri nga tjetërsimi e devijimi. Nëse dikush përpiket që të shtrembërojë ose keqinterpretojë ndonjë pjesë të Kur'anit, Allahu i Lartësuar ka bërë dijetarë që qartësojnë të vërtetën për njerëzit. Kjo ruajtje e Shpalljes është ndër mirësitë më të mëdha të Zotit për besimtarët. Pjesë e saj është edhe ruajtja e bartësve dhe përhapësve të Shpalljes nga armiqtë. Allahu nuk i lejon armiqtë që t'i poshtërojnë dhe mposhtin ata.

Ajetet 10 - 15

10. Ne kemi çuar të dërguar edhe në popujt e mëhershëm.

11. Por, nuk ka ndodhur kurrë që atyre t'u ketë shkuar një i dërguar e ata të mos jenë tallur me të.

12. Kështu e fusim atë (mosbesimin) në zemrat e keqbërësve.

13. Ata nuk e besojnë (shpalljen) dhe ky është një ligji i pandryshueshëm që në popujt e hershëm (keqbërës).

14. Edhe sikur Ne t'u hapnim atyre një derë në qiell, që ata të ngjiteshin vazhdimisht lart,

15. Ata do të thoshin: "Neve na kanë qenë bllokuar sytë, madje kemi qenë të magjepsur."

Shpjegimi i ajeteve

- Ne kemi çuar të dërguar edhe në popujt e mëhershëm. - Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur, Muhamedit, për ta ngushëlluar rreth faktit që idhujtarët e rrefuzuan shpalljen e Tij dhe e njofton se kështu kanë vepruar edhe popujt e shkuar në shekujt e largët. Ai thotë:

- Por, nuk ka ndodhur kurrë që atyre t'u ketë shkuar një i dërguar e ata të mos jenë tallur me të. - Në të gjithë popujt e shkuar, Allahu i Madhëruar dërgoi profetë, por sa herë që profetët i ftonin në rrugën e drejtë, njerëzit talleshin.

- **Kështu e fusim atë** (*mosbesimin*) në zemrat e keqbërësve. - Ata thoshin: “Neve na kanë qenë bllokuar sytë, madje kemi qenë të magjepsur.”. Kështu, Allahu i Lartësuar bënte që zemrat e tyre të mos e praninin të vërtetën. Kjo ndodhte sepse ata ishin *muxhrimin*, domethënë, të padrejtë, mashtrues e trillues kotësirash, ndërsa zemrat i kishin të mbushura me mohimin e të vërtetës. Si pasojë, u erdhi ndëshkim i drejtë nga i Gjithëdituri dhe i Urti. Kështu vepron Allahu i Lartësuar me të gjithë ata që bëjnë vepra të ngjashme, të shkuarit dhe të sotmit, nëse zemrat i kanë të mbushura me mohimin e profetëve dhe shpalljeve dhe bëjnë të njëjtat vepra.

- **Ata nuk e besojnë** (*shpalljen*) dhe ky është një ligj i pandryshueshëm që në popujt e hershëm (*keqbërës*). - Ky është rregulli i Zotit me të gjithë popujt, që nga fillimi: Ai ka për t’i ndëshkuar dhe shkatërruar ata që nuk besojnë shpalljet dhe profetët e Tij.

- **Edhe sikur Ne t’u hapnim atyre një derë në qiell, që ata të ngjiteshin vazhdimisht lart,...** - Edhe sikur atyre t’u sillëshin të gjitha mrekullitë, ata nuk do të besonin, por do të tregoheshin kryeneçë dhe mospërfillës.

- **Ata do të thoshin: “Neve na kanë qenë bllokuar sytë, ...”** - Edhe sikur t’u hapnin një portë në qiell dhe ata të ngjiteshin dhe ta shihnin vetë, me sytë e tyre, prapë nuk do të besonin dhe, me padrejtësinë dhe inatin që i karakterizon, duke e mohuar këtë shenjë, do të thoshin:

- **“...madje kemi qenë të magjepsur.”.** - Jemi të dehur, po na bëjnë sytë. Ngaqë është diçka që nuk e kemi parë kurrë më herët, mund të jemi magjepsur. Ky nuk është realitet, por është një magji, që ka kapur sytë tanë. Kështu, të tillë njerëz kanë arritur një gjendje të tillë që do të mohonin edhe atë që e shohin me sytë e tyre, prandaj nuk ka shpresë për udhëzimin e tyre.

Ajetet 16 – 18

16. Ne kemi krijuar rrugë yjesh në qiell dhe e kemi zbukuruar, për ata që e shikojnë me vëmendje.

17. Ne e kemi ruajtur atë (*qiellin*) prej çdo shejtani të mallkuar,

18. Por kushdo që i kap veshi diçka vjedhurazi, edhe atë e kapin shkëndijat e zjarrta.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar, duke na qartësuar se Ai ka pushtetin absolut dhe mëshirë të madhe për krijesat e Tij, thotë:

- **Ne kemi krijuar rrugë yjesh në qiell dhe e kemi zbukuruar, për ata që e shikojnë me vëmendje.** - Allahu i Madhëruar i ka bërë yjet që të shërbejnë si shenja orientuese, gjatë errësirës në tokë dhe në det. Përveç kësaj, Allahu i Lartësuar e ka zbukuruar qiellin me yje duke i dhënë nje pamje te mahnitshme. Qielli pa yje nuk do ta kishte kurrë atë pamje të mrekullueshme, që i bën kundruesit e saj të meditojnë thellë, duke argumentuar në këtë mënyrë madhështinë, diturinë dhe urtësinë e Atij që e ka krijuar.

- **Ne e kemi ruajtur atë** (*qiellin*) prej çdo shejtani të mallkuar - Sa herë që ata përpiqen të dëgjojnë diçka në qiell, ndiqen nga shkëndija të zjarrta, dhe kështu qielli mbetet i ruajtur e i zbukuruar me yje, që shërbejnë edhe si orientim. Qielli është i ruajtur në atë mënyrë që lajmet që zbresin prej tij të mos dëgjoen nga shejtanët e mallkuar.

- **Por kushdo që i kap veshi diçka vjedhurazi, edhe atë e kapin shkëndijat e zjarrta.** - Ky është një përjashtim. Kështu, mund të ndodhë që ndonjë shejtan të përgjojë diçka, por atij i vihet pas një shkëndijë e zjarrtë për ta vrasë. Mund të ndodhë që shkëndija ta arrijë dhe ta vrasë atë shejtan, që dëgjon ndonjë lajm të qiellit, pa arritur që ai t’ua përcjellë lajmin mbështetësve të tij xhindë. Por mund të ndodhë që, para se të goditet, ai të arrijë t’ua japë lajmin mbështetësve të tij, të cilët e përziejnë atë me njëqind gënjeshtër. Kështu, magjistarët ose fallxhorët i

argumentojnë mashtrimet e tyre, duke i përzier me këtë lajm të dëgjuar prej qiellit.⁶⁸

Ajetet 19 – 22

19. Ne e kemi shtruar tokën dhe kemi vendosur male të forta e të palëvizëshme në të dhe kemi bërë që të prodhohen në të të gjitha llojet e gjërave në masën e duhur.

20. Në të, Ne krijuam mjetet e jetesës për ju dhe për ata për furnizimin e të cilëve nuk jeni përgjegjës.

21. Nuk ka asgjë që të mos e ketë burimin e pashtershëm te Ne. Ne japim veçse me masë të caktuar.

22. Ne i lëshojmë erërat mbarështuese, ndërsa nga qielli lëshojmë shi, nga i cili pini e nuk mund t'i ruani burimet e tij.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne e kemi shtruar tokën...** - Tokën e shtruar dhe e zgjeruar, që njerëzit dhe kafshët të jetojnë në të dhe të përfitojnë nga të mirat e saj.

- **...dhe kemi vendosur male të forta e të palëvizëshme në të.** - Janë vendosur shtylla, pra, male të mëdha, që - me lejen e Allahut të Lartësuar - e ruajnë dhe e bëjnë tokën të qëndrueshme.

- **dhe kemi bërë që të prodhohen në të të gjitha llojet e gjërave në masën e duhur.** - Allahu i Lartësuar ka bërë që të mbijnë në tokë bimë e pemë të larmishme, që janë të domosdoshme për jetën, si hurma, hardhi, drithëra etj.

- **Në të, Ne krijuam mjetet e jetesës për ju dhe për ata, për furnizimin e të cilëve nuk jeni përgjegjës.** - Allahu i Madhëruar ka vendosur në tokë gjithçka që ndihmon jetesën e njeriut. Ai i mësoi njeriut se si të kujdeset për bujqësinë, blegtorinë dhe çdo aftësi tjetër. Përveç kësaj, Allahu i Lartësuar thotë: "...dhe për ata për furnizimin e të cilëve nuk jeni përgjegjës." Allahu i Lartësuar ju begatoi duke ju vënë në shërbimin tuaj shumë njerëz, kafshë dhe mjete, për t'i përdorur dhe për t'i arritur mirësitë që synoni, dhe nuk jeni ju që i furnizoni ata, por është Allahu. Ai jua vuri

ata në shërbimin tuaj dhe po Ai i furnizon ata.

- **Nuk ka asgjë që të mos e ketë burimin e pashtershëm te Ne. Ne japim veçse me masë të caktuar.** - Allahu i Lartësuar është burimi i të gjitha furnizimeve dhe i çdo lloj përkujdesi në gjithësi. Depot e të gjitha mirësive janë në dorën e Allahut, që Ai i jep kujt të dojë dhe privon kë të dojë, sipas urtësisë dhe mëshirës së Tij të gjerë. Çdo gjë, duke filluar nga pika e shiut dhe gjithçka tjetër, i Urti dhe i Gjithëmëshirshmi e zbret dhe e përcakton me masë të qartë dhe të ditur. Më pas, nuk shtohet dhe nuk pakësohet asgjë nga përcaktimi i urtë i Zotit.

- **Ne i lëshojmë erërat mbarështuese, ndërsa nga qielli lëshojmë shi, nga i cili pini e nuk mund t'i ruani burimet e tij.** - Allahu i Lartësuar i nënshtroi erërat e mëshirës, të cilat i ngarkojnë retë me ujë. Nga ky ngarkim, vjen uji, - me lejen e Allahut - dhe kështu furnizohet njerëzia, kafshët dhe tokat e tyre. Ky ujë depozitohet në tokë, për të përmbushur nevojat e krijesave. E gjitha kjo ndodh me pushtetin dhe mëshirën e pakufishme të Allahut. Vërej me kujdes! Allahu i Lartësuar thotë: "ndërsa nga qielli lëshojmë shi, nga i cili pini e nuk mund t'i ruani burimet e tij.". Kështu, ju nuk mund ta depozitoni dhe ruani të gjithë ujin që bie prej qiellit, por është Allahu që e depoziton, dhe pastaj jua nxjerr sërish, përmes burimeve të shumta, si mëshirë e bamirësi për ju.

Ajetet 23 - 25

23. Ne japim jetë e vdekje dhe Ne jemi trashëguesit.

24. Nuk ka dyshim se Ne dimë për ata që ishin para jush dhe për ata që vijnë më pas.

25. Zoti yt është Ai që do t'i mbledhë të gjithë ata. Ai është, vërtet i Urtë dhe i Ditur.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne japim jetë e vdekje...** - Allahu i Lartësuar është i vetmi dhe i pashoq në fuqinë për të sjellë në jetë krijesat dhe për

t'ua marrë jetën, sipas ligjit që Ai vetë e ka caktuar.

- ...dhe Ne jemi trashëguesit. - Kjo ngjan me ajetin tjetër kuranor: “Nuk ka dyshim se Ne e trashëgojmë tokën dhe gjithçka në të, dhe te Ne është e ardhmja e tyre.” [Merjem 40]. Kjo nuk është aspak e vështirë për Zotin.

- Nuk ka dyshim se Ne dimë për ata që ishin para jush dhe për ata që vijnë më pas. - Zoti di për krijesat e para dhe për ato të fundit. Ai di se si i ha toka ata pasi vdesin dhe si shpërbëhen. Askush nuk mund ta pengojë Zotin që, ato krijesa të tretura e të humbura në tokë, t'i kthejë përsëri, me një krijim i ri, dhe t'i grumbullojë para Tij për të dhënë llogari.

- Zoti yt është Ai që do t'i mbledhë të gjithë ata. Ai është, vërtet i Urtë dhe i Ditur. - Allahu i Madhëruar është i Urtë, që e vendos çdo gjë në vendin dhe nivelin që i takon. Të gjithë do t'i shpërblejë sipas veprave që kanë bërë: nëse kanë bërë mirë, e mira do t'i gjejë gjithmonë, e nëse kanë bërë keq, e keqja do t'i gjejë. Zoti është i Ditur, prandaj asnjë vepër e robve nuk mund t'i fshihet Atij.

Ajetet 26 - 44

26. Ne e krijuam njeriun nga një baltë e ndenjtur për një kohë të gjatë,

27. ndërsa xhindët i krijuam më parë nga flaka e një zjarri shumë të fortë (e pa tym).

28. Zoti yt u tha melekëve: “Unë po krijoj njeriun nga një baltë e ndenjtur për një kohë të gjatë.

29. Kur t'i kem dhënë formë dhe t'i fryj shpirt prej Meje, atëherë ju do t'i përkuleni atij në sexhde.”

30. Kështu, të gjithë melekët së bashku u përkulën në sexhde,

31. Përveç Iblisit, që refuzoi të ishte me ata që u përkulën.

32. Ai (Allahu) i tha: “O Iblis! Cila është arsyeja që ti nuk je me ata që bënë sexhde?”

33. Ai (iblisi) u përgjigj: “Nuk më takon mua t'i bëj sexhde një njeriu, që e krijoje

nga balta e ndenjtur për një kohë të gjatë.”

34. Ai (Allahu) i tha: “Atëherë dil prej aty, sepse ti je i mallkuar!

35. Dhe mallkimi kundër teje do të jetë deri në Ditën e Gjykimit.”

36. Ai (iblisi) tha: “Zoti im, më jep afat deri ditën kur ata të ringjallen!”

37. Ai (Allahu) tha: “Po, ke afat,

38. deri kur të vijë dita e caktuar.”

39. Ai (iblisi) tha: “O Zoti im! Për shkak se më çove në humbje, unë do t'ua zbukuroj ligësinë atyre sa të jenë në tokë dhe do t'i largoj të gjithë nga rruga e drejtë.

40. Përveç robve të Tu të sinqertë.

41. Ai (Allahu) tha: “Kjo (rruga e të sinqertëve) është rruga Ime e drejtë.

42. Mbi robërit e Mi ti nuk ke aspak fuqi, përveç mbi të humburit, që vijnë pas teje.”

43. Dhe nuk ka dyshim se Xhehenemi është vendi i premtuar për të gjithë ata.

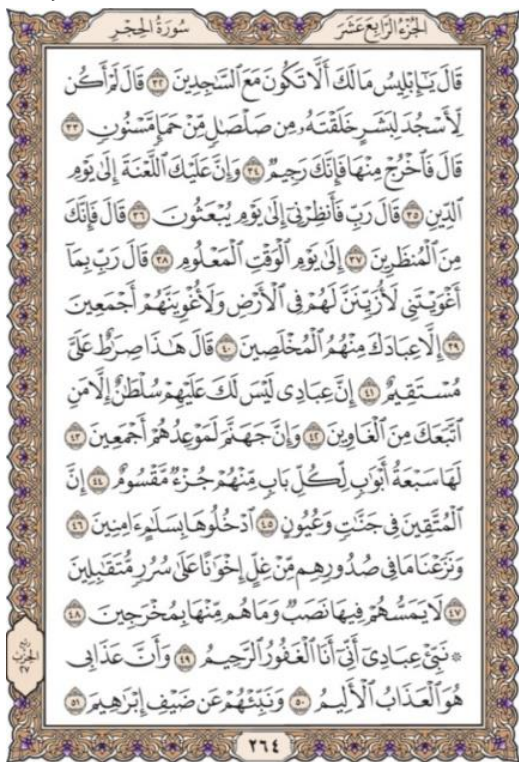
44. Ai ka shtatë dyer dhe çdonjëra prej tyre ka shtegun e caktuar (për gjynahqarët).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na kujton mirësitë e mëdha që i bëri atit tonë, Ademit (a.s), dhe ndodhinë me Iblisin. Përmes kësaj historie, Ai na këshillon dhe na paralajmëron që të jemi të kujdesshëm e të ruhem i nga sherri dhe sprova që vjen prej Iblisit të mallkuar. Kështu, Allahu i Madhëruar thotë:

- Ne e krijuam njeriun nga një baltë e ndenjtur për një kohë të gjatë, ... - Ai e krijoj Ademin (a.s) prej asaj balte që është lënë për një kohë të gjatë të thahet, aq sa ka marrë erë. Kjo krijesë prej balte u tha, aq sa nxirrte zë si një qeramikë e tharë. Ky është kuptimi i “*el hameul mesnun*”.

- ndërsa xhindët i krijuam më parë nga flaka e një zjarri shumë të fortë (e pa tym). - Zoti i krijoj xhindët, domethënë edhe Iblisin, përpara se të krijonte njeriun. Ata u krijuan nga zjarri me nxehtësi shumë të lartë. Kur Allahu i Madhëruar do të krijonte Ademin (a.s), u tha melekëve:

- **Zoti yt u tha melekëve: “Unë po krijoj njeriun nga një baltë e ndenjur për një kohë të gjatë.”** Kur t’i kem dhënë formë dhe t’i fryj shpirt prej Meje, atëherë ju do t’i përkuleni atij në sexhde.”.. - Pasi të kem krijuar trupin e tij dhe t’i kem fryrë shpirtin, do t’i përkuleni atij në sexhde. Mekekët e zbatuan menjëherë urdhrin e Zotit të tyre:

- **Kështu, të gjithë melekët së bashku u përkulën në sexhde,...** - Allahu i Madhëruar e përforcon këtë informacion me dy elementë gjuhësorë: "të gjithë" dhe "së bashku", për të treguar se asnjë melek nuk kundërshtoi. Me këtë veprim, ata treguan respekt për urdhrin e Zotit të tyre dhe nderim për Ademin (a.s), i cili kishte një dituri, që ata nuk e kishin.

- ... **Përveç Iblisit, që refuzoi të ishte me ata që u përkulën.** - Kjo ishte hera e parë që Iblisi shfaqti urrejtje dhe armiqësi ndaj Ademit dhe pasardhësve të tij. Allahu i Madhëruar i tha Iblisit të mallkuar:

- **“Ai (Allahu) i tha: “O Iblis! Cila është arsyeja që ti nuk je me ata që bënë**

sexhde?” Ai (iblisi) u përgjigj: **“Nuk më takon mua t’i bëj sexhde një njeriu, që e krijove nga balta e ndenjur për një kohë të gjatë.”.** - Iblisi tregoi mendjemadhësi e rebelim ndaj urdhrin të Zotit dhe armiqësi kundër Ademit dhe pasardhësve të tij. Ai tregoi vetëpëlqim për llojin e tij, duke pretenduar se ishte më i mirë se Ademi. Por Allahu i Madhëruar, duke e ndëshkuar për refuzimin e tij, tha:

- **Ai (Allahu) i tha: “Atëherë dil prej aty, sepse ti je i mallkuar!** - Qofsh i dëbuar dhe i larguar nga çdo e mirë!

- **Dhe mallkimi kundër teje do të jetë deri në Ditën e Gjykimit.”.** - Qortimi e poshtërimi do të rëndojnë gjithmonë mbi ty. Do të jesh gjithmonë i larguar dhe i dëbuar nga mëshira e Zotit. Ky ajat dhe të tjerë të ngjashëm dëshmojnë se Iblisi i mallkuar do të vazhdojë të refuzojë besimin në Zot dhe do të jetë i dëbuar nga e mira.

- **Ai (iblisi) tha: “Zoti im, më jep afat deri ditën kur ata të ringjallen!”** - Shejtani i kërkoi Zotit që t’i jepte afat deri në Ditën e Ringjalljes dhe Zoti i tha:

- **Ai (Allahu) tha: “Po, ke afat, deri kur të vijë dita e caktuar.”.** - Plotësimi i kësaj kërkese nuk u bë për të nderuar Iblisin, por si sprovë për atë dhe për njerëzit, në mënyrë që të dalin në pah të sinqertët, që i binden Zotit e jo armikut të tij, nga ata që nuk janë të tillë. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar na këshillon dhe paralajmëron që të jemi të kujdesshëm dhe na i sqaron porosinë e Tij për ne.

- **Ai (iblisi) tha: “O Zoti im! Për shkak se më çove në humbje, unë do t’ua zbukuroj ligësinë atyre sa të jenë në tokë dhe do t’i largoj të gjithë nga rruga e drejtë.** - Unë do t’ua zbukuroj në sytë dhe zemrat e tyre këtë botë, duke i bërë që t’i japin përparësi asaj mbi ahiretin. Kështu, ata do të nënshtrihen dhe do të pëlqejnë poshtërsinë. Në këtë mënyrë, do të jetë shumë e thjeshtë që: t’i largoj të gjithë nga rruga e drejtë. Do t’i pengoj dhe devijoj ata nga rruga e drejtë.

- **Përveç robve të Tu të sinqertë.** - Unë nuk do të kem asnjë lloj fuqie ndaj kësaj

kategorie. Këta janë ata që Ti i ke zgjedhur dhe dalluar ndër të tjerë, për t'i pastruar e shpëtuar. Këta i ke pajisur me iman të pastër dhe zemrat e tyre mbështeten vetëm tek Ti. I Madhëruari thotë:

- **Ai** (*Allahu*) **tha:** **“Kjo (rruga e të sinqertëve) është rruga Ime e drejtë.** - Kjo është rruga e drejtë, që të sjell tek Unë dhe në vendin e begatisë Sime. Singëriteti ndaj Zotit në adhurim e në mbështetjen e plotë ndaj Tij është çelësi për arritjen e çdo të mire dhe shpëtimin nga çdo e keqe, në këtë botë dhe në tjetrën.

- **Mbi robërit e Mi ti nuk ke aspak fuqi, përveç mbi të humburit, që vijnë pas teje.**” - Ndaj atyre që i binden Zotit, shejtani nuk ka asnjë lloj fuqie për t'i devijuar dhe për t'i humbur. Duke qenë se ata adhurojnë Zotin e tyre dhe zbatojnë ligjin e Tij, i Madhëruari i ndihmon ata kundër shejtanit të mallkuar dhe i ruan prej sherrit të tij. Shejtani ka fuqi vetëm mbi një kategori njerëzish, për të cilët Zoti thotë: "...përveç mbi të humburit, që vijnë pas teje." Këta e zgjedhin me dëshirë shejtanin si mikun e tyre dhe i binden atij, në vend që t'i binden të Gjithëmëshirshmit. Ata janë të humbur (*gauin*). I humburi (*el gaui*) është i kundërti i të udhëzuarit (*el rashid*). Ata të mjerë e njohin të vërtetën dhe e braktisin atë. Kurse ‘*ed-dalu*’ është ai që e shpërfill të vërtetën, duke mos pasur dijeni dhe as njohuri për të.

- **Dhe nuk ka dyshim se Xhehenemi është vendi i premtuar për të gjithë ata.** - Ky është vendi i premtuar për Iblisin dhe ushtrinë e tij. Në përshkrimin e këtij vendi të tmerrshëm, i Lartësuar thotë:

- **Ai ka shtatë dyer dhe çdonjëra prej tyre ka shtegun e caktuar (për gjynahqarët).** - Portat e Xhehenemit qëndrojnë njëra poshtë tjetrës dhe për çdo portë janë caktuar pasuesit e Iblisit që do të futen aty, në varësi të veprave të tyre. Allahu i Lartësuar thotë: "... çdonjëra prej tyre ka shtegun e caktuar (për gjynahqarët)."

Ajetet 45 – 48

45. Ndërsa të devotshmit do të jenë në kopshte, mes burimeve.

46. (Përshëndetja për ta do të jetë:) **“Hyni në to, të shpëtuar e të siguruar!”**

47. Dhe Ne do të heqim prej zemrave të tyre çdo ndjenjë urrejtjeje e ata do të jenë si vëllezër në shtretër dhe përballë njëri-tjetrit.

48. Asnjë lodhje nuk do t'i kapë ata dhe nuk do t'u thuhet kurrë të largohen prej andej.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përshkroi se çfarë ndëshkimi të ashpër ka përgatitur për pasuesit e Iblisit, Allahu i Lartësuar përshkruan se çfarë mirësish ka përgatitur për adhuruesit e Tij të dashur:

- **Ndërsa të devotshmit do të jenë në kopshte, mes burimeve.** - Ata nuk do të lodhen dhe nuk do të nxirren kurrë prej tij. Ata janë të devotshmit, të cilët ruhen dhe nuk i binden shejtanit të mallkuar për të bërë gjynahe. Ata do të jenë në kopshte dhe mes burimeve. Këto kopshte janë zbukuruar me të gjitha llojet e pemëve dhe të bimësisë, me fruta të këndshme, të cilat i gjen në çdo kohë dhe pandërprerë. Në çastet e bukura kur të hynë në Xhenet, atyre do t'u thuhet:

- **“(Atyre do t'u thuhet:)** **“Hyni në to, të shpëtuar e të siguruar!”**” - Aty jeni të shpëtuar nga vdekja, nga gjumi, nga lodhja, nga frika dhe nga shqetësimet. Aty nuk keni për t'u frikësuar se mos ju pakësohen mirësitë. Nuk keni për t'u provuar me sëmundje, dëshpërimë dhe me asnjë lloj pakënaqësie dhe shqetësimi.

- **Dhe Ne do të heqim prej zemrave të tyre çdo ndjenjë urrejtjeje e ata do të jenë si vëllezër në shtretër dhe përballë njëri-tjetrit.** - Zemrat tuaja do të jenë të pastra dhe të qeta nga zilia, urrejtja dhe armiqësia. Ato do të jenë të kulluara e brenda tyre do të ketë vetëm dashuri. Allahu i Lartësuar thotë: "... e ata do të jenë si vëllezër në shtretër dhe përballë njëri-tjetrit." Kjo tregon se banorët e Xhenetit mblidhen dhe vizitojnë njëri tjetrin. Ata do të kenë edukatë dhe etikë e lartë në sjelljen

dhe raportet mes tyre. Ata do të qëndrojnë përballë njëri tjetrit, dhe jo me kurriz dhe të pavëmendshëm. Ata do të rrinë të mbështetur dhe të kënaqur, në shtretër të zbukuruar me shtroje të mëndafshta, të stolitur me diamantë dhe gurë të tjerë të çmuar.

- Asnjë lodhje nuk do t'i kapë ata dhe nuk do t'u thuhet kurrë të largohen prej andej. - Tek ata nuk do të vërehet asnjë shenjë lodhjeje dhe shqetësimi, as trupor dhe as shpirtëror. Allahu i Lartësuar i ka krijuar tashmë me një jetë të plotë, pa asnjë lloj mangësie, madje: "... nuk do t'u thuhet kurrë të largohen prej andej. Ata do të jenë gjithmonë mes këtyre mirësive.

Ajetet 49 - 50

49. Thuaju robve të Mi se vërtet, Unë jam Falësi i Madh e Mëshirëplotë.

50. Por edhe dënimi Im është Dënim i dhembshëm.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar foli për Xhenetin dhe Zjarrin, të cilët janë krijim i Tij dhe që duhet të nxisin njerëzit për punë të mira dhe që të kenë frikë nga veprat e këqija. Edhe në ajetin vijues, Allahu i Madhëruar përmend disa cilësi të Tij, duke dashur të nxisë shpresën dhe frikën tek ata:

- Thuaju robve të Mi se vërtet, Unë jam Falësi i Madh e Mëshirëplotë. - Përcill te robërit e Mi lajmin e sigurt, të mbështetur me argumente të shumta, se Unë jam Falës i Madh dhe Mëshirëplotë. Nëse ata mësojnë për mëshirën dhe faljen Time, do të gjallërohen dhe forcohen për të kryer çdo punë që i sjell ata pranë mëshirës Sime. Nga ana tjetër, ata do të largohen nga të gjitha gjynahet dhe poshtërsitë dhe do të pendohen sinqerisht për to, duke shpresuar që t'i përfshijë falja Ime. Por, për të mos u mashtruar dhe për të mos i bërë të shpresojnë aq shumë, sa të harrojnë ndëshkimin e Allahut, njoftoji ata gjithashtu, se edhe ndëshkimi Im është shumë i dhembshëm.

- Por edhe dënimi Im është Dënim i dhembshëm. - Nuk ka ndëshkim që të mund të krahasohet me ndëshkimin e Allahut. Askush nuk mund ta përshkruajë dhe përkufizojë atë ndëshkim. I kërkojmë mbrojtje dhe strehim Zotit që të na ruajë nga ndëshkimi i Tij. Nëse ata e mësojnë se: "Atë Ditë, askush nuk mund të dënojë si Ai e askush nuk mund të lidhë me pranga si Ai." [Fexhër 25, 26], atëherë do të tregohen gjithmonë të kujdesshëm dhe do të largohen nga çdo shkak i ndëshkimit të tyre. Kështu, zemra e tyre duhet të sillet gjithnjë mes frikës dhe shpresës, duke kujtuar si shpërblimet, ashtu edhe kërcënimet. Sa herë që zemra mediton për mëshirën e Zotit, faljen e Tij të gjerë, bujarinë dhe përkujdesin e Tij të pashembullt, do të lindë nxitja për punë të mira dhe qetësia, që vjen nga shpresa për faljen e gjynaheve. Por nga ana tjetër, nëse vështron gjynahet dhe mangësitë e shumta në plotësimin e përgjegjësive dhe detyrimeve ndaj Zotit dhe në të gjitha aspektet e jetës, do të lindë ndjenja e frikës nga ndëshkimi e Zotit, prandaj dhe do të nxitohet që të largohet prej tyre.

Ajetet 51 – 56

51. Thuaju edhe për mysafirët e Ibrahimit.

52. Ata hynë tek ai dhe thanë: "Selamen!" Ai tha: "Po na trembni kështu."

53. Ata i thanë: "Mos u tremb, sepse ne kemi ardhur të të japim lajmin e mirë për një djalë të ditur!"

54. Ai tha: "Po më jepni këtë sihariq, kur unë jam tashmë në moshë të shtyrë?! Atëherë, ç'është ky përgëzim kështu?!"

55. Ata thanë: "Ne po të përgëzojmë për diçka që është e sigurt. Prandaj ti mos u trego i pashpresë!"

56. Ai tha: "Askush nuk e humb shpresën në mëshirën e Zotit të vet, përveç atyre që janë të humbur".

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i drejtohet Profetit të Tij të dashur, Muhamedit ﷺ, e i thotë:

- **Thuaju edhe për mysafirët e Ibrahimit.**

- Tregoju atyre një histori të çuditshme e plot mësim. Historitë e të gjithë profetëve janë të dobishme, por në mënyrë të veçantë historia e Ibrahimit (a.s), që ishte *Halilur-Rahman*, i dashuri më i afërt i të Gjithëmëshirshmit. Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar që të pasojmë fenë e atij profeti madhështor. Miqtë që e vizituan Ibrahimin ishin dy melekë, të cilët Zoti i nderoi duke i bërë vizitorë në shtëpinë e Ibrahimit (a.s).

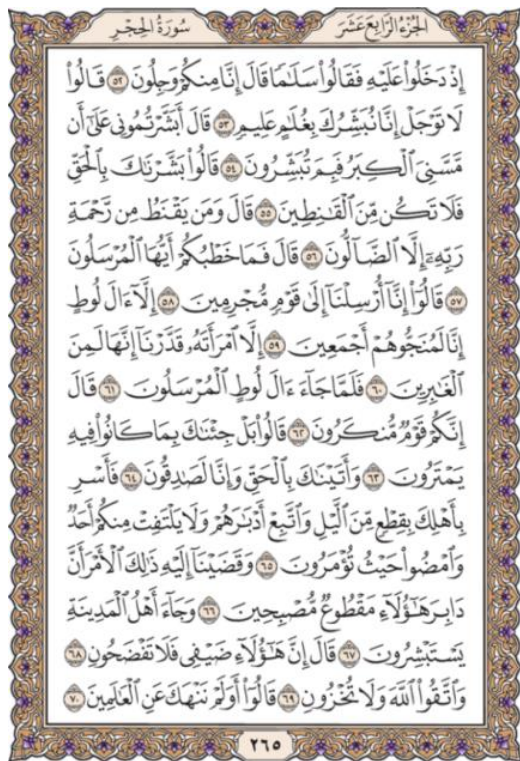
- **Ata hynë tek ai dhe thanë: “Selamen!”**

Ai tha: “Po na trembni kështu.” - Kur hynë në shtëpinë e profetit Ibrahim, melekët e përshëndetën me selam. Ibrahim, duke menduar se ata ishin thjesht udhëtarë e mysafirë, nxitoi t’u piqte një viç të majmë, për t’i nderuar. Megjithatë, kur pa që ata nuk e prekën ushqimin, profeti Ibrahim u tremb disi nga kjo sjellje, prandaj tha: “Po na trembni kështu.” Por ata i thanë:

- **“Ata i thanë: “Mos u tremb, sepse ne kemi ardhur të të japim lajmin e mirë për një djalë të ditur!”** - Melekët e përgëzuan për lindjen e Is’hakut (a.s). Së pari, sihariqi ishte se i linduri do të ishte djalë dhe, së dyti, ky djalë do të ishte shumë i ditur. Ndërsa në një ajet tjetër thuhet: "Ne e gëzuan atë me Is’hakun, pejgamber dhe prej të mirëve." [Safat 112]. Duke u çuditur nga ky sihariq, Ibrahim (a.s.) tha:

- **“Ai tha: “Po më jepni këtë sihariq, kur unë jam tashmë në moshë të shtyrë?! Atëherë, ç’është ky përgëzim kështu?! - Si më përgëzoni me fëmijë, kur unë jam plak dhe në këtë moshë nuk ka më shpresë për fëmijë?! Duke qenë se shkaqet normale për t’u bërë me fëmijë janë tashmë të pamundura, është e çuditshme kjo që më thoni ju. Por melekët thanë:**

- **“Ata thanë: “Ne po të përgëzojmë për diçka që është e sigurt. Prandaj ti mos u trego i pashpresë!”** - Ne po të themi diçka që është absolutisht e sigurt, sepse Allahu i Madhëruar ka pushtet për gjithçka. Në mënyrë të veçantë mbi ju, o familje e zgjedhur, ka zbritur mëshira dhe begatia e Zotit. Për këtë arsye, mos u çudisni aspak

me mirësinë e bujarinë e Zotit mbi ju dhe mos u bëni të pashpresë. Mos u bëni nga ata që u duket larg e mira dhe arritja e saj. Përkundrazi, vazhdoni të shpresoni të mirën dhe bujarinë e Zotit, në dhuratat, përkujdesin dhe mëshirën e Tij. Atëherë, Ibrahim (a.s) iu përgjigj:

- **“Ai tha: “Askush nuk e humb shpresën në mëshirën e Zotit të vet, përveç atyre që janë të humbur”.**” - ‘*El dalun*’ janë ata të humbur, të cilët nuk kanë dituri për Zotin dhe për pushtetin e Tij absolut. Për ata që Zoti i begatoi e i nderoi me udhëzimin, diturinë e dritën e Tij, dëshpërimi nuk mund të gjejë vend në zemrat e tyre. E si mund të humbë shpresën ai që di rreth mëshirës së Zotit dhe mënyrave të shumta që ajo vjen te krijesa? Pasi dëgjoi këtë lajm të mirë, Ibrahim i kuptoi se ata ishin dërguar nga Zoti me një mision.

Ajetet 57 - 70

57. Ai tha: “Cili është qëllimi juaj, o të dërguar (të Allahut)?”

58. Ata thanë: “Ne jemi dërguar për një popull të zhytur në poshtërsi.

59. Me përjashtim të familjes së Lutit, që do t'i shpëtojmë të gjithë,
60. përveç gruas së tij.” Ne vendosëm që ajo të mbetej me të dënuarit.
61. Kur të dërguarit shkuan te shtëpia e Lutit,
62. ai u tha: “Ju jeni njerëz të panjohur.”
63. Ata thanë: “Kemi ardhur tek ti për të përmbushur atë që ata e dyshonin.
64. Të kemi sjellë të vërtetën dhe ne themi të vërtetën.
65. Prandaj ti dil me familjen tënde pasi të kalojë një pjesë e natës dhe rri pas tyre! Asnjëri prej jush të mos shohë pas dhe shkoni andej nga të urdhëroheni!
66. Dhe Ne i kumtuam atij atë që do të ndodhte: zhdukja e tyre (gjynahqarëve), deri tek i fundit, do të bëhej në mëngjes.
67. Banorët e qytetit shkuan tek ai gjithë gëzim, duke njoftuar njëri-tjetrin (për mysafirët e Lutit).
68. Ai u tha: “Këta janë mysafirët e mi, prandaj mos më turpëroni!
69. Kijeni frikë Allahun e mos më poshtëroni!”
70. Ata i thanë: “A nuk të kemi thënë që të mos përzihesh me njerëz?”
Shpjegimi i ajeteve
- Ai tha: “Cili është qëllimi juaj, o të dërguar (të Allahut)?” - Ibrahim i pyeti melekët: “Cili është misioni për të cilin jeni dërguar?”
- Ata thanë: “Ne jemi dërguar për një popull të zhytur në poshtërsi. - Ligësia dhe shkatërrimi që ata përhapin kanë arritur kulmin, prandaj ne jemi dërguar që t'i ndëshkojmë.
- Me përjashtim të familjes së Lutit, që do t'i shpëtojmë të gjithë, përveç gruas së tij.” - Nga ky ndëshkim do të shpëtojnë vetëm Luti (a.s) dhe familja e tij. Këtu bënte përjashtim gruaja e Lutit, sepse i Gjithëdituri dhe i Urti e përcaktoi që ajo të mbetej me të ndëshkuarit. Luti dhe familja e tij do të shpëtohej nga ai ndëshkim i tmerrshëm. Ibrahim (a.s) kërkoi që të shihej edhe njëherë çështja e ndëshkimit të saj, por përgjigjja ishte:

- Ne vendosëm që ajo të mbetej me të dënuarit. - Kështu, mysafirët u larguan nga shtëpia e Ibrahimit (a.s). Kur shkuan më pas te shtëpia e Lutit, ai u tha të dërguarve:
- Kur të dërguarit shkuan te shtëpia e Lutit, ai u tha: “Ju jeni njerëz të panjohur.” - Domethënë, nuk ju njoh kush jeni.
- Ata thanë: “Kemi ardhur tek ti për të përmbushur atë që ata e dyshonin. - Ne po sjellim ndëshkimin, që ata nuk e besonin dhe e injoronin. Ata të mohonin ty, kur i kërcënoje që të largoheshin nga poshtërsitë që bënin.
- Të kemi sjellë të vërtetën dhe ne themi të vërtetën. - Ne po të sjellim lajmin për ndëshkimin e tyre, që nuk është shaka, por është një dënim shumë i tmerrshëm. Ne po themi të vërtetën. Më pas, melekët i dhanë udhëzime, se si Luti duhet të vepronte:
- Prandaj ti dil me familjen tënde pasi të kalojë një pjesë e natës dhe rri pas tyre! Asnjëri prej jush të mos shohë pas dhe shkoni andej nga të urdhëroheni! - Gjatë natës, kur të gjithë të jenë në gjumë, largohu nga ai vend së bashku me familjen, pa ju vënë re kush! Kujdes! Askush të mos e kthejë kokën pas, por nxitoni të largoheni sa më shpejt nga ai vend, ku do të zbresë ndëshkimi i tmerrshëm i Zotit të Plotfuqishëm! Ata, gjithashtu, e porositën: "...shkoni andej nga të urdhëroheni!" Kështu, me sa duket, me ta ishte një udhërrëfyes, që i drejtonte se nga duhet të shkonin.
- Dhe Ne i kumtuam atij atë që do të ndodhte. Zhdukja e tyre (gjynahqarëve), deri tek i fundit, do të bëhej në mëngjes. - Luti u njoftua për vendimin e prerë dhe të pakthyeshëm se, në agim, atë vend do ta përfshinte një ndëshkim, që do të shfaroste të gjithë banorët e tij.
- Banorët e qytetit shkuan tek ai gjithë gëzim, duke njoftuar njëri-tjetrin (për mysafirët e Lutit). - Ndërkohë banorët e qytetit, që kishin dëgjuar se dy djem bukuroshë kishin bujtur te Luti, vrapuan drejt shtëpisë së tij, duke lajmëruar me

kënaqësi njëri-tjetrit. Ata po planifikonin që t'i përdhunonin dhe çnderonin vizitorët fytyrëndritur. Me të vajtur te shtëpia e Lutit, i kërkuan atij t'u dorëzonte dy djemtë mysafirë. Luti (a.s), duke dashur t'i mbronte miqtë e vet, u kërkoi njerëzve të arsyetonin, duke thënë:

- **Ai u tha: “Këta janë mysafirët e mi, prandaj mos më turpëroni! Kijeni frikë Allahun e mos më poshtëroni!”** - Kini frikë Zotin për poshtërsinë që doni të bëni! Në mos paçi frikën e Zotit, atëherë po ju kërkoi që thjesht të mos më turpëroni para miqve të shtëpisë sime, nëse jeni njerëz që kuptoni. Thjesht tregohuni të njerëzishëm e të arsyeshëm dhe mos e kryeni këtë krim të tmerrshëm. Por ata u justifikuan vetëm për argumentin e dytë të Lutit, pra, për anën njerëzore, dhe jo për frikën ndaj Zotit:

- **Ata i thanë: “A nuk të kemi thënë që të mos përzihesh me njerëz?”** - Kuptimi: Ne të kemi ndaluar që të presësh mysafirë në shtëpinë tënde.

Ajetet 71 - 77

71. Ai tha: “Ja ku janë bijat e mia, nëse doni (për martesë).”

72. Betohe për jetën tënde (O Muhamed)! Nuk ka dyshim se ata ishin humbur në dehjen e tyre.

73. Në kohën e lindjes së diellit, ata i përfshiu një ushtimë e tmerrshme.

74. Dhe Ne i përmbysëm (Qytetet) dhe lëshuam mbi ta reshje si deltinë e pjekur.

75. Në gjithë këto (ngjarje) ka Argumente për ata që kuptojnë.

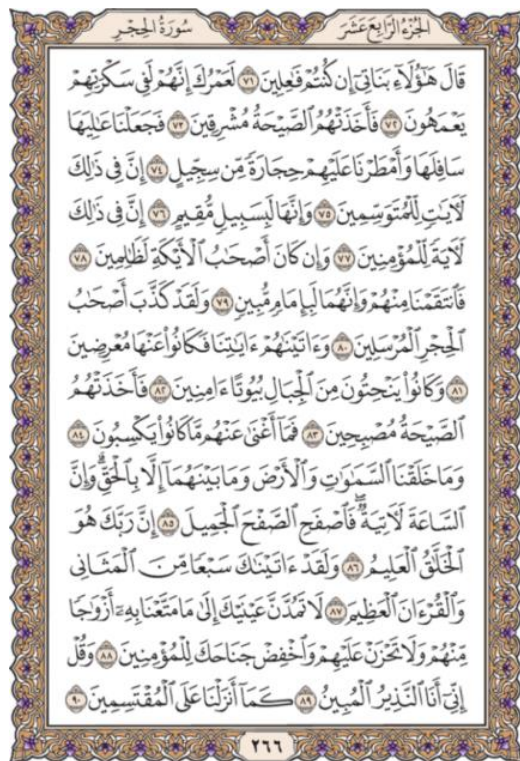
76. Dhe ato (qytete) ishin mu në xhadë.

77. Në gjithë këto (ngjarje) ka Argumente për ata që besojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ai tha: “Ja ku janë bijat e mia, nëse doni (për martesë).”** - Por ata nuk u kushtuan aspak rëndësi fjalëve së tij. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar i drejtohet profetit Muhamed ﷺ:

- **Betohe për jetën tënde (O Muhamed)! Nuk ka dyshim se ata ishin humbur në dehjen e tyre.** - Ajo ishte dehja e epshit për të kryer poshtërsinë. Aq të dehur ishin, saqë

nuk u bënte përshtypje asnjë qortim. Por dy mysafirët i shpjeguan Lutit se ata ishin melekë të dërguar nga Zoti. Atëherë, profeti Lut u çlirua nga ankthi që ndiente dhe u përkushtua të zbatonte urdhrin e Zotit të tij, për t'u larguar natën së bashku me familjen. Në këtë mënyrë, Allahu i Lartësuar e shpëtoi Profetin dhe familjen e tij, ndërsa për banorët e atij vendi thotë:

- **Në kohën e lindjes së diellit, ata i përfshiu një ushtimë e tmerrshme.** - Ndëshkimi arriti kulmin në kohën e lindjes së diellit. Allahu i Lartësuar shpjegoi:

- **Dhe Ne i përmbysëm (Qytetet) dhe lëshuam mbi ta reshje si deltinë e pjekur.**

- Allahu i Madhëruar e përmbysi qytetin, duke e kthyer të gjithin kokëposhtë dhe, përveç kësaj: “dhe lëshuam mbi ta reshje si deltinë e pjekur.” Gurët goditën dhe vranë të gjithë ata që largoheshin nga qyteti. Allahu i Lartësuar thotë:

- **Në gjithë këto (ngjarje) ka Argumente për ata që kuptojnë.** - Ka argumente për ata që mendojnë thellë rreth këtyre ngjarjeve, për të urtët dhe për njerëzit e

mprehtë, që dinë të nxjerrin mesazhin e duhur. Këta e kuptojnë mirë se, kushdo që ka guximin dhe paturpësinë që të bëjë të tilla poshtërsi ndaj Allahut të Lartësuar, - dhe sidomos atë fëlliqësi që bënte populli i shfrenuar i Lutit, Allahu i Lartësuar ka për t'i dhënë ndëshkimin më poshtëruës dhe më të dhembshëm. Shpagimi merret sipas llojit të punës që bën.

- **Dhe ato (qytete) ishin mu në xhadé.** - Qyteti ku banonte populli i Lutit është i njohur për të gjithë udhëtarët e atyre anëve dhe për këdo që viziton ato vende.

- **Në gjithë këto (ngjarje) ka Argumente për ata që besojnë.** - Në këtë ndodhi ka shumë mësim dhe dobi, por në mënyrë të veçantë theksohet përkujdesja e madhe e Allahut të Lartësuar për të dashurin e Tij, Ibrahimin (a.s), dhe për Lutin (a.s), i cili ishte një nga pasuesit dhe nxënësit e afërt dhe të bindur të Ibrahimit. Për këtë arsye, kur Allahu i Lartësuar vendosi ta shkatërronte popullin e Lutit me ndëshkimin e merituar, i urdhëroi melekët e Tij që fillimisht të shkonin te Ibrahim (a.s), ta përgëzonin për lindjen e një djali dhe ta njoftonin për misionin e tyre. Ibrahim (a.s) u përpoq të polemizonte me mysafirët rreth çështjes së shkatërrimit të qytetit, por ata e bindën atë me argumente nga Zoti, duke ia qetësuar zemrën. Kështu u kujdes Allahu i Lartësuar për Ibrahimin (a.s), duke e qetësuar për atë që do të ndodhte. Po kështu u kujdes Allahu i Lartësuar edhe për Lutin (a.s). Duke qenë se bëhej fjalë për shkatërrimin e popullit të tij, ndoshta Luti do të ndiente keqardhje dhe dhembshuri për ta. Atëherë, Allahu i Lartësuar bëri të mundur disa shkaqe, që Luti të ndiente zemërim dhe urrejtje për ta, aq sa po i dukej larg koha e ndëshkimit të tyre, edhe pse Allahu i Lartësuar i tha: "Afati i tyre është mëngjesi. A nuk është afër mëngjesi?!" Kur Allahu i Lartësuar vendos për të shkatërruar një vend, atëherë në atë vend, fillimisht, do të shtohet ligësia dhe teprohet me kalimin e kufijve. Pas këtyre, pritet ndëshkimi i dhimbshëm dhe i meritueshëm.

Ajetet 78 – 79

78. Edhe populli i Ejkes qenë keqbërës.

79. Prandaj Ne i ndëshkuam edhe ata; të dyja këto vende ishin pranë një rruge të gjerë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Edhe populli i Ejkes qenë keqbërës.** - Këta ishin populli i Shuajbit, për të cilët Allahu i Lartësuar tregon se banonin në një vend të quajtur Ejke, që do të thotë: kopsht i gjerë me shumë pemë. Kështu, Allahu i Lartësuar tregon për mirësitë e shumta që u kishte dhuruar atyre, por ata nuk u treguan mirënjohës. Profeti Shuajb i ftoi ata në *teuhid* dhe që të largoheshin nga padrejtësitë. Ai i ndaloi nga cenimi i masës dhe peshës në tregti dhe i urdhëroi për plotësimin e të drejtave ndërnjerëzore. Profeti u tërhoqi vëmendjen për shumë gjëra dhe i kërcënoi me ndëshkim nga Zoti, por ata vazhduan me padrejtësi, duke shkelur dhe shpërfillur të drejtën e Zotit dhe të drejtën e krijesave të Tij. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar i përshkruan ata si *'dhalimin'*, keqbërës të zhytur në padrejtësi.

- **Prandaj Ne i ndëshkuam edhe ata;** - Ata i përfshiu ndëshkimi i "ditës së hijes". U quajt kështu sepse i gjithë populli u mbloodh poshtë hijes së një reje duke pritur për shiun që aq gjatë u kishte munguar dhe për të gjetur strehë nga i nxehti i madh, që për një kohë të gjatë i kishte tharë. Por në vend të shiut u zbriti rufeja dhe vdekja e tmershme. Ai ishte ndëshkim shumë i rëndë.

- **... të dyja këto vende ishin pranë një rruge të gjerë.** - Gjurmët e vendbanimeve të Lutit dhe të Ejkes janë të dukshme, pranë një rruge të njohur, ku udhëtarët kalojnë në çdo kohë. Ato janë për t'u parë me sy dhe për të nxjerrë mësim të urtët dhe të mençurit.

Ajetet 80 - 84

80. Edhe populli i Hixhrit i kundërshtoi të dërguarit.

81. Ne u parashtruam Argumentet Tona, por ata i kundërshtuan.

82. Ata i gdhendnin shtëpitë në shkëmbinj, për të qenë më të sigurt.

83. Në mëngjes, ata i goditi gjëmimi i tmerrshëm e shkatërrues.

84. Atyre nuk u shërbeu aspak puna që kishin bërë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Edhe populli i Hixhrit i kundërshtoi të dërguarit.** - Allahu i Madhëruar na rrëfen rreth popullit të profetit Salih, që jetonin në Hixhër, vend i njohur në krahinën e Hixhazit.⁶⁹ Ata i mohuan profetët e Zotit. Në fakt, ata mohuan vetëm profetin Salih, por kush mohon një profet quhet se ka mohuar të gjithë profetët e Zotit, sepse mesazhi i të gjithë profetëve ka qenë i njëjtë. Mohimi i profetëve nuk ka të bëjë me ata personalisht, por me mesazhin që ata kanë sjellë nga Zoti.

- **Ne u parashtruam Argumentet Tona, por ata i kundërshtuan.** - Allahu i Madhëruar u solli argumente të jashtëzakonshme, që dëshmonin vërtetësinë e Salihut si i dërguar i Zotit dhe vërtetësinë e Shpalljes së Tij. Mes shenjave madhështore ishte edhe deveja, që Zoti ua solli në mënyrë të mrekullueshme, por ata, me mendjemadhësi dhe shpërfillje, i kthyen shpinën. Aq të shumta ishin mirësitë që Zoti u kishte dhuruar, saqë:

- **Ata i gdhendnin shtëpitë në shkëmbinj, për të qenë më të sigurt.** - Edhe pse ishin të sigurt dhe të qetë nga telashet, ata gdhendnin shtëpi nëpër shkëmbinj. Nëse do të tregonin mirënjohje ndaj Zotit dhe do ta besonin profetin Salih, Zoti do t'ua shtonte mirësitë në këtë jetë e në jetën tjetër. Kështu, ata e refuzuan Profetin dhe e therën devenë, duke treguar kryeneqësi ndaj Zotit. Si pasojë:

- **Në mëngjes, ata i goditi gjëmimi i tmerrshëm e shkatërrues.** - Nga ky ndëshkim, iu copëtuan zemrat në gjoks dhe u gdhinë kufoma të gjunjzuar. Ata u ndoqën nga poshtërimi dhe mallkimi i vazhdueshëm.

- **Atyre nuk u shërbeu aspak puna që kishin bërë.** - Kur urdhri i Zotit fillon të ekzekutohet, atë nuk mund ta kthejë pas

asgjë, qofshin ushtri të mëdha, aleatë të shumtë apo pasuri të jashtëzakonshme.

Ajetet 85 – 86

85. Ne i krijuam qiejt dhe Tokën veçse me urtësi. Nuk ka dyshim se Ora (e kjametit) do të vijë, por ti tolero dhe fal siç të ka hije (dhe atëherë kur duhet).

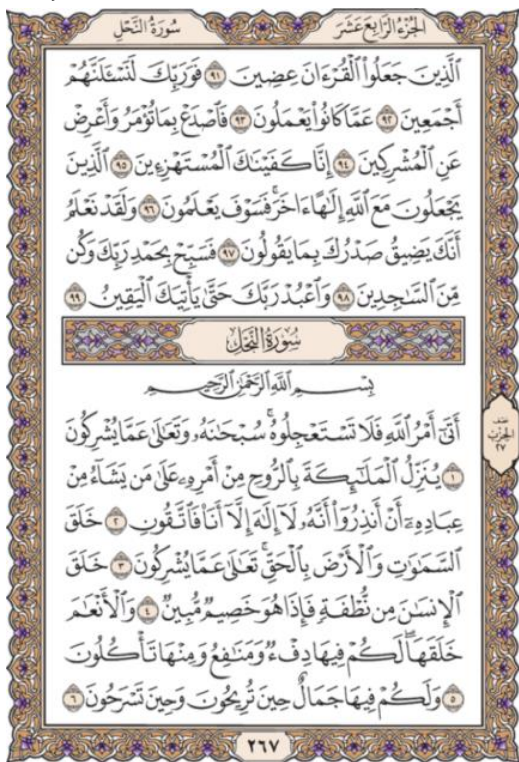
86. Zoti yt është Krijuesi i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne i krijuam qiejt dhe Tokën veçse me urtësi.** - Nuk u krijuan kot dhe pa ndonjë qëllim, siç mendojnë armiqtë e mohuesit e Zotit, por u krijuan me urtësi. Ato përcjellin një mesazh të madh dhe të vërtetë. Ato dëshmojnë për Krijuesin dhe pushtetin e Tij të madh, për mëshirën, sundimin dhe për diturinë e Tij gjithëpërfshirëse. Ato tregojnë se Allahu është absolut në çdo aspekt dhe adhurimet i duhen përkushtuar veçse Atij, askujt tjetër. Allahu është i pashoq në çdo aspekt.

- **Nuk ka dyshim se Ora (e kjametit) do të vijë, ...** - Për këtë çështje nuk duhet të ketë asnjë dyshim. Krijimi i qiejve dhe tokës është më i madh sesa krijimi i njerëzve.

- **... por ti tolero dhe fal siç të ka hije (dhe atëherë kur duhet).** - Tolerimi dhe falja të bëhet me mirësjelljen më të madhe, duke mos shprehur asnjë lloj zemërimi me ata që të shkaktojnë shqetësime e sillen keq me ty. T'u përgjigjesh keqbërësve me bamirësi e mirësi, ndërsa padrejtësitë e tyre t'ua mbulosh dhe falësh. Kjo është një mënyrë e qartë, që Zoti e tregon për të fituar shpërblime e mirësi prej Tij. Edhe pse këto shpërblime mund të duken të largëta, ato do të shfaqen një ditë. Dita e Llogarisë me drejtësi do të vijë patjetër. Çdo gjë që pritet të vijë është afër. Për shprehjen "dhe fal siç të ka hije" ka edhe një shpjegim tjetër shumë të bukur. Ne jemi urdhëruar që të jemi falës e tolerantë, të shoqëruar me sjellje të përshtatshme, korrekte, të drejtë dhe të urtë. Kjo arrihet nëse falja bëhet në vendin dhe momentin e duhur. Kështu, ne nuk duhet të falim, nëse urtësia e kërkon që të vendosim drejtësinë, si në rastin e ndëshkimit të kriminelëve, për të cilët

vetëm ndëshkimi bën dobi. Ky është kuptimi i faljes së hijshme e korrekte.

- **Zoti yt është Krijuesi i Gjithëditur.** - Allahu është Krijuesi i çdo krijese. Ai është *El Alim* - i Gjithëdituri. E si mund t'i fshihet Atij diçka, ndërkohë që Allahu është Krijuesi i gjithçkaje dhe di gjithçka?!

Ajetet 87 - 93

87. Ne të kemi dhënë një shtatëshe (ajetesh) që përsëritet dhe Kur'anin e Madh.

88. Mos ua hidh sytë kënaqësive që Ne u kemi dhënë disave prej tyre e as mos u brengos për ta (dhe mohimin e tyre)! Shtrije dorën e mëshirës dhe të butësisë ndaj besimtarëve!

89. Dhe thuaj: "Unë jam vërtet ai që paralajmëron qartë."

90. Ne i ndëshkuam ata që u përçanë në grupe (rreth përshkrimit të Kur'anit),

91. Ata të cilët e bënë Kur'anin të ndarë në pjesë.

92. Po, për Zotin tënd! Ne do t'i marrim të gjithë ata në pyetje,

93. për të gjitha veprat e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

Duke i kujtuar mirësitë e mëdha të dhuruara, Allahu i Lartësuar i thotë Profetit të Tij:

- **Ne të kemi dhënë një shtatëshe (ajetesh)**

që përsëritet dhe Kur'anin e Madh. -

Sipas mendimit më të saktë, fjala "shtatëshe" tregon shtatë suret më të gjata të Kur'anit: Bekare, Al Imran, Nisa, Maide,

En'am, A'raf dhe Enfal së bashku me suren Teube. Një shpjegim tjetër është se këtu

bëhet fjalë për shtatë ajetet e sures Fatiha, që lexohen shpesh dhe përsëriten nëpër

namaze. Më pas përmendet Kur'ani madhështor, dhe kjo bëhet për të treguar

rëndësinë e madhe të këtyre sureve të gjata. Në to flitet për teuhidin, diturinë rreth të

fshehtave dhe për dispozita ligjore, gjëra të cilat përsëriten shumë herë në këto kapituj.

Nëse pranohet se flitet për suren Fatiha, atëherë shtatëshja që përsëritet janë ajetet e saj, që këndohen në çdo rekat namazi.

Kur'ani madhështor, që përmban këtë shtatëshe që përsëritet (me të dyja

kuptimet), është mirësia më e madhe që Zoti u dhuroi krijesave dhe për të cilin

garojnë të urtët. Ai është dhurata më e madhe, me të cilin lumturohen besimtarët,

siç thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: "O njerëz! Ja ku ju erdhi Këshilla nga Zoti juaj

dhe shërimi i asaj që gjendet në kraharorin tuaj. Ai është Udhëzim dhe Mëshirë për

besimtarët. Thuaj: "Vetëm për Mirësinë e Allahut (*imanin*) dhe Mëshirën e Tij (*Kur'anin*)

gëzohuni!" Kjo është shumë herë më e dobishme se ajo që ata grumbullojnë". [Junus 57, 58].

- **Mos ua hidh sytë kënaqësive që Ne u kemi dhënë disave prej tyre** - Mos u

mashtro nga stilitë e tyre dhe mos e angazho zemrën me përmbushjen e

dëshirave të kësaj jete, njëlloj si të shthururit. Injorantët mashtrohen me

degjenerimin dhe shpërfillin mirësitë që Zoti u ka dhuar, bashkë me Shpalljen e

mrekullueshme.

- ... e as mos u brengos për ta (dhe mohimin e tyre)! - Mos u brengos për ta,

sepse prej tyre nuk pritet ndonjë e mirë! Mjaftohu me muslimanët dhe besimtarët e sinqertë, sepse ata janë miqtë më të mirë!

- **Shtrije dorën e mëshirës dhe të butësisë ndaj besimtarëve!** - Tregohu i dashur dhe i dhembshur me ta, duke u sjellë mirë dhe me moral të lartë! Shprehe dashurinë, durimin dhe butësinë me sjelljet dhe fjalët e tua!

- **Dhe thuaj: “Unë jam vërtet ai që paralajmëron qartë.”** - Përkushtohu në detyrën tënde për paralajmërimin e njerëzve dhe kumtimin e Shpalljes, të atyre që janë afër dhe atyre që janë larg, për miqtë dhe për armiqtë! Nëse e bën këtë, atëherë kaq ke për detyrë. Ti nuk je ngarkuar të marrësh në llogari ata, ashtu sikurse edhe ata nuk mund të kërkojnë llogari ty. Thuaju atyre: “Unë jam paralajmëruar i hapur për ndëshkimin e Zotit, që pritet të zbresë, ashtu siç zbriti mbi popujt e mëparshëm.”!

- **Ne i ndëshkuam ata që u përçanë në grupe (rreth përshkrimin të Kur'anit),...** - Ne e zbritëm ndëshkimin mbi ata që u ndanë në grupe të ndryshme, duke mohuar Shpalljen e Zotit dhe u përkushtuan që të pengonin njerëzit nga udha e drejtë.

- **Ata të cilët e bënë Kur'anin të ndarë në pjesë.** - Ata e përshkruanin Kur'anin sipas dëshirave të tyre, herë duke thënë se është magji, herë duke thënë se është fall, e herë të tjera se është i trilluar. Kështu shpifnin mohuesit, duke e ndarë Kur'anin dhe duke e kategorizuar atë me lloj-lloj trillimesh. Këtë e bënin që të pengonin njerëzit nga udhëzimi që Zoti solli përmes Kur'anit dhe Profetit të mëshirës. Atëherë, le ta dinë:

- **Po, për Zotin tënd! Ne do t'i marrim të gjithë ata në pyetje, për të gjitha veprat e tyre.** - Të gjithë ata që kanë cenuar madhështinë e Kur'anit, që kanë shpifur ose e kanë keqinterpretuar atë, do t'i marrim në përgjegjësi për fjalët dhe shpifjet e tyre. Ky është një kërcënim e paralajmërim për ata, që të mos vazhdojnë në atë rrugë. Më pas, Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin që të mos shqetësohet nga trillimet e tyre, por të përkushtohet në plotësimin e misionit, duke përcjellë të vërtetën dhe duke mos e

ngadalësuar e penguar asgjë në përhapjen e ftesës së Zotit.

Ajetet 94 – 99

94. Prandaj thuaje haptas mesazhin që të është urdhëruar dhe rri larg idhujtarëve!

95. Nuk ka dyshim se Ne të mjaftojmë ty kundër atyre që tallen,

96. Kundër atyre që i shoqërojnë Allahut zot tjetër. Dhe së shpejti ata do të arrijnë ta kuptojnë.

97. Ne e dimë mirë se ti ngushtohesh shpirtërisht prej gjërave që thonë ata.

98. Por ti madhëroje me lavdërime Zotin tënd e bëhu prej atyre që bien në sexhde!

99. Dhe, adhuroje Zotin tënd, derisa të vijë vdekja!

Shpjegimi i ajeteve

- **Prandaj thuaje haptas mesazhin që të është urdhëruar dhe rri larg idhujtarëve!**

- Mos iu kushto asnjë rëndësi atyre, madje as mos i shaj e ofendo ata, por përkushtohu tërësisht në çështjen tënde!

- **Nuk ka dyshim se Ne të mjaftojmë ty kundër atyre që tallen,** - Ne të mjaftojmë kundër atyre që tallen me ty dhe me Shpalljen! Ky ishte një premtim nga Zoti për Profetin e Tij, se kurrë nuk do ta dëmtonin ata që talleshin me të. Mjaftonte Allahu si mbrojtës i tij, sepse Allahu do t'i ndëshkonte tallësit me forma të ndryshme. Dhe kështu ndodhi në realitet. Sa herë që dikush tallej me Profetin ﷺ e me Shpalljen e tij, Allahu e godiste me ndëshkimin më të dhembshëm e më poshtëruar. Pastaj Allahu i Madhëruar i përshkruan ata mjeranë duke thënë:

- **Kundër atyre që i shoqërojnë Allahut zot tjetër.** - Ata mjeranë, ashtu sikurse shpifin kundër teje, o i Dërguar i Zotit, po ashtu kanë paturpësinë të shpifin për Zotin, duke trilluar se ka zota të tjerë bashkë me Të. Ata e shpërfillin Zotin e vërtetë, ndërkohë që Ai është Krijuesi i tyre dhe Ai që përkujdeset për çështjet e tyre.

- **Dhe së shpejti ata do të arrijnë ta kuptojnë.** - Por më vonë, kur të vijë Kijameti, do ta shohin përfundimin e veprave të tyre.

- **Ne e dimë mirë se ti ngushtohesh shpirtërisht prej gjërave që thonë ata.** - Mohimi e tallja e tyre me të vërtetën e ngushton zemrën tënde, o i Dërguar, dhe Zoti e di mirë këtë. Dije se Zoti është i Plotfuqishëm që t'i shfarosë dhe t'ua përshpejtojë dënimin që e meritojnë. Allahu i Lartësuar vërtet i afatizon, por kurrë nuk ka për t'i lënë në harresë. Por ti, o Muhamed:

- **Por ti madhëroje me lavdërime Zotin tënd e bëhu prej atyre që bien në sexhde!**

- Shpeshtoje kujtimin e Zotit me *tesbih* e *tahmid*, me falje namazi e adhurime të tjera. sepse kjo të çliron gjoksin, ta qetëson shpirtin dhe të ndihmon në plotësimin e të gjitha çështjeve të tua!

- **Dhe, adhuroje Zotin tënd, derisa të vijë vdekja!** - Adhuroje Zotin me përkushtim, derisa të vijë vdekja! Në çdo kohë e gjendje, përkushtohu me adhurime që të afrojnë te Zoti. Dhe Muhamedi ﷺ e plotësoi vërtet urdhrin e Zotit. Ai iu kushtua adhurimit, derisa i erdhi ajo që quhet "jakin", domethënë, e vërteta e sigurt, që është vdekja, dhe shkoi te Zoti i tij. Paqja dhe bekimet e Zotit qofshin mbi profetin Muhamed e mbi pasuesit e Tij!

Surja 16: En-nahl (mekase) 128 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 - 2

1. Erdhi (është afruar) urdhri i Allahut (kijameti). Pra mos e kërkoni ngutjen e tij! I Pastër (nga çdo mangësi) dhe i Lartësuar është Ai në krahasim me atë (idhujt) që ata i shoqërojnë.

2. Me urdhrin e Tij ia zbret melekët me shpallje kujt të dojë nga robërit e vet (duke u thënë:) Paralajmëroni se nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Meje, prandaj (vetëm) Mua të ma kini frikën.

Shpjegimi i ajeteve

Duke na treguar se ajo që Ai na ka premtuar është shumë pranë dhe patjetër do të ndodhë, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Erdhi (është afruar) urdhri i Allahut (kijameti). Pra mos e kërkoni ngutjen e tij!** - Atij ka për t'i ardhur koha patjetër, dhe gjithçka që ka për të ndodhur është shumë afër. Juve mos t'ju duket aspak e largët ajo ditë.

- **I Pastër (nga çdo mangësi) dhe i Lartësuar është Ai në krahasim me atë (idhujt) që ata i shoqërojnë.** - Injorantët shpifin të pavërteta rreth Allahut të Lartësuar duke pretenduar se Ai ka partnerë që janë të barabartë në pushtetin dhe në krijimin e Tij. Ata shpifin dhe trillojnë se Zoti ka fëmijë dhe bashkëshorte. Ata gënjejnë duke thënë se ka ndonjë që është i barabartë me Allahun e Madhëruar në emrat, cilësitë dhe madhësitinë e Tij. Të shumta janë trillimet e të paditurve, të cilat, sigurisht, nuk kanë bazë në fenë e Zotit dhe as në shpalljet e Tij. Të gjitha këto janë shpifje, që nuk i shkojnë madhësisë së Tij. Ato bien ndesh me faktin e padiskutueshëm se Zoti është i plotë dhe absolut në çdo aspekt dhe bien ndesh, gjithashtu, edhe me faktin se gjithmonë në shpalljet e Tij, Zoti e ka lartësuar dhe dëlirësuar Vetën e Vet nga të tilla përshkrime, që ia mveshin armiqtë e Tij dhe të profetëve të Tij. Pas kësaj, Allahu i Lartësuar përmend rëndësinë e besimit në Shpalljen që Ai ia ka zbritur të Dërguarit të Tij. Kjo Shpallje është e detyrueshme për t'u zbatuar. Është detyrë e çdo njeriu që të nënshtrohet për të jetuar sipas saj dhe për ta adhuruar Zotin e Lartësuar ashtu sikurse e ka sqaruar në të. Shpallja e mrekullueshme përshkruan, ndër të tjera, edhe cilësitë e plota të Allahut të Lartësuar. Në to, Ai prezanton veten e Tij me të gjitha emrat, cilësitë dhe veprat e Tij. Allahu i Lartësuar thotë:

- **Me urdhrin e Tij ia zbret melekët me shpallje kujt të dojë nga robërit e vet (duke u thënë:) Paralajmëroni se nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Meje, prandaj (vetëm) Mua të ma kini frikën.** - I Madhëruari i zbret melekët me Shpalljen e Tij. Allahu i Lartësuar e ka quajtur Shpalljen "Er-Ruh" (Shpirt), sepse

ajo i jep jetë shpirtit të krijesave dhe i udhëzon në rrugën e lumturisë në të dyja jetët. Allahu i Lartësuar thotë: "...ia zbrit melekët me Shpallje atij robi të Vet që Ai dëshiron..." Pra, Shpalljen e Tij Allahu i Lartësuar ia jep atij që Ai dëshiron. Ai e di shumë mirë se kush është më i përshtatshmi dhe më i miri për një përgjegjësi të tillë. Ai i di ata që janë të aftë që ta mbajnë peshën e Shpalljes. Po ta shikosh me kujdes, thelbi i të gjitha shpalljeve që Allahu i Lartësuar u ka dhënë të dërguarve të Tij është: "Njoftojni njerëzit se nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Meje dhe vetëm Mua të më druheni!" Të gjitha shpalljet e Zotit janë sjellë që njerëzit ta njohin Allahun e Lartësuar ashtu sikurse është Ai në të vërtetë, të Plotë, Absolut, të Pakrahësueshëm dhe të Pashembullt; ta njohin Atë si Një të vetëm në të gjitha cilësitë madhështore që Ai ka. Këto janë cilësi të *uluhije*-s, cilësi që e bëjnë Allahun të meritueshëm që të adhurohet si Një, i Vetëm dhe i Pashoq, duke e dashur me gjithë shpirt dhe duke iu përkushtuar përmes veprave që Ai i kërkon dhe i ka ligjëruar me Shpalljen e Tij. Këto cilësi madhështore të Allahut të Lartësuar, që tregojnë se është i vetmi që meriton adhurimin, janë pikërisht shkaku pse Allahu i Lartësuar ka shpallur librat e Tij dhe ka dërguar profetët e Tij. Ai i vendosi të gjitha ligjet (sherijatet) për të udhëzuar e mësuar njerëzit se si ta adhurojnë Atë. Allahu i mësoi se si ta përkryejnë adhurimin duke e njohur Atë përmes emrave dhe cilësive të Tij; i mësoi se si të nënshtrohen për të jetuar përmes Sheriatit të mrekullueshëm, që rregullon jetën dhe i jep lumturi njeriut në të dyja jetët. Pikërisht për të përhapur këtë ligj hyjnor, që përmban të tilla mesazhe madhështore e të mrekullueshme, Allahu i Lartësuar ka nxitur dhe ka ligjëruar luftën në rrugën e Tij. Ai ka premtuar shpërblim të madh për çdo përpjekje në luftën kundër atyre të cilët e kundërshtojnë të vërtetën dhe qëndrojnë si pengesë në përhapjen e kësaj drite, që i nxjerr njerëzit nga errësira për në

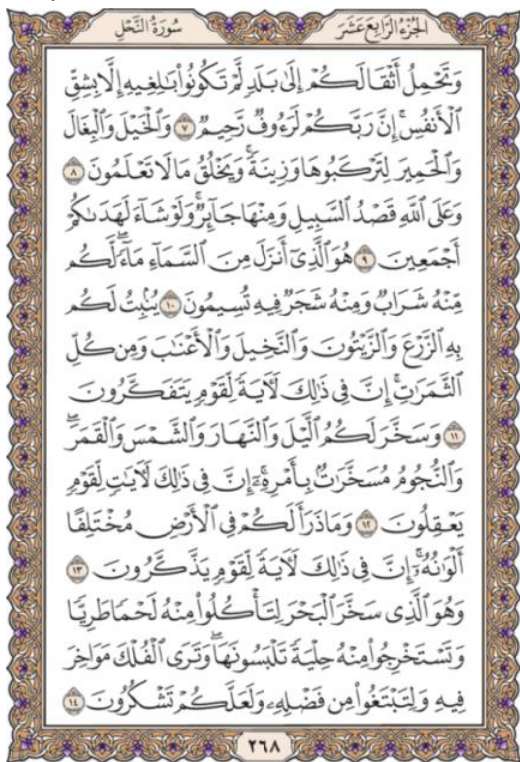
dritën e besimit. Ndërsa armiqtë e së vërtetës e kundërshtojnë këtë të vërtetë dhe këtë dritë të Zotit dhe luftojnë kundër saj. Në Kur'an, Allahu i Lartësuar përmend shumë argumente dhe fakte që tregojnë vërtetësinë e asaj që Ai e solli përmes shpalljeve të Tij. Në ajetet në vijim, Allahu i Lartësuar tregon fakte dhe argumente të mrekullueshme, që tregojnë se Ai është Një dhe i vetmi që e meriton adhurimin dhe përkushtimin e krijesave.

Ajetet 3 - 9

- 3. Ai i krijoi qiejt e Tokën me një urtësi të madhe. I lartësuar goftë Ai mbi gjithçka që ata (*idhujtarët*) i shoqërojnë!**
- 4. Ai e krijoi njeriun prej një pike (*fare*) dhe ja, ai (*njeriu*) kthehet në një kundërshtar të hapët.**
- 5. Edhe kafshët Ai i krijoi për ju. Njëpërmjet tyre ju siguroni mjete për ngrohje dhe dobi të tjera dhe prej tyre ushqeheni.**
- 6. Ju shihni pamje të bukura kur i ktheni ato në mbrëmje (*nga kullota*) dhe kur i lëshoni në mëngjes (*për në kullotë*).**
- 7. Ato bartin ngarkesat tuaja (*të rënda*) në vende të largëta, ku ju do të arrinin me shumë vështirësi. Vërtet, Zoti juaj është shumë Bamirës dhe Mëshirëplotë.**
- 8. Edhe kuajt, mushkat dhe gomarët i krijoi që ti përdorni si kafshë bare dhe si zbukurim. Ai krijon edhe gjëra që ju nuk i dini.**
- 9. Udhëzimi për në Rrugën e Drejtë është në dorë të Allahut. Por ka edhe rrugë devijuese (*nga e Vërteta*). Sikur të kishte dashur Ai, do t'ju kishte udhëzuar që të gjithëve.**

Shpjegimi i ajeteve

- "Ai i krijoi qiejt e Tokën me një urtësi të madhe." - Kjo sure quhet ndryshe "Surja e Mirësive", domethënë, surja që përmend mirësitë e Allahut të Lartësuar. Quhet kështu sepse Allahu i Lartësuar përmend në fillim të saj mirësitë themelore, mes të cilave jetojnë krijesat në këtë botë. Ndërsa në fund të saj, Allahu i Madhëruar përmend veprat, fjalët e mira dhe adhurimet, të cilat

shërbejnë si plotësim i këtyre mirësive. Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na njofton se Ai ka krijuar qiejt dhe tokën me një urtësi të madhe. Por, cila është kjo urtësi madhështore? Allahu i Lartësuar i krijoi qiejt dhe tokën që njerëzit, përmes madhështisë së këtij krijimi, të argumentojnë për madhësinë e Krijuesit, ta madhërojnë Atë që i krijoi ato në mënyrë të përkryer. Allahu i Madhëruar e përkreu krijimin e Tij, për ta kuptuar mirë se Ai që i krijoi ka cilësitë më të plota dhe absolute. Le ta kuptojnë robërit se Allahu i Lartësuar i krijoi qiejt dhe tokën që të jenë vendqëndrimi i tyre i përkohshëm, ku ta adhurojnë Atë si Një të vetëm. Në jetën e kësaj dynjaje, ata duhet ta adhurojnë Allahun e Lartësuar përmes zbatimit të ligjit të Tij dhe të urdhërimeve, të cilat Ai i ka caktuar me ligjin e Tij dhe përmes gjuhës së profetëve të Tij. Të mençurit kurrë nuk kërkojnë t'i afrohen Allahut me adhurime që Ai nuk i ka ligjëruar, ashtu sikurse bëjnë idhujtarët, të cilët pretendojnë se e adhurojnë Atë, por në fakt nuk bëjnë gjë

tjetër veçse trillojnë mashtrime kundër Tij. Prandaj dhe Allahu i Lartësuar në vijim e dëlirëson Vetën e Tij nga shokvënia e adhurimet e shpikura të idhujtarëve, kur thotë:

- **“I lartësuar qoftë Ai mbi gjithçka që ata (idhujtarët) i shoqërojnë!”** - U lartësoftë e u dëlirësoftë Allahu i Madhëruar! I pastër qoftë Ai nga idhujtaria, që trillojnë idhujtarët! Allahu i Lartësuar është i vetmi i Adhuruar i vërtetë dhe me meritë. Askush nuk meriton të adhurohet veç Tij. Askush, përveç Allahut të Lartësuar, nuk e meriton që t'ia përkushtosh adhurimin dhe fenë, bindjen, nënshtrimin dhe përlësinë e plotë. Pasi foli për krijimin e qiejve dhe të Tokës, i Madhëruari përmend krijimin e gjithçkaje që ekziston mes tyre. Vëreni me kujdes! Ai e nis me gjënë më të shtrenjtë mes qiellit dhe tokës, që është pikërisht njeriu:

- **Ai e krijoi njeriun prej një pike (fare) dhe ja, ai (njeriu) kthehet në një kundërshtar të hapët.** - Allahu i Lartësuar përkujdeset në mënyrë të vazhdueshme për këtë krijesë të vogël, që e fillon jetën aq e dobët dhe aq e brishtë. Ai përkujdeset, e trajton atë dhe e ushqen, e zhvillon dhe e rrit derisa ai krijohet një njeri i plotë, në të gjitha organet, të dukshme dhe të fshehura. Allahu i Lartësuar e krijon njeriun dhe e pajis me mirësi të mëdha e të panumërta. Por, fatkeqësisht, njeriu, pasi plotësohet, fillon dhe e shikon veten të pavarur nga Zoti. Ai e shpërfill faktin se është Allahu i Lartësuar Ai që ia ka dhuruar, me bujarinë dhe përkujdesin e Tij, gjithçka që ka. Njeriu mburret e tregohet arrogant. Pastaj ai e kundërshton të vërtetën dhe bëhet armiku i saj. Allahu i Lartësuar thotë: "...ai kthehet në kundërshtar të hapur." Kjo kuptohet me dy mënyra: Sipas kuptimit të parë, njeriu bëhet kundërshtar i Zotit të Tij, duke e mohuar Allahun e Lartësuar, duke mos e besuar Atë, duke polemizuar kundër profetëve të Tij dhe duke i mohuar dhe i konsideruar gënjeshtër ajetet dhe shpalljet e Allahut të Lartësuar. Ky njeri bëhet

kundërshtar i Zotit dhe e harron krijimin e Tij të parë, harron mirësitë e shumta që i ka falur Allahu i Lartësuar dhe harron i mjeri që janë pikërisht këto mirësi të cilat ai po i përdor për të mos iu bindur Allahut të Lartësuar dhe për t'u treguar i panënshtuar dhe mospërfillës ndaj urdhërësive të Tij. Ky është njëri kuptim. Sipas kuptimit të dytë, Allahu i Lartësuar na tregon për aftësitë që i ka dhënë njeriut për të polemizuar dhe kundërshtuar. Ai e fillon krijimin e njeriut nga një pikë e vetme fare, pastaj e vazhdon duke e zhvendosur atë nga një nivel në tjetërin, nga një fazë në tjetrën. Kështu vazhdon, derisa ai rritet dhe zhvillohet dhe bëhet njeri që arsyeton dhe filozofon. Është Zoti i Lartësuar Ai që i dhuron mendje dhe arsye të fortë, me të cilën njeriu fillon të polemizojë dhe të kundërshtojë. Domethënë, të arsyetuarit është një aftësi që vetë Allahu i Lartësuar ia ka mundësuar njeriut, prandaj dhe njeriu duhet që ta falënderojë Allahun e Lartësuar për këtë mundësi të mrekullueshme që Ai ia ka dhuruar. Njeriut i është mundësuar që ta mbrojë mendimin e tij, të arsyetojë dhe të argumentojë, dhe të gjitha këto janë veçse mirësi nga Allahu i Lartësuar. Asnjë njeri nuk do të arrinte me forcën e vet dhe me aftësitë e tij të tilla nivele. Është Allahu i Lartësuar që e mëson dhe përkujdeset për njeriun, duke e zhvilluar dhe edukuar atë, me mëshirën dhe bujarinë e Tij. Për këto arsye, njeriu duhet të jetë mirënjohës për këto mirësi që ia ka dhënë Zoti, duke i vënë ato në shërbim të besimit dhe të adhurimit të Tij. Në vijim, Allahu i Lartësuar përmend krijesa të tjera, që Ai i ka krijuar mes qiejve dhe Tokës:

- Edhe kafshët Ai i krijoi për ju. - Allahu i Lartësuar i krijoi thjesht për ju, si bamirësi dhe lehtësime për ju. Njerëzit përfitojnë shumë nga këto kafshë, si:

- Nëpërmjet tyre ju siguron i mjete për ngrohje dhe dobi të tjera dhe prej tyre ushqeheni. - Me leshin, gëzofin, pendët apo lëkurat e tyre, ju siguron i rroba, shtroje dhe strehim. Ju keni mundësi që të ngrohëni,

duke u veshur me to. Kjo mirësi që Zoti i Lartësuar na i kujton në këtë ajet është prej krijimeve të Tij të mrekullueshme. Allahu i Lartësuar përmend mirësi tjetër të bagëtive dhe të kafshëve, duke thënë: "... dhe dobi të tjera, gjithashtu edhe ushqeheni." Pra, kafshët kanë edhe mirësi të tjera.

- Ju shihni pamje të bukura kur i ktheni ato në mbrëmje (nga kullota) dhe kur i lëshoni në mëngjes (për në kullotë). - Kur i nxirrni në kullotë dhe i shikoni, ndieni kënaqësi. Në momentet kur ato qetësohen dhe çlodhen, ju përsëri i shikoni dhe ndieni kënaqësi. Edhe kur i shikoni të lëvizin dhe të kullotin në mirësitë e Allahut të Lartësuar, ju ndieni kënaqësi. Të gjitha këto pamje i sjellin robit kënaqësi, e kjo është pikërisht prej mirësisë së Allahut të Madhëruar. Në gjithë këto mirësi nuk janë kafshët ato që përfitojnë, por jeni ju që përfitoni dhe zbukuroni jetën tuaj me to. Po kështu zbukuroni rrobat tuaja, vishni e ushqeni fëmijët tuaj dhe shtoni pasurinë tuaj. Madje, ju lëvdoheni për këto pasuri që ju ka dhënë Allahu i Lartësuar.

- Ato bartin ngarkesat tuaja (të rënda) në vende të largëta, ku ju do të arrinit me shumë vështirësi. - Ato mbajnë pesha të rënda, madje ju mbajnë edhe juve së bashku me peshat e rënda. Ato bartin ngarkesat tuaja në vende të largëta, ku ju do të arrinit me shumë vështirësi. Allahu i Lartësuar i ka nënshtuar ato në mënyrë të tillë që, me gjithë këto vështirësi dhe pesha të rënda, t'ju transportojnë në vende të largëta, që ju të mos lodheni dhe të mos ndieni vështirësi në arritjen e mirësive të kësaj bote. Disa ju i përdorni si kafshë shpine për të hipur vetë dhe disa Allahu i Lartësuar jua krijoi në mënyrë të atillë që të ngarkoni pesha të rënda e për të shkuar në vende të largëta dhe të vështira për t'u arritur.

- Vërtet, Zoti juaj është shumë Bamirës dhe Mëshirëplotë. - Allahu i Lartësuar është i Mëshirshëm dhe i butë, që ju lehtëson ato gjëra për të cilat keni nevojë të domosdoshme. Prandaj, vetëm Atij i takon lavdia dhe të gjitha lavdërimet, ashtu

sikurse i shkon madhësisë së Tij, madhësisë së pushtetit të tij dhe gjerësisë së bujarisë së Tij.

- Edhe kuajt, mushkat dhe gomarët i krijoi që ti përdorni si kafshë bare dhe si zhukurim. - Ne ua bëmë të lehtë që kafshët t'i përdorni për këto qëllime. Ndonjëherë ju i përdorni si kafshë shpine dhe ndonjëherë si kafshë që i mbani për bukuri dhe për kënaqësinë tuaj. Nuk është thënë: "kafshë si ushqim", sepse mishi i mushkave dhe gomerëve është i ndaluar të hahet, e po kështu edhe i kuajve në të shumtën e rasteve. Këto janë kafshë që, përgjithësisht, nuk përdoren si ushqim për të ngrënë. Madje është e ndaluar që ato të theren, me qëllim që të mos shfaren. Në dy *Sahih*-ët shënohet se Profeti (a.s) ka lejuar që të theren ndonjëherë kuajt, por sikurse u përmend më sipër, nuk duhet që kjo të përhapet në masë, por të ndodhë vetëm në rastet kur është e nevojshme, sepse ato shërbejnë kryesisht si kafshë shpine dhe transporti. Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- Ai krijon edhe gjëra që ju nuk i dini. - Zoti do të krijojë mjete, që ju do të mund t'i përdorni pas zbritjes së Kur'anit. Ky është paralajmërim për të gjitha ato mjete të së ardhmes, që do të jenë në shërbim të njeriut. Ai përfshin të gjitha mjetet e udhëtimit në tokë, në det apo në ajër, që njerëzit i përdorin për nevojat e tyre. Allahu i Lartësuar nuk i ka përmendur në mënyrë konkrete, por i ka përgjithësuar, duke përfshirë të gjitha llojet e mjeteve të transportit. Pra, të gjitha ato janë nga bujaria e Zotit të Lartësuar ndaj njerëzimit. Allahu i Lartësuar përmend konkretisht dhe me emër pikërisht ato mjete që njihnin njerëzit e periudhës kur zbriti Kur'ani, që ata të mendonin për të ngjashmet e tyre. Nëse Allahu i Lartësuar do të përmendte konkretisht mjetet e së ardhmes, do të shkaktonte keqkuptime dhe nuk do të kishin dobi. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar përmendi bazën e këtyre mirësive, që përfshin gjithçka që njerëzit e njohin ose jo. Po kështu, Allahu i Lartësuar kur flet për

Xhenetin, përmend disa mirësi të tij, të cilat kanë shembull në jetën e kësaj bote, në mënyrë që njeriu të arrijë të konceptojë bukuritë e tij duke i krahasuar me ato të jetës së këtushme. Për shembull, në Kur'an përmenden hurmat, rrushi, shega dhe gjërat më të bukura, të cilat ne i njohim në këtë jetë: "Për atë që i është druajtur daljes para Zotit të vet, janë përgatitur dy Xhenete. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Plot pemë, që bëjnë hije. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Tek ata të dy ndodhen dy burime, që rrjedhin. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Tek ata të dy, prej të gjitha frutave ka nga dy lloje. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Ata (banorët e Xhenetit) do të jenë të mbështetur në shtroje, mbulesat e brendshme të të cilave janë prej mëndafshi të stolisur, dhe frutat e pemëve të të dy Xheneteve janë shumë pranë. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Aty janë ato (Hyri) që i përqendrojnë shikimet e tyre e të cilat nuk i ka prekur kush më parë, as njerëz, as xhinde. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Ato janë si rubinët e koralet..." [Rahman 46 – 58]. Po kështu janë përmendur mjetet e transportit që përdoren atëherë, sikurse janë kuajt, mushkat, gomarët, devetë dhe anijet. Ndërsa, për sa u përket mjeteve të tjera, që do të vinin më vonë, Allahu i Lartësuar thotë: "Ai do të krijojë gjëra që ju nuk i njihni tani". Në vijim, Allahu i Lartësuar përmend rrugët kuptimore dhe konceptuale, pra, rrugët e besimit. Ai na tregon se si mund të arrihet në rrugën e drejtë:

- Udhëzimi për në Rrugën e Drejtë është në dorë të Allahut. Por ka edhe rrugë devijuese (nga e Vërteta). - Rrugë e drejtë është në dorën e Allahut të Lartësuar. Ajo është rruga më e shkurtër dhe më e afërt për të arritur tek Allahu i Lartësuar. Kjo rrugë është ajo të cilën Allahu i Lartësuar e ka sjellë përmes Shpalljes dhe profetëve të tij. Prandaj njerëzit, ashtu sikurse zgjedhin në këtë botë rrugët më të drejta, më të shkurtra

e më të lehta, pikërisht kështu duhet të zgjedhin dhe rrugën drejt Allahut të Lartësuar, që është rruga më e shkurtër, më e drejtë dhe më e thjeshtë. Ndërsa rrugët e shtrembra, për sa i përket besimit në Zot, punëve që duhet të kryejmë dhe mënyrës së si duhet ta adhurojmë Zotin e Lartësuar, janë të gjitha ato që bien ndesh me rrugën e drejtë. Ato rrugë nuk të çojnë tek Allahu i Lartësuar, por të largojnë prej Tij dhe të çojnë në vendin e vuajtjes dhe dëshpërimit. Të udhëzuarit nga Allahu i Lartësuar janë ata që e pranojnë dritën dhe udhëzimin e sjellë prej Tij përmes profetëve dhe shpalljeve. Ata ndjekin rrugën e drejtë, me lejen dhe vullnetin e Zotit të tyre, me ndihmën dhe bujarinë e Tij. Ndërsa ata të cilët e shpërfillin dritën dhe udhëzimin e Zotit të Lartësuar, ata nuk zgjedhin rrugën e shkurtër dhe të drejtë, që të ofron lumturi në të dyja jetët, por ndjekin rrugën e devijuar dhe shkojnë drejt dëshpërimit dhe shkatërrimit. Është Allahu i Lartësuar që udhëzon në rrugën e drejtë atë që Ai do dhe e lë në humbje atë që Ai do, me urtësinë dhe drejtësinë e Tij. Allahu i Lartësuar i di më mirë ata që meritojnë udhëzimin, prandaj thotë:

- Sikur të kishte dashur Ai, do t'ju kishte udhëzuar që të gjithëve. - Porse Allahu i Lartësuar udhëzon me bujarinë, bamirësinë e Tij disa dhe lë në humbje disa të tjerë, me urtësinë dhe drejtësinë e Tij.

Ajetet 10 - 11

10. Ai zbriti për ju ujë nga qielli. Prej tij keni për të pirë dhe prej tij ujitet bimësia, ku kullotni bagëtinë.

11. Me atë (shiu) mbijnë, për të mirën tuaj, të lashtat, ullinjët, hurmat, vreshtat dhe nga të gjitha llojet e frutave. Në të gjitha këto ka Argumente për njerëzit që meditojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Këto argumente vlejnë për ata që meditojnë thellë rreth tyre dhe kuptojnë pushtetin e plotë të Allahut të Lartësuar. Me mëshirën dhe fuqinë e Tij, Zoti zbret ujë nga retë. Me këtë ujë shuajnë etjen njerëzit dhe kafshët e

tyre. Po me këtë ujë, njerëzit vaditin të mbjellat e tyre, prej të cilave marrin shumë prodhime.

Ajeti 12

12. Ai i nënshtroi për ju natën dhe ditën, Diellin dhe Hënën. Edhe yjet janë nënshtuar me urdhrin e Tij. Vërtet, në këto ka Argumente për njerëzit që mendojnë.

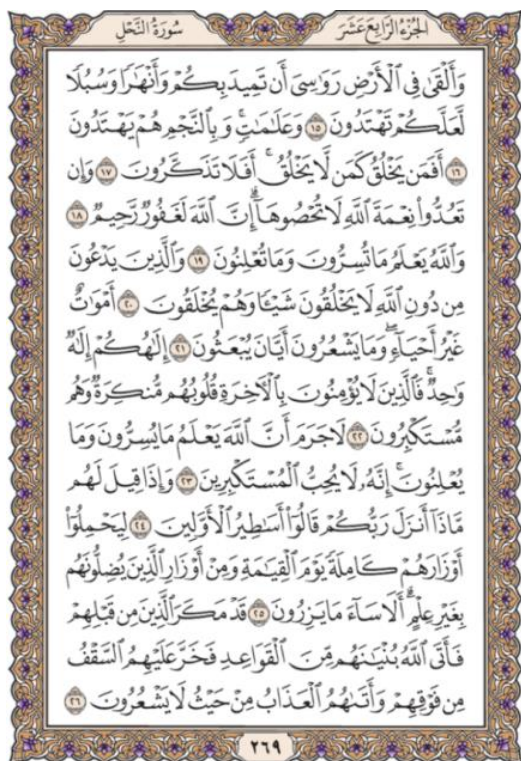
Shpjegimi i ajetit

- Ai i nënshtroi për ju natën dhe ditën, diellin dhe hënën. Edhe yjet janë nënshtuar me urdhrin e Tij. - Allahu i Madhëruar i nënshtroi këto për të mirën tuaj. Ju keni nevojë të domosdoshme për këto mirësi. Gjatë natës, ju flini gjumë dhe rehatoheni, ndërsa gjatë ditës ju shpërndaheni në tokë, për të siguruar jetesën dhe mirësitë për fenë dhe për dynjanë tuaj. Prej diellit dhe hënës ju përfitonin ngrohje dhe dritë, prej të cilave rritet bimësia. Me nxehtësinë e diellit ju thani prodhimet, për t'i ruajtur gjatë. Dielli largon të ftohtin, që dëmton tokën dhe trupin. Dielli dhe hëna kanë shumë mirësi, që janë domosdoshmëri për jetën. Përveç kësaj, dielli dhe hëna, së bashku me yjet në qiell, janë zbukurim i qiellit dhe shërbejnë si orientues për udhëtarët në tokë dhe në det. Ato shërbejnë edhe për përcaktimin dhe llogaritjen e kohës. Me bukurinë, hijeshinë dhe rregullsinë e tyre në qiell, ato janë treguese për madhësitinë, pushtetin, diturinë dhe urtësinë e Allahut të Madhëruar:

- Vërtet, në këto ka Argumente për njerëzit që mendojnë. - Për ata që kanë logjikë, urtësi dhe mendje të kthjellët, që e përdorin për të medituar thellë. Zoti e pajisi njeriun me mendje, që ai të meditojë thellë për atë që sheh dhe dëgjon. Këtu, pra, nuk bëhet fjalë për të pavëmendshmit, të cilët shohin thjesht si kafshët, që nuk kanë logjikë për të medituar.

Ajeti 13

13. Edhe në ato (bagëti, bimë, pemë, minerale etj.) që Ai krijoi në tokë me

ngjyra të ndryshme, ka fakte për njerëzit që kujtojnë (mirësitë e Zotit).

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar ka krijuar dhe shpërndarë nëpër tokë kafshë, bimë, pemë dhe gjallesa me ngjyra të ndryshme dhe me shumë dobi. Të gjitha ato janë shenja treguese për pushtetin e plotë të Allahut të Madhëruar, për bamirësinë e Tij gjithëpërfshirëse dhe për bujarinë e Tij të gjerë. Ato tregojnë se Ai është i vetmi që meriton të adhurohet dhe t'i përkushtohen të gjitha adhurimet si Një, i Vetëm dhe i Pashoq. Por këto shenja u vlejné veçse asaj kategorie njerëzish, për të cilët Zoti thotë: "...për njerëzit që kujtojnë." Pra, për ata të cilët sjellin ndër mend gjithçka që u bën dobi. Ata përsiaten thellë për atë që Allahu i Lartësuar i fton dhe i nxit që të meditojnë. Ata i kujtojnë vetes se për çfarë janë argument këto shenja të mëdha të Allahut të Lartësuar dhe çfarë tregojnë ato.

Ajeti 14

14. Është Ai që e nënshtroi detin, që ju të hani prej (gjallesave të) tij mish të freskët

e të nxirrni nga ai stoli të shumta që ju i mbani. Ju i shihni anijet si çajné (lundrojnë) nëpër të, që të kërkoni nga begatitë e Tij dhe të jeni falënderues (për Zotin).

Shpjegimi i ajetit

- **Është Ai që e nënshtroi detin...** - Allahu është Një, i Vetëm dhe i Pashoq në të gjitha mirësitë që i ka dhuruar krijesave. Ai e ka nënshtuar detin dhe e ka bërë atë të përshtatshëm, që ju të përfitonit prej tij dobi të shumta. Kështu:

- **... që ju të hani prej (gjallesave të) tij mish të freskët...** - Të nxirrni prej tij peshq dhe t'i hani.

- **... e të nxirrni nga ai stoli të shumta që ju i mbani.** - Ju zbukuroheni dhe hijeshoheni me to.

- **Ju i shihni anijet si çajné (lundrojnë) nëpër të, që të kërkoni nga begatitë e Tij...** - I sheh anijet dhe çdo mjet tjetër lundruar, që çajné dallgët e mëdha për të lëvizur nga një kontinent në tjetrin, duke mbartur mbi vete udhëtarët dhe mallrat e tyre, duke kërkuar mirësitë e Allahut të Lartësuar. Është Allahu i Lartësuar Ai që i nënshtroi këto krijesa të Tij për dobinë tuaj, por edhe për një qëllim tjetër shumë të rëndësishëm:

- **... dhe të jeni falënderues (për Zotin).** - Që të jeni mirënjohës ndaj Atij që i nënshtroi, i lehtësoi dhe i bëri të përshtatshme për ju, që ta lavdëroni Allahun e Lartësuar, që ju dhuroi këto mirësi. Allahut i qoftë e plotë lavdia, mirënjohja dhe përlëvdimet! Ai u dhuron robve mirësi, shumë e shumë më tepër sesa ata kërkojnë dhe shpresojnë. Ai u jep atyre nga çdo gjë që i kërkojnë. Sigurisht që ne nuk mund ta përlëvdojmë Atë ashtu sikurse e meriton. Prandaj, qoftë i lavdëruar dhe përlëvduar Ai, ashtu sikurse e ka lëvduar dhe përlëvduar Vetën e Vet!

Ajetet 15 – 16

15. Dhe vuri në Tokë male (të forta), që ajo të mos lëkundet me ju dhe bëri lumenj e rrugë që të mund të orientoheni.

16. Vuri edhe shenja të shumta (për orientim ditën) dhe me anën e yjeve karvanet orientohen (natën).

Shpjegimi i ajeteve

- **Dhe vuri në tokë male, që ajo të mos lëkundet me ju, dhe bëri lumenj e rrugë, që të mund të orientoheni.** - Për dobinë e krijesave, Allahu i Lartësuar vendosi në tokë malet madhështore, që toka të jetë e qëndrueshme dhe njerëzit të kenë mundësi që të mbjellin, të ndërtojnë dhe të udhëtojnë nëpër të. Gjithashtu, prej mëshirës së Tij të madhe, Allahu i Lartësuar vuri lumenjtë, të cilët burojnë diku larg dhe kalojnë nëpër toka të ndryshme, të cilat kanë nevojë për t'u ujitur. Kështu ujiten tokat, të mbjellat dhe pijnë kafshët e gjallesat. Ka lumenj që rrjedhin mbi sipërfaqen e tokës, por ka edhe lumenj që rrjedhin në brendësi të saj. Njerëzit e nxjerrin ujin prej tyre duke gërmuar sipas mënyrave që Allahu i Lartësuar ua ka lehtësuar dhe i ka mësuar. Gjithashtu, me mëshirën e Tij, Allahu i Lartësuar vendosi në tokë rrugë, nëpër të cilat njerëzit udhëtojnë për të kërkuar mirësitë e Tij.

- **Vuri edhe shenja të shumta; me anën e yjeve, ata orientohen.** - Ti e sheh tokën të mbushur plot male e kodra të lidhura varg me njëra tjetrën, por Allahu i Lartësuar ka bërë mes tyre hapësira dhe vendkalime, që njerëzit të mund të kalojnë për kërkimin e mirësive.

Ajetet 17 - 18

17. Atëherë, a është njëllaj Ai që krijon si ai që nuk krijon? A nuk po kujtoni?

18. Edhe nëse do t'i numëronit mirësitë e Allahut, nuk do të mund t'i llogarisnit ato. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi krijesat madhështore, me të cilat begatoi njerëzit, Allahu i Madhëruar na kujton faktin se Atij nuk i përngjan asgjë dhe asgjë nuk mund të jetë e barabartë apo e përafërt me të:

- **Atëherë, a është njëllaj Ai që krijon si ai që nuk krijon?** – A është njëllaj Ai që i ka

krijuar të gjitha krijesat dhe vepron gjithçka që dëshiron, me atë që nuk është në gjendje të krijojë asgjë, sado e vogël qoftë?

- **A nuk po kujtoni?** – A nuk kujtoheni për këtë fakt dhe të bindeni plotësisht se Ai që është i vetëm dhe absolut në fuqinë për të krijuar, pikërisht Ai është i vetmi që meriton adhurimin e krijesave, me të gjitha llojet e tij? Ashtu sikurse Ai është i vetëm dhe i pashoq në fuqinë për të krijuar, në përkujdesin për krijesat dhe rregullimin e çështjeve të tyre, po ashtu Ai është i vetëm në meritën e adhurimit, prandaj vetëm Atij duhet t'i dedikohen të gjitha përkushtimet. Ai ju bëri ju të ekzistoni dhe po kështu gjithçka tjetër që ekziston, dhe askush nuk mori pjesë me Të në këtë krijim. Prandaj mos bëni asgjë të barabartë me Të dhe t'u përkushtoheni me adhurime, por përkushtojani me sinqeritet të gjitha adhurimet vetëm Allahut!

- **Edhe nëse do t'i numëronit mirësitë e Allahut, nuk do të mund t'i llogarisnit ato.** - Edhe nëse do të përpiqeshit që thjesht t'i numëroni mirësitë e Allahut, ju nuk do të mundeshit ta bënit gjithçka të tillë, e aq më pak të tregonit mirënjohjen për to, sepse mirësitë e dukshme dhe të padukshme të Allahut të Lartësuar janë shumë më të mëdha, madje të pakufishme. Ato janë edhe më të shumta sesa frymëmarrja e krijesave. Ndërsa mirësitë që krijesat nuk i njohin dhe nuk dinë për to, apo fatkeqësitë që Allahu i Lartësuar i largon prej tyre, me përkujdesin dhe mëshirën e Tij, janë shumë më të mëdha, që të mund të përlllogariten dhe të përfshihen nga dituria e njerëzve.

- **Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Ai kënaqet prej jush edhe me mirënjohjet tuaja të pakta dhe ato vepra të mangëta, që asnjëherë nuk mund të qëndrojnë dot përballë mirësive të Tij të shumta.

Ajetet 19 – 22

19. Allahu di gjithçka që ju e fshihni dhe gjithçka që ju e shfaqni haptazi.

20. Idhujt që ata i adhurojnë veç Allahut, nuk mund të krijojnë asgjë sepse edhe vetë ata janë të krijuar.

21. Ata (idhujt) janë të vdekur, jo të gjallë dhe as që e dinë se kur do të ringjallen (krijesat).

22. Zoti juaj është një Zot i vetëm (që meriton adhurimet). Ata që nuk besojnë në Ahiret, i kanë zemrat të mbushura me mohim dhe janë kryeneçë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Allahu di gjithçka që ju e fshihni dhe gjithçka që ju e shfaqni haptazi.** - Mirësia e Allahut është e gjerë, Bamirësia e Tij është e pakufishme, dhe Falja e Tij është gjithëpërfshirëse. Po kështu është edhe dituria e Tij. Ai ka përfshirë gjithçka në diturinë e Tij. Ndërsa idhujt që adhurohen veç Tij, nuk janë të tillë. Ata janë të varfër, të dobët e të papushtetshëm.

- **Idhujt që ata i adhurojnë veç Allahut, nuk mund të krijojnë asgjë sepse edhe vetë ata janë të krijuar.** - Ata as nuk mund të krijojnë gjë, as të vogël, as të madhe, sepse edhe vetë janë të krijuar. Si mund të krijojnë diçka, ndërkohë që vetë janë nevojtarë për Zotin dhe ekzistojnë veçse me dëshirën e Tij? Përveç kësaj, ata nuk kanë cilësitë e plota që ka Zoti, si dituria absolute, pushteti etj. Ata janë ashtu, sikurse thotë Allahu i Madhëruar:

- **Ata (idhujt) janë të vdekur, jo të gjallë dhe as që e dinë se kur do të ringjallen (krijesat).** - Ata nuk dëgjojnë, nuk shohin dhe as logjikojnë. Atëherë, si mund të konsiderohen zota, që t'u përkushtohesh me adhurime si Zotit të botëve?! Mallkuar qofshin ato mendje idhujtarësh, sa të humbur dhe të prishur janë! Si mund të gabojnë në një çështje kaq të dukshme e lehtësisht të kuptueshme?! A nuk e kuptojnë kotësinë e idhujtarisë së tyre?! Si mund të barazojnë atë që është i mangët në çdo aspekt e nuk ka asnjë cilësi përsosmërie e as një vepër madhështore, me Atë që është Absolut në çdo aspekt. Allahu është i përshkruar vetëm me cilësi të plota. Dituria e Tij përfshin gjithçka, pushteti i Tij është i

pakufishëm dhe mbi gjithçka, Mëshira e Tij është e gjerë dhe ka mbushur gjithë botët. Po kështu, lavdërimet, madhështia, krenaria e Tij dhe lartësia e Tij janë të pafundme. Asnjë krijesë nuk mund t'i afrohet qoftë edhe një cilësie të Tij, prandaj Allahu është dhe duhet të jetë i vetmi i adhuruar. Ai thotë:

- **Zoti juaj është një Zot i vetëm (që meriton adhurimet).** - Allahu i Madhëruar thotë: "Thuaj: "Ai është Allahu, Një dhe i Vetëm. Allahu është Absoluti (Es-Samed). Ai nuk ka lindur askënd dhe nuk është i lindur (nga dikush). Asgjë (e askush) nuk mund të jetë si Ai." [Ihlas].

- **Ata që nuk besojnë në Ahiret, i kanë zemrat të mbushura me mohim dhe janë kryeneçë.** - Ata që i kanë zemrat të mbushura me iman dhe urtësi, e madhërojnë dhe e respektojnë Allahun. Ata e lartësojnë Atë dhe e duan me një dashuri të madhe. Zemrat e tyre i nënshtrohen Allahut duke iu përkushtuar me gjitha mundësitë në kryerjen e adhurimeve trupore e pasurore. Ata e adhurojnë Allahun përmes punëve të zemrës e punëve të gjymtyrëve, të dukshme e të fshehta. Ata e përlëvdojnë shumë Atë, me emrat e Tij të bukur dhe me cilësitë e veprat e Tij të pastra e të pashembullta. Ndërsa zemrat e mosbesimtarëve janë të prishura e nuk mund as t'i kuptojnë këto ndjenja adhurimi për Zotin. Por këtë çështje të rëndësishme e mohojnë veçse krijesat më kryeneçe e të paditura. Njësimin e Zotit në adhurim e refuzojnë veçse zemërprishurit që, siç thotë Zoti: "... janë kryeneçë." Pra, thjesht tregohen kryeneçë e arrogantë e nuk duan të përulen e ta adhurojnë Zotin.

Ajetet 23 - 26

23. Nuk ka dyshim se Allahu di gjithçka që ata e fshehin dhe gjithçka që e shfaqin haptazi. Ai nuk i do kryeneçët.

24. Kur atyre (mohuesve) u thuhet "Çfarë ka shpallur Zoti juaj?", ata thonë: "Mite të popujve të hershëm."

25. Ata kanë për t'i bartur të plota gjynahet e veta në Ditën e Gjykimit e do të bartin edhe një pjesë të gjynaheve të

atyre që i devijuan (nga e Vërteta) **pa kurrfarë diturie. Sa e keqe është ajo që do të bartin!**

26. Edhe ata që ishin para tyre thurën intriga të shumta (kundër së Vërtetës). Por **Allahu e rrënoi që në themel atë** (intrigë) që ndërtuan dhe ua shembi mbi kokë kulmin e saj. **Atyre u erdhi dënimi pa u ndier.**

Shpjegimi i ajeteve

- **Nuk ka dyshim se Allahu di gjithçka që ata e fshehin dhe gjithçka që e shfaqin haptazi. Ai nuk i do kryeneçët.** - Allahu i urren ata dhe ka për t'u dhënë shpagimin e punëve të tyre, sikurse thotë në një ajet tjetër: "Zoti juaj ka thënë: "M'u lutni Mua, që Unë t'ju përgjigjem! Por ata që, nga mendjemadhësia, i shmangen adhurimit Tim, do të hyjnë në Xhehenem të poshtëruar". [Gafir 60]. Duke na treguar mohimin e fortë të shpalljeve të Tij nga idhujtarët, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Kur atyre u thuhet: "Çfarë ka shpallur Zoti juaj?", ata thonë: "Mite të popujve të hershëm."** - Ata pyeten rreth Shpalljes, që, sigurisht, është mirësia më e madhe që Allahu i Lartësuar u ka dhuruar robve të Tij. Kështu, kur atyre u kërkohet opinioni rreth Shpalljes dhe u thuhet: "Çfarë ka shpallur Zoti juaj?"- domethënë, a e ndieni se duhet të jeni mirënjohës për këtë mirësi të madhe, apo e mohoni dhe me inat refuzoni t'i shprehni mirënjohjen Allahut të Madhëruar, që ua dhuroi? Nëse u bëhet kjo pyetje, ata japin përgjigjen më të shëmtuar dhe më mendjehetë, duke thënë që në Shpallje ka: "Mite të popujve të hershëm." Pra, sipas tyre, Shpallja është një mashtrim i trilluar nga Muhamedi, sikur gjoja e ka shpallur Allahu. Sipas tyre, aty gjen veçse histori dhe legjenda të të parëve, që brezat ia kalojnë njëri tjetrit, dhe prej tyre ka të vërteta dhe gënjeshtër. Kështu e trajtojnë dhe e konsiderojnë ata Shpalljen e Allahut të Lartësuar dhe ua përcjellin pasuesve të tyre këtë shpifje, duke mbartur në shpinën e tyre gjynahet e veta dhe të gjithë atyre që i

pasojnë, deri në Ditën e Gjykimit. Allahu i Lartësuar thotë:

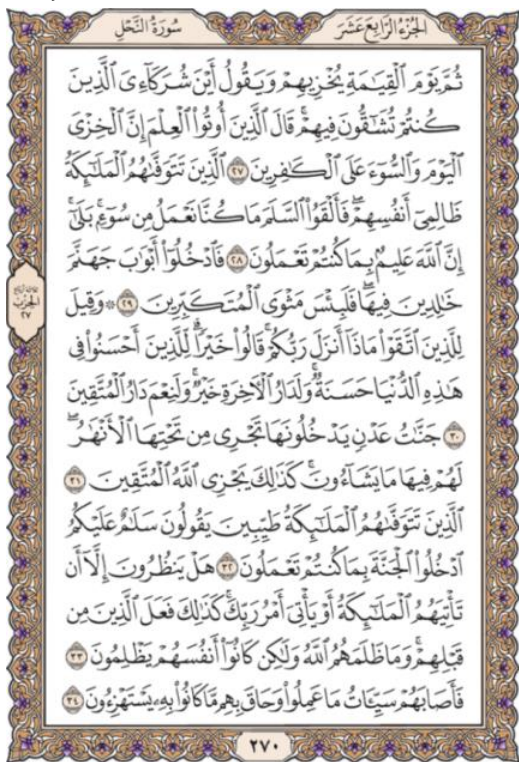
- **Ata kanë për t'i bartur të plota gjynahet e veta në Ditën e Gjykimit e do të bartin edhe një pjesë të gjynaheve të atyre që i devijuan** (nga e Vërteta) **pa kurrfarë diturie.** - Ata do të mbajnë edhe peshën e pasuesve të tyre, të cilët kanë vetëm atë dituri të shtrembëruar që krerët u japin. Ata të mjerë do të ngarkohen me gjynahet e shumta që sjell devijimi i tyre. Por, sigurisht, secili grup do të mbajë peshën e vet të plotë, sipas asaj që ka mësuar dhe vepruar.

- **Sa e keqe është ajo që do të bartin!** - Shumë e keqe është ajo peshë me të cilën ata e ngarkojnë veten. Ata do të vuajnë nën peshën e gjynaheve të tyre personale dhe të atyre për të cilët janë bërë shkaktarë të devijohen.

- **Edhe ata që ishin para tyre thurën intriga të shumta** (kundër së Vërtetës). - Ata thurnin intriga dhe kurthe kundër profetëve të tyre dhe përdornin çdo lloj hileje për t'u shmangur dhe për ta refuzuar Shpalljen, të cilën preofetët e sillnin nga Zoti i tyre. Pjesë e planeve të tyre ishte edhe ndërtimi i kështjellave të stërmëdha, por Allahu i Lartësuar thotë:

- **Por Allahu e rrënoi që në themel atë** (intrigë) **që ndërtuan dhe ua shembi mbi kokë kulmin e saj.** - Allahu e filloi shkatërrimin e tyre që nga themelet, prandaj nuk zgjati shumë dhe: "...dhe ua shembi mbi kokë kulmin." Pra, ato që ndërtuan u shndërruan në ndëshkimin dhe vuajtjen e tyre.

- **Atyre u erdhi dënimi pa u ndier.** - Kështu ndodhi, sepse ata pandehnin se ndërtesat e fortifikuara do t'i ruanin nga ndëshkimi i Zotit. Por ndëshkimi u erdhi pikërisht nga ato që ndërtuan me duart e tyre. Ky është një nga shembujt më të bukur që tregon se si Allahu i Lartësuar i shkatërron kurthet dhe intrigat e armiqve të Tij dhe të profetëve të Tij. Ata kanë menduar dhe projektuar gjithmonë si të luftojnë kundër profetëve dhe pasuesve të

tyre, të cilët përhapin Shpalljen e Zotit. Duke refuzuar të vërtetën dhe Shpalljen, ata vendosin për veten e tyre disa rregulla dhe parime bazë në mbrojtje të së kotës. Këto rregulla ata ua imponojnë të gjithëve, duke synuar që të largojnë njerëzit nga udhëzimi i drejtë dhe të refuzojnë Shpalljen e Zotit. Gjithashtu, përmes hileve dhe dredhivë të shumta, ata luftojnë të dërguarit Zotit dhe pasuesit e tyre. Por - sikurse thotë i Madhëruari në këtë ajet - pikërisht këto dredhi, që ata i ndërtojnë me duart dhe mendjet e tyre të mbrapshta, shndërrohen në vuajtje dhe në dëshpërim për ta. Kjo është e pashmangshme, sepse dredhitë e tyre janë të këqija, dhe për dredhitë e këqia Allahu i Lartësuar thotë: "Por, dredhia për të keqen nuk godet askënd tjetër veç atyre që e kurdisën." [Fatir 43]. Kështu ka për të ndodhur në jetën e dynjasë, ndërsa ndëshkimi në ahiret do të jetë më i dhimbshëm e poshtërues, siç thotë i Lartësuar:

Ajetet 27 - 29

27. Pastaj, në Ditën e Gjykimit Ai do t'i poshtërojë ata dhe do t'u thotë: "Ku janë ata që m'i bënit shokë Mua dhe për hir të tyre luftonit (*kundër së Vërtetës*)?" Ata që u qe dhënë dituria do të thonë: "Vërtet, poshtërimi dhe e keqja i ka përfshirë sot jobesimtarët."

28. Janë ata të cilëve melekët ua marrin shpirtrat e mbushur plot padrejtësi. Ata shprehin dorëzimin (*në momentin e vdekjes*), duke thënë: "Ne nuk bëmë ndonjë të keqe." Por Allahu e di shumë mirë atë që e bëtë ju.

29. Prandaj, hyni në dyert e Xhehenimit ku do të jeni përjetë! Sa vend i keq është ai i kryeneçëve!"

Shpjegimi i ajeteve

- Pastaj, në Ditën e Gjykimit Ai do t'i poshtërojë ata... - Ditën e Kijametit, Ata do të turpërohen përpara të gjitha krijesave dhe do t'i shohin qartë mashtrimet dhe shpifjet e tyre kundër Zotit. Pastaj do t'u thotë:

- "dhe do t'u thotë: "Ku janë ata që m'i bënit shokë Mua dhe për hir të tyre luftonit (*kundër së Vërtetës*)?" - Për hir të këtyre idhujve, ju luftuat kundër Allahut dhe palës së Tij. Me paturpësi, ju pretendonit se ata ishin ortakë me Allahun e Lartësuar dhe pjesëmarrës në pushtetin e Tij. Kur atyre t'u drejtohet kjo pyetje, ata nuk do të kenë përgjigje tjetër, përveç pohimit se ata ishin të humbur dhe të devijuar dhe do të pranojnë se ishin arrogantë, inatçorë dhe të padrejtë. Kështu këta të mjerë do të thonë: "Kanë humbur prej nesh". Kështu, ata do të dëshmojnë kundër vetes se e kanë mohuar Allahun. [A'raf 37]. Ndërsa nga ana tjetër, ndryshe do të jetë fjala e të diturve dhe të ndriçuarve me dritën e Zotit.

- Ata që u qe dhënë dituria do të thonë: "Vërtet, poshtërimi dhe e keqja i ka përfshirë sot jobesimtarët." - Kështu, dijetarët e mëdhenj dhe edukatorë do të thonë Ditën e Gjykimit: "Vërtet, poshtërimi dhe e keqja i ka përfshirë sot jobesimtarët." Në këtë ajet del qartë vlera e madhe e

dijetarëve dhe fakti se ata flasin të vërtetën si në këtë botë, ashtu edhe ditën e dëshmive para Zotit. Fjala e tyre ka peshë tek Allahu dhe te krijesat. Në vijim, Allahu i Madhëruar tregon se çfarë do të bëjë me mohuesit në momentet e vdekjes së tyre dhe në Ditën e Gjykimit.

- Janë ata të cilëve melekët ua marrin shpirtat e mbushur me padrejtësi. - E tillë do të jetë gjendja e tyre në momentin e marrjes së shpirtit. Ata do të jenë të ngarkuar dhe të rënduar nga pesha e padrejtësive të tyre të shumta e poshtërsive të grumbulluara gjatë gjithë jetës në këtë botë. Dihet mirë se çfarë i pret keqberësit e ngarkuar me poshtërsi e padrejtësi atë ditë: ndëshkim, poshtërim e nënçmim torturues.

- Ata shprehin dorëzimin (në momentin e vdekjes), duke thënë: “Ne nuk bëmë ndonjë të keq.” - Ata shprehin dorëzim të plotë para Zotit dhe mohojnë çdo adhurim të përkushtuar dikujt tjetër veç Allahut të Lartësuar. Madje do të thonë: “Ne nuk bëmë ndonjë të keq.” Por atyre u hidhet poshtë ky pretendim, duke u thënë: “Përkundrazi, ju jeni të mbushur me poshtërsi dhe mosbesim”.

- Por Allahu e di shumë mirë atë që e bëtë ju. - Tashmë nuk ju sjell asnjë dobi mohimi i poshtërsive tuaja. Kështu do të ndodhë në një moment gjatë Ditës së Kijametit. Duke menduar se mund të ketë efekt, ata mundohen t'i mohojnë poshtërsitë dhe mosbesimin që kanë shfaqur në jetën e kësaj bote. Por ata do të befasohen kur vetë gjymtyrët e tyre do të dëshmojnë kundër tyre. Kështu, kur del qartë ajo që ata kanë bërë në këtë jetë, nuk u mbetet gjë tjetër veç të pranojnë padrejtësitë dhe mosbesimin e tyre. Madje, ata të mjerë nuk kanë për të hyrë në Zjarrin e Xhehenemit pa pranuar të gjitha krimet dhe mosbesimin e tyre.

- Prandaj, hyni në dyert e Xhehenemit ku do të jeni përjetë! - Çdokush do të hyjë përmes asaj porte të Xhehenemit që e meriton, sipas punëve të veta.

- Sa vend i keq është ai i kryeneçëve! - Zjarri i Xhehenemit është vendqëndrimi më

i keq i mbushur me dëshpërim dhe vuajtje, plot dhimbje e tmerr. Banorët e tij do të jenë gjithë frikë e brenga torturuese. E si mund të jetë ndryshe ai vend, kur atë e ka mbuluar zemërimi i Të Gjallit e të Përjetshmit?! Atyre nuk do t'u lehtësohet ndëshkimi e as do të gjejnë ndonjë moment çlodhje ose pushimi. Zoti Mëshirëplotë nuk ka për t'i vështruar ata dhe kështu do të shijojnë dënimin e madh.

Ajeti 30

30. Kur atyre që ishin të devotshëm u thuhej “Çfarë shpalli Zoti juaj?”, ata thoshin: “Shpalli çdo të mirë.” Ata që bëjnë vepra të mira, edhe në këtë jetë kanë shpërblim të mirë. Por shpërblimi i tyre në Jetën Tjetër është shumë më i mirë. Eh sa vend i mirë është ai i të devotshmëve!

Shpjegimi i ajetit

- Kur atyre që ishin të devotshëm u thuhej: “Çfarë shpalli Zoti juaj?”, ata thoshin: “Shpalli çdo të mirë.” - Pasi përmendi fjalët e jobesimtarëve që mohonin shpalljet, Zoti përmend fjalët e të devotshmëve. Këta të zgjedhur pohojnë dhe e pranojnë me mirënjohje se ajo që Zoti e shpalli është një mirësi e madhe dhe dhunti e jashtëzakonshme, që sjell veç begati. Shpallja është mirësia dhe dhurata më e mrekullueshme, me të cilën Zoti i begatoi robërit e Tij. Të devotshmit e pranojnë këtë mirësi dhe i përgjigjen me mirënjohje dhe nënshtrim. Ata dinë të shprehin mirënjohjen për këtë mirësi dhe nënshtrimin ndaj Atij që ua dhuroi. Fillimisht e njohën me dije të plotë, e pastaj duke punuar, për të kënaqur Zotin, prandaj për ta vjen ky përgëzim:

- Ata që bëjnë vepra të mira, edhe në këtë jetë kanë shpërblim të mirë. – Ata kanë arritur *ihsan*-in, në drejtim të adhurimeve që i përkushtohen Zotit dhe në drejtim të bamirësisë ndaj krijesave. Për këta bamirës, Allahu i Madhëruar thotë: “në këtë jetë kanë shpërblim të mirë”. Mirësitë e premtuara në këtë botë janë: furnizim i gjerë, jetë e këndshme dhe e kënaqshme, qetësi shpirtërore e zemër të mbushur me

prehje, paqe, stabilitet, lumturi e gëzim. Ndërsa premtimi për ahiretin:

- Por shpërblimi i tyre në jetën tjetër është shumë më i mirë. Eh, sa vend i mirë është ai i të devotshmëve! - Ajo jetë është shumë më e mirë se kjo botë me të gjitha stolitë dhe kënaqësitë e saj. Kënaqësitë dhe stolitë e kësaj dynjaje janë shumë të pakta dhe shpeshherë të përziera me mangësi e vështirësi. Dhe çka është më e trishtueshme, mirësitë e dynjasë e kanë një fund, sepse vjen dita që zbehen, derisa zhduken me vdekjen. Ndërsa mirësitë e ahiretit janë ndryshe. Ato vazhdojnë përjetësisht dhe çdo ditë që kalon ua shton mirësinë e kënaqësinë. Prandaj i Lartësuari, për të nxitur mallin e besimtarëve për atë jetë të kënaqësisë pa fund, thotë: “Eh, sa vend i mirë është ai i të devotshmëve!”

Ajeti 31

31. Ai (vend i mrekullueshëm) është në Xhenetet e Adnit, ku ata do të hyjnë (të lumtur) e nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Aty do të kenë gjithçka që dëshirojnë. Ja, kështu i shpërblen Allahu të devotshmit.

Shpjegimi i ajetit

- Ai (vend i mrekullueshëm) është në Xhenetet e Adnit, ku ata do të hyjnë (të lumtur) e nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Aty do të kenë gjithçka që dëshirojnë. - Çdo gjë që ata e dëshirojnë dhe ua kërkon shpirti do t'u dhurohet në formën më të mirë, më të plotë dhe më të pëlqyeshme. Nuk mund të ndodhë që ata të dëshirojnë ndonjë kënaqësi, që ua lumturon zemrat e ua gëzon shpirtrat, e të mos u realizohet menjëherë në çastin kur e dëshirojnë. Allahu i Madhëruar do t'u japë çdo gjë që ata e kërkojnë. Madje, edhe kur mbarojnë e shterojnë kërkesat e tyre, Ai u përkujton dhe u paraqet mirësi të shumta, që as në mend nuk u kanë shkuar. I lartësuar, i madhëruar dhe i lavdëruar qoftë Ai, bujaria e të Cilit është e pakufishme dhe mirësitë e të Cilit nuk kanë fund! I pastër nga çdo e metë dhe i lavdëruar qoftë Ai, që nuk ka të barabartë apo të ngjashëm me Të! Nuk ka si shembulli i Allahut, as në cilësitë e Qenies

së Tij dhe as në cilësitë e përshkrimit e veprave të Tij. Allahu është i pashoq në gjurmët që lënë ato vepra e cilësi të plota. Ai është i pashoq e i mrekullueshëm në madhështinë e mbretërimit, të pushtetit e të sundimit të Tij.

- Ja, kështu i shpërblen Allahu të devotshmit. - Ata i frikësohen zemërimit dhe ndëshkimit të Allahut, duke zbatuar urdhëresat e Tij. Ata i plotësuan farzet e vaxhibet, që kishin lidhje me punët e zemrës, të trupit dhe të gjuhës. Ata ishin të kujdesshëm qoftë në plotësimin e detyrimeve ndaj Allahut, qoftë në plotësimin e detyrimeve ndaj krijesave. Nga ana tjetër, ata iu larguan ndalesave të Tij.

Ajeti 32

32. Janë ata, të cilëve melekët ua marrin shpirtrat e mirë (e të pastër) duke u thënë: “Selamun alejkum! Hyni në Xhenet, për ato (punë të mira) që keni bërë!”

Shpjegimi i ajetit

- Janë ata të cilëve melekët ua marrin shpirtrat e mirë (e të pastër), duke u thënë: “Selamun alejkum!” - Ata janë të vazhdueshëm dhe këmbëngulës në devotshmërinë e tyre, e kështu vazhdojnë deri në momentin kur melekët shfaqen për t'u marrë shpirtin. Përveç devotshmërisë, Allahu i Madhëruar i përshkruan ata si “*tajibin*” - të mirë. Ata janë të pastër nga çdo ligësi, që mund t'u trazojë e të dëmtojë imanin në momentin e vdekjes. Zemrat e tyre janë të mira, sepse janë pastruar përmes njohjes së Allahut dhe dashurisë për Të. Gjuha e tyre është e mirë, sepse përmendin shpesh Allahun, duke e lavdëruar shumë Atë. Gjymtyrët e tyre janë të mira, sepse i nënshtrohen me bindje Allahut. Kjo është gjendja e të zgjedhurve deri kur të shohin melekët e Zotit, në momentin e vdekjes. Në ato çaste të vështira dhe të papërsëritshme, ata do të dëgjojnë fjalë të dashura dhe të ëmbla nga melekët e Zotit. Ata do t'u thonë: Selamun alejkum! Paqja dhe siguria e plotë është për ju! Ju tashmë jeni të sigurt nga çdo problem.

- **Hyni në Xhenet, për ato** (punë të mira) që keni bërë! - Çfarë përgëzimi i mrekullueshëm është ky, për gjithë ata besimtarë të sinqertë që jetojnë sipas besimit të pastër. Ata e besojnë Allahun me një besim korrekt, të ndriçuar nga drita e Shpalljes dhe punojnë sipas këtij besimi të pastër. Veprat e tyre të mira dhe adhurimi i sinqertë që i përkushtojnë Zotit është themeli i çdo të mire dhe shkaku kryesor që ata hyjnë në Xhenet dhe shpëtojnë nga Zjarri. Dihet mirë se këto punë të mira janë rezultati dhe fryt i mëshirës, bamirësisë e bujarisë së Zotit me ta. Asgjë nuk vjen nga mundi i tyre i pakët dhe i mangët, por është Zoti që i inspiron dhe i mëshiron për të bërë punë të mira e adhurime të sinqerta, dhe pastaj ua pranon ato.

Ajeti 33

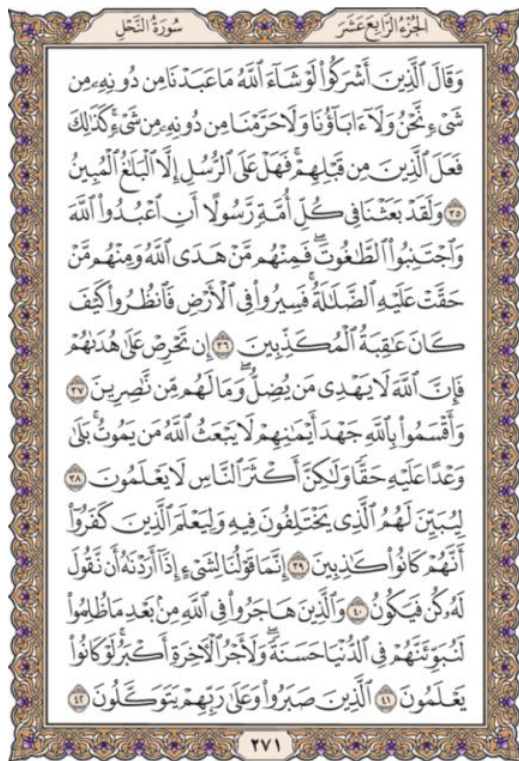
33. Mos vallë po presin ata (idhujtarët) diçka tjetër përveç se t'u vijnë melekët (për t'ua marrë shpirtin) ose t'u vijë urdhri (dënimi) i Zotit tënd? Kështu bënë ata që ishin para tyre. Allahu nuk u bëri padrejtësi atyre, por ishin ata që i bënë padrejtësi vetvetes.

Shpjegimi i ajetit

- **Mos vallë po presin ata (idhujtarët) diçka tjetër përveç se t'u vijnë melekët (për t'ua marrë shpirtin) ose t'u vijë urdhri (dënimi) i Zotit tënd?** - E çfarë presin ata të cilët u erdhi Shpallja e Zotit dhe nuk e besuan atë, të cilët u qortuan e iu tërhoq vërejtja, por nuk morën mësim? Mos, vallë, presin t'u merret shpirti dhe të kalojnë në botën e të vdekurve? Apo presin që të zbresë urdhri i Zotit për ndëshkimin e ashpër, me të cilin kërcënohen? Atëherë, ata tashmë e kanë bërë hak që t'i godasë ky ndëshkim.

- **Kështu bënë ata që ishin para tyre.** - Edhe ata e mohuan të vërtetën e Zotit dhe besimin e drejtë e të pastër. Kështu vazhduan, derisa i përfshiu ndëshkimi i Zotit, i ashpër dhe i dhembshëm.

- **Allahu nuk u bëri padrejtësi atyre, por ishin ata që i bënë padrejtësi vetvetes.** - Allahu i Madhëruar dhe i pastër nga çdo e

metë. Ai nuk u bëri asnjë padrejtësi me këtë ndëshkim, por ata i bënë padrejtësi vetes së tyre. Allahu i Madhëruar i krijoi ata vetëm me një qëllim - që ta adhurojnë Atë si një të vetëm dhe të përkushtohen në adhurimin ndaj Tij. Nëse do t'i përmbaheshin kësaj, përfundimi i tyre do të ishte nderimi dhe lumturia e përvetshme, e dhuruar nga Zoti. Po ata të mjerë i bënë padrejtësi vetvetes duke e braktisur e shpërfillur qëllimin, përse Zoti i krijoi, prandaj e dënuan veten me poshtërimin e përvetshëm dhe dëshpërimin e pafund, që kurrë nuk do t'u ndahet.

Ajetet 34 - 36

34. Ata i goditi ndëshkimi për të këqijat që bënë dhe i përfshiu ai (dënimi i Zotit), me të cilin talleshin.

35. Ata që i bënë shok Zotit thanë: "Sikur të kishte dashur Allahu, as ne e as prindërit tanë nuk do të adhuronim asgjë përveç Tij dhe nuk do të bënim haram asgjë përveç ndalesave të Tij. Kështu bënë edhe ata që ishin para tyre. Por, a mos kanë të dërguarit detyrë tjetër, përveç kumtimit të qartë të shpalljes?"

36. Ne çuam në çdo popull të dërguar që t'u thonë: "Adhuroni vetëm Allahun, e largojuni shejtanëve!" Por pati nga ata që Allahu i udhëzoi dhe pati nga ata që merituan të mbeten në humbje. Atëherë, udhëtoni nëpër botë dhe shihni se si ishte fundi i gënjeshtarëve!

Shpjegimi i ajeteve

- Ata i goditi ndëshkimi për të këqijat që bënë... - Ata u goditën nga ndëshkimet e shumta, të shkaktuara nga veprat e tyre, që sigurisht sollën pasoja të tmerrshme e të dhimbshme për ata të mjerë. Pa dyshim, veprat e këqija sjellin ndëshkime e lënë pasoja të këqija.

- ...dhe i përfshiu ai (dënimi), me të cilin talleshin. - Mbi ta zbriti ndëshkimi, me të cilin talleshin. Sa herë që profetët u tërhoqin vëmendjen dhe i paralajmëronin për ndëshkimin e Zotit, ata talleshin. Kështu, mbi ta do të godasë pikërisht ai ndëshkim, me të cilin talleshin.

- Ata që i bënë shok Zotit thanë: "Sikur të kishte dashur Allahu, as ne e as prindërit tanë nuk do të adhuronim asgjë përveç Tij dhe nuk do të bënë haram asgjë, përveç ndalesave të Tij." Kështu bënë edhe ata që ishin para tyre. - Idhujtarët shpesh arsyetohen për idhujtarinë e tyre, duke thënë se kjo është dëshira dhe vullneti i Zotit. Ata thonë: "Sikur të donte Zoti, ne nuk do të binim idhujtari dhe as do të bënë haram ndonjë lloj bagëtie që Zoti e ka bërë hallall." Sigurisht që ky është një justifikim bosh dhe aspak i argumentuar. Nëse ky arsyetim do të ishte me vend, atëherë Allahu nuk do të ndëshkonte asnjë nga popujt e shkuar që bënë idhujtari. Përkundrazi, Ai i ndëshkoi ata me ndëshkimin më të ashpër. Nëse Ai do ta donte idhujtarinë prej tyre, kurrë nuk kishte për t'i ndëshkuar. E si mund t'i ndëshkonte për diçka që Vetë Ai e do?! Por qëllimi i tyre me këto justifikime është thjesht refuzimi i të vërtetës, që e sollën profetët. Në fakt, ata kanë dituri dhe siguri të plotë se nuk kanë asnjë argument bindës për të paraqitur para Zotit. Allahu i Lartësuar i

urdhëroi dhe i ndaloi të përgjegjshmit ligjërisht përmes ligjit e Shpalljes, që solli me profetët. Nga ana tjetër, i pajisi ata me forcë dhe vullnet të mjaftueshëm për të vepruar me dëshirën e tyre të lirë. Kështu, çdokush që argumentohet për mosbindjen e vet përmes caktimit dhe vullnetit të Zotit, në fakt, ka bërë arsyetimin më të kotë dhe të pabazë që ekziston. Çdokush e di dhe dëshmon për faktin se njeriu është tërësisht i fuqishëm dhe i aftë që të bëjë çdo gjë që zgjedh të bëjë, pa e penguar askush. Prandaj ata që sjellin të tilla arsyetime e justifikime tregojnë se janë jo vetëm mohues të Shpalljes së Zotit dhe mesazhit të profetëve, por edhe shkelës të logjikës dhe arsytimit të shëndoshë.

- Por, a mos kanë të dërguarit detyrë tjetër, përveç kumtimit të qartë të shpalljes? - Ai është një sqarim i qartë, i kuptueshëm, që depërton thellë në zemër dhe rreth të cilit askush nuk ka justifikim për të paraqitur para Zotit. Nëse njerëzve u vjen Shpallja e Zotit përmes profetëve, nëse u vijnë ligjet urdhëresat dhe ndalesat e Tij, dhe ata nuk binden e nënshtrohen, duke u arsyetuar me faktin se ky është caktimi e vullneti i Zotit, atëherë le ta dinë se kanë për të dhënë llogari te Zoti. Profetët nuk kanë asnjë çështje në dorën e tyre.

- Ne çuam në çdo popull të dërguar, që t'u thonë: "Adhuroni vetëm Allahun e largojuni shejtanëve!" - Allahu i Lartësuar na tregon se ka sjellë argumente të qarta në çdo popull, nga i pari, deri tek i fundit. Tek të gjithë Allahu ka dërguar profetë, të cilët ishin unanimë në mesazhin e tyre. Ftesa e tyre ishte e njëjtë edhe besimi që predikuan ishte i njëjtë: adhurimi i një Zoti të vetëm si Një dhe i Pashoq. Në varësi të përgjigjes së kësaj ftese, popujt u ndanë në dy grupe. Thotë i Madhëruari:

- Por pati nga ata që Allahu i udhëzoi..." - Këta i pasuan profetët qoftë në drejtim të diturisë, qoftë në drejtim të punës dhe të jetuarit sipas kësaj diturie e besimi.

- **“dhe pati nga ata që merituan të mbeten në humbje.”** - Këta pasuan rrugën e humbjes dhe të ndëshkimit.

- **Atëherë, udhëtoni nëpër botë dhe shihni se si ishte fundi i gënjeshtarëve!**” - Udhëtoni jo vetëm me trupin tuaj, por edhe me zemrën e mendjen tuaj! Nëse e bëni këtë, do të shihni çudira. Do të shihni e do të bindeni se çdokush që mohoi besimin u ndëshkua dhe pati përfundimin më të hidhur.

Ajeti 37

37. Edhe nëse ti (o Muhammed) përpiqesh për t'i vënë në rrugë të drejtë ata, (dije se) Allahu nuk e udhëzon atë që e ka humbur dhe për ata nuk ka asnjë ndihmëtar.

Shpjegimi i ajetit

- **Edhe nëse ti (o Muhammed) përpiqesh për t'i vënë në rrugë të drejtë ata, (dije se) Allahu nuk e udhëzon atë që e ka humbur...** - Edhe sikur të shpenzoni çdo gjë që keni për këtë çështje, dijeni se Allahu nuk i udhëzon ata që i ka humbur. Në fund të fundit, ai që udhëzon është vetëm Allahu. - **...dhe për ata nuk ka asnjë ndihmëtar.** - Ata nuk kanë asnjë që t'i ndihmojë dhe mbrojë nga ndëshkimi dhe zemërimi i Tij.

Ajetet 38 - 40

38. Ata u betuan në Allahun, me betimin e tyre më të fortë se Allahu nuk ka për ta ringjallur atë që vdes. Përkundrazi, (Ringjallja) është premtimi i Tij i prerë, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

39. Ai do t'i ringjallë ata për t'ua bërë të qartë të vërtetën e asaj, për të cilën ranë në kundërshti dhe për ta ditur mirë jobsimtarët se ishin gënjeshtarë.

40. Kur Ne dëshirojmë diçka, vetëm i themi: “Bëhu!” e ajo menjëherë bëhet.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon rreth mohuesve të profetëve të Tij dhe përbetimeve të tyre të kota. Ai thotë:

- **Ata u betuan në Allahun, me betimin e tyre më të fortë se Allahu nuk ka për ta ringjallur atë që vdes.** - Ata betoheshin fort se ishin të sigurt në rrugën e mohimit të

Zotit. Ata betoheshin se Allahu kurrë nuk ka për t'i ringjallur të vdekurit. Ata betoheshin se Allahu nuk e ka fuqinë për t'i ringjallur e për t'i sjellë përsëri në jetë, pasi të jenë bërë dhe. Por duke hedhur poshtë mohimin e tyre, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Përkundrazi, (Ringjallja) është premtimi i Tij i prerë, por shumica e njerëzve nuk e dinë.** - Allahu do t'i ringjallë dhe do t'i grumbullojë ata një ditë, që nuk ka dyshim që do të vijë. Madje, Allahu thotë që ky është premtimi i Tij i prerë, dhe Ai kurrë nuk ka për ta shkelur këtë premtim të bërë. Megjithatë, “shumica e njerëzve nuk e dinë.” Nga injoranca e tyre e madhe, ata e mohojnë ringjalljen, llogarinë e shpërblimin me drejtësi para Zotit. Pastaj i Madhëruari përmend urtësinë që fshihet në faktin që Ai do t'i ringjallë dhe do t'i marrë në llogari krijesat, për t'u dhënë me drejtësi atë që meritojnë. Ai thotë:

- **Ai do t'i ringjallë ata për t'ua bërë të qartë të vërtetën e asaj, për të cilën ranë në kundërshti dhe për t'ua ditur mirë jobsimtarët se ishin gënjeshtarë.** - Njëra nga urtësitë e ringjalljes dhe e marrjes në llogari është që krijesat ta shohin qartë dhe të binden rreth atyre çështjeve për të cilat kanë rënë në kundërshti, qofshin çështje të vogla, qofshin të mëdha. Atë ditë Zoti do t'ua shfaqë realitetin e gjërave dhe do t'ua qartësojë atë plotësisht. Kur të shohin punët e tyre në Ditën e Gjykimit, ato do të jenë dëshpërim dhe dhimbje e madhe për ta. Atë ditë do të shohin me dhimbje se idhujt, të cilëve u luteshin dhe u përkushtoheshin veç Allahut, nuk do t'u sjellin asnjë dobi kur të vijë urdhëri për llogarinë e drejtë. Ata do të shohin me dëshpërim kur idhujt e tyre të bëhen lëndë djegëse e Xhehenemit. Ajo do të jetë një ditë e tmerrshme, kur dielli do të mbështillet me errësirë, edhe hëna po ashtu. Ndërsa yjet do të bien e shpërndahen, dhe të gjithë ata që i adhuronin do të kuptojnë se ato ishin veçse krijesa të Zotit, të nënshtruara para vullnetit dhe ligjit të Tij, krijesa që ishin tërësisht në nevojë të madhe për Zotin, në të gjitha gjendjet.

- **Kur Ne dëshirojmë diçka, vetëm i themi: “Bëhu!”**, e ajo menjëherë bëhet. - E gjitha kjo është shumë e thjeshtë për Allahun, sepse Ai kur dëshiron diçka, vetëm i thotë “bëhu!”, dhe ajo bëhet, pa as më të voglin ngurrim apo refuzim: ajo bëhet pikërisht ashtu si Ai e dëshiron dhe urdhëron.

Ajetet 41 - 42

41. Atyre, që migruan për hir të Allahut, pasi iu bë padrejtësi, kemi për t’u dhënë vendbanim të mirë në këtë jetë. Por shpërblimi i Jetës Tjetër është edhe më i madh. Veç sikur ta dinin!

42. Janë ata që bënë durim dhe vetëm Zotit të tyre iu mbështetën.

Shpjegimi i ajeteve

- **Atyre që migruan për hir të Allahut, pasi iu bë padrejtësi, kemi për t’u dhënë vendbanim të mirë në këtë jetë.** - Allahu i Lartësuar na tregon për gradën dhe mirësinë e besimtarëve të sprovuar dhe të palëkundur, të cilët mërguan për hir të Tij dhe në kërkim të kënaqësisë së Tij. Ata emigruan pasi vuajtën shumë dhe u sprovuan nga populli i tyre. Populli i keqtrajtonte, për t’i kthyer nga besimi në mosbesim dhe në idhujtari. Prandaj këta besimtarë të vendosur e të sinqertë e lanë atdheun, të afërmit dhe miqtë për të mërguar për hir të kënaqësisë së Rahmanit. Për këta besimtarë të zgjedhur, Allahu i Lartësuar përmend dy lloj shpërblimesh: së pari, është shpërblimi i përshpejtuar, që do t’u jepet atyre që në këtë botë. Kjo do të thotë risk i bollshëm e i gjerë dhe një jetë e plotë dhe e lumtur. Këtë premtim dhe shpërblim ata e përjetuan menjëherë pasi emigruan, kur triumfuan mbi armiqtë e tyre. Ata çliruan vende dhe fituan shumë pasuri. Kështu i begatoi Allahu ata në jetën e kësaj bote. Ndërsa për shpërblimin në ahiret, Ai thotë:

- **Por, shpërblimi i jetës tjetër është edhe më i madh. Veç sikur ta dinin!** - Allahu i Madhëruar ua premtoi këtë shpërblim përmes fjalës së të gjithë profetëve. Ky shpërblim është shumë më i madh se

shpërblimi i dynjasë, sikurse ka thënë Allahu i Madhëruar në një ajet tjetër: “Ata të cilët kanë besuar, emigruar dhe luftuar me pasurinë dhe jetën e tyre në rrugën e Allahut, kanë pozitë më të lartë tek Allahu. Dhe ata janë fitimtarët. Zoti i tyre u jep lajmin e mirë për mëshirë nga Vetë Ai, për kënaqësinë e Tij (*ndaj tyre*) dhe për kopshte, ku do të kenë mirësi të pandërprera. Ata do të jenë të përjetshëm në to. Me të vërtetë, tek Allahu ka shpërblim të madh.” [Teube 20–22]. Kurse këtu i Madhëruari thotë: "Por shpërblimi i jetës tjetër është edhe më i madh. Veç sikur ta dinin." Sikur ata të kishin dituri dhe siguri të plotë për atë shpërblim të madh e mirësi të paanë, që Allahu i Lartësuar ka përgatitur për ata që besojnë në Të dhe mërgojnë për hir të Tij, kurrë nuk do t’i bënë bisht sakrificave dhe përpjekjes për ta arritur. Në vijim, i Madhëruari përmendi cilësitë e të dashurve të Tij të zgjedhur:

- **Janë ata që bënë durim...** - Ata ishin durimtarë për të përmbushur urdhëresat e Zotit me sinqeritet dhe korrektësi, të duruar për t’u ruajtur e për t’u frenuar nga ndalesat e Zotit, të duruar për të pranuar me kënaqësi e qetësi caktimet e Zotit mbi ta, të duruar në përballimin me maturi të sprovave dhe mundimeve që bota u dha për shkak të besimit dhe përkushtimit të tyre ndaj Allahut. Cilësia tjetër e tyre:

- **...dhe vetëm Zotit të tyre iu mbështetën.**

- Vetëm Allahut iu mbështetën dhe i kërkuan ndihmë për të plotësuar urdhëresat e Tij. Ata nuk u mbështetën në veten e vet për asnjë çast. Përmes kësaj mbështetjeje të plotë në Zotin e tyre, u rregullua gjendja dhe punët e tyre dhe ata ia dolën të realizojnë përkushtimin dhe adhurimet ndaj Zotit. Këto dy cilësi të mrekullueshme, domethënë, durimi dhe mbështetja e plotë në Zotin, janë garancia për rregullimin e të gjitha punëve dhe çështjeve të njeriut. Çdokush që ka pasur disfatë ose ka humbur ndonjë mirësi, e ka humbur për shkak të mosinvestimit të të gjitha mundësive e

forcave të tij, nga njëra anë; dhe nga ana tjetër, për shkak të mosmbështetjes së plotë në Allahun e Madhëruar e të moskërkimit të ndihmës nga Ai.

Ajetet 43 - 44

43. Ne edhe para teje nuk dërguam veçse burra, të cilëve u dhamë Shpallje. Pyesni, pra dijetarët nëse nuk dini!

44. (I patëm dërguar ata) me Argumente e me libra të shenjtë. Ndërsa ty ta shpallëm Kur'anin që t'u shpjegosh njerëzve atë që u është shpallur atyre, që ata të mendojnë (në këtë shpallje).

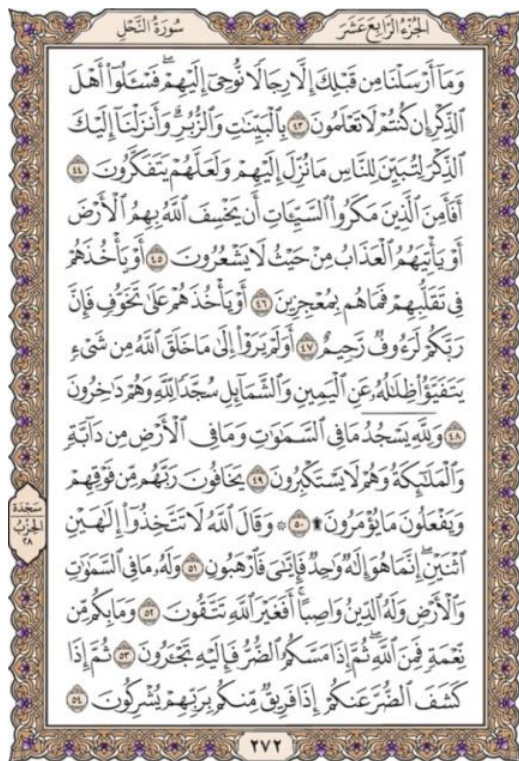
Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i thotë Profetit të Tij të dashur:

- **Ne edhe para teje dërguam veçse burra, të cilëve u dhamë Shpallje.** - Ti nuk je i pari profet dhe rasti yt nuk është i panjohur më parë. Edhe më parë janë dërguar profetë ndër njerëz. Asnjëherë nuk ka ndodhur që të dërgojmë melekë si profetë mes njerëzve. Gjithashtu, Zoti ka dërguar gjithmonë burra prej njerëzve, dhe jo gra. Ata ishin të plotë në të gjitha aspektet. Këtyre profetëve, Allahu i Lartësuar u shpalli ligje e dispozita të mrekullueshme, që ishin mirësi dhe bujari e madhe e Tij për krijesat, të cilat, në fakt, nuk bëjnë asgjë për ta merituar.

- **Pyesni, pra dijetarët nëse nuk dini!** - Nëse nuk dini rreth historive të popujve të shkuar dhe faktit se a dërgoi Zoti profetë njerëz apo jo, pyesni ata që kanë dituri rreth shpalljeve të shkuara! Pyesni njerëzit e ditur, që i njohën dhe i kuptuan mirë librat e shpallur nga Zoti. Të gjithë dijetarët janë unanimë në faktin se Zoti ka dërguar veçse burra dhe u ka shpallur atyre libra të ndritur e udhëzime të qarta. Ai i zgjodhi ata nga banorët e qyteteve. Allahu i Madhëruar thotë:

- **(I patëm dërguar ata) me Argumente e me libra të shenjtë.** - Në këtë ajet tregohet vlera e madhe e dijetarëve. Dituria më e lartë është dituria rreth librave të Zotit. Allahu i Madhëruar i ka urdhëruar që, për

çdo çështje, t'u referohemi njerëzve të ditur të fushës. Kjo porosi, nga ana tjetër, tregon se njerëzit e ditur janë të besueshëm dhe se Zoti dëshmon për besueshmërinë e drejtësinë e tyre, sepse Ai urdhëron për t'u kthyer tek ata. Duke ndjekur njerëzit e ditur, mënjanohej të paditurit. Allahu i ka përzgjedhur të diturit si besnikët e Shpalljes së Tij dhe ata janë të urdhëruar që të pastrojnë veten nga çdo cilësi e ulët dhe të pajisen me cilësitë dhe virtytet më të larta.

- **Ndërsa ty ta shpallëm Kur'anin, që t'u shpjegosh njerëzve atë që u është shpallur atyre, që ata të mendojnë.** - Nuk ka dyshim se më të mirët e njerëzve të ditur janë pikërisht dijetarët e Kur'anit të mrekullueshëm e madhështor. Dijetarët e vërtetë janë pikërisht ata, prandaj i Lartësuar i përshkruan si: *ehludh-dhikri*, pra, ata që kujtojnë vazhdimisht mësimet e udhëzimet e Kur'anit. Kur'ani përmban gjithçka që njerëzit kanë nevojë të dinë për çështjet e tyre të besimit dhe të jetës, për ato të dukshme e të shfaqura dhe për ato të fshehta e të padukshme. Allahu i Madhëruar

thotë se e shpalli Kur'anin: “që t’u shpjegosh njerëzve atë që u është shpallur atyre.” Kjo përfshin shpjegimin e tekstit dhe të termave të Shpalljes, por edhe të nënkuptimeve të saj. Më pas, duke përmendur detyrën që del para njerëzve, thotë: “që ata të mendojnë”, domethënë, të përsiaten thellë, që të nxjerrin prej tij njohuri dhe urtësi, në varësi të kapacitetit dhe të përkushtimit të tyre.

Ajetet 45 - 47

45. Mos vallë janë të sigurt ata që përgatitën kurthe se Allahu nuk do t’ua shembë tokën nën këmbë e nuk do t’u vijë dënimi andej nga nuk e mendojnë,

46. ose se nuk t’i rrëmbejë ata (me ndëshkimin e Tij) gjatë udhëtimeve të tyre, e ata nuk do të mund t’i shpëtojnë;

47. ose se nuk t’i rrëmbejë ata (me ndëshkimin e Tij) edhe kur të jenë të mbushur me frikë? Por, nuk ka dyshim se Zoti juaj është i Butë e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Ky është një kërcënim i hapur që u drejtohet mohuesve të së vërtetës dhe atyre që bëjnë poshtërsi, se Allahu mund t’i ndëshkojë pikërisht atëherë kur ata nuk e presin dhe pa e kuptuar fare. Këtë ndëshkim të beftë Allahu është i plotpushtetshëm që t’ua sjellë nga sipër ose nga poshtë tyre, ose me tërmete e rrëshqitje të tokës. Ai është i plotpushtetshëm që në çdo çast t’i godasë ata me një ndëshkim të ashpër, atëherë kur ata janë të angazhuar në punët e tyre e tërësisht të pavëmendshëm për ndëshkimin e Zotit. Por edhe nëse i frikësohen dhe marrin çdo masë për t’u ruajtur nga ky ndëshkim, kjo nuk u vlen aspak, sepse ata në asnjë gjendje nuk mund t’i shpëtojnë ndëshkimit të të Madhërishtit e të Plotpushtetshmit. Në dorën e Tij janë të gjitha krijesat dhe çdo çështje e tyre. Të gjithë i janë nënshtruar pushtetit të Tij, por Allahu i Madhëruar është shumë i Mëshirshëm dhe i Butë. Allahu është Mëshirëplotë, që nuk nxitohet të ndëshkojë gjynahqarët, por i afatizon ata, u jep shëndet, i furnizon dhe i ruan nga të këqijat.

Ai vazhdon të përkujdeset për ta, kurse ata vazhdojnë të shpifin kundër Tij dhe t’u japin mundim të dashurve të Tij. Ata i rebelohen, kurse Ai ua mban hapur portën e pendimit dhe vazhdon me butësi e dashuri t’i ftojë që të largohen nga gjynahet dhe mosbindja, të cilat janë dëmtueset dhe ceneset më të mëdha të robit dhe mirëqënies së tij. Me mëshirën më të madhe, Allahu u premtonte atyre se, nëse largohen nga gjynahet, do t’u dhurojë prej mirësisë së Tij shumë e shumë më tepër se e mendojnë, do t’i nderojë e lartësojë ata duke ua falur dhe mbuluar të gjitha gjynahet që kanë bërë. Kështu, le t’i vijë turp kriminelit nga Zoti i tij i Gjithmëshirshëm. Le të turpërohet, kur sheh mirësitë e Zotit, që në çdo çast zbresin dhe e mbulojnë atë, kurse ai bën gjynahe, që ngjiten e i paraqiten Zotit. Le ta dijë se vërtet Zoti afatizon, por kurrë nuk harron dhe as nuk i shpërfill gjynahet. Le ta dijë gjynahqari se, po filloi Zoti të të dënojë, Ai është Ngadhënjimtar e i Plotpushtetshëm dhe e ka dënimin të dhembshëm. Prandaj, çdo i mençur le të nxitojë të pendohet tek Zoti, se Ai është *Raufur-Rahim*: Ai mëshiron shumë me butësinë e Tij dhe është Mëshirëplotë. Kjo rrugë është rruga e *takua*-së, rruga e devotshmërisë dhe nënshtrimit, për të punuar dhe jetuar çdo gjë që Ai e do dhe e pëlqen.

Ajeti 48

48. A nuk po shohin ata (mohuesit e Zotit) se çdo gjë që e krijoi Allahu, e sjell hijen e vet djathtas dhe majtas, duke i bërë sexhde Allahut dhe duke qenë e përlulur?

Shpjegimi i ajetit

Ajeti flet për ata që janë në dyshim rreth njëshmërisë dhe madhësisë së Zotit dhe faktit se Ai është i plotë e pa mangësi. Ai i fton ata të meditojnë për këtë fakt, duke thënë: “A nuk e shohin ata se çdo gjë që ka krijuar Allahu e sjell hijen e vet djathtas dhe majtas, duke i bërë sexhde Allahut dhe duke qenë e përlulur?” Le të shohin të gjitha krijesat që Allahu ka krijuar në tokë. Le të shohin se si shtrihen hijet e tyre në tokë,

majtas e djathtas. Të gjithë i bëjnë sexhde Allahut dhe i përgjithshëm dhe pushtetit të Tij. Ata e bëjnë këtë dhe janë ashtu siç i përshkruan i Madhëruari, të nënshtruar e të përgjithshëm nën pushtetin, sundimin dhe administrimin e Tij gjithëpërfshirës. Të gjitha çështjet e tyre janë në dorën e Tij dhe askush nuk mund të dalë jashtë rregullit të Tij.

Ajetet 49 – 50

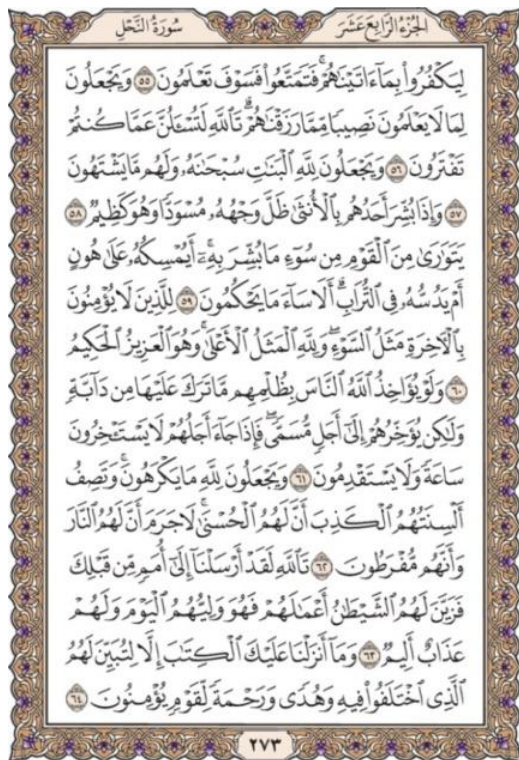
49. Vetëm Allahut i bën sexhde çdo gjë që është në qiej e që është në tokë. Edhe melekët (i bëjnë sexhde) e ata nuk tregohen kryeneçë.

50. I frikësohen Zotit të tyre, që është mbi ta dhe bëjnë gjithçka për të cilën urdhërohen.

Shpjegimi i ajeteve

- **Vetëm Allahut i bën sexhde çdo gjë që është në qiej e që është në tokë. Edhe melekët (i bëjnë sexhde) e ata nuk tregohen kryeneçë.** - Të gjitha gjallesat, si ata që flasin e edhe ato që nuk flasin, i përgjithshëm nën sundimin e Allahut. Edhe melekët, krijesat më të zgjedhura, të pastra e të mira, i bien Atij në sexhde. Allahu i përgjithshëm veçmas për vetë mirësinë e pastërtinë e tyre, si dhe për adhurimet e shumta që ata i kushtojnë Atij. Duke i përshkruar ata, Allahu thotë: "...ata nuk tregohen kryeneçë." Ata nuk tregohen kurrë mendjemëdhenj apo të tregojnë vetëkënaqësi për adhurimet që i kushtojnë Allahut. Ata tregohen shumë të përgjithshëm dhe kryejnë adhurime të shumta dhe të pastra. Morali i tyre është i pakrahasueshëm dhe fuqia e tyre në ato adhurime është shumë e madhe. Të tillë janë adhuruesit e vërtetë të Zotit, sikurse thuhet në një ajet tjetër: "Mesihu nuk do të refuzonte kurrë të ishte rob dhe adhurues i Allahut, dhe as melekët më të zgjedhur." [Nisa 172]. Në vijim vjen një tjetër përshkrim i tyre:

- **Ata i frikësohen Zotit të tyre, që është mbi ta, dhe bëjnë gjithçka për të cilën urdhërohen.** - Megjithëse ata tregojnë devotshmëri dhe frikërespekt për Zotin, që është sipër tyre, i Lartësuar i Plotë në

pushtetin dhe cilësitë e Tij, ata janë të përgjithshëm para pushtetit dhe mbretërimit të Tij, siç thotë Allahu: "... bëjnë gjithçka për të cilën urdhërohen." Çfarëdo urdhri që t'u japë Zoti i tyre, ata e zbatojnë me bindje e vullnet të lirë. Sexhdja që krijesat i bëjnë Zotit është dy llojesh:

1. *Sexhdja e detyruar.* Kjo lloj sexhdeje është e përgjithshme, që bëhet nga çdo krijesë, besimtarë apo mohues qofshin, punëmirë apo punëkeq, flasin apo nuk flasin. Kjo përgjithshëm e përgjithshme e çdo krijesë për Allahun tregon se Ai është i plotë në çdo cilësi si dhe në sundimin e pushtetin e Tij.

2. *Sexhdja me vullnet të lirë.* Kjo lloj sexhdeje ndaj Allahut realizohet vetëm nga më të dashurit dhe të zgjedhurit e Tij besimtarë, qofshin melekë, njerëz apo xhindë, të cilët Ai i ka dalluar e përgjithshëm mbi të gjithë.

Ajetet 51 – 52

51. Allahu ka thënë: "Mos adhuronit dy zota, sepse Ai është Një Zot i Vetëm (që

meriton adhurimin! **Vetëm Mua të më keni frikë!**".

52. Vetëm e Tij është gjithçka në qiej e në Tokë dhe vetëm Atij i takon adhurimi. A mos po i frikësoheni dikujt tjetër veç Allahut?

Shpjegimi i ajeteve

- **Allahu ka thënë:** "Mos adhuronit dy zota, sepse Ai është Një Zot i Vetëm (*që meriton adhurimin!*)" - Allahu i Lartësuar na urdhëron që të adhurojmë vetëm Atë si Një të vetëm. Për vërtetësinë e pamohueshme të njësitit të Tij, Ai tregon se është i vetmi që u dhuron krijesave mirësitë dhe përkujdesjen. Ai thotë: "Mos adhuronit dy zota, sepse Ai është një Zot i vetëm (*që meriton adhurimet!*)". Domethënë, kurrë mos i bëni shokë Atij në aspektin e adhurimeve që përkushtoni. Askënd tjetër mos adhuronit, sepse: "Ai është një Zot i vetëm (*që meriton adhurimet!*)". Ai është i vetëm dhe unik në të gjitha cilësitë dhe atributet e Tij madhështore; Ai është i vetëm në veprat e Tij të pashembullta. Atëherë, ashtu sikurse Allahu është i vetëm në Qenien e Tij, në emrat, cilësitë, atributet dhe veprat e Tij, po ashtu duhet ta adhuronit si Një dhe të vetëm. Kjo është rruga e vetme e drejtë që ju çon në shpëtim. Çdo rrugë tjetër të çon pranë zemërimit e ndëshkimit të Tij.

- **Vetëm Mua të më keni frikë!** - Vetëm Mua - thotë Allahu i Madhëruar - m'u frikësoni dhe zbatoni urdhëresat e Mia! Largojuuni ndalesave të Mia dhe ruajini kufijtë e Mij! Dhe të gjitha këto vepra bindjeje bëjini vetëm për Mua, duke mos më shoqëruar shok në asnjë adhurim! Asnjë adhurim mos e bëni për krijesat, por vetëm për Mua! Krijesat janë të gjitha pronë e Allahut dhe të nënshtruara ndaj Tij.

- **Vetëm e Tij është gjithçka në qiej e në tokë dhe vetëm Atij i takon adhurimi.** - Të Allahut janë çka në qiej dhe në tokë, prandaj edhe e gjithë feja, adhurimi, nënshtrimi, përunjësia në të gjitha gjendjet dhe kohët duhen t'i përkushtohen vetëm Atij. Krijesat duhet të veshin petkun e

adhurimit për Zotin dhe të jenë të sinqertë në praktikimin dhe përmbushjen e fesë vetëm për kënaqësinë e Tij. Pastaj vjen kjo pyetje, që çdokush duhet t'ia bëjë vetes:

- **A mos po i frikësoheni dikujt tjetër veç Allahut?** - Kujt i druheni? Banorëve të tokës apo të qiellit?! Ata nuk kanë në dorë as dëmin, as dobinë tuaj.

Ajetet 53 – 55

53. Çdo të mirë që zotëroni, e keni prej Allahut. Edhe kur ju godet e keqja, ju vetëm tek Ai e ngrini zërin (*me lutje*).

54. Pastaj, kur jua largon dënimin, shumë prej jush i përshkruajnë shok Zotit të tyre.

55. Ja, kështu ata tregojnë mosmirënjohje për ato që Ne u kemi dhënë. Shfrytëzojini ato (*për një kohë të shkurtër*) se më vonë do ta kuptoni!

Shpjegimi i ajeteve

Allahu është i vetmi që ka në dorë të japë mirësi dhe nga bujaria e Tij. Ai thotë:

- **Çdo të mirë që zotëroni, e keni prej Allahut.** Të gjitha llojet e mirësive, ato të dukshme dhe ato të fshehura, të gjitha janë prej Allahut. Askush nga krijesat nuk ka pjesë në to.

- **Edhe kur ju godet ndonjë e keqe, ju vetëm tek Ai e ngrini zërin (*me lutje*).** - Kur ju godasin varfëria, sëmundjet, vështirësitë e vuajtjet, ju vetëm Zotit i përgjërohni e i luteni t'ju ndihmojë. Kështu veproni, sepse ju e dini mirë se vetëm Ai mund t'ju largojë vuajtjet dhe hallet. O njerëz, a nuk po mendoni?! Allahu që është i vetmi që ju dhuron mirësitë, që ju i kërkoni, dhe ju largon fatkeqësitë, që ju i urreni, Ai duhet të jetë i vetmi që ju duhet ta adhuronit, duke e dashur me gjithë shpirt e duke e madhëruar me druajtje, nënshtrim e frikërespekt. Vetëm Allahu e meriton adhurimin tuaj. Por shumë njerëz shkatërrojnë vetveten duke mos treguar mirënjohje për mirësitë e Zotit. Kur Zoti i shpëton ata nga vështirësitë dhe u dhuron lumturi e pasuri, ata i shoqërojnë Atij shok, duke i adhuruar dhe duke u shprehur

mirënjohjen krijesave të Tij, të cilat janë të varfëra e nevojtare për veten e vet.

- **Pastaj, kur Ai jua largon dënimin, shumë prej jush i përshkruajnë shok Zotit të tyre.** - Duke i bërë shok Zotit, ata kanë mohuar mirësitë e Tij dhe janë treguar mosmirënjohës ndaj Atij që, i vetëm i shpëtoi nga belatë dhe vështirësitë. Për këtë, Zoti i kërcënon dhe thotë:

- **Ja, kështu ata tregojnë mosmirënjohje për ato që Ne u kemi dhënë. Shfrytëzojini ato (për një kohë të shkurtësr), se më vonë do ta kuptoni.** - Kënaquni në këtë botë pak, se do të mësoni dhe kuptoni mirë përfundimin e mohimit dhe idhujtarisë suaj.

Ajetet 56 - 59

56. Nga ajo, me të cilën Ne i furnizuar, ata ndajnë një pjesë për ata (idhujt) që nuk kuptojnë asgjë. Betohem në Allahun se ju do të merreni në pëgjegjësi për atë që trillonit!

57. Ata shpifin se Allahu ka (si fëmijë) vajzat - I pastër qoftë Ai nga përshkrimet e tyre! - ndërsa për veten e tyre zgjedhin çfarë ua ka ënda (djemtë).

58. Kur ndonjëri prej tyre përgëzohet se i ka lindur vajzë, fytyra i nxihet dhe ai mbushet plot dëshpërim.

59. Fshihet prej njerëzve për shkak të së keqes që ja njoftuan. A ta mbajë atë, ashtu i turpëruar, apo ta mbulojë atë (të gjallë) në dhé? Sa i keq është gjykimi i tyre!

Shpjegimi i ajeteve

- Nga ajo që Ne u japim, ndajnë një pjesë për ata (idhujt) që nuk kuptojnë asgjë. Betohem në Allahun se ju do të merreni në pëgjegjësi për atë që trillonit! - Allahu i Lartësuar na njofton rreth injorancës dhe padrejtësive të idhujtarëve, të cilët trillojnë e shpifin për Allahun. Ata përcaktojnë blatime e përkushtime edhe për putat dhe idhujt, që as nuk dinë gjë për adhurimin e tyre e as nuk kanë në dorë dëm a dobi, ndërkohë që ato mirësi janë të dhuruara prej Allahut. Ata përdorin rriskun e Allahut për t'i bërë *shirk* Allahut. Mirësitë e dhuruara nga Zoti ata i japin si dedikim për idhujt e

gdhendur dhe të cilët janë veçse pjellë e padrejtësisë së tyre.

- **Ata shpifin se Allahu ka (si fëmijë) vajzat - I pastër qoftë Ai nga përshkrimet e tyre! - ndërsa për veten e tyre zgjedhin çfarë ua ka ënda (djemtë).** - Këta të marrë shpifin dhe thonë se melekët janë bijat e Zotit. Ata gënjejnë kur mëtojnë se këta robër e adhurues të Allahut të Lartësuar janë femra. Kjo është një nga shpifjet e tyre. Nga ana tjetër, për veten e tyre ata zgjedhin si më të mirë fëmijët meshkuj, ndërsa për Zotin shpifin se ka fëmijë të tillë që ata nuk do të donin t'i kishin për veten e vet, domethënë femra. Madje, duke u treguar se sa shumë i urrejnë vajzat për veten, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Kur ndonjëri prej tyre përgëzohet se i ka lindur vajzë, fytyra i nxihet dhe ai mbushet plot dëshpërim.** - I nxihet fytyra nga dëshpërimi, për shkak se i ka lindur vajzë. Atij i vjen turp e fshihet nga njerëzit e vet, prej kësaj "gjëme". Pastaj fillon të mendojë, me atë mendjen e tij të prishur e të poshtër, se çfarë të bëjë me vajzën, që "i zuri derën".

- **Fshihet prej njerëzve për shkak të së keqes që ja njoftuan. A ta mbajë atë, ashtu i turpëruar, apo ta mbulojë atë (të gjallë) në dhé? Sa i keq është gjykimi i tyre!** - A ta pranojë këtë fakt dhe të jetojë me atë turp, apo ta groposë në dhé të gjallë? Ky ishte krimi i injorantëve para Islamit, për të cilën ka folur Allahu në Kur'an.

Ajetet 60 - 61

60. Përshkrimi më i keq është për ata që nuk besojnë në Jetën e përjetshme (Ahiret). Ndërsa Allahut i takon përshkrimi më i lartë. Ai është Ngadhënjimtari, i Urti.

61. Sikur Allahu t'i dënonte njerëzit për shkak të padrejtësive së tyre, nuk do të linte mbi Tokë asnjë të gjallë. Por, Ai i lë ata për më vonë, deri në afatin e caktuar. Kur të vijë afati i tyre, ata as nuk mund ta përngadalësojnë e as ta përshpejtojnë atë.

Shpjegimi i ajeteve

Përshkrimi i Allahut të Madhëruar me attribute që nuk i shkojnë madhësisë së Tij është një krim i shëmtuar. Një i tillë është edhe pretendimi se Zoti ka fëmijë e ka djalë. Madje, disa nga këta të mjerë jo vetëm që shpifën se Zoti ka fëmijë, por pretenduan se Ai ka si fëmijë llojin më pak të preferuar mes tyre, pra, femrat. Sipas tyre, Zoti paska bija, që ata për vete nuk i duan. Kështu shpifnin idhujtarët për Zotin e botës. Ato ishin përshkrime të këqija, të ulta të mangëta. Por Allahu i Lartësuar thotë:

- Përshkrimi më i keq është për ata që nuk besojnë në jetën e përjetshme. - Atyre u shkojnë përshkrimet më të këqija, me mangësitë më të ulta.

- Ndërsa Allahu i takon përshkrimi më i lartë. - Çdo cilësi e lartë dhe atribut absolut i takon veç Allahut. Allahut i takon shembulli dhe përshkrimi më i lartë në zemrat e besimtarëve dhe të dashurve të Tij të zgjedhur. Zemrat e tyre janë të mbushura me madhërimin, lartësimin, lavdërimin e dashurinë për Të. Ata kthehen gjithmonë të penduar tek Ai dhe të etur për ta njohur sa më shumë.

- Ai është Ngadhënjimtari dhe i Urti. - Allahu është *El Aziz* - Ngadhënjimtari, Ai i cili ka nënshtruar nën sundimin e pushtetin e Tij të gjitha krijesat. Të gjitha krijesat i janë nënshtruar e përlurur Ngadhënjimtarit. Por Ai është edhe *El Hakim* - I Urti, i cili i vendos të gjitha gjërat në vendin e vet. Ai urdhëron dhe ndalon veçse për ato gjëra për të cilat meriton të lavdërohet e falënderohet, sepse ato tregojnë se Allahu është i Plotë e Absolut në çdo gjë që urdhëron dhe në çdo gjë që ndalon. Pasi përmendi shpifjet dhe trillimet e keqbërësve kundër Tij, i Lartësuarit flet për durimin, butësinë dhe mëshirën e Tij:

- Sikur Allahu t'i dënonte njerëzit për shkak të padrejtësive së tyre, nuk do të linte mbi Tokë asnjë të gjallë. - Nëse do t'i merrte në përgjegjësi dhe t'i dënonte për padrejtësitë e tyre, pa shtuar e pa pakësuar aspak, njerëzit do të shkatërroheshin: "... nuk do të linte mbi tokë asnjë gjallesë.". Ai

do t'i ndëshkonte ata që i kryejnë këto poshtërsi dhe gjithçka tjetër që i rrethon, qofshin kafshë e gjallesa të tjera, sepse ligësia e gjynaheve sjell shkatërrim të jetës dhe të krijesave.

- Por Ai i lë ata për më vonë, deri në afatin e caktuar. - Allahu i Madhëruar nuk nxitohet për t'i ndëshkuar për atë që e meritojnë, por i afatizon deri në një kohë të përcaktuar, pra, në Ditën e Gjykimit.

- Kur të vijë afati i tyre, ata as nuk mund ta përngadalësojnë e as ta përshpejtojnë atë. - Le të kenë kujdes dhe të frenohen, përderisa kanë ende kohë për pendim, para se të vijë koha kur nuk do të ketë më shtyrje afati.

Ajeti 62

62. Ato (vajzat) që i urrejnë për vete, ia veshin Allahut (si fëmijë) dhe gjuhët e tyre mashtruese shpifin se ata do të kenë më të mirën (Xhenetin). S'ka dyshim, ata i pret Zjarri dhe në të do të mbeten të braktisur (të harruar).

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na njofton se idhujtarët:

- Ato (vajzat) që i urrejnë për vete, ia veshin Allahut (si fëmijë)... - Ata shpifin se Zotit i takojnë vajzat, të cilat ata i urrejnë për veten e tyre. Gjithashtu, ata e përshkruajnë Atë me cilësi të ulta dhe zhyten në idhujtari, duke ia dedikuar adhurimin krijesave, që janë të gjithë të nënshtruar ndaj Allahut. Ata, në fakt, kurrë nuk do ta pranonin që skllëvërit e tyre të ishin partnerë në pasurinë e tyre në këtë botë, që Zoti ua ka dhënë. Ata e urrejnë këtë gjë për veten e tyre. Atëherë si është e mundur që trillojnë dhe ia përshkruajnë Zotit të tilla gjëra, që ata i urrejnë për veten e tyre?! Pastaj, këta të mjerë, me gjithë këto krime e ligësi, përsëri trillojnë gënjeshtër e thonë:

- ... dhe gjuhët e tyre mashtruese shpifin se ata do të kenë më të mirën (Xhenetin).

- Ata do të kenë gjithmonë më të mirën, si në këtë jetë ashtu dhe në jetën tjetër. Por Allahu i Lartësuar ua kthen pas dhe hedh

poshtë këtë ëndërr të tyre të perealizueshme dhe thotë:

- S'ka dyshim, ata i pret Zjarri dhe në të do të mbeten të braktisur (të harruar). - Ky është vendi për ku jeni drejtuar, ku do të qëndroni përjetë, e kurrë nuk do të largoheni.

Ajeti 63

63. Beto hem për Allahun! Ne dërguam para teje të dërguar ndër popuj të shumtë, por shejtani ua hijeshoi veprat e tyre (të këqija). Prandaj sot (në Ditën e Kiametit) ai është miku i tyre dhe ata (të gjithë bashkë) do të kenë një dënim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar i qartëson profetit të Tij të dashur, Muhamedit (a.s), se ai nuk është i vetmi dhe as i pari profet që është kundërshtuar nga populli i vet. Ai thotë:

- **Beto hem për Allahun! Ne dërguam para teje të dërguar ndër popuj të shumtë...** - Në të gjithë popujt e mëparshëm u dërguan profetë që t'i ftonin njerëzit në monoteizëm, në njësimin e Zotit në adhurim dhe për dorëzim dhe bindje të plotë ndaj Tij.

- **... por shejtani ua hijeshoi veprat e tyre (të këqija).** - Prandaj ata i mohuan profetët, duke pretenduar se rruga e tyre ishte rruga më e mirë, që siguronte lumturinë dhe që i shpëtonte nga çdo e keqe. Ndërsa profetët - sipas tyre - sillnin destabilitet dhe prishje të rehatisë e lumturisë së tyre. Duke qenë se shejtani ua zbukuroi veprat që bënë, ai u shndërrua në aleat dhe në mikun e tyre të ngushtë në këtë botë. Kështu, ata iu bindën dhe e pasuan plotësisht. Ndërsa Allahu i Madhëruar thotë:

- **Prandaj sot (në Ditën e Kiametit) ai është miku i tyre dhe ata (të gjithë bashkë) do të kenë një dënim të dhembshëm.** - Në ahiret ata do të kenë dënim të dhembshëm, sepse ata i kthyen shpinën të Gjithëmëshirshmit. Ata u kënaqën dhe preferonin miqësinë dhe lidhjen me shejtanin e mallkuar, prandaj e merituan ndëshkimin poshtëruës.

Ajeti 64

64. Ne ta shpallëm Kur'anin, veçse që t'u sqarosh atyre atë, për të cilën u përçanë dhe që të jetë udhëzim e mëshirë për njerëzit që besojnë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar ta shpalli Kur'anin, o Muhamed, veçse me qëllimin që t'u qartësosh njerëzve gjithçka prej çështjeve të besimit dhe fesë, për të cilat njerëzit kanë rënë në kundërshti e janë përçarë. Duke bërë këtë, askush nuk do të ketë më arsye e shfajësim para Zotit. Kur'ani u shpall, gjithashtu, për të qenë udhëzim e mëshirë për besimtarët e sinqertë, që ata të gjejnë të vërtetën dhe të jetojnë sipas saj. (Marrë nga *Tefsir el Mujeser*).

Ajeti 65

65. Allahu zbret ujë prej qiellit dhe me të e ngjall tokën pas vdekjes së saj. Në këtë fakt ka Shenja (të qarta) për njerëzit që dëgjojnë (e kuptojnë).

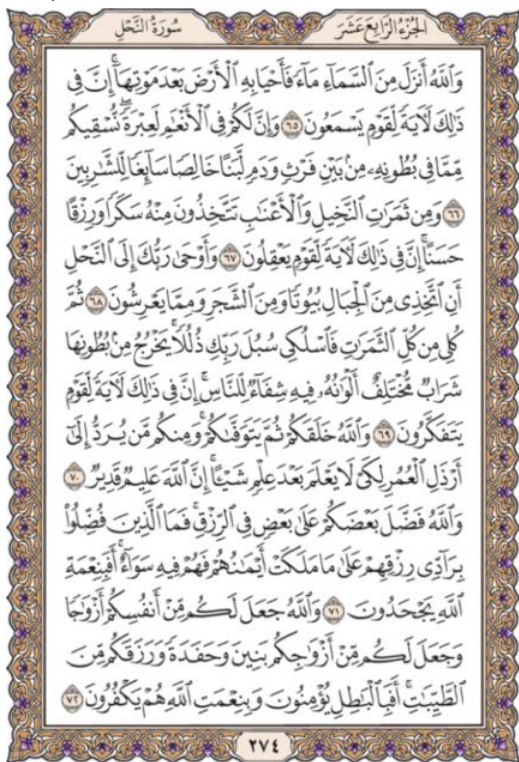
Shpjegimi i ajetit

Ai e bëri këtë që të kuptoni këshillat, porositë dhe paralajmërimet e Tij dhe që, përmes këtyre mësimëve e kujtimeve, të argumentoni se Allahu është i vetmi i Adhuruar me meritë në botë. Ai është i vetmi i Adhuruar, sepse është i vetmi që dhuron mirësitë dhe kujdeset për krijesat. Është Ai që e zbret shiun dhe bën të mbijnë të gjitha llojet e bimësisë. Ai është i vetmi që meriton adhurimin e nënshtrimin e krijesave, sepse Ai është i plotpushtetshmi. Ai që ringjall tokën e vdekur dhe të shkretë është i plotpushtetshëm për të ringjallur krijesat nga vdekja. I Adhuruari i vetëm është Ai që i ka dhuruar të gjitha këto mirësi dhe kujdeset për krijesat me mëshirën e Tij gjithëpërfshirëse.

Ajeti 66

66. Edhe në bagëtitë ju keni shembuj të shumtë (për të menduar). Ne, nga ajo që prodhohet nga barqet e tyre mes ushqimit të përtypur dhe gjakut, ju japim të pini qumësht të pastër e të shijshëm, për ata që e pinë.

Shpjegimi i ajetit

Këto kafshë, Allahu i Lartësuar i krijoi që të jenë në shërbimin dhe dobinë tuaj. Në ato ka shumë mirësi e mësim, që ju mund të nxirrni e kuptoni. Përmes tyre, ju mund të kuptoni dhe arsyetoni rreth pushtetit të plotë të Allahut dhe gjerësisë së bujarisë dhe mirësisë së Tij. I lavdëruar qoftë Ai që qumështin e pastër e bën të prodhohet nga ajo hapësirë mes gjakut dhe ushqimit të përlypur, në barkun e kafshës. Si është e mundur që qumështi, aq i këndshëm e ushqyes, të prodhohet në barkun e bagëtisë dhe të dalë aq i pastër? Ai është pije dhe ushqim i këndshëm për krijesat. A nuk tregon kjo për pushtetin madhështor të Zotit? Të paditurit thonë se e ka bërë Natyra kështu. Atëherë, më thoni çfarë është ajo gjë në natyrë që e shndërron barin që e ha bagëtia, bashkë me ujin dhe kripërat që ajo fut në barkun e saj, në qumësht aq të këndshëm?

Ajeti 67

67. Edhe nga frutat e hurmës dhe të rrushit ju nxirrni pije (lëngje) dhe ushqim të mirë. S'ka dyshim se edhe në

këtë fakt ka Shenja (të qarta) për ata që mendojnë.

Shpjegimi i ajetit

- Edhe nga frutat e hurmës dhe të rrushit ju nxirrni pije (lëngje) dhe ushqim të mirë. - Allahu i Lartësuar u ka dhuruar mirësi të shumta krijesave, përmes fryteve të hurmës dhe të rrushit. Ai u dhuroi ushqim të këndshëm dhe të ardhura të mira. Ata hanë nga frutat e tyre kur janë të freskëta, të thara si stafidhe, të shtrydhura për pije të këndshme etj. Prej tyre nxirret dhe pije dehëse, që është e ndaluar. Allahu e ndaloi konsumimin e pijeve dehëse dhe përfitimin prej tyre, duke na i zëvendësuar me lëngun e pastër të këtyre frutave në formë shurupi, pa kaluar në fermentim, që i kthen në pije dehëse.

- S'ka dyshim se edhe në këtë fakt ka Shenja (të qarta) për ata që mendojnë. - Këta arrijnë të logjikojnë e të arsyetojnë rreth pushtetit të Allahut, që prej këtyre pemëve me trungje të ngjashme, nxori fruta të mrekullueshme e të larmishme. Kjo tregon edhe për mëshirën e Tij gjithëpërfshirëse, sepse Allahu u ka mundësuar të gjitha krijesave të përfitojnë prej këtyre mirësive. I Plotpushtetshmi dhe i Gjithëmëshirshmi, që dhuroi këto mirësi, është Ai që meriton të adhurohet si Një i vetëm, sepse Ai është i vetëm edhe në pushtetin dhe mëshirën e Tij.

Ajetet 68 - 69

68. Zoti yt e udhëzoi bletën që të ndërtojë koshere nëpër male, nëpër drurë dhe nëpër ndërtesat që ata (njerëzit) ngrenë.

69. Ushqehu me të gjitha llojet e frutave dhe udhëto nëpër rrugët që Zoti yt i lehtësoi për ty! Nga barqet e tyre (të bletëve) del një lëng me ngjyra të ndryshme, në të cilin ka shërim për njerëzit. Edhe në këtë fakt ka Shenja (të qarta) për njerëzit që mendojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i krijoi bletët, këto krijesat të vogla të mrekullueshme dhe të habitshme, dhe i inspiroi ato. Ai u jep një orientim mahnitës, që ato të gjejnë kullotën e tyre dhe pastaj të

kthehen sërish në koshere, sado larg të kenë shkuar. Ai i ka mësuar të ndërtojnë kosheret, aq të rregullta dhe të përshtatshme. Ai i krijoi të përshtatshme të thithin nektarin e luleve dhe nga barku i tyre i vogël të nxjerrin mjaltin e kulluar, të shijshëm e me ngjyra e aroma të ndryshme. Ngjyrat, aromat dhe shijet janë të larmishme, në varësi të tokës dhe bimësisë ku ato thithin nektarin. Në mjaltin që del nga barku i tyre ka shërim për njerëzit nga sëmundje të shumta. Kjo krijesë e vogël tregon përkujdesin madhështor të Allahut për krijesat e Tij. Ai tregon për butësinë e mëshirën e Tij për ta. Kjo tregon se vetëm Allahut i takon dashuria e plotë e krijesave dhe vetëm Atij duhet t'i drejtohen me lutje e përkushtim e askujt tjetër.

Ajeti 70

70. Allahu ju krijon dhe pastaj jua merr shpirtin. Disa prej jush lihen të jetojnë deri në moshën më të vjetër, aq sa të mos dijnë më asgjë nga ajo që kanë pasë ditur më parë. Allahu është i Gjithëdituri, i Gjithëpushtetshmi.

Shpjegimi i ajetit

- Allahu ju krijon dhe pastaj jua merr shpirtin. Disa prej jush lihen të jetojnë deri në moshën më të vjetër, aq sa të mos dijnë më asgjë nga ajo që kanë pasë ditur më parë. - Allahu i Lartësuar na njofton se Ai krijoi krijesat dhe i bëri të kalojnë fazë pas faze. Pasi ata të plotësojnë afatin e tyre, Ai do t'i marrë shpirtat e tyre e ata do të vdesin. Disa njerëz jetojnë aq gjatë, sa kthehen në moshën më të rëndë, kur dobësohen jashtë mase, si nga ana fizike, ashtu edhe ajo mendore. Mendja, që është veçoria dalluese e njeriut, dobësohet aq shumë, saqë ai harron çfarë ka ditur e çfarë ka bërë, madje bëhet si mendje fëmije.

- Allahu është i Gjithëdituri, i Gjithëpushtetshmi. - Dituria dhe pushteti i Allahut përfshijnë gjithçka. Edhe kalimi i njeriut nëpër fazat e krijimit është brenda diturisë e pushtetit të Zotit. Ai e transformon njeriun dhe kujdeset për të, sikurse thotë: “Allahu ju krijoi në një

gjendje të dobët, pastaj, pas asaj dobësie, ju jep fuqi, e pas fuqisë, dobësi e pleqëri. Ai krijon çfarë të dojë. Ai është i Gjithëdituri dhe i Plotpushtetshmi.” [Rum 54].

Ajeti 71

71. Allahu i dalloi disa prej jush mbi disa të tjerë në pasuri. Por ata që u dalluan mbi të tjerët (në pasuri), kurrë nuk do t'ia ndanin pasurinë me ata që i kanë nën vete, për të qenë (të gjithë) të barabartë. Atëherë, si i mohojnë mirësitë e Allahut?!

Shpjegimi i ajetit

- Allahu i dalloi disa prej jush nga të tjerët në fushën e pasurisë. Por ata të cilët u dalluan mbi të tjerët nuk duan ta ndajnë pasurinë me ata që i kanë nën vete, për të qenë të barabartë. - E gjitha kjo është treguesi i njëshmërisë së Zotit dhe argument për vërtetësinë e Tij. Nga ana tjetër, ky fakt tregon për kotësinë dhe shëmtinë e shirkut. Shirku është një vepër e shëmtuar dhe e dënueshme. Është e vërtetë se të gjitha krijesat kanë dy cilësi kryesore: ato janë të krijuara dhe janë nevojtare për Zotin. Megjithatë, Allahu i Lartësuar na ka treguar për disa dallime të krijesave nga njëra tjetra. Kështu, disa njerëz janë të lirë, me pasuri e pushtet. Disa të tjerë janë sklllevër të nënshtruar, që nuk zotërojnë asgjë. Mendoni me kujdes! Zotërinjtë e pasur kurrë nuk do të lejonin që të ishin të barabartë me sklllevërit e nënshtruar dhe të ndanin pasurinë e pushtetin me ta, e kështu të ishin njëlloj. Ata e shohin këtë si diçka të papranueshme. Mendohuni o njerëz! Ju po i atribuoni Zotit disa krijesa të dobëta si të barabarta me Të, megjithëse krijesat janë nevojtare e të pafuqishme, që nuk kanë asnjë grimë pushteti. Si mund t'i konsideroni ata të barabartë me Zotin dhe partnerë me Të në pushtetin e mbretërimitin e Tij, kur as për veten tuaj nuk e pranoni këtë? A nuk është kjo padrejtësia më e madhe dhe mosmirënjohje për mirësitë e Allahut?

- Si i mohojnë kështu mirësitë e Allahut?!

- Nëse do të ishin mirënjohës për mirësitë që kanë dhe do t'ia njihnin e do t'ia

atribuonin Atij që ua dhuroi ato, kurrë nuk do t'i shoqëronin Allahut shokë, në asnjë aspekt, por Ai do të ishte i vetmi që do të meritonte adhurimin, dashurinë e madhërimin e tyre.

Ajeti 72

72. Allahu krijoi për ju bashkëshorte nga vetë lloji juaj, e prej bashkëshorteve tuaja - fëmijë e nipa dhe ju dhuroi të mira. A po besojnë të pavërtetën dhe të mirat e Allahut po i mohojnë?

Shpjegimi i ajetit

- **Allahu krijoi për ju bashkëshorte nga vetë lloji juaj, e prej bashkëshorteve tuaja, fëmijë e nipa.** - Allahu i Madhëruar përmend një mirësi të madhe e të pakrahasueshme, që u ka dhuruar njerëzve. Ai u dhuroi bashkëshorte, që ata të gjejnë qetësi e prehje tek ato. Në fakt, ata janë qetësi dhe prehje e ndërsjelltë për njëri tjetrin. Përmes këtij bashkimi, Allahu u dhuron fëmijë, që u kënaqin syrin dhe u shërbejnë. Ai i furnizon ata me ushqime e pije të larmishme dhe me shumë mirësi të tjera, që njerëzit nuk mund as t'i llogarisin a numërojnë, e jo më të jenë mirënjohës për to.

- **Gjithashtu, Ai ju furnizon me të mira.** - Si mundet, atëherë, të besojnë në kotësira dhe krijesa, që dikur nuk ekzistonin dhe Allahu i Lartësuar i solli në ekzistencë? Ato krijesa nuk kanë fuqi të krijojnë, të sjellin furnizim dhe të kujdesen për njerëzit. Të tilla janë ato që adhurohen veç Allahut nga të paditurit. Idhujt janë kotësira dhe adhurimet dedikuar atyre janë kotësira. Atëherë, si mundet që një i logjikshëm t'i konsiderojë ato njëlloj si Allahun dhe t'i adhurojë e madhërojë?

- **Ata besojnë të pavërtetën, ndërsa të mirat e Allahut i mohojnë.** - Kështu i mohojnë mirësitë e Allahut, madje i përdorin ato për poshtërsi dhe mosbindje, për mosbesim dhe gjynahe. Kjo, pa dyshim, është më e madhja padrejtësi, poshtërsia më e ulët dhe mendjelehtësia më e pashembullt.

Ajeti 73

73. Ata (idhujtarët) adhurojnë përveç Allahut krijesa, të cilat nuk janë në gjendje t'u sjellin asnjë rizik as nga qiejt, as nga toka dhe as që kanë mundësi.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na njofton për injorancën e thellë të idhujtarëve dhe padrejtësinë e tyre të madhe kur adhurojnë zota, që i marrin si partnerë dhe të njëjtë me Allahun. Ata e bëjnë një padrejtësi të tillë, ndërkohë që idhujt nuk e kanë në dorë furnizimin e tyre aspak. Idhujt nuk mund të bëjnë që fara të mbijë, por Allahu e bën atë të mbijë. Ata nuk kanë në dorë asnjë grimë pushteti në qiejt dhe në tokë dhe kurrë nuk do të mund të kenë pushtet e pasuri, edhe nëse do ta dëshironin diçka të tillë. Të tillë janë idhujt. Atëherë, si mund që t'i adhurojnë ato e t'i konsiderojnë si Allahun? Si mund të jenë idhujt partnerë me Atë që ka nën pushtetin e pronësinë e Tij qiejt dhe tokën?! Si mund t'i adhurojnë ata së bashku me Allahun, të Cilit i takon i gjithë pushteti, e gjithë lavdia, fuqia dhe të gjitha lavdërimet?!

Ajeti 74

74. Mos i përshkruani Allahut shembuj! Allahu di gjithçka e ju nuk dini.

Shpjegimi i ajetit

- **Mos i përshkruani Allahut shembuj!** - Kurrë mos e përshkruani e të jepni shembëllime për Zotin, duke e krahasuar Atë me krijesat.

- **Allahu di gjithçka e ju nuk dini.** - Ne kurrë nuk duhet të flasim për Allahun pa patur dituri, por thjesht duhet të dëgjojmë shembujt që na jep i Gjithëdituri.

Ajeti 75

75. Allahu sjell si shembull një skllav që është pronë e dikujt tjetër dhe që nuk ka në dorë asgjë dhe një tjetër, të cilin ne e kemi begatuar me një rizik të mirë e ai jep nga ai (që i kemi dhënë) fshehtas e haptas. A janë këta të dy të barabartë?! Të gjitha lavdërimet i takojnë vetëm Allahut, por shumica e tyre nuk e dinë.

Shpjegimi i ajetit

- **Allahu sjell si shembull një skllav që është pronë e dikujt tjetër dhe që nuk ka**

në dorë asgjë dhe një tjetër, të cilin ne e kemi begatuar me një rizik të mirë e ai jep nga ai (që i kemi dhënë) fshehtas e haptas. A janë këta të dy të barabartë?! -

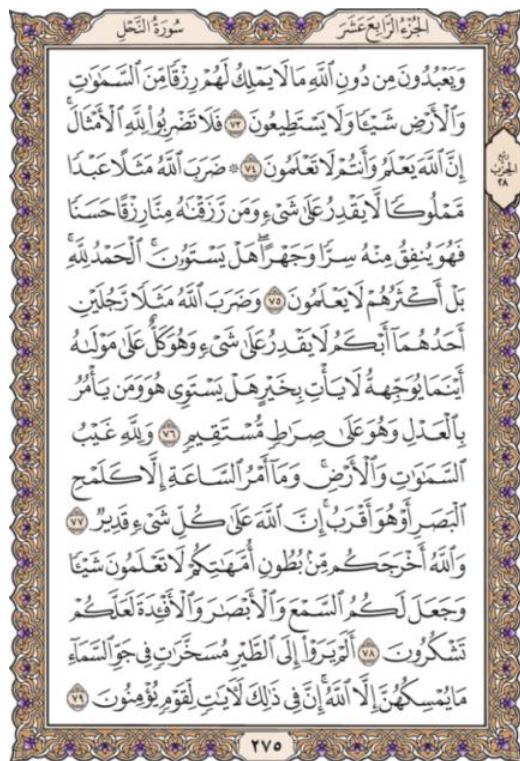
Janë dy shembuj, që na bëjnë më të qartë kur mendojmë dhe krahasojmë Allahun dhe idhujt, që adhurojnë të paditurit. Njëri është rob ose skllav, pronë e dikujt. Ai nuk ka në dorë as veten e vet dhe nuk zotëron asgjë në këtë jetë. Ndërsa tjetri është një njeri i lirë dhe i pasur, të cilin Zoti e ka begatuar me shumë mirësi dhe me pasuri. Megjithatë, ky njeri është bujar dhe e do bamirësinë, madje ai shpenzon prej mirësive që i ka dhënë Zoti, haptazi e fshehtazi. Pyetja që shrohet është: A është njëlloj ky me të parin?! Sigurisht që nuk janë njëlloj, edhe pse të dy janë krijesa dhe nuk do të ishte e pamundur që të ishin njëlloj. Atëherë, nëse gjejkojmë se këta dy nuk janë njëlloj, atëherë si mund të jenë njëlloj skllavi i pafuqishëm e i varfër që nuk ka asnjë lloj pushteti e mundësie, që është i varfër nga çdo drejtim, me Zotin e botëve, Krijuesin, Pronarin e të gjitha gjërave, të Plotpushtetshmit, që ka fuqi për gjithçka?! Prandaj i Madhëruari i thur lavdërime Vetes së Tij, duke treguar se është i vetmi që meriton lavdërimin, dashurinë e krijesave, përlëvdimet dhe mirënjohjen:

- Të gjitha lavdërimet i takojnë vetëm Allahut,... - E gjithë mirënjohja, dashuria dhe përlëvdimet i takojnë vetëm Allahut. Atëherë, përse idhujtarët i barazojnë idhujt e tyre me Allahun. Përgjigjja vjen:

- ...por shumica e tyre nuk e dinë. - Nëse do të kishin dituri të vërtetë, nuk do të kishin guximin e paturpësinë të binin në idhujtari, që është padrejtësia më e madhe.

Ajeti 76

76. Allahu sjell shembull edhe dy njerëz. Njëri prej atyre të dyve është memec, që nuk ka aftësi për asgjë (as për vete as për të tjerët). Ai është barrë për kujdestarin e tij e ngado që ta orientojë, ai nuk sjell ndonjë dobi. A është ai njëlloj me atë që udhëzon për drejtësi dhe është në Rrugën e Drejtë?

Shpjegimi i ajetit

Shembulli i dytë është ai me njeriun shurdhmemec, që nuk dëgjon, nuk flet dhe nuk ka fuqi për asgjë, sado e vogël qoftë. Ky është barrë për të afërmit e tij. Të afërmit duhet t'i shërbejnë e të kujdesen për të, sepse ai nuk mund të kujdeset për veten e vet. Atëherë, a mund të jetë i barabartë ky me një tjetër, që urdhëron veçse për drejtësi e mirësi, është në rrugë të drejtë dhe është i plotë në çdo aspekt. Fjalët e tij janë të drejta dhe veprat e tij janë të mira. Nëse këta dy nuk mund të jenë njëlloj, atëherë edhe idhujt, që të paditurit i adhurojnë, nuk mund të jenë të barabartë me Allahun. E si mund të adhurosh ata që nuk kanë fuqi për asgjë, madje as për t'i shërbyer vetes? Ata janë thjesht krijesa të Zotit dhe Ai kujdeset për të gjithë. Këta të mangët e të varfër kurrë nuk mund të jenë e shokë e partnerë e të barabartë me Atë që thotë vetëm të vërtetën dhe bën vetëm vepra që e meritojnë të lavdërohen dhe për të cilat duhet të jesh mirënjohës.

Ajeti 77

77. Vetëm Allahu i di fshehtësitë e qiejve dhe të Tokës. Çështja e Orës së kijametit është sa hap e mbyll sytë ose edhe më shpejt. Allahu është i Gjithëfuqishëm për gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

- Vetëm Allahu i di fshehtësitë e qiejve dhe të tokës. - Allahu i Madhëruar është i Vetmi që di të fshehtat e qiejve e të tokës. Fshehtësitë e misteret i di vetëm Ai. Prej këtyre fshehtësive është edhe koha kur do të ndodhë Kijameti. Askush nuk e di kohën e tij veç Allahut. Por dijeni, o njerëz, se kur të vijë ajo kohë, Allahu i Lartësuar thotë:

- Çështja e Orës së kijametit është sa hap e mbyll sytë ose edhe më shpejt. -

Kijameti do të ndodhë shumë shpejt, aq sa zgjat një pulitje sysh, madje edhe më shpejt. Atë çast do të ngrihen njerëzit nga varret e tyre, për të përjetuar Ditën e Ringjalljes dhe të Tubimit para Zotit. Tashmë nuk është koha që mund të afatizohesh. Kjo do të ndodhë, dhe askush nuk mund ta kthejë pas apo ta ndryshojë, sepse:

- Allahu është i Gjithëfuqishëm për gjithçka. - Aspak të mos ju duket çudi fuqia e Tij për të ringjallur të vdekurit. Mendohuni pak për shembujt e mëposhtëm:

Ajeti 78

78. Allahu ju nxori nga barqet e nënave (si foshnja) dhe ju nuk dinit asgjë. Ai Ju dha të dëgjuarit, të parët dhe zemrat, që të jeni falënderues.

Shpjegimi i ajetit

Allahu është i vetmi në të gjitha mirësitë që u ka dhuruar njerëzve, duke filluar nga krijimi i tyre. Ai thotë:

- Allahu ju nxori nga barqet e nënave (si foshnja) dhe ju nuk dinit asgjë. - Ju nuk dinit gjë dhe nuk kishit asnjë fuqi, por ishit krijesa të dobëta dhe nevojtarë në çdo aspekt.

- . Ai Ju dha të dëgjuarit, të parët dhe zemrat, që të jeni falënderues. - Allahu i përmendi këtotribute për vetë rëndësinë e vlerën e tyre të lartë dhe për faktin se ato janë porta e çdo diturie. Çdo lloj diturie vjen prej këtyre tri portave. Megjithatë, të

gjitha fuqitë e njeriut, si ato të jashtme, edhe ato të brendshme, i janë dhuruar nga Allahu i Madhëruar. Ai ua plotëson këto dhunti në mënyrë të vazhdueshme, derisa çdokush të arrijë në nivelin që i shkon për shtat. Ai e bën këtë dalëngadalë e hap pas hapi. Kështu përkujdeset i Lavdëruari për njerëzit, që ata vazhdimisht t'i jenë mirënjohës, sa herë që përdorin dhuntitë e Tij. Ata duhet t'i përdorin ato veçse për t'iu bindur Allahut e për t'i shprehur Atij adhurimin. Nëse i përdorin për diçka tjetër, atëherë ato dhunti do të jenë argument kundër tyre. Këta i përgjigjen mirësisë së Zotit me formën më të shëmtuar.

Ajeti 79

79. A nuk i shohin ata shpendët fluturues në kupë të qiellit? Ata nuk i mban kush, përveç Allahut. Edhe në këto ka fakte për njerëzit që besojnë.

Shpjegimi i ajetit

Këta janë njerëzit që përfitojnë vërtet nga ajetet dhe shenjat e Allahut, sepse ata meditojnë dhe e kuptojnë qartë përse janë sjellë ato shenja dhe çfarë mesazhi përcjellin. Ndërsa vështrimi i të tjerëve është i pakujdesshëm. Le të meditojmë me kujdes në këto shenja të sjella nga Allahu në këtë ajet. Allahu i Lartësuar i krijoi shpendët me një formë dhe përmbajtje të tillë, që u mundëson fluturimin. Nga ana tjetër, Ai e bëri ajrin të përshtatshëm për fluturim. Allahu u dha shpendëve forcë për ta realizuar fluturimin dhe i mësoi se si të fluturojnë. Të gjitha këto tregojnë për urtësinë e Tij të plotë, për diturinë e gjerë dhe përkujdesin e pashembullt me të gjitha krijesat e Tij. Ato tregojnë se fuqia e Allahut është absolute. I Lartësuar e Begatisjellës është Allahu, Zoti i botëve.

Ajeti 80

80. Allahu i bëri shtëpitë tuaja vendbanim të qetë dhe nga lëkurët e kafshëve ju mundësoi të keni tenda që lehtësisht i bartni me vete gjatë udhëtimeve dhe (kur qëndroni) në vendin tuaj. Ndërsa nga leshi ose gëzofi i tyre, ju

bëni veshje, që t'i shfrytëzoni për një kohë të caktuar.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lavdëruar u kujton krijesave mirësitë e Tij dhe kërkon prej tyre që të shprehin mirënjohjen dhe ta lavdërojnë Atë për to. Ai thotë:

- **Allahu i bëri shtëpitë tuaja vendbanim të qetë...** - Ju banoni dhe gjeni prehje në shtëpitë tuaja, që ju mbrojnë ju, fëmijët dhe pasuritë tuaja nga i nxehti e i ftohti. Ju bëni dhoma e kthina, për shërbime dhe qëllime të ndryshme. Në to ju ruani pasurinë e nderin tuaj dhe keni lehtësira të dëshirueshme.

- ... dhe nga lëkurët e kafshëve ju mundësoi të keni tenda që lehtësisht i bartni me vete gjatë udhëtimeve dhe (kur qëndroni) në vendin tuaj. - Prej lëkurës ose gëzofit të kafshëve, ju bëni çadra kampingu, të cilat mund t'i merrni me vete kudo që shkoni dhe ku qëndroni përkohësisht. Në to, ju ruheni nga i ftohti, nga i nxehti dhe nga reshjet. Aty ruani mallin e pasurinë tuaj, gjithashtu.

- **Ndërsa nga leshi dhe gëzofi i tyre, ju bëni veshje...** - Nga këto produkte të përfituara nga bagëtitë, ju prodhoni calikë, mjete pune, shtroje, rroba, stoli e shumë gjëra të tjera.

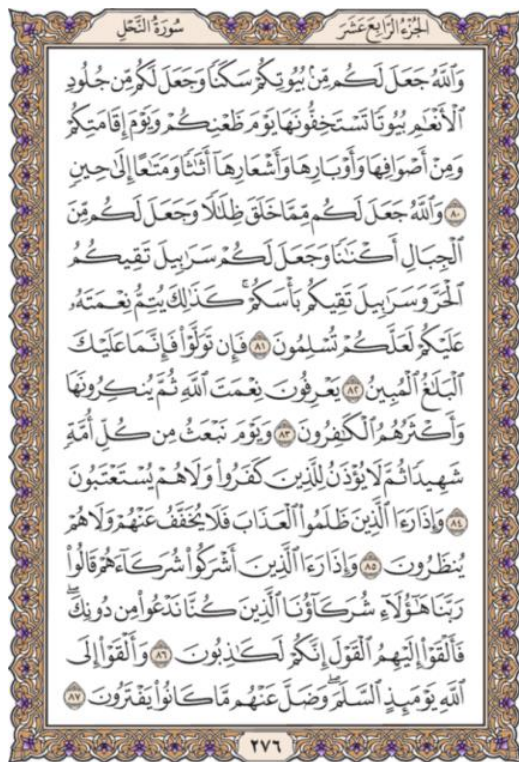
- **që t'i shfrytëzoni për një kohë të caktuar.** - Zoti jua dha që të kënaqeni e të përfitonit prej tyre deri në një afat të caktuar në këtë jetë. Kështu u ka lehtësuar Zoti robve të Tij të prodhojnë e përfitojnë prej këtyre mirësive.

Ajeti 81

81. Allahu ju bëri hije (të freskëta) nga ajo që Ai krijoi për ju dhe nëpër male ju gjeni vendstrehime. Ai ju mundësoi të keni veshje që ju mbrojnë prej të nxehtit dhe veshje që ju mbrojnë në luftë. Kështu i plotëson Allahu të mirat e Tij ndaj jush, në mënyrë që të dorëzoheni (në besimin e vërtetë).

Shpjegimi i ajetit

- **Allahu ju bëri hije (të freskëta) nga ajo që Ai krijoi për ju...** - Ai bëri për ju hije të freskëta prej krijesave, që vetëm Ai i krijoi

dhe ju nuk keni dorë në to, si për shembull, hijet e pemëve, të maleve, kodrave, reve etj.

- **...dhe nëpër male ju gjeni vendstrehime.**

- Gjeni strehë në shpella e guva, që ju mbrojnë prej të nxehtit, të ftohtit, reshjeve dhe armiqeve.

- **Ai ju mundësoi të keni veshje, që ju mbrojnë prej të nxehtit** - Allahu ju mundësoi të bëni veshje, që ju mbrojnë prej të nxehtit.

Po të vësh me kujdes, këtu nuk është përmendur mbrojtja nga të ftohtit. Dijetarët shpjegojnë se kjo sure përmend në fillim mirësitë themelore dhe më pas ato që rrjedhin prej të parave. Në këtë rast, mbrojtja nga të ftohtit është mirësi bazë, ndërsa këtu përmendet një degëzim i asaj mirësie. Mirësitë bazë Allahu i Madhëruar i përmend në fillim të sures, kur thotë: “Edhe kafshët Ai i krijoi për ju. Nëpërmjet tyre ju siguronin ngrohtësi dhe dobi të tjera, gjithashtu edhe ushqeheni. Ju shihni pamje të bukura kur i ktheni ato në mbrëmje dhe kur i lëshoni në mëngjes (në kullotë). Ato bartin ngarkesat tuaja në vende të largëta, ku përndryshe ju do të arrinit me shumë

vështirësi. Vërtet, Zoti juaj është shumë Bamirës dhe Mëshirëplotë. Edhe kuajt, mushkat dhe gomarët, i krijoi që të ngarkoni mbi to dhe si bukuri. Ai do të krijojë gjëra që ju tani nuk i njihni.” [Nahl 5 - 8].

- **...dhe veshje që ju mbrojnë në luftë.** – Ai ju mundësoi të bëni edhe veshje të veçanta, që ju mbrojnë gjatë luftës, siç janë parzmoret apo përkrenaret. Kështu kujdeset Zoti juaj për ju, duke ju dhuruar mirësi të shumta, që nuk janë të kufizuara.

- **Kështu i plotëson Allahu të mirat e Tij ndaj jush, në mënyrë që të dorëzoheni.** - Kur të kujtoni mirësitë e Zotit dhe të shihni se si ju rrethojnë në çdo çast, ju duhet që t'i dorëzoheni Allahut me tërë qenien tuaj. Ju duhet t'i nënshtroheni e përuleni madhështisë së Allahut, duke zbatuar urdhëresat e Tij. Ju duhet t'i përdorni ato mirësi në bindje ndaj Atij që jua dhuroi. Mirësitë e shumta duhet të nxisin tek njeriu mirënjohje të madhe dhe shprehje të përlëvdimit e dashurisë për Zotin. Por të padrejtët nuk dinë të shprehin gjë tjetër, veç shfrenimit, inatit, armiçësisë dhe rebelimit.

Ajetet 82 – 83

82. Por, nëse ata të kthejnë shpinën, atëherë detyra jote është veçse kumtimi i qartë (i besimit të drejtë).

83. Ata i njohin të mirat e Allahut, pastaj i mohojnë ato dhe shumica e tyre janë jobsimtarë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Por, nëse ata të kthejnë shpinën, atëherë detyra jote është veçse kumtimi i qartë (i besimit të drejtë).** - Nëse i kthejnë shpinën Zotit, edhe pasi iu përmenden mirësitë dhe shenjat e madhështisë së Tij, atëherë kujto gjithmonë se: "...obligimi yt është veçse komunikimi i qartë". Ti nuk ke në dorë asgjë për udhëzimin e tyre. Ti nuk mund t'i bësh që të besojnë dhe të jetojnë sipas besimit. Ty të është kërkuar nga Zoti veçse t'u kujtosh, këshillosh, t'u qartësosh të vërtetën dhe t'i paralajmërosh për ndëshkimin e Zotit. Nëse e kryen atë që të është ngarkuar, atëherë llogaria e tyre mbetet tek Zoti. Ata i njohin mirë mirësitë e

Zotit dhe e shohin përkujdesin dhe bujarinë e Tij çdo çast, por kanë zgjedhur që t'i mohojnë ato dhe të mos jenë mirënjohës ndaj Zotit.

- **Ata i njohin të mirat e Allahut, pastaj i mohojnë ato dhe shumica e tyre janë jobsimtarë.** - Nuk ka hajër tek ata. Atyre nuk u bëjnë dobi mirësitë e vazhdueshme, sepse i kanë prishur ndjenjat dhe qëllimet e tyre. Megjithatë, ata do ta shohin me sytë e vet ndëshkimin që Zoti ka përgatitur për çdo tiran e mosmirënjohës, për çdo rebel ndaj Tij dhe Profetit.

Ajetet 84 - 85

84. Atë Ditë, kur prej secilit popull do të sjellim dëshmitarë, atyre që nuk besuan, nuk do t'u jepet leje për shfajsim, e as nuk do të kërkohet prej tyre (të arsyetohen).

85. Kur keqbërësit të shohin dënimin, atëherë as nuk do t'u lehtësohet dhe as nuk do t'u jepet afat.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar përshkruan këtu gjendjen e mohuesve të besimit. Ditën e Gjykimit, Ai nuk ka për të pranuar asnjë shfajësim e arsyetim, që mund të largojë ndëshkimin prej tyre. Atë ditë, edhe aleatët e miqtë më të ngushtë që kanë patur në këtë jetë, do të distancohen prej tyre. Madje, ata vetë, me gojën e tyre do të dëshmojnë se ishin mohues të besimit dhe se gënjenin për fenë e Zotit:

- **Atë Ditë, kur prej secilit popull do të sjellim dëshmitarë,...** - Nga çdo popull do të nxjerrim dëshmitarë, që do të dëshmojnë me drejtësi për veprimtarinë e popullit dhe për çështjen se si iu përgjigjën ftuesit të Zotit në udhën e drejtë. Këta dëshmitarë, sigurisht, do të jenë njerëzit më të pastër dhe më të zgjedhur, profetët e Zotit. Me dëshminë e tyre, do të jepet gjykimi i drejtë nga Zoti.

- **... atyre që nuk besuan, nuk do t'u jepet leje për shfajsim, e as nuk do të kërkohet prej tyre (të arsyetohen).** - Askujt nuk do t'i jepet mundësi për të nxjerrë shfajësime e justifikime, sepse pas dëshmisë së

pakundërshtueshme të profetëve nuk ka nevojë për asnjë dëshmi tjetër për meritën e ndëshkimit. Atëherë, çdo shfajësim e justifikim është thjesht një mashtrim i kotë, që nuk sjell asnjë përfitim për ta.

- Kur keqbërësit të shohin dënimin, atëherë as nuk do t'u lehtësohet dhe as nuk do t'u jepet afat. - Edhe nëse kërkojnë të kthehen në këtë botë, që të rregullojnë atë që kanë shkatëruar, kjo kërkesë nuk ka për t'u pranuar. Madje, ata as do të arrijnë të shprehin plotësisht keqardhjen, pasi menjëherë do t'i përpijë ndëshkimi i ashpër, i cili nuk ka për t'u lehtësuar ndonjëherë. Ky ndëshkim do t'i përpijë pa asnjë paralajmërim dhe pa asnjë vonim, që nga momenti që fillojnë ta shohin e vërejnë me sytë e tyre. Kështu do të ndodhë, sepse ata nuk do të merren fare në llogari. Ata nuk kanë pse të merren në llogari, pasi nuk kanë ndonjë të mirë që t'u vlejë atë ditë. Pasi iu paraqiten veprat që kanë bërë në këtë jetë, ata do t'i pranojnë gjynahet, dhe kështu do të poshtërohen para të gjithëve.

Ajeti 86

86. Kur idhujtarët do t'i shohin idhujt e vet, do të thonë: "O Zoti ynë, këta janë idhujt tanë, të cilët ne i patëm adhuruar veç Teje." Ata (idhujt) do t'ua kthejnë fjalën e do t'u thonë: "Ju jeni gënjeshtarë."

Shpjegimi i ajetit

- Kur idhujtarët do t'i shohin idhujt e vet, do të thonë: "O Zoti ynë, këta janë idhujt tanë, të cilët ne i patëm adhuruar veç Teje." - Kur idhujtarët shohin idhujt e vet, do të thonë: "O Zoti ynë, këta janë idhujt tanë, të cilët ne i adhurorim veç Teje. Domethënë, tani po e shohim se ata nuk kanë asnjë lloj dobie e as mundësi ndërmjetësimi." Kështu, ata shprehin vetë kotësinë e atyre idhujve dhe të adhurimeve kushtuar atyre. Edhe idhujt, nga ana e tyre, do t'i mohojnë e do të distancohen prej tyre. Kështu fillojnë të shfaqin urrejtje dhe armiqësi për idhujt e tyre dhe mes njëri tjetrit:

- Ata (idhujt) do t'ua kthejnë fjalën e do t'u thonë: "Ju jeni gënjeshtarë." - Edhe idhujt e tyre u thonë: "Ju jeni gënjeshtarë." Ju shpifnit kur na konsideronit si shokë e të barabartë me Zotin dhe kur na adhurorit së bashku me Zotin. Ne nuk ju urdhëronim për diçka të tillë. Ne as nuk pretendonim se meritonim ndonjë adhurim. Atëherë, tani qortoni veçse veten tuaj!

Ajeti 87

87. Atë ditë, ata do t'i dorëzohen Allahut dhe ajo që ata trillonin do t'i lërë në baltë.

Shpjegimi i ajetit

- Atë ditë, ata do t'i dorëzohen Allahut... - Kështu, ata dorëzohen para Allahut dhe nënshtrohen para gjykimit të Tij. Atje e mësojnë dhe binden se ata e meritojnë plotësisht ndëshkimin.

- ...dhe ajo që ata trillonin do t'i lërë në baltë. - Ata do të hyjnë në Zjarr dhe zemrat e tyre do të jenë të mbushura me urrejtje për vetveten. Nga ana tjetër, ata e shohin dhe janë të bindur se Allahu është i Lavdëruar dhe i Madhëruar, sepse i ka ndëshkuar veçse ashtu siç e kanë merituar, për çfarë kanë bërë me duart e tyre.

Ajeti 88

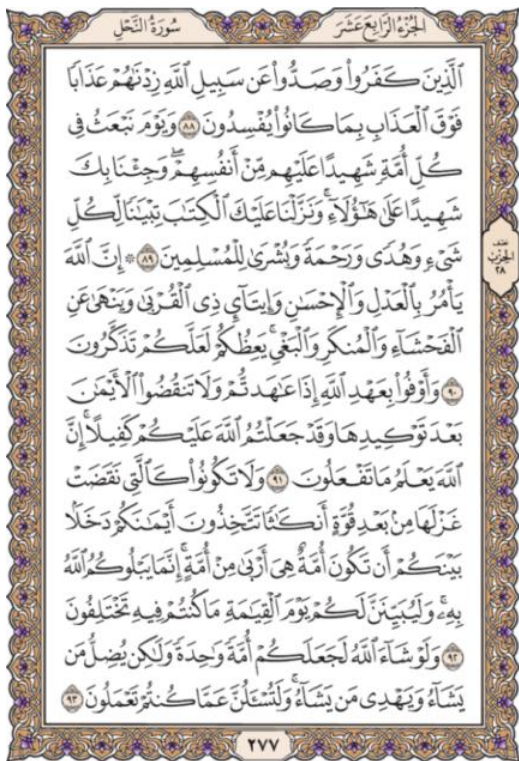
88. Atyre që nuk besuan dhe penguan nga rruga e Allahut, do t'u shtojmë dënim mbi dënim, për shkak se bënë shkatërrime.

Shpjegimi i ajetit

Ata mohuan besimin e drejtë, së pari, për veten e tyre, duke i konsideruar shpalljet e Zotit si gënjeshtër. Përveç kësaj, ata luftuan kundër profetëve të Zotit dhe penguan edhe njerëzit e tjerë nga rruga e drejtë. Kështu, ata u shndërruan në ndihmues të rrugës së shejtanit, duke i ftuar njerëzit në humbje e poshtërsi, prandaj e merituan shumëfishimin e ndëshkimit. I shumëfishuar do të jetë ndëshkimi i tyre, sepse të shumëfishta ishin krimet dhe shkatërrimi që ata bënë në tokën e Zotit.

Ajeti 89

89. Atë Ditë, kur për secilin popull Ne do të sjellim një dëshmitar kundër tyre,

edhe ty do të të sjellim si dëshmitar kundër këtyre (popullit tënd). Ne ta shpallëm ty Librin si sqarim për çdo gjë, si udhëzim e mëshirë dhe si përgëzim për muslimanët.

Shpjegimi i ajetit

Pasi tregoi se do të sjellë dëshmitarë nga çdo popull, Allahu i Madhëruar tregon këtu të njëjtën gjë, por duke përmendur në mënyrë të veçantë dëshminë e profetëve të zgjedhur dhe të nderuar.

- **Atë Ditë, kur për secilin popull Ne do të sjellim një dëshmitar kundër tyre, edhe ty do të të sjellim si dëshmitar kundër këtyre (popullit tënd).** - Do të të sjellim për të dëshmuar në lidhje me umetin tënd, për të mirat e për të këqijat që ata kanë bërë. Kjo tregon për drejtësinë e madhe të Allahut, i Cili për çdo popull do të sjellë si dëshmitar profetin e tyre, sepse profetët janë më të diturit rreth veprimeve të popujve të tyre. Profetët janë gjithashtu njerëzit më të dhembshur e më të mëshirshëm për popujt e tyre, prandaj kurrë nuk do të dëshmonin padrejtësisht, por

veçse të vërtetën. Ky varg i përngjason ajetit tjetër kuranor: “Dhe kështu, Ne ju bëmë ju një popull të ekuilibruar, për të qenë dëshmitarë (*Ditën e Gjykimit*) për popujt. Edhe i Dërguari ka për të qenë dëshmitar për ju.” [Bekare 143]. Gjithashtu, i Madhëruari thotë: “Si do të bëhet kur, për çdo popull, Ne do të sjellim dëshmitarë, ndërsa ty (*O Muhamed*) do të të sjellim dëshmitar për të gjithë ata? Atë ditë, ata që nuk kanë besuar dhe që kanë kundërshtuar të Dërguarin, do të dëshironin të rrafshohej toka mbi ta, sepse ata nuk do mund t’i fshehin Allahut asgjë.” [Nisa 43, 44].

- **Ne ta shpallëm ty Librin si sqarim për çdo gjë, si udhëzim e mëshirë dhe si përgëzim për muslimanët.** - Ne ta shpallëm Librin si qartësim të themeleve të fesë dhe degëzimeve të saj, por edhe si sqarim dhe udhëzim për çështjet e kësaj jete dhe për gjithçka që njerëzit kanë nevojë. Në të gjitha këto aspekte, Kur’ani sjell shpjegimin më të qartë, me fjalët më të kuptueshme, më të zgjedhura dhe më kuptimplota. Madje, për çështjet më të rëndësishme Kur’ani sjell sqarime të përsëritura, që ato të jenë të pranishme vazhdimisht në zemrat tona. Të tilla janë zemrat: ato kanë nevojë që t’i kujtojnë vazhdimisht çështjet madhore. Allahu i Madhëruar i përsërit këto mesazhe me formulime e fjalë të ndryshme dhe duke sjellë fakte e argumente të larmishme, në mënyrë që ato të zënë rrethë të thella në zemër. Nëse zënë vend mirë në zemrën e besimtarit, këto mesazhe e mësimë do të bëjnë që prej tyre të rrjedhin vepra të mira dhe udhëzimi të bëhet i palëkundur. Në varësi të ngulitjes së këtyre mësimëve në zemrën e besimtarit do të jetë edhe udhëzimi e mirësia. Përmes fjalëve të pakta e të qarta, Allahu i Madhëruar sjell kuptime të shumta dhe të gjera, të cilat shërbejnë si rregulla e parime themelore për arritjen e çdo mirësie dhe shpëtimit nga çdo e keqe. Të tilla janë ajetet që do të vijnë më pas. Në to sillen urdhëresa, ndalesa e porosi themelore. Duke qenë se Kur’ani është

qartësim për gjithçka, atëherë ai është argument i pakundërshtueshëm për të gjithë njerëzit dhe ata e kanë detyrë të nënshtrohen e të jetojnë sipas tij. Asnjë jobesimtar dhe njeri i padrejtë nuk do të mund të shfajësohet tek Zoti. Muslimanët, nga ana tjetër, ndriçohen e përfitojnë nga ky udhëzim. Kur'ani është dritë e udhërrëfyes, përmes të cilit ata ndriçohen në çështjet e kësaj jete dhe tjetres. Gjithashtu, Kur'ani është mëshirë për ta, përmes së cilës do të arrijnë mirësitë në të dyja jetët. Udhëzimi dhe mëshira mundësohen përmes diturisë së dobishme e korrekte dhe punëve të mira sipas kësaj diturie. Në fakt, mëshira që sjell Kur'ani del qartësisht përmes shpërblimit dhe mirësive të shumta në këtë botë dhe në tjetrën që ai i ofron njeriut. Kur'ani është mëshirë e dhuruar nga Zoti, sepse ai rregullon zemrat, i pastron e përmirëson ato, u sjell paqe dhe qetësi. Ai është mëshirë, sepse plotëson logjikën, e cila mund të kompletohet veçse duke medituar në kumtet e tij, që, pa dyshim, janë më të lartat. Kur'ani është mëshirë, sepse edukon bartësit dhe besimtarët e tij në punët më të mira, në moralet më të larta dhe në virtytet më të mrekullueshme. Është mëshirë, gjithashtu, sepse ai shton begatitë dhe sjell epërsi mbi armiqtë, qoftë në fjalë apo vepra. Zbatimi i Kur'anit sjell kënaqësinë e Allahut dhe sjell nder për besimtarin. Ai e sjell njeriun shumë pranë bujarisë së madhe të Allahut të Lartësuar, në shpërblimin e përgatitur në Xhenet, ku ndodhet mirësia e përtejshme, që e di veçse Zoti i botëve.

Ajeti 90

90. Allahu urdhëron për drejtësi, për bamirësi e për ndihmë ndaj të afërmeve dhe i ndalon imoralitetin, poshtërsinë dhe padrejtësinë. Ai ju këshillon që ju të kujtoni (kumtet e Tij).

Shpjegimi i ajetit

Drejtësia për të cilën Zoti urdhëron përfshin drejtësinë në raport me detyrimet ndaj Zotit dhe drejtësinë në raport me krijesat. Drejtësia është plotësimi i të drejtave dhe detyrimeve. Njeriu duhet të zbatojë

urdhëresat e Zotit në lidhje me detyrimet pasurore, trupore dhe ato të gërshtuara, qoftë në lidhje me përgjegjësitë ndaj Zotit, qoftë në lidhje me përgjegjësitë ndaj krijesave. Besimtari duhet t'i trajtojë të gjitha krijesat me drejtësi të plotë. Çdo sipërmarrës e përgjegjës duhet të plotësojë detyrimet e tij, qoftë si udhëheqës e gjykatës, qoftë si këshilltar i udhëheqësit apo këshilltarë të gjykatësve etj. Drejtësia është ajo që Zoti ua ka përshkruar njerëzve në Librin e Tij dhe përmes Traditës së Profetit të Tij. Si shembull të mbajtjes së drejtësisë në marrëdhëniet ndërnjerëzore mund të përmendim plotësimin e të gjitha detyrimeve në shitblerje apo kontrata, duke mos fshehur asgjë dhe duke mos nënçmuar të drejtën e tjetrit me zili, duke mos mashtruar dhe duke mos bërë shkelje. Drejtësia është e detyrueshme, ndërsa bamirësia është virtyt i lartë dhe vepër e pëlqyeshme. E pëlqyeshme është kur je i dobishëm për njerëzit me pasurinë, me forcën tënde trupore dhe intelektuale etj. Edhe bamirësia ndaj kafshëve është pjesë e këtyre vlerave të larta njerëzore, për të cilat jemi porositur t'i realizojmë. Edhe pse e përfshin këshilla e përgjithshme për bamirësi në fillim të ajetit, Allahu i Lartësuar ka përmendur në mënyrë të veçantë bamirësinë ndaj të afërmeve e fafësisisë, për ta përforcuar edhe më shumë detyrimin ndaj tyre.

Ajeti 91

91. “Zbatojeni premtimin që ia keni dhënë Allahut, e mos i thyni betimet pasi i keni bërë (e përforcuar) ato, dhe Allahun e keni marë si dëshmues mbi ju! Vërtet, Allahu di gjithçka që bëni ju.”

Shpjegimi i ajetit

- Zbatojeni premtimin që ia keni dhënë Allahut,... - Kjo fjali përfshin të gjitha premtimet që robi i ka dhënë Zotit të tij, qofshin këto adhurime, betime apo zotime. Nëse plotësimi i tyre është vepër e mirë, atëherë është detyrë që t'i përmbushësh ato me korrektësi. Ajo përfshin, gjithashtu, edhe llojet e ndryshme të marrëveshjeve

dhe kontratave, premtimet dhe zotimet, me të cilat njeriu ngarkon veten t'i kryejë. Në të gjitha këto raste, ai e ka detyrë përmbushjen e këtyre detyrimeve, nëse e ka mundësinë. Duke na ndaluar nga thyerja e këtyre premtimeve, Allahu i Madhëruar thotë:

- ... e mos i thyeni betimet pasi i keni bërë (e përforcuar) ato, dhe Allahun e keni marë si dëshmues mbi ju! - Mos i thyeni betimet e premtimet, pasi ia jepni njëri tjetrit me emrin e Zotit! Edhe ju që nënshkruani kontrata e pakte të ndryshme, e keni të ndaluar që t'i shkëlpi ato marrëveshje, për të cilat merrni Zotin si dëshmitar e garantues. Kështu ju do të ishit mosrespektues të madhësisë së Allahut. Si mund ta bëni këtë, kur pala tjetër e ka pranuar zotimin tuaj, duke pasur Allahun si dëshmitar dhe garantues?! Ashtu sikurse pala tjetër ju ka besuar, ashtu edhe ju plotësojini me besnikëri pikat e marrëveshjeve.

- Vërtet, Allahu di gjithçka që bëni ju." - Allahu do ta shpërblejë çdo njeri sipas veprave dhe qëllimit që ka patur.

Ajeti 92

92. Mos u bëni (në çështjet e betimit) si ajo që e prish endjen e saj pasi e ka thurrur fort! Dhe mos i përdorni betimet tuaja për dredhi mes jush për shkak se një grup është më i madh (e më i pushtetshëm) se tjetri! Allahu ju ka sprovuar me këtë dhe në ditën e gjykimit Ai do t'ju njoftojë për çdo gjë rreth së cilës kundërshtoheshit.

Shpjegimi i ajetit

- Mos u bëni (në çështjet e betimit) si ajo që e prish endjen e saj pasi e ka thurrur fort! Dhe mos i përdorni betimet tuaja për dredhi mes jush... - Mos i thyeni premtimet, betimet dhe marrëveshjet, e të bini në gradën më të ulët! Mos u bëni si gruaja që end veshje të forta dhe të bukura dhe, pasi e përfundon punën, fillon dhe prish gjithçka që ka bërë. Siç lodhet duke e thurur rrobën, ashtu lodhet për ta shthurur atë. Kështu ajo tregon vetëm mendjelehtësi ose marrëzi. I tillë është edhe ai që prish

marrëveshjet dhe paktet. Ai është i padrejtë, injorant, mendjelehtë dhe i mangët në fenë, burrërinë, dinjitetin dhe personalitetin e tij.

- ... për shkak se një grup është më i madh (e më i pushtetshëm) se tjetri! – Ky është qëndrim shumë i shëmtuar. Ju lidhni marrëveshje dhe i përforconi ato me betime të shumta. Por, nga ana tjetër, ju prisni dhe synoni çastet më të volitshme. Nëse jeni të dobët e të pafuqishëm ndaj partnerit tjetër, ju e plotësoni paktin, por këtë e bëni jo se e madhëroni Zotin dhe respektoni marrëveshjet, por sepse jeni të dobët e të pafuqishëm ndaj tjetrit. Në të kundërt, nëse jeni të fuqishëm dhe ju intereson të prishni kontratën, ju e prishni atë, pa u shqetësuar aspak për betimet tuaja para Zotit. Kjo do të thotë të shkosh pas dëshirave personale dhe t'u japësh përparësi atyre mbi atë që dëshironi Zotin. Ky është një cenim i rëndë i personalitetit e dinjitetit njerëzor dhe i virtyeteve të larta. Dhe të mendosh që të gjitha këto bëhen vetëm e vetëm që të keni më shumë pushtet, forcë, partnerë dhe aleatë se të tjerët. Por dijeni mirë se kjo është veçse sprovë nga Zoti, me të cilën Ai teston besimin dhe burrërinë tuaj.

- Allahu ju ka sprovuar me këtë... – Allahu përcakton situata dhe shkaqe të ndryshme, për t'ju sprovuar dhe për të dalluar të sinqertin nga mashtruesi i ulët.

- ... dhe në ditën e gjykimit Ai do t'ju njoftojë për çdo gjë rreth së cilës kundërshtoheshit. – Atëherë, Ai do të shpërblejë çdo njeri për veprat e mira dhe do t'i poshtërojë tradhtarët dhe bukëshkelësit.

Ajeti 93

93. Sikur të kishte dashur, Allahu do t'ju kishte bërë një popull të vetëm, por Ai e lë të humbur atë që do, dhe e udhëzon atë që do. Pa dyshim, ju do të përgjigjeni për atë që keni bërë.

Shpjegimi i ajetit

- Sikur të kishte dashur, Allahu do t'ju kishte bërë një popull të vetëm, por Ai e lë të humbur atë që do, dhe e udhëzon atë që do. - Nëse do të kishte dashur Allahu i

Madhëruar, do t'i kishte bërë njerëzit bashkë për të pasuar një udhëzim të vetëm, të gjithë të një besimi. Por Allahu i Lartësuar është i vetëm dhe i pasohq në fuqinë për të udhëzuar në rrugën e drejtë dhe për të lënë në humbje. Kjo fuqi, sigurisht, vepron sipas dijes dhe urtësisë së Tij të gjerë. Allahu ia dhuron udhëzimin atij që e meriton, me bujarinë e bamirësinë e Tij. Nga ana tjetër, Ai e privon nga udhëzimi i plotë atë që nuk e meriton, me drejtësinë dhe urtësinë e Tij. Përpikuni të bëni vepra të mira, që të meritoni udhëzimin e Zotit dhe asnjëherë mos harroni se:

- Pa dyshim, ju do të përgjigjeni për atë që keni bërë. - Do të pyeteni për gjithçka që bëni: punë të mira ose të këqija, dhe Allahu do t'ju shpërblejë për to me drejtësi.

Ajeti 94

94. Mos i përdorni betimet tuaja për të bërë dredhi mes jush e kështu, t'ju rrëshqasin këmbët nga rruga e drejtë pasi forcimit në të! Kështu ju do të përjetoni (në këtë jetë) të keqen (e merituar) për pengimin e njerëzve nga Rruga e Allahut dhe (në Ahiret) do të keni një dënim të madh.

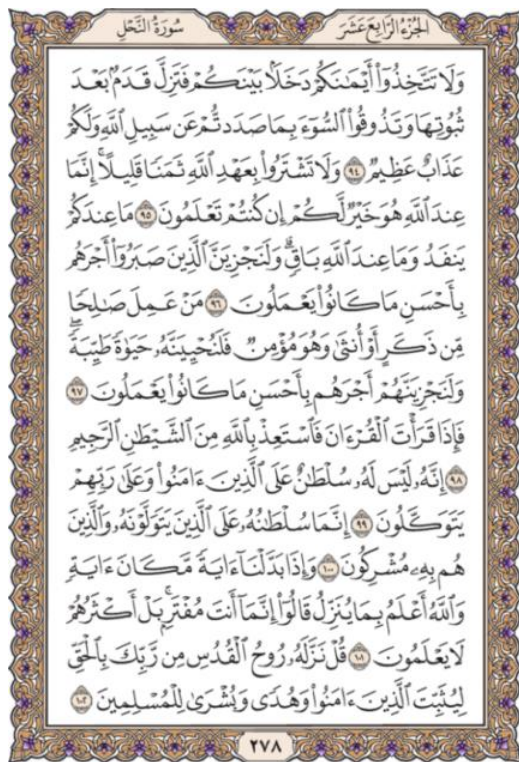
Shpjegimi i ajetit

- Mos i përdorni betimet tuaja për të bërë dredhi mes jush e kështu, t'ju rrëshqasin këmbët nga rruga e drejtë pasi forcimit në të! - Mos ua nënshtroni premtimet tuaja, dëshirave e qëllimeve tuaja të mbrapshta, dhe t'i thyeni ose t'i plotësoni ato veçse kur ju intereson. Nëse bëni të tilla gjynahe, këmbët tuaja do t'ju tronditen dhe dridhen gjatë ecjes në rrugën e drejtë. Ato do të sjellin ndëshkimin, që ju trishton.

- Kështu ju do të përjetoni (në këtë jetë) të keqen (e merituar)... - Të tilla vepra konsiderohen si shkaktare të problemeve dhe halleve për njeriun.

- ... për pengimin e njerëzve nga Rruga e Allahut... - Këto të këqija do t'ju godasin, sepse ju pengoni veten dhe të tjerët nga rruga e Zotit.

- ... dhe (në Ahiret) do të keni një dënim të madh. - Këto vepra do të sjellin ndëshkime

të shumta dhe të shumfishuara për autorët e tyre.

Ajeti 95

95. Mos e shitni besën që i keni dhënë Allahut për një vlerë të paktë! Ajo që ju pret tek Allahu është shumë më e dobishme për ju, nëse e dini.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar paralajmëron njerëzit që të mos i shkelin paktet dhe premtimet përkundrajt stolive e kënaqësive të pakta të kësaj bote. Ai thotë:

- Mos e shitni besën që i keni dhënë Allahut për një vlerë të paktë! - Mos u përpikuni të fitoni këto kënaqësi të përkohshme, duke shkelur premtimet dhe duke mos përmbushur detyrimet. Mos harroni se ajo që ju pret tek Allahu është shumë herë më e dobishme. Për ata që i përmbushin premtimet, marrëveshjet dhe detyrimet ndaj Zotit, Ai ka përgatitur shpërblim të madh, si në jetën e kësaj bote, ashtu edhe në jetën tjetër. Ky është premtimi i Zotit, që kurrë nuk thyhet, për ata që i japin përparësi kënaqësisë së Tij

kundrejt çdo kënaqësie tjetër. Për këtë shpërblim të mrekullueshëm, Allahu i Lartësuar thotë:

- Ajo që ju pret tek Allahu është shumë më e dobishme për ju, nëse e dini. – shpërblimi i Allahut të lartësuar është shumë më i mirë, i kënaqshëm e lumturisjellës sesa kënaqësitë e bukuritë e pakta të kësaj jete të shkurtër, që shpejt do të mbarojë. Ah, sikur ta dinit dhe të meditoni për këtë të vërtetë të madhe!

Ajeti 96

96. Ajo që e keni pranë vetes, është e përkohshme, kurse ajo që është tek Allahu është e përjetshme. Ne do t'u japim durimtarëve shpërblimin më të mirë për atë që bënë.

Shpjegimi i ajetit

- Ajo që keni pranë vetes është e përkohshme, kurse ajo që është tek Allahu është e përjetshme. - Jepini rëndësi dhe përparësi asaj që do të mbesë përgjithmonë, e jo asaj që do të zhduket. Të jeni të bindur se gjithçka që keni, edhe nëse është shumë e ju mahnit, ka për të marrë fund e do të zhduket një ditë. Ndërsa ajo që është tek Zoti do të mbesë përgjithmonë. Ashtu si Zoti që është i përjetshëm, edhe ato mirësi të mrekullueshme nuk do të zhduken kurrë. Ai që i jep përparësi kësaj bote të shkurtër e të përçmuar, kundrejt jetës tjetër të përjetshme, nuk është aspak i mençur. Ky ajet ngjan me ajete të tjera, ku Zoti thotë, për shembull: “Por ju po i jepni përparësi jetës së kësaj bote, kur dihet se jeta e botës tjetër është më e mirë dhe e përjetshme.” [El ea’la 16, 17]. Ose: “Ndërsa për ata që e kanë frikë Zotin e tyre, do të ketë Xhenete, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe në të cilët do të jenë përgjithmonë. Kjo është një dhuratë e mrekullueshme nga Allahu. Ajo çka gjendet tek Allahu është më e mirë për punëmirët.” [Al Imran 198]. Këto ajete janë nxitje për të qenë asketë në këtë botë. Kjo jetë dhe bukuritë e saj nuk duhet të jenë synimi kryesor në zemrat tona. Këtu bëhet fjalë për atë lloj asketizmi që është i detyrueshëm për besimtarin e që nënkupton

ruajtjen e zemrës nga ato lloj kënaqësish që janë të dëmshme për njeriun dhe e bëjnë atë të shpërfillë detyrimet me të cilat e ka ngarkuar Zoti i tij. Njeriu e ka detyrë të jetë asket (*zahid*) ndaj atyre gjërave që e pengojnë të plotësojë përgjegjësitë ndaj Allahut. Një mënyrë që ndihmon të jesh *zahid* është të krahasosh kënaqësitë e pakta të kësaj jete me kënaqësitë e përjetshme dhe të shumëfishta të ahiretit. Nëse e shqyrton, do të shohësh një dallim shumë të madh, i cili do të bëjë që t'i japësh përparësi më të mirës. Asketizmi i lavdërueshëm nuk duhet kuptuar si veçim vetëm për të kryer disa adhurime individuale, si namazi, agjërimi, dhikri etj. *Zuhd*-i i vërtetë është kryerja e të gjitha porosive të Sheriatit të Zotit, që kryhen haptazi dhe fshehtazi. Pjesë thelbësore e *zuhd*-it është edhe ftesa e njerëzve në fenë e Zotit, me fjalët dhe veprat e tua. *Zuhd* i vërtetë është ai që e nxit njeriun të plotësohet në çdo aspekt që e bën të dobishëm në sferën fetare dhe atë jofetare, si për veten, ashtu edhe për të tjerët. Ai nxit për të arritur çdo virtut e vlerë që i sjell mirësi në të dyja jetët.

- Ne do t'u japim durimtarëve shpërblimin më të mirë për atë që bënë. - Një e mirë shpërblehet me dhjetëfishin e deri në shtatëqindfishin e saj. Allahu nuk ua humbet shpërblimin atyre që bëjnë mirë.

Ajeti 97

97. Kujtdo që bën një vepër të mirë, qoftë mashkull ose femër, duke qenë besimtar, Ne do t'i japim një jetë të mirë (në këtë botë), e (në botën tjetër) do t'i japim shpërblimin më të mirë për veprat e mira.

Shpjegimi i ajetit

- Kujtdo që bën një vepër të mirë, qoftë mashkull ose femër, duke qenë besimtar, Ne do t'i japim një jetë të mirë (në këtë botë),... - Ajeti tregon se imani është kusht i domosdoshëm për saktësinë dhe pranimin e veprave të mira. Një vepër nuk mund të quhet “e mirë” në qoftë se nuk bëhet në emër të besimit. Besimi i vërtetë patjetër që do të sjellë punë të mira, qofshin ato

detyrime fetare apo vepra të pëlqyeshme. Për njeriun që ka besim të sinqertë dhe vepra të mira ka një premtim të madh: “Ne do t’i japim një jetë të mirë...”. Kjo jetë do të jetë e këndshme në sajë të prehjes së zemrës dhe qetësisë shpirtërore. Ata të zgjedhur as që ia hedhin vështrimin atyre gjërave që trazojnë zemrat, prandaj Allahu i Lartësuar i furnizon ata me hallall, me mënyra që atyre as u shkojnë ndër mend. Ndërsa në ahiret, Ai thotë:

- ... e (në botën tjetër) **do t’i japim shpërblimin më të mirë për veprat e mira.** - Të shumta e të llojlojta do të jenë mirësitë e kënaqësitë që do t’u jepen, të tilla që as syri s’i ka parë, as veshi nuk i ka dëgjuar dhe asnjë zemër nuk ka mundur t’i përfytyrojë. Kështu i shpërblen Allahu ata me mirësi në të dyja jetët.

Ajetet 98 – 99

98. Kur të lexosh Kur’anin, kërko mbrojtjen e Allahut kundër (sherrit të) shejtanit të mallkuar.

99. Vërtet, ai (shejtani) nuk ka kurrfarë fuqie kundër atyre që besuan dhe që vetëm Zotit të tyre i janë mbështetur.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kur të lexosh Kur’anin, kërko mbrojtjen e Allahut kundër (sherrit të) shejtanit të mallkuar.** - Ky Libër që Zoti ju ka dhuruar është Libri më i mirë, më i rëndësishëm dhe më i zgjedhur. Ai përmban atë gjë që rregullon zemrat tuaja. Në këtë Libër ka dituri të madhe. Për këto arsye, përpara se të lexoni nga ky Libër i zgjedhur, fillimisht kërkoni mbrojtje e strehim tek Zoti, që t’ju ruajë nga sherrit i shejtanit të mallkuar, i cili përpiket shumë për devijimin e njeriut, sidomos në kohën kur ai nis të bëjë punë të mira. Shejtani përpiket që ta largojë mendjen nga qëllimet madhështore dhe kuptimet e mrekullueshme të Kur’anit. Atëherë, rruga për të qenë i sigurt nga sherrit i të mallkuarit është mbështetja e plotë tek Zoti, duke iu drejtuar Atij me përgjërëm. Kështu, ai që fillon të lexojë Kur’an duhet të thotë fillimisht: "Eûdhu bil-lâhi minesh-shejtânir-raxhîm -

Kërkoj mbrojtje tek Allahu prej shejtanit të mallkuar”. Është shumë e rëndësishme që njeriu të meditojë për kuptimet madhështore të Kur’anit, duke iu mbështetur me zemrën e tij Zotit, që Ai t’ia largojë të mallkuarin. Nga ana tjetër, njeriu duhet të përpiket e të luftojë me veten për të larguar nga zemra ngacmimet dhe joshjet e shejtanit, të luftojë me veten që t’i largojë mendimet e këqija, që i mallkuari i fut në zemër. Arma më e fortë kundër shejtanit dhe intrigave të tij është pajisja me dy gjëra: imani i pastër dhe mbështetja e plotë tek Zoti. Njeriu duhet të luftojë me veten për të plotësuar imanin e tij përmes diturisë së dobishme dhe adhurimeve të shumta, duke iu mbështetur Zotit në çdo vepër të mirë që kryen. Nëse e bëjmë këtë, Zoti na premtonte se:

- **Vërtet, ai (shejtani) nuk ka kurrfarë fuqie kundër atyre që besuan dhe që vetëm Zotit të tyre i janë mbështetur.** - Shejtani i mallkuar nuk ka asnjë lloj fuqie mbi ata që kanë këto dy cilësi: besojnë dhe e adhurojnë Zotin si Një të vetëm dhe, e dyta, vetëm Atij i mbështeten. Është Allahu i Madhëruar Ai që e largon sherrin e të mallkuarit prej besimtarëve që kanë këto cilësi.

Ajeti 100

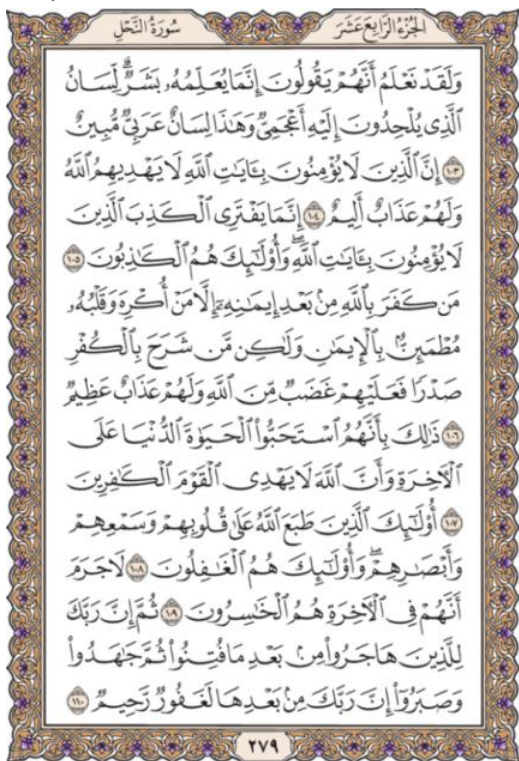
100. Ai mund të kontrollojë vetëm ata që e përkrahin atë dhe ata që, për shkak të tij, bëhen idhujtarë.

Shpjegimi i ajetit

Shejtani ka kontroll vetëm mbi ata që e marrin atë si mik dhe ndjekin rrugën e tij. Këta e braktisin rrugën e Zotit dhe i bashkohen palës së shejtanit. Ata vetë e lejojnë të mallkuarin që të ketë kontroll mbi ta, prandaj ai mund t’i nxisë shpirtat e tyre drejt epshit, shfrenimit dhe poshtërsive. Ai ua zbukuron të këqijat, derisa i çon në zjarrin e Xhehenemit.

Ajeti 101

101. Kur Ne e zëvendësojmë një ajet me një tjetër, - e Allahu di më së miri se çfarë shpall, - ata të thonë: “Ti je veçse një trillues”. Jo, por shumica e tyre nuk dinë.

Shpjegimi i ajetit

Mosbesuesit dhe rrefuzuesit e Kur'anit ndjekin pas dyshimet, të cilat ata i konsiderojnë si argumente. Një nga të ashtuquajturat “fakte”, që ata paraqesin për mosbesimin e tyre është edhe abrogimi i disa ligjeve të Sheriatit. Sigurisht, Allahu i Lartësuar është Gjykuesi më i drejtë dhe i urtë dhe është në dorë të Tij caktimi i ligjeve e dispozitave. Ai mund të zëvendësojë një ligj a gjykim me një ligj e gjykim tjetër, kur e dëshiron dhe kur këtë e kërkon urtësia e Tij e gjerë dhe mëshira e Tij gjithëpërfshirëse. Por, këta mohues, që janë të prirur të jenë dyshues e të lëkundur, shohin të tilla abrogime e zëvendësime ligjesh dhe i quajnë ato si mangësi dhe si një argument që cenon Shpalljen e Zotit. Madje, ata shpifin për Profetin, duke i thënë: “Ti je veçse një trillues”. Allahu i Madhëruar u kthen këtë përgjigje: "Jo, por shumica e tyre nuk dinë.". Ata janë thellësisht injorantë e nuk dinë asgjë për Zotin dhe për ligjin e Tij. Është e qartë se kontestimet e injorantit janë të pavlefshme e

nuk merren për bazë. Dihet mirë se kontenstimi mund të bëhet veçse me dije të plotë rreth çështjes së diskutuar; duhet ta njohësh mirë çdo aspekt të saj, anët pozitive dhe ato negative. Ndërsa këta të mjerë janë tërësisht injorantë për ligjin e Zotit dhe përsëri nxitojnë që ta refuzojnë atë, pa bërë asnjë analizë të tij. Por Allahu i lartësuar e urdhëron Profetin që t'u kujtojë atyre një fakt:

Ajeti 102

102. Thuaj: “Atë (*Kur'anin*) e solli “Ruhul Kudus” - Shpirti i Shenjtë (*Xhibrili*) - plot vërtetësi nga Zoti yt, për t'i përforcuar ata që besuan dhe për të qenë udhërrëfyes e përgëzim për myslimanët.

Shpjegimi i ajetit

- **Thuaj:** “Atë e solli *Ruhul Kudus* (*Shpirti i Shenjtë*) plot vërtetësi nga Zoti yt... - Ai ishte Xhibrili, meleku i dërguar nga Zoti. Ai ishte një i dërguar i pastër nga çdo mangësi, larg tradhtisë dhe çdo prirjeje të keqe. Allahu i Madhëruar na tregon për Kur'anin se: “Ai zbriti plot vërtetësi nga Zoti yt.” Kur'ani përmban të vërtetën e sigurt. Të vërteta janë rrëfimet dhe kumtet e tij. Të vërtetën mbështesin urdhëresat e ndalesat e tij. Askush nuk ka mundësi të cenojë vërtetësinë dhe saktësinë e Kur'anit. Është shumë e thjeshtë për t'u kuptuar: nëse përmbajtja e Kur'anit është e vërtetë, atëherë çdo gjë që e kundërshton atë është e kotë dhe e papranueshme. Përmes këtij libri, që përmban të vërtetën e sigurt dhe që u zbrit me besnikëri nga Xhibrili (a.s), Allahu i Madhëruar forcon besimtarët:

- ... **për t'i përforcuar ata që besuan...** - Kështu i forconte Allahu besimtarët gjatë kohës kur shpallëshin ajetet, kohë pas kohe. Në këtë mënyrë, e vërteta hynte në zemrat e tyre pak e nga pak, derisa imani i tyre u forcua dhe u bë i patundur si malet. Besimtarët e dinin se Kur'ani ishte e vërteta nga Zoti i tyre, prandaj sa herë që lexonin ndonjë ligj, që më pas Zoti e abrogonte, ata e dinin mirë se Zoti do ta zëvendësonte me një ligj tjetër ose të njëjtë me të, ose më të

mirë se ai që abrogohej. Ata arrinin ta kuptonin se ligji i ri ishte më afër urtësisë së Zotit dhe logjikës së saktë dhe më i përshtatshmi për kohën.

- ... dhe për të qenë udhërrëfyes e përgëzim për myslimanët. – Kur'ani i udhëzon muslimanët në realitetin e çdo çështjeje dhe ua qartëson atyre të vërtetën nga e kota, udhëzimin e drejtë nga devijimi. Kur'ani i përgëzon besimtarët se do të kenë shpërblim të mirë në Xhenetet e mirësisë, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Sjellja e këtij libri pak e nga pak shërbeu si udhëzim e përgëzim më i fortë dhe më i plotë për besimtarët, sesa po të zbriste njëherësh, pasi mendjet e tyre mund të çoroditeshin. Allahu i Madhëruar e shpallte pjesë-pjesë Kur'anin, që të ishte udhëzues dhe përgëzues për besimtarët në kohën dhe rrethanat kur shpallej. Kështu ata e kuptonin mirë dhe arsyetonin drejt rreth tij dhe kuptimeve që ishin dashur përmes këtyre ajeteve dhe zemrat e tyre mbusheshin me iman. Me vijimin e ajeteve të tjera të ngjashme, me madhështinë dhe udhëzimin që ofronin, zemrat dhe imani i tyre forcoheshin edhe më shumë. Kjo është arsyeja që sahabët, përmes studimit të vazhdueshëm dhe jetës sipas Kur'anit, arritën gradat më të larta. Karakteri dhe morali i tyre u ndryshuan rrënjësisht dalëngadalë. Përmes Kur'anit, që pushtoi shpirtin dhe zemrën e tyre, ata arritën nivelet më të larta të moralit, duke u bërë të paarritshëm për të gjithë brezat që do të vinin. Edhe brezat pasues kanë nevojë që zemrat e tyre të mbushen me njohuritë e Kur'anit dhe moralin që ai urdhëron. Mendjet e tyre kanë nevojë të domosdoshme që të ndriçohen me dritën e tij, për të gjetur rrugën në terrin e humbjes dhe të paditurisë. Vetëm kështu do të rregullohen çështjet e tyre të fesë, por edhe të jetës.

Ajeti 103

103. Ne e dimë shumë mirë se ata thonë: “Atë (Muhammedin) është duke e mësuar një njeri.” Mirëpo, gjuha e atij, për të cilin aludojnë ata është joarabe dhe kjo

(e Kur'anit) është një gjuhë arabe e stilit të lartë e të qartë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar tregon rreth shpifjes së idhujtarëve, që kundërshtonin Profetin. Ata pretendonin se ishte një njeri që ia mësonte Kur'anin Profetit. Por ai dikushi, që ata pretendonin se ia mësonte Kur'anin, ishte joarab, ndërsa Kur'ani është në një arabishte të pastër. Atëherë, është e pamundur ta mendosh këtë si të vërtetë. Por mashtruesit, që vetëm shpifin dhe trillojnë, as që nuk e mendojnë se ku përfundon mashtrimi i tyre. Ata thjesht shpifin e shpifin, pa parë se sa të palogjikshme janë shpifjet e tyre. Fjalët e tyre janë aq kontradiktore e të kota, sa që mendja i refuzon që në momentin e parë që i dëgjon.

Ajeti 104

104. S'ka dyshim se ata që nuk i besojnë ajetet e Allahut, nuk ka për t'i udhëzuar Allahu në Rrugën e Drejtë dhe ata do të kenë një dënim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajetit

Shpalljet dhe shenjat e Zotit e tregojnë qartë të vërtetën, dhe këtë e bëjnë në mënyrën më të thjeshtë. Megjithatë, mohuesit përsëri i refuzojnë ato. Këta të mjerë, që i refuzojnë argumentet e Zotit, duhet të kenë frikë për fundin e hidhur që i pret, sepse: “Nuk ka dyshim se ata që nuk i besojnë ajetet e Allahut nuk ka për t'i udhëzuar Allahu në rrugën e drejtë.” Ky ishte ndëshkimi i mohuesve, sepse atyre iu paraqit e vërteta dhe udhëzimi, ndërsa ata e refuzuan, prandaj merituan që të privohen përfundimisht prej tij. Ky ishte poshtërimi i tyre në këtë jetë, ndërsa në ahiret, Allahu thotë që ata do të kenë dënim të dhembshëm.

Ajeti 105

105. Gënjeshttra trillojnë vetëm ata që nuk besojnë në argumentet e Allahut dhe pikërisht ata janë gënjeshtarët e vërtetë.

Shpjegimi i ajetit

Mohimi dhe shpifja burojnë pikërisht nga ata që “nuk besojnë në argumentet e Allahut” dhe nga ata që janë armiqësorë

kundër profetëve edhe pasi u vijnë argumente të qarta. Për këtë, Allahu i Lartësuar dëshmon se jobesimtarët janë mashtrues: "...pikërisht ata janë gënjeshtarët e vërtetë." Kjo shprehje tregon se mashtrimi është i kufizuar vetëm tek ata dhe se ata e meritojnë më shumë se kushdo tjetër që të quhen gënjeshtarë. Ndërsa Muhamedi i cili i besoi ajetet e Allahut dhe iu nënshtrua Zotit të tij, është e pamundur që të trillojë gënjeshtria për Të dhe të thotë diçka që Ai nuk e ka thënë. Armiqtë e së vërtetës e fyenin Profetin e Zotit kur shpifnin se ai ishte mashtrues, ndërkohë që vetë ata ishin të mbushur plot me mashtrime, shpifje e trillime të paqëna. Allahu i Madhëruar ua nxorri në shesh poshtërsitë e tyre dhe ua hodhi poshtë pretendimet e tyre. Allahu i takojnë të gjitha lavdërimet e falenderimet.

Ajeti 106

106. Ai që e mohon Allahun pasi ka besuar në Të - përveç atij që dhunohet (për të mohuar), e zemra e tij është e bindur plotësisht në besim - dhe ia hap gjoksin mosbesimit, mbi të do të bjerë zemërimi i Allahut dhe do të ketë një dënim të madh.

Shpjegimi i ajetit

Ajeti flet për gjendjen e shëmtuar të atyre që e mohuan Allahun pas kishin besuar njëherë. Ata u verbuan, pasi e kishin parë qartë të vërtetën. Ata iu kthyen humbjes e shkatërrimit, pasi kishin gjetur udhën e drejtë. Ata të mjerë i hapën zemrën mohimit dhe u kënaqën e gjetën prehje me të. Ata do të goditen nga zemërimi i Allahut, që është Mëshirëploti, por që kur zemërohet, asgjë nuk mund ta ndalë zemërimin e Tij. Nëse zemërohet Mëshirëploti me dikë, çdo gjë dhe çdokush tjetër zemërohet me atë të mjerë. Allahu thotë: "...mbi të do të bjerë zemërimi i Allahut dhe do të ketë një dënim të madh." Ky është një ndëshkim shumë i ashpër dhe i përjetshëm.

Ajetet 107 – 108

107. Këtë (dënim të madh) e merituan sepse ata e deshën më shumë jetën e kësaj bote se sa Jetën e Botës Tjetër dhe Allahu

nuk i udhëzon (në Udhën e Drejtë) njerëzit që e refuzojnë besimin (e vërtetë).
108. Këta janë ata, të cilëve Allahu ua vulosi zemrat, të dëgjuarit dhe të parët dhe këta janë të shkujdesurit (nga e Vërteta).

Shpjegimi i ajeteve

Kjo është arsyeja përse ata i kthyen shpinën së vërtetës. Ata preferuan kënaqësitë e kësaj bote dhe shpërfillën mirësitë e përjetshme të ahiretit. Duke qenë se zgjodhën kufrin në vend të imanit, Allahu i privoi nga besimi dhe udhëzimi. Ky ishte ndëshkim i merituar për ta, sepse mohimi u bë atribut i tyre i pandashëm. Zemrat e tyre u vulosën dhe e mira nuk depërtoi më në to. Edhe shikimi dhe dëgjimi i tyre u vulosën, dhe kështu ata nuk mund të shihnin e të dëgjonin ndonjë gjë të mirë që do t'u vlente. Mohuesit janë tërësisht të zhytur në pakujdesi e harresë dhe i ka mposhtur poshtërimi dhe mosbesimi. Ata gjithmonë do të privohen nga mëshira e Zotit, e cila ka përfshirë gjithçka. Shkak për këtë bëhet pikërisht refuzimi i tyre i kësaj mëshire, kur u ofrohet. Atyre vazhdimisht u jepet mundësia për të pasuar udhëzimin në jetën e kësaj bote, por e refuzojnë dhe iu përkushtohen plotësisht të dëshirave e kënaqësive personale.

Ajeti 109

109. Është e vërtetë se në Botën Tjetër ata janë më të humburit.

Shpjegimi i ajetit

Ata e humbën dhe e shkatërruan veten, pasuritë dhe familjet e tyre për Ditën e Gjykimit. Atyre u ikën mirësitë e shumta e të përjetshme të Xhenetit sepse e zhytën veten në ndëshkimin e dhembshëm. Por, ndryshe do të ndodhë me ata që u detyruan me forcë për të mohuar Zotin me gojë, kur zemrat e tyre ishin të mbushura me besim. Këta njerëz nuk kanë asnjë gjynah nëse thonë fjalë mohuese, kur janë të detyruar dhe nën trysninë e kërcënimit. Kjo tregon se fjalët e thëna nën trysninë e kërcënimit dhe frikës janë të pavlefshme edhe në raste të

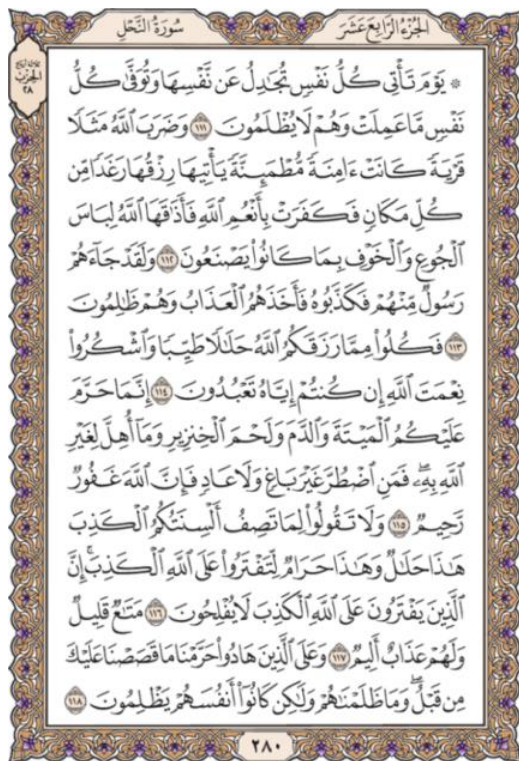
tjera, si p.sh në rastin e deklarimit të divorcit, të çlirimit të robërve, shitblerjes e të çdo kontrate tjetër. Të gjitha këto deklarata të thëna nën trysinë e kërcënimit dhe frikës janë të pavlefshme ligjërisht. Duke qenë se njeriu nuk ndëshkohet nga Sheriati edhe në rastin kur thotë fjalë mohimi, atëherë rastet e tjera më të vogla në peshë nuk kanë pse të merren parasysh.

Ajeti 110

110. Zoti yt është Falës i Madh e Mëshirëplotë për të gjitha ata, të cilët, pasi u sprovuan (në besimin e tyre), mërguan (për hir të Tij) dhe më pas luftuan dhe qëndruan të palëkundur (në besimin e drejtë).

Shpjegimi i ajeti

Zoti yt është Falës dhe Mëshirëplotë. Ai kujdeset për adhuruesit e Tij të sinqertë me butësinë dhe bamirësinë e Tij. Allahu tregon se është Falës e Mëshirëplotë për ata që mërgojnë për hir të Tij, për ata që lënë vendin dhe pasuritë e tyre për të kërkuar veçse kënaqësinë e Tij. Këta janë gati të braktisin çdo lloj pasurie, vetëm e vetëm që të shpëtojnë nga sprovimi në fenë e tyre dhe nga frika e kthimit në mosbesim. Edhe pse sprovohen dhe luftohen për ta braktisur fenë e Zotit, ata tregohen të duruar dhe qëndrojnë në imanin e pastër e të sinqertë, duke pasur siguri të plotë në ndihmën e Zotit. Ata luftojnë kundër armiqve të besimit në Zotin dhe përpiqen për t'i futur njerëzit në fenë e drejtë me fjalë e me vepra të mira. Ata bëjnë durim për të qenë të vazhdueshëm në ato adhurime, që për shumicën e njerëzve duken të vështira. Ky është përshkrimi i besimtarëve të vërtetë. Ata janë gati të lënë gjithçka të kësaj bote vetëm e vetëm për të ruajtur fenë e besimin e tyre të pastër. Ata përkushtohen në adhurime të sinqerta dhe në ftesën e njerëzve për të përqaftuar Islamin. Ata e shprehin besimin e tyre me fjalë e me vepra të mira dhe përqendrohen në rrugën e drejtë me durim e maturi. Këta janë faktorët më të rëndësishëm që e ndihmojnë njeriun të arrijë mirësinë më të madhe të Zotit, që

është falja dhe mëshirimi prej Tij. Falja e gjynaheve të mëdha dhe të vogla sjell sigurinë nga çdo ligësi e sprovë. Ndërsa mëshira e plotë sjell rregullimin e çështjeve të jetës dhe të fesë. Ata janë të garantuar nga çdo ligësi dhe janë të përgëzuar me çdo mirësi, në të dyja jetët.

Ajeti 111

111. Ditën kur çdo njeri do të vijë (i vetëm) e do të polemizojë për (të mbrojtur) vetveten, çdokush do të shpërblehet plotësisht për atë që ka bërë dhe nuk do t'i bëhet asnjë padrejtësi.

Shpjegimi i ajeti

Ditën e Gjykimit, çdokush do të shqetësohet veçse për vetveten. Çdokush do të thotë: "Oh, vetja ime, vetja ime!" Asgjë tjetër nuk do t'i interesojë. Atë ditë, çdo njeri do të ketë nevojë qoftë edhe për një grimë të vogël mirësie e sevapi, që mund t'i shërbejë për t'i shpëtuar ndëshkimit të të Drejtit. Allahu i Madhëruar thotë: "Ditën kur çdo njeri do të vijë e do të polemizojë për vetveten, çdokush do të shpërblehet plotësisht për atë që ka bërë dhe nuk do t'i

bëhet asnjë padrejtësi.” Çdokujt do t’i jepet i plotë shpërblimi për çfarë ka punuar, të mirë ose të keqe. Askujt nuk do t’i bëhet padrejtësi, as nuk do t’i shtohen të këqijat që ka bërë dhe as nuk do t’i pakësohen të mirat që ka bërë.

Ajetet 112 – 113

112. Allahu sjell si shembull një vendbanim që ishte i sigurt dhe i qetë, të cilit i vinte rizku nga të gjitha anët me mbushulli, kurse ata (*banorët*) i mohuan të mirat e Allahut. Atëherë, Allahu, për shkak të sjelljes së tyre, ua veshi petkun e urisë dhe të frikës.

113. Atyre u patí ardhur i Dërguari nga mesi i tyre dhe e përgënjeshtroan atë. Ata i përpiu dënimi sepse ishin keqbërës.

Shpjegimi i ajeteve

Ky vendbanim për të cilin bëhet fjalë në ajet ishte Meka e nderuar, e cila ishte vend paqeje dhe sigurie, ku askush nuk dëmtohej e luftohej. Madje, edhe në kohën e injorancës paraislamike ky ishte një rregull i pathyeshëm. Edhe nëse dikush e shihte vrasësin e të atit në Mekë, nuk e sulmonte e nuk e vriste, me gjithë ashpërsinë dhe gjaknxehtësinë e arabëve. Në atë vend mbizotëronte një siguri, që nuk ishte në asnjë vend tjetër. Po kështu ishin edhe të mirat materiale. Megjithëse ishte një vend i shkretë nga bimësia, në Mekë vinin pasuritë nga çdo vend i botës. Të tillë e kishte bërë Zoti i Madhëruar atë vend. Megjithatë, kur mekasve u erdhi Profeti, që ishte nga mesi i tyre dhe të cilit ia njihnin besnikërinë dhe sinqeritetin, ata e mohuan, duke treguar mosmirënjohje për mirësitë e Zotit. Me këtë mosmirënjohje dhe mohim ata e bënë të meritueshëm ndëshkimin e Zotit mbi ta. Allahu i Lartësuar ua zëvendësoi mirësitë që kishin me të kundërtat e tyre. Ai ua veshi rrobën e urisë dhe të frikës, në vend të mirëqenies dhe paqes që kishin më parë. Ky është përfundimi i mohimit dhe i mosmirënjohjes ndaj Zotit.

Ajeti 114

114. Hani nga të mirat që ju ka dhënë Allahu, të lejuara e të pastra! Jini mirënjohës për mirësitë e Allahut, nëse jeni adhures të sinqertë të Tij.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar urdhëron që besimtarët të jenë të kujdesshëm me ushqimet e tyre dhe të kufizohen me ato që Ai i ka përshkruar qartë. Kështu, ushqimet e tyre nuk duhet të jenë nga ato lloje që Zoti i ka bërë haram apo që janë fituar me mënyra të ndaluara. Kënaquni me ato ushqime hallall, që Zoti i krijoi për ju, por pa kaluar kufijtë. Mos harroni detyrimin ndaj këtyre mirësive. Allahu i Madhëruar thotë: "Jini mirënjohës për mirësitë e Allahut," Mirënjohja ndaj mirësive të Zotit shprehet fillimisht duke i ndier dhe pranuar ato me zemër të mbushur me mirënjohje, duke e lavdëruar e përlëvdur Atë që t’i dhuroi me gjuhën tënde dhe duke i shpenzuar ato në bindje ndaj Allahut dhe për të arritur kënaqësinë e Tij. Pastaj thotë: "...nëse jeni adhures të sinqertë të Tij." Pra nëse jeni të sinqertë në adhurimin ndaj Tij, atëherë të jeni mirënjohës veçse ndaj Atij që dhuron të gjitha mirësitë. Kurrë të mos e harroni Atë, por ta falenderoni e ta përlëvdoni në vazhdimësi.

Ajetet 115 – 117

115. Ai jua ndaloi vetëm të ngordhurën, gjakun, mishin e derrit dhe atë që nuk theret në emër të Allahut. Por, kush detyrohet (*t’i hajë*) pa bërë padrejtësi e pa e tepruar (*në ngrënie*), Allahu është Falës i Madh, Mëshirëplotë.

116. Mos thoni me gjuhët tuaja mashtruese “Kjo është hallall e kjo është haram.” e të shpifni gënjeshtër kundër Allahut! Vërtet, ata që shpifin gënjeshtër kundër Allahut, nuk kanë shpëtim.

117. Ata do të kenë një përjetim të vogël (*në këtë jetë*) por do të kenë një Dënim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- Ai jua ndaloi vetëm të ngordhurën, gjakun, mishin e derrit dhe atë që nuk theret në emër të Allahut. - Ai ju bëri të

ndaluara veçse ato gjëra që janë të dëmshme, dhe kjo është shenjë kujdesi për ju. Tek “të ngordhurat” përfshihet çdo kafshë që nuk është therur me mënyrën e përcaktuar nga Sheriati. Këtu përjashtohen peshqit dhe karkalecat. Sa i përket gjakut, bëhet fjalë për gjakun e derdhur me forcë. Ndërsa gjaku që mbetet nëpër arterie dhe mish nuk është i dëmshëm. Mishi i derrit është bërë haram sepse është i pështirë dhe shumë i dëmshëm për organizmin. Kjo ndalesë përfshin mishin, dhjamin dhe të gjitha pjesët e derrit. Sa u përket kafshëve që nuk theren në emër të Allahut, këtu futen, për shembull, ato kafshë që theren në emër të idhujve, varreve, etj., sepse kjo është një vepër shirku. Pastaj Allahu i Gjithëmëshirshëm thotë:

- Por, kush detyrohet (t'i hajë) pa bërë padrejtësi e pa e tepruar (në ngrënie), Allahu është Falës i Madh, Mëshirëplotë.

– Kështu, nëse jeni në një gjendje të tillë që rrezikoni vdekjen nëse nuk hani e pini ndonjë gjë nga këto të ndaluara, atëherë nuk është gjynah nëse i hani, por me kusht që të mos e kaloni kufirin e asaj që lejohet në këtë rast. Nëse do të ishte në kushte normale, besimtari kurrë nuk do të përdorte haramin. Por edhe kur është në kushte rreziku për jetën, ai nuk e kalon masën e domosdoshmërisë. Masa e

domosdoshmërisë është aq sa të mos vdesësh, e jo për t'u ngopur. Më pas, i Madhëruari na porositi që të jemi të kujdesshëm:

- Mos thoni me gjuhët tuaja mashtruese “Kjo është hallall e kjo është haram.” e të shpifni gënjeshtër kundër Allahut! - Kurrë mos bëni haram apo të bëni të lejuar nga mendja juaj, duke shpifur kështu për Allahun. Kini frikë Zotin, sepse Ai thotë:

- Vërtet, ata që shpifin gënjeshtër kundër Allahut, nuk kanë shpëtim. - Ata nuk do të kenë shpëtim as në këtë botë e as në tjetrën. Allahu i Madhëruar do të shfaqë dukshëm poshtërimin e tyre, edhe nëse ata përkohësisht do të përfitojnë ndonjë kënaqësi në jetën e kësaj bote. Arritjet e

tyre Allahu i Lartësuar i quan “përjetime të shkurtra”:

- Ata do të kenë një përjetim të vogël (në këtë jetë) por do të kenë një Dënim të dhembshëm. - Përfundimi i tyre është zjarri i Xhehenemit.

Ajeti 118

118. Judejve ua patëm ndaluar atë që të kemi treguar më parë. Ne nuk u bëmë atyre asnjë padrejtësi, por ata i patën bërë padrejtësi vetvetes.

Shpjegimi i ajetit

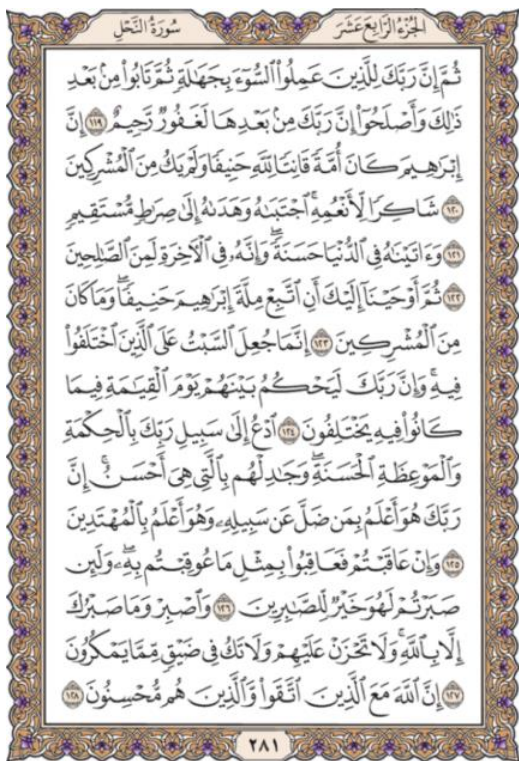
Në Islam, fenë që ia shpalli umetit të fundit, Allahu i Madhëruar bëri të ndaluara veçse të pistat dhe të dëmshmet, si nderim dhe mirësi për këtë popull të zgjedhur. Ndërsa në lidhje me judejtë, Allahu i Madhëruar na tregon se atyre u bëri të ndaluara edhe disa gjëra që, në vetvete, janë të pastra e të mira. Këtë e bëri si formë ndëshkimi për ta, për shkak të padrejtësive të shumta që ata bënin. Në suren En'am, Allahu i Madhëruar na tregon historinë e këtij ndalimi, kur thotë: “Judejve u ndalua çdo kafshë njëhundra. Për sa u përket lopëve dhe deleve, u ndalua dhjamin e tyre, veç atij në shpinën dhe në zorrët e tyre dhe atij të përzier me kockat. Këtë e vendosëm si ndëshkim ndaj shkeljeve të tyre dhe Ne themi vetëm të vërtetën.” [En'am 146].

Ajeti 119

119. Zoti yt është Falës i Madh e Mëshirëplotë për të gjithë ata, të cilët, nga padituria, bëjnë punë të këqija e pastaj pendohen dhe përmirësohen (duke bërë punë të mira).

Shpjegimi i ajetit

Kjo është një thirrje e qartë, që Zoti ua drejton robve të Tij për një pendim të sigurtë. Ajo është një ftesë e mrekullueshme, që ata të kthehen tek Ai të penduar e të përlulur. Allahu i Madhëruar njofton se kushdo që bën një vepër të keqe, duke mos ditur përfundimin e saj të keq, ka këtë premtim të mrekullueshëm. Edhe kur njeriu e bën me vetëdije gjynahun, në zemrën e tij pakësohet dituria gjatë kohës kur e kryen atë vepër. Atëherë, nëse pas

gjynahut, robi pendohet, duke ndier keqardhje për çfarë ka bërë dhe pastaj heq dorë nga ajo vepër dhe vijon të përmirësohet e të rregullojë punët e tij, atëherë Allahu ia mbulon dhe ia fal gjynahet. Ai e mëshiron dhe ia pranon keqardhjen dhe pendimin të sinqertit. Allahu e kthen të penduarin në të njëjtën gjendje si para se ta kryente gjynahun ose në gjendje edhe më të mirë.

Ajeti 120

120. Vërtet, Ibrahim i ishte shembull i së mirës, adhures i Allahut, besimtar i drejtë (monoteist) dhe nuk ka qenë kurrë nga idhujtarët.

Shpjegimi i ajetit

Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na njofton për mirësitë e mëdha që i kishte dhuruar Ibrahimit dhe për virtytet e larta me të cilat e dalloi atë. Ai thotë: "Vërtet, Ibrahim i ishte shembull i së mirës, adhures i Allahut, besimtar i drejtë dhe nuk ka qenë kurrë idhujtar." Ibrahim i (a.s.) ishte një imam i madh, një njeri me cilësitë më të larta. Ai ishte i udhëzuar nga Zoti në rrugën e drejtë

dhe ishte udhëzues i të tjerëve në këtë rrugë. Ai ishte "kaniten lil-lahi" - i përkushtuar në adhurime të vazhdueshme ndaj Zotit dhe me sinqeritet të plotë për Të. Ai ishte i përlur në adhurimin ndaj Zotit dhe i larguar nga çdo gjë tjetër veç Zotit. Ai kurrë nuk u bë idhujtar, as me fjalët e as me veprat e tij. Ibrahim i (a.s.) ishte prijësi i të gjithë njësuësve të Zotit, që pasojnë fenë e drejtë dhe besimin e saktë monoteist.

Ajeti 121

121. Ai ishte mirënjohës për të mirat e Tij (e Allahut). Allahu e dalloi atë (si profet) dhe e udhëzoi në Rrugën e Drejtë.

Shpjegimi i ajetit

Ibrahim i (a.s.) ishte mirënjohës për mirësitë e Zotit. Allahu i Madhëruar i dhuroi atij të mira në këtë botë, qofshin ato të shfaqura apo të fshehta. Ai u përkushtua të ishte gjithnjë mirënjohës ndaj Zotit. Për të gjitha këto cilësi të mrekullueshme, Allahu i Madhëruar e zgjodhi atë dhe e dalloi mbi të gjithë, duke e bërë prej më të afërmve të Tij. Allahu e dalloi duke i falur dashurinë më të madhe që mund t'i falë ndonjë krijese: atë që quhet *el hul-letu*, që është grada më e lartë e dashurisë. Allahu i Madhëruar e udhëzoi Ibrahimin (a.s.) në rrugën e drejtë, duke i dhuruar dituri të saktë dhe të vërtetë dhe duke i dhënë forcë e inspirim të bënte vepra të mira e të sinqerta sipas asaj diturie. Ai ia mësoi të vërtetën dhe e bëri që t'i japë përparësi të vërtetës mbi çdo gjë tjetër.

Ajeti 122

122. Ne e bekuam atë me shumë të mira në këtë botë dhe në Botën Tjetër ai është me më të mirët.

Shpjegimi i ajetit

Në këtë jetë, Zoti i dhuroi pasuri me bollëk, një grua të bukur, të pastër e besnike, fëmijët e pasardhës të mirë e punëmbarë, me moral të lartë. Ndërsa në ahiret, ai është me më të mirët, të cilëve do t'u jepjen gradat më të larta dhe do të jenë pranë Allahut të Madhëruar.

Ajeti 123

123. Prandaj, Ne të shpallëm ty “Ndiqe fenë e drejtë të Ibrahimit! Ai nuk ka qenë kurrë prej idhujtarëve.

Shpjegimi i ajetit

Ndër mirësitë më të mëdha që iu dhurua Ibrahimit (a.s.) është edhe fakti që Allahu i Madhëruar i shpalli më të mirin të krijesave, Muhamedit (a.s.), që të pasonte fenë dhe besimin e pastër të Ibrahimit (a.s.), duke e marrë atë si shembull për veten dhe për popullin e tij.

Ajeti 124

124. Rregulli i së shtunës (Sabathit) iu bë detyrë vetëm atyre që ranë në kundërshtime. Zoti yt do t'i gjykojë ata në Ditën e Gjykimit për çështjet që ata kundërshtoheshin.

Shpjegimi i ajetit

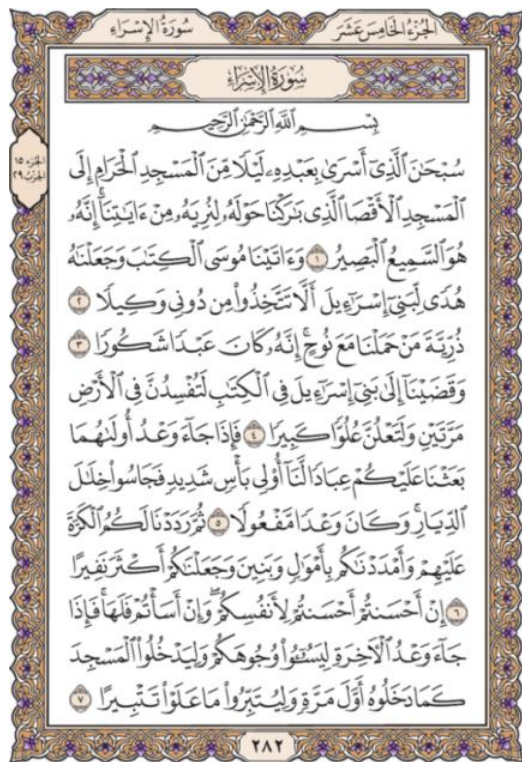
Respektimi i sabathit, ose i rregullave të së shtunës, u bë detyrë për ata që kishin patur kundërshtime kundër profetëve të tyre dhe kishin humbur rrugën, domethënë, për judejtë, të cilët u shmangën nga e vërteta. Për shkak të kundërshtimeve ndaj urdhëresave, ata u privuan nga mirësia e ditës së xhuma dhe u ngarkuan me detyrimin e respektimit të së shtunës (sabathi). Megjithatë, nderimi dhe mirësia e vërtetë i takon ditës së xhuma, tek e cila Zoti drejtoi umetin e Muhamedit. Allahu i Madhëruar thotë: “Zoti yt do t'i gjykojë ata në Ditën e Gjykimit për çështjet që ata kundërshtoheshin.” Ai do t'ua qartësojë atyre të vërtetën dhe ata do ta dallojnë qartë të drejtën nga e kota, atë që meriton shpërblim nga ajo që meriton ndëshkim.

Ajeti 125

125. Thirr për në Rrugën e Zotit tënd me urtësi e këshillë të mirë dhe polemizo me ata (kundërshtarët) me mënyrën më të mirë! Zoti yt e di më së miri për atë që është larguar nga rruga e Tij dhe Ai e di më së miri për të udhëzuarit.

Shpjegimi i ajetit

- **Thirr për në Rrugën e Zotit tënd me urtësi e këshillë të mirë dhe polemizo me ata (kundërshtarët) me mënyrën më të mirë!** - Ajo në të cilën ti i fton njerëzit, si

besimtarët, ashtu edhe mohuesit, është dituria e dobishme e vërtetë dhe puna e sinqertë dhe korrekte sipas kësaj diturie. Por le të jetë ftesa jote në këtë rrugë të mrekullueshme me urtësi e maturi. Ftojti ata me urtësi, domethënë duke i folur çdokujt në varësi të gjendjes, aftësisë intelektuale dhe në varësi të përkushtimit e gatishmërisë së tij për t'u përgjigjur, e për t'u nënshtruar ndaj së vërtetës. Urtësia kërkon që ftesa të bëhet me dituri e jo me injorancë, si dhe duke filluar me çështjet më të rëndësishme, e pastaj me ato poshtë tyre. Disa rregulla të tjera të urtësisë janë gjithashtu:

- Të fillosh me ato gjëra që janë më të kapshme dhe të kuptueshme nga njerëzit, domethënë, më pranë mendjes dhe realitetit të tyre.

- T'ia nisësh me ato çështje që pranohen më lehtë dhe më shpejt.

- Të fillosh me butësi e ngrohtësi, e jo me ashpërsi. Nëse njerëzit binden në këtë mënyrë, kjo është mirësi; në të kundërt, vazhdo me qortime të matura, duke ua mësuar atyre urdhëresat e ndalesat, por të

shoqëruara edhe me përmendjen e shpërblimit e ndëshkimit për to, në mënyrë që të ngjallësh frikën e shpresën në zemrat e tyre. Përmend mirësitë e shumta që sjell zbatimi i urdhëresave e largimi nga ndalesat. Trego të këqijat që sjell rendja pas haramit. Le ta dinë nderimin dhe shpërblimin e rezervuar për të bindurit, që kryejnë urdhëresat, si dhe poshtërimin e ndëshkimit e atyre që e braktisin fenë e Zotit. Fol për llojet e shumta të shpërblimit që Zoti ka përgatitur për të bindurit. Kujtoju se shpërblimi jepet që në këtë jetë e vazhdon në përjetësi në jetën tjetër. Po ashtu edhe ndëshkimi i të pabindurve fillon që në këtë jetë e vazhdon në përjetësi. Nëse tjetri mendon se është vetë në rrugë të drejtë, ndërsa ti je në rrugë të gabuar, atëherë me të duhen përdorur rrugët më të mira dhe të përshtatshme të ftesës. Duhet ndjekur rrugët më shpresëdhënëse për pranimin e ftesës, qoftë në aspektin logjik, qoftë në atë fetar. Fillimisht argumenton me fakte që tjetri i pranon dhe i quan të besueshme, sepse kështu do të arrihet më lehtë qëllimi. Duhet vepruar gjithnjë me maturi, në mënyrë që dialogu të mos përfundojë me grindje e urrejtje, duke mos arritur qëllimin kryesor, i cili është udhëzimi i krijesave tek e vërteta e jo triumfi mbi kundërshtarit e lëvdatat në sytë e njerëzve. Allahu i Madhëruar thotë:

- Zoti yt e di më së miri për atë që është larguar nga rruga e Tij dhe për të udhëzuarit... - Allahu e di mirë çdo shkak që e çon njeriun në humbje dhe po ashtu i di mirë edhe veprat që ai kryen, të cilat e çojnë në atë humbje. Për këtë arsye, Allahu do ta ndëshkojë për to.

- Ai e di më së miri për të udhëzuarit. - Allahu e ka ditur mirë se ata ishin më të përshtatshmit për udhëzimin në rrugën e drejtë, prandaj i dalloj dhe i veçoi mbi të tjerët.

Ajeti 126

126. Nëse zgjidhni të ndëshkoni (*sipas ligjit*), **atëherë bëjeni po në atë masë sa jeni dëmtuar ju!** **E nëse duroni** (*dhe*

falni), **pa dyshim që kjo është më e mira për durimtarët.**

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na mëson se drejtësia është e lejuar, por nga ana tjetër, Ai na nxit për falje e tolerancë, që është më e pëlqyeshme. Ai thotë:

- Nëse zgjidhni të ndëshkoni (*sipas ligjit*), **atëherë bëjeni po në atë masë sa jeni dëmtuar ju!** - Nëse i ndëshkoni ata që ju kanë dëmtuar me fjalë ose me vepra, bëjeni këtë, por vetëm në atë masë sa jeni dëmtuar ju, aspak më tepër.

- E nëse duroni (*dhe falni*), **pa dyshim që kjo është më e mira për durimtarët.** - Nëse përmbaheni dhe e falni tjetrin për padrejtësitë që të ka bërë, kjo është më e mirë sesa marrja e hakut tërësisht, duke kërkuar barazinë. Sigurisht, shpërblimi që gjendet tek Zoti është shumë më i mirë dhe është përfundim më i lumtur, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “Ndëshkimi i së keqes (lejohet të) bëhet me një të keqe në të njëjtën masë. Megjithatë, kush fal e përmirëson, shpërblimin e ka tek Allahu. Vërtet, Ai nuk i do të padrejtët.” [Shura 40]. Në vijim, Allahu i Madhëruar urdhëron Profetin e Tij që të bëjë durim dhe të jetë këmbëngulës e i vazhdueshëm në thirrjen e krijesave për në fenë e Tij, duke iu mbështetur vetëm Allahut në këtë mision. Profeti (a.s.) porositet që kurrë të mos mbështetet tek vetja, por vetëm tek Zoti.

Ajetet 127 - 128

127. Bëj durim dhe durimi yt të jetë vetëm për hir të Allahut! Mos u pikëllo për ata e as mos u brengos për dredhitë e tyre!

128. Allahu është me ata që janë të devotshëm (*që ruhen prej të këqijave*) **dhe me ata që janë bamirës.**

Shpjegimi i ajeteve

- Bëj durim dhe durimi yt të jetë vetëm për hir të Allahut! - Është Allahu Ai që të ndihmon të jesh i vazhdueshëm e këmbëngulës në durim.

- Mos u pikëllo për ata... - Mos u trishtoj nëse i fton ata dhe nuk sheh reagim prej tyre

ose kur nuk e pranojnë ftesën tënde! Ky trishtim nuk të ndihmon aspak në rrugën tënde.

dhe intrigat e tyre dëmtojnë veçse ata të mjerë, sepse ti je prej atyre që kanë *takua* (devotshmëri) dhe *ihsan* (grada më e lartë e besimit):

- **Allahu është me ata që janë të devotshëm** (që ruhen prej të këqijave) dhe **me ata që janë bamirës.** - Allahu është me të devotshmit e bamirësit. Kjo do të thotë se Ai u jep sukses për çdo mirësi, i udhëzon në rrugën e drejtë dhe në veprat e fjalët më të mira. Kështu kujdeset Zoti për të dashurit e Tij, të cilët janë larg mohimit dhe poshtërsive. Ata që janë bamirës edhe ndaj krijesave të Zotit, siç e ka shpjeguar Profeti (a.s) kur thotë: “*Ihsan*-i është që ta adhurosh Zotin sikur ta shihje haptazi, sepse edhe nëse nuk e sheh (në këtë botë), Ai të sheh ty”. Kështu, ata e adhurojnë Zotin duke ndier gjithmonë mbikëqyrjen e Tij të vazhdueshme. Nuk ka njerëz më të mirë se ata që pajisen me *takua* dhe *ihsan*, devotshmëri dhe bamirësi. E lusim Zotin të na bëjë të tillë!

Këtu përfundon edhe tefsiri i sures NAHL, dhe për këtë falënderimi e lavdërimi i takojnë vetëm Allahut të Madhëruar.

Surja 17: El isra (mekase) 128 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 3

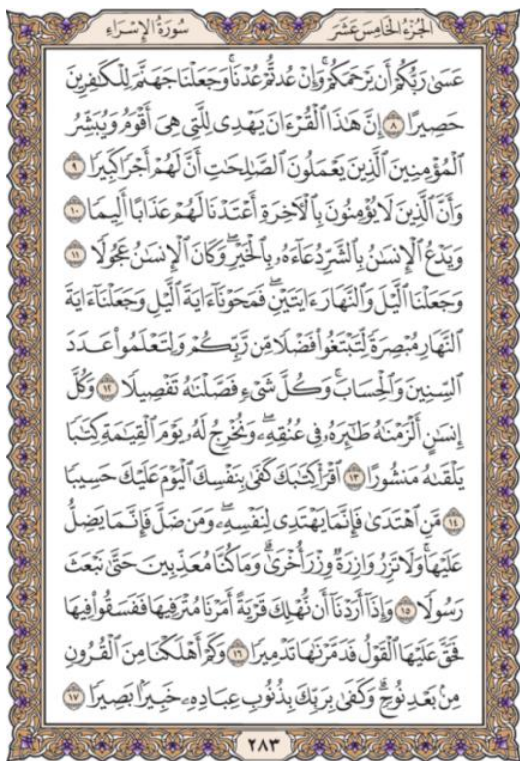
1. I Dëllirë (*e i Lavdëruar*) **qoftë Ai, që e mbarti** adhuresin e Tij (*Muhamedin a.s.*) **natën nga Xhamia e Shenjtë** (*Qabeja*) **drejt xhamisë "Aksa"** (*në Palestinë*), **rrethinat e së cilës Ne i kemi bekuar, për t'i treguar atij disa nga Shenjat Tona!** **Vërtet, Ai Dëgjon e Di gjithçka.**

2. Ne i dhamë Musait Librin (*Teuratin*) **dhe e bëmë atë udhërrëfyes për bijtë e Izraelit.** (*Ne u thamë*) **"Mos merrni asnjë mbrojtës tjetër përveç Meje** (*që t'ia besoni çështjet tuaja*),

- **Mos u pikëllo për ata e as mos u brengos për dredhite e tyre!** - Mos u ngushto në shpirt dhe as mos u frikëso nga kurthet dhe intrigat që ata thurin. Kurthet **3. O pasardhës të atyre që Ne i bartëm** (*i shpëtuan*) **së bashku me Nuhun!" Vërtet, ai ishte shumë mirënjohës** (*ndaj Allahut*).

Shpjegimi i ajeteve

- **I Dëllirë** (*e i Lavdëruar*) **qoftë Ai, që e mbarti** adhuresin e Tij (*Muhamedin a.s.*) **natën nga Xhamia e Shenjtë** (*Qabeja*) **drejt xhamisë "Aksa"** (*në Palestinë*),... - Allahu i Lartësuar e dëllirëson dhe e lavdëron Veten, sepse Ai është vërtet i pastër nga çdo mangësi dhe e metë. Veprat e Tij janë madhështore dhe mirësitë e Tij janë të pafundme. Ndër mirësitë më të mëdha është edhe kjo ngjarje madhështore, e njohur si udhëtimi i Israsë dhe Miraxhit.⁷⁰ I dëllirë dhe i lavdëruar është Ai që e mori adhuresin e Tij të dashur, profetin e Tij të zgjedhur, Muhamedin (a.s.), në këtë udhëtim të pashembullt dhe të mrekullueshëm, nga Xhamia e Shenjtë (Qabja) në xhaminë Aksa, në Palestinë. Qabja është xhamia më e zgjedhur, në mënyrë absolute. Edhe xhamia Aksa është nga xhamitë më të zgjedhura, pasi ka qenë faktore e shumë profetëve të Zotit. Ai ishte një udhëtim fantastik, në të cilin Profeti i Zotit përshkoi një distancë shumë të largët brenda natës, vajtje e kthim. Allahu i Madhëruar i tregoi Profetit të Tij shumë nga shenjat e mëdha të Tij, duke e forcuar edhe më shumë udhëzimin, dritën, qartësinë dhe dallimin e së vërtetës nga e kota. Kjo ngjarje dëshmoi për kujdesin e madh, për butësinë, mëshirën dhe dashurinë, me të cilën Allahu e trajtoi Profetin (a.s.). Allahu i Lartësuar ia lehtësoi atij të gjitha rrugët e mirësive dhe të udhëzimit, duke i dhënë sukses në to. Mirësitë me të cilat e mbuloi këtë profet ia kalojnë të gjitha mirësive që Ai u dhuroi të parëve dhe të fundmëve. Ajeti tregon se Israja filloi pjesën e parë të natës dhe nisja ishte nga Xhamia e Shenjtë, Qabja. Megjithatë, ka hadithe të sakta që tregojnë se nisja u bë nga shtëpia e Ummu Hanit.

Atëherë, duke pajtuar ajetin me hadithet, kuptojmë se vend i shenjtë në Mekë nuk është vetëm xhamia, por një sipërfaqe më e gjerë, mes së cilës edhe shtëpia e Ummu Hanit. Rrjedhimisht, shpërblimet e shumëfishuara që lidhen në Qaben vlejné për të gjithë territorin e shenjtë të Mekës. Ky udhëtim u krye me trup dhe me shpirt,⁷¹ sepse përndryshe ngjarja nuk do të ishte ndonjë veçori e madhe për Profetin. Hadithet reth Israsë dhe Miraxhit janë të shumta dhe të sakta. Në to përmendet hollësisht se çfarë shenjash madhështore pa dhe dëshmoi Profeti (a.s.) në atë udhëtim. Në fillim, Profeti udhëtoi nga Qabja në *Bejt el Makdes* (Xhaminë Aksa) në Palestinë, e pastaj, prej atje u ngrit lart në qiej. Ai u ngjit mbi shtatë qiej dhe pa Xhenetin dhe Zjarrin. I Dërguari (a.s.) takoi edhe disa profetë të tjerë atje, në gradat dhe qiejt e tyre përkatës. Në takimin e mrekullueshëm dhe të pashembullt me Zotin e qiejve dhe të Tokës, atij fillimisht iu bë detyrim falja e 50 vakteve namaz. Por, sikurse është treguar në hadithe, Profeti (a.s.) vazhdoi të kërkonte

lehtësim nga Zoti i tij, derisa përfundoi në pesë vakte namaz të detyrueshëm. Megjithatë, edhe pse ato janë vetëm 5 vakte, Allahu i Madhëruar premtoi që shpërblimin e tyre ta japë si për 50 vakte. Ky profet i zgjedhur dhe umeti i tij fitoi këtë natë lavdi dhe mirësi, që vetëm Zoti i di dhe i ka përcaktuar. Vëreni me kujdes! Allahu i Lartësuar e ka emërtuar Muhamedin me fjalën "*Abdehu*" - "Robin e Tij", që do të thotë "Adhuresin e Tij". Kështu është cilësuar Muhamedi (a.s) në tre kontekste të ndryshme në Kur'an:

1. Në rastin e Israsë dhe Miraxhit, këtë udhëtimi të mrekullueshëm të pashembullt.
 2. Kur flitet për shpalljen e Kur'anit: "Është i Madhëruar Ai, që ia shpalli Furkanin (*Kur'anin*) adhuresit të vet (*Muhamedit*), që të bëhet Profeti i botës (*këshillues*)". Furkan 1.

3. Kur flitet për sfidën e hapur ndaj krijesave: "Nëse jeni në dyshim rreth asaj që Ne ia shpallëm adhuresit Tonë, atëherë bëni ju një sure të ngjashme si ajo (*e Kur'anit*), madje thërrisni për këtë të gjithë idhujt që ju adhuronin përveç Allahut, nëse vërtet jeni të sinqertë!" Në të gjitha këto raste, Muhamedi (a.s) është cilësuar si *Abdullah* - Adhures i Allahut. Qëllimi është për të treguar se ky është titulli më i lartë që mund të arrijë një njeri. Muhamedi e arriti pozitën e tij duke plotësuar veten si adhures i Zotit. Duke përshkruar *Bejt el Makdesin* në Palestinë, i Lartësuarit thotë:

- ... rrethinat e së cilës Ne i kemi bekuar, për t'i treguar atij disa nga Shenjat Tona! Vërtet, Ai Dëgjon e Di gjithçka. – Rrethinat e saj janë bekuar me pemë e gjelbërim, që janë të përherëshëm atje. Përveç kësaj begatie, është edhe një mirësi tjetër: ajo është një nga xhamitë më të rëndësishme në Islam, pas Qabes në Mekë dhe Xhamisë së Profetit (a.s) në Medinë. Xhamia Aksa është e treta për nga rëndësia dhe ashtu si dy xhamitë e para, është e pëlqyeshme që të shkosh ta vizitosh dhe të falesh në të. Atë vend, Zoti e ka veçuar si

faltoren e shumë profetëve dhe të zgjedhurve të Tij.

- **Ne i dhamë Musait Librin (Teuratin) dhe e bëmë atë udhërrëfyes për bijtë e Izraelit.** - Në shumë ajete, Allahu i Madhëruar përmend profetësinë e Muhamedit (a.s) dhe atë të Musait (a.s), duke përmendur afërsinë e librave e ligjeve të tyre. Teurati dhe Kur'ani janë dy librat më madhështorë të Zotit. Gjithashtu, ligjet e tyre janë më të zgjedhurit nga Zoti. Ata janë profetët më të zgjedhur dhe ndjekësit e tyre janë më të shumtit në numër. Allahu i Madhëruar thotë: "Ne i dhamë Musait Librin dhe e bëmë atë udhërrëfyes për bijtë e Izraelit." Allahu i dhuroi Musait Teuratin, nëpërmjet të cilit bijtë e Izraelit do të gjenin dritën e udhëzimit, për të ecur nëpër errësitat e injorancës e për të gjetur diturinë rreth të vërtetës. Më e madhja porosi e kësaj shpalljeje të Zotit ishte:

- **"Mos merrni asnjë mbrojtës tjetër përveç Meje (që t'ia besoni çështjet tuaja),**

- Për plotësimin e këtyre porosive u shpallën edhe librat, që njerëzia ta adhuronin Allahun si një të vetëm, përmes ligjeve dhe mënyrës që Ai kishte përcaktuar. Allahu i Madhëruar i shpalli librat për t'u treguar se si të kthehen e t'i shprehin Atij pendimin e nënshtrimin dhe për ta zgjedhur Atë si të vetmin kujt t'ia besojnë çështjet e tyre të jetës dhe të fesë. Ata u urdhëruan që të mos e lidhin zemrën e shpresën me krijesat, të cilat nuk kanë asgjë në dorë dhe nuk mund të të sjellin asnjë dobi.

- **O pasardhës të atyre që Ne i bartëm (i shpëtuan) së bashku me Nuhun!"** – Allahu i Madhëruar u drejtohet të gjithë pasardhësve që rodhën nga Nuhu (a.s), të cilët Ai i barti në anije. Kështu, Allahu i drejtohet gjithë njerëzimit dhe u kujton se:

- **Vërtet, ai ishte shumë mirënjohës (ndaj Allahut).** - Ky është një lëvdim për Nuhun, për shkak të mirënjohjes së tij ndaj Allahut. Kjo është gjithashtu një nxitje për umetin që ta marrin Nuhun si shembull për mirënjohjen që tregoi ndaj Zotit. Le të

shërbejnë këto ajete që gjithmonë t'i kujtoni mirësitë e Allahut, i cili i shpëtoi besimtarët dhe i mbyti gjithë të tjerët.

Ajeti 4

4. Ne u kumtuam bijve të Izraelit në Libër se "Ju do të bëni dy herë shkatërrime në Tokë dhe do t'i kaloni kufijtë duke bërë padrejtësi në të."

Shpjegimi i ajetit

Allahu ua ka përmendur në librat e tyre se ata do të bëjnë shkatërrime në tokë dy herë. Ata do ta mbushin botën me poshtërsi e gjynahe, me mosmirënjohje për Zotin, me tirani e krime, me mendjemadhësi e arrogancë. Allahu na tregon se, kur të ndodhë njëra nga këto, Allahu ka për t'u vendosur mbi kokë armiqtë e tyre, që t'i shtypin dhe kështu të shijojnë hakmarrjen e Zotit. Këto paralajmërime u jepen si kërcënim, që ata të kthehen, të kujtojnë porositë e Zotit dhe të besojnë.

Ajeti 5

5. Kur erdhi koha për shkatërrimin e parë, Ne dërguam kundër jush disa nga robërit Tanë - luftëtarë të fuqishëm e të ashpër, të cilët e shkelën (dhe e shkatërruan) çdo cep të vendit tuaj. Kështu u përmbush ai premtim.

Shpjegimi i ajetit

Kur erdhi koha për shkatërrimin e parë, Allahu thotë: "Ne dërguam kundër jush disa nga robërit Tanë...". Kjo do të thotë që Ai vendosi si ndëshkim për ta që të nxirrte disa njerëz, që ishin "luftëtarë të fuqishëm e të ashpër, të cilët e shkelën çdo cep të vendit tuaj." Ata ishin luftëtarë të guximshëm, të sprovuar e të armatosur rëndë, të cilët ju mposhtën e shpartalluan, ju robëruan fëmijët e morën pasuritë tuaja. Ata hynë në tempullin tuaj dhe e shkatërruan atë. Kështu ndodhi, sepse e kishit merituar. Dijetarët e tefsirit kanë mendime të ndryshme në lidhje me këtë ushtri shkatërrimtare, por të gjithë janë unanimesë se ata ishin mohues, pra, jobesimtarë. Disa thonë se ishin nga Iraku, të tjerë thonë se ishin nga Gadishulli Arabik. Allahu i Lartësuar bëri që ata t'i shpartallonin bijtë e Izraelit, të cilët e kishin

tepruar me poshtërsitë dhe mosbindjen ndaj Zotit. Ata kishin braktisur një pjesë të madhe të Ligjit të Zotit dhe i kishin kaluar kufijtë.

Ajetet 6 – 7

6. Pastaj, Ne jua kthym juve sërish sundimin kundër tyre, ju mbështetëm me pasuri e me djem dhe ju shtuam shumë në numër.

7. Nëse bëni mirë, atë e keni për veten tuaj. E nëse bëni keq, atë e bëni kundër vetes. Por kur të vijë koha e fundit, fytyrat tuaja do të shëmtohen kur ata të hyjnë në tempull sikurse hynë herën e parë dhe të shkatërrojnë gjithçka që shkelin.

Shpjegimi i ajeteve

- **Pastaj, Ne jua kthym juve sërish sundimin kundër tyre, ju mbështetëm me pasuri e me djem...** - Jua shtuam pasuritë, jua shtuam pasardhësit dhe ju fuqizuam mbi armiqtë tuaj.

- **... dhe ju shtuam shumë në numër.** - Ju bëmë më të shumtë se armiqtë tuaj në numër, në mbështetës dhe aleatë. Kjo ndodhi për shkak të kthimit tuaj në besim, kur u bëtë bamirës e të përlulur para Zotit tuaj. Ky është shpërblimi i bamirësisë. Allahu i Lartësuar thotë më tej:

- **Nëse bëni mirë, atë e keni për veten tuaj...** - Çdo mirësi e besimit do t'ju vlejë pikërisht juve, në të dyja jetët. Ju e vërejtët këtë mirësi që në këtë botë, me ndihmën dhe triumfin që Zoti ju dhuroi mbi armiqtë tuaj, pasi iu bindët Atij për të jetuar sipas besimit të pastër.

- **...e nëse bëni keq, atë e bëni kundër vetes.** - Nëse shpërfillni besimin, dëmi do të jetë për ju, pikërisht ashtu siç ndodhi kur armiqtë ju nënshtruan dhe poshtëruan.

- **Por kur të vijë koha e fundit...** - Kur ju, o judej, të përhapni shkatërrimin në tokë për herë të fundit, atëherë do të bëjmë që mbi ju të godasin sërish armiqtë tuaj.

- **...fytyrat tuaja do të shëmtohen...** - Ai do t'jua shëmtojë fytyrat, kur të shihni fitoren e armikut mbi ju, të cilët do t'ju skllavërojnë.

- **... kur ata të hyjnë në tempull sikurse hynë herën e parë** - Këtu bëhet fjalë për xhaminë Aksa në Palestinë.

- **... dhe të shkatërrojnë gjithçka që shkelin.** - Ata do të rrënojnë shtëpitë, faltoret dhe të mbjellat tuaja.

Ajeti 8

8. Shpresohet që Zoti juaj t'ju mëshirojë (nëse pendoheni), por, nëse ju ktheheni (në gjynahe), edhe Ne do të kthehemi (me ndëshkime). Ne e kemi bërë Xhehenemin burg për jobesimtarët.

Shpjegimi i ajetit

- **Shpresohet që Zoti juaj t'ju mëshirojë (nëse pendoheni),** - Shpresohet që Allahu t'ju mëshirojë dhe ta kthejë gjendjen në favorin tuaj. Vërtet, Allahu i mëshiroi dhe u dhuroi pushtet në tokë, por i paralajmëroi për t'u ruajtur nga gjynahet e mosbindja:

- **... por, nëse ju ktheheni (në gjynahe), edhe Ne do të kthehemi (me ndëshkime).** - Nëse ktheheni dhe bëni poshtërsi, edhe Ne kthehemi me ndëshkim mbi ju. Kështu ndodhi kur ata u kthyen në mosbesim e poshtërsi. Allahu dërgoi tek ata Muhamedin (a.s), profetin e Tij besnik, dhe i dënoi nëpërmjet tij. Ky ishte ndëshkimi e poshtërimi i tyre në këtë botë. Ndërsa për ndëshkimin e ahiretit Allahu thotë:

- **Ne e kemi bërë Xhehenemin burg për jobesimtarët.** - Ata do të hidhen me forcë në Zjarr e do të qëndrojnë përjetësisht në të. Në këto ajete ndihet edhe kërcënimi për popullin e fundit, për muslimanët, që të jenë të kujdesshëm e të ruhen nga gjynahet, se, nëse e bëjnë këtë, i pret i njëjti ndëshkim si bijtë e Izraelit. Ky është rregulli i Zotit, që nuk ndryshon dhe nuk të fal. Çdokush që sheh se si jobesimtarët sundojnë mbi muslimanët e kupton se kjo ndodh për shkak të gjynaheve dhe largimit të tyre nga feja e Zotit. Nëse muslimanët e zbatojnë Librin e Zotit dhe traditën e Profetit të Tij, atyre ka për t'iu dhuruar patjetër triumfi dhe do të lartësohen mbi të gjithë armiqtë e tyre.

Ajeti 9

9. Ky Kur'an (madhështor) udhëzon në rrugën më të drejtë dhe i përgëzon

besimtarët që bëjnë vepra të mira se do të kenë një shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na njofton për rëndësinë dhe madhësitinë e Kur'anit, për faktin se:

- **Ky Kur'an (madhështor) udhëzon në rrugën më të drejtë...** – Kur'ani udhëzon tek më e drejta dhe më e përkryera, për sa u përket veprave dhe moralit. Ai që ndriçohet nga mësimet e Kur'anit do të jetë nga më të përkryerit dhe më të udhëzuarit në të gjitha aspektet dhe çështjet.

- **... dhe i përgëzon besimtarët që bëjnë vepra të mira se do të kenë një shpërblim të madh.** - Ata bëjnë punë të mira, qoftë të detyrueshme, qoftë vullnetare e të pëlqyeshme. Këta do të kenë një shpërblim të madh, të cilin Allahu e ka përgatitur për t'i nderuar në vendin e bujarisë së Tij. Askush nuk mund t'i përshkruajë ato mirësi, veç Zotit.

Ajeti 10

10. Kurse për ata që nuk besojnë në Jetën Tjetër, Ne kemi përgatitur një dënim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajetit

Kur'ani përmban jo vetëm përgëzime, por edhe kërcënime. Ai flet për frytet e besimit të drejtë dhe të veprave të mira, nga njëra anë, dhe për mënyrat e veprat që bëjnë të merituar ndëshkimin, nga ana tjetër.

Ajeti 11

11. Njeriu lutet për keq, ashtu sikurse lutet për mirë. Njeriu është, vërtet i ngutshëm.

Shpjegimi i ajetit

Kjo tregon injorancën e thellë dhe ngutjen e njeriut. Ai lutet e mallkon duke dëmtuar veten, fëmijët e pasurinë e tij. Kur është i zemëruar, ai nxitohet dhe lutet kundër vetes, ashtu siç nxitohet të lutet për mirë. Por Allahu i Madhëruar, nga mëshira dhe butësia e Tij, i përgjigjet lutjeve të njeriut për mirë dhe nuk i përgjigjet lutjeve për keq. "Sikur Allahu t'ua shpejtonte njerëzve pranimin e kërkesës për të keqen, ashtu siç pranon shpejtimin e kërkesës për të mirën, atyre do t'u përfundonte afati. Por ata që

nuk janë të bindur për takimin Tonë, Ne i lëmë të enden në shfrenimin e tyre." [Junus 11]

Ajeti 12

12. Ne i bëmë natën dhe ditën dy Shenja madhështore. Natën e errësuar dhe ditën e bëmë të shndritshme që ju të kërkonti begati nga Zoti juaj dhe që të mësoni numrin e viteve dhe llogaritjen (e kohës). Ne e kemi sqaruar çdo gjë në mënyrë të hollësishme.

Shpjegimi i ajetit

- **Ne i bëmë natën dhe ditën dy Shenja madhështore** - Ato janë shenja që tregojnë për pushtetin absolut të Allahut dhe mëshirën e Tij të gjerë e gjithëpërfshirëse. Ato tregojnë se Ai është i vetmi që meriton adhurimin e krijesave. Vetëm Ai duhet adhuruar e askush tjetër veç Tij.

- **Natën e errësuar...** - E bëmë natën të errët, që njerëzit të pushojnë dhe të çlodhen.

- **... dhe ditën e bëmë të shndritshme që ju të kërkonti begati nga Zoti juaj...** - E bëmë ditën të shndritshme, që të kërkonti mirësitë e Zotit tuaj në prodhimet, tregtinë e udhëtimet tuaja.

- **... dhe që të mësoni numrin e viteve dhe llogaritjen (e kohës).** - Me kalimin e ditëve e netëve dhe ndryshimin e fazave të hënës, ju mund të njihni e llogarisni vitet dhe periudhat. Në këtë mënyrë, ju ndërtoni jetën tuaj dhe arrini mirësitë që ju nevojiten.

- **Ne kemi sqaruar çdo gjë në mënyrë të hollësishme.** - Allahu i ka qartësuar ajetet, që çdo çështje të jetë e kuptueshme dhe që të dallohet lehtë e vërteta nga e kota. Ai e bëri Kur'anin sqarues për gjithçka, sikurse ka thënë në një ajet tjetër: "Asgjë nuk kemi lënë pa përmendur në Libër. Në fund, te Zoti i tyre do të tubohen të gjithë." [El en'am 38].

Ajeti 13

13. Asnjë njeriu nuk kemi për t'ia ndarë nga qafa librin e tij (të veprave) dhe në Ditën e Gjykimit, Ne do t'ia paraqitim atë si një libër të hapur.

Shpjegimi i ajetit

Allahu na tregon këtu për drejtësinë e Tij absolute. Ai ia ka lidhur gjithësecilit librin e punëve në qafën e vet. Libri i veprave nuk i ndahet njeriut asnjëherë. Veprat e shënuara në të janë frytet e punës së tij dhe të askujt tjetër. Çdokush do të merret në përgjegjësi veçse për punët e veta. Ditën e Kijametit, në atë libër do të gjenden të gjitha veprat e tij, të mira e të këqija, të mëdha e të vogla.

Ajeti 14

14. (çdokujt do t'i thuhet:) “Lexoje librin tënd! Sot mjafton të jesh vetë gjykues i vetvetes”.

Shpjegimi i ajetit

Atë ditë, njeriut do t'i thuhet: “Lexoje librin tënd! Sot mjafton të jesh vetë gjykues i vetvetes”. Kjo është drejtësia e plotë. Çdo rob do t'i thuhet: “Gjykoje vetveten!” për të parë se e meriton ndëshkimin ose shpërblimin.

Ajeti 15

15. Kush ndjek udhëzimin në rrugën e drejtë ka udhëzuar vetveten dhe kush devijon ka devijuar veçse veten e vet. Askush nuk do ta bartë barrën e tjetrit. Ne nuk kemi dënuar askënd para dërgimit të Profetëve.

Shpjegimi i ajetit

Qoftë udhëzimi, qoftë humbja është çështje personale e secilit, se askush nuk ka për t'u ngarkuar me përgjegjësinë e tjetrit. Askush nuk mund të largojë prej tjetrit ndonjë të keqe e ta shpëtojë prej saj. Allahu i Madhëruar është më i drejti i të drejtëve. Ai nuk ndëshkon asnjë, derisa t'ia ketë qartësuar argumentet përmes profetëve e shpalljeve. Pas kësaj, kushdo që tregohet kryeneç e mendjemadh meriton ndëshkimin e të Drejtë. Ndërsa ai që nuk u bindet argumenteve për shkak se nuk i janë qartësuar argumentet e Zotit, nuk ka për t'u ndëshkuar. Me këtë ajet argumentohen ata që thonë se njerëzit që kanë jetuar në periudha që nuk kanë pasur profetë e udhëzues, si dhe fëmijët e idhujtarëve që kanë vdekur para arritjes së moshës së pjekurisë, Allahu nuk i ndëshkon, por do t'i sprovtojë ata Ditën e Gjykimit, duke u

dërguar profetë në atë kohë. Allahu nuk i bën padrejtësi askujt.

Ajeti 16

16. Kur duam ta shkatërrojmë ndonjë vend (popull), i urdhërojmë pasanikët e atij vendi (për të pasuar rrugën e drejtë); por ata kundërshtojnë; atëherë, dënimi kundër tyre bëhet i merituar dhe Ne i shkatërrojmë ata krejtësisht.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na njofton se, kur dëshiron dhe e ka vendosur që ta shkatërrojë një vendbanim zullumqarësh e keqbërësish, e lejon në kaderin e Tij që të shfrenuarit e atij vendi e pasanikët të kalojnë çdo kufi me armiqtë e padrejtësi. Ai i urdhëron ata që të pasojnë rrugën e drejtë, por ata kundërshtojnë, dhe kështu të bëhet i meritueshëm urdhri i Zotit për ndëshkimin, që nuk ka kush ta kthejë apo ta ndalë.

Ajeti 17

17. Sa e sa breza kemi shkatërruar pas Nuhut. Mjafton që Zoti yt i di dhe i sheh të gjitha gjynahet e robve të Tij.

Shpjegimi i ajetit

- Sa e sa breza kemi shkatërruar pas Nuhut. - Janë të shumtë popujt të cilët Allahu i shfarosi pas Nuhut (a.s). Kështu u shkatërruan populli i Adit, ai i Themudit, populli i Lutit etj. Allahu i shkatërroi kur u shtuan padrejtësitë e poshtërsitë e tyre dhe kur u zhytën në kufër. Pas mohimit e shfrenimit, mbi ta goditi ashpër dënimi e zemërimi i Allahut.

- Mjafton që Zoti yt i di dhe i sheh të gjitha gjynahet e robve të Tij. – Nuk ka asnjë padrejtësi nga Zoti, sepse Ai ndëshkon veçse për ato vepra që rob ka bërë, madje për shumë e shumë gjynahe Allahu është Falës e Mëshirues.

Ajeti 18

18. Atij, që ka për qëllim vetëm këtë botë, Ne do t'i japim në të aq sa duam dhe pastaj ai do të hyjë në Xhehenem i përçmuar dhe i përbuzur.

Shpjegimi i ajetit

- **Atij, që ka për qëllim vetëm këtë botë, Ne do t'i japim në të aq sa duam** - Allahu i Lartësuar na njofton se çdokush që dëshiron këtë botë, që shpejt do të përfundojë e zhduket, dhe sakrifikon për të, duke harruar nga erdhi e ku do të shkojë, Ai ka për t'i dhënë nga kënaqësitë e saj të pakta, aq sa e ka shkruar për t'i dhënë në Leuhi Mahfudh. Por këto kënaqësi janë të padobishme dhe zgjasin shumë pak. Nga ana tjetër, në ahiret, ai ka për t'u ndëshkuar në Xhehenem, sikurse thotë Zoti:

- ... dhe pastaj ai do të hyjë në Xhehenem i përçmuar dhe i përçuzur. – Ai do të jetë i poshtëruar, i mbuluar me turp dhe i larguar nga mëshira e Zotit. Ai do të vuajë nën ndëshkimin e ashpër, turpin dhe poshtërimin e dhembshëm.

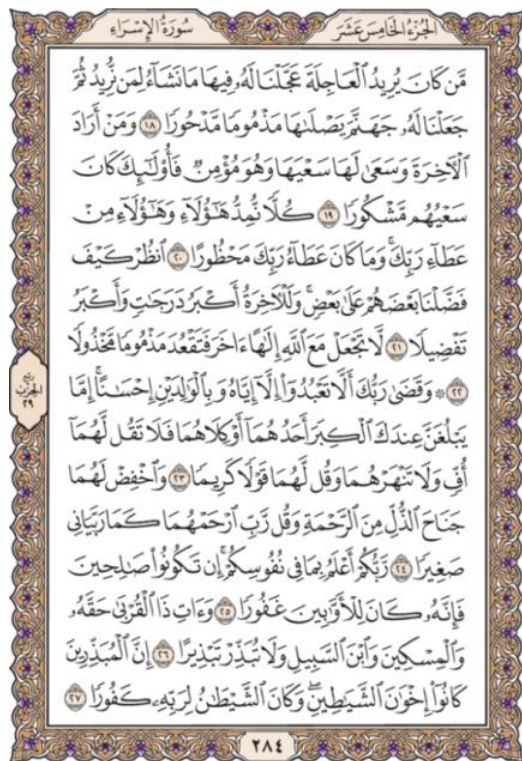
Ajeti 19

19. Ndërsa ai që ka për qëllim Botën Tjetër, duke qenë besimtar dhe përpjekjet për të ashtu si i takon asaj, përpjekjet e tij do të jenë të shpërbllyshme.

Shpjegimi i ajetit

- **Ndërsa ai që ka për qëllim Botën Tjetër, duke qenë besimtar dhe përpjekjet për të ashtu si i takon asaj,...** - Ndryshe ndodh me ata që synojnë ahiretin dhe kënaqen me të, duke i dhënë përparësi ndaj kësaj jete. Këta fatlumë sakrifikojnë për ahiretin, ashtu si duhet. Mënyra e përpjekjes për jetën tjetër përshkruhet në librat hyjnorë dhe traditën profetike. Këta të mirë bëjnë gjithçka që kanë mundësi, por pasi plotësojnë kushtin kryesor të pranimit të punëve të mira, pra, duke u pajisur me besim, sepse Allahu thotë: "...duke qenë besimtar dhe duke u përpjekur për të ashtu si i takon asaj." Thënë ndryshe, kjo duhet të bëhet duke besuar Allahun, melekët, librat e Tij, profetët e Tij dhe Ditën e Gjykimit. Për këta të zgjedhur është rezervuar një shpërblim i madh.

- ...përpjekjet e tij do të jenë të shpërbllyshme. – Përpjekjet e tij do të jenë të pranuar, madje të shumëfishuara dhe të ruajtura tek Zoti, për të marrë sa më shumë shpërblime.

Ajeti 20

20. Çdokujt prej tyre do t'i japim nga të mirat e Zotit tënd dhe dhënia e Zotit tënd nuk është e kufizuar.

Shpjegimi i ajetit

- **Çdokujt prej tyre do t'i japim nga të mirat e Zotit tënd dhe dhënia e Zotit tënd nuk është e kufizuar.** - Megjithatë, atyre nuk ka për t'u ikur prej duarsh pjesa e tyre prej mirësive e furnizimit të kësaj dynjaje. Të gjithëve Allahu i Lartësuar ka për t'ua dhënë pjesën e përcaktuar prej dynjasë, sepse Ai është Zoti i botëve dhe ky është përkujdesi dhe bujaria e Tij.

- ...dhe dhënia e Zotit tënd nuk është e kufizuar. - Askush nuk mund të privohet nga furnizimi i Tij. Të gjitha krijesat përfitojnë nga mirësia dhe furnizimi i Tij.

Ajeti 21

21. Shiko se si i kemi dalluar Ne disa mbi disa të tjerë! Por, në Jetën Tjetër ka grada më të larta dhe dallimi në të është më i madh.

Shpjegimi i ajetit

- **Shiko se si i kemi dalluar Ne disa mbi disa të tjerë!** - Shiko se si Allahu, i Urti dhe i Lartësuar, i ka dalluar njerëzit në këtë jetë: disave u jep më tepër pasuri e disave më pak, disave ua lehtëson punët e të tjerëve ua vështirëson, disave u ka dhuruar shumë dituri e të tjerë janë zhytur në injorancë, disa i ka bërë të logjikshëm e të urtë e të tjerë janë mendjelehtë e të mangët, e shumë dallime të tjera.

- **Por, në Jetën Tjetër ka grada më të larta dhe dallimi në të është më i madh.** - Mirësitë dhe kënaqësitë e kësaj jete kurrë nuk mund të krahasohen me mirësitë dhe lumturinë e ahiretit. Të lumturit janë banorët e shtëpive të larta, mes kënaqësive dhe bukurive të llojllojshme. Ndërsa fatzinj janë ata që nuk besojnë, sepse ata do të përpëliten në zjarr dhe do të vuajnë ndëshkimin e dhembshëm, të mbuluar nga zemërimi i merituar i Zotit Mëshirëplotë. Eh, sa larg janë këto dy grupe nga njëri-tjetri! Në të dyja jetët, mes dy grupeve ka dallime aq të mëdha, sa vetëm Zoti i di.

Ajeti 22

22. Mos adhuro asnjë zot tjetër me Allahun, se do të bëhesh i qortuar e i braktisur!

Shpjegimi i ajetit

Kurrë mos u bëj pjesë e atij besimi që thotë se ndonjë prej krijesave meriton të adhurohet dhe mos i bëj shok Zotit ndonjë nga këto krijesa! Kjo është një vepër e ulët dhe e dënueshme, që sjell veçse poshtërim e ndëshkim. Vetë Allahu i Madhëruar, melekët e Tij dhe të gjithë të dërguarit e Tij e kanë ndaluar idhujtarinë dhe i kanë kërcënuar ashpër ata që bëjnë vepra idhujtarie. Idhujtarët kanë cilësitë më të shëmtuara. Çdo njeri që lidhet me dikë tjetër veç Allahut ka për t'u dëshpëruar dhe do të braktiset nga idhulli i tij. Në varësi të braktisjes së besimit të vërtetë dhe mosmbështetjes tek Zoti do të jetë edhe braktisja dhe dështimi i këtyre njerëzve. Ai që e lidh zemrën me diçka tjetër veç Zotit, ka për t'u lënë në mëshirën e asaj që ia ka dorëzuar zemrën, pra, ka për të përfunduar i

pashpresë, i dështuar, i braktisur e pa përkujdesin e Zotit, sepse dihet se asnjë krijesë nuk mund t'i sjellë dobi një krijese tjetër, pa lejen e Zotit. Nga ajeti kuptohet qartë se, çdokush që lidhet me diçka tjetër veç Zotit është i dështuar dhe ka për të mbetur i braktisur dhe pa ndihmën e Zotit. Por kuptohet gjithashtu, se çdokush që ia përkushton fenë, besimin dhe adhurimet me sinqeritet vetëm Allahut dhe e lidh zemrën veçse me Të dhe me askënd tjetër veç Tij, ai ka për të qenë i lavdërueshëm, i ndihmuar e mbështetur nga Zoti, në të gjitha çështjet dhe gjendjet e tij.

Ajetet 23 - 24

23. Zoti yt ka dhënë urdhër të prerë që të mos adhuroni asnjë (dhe asgjë) tjetër përveç Tij dhe të silleni mirë ndaj prindërve. Nëse njërin prej tyre, ose që të dy, i ka kapur pleqëria pranë kujdesit tënd, atëherë mos u thuaj atyre as "of" e as mos u sill vrazhdë ndaj tyre, por thuaju vetëm fjalë të mira!

24. Dhe shtrije mbi ta krahun e butësisë dhe të mëshirës dhe thuaj (lutu): "O Zoti im! Mëshiroji ata të dy, siç më edukuan mua kur isha i vogël!"

Shpjegimi i ajeteve

Pasi na ndaloi nga idhujtaria, Allahu i Madhëruar na urdhëron për njësimin e Tij:

- **Zoti yt ka dhënë urdhër të prerë që të mos adhuroni asnjë (dhe asgjë) tjetër përveç Tij...** - Ai ka përcaktuar me ligj që të mos adhuroni veç Tij asnjë e asgjë prej krijesave të qiellit e tokës, prej të gjallëve e të vdekurve. Allahu ka urdhëruar që të adhuroni vetëm Atë, sepse Ai është Një i vetëm, i pashoq. Ai është *Es-Samed* - Ai që, të gjitha krijesat i drejtohen e luten për nevojat e tyre. Çdo cilësi dhe atribut i Allahut është absolut, që nuk mund t'i afrohet në përshkrimin me të askush prej krijesave. Allahu është Bamirësi, që ka përfshirë me bamirësinë e Tij gjithçka. Ai është dhuruesi i të gjitha mirësive të dukshme dhe të padukshme. Allahu është mbrojtësi nga të gjitha ligësitë e fatkeqësitë. Ai është Krijuesi, Furnizuesi, Rregulluesi e

Ai që përkujdeset për të gjitha çështjet e krijesave. Ai është i vetëm në të gjitha këto attribute, ndërsa çdo gjë tjetër është krijesë e varfër, që nuk ka asgjë në dorë. Pasi foli për të drejtën e Vet, i Madhëruari flet për të drejtën e prindërve, si një nga detyrimet më të mëdha të njeriut, që duhet respektuar dhe përmbushur.

- ...dhe të silleni mirë ndaj prindërve. -

Tregohuni bamirës ndaj tyre me të gjitha mënyrat dhe format e bamirësisë, me fjalë, me sjellje dhe vepra. Mos e harroni asnjëherë se ata janë sebepe i ardhjes suaj në këtë jetë. Ata i dhurojnë fëmijës dashurinë më të madhe. Ata janë njerëzit më të afërt për njeriun, për të cilët ai ka detyrimin më të madh për t'u bërë mirë e për t'u kujdesur. Allahu i Lartësuar thotë:

- Nëse njërin prej tyre, ose që të dy, i ka kapur pleqëria pranë kujdesit tënd,... -

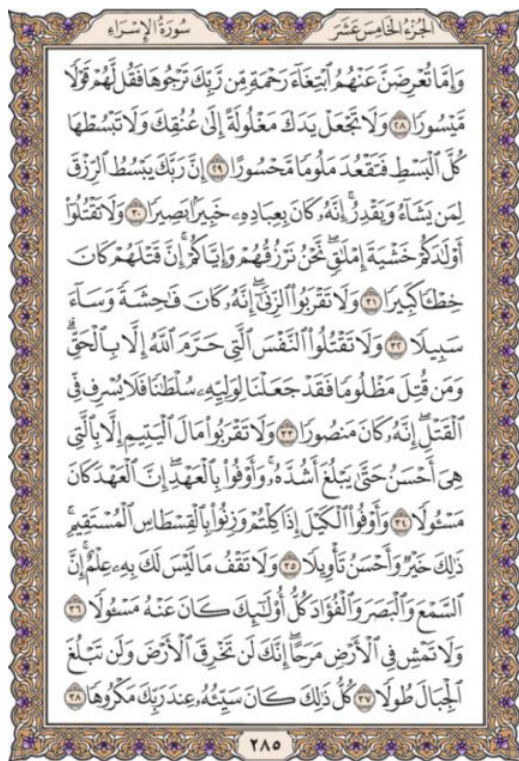
Kjo është moshja kur njeriu dobësohet dhe ka nevojë për butësi, ngrohtësi e dashuri. Prandaj i Lartësuar na ka urdhëruar e thotë:

- ... atëherë mos u thuaj atyre as "of"... – Më e pakta e bamirësisë dhe mirësjelljes me prindërit e moshuar është që të mos u thuash këto fjalë. Pra, jini të kujdesshëm, o njerëz, dhe mos shkaktoni atyre as më të voglin mundim! Sigurisht, mundimet më të mëdha janë edhe më të ndaluara nga Zoti.

- ... e as mos u sill vrazhdë ndaj tyre,... - Mos u trego i vrazhdë e mos u fol me ashpërsi.

- ... por thuaju vetëm fjalë të mira! - Thuaju fjalë të ëmbla, që i kënaqin ata! Tregohu me edukatë, i butë, i ngrohtë dhe i dashur me ta! Gjithmonë thuaju fjalë të ngrohta, që ua kënaqin dhe qetësojnë zemrën! Sigurisht, këto fjalë duhen dhënë në varësi të kohës, vendit e njerëzve, larg shtirjeve e teprimit të panevojshëm.

- Dhe shtrije mbi ta krahun e butësisë dhe të mëshirës... - Tregohu modest, i përlulur e i mëshirshëm para prindërve, duke llogaritur shpërblimin e Zotit e jo nga frika ose për ndonjë interes material. Me përunjësinë dhe sjelljen e mirë ndaj tyre

syno veçse kënaqësinë e Zotit e jo qëllime të kësaj jete!

- ... dhe thuaj (lutu): “O Zoti im! Mëshiroji ata të dy, siç më edukuan mua kur isha i vogël!”. - Lutu që Allahu t'i mëshirojë, kur janë gjallë dhe pas vdekjes, si shlyerje për kujdesin e tyre të pakursyer për ty kur ishe i mitur. Nga kjo kuptohet se, sa më i madh të jetë përkushtimi i prindërve për fëmijën, aq më i madh është haku e detyrimi ndaj tyre. Të njëjtin pozicion si prindi ka edhe ai që i mëson fëmijës edukatën dhe diturinë e dobishme fetare ose jofetare. Kështu, mësuesit dhe edukatorët, që kanë kontribuar në edukimin e mirë të fëmijës, meritojnë respektin dhe mirënjohjen e tij.

Ajeti 25

25. Zoti juaj e di më së miri atë që fshihni brenda shpirtit tuaj. Nëse jeni bamirës, atëherë (dijeni se) Ai është Falës i Madh ndaj atyre që pendohen.

Shpjegimi i ajetit

- Zoti juaj e di më së miri atë që fshihni brenda shpirtit tuaj. - Zoti juaj vështron të

fshehtat tuaja, të mira apo të këqija qofshin. Ai nuk sheh veç punët e dukshme, por vështron edhe atë që gjendet brenda zemrave tuaja, qoftë ajo e mirësi ose e ligë.

- **Nëse jeni bamirës, atëherë (dijeni se) Ai është Falës i Madh ndaj atyre që pendohen.** - Nëse qëllimi juaj është për të kënaqur Allahun dhe nëse synoni ato punë që ju afrojnë tek Ai, kjo dëshmon për mirësinë tuaj. Është e rëndësishme që Allahu të mos shohë në zemrën tuaj qëllime të liga, prandaj mos i lejoni ato që të jenë të vazhdueshme e t'ju zënë rrënjë në zemër. Qëllimi juaj i vazhdueshëm të jetë vetëm Zoti e kënaqësia e Tij. Allahu i Madhëruar thotë: "Ai është Falës i Madh ndaj atyre që pendohen." Këta janë ata që kthehen drejt Zotit të penduar në çdo kohë dhe gjendje. Nëse Zoti sheh dëshirën tuaj të vazhdueshme për t'u kthyer tek Ai të nënshtuar dhe të penduar, nëse sheh dashurinë për Të dhe për çdo punë që të afron tek Ai, atëherë Ai do t'ju falë dhe mbulojë gabimet tuaja, që janë fryt i natyrës njerëzore. Allahu i fal gabimet kalimtare, që nuk janë të vazhdueshme.

Ajetet 26 – 28

26. Jepi të afërmit, të varfrit dhe udhëtarit të drejtën që i takon, por mos shpenzo tepër e më kot!

27. Pa dyshim, ata që e teprojnë janë vëllezër të shejtanëve dhe shejtani është mohues i madh i Zotit të Tij.

28. Nëse nuk mund t'i ndihmosh (nevojtarët) dhe i kthen ata, duke shpresuar mëshirë nga Zoti yt, atëherë thuaju atyre fjalë të mira!

Shpjegimi i ajeteve

- **Jepi të afërmit, të varfrit dhe udhëtarit të drejtën që i takon, por mos shpenzo tepër e më kot!** - Tregohu bamirës ndaj të afërmeve e farefisit, qoftë duke kryer detyrimet ndaj tyre, qoftë duke i ndihmuar në mënyrë vullnetare. Këto detyrime e përgjegjësi janë në varësi të gjendjes, llojit të nevojave, afërsisë farefisnore dhe kohës se kur shfaqen këto nevoja. Gjithashtu, Allahu na urdhëron të plotësojmë edhe

detyrimin ndaj nevojtarëve. Le t'u japim atyre zekatin ose sadakatë, që të plotësojnë nevojat që kanë. Po kështu edhe për udhëtarin që ka mbetur në mes të rrugës, larg vendit, pasurisë e të afërmeve të tij. Për të gjitha këto kategori, Allahu na ka porositur që t'u japim ndihma materiale, por pa e dëmtuar pasurinë tonë. Ai thotë të shpenzojmë me masë, duke i dhënë secilit aq sa duhet, pa e tepruar, sepse teprimi dhe shpenzimet e kota janë të ndaluara. Allahu thotë për ata që e teprojnë:

- **Pa dyshim, ata që e teprojnë janë vëllezër të shejtanëve dhe shejtani është mohues i madh i Zotit të Tij.** - Shejtani i mallkuar na thërret veçse në vepra të ulta e të shëmtuara. Ai e nxit njeriun për kopraci. Nëse njeriu nuk i bindet, atëherë shejtani kthehet në ekstremin tjetër, duke e nxitur për të shpërdoruar. Ndërsa Allahu i Lartësuar urdhëron për vepra të drejta e dobiprurëse dhe për t'u pajisur me cilësi të lavdërueshme. Allahu i Madhëruar i përshkruan robërit e Tij duke thënë: "Janë ata që, kur shpenzojnë, nuk e teprojnë e as nuk janë dorështrënguar, por mbajnë mesataren e janë të matur." [Furkan 67]. Pasi na urdhëroi të shpenzojmë për të afërmit, kur kemi mundësi materiale, Allahu na tregon se si duhet të sillemi kur nuk kemi mundësi t'i ndihojmë materialisht apo financiarisht:

- **Nëse nuk mund t'i ndihmosh (nevojtarët) dhe i kthen ata, duke shpresuar mëshirë nga Zoti yt, atëherë thuaju atyre fjalë të mira!** - Edhe nëse nuk u jep, sepse nuk ke mundësi, shpresoj tek Allahu që t'i ndihmosh një herë tjetër, kur të kesh mundësi. Gjithashtu, Allahu na porosit: "...thuaju atyre fjalë të mira!" Pra, thuaju fjalë të ngrohta e lehtësuese, duke premtuar për ndihmë sapo të të jepet mundësia, duke shprehur keqardhjen për pamundësinë e momentit. Duke u thënë këto fjalë të ngrohta, ata do të largohen me zemër më të qetë dhe me shpresë. Këto fjalë të ngrohta janë më të mira sesa një sadaka që shoqërohet me fjalë fyese. I Madhëruari

thotë: “Një fjalë e mirë dhe falja janë më të vlefshme se një lëmoshë që shoqërohet me fjalë fyese. Allahu është i Vetëmjaftueshëm dhe i Butë.” [Bekare 263]. Edhe kjo porosi është shprehje e mëshirës dhe e butësisë së Allahut të Madhëruar. Ai urdhëron që njerëzit gjithmonë të presin për mëshirën dhe bujarinë e Tij. Pritja e ndihmës dhe kërkimi i mëshirës dhe i bujarisë nga Allahu është adhurim. Nga ana tjetër, kur njeriu premtan se do të japë sadaka sapo t’i jepet mundësia është gjithashtu adhurim, sepse Profeti (a.s.) na ka mësuar se thjesht qëllimi për të bërë mirë konsiderohet si vepër e mirë. Kështu, njeriu duhet të përpiqet të bëjë mirë sa më shumë që të mundet dhe të ketë qëllim për të kryer ato vepra të mira, të cilat, për momentin, nuk mund t’i kryejë. Për të gjitha këto ai merr shpërblim dhe ndoshta Allahu i Madhëruar ia lehtëson kryerjen e të mirave që ai i synon.

Ajeti 29

29. Mos e shtrëngo dorën tënde e as mos e lësho atë pa fre dhe të mbetesh i qortuar dhe duarthatë!

Shpjegimi i ajetit

- **Mos e shtrëngo dorën tënde...** - Mos u bëj koprrac me pasurinë që të ka dhënë Allahu i Madhëruar!

- **... e as mos e lësho atë pa fre dhe të mbetesh i qortuar dhe duarthatë!** – Nga ana tjetër, nëse shpenzon vend e pa vend në drejtime jo të lejuara, ose më shumë sesa duhet, atëherë do të qortohesh për atë që bën dhe do të mbetesh duarthatë. Kështu, as pasuri nuk të ngelet dhe as shpërblim nga Zoti nuk fiton.

Ajeti 30

30. S’ka dyshim se është Zoti yt Ai që i jep me mbushulli atij, që do dhe ia kufizon atij, që do. Ai di dhe sheh gjithçka mbi robërit e Tij.

Shpjegimi i ajetit

- **S’ka dyshim se është Zoti yt Ai që i jep me mbushulli atij, që do dhe ia kufizon atij, që do.** - Allahu na njofton se është Ai që ia zgjeron ose ngushton begatitë robve, ashtu si Ai dëshiron. Këtë Ai e bën me

urtësi të madhe dhe me diturinë e Tij gjithëpërfshirëse.

- **Ai di dhe sheh gjithçka mbi robërit e Tij.** - Allahu i shpërblen ata që Ai i sheh që janë të mirë në punët e tyre dhe përkujdeset që t’i rregullojë veprat e tyre, me butësinë, mëshirën dhe bujarinë e Tij.

Ajeti 31

31. Mos i vrisni fëmijët tuaj nga frika e varfërisë, se Ne ua sigurojmë furnizimin atyre dhe juve! Vrasja e tyre është një krim i madh.

Shpjegimi i ajetit

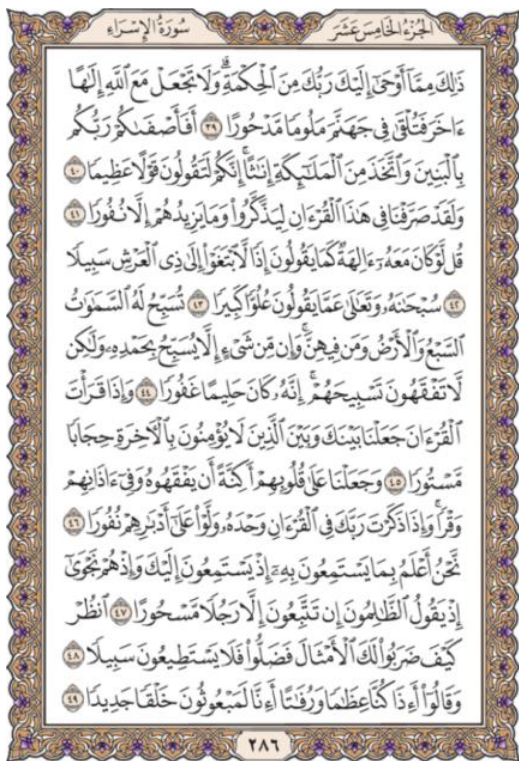
Kjo tregon për mëshirën e madhe të Allahut me njerëzit. Ai është më i mëshirshëm me ta sesa vetë prindërit e tyre me ta. Allahu i Gjithëmëshirshëm i ndaloi ata që të vrasin fëmijët e tyre nga frika e varfërisë e skamjes. Ai premtan se është Furnizuesi i të gjithëve. Ai bën të ditur se vrasja e tyre është gjynah i madh, madje nga më të mëdhenjtë. Ky lloj gjynahu tregon se ata njerëz që e bëjnë nuk kanë asnjë pikë mëshirë në zemër, pasi guxojnë të marrin jetën e foshnjave, që janë krejt të pastër e të pafajshëm. Ata njerëz meritojnë ndëshkim të ashpër.

Ajeti 32

32. Mos iu afroni imoralitetit! Ai është një vepër e shëmtuar dhe një rrugë shumë e keqe.

Shpjegimi i ajetit

Vëreni me kujdes! Allahu i Madhëruar na ndalon që edhe t’i afrohem imoralitetit. Ky ndalim edhe më i fortë sesa thjesht ndalimi nga kryerja e kësaj vepre, sepse kështu ai të pengon nga të gjitha rrugët e veprat pararendëse të imoralitetit, që të shpien tek ai. Marrja e masave për prerjen e rrugëve të zina-së është një veprim i domosdoshëm, sepse Profeti (a.s.) ka thënë: “Ai që kullot afër kufijve të ndaluar pritet që t’i shkelë ato kufij.” Sidomos kur bëhet fjalë për këtë lloj vepre, që është nga më të vështirat për t’u përballuar nga njeriu. Allahu i Madhëruar e ka përshkruar imoralitetin si *fahishe* - poshtërsi ose vepër e shëmtuar, e cila konsiderohet e tillë si në Sheriat, ashtu

edhe në logjikën njerëzore të pastër. Kjo vepër konsiderohet si shkelje e të drejtës së Zotit, të gruas e familjes së saj, shkelje e të drejtës bashkëshortore dhe pastërtisë së shtratit bashkëshortor, prishje e gjakut dhe i përkatësisë farefisnore etj. Allahu thotë gjithashtu: "...dhe një rrugë shumë e keqe." Rrugë më e keqe është rruga e atij që guxon të kryejë këtë poshtërsi të madhe.

Ajeti 33

33. Mos e vrisni njeriun, që Allahu e ka ndaluar të vritet, përveç se me drejtësi (sipas Ligjit). Nëse dikush vritet pa të drejtë, Ne i kemi dhënë të drejtë kujdestarit të tij (të kërkojë drejtësi). Por edhe ai të mos e kalojë kufirin në (shpagimin për) vrasje, sepse ai është i ndihmuar (prej Zotit).

Shpjegimi i ajetit

- **Mos e vrisni njeriun, që Allahu e ka ndaluar të vritet,...** - Ky është ndalim nga vrasja e çdo njeriu që Zoti e ka ndaluar, i vogël a i madh, mashkull a femër, musliman a jomusliman që ka pakt me muslimanët. Të gjitha këto kategori janë të

ndaluara të preken, veç kur e parashikon e drejta ligjore, sikurse thotë Zoti:

- ... **përveç se me drejtësi (sipas Ligjit).** - Rastet kur lejohen ekzekutimet janë të përcaktuara nga ligji i Zotit, siç është për shembull dënimi për krimin e vrasjes, për shkeljen e kurorës apo për tradhtinë ndaj Islamit. Gjithashtu, në rebelimin kundër shtetit islam, nëse ai mund të ndalet veçse me luftë, lejohet luftimi dhe vrasja e rebelëve.

- **Nëse dikush vritet pa të drejtë, Ne i kemi dhënë të drejtë kujdestarit të tij (të kërkojë drejtësi).** - Për atë që vritet padrejtësisht, Ne i kemi dhënë kujdestarit të tij legjitim, ndër të afërmit dhe trashëgimtarët e tij, të drejtën e plotë për të kërkuar dënimin me drejtësi të vrasësit. Madje, kur plotësohen të gjitha kushtet që e bëjnë të meritueshëm ndëshkimin, Allahu e bën të mundur që vrasësi të mos i shpëtojë ndëshkimit. Por, sidoqoftë, edhe në të tilla kushte, Allahu u drejtohet të afërmit të viktimit dhe u thotë:

- **Por edhe ai të mos e kalojë kufirin në (shpagimin për) vrasje, sepse ai është i ndihmuar (prej Zotit).** - Allahu i Madhëruar e ndalon kalimin e kufijve në ekzekutimin e dënimit, p.sh duke shpërfytyruar kufomën e vrasësit ose duke e poshtëruar atë, ose duke e vvarë jo në mënyrën që ai e ka vvarë viktimit, por me mënyra të tjera të tepruara. Në ndëshkim të ruhet drejtësia dhe barazia. Kalim i kufirit është edhe vrasja jo e kriminelit, por e dikujt tjetër në vend të tij. Ky ajet tregon se e drejta për të ekzekutuar kriminelin ka kusht të domosdoshëm lejen e kujdestarit ligjor të viktimit. Dënimi ekzekutohet veçse me lejen e tij. Kështu, nëse ai zgjedh ta falë e të pranojë kompensim, atëherë dënimi rrëzohet. Gjithashtu, ajeti tregon se Allahu i ndihmon të afërmit e viktimit kundër kriminelit dhe bashkëpunëtorëve në krim, derisa t'u krijojë mundësinë që të vendoset drejtësia.

Ajeti 34

34. Mos iu afroni pasurisë së jetimit, përveçse kur keni qëllim të mirë (*për t'ia shtuar*), **derisa ai ta arrijë pjekurinë e vet!** Zbatojini premtimet tuaja, sepse për premtimin ka përgjegjësi!

Shpjegimi i ajetit

- **Mos iu afroni pasurisë së jetimit, përveçse kur keni qëllim të mirë** (*për t'ia shtuar*),... - Kjo tregon për butësinë e mëshirën e madhe të Allahut të Madhëruar për jetimët. Jetim konsiderohet ai fëmijë që ka i ka vdekur babai dhe është në moshë të vogël, sa nuk mund të kujdeset për veten. Allahu i Madhëruar urdhëron kujdestarët ligjorë të tij që të kujdesen për të dhe për pasurinë e tij. Ai i porositi që t'i qasen pasurisë së jetimit veçse me qëllim të mirë, duke synuar ta shtojnë dhe me kujdesin më të madh që të mos e humbasin ose shpërdorjnë, derisa jetimi të bëhet i aftë për të kontrolluar pasurinë e tij:

- **... derisa ai ta arrijë pjekurinë e vet!** - Derisa jetimi të arrijë moshën e pjekurisë dhe aftësisë së plotë ligjore për të vepruar me pasurinë e vet. Në këtë moment përfundon kujdestaria ligjore ndaj tij dhe ai bëhet përgjegjës për veten dhe pasurinë e tij. I Madhëruari thotë: "Vëri në provë jetimët, derisa të bëhen për t'u martuar e nëse vëreni tek ata pjekuri, atëherë jepuani pasurinë e tyre! Mos e hani pasurinë e tyre duke e shpërdoruar dhe duke u ngutur (*të përfitonit*) para se të rriten! Kush është i pasur, le të ruhet, e kush është i varfër, le të hajë me masë. Kur t'ua dorëzoni jetimëve pasurinë e vet, bëjeni këtë në prani të dëshmitarëve! Allahu është i mjaftueshëm si Llogaritës." [Nisa 6].

- **Zbatojini premtimet tuaja, sepse për premtimin ka përgjegjësi!** - Plotësoni të gjitha premtimet dhe përgjegjësitë që keni ndërmarrë para Zotit dhe ato që keni lidhur me njerëzit! Premtimet dhe marrëveshjet janë detyrime që duhen plotësuar dhe për të cilat njeriu do të pyetet para Zotit. Nëse i përmbushni ato, ju keni një shpërblim të madh nga Zoti. Por nëse nuk i përmbushni, atëherë jeni ngarkuar me gjynah të madh.

Ajeti 35

35. Mbusheni mirë masën kur matni dhe peshoni me peshore të saktë! Kjo është më e dobishme për ju dhe ka përfundim më të mirë.

Shpjegimi i ajetit

- **Mbusheni mirë masën kur matni dhe peshoni me peshore të saktë!** - Ky është një urdhër për të mbajtur drejtësinë dhe për të peshuar me masë të saktë, pa u ngrënë hakun njerëzve. Duke marrë për bazë kuptimin më të gjerë të ajetit, themi se në Islam është e ndaluar çdo lloj mashtrimi e abuzimi, për sa i përket vlerës dhe çmimit të sendeve apo në kushtet e marrëveshjeve. Ajeti, nga ana tjetër, na urdhëron të jemi të vërtetë e të sinqertë, duke synuar të mirën në çdo marrëveshje e bashkëpunim ndërnjerëzor.

- **Kjo është më e dobishme për ju dhe ka përfundim më të mirë.** - Këto porosi janë më të mira dhe zbatimi i tyre sjell një përfundim më të mirë. Ato e bëjnë robin që të jetë i qetë nga rrjedhimet e këqija. Mbi të gjitha, zbatuesit të marrëveshjeve i zbresin begati dhe mirësi të shumta nga Zoti.

Ajeti 36

36. Mos iu afro asaj për të cilën nuk ke njohuri! Dëgjimi, shikimi dhe zemra – për të gjitha ato ka përgjegjësi.

Shpjegimi i ajetit

- **Mos iu afro asaj për të cilën nuk ke njohuri!** - Kurrë mos paso diçka për të cilën nuk ke dije. Përkundrazi, sigurohu mirë në gjithçka që thua dhe vepron. Asnjëherë mos mendo se do të shpëtosh nga përgjegjësia për ato që thua dhe vepron. Ato ose do të jenë pro teje, ose kundër teje. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Dëgjimi, shikimi dhe zemra – për të gjitha ato ka përgjegjësi.** - Le ta dijë robi se ai do të pyetet për gjithçka që ka folur, vepruar dhe do të pyetet për çfarë i përdori trupin dhe pasurinë e tij. Atëherë, le të përgatisë përgjigje për çdo pyetje. Trupin ia krijoi Zoti që ai ta nënshtrojë për ta adhuruar Atë si një të vetëm, dhe pikërisht kjo është përgjigja e duhur për pyetjet që e

presin robin. Vetëm duke e përdorur trupin në adhurimin e Zotit dhe sinqeritetin në zbatimin e fesë së Tij, si dhe duke e ruajtur nga ndalesat e Zotit, mund të thuhet se robi i ka përgatitur përgjigjet për pyetjet që e presin.

Ajeti 37

37. Mos ec nëpër tokë me mburrje, sepse ti as nuk mund ta çash tokën, as nuk mund të arrish lartësinë e maleve!

Shpjegimi i ajetit

- **Mos ec nëpër tokë me mburrje,...** - Mos ec nëpër tokë me fodullëk e mendjemadhësi ndaj të vërtetës dhe ndaj krijesave të Zotit.

- **... sepse ti as nuk mund ta çash tokën, as nuk mund të arrish lartësinë e maleve!** - Me gjithë mendjemadhësinë tënde, nuk ke për t'ia arritur kësaj, përkundrazi, do të jesh i poshtëruar e i nënçmuar para Zotit dhe para krijesave. Zoti të përshkruan me cilësinë më të ulët. Llumi ku je zhytur është shumë i thellë, prandaj nuk arrin ta kuptosh ligësinë e tij.

Ajeti 38

38. E keqja e të gjitha këtyre është e urryer nga Zoti yt.

Shpjegimi i ajetit

Të gjitha këto ndalesa, duke nisur që nga ajeti: “Mos adhuro asnjë zot tjetër me Allahun, se do të bëhesh i qortuar e i braktisur!”, e deri këtu, të gjitha janë të urryera nga Zoti dhe do t'i sjellin fatkeqësi e vuajtje atyre që i bëjnë dhe nuk pendohen.

Ajeti 39

39. Këto (ajete) janë nga urtësia, që Zoti yt ta shpalli ty. Mos adhuro veç Allahut ndonjë zot tjetër që pastaj të hidhesh në Xhehenem si fajtor dhe i dëbuar.

Shpjegimi i ajetit

- **Këto (ajete) janë nga urtësia, që Zoti yt ta shpalli ty.** - Të gjitha këto ligje dhe dispozita të mrekullueshme që të sqaruan janë pjesë e Shpalljes dhe urtësive që Zoti të zbriti. Urtësi janë të gjithë urdhrat për vepra të mira dhe moral të lartë, si dhe ndalesat nga punët e këqija dhe morali i ulët. Ato iu shpallën më të mirit dhe zotërisë së të gjithë profetëve, në më të mirin dhe më të

zgjedhurin e librave, për të qenë udhëzim për më të mirin e popujve. Ato janë urtësia më e madhe që mund t'i dhurohet dikujt. Atij që i është dhuruar kjo urtësi i është dhënë mirësi e madhe. Në fund të këtyre urtësive, Zoti e mbyll me një ndalesë të fortë: me ndalimin e shirkut, ashtu sikurse nisi në fillim:

- **Mos adhuro veç Allahut ndonjë zot tjetër që pastaj të hidhesh në Xhehenem si fajtor dhe i dëbuar.** – Do të futesh në Zjarr, ku do të qëndrosh përjetësisht. Ai që i bën shok Zotit, e ka të ndaluar të futet në Xhenet, por do të jetë në Zjarr. Atje do të jetë “si fajtor dhe i dëbuar”, pra, i mbuluar nga mallkimi i Allahut, melekëve dhe i të gjithë njerëzimit.

Ajeti 40

40. A mos ju dalloi Zoti juaj me djem e për vete zgjodhi melekë që ju i mendoni femra? Ju jeni duke thënë fjalë (trillime), vërtet të mëdha.

Shpjegimi i ajetit

Ky është një mohim e qortim i fortë kundër atyre që shpifën se Allahu ka zgjedhur që disa prej krijesave të Tij të jenë bija të Tij. Ai u drejtohet këtyre trilluesve e mashtruesve, duke u thënë:

- **A mos ju dalloi Zoti juaj me djem e për vete zgjodhi melekë që ju i mendoni femra?** – Mos, vallë, ju dalloi ju, duke ju dhënë fëmijë meshkuj, që janë më të preferuar për ju, dhe për vete zgjodhi më pak të preferuarët, duke i bërë melekët femra?! Kështu pretendonin dhe shpifnin të paditurit, që melekët ishin femra dhe bija të Zotit. Por i Madhëruari ua hedh poshtë këtë, duke thënë:

- **Ju jeni duke thënë fjalë (trillime), vërtet të mëdha.** - Me këto shpifje të shëmtuara, së pari, ju morët guximin të pretendonit se Zoti ka fëmijë, që do të thotë se ka nevojë për fëmijë edhe pse disa prej jush e quajnë mangësi pasjen e fëmijëve (siç bëjnë murgjit). Së dyti, pretenduat se Atij i takon lloji më pak i preferuar i fëmijëve, pra, femrat, ndërkohë që është Ai që ju ka bërë mirësi kur ju dhuron fëmijë meshkuj e

femra. I Lartësuar qoftë Allahu nga shpifjet e trilluesve!

Ajeti 41

41. Ne i sqaruar Argumentet në këtë Kur'an, që ata të kujtojnë, por kjo nuk u shtoi atyre asgjë tjetër, vetëm se largimin (nga e Vërteta).

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na tregon se në Kur'an ka sjellë një larmi të madhe ligjesh e porosish, duke i sqaruar imtësisht ato. Veç kësaj, Ai ka sjellë fakte dhe argumente të shumta për të vërtetuar kauzën, në të cilën fton krijesat. Këto argumente i përforcon edhe me kujtime të shumta të shpërblimeve e ndëshkimeve, me inkurajime e qortime, në mënyrë që të kujtojnë vazhdimisht atë që u bën dobi e të nxiten për ta pasuar, e të kuptojnë e të përmenden nga ajo që u bën dëm e të largohen e të ruhen prej saj. Megjithatë, shumica e njerëzve refuzojnë dhe nuk dinë gjë tjetër veç largimit nga e vërteta. Kështu ndodh, sepse ata e urrejnë të vërtetën dhe e duan shumë të kotën. Aq shumë e duan dhe e mbrojnë të kotën ku janë zhytur, sa që ajetet e Zotit nuk denjojnë as t'i dëgjojnë. Ndër çështjet që më së shumti Zoti qartësoi është teuhidi, i cili është themeli i besimit të drejtë. Ai urdhëroi për teuhid dhe na ndaloi nga e kundërta e tij, duke sjellë për këtë fakte dhe argumente logjike të shumta. Do të mjaftonin vetëm një pjesë e tyre, që nga zemra e robit të largohej çdo lloj dyshimi e mëdyshje se Allahu është i vetmi që meriton adhurimin e krijesave.

Ajeti 42

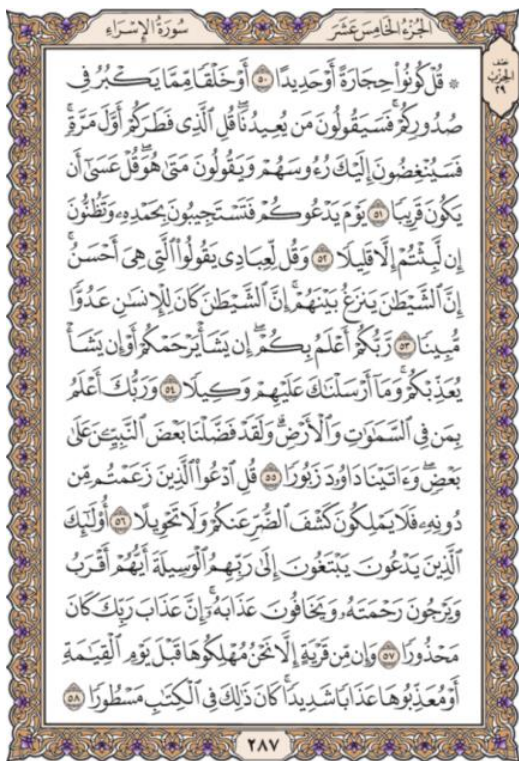
42. Thuaj: “Sikur të kishte zota të tjerë përveç Atij, sikundër thonë ata, atëherë ata (zotat) do të kërkonin rrugë për mbizotërim ndaj Zotit të Arshit (për t'ia marrë pushtetin)”.

Shpjegimi i ajetit

Thuaju këtyre idhujtarëve, të cilët pretendojnë se me Allahun mund të adhurohen edhe të tjerë, duke i nxitur të logjikojnë:

- **Thuaj: “Sikur të kishte zota të tjerë përveç Atij, sikundër thonë ata...”** - Nëse do ta mernin si të saktë trillimin e tyre, atëherë:

- ... *ata (zotat) do të kërkonin rrugë për mbizotërim ndaj Zotit të Arshit (për t'ia marrë pushtetin)*”. - Edhe ata që ju i quani zota do të kërkonin rrugë afrimi tek Zoti, duke e adhuruar Atë. Atëherë, çfarë kuptimi ka adhurimi i krijesave të dobëta e të varfra, të cilat edhe vetë kanë nevojë për të adhuruar Zotin e vetëm?! Përse t'i konsiderojmë ata si të barabartë me Allahun e Madhërishëm? Kjo është padrejtësia më e madhe dhe mendjelehtësia më e pashembullt. Nga ky veprim kanë ndaluar të gjithë profetët dhe shpalljet e Zotit, pa përjashtim. Ky është njëri nga kuptimet e ajetit. Sipas këtij shpjegimi, ajeti është i ngjashëm me ajete të tjerë kuranorë si: “Edhe vetë idhujt të cilëve këta po u luten, kërkojnë afrimin (tek Allahu), shpresojnë në mëshirën e Tij dhe i frikësohen dënimit të Tij. Vërtet, dënimit të Zotit tënd është për t'iu ruajtur.” [Isra] Ose: “Ditën kur Ai do t'i tubojë ata dhe idhujt, që ata adhuroan veç Allahut, do t'u thotë (idhujve): “A ju qetë ata që i udhëzuat robërit e Mi që t'ju adhurojnë, apo ata vetë e braktisën rrugën (e drejtë)?” Ata do të përgjigjen: “Lavdia qoftë për ty! Kurrë nuk do të parapëlqenim që përveç Teje të kemi ndonjë mbrojtës tjetër, por Ti i begatove me të mira ata dhe të parët e tyre dhe ata i harruan paralajmërimet e tua dhe u bënë popull i shkatërruar.” [Furkan 17, 18]. Por ky ajet mund të ketë edhe një kuptim tjetër, sipas të cilit do të ishte: “Thuaj: “Sikur të kishte zota të tjerë përveç Atij, sikundër thonë ata, atëherë ata (zotat) do të kërkonin rrugë për mbizotërim ndaj Zotit të Arshit (për t'ia marrë pushtetin)”. Pra, do të kërkonin çdo rrugë e mënyrë për t'ia marrë pushtetin Allahut, që Ai të mos ishte sunduesi e më i madhi i zotave. Por ata e dinë shumë mirë se ato idhuj që ata i adhurojnë janë të dobët e nuk kanë asnjë lloj pushteti në qiell dhe as në tokë. Sipas këtij kuptimi, ky ajet i

përngjan ajetit tjetër, që thotë: “Allahu nuk ka lindur kurrfarë biri (*as nga melekët, e as nga njerëzit*) dhe përveç Tij nuk ka ndonjë zot tjetër (*që meriton adhurimin*). (Po të kishte shumë zota) secili zot do të kishte marrë atë që kishte krijuar, dhe disa do të kishin mbisunduar mbi të tjerët. I lartë dhe i Dëlirë është Allahu nga shpifjet e tyre.” [Mu'minun 91]. Atëherë, përse këta mendjelehtë adhurojnë idhuj të dobët e të pafuqishëm?!

Ajeti 43

43. I Dëlirë dhe i Lartësuar qoftë Ai nga ato (gënjeshtra) që thonë ata!

Shpjegimi i ajetit

I dëlirë, i pastër, i lartësuar dhe i madhëruar është Allahu! Ai është shumë larg nga ata ortakë, që ata i shoqërojnë dhe i adhurojnë si Atë. E lartë është madhëria e Tij, madhështore është krenaria e Tij dhe as që duhet menduar që t'i shoqërosh Atij zota të tjerë. Ai që pretendon diçka të tillë ka humbur shumë larg dhe ka bërë padrejtësinë më të madhe, të vetmen që Zoti nuk e fal. Përpara madhësisë së Tij janë të

papërfillshme krijesat më të mëdha. Përpara madhësisë së Tij janë të vegjël shtatë qiejt dhe toka e gjithë çka në to. I Madhëruari thotë: “Ata nuk e madhëruan Allahun me madhërinë që i takon dhe në Ditën e Kijametit e tërë toka do të jetë në grushtin e Tij, kurse qiejt do jenë të mbështjellë në Dorën e Tij të djathtë. I lavdëruar dhe i lartësuar qoftë Ai nga ajo që ata i shoqërojnë!” [Zumer 67]. Bota qiellore dhe ajo tokësore janë të varur dhe të varfër ndaj Tij në çdo çast, varësi e nevojë që nuk iu ndahet. Ata janë, së pari, të varur nga Zoti, që në fillimin e tyre. Zoti i krijoi ata dhe i solli në ekzistencë. Pastaj kanë nevojë që Ai t'i mbajë në ekzistencë, të kujdeset për to, t'i furnizojë dhe rregullojë çeshtjet e tyre. Pastaj ata kanë nevojë të domosdoshme që Allahu të jetë i Adhuruari dhe i Dashuri i tyre. Ata nuk mund të gjejnë prehjen e qetësinë pa dashurinë e Zotit e adhurimin e Tij. Ata e kanë të domosdoshme që t'i drejtohen Atij me adhurime dhe tek Ai të kthehen e përgjërohen me përunjësi e madhërim. E tillë është natyra e krijesave. Çdo gjë është krijesë, ndërsa Ai është i vetmi Krijues.

Ajeti 44

44. Atë e madhërojnë (me tesbih) shtatë qiejt, Toka dhe gjithçka në to. Nuk ka gjë që nuk e madhëron Atë (me tesbih), duke e lavdëruar, por ju nuk e kuptoni madhërimin (tesbihun) e tyre. Ai është i Butë dhe Falës i Madh.

Shpjegimi i ajetit

- Atë e madhërojnë (*me tesbih*) shtatë qiejt, Toka dhe gjithçka në to. Nuk ka gjë që nuk e madhëron Atë (*me tesbih*), duke e lavdëruar, por ju nuk e kuptoni madhërimin (*tesbihun*) e tyre. - Të gjitha gjallesat, pa përjashtim, ato që flasin dhe ato që nuk flasin, pemët, bimët, sendet, krijesat e gjalla që kanë jetë e ato që nuk kanë, të gjitha i bëjnë *tesbih* Zotit. Këtë e bëjnë me gjuhën e gjendjes së tyre dhe me fjalë. Por ju nuk mund ta kuptoni madhërimin e tyre, sepse nuk bëhet me

mënyrat që ju i kuptoni, por Allahu, i Cili është i Gjytëdituri i për të fshehtat, e di.

- **Ai është i Butë dhe Falës i Madh.** - Allahu nuk nxitohet të ndëshkojë edhe ata që trillojnë fjalë aq të ulëta, saqë qiejt gati u shkatërruan, toka gati u çua dhe malet gati u rrënuan nga shpifja e tyre. Allahu i afatizon ata dhe vazhdon t'u japë të mira dhe t'i ruajë nga të këqijat. Ai vazhdon t'i furnizojë dhe t'i ftojë të vijnë tek porta e Tij, që të pendohen nga ky gjynah i madh dhe i pafalshëm nëse vdesin me të. Ai i fton që t'u dhurojë shpërblime të mëdha dhe t'ua mbulojë gjynahet. Nëse nuk do të ishte mëshira e butësia e Tij, qiejt do t'i godisnin e do të binin poshtë dhe mbi faqen e dheut nuk do të mbetej më asnjë krijesë.

Ajetet 45 – 46

45. Kur ti e lexon Kur'anin, në mes teje dhe atyre që nuk e besojnë Botën Tjetër, Ne vëmë një perde të padukshme.

46. Në zemrat e tyre kemi vënë mbulesë, që të mos e kuptojnë atë (Kur'anin) dhe në veshët e tyre ka shurdhim të thellë. E, kur ti (O Muhamed) e përmend në Kur'an Zotin tënd, si Një të Vetëm, ata kthejnë shpinën dhe largohen.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na njofton për ndëshkimin e drejtë dhe të merituar që u jep atyre që i kthejnë shpinën ftesës dhe bujarisë së Tij. Atij që e refuzon, Allahu i ndërhyt mes zemrës së tij dhe imanit, dhe ky njeri nuk mund ta gjejë më udhëzimin. Mjerë ata që shpërfillin ftesën dhe Shpalljen e Zotit! Mjerë ata që nuk i respektojnë mundësitë që Zoti u ofron për të besuar!

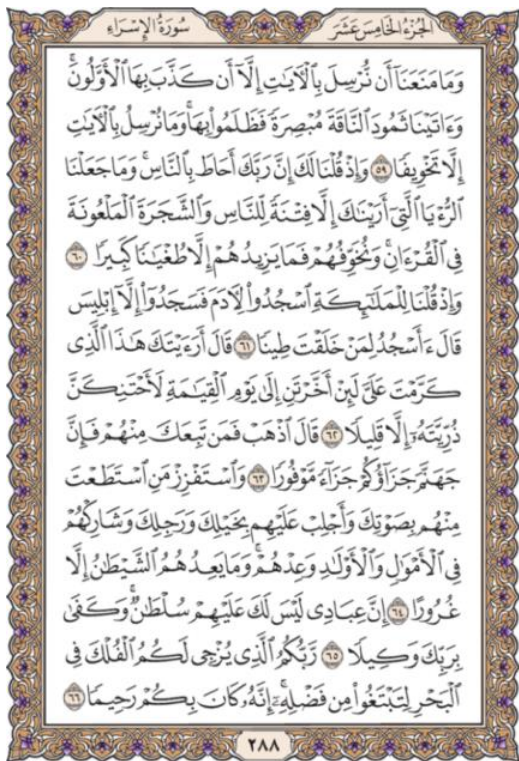
- **Kur ti e lexon Kur'anin, në mes teje dhe atyre që nuk e besojnë Botën Tjetër, Ne vëmë një perde të padukshme.** - Në këtë Kur'an është sjellë gjithçka e nevojshme që njeriu të gjejë udhëzimin. Në të ka këshilla të shoqëruara me inkurajime e qortime, përgëzime e kërcënime, që të nxisë ndjenjat e adhurimit, si frika, shpresa, dashuria për Zotin etj. Kur'ani ka rrëfime që i kujtojnë

zembrës të vërtetën në mënyrë të përsëritur e të vazhdueshme. Ai ka udhëzime të qarta për çdo vepër e fjalë të mirë që të afrojnë te Zoti dhe të mbush zemrën me besim. Në të gjen ushqim të mjaftueshëm për të forcuar imanin. Ai përmban shumë mirësi e dituri, që të ndriçojnë rrugën dhe shpirtin. Atëherë, nëse njeriu e refuzon këtë libër me kaq mirësi, Zoti e privon nga ai dhe për të nuk mbetet asnjë mundësi tjetër udhëzimi. Allahu thotë: "...Ne vëmë një perde të padukshme mes teje dhe atyre që nuk e besojnë botën tjetër." Mes refuzuesve dhe Kur'anit vendoset një pengesë, që nuk i lë ata të kuptojnë mesazhet e tij. Ata nuk mund të përfitojnë nga të vërtetat e Kur'anit, nuk mund të ndriçohen nga drita e tij dhe nuk mund të nënshtrohen për të punuar dhe jetuar sipas mirësive dhe diturive të vjera të tij.

- **Në zemrat e tyre kemi vënë mbulesë, që të mos e kuptojnë atë (Kur'anin) dhe në veshët e tyre ka shurdhim të thellë.** - Në zemrat e tyre Zoti vendos mbulesë dhe mbështjellëse. Në këtë mënyrë, ata nuk mund të kuptojnë gjë nga ky libër. Ata e dëgjojnë, prandaj nuk do të kenë më asnjë justifikim para Zotit. Veshët e tyre janë shurdhuar për të vërtetën. Ata nuk mund ta dëgjojnë të vërtetën në mënyrë të tillë që t'u bëjë efekt e t'u sjellë ndonjë dobi.

- **E, kur ti (O Muhamed) e përmend në Kur'an Zotin tënd, si Një të Vetëm, ata kthejnë shpinën dhe largohen.** - Kur në Kur'an përmendet teuhidi dhe ndalohet shirku, ata kthejnë shpinën dhe largohen me nxitim. Ata janë të verbuar për të parë të vërtetën, prandaj e urrejnë atë. Ata janë të dehur nga dashuria për kotësitë ku janë zhytur, sikurse thotë Zoti i Lartësuar: "Kur përmendet Allahu, Ai që është Një dhe i Vetëm, zemrat e atyre që nuk besojnë në Jetën Tjetër mbushen me neveri (e pakënaqësi). Por, kur përmenden të tjerë, përveç Tij, ja, ata mbushen me gëzim." [Zumer 45].

Ajetet 47 - 48

47. Ne e dimë mirë përse e dëgjojnë ata atë (Kur'anin) kur vijnë të dëgjojnë ty dhe (qëllimet e tyre) kur ata bisedojnë fshehtazi dhe keqbërësit thonë: “Ju jeni duke pasuar veçse një njeri të magjepsur.”

48. Shih se si të veshin ty epitete (i çmendur, poet, i magjepsur)! Ata kanë humbur (shumë larg) dhe nuk mund ta gjejnë Rrugën (e Vërtetë).

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne e dimë mirë përse e dëgjojnë ata atë (Kur'anin) kur vijnë të dëgjojnë ty...** - Privimi i tyre nga mirësitë që sjell dëgjimi i Kur'anit ka një shkak shumë të qartë: qëllimet e tyre kur dëgjojnë Kur'anin janë të këqija e të mbrapshta. Këto qëllime kurrsesi nuk mund t'i fshihen Zotit, që është i Gjithëditur për hollësitë e çdo çështjeje. Ata e dëgjojnë dhe e lexojnë Kur'anin për të gjetur ndonjë gjë ku të kapen, sado e vogël qoftë ajo, për të justifikuar mohimin e tyre. Ata hetojnë çdo gjë të vogël, që të shpifin dhe të cenojnë madhësitinë e Kur'anit. Ata nuk kanë as dëshirën më të vogël për të

gjetur udhëzimin dhe për të pranuar të vërtetën. Përkundrazi, që në fillim ata janë të vendosur për të mos besuar dhe për të mos u nënshtuar ndaj së vërtetës. Kushdo që është në këtë gjendje, kurrë nuk ka për ta parë dritën dhe as për ta dëgjuar të vërtetën. Allahu i Madhëruar na tregon gjendjen e tyre dhe atë që ata fshehin. Ai thotë:

- ... dhe (qëllimet e tyre) kur ata bisedojnë fshehtazi dhe keqbërësit thonë: “**Ju jeni duke pasuar veçse një njeri të magjepsur.**” - Kjo është ajo që ata fshehin në zemrat e tyre dhe që del qartë nga bisedat e tyre të fshehta. Kjo tregon se ata janë të vendosur që të mos e ndjekin këtë profet, dhe ky ka qenë mendimi i tyre për të qysh në fillim. Ata e konsiderojnë si një njeri të magjepsur, pra, që nuk di ç'thotë, dhe nuk e besojnë atë si një të dërguar të Zotit. Duke treguar çudinë e madhe që nxisin fjalët e tyre, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Shih se si të veshin ty epitete (i çmendur, poet, i magjepsur)! -** Ata shpifin për ty gjërat më të shëmtuara. Ky është tregues i humbjes së tyre të largët, madje jo vetëm kaq, por këto shpifje u shndërruan në shkakun më të fortë për devijimin e tyre dhe një pengesë që ata të mos e gjejnë kurrë dritën e udhëzimit. Ata kurrë nuk mund ta gjejnë rrugën, sepse parimet e tyre janë shpifjet, trillimet dhe kokëfortësia për të mos u nënshtuar. Dihet se çdo gjë që ndërtohet mbi të kotën është e kotë, prandaj i Madhëruari thotë:

- **Ata kanë humbur (shumë larg) dhe nuk mund ta gjejnë Rrugën (e Vërtetë).** - Kurrë nuk mund ta gjejnë udhëzimin dhe dritën. Rruga e tyre është veç humbja dhe padrejtësia.

Ajetet 49 – 51

49. Ata thanë: “Mos vallë pasi të bëhemi eshtra të kalbura, dhé e pluhur, do të ringjallemi në një krijim të ri?”

50. Thuaj: “Po. Edhe sikur të ishit gurë a hekur,

51. Ose ndonjë krijesë që ju duket e madhe (ju do të ringjallen). Ata do të

thonë: “Kush do të na rikthejë (në jetë)?”
Thuaj: “Ai që ju krijoi për të parën herë.” Por ata do të tundin kokën e do të
thonë: “Kur do të ndodhë ajo (Ringjallja)?”
Thuaj: “Ndoshta është afër.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon rreth fjalëve të mashtruesve e mohuesve të ringjalljes, të cilët e shohin atë si diçka të largët dhe jo të vërtetë.

- **Ata thanë:** “Mos vallë pasi të bëhemi eshtra të kalbura, dhé e pluhur, do të ringjallemi në një krijim të ri?” – Ata, të çuditur, sjellin si shembull trupat e të vdekurve, që janë tretur, për të treguar që është e pamundur ringjallja e tyre. Kështu ata tregojnë injorancën e tyre të thellë rreth argumenteve të Zotit. Ata tregojnë në këtë mënyrë se kanë mohuar Profetin, duke e quajtur atë gënjeshtar. Ata kështu kanë shpërfillur argumentet dhe faktet e shumta që tregojnë pushtetin absolut të Zotit, Krijuesit të qiejve dhe të Tokës. Me mendjelehtësinë e tyre, ata krahasojnë pushtetin e Krijuesit të qiejve dhe të tokës me fuqitë e tyre të dobëta dhe me pamundësinë e tyre si krijesa. Duke qenë se ringjallja është e pamundur të arrihet nga krijesat, atëherë edhe pushteti i Zotit duhet të jetë i tillë. Sa i dëlirë dhe i lartësuar është Zoti i gjithësisë! Si i afatizon këto krijesa që pretendojnë se janë të ditur e të mençur dhe sjellin të tillë shembuj, që në fakt janë tregues të injorancës së thellë, që nuk arrin të dallojë edhe çështjet më të shfaqura, më të qarta dhe faktet më të dukshme. Le ta shohin dhe le ta dinë të mençurit se asgjë nuk mund t’ua hapë sytë e ballit dhe të zemrës, përveç dritës së udhëzimit, që vetëm Zoti e ofron dhe e mundëson! Nëse të ka dhënë Zoti dritë, je i ndriçuar dhe i udhëzuar, e nëse jo, je i humbur dhe i devijuar. Prandaj duhet të lutemi vazhdimisht: "Rabena, la tuzig kulubena, bea'de idh hedejtana! Ue heb lena min ledunke rahmeten! Inneke entel Ueh-hab/ (Zoti ynë, mos lejo që zemrat tona të

devijojnë, pasi na drejtove! Na dhuro mëshirën Tënde! Pa dyshim, Ti je Dhuruesi i madh!). [Al Imran 8]. Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që t’u thotë mohuesve të ringjalljes:

- **Thuaju:** “Po. Edhe sikur të ishit gurë a hekur, ose ndonjë krijesë që ju duket e madhe (ju do të ringjalleni).” – Mendojeni veten si të dëshironi, prej çfarëdo gjëje që pandehni se nuk mund ta prekë fuqia e Zotit! Në çfarëdo gjëje të shndërrohni dhe çfarëdo gjendjeje të jeni, ju kurrë nuk keni për t’i shpëtuar kontrollit të Zotit. Madje, ju të mjerë nuk keni në dorë asnjë çështje, as në këtë botë e as në ahiret. Atëherë dëshmoni se pushteti dhe përkujdesja për çdo çështje është vetëm në dorën e Allahut, që është i plotpushtetshëm për gjithçka dhe ka përfshirë në diturinë e pushtetin e Tij gjithçka! Kur ti u sjell argumentet për vërtetësinë e ringjalljes, ata pyesin e thonë:

- **“Kush do të na rikthejë (në jetë)?”**
Thuaj: “Ai që ju krijoi për të parën herë.” - Thuaju atyre se Ai që ju krijoi nga hiçi, pa asnjë shembull të mëparshëm dhe kur nuk ekzistonit fare, Ai ka për t’ju rikthyer me një krijim të ri. Ai thotë: “Atë Ditë, Ne e palosim qiellin, siç palosen fletët e një libri. Ashtu siç e filluam krijimin, ashtu e rikthejmë atë. Ky është premtimi Ynë dhe Ne do ta përmbushim atë.” [Enbija 104]. Por duke shprehur habinë dhe mosbesimin për atë që u thua rreth ringjalljes, ata thonë:

- **Por ata do të tundin kokën e do të thonë:** “Kur do të ndodhë ajo (Ringjallja)?” - Kur do të ndodhë kjo ringjallje, që pretendon? Sigurisht, kjo është një shprehje e mendjelehtësisë së tyre, dhe jo një tregues se ata e pranojnë që ringjallja do të ndodhë. Ata e shtrojnë këtë pyetje nga pamundësia për ta mohuar të vërtetën, që është e thjeshtë për t’u kuptuar.

- **Thuaj:** “Ndoshta është afër.” - Nuk ka ndonjë rëndësi në përcaktimin ose jo të kohës se kur do të ndodhë ajo. Ajo që është e rëndësishme, është besimi se ringjallja do

të ndodhë, dhe për të duhet përgatitje. Çdo gjë që ka për të ardhur është afër.

Ajeti 52

52. Ditën, kur Ai t'ju thërrasë dhe ju t'i përgjigjeni të përulur e duke e lavdëruar, do t'ju duket se qëndruat (në Dunja) veçse për pak kohë.

Shpjegimi i ajetit

Kur Ai t'ju thërrasë për ringjalljen dhe tubimin para Tij, me t'i rënë surit, ju do t'i përgjigjeni urdhit të Tij dhe nuk do të mund ta shpërfillni. Allahu përmend një detaj bashkë me faktin që të gjithë do t'i përgjigjen urdhit të Tij. Ai thotë: *bi hamdihi* – duke e lavdëruar, siç i takon Atij. Allahu është i lavdëruari për çdo gjë që vepron dhe Ai do t'i shpërblejë me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij njerëzit, kur t'i tubojë para Tij Ditën e Gjykimit. Aq e shpejtë dhe e shkurtër do t'ju duket jeta e kësaj bote dhe kënaqësitë e saj, sa që do t'ju duket sikur të mos kishte ekzistuar asnjëherë. E tillë do të jetë Dita e Gjykimit dhe të tilla do të jenë përjetimet e asaj dite, për të cilën mohuesit thonë: “Kur do të ndodhë ajo?”. Atë ditë, ata do të dëshpërohen e pendohen, dhe në atë gjendje të pashpresë, atyre do t'u thuhet: “Ky është ai, të cilin e quanit gënjeshtër.” [Mutafifin 17].

Ajeti 53

53. Thuaju robve të Mi që të thonë (gjithmonë) atë që është më e mira! Me të vërtetë, shejtani ndërren (armiqësi) mes tyre. Shejtani është armik i betuar kundër njeriut.

Shpjegimi i ajetit

- **Thuaju robve të Mi që të thonë (gjithmonë) atë që është më e mira!** - Kjo tregon butësinë dhe mëshirën e madhe të Allahut për adhuruesit e Tij. Nga mëshira e Tij për ta, Ai i urdhëron për t'u pajisur me moral të lartë, me veprat e fjalët më të mira dhe të zgjedhura. Kështu, Ai u tregon atyre rrugën për të qenë të lumtur në këtë botë dhe në ahiret. Ai me dashuri u thotë atyre: “Thuaju robve të Mi që të thonë (gjithmonë) atë që është më e mira!” Ky është një

urdhër i qartë për çdo fjalë të mirë që të afron tek Allahu. Të tilla janë, për shembull, leximi i Kur'anit dhe i diturisë së dobishme, dhikri, urdhërimi për të mira dhe ndalimi nga të këqijat, fjalët e mira dhe të ngrohta me njerëzit, pavarësisht gradave dhe niveleve të tyre shoqërore dhe intelektuale. Në rastet kur jemi përpara dy të mirave, zgjedhim më të mirën e mundshme, nëse nuk mund t'i bashkojmë të dyja. Fjala e mirë të ndihmon të përmirësosh moralin dhe veprat e tua. Ai që është në gjendje të kontrollojë gjuhën e tij do të jetë në gjendje të rregullojë të gjitha punët e veta.

- **Me të vërtetë, shejtani ndërren (armiqësi) mes tyre. Shejtani është armik i betuar kundër njeriut.** - Ai punon me njerëzit për t'u shkatërruar jetën dhe fenë e tyre. Mundësia për të shpëtuar nga këto nxitje të të mallkuarit është që të mos i bindesh atij kur të nxit për të folur keq ose për të folur jo mirë. Besimtarët duhet të përipiqen shumë që të flasin butësisht me njëri tjetrin që t'ia presin rrugën shejtanit, i cili fut përçarje e urrejtje mes tyre. Ata duhet të kujtojnë vazhdimisht se armiku i tyre i vërtetë dhe real është shejtani i mallkuar dhe atë duhet ta luftojnë me çdo mënyrë, sepse Ai i fton për të qenë banorë të Zjarrit. Ndërsa vëllezërit e tyre duhet t'i trajtojnë me butësi e ngrohtësi. Nëse shejtani nxit urrejtjen dhe armiqësinë mes tyre, ata duhet të bëjnë çdo përpjekje dhe të nxitojnë të bëjnë të kundërtën e asaj që thotë i mallkuari. Ata duhet të punojnë shumë me vetveten për ta mposhtur atë, sepse shejtani e përdor atë portë për të futur armiqësinë. Nëse punojnë me vetveten dhe nuk i binden të mallkuarit, atëherë kështu i janë bindur Zotit të tyre, i kanë rregulluar punët e tyre dhe janë udhëzuar në rrugën më të mirë.

Ajeti 54

54. Zoti i juaj di gjithçka për ju. Nëse do, Ai ju mëshiron dhe nëse do, Ai ju dënon. Ne nuk të kemi dërguar ty (o Muhammed) si rojë mbi ta.

Shpjegimi i ajetit

- **Zoti juaj di gjithçka për ju.** - Ai është më i ditur për ju, sesa ju për veten tuaj. Ai dëshiron veçse më të mirën për ju dhe ju urdhëron veçse për ato që janë në dobinë tuaj. Shpeshherë, ju mund të dëshironi diçka, por në fakt e mira është diçka krejt tjetër.

- **Nëse do, Ai ju mëshiron dhe nëse do, Ai ju dënon.** - Zoti i jep sukses njeriut për të ndjekur rrugën e drejtë, i lehtëson atij çdo gjë për t'i hyrë rrugës së drejtë e për të fituar mëshirën e Tij. Ndërsa disa të tjerë, të cilët Ai e di që nuk e meritojnë udhëzimin, i lë në humbje, dhe kështu ata ndjekin rrugën e ndëshkimit.

- **Ne nuk të kemi dërguar ty (o Muhammed) si rojë mbi ta.** - Ti nuk je kujdestar i tyre dhe nuk ke përgjegjësi për veprimet e tyre. Ti nuk je përgjegjës për t'u dhënë shpërblimin atyre. Është Allahu që ka në dorë çështjet e tyre, dhe Ai do të japë shpërblimin për secilin. Ti je veçse një transmetues i qartë i së vërtetës së Zotit, që udhëzon për në rrugën e drejtë.

Ajeti 55

55. Zoti yt di gjithçka për ato që janë në qiej e në Tokë. Ne i patëm dalluar disa profetë mbi të tjerët dhe Daudit i dhamë Zeburin.

Shpjegimi i ajetit

Allahu di për të gjitha krijesat në qiell e në Tokë. Çdokujt ka për t'i dhënë atë që meriton, ashtu siç e ka përcaktuar me urtësinë e Tij. Me diturinë e urtësinë e Tij, Ai ka vendosur dallime mes tyre si në aspektet fizike, ashtu edhe ato shpirtërore. Po kështu, Ai ka bërë dallime edhe mes profetëve, të cilët i bashkon fakti se janë transmetues të Shpalljes së Tij. Secilin nga ata Ai e ka dalluar me veçori të shumta. Secili nga ata dallohet për moralin e lartë e përsëkrime të lavdërueshme, me punë e fjalë të mira. Ai i ka dalluar edhe në drejtim të pasuesve të tyre, të shumtë a të paktë. Disave prej tyre, Allahu i ka shpallur libra të mëdhenj, që përmbajnë ligje dhe norma të besimit të drejtë. Kështu Daudit i dhuroi Zeburin, librin e njohur. Atëherë, duke qenë

se Allahu i Madhëruar dalloj shumë profetë më parë dhe disave prej tyre u dhuroi libër e shpallje të qartë, atëherë përse nuk e pranojnë mashtruesit e mohuesit faktin se edhe Muhamedit Allahu i Madhëruar i dhuroi Kur'anin dhe e bëri profet të zgjedhur?!

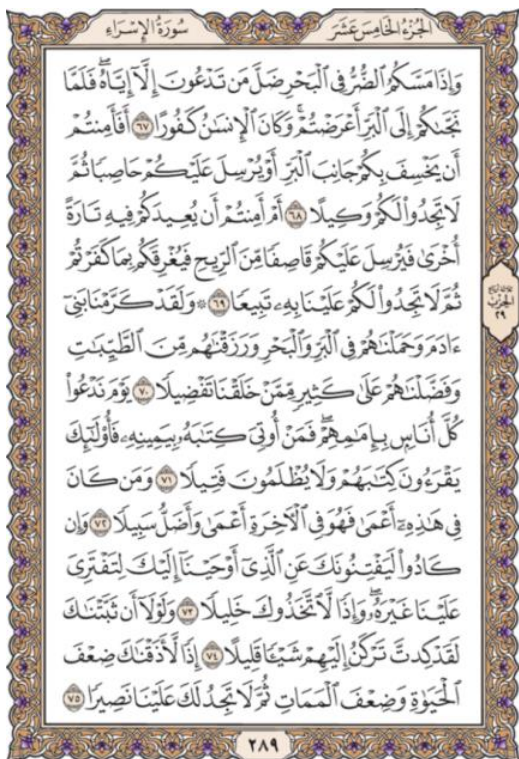
Ajeti 56

56. Thuaj: “Thërrisni (për ndihmë) ata, të cilët i menduat si zota përveç Tij! Ata nuk mund t'ju largojnë fatkeqësitë dhe as nuk mund t'i (lehtësojnë e) zhvendosin ato (diku tjetër)”.

Shpjegimi i ajetit

- **Thuaj: “Thërrisni (për ndihmë) ata, të cilët i menduat si zota përveç Tij!** - Idhujtarët kishin idhuj që i adhuronin ashtu si Allahun, duke iu lutur e përgjyruar atyre. Allahu i Madhëruar u drejtohet atyre që të mendonin se si të argumentonin besimin dhe pretendimet e tyre, nëse i besonin si të vërteta: Thirrini ata që i mendoni si zota përveç Tij! Lutjuni idhujve dhe shikoni se çfarë do t'ju sjellin!

- **Ata nuk mund t'ju largojnë fatkeqësitë dhe as nuk mund t'i (lehtësojnë e) zhvendosin ato (diku tjetër)”.** - Ata nuk mund të largojnë prej jush sëmundjet, varfërinë, vështirësitë e belatë. Jo vetëm që nuk mund t'i largojnë nga ju, por as nuk mund t'i zhvendosin ato prej jush tek dikush tjetër apo t'ua lehtësojnë disi. Nëse janë në këtë farë gjendjeje, të varfër e të pafuqishëm, atëherë përse u drejtoheni atyre me lutje?! Vetëm Zoti është i Ploti dhe Absoluti në të gjitha drejtimet, ndërsa të gjithë të tjerët janë krijesa dhe, si të tillë, janë të mangët e të dobët, të varfër e nevojtarë. Ata nuk janë të plotë dhe nuk kanë asnjë mundësi e fuqi për të ndihmuar njeri. Të konsiderosh ata si zota, që mund t'u lutesh, është cenim i themelit të besimit të drejtë, por është edhe cenim i logjikës e i mendjes së shëndoshë. Idhujtaria është mendjelehtësi e devijim nga natyra e pastër. Në sajë të praktikimit të vazhdueshëm dhe trashëgimit të saj ndër breza, nga etërit e humbur e të devijuar tek fëmijët e paditur,

ndodh diçka e çuditshme; Ajo fillon të trajtohet dhe të shihet nga këta pasues të verbër si besimi më i drejtë dhe logjika më e pranueshme. Ndërsa përkushtimin e fesë vetëm për Zotin e vërtetë, që është i Vetëm i pashoq, i vetmi që përkujdeset dhe u dhuron mirësi krijesave, ata e shohin si besim të gabuar. Adhurimin e një Zoti të vetëm, që është edhe ftesa dhe mesazhi i të gjithë profetëve gjatë gjithë kohërave, idhujtarët e trajtojnë si mendjelehtësi dhe diçka nga e cila duhet të çuditshet. Ata thonë: “A mos kërkon ai t’i bëjë të gjithë zotat një Zot të vetëm?! Vërtet, kjo është gjë shumë e çuditshme!” [Sad 5]. Në vijim, i Lartësuarin na njofton se edhe ata të cilët idhujtarët u përkushtohen në adhurime, janë të angazhuar me diçka shumë të rëndësishme. Ai thotë:

Ajeti 57

57. Edhe vetë idhujt të cilëve këta po u luten (përveç Allahut), kërkojnë afrimin (tek Allahu), shpresojnë në mëshirën e Tij dhe i frikësohen dënimit të Tij. Vërtet,

dënimit të Zotit tënd është për t’iu ruajtur.

Shpjegimi i ajetit

- Edhe vetë idhujt të cilëve këta po u luten (përveç Allahut), kërkojnë afrimin (tek Allahu), shpresojnë në mëshirën e Tij dhe i frikësohen dënimit të Tij. - Profetët, melekët e njerëzit e mirë të cilëve u luten idhujtarët, edhe vetë për veten e tyre kërkojnë afrimin tek Zoti. Madje, ata garojnë që të jenë sa më afër Zotit dhe japin gjithçka që kanë dhe shfrytëzojnë çdo çast për punë të mira, që të afrojnë tek Zoti dhe mëshira e Tij. Ata me përunjësi e përkushtim shpresojnë në mëshirën e Tij dhe me përvuajtje e frikërespekt i druhen ndëshkimit të Tij, duke iu larguar gjithçkaje që shkakton zemërimin e Tij. E si mos të jenë të tillë, kur Allahu thotë:

- Vërtet, dënimit të Zotit tënd është për t’iu ruajtur. - Nga ky ndëshkim duhen të ruhen të mençurit dhe nga rrugët e tij duhet të largohen të urtët e të diturit. Kështu afroshen te Zoti: me dashurinë për Të, me shpresën për shpërblimin e Tij dhe me frikën nga dënimi e zemërimi i Tij. Këto tri ndjenja janë baza e çdo mirësie dhe e lumturisë. Nëse ato janë të plota në zemrën e njeriut, çështjet e tij janë të mbara e të plotësuar. Por nëse zemra është e zbrazët nga këto ndjenja, mirësitë janë të larguara nga ajo dhe është mbushur me ligësi e errësi. Shenja e dashurisë për Zotin - ashtu siç e përmend vetë Zoti - është përpjekja dhe synimi për kryerjen e çdo veprë që të afrohet tek Ai, përpjekja e vazhdueshme që çdo adhurim të bëhet veçse me sinqeritet për Allahun, me dëshirën për rregullim e përmirësim dhe me kryerjen e saj në formën më të plotë të mundshme. Çdokush që mendon apo pretendon se e do Zotin pa bërë këto gjëra, ai është gënjeshtar.

Ajeti 58

58. Ne kemi për ta shkatërruar para Ditës së Kijametit çdo popull e vendbanim (që e mohojnë të Vërtetën), ose do ta ndëshkojmë atë me një dënim të

ashpër. Kjo është e shkruar në Libër (*Lehvi Mahfudh*).

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na njofton se çdo popull që refuzon dhe lufton profetët e Tij, ka për t'u goditur nga ndëshkimi i ashpër e shkatërrimi, para Ditës së Gjykimit. Ky është një vendim që Zoti e ka shkruar që të ndodhë. Kjo e vërtetë është një nxitje dhe qortim i fortë për refuzuesit, që ata të pendohen dhe të kthehen të nënshtuar në rrugën e drejtë të adhurimit të një Zoti të vetëm dhe besimit në profetët, përpara se vendimi i ndëshkimit për ta të mos kthehet më pas.

Ajeti 59

59. Ne nuk na pengon asgjë që t'ju sjellim Shenja, por popujt e parë i përgënjeshtroan ato. Ne i dhamë Themudit devenë si një Shenjë të qartë, por ata e mohuan atë. Shenjat Ne i dërgojmë si paralajmërim (*për t'u larguar nga e keqja*).

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar tregon për mëshirën e Tij të madhe për krijesat. Ai nuk ua plotësonte kundërshtarëve kërkesat e tyre për mrekullitë që ata kërkonin, dhe këtë e bënte nga mëshira e Tij. Ai thotë:

- Ne nuk na pengon asgjë që t'ju sjellim Shenja, por popujt e parë i përgënjeshtroan ato. - Ai nuk i sillte mrekullitë që kërkonin ata, sepse ata përsëri do t'i mohonin, dhe kështu mbi ta do të godiste i dhembshëm ndëshkimi pa asnjë vonesë, ashtu sikurse ndodhi edhe me popujt më të hershëm, të cilët mohonin dhe përbuznin mrekullitë e sjella prej Tij.

- Ne i dhamë Themudit devenë si një Shenjë të qartë, por ata e mohuan atë. - Ndër shenjat më të mëdha ishte ajo që Allahu solli si plotësim i kërkesës së popullit të Themudit. Ajo ishte një deve e madhe dhe e mahnitshme. Me qumështin e saj ushqej një popull i tërë. Megjithatë, ata e mohuan atë si mrekulli të Zotit, prandaj i goditi ajo që Zoti e ka treguar në Librin e Tij. Po kështu do të ndodhte me

umetin e fundit, nëse do t'u vinin argumentet më të mëdha e të pashembullta dhe ata nuk do të besonin. Duhet të jemi të bindur për një fakt shumë të rëndësishëm: jobesimtarët nuk i kanë mohuar mrekullitë që Zoti solli nëpërmjet profetëve se ato ishin të paqarta apo se të linin mëdyshje a ishin të vërteta apo jo. Jo, ata nuk kishin asnjë dyshim në vërtetësinë e atyre shenjave e mrekullive. Profetët sollën prej Zotit aq shumë fakte e argumente, saqë ishin të mjaftueshme për udhëzimin e atyre që kërkonin e synonin udhëzimin. Të gjitha shenjat e Zotit janë të ngjashme, për sa i përket madhësisë dhe mjaftueshmërinë së tyre si fakte për ata që dëshirojnë e synojnë dritën e udhëzimit. Ai që dëshiron dritën e Zotit do ta shohë atë si me një rën mrekulli, ashtu edhe me tjetrën. Ndërsa ai që nuk do që ta shohë dritën, s'ka për ta parë atë, as me një rën e as me tjetrën shenjë e mrekulli që ai kërkon. Duke qenë kështu, moszbritja e shenjave të kërkuara nga jobesimtarët është më e mirë sesa zbritja e tyre; kjo është më e dobishme për të gjithë. Pastaj duhet të mendojmë me kujdes edhe në një fakt tjetër, shumë të domosdoshëm për t'u kuptuar: zbritja e shenjave ka një qëllim ne vetvete, që Zoti na i shpjegon dhe thotë:

- Shenjat Ne i dërgojmë si paralajmërim (*për t'u larguar nga e keqja*). - Qëllimi i mrekullive nuk është që ato të prodhojnë besim në zemrat e atyre që i shikojnë dhe, përmes tyre, besimi të bëhet i pashmangshëm. Qëllimi i vërtetë i këtyre shenjave është që njerëzit të frikësohen e të kthehen nga rruga e humbjes e të ndjekin rrugën e drejtë, pra, nënshtimin për ta adhuruar Zotin përmes ligjit të Tij dhe rrugës së sjellë nga profetët.

Ajeti 60

60. Kujto kur Ne të thamë: "Zoti yt i ka përfshirë (*me diturinë e pushtetin e Tij*) **të gjithë njerëzit. Atë pamje që ta treguam dhe pemën e mallkuar të përmendur në Kur'an, Ne i bëmë veçse si sprovë për njerëzit. Ne i frikësojmë ata, po kjo nuk u shton atyre asgjë tjetër, përveç rebelimit.**

Shpjegimi i ajetit

- **Kujto kur Ne të thamë: “Zoti yt i ka përfshirë (me diturinë e pushtetin e Tij) të gjithë njerëzit.** - Allahu i Madhëruar përfshin gjithçka me diturinë dhe pushtetin e Tij. Krijesat nuk kanë ku të gjejnë strehim e mbrojtje që t'i mbrojnë nga Zoti. Ky mesazh është i mjaftueshëm për këdo që ka mend, që ai të largohet nga ato gjëra që Zoti nuk i do. Një i mençur kurrë nuk do të lejonte që të zemëronte Atë që di dhe ka nën sundimin e Tij gjithçka.

- **Atë pamje që ta treguam dhe pemën e mallkuar të përmendur në Kur'an, Ne i bëmë veçse si sprovë për njerëzit.** - Shumica e mufesirinëve janë të mendimit se këtu bëhet fjalë për atë që Profeti pa gjatë udhëtimit të Israsë. Ndërsa “pema e mallkuar” është pema e Zekumit, që mbin në tabanin e Xhehenemit. Të dyja këto u bënë një provë shumë e fortë, që i bëri mohuesit e të vërtetës edhe më këmbëngulës dhe më të shfrenuar në mohimin e tyre. Ndërsa disa prej atyre që ishin me iman të dobët u tronditën fort, sepse ato ishin ngjarje të jashtëzakonshme e të pabesueshme në dukje. Edhe njoftimi për një pemë që mbin mu në taban të zjarrit të Xhehenemit është diçka e jashtëzakonshme. E si mund të mbijë një pemë e lagësht, e djegshme dhe të jetojë në mes të zjarrit?! Vetëm tregimi për udhëtimin e Israsë dhe për pemën në Xhehenem i bëri mohuesit që ta kundërshtonin edhe më tepër Profetin. Po si do të reagonin ata fatzinj nëse do të dëgjonin për ngjarjet e tjera të jashtëzakonshme që dëshmoi Profeti (a.s)! Sigurisht që ata do ta tepronin edhe më tepër me sherrin e tyre. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar i mëshiroi dhe u kujdes që sheri i tyre të mos e kalonte masën. Në Kur'an dhe në Sunet nuk u përmendën shumë gjëra që do të ndodhnin në të ardhmen. Mospërmendja e tyre ka urtësi dhe është më mirë për krijesat. Shumë gjëra të cilat nuk kishin shembull në atë epokë kur zbriste Shpallja, po të përmendeshin atëherë, do të bënte që zemrat e njerëzve t'i

mohonin. Madje, edhe zemrat e besimtarëve do të lëkundeshin. Kjo do t'i largonte njerëzit nga pranimi i Islamit e nga nënshtrimi ndaj besimit të vërtetë. Atëherë, Allahu i Madhëruar ka përmendur vetëm me terma të përgjithshme atë që pritet të ndodhë. Kohë pas kohe, Ai sjell shenja për të frikësuar njerëzinë:

- **Ne i frikësojmë ata, po kjo nuk u shton atyre asgjë tjetër, përveç rebelimit.** - Por atyre kjo ua shton edhe më tepër shfrenimin dhe padrejtësitë. Vëreni me kujdes! Allahu thotë se kjo ua shton më tepër rebelimin, për të treguar se sa të zhytur janë ata në ligësi dhe sa shumë e duan të keqen, sa e urrejnë të mirën dhe sa shumë e refuzojnë nënshtrimin ndaj Zotit. Aq shumë e urrejnë të vërtetën dhe nënshtrimin, sa që tejkalojnë kufijtë duke bërë të kundërtën.

Ajetet 61 – 62

61. Kur Ne u thamë melekëve: “Bëni sexhde për Ademin!”, ata ranë në sexhde, përveç Iblisit. Ai tha: “A të bie në sexhde para atij që Ti e krijove nga balta?!”

62. Pastaj tha: “A e sheh këtë, që Ti e vlerësove mbi mua? Nëse më jep afat deri në Ditën e Kijametit, unë do t'i devijoj pasardhësit e tij, përveç një pakice.”.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kur Ne u thamë melekëve: “Bëni sexhde për Ademin!”, ata ranë në sexhde, përveç Iblisit.** - Allahu i Madhëruar i njofton robërit e Tij për armiqësinë e egër të Shejtanit të mallkuar dhe për luftën e tij për devijimin e tyre. Allahu na tregon se kur Ai krijoi Ademin dhe urdhëroi që të binin në sexhde para tij, Shejtani i mallkuar refuzoi t'i bindej urdhrin të Allahut. Ai tha me mendjemadhësi:

- **"Ai tha: “A të bie në sexhde para atij që Ti e krijove nga balta?!”** – Ai pretendonte se ishte më i mirë se njeriu, sepse ai vetë ishte krijuar prej zjarrit, ndërsa njeriu u krijua prej baltës. Sigurisht që ky lloj arsyetimi është i kotë dhe i gabuar në shumë aspekte, ashtu sikurse e kemi thënë më parë. Kur Iblisi e pa se Allahu i

Madhëruar e nderoi dhe e dalloi Ademin (a.s), iu drejtua Zotit e tha:

- **Pastaj tha:** “A e sheh këtë, që Ti e vlerësove mbi mua? Nëse më jep afat deri në Ditën e Kijametit, unë do t’i devijoj pasardhësit e tij, përveç një pakice.”. - Kam për t’i devijuar dhe do t’i mbush me mashtrime e shpifje. Por pastaj tha: "...përveç një pakice." E dinte shumë mirë i poshtri se do të ketë gjithmonë njerëz që nuk do ta pasojnë e as do t’i binden.

Ajetet 63 – 64

63. Zoti tha: “Ik! Kushdo që të vjen pas, xhehenemi do të jetë shpërblimi juaj – një shpërblim i plotë.”.

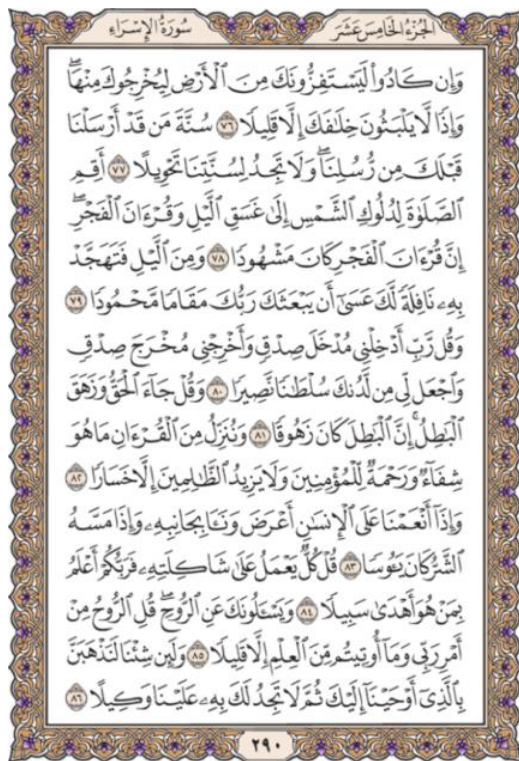
64. Mashtroje me zërin tënd kë të mundesh prej tyre dhe mblidhe gjithë kalorësinë e këmbësorinë tënde kundër tyre! Merr pjesën tënde në pasurinë dhe në fëmijët e tyre dhe mbushi me premtimet e tua! Por shejtani nuk u premtom gjë tjetër, përveç mashtrimit.

Shpjegimi i ajeteve

- **Zoti tha:** “Ik! Kushdo që të vjen pas, xhehenemi do të jetë shpërblimi juaj – një shpërblim i plotë.”. - Çdokush që e parapëlqen të Mallkuarin dhe e përzgjedh atë mbi Zotin, i Cili është i vetmi që kujdeset për krijesat, do të ketë këtë kërcënim. Ky ndëshkim është gati për ju, si shpërblim për punët dhe përzgjedhjen tuaj. Në vijim, Allahu i Madhëruar i thotë të Mallkuarit që të bëjë çdo gjë që ka mundësi, për të larguar njerëzit nga rruga e drejtë:

- **Mashtroje me zërin tënd kë të mundesh prej tyre...** - Këtu bëhet fjalë për çdo zë që i fton krijesat për poshtërsi dhe mosbindje ndaj Zotit.

- **... dhe mblidhe gjithë kalorësinë e këmbësorinë tënde kundër tyre!** - Këtu përfshihet çdokush që nxiton drejt poshtërsive, qoftë hipur, qoftë në këmbë. Këta konsiderohen prej këmbësorisë së Shejtanit të mallkuar. Qëllimi këtu është për të treguar se Allahu i Madhëruar i ka sprovuar njerëzit me këtë armik të hapur dhe të përbetuar, i cili i fton dhe tundon për

poshtërsi e mosbindje, me fjalët dhe me veprat e tij.

- **Merr pjesën tënde në pasurinë dhe në fëmijët e tyre dhe mbushi me premtimet e tua!** - Nëse do të njohësh se si i Mallkuari përfshihet te pasuria dhe fëmijët e njerëzve, atëherë shiko të gjitha llojet e gjynaheve që kanë lidhje me pasurinë e fëmijët. E tillë është mosdhënia e zekatit apo mosplotësimi i kompensimeve dhe detyrimeve pasurore. Po kështu është mosedukimi i fëmijëve me sjelljen e mirë, mosbrymosja e tyre me dashurinë për të mirën dhe urrejtjen për të keqen. E tillë është marrja ose fitimi i pasurisë në mënyrë të paligjshme, madje ose harxhimi i saj në hareme. Shumë mufesirinë kanë përmendur si shembull të pjesëmarrjes së shejtanit në pasuri e fëmijë edhe mosthënien ‘Bismilah’ para ushqimit, pijes e marrëdhënieve intime. Nëse njeriu nuk e përmend Zotin në këto raste, shejtani i mallkuar merr pjesë në kryerjen e tyre. Diçka e tillë është përmendur në hadithe. Në ajet përmenden edhe “premtimet e shejtanit”. Këtu bëhet

fjalë për premtimet e zbukuruara, që janë thjesht mashtrime.

- Por shejtani nuk u premtonte gjë tjetër, përveç mashtrimit. - Ai ju premtonte veçse kotësira dhe iluzione. I mallkuari ju zbukuron poshtërsitë dhe besimet e kota e të devijuara. Ai ju premtonte shpërblime dhe ju bën të besoni se jeni në udhë të mbarë. I Madhëruari thotë: “Shejtani ju frikëson me varfëri dhe ju urdhëron për të këqija, ndërsa Allahu ju garanton falje e begati. Allahu është Bujar i madh e i Gjithëditur.” [Bekare 268].

Ajeti 65

65. Në të vërtetë, ti nuk ke kurrfarë fuqie mbi robërit e Mi. Mjafton që Zoti është mbrojtësi i tyre.

Shpjegimi i ajetit

Pasi na tregoi planet e fëlliqura të shejtanit kundër nesh, Allahu i Madhëruar na mëson mënyrën e mbrojtjes prej ligësisë dhe sprovave që vijnë nga ai. Ajo është rruga e adhurimit të Zotit, besimi i pastër dhe i drejtë, mbështetja e plotë vetëm në madhështinë e Zotit. Ai thotë:

- Në të vërtetë, ti nuk ke kurrfarë fuqie mbi robërit e Mi. – Ti nuk ke asnjë fuqi reale për t'i devijuar e humbur robërit e Mi me mashtrimet e tua. Përmes adhurimit të saktë, Allahu i mbron ata nga çdo ligësi e shejtanit të mallkuar. Allahu i ruan nga shejtani dhe u ofron mbrojtje të mjaftueshme kundër kurtheve e intrigave të Tij.

- Mjafton që Zoti është mbrojtësi i tyre. - Allahu është mëse i mjaftueshëm për këdo që i mbështetet dhe i plotëson urdhëresat e Tij.

Ajeti 66

66. Është Zoti juaj Ai që mundëson lundrimin e anijeve në det, që të kërkoni nga të mirat e Tij. Vërtet, Ai është Mëshirëplotë ndaj jush.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar u përmend njerëzve anijet dhe të gjitha mjetet e lundrimit, që u ka lehtësuar atyre. Është i Madhëruari Ai që i ka mësuar dhe udhëzuar se si t'i krijojnë

ato. Është Ai që i bart këto anije mbi dallgët e detit, që njerëzit të përfitojnë duke udhëtuar nëpër botë, por edhe duke transportuar sendet e tyre për tregti. Kjo është nga mëshira e madhe e Allahut për njerëzit. Përkujdesi i Allahut është i vazhdueshëm dhe i pandërprerë. Ai vazhdon t'u japë krijesave gjithçka që u sjell dobi dhe që ata e kërkojnë.

Ajeti 67

67. Kur gjendeni në rrezik në mes të detit, harrohen ata të cilëve ju u luteni zakonisht, përveç Atij (Allahut). Por pasi Ai ju shpëton e ju nxjerr në tokë, ju sërish i ktheni shpinën. Njeriu është mohues i madh.

Shpjegimi i ajetit

Është një shenjë treguese e mëshirës së Allahut dhe e faktit se Ai është i vetmi që meriton adhurimet se: kur njerëzit janë në rrezik në det, kur ata tmerrohen tek shohin valët që janë gati t'i gllabërojnë, atëherë harrohen ata të cilëve u luteshin gjatë kohës kur ishin të sigurt dhe në rehati; a thua se nuk u janë lutur ndonjëherë atyre! Ata humbasin nga kujtesa e tyre, sepse e dinë mirë se janë të pafuqishëm për t'i ndihmuar e për t'i shpëtuar nga rreziku. Në ato çaste ata ulërasin dhe i luten me përgjërime vetëm Shpikësit të qiejve dhe të Tokës, të Cilit i luten të gjitha krijesat për nevojat e tyre dhe gjatë vështirësive. Në ato momente të vështira tregohen të sinqertë në lutjet që i drejtojnë Allahut. Megjithatë, pasi Ai i shpëton e i nxjerr në tokë, ata i kthejnë shpinën përsëri, duke e harruar se për çfarë i janë lutur Allahut. Ata i kthehen idhujtarisë, duke iu lutur sërish atyre krijesave që nuk mund t'u sjellin dobi ose dëm, nuk mund as t'u japin e as t'i privojnë. Ata humbasin sinqeritetin me Zotin, që është Krijuesi dhe Kujdestari i tyre. Ky është tregues i injorancës së madhe të njeriut dhe mohimit të tij. Njeriu është një mohues i madh i mirësive të Allahut, përveç atyre që Allahu i udhëzon dhe u dhuron logjikë të shëndoshë. Këta arrijnë ta gjejnë udhën e drejtë dhe e dinë mirë se Ai që mund të të shpëtojë nga

çdo rrezik dhe vështirësi është Allahu i Madhëruar. Vetëm Ai e meriton ta njësoh duke e adhuruar si Një të Vetëm, me sinqeritet për Të, në çdo gjendje, në vështirësi dhe rehati, në kohë mirësie dhe në kohë fatkeqësie. Ndërsa ata që janë lënë të mbështeten në mendjen e tyre të ngushtë i luten Allahut veçse në kohë vështirësie dhe nevoje. Me t'u larguar rreziku, ata mendojnë se Allahu nuk i ka më në kontroll dhe as që u shkon mendja për përfundimin e keq të padrejtësisë së tyre në jetën e kësaj bote, e shumë më pak mendojnë për ahiretin. Prandaj Allahu i Madhëruar i kujton ata, duke u thënë:

Ajeti 68

68. A mos jeni të sigurt vallë që Ai nuk do t'ju fundosë në tokë ose nuk do t'ju dërgojë ndonjë rrebesh gurësh e ju të mos gjeni asnjë që t'ju mbrojë?

Shpjegimi i ajetit

Ai ka fuqi dhe pushtet për gjithçka. Nëse dëshiron, Ai jua sjell ndëshkimin nga poshtë këmbëve me shembje ose rrëshqitje masive të tokës. Por Ai mund t'jua sjellë ndëshkimin edhe nga sipër, që ju shndërron në kufoma. Ky është një mesazh i qartë: Kurrë mos mendoni se ndëshkimi ju vjen vetëm në det, por ai mund t'ju vijë befaz në çdo kohë dhe në çdo vend.

Ajeti 69

69. Apo jeni të sigurt se Ai nuk do t'ju kthejë përsëri (në det), e t'ju lëshojë ndonjë furtunë shkatërrimtare që t'ju fundosë për shkak të mosbesimit tuaj e ju të mos gjeni asnjë që të ankohej kundër Nesh për ju.

Shpjegimi i ajetit

- Apo jeni të sigurt se Ai nuk do t'ju kthejë përsëri (në det),... - Edhe nëse mendoni se në tokë jeni të sigurt, a nuk mendoni se ju mund të ktheheni sërish në det? Ju nuk jeni të sigurt që gjatë jetës suaj, ju të gjendeni në të njëjtën situatë në mes të detit.

- ...e t'ju lëshojë ndonjë furtunë shkatërrimtare që t'ju fundosë për shkak të mosbesimit tuaj... - Atëherë, Ai ju

lëshon një furtunë, që shkatërron çdo gjë që i del përpara. Allahu ka fuqi për gjithçka.

- ... e ju të mos gjeni asnjë që të ankohej kundër Nesh për ju. - Kurrë nuk do të keni mundësi të refuzoni dhe rrëzoni gjykimin e drejtë të Allahut, i Cili nuk i bën padrejtësi askujt, as sa një thërmijë.

Ajeti 70

70. Ne i nderuam pasardhësit e Ademit (njerëzit), u mundësuam të udhëtojnë në tokë e në det, i begatuam me ushqime të mira dhe i dalluam ata me një dallim të madh mbi shumë prej krijesave që Ne krijuam.

Shpjegimi i ajetit

- Ne i nderuam pasardhësit e Ademit (njerëzit),... - Ky është tregues i bujarisë dhe bamirësisë së pakufishme të Zotit, që askush nuk mund ta përkufizojë. Në sajë të kësaj bujarie, Ai e nderoi llojin njerëzor në shumë aspekte. Zoti e dalloi njeriun me aftësinë e të menduarit dhe me dituri. Ai dërgoi ndër njerëz profetë dhe u shpalli libra e ligje hyjnore. Nga mesi i tyre nxori evlijatë dhe të dalluarit, që janë të pastër e të kulluar në adhurimet që i përkushtojnë Atij. Ai i begatoi ata me shumë mirësi të dukshme dhe të fshehta. Ndër mirësitë e shumta që Zoti u dha njerëzve, është:

- ... u mundësuam të udhëtojnë në tokë e në det,... - Allahu u mundësoi transportin me kafshë, si: devetë, mushkat, kuajt, por edhe me mjetet e tjera tokësore që Ai i krijoi dhe do të vazhdojë të krijojë e mundësojë për ta. Ai u mundësoi edhe transportin ujor përmes anijeve e mjeteve të shumta, që njerëzit - në sajë të ditorisë së Zotit - i prodhojnë.

- i begatuam me ushqime të mira... - Ushqimet, pijet e kënaqësitë trupore. Çdo lloj kënaqësie për të cilën ata kanë nevojë, Allahu ua ka sjellë me mënyrën më të thjeshtë.

- ... dhe i dalluam ata me një dallim të madh mbi shumë prej krijesave që Ne krijuam. - I Lartësuarit e dalloi llojin njerëzor me veçori e mirësi që nuk i ka asnjë krijesë tjetër. Edhe në këtë ajet,

mesazhi është shumë i qartë: A nuk po bëheni mirënjohës ndaj Atij që ju dhuroi këto mirësi dhe ju shpëtoi nga çdo e keqe?! Njeriu duhet të ketë forcën dhe mençurinë që mirësitë e shumta që Zoti ia ka dhuruar, të mos i bëhen pengesë për adhurimin e Atij, që ia dhuroi. Ai nuk duhet të harxhojë tërë kohën me grumbullimin dhe shtimin e pasurisë, duke cenuar adhurimin dhe në dëm të ahiretit; aq më keq nëse i përdor ato mirësi për të plotësuar dëshirat e sëmura në poshtërsi e mosbindje ndaj Zotit.

Ajeti 71

71. (Kujto) Ditën kur Ne do t'i thërrasim të gjithë njerëzit, bashkë me prijësin e tyre. Ata, që libri i tyre do t'u jepet nga e djathta, do ta lexojnë (me kënaqësi) librin e tyre dhe nuk do t'u bëhet asnjë padrejtësi.

Shpjegimi i ajetit

- (Kujto) Ditën kur Ne do t'i thërrasim të gjithë njerëzit, bashkë me prijësin e tyre.

- Allahu i Madhëruar na njofton për gjendjen e krijesave në Ditën e Gjykimit. Atë ditë, Ai do të thërrasë dhe tubojë krijesat dhe me secilin grup do të jetë edhe udhëheqësi ose ftuesi i tyre për në rrugën e drejtë, pra, profeti dhe ata që kryejnë misionin e tyre, siç janë dijetarët. Kështu do të tubohet çdo umet dhe, së bashku me të, Profeti i cili i ftoi në udhën e Zotit. Pastaj do të shihen veprat e popujve në krahasim me udhëzimin ku i ka ftuar Profeti i tyre, a janë në përputhje me të apo jo. Kështu ata do të ndahen në dy grupe:

- **Ata, që libri i tyre do t'u jepet nga e djathta,...** - Këta janë pasuesit e profetëve. Këta e gjetën dhe e pasuan udhëzimin e Shpalljes së Zotit, prandaj veprat e tyre të mira janë të shumta dhe të këqijat e tyre të pakta. Për këta Allahu i Madhëruar thotë:

- **... do ta lexojnë (me kënaqësi) librin e tyre dhe nuk do t'u bëhet asnjë padrejtësi.** - Ata e lexojnë librin e veprave të tyre me gëzim e kënaqësi, sepse e tillë është përmbajtja e tij. Ata do ta marrin të plotë shpërblimin e veprave të mira dhe

kurrë nuk do t'u bëhet padrejtësi, duke iu pakësuar ndonjë e mirë që kanë bërë.

Ajeti 72

72. Dhe kush ka qenë i verbër në këtë botë, i verbër do të jetë edhe në botën tjetër dhe i humbur nga rruga e drejtë.

Shpjegimi i ajetit

Ata që në jetën e kësaj bote tregohen të verbër ndaj së vërtetës dhe nuk e pranojnë atë, ata ndjekin devijimin dhe humbjen. Për këta, Allahu i Madhëruar thotë që do të jenë të verbër në ahiret, në rrugën drejt Xhenetit. Ashtu si tregohen të verbër në këtë botë ndaj rrugës që të shpie në Xhenet, edhe në ahiret ata nuk do të mund të ecin në atë rrugë. Shpërblimi jepet sipas punës. Si të bësh, do të ta bëjnë. Ky ajet tregon se çdo popull do të tubohet në Ditën e Gjykimit dhe do të gjykohet rreth librit dhe fesë së tij. Ata do të pyeten a punuan sipas fesë, besimit dhe shpalljes që Zoti sollti apo jo. Pra, ata nuk do të gjykohen për ligjin e shpalljen e një profeti që nuk janë urdhëruar të pasojnë. Ajeti tregon, gjithashtu, se Allahu nuk ndëshkon asnjë pa ia qartësuar të vërtetën. Vetëm pasi qartësohet e vërteta dhe njerëzit e refuzojnë atë, atëherë bëhet i merituar ndëshkimi. Bamirësve do t'u jepet libri i veprave nga e djathta dhe ata do të përjetojnë kënaqësi e mirësi të shumta. Ndërsa me keqbesuesit do të ndodhë krejtësisht e kundërta. Ata nuk do të mund të lexojnë librin e tyre me të këqija, nga dëshpërimi, brenga dhe tmërri për ndëshkimin që i pret.

Ajeti 73

73. Ata (idhujtarët) synuan të të largojnë ty nga ajo që Ne ta shpallëm, që ti të trilloje diçka krejt tjetër nga ajo (Shpallja). Nëse do ta kishe bërë këtë atëherë ata do të të merrnin për mik (të afërt).

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar tregon mirësitë e mëdha që i dhuroi Profetit të Tij dhe mbrojtjen e madhe që i bëri kundër armiqve të tij, të cilët ishin shumë të përkushtuar për ta dëmtuar atë.

- **Ata** (*idhujtarët*) synuan të të largojnë ty nga ajo që Ne ta shpallëm, që ti të trilloje diçka krejt tjetër nga ajo (*Shpallja*). - Ata ngritën kurthe kundër teje, por që kurrë nuk arritën t'i realizonin. Me shumë dinakëri, ata të nxisnin që të shpifje për Allahun, dhe kështu të shkoje pas dëshirave të tyre. Me dinakëri dhe ligësi, ata të ftonin që të miratoje dëshirat e tyre dhe të lije anash Shpalljen e Zotit. Nëse do të bëje këtë, ata do të të bënin mik të ngushtë:

- **Nëse do ta kishe bërë këtë atëherë ata do të të merrnin për mik** (*të afërt*). - Nëse do të bëje çfarë ata dëshironin, do të të bënin mik të zgjedhur, më të vyer e më të afërt sesa familjarët e tyre. Arsyeja ishte se Allahu i Madhëruar të dalloj e të stolisi me moralin dhe edukatën më të lartë, e cila respektohet dhe nderohet nga të gjithë, të afërm apo të largët, miq apo armiq qofshin. Atëherë, mësoje dhe dije mirë se ata të luftojnë dhe të shprehin armiqësinë veçse për shkak të së vërtetës që sjell nga Zoti yt, e jo për shkak të personit tënd: “Ne dimë se ty të brengos ajo që ata të thonë. Ata, në të vërtetë, nuk të mohojnë ty, por ata keqbërës mohojnë me forcë argumentet e Allahut.” [El en’am]. Sidoqoftë, është Allahu Ai që të forcon ty kundrejt synimeve tinëzare të tyre:

Ajeti 74

74. Nëse nuk do të të kishim forcuar, ti do të kishe anuar pak nga ta.

Shpjegimi i ajetit

Nëse nuk do të të forconim në të vërtetën dhe të të ruanim me mirësinë e mëshirën Tonë, që të mos i përgjigjeshe ftesës së tyre: “...ti do të kishe anuar pak nga ta.” Edhe mund të anoje pak nga ftesa e tyre, për shkak të nxitjeve të shumta dhe për shkak të dëshirës tënde të madhe për t'i udhëzuar ata në rrugën e drejtë.

Ajeti 75

75. Atëherë, Ne do të të bënim të vuaje mundimin e dyfishtë në këtë jetë dhe pas vdekjes dhe pastaj nuk do të gjeje asnjë ndihmëtar kundër Nesh.

Shpjegimi i ajetit

- **Atëherë, Ne do të të bënim të vuaje mundimin e dyfishtë në këtë jetë dhe pas vdekjes...** - Nëse do të anoje sado pak nga kërkesat e tyre: “Ne do të të bënim të vuaje mundimin e dyfishtë në këtë jete dhe pas vdekjes...” Ndëshkimi yt do të ishte i dyfishuar qoftë në jetën e kësaj bote, qoftë në ahiret. Kështu do të ndodhte, sepse mirësia e Zotit mbi ty është e plotë dhe dituria jote rreth Tij është shumë e madhe, që ti të mund të bije në një gabim të tillë. Një njeri me të tillë dituri dhe mirësi të Zotit meriton ndëshkim shumë të ashpër, nëse do të ndiqte dëshirat e të shfrenuarve dhe do të braktiste Shpalljen e Zotit. Ai thotë:

- **... dhe pastaj nuk do të gjeje asnjë ndihmëtar kundër Nesh.** - Askush nuk do të mund të të shpëtonte nga ndëshkimi, që do të të gllabëronte. Por Allahu i Madhëruar të ruajti nga çdo portë shërri e intrige. Ai të ruajti nga sprovat e njerëzve dhe ta forcoi zemrën tek e vërteta. Ai të udhëzoi në rrugën e drejtë. Prandaj ti, o i Dërguar, kurrë nuk re në grackën e tyre dhe nuk anove aspak drejt dëshirave e devijimit të ofruar nga të ligjtë. Mirësitë dhe dhuratat e Zotit për ty janë të plota e të mrekullueshme.

Ajeti 76 – 77

76. Ata të shtrënguan në tokë, me qëllim që të të dëbonin prej saj. Por, atëherë, edhe ata nuk do të mbeteshin gjatë pas teje.

77. Ky ka qenë ligji për të gjithë të dërguarit para teje; në ligjin Tonë nuk gjen ndryshime.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata të shtrënguan në tokë, me qëllim që të të dëbonin prej saj. Por, atëherë, edhe ata nuk do të mbeteshin gjatë pas teje.** - Për shkak të urrejtjes së madhe që kanë për ty, ata nuk e durojnë dot qëndrimin tënd mes tyre, prandaj përpiqen me çdo mjet për të dëbuar prej vendit tënd. Por nëse do ta bënin diçka të tillë, ata nuk do të qëndronin gjatë pas teje, sepse ndëshkimi do t'i përpinte shumë shpejt. Ky është ligji i pandryshueshëm i Zotit për të gjithë popujt.

Çdo popull që refuzon profetin e vet dhe e dëbon nga vendi, e kapi dënimi që në këtë jetë. Kështu ndodhi edhe me ata që bënë komplot kundër Muhamedit (a.s) dhe e dëbuan atë nga Meka. Mbi ta goditi dënimi i Zotit ditën e Bedrit. Atë ditë u vranë krerët më të rëndësishëm të Kurejshve dhe u zbeh fuqia dhe fama e tyre. Allahu qoftë i lavdëruar për gjithçka! Këto ajete tregojnë se nevoja e robit për Zotin është shumë e madhe. Robi gjithmonë ka nevojë për forcim e plotësim të imanit të tij nga Zoti. Robi gjithmonë duhet të jetë i lidhur fort me Zotin e tij dhe t'i përgjërohet Atij për t'ia forcuar besimin. Nga ana tjetër, rob duhet të kryejë çdo gjë që bën të mundur forcimin e konsolidimin e imanit të tij. Me përpjekje të singerta dhe të vërteta, me adhurime e vepra të mira dhe me mbështetje të plotë te Zoti, duke iu lutur Atij për qëndrueshmërinë e imanit, arrihet qëndrueshmëria e vijueshmëria në besim. Mendoni pak! Zoti i drejtohet Profetit të Tij dhe i thotë: “Nëse nuk do të të kishim forcuar, ti do të kishe anuar pak nga ta.” Kur Profeti është në këtë nevojë të madhe për Zotin, që ta forcojë dhe ruajë nga devijimi, atëherë si mund të mendosh për gjendjen e të tjerëve, që janë shumë poshtë tij?! Ky ajet është, gjithashtu, një kujtim i Zotit për mirësitë që i ka bërë Profetit të Tij, duke e ruajtur nga e keqja dhe devijimi. Kjo tregon se Allahu i Lartësuar e dëshiron dhe kënaqet që njerëzit t'i kujtojnë mirësitë e shumta që Ai u ka dhuruar, më e rëndësishmja e të cilave është ruajtja nga devijimi në kushte jashtëzakonisht të vështira, që janë larguese nga besimi. Le të kujtojnë gjithmonë se si Allahu i ka ruajtur mes furtunës së sprovave dhe i ka forcuar në besimin e tyre. Nga ajeti kuptojmë se sa më të shumta të jenë mirësitë e Zotit ndaj robit dhe sa më e lartë të jetë grada e tij, aq më i madh e i shumëfishuar është gjynahu dhe përgjegjësia, nëse njeriu bie në gabim, sepse Allahu i tha Profetit të Tij: “Atëherë, Ne do të të bënim të vuaje mundimin e dyfishtë në

këtë jetë dhe pas vdekjes, dhe pastaj nuk do të gjeje asnjë ndihmëtar kundër Nesh.”

- **Ky ka qenë ligji për të gjithë të dërguarit para teje; në ligjin Tonë nuk gjen ndryshime.** - Nga ajeti kuptojmë se kur Allahu ka vendosur për të ndëshkuar një popull, atëherë do ta shohësh atë popull duke e tepruar me krimet dhe padrejtësitë e tij. Dhe kur ata të bëjnë diçka të tillë, atëherë vjen urdhri i Zotit për ndëshkimin e tyre. Kështu ndodhi edhe me popujt që luftuan dhe dëbuan profetët e tyre.

Ajeti 78

78. Fale namazin kur nis e ulet dielli dhe kur erret nata. Dhe lexoje Kur'anin e agimit. Vërtet, leximi i Kur'anit të agimit është i dëshmuar.

Shpjegimi i ajetit

- **Fale namazin...** - Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij të dashur, Muhamedin (a.s) që ta përkryejë namazin, qoftë në lidhje me veprat e dukshme të tij, qoftë në lidhje me aspektin e brendshëm. Ai e udhëron që ta falë namazin në kohët e përcaktuara, si më poshtë:

- **...kur nis e ulet dielli...** - Në kohën kur dielli anon drejt perëndimit, pasi zbret nga zeniti. Këtu flitet për namazin e drekës dhe atë të ikindisë.

- **...dhe kur erret nata.** - Këtu është fjala për namazet që kryhen gjatë natës, pra, për namazin e akshamit dhe atë të jacisë.

- **Dhe lexoje Kur'anin e agimit. Vërtet, leximi i Kur'anit të agimit është i dëshmuar.** – Ky është namazi i sabahut, në agim. Allahu e ka quajtur “Kur'ane el fexhri” – Kur'ani i agimit, sepse gjatë këtij namazi lexohet më gjatë Kur'an sesa në namazet e tjera. Gjithashtu, arsye tjetër është edhe se leximi gjatë kohës së namazit është shumë i dobishëm dhe i shpërblyeshëm. Ky namaz dëshmohet nga Allahu në mënyrë të veçantë dhe nga melekët e natës dhe të ditës, që ndërrohen me njëri tjetrin pikërisht në atë kohë. Në këtë ajet janë përmendur pesë vaktet e namazit. Kështu, namazi në këto vakte është detyrim, sepse është ka një urdhër të

posaçëm për t'u falur në këto vakte. Nga ajeti kuptohet se hyrja e kohës është kusht i domosdoshëm për saktësinë e namazit dhe, gjithashtu, është shkak për detyrueshmërinë e namazit. Hyrja e kohës është trajtuar nga feja si shkak që e bën të detyrueshëm namazin. Pa hyrjen e kohës, namazi nuk është i saktë dhe nuk është detyrë të falet, sepse Allahu urdhëroi që të falemi kur të hyjë koha në këtë vakt. Gjithashtu, duke qenë se Allahu i përmend bashkë kohën e drekës dhe ikindisë, ndërsa kohën e akshamit me të jacistë, kjo tregon se në raste nevojë mund të bëhet bashkimi i namazit të drekës me atë të ikindisë, ndërsa namazi i akshamit me atë të jacistë. Në këto ajete tregohet rëndësia dhe dobia e madhe e namazit të sabahut. Tregohet gjithashtu se është e pëlqyeshme që të zgjatet leximi i Kur'anit në këtë namaz. Gjithashtu, ajeti tregon se leximi i Kur'anit gjatë namazit është shtyllë e domosdoshme e tij, pa të cilin namazi nuk pranohet. Emërtimi i një adhurimi me emrin e një pjese të tij tregon se kjo pjesë është shtyllë e domosdoshme e këtij adhurimi.

Ajeti 79

79. Dhe në një pjesë të natës falu me të (me këndimin e Kur'anit) si shtesë për ty! Zoti yt do të të ngrejë në një gradë të lavdishme.

Shpjegimi i ajetit

- **Dhe në një pjesë të natës falu me të (me këndimin e Kur'anit) si shtesë për ty!** - Falu edhe gjatë kohës së natës, për t'u ngritur në grada. Allahu thotë “*nafileten lek*” - si shtesë për ty. Pra, që të jetë namazi i natës shtesë e mirësive dhe ngritje më lart në grada tek Allahu. Kjo ishte për Profetin (a.s.), ndërsa për të tjerët ky namaz ka për të qenë vetëm falje gjynahesh. Ka mundësi që kuptimi i “*nafileten lek*” - si shtesë për ty, të jetë si vijon: Pesë namazet janë farz për ty dhe për besimtarët, gjithashtu. Ndërsa namazi i natës është farz vetëm për ty, e jo për besimtarët. Ky është një dallim e nderim për ty tek Allahu. Për vetë gradën tënde të lartë tek Allahu, edhe detyrat e tua janë më

të shumta se të tjerët. Kjo bëhet që shpërblimet e tua të jenë më të mëdha, dhe kështu të ngrihesh në gradën më të lartë, që quhet *Mekamu Mahmud* - Grada e Lavdërimit.

- **Zoti yt do të të ngrejë në një gradë të lavdishme.** - Ai që do të jetë në këtë gradë do të lëvdohet nga të parët dhe të fundit dhe ai do të bëjë ndërmjetësimin më të madh Ditën e Gjykimit. Atë ditë, krijesat do të kërkojnë që profetët të ndërmjetësojnë për të filluar llogarinë, sepse janë në një gjendje pritjeje torturuese. Kështu, ata shkojnë dhe i drejtohen fillimisht Ademit, pastaj Nuhut, pastaj Ibrahimit, pastaj Musait, pastaj Isait (a.s.), por të gjithë largohen dhe tregojnë pamundësinë për këtë çështje kaq të madhe. Pastaj njerëzia i drejtohet më të mirit të bijve të Ademit dhe i kërkojnë të ndërmjetësojë, që Allahu t'ua lehtësojë pritjen torturuese. Kështu, Muhamedi (a.s.) do të ndërmjetësojë tek Zoti dhe Ai do ta pranojë ndërmjetësimin e tij. Pastaj, Allahu do ta ngrejë Profetin (a.s.) në një vend të lavdishëm, që do ta kenë zili të gjithë njerëzit, nga i pari deri tek i fundit. Profeti Muhamed (a.s.) është më i miri i krijesave, që do t'i ndihmojë atë ditë.

Ajeti 80

80. Dhe thuaj: “O Zoti im! Më fut në një vend të mirë (në Medine) dhe më nxirr (prej Mekes) në mënyrë të ndershme dhe më dhuro nga ana Jote fuqi ndihmëtare (kundër çdo armiku)”

Shpjegimi i ajetit

- **Dhe thuaj: “O Zoti im! Më fut në një vend të mirë (në Medine) dhe më nxirr (prej Mekes) në mënyrë të ndershme...”** - Të gjitha hyrjet dhe daljet e mia bëji të mira! Bëji ato në emër të bindjes ndaj Teje dhe për kënaqësinë Tënde! Bëji ato të kryhen me sinqeritet, vetëm për kënaqësinë Tënde dhe sipas porosive e ligjeve të Tua!

- **... dhe më dhuro nga ana Jote fuqi ndihmëtare (kundër çdo armiku)”** - Më jep argument të qartë e të dukshëm, më jep fakte të prera në të gjitha çështjet me të cilat përballem. Kjo është gjendja më e mirë që

mund të arrijë robë në lidhjen e tij me Zotin. Kjo është ajo gjendje kur të gjitha veprat e fjalët e tij janë mirësi dhe afruese tek Allahu i Madhëruar. Në këtë gjendje, në çdo çast robë do të jetë i mbështetur nga Zoti i tij me argument të qartë e të pakundërshtueshëm për të vërtetën që ai mëton. Sigurisht, kjo gjendje kërkon: së pari, që njeriu të jetë i pajisur me dije të dobishme dhe të jetojë sipas kësaj diturie; së dyti, që njeriu të ketë dituri të hollësishme rreth çështjeve të fesë dhe rreth argumenteve të Shpalljes.

Ajeti 81

81. Dhe thuaj: “Erdhi e Vërteta e u zhduk e kota.”. Vërtet, e kota gjithnjë do të zhduket.

Shpjegimi i ajetit

- Dhe thuaj: “Erdhi e vërteta e u zhduk e kota!” - E vërteta është ajo që Allahu ia shpalli Profetit të Tij, Muhamedit (a.s). Allahu e urdhëroi Profetin e Tij që ta thotë haptaz, se: erdhi e vërteta, që asgjë nuk mund ta ndalë dhe ta pengojë. Ndërkohë e kota u tret dhe u zhduk.

- Vërtet, e kota gjithnjë do të zhduket! - Ky është përshkrimi i duhur për të kotën. Ajo tretet e zhduket. Por ndodh që e kota të përhapet dhe të ketë njëfarë ndikimi ndër njerëz, nëse përballë saj nuk vihet e vërteta. Por nëse shfaqet e vërteta, e kota zhduket pa asnjë gjurmë. E kota shfaqet e përhapet ndër njerëz veçse në ato kohë dhe vende që janë bosh nga dituria rreth shpalljeve e argumenteve të Zotit.

Ajeti 82

82. Ne të shpallëm Kur'anin, që është shërim dhe mëshirë për besimtarët, kurse jobesimtarëve u shton veçse dëshpërim.

Shpjegimi i ajetit

Kur'ani është shërim e mëshirë, por jo për të gjithë. Kjo u mundësohet besimtarëve të Allahut, që e besojnë vërtetësinë e ajeteve e mesazheve të tij, që punojnë me kumtet e urdhëresat e tij. Ndërsa për të padrejtët, që nuk besojnë në vërtetësinë e ajeteve dhe nuk zbatojnë urdhëresat e tij, ajetet e Kur'anit kanë për t'iu shtuar veçse dëshpërimin e humbjen. Ata nuk do të kenë

më justifikim e arsyetim para Zotit. Shërimi që përmban Kur'ani është i përgjithshëm, për të gjitha llojet e sëmundjeve. Ai është shërim për zemrat nga sëmundjet e dyshimeve, pasigurisë, paditurisë, arsyetimeve të prishura e dëmtuese, devijimit shkatërrues dhe prej qëllimeve të sëmura e të liga. Kur'ani i shëron këto lloj sëmundjesh të zemrës përmes diturisë së sigurt që përmban. Kjo dituri largon çdo dyshim, paqartësi dhe pasiguri. Me këshillat e porositë e tij të shndritshme, ai shëron çdo sëmundje të epshit dhe të dëshirave të pakontrolluara, që bien ndesh me urdhëresat e Zotit. Kur'ani është shërim edhe për sëmundjet fizike, sepse largon dhimbjet dhe vuajtjet e trupit, me lejen e Zotit. Kur'ani është edhe mëshirë. Me mënyrat e mjetet për arritjen e udhëzimit dhe të mirësisë, që Kur'ani nxit, mund të themi me bindje se njerëzit fitojnë lumturinë, sepse gjejnë rrugën drejt mëshirës së Zotit. Nëse i përfshin mëshira e Zotit, ata fitojnë lumturinë e përjetshme dhe shpërblimet e Tij në këtë jetë e në ahiret.

Ajeti 83

83. Kur e begatojmë njeriun (me të mira), ai prapësohet (nga besimi) dhe largohet (nga Rruga e Drejtë). Kur e godet e keqja, ai e humb shpresën.

Shpjegimi i ajetit

- Kur e begatojmë njeriun (me të mira), ai prapësohet (nga besimi) dhe largohet (nga Rruga e Drejtë). - Kjo është natyra e njeriut, si krijesë e dobët, e prirur drejt injorancës dhe padrejtësisë. Përrjashtim bëjnë vetëm ata që Allahu i Madhëruar i udhëzon. Kur Allahu e begaton me të mira, njeriu gëzohet, dhe e tepron me gëzimin e tij, duke u bërë arrogant. Kjo e bën atë që t'i kthejë shpinën e të largohet nga Zoti i tij: as nuk e kujton Atë e mirësitë e Tij dhe as nuk tregon mirënjohje për to.

- Kur e godet e keqja, ai e humb shpresën. - Kur atë e godet ndonjë sprovë, si për shembull sëmundje, e shikon atë pesimist të plotë, që nuk pret më asnjë të mirë. Kështu, Ai nuk shpreson më te Zoti i

vet dhe mendon se halli në të cilin ndodhet do të vazhdojë përgjithmonë e nuk do të largohet prej tij. Por nuk janë kështu ata që Allahu i ka udhëzuar. Këta të zgjedhur dhe fatlumë, kur janë mes mirësive, nënshtrihen para Zotit të tyre, për t'i shprehur Atij mirënjohjen me adhurime e me vepra që Ai ka përcaktuar për këtë çështje. Ndërsa kur janë në sprovë e vështirësi, shpresojnë në shpëtimin dhe mëshirën e Allahut për t'ua larguar atë. Kjo ua lehtëson sprovat dhe u sjell qetësi e prehje, urtësi e maturi.

Ajeti 84

84. Thuaj: “Secili vepron sipas rrugës së vet por Zoti juaj e di më së miri kush është në rrugën më të drejtë.”.

Shpjegimi i ajetit

- Thuaj: “Secili vepron sipas rrugës së vet... - Çdokush do të punojë sipas synimeve që ka. Secili do të bëjë ato punë që i shkojnë për shtat. Nëse është nga të zgjedhurit bamirës, që kanë qëllime të larta, do të mund të bëjë veçse vepra që kënaqin Zotin e botëve. Por nëse nuk është nga këta, por është prej qëllimkëqijve, atëherë do të punojë jo për Zotin, por për krijesat, sipas interesave të tyre të ngushta e të varfra.

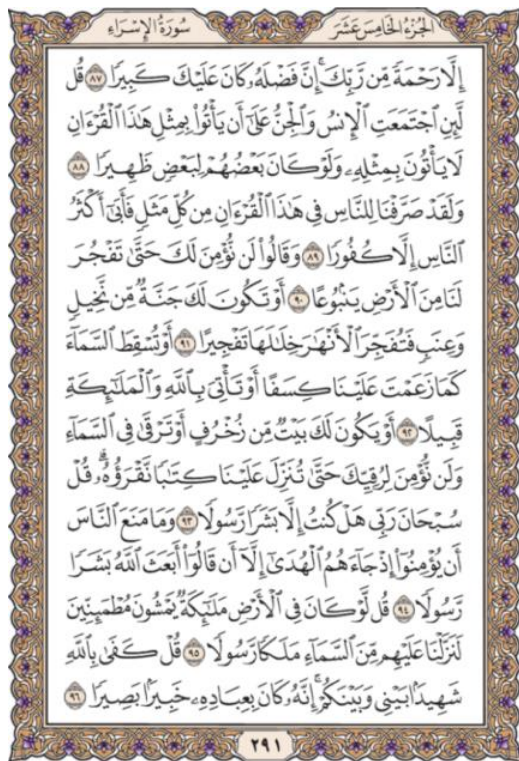
- por Zoti juaj e di më së miri kush është në rrugën më të drejtë.”. – Allahu e di mirë se kush është i përshtatshëm dhe kush e meriton udhëzimin, prandaj e udhëzon në këtë rrugë. Ai e di edhe për ata që nuk e meritojnë udhëzimin, prandaj i lë në qëllimet e tyre të këqija të enden nëpër humbje.

Ajeti 85

85. Të pyesin ty për shpirtin. Thuaj: “Shpirti është çështje që i përket vetëm Zotit tim dhe juve ju është dhënë shumë pak dituri.”.

Shpjegimi i ajetit

- Të pyesin ty për shpirtin. Thuaj: “Shpirti është çështje që i përket vetëm Zotit tim...” - Në këto ajete shihet një qortim i hapur për të gjithë ata që bëjnë pyetje keqdashëse, pa patur qëllim mësimin e diturisë, por provokimin dhe vënien në pozitë të atij që pyesin. Të tillë njerëz,

gjithashtu, nuk pyesin për ato gjëra që janë vërtet të rëndësishme. Kështu, ata të pyesin rreth shpirtit, që është ndër çështjet e fshehta të Zotit. Jo çdokush mund të japë shpjegim të saktë për të. Ata bëjnë të tilla pyetje, ndërkohë që kanë shumë nevojë për atë diturinë e domosdoshme. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar e urdhëroi e Profetin e Tij që kësaj pyetje të tyre t'i përgjigjet duke u thënë:

- ... dhe juve ju është dhënë shumë pak dituri.” - Shpirti është një ndër krijesat e Zotit, që Ai i urdhëroi të bëhen dhe ata u bënë. Në fakt, në pyetjet rreth shpirtit nuk ka ndonjë dobi të madhe për njeriun, sidomos kur ai nuk ka as njohuritë më të domosdoshme. Nga ky ajet mëson se, kur dikush pyetet për diçka, por sheh se në realitet pyetësi ka nevojë për diçka tjetër më të rëndësishme, atëherë është me e udhës që t'i shmanget asaj pyetjeje dhe t'i tregojë atij atë që ka më shumë nevojë për ta mësuar.

Ajetet 86 – 87

86. Po të kishim dashur, Ne do të ta merrnim ty (nga zemra) atë që ta

shpallëm dhe ti nuk do të gjeje asnjë mbrojtës që të të ruante nga Ne.

87. Por kjo është mëshirë nga Zoti yt dhe mirësia e Tij ndaj teje është, vërtet e madhe.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na njofton se Kur'ani dhe e gjithë Shpallja që ia zbriti Profetit të Tij është mëshirë e dhuruar prej Tij për Profetin dhe për të gjithë krijesat. Shpallja është absolutisht mirësia më e madhe që Ai i ka dhënë Profetit të Tij. Mirësitë dhe dhuratat e Zotit për Profetin janë aq të shumta dhe të mëdha, saqë askush nuk mund t'i përcaktojë. Kështu, Ai që t'i dhuroi këto mirësi është Allahu. Nëse Allahu dëshiron të t'i largojë, askush nuk mund ta pengojë Atë, madje nuk ka ndonjë që do të mund të ndërhynte tek Allahu për largimin saj. Atëherë, ji mirënjohës për këtë mirësi të pakrahasueshme që Zoti të ka dhuruar dhe kënaqu me këtë dhuratë të vyer! Le të qetësohet zemra jote me të! Mos u trishto nga mohimi i mashtruesve dhe tallja e të humburve! Ata janë fatzinj, sepse kur iu afrua mirësia më e madhe që ekziston, ata e refuzuan, prandaj edhe nuk e meritojnë që Zoti t'ua japë këtë mirësi.

Ajeti 88

88. “Thuaj (o Muhamed): “Sikur njerëzit dhe xhindet të bashkoheshin të gjithë bashkë, për të sjellë një Kur'an si ky, nuk do të mund t'ia arrinin kurrë të sillnin as një të ngjashëm me të edhe po ta ndihmonin njëri tjetrin”.

Shpjegimi i ajetit

Ky është një argument i prerë dhe fakt i qartë që tregon për vërtetësinë e Shpalljes, që Muhammedi (a.s.) solli nga Zoti, dhe për besnikërinë e tij si profet i Zotit. Allahu i sfidon njerëzit dhe xhindët që të sjellin një libër të ngjashëm me Kur'anin dhe na tregon se ata kurrë nuk mund ta bëjnë diçka të tillë. Edhe sikur të bashkëpunojnë të gjithë për këtë gjë, ata nuk do të mund t'ia arrijnë këtij qëllimi. Dhe e vërteta është se ndodhi ashtu siç njoftoi Allahu i Madhëruar. Rrethanat e mohuesve dhe armiqve të Shpalljes ishin të

gjitha të favorshme që ata të bënin gjithçka për të refuzuar të vërtetën. Ata njiheshin për oratorinë dhe aftësinë e tyre gjuhësore e letrare, prandaj nëse do të kishin edhe më të voglën mundësi për t'ia arritur qëllimit, do ta kishin bërë. Por duke qenë se nuk e bënë, kjo tregon se ata u nënshtuan dhe u dorëzuan përballë sfidës së Zotit për ta kundërshtuar. E si është e mundur që një krijesë e krijuar nga dheu, të mendojë diçka të tillë?! Ata janë të dobët dhe të mangët nga çdo aspekt. Ata nuk kanë dije, pushtet e forcë, as dëshirë e motivim, madje as që mund të flasin e artikulojnë diçka, pa dëshirën dhe pa lejen e Zotit. E si mund të mendohet që krijesa të tilla të kundërshtojnë fjalën e Zotit të qiejve dhe të Tokës, i Cili sheh të gjitha fshehtësitë, i Cili është i Plotë e Absolut në çdo aspekt?! Vetëm Atij i takon lavdia dhe madhështia, të gjitha lavdërimet dhe mirënjohja. Nëse do të bashkoheshin të gjitha detet e botës, madje të shtoheshin disafish, e të ishin bojë për të shkruar, ndërsa të gjitha pemët të ishin lapsa e pena për të shkruar, të gjitha do të harxhoheshin e mbaronin, por fjalët e Zotit kurrë nuk do të mbaronin. Ashtu sikurse asnjë nga krijesat nuk mund t'i përgjasojë Zotit në cilësitë e atributet e Tij, po ashtu nuk mund t'i përgjasojnë edhe në fjalën e Tij. Fjala e Zotit është prej cilësive të Tij dhe, si e tillë, nuk mund të ketë të ngjashme me të. Askush nuk është si Zoti në Qenien e Tij, në emrat e cilësitë e Tij dhe as në veprat e Tij. I Lartësuar qoftë Allahu! Mos paftë të mira ai njeri që nuk bën dallimin mes fjalës së Krijuesit dhe fjalës së krijesës dhe shpif se Muhammedi e trilloi Kur'anin, duke mashtruar për Zotin!

Ajeti 89

89. Ne u sqaruam njerëzve në këtë Kur'an shembuj të çdo lloji, por shumica e njerëzve zgjedhin veçse mohimin.

Shpjegimi i ajetit

Ne kemi sjellë shumë këshilla dhe shembuj në Kur'an. Ne i kemi i përsëritur shpesh dhe në forma të ndryshme ato, që njerëzit t'i kujtojnë vazhdimisht dhe asnjëherë të mos i

harrojnë. Kështu ata mund të kujdesen për të arritur devotshmërinë. Megjithatë, veçse një pakicë e vogël e tyre përfitojnë prej këtyre këshillave, të sjella bukur dhe të përsëritura aq shpesh në mënyrë të larmishme. Përfituesit janë veçse ata që u paraprin e mira dhe lumturia nga Zoti, ata që Allahu i ndihmon duke u dhënë udhëzimin e plotë. Ndërsa shumica e njerëzve refuzojnë. Ata i përgjigjen mirësisë më të madhe, Kur'anit dhe gjithë Shpalljes, me mosmirënjohje e refuzim.

Ajetet 90 – 94

90. Ata thanë: “Ne nuk do të të besojmë ty, derisa të na nxjerrësh burime prej tokës;

91. Ose të kesh kopshte me hurma e me rrush, e të bësh që mes e tyre të rrjedhin vazhdimisht lumenj;

92. Ose, ashtu sikurse mëton ti (*se do të na dënojë Zoti*), le të bjerë mbi ne qielli copa-copa; ose derisa të na sjellësh Allahun dhe melekët pranë nesh (*t'i shohim haptazi*);

93. Ose të kesh një shtëpi prej ari, ose të ngjitesh lart në qiell. Madje, edhe sikur të ngjitesh lart në qiell, ne nuk do të të besojmë, derisa të na sjellësh një libër që ta lexojmë.” Thuaj: “I madhëruar qoftë Allahu!” A mos jam unë tjetër, përveçse një njeri profet?”

94. Njerëzit nuk i pengoi asgjë që të besojnë, kur u erdhi shpallja, por ata thoshin: “A thua Allahu e dërgoi njeriun si profet?!”

Shpjegimi i ajeteve

Edhe pse Profeti i Zotit u solli atyre Kur'anin madhështor, që përmban çdo argument e mrekulli, mosbesimtarët i kërkonin shenja dhe mrekulli të tjera.

- **Ata thanë:** “Ne nuk do të të besojmë ty, derisa të na nxjerrësh burime prej tokës;

- Ata i kërkonin që të çahet toka dhe të dilnin lumenj prej saj.

- **Ose të kesh kopshte me hurma e me rrush, e të bësh që mes e tyre të rrjedhin vazhdimisht lumenj;** – Na bëj kopshte të

tilla, që të mos kemi nevojë të dalim t'i gjejmë apo t'i blejmë.

- **Ose, ashtu sikurse mëton ti** (*se do të na dënojë Zoti*), **le të bjerë mbi ne qielli copa-copa; ose derisa të na sjellësh Allahun dhe melekët pranë nesh;** - Le të bierë qielli mbi ne me copa ndëshkimi, ashtu siç na kërcënon. Ose le të vijë Allahu dhe melekët, që t'i shohim me sytë tanë, e të dëshmojnë që ti je profet.

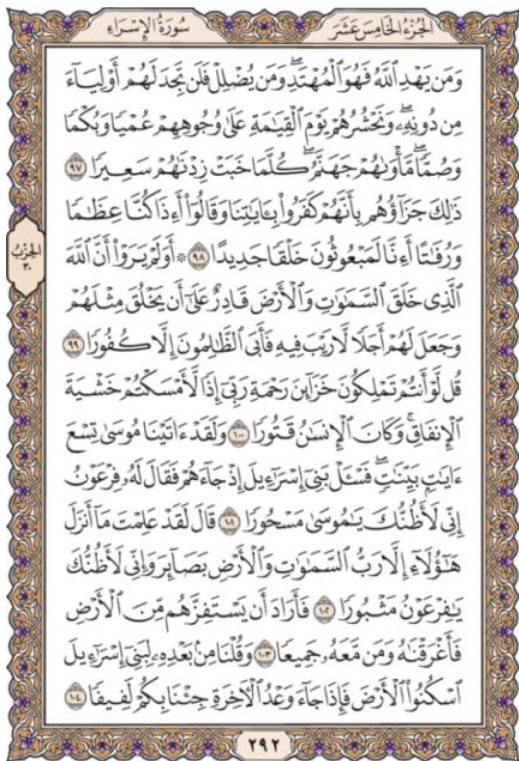
- **Ose të kesh një shtëpi prej ari, ose të ngjitesh lart në qiell. Madje, edhe sikur të ngjitesh lart në qiell, ne nuk do të të besojmë, derisa të na sjellësh një libër që ta lexojmë.** – Na sill një shtëpi të zbukuruar me flori e gurë të çmuar. Ose ngjitu në qiell dhe ne ta shohim se si ngjitesh. Megjithatë, ne nuk kemi për të të besuar edhe sikur të ngjitesh në qiell, derisa të na sjellësh një libër, që ne ta lexojmë. Në fakt, të gjitha këto nuk ishin gjë tjetër, veçse teka nga njerëz mendjelehtë dhe të padrejtë, që po tregonin moralin më të keq me Zotin. Ata mëtonin se ishte Profeti ai që mund t'ua sillte mrekullitë. Prandaj Allahu e urdhëroi Profetin që të thotë:

- **Thuaj: “I madhëruar qoftë Allahu!” A mos jam unë tjetër, përveçse një njeri profet?”** - I pastër dhe i delirë është Zoti im nga të gjitha shpifjet dhe fjalët tuaja. Allahu është i Delirë dhe i Madhëruar. Ligjet dhe shenjat e Tij kurrë nuk mund t'u nënshtrohen epsheve dhe dëshirave të prishura të njerëzve.

- **Njerëzit nuk i pengoi asgjë që të besojnë, kur u erdhi shpallja, por ata thoshin: “A thua Allahu e dërgoi njeriun si profet?!”** - Unë jam thjesht një njeri dhe nuk kam në dorë asgjë nga këto që thoni ju. Është pikërisht ky fakt që i pengoi shumë njerëz që të besonin fenë e drejtë. Ata nuk mund të pranonin që profetët të ishin njerëz, por kërkonin që të ishin melekë.

Ajeti 95

95. Thuaj: “Sikur të kishte në Tokë melekë që ecin qetë (*si njerëzit*), Ne do t'u çonim atyre nga qielli melekët si profetë.”

Shpjegimi i ajetit

Nëse do të shfaqeshin në tokë melekë që ecnin, ndërsa njerëzit t'i shihnin dhe të përballonin kontaktin me ta, atëherë Zoti do t'i kishte bërë që profetët të ishin melekë, dhe kështu njerëzit të mund të merrnin mesazhe prej tyre.

Ajeti 96

96. Thuaj: “Mjafton Allahu si dëshmitar mes meje dhe jush, Ai di dhe sheh gjithçka për robërit e vet”.

Shpjegimi i ajetit

Ndër dëshmitë e shumta dhe më të forta të Allahut për besnikërinë e Profetit të Tij, janë ajetet e Kur'anit dhe kjo shpallje madhështore. Tjetër është edhe fitorja që Allahu i dha Profetit (a.s.) mbi të gjithë armiqtë dhe kundërshtarët e tij. Nëse Profeti do të gënjente për Zotin, ai do të ndëshkohej menjëherë, sikurse thuhet në Kur'an: “Sikur ai të trillonte për Ne ndonjë fjalë, Ne do ta kapnim atë me të djathtën Tonë, E pastaj do t'ia këputnim arterien e zemrës. E askush prej jush nuk do të mund të ndërhynte për mbrojtjen e tij.” [El hakka

44-47]. Allahu i Madhëruar është *Habirun Basir*, pra, di gjithçka në imtësi dhe shikon gjithçka. Atij nuk mund t'i fshihet asgjë e krijesave.

Ajeti 97

97. Atë që Allahu e drejton në Rrugë të Drejtë, ai është i udhëzuar e atë, që Ai e lë të humbur, për ata nuk do të gjesh asnjë ndihmëtar përveç Tij. Në Ditën e Kijametit Ne do t'i tubojmë ata duke i tërhequr zvarrë me fytyra përmbys, të verbër, memecë dhe të shurdhët. Vendi i tyre është xhehenemi. Sa herë që duket se flaka po shuhet, Ne do t'ia shtojmë flakërimin.

Shpjegimi i ajetit

- Atë që Allahu e drejton në Rrugë të Drejtë, ai është i udhëzuar e atë, që Ai e lë të humbur, për ata nuk do të gjesh asnjë ndihmëtar përveç Tij. - Allahu i Madhëruar na njofton se Ai është i vetëm dhe i pashoq në fuqinë për të udhëzuar krijesat ose për t'i lënë në humbje ato. Allahu ua lehtëson dhe ua largon vështirësitë atyre që ka vendosur t'i vërë në rrugë të drejtë. Këta janë të udhëzuarit e vërtetë. Ndërsa ata të cilët i ka lënë në humbje, ata i ka braktisur dhe i ka lënë të mbështeten në veten e vet. Askush nuk mund t'ua mundësojë këtyre udhëzimin përveç Allahut.

- Në Ditën e Kijametit Ne do t'i tubojmë ata duke i tërhequr zvarrë me fytyra përmbys, të verbër, memecë dhe të shurdhët. - Nuk ka ndonjë mik e mbështetës që do të mund t'i ndihmonte këta të mjerë dhe t'i shpëtonte nga dënimi i Zotit, ditën kur Ai t'i ringjallë ata me fytyrë përtokë, të poshtëruar, të verbër e memecë. Ata as nuk do të shohin dhe as do të mund të flasin kur të përjetojnë ndëshkimin.

- **Vendi i tyre është xhehenemi. Sa herë që duket se flaka po shuhet, Ne do t'ia shtojmë flakërimin.** - Vendqëndrimi i tyre i përjetshëm është Xhehenemi. Sa herë që duket se do të shuhet, atij i shtohet sërish nxehtësia. Ata do të përjetojnë një ndëshkim të vazhdueshëm, që kurrë nuk u

zbutet. Ata as nuk vdesin dhe të shkatërrohen tërësisht dhe as nuk u lehtësohet ndëshkimi ndonjëherë. Allahu i Madhëruar nuk u bën asnjë padrejtësi, por i ndëshkon për mohimin e ringjalljes, për refuzimin e besimit, për të cilin folën profetët dhe librat. Duke mohuar ringjalljen, ata e konsiderojnë Zotin të pafuqishëm që t'i kthejë edhe një herë në jetë dhe t'i shpërblejë me drejtësinë e Tij.

Ajetet 98 – 99

98. Ai është dënimi i tyre i merituar, sepse ata mohuan Argumentet tona dhe thanë: “A pasi të bëhemi eshtra e pluhur do të ringjallemi si krijesë e re?!”

99. A nuk e shohin ata se Allahu i Cili krijoi qiejt e Tokën, është i Plotfuqishëm që të krijojë të ngjashëm me ta? Ai u ka caktuar një afat (për vdekjen e ringjalljen) për të cilin nuk ka dyshim; por keqbërësit dinë veç të refuzojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ai është dënimi i tyre i merituar, sepse ata mohuan Argumentet tona dhe thanë: “A pasi të bëhemi eshtra e pluhur do të ringjallemi si krijesë e re?!”** - Sipas tyre, kjo është e pamundur. I tillë është gjykimi i mendjeve të tyre të prishura.

- **A nuk e shohin ata se Allahu i Cili krijoi qiejt e Tokën, është i Plotfuqishëm që të krijojë të ngjashëm me ta?** - Krijimi i qiejve dhe i Tokës është shumë më i madh sesa krijimi i njeriut. A nuk mendojnë ata, se Ai që ka këtë fuqi madhështore mund t'i rikrijojë njerëzit? Sigurisht që Allahu është i Fuqishëm për gjithçka.

- **Ai u ka caktuar një afat (për vdekjen e ringjalljen) për të cilin nuk ka dyshim;** - Allahu vendosi një afat se kur do ta bëjë realitet këtë gjë. Ai afat është i sigurt dhe kurrë nuk mund të ndryshohet. Nëse do të dëshironte, Allahu do t'ua sillte Kijametin menjëherë, por Ai ka vendosur një çast të caktuar se kur do të ndodhë.

- **...po keqbërësit dinë veç të refuzojnë.** - Me gjithë argumentet dhe faktet e shumta për këtë çështje, keqbërësit, që janë të zhytur në padrejtësi, e mohojnë dhe e

shpërfillin ringjalljen dhe llogarinë me drejtësi para Krijuesit. Sigurisht, ky mohim dhe shpërfillje buron nga padrejtësia dhe vetëkënaqësia me trillimet e dëshirat e tyre.

Ajeti 100

100. Thuaj: “Sikur t'i kishit në dorë tuaj depot e begative të Zotit tim, përsëri do të ishit koprracë nga frika se po shpenzohen. Njeriu është dorështrënguar.”.

Shpjegimi i ajetit

Edhe sikur të kishit në dorë çelësat e mëshirës dhe mirësive të Zotit, që kurrë nuk shterojnë, ju përsëri do të tregoheshit koprracë e nuk do të jepnit, nga frika se do të mbarohen. Edhe pse është e pamundur të shterojnë mirësitë e Zotit, njeriu përsëri do të kishte frikë të shpenzonte, sepse natyra e tij është koprrace, që e do pasurinë për vete.

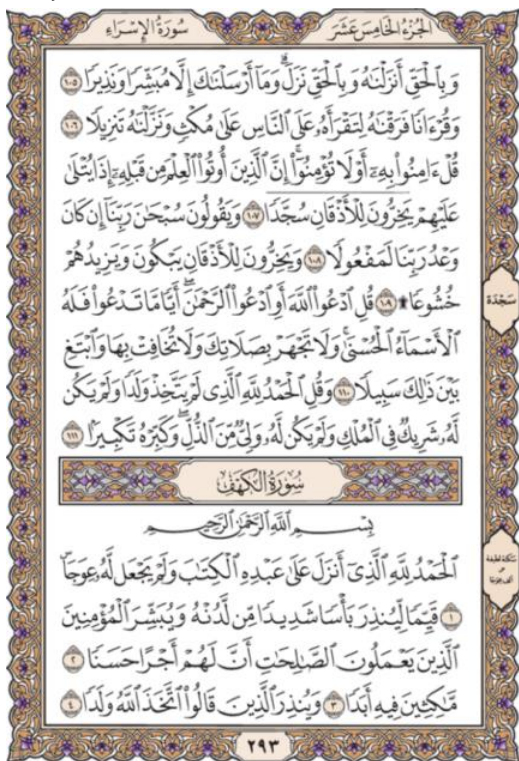
Ajetet 101 – 102

101. Ne i patëm dhënë Musait nëntë Shenja (mrekulli) të qarta. Pyeti (o Muhammed) bijtë e Izraelit, kur ai (Musai) ishte mes tyre dhe faraoni i tha: “O Musa, unë mendoj se ti je i magjepsur.”

102. Ai (Musai) tha: “Ti e di me siguri të plotë se ato (mrekullitë) nuk i zbriti askush tjetër përveç Zotit të qiejve e të Tokës. Ai i zbriti ato të dukshme, e unë besoj, o faraon, se ti je i shkatërruar.”.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne i patëm dhënë Musait nëntë Shenja (mrekulli) të qarta.** - Ti je Profet i Allahut dhe Allahu të ka ndihmuar me shenja e mrekulli. Mësoje se ti nuk je i pari profet që njerëzit e refuzojnë. Para teje, Ne dërguam ndër njerëz Musain, të birin e Imranit, që u quajt *El Kelim*, domethënë, ai që Zoti i foli. Ne e dërguam atë tek Faraoni dhe rrethi i tij. Ne i dhamë atij nëntë mrekulli të mëdha. Secila prej tyre do të mjaftonte e vetme që dikush, i cili synon dhe e dëshiron të vërtetën, ta gjente dhe pasonte atë. Këto shenja ishin: gjarpri, shkopi, tufani, karkalecat, morrat, bretkocat, gjaku, e ashtuquajtura *er-rixhz*, një sëmundje që u zbriti nga lart dhe ndarja e detit në

dymbëdhjetë rrugë të thata. “Atëherë Ne lëshuam kundër tyre (*mjerime*): përmbytje, karkaleca, parazitë, bretkosa dhe gjak, Shenja të qarta njëra pas tjetrës. Por ata u treguan arrogantë, sepse ishin njerëz keqbërës. Sa herë që binte ndëshkimi mbi ta, ata thoshin: “O Musa! Lutju Zotit tënd për ne, sipas premtimit që të ka dhënë. Nëse na e largon ndëshkimin, ne do të të besojmë ty dhe do t’i dërgojmë bijtë e Izraelit me ty.” Por sa herë që Ne ua largonim ndëshkimin, për t’u lënë një afat të caktuar, ata e thyenin premtimin. Kështu, Ne i ndëshkuam ata dhe i fundosëm në det, ngaqë ata i konsideruan gënjeshtër argumentet Tona dhe u treguan mospërfillës ndaj tyre.” [El ea'raf 133-136]. Nëse ke dyshim në ndonjë nga këto çështje, pyet atëherë.

- **Pyeti (o Muhammed) bijtë e Izraelit, kur ai (Musai) ishte mes tyre dhe faraoni i tha: “O Musa, unë mendoj se ti je i magjepsur.”** - Edhe pse i solli të tilla mrekulli të dukshme dhe të padukshme, Faraoni i tha: “O Musa, unë mendoj ti je i

magjepsur.” Ky ishte reagimi ndaj atyre mrekullive. Atëherë, Musai tha:

- **Ai (Musai) tha: “Ti e di me siguri të plotë se ato (mrekullitë) nuk i zbriti askush tjetër përveç Zotit të qiejve e të Tokës.** - Ju e dini shumë mirë dhe jeni plotësisht të sigurt se këto mrekulli i zbriti Zoti i qiejve dhe i Tokës, që sytë e njerëzve të hapen dhe ata të pranojnë të vërtetën. Këto fjalë që thua, as ti vetë nuk i beson si të vërteta, por i thua për të justifikuar vendimin dhe mosbesimin tënd, me qëllim për ta bërë atë të besueshëm para popullit tënd, të cilët po i përçmon dhe po i devijon nga e vërteta.

- **Ai i zbriti ato të dukshme, e unë besoj, o faraon, se ti je i shkatërruar.”** - Ti do të jesh i urryer dhe do të flakësh në ndëshkim. Mjerë ti për mallkimin vuajtjet dhe dënimin që të pret!

Ajetet 103 – 104

103. Ai (faraoni) deshi t’i dëbonte ata nga vendi (Egipti), por Ne i përmbysëm atë dhe të gjithë ata që ishin me të.

104. Pas tij (Musait) Ne u thamë bijve të Izraelit: “Banoni në këtë vend! Por, kur të vijë Dita e Fundit, Ne do t’ju sjellim të gjithëve në një turmë të përzierë”.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ai deshi t’i dëbonte ata nga vendi, por Ne e përmbytëm atë dhe të gjithë ata që ishin me të.** - Faraoni tentoi që t’i dëbonte nga vendi, por Allahu thotë: "...Ne e përmbytëm atë dhe të gjithë ata që ishin me të." Kështu Zoti ua la në trashëgim bijve të Izraelit tokën dhe pasuritë e Faraonit:

- **Pas tij, Ne u thamë bijve të Izraelit: “Banoni në këtë vend! Por kur të vijë Dita e Fundit, Ne do t’ju sjellim të gjithëve të përzier”.** - Banoni në këtë vend, por dijeni se kur të vijë koha e premtimit të fundit, pra, koha e ringjalljes, çdokush do të shpërblehet për atë që ka bërë.

Ajeti 105

105. Ne e zbritëm atë (Kur'anin) plot urtësi dhe me të vërtetën (e besnikërisht) është zbritur. Ne të dërguam ty veçse si përgëzues dhe qortues.

Shpjegimi i ajetit

- **Ne e zbritëm atë** (*Kur'anin*) **plot urtësi** – Kur'ani ka zbritur me të vërteta të mëdha. Ai u shpall për t'u mësuar njerëzve urdhëresat dhe ndalesat e Zotit, rregullat dhe ligjet e Tij. Ai u shpall për t'u treguar atyre, gjithashtu, shpërblimet dhe ndëshkimet që meriton secili grup, në varësi të plotësismit ose jo të porosive të tij.

- **... dhe me të vërtetën** (*e besnikërisht*) **është zbritur**. – Pra, edhe mënyra si u shpall ky Kur'an është e vërtetë e sigurt, e ruajtur nga çdo shejtan i mallkuar. Ai u shpall përmes Xhibrilit, melekut besnik, te Muhamedi - profeti besnik.

- **Ne të dërguam ty veçse si përgëzues dhe qortues**. - Profeti është përgëzues dhe sjell lajmin e mirë për këdo që i bindet Allahut. Ai i përgëzon besimtarët se do të kenë shpërblime të përshpejtuara që në këtë botë, por edhe shpërblimet e pafundme dhe të pashembullta në jetën tjetër. Profeti (a.s) u dërgua edhe si qortues e paralajmërues për të gjithë ata që nuk i binden Allahut, se ata i pret një ndëshkim i rëndë jo vetëm në këtë botë, por edhe në jetën tjetër, që është e përjetshme. Që një profet të meritojë cilësimin “përgëzues e qortues”, duhet sigurisht që t'u sqarojë njerëzve ato vepra për të cilat premtohet shpërblim dhe rrugët e realizimit të tyre. Edhe për të qenë qortues i mirë, ai duhet të sqarojë veprat e qortueshme, rrugët për t'u larguar prej tyre dhe ndëshkimet për to. Sigurisht, Profeti i sqaroi të gjitha këto në formën më të plotë, të kuptueshme e të thjeshtë.

Ajeti 106

106. Ne e shpallëm Kur'anin si dallues (*të së vërtetës nga e kota*), **për t'ua lexuar njerëzve dalëngadalë, dhe ashtu e shpallëm atë, pjesë pas pjesë.**

Shpjegimi i ajetit

- **Ne e shpallëm Kur'anin si dallues** (*të së vërtetës nga e kota*)... - Ne e kemi zbritur Kur'anin *mufer-rikan* - si dallues mes të vërtetës dhe të kotës, mes udhëzimit në rrugën e drejtë dhe devijimit.

- **...për t'ua lexuar njerëzve dalëngadalë...**

- Që t'ua lexosh dalëngadalë, në mënyrë të tillë që ata të mund të meditojnë rreth domethënieve dhe kumteve të tij, si edhe të nxjerrin mësimet e urtësi.

- **...dhe ashtu e shpallëm atë, pjesë pas pjesë.** - E shpallëm atë pjesë-pjesë, për 23 vjet rresht.

Ajetet 107 – 109

107. Thuaj: “Besoni në atë (*Kur'anin*) **apo jo, atyre që u është dhënë dituri** (*nga librat e parë*) **para tij, kur u lexohet** (*Kur'ani*) **lëshohen me fytyrë përdhe, duke bërë sexhde.”.**

108. Dhe thonë: “I Lartësuar qoftë Zoti ynë! Premtimi i Zotit tonë është përmbushur.”

109. Ata lëshohen me fytyrë në tokë duke qarë dhe ai (*Kur'ani*) **ua shton edhe më shumë përluljen.**

Shpjegimi i ajeteve

Pasi është bërë e qartë se Kur'ani është i vërtetë dhe i tillë që nuk ka asnjë dyshim rreth tij, atëherë thuaju atyre që nuk besojnë dhe e konsiderojnë atë të kotë:

- **Thuaj: “Besoni në atë** (*Kuranin*) **apo jo...”** – Dijeni, o jobesimtarë, se Allahu nuk ka asnjë nevojë për ju dhe besimin tuaj. Dijeni se ju nuk mund të dëmtoni kurrë Atë. Të vetmit të dëmtuar në këtë mes jeni ju. Allahu ka besimtarë dhe të devotshëm, të cilët kanë cilësi të mrekullueshme. Këtyre Allahu u ka dhënë diturinë e dobishme.

- **... atyre që u është dhënë dituri** (*nga librat e parë*) **para tij, kur u lexohet** (*Kur'ani*) **lëshohen me fytyrë përdhe, duke bërë sexhde.”.** - Nga kjo dituri e madhe, kur lexojnë ajetet e Allahut, ata ndikohen shumë e bien në sexhde. Ata e besojnë Allahun dhe nënshtrohen për të jetuar sipas Shpalljes së tij.

- **Dhe thonë: “I Lartësuar qoftë Zoti ynë! Premtimi i Zotit tonë është përmbushur.”**

- I pastër dhe i dëlirë është Allahu nga çdo mangësi, me të cilën e përshkruajnë idhujtarët. Ata thonë: “Premtimi i Zotit tonë për ringjalljen, llogarinë dhe shpërblimin me drejtësi për veprat është i vërtetë”. Ky

premtim është i pakthyeshëm, dhe nuk ka dyshim që do të plotësohet.

- Ata lëshohen me fytyrë në tokë duke qarë dhe ai (Kur'ani) ua shton edhe më shumë përuļjen. - Ata lëshohen me fytyrë në sexhde duke qarë. Kur'ani, kur e lexojnë dhe e dëgjojnë, ua shton edhe më shumë imanin e frikërespektin. Ky është një përshkrim për ata besimtarë të devotshëm që pranuan Islamin pasi kishin qenë ndjekës të Librave të parë, si Abdullah Ibn Selami etj., por edhe për ata që do të besonin më pas e do të hynin në Islam grupe-grupe.

Ajeti 110

110. Thuaj: “Lutuni (me emrin) Allah ose lutuni (me emrin) Er Rahman - me cilindo (prej emrave) që t'i luteni, emrat e Tij janë më të bukurit. E ti mos e ngri zërin (duke kënduar) në namazin tënd dhe as mos e ul tepër në të, por kërko mes kësaj një rrugë mesatare”.

Shpjegimi i ajetit

- Thuaj: “Lutuni (me emrin) Allah ose lutuni (me emrin) Er Rahman - me cilindo (prej emrave) që t'i luteni, emrat e Tij janë më të bukurit. - Me cilindo emër që ta lusni Allahun, emrat e Tij janë të gjithë të bukur. Allahu thotë: “...emrat e Tij janë më të bukurit.” Ai nuk ka asnjë emër jo të bukur ose të tillë që të jetë e ndaluar ta thërrasësh me të. Të gjithë emrat e Tij janë të bukur, prandaj me cilindo emër t'i drejtoheni Atij, ka për t'u realizuar qëllimi. E mira është që për çdo rast të përzgjedhësh emrin më të përshtatshëm me lutjen.

- E ti mos e ngri zërin (duke kënduar) në namazin tënd dhe as mos e ul tepër në të,... - As mos e ngre lart zërin gjatë leximit të Kur'anit dhe as ta ulësh fare atë. Të dyja rastet janë të qortueshme. Ngritja e zërit gjatë leximit e Kur'anit ndoshta i bën mohuesit e Kur'anit të tallen me të, me fenë dhe me Profetin (a.s). Por edhe nëse e ul zërin fare, atëherë nuk arrijnë të përfitojnë ata që duan ta dëgjojnë e të udhëzohen prej tij. Prandaj Allahu thotë:

- ... por kërko mes kësaj një rrugë mesatare”. - Gjej një rrugë të ndërmjetme mes dy rasteve!

Ajeti 111

111. Dhe thuaj: “I Lavdëruar qoftë Allahu, i Cili nuk ka fëmijë dhe nuk ka shok në sundim! Ai nuk ka nevojë për ndihmëtarë. Dhe madhëroje Atë me madhërinë që i takon!”.

Shpjegimi i ajetit

- Dhe thuaj: “I Lavdëruar qoftë Allahu,” - Të gjitha lavdërimet dhe përlëvdimet i qofshin Allahut! Ai është i Ploti në çdo aspekt. Allahu është i pastër dhe i dëlirë nga çdo mangësi e defekt.

- i Cili nuk ka fëmijë dhe nuk ka shok në sundim! - I gjithë pushteti, sundimi e mbretërimi i takon Allahut, të vetmit që sundon gjithçka. Bota e sipërme dhe e poshtme, të gjithë janë pronë e Allahut dhe nën mbretërimin e Tij. Askush tjetër nuk ka pushtet dhe fuqi të pavarur.

- Ai nuk ka nevojë për ndihmëtarë. - Allahu nuk ka nevojë për t'u mbështetur nga ndonjë krijesë, që të forcojë pozitat e Tij, sepse Ai është *El Ganij* - i Pasuri dhe i Vetëmjaftueshmi. Allahu është *El Hamid* – i Lavdëruari, i Përlëvduari, i Lavdishmi. Ai nuk ka nevojë për asnjë e asgjë nga krijesat e Tij, as ato tokësore e as ato qiellore. Nëse Allahu zgjedh ndonjë prej krijesave të Tij si *uelij* - të dashur, këtë e bën si bamirësi e ndihmë për të, si mëshirë e butësi për të zgjedhurit e Tij, sikurse thotë: “Allahu është Mbrojtësi (*i dashur*) i atyre që besojnë dhe i nxjerr ata prej errësirave në dritë. Për ata që nuk besojnë kujdestarë janë shejtanët, të cilët i nxjerrin ata prej drite për t'i futur në errësira. Këta janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përjetësisht.” [Bekare 257].

- Dhe madhëroje Atë me madhërinë që i takon!”. - Madhëroje Allahun duke përmendur emrat dhe cilësitë e Tij madhështore, duke e përlëvdur shumë e duke shprehur mirënjohjen për veprat e Tij të mrekullueshme. Madhëroje duke e adhuruar si Një të vetëm, përmes atyre adhurimeve që Ai të ka mësuar përmes

Shpalljes! Madhëroje Allahun, duke ia përkushtuar besimin, fenë dhe çdo adhurim vetëm Atij dhe me sinqeritet të plotë!

*Këtu përfundon dhe tefsiri i sures Isra.
Allahut i takojnë të gjitha Falënderimet e
lavdërimet! Paqja, bekimet dhe të gjitha
begatitë qofshin mbi Muhamedin (a.s)!*

Tabela e lëndës

Fq

❖ El en'am	3.
❖ El ea'raf	86.
❖ El enfal	171.
❖ El teube	204.
❖ Junus	271.
❖ Hud	321.
❖ Jusuf	370.
❖ El ra'd	417.
❖ Ibrahim	443.
❖ El hixhr	465.
❖ El nahl	481.
❖ El isra	528.

¹ **Fjalë rreth profecisë së Muhamedit** (a.s.). Le të sjellim këtu një bisedë që imam Ibn Kajjimi ka zhvilluar me një prej dijetarëve të krishterë rreth profecisë së Muhamedit (a.s.). Ai tregon: Njëherë kam zhvilluar një diskutim me një nga dijetarët e tyre, rreth profetësisë së Muhamedit a.s. I thashë atij: “Nëse ju prekni e cenoni peygamberinë e Muhamedit (a.s.), atëherë ju keni shpifur kundër Zotit të Lartësuar, Krijuesit të qiejve dhe të tokës, keni cenuar madhërinë e Tij duke i mveshur cilësi të ulta, duke e quajtur si më të padrejtin e të padrejtëve, duke e cilësuar si të lehtë dhe shkatërrimtar. Zoti qoftë i Lartësuar nga të gjitha këto!” Ai pyeti: “E si mund të lidhen këto dy çështje të ndryshme?” Unë vazhdova: “Madje unë ju them me bindje se ju nuk mund ta mohoni peygamberinë e Muhamedit (a.s.) pa mohuar ekzistencën e Zotit, i Cili e dërgoi dhe e ndihmoi atë. Dëgjoji me vëmendje arsyet. Kështu, nëse Muhamedi për ju nuk është Peygamber i sinqertë, i vërtetë nga Zoti, por një mbret i padrejtë, atëherë ne kemi një sërë pyetjesh, që presin përgjigje dhe shpjegime. Së pari, si është e mundur që ai të shpifte ndaj Allahut dhe të fliste në emër të Tij gjëra që Ai nuk i kishte thënë, dhe këto shpifje të jetonin kaq gjatë? Si është e mundur që ai të vazhdonte të kishte sukses me këtë krim kaq të madh, deri në atë fazë sa të caktonte dispozita lejuese dhe ndaluese në emër të Zotit, të ekzekutonte “pasuesit e vërtetë” të peygamberëve, t’u skllavëronte atyre gratë dhe fëmijët, të trashëgonte pasuritë dhe pronat e tyre, e të gjitha këto të vazhdonin derisa të pushtonte tokën! Më e bukura është se në të gjitha këto vepra ai thoshte se zbatonte urdhrin e Zotit dhe se Ai e donte dhe e mbështeste atë! A mund të ndodhmin gjëra të tilla, dhe Allahu të rrinte e të shihte se çfarë bënte ai me “pasuesit e denjë” të peygamberëve, madje për 23 vjet rresht! Si ka mundësi që, gjatë këtyre viteve të gjata, Ai ta mbështeste atë, ta ndihmonte, t’i dhuronte fitore pas fitoreje, ta lartësonte

kauzën dhe famën e tij, duke i dhënë madje disa fitore jashtë çdo mundësie njerëzore. Më “e çuditshme” është gjithashtu se Zoti u përgjigjej lutjeve të tij dhe ia shkatërronte armiqtë, shpesh pa asnjë veprim njerëzor prej tij dhe pa shkak, madje Ai e bënte këtë pa qenë fare nevoja që Muhamedi (a.s.) t’i lutej Atij. Si është e mundur që Zoti t’ia plotësonte atij çdo nevojë dhe çdo gjë që ai ia kërkonte? Si është e mundur që Ai t’i bënte shumë premtime të bukura dhe lumturuese, dhe pastaj t’ia përmbushte të gjitha këto në formën më të plotë?! Si mund t’i ndodhnin gjëra të tilla një “mashtguesi” – siç thoni ju – që ka arritur kulmin e gënjeshtrove, shpifjeve dhe padrejtësive?! A ka më mashtgues se ai që gënjen rreth Allahut dhe që është i vazhdueshëm në këtë krim?! A ka më zullumqar sesa ai që shfuqizon ligjet dhe mësimet e peygamberëve dhe të dërguarve të Zotit, dhe synon t’i zhdukë ato, duke i zëvendësuar me ligje që ai i “dëshiron” dhe i “shpik” – sipas jush - nga mendja e vet?! E kush mund të jetë më i poshtër sesa ai që vret “të dashurit e Allahut”, “palën e Tij”, “pasuesit” e peygamberëve të Tij, dhe kjo gjendje të ishte ende kështu, “e pashpresë”?! A është e mundur që gjëra të tilla të vazhdonin aq gjatë dhe Allahu përsëri ta miratonte e të mos ia këpuste arterien e zemrës këtij “shkatërrimtar”?! Aq më tepër që ai dëshmonte dhe lexonte një thënie, për të cilën “pretendonte” se ishte fjalë e Zotit: “E kush është gjynahqar më i madh sesa ai që trillon gënjeshttra ndaj Zotit, ose thotë: “Mua më vjen Shpallje”, ndërkohë që nuk i shpallet asgjë, ose që thotë: “Unë mund të zbuloj diçka të ngjashme me atë që ka zbritur Allahu”?! Eh, sikur t’i shihje keqbërësit kur janë në agoni të vdekjes, ndërsa melekët kanë shtrirë duart e veta e u thonë: “Jepeni shpirtin! Tani do të vuani dënimin poshtërues sepse ju thoshit të pavërteta për Allahun dhe ndaj shenjave të Tij tregoheshit kryeneçë.”. (En’am 93). Ose: "Unë betohem në atë që e shihni. Edhe

në atë që nuk e shihni. Se, me të vërtetë ai (*Kur'ani*) është Fjalë që e kumton i Dërguari i ndershëm. Ai nuk është fjalë e ndonjë poeti; por ju nuk besoni. Nuk është as fjalë e ndonjë falltari; por ju nuk kujtoni. Ai është shpallje prej Zotit të botëve. Sikur ai të trillonte për Ne ndonjë fjalë, Ne do ta kapnim atë me fuqinë Tonë, E pastaj do t'ia këputnim arterien e zemrës. E askush prej jush nuk do të mund të ndërhynte për mbrojtjen e tij. Ai (*Kur'ani*) është këshillë për të devotshmit. S'ka dyshim se Ne dimë që ndër ju ka edhe mohues. Ai (*Kur'ani*) pa dyshim do të jetë dëshpërim për jobesimtarët. Ai (*Kur'ani*) është e vërteta e sigurt! Prandaj, ti lartësoje nga të metat Zotin tënd të Madhëruar!" [Haka 38-52]. E pra, pas gjithë këtyre që thashë, ju nuk keni mundësi të tretë, por: ose të thoni se kjo botë nuk ka Krijues dhe as Rregullator të çështjeve të saj, pasi po të kishte Krijues, Ai duhet të jetë Rregulluesi i çdo çështjeje, i Plotpushtetshëm për gjithçka, i Urtë në çdo përcaktim, dhe, një i tillë, domosdoshmërisht do të ndëshkonte çdo kriminel – sipas jush, – të tilla përmasave. Ky Krijues do ta bënte atë mësim për zullumqarët e të gjithë kohërave, pasi sunduesit nuk mund të tolerojnë të tilla gjëra në mbretërinë e tyre. Atëherë si mund të mendohet një gjë e tillë për Mbretëruesin dhe Sunduesin e qiejve dhe të tokës, për Atë që zotëron Urtësinë absolute?! Ose, mundësia juaj e dytë është, që t'i mveshni Zotit të gjithësisë cilësi dhe vepra, nga të cilat Ai qëndron shumë lart. Të pranosh të tilla ndodhi (si ato të përmendura më sipër), do të thotë që ta akuzosh Zotin për padrejtësi, injorancë, krim, devijim të krijesave përgjithmonë". Madje me keq se kaq: kjo do të thotë që të pretendojmë se Ai ndihmon kriminelët dhe mashtruesit, se u mundëson atyre pushtet të plotë në tokë, e u përgjigjet lutjeve të tyre. Kjo do të thotë që Ai e lartëson pushtetin dhe famën e tyre ndër njerëz edhe pas vdekjes së tyre, do të thotë që e lejon që, shekull pas shekulli, ai

të pranohet si Pejgamber, dhe kjo të dëshmohet haptazi dhe me zë të lartë, kudo në faqen e dheut. Po si mund të pranohet kjo si vepër e më të Urtit dhe më të Mëshirshmit me krijesat e Tij?! Vërtet, me të tilla pretendime, ju keni bërë shpifjen më të madhe ndaj Zotit të botëve, i keni bërë akuzën më të ulët, madje e keni mohuar totalisht ekzistencën e Tij. Edhe ne e besojmë, dhe nuk e mohojmë, se gjatë historisë ka pasur mashtrues, të cilëve u është dhënë fuqi dhe pushtet. Por kurrë nuk ka ndodhur që qëllimet e tyre të plotësohen dhe as që koha e tyre të zgjatet. Madje Allahu i Lartësuar gjithmonë i ka ndihmuar pejgamberët e Tij dhe pasuesit e tyre të denjë që t'i shfarosin dhe të zhdukin çdo gjurmë e ndikim të armiqve të Tij; dhe ata gjithmonë janë çrrënjësor dhe shfarosur. Ky është rregulli i Tij, i vendosur për krijesat e Tij, për sa kohë ekziston kjo dynja." Kur ai dëgjoji fjalët e mia ai tha: "Zoti na ruajt! Ne nuk themi se ai është i padrejtë dhe gënjeshtar. Madje çdo i krishterë që gjykon me drejtësi e pranon se, çdo kush që ndjek rrugën e tij dhe pason gjurmët e Tij, ai do të jetë i shpëtuar dhe i lumtur në jetën tjetër. Unë e pyeta: "Po si mundet që, ai që ndjek rrugën e mashtruesit dhe që pason gjurmët e tij të jetë prej të shpëtuarve dhe të lumturve?" Dhe kështu ai nuk kishte rrugë tjetër, por veçse të pranonte që Muhamedi ishte profet i Zotit, por pretendoi se ai nuk ishte profet për të krishterët. Unë i thashë: "Me sa duket, nuk ke rrugë tjetër, prandaj duhet të pranosh edhe morinë e madhe të argumenteve të pakundërshtueshme, që tregojnë se ai ishte pejgamber i Allahut për të gjithë njerëzimin. Atë Zoti e dërgoi për ata që Ai u kishte dhënë libër më parë dhe për të tjerët. Muhamedi (a.s.) i ftoi *ehlul kitab*-ët që ta pasonin fenë e tij dhe luftoi kundër të gjithë atyre që nuk pranuan ta adhuronin Allahun si Një të vetëm. *Ehlul kitab*-ët që nuk pranuan të pasonin fenë e tij paguan xhizjen, të nënshtruar dhe të përlulur." Kur dëgjoji këtë, ai brofi në këmbë

dhe u largua prej aty. [Shih “*Zadul Mead*”, vëll 3].

² Lutjet dhe duatë e rob-it janë dy llojesh. Shiko shpjegimin në ajetin 186 të sures El bekare.

³ Ilijin-ët janë sikurse thotë Allahu i madhëruar: “Jo, nuk janë të njëjtë. Me të vërtetë, libri i vepërmirëve gjendet në *Il-lijjin!* E ku e di ti se çfarë është *Il-lijjun-i?* Ai është një libër i qëndisur, të cilin e dëshmojnë më të afruarit (*e Zotit*). “ [El mutaffifin 18 – 21]

⁴ Profetët e quajtur “ulul azmi” të dalluarit janë vërtet më të përzgjedhurit mes profetëve dhe janë quajtur si të tillë për vetë përpjekjet dhe peshën e tyre të madhe në ftesën e njerëzve në rrugën e Zotit. Kështu Nuhu, Ibrahim, Musa, Isa dhe Muhamedi (a.s) janë më të dalluarit mes gjithë profetëve e lajmëtarëve. Mjafton të studosh me kujdes historitë e tyre për të parë përpjekjet e tyre vigane në përhapjen e besimit të pastër në Zotin e lartësuar. Do të shohësh vuajtjet, mundimet dhe peshën e rëndë që u është dashur të përballojnë në davetin e tyre. Ja kështu ndodhi sepse Allahu i lartësuar i dalloj e përzgjedhi ata mbi të gjithë njerëzit. Prandaj ata u quajtën “ulul azmi / më të dalluarit”. [Sh.p.]

⁵ Meqë Shejhu nuk e ka shtjelluar këtë ajet në *Tefsir-in* e tij, ne e sollëm atë të shtjelluar nga “*Tefsir el Mujeser*”.

⁶ Sipas mënyrës së përcaktuar nga Sheriati, kafshës i priten damarët e qafës, me qëllim që t’i dalë gjaku. Kafsha që ngordh pa i dalë gjaku është e pisët dhe shumë e dëmshme, për shkak të gjakut të bllokuar brenda saj. Shpeshherë, kafshët ngordhin për shkak të ndonjë sëmundjeje, gjë e cila ia shton rrezikun. Megjithatë, nga ky gjykim përjashtohen karkalecat e tokës dhe peshqit,

të cilët nuk kanë nevojë për mënyrën e lartpërmendur të therjes, që të jenë hallall. Veç kësaj, dijetarët kanë përmendur edhe kushte të tjera që kanë të bëjnë me therësin e kafshës. Këto janë shpjeguar më hollësisht në librat e *fikh*-ut. (Sh.p.)

⁷ Sigurisht, këto dispozita egzekutohen nga instancat përkatëse të shtetit islam, me mënyrat e përcaktuara nga Allahu i madhëruar. (sh.p)

⁸ Shiko tefsirin e ajetit 186 të sures El bekare.

⁹ Puna quhet e mirë nëse plotëson dy kushte: së pari, të jetë e sigurtë vetëm për kënaqësinë e Allahut dhe shpërblimin e Tij dhe, së dyti, të jetë në përputhje me mësimet e Allahut dhe Profetit të Tij.

¹⁰ Shih tefsirin e ajetit 186 të sures Bekare.

¹¹ Këto lloj historish ndahen në 3 kategori.

1. Histori të pranuar që i besojmë dhe i pranojmë. Janë ato që pohohen nga Kurani e syneti i Profetit (a.s). Kështu p.sh gjen historin e Jusufit (a.s) apo disa nga historitë dhe ndodhitë e Ibrahimit (a.s) që janë pothuajse të njëjta me atë që sillet në Kuran e në synet. Pra ajo që miratohet nga Kurani e syneti prej historive që gjenden në librat e tyre, kjo është e pranueshme dhe e besueshme. Por ne na mjafton ajo që gjendet në librat tanë, Kur'an dhe sunet.

2. Histori të papranueshme të rrefuzueshme. Janë ato që bien ndesh me Kurandin dhe sunetin e Profetit (a.s), ose në to ka trillime, shpifje e fyerje për Zotin, emrat, cilësitë dhe atributet e Tij, ose përmbajnë fyerje e dizinformim rreth profetëve të Allahut.

3. Ai lloj që nuk gjendet në Kuran apo synet por as nuk përmban ndonjë shpifje, trillim a fyerje për Zotin apo për Profetët e Tij. Gjithashtu nuk bie ndesh me të drejtën dhe të vërtetën e përbashkët të të gjithë profetëve. Ky lloj lejohet thjesht të

transmetohet, por as nuk duhet besuar si i vërtetë dhe as si i pavërtetë. Sikurse thotë Profeti (a.s): "Transmetoni prej meje qoftë edhe një ajet! E flisni rreth beni Israilëve se nuk ka problem! Ai që gënjeu kundër meje me qëllim le të përgatisë vendin e vet në zjarr. Buhariu. Ka thënë Profeti (a.s): "Mos i besoni ato që thonë Ehlul Kitab dhe mos i përgënjeshtroini ato e thoni: "I besuam Allahut dhe asaj që na u shpall nga Zoti." Kështu pra muslimani as duhet ti përgënjeshtrojë sepse mund të përgënjeshtrojë një të vërtetë, dhe as duhet t'i besojë se mund të besojë diçka të gabuar. Atëherë çfarë duhet të bëjë? Thjesht i lejohet që t'i transmetojë e ti tregojë ato e në mënyrë të veçantë historitë në të cilat mund të ketë ndonjë mësim e dobi. [Shkëputur nga tefsiri i Shejh ibn Uthejmin, - Allahu e mëshiroftë.]

¹² Një hadith i saktë nga Profeti (a.s.), që gjendet te Buhariu dhe Muslimi, thotë: "Çdo fëmijë lind në natyrshmërinë e pastër, - e sipas një transmetimi tjetër: "...në këtë fe" - por prindërit e kthejnë në çifut, në të krishterë ose zjarrputist."

¹³ Ka disa hadithe që flasin rreth nxjerrjes së pasardhësve të Ademit nga shpina e tij dhe ndarjes së tyre në kategori që do ta marin librin e punëve të tyre nga e djathta dhe në kategori që do ta marin librin e punëve të tyre nga e majta. Në disa hadithe përmendet edhe fakti se ata kanë dëshmuar se Allahu është Zoti i tyre. Kështu, imam Ahmedi përmend nga Enes Ibn Malik r.a. se Profeti a.s. ka thënë: "Ditën e Gjykimit i thuhet dikujt prej banorëve të Zjarrit: "Nëse gjithçka në tokë do të ishte e jotja, a do ta jepje si kompesim për të shpëtuar?" – "Po!"- do të thotë ai. Atëherë, thotë Allahu: "Unë të pata kërkuar diçka shumë më të thjeshtë se kjo. Kur ishe në shpinën e Ademit a.s., mora premtimin tënd se nuk do të më shoqëroje asgjë në adhurimin ndaj

Meje, por ti e shkele fjalën dhe bëre shirk." (Buhariu dhe Muslimi).

¹⁴ Pra ajeti flet për mesazhin e Zotit të sjellë përmes shpalljeve dhe Profetëve. Vetëm përballë këtij mesazhi njerëzit nuk do të kenë justifikim në ditën e gjykimit.

¹⁵ **Lutjet ose dua-të janë dy llojesh:**

1. Lutje adhurimi. Të tilla janë lutjet e robit që Allahu i Lartësuar t'i japë ato që ai kërkon dhe ta ruajë nga ato që ai i druhet, jo duke ia kërkuar konkretisht ato, por duke kryer adhurimet për të cilat Allahu i Lartësuar ka premtuar se do të japë si shpërblim ato që robi kërkon. Për shembull, njeriu dëshiron të futen në Xhenet. Këtë ai mund t'ia kërkojë Allahut të Lartësuar me dy mënyra: ose duke iu drejtuar Atij me një kërkesë konkrete, pra, duke thënë: "O Zot, të lutem më fut në Xhenet!", ose duke ia kërkuar këtë gjë tërthorazi, duke kryer ato vepra dhe adhurime për të cilat Allahu i Lartësuar ka premtuar si shpërblim futjen në Xhenet. Kjo mënyrë e fundit është "lutje adhurimi", ndërsa lloji tjetër është:

2. Lutje kërkesë. Kjo do të thotë t'i kërkojë Allahut të Lartësuar diçka konkrete, si për shembull: "O Zot, më jep rizk hallall, ma shto pasurinë time, m'i ruaj të mirat që më ke dhënë" etj. Këto ishin dy mënyrat me të cilat ne mund t'i lutemi Allahut të Lartësuar.

¹⁶ Fjala **ahsâhâ** do të thotë: Ai që i mëson ato, punon sipas tyre dhe e adhuron Allahun sipas asaj që presupozojnë dhe diktojnë këto emra prej punëve të mira dhe adhurimeve. Kështu p.sh: kur ti e di që Allahu është Es-semiu Gjithëdëgjuesi, atëherë ti nuk gënjen, nuk shpif, nuk bën gibe, nuk dëshmon rrejshëm dhe as trillon mashtrime. Kur ti e di që Allahu është El başiru Gjithëshikuesi, atëherë ti e ruan shikimin tënd nga haramet. Ja ky është të punuarit sipas asaj që të diktojnë emrat dhe të adhuruarit e Allahut sipas asaj që të diktojnë këto emra prej adhurimeve. Dikush mund të keqkuptojë

fjalën e Profetit: “Allahu ka 99 emra”, duke menduar se Ai nuk ka më shumë se 99 emra. E pra Allahu i madhëruar ka më shumë se 99 emra. Argument për këtë është hadithi i saktë që bën fjalë për duanë e largimit të trishtimit dhe për të cilin Profeti a.s. ka thënë: “Çdo kush që e dëgjon atë duhet ta mësojë!”. Në këtë dua thuhet: “All-Ilâhumme in-nî abduk ibnu abdike ibnu emetike, nâsijetî bi jedik, mađin fij-je ĥukmuk, adlun fij-je kađâuk, es’eluke bi kul-lismin hue lek, sem-mejte bihî nefsek, eu enzeltehû fi kitâbik, eu al-lemtehû li ĥadin min ĥalkik, euiste’tberte bihî fi ilmil gajbi indek, en texh’alel Kur’âne rabia kalbî ue nûra šadrî ue xhelâe ĥuznî ue dhehâbe hem-mî ue gam-mî. O Allah, unë jam rob i Yt, biri i robit Tënd, biri i robëreshës Tënde! Qenia ime është në dorën Tënde! Vendimi Yt mbi mua sigurisht që ndodh! Të drejta janë të gjitha caktimet e Tua për mua! Po të drejtohem me të gjithë emrat e Tu, me të cilët e ke emërtuar Vetën, apo të cilët i ke shpallur në Librin Tënd, apo të cilët ia ke mësuar ndonjë prej krijesave të Tua, apo të cilët i ke ruajtur në dijen Tënde të fshehtë: që ta bësh Kuranin pranverë të zemrës sime, dritë të gjoksit tim, largues të trishtimit tim dhe heqës të ankthit tim! Në këtë hadith Profeti a.s. tha: euiste’tberte bihî fi ilmil gajbi indek. Pra: o Zot të lutem me ato emra që i ke veçuar dhe ruajtur në dijen tënde të fshehtë. Kështu, Allahu i madhëruar ka edhe emra që nuk i di askush prej krijesave të Tij, madje as melekët dhe as profetët e Tij. Përmendja e 99 emrave nuk është sjellë në hadith për të treguar përkufizimin e numrit të tyre, por është sjellë për të treguar diçka tjetër. Është sjellë për të treguar se Allahu mes shumë emrave të Tij, ka 99 emra, të cilat ai që aĥsâhâ ka për të hyrë në xhennet. Duhet kuptuar mirë se emrat e Allahut të madhëruar janë teuĥifijeh, që do të thotë: të përcaktuara vecse me argument burimor (ajet ose hadith). Me fjalë të tjera, ne nuk lejohet ta emërojmë Allahun e lartësuar vecse me

emrat me të cilat Ai e ka emërtuar veten e Vet, ose me të cilat e ka emërtuar Profeti i Tij. [sh.p]

¹⁷ Allahu i Madhëruar thotë: “Kush shkujdeset nga përkujtimi i Rahmanit, atij i shoqërojmë një shejtan, që nuk i ndahet kurrë. Ata (*shejtanët*) do t’i devijojnë nga rruga e drejtë, kurse ata (*jobesimtarët*) mendojnë se janë të drejtudhëzuar ...”, dhe pastaj thotë: A mos do të bësh ti të dëgjojë i shurdhëti apo ta udhëzosh të verbërin dhe atë që është zhytur në humbje të thellë?” [El zuhruf 36, 39]. Për shpjegimin e këtyre ajeteve është thënë: “Kush shkujdeset nga përkujtimi i Rahmanit, atij ia shoqërojmë një djall që nuk i ndahet kurrë. - Fjala e përdorur në ajet për të treguar shkujdesjen e tyre është ‘*el ash’u*’ që në gjuhën arabe tregon shikimin e dobët. Pra, këta mund ta përmendin Zotin, por shumë pak. Për këtë arsye, përfundimi dhe rezultati i kësaj mospërfillje të përkujtimit të Rahmanit është i frikshëm. Allahu i lartësuar thotë: ... atij ia shoqërojmë një djall që nuk i ndahet kurrë. Çfarë ndodh me këta të mjerë? Thotë i Gjithëdituri: “...Ata (*djajt*) do t’i shmangin nga rruga e drejtë, kurse ata (*të mjerë*) mendojnë se janë të drejtudhëzuar.” Jo vetëm që i zhyt në humbje por i bën të mendojnë se janë të udhëzuar. Ky është shkatërrimi vetë. Të jesh në humbje të qartë dhe të mos arrish të dëgjosh dhe të përfitosh nga argumentat e Zotit. E gjitha kjo për shkak të shpërfilljes ndaj përkujtimit të Zotit dhe mos mbështetjes tek Ai. Pastaj i lartësuari thotë: “Vallë ti do të bësh të dëgjojë i shurdhëti, apo ta udhëzosh (*në rrugën e drejtë*) të verbërin dhe atë që është zhytur në humbje të thellë? - Ajeti tregon se ai që dobësohet dhe largohet nga përkujtimi i Zotit ka për të qenë prej atyre që kanë këto cilësi dhe nuk përfitojnë nga argumentat e Zotit dhe qortimet e tij. Mos përkujtimi i Zotit i kthen këta në të shurdhët, të verbër dhe të zhytur në humbje të thellë. Njeriu, që të udhëzohet në rrugën e drejtë ka nevojë

fillimisht që të ketë aftësinë për të dëgjuar dhe për të parë argumentat dhe se dyti për forcë dhe vullnet të mjaftueshëm për ta zbatuar. Nëse njeriu kupton argumentat e sakta dhe të drejta dhe i mungon përkushtimi për ta zbatuar, nuk ndodh udhëzimi dhe e mira. Po kështu edhe e anasjellta. E pra nëse shejtani është gjithmonë pranë teje dhe të devijon nga rruga është shumë e vështirë që robi të gjejë udhëzimin. Ajo që ndihmon është përkujtimi i shumtë i Zotit dhe të qenurit këmbëngulës në këtë detyrë. Në të kundërt përfundimi është i hidhur. Shejtani luftohet më menyrën e caktuar nga Zoti dhe profeti i tij jo me llogjikën tonë. Po kështu të mirat dhe begatitë arrihen në të njëjtën mënyrë. Pikërisht për këtë u shpall sheriat i Zotit: për të sjellë të mirën dhe për ta lehtësuar arritjen e saj, për të larguar të keqen dhe për të lehtësuar largimin nga ajo. Përkujtimi i Allahut i kthen punët e rëndomta të lejuara në adhurime madje edhe kënaqësitë e kësaj bote nëse i kryen me një nijet të pastër për Zotin ato kthehen në adhurime për të cilat pret shpërblim. Kjo mundësohet duke përmendur Zotin në fillim të çdo pune dhe duke synuar bindjen dhe adhurimin e Zotit të lartësuar. [Sh.p.]

¹⁸ **Beteja e madhe e Bedrit.** Gjatë muajit Ramazan të vitit të dytë hixhrij, Pejgamberi a.s. merr informacion për kthimin nga Shami të karvanit të kurejshëve, të udhëhequr nga Ebu Sufjani, me dyzet burra. Ishte i njëjti karvan që Pejgamberi a.s. synoi ta kapte para pak kohësh, kur ky karvan po shkonte nga Meka për në Sham. Ky karvan mbarte pasuri të mëdha të kurejshëve, prandaj Pejgamberi a.s. nxiti muslimanët për të dalë në kërkim të tij. Në këtë luftë Pejgamberi a.s. urdhëroi të niseshin vetëm ata që i kishin kafshët gati, dhe nuk bëri ndonjë përgatitje të madhe për të. Ai doli në krye të më shumë se treqind e dhjetë burrave. Ata kishin vetëm dy kuaj; kalin e Zubejr Ibn Auamit dhe kalin e Mikdad Ibn

Esued el Kindit. Kishin gjithashtu edhe shtatëdhjetë deve, të cilat i përdornin me radhë: dy ose tre burra hipnin me radhë në një deve. Kështu, Pejgamberi a.s., Aliu dhe Merthed Ibn Ebu Merthed el Ganeui, përdornin një deve. Zejd Ibn Harithe, i biri dhe Keksheja, të cilët ishin shërbëtorët e Pejgamberit a.s., i hipnin me radhë një deveje. Ebu Bekri, Omeri dhe Abdullah Ibn Auf, i hipnin gjithashtu me radhë vetëm një deveje. Në Medinë, Pejgamberi a.s. caktoi si imam të namazeve Ibn Ummu Mektumin. Kur arriti në Reuha (një fshat 40 milje larg Medinës), Pejgamberi a.s. e ktheu pas Ebu Lubabe Ibn Abdul Mundhirin, për ta lënë si mëkëmbës të vetin në Medinë. Flamurin e komandës së përgjithshme ia dha Musab Ibn Umejrit, ndërsa dy të tjerët: atë të muhaxhirëve ia dha Ali Ibn Ebu Talibit, kurse flamurin e ensarëve ia dorëzoi Sad Ibn Muadhrit. Ndërsa në krye të forcave të prapavijës la Kajs Ibn Ebu Sa'sa'ate dhe pastaj u nis. Në Bedër morën pjesë 310-318 vetë. 86 vetë ishin muhaxhirë, 61 vetë ishin nga Eusi dhe 170 vetë nga Hazrexhi. Numri i pjesëmarrësve nga Eusi ishte më i vogël, – edhe pse ishin më të fortë se Hazhrexhi, më të ashpër në luftim dhe më të durueshëm gjatë luftës, – sepse ata jetonin në pjesën e sipërme të Medinës dhe, kur u bë thirrja për luftë, ata nuk e morën vesh. Aq më tepër që Pejgamberi a.s. tha: “Të mos dalë askush, veç atyre që e kanë kafshën e udhëtimit gati”. Madje disa burra i kërkuan që ai t'i priste sa të shkonin dhe të përgatisnin kafshët e tyre, të cilat ndodheshin në lartësitë e Medinës, por Pejgamberi a.s. nuk i priti. Pejgamberi a.s. nuk ishte përgatitur për një luftë të tillë përmasave. Allahu i Lartësuar deshi që muslimanët të ndesheshin me armiqtë e tyre pa lënë ndonjë takim. Atë ditë ranë dëshmorë 14 burra muslimanë: 6 muhaxhirë, 6 nga Hazrexhi dhe 2 nga fisi Eus. Pejgamberi a.s. i përfundoi çështjet e Bedrit dhe të robërve të kësaj lufte në muajin Sheual. Shkëputur nga “Zadul mead” vell 3.

¹⁹ Pasi u informua për daljen e ushtrisë së kurejshëve, Pejgamberi a.s. zhvilloi bisedime me shokët e tij, duke e shtruar me ta çështjen e luftës. Të parët folën muhaxhirët, të cilët thanë fjalë të mira dhe me vend. Pejgamberi a.s. u kërkoi mendim sahabëve për herë të dytë. Përsëri foli një muhaxhir. Sërish Pejgamberi a.s. kërkoi të dëgjonte mendime prej sahabëve. Atëherë ensarët e kuptuan se ai kërkonte të dinte mendimin e tyre. Ngrihet Sad Ibn Muadhi dhe thotë: “O i Dërguari i Allahut! Më duket sikur po na drejtohesh ne”? Dhe vërtet Pejgamberi a.s. kishte për qëllim ata, sepse marrëveshja me ta ishte që ta ruanin prej çdokujt që e sulmonte, por me kusht: brenda trojeve të tyre. Atëherë Sadi iu drejtua Pejgamberit a.s. dhe i tha: “Ndoshta ti mendon se ensarët nuk e ndiejnë për detyrë që të luftojnë jashtë trojeve të tyre? E pra, unë po flas në emër të ensarëve, dhe po të përgjigjem për ta: Drejtohu nga të duash, ndërprit lidhjet me kë të duash, merr prej pasurive tona sa të duash dhe na jep çfarë të duash, – dhe dije se të marrësh prej nesh është më e dashur për ne sesa të mos marrësh; çdo urdhër që ta japësh, ne kemi për të qenë ndjekës dhe zbatues të tij! Beto hem në Allah, edhe nëse ti shkon drejt El Berkut në Gimdan,* ne na ke me vete! Beto hem në Allah, edhe sikur t’i hysh këtij deti përmes, edhe ne do t’i hyjmë me ty!” Pastaj foli El Mikdadi: “Ne nuk themi ashtu siç i thanë Musait populli e shokët e tij: “Shkoni ti dhe Zoti yt luftoni, se ne do të presim këtu!” por do të luftojmë së bashku me ty, nga e djathta jote e nga e majta jote; para teje e pas teje.” Nga këto fjalë fytyra e Pejgamberit a.s. shkëlqeu; ai u gëzua shumë me ato çka dëgjoi prej shokëve të tij. Atëherë Pejgamberi a.s. tha: “Ecni dhe gëzohuni! Të jini të sigurt se Allahu i Lartësuar me premtoi mua fitoren mbi një nga dy grupet (ose karvanin, ose ushtrinë), dhe unë i pashë vendet, ku armiqtë do të

bien të vrarë” Shkëputur nga “Zadul mead” vell 3

²⁰ Pejgamberin a.s. e kapi një dremetje e lehtë, madje dhe të gjithë besimtarët i kapi kjo dremetje gjatë kohës së betejës. Pastaj Pejgamberi a.s. ngriti kokën dhe tha: “Gëzohu, o Ebu Bekër! Ky është Xhibrili, duke ardhur në mes të pluhurit të fushëbetejës” Dhe fitorja erdhi. Allahu i Lartësuar zbriti ushtrinë e Vet, duke ndihmuar të Dërguarin dhe besimtarët. Me ndihmën e Tij, u vranë dhe u zunë robër shumë idhujtarë; u vranë 70 idhujtarë dhe kapën robër 70 të tjerë. Shkëputur nga “Zadul mead” vell 3

²¹ **Pjesëmarrja e melekëve në luftë.** Atë ditë ishin melekët para muslimanëve që nxitonin të vrisnin armikun. Ibn Abasi rrëfen: “Një musliman po ndiqte nga pas një idhujtar për ta vrarë, veç kur u dëgjua zhurma e një goditjeje me shkop nga sipër idhujtarit, dhe zëri i një kalorësi që thoshte: “Përpara, përpara, Hajzum (emri i kalit të melekut)!” Pas kësaj, ai pa idhujtarin të shtrirë. Kur e pa me vëmendje, vuri re shenjën që kishte në hundë dhe fytyrën të çarë sipas formës së shkopit dhe të mbuluar nga një ngjyrë jeshile, të mavijosur. Ky ensar shkoj te Pejgamberi a.s. dhe i tregoi për këtë ngjarje. Pejgamberi a.s. i tha atij: “Të vërtetën ke thënë! Ka qenë ndihmë e ardhur nga qielli i tretë.” Tregon Ebu Daud el Mazini: “Kur po ndiqja një idhujtar për ta vrarë, koka e tij fluturoi e ra në tokë para se shpata ime të arrinte te qafa e tij. Atëherë e kuptova se dikush tjetër e kishte vrarë para meje.” Një ensar e solli Abasin si rob te Pejgamberi a.s., e Abasi tha: “Për Zotin, nuk ishte ky që më kapi rob. Mua më kapi rob një burrë i bukur, nga më të bukurit njerëz në fytyrë, i hipur mbi një kalë të murrmë, të cilin nuk e shoh më mes jush.” Ensari u hodh e tha: “O i Dërguar i Allahut! Unë e kapa rob atë!” Pejgamberi a.s. ia ktheu: “Hesht! Ajo ishte ndihmë prej

Allahut nga qielli, me anë të një meleku fisnik.” Prej fisit Benu Abdul Mutalib u zunë tre robër: Abasi, Akili dhe Neufel Ibn Harithi. Shkëputur nga “Zadul mead” vell 3

²² Kur armiku po afrohej dhe ushtritë dolën përballë njëra-tjetrës, Pejgamberi a.s. u ngrit dhe filloi t’u fliste sahabëve, duke ua bërë të qartë se fitorja do të zbriste nëse tregoheshin të qëndrueshëm dhe të duruar. Ai i përgëzoi se, nëse ata do të plotësonin këto kushte, do të korrnin fitoren e afërt dhe do të merrnin shpërblimin e amshuar, të premtuar. Ai u tregoi se Allahu i Lartësuar u kishte premtuar Xhenetin atyre që vriteshin në rrugën e Tij. Kur dëgjoi këto premtime, Umejri Ibn Humami tha: “O i Dërguari i Allahut! E ke fjalën për xhenetet, hapësira e së cilëve është sa qiejt dhe toka?” – “Po” – u përgjigj ai. Umejri tha: “bukur, bukur, o i Dërguari i Allahut.” Pejgamberi a.s. i tha: “Pse e thua këtë fjalë?” Ai tha: “O i Dërguari i Allahut, nuk e thashë për gjë, por ngaqë shpresoj të jem prej banorëve të tij.” Pejgamberi a.s. ia ktheu: “Padyshim, ti je një prej tyre.” Atëherë Umejri nxori disa hurma arabe të thata nga trasta e tij dhe filloi t’i hante. Pastaj tha: “Nëse jetoj derisa të mbaroj së ngrëni këto hurma, për Zotin, kjo do të ishte kohë shumë e gjatë pritjeje.” I flaku ato pak hurma dhe u fut në luftë. Atje luftoi, derisa u vra. Ai qe i vrari i parë. Shkëputur nga “Zadul mead” vell 3

²³ **Gjuajtja me dhé që bëri Pejgamberi a.s.** Gjatë betejës, Pejgamberi a.s. mbushi grushtin e tij me dhé, dhe e flaku atë në drejtim të fytyrave të armikut. Nuk mbeti njeri prej tyre që të mos i mbusheshin sytë me dhe. Ata ecnin të çoroditur, duke fërkuar sytë e mbushura me dhe, kurse muslimanët korrnin armiqhtë me shpatat e tyre. Rreth kësaj goditjeje të bërë nga Pejgamberi a.s., Allahu i Lartësuar thotë: “Nuk ishit ju që i vratë ata, por ishte Allahu Ai që i vrau ata. Nuk ishe ti ai që i gjuajte, atëherë kur i gjuajte, por ishte Allahu Ai që gjuajti, për

t’i shpërblyer besimtarët me një dhuratë të mirë prej Tij. Nuk ka dyshim se Allahu është Gjithëdëgjues dhe i Gjithëditur.” (Enfal 17). Disa mendojnë se ky ajet argumenton se ai që vepron në të vërtetë është Allahu dhe jo njeriu, pra sipas tyre ajeti mohon ndërmarrjen e veprimeve nga njeriu dhe ia atribuon ato Allahut. Porse ky mendim është i gabuar në shumë aspekte, sqarimi i të cilave nuk mund të bëhet këtu. Shpjegimi i vërtetë i ajetit është: Allahu i Lartësuar tregon se fillimisht ishte Pejgamberi a.s. që gjuajti, por ajo që Allahu tregon se nuk u bë nga ana e Pejgamberit a.s., ishte pikëmbërritja e dheut thjesht dhe vetëm me gjuajtjen e Pejgamberit a.s. Dihet se një goditje kalon në dy procese: së pari, në lëshimin e mjetit me të cilin goditet, dhe, së dyti, mbërritja e tij tek objektivi. Hedhjen e bëri fillimisht Pejgamberi a.s., gjë të cilën Allahu i Lartësuar e konfirmon në ajet, ndërsa ajo të cilën Allahu tregon se nuk e bëri Pejgamberi a.s., ishte pikërisht mbërritja e dheut tek objektivi, sepse këtë e bëri Allahu i Lartësuar. Shkëputur nga “Zadul mead” vell 3

²⁴ Atë ditë, edhe Ebu Xhehli iu drejtua Zotit me fjalët: “O Zot, ai na përçau në fafisni dhe na solli diçka që ne nuk e njohim. Jepi fund atij sot! O Zot, ndihmoje sot atë që është më i dashur për ty dhe me të cilin Ti je i kënaqur!” Atëherë Allahu i Lartësuar shpalli ajetet: “Nëse ju kërkoni fitore, ja ku e keni fitoren! Por nëse tërhiqeni, kjo do të jetë më mirë për ju. Nëse ju ktheheni, edhe Ne kthehemi. Aleanca juaj nuk ka për t’ju ndihmuar aspak, sado e madhe të jetë, sepse Allahu është me besimtarët!” El enfal 19. Shkëputur nga “Zadul mead” vell 3

²⁵ Pejgamberi a.s. e kaloi atë natë duke u falur pas trungut të një peme, atje në Bedër. Ishte nata e premtë, e datës 17 të muajit Ramazan, në vitin e dytë të hixhretit. Lufta nisi të ashpërsohej dhe të marrë formën e saj të plotë. Pejgamberi a.s. vazhdonte t’i

lutej dhe t'i përgjerohej me lutje Zotit të tij të Lartësuar. Aq shumë i ngrinte duart lart, sa prej supeve i ra dhe rroba e tij. Sidiku (Ebu Bekri) r.a. ia hodhi krahëve rrobën që i ra, dhe i tha: "Mjaft iu lute Zotit tënd, se Ai pa dyshim do ta plotësojë premtimin që të ka dhënë!". Shkëputur nga "Zadul mead" vell 3

²⁶ **Dispozitat për plaçkën e luftës.** Kur fitonte luftën kundër armikut, ai urdhëronte dikë që të mblidhte komplet plaçkën e luftës. Ndarjen e plaçkës e fillonte me atë që quhet *eslab*, (*Eslab quhet plaçka, pajimet, armët dhe kafsha e të vrarit nga radhët e ushtarëve jomusliamnë, të cilat i takojnë ushtarit musliman që e ka vrarë.*) duke ua shpërndarë atyre që u takonte. Pastaj një të pestën e plaçkës së luftës që mbetej, e hiqte mënjane për ta shpenzuar atje ku ishte më e nevojshme, në dobi të Islamit. Ndërsa pjesën e mbetur, pasi u jepte ndonjë dhuratë të vogël atyre që nuk kishin pjesë të përcaktuar në plaçkën e luftës, si fëmijët, gratë dhe skllëverit, e shpërndante në mënyrë të barabartë mes ushtarëve. Sipas rregullit, kalorësit i takonin tri pjesë, një pjesë për veten dhe dy pjesë për kalin, ndërsa këmbësorit një pjesë. Kjo është tradita e tij e transmetuar saktë dhe me siguri, në shpërndarjen e plaçkës së luftës. Ndonjëherë, për merita të veçanta dhe sipas asaj që e shikonte me interes, Profeti a.s. i jepte ndonjë luftëtar diçka nga tërësia e plaçkës së luftës (*para shpërndarjes së saj sipas rregullit*), përveç pjesës që i takonte nga plaçka e luftës, dhe ky shpërblim quhej *nefel*. Thuhet që këto shpërblime Profeti a.s. i nxirrte prej një të pestës të sipërpërmendur, (*që i takon Allahut dhe Profetit a.s.*), por thuhet që ky është një mendim i dobët për t'u pranuar. Disa thonë se kjo nxirrej prej një të pestës së një të pestës. Në një betejë Profeti a.s. i dha Seleme Ibn Ekua' katër pjesë, pra, sa pjesët e një këmbësori dhe një kalorësi të marra së bashku. Kjo ndodhi për shkak të kontributit

të madh që ai dha në atë luftë. Profeti a.s. ishte i kujdesshëm që të tregohej i drejtë në ndarjen e plaçkës, pa bërë dallim mes të dobtëve dhe të fortëve. Dallimet mund të bëheshin vetëm në shpërndarjen e *nefel*-it, që përmendëm më sipër. Profeti a.s., kur niste një luftë me një popull, dërgonte fillimisht një skuadër luftëtarësh. Nëse ata fitonin ndonjë plaçkë lufte, një të pestën e hiqte mënjane dhe nga pjesa e mbetur një çerek ua jepte atyre në formë *nefeli*, dhe pjesën tjetër e ndante në mënyrë të barabartë mes gjithë ushtisë (*mes të cilëve edhe skuadra*). Ndërsa kur dërgonte ndonjë skuadër gjatë kthimit nga lufta, u jepte atyre një të tretën në formë *nefel*. Megjithatë, Profeti a.s. nuk e parapëlqente dhënien në formë *nefeli*, (*e cila zakonisht u dhurohej të fortëve dhe aktivëve*) dhe shpesh thoshte: "Besimtarët e fortë le t'u japin besimtarëve të dobët!" Një pjesë e pasurisë së fituar në luftë, që quhej *el safij*, ishte e posaçëruar vetëm për Profetin a.s. Pejgamberi a.s. e përcaktonte dhe e zgjidhte atë përpara se të hiqej mënjane një e pesta e plaçkës. Ai mund të zgjidhte çfarë të dëshironte: një skllav a skllave, ose një kalë apo diçka tjetër. Thotë Aishja: "Safiya (*gruaja e Profetit a.s.*) ishte e përzgjedhur prej të ashtuquajturës *safij*", siç e ka sjellë Ebu Daudi këtë hadith. Transmetohet gjithashtu se në mesazhin që Profeti a.s. i dërgoi fisit Benu Zehir Ibn Ukajshi, thuhet: "Nëse ju dëshmoni se nuk ka të adhuruar tjetër veç Allahut të Madhëruar dhe se Muhamedi është Profet i Allahut, e falni namazin, e jepni zekatin, jepni një të pestën e plaçkës së luftës që fitoni, dorëzoni prej kësaj plaçke lufte pjesën e Profetit a.s. dhe atë që quhet *el safij*, atëherë ju do të jeni të sigurt, nën mbrojtjen dhe sigurinë e dhënë prej Allahut dhe Profetit a.s." Edhe shpata e Profetit a.s., me disa vjaska të bukura, ishte prej *el safij*-it. Profeti a.s. ruante pjesë edhe për ndonjë që nuk kishte qenë i pranishëm në betejë për shkak të angazhimit të tij në shërbim të muslimanëve. Kështu veproi

Profetit a.s. me Othmanin, i cili nuk mori pjesë në Bedër, sepse ishte duke i shërbyer bashkëshortes së tij të sëmurë, vajzës së Profetit a.s., Rukijes. Profeti a.s. ndau një pjesë për Othmanin dhe tha: “Othmani u angazhua për hir të Allahut dhe u mor me nevojat e Profetit a.s.” Sahabët blinin dhe shisnin gjatë këtyre lufrave në prani të Profetit a.s. Ai i shihte ata dhe nuk i ndalonte nga tregtia që bënin. Madje një burrë i është drejtuar Profetit a.s. dhe i ka thënë: “Sot kam fituar aq shumë, sa askush ndonjëherë.” I tha Profeti a.s.: “E çfarë ke fituar?” Ai u përgjigjur: “Bleva e shita, derisa bëra një fitim prej treqind *ukije*-sh.” Atëherë Profetit a.s. mësuasi i vërtetë, i ka thënë: “A të të tregoj unë se cili është ai që ka marrë fitimet më të mira?” – “Kush është ai o i dërguar i Allahut?” – “Ai që ka falur dy rekatë nafile pas namazit farz.” Gjatë lufrave ata merrnin me qera edhe shërbëtorë për t’u shërbyer e ndihmuar gjatë udhëtimeve. Kjo lloj qeraje e praktikuar ishte dy llojesh: a) të dilje vetë në luftë dhe pajtoje me qera dikë që të shërbente gjatë udhëtimit; b) të paguaje dikë tjetër që të dilte dhe të luftonte në xihad. Këta quheshin *xheail*. Profeti a.s., për të tilla bashkëpunime, ka thënë: “Luftëtarit i takon shpërblimi i vet (i luftës), ndërsa shpenzuesit shpërblimi i vet (si shpenzues) dhe shpërblimi i luftëtarit.” Ata praktikonin edhe dy lloje kontratash ortakërie në ndarjen e plaçkës së luftës me njëri tjetrin: a) ortakërinë e plotë (*sheriketul ebdan*), dhe b) ortakëri me hua, e cila zhvillohet në këtë mënyrë: I jep një luftëtar i devenë ose kalin tënd për të luftuar, me kusht që plaçka e luftës e fituar të ndahet barabar mes jush. Atyre ndoshta u binte të ndanin edhe një shigjetë të vetme, e njëri merrte pendën dhe majën, ndërsa tjetri merrte shkopin e shigjetës. Ndërsa Ibn Mesudi tregon: “Betejën e Bedrit, unë Amari dhe Sa’di u bëmë ortakë për gjithçka që do të fitonim në atë luftë (ortakëri e plotë). Sa’di mundi të kapë dy robër, ndërsa unë dhe Amari nuk

mundëm të sjellim gjë.” Skuadrat luftarake, Profeti a.s. i dërgonte herë me kalorës dhe herë të tjera me këmbësorë. Profeti a.s., pasi mbaronte betejën, nuk u jepte pjesë nga plaçka e luftës skuadrave apo asaj pjese të ushtrisë që ishin dërguar për ndihmë dhe përforcime në fushëbetejë, por që kishin mbërritur në destinacion pasi lufta kishte përfunduar.

Pjesa e farefisnisë së Profetit a.s. *Ndërsa, pjesën e farefisnisë* Profeti a.s. ia jepte vetëm Benu Hashimëve dhe Benu Mutalibëve. Në këtë pjesë nuk bënin pjesë vëllezërit e këtyre dy fiseve, Benu Abdul Shems dhe Benu Neufel. Profeti a.s. ka thënë: “Pa dyshim, Benu Mutalibët dhe Benu Hashimët janë një të vetëm”, dhe kryqëzoi gishtat e tij. Pastaj vazhdoi: “Ata nuk janë ndarë as në epokën e xahilijetit, as në epokën e Islamit.”

Ushqimet në plaçkën e luftës. Në kohën e Profetit a.s., muslimanët, nëse fitonin ushqime si plaçkë lufte, si për shembull mjaltë, rrush e të tjera, i hanin ato, pa qenë e nevojshme që fillimisht t’i grumbullonin në pasurinë e luftës të fituar. Kështu, Umer Ibn Hatabi tregon: “Në kohën e Profetit a.s., një ushtri fitoi si plaçkë lufte ushqim dhe mjaltë, dhe prej tyre nuk u veçua një e pesta.” Këtë hadith e ka sjellë Ebu Daudi. Pas betejës së Hajberit, Abdulla Ibn Mugafeli nxori veç një enë me dhjamë dhe tha: “S’kam për t’i dhënë askujt nga kjo enë me dhjamë.” Profeti a.s. e dëgjoi, buzëqeshi e nuk i tha gjë. Është pyetur Ibn Ebu Eufa: “A e veçonit një të pestën e ushqimeve të fituara në luftë gjatë kohës së Profetit?” Ai është përgjigjur: “Në Hajber fituam ushqim të bollshëm; gjithësecili shkante e merrte aq sa i duhej dhe largohej.” Dikush nga sahabët thoshte: “Në beteja në hanim arra pa i ndarë dhe, kur ktheheshim në banesat tona, trastat tona i kishim plot me arra.” Shkëputur nga “Zadul mead” 3

²⁷ **Iblisi largohet i tmerruar.** Taberaniu sjell në “*Mu’xhemil Kebir*” rrëfimin e Rifa

Ibn Rafit: “Kur Iblisi e pa qartë se çfarë po bënin melekët me idhujtarët në betejën e Bedrit, u tmerrua, se mendoi që vrasja do ta përfshinte edhe atë. Në ato momente atë e kap El Harith Ibn Gishami, i cili mendonte se ai ishte Suraka Ibn Maliku. Por Iblisi e shtyn El Harithin në gjoks, duke e flakur tutje. Pastaj, i tmerruar, largohet, për të përfunduar në det. U hodh në det dhe filloi të lutej me duart e ngritura lart: “O Zoti im! Afatin që më ke premtuar!” Ai u tmerrua se mos vala e vrasjes në radhët e armikut do ta përfshinte edhe atë. Ebu Xhehli u thoshte ushtarëve të tij: “Kurrësi të mos jua ulë moralin dështimi i Surakës dhe tradhtia e tij ndaj jush, sepse ai e kishte planifikuar një gjë të tillë me Muhamedin. Mos u frikësoni nga vrasja e Utbes, Shejbës dhe Uelidit, se ata u treguan të nxituar! Beto hem në Latin dhe Uzanë, se nuk do të kthehemi mbrapsht, derisa t’i lidhim me litarë. Askush të mos të mjaftohet vetëm duke i vrarë, por t’i shfarosni dhe t’i ndëshkoni ashpër, për t’u treguar punën e keqe që bënë.” Shkëputur nga “Zadul mead” vëll 3

²⁸ Sipas këtij mendimi, Shejtani i mallkuar u bëri thjesht vesvесе, pa qenë e nevojshme t’u shfaqej si Surakatu Ibn Maliku. (Sh.p.)

²⁹ **Dispozita për ata që e shkelin një marrëveshje dhe për ata që e miratojnë këtë shkelje.** Profeti a.s. i konsideronte njëlloj, si ata që e thyenin paktin me të, ashtu edhe ata që e miratonin apo ishin të kënaqur me këtë thyerje. Ai i luftonte të gjithë. Të gjithë konsideroheshin prishës të paqes. Kështu veproi ai me Benu Kurejdhat dhe me Benu Kajnukat. Kështu veproi ai edhe me banorët e Mekës. Kjo pra ishte tradita e tij me ata që shkelnin akt marrëveshjet. Të njëjtin gjykim meritojnë të kenë edhe jomuslimanët që jetojnë në një shtet musliman, të cilët heshtin apo miratojnë thyerjen e ndonjë pakti me muslimanët. Këtë mendim e mbështesin imam Ahmedi dhe të tjerë. Ndërsa pasuesit

e imam Shafiiut janë të mendimit se, për sa i përket këtyre të fundit, dispozitat e ndëshkimit rëndojnë vetëm për ata që drejtpërdrejt thyejnë paktin, jo për ata të cilët heshtin apo shfaqin ndonjë lloj miratimi apo pranimi të kësaj shkeljeje. Këta janë të mendimit se nuk duhen trajtuar njëlloj paktet që lidhen mes shtetit musliman dhe jomuslimanëve që jetojnë në të (*ehlul dhimeh*), dhe pakteve që lidhen mes shteteve në raste armëpushimi apo marrëveshje paqeje. Këta janë të mendimit që mbrojtja dhe siguria që u jepet jomuslimanëve që jetojnë në shtetin islam, është më e madhe dhe më e rëndësishme sesa traktatet e paqes apo armëpushimet që bëhen mes shteteve. Ndërsa të tjerë kanë thënë se nuk ka asnjë ndryshim mes dy rasteve. Siguria dhe ruajtja që u ofrohet jomuslimanëve brenda shtetit islam, nuk janë të përjetshme dhe të paprekshme. Ato janë të kushtëzuara me plotësimin e kushteve dhe kërkesave me të cilat ata janë të ngarkuar. Vetëm pas plotësimit të kushteve ato konsiderohen të paprekshëm. Kështu, Profeti a.s. nuk përcaktoi ndonjë kohë për paktet me çifutët, kur mbërriti në Medinë. Marrëveshjet liheshin të hapura, për sa kohë ata do t’u përmbaheshin kushteve të paktit. Për sa kohë ata do të ishin paqësorë dhe nuk do të shfaqnin armiqësi dhe luftë, kjo do të siguronte jetën, pasurinë dhe nderin e tyre. Në atë kohë, mes kushteve që duheshin plotësuar, nuk ishte vendosur ende pagesa e xhizjes. Me shpalljen e dispozitës së xhizjes, u shtua edhe një kusht tjetër ndaj jomuslimanëve që jetojnë në shtetin islam. Megjithatë kjo nuk e ul peshën e rëndësisë së kushteve të tjera. Kështu, nëse një pjesë e këtyre jomuslimanëve e thyejnë paktin, ndërsa të tjerët e miratojnë këtë duke mos njoftuar muslimanët, ata konsiderohen njëlloj si ata që thyejnë paktin e armëpushimit që vendoset mes shteteve. Nuk ka asnjë ndryshim mes këtyre dy grupeve që shkelin

marrëveshjet. Rrjedhimisht, tri mendimet në lidhje me këtë çështje janë:

1. Shkelja konsiderohet njëlloj në të dyja rastet, kushdo qoftë ai që thyen paktin. Si jomuslimanët që jetojnë brenda shtetit islam dhe miratojnë thyerjen e paktit duke mos njoftuar muslimanët për këtë, ashtu edhe ata që miratojnë dhe kënaqen me shkeljen e pakteve dhe që janë jashtë shtetit islam, trajtohen njëlloj dhe luftohen njëlloj. Ky është mendimi më i saktë i bazuar në traditën e Profetit a.s.

2. Prishës i paktit konsiderohet veçse ai që implikohet drejtpërdrejt në këtë çështje. Të tjerët nuk konsiderohen si shkelës të paktit, thjesht me pranimin apo miratimin e shkeljes. Gjithashtu, nuk ka ndryshim mes atyre që jetojnë brenda shtetit islam dhe atyre jashtë tij. Ky është mendimi më i dobët dhe më larg traditës së Profetit a.s.

3. Ka dallim mes atyre që jetojnë brenda shtetit islam dhe atyre që janë jashtë tij. Por mendimi më i saktë është mendimi i grupit të parë. Në këtë mënyrë u veprua me të krishterët të cilët dogjën pasuritë dhe shtëpitë e muslimanëve në Sham. Madje ata u përpoqën të djegin edhe xhaminë e madhe, por arritën të djegin veç minaren dhe një pjesë të saj. Për këtë, ata të krishterë që ranë dakord me vepruesit, duke miratuar veprën e tyre dhe duke mos njoftuar instancat përkatëse, apo duke ndihmuar në krim me gjithfarë mënyrash, u konsideruan të gjithë si thyerës të paktit për siguri që u ishte dhënë në shtetin islam. Gjykimi për ata që thejnë paktin dhe kushtet e sigurisë është vrasja, dhe nuk i takon udhëheqësit që të vendosë: t'i vrasë apo jo, sikurse vepron me robërit e luftës. Gjykimi me vdekje është i formës së prerë. Edhe nëse pranojnë Islamin, kjo nuk e zhvlerëson vendimin për vrasjen e tyre. Ndryshe trajtohet dikush që vjen a që kapet nga radhët e atyre që janë na marrëdhënie lufte me muslimanët; atyre që nuk kanë marrëveshje paqeje me muslimanët. Nëse kjo kategori pranon Islamin, nuk merret në llogari për ato që ka

bërë para çastit të këtij pranimi. Që në momentin kur bëhet musliman, atij i ruhet jeta e pasuria e tij. Ky pra ka një gjykim të veçantë, ndërsa jomuslimani që jeton brenda shtetit islam dhe që thyen paktin ka gjykim tjetër, më vete. Kjo që thamë i përket mësimëve të imam Ahmedit dhe themeleve të medhhebit të tij. Të njëjtën gjë ka përmendur edhe shejhu i Islamit Ibn Tejmije, i cili ka dhënë edhe fetva për këtë.

Thyerja e paktit me aleatët e muslimanëve konsiderohet si thyerje e paktit edhe me vetë muslimanët. Suneti (tradita, ligji) i Pejgamberit a.s. ishte që, kur lidhte një marrëveshje armëpushimi me një popull, nëse këta apo aleatët e tyre luftonin aleatët e muslimanëve, qofshin këta aleatë edhe kafira, ata konsideroheshin si thyerës së paktit me muslimanët, dhe meritonin luftën. Ky ishte shkaku që Profeti a.s. luftoi kundër banorëve të Mekës. Ata bënë një pakt me Profetin a.s. që, për dhjetë vjet, të kishte paqe. Nga ana tjetër, me banorët e Mekës hynë në pakt edhe fisi Benu Bekër Ibn Uail. Ndërkohë fisi Huza'a hyri në pakt me Profetin a.s. Gjatë kësaj kohe, fisi Benu Bekër, që ishte aleat i kurejshëve, sulmon befasisht, natën, fisin e Huza'as, i cili ishte aleat me Profetin a.s. Ata vranë disa vetë në këtë sulm. Në këtë sulm ata u ndihmuar edhe nga kurejshët, fshehurazi, me një kontigjent armësh. Për këtë arsye, Profeti a.s. i konsideroi kurejshët se kishin thyer paktin me të. Gjithashtu ai e lejoi luftën kundër fisit Benu Bekër, sepse ata kishin luftuar aleatët e tij, fisin e Huzas. Shejhu i Islamit, Ibn Tejmije, dha fetva që të luftoheshin edhe të krishterët e lindjes, të cilët kishin ndihmuar armiqtë e muslimanëve kundër muslimanëve duke dërguar pasuri dhe armë. Edhe pse ata nuk morën pjesë vetë në këtë luftë, ai i konsideroi si thyerës të paktit me muslimanët. Kështu, për shkak të këtij akti ai i konsideroi si thyerës të paktit, sikurse thyen kurejshët paktin me Pejgamberin a.s., duke ndihmuar fisin beni Bekër Ibni Vail në

luftimin e aleatëve të tij (Pejgamberit a.s.). Atëherë, si të mos gjykohet në të njëjtën mënyrë mbi ata jomuslimanë që jetojnë brenda shtetit islam dhe ndihmojnë armiq të muslimanëve në luftën kundër Islamit dhe muslimanëve?! Shkëputur nga “Zadul mead” vëll 3

³⁰ Profeti a.s. u këshillua me sahabët rreth robërve të kapur në Bedër. Ebu Bekri propozoi që prej tyre të pranohej kompensimi dhe të liheshin të lirë, për ta shfrytëzuar këtë pasuri si forcë kundër armikut të tyre, dhe duke shpresuar që Allahu do t’i udhëzonte ata. Ndërsa Umer Ibn Hatabi tha: “Jo, vallahi, unë nuk jam dakord me mendimin e Ebu Bekrit. Unë mendoj, që ti të na japësh leje t’ua heqim kokat. Këta janë krerët e kufrit dhe udhëheqësit e tyre.” Profeti a.s. anoi nga mendimi i Ebu Bekrit, duke e parapëlqyer atë kundrejt atij të Umerit. Të nesërmen, Umeri sheh Profetin a.s. dhe Ebu Bekrin duke qarë, e thotë: “O i Dërguari i Allahut, përse po qani ti dhe shoku yt? Nëse e mësoj përse, po më erdhi për të qarë, do të qaj, e po s’më erdhi për të qarë, do të bëj sikur qaj për shkak se ju po qani”. - Qaj për shkak të asaj që m’u propozua nga shokët e tu rreth marrjes së shpërblësës së lirim të robërve të Bedrit. Dënimi i tyre m’u shfaq mua më afër se kjo pemë.” (E transmeton Muslimi). Atëherë zbritën ajetet: “Asnjë pejgamberi nuk i takon të mbajë robër, derisa të ketë triumfuar plotësisht në vend. Ju synoni të mirat e kësaj bote (të përkohshme), ndërsa Allahu dëshiron për ju Ahiretin. Allahu është i Ngadhënjimtar dhe i Urtë.” (Enfalë 67). Në lidhje me këtë çështje, mendimet janë të ndryshme. Disa parapëlqejnë qëndrimin e Umerit, duke u argumentuar me këtë hadith. Ndërsa të tjerë parapëlqejnë qëndrimin e Ebu Bekrit, sepse ngjarja e mësipërme përfundoi ashtu sikurse propozoi ai, dhe për faktin se ishte në përputhje me paracaktimin nga Allahu për lejimin e kësaj gjëje për ta. Madje kjo ishte në përputhje

edhe me faktin që mëshira e Allahut e mposht zemërimin e Tij, kështu që fryma e mëshirës në ligjet e Zotit është dominante. Një fakt tjetër është se lidhur me këtë çështje, Profeti a.s. e ka krahasuar Ebu Bekrin me Ibrahimin (a.s.) dhe Isain (a.s.), ndërsa Umerin e ka krahasuar me Nuhun (a.s.) dhe Musain (a.s.). Vërtet, mendimi i kompensimit të robërve ishte i frytshëm, për vetë arritjet dhe mirësitë e mëdha që i erdhën fesë nga shumica e këtyre robërve të liruar, të cilët më vonë pranuan Islam. Mirësi pati edhe nga pasardhësit e tyre, që lindën si muslimanë. Gjithashtu muslimanët u bënë më të fuqishëm nga pasuria e marrë prej kompensimit. Mendimi i kompensimit ishte vërtet i përshtatshëm e më i miri, edhe për shkak të miratimit të Profetit a.s. Të njëjtën gjë tregon edhe miratimi nga Allahu i Madhëruar i këtij gjykimi, sepse çështja u vendos që përfundimisht të pranohej kompensimi. Të gjitha së bashku dëshmojnë saktësinë e gjykimit të të sinqertit Ebu Bekër, i cili ishte në përputhje me atë që Allahu i Madhëruar do të miratonte përfundimisht. Ai i dha përparësi mëshirës kundrejt zemërimit. Ndërsa për sa i përket momentit kur Profeti a.s. qau, kjo ndodhi për shkak të mëshirës dhe merakut të Profetit a.s. për ata, të cilët, me këtë kompensim, dëshironin thjesht pasurinë dhe stolitë e kësaj bote. Dhe është e sigurt që, si Profeti a.s. edhe Ebu Bekri, me kompensimin që kërkuan nuk dëshironin stolitë e kësaj bote, ndonëse pati disa sahabë të tjerë që i dëshën ato. Por dihet, që ndëshkimi dhe kërcënimi i Allahut të Lartësuar shpeshherë nuk zbret për të goditur vetëm fajtorët kryesorë, por zbret dhe i përfshin të gjithë, sikurse ndodhi në betejën e Hunejnit, kur muslimanët u sprovuan për shkak të fjalës së njërit, i cili tha: “Sot jemi shumë, prandaj nuk kemi si ta humbim luftën.” Pra mjaftoi që dikush të krijonte besim te shumica dhe te vetvetja, që, për këtë, e gjithë ushtria të sprovohet e të merrte mësim. Megjithatë, përfundimisht,

çështja përfundoi me fitoren e muslimanëve. Por Allahu i Lartësuar e di më mirë. Shkëputur nga ‘*Zadul Mead*’, vëllimi 3, faqe 57, 58.

31 Tradita e Profetit a.s. me robërit e luftës. Profeti a.s. është treguar i larmishëm në praktikat e ndjekura ndaj robërve të luftës. Kështu disa robër ai i ka nderuar dhe u ka bërë mirësi duke i liruar pa shpërblësë, disa i ka vrarë, disa i ka liruar duke u pranuar kompensimin me pasuri, disa i ka liruar në shkëmbim të robërve muslimanë. Të gjitha këto praktika ai i ka zbatuar sipas dobisë dhe nevojës. Ai pranoi kompensimin e robërve të Bedrit me para, e për këtë tha: “Sikur të ishte gjallë Mutaim Ibn Adijji e të më kërkonte lirimin e këtyre fundërrinave, për shkak të tij do t’i kisha lënë të lirë.” Gjatë marrëveshjes së Hudejbies, tetëdhjetë njerëz të armatosur tentuan ta vrisnin Profetin a.s., por ai i zuri rob ata, e më pas duke treguar mirësi ndaj tyre i liroi pa shpërblësë. Në kohën e Pejgamberit a.s. u kap rob edhe Thumame Ibn Ethali, kreu i fisit të Benu Hanifes. Profeti a.s. me qëllim, urdhëroi që ai të lidhej në një prej shtyllave të xhamisë. Më pas ai e liroi, dhe kjo u bë shkak që Thumame të pranonte Islamin.

Kompensimi i robërve të luftës

Ensarët i kërkuan leje Profetit a.s. që të mos e merrnin kompensimin për Abasin, xhaxhait të Profeti a.s., por ai u tha: “Mos lini asnjë dirhem pa ia marrë!” Gjithashtu Profeti a.s., duke kryer shkëmbim robërish, me anë të një vajze të zënë robëreshë, liroi disa muslimanë të Mekës. Po kështu ai liroi dy muslimanë në shkëmbim të një robi nga Ukajli. Të zënit rob nga fisi Heuazin u kthyen në vendin e tyre pasi u krye ndarja e plotë e plaçkës së luftës. Pejgamberi a.s. u kërkoi luftëtarëve që t’i lironin me shpirtmirësi, ndaj dhe ata i lironin me pëlqimin e tyre pa kërkuar kompensim. Ndërsa ata që nuk pëlqyen t’i lironin, Pejgamberi a.s. i kompensoi për çdo rob, me gjashtë pjesë nga plaçka e luftës. Ndërsa

Ukbe Ibn Ebi Muajtji dhe El Nadir Ibn Harithi, që ishin mes robërve të kapur në bedër, u ekzekutuan për shkak të armiqësisë së madhe që kishin treguar ndaj Allahut dhe Profetit a.s. Imam Ahmedi sjell dëshminë e Ibn Abasit: “Prej robërve të kapur në luftë, kishte edhe të varfër që nuk kishin pasuri. Për këta, Profeti a.s. ofroi një mundësi të shkëlqyer lirim: kush u mësonte fëmijëve të ensarëve shkrim dhe lexim, do të fitonte lirinë.” Kjo tregon që, përveçse me pasuri, lejohet edhe kompensimi me punë.

Dispozita për robërit

Tradita e Profetit a.s. ishte që, kush pranonte Islamin përpara se të binte rob, nuk skllavërohej. Profeti a.s. nuk bënte ndonjë dallim mes robërve arabë dhe atyre *ehlul kitabë*, në aspektin e vlerësimit të tyre si robër lufte. Profeti a.s. i tha njëherë Aishes (r.a.), e cila kishte një skllave arabe: “Liroje atë, se ajo është nga pasardhësit e Ismailit.” Taberaniu sjell një hadith të Profetit a.s.: “Kush ka detyrë të lirojë një skllav nga pasardhësit e Ismailit a.s., le ta lirojë prej fisit ‘belanber’.” Kur u ndanë robëreshat e fisit Benu Mustalik, Xhuejrije Bintu Harith ra në pjesën e Thabit Ibn Kajs Ibn Shemmas. Ajo kërkoi ta blinte lirinë e saj prej tij. Ai që pagoi për lirimin e saj ishte vetë Profeti a.s., i cili edhe u martua me të. Për shkak të kësaj martese, u liron nga skllavëria më shumë se njëqind vetë nga fisi Benu Mustalik. Kjo u bë në shenjë respekti ndaj krushqisë së Profetit a.s. Ajo ishte arabe e pastër. Shkëputur nga “*Zadul mead*” vëll 3 fq 58, 59.

32 Vëllazërimi mes muhaxhirëve dhe ensarëve. Profeti a.s. kreu atë çka quhet: “Vëllazërimi mes ensarëve dhe muhaxhirëve”, në shtëpinë e Enes Ibn Malikut. Gjithsej ishin nëntëdhjetë burra: gjysma ensarë dhe gjysma muhaxhirë. Vëllazërimi ishte një lidhje që i detyronte të ishin solidarë e të përkrahnin njëri-tjetrin, si dhe u jepte të drejta trashëgimie ndaj njëri-tjetrit, pa përfshirë në këtë të drejtë të

afërmit e gjakut, mirëpo ky rregull trashgimie vazhdoi deri në ngjarjen e madhe të Bedrit, atëherë kur Allahu i Madhëruar zbriti ajetin: “I Dërguari është më i afërt për besimtarët, sesa ata për njëri-tjetrin; gratë e tij janë (si) nënat e tyre. Sipas Librit të Allahut, pjesëtarët e farefisit janë më të afërt për njëri-tjetrin, sesa besimtarët e tjerë dhe të mërguarit, përveç rastit kur doni t’u bëni ndonjë të mirë miqve tuaj.” (Ahzab 6). Me këtë ajet, e drejta e trashëgimisë iu kthye parimit të mëparshëm, atij të farefisnisë, dhe u ndalua trashëgimia mbi bazat e vëllazërimit. Thuhet se ai vëllazëroi edhe muhaxhirët me njëri-tjetrin, dhe se Pejgamberi a.s. konsideroi si vëlla të vet, Aliun (r.a.). Por më e saktë dhe e sigurt është dëshmia vetëm për vëllazërimin mes muhaxhirëve dhe ensarëve, e jo e dyta, sepse, faktikisht, muhaxhirët nuk kishin pse të vëllazëroheshin me njëri-tjetrin. Ata i bashkonte vëllazëria në Islam, i bashkonte origjina, vendi dhe farefisnia. Por edhe sikur të kishte vëllazëruar muhaxhirët me njëri-tjetrin, ai që do ta meritonte më tepër vëllazërimin me Muhamedin a.s. do të kishte qenë njeriu më i dashur për të, shoqëruesi i tij në udhëtimin e emigrimit, ngushëlluesi i tij në shpellë, më i miri dhe me i nderuari i sahabëve, vetë Ebu Bekri, i Sinqerti. E si mund të ndodhte ndryshe, kur dihet se Profeti a.s. ka thënë: “Nëse do të zgjidhja ndonjë mik të dashur e të ngushtë nga banorët e tokës, ai do të ishte Ebu Bekri, por, vëllazëria në Islam është më e mirë.” Ndërsa sipas një dëshmie tjetër: “...por ai është vëllai dhe shoku im.” Vëllazëria në Islam është gjithëpërfshirëse dhe e përgjithshme për të gjithë muslimanët deri në Ditën e Gjykimit, ashtu siç deklaroi Profeti a.s.: “Sa do të dëshiroja të shihja vëllazërit e mi!” Sahabët e pyetën: “Po a nuk jemi ne vëllazërit e tu?” Ai tha: “Ju jeni shokët e mi. Vëllazërit e mi janë ca njerëz që do të vijnë pas meje, të cilët do të më besojnë, edhe pse nuk do më shohin.” E pra, Ebu Bekër i Sinqerti ishte vëllai dhe shoku

më mirë i Profetit a.s. Të gjithë sahabët ishin vëllazër dhe shokë të Profetit a.s., kurse të mëvonshmit janë vetëm vëllazër në Islam me Profetin a.s. dhe jo shokë të tij. Shkëputur nga “Zadul mead” vëll 3.

³³ **Leja për të luftuar.** Pasi Profeti a.s. arriti një qëndrueshmëri në Medinë, Allahu i Madhëruar i dha ndihmën e Tij të madhe me anë të adhuruesve të Tij besimtarë, të cilët i dolën në krah. Ishte Allahu i Madhëruar që i bashkoi zemrat e atyre, të cilat deri dje kishin qenë të ndara nga armiqësia dhe meritë mes njëri-tjetrit. Këta burra i dolën Profetit a.s. krah kundër çdo të ziu dhe të kuqi. Ata mbrojtën atë duke falur shpirtrat e tyre në rrugën e Allahut. Ata e deshën Profetin a.s. më shumë se prindërit, fëmijët dhe bashkëshortet e tyre. Profeti a.s. ishte përparësia kryesore, madje ishte më parësor edhe se shpirtrat e tyre. Ata u goditën dhe kërcënuan prej arabëve dhe hebrenjve, të bashkuar si një grusht i vetëm, duke përjetuar armiqësinë dhe egërsinë e luftës së tyre. Arabët dhe hebrenjtë mobilizuan njerëz nga të gjitha anët kundër këtij umeti të ri, por Allahu i Madhëruar vazhdonte t’i urdhëronte muslimanët të ishin të durueshëm, falës e të butë. Kjo ndodhi deri në momentin kur kjo bashkësi e brishtë u forcua dhe mori krah të mjaftueshëm. Atëherë Allahu i Lartësuar u lejoi atyre që të luftojnë. Them ua lejoi, por nuk i urdhëroi për luftë. Kështu në suren Haxh, ajeti 39, Allahu i Lartësuar thotë: “Atyre që janë sulmuar, u lejohet (që të mbrohen me luftë), sepse u është bërë padrejtësi dhe, në të vërtetë, Allahu është i Fuqishëm, që t’i ndihmojë...” Në lidhje me këtë, disa kanë thënë që ky lejim është bërë që në periudhën e Mekës, aq më tepër që kjo sure njihet si sure mekase. Megjithatë, ky qëndrim është i gabuar për shumë arsye. Së pari, është e sigurt që Allahu i Madhëruar nuk i lejoi besimtarëve të zhvillojnë luftë kur ishin ende në Mekë, sepse ata nuk kishin kurrfarë mundësie atje.

Konteksti i ajetit tregon se leja është dhënë pas emigrimit dhe dëbimit nga shtëpitë e tyre, sepse Allahu i Lartësuar thotë në ajetin vijues të sures Haxh: "...ata, të cilët janë dëbuar nga vatrat e tyre vetëm pse thanë: "Zoti ynë është Allahu." Këtu pa dyshim është fjala për muhaxhirët. Fjala e Allahut të Lartësuar në fillim të kësaj sureje: "Besimtarët dhe jobesimtarët grinden për Zotin e tyre..." flet rreth dy grupeve që u përballën në luftën e Bedrit (besimtarë dhe jobesimtarë).³³ Në fund të kësaj sureje, Allahu i Madhëruar përdor thirrjen: "O ju që besoni", stil ky i ajeteve që zbritën në Medinë, ndërsa thirrja: "O njerëz" përdoret në të dyja kategoritë e ajeteve (mekase dhe medinase). Pa dyshim që Allahu i Madhëruar ka urdhëruar për xhihad, i cili kryhet në disa forma, por urdhri për luftë me shpatë ka ndodhur veçse pas hixhretit. Për sa i përket xhihadit me argument dhe qartësim të së vërtetës, Allahu i Madhëruar urdhëroi për të që në Mekë, kur tha: "Prandaj, ti mos i dëgjo jobesimtarët e lufto kundër tyre me përpjekjet më të mëdha me të (*me Kur'an*)."

(Furkan 52). Kjo sure pa dyshim, është sure e zbritur në epokën e Mekës, dhe xhihadi që zhvillohej në atë kohë ishte përcjellja e qartë dhe e argumentuar e të vërtetës te njerëzit. Nga ana tjetër, xhihadi që përmendet në suren Haxh përfshin në vetvete edhe xhihadin me shpatë. El Hakimiu sjell në "*Mustedrak*", duke cituar Eameshin, i cili transmeton prej Muslim el Batinit, e ky prej Seid Ibn Xhubejrit, që citon Ibn Abasin: "Kur Profeti a.s. doli prej Mekës, Ebu Bekri tha: "E dëbuan Profetin e tyre! Të Allahut jemi dhe tek Ai do të kthehemi! Kanë për t'u shkatërruar!" Atëherë Allahu i Madhëruar zbriti ajetet: "Atyre që sulmohen me luftë, u është dhënë leja të luftojnë, për shkak se u është bërë padrejtësi..." (Haxh 39). Ky është ajeti i parë që zbriti rreth çështjes së luftës.³³ Senedi i tij plotëson kushtet e Buhariut dhe Muslimit. Përmbajtja e sures tregon se në të ka ajete të zbritura në Mekë

dhe ajete të zbritura në Medinë. Kështu për shembull, historia e ndërhyrjes së shejtanit duke shtuar në atë që lexoi Profeti është e tipit të Mekës³³. Megjithatë, Allahu e di më mirë.

Urdhri për luftë

Pas këtij lejimi, vjen urdhërimi për luftë vetëm kundër atyre që i luftojnë muslimanët. Thotë Allahu i Lartësuar: "Luftojini, në rrugën e Zotit, ata që ju luftojnë ju!" (Bekare 190). Më pas vjen urdhri për të luftuar të gjithë idhujtarët. Atëherë, fillimisht luftimi ishte i ndaluar, pastaj u lejua e më pas u urdhërua vetëm kundër atyre që hapnin lufte ndaj muslimanëve, dhe pas kësaj u urdhërua kundër të gjithë idhujtarëve. Në medhhebin e imam Ahmedit ka dy mendime për sa i përket dispozitës së kësaj detyre: është *farz ajn* apo *farz kifaje*?* Sipas mendimit më të njohur dhe më të përhapur, është *farz kifaje*. Por nëse duam të analizojmë dhe të dalim në një vendim më të pjekur, mund të themi se thelbi apo esenca e xhihadit në rrugën e Zotit është *farz ajn*, detyrë individuale që rëndon mbi çdo musliman, sipas prirjeve dhe mundësive të tij: qoftë me zemër, me fjalë, me pasuri, me dorë e fuqi. Kësisoj, çdo musliman e ka borxh e detyrë që të zhvillojë njërën prej këtyre formave të xhihadit. Për sa i përket pjesmarrjes në luftë me fizikun tënd, ajo është *farz kifaje*. Për çështjen e shpenzimit të pasurisë për luftë ka dy mendime, por më e saktë është se kjo është e detyrueshme, sepse urdhrat për të zhvilluar xhihad me fizik dhe me pasuri, nuk kanë mes tyre asnjë dallim a ndryshim në Kuran. I Madhëruari thotë: "Dilni në luftë, qofshi të fortë apo të dobët, të kamur apo të skamur, dhe luftoni me pasurinë e jetën tuaj në rrugën e Allahut! Kjo është më mirë për ju, veç sikur ta dinit!" (Teube 41). Gjithashtu Allahu e ka lidhur ngushtë shpëtimin prej zjarrit të Xhehenemit, faljen e mbulimit të metave, si dhe futjen në Xhenet me kryerjen e këtyre dy xhihadeve, kur thotë: "O besimtarë a doni t'ju drejtoj

në një tregëti, e cila ju shpëton nga një dënim i dhembshëm?! Besojini Allahut dhe të Dërguarit të Tij, dhe luftoni në rrugën e Allahut me pasurinë dhe trupin tuaj. Kjo, nëse do ta dini, është më mirë për ju. Ai do t'ju falë gabimet tuaja dhe do t'ju shpjerë në kopshte, nëpër të cilat rrjedhin lumenj dhe në banesa të mrekullueshme në xhenetin e Adnit. Kjo është fitorja më e madhe. ” (Saf 10- 12). Zadul Mead, 3 / 84.

³⁴ Ibn Ishaku tregon: “Pas kthimit nga Tebuku, Pejgamberi a.s. qëndroi në Medinë pjesën e mbetur të *ramazanit*, *shevalin* dhe *dhul kiden*. Pastaj dërgoi Ebu Bekrin në krye të muslimanëve, në vitin e 9-të, për të kryer haxhin, ndërkohë që haxhin do ta zhvillonin edhe idhujtarët. Ebu Bekri dhe besimtarët u nisën.” Ibn Sadi thotë ai u nis në krye të 300 burrave nga Medina. Pejgamberi a.s. i dha për rrugë njëzet deve, të cilat ai i shënoi vetë me dorën e tij a.s. Gjatë rrugës për to do të kujdesej Naxhijeh Ibn Xhundub el Eslemi. Ndërsa Ebu Bekri përgatiti pesë deve nga ana e vet. Ibn Ishaku na tregon se gjatë kësaj kohe zbritën ajetet e sures Teube, që lajmërojnë prishjen e paktit mes Pejgamberit a.s. dhe idhujtarëve. Menjëherë pas karvanit, u nis Ali Ibn Ebu Talibi, hipur në devenë e Pejgamberit a.s., që quhej El Adbae. Ibn Sadi rrëfen: “Kur Ebu Bekri mbërriti në El Arxe (Ibn Aidhi thotë: “Kur mbërriti në Dexhenan”) i shkoi Aliu mbi devenë ‘Adbae’. Kur Ebu Bekri e pa, i tha: “Komandant apo i komanduar?” Aliu i tha: “I komanduar”. Pastaj vazhduan rrugën. Më tej, Ebu Bekrin pyet Aliun: “A të caktoi Pejgamberi a.s. që të udhëheqësh haxhin?” – “Jo, – i tha Aliu, por më dërgoi që të njoftoj njerëzit se pakti mes Pejgamberit a.s. dhe idhujtarëve ka marrë fund.” Kështu ishte Ebu Bekri që udhëhoqi njerëzit në kryerjen e haxhit. Ndërsa ditën kur bëhen kurbanet, pikërisht në vendin ku kryhet riti i “gjuajtjes me gurë”, Aliu filloi t'u përcillte njerëzve mesazhin e Pejgamberit a.s. Ai i njoftoi të gjithë se

marrëveshja tashmë ishte prishur. Ai tha: “O njerëz! Mohuesit e Zotit nuk kanë për të hyrë në Xhenet. Pas këtij viti, nuk ka për të bërë haxh asnjë idhujtar. Nuk ka për t'u lejuar tavafi rreth Qabes i zhveshur. Çdokujt që ka pakt me Pejgamberin a.s., do t'i plotësohet deri në kohën e përcaktuar.”” El Humejdi thotë: “Na ka treguar Sufjani, se i ka rrëfyer Zejd Ibn Jutheju: “Ne e kemi pyetur Aliun: “Për çfarë u dërgove në atë haxh?” Ai tha: “Unë u dërgova për të përcjellë katër çështje: (1) Në Xhenet do të hyjë veçse shpirti besimtar; (2) nuk do të lejohej më tavafi rreth Qabes i zhveshur; (3) në Xhaminë e Shenjtë nuk do të lejoheshin më të bashkoheshin besimtarët dhe qafirët, pas atij viti; (4) dhe çdokujt që kishte marrëveshje me Pejgamberin a.s., do t'i respektohej ajo deri në afatin e caktuar, ndërsa për ata që nuk kishin marrëveshje me Pejgamberin, afati i tyre do të ishte katër muaj.”³⁴ Në dy *Sahih*-ët ndodhet rrëfimi i Ebu Hurejrës, që ka thënë: “Gjatë atij haxhi, Ebu Bekri më dërgoi bashkë me disa zëdhënës të tjerë, për të përhapur një lajm të rëndësishëm në Mina, ditën e kurbaneve. Lajmi ishte: “Pas këtij viti, nuk ka për të bërë më haxh asnjë idhujtar. Askush nuk ka për të bërë më tavaf i zhveshur.” Pastaj Pejgamberi a.s. dërgoi edhe Ali Ibn Ebu Talibin, duke e urdhëruar që t'u përcillte njerëzve se marrëveshja kishte marrë fund. Aliu, ashtu si ne, lajmëronte njerëzit në Mina, gjatë ditës së kurbaneve: “Pas këtij viti, nuk do të lejohet më të kryejë më haxhin asnjë idhujtar. Askush nuk do të bëjë më tavaf i zhveshur.” Nga kjo histori kuptohet se, dita e quajtur në ajet si “dita e Haxhit të Madh” ishte dita e kurbaneve, pikërisht kur u shpall fundi i marrëveshjes mes Pejgamberit a.s. dhe idhujtarëve. Dijetarët kanë mendime të ndryshme rreth haxhit të Ebu Bekër el Siddikut se a ishte ky, Haxhi që rrëzoi detyrën apo Haxhi i Lamtumirës, që ai e kreu së bashku me Pejgamberin a.s.? Në fakt, mendimi më i saktë është i dyti. Kjo çështje varet nga

përgjigjja e dy pyetjeve të tjera. Së pari, kur u bë i detyrueshëm haxhi për muslimanët? A u bë detyrë ai para Haxhit të Lamtumirës? Së dyti, po haxhi i Ebu Bekrit, kur u zhvillua? Në muajin *dhul hixhe*, apo u bë në muajin *dhul kide*, për shkak të vonesave dhe ndryshimit të muajve që bënin idhujtarët, me injorancën e tyre? Sipas Muxhahidit, por të tjerëve, Pejgamberi a.s. nuk e vonoi asnjë vit kryerjen e haxhit, që nga çasti kur u bë detyrë. Ai e kreu atë pikërisht në vitin që haxhi u bë i detyrueshëm. Ky variant përputhet pikërisht me udhëzimin dhe traditën e tij të ndritur. Ata që pretendojnë se haxhi u bë i detyrueshëm më parë, në vitin e 6-të, apo të 7-të, apo të 8-të, apo të 9-të, nuk kanë qoftë dhe një argument të vetëm. Ata që thonë se haxhi u bë detyrë në vitin e 6-të nuk kanë argument më të fortë se ajeti kuranor: “Kryeni haxhin dhe umren për hir të Allahut! Nëse në këtë rrugë pengoheni, atëherë thorni kurban, sipas mundësisë, dhe mos i rruani kokat tuaja, derisa të arrijë kurbanin në vend! Cilido prej jush që është i sëmurë ose që ka ndonjë plagë në kokë (dhe si i tillë, nuk mund ta rruajë kokën), le ta zëvendësojë me agjërime, lëmoshë ose kurban. Kur të jeni të sigurt (nga armiqtë), ai që prej jush kryen umren deri në haxh, le të therë kurban, sipas mundësisë. Ndërsa ai që nuk ka mundësi, është i detyruar të agjërojë tri ditë në haxh dhe shtatë ditë pas kthimit nga haxhi; këto janë dhjetë ditë të plota. Kjo është për ata që nuk banojnë në Mekë. Ta keni frikë Allahun dhe dijini se Ai dënon ashpër.” (Bekare 196). Është e vërtetë që ky ajet zbriti ditën e Hudejbijes, në vitin e gjashtë pas Hixhretit, por në këtë ajet nuk kemi të bëjmë me një urdhër për të kryer haxhin, por me një urdhër për ta plotësuar haxhin dhe umren, nëse e kemi nisur. Kurse ajeti që ka bërë të detyruar haxhin është ky: “... Për hir të Allahut, është detyrë për njerëzit vizita e Shtëpisë, për atë që ka mundësi të shkojë tek ajo. Kush nuk beson (*këtë dispozitë*) le

ta dijë se, Allahu nuk ka nevojë për botën.” (Al Imran 97). Ky ajet zbriti gjatë kohës të delegacioneve, domethënë nga fundi i vitit të 9-të. Zatul mead vëll 3.

³⁵ Duke folur për sprovat e njeriut në këtë dynja Imam ibnul Kajimi në shpjegimin e ajeteve kuranore thotë: “Le të meditojë gjithsecili në mësimet dhe thesaret e urtësive, që fshihen mes vargjeve kur'anore. Kur dërgohen profetët e Zotit, njerëzit ndahen në dy grupe: ata që thonë: “Besojmë”, dhe ata që nuk thonë ashtu, por vazhdojnë me vepra të këqija dhe me mohimin e Zotit. Ata që thonë: “Besojmë”, do të vihen para shumë sprovash nga Krijuesi i tyre. Sprovat janë qartësuese të sinqeritetit, vërtetësisë dhe gënjeshtërisë. Megjithatë, edhe ata që nuk thonë: “Besojmë”, të mos mendojnë se kanë për të shpëtuar pa u prekur e pa u trazuar, sepse të gjitha fazat e jetës së njeriut shpalojnë dhe kalojnë në duart e Allahut të Madhëruar:

Gjynahqari, prej Allahut, si të shpëtojë,

Në duart e Tij, kur jeta t'i shkojë?

Ai që u beson profetët dhe u bindet atyre, do të bëhet objekt sulmi dhe mundimi nga armiqtë e profetëve; ai ka për të shijuar vuajtje e dhimbje në këtë botë. Nga ana tjetër, nëse nuk do të besonte profetët dhe nuk do t'u bindej atyre, atëherë dhimbjen e ndëshkimit do t'i shijonte në këtë botë e në tjetrën, e dihet se vuajtja e përjetshme, në ahiret, është më e rëndë sesa vuajtja në këtë botë, që vjen për shkak të besimit dhe bindjes ndaj profetëve. Çdo shpirt do të përjetojë dhimbje e mundim, beson a nuk beson, iu bind apo jo profetëve, por ndryshimi është se besimtari i provon ato vetëm në këtë jetë, e më pas, në jetën tjetër ka për të shijuar veç të mira e kënaqësi; ndërsa mohuesi e kundërshtari i profetëve mund të shijojë fillimisht kënaqësi të përkohshme, të shkurtër në këtë jetë, për të përfunduar pastaj në mënyrë të pakthyeshme në dhimbje të përjetshme. Është pyetur njëherë imam Shafiiu: “Çfarë

është më e mirë për njeriun: t'i plotësohen dëshirat e qëllimet, pastaj të sprovohet, apo të sprovohet e pastaj t'i plotësohen ato. Ai u përgjigj: "Askujt nuk mund t'i plotësohen dëshirat e qëllimet, pa u sprovuar fillimisht." Allahu i Madhëruar i sprovoi me të spikaturit e profetëve, dhe kur ata u treguan të duruar, Ai u mundësoi arritjen e gjithçkaje që ata synonin e dëshironin. Askush të mos mendojë se do të shpëtojë pa kaluar dhimbje e mundime, megjithëse edhe në këtë aspekt njerëzit ndahen në grada dhe nivele të ndryshme logjike. Më të mençurit janë ata që zgjedhin mundimet e dhimbjet e përkohshme të kësaj jete, për t'i shpëtuar vuajtjeve më të mëdha e të përjetshme të ahiretit; ndërsa jo të mençurit zgjedhin të kundërtën. Ai që habitet e thotë: "Si ka mundësi që një njeri me logjikë të bëjë një zgjedhje kaq të kotë?" le të kujtojë se shtytësi në një zgjedhje të tillë është fakti se shpirti i njeriut është i prirur për të dëshiruar më të afërtën e më të shpejtën. Allahu i Madhëruar thotë: "...Por ju doni këtë të ngutshmen dhe e lini pas dore atë të ardhmen." (El Kijame 20-21); ose: "Vërtet, ata (*mosbesimtarët*) e duan shumë këtë jetë dhe e shpërfillin Ditën e Rëndë, që i pret." (Insan 27). Zad el mead vëll 3.

³⁶ **Duke folur për llojet e xhihadit Imam Ibnul Kajimi thotë:** Mësoje se xhihadi është katër llojesh:

1. Xhihadi me vetveten;
2. Xhihadi me Shejtanin;
3. Xhihadi me jobesimtarët;
4. Xhihadi me hipokritët.

Xhihadi me vetveten

Xhihadi me vetveten zhvillohet në katër nivele:

a. Lufta me vetveten për ta nënshtruar atë që të mësojë dhe të njohë udhëzimin, fenë e vërtetë, pa të cilën askush nuk ka për të shijuar suksesin dhe lumturinë, as në këtë jetë e as në tjetrën. Nëse njeriu nuk e mer këtë dije, ka për të qenë prej të dëshpëruarve në të dyja jetët.

b. Lufta me vetveten për ta nënshtruar atë që të zbatojë diturinë që ka marrë, sepse ajo dije që nuk vihet në zbatim, në mos sjellë dëm, dobi s'ka për të sjellë kurrë.

c. Lufta me vetveten për ta nënshtruar atë që të punojë pa reshtur duke ftuar të tjerët në rrugën që po ndjek dhe duke u mësuar atyre atë që nuk e dinë. Nëse nuk e bën këtë, atëherë bëhesh prej atyre që e fshehin udhëzimin e Allahut, të qartësuar në Librat e Tij. Në këtë mënyrë, dituria nuk të bën dobi, sepse nuk të shpëton prej ndëshkimit të Zotit.

d. Lufta me vetveten për ta nënshtruar atë që jetë e durueshme në përballimin e vështirësive, me të cilat ajo përballet gjatë thirrjes së të tjerëve në rrugën e udhëzimit. Vetja duhet të durojë mundimet që i japin krijesat, veç për hir të Allahut të Madhëruar.

Kush i plotëson këto katër nivele të xhihadit me vetveten, ka arritur gradën e të ashtuquajturve *rabbâniyyîn* - edukatorë. Dijetarët *selefe* janë të një mendimi se një dijetar nuk mund të quhet rabbâniyy, pa qenë njohës i mirë i të vërtetës, pa e zbatuar atë dhe pa ua mësuar atë të tjerëve. Ai që ka mësuar, punuar dhe ua ka mësuar të tjerëve, pikërisht ky dhe vetëm ky do të thirret "*I madh*" në mbretërinë e qiejve.

Xhihadi kundër Shejtanit

Xhihadi kundër Shejtanit zhvillohet në dy drejtime:

a. Lufta kundër dyshimeve e ngatërresave që Shejtani i fut njeriut, për të goditur dhe dëmtuar imanin e tij.

b. Lufta kundër dëshirave e pasioneve të shfrenuara e të padobishme, që Shejtani ia zbukuron njeriut në zemër.

Fryt i xhihadit të parë është siguria, bindja në fenë e Allahut, ndërsa si fryt i të dytit është durimi. Allahu i Madhëruar thotë: "Prej tyre Ne bëmë prijës, që me urdhrin Tonë udhëzojnë, duke u treguar të duruar dhe duke qenë të bindur e të sigurt ndaj argumenteve Tona." Allahu i Madhëruar na tregon se udhëheqja në fe arrihet veçse me

durim dhe bindje të plotë. Durimi i largon pasionet dhe dëshirat e prishura, ndërsa bindja e plotë largon dyshimet dhe paqartësitë.

Xhiahadi kundër jobesimtarëve dhe hipokritëve

Ndërsa xhiahadi kundër jobesimtarëve dhe *munafikëve* zhvillohet me katër forma:

- a. me zemër;
- b. me gjuhë;
- c. me pasuri;
- d. me qenien tënde.

Mund të themi se lufta ndaj jobesimtarëve priret më të tepër në mjetet fizike, ndërsa lufta ndaj hipokritëve priret drejt fjalës dhe argumentimit.

Xhiahadi kundër protagonistëve të padrejtësisë, të bidatit dhe veprave të këqija

Ndërsa xhiahadi kundër protagonistëve të padrejtësisë, të bidatit dhe veprave të këqija, zhvillohet me tri mënyra:

- a. me forcë, nëse krijohet mundësia.
- b. Nëse s'ka mundësi për të parën, atëherë bëhet me fjalë qortuese e argumentim.
- c. Nëse dhe forma e dytë është e pamundur, atëherë bëhet me zemër.

Këto janë trembëdhjetë shkallët e xhihadit. Profeti a.s. ka thënë: “Kush vdes pa bërë luftë, apo pa menduar për të bërë luftë, ka vdekur me një cilësi munafiku”.³⁶

Xhiahadi dhe hixhreti

Për këtë temë duhet patur parasysh diçka. Nuk mund të ketë xhihad pa u kryer fillimisht hixhreti, ashtu sikurse këta të dy nuk mund të kryhen pa pasur dhe pa u pajisur me *iman*. Këto tri cilësi gjenden së bashku veçse tek një grup njerëzish: ata janë *shpresuesit e vërtetë të mëshirës së Allahut të Lartësuar*. Allahu i Madhëruar thotë: “Pa dyshim, ata që besojnë, ata që bëjnë hixhret (shpërngulen) dhe që luftojnë në rrugën e Allahut, vetëm ata shpresojnë njëmend në mëshirën e Tij. Allahu është Falës dhe Mëshirues.” (Bekare 218).

Ashtu sikurse *imani* është detyrë për çdo njeri, janë detyrë edhe dy hixhrete (ose shpërngulje):

a. Një shpërngulje për tek Allahu i Madhëruar, duke e njësuar Atë, në të gjitha aspektet: në sinqeritetin ndaj Tij, në kthimin tek Ai nëpërmjet kryerjes së ibadeteve, në mbështetjen dhe kërkimin e ndihmës prej Tij, në frikë-respektin dhe shpresën ndaj Tij, në dashurinë për Të dhe pendimin tek Ai.

b. Shpërngulja tjetër bëhet për tek Profeti a.s., e cila shprehet nëpërmjet ndjekjes së udhëzimit dhe rrugës së tij, nënshtrimit ndaj urdhrave të tij, nëpërmjet miratimit të çdo dëshmie që vjen prej tij, si dhe duke i dhënë përparësi urdhrave e dëshmimeve të tij kundrejt atyre të çdokujt tjetër.

Profeti a.s. ka thënë: “Kujt shpërngulet për tek Allahu dhe i Dërguari i Tij, atij ka për t’iu marrë në konsideratë kjo shpërngulje, dhe kush shpërngulet për hir të dynjasë apo për hir të martesës me ndonjë grua, ai do të vlerësohet sipas qëllimit të shpërnguljes që ka bërë.”

Lufta ndaj nefsit dhe Shejtanit është detyrë e gjithësecilit; askush nuk mund ta zhvillojë atë në emër të dikujt tjetër. Ndërsa xhiahadi kundër jobesimtarëve dhe hipokritëve është detyrë që rëndon mbi të gjithë ymetin, por nëse kryhet nga një grup që mund ta përballojë atë, atëherë kjo është e mjaftueshme dhe hiqet përgjegjësia nga të tjerët.

Më i përsosuri, sipas Allahut të Lartësuar, është ai që i kryen të gjitha format e xhihadit

Më i miri, sipas Allahu të Lartësuar, është ai që i kryen të gjitha format e xhihadit. Krijesat janë të ndryshme, për sa u përket gradave që meritojnë tek Allahu i Lartësuar, në varësi të formave të xhihadit që kanë arritur të zhvillojnë. Kësisoj, krijesa më e përsosur dhe më e nderuar tek Allahu xh.sh. është pa dyshim, Muhamedi a.s., vula e pejgamberëve dhe e të dërguarve të Zotit. Ai i plotësoi të gjitha nivelet dhe format e

xhihadit në rrugën e Allahut xh.sh., ashtu siç e meriton Ai. Ai nxitoi dhe e zhvilloi xhihadin që në hapat e para të shpalljes së tij si i Dërguari i Allahut xh.sh., dhe vazhdoi ashtu derisa e mori Allahu i Madhëruar dhe Krenar. Menjëherë Ai, kur iu shpallën ajetet 1 – 4, në suren Mudethir: “O ti, i mbështjellë! Ngrihu dhe paralajmëro! Zotin tënd madhëroje! Rrobat e tua pastroji!” ai filloi të ftonte dhe njerëzit e tjerë dhe e mbajti më së miri përgjegjësinë e ngarkuar nga Allahu xh.sh. Ai i ftoi njerëzit në rrugën e Allahut natën dhe ditën, fshehtas dhe haptas. Menjëherë sapo i zbritën ajetet: “Prandaj thuaje haptas mesazhin që të është urdhëruar dhe rri larg idhujtarëve!” (Hixhr 94), ai zbatoi urdhrin e Allahut të Lartësuar, pa pasur frikë nga askush dhe asgjë në këtë mision, duke ftuar në rrugën e udhëzimit të mëdhenj e të vegjël, skllevër dhe të lirë, meshkuj dhe femra, të kuq dhe të zinj, xhindë dhe njerëz. Por, kur ai zbatoi haptazi urdhrin e Allahut, duke ftuar haptas popullin e tij dhe duke treguar qartë dhe prerë kotësinë e adhurimeve të deriatëhershme, kotësinë e zotave të tjerë veç Allahut, atëherë u shtuan edhe më tepër mundimet, që shkaktoheshin nga populli i tij; u mundua e u pengua jo vetëm ai, por çdokush që iu përgjigj thirrjes së tij. E tillë është tradita apo rregulli i pandryshueshëm i vendosur prej Allahut të Madhëruar për krijesat e Tij. Allahu i Madhëruar thotë: “Ty nuk po të thuhet gjë tjetër, veç asaj që u është thënë të dërguarve para teje:” (Fusilet 43) ose: “Çdo Profeti Ne i bëmë armiq prej shejtanëve njerëz dhe xhinde, që frymëzojnë njëri-tjetrin me fjalë të bukura e mashtrime...” (El En’am 112) ose: “Po kështu, edhe ata që ishin më parë, sa herë që u shkante ndonjë profet, thoshin: “Është magjisttar ose i çmendur.” A mos kishin mësuar njëri-tjetrin kështu? Jo, por ata ishin njerëz që kalonin kufijtë. (Dharijatë 52-53). Me këto ajete, dhe të tjera si këto, Allahu i Madhëruar e ngushëlloi Profetin e Tij, duke i treguar atij

shembullin e profetëve të kaluar. Allahu i Lartësuar ngushëllon edhe pasuesit e rrugës së këtij Profeti, duke thënë: “A mendoni se do të hyni në Xhenet pa u sprovuar si ata që ishin para jush? Ata u sprovuan nga vuajtje e fatkeqësi dhe ishin kaq të tronditur sa edhe i Dërguari, e bashkë me të edhe besimtarët, luteshin: “Kur do të vijë ndihma e Allahut?!” Po. Vërtet, ndihma e Allahut është (*gjithmonë*) afër!” (Bekare 214); ose: “Elif, Lâm, Mîm. Vërtet mendojnë njerëzit se do të lihen vetëm të thonë “Ne besojmë” pa u vënë në provë?! Ne i kemi sprovuar ata që kanë qenë para tyre, dhe Allahu do t’i nxjerrë në pah ata që thonë të vërtetën dhe ata që gënjejnë. A mos mendojnë ata që bëjnë vepra të këqija se do t’i shpëtojnë dënimit Tonë?! Sa keq që gjykojnë ata! Kush shpreson takimin me Allahun (*në Botën Tjetër*), ta dijë se Dita e caktuar nga Ai do të vijë. Dhe Ai Dëgjon dhe Di gjithçka. Kush përpiqet, përpiqet vetëm për të mirën e vetvetes se Allahu, në të vërtetë nuk ka nevojë për asgjë. Atyre, që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, me siguri që do t’ua shlyejmë të këqijat dhe do t’u japim shpërblim më të mirë se veprat që kanë bërë. Ne e kemi urdhëruar njeriun, që të sillet mirë me prindërit e vet. Por, nëse ata përpiqen të të detyrojnë ty që të më shoqërosh Mua (*në adhurim*) atë, për të cilin ti nuk di asgjë, atëherë mos i dëgjo ata! Tek Unë do të ktheheni të gjithë e do t’jua them gjithçka që keni bërë. Ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, Ne do t’i radhisim në mesin e të mirëve. Ka disa njerëz, që thonë: “Ne besojmë në Allahun”. Por, kur vuajnë për çështjen e Allahut, e quajnë shtypjen e njeriut sikur të ishte dënim nga Allahu. Ndërsa, kur u vjen ndihma prej Zotit tënd, ata thonë: “Ne kemi qenë gjithmonë me ju”. Vallë, a nuk e di Allahu më së miri se ç’ka në zemrat e çdokujt? Dhe sigurisht, Allahu i di mirë ata që kanë besuar dhe i di mirë hipokritët.” (Ankebut 1-11). Zad el mead vëll 3.

³⁷ **Një ngushëllim qetësues.** Duke qenë se dhimbja e mundimi në këtë jetë janë të pashmangshme, Allahu i Madhëruar i ka ngushëlluar dhe përgëzuar ata që kanë zgjedhur dhimbjen e mundimet e përkohshme kundrejt atyre të përjetshme, duke thënë: “Kush shpreson takimin me Allahun, ta dijë se Dita e caktuar nga Ai do të vijë patjetër. Ai dëgjon dhe di gjithçka.” Siç shihet, Allahu i Lartësuar ka përcaktuar një fund për këto dhimbje e mundime. Afati i tyre mbaron me ardhjen e Ditës së takimit me Allahun. Kjo do të jetë dita e gëzimit dhe lumturisë, kur njeriu do të shijojë mirësinë e durimit, që tregoi për të kënaqur Krijuesin e Tij. Kujdes! Kënaqësia, lumturia dhe gëzimi do të jenë në përpjesëtim të drejtë me përmasat e dhimbjes së duruar në rrugën e Allahut, për hir të Tij. Kur njeriu sjell ndër mend takimin me Allahun apo përtërin shpresat për këtë takim, atëherë ky përgëzim dhe ngushëllim merr forcën e tij maksimale, sepse në zemrën e tij lind ndjenja e fuqishme e mallit për Zotin dhe të dashurin e Tij. Ndjenja e mallit e bën të përbalueshme, madje të papërfillshme, përbaljen me vështirësitë, mundimet dhe dhimbjet e rrugës. Për këtë arsye, Profeti i lutej shpesh Allahut t’i dhuronte mall për takimin me Të. Profeti a.s., sipas Ahmedit dhe Ibn Hibanit, është lutur: “O i Adhuruari im, unë të lus Ty si Njohës i të fshehtës që je, dhe si i Plotfuqishëm mbi krijesat e Tua. Më jep jetë, nëse jeta është në dobinë time, dhe ma merr jetën, nëse vdekja është më e mirë për mua! Të lutem më mundëso të kem frikë-respekt e madhërim për Ty, fshehtazi dhe haptazi! Më mundëso ta them të vërtetën kurdoherë, qofsha i zemëruar apo i kënaqur! Më mundëso të jem i kursyer dhe i përmbajtur në kohë bollëku, pasurie a varfërie! Të kërkoj të më dhurosh mirësi që nuk kanë fund dhe qetësi e prehje të pandërprerë. Të lutem, më bëj të kënaqur me përcaktimin dhe gjykimin Tënd! Të lutem, më mundëso të shijoj freskinë e jetës

pas vdekjes! Të lutem, më mundëso kënaqësinë e vështirimit tek Fytyra Jote dhe mallin e takimit me Ty, duke më ruajtur nga çdo fatkeqësi e rëndë dhe çdo sprovë që të çon në humbje! O i Adhuruari im, na zbukuro me stolinë e besimit dhe na bëj udhëzues të udhëzuar.”³⁷ Malli e bën të njeriun të vendosur dhe këmbëngulës për të vazhduar udhën për tek i dashuri i tij; ai ia afron rrugën dhe ia bën të papërfillshme largësinë, ndërsa dhimbjet dhe vështirësitë s’i hyjnë në sy. Pa dyshim, kjo është një mirësi shumë e madhe, që Allahu i Madhëruar ia dhuron robit të Vet. Duhet kuptuar se kjo mirësi është e kushtëzuar nga fjalë dhe vepra, që të arrihet, dhe Allahu i Madhëruar është Ai që ia dëgjon fjalët dhe i di veprat që njeriu kryen. Ai e di shumë mirë se kush e meriton që t’i dhurohet kjo mirësi. Ai i njeh mirë ata që ia dinë vlerën kësaj mirësie dhe tregojnë mirënjohje për të. Ai i njeh ata që e duan Dhuruesin, dhe që kjo mirësi është në të mirë të tyre dhe u shkon për shtat atyre. Allahu i Madhëruar thotë: “Kështu i sprovovmë Ne disa me disa të tjerë, derisa të thonë: “Vallë, këta janë ata që përzgjedhi Allahu mes nesh dhe u dhuroi mirësi?” Po a nuk është Allahu më i Dituri, për ata që janë mirënjohës?” (En’am 53). Kështu pra, nëse dikujt i ka shpëtuar ndonjë mirësi, le ta lexojë edhe njëherë fjalën e Allahut: “A mos vallë, Allahu nuk i njeh më mirë ata që i janë mirënjohës?”

Një tjetër përgëzim

Më pas Allahu i Madhëruar jep një tjetër përgëzim; Ai thotë që frytet dhe dobitë e xhihadit që ata zhvillojnë për hir të Tij, kthehen tek ata vetë, sepse Allahu i Madhëruar është i Pasur e nuk ka nevojë për askënd. Ai i përgëzoi ata se, me këtë xhihad dhe me imanin që kultivuan, Ai do t’i numërojë ata mes të mirëve dhe do t’i ringjallë së bashku me ta. Zad el mead vëll 3.

³⁸ **Kënaqësia e Allahut apo kënaqësia e krijesave?** Njeriu, për nga natyra, anon

drejt bashkësisë, drejt dëshirës për të jetuar me të tjerë. Këta të tjerë bartin dëshira e botëkuptime të ndryshme, dhe normalisht kërkojnë nga njeriu pranim e miratim të këtyre dëshirave e botëkuptimeve. Nëse ai nuk i pason e nuk i mbështet ata në dëshirat e tyre, atëherë pa dyshim që ata do ta mundojnë dhe do t'i shkatojnë dhimbje; por edhe nëse iu bindet dhe i pason ata, ai gjithsesi do të ketë mundime e dhimbje të pashmangshme në shpirt. Vuajtjet këtij njeriu do t'i vijnë ose nga këta njerëz, ose nga të tjerë. Kështu p.sh., kur një i devotshëm vendoset mes një populli të padrejtë e kriminel, të ciët nuk mund të kryejnë padrejtësitë e tyre pa miratimin e tij, qoftë kjo edhe heshtje, nëse i miraton veprimet e tyre apo hesht, fillimisht ai mund të ruhet e të shpëtojë nga e keqja e tyre, por më pas, ka për të provuar poshtërime e dhimbje nga ana e tyre shumëfish më tepër sesa do të provonte fillimisht, në rast se nuk do t'i kishte miratuar veprimet e tyre të liga. Megjithatë, edhe sikur të shpëtonte nga kthetrat e tyre, medoemos, do të poshtërohej e do të ndëshkohej nga disa të tjerë. Le të qëndrojë vazhdimisht para syve tanë thënia e Aishes (r.a.) drejtuar Muavijes: “Kush kënaq Allahun, edhe pse njerëzit zemërohen, për të Allahu i Lartësuar do të jetë i mjaftueshëm kundrejt njerëzve; e kush kënaq njerëzit, duke zemëruar Allahun, atë njerëzit nuk kanë për ta mbrojtur aspak prej Allahut.”³⁸ Kushdo që studion më vëmendje gjendjet dhe situatat e kësaj bote, mund ta hasë shpesh këtë dukuri, sidomos ndër ata që janë në shërbim të udhëheqësve e parisë, ata që i ndihmojnë të arrijnë qëllimet e tyre të sëmurë e të prishura. Të tillë janë edhe ata që ndihmojnë dhe u shërbejnë bidatçinjve, nga frika e ndëshkimit prej tyre. Por ata të cilët i ka udhëzuar Allahu dhe u ka hapur sytë të shohin rrugën e qartë, duke i ruajtur nga e keqja e vetes së tyre, ata tregohen të kujdesshëm dhe distancohen nga çdo solidarizim me të padrejtët, nga çdo përkrahje e haramit, dhe durojnë armiqtësinë

e tyre. E, pa dyshim, kësaj kategorie i takon përfundimi më i bukur dhe më i lumtur në këtë jetë dhe tjetrën, sikurse ndodhi me profetët dhe pasuesit e denjë të tyre, siç ndodhi me muhaxhirët dhe ensarët, me dijetarët e sprovuar, me adhuruesit e denjë, vepërmirët, tregtarët e ndershëm etj. Zad el mead vëll 3.

³⁹ **Gjurmët e paqartësisë në besim.** Allahu i Madhëruar na përshkruan gjendjen e atyre që besojnë pa qenë të qartë në besimin e tyre. Këta lloj njerëzish, kur mundohen për hir të Allahut të Madhëruar, i quajnë sprovat që u shkaktohen prej njerëzve njësoj si ndëshkimi që vjen nga Allahu i Lartësuar. Këto sprova janë mundimet, lëndimet dhe vuajtjet që njerëzit i japin këtij njeriu, si dhe dhimbjet që u vijnë profetëve nga popujt e tyre. Kjo kategori, për të shpëtuar dhe për t'u ruajtur nga këto sprova, largohen dhe e braktisin rrugën që i shpuri drejt sprovës, njëlloj siç veprojnë besimtarët për të shpëtuar nga ndëshkimi i Allahut. Besimtarët braktisin gjithçka që i çon drejt këtij ndëshkimi, prandaj zbukurohen me stolinë e besimit, edhe pse kjo bën të pashmangshme përballjen me sprovat e përkohshme nga ana e njerëzve. Ky ndryshim i madh mes dy palëve vjen si pasojë e dijës dhe horizontit të secilit. Të mjerët! Vrapojnë që të ndjekin armiqtë e profetëve thjesht dhe vetëm që t'u shpëtojnë dhimbjeve që sjellin sprovat prej njerëzve, ndërkohë që në këtë mënyrë ia kanë mbathur prej dhimbjes së mundimit prej njerëzve për tek dhimbja e ndëshkimit të Allahut! Kësaj i thonë humbje dhe dëshpërim! Të ruhesh nga rëra e nxehtë, për t'u futur në zjarr! T'i ruhesh dhimbjes së shkurtër, për të përfunduar në dhimbjen e përjetshme! Këta njerëz, atëherë kur Allahu i Madhëruar do të mbajë premtimin e Tij, duke shpëtuar ushtrinë dhe të dashurit e Tij, do të thonë: “Ne ishim me ju”. Por Allahu i Madhëruar është i Ditur; Ai e njeh shumë mirë hipokrizinë që fshihet brenda gjoksit të

mashtruesve. Si përfundim, ajo çka deshëm të theksojmë, është se Allahu, me urtësinë e vet, deshi që robërit e Tij të sprovohen, dhe në këtë mënyrë të përzgjidhen, duke u dalluar të mirët nga të këqijtë, ata që meritojnë dashurinë dhe shpërblimet e Tij, nga ata që nuk i meritojnë; Ai deshi që ata të sprovohen dhe të dallohen, sikurse ndodh me floririn, të cilin, kur duam ta pastrojmë, e fusim në zjarr për ta shkrirë, duke larguar prej tij papastërtitë. Sprovat duhen patjetër, sepse shpirti, në esencë të tij ka dy substanca të dëmshme: ato quhen ‘inJORANCË’ dhe ‘padrejtësi’, dhe mund të largohen vetëm duke kaluar në fushëbetejat e sprovave, pastrimit dhe përzgjedhjeve. Nëse këto veti, bashkë me gjurmët e tyre të dëmshme, dalin e pastrohen në këtë jetë nëpërmjet sprovave, atëherë në jetën tjetër i pastruari meriton Xhenetin. E nëse nuk bëhet ky pastrim këtu, atëherë kjo e bën të domosdoshme përjetimin, me plot kuptimin e fjalës, e sprovave të ahiretit. Kështu, pasi njeriu të pastrohet, do t’i jepet leje të hyjë në xhenet. Zad el mead vëll 3.

⁴⁰ **Beteja e Hunejnit.** Kjo quhet ndryshe edhe beteja e Eutasit. Hunejni dhe Eutasi janë dy vende mes Mekës dhe Taifit, prandaj beteja mori emrin e vendit ku ajo u zhvillua. Ajo quhet ndryshe edhe lufta e Havazinasve, sipas emrit të popullit që u ngrit kundër Profetit (s.a.u.s.).

Ibn Ishaku thotë: “Havazinasit, kur dëgjuan për Profetin (s.a.u.s.) dhe suksesin e madh që Allahu i Lartësuar i dhuroi atij për çlirimin e Mekës, filluan të mobilizonin gjithçka për një luftë kundër tij. Prej fiseve të Hauazinit, ushtrisë iu bashkëngjiti i gjithë Thekifi, Mudari dhe Xhusheru. Gjithashtu me ta u bashkuan edhe fisi i Sad Ibn Bekrit dhe njerëz prej fisit Benu Hilal, por ata ishin të pakët në numër. Nga fisi i Kajs Ajlanit nuk morën pjesë veçse këta të fundit. Ndërsa nga havazinasit nuk mori pjesë Keabi dhe as fisi i Kilabëve. Mes fisit të Xhushamit ishte edhe një plak i shtyrë

shumë në moshë. Por ai nuk kishte në dorë gjë tjetër përveç gjykimin e tij dhe përvojës luftarake. Kishte qenë trim, i guximshëm dhe i sprovuar në beteja. Ndërsa mes pjesëmarrësve nga Thekifi ishin edhe dy prijësa të tyre. Në krye të aleatëve ishte Karib Ibn Esuedi dhe në krye të fisit Benu Malik ishte edhe Subej Ibn Harithi dhe i vëllai Ahmer Ibn Harith. Në krye të të gjithë ushtrisë qëndronte Malik Ibn Auf Nasriju, i cili urdhëroi që në fillim të marshimit që të gjithë luftëtarët të merrnin me vete pasuritë, gratë dhe fëmijët e tyre. Kur mbërritën në Eutas, njerëzit u grumbulluan rreth tij. Mes tyre ishte edhe Durajd Ibn Simehi, i cili zbriti dhe pyeti:

- Në ç’luginë jemi këtu?

- Në Eutas.

- Vend i mirë për kuajt. As shkëmb i thepisur dhe as fushë fort e butë. Ç’janë këta zëra që po dëgjoj? Zëra deveje, pëllitje gomarësh, të qara fëmijësh dhe blegërima delesh?

- Malik Ibn Aufi urdhëroi që të merrnin gjithçka me vete: gratë, fëmijët, pasuritë, - i thanë.

- Ku është Maliku?

- Ja atje, - i tha.

- O Malik, - iu drejtua ai, - ti je sot udhëheqësi i këtij populli. Pas kësaj dite do të vijnë edhe ditë të tjera. Çfarë janë këta zëra që dëgjoen? Ç’janë këta zëra deveje, pëllitje gomarësh, të qara fëmijësh dhe blegërima delesh?! - e pyeti.

- Urdhërova unë që ata të merrnin me vete fëmijët, gratë dhe pasuritë e tyre - u përgjigj ai.

- Po pse?

- Mendova se, duke u shoqëruar çdo luftëtar me familjen dhe pasurinë e tij, ai do të luftojë më fort për mbrojtjen e tyre.

- Pasha Allahun, ti je bari delesh! E çfarë mund ta kthejë pas të mundurin në betejë?! Për të arritur fitoren, të hyjnë në punë veçse burrat me shpatë. Por nëse mundesh, ke për t’u shkatërruar me familje dhe pasuri.

Pastaj Duejdi tha:

- Po fisi i Keabit dhe Kulabit?

- Ata nuk morën pjesë në betejë.

- Atëherë, në këtë betejë munguan trimat këmbëngulës. Nëse do të ishte ditë fitoreje, ata nuk do të mungonin. Do të dëshiroja shumë që edhe ju të vepronit ashtu fisi i Keabi dhe Kulabët. Kush merr pjesë ndër ju?

- Amër Ibn Amiri dhe Auf Ibn Amiri.

- Ata janë dy trungje të Amirit, që nuk sjellin as dëm, as dobi. Më pas tha: O Malik, duke marrë bashkë me ushtrinë gratë, fëmijët dhe pasuritë e Hauazinit, nuk ke gjë në vijë. Largoji ata në një vend të sigurt, diku mes popullit tënd, dhe pastaj nisu të përballësh armikun. Nisuni të armatosur e mbi kuaj. Nëse fitoni, le të vijnë edhe të tjerët që ke lënë pas, e nëse jo, të paktën ke shpëtuar familjen dhe pasurinë tënde.

- Maliku ia ktheu: Për Zotin, nuk bëj unë ashtu si thua ti. Ti dhe mendja jote janë plakur shumë. O fiset e Hauazinit! Ose do të më bindeni mua, ose do të hidhem mbi këtë shpatë dhe të më dalë në shpinën time.

- Të bindemi ty, o Malik! – u përgjigjën ata.

- Atëherë Durejdi tha: Nuk jam dëshmitar i kësaj dite, edhe pse jam i pranishëm.

Ah, i mjeri unë, të qeshë djalë, të luftoja,

Me vrull e mbi kalë të ikja fluturim,

Krifë-bukurin krenar me frerë ta drejtoja,

Majtas e djathtas, i ashpër në luftim.

Maliku iu drejtua ushtrisë: “Kur t’i shihni, thejini këllëfët e shpatave tuaja dhe lëshohuni si një grusht i vetëm!” Ai dërgoi zbuluesit e vet të kontrollonin zonën. Por, ata u kthyen të këputur nga frika dhe lemeria e madhe. Ai u tha: “Të mjerët ju! Çfarë ju ndodhi?” – “Pamë burra të bardhë mbi kuaj pullali. Vallahi, siç e sheh, u tmerruam aq shume, sa që nuk e mbajtëm dot veten”. Por, – për Allah! – edhe kjo nuk e ktheu mbrapsht Malikun nga drejtimi që kishte marrë.

Kur dëgjoi për ta, Profeti (s.a.u.s.) dërgoi zbuluesin e tij Abdullah Ibn Hadrade el Eslemi, duke e urdhëruar që të hynte në

kampin e tyre dhe të merrte informacione. Dhe ai ashtu bëri: hyri mes tyre dhe mori informacionet që dëshironte. Ai mësoi përse ishin mbledhur dhe për planet e tyre për luftë kundër Profetit (s.a.u.s.) Pastaj u kthye te Profeti (s.a.u.s.) dhe ia përcollti të gjitha ç’kishte dëgjuar. Atëherë, Profeti (s.a.u.s.) vendosi të nisej drejt havazinasve. Atij i kishin thënë se Safuani Ibn Umeje kishte plot parzmore dhe armë, prandaj dërgoi dikë që ta thërriste. Në atë kohë Safuani ishte idhujtar. Kur u paraqit, Pejgamberi (s.a.u.s.) i tha: “O Ebu Umeje! Na jep hua armët e tua, sepse na duhen të luftojmë armikun tonë.” Safuani pyeti: “A po m’i rrëmben me forcë ato, o Muhamed?” Profeti (s.a.u.s.) iu përgjigj: “Jo! Po t’i kërkoj hua, për t’i përdorur, duke marrë përsipër dëmshpërblimin e plotë, në rast të ndonjë dëmtimi a humbjeje derisa të t’i kthej.”⁴⁰ Kur pa këtë përgjigje, Safuani tha: “Mirë! Pse jo?!” Dhe, vërtet, ai dha 100 gjoksore bashkë me armët që shoqëroheshin me to. Madje disa përmendin se Profeti (s.a.u.s.) i kërkoj atij që të merrte përsipër edhe transportin e armëve, dhe ai e bëri. Më tej, Profeti (s.a.u.s.) u nis bashkë me 2000 luftëtarë mekas dhe 10000 medinas, që kishin shkuar me të për të çliruar Mekën; pra ishin 12000 luftëtarë gjithsej. Si mëkëmbës në Mekë, u emërua Attab Ibn Usejdi.

Ibn Ishaku thotë: “Më ka treguar Asim Ibn Omer Ibn Katade, që përcjell prej Abdurahman Ibn Xhabirit, ky prej babait të tij Xhabir Ibn Abdilahi, i cili tregon: “Kur mbëritëm në luginën e Hunejnit, filluam të zbresim në tatpjetën e saj. Kështu, u varëm me shpejtësi teposhtë në një rën prej luginave të *Tihame*-s. Por ushtria armike, që kishte mbëritur atje para nesh, na kishin zënë pusi në qafat, shtigjet, kthesat, ngushticat dhe rrugicat e luginës. Ata kishin ngitur kurthin dhe ishin përgatitur mirë me një plan të hollësishëm. Ata ishin të gatshëm të na sulmonin. Kështu, në muzgun e agimit, ndërkohë që ne po zbrisnim, befas

skuadrat e ushtrake të armikut na mësyjnë njehëresh. Njerëzit tanë filluan t'ia mbathnin pa e kthyer më kokën pas. Asnjëri nuk e kthente kokën tek tjetri dhe as nuk pyeste për të. Në këtë situatë, Profeti (s.a.u.s.) mori anën e djathtë të luginës dhe pastaj thirri me zë të lartë: “O njerëz! Ku po shkoni?! Ejani tek unë! Unë jam Profeti i Allahut! Unë jam Muhamed Ibn Abdullahi!” Me Profetin (s.a.u.s.) mbetën vetëm një grup muhaxhirësh, ensarësh dhe farefisi i tij. Prej muhaxhirëve që mbetën me të ishin Ebu Bekri dhe Omeri, ndërsa nga familja e tij ishin Aliu, Abasi, Ebu Sufjan Ibn Harithi dhe i biri, ishin El Fadl Ibn Abasi, Rabia Ibn Harithi, Usame Ibn Zejdi dhe Ejman Ibn Umi Ejmani. Ky i fundit u vra atë ditë. Një burrë nga Hauazini qëndronte hipur mbi një deve të kuqe dhe në duar mbante një flamur të zi, të lidhur në majën e një heshte të gjatë. Ai ecte përpara havazinasve, kurse të tjerët qëndronin pas tij. Këdo që e arrinte, e shponte me heshtë; kur i shpëtonin, ai u ngrinte flamurin me dorë të tjerëve pas tij, që të përparonin. Në një situatë të tillë, drejt tij lëshohet Ali Ibn Ebu Talibi dhe një ensar për ta vranë. Aliu i shkon nga pas dhe ia pret nyjet e këmbëve devesë së tij, e cila rrëzohet përdhe. Atëherë mbi të lëshohet ensari, që i jep një goditje dhe ia fluturon këmbën që nga mesi i kërcirit. Havazinasi bie nga deveja në tokë. Që këtu filloi dueli me shpata. Dhe, vallahi, kur u kthyen ata që u larguan nga fushëbeteja, gjetën robërit e luftës pranë Pejgamberit (s.a.u.s.)...”⁴⁰ Përsëri Ibn Is'haku thotë: “Kur muslimanët po pësonin humbje fillimisht, disa të pagdhundur të mekasve që merrnin pjesë në atë betejë me Profetin (s.a.u.s.), filluan të shfrejnë mllefin brenda gjoksit të tyre. Kështu, Ebu Sufjan Ibn Harbi tha: “Ata nuk do të ndalen nga kjo thyerje pa arritur në bregun e detit”. Ai i kishte shigjetat e fallit me vete në trastë. Kurse Xhebeletu Ibn Hanbeli, – ose sikurse thotë Ibn Hishami: Keledetu Ibn Hanbeli, – tha: “Sot u prish magjia që ai ka bërë ...”.

Safuani, vëllai i tij nga nëna, i cili në atë kohë ishte ende idhujtar i bërtiti: “Hesht, o t'u thaftë goja! Për Zotin, unë parapëlqej më tepër që të udhëhiqem nga një kurejsh, sesa të udhëhiqem nga një havazinas!”⁴⁰

Ibn Sadi përcjell prej Shejbe Ibn Othman el Haxhebit rrëfimin e tij: “Ditën e çlirimit, Profeti (s.a.u.s.) hyri në Mekë me forcë. Unë thashë me vete: ‘Do të shkoj me kurejshët në Hunejn. Ndoshta gjatë luftës do të më krijohet mundësia që ta vras Muhamedin pabesisht, duke u bërë unë ai që do të marrë hakun e të gjithë kurejshëve’. Në atë kohë isha shumë i vendosur, sa që gjithmonë thoja me vete: “Sikur të mos mbetej asnjë arab dhe joarab pa e pasuar Muhamedin, unë kurrë nuk do të bëhesha pasues i tij”. Unë rrija i gatshëm, në pritë, sa të më jepej mundësia. Çdo moment që kalonte më shtonte urrejtjen dhe dëshirën për ta vranë. Kështu, kur filloi beteja (në Hunejn) dhe njerëzit filluan të përzihen, Pejgamberi (s.a.u.s.) u hodh nga mushka dhe hoqi shpatën nga këllëfi për sulm. Unë iu afrova, të plotësoja atë vepër që aq me zjarr e prisja. E ngrita shpatën dhe gati sa nuk e lëshova mbi të, por në çast mu shfaq një valë zjarri, e fortë si vetëtima, e cila gati sa s'më dogji. Ngrita duart të mbuloja sytë, nga frika prej verbimit. Në këtë moment, Pejgamberit (s.a.u.s.) hodhi vështrimin drejt meje dhe më thirri: “O Shejbu, afrohu pranë meje!” Unë iu afrova pranë, ndërsa ai e vendosi dorën e tij mbi gjoksin tim, e pastaj u lut: “O Allah! Ruaje atë prej shejtanit!” Beto hem në Allahun se, që në atë moment, ai u bë njeriu më i dashur për mua. E desha më shumë edhe se dëgjimi, shikimi dhe jeta ime. Allahu i Lartësuar ma largoi atë që ndodhej në gjoksin tim. Pastaj ai më tha: “Afrohu dhe lufto!” Unë dola para tij dhe po kosisja me shpatën time këdo që më dilte përpara. Allahu është dëshmitar që unë isha gati të vetëflijohesha për ta mbrojtur Profetin prej çdo gjëje. Në ato momente, edhe sikur të dilte përpara im atë, do ta godisja me

shpatë. Unë i qëndrova pranë bashkë me të tjerët që i qëndruan pranë derisa u kthyen muslimanët dhe iu vërsulën tok armikut. Dikush i afroi mushkën Profetit (s.a.u.s.) dhe ai i hipi. Pejgamberi i ndoqi pas armiqtë gjerësa u shpërndanë në çdo anë dhe ia mbathën. Pastaj ai u kthye në kamp dhe hyri në çadrën e vet. Atje nuk hyri tjetërkush veç meje, dhe kjo nga dashuria për të, nga dëshira e madhe që kisha për ta kundruar dhe gëzimi që më sillte qëndrimi pranë tij. Ai më tha: “O Shejbu! Ajo që Allahu deshi për ty ishte më e mirë sesa ajo që ti doje për veten tënde.” Pastaj filloi të më tregonte imtësisht gjithçka që kisha menduar unë fshehtas, në veten time. Më tregoi gjithë çfarë kisha menduar dhe që nuk ia kisha treguar kurrë askujt. Pastaj unë i thashë: “Dëshmoj dhe deklaroj se nuk ka të adhuruar tjetër me të drejtë veç Allahut, dhe se ti je i dërguari i Allahut! Kërkoji Allahut falje për mua.” Ai tha: “Allahu të faltë!”⁴⁰

Ibn Ishaku thotë: “Më ka treguar Zubejri, që transmeton prej Kuthejr Ibn Abasit, ky nga i ati, El Abas Ibn Abdil Mutalibi, se ka rrëfyer: “Unë isha pranë Pejgamberit (s.a.u.s.) dhe mbaja fort frerët e mushkës së tij të bardhë. Unë isha trupmadh dhe kisha zë kumbues. Profeti (s.a.u.s.), kur pa muslimanët që po largoheshin, tha: “Ku shkoni, o njerëz?” Por unë pashë se askush nuk e ktheu kokën pas. Atëherë, ai më tha: “O Abas! Thirr fort, me zë të lartë: “O ensarë! O ju që dhatë besën poshtë pemës!”” Atëherë ata u përgjigjën: “Si urdhëron, si urdhëron!” Veç t’i shihje se si vraponin drejt Pejgamberit (s.a.u.s.)! Kur mundoheshin të frenonin dhe të kthenin devetë apo kuajt e tyre drejt Pejgamberit (s.a.u.s.) dhe e shihnin të pamundur, hidhnin gjoksoret në qafë, merrnin shpatën, harkun dhe mburojën, kërcenin prej kafshëve, i lëshonin të iknin dhe vinin me shpejtësi drejt zërit derisa mbërrinin tek Pejgamberi (s.a.u.s.). Pasi u grumbulluan rreth 100 vetë, filloi një luftë e ashpër. Në fillim të betejës, refreni që dëgjohej ishte

“Përpara, o ensarë!” Pastaj, nga fundi i saj, dëgjohej “Përpara, o Hazrexh!” Ata ishin shumë të ashpër dhe të qëndrueshëm në betejë. Profeti hipi mbi kafshën e tij dhe, kur pa njerëzit duke u përlëshur shumë ashpër me shpata, tha: “Tani u ndez beteja!”⁴⁰ Disa shtojnë se Profeti (s.a.u.s.) ka thënë gjithashtu: “Unë jam Profet, dhe jo mashtrues! Unë jam i biri i Abdul Mutalibit!”

Ndërsa në ‘Sahih’-un e Muslimit thuhet se Profeti (s.a.u.s.) mori në dorë një grusht guralecësh, gjuajti me ta në drejtim të armikut, dhe pastaj tha: “U mundën, pasha Zotin e Muhamedit!” Dhe menjëherë pas goditjes, fillova të shoh se ata po dobësoheshin dhe po shpartalloheshin.⁴⁰

Ndërsa në një transmetim tjetër, po tek Muslimi, thuhet se Profeti (s.a.u.s.) zbriti nga mushka e tij, mori një grusht dheu dhe e flaku në drejtim të tyre, duke thënë: “Të shëmtuara qofshin fytyrat tuaja!” Gjithësecilit prej tyre iu mbushën sytë prej atij dheri dhe, dhe nisën t’ia mbathin.⁴⁰

Ibn Ishaku sjell rrëfimin e Xhubejr Ibn Mutaimit, që ka thënë: “Përpara se të mposhteshin armiqtë, ndërkohë që beteja në Hunejn ishte e ndezur fort, unë pashë diçka si një petk i zi, që po zbriste nga qielli dhe që ra mes nesh dhe armikut. Kur shoh mirë, dallova se ato ishin milingona të zeza, që tashmë ishin përhapur dhe kishin mbuluar luginën. Nuk vonoi shumë, e armiku u thye. Unë nuk dyshova aspak se ata ishin melekët.”

Ibn Ishaku thotë: “Idhujtarët, pas humbjes që pësuan, u nisën për në Taif. Së bashku me ta ishte edhe Malik Ibn Afi. Një pjesë e tyre e ngritën kampin ushtarak në Eutas, ndërsa të tjerët shkuan drejt Nahles. Profeti (s.a.u.s.) dërgoi në ndjekje të atyre që u qëndruan në Eutas Ebu Amir el Eshariun. Kur Ebu Amiri i zuri, ata filluan të shigjetonin muslimansët prej së largu dhe një shigjet gjuhet në drejtim të Ebu Amirit dhe e vret. Pas tij, flamurin e mori djali i vëllait të tij, Ebu Musa el Eshariu, i cili i

lufoi armiqtë. Allahu i Lartësuar ia mundësoi t'i shpartallonte. Mes idhujtarëve të vrarë ishte edhe vrasësi i Ebu Amir. Pas ngjarjes, Profeti (s.a.u.s.) u lut: "O Allah, fale Ubejd Ebu Amirin dhe familjen e tij dhe lartësoje atë Ditën e Gjykimit në gradë të lartë, mbi shumë prej krijesave të Tua!". Ai kërkoi falje gjithashtu edhe për Ebu Musa el Eshariun."⁴⁰

Malik Ibn Aufoi vazhdoi rrugën, derisa u strehua në kështjellat e Thekifit. Profeti (s.a.u.s.) urdhëroi që të grumbulloheshin të gjithë robërit, robëreshat dhe plaçka e luftës dhe të dërgoheshin në El Xhiranete. Numri i robërve dhe robëreshave ishte rreth 6.000. Pati 24.000 kokë deve dhe mbi 40.000 kokë dele të kapura. Ndër pasuritë e fituara ishin edhe 4.000 *ukije* argjend.

Profeti (s.a.u.s.) i priti ata, se ndoshta vinin të dorëzuar si muslimanë, për mbi 10 ditë e net. Pastaj filloi të shpërndajë plaçkën e luftës. Të parëve u dha atyre që kërkonte t'u fitonte zemrat për përqaftimin ose forcimin e Islamit. Ebu Sufjan Ibn Harbit i dha 40 *ukije* argjend dhe 100 deve. Ebu Sufjani tha: "Po djalit im, Jezidit?" – "Jepini edhe atij 40 *ukije* argjend dhe 100 deve!" – tha Pejgamberi (s.a.u.s.). Por Ebu Sufjani tha përsëri: "Po djalit tim, Muavijes?" – "Jepini edhe atij 40 *ukije* argjend dhe 100 deve!" – urdhëroi Pejgamberi (s.a.u.s.).

Edhe Hakim Ibn Hizamit iu dhanë 100 deve. Ky kërkoi edhe 100 të tjera, dhe Profeti (s.a.u.s.) i dha edhe 100 të tjera. Ai i dha gjithashtu Nadir Ibn Harith Ibn Katades 100 deve, Ata Ibn Harithe el Thekafiut 50 deve. Kështu morën edhe disa të tjerë nga 100 deve ose 50 deve.

Pas këtyre, Profeti (s.a.u.s.) i dha Abas Ibn Mirdasit 40 deve, por Abasi, nëpërmjet një vjershe, shprehu dëshirën për më shumë, dhe Profeti (s.a.u.s.) ia plotësoi numrin me 100 deve.

Më tej, Zejd Ibn Thabiti u urdhërua që të llogariste të tërë plaçkën e luftës dhe njerëzit që do t'i merrnin. Pas llogaritjes Pejgamberi (s.a.u.s.) ua shpërndau, duke i

dhënë çdo këmbësor 4 deve dhe 40 bagëti të imëta, ndërsa çdo kalorësi 12 deve dhe 120 bagëti të imëta.

Ibn Ishaku tregon: "Më ka treguar Asim Ibn Omer Ibn Katade, që përcjell prej Mahmud Ibn Lebidit, ky prej Ebu Seid el Hudriut, se: "Kur Profeti (s.a.u.s.) shpërndau ato pasuritë e mëdha disa kurejshëve dhe krerëve të disa fiseve arabe dhe ensarët nuk morën asgjë prej tyre, diçka filloi të vërtitej në zemrat e ensarëve. Ata u mërzitën dhe nisën të flisnin me njëri-tjetrin, krejt të turbulluar. Dikush thoshte: "Për Zotin, Profeti (s.a.u.s.) tani u takua me popullin e tij", e të tjera fjalë si këto. Atëherë Sad Ibn Ubade shkoi tek Profeti (s.a.u.s.) dhe i tha: "O i Dërguari i Allahut! Ensarët se ç'ndiejnë në zemër, pas ndarjes së plaçkës së luftës! Vërtet, disave prej popullit tënd dhe disa krerëve të fiseve arabe iu bëre dhurata të mëdha prej plaçkës së luftës, ndërsa asnjëri prej ensarëve nuk ka marrë dhuratë të tillë...". Profeti (s.a.u.s.) i tha Sadit: "Po ti vetë, o Sad, çfarë mendon?" – "Edhe unë jam pjesëtar i popullit tim, o i Dërguari i Allahut...". Atëherë, Pejgamberi (s.a.u.s.) tha: "Shko e mblidhe popullin tënd këtu, në këtë vend të rrethuar!" Me ta erdhën edhe një grup muxhahirësh, të cilët u lejuan të qëndronin. Më pas u afruan edhe të tjerë, por ata u ndaluan. Kur u grumbulluan të gjithë, Sadi njoftoi Profetin (s.a.u.s.) dhe ai erdhi. Pasi falënderoi Allahun e Lartësuar dhe e lavdëroi ashtu si e meriton i Madhërishmi, ai (s.a.u.s.) tha:

– "O ensarë! Çfarë janë ato fjalë që kam dëgjuar prej jush? Ç'janë ato ndjenja mërzitje që vërtiten në zemrat tuaja?! Kur erdha unë tek ju, a nuk ishit ju të humbur nga Rruga e Drejtë dhe Allahu i Lartësuar ju udhëzoi nëpërmjet meje! A nuk ishit ju të varfër dhe Allahu ju pasuroi me mua? A nuk ishit ju armiq të njëri-tjetrit dhe Allahu ju bashkoi zemrat nëpërmjet meje?"

– “Bamirësia e Allahut dhe e Pejgamberit të Tij mbi ne është e madhe dhe meriton mirënjohje”, – thanë njerëzit.

Pastaj tha: “A nuk po më përgjigjeni, o ensarë?” – “E çfarë përgjigje të të japim, o i Dërguari i Allahut! Pa dyshim, bamirësia e Allahut dhe e Pejgamberit të Tij mbi ne është e madhe dhe meriton mirënjohje.”

Profeti (s.a.u.s.) vijoi: “E pra, vallahi! Ju mund të thoni diçka që është shumë e vërtetë, dhe të gjithë do t’ju besonin. Ju mund të thoni: “Ti erdhe tek ne i mohuar nga të tjerët dhe ne të besuam, erdhe i tradhtuar nga të gjithë dhe ne të mbështetëm e të ndihmuam, erdhe i dëbuar dhe ne të strehuam, erdhe i varfër dhe ne të përkrrahëm me pasuritë tona”.

O ensarë! Vërtet menduat dhe ndjetë për mua pakënaqësi, për shkak të atyre palo pasurish që unë u dhurova disa njerëzve për t’u afruar zemrat në Islam?! Ndërsa juve nuk u bëra dhurata të tilla me bindjen se ju keni aq besim të fortë islam sa që nuk keni nevojë për gjëra të tilla. A nuk jeni të kënaqur, o ensarë, që njerëzit të kthehen në shtëpitë e tyre me deve dhe bagëti, ndërsa ju të ktheheni me Profetin e Allahut në vendqëndrimet tuaja?! Beto hem në Atë në dorë të të Cilit është shpirti i Muhamedit, se ju po ktheheni në shtëpitë tuaja me diçka më të mirë sesa ajo me të cilën ata do të kthehen në shtëpitë e tyre.

Sikur të mos ishte mirësia e hixhretit, unë do të preferoja të isha një prej ensarëve. Nëse njerëzit do të ndiqnin një qafë mali apo luginë, dhe ensarët të ndiqnin një qafë mali apo luginë tjetër, unë do të ndiqja grykën dhe luginën e ensarëve. Ensarët janë miqtë dhe rrethi im i ngushtë, ndërsa njerëzit e tjerë janë më larg.

O Allah! Mëshiroji ensarët, fëmijët e ensarëve dhe fëmijët e fëmijëve të ensarëve!”

Ata filluan të qajnë, sa lagën mjekrat e tyre me lot, dhe thanë: “Jemi të kënaqur që Profeti i Allahut të jetë pjesa dhe fati ynë!”.

Pastaj Profeti (s.a.u.s.) u largua dhe ata u shpërndanë.⁴⁰

Te Profeti (s.a.u.s.) shkoi edhe Shejma Bintu el Harith Ibn Abdil Uzza, motra nga gjiri e Pejgamberit (s.a.u.s.), e cila tha: “O i Dërguari i Allahut! Unë jam motra jote nga gjiri.” – “E çfarë shenje sjell si argument?” – e pyeti Pejgamberi (s.a.u.s.). – “Kam një të kafshuar në kurrizin tim, që ma ke bërë ti i vogël kur unë po të mbaja.” Dhe, vërtet, Profeti (s.a.u.s.) e njohu shenjën. Ai i shtroi asaj mantelin e tij dhe e ftoi të ulej në të. Pastaj i dha mundësi të zgjidhte, duke i thënë: “Nëse dëshiron të qëndrosh me mua, qëndro, dhe do të jesh e dashur dhe e respektuar. Nëse dëshiron të kthehesh te familja jote e unë të të dhuroj pasuri, ashtu vepro, se do të të jap.” Ajo tha: “Atëherë, më jep pasuri dhe më lër që të rri me familjen time.”

Fisi i Benu Sadit thonë se asaj iu dha një shërbëtor dhe shërbëtore, të cilët i martoi me njëri-tjetrin. Djali quhej Mekhul. Ata patën shumë pasardhës në këtë fis, deri shumë vonë. Ebu Omeri tregon se ajo pranoi Islamin dhe se Profeti (s.a.u.s.) i dhuroi asaj tre robër, një shërbyese, si dhe mjaft deve e bagëti. Ai e quajti atë Hudhafa, ndërsa Shejma qe llagapi i saj.

⁴¹ **Delegacioni i havazinasve.** Te Profeti (s.a.u.s.) shkoi një delegacion nga Hauazini. Ata ishin 14 burra, të cilët kryesoheshin nga Zubejr Ibn Sardi. Mes tyre ishte edhe Ebu Burkani, xhaxhai i Pejgamberit (s.a.u.s.) nga gjiri. Ata i kërkuan Pejgamberit (s.a.u.s.) që t’u kthente atyre pa shpërblese robërit dhe pasuritë e tyre të humbura në betejë. Ai (s.a.u.s.) u tha: “Sikurse e shihni, me mua janë këta njerëz, dhe ju e dini shumë mirë se fjala më e dashur për mua është ajo e sigqerta dhe e vërteta. Po ju pyes: Më të dashur për ju janë fëmijët dhe gratë tuaja apo pasuritë tuaja?” Ata thanë: “Ne nuk vëmë asgjë mbi familjet dhe pasardhësit tanë.” – “Atëherë, kur të fal namazin e sabahut, ngrihuni dhe thoni: ‘Ne

po ndërmjetësojmë me Profetin (s.a.u.s.) te besimtarët dhe me besimtarët te Profeti (s.a.u.s.), që të na i ktheni gratë dhe fëmijët tanë të marrë robër’.” E kështu, pasi fali sabahun, ata u ngritën dhe thanë ato fjalë. Pas kësaj, Profeti (s.a.u.s.) tha: “Për sa u përket atyre që janë në dorën time dhe të fisit të Abdul Mutalibit, të gjitha janë tuajat. Ndërsa për të tjerat, do të pyes njerëzit. Muhaxhirët dhe ensarët thanë: “Çfarë është e jona, po ia lëmë në dorë Pejgamberit (s.a.u.s.)” El Ekra Ibn Habisi tha: “Unë dhe fisi i Benu Temimit nuk i japim ata.” Ujejne Ibn Hisni gjithashtu tha: “Edhe unë e fisi i Fezaratë nuk i kthejmë”. Edhe Abas Ibn Mirdasi tha: “Unë dhe Benu Sulejmët nuk i dorëzojmë”. Por fisi i Benu Sulejmit tha: “Çfarë është e jona është në dorë të Pejgamberit (s.a.u.s.)”. Abas Ibn Mirdasi ua ktheu: “Më poshtëruat!” Këtu ndërhyu Profeti (s.a.u.s.) dhe thotë: “Këta njerëz erdhën si muslimanë. Fillimisht unë i prita ata që të vinin, duke i ruajtur robërit, pa i shpërndarë. Unë i vura të zgjedhin: ose të marrin njerëzit dhe pasardhësit e tyre ose të marrin pasuritë, por ata nuk vënë asgjë mbi gratë dhe fëmijët e tyre. Nëse dikush pranon me shpirtmirësi që t’ua kthejë gratë dhe fëmijët, le ta bëjë. Në të kundërt, nëse ndonjëri nuk heq dorë nga haku i tij, përsëri le t’ua kthejë atyre, sepse unë i premtoj atij që, për çdo hise do t’i jap 6 hise të tilla prej plaçkës së parë që Allahu i Lartësuar do të na e sjellë pa luftë.” Njerëzit thanë: “Ne po i dhurojmë me gjithë zemër për Profetin (s.a.u.s.)” Në këtë moment, Pejgamberi tha: “Ne nuk mund të dallojmë kështu se kush është i kënaqur e kush jo, prandaj shkoni tani, dhe le të vijnë të parët tuaj për të raportuar tek unë.” Në këtë mënyrë, atyre ua kthyen mbrapsht gratë dhe fëmijët.”⁴¹ Askush nuk mbajti më prej atyre robërve, veç Ujejne Ibn Hisnit, i cili nuk pranoi që të kthente pas një plakë. Por më vonë, gjithsesi ai e ktheu. Profeti i veshi të gjithë robërit e luftës, një për një. Zadul Mead 3.

⁴² Aliu filloi t’u përcillte njerëzve mesazhin e Pejgamberit a.s. Ai i njoftoi të gjithë se marrëveshja tashmë ishte prishur. Ai tha: “O njerëz! Mohuesit e Zotit nuk kanë për të hyrë në Xhenet. Pas këtij viti, nuk ka për të bërë haxh asnjë idhujtar. Nuk ka për t’u lejuar tavafi rreth Qabes i zhveshur. Çdokujt që ka pakt me Pejgamberin a.s., do t’i plotësohet deri në kohën e përcaktuar.”” El Humejdi thotë: “Na ka treguar Sufjani, se i ka rrëfyer Zejd Ibn Jutheju: “Ne e kemi pyetur Aliun: “Për çfarë u dërgove në atë haxh?” Ai tha: “Unë u dërgova për të përcjellë katër çështje: (1) Në Xhenet do të hyjë veçse shpirti besimtar; (2) nuk do të lejohej më tavafi rreth Qabes i zhveshur; (3) në Xhaminë e Shenjtë nuk do të lejoheshin më të bashkoheshin besimtarët dhe qafirët, pas atij viti; (4) dhe çdokujt që kishte marrëveshje me Pejgamberin a.s., do t’i respektohej ajo deri në afatin e caktuar, ndërsa për ata që nuk kishin marrëveshje me Pejgamberin, afati i tyre do të ishte katër muaj.”⁴²

⁴³ **Akt-marrëveshja për garancinë e jetës dhe pasurisë, dhe vjelja e xhizjes.** Profeti a.s. nuk i mori askujt xhizje, derisa zbriti sureja Teube, në vitin e tetë pas hixhretit. Pas shpalljes së ajeteve të xhizjes, ai filloi mbledhjen e saj prej *mexhusëve*⁴³ dhe prej *ehlu kitab-ëve*. Ai dërgoi Muadh Ibn Xhebelin në Jemen për të nënshkruar aktin e garancisë me çifutët që jetonin atje dhe ua bëri të detyrueshme dhënien e xhizjes. Profeti a.s. nuk mori xhizje prej çifutëve të Hajberit dhe disa, gabimisht, menduan se kjo ishte e veçantë vetëm për çifutët e Hajberit. Ata menduan se xhizja nuk merrej prej hebrenjve të Hajberit, edhe nëse merrej prej të tjerëve. Por ky mendim është i gabuar, sepse Profeti a.s. luftoi kundër tyre dhe ra dakord me ta që t’i lejonte në atë tokë sa të dëshironte ai, ndërkohë dispozitat për xhizjen akoma nuk ishin shpallur. Lejimi i qëndrimit të tyre atje dhe marrëveshja me ta ndodhi para zbritjes së

dispozitive të xhizjes. Më pas, Allahu i Lartësuar e urdhëroi atë që të luftonte *ehlu kitab*-ët derisa të jepnin xhizjen. Nga ky gjykim përjashtoheshin banorët e Hajberit të asaj kohe, me të cilët tashmë ishte lidhur marrëveshja për të punuar ato toka dhe për t'u dhënë gjysmën e prodhimit muslimanëve. Për këtë arsye, ai nuk u kërkoi atyre diçka tjetër përveç asaj që ishte nënshkruar. Ndërsa të tjerët, me të cilët Profeti a.s. nuk kishte ndonjë marrëveshje paraprake, ishin të detyruar të paguanin xhizjen, si të krishterët e Nexhranit, çifutët e Jemenit etj. Megjithatë, kur Umeri i dëboi hebrejtë e Hajberit, pakti i dikurshëm u prish, dhe ata u konsideruan tanimë si të gjithë *ehlu kitab*-ët e tjerë.

Disa vende islame, për shkak të paqartësisë së tyre ndaj qëndrimit të Profetit a.s., e anuluan marrjen e xhizjes prej çifutëve të Hajberit për një shkak të pavërtetë dhe të padrejtë: Një grup hebrejsh u paraqitën atyre një dokument të falsifikuar, ku pretendohet se Profeti a.s. e ka ndaluar marrjen e xhizjes prej çifutëve të Hajberit. Këtë dokument, sipas pretendimit të tyre, e kishte nënshkruar dhe dëshmuar Ali Ibn Ebu Talibi, Sad Ibn Muadhi dhe një grup sahabësh. Kjo "dëshmi" në sytë e atyre që nuk e njihnin traditën e Profetit a.s. në këto fusha, u duk e saktë dhe e pranueshme, dhe kështu gjykuan dhe vepruan. Por jo për sytë e shejhu të Islamit Ibn Tejmije. Kur atij i kërkuan që të ndihmojë në një gjykim të tillë, ai e pështyu atë dokument, dhe solli dhjetë argumente rreth pavërtetësisë së tij, nga të cilat, si më të rëndësishme, mund të përmendim:

Së pari, në të përmendet dëshmia e Sad Ibn Muadhit r.a., i cili pa dyshim është vrarë para betejës së Hendekut. Së dyti, në dokument thuhet se Profeti a.s. e ka anuluar marrjen e xhizjes prej tyre, ndërkohë që dispozitat e xhizjes akoma nuk ishin shpallur dhe asnjë sahab nuk dinte gjë për to, sepse shpallja e këtyre dispozitave u bë veçse në kohën e luftës së Tebukut, pas

Hajberit plot tri vjet. Së treti, atje përmendet se Profeti a.s. i ka shfuqizuar të gjitha detyrimet e quajtura *kulef* dhe *suhar*, të cilat merreshin prej tyre. Por kjo është një shpifje e pastër kundër tij, sepse ai kurrë nuk pati vendosur të tilla detyrime as atyre, as ndonjë tjetri. Allahu i Lartësuar e kishte ruajtur Profetin e Tij nga të tilla padrejtësi, që u shkonin për shtat veçse mbretërve të padrejtë. Madje edhe pas Profetit a.s. e tillë rrugë u ndoq. Gjithashtu, një dokument të tillë nuk e ka përmendur asnjë dijetar, të çfarëdo lëmieje qofshin ata. Për të nuk ka folur asnjë historian, kronist, dijetar hadithi a i traditës, as jurist dhe myfti e asnjë shpjegues Kur'ani. Madje një dokument të tillë ata nuk e shfaqën kurrë gjatë kohërave të para të selefëve, sepse nëse do ta shfaqnin, do të dilte sheshit mashtrimi i tyre. Por në të tilla kohë sprovash, kur njerëzit janë larguar nga njohuria e haditheve dhe traditës së Profetit a.s. në të gjitha lëmitë e jetës së tij, ata e falsifikuan dhe paraqitën një dokument të tillë, duke u ndihmuar nga disa tradhtarë të fesë së Allahut dhe të Profetit a.s. Por nuk kaloi shumë kohë që ky turp të zbulohet nga trashëgimtarët e profetëve a.s. (dijetarët).

A lejohet marrja e xhizjes prej të tjerëve që nuk janë çifutë, të krishterë dhe mexhusë?

Kur u shpallën ajetet e xhizjes, Profeti a.s. filloi ta mblidhte atë prej tri bashkësive: prej mexhusëve, çifutëve dhe prej të krishterëve. Ai nuk mori xhizje prej adhuresve të idhujve.

Kësisoj, disa thonë se marrja e xhizjes lejohet veçse prej këtyre tri bashkësive, sepse kështu veproi edhe Profeti a.s. Disa të tjerë thonë se xhizja u merret edhe të tjerëve përveç tri grupeve të përmendura, domethënë edhe prej adhuresve të idhujve që nuk janë arabë. Me mendimin e parë kanë qenë imam Shafiiu dhe imam Ahmedi - sipas njërës mendim të transmetuar prej tij. Ndërsa me mendimin e dytë janë imam Ebu Hanife dhe imam Ahmedi - sipas

transmetimit tjetër të ardhur prej tij. Allahu i mëshiroftë të gjithë!

Pasuesit e qëndrimit të dytë thonë se Profeti a.s. vërtet nuk mori xhizje prej idhujtarëve arabë, por kjo ndodhi për shkak se dispozitat e xhizjes u shpallën pasi fiset arabe kryesisht e kishin pranuar Islamin dhe në gadishull nuk kishin mbetur këmbë idhujtari. Dispozitat e xhizjes zbritën pas çlirimit të Mekës, kur arabët filluan të hyjnë në fenë e Allahut grupe-grupe dhe në tokat e tyre nuk kishte më idhujtarë. Pikërisht për këtë arsye, Profeti a.s., pas çlirimit të Mekës, u drejtua për në Tebuk, tek të krishterëve. Nëse pranë tij do të kishte arabë të padorëzuar, ai nuk do t'u shkonte atyre që ishin më të largët.

Ai që ndjek me vëmendje historinë dhe kronikat e ditëve të Islamit, e kupton se çështja vërtet qëndron kështu. Pra Profeti a.s. nuk mori xhizje prej tyre jo sepse nuk duhej marrë prej tyre, por sepse nuk kishte më të tillë. Argument për këtë është edhe fakti që Profeti a.s. ua mori xhizjen edhe mexhusëve, ndërkohë që ata nuk pretendojnë se kanë ndonjë tekst libër hyjnor. Nuk ka asgjë të saktë që të mund të vërtetojë se ata janë *ehlu kitab*-ë (ndjekës të një libri). Edhe ka ndonjë hadith që mund të aludojë për këtë mendim, themi gjykimi i ndërtuar mbi të është i pasaktë, madje i pasaktë është edhe vargu i transmetuesve të tij.⁴³

Nuk ka ndryshim mes adhuruesve të zjarrit (*mexhus*-ëve) dhe adhuruesve të idhujve. Madje mund të konstatojmë se adhuruesit e putave ishin më afër ehlu kitabëve, sesa adhuruesit e zjarrit, sepse ata vazhdonin të ishin fanatikë ndaj disa riteve të vjetra të fesë së Ibrahimit a.s, gjë të cilën nuk e kanë adhuruesit e zjarrit. Madje, a nuk ishin pikërisht adhuruesit e zjarrit armiqtë e Ibrahimit a.s, armiq të atij që ishte i dashuri i Allahut? E pra, nëse xhizja u mor prej tyre, atëherë është më se e pranueshme, madje parësore, që të merret edhe prej adhuruesve të putave. Këtë gjykim e

përkrahin edhe transmetimet e sakta të ardhura nga Profeti a.s.

Kështu, në Sahihun e Muslimit shënohet që Profeti a.s. ka thënë: “Kur të ballafaqohesh me idhujtarët armiq, ftoi ata në një nga tri gjërat. Nëse të binden, pranoji prej tyre dhe largoju luftës”, duke e patur fjalën për Islamin, xhizjen ose luftën.⁴³ Mugira i tha përfaqësuesit të Kisras: “Profeti ynë na ka urdhëruar që t’ju luftojmë ju, derisa të adhuroni Allahun (si një të vetëm) ose të jepni xhizjen.”⁴³ Profeti a.s. iu drejtua kurejshëve: “Përse nuk e thoni një fjalë, që përballë jush të nënshtrohen arabët dhe, për shkak të saj joarabët t’u japin xhizjen?!” Ata thanë “Ç’është ajo fjalë?” Ai u përgjigj: “*La ilahe il-Allah*.”⁴³ Gjatë kthimit prej Tebukut, skuadrat e Profeti a.s. zunë rob Ukejdir Dûmen. Profeti a.s. e liroi atë në shkëmbim të xhizjes dhe i fali jetën dhe pasurinë.⁴³

44 Grada e lartë e dëshmorit në rrugë të Allahut. Ka thënë Profeti a.s.: “Beto hem në Atë, në dorën e të Cilit është shpirti im, se çdonjë që plagoset në rrugë të Allahut, - dhe Allahu e di më mirë se kushdo se cili plagoset për hir të Tij, - kur të paraqitet Ditën e Gjykimit, ngjyra e plagës do të jetë si ngjyra e gjakut, ndërsa aroma e saj si aroma e miskut.”⁴⁴ Tirmidhiu sjell një hadith të Profetit a.s.: “Nuk ka më të dashura për Allahun e Madhëruar sesa dy lloje pikash dhe sesa dy lloje pasojash: pika e lotit e derdhur nga frika ndaj Allahut të Madhëruar dhe pika e gjakut e derdhur në rrugë të Allahut; pasojat nga lufta në rrugë të Allahut dhe pasojat e mbetura gjatë kryerjes së një prej detyrave ndaj Allahut të Lartësuar.”⁴⁴ Është transmetuar saktësisht prej Profetit a.s. se ai ka thënë: “Nuk ka ndonjë që vdes dhe për të cilin Allahu i Madhëruar ka përgatitur mirësi të mëdha, që të dëshirojë të kthehet në dynja, edhe nëse ia falin të gjithë dynjanë dhe ç’ka në të, përveç dëshmorit. Për shkak të mirësisë dhe të gradës së lartë të rënies dëshmor në

rrugë të Allahut, ai e dëshiron kthimin në dynja që të vritet edhe një herë tjetër (për Allahun).” Ndërsa sipas dëshmie tjetër, thuhet: “Për shkak të nderimeve të mëdha që i bëhen dëshmorit në rrugë të Allahut, ai do të dëshironte të kthehej dhjetë herë në këtë jetë e të vritej në rrugë të Allahut.”⁴⁴ Kur Ummu Haritheja, djali i të cilës u vra në luftën e Bedrit, e pyeti Profetin a.s. se ku ishte djali i saj, ai u përgjigj: “Të jesh e sigurt se ai është në gradën më të lartë të Firdeusit.”⁴⁴ Profeti a.s. ka thënë: “Shpirtrat e dëshmorëve janë brenda disa zogjve të gjelbër dhe për ta janë vendosur kandilë të varur poshtë Arshit të Allahut të Madhëruar. Ata shëtisin ku të dëshirojnë në Xhenet, pastaj shkojnë e prehen tek ata kandila. Zoti i tyre i vështron ata dhe i pyet: “A dëshironi gjë tjetër?” Ata thonë: “E ç’mund të duam më tepër, kur ne shëtisim nëpër Xhenet ku të dëshirojmë?!” Zoti i tyre ua përsërit tri herë atë pyetje. Kur e shohin se me patjetër duhet të kërkojnë diçka, përgjigjen: “O Zoti ynë, ne dëshirojmë të na i kthesh shpirtrat në trupat tanë, në mënyrë që të mund të vritemi përsëri në rrugën Tënde.” Kur qartësohet se ata nuk kanë dëshira të tjera që duan t’u plotësohen, atëherë nuk pyeten më.”⁴⁴ Gjithashtu Profeti a.s. ka thënë: “Allahu i Madhëruar e ka dalluar dëshmorin mbi të tjerët me disa privilegje:

- Do t’i falen të gjitha gabimet që në currilën e parë të gjakut që derdh;
- do t’i tregohet vendi i vet në Xhenet;
- do të zbukurohet me stolitë e imanit;
- do të martohet me hyritë e symëdha.
- do të ruhet e sigurohet prej ndëshkimit të varrit;
- do të jetë i qetë dhe i sigurt Ditën e Tmerit të madh (Kijametit);
- mbi kokën e tij do të vendoset kurora e fisnikërisë dhe urtësisë, një smerald i së cilës është më e mirë se dynjaja dhe gjithë ç’ka në të;
- do të martohet me shtatëdhjetë e dy hyri sybukura;

- do t’i jepet leje të ndërmmjetësojë për shtatëdhjetë të afërm të tij.”⁴⁴ Këtë hadith e ka sjellë imam Ahmedi, ndërsa Tirmidhiu e ka vlerësuar si të saktë.

Profetit a.s. i drejtohet Xhabirit, birit të Abdullahit. “A dëshiron të të tregoj së çfarë i tha Allahu i Lartësuar babait tënd?” – “Po” – u përgjigj Xhabiri. Profeti a.s. i thotë: “Allahu i Lartësuar nuk i ka folur askujt pa një perde në mes, ndërsa babait tënd i foli drejtpërdrejt dhe pa ndërmmjetës, duke i thënë: “O adhuresi Im, kërko prej Meje ç’të duash, e Unë do ta jap!” – “O Zoti im, - i tha Abdullahi, - më kthe edhe një herë në jetë, që të vritem sërish për Ty” – “Por Unë e kam vendosur prerazi që askush nuk mund të rikthehet në dynja.” – “Atëherë, o Zoti im, tregoju atyre që kam lënë pas meje!” E kështu Allahu i Madhëruar zbriti ajetin: “Kurrë mos thoni për ata që bien dëshmorë në rrugën e Allahut: “Janë të vdekur”! Jo. Ata janë të gjallë te Zoti i tyre, duke u kënaqur. Ata janë të gëzuar me atë që u ka dhënë Allahu nga mirësia e Tij. Ata gëzohen edhe për ata që kanë lënë pas dhe që ende nuk u janë bashkuar radhëve të tyre (si dëshmorë), se për ta nuk do të ketë as frikë dhe as nuk kanë pse të brengosen. Ata janë të gëzuar me mirësitë dhe begatitë e Allahut. S’ka dyshim se Allahu nuk ua humb shpërblimin besimtarëve.” (Al Imran 169-171).⁴⁴

Profeti a.s. ka thënë: “Vëllezërve tuaj që u vranë në Uhud, Allahu i Madhëruar ua vendosi shpirtrat në brendësi të disa zogjve jeshilë për të shëtitur e për të pirë nga lumenjtë e Xhenetit, si dhe për të shijuar frutat e tij. Pastaj ata shkuan të prehen në disa kandila prej floriri, të varur nën hijen e Arshit. Pasi i shijuan mirë frutat dhe pijet dhe pasi u prehën këndshëm në vendet e bukura dhe të mrekullueshme, ata thanë: “Ah, sikur vëllezërit tanë ta dinin së çfarë nderimi dhe pritjeje të mrekullueshme na dhuroi Zoti ynë! Kështu ata nuk do të heqin dorë kurrë nga lufta në rrugën e Allahut dhe kurrë nuk do t’ia përtojnë luftës dhe

betejave.” Atëherë Allahu i Madhëruar i shpalli Profetit të Tij këtë ajet: “Kurrë mos thoni për ata që bien dëshmorë në rrugën e Allahut: “Janë të vdekur”! Jo. Ata janë të gjallë te Zoti i tyre, duke u kënaqur. Ata janë të gëzuar me atë që u ka dhënë Allahu nga mirësia e Tij. Ata gëzohen edhe për ata që kanë lënë pas dhe që ende nuk u janë bashkuar radhëve të tyre (*si dëshmorë*), se për ta nuk do të ketë as frikë dhe as nuk kanë pse të brengosen. Ata janë të gëzuar me mirësitë dhe begatitë e Allahut. S’ka dyshim se Allahu nuk ua humb shpërblimin besimtarëve.” (Al Imran 169-170).⁴⁴

Në “Musnedin” e imam Ahmedit, sillet një hadith i Profetit a.s.: “Shehidët ndodhen pranë një lumi të kulluar dhe vezullues pranë portave të Xhenetit. Ata ndodhen në një kube të gjelbër, ku mëngjes e mbrëmje u shkojnë furnizime prej Xhenetit.”⁴⁴

Thotë Profeti a.s.: “Akoma pa u tharë në tokë gjaku i dëshmorit, nxitojnë për tek ai dy gratë (hyritë) e tij. Ato duken si dy zogj që kanë humbur tufën e tyre në një tokë të hapur. Secila prej tyre mban në dorë një veshje të bukur, e cila është më e mirë se e gjithë dynjaja e ç’ka në të.”⁴⁴

Në “Mustedrak” dhe te Nesaiu është hadithi i Profetit a.s.: “Të vritem në rrugën e Allahut është shumë më e dashur për mua sesa të kem nën pushtetin tim të gjithë botën.”⁴⁴ Në po të njëjtat libra transmetohet se: “Shehidi në momentin e vrasjes nuk ndien më shumë dhimbje sesa dikush që pickohet me dorë.”⁴⁴

Në “Sunen” citohet: “Dëshmori do të ndërmjetësojë për shtatëdhjetë pjesëtarëve të shtëpisë së tij.”⁴⁴

Në “Musned” thuhet: “Dëshmorët më të mirë janë ata që, kur ballafaqohen me armikun në front, nuk e kthejnë mbrapsht kokën e tyre, derisa të vriten. Këta janë ata që lodrojnë e kënaqen nëpër ndërtesat më të larta të Xhenetit, dhe të cilëve Zoti iu buzëqesh. Të jesh i sigurt se, për atë që Zoti i ka buzëqeshur në këtë dynja, nuk ka për të pasur llogari.”⁴⁴

Në “Musned” gjithashtu thuhet: “Dëshmorët janë në katër grada:

1. Burrat besimtarë me besim të fortë, të cilët përballen me armikun dhe, duke qëndruar besnikë ndaj Allahut, luftojnë derisa vriten. Këta janë ata drejt të cilëve njerëzit ngrenë kokat për t’i parë. (Profeti a.s. e ngriti kokën lart, sa i ra përtokë edhe takija e tij).

2. Burrat besimtarë me besim të fortë, të cilët kur përballen me armikun, u ngjethet trupi nga frika a thua se u është shpuar lëkura me gjemba, dhe ndërkaq një shigjetë pa adresë, qorre, i godet dhe i vret. Këta janë në gradën e dytë.

3. Burrat besimtarë me besim të fortë, por që kanë përzier vepra të mira dhe vepra të këqija, të cilët përballen me armikun dhe, duke i qëndruar besnikë Allahut, luftojnë derisa vriten. Këta janë në gradën e tretë.

4. Burrat besimtarë që e kanë tepruar shumë ndaj vetes me gabime, të cilët përballen me armikun dhe, duke i qëndruar besnikë Allahut, luftojnë derisa vriten. Këta janë në gradën e katërt.”⁴⁴

Në “Musned” dhe në “Sahihun” e Ibn Hibanit gjendet hadithi: “Të vrarët janë tri llojesh:

1. Besimtarët që luftojnë me pasurinë dhe shpirtin e tyre në rrugë të Allahut, takojnë armikun, luftojnë dhe vriten. Këta janë dëshmorët e përzgjedhur për t’u futur në ndërtesat që Allahu ka përgatitur poshtë Arshit të Tij. Vetëm profetët qëndrojnë një gradë më lart se ata, për shkak të gradës së profetësisë.

2. Besimtarët që kanë frikë e ankth për veten, për shkak të gjynaheve e gabimeve, dhe që dalin e luftojnë në rrug të Allahut me pasurinë dhe veten e tyre derisa takojnë armikun, luftojnë dhe vriten. Kjo luftë shërben për pastrimin e tyre nga gjynahet dhe gabimet. Pa dyshim se shpata është fshirësja e gabimeve. Këta do të futen në Xhenet nga cila portë të dëshirojnë. Xheneti ka tetë dyer, kurse Xhehenemi shtatë. Portat e Xhenetit janë njëra më e mirë se tjetra.

3. Munafikët që dalin me pasurinë dhe veten e tyre, ballafaqohen me armikun dhe luftojnë derisa vriten. Këta do të futen në Zjarr. Shpata nuk mund ta fshijë hipokrizinë.”⁴⁴

Përcillet saktësisht prej Profetit a.s. se: “Allahu i Madhëruar ka vendosur që kurrë nuk mund të bashkohen qafiri dhe vrasësi i tij në Zjarr.”⁴⁴

Është pyetur njëherë Profeti a.s. se cili xhihad është më i miri, dhe ai ka thënë: “I atij që lufton idhujtarët me pasurinë dhe me veten e tij.” E pyetën sërish: “Po cila vdekje në rrugën e Allahut është më e mira?” Ai u përgjigj: “E atij të cilit i derdhet gjaku dhe i vritet kali në rrugë të Allahut.”⁴⁴

Në “Sunenin” e Ibn Maxhes shënohet: “Pa dyshim, xhihadi më i madh është: të thuash fjalën e drejtë në prani të një sunduesi kriminel e të pashpirt.”⁴⁴ Ky hadith përmendet tek imam Ahmedi dhe Nesaiu, por zinxhiri i tij shkon deri te sahabët (pra është i gradës *mursel*).

Përcillet saktësisht prej Profetit a.s. se: “Pa dyshim, në mënyrë të vazhdueshme, një grup nga umeti im, do të vazhdojë betejën dhe luftën për hir të së vërtetës. Ata nuk mund t’i dëmtojnë dot as tradhtarët dhe as kundërshtarët e tyre, derisa të vijë Kijameti.”⁴⁴ Dhe sipas një transmetimi tjetër, qëndron: “...derisa i fundmi i tyre do të luftojë kundër Dexhalit.” – Zad el mead vëll 3.

⁴⁵ **Plani i Kurejshëve për vrasjen e Profetit a.s.** Mushrikët e Mekës po e shihnin me sytë e ballit se Profeti a.s. me shokë, po përgatiteshin për diçka! Ata jo më kot ngritën familjet, gratë, fëmijët dhe pasuritë e tyre për të shkuar drejt Eusit dhe Hazrexhit. Ata e kuptuan se pikëmbërritja e muhaxhirëve vlente për mbrojtje dhe për përgatitje. E çfarë mund të mendonin tjetër, kur Eusi dhe Hazrexhi ishin fise luftarake, të ashpër dhe të egër në luftë?! Çdo ditë e më tepër, mushrikët i friksonte mendimi se Profeti a.s. do të dilte nga Meka e do të

bashkohej me ta. Pastaj, sigurisht, çështjet do të ndryshonin shumë. Kjo i detyroi të mblidheshin në shtëpinë apo sallën e tyre të kuvendit, të quajtur *Darul Nedue*. Askush prej parisë nuk mungoi në këtë mbledhje kaq të rëndësishme, për të diskutuar rreth çështjes dhe situatës së frikshme që pritej. I pranishëm, pa dyshim, ishte edhe miku dhe aleati i tyre më i flaktë, Iblisi, në formën e një plaku të moçëm prej banorëve të Nexhdit, i mbështjellë plotësisht me rrobën e vet. Diskutuan gjerë e gjatë rreth çështjes së Profetit a.s. dhe çdokush dha mendimin e vet për çështjen. Por ky ‘plak i moçëm’ nuk ndalte së hedhuri poshtë mendimet dhe propozimet e shfaqura, deri në momentin kur Ebu Xhehli foli e tha:

– Më ka ardhur një ide, që s’besoj se i ka shkuar në mend ndonjërit.

– Pa të dëgjojmë, – i thanë.

– Unë mendoj që, nga çdo fis i Kurejshëve, ne të zgjedhim djalin më të fortë, t’u japim nga një shpatë të mprehtë, dhe të gjithë këta ta godasin si një dorë e vetme. Në këtë mënyrë, gjaku i tij do të shpërndahej mes të gjitha fiseve, dhe Benu Abdil Menaf nuk do të dijë si të veprojë. Sigurisht, ata nuk do të mendojnë të hapin luftë kundër të gjithë fiseve, dhe për këtë arsye do të pranojnë kompensimin e gjakut të tij, që ne do t’ua ofrojmë.

– Ky po, që është mendim, – tha ‘plaku i moçëm’ dhe e lëvdoi folësin duke thënë: “I madh ky djalosh!” Me këtë vendim u mbyll mbledhja, dhe u shpërndanë. Por nuk vonon, dhe Xhibrili a.s. shkon te Profeti a.s., duke e lajmëruar për këtë vendim, dhe kështu e urdhëron Profetin a.s. që të mos flinte në shtratin e tij atë natë.⁴⁵ Në mesditë, në një orë të pazakontë për vizitë, Profeti a.s. shkon tek Ebu Bekri dhe i thotë: “Nxirri pak jashtë ata që ke aty!” Ebu Bekri i drejtohet: “Eja, se brenda është vetëm familja jote, o i Dërguari i Allahut!” Por Pejgamberi a.s. i tregon: “Allahu i Lartësuar më ka dhënë lejen për t’u larguar.” Ebu Bekri e pyeti: “Unë kam të drejtën e

shoqërimin, o i Dërguari i Allahut?” – “Po” – iu përgjigj Profeti a.s. – “Atëherë merr cilën kafshë të duash!” Profeti a.s. i tha: “Po, por me çmimin përkatës.”⁴⁵ Profetit a.s. urdhëroi Aliun që atë natë të flinte në shtratin e Profetit a.s. Grupi i kurejshëve u mblodhën dhe filluan të vrojtonin nga e çara e derës për të hetuar Profetin a.s. e për ta kapur atë në befasi. Po këshilloheshin se kush do të që ai fatzi që do t’i gjuante i pari. E pra, mu para hundës se tyre, del Profeti a.s. duke kënduar Kuran, e duke hedhur dhé mbi koka. Ai lexonte: “Ne u kemi vënë atyre pengesa nga para dhe nga mbrapa dhe ua kemi mbuluar sytë, prandaj ata nuk shohin”. (Jasin 9). Zadul mead vëll 3.

⁴⁶ Ebu Esuedi, në "*Megazi*", citon Urvan: “Gjatë rrugës së kthimit të Pejgamberi a.s., prej Tebukut në Medinë, një grup munafikësh planifikuan që ta shtynin e ta hidhnin Pejgamberin a.s. nga maja e një mali. Kur arritën tek rruga malore, ata iu afruan Pejgamberit, me qëllimin që të ecnin bashkë me të. Por Pejgamberi a.s. u njoftua për planin e tyre, prandaj tha: “Kush dëshiron të kalojë nëpër luginë, më mirë le të kalojë, sepse ajo është rrugë më e gjerë.” Pejgamberi a.s. vetë mori rrugën e malit, ndërsa të tjerët vazhduan nëpër luginë, përveç grupit që planifikoi atentatin. Kur dëgjuan udhëzimin e Pejgamberit a.s. për të tjerët, ndërsa vetë ai të kaloi nëpër mal, munafikët u përgatitën mirë, duke u maskuar dhe duke mbështjellë fytyrat, që të mos dukeshin. Barra që ata morën përsipër ishte tepër e rëndë për supet e tyre. Pejgamberi a.s. mori me vete Hudhejfen dhe Amar Ibn Jasirin. Amarin e urdhëroi të mbante frerët e devesë përpara tij, ndërsa Hudhejfen e urdhëroi të drejtonte devenë gjatë ecjes. Duke ecur, ata dëgjuan galopin e grupit të munafikëve, të cilët po afroheshin nga pas. Pejgamberi a.s. u zemërua shumë. Ai i dha urdhër Hudhejfes që t’i zmburaste ata. Hudhejfeja e vuri re zemërimin e Pejgamberit a.s. dhe, me një

kërrabë ai filloi të godiste kafshët e tyre në fytyrë. Ai i pa kalorësit që u afruan, por nuk i njohu, sepse ishin të mbështjellë në fytyrat e tyre. Megjithatë, ai nuk kuptoi gjë prej tyre veç dukjes si udhëtarë. Allahu i Lartësuar i tmerroi ata kur panë Hudhejfen t’u afrohej, duke menduar se komploti i tyre që zbuluar, prandaj menjëherë u përzien me njerëzit e tjerë, që të mos dukeshin. Hudhejfeja u kthye te Pejgamberi a.s., por kur shkoi atje, ai tha: “Godite devenë, o Hudhejfe! Ec përpara, o Amar!” Ata nxituan ecjen, derisa mbërritën në majë të malit. Më pas u tërhoqën nga maja, për të pritur pjesën tjetër të ushtrisë. Pejgamberi a.s. i drejtua Hudhejfes dhe i tha: “A njohe ndonjë prej tyre?” – “Njoha kafshën e filanit dhe të filanit, – tha Hudhejfeja, – por errësira e natës nuk më la t’i njihja, aq më tepër që fytyrat i kishin të mbështjella.” Pejgamberi a.s. u tha: “A e dini se çfarë donin?” – “Jo, vallahi, o i Dërguari i Allahut!” – “Ata kishin bërë plan që të ecnin krah meje në mal dhe, kur të arrija në majën e tij, të më hidhnin në greminë.” – “Pse nuk na urdhëron – i thanë ata, – t’ua heqim kokat, o i Dërguari i Allahut?” – “Nuk dua – u përgjigj Pejgamberi a.s., – që njerëzit të flasin dhe të thonë: Muhamedi ngriti dorë kundër shokëve të tij.” Pejgamberi a.s. ua tregoi një për një emrat e munafikëve, pastaj i tha Hudhejfes dhe Amarit: “Mbajini të fshehtë emrat e tyre!”⁴⁶ Zadul mead vëll 3.

⁴⁷ Ebu Abdullah Xhabir Ibn Abdullah el-Ensarij r.a. ka thënë: “Ishim bashkë me të Dërguarin e Allahut (a.s.) në një betejë, kur ai tha: “Vërtet në Medinë ka burra, të cilët, kudo që ju keni shkelur, nëpër kodra e nëpër lugina, ata kanë qenë me ju, megjithëse i ka penguar sëmundja.” Sipas një transmetimi tjetër: “Ata kanë shpërblim të njëjtë me ju.” (Muslimi) Kurse sipas variantit të Buhariut, Enesi (r.a) ka thënë: “Ne po ktheheshim nga beteja e Tebukut me të Dërguarin e Allahut (s.a.v.s), kur ai

tha: “Vërtet ka njerëz të cilët mbetën në Medinë pas nesh, por që kanë qenë me ne kudo që shkua: në kodra a në lugina, megjithëse i pengoi sëmundja të vinin.”

⁴⁸ Rrugës drejt Tebukut, Pejgamberi a.s. arriti në një vend të quajtur Dhi Euan, i cili ndodhet një orë larg Medinës. Atje, një grup munafikësh që kishin ndërtuar këtë "xhami sherri", shkojnë te Pejgamberi a.s., i cili po përgatitej për t'u nisur në udhëtim, dhe i thonë: “O i Dërguari i Allahut! Ne kemi ndërtuar një xhami për të sëmurët, nevojtarët dhe si strehë për t'u falur në netët e ftohta me shi, prandaj dëshirojmë që të vish dhe të falesh atje.” Pejgamberi a.s. u tha: “Jam i zënë tani, jam gati për rrugë. Kur të kthehem, në dashtë Allahu, do të vijmë dhe do të falemi.” Pejgamberi a.s. ishte ende në Dhi Euane, kur i shpallet e vërteta nga qielli rreth kësaj xhamie. Atëherë Pejgamberi a.s. thërret Malik Ibn Duhshumin, që i përkiste fisit Benu Seleme Ibn Aufit, dhe Mean Ibn Adij el Axhlanin, dhe u thotë: “Shkoni tek ajo xhami, e ndërtuar nga njerëz të këqij! Shembeni dhe digjeni atë!” Ata u nisën vrik, derisa mbërritën te fisi i Salim Ibn Aufit, dhe pikërisht te familja e Malik Ibn Duhshumit. Maliku i tha Meanit: “Më prit deri sa të marr një zjarr nga shtëpia ime!” Ai hyri në shtëpinë e vet, mori një degë palme dhe e ndezi flakë. Pastaj të dy shkuan në atë xhami, e shembën dhe e dogjën. Ata që ndodheshin brenda saj, dolën jashtë dhe u shpërndanë. Allahu i Lartësuar shpalli ajetin: “(Hipokritë) janë edhe ata që ndërtuan një xhami për t'u shkaktuar dëm (besimtarëve), për ta forcuar kufrin dhe për të krijuar përçarje në mesin e besimtarëve, duke iu shërbyer ajo si pusi atyre që qysh më parë luftonin kundër Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Dhe, vërtet ata betohen: “Ne kishim për qëllim që të bënim vetëm një vepër të mirë”! Por Allahu dëshmon se në të vërtetë ata janë gënjeshtarë.” (Teube 107).⁴⁸ Ibn Ishaku thotë: “Këtë xhami e

ndërtuan 12 burra, mes të cilëve edhe Ebu Thalebe Ibn Hatibi.” Ndërsa Othman Ibn Seid el Darimi thotë: “Na ka treguar Abdullah Ibn Salih, e këtij Muavije Ibn Salihi, ky prej Ali Ibn Ebu Talhas, e ky prej Ibn Abasit, që rreth ajetit të mësipërm, ka thënë: “Ishin disa ensarë që ndërtuan një xhami. Ebu Amir el Fasiku u dërgonte atyre mesazhe dhe thoshte: “Ndërtojeni xhaminë tuaj dhe përgatisni armët e forcat sa të mundeni, se unë do të shkoj te mbreti i romakëve dhe pastaj do të vij me një ushtri të madhe, për ta nxjerrë Muhamedin dhe shokët e tij jashtë Medinës.” Pasi ndërtuan xhaminë, ata shkuan te Pejgamberi a.s. dhe i thanë: “Ne e mbaruam ndërtimin e xhamisë, dhe tani dëshirojmë që të vish të falesh atje e të lutesh për begati.” Atëherë Allahu i Lartësuar shpalli ajetet: “Ti mos u fal kurrë aty! Është më e drejtë të falesh në atë xhami, themelet e së cilës, prej ditës së parë, u ngritën si devotshmëri ndaj Allahut. Aty ka burra që dëshirojnë të dëlirësohen. Allahu i do ata që dëlirësohen. Atëherë cili është më i mirë - ai që e ngre ndërtesën për devotshmëri dhe për Kënaqësi të Allahut, apo ai që ngre një ndërtesë rrëzë një shkëmbi ranor që është gati të thepiset, e bashkë me të bie në zjarrin e Xhehenemit? Allahu nuk i udhëzon njerëzit e padrejtë. Ndërtesa që kanë ndërtuar ata do të vazhdojë të sjellë (*dyshime e*) pasiguri në zemrat e tyre, derisa ato t'u coptohen. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.” (Teube 108 -110).⁴⁸ Zadul Mead vëll 3.

⁴⁹ **Nje ftesë madhështore.** Vallahi, ftuesi për në rrugën e Allahut dhe për në atdheun e paqes, i lëvizi shpirtrat e paepur dhe ambiciet e vullnet-çeliktëve. Të vëmendshmit e dëgjuan zërin e thirrësit në *iman*. Allahu i Madhëruar bëri të dëgjojnë ata që ishin “të gjallë”. Ky dëgjim, i bëri të brofin për të udhëtuar drejt vendbanimit të të mirëve. Ky zë është gjithmonë udhërrfyes përgjatë këtij udhëtimi, dhe nuk i lë të qëndrojnë askund tjetër, përveç Atdheut të

prehjes dhe qetësisë. Ky zë thotë: “Allahu i Madhëruar e garanton dhe i jep shpërblim të madh atij që del për në rrugën e Allahut!

- Kush del nga shtëpia e tij vetëm në shenjë besimi ndaj Meje dhe i nxitur nga pranimit e miratimit të profetëve të Mi, e garantoj se, ose do ta kthej me fitore për të shijuar shpërblimin dhe plaçkën e luftës, ose do ta fus në Xhenet”. Në vazhdim të këtij hadithi Profeti a.s. ka thënë: “Sikur të mos e rëndoja umetin tim, nuk kisha për të lënë asnjë ekspeditë luftarake pa marrë pjesë. Dhe do të dëshiroja të vritesha në rrugën e Allahut, pastaj të ngjallesha përsëri, pastaj të vritesha, pastaj të ngjallesha, pastaj të vritesha përsëri!”⁴⁹

- Ai ka thënë gjithashtu: “Luftëtari në rrugën e Allahut është si ai që agjëron ditën dhe qëndron natën në këmbë duke u falur e duke lexuar ajetet e Allahut të Lartësuar, i cili vazhdon pa plogështi e pa u shkëputur të agjërojë e të falet derisa luftëtari në rrugën e Allahut të kthehet nga lufta”.

- Allahu i Madhëruar e ka garantuar muxhahidin në rrugën e Allahut, që, nëse ia merr shpirtin, Ai do ta fusë në Xhenet, e nëse jo, Ai do ta kthejë shëndoshë e mirë së bashku me shpërblimin (e madh) dhe plaçkën e luftës.⁴⁹

- Pejgamberi ka thënë gjithashtu: “Një vajtje, ose një ardhje në rrugë të Allahut është më e mirë sesa e gjithë dynjaja e ç’ka në të.”⁴⁹

- Thotë Profeti a.s., duke përcjellë prej Zotit të Lartësuar: “Çdonjë nga adhuruesit e Mi që del në rrugën e Allahut si luftëtar, me qëllim për të kërkuar kënaqësinë Time, Unë e garantoj se, nëse e kthej gjallë, do ta kthej për të shijuar shpërblimin ose plaçkën e luftës; e nëse nuk e kthej (d.m.th. ia marr shpirtin), Unë kam për t’ia mbuluar të metat, do ta mëshiroj dhe do ta fus në Xhenet.”⁴⁹

- Profeti a.s ka thënë: “Luftoni në rrugë të Allahut! Të jeni të sigurt se xhihadi në rrugën e Allahut të Lartësuar është një prej portave të Xhenetit. Allahu i Madhëruar

nëpërmjet xhihadit të çliron prej çdo ankthi dhe trishtimi.”⁴⁹

- Ose: “Unë jam garantuesi i çdokujt që më beson, që i dorëzohet Zotit si musliman dhe që emigron (në rrugë të Allahut), për një shtëpi në rrethinat e Xhenetit dhe për një shtëpi në mes të tij. Unë garantoj çdonjë që më beson, që i dorëzohet Allahut, që lufton në rrugë të Allahut, për një shtëpi në rrethinat e Xhenetit, për një shtëpi në mes të Xhenetit, dhe për një shtëpi në ndërtesat më të larta të tij. Të jeni të sigurt se kush i bën këto, kurdo dhe kudo të vdesë, ai nuk ka lënë pa marrë asnjë mirësi që ka kërkuar dhe nuk ka lënë asnjë të keqe pa i shpëtuar.”⁴⁹

- Ose: “Çdo musliman që lufton në rrugën e Allahut – qoftë edhe për një kohë të shkurtër (sa intervali mes dy mjeljeve që i bëhen devesë), është bërë detyrë futja e tij në Xhenet.”⁴⁹

- Ose: “Është e sigurt se në Xhenet ekzistojnë njëqind nivele, të cilat Allahu i Madhëruar i ka përgatitur vetëm për muxhahidët në rrugën e Allahut. Hapësira mes dy niveleve është si hapësira mes qiellit e tokës. Nëse i kërkon Allahut, kërkojini Firdeusin. Ai është Xheneti më në qendër dhe më i lartë. Mbi të është Arshi i të Mëshirshmit dhe prej tij burojnë e shpërthejnë lumenjtë e Xhenetit.”⁴⁹

- Profeti a.s. i ka thënë Ebi Seidit: “Kush kënaqet me Allahun si Zotit e tij, me Islamin si fenë e tij, dhe me Muhamedin a.s. si Profetin e tij (të cilin e pason), futja në Xhenet është bërë detyrë e pashmangshme për të.” Ebu Seidi, i habitur dhe i kënaqur nga ajo që dëgjoji, i thotë Profetit a.s.: “Pa ma thuaj përsëri, o i Dërguari i Allahut!” Profeti a.s. ia përsëriti dhe pastaj shtoi: “Por ekziston edhe diçka, me anë të së cilës Allahu i Madhëruar e lartëson adhuruesin e Tij njëqind grada në Xhenet. Lartësia mes çdo dy gradave është si ajo mes qiellit dhe tokës.” Ebu Seidi e pyet: “E çfarë është ajo, o i Dërguari i Allahut?” Ai përgjigjet: “Xhihadi në rrugën e Allahut.”⁴⁹

- Thotë Profeti a.s.: “Kush i fal në rrugën e Allahut nga dy gjëra prej çfardolloy malli (si: dy deve, dy kuaj, etj.)⁴⁹, atë do ta ftoj në portierët e Xhenetit, rojet e çdo porte, duke i thënë (me butësi dhe dhemburi): “Ej, o filan! Eja, urdhëro!” Kush ka falur namaz shumë, do të ftohet nga Porta e Namazit; kush ka qenë luftëtar, do të thirret nga Porta e Xhihadit; kush ka dhënë sadaka, do të thirret nga Porta e Sadakasë; kush ka agjëruar shumë, do të ftohet prej Portës së Rejjanit.” Foli Ebu Bekri: “U flijofshin në vendin tënd, nëna dhe babai im, o i Dërguari i Zotit! Përderisa njeriu ftohet të hyjë në xhenet nga njëra prej atyre portave, s’ka nevojë të ftohet nga të gjitha për të hyrë, por a do të ketë ndonjë që do të ftohet prej të gjitha atyre portave?” Profeti a.s. i përgjigjet: “Po! Dhe shpresoj që ti të jesh prej tyre.”⁴⁹

- Profeti a.s. ka thënë: “Kush shpenzon tepicën e pasurisë në rrugë të Allahut, do të shpërblehet shtatëqindfish. Ai që shpenzon për veten e familjen e tij, ose viziton një të sëmurë, apo largon një pengesë nga rruga, e mira do t’i shpërblehet dhjetëfish. Agjërimi është mburojë, që të mbron përderisa nuk e cënon me përgojim. Për atë që Allahu e sprovon në trupin e tij, kjo sprovë do të jetë pastruese nga gjynahet.”⁴⁹

- Ibn Maxhe sjell hadithin: “Kush dërgon një shpenzim për në rrugën e Allahut, duke qëndruar në shtëpi të vet, për çdo dirhem të shpenzuar ka si shpërblim shtatëqind të tjerë. Kurse ai që shkon edhe vetë në luftë, përveç shpenzimit, për çdo derhem shpërblehet me shtatëqind mijë dirhemë të tjerë.” Pastaj Profeti a.s. lexoi ajetin 261 të sures Bekare: “Dhe Allahu ia shumëfishon atij që dëshiron.”⁴⁹ Ose: “Ai që ndihmon një luftëtar në rrugën e Allahut, një të falimentuar të zhytur në borxhe, ose një skllav që kërkon të blejë lirinë e tij, ka për të qenë nën hijen e Allahut atë Ditë që nuk ka hije tjetër veç hijes së Tij.”⁴⁹ Gjithashtu: “Atë që i janë pluhurosur këmbët në rrugë të Allahut, Allahu i Madhëruar ia ka bërë

haram zjarrin të Xhehenemit.”⁴⁹ Ose: “Nuk ka mundësi të gjenden së bashku koprracia dhe *imani* në zemrën e një burri; as pluhuri i rrugës së Allahut dhe tymi i Xhehenemit nuk mund të bashkohen te fytyra e një adhuresi të vetëm.” Sipas ca dëshmime të tjera, thuhet: “...në zemrën e një njeriu”, ose “...në brendësinë e një njeriu”, ose: “...në hundën e një muslimani.”⁴⁹

- Në një hadith, që e sjell imam Ahmedi, thuhet: “Këmbët që pluhurosën në rrugën e Allahut qoftë edhe një orë të vetme, i bëhen të ndaluara zjarrin të Xhehenemit (që t’i djegë).”⁴⁹

- Përsëri imam Ahmedi sjell thënien e Profetit a.s.: “Allahu i Madhëruar nuk lejon që të bashkohen tek i njëjti person, pluhuri i rrugës së Allahut dhe tymi i Xhehenemit. Trupin e atij të cilit i pluhurosen këmbët në rrugën e Allahut të Madhëruar, ia ka bërë haram zjarrin të Xhehenemit (që ta djegë). Ai që agjëron një ditë në rrugën e Allahut, Ai ka për t’ia larguar zjarrin prej tij në një distancë prej një mijë vjetësh, të llogaritur me ecjen nxitimthi të një kalorësi. Ai që merr një plagë të vetme në rrugë të Allahut, ka për të marrë vulën e dëshmorëve. Ai do të ketë një dritë në Ditën e Gjykimit. Ngjyra e plagës së tij do të jetë ngjyrë shafrani, kurse era e saj do të jetë erë misku. Me anë të saj do të njohin të parët dhe të mbramët, të cilët do të thonë për të: filani ka vulën (shenjën) e dëshmorëve. E kush lufton në rrugën e Allahut të Madhëruar, qoftë edhe për një kohë të shkurtër (aq sa mes dy mjellesh të devesë), është bërë detyrë futja e tij në Xhenet.”⁴⁹

- Ibn Maxhe sjell një fjalë të Profetit a.s.: “Kush del njëherë të vetme në rrugën e Allahut, ai, aq sa pluhur i ka rënë në trup, aq do ta ketë si misk Ditën e Gjykimit.”⁴⁹

- Imam Ahmedi sjell një hadith tjetër: “Nuk ka ndonjë, zemra e të cilit ka shijuar pluhurin në rrugën e Allahut, dhe që Allahu të mos e ketë bërë të ndaluar hyrjen e tij në Zjarr.”⁴⁹

- Profeti a.s. ka thënë: “Vigjilimi një natë të vetme në rrugën e Allahut, është më i mirë se dynjaja dhe gjithçka që përmban ajo.”⁴⁹ Ose: “Qëndrimi roje një natë dhe një ditë është më i mirë se agjërimi dhe falja e namazit për një muaj rresht. Nëse vdes, puna të cilën ishte ushtruar (që zakonisht) ta punonte, ka për t’iu regjistruar vazhdimisht (deri në Ditën e Gjykimit sikur të punonte i gjallë). Atij ka për t’iu dhuruar rizku dhe ka për të qenë i sigurt prej fitnes sprovës së varrit.”⁴⁹ Ose: “Çdokujt që vdes, i vuloset puna (me vdekjen e tij), përveç atij që vdes duke vigjiluar në rrugën e Allahut. Atij do të vazhdojë t’i kultivohet e rritet puna e tij, deri në Ditën e Gjykimit dhe do të fitojë ruajtje dhe sigurim prej sprovës së varrit.”⁴⁹ Ose: “Qëndrimi roje një ditë në rrugën e Allahut është më i mirë se një mijë ditë të tjera të shfrytëzuara në ndonjë vepër tjetër, që i përket niveleve të besimit.”⁴⁹

- Përmend Ibn Maxhe një hadith: “Kush vigjilon një natë në rrugën e Allahut, është njëlloj për të sikur të kalonte një mijë net duke u falur dhe duke agjëruar”.⁴⁹

- Thotë Profeti a.s.: “Qëndrueshmëria juaj në rrugën e Allahut (duke luftuar), është më e mirë se adhurimi që mund të kryeni në familjet tuaja për gjashtëdhjetë vjet rresht. A nuk doni që Allahu t’ju falë dhe të hyni në Xhenet? Luftoni pra, në rrugën e Allahut! Atij që lufton në rrugën e Allahut qoftë edhe për një kohë të shkurtër (sa koha mes dy mjeljeve të devesë), i është bërë detyrë futja në Xhenet.”⁴⁹

- Imam Ahmedi sjell prej Profetit a.s.: “Kush bën roje tri ditë në ndonjë breg të muslimanëve, do të konsiderohet i barabartë me vigjilimin e tij për një vit.”⁴⁹ Gjithashtu: “Qëndrimi roje gjatë një nate në rrugën e Allahut është më i mirë se kalimi i një mijë netëve të tjera duke u falur dhe duke agjëruar ditët e tyre.”⁴⁹ Ose: “Zjarri e ka të ndaluar të djegë ata sy që lotojnë nga frika prej Allahut, e ka të ndaluar të djegë ata sy që kanë gdhirë pa gjumë në rrugën e Allahut të Madhëruar.”⁴⁹

- Imam Ahmedi shënon hadithin e Profetit a.s.: “Kush ruan në rrugën e Allahut prapavijën e muslimanëve vullnetarisht, pa qenë i detyruar nga udhëheqësi, nuk ka për ta parë Zjarrin me sytë e tij, veçse shumë pak (shkurt), se Allahu i Madhëruar thotë: “Pa dyshim që të gjithë ju do të kaloni pranë tij (Zjarrit).”⁴⁹

- Profeti a.s. iu drejtua një burri, i cili qëndroi gjithë natën mbi kalin e tij për të ruajtur muslimanët, dhe që zbriti nga kali veçse për namaz ose për nevojat fiziologjike, dhe i thotë: “E bëre të detyrueshme futjen tënde në Xhenet. Të mjafton kjo si vepër e mirë (për hyrjen në Xhenet, edhe sikur të mbyllej puna jote me kaq).”⁴⁹

- Profeti a.s. ka thënë gjithashtu: “Kush qëllon trupin e një qafiri me një shigjetë në rrugën e Allahut, ka merituar një gradë në Xhenet.”⁴⁹ Ose: “Kush gjuan qoftë edhe një shigjetë të vetme në rrugën e Allahut, kjo është e barasvlefshme me lirimin e një robi. Atij që i del qoftë edhe një thinjë e vetme në rrugë të Allahut, kjo do të jetë dritë për të në Ditën e Gjykimit.”⁴⁹ Te Nesaiu, grada e përmendur në hadithin paraardhës është shpjeguar se përfshin një distancë prej njëqind vjetësh.⁴⁹

- Thotë Profeti a.s.: “Allahu i Madhëruar fut në Xhenet për hir të një shigjete, tre persona: Prodhuesin e saj, i cili e ka paramenduar shpërblimin e Allahut për këtë vepër; atë që ia afron harkëtarit për ta gjuajtur dhe atë që e gjuan shigjetën. Mësoni të gjuani dhe të kalëroni, por të mësoni gjuajtjen është me dashur për mua sesa mësimi i kalërimit. Çdo vepër e robit, të cilën ai e bën si argëtim, është e kotë, e pavlefshme, përveç praktikimit të gjuajtjes me harkun e tij, kalërimit dhe stërvitjes së kalit të tij, dhe argëtimit të tij me gruan e vet. Ai të cilit Allahu ia ka mësuar gjuajtjen me shigjetë, por e braktis atë, duke e shpërfillur, nuk ka treguar aspak mirënjohje për këtë mirësi.” Këtë hadith e sjell Imam Ahmedi dhe hartuesit e tjerë të Syneneve.⁴⁹

Ndërsa Ibn Maxhe transmeton: “Kush e ka mësuar gjuajtjen me hark, dhe pastaj e braktis atë, ka shkelur bindjen ndaj meje.”⁴⁹

- Imam Ahmedi shënon se një burrë i ka thënë Profetit a.s.: “Më këshillo!” Profeti a.s. i është përgjigjur: “Të këshilloj të jesh i devotshëm ndaj Allahut; pa dyshim, ky është themeli i çdo çështjeje. Të këshilloj të zhvillosh xhihad. Xhihadi është murgëria e Islamit. Të këshilloj që të përkujtosh shpesh Allahun (të bësh dhikër) dhe të lexosh Kuranin; të jesh i sigurt se këto dy vepra (leximi i Kuranit dhe dhikri) janë lumturi e mëshirë për ty në qiell dhe famë për ty në tokë.”⁴⁹

- Ka thënë Profeti a.s.: “Pika kulminante e Islamit është xhihadi.”⁴⁹ Ose: “Tre persona, Allahu i Madhëruar pa dyshim që ka për t’i ndihmuar: luftëtarin në rrugë të Allahut, skllavin që kërkon të blejë lirinë e tij dhe atë që martohet për të ruajtur nderin e tij.”⁴⁹

Ose: “Kush vdes pa luftuar në rrugën e Allahut dhe pa e dëshiruar a ëndërruar diçka të tillë, ka vdekur me një cilësi hipokriti.”⁴⁹

- Ebu Daudi përmend në një hadith të Profetit a.s.: “Atë që nuk lufton në rrugën e Allahut, apo nuk përgatit një luftëtar në rrugë të Allahut apo që nuk përkujdeset për familjen e luftëtarit që ka dalë të luftojë në këtë rrugë, Allahu ka për ta goditur me një fatkeqësi shkatërruese e të beftë, para se të vijë Kijameti.”⁴⁹

- Profeti a.s. ka thënë: “Kur njerëzit të tregohen koprracë me dinarin dhe dirhemin, kur të praktikojnë shitblerjen e quajtur “*bejul aineti*”, e kur të shkojnë pas bishtave të lopëve (duke u marrë me bujqësi e blegtori në rastin kur kjo bëhet shkak për lënien e xhihadit dhe të detyrave fetare) dhe ta kenë braktisur xhihadin në rrugën e Allahut, Ai ka për t’i goditur ata me një bela, e nuk ka për t’ua larguar derisa t’i rikthehen fesë së tyre.”⁴⁹

- Ibn Maxhe sjell një hadith të Profetit a.s.: “Kush paraqitet në takimin me Allahun Krenar dhe të Lartësuar pa asnjë gjurmë (si plagë, pluhurosje, lodhje fizike, shpenzim

pasurie, përgatitje të kushteve të luftës, prodhim dhe pjisje me armë për luftë etj.) në rrugë të Allahut, do të paraqitet i mangët.”⁴⁹

- Allahu i Madhëruar thotë: Shpenzoheni pasurinë në rrugën e Allahut dhe mos e çoni veten tuaj në shkatërrim, por bëni të mira; Allahu me të vërtetë i do bamirësit.” “(Bekare 195). Ebu Ejub el Ensari, kur ka folur për këtë ajet, ka shpjeguar se: “të çosh veten drejt shkatërrimit” këtu nënkupton lënien e xhihadit.”⁴⁹

- Është përcjellë saktësisht prej Profetit a.s., se ka thënë: “Portat e Xhenetit janë nën hijen e shpatave.”⁴⁹ Gjithashtu: “Kush lufton që fjala e Allahut të jetë më e larta, ai është në rrugë të Allahut.”⁴⁹ Ose: “Është e sigurt se Zjarri do të djegë fillimisht dijetarët, shpenzuesit dhe të vrarët në xhihad, që i kanë kryer këto veprat të tyre thjesht për sy të njerëzve.”⁴⁹

- Prej Profetit a.s. vjen dhe hadithi tjetër i saktë: “Kush zhvillon xhihad duke kërkuar kënaqësinë e plaçkën e kësaj dynjaje, nuk ka shpërblim.”⁴⁹ Gjithashtu Profeti a.s. i ka thënë Abdullah Ibn Amrit: “Nëse lufton duke bërë durim dhe duke shpresuar shpërblimin, Allahu i Madhëruar ka për të të ringjallur si durimtar dhe si shpresues i shpërblimit! Nëse lufton për syfaqësi e për të fituar sa më shumë lëvdata, si i tillë do të ringjalleh. O Abdullah Ibn Amër! Në ç’gjendje të luftosh a të vritesh, në të tillë gjendje do të të ringjallë Allahu i Lartësuar.”⁴⁹ Zadul mead vëll 3.

⁵⁰ **Justifikimet e atyre që nuk morën pjesë në luftë.** Me t’u kthyer në Medinë, kur Pejgamberi a.s. hyri në xhami, fali dy rekatë namaz dhe pastaj u ul mes njerëzve. Me radhë filluan të vinin ata që nuk morën pjesë në luftë, duke u justifikuar e duke u betuar. Ata ishin mbi tetëdhjetë vetë. Pejgamberi a.s. ua pranoi atyre justifikimet dhe betimet që paraqisnin dhe kërkoi falje për ta, ndërsa të fshehtat e tyre ai i la në dorën e Allahut të Lartësuar për t’i gjykuar.

Te Pejgamberi a.s. shkoi edhe Kab Ibn Maliku. Kur ai i dha selam, Pejgamberi a.s. i dha një buzëqeshje prej të zemëruari dhe i tha: “Afrohu.” Kabi tregon: “Vazhdova të afrohem, derisa u ula para tij”. Ai më tha: “Çfarë të pengoi? Nuk e kishe blerë kafshën tënde?” Unë i thashë: “Po si jo”. Betohem në Allahun se, nëse do të isha para dikujt tjetër, veç teje, do t’ia kisha dalë mbanë ta largoja zemërimin e tij nëpërmjet justifikimit që do të sillja, me aftësinë time për të bindur dhe sqaruar. Por unë betohem në Allahun, se jam shumë i sigurt, se nëse të gënjej sot për t’u kënaqur ti me mua, Allahu ka për të të zemëruar ndaj meje. Nëse të flas sot singerisht, ndoshta do të zemërohesh ndaj meje, por shpresoj që Allahu të më falë mua. Nuk kam asnjë justifikim. Kurrë nuk kam qenë më i fuqishëm dhe më në gjendje sesa atë ditë që nuk erdha me ty.” Pejgamberi a.s. tha: “Ky ka thënë të vërtetën. Çohu, derisa Allahu të gjykojë për çështjen tënde.” Unë u ngrita për të ikur. Pas më ndoqën disa burra prej fisit të Benu Seleme, duke më qortuar e duke më thënë: “Vallahi, s’të kishim parë të bëje ndonjë gabim para kësaj. Kaq të vështirë e pate të justifikohesh, sikurse vepruan të tjerët? Do të ishte e mjaftueshme që Pejgamberi a.s. të kërkonte falje për ty”. E kështu vazhduan të më flisnin gjatë, aq sa po mendoja të kthehesha te Pejgamberi a.s. dhe të mohoja ato që kisha thënë. Pastaj u thashë atyre: “A veproi kush tjetër si unë?” – “Po. Dy burra të tjerë thanë një lloj sikurse the ti dhe iu kthye e njëjta përgjigje.” – “Kush ishin ata të dy?” – “Murara Ibn el Rabia el Amiri dhe Hilal Ibn Umeje el Uakifi.” Ata ishin dy burra që kishin marrë pjesë në Bedër. Thashë me vete: “Ata janë shëmbull për mua”, dhe ashtu vazhdova. Pejgamberi a.s. i ndaloi muslimanët që të na flisnin ne të treve, ndryshe nga ç’u veprua me të tjerët që nuk morën pjesë në luftë dhe që paraqitën justifikimet e tyre.

Njerëzit na u larguan. Të gjithë ndryshuan sjelljen karshi nesh. Toka po më dukej e

huaj, e panjohur. Kjo vazhdoi për pesëdhjetë net. Dy shokët e mi u ngujuan në shtëpitë e tyre dhe vetëm qanin. Ndërsa unë isha më i riu i tyre dhe më i qëndrueshmi. Unë dilja mes njerëzve dhe falja namazin në xhami me muslimanët. Dilja nëpër tregje, e megjithatë nuk më fliste. Pas namazit unë i jepja selam Pejgamberit a.s., dhe më pas shihja: a do t’i lëvizte buzët vallë? Ndonjëherë falesha pranë tij dhe i hidhja ndonjë vështrim vjedhurazi. E ndieja se kur falja namaz, ai më shikonte, por kur hidhja sytë tek ai, ai kthehej. Ditët po më dukeshin tepër të gjata nën trysninë e kësaj gjendjeje. Një ditë, hipa mbi avllin e kopshtin e Ebu Katades, djalit të xhaxhait tim, nga njerëzit më të dashur për mua. E përsëndeta me selam, por, betohem në Allah se nuk ma ktheu selamin. Atëherë unë i thashë: “O Ebu Katade! Për hir të Allahut po të pyes: A nuk më njeh mua si një njeri që e do Allahun dhe Pejgamberin e tij?!” Ai heshti. Vazhdova ta pyes disa herë, derisa më tha: “Allahu dhe i Dërguari i tij janë më të ditur.” Sytë m’u mbushën me lotë. U ktheva prapa, u ngjita në avllinë e kopshtit të tij dhe u largova. Një ditë, duke ecur në tregun e Medinës, një bujk prej Shamit, që shiste prodhimet e veta në Medinë, pyeste njerëzit: “A ma tregoni mua kush është Kab Ibn Maliku?” Njerëzit i bënë me shenjë atij drejt meje, dhe ai m’u afrua. Erdhi dhe më zgjati mua një letër, që ma dërgonte mbreti i Gasanëve. Në të, ndër të tjera, shkruhej: “Kam marrë vesh se shoku yt të ka braktisur. Por dije se Allahu nuk ka për të lënë ty në një vend ku të poshtërohesh e të mos të të njihen të drejtat. Bashkohu me ne, të gjesh ngushëllim...” Kur e lexova, thashë me vete: “Edhe kjo është pjesë e sprovës sime” dhe e hodha atë në zjarr. Pasi kishin kaluar 40 ditë, nga pesëdhjetëditëshi, erdhi një korrier nga Pejgamberi a.s. që më tha: “Pejgamberi a.s. të urdhëron që të largohesh nga gruaja jote!” – “Ta divorcoj, – e pyeta, – apo çfarë?” – “Jo, – më tha, – por largoju asaj dhe mos iu afro.” Edhe dy shokëve të

mi u çoi të njëjtin mesazh. Atëherë i thashë gruas: “Shko te familja jote dhe qëndro atje, derisa Allahu të japë gjykimin për këtë çështje!” Gruaja e Hilal Ibn Umejes shkoi te Pejgamberi a.s. dhe i tha: “O i Dërguari i Allahut! Hilal Ibn Umeje është i shtyrë në moshë dhe nuk ka shërbëtorë. A më lejon që t’i shërbej atij?” Pejgamberi a.s. tha: “Mirë, por nuk duhet të të afrohet.”” Ajo i tha: “Betohem në Allahun se ai nuk lëviz nga vendi. Ai vazhdon të qajë që nga dita që ndodhi ajo që ndodhi.” Disa njerëz të familjes më thanë: “Po sikur t’i kërkoje leje Pejgamberit a.s. që të të shërbejë gruaja jote, ashtu siç lejoi gruan e Hilal Ibn Umejes.” Unë thashë: “Vallahi, nuk i kërkoj leje Pejgamberit a.s. për këtë. Kush e di se çfarë më thotë nëse i kërkoj leje, sepse unë jam i ri.” Kështu qëndrova dhjetë net, derisa u plotësuan 50 net që nga dita e parë. Një ditë, pasi fala namazin e sabahut mbi tarracën e një prej shtëpive tona, po qëndroja i ulur në një gjendje sikurse e përshkruan Allahu i Lartësuar: I ngushtuar në shpirt dhe me një pikëllim aq të madh sa që toka me gjerësinë e saj më dukej e ngushtë. Në këto çaste, dëgjoj zërin e dikujt që ishte ngjitur mbi kodrën Sel’a e që thërriste me zë të lartë: “O Kab Ibn Malik! Gëzohu!” Atëherë unë rashë menjëherë në sexhde, se ndjeva që çlirimi sapo kishte ardhur. Pejgamberi a.s., pas faljes së sabahut kishte njoftuar që Allahu na e kishte pranuar pendimin. Njerëzit u nisën drejt nesh për të na përgëzuar. Drejt dy shokëve të mi u nisën disa përgëzues, ndërsa një kalorës, duke i rënë kalit me shkelma në bark për të nxituar, ishte nisur drejt meje për të më uruar, por dikush tjetër nga Eslemi ishte ngjitur në majë të kodrës dhe zëri i tij qe më i shpejt se kali. Në momentin që ky i fundit erdhi tek unë, unë hoqa dy rrobat e mia dhe ia dhurova atij. Për Zotin, nuk kisha rroba të tjera veç tyre, aq sa për veten time mora rroba borxh te dikush tjetër. U nisa te Pejgamberi a.s. Ndërkohë njerëzit më dilnin përpara grupe-

grupe të më uronin për pendimin e pranuar. “Gëzohu me pendimin e pranuar prej Allahut!” ishin fjalët e tyre. Kur hyra te Pejgamberi a.s. i cili po qëndronte i ulur me njerëzit përreth, Talhai vrapoi drejt meje dhe më uroi me përzemërsi. Asnjë muhaxhir tjetër nuk u ngrit për mua, veç Talhës, veprim që unë nuk do t’ia harroj kurrë Talhës.

1. Kur i dhashë selam Pejgamberit a.s., vura re që fytyra e tij vezullonte nga gëzimi. Ai, me ngrohtësi, më tha: “Gëzohu për ditën më të mirë që ke kaluar, prej ditës kur të ka lindur nëna!” Unë e pyeta: “Kjo është prej teje, o i Dërguari i Allahut, apo prej Allahut?” Ai tha: “Veç prej Allahut.” Kur gëzohej, Pejgamberit a.s. i shkëlqente fytyra si të ishte një copë hëne e shndritshme. Këtë e dallonim qartë prej tij. U ula para tij dhe i thashë: “O i Dërguari i Allahut! Në shenjë pendese unë e jap të gjithë pasurinë time si sadaka për hir të Allahut.” Ai tha: “Mbjaj një pjesë për vete. Kështu është më mirë për ty.” – “Mirë, – i thashë – atëherë po mbaj pjesën që fitova në Hajber. O i Dërguari i Allahut, – vazhdova – Allahu më shpëtoi mua për shkak të sinqeritetit tim. Në shenjë pendimi, unë që sot e tutje, për sa kohë do të jetoj, do të them veçse të vërtetën.” Për Zotin, nuk njoh ndonjë musliman që Allahu e ka begatuar për thënien e të vërtetës ashtu siç më ka begatuar mua, që kur ia përmenda këtë fjalë Pejgamberit a.s. e deri më sot. Për Allahun, që nga ajo ditë e deri më sot, nuk kam synuar asnjëherë të gënjej me fjalët e mia, e tani shpresoj që Allahu të më ruajë këtë edhe për pjesën e jetës që më ka mbetur. Allahu i Lartësuar i shpalli Pejgamberit të Tij ajetet: “Allahu ua pranoi pendimin Profetit, si edhe muhaxhirëve dhe ensarëve që e ndoqën pas në ato çaste të vështira, kur zemrat e disave prej tyre gati u lëkundën. Allahu i fali ata. Ai është i Butë dhe Mëshirëplotë me ta. (Allahu ua pranoi pendimin) Edhe atyre të treve, që mbetën mbrapa, aq sa edhe toka iu ngushtua, me gjithë gjerësinë e saj (nga ndjenja e fajit).

Edhe shpirtat e tyre u ngushtuan dhe u bindën se nuk mund të gjesh strehim gjetiu, veçse tek Allahu. Ai i mëshiroi ata që të pendoheshin. Allahu është Pranues i pendimit dhe Mëshirëplotë. O ju që keni besuar! Jini të devotshëm ndaj Allahut dhe jini gjithmonë me ata që janë të drejtë (*në fjalë dhe në vepra*)! Nuk do të ishte me vend për banorët e Medines e as për beduinët përreth, që të mos e ndiqnin pas të Dërguarin e Allahut dhe të kursenin veten, në vend të atij. Nuk do të ishte me vend, sepse sa herë që ata i kapte etja, lodhja dhe uria në rrugën e Allahut, sa herë që shkelnin ndonjë rrugë që i hidhëronte jobesimtarët, sa herë që arrinin çfarëdolloj fitoreje kundër armikut - të gjitha këto do t'u shkruhen si vepra të mira. Allahu nuk ua humb shpërblimin vepërmirëve.” (Teube 117-120). Betohem se Allahu nuk më ka falur mirësi më të madhe, pas udhëzimit në Islam, sesa sinqeritetin që tregova ndaj Pejgamberit të Tij. Ishte Allahu i Madhëruar që më dha sukses që të mos e mashtroja Pejgamberin e Tij dhe ashtu të shkatërrohesha, sikurse u shkatërruan ata që e mashtruan atë. Për ta Allahu i Lartësuar zbriti ajete shumë të frikshme, si: “Kur të ktheheni tek ata, do t’ju betohen në Allahun, për të mos i qortuar. Kthejuni shpinën atyre! Ata, me të vërtetë janë të ndyrë dhe vendi i tyre do të jetë Xhehenemi, si shpërblim për ata (*padrejtësi*) që bënë. Ata do t’ju betohen që të jeni të kënaqur me ta. Por edhe nëse ju shprehni kënaqësi, Allahu nuk është i kënaqur me ata që i shkelnin kufijtë e Tij.” (Teube 95, 96). Allahu i Lartësuar na përmendi ne të treve në mënyrë të veçantë, për sa i përket pranimit të pendimit. Për të tjerët, të cilët u justifikuan dhe i dhanë besën, Pejgamberi a.s. kërkoi falje, ndërsa çështjen tonë ai e la në dorë të Allahut. Prandaj Allahu i Lartësuar flet pikërisht për ne të tre, kur thotë: “Ai ua pranoi pendimin edhe atyre të treve të cilëve u qe shtyrë çështja e pranimit të teubes (*hul-lifû*) ...”

Pra Allahu i Lartësuar e përmend faktin që gjykimi për ne u vonua për njëfarë kohe. Disa janë të mendimit se fjala “*hul-lifû*” ka kuptimin: “*që nuk morën pjesë në luftë*”. Pra, sipas tyre, kuptimi i ajetit do të ishte: “Ai ua pranoi pendimin edhe atyre të treve, të cilët nuk morën pjesë në luftë”, por – thotë Kabi, fjala *hul-lifû* nuk ka të bëjë aspak me mospjesmarrjen tonë në luftë. Ajo nënkupton pikërisht vonimin e gjykimit për ne. Pra kuptimi i saktë i ajetit do të ishte: “Ai ua pranoi pendimin edhe atyre të treve, pranimit i teubes së të cilëve u shty për më vonë.”⁵⁰ Othman Ibn Seid el Darimi thotë: “Na ka treguar Abdullah Ibn Salihi, e këtij Muavije Ibn Salihi, prej Ali Ibn Ebu Talhas, e ky prej Ibn Abasit, i cili ka shpjeguar fjalën e Allahut të Lartësuar në suren Teube, ajeti 102: “Ka edhe të tjerë, që janë të vetëdijshëm për gjynahet e veta. Ata kanë edhe vepra të mira edhe vepra të këqija. Allahu do t’i falë ata, sepse Ai është Pranues i madh i pendimit e Mëshirëplotë.” Këtu flitet për dhjetë burra, – thotë Ibn Abasi, – që nuk morën pjesë në luftën e Tebukut. Kur Pejgamberi a.s. u kthye në Medinë, shtatë prej tyre lidhën vetet nëpër shtyllat e xhamisë. Kur Pejgamberi a.s. kaloi pranë tyre dhe i pa, tha: “Kush janë këta që kanë lidhur vetveten nëpër shtyllat e xhamisë?” Njerëzit i thanë: “Ky është Ebu Lubabe me disa shokë të tij, të cilët nuk morën pjesë me ty në luftë. Ata lidhën veten dhe nuk pranojnë t’i zgjidhë kush veç Pejgamberit a.s., nëse i justifikon.” Pejgamberi a.s. tha: “Edhe unë betohem në Allahun se nuk i liroj dhe nuk i justifikoj, derisa të jetë vetë Allahu Ai që t’i lirojë ata, sepse ata nuk më mbështetën mua, duke mos marrë pjesë në luftë me muslimanët.” Kur të shtatëve u shkoi ky lajm, thanë: “Edhe ne nuk kemi për t’i zgjidhur vetet tona, derisa të jetë Allahu të na çlirojë.” Atëherë u shpall ajeti: “Ka edhe të tjerë që i pranojnë gjynahet e veta. Ata i përziën veprat e mira, me vepra të këqija. Allahu du t’ua pranojë atyre pendimin. Vërtet, Allahu

është Falës i madh dhe Mëshirëplotë.” Me këtë ajet, Pejgamberi a.s. dërgoi njerëz që t'i zgjidhnin. Pasi u çliruan dhe pasi ishte pranuar pendimi i tyre, ata shkuan te Pejgamberi a.s. me pasuritë e tyre dhe i thanë: “O i Dërguari i Allahut, këto janë pasuritë tona. Jepi sadaka për ne dhe kërko falje për ne!” Pejgamberi a.s. tha: “Nuk jam urdhëruar që të marr pasuritë tuaja!” Atëherë u shpall ajeti vijues: “Merr prej pasurisë së tyre sadaka, që t'i pastrosh dhe t'i dëlirësh, dhe lutu për ta, sepse me të vërtetë lutja jote është burim qetësie për ta. Allahu dëgjon dhe di gjithçka. ” (Teube 103). Kështu pra, Pejgamberi a.s. i pranoi sadakatë e tyre dhe kërko falje për ta. Ndërsa tre të tjerët, që nuk u lidhën në shtyllat e xhamisë, u afatizuan dhe nuk dihej a do të ndëshkoheshin apo Allahu do t'ua pranonte pendimin. Për këtë zbresin ajetet e tjera: “Allahu ua pranoi pendimin Profetit, si edhe muhaxhirëve dhe ensarëve që e ndoqën pas në ato çaste të vështira, kur zemrat e disave prej tyre gati u lëkundën. Allahu i fali ata. Ai është i Butë dhe Mëshirëplotë me ta. (Allahu ua pranoi pendimin) Edhe atyre të treve, që mbetën mbrapa, aq sa edhe toka iu ngushtua, me gjithë gjerësinë e saj (nga ndjenja e fajit). Edhe shpirtrat e tyre u ngushtuan dhe u bindën se nuk mund të gjesh strehim gjetiu, veçse tek Allahu. Ai i mëshiroi ata që të pendoheshin. Allahu është Pranues i pendimit dhe Mëshirëplotë.” (Teube 117-118).” Të njëjtin transmetim ka sjellë edhe Atije Ibn Sadi.⁵⁰ Zadul Mead, vëll 3.

⁵¹ **Reth teuhidit Rububije Shejh Uthejmini thotë:** Përkufizimi i tij: Hue ifrâdull-llâhi Bil halki uel mulki uet-tedbîri Njësimi i Allahut në aspektin e krijimit, pushtetit e mbretërimit, dhe të administrimit dhe pushtetit për të vepruar në gjithësi.

Pyetje: Çdo të thotë ifrâdull-llâhi bil halk / Njëhsimi i Allahut në aspektin e krijimit?

Përgjigje: Të njësos Allahun në aspektin e krijimit do të thotë: “Që njeriu të besojë

në mënyrë të sigurt dhe të pa tundur se nuk ka Krijues tjetër të gjithçkaje veç Zotit”. Thotë i lartësuar: E lâ lehul halku uel emru. Vetëm Atij i takon Krijimi dhe sundimi mbi gjithçka. El ea'raf 54. Kjo fjali e përkufizon e specifikon pushtetin për të krijuar dhe sunduar vetëm për Allahun e lartësuar. Thotë i lartësuar: “A ka ndonjë Krijues tjetër veç Allahut që t'ju furnizojë juve prej qiellit dhe tokës? Fatir 3. Këto ajete na japin të kuptojmë se pushteti për të krijuar, për të sunduar, për të urdhëruar dhe ndaluar, për të furnizuar nga qielli dhe toka, janë veçse në dorën e Allahut dhe cilësi vetëm e Tij, e askujt tjetër.

Pyetje: Allahu i lartësuar thotë në Kur'an: “I madhëruar qoftë Allahu, Krijuesi më i mirë”. Gjithashtu profeti a.s duke na treguar për ndëshkimin e madh që i pret ata që pikturojnë (krijesa me shpirt) na njofton se në ditën e gjykimit Allahu i lartësuar u drejtohet atyre dhe u thotë: “Ahjû ma halektum / jepini jetë asaj që krijuat. Në të dyja këto tekste mund të kuptohet se ka edhe krijues të tjerë veç Allahut. Si mund t'i përgjigjemi kësaj?

Përgjigje: Ky krijim për të cilin aludohet nuk është krijim i mirfilltë, i vërtetë. Krijim do të thotë të sjellësh në egzistencë diçka që nuk ka egzistuar. Pra krijimi për të cilin aludohet, nuk është sjellja në egzistencë e diçkaje pasi nuk egzistonte fare. Kjo është thjesht një transformim i diçkaje, nga një gjendje në një gjendje tjetër. Pastaj, gjithashtu mund të themi se ajo është e kufizuar dhe jo gjithëpërfshirëse. Pra ajo aftësi është e kufizuar brenda mundësive të njeriut dhe e ngushtë brenda një rrethi caktuar. Pra edhe pse krijesat kanë një aftësi të tillë në “krijim”, kjo nuk bie ndesh me fjalën tonë dhe besimin në (Ifrâdull-llâhi bil halk/ njësimin e Zotit në aspektin e krijimit).

Pyetje: Çdo të thotë ifrâdull-llâhi bil mulk / Njëhsimi i Allahut në aspektin e pushtetit dhe mbretërimit?

Përgjigje: Të njësoh Allahut në aspektin e pushtetit dhe mbretërimit dmth: “Që të besosh bindshëm dhe pa mëdyshje se krijesat i zotëron dhe sundon veçse Krijuesi i tyre. Thotë i lartësuar:

Lil-lâhi mulkus-semâuâti uel erđi / vetëm i Allahut është pushteti, sundimi, pronësia e qiejve dhe e tokës.

Thotë gjithashtu i madhëruari:

Çul men bi jedihî melekûtu kul-li shej'in / Thuaj, në dorën e kujt është mbretërimi, sundimi, pronësia e gjithçkaje?

Pyetje: Në Kuran përmenden cilësitë e besimtarëve dhe mes tyre përmenden: “.....edhe ata të cilët e ruajnë nderin e vet (*sa i përket jetës intime*), me përjashtim ndaj grave të veta (*me kurorë*) dhe ndaj atyre (*robërshave*) që i kanë në pronësinë e vet, për të cilat nuk janë të qortuar”. Muminun 6. Në këtë ajet Allahu i lartësuar deklaroi se edhe njeriu mund të quhet se “ka nën pronësi” diçka. Çfarë përgjigje mund t’i japim kësaj? A bie kjo në kundërshtim me besimin se nuk ka pronar tjetër të kësaj gjithësie veç Zotit?

Përgjigje: Ky sundim apo pronësi për të cilin aludohet është i kufizuar dhe i ngushtë. Ai përfshin veçse një fushë të ngushtë prej këtyre krijesave. Njeriu ka pushtet dhe pronësi mbi pronën e tij, jo mbi pronën e të tjerëve. Gjithashtu mund të themi se kjo është një pronësi e cinguar, sepse njeriu nuk ka pushtet të pakufishëm mbi pronën e tij. Për këtë arsye ai nuk mund të veprojë në të, veçse konform asaj mase dhe brenda kufijve të vendosur nga sherijati. Kështu p.sh nëse do të donte që të digjte pasurinë e tij apo t’i japë mundim dhe ta rrahë kafshën e tij, kjo nuk i lejohet. Ndërsa Allahu i lartësuar ka pushtet, pronësi, sundim absolutisht të plotë dhe gjithpërfshirës në të gjitha aspektet.

Pyetje: Çdo të thotë ifrâdull-llâhi bit-tedbîr / njësimi i Allahut në aspektin e administrimit, rregullimit të çdo çështjeje?

Përgjigje: Të njësojmë Allahun në aspektin e administrimit, rregullimit të çdo çështjeje

d.m.th. që të besojmë plotësisht dhe pa mëdyshje se këtë gjithësi nuk e administroi dhe nuk vepron në të askush veç Allahut të lartësuar dhe të vetëm në pushtetin e Tij. Thotë i lartësuar : “Thuaj: “Kush ju furnizon me ushqim nga qielli e nga Toka dhe kush e ka në dorë dëgjimin e shikimit tuaj? Kush e nxjerr të gjallin nga i vdekuri dhe kush e nxjerr të vdekurin nga i gjalli? Kush është Ai që rregullon çdo çështje?” Ata do të thonë: “Allahu”. Thuaj: “Atëherë, nuk keni frikë?”. Junus 31. Ndërsa përsa i përket administrimit dhe veprimtari të njeriut ai është i kufizuar dhe i cinguar. Ai nuk mund të administrojë veçse atë që ka nën pronësinë e tij. Nuk mund të veprojë veçse në pronën e tij dhe brenda kufijve të mundësisë së tij. Askush prej idhujtarëve mes të cilëve u dërgua Muhamedi a.s nuk e ka kundërshtuar teuhîdin rubûbij-je. Ata e pranorin këtë fakt. Thotë i lartësuar: “Nëse ti i pyet ata “Kush i krijoi qiejt e Tokën?”, me siguri do të thonë: “I krijoi i Gjithëfuqishmi, i Gjithëdituri!” Zuhruf 9. Kështu pra ata e pranorjnë që Allahu i lartësuar është i vetmi që ka në dorë administrimin dhe pushtetin për të vepruar në gjithësi; dhe është Ai, i vetmi që ka në dorë sundimin, pushtetin, mbretërimin, pronësinë e qiejve dhe të tokës. Gjithashtu mund të themi se askush prej krijesave nuk e mohon faktin që Krijuesi i gjithësisë është Zoti. Askush nuk thotë se bota ka dy krijues të barabartë në pushtetin dhe sundimin e tyre. Përjashtimet janë të pakta. Prej tyre mund të përmendim: 1. Faraoni, i cili e mohoi egzistencën e Zotit dhe të qënurit e Tij krijues i gjithçkaje. Por ky mohim ishte thjesht një mendjemadhësi dhe kryeneçsi; ishte një rebelim nga ana e tij, edhe pse në shpirtin e tij e dinte me siguri se e vërteta ishte ndryshe. Thotë i lartësuar: “Ata i mohuan ato në mënyrë të padrejtë e me mendjemadhësi edhe pse shpirtat e tyre ishin të bindur për to (*se ishin nga Zoti*). Dhe shikoje se si qe fundi i

shkatërrimtarëve!" Neml 14. Gjithashtu Allahu i lartësuar tregon për fjalët që Musa i tha Faraonit kur po polemizonte me të. "Ai (*Musai*) tha: "Ti e di me siguri të plotë se ato (*mrekullitë*) nuk i zbriti askush tjetër përveç Zotit të qiejve e të Tokës. Ai i zbriti ato të dukshme, e unë besoj, o faraon, se ti je i shkatërruar.". Isra 102. Pra ai ishte i vetëdijshëm që, Zot është Allahu i lartësuar.

2. Prej atyre që kanë bërë shirk në rububije janë edhe mexhusët / adhuruesit e zjarrit. Ata thonë: Bota ka dy krijuesa: Errësirën dhe dritën. Megjithatë edhe këta nuk i konsiderojnë ata të dyja të barabarta. Ata thanë se drita është më e mirë se errësira. Drita krijon të mirën ndërsa errësira krijon të keqen dhe ai që krijon të mirën është më i mirë se ai që krijon të keqen. Gjithashtu ata thonë se errësira është diçka inegzistente dhe nuk jep dritë. Ndërsa drita është diçka që egziston dhe ndriçon. Gjithashtu ata thonë: Nuri drita është e hershme, e përjetshme sipas konceptit të filozofëve, ndërsa për erësirën janë në kundërshtim a është e hershme apo e mëvonshme.

Argumenta llogjike që tregojnë se Krijuesi është një.

Thotë i madhëruari: "Allahu nuk ka lindur kurrfarë biri (*as nga melekët, e as nga njerëzit*) dhe përveç Tij nuk ka ndonjë zot tjetër (*që meriton adhurimin*). (*Po të kishte shumë zota*) secili zot do të kishte marrë atë që kishte krijuar, dhe disa do të kishin mbisunduar mbi të tjerët. I lartë dhe i Dëlirë është Allahu nga shpifjet e tyre." Muminun 91. Nëse do të themi se bota ka dy krijuesa, secili prej tyre do të donte që të ishte i pavarur në mbretërinë dhe sundimin e tij, sikurse ndodh me mbretërit dhe sundimtarët. Sepse sunduesi nuk kënaqet që të ketë pjesmarës të tjerë në pushtetin e tij. Pastaj ai do të dëshironte që sundimi i plotë të ishte në dorën e tij jo të mbretërve të tjerë. Ai nuk do të pranonte që ndonjë

sundues tjetër të kishte sadopak pushtet. Këtu kemi dy mundësi:

1. Ose ata të dy të jenë të pafuqishëm kundrejt njëri-tjetrit.

2. Ose njëri do të mbizotrojë mbi pushtetin e tjetrit.

Nëse njëri sundon mbi tjetrin atëherë ai tjetri nuk meriton të quhet Zot sepse është i mposhtur. Por edhe nëse janë të pafuqishëm kundrejt njëri-tjetrit, edhe në këtë rast, ata të dy nuk meritojnë të quhen Zota, sepse Zoti i vërtetë kurrë nuk mund të jetë i paaftë apo i pafuqishëm. I pafuqishmi nuk mund të jetë Zot.

52 Reth teuhidit Uluhije Shejh Uthejmini

thotë: Përkufizimi i tij: Hue ifrâdull-Ilâhi bil ibâdeti / Ky është njëhësimi i Allahut të lartësuar në meritueshmërinë e adhurimit të Tij. Pra Ai që meriton të adhurohet është vetëm Allahu i lartësuar. Thotë Allahu i madhëruar. A nuk e sheh ti se është Allahu Ai që e fut natën te Dita dhe Ai që e fut Ditën te Nata (*duke shkurtuar herë njëherë e herë tjetër*) dhe është Ai që i ka nënshtuar Diellin e Hënë, që lëvizin sipas një afati të caktuar dhe se Allahu e di mirë gjithçka që ju bëni? Po, kështu, sepse Allahu është e Vërteta, dhe se çfarëdo tjetër që ata adhurojnë veç Tij është gënjeshtër dhe se Allahu - Ai është i Lartësuar, i Madhëruari." Lukman 29, 30. Fjala ibâdetun ka dy kuptime:

1. **Et-teab-budu** / adhurimi. Pra nënshtimi ndaj Allahut krenar dhe të madhërishtë duke kryer urdhërat e duke i'u larguar ndalesave të Tij, nisur nga dashuria për të dhe madhërimi i Tij.

2. **El muteab-bed bihi**. Pra ajo nëpërmjet së cilës kryhet adhurimi. Ka thënë shejhul islam: "Ibadeti është një emër përfshirës i gjithçkaje që e do Allahu dhe është i kënaqur me to, qofshin ato fjalë apo punë, të dukshme (të jashtme) apo të fshehura (të brendshme). Njësimi i Allahut me këtë teuhid interpretohet duke qenë rob i Allahut që e njëhson atë në aspektin e

nënshttrimit ndaj Tij, nisur nga dashuria për të dhe madhërimi i Tij, si dhe duke e adhuruar Atë vetëm me atë rrugë të cilën e ka ligjëruar Ai . Thotë Allahu i madhëruar: "Mos adhuro asnjë zot tjetër me Allahun, se do të bëhesh i qortuar e i braktisur! Zoti yt ka dhënë urdhër të prerë që të mos adhuroni asnjë (*dhe asgjë*) tjetër përveç Tij dhe të silleni mirë ndaj prindërve." Isra 22, 23. Dhe thotë i lavdëruari: "Të gjitha lavdërimet i takojnë vetëm Allahut, Zotit të botëve, të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit Sunduesit të Ditës së Gjykimit. Vetëm ty të adhurojmë dhe vetëm tek Ti ndihmë kërkojmë." Fatiha 2-5. Pra përshkrimi i Allahut të lartësuar si Rabul âlemin shërben ose konsiderohet si shkak që Ai të meritojë adhurimin. Ai është Ilâh (i adhuruar) sepse Ai është Rab-bul âlemin. Thotë i lartësuar: "O njerëz! Adhurojeni Zotin tuaj, i Cili ju krijoi ju dhe ata që ishin para jush që të bëheni të devotshëm! (*Allahu është*) Ai që tokën e bëri shtrat (*vendbanim*) për ju dhe qiellin kulm (*mburojë*); që prej qiellit ju lëshon ujë, nëpërmjet të cilit ju siguron lloje frytësh, si furnizim për ju. Atëherë mos adhuroni askënd tjetër përveç Allahut kur ju e dini (*të vërtetën*)!". Bekare 21, 22. Pra Ai që meriton të adhurohet si i vetëm është pikërisht Ai që është i vetmi Krijues. Vërtet është prej mendjelehtësisë që ta konsiderosh diçka të krijuar dhe të predispozuar që të shkojë drejt zhdukjes, si të adhuruarin tënd të cilit ia kushton të gjitha adhurimet e tua. Ai është vetëm një krijesë që nuk mund të sjellë asnjë lloj ndihme. E si është e mundur që të shkosh tek varri i dikujt që është bërë pluhur e ta adhurosh atë e ta lusësh që të plotësojë kërkesat e tua, ndërkohë që ai vetë ka nevojë që ti të lutesh për të. Ai nuk ka në dorë as dobi as dëm as për veten e tij e si të ketë për të tjerët?! Këtë lloj teuhidi e rrefuzuan shumica e krijesave. Për këtë arsye Allahu i lartësuar dërgoi profetët dhe u shpalli atyre librat. Allahu i madhëruar

thotë: "Ne nuk dërguam asnjë të dërguar para teje e të mos i kemi shpallur atij se: Nuk ka zot tjetër (*që meriton adhurimin*) përveç Meje, prandaj vetëm Mua më adhuroni!" Enbija 25.

53 El hamdu, el med'hu dhe el thenau.

Kemi tre terma që duhet ti kuptojmë mirë dhe të mësojmë ndryshimin dhe dallimin mes tyre. *Ĥamdun, med'ĥun dhe thenâun*. Allahu i madhëruar na ka urdhëruar që ta lavdërojmë Atë me dashuri madhërim e frikërrespekt sepse Ai e do veten e Tij. Nëse Ai nuk do ta donte veten e Tij nuk do të na kishte shpallur libra e as nuk do të dërgonte mes nesh Profetë e të dërguar. Fjala "El Hamdu lil-âhi rabil âlemin" është gjurmë prej gjurmëve të dashurisë së Allahut për veten e Tij. Hamdi përmban med'ĥ lavdërim dhe diçka shtesë. Çdo ĥamd është med'ĥ por jo çdo med'ĥ është ĥamd. Me fjalë të tjera: med'ĥu (lavdërimi) i përzierë me dashuri përbën atë që quhet ĥamd. Nëse së bashku me med'ĥin (lëvdimin) nuk shprehim dashuri, atëherë nuk kemi të bëjmë me ĥamd. Pastaj, nëse ĥamdi përsëritet e përsëritet shumë, atëherë kemi të bëjmë me atë që quhet El thenâ përlëvdim. Këto janë dallimet mes ĥamd-it, med'ĥ-it dhe thenâ-it. E kundërta e med'ĥ-it lëvdimit është sharja, fyerja e cila tregon urrejtjen për të sharin. Çdo kush që e shan dhe e fyen dikë, e bën këtë sepse ai e urren atë, ashtu sikurse çdokush që e lëvdon dhe i thur ĥamde dikujt e bën këtë sepse e do atë. Dikush mund të bëjë med'ĥ, pra të lëvdojë dikë sa për sy e faqe, ose nga frika, por askush nuk mund të thuhet se bën ĥamd thurr lavde për dikë, pa pasur dashuri për atë. Kjo është një çështje shumë e rëndësishme që duhet kuptuar mirë.

⁵⁴ I tillë është, p.sh., rasti i Ibrahimit që nuk e dogji zjarri, ose të gjitha mrekullitë dhe ngjarjet e jashtëzakonshme të profetëve.

⁵⁵ **Hamdi mundëson një energji dhe forcë të madhe.** Hamdi ka të fshehta të çuditshme dhe i jep robit një fuqi të çuditshme e të habitshme. Për këtë tregojnë dy hadithe.

1. Ky hadith është më i mirë se sa një thesar. E fshehta e fuqisë, optimizmit dhe gjallërisë së robit, qoftë edhe kur bëhet fjalë për çështjet e dynjasë, tregohet në këtë hadith. Aliu r.a. ishte i varfër por shumë bujar. Ai ftonte shumë njerëz në shtëpinë e tij dhe i nderonte e gostiste. Fatimja, gruaja e tij, ankohej nga lodhja e shumë për të përbulluar preokupimet e shumta të të shoqit. Ajo i foli të shoqit, Aliut, që ai t'i kërkojë babait të saj (Profetit a.s) një shërbëtores. Profeti (a.s) e donte shumë Fatimen, por megjithatë nuk i dha të bijës shërbëtores. Ai i ofroi asaj diçka më të mirë se ajo që kërkoj duke ia plotësuar tërësisht kërkesën dhe nevojat e saj. Ai i tha asaj: “O bija ime! Kur të biesh në shtrat për gjumë atëherë bëj hamd Allahut (El hamdu lil-lâh) 33 herë, bëj tesbih (subhânell-llâh) 33 herë dhe bëj tekbir (Allahu ekber) 34 herë!” Shejhul Islam Ibnu Tejmijete thotë: Nuk ka dyshim, se Profeti (a.s) e udhëzoi atë në diçka që do t'i mjaftonte nga posedimi i një shërbëtoresje. Kështu pra këto fjalë para gjumit i japin njeriut një forcë e gjallëri gjatë ditës në një formë e masë të tillë që askush nuk mund ta arrijë me forcat e veta. Provojeni se do të gjeni ndikimin e saj. Jini të kujdesshëm dhe sistematikë me këto dua të përditshme e do të shihni që do të fitosh një fuqi dhe gjallëri që vetëm Zoti e di.

2. Në hadithin që ndodhet tek Tirmidhiu dhe Ibn Maxheh të cilin e transmeton Enesi, Profeti (a.s) thotë: “ Ai që sheh një të sprovuar dhe thotë: “ El hamdu lil-lahlil-ledhi âfâni mim-mabtelâhu bihi, ue fad-daleni alâ kethirin mim-men halekahu tefdila. Hamdi i qoftë vetëm Allahuit i cili më ruajtj mua nga ajo me çka e sprovoi atë, dhe më dalloj e veçoi mua mbi shumë krijesa që krijoi me mirësi të

shumta.”, edhe nëse ai goditet me të njëjtën sprovë me të cilën u godit ai, Allahu ka për ta shëruar”. Pra çdo sëmundje me të cilën ai do të sprovohet, nëse sheh një të sprovuar me të dhe thotë këto fjalë, ai ka për tu shëruar, çfarëdo sëmundje pa përjashtim sado e pamundur të duket shërimi. Nëse sheh p.sh një person të sëmurë me kancer dhe thua këto fjalë, edhe nëse sëmundja të kap Allahu i lartësuar ka për të të shëruar. Kjo është e fshehtë prej fshehtësive të Allahut të lartësuar, për të cilën na ka njoftuar shpallja e Profetit (a.s). Kështu pra kjo fjalë mban të fshehta të çuditshme. [Sh.p]

⁵⁶ I Madhëruari thotë: "Nëse Allahu do t'i dënonte njerëzit sipas veprave (*të këqija*) të tyre, nuk do të linte mbi faqen e dheut asnjë gjallesë. Por, Ai i lë ata deri në afatin e caktuar. Por kur të vijë afati i tyre, (*le ta dinë se*) Allahu Shikon gjithçka nga robërit e vet." [Fatir 45]

⁵⁷ **Shpërndarja gjeografike e feve.** Në kohën kur Allahu i madhëruar dërgoi Muhamedin a.s si profet tek banorët e tokës, ata ishin të ndarë në 5 - së grupe duke u bazuar në fenë të cilën pasonin. Pra ishin Jehudë, të Krishterë, Mexhusë, Sabi'unë dhe idhujtarë (paganë). Këto ishin 5 - së llojet që patën mbizotëruar në tokë në atë kohë.

• Përsa i përket Jehudëve (çifutëve) pjesa më e madhe e tyre ishte në Jemen, Hajber, Medine dhe rrethinat e saj. Gjithashtu gjendeshin në skajet e Shamit të përzierë si pakicë me nesarat (të krishterët). Ndodheshin gjithashtu në tokën e Persëve të përzierë me Mexhusët (adhuruesit e zjarrit). Prej tyre një pjesë ndodheshin në tokën e arabëve dhe më të përqëndruar ishin në tokën e Hajberit dhe të Medinës (siç u përmend më sipër). Pra Allahu i madhëruar i pati shpërndarë në tokë popuj-popuj apo grupe-grupe nën sundimin e mbretërve dhe shtypësve.

• Ndërsa të Krishterët ishin vendosur në një pjesë të madhe të tokës. Shami ishte i gjithi me krishterë. Toka e Marokut shumica në të ishin të krishterë. Po kështu ishte edhe toka e Egjiptit, Abisinisë (Etiopisë), Sirisë, toka të cilat ndodhen mes Tigris dhe Eufratit. Gjithashtu edhe toka e Meusilit dhe Nexhranit në Irak etj.

• Kurse Mexhusët ishin të përqëndruar në mbretërinë e Persit dhe çka ishte e lidhur me ta.

• Ndërsa Sabiunët ⁵⁷ ishin në Haran (qytet në rrugën mes Meusilit dhe Shamit) dhe në një pjesë të madhe të vendeve Romake.

• idhujtarët (paganët) përfshinin gadishullin Arab, vendet e Indisë, Turqisë dhe çka rreth tyre.

Kështu pra fetë e pranishme në botë nuk dalin nga këto pesë fe dhe mbetet vetëm feja e drejtë ashtu si thotë Ibn Abasi: “Në botë ka gjashtë fe; Një fe që është e Rrahmanit (Mëshiruesit) dhe pesë janë të shejtanit. Këto gjashtë fe janë përmendur në Kur'an: “Ditën e Kijametit, Allahu do të bëjë dallimin midis atyre që besuan (në Kur'an) dhe atyre që ishin jehudinj, sabejë, të krishterë, mexhusë dhe idhujtarë. Allahu di dhe sheh gjithçka.” Haxh 17. Kur Allahu i lartësuar dërgoi profetin e Tij, shumica e vendve iu përgjgjën thirrjes së tij, të bindur dhe me dëshirë. Askush nuk u detyrua me forcë të hyjë në fenë islame. Vritej vetëm ai që bëhej pengesë kundër ftesës islame dhe pengonte thirrësit në thirrjen islame dhe i luftonte ata. Ndërsa ata që ishin paqësorë nuk prekeshin duke zbatuar kështu fjalën e Allahut kur thotë: “Nuk ka detyrim në fe. Është sqaruar e vërteta nga e kota. Kush e braktis (tagut-in) dhe beson në Allahun, ai është kapur pas lidhjes më të fortë, e cila kurrë nuk këputet. Allahu Dëgjon e Di gjithçka.” Bekare 256. Pra me kuptimin: “Nuk ka detyrim në fe.” Ky ajet zbriti duke pasur për qëllim disa sahabë (shokë të profetit a.) fëmijët e të cilëve ishin bërë të

krishterë para islamit dhe kur ata pranuan islamit deshën të detyronin fëmijët e tyre që të pranonin islamit. Por Allahu i madhëruar zbriti ajetet ku i sqaron njerëzve se nuk ka dhunë në fe derisa ata të binden dhe të pranojnë me dëshirë islamit. Në të vërtetë ky ajet përmbledh të gjithë mohuesit (kufarët) duke gjykuar kështu për saktësinë e mendimit të atyre që e lejojnë marrjen e xhizjes prej të gjithë mohuesve dhe mos detyrimit të tyre për të pranuar fenë islame. Pra ashtu si thanë dijetarët e Irakut e Medines, ose të pranojnë islamit ose të paguajnë xhizjen, paçka se bëjnë përjashtime për disa paganë adhures putash, duke mos prenuar prej tyre xhizjen. Ai që mediton në historinë e profetit a.s qartësohet se ai kurrë nuk ka detyruar askënd me forcë që të hyjë në fenë e tij dhe se ai ka luftuar vetëm ata që e luftonin. Ndërsa ata që ishin paqësorë nuk i luftonte përderisa ata vazhdonin në këtë gjendje paqësore dhe nuk e thyenin paktin mes tyre, sepse kështu ishte urdhëruar prej Zotit të Botëve. “Si mund të kenë idhujtarët besëlidhje me Allahun dhe të Dërguarin e Tij?! Përjashtim bëjnë vetëm ata, me të cilët ju keni lidhur marrëveshje pranë Xhamisë së Shenjtë. Përderisa ata u përmbahen marrëveshjeve, përmbajuni edhe ju! Allahu i do të devotshmit.”. El teube 7. Profeti a.s kur erdhi në Medine bëri paqe me Jehudët dhe i la ata në fenë e tyre. Por kur ata e thyen paqen me të dhe filluan me luftë dhe vrasje, atëherë i luftoi ata. Disa prej tyre i liroi, disave prej tyre u bëri mirësi (i fali) dhe disa të tjerë që e merituan i vrau. Po kështu veproi me Kurejshët kur bëri paqe me ta për 10-të vjet (në beslidhjen e Hudejbijes) në vitin e 6-të të hixhretit. Nuk i luftoi ata derisa ishin ata që e thyen besën. Atëherë i luftoi ata në vendet e tyre, ndërkohë që më parë ishin idhujtarët ata që e luftuan atë në luftën e Hendekut dhe të Bedrit. Edhe pse u bashkuan të gjithë për ta vrarë, nëse do të largoheshin prej tij ai nuk do ti vriste. Pra profeti a.s nuk pati

detyruar kurrë askënd që të hyjë në fenë islame me forcë dhe, po kështu askush prej ndjekësve të tij. Madje njerëzit hynë në fenë e tij me dëshirë, kënaqësi, bindje dhe me zgjedhjen e tyre të lirë. Pra shumica e banorëve të tokës hynë në fenë e tij kur e kuptuan se ai ishte profet i vërtetë, i dërguar prej Allahut, Krijuesit të botëve. Kështu pra banorët e Jemenit, ashtu sikurse përmendët në hadithin e Muadhrit, ishin ithtarë të librit. Në hadithin e profetit a.s thuhet: “O Muadh, ti do të shkosh tek një popull që janë ithtarë të librit. E para çështje që ti ftosh le të jetë ftesa në besimin dhe dëshminë se nuk ka Zot tjetër të adhuruar me meritë veç Allahut hadithi.”⁵⁷ Pas dërgimit të Muadh ibn Xhebel ishin të shumtë ata që pranuan Islamit pa asnjë ngutje apo kërcënim. Edhe në Medine pati shumë prej jehudëve që pranuan islamit, mes të cilëve edhe Abdullahi.⁵⁷ Këta përmenden në librat e historisë se hynë në islam pa pasur frikë nga shpata dhe pa pasur dëshirë e synim për jetën e dynjasë, madje hynë në islam në kohën kur ai kishte nevojë më shumë se kurrë për burra, sepse armiqtë ishin të shumtë dhe ai ishte në fillimet e tij. Madje pati prej tyre që pranonte të bëhej armik i familjes së tij dhe hynte në islam duke pranuar sfidën e varfërisë dhe vetmisë prej familjes që dëshironin mosbesimin. Pra e pranuan islamit jo për post e pasuri, madje i lanë postet e pasuritë e tyre për hir të islamit dhe duke duruar mundimet me fjalë e vepra të mohuesve. Pra nëse shumë prej priftërinjëve, murgjërve etj si këta zgjedhën mosbesimin, sikurse pretendojnë të paditurit, le ta kuptojnë se shumica e banorëve të tokës prej të gjitha grupeve të mohuesve, pranuan islamit. Dhe në këtë mënyrë shumica u bënë muslimanë ndërsa pjesa tjetër ngjante si një qime e zezë në kaun e bardhë. Po kështu mexhusët. Ishin të shumtë dhe e pranuan islamit të gjithë, përveç një pakice të rrallë prej tyre. Ata u bënë shtete islame ndërsa ata që nuk

pranuan islamit mbetën të nënshtruar dhe të detyruar për të dhënë xhizjen. Shumica e Jehudëve po kështu pranuan islamit ndërsa pakica mbeti e shpërndarë nëpër rruzull. Pra fjala e çdo injoranti që thotë se këta popuj e mohuan profetin e islamit Muhamedin a.s është gënjeshtër, mashtrim i qartë dhe pa dyshim në të. Por edhe nëse do të supozonim se e kanë mohuar, kjo nuk do të ishte një ngjarje e re për profetin. Kështu pati ndodhur me Nuhin që jetoi mes popullit të tij duke i ftuar 950 vjet duke u sjellë atyre argumente të qarta që nuk dyshon në to askush veç atyre që mohuan. Vetëm kryeneçët i kthejnë shpinën të vërtetës.

Shkaqet që pengojnë pranimin e të vërtetës.

Shkaqet që pengojnë pranimin e të vërtetës janë të shumta, prej tyre mund të përmendim:

- Padituria rreth saj. Ky është shkaku kryesor që pengon shumicën e shpirtave. Ai që është injorant për një çështje e urren atë dhe mbështetësit e saj. Nëse i shtohet injorancës urrejtja për atë i cili e urdhëron në diçka që i është mësuar dhe prezantuar nga të parët e tij si “e keqe”, armiqësia ndaj tij dhe cmira për të, pengesa rritet dhe forcohet. Nëse kësaj i shtohet vështirësia e kundërshtimit të zakoneve të paraardhësve, të dashurve dhe të respektuarve të tij, pengesa forcohet edhe më shumë. Nëse kësaj i shtohet mendimi se me pranimin e të vërtetës marin fund pasuria, pushteti pasionet, pengesa bëhet më e fortë. Nëse pas gjithë kësaj shtohet frika prej ndarjes apo mundimit që mund t’i japin shoqëria familja, të afërmit si dhe humbja e personalitetit mes tyre, humbja e pasurisë dhe e pushtetit, ashtu sikurse ndodhi me Heraklin në kohën e profetit a.s., pengesa zor se kapërcehet. Herakliu e njohu të vërtetën, madje dëshiroi dhe tentoi ta pranojë atë, por populli nuk iu bind dhe nën trysninë e frikës për veten e vet, zgjedhi

mohimin kundrejt udhëzimit, pasi ju sqarua e vërteta.

• Prej shkaqeve më të mëdha në mospranimin e të vërtetës është hasedi (cmira). Kjo është një ndjenjë paralizuese për shpirtin. Kur e shikon cmirëziu që dikujt i është dhënë një mirësi që nuk e ka shijuar dhe ai është ngritur në një gradë që s'e ka provuar, e ndien të vështirë të pranojë të vërtetën prej këtij personi dhe të nënshtrohet duke i lejuar vetes të jetë ndihmëtar e ndjekës i tij. Po a nuk e pengoi Iblisin që t'i bjerë në sexhde Ademit a.s veçse cmira? Kur e pa që Ademi ishte më i nderuar dhe u ngrit në një vend më të lartë se ai mohoi udhëzimin e Zotit dhe zgjodhi me mendjemadhësi zjarrin ndërkohë që ai ishte vendosur dhe adhuronte Zotin mes melekëve. Kjo është sëmundja që i ndaloi jehudët të besonin e të ndiqnin rrugën e Isait a.s (Jezusit) paçka se e dinin me siguri të plotë se ai ishte i dërguari (profet) i Zotit që u pat ardhur me udhëzim të qartë. Pra cmira i bëri të mos pranonin këtë profet edhe pse në mes tyre kishte priftërinj e dijetarë që i dinin çështjet e Teuratit dhe profecitë në të. Ndërkohë që jehudët të shtyrë nga cmira e mohuan Isain që ishte prej tyre dhe i cili as nuk i vrau as nuk i preu por përkundrazi erdhi me mëshirë, lehtësim dhe bamirësi prej Zotit, duke u lehtësuar disa vështirësi dhe duke plotësuar ligjin e Zotit në Teurat, si mund të mendohet se do të jetë qëndrimi i tyre ndaj një profeti të ri që :

1. Nuk është prej gjirit të tyre (pra është arab).

2. Erdhi me një ligj të ri që qëndron mbi të gjitha ligjet dhe dispozitat e mëparshme dhe është gjykues mbi to.

3. U zbulon atyre të gjitha poshtërsitë e të palarat që veprojnë dhe i sqaron njerëzimit punët e tyre të pista në ndryshimin e librit të Allahut, Teuratit dhe ungjillit.

4. Që i nxjerr nga shtëpitë e tyre dhe do të jetë mbizotërues mbi ta ashtu siç e gjejnë të shkruar në librat e tyre.

Me gjithë këto të dhëna, si mund të mos i pushtojë haseti, inati, cmira këto zemra? Sikur të mos ishte veçse ky shkak, kjo do të mjaftonte për ato zemra të sëmura që të mos paranojnë të vërtetën. E si mendon se mund të jetë gjendja e një personi që përveç këtij shkakut ka edhe të tjerat që u përmendën më lart?

Mesrur ibn Mahrame (djali i motrës së Ebu Xhehlit, kundërshtarit më të madh të islamit prej politeistëve) duke ju drejtuar dajës së tij (Ebu Xhehlit) thotë: "A e keni akuzuar ndonjëherë Muhamedin për gënjeshtër para se t'i zbriste profecia? - Tha: o djali i motrës time: Pasha Allahun! Muhamedi ka qenë më i drejti mes nesh. Që kur ka qenë djalosh ai thirej (El emin) besniku, i drejti, i vërteti dhe nuk e kemi provuar gënjeshtër që të dalë prej gojës së tij kurrë ndonjëherë. - Tha: O daja im, atëherë çfarë ju pengon që ta ndiqni? - O bir i motrës time, gjatë gjithë kohrave fisi ynë ka garuar me fisin e Beni Hashim (fisi të profetit a.s) se kujt i takon vendi më i lartë dhe nderimi në shoqëri. Së fundmi Benu Hashim thanë: Prej nesh erdhi një profet". E kur do të mundemi ta arrijmë këtë nderim? (prandaj nuk e pranojmë si profet) El texhrid 1/ 13. El Ahnes ibn Sherik, në luftën e Bedrit, I tha Ebu Xhehlit: - "O Ebul Hakim, më njofto për Muhamedin, a është i vërtetë (në atë që thotë) se është profet, apo është gënjeshtar. Më njofto se këtu s'ka asnjë tjetër veç nesh të dy prej kurejshëve dhe nuk të dëgjon kush prej tyre. - Ebu Xhehli tha: Oh varfëri ti! Uall-llahi, Muhamedi është i vërtetë, besnik e i sinqertë. Nuk është njohur ndonjëherë që Muhamedi të gënjejë. Por nëse Benu Kasij (ka për qëllim Benu Hashim fisin e profetit a.s) përparojnë duke mbajtur flamurin duke ushqyer e strehuar pelegrinët dhe duke ardhur prej tyre profet, atëherë çfarë u mbetet fiseve të tjera kurejshe nga nderi dhe respekti. El texhrid 1/14. Ndërsa jehudët e njihnin Muhamedin a.s ashtu si njihnin fëmijët e

tyre. Thotë Ibn Is'haku: "Më ka treguar Asim ibn Umer që transmeton prej Katades që e transmeton prej një dijetari të fisit Beni Kurejdha i cili ka thënë: - A e dini se kush ka qenë shkaku, që Esed dhe Tha'lebe dy bijtë e Se'ijeh dhe Esed ibn Ubej të cilët nuk kanë qenë prej fisit Beni Kurejdah dhe as prej fisit Benu Nadir, të pranuan islamin? - Thashë (katade): Jo. - Tha dijetari: Në atë kohë erdhi tek ne një burrë i ndershëm, i shkëlqyer, i devotshëm dhe fetar prej jehudëve të Shamit. Ai ardhni tek ne 2 vjet para shpalljes së profecisë së Muhamedit a.s. Duke parë cilësitë e tij të mira, kur na pakësohej prodhimi dhe na thahej toka për pikën e shiut, i drejtoheshin atij me fjalët: - "O Ibn Hejban, (kështu e thërisnin) : Eja të lutemi që Zoti të na sjell shi! - Thoshte: Jo, uallahi nuk e bëj deri sa të shpërndani sadaka. - Ne e pyesnim: Sa? - Thoshte masën dhe dilte në shesh ndërkohë që vapa e thatësira arrinte kulmin dhe luteshim të gjithë për shi. E pra betohem në Zotin që pa u ngritur ai nga vendi i lutjes së tij fillonte të binte shiu i shumëpritur. Kjo pati ndodhur shumë herë. Kur ju afrua vdekja, njerëzit u mblodhën tek ai dhe dëgjonin fjalët e tij kur thoshte: "O bashkësia e jehudëve, si mendoni ju, pse e lashë tokën e begatshme të Shamit për të ardhur në këtë tokë ku mbretëron thatësira dhe uria? - I thanë: Ti e di më mirë. - Tha: "Dola në këto vise (në Medine) për të pritë profetin, koha e të cilit është afuar dhe vend-emigrimi i tij do të jetë (Medina) këto vise. Kur të dalë pasoni rrugën e tij e përkrahni atë sepse ai është dërguar për të derdhur gjak, e për të robëruar familjet e gratë e atij që e lufton. Pra le të mos ju pengojë ky fakt prej ndjekjes dhe përkrahjes së tij! Tha këto fjalë dhe vdiq. Dhe kështu pra në kohën kur hynë muslimanët në Kurejdah, 3 djelmoshat që përmendëm në fillim thanë: " O grup i jehudëve: Ky është personi për të cilin ju foli Ibn Hejbani. Thanë jo nuk është ai. Thanë djelmoshat: Po uall-llahi, këto janë

cilësitë e tij, dhe pranuan islamin duke lënë familjet dhe pasuritë e tyre. Thotë ibn Is'hak: Pasuria e tyre ishte e bllokuar tek idhujtarët dhe, kur u bë çlirimi ju kthehe pasuria e tyre.⁵⁷ Thotë Ibn Is'haku: Na ka treguar Salih ibn Ibrahim ibn Abdurahman ibn Auf i cili transmeton prej Mahmud ibn Lebid i cili thotë: Ka qenë mes nesh një Jehud i cili doli një ditë prej ditësh në drekë në vend tubimin e popullit të tij, Benu abdil eshel, duke u folur dhe duke u përkujtuar ringjalljen, kijametin (katastrofën), zjarrin, xhenetin, llogarinë, peshoren e punëve, atj. Këto fjalë ua tha paganëve të cilët nuk besonin ringjalljen, para se të zbriste profetësia e Muhamedit a.s. - Thanë paganët: Oh i gjori ti o filan. A vërtetë mendon se njerëzit do të ringjallen pas vdekjes së tyre në një vend ku ka zjarr dhe xhenet për t'u shpërblyer për punët e tyre?! - Tha djaloshi: Po uall-llahi, është më e dashur për mua të ndizni zjarrin më të fortë që egziston në këtë botë dhe të më digjni atje vetëm e vetëm që të shpëtoj prej zjarrit pas ringjalljes. - Thanë: E kush është argument për këto që thua? (pra për egzistencën e këtij zjarri?) tha : Ardhja e një profeti që do të vijë prej këtyre vendeve dhe bëri me shenjë nga Mekja dhe Jemeni. - Thanë e kur do ta shohim këtë profet? - duke hedhur vështrimin nga unë (Mahmud ibn lebid) që isha më i vogli i familjes sime dhe isha ulur në pragun e portës së familjes sime, tha: - Kur të piqet moshja e këtij djaloshi do ta dalë ky profet. Dhe vërtetë nuk kaluan ditët dhe netët veçse Allahu e dërgoi profetin e tij të fundit, Muhamedin a.s, dhe jehudi ishte akoma gjallë. Ne e besuam profetin a.s dhe e përkrahëm atë kurse jehudi e mohoi nga cmira e inati (që profeti ishte prej arabëve e jo prej jehudëve). - I thamë jehudit: A nuk je ti që na folë për profetin? - Tha: nuk është ai, nuk është ai për të cilin ju kam folur (megjithatë asnjë profet nuk erdhi më pas Muhamedit a.s)⁵⁷

Thotë ibn Is'haku: Më ka treguar Asim ibn Umer që transmeton prej Katades i cili ka thënë: "Më kanë treguar dijetarët tanë të vjetër duke thënë: Askush prej arabëve nuk ka qenë më i ditur se ne për çështjen e profetit a.s. Kjo për faktin se jetonim me jehudët pra i kishim pranë dhe ata kishin libër qiellor kurse ne ishim paganë që adhuronim putat. Kur ne i mundonim ose u sillnim ndonjë dëm që e urrenin na drejtoheshin me fjalët: "Duroni, duroni, së është afruar koha që të dalë një profet të cilin do ta pasojmë dhe së bashku me të do t'ju vrasim e shfarosim, si popullin e Adit dhe të Iremit. Kur Allahu e dërgoi profetin e Tij, Muhamedin a.s, ne e përkrasim atë kurse ata e mohuan dhe për këtë çështje Allahu i lartësuar shpalli ajetet në Kur'anin e shenjtë ku thuhet: Atyre u erdhi Libri (*Kur'ani*) prej Allahut, që vërteton atë që e kishin pranë, dhe përpara kësaj, ata shpresonin me ardhjen e tij (*Muhamedit*) ndihmën (*e Allahut*) kundër jobesimtarëve. Por, kur u erdhi ai (*Muhammedi*) që e njihnin mirë, ata e mohuan atë. Mallkimi i Allahut qoftë mbi jobesimtarët! Sa i shëmtuar është çmimi, për hir të të cilit ata shitën veten! Atë që e shpalli Allahu, ata nuk e besuan nga zilia e tyre. Ata nuk mund ta pranonin që Allahu, me mirësinë e Tij, t'ia zbriste Shpalljen kujt të dëshironte prej robve të Vet. Prandaj ata merituan zemërim mbi zemërim. Jobesimtarët kanë dënim poshtërues. Bekare 89 ⁵⁷

Përmend Hakimi dhe të tjerë veç tij duke transmetuar prej Ibn ebi Nexhih i cili transmeton prej Alij el ezdiq i cili ka thënë: "Jehudët luteshin gjithmonë duke thënë: "O Zoti ynë! Dërgoje për ne këtë profet që të gjykojë mes nesh dhe njerëzve!"⁵⁷

Seid ibn Xhubejr transmeton prej Ibn Abasit që ka thënë: "Jehudët e Hajberit zvillonin luftra me fisin e Kajs ibn Ajlan që quhej Gatafan, dhe gjithmonë lufta përfundonte me humbjen e jehudëve derisa

ata (*jehudët*) filluan të luteshin me një lutje: O Zoti ynë! Për të drejtën e Muhamedit, profetit analfabet (që nuk di shkrim e lexim) të cilin ke premtuar që ta nxjerrësh për ne në kohën e fundit, ne të lutemi që të na ndihmosh kundër tyre (kundër Gatafanit). Ai thotë: "Sa herë që luteshin me këtë lutje para luftës me Gatafanin, arinim fitore kundër tyre. Por kur Allahu i lartësuar e dërgoi profetin e Tij a.s ata e mohuan dhe nuk e pranuan si profet. Atëherë Allahu i lartësuar shpalli ajetet: " Atyre u erdhi Libri (*Kur'ani*) prej Allahut, që vërteton atë që e kishin pranë, dhe përpara kësaj, ata shpresonin me ardhjen e tij (*Muhamedit*) ndihmën (*e Allahut*) kundër jobesimtarëve. Por, kur u erdhi ai (*Muhammedi*) që e njihnin mirë, ata e mohuan atë. Mallkimi i Allahut qoftë mbi jobesimtarët! Bekare 88. Pra kërkonin ndihmë nga Zoti që me dërgimin e këtij profeti tu dhuronte triumfin mbi armiqtë e tyre.⁵⁷ El hakimu e të tjerë veç tij përmendin se kur fisi jehud Beni Nadir u dëbuan nga viset e tyre në Medine, Amr ibn Sa'dij shkoi të shohë ato vise tashmë të braktisura dhe të shkatërruara. Pasi qëndroi pak aty dhe mendoi gjatë, u kthye në fisin e Beni Kurejdhatës të cilët i gjeti brenda në faltoren e tyre (sinagogë). Ai i fryu bririt dhe të gjithë u mbohdën. El Zubejr ibnul Beta iu drejtua Amrit dhe itha: "O Ebu Seid! Ku ke qenë sot që s'të kemi parë gjithë ditën? - Amri rrinte gjatë në sinagogë dhe dallohej si një adhures i përkushtuar në fenë e jehudëve. - Sot pashë disa pamje që më lanë mbresa dhe prej të cilave duhet të nxjerrim mësim. Pashë që vëllezërit tanë u dëbuan nga viset e tyre pas gjithë asj krenarie të hershme, nderi, fisnikërie dhe dijeje aq të spikatur. Ata u dëbuan dhe i lanë pasuritë dhe madhështinë e tyre të tjerëve. Ata u nxorën nga vendi i tyre të poshtëruar dhe të përlulur. E pra, betohem në Teurat se kjo kurrë nuk mund të ndodhë me një popull të cilin Zoti e ka zgjedhur dhe dalluar mbi të

tjerët. Para kësaj edhe Ibnul Eshrefit (Jehudit që e vranë shokët e Muhamedit a.s) i ndodhi ajo që i ndodhi mu në kështjellën e tij dhe në vendin e sundimit të tij. Po kështu u poshtërua edhe zotëria i tyre Ibnu Shejbete. Ai (Muhamedi) dëboi edhe fisin e Beni Kajnuka të cilët konsiderohen si dijetarët më të mëdhenj të jehudëve dhe ishin të mirë armatosur dhe të fortë. Ai i rrethoi dhe çdo kush që nxorri kokën jashtë prej tyre e skllavëroi, por pasi u negociua me të për ta, ua fali jetën, por, i dëboi nga Medina. O populli im! Ju kenë parë mjaft nga këto që fola, prandaj mu bindni mua dhe ejani të pasojmë Muhamedin. Betohem në Allahun se ju e dini me siguri se ai është profet. Pikërisht për të na foli dhe përgëzoi Ibnu Hejban, Ebu Umejri dhe Ibnu Hau-uas, të cilët ju e dini që janë dijetarët më të mëdhenj të jehudëve. Ata u nisën për tek ne nga Shami, faltorja e shenjtë (Bejtul makdes) për të pritur ardhjen e këtij profeti. Ata na urdhëruan që ta pasojmë dhe ti bindemi atij dhe na porositën që ta përsërisnim atë me selam. Ata vdiqën në fenë e tyre dhe ne i varrosëm në tokat tona. Të gjithë heshtën dhe askush nuk foli qoftë edhe një fjalë te vetme. Pastaj ai foli njëlloj si më sipër dhe i frikësoi dhe këcënoi se edhe ata do ti presë i njëjti fat, lufta, vrasja, robërimi ose dëbimi. Zubejri Ibnu Beta foli e tha: Betohem në Teurat se unë i kam lexuar cilësitë e tij (Muhamedit a.s) që iu shpallën Musait të cilat nuk gjenden në këto që ne i kemi shpikur së fundmi (e ka fjalën për Telmudin e libra të tjerë). Kea'b ibnu Usejdi iu drejtua Zubejri ibn Betas dhe i tha: "E çfarë të pengon ta pasosh atë o Ebu Abdilahi? Ai tha: "Ti. – Po pse? Teurati kurrë nuk të ka penguar për ta pasuar atë. – ti je udhëheqësi dhe drejtuesi ynë të cilit i kemi dhënë besën dhe i bindemi. Nëse ti e pason atë edhe ne do ta pasojmë dhe nëse e rrefuzon edhe ne e rrefuzojmë. Pastaj Amr ibnu Keab u kthye nga unë dhe filloi të më tregojë bisedën që ndodhi mes tyre deri

në pikën kur Keabi tha: Nuk kam çtë them tjetër veç asaj që thashë. Unë kurrë nuk mund ta pranoj që të bëhem pasues i dikujt (sepse jam udhëheqës).⁵⁷

Dhe është pikërisht kjo arsyeja që e pengoi firaunin që të pranoi Musain a.s. Ai fillimisht kur i'u bë e qartë e vërteta dhe udhëzimi gati e pranoi që të pasonte Musën a.s, por e pengoi ndërhyrja e ministrit të tij Hamanit i cili tha: "Nga një Zot që adhurohet do të kthehesh në një zot që adhuron dikë tjetër?! Atëherë firauni tha: "Po, ke të drejtë.", dhe e refuzoi besimin.

Ibnu Is'haku ka përmendur se Abdullah ibnu Ebi Bekri që ka thënë: "Më kanë treguar për Safijen të bijën e Hujej ibni Ahtabit që ka thënë: "Unë kam qenë fëmija më i dashur për babain tim dhe për xhaxhain tim Ebu Jasinin. Kur profeti a.s mbëriti në Medine edhe ata shkuan që ta shohin. Në darkë kur u kthyen dëgjova xhaxhain tim ti thoshte babait: "A është pikërisht ai? – Tha: "Po"- A arrin ta dallosh dhe të jesh i sigurt për këtë? - Tha: Po – tha: Çfarë ndien në shpirt për të? – Tha: Urrejtje, dhe armiqësi për të, uallllahi, sa të jem gjallë."⁵⁷

Jehudët janë një popull i ndëshkuar me zemërimin e Allahut dhe ata janë të njohur për urrejtjen dhe armiqësinë e tyre ndaj profetëve të Zotit përgjatë gjithë historisë. Madje, sikurse na njofton Allahu i gjithëgjyeshëm, të parët dhe dijetarët e tyre i patën dhënë mundim Musait a.s. Edhe ata që erdhën pas tyre janë kriminelë e vrasës profetësh. Kështu e vranë Zekerian dhe djalin e tij Jahja. Të shumtë janë profetët e vranë nga dora gjakatare e tyre. Madje kanë arritur që në një ditë të vetme të vrasin 70 profetë dhe në fund të ditës dilnin në treg sikur asgjë të mos kishte ndodhur. Ata planifikuan që edhe Mesihun ta vrasin dhe ta kryqëzojnë por Allahu i lartësuar e nderoi profetin e tij që ta poshtëronin këto krijesa të ulta. Ai hodhi shëmbëlltyrën e isait a.s mbi dikë tjetër të cilin e vranë dhe e kryqëzuan. Edhe vulën e profetëve,

Muhamedin a.s, u përpoqën ta vrasin shumë herë, por ishte Allahu i lartësuar që e mbrojti prej tyre. Për një popull me këto cilësi nuk është shumë të mendohet se zgjedh kufirin kundrejt imanit qoftë edhe për një shkak të vetëm nga shkaqet e refuzimit që kemi përmendur, apo për dy apo për më shumë. Shih "Hidajetu Hijara." të imam Ibnul kajim.

⁵⁸ Lejimi *kaderij* është gjithçka që Zoti e ka lejuar dhe ka dëshiruar që të egzistojë në kaderin (caktimin) dhe krijimin e Tij. Kurse lejimi *sherij* janë të gjitha ato ligje e dispozita që Zoti dëshiroi prej nesh që ti zbatojmë dhe të jetojmë sipas tyre dhe të cilat i shpalli përmes profetëve.

⁵⁹ Lutjet ose *dua*-të janë dy llojesh:

3. Duau thena ose du'âu ibadeh Lutje adhurimi. Të tilla janë lutjet e robit që Allahu i Lartësuar t'i japë ato që ai kërkon dhe ta ruajë nga ato që ai i druhet, jo duke ia kërkuar konkretisht ato, por duke kryer adhurimet për të cilat Allahu i Lartësuar ka premtuar se do të japë si shpërblim ato që robi kërkon. Për shembull, njeriu dëshiron të futet në Xhenet. Këtë ai mund t'ia kërkojë Allahut të Lartësuar me dy mënyra: ose duke iu drejtuar Atij me një kërkesë konkrete, pra, duke thënë: "O Zot, të lutem më fut në Xhenet!", ose duke ia kërkuar këtë gjë tërthorazi, duke kryer ato vepra dhe adhurime për të cilat Allahu i Lartësuar ka premtuar si shpërblim futjen në Xhenet. Kjo mënyrë e fundit është "lutje adhurimi", ndërsa lloji tjetër është:

4. Duau mes'ele lutje kërkesë. Kjo do të thotë t'i kërkojë Allahut të Lartësuar diçka konkrete, si për shembull: "O Zot, më jep rizk hallall, ma shto pasurinë time, m'i ruaj të mirat që më ke dhënë" etj. Këto ishin dy mënyrat me të cilat ne mund t'i lutemi Allahut të Lartësuar. Duaja e lavdërimit ose e ibadetit është më e mirë se du'âu mes'eleh. Dhe më i miri lloj i duasë së adhurimit është fjala: "El hamdu lil-lâhi rabil âlemin".

⁶⁰ Bëhet fjalë për suren El Shura, ajetet 52-53, ku Allahu i Madhëruar thotë: "Po kështu Ne të shpallëm ty Libër (*jetëdhënës*) prej Nesh. Ti nuk dije çfarë ishte Libri dhe as ç'ishte imani, por Ne e bëmë atë dritë, me të cilën e udhëzojmë në rrugë të drejtë atë që Ne dëshirojmë prej robve Tanë. Pa dyshim, edhe ti udhëzon në rrugën e drejtë, Në rrugën e Allahut, të Cilit i takon ç'ka në qiej dhe ç'ka në Tokë. Ta dini, se tek Allahu kthehen të gjitha çështjet."

⁶¹ Nga mëshira e madhe e për krijesat, Krijuesi dërgoi ndër ta profetë, si përgëzues e qortues. Ata u bëjnë të njohur njerëzve qëllimin e jetës së tyre dhe ua prezantojnë saktësisht Zotitn e tyre, ashtu sikurse është në të vërtetë, të lartësuar e të pastër nga çdo e metë. Kush është Allahu, cilët janë emrat cilësitë e atributet e Tij? Çfarë dëshiron Ai prej nesh, për çfarë na urdhëron e nga çfarë na ndalon. Çfarë shpërblimi ka ai që i bindet e çfarë ndëshkimi ka ai që nuk i bindet? Kështu këta profetë janë ndërmjetësit mes Zotit dhe krijesave, për sa i përket transmetimit të qartë të mesazhit të Tij. Ata përcjellin me besnikëri e korrektësi mesazhin e Zotit për krijesat e Tij. Ata u mësojnë dhe i edukojnë njerëzit me atë që u bën dobi në dynja dhe në ahiret. Ata u bëjnë të qartë njerëzve çdo gjë që e kënaq Zotin e tyre dhe çdo gjë që e zemëron Atë. Kështu, njerëzit duhet të bëjnë atë që Zoti do dhe pëlqen dhe duhet të largohen e të ruhen nga çdo gjë që e zemëron të Madhërishmin. Nevoja e njerëzve për profetët është shumë e madhe. Madje, sikurse thotë Imam Ibn Kajimi (Allahu e mëshiroftë!), nevoja e tyre për profetët dhe Sheriatin e Zotit është jetike. Ajo është shumë e rëndësishme, madje më e rëndësishme se çdo nevojë tjetër. Sheriati të jep mundësinë e njohjes së çdo gjëje që kënaq Allahun e Madhëruar. Nëpërmjet Sheriatit, i Madhëruari na mëson urdhëresat e Tij dhe na shtjellon rrugët e mira për realizimi e tyre. Sheriati na mëson

se cilat janë veprat që shkaktojnë zemërimin e të Madhërismit dhe që Ai na i ka ndaluar. Ai na mëson ligjet e adhurimit të Zotit, por edhe ligjet e marrëdhënieve ndër njerëzore në të gjitha aspektet. Për këtë arsye, njeriu, - me përzgjedhjen e tij të lirë, - duhet të adhurojë Zotin e tij nëpërmjet këtij Sheriati, i cili mund të përftohet veçse përmes Shpalljes së dhënë nga Zoti përmes profetëve. Sado të përpiqet e hulumtojë logjika e njeriut, ajo kurrë nuk mund të gjykojë me saktësi se çfarë dëshiron Zoti prej tij. Kjo njohuri përftohet thjesht dhe vetëm nga Shpallja e Zotit. Imam Ibn Kajimi vazhdon më tej: "Nëse njeriut i pengohet frymëmarrja, ushqimi e pija, e shumta që atij do t'i ndodhë është vdekja e trupit dhe largimi i shpirtit nga trupi. Por nëse atij i ndalohet Sheriati e privohet nga njohja e Shpalljes së Zotit, kjo do të sjellë shkatërrimin e zemrës dhe të shpirtit, gjë që është shumë herë më e frikshme dhe e dhimbshme sesa thjesht vdekja trupore." [Shih "Zadul Mead"].

⁶²Disa parime në lidhje me besimin në profetët e Zotit:

1. Profetësia është një dhunti nga Allahu i Madhëruar, që nuk mund të përfitohet apo kultivohet nga vetë njeriu.
2. Nevoja e njerëzve për profetët është domosdoshmëria më e madhe.
3. Profetët janë të shumtë, edhe arsyet për këtë janë të shumta.
4. Besimi te profetët është një themel i rëndësishëm i besimit Islam.
5. Ai që mohon një profet konsiderohet se i ka mohuar të gjithë.
6. Profetët dhe lajmëtarët e Zotit janë më të mirë se çdo njeri tjetër. Kushdo që pretendon se ndonjë njeri është më i dalluar dhe i përzgjedhur se profetët, është qafir.
7. Profetët e Zotit janë më të kompletuarit mes të gjithë njerëzve, në të gjitha aspektet.
8. Profetët e Zotit janë të pastër nga shpifjet dhe trillimet e mosbesimtarëve.

9. Profetët u përzgjedhën të jenë prej njerëzve dhe jo prej melekëve.

10. Profetët janë të gradave të ndryshme dhe më i miri është Muhammedi a.s.

Disa nga veçoritë e profetëve:

1. Atyre u vjen Shpallja nga Zoti.
2. Ata janë të ruajtur nga gjynahet e mëdha dhe cenueset e personalitetit, por jo nga gjynahet e vogla. Mendimi më i saktë është që ata bëjnë gjynahe të vogla, por Allahu nuk i lë të vazhdojnë në to. Ata pendohen dhe nuk i përsërisin më ato.
3. Sytë e tyre flenë, por zemra e tyre nuk fle, sikurse është shënuar nga Buhariu dhe Muslimi.
4. Atyre u jepet leja për të përzgjedhur në momentin e vdekjes, sikurse thuhet në një hadith tek Buhariu dhe Muslimi.
5. Toka nuk e ha (tret) trupin e profetëve. Nëse hap varrin e çdo profeti do ta gjesh sikurse është varrosur, i pacënuar, sepse Allahu i lartësuar ia ka bërë haram tokës që ta tresë trupin e profetëve, sikurse thuhet tek Ebu Daudi dhe Nesaij me *isnad sahih*.
6. Profetët janë varrosur mu atje ku kanë ndërruar jetë. Kështu Profeti (a.s.) vdiq në shtëpinë e tij dhe po atje u varros.
7. Profetët nuk lënë pas trashëgimi pasurore e materiale. Pasuria materiale që ata lënë konsiderohet sadaka. Kjo thuhet në një hadith te Buhariu dhe Muslimi.
8. Profetët lënë si trashëgimi diturinë: Profeti (a.s.) ka thënë: "Profetët nuk lënë trashëgimi dirhem e dinarë, por lënë trashëgimi diturinë. (Ebu Daudi me *isnad sahih*).
9. Profetët kanë qenë burra dhe kurrë femra. Ata kanë qenë njerëz të lirë dhe kurrë skllëvër.
10. Ata mbeten njerëzit më të plotë fizikisht, moralisht dhe në çdo aspekt tjetër.
11. Urimi: "Sal-lall-llahu alejhi ue sel-lem" është i posaçëm për ta. Mbase mund të lejohet edhe për njerëzit e tjerë, me disa kushte, por për ta është e veçantë.
12. Ata janë të zgjedhur e të dalluar nga vetë Zoti.

13. Çdo profeti, Zoti i ka mundësuar një lutje të pranuar. (Buhariu dhe Muslimi)

14. Çdo profet do të ketë *haudin* (pusin) e tij në Ditën e Gjykimit. (Ahmedi me isnad hasen).

15. Profetët kanë qenë banorë të qyteteve të mëdha, dhe jo endacakë apo nomadë e beduinë.

16. Ata nuk shihnin ëndrra prej shejtanit, nga të cilat të ejakuloheshin në gjumë, sepse kjo vjen prej shejtanit, dhe shejtani nuk mund të ketë pushtet mbi profetët.

63 Lejohet marrja në konsideratë e shenjave dhe provave logjike. Për të vërtetuar saktësinë apo pasaktësinë e pretendimeve, lejohet të merren në konsideratë shenjat dhe provat logjike të çështjes. Profeti Muhamed (a.s.) i tha Sijetes, xhaxhait të Hujej Ibn Ahtabit, i cili pretendoi se pasuria e të nipit ishte harxhuar nëpër lufta: “Shumë pak kohë ka që kur Hujej shkoi në Hajber, dhe pasuria e tij ishte shumë e madhe për të mbaruar kaq shpejt.” Kështu veproi edhe i Dërguari i Allahut, Sulejmani, i biri i Daudit a.s., kur gjykoi se cilës prej dy grave i takonte fëmija që nuk e hëngri ujku. E madhja pretendonte se fëmija ishte i saj. Daudi gjykoi që fëmija t’i jepej gruas së madhe. Më vonë, Sulejmani, kur i takoi ato, i pyeti: “Çfarë gjykimi dha Profeti i Allahut, Daudi?” Ato u përgjigjën se ai gjykoi në favor të së madhes. Atëherë Sulejmani tha: “Më sillni një thikë, ta ndaj fëmijën në mes për ju të dyja.” Atëherë e vogla hidhet dhe thotë: “Mos e bëj, Allahu të mëshiroftë, ai është fëmija i saj!” Pas kësaj prove, Sulejmani gjykoi që fëmija t’i jepej të voglës. Prova që vërejti Sulejmani ishte mëshira që tregoi gruaja më e vogël për fëmijën, që ai të mos vritej, dhe fakti që e madhja e lejoi një gjë të tillë, me qëllim që të ngushëllohej në njëfarë mënyre për humbjen e djalit të saj...” Shih më gjerë për këtë çështje në "Zad el Mead" 3 / 167.

⁶⁴ Shiko tefsirin e ajetit 186 të sures El bekare.

65 Përkufizimi i teuhidit uluhije: Hue ifrâdull-llâhi bil ibâdeti / Ky është njëhësimi i Allahut të lartësuar në meritueshmërinë e adhurimit të Tij. Pra Ai që meriton të adhurohet është vetëm Allahu i lartësuar.

66 Përkufizimi i teuhidit rububije: Hue ifrâdull-llâhi bil hâlki uel mulki uet-tedbîri. / Njësimi i Allahut në aspektin e krijimit, sundimit e mbretërimit dhe të administrimit dhe pushtetit për të vepruar në gjithësi.

⁶⁷ Të tillë ishin Abdullah Ibn Selami, Selman el Farisiu, Temim el Dari etj.

⁶⁸ Sigurisht, një gjë e tillë është lejuar të ndodhë nga Allahu i Madhëruar si sprovë për banorët e tokës dhe për t’u dalluar besimtarët e vërtetë nga ata që besojnë fallxhorët dhe shejtanët. (Sh.p.)

⁶⁹ Kështu quhet një zonë e gjërë në gadishullin arabik.

70 Israja dhe Mi’raxhi. Profeti a.s., përjetoi një ngjarje të jashtëzakonshme. Me trup e me shpirt ai bëri një udhëtim madhështor prej Xhamisë së Shenjtë, Qabes, e deri në Kuds (në Palestinë), për t’u ngjitur më pas drejt qiellit. Ky udhëtim njihet me emrin *Udhëtimi i Isra-së dhe Miraxh-it*. Fillimisht Profeti a.s., hipur mbi kafshën *burak* dhe i shoqëruar nga Xhibrili a.s., shkoi në Kuds. Atje zbriti nga buraku dhe fali namaz së bashku me profetë të tjerë, duke dalë ai imam. Burakun e lidhi në një hallkë te porta e xhamisë. Thuhet, gjithashtu, që Profeti a.s. zbriti dhe u fal në Betlehem, por kjo është e pa saktë. Po atë natë, Profeti a.s. u ngjiti drejt qiejve, duke u nisur nga Shtëpia e Shenjtë, Kuds. Xhibrili a.s. kërkoi leje për të hyrë në qiellin e dynjasë. Leja iu dha dhe Profeti a.s. pa në këtë qiell Ademin a.s., Babain e Njerëzimit, të cilin e përshëndeti

me selam. Ai ia ktheu përshëndetjen me selam dhe i uroi mirëseardhjen, duke pohuar dhe miratuar faktin se Muhamedi a.s. ishte profet. Në këtë moment, Allahu i Madhëruar i mundëson Profetit të Tij, Muhamedit a.s., që të shohë shpirtrat e fatlumëve në të djathtë të Ademit, dhe shpirtrat e të dëshpëruarve në të majtë të tij. Pastaj u ngjit në qiellin e dytë, ku përsëri kërkuan leje për të hyrë. Në këtë qiell, Profeti a.s. pa Jahjan, të birin e Zekerias, dhe Isain, të birin e Merjemes, me të cilët u përshëndet dhe i takoi. Ata ia kthyen përshëndetjen, i uruan mirëseardhjen dhe miratuan e pranuan profetësinë e tij. Vazhduan udhëtimin për tu ngjitur në qiellin e tretë, ku ai pa Jusufin a.s., të cilin e përshëndeti me selam. Ky ia ktheu selamin dhe i uroi mirëseardhjen, duke pohuar dhe pranuar profetësinë e tij. Vazhdoi ngjitja për në qiellin e katërt. Atje pa Idrisin a.s., i cili e përshëndeti, i uroi mirëseardhjen dhe miratoi e pranoi profetësinë e tij. Arriti në qiellin e pestë, ku ndodhej Haruni a.s. Edhe ky e përshëndeti Profetin a.s. me selam, i uroi mirëseardhjen dhe e miratoi si profet. Shkuan në qiellin e gjashtë dhe ja, Musa a.s., i cili i drejtohet me përshëndetje, i uron mirëseardhjen dhe pohon se ai është Profet i Allahut. Pasi e kaluan, Musa a.s. filloi të qajë. E pyetën: “Çfarë të preku?!” Musai a.s. u përgjigj: “Qaj, sepse nga populli i këtij djaloshi, që u shpall profet pas meje, do të hyjnë në Xhenet më shumë sesa do të hynë nga populli im.” Vazhdoi fluturimi, për të shkuar në qiellin e shtatë dhe për t’u takuar me Ibrahimin a.s. Ai e përshëndeti Profetin e ri a.s., i uroi mirëseardhjen dhe e pohoi e pranoi atë si profet. Vazhdoi ngjitjen, deri sa u shfaq *Sidretul Munteha* dhe u duk madhërishtëm *Bejtul Ma’mur-i*. Ai vazhdoi të ngjitej për të shkuar tek Allahu Krenar e i Lartësuar. Ai u afrua pranë sa dy harqe apo edhe më afër. Atje Allahu i shpalli robit të Vet atë që i shpalli. Allahu i Madhëruar e obligoi atë për të falur pesëdhjetë namaze në ditë. Kur Profeti a.s.

mori rrugën e kthimit e kaloi pranë Musait a.s., ai iu drejtua duke i thënë: “Për çfarë u urdhërova?” Profeti a.s. tha; “U urdhërova të falem pesëdhjetë herë.” – “Me siguri, umeti yt nuk ka për ta përballuar këtë detyrë, prandaj kthehu te Zoti yt, dhe kërkoi Atij lehtësim për të.” Profeti a.s., vështroi nga Xhibrili a.s. si për të kërkuar mendim dhe pasi mori miratimin e tij me fjalët “Po, nëse dëshiron”, filluan ngjitjen derisa shkuan tek Allahu Krenar e Madhështor. (Kështu është shprehur në disa rrugë transmetimi të Buhariut). Allahu i Lartësuar ia uli numrin e namazeve të detyruara me dhjetë më pak. Gjatë kthimit, ai kaloi te Musai a.s., i cili pasi mori vesh për lehtësimin, përsëri i tha: “Kthehu te Zoti yt dhe kërkoi përsëri lehtësim!” Kështu pra, vazhdoi Profeti a.s. të lëvizë herë te Musai a.s. e herë te Zoti i tij, derisa numri i namazeve të detyrueshme u ul në pesë. Musa a.s. përsëri këmbënguli që Profeti a.s. të kërkonte lehtësim, por Profeti a.s. u përgjigj duke thënë: “Më vjen shumë turp nga Zoti im! Tani jam i kënaqur dhe i dorëzohem plotësisht urdhrin të Tij. Kur Profeti a.s. u largua, një zë u dëgjua të thotë: “E çova në vend urdhrin Tim dhe ua lehtësova adhuruesve të Mi!” [Ky hadith gjendet te Buhariu, 6/217, 219, në librin “Zanafilla e krijimit”, në kapitullin “Përmendja e melekeve”, si dhe në 7/154, 168, kapitulli “*Miraxhi*”. Gjithashtu Muslimi, 164, në librin “*Imani*”, kapitulli “Israja e Profetit drejt qiejve dhe detyrueshmëria e namazeve”. Gjithashtu Nesai, 1/217, në librin “*Namazi*”, në kapitullin “Detyrueshmëria e namazit”. Gjithashtu imam Ahmedi, në librin “*Musned*”, 4/208 dhe 210, prej Enes Ibn Malikut, transmetuar nga Malik Ibn Sa’sa’atu.] Shih Zad e l mead vëll 3.

⁷¹ Në ç’gjendje e përjetoi Pejgamberi ngjarjen e Israsë? Është e vërtetë se Ibn Is’haku tregon se ka marrë dëshmi që

Aisheja dhe Muavija kanë thënë se Profeti a.s. e përjetoi udhëtimin e Israsë me shpirtin e tij, por pa u shkëputur prej trupit. Nga Hasan el Basriu përcillet e njëjta gjë. Megjithatë, këtu duhet të kuptohet se ka ndryshim të madh mes shprehjeve: “Isra-ja u përjetua në gjumë” dhe: “Isra-ja u përjetua me shpirt”. Aisheja dhe Muavija nuk kanë thënë se Profeti a.s. ishte në gjumë, por se: “Isra-në e përjetoi me shpirtin e tij, pa iu shkëputur shpirti prej trupit”. E pra, ka dallim mes këtyre dy rasteve. Nuk ka dyshim se ato që njeriu sheh në ëndërr mund të jenë gjëra që kapen me shqisa, por që paraqiten si shëmbëlltyra për ndonjë koncept. Në gjumë njeriu mund të shohë sikur ngjitet në qiell, sikur shkon në Mekë apo anë e kënd botës, por shpirti i këtij njeriu as nuk ikën e as nuk vjen, pra nuk lëviz nga vendi, por është meleku i ëndrrave ai që ia shëmbëllen atij gjithçka që sheh e që përjeton. Kështu pra, ata që thonë se Profeti a.s. u ngjit në qiell, ndahen në dy grupe. Një grup thotë që Profeti a.s. u ngjit në qiell me trupin dhe shpirtin e tij, ndërsa tjetri thotë që ai u ngjit në qiell me shpirtin e tij, pa iu shkëputur ky prej trupit. Këta të fundit nuk synojnë me qëndrimin e tyre të thonë se Profeti a.s. ishte në gjumë, por duan të pohojnë se Profeti a.s. e përjetoi ngjitjen me shpirtin e tij, me plot kuptimin e fjalës “ngjitje”. Ai e përjetoi ngjitjen në qiell njëllor si atëherë kur shpirti do të ndahet nga trupi (në momentin e vdekjes), dhe dihet që shpirti, pasi ndahet nga trupi (në momentin e vdekjes), ngjitet në qiell, dhe i kalon ata njëri pas tjetrit. Kur mbërrin në qiellin e shtatë, ai qëndron përpara Allahut të Madhëruar dhe Ai urdhëron çfarë dëshiron; pastaj zbret përsëri në tokë. Megjithatë, ajo që përjetoi Profeti a.s. me shpirtin e tij natën e Israsë, ishte më e plotë dhe e kompletuar sesa ajo që përjeton shpirti pasi ai del nga trupi (gjatë vdekjes). Gjithashtu, është më se e kuptueshme se një përjetim i tillë qëndron shumë më lart sesa përjetimi i një ëndrre. Ishtë normale që

Profeti a.s. të përjetonte të tilla ngjarje të jashtëzakonshme, sepse dhe qëllimi i tyre ishte që ai t’ua përcillte ato si mrekulli krijesave të tjera. Kështu, përdërisa Profeti a.s. përjetoi çarjen e gjoksit të tij ndërkohë që ai ishte i gjallë, i vetëdijshëm, dhe nuk ndjeu dhimbje, ishte plotësisht e mundur që ai të përjetonte me shpirtin e tij, si i gjallë në mënyrë të plotë, ato që shpirtat e të tjerëve i përjetojnë veçse pas vdekjes. Të gjithë profetët e tjerë nuk e përjetuan ngjitjen në qiell, veçse pas vdekjes së tyre. Shpirtat e tyre tashmë gjenden në qiell dhe janë të ndarë nga trupat e tyre. Ndërsa Profeti a.s. ishte i gjallë dhe shpirti i tij në momentin që përjetoi ato skena mahnitëse vazhdonte të ishte i lidhur me trupin e tij (pra jo i vdekur dhe jo në gjumë). Ndërsa pas vdekjes së tij, shpirti i Profetit a.s. u ngjit për t’u prehur tek Allahu i Madhëruar së bashku me shpirtat e profetëve të tjerë. Megjithatë, përsëri shpirti i tij vazhdon të ketë kontakte dhe lidhje me trupin e tij në momentin kur ne e përshendesim me selam. Allahu i Madhëruar ia kthen atij shpirtin, me qëllim që t’ia kthejë selamin atij që e përshëndet. Pikërisht për shkak të kësaj lidhjeje që kanë shpirtat e profetëve me trupat e tyre, Profeti a.s. e pa Musain a.s. duke u falur në varrin e tij e më pas e pa atë të kthyer në vendin e tij në qiell. Vendi dhe prehja e shpirtit të Musait a.s. është në qiell, ashtu sikurse vendi dhe prehja e trupit të tij është në varr, deri kur të vijë dita që shpirtat të kthehen përfundimisht dhe përjetësisht në trupat e tyre. Kështu pra, Profeti a.s. e pa Musain a.s. duke u falur në varrin e tij dhe e pa gjithashtu edhe në qiellin e gjashtë. Edhe shpirti i Muhamedit a.s. prehet në më të lartin vend tek Allahu i Lartësuar, ndërsa trupi i tij gjendet në varr. Kur dikush i jep atij selam, Allahu i Madhëruar ia kthen atij shpirtin, që Profeti a.s. t’ia kthejë përshëndetjen, por shpirti i tij gjithmonë mbetet në mbretërinë e lartësive. Nëse ndonjë nuk mund ta kuptojë një gjë të tillë, le të shohë diellin në lartësitë e tij dhe

të gjejë një lidhje me gjurmët që ai lë në tokë. Le të shohë se si nëpërmjet tij gëlon jeta në tokë. E pra, çështja e shpirtit qëndron me lart sesa ajo përmendëm. Shpirti ka një natyrë të caktuar dhe trupi ka një natyrë të caktuar. Ashtu sikurse zjarri që, edhe pse digjet në vendin e vet, ai ndikon dhe djeg trupat që janë larg tij, ashtu edhe shpirti ka një lidhje të caktuar me trupin, ndonëse kjo lidhje është shumë më e ndërlikuar dhe më e plotë se lidhja që përmendëm. Çështja e shpirtit është vërtet shumë më e ndërlikuar, shumë më e koklavitur dhe shumë më e stërholluar se shembujt që u dhanë.

Ngjarja e Israsë ka ndodhur vetëm një herë. Musa Ibn Ukbe përcjell se Zuhri ka thënë se Israja dhe Miraxhi i Profeti a.s. në Shtëpinë e Shenjtë dhe drejt qiejve, ndodhi një vit para nisjes së tij për në Medinë. Ndërkohë, nga Ibn Abdul Beri dhe të tjerë dëshmohet se kanë thënë që nga ngjarja e Israsë dhe Miraxhit e deri në emigrimin e Profetit a.s. kaluan një vit e dy muaj. Pa dyshim që ngjarja e Israsë ka ndodhur vetëm një herë të vetme, megjithëse është thënë se ka ndodhur dy herë: një herë kur Profeti a.s. ishte në gjumë dhe një herë kur ishte zgjuar. Ata që mbështesin këtë mendim duket sikur duan të harmonizojnë mes haditheve të përmendura dhe hadithit të Shurejk-ut, ku thuhet: "...dhe më pas, u zgjova". Disa të tjerë thonë që Israja vërtet ka ndodhur dy herë, por bëjnë dallim nga të parët, duke thënë që një herë ndodhi para shpalljes së profetësisë dhe një herë pasi u shpall profetësia". Edhe këta synuan harmonizimin e haditheve, sepse në hadithin e Shurejk-ut thuhet: "Kjo ndodhi para se Profeti a.s. t'i zbriste Shpallja", gjë që nuk përmendet në hadithet e transmetuara nga të tjerë. Disa të tjerë thonë se kjo ngjarje është përsëritur tri herë: një herë para Shpalljes dhe dy herë pas saj. Por të gjitha këto janë gjepura dhe tregues të një rruge të gabuar për harmonizimin e haditheve, rrugë të cilën e përdorin "të

dobëtit". Këta "të dobët", sa herë që shohin ndonjë dëshmi që përmban në vetvete të dhëna që nuk ndodhen në variante të tjera të transmetimit, gjejnë si të vetmen rrugë harmonizimi dhe bashkimi mes haditheve të sakta, mendimin se ngjarja ka ndodhur më tepër se një herë, por ajo që është e pakundërshtueshme mes dijetarëve të hadithit është fakti i sigurt se Israja ka ndodhur vetëm një herë, dhe kjo pasi Profeti a.s. iu shpall profetësia. Sa çudi me këta njerëz! Si është e mundur të mendojnë se kjo ngjarje ka ndodhur më shumë se një herë, kur në të përmendet fakti që Allahu i Madhëruar fillimisht e bëri të detyrueshëm namazin pesëdhjetë herë në ditë, pastaj ndodhën disa kthime të Profetit a.s., derisa u bë pesë herë në ditë. Dhe së fundmi, Allahu i Madhëruar thotë: "E vendosa detyrën Time dhe ua lehtësova adhuruesve të Mi". Si ka mundësi që kjo të përsëritej për herë të dytë, duke filluar sërish me namazet pesëdhjetë herë në ditë, e pastaj numri të ulej dhjetë e nga dhjetë?! Hafizët e hadithit kanë gjykuar se Shurejku ka gabuar në disa toqje të tregimit të Israsë,⁷¹ ndërsa imam Muslimi e ka sjellë zinxhirin e këtij hadithi dhe pastaj ka thënë që Shurejku ka shtuar, ka pakësuar etj., pa përmendur tekstin e hadithit. Allahu e mëshiroftë Muslimin për punën e tij të bukur! [Shih Zad el mead vëll 3.]

Titulli i origjinalit:
تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان
“Tejsir El kerimir-rahman fi tefsir kelami El men-nan”

Përkthimi i tiullit të origjinalit:
“Lehtësimi i Bujarit të Gjithmëshirshëm
në komentimin e Fjalës së Bamirësit të madh”

Autori:
Abdur-rahman ibn Nasir El si’dij

Përktheu nga arabishtja:
Uthman Agolli

Redaktoi:
Ilir Haxhij

Korrektimi dhe arti grafik:
Silvana Halimi

Botoi:
“El huda”

Surja 18: El kehf (mekase) 110 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajeti 1

1. Të gjitha lavdërimet i qofshin vetëm Allahut i Cili i ka shpallur Robit të Vet (Muhamedit) Librin (Kur'anin) dhe nuk ka lejuar në të asnjë shtrembërim!

Shpjegimi i ajetit

El hamd-i për Allahun është të përlëvduarit e Tij me emrat e Tij të bukur e cilësitë e Tij të Plota. Të gjitha cilësitë e Allahut janë të plota e absolute. *El hamd* do të thotë të lavdërosh Allahun dhe të shprehësh falënderim për mirësitë e Tij, qofshin ato mirësi të shfaqura e të dukshme, qofshin të fshehta e të brendshme, qofshin mirësi që kanë lidhje me ligjin, fenë dhe besimin, qofshin në lidhje me jetën e kësaj dynjaje. Nuk ka dyshim se mirësia më e madhe është shpallja e këtij Libri të madh për robin dhe profetin e Tij të dashur, Muhamedin (a.s). Kështu, Allahu i Madhëruar e lavdëroi veten e Tij për këtë mirësi kaq të madhe që u dhuroi njerëzve. Ky ajet shihet njëkohësisht edhe si urdhër për krijesat, që t'i thurin Atij lavde për dërgimin e profetëve dhe për shpalljen e librave. Pastaj i Madhëruari e përshkruan Kur'anin me dy cilësi të rëndësishme, që tregojnë se ai është një Libër i plotë, pa të meta: 1. Ai nuk është i shtrembëruar në asnjë aspekt. 2. Ai është i vyer dhe plot drejtësi, sqarues i rrugës së drejtë dhe mundësues i saj. Përshkrimi i parë tregon se në përmbajtjen e Kur'anit nuk ka asnjë gënjeshtëri dhe në urdhëresat e Tij nuk ka asnjë padrejtësi apo kotësi. Ndërsa përshkrimi i dytë tregon se Kur'ani është udhëzues në rrugën e drejtë, bazuar në të vërtetat që ai sjell. Me diturinë e Kur'anit, zemrat mbushen me dije dhe iman. Mendjet ndriçohen kur e njohin Krijuesin e tyre me të gjitha emrat, cilësitë dhe veprat e Tij të lavdëruara. Shpirtrat gjejnë shtegun e drejtë kur, përmes këtij Libri, shohin të vërtetën rreth të fshehtave të shkuara dhe atyre që do të vijnë. Ndërsa përmes urdhëresave dhe ndalesave, përmes

ligjeve të tij të drejta, shpirtrat pastrohen, lartësohen dhe plotësohen, për t'u bërë të denjë të ndjekin udhën e drejtë. Kështu ndodh, sepse të gjithë urdhrat dhe ligjet e Kur'anit janë drejtësi, mirësi dhe barazi. Ato kultivojnë sinqeritetin, adhurimin për Zotin e botëve si Një të vetëm e të Pashoq. Një libër i tillë është mëse i meritueshëm që Allahu ta lavdërojë Vetën për shpalljen e tij dhe të kërkojë që edhe krijesat ta përlëvdojnë Atë për këtë mirësi të madhe e të pazëvendësueshme.

Ajetet 2 – 3

2. (Një Libër) Të drejtë (e pa kundërthënie), për të paralajmëruar një dënim të rëndë prej Tij (për jobesimtarët), e për t'i përgëzuar besimtarët që bëjnë vepra të mira, se do të kenë një Shpërblim të mrekullueshëm (Xhenetin)
3. Në të cilin do të qëndrojnë përgjithmonë.

Shpjegimi i ajeteve

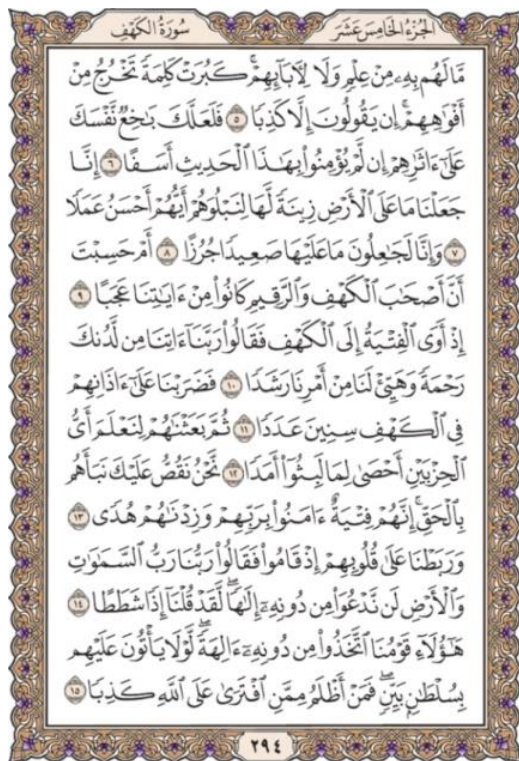
- (Një Libër) Të drejtë (e pa kundërthënie), për të paralajmëruar një dënim të rëndë prej Tij (për jobesimtarët)... - Allahu i Madhëruar e shpalli Kur'anin që të paralajmërojë krijesat për ndëshkimin e ashpër që Ai ka përgatitur dhe që e ka përcaktuar që të ndodhë me ligjin e Tij. Ky ndëshkim është për të gjithë ata që kundërshtojnë çështjen e Tij. Këtu bëhet fjalë për ndëshkimet në jetën e kësaj bote dhe për ato të jetës tjetër. Edhe ky paralajmërim konsiderohet si mirësi e madhe për krijesat, sepse tregon që Allahu kujdeset për ta. Ai i frikëson dhe i kërcënon ata që të ruhen nga çdo rrugë e humbjes, që i dëmton në të dyja jetët. Ai këshillon të ruhen sa janë ende në kohë. Në ajete të tjera, kur Allahu i Madhëruar ka përshkruar zjarrin e Xhehenemit, ka thënë: “Ata do të kenë shtresa zjarri nga sipër dhe nga poshtë. Me këtë Allahu i frikëson robërit e Vet: “O robërit e Mí, kini frikë (*dënimin*)!” [Zumer 16]. Është shenjë e mëshirës së Allahut për njerëzit, që i njofton ata për ndëshkimet e rënda që ka përgatitur për këdo që i kundërshton urdhëresat e Tij. Është mëshirë

për ta, që Ai ua qartëson çdo rrugë të keqe që bën të meritueshme ndëshkimin. Allahu i paralajmëron njerëzit që të ruhen e të shpëtojnë nga ndëshkimi i Tij.

- ... e për t'i përgëzuar besimtarët që bëjnë vepra të mira,... - Allahu i Madhëruar e shpalli Librin edhe për të qenë përgëzues dhe lajm i mirë për të gjithë ata që e besojnë plotësisht Atë, librat dhe profetët e Tij. Kur'ani është lajm i gëzueshëm për të gjithë ata që kanë iman të plotë, prej të cilit bëjnë vepra të mira dhe përmirësuese, qofshin ato të detyrueshme, qofshin të pëlqyeshme e vullnetare. Veprat e tyre të mira plotësojnë kushtet e domosdoshme: 1. Sinqeriteti ndaj Allahut të lartësuar dhe synimi i kënaqësisë së Tij. 2. Zbatimi me korrektesë i porosive të Zotit. Me fjalë të tjera, të gjitha veprat e tyre në emër të imanit, ata i kryejnë me sinqeritet vetëm për të kënaqur Allahun dhe sipas porosive të Allahut dhe Profetit të Tij. Nëpërmjet Kur'anit, Allahu i Madhëruar jep lajmin e mirë se:

- ... se do të kenë një Shpërblim të mrekullueshëm (Xhenetin)... - Këto janë sevapet e shumta që sjell imani i pastër e korrekt dhe veprat e sinqerta sipas tij. Pa dyshim që shpërblimi më i madh që u premtohet është kënaqësia e Allahut ndaj tyre dhe hyrja në Xhenet, atje ku ka mirësi që syri nuk i ka parë, as veshi nuk i ka dëgjuar dhe as një mendje nuk i ka përfytyruar. Allahu i Madhëruar e ka përshkruar këtë shpërblim si *hasena* - i mirë. Kjo do të thotë se shpërblimet që do të shijojnë këta të zgjedhur nuk do të kenë asnjë lloj mangësie. Nuk do të ketë as lodhje për t'i arritur, as frikë se mos i humbasin apo se mos u pakësohen. Nëse do të kishte diçka të tillë, atëherë ato nuk do të ishin *husna*. Por përgëzimet e Mëshirëplotit për besimtarët e Tij të sinqertë nuk përfundojnë me kaq:

- ... (Xhenetin) në të cilin do të qëndrojnë përgjithmonë. - Këto mirësi nuk kanë për t'u larguar asnjë çast nga këta fatlumë dhe ata kurrë nuk do të largohen e të mërzhiten

prej tyre. Madje kënaqësitë dhe përjetimet lumturuese shtohen dhe bëhen edhe më të bukura çdo ditë që kalon në Xhenet. Kur'ani është përgëzues i besimtarëve për këto mirësi të pashembullta. Por që përgëzimi të jetë i vërtetë dhe i plotë, duhet që në këtë Libër të përmenden edhe ato vepra përmes të cilave arrihet shpërblimi dhe përgëzimi. Nuk ka dyshim që Kur'ani ka treguar me hollësi çdo punë të mirë përmes së cilës kënaqet Krijuesi, fitohet Xheneti dhe arrihen përgëzimet e shumta në të dyja jetët. Lum ai që përfiton nga thesaret dhe përgëzimet e këtij Libri!

Ajetet 4 - 5

4. Si edhe për t'i paralajmëruar ata që thonë se Allahu ka bir.

5. Kurrfarë dijenie nuk kanë ata për këtë dhe as etërit e tyre nuk kishin. Sa e rëndë është ajo fjalë që del nga gojë e tyre! Ajo që thonë ata është veçse gënjeshtë.

Shpjegimi i ajeteve

Ja edhe një tjetër mesazh i rëndësishëm, që tregon përse u zbrit ky Kur'an:

- **Si edhe për t'i paralajmëruar ata që thonë se Allahu ka bir.** - Këtu bëhet fjalë për jehudët, krishterët dhe idhujtarët e çdo lloji, të cilët bënë këtë shpifje të shëmtuar për Zotin e botëve. Ata i thonë këto fjalë duke mos patur asnjë lloj diturie e sigurie:

- **Kurrfarë dijenie nuk kanë ata për këtë dhe as etërit e tyre nuk kishin.** - Nuk kanë dituri e fakte, as këta dhe as të parët e tyre, rrugën e të cilëve këta e pasojnë verbërisht. Ata ndjekin veçse hamendësime dhe atë që ua dikton vetja, dëshirat e tyre të prishura dhe të devijuara nga e vërteta.

- **Sa e rëndë është ajo fjalë që del nga gojë e tyre!** - Shëmtia e kësaj fjale është shumë e madhe dhe ndëshkimi për të është po i tillë. E ku ka shëmti më të madhe sesa të thuash për Zotin se ka fëmijë, gjë kjo që do të thotë mangësi për Të dhe cenon madhështinë e Tij. Kështu, Allahu nuk do të ishte më i Vetëm në aspektin *rububije* dhe as në atë *uluhije*, sepse i tillë do të ishte dhe “biri” i Tij. Kjo është thjesht një gënjeshtëri e shëmtuar për të Madhërismin, që është i Vetëm dhe i Pashoq në çdo aspekt. Nuk ka padrejtësi më të madhe sesa të gënjesh kundër Zotit. Ai thotë: “E kush është më i padrejtë se ai që trillon gënjeshtër ndaj Allahut, për t'i devijuar njerëzit, nga padija e tyre? Pa dyshim, Allahu nuk i udhëzon keqbërësit.” [En'am 144]. Kurse në këtë ajet thotë:

- **Ajo që thonë ata është veçse gënjeshtër.**
- Kjo është një gënjeshtër, në të cilën nuk ka asnjë grimë të vërtete. Vërej me kujdes se si Allahu i Madhëruar deklaroi gradualisht kotësinë e këtij besimi të devijuar dhe të pavërtetë! Në fillim, Ai thotë: “Ata nuk kanë asnjë dijeni për këtë, madje as etërit e tyre.” Dhe të folurit rreth Allahut pa dituri është sigurisht ndër gjërat më të dënueshme dhe më devijuese nga e vërteta. Pastaj, duke kaluar në një hap tjetër edhe më të fortë, thotë: “Sa e rëndë është ajo fjalë që del nga gojë e tyre!” Pra, deklaroi se kjo është një fjalë e shëmtuar, duke i ftuar ata të meditojnë për shëmtinë dhe kotësinë e saj. Më tej thotë: “Ata flasin veçse gënjeshtër.”

Së fundmi, pasi i ftoi të meditonin rreth faktit që ky është një besim që nuk ndërtohet mbi argument, nuk mbështetet në logjikë të pastër, madje është i shëmtuar dhe cenon madhështinë e Allahut si Zot, si Krijues dhe si i Vetmi që meriton adhurimet, i fton të kuptojnë se kanë të bëjnë veçse me gënjeshtër për Zotin dhe janë shumë larg së vërtetës.

Ajeti 6

6. Mos vallë do të shkatërrosh veten nga pikëllimi, nëse ata nuk besojnë në këtë Fjalë (Kur'an)?

Shpjegimi i ajetit

Profeti (a.s) ishte shumë i përkushtuar për të udhëzuar njerëzit në fenë e drejtë. Ai përpigj me çdo mjet që ata ta përqafonin Islamin. Sa herë që dikush e pranonte Islamin dhe kthehej tek Zoti, Profeti (a.s) lumturohej. Nga ana tjetër, ai trishtohej shumë për ata që e mohonin dhe nuk pranonin të adhuronin Zotin me Islam, sepse ai ishte shumë i dhembur dhe i mëshirshëm, shumë i butë dhe i dashur me ata të cilët i fton në Islam. Por Allahu i Madhëruar e udhëzoi atë që të mos shqetësohej dhe as të dëmtonte veten nga keqardhja për ata që nuk donin të besonin dhe të pranonin Islamin dhe Kur'anin. Në ajete të tjera, i Lartësuar thotë: “Allahu largon nga e vërteta atë që Ai dëshiron dhe e udhëzon atë që Ai dëshiron. Prandaj ti mos shkatërro veten duke u dëshpëruar për ta! Allahu e di shumë mirë atë që bëjnë ata.” [Fatir 8]. Ndërsa këtu thotë: “Mos, vallë, do të shkatërrosh veten nga pikëllimi, nëse ata nuk besojnë këtë Fjalë?” Pra, ti gati po shkatërron veten nga trishtimi dhe keqardhja për ata që nuk të përgjigjen. Por shpërblimi yt tashmë është i plotë dhe i sigurt te Zoti. Ndërsa për ata të mjerë, nëse Zoti do të shihte ndonjë të mirë tek ata, do t'i kishte udhëzuar, por Ai e di mirë që ata meritojnë vetëm zjarrin, prandaj edhe nuk ua bën mbarë që të udhëzohen. Keqardhja nuk ka për të të sjellë ndonjë ndryshim apo dobi. Në këtë ajet e të ngjashëm me të ka shumë mësim. Detyra e ftuesve të njerëzve

në besimin e drejtë është kumtimi i qartë i së vërtetës me çdo mënyrë që mund të sjellë udhëzimin e tyre. Nga ana tjetër, ata kanë detyrë mbylljen e të gjitha rrugëve të humbjes dhe të devijimit, duke marrë të gjitha masat e mundshme. Kështu, ftuesi përpiqet që t'i udhëzojë njerëzit në rrugën e drejtë dhe punon me durim për t'i larguar nga devijimet e shkaqet që pengojnë nga udhëzimi. Por më e rëndësishmja është që të gjitha këto ftuesi duhet t'i kryejë duke iu mbështetur tërësisht Allahut dhe duke kërkuar ndihmën dhe suksesin prej Tij. Nëse njerëzit udhëzohen, atëherë le të falënderojë Zotin për mirësinë dhe bujarinë e Tij. Por nëse ata refuzojnë, atëherë thirrësi nuk duhet të bjerë në trishtim dhe pesimizëm, sepse të tilla ndjenja e dobësojnë shpirtin dhe e ngadalësojnë ritmin e tij. Nga trishtimi i tepërt nuk fiton gjë. Ftuesi thjesht duhet të vazhdojë në detyrën që i ka ngarkuar Zoti dhe ta perfeksionojë sa më shumë atë. Çdo gjë tjetër është jashtë mundësive të njeriut. Mendohu pak! Allahu i thotë Profetit (a.s.): “Ti nuk mund ta udhëzosh atë që do, por është Allahu Ai që udhëzon kë të dojë dhe Ai është më i Dituri për të udhëzuarit.” [Kasas 56]. Edhe Musai (a.s) tha: “O Zoti im! Unë nuk kam fuqi mbi asnjë tjetër veçse mbi veten dhe vëllanë tim. Prandaj, na veço ne prej këtij populli të pabindur!” [Maide 25]. Atëherë, çfarë mund të thuhet për të tjerët, që qëndrojnë shumë më poshtë se këta dy profetë të nderuar?! Le të kujtojmë gjithmonë fjalën e Allahut kur thotë: “Ti këshillo, sepse je veçse një kujtues dhe nuk je kontrollues i tyre! Ai që sprapset e nuk beson, Allahu do ta dënojë me vuajtje të mëdha. Pa dyshim, tek Ne është kthimi i tyre. Dhe, pa dyshim, nga Ne është gjykimi i tyre.” [Gashije 21 – 26].

Ajetet 7 – 8

7. Gjithçka në Tokë, Ne e kemi bërë vetëm si stoli, për t'i provuar se cili prej tyre do të jetë më vepërmirë.

8. Çfarë ka Në Tokë do ta bëjmë pluhur e dhé.

Shpjegimi i ajeteve

- Gjithçka në Tokë, Ne e kemi bërë vetëm si stoli, - Allahu i Madhëruar ka bërë në tokë mirësi e kënaqësi të shumta, si: ushqime të shijshme, pije të këndshme e të pastra, vendbanime të rehatshme, pyje e kopshte me pemë e fruta, lumenj, përrenj, lëndina, pamje tërheqëse e të mrekullueshme, zëra që të mrekullojnë, stoli ari e argjendi, gurë të çmuar etj. Por mendohuni pak, o njerëz! Të gjitha këto janë thjesht bukuri të kësaj bote. Dhe mos harroni as edhe një çast se ato janë vendosur në këtë jetë si sprovë për ju dhe për të nxjerrë në pah besimin tuaj. Allahu i Lartësuar thotë:

- ...për të provuar se cili prej tyre do të jetë më vepërmirë. - Për t'ju sprovuar se cili është më vepërmirë. Por çfarë quhet vepër e mirë? Është ajo vepër që kryhet me sinqeritet vetëm për të kënaqur Zotin dhe, së dyti, kryhet sipas porosive të Zotit, ashtu siç e ka dashur Ai dhe siç e ka sqaruar përmes shpalljeve e profetëve. Zoti kënaqet veçse me adhurimet dhe mënyrat që Ai i ka caktuar. Ne jemi vendosur në këtë botë vetëm për t'u dalluar qartë cili është më vepërmirë. Ndërsa mirësitë e kësaj bote do të zhduken një ditë. I Madhëruari thotë:

- Çfarë ka Në Tokë do ta bëjmë pluhur e dhé. – Kjo Tokë do të shkretohet, kënaqësitë e saj do të zhduken, lumenjtë e saj do të thahen e gjurmët e tyre do të zhduken. Ky është realiteti i kësaj bote, të cilin Allahu i Madhëruar na e bën të qartë sikur ta kishim para syve. Ai na paralajmëron të jemi të kujdesshëm dhe të mos mashtrohemi me të. Allahu na nxit që të punojmë për një tjetër botë, mirësitë e së cilës janë të pafundme dhe ku banorët e saj do të qëndrojnë gjithmonë të lumtur. Ky është tregues i mëshirës së Allahut për krijesat. Me bukuritë e kësaj bote mashtrohen veçse ata të cilët njohin anën e jashtme të saj, vetëm shkëlqimin që i verbon, pa mundur të shohin në brendësi të saj. Në këtë jetë, ata dëfrehen ashtu si kafshët, që thjesht përmbushin epshet e

veta. Ata nuk e kuptojnë të drejtën e Zotit të tyre dhe nuk i japin rëndësi diturisë rreth Zotit. I vetmi shqetësim që kanë ata është përmbushja e dëshirave të tyre kafshërore. Për ta nuk ka rëndësi se në ç'rugë i arrijnë ato. Aq të mjerë janë ata, saqë në momentet e vdekjes do të dëshpërohen, për shkak se u ndërpriten kënaqësitë e kësaj bote e jo sepse nuk i kanë dhënë hakun Zotit apo se kanë bërë gjynahe. Ndërsa ata që arrijnë të shohin në brendësi të kësaj jete e kuptojnë për ç'qëllim u krijua ajo dhe ata vetë. Ata marrin një qëndrim të ekuilibruar në lidhje me këtë botë dhe jetën në të. Këta të urtë dhe të mençur marrin prej kënaqësive të kësaj bote aq sa u nevojitet. Kjo botë i ndihmon ata për t'iu bindur Zotit dhe për të kryer adhurimet që e kënaqin Atë. Ata e dinë mirë se u krijuan për të adhuruar Zotin si Një të Vetëm dhe e dinë se Zoti ua mundësoi të gjitha të mirat në këtë botë pikërisht për të përmbushur këtë qëllim dhe për t'iu ndihmuar që ta përkryejnë atë. Këta të urtë shfrytëzojnë çdo moment të kësaj jete për t'iu afruar Zotit me punë të mira. Kjo botë është për ata thjesht një vend kalimi, e jo vend dëfrimi e prehje. Kjo botë është si hija e një peme, ku udhëtari pushon pak, e jo shtëpia e përjetshme, ku ai gjen rehatinë e kënaqësinë. Kjo është arsyeja që këta njerëz i sheh gjithnjë tek përpiqen shumë për të njohur Zotin dhe çfarë Ai dëshiron prej tyre. Ata i sheh të përkushtuar që të përmbushin urdhëresat e Zotit dhe të bëjnë gjithnjë vepra të mira, qoftë në drejtim të marrëdhënieve me Zotin, qoftë në drejtim të marrëdhënieve me krijesat. Këta lloj njerëzish janë në grada të larta tek Allahu dhe do të kënaqen me nderimin dhe mirësitë e shumta që Ai do t'iu japë. Të nderuar dhe të lumtur do të jenë këta fatlumë. Kur të dashuruarit pas kësaj jete verboheshin duke parë shkëlqimin e saj të jashtëm, këta të zgjedhur vështronin me urtësi e vetëpëmbajtje thelbin e kësaj bote, prandaj u përkushtuan për të punuar për ahiretin. Këta shfrytëzojnë çdo çast të kësaj bote që të fitojnë përjetësinë në Xhenetet e

Zotit, ndërkohë që dembelët jepen tërësisht pas kësaj bote të gënjeshtërt. Eh, sa larg qëndrojnë këto dy grupe dhe sa i madh është ndryshimi mes tyre!

Ajeti 9

9. A mos mendove ti se shokët e shpellës së Rekimit ishin nga Shenjat Tona më të çuditshme?

Shpjegimi i ajetit

Kurrë mos mendo se historia e djemve të shpellës ishte nga shenjat tona më të çuditshme dhe të pashembullta. Megjithatë, Allahu i Madhëruar ka sjellë shenja edhe më të mëdha se këto, në aspekte të ndryshme. Allahu i Madhëruar u sjell njerëzve shenja të shumta si në ambientin që i rrethon, ashtu edhe në veten e tyre, derisa t'u bëhet e qartë se ky Kur'an është i vërtetë dhe derisa t'u bëhet e qartë e vërteta nga e kota, udhëzimi nga humbja. Ky ajet nuk duhet kuptuar gabim: domethënë, edhe historia e djemve të shpellës është nga shenjat e çuditshme dhe madhështore që ka sjellë Zoti, por jo më e madhja. Si ajo ka patur shenja të shumta. Për këtë arsye, çudia pa fund nga kjo histori nuk është me vend. Besimtari mediton në të gjitha shenjat dhe mesazhet e Zotit, ashtu siç i ka ftuar Ai. Në fakt, ato janë çelës për të hapur rrugët e imanit në zemrën e njeriut. Ato janë rrugë të hapura drejt diturisë së dobishme dhe arritjes së *jekin-it*, sigurisë në besim. Allahu i quan të rinjtë “banorë të shpellës”, sepse ata qëndruan një kohë shumë të gjatë atje.

Ajetet 10 – 12

10. Kur djelmoshat u strehuan në shpellë, thanë: “O Zoti ynë! Na dhuro mëshirë nga ana Jote dhe na jep udhëzim të drejtë në tërë çështjen tonë!”

11. Ne ua mbyllëm veshët (i vumë në gjumë) në shpellë për shumë vite me radhë (që të mos dëgjonin).

12. Pastaj i zgjuam për të parë se cili prej dy grupeve do të ishte më i mirë në llogaritjen e viteve të qëndrimit (në gjumë).

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Madhëruar vijon që të shtjellojë këtë histori më hollësisht.

- **Kur djelmohat u strehuan në shpellë, thanë:...** - Ata ishin një grup djemsh në lulen e rinisë, që u strehuan në shpellë për t'u ruajtur nga persekutimi prej popullit të tyre. Ata donin të ruanin të pacenuar besimin te Zoti, prandaj u lutën:

- **O Zoti ynë! Na dhuro mëshirë nga ana Jote....** - Me mëshirën Tënde, forcoje besimin tonë dhe ruaje atë të pastër! Na ruaj nga çdo e keqe dhe na udhëzo të bëjmë mirë!

- **... dhe na jep udhëzim të drejtë në tërë çështjen tonë!**” - Na lehtëso çdo rrugë e mjet që na afron drejt mirësisë dhe udhës së drejtë. Rregulloji të gjitha çështjet tona të fesë e besimit, por edhe ato të kësaj jete. Të rinjë jo vetëm që iu lutën Zotit për të ruajtur besimin, por edhe morën masa duke bërë atë që kishin mundësi: ata u larguan nga shkaktarët e sprovës dhe devijimit, duke u fshehur në shpellë. Ata iu përgjëruan Zotit që t'ua lehtësonte çështjet. Ata kurrë nuk iu mbështetën forcave të tyre dhe as krijesave, por vetëm Zotit të Lartësuar. Dhe Allahu iu përgjigj lutjes së tyre:

- **Ne ua mbyllëm veshët (i vumë në gjumë) në shpellë për shumë vite me radhë (që të mos dëgjonin).** - Allahu i Madhëruar i vuri në gjumë për një kohë shumë të gjatë: 309 vjet. Në këtë mënyrë, Allahu i Madhëruar ua ruajti zemrat nga frika dhe luhatjet dhe, nga ana tjetër, i ruajti ata nga populli zullumqar. Allahu i Madhëruar do ta bënte këtë ngjarje shenjë e argument të qartë për njerëzit.

- **Pastaj i zgjuam për të parë se cili prej dy grupeve do të ishte më i mirë në llogaritjen e viteve të qëndrimit (në gjumë).** - Për të parë se cili nga ata do të ishte llogaritës më i mirë i kohës që qëndruan në gjumë. Në ajetin 18 të sures thuhet: “Kështu, Ne i zgjuam ata që të pyesnin njëri-tjetrin (se sa gjatë kanë fjetur).” Nëse di kohën e saktë të qëndrimit të tyre, kupton pushtetin e plotë, urtësinë dhe mëshirën e Allahut të Madhëruar. Nëse

do të vazhdonin të ishin në gjumë, asnjë nga këto urtësi nuk do të dilte në pah, madje historia e tyre as që do të përmendej.

Ajeti 13

13. Ne po të tregojmë historinë e tyre me saktësi. Ata qenë djelmohat që kishin besuar në Zotin e tyre dhe Ne ua shtuam atyre udhëzimin.

Shpjegimi i ajetit

- **Ne po të tregojmë historinë e tyre me saktësi.** – Këtu fillon shtjellimi i historisë së tyre. Allahu ia tregon këtë ngjarje Profetit të Tij me vërtetësinë dhe saktësinë më të plotë. Nuk duhet të ekzistojë as dyshimi më i vogël rreth saktësisë dhe vërtetësisë me të cilën është treguar kjo histori në Kur'an.

- **Ata qenë djelmohat që kishin besuar në Zotin e tyre dhe Ne ua shtuam atyre udhëzimin.** - Allahu thotë se ata ishin '*fitjetun*', pra, djem të rinj, dhe kjo fjalë (në arabisht) tregon se ata ishin më pak se dhjetë veta. Ata përkruhen si besimtarë. Ata e besuan Allahun si Një e të vetëm. Ata ishin të vetmit besimtarë nga mesi i popullit të tyre. Allahu ua shpërbleu këtë besim dhe ua shtoi edhe më shumë udhëzimin në zemrat e tyre, duke e bërë atë të plotë, duke parë përkushtimin e tyre për të besuar. Këtë e bëri nëpërmjet diturisë së dobishme rreth Tij dhe veprave të mira sipas asaj diturie. I Madhëruari thotë: “Allahu ua shton udhëzimin atyre që ndjekin rrugën e Tij. Veprat e mira që mbesin, kanë shpërblim më të madh te Zoti yt dhe një përfundim më të mirë.” [Merjem 76].

Ajetet 14 – 15

14. Ne i forcua zemrat e tyre (me besim të qëndrueshëm) dhe ja ata u ngritën dhe thanë: “Zoti ynë është Zoti i qiejve dhe i Tokës. Ne kurrë nuk do të adhurojmë asnjë zot tjetër përveç Tij. Po ta bënim këtë do të thoshim një gënjeshtër të shëmtuar.”

15. Këta njerëzit tanë kanë adhuruar zota të tjerë përveç Atij. Përse nuk sjellin ata një argument të qartë e bindës për atë që bëjnë? A ka më keqberës se ai që shpif gënjeshtër ndaj Allahut?

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne i forcua zemrat e tyre...** - Ua mbushëm zemrat me durim e qëndrueshmëri në të vërtetën. I bëmë ato të kënaqura dhe të mbushura me prehje të plotë, me gjithë gjendjen e vështirë ku ndodheshin. Kjo tregon butësinë, mëshirën dhe bamirësinë e Allahut me ta, që ua lehtësoi rrugën e imanit dhe u dhuroi udhëzimin e plotë. Ai u dhuroi durim, qëndrueshmëri dhe qetësi, me besimin në zemër.

- **... dhe ja ata u ngritën dhe thanë: “Zoti ynë është Zoti i qiejve dhe i Tokës.** - Allahu është Ai që na ka krijuar, na furnizon, rregullon e administron çështjet tona. Ai përkujdeset për ne, na edukon dhe përmirëson gjendjen tonë në çdo çast. Ai është Krijuesi i qiejve dhe Tokës, i Vetmi Krijues i të gjitha këtyre krijesave madhështore. Ndërsa idhujt janë krijesa të dobëta, nuk kanë krijuar asgjë dhe nuk furnizojnë asnjë. Ata nuk sjellin dëm e as dobi, as japin jetë, nuk mund ta marrin atë dhe as mund të ringjallin. Kështu, të rinjtë argumentuan për vërtetësinë e *uluhije-s*, me faktin se Allahu është i vetmi në aspektin e *rububije-s*. Domethënë, duke qenë se Allahu është i vetëm në *rububije*, atëherë ne e njësojmë Atë edhe në *uluhije*, pra, në meritën e adhurimeve. Ata thanë:

- **Ne kurrë nuk do të adhurojmë asnjë zot tjetër përveç Tij...** - Ne nuk kemi për t’iu drejtuar me lutje asnjë krijese, sepse do të ishte gabim i pafalshëm.

- **... Po ta bënim këtë do të thoshim një gënjeshtër të shëmtuar.** - Do të ishte një devijim i madh nga e vërteta dhe nga rruga e drejtë. Të rinjtë e mençur besuan bindshëm në teuhidin *rububije* dhe *uluhije* dhe iu përmbajtën fort këtij besimi. Nga ana tjetër, ata treguan se ishin shumë të qartë se njësimi i Zotit është rruga e drejtë, ndërsa çdo gjë tjetër e ndryshme nga ai është largim nga rruga e drejtë dhe kotësi. Kjo tregon se sa e plotë ishte dituria e tyre rreth Zotit dhe se Zoti ua kishte dhënë të plotë

udhëzimin e drejtë dhe ua kishte forcuar besimin në zemrat e tyre.

- **Këta njerëzit tanë kanë adhuruar zotë të tjerë përveç Atij.** - Pasi kujtuan mirësitë e mëdha që Zoti iu dhuroi dhe imanin dhe udhëzimin që ua dha, këta të rinj filluan të analizonin gjendjen e popullit të tyre. Ata ishin njerëz të zhytur në idhujtari, të cilët u luteshin idhujve e gjërave të padobishme. Duke parë këtë gjendje, të rinjtë ndien urrejtje dhe u qartësuan se populli i tyre nuk e mbështeste adhurimin ndaj idhujve në asgjë të sigurt. Ata ishin të zhytur në injorancë e humbje.

- **Përse nuk sjellin ata një argument të qartë e bindës për atë që bëjnë?** - Le të sjellin ndonjë argument për të vërtetuar saktësinë e idhujtarisë së tyre. Por sigurisht, ata nuk do ta bënin kurrë një gjë të tillë. Besim i tyre ishte thjesht një trillim dhe mashtrim për Zotin. Kjo është padrejtësia më e madhe që ekziston, prandaj thanë:

- **A ka më keqbërës se ai që shpif gënjeshttra ndaj Allahut?**

Ajeti 16

16. Përderisa jeni larguar prej tyre dhe prej asaj që ata adhurojnë përveç Allahut, atëherë strehohuni në Shpellë! Zoti juaj do t’ju dhurojë nga mëshira e Tij e gjerë dhe do t’jua lehtësojë çështjen tuaj dhe çdo gjë që është në dobinë tuaj.

Shpjegimi i ajetit

- **Përderisa jeni distancuar prej tyre dhe prej asaj që ata adhurojnë përveç Allahut, atëherë strehohuni në shpellë!** - Ata i thanë njëri-tjetrit: tashmë jemi larguar nga populli ynë dhe nga adhurimet e kota. Tani duhet të marrim masat për t’u ruajtur nga sherri i tyre, sepse nuk kemi mundësi për t’i luftuar ata apo për të jetuar mes tyre duke praktikuar lirisht fenë dhe besimin tonë. Atëherë, le të strehohemi në shpellë!

- **Zoti juaj do t’ju dhurojë nga mëshira e Tij e gjerë dhe do t’jua lehtësojë çështjen tuaj dhe çdo gjë që është në dobinë tuaj.** - Dhe pikërisht për këtë u lutën më herët, kur thanë:“O Zoti ynë! Na dhuro mëshirë nga ana Jote dhe na përgatit udhëzim të drejtë

në tërë çështjen tonë!” Ata iu përgjjuan Zotit, duke treguar pafuqinë dhe dobësinë e tyre nga njëra anë dhe duke iu lutur Zotit që ta rregullojë gjendjen e tyre, nga ana tjetër. Ajo që ishte shumë e rëndësishme në gjithë këtë ngjarje, ishte siguria dhe bindja e plotë se Allahu do t’i ndihmonte dhe do t’ua jepte atë që kërkonin. Nuk ka dyshim se Allahu i mbuloi me mëshirën e Tij dhe ua lehtësoi çështjen. Ai ua ruajti fenë dhe shëndetin dhe i bëri simbol e model për të gjitha krijesat e Tij. Allahu bëri që ata të kujtohen gjithmonë për mirë, dhe kjo ishte nga mëshira e Tij për ta. Ai ua lehtësoi mënyrat për ruajtjen e besimit dhe jetës së tyre. Madje, edhe vendi ku do të flinin ishte jashtëzakonisht i ruajtur dhe i sigurt.

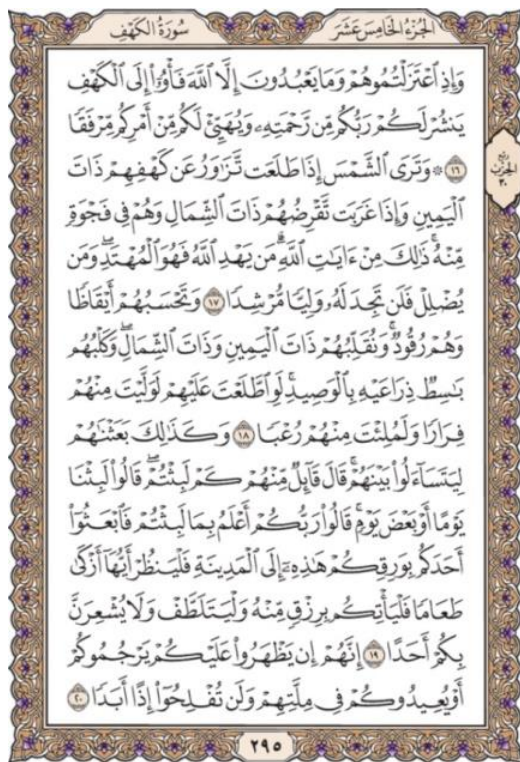
Ajetet 17 – 18

17. Dhe ti e shihje diellin. Kur agonte, anonte prej shpellës së tyre nga ana e djathtë, e kur perëndonte lart nga ana e majtë e tyre dhe ata ishin në një vend të gjerë në mes të saj. Kjo është një nga shenjat e Allahut. Atë që e udhëzon Allahu, ai është i udhëzuar dhe atë që Ai e lë në humbje, ti nuk do të gjesh për të asnjë Mbështetës që do ta çonte në Rrugën e Drejtë.

18. Ti do të mendoje se ata janë zgjuar, ndërsa ishin duke fjetur. Ne i rrotullonim herë në krahun e djathtë e herë në të majtin. Qeni i tyre i kishte shtrirë këmbët e para pranë hyrjes. Sikur të kishe hasur në ta, me siguri do të kishe ikur i mbushur me frikë prej tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- **Dhe ti e shihje diellin. Kur agonte, anonte prej shpellës së tyre nga ana e djathtë, e kur perëndonte lart nga ana e majtë e tyre dhe ata ishin në një vend të gjerë në mes të saj. Kjo është një nga shenjat e Allahut.** - Zoti i ruajti nga rrezet e diellit dhe u kujdes që të mos dëmtoheshin në trup e shëndet. Ata qëndronin në një hapësirë të gjerë të shpellës, në mënyrë që të ajroseshin dhe të mos dëmtoheshin nga qëndrimi i gjatë në vend të mbyllur dhe të ngushtë. Sigurisht,

kjo është një ndër shenjat madhështore të Allahut, që tregojnë për pushtetin absolut dhe për mëshirën e gjerë e të pakufishme të Tij për ata besimtarë. Kjo tregon se Allahu iu përgjigj lutjes dhe u kujdes për besimin dhe për gjendjen e tyre, deri edhe në këto detaje. Dihet se çështja më e rëndësishme e përkujdesit ndaj tyre ishte udhëzimi në rrugën e drejtë dhe në besimin e pastër, prandaj Allahu thotë:

- **Atë që e udhëzon Allahu, ai është i udhëzuar...** - Nuk ka asnjë rrugë tjetër për arritjen e udhëzimit, përveçse prej Zotit. Ai është i Vetmi që udhëzon në rrugën e drejtë dhe e drejton robin drejt mirësive në të dyja jetët.

- **... dhe atë që Ai e lë në humbje, ti nuk do të gjesh për të asnjë Mbështetës që do ta çonte në Rrugën e Drejtë.** – Ata nuk kanë asnjë mbështetës për të rregulluar punët e tyre. Nuk ka kush që mund t’i drejtojë ata në ato veprime që mund të përmirësojnë gjendjen e tyre. E kush mund t’i shpëtojë ata që Allahu i ka gjykuar të

mbeten në humbje? Askush nuk mund ta thyejë gjykimin dhe vendimin e Zotit.

- **Ti do të mendoje se ata janë zgjuar, ndërsa ishin duke fjetur.** - Nëse dikush do t'i shihte, ata do të dukeshin sikur ishin zgjuar, edhe pse ishin në gjumë. Shpjeguesit e Kur'anit thonë se kjo ndodhi, sepse sytë i kishin hapur, që të mos u prisheshin e dëmtoheshin nga gjumi i gjatë shekullor.

- **Ne i rrotullonim herë në krahun e djathtë e herë në të majtën.** - Kjo bëhej për t'u ruajtur trupin, sepse toka, me natyrën e saj, i ha trupat që janë ngjitur me të. Allahu me pushtetin e tij bënte që ato të rrotulloheshin majtas dhe djathtas, aq sa të mjaftonte që toka të mos ua prishte trupin. Allahu mund t'i mbronte ata pa qenë nevoja t'i rrotullonte, por Ai është i urtë dhe dëshiron që ligjet e Tij në këtë botë të vazhdojnë rrugën e tyre të zakonshme dhe të mos thyhej lidhja shkak-pasojë.

- **Qeni i tyre i kishte shtrirë këmbët e para pranë hyrjes.** - Edhe qenin që shoqëronte banorët e shpellës e kapi i njëjti gjumë, gjatë kohës që ai ruante. Ai i kishte këmbët të shtrira në drejtim të hyrjes së shpellës. Zoti i ruajti trupat e tyre nga tretja e tokës. Ndërsa për sa i përket ruajtjes nga faktori njerëzor, Ai na tregon se i ruajti ata nëpërmjet frikës që futi në zemrat e njerëzve. Nëse i shihte ndonjë, do të mbushej me tmerr e frikë dhe do të largohej me të shpejtë.

- **Sikur të kishe hasur në ta, me siguri do të kishe ikur i mbushur me frikë prej tyre.** - Kjo bëri që ata të qëndronin të paprekur dhe të pazbuluar nga askush, edhe pse ishin shumë pranë qytetit. Provë që ata ishin shumë pranë qytetit është fakti se kur ata u zgjuan, dërguan njërin prej tyre për të blerë ushqim për ta nga qyteti dhe po prisnin për t'u kthyer.

Ajetet 19 – 20

19. Kështu, Ne i zgjuam ata që të mund ta pyesnin njëri-tjetrin (*se sa gjatë kishin fjetur*). **Njëri prej tyre foli e tha: “Sa keni ndejur këtu?” Ata thanë: “Kemi ndejur (ndoshta) një ditë ose një pjesë të ditës.”**

(*Më në fund*) **ata thanë: “Zoti juaj e di më së miri se sa keni ndejur këtu. Tani dërgojeni njërin prej jush me këto monedha (argjendi) në qytet, që të zgjedhë ushqimin më të mirë dhe t'ju sjellë juve. Dhe le të ketë shumë kujdes e mirësjellje e të mos i japë të kuptojë askujt për ju!”**

20. Sepse nëse ata (të qytetit) vijnë te ju, do t'ju vrasin me gurë, ose do t'ju kthejnë në fenë e tyre, e atëherë kurrë nuk keni për të shpëtuar.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kështu, Ne i zgjuam ata që të mund ta pyesnin njëri-tjetrin** (*se sa gjatë kishin fjetur*). - I zgjuam nga gjumi i gjatë, që ata të gjenin se sa kishte zgjatur qëndrimi i tyre në shpellë.

- **Njëri prej tyre foli e tha: “Sa keni ndejur këtu?” Ata thanë: “Kemi ndejur (ndoshta) një ditë ose një pjesë të ditës.”** - Ky ishte një gjykim. Me sa duket, ata patën mendime të ndryshme për këtë çështje. Duke qenë se kishin mospërputhje, ata thanë:

- (*Më në fund*) **ata thanë: “Zoti juaj e di më së miri se sa keni ndejur këtu....”** – Ata u kthyen tek Ai që i di të gjitha me hollësi. Mbase, pas kësaj, Allahu i Madhëruar ua bëri të qartë kohën e saktë të qëndrimit. Fillimisht, Ai i bëri që të diskutonin mes njëri-tjetrit për këtë. Pasi dhanë mendimet e tyre me aq sa dinin dhe nuk arritën në përfundim të qartë, pa dyshim që Zoti do t'ua ketë treguar të vërtetën. Kjo përkon edhe me urtësinë e Tij në zgjimin e tyre nga ai gjumë i thellë, sepse Allahu nuk e bën diçka kot dhe pa urtësi. Gjithashtu, Allahu është i mëshirshëm me ata që kërkojnë diturinë rreth gjërave të domosdoshme për t'u mësuar dhe bëjnë ç'të mundën për arritjen e këtij qëllimi. Prej mëshirës së Tij, Ai ua jep këtë dituri atyre që hulumtojnë dhe e kërkojnë. Kjo kuptohet edhe nga fjala e Tij: “Dhe kështu bëmë, që ata të zbuloheshin e që të kuptohet se premtimi i Allahut është i sigurt dhe se Kijameti pa dyshim që do të

ndodhë." [Kehf 21]. Populli e dinte mirë gjendjen e tyre, prandaj ata do të shërbenin si argument për ringjalljen. Pasi diskutuan dhe pyetën njëri-tjetrin rreth kohës sa qëndruan, ata dërguan njërin prej tyre që t'u sillte ushqim, madje më të shijshmin dhe më të mirin:

- Tani dërgojeni njërin prej jush me këto monedha (argjendi) në qytet, që të zgjedhë ushqimin më të mirë dhe t'ju sjellë juve. Dhe le të ketë shumë kujdes e mirësjellje e të mos i japë të kuptojë askujt për ju! – Ata e porositën shokun për të qenë i kujdesshëm që mos binte në sy, sepse kjo do të përbënte rrezik të madh për ta, siç thanë më pas:

- Sepse nëse ata (të qytetit) vijnë te ju, do t'ju vrasin me gurë, ose do t'ju kthejnë në fenë e tyre, e atëherë kurrë nuk keni për të shpëtuar. - Ata ishin mes dy kërcënimeve: ose të ekzekutoheshin duke u goditur me gurë nga populli i tyre, dhe kjo do të ishte një vdekje e dhimbshme, ose të ktheheshin në idhujtari, dhe kështu të shkatërronin këtë botë dhe fenë e tyre. Nga këto ajete nxjerrim mësim të shumta, disa prej të cilave janë:

- Nxitja për kërkimin e diturisë dhe hulumtimit e saj, sepse Allahu i rizgjoj ata për të pyetur e hulumtuar për çështje që u interesonin.

- Është prej edukatës që, nëse nuk di diçka, t'ua lesh në dorë të diturve dhe të mos e kalosh cakun.

- Lejohet të ngarkosh dikë (*el uekale*) për kryerjen e shitblerjes, ashtu siç lejohet edhe pjesëmarrja kolektive (*el sherikeh*) në të.

- Lejohet zgjedhja e ushqimeve më të shijshme dhe më të mira, por me kusht që të mos teprohet e shpërdorohet. Në ajet thuhet: "Dërgojeni njërin prej jush me këtë monedhë argjendi në qytet, që të zgjedhë ushqimin më të mirë dhe t'ju sjellë juve." Ky lejim është edhe më i fortë nëse bëhet fjalë për dikë që mund të hajë veçse të tillë ushqim të zgjedhur dhe të shijshëm. Me sa duket, në këtë ajet janë bazuar shumë mufesirinë, që janë të mendimit se ata të

rinj ishin bij mbretërisë e pasanikësh, pasi ata urdhëruan që t'u sillnin ushqimin më të mirë dhe më të shijshëm. Atëherë, ishte në zakonin e të pasurve që ta zgjidhnin ushqimin.

- Nxitja për t'u fshehur dhe për t'u mbrojtur nga çdo sprovë që të dëmton në fenë tënde. Lejimi i fshehjes së besimit për veten dhe vëllezërit, në rastet kur përbën rrezik për jetën dhe besimin.

- Dashuria dhe prirja e fortë e këtyre djemve për fenë e Zotit dhe besimin e pastër. Ata braktisën gjithçka vetëm e vetëm për ta ruajtur të pacenuar besimin e tyre.

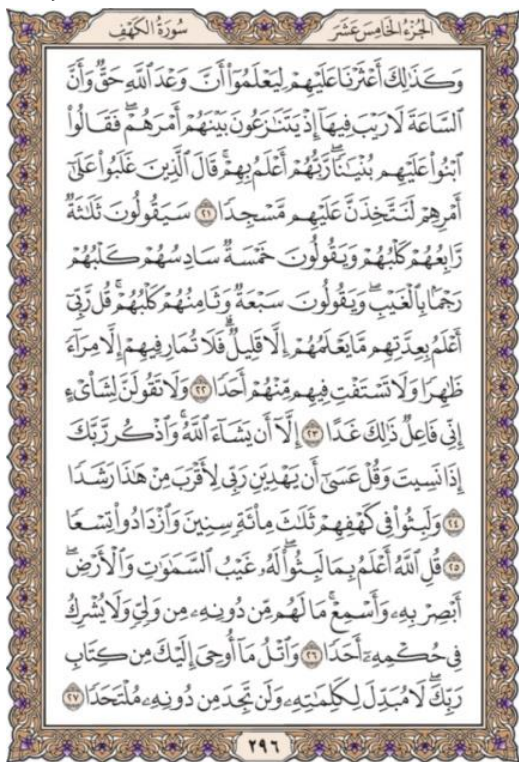
- Analiza e dëmeve që sjell e keqja dhe mosbesimi është shumë e rëndësishme. Ajo bën që e keqja dhe mosbesimi të urrehen dhe të shihen ashtu siç janë në realitet. Analiza e së keqes dhe mosbesimit dhe vënia në dukje e ligësive dhe dëmeve që ato sjellin është nga punët më të mira, që e kanë bërë besimtarët më të hershëm dhe të mëvonshëm. Kështu vepruan ata të rinj kur thanë: "Nëse ata kuptojnë për ju, do t'ju vrasin me gurë, ose do t'ju kthejnë në fenë e tyre, e atëherë nuk keni për të shpëtuar kurrë." [Kehf 20].

Ajeti 21

21. Dhe kështu e bëmë rastin e tyre të njohur te njerëzit që të kuptojnë se premtimi i Allahut (për ringjalljen) është i sigurt dhe se nuk mund të ketë asnjë dyshim për Orën e Gjykimit. Dhe ja, ata bisedonin për çështjen e tyre me njëri tjetrin. Disa thanë: "Ndërtojuni atyre një ndërtesë (si shenjë)!" . Zoti i tyre di më së miri për ta. Ndërsa ata që ishin me të pushtetshëm thanë: "Do të ndërtojmë një vend adhurimi (tempull) në hyrjen e tyre."

Shpjegimi i ajetit

- Dhe kështu e bëmë rastin e tyre të njohur te njerëzit që të kuptojnë se premtimi i Allahut (për ringjalljen) është i sigurt dhe se nuk mund të ketë asnjë dyshim për Orën e Gjykimit. - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai ua shfaqti njerëzve çështjen e këtyre djemve. Allahu e di më

mirë, por kjo ndodhi pasi ata u zgjuan dhe dërguan njërin prej tyre për të blerë ushqim, edhe pse e porositën që të fshihej. Por Allahu i Madhëruar dëshiroi diçka të dobishme për njerëzit dhe një mundësi për t'ua shtuar edhe më shumë shpërblimin këtyre djemve. Duke ua zbuluar njerëzve këtë ndodhi, ata do të shihnin me sytë e tyre një shenjë të madhështisë dhe fuqisë të Allahut për ringjalljen. Ata do të shihnin me sytë e ballit se ringjallja është e sigurt. Ata që më parë kishin dyshime për ringjalljen, tashmë do të kishin një argument të qartë për vërtetësinë e saj. Për besimtarët ky do të ishte një forcim i mëtejshëm i sigurisë së tyre për ringjalljen dhe shpërblimin te Zoti. Ndërsa për mohuesit ky do të ishte një argument dhe fakt që nuk mund të kundërshtohet. Në këtë mënyrë, të gjitha shpërblimet për këto mirësi do të shkonin në llogarinë e këtyre djemve. Allahu ua ngriti gradat dhe i bëri të njohur. Madje, shumë nga dëshmitarët e kohës filluan ta tepronin me respektin ndaj atyre djemve, që, sigurisht, është i gabuar:

- Dhe ja, ata bisedonin për çështjen e tyre me njëri tjetrin. Disa thanë: “Ndërtojuni atyre një ndërtesë (si shenjë)!”. Zoti i tyre di më së miri për ta. - Allahu e di më mirë se si shkoi çështja e tyre. Krerët e asaj kohe urdhëruan që në atë vend të ndërtonin një tempull, që të shërbente si kujtim për ngjarjen e të rinjve. Sigurisht, kjo është e palejueshme, sepse e ka ndaluar rreptësisht Profeti (a.s).¹ Fakti që Allahu e ka përmendur këtë fakt nuk do të thotë se ai veprim është i mirë ose që nuk mund të jetë i qortueshëm dhe i ndaluar. Qëllimi është për të treguar se sa shumë i respektuan dhe nderuan ata.

- ... Ndërsa ata që ishin me të pushtetshëm thanë: “Do të ndërtojmë një vend adhurimi (tempull) në hyrjen e tyre.” – Në fillim të rinjtë patën frikë për fenë, besimin dhe jetën e tyre, ndërsa tashmë ata po respektoheshin e nderoheshin deri në këtë masë. Ky ajet është argument se kush përpiket ta ruajë fenë nga fitnet, Allahu ka për ta ruajtur prej tyre. Ai që kërkon mbrojtje e ruajtje dhe i merr masat sinqerisht për këtë, Allahu ka për ta strehuar dhe ndihmuar. Allahu strehon dhe mbron të gjithë ata që i drejtohen sinqerisht Atij, madje i bën ata edhe udhëzime dhe frymëzime edhe për të tjerët. Gjithashtu, çdokush që duron poshtërimin e vuajtjet për hir të Zotit dhe duke synuar kënaqësinë e Tij, në përfundim do të fitojë e përjetojë krenarinë e respektin më të madh, pa e kuptuar fare se si. Më pas, ajo që është përgatitur tek Allahu për vepërmirët është shumë më e mirë dhe e përjetshme. I Madhëruari thotë: “Ndërsa për ata që e kanë frikë Zotin e tyre, do të ketë Xhenete, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe në të cilët do të jenë përgjithmonë. Kjo është një dhuratë e mrekullueshme nga Allahu. Ajo çka gjendet tek Allahu është më e mirë për punëmirët.” [Al Imran 198].

Ajeti 22

22. Disa thonë: “Ishin tre dhe i katërti ishte qeni”. (Të tjerë) thonë: “Ishin pesë dhe i gjashti ishte qeni.”. Këto janë

hamendësi. Ka (edhe të tjerë) që thonë: “Ishin shtatë dhe i teti ishte qeni.” Thuaj: “Zoti im e di më së miri numrin e tyre. Janë vetëm pak që e dinë çështjen e tyre. Prandaj mos polemizo për ta (o Muhamed), përveçse me atë që është e qartë, dhe mos pyet askënd për ta!”.

Shpjegimi i ajetit

- **Disa thonë: “Ishin tre dhe i katërti ishte qeni”.** (Të tjerë) thonë: **“Ishin pesë dhe i gjashti ishte qeni.”. Këto janë hamendësi. Ka (edhe të tjerë) që thonë: “Ishin shtatë dhe i teti ishte qeni.”** - Allahu i Madhëruar na njofton se ithtarët e Librit kishin mospajtime rreth numrit të djemve, kundërshtim ky që e ka burimin në të folurit pa dije dhe në supozimet e pabaza për çështjet e panjohura. Tre ishin mendimet e tyre:

- Disa thanë se ata ishin tre të rinj dhe bashkë me qenin bëheshin katër.

- Të tjerë thanë se ishin pesë të rinj dhe i gjashti ishte qeni. Për këto dy mendime, Allahu i Madhëruar thotë se ata i kanë thënë duke hamendësuar, pa fakte dhe pa dije. Prandaj si të tilla, ato bien poshtë.

- Ndërsa disa thanë se ishin shtatë të rinj dhe i teti ishte qeni. Ky ishte mendimi më i saktë, sepse Allahu i hodhi poshtë dy mendimet e para, por nuk e bëri për të tretin. Megjithatë, Allahu e di më së miri. Ky është një lloj debati që nuk ka dobi. Njohuria rreth kësaj çështjeje nuk u sjell ndonjë dobi njerëzve, as fetare dhe as jofetare, prandaj Allahu i Madhëruar thotë:

- **Thuaj: “Zoti im e di më së miri numrin e tyre. Janë vetëm pak që e dinë çështjen e tyre.”** – Veç një pakicë e dinë të saktën, por Allahu i madhëruar thotë:

- **Prandaj mos polemizo për ta (o Muhamed), përveçse me atë që është e qartë,...** - Mos polemizo me ithtarët e Librit (të krishterë e jehudë) për tjetër, veçse për çështje të rëndësishme, për të cilat ke dituri të sigurt. Kjo nga njëra anë. Nga ana tjetër, bëje këtë vetëm nëse nga diskutimi ka dobi dhe pritet ndonjë rezultat. Çdo polemikë që nuk i plotëson këto dy kushte është e kotë,

që nuk e meriton të thellohesh, por është thjesht humbje kohe dhe lodhje e mendjes. Kjo ndodh, për shembull, kur tema është e parëndësishme nga ana fetare, siç është njohja e numrit të këtyre djemve të shpellës, ose kur bashkëbiseduesi është thjesht një inatçor, që nuk ka për qëllim njohjen e të vërtetës, por thjesht për të kundërshtuar të vërtetën.

- **... dhe mos pyet askënd për ta!** – Për sa i përket çështjes së djemve të shpellës, mos pyet *ehli kitab*-ët, sepse ata e bazohen thjesht në hamendësime, që nuk kanë aspak lidhje me të vërtetën. Nga ajeti mësohet se është e ndaluar të pyesësh për çështje feje dikë që nuk është i denjë për këtë detyrë. Shkaqet që e bëjnë një njeri jo të denjë për këtë, mund të jenë nga më të ndyshmet, si p.sh.:

- Është i paditur dhe jo i aftë për këtë përgjegjësi.

- Është i pakujdesshëm në atë që thotë dhe i papërmbytur ndaj gënjeshtres, edhe pse mund të ketë dije rreth asaj që pyetet. Kështu, fetvaja jepet vetëm nëse bazohet në dituri, besnikëri, përgjegjësi dhe vërtetësi. Megjithatë, mund të ndodhë që dikujt t'i ndalohet të japë fetva për një fushë të caktuar dhe t'i lejohet në një fushë tjetër, sepse ajeti nuk na ndalon në mënyrë absolute. E rëndësishme është plotësimi i kushteve për këtë çështje.

Ajeti 23 – 24

23. Dhe mos thuaj kursesi për diçka: “Unë do ta bëj patjetër këtë e atë nesër.”

24. Pa shtuar: “Në dashtë Allahu.”! E, kur të harrosh, përmende Zotin tënd dhe thuaj: “Shpresoj se Zoti im do të më japë një udhëzim edhe më të mirë.”.

Shpjegimi i ajeteve

- **Dhe mos thuaj kursesi për diçka: “Unë do ta bëj patjetër këtë e atë nesër.”!** - Ky ndalim, edhe pse i është drejtuar Profetit, vlen për të gjithë umetin. Allahu na ndalon që, për çështjet që pritet të ndodhin në të ardhmen, të themi: “Unë do ta bëj”, pa e shoqëruar me fjalët “Insha-Allah”, pra, “në dashtë Allahu”. Kjo është e ndaluar, sepse

kur flasim për të ardhmen, flasim për diçka që ka të bëjë me të fshehtë, dhe ne nuk e dimë të fshehtë. Askush nuk e di a do ta bëjë atë vepër në të ardhmen apo jo, a do të ekzistojë ajo apo jo. Së dyti, mos thënia e fjalës “në dashtë Allahu” tregon një lloj besimi se njeriu vepron tërësisht i pavarur nga dëshira dhe vullneti i Zotit, dhe kjo sigurisht që është e gabuar dhe e pamundur. I gjithë sundimi është në dorën e Zotit dhe do të ndodhë veçse ajo që Zoti do dhe e lejon, siç thuhet në Kur'an: “Ai (Kurani) është veçse këshillë për njerëzit, për këdo prej jush që dëshiron të përqendrohet. Po ju nuk mundeni të dëshironi, pa dëshiruar Allahu, Zoti i botëve!” [Takuir 27 – 29].

- **Pa shtuar: “Në dashtë Allahu.”** - Së treti, përmendja e lejes dhe dëshirës së Zotit përpara si kusht për realizimin e dëshirës tënde tregon edukatën me Zotin nga njëra anë, por edhe sjell lehtësim dhe bereqet, sjell plotësim e ndihmë për realizimin e saj, nga ana tjetër. Kur thotë “insha-Allah”, njeriu tregon se po i mbështetet Allahut. Por duke qenë se njeriu është i prirur të harrojë, ndodh që ai të mos e thotë këtë fjalë ndonjëherë, prandaj Allahu e urdhëron që ta përmendë këtë më pas, kur të kujtohet, dhe kështu shlyhet gabimi, siç thotë Allahu:

- **E, kur të harrosh, përmende Zotin tënd...** – Nëse harron në fillim, përmende Allahun atëherë kur të kujtohesh. Kështu porositet çdokush që harron, në mënyrë që gjithmonë të kujtojë Zotin dhe të mos bëhet neglizhent. Njeriu gjithmonë ka nevojë për Zotin, që Ai ta drejtojë e udhëzojë në çdo fjalë e punë që kryen dhe ta ruajë nga gabimet dhe devijimet, prandaj Zoti e urdhëron të thotë:

- **dhe thuaj: “Shpresoj se Zoti im do të më japë një udhëzim edhe më të mirë.”!** – Ajeti urdhëron që njeriu ta lusë Zotin e të shpresojë tek Ai, të ketë besim e siguri të plotë në Të se Ai do ta udhëzojë në rrugën më të shkurtër dhe më të mirë për arritjen e së mirës dhe mbarësisë. Njeriu, i cili ka të tilla cilësi e dobësi, duhet patjetër t'i kërkojë Zotit udhëzimin dhe mbarësinë, në

mënyrë që Ai t'i japë sukses. Le t'i përgjërohet Zotit që ta ndihmojë dhe t'i japë udhëzimin e drejtë në të gjitha çështjet.

Ajetet 25 – 26

25. Ata qëndruan në shpellën e tyre treqind vjet (diellorë) duke shtuar nëntë (për vitet hënore).

26. Thuaj: “Allahu e di më së miri sa kanë qëndruar. Atij i takon fshehtësia e qiejve dhe e tokës. Sa qartë shikon Ai (gjithçka) dhe sa mirë dëgjon Ai (gjithçka)! Përveç Tij (Allahut) ata (njerëzit) nuk kanë asnjë Mbrojtës. Në Vendimin e Tij nuk mund t'i përzihet askush.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar e ndaloi Profetin e Tij që të pyeste *ehli kitab*-ët për këtë çështje, sepse ata flisnin pa fakte dhe vetëm hamendësonin. Allahu është i Gjithëdituri, që di çdo të fshehtë, prandaj Ai e njoftoi Profetin e Tij për kohën e qëndrimit të tyre në shpellë, duke bërë të qartë se vetëm Allahu e di më së miri:

- **Ata qëndruan në shpellën e tyre treqind vjet (diellorë) duke shtuar nëntë (për vitet hënore).** - Kjo është një çështje prej fshehtësisë së qiejve dhe të tokës dhe, si e tillë, dihet veçse nga Zoti.

- **Thuaj: “Allahu e di më së miri sa kanë qëndruar. Atij i takon fshehtësia e qiejve dhe e tokës.** - Këto të fshehta, nëse do Ai, i shfaq përmes të dërguarve të Tij. Gjithçka që profetët flasin në emër të Tij është e vërteta e sigurt, që nuk mund të vihet në dyshim. E nëse Allahu nuk ua ka treguar të dërguarve të Tij diçka, atëherë nuk ka krijesë tjetër që ta dijë.

- **Sa qartë shikon Ai (gjithçka) dhe sa mirë dëgjon Ai (gjithçka)!** - Kjo është një fjali habitore, që tregon madhështinë dhe gjithëpërfshirjen e diturisë, shikimit dhe dëgjimit të Zotit. Allahu shikon dhe dëgjon gjithçka. Allahu e thotë këtë pasi na tregoi për dijen e Tij gjithëpërfshirëse dhe absolute. Pastaj i Madhëruari na njofton se Ai është mbrojtësi e rregulluesi i të gjitha çështjeve të botës. Ai është Mbrojtësi,

Kujdestari dhe i Dashuri i besimtarëve, që kujdeset për ta në mënyrë të veçantë. Ai i nxjerr ata prej errësirave në dritë dhe ua lehtëson çështjet. Ai i ruan e i shpëton ata nga vështirësitë e vuajtjet dhe i ruan nga devijimet. Allahu i Madhëruar përmend këtu dy llojet e përkujdesjes: të përgjithshmen dhe të posaçmen. E dyta është vetëm për të zgjedhurit e Tij, siç thuhet në vijim:

- **Përveç Tij (Allahut) ata (njerëzit) nuk kanë asnjë Mbrojtës.** – Ishte Allahu Ai që u kujdes për të rinjtë e shpellës, me butësinë, mëshirën dhe bujarinë e Tij. Këtë çështje nuk ia la në dorë asnjë krijese të Tij.

- **Në Vendimin e Tij nuk mund t'i përzihet askush.** - Këtu bëhet fjalë për ligjin e Tij të vendosur për krijesat, që ata ta zbatojnë. Ai është i vetmi që i vendos ligjet e krijimit dhe të funksionimit të kësaj bote, por edhe ligjet e dispozitat, sipas të cilave krijesat duhet të jetojnë. Ai është Ligjvënësi për krijesat. Ai projektonte gjithçka me kaderin e Tij, pastaj e krijon atë dhe e bën të ekzistojë dhe të funksionojë në krijimin e Tij. Allahu rregullon dhe mbikqyr funksionimin e gjithçkaje në këtë botë. Është Allahu, gjithashtu, që u vendos krijesave ligjin dhe rregullat e besimit dhe të fesë. Ai vendos urdhëresat dhe ndalesat, si dhe kufijtë ku duhet të qëndrojnë. Është Ai që ka vendosur ligjin e shpërblimit dhe të ndëshkimit, në varësi të zbatimit ose jo të dispozitave të Tij. Allahu na tregon se vetëm Ai i di fshehtësitë e qiejve dhe të Tokës dhe se krijesat nuk mund të dinë asgjë rreth këtyre të fshehtave ndryshe, por veçse përmes rrugës që Ai ka dashur, pra, përmes shpalljeve dhe profetëve. Duke qenë se Kur'ani përmban shumë nga këto fshehtësi, Allahu i Madhëruar thotë:

Ajeti 27

27. Lexo atë që të është shpallur ty nga Libri i Zotit tënd! Askush nuk mund t'i ndryshojë fjalët e Tij dhe ti nuk do të mund të gjesh asnjë strehë (e mbrojtje) përveçse tek Ai.

Shpjegimi i ajetit

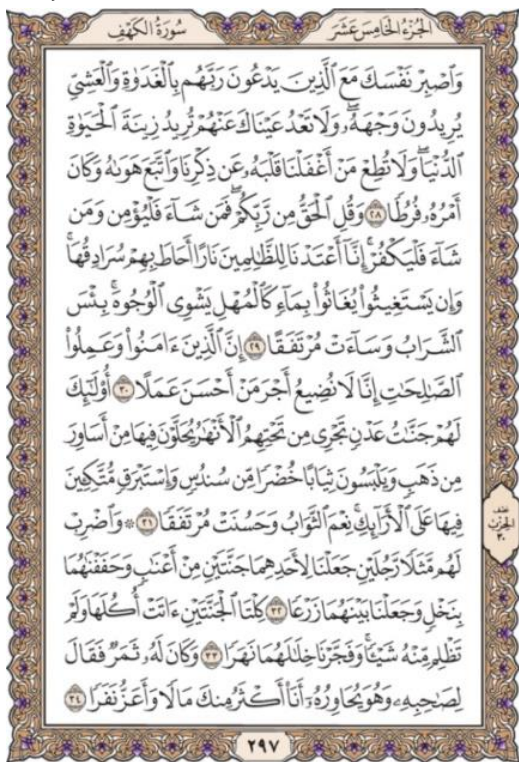
- **Lexo atë që të është shpallur ty nga Libri i Zotit tënd!** - *Et-tila'uetu* vjen me kuptimin “lexim”, por vjen edhe me kuptimin “ndjekje e pasim rigorozisht” i diçkaje. Kështu, Allahu na urdhëron që ta pasojmë rigorozisht Kur'anin, që ia shpalli Profetit. Ky pasim duhet të mbështetet mbi njohjen e thellë të kuptimeve të këtij Libri. Ngjarjet që rrëfohen në të duhet të besohen, ndërsa porositë e tij duhet të zbatohen. Kufijtë dhe ndalesat e tij duhet të respektohen. Askush nuk mund ta ndryshojë Kur'anin. Askush nuk mund ta cenojë vërtetësinë e rrëfimeve dhe drejtësinë e ligjeve të Kur'anit. Ky Libër ka gradën më të lartë të bukurisë dhe vërtetësisë.

- **Askush nuk mund t'i ndryshojë fjalët e Tij...** - Duke qenë se janë të përkryera në vërtetësinë dhe drejtësinë që kumtojnë, ajetet e Kur'anit janë të sigurta nga ndryshimi dhe tjetërsimi. Kjo mund të ndodhte vetëm nëse do të kishte mangësi. Ky ajet është një lavdërim për vlerën e lartë të Kur'anit dhe nxitje për t'u përkushtuar në leximin, studimin dhe pasimin e tij.

- **... dhe ti nuk do të mund të gjesh asnjë strehë (e mbrojtje) përveçse tek Ai.** - Përveç Zotit tënd, nuk ke për të gjetur strehim e mbrojtje dhe as ndihmë e mbështetje. Duke qenë se Allahu është i vetmi që ofron mbrojtje e strehim nga çdo e keqe dhe i vetmi që të mbështet për arritjen e çdo të mire, atëherë është detyrë që ta njohësh Atë si të vetmin Zot të denjë për t'u adhuruar, tek i cili shpreson dhe të cilit i druhet. Zoti është i vetmi të cilit duhet t'ia kesh frikën haptazi e fshehtazi. Krijesat janë tërësisht të varura dhe të varfra ndaj Tij në çdo aspekt e në çdo gjendje. Vetëm Atij i duhen drejtuar të gjitha lutjet, me të dyja mënyrat e të luturit, për të gjitha çështjet.

Ajeti 28

28. Bëj durim e qëndro vetëm me ata që e lusin Zotin e tyre mëngjes e mbrëmje e që kanë për qëllim kënaqësinë e Tij dhe mos i hiq sytë prej tyre e të kërkosh stolitë e kësaj bote! Mos iu bind atij që ia kemi shkujdesur zemrën prej

përmendjes Sonë dhe i është dhënë epshit të vet, sepse puna e tij ka mbaruar!

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar i përcjell Profetit të Tij të dashur një urdhër shumë të rëndësishëm. Dhe, sigurisht, ky është një urdhër për të gjithë popullin, sepse Muhamedi (a.s) është modeli i tyre më i mirë në zbatimin e urdhrave. Ky urdhër ka të bëjë me sjelljen me besimtarët dhe mënyrën e trajtimit të tyre:

- **Bëj durim e qëndro vetëm me ata që e lusin Zotin e tyre mëngjes e mbrëmje e që kanë për qëllim kënaqësinë e Tij...** - Bëhu i durueshëm dhe qëndro gjithmonë dhe vetëm me besimtarët, të cilët - siç i përshkruan Zoti - e lusin Atë mëngjes e mbrëmje. Ata i luten Zotit dhe e adhurojnë, duke kërkuar ta kënaqin Atë. Siç shihet, Allahu i ka përshkruar këta besimtarë se e adhurojnë Atë dhe janë të sinqertë vetëm për të kënaqur Atë me çdo punë e adhurim që i përkushtojnë. Ky është një urdhër i qartë për t'u shoqëruar me besimtarë të sinqertë e vepërmirë. Madje është urdhër

për t'u përpjekur fort dhe me durim, për të qëndruar dhe për t'u shoqëruar vetëm me ta. Ata duhet të jenë shoqëruesit e vetëm dhe më të mirë të besimtarit, edhe nëse janë të varfër e jo me pozitë ndër njerëz. Të shoqëruarit me ta ka dobi të shumta dhe të panumërta, që kurrsesi nuk duhen neglizhuar për asnjë lloj shkakut:

- **...dhe mos i hiq sytë prej tyre e të kërkosh stolitë e kësaj bote!** - Kurrë mos e largo vëmendjen nga ata, që janë të zgjedhur! Mos iu largo shoqërimin me ta dhe të rendësh pas kënaqësive të kësaj bote! Kjo është shumë e dëmshme dhe nuk të ofron asnjë lloj dobie. Kjo gjë ndërpret dhe cenon shumë mirësitë e besimit dhe fesë. Kjo sjellje e lidh zemrën me kënaqësitë e kësaj bote dhe atëherë të gjitha mendimet dhe planet do të lidhen me këtë jetë. Rrjedhimisht, do të zbehet në zemër dashuria dhe malli për ahiretin. Mos harro asnjë çast se stolitë e kësaj bote janë shumë joshëse për njeriun. Ato e dehin mendjen dhe e pushtojnë zemrën, duke bërë të harrojnë Zotin. Dalëngadalë e pa kuptuar, kjo zemër e dehur përkushtohet vetëm për të plotësuar dëshirat vetjake, duke humbur më kot kohën, që është aq e vyer. Në këtë mënyrë, njeriu i shkatërron punët dhe çështjet e tij dhe zhytet gradualisht në dëshpërimin e përjetshëm. Kjo është arsyeja që Allahu i Madhëruar na tërheq vëmendjen që të mos mashtrohemi nga kënaqësitë e kësaj bote, duke thënë:

- **Mos iu bind atij që ia kemi shkujdesur zemrën prej përmendjes Sonë dhe i është dhënë epshit të vet, sepse puna e tij ka mbaruar!** – Për arsye se njerëz të tillë e harrojnë Allahun, Ai i ndëshkoi ata duke ua lënë zemrat të zhyten edhe më tepër në plotësimin e dëshirave dhe t'i largohen adhurimit të Tij. Kështu, ata nuk e kujtojnë dhe nuk e madhërojnë Zotin e tyre, përmes adhurimeve që Ai ua ka treguar përmes Shpalljes. Përfundimi i të tillëve është i pashmangshëm, siç thotë Allahu: “çështja e tij ka mbaruar!” Tashmë epshet dhe dëshirat e tyre janë të vetmet që kanë rëndësi. Ata

janë dorëzuar plotësisht para dëshirave të tyre. Për të plotësuar epshet e tyre, ata të mjerë sakrifikojnë gjithçka, edhe sikur të vuajnë a të vdesin. Në këtë mënyrë, ata e kanë epshin si zot të tyre, sepse i binden dhe i nënshtrohen veç atij, sikurse thotë i Lartësuari në një ajet tjetër kuranor: “A e ke parë atë që, me vetëdije, dëshirat e veta i konsideron si zot?! Allahu, me urtësinë e Tij, e ka humbur atë nga rruga e drejtë, ia ka bllokuar të dëgjuarit dhe zemrën dhe mbi sytë e tij ka vënë perde. Përveç Allahut, kush tjetër mund ta udhëzojë atë?! A nuk e kuptoni?!” Duke zgjedhur dëshirat e vetes si zot, njeriu rrënon jetën dhe fenë e tij, prandaj të tillë njerëzve është e ndaluar t’u bindesh dhe t’i pasosh. Ata ftojnë edhe të tjerët në gjërat e poshtra, ku janë zhytur vetë. Nga ajeti kuptohet se ai që e meriton më shumë që t’i bindesh e ta pasosh është ai që e ka mbushur zemrën me dashuri për Allahun. Kjo dashuri duket qartë në fjalët që ai thotë dhe në adhurimet e shumta që i kushton Zotit. Ai në çdo çast kujton Zotin. Ai gjithmonë synon kënaqësinë e Allahut dhe i jep përparësi asaj kundrejt çdo lloji tjetër kënaqësie, të vetes së tij apo të të tjerëve. Kështu, atë e sheh gjithmonë të kujdesshëm me kohën dhe shfrytëzimin e saj. Ai e mbush kohën me ato fjalë e vepra që rregullojnë marrëdhëniet e tij me Zotin. Ai është sistematik, i përqendruar dhe i paluhatshtëm në rrugën e tij. Duke përmirësuar veten e vet, ai nuk harron që të kujdeset edhe për të tjerët, që edhe ata ta arrijnë mirësinë që gëzon ai. Kështu, një njeri i tillë e meriton që të pasohet si imam. Durimi i përmendur në këtë ajet e për të cilin jemi urdhëruar që ta plotësojmë është durimi në bindje ndaj Zotit, i cili është grada më e lartë e durimit. Duke plotësuar dhe forcuar këtë lloj durimi, plotësohen e forcohen të gjitha llojet e tjera të durimit.² Nga ajeti kuptohet se është e pëlqyeshme që në dy skajet e ditës të shtohen sa më shumë adhurimet, kujtimi i Zotit, lutjet e përkushtimet, sepse Allahu i lavdëron ata që i kryejnë këto veprime. Në qoftë se Allahu i

lëvdon ata që e kryejnë një vepër të caktuar, kjo tregon se Allahu e pëlqen edhe atë vepër. Po ashtu, nëse Allahu thotë që e do një vepër, atëherë Ai nxit që të kryhet ajo vepër.

Ajetet 29 – 31

29. Dhe thuaj: “E vërteta është nga Zoti juaj e kush të dojë, le të besojë, e kush të dojë, le të mohojë. Për jobesimtarët, Ne kemi përgatitur një Zjarr muret e të cilit do t’i rrethojnë ata, e nëse kërkojnë shpëtim, do t’u jepet ujë (i nxehtë) si bakër i shkrirë që do t’ua përvëlojë fytyrat. Sa e tmershme është ajo pije! Sa vend i keq është ai!”

30. Le ta dinë Ata që besuan dhe bënë vepra të mira, se Ne nuk do ia humbim shpërblimin atij që është bamirës.

31. Ata e kanë vendin në Xhenetin e Adnit, nëpër të cilin rrjedhin lumenj. Ata do të stolisen me byzylykë floriri dhe do të veshin rroba të gjelbra prej mëndafshi të hollë e të trashë (të qëndisur). Atje do të qëndrojnë të mbështetur në shtretër (të lartë). Sa shpërblim i mrekullëshëm! Sa vend i bukur është ai!

Shpjegimi i ajeteve

- Dhe thuaj: “E vërteta është nga Zoti juaj... - Thuaju njerëzve, o Muhamed, se Kur’ani është e vërteta e sigurt e sjellë nga Zoti juaj. Tashmë është qartësuar udha e drejtë nga humbja, e vërteta nga gënjeshtra. Tashmë janë të qarta cilësitë e të lumturve dhe cilësitë e të dëshpëruarve. Të gjitha këto Allahu i Madhëruar i qartësoi përmes Shpalljes që ia dha të Dërguarit të Tij. Duke qenë se të gjitha këto janë bërë të qarta, atëherë ju nuk duhet të kini asnjë dyshim rreth së vërtetës dhe duhet të bëni zgjedhjen e drejtë. Zgjedhja është në dorën tuaj.

- ... e kush të dojë, le të besojë, e kush të dojë, le të mohojë. - Këto janë dy rrugët e vetme që njeriu mund të zgjedhë. Suksesi varet nga Zoti. Një gjë është e sigurt: Allahu i Madhëruar i dha njeriut vullnet të mjaftueshëm që të zgjedhë lirisht e brenda mundësive të tij ose imanin, ose kufrin, ose të mirën, ose të keqen. Nëse zgjedh besimin

e drejtë, atëherë atij do t'i lehtësohet rruga drejt së mirës dhe së vërtetës. E nëse e refuzon ftesën e Zotit, atëherë ai nuk do të ketë asnjë arsyetim e justifikim para Zotit. Askush nuk e detyron që të besojë, sikurse thotë i Madhëruari: "Nuk ka detyrim në fe. Është sqaruar e vërteta nga e kota. Kush e braktis *tagut*-in dhe beson në Allahun, ai është kapur pas lidhjes më të fortë, e cila kurrë nuk këputet. Allahu dëgjon e di gjithçka. Allahu është Mbrojtësi (i dashur) i atyre që besojnë dhe i nxjerr ata prej errësirave në dritë. Për ata që nuk besojnë, kujdestarë janë shejtanët, të cilët i nxjerrin ata prej drite, për t'i futur në errësira. Këta janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përjetësisht." [Bekare 256, 257]. Atëherë, kuptoje mirë! Kur Allahu thotë: "...kush të dojë, le të besojë, e kush të dojë, le të mohojë!", kjo nuk do të thotë që njeriu është i çliruar nga detyrimet dhe përgjegjësia, sido që të veprojë. Përkundrazi, kjo duhet kuptuar si kërcënim i ashpër nga Zoti për atë që zgjedh mohimin, pasi i është sqaruar plotësisht e vërteta. Gjithashtu, është gabim të kuptohet nga ky ajet se duhet të heqësh dorë nga lufta kundër atyre që nuk besojnë. Pastaj i Madhëruari përmend përfundimin e të dy grupeve:

- **Për jobesimtarët, Ne kemi përgatitur një Zjarr muret e të cilit do t'i rrethojnë ata,** - Këta kanë qenë të zhytur në padrejtësi të shumta, duke filluar nga mohimi i Zotit, mosbindja ndaj Tij dhe shkelja e kufijve të Tij. Për këta, Allahu ka përgatitur një zjarr të madh, muret e të cilit rrethojnë jobesimtarët. Ata nuk mund të gjejnë asnjë hapësirë për të shpëtuar, sepse zjarri përvëlues i mbështjell nga çdo anë.

- **e nëse kërkojnë shpëtim, do t'u jepet ujë (i nxehtë) si bakër i shkrirë që do t'ua përvëlojë fytyrat.** - Ata kërkojnë ujë, për të shuar etjen e madhe, që ua copëton grykën dhe barkun. Por për të shuar etjen, atyre u jepet: "...ujë si katran, që përzhit fytyrën." Pra, ai është si plumb i shkrirë ose vaj i përvëluar, për shkak të nxehtësisë së

madhe të tij. Aq i nxehtë është, saqë Allahu thotë: "...ua përzhit fytyrën." Vetëm afshi i tij i nxehtë ua përvëlton fytyrën, kur afrohen. Atëherë, si mendon se do t'ua bëjë zorrët dhe barkun, kur ata ta gëlltisnin?! Allahu thotë: "...atyre që nuk besojnë, u qepen rroba prej zjarri e u hidhet ujë i valë mbi koka. Me atë u shkrihet gjithçka që u gjendet në bark dhe lëkurat." [Haxh 19, 20].

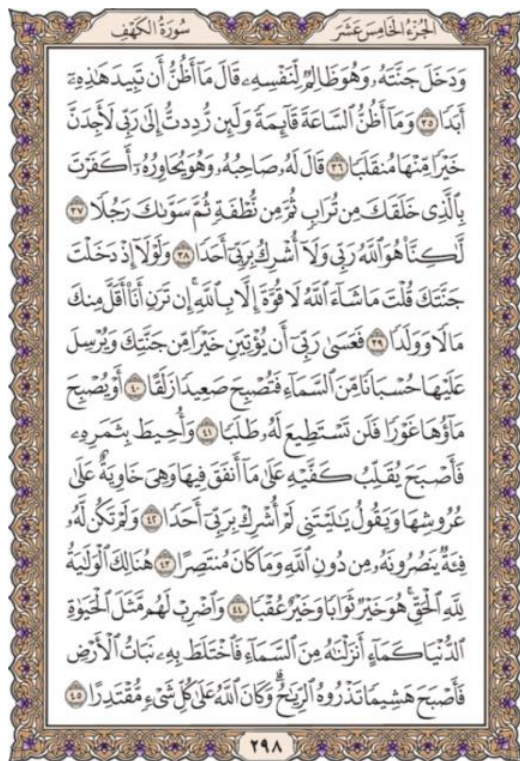
- **Sa e tmershme është ajo pije!** - Kjo është pije shumë e keqe për të shuar etjen dhe për të larguar pak ndëshkimin. Jo vetëm që nuk ua largon etjen, por do t'ua shtojë edhe më shumë dhimbjen dhe ndëshkimin.

- **Sa vend i keq është ai!** - Zjarri është një vend shumë i keq për të gjetur qetësi dhe çlodhje. Atje nuk ka çlodhje e qetësi, por ka dënim shumë të madh e raskapitës, që nuk pakësohet e as lehtësohet asnjë çast. Ata qëndrojnë atje të pashpresë dhe kurrë nuk shohin ndonjë të mirë. Atë vend dhe banorët e tij i ka lënë të braktisur Mëshirëploti, ashtu sikurse ata e harruan Atë dhe braktisën besimin në Të. Pastaj pëmendet grupi i dytë:

- **Le ta dinë Ata që besuan dhe bënë vepra të mira, se Ne nuk do ia humbim shpërblimin atij që është bamirës.** - Këta fatlumë kanë dy cilësi të domosdoshme. Së pari, ata kanë një besim të saktë e të drejtë. Ata besojnë Allahun, në melekët, librat dhe profetët e Tij, Ditën e Gjykimit dhe caktimin e së mirës dhe së keqes vetëm prej Tij. Ata i besojnë këto shtyllat e besimit ashtu si duhen besuar. Gjithashtu, ata bëjnë vepra të mira duke e adhuruar Zotin përmes riteve të detyrueshme dhe ato të pëlqyeshme. Allahu i Madhëruar thekson se ata "bëjnë vepra të mira". Vepër e mirë është ajo që plotëson dy kushte: Të bëhet duke synuar kënaqësinë e Allahut. Të bëhet sipas porosive dhe Shpalljes së Allahut. Këto lloj veprash janë të mira, të cilat Zoti nuk i humbet. Përkundrazi, Ai do t'i ruajë ato dhe do t'ua japë të plotë shpërblimin. Në varësi të përpjekjeve të tyre dhe sinqeritetit, ata marrin nderimin dhe mirësitë nga Zoti.

- Ata e kanë vendin në Xhenetin e Adnit, nëpër të cilin rrjedhin lumenj. Ata do të stolisen me byzylykë floriri dhe do të veshin rroba të gjelbra prej mëndafshi të hollë e të trashë (të qëndisur). Atje do të qëndrojnë të mbështetur në shtretër (të lartë). – Për ata që kanë besim korrekt, singëritet dhe vepra të mira, janë premtuar kopshte të larta, të mbushura me pemë. Aq të dendura janë ato pemë, sa që i fshehin e mbulojnë tërësisht banorët poshtë tyre. Të shumtë janë edhe lumenjtë që rrjedhin nëpër ato pyje e kopshte të dendura. Ato rrjedhin pranë pemëve të hijshme dhe pranë ndërtesave të larta. Stolitë e banorëve do të jenë prej floriri të kulluar, ndërsa veshjet do t'i kenë prej mëndafshi jeshil, të trashë e të hollë. Ata do të qëndrojnë të zbukuruar e të mbuluar me rroba shumë të bukura. **El eraik** janë shtretërit e stolisur dhe me mbulesa shumë të shtrenjta e të veçanta. Në përmendjen e faktit se ata qëndrojnë të mbështetur në shtretër të zbukuruar, kuptohet se ata janë në rehati të plotë dhe janë të çliruar tërësisht nga çdo lloj lodhjeje e pakënaqësie. Shërbëtorët vrapojnë mes tyre për t'u shërbyer gjithçka që dëshirojnë. Këto lloj kënaqësish bëhen edhe më të bukura nga fakti se do të jenë të përjetshme dhe gjithmonë në shtim e zbukurim. Për këtë vend, Allahu thotë:

- **Sa shpërblim i mrekulleshëm! Sa vend i bukur është ai!** - Sa i mirë është shpërblimi i vepërmirëve. Ai është vendi më i mirë ku mund të qetësoshesh dhe të gjesh kënaqësinë dhe lumturinë. Atje do të kënaqen me gjithçka që ua kënaq shpirtin dhe sytë. Shpirtin e kanë të mbushur me lumturi, që kurrë nuk largohet. Sytë u qeshin dhe shprehin kënaqësinë që përjetojnë në çdo çast. E çfarë vendi mund të jetë më i mirë se ky, që ka mirësi e kënaqësi të përjetshme?! Më i pakëti në pasuri atje është një njeri i cili edhe sikur të udhëtonte mes pyjeve, kopshteve e kështjellave të tij për një mijë vjet nuk do t'i kalonte dot të gjitha. Ai do të lumturohet dhe do të mendojë se nuk ka më të lumtur

se ai. Atij i plotësohen të gjitha ato që ka ëndërruar të ketë. Madje, edhe kur ëndrrat e dëshirat mbarojnë, Allahu i shton të tjera, që besimtari as i ka menduar ndonjëherë. Pas gjithë këtyre, mirësitë e kënaqësitë vazhdojnë të shtohen e zbukurohen çdo ditë që besimtari kalon në Xhenet. E lusim Allahun Bujar që të mos na privojë nga mirësitë e Tij të shumta, për shkak të sherrit dhe ligësive të veprave tona të mangëta dhe gjynaheve. Nga ajeti kuptohet se stolitë e arta në Xhenet do të përdoren nga femrat dhe nga meshkujt. Kjo vlen edhe për mëndafshin. Në një ajet tjetër thuhet: “Atje do të stolisen me rrathë të artë dore dhe do të veshin rroba të gjelbra prej mëndafshi të hollë e të trashë.” Po kështu thuhet edhe në një hadith të saktë.

Ajetet 32 – 33

32. Tregoju atyre si shembull historinë e dy njerëzve! Njërit prej tyre Ne i dhamë dy kopshte rrushi (vreshta) dhe ato i rrethuam me hurma, e midis tyre kishte (fusha me) bimë të tjera.

33. Të dy kopshtet jepnin frutat e veta pa asnjë mangësi. Midis tyre Ne bëmë të rrjedhë një lumë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Tregoju atyre si shembull historinë e dy njerëzve!** - Allahu i Madhëruar e porositi Profetin e Tij që t'u tregonte njerëzve shembullin e dy njerëzve: njëri ishte mirënjohës i bindur e i nënshtuar ndaj Allahut dhe tjetri mohues i mirësive të Tij. Pastaj të tregonte përfundimin e sjelljes së tyre, bashkë me ndëshkimin në të dyja jetët. Qëllimi është që njerëzit të nxjerrin mësim nga ngjarja e këtyre dy njerëzve. Nuk ka rëndësi se cilët ishin ata burra konkretisht dhe në çfarë kohe e vendi jetuan ata. Ajo që ka rëndësi është përmbajtja e kësaj historie. Trajtimi i çështjeve të panevojshme është i tepruar dhe pa vend. Njëri nga dy burrat ishte mohues i mirësive të shumta të Zotit. Allahu i kishte dhuruar atij dy kopshte të bukura dhe të begata me rrush. Zoti thotë:

- **Njërit prej tyre Ne i dhamë dy kopshte rrushi (vresha) dhe ato i rrethuan me hurma, e midis tyre kishte (fusha me) bimë të tjera.** - Kopshtet ishin plot me pemë e fruta, por më të spikaturat ishin rrushi dhe hurma. Rrushi ishte në qendër, ndërsa hurmat ishin përreth kopshteve. Bukuria e tyre ishte e jashtëzakonshme. Hurmat ishin në pjesën e jashtme të kopshteve, që të rriheshin sa më shumë nga era dhe dielli. Kështu do të jepnin më shumë prodhime cilësore. Mes pemëve kishte edhe bimësi të tjera. Allahu thotë se kopshtet jepnin prodhim të shumëfishtë.

- **Të dy kopshtet jepnin frutat e veta pa asnjë mangësi. Midis tyre Ne bëmë të rrjedhë një lumë.** - Asnjë frut nuk ishte skarco, që të shkonte dëm. Në të dyja anët e kopshteve rridhte ujë i bollshëm, prandaj frutat ishin të mëdha e me bollëk, saqë degët e pemëve varehin poshtë. Ato nuk kishin asnjë sëmundje. Për këtë arsye, ky burrë filloi të krenohej e lavdërohej me pasurinë e tij, duke harruar ahiretin dhe punën për të.

Ajetet 34 – 36

34. Ai pati prodhime të shumta. Duke iu krenuar, i tha shokut të vet (besimtar): “Unë kam pasuri më shumë sesa ti dhe kam krah më të fortë.”

35. Kur ai hyri në kopshtin e vet (së bashku me besimtarin), duke dëmtuar vetveten (me mosbesim) tha: “Unë nuk mendoj se kjo (pasuri) do të shkatërrohet ndonjëherë.

36. Unë nuk besoj se Ora (e kjametit) do të vijë ndonjëherë. Por edhe nëse do të më kthejnë te Zoti im, pa dyshim do të gjej diçka edhe më të mirë se kjo (pasuri).”.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ai pati prodhime të shumta. Duke iu krenuar, i tha shokut të vet (besimtar): “Unë kam pasuri më shumë sesa ti dhe kam krah më të fortë.”** - Ky burrë i pasur, gjatë bisedave të përditshme, i mburr shokut të vet besimtar për pasurinë, krahun e punës dhe fafesisit që kishte. Një sjellje e tillë ishte injorancë e thellë. E çfarë kuptimi ka të lëvdohesh për diçka që është jashtë teje e që nuk tregon ndonjë vlerë personale për t'u respektuar?! Kjo i ngjan mburrjes së një fëmije me ëndrrat e tij, që nuk kanë lidhje me realitetin. Por, sikur të mos mjaftonte mburrja, ai vazhdoi edhe me një gjynah tjetër, duke gjykuar me injorancën e tij dhe duke treguar mosbesim në premtimin e Zotit:

- **Kur ai hyri në kopshtin e vet (së bashku me besimtarin), duke dëmtuar vetveten (me mosbesim) tha: “Unë nuk mendoj se kjo (pasuri) do të shkatërrohet ndonjëherë.** - Nuk mendoj se do të më humbë pasuria ndonjëherë. Kjo tregon se ai njeri u kënaq tej mase me këtë botë, gjeti prehje në të, derisa mohoi edhe ringjalljen para Zotit, duke thënë:

- **Unë nuk besoj se Ora (e kjametit) do të vijë ndonjëherë. Por edhe nëse do të më kthejnë te Zoti im, pa dyshim do të gjej diçka edhe më të mirë se kjo (pasuri).”.** - Nuk besoj se Kijameti do të ndodhë ndonjëherë, por edhe nëse ndodh që të ringjallemi, - thoshte ky i paditur, - unë do

të jem përsëri mirë, madje më mirë se me këto dy kopshte. Në fjalët e tij shihet qartë një lloj qesëndie për premtimin e Zotit. Sigurisht, ky konsiderohet si mohimi më i shëmtuar. Megjithatë, ka mundësi që ai të mendonte vërtet kështu, për shkak të injorancës së thellë dhe mungesës së logjikës. Kështu mund të mendojnë vetëm njerëzit me mendje të ngushtë dhe të mangët, sepse nuk ka asnjë lidhje mes zotërimit të të mirave në këtë botë dhe të mirave të ahiretit. Vallë, nëse dikush ka të mira në këtë botë, kjo do të thotë se duhet të ketë edhe në ahiret?! Përkundrazi, në të shumtën e rasteve, Allahu i Madhëruar ua largon këtë botë të dashurve të Tij dhe ua jep armiqve të fesë, të cilët nuk do të kenë pjesë në ahiret. Sidoqoftë, duket se ai njeri e dinte mirë realitetin e gjërave dhe vërtetësinë e ringjalljes. Ne gjykojmë se ai i tha ato fjalë në formë talljeje, sepse Allahu thotë: “Kur ai hyri në kopshtin e vet (*së bashku me besimtarin*), duke dëmtuar vetveten...”. Pra, e përshkroi si *dhalim* - të padrejtë. Nga kjo kuptojmë se ajo sjellje arrogante ishte shenjë e inatit dhe ligësisë së tij, shenjë e mosbesimit dhe shpërfilljes së të vërtetës.

Ajetet 37 – 38

37. Shoku i vet (*besimtar*) - duke e qortuar - i tha: “A e mohove Atë që të krijoi nga dheu, pastaj nga një pikë uji dhe pastaj të bëri njeri të plotë?”

38. Por unë besoj se Allahu është Zoti im dhe unë nuk i bëj shok Zotit tim askënd.”

Shpjegimi i ajeteve

Shoku i tij besimtar e këshillon, duke i kujtuar gjendjen fillestare, kur Zoti e solli në botë:

- **Shoku i vet (*besimtar*) - duke e qortuar - i tha: “A e mohove Atë që të krijoi nga dheu, pastaj nga një pikë uji dhe pastaj të bëri njeri të plotë?”** - Është Zoti që të bëri të ekzistosh nga hiçi dhe që përkujdeset për ty në çdo çast të jetës tënde. Ai të ka dhuruar mirësi, derisa u burrërove fizikisht dhe mendërisht. Është pikërisht Allahu Ai që t'i lehtësoi rrugët e mirësive të kësaj

bote. Të gjitha këto begati nuk i arrite me forcat dhe mundin tënd, por me bujarinë e Allahut, që dhuron pa masë. Prandaj mendohu pak, o njeri! Si është e mundur që të mohosh Zotin, që të krijoi në fillim nga dheu (Ademin), pastaj nëpërmjet farës së mashkullit? Nga një krijesë e dobët, Ai të bëri burrë. Si është e mundur që të mohosh dhe të tregohesh mosmirënjohës ndaj mirësive të Tij? Jo vetëm kaq, por ti mohon edhe madhështinë e Zotit kur pretendon se Ai nuk do të të ringjallë. Pastaj guxon dhe të tallesh duke thënë se, edhe sikur të të ringjallë, Ai do të të japë më tepër sesa kopshtet e tua këtu në botë. Këto janë qëndrime dhe fjalë të papranueshme dhe të dënueshme. Duke parë vazhdimësinë e jobesimtarit në kufër dhe padrejtësi, besimtari shprehu atë që ndjente në zemrën e tij. Ai tregoi mirënjohjen ndaj Zotit dhe shfaqti besimin e tij të vërtetë dhe të drejtë. Kështu duhet të veprojë besimtari, kur përballet me dyshime mbi besimin e tij. Ai tha:

- **Por unë besoj se Allahu është Zoti im dhe unë nuk i bëj shok Zotit tim askënd.”**

- Unë pranoj, pohoj me bindje dhe besoj se Allahu është Zoti im, Krijuesi, Furnizuesi dhe Rregulluesi i çështjeve të mia. Ai është i vetëm në aspektin e *rububije*-s. Gjithashtu, unë e adhuroj Zotin si një të vetëm dhe i nënshtrohem me bindje veç Atij. Unë nuk i shoqëroj asnjë krijesë Allahut në adhurimet që ia dedikoj. Pastaj i kujton atij se besimi i vërtetë dhe Islami janë mirësitë më të mëdha, edhe sikur të kesh pak pasuri dhe pasardhës. Çdo mirësi tjetër veç tyre do të zhduket një ditë. Nëse nuk shfrytëzohen në funksion të imanit dhe islamit, në fakt ato janë fatkeqësi që çojnë në ndëshkim e dëshpërim.

Ajetet 39 – 44

39. Përse nuk the kur hyre në kopshtin tënd: “Ma shaell-llah, la ku-uate il-la bil-lah.” – “Çfarë do Allahu bëhet, s’ka fuqi pa ndihmën e Allahut.”. Edhe pse me sheh se unë kam më pak pasuri dhe fëmijë sesa ty,

40. Unë pres që Zoti im të më japë diçka më të mirë se kopshti yt. Ndërsa për kopshtin tënd pres ndonjë fatkeqësi nga qielli e ai të gdhijë i rrafshuar.

41. Ose t'i shterojë uji dhe ti mos e gjesh më kurrë."

42. Dhe kopshtet e tij u shkatërruan vërtet. Ai përplaste shuplakat për shpenzimet që kishte bërë në to. Ato u shkatërruan që në rrënjë, prandaj ai thoshte: "O i mjeri unë, sikur të mos i kisha bërë shok Zotit tim!"

43. Atij nuk i doli ndonjë krah, që ta ndihmonte nga dënimi i Allahut, ndërkohë që edhe vetë nuk mundi ta ndalonte.

44. Në të tilla sprova ndihma vjen vetëm nga Allahu, Zoti i Vërtetë . Ai është më i miri shpërblyes dhe Ai jep përfundimin më të mirë.

Shpjegimi i ajeteve

- Përse nuk the kur hyre në kopshtin tënd: "Ma shaell-llah, la ku-uete il-la billah." – "Çfarë do Allahu bëhet, s'ka fuqi pa ndihmën e Allahut.". Edhe pse me sheh se unë kam më pak pasuri dhe fëmijë sesa ty, unë pres që Zoti im të më japë diçka më të mirë se kopshti yt! – O mohues i Zotit, edhe pse më sheh që jam më i varfër në pasuri dhe fëmijë, dije se ajo që gjendet tek Zoti është më e mirë dhe e përjetshme. Mirësitë dhe bujaria e shpresuar nga Allahu është më e mirë se e gjithë bota dhe ç'ka në të. Por kjo mirësi arrihet veçse me iman dhe Islam. Me këtë gëzohen të mençurit dhe të urtët.

- Ndërsa për kopshtin tënd pres ndonjë fatkeqësi nga qielli e ai të gdhijë i rrafshuar." Frikësohu, se për shkak të padrejtësisë dhe vetëmashtrimit, Zoti mund të dërgojë në kopshtet e tua ndonjë goditje nga qielli dhe t'i shndërrojë në djerrina, me pemë të thata dhe fruta të shkatërruara.

- Ose t'i shterojë uji dhe ti mos e gjesh më kurrë. - Edhe uji mund të zhduket thellë në tokë, që ti të mos kesh asnjë mundësi për ta nxjerrë jashtë me asnjë mjet. Kjo ishte një lutje kundër mohuesit, që

besimtari e bëri në shenjë zemërimi për shkeljen e të drejtës së Zotit prej mohuesit. Besimtari u lut për shkatërrim të atyre kopshteve, që e çuan atë njeri në vetëmashtrim e padrejtësi. Mbase kjo lutje mund të bëhej shkak që ai të kthehej i penduar te Zoti dhe të hapte sytë e të shihte të vërtetën dhe rrugën e drejtë. Dhe Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së tij:

- **Dhe kopshtet e tij u shkatërruan vërtet.** – Kopshtet i goditi një ndëshkim përfshirës, që i shkatërroi plotësisht, me pemë, fruta e të gjitha. Dëshpërimi i pronarit të tyre qe shumë i madh.

- **Ai përplaste shuplakat për shpenzimet që kishte bërë në to. Ato u shkatërruan që në rrënjë, prandaj ai thoshte: "O i mjeri unë, sikur të mos i kisha bërë shok Zotit tim!"** - Ai u dëshpërua shumë, sepse kishte shpenzuar shumë në të, e tani ishte shkatërruar tërësisht. Ai ndjeu keqardhje edhe për veprimin e tij të keq, sepse tha: "O i mjeri unë, sikur të mos i kisha bërë shok Zotit tim!"

- **Atij nuk i doli ndonjë krah, që ta ndihmonte nga dënimi i Allahut, ndërkohë që edhe vetë nuk mundi ta ndalonte.** - Më herët, ky i lëvdohej shokut duke thënë: "Unë kam pasuri dhe krah ndihmës më shumë sesa ti." Por tani, të gjithë ata mbështetës u zhdukën dhe askush nuk iu gjend pranë kur i erdhi ndëshkimi. Ata e tradhtuan pikërisht në momentin kur kishte më shumë nevojë për ta. E si mund të dilte i fituar ai mbi caktimin e Zotit?! Kur Zoti vendos për diçka, askush nuk mund ta shmangë, edhe sikur të mblidhen gjithçka gjendet në qiej dhe në tokë. Megjithatë, mëshira e Allahut është e madhe, prandaj nuk është çudi që ai njeri të jetë penduar dhe të jetë përmirësuar. Ka mundësi që Allahu t'ia ketë mundësuar pendimin dhe t'ia ketë larguar arrogancën nga zemra. Kjo kuptohet se ai shfaq qeardhje për shirkun dhe se Allahu ia kishte larguar shkakun e arrogancës dhe të shfrenimit. Gjithashtu, kur Allahu i dëshiron të mirën dikujt, ndodh që ia jep ndëshkimin që në këtë jetë dhe ia

kursen në ahiret. Bujaria e mirësia e Allahut është shumë e madhe, saqë logjika e njeriut nuk mund ta konceptojë plotësisht. Vetëm i padrejti nuk e pranon këtë fakt. Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar na tregoi se Ai e zbret ndëshkimin mbi ata që kalojnë kufijtë dhe i japin përparësi jetës së kësaj bote. Ai na mësoi gjithashtu, se nderimet e mirësitë u jepen atyre që kanë besim të pastër, bëjnë të mira, tregojnë mirënjohje për Allahun dhe i ftojnë edhe njerëzit në këtë rrugë të mbarë. Në të gjitha këto mësimet tregohet se mbështetja dhe ndihma e vërtetë është ajo që vjen nga Allahu i Madhëruar. Kjo është ndihma e vetme që duhet shpresuar dhe që duhet të kujdesesh për ta arritur, prandaj Allahu thotë:

- Në të tilla sprova ndihma vjen vetëm nga Allahu, Zoti i Vërtetë . Ai është më i miri shpërbljes dhe Ai jep përfundimin më të mirë. - Dije se, nëse beson Allahun e Madhëruar dhe je i devotshëm ndaj Tij, atëherë je ndër ata që Ai do t'i ndihmojë e mbrojë me dashurinë e mëshirën e Tij, do t'i nderojë me bujarinë e Tij me shpërblime të pamata dhe do t'i shpëtojë nga çdo sprovë në këtë botë. Ndërsa ai që nuk beson Allahun dhe nuk i lë çështjet në dorën e Tij, ai është i mjerë dhe ka për të dështuar në të dyja jetët. Ai që është i urtë e kupton se ajo çfarë ofron Zoti është shpërblimi më i madh që mund të shpresohet. Ky shpërblim arrihet veçse me besim, devotshmëri dhe duke ia besuar Zotit çështjet e tua.

- Në këtë ajet nxitemi për të nxjerë mësimet nga gjendja e atij të mjeri, të cilit Allahu i pati dhënë shumë mirësi të kësaj bote. Por ato, në vend që të bëheshin shkak që ai të tregojë mirënjohje dhe adhures i Zotit, e bënë atë që të hutohej në dëfrime dhe të harronte ahiretin, duke kaluar kufijtë.

- Nga ajeti mësojmë se kushdo që bëhet i tillë, fundin e ka shkatërrim dhe dëshpërim, edhe nëse për njëfarë kohe mund të kënaqet me pasuritë e tij. Ai do të kënaqet për një kohë të shkurtër dhe do të vuajë shumë gjatë.

- Gjithashtu, nëse njeriu sheh diçka të mirë te familja e pasuria e tij, këtë mirësi duhet t'ia njohë Atij që i ka dhuruar, pra, Allahut të Madhëruar dhe të thotë vazhdimisht, sa herë që i sheh dhe i kujton këto mirësi: “Ma sha Allah! La ku-uate il-la bil-lah” / Çfarë do Allahu bëhet. S'ka fuqi pa ndihmën e Allahut. Në këtë mënyrë, ai i shpreh mirënjohjen Allahut për mirësitë e Tij dhe bëhet shkak që ato të ruhen, madje dhe të shtohen. Në ajet thuhet: ‘Kur hyre në kopshtin tënd, do të ishte më mirë për ty të kishe thënë: “Ma sha Allah! La ku-uate il-la bil-lah.”

- Ngushëllimi i atij që nuk ka shumë në këtë botë le të jetë meditimi për mirësitë që Allahu ka përgatitur në ahiret, sepse në Kuran thuhet: “Edhe pse me sheh se unë kam më pak pasuri dhe fëmijë se sa ty, unë shpresoj që Zoti im të më japë diçka edhe më të mirë se kopshti yt...”.

- Pasuria dhe fëmijët, nëse nuk janë shkak që t'i bindesh Allahut, nuk të sjellin asnjë dobi, sikurse ka thënë Allahu: “As pasuria dhe as fëmijët tuaj nuk ju afrojnë tek Ne. Afrohen vetëm ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira. Këta do të shpërblehen shumëfish për veprat e tyre dhe do të jenë në dhoma të larta e të sigurt”. [Fatir 37].

- Lejohet të lutesh kundër atyre që kanë kaluar kufijtë dhe mohojnë Allahun për shkak të pasurisë dhe pushtetit, në mënyrë të veçantë nëse lëvdohen dhe tregohen kryeneç ndaj besimtarëve.

- Ndhimja e vërtetë është ajo që vjen prej Allahut. Shenjat e saj shfaqen veçse pasi realizohet kaderi i Zotit dhe i jepet çdokujt ajo që meriton me veprat e tij. Allahu thotë: “Në të tilla sprova, ndihma vjen vetëm nga Allahu Zoti i Vërtetë. Ai është më i miri shpërbljes dhe Ai jep përfundimin më të mirë.” Përfundimi i mirë u takon atyre që e kërkojnë dhe punojnë për ta arritur ndihmën e Allahut.

Ajetet 45 – 46

45. Tregoju atyre shembullin e jetës së kësaj bote! Ajo është si uji që Ne e lëshojmë nga qielli dhe bima e tokës e

thith atë. Por më pas ajo bëhet si bar i thatë që e shpërndajnë erërat. Allahu ka fuqi për gjithçka.

46. Pasuria dhe fëmijët janë stoli e jetës së kësaj bote. Por veprat e mira që mbeten gjithmonë, janë më të mira te Zoti yt dhe janë shpresa më e mirë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i drejtohet Profetit në radhë të parë, dhe pastaj të gjithë atyre që janë trashëgimtarë të tij, me një porosi të vyer:

- **Tregoju atyre shembullin e jetës së kësaj bote!** - Jepu njerëzve një shembull të qartë të kësaj bote, që ata ta kuptojnë drejt atë. Duke meditaruar, ata do të arrijnë të shohin qartë edhe thelbin e kësaj bote. Nëse bëjnë një krahasim të saktë mes kësaj jete dhe jetës së përtejme, do t'i japin përparësi asaj që vërtet e meriton.

- **Ajo është si uji që Ne e lëshojmë nga qielli dhe bima e tokës e thith atë.** - Kjo botë është si ai shiu i dendur që bie në tokë dhe përthithet me etje nga bimët e saj. Kështu, në tokë çelin larmi lulesh e bimësh. Në këtë gjendje, ajo i kënaq ata që e shohin dhe që presin prodhim prej saj. Madje, ajo tërheq edhe vëmendjen e më të shkujdesurve. Por vjen një çast dhe asaj i ndodh diçka, që duhet të na bëjë të mendojmë mirë. Zoti thotë:

- **Por më pas ajo bëhet si bar i thatë, që e shpërndajnë erërat. Allahu ka fuqi për gjithçka.** – Në çast, gjithë ajo bimësi e lule të bukura zhduken, toka shkretohet e mbushet me dhé e pluhur, me pamje të shëmtuar. Zemra ndihet e vetmuar dhe e trishtë kur sheh këtë panoramë pa jetë. E tillë është jeta e kësaj bote. Njeriu vetëkënaqet me rininë dhe forcën e tij në një fazë të caktuar. Ai ndien shijen dhe rëndësinë e floririt dhe argjendit dhe jepet pas kënaqësive të kësaj jete. Kështu fillon kjo botë t'ia verbojë pak e nga pak zemrën, derisa ai harrohet pas dëshirave të epshit, të cilat bëhen gjithmonë e më të pangopura. Ky i mjerë mendon se kështu do të vazhdojë e gjithë jeta e tij në këtë botë. Por vjen një

ditë dhe ai befasohet nga vdekja ose nga humbja e pasurisë. Kjo ia torturon zemrën dhe ia largon tërësisht kënaqësinë dhe gëzimin. Në këtë moment, ai i harron të gjitha kënaqësitë e tij të dikurshme. Çdo ditë që kalon, ai plaket dhe zemra e tij dëshpërohet. Ai ndihet i vetmuar kur sheh se si po fanitet rinia e tij, si po humbet pasuria e tij. Kështu, ai mbetet i vetmuar me veprat e tij, të mira apo të këqija qofshin. Kur largohet nga kjo botë, zullumqari kafshon duart e veta, pasi kupton se ku po shkon, duke dashur dëshpërimisht që të kthehet në këtë botë. Ai dëshiron të kthehet, jo për të plotësuar dëshirat dhe kënaqësitë e tij, por që të arrijë të kompensojë adhurimet e braktisura dhe atë çfarë kërkohej prej tij në këtë botë. Ai dëshiron që t'i jepet mundësia të pendohet dhe të bëjë vepra të mira. Për këtë arsye, ai që është i urtë, me logjikë të pastër, që ka vullnet të mirë për të gjetur udhëzimin dhe nëse Zoti ia bën mbarë, fillon dhe e mendon këtë çështje. Ai i thotë vetes: “Mendoj se ti tashmë po vdes, - dhe pa dyshim që do të vijë ajo ditë që të gjithë do të vdesin, - atëherë çfarë do të preferoje për veten? A do të parapëlqeje, vallë, vetëmashtrimin me jetën e kësaj bote dhe bukuritë e saj? A do të dëfreheshe e bëje qejf, ashtu siç kënaqen bagëtitë dhe egërsirat? Apo do të preferoje jetën në atë vend të mrekullueshëm, ku ushqimi dhe hijet e freskëta janë të përhershme? Atje ka çfarë syri nuk e ka parë, veshi nuk e ka dëgjuar dhe as mendja nuk ka shkuar e as përfytyruar. Atje ka çdo gjë që kënaq syrin dhe lumturon zemrën. Kështu dallohet, a e shikon njeriu realitetin apo vazhdon të jetë i verbër; a është duke fituar apo duke humbur? Shiko, o rob i Zotit, se kujt i jep përparësi dhe kujdes me zgjedhjen që bën!

- **Pasuria dhe fëmijët janë stoli e jetës së kësaj bote.** - Asgjë më shumë nuk të ofrojnë këto gjëra. Ato janë thjesht stoli të kësaj bote, që do të përfundojnë e zhduken. Ajo që mbetet gjithmonë dhe që e gëzon njeriun është puna e mirë dhe shpërblimet, që do të mbeten edhe pas vdekjes.

- Por veprat e mira, që mbeten gjithmonë, janë më të mira te Zoti yt dhe janë shpresa më e mirë. – “Vepra të mira që mbeten” përfshin të gjitha ato vepra që bëhen në bindje ndaj Allahut, qofshin ato të detyrueshme, qofshin të pëlqyeshme, qofshin vepra që kanë lidhje me detyrimet ndaj Zotit, qofshin vepra që kanë lidhje me detyrimet ndaj krijesave. Të tilla janë, për shembull: namazi, zekati, sadakaja, haxhi, umreja, shprehjet

“Subhanallah, elhamdulilah, la ilahe, il-l-Allah, Allahu Ekber”, leximi i Kur'anit, kerkimi i dijes së dobishme, urdhërimi për të mirë dhe ndalimi nga të këqijat, mbajtja e lidhjeve farefisnore, bamirësia ndaj prindërve, përmbushja e detyrimeve ndaj bashkëshortes e familjes, madje edhe bamirësia ndaj kafshëve e natyrës dhe të gjitha krijesave. Të gjitha këto janë “vepra të mira që mbeten”. Të gjitha këto kanë vlerë të madhe dhe janë shumë më të shpërblyeshme nga Zoti. Shpërblimi i tyre mbetet dhe shumëfishohet me kalimin e kohës. Shpresohet që edhe në jetën e kësaj bote edhe në ahiret, shpërblimi i tyre të ketë dobi. Mendohu pak për shembullin që Zoti sjell për këtë botë! Ai përmend dy lloje mirësish, që mund të shijohen dhe të fitohen në këtë botë:

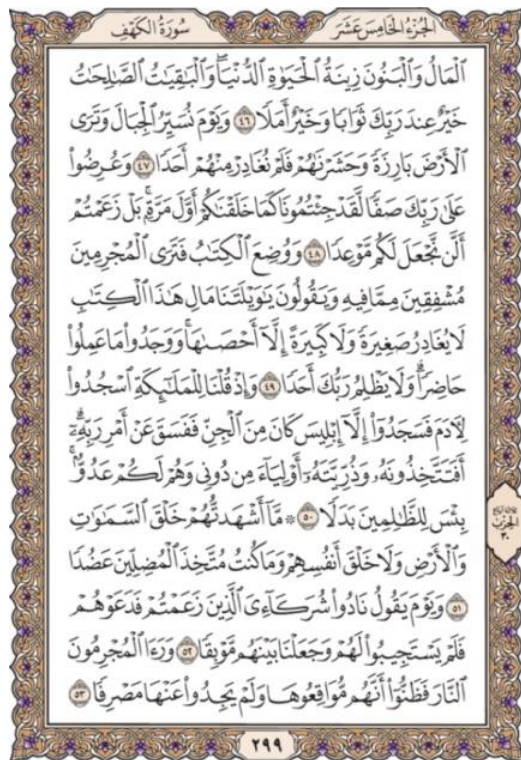
1. Ato mirësi me të cilat njeriu kënaqet njëfarë kohe, dhe pastaj ato largohen, pa i lënë atij asnjë dobi, madje edhe mund të bëhen shkak për dënimin e tij në këtë jetë dhe në tjetrën. Të tilla janë, për shembull, pasuria e fëmijët, nëse nuk trajtohen në mënyrën e duhur.

2. Lloji i dytë janë ato vepra të mira që kryhen gjatë jetës së kësaj bote dhe të cilat i sjellin njeriut dobi të vazhdueshme. Këto janë “veprat e mira që mbeten”.

Ajetet 47 – 49

47. Një Ditë Ne do t'i shkulim malet dhe do ta shohësh Tokën të sheshtë (e të shkretë) dhe Ne do t'i tubojmë të gjithë, pa lënë askënd pas.

48. Ata do të sillen të gjithë para Zotit tënd të rreshtuar (e do t'u thuhet):

“Tashmë keni ardhur para Nesh ashtu, siç ju patëm krijuar herën e parë. Por ju (o mohues) mendonit se Ne nuk do të caktonim për ju një Ditë takimi (për gjykim).”.

49. “Kur Libri (i punëve) do t'u vihet përpara, ti do t'i shohësh gjynahqarët të frikësuar nga shënimet në të, që do të thonë: “Të mjerët ne! Çfarë është ky libër, që nuk ka lënë asnjë vepër - të madhe apo të vogël -, pa e shënuar.” Aty do të gjejnë të shënuar gjithçka që kanë bërë. Zoti yt nuk i bën padrejtësi askujt.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar nga tregon rreth ndodhive dhe skenave të tmerrshme të Ditës së Gjykimit:

- Një Ditë Ne do t'i shkulim malet dhe do ta shohësh Tokën të sheshtë (e të shkretë) dhe Ne do t'i tubojmë të gjithë, pa lënë askënd pas. - Allahu do t'i shkulë malet nga vendi dhe do t'i bëjë si lesh i shprishur, që shpërndahet në ajër. Toka do të bëhet e sheshtë, e lëmuar, pa gropa apo male. Atëherë, Zoti do t'i ringjallë e do t'i nxjerrë

sipër tokës të gjitha krijesat. Ai ka për t'i mbledhur të parët dhe të fundit. Do t'i nxjerrë nga barku i tokës apo shkretëtirave të humbura, nga fund i oqeaneve dhe skutat më të errëta. Do t'i bashkojë trupat e tretur pasi të jenë përhapur dhe zhdukur nëpër tokë. Ai do t'i rikrijojë, duke bashkuar çdo pjesë të tyre në një krijim të ri.

- Ata do të sillen të gjithë para Zotit tënd të rreshtuar... – Krijesat do të qëndrojnë të rreshtuar para Zotit, duke pritur gjyqin e Tij. Veprat e tyre do të dalin para Zotit, i Cili do të japë për ta gjykimin më të drejtë. Ai do t'u thotë:

- (e do t'u thuhet): “Tashmë keni ardhur para Nesh ashtu, siç ju patëm krijuar herën e parë. – Tashmë jeni pa pasuri, pa familje, pa fis e ndihmëtarë. Asgjë nuk i shoqëron ata, përveç veprave të tyre të mira ose të këqija, që bëjnë në këtë botë, siç thuhet në Kur'an: ‘Tashmë, ju na vini të vetmuar, ashtu si ju krijuam së pari, duke lënë pas vetes gjithçka që ju patëm dhënë. Nuk po shohim të jenë me ju ndërmjetësit tuaj, për të cilët mëtonit se ishin ortakët e Allahut. Pa dyshim, sot është këputur çdo lidhje mes jush dhe ka humbur gjithçka që ju shpresonit.’ [En'am 94]. Ndërsa në këtë ajet, Allahu u drejtohet mohuesve të ringjalljes dhe u thotë:

- Por ju (o mohues) mendonit se Ne nuk do të caktonim për ju një Ditë takimi (për gjykim)." - Ju e mohonit shpërblimin për veprat tuaja dhe nuk besonit premtimin e Zotit për shpërblim apo ndëshkim. Tani ju po e dëshmoni këtë realitet me gjithë qenien tuaj.

- “Kur Libri (i punëve) do t'u vihet përpara, ti do t'i shohësh gjynahqarët të frikësuar nga shënimet në të,... – Është çasti kur hapen regjistrat e veprave, të shkruar me besnikëri nga melekët e Zotit. Ky është një moment kur zemrat dridhen nga frika dhe ankthi është i madh. Edhe shkëmbinjët do të shkriheshin nga ky moment. Keqbërësit do të përjetojnë një tmerr të paprovuar kurrë më parë. Kur të

shohin të shënuara të gjitha fjalët dhe veprat që kanë bërë, do të thonë:

- që do të thonë: “Të mjerët ne! Çfarë është ky libër, që nuk ka lënë asnjë vepër - të madhe apo të vogël -, pa e shënuar.” - Nuk ka lënë asnjë gjynah, të vogël a të madh, pa e shënuar. Asnjë fjalë apo vepër e bërë haptas apo fshehtas, natën apo ditën, nuk është harruar, por është ruajtur me korrektësi.

- Aty do të gjejnë të shënuar gjithçka që kanë bërë. - Ata nuk do të mund të mbulojnë e fshehin asgjë.

- Zoti yt nuk i bën padrejtësi askujt. - Ajo është dita kur ata do të ndëshkohen për veprat që kanë bërë. Atyre do t'u paraqiten veprat, të cilat do t'i pranojnë të gjitha. Ajo është dita kur do të bëhet realitet ndëshkimi, që ata nuk e besonin. Ky është përfundimi që merituan, sepse Allahu nuk i bën padrejtësi askujt. Ai do t'i trajtojë krijesat ose me drejtësi, ose me bamirësi dhe mëshirë.

Ajeti 50

50. Kur u thamë melekëve: “Bëni sexhde për Ademin!”, ata ranë në sexhde, përveç Iblisit. Ai qe një nga xhindet dhe nuk e respektoi Urdhrin e Zotit të vet.”. “Vallë, a në vend Tim, do ta konsideroni si mik atë dhe pasardhësit e tij, ndërsa ata janë armiq të tuaj?! Sa këmbim i shëmtuar dhe i padrejtë është ky!

Shpjegimi i ajetit

- Kur u thamë melekëve: “Bëni sexhde për Ademin!”, ata ranë në sexhde, përveç Iblisit... - Allahu i Madhëruar na tregon rreth Iblisit dhe armiqësisë së tij kundër Ademit dhe pasardhësve të Tij. Allahu i urdhëroi melekët e Tij që të binin në sexhde para Ademit, në formë përshëndetjeje, nderimi e respekti për Ademin, për gradën që gëzonte tek Allahu. Ata të gjithë ranë në sexhde, si bindje ndaj urdhrin të Zotit, përveç Iblisit.

- Ai qe një nga xhindet dhe nuk e respektoi Urdhrin e Zotit të vet.”. - Iblisi i tha Allahut: “Si mundet që unë t'i bie në sexhde atij që Ti e krijove nga balta?! Unë

jam më i mirë se ai.”. Duke dëgjuar këtë, ne e kuptojmë më mirë armiqtë e tij të betuar kundër Zotit, kundër babait të njerëzimit, Ademit (a.s.), dhe kundër të gjithëve ne. Atëherë, si është e mundur që disa njerëz e bëjnë mik shejtanin dhe ndjekësit e tij?! Allahu i Madhëruar thotë:

- Vallë, a në vend Tim, do ta konsideroni si mik atë dhe pasardhësit e tij, ndërsa ata janë armiqtë tuaj?! Sa këmbim i shëmtuar dhe i padrejtë është ky!” - Shumë e keqe është kjo zgjedhje që bëjnë ata. Ata zgjedhin shejtanin si mikun dhe mbështetësin e tyre, duke ia besuar çështjet e tyre dhe duke iu nënshtruar urdhrave të tij. Ai i mallkuar urdhëron veçse për poshtërsi dhe ligësi. Ata nuk kanë dashuri për Rrahmanin dhe nuk ia besojnë Atij çështjet e tyre. A nuk e dinë ata të mjerë se e gjithë lumturia e sukcesi janë të lidhura ngushtë me mbështetjen e plotë të Zoti dhe me përzgjedhjen e Tij si Mbrojtës dhe të Dashur? Ai që synon lumturinë në të dyja botët e ndërton jetën vetëm sipas urdhrave të Tij. Në këtë ajet është një urdhër i qartë për ta konsideruar shejtanin si armik, duke përmendur edhe shkakun për një urdhër të tillë. Allahu i Madhëruar na tregon se shejtanin e quajnë si mik veçse keqbërësit e zhytur në padrejtësi dhe poshtërsi. E ku ka padrejtësi më të madhe sesa ta konsiderosh si mik pikërisht atë që është armiku yt i përbetuar dhe, nga ana tjetër, të shpërfillësh kujdesin dhe mbrojtjen e Zotit, që është më i miri Mbrojtës, i Lavdëruar e Mëshirëplotë?! I Lartësuar thotë: “Allahu është Mbrojtësi (i dashur) i atyre që besojnë dhe i nxjerr ata prej errësirave në dritë. Për ata që nuk besojnë kujdestarë janë shejtanët, të cilët i nxjerrin ata prej drite për t'i futur në errësira. Këta janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përjetësisht.” [Bekare 257]. “Një pjesë Ai e udhëzoi në rrugë të drejtë, ndërsa pjesa tjetër e meritoi të jetë e humbur. Në të vërtetë, ata kanë zgjedhur për miq shejtanët në vend të Allahut dhe mendojnë se janë të udhëzuar në rrugë të drejtë.” [Araf 30].

Ajetet 51 – 52

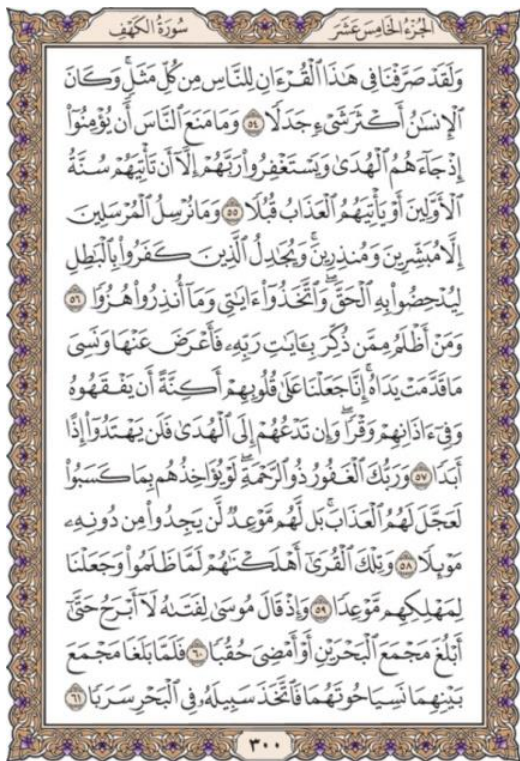
51. Unë nuk i bëra ata (shejtanët) dëshmitarë të krijimit të qiejve e të Tokës e as të krijimit të vetë atyre. Unë kurrë nuk do të merrja për ndihmëtarë ata që çojnë njerëzit në humbje.

52. Një Ditë Ai do t'u thotë: “Thirrini (për ndihmë) ata, për të cilët pretenduat se janë shokët e Mi!”. Ata do t'i thërrasin, por (idhujt) nuk do t'u përgjigjen. Ne do të fusim urrejtje (si dënim) mes tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- Unë nuk i bëra ata (shejtanët) dëshmitarë të krijimit të qiejve e të Tokës e as të krijimit të vetë atyre. - Shejtanët e mallkuar nuk kanë qenë të pranishëm në krijimin e qiejve dhe të Tokës dhe as në krijimin e vetes së tyre. Duke mos qenë të pranishëm, atyre nuk iu mor mendim rreth krijimit. Atëherë, si mund të krijojnë ata?! Allahu është i vetmi që ka në dorë krijimin dhe administrimin e çështjeve të krijesave. Allahut i takon urtësia dhe dituria e përcaktimit të gjithçkaje. Allahu është Krijuesi i qiejve dhe i Tokës dhe i të gjitha gjërave dhe vepron ndër to me urtësinë e Tij. Atëherë, si mund t'i bësh shok Atij në pushtetin, urtësinë e mbretërimin e Tij?! Si mund t'i marrësh për miq dhe mbrojtës krijesat e dobëta e t'u bindesh atyre, ashtu siç i bindesh Zotit, ndërkohë që ata as kanë krijuar gjë, nuk kanë qenë të pranishëm në krijimin e Zotit dhe nuk kanë qenë ndihmës të Tij?! Allahu i Madhëruar thotë:

- Unë kurrë nuk do të merrja për ndihmëtarë ata që çojnë njerëzit në humbje. - Allahu kurrë nuk do të bënte që dikush nga këta të ishin ndihmës apo partnerë të Tij në ndonjë çështje. E si mund të merrte si ndihmës krijesat e dobëta, e që më pak ata që punojnë për shkatërrimin dhe devijimin e njerëzve, duke i nxitur ata që të urrejnë besimin e pastër dhe Zotin?! Përkundrazi, Ai i shkatërron këta shejtanë. Në ajetet më sipër, Allahu i Madhëruar përshkroi gjendjen e atyre që i bëjnë shirk dhe argumentoi kotësinë e idhujtarisë. Ai na

tregoi se sa e ulët është kjo vepër dhe sa injorantë dhe mendjelehtë janë ata që e bëjnë. Në vijim, Ai na tregon për gjendjen e idhujtarëve në Ditën e Gjykimit dhe lidhjen e tyre me idhujt. Atë ditë, Ai do t'u thotë atyre:

- **Një Ditë Ai do t'u thotë:** “Thirrini (për ndihmë) ata, për të cilët pretenduat se janë shokët e Mi!”. Ata do t'i thërrasin, por (idhujt) nuk do t'u përgjigjen. Ne do të fusim urrejtje (si dënim) mes tyre. - Ju pretendonit se këta idhujt janë partnerë të Zotit dhe kanë pjesë në pushtetin e Tij. Kjo ishte veç shpifje, sepse Allahu nuk ka nevojë për shokë e partnerë në pushtetin e Tij, as në Tokë dhe as në qiej. Atëherë, lutjuni tani atyre që i mendonit si partnerë të Zotit, që t'ju sjellin ndonjë dobi dhe t'ju shpëtojnë nga vështirësitë e kësaj dite! Allahu i Madhëruar thotë: “...ata do t'i thërrasin, por nuk do t'u përgjigjen.” Do të ndodhë kështu, sepse i gjithë sundimi dhe mbretërimi është vetëm në dorë të Allahut. Askush nuk zotëron asnjë grimë fuqie e pushteti për të sjellë dobi e për të mbrojtur

nga e keqja, as për veten e tyre dhe as për të tjerët. Allahu i Lavdëruar thotë: “Ne do të fusim urrejtje mes tyre.” Atë ditë, Allahu do t'i ndajë idhujtarët nga idhujt dhe do të fusë urrejtje mes tyre. Ata do ta mohojnë njëri-tjetrin. I Madhëruari thotë: “Kush është më i humbur se ata të cilët, në vend të Allahut, u luten atyre që nuk mund t'u përgjigjen (edhe sikur t'u luten) deri në Kijamet?! Ata janë të paditur (e të pafuqishëm t'u përgjigjen) për lutjet e tyre. Dhe kur të mblidhen bashkë të gjithë njerëzit (në ditën e Llogarisë), ata (idhujt) do të jenë armiq të e tyre dhe do t'ua mohojnë adhurimin që u përkushtuan.” [Ahkaf 5, 6]

Ajeti 53

53. Keqbërësit do ta shohin zjarrin dhe do të binden se do të hidhen në të dhe se nuk do të gjejnë shtegdalje prej tij.

Shpjegimi i ajetit

- **Keqbërësit do ta shohin zjarrin dhe do të binden se do të hidhen në të...** - Ditën e Gjykimit do të bëhet llogaria e krijesave, që do të ndahen sipas veprave të tyre. Keqbërësit do të marrin dënimin e merituar. Vendimi i Zotit për ndëshkimin e mohuesve dhe keqbërësve do të behet realitet. Ata do ta shohin Xhehenemin para se të hidhen në të. Tmerri i tyre do të shtohet më tepër kur ta shohin vetë, me sytë e ballit, zjarrin që përcëllon. Përveç kësaj, do të binden se:

- **... dhe se nuk do të gjejnë shtegdalje prej tij.** - Pra nuk kanë për të gjetur ndonjë mundësi t'i shmangen dhe asnjë ndërmjetësues nuk do të mund t'u sjellë dobi, pa lejen e Zotit. Këto ajete janë një kërcënim dhe paralajmërim që të frikësohen zemrat e të mençurve që kujdesen për të mirën e vetvetes dhe duan shpëtimin e saj.

Ajeti 54

54. Në këtë Kur'an, Ne u kemi shpjeguar njerëzve çdo gjë shembulli, por njeriu kundërshton më shumë se çdo kush tjetër.

Shpjegimi i ajetit

- **Në këtë Kur'an, Ne u kemi shpjeguar njerëzve çdo gjë shembulli,...** - Allahu i Madhëruar na njofton rreth madhësisë së

Kur'anit dhe gjerësisë së mësimëve të tij. Ai është një Libër gjithpërfshirës dhe Allahu i Madhëruar ka sqaruar në të çdo çështje të rëndësishme. Në të është sqaruar çdo rrugë që të çon në dituri të dobishme dhe në lumturinë e përjetshme. Në të përmendet çdo rrugë që të ruan nga e keqja dhe shkatërrimi. Në të sqarohen hallalli dhe harami, jepet dhe sqarohet se si do të bëhet shpërblimi i punëve të robëve. Në të ka kujtim dhe inkurajim për çdo punë të mirë dhe kërcënim e paralajmërim për t'u ruajtur nga çdo punë e keqe. Në të ka lajme e histori të vërteta dhe shumë të dobishme për zemrat. Në të sqarohet besimi i pastër dhe korrekt ashtu siç e do Zoti. Ky libër sjell qetësinë e prehjen në shpirtrat e atyre që besojnë dhe sjell dritë me të cilën ata shohin dhe ecin në rrugën e drejtë. Ky përshkrim i Kur'anit duhet të bëjë që zemrat t'i dorëzohen këtij Libri dhe ta pranojnë e ti nënshtrohen për t'u bindur urdhëresave dhe ligjit të sjellë në të. Njerëzit duhet ta pranojnë tërësisht këtë Kur'an dhe nuk duhet ta kundërshtojnë. Atë në asnjë çështje e gjykim të sjellë në të. Megjithatë, shumë nga njerëzit polemizojnë për të vërtetën edhe pasi u është bërë e qartë dhe e kundërshtojnë këtë Kur'an nëpërmjet kotësive dhe ligësive. Nëpërmjet të kotës ata duan të hedhin poshtë të vërtetën. Prandaj tha:

- ... por njeriu kundërshton më shumë se çdo kush tjetër. - Pra njeriu polemizon dhe kundërshton kumtet e këtij Kur'ani. Atyre nuk u takon ta bëjnë një gjë të tillë. Kjo është e padrejtë e jo me vend. Mosbesimi i tyre në Zotin dhe në këtë Kur'an është produkt i padrejtësisë dhe i rebelimit që ka pushtuar dhe mbushur zemrat e tyre dhe aspak ndonjë mangësi e paqartësi në këtë Kur'an madhështor. Argumentet e tij janë shumë të qarta dhe të pakundërshtueshme. Mos vallë po presin që t'u vijë ndëshkimi dhe ato fatkeqësi që u zbritën popujve të shkuar? Nëse do t'i mendonin dhe do të mernin mësim nga historitë e popujve të

shkuar sigurisht që gjendja e tyre do të ndryshonte. Prandaj tha:

Ajetet 55 – 56

55. Pas ardhjes së udhëzimit, njerëzit nuk i pengon asgjë që të besojnë dhe t'i kërkojnë falje Zotit të tyre. Ata veç presin t'u bien edhe atyre fatkeqësitë e popujve të parë ose t'u vijë dënimi ballë për ballë.

56. Ne i dërgojmë profetët veçse si përgëzues e qortues. Por ata që mohojnë përdorin të pavërtetat në polemikat e tyre, me qëllim që, përmes tyre, të dobësojnë të vërtetën. Ata tallen me argumentet e Mia dhe atë që kërcënohen.

Shpjegimi i ajeteve

- Pas ardhjes së udhëzimit, njerëzit nuk i pengon asgjë që të besojnë dhe t'i kërkojnë falje Zotit të tyre. Ata veç presin t'u bien edhe atyre fatkeqësitë e popujve të parë ose t'u vijë dënimi ballë për ballë. - Njerëzve gjithmonë u ka ardhur udhëzimi i qartë nga Allahu, nëpërmjet të cilit dallohet e drejta nga e kota, e vërteta nga e gënjeshtërtja. Pas shpalljeve, njerëzve nuk u ngelet asnjë justifikim para Zotit për mosbesimin e tyre. Ata nuk i pengon të besojnë dhe t'i kërkojnë falje Zotit të tyre ndonjë paqartësi e shpalljeve, por i pengon padrejtësia, armiqtësia dhe urrejtja e tyre ndaj besimit të pastër. Atëherë, nuk mbetet gjë tjetër, veç të zbatohet mbi ta rregulli i pandryshueshëm i Zotit për të gjithë ata që nuk i besojnë shpalljet e Tij. Ai i ndëshkon ata që në këtë botë. Mos, vallë, edhe këta po presin të shikojnë ndëshkimin e Zotit me sytë e tyre dhe të përjetojnë dhimbjen e tij, që të besojnë?! Le të frikësohen dhe le të pendohen, atëherë, përpara se t'u vijë ky ndëshkim dhe të mos ketë asnjë shans që të kthehet mbrapsht.

- Ne i dërgojmë profetët veçse si përgëzues e qortues. Por ata që mohojnë përdorin të pavërtetat në polemikat e tyre, me qëllim që, përmes tyre, të dobësojnë të vërtetën. Ata tallen me argumentet e Mia dhe atë që kërcënohen.

- Allahu i Madhëruar nuk i dërgoi profetët

pa qëllim dhe as që njerëzit t'i konsideronin si zota. Vetë profetët kurrë nuk i kanë ftuar njerëzit që t'i adhurojnë ata. Ata kanë ftuar vetëm tek e mira dhe kanë ndaluar të keqen. Ata erdhën si përgëzues për të gjithë ata që besojnë dhe jetojnë sipas porosive të tyre, se do të kenë shpërblim në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Por ata erdhën edhe si qortues dhe paralajmërues për të gjithë ata të cilët nuk iu binden, se do të kenë ndëshkim në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Kështu, nëpërmjet shpalljeve dhe profetëve, Allahu i ka bërë të qarta argumentet për njerëzit, prandaj askush nuk ka për të pasur justifikim para Tij. Megjithatë, mohuesit, të cilët janë të mbushur me padrejtësi e ligësi, dinë veçse të refuzojnë dhe të polemizojnë me kotësi kundër të vërtetës. Ata luftojnë kundër të vërtetës për të ndihmuar të kotën, me të gjitha mundësitë e tyre. Ata janë tallur me profetët e Zotit dhe shpalljet e Tij dhe janë mburrur me ato njohuri që kishin. Por Allahu i Madhëruar dëshiron veçse ta plotësojë dritën e Tij, edhe pse këtë e urrejnë mohuesit. Ai do të lartësojë të vërtetën mbi kotësinë dhe ligësinë. Ai thotë: “Përkundrazi, Ne e godasim të pavërtetën me të vërtetën, e cila triumfon mbi të pavërtetën, e cila zhduket. Mjerë ju për ato që trilloni!” [Enbija 18]. Prej mëshirës dhe urtësisë së Allahut është edhe fakti që Ai bëri shumë besimtarë që luftojnë të kotën dhe ua bëjnë të qartë atë njerëzve. Qartësimi i të keqes dhe kotësisë së saj bën të mundur që edhe e vërteta të bëhet më e qartë. Përmes të kundërtave, çështjet sqarohen më mirë.

Ajetet 57 – 59

57. E kush është më i padrejtë se ai, i cili pasi këshillohet me argumentet e Zotit të vet ua kthen shpinën atyre dhe harron atë që bëri me duart e veta? Ne kemi vënë mbi zemrat e tyre mbulesë që të mos e kuptojnë atë (Kur'anin), dhe në veshët e tyre shurdhërinë. Prandaj edhe nëse i thërret në rrugë të drejtë, ata nuk do ta pranojnë kurrë udhëzimin.

58. Por, Zoti yt fal shumë dhe ka mëshirë të madhe. Sikur t'i ndëshkonte (menjëherë) për atë që kanë vepruar, do t'ua përshpejtonte dënimin. Por ata i pret koha e premtuar (për llogari), nga e cila nuk kanë për të gjetur strehim.

59. Ne i shkatërruam ata popuj kur bënë padrejtësi dhe për shkatërrimin e tyre patëm caktuar një afat (të pakthyesëm).

Shpjegimi i ajeteve

- E kush është më i padrejtë se ai, i cili pasi këshillohet me argumentet e Zotit të vet ua kthen shpinën atyre dhe harron atë që bëri me duart e veta? - Allahu i Lartësuar na tregon se nuk ka padrejtësi dhe ligësi më të madhe sesa ajo e atij njeriu që këshillohet përmes ajeteve kuranore dhe i qartësohet e vërteta nga e kota, dhe përsëri ai i kthen shpinën kësaj ftese. Edhe pse i vijnë paralajmërime e kërcënime nga Zoti përmes Shpalljes, ai përsëri nuk beson. Ai nuk përfiton aspak nga paralajmërimet dhe nuk kthen rrugë nga ligësitë që bënte. Ai i harron të gjitha poshtërsitë që bën dhe asnjëherë nuk i frikësohet Mbikëqyrësit, që i di të gjitha të fshehtat. Sigurisht, kjo është padrejtësi më e madhe sesa ajo e atij njeriu që nuk i kanë ardhur dhe nuk është paralajmëruar me ajetet e Allahut. Edhe pse edhe ky është i padrejtë, vepra e tij është më e vogël se ajo e atij që është i vetëdijshëm për gjynahet që bën. Këtë të fundit e dënon Allahu, sepse i kthen shpinën ajeteve dhe i harron gjynahet e veta. Ai kënaqet me gjendjen e vet të mjerë dhe nuk pendohet për gjynahet që bën. Këto gjynahe bëhen shkak që atij t'i mbyllen portat e udhëzimit, sepse i vulosin zemrën.

- Ne kemi vënë mbi zemrat e tyre mbulesë që të mos e kuptojnë atë (Kur'anin), - Kjo vulosje i pengon ata që të kuptojnë ajetet e Allahut, edhe pse mund t'i dëgjojnë ato me veshët e tyre. Ata nuk arrijnë të kuptojnë e as të përfitojnë nga ato ajete. Për ta, Allahu thotë gjithashtu:

- ... dhe në veshët e tyre shurdhërinë.... – Veshët i kanë të shurdhuar, prandaj ajetet e Allahut nuk arrijnë në zemrën e tyre, edhe

pse kalojnë në veshët e tyre. Ai dëgjim nuk u sjell asnjë dobi. Duke qenë në këtë gjendje, nuk ka asnjë rrugë për udhëzimin e tyre. Allahu thotë:

- ... **Prandaj edhe nëse i thërret në rrugë të drejtë, ata nuk do ta pranojnë kurrë udhëzimin.** – Ftesës mund t'i përgjigjen ata që nuk kanë ditur gjë më parë. Ndërsa ata të cilët e kanë mësuar njëherë të vërtetën dhe pastaj e braktisin atë, ata tregojnë se parapëlqejnë rrugën e humbjes. Kjo është arsyeja që Allahu i ndëshkon drejtësisht me vulosjen e zemrave. Nuk ka asnjë mënyrë për udhëzimin e tyre. Ky ajet është një kërcënim shumë i frikshëm për ata që e njohin të vërtetën dhe pastaj e braktisin atë. Këta janë të rrezikuar që të pengohen përfundimisht për të gjetur udhëzimin, dhe kështu kurrë nuk kanë për ta gjetur atë. I mençuri qëndron sa më larg kësaj vepre të frikshme. Në vijim, Allahu i Madhëruar tregon faljen e mëshirën e madhe të Tij për njerëzit. Ai i fal gabimet dhe ua pranon pendimin atyre që pendohen.

- **Por, Zoti yt fal shumë dhe ka mëshirë të madhe. Sikur t'i ndëshkonte (menjëherë) për atë që kanë vepruar, do t'ua përshpejtonte dënimin.** - Allahu i përfshin ata me mëshirë dhe i mbulon me mirësitë e Tij. Nëse Zoti do t'i ndëshkonte krijesat për të gjitha gjynahet e tyre, që janë të shumta, Ai do t'ua jepte ndëshkimin që në këtë jetë. Por Allahu është *Halim* - i Mëshirshëm dhe i Butë, që kurrë nuk nxitohet për t'i ndëshkuar gjynahqarët edhe pse e ka pushtetin për këtë, por i afatizon me kohë të mjaftueshme për t'u penduar dhe për të ndryshuar. Por gjynahet do të lënë gjurmët e tyre të këqija, edhe nëse këto gjurmë mund të vonohen në kohë, prandaj i Madhëruari thotë:

- **Por ata i pret koha e premtuar (për llogari), nga e cila nuk kanë për të gjetur strehim.** - Është një vend dhe një kohë e premtuar, kur ata do të shpërblehen për veprat e tyre. Ata nuk mund t'i shmangen këtij vendimi dhe askush nuk mund t'i mbrojë. Ky është rregulli i pandryshueshëm

i Zotit për të parët dhe të fundit. Ai nuk nxitohet për t'i dënua, por i fton ata për t'u kthyer tek Ai të penduar. Nëse kthehen të penduar dhe me keqardhje për gjynahet e tyre, Ai ua fal gjynahet dhe i mëshiron. Por nëse ata vazhdojnë me padrejtësitë dhe inatin e tyre derisa vjen koha e ndëshkimit, atëherë nuk ka më shpëtim për ta.

- **Ne i shkatërruam ata popuj kur bënë padrejtësi...** - Kjo ndodhi për shkak të gjynaheve të tyre, e jo si padrejtësi nga Allahu.

- ... **dhe për shkatërrimin e tyre patëm caktuar një afat (të pakthyeshëm).** - Zoti vendosi një kohë të përcaktuar, që ata nuk mund as ta përshpejtonin dhe as ta shtynin atë.

Ajetet 60 – 82

60. Musai i tha djaloshit që e shoqëronte: “Nuk do të ndalem derisa ta arrij në vendtakimin e dy deteve, edhe sikur të më duhet të udhëtoj shumë gjatë.”

61. Kur arritën në vendin ku bashkoheshin dy detet, ata harruan fare për peshkun e tyre, i cili mori rrugën vetë e u fut në det.

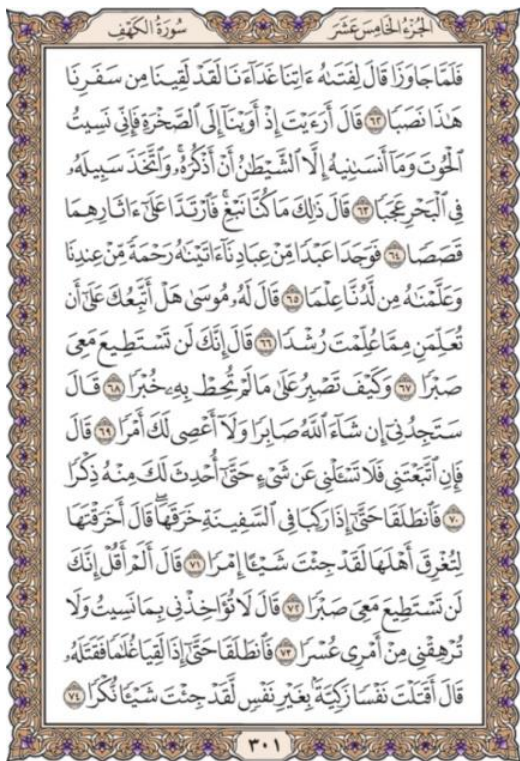
62. Pasi e kaluan atë vend, ai i tha djaloshit: “Na jep ushqimin, se na lodhi shumë ky udhëtim!”

63. Ai (djaloshi) i tha: “E sheh? Kur qëndruam te shkëmbi, unë e harrova fare peshkun. Përveç shejtanit, askush tjetër nuk më pengoi që të ta kujtoja peshkun, që, në mënyrë krejt të çuditshme, u nis e fut vetë në det.”

64. “Atëherë, - tha Musai, - ai atje është vendi që ne po kërkojmë.” E kështu, ata u kthyen edhe njëherë andej nga kishin ardhur.

65. Ata gjetën një nga robërit Tanë, të cilit i kishim dhuruar mëshirë dhe i kishim mësuar dituri të veçantë nga ana Jonë.

66. Musai i tha atij (Hidrit): “A pranon të vij me ty, që të më mësosh diçka nga udhëzimi i drejtë që të është mësuar ty (nga Zoti)?”

67. Ai (Hidri) tha: “Sigurisht, ti nuk do të mund të kesh durim me mua.”

68. E si mund të durosh për gjëra për të cilat nuk ke dituri?”

69. (Musai) Tha: “Në dashtë Allahu, do të shohësh se do të jem durimtar dhe nuk do të të kundërshtoj për asgjë.”

70. Ai (Hidri) i tha: “Nëse më shoqëron, atëherë mos më pyet për asgjë, derisa unë vetë të të flas për të!”

71. Dhe kështu ata u nisën. Kur hipën në anije, ai (Hidri) hapi një vrimë në të. Ai (Musai) tha: “Mos vallë e hape vrimën që t’i fundosësh udhëtarët e saj? Me të vërtetë bëre një punë shumë të keqe.”

72. (Hidri) Tha: “A nuk të thashë se nuk do të mund të kesh durim me mua?”

73. Mos më qorto për faktin që harrova – i tha ai (Musai) - dhe mos ma vështirëso këtë shoqërim!”

74. Ata vazhduan rrugën, derisa takuan një fëmijë, të cilin ai (Hidri) e vrau. Ai (Musai) i tha: “Si e vrave një njeri të pafajshëm, që nuk kishte vrarë asnjë?”

Kjo që bëre është vepër shumë e shëmtuar.”

75. Ai (Hidri) tha: “A nuk të thashë se vërtet ti nuk do të mund të kesh durim me mua?”

76. (Musai) Tha: “Nëse pas kësaj të pyes për ndonjë gjë, atëherë mos më lejo të të shoqëroj! Tashmë ke arsytim ndaj meje (të mos më lejosh të të shoqëroj).”

77. Vazhduan udhëtimin derisa arritën te banorët e një qyteti e u kërkuan t’u jepnin ushqim. Por, ata nuk i pranuan si mysafirë. Aty gjetën një mur që gati po rrëzohej, e ai (Hidri) e ngriti atë. (Musai) Tha: “Sikur të kishe dashur, do t’u merrje shpërblim për këtë.”

78. Ai (Hidri) tha: “Kjo është koha e ndarjes mes nesh. Tani unë do të të tregoj për domethënien e atyre gjërave për të cilat nuk munde të kesh durim!”

79. Sa i përket anijes, ajo ishte pronë e disa të varfërve që punonin në det. Unë e bëra atë me cen, sepse përpara tyre ishte një sundues, që rrëmbente çdo anije (të rregullt).

80. Sa i përket djaloshit, dy prindërit e tij ishin besimtarë, prandaj patëm frikë se ai do t’i çonte ata në humbje e në mosbesim.

81. Kështu deshëm që Zoti t’u jepte një tjetër fëmijë më të mirë, më të respektueshëm dhe më të dashur.

82. Përsa i përket murit, ai ishte i dy djelmoshave jetimë të atij qyteti, e nën të ishte një thesar dhe babai i tyre kishte qenë njeri i mirë. Prandaj, Zoti yt dëshiroi që ata dy (jetimë) ta arrinin pjekurinë e tyre dhe ta nxirrnin vetë thesarin e tyre. Kjo ishte mëshira e Zotit tënd (ndaj tyre). Dhe unë nuk bëra asgjë sipas dëshirës sime (por sipas udhëzimit të Zotit). Ky, është sqarimi për ato gjëra, për të cilat nuk munde të kesh durim.

Shpjegimi i ajeteve

- Musai i tha djaloshit që e shoqëronte: “Nuk do të ndalem derisa ta arrij në vendtakimin e dy deteve, edhe sikur të më duhet të udhëtoj shumë gjatë.” -

Allahu i madhëruar na sjell historinë e Musait dhe dëshirën e madhe të tij për kërkimin e ditorisë dhe mirësisë. Ai i tha djaloshtit që i shërbente gjithmonë të përgatitej për udhëtim. Ky ishte Joshua ibn Nun, që më pas Zoti e bëri profet. Musai i tha atij: “Nuk do të ndalem së ecuri derisa ta arrij në vendtakimin e dy deteve, edhe sikur të më duhet të vazhdoj një kohë të gjatë dhe pavarësisht nga vështirësitë”. Ky ishte vendi që, sipas Shpalljes që i ishte dhënë prej Zotit, atje Musai do të takonte një njeri të ditur, i cili dinte gjëra që ai nuk i dinte. Musai ishte i vendosur të vazhdonte këtë udhëtim, sado i gjatë të ishte, prandaj tha: “edhe sikur të më duhet të udhëtoj shumë gjatë”. Pra, edhe sikur të kaloj shumë peripeci. Nga ajeti kuptohet se Musai i tha ato fjalë nga dashuria dhe malli që kishte për ditorinë. Ai ishte i vendosur për këtë, prandaj dhe u nis për udhë.

- Kur arritën në vendin ku bashkoheshin dy detet, ata harruan fare për peshkun e tyre, i cili mori rrugën vetë e u fut në det.

- Kur Musai dhe djaloshi mbërritën në pikëtakimin e dy deteve, panë një shenjë shumë të çuditshme. Peshku që kishin marrë me vete për ta ngrënë filloi të lëvizte dhe të drejtohej për në det. Në fakt, Musait i ishte thënë më herët se, vendi ku do të shihte një shenjë të tillë, ishte pikërisht vendi ku do të ndodhte edhe takimi me njeriun e ditur. Komentuesit e Kur'anit thonë se peshku u ngjall dhe nisi të lëvizte kur u lag nga uji i detit.

- Pasi e kaluan atë vend, ai i tha djaloshtit: “Na jep ushqimin, se na lodhi shumë ky udhëtim!” - Kur e kishin kaluar pikëtakimin e dy deteve, Musai i tha djaloshtit: “Na jep ushqimin të hamë, se na lodhi shumë ky udhëtim!”. Kuptohet se ata e ndien lodhjen vetëm pasi kaluan pikëtakimin e deteve, ndërsa më përpara nuk e kishin ndjerë aspak rrugën. Kjo ishte një shenjë tjetër për Musain se pikërisht në atë vend gjendej ajo që kërkonin. Udhëtimin ua kishte lehtësuar gjithashtu edhe dëshira e madhe për atë që kërkonin.

Kështu, kur filluan të ndienin lodhjen, djaloshi tha:

- Ai (djaloshi) i tha: “E sheh? Kur qëndruam te shkëmbi, unë e harrova fare peshkun. Përveç shejtanit, askush tjetër nuk më pengoi që të ta kujtoja peshkun,... - Kur qëndruam për të kaluar natën te shkëmbi ku bashkohen dy detet, unë e harrova peshkun. Vetëm shejtani më bëri që të harroja.

- ... që, në mënyrë krejt të çuditshme, u nis e fut vetë në det.” - Lëvizja e peshkut, që ishte tashmë i gatuar, dhe futja e tij në det ishte një shenjë e qartë. Komentuesit e Kur'anit thonë që, kur djaloshi i tha këto fjalë, Musai kujtoi premtimin e Allahut se, në vendin ku do të humbiste peshkun, atje do të gjente Hidrin, prandaj ai tha:

- ““Atëherë, - tha Musai, - ai atje është vendi që ne po kërkojmë.” E kështu, ata u kthyen edhe njëherë andej nga kishin ardhur. - Kjo është ajo që po kërkojmë! - tha dhe u kthye me shpejtësi, duke ndjekur gjurmët e veta, për te vendi ku humbën peshkun. Kur mbërritën atje, gjetën Hidrin.

- Ata gjetën një nga robërit Tanë, të cilit i kishim dhuruar mëshirë dhe i kishim mësuar ditorin të veçantë nga ana Jonë. - Sipas mendimit më të saktë, Hidri ka qenë njeri i mirë e i devotshëm, por jo profet. Allahu i Madhëruar thotë për të: “...i kishim dhuruar mëshirë..” Allahu i kishte dhuruar mëshirë të posaçme nga ana e Tij, që të mund të shtonte ditorinë dhe të bënte punë të mira. Allahu thotë gjithashtu: “...i kishim mësuar ditorin të veçantë nga ana Jonë.” Pra, i kishte dhuruar disa njohuri të veçanta, që nuk ia kishte dhënë Musait, edhe pse Musai ishte më i ditur se ai në më të shumtën e gjërave, sidomos në çështjet e imanit dhe themelet e ligjit të Zotit, pasi ai ishte një nga pesë profetët më të zgjedhur. Nuk ka dyshim se këta pesë profetë Zoti i dalloj mbi të gjithë njerëzimin me ditorinë të madhe, me vepra të mira e me shumë veçori të tjera. Kur Musai u takua me të, iu drejtua plot edukatë dhe moral, për kërkesën e tij:

- **Musai i tha atij (Hidrit): “A pranon të vij me ty, që të më mësosh diçka nga udhëzimi i drejtë që të është mësuar ty (nga Zoti)?”** – A më lejton të të ndjek pas, që të mësoj prej teje diturinë që të ka mësuar Zoti? Kështu do të mësoj më shumë rreth atyre çështjeve që Zoti të ka mësuar ty. Allahu i kishte dhuruar Hidrit inspirim dhe e kishte nderuar duke i dhënë mundësinë të shihte qartë edhe disa çështje, që për të tjerët ishin të panjohura, madje edhe Musait (a.s). Atëherë, Hidri i tha Musait:

- **“Ai (Hidri) tha: “Sigurisht, ti nuk do të mund të kesh durim me mua. - Unë nuk e refuzoj kërkesën tënde, por ti nuk ke për të pasur durim me mua. Nuk do të mund të më ndjekësh, sepse do të shohësh gjëra që nuk do të kesh durim t’i përballosh. Ato janë çështje që, në pamje të parë duken si padrejtësi dhe krime, por në të vërtetë nuk janë të tilla.**

- **E si mund të durosh për gjëra për të cilat nuk ke dituri?”** - Si mund të durosh për një çështje që nuk e njeh në thelb apo në dukje dhe që nuk ia di qëllimin dhe përfundimin? Atëherë, Musai tha:

- **(Musai) Tha: “Në dashtë Allahu, do të shohësh se do të jem durimtar dhe nuk do të të kundërshtoj për asgjë.”** - Kjo tregonte vendosmërinë e Musait përpara se të vinte sprovë për të. Por vendosmëria për të duruar është diçka dhe durimi gjatë sprovës është diçka tjetër, prandaj Musai nuk arriti të bënte durim kur erdhi çasti. Hidri i tha:

- **Ai (Hidri) i tha: “Nëse më shoqëron, atëherë mos më pyet për asgjë, derisa unë vetë të të flas për të!”** - Mos më pyet dhe mos më qorto për atë që do të veproj, derisa të sqaroj unë vetë për gjithçka. Hidri ia ndaloi pyetjet dhe i premtoi Musait se do t’i jepte shpjegimet e nevojshme në kohën e duhur.

- **Dhe kështu ata u nisën. Kur hipën në anije, ai (Hidri) hapi një vrimë në të.** - Hidri shkuli një nga dërrasat e anijes. Pas këtij veprimi fshihej diçka, që Hidri do ta

sqaronte më vonë. Por Musai nuk duroi dhe ndërhyri, sepse ishte diçka që, në pamje të parë, dukej padrejtësi. Dëmtimi i anijes do të mbyste anijen bashkë me udhëtarët e saj. Musai tha:

- **“Ai (Musai) tha: “Mos vallë e hape vrimën që t’i fundosësh udhëtarët e saj? Me të vërtetë bëre një punë shumë të keqe.”** – Bëre një vepër të ndaluar dhe të dënueshme. Kjo ndërhyrje ishte tregues i padurimit të Musait (a.s).

- **(Hidri) Tha: “A nuk të thashë se nuk do të mund të kesh durim me mua?”** – Domethënë, ndodhi pikërisht ashtu siç kishte paralajmëruar Hidri. Por Musai i tha se thjesht harroi, prandaj të mos e quante gjë të madhe:

- **“Mos më qorto për faktin që harrova – i tha ai (Musai) - dhe mos ma vështirëso këtë shoqërim!”** – Musai e pranoi nxitimin e vet dhe kërkoi ndjesë. Hidri e fali dhe kështu vazhduan:

- **Ata vazhduan rrugën, derisa takuan një fëmijë, të cilin ai (Hidri) e vrau.** – Ata vazhduan bashkë, derisa gjetën një djalë të vogël. Hidri e vrau këtë fëmijë. Atëherë, Musai u revoltua, kur pa që u vra një fëmijë i pastër nga gjynahet, i cili nuk kishte vrarë e lënduar asnjë njeri.

- **Ai (Musai) i tha: “Si e vrave një njeri të pafajshëm, që nuk kishte vrarë asnjë? Kjo që bëre është vepër shumë e shëmtuar.”** - Rasti i parë ishte për shkak të harresës së Musait, ndërsa ky rast ndodhi prej padurimit të tij. Atëherë, Hidri i drejtohet Musait duke e qortuar dhe duke i rikujtuar kushtin:

- **Ai (Hidri) tha: “A nuk të thashë se vërtet ti nuk do të mund të kesh durim me mua?”** - Ndërsa Musai i thotë Hidrit:

- **(Musai) Tha: “Nëse pas kësaj të pyes për ndonjë gjë, atëherë mos më lejo të të shoqëroj! Tashmë ke arsytim ndaj meje (të mos më lejosh të të shoqëroj).”** - Nëse të pyes më për ndonjë gjë pas kësaj, atëherë mos më lër të të shoqëroj dhe do të të jap plotësisht të drejtë.

- **Vazhduan udhëtimitin derisa arritën te banorët e një qyteti e u kërkuan t'u jepnin ushqim. Por, ata nuk i pranuan si mysafirë.** - Ata u kërkuan që t'i pranonin si miq, por banorët e atij qyteti nuk deshën.

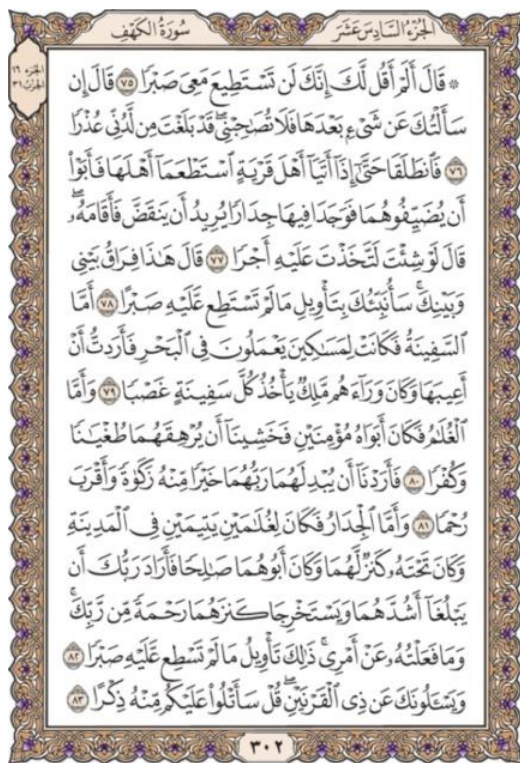
- **Aty gjetën një mur që gati po rrëzohej, e ai (Hidri) e ngriti atë.** - Muri gati po rrëzohej, se ndoshta ishte tejet i amortizuar. Hidri e ngriti sërish murin, duke e bërë më të fortë. Musai i tha:

- (Musai) **Tha: "Sikur të kishe dashur, do t'u merrje shpërblim për këtë..."** - Kur u kërkuan të na prisnin, ata nuk pranuan, edhe pse e kishin për detyrë mikpritjen. Ndërsa ti ua ndërton murin falas, pa u kërkuar shpërblimin për punën e bërë. Ti e ke mundësinë që t'u kërkosh atyre hakun e punës. Kështu, Musai nuk iu përmbajt fjalës që kishte thënë në fillim. Tashmë Hidri kishte vërtet arsye që të mos e lejonte më Musain ta shoqëronte në udhëtimitin e tij, prandaj i tha:

- **Ai (Hidri) tha: "Kjo është koha e ndarjes mes nesh.** - Ishe vetë ti që ia vendose si kusht vetes që do të bëje durim, prandaj tani nuk ke më justifikim. Kështu merr fund shoqërimi me mua.

- **Tani unë do të të tregoj për domethënien e atyre gjërave për të cilat nuk munde të kesh durim!"** - Tani do t'i shpjegoj të gjitha ato raste, qëllimin dhe përfundimin e tyre.

- **Sa i përket anijes, ajo ishte pronë e disa të varfërve që punonin në det. Unë e bëra atë me cen, sepse përpara tyre ishte një sundues, që rrëmbente çdo anije (të rregullt).** - Për sa i përket anijes, që e çava duke i hequr një dërrasë, kjo vepër kishte qëllim dhe përfundim të mirë. Anija u takonte disa të varfërve, që punonin në det. Sigurisht, njerëz të tillë duhet t'i ndihmohesh, dhe unë desha t'i ndihmoja. Ata do të kalonin pranë një sunduesi të padrejtë, i cili e rrëmbente çdo anije të mirë dhe të fortë. Kështu, unë e çava atë, që ajo të ishte me defekt dhe të shpëtonte nga duart e atij zullumqari.

- **Sa i përket djaloshit, dy prindërit e tij ishin besimtarë...** - Ndërsa ai djali i vogël, që i mora jetën, ishte biri i dy prindërve besimtarë dhe të mirë.

- **...prandaj patëm frikë se ai do t'i çonte ata në humbje e në mosbesim.** - Ishte caktuar nga Zoti që, ky djalosh, kur të rritej, të bëhej i keq dhe t'i mundonte prindërit me padrejtësitë e tij. Madje, ai do t'i detyronte edhe ata të dy që të mohonin Zotin, qoftë për shkak të dashurisë për të, nga nevoja për të, qoftë për çdo lloj shkakut tjetër. Duke qenë se e dija këtë fakt, unë e vrava atë, që të shpëtoheshin prindërit e tij të mirë e besimtarë dhe besimi i tyre i pastër. E ku ka dobi më të madhe sesa kjo? Kjo vepër duket e keqe, por Allahu do t'u japë atyre pasardhës të tjerë, më të mirë se ai:

- **Kështu deshëm që Zoti t'u jepte një tjetër fëmijë më të mirë, më të respektueshëm dhe më të dashur.** - Allahu do t'u japë një djalë të mirë, që respekton prindërit e farefisin, ndryshe nga i

pari, i cili do t'i mundonte me padrejtësitë e tij dhe do t'i shtynte edhe ata në mosbesim.

- **Përsa i përket murit, ai ishte i dy djelmohave jetimë të atij qyteti, e nën të ishte një thesar dhe babai i tyre kishte qenë njeri i mirë. Prandaj, Zoti yt dëshiroi që ata dy (jetimë) ta arrinin pjekurinë e tyre dhe ta nxirrnin vetë thesarin e tyre.** - Muri që rregullova ishte i dy jetimëve, që kishin nevojë për kujdes. Ata ishin të vegjël dhe nuk kishin njeri që të kujdesej për ta. Allahu donte t'i ruante dhe t'i ndihmonte ata edhe për shkak të dy prindërve të tyre, të cilët ishin besimtarë të mirë. Poshtë tij, ata kishin një thesar, ndërsa babai i tyre ishte njeri i mirë. Kështu, Zoti yt deshë që ata dy, kur të arrinin moshën e pjekurisë, ta nxirrnin vetë thesarin e tyre. – Kështu, kur të vijë koha që ata të piqen dhe të bëhen të aftë për vetveten, Allahu do ta shembë murin dhe do ta nxjerrë jashtë thesarin, për ta marrë jetimët.

- **Kjo ishte mëshira e Zotit tënd (ndaj tyre).** - Kjo që unë bëra ishte si mëshirë nga Zoti yt, i cili e bëri të realizohej nëpërmjet meje.

- **Dhe unë nuk bëra asgjë sipas dëshirës sime (por sipas udhëzimit të Zotit).** – Unë nuk bëra asgjë nga vetja ime. Gjithçka ishte e urdhëruar nga Allahu dhe një shenjë mëshire nga Ai.

- **Ky, është sqarimi për ato gjëra, për të cilat nuk munde të kesh durim.** – Ky ishte kuptimi i atyre ngjarjeve, që nuk pate durim të prisje për ta treguar. Kjo histori e mrekullueshme dhe e çuditshme përmban shumë mësim, ligje dhe dispozita shumë të rëndësishme. Ne do të përmendim disa prej tyre, me lejen dhe ndihmën e Allahut të Lartësuar:

1. Rëndësia dhe vlera e lartë e diturisë dhe e udhëtimit për kërkimin e saj. Kjo konsiderohet ndër çështjet më të rëndësishme dhe më të shpërblyeshme. Vetë Musai, ky profet i zgjedhur, ndër më të mirët e profetëve udhëtoi gjatë në kërkim të diturisë dhe kaloi shumë vështirësi, për hir të kësaj çështjeje të rëndësishme. Madje, ky

qëllim i lartë e bëri që, gjatë kësaj kohe, ai të largohej nga bijtë e Izraelit dhe t'i ndërpriste mësimet që u jepte atyre. Musai zgjodhi kërkimin e diturisë për vetë vlerën dhe shpërblimin e lartë të kësaj vepre të mirë.

2. Është e udhës që të fillohet me gjërat më të rëndësishme dhe pastaj ato më pak të rëndësishme. Shtimi i diturisë është më i rëndësishëm sesa qëndrimi në të njëjtin nivel. Angazhimi me mësimin e të tjerëve, duke lënë veten në vend-numëro, nuk është zgjedhja më e mirë. Harmonizimi i të dyja mirësive sigurisht që është gjëja më e përkryer.

3. Lejohet marrja e një shërbëtori ose ndihmësi për të përballuar vështirësitë dhe punët e mëdha, kur je në udhëtim ose jo. Qëllimi mund të jetë për të lehtësuar vështirësitë, por edhe për të kërkuar rehatinë, ashtu siç veproi Musai (a.s).

4. Udhëtari në kërkim të diturisë ose për xhihad, ose edhe për qëllime të tjera të mira, nëse gjykon se është më e dobishme ta shfaqë hapur qëllimin, atëherë mund ta bëjë. Disa nga këto dobi janë: përgatitja më e plotë për atë punë, marrja e masave dhe dhënia kurajo vetes për ta kryer sa më mirë. Në këtë mënyrë del në pah edhe vlera e lartë e këtyre adhurimeve. Musai e kishte vendosur ta bënte udhëtimin dhe e tha haptazi këtë. Po kështu veproi edhe Profeti (a.s) kur vendosi të nisej për në luftën e Tebukut. Edhe pse e kishte zakon që të fshihte qëllimet e tij kur nisej për luftë, për atë betejë Profeti (a.s.) veproi ndryshe, sepse ashtu ishte më e dobishme. Kjo bëhet gjithmonë në varësi të situatës.

5. Atribuimi i ligësive dhe shkaqeve të tyre shejtanit të mallkuar, sepse është ai që nxit për të këqijat dhe ua zbukuron njerëzve ligësinë. Nuk ka dyshim se çdo gjë ndodh veçse me kaderin dhe dëshirën e Zotit, por për sa i përket nxitjes për të këqija është shejtani ai që e bën këtë. Kështu veproi djaloshi i Musait, kur tha: “E sheh? Kur qëndruam te shkëmbi, unë e harrova fare peshkun. Përveç shejtanit, askush tjetër nuk

më pengoi që të ta kujtoja peshkun, që, në mënyrë krejt të çuditshme, u nis e fut vetë në det.”

6. Lejohet që njeriu të tregojë për nevojat e natyrës së tij njerëzore, si uria, etja, lodhja, nëse bëhet jo për të treguar pakënaqësi dhe as duke gënjyer. Musai tha: “Na jep ushqimin tonë, sepse u lodhëm shumë nga ky udhëtim!”

7. Shërbëtori ose punëtori duhet të jetë i mençur, i shkathët dhe i vëmendshëm. Këto janë cilësi të pëlqyeshme të atij që ka këtë detyrë.

8. Është e pëlqyeshme që njeriu t'i ushqejë shërbëtorët ose punëtorët e vet me ushqimin që ha vetë, madje të hajë së bashku me ta. Kjo kuptohet nga fjala e Musait, kur tha: “Na jep ushqimin tonë, sepse u lodhëm shumë nga ky udhëtim!” Shihet se ai e tha në shumës, që tregon se do të hanin të dy së bashku.

9. Zoti e ndihmon njeriun për sa kohë ai është duke punuar për të zbatuar urdhëresat e Zotit. Ata që u përkushtohen porosive të Zotit fitojnë ndihmën dhe mbështetjen e Tij. Këtë privilegj nuk e kanë ata që nuk e bëjnë këtë gjë. Musai (a.s) e ndjeu lodhjen vetëm pasi e kishin kaluar pak vendin që synonin, domethënë, pikëtakimin e dy deteve. Ndërsa nga udhëtimi para kësaj pike ata nuk u ankuan për lodhje, edhe pse rruga kishte qenë shumë herë më e gjatë. Madje, pas udhëtimit të gjatë, ata pushuan natën dhe u nisën të nesërmen, pasi ishin çlodhur. Pikërisht në kohën e drekës, Musai tha: “Na jep ushqimin tonë, sepse u lodhëm shumë nga ky udhëtim!” Ky ishte momenti kur Musai u kujtua se e kishin kaluar tashmë vendin për ku ishin nisur.

10. Njeriu që takoi Musai nuk ishte profet, por një besimtar i mirë dhe adhures i sinqertë. Allahu i Madhëruar thotë se ishte një (rob) adhures, të cilit i kishte dhuruar mëshirë dhe dituri. Allahu i Madhëruar nuk thotë se Hidri ishte profet. Nëse do të ishte profet, Allahu i Madhëruar do ta kishte përmendur, ashtu siç ka bërë për të tjerët. Për sa i përket fjalës së Hidrit në fund të

kësaj ndodhie: “Nuk e bëra nga vetja ime”, ajo nuk tregon se ai ishte profet, por thjesht se ishte frymëzim që Zoti u jep njerëzve në përgjithësi, jo profetëve. I ngjashëm me këtë është rasti i nënës së Musait, për të cilën Allahu thotë: “Ne e frymëzuam atë që t'i jepte gji (*Musait*)”. Ose rasti i bletës: “Zoti yt e ka udhëzuar bletën që të ndërtojë koshere nëpër male, nëpër pemë dhe nëpër ndërtesat e tyre (*njerëzve*).” [Nahl 68].

11. Dituria që Allahu u mëson krijesave të Tij është dy llojesh: 1) Dituri e cila mund të fitohet me përpjekje e mund nga njeriu. 2) Dituri e dhuruar nga Allahu. Allahu ia jep këtë lloj të dytë diturie ndonjë prej adhuresve të Tij, sikurse thotë në Kur'an: "...i kishim mësuar një dituri të posaçme nga ana Jonë”.

12. Edukata në marrëdhëniet me mësuesin është e shpërblyeshme dhe e inkurajuar nga Zoti. Me mësuesin duhet folur me fjalët më të buta dhe më të zgjedhura, plot respekt e modesti. Shikoni si tha Musai: “A pranon të vij me ty, që të më mësosh atë që të kanë mësuar ty, si udhëzim i drejtë?” Ai iu drejtua me një stil të butë, si për t'i kërkuar mendim dhe leje. Gjithashtu, Musai pohoi se do të mësonte prej tij, ndryshe nga mendjemëdhenjtë, të cilët nuk duan të duken se kanë nevojë për diturinë e mësuesve, por hiqen sikur janë të barabartë me ta, a thua se po bashkëpunojnë, madje edhe më keq, sikur u japin mend mësuesve të tyre. Nxënësi duhet të shfaqë nevojën për diturinë që merr, sepse ky është nga nxitësit më të mirë për mësuesin që t'i përkushtohet dhënies së diturisë.

13. Njeriu duhet të jetë modest përballë mësuesit, edhe pse mund të qëndrojë shumë më lart se ai. Nuk ka dyshim se profeti Musa (a.s.) ishte shumë më lart se Hidri.

14. Lejohet, madje inkurajohet që edhe njeriu i cili ka shumë dituri, të kërkojë e të mësojë atë gjë që ende nuk e di nga një njeri që është më poshtë në dituri se ai, por që në atë lloj disipline është më me përvojë dhe më i ditur. Kështu, Musai (a.s) ishte një nga më të zgjedhurit e pesë profetëve më të

mëdhenj, të cilëve Zoti u dhuroi një dituri që nuk ia kishte dhënë askujt në botë, por në atë lloj njohurie dhe përvoja të veçantë, Hidri kishte avantazh ndaj Musait (a.s). Sidoqoftë, dituria e lartë nuk e pengoi Musain që, me modesti e mirësjellje, të kërkonte mësim nga Hidri. Duke u nisur nga ky shembull, themi se, dijetari i *fikh*-ut ose hadithit, nëse ka mangësi në gramatikë ose fusha të tjera, ai nuk duhet të ketë turp ta marrë këtë dituri nga të specializuarit në ato fusha, duke pretenduar se ata nuk janë dijetarë *fikh*-u apo hadithi.

15. Të gjitha mirësitë, mes të cilave edhe dituria, i atribuohen Allahut, dhe ky është një fakt që duhet pohuar dhe deklaruar haptazi e me përunjësi. Gjithashtu, duhet shprehur mirënjohja për Allahun, që t'i dhuroi ato mirësi. Vërej me kujdes se si i tha Musai Hidrit: “A pranon të vij me ty, që të më mësosh nga ajo që të kanë mësuar ty (nga Zoti), si udhëzim i drejtë?”

16. Dituri e dobishme është ajo që të tregon udhën drejt të mirave. Kështu, çdo dituri që të qartëson rrugën e drejtë, të paralajmëron dhe tregon si të mbrohesh nga e keqja, ose është mjet për të plotësuar dy aspektet e mësipërme, është dituri e dobishme. Ndërsa dituritë e tjera ose janë të dëmshme, ose thjesht të padobishme. Musai i kërkoi Hidrit të mësonte atë lloj diturie që ofronte udhëzim e mirësi, si edhe të largonte nga të këqijat.

17. Kërkuesi i diturisë duhet të ketë durim të madh gjatë kërkimit të diturisë dhe në marrëdhëniet me mësuesin e tij. Në varësi të mungesës së durimit cenohet edhe dobia e përfituar nga dituria dhe dijetari. Ai që nuk ka durim nuk ka për të mësuar kurrë. Ai që e ushtron veten me durim e qëndrueshmëri ka për të arritur qëllimin. Kjo duket qartë kur Hidri i thotë Musait: “Sigurisht, ti nuk do të mund të kesh durim me mua.”

18. Një ndër faktorët kryesorë të kalitjes së durimit është njohja e thellë e çështjes për të cilën duhet të durosh. Kështu, ai që nuk e njeh një çështje, që nuk ia di qëllimin dhe përfundimin, dobitë dhe frytet, sigurisht që

nuk mund të bëjë durim për arritjen e saj. Hidri i tha Musait: “E si mund të durosh për diçka që nuk e di?!” Shkaku i mosdurimit është mosnjohja e plotë e çështjes dhe e rëndësisë së saj.

19. Është detyrë dhe shumë e këshillueshme vetëpërmbytja dhe mosnxitimi për të gjykuar mbi veprimet apo fjalët e dikujt, pa ditur mirë qëllimin e tyre.

20. Nëse njeriu do të bëjë diçka në të ardhmen, duhet të thotë: “Insha Allah” (Në dashtë Allahu).

21. Dëshira dhe vendosmëria për të bërë diçka është krejt ndryshe nga vënia në jetë e saj. Ato as nuk presupozojnë domosdoshmërisht njëra tjetrën. Kështu, Musai tha: “Nuk do të ndalem derisa ta arrij në pikëtakimin e dy deteve ose do të vazhdoj udhëtimin për një kohë të gjatë.”. Pra, ai vendosi që të ishte i durueshëm, megjithëse nuk ia doli ta realizonte atë që pati qëllim.

22. Mësuesi mund ta këshillojë nxënësin që të mos bëjë pyetje, derisa t'ia sqarojë ai çdo çështje. Kjo është e lejueshme dhe varet nga dobia. Kjo mund të bëhet edhe në ato raste kur nxënësi nuk ka arritur ta kuptojë mirë çështjen, prandaj është më mirë që të dëgjojë deri në fund për të kuptuar, ose kur pyet për gjëra që nuk janë aq të rëndësishme për të, ose kur nxënësi shpërndalet në të tjera tema, që nuk kanë lidhje me çështjen. Në gjitha rastet duhet parë dobia.

23. Lejohet udhëtimi në det, përveç rasteve kur është shumë e rrezikshme për jetën.

24. Kush bën diçka nga harresa nuk merret në përgjegjësi as nga Allahu, as nga krijesat. Musai i tha Hidrit: “Mos më qorto pse harrova...”

25. Prej njerëzve merr atë që ata ta japin me dëshirë. Mos i ngarko ata më tepër sesa mbajnë e mos i mundo ata. Në të kundërt, ata do të largohen prej teje dhe do të urrejnë. Merr prej atyre atë që ata e kanë më të lehtë ta japin!

26. Kur japim një gjykim, ne bazohemi në faktet që shfaqen haptazi. Kështu veprohet në të gjitha çështjet, si ato civile, edhe ato

penale. Musai e kundërshtoi Hidrin kur ai çau anijen ose vrau fëmijën e pafajshëm. Ai veptoi kështu, sepse në dukje ato ishin krime të dënueshme, dhe Musai nuk mund të heshte ndaj tyre. Por në rastin tonë, kur ai po shoqëronte Hidrin, që kishte vendosur kusht të mos kundërshtojë, Musai duhej të heshte. Megjithatë, Musai nxitoi që të gjykonte me faktet e dukshme, ashtu sikurse duhet vepruar për gjykimet e kësaj bote, duke harruar se kishte të bënte me një rast të veçantë, në të cilin duhet të bënte durim dhe të heshte.

27. Rregulli i artë dhe i mrekullueshëm thotë: Lejohet kryerja e një të keqeje më të vogël, për të shpëtuar nga e keqja më e madhe. Po kështu i jepet rëndësi të mirës më të madhe, edhe nëse na humbin mirësi të tjera më të vogla. Në rastin e Musait, nuk ka dyshim se vrasja e djalit ishte e keqe, por lënia e tij që të sprovonte dhe mundonte prindërit e vet ishte një e keqe edhe më e madhe. Nga ana tjetër, lënia e djalit gjallë dukej si diçka e mirë, por ruajtja e fesë dhe besimit të dy prindërve të tij ishte edhe më e mirë, prandaj Hidri e vrau. Ky rregull përfshin shumë çështje. Kështu duhet të gjykojë njeriu në lidhje me dobinë dhe dëmin.³

28. Këtu mbështetet edhe një rregull tjetër që thotë: Lejohet ndërhyrja në pasurinë e dikujt tjetër, edhe pa marrë leje prej të zotit, nëse synohet rregullimi ose ruajtja e saj nga shkatërrimi, madje edhe nëse kjo mund të shkaktojë prishjen e një pjese të kësaj pasurie. Në këtë mënyrë veptoi Hidri kur e çau anijen e të varfërve, që ajo të bëhej me defekt, dhe kështu të shpëtonte nga mbreti grabitqar dhe tiran. Për shembull, nëse në një shtëpi bie zjarr, atëherë lejohet ndërhyrja për shembjen e një pjese të saj, me qëllim për të shpëtuar pjesën tjetër, edhe pa marrë lejen e pronarit të shtëpisë.

29. Lejohet të punosh në det, njëlloj siç lejohet të punosh në tokë. Allahu thotë për marinarët e anijes se “punonin në det”, pa përmendur ndonjë ndalesë.

30. Edhe pse mund të ketë një punë me të cilën ushqehet, njeriu mund të vazhdojë të quhet ‘*miskin*’, pra, i varfër, nëse nuk i plotëson të gjitha nevojat e veta. Allahu na tregon se ata kishin anije, e megjithatë, i quajti ‘të varfër’.

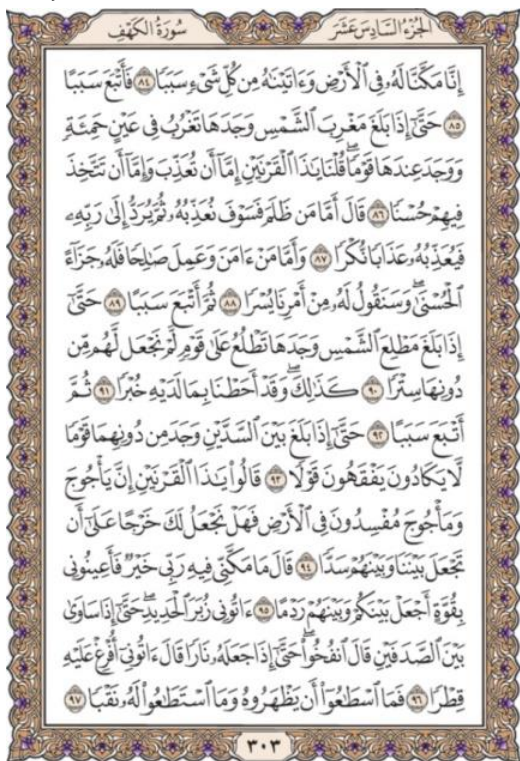
31. Vrasja është nga gjynahet më të mëdha, sepse Musai tha për vrasjen e djaloshtit: “Bëre një krim të rëndë.”

32. Vrasja e dikujt në formë dënimi nuk është e gabuar, sepse Musai e përjashtoi këtë rast kur tha: “A e vrave një njeri të pastër, që nuk ka lënduar asnjë?!” Njeriun e mirë e besimtar e ruan Allahu, qoftë në pasuri, qoftë edhe në pasardhësit e tij.

33. Shërbimi ndaj besimtarëve të mirë dhe atyre që kanë lidhje me ta është shumë më i shpërblyeshëm sesa bamirësia ndaj të tjerëve. Kur Hidri rindërtoi murin e jetimëve, tha: “...babai i tyre ka qenë njeri i mirë.”

34. Duhet të jemi shumë të kujdesshëm dhe me edukatë kur flasim për Zotin e Lartësuar. Shihni edukatën e Hidrit kur thotë: “Sa i përket anijes, ajo ishte pronë e disa të varfërve që punonin në det, e unë e bëra me të meta, sepse para tyre ishte një sundues, që grabiste çdo anije.” Pra, Hidri ia atribuoi të keqen vetes. Ndërsa kur foli për të mirën, tha: “Për sa i përket murit, ai ishte i dy djemve jetimë të atij qyteti. Nën të kishin një thesar. Babai i tyre kishte qenë njeri i mirë. Prandaj, Zoti yt dëshironte që ata dy (jetima) të arrinin moshën e pjekurisë dhe ta nxirrnin vetë thesarin e tyre.” Po kështu ka thënë edhe Ibrahim (a.s): “Kur sëmurem, Ai më shëron.” Ose xhindët kur thanë: “Ne nuk e dimë a është për qëllim ndonjë e keqe për ata që janë në Tokë, apo Zoti i tyre dëshiron që t’i udhëzojë.” [Xhin 10]. Edhe pse çdo gjë ndodh me kaderin dhe vendimin e Zotit, ne duhet të kemi edukatën që të keqen t’ia atribuojmë vetes tonë dhe të mirën t’ia atribuojmë Allahut të Madhëruar.

35. Asnjëherë nuk duhet braktisur shoku i udhës, derisa ta kesh qortuar mjaftueshëm

apo të kesh arsye të pranueshme për ndarjen. Kështu veproi Hidri me Musain.

36. Miratimi dhe mirëkuptimi mes shokëve në çështjet që nuk janë të ndaluara është një prej shkaqeve që e forcojnë miqësinë, ashtu sikurse kundërshtimi e konfliktet e dobësojnë dhe prishin miqësinë.

37. Veprimet e Hidrit ishin thjesht vendimet e Zotit, që i bëri të ndodhnin nga dora e Hidrit, këtij burri të mirë e besimtar. Qëllimi ishte që njerëzit të kuptojnë disa nga fshehtësitë e Zotit në vendimet e Tij. Ato ndodhën që ne ta kuptojmë se, ndonjëherë, Allahu cakton për njeriun gjëra që ai i urren shumë, por që në fakt janë në të mirën e fesë dhe besimit të tij, siç ndodhi me vrasjen e djaloshit. Por ato mund të jenë edhe në të mirën e çështjeve të kësaj bote, siç ndodhi në rastin e anijes. Kështu, Allahu u tregoi njerëzve disa shembuj të butësisë dhe mëshirës së Tij, që ata të kënaqen me caktimet e Tij, edhe kur ato janë të dhimbshme dhe të vështira.

Ajetet 83 – 88

83. Ata të pyesin për Dhulkarnejnin. Thuaju: “Do t’ju tregoj disa gjëra rreth tij.”

84. Ne i dhamë pushtet në Tokë dhe mjete për çdo gjë.

85. Kështu, ai ndërmori një udhëtim.

86. Vazhdoi rrugën, derisa arriti atje ku perëndonte dielli. Ai pa se dielli perëndonte në një burim të zi dhe atje gjeti një popull. Ne i thamë: “O Dhulkarnejn! Ata mund t’i dënosh ose mund t’i trajtosh mirë”.

87. Ai (Dhulkarnejni) tha: “Atë që vazhdon me padrejtësi, ne do ta dënojmë. Pastaj, ai do të kthehet te Zoti i vet, i Cili do ta dënojë me një ndëshkim të tmerrshëm.

88. Ndërsa ai që beson dhe bën vepra të mira, do të ketë shpërblimin më të mirë dhe ne do t’i japim lehtësira.”

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata të pyesin për Dhulkarnejnin.** - Idhujtarët ose ithtarët e Librit e pyetën Profetin (a.s.) rreth historisë së Dhulkarnejnit. Atëherë, Allahu e urdhëroi Profetin e Tij të thotë:

- **Do t’ju tregoj disa gjëra rreth tij.** - Do t’ju tregojmë disa fakte të dobishme dhe interesante rreth Dhulkarnejnit. Ndërsa fakte të tjera rreth tij, që nuk ju shërbejnë për gjë, nuk do t’ju tregojmë në këtë libër.

- **Ne i dhamë pushtet në tokë dhe mjete për çdo gjë.** - Allahu i Madhëruar i dha pushtet dhe mundësi të tilla, që ai të lëvizte e të shkonte në çdo skaj të botës dhe njerëzit t’i bindeshin atij. Allahu i mundësoi fuqi dhe mundësi që të nënshtrohte vendet dhe të udhëtonte ku të dëshironte. Dhulkarnejni i shfrytëzoi mirë të gjitha mjetet dhe mundësitë që ia dhuroi Zoti. Në fakt, jo çdokush që ka në dorë një mjet ose mënyrë për të bërë diçka, arrin dhe e përdor atë patjetër. Po kështu, jo çdokush mund të jetë i zoti a i fuqishëm për ta përdorur atë. Kësisoj, nëse një njeri ka pushtetin, mjetet dhe mundësitë dhe, veç kësaj, i vë në përdorim të gjitha këto në mënyrën e duhur, atëherë mund të realizohen të gjitha

qëllimet. Nëse mungon njëra prej tyre, nuk arrihet objektivi i kërkuar.

- **Kështu, ai ndërmori një udhëtim.** - Këto mjete dhe mënyra që Zoti i dhuroi ne nuk i dimë, sepse nuk na kanë treguar për to as Allahu e as Profeti (a.s.). Gjithashtu, nuk kemi asnjë të dhënë autentike të përcjellë nga njerëzit, nga mund të përfitojmë rreth kësaj çështjeje. Për këtë arsye, ne duhet veçse të heshtim dhe as të mos u hedhim shikimin gojëdhënave izraelite apo burimeve të tjera. Sidoqoftë, një gjë e kemi të sigurt: ato ishin mjete të shumta dhe të fuqishme. Ato ishin forca të brendshme, por edhe të jashtme e fizike, nëpërmjet të cilave Dhulkarnejni formoi një ushtri të madhe dhe të mirë-organizuar, që mposhtte çdo armik. Allahu na tregon se Dhulkarnejni mundi të shkonte nga lindja në perëndim me lehtësi të madhe.

- **Vazhdoi rrugën, derisa arriti atje ku perëndonte dielli. Ai pa se dielli perëndonte në një burim të zi dhe atje gjeti një popull.** - Allahu i dha mundësinë e mjetet e nevojshme Dhulkarnejnit për të arritur në perëndim të diellit, ku e pa se dielli perëndonte mbi një burim uji të zi. Kështu ndodh me ata që ndodhen në një vend që ka ujë (lumë i madh, liqen, det a oqean) në perëndim të horizontit: për ta dielli perëndon dhe futet nën ujë. Pikërisht në një vend të tillë ndodhej një popull, për të cilët Allahu i tha Dhulkarnejnit:

- **“O Dhulkarnejn! Ata mund t’i dënosh ose mund t’i trajtosh mirë.”** – Kuptimi: Ose ndëshkoi ata, duke i vlarë e robëruar, ose trajtoi mirë. Me sa duket, në atë popull ishin të gjithë keqbërës dhe jobesimtarë, ose ishin shumë të përhapur. Në të kundërt, nëse do të ishin besimtarë e jo keqbërës, ai nuk do të lejohej që t’i ndëshkonte. Por Dhulkarnejni ishte i shquar për politikën e tij, e cila buronte nga Sheriati dhe për të cilën u lavdërua nga vetë Zoti, i Cili edhe ia mësoi. Kështu, ai vendosi t’i ndante ata njerëz në dy grupe:

- **Ai (Dhulkarnejni) tha: “Atë që vazhdon me padrejtësi, ne do ta dënojmë. Pastaj,**

ai do të kthehet te Zoti i vet, i Cili do ta dënojë me një ndëshkim të tmerrshëm” - Atë që bën padrejtësi dhe mohon Zotin: “ne do ta dënojmë. Pastaj, ai do të kthehet te Zoti i vet, i Cili do ta dënojë me një ndëshkim të tmerrshëm.” Pra, ai do të marrë dy ndëshkime: në këtë botë dhe në ahiret.

- **Ndërsa ai që beson dhe bën vepra të mira, do të ketë shpërblimin më të mirë...** - Kësaj kategorie i premtohet Xheneti dhe pritja më e mirë te Zoti, Ditën e Kijametit.

- **...dhe ne do t’i japim lehtësira.** - Atij do t’i japim shpërblim, lehtësira dhe do ta trajtojmë butësisht. Kjo tregon se Dhulkarnejni ishte mbret i urtë, i mirë dhe i dashur, si edhe gjykatës i drejtë dhe i ditur, sepse ai vepronte ashtu siç kënaqet Zoti, duke e trajtuar çdo grup sipas meritave.

Ajetet 89 – 98

89. Më pas, ai u nis sërish për udhë.

90. Vazhdoi derisa arriti atje ku lindte dielli. Ai pa se dielli lindte atje ku ishte një popull, të cilin e kishim bërë të pambrojtur prej tij (diellit).

91. Kështu ndodhi dhe Ne dinim gjithçka për të (për forcën dhe sundimin e tij të drejtë).

92. Pastaj mori një rrugë tjetër.

93. Vazhdoi derisa arriti mes dy maleve. Atje gjeti një popull, që thuajse nuk kuptonte asnjë gjuhë tjetër.

94. Ata i thanë: “O Dhulkarnejn! Jexhuxhët dhe maxhuxhët po sjellin shkatërrime në tokë. A pranon që të të paguajmë dhe të na ngrësh një mur mes nesh dhe atyre?”

95. Ai tha: “Ajo që më ka dhënë Zoti im është shumë herë më e mirë, por ju më ndihmoni me fuqi punëtore, që të ngrë një mur të fortë mes jush dhe mes atyre.”!

96. Më sillni hekur! Pasi e ngriti në nivel me dy shpatet e maleve, tha: “Ndizeni tani!” Kur nisi të vlonde, tha: “Më sillni bakër të shkrirë, që ta hedh këtu”!

97. Në këtë mënyrë, ata nuk mund ta kapërcenin e as ta çanin më.

98. Ai tha: “Kjo ishte mirësi nga Zoti im. Megjithatë, kur të vijë çasti i vendimit të Zotit tim, Ai do ta bëjë rrafsh atë. Vendimi i Zotit tim është i sigurt.”

Shpjegimi i ajeteve

- **Më pas, ai u nis sërish për udhë.** - Dhulkarnejni tani vijoi rrugën drejt lindjes, me ato mjete e lehtësira që ia kishte dhuruar Zoti. Ashtu vazhdoi, derisa mbërriti në lindje të diellit:

- **Vazhdoi derisa arriti atje ku lindte dielli. Ai pa se dielli lindte atje ku ishte një popull, të cilin e kishim bërë të pambrojtur prej tij (diellit).** – Atje ku lindte dielli, ishte një popull që nuk kishte mbrojtje nga dielli, ose për shkak se ata ishin primitivë dhe nuk dinin të ndërtonin shtëpi, ose për shkak se dielli nuk përëndonte kurrë atje, siç ndodh, për shembull, në lindje të Afrikës Jugore. Kështu, Dhulkarnejni ndodhej në një vend për të cilin asnjë banor i Tokës nuk dinte gjë, e aq më pak të kishte shkuar vetë tek ata e t'i shihte. Sigurisht që e gjithë kjo ndodhi me caktimin dhe mundësitë e dhëna nga Zoti. Ishte Zoti që i dha Dhulkarnejnit mundësinë dhe diturinë për këtë vend:

- **Kështu ndodhi dhe Ne dinim gjithçka për të (për forcën dhe sundimin e tij të drejtë).** - Zoti i dinte mirë të gjitha mjetet e mundësitë që i kishte dhënë Dhulkarnejnit. Ai e ndihmoi robin e Tij në çdo udhëtim e mision që ai ndërmerre.

- **Pastaj mori një rrugë tjetër.** – Shpjeguesit e Kur'anit thonë se, më pas, Dhulkarnejni u nis drejt veriut, derisa mbërriti në një luginë mes dy maleve të njohura në atë kohë.

- **Vazhdoi derisa arriti mes dy maleve. Atje gjeti një popull, që thujse nuk kuptonte asnjë gjuhë tjetër.** – Prapa maleve gjeti një popull, që gati nuk kuptonin asnjë gjuhë, sepse edhe gjuha e tyre ishte e rrallë dhe e panjohur, ashtu siç ishin edhe zakonet dhe mentaliteti i tyre. Por Allahu i Madhëruar i dha Dhulkarnejnit aftësi dhe mjete, që mund të kuptonte gjuhën dhe mënyrën se si ata mendonin e

gjykonin dhe hyri në bisedime me atë popull. Ata i kërkuan ndihmë dhe iu ankuan Dhulkarnejnit për të keqen e madhe që u vinte nga jexhuxhët dhe maxhuxhët. Këta ishin dy popuj të mëdhenj prej njerëzve në atë kohë.

- **Ata i thanë: “O Dhulkarnejn! Jexhuxhët dhe maxhuxhët po sjellin shkatërrime në tokë.** - Ata vrasin, grabisin dhe terrorizojnë njerëzit.

- **A pranon që të të paguajmë dhe të na ngresh një mur mes nesh dhe atyre?”** – A pranon të të paguajmë, që të ndërtosh një barrierë mes nesh dhe atyre? Kjo tregon se ata nuk ishin në gjendje që ta ndërtonin vetë, prandaj i ofruan shpërblim Dhulkarnejnit, që ta kryente ai. Ata i përmendën edhe shkakun për këtë kërkesë të tyre: shkatërrimi që ata popuj keqbërës përhapnin në tokë. Por Dhulkarnejni nuk ishte nga ata që kërkonin shpërblime materiale. Sidoqoftë, ai nuk mund të hiqte dorë nga kujdesi për njerëzit e pambrojtur, prandaj e pranoi t'i ndihmonte. Ai nuk mori asnjë shpërblim për atë punë jashtëzakonisht të vështirë, por falënderoi dhe lëvdoi Zotin për forcën dhe mundësitë që i kishte dhuruar:

- **Ajo që më ka dhënë Zoti im është shumë herë më e mirë...** - Është shumë herë më e mirë se shpërblimi material që më ofroni ju. Ajo që ju kërkoi është vetëm pjesëmarrja juaj e drejtpërdrejtë:

- **...por ju më ndihmoni me fuqi punëtore, që të ngre një mur të fortë mes jush dhe mes atyre!** - Më ndihmoni fizikisht që ta ndërtojmë këtë mur, në mënyrë të tillë që jexhuxhët dhe maxhuxhët të mos kenë mundësi që ta kapërcejnë.

- **Më sillni hekur!** - Dhulkarnejni u kërkoi hekur dhe ata ia dhanë.

- **Pasi e ngriti në nivel me dy shpatet e maleve, tha: “Ndizeni tani!”** – Ndezi zjarr të fuqishëm, që e bëri hekurin të shkrinte e të vlonte:

- **Kur nisi të vlonte, tha: “Më sillni bakër të shkrirë, që ta hedh këtu!”** - Pasi shkriu

hekurin, hodhi bakër të shkrirë, duke e bashkuar atë me hekurin.

- **Në këtë mënyrë, ata nuk mund ta kapërcenin e as ta çanin më.** – Përzjerja e hekurit me bakrin e shkrirë bëri një masë shumë e fortë dhe e pathyeshme, që askush nuk mund ta çante. Kështu njerëzit do të ishin të sigurt nga e keqja e jexhuxhëve dhe maxhuxhëve. Pasi kreu këtë vepër mirësie madhështore e të pashembullt, Dhulkarnejni ia atribuoi menjëherë atë Allahut, duke thënë:

- **Ai (Dhulkarnejni) tha: “Kjo ishte mirësi nga Zoti im.** - Kjo ishte mirësia dhe bujaria e Zotit ndaj meje. Të tillë duhet të jenë udhëheqësit e mirë, kur Allahu u jep një mundësi. Atyre u shtohet edhe më tepër mirënjohja dhe përvullësia ndaj Zotit, siç bëri Sulejmani (a.s) kur i sollën përpara këmbëve fronin e mbretëreshës Belkisë: “Kur e pa atë (fronin) të vendosur pranë tij, tha: “Kjo është mirësia e Zotit tim, që të më sprovtojë mua nëse do ta falënderoj apo do të jem mosmirënjohës. Kush falënderon, ai falënderon për të mirën e vet dhe kush mohon, atëherë Zoti im është Jonevojtar e Bujar! [Neml 40]. Ndryshe ndodh me tiranët, të cilët janë arrogantë dhe shtypin popujt e tyre. Kur u jepet ndonjë mirësi e madhe, atyre u shtohet edhe më tepër e keqja dhe tirania, siç qe Karuni, të cilit Allahu i dha thesare të mëdha. Allahu thotë për të: “Karuni ishte nga populli i Musait, por ai i kaloi kufijtë me ta. Ne i patëm dhënë aq shumë pasuri, saqë çelësat e tij mezi i bartnin edhe disa njerëz të fuqishëm. Populli i vet i tha: “Mos u gëzo tej mase, sepse Allahu nuk i do të shfrenuarit! Me atë që të ka dhënë Allahu, kërko botën tjetër dhe mos e lër atë që të takon nga kjo botë. Bëj mirë, ashtu siç të ka bërë Allahu ty dhe mos bëj të këqija në tokë, se Allahu nuk i do keqbërësit. Ai (Karuni) tha: “Kjo më është dhënë vetëm në sajë të diturisë sime!” Më pas, Allahu thotë:

- **Megjithatë, kur të vijë çasti i vendimit të Zotit tim, Ai do ta bëjë rrafsh atë. Vendimi i Zotit tim është i sigurt!** - Kur të

vijë koha që jexhuxhët dhe maxhuxhët të lejohen të dalin, Allahu do ta bëjë që gjithë ai mur i fuqishëm të shembet. Ky është një premtim i vërtetë, që ka për t'u realizuar patjetër.

Ajetet 99 – 102

99. Atë ditë, Ne do t'i bëjmë ata të përzihen si valët njëra me tjetrën. Pastaj do t'i fryhet Surit dhe do të tubohen bashkë të gjithë.

100. Atë ditë, Ne do t'ua tregojmë haptazi Xhehenemin jobesimtarëve,

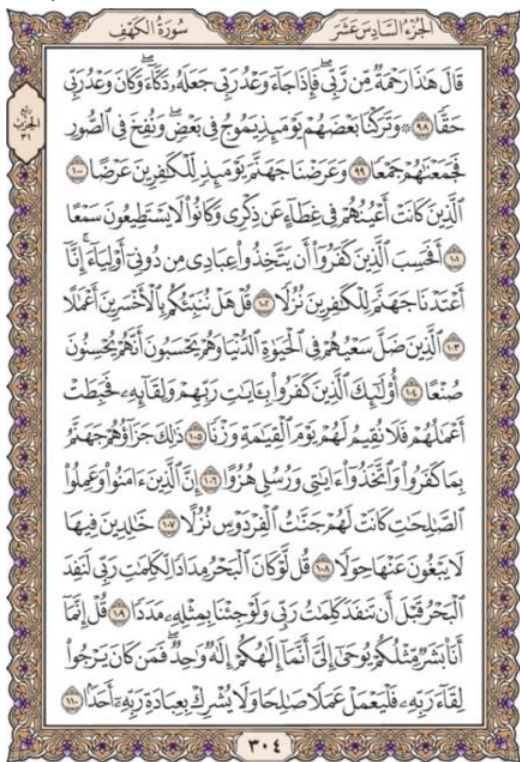
101. atyre që i kishin sytë të verbuar ndaj paralajmërimeve të Mia dhe që nuk dëgjonin.

102. Vallë, mendonin jobesimtarët se, përveç Meje, mund të merrnin si mbrojtës robërit e Mi?! Ne e kemi përgatitur Xhehenemin si vendpritis të jobesimtarëve.

Shpjegimi i ajeteve

- **Atë ditë, Ne do t'i bëjmë ata të përzihen si valët njëra me tjetrën.** - Ka mundësi që këtu të bëhet fjalë për jexhuxhët dhe maxhuxhët, kur ata të dalin e të pushtojnë botën. Ata do ta mbulojnë të gjithë Tokën dhe do të hipin mbi njëri tjetrin, si valët e detit, sikurse thotë Allahu i Madhëruar në një ajet tjetër: “Kur të hapet penda e jexhuxhëve dhe maxhuxhëve, ata do të vërshojnë me furi nga bregoret.” [Enbija 96]. Megjithatë, ka mundësi që ajeti të flasë edhe për gjendjen e njerëzve Ditën e Gjykimit, kur do të tubohen të parët e të fundit dhe do të hipin mbi njëri tjetrin, si valët që përplasen me furi mbi njëra tjetrën. Për këtë ditë flet edhe ajeti më pas:

- **Pastaj do t'i fryhet Surit dhe do të tubohen bashkë të gjithë.** - Kur Israfil i fryjë brrit, Allahu i Madhëruar do t'i kthejë shpirtrat nëpër trupa dhe do t'i tubojë të gjithë bashkë, nga i pari deri tek i fundit, pa përjashtim, mohues e besimtarë. Të gjithë do të ringjallen dhe do të merren në llogari, për t'u shpërblyer sipas veprave të tyre. Të gjithë mohuesit do të kenë si shpërblim Xhehenemin, ku do të qëndrojnë përgjithmonë, sikurse thotë i Madhëruari në

një ajet tjetër: “Xhehenemi u tregohet atyre që kanë humbur.” [Shuara 91]. Ndërsa këtu thotë:

- **Atë ditë, Ne do t'ua tregojmë haptazi Xhehenemin jobesimtarëve...** - Atyre do t'u paraqitet Xhehenemi, që ta shohin vetë se cili do të jetë vendbanimi i tyre i përhershëm. Ata do ta shohin dhe do të dëgjojnë zhurmën e tmerrshme të tij. Do t'ia mësojnë nxehtësinë përvëluese, por edhe të ftohtin e acartë, që ta dinë mirë dënimin që i pret. Këtë dënim e meritojnë, sepse:

- **...atyre që i kishin sytë të verbuar ndaj paralajmërimeve të Mia dhe që nuk dëgjonin.** - Ata i kanë kthyer shpinën mësimave të urta të Zotit dhe Kur'anit madhështor. Allahu i Madhëruar na i përshkruan kështu: “Ata thonë: “Zemrat tona janë të mbyllura për atë që ti na fton; veshët tanë janë shurdhuar keq dhe ndërmjet nesh dhe teje ka një perde. Prandaj ti vepro siç do vetë, kurse ne do vazhdojmë me tonën!” [Fusilet 5]. Pra, zemrat tona – thonë ata - janë të vulosura dhe larg asaj që t'i na fton. Edhe në sytë tanë ka perde, që

nuk na lejon të shohim shenjat udhëzuese dhe të dobishme të Allahut. Allahu i Madhëruar na tregon sërish për ta: “Nuk ka dyshim se për ata që mohojnë besimin, është njëlloj: i paralajmërove apo nuk i paralajmërove, ata nuk besojnë. Allahu ua ka vulosur zemrat dhe të dëgjuarit e tyre dhe në shikimet e tyre ka perde. Ata do të kenë dënim të madh.” [Bekare 6, 7]. Ata nuk arrijnë të dëgjojnë ajetet e Allahut, që fusin iman në zemër, sepse ata e urrejnë Kur'anin dhe Profetin. Ai që urren diçka është i prirur të largohet prej saj. Kështu, edhe këta të privuar nuk mund t'i dëgjojnë fjalët e Allahut. Duke qenë se rugët e diturisë dhe të suksesit u janë bllokuar, atëherë përfundimi i tyre dihet. Ata e mohojnë Zotin dhe i kundërshtojnë ajetet dhe profetët e Tij me forcë, prandaj e meritojnë Xhehenemin, që është vendi më i keq.

- **Vallë, mendonin jobesimtarët se, përveç Meje, mund të merrnin si mbrojtës robërit e Mi?! -** Ky është një argument i qartë për kotësinë e besimit të disa mohuesve, të cilët i konsiderojnë disa profetë apo evlija, si shokë e partnerë të Zotit. Ata u përkushtohen atyre me adhurime e përlulje, duke besuar se ata kanë për t'i mbrojtur, duke i shpëtuar nga dënimi dhe zemërimi i Allahut, dhe do t'u japin nga shpërblimi i Tij. Por me këtë besim të kotë, ata, në fakt, e kanë mohuar vetë Zotin dhe profetët e Tij. Kështu, Allahu i Lartësuar u bën një pyetje retorike, që përmban qortim e paralajmërim dhe, në të njëjtën kohë, tregon kotësinë e besimit të tyre për mendjet e shëndosha. Ai thotë: “Vallë, mendonin jobesimtarët se, përveç Meje, mund të merrnin si mbrojtës robërit e Mi?!” Një i dashur dhe i zgjedhur i Zotit, një profet apo edhe një besimtar i mirë e i devotshëm, kurrë nuk do të bëhej mik apo mbështetës i dikujt që armiqësohet me Zotin dhe profetin e Tij dhe që nuk ka besimin e saktë. Evlijatë e Zotit gjithmonë duan atë që do Zoti dhe e urrejnë atë që Zoti e urren dhe zemërohen me atë që Zoti zemërohet. Sipas këtij kuptimi, ky ajet i ngjan një ajeti tjetër, ku

Allahu thotë: "Ditën kur Ai do t'i tubojë ata të gjithë, do t'u thotë melekëve: "Këta janë ata që ju adhuronin ju?" Ata (melekët) thonë: "I dëlirë je, o i Madhëruar! Ti je Zoti ynë, larg asaj që ata thonë! Por ata adhuronin xhindët dhe shumica e tyre besonin në ta". [Sebe 40, 41]. Kështu, kush pretendon se ka afërsi, mik dhe mbështetës ndonjë nga të dashurit e Zotit, ndërkohë që vetë është kundërshtar dhe armik i Zotit, le ta dijë se është gënjeshtar. Ky është njëri nga kuptimet e ajetit. Ndërsa një kuptim tjetër është: "A mos menduan, vallë, mohuesit e Zotit dhe kundërshtuesit e Profetit se, përveç Zotit, do të gjejnë ndonjë mik e mbështetës që do t'i ndihmojë e t'u sjellë ndonjë dobi apo t'u largojë ndonjë dëm e fatkeqësi?! Kjo është një shpresë e kotë, sepse të gjithë janë krijesa dhe, si të tilla, nuk kanë në dorë asnjë mundësi për dëm apo dobi. Në këtë formë, ky ajet do t'i ngjasonte ajetit tjetër: "Thuaj: "Thirrini ata, të cilët i mendonit si zota përveç Tij! Ata nuk mund t'ju largojnë fatkeqësitë dhe as nuk mund t'i zhvendosin ato diku tjetër. Edhe vetë idhujt, të cilëve këta u luten, kërkojnë afrimin, shpresojnë në mëshirën e Tij dhe i frikësohen dënimit të Tij. Vërtet, dënimit të Zotit tënd është për t'u ruajtur." [Isra 56, 57]. Po kështu, edhe në ajete të tjera të ngjashme, ku Allahu e mohon çdo lloj mundësie që ndonjë krijesë të ndihmojë ose dëmtojë dikë. Çdokush që ka këtë lloj shprese ka për t'u zhgënjyer dhe do të dalë i humbur, pa arritur asgjë nga kërkesat dhe shpresat e tij.

- **Ne e kemi përgatitur Xhehenemin si vendpritis të jobesimtarëve.** - Kjo është pritja e përgatitur për ata të mjerë! Sa e keqe është ajo dhe sa i tmerrshëm është Xhehenemi si vendbanim!

Ajetet 103 – 106

103. Thuaj: "A t'ju tregoj për më të dëshpëruarit me veprat e tyre?"

104. Janë ata, veprat e të cilëve asgjësohen që në jetën e kësaj bote, por ata mendojnë se janë duke bërë mirë.

105. Janë ata të cilët nuk i besojnë argumentet e Zotit të tyre e as takimin me Të, prandaj veprat e tyre asgjësohen dhe në Ditën e Gjykimit nuk do t'u japim asnjë peshë atyre.

106. Shpërblimi i tyre është Xhehenemi, për shkak se nuk besojnë dhe i marrin për tallje argumentet dhe të dërguarit e Mi.

Shpjegimi i ajeteve

- **Thuaj: "A t'ju tregoj për më të dëshpëruarit me veprat e tyre?"** - Thuaju njerëzve, o Muhmed, duke i qortuar dhe paralajmëruar: "A t'ju tregoj se cilët janë njerëzit më të dëshpëruar me veprat e tyre?"

- **Janë ata, veprat e të cilëve asgjësohen që në jetën e kësaj bote, por ata mendojnë se janë duke bërë mirë.** - Çdo vepër e tyre asgjësohet që në këtë botë, ndërsa ata pandehin se i kanë vepra të mira. Atëherë, si mendon se do të veprohet Ditën e Gjykimit me ato vepra që edhe ata vetë e dinë se janë të kota apo të këqija? Po me ato vepra që janë në kundërshtim me Allahun dhe të Dërguarin e Tij? Cilët janë këta që do t'u zhvlerësohen veprat dhe do të humbasin bashkë me familjet e tyre Ditën e Kijametit? Allahu i Madhëruar thotë:

- **Janë ata të cilët nuk i besojnë argumentet e Zotit të tyre e as takimin me Të...** - Ata i mohojnë me forcë ajetet e Kur'anit dhe argumentet që i shohin me sytë e tyre në krijimin e Zotit, të cilat tregojnë se është detyrë besimi në Zotin dhe Profetin e Tij. Shenjat e Zotit janë argument që njeriu të besojë të gjitha bazat e imanit: të besojë Allahun, melekët, profetët, shpalljet, Ditën e Gjykimit dhe caktimin e të mirës dhe të keqes prej Tij. Për ata që i mohojnë këto themele të besimit dhe i shpërfillin argumentet treguese për to, Allahu thotë:

- **...prandaj veprat e tyre asgjësohen dhe në Ditën e Gjykimit nuk do t'u japim asnjë peshë atyre.** - Për shkak se mohojnë, asgjësohen veprat e tyre dhe Ditën e Kijametit nuk kemi për t'u dhënë asnjë peshë atyre. Vlera e punëve atë ditë matet

në peshore. Atje do të shihet se cilat vepra peshojnë më tepër. Por këta të mjerë nuk kanë të mira, sepse u mungon kushti kryesor i tyre, imani i vërtetë dhe i saktë, sikurse thotë Allahu: “Kush është besimtar dhe bën vepra të mira, ai nuk i frikësohet ndonjë padrejtësie e as ndonjë cenimi (në shpërblim).” Pra, veprat e tyre do të llogariten të gjitha, pa përjashtim, dhe ata vetë do të thirren të pohojnë veprat e tyre. Kështu, mohuesit do të poshtërohen para gjithë krijesave dhe do të ndëshkohen për to.

- Shpërblimi i tyre është Xhehenemi, për shkak se nuk besojnë dhe i marrin për tallje argumentet dhe të dërguarit e Mi. - Asgjësimi i punëve të tyre është një shpërblim i merituar. Ditën e Gjykimit, veprat e tyre të mira nuk do të kenë asnjë peshë. Ata janë shumë të pështirë dhe të poshtëruar, sepse kanë mohuar ajetet e Allahut dhe janë tallur me shpalljet dhe me profetët. Është e detyrueshme që shpalljet dhe profetët e Zotit të respektohen dhe të besohen plotësisht. Ato duhen zbatuar e jetuar me sinqeritet, por këta të mjerë bëjnë tërësisht të kundërtën, prandaj shkatërrohen dhe zhyten në ndëshkim. Pasi përmendi përfundimin e mohuesve dhe të veprave që meritojnë këtë përfundim, Allahu i Madhëruar flet në vijim për përfundimin e besimtarëve dhe të veprave të tyre të mira.

Ajetet 107 – 109

107. Nuk ka dyshim se për ata që besojnë dhe bëjnë punë të mira, vendpritis janë kopshtet e Firdeusit.

108. Aty do të jenë përgjithmonë dhe kurrë nuk do të kërkojnë të largohen nga ai.

109. Thuaj: “Sikur deti të ishte bojë për të shkruar fjalët e Zotit tim, deti do të shterej para se të përfundonin fjalët e Zotit tim, madje edhe sikur të merrnim edhe një tjetër si ai”.

Shpjegimi i ajeteve

- Nuk ka dyshim se për ata që besojnë dhe bëjnë punë të mira, vendpritis janë kopshtet e Firdeusit. - Janë ata që besojnë

drejt dhe punojnë me sinqeritet sipas këtij besimi. Kjo përfshin të gjithë fenë Islame, qoftë çështjet që duhet besuar me zemër, qoftë veprat që kryhen me gjymtyrë, qoftë themelet e saj, ashtu edhe degëzimet e saj, qoftë veprat e dukshme, ashtu edhe ato të fshehtat. Të gjithë atyre që përfshihen në këtë përshkrim, - edhe pse janë të gradave të ndryshme, sipas plotësimin të imanit dhe veprave të tij, - iu premtohet Firdeusi. Por çfarë është Firdeusi? Sipas një shpjegimi, ai është xheneti më i lartë, më i mirë dhe ai që ndodhet në mes të të gjithë xheneteve. Por ka mundësi që këtu të nënkuptojë të gjitha gradat e Xhenetit, që janë të shumta. Ajeti përfshin të gjitha shpërblimet e besimtarëve, që do të jenë në grada të ndryshme të imanit, si grada e të afërmëve të Zotit (*mukarabin*), punëmirët (*ebrar*), ose *muktasidin*-ët.⁴ Secili nga këta do të marrë shpërblimin, sipas gradës së vet. Në fakt, shpjegimi i dytë është më i fortë, sepse i përmbledh të gjitha, aq më tepër kur fjala ‘*xhenet*’ është në numrin shumës. Fjala *Firdeus* ka edhe kuptimin “kopësht i dendur me bimësi, që degëzohet dhe mbulon gjithçka”, dhe ky përshkrim është për të gjithë Xhenetin. Kështu Firdeusi është pritja dhe mirëseardhja e atyre që besojnë dhe bëjnë punë të mira. E ku ka mikpritje më të mirë dhe më të bukur sesa ajo që Mëshirëploti ka përgatitur për këta fatlumë. Ajo përmban çdo mirësi që kënaq zemrën, shpirtin dhe trupin. Atje do të kenë çdo gjë që ua dëshiron shpirti dhe kënaq syrin. Atje do të shohin gradat e larta aq të bukura, të këndshme, ato kopshte vezulluese të mrekullueshme, ato pemë plot fruta të shijshme e të këndshme, ata zogj që nuk reshtin së kënduari me zëra qetësues. Atje do të kënaqen me ushqime të shijshme dhe pije të këndshme. Atje të jenë në shoqërinë e grave të hijshme. Atje do t’u shërbejnë shërbëtore e të rinj. Ata do të shëtisin në anët e lumenjëve, që rrjedhin me ujë të kristaltë, që e zbukurojnë më tepër pamjen e Xhenetit. Bukuritë e Xhenetit janë jo vetëm fizike, por edhe konceptuale, në aspektin e

përjetimeve. Mirësitë në të do të jenë të përhershme. Megjithatë, mirësia më e madhe do të jetë kënaqësia që jep qëndrimi pranë Rrahmanit dhe kënaqësia e Tij ndaj besimtarëve. Kjo është kënaqësia më e madhe e xhenetlinjve. Mbi të gjitha qëndron kënaqësia e shikimit të Zotit, Fytyrës së Tij të ndritshme dhe dëgjimi i fjalës së Atij, që është Mëshiruesi i Dashur. Allahu Ekber! Çfarë mikpritje madhështore! Kjo mirësi është shumë herë më e madhe sesa të mund të përshkruhet nga ndonjë krijesë, ose të përfytyrohet nga ndonjë zemër. Nëse njeriu do ta njihte realisht ndonjë prej këtyre mirësive, zemra e tij do të fluturonte nga malli dhe shpirti do t'i coptohej nga padurimi për të hyrë në të. Ai do të rrinte larg, i vetmuar, pa pyetur fare për këtë botë të kotë dhe kënaqësitë e saj të parëndësishme e shpërqendruese. Ai nuk do të lejonte asnjë çast që t'i shkonte dëm, pa u përppjekur për ato mirësi. Çdo çast i humbur në këtë botë do të thotë shekuj mirësish të humbura në Xhenet! Allahu na ndihmoftë dhe na udhëzoftë, sepse pakujdesia ka shtrirë kthetrat e saj, imani na është dobësuar, dituria na është pakësuar, ndërsa ambicia dhe vullneti na janë harxhuar me kohë! Nuk ka forcë dhe as ndryshim të gjendjes ndryshe, por veçse me ndihmën e Allahut, të Lartësuarit e të Madhëruarit!

- Aty do të jenë përgjithmonë dhe kurrë nuk do të kërkojnë të largohen nga ai. - Ky është kompletimi i të gjitha mirësive, sepse ato nuk do të mbarojnë kurrë. Banorët e Xhenetit nuk do të kërkojnë asnjëherë që të largohen nga ai vend apo që t'u ndryshohen ato mirësi. E si ta kërkojnë këtë, kur ata shohin çdo gjë që u pëlqen dhe i lumturon?! Ata nuk shohin ndonjë që të ketë kënaqësi më të madhe se ata. Ata mendojnë dhe shohin se janë më të lumturit në gjithësi. Për t'u shpjeguar madhësitinë e Krijuesit dhe cilësitë e Tij, që krijesat nuk mund t'i kapin plotësisht, thuaju tyre:

- “Sikur deti të ishte bojë për të shkruar fjalët e Zotit tim, deti do të shterej para se të përfundonin fjalët e Zotit tim,

madje edhe sikur të merrnim edhe një tjetër si ai.” - Sikur të gjithë detet e botës të ishin bojë për të shkruar fjalët e Zotit tim dhe sikur të gjitha pemët e tokës, nga fillimi i botës deri në fundin e saj, të ishin lapsa për të shkruar fjalët, edhe detet do të shteronin, edhe pemët do të harxhoheshin e do të treteshin, përpara se të mbaronin fjalët e Zotit tim. Kjo është diçka shumë e madhe, që askush nuk mund ta përfshijë me dijen e vet. Ndërsa në një ajet tjetër thotë: “Sikur të gjithë drutë në tokë të jenë lapsa dhe sikur detit t'i shtohen edhe shtatë dete të tjera, nuk do të mbaronin fjalët e Allahut. Allahu është Ngadhënjimtar i Urtë.” [Lukman 27]. Sigurisht, ky krahasim është sjellë që mendjet njerëzore ta kuptojnë më lehtësisht, që të gjitha këto janë krijesa dhe të gjitha krijesat e kanë një fund, ndërsa fjalët e Zotit janë cilësi të Tij, dhe cilësitë e Tij nuk janë të krijuara, prandaj, si të tilla, nuk kanë kufi dhe as fund. Çfarëdo madhështie dhe pafundësie që të përfytyrojnë krijesat, Allahu qëndron shumë më lart atyre. Të tilla janë të gjitha atributet e Allahut të Lartësuar, si dituria, urtësia, pushteti dhe mëshira. Sikur të mblidhej dituria e gjithë botës, nga i pari deri tek i fundit, dhe banorët e qiellit dhe të tokës, kjo dituri do të ishte si shembulli i një harabeli, që qëndron në breg të oqeanit dhe merr një pikë ujë me sqepin e tij. Është kështu, sepse Allahu ka cilësitë më të plota dhe më madhështore, më të gjera dhe gjithëpërfshirëse. Vetëm tek Allahu do të kthehen të gjithë.

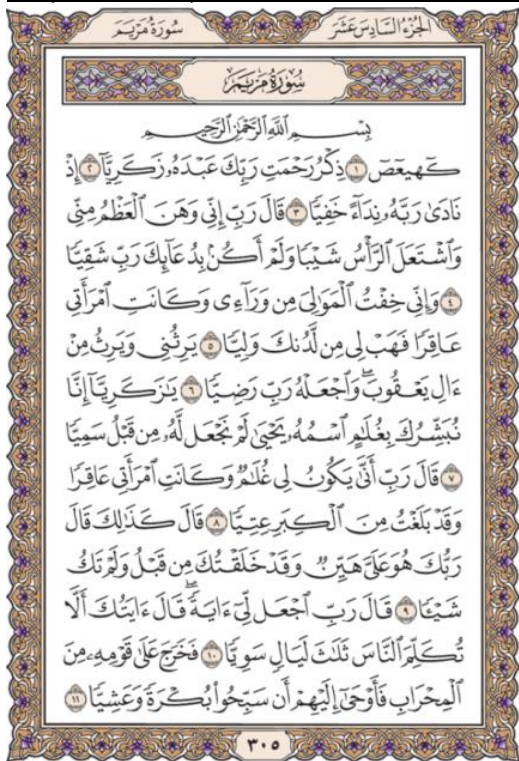
Ajetet 110

110. Thuaj: “Unë jam thjesht një njeri, sikurse edhe ju. Mua më është shpallur se Zoti juaj, që meriton të adhurohet, është Një dhe i vetëm. Kush shpreson takimin me Zotin e vet, le të bëjë vepra të mira dhe në adhurimin ndaj Zotit të tij të mos përziejë asnjë!”

Shpjegimi i ajetit

Thuaju, o Muhamed, mohuesve dhe të tjerëve:

- Thuaj: “Unë jam thjesht një njeri, sikurse edhe ju. - Unë nuk jam Zot, nuk

pretendoj se kam ndonjë pjesë në pushtetin e Zotit, nuk pretendoj se di të fshehtëm dhe as se kam në dorë depot e mirësive të Zotit: “Unë jam thjesht një njeri, sikurse edhe ju.” Unë jam një rob dhe adhures i Allahut:

- **Mua më është shpallur se Zoti juaj, që meriton të adhurohet, është Një dhe i vetëm.** - I vetmi ndryshim dhe veçori e imja është se mua më është dhuruar Shpallja. Urdhri më madhështor dhe i rëndësishëm i kësaj shpalljeje është që t’ju njoftoj se Allahu është i vetmi Zot që meriton të adhurohet; Allahu është i pashoq në këtë drejtim dhe askush tjetër nuk meriton asnjë formë adhurimi. Unë ju ftoj që të punoni dhe jetoni me atë mënyrë që ju afron tek Ai, që ju mundëson të merrni e fitoni shpërblimin e Tij dhe që ju shpëton nga zemërimi dhe ndëshkimi i Tij.

- **Kush shpreson takimin me Zotin e vet, le të bëjë vepra të mira...** - Punë e mirë është ajo që është në përputhje me ligjin e Zotit, qoftë ajo e detyrueshme, qoftë e pëlqyeshme apo vullnetare.

- ...dhe në adhurimin ndaj Zotit të tij të mos përziejë asnjë! - Kushti i dytë është sinqeriteti. Veprat e mira të bëhen jo për t’u dukur para njerëzve, por vetëm për të kënaqur Zotin e Lartësuar. Ata që plotësojnë dy kushtet e pranimit të veprave, zbatimin e Sheriatit dhe sinqeritetin, do të arrijnë gjithçka që shpresojnë dhe kërkojnë nga Zoti. Ndërsa të tjerët do të jenë të dështuar dhe të humbur në këtë botë dhe në ahiret. Ata janë të privuar nga afërsia me Allahun e Mëshirshëm dhe nuk e arrijnë kurrë kënaqësinë e Tij.

Ky është fundi i sures Kehf.

Falënderimi i qoftë vetëm Allahut!

Surja 19: Merjem (mekase) 98 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 6

1. Kaf, Ha, Ja, ‘Ajn, Sad.
2. Ky është një tregim për mëshirën e Zotit tënd ndaj robit të Vet, Zekerijait.
3. (Kujto) Kur ai iu lut Zotit të vet me një zë të ulët
4. “O Zoti im! Vërtet, mua më janë dobësuar eshtrat e më është zbardhur koka nga thinjat. O Zoti im! Unë asnjëherë nuk kam qenë i dëshpëruar me lutjet e mia drejtuar Ty.”
5. Unë kam frikë për popullin tim (se do të mbeten pa udhëheqës) pas meje dhe gruaja ime është beronjë. Më dhuro nga mirësia Jote një trashëgimtar (të denjë)
6. (Një që) të jetë trashëgimtari im dhe i familjes së Jakubit dhe bëje atë, o Zoti im, të mirë!”

Shpjegimi i ajeteve

- Kaf, Ha, Ja, ‘Ajn, Sad. Ky është një tregim për mëshirën e Zotit tënd ndaj robit të Vet, Zekerijait. – Këtu rrëfëhet për mëshirën që Zoti yt tregoi ndaj Zekerias. Ne do ta tregojmë me hollësi këtë ngjarje. Nga kjo histori, o Muhamed, ti do të njihesh me gjendjen e profetit Zekeria, me gjurmët që la ai dhe cilësitë e tij të veçanta. Në këtë histori ka mësim për ata që duan të mësojnë dhe ajo është shembull i mirë për ata që duan një të tillë. Një ngjarje e tillë, që

tregon për mëshirën e madhe të Allahut për evlijatë e Tij dhe për mënyrat se si kjo mëshirë i përfshin ata, është një nga shkaqet më të forta që na shtojnë dashurinë për Allahun në zemrat tona dhe përmendjen e Tij në heshtje. Ajo na nxit që ta njohim më mirë Allahun me emrat, cilësitë dhe veprat e Tij të mrekullueshme. Përmes saj, ne mësojmë rrugët e veprat që bëjnë të mundur dashurinë e Zotit për ne dhe dashurinë tonë për Zotin.⁵ Ajo na tregon veprat dhe fjalët e mira që na afrojnë më pranë mëshirës dhe përkujdesit të posaçëm të Zotit për evlijatë e Tij. Allahu i Madhëruar e zgjodhi Zekerian për ta bërë besnikun e Shpalljes së Tij, duke e dalluar nga të tjerët. Ndërsa Zekeria, nga ana e tij, - ashtu si të gjithë vëllezërit e tjerë profetë, - u kujdes që ta çonte në vend amanetin e Zotit. Ai i ftonte njerëzit në adhurimin e Allahut dhe u mësonte atyre diturinë që ia kishte dhuruar Allahu. Ai jo vetëm që u dha porosi të shumta gjatë jetës së tij, por i mësoi si të vepronin edhe pas vdekjes së tij. Kur pa se po i shternin fuqitë dhe kuptoi se po i afrohej vdekja, ndërkohë që ende nuk kishte një fëmijë që, si pasardhës i tij, do t'i ftonte njerëzit në rrugën e Zotit dhe për t'i këshilluar ata, atëherë Zekeria iu lut dhe iu ankua Zotit për dobësinë e vet të jashtme dhe të brendshme dhe iu drejtua me një thirrje të fshehtë plot përunjësi.

- *(Kujto)* **Kur ai iu lut Zotit të vet me një zë të ulët...** - U lut fshehtas, që të ishte sa më i sinqertë. Ai tha:

- **“O Zoti im! Vërtet, mua më janë dobësuar eshtrat...** - Nëse dobësohen kockat, që janë shtyllat e trupit, atëherë çdo gjë tjetër është dobësuar.

- **...e më është zbardhur koka nga thinjat.**

- Thinjat janë shenja të pleqërisë dhe paralajmëruese të vdekjes. Kështu, Zekeria kërkoi afrim tek Allahu, duke shprehur dobësinë dhe nevojën e madhe të tij. Kjo është mënyra më e dashur për Allahun që njeriu mund t'i afrohet e t'i kërkojë ndihmë, sepse ajo tregon se ai ka hequr dorë tërësisht nga forcat dhe mundësitë e veta

dhe të gjithë ndihmën e kërkon te Zoti. Kështu zemra lidhet e tëra me forcën dhe ndihmën e Zotit dhe jo me faktorët njerëzorë, edhe pse bën gjithçka që ka në dorë, pasi kjo është diçka e detyrueshme.

- **O Zoti im! Unë asnjëherë nuk kam qenë i dëshpëruar me lutjet e mia drejtuar Ty.”.** – O Zoti im, Ti kurrë nuk më ke kthyer duarbosh dhe të dëshpëruar, sa herë që të jam lutur.

Gjithmonë më je përgjigjur dhe je treguar i Dashur e Bujar për mua. Butësia dhe përkujdesi yt më kanë ndjekur në çdo çast të jetës sime. Mirësitë e Tua gjithmonë më kanë mrekulluar dhe ma kanë gëzuar zemrën. Ky është një afrim tek Zoti, që bëhet duke treguar mirësitë e shumta të Tij mbi ty dhe përgjigjen e lutjeve të tua. Edhe Zekeria iu lut Allahut, Atij që gjithmonë ishte treguar Bujar me të në të shkuarën, që ta vazhdonte atë mirësi edhe në të ardhmen.

- **Unë kam frikë për popullin tim** *(se do të mbeten pa udhëheqës)* **pas meje dhe gruaja ime është beronjë.** – Unë

shqetësohem, o Zot, se kush do ta marrë në dorë çështjen e bijve të Izraelit pas vdekjes sime. Kam frikë se ata nuk do t'i shërbejnë fesë ashtu si duhet. Kush do të duhet t'i ftojë njerëzit që të të adhurojnë Ty dhe të nënshtrohen për të jetuar sipas ligjit Tënd. Me sa duket, Zekeria nuk kishte parë ndër bijtë e Izraelit ndonjë që të meritonte të ishte udhëheqës i popullit në besimin dhe fenë e drejtë. Kjo tregonte dhembshurinë, mëshirën dhe kujdesin e Zekerias për popullin e tij. Kërkesa e tij për djalë nuk ishte si e çdo njeriu për pasardhës, pra vetëm që të mbante emrin e tij ose për ndonjë çështje të kësaj bote. Qëllimi i tij ishte dobia fetare dhe frika e devijimit të popullit, sepse nuk do të mbetej askush që të vazhdonte misionin e tij. Shtëpia e Zekerias ishte e njohur për besimin e pastër dhe adhurimet e shumta. Ajo ishte vatër e profetësisë dhe prej saj kishte veçse mirësi. Kjo qe një arsye që Zekeria e luti Allahun t'i dhuronte një djalë, që ai të ishte i denjë për rregullimin e fesë dhe udhëheqjen e

popullit. Por, nga ana tjetër, ai u ankua se e shoqja nuk mund të lindte fëmijë, ndërsa ai vetë ishte shumë plak, saqë vështirë se mund të pritej fëmijë prej tij. Megjithatë, Zekeria u lut dhe tha:

- Më dhuro nga mirësia Jote një trashëgimtar (të denjë). (Një që) të jetë trashëgimtari im dhe i familjes së Jakubit... - Më dhuro një djalë, që të jetë udhëheqës në fe dhe në besimin e drejtë! Më dhuro një djalë që të jetë trashëgimtar i profetësisë, i diturisë së pastër dhe i veprave të mira e të sinqerta!

- ... dhe bëje atë, o Zoti im, të mirë! – Bëje adhurues të mirë, që të të kënaq Ty, o Zot, dhe që ta duan njerëzit! Zekeria iu lut Allahut për një djalë të devotshëm e adhurues të mirë, që të mbetet pas vdekjes së tij dhe të ishte i dashur i Zotit, imam i njerëzve dhe përhapës i fesë së drejtë. E ku ka fëmijë me cilësi më të mira se këto? Nuk ka dyshim se është mëshirë e madhe nga Zoti që t'i dhurojë njeriut një djalë të mirë, të devotshëm, me moral të lartë dhe sjellje e edukatë të mirë. Kështu, Allahu e mëshiroi Zekerian, duke i dhuruar një djalë të tillë.

Ajetet 7 – 11

7. (Përgjigja ishte:) O Zekerija! Ne po të përgëzojmë ty me një djalë, emri i të cilit do të jetë Jahja. Askush para tij nuk është emërtuar me këtë emër.

8. Ai tha: “O Zoti im! Si do të kem unë djalë kur gruaja ime nuk lind dhe unë kam arritur pleqëri të thellë?!”

9. Ai (Allahu) tha: “Ja, kështu ka thënë Zoti yt: “Kjo është e lehtë për Mua. Unë të krijova ty më parë kur ti nuk ishe asgjë.”

10. Ai (Zekerija) tha: “O Zoti im! Më jep mua një Shenjë!” Ai (Allahu) tha: “Shenja jote do të jetë që nuk do të mund t'i flasësh akujt për tri net”.

11. Dhe Zekeria doli prej faltores para popullit të vet dhe u tha me shenja: “Madhërojeni Allahun mëngjes e mbrëmje!

Shpjegimi i ajeteve

- (Përgjigja ishte:) O Zekerija! Ne po të përgëzojmë ty me një djalë, emri i të cilit do të jetë Jahja. - Allahu i Madhëruar e përgëzoi Zekerian nëpërmjet melekëve, se do t'i dhuronte një djalosh me emrin Jahja. Ky ishte një emër që e zgjodhi Allahu për të. Jahja ka kuptimin ‘Jeton’ dhe ishte vërtet një emër që i shkonte për shtat atij fëmije. Jeta e tij do të ishte e plotë si në aspektin fizik, ashtu edhe në atë shpirtëror. Jahja do të bënte një jetë fizike shembullore dhe një jetë shpirtërore të kompletuar me shpalljen e Zotit, me diturinë e pastër, me adhurimet e shumta dhe fenë e përkryer, me të cilën ai do të mbushej e ushqej.

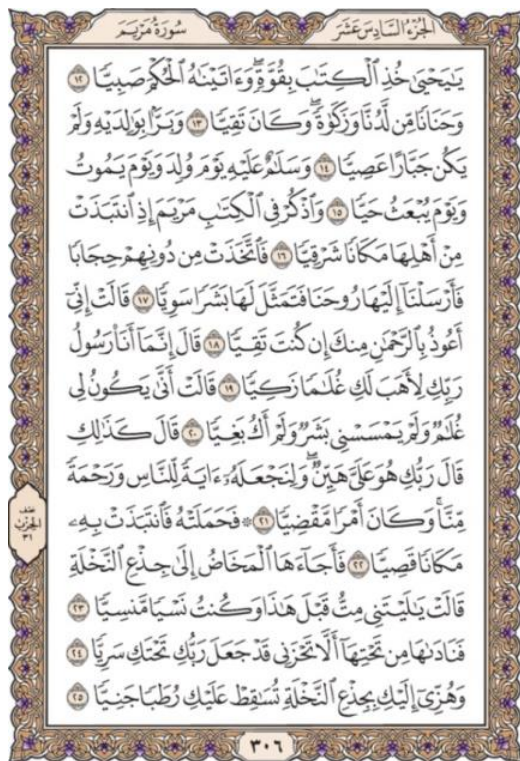
- Askush para tij nuk është emërtuar me këtë emër. - Askush nuk ishte quajtur me këtë emër më parë. Por mund të ketë edhe kuptimin që askush më parë nuk kishte qenë i ngjashëm me Jahjan, për sa u përket cilësive të larta të tij. Sigurisht që ky përshkrim nuk hedh poshtë faktin që disa profetë të mëdhenj, si Ibrahim, Musai, dhe Nuhu të ishin më të mirë se ai. Ata ishin profetë më të zgjedhur, prandaj ishin edhe më të mirë sesa Jahja. Kur Zekerias i erdhi përgëzimi për këtë djalë të mbarë, për të cilin ishte lutur aq shumë, ai u çudit, prandaj tha:

- Ai tha: “O Zoti im! Si do të kem unë djalë kur gruaja ime nuk lind dhe unë kam arritur pleqëri të thellë?!” - Unë dhe ime shoqe kemi ‘pengesa’ të mëdha për të pasur fëmijë. Me sa duket, në momentet e lutjes, nga përgjërimi i madh, Zekeria e kishte harruar gjendjen e vet dhe të së shoqes. Nga dëshira e madhe për fëmijë, as që i kishte vajtur ndër mend se ekzistonin ato pengesa për të patur fëmijë. Dhe tani, kur duaja iu pranua, po mendonte për pamundësitë. Por Allahu iu përgjigj duke thënë:

- Ai (Allahu) tha: “Ja, kështu ka thënë Zoti yt: “Kjo është e lehtë për Mua. Unë të krijova ty më parë kur ti nuk ishe asgjë.” - Kjo është vërtet e habitshme për krijesat, në bazë të ligjeve që Zoti ka vendosur për to. Por pushteti i Allahut është

i pakufishëm dhe Ai mund të bëjë që gjërat të ekzistojnë edhe pa qenë nevoja për shkaqet natyrore. Kjo është e lehtë për Allahun, madje më e lehtë sesa sjellja në ekzistencë nga hiçi.

- **Ai (Zekerija) tha: “O Zoti im! Më jep mua një Shenjë!”** - Më jep një shenjë, që të më qetësohet dhe kënaqet zemra. Kjo kërkesë nuk ishte për shkak të dyshimit në premtimin e Zotit, por thjesht për të kënaqur zemrën dhe për të shtuar sigurinë e saj, pikërisht ashtu siç tha i dashuri i Zotit, Ibrahim (a.s): “Zoti im! Më mundëso të shoh se si i ngjall të vdekurit!” Ai (Zoti) i tha: “A nuk beson?!” Ai (Ibrahimi) u përgjigj: “Sigurisht që besoj, por desha që zemrës sime t’i shtohet bindja.” Ai (Zoti) tha: “Merr katër shpendë e pastaj, në çdo kodër vendos nga një pjesë të tyre; pastaj thirru atyre! Dhe ata kanë për të ardhur me shpejtësi. Dije se Allahu është i Plotfuqishëm e i Urtë”. [Bekare 260]. Ibrahim (a.s.) kërkoi t’i shtohet edhe më shumë dituria dhe të arrinte në gradën e sigurisë së shikimit të fakteve me shqisat e tij. Pasi kishte arritur gradën *Ilm el Jakin*, pra, diturinë e sigurt, ai donte të arrinte gradën *Ajnul Jakin*- sigurinë e shikimit drejtpërdrejt të fakteve të Zotit. Edhe Zekerijas, Allahu i Madhëruar ia pranoi kërkesën, si mëshirë për të, duke i thënë: “Shenja për ty është se, nuk do të mund t’u flasësh njerëzve për tri net”. Ndërsa në një ajet tjetër thotë: “Shenja është që, për tri ditë, ti nuk do të mund t’i flasësh asnjë njeriu, përveçse me gjeste.” [Al imran 41]. Në të dyja rastet kuptimi është i njëjtë. Pra, njëherë ka thënë “tri net”, njëherë “tri ditë”, për të treguar se Zekeria nuk do të mund t’u fliste njerëzve për tri ditë e tri net, edhe pse ai nuk kishte asnjë defekt në dëgjim. Kjo do të ishte një shenjë e madhe për fuqinë e pakufishme të Allahut për shenja të jashtëzakonshme. Sidoqoftë, Zekeria nuk do të mund t’u fliste vetëm njerëzve në komunikimin e tyre të përditshëm, ndërsa *tesbih*-un, *tahlil*-in, *dhikr*-in e kujtimin e Zotit me lavde e falënderime, të gjitha këto

mund t’i bënte si zakonisht. Për këtë arsye, në një ajet tjetër, Allahu na tregon se i tha Zekerias: "Përmende shumë Zotin tënd dhe madhëroje Atë çdo mbrëmje e mëngjes!" [Al Imran 41].

- **Ai (Allahu) tha: “Shenja jote do të jetë që nuk do të mund t’i flasësh akujt për tri net”.** – Kështu, zemra e Zekerias u qetësua dhe u mbush me kënaqësi për këtë përgëzim të madh. Ai iu përgjigj urdhërit të Zotit, duke treguar mirënjohje të madhe përmes adhurimeve të shumta, dhikrit të pandërprerë dhe duke qëndruar gjithë kohë në faktoren e tij.

- **Dhe Zekeria doli prej faltores para popullit të vet dhe u tha me shenja: "Madhërojeni Allahun mëngjes e mbrëmje!"** - Zekeria doli nga mihrabi dhe i tregoi me shenjë popullit që t’i bënin *tesbih* e ta lartësonin Zotin mëngjes e mbrëmje, pasi përgëzimi për ardhjen e Jahjasë ishte një përgëzim dhe mirësi e madhe jo vetëm për Zekerian, por për të gjithë popullin.

Ajetet 12 – 15

12. (Djalit të tij i erdhi urdhri) O Jahja! Merre librin (dhe zbatoje) me shumë kujdes! Dhe Ne i dhamë atij urtësi që kur ishte fëmijë.

13. Ne i falëm atij butësi e pastërti dhe e bëmë të devotshëm.

14. Dhe e bëmë bamirës ndaj prindërve të vet dhe nuk ishte mendjemadh e i padëgjueshëm.

15. Dhe paqja qoftë mbi të që ditën kur u lind, ditën kur do të vdesë dhe ditën kur do të ngrihet i gjallë!

Shpjegimi i ajeteve

- “(Djalit të tij i erdhi urdhri) **O Jahja! Merre librin (dhe zbatoje) me shumë kujdes!** - Kështu lindi Jahja, i cili u rrit dhe u edukua në gjirin e një familjeje adhuruese. Kur arriti moshën që të kuptonte Shpalljen, Allahu i Madhëruar e urdhëroi që të zbatonte ligjet e Librit të Tij me rigorozitet. Kjo përpjekje do të ishte, së pari, në mësimin përmendësh të tekstit dhe të kuptimeve të tij, pastaj në zbatimin e urdhëresave dhe ndalesave të tij. Kjo është domethënia e fjalës: “Merre librin me shumë kujdes!” Jahja e përmbushi menjëherë urdhrin e Zotit të tij. Ai mësoi tekstin e librit dhe kuptimet e tij. Allahu i dhuroi atij zgjuarsin të spikatur, që nuk gjendej tek të tjerët:

- **Dhe Ne i dhamë atij urtësi që kur ishte fëmijë.** - Allahu i dhuroi Jahjas njohje të thellë të ligjit dhe një aftësi gjykimi të drejtë, që në moshë fare të re.

- **Ne i falëm atij butësi...** - Allahu i dhuroi mëshirë, butësi, ngrohtësi e dhembshuri të veçantë. Prej mëshirës së Zotit, Jahjas iu lehtësuan të gjitha punët, iu rregullua gjendja dhe iu përkryen veprat dhe adhurimet.

- **...e pastërti...** - E pastruam nga mangësitë dhe gjynahet. Ia pastruam zemrën dhe ia ndriçuam mendjen. Kjo tregon se Jahja ishte i pastër nga veset dhe cilësitë e ulta. Ai ishte i pajisur me moral të lartë dhe cilësi të lavdëruara, siç thotë Allahu i lartësuar:

- **...dhe e bëmë të devotshëm.** - Ai i zbatonte me përpikmëri urdhëresat dhe

ndalesat. Çdokush që arrin gradën e devotshmërinë, është bërë i dashur dhe i afërt i Allahut të Madhëruar dhe, si i tillë, ai do të jetë banor i Xhenetit, që është përgatitur për të devotshmit. Zoti thotë: "Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit, që të mëshiroheni! Nxitoni për faljen e gjynaheve nga Zoti juaj dhe për një Xhenet, gjerësia e të cilit është sa gjerësia e qiejve dhe e tokës! Ai është përgatitur për të devotshmit. Për ata që japin kur janë në bollëk dhe kur janë në vështirësi. Ata e përmbajnë zemërimin dhe i falin njerëzit. Allahu i do bamirësit. Edhe ata që kur bëjnë ndonjë gjë të shëmtuar, ose kur i bëjnë padrejtësi vetvetes, e përmendin Allahun dhe kërkojnë falje për gjynahet e tyre. E kush i fal tjetër gjynahet, përveç Allahut? Ata nuk vazhdojnë më me atë gjë që kanë bërë më parë, sepse e dinë. Shpërblimi për ata është falja nga Zoti i tyre dhe Xhenetet, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe ku ata do të jenë përjetësisht. Sa i mirë është shpërblimi i atyre që punojnë (punë të mira)!" [Al Imran 132-136]. Për këta fatbardhë janë përgatitur shpërblime në jetën e kësaj bote dhe në ahiret, siç ka premtuar Allahu për devotshmërinë. Jahja kishte edhe virtyte të tjera të mrekullueshme, siç thotë Allahu:

- **Dhe e bëmë bamirës ndaj prindërve të vet** - Ai nuk tregohej i padrejtë me prindërit dhe nuk sillej në mënyrë të pahijshme me ta. Përkundrazi, sjellja e Jahjas me prindërit ishte në nivelin më të lartë, si në fjalë, edhe në vepra.

- **dhe nuk ishte mendjemadh e i padëgjueshëm.** - Jahja nuk ishte arrogant ndaj krijesave në përgjithësi dhe as ndaj prindërve të tij, në veçanti. Përkundrazi, ishte modest, i përrulur, i sjellshëm e i bindur. Ai kthehej gjithmonë tek Zoti i penduar e i bindur. Ai i plotësonte detyrimet ndaj Zotit dhe ato ndaj krijesave, prandaj Zoti i dhuroi paqen dhe sigurinë e vazhdueshme. Atë e shoqëroi paqja dhe siguria nga Zoti, qoftë në fillimet e punëve, ashtu edhe në përfundimin e tyre, siç thuhet në vijim:

- **Dhe paqja qoftë mbi të që ditën kur u lind, ditën kur do të vdesë dhe ditën kur do të ngrihet i gjallë!** - Kjo tregon se Jahja ishte i sigurt dhe i mbrojtur nga shejtani i mallkuar. Ai ishte i mbrojtur nga ligësitë në të gjitha gjendjet e përmendura dhe jashtë tyre. Ai ishte i sigurt nga zjarri i Xhehenemit dhe nga tmerret e asaj dite. Ai ishte nga banorët e Vendit të Paqes. Salavatet e Zotit dhe selamet e Tij qofshin mbi Jahjan, mbi babain e tij dhe mbi të gjithë të dërguarit! Na bëftë Zoti edhe ne prej pasuesve të tyre! Ai është Bamirësi i madh dhe Bujar.

Ajetet 16 – 21

16. Përmendju në këtë Libër (tregimin për) Merjemen kur ajo u largua prej familjes së saj në një vend në Lindje!

17. Ajo u veçua prej tyre. Pastaj Ne dërguam tek ajo Xhibrilin dhe ai iu paraqit asaj si njeri i vërtetë (pa të meta).

18. Ajo tha: “Unë i kërkoj mbrojtje të Gjithëmëshirshmit prej teje, nëse e ke frikë Atë.”

19. Ai (Xhibrili) tha: “Unë jam vetëm një i dërguar (melek) i Zotit tënd për të të dhuruar ty një djalë të pastër.”

20. Ajo tha: “Si do të kem unë djalë, kur mua nuk më ka prekur asnjë burrë e as nuk kam qenë e pamoralshme?”

21. Ai (Xhibrili) tha: “Ja, kështu, Zoti yt thotë: "Kjo është e lehtë për Mua" dhe ta bëjmë atë (djalin e krijuar pa baba) Shenjë për njerëzit dhe Mëshirë nga Ne. Kjo është punë e mbaruar.”

Shpjegimi i ajeteve

Pasi rrëfeu historinë e Zekerias dhe të Jahjas, që ishin disa nga shenjat madhështore dhe më të habitshme, Allahu i Madhëruar tregon një histori tjetër edhe më të habitshme:

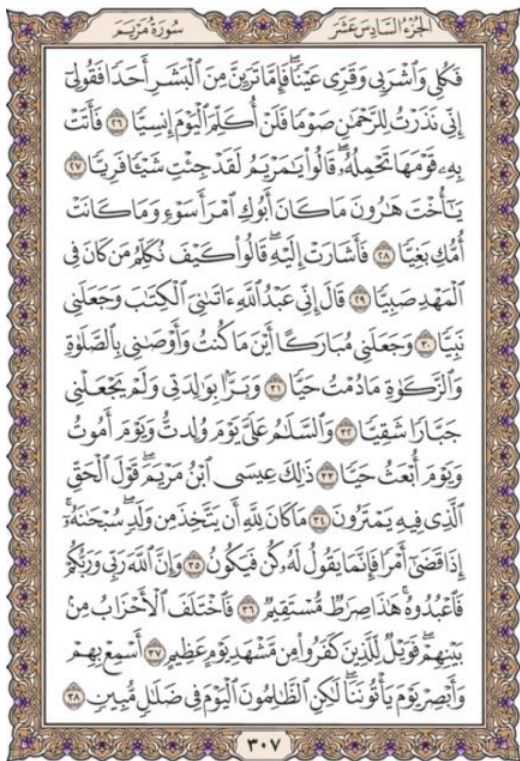
- **Përmendju në këtë Libër (tregimin për) Merjemen kur ajo u largua prej familjes së saj në një vend në Lindje!** - Kujtoju me këtë libër të nderuar historinë e Merjemes (paqja e Zotit qoftë mbi të!). Përmendja e saj në Kur'an është vlerësimi më i madh për Merjemen. Kjo grua e lavdëruar do të

kujtohet në këtë Libër përjetë. Muslimanët do ta lexojnë historinë e saj në lindje dhe në perëndim të botës. Ajo do të kujtohet me cilësitë e saj më të mira dhe më të lëvdueshme. Kjo është vetëm një pjesë e shpërblimit të punëve të saj të mira. Kështu, Merjemja u largua nga familja e saj, në drejtim të lindjes.

- **Ajo u veçua prej tyre.** - Ajo u izolua, në mënyrë që askush të mos e shihte dhe takonte. Merjemja donte kështu t'i përkushtohej Zotit të saj gjatë gjithë kohës, me sinqeritet, përlulesi e nënshtrim të plotë. Ky, në fakt, ishte plotësim i porosisë së Zotit, siç thuhet në Kur'an: “Kujto kur melekët thanë: “O Merjeme! Allahu të ka zgjedhur dhe të ka pastruar ty. Ai të ka zgjedhur ty mbi të gjitha gratë e botës. O Merjeme! Adhuroje Zotin tënd me përkushtim! Bëj sexhde dhe falu për Zotin tënd, bashkë me të tjerët që falen!” [Al Imran 41, 42].

- **Pastaj Ne dërguam tek ajo Xhibrilin dhe ai iu paraqit asaj si njeri i vërtetë (pa të meta).** - Allahu i dërgoi Xhibrilin (a.s), i cili iu paraqit në formë njeriu, me pamjen e një burri të hijshëm e pa mangësi. Allahu e dërgoi melekun Xhibril në formë njeriu, sepse Merjemja nuk mund të përballonte pamjen e një meleku. Atëherë, kjo vajzë e devotshme, e cila ishte fshehur e mbyllur në këtë vend, madje edhe nga vetë familja e saj, kur pa këtë burrë, pati frikë se do t'i ndodhte ndonjë e keqe, prandaj kërko mbrojtje te Zoti i saj, duke thënë:

- **Ajo tha: “Unë i kërkoj mbrojtje të Gjithëmëshirshmit prej teje, nëse e ke frikë Atë.”** - Unë kërkoj mbrojtje tek Allahu dhe mbështetem në mëshirën e Tij, që të mos më bësh keq. Pastaj shtoi e tha: “...nëse i frikësohesh Atij!” Pra, nëse i frikësohesh Zotit, më lër të qetë dhe largohu prej meje! Kështu, nga njëra anë, Merjemja kërko mbrojtje tek Allahu dhe, nga ana tjetër, e këshilloi personin që t'i frikësohej Allahut e të mos ia cenonte devotshmërinë. Duhet kuptuar se ajo ishte e re, e vetme në atë vend dhe larg njerëzve, ndërsa meleku

iu shfaq në formën e një mashkulli të pashëm. Në fakt, ai nuk i tha ndonjë fjalë të keqe apo ta kërcënonte, por ajo vajzë e ruajtur dhe e dëlirë u frikësua, prandaj menjëherë kërkoi mbrojtje tek Zoti. Ky ishte tregues i pastërtisë dhe ndershmërisë së Merjemes, që e bënin të ruhej nga e keqja dhe shkaqet e saj. Pastërtia morale, sidomos kur gjendesh në mes të së keqes, konsiderohet si ndër gjërat më të mrekullueshme dhe më të shpërblyeshme nga Zoti. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar e lëvdon Merjemen, kur thotë: “...Edhe Merjemja, e bija e Imranit, e cila e ruajti nderin e saj. Ne frymë brenda saj një shpirt (të krijuar) nga Ne. Ajo besoi plotësisht fjalët e Zotit të saj dhe Librat e Tij dhe ishte nga të devotshmit.” [Tahrim 12]. Ose: “...edhe atë që ruajti nderin e saj. Ne frymë brenda saj një shpirt (të krijuar) nga Ne dhe e bëmë atë dhe të birin shenja për njerëzit.” [Enbija 91]. Këtë ndershmëri, Allahu i Madhëruar e shpërbleu duke i dhuruar një mrekulli të pashembullt. Ai i dha asaj virgjëreshe të pastër një djalë, që

do të ishte një nga shenjat më madhështore të Tij. Ky djalë u bë më vonë një ndër profetët më të zgjedhur të Allahut.

- **Ai (Xhibrili) tha: “Unë jam vetëm një i dërguar (melek) i Zotit tënd për të të dhuruar ty një djalë të pastër.”** - Kur Xhibrili pa frikën e saj, i tha: “Unë jam vetëm një i dërguar i Zotit tënd, për të të dhuruar një djalë të pastër.” Pra, detyra ime e vetme është dhënia e mesazhit të Zotit tim për ty. Ky ishte një shtet për një “djalë të pastër”, siç e quan Zoti. Ky djalë do të ishte i pastër nga çdo cilësi e shëmtuar dhe do të kishte virtytet më të larta.

- **Ajo tha: “Si do të kem unë djalë, kur mua nuk më ka prekur asnjë burrë e as nuk kam qenë e pamoralshme?”** - Merjemja u çudit se si mund të kishte fëmijë pa pasur burrë. Ajo tha: “Si do të kem djalë, kur mua nuk më është afruar njeri e nuk kam qenë e pamoralshme?!” Dhe fëmija nuk lind pa qenë këto shkaqe, që Zoti i ka bërë ligje të jetës.

- **Ai (Xhibrili) tha: “Ja, kështu, Zoti yt thotë: “Kjo është e lehtë për Mua”...”** - Kjo tregon për kujdesin absolut të Allahut të Madhëruar për atë adhuruese të sinqertë. Kjo tregon se të gjitha shkaqet mund të sjellin pasoja veçse me lejen e Zotit dhe nuk mund të jenë të pavarura nga vullneti dhe leja e Zotit. Çdo shkak e sjell pasojën veçse me caktimin dhe lejimin e Zotit. Kështu, Allahu, kur dëshiron, u mundëson krijesave të shohin ndonjë thyerje të ligjeve shkak-pasojë, që ata të mos i lidhin zemrat me shkaqet dhe të harrojnë Atë që i përcakton edhe shkaqet, edhe pasojat.

- **...dhe ta bëjmë atë (djalin e krijuar pa baba) Shenjë për njerëzit dhe Mëshirë nga Ne.** - Ky fëmijë do të jetë mëshirë e dhuruar nga Zoti për nënën e tij dhe për të gjithë njerëzimin. Megjithatë, edhe vetë fëmijën Zoti do ta mëshirojë. Mëshira e madhe e Zotit për Isain do të shfaqej në Shpalljen që do t'i dhuronte atij, duke e bërë një ndër pesë profetët më të spikatur. Ndërsa mëshira për nënën e tij do të shfaqej në lëvdatat dhe famën e saj të madhe ndër

njerëz, si dhe në modelin e përkryer të gruas së devotshme ndaj Zotit, që ajo ofroi. Ajo do të jetë gjithmonë shembulli më i mirë i grave të botës që adhurojnë Zotin. Ndërsa mëshira për njerëzimin shfaqet në faktin se dërgimi i profetëve është mirësia më e madhe që Zoti jep. Isai (a.s.) u dërgua mes njerëzve si profet, që t'u përcillte fjalët e Zotit, t'i pastronte e nderonte ata dhe t'u mësonte Librin dhe urtësinë. Nëse ata do ta besonin e do t'i bindeshin, atëherë do t'u jepej lumturia në të dyja jetët.

- **Kjo është punë e mbaruar.**" - Isai ishte një vendim i Zotit, që duhej të realizohej dhe të dilte në jetë. Tashmë kishte ardhur koha që ky vendim të realizohej, prandaj Xhibrili (a.s.) i fryu Merjemes në hapësirën e këmishës së saj në kraharor.

Ajetet 22 – 26

22. Pasi mbeti shtatzanë ajo u veçua në një vend të largët.

23. Kur dhembjet (e lindjes) e mbështetën atë pranë trungut të një hurme ajo tha: "Ah sikur të kisha vdekur para kësaj e të isha harruar qëmoti!"

24. Por një zë i thirri nga poshtë (hurmes): "Mos u brengos! Zoti yt bëri të rrejdhë pranë teje një përrua."

25. Shkunde trupin e hurmës dhe do të bien hurma (të pjekura) të freskëta!

26. Ha, pi dhe qetësohu (në paqe)! Dhe nëse sheh ndonjë njeri thuaj: "Unë jam betuar të hesht për hir të të Gjithëmëshirshmit dhe sot nuk i flas asnjë njeriu."

Shpjegimi i ajeteve

- **Pasi mbeti shtatzanë, ajo u veçua në një vend të largët.** - Kur Merjemja mbeti shtatzënë me Isain, u druajt prej njerëzve dhe u largua prej tyre.

- **Kur dhembjet (e lindjes) e mbështetën atë pranë trungut të një hurme ajo tha: "Ah sikur të kisha vdekur para kësaj e të isha harruar qëmoti!"** - Kur i erdhën dhembjet e lindjes, Merjemja qëndroi pranë një palme. Përveç dhimbjeve të lindjes, ajo po vuante mungesën e ushqimit, vetminë dhe fjalët që priteshin nga njerëzit. U tremb

se ndoshta nuk do të tregonte durim, prandaj tha: "Ah, sikur të kisha vdekur më përpara e të isha harruar që moti!" Pra, dëshiroi që të kishte vdekur më parë e të ishte harruar. Ato ishin fjalë të dala në momente dhimbjeje trupore e shpirtërore. Sigurisht që në këto fjalë nuk kishte ndonjë mirësi për Merjemen. E gjithë mirësia e Zotit ishte pikërisht në atë që po i ndodhte dhe ishte përcaktuar për të.

- **Por një zë i thirri nga poshtë (hurmes): "Mos u brengos! Zoti yt bëri të rrejdhë pranë teje një përrua."** - Pikërisht në këto momente, meleku filloi ta qetësonte shpirtin e saj të trazuar. Duke e ngushëlluar, i tha: "Mos u brengos! Zoti yt bëri pranë teje të rrejdhë një burim". Pastaj tha:

- **Shkunde trupin e hurmës dhe do të bien hurma (të pjekura) të freskëta!** - Hurma arabe të freskëta plot lëng, të shijshme dhe shumë të dobishme.

- **Ha, pi dhe qetësohu (në paqe)!** - Ha hurma të njoma, pi ujë burimi, qetësohu dhe lumturohu me këtë fëmijë të mrekullueshëm! Kështu e qetësoi Zoti atë, për sa u përket dhimbjeve fizike të lindjes, urisë dhe etjes. Ndërsa në lidhje me dhimbjen shpirtërore, që ia shkaktonte fjalët e njerëzve, Allahu i Madhëruar e udhëzoi që, nëse shihte ndonjë njeri, t'ia bënte thjesht me shenjë nga foshnja, duke i treguar se nuk mund t'i fliste:

- **Dhe nëse sheh ndonjë njeri thuaj: "Unë jam betuar të hesht për hir të të Gjithëmëshirshmit dhe sot nuk i flas asnjë njeriu."** - Unë kam vendosur të hesht dhe të mos i flas askujt. Në atë kohë qëndrimi në heshtje ishte një adhurim i veçantë e i ligjëruar. Allahu e urdhëroi që të bënte këtë lloj heshtje adhurimi edhe për një shkak tjetër, sepse ata nuk do të besonin edhe nëse ajo do t'u shpjegonte të vërtetën. Pra, biseda me ta do të ishte e padobishme. Allahu i Madhëruar vendosi që ndershmëria dhe dëlirësia e asaj gruaje adhuruese të sinqertë të mos demonstrohej me fjalët e saj, por nga një foshnjë, që do të fliste mrekullisht nga djepi. Një grua e virgjër që

lind një fëmijë dhe thotë se fëmija nuk ka baba, çfarëdo arsytimi të sjellë, do të ishte e vështirë të pranohej nga njerëzit, edhe sikur të dilnin qindra dëshmitarë për pastërtinë e saj. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar zgjodhi që prova për këtë çështje të ishte diçka e jashtëzakonshme, një mrekulli, që njerëzit ta besonin. Ai bëri që Isai të fliste dhe dëshmonte që në djep.

Ajetet 27 – 33

27. Duke e mbajtur atë (Isanë) në krah, shkoi tek të afërmit e vet. Ata i thanë: “O Merjeme! Ke bërë një punë, vërtet shumë të keqe.”

28. Oj motra e Harunit! Babai yt nuk ishte njeri i keq e as nëna jote nuk qe e pamoralshme.

29. Por, ajo u bëri shenjë për nga foshnja. Ata thanë: “Si mund t’i flasim atij që është foshnjë në djep?!”

30. Ai (Isai) tha: “Unë jam rob i Allahut. Ai më ka dhënë mua Librin dhe më ka bërë profet.

31. Më ka bërë të bekuar kudo që të jem dhe më ka urdhëruar për namaz dhe për zekat sa të jem gjallë.

32. Më ka bërë të dashur ndaj nënës sime e nuk më ka bërë mendjemadh e as të padëgjueshëm.

33. Paqja (e Allahut) është me mua ditën kur u lindi, ditën kur të vdes dhe ditën kur të dal (prej varrit) i gjallë.”

Shpjegimi i ajeteve

- **Duke e mbajtur atë (Isanë) në krah, shkoi tek të afërmit e vet.** - Pasi lindi fëmijën, Merjemja shkoi me guxim dhe ballëlart tek familja e vet, sepse ajo ishte e bindur për dëlirësinë dhe ndershmërinë e saj. Ata, kur e panë, i thanë:

- **Ata i thanë: “O Merjeme! Ke bërë një punë, vërtet shumë të keqe.”** - Kjo është diçka shumë e rëndë. Kështu, ata po aludonin për gjynahun e zinasë. Por Merjemja ishte e pastër nga ky aspekt. Ata i thanë më pas:

- **Oj motra e Harunit!** - Me sa duket, Merjemja kishte ndonjë vëlla që quhej Harun dhe është e vërtetë se atëherë u

ngjisnin fëmijëve emra profetësh. Pra, këtu nuk është fjala për profetin Harun, vëllain e Musait dhe të birin e Imranit, sepse mes tyre ishin shekuj diferencë.

- **Babai yt nuk ishte njeri i keq e as nëna jote nuk qe e pamoralshme.** - Prindërit e tu kanë qenë besimtarë të mirë, të drejtë, të pastër dhe të ruajtur nga ligësitë, sidomos nga ky lloj turpi. Si është e mundur të mos u ngjash atyre dhe të kryesh këtë vepër të shëmtuar?! Në shumicën e rasteve, fëmijët u ngajnë prindërve, në veti të mira dhe të këqija, prandaj ata u çuditën. Por ajo me qetësi u bëri me shenjë:

- **Por, ajo u bëri shenjë për nga foshnja.** – Ajo u tha me shenjë: “Folini fëmijës!” Ajo u bëri me shenjë atyre, sepse u urdhërua nga Zoti që, nëse njerëzit i flisnin, t’u thoshte atyre: “Unë kam vendosur të hesht për hir të të Gjithëmëshirshmit dhe sot nuk i flas asnjë njeriu.” Kur ajo u bëri shenjë që t’i flisnin fëmijës në djep, ata u çuditën dhe thanë:

- **Ata thanë: “Si mund t’i flasim atij që është foshnjë në djep?!”**- Kjo është diçka e jashtëzakonshme, se askush nuk flet në këtë moshë. Atëherë, Isai (a.s), që ishte një fëmijë djepi, u tha:

- **Ai (Isai) tha: “Unë jam rob i Allahut.** – Isai iu paraqit atyre si rob dhe adhurues i Zotit. Në fjalët e para të tij drejtuar popullit, ai u tregoi se ishte thjesht një krijesë, rob dhe adhurues i Zotit dhe nuk kishte asnjë cilësi që ta bënte të meritueshëm që të adhurohej si Zoti apo që të ishte bir i Zotit. Allahu është i lartësuar, i dëlirë dhe i pastër nga trillimet e shëmtuara të të krishterëve, që në fakt, kundërshtojnë edhe vetë fjalën e Isait, kur tha: “Unë jam rob i Allahut. Edhe pse pretendojnë se janë pasues të Isait, në të vërtetë ata tregojnë se janë kundërshtarë të tij me këtë trillim. Pastaj Isai tha:

- **Ai më ka dhënë mua Librin dhe më ka bërë profet.** - Ai e ka përcaktuar të më japë mua Librin. Isai u bëri të qartë se ishte veçse rob dhe adhurues i Allahut. Ishte Allahu ai që i kishte mësuar Librin dhe e

kishte bërë profet. Kështu e përshkruante Isai për veten e vet.

- Më ka bërë të bekuar kudo që të jem... - Në çdo vend dhe kohë unë do të jem i bekuar e dobiprurës. Dobia e bekimi që përmendet këtu është mësimi i së mirës, ftesa e njerëzve tek e mira, si dhe ndalesa nga e keqja. Ftesa e njerëzve në rrugën e Zotit me fjalët dhe punët e mira është nga dhuratat më të bekuara që Zoti u jep njerëzve. Kështu, çdokush që shoqërohej me Isain e mbulonte begatia dhe mbarësia. Ai vetë lumturohej me shoqërinë e Isait.

- ... dhe më ka urdhëruar për namaz dhe për zekat sa të jem gjallë. - Ishte porositur të përmbushte, së pari, detyrimet ndaj Zotit. Më i madhi detyrim është falja e namazit në formë të përkryer. Allahu i Madhëruar e urdhëroi gjithashtu të përmbushte detyrimet ndaj njerëzve dhe më i madhi detyrim në këtë aspekt është dhënia e zekatit. Allahu e porositi që ta bënte këtë gjë gjatë gjithë jetës së tij. Isai patjetër që do ta zbatonte këtë porosi ashtu siç e kërkonte Zoti i madhëruar.

- Më ka bërë të sjellshëm ndaj nënës sime... - Një porosi tjetër që më ka dhënë Zoti im është edhe mirësjellja maksimale ndaj nënës sime. Unë do të bëj çdo gjë në këtë aspekt, sepse nëna ime gëzon një gradë të lartë dhe të lavdëruar te Zoti im. E si të mos ndodhë kështu, kur ajo më ka lindur me vështirësi dhe është kujdesur për mua që në vogëli?

- ... e nuk më ka bërë mendjemadh e as të padëgjueshëm. - Nuk jam bërë kryeneç ndaj Zotit e arrogant para njerëzve. Nuk jam as “*shekijen*”, pra, fatzi në dynja e as në ahiret. Përkundrazi, Allahu më ka bërë të bindur, të përvulur e me respekt ndaj Tij dhe modest e të ngrohtë me njerëzit. Allahu shkroi për mua lumturinë në këtë botë dhe në tjetrën. Kështu do të jenë edhe ata që më pasojnë mua në rrugën time. Pas gjithë këtyre përshkrimeve të lavdëruara e të plota tha:

- Paqja (e Allahut) është me mua ditën kur u linda, ditën kur të vdes dhe ditën

kur të dal (prej varrit) i gjallë.” - Me mirësinë dhe bujarinë e Zotit tim, mua më shoqëroi paqja që ditën kur linda, do të më shoqërojë ditën kur të vdes dhe ditën kur të ringjallem. Më shoqëron gjithashtu edhe ruajtja e Zotit nga ligësia, shejtani dhe ndëshkimi. Kjo tregon se Isai do të jetë i sigurt edhe nga tmerret e Ditës së Gjykimit dhe nga vendi i ndëshkimit. Ai do të jetë nga banorët e Vendit të Paqes. Kjo ishte, nga ana tjetër, një shenjë e mrekullueshme se ai do të ishte profet dhe një adhurues i madh i Zotit.

Ajetet 34 – 36

34. Kjo është e vërteta për Isanë, birin e Merjemes, për të cilën ata (më kot) rragaten (polemizojnë).

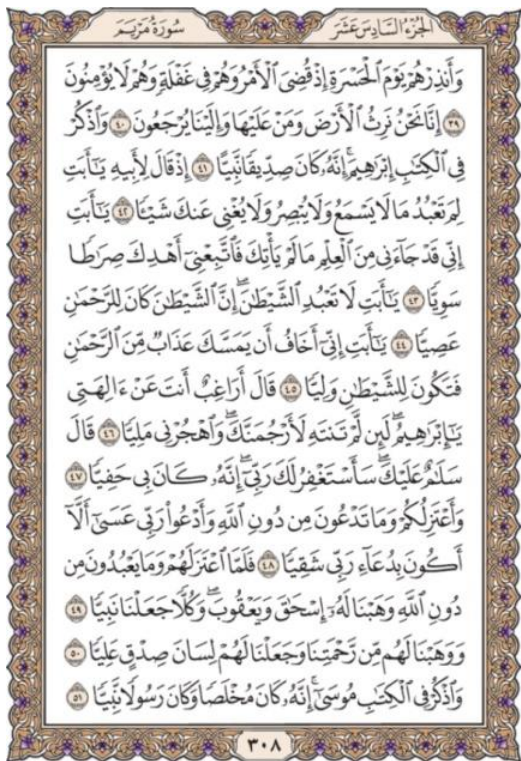
35. Nuk i shkon (madhështisë së) Allahut që të ketë bir. I pastër është Ai (nga çdo mangësi)! Kur Ai vendos për një çështje, vetëm thotë: Bëhu!”, dhe ajo bëhet.

36. (Isai i tha popullit të vet) Dhe Allahu është Zoti im dhe Zoti juaj, prandaj vetëm Atë adhuroni! Kjo është rrugë e drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- Kjo është e vërteta për Isanë, birin e Merjemes, për të cilën ata (më kot) rragaten (polemizojnë). - Ky ishte Isai dhe cilësitë e tij, për të cilat nuk duhet të ketë asnjë dyshim. Kjo është e vërteta për të, e ardhur në Librin e Allahut. Askush nuk ka fjalë më të drejtë dhe më të vërtetë se Allahu. Çdo fjalë e histori tjetër që thuhet për Isain ndryshe nga kjo këtu është e gabuar dhe trillim. Ato janë fjalë të bazuara thjesht në hamendësime dhe dyshime të hedhura pa asnjë lloj baze. Për të gjithë ata që trillojnë të tilla gjëra, Zoti thotë: “ata hedhin dyshime.” Shumë njerëz hamendësojnë të pasigurt, madje edhe polemizojnë me hamendësimet e tyre. Disa thonë se Isai është Zoti, të tjerë thonë “i biri i Zotit”, e të tjerë thonë është “pjesë e Trinisë”. I lartësuar qoftë Allahu nga shpifjet dhe trillimet e injorantëve!

- Nuk i shkon (madhështisë së) Allahut që të ketë bir. I pastër është Ai (nga çdo

mangësi)! - Nuk i shkon madhësisë së Allahut që të ketë fëmijë. Kjo është e pavërtetë, sepse Allahu është *El Ganij* - Jonevojtar, i Pasur e i Pavarur; Ai është *El Malik* – Pronari dhe Sunduesi i të gjithçkaje. Atëherë, si që mundet që Ai të bëjë bir të vetin dikë që është krijesë dhe pronë të Tij?! Ai thotë: “*Subhaneh*”, pra, i Pastër, i Dëllirë e i Lartësuar është Ai nga përshkrimet e të paditurve, që e bëjnë me fëmijë dhe me mangësi të tjera.

- **Kur Ai vendos për një çështje, vetëm thotë: Bëhu!**”, dhe ajo bëhet. - Nëse Allahu dëshiron diçka, e madhe apo e vogël qoftë, për Atë kurrë nuk është e pamundur, por Ai vetëm i thotë asaj: “Bëhu!”, dhe ajo bëhet. Atëherë, duke qenë se në qiej dhe në Tokë dhe në të gjithë gjithësinë zbatohet veçse dëshira e vullneti i Zotit, përse i duhet Atij një fëmijë? Çdo gjë që e dëshiron Ai e arrin dhe e bën me vullnetin e Tij, pa patur nevojë për fëmijë që të realizojë dëshirën e Tij apo për të treguar dashurinë që ka për krijesat. Gjithashtu, duke qenë se Allahu mjafton t’i thotë diçkaje “Bëhu!”, dhe ajo

bëhet, nuk ka pse të duket çudi që Isai u krijua pa nevojën e një babai biologjik. Kjo ishte mrekulli e Zotit për të vërtetuar se Isai ishte profet i Tij dhe asgjë më tepër. Më pas, Isai tha:

- **Dhe Allahu është Zoti im dhe Zoti juaj, prandaj vetëm Atë adhuroni!** – Kështu, Isai bëri të ditur se ai ishte thjesht një njeri, rob Zoti i nënshtruar dhe nevojtar për Zotin, si gjithë të tjerët. Ai tha se Allahu është Krijuesi, Zotëruesi, Kujdestari dhe Furnizuesi që na ka krijuar të gjithëve dhe na formësoi ashtu si Ai dëshiroi. Ndër ne vepron kujdesi dhe vullneti i Allahut. Çdo gjë ndodh me përcaktimin dhe dëshirën e Tij. Duke qenë se Ai i ka në dorë të gjitha çështjet tona, Ai duhet të jetë i Vetmi i adhuruar me meritë, prandaj vetëm Atë adhurojeni! Përkushtojani adhurimet vetëm Atij, me sinqeritet e nënshtrim. Me këto fjalë, Isai pohon *teuhidin rububije* dhe *teuhidin uluhije*. Ai argumentoi me të parin për vërtetësinë e të dytit.

- **Kjo është rrugë e drejtë.** - Kjo është rruga e drejtë dhe e saktë, që të çon te Zoti. Kjo është rruga e të gjithë profetëve dhe pasuesve të tyre. Çdo rrugë tjetër të çon në humbje të thellë dhe larg nga e vërteta.

Ajetet 37 – 38

37. Por grupet e kundërshtojnë njëri-tjetrin (rreth Isait). Mjerë ata që nuk besuan se ç’kanë për të parë në Ditën e madhe!

38. Sa mirë do të dëgjojnë dhe do të shohin ata, Ditën kur do të vijnë te Ne! Por sot (në këtë jetë) keqbërësit janë në humbje të thellë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Por grupet e kundërshtojnë njëri-tjetrin (rreth Isait).** - Pasi na qartësoi të vërtetën rreth Isait, birit të Merjemes, për të cilin nuk duhet pasur asnjë më mëdyshje, Allahu i Madhëruar na tregon për përçarjen dhe polemikat e shumta mes fraksioneve të humbura të jehudëve, të krishterëve etj., që mbajnë qëndrime ekstreme në lidhje me Isain. Disa thonë se Isai është vetë Zoti, të tjerë thonë se është biri i Zotit, e të tjerë

thonë se është i treti i Trinisë. Ky është njëri ekstrem, që e sheh Isain sipër gradës njerëzore. Ndërsa judejtë janë nga krahu tjetër i ekstremit. Ata nuk e njohin Isain si profet, madje shpifin duke thënë se ai ishte fëmijë i jashtëligjshëm. Por, sigurisht, të gjitha këto trillime janë fjalë boshe dhe të kota, që burojnë nga hamendësimet e tyre pa dituri e argument. Ata bazohen ose në dyshime e keqkuptime, ose në inat dhe urrejtje. Argumentet që ata pretendojnë janë të kota dhe dyshimet që paraqesin janë qesharake. Të gjitha ato meritojnë kërcënim të ashpër, prandaj Allahu thotë më pas:

- Mjerë ata që nuk besuan se ç'kanë për të parë në Ditën e madhe! - Mjerë të gjithë ata që mohojnë Allahun, Profetin dhe shpalljet e Tij. Këtë bëjnë judejtë dhe krishterët, të cilët shpifin për Isain, duke thënë fjalë që tregojnë mosbesim dhe fyerje për madhësitë e Zotit. Mjerë ata se ç'kanë për të parë Ditën e Madhe! Ajo është Dita e Kijametit, të cilën do ta jetojnë e dëshmojnë të parët dhe të fundit, banorët e qiejve dhe të tokës, pra, të gjithë krijesat. Ajo është dita e tronditjeve të mëdha dhe e tmerrit të papërshkrueshëm. Atë ditë do të bëhet llogaritja e punëve dhe shpërblimi sipas tyre. Atëherë do të shfaqet qartë gjithçka që mbanin fshehur në zemër ose që e shfaqnin haptazi.

- Sa mirë do të dëgjojnë dhe do të shohin ata, Ditën kur do të vijë te Ne! - Sa mirë do të shohin dhe do të dëgjojnë ditën kur do të dalin para Nesh, ata që nuk donin ta dëgjonin dhe të shihnin të vërtetën në këtë jetë! Atë ditë, ata do të pohojnë se ishin mohues të së vërtetës dhe se ishin idhujtarë. Ata do të thonë: “Zoti ynë, tani pamë dhe dëgjuam. Na kthe edhe një herë, që të bëjmë vepra të mira! Tani ne jemi tërësisht të bindur”.[Sexhde 12]. Ditën e Gjykimit do të jenë shumë të sigurt për gjendjen e tyre të keqe dhe për padrejtësitë që kanë bërë në dynja.

- Por sot (në këtë jetë) keqbërësit janë në humbje të thellë. - Ata nuk kanë asnjë lloj

justifikimi e arsyetimi për humbjen e vetvetes. Ata janë dy lloj njerëzish:

1. Ata që njihnin të vërtetën dhe pengonin njerëzit nga ajo.

2. Ata që kanë devijuar nga e vërteta dhe e kanë plotësisht mundësinë për ta njohur të vërtetën, por janë të vetëkënaqur me të kotën dhe punët e liga të tyre, prandaj nuk përpiqen aspak për të njohur e kuptuar të vërtetën dhe për të bërë dallimin mes saj dhe të kotës. Mendo pak se si Allahu thotë: “Të mjerët ata që nuk besojnë, se ç'kanë për të parë Ditën e Madhe!” Kjo vjen pas fjalës: “Por grupet patën kundërshtime mes njëri-tjetrit.” Zoti nuk tha “Mjerë ata që patën kundërshtime!” sepse kështu do të përfshinte në kërcënim të gjitha grupet që debatuan rreth Isait, mes të cilëve është edhe grupi që thotë të drejtën. Ata që thonë se Isai është thjesht rob i Allahut dhe profeti i Tij janë besimtarë të vërtetë dhe nuk i përfshin kërcënimin. Allahu veçon me kërcënim vetëm mohuesit.

Ajetet 39 – 40

39. Paralajmëroi ata për ditën e dëshpërimit, kur çdo çështje të ketë marrë fund! Ata janë të pavëmendshëm dhe nuk besojnë.

40. Jemi Ne Ata që e trashëgojnë Tokën dhe gjithçka në të dhe te Ne do të kthehen të gjithë.

Shpjegimi i ajeteve

Paralajmërimi është njoftimi për diçka të frikshme a fatkeqësi, i shoqëruar edhe me qortim dhe këshillë për t'u ruajtur, duke treguar edhe detajet e rrezikut. Ajo që e meriton më shumë që njerëzit t'i frikësohen është dita e dëshpërimit të madh, kur do të vendoset çdo çështje përfundimisht. Ajo është dita kur të parët dhe të fundit do të tubohen në një vend së bashku dhe do të merren në pyetje për veprat e tyre. Ata që kanë besim të pastër e të saktë dhe ndjekin profetët e Zotit, atë ditë do të fitojnë një lumturi të përrjetshme, që kurrë nuk do t'u largohet nga shpirti. Ndërsa ata që nuk besojnë Allahun dhe nuk ndjekin profetët dhe shpalljet, ata do të fitojnë një

dëshpërim, që nuk do t'u shqitet nga shpirti. Ata nuk do të shohin më gëzim dhe do të humbasin veten dhe familjet e tyre. Ata do të dëshpërohen, do t'u copëtohet shpirti dhe do t'u lëngojnë zemrat. E ku ka dëshpërim më të madh se ai i atij që privohet nga kënaqësia e Allahut dhe mirësitë e Xhenetit të Tij?! Kush është më fatkeq sesa ai që mbulohet nga zemërimi i Zotit dhe që do të ketë Zjarrin si vendbanim të përhershëm?! Edhe sikur të kërkojë të kthehet në dynja për t'ia nisur nga e para e për t'u bërë besimtar i mirë, kjo do të jetë e pamundur. Kjo gjendje e pashpresë do t'i japë vuajtje të papara. Kjo gjë i pret, ndërsa ata vazhdojnë të jenë tërësisht të pakujdesshëm dhe as nuk e çojnë nëpër mend këtë kërcënim. Edhe nëse e mendojnë ndonjë çast, ai është thjesht kalimtar dhe nuk arrin t'i zgjojë nga gjumi i rëndë i pakujdesisë. Ata janë tërësisht të dehur ose në gjumë, prandaj nuk besojnë Allahun dhe nuk i pasojnë profetët e Tij. Kjo botë me bukuritë dhe angazhimet e saj i ka përpirë tërësisht. Mes tyre dhe besimit të vërtetë qëndrojnë dëshirat e shfrenuara për kënaqësitë mashtruese dhe të përkohshme të kësaj bote. Dynjaja dhe gjithçka e saj, nga fillimi deri në fund, do të zhduket. Njerëzit do të largohen nga kjo jetë dhe gjithçka do t'i mbesë trashëgim Allahut. Të gjithë do të kthehen tek Allahu dhe Ai do t'i shpërblejë për çfarë kanë bërë në këtë jetë. Ai do t'ua nxjerrë në shesh e do t'u tregojë se çfarë kanë fituar dhe çfarë kanë humbur. Kush ka bërë mirë, le të lavdërojë e falënderojë Allahun, në të kundërt të mos qortojë asnjë tjetër, veç vetvetes.

Ajetet 41 – 50

41. Përmendju në Libër (Kur'an) Ibrahimin! Ai qe vërtet njeri i sinqertë dhe Profet (i zgjedhur).

42. (Kujto) kur ai i tha të atit: “O babai im! Përse adhuron atë që as nuk dëgjon, as nuk sheh dhe nga i cili nuk ke asnjë dobi?”

43. O babai im! Mua më është dhënë një dituri, që nuk të është dhënë ty! Prandaj

më ndiq se unë të udhëzoj në rrugë të drejtë!

44. O babai im! Mos adhuro shejtanin sepse shejtani është kundër të Gjithëmëshirshmit!

45. O babai im! Unë kam frikë se do të të godasë ndonjë dënim prej të Gjithëmëshirshmit e kështu do të bëhesh mik me shejtanin.”

46. Ai (babai) tha: “Ti po urren zotat e mi, o Ibrahim? Nëse nuk ndalesh do të të vras me gurë. Tani largohu prej meje për një kohë të gjatë!”

47. Ai (Ibrahimi) tha: “Paqja qoftë mbi ty! Unë do t'i lutem Zotit tim të të falë ty. Ai (Allahu) kujdeset gjithmonë për mua.

48. Unë po largohem prej jush dhe prej asaj që ju adhuron përveç Allahut dhe shpresoj se me lutjet drejtuar Zotit tim nuk do të jem i humbur.”

49. Pasi u largua prej tyre dhe prej asaj që ata adhuronin përveç Allahut, Ne i dhuruam atij Is'hakun dhe Jakubin dhe që të dy i bëmë profetë.

50. Dhe të gjithë atyre u dhamë (të mira) nga Mëshira Jonë dhe i bëmë që të kujtohen gjithmonë për mirë (ndërr njerëz).

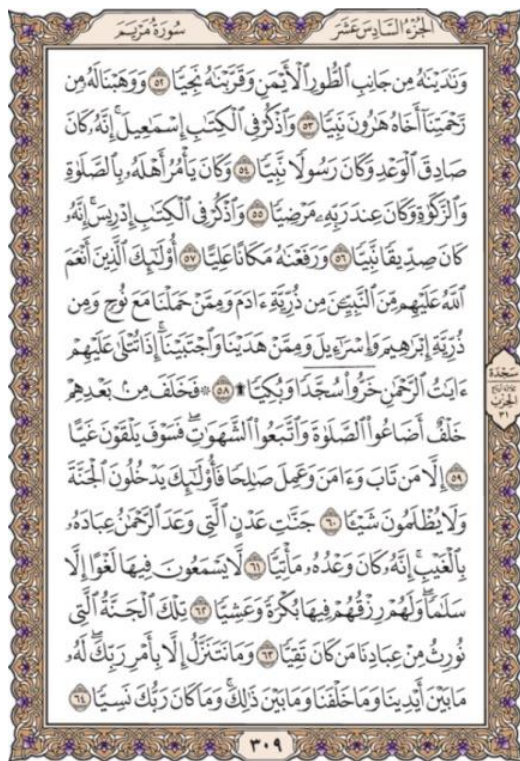
Shpjegimi i ajeteve

Kur'ani është Libri më i mirë dhe më i lartë. Ai është quajtur “Libër i qartë” dhe “Kujtim i Urtë”. Thënie e tij janë të vërteta dhe të sigurtat. Urdhëresat e ndalesat e tij janë më të drejtat dhe më të dobishmet. Premtimet dhe kërcënimet e tij janë më të vërtetat dhe të sigurtat, që tregojnë më së miri për urtësinë, drejtësinë dhe bamirësinë e Allahut. Përmendja e profetëve në këtë Libër është më e plotë dhe më e kompletuara se çdo prezantim që u bëhet atyre nga librat e tjerë. Në Kur'an do të shohësh që, në shumë raste, Allahu i përsërit historitë e profetëve të cilët i dalloj mbi të tjerët, ua ngriti gradat dhe i ndihmoi në çështjen e tyre. Ai na i tregon historitë e profetëve dhe na tregon se ishte në ndihmë të tyre pikërisht për shkak të adhurimit që ata i përkushtonin Atij dhe dashurisë që

kishin për Të. Ata gjithmonë ktheheshin te Zoti dhe përpqeshin të përmbushnin detyrimet ndaj Tij. Por ata, gjithashtu, ishin njerëzit më të përkushtuar për të përmbushur detyrimet ndaj njerëzve dhe për t'i fuar ata në adhurimin e Allahut. Ata ishin njerëzit më durimtarë në këtë mision. Ata arritën gradat më të larta dhe më të lavdërueshme të imanit dhe do të jenë në gradat më të larta të Xhenetit. Në këtë sure, Allahu përmend historinë e disa profetëve dhe e urdhëron profetin Muhamed që t'ua kujtojë ato njerëzve, sepse në to lartësohet e përlëvdohet shumë Allahu, por lëvdohen dhe del në pah edhe vlera dhe rëndësia e profetëve të Tij. Në këtë mënyrë del në pah bamirësia e madhe e Allahut për ta. Kështu, njerëzit nxiten për t'i besuar profetët, për t'i dashur ata, për t'i marrë si shembull e për të pasuar rrugën e tyre.

- **Përmendju në Libër (Kur'an)**

Ibrahimin! Ai qe vërtet njeri i sinqertë dhe Profet (i zgjedhur). - Allahu i Madhëruar i fali dy mirësi: profetësinë dhe cilësinë e sinqeritetit. *Es-sidik* është ai që shquhet për sinqeritet dhe çiltërsi. Ai është i vërtetë dhe i çiltër në fjalët, punët dhe në gjendjet e tij. Ai është i sinqertë dhe i plotë në besimin e gjithçkaje që është urdhëruar ta besojë. Por diçka e tillë është e mundur veçse duke pasur një dituri të madhe, që ka hyrë thellë në zemër duke futur në të sigurinë e plotë tek Allahu, dituri e cila sjell me vete vepra të mira dhe të përkryera. Ibrahim është më i miri i profetëve pas Muhamedit (a.s.). Ai është babai i të gjithë profetëve pas Ademit dhe Nuhut. Allahu na tregon se e kufizoi profetësinë dhe Shpalljen veçse në pasardhësit e Ibrahimit. Ky profet i madh i ftoi krijesat në rrugën e Allahut dhe tregoi një durim të pashembull kundrejt dhimbjeve dhe torturave që i shkaktuan. Ai i ftoi të afërmit dhe të largët dhe u përpoq shumë në udhëzimin e të atit, me të gjitha rrugët që kishte mundësi. Allahu na tregon përpjekjet e shumta e të përsëritura të tij me të atin, si në vijim:

- (Kujto) kur ai i tha të atit: **“O babai im! Përse adhuron atë që as nuk dëgjon, as nuk sheh dhe nga i cili nuk ke asnjë dobi?”** - Duke e këshilluar që të hiqte dorë nga adhurimi i idhujve, Ibrahim i tha të atit plot ngrohtësi, edukatë e mirësjellje: O babai im, pse adhuron atë që as nuk dëgjon, as nuk sheh dhe as nuk ke dobi prej tij? A nuk e sheh që putat kanë cilësi dhetribute të mangëta? Ata nuk dëgjojnë, nuk shikojnë dhe nuk kanë në dorë as dëm e as dobi, as për veten e as për adhuruesit e tyre. Ky ishte një argument i qartë që tregonte se adhurimi i diçkaje të mangët është vepër e shëmtuar dhe e papranueshme, si nga ana logjike, ashtu edhe nga argumentet fetare. Me këto fjalë, Ibrahim i dha edhe një mesazh tjetër të nënkuptuar: Meriton të adhurohet vetëm Ai që është Absolut dhe i Plotë në të gjitha emrat, cilësitë dhe veprat e Tij; çdo mirësi që u vjen robve është dhuratë prej Tij dhe çdo shpëtim nga e liga është mëshirë e Tij. Ai është Allahu i Lartësuar dhe i Vetëm.

- **O babai im! Mua më është dhënë një dituri që nuk të është dhënë ty.** - O babai

im i dashur! Mos më shih me nënçmim dhe të thuash që unë jam fëmija yt dhe se ti di gjëra që unë nuk i di! Përkundrazi, mua më ka dhënë Zoti dituri që nuk ta ka dhënë ty. Të gjitha këto fjalë kishin si qëllim:

- **Prandaj më ndiq se unë të udhëzohj në rrugë të drejtë!** - Pasomë në rrugën dhe besimin tim, që të udhëzohesh në rrugën e drejtë, e cila është: adhurimi i Allahut si një i vetëm dhe i pashoq dhe bindja ndaj Tij në çdo gjendje. Këtu vërehet një butësi në të folur dhe në përzgjedhjen e fjalëve. Ibrahim (a.s.) nuk i tha: “O baba, unë jam dijetar dhe ti je injorant!”, ose t’i thoshte: “Ti nuk di asgjë”, por iu drejtua me një mënyrë që mund të nënkuptohej: “edhe ti, edhe unë kemi dituri, por dituria që më është dhënë mua nuk të është dhënë ty, prandaj duhet të mendohesh pak dhe të bësh zgjedhjen e duhur, duke ndjekur argumentin dhe diturinë”.

- **O babai im! Mos adhuro shejtanin sepse shejtani është kundër të Gjithëmëshirshmit!** - Çdokush që nuk adhuron Allahun është bërë adhurues i shejtanit, sikurse ka thënë Allahu: “O bijtë e Ademit, a nuk ju kam paralajmëruar që të mos adhuroni shejtanin, se me të vërtetë ai është armiku juaj i hapur dhe që të më adhuron vetëm Mua? Kjo është rruga e drejtë. Vërtet, ai ka devijuar shumë breza prej jush. Vallë, a nuk po mendoni?” [Jasin 60 – 62]. Më pas thotë: “...sepse shejtani është kundërshtar i të Gjithëmëshirshmit!” Çdokush që ndjek hapat e shejtanit, në fakt e ka bërë atë si mikun e vet dhe, nga ana tjetër, është bërë i pabindur ndaj Zotit, ashtu si shejtani i mallkuar. Vërej me kujdes se si Allahu ka përdorur emrin e Tij *Rrahman* - i Gjithëmëshirshmi, për të treguar se ndaj kujt tregohet njeriu i pabindur. Ky është një tregues shumë i fortë, që na jep të kuptojmë se ai që nuk i bindet Allahut, poshtërsitë e gjynahet e tij do ta ndalojnë dhe do ta privojnë nga mëshira e Allahut, sepse do t’ia mbyllin dyert asaj. Ndërsa nga ana tjetër, bindja dhe adhurimet kushtuar Allahut

konsiderohen si shkaqet më të forta për të arritur mëshirën dhe bujarinë e Tij.

- **O babai im! Unë kam frikë se do të të godasë ndonjë dënim prej të Gjithëmëshirshmit e kështu do të bëhesh mik me shejtanin.** - Për shkak të këmbënguljes tënde për të vazhduar në mosbesim dhe në kalimin e kufijve, kam frikë se do të të godasin këto dy fatkeqësi të mëdha: dënimi i Allahut dhe shndërrimi në mik të shejtanit. Kështu do të bëhesh palë me shejtanin në dynja dhe në ahiret. Do të ulesh në atë gradë të shëmtuar dhe do të zvarritesh i pashpresë në ato skuta të errëta e të frikshme. Vërej me kujdes se si vazhdoi Ibrahim (a.s) në ftesën e të atit shkallë-shkallë! Fillimisht i foli për diturinë që i ishte dhënë dhe se njeriu duhet të pasojë faktet dhe diturinë. Më pas e përgëzoi, duke i thënë se, nëse e pasonte, do të gjente rrugën e drejtë. Pastaj e këshilloi që të largohej nga adhurimi i shejtanit dhe i tregoi për dëmet që sjell kjo vepër. Pastaj e kërcënoi dhe paralajmëroi për ndëshkimin e Allahut dhe zemërimin e Tij, nëse vazhdonte në rrugën e humbjes. I tregoi se kështu do të bëhej mik dhe palë me shejtanin, gjë kjo që të privon nga mëshira dhe falja e Zotit. Por kjo lutje nuk i vlejti këtij njeriu, i cili ktheu një përgjigje prej injoranti:

- **Ai (babai) tha: “Ti po urren zotat e mi, o Ibrahim?”** - Ai filloi të lëvdohej me idhujt e vet dhe e qortoi Ibrahimin që i refuzonte ata. Sigurisht që ky ishte tregues i injorancës së thellë dhe i mohimit të tij. Ai lëvdohej me idhujt e tij dhe madje ftonte në adhurimin e tyre. Më pas, ai e kërcënoi të birin, duke i thënë:

- **Nëse nuk ndalesh do të të vras me gurë...** - Nëse nuk ndalon së fyeri idhujt e mi dhe nëse nuk resht së ftuari mua në adhurimin e Allahut, atëherë do të të vras me gurë. Pastaj e dëboi të birin, duke i thënë:

- **Tani largohu prej meje për një kohë të gjatë!** - Largohu prej meje e mos të të shoh për një kohë të gjatë! Sidoqoftë, i

dashuri i Rahmanit iu përgjigj ashtu siç dinë të përgjigjen robërit e Rahmanit kur iu drejtohen injorantët me fjalë të rënda. Ai as e ofendoi e as u zemërua, por bëri durim dhe nuk iu kundërvu babait me të njëjtën monedhë. Me butësi dhe dëshirë të mirë për ta udhëzuar, Ibrahim (a.s.) i tha:

- **Ai (Ibrahimi) tha: “Paqja qoftë mbi ty!**

- Prej meje do të kesh veç paqe dhe siguri. Nga unë nuk do të shohësh asgjë të keqe, veç selamit e mirësjelljes. Madje:

- **Unë do t'i lutem Zotit tim të të falë ty.** -

Unë do të vazhdoj ta lus Allahun që të të udhëzojë dhe të të falë. Do t'i lutem të të udhëzojë në Islam, që të bëhet e mundur falja e gjynaheve të tua.

- **Ai (Allahu) kujdeset gjithmonë për mua.**

- Allahu është i mëshirshëm e shumë i dashur me mua. Ai e di gjendjen time dhe kujdeset për mua. Kështu vazhdoi Ibrahim që ta luste Zotin për ta udhëzuar babanë e tij dhe për ta falur atë, por kur iu bë e qartë se i ati ishte tashmë armik i Allahut dhe atij nuk i bënte dobi asgjë, u tërhoq nga kërkimin e faljes për të dhe u distancau tërësisht prej tij. Allahu na ka urdhëruar që të pasojmë fenë e pastër dhe monoteiste të Ibrahimit (a.s.). Ai na porositi që të ndjekim rrugën dhe metodologjinë e tij në davetin e njerëzve në fenë e Allahut, me dituri, urtësi, butësi e ngrohtësi. Le të ndjekim shembullin e tij, pra, shkallë-shkallë e hap pas hapi, t'i ftojme njerëzit që të mësojnë me lehtësi e mirësi fenë e Zotit. Gjithashtu, le të bëjmë durim, ashtu siç bëri durim Ibrahim. Ai kurrë nuk ligështojte dhe nuk i humbiste shpresat, por me këmbëngulje vazhdonte davetin. Ibrahim (a.s.) ishte durimtar i pashembullt në çdo mundim që i jepnin njerëzit, qoftë me fjalët, qoftë me veprat e tyre. Përballë këtyre vuajtjeve e mundimeve, ai falte e toleronte dhe tregonte mëshirë e butësi.

- **Unë po largohem prej jush dhe prej asaj që ju adhuroni përveç Allahut...** -

Unë do të largohem nga ju dhe idhujt tuaj dhe do t'i lutem Zotit tim. Ai do t'i lutej

Allahut me të dyja mënyrat: me duanë e adhurimit dhe duanë e kërkesës.⁶

- **...dhe shpresoj se me lutjet drejtuar Zotit tim nuk do të jem i humbur.** -

Shpresoj që Allahu të më lumturojë me lutjet e mia dhe me pranimin e veprave të mia. Kështu duhet të veprojë çdokush që nuk shpreson se njerëzit do t'i përgjigjen ftesës së tij dhe bindet se ata do të pasojnë epshet e tyre, pa u bërë asnjë dobi qortimet e paralajmërimet. Nëse vazhdojnë në të kotën e në shkëlqen e kufijve të Zotit, atëherë të largohet prej tyre dhe të merret me rregullimin e vetes përmes lutjeve e veprave të mira, duke shpresuar që Zoti t'ia pranojë ato. Gjithashtu, le të largohet e të distancohet nga ligësia dhe të ligjtë. Ndarja e njeriut nga atdheu, njerëzit dhe familja e vet është tepër e vështirë, për shumë shkaqe që dihen. Megjithatë, kush braktis diçka për hir të Zotit, ta dijë se Zoti do t'ia zëvendësojë me diçka më të mirë se ajo që lë. Për këtë arsye, Allahu thotë më pas:

- **Pasi u largua prej tyre dhe prej asaj që ata adhuronin përveç Allahut, Ne i dhuruam atij Is'hakun dhe Jakubin dhe që të dy i bëmë profetë.** -

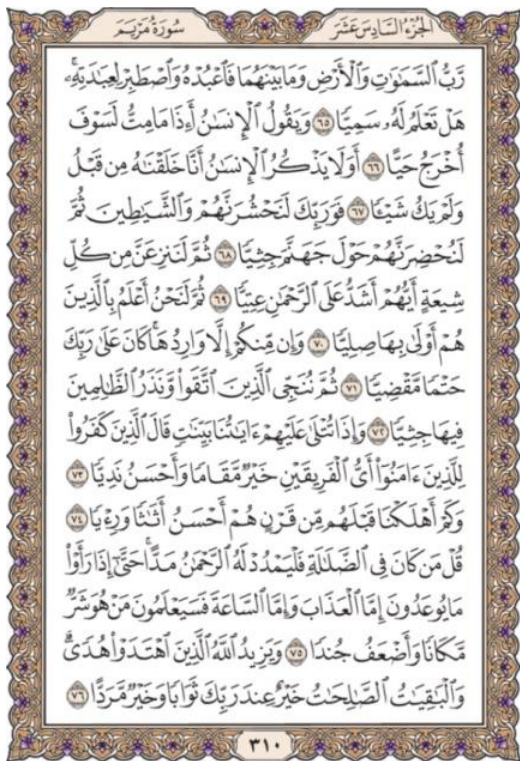
Allahu i dhuroi pasardhës të mirë, të cilët i bëri profetë të dalluar në botë, duke u dhënë shpalljen.

- **Dhe të gjithë atyre u dhamë (të mira) nga Mëshira Jonë...** -

Zoti do t'i dhuronte Ibrahimit dhe dy bijve të tij shumë begati, prej mëshirës së Tij, si për shembull: dituria e dobishme, veprat e mira, pasardhës të shumtë e të përhapur, mes të cilëve do të dilnin shumë profetë dhe shumë besimtarë të mirë. Për ta Zoti thotë:

- **...dhe i bëmë që të kujtohen gjithmonë për mirë (ndër njerëz).** -

Edhe kjo ishte pjesë e mëshirës që u dhuroi. Allahu i ka premtuar çdo vepërmiri se do ta bëjë me emër të mirë ndër njerëz, në varësi të mirësisë e besimit të tij. Këta janë ndër më të shquarit dhe krerët e besimtarëve të mirë, prandaj Zoti e përhap famën e tyre me lajmin e vërtetë dhe të saktë. Ata do të kujtohen përherë nga melekët që rrahin krahët. Me dashurinë dhe lëvdatat për ta

janë mbushur zemrat e besimtarëve të mirë, që vazhdimisht i kujtojnë me gojën e tyre. Ata do të jenë gjithmonë modeli i përkryer për ata që dinë të marrin mësim. Ata do të vazhdojnë të kujtohen në çdo epokë, dhe kjo është mirësia e Allahut, që ia jep kujt të dëshirojë. Allahu jep mirësi të madhe.

Ajetet 51 – 53

51. Përmendju në Libër edhe Musanë! Ai ishte nga të zgjedhurit (e Zotit) dhe ishte i dërguar dhe Profet (i dalluar).

52. Ne e thirrëm atë nga ana e djathtë e Turi Sinait dhe e afruam për t'i folur nga afër.

53. Nga mëshira Jonë i dhamë (si ndihmëtar) edhe vëllanë e tij Harunin, (gjithashtu) Profet.

Shpjegimi i ajeteve

- Përmendju në Libër edhe Musanë! - Kujtoju në Kur'anin madhështor Musain, të birin e Imranit. Kujtoje atë profet të lavdëruar e të nderuar, ashtu siç ka qenë në të vërtetë! Kujtoje atë profet të zgjedhur duke treguar gradën dhe moralin e tij të lartë!

- Ai ishte nga të zgjedhurit (e Zotit) dhe ishte i dërguar dhe Profet (i dalluar). - Ky ajet lexohet në dy mënyra:

1. “Ai ishte *muhlesan*”, që do të thotë se Allahu e zgjodhi dhe e dalloi Musain mbi të gjithë botën.

2. “Ai ishte *muhlisan*”, që do të thotë se Musai ishte i sinqertë me Allahun e Madhëruar, në të gjitha veprimet, fjalët dhe qëllimet e tij. Të dyja kuptimet e përfshijnë njëra tjetrën. Kështu, Allahu e zgjodhi dhe dalloi Musain për shkak të sinqeritetit të tij. Dhe, nga ana tjetër, Musai u bë i sinqertë, sepse Allahu e zgjodhi dhe e mëshiroi duke i falur këtë sinqeritet. Cilësia më e mrekullueshme e njeriut është sinqeriteti që tregon ndaj Zotit dhe veçimi që Zoti i bën atij me këtë cilësi. I tillë ishte Musai. Ai ishte gjithashtu profet e lajmëtar i Zotit. Ai ishte *Resul* dhe *Nebij*.⁷ *Resul* është ai që është urdhëruar të përcjellë fjalët, mesazhin dhe ligjin e Zotit, si çështjet e mëdha, ashtu edhe ato më të voglat. Ndërsa *nebij*, ose lajmëtar, është ai që Allahu i shpall atij. Pra, *en-nubu-ue* është mes tij dhe Allahut, ndërsa *er-risale* është mes tij dhe krijesave të Zotit. Musai ishte nga ata që Zoti e dalloi me mënyrën më të lartë të Shpalljes, duke i folur drejtpërdrejt dhe duke e afruar. Kjo ishte veçoria e Musait mes gjithë profetëve të tjerë, prandaj edhe u quajt *Kelimu Rrahman* - Ai të cilit i foli Rahmani.

- Ne e thirrëm atë nga ana e djathtë e Turi Sinait... - Zoti e thirri atë nga ana e djathtë e malit Tur, që ishte i bekuar e plot mirësi, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “Kur arriti atje (te zjarri), iu tha: “I bekuar është ai pranë zjarrit dhe ata përreth tij. I lavdëruar qoftë Allahu, Zoti i botëve!” [Neml 8].

- ...dhe e afruam për t'i folur nga afër. - Fjala *nexhija* do të thotë se Allahu i foli me një zë të ulët dhe të afërt, ashtu siç u flet Allahu të dashurve dhe të zgjedhurve të Tij. Ajeti është argument se Allahu flet me mënyra të ndryshme: me *nida*, që është zëri i lartë, dhe me *nexhija*, që është zëri i ulët. Kështu besojnë *ehlu suneh ue xhemat*,

ndryshe nga grupet e humbura, që e mohojnë faktin që Allahu flet, siç janë *xhehmitë, mutezilitë* dhe ata që ndjekin rrugën e tyre. Një nga mirësitë dhe nderimet më të mëdha të Musait ishte në lidhje me vëllanë e tij Harunin. Ai iu lut Zotit që ta përfshinte edhe Harunin në çështjen e tij, duke e bërë edhe atë profet. Allahu iu përgjigj lutjes së Musait dhe tha:

- **Nga mëshira Jonë i dhamë (si ndihmëtar) edhe vëllanë e tij Harunin, (gjithashtu) Profet.** - Shpallja e Harunit si *nebij* ishte për të ndjekur dhe ndihmuar Musain si profet.

Ajetet 54 – 55

54. Përmendju në Libër edhe Ismailin! Ai qe shumë besnik në premtime dhe ishte i dërguar dhe Profet (i dalluar).

55. Ai e urdhëronte familjen e vet për të falur namazin dhe për të dhënë zekatin dhe Zoti ishte i kënaqur prej tij.

Shpjegimi i ajeteve

- **Përmendju në Libër edhe Ismailin!** - Kujtoju në Kur'an edhe këtë Profet të madh, nga i cili rodhi edhe populli arab, më i miri popull, nga i cili do të lindte zotëria e të bijve të Ademit, Muhamedi (a.s).

- **Ai qe shumë besnik në premtime dhe ishte i dërguar dhe Profet (i dalluar).** - Çdo premtim e fjalë që jepte, ai e mbante. Këtu bëhet fjalë qoftë për premtimet e dhëna Allahut, qoftë për premtimet e dhëna njerëzve. Kështu p.sh., Ismaili premtoi se do të bënte durim kur i ati, Ibrahim, duhej ta bënte atë kurban, sipas urdhrin të Zotit, dhe ai e mbajti fjalën, duke u treguar durimtar. Ismaili duroi sprovën më të madhe që mund t'i ndodhë njeriut, sprova e vdekjes. Ai tha: "O babai im, bëj atë që urdhërohesh dhe, nëse do Allahu, ti do të shohësh që do të jem durimtar!" Në këtë mënyrë, Ismaili e lejoi të atin që të ekzekutonte urdhrin e Zotit. Pastaj, Allahu e përshkruan Ismailin si profet dhe lajmëtar. Nuk ka dyshim se kjo është mirësia dhe grada më e lartë që Zoti i dhuron njeriut. Ata të cilëve Zoti u dhuroi profetësinë janë niveli më i lartë i njerëzimit dhe lloji më i

zgjedhur i krijesave. Më pas, Allahu e përshkruan Ismailin me një cilësi të veçantë dhe shumë të bukur.

- **Ai e urdhëronte familjen e vet për të falur namazin dhe për të dhënë zekatin...**

- Ai kujdesej që edhe familja e tij të zbatonte porosinë e Allahut. Ai i urdhëronte për namaz, që ata të kishin të plotë sinqeritetin për të adhuruar Allahun. Ai i urdhëronte anëtarët e familjes edhe për zekatin, që ata të ishin bamirës edhe ndaj krijesave të Zotit. Në këtë mënyrë, Ismaili jo vetëm që plotësoi vetveten, por përpiquej të rregullonte edhe të tjerët, duke filluar nga familja e të afërmit, të cilët ishin njerëzit më të dashur të tij dhe për të cilët kishte më shumë detyrime sesa për të tjerët.

- **...dhe Zoti ishte i kënaqur prej tij.** – Allahu ishte i kënaqur me Ismailin (a.s), sepse ai përpiquej dhe punonte shumë që të kënaqte Allahun. Allahu u kënaq me të dhe e bëri prej robve adhures dhe të dashurve të Tij më të afërt.

Ajetet 56 – 57

56. Përmendju në Libër edhe Idrisin! Ai ishte njeri i sinqertë dhe Profet (i nderuar).

57. Ne e ngritëm atë në një gradë të lartë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Përmendju në Libër edhe Idrisin!** - Kujtoje në Kur'an edhe Idrisin, duke përmendur cilësitë dhe veprat e tij të mira dhe të sinqerta!

- **Ai ishte njeri i sinqertë dhe Profet (i nderuar).** - Allahu bashkoi tek ai sinqeritetin dhe profetësinë. Idrisi ishte *siddik*, pra, ishte i sinqertë, me besim të plotë e të patundur te Zoti, me dituri të madhe dhe të plotë rreth Shpalljes, me siguri në premtimin e Zotit dhe me vepra të mira. Veç këtyre, Zoti e dalloj Idrisin duke i dhuruar Shpalljen, duke e zgjedhur për ta bërë Profet të denjë për të mbartur Shpalljen e Tij, prandaj thotë më pas:

- **Ne e ngritëm atë në një gradë të lartë.** - Zoti e lartësoi kujtimin e tij në botë. Idrisi është i lartë në gradën tek Zotii madhëruar dhe i nderuar ndër njerëz.

Ajeti 58

58. Këta ishin ata që Allahu i dalloi nga profetët pasardhës të Ademit, pasardhës të atyre që i patëm bartur (në anije) bashkë me Nuhun, pasardhës të Ibrahimit dhe të Jakubit (Israilët) dhe prej atyre, që i udhëzuam dhe i bëmë të zgjedhur. Kur atyre u lexoheshin ajetet e Zotit ata binin në sexhde dhe qanin.

Shpjegimi i ajetit

Pasi foli për të gjithë këta profetë e lajmëtarë të nderuar, që ishin prej më të zgjedhurve, Allahu i Madhëruar thotë:

- Këta ishin ata që Allahu i dalloi nga profetët pasardhës të Ademit,... - Këta janë ata të cilët Allahu i begatoi me një mirësi, që nuk mund të arrihet nga askush. Ai u dhuroi atyre profetësinë e shpalljen. Këta ishin edukatorët, për të cilët Allahu na ka urdhëruar që të lutemi e të themi në çdo rekat namazi: “Na udhëzo në rrugë të drejtë, në rrugën e atyre të cilët Ti i begatove, e jo në rrugën e atyre që merituan zemërimin dhe as në rrugën e të humburve!” [Fatiha 6, 7]. Këta janë ata që Allahu i begatoi me të mira. Allahu na ka premtuar se, nëse i bindemi Atij, atëherë do të jemi në shoqërinë e këtyre të lumturve e të zgjedhurve: “Kushdo që i bindet Allahut dhe të Dërguarit, do të jetë me ata të cilëve Allahu u ka dhuruar mirësi të shumta - me profetët, me të sinqertët, me dëshmorët dhe me vepërmirët. Sa shokë të mirë janë ata! Ky është shpërblimi që vjen prej Allahut dhe mjafton që Allahu Di gjithçka.” [Nisa 69].

- ... pasardhës të atyre që i patëm bartur (në anije) bashkë me Nuhun,... - Disa profetë ishin pasardhës të Ademit dhe të atyre që i bartëm në anije me Nuhun. Të tjerët që erdhën më pas ishin:

- ... pasardhës të Ibrahimit dhe të Jakubit (Israilët) dhe prej atyre, që i udhëzuam dhe i bëmë të zgjedhur. - Këto ishin shtëpitë më të mira në botë, që Zoti i zgjodhi, i dalloi dhe lartësoi mbi të tjerët. Të gjithë këta të zgjedhur, kur u lexoheshin ajetet e Rahmanit, binin në sexhde. Ata

shprehnin mirënjohje dhe përlësi, sepse në shpalljet e Zotit ata gjenin lajme rreth çështjeve të fshehta dhe rreth atributëve të Allahut, që di çdo të fshehtë. Atje përshkruhet Dita e Gjykimit, premtimet dhe kërcënimet e Zotit.

- Kur atyre u lexoheshin ajetet e Zotit ata binin në sexhde dhe qanin. - Ata nënshtroheshin dhe shprehnin bindjen e plotë ndaj ajeteve të Allahut, me shpresë dhe respekt. Shpallja ndikonte fort në zemrat e tyre, duke u forcuar imanin. Zemrat u mbusheshin me frikë e me shpresë, ndërsa sytë u mbusheshin me lot. Ashtu i shprehnin Zotit pendimin e sinqertë dhe kërkonin falje e mëshirë. Ata binin në sexhde për të adhuruar Zotin e tyre. Ata ishin ndryshe nga të tjerët që, kur dëgjonin ajetet e Zotit, bëheshin të shurdhër e të verbër. Vërej me kujdes! Allahu thotë: “ajetet e Rahmanit”, për të na treguar se shpalljet janë treguese të mëshirës dhe bamirësisë së Tij për njerëzit. Përmes këtyre ajeteve, Ai udhëzon drejt së vërtetës u hap sytë njerëzve për ta parë qartë atë. Me Shpalljen, Allahu i shpëton ata nga humbja dhe devijimi. Nëpërmjet Shpalljes, Ai u jep diturinë e saktë e të dobishme dhe u hap rrugën për të punuar e jetuar sipas saj.

Ajetet 59 – 63

59. Por, pas tyre (të mirëve) erdhën pasardhës të këqij, që e lanë namazin dhe u dhanë pas kënaqësive (trupore). Ata do të vuajnë në ndëshkime (të Xhehenemit).

60. Me përjashtim të atyre që pendohen, besojnë dhe bëjnë vepra të mira. Ata do të hyjnë në Xhenet dhe nuk u bëhet kurrëfarë padrejtësie.

61. Ato janë xhenetet e Adnit që i Gjithmëshirëshmi ua pat premtuar robve të vet, që besuan në të fshehtë dhe premtimi i Tij është i sigurt.

62. Aty nuk dëgjojnë fjalë të kota, por vetëm përshëndetje paqeje dhe do t'u jepen mirësi të shumta mëngjes e mbrëmje.

63. Këto janë xhenetet që Ne do t'ua japim robve Tanë që ishin të devotshëm.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi u përmendën profetët, të cilët ndoqën rrugën e kënaqësisë së Allahut dhe të kthimit tek Ai me pendim, bindje e nënshtrim, vijohet me brezat pasardhës, të cilët e shkatërruan trashëgiminë që u lanë profetët e Zotit. Ata iu kthyen punëve të mbrapshta dhe braktisën namazin, që ishin urdhëruar ta kryenin me përpikmëri. Në fillim u treguan të pakujdesshëm ndaj tij dhe dalëngadalë e braktisën fare. E nëse ata braktisën namazin, i cili është shtylla e besimit dhe e fesë, është peshorja e saktë e imanit dhe e sinqeritetit me Zotin e botëve, atëherë për çështjet e tjera të besimit mos pyet. Kur shpërfillën veprën më të detyrueshme, për të tjerat s'bëhet fjalë. Shkaku i kësaj humbjeje ishte fakti se ata ndoqën dëshirat e tyre dhe të gjitha forcat i përqendruan në plotësimin e kënaqësive vetjake, të cilat u bënë më parësore edhe se haku i Zotit. Për ta nuk kishte më rëndësi se me ç'rrugë i arrinin ato kënaqësi:

- **Por, pas tyre (të mirëve) erdhën pasardhës të këqij, që e lanë namazin dhe u dhanë pas kënaqësive (trupore). Ata do të vuajnë në ndëshkime (të Xhehenemit).** - Ata do të flaken në një ndëshkim të ashpër dhe shumëfishtë. Pastaj, Allahu i Madhëruar bën përjashtim për disa:

- **Me përjashtim të atyre që pendohen, besojnë dhe bëjnë vepra të mira.** – Janë ata që pendohen dhe largohen nga idhujtaria, bidatet, poshtërsitë dhe gjynahet, duke ndjerë keqardhje për çfarë kanë bërë dhe duke qenë të vendosur që kurrë të mos u kthehen më atyre. Cilësia e dytë e tyre është se ata besojnë, pra, besojnë Allahun, melekët, shpalljet, profetët dhe Ditën e Gjykimit. Cilësia e tretë e tyre është se ata bëjnë vepra të mira. Ata adhurojnë Zotin përmes veprave që Ai ua ka mësuar nëpërmjet profetëve e shpalljeve të Tij dhe kujdesen që t'i bëjnë me sinqeritet vetëm për kënaqësinë e Tij. Kështu, për ata që pendohen sinqerisht, kanë besim të vërtetë dhe bëjnë vepra të mira, Allahu i lartësuar thotë:

- **Ata do të hyjnë në Xhenet** - Atje ka mirësi të përjetshme, pranë Zotit Bujar dhe Mëshirëplotë.

- **... dhe nuk u bëhet kurrëfarë padrejtësie.** - Asnjë padrejtësi nuk do t'u bëhet. Ata do ta marrin të plotë shpërblimin për të gjitha veprat e tyre, madje të shumëfishuar nga mirësia e Allahut të Madhëruar. Në vijim, Allahu i Madhëruar flet për kopshtet e premtuara:

- **Ato janë xhenetet e Adnit që i Gjithmëshirëshmi ua pat premtuar robve të vet, që besuan në të fshehtën dhe premtimi i Tij është i sigurt.** - Ato nuk janë si kopshtet e zakonshme. Ato quhen "kopshtet e Adnit", domethënë, kopshtet e qëndrimit të përhershëm, nga ku nuk largohesh kurrë dhe mirësitë e të cilëve nuk kanë për t'u zbehur asnjëherë. Ato janë plot me mirësi e kënaqësi, që sjellin gëzim e rehati. Shiko se kush i ka premtuar këto kopshte! I ka premtuar vetë Rrahmani, për të treguar se ato janë fryt i mëshirës dhe mirësisë së Tij. Atje ka mirësi e bukuri që syri nuk i ka parë, veshi nuk i ka dëgjuar dhe mendja e njeriut nuk ka shkuar. Në ajete të tjera, Allahu e ka quajtur Xhenetin si "mëshirën" e Tij, si për shembull: "Ndërsa ata të cilëve u janë zbardhur fytyrat, ata janë në Mëshirën (Xhenetin) e Allahut, ku do të jenë përjetësisht." [Al Imran 107]. Fakti që kështu ka premtuar Rrahmani tregon edhe diçka tjetër: Kënaqësitë në Xhenet do të jenë të vazhdueshme e të përjetshme, ashtu siç është mëshira e Zotit. Ato janë fryt i mëshirës së Tij. Po kujt i është premtuar kjo mirësi? Në ajet thuhet se ajo i është premtuar robve të Tij që besojnë të fshehtën. Pra, bëhet fjalë për robërit adhures të Allahut, që i përmbahen ligjit të Tij. Janë ata që Zoti i përmend në ajete të tjera, si: "Adhuresit e të Gjithmëshirshmit janë ata që ecin nëpër Tokë të qetë, e kur injorantët u drejtohen atyre me fjalë (fyese), ata thonë: "Paqe (selâm)!" Janë ata, që për hir të Zotit të tyre, natën e kalojnë duke bërë sexhde dhe duke qëndruar në këmbë (duke

falur namaz). Janë ata që thonë: “O Zoti ynë! Largoje prej nesh vuajtjen e Xhehenemit sepse vuajtja në të është, vërtet gjëja më e rëndë!”. Shumë i keq është, vërtet ai (*Xhehenemi*), si vendbanim dhe vendqëndrim. (*Adhuresit e të Gjithmëshirshmit*) Janë ata që kur shpenzojnë nuk e teprojnë e as nuk janë dorështrënguar, por mbajnë mesataren e janë të matur. Janë ata që veç Allahut, nuk i luten asnjë zoti tjetër dhe nuk e vrasin atë, të cilin Allahu e ka ndaluar të vritet, veçse kur e meriton në bazë të drejtësisë dhe nuk bëjnë imoralitet. Kush i bën këto, e pret ndëshkimi. Atij i dyfishohet dënimi Ditën e Kjametit dhe aty mbetet përgjithmonë i poshtëruar. Përveçse nëse pendohet, beson (*me besimin e drejtë*) dhe bën vepra të mira. Këtyre Allahu ua shndërron të këqijat në të mira. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë. Dhe kushdo që pendohet dhe bën vepra të mira, ai është kthyer, me të vërtetë tek Allahu me një pendim të sinqertë. (*Adhuresit e të Gjithmëshirshmit janë*) Edhe ata që nuk dëshmojnë duke gënjyer dhe, kur (*rastësisht*) kalojnë pranë të keqes, kalojnë duke e shmangur me dinjitet. Edhe ata që, kur këshillohen me Ajetet e Kur’anit të Zotit të tyre, nuk u kthejnë shpinën sikur të ishin të shurdhër e të verbër. Edhe ata që thonë: “O Zoti ynë! Na dhuro kënaqësinë që gratë tona dhe pasardhësit tanë të jenë kënaqësia e syve tanë, e na bëj udhëheqës të të devotshmëve!”. Këta janë ata që do të shpërblehen me vendin më të lartë në qiell për shkak se ishin durimtarë dhe aty do të priten me përshëndetje dhe selam. Aty (*në kënaqësitë e përjetshme*) do të jenë përgjithmonë. Eh sa vendbanim dhe vendqëndrim i mirë është ai! Thuaju (*mohuesve*): “E si të kujdeset për ju Zoti im, nëse ju nuk i luteni Atij?! Por ju e keni mohuar Atë, prandaj dënimi do të jetë i pashmangshëm.” [Furkan 63 – 76]. Siç shihet, ky premtim është vetëm për robërit e Zotit adhures, e jo për të gjithë. Të gjithë njerëzit janë rob të Allahut në aspektin e

krijimit, furnizimit dhe rregullimit të çështjeve të tyre. Këta janë “rob” në aspektin *rububije*. Ndërsa të parët janë “rob” në aspektin *uluhije*, pra, rob adhures, të cilët i nënshtrohen dhe adhurojnë Zotin me zgjedhjen e tyre të lirë. Ata i nënshtrohen të vetmit Zot që adhurohet me meritë, për të jetuar sipas ligjit të tij dhe për ta adhuroar sipas Shpalljes së Tij. Këta janë të lavdëruar. Ndërsa të tjerët, edhe pse janë të nënshtuar dhe nuk dalin dot jashtë ligjit të krijimit të Zotit, nuk shpërblehen dhe nuk lavdërohen për këtë nënshttrim. Në fjalinë: “...që i Gjithmëshirshmi ua ka premtuar robve të Vet fshehtaz”, fjala “*fshehtaz*” mund të ketë më shumë se një kuptim. Kështu, njëri kuptim mund të jetë: ua ka premtuar në mënyrë të fshehtë, pra, në mënyrë të tillë që ata nuk kanë mundësi ta shohin haptaz. E, megjithatë, ata besojnë këtë premtim të mirë për të fshehtë. Ata punojnë e luftojnë për ta arritur premtimin e fshehtë të Zotit, edhe pse nuk e shohin me shqisat e tyre. Atëherë, si do të përpiqeshin nëse do ta shihnin haptazi atë premtim të mrekullueshëm? Sigurisht që do të përpiqeshin edhe më fort për ta arritur e do të ishin edhe më të përmalluar e të dashuruar pas tij. Pra, Allahu i Lartësuar kur i lëvdon adhuresit që i besojnë premtimet e Tij për botën e fshehtë, pa e dëshmuar me sytë e tyre, tregon se ky është imani i vërtetë dhe dobiprurës. Kuptimi tjetër është: “ua ka premtuar atyre që e adhurojnë Atë fshehtaz”, pra, e adhurojnë Allahun, edhe pse nuk e shohin Atë. Atëherë, nëse do ta shihnin, si do të ishte adhurimi i tyre për Allahun? Sigurisht që adhurimi i tyre do të ishte edhe më i fortë e me përkushtim. Kthimi e pendimi i tyre tek Zoti do të ishte i pandërprerë, dashuria më e madhe, veprat për ta kënaqur Atë do të ishin të pandalshme dhe malli për Të do të ishte i papërshkrueshëm. Gjithashtu, kuptimin mund të lidhet edhe me kopshtet e Adnit. Pra, kuptimi i ajetit do të ishte: “Ato janë kopshtet e fshehta të Adnit, që i Gjithmëshirëshmi ua ka premtuar robve të

Vet...”. Domethënë, ato janë kopshte që nuk mund të përshkruhen plotësisht dhe që askush veç Zotit nuk mund t’i dijë realisht se si janë. Kjo i bën edhe më të përmalluar besimtarët për Xhenetin. Shpirti nxitet ta përfytyrojë dhe ta kërkojë më shumë atë. Atëherë, ky variant do t’i ngjante ajetit tjetër: “Askush nuk di për atë kënaqësi që u është caktuar atyre si shpërblim për atë që kanë bërë.” [Sexhde 17]. Të gjitha këto kuptime janë të sakta, por kuptimi i parë është më afër të vërtetës, sepse Allahu i Lartësuar thotë më pas: “...premtimi i Tij është i sigurt”, për premtimin e Tij, që besimtarët nuk e kanë parë me sytë e tyre, por përsëri e besojnë dhe përpiqen për ta arritur. Ky premtim do të ndodhë patjetër, sepse Allahu nuk e shkel kurrë fjalën e dhënë.

- Aty nuk dëgjojnë fjalë të kota, por vetëm përshëndetje paqeje... - Atje nuk dëgjojnë fjalë të padobishme ose fjalë që të ngarkojnë me gjynahe, as fjalë ofenduese e të ulta apo fjalë që Zoti nuk i do, as fjalë që shkaktojnë dëm e trishtim. Atje dëgjojnë veçse “paqe”, fjalë të pastra, larg çdo mangësie e ligësie. Ata dëgjojnë *dhikër*, përshëndetje, fjalë të gëzueshme, lajme të mira, biseda të këndshme mes vëllezërish e miqsh. Ata dëgjojnë fjalën e Rrahmanit drejtuar atyre. Ata dëgjojnë zëra të bukur e melodiozë nga hyritë, melekët dhe të djemtë e Xhenetit, që këndojnë me tinguj mrekullues dhe që të mahnitin me fjalët e zgjedhura. Kështu do të ndodhë, sepse ai është një vend i paqes, ku pushtohesh nga paqja e plotë në çdo aspekt.

- ...dhe do t’u jepen mirësi të shumta në mëngjes e mbrëmje. - Ushqimet, pijet dhe të gjitha llojet e kënaqësive do të jenë të vazhdueshme kurdo dhe kudo që t’i kërkojnë. Prej bukurisë së këtyre kënaqësive është edhe fakti se ato do të shërbehen plot hijeshi në mëngjes e në mbrëmje. Kështu kënaqësia bëhet më e madhe për ata fatbardhë. Po, për kë janë përgatitur këto kopshte? Allahu thotë:

- Këto janë xhenetet që Ne do t’ua japim robve Tanë që ishin të devotshëm. - Këto kopshte janë bërë për t’ua lënë trashëgim të devotshmëve, që jetojnë ashtu si i porosit Zoti i tyre dhe e adhurojnë Atë ashtu si i urdhëron në shpalljet e Tij, me sinqeritet vetëm për Të. Ky do të jetë vendi i tyre i përhershëm, nga i cili nuk do të kërkojnë kurrë të largohen. Atje do të lumturohen përjetësisht, sikurse thotë Zoti: “Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit, që të mëshiroheni! Nxitoni për faljen e gjynaheve nga Zoti juaj dhe për një Xhenet, gjerësia e të cilit është sa gjerësia e qiejve dhe e tokës! Ai është përgatitur për të devotshmit. Për ata që japin kur janë në bollëk dhe kur janë në vështirësi. Ata e përmbajnë zemërimin dhe i falin njerëzit. Allahu i do bamirësit. Edhe ata që kur bëjnë ndonjë gjë të shëmtuar, ose kur i bëjnë padrejtësi vetvetes, e përmendin Allahun dhe kërkojnë falje për gjynahet e tyre. E kush i fal tjetër gjynahet, përveç Allahut? Ata nuk vazhdojnë më me atë gjë që kanë bërë më parë, sepse e dinë. Shpërblimi për ata është falja nga Zoti i tyre dhe Xhenetet, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe ku ata do të jenë përjetësisht. Sa i mirë është shpërblimi i atyre që punojnë (*punë të mira*)! [Al Imran 132 – 136].

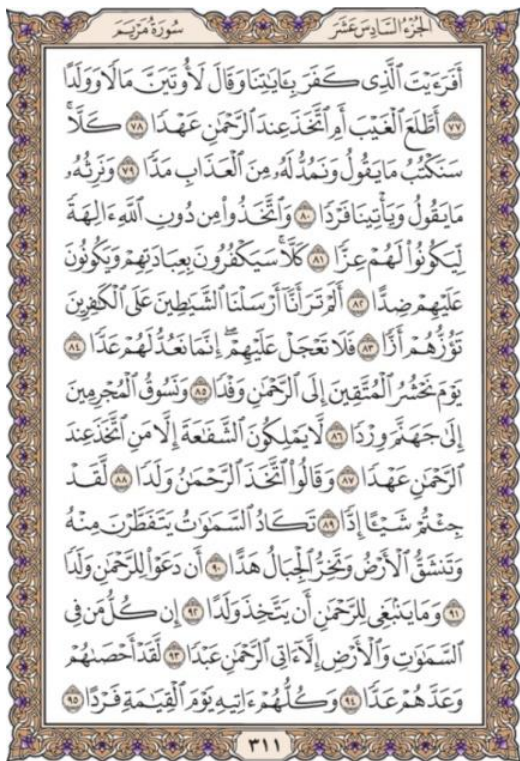
Ajetet 64 – 65

64. Ne (thonë melekët) zbresim veçse me urdhrin e Zotit tënd. Në dorën e Tij është ajo që na pret, ajo që lamë pas dhe gjithçka mes tyre dhe Zoti yt nuk harron asgjë.

65. Ai është Zoti i qiejve dhe i Tokës dhe çfarë ka midis tyre. Prandaj, vetëm Atë adhuroje dhe bëhu i qëndrueshëm në adhurimin për Të! A di ndonjë të ngjashëm me Të?”

Shpjegimi i ajeteve

Një ditë, Profeti (a.s) iu drejtua drejtua Xhibrilit (a.s) dhe i tha: “Sa mirë do të ishte të na vizitoje më shpesh!” Ai dëshironte që të ishte më shpesh në shoqërinë e Melekut fisnik, sepse ndihej mirë me të. Zemra e Profetit qetësohej kur Xhibrili zbriste me Shpalljen e Allahut, por:

- **Ne (thonë melekët) zbresim veçse me urdhrin e Zotit tënd.** - Ne nuk kemi asgjë në dorë. Nëse Zoti na urdhëron, ne e vëmë në zbatim menjëherë. Kështu i ka përshkruar Zoti melekët kur thotë: “O ju që kenë besuar! Ruajeni veten dhe familjen tuaj prej Zjarrit, lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët! Atë e mbikëqyrin melekë të rreptë e të ashpër, që nuk e kundërshtojnë Allahun për asgjë që Ai i urdhëron. Ata zbatojnë gjithçka për të cilën urdhërohen.” [Tahrim 5]. Melekët janë thjesht rob të bindur të Allahut:

- **Në dorën e Tij është ajo që na pret, ajo që lamë pas dhe gjithçka mes tyre** - Në dorë të Zotit janë të gjitha çështjet, në çdo kohë e vend, në të shkuarën, të tashmen dhe të ardhmen. Duke qenë se çdo çështje është në dorë të Zotit dhe ne jemi thjesht rob të nënshtruar, atëherë çdo gjë i mbetet urtësisë së Zotit. Nëse urtësia e Zotit e kërkon që të ndodhë diçka, ajo do të ndodhë, e nëse e kërkon të vonohet, ajo do të vonohet. Prandaj thuhet më pas:

- **dhe Zoti yt nuk harron asgjë.** - Ai nuk harron kurrë, në mënyrë të tillë që të të braktisë. Në një ajet tjetër thuhet: “Beto hem për dritën e mëngjesit dhe për natën, që mbulon gjithçka. Zoti yt nuk të ka braktisur e as nuk të urren.” [Duha 1-3]. Përkundrazi, Ai vazhdimisht përkujdeset për ty dhe çështjet e tua. Ai të dhuron ty më të bukurat përkujdesje e mirësi. Pra, me fjalë të tjera, edhe nëse vonohet Xhibrili, mos u trishtohet dhe dije se është Zoti Ai që e ka dëshiruar diçka të tillë, për urtësi të shumta. E si mund të harrojë Zoti, kur Ai është gjithëpërfshirës në diturinë e Tij?! Ai është:

- **Ai është Zoti i qiejve dhe i Tokës dhe çfarë ka midis tyre.** - Zoti ka krijuar qiejt e tokën me rregullin më të përkryer, ku nuk sheh asnjë pakujdesi apo shpërfillje, as rastësi a kotësi. A nuk tregon kjo që dituria e Tij është e plotë e gjithëpërfshirëse? Atëherë, mos e shqetëso veten për këtë çështje, por merru me diçka të dobishme, pra, me adhurimin e Zotit tënd si Një të vetëm:

- **Prandaj, vetëm Atë adhuroje dhe bëhu i qëndrueshëm në adhurimin për Të!** - Nështroje veten dhe me durim ushtrohu që të përkushtohesh më tepër në adhurime. Përpiqu me të gjitha forcat që t'i kryesh sa më mirë adhurimet! Angazhimi me adhurime është qetësi e kënaqësi për njeriun, sepse ia largon të gjitha përjetimet mashtruese të kësaj bote, të cilat të lodhin shpirtin dhe zemrën. Allahu ka thënë në një ajet tjetër: “Prandaj, ti bëj durim ndaj fjalëve që thonë ata dhe përlëvdoje duke e falënderuar Zotin tënd, para lindjes së diellit dhe para perëndimit të tij, edhe në orët e natës dhe në skajet e ditës, me shpresë që të gjesh kënaqësi. Dhe mos ia ngul sytë bukurisë së kësaj jete, me të cilën i bëmë të kënaqen disa prej tyre (jobesimtarë), për t'i sprovuar me të, sepse shpërbimi i Zotit tënd është më i mirë dhe është i përjetshëm. Urdhëro familjen tënde për namaz, dhe ji i vazhdueshëm në këtë! Ne nuk kërkojmë prej teje ndonjë furnizim (as për ty, as për familjen tënde). Ne të furnizojmë ty (dhe

ata). Përfundimi i mirë i takon devotshmërisë.” [Ta Ha 130 – 132].

- **A di ndonjë të ngjashëm me Të?** - A di ndonjë krijesë që t'i përngjajë Zotit?! Kjo pyetje nënkupton se nuk ka të tillë, dhe kjo është logjike. Askush nuk mund t'i përngjajë Allahut. Ai është Zoti, ndërsa çdo gjë tjetër i është nënshtruar Atij. Ai është Krijuesi i të tërë krijesave, Ai është i Pasur, i Vetëmjaftueshëm, që nuk ka nevojë për asgjë, ndërsa të tjerët janë të varfër në qenien e tyre në çdo aspekt. Allahu është i Plotë, Absolut në të gjitha aspektet, e të tjerët janë të mangët dhe nevojtarë që Zoti t'i bëjë të plotë e të mirë. Ky është argument se vetëm Allahu i meriton të gjitha llojet e adhurimeve. Vetëm adhurimet e përkushtuara Atij janë të vlefshme, ndërsa çdo adhurim tjetër është kotësi, prandaj Allahu na urdhëron që ta adhurojmë Atë si Një të vetëm dhe të jemi durimtarë, këmbëngulës dhe sistematikë në adhurimin e Tij. Kështu duhet të jetë, sepse Allahu është i vetmi absolut në emrat dhe atributet e Tij.

Ajetet 66 – 67

66. Njeriu thotë: “Mos vallë, pasi të vdes, do të ngrihem i gjallë (do të ringjallem)?”

67. Po, a nuk po e mendon njeriu se Ne e krijuam atë më pare, kur ai nuk ishte fare?

Shpjegimi i ajeteve

Këtu flitet për çdo njeri që mohon ringjalljen dhe që e sheh atë si diçka të largët dhe të pamundur. Këta lloj njerëzish thonë:

- **Njeriu thotë: “Mos vallë, pasi të vdes, do të ngrihem i gjallë (do të ringjallem)?”**

- E si do të më nxjerrë Zoti të gjallë pas vdekjes? Si do të më ringjallë, pasi të jem bërë pluhur e dhe? Pra, sipas tyre është diçka e papërfytyrueshme. Sigurisht kjo vjen nga logjika e mbrapshtë, nga qëllimet e tyre të liga, nga urrejtja ndaj profetëve dhe nga mohimi i shpalljeve të Zotit. Nëse do të mendoheshin vetëm pak, do ta kuptonin se ajo që bëjnë është qesharake dhe mendjelehtësi. Allahu i Madhëruar përmend

më pas një argument të prerë e të thjeshtë për t'u kuptuar:

- **Po, a nuk po e mendon njeriu se Ne e krijuam atë më pare, kur ai nuk ishte fare?** - Le të mendojë pak për gjendjen e tij fillestare. Le të kujtojë që Allahu e krijoi kur nuk ekzistonte fare. Atëherë, Ai që është i Plotfuqishëm për të krijuar diçka nga hiçi, a nuk është i Plotfuqishëm që ta rikrijojë atë pasi të jetë shpërndarë në tokë e të jetë bërë një me dheun?! I ngjashëm është ajeti tjetër kuranor: “Është Ai që e fillon krijimin dhe pastaj e përsërit atë, dhe kjo e dyta është edhe më e lehtë për Të.” [Rum 27]. Allahu thotë: “Po, a nuk po mendon njeriu ...”. Kjo është një ftesë që njerëzit të meditojnë dhe të vështrojnë në këto argumente logjike. Kjo ftesë bëhet me fjalët më të zgjedhura dhe më të buta. Kjo tregon se çdokush që e mohon ringjalljen është treguar i pavëmendshëm nga gjendja e vet më parë. Nëse do të mendonte se si është krijuar herën e parë, nuk do ta mohonte ringjalljen dhe mundësinë e saj.

Ajetet 68 – 70

68. Betohe në Zotin tënd! Ne do t'i tubojmë ata së bashku me shejtanët dhe do t'i afrojmë rreth Xhehenemit të gjunjëzuar.

69. Pastaj, nga secili grup do të kapim më të pabindurit ndaj të Gjithmëshërshmit.

70. Dhe Ne e dimë më së miri se cili prej tyre e meriton më shumë të hidhet në të (Xhehenem).

Shpjegimi i ajeteve

- **Betohe në Zotin tënd!** - Allahu i Lartësuar betohet se patjetër që do t'i ringjallë ata që e mohojnë ringjalljen, së bashku me shejtanët e tyre. Ai do t'i tubojë ata në kohën dhe vendin e përcaktuar:

- **Ne do t'i tubojmë ata së bashku me shejtanët dhe do t'i afrojmë rreth Xhehenemit të gjunjëzuar.** - - Ata do të jenë të gjunjëzuar nga tmerri dhe tronditja e madhe e asaj dite, duke pritur plot frikë e ankth gjykimin e Allahut të Lartësuar.

- **Pastaj, nga secili grup do të kapim më të pabindurit ndaj të Gjithmëshërshmit.**

- Nga çdo grup keqbërësish që kanë bashkëpunuar në padrejtësi e ligësi, në mohim e poshtërsi, do të zgjidhen ata më të këqijtë, më arrogantët dhe më të padrejtët, të cilët do të futen të parët në ndëshkimin e dhembshëm. Të parët që do të hyjnë në Xhehenem do të jenë më të ngarkuarit me gjynahe e poshtërsi. Ata nuk do të reshtin së bërtituri e duke mallkuar njëri-tjetrin, siç thotë i Madhëruari: në një ajet tjetër: “Melekët do t’u thonë: “Hyni në Zjarr, mes popujve që shkuan para jush - xhinde dhe njerëz.” Sa herë që një popull hyn aty, mallkon atë të mëparshmin. Dhe, kur të gjithë të tubohen në të, grupi i fundit thotë për grupin e parë: “Zoti ynë, janë këta që na çuan ne në humbje, prandaj shumëfishoja atyre dënimin me zjarr!” Ai do të thotë: “Për secilin nga ju dënimi është i shumëfishuar, por ju nuk e dini.” Pastaj i pari do t’i thotë të fundit: “Ju nuk jeni më të mirë se ne; prandaj shijojeni dënimin, për gjithçka që bëtë!” [El ea’raf 38, 39]. E gjitha kjo do të ndodhë me drejtësinë, urtësinë dhe diturinë absolute të Allahut.

- **Dhe Ne e dimë më së miri se cili prej tyre e meriton më shumë të hidhet në të (Xhehenem).** – Zoti që di gjithçka e di edhe se kush e meriton vërtet për të hyrë në zjarr. Allahu i njeh më mirë ata, di veprat e tyre dhe çfarë ndëshkimi meritojnë.

Ajetet 71 – 72

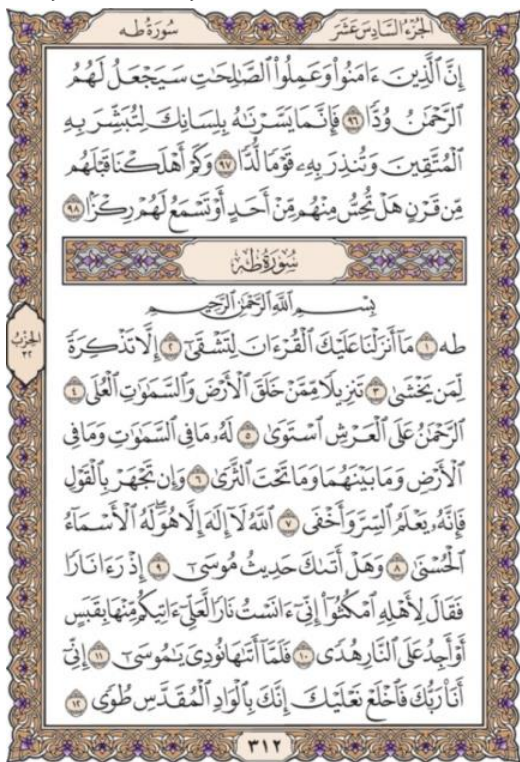
71. Të gjithë ju do të kaloni pranë tij (Xhehenemit) dhe ky është një vendim i prerë i Zotit tënd.

72. Pastaj, Ne do t’i shpëtojmë ata që ishin të devotshëm, kurse keqbërësit do t’i lëmë të gjunjzuar në të (xhehenem).

Shpjegimi i ajeteve

- **Të gjithë ju do të kaloni pranë tij (Xhehenemit) dhe ky është një vendim i prerë i Zotit tënd.** - Këto fjalë u drejtohen të gjitha krijesave, vepërmirëve e vepërkëqijve, besimtarëve e jobesimtarëve. Të gjithë, pa përjashtim, do të kalojnë pranë Zjarrit, dhe ky është një vendim që Zoti e ka marrë vetë dhe me të kërcënon robt e Tij. Ky është një vendim që do të realizohet

patjetër dhe të cilit nuk mund t’i shmanget askush. Janë dhënë mendime të ndryshme rreth kuptimit të shprehjes: “do të kaloni pranë tij”. Disa janë të mendimit se kjo do të thotë: “do të kaloni përmes tij”. Pra, edhe besimtarët, edhe mohuesit do të kalojnë përmes Xhehenemit, por për besimtarët ai do të jetë i freskët dhe paqe dhe nuk do ta ndiejnë aspak nxehtësinë e tij. Disa thonë se kuptimi është: “do të qëndrojnë para tij”, në mënyrë që të gjithë të ndiejnë frikën nga dënimi i tij, por më pas Allahu shpëton të devotshmit. Të tjerë thonë se qëllimi këtu është për kalimin në urën që shtrihet mbi Xhehenem. Njerëzit do të kalojnë mbi të me një shpejtësi që do të jetë në varësi të veprave që kanë bërë: disa si një pulitje sysh, disa si stuhi, disa me shpejtësi kalorësi, disa me vrap, disa duke ecur shpejt e disa ngadalë, disa do të tërhiqen zvarrë, e disa të tjerë do të kapen e rrëmbehen nga çengelat e Xhehenemit. Secili do të ecë sipas shkallës së devotshmërisë dhe besimit të tij në këtë jetë.

- **Pastaj, Ne do të shpëtojmë ata që ishin të devotshëm...** - Shpëtojnë ata që i frikësohen Allahut, duke kryer urdhëresat dhe duke iu larguar ndalesave.

- **... kurse keqbërësit do t'i lëmë të gjunjëzuar në të (xhehenem).** - Këta e kanë rënduar veten me padrejtësi, me mohimin e Zotit dhe poshtërsi të shumta. Ky është përfundimi i mosbesimit dhe i mosbindjes ndaj Zotit. Ata do të mbeten të gjunjëzuar në Xhehenem, duke u dënuar përjetësisht, pa shpresë për shpëtim.

Ajetet 73 – 74

73. Kur u lexohen ajetet tona të qarta, jobesimtarët u thonë atyre që kanë besuar: “Cili nga dy grupet ka pozitë më të lartë dhe rreth më të mirë?”

74. Por, sa e sa breza kemi shkatërruar para tyre, të cilët qenë edhe më të pasur dhe më të pashëm.

Shpjegimi i ajeteve

- Kur u lexohen ajetet tona të qarta, jobesimtarët u thonë atyre që kanë besuar: “Cili nga dy grupet ka pozitë më të lartë dhe rreth më të mirë?” - Ajetet e

Allahut janë të qarta e të shtjelluara në detaje, në mënyrën më të kuptueshme. Ato tregojnë qartë se Allahu i Madhëruar është i Vetëm në çdo aspekt dhe se profetët janë besnikë dhe të vërtetë në kumtimin e Shpalljes. Ai që i dëgjon dhe i respekton ajetet e Zotit, patjetër që do të fitojë besim të sinqertë dhe do të jetë i sigurt në vërtetësinë e tyre. E kundërta ndodh me mohuesit. Në vend që t'i dëgjojnë me respekt dhe qëllimin për të gjetur të vërtetën, ata tallen me shpalljen e Zotit dhe me të gjithë ata që i besojnë ato. Ata e arsyetojnë këtë zgjedhje me faktin se në jetën e kësaj bote janë të pasur e të vlerësuar dhe qëndrojnë shumë më lart se besimtarët. Duke u lavdëruar e duke shprehur refuzim të së vërtetës, thonë: “Cili grup ka pozitë më të lartë dhe rreth më të mirë?” Pra, cilët kanë më tepër prestigj, ne apo besimtarët? Në jetën e kësaj bote, ata lëvdohen para besimtarëve me pasurinë e numrin e madh të fëmijëve. Ata mburren edhe me kënaqësitë pa fre, duke i konsideruar ato si tregues të privilegjit. Pasuria, fëmijët, aleatët dhe pushteti që kanë, i bëjnë të mendojnë se janë më të mirë se besimtarët. Sigurisht, ky lloj arsyetimi është tërësisht i gabuar dhe i pavend. Kjo është përmbysje e realitetit, sepse shpeshherë, pasuria e fëmijët e shumtë, bukuria e pushteti bëhen shkak për shkatërrimin e dëshpërimin e njeriut.

- **Por, sa e sa breza kemi shkatërruar para tyre, të cilët qenë edhe më të pasur dhe më të pashëm.** - Janë shumë popujt që Zoti ka shkatërruar dhe të cilët kanë qenë më të spikatur në pasuri, ndërtesa dhe bukuri. Ata ishin më të zhytur në kënaqësitë e jetës. Atëherë, nëse këta popuj të shkatërruar ishin më të pashëm e më të pasur, por që asgjë nuk u vlejti, sepse nuk shpëtuan nga dënimi, atëherë si do të jetë gjendja e atyre që qëndrojnë më poshtë se ata. Mos, vallë, e shohin veten të ruajtur nga ndëshkimi, sikurse thotë Allahu në ajet tjetër: “Vallë, jobesimtarët tuaj janë më të vlefshëm se ata që u përmendën, apo keni

ndonjë premtim shpëtimi në librat e qiellit?” [Kamer 43]. Kështu, arsyetimi se kush është tani i pasur do të jetë i tillë dhe në ahiret, është i pavlefshëm. Ky është arsyezim që e kanë përdorur mohuesit e Zotit.

Ajeti 75

75. Thuaj: “Atë që është në humbje, le ta lërë i Gjithëmëshirshmi për një kohë të gjatë (në këtë jetë). Por, kur ta shohin atë që u premtohet - ose dënimin ose kijametin -, atëherë, do ta kuptojnë se kush ka pozitë më të ulët dhe rreth më të dobët.”

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar e qartësoi kotësinë e arsyezimeve të mohuesve, që tregonin për inatin, urrejtjen dhe armiqësinë e tyre ndaj së vërtetës. Të tilla arsyezime tregonin se ata janë zhytur në një humbje të thellë.

- Thuaj: “Atë që është në humbje, le ta lërë i Gjithëmëshirshmi për një kohë të gjatë (në këtë jetë).” - Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon se ata që janë humbje dhe kanë gjetur kënaqësi në këtë rrugë, duke punuar për humbjen, Allahu ka për t'i zhytur edhe më thellë e do t'ua shtojë edhe më tepër dashurinë për të kotën. Ky është ndëshkim i merituar për ta, sepse ata parapëlqejnë humbjen kundrejt udhëzimit të Tij, sikurse thuhet në ajetet e tjera: “Kur ata devijuan, edhe Allahu ua devijoi zemrat. Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull që kalon kufijtë.” [Saf 5] “Ne do t'ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (Shpalljen e Zotit) për herë të parë, dhe do t'i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre.” [Enam 110]. Këta të mjerë u thonë besimtarëve: “Cilët kanë pozitë më të lartë dhe rreth më të mirë?” Kur të shohin ndëshkimin e premtuar për krimet e tyre, si: vrasja dhe shkatërrimet, ose kur të shohin kijametin, i cili është shpërblimi i merituar për ta, atëherë do ta shohin se cilët kanë pozitë më të lartë dhe rreth më të mirë:

- Por, kur ta shohin atë që u premtohet - ose dënimin ose kijametin -, atëherë, do ta kuptojnë se kush ka pozitë më të ulët

dhe rreth më të dobët.” - Atëherë do ta kuptojnë kotësinë e arsyezimeve të tyre në jetën e kësaj bote dhe nuk do të kenë më asnjë fije dyshimi se ata ishin të këqijtë. Por ky ndërgjegjësim atë ditë nuk do t'u vlejë aspak, sepse do të jetë i pamundur rikthimi në këtë jetë për të bërë vepra të mira e për të rregulluar atë që kanë shkatërruar.

Ajeti 76

76. Allahu ua shton udhëzimin atyre që e kërkojnë udhëzimin e Tij. Veprat e mira që mbesin (gjithmonë), kanë shpërblim më të madh te Zoti yt dhe (sjellin) një përfundim më të mirë.

Shpjegimi i ajetit

- Allahu ua shton udhëzimin atyre që e kërkojnë udhëzimin e Tij. - Pasi tregoi se keqbërësit ndëshkohen duke i zhytur edhe më thellë në humbjen e tyre, Allahu i Madhëruar na tregon se, nga ata tjetër, ua shton të udhëzuarve edhe më shumë udhëzimin. Ai do t'ua shtojë edhe më shumë besimin, mirësitë dhe mëshirën e Tij. Fjala “*el huda*”, që Zoti ka premtuar se do t'ua shtojë, është dituria e saktë dhe puna e mirë sipas saj. Çdokush që i hyn rrugës së dënturisë, besimit e punëve të mira, Zoti ka për t'ia lehtësuar dhe mundësuar që t'i punojë ato, madje do t'ua shtojë edhe më shumë nga mirësia e Tij. Ai do t'i mundësojë të mësojë edhe shumë çështje të tjera, që njeriu as i kishte menduar se mund t'i arrinte me përpjekjet e veta. Ky ajet tregon dhe është argument se besimi shtohet e pakësohet, ashtu siç kanë pohuar selefët e mirë të këtij umeti. Për këtë tregojnë edhe shumë ajete të tjera kuranore: “Ne bëmë mbikëqyrës të Zjarrit veç melekë, numrin e të cilëve e bëmë veçse si sprovë për ata që nuk besojnë, që të binden ata që u është dhënë Libri, që besimtarëve t'u shtohet edhe më shumë besimi...” [Mudethir 31]. Ose: “Besimtarë të vërtetë janë vetëm ata që, kur përmendet Allahu, u frikësohet zemra dhe, kur u lexohen ajetet e Tij, u shtohet besimi. Ata kërkojnë mbështetje vetëm te Zoti i tyre. Ata e përkryejnë namazin dhe japin nga ajo që u kemi dhënë

Ne. Këta janë besimtarë të vërtetë. Ata kanë grada të larta te Zoti i tyre dhe falje e bujari prej Tij.” [Enfal 2 – 4]. Për këtë fakt tregon edhe realiteti. Besimi shprehet me fjalë zemre e goje, si dhe me vepra. Besimtarët janë të gradave të ndryshme në të tilla çështje, me ndryshime të mëdha mes njëri tjetrit.

- **Veprat e mira që mbesin (gjithmonë), kanë shpërblim më të madh te Zoti yt dhe (sjellin) një përfundim më të mirë.** – Veprat që kurrë nuk u ndërpritën frytet, edhe kur të tjerat zhduken e bëhen pluhur, janë ato që quhen “të mira”. Vepra që mbeten gjithmonë janë namazi, zekati, agjërimi, haxhi, umreja, leximi i Kur’anit dhe i diturisë së dobishme, *tesbih-et, tekbir-et, tahmid-et, tahlil-et*, bamirësia ndaj krijesave, punët e zemrës dhe të trupit që i do Zoti dhe na ka urdhëruar për to. Këto vepra: “...kanë shpërblim më të madh te Zoti yt dhe një përfundim më të mirë.” Mirësitë që sjellin këto punë janë shumë të mëdha. Ato janë shumë të dobishme për vepruesit e tyre dhe u sjellin përfundim të mirë. Në fakt, edhe pse Zoti ka përdorur një mbiemër të shkallës krahasore “kanë shpërblim më të madh nga Zoti yt”, nuk do të thotë se ka ndonjë vepër tjetër (përveç veprave të mira) që mund të shpërblehet. Me fjalë të tjera, të vetmet punë që sjellin mirësi janë ato që Zoti i ka quajtur “të mira”.⁸ Me sa duket, - dhe Zoti e di më mirë – kjo është bërë për të treguar diçka tjetër. Kur keqbërësit thoshin se pasuria e madhe, pushteti dhe aleatët e shumtë janë tregues të vlerësimit dhe të gradës së lartë te Zoti, këtu tregohet qartë se çështja nuk qëndron kështu. Gjërat që tregojnë se Zoti vërtetë të do janë veprat e mira që mbesin. Ato janë rruga e vetme drejt suksesit, dhe jo ato që pretendojnë mohuesit.

Ajetet 77 – 80

77. A e ke parë atë që i mohon Argumentet Tona dhe thotë: “Mua do të më jepet pasuri e fëmijë (edhe në botën tjetër).”?

78. A thua ka zbuluar fshehtësinë, apo mos ka marrë prej Allahut ndonjë premtim?

79. Kurrresi! Ne do ta shënojmë atë që thotë dhe do t’i japim dënim pas dënimi.

80. Te Ne do të kthehet gjithçka për të cilën ai flet dhe ka për të ardhur te Ne i vetmuar.

Shpjegimi i ajeteve

- **A e ke parë atë që i mohon Argumentet Tona dhe thotë: “Mua do të më jepet pasuri e fëmijë (edhe në botën tjetër).”?** - Mos u çudit me gjendjen e një mohuesi të tillë. Ai jo vetëm që mohon ajetet e Allahut, por ka edhe pretendime të mëdha, duke thënë se në ahiret do t’i jepen përsëri pasuri e pasardhës. Ai kështu pretendon se do të jetë banor i Xhenetit. Kjo është vërtetë e çuditshme. Nëse do të ishte ndonjë që beson në Zotin dhe përpiqet për diçka të tillë, mbase do të ishte e pranueshme dhe e lehtë, për jo për atë të mjerë. Ky ajet, edhe pse bën fjalë për një person të caktuar, ai përfshin çdo mohues të Zotit që pretendon se do të jetë banor i Xhenetit. Megjithatë, Allahu i Madhëruar e hedh poshtë këtë pretendim, duke thënë:

- **A thua ka zbuluar fshehtësinë...** – Mos, vallë, ai e di se çfarë që do të ndodhë në të ardhmen, që pretendon se do t’i jepet pasuri dhe pasardhës?!

- **...apo mos ka marrë prej Allahut ndonjë premtim?** - Apo ka marrë ndonjë premtim nga Zoti se do t’i japë diçka të tillë? Sigurisht që asgjë nga këto nuk është e vërtetë. Kuptohet se ai flet për diçka që nuk e di. Kjo mënyrë komunikimi me pyetje është nga format më të forta e më të bukura të argumentimit e të sqarimit të çështjeve. Kështu, ai që pretendon se do të ketë të mira në jetën tjetër te Zoti, ka dy mundësi:

1. Ai flet sepse ka dituri rreth të fshehtave që do të ndodhin në të ardhmen dhe e di mirë se kjo është një nga ato çështje. Por kjo bie poshtë, sepse askush nuk mund të dijë prej të fshehtës, veçse nëse e lejon dhe i mëson Zoti, e kjo u jepet veçse profetëve përmes Shpalljes.

2. Ai ka marrë ndonjë premtim prej Allahut që, përmes imanit të pastër dhe pasimit të profetëve, do të arrijë atë që Zoti i ka premtuar. Por nëse asnjë nga këto dy pretendime nuk qëndron, atëherë ato janë veçse pretendime boshe e mashtrime të kota.

- **Kurrresi!** – Pra, çështja nuk është ashtu siç pretendon ky mohues. Ai nuk ka ndonjë dituri rreth të fshehtës, sepse ai është *kafir*, e nuk ka asnjë njohuri rreth shpalljeve e diturisë së Zotit. Nga ana tjetër, ai nuk ka marrë ndonjë premtim nga Rrahmani, sepse ai vazhdon të jetë i zhytur në kufër e poshtërsi, ndërkohë që premtimet e Zotit janë vetëm për besimtarët punëmirë. Kështu, ai meriton pikërisht të kundërtën e atyre që pretendon. Madje, fjalët e tij mashtruese do të shkruhen e do të ruhen, që pastaj të marrë ndëshkimin e merituar edhe për atë që ka thënë, siç e kërcënon i Madhëruari:

- **Ne do ta shënojmë atë që thotë dhe do t'i japim dënim pas dënimi.** - Atij do t'i shtojmë lloje të ndryshme ndëshkimesh, ashtu siç ai e tepron me lloje të shumta poshtërsish e shprehje mosbesimi.

- **Te Ne do të kthehet gjithçka për të cilën ai flet...** - Edhe ato pasuri e fëmijë që ka në këtë botë do t'i lërë dhe do të kalojë në ahiret i vetëm, pa pasuri, pa fëmijë, pa aleatë e ndihmëtarë, siç thotë i Madhëruari:

- **...dhe ka për të ardhur tek Ne i vetmuar.** - Ashtu i vetmuar do të përjetojë ndëshkimet e mëdha, si shpërblim për padrejtësitë e tij. I tillë është dënimi i keqbërësve.

Ajetet 81 – 82

81. Ata adhuruan në vend të Allahut zota të tjerë, për t'u dhënë fuqi e lavdi.

82. Por ata (idhujt) do ta mohojnë adhurimin e tyre dhe do të bëhen armiq të tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata adhuruan në vend të Allahut zota të tjerë, për t'u dhënë fuqi e lavdi.** - Idhujtarët i adhurojnë idhujt, duke pritur

ndihmën e tyre e duke shpresuar të arrijnë krenarinë e triumfin, por Allahu thotë:

- **Por ata (idhujt) do ta mohojnë adhurimin e tyre dhe do të bëhen armiq të tyre.** - Çështja nuk është ashtu si shpresojnë ata. Idhuj nuk kanë për t'u sjellë kurrë sukses. Madje, në çastin kur do t'ua kenë nevojën më tepër, pra, në ahiret, idhujt do të distancohen prej idhujtarëve, madje do të dëshmojnë kundër tyre, ndryshe nga ç'presin ata të mjerë.⁹

Ajetet 83 – 84

83. A nuk e shikon ti se Ne i kemi lëshuar shejtanët kundër jobesimtarëve për ti nxitur pandërprerë në vepra të këqija?

84. Por ti mos u ngut kundër tyre sepse Ne jemi duke ua numëruar ditët.

Shpjegimi i ajeteve

- **A nuk e shikon ti se Ne i kemi lëshuar shejtanët kundër jobesimtarëve për ti nxitur pandërprerë në vepra të këqija?** - Ky është një ndëshkim për mohuesit. Ata nuk kapen pas litarit të Allahut dhe nuk iu përmbahen porosive të Tij. Përkundrazi, ata i shoqërojnë shokë Allahut dhe miqësohen me armiqtë e Tij shejtanë, prandaj Allahu u vë mbi kokë ata të mallkuar. Kështu, shejtanët kanë pushtet mbi ta dhe i nxisin në poshtërsi, për t'i humbur pa kthim në kufër e në gjynahe. Shejtanët i mbushin me vesvese dhe i frymëzojnë për ligësi miqtë e tyre. Ata ua zbukurojnë të kotën dhe ua bëjnë të shëmtuar të vërtetën dhe të mirën. Kështu dashuria për të kotën zë vend në zemrat e idhujtarëve, aq sa ata sakrifikojnë gjithçka në emër të saj, si të jenë duke mbrojtur të vërtetën. Ata luftojnë me çdo mënyrë për ta mbrojtur atë. Idhujtarët polemizojnë me mbrojtësit e së vërtetës, duke u përpjekur të lartësojnë të kotën. E gjitha kjo është si ndëshkim për ta, për shkak se i kthejnë shpinën Mbrojtësit të vërtetë, Allahut të Madhëruar dhe kërkojnë ndihmë nga armiku i tyre i përбетuar. Kjo është arsyeja që Allahu i lë dorë të lirë shejtanit mbi ta. Në të kundërt, nëse do të kishin besuar në Allahun dhe do t'i mbështeteshin Atij plotësisht, shejtani nuk

do të kishte asnjë lloj pushteti mbi ta, sikurse thotë i Madhëruari: “Kur të lexosh Kur’anin, kërko mbrojtjen e Allahut kundër shejtanit të mallkuar! Vërtet, ai nuk ka asnjë fuqi kundër atyre që besojnë dhe që vetëm Zotit të tyre i mbështeten. Ai mund të kontrollojë vetëm ata që e përkrahin atë dhe ata që, për shkak të tij, bëhen idhujtarë.” [Nahl 98, 99].

- Por ti mos u ngut kundër tyre... – Mos kërko përshpejtimin e ndëshkimit për këta mohues, të cilët në fakt e kërkojnë vetë ngutjen e dënimit!

- ...se Ne jemi duke ua numëruar ditët. - Ata i kanë ditët të numëruara, pra, as do t’u shtohen e as do t’u pakësohen. Allahu u jep kohë të mjaftueshme që ata të rishikojnë marrëdhëniet me Të e të ndreqen. E nëse sërish nuk ndryshojnë, atëherë Ai i ndëshkon, ashtu siç di të ndëshkojë Ngadhënjimtari, Krenari dhe i Plotpushtetshmi.

Ajetet 85 – 87

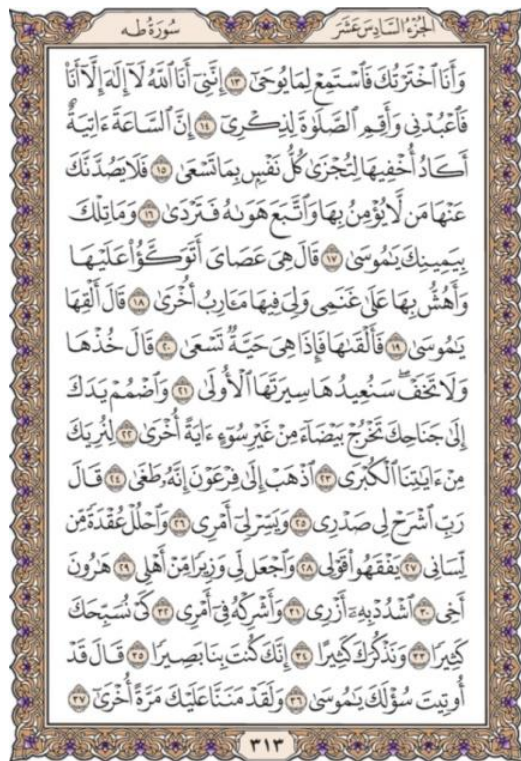
85. Ditën, kur Ne do t’i tubojmë të devotshmit te i Gjithëmëshirshmi si mysafirë të nderuar

86. Dhe keqbërësit do t’i shtyjmë drejt Xhehenemit si tufë e etur për ujë,

87. askush nuk do të ketë të drejtë ndërmjetësimi, përveç atij që e ka lejuar i Gjithëmëshirshmi.

Shpjegimi i ajeteve

- Ditën, kur Ne do t’i tubojmë të devotshmit te i Gjithëmëshirshmi si mysafirë të nderuar... - Allahu na tregon ndryshimin e madh mes të devotshmëve dhe keqbërësve mohues. Allahu thotë se ata që i frikësohen Atij duke u ruajtur nga shirku, bidatet, poshtërsitë e mosbindja, Ai do t’i ringjallë Ditën e Gjykimit duke i nderuar me madhësi e kujdes të veçantë. Ata i pret vetë Rrahmani dhe gostinë e tyre e ka përgatitur vetë Ai që është *El Mennan* - Bamirësi i madh. Ata do të priten si miqtë që vijnë nga larg. Dihet mirë se udhëtari shpreson e ka gjithmonë mendim të mirë për mikpritësin. Të devotshmit do të shkojnë tek Rrahmani si ata miqtë që vijnë

së largu plot shpresë për mëshirën, bamirësinë dhe bujarinë e Tij të paanë. Ata mezi presin që të shohin dhuratat e Mikpritësit në vendin e kënaqësisë së Tij. E gjithë kënaqësia dhe mëshira e Allahut është mbledhur në atë vend, duke e mbushur plot atë. Ky është premtimi për ata, për shkak të veprimtarisë së tyre me devotshmëri për arritjen e kënaqësisë së Allahut. Ata janë lajmëruar për këtë shpërblim me gjuhën e profetëve të Zotit, prandaj ata drejtohen për tek Zoti i tyre të nderuar e të stolitur, ashtu siç shkon miku tek i dashuri: të qetë e të lumtur për mikpritjen e tij.

- ...Dhe keqbërësit do t’i shtyjmë drejt Xhehenemit si tufë e etur për ujë,... - Ndërsa keqbërësit do të shtyhen në turma për në Xhehenem, të etur, të poshtëruar e të nënçmuar, ashtu siç shtyhen kriminelët në ndonjë burg a ndëshkim të ashpër. Për ta janë hapur dyert e Xhehenemit. Ata do të ulërasin për ndihmë, por nuk do të marrin asnjë përgjigje. Ata do të luten, por lutjet e tyre nuk u dëgjohen. Ata do të kërkojnë

ndërmjetësim, por ndërmjetësimi nuk u pranohet:

- ... askush nuk do të ketë të drejtë ndërmjetësimi,... - Ata nuk kanë në dorë mundësi për të bërë ndërmjetësim dhe askush nuk do të mund të bëjë ndërmjetësim për ta, sepse kjo çështje është në dorë të Zotit, siç thotë Ai:

- ...përveç atij që e ka lejuar i Gjithëmëshirshmi. – Për ta nuk vlen as ndërmjetësimi i atyre që mund t'u lejohet ndërmjetësimi, sepse ata nuk e kanë besuar Allahun dhe profetët e Tij. Si të tillë, Allahu nuk dëshiron që ndonjë të ndërmjetësojë për ta. Ai e lejon ndërmjetësimin vetëm për ata që Ai ka premtuar, dhe në premtimin e Tij kanë pjesë veçse ata që e besojnë Atë, profetët dhe shpalljet e Tij dhe e adhurojnë Atë ashtu si Ai ka urdhëruar. Ata ndjekin profetët e Tij, prandaj Zoti ka premtuar se do t'i shpërblejë me mirësi dhe do të kujdeset për ata.

Ajetet 88 – 95

88. Ata thanë: “I Gjithëmëshirshmi ka bir!”.

89. Vërtet, ju keni thënë një fjalë shumë të shëmtuar.

90. Qiejt janë gati të copëtohen, toka është gati të çahet dhe malet janë gati të shemben e të thërmohen nga ajo (shpifje),

91. që trilluan se i Gjithëmëshirshmi ka bir.

92. Të Gjithëmëshirshmit nuk i shkon të ketë fëmijë.

93. Çdo qenie në qiej e në Tokë ka për t'iu paraqitur Të Gjithëmëshirshmit si rob.

94. Me diturinë e vet, Ai i ka përfshirë të gjitha dhe i ka numëruar (e shënuar) të gjitha në mënyrë të saktë.

95. Në Ditën e Kijametit çdokush do t'i paraqitet Atij i vetmuar.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata thanë: “I Gjithëmëshirshmi ka bir!”. Vërtet, ju keni thënë një fjalë shumë të shëmtuar. - Ju keni shpifur një gjë shumë të madhe dhe të shëmtuar. Aq të madhe, sa:

- **Qiejt janë gati të copëtohen, toka është gati të çahet dhe malet janë gati të shemben e të thërmohen nga ajo (shpifje), që trilluan se i Gjithëmëshirshmi ka bir.** - Nga ligësia e kësaj fjale, qiejt dhe toka gati u çanë, malet gati sa s'u shembën.

- **Të Gjithëmëshirshmit nuk i shkon të ketë fëmijë.** - Nuk i shkon madhësisë së Zotit që të ketë fëmijë. Fëmijë ka vetëm ai që ka nevojë dhe është i mangët, siç janë të gjitha krijesat, ndërsa Allahu është Krijuesi dhe Ai është i Pasur, i Lavdëruar dhe Jonevojtar. Nga ana tjetër, fëmija do të ishte njëlloj si i ati, dhe dihet se Allahu nuk ka të ngjashëm.

- **Çdo qenie në qiej e në Tokë ka për t'iu paraqitur Të Gjithëmëshirshmit si rob.** - Do të vijë si rob i nënshtruar, pa treguar asnjë ngurrim e mosbindje. Melekët, njerëzit, xhindët e çdo gjë tjetër, të gjithë janë të nënshtruar. Allahu administron çështjet e tyre. Ata nuk kanë asgjë prej pushtetit e pasurisë dhe as prej rregullimit e administrimit të çështjeve të tyre. Atëherë, si mund të mendohet se Allahu ka fëmijë, kur ky është pushteti e mbretërimi i Tij?!

- **Me diturinë e vet, Ai i ka përfshirë të gjitha dhe i ka numëruar (e shënuar) të gjitha në mënyrë të saktë.** - Dituria e Allahut ka përfshirë të gjitha krijesat, banorët e qiejve dhe të Tokës. Ai i ka llogaritur të gjithë ata dhe punët e tyre një për një. Allahu nuk gabon dhe nuk harron kurrë. Atij nuk mund t'i fshihet asgjë.

- **Në Ditën e Kijametit çdokush do t'iu paraqitet Atij i vetmuar.** – Atje njeriu nuk ka fëmijë, as pasuri, as ndihmëtarë dhe aleatë. Njeriu do të ketë me vete atë ditë veçse veprat e veta. Për to, Allahu do t'ia japë të plotë shpërblimin e merituar. Nëse ka punuar mirë, do të shpërblehet shumëfish me të mira, e nëse ka bërë keq, do të shpërblehet sipas të keqes që ka bërë, sikurse thotë i Madhëruari: “Tashmë ju na vini të vetmuar, ashtu si ju krijuam së pari, duke lënë pas vetes gjithçka që ju patëm dhënë. Nuk po shohim të jenë me ju ndërmjetësit tuaj, për të cilët mëtonit se

ishin ortakët e Allahut. Pa dyshim, sot është këputur çdo lidhje mes jush dhe ka humbur gjithçka që ju shpresonit.” [En'am 94].

Ajetet 96 - 98

96. Nuk ka dyshim se atyre që besuan dhe bënë vepra të mira i Gjithëmëshirshmi do t'u japë dashuri.

97. Kështu, Ne e bëmë atë (Kur'anin) të lehtë në gjuhën tënde, që nëpërmjet tij t'i përgëzosh të devotshmit dhe t'i tërheqësh vërejtjen atyre, që janë kryeneçë.

98. Sa e sa breza kemi shkatërruar Ne para tyre! Vallë a po vëren ndonjë prej tyre dhe a po dëgjon ndonjë pëshpërimë (nga ata)?

Shpjegimi i ajeteve

- **Nuk ka dyshim se atyre që besuan dhe bënë vepra të mira i Gjithëmëshirshmi do t'u japë dashuri.** - Është bujari e Allahut që u dhuron robve të Tij, atyre të cilët kanë besim të pastër dhe bëjnë vepra të mira sipas këtij besimi. Allahu u ka premtuar atyre se do t'u falë dashuri e mëshirë. Ai do të fusë dashuri për besimtarët e mirë. Ata do të jenë dhe do të njihen si të devotshëm qoftë për banorët e Tokës, ashtu edhe për ata të qiellit. E nëse e gjithë bota ka dashuri për ta, atëherë kjo do të sjellë shumë të mira dhe do t'u lehtësohen shumë punë. Të gjithë luten për ta, për mirësi dhe udhëzim drejt të mirës. Ata do të bëhen prijës të së mirës dhe do të jenë të pranuar të respektuar e nderuar ndër njerëz në këtë botë. Në një hadith të saktë thuhet se: “Kur Allahu e do një rob, i thërrret Xhibrilit dhe i thotë: “Unë e dua filanin, prandaj duaje dhe ti!” Dhe Xhibrili e do. Pastaj ai u thotë banorëve të qiellit: “Allahu e do filanin, prandaj duajeni edhe ju!” Dhe banorët e qiellit e duan atë. Pastaj ai bëhet i pranuar e i nderuar në Tokë.” Kështu i shpërblen ata Zoti. Ata e duan Allahun, prandaj Ai fut dashurinë për ta në zemrat e të dashurve të Tij.

- **Kështu, Ne e bëmë atë (Kur'anin) të lehtë në gjuhën tënde,...** - Allahu i Lartësuar na tregon për mirësinë e Tij të madhe, këtë Kur'an madhështor. Ai e

shpalli Kur'anin me gjuhën e profetit Muhamed (a.s). Ai e lehtësoi këndimin dhe mësimin e Kur'anit.

- **... që nëpërmjet tij t'i përgëzosh të devotshmit...** - T'i nxitësh ata që të arrijnë atë që u është premtuar, dhe atyre u është premtuar shpërblimi i madh i Zotit. Që premtimi të jetë i plotë duhet që të sqarohen mënyrat se si arrihet ai.

- **... dhe t'i tërheqësh vërejtjen atyre, që janë kryeneçë.** - Ata janë këmbëngulës e kokëfortë në kotësinë e tyre. Ata e mbrojnë me forcë mohimin e tyre, prandaj Kur'ani u zbrit si argument kundër jobesimtarëve, që atyre t'u bëhet e qartë e vërteta dhe, pas shpalljes së Kur'anit, çdokush të jetojë dhe të vdesë i qartë në zgjedhjen e vet. Më pas, Allahu i Madhëruar kërcënon me shkatërrim mohuesit, ashtu siç shkatëroi popujt e parë:

- **Sa e sa breza kemi shkatërruar Ne para tyre!** - Siç ishin populli i Nuhut, i Adit, i Themudit, i Faraonit e atyre që erdhën më pas. Të gjithë i bashkonte një gjë: ishin kryeneçë ndaj së vërtetës. Ngaqë vazhdonin me kokëfortësi në kalimin e kufijve, Allahu i Madhëruar i shkatërroi, aq sa prej tyre nuk mbeti më askush.

- **Vallë a po vëren ndonjë prej tyre dhe a po dëgjon ndonjë pëshpërimë (nga ata)?** - “*Er-rikz*” quhet pëshpëritja. Pra, atyre nuk u mbeti as nam e as nishan. Ajo çfarë mbeti ishte historia e tyre, për të qenë mësim për ata që kanë mend.

*Përfundoi edhe tefsiri i sures Merjem.
vetëm Allahut i takon lavdërimi dhe
mirënjohja.*

Surja 20: Ta Ha (mekase) 135 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 - 8

1. Ta, Ha.

2. Ne nuk ta kemi shpallur Kur'anin për t'u dëshpëruar.

3. Por veçse si këshillë për ata që e kanë frikë Allahun.

4. (Kjo është) Shpallje nga Ai që krijoi Tokën dhe qiejt e lartë.

5. (Ai është) I Gjithëmëshirshmi që qëndroi mbi Fron (Arsh).

6. E Tij është çfarë është në qiej dhe në Tokë, gjithçka që është midis tyre dhe gjithçka që është nën dhé.

7. Edhe nëse ti e ngre zërin (në lutjet e tua), Ai e di të fshehtë dhe atë që është më e fshehtë (se e fshehta).

8. Allahu! Nuk ka zot tjetër (të denjë për adhurim) përveç Tij. Ai ka Emrat më të Bukur.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ta, Ha.** - Këto janë gërma arabe të shkëputura. Në këtë mënyrë janë hapur shumë sure të Kuranit. Disa kanë thënë se ky është një nga emrat e Profetit (a.s), por nuk është e saktë.

- **Ne nuk ta kemi shpallur Kur'anin për t'u dëshpëruar....** - Shpallja e Kur'anit dhe e Sheriatit të Zotit nuk ka për qëllim që ti të dëshpërohesh. Feja nuk është sjellë për të rënduar të përgjegjshmit ligjërisht jashtë mundësive të tyre. Shpallja, Kur'ani dhe Sheriati janë sjellë nga Ai që është Mëshirëplotë e i Gjithëmëshirshëm. Qëllimi i tyre është që ta çojnë njeriun drejt lumturisë, shpëtimit e fitimit të mirësive. Allahu i Madhëruar e bëri ligjin e Tij shumë të thjeshtë. Ai i bëri të lehta rrugët e mësimit dhe të zbatimit të këtij ligji. Allahu i hapi të gjitha rrugët drejt kësaj mirësie, që ajo të jetë ushqim i domosdoshëm për zemrën dhe kënaqësi për trupin. Natyra e pastër dhe mendja e shëndoshë e pranojnë dhe i nënshtrohen këtij ligji. Ato e dinë se ky ligj u sjell vetëm të mira në të dyja jetët.

- **Por veçse si këshillë për ata që e kanë frikë Allahun.** - Çdokush që i frikësohet Zotit mund të kujtojë përmes Shpalljes gjithçka që i bën dobi. Nëpërmjet Kur'anit, ai kujtohet për çdo vepër të mirë që Zoti e ka nxitur. Në Kur'an ka edhe paralajmërime e kërcënime për t'u larguar nga fjalët e veprat që të çojnë në dëshpërim dhe humbje. Në Kur'an ka ligje dhe dispozita të mrekullueshme, që janë të sqaruara mirë e me hollësi. Këto ligje janë mëse të pranueshme nga një mendje e kthjellët,

prandaj Zoti e quan "kujtim" përmbajtjen dhe mësimet e Kur'anit. Ky libër sikur i zgjon mendjet e atyre që i frikësohen Allahut dhe iu kujton ato ligje të mira, që flenë në natyrën e tyre të pastër, edhe pse janë të skalitura thellë në to. Kujtimi bëhet për diçka që ekziston, por që njeriu është treguar i shkujdesur dhe i pavëmendshëm, ose nuk është informuar rreth saj me hollësi. Vërej me kujdes! Ata që "kujtohen" janë një kategori e caktuar, që përshkruhen si njerëz që "kanë frikë Zotin", ndërsa të tjerët nuk përfitojnë nga ky Libër. E si mund të përfitojnë nga Kur'ani ata që nuk besojnë as Xhenetin, as Xhehenemin dhe që në zemër nuk kanë asnjë thërmijë frikërespekti për Allahun? Kjo nuk ndodh asnjëherë. Allahu thotë: "Këshillo aty ku këshilla bën dobi! Do ta pranojë këshillën ai që ka devotshmëri dhe do ta refuzojë atë ai që është shumë i keq, i cili do të hyjë në Zjarrin e madh, ku as nuk do të vdesë, as nuk do të jetojë. Ka shpëtuar ai që është pastruar, që e kujton madhërinë e Zotit të vet dhe fal namazin." [El ea'la 9-15].

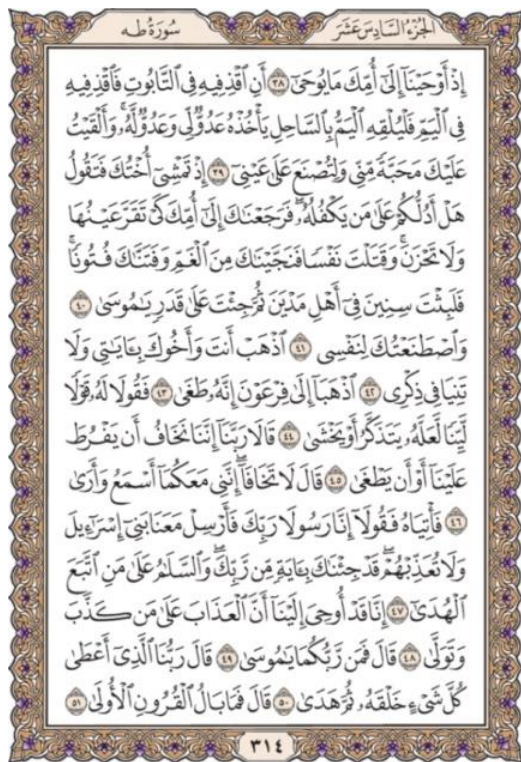
- **(Kjo është) Shpallje nga Ai që krijoi Tokën dhe qiejt e lartë.** - Në vijim, Allahu i Madhëruar flet për rëndësinë e madhe të Kur'anit. Ky libër është shpallje e zbritur nga Krijuesi i Tokës dhe i qiejve. Ai u shpall nga Allahu, që rregullon çështjet e të gjitha krijesave. Për këtë arsye, pranoi ai atë me respekt, dashuri, bindje dhe sinqeritet. Në shumë ajete, Allahu i Madhëruar përmend faktin se Ai është Krijues bashkë me faktin se në dorën e Tij është çdo çështje dhe Ai vendos çdo rregull e ligj për krijesat. Edhe në këtë ajet thuhet se Allahu është Krijuesi i qiejve dhe i Tokës dhe se është Ai që e ka zbritur ligjin e jetës për krijesat. Në një ajet tjetër thotë: "Allahu është Ai që krijoi shtatë qiej dhe po aq toka. Në to zbret vendimi i Tij, për të qenë të bindur se Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka dhe se me të vërtetë, Allahu ka përfshirë gjithçka me dijen e Vet". [Talak 12]. Allahu është Krijuesi dhe është Ai që vendos ligjet për krijesat e Tij. Vetëm Ai

urdhëron dhe ndalon, vetëm Ai vendos ligjet e adhurimit dhe të fesë. Ashtu siç nuk ka Krijues tjetër përveç Tij, po ashtu askush tjetër përveç Tij nuk mund të vendosë ligje e rregulla. Në dorë të Krijuesit është vendosja e ligjeve të krijimit të gjithësisë dhe të funksionimit të saj, dhe po në dorë të Tij është vendosja e ligjeve të fesë dhe të besimit. Ligjet e krijimit dhe funksionimit të kësaj gjithësie janë precize. Ai nuk ka krijuar asgjë kot, por gjithçka me urtësi të madhe. Ashtu sikurse ligjet e krijimit nuk dalin asnjëherë jashtë urtësisë së Tij, po ashtu edhe ligjet e fesë dhe besimit nuk dalin kurrë nga kufijtë e drejtësisë, urtësisë dhe bamirësisë. Allahu vendos ligje e rregulla veçse në bazë të drejtësisë, urtësisë dhe bamirësisë së Tij. Pasi bëri të qartë se Ai është i vetmi Krijues e Rregullues i çështjeve të krijesave dhe i vetmi që vendos ligjet e jetës dhe të adhurimit, i Lartësuar i përshkruan madhësitinë dhe krenarinë e Tij:

- (Ai është) **I Gjithëmëshirshmi që qëndroi mbi Fron (Arsh)**. – Froni (*arsh*) është krijesa më e madhe, më e gjerë dhe më e lartë që Zoti ka krijuar. Allahu u ngrit e qëndroi mbi Fron ashtu si i shkon madhësitisë së Tij, ashtu si i shkon bukurisë e madhësitisë së emrave dhetributeve të Tij. Ai u ngrit në Fron dhe ashtu ushtron sundimin dhe mbretërimin e Tij absolut mbi gjithçka.

- **E Tij është çfarë është në qiej dhe në Tokë, gjithçka që është midis tyre dhe gjithçka që është nën dhé**. - Të gjithë pa përjashtim, melekët, njerëzit, xhindët, kafshët, sendet, bimësia, ajo që gjendet mbi tokë e nën tokë, janë pronë e Allahut, janë nevojtarë për kujdesin e Tij dhe të nënshtruar ndaj ligjeve të Tij. Asgjë dhe askush nga krijesat nuk zotëron ndonjë grimë pushtet e pronësi, madje nuk kanë në dorë as për veten e tyre dobinë, dëmin, vdekjen, jetën dhe ringjalljen.

- **Edhe nëse ti e ngre zërin (në lutjet e tua), Ai e di të fshehtën dhe atë që është më e fshehtë (se e fshehta)**. - Allahu është i

Gjithëditur dhe nuk ka ndonjë gjë që të jetë e paditur apo e fshehur nga dituria e Tij. Ai di fjalët e fshehta dhe ato që janë më të fshehta se fjalët e fshehta, pra, ato që fshihen në zemër dhe ende nuk janë artikuluar me fjalë. Allahu i di edhe ato ndjenja të fshehta që i kalojnë njeriut në zemër. Ndërsa *el ahfa* janë ato gjëra që ende nuk i kanë kaluar në zemër njeriut. Kështu, i Lartësuar i di të gjitha ato që i kalojnë në zemër njeriut, madje me hollësitë më të imta. Dituria e Zotit i përfshin të gjitha, të imtat e të mëdhatë, të fshehtat e të shfaqurat. Për Atë është njëlloj, e shfaq apo e mban fshehur atë që ke në zemër. Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar shpalosi madhësitinë e Tij absolute dhe faktin se Ai është i Plotë e Absolut në çdo atribut të Tij. Allahu është Krijuesi i gjithçkaje, është caktuesi i ligjeve të krijimit dhe ligjeve të jetës, fesë e adhurimit. Ai urdhëron dhe ndalon. Ai është Er-rahmani, që ka përfshirë gjithçka me mëshirën dhe kujdesin e Tij. Allahu është Gjithëpërfshirësi me madhësitinë e Tij. Ai

është i Lartësuari mbi Fronin e Tij dhe ka nën sundimin e mbretërimin e Tij gjithçka. Asgjë nuk i fshihet diturisë së Allahut. Pas këtij prezantimi, Allahu është i vetmi që meriton të gjitha adhurimet, përkushtimet, lutjet e dedikimet. Adhurimi i Tij si Një dhe i Vetëm është diçka që e urdhëron ligji i Tij, logjika e shëndoshë, si dhe natyra e pastër dhe e papërlyer. Ndërsa adhurimi i diçkaje tjetër veç Tij është e kotë në çdo këndvështrim.

- **Allahu! Nuk ka zot tjetër** (*të denjë për adhurim*) **përveç Tij.** - Nuk ekziston asnjë i adhuruar tjetër me meritë veç Allahut. Vetëm Ai duhet adhuruar me dashurinë e plotë për Të, duke iu nënshtruar e përlur me formën e përkryer. Vetëm Ai duhet adhuruar duke iu frikësuar duke e shpresuar dhe duke e dashur me gjithë shpirt; duke u kthyer vetëm tek Ai me gjithë qenien tënde i penduar e duke iu drejtuar vetëm Atij me lutje.

- **Ai ka Emrat më të Bukur.** - Allahut i takojnë të gjithë emrat më të bukur. Emrat e Allahut janë të gjithë të bukur, sepse të gjithë janë lavdërime të Tij. Nuk ka ndonjë emër që nuk tregon për lavdinë e lavdërimin e Zotit. Prej bukurisë së tyre është edhe fakti se ata nuk janë thjesht emra të përveçëm pa domethënie dhe pa lidhje me të emërtuarin. Përkundrazi, ata janë edhe attribute për të Madhëruarin. Jo vetëm kaq, por janë edhe attribute të plota, sepse në të kundërtën nuk do të quheshin të bukur. Prej bukurisë së tyre është edhe fakti se Zoti i ka urdhëruar njerëzit që t'i drejtohen dhe luten Atij përmes këtyre emrave. Madje, kjo është një mënyrë adhurimi që Zoti e do fort, siç do edhe të gjithë ata që e duan këtë mënyrë. Ai i do ata që i mësojnë, i kuptojnë dhe i luten Atij përmes emrave e cilësive të Tij të bukura e të plota. Allahu i do shumë ata që hulumtojnë rreth kuptimit të attributeve të Tij dhe e adhurojnë Atë përmes tyre. Allahu i do ata që e adhurojnë Atë duke u nisur nga ato çfarë sugjerojnë emrat e Tij, qofshin adhurime të zemrës apo të trupit. Allahu i Madhëruar thotë: “Allahu ka emrat më të

bukur. Prandaj lutjuni Atij nëpërmjet tyre dhe distancohuni nga ata që bëjnë shtrembërime në emrat e Tij! Ata kanë për t'u “shpërblyer” për veprimet e tyre.” [El ea'raf 180].

Ajetet 9 – 16

9. A ka mbërritur tek ti historia e Musait?

10. Ja. Ai pa një zjarr dhe i tha familjes së vet: “Rrini ku jeni, se vërejtja një zjarr! Ndoshta mund t'ju sjell ndonjë dru të ndezur prej tij, ose të gjej pranë zjarrit ndonjë udhërrëfyes.”

11. Por, kur shkoi te zjarri, u dëgjua një zë: “O Musa!”

12. Jam Unë Zoti yt. Hiqi nallanet sepse ndodhesh në luginën e shenjtë të Tuvasë!

13. Unë të kam zgjedhur ty. Prandaj dëgjoje mirë atë që po të shpallet!

14. Jam Unë Allahu. Nuk ka zot tjetër (*të denjë për adhurim*) **përveç Meje. Pra vetëm Mua më adhuro dhe fale namazin rregullisht për të më kujtuar Mua!**

15. Pa dyshim, Ora (*e kijametit*) **do të vijë patjetër, por Unë e kam fshehur atë, që çdokush të shpërblehet sipas përpjekjeve që ka bërë.**

16. Prandaj, mos e lejo atë që nuk beson në të (*Ditën e Kijametit*) **dhe që është dhënë pas dëshirave të tij të të devijojë** (*nga rruga e drejtë*), **se atëherë do të shkatërrohesh.**

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar, duke i dhënë rëndësi të madhe historisë së Musait dhe kujtimit të saj i drejtohet profetit të Tij të dashur, Muhamedit (a.s.), me një pyetje që nxit dëshirën për të mësuar sa më shumë prej saj:

- **A ka mbërritur tek ti historia e Musait?**

- Bëhet fjalë konkretisht për fillimet e kësaj historie. Ato çaste të papërsëritshme ishin fillimi i lumturisë së Musait dhe momenti më madhështor i shpalljes së tij si profet i Zotit të botëve. Kështu, Musai kishte humbur rrugën, kur pa nga larg një zjarr. Ndërkohë po ndiente të ftohtë dhe nuk kishte me çfarë të ngrohej.

- **Ja. Ai pa një zjarr dhe i tha familjes së vet: “Rrini ku jeni, se vërejtja një zjarr! Ndoshta mund t’ju sjell ndonjë dru të ndezur prej tij, ose të gjej pranë zjarrit ndonjë udhërrëfyes.”**” - Ai pa zjarr në të djathtë të malit Tur dhe tha: “Po iki atje, se mbase ju sjell ndonjë shkarpë të ndezur për zjarr ose mos gjej atje ndonjë njeri, që të na tregojë rrugën. Musai po kërkonte dritë dhe orientim, për udhëtimin e tij në tokë, por atje ku shkoi gjeti dritë dhe udhëzim shpirtëror. Atje gjeti dritën e Shpalljes, përmes së cilës do të ndriqoheshin shpirtrat dhe zemrat me një orientim të plotë dhe të saktë, duke u udhëzuar në rrugën e drejtë, që të çon në kopshtet e mirësisë. Kësisoj, Musait po i ndodhte diçka që nuk e kishte pritur kurrë dhe as që nuk i kishte shkuar ndër mend.

- **Por, kur shkoi te zjarri, u dëgjua një zë: “O Musa!”**” - Kur iu afrua zjarrit që kishte parë nga larg, Musai vuri re se ishte një zjarr jo i zakonit. Ai ishte një zjarr që digjte, por edhe që shkëlqente e rrezantonte shumë dritë. Për këtë tregon edhe fjala e Profetit (a.s), i cili, duke përshkruar perden e Zotit, thotë: “Perdja e Tij është dritë ose zjarr. Nëse do ta zbulonte, rrezatimi i Fytyrës së Tij do të digjte gjithçka ku shkonte shikimi i Tij (pra, çdo gjë).” Kur mbërriti atje, Musai dëgjoi që e thirrën. Ishte Allahu që e thirri dhe i foli, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “Përmendju në Libër Musain! Ai ishte i zgjedhur dhe ishte i dërguar dhe profet. Ne e thirrëm atë nga ana e djathtë e kodrës Tur dhe e afruam për t’i folur nga afër”. [Merjem 51, 52]. I Madhëruari i tha:

- **Jam Unë Zoti yt.** - I tha se Ai ishte Zoti i tij dhe e urdhëroi që të përgatitej për bisedën e afërt e të ngushtë, që do të zhvillohej në vijim. Musai duhej të kujdesej mirë për këtë mirësi të pashembullt.

- **Hiqi nallanet sepse ndodhesh në luginën e shenjtë të Tuvasë!** - Allahu urdhëroi që të hiqte sandalet, sepse ndodhej në një luginë të pastër, të shenjtë e madhështore. Do të mjaftonte si shenjtëri e madhështi e saj

vetëm fakti që Zoti e përzgjedhi si vend për t’i folur Musait, të cilin e ka quajtur *Kelimullah*, domethënë, “Ai të cilit i foli Allahu.” Disa interpretues të tjerë të Kur’anit thonë se Allahu e urdhëroi Musain të hiqte sandalet, sepse ato ishin punuar me lëkurë gomari. Megjithatë, Allahu është më i ditur për gjithçka.

- **Unë të kam zgjedhur ty...** - Unë të zgjodha, të dallova, të veçova nga të gjithë njerëzit. Kjo ishte mirësia më e madhe e Zotit mbi Musain, që meriton mirënjohje shumë të madhe, ashtu siç e meriton një mirësi e tillë e pashembullt. Duke i treguar pikërisht mënyrën e shprehjes së mirënjohjes, Allahu i tha:

- **...prandaj dëgjoje mirë atë që po të shpallet! Jam Unë Allahu.** - Përkushtoje të gjithë dëgjimin tënd në atë që po të shpallet, sepse kjo shpallje e meriton një respekt dhe interesim të tillë! Tashmë ty do të përcillen themelet e fesë dhe të besimit Islam. Më pas, i Madhëruari vijon të shtjellojë Shpalljen dhe këto themele të rëndësishme:

- **Nuk ka zot tjetër (të denjë për adhurim) përveç Meje.** - Allahut i takon i gjithë adhurimi. Ai është i vetmi i adhuruar me meritë, sepse Ai është i plotë e absolut në atributet e Tij, është i pakrahasueshëm dhe i vetëm në veprat dhe cilësitë e Tij. Ai nuk ka shembull, nuk ka të ngjashëm, as të barabartë e të njëjtë në emrat, cilësitë dhe veprat e Tij.

- **Pra vetëm Mua më adhuro dhe fale namazin rregullisht për të më kujtuar Mua!** - Vetëm Mua m’i përkushtoj të gjitha llojet e adhurimeve, ato të shfaqura haptaz dhe ato të fshehtat, ato që janë themele dhe ato që janë degëzime. Pastaj i Madhëruari thekson namazin, edhe pse për të na nxit më sipër në mënyrë të përgjithëshme. E përmend namazin veçmas, për shkak të vlerës dhe rëndësisë së tij të madhe. Ky lloj adhurimi është adhurimi ku marrin pjesë në harmoni zemra, gjuha dhe të gjithë gjymtyrët. Vëreni se si Allahu thotë: “... fale namazin për të më kujtuar Mua!” Sigurisht, kujtimi i Allahut me zemër është

qëllimi më i lartë. Ai është një adhurim zemre, përmes së cilit arrihet lumturia. Ajo zemër e larguar nga përmendja e Allahut do të jetë e privuar nga të gjitha të mirat; ajo është një zemër e shkatërruar tërësisht. Allahu ka përcaktuar shumë adhurime, qëllimi i të cilave është të kujtojmë Atë. Vetëm kështu mund të rregullohet zemra e njeriut. Nuk ka dyshim se adhurimi më i rëndësishëm për këtë qëllim është falja e namazit. Allahu i Madhëruar thotë: “Lexoje atë që po të shpallet nga libri dhe fale namazin! Namazi të largon nga punët e shëmtuara dhe poshtërsitë. Përmendja e Allahut është më e rëndësishmja. Allahu di gjithçka që bëni ju.” [Ankebut 45]. Namazi të ndalon nga poshtërsitë dhe të këqijat dhe bën që ta kujtosh Allahun më shpesh me zemër. Kujtimi i Allahut me zemër është shumë herë më i rëndësishëm sesa thjesht largimi nga të këqijat. Këtë e sjell namazi. Me fjalë të tjera, dobia më e madhe që sjell namazi është kujtimi i Zotit. Kjo është një nga pjesët e teuhidit: Njësimi i Zotit në meritën e adhurimit. Merita e adhurimit është cilësi vetëm e Zotit, ndërsa krijesat duhet t'i shprehin Atij me përunjësi adhurimin e tyre.

- **Pa dyshim, Ora (e kijametit) do të vijë patjetër,...** - Ora e Kijametit do të vijë patjetër në mënyrë të pakthyeshme.

- **...por Unë e kam fshehur atë...** – Zoti e ka fshehur kohën e kësaj ndodhie, sikurse thotë në një ajet tjetër: “I lartësuar qoftë Ai, në dorën e të Cilit është sundimi i qiejve e i Tokës dhe i gjithçkaje që gjendet ndërmjet tyre! Vetëm Ai e di çastin e Kijametit dhe tek Ai do të ktheheni.” [Zuhruf 85]. Ose: “Njerëzit të pyesin për Orën (e Kijametit). Thuaju: “Për atë di vetëm Allahu. E, ku mund ta dish ti, ai ndoshta është afër!” [Ahzab 63]. Allahu e ka fshehur këtë çështje nga të gjitha krijesat, qofshin melekë të afërt dhe profetë të dërguar. Askush veç Tij nuk e di. Urtësia e ndodhisë së Kijametit është:

- **... që çdokush të shpërblehet sipas përpjekjeve që ka bërë.** - Të gjithë do të

marrin atë që meritojnë për veprat e tyre, të mira ose të këqija. Kijameti është porta për në botën e shpërblimit ose ndëshkimit, sikurse thotë i Madhëruari: “Allahut i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë. Ai ka për t'i dënuar ata që bëjnë keq sipas veprave të veta e ka për t'u dhënë shpërblimin më të mirë atyre që bëjnë vepra të mira.” [Nexhm 31].

- **Prandaj, mos e lejo atë që nuk beson në të (Ditën e Kijametit) dhe që është dhënë pas dëshirave të tij të të devijojë (nga rruga e drejtë), se atëherë do të shkatërroresh.** - Kurrsesi mos të të lëkundin nga besimi në Ditën e Kijametit dhe nga përgatitja për të, ata të cilët nuk e besojnë se ajo do të ndodhë. Mosbesimi i tyre nuk duhet të bëhet pengesë për ty që të përgatitesh për atë ditë dhe ta besosh me bindje atë. Mohuesit e Ditës së Gjykimit jo vetëm që nuk e besojnë vetë, por përpiqen që të fusin dyshime e pasiguri edhe në zemrat e besimtarëve, duke polemizuar me kotësira. Ata thjesht pasojnë epshin e tyre. Ata nuk synojnë aspak që të gjejnë të vërtetën me polemikat e tyre. Qëllimi i tyre final janë dëshirat dhe duan ta justifikojnë këtë gjë. Kujdes nga këta lloj njerëzish! Kurrë mos ua vër veshin fjalëve që të shtyjnë ta mohosh besimin e drejtë! Kurrë mos i dëgjo fjalët e atyre që duan të prishin besimin në Ditën e Gjykimit dhe të pengojnë që të përgatitesh për atë ditë! Kujdes! Njerëzit janë të prirur t'i përgjasojnë llojit të tyre dhe të anojnë drejt unifikimit me ta. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar na paralajmëron që të jemi shumë të kujdesshëm në këtë aspekt. Ai na urdhëron që t'i përmbahemi rrugës që Ai na ka treguar përmes Shpalljes dhe të mos ndikohemi nga fjalët e shumta e të zbukuruara, që të turbullojnë mendjen. Duhet të jemi shumë të kujdesshëm nga çdokush që fton në të kotën dhe na pengon nga besimi themelor, madje edhe nga ata që pengojnë për plotësimin e besimit. Ne duhet të ruhem nga çdo gjë që fut dyshime në zemër. Allahu i Madhëruar përmend

besimin tek Ai, adhurimin e Tij dhe besimin në Ditën e Gjykimit, sepse këto janë themele të imanit dhe bazat e fesë, të cilat duhet të jetë të palëkundura dhe duhet të ruhesh nga çdokush dhe gjithçka që fut dyshime në to. Nëse ato baza janë të kompletuara, i tillë do të jetë edhe besimi i njeriut. Por nëse ato cenohen ose zhduken, atëherë në të njëjtën shkallë do të cenohet ose zhduket edhe besimi. Kjo i ngjan shumë fjalës së Allahut që na tregon se cilët do të jenë të lumturit dhe të shpëtuarit: “Ata që besuan (në Kur'anin), judejtë, sabi'inët e të krishterët, kushdo prej tyre që besoi në Allahun e Ditën e Gjykimit (me besim të drejtë) dhe bëri vepra të mira (sipas shpalljes së Zotit) për ta nuk do të ketë frikë e as pikëllim.” [Maide 69]. Më pas Allahu thotë: “...se atëherë do të shkatërrohesh.” Pra, nëse ndjek rrugën e atyre që të pengojnë nga bazat e fesë tënde, ke për t'u shkatërruar dhe ke për të mbetur i dëshpëruar.

Ajetet 17 – 23

17. Ç'është ajo në të djathtë tënde, o Musa?

18. Ai (Musai) tha: “Ai është shkopi im, me të cilin mbahem dhe u shkund gjethe dhenve të mia; me të kryej edhe punë të tjera.

19. Ai (Allahu) i tha: “Hidhe atë, o Musa!”

20. Ai e hodhi atë, dhe ja! Ai u bë gjarpër (i madh) që lëvizte me shpejtësi.

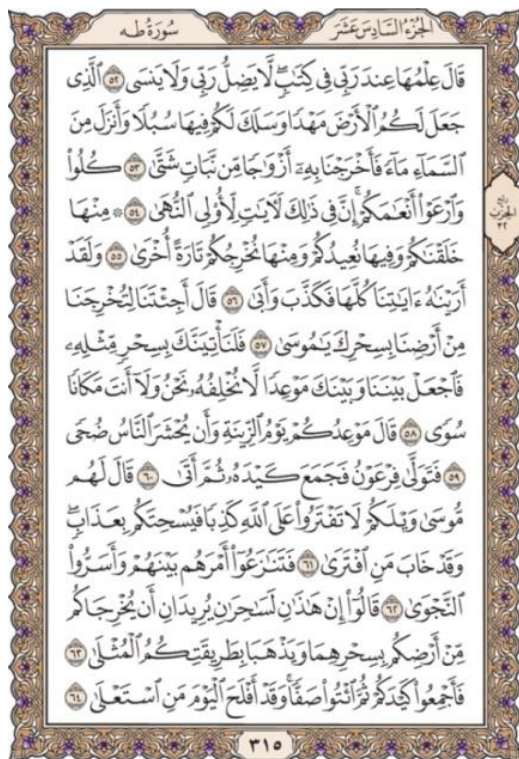
21. (Allahu i) Tha: “Merre atë, e mos u frikëso! Ne do ta kthejmë atë menjëherë në gjendjen e tij të mëparshme.”

22. Fute dorën nën sqetullën tënde dhe ajo do të dalë e bardhë (dhe e ndritshme) pa asnjë të keqe (sëmundje)! Kjo është një Shenjë tjetër,

23. Për të treguar ty (dy) nga Shenjat Tona më të mëdha.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi i tregoi themelet e besimit, Allahu i Madhëruar i foli për disa mrekulli, që zemra e tij të qetësohej dhe imani t'i forcohej.

Gjithashtu, Allahu i premtoi se do ta ndihmonte kundër armikut të tij.

- Ç'është ajo në të djathtë tënde, o Musa? - Allahu i Madhëruar e dinte shumë mirë se çfarë ishte ajo në të djathtë të Musait, por i foli për ta bërë të vëmendshëm në atë që do të ndodhte më pas. Musai u përgjigj:

- Ai (Musai) tha: “Ai është shkopi im, me të cilin mbahem dhe u shkund gjethe dhenve të mia;... Musai përmendi dy arsye pse e mbante shkopin: ai e përdorte si bastun kur ecte dhe, gjithashtu, me të shkundte gjethe pemësh për të ushqyer bagëtisë. Kjo tregonte edhe dhembshurinë e Musait, që kujdesej për bagëtisë deri në këtë masë. Ishte Allahu ai që e dalloi me të tilla cilësi. Kështu i zgjedh Allahu të dashurit e Tij, me urtësinë dhe mëshirën e Tij të gjerë.

- ... me të kryej edhe punë të tjera. - Kam edhe dobi të tjera, veç këtyre. Vini re edukatën e lartë të Musait në përgjigje. Pyetja kishte si synim jo vetëm se çfarë ishte sendi në të djathtë të Musait, por edhe pse përdorej ai. Musai nuk u përgjigj shkurt

e prerë, duke thënë thjesht: “Ky është shkopi im.” Ai tregoi edhe dobitë kryesore të shkopit, që përgjigjja të ishte sa më e plotë. Kjo është një edukatë e lartë në komunikim. Atëherë, pasi e bëri Musain të vëmendshëm për shkopin që mbante në dorë dhe për çfarë shërbente ai, Allahu i Madhëruar i tha:

- **“Ai (Allahu) i tha: “Hidhe atë, o Musa!”**

Ai e hodhi atë, dhe ja! Ai u bë gjarpër (i madh) që lëvizte me shpejtësi. - Shkopi u shndërrua në një gjarpër të madh. Musai u largua me nxitim, i trembur aq sa nuk e kthente kokën pas. Allahu thotë se gjarpri lëvizte dhe zvarritej, që të mos ketë asnjë dyshim se ai ishte vërtet gjarpër. Mbase në të tilla situata, njeriu mund të mendojë se ishte thjesht një iluzion, por Allahu i Madhëruar largon çdo dyshim për këtë. Pastaj i tha Musait:

- **(Allahu i) Tha: “Merre atë, e mos u frikëso! Ne do ta kthejmë atë menjëherë në gjendjen e tij të mëparshme.”** - Nuk ka për të të ndodhur gjë. Me ta kapur me dorë, gjarpri u kthye përsëri në shkop, siç ishte më parë.

- **Fute dorën nën sjetullën tënde...** - Fute dorën tënde nën sjetull, shtrëngoje me krahu tjetër, dhe pastaj shihe si do të dalë!

- **...dhe ajo do të dalë e bardhë (dhe e ndritshme) pa asnjë të keqe (sëmundje)!** - Ajo ishte një e bardhë vezulluese, pa asnjë lloj sëmundjeje, si lebra apo sëmundje tjetër.

- **Kjo është një Shenjë tjetër,** – Edhe kjo ishte një shenjë, sikurse thotë Allahu në një ajet tjetër: “Këto janë dy argumente nga Zoti yt për të Faraoni dhe rrethi i tij, se ata janë vërtet popull i prishur.” [Kasas 32].

- **Për të treguar ty (dy) nga Shenjat Tona më të mëdha.** - Këto po t'i japim që të të tregojmë disa nga mrekullitë Tona të mëdha, të cilat tregojnë se je Profet i Zotit dhe Shpallja që do të jepet është e vërtetë. T'i japim, gjithashtu, që zemra të të qartësohet, të të shtohet dituria dhe të jesh i bindur dhe i sigurt në premtimin dhe ndihmën e Zotit. Këto do të shërbejnë si

shenja, kur të ftosh në besimin e drejtë popullin tënd.

Ajetet 24 – 36

24. Shko te faraoni sepse, ai vërtet i ka kaluar të gjithë kufijtë!

25. Ai (Musai) tha: “O Zoti im! Zgjeroma gjoksin,

26. Lehtësoma këtë punë

27. Dhe zgjidhma nyjën e gjuhës (pengesën që kam kur flas),

28. Që ta kuptojnë fjalën time!

29. Më jep një ndihmëtar nga familja ime,

30. Harunin, timvëlla!

31. Ma shto fuqinë me të

32. Dhe bëma shok në punën time,

33. Që të të lavdërojmë Ty shumë e më shumë

34. Dhe të të kujtojmë Ty shumë e më shumë!

35. Vërtet, Ti je Ai që i sheh gjithmonë punët tona.”

36. Ai (Allahu) tha: “T’u dha ajo që kërkove, o Musa.”

Shpjegimi i ajeteve

- **Shko te faraoni sepse, ai vërtet i ka kaluar të gjithë kufijtë!** - Pasi e bëri Profet dhe pasi i tregoi shenjat e mëdha, Allahu i Madhëruar e urdhëroi Musain të shkonte tek Faraoni, sundimtari i Misirit, sepse ai i kishte kaluar kufijtë. Ai ishte treguar arrogant e tiran. Faraoni i kishte kaluar kufijtë me mohimin e Zotit, me shkatërrime, padrejtësi dhe me shtypjen e të dobtëve. Madje ai, - Allahu e shëmtoftë! - shkoi më larg se kaq dhe pretendoi se ishte Zot. Kalimi i kufijve ishte shkak për shkatërrimin e tij. Megjithatë, Allahu i Madhëruar është i Mëshirshëm, i Urtë dhe i Drejtë dhe nuk ndëshkon asnjë pa i çuar argumente përmes profetëve. Atëherë e kuptoi Musai se po mbante një peshë të rëndë. Ai do të shkonte si i dërguar i Zotit tek ky tiran i pamëshirshëm, arrogant e inatçor, të cilit nuk i dilte para askush në Misir. Përveç kësaj, ishte edhe një çështje tjetër shumë shqetësuese. Musai (a.s) ishte shpallur në kërkim për një vrasje në

popullin e Faraonit. Megjithatë, ai e pranoi urdhrin e Zotit të tij, me kënaqësi e nënshtrim dhe iu lut Atij për ndihmë e lehtësim. Në fakt, kjo lutje ishte edhe një përpjekje nga Musai për të bërë sa më mirë punën e davetit:

- **Musai tha: “O Zoti im! Zgjeroma gjoksin...** - Më zgjero gjoksin, që të jem në gjendje të përballoj çdo vështirësi që mund të më shkaktojnë fjalët dhe veprimet e kundërshtarit. Bëj që zemra ime të mos ndikohet nga ato dhe shpirti të mos më ngushtohet. Nëse zemra ngushtohet, njeriu nuk ka më forcë për të ftuar të tjerët në rrugën e Zotit. Allahu i Madhëruar i tha profetit Muhamed (a.s) në një ajet: “Në sajë të mëshirës së Allahut, ti u solle me butësi me ta. Sikur të ishte i ashpër dhe i vrazhdë, ata do largoheshin prej teje. Fali dhe kërko falje (nga Allahu) për ta! Këshillohu me ta për të gjitha çështjet, e kur të vendosësh, atëherë mbështetju Allahut! Allahu i do ata që i mbështeten Atij. Nëse ju ndihmon Allahu, atëherë nuk ka kush që mund t’ju mposhtë. Por nëse Ai ju lë pa ndihmë, atëherë kush është ai që mund t’ju ndihmojë?! Pra, vetëm Allahut le t’i mbështeten besimtarët!” [Al Imran 159, 160]. Domethënë, shpresohet që krijesat ta pranonin të vërtetën, me butësinë dhe gjoksin tënd të zgjeruar. Nëse Allahu të ndihmon dhe ta lehtëson një punë, fitorja është e sigurt, prandaj Musai tha:

- **...lehtësoma këtë punë...** - Ma lehtëso çdo çështje që nis me emrin Tënd dhe çdo rrugë që marr për kënaqësinë Tënde! M’i lehtëso problemet që do të më dalin përpara! Të t’i lehtësojë veprat Allahu do të thotë që Ai të ta prijë mbarë që t’i hysh çështjeve nga porta e duhur e me mënyrën e duhur, që çdokujt t’i drejtohesh me mënyrën më të përshtatshme, që njerëzit ta pranojnë ftesën tënde dhe ti të gjesh rrugën më të shkurtër për arritjen e qëllimeve të tua.

- **... Dhe zgjidhja nyjën e gjuhës (pengesën që kam kur flas), Që ta kuptojnë fjalën time!** – Musai kishte njëfarë vështirësie në të folur, aq sa thuajse nuk

kuptohej çfarë fliste, shpjegojnë mufesirët. Allahu tregon në një ajet tjetër se vetë Musai tha: “Vëllai im, Haruni, është më orator se unë. Prandaj, dërgoje atë me mua si ndihmë, që t’i vërtetojë fjalët e mia. Unë kam frikë se nuk do të më besojnë.” Kështu, Musai u lut që Allahu t’ia zgjidhte gjuhën, që njerëzit t’ia kuptonin fjalët dhe misioni i tij të përmbushej me sukses. Misioni i Musait ishte kumtimi i të vërtetës dhe mesazhit të Zotit, si edhe sqarimi i plotë i kuptimeve të këtij mesazhi.

- **Më jep një ndihmëtar nga familja ime, Harunin, timvëlla!** - Bëje Harunin ndihmësin tim, që të më mbështesë në mision! Musai kërkoi që mbështetësi të ishte prej familjes së tij, sepse ky do të ishte një prestigj e mirësi e madhe për familjen. Nuk ka dyshim se, njerëzit që meritojnë më shumë bamirësi prej teje, janë të afërmit e tu, prandaj Musai e përmendi konkretisht edhe me emër, duke thënë: “...Harunin, vëllanë tim!”

- **Ma shto fuqinë me të...** - Ma shto forcën me vëllanë tim! Bëj Harunin mbështetjen time! Dhe Allahu i tha: “Ne do të ta shtojmë mbështetjen me vëllanë tënd dhe do t’ju japim pushtet me shenjat Tona, që ata të mos ju afrohen. Ju të dy dhe ata që ju pasojnë, do të jeni ngadhënjimtarë.” [Kasas 35].

- **...dhe bëma shok në punën time...** - Musai i kërkoi Allahut që ta bënte Harunin profet, ashtu siç kishte bërë edhe vetë Musain.

- **... Që të të lavdërojmë Ty shumë e më shumë. Dhe të të kujtojmë Ty shumë e më shumë!** - Musai (a.s) e dinte mirë se e gjithë feja dhe të gjitha adhurimet ndërtohen mbi përmendjen e Zotit. Kjo qe arsyeja që ai u lut që ta kishte vëllanë si mbështetës, në mënyrë që ta ndihmonin njëri-tjetrin në përmendjen sa më shumë të Allahut dhe që të ndihmonin njëri tjetrin në vepra të mira e devotshmëri. Kështu, të dy vëllezërit do ta përmendin më shumë Allahun me *tesbih*, *tahlil* dhe me çdo lloj adhurimi tjetër.

- **Vërtet, Ti je Ai që i sheh gjithmonë punët tona.**” - Ti, o Zot, e njeh mirë dobësinë e varfërinë tonë, e di mirë nevojën tonë ndaj Teje, në çdo çështje. Ti je më i Ditur dhe më i Mëshirshëm për ne, sesa ne për vetet tona. Na dhuro mirësi me mëshirën Tënde dhe përgjigju lutjeve tona! Atëherë, Allahu i Madhëruar, i tha:

- **Ai (Allahu) tha: “T’u dha ajo që kërkove, o Musa.”** - Do të t’i jap të gjitha sa më kërkove. Allahu do ta zgjerojë gjoksin, do t’i lehtësojë çështjet, do ta zgjidhë gjuhën, që njerëzit të të kuptojnë qartë dhe që ta kryesh misionin me sukses. Për këtë mision nuk do të jesh vetëm, sepse do të të shtojmë mbështetjen më vëllanë tënd, Harunin. Veç kësaj, Allahu i tha: “Ne do të ta shtojmë përkrahjen me vëllanë tënd dhe do t’ju japim pushtet me shenjat Tona, që ata të mos ju afrohen. Ju të dy dhe ata që ju pasojnë, do të jeni ngadhënjimtarë”. [Kasas 35]. Këto lutje të Musait tregojnë për diturinë e tij të thellë rreth Zotit të Madhëruar. Ato tregojnë për mprehtësinë dhe mençurinë e tij në trajtimin e çështjeve. Gjithashtu, ato dëshmojnë për dëshirën e mirë të Musait për të rregulluar dhe për të sjellë sa më shumë dobi për njerëzinë. I tillë duhet të jetë mësuesi dhe ftuesi i njerëzve në të mirën, në mënyrë të veçantë kur ka të bëjë me njerëz inatçorë, arrogantë e tiranë, kryeneçë e të pabindur. Përballë kësaj kategorie njerëzish, ftuesi ka nevojë të ketë gjoks të zgjeruar dhe zemër të madhe e durimtare, të mbushur me butësi e mëshirë, tolerancë e falje, në mënyrë që t’i bëjë ballë çdo lloj mundimi me të cilin do të përballet, t’i bëjë ballë furtunës me fjalë të shëmtuara e fyese, që do të derdhen mbi të. Ai ka nevojë për oratori dhe një gjuhë të zhdërvjellët e të mprehtë, të ëmbël dhe të aftë për të sqaruar sa më mirë të vërtetën. Oratoria dhe elokuenca në të tilla çështje është element i domosdoshëm, sepse përballjet në këto raste janë të forta dhe të mprehta. Është e nevojshme që, nëpërmjet fjalëve, të paraqesësh të vërtetën në formën më të bukur. Përveç kësaj, daveti kërkon

mendje të urtë dhe stil të përshtatshëm komunikimi, sepse duhet t’i drejtohesh njerëzve ashtu siç u shkon për shtat, për të qenë sa më i dobishëm dhe që misioni të dalë me sukses. Mbi të gjitha, këtu është e nevojshme që Allahu të të lehtësojë çdo çështje, në mënyrë që ta nisësh nga ana e duhur, që t’i ftosh njerëzit në rrugën e drejtë me urtësi e butësi, që edhe polemikën ta bësh me mençuri dhe të jesh bindës. Në përfundim, është e nevojshme që Zoti të të japë mbështetës e bashkëpunëtorë të mirë në misionin tënd. Sa më shumë zëra të ngrihen për të mbrojtur e përhapur të vërtetën, aq më ndikues do të jenë ata. Kështu, Musai i dinte mirë këto çështje, prandaj u lut për to, dhe Allahu ia plotësoi të gjitha. Nëse studion historinë e profetëve, sheh se ata të gjithë i kanë patur këto cilësi dhe aftësi. Sigurisht, më i miri i të gjithëve është Muhamedi (a.s), i cili qëndron në nivelin më të lartë. Me gjoksin më të zgjeruar, atij iu lehtësuan të gjitha veprat, iu dha elokuencë e plotë dhe bukuria e të shprehurit. Atij iu dhanë shokët dhe mbështetësit më besnikë dhe durimtarë. Atij iu dha një popull pasues, që qëndron i palëkundur në fenë e tij.

Ajetet 37 – 41

37. Ne të kemi bërë mirësi një herë tjetër më parë.

38. Ja. Atëherë, kur nënën tënde e frymëzuam

39. (dhe i thamë) “Vëre (fëmijën) në arkë dhe hidhe (arkën) në lumë! Lumi do ta nxjerrë në breg dhe atë do ta marrë armiku Im dhe i tij. Por Unë hodha (në zemra të njerëzve) dashuri ndaj teje, që të edukohesh nën Syrin (kujdesin) Tim.”

40. Dhe ja. Motra jote ecte (pas teje) e thoshte: “A doni t’ju tregoj dikë që do të kujdeset për të?” Kështu, Ne të kthyem te nëna jote, që të gëzohej e të mos mbetej e pikëlluar. Ti e pate vranë një njeri dhe Ne të shpëtuam nga trishtimi dhe të sprovuan me sprovë të mëdha. Ti qëndrove me vite ndër banorët e

Medjenit, e pastaj erdhe, o Musa, siç u urdhërove, në kohën e caktuar.”.

41. Dhe Unë të kam përgatitur ty për Vete (për të më shërbyer).

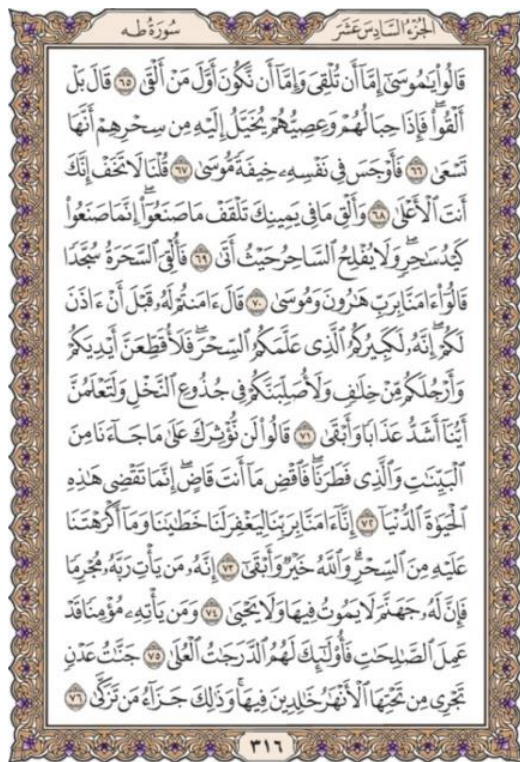
Shpjegimi i ajeteve

- **Ne të kemi bërë mirësi një herë tjetër më parë.** - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar përmendi mirësitë e shumta që i dhuroi Musait (a.s) në lidhje me fenë dhe besimin, me shpalljen dhe mesazhin, si dhe me përgjigjen e lutjeve të tij. Në vijim, Allahu i Madhëruar i kujton Musait përkujdesin që Ai kishte treguar për të që në vogëli dhe gjatë gjithë fazave të jetës së tij. Ai i thotë:

- **Ja. Atëherë, kur nënën tënde e frymëzuam (dhe i thamë) “Vëre (fëmijën) në arkë dhe hidhe (arkën) në lumë! Lumi do ta nxjerrë në breg dhe atë do ta marrë armiku Im dhe i tij.”** - Ne e frymëzuam nënën tënde, që të të vendoste ty në djep dhe të të lëshonte në lumë. Ajo duhej ta bënte këtë, sepse Faraoni urdhëroi që të vriteshin të gjithë djemtë e Izraelitëve. Ajo e vendosi Musain e vogël në një sënduk dhe e lëshoi në rrjedhën e lumit Nil. Nga ana tjetër, Allahu e urdhëroi lumin që ta nxirrte foshnjën në breg, madje bëri që të binte në dorën e armikut të tij më të përbetuar, Faraonit, dhe të rritej mes fëmijëve të pallatit. Allahu bëri që Musain ta donin të gjithë ata që e shihnin, prandaj thotë më pas:

- **Por Unë hodha (në zemra të njerëzve) dashuri ndaj teje,...** – Pra, çdokush që e shihte e donte shumë.

- **... që të edukohesh nën Syrin (kujdesin) Tim.”.** – U rrite nën vëzhgimin, ruajtjen dhe përkujdesjen Time të veçantë. E ku ka përkujdesje më të mirë e të plotë sesa përkujdesja e Bamirësit Mëshirëplotë?! Ai është që kujdeset më së tepërmi t'i dhurojë robit të Tij të mira e ta ruajë nga të këqijat. Në çdo moment të jetës së Musait (a.s), ishte Allahu i Madhëruar Ai që përkujdesej dhe i rregullonte çështjet për të mirën e Musait (a.s). Prej kujdesit të Allahut ishte edhe rasti kur Musai ra në dorën e armikut

më të përbetuar dhe zemra e nënës së tij ngriu nga frika, sepse Faraoni gati e zbuloi se ishte fëmija e saj, por Allahu e forcoi zemrën e saj. Në këtë gjendje, Allahu bëri që Musai i vogël të mos pranonte asnjë gjidhënëse tjetër, veç nënës së vet natyrale. Në këtë mënyrë, Allahu e ktheu Musain në duart e nënës së vet, që ta pushtonte me dashuri dhe t'i jepte gji. Zemra e nënës u qetësua dhe syri i saj u kënaq, teksa e shihte të birin duke u rritur. Kur Musai i ofruan disa gjidhënëse e ai nuk i pranonte, ndodhi diçka:

- **Dhe ja. Motra jote ecte (pas teje) e thoshte: “A doni t’ju tregoj dikë që do të kujdeset për të?”** - Motra e Musait shkoi tek ata dhe u tha: “A doni t’ju tregoj për një familje që do të kujdeset për të dhe që do të jenë të përkushtuar ndaj tij?” [Kasas 12].

- **Kështu, Ne të kthym te nëna jote, që të gëzohej e të mos mbetej e pikëlluar.** – Kështu, Zoti bëri të mundur kthimin e Musait në prehrin e së ëmës.

- **Ti e pate vrarë një njeri dhe Ne të shpëtuam nga trishtimi...** - Ndër momentet

e kujdesit për Musain gjatë jetës së tij në Misir, Allahu përmend edhe vrasjen e Kibtiut. Allahu i Madhëruar tregon në ajete të tjera se: “Musai hyri në qytet pa u vënë re prej banorëve të tij. Atje ndeshi dy veta, që po përlësheshin me njëri tjetrin. Njëri ishte prej popullit të tij (izraelit), ndërsa tjetri ishte prej armiqve. Kur izraeliti i kërkoi ndihmë kundër armikut të tij, Musai e shtyu atë me forcë atë, dhe ai vdiq. Ai (*Musai*) tha: “Kjo ishte vepër e shejtanit. Nuk ka dyshim se ai është armik i betuar që të çon në humbje.”. [Kasas 15]. Pas kësaj ngjarjeje aksidentale, Musai iu lut Allahut dhe Ai e fali. Megjithatë, Musai iku me të shpejtë në arrati kur dëgjoji se paria e vendit po e kërkonin për ta vrarë. Kështu, Allahu e shpëtoi nga dëshpërimi i vrasjes që kreu dhe nga dënimi që e priste.

- **...dhe të sprovuan me sprovat të mëdha.**

- Ne të sprovuam dhe të gjetëm të qëndrueshëm. Ose: Ne të ndihmuam gjatë gjithë jetës, derisa arrite në këtë gjendje.

- **Ti qëndrove me vite ndër banorët e Medjenit,...** - Një nga fazat e jetës së Musait ishte edhe qëndrimi në Medjen, ku gjeti strehim pasi ishte arratisur nga Misiri për t'i shpëtuar Faraonit dhe pasuesve të tij. Kur mbërriti në Medjen, u martua dhe qëndroi atje 8 ose 10 vjet.

- **... e pastaj erdhe, o Musa, siç u urdhërova, në kohën e caktuar.”.** - Erdhe pikërisht sipas kaderit të Zotit. Zoti e dinte dhe ishte Ai që dëshoi që ti të vije në këtë moment dhe në këtë vend. Ardhja jote nuk ishte rastësore dhe pa shkak, por ishte tërësisht me përkujdesjen dhe dijeninë Tonë. Kjo tregon se sa e madhe ishte përkujdesja e Zotit për Musain, i cili u quajt edhe "*Kelimumallah*" Ai të cilit i foli Zoti.

- **Dhe Unë të kam përgatitur ty për Vete (për të më shërbyer).** – Unë të zgjodha për veten Time. Çfarë thënie e jashtëzakonshme! Zoti e zgjodhi Musain për Vetën e Tij, duke hedhur mbi të mirësitë e Tij të shumta. Ai e edukoi, u përkujdes dhe e vështronte vazhdimisht me dashurinë e Tij të veçantë. Musa arriti në këtë aspekt

një gradë që pakkush e kishte arritur më parë. Në këtë jetë, kur dikush kujdeset për të dashurin e tij, përkushtohet të rregullojë çështjet e tij në çdo kohë e gjendje dhe dëshiron ta bëjë atë të përkryer. Ai bën gjithçka për ta realizuar këtë gjë. Atëherë, si mendon se do të bënte Zoti i Plotpushtetshëm dhe Bujar me atë që e kishte zgjedhur për Vetën e Tij dhe që e kishte dalluar mbi krijesat e tjera?

Ajetet 42 – 46

42. Prandaj, ti dhe vëllai yt, shkoni me argumentet e Mia, e mos harroni të me kujtoni Mua!

43. Shkoni që të dy te Faraoni, sepse ai vërtet e ka tepruar!

44. Por, I flisni me fjalë të buta! Ndoshta ai mendohet e frikësohet.

45. Ata të dy (*Musai e Haruni*) thanë: “O Zoti ynë! Ne kemi frikë se do të na ndëshkojë menjëherë, ose do t'i kalojë të gjithë kufijtë kundër nesh.”.

46. Ai (*Allahu*) tha: “Mos u frikësoni, sepse Unë jam me ju, dëgjoj dhe shoh (*gjithçka*)”.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi i kujtoi Musait (a.s) mirësitë e shumta që i kishte dhuruar në aspektin fetar dhe jofetar, Allahu i Madhëruar i thotë:

- **Prandaj, ti dhe vëllai yt, shkoni me argumentet e Mia,...** – Shkoni te Faraoni, ti dhe yt vëlla Haruni, me shenjat e Mia, që tregojnë besnikërinë tuaj si profetë dhe vërtetësinë e Shpalljes. Ato tregojnë të vërtetën dhe bukurinë e saj. Gjithashtu, ato tregojnë të kotën dhe shëmtinë e saj, duke qortuar njerëzit dhe porositur për t'iu larguar. Allahu e pajisi Musain me shenja të mëdha, siç qe dora që vezullonte me bardhësinë e saj, shkopi që shndërrohej në gjarpër të madh që zvarritej frikshëm etj. Allahu i dhuroi nëntë shenja të qarta për Faraonin dhe palën e tij. Pastaj i dha një porosi të mrekullueshme:

- **...e mos harroni të më kujtoni Mua!** - Asnjë çast mos reshtni e mos ndaloni nga kujtimi e përmendja Ime. Kurrë mos u dembelosni e ta lini përmendjen Time, por

vazhdoni të më lavdëroni e përmendni, ashtu siç keni premtuar!” Musai tha: “O Zoti im! Zgjeroma gjoksin, lehtësoma këtë punë dhe zgjidhna nyjën e gjuhës (pengesën që kam kur flas), që ta kuptojnë fjalën time! Më jep një ndihmëtar nga familja ime, Harunin, timvëlla! Ma shto fuqinë me të Dhe bëma shok në punën time, Që të të lavdërojmë Ty shumë e më shumë Dhe të të kujtojmë Ty shumë e më shumë!” Përmendja e Zotit është ndihmë dhe lehtësim i madh për të gjitha veprat. Ajo lehtëson kryerjen e veprave dhe barrën e rëndë të vështirësive.

- Shkoni që të dy te Faraoni, sepse ai vërtet e ka tepruar! - Faraoni i kishte kaluar kufijtë me padrejtësitë, tiraninë dhe ligësinë e tij. Megjithatë, shiko me kujdes porosinë e të Urtit:

- Por, i flisni me fjalë të buta! Ndoshta ai mendohet e frikësohet. - Drejtoju me fjalë të lehta e të buta, me edukatë dhe dashamirësi, e jo me vrazhdësi. Drejtoju me fjalë të zgjedhura dhe me sjellje të mirë e të ngrohtë, me shpresë që të përfitojë dy gjëra: 1. të kujtojë e të kuptojë se çfarë i sjell dobi dhe të gjejë forcë të hedhë hapin drejt së mirës; 2. të frikësohet nga çfarë i kanoset dhe të mendojë për të shpëtuar prej saj. Fjalët e buta dhe sjellja e mirë e bëjnë të mundur diçka të tillë, ndërsa fjalët e ashpra dhe sjellja e keqe janë të dëmshme dhe e largojnë njeriun. Disa shpjegojnë se “fjalët e buta” ishin ato të Musait kur i tha Faraonit: “A dëshiron që të pastrohesh? Unë do të të udhëzoj për te Zoti yt, që t’ia kesh frikën!”. [Naziati 17 – 19]. Këto ishin vërtet fjalë të buta e të thjeshta. Nëse i studion, e sheh se sa të ngrohta ishin këto fjalë: “A do të pastrohesh?” Pra, a dëshiron të fillosh të pastrosesh zemrën e shpirtin?! Ky më shumë duket si një propozim i butë, sepse bashkëfolësit i lihet në dorë që ta bëjë vetë zgjedhjen, duke aluduar se ai është i urtë dhe i mençur. Musai e ftoi Faraonin që të pastrohej e të largohej nga cilësitë e ulëta, dhe më i rëndësishëm këtu ishte pastrimi nga shirku. Ajo ishte ftesë për të reflektuar

mbi një çështje që të gjithë e pranojnë: largimin nga shirku. Musai nuk i tha: “Unë kam ardhur të të pastroj”, por: “Të pastrohesh dhe lartësoshesh ti vetë.” Pastaj Musai e ftoi në rrugën e Zotit, i Cili i kishte dhuruar Faraonit shumë mirësi dhe pushtet. Ai e nxiti të reflektonte dhe të meditonte për mirësitë e shumta që kishte, dhe kështu të falënderonte Zotin, që ia kishte dhuruar. Musai i tha: “Unë do të të udhëzoj për te Zoti yt, që t’ia kesh frikën.”. Pra, të udhëzoj të jesh mirënjohës ndaj Zotit tënd, në mënyrë që të lartësohesh e pastrohesh. Por me gjithë këto fjalë të ngrohta, që ta rrëmbejnë zemrën, Faraoni nuk e pranoi ftesën. Atëherë, Musai e kuptoi se kjo ftesë nuk kishte efekt te Faraoni. Si pasojë, Allahu i Madhëruar e ndëshkoi atë, siç di të ndëshkojë Ngadhënjimtari i Plotpushtetshëm.

- Ata të dy (Musai e Haruni) thanë: “O Zoti ynë! Ne kemi frikë se do të na ndëshkojë menjëherë, ose do t’i kalojë të gjithë kufijtë kundër nesh.” - Ne kemi frikës se mos Faraoni na ndëshkon pa na dëgjuar e pa ia përcjellë mesazhin Tënd. Ne druhami se ai do ta refuzojë të vërtetën dhe do ta teprojë me pushtetin, forcën dhe ushtrinë e tij.

- Ai (Allahu) tha: “Mos u frikësoni, sepse Unë jam me ju, dëgjoj dhe shoh (gjithçka)”. - Mos u frikësoni nga ndëshkimi i tij, sepse: “Unë jam me ju, dëgjoj dhe shoh gjithçka”. Ju të dy jeni nën mbrojtjen dhe mbikëqyrjen Time. Unë i dëgjoj fjalët tuaja dhe ju shikoj në të gjitha gjendjet tuaja. Pra, mos kini frikë prej Faraonit! Kështu, me këtë premtim të Zotit, zemrat e tyre u qetësuan dhe u siguruan.

Ajetet 47 – 55

47. Kështu, shkoni e i thoni atij: “Ne jemi të dërguar të Zotit tënd. Lëri bijtë e Israelit të vijnë me ne dhe mos i mundo! Ne kemi ardhur me argumente nga Zoti yt dhe shpëtimi është për atë që ndjek Rrugën e Drejtë.

48. Ne na është shpallur se dënimi është për atë që përgënjeshtrohet (të dërguarit) dhe ia kthen shpinën besimit”.

49. Faraoni tha: “E kush është, atëherë Zoti juaj, o Musa?”

50. Musai Tha: “Zoti ynë është Ai që çdo gjëje i ka dhënë formën e vet (të krijimit) dhe pastaj e ka udhëzuar.”

51. Faraoni tha: “Si është, atëherë gjendja e popujve të hershëm?”

52. Musai Tha: “Dija për ata është te Zoti im, e shënuar, ashtu siç duhet, në një libër. Zoti im nuk gabon asnjëherë e as nuk harron asnjëherë”.

53. (Zoti im) është Ai, i cili e ka bërë Tokën si qilim për ju dhe për të mirën tuaj hapi rrugë nëpër të. Ai e ka zbritur ujin prej qielli dhe me të mbijnë në çift bimë të llojeve të ndryshme.

54. Hani (nga mirësitë e Tij) dhe kulloteni bagëtinë tuaj (në atë bimësi). Vërtet, në të gjitha këto ka Shenja për ata që mendojnë.

55. Prej asaj (tokës) ju krijuam, në të do t’ju kthejmë përsëri e prej saj do t’ju nxjerrim edhe një herë tjetër.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kështu, shkoni e i thoni atij: “Ne jemi të dërguar të Zotit tënd. Lëri bijtë e Israelit të vijnë me ne dhe mos i mundo!”** - Shkoni tek Faraoni me dy misione: së pari, ta ftoni për të pranuar Islamin dhe, së dyti, të lejojë popullin e Izraelit të largohet dhe të shpëtojë nga vuajtjet e torturat. Lejoi ata të zgjedhin atë që duan dhe që Musai të gjykojë mes tyre me ligjin dhe fenë e Allahut.

- **Ne kemi ardhur me argumente nga Zoti yt.** - Këto shenja tregojnë për vërtetësinë tonë si profetë të Zotit. Pastaj Musai filloi të paraqiste shenjat e mëdha. Ai hodhi shkopin, dhe “ai u bë gjarpër i vërtetë. Pastaj nxori dorën e tij: ajo ishte e bardhë për të gjithë shikuesit.” [Araf 108].

- **dhe shpëtimi është për atë që ndjek Rrugën e Drejtë.** - Paqja e shpëtimi qoftë për këdo që ndjek rrugën e drejtë dhe ligjin

e qartë të Zotit. Këta do të jetojnë në paqe e mirësi, në këtë botë dhe në ahiret.

- **Neve na është shpallur...** – Ky lajm na ka ardhur nga Allahu, pra, nuk e kemi shpikur vetë:

- **... se dënimi është për atë që përgënjeshtrohet (të dërguarit) dhe ia kthen shpinën besimit”.** - Kush i quan gënjeshttra lajmet e Zotit dhe të profetëve të Tij dhe u kthen shpinën atyre, duke mos u nënshtruar që t’i zbatojë e të jetojë sipas tyre, meriton dënimin e Tij të drejtë. Këto fjalë ishin nxitje për Faraonin që të besonte Zotin dhe të pasonte Shpalljen e Tij, por edhe një kërcënim, gjithashtu. Por ai njeri nuk përfitoi nga kjo dhe përsëri e mohoi Zotin, madje refuzoi me inat dhe arrogancë, duke thënë:

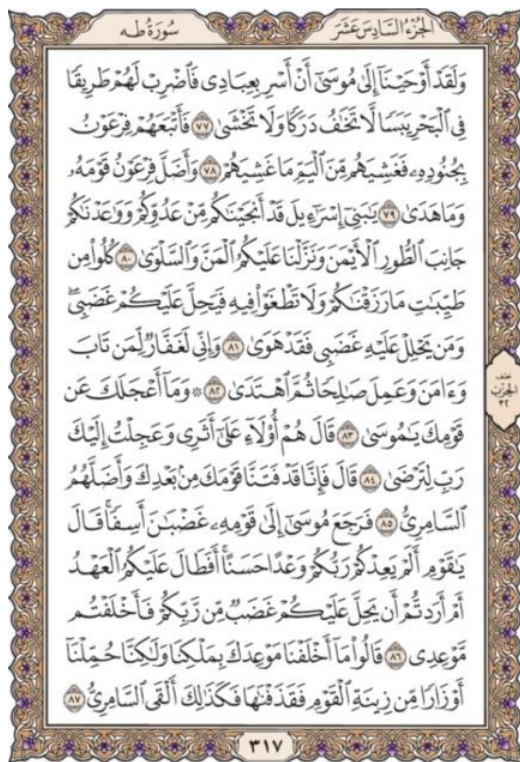
- **Faraoni tha: “E kush është, atëherë Zoti juaj, o Musa?”** – Duke mos pranuar të besonte, Faraoni e pyeti Musain: “E kush është Zoti juaj, o Musa?” Atëherë, Musai i kthen një përgjigje të plotë, të qartë dhe shteruese, duke thënë:

- **Musai Tha: “Zoti ynë është Ai që çdo gjëje i ka dhënë formën e vet (të krijimit) dhe pastaj e ka udhëzuar.”** - Zoti ynë është Ai që ka krijuar të gjitha krijesat, duke i dhënë secilit formën e përshtatshme, që tregon për bukurinë e urtësinë e Krijuesit. Dikë e krijoi të madh, dikë të vogël e dikë të mesëm, në çdo cilësi e atribut. Pasi i krijon, Allahu e udhëzon çdo krijesë në qëllimin për të cilin e ka krijuar. Ky është udhëzimi i përgjithshëm, që mund të shihet në të gjitha krijesat. Çdo krijesë duket qartë që vepron ashtu si i përshtatet krijimit të vet, për të arritur dobitë e veta e për t’u ruajtur nga çdo e keqe. Madje edhe kafshëve u është dhënë një udhëzim i tillë, për t’iu mundësuar të arrijnë të mirat e të ruhen nga të këqijat. Kjo ngjan me ajetin tjetër kuranor: “Është Ai i cili e përsosi krijimin e çdo gjëje...”. [Sexhde 7]. Allahu jo vetëm që i krijoi, por edhe e përkreu dhe e zbukuroi krijimin e tyre. Askush nuk mund të bëjë diçka më të përkryer dhe të bukur se ajo që ka bërë Zoti. Ai i udhëzon

krijesat tek më e dobishmja për ta. Allahu është Krijuesi, Furnizuesi e Sunduesi, dhe kushdo që mohon këtë fakt është njëlloj si të ketë mohuar çdo gjë që ekziston. Mohimi i Zotit në fakt është arrogancë, kokëfortësi dhe këmbëngulje në të kotën. Nëse dikush mohon ekzistencën e gjërave që dihet botërisht se ekzistojnë, madje dëshmojnë edhe nga shqisat, ky veprim do të konsiderohej si mendjelehtësi, arrogancë e këmbëngulje në kotësi. Mohimi i Zotit është më i keq dhe më i padrejtë se ky lloj mohimi. Kështu, kur Faraoni nuk mundi të hidhte poshtë këtë argument të prerë dhe të padiskutueshëm, iu shmang bisedës dhe filloi të polemizonte jashtë temës, për t'iu larguar qëllimit bazë.

- **Faraoni tha: “Si është, atëherë gjendja e popujve të hershëm?”** - Çfarë ka ndodhur me ta? Edhe ata, ashtu si ne, nuk i besuan këto që ti po na thua. Ata janë shembulli ynë. Atëherë, Musai i tha:

- **Musai Tha: “Dija për ata është te Zoti im, e shënuar, ashtu siç duhet, në një libër. Zoti im nuk gabon asnjëherë e as nuk harron asnjëherë”.** - Allahu i ka ruajtur të gjitha veprat e tyre, të mira ose të këqija, dhe i ka shënuar në një libër madhështor, - Leuhi Mahfudh. Allahu i di me hollësi veprat e gjithësecilit. Asgjë nuk i shpëton diturisë së Zotit dhe Ai nuk harron kurrë. Ata popuj për të cilët po pyet bënë çfarë bënë dhe morën atë që merituan. Ata do të shpërblehen për veprat e tyre, prandaj pyetja jote për ta është e pakuptimtë dhe e pavend. Nëse shenjat e mrekullie që të treguam janë të vërteta prej Zotit, dhe të tilla janë, atëherë bindju të vërtetës dhe ftesës që po të jepet dhe largohu nga mohimi e padrejtësia! Lëre këtë polemikë të kotë! Gjithashtu, nëse pretendon se ato argumente nuk mjaftojnë, atëherë biseda është e hapur dhe ti mund të sjellësh argumente, që të hedhësh poshtë argumentet e mia! Me shmangie nga biseda, nuk ke për të shpëtuar! Allahu na njofton se Faraoni ishte i sigurt për vërtetësinë e Musait si profet, por sërish e mohoi. Allahu thotë:

“Ata i mohuan ato (argumentet) në mënyrë të padrejtë e me mendjemadhësi, edhe pse ishin të bindur dhe të sigurt në to (*se ishin nga Zoti*). Shikoje se cili ishte fundi i shkatërrimtarëve!” [Neml 14]. Prandaj dhe Musai i tha: “Ti e di me siguri të plotë se ato (*mrekullitë*) nuk i zbriti askush tjetër përveç Zotit të qiejve e të Tokës. Ai i zbriti ato të dukshme, e unë besoj, o Faraon, se ti je i shkatërruar.”. [Isra 102]. Nga kjo kuptohej qartë se ai po tregojte kokëfortë dhe i padrejtë në polemikën e tij. Qëllimi i tij ishte thjesht madhështia dhe tirania në Tokë.

- ... (*Zoti im*) është Ai, i cili e ka bërë Tokën si qilim për ju... - Allahu është Ai që Tokën jua shtroi dhe e përshtati, që të mund të jetoni në të në mënyrë komode, të ndërtoni, të mbillni e ta kultivoni tokën, të hapni rrugë e ta shtroni atë, e shumë gjëra të tjera. Ai nuk e bëri Tokën të papërshtatshme për ju, që të mos përfitonit prej saj.

- ... dhe për të mirën tuaj hapi rrugë nëpër të. - Allahu ju mundësoi rrugë nëpër tokë e mes malesh, dhe kështu mundësoi të

ndërtoni lidhje mes vendeve të largëta. Njeriu mund të shkojë sot në çdo cep të botës me lehtësi. Nëpërmjet udhëtimeve, ai përfiton më shumë sesa në vendin e vet.

- Ai e ka zbritur ujin prej qielli dhe me të mbijnë në çift bimë të llojeve të ndryshme. - Allahu hedh nga qielli shiun, prej të cilit mbijnë në çift bimë të llojeve të ndryshme, me forma e karakteristika të veçanta për secilën. Është Allahu që e mundëson ujin, si furnizim e begati për ne dhe për kafshët tona. Nëse nuk do të binte shi prej qiellit, do të vdiste çdo gjallesë në tokë.

- Hani (nga mirësitë e Tij) dhe kulloteni bagëtinë tuaj (në atë bimësi)! - Në kontekstin e mirësive, kjo tregon se, në origjinë, bimësia që del nga toka është e lejuar për ushqim, përveç atyre që dihet se janë dëmtoese, si bimët helmuese etj.

- Vërtet, në të gjitha këto ka Shenja për ata që mendojnë. - Janë shenja të mjaftueshme për ata që kanë mendje të shëndoshë dhe të papërlyer, që të kuptojnë mirësinë, mëshirën, bujarinë dhe dhuratat e mëdha të Zotit. Çdo i logjikshëm e kupton përmes këtyre shenjave përkujdesjen e madhe të Allahut dhe bindet se Ai është i vetmi Zot, Krijues e i Plotpushtetshëm që meriton të adhurohet. Allahu është Sunduesi i Lavdëruar, i vetmi që meriton t'i përkushtohesh me adhurime, duke i shprehur dashurinë më të lartë dhe përunjësinë më të thellë. Vetëm Ai meriton të gjitha përlëvdimet, lavdërimet, mirënjohjen dhe adhurimin. Allahu është i vetmi që dhuron të gjitha mirësitë. Këto shenja tregojnë se Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka. Ashtu siç e ringjall tokën pasi është tërësisht e shkretë e pa jetë, ashtu do t'i ringjallë edhe të vdekurit. Allahu i Madhëruar i përmendi veçmas njerëzit me logjikë dhe që kuptojnë, sepse janë ata përfitojnë nga shenjat e Tij. Ata dinë të vështrojnë e të përfitojnë, ndërsa të tjerët janë si kafshët e bagëtitë, që nuk e kuptojnë qëllimin e këtyre shenjave. Ato hanë pinë, por zemrat i kanë të fjetura e të

pavëmendshme, sikurse thotë Allahu i Madhëruar: “Sa e sa argumente ka në qiej e në tokë, pranë të cilave kalojnë, por u kthejnë shpinën. Shumica e tyre e besojnë Allahun veçse duke bërë idhujtari.” [Jusuf 105].

- Prej asaj (tokës) ju krijuam, në të do t'ju kthejmë përsëri e prej saj do t'ju nxjerrim edhe një herë tjetër. - Allahu i Madhëruar na tregoi më lart për begatinë dhe bujarinë e tokës, e cila, kur bie shi, nxjerr prodhimet e saj, si falënderim dhe mirënjohje për Zotin e saj dhe me lejen dhe urdhrin e Tij. Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon se Ai na krijoi nga toka, tek ajo do të na kthejë kur të vdesim dhe të varrosemi, dhe prej saj do të na nxjerrë sërish, kur të vijë Dita e Llogarisë. Ashtu siç na krijoi kur nuk ekzistonim, dhe për këtë jemi të sigurt, do të vijë dita që Ai të na ringjallë pas vdekjes, për të na shpërblyer sipas veprave që kemi bërë në jetën e kësaj bote. Këto janë dy argumente logjike për vërtetësinë e ringjalljes: 1. nxjerrja e bimësisë nga toka e shkretë dhe e pajetë; 2. krijimi i njerëzve nga toka, kur ata nuk ekzistonin.

Ajetet 56 – 64

56. Ne ia treguam atij (Faraonit) të gjitha Argumentet Tona, por ai i përgënjeshtroi dhe i refuzoi ato.

57. Faraoni tha: “O Musa! Mos vallë, na ke ardhur që me magjinë tënde të na nxjerrësh prej tokës sonë (prej Egjiptit)?

58. Por, Ne do të të sjellim ty një magji të ngjashme. Cakto midis nesh e teje një kohë dhe vend të përshtatshëm takimi, që nuk do ta thyenim as ne e as ti!”.

59. Musai tha: “Koha e caktuar le të jetë Dita e Festës, që njerëzit të tubohen paradite.”.

60. Kështu, Faraoni u kthye, tuboi magjistarët e vet dhe doli në kohën (dhe vendin) e caktuar.

61. Musai u tha atyre (magjistarëve): “Mjerë ju! Mos trilloni gënjeshtër kundër Allahut dhe t'ju shkatërrojë me dënim. Nuk ka dyshim, se ai që trillon

(*gënjeshtër kundër Allahut*), ka për të dështuar.”.

62. Ata (magjistarët) diskutuan (mes tyre) për këtë çështje, por e mbajtën të fshehtë bisedën.

63. Pastaj (sipas urdhrit të Faraonit) thanë: “Këta të dy janë magjistarë, që duan t’ju nxjerrin nga toka juaj me magjinë e tyre dhe ta zhdukin rrugën tuaj që, pa dyshim, është më e drejta.”.

64. Prandaj vendosni seriozisht për çështjen tuaj dhe dilni në shesh tok e të bashkuar! Ai që triumfon sot, ai ka fituar.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne ia treguam atij (Faraonit) të gjitha Argumentet Tona, por ai i përgënjeshtroi dhe i refuzoi ato.** - Allahu i Madhëruar na tregon se Ai i mundësoi Faraonit që të shihte të gjitha llojet e shenjave, qoftë në horizont, qoftë në veten e tij, por ai nuk pranoi të nënshtrohej dhe të kthente rrugë. Ai nuk e besoi mesazhin e Zotit dhe nuk u bind të jetonte sipas urdhrave e ligjeve të Zotit. Të vërtetën e quante gënjeshtër dhe kotësi, ndërsa tiraninë e padrejtësitë e tij i quante drejtësi. Faraoni mbronte me fanatizëm të kotën, për të hedhur poshtë të vërtetën. Ai përdori çdo mjet për të devijuar e mposhtur njerëzit e tjerë.

- **Faraoni tha: “O Musa! Mos vallë, na ke ardhur që me magjinë tënde të na nxjerrësh prej tokës sonë (prej Egjiptit)?”**

- Faraoni pretendoi se shenjat e jashtëzakonshme që solli Musai ishin magji dhe mashtrime, që fshihnin një qëllim tjetër: dëbimin e popullit nga atdheu dhe marrjen e pushtetit. I mallkuari i thoshte këto fjalë që të ndikonte në zemrat e popullit, sepse dihet që njeriu e do atdheun e vet dhe kërkon ta mbrojë atë. Gjithashtu, njeriu e ka shumë të vështirë të largohet dhe ta braktisë vendin e vet. Kështu, duke i manipuluar me fjalë, Faraoni i bindi njerëzit se ky ishte qëllimi i vërtetë i Musait. Në këtë mënyrë, ata do ta urrenin dhe luftonin Musain, duke mos dashur të dëgjonin më prej tij.

- **Por, Ne do të të sjellim ty një magji të ngjashme.** - Edhe ne do të demonstrojmë një magji të ngjashme, prandaj na jep një afat:

- **Cakto midis nesh e teje një kohë dhe vend të përshtatshëm takimi, që nuk do ta thyenim as ne e as ti!”.** - Vendos një ditë për një takim sfidues, që ta dimë të dyja palët. Gjithashtu, lër një vendtakim të njohur, që ta shohin të gjithë përballjen tonë! Atëherë, Musai tha:

- **Musai tha: “Koha e caktuar le të jetë Dita e Festës, që njerëzit të tubohen paradite.”.** – Ai e la përballjen në një ditë feste, kur njerëzit nuk kishin shumë punë e angazhime, prandaj do të vinin të merrnin pjesë të gjithë. Për më tepër që takimi u la paradite, që pjesëmarrja të ishte sa më e madhe dhe njerëzit ta shihnin me sytë e tyre realitetin.

- **Kështu, Faraoni u kthye, tuboi magjistarët e vet dhe doli në kohën (dhe vendin) e caktuar.** – Kështu, Faraoni mbledhi popull dhe magjistarë sa mundi, për intrigën e tij kundër Musait. Ai dërgoi njerëzit e tij në të gjitha qytetet për të mbledhur sa më shumë magjistarë të njohur dhe të zotë. Asokohe, magjia ishte e përhapur shumë dhe ishte bërë një njohuri e rëndësishme dhe e vlerësuar ndër njerëz. Si përfundim, Faraoni mbledhi një numër të madh magjistarësh. Të dyja palët dolën në kohën dhe vendin e caktuar. Ishin grumbulluar me mijëra njerëz: të pasur e të varfër, të pushtetshëm dhe popull i thjeshtë, të mëdhenj e të vegjël. Atëherë u bë një reklamë e madhe, që njerëzit të merrnin pjesë masivisht.

- **Musai u tha atyre (magjistarëve): “Mjerë ju! Mos trilloni gënjeshtër kundër Allahut dhe t’ju shkatërrojë me dënim. Nuk ka dyshim, se ai që trillon (gënjeshtër kundër Allahut), ka për të dështuar.”.** - Mos e mbroni të kotën dhe, nëpërmjet magjisë tuaj, të bëheni palë me të! Mos luftoni kundër të vërtetës dhe të trilloni gënjeshtër kundër Allahut, sepse kjo do të sillte ndëshkimin shfarosës mbi ju!

Çfarë do që të bëni, do të zhgënjeheni për trillimet e shpifjet tuaja. As ofiqet apo nderet që synoni nga Faraoni nuk do t'i merrni dhe as nga ndëshkimi i Allahut nuk do të shpëtoni. Nuk ka dyshim se fjala e vërtetë dhe e drejtë do të ndikojë te njerëzit dhe zemrat e tyre.

- **Ata (magjistarët) diskutuan (mes tyre) për këtë çështje, por e mbajtën të fshehtë bisedën.** - Pasi dëgjuan fjalët e Musait, magjistarët filluan të grindeshin mes njëri tjetrit, duke ngritur zërin. Mbase pjesë e polemikës së tyre ishte edhe pyetja: A është Musa me të vërtetën apo jo?! Sidoqoftë, besimi i tyre deri në ato çaste ende nuk po qartësohej. Ajo që Zoti kishte caktuar do të ndodhte patjetër, në mënyrë që, sikurse thuhet në Kur'an: "...jobesimtarët ta dinë se kanë mohuar, pasi e vërteta iu bë e qartë, ndërsa besimtarët të vazhdojnë të besojnë, pasi e vërteta u bë e qartë. Allahu dëgjon dhe di gjithçka." [Enfal 42]. Ata e mbajtën sekret debatin mes tyre dhe ranë dakord që para njerëzve të dilnin me një qëndrim, me qëllim që populli të ishte i bashkuar në fenë dhe besimet e tyre të kota. Kësisoj, ata dolën në popull dhe thanë:

- **Pastaj (sipas urdhrit të Faraonit) thanë: "Këta të dy janë magjistarë, që duan t'ju nxjerrin nga toka juaj me magjinë e tyre..."** - Ja pra këto ishin fjalët që ranë dakort se do t'ia thonë popullit. Kjo fjalë e thënë nga magjistarët para popullit ishte e ngjashme me fjalën e Faraonit thënë më parë. Ka mundësi që kjo përzgjedhje e fjalëve nga magjistarët të jetë rastësore, por ka mundësi që Faraoni t'u ketë dhënë urdher atyre për t'i folur para popullit. Përveç fjalës së Faraonit ata shtuan edhe disa fjalë kur thanë:

- **... dhe ta zhdukin rrugën tuaj që, pa dyshim, është më e drejta.** - Këto ishin fjalët që magjistarët ranë dakord të thoshin publikisht, për të nxitur njëri-tjetrin edhe më shumë kundër Musait. Ata thoshin: Musai, nga smira që ka për prestigjin dhe famën tuaj, kërkon të bëhet i famshëm dhe t'ju komandojë ju, që jeni aq të njohur me

magjitë tuaja. Ai kërkon t'ju rrëmbejë famën dhe pasurinë, që ju fitoni me magjinë, duke dalë kështu mbi ju.

- **Prandaj vendosni seriozisht për çështjen tuaj dhe dilni në shesh tok e të bashkuar! Ai që triumfon sot, ai ka fituar! -** Hidhuni në veprim si një trup i vetëm, duke demonstruar gjithë fuqinë tuaj! Për të dalë triumfues, bëhuni të gjithë bashkë, që puna juaj të jetë më e fuqishme! Jepni gjithçka që keni, sepse kush fiton sot, ka fituar gjithçka që synon, qoftë pasuri apo pushtet. Nga fitorja e kësaj dite varen ditët që do të vijnë më pas. *Subhanallah!* Sa të përkushtuar ishin ata në mbrojtjen e së kotës! Sa këmbëngulës ishin arritjen e qëllimeve të tyre! Ata lëvizën çdo gur që të mposhtnin të vërtetën. Por Allahu dëshiron që të triumfojë vetëm e vërteta dhe të mposhtet e kota!

Ajetet 65 - 73

65. Ata thanë: "O Musa! A do të hedhësh ti, apo të hedhim ne të parët?"

66. Musai tha: "Hidhni ju!" Dhe ja, atij iu duk, nga magjia e tyre se litarët dhe shkopinjtë (e magjistarëve) po lëviznin (si gjarpërinj).

67. Kështu, Musai ndjeu në vetvete njëfarë frike.

68. Ne i thamë atij: "Mos ki frikë! Sepse është e sigurt se ti do të jesh triumfues."

69. Tani hidhe atë që e ke në dorën tënde të djathtë (shkopin) që t'i gëlltisë menjëherë ato që bënë ata! Ajo që bënë ata nuk është asgjë tjetër, përveçse mashtrim magjistari dhe magjistari kurrë nuk fiton, kudo qoftë.

70. Atëherë, magjistarët u hodhën në sexhde dhe thanë: "Ne besojmë në Zotin e Harunit dhe të Musait."

71. Faraoni tha: "A i besuat atij para se unë t'ju jap leje?! Ai (Musai) është prijësi juaj, ai që jua mësoi magjinë! Unë do t'ju pres duart e këmbët në të kundërtën e njëra-tjetrës e do t'ju mbërthej në trungjet e hurmave. Atëherë do ta kuptoni se cili prej nesh ka dënim më të ashpër e të pandërprerë."

72. Ata thanë: “Ne kurrë nuk do të të japim përparësi ty ndaj Argumentave të qarta, që na erdhën dhe ndaj Atij që na krijoi. Prandaj, gjyko për ne si të duash! Ti mund të gjykos (dhe të dënosh) vetëm në jetën e kësaj bote.”

73. Ne besuam në Zotin tone. Ai na i faltë gabimet tona dhe magjitë që ti na detyrove (*t'i bënim*). Allahu është më i Miri dhe i Përrjetshmi.

Shpjegimi i ajeteve

Ja ku erdhi edhe sfida e madhe. Pas përgatitjes së plotë të intrigës, nuk mbetej gjë tjetër veç përballjes:

- Ata thanë: “O Musa! A do të hedhësh ti, apo të hedhim ne të parët?” - Duke i dhënë të kuptojë se ata do të dilnin patjetër fitimtarë, i lanë Musait mundësinë të përzgjidhte se kush do të fillonte i pari. Musai u tha:

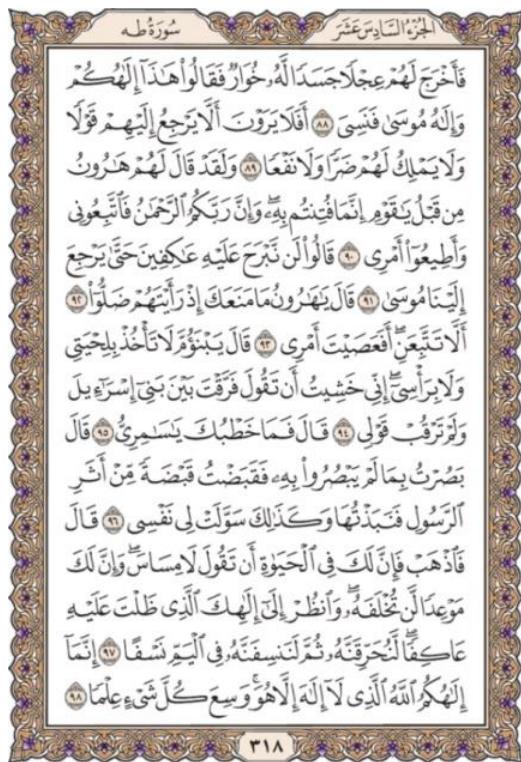
- Musai tha: “Hidhni ju!” Dhe ja, atij iu duk, nga magjia e tyre se litarët dhe shkopinjtë (*e magjistarëve*) po lëviznin (*si gjarpërinj*). – Kështu, ata i hodhën litarët dhe shkopinjtë e tyre. Musai iu duk sikur ata po lëviznin dhe zvarriteshin si gjarpërinj, për shkak të magjisë së tyre të fuqishme. Për këtë arsye, Musai ndjeu pak frikë në vete:

- Kështu, Musai ndjeu në vetvete njëfarë frike. – E tillë është natyra e njeriut. Musai vërtet u tremb pak nga ajo që pa, si njeri që ishte, por zemra e tij ishte e bindur dhe e qetë në premtimin e Allahut për ndihmë. Allahu kujdesej për robin dhe profetin e Tij të dashur, prandaj i tha:

- Ne i thamë atij: “Mos ki frikë! Sepse është e sigurt se ti do të jesh triumfues.””

- Duke e qetësuar dhe duke i dhënë kurajë, Allahu e siguroi Musain se do të dilte triumfues dhe do t'i mundte ata. Madje, ata do t'i përulëshin Musait. Pastaj e urdhëroi dhe tha:

- Tani hidhe atë që e ke në dorën tënde të djathtë (*shkopin*) që t'i gëlltisë menjëherë ato që bënë ata! Ajo që bënë ata nuk është asgjë tjetër, përveçse mashtrim magjistari dhe magjistari kurrë nuk

fiton, kudo qoftë. - Hidh shkopin dhe do të shohësh se magjia e tyre nuk ka për t'u sjellë asgjë të pritshme. Gjithçka ishte thjesht iluzion magjistarësh, që mashtrojnë njerëzit dhe ua zbukurojnë të kotën, duke i bërë të mendojnë se janë në të vërtetën. Musai e hodhi shkopin, i cili filloi të gëlltiste gjithçka që paraqitën magjistarët, ndërkohë që njerëzit shihnin ç'po ndodhte. Atëherë, magjistarët e kuptuan se kjo nuk ishte magji, por një mrekulli e madhe nga Allahu, prandaj nxituan menjëherë të shfaqnin besimin e tyre:

- Atëherë, magjistarët u hodhën në sexhde dhe thanë: “Ne besojmë në Zotin e Harunit dhe të Musait.”” – Në këtë mënyrë u shfaq e qartë e vërteta dhe u shkatërrua magjia, kurthet dhe intrigat kundër së vërtetës. E gjithë kjo ndodhi para një tubimi të madh njerëzish. Nga ana tjetër, ngjarja ishte mëshirë dhe qartësim i madh për besimtarët. Ndërsa për pabesimtarët ishte dëshpërim, sepse ata nuk do të kishin më asnjë justifikim para Allahut të Madhëruar. Atëherë, Faraoni iu drejtua

magjistarëve, tashmë të penduar dhe besimtarë:

- Faraoni tha: “A i besuat atij para se unë t’ju jap leje?! Ai (Musai) është prijësi juaj, ai që jua mësoi magjinë! - Si guxuat të besonit atë pa më marrë leje e pa u konsultuar me mua?! Kjo ju duk shumë e çuditshme dhe e pa pranueshme Faraonit. Si qe e mundur që ata magjistarë, të cilët deri dje ishin shumë të nënshtruar e të bindur ndaj Faraonit për çdo çështje, të shndërroheshin komplet dhe të besonin Musain pa e pyetur fare atë? Megjithatë, edhe pas kësaj mrekullie të madhe, Faraoni u zhyt edhe më thellë në kufrin dhe tiraninë e tij. Ai filloi ta nënçmonte logjikën e popullit dhe të manipulonte mendjet e tyre. Ai punoi t’i bindte ata se Musai dhe magjistarët e kishin planifikuar gjithë këtë shfaqje, me qëllim që ta përzinin popullin nga Misiri. Pasi u foli gjatë, populli e besoi. I Lartësuar thotë: “Ai (Faraoni) e frikësoi popullin e vet dhe ata e dëgjuan. Ata ishin një popull i shkatërruar.” [Zuhruf 54]. Edhe pse kjo tezë nuk mund të pranohej edhe nga dikush me fare pak mend në kokë dhe që e njihte sadopak realitetin, ata e pranuan. Ata vërtet ishin popull mendjelehtë dhe i shfrenuar. A nuk menduan pak dhe të logjikonin drejt?! Musai erdhi nga Medjeni i vetëm dhe, kur mbërriti në Misir, nuk takoi as magjistarët dhe asnjë njeri tjetër, por direkt shkoi tek Faraoni, për ta ftuar në besimin e drejtë. Ai i tregoi disa shenja e mrekulli, por përsëri Faraoni, duke dashur ta kundërshtonte, dërgoi në çdo qytet njerëz, që t’i gjenin e sillnin magjistarët më të zotë dhe më të sprovuar. Magjistarët shkuan menjëherë te Faraoni, i cili u premtoi shpërblim dhe pushtet, nëse fitonin. Magjistarët shprehën nga ana e tyre përkushtimin më të madh për t’i shërbyer Faraonit dhe për t’u përballur me Musain. Atëherë, a është e mundur që, pas gjithë kësaj, të thuash se kjo u planifikua nga Musai?! Kjo është e pabesueshme. Pastaj Faraoni kërcënoi magjistarët, duke u thënë:

- Unë do t’jua pres duart e këmbët në të kundërtën e njëra-tjetrës e do t’ju mbërthej në trungjet e hurmave. - Ai i kërcënoi se do t’i ndëshkonte njëlloj si vrasësit dhe kusarët. Ai do t’u priste dorën e djathtë dhe këmbën e majtë, pastaj do t’i kryqëzonte e gozhdonte në trungjet e palmave, në mënyrë që t’i shilte e gjithë bota.

- Atëherë do ta kuptoni se cili prej nesh ka dënim më të ashpër e të pandërprerë.”

- Sipas pretendimit të tij, ai qenkësh më i fuqishëm se Allahu dhe dënimi i tij do të vazhdonte përgjithmonë. Kështu e përmbysi realitetin Faraoni, për të frikësuar ata që nuk kishin logjikë dhe që e pasonin si bagëtia. Megjithatë, kur magjistarët panë të vërtetën, pasi Allahu u pati dhënë logjikë të mjaftueshme për të njohur të drejtën dhe realitetin e gjërave, u përgjigjën plot besim e siguri:

- Ata thanë: “Ne kurrë nuk do të të japim përparësi ty ndaj Argumentave të qarta, që na erdhën dhe ndaj Atij që na krijoi. -

Kurrë nuk kemi për të të zgjedhur ty apo ato që ti na premtove, kundrejt asaj që na premtun Zoti dhe mrekullive të Tij. Ne jemi të bindur tashmë se Allahu është Zoti i Gjithëfuqishëm, i Madhëruari dhe i Vetmi të cilit duhet t’i nënshtrohemi me adhurim. Çdo forcë tjetër veç Tij është e kotë. E si të të japim ty përparësi, kur Allahu është Ai që na krijoi. Kjo nuk ka për të ndodhur kurrë.

- Prandaj, gjyko për ne si të duash! - Bëj ç’ke për të bërë nga ato që thua: tortura, vrasje apo kryqëzime, se ne nuk na tremb dot!

- Ti mund të gjykosh (dhe të dënosh) vetëm në jetën e kësaj bote.” - E shumta që ke për të arritur është ndëshkimi në këtë jetë, dhe çdo gjë do të përfundojë këtu. Ndërsa dënimi i Allahut për atë që vazhdon me mohim, ka për të qenë i përjetshëm dhe i tmerrshëm. Këto fjalët e fundit dukej sikur i ktheheshin fjalës së Faraonit, kur tha: “Atëherë do ta kuptoni se cili prej nesh ka dënim më të ashpër e të pandërprerë.” Këto fjalë të magjistarëve na mësojnë se njeriu i

mençur duhet të krahasojë gjithmonë ndëshkimin e kësaj bote me ndëshkimin e ahiretit, ashtu sikurse duhet të meditojë rreth kënaqësive të kësaj jete dhe atyre të ahiretit, për të ditur se cilës duhet t'i japë përparësi.

- Ne besuam në Zotin tone. Ai na i faltë gabimet tona dhe magjitetë që ti na detyrove (t'i bënim). - Ne pendohe mi për *kufri*-in dhe gjynahet tona. Besimi i shlyen të gjitha të këqijat, ashtu si pendimi i sinqertë fshin të gjitha gjynahet e shkuara. Vini re! Ata thanë: “Ai na i faltë gabimet tona dhe magjitetë që ti na detyrove (t'i bënim).” Pra, duket ata nuk e bënë atë punë me dëshirën e tyre, por ishin të detyruar nga Faraoni. Ajo që kuptohet është se, kur Musai i këshilloi: “Mjerë ju! Mos trilloni gënjeshtër kundër Allahut dhe t’ju shkatërrojë me dënim. Nuk ka dyshim, se ai që trillon (gënjeshtër kundër Allahut), ka për të dështuar.”, ndikoi fort në zemrat e tyre, prandaj edhe filluan polemikat mes tyre rreth përbaljes. Por Faraoni i detyroi të mbanin një qëndrim të caktuar dhe të fokusoheshin në punën që e kryen më pas. Kjo shpjegon edhe faktin se ata thanë të njëjtat fjalë që tha Faraoni për Musain: “Këta të dy janë magjistarë, që duan t’ju nxjerrin nga atdheu juaj me magjinë e tyre...”. Kështu, ata vazhduan me planin që Faraoni kishte hartuar dhe që ua kishte bërë të detyrueshëm për zbatim. Mbase ishte pikërisht ky detaj, që Zoti i mëshiroi. Ata nuk e dëshironin ta kundërshtonin të vërtetën me kotësi, por vepruan, si i thonë: “me sy mbyllur” dhe të detyruar nga Faraoni. Mbase ky reflektim në zemrat e tyre pas këshillës së Musait, bëri që ata t’i mëshironte Zoti dhe t’ua hapte zemrat për imanin e pastër dhe pendimin e sinqertë. Pastaj ata thanë:

- Allahu është më i Miri dhe i Përjetshmi.

- Allahu është më i Miri shpërblyes dhe na ka premtuar mirësi më të mëdha se ato që na ofron ti. Gjithashtu, shpërblymi i Tij është i përhershëm dhe do të mbetet gjithmonë. Në çdo rast në Kur’an, kur Allahu tregon historinë e Musait dhe

Faraonit me magjistarët, ka përmendur se Faraoni i kërcënoi ata se do t’ua këpuste duart e këmbët dhe se do t’i varte në trungje palmash, por asnjëherë nuk është thënë se Faraoni e ekzekutoi këtë ndëshkim. As në hadithe të sakta nuk thuhet se ai e bëri këtë. Që të themi me bindje se ai e ekzekutoi dënimin ose jo, kjo ka nevojë për hadith të saktë e argument të pranueshëm. Sidoqoftë, Allahu e di më mirë. Ndoshta, duke qenë se Faraoni i kërcënoi se do ta jepte atë ndëshkim dhe fakti se ai kishte pushtetin ta ekzekutonte, tregon në njëfarë mënyre se ai e ka kryer diçka të tillë. Gjithashtu, nëse nuk do ta kishte kryer, Allahu do ta përmendte diçka të tillë ose historianët do të zbulonin ndonjë gjë rreth saj.

Ajetet 74 – 76

74. Atë që do të dalë para Zotit të vet si keqbërës e pret Xhehenemi, ku as nuk do të vdesë dhe as nuk do të jetojë.

75. Ndërsa ata që do të dalin para Tij si besimtarë dhe kanë bërë vepra të mira, i presin grada të larta.

76. Ato janë Xhenetet e Adnit, nëpër të cilët rrjedhin lumenj e ku do të jenë përjetë. Ky është shpërblymi i atyre që janë pastruar (nga mosbesimi).

Shpjegimi i ajeteve

- Atë që do të dalë para Zotit të vet si keqbërës e pret Xhehenemi, ku as nuk do të vdesë dhe as nuk do të jetojë. - Allahu i Madhëruar na njofton se cilido që del para Tij si keqbërës, domethënë i mbushur dhe zhytur në ligësi, gjë kjo që tregon mohimin e tij, dhe vazhdon kështu deri sa të vdesë, për të është përgatitur zjarri i Xhehenemit, brenda të cilit ka vuajtje të mëdha dhe dënime të tmerrshme. Fundi i Xhehenemit është shumë thellë, përvëlimi i tij është i dhimbshëm dhe dënimi i tij ta shkatërron zemrën. Ndëshkimi është i përjetshëm dhe i dënuari as nuk vdes e të qetësohet dhe as nuk bën jetë normale. Jeta në Zjarr është e mbushur me ndëshkime zemre, shpirti dhe trupi të papërshtueshme e që nuk lehtësohen asnjëherë. I dënuari do të kërkojë ndihmë, por nuk do ta ndihmojë

kush, do të lutet dhe askush nuk do ta dëgjojë lutjen e tij. E vetmja “ndihmë” që i vjen është ajo që thotë Zoti: “Ne kemi përgatitur për jobesimtarët një zjarr, muret e të cilit i rrethojnë ata. Nëse kërkojnë shpëtim, ndihmohen me një ujë si katran, që ua përzhit fytyrën. Sa e shëmtuar është ajo pije, e sa vend i keq është ai!”. [Kehf 28]. Dhe përgjigja e lutjeve të tij: “Heshtni aty e mos më flisni!” [Muminunë 108].

- **Ndërsa ata që do të dalin para Tij si besimtarë dhe kanë bërë vepra të mira, i presin grada të larta.** – Ky është ai që shkon te Zoti si besimtar, që i ka besuar Profetit të Tij dhe ka pasuar shpalljet e Tij, me një besim të tillë që e ka nxitur të bëjë vepra të mira, të detyrueshme dhe të pëlqyeshme.

- **Ato janë Xhenetet e Adnit, nëpër të cilët rrjedhin lumenj e ku do të jenë përjetë.** - Për të tillët janë gradat e larta dhe të zbukuruara të Xhenetit. Ata do të lumturohen mes kënaqësive të pandërprera, nëpër lumenjtë e rrjedhshëm dhe jetës së këndshme, që do të vazhdojë përjetësisht. Atje ka gjëra që syri s’i ka parë, veshi nuk i ka dëgjuar dhe mendja e njeriut kurrë nuk i ka menduar.

- **Ky është shpërblimi i atyre që janë pastruar (nga mosbesimi).** - Ky shpërblim i madh është përgatitur për ata që janë pastruar nga shirku, kufri, shkelja e kufijve të Zotit e mosbindja ndaj Tij. Këta ose i kanë lënë tërësisht të tilla vepra të këqija, ose gjithmonë janë penduar për to. Ata e kanë pastruar veten duke e mësuar dhe ushtruar imanin e pastër. Fjala “*tezkije*” përmban dy kuptime njëkohësisht: pastrimin nga ndyrësitë e ligësitë dhe shtimin e të mirave dhe mbarësisë. Edhe *zekati* quhet kështu, sepse ai është pastrim i pasurisë nga të ligat dhe, nga ana tjetër, dhënia e zekatit e shton dhe e përmirëson pasurinë.

Ajetet 77 – 79

77. Ne i kumtuam Musait: “Udhëto natën me robërit e Mi dhe hapu atyre një rrugë të tharë nëpër det! Dhe mos ki frikë se do

të të kapë Faraoni dhe as se do të fundosesh!”.

78. Pastaj, Faraoni iu vu pas atyre (bijve të Izraelit) me ushtrinë e vet, por ata i mbuloi ajo që i mbuloi.

79. Faraoni e çoi në humbje popullin e vet në vend që ta udhëzonte në rrugë të drejtë.

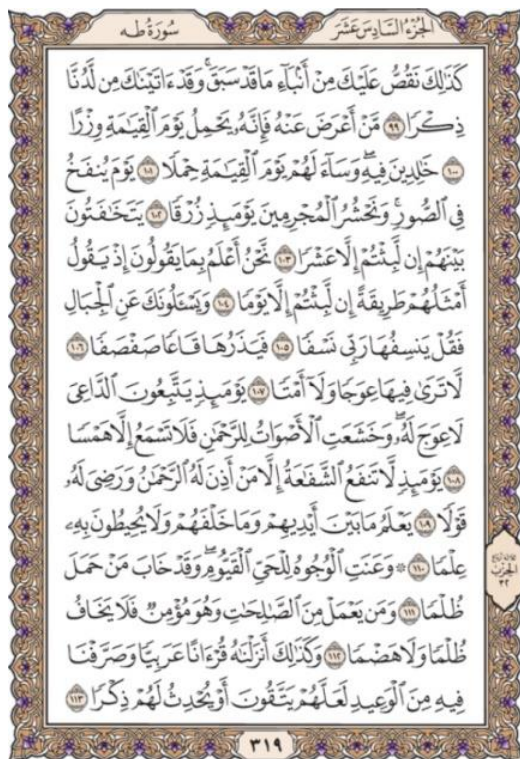
Shpjegimi i ajeteve

- **Ne i kumtuam Musait: “Udhëto natën me robërit e Mi dhe hapu atyre një rrugë të tharë nëpër det! Dhe mos ki frikë se do të të kapë Faraoni dhe as se do të fundosesh!”.** - Pasi Musai e ftoi Faraonin nëpërmjet shenjave të dhëna nga Zoti, vazhdoi të qëndronte në Misir për t’i ftuar ata në Islam dhe për të punuar që të çlironte bijtë e Izraelit prej Faraonit dhe torturave e shfrytëzimit të tij. Megjithatë, Faraoni vazhdoi me arrogancë të refuzonte dhe të luftonte kundër të vërtetës. Ai ishte shumë i ashpër me bijtë e Izraelit. Allahu i paraqiti shumë shenja të mëdha, që na i tregoi në Kur’an. Bijtë e Izraelit nuk mund ta shfaqnin haptazi besimin e tyre, prandaj faleshin në shtëpitë e tyre dhe duronin shtypjen e Faraonit. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar deshi që t’i shpëtonte ata nga armiku i tyre dhe t’u mundësonte të jetonin të lirë, ta adhuronin Allahun haptazi dhe t’i zbatonin urdhëresat dhe ligjet e Tij në jetën e tyre. Kështu, Allahu i Madhëruar i shpalli Musait (a.s) që, së bashku me bijtë e Izraelit, të iknin sapo të hynte nata, që të mund të largoheshin sa më shumë dhe, atje ku do të shkonin, ta adhuronin Allahun haptazi dhe të zbatonin ligjet e Tij lirisht. Allahu i Madhëruar i njoftoi, gjithashtu, se Faraoni me ushtri do të viheshin në ndjekje të tyre. Kështu, sapo ra nata, të gjithë bijtë e Izraelit, me gra e fëmijë, u nisën. Kur çeli dita, në Misir nuk pipëtinte njeri. Faraoni u xhindos nga zemërimi dhe dërgoi njerëz nëpër qytete, që të grumbullonte sa më shumë ushtarë në ndjekje të bijve të Izraelit. Ai ishte i vendosur që të shfrynte zemërimin e tij mbi ta. Por është Allahu Ai që ka në dorë çdo çështje dhe ishte Ai që e

lejoi të mbledhesh ushtria e Faraonit dhe të viheshin në ndjekje të bijve të Izraelit. Ndjekja filloi herët në agim. Allahu i Madhëruar thotë: “Kur dy grupet panë njëri-tjetrin, shokët e Musait thanë: “Na zunë!” [Shuara 61]. Ata po prisnin me frikë. Deti shtrihej përpara tyre, ndërsa nga pas tyre Faraoni i tërbuar, që mezi priste t'i shtinte në dorë. Por me ta ishte Musai, me zemër të qetë dhe i kthjellët në mendime, i sigurt me premtimin e Allahut. Ai tha: “Kurrresi! Me mua është Zoti im dhe Ai do të më udhëzojë”. [Shuara 62].

- **Pastaj, Faraoni iu vu pas atyre (bijve të Izraelit) me ushtrinë e vet, por ata i mbuloi ajo që i mbuloi.** - Allahu i Madhëruar e urdhëroi Musain që të godiste detin me shkopin e tij. Kur ai e goditi, në det u hapën dymbëdhjetë shtigje. Në dy anët e shtigjeve ngrihej uji si mal i lartë. Rruga poshtë ishte krejt e thatë. Allahu i porositi që të mos kishin frikë as nga Faraoni, se mos i kapte, dhe as se mos mbyteshin në det. Kështu, ata ecën në rrugë e hapura nga Zoti i tyre. Mbas tyre u fut në këto shtigje edhe Faraoni me ushtrinë e tij. Ata vazhduan t'i ndiqnin, derisa hynë në det të gjithë ushtarët. Por, ndërkohë, i gjithë populli i Musait kishte dalë nga deti, prandaj Allahu e urdhëroi detin që të mbyllej dhe ta përpinte Faraonin me gjithë ushtri. Ata u mbuluan nga uji dhe u mbytën që të gjithë. Askush nuk shpëtoi. Bijtë e Izraelit e panë vetë se si u zhduk armiku i tyre më i përbetuar. Tashmë, Allahu ua kishte qetësuar shpirtin, duke e asgjësuar armikun e tyre. Ky është përfundimi i *kufrit* dhe i mosbindjes ndaj Allahut:

- **Faraoni e çoi në humbje popullin e vet në vend që ta udhëzonte në rrugë të drejtë.** - Ai ua zbukuronte kufirin e shfrenimin, duke ua reklamuar si të mnira. Nga ana tjetër, Faraoni shpifte dhe trillonte lloj-lloj gënjeshtresh, për të shëmtuar mesazhin e Musait në sytë dhe zemrat e njerëzve. Atij nuk i interesonte aspak udhëzimi tek e mira, por i shtynte njerëzit

në rrugët e humbjes dhe ndëshkimit të hidhur, i cili u filloi që në këtë jetë.

Ajetet 80 – 82

80. O bijt e izraelit! Ne ju shpëtuam prej armikut tuaj, ju dhamë një premtim (për shpalljen e Teuratit) në anën e djathtë të Turi Sinaït dhe ju furnizua me rrëshirë dhe me shkurtëza.

81. (Dhe ju thamë): Hani nga të mirat që ju dhuruam, e mos i kaloni kufijtë dhe t'ju godasë Zemërimi Im! Dhe ata që i godet zemërimi Im shkatërrohen, vërtet.

82. Por, pa dyshim, Unë jam Ai që e fal përsëri e përsëri atë që pendohet, beson, bën vepra të mira dhe përqendrohet në rrugën e drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **O bijt e izraelit! Ne ju shpëtuam prej armikut tuaj, ju dhamë një premtim (për shpalljen e Teuratit) në anën e djathtë të Turi Sinaït dhe ju furnizua me rrëshirë dhe me shkurtëza.** - Allahu i Madhëruar u kujton bijve të Izraelit mirësinë e Tij të madhe duke i shpëtuar nga Faraoni dhe duke e përmbytur armikun e tyre.

Gjithashtu, Ai u kujton atyre mirësinë e madhe kur i premtoi Musait një takim në të djathtën e Malit Tur, për t'i shpallur atij Librin, në të cilin do të gjenin ligje të mrekullueshme. Kështu, Allahu do ta plotësonte edhe mirësinë e besimit e të fesë së tyre, pasi u dhuroi mirësitë e kësaj dynjaje. Allahu i Madhëruar u kujton atyre edhe mirësitë e Tij të shumta gjatë 40 vjetëve që u endën nëpër shkretëtirë. Ai i ushqe për 40 vjet rresht me *mena* dhe *selua*, të cilat u vinin pa mundim e lodhje.

- *(Dhe ju thamë):* **Hani nga të mirat që ju dhuruam, e mos i kaloni kufijtë dhe t'ju godasë Zemërimi Im!** - Kënaquni me mirësitë e Allahut dhe jini mirënjohës për to. Por kujdes, “e mos i kaloni kufijtë dhe t'ju godasë zemërimi Im!” Mos e kaloni masën me këto mirësi që Zoti ju ka dhënë, duke i përdorur ato në poshtërsi e mosbindje. Nëse bëni diçka të tillë, mbi ju do të godasë zemërimi dhe ndëshkimi Im. Dhe dijeni, o të mjerë, se:

- **Dhe ata që i godet zemërimi Im shkatërrohen, vërtet.** - Ai ka për t'u poshtëruar dhe shkatërruar, ka për të dështuar dhe humbur gjithçka. Zemërimi është e kundërta e kënaqësisë së Zotit. Kështu përfundon ai të cilin e godet zemërimi i Zotit. Megjithatë, pendimi gjithmonë është i mundshëm, edhe sikur njeriu të ketë bërë shumë poshtërsi, prandaj i Madhëruari thotë:

- **Por, pa dyshim, Unë jam Ai që e fal përsëri e përsëri atë që pendohet, beson, bën vepra të mira dhe përqendrohet në rrugën e drejtë.** - Mëshira Imë është shumë e madhe për atë që pendohet nga kufri, bidatet dhe kalimi i kufijve. Allahu është pranë atyre që e besojnë Atë, melekët, shpalljet, profetët, Ditën e Gjykimit dhe bën vepra të mira me zemrën, trupin, gjymtyrët dhe me gjuhën e tij. Dhe pas gjithë kësaj: “përqendrohet në rrugën e drejtë”, nënshtrohet për të ndjekur rrugën e drejtë. Ai pason Profetin e nderuar, ndjek fenë e drejtë dhe të vërtetë e jeton sipas saj. Të tillëve, Allahu ua fal gjynahet dhe ua

mbulon çdo gabim që ka kaluar, sepse këta kanë bërë sepepin kryesor dhe më të madh, që mundëson faljen e gjynaheve dhe mëshirën e Zotit: pendimin, besimin e saktë e të vërtetë dhe veprat e mira. Teubja, sikurse ka thënë Profeti (a.s), shlyen gjithçka ka ndodhur para saj. Imani dhe islami, gjithashtu, fshijnë gjithçka që ka ndodhur para tyre. Edhe veprat e mira të vazhdueshme i fshijnë të këqijat, sikurse thotë Zoti në Kuran.¹⁰ Ndjekja e rrugës së drejtë me përpikmëri është fshirëse gjynahesh. Mënyrat që Zoti ka premtuar se janë fshirje gjynahesh janë të shumta, si: kërkimi i ditorisë, meditimi në tekstin e Kur'anit ose të haditheve për të nxjerrë mësim, nga të cilat njerëzit përfitojnë e shohin rrugën e vërtetë, ftesa në rrugën e Zotit, refuzimi i bidateve, kufrit dhe devijimit, lufta në rrugën e Zotit, hixhreti për hir të Zotit dhe për të ruajtur besimin, etj. Të gjitha këto sjellin falje gjynahesh dhe ndihmojnë të arrish synimin madhor, kënaqësinë e Zotit dhe lumturinë në të dyja jetët.

Ajetet 83 – 86

83. *(Kur Musai u ngjit në mal, Allahu i tha):* **Përse nxitove para popullit tënd, o Musa?”**

84. Musai tha: **“Ja, ata po vijnë fill pas gjurmëve të mia dhe unë nxitova të vij tek ti, o Zoti im, që të jesh i kënaqur me mua.”**

85. Allahu tha: **“Ne e vumë në provë popullin tend kur ti nuk ishe me ta dhe Samiriu i çoi ata në humbje.”**

86. Musai u kthye te populli i vet i zemëruar e i pikëlluar dhe tha: **“O populli im! A nuk ju premtoi Zoti juaj një premtim të mirë? Apo mos vallë ju duk kohë e gjatë e ju e harruat premtimin? Apo dëshiruat të zbresë zemërimi nga Zoti juaj dhe e thyet besën që më patët dhënë?”**

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i la Musait një kohë dhe vendtakimi për t'i zbritur Teuratin. 30 net ishte koha e pritjes, të cilën Zoti e plotësoi

edhe me 10 të tjera. Pasi kaluan 40 net, Musai nxitoi i përmalluar për Zotin e tij drejt vendtakimit. Allahu i tha:

- **Përsë nxitove të vije para popullit tënd, o Musa?** - Pse nxitove të vije para tyre? Pse nuk durove të vije bashkë me ta?

- **Musai tha:** “Ja, ata po vijnë fill pas gjurmëve të mia dhe unë nxitova të vij tek ti, o Zoti im, që të jesh i kënaqur me mua.” - Ata, - tha Musai, - janë në gjurmët e mia. Unë nxitova, o Zoti im, nga dëshira e madhe për të qenë pranë Teje dhe që Ti të jesh i kënaqur.

- **Allahu tha:** “Ne e vumë në provë popullin tend kur ti nuk ishe me ta dhe Samiriu i çoi ata në humbje.” - Ata u sprovuan me adhurimin e viçit, por e keqja ishte se ata nuk bënë durim dhe as u ruajtën prej sprovës, por bënë kufër menjëherë. Në fakt, ishte Samiriu që i devijoi dhe mashtrroi. “Ai u nxori një viç me trup (të gdhendur), që pëlliste...”. Ai e bëri viçin me flori të shkrirë. Nga ky viç dilte një zë si i lopës. Ai tha: “Ky është zoti juaj dhe zoti i Musait, po ai e ka harruar”. Pra, sipas tij, Musai harroi që ky ishte zoti i tij. Kështu, bijtë e Izraelit e adhuruan viçin. Haruni (a.s) i paralajmëroi për këtë krim, por ata nuk e dëgjuan.

- **Musai u kthye te populli i vet i zemëruar e i pikëlluar...** - Kur Musai u kthye tek populli i vet, ishte i mbushur me zemërim e dëshpërim. Ai iu drejtua atyre duke u treguar se sa e shëmtuar ishte ajo që kishin bërë:

- ... dhe tha: “O populli im! A nuk ju premtoi Zoti juaj një premtim të mirë? - A nuk ishte një premtim i mrekullueshëm shpallja e Teuratit?

- **Apo mos vallë ju duk kohë e gjatë e ju e harruat premtimin?** - Mos, vallë, ju duk kohë e gjatë 40 ditë për të pritur? Ky është njëri nga kuptimet e ajetit, i përkrahur nga shumica e mufesirëve. Kuptimi tjetër është: Mos, vallë, kaloi kohë e gjatë që nuk keni pasur profet mes jush dhe nuk dini si të veproni? Mos, vallë, janë zhdukur mësimet e tyre dhe ju jeni të paditur? Mos, vallë, ratë

në idhujtari për shkak se ka humbur tradita e profetëve? Jo, sigurisht që nuk është kështu. Profetët dhe dituria profetike janë ende mes jush, prandaj çdo lloj justifikimi i tillë është i papranueshëm.

- **Apo dëshiruat të zbresë zemërimi nga Zoti juaj dhe e thyet besën që më patët dhënë?”** - Mos doni që t’ju përfshijë zemërimi i Zotit tuaj? Në fakt, kështu është. Ju, o të mjerë, i jeni futur një rrugë që shkakton zemërimin e Zotit. Ju keni shkelur besën se do t’i bindeshit Zotit tuaj. Musai u tha: “E shkelët besën që më patët dhënë mua”. Ju nuk vepruat siç ju porosita unë. Unë ju porosita të ishit këmbëngulës në rrugën e drejtë. Unë ju lashë Harunin si zëvendës, por ju nuk e dëgjuat as atë, ashtu siç nuk më dëgjuat mua, që nuk isha i pranishëm.

Ajetet 87 – 89

87. Ata thanë: “Ne nuk e thyem besën, që të patëm dhënë me vullnetin tonë. Por, Ne ishim ngarkuar rëndë me stolitë e popullit (të Faraonit) dhe i hodhëm ato (në zjarr). Dhe këtë e bëmë se na tha Samiriu”.

88. Ai (Samiriu) nxorri përpara njerëzve imazhin e një viçi me trup (të gdhendur) që dukej se pëlliste, e ata thanë: “Ky është zoti juaj dhe Zoti i Musait, po ai (Musai) e ka harruar”.

89. A nuk e kuptonin ata se ai (viçi) as nuk mund t’u thoshte atyre një fjalë (si pëgjigje), e as mund t’u bënte as dobi e as dëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata thanë:** “Ne nuk e thyem besën, që të patëm dhënë me vullnetin tonë. Por, Ne ishim ngarkuar rëndë me stolitë e popullit (të Faraonit) dhe i hodhëm ato (në zjarr). Dhe këtë e bëmë se na tha Samiriu”. - Nuk e bëmë me dëshirën dhe pasurinë tonë. Ne u ndiem në gjynah, sepse përvetësuam stolitë e floringta të *kibtij*-ve (popullit të Faraonit), të cilat i kishim marrë borxh dhe, kur ndodhi eksodi, i morëm ato me vete. Ne i mblodhëm ato në një vend që,

kur të kthehej Musai, ta pyesnim se si do të vepronim me to.

- **Ai (Samiriju) nxorri përpara njerëzve imazhin e një viçi me trup (të gdhendur) që dukej se pëlliste, e ata thanë: “Ky është zoti juaj dhe Zoti i Musait, po ai (Musai) e ka harruar”.** – Ndërkohë, ditën e mbytjes së Faraonit, Samiriju gjeti një gjurmë të të dërguarit (Xhibrilit). Nëse merrje nga dheu i saj dhe e hidhje mbi diçka pa jetë, ajo bëhej e gjallë e me jetë, si sprovë për njerëzit. Kështu, Samiriju e hodhi një grusht nga ai dhë mbi viçin, që e kishte derdhur nga ato stolitë e shkrija. Atëherë, viçi lëvizi dhe po nxirrte zë. Kur njerëzit panë këtë çudi, Samiriu tha: “Musai shkoi të kërkonte Zotin e tij, i cili është këtu, por Musai harroi”. Kjo tregon se sa të trashë dhe mendjelehtë ishin ata. Mjaftoi të shihnin këtë send të çuditshëm, që filloi të nxirrte zë, për ta besuar se ishte Zot i qiejve dhe i Tokës.

- **A nuk e kuptonin ata se ai (viçi) as nuk mund t'u thoshte atyre një fjalë (si pëgjigje), e as mund t'u bënte as dobi e as dëm.** - A nuk e shihnin ata të mjerë se viçi nuk u kthente përgjigje dhe as mund të komunikonin me të? A nuk e shihnin se nuk bënte dot as mirë, as keq? Një send i mangët, që nuk mund të flasë e as të komunikojë dhe është i kufizuar në veprime, nuk meriton aspak që ta adhurosh. Madje, ai është më i mangët dhe më i dobët se adhuresit e tij, të cilët flasin dhe kanë ca aftësi për të arritur diçka të dobishme ose për t'u ruajtur nga diçka e dëmshme, me mundësitë që Allahu u ka dhënë.

Ajetet 90 – 94

90. Haruni u pat thënë më parë: “O populli im! Ju po sprovoheni me të (me viçin e gdhendur). Nuk ka dyshim se Zoti juaj është i Gjithëmëshirshmi, prandaj ejani pas meje dhe bindjuni urdhrin tim!”.

91. Ata i thanë: “Ne nuk do t'i ndahemi këtij adhurimi (të viçit) derisa Musai të kthehet te ne.”.

92. Musai tha tha: “O Harun! Ç'të pengoi ty që të vije pas meje, kur pe se ata morën rrugën e gabuar?”

93. Mos vallë edhe ti e kundërshtove urdhrin tim?”

94. Haruni tha: “O bir i nënës sime! Mos më kap as për mjekre, as për flokësh! Në të vërtetë pata frikë se do të thoshe: "I përçave beni israilët dhe nuk e respektove fjalën time?”

Shpjegimi i ajeteve

- **Haruni u pat thënë më parë: “O populli im! Ju po sprovoheni me të (me viçin e gdhendur). Nuk ka dyshim se Zoti juaj është i Gjithëmëshirshmi, prandaj ejani pas meje dhe bindjuni urdhrin tim!”.** - Sigurisht, ata nuk ishin të justifikuar për atë që bënë, sepse Haruni i paralajmëroi për pasojat. Ai ua sqaroi se ajo ishte një sprovë. Gjithashtu, Haruni u kujtoi se Zoti i tyre ishte i Gjithëmëshirshmi, nga i Cili vijnë të gjitha mirësitë, të dukshmet dhe të padukshmet, Ai që largon të këqijat dhe Ai që i kishte urdhëruar të pasonin Musain dhe Harunin dhe t'i largoheshin adhurimit të viçit. Por ata kundërshtuan me forcë dhe thanë:

- **Ata i thanë: “Ne nuk do t'i ndahemi këtij adhurimi (të viçit) derisa Musai të kthehet te ne.”** – Atëherë, kur Musai u kthye, i zemëruar iu drejtua të vëllait dhe, duke e qortuar rëndë, i tha:

- **Musai tha: “O Harun! Ç'të pengoi ty që të vije pas meje, kur pe se ata morën rrugën e gabuar?”** - Pse nuk më erdhe pas e të më njoftoje urgjentisht, që unë të kthehesha e t'i ndaloja?

- **Mos vallë edhe ti e kundërshtove urdhrin tim?”** – Edhe ti e theve urdhrin tim, kur të thashë: “Më zëvendëso te populli im! Rregullo dhe mos ndiq rrugën e atyre që përhapin shkatërrimin!” [Araf 142]. Atëherë, Musai e mbërtheu vëllain nga flokët e kokës dhe për mjekre, i zemëruar në kulm, por Haruni i tha:

- **Haruni tha: “O bir i nënës sime! Mos më kap as për mjekre, as për flokësh!** - Ai iu drejtua me këto fjalë të ëmbla, për t'i

zbutur zemrën, se, në fakt, Haruni ishte i vëllai i Musait edhe nga nëna, edhe nga babai. Pastaj i tha:

- **Në të vërtetë pata frikë se do të thoshe: "I përçave beni israilët dhe nuk e respektove fjalën time?"** - Ti më urdhërove që të të zëvendësoj ty e të jem mes tyre në këmbën tënde. Nëse do të vija pas teje për të të lajmëruar, nuk do të bëja atë që më kishe urdhëruar të bëja, prandaj u druajta se përsëri do të më qortoje. Gjithashtu, kisha frikë se do të më thoje: "...i përçave bijtë e Izraelit, duke mos respektuar porosinë time." Nëse do të largohesha e do t'i lija ata pa kontroll, kjo do t'i përçante ata. Gjithashtu, mos më zër njëlloj me keqbërësit dhe mos ua bëj qejfin armiqve tanë! Atëherë Musai u pendua për atë që bëri me të vëllanë, i cili, në fakt, nuk e meritonte aspak atë ashpërsi, dhe vijoi duke u lutur: "Zoti im! Më fal mua dhe vëllanë tim dhe na përfshi në mëshirën Tënde! Ti je më Mëshiruesi i mëshiruesve!"

Ajetet 95 – 97

95. Musai tha: "Si është, atëherë puna jote, o Samiri?"

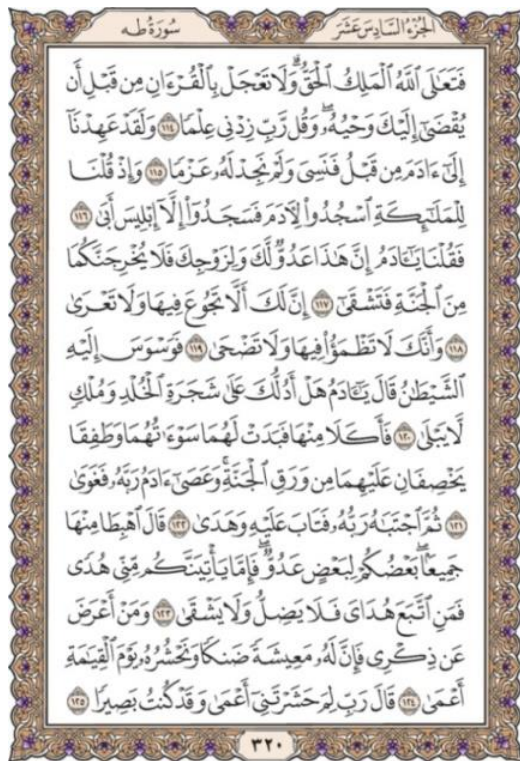
96. Samiriu tha: "Unë pashë atë që ata nuk e panë. Unë mora një grusht (dhé) nga gjurma e të dërguarit (Xhibrilit) dhe ia hodha atij (viçit). Ja, kështu më tha vetja ime."

97. Musai tha: "Atëherë ik! Sa të jesh gjallë ke për të thënë: "Mos më prekni!" përveç kësaj ty të pret edhe një afat (dënimi), që nuk do të thyhet. Tani shikoje zotin tend, që e adhurove me përkushtim! Ne do ta djegim atë dhe do ta shpërhapim nëpër det".

Shpjegimi i ajeteve

- **Musai tha:** "Si është, atëherë puna jote, o Samiri?" - Çfarë qëllimi pate, o Samirij, me atë që bëre?

- **Samiriu tha:** "Unë pashë atë që ata nuk e panë. Unë mora një grusht (dhé) nga gjurma e të dërguarit (Xhibrilit) dhe ia hodha atij (viçit).. - Ai pa Xhibrilin (a.s) mbi një kalë, në momentin që sapo dolën

nga deti dhe sapo Faraoni ishte mbytur së bashku me ushtrinë e tij. Sikurse kanë thënë mufesirinët, Samiriju mori një grusht dhe nga gjurma e kalit të Xhibrilit dhe e hodhi mbi viçin e derdhur prej stolive të shkrrira.

- **Ja, kështu më tha vetja ime.** - Kështu më tha vetja ime, dhe pastaj ndodhi ajo që ndodhi. Atëherë, Musai i tha:

- **Atëherë, ik!** - Largohu e qëndro larg prej meje!

- **Sa të jesh gjallë, ke për të thënë: "Mos më prekni!"** - Kështu do të ndëshkohesh në jetën e këtushme. Askush nuk do të të afrohet e askush nuk do të të prekë. Madje, edhe nëse dikush do të të afrohet, do t'i thuash: "Mos më prek dhe mos u afro pranë meje!" Ky ndëshkim ishte sepse Samiriju preku me dorë diçka që nuk e kish prekur askush tjetër dhe bëri diçka që askush nuk e kishte bërë më parë.

- **Përveç kësaj ty të pret edhe një afat (dënimi), që nuk do të thyhet.** - Kur të vijë afati i përcaktuar, do të shpërblehesh për atë që ke bërë, mirë ose keq.

- Tani shikoje zotin tend, që e adhurove me përkushtim! Ne do ta djegim atë dhe do ta shpërhapim nëpër det”. - Shikoje viçin që e adhurove! Ne do ta djegim atë dhe hirin e tij do ta shpërndajmë nëpër det. Dhe kështu veproi Musai. Nëse viçi do të ishte vërtet zot, ai do të mbronte veten kundër atyre që po e shkatërronin. Me sa duket, adhurimi i këtij viçi kishte zënë vend në zemrat e bijve të Izraelit, prandaj Musai e shkatërroi mu para syve të tyre dhe e shpërndau në det, që ata të mos mundeshin më që ta ribënin, nga njëra anë, dhe që dashuria për të të largohej nga zemrat e tyre, ashtu siç do të zhdukej trupi i tij në ujë, nga ana tjetër. Gjithashtu, nëse do ta linte viçin siç ishte, kjo do të përbënte *fitne*, sepse zemrat do të prireshin drejt të kotës. Kur iu bë e qartë kotësia e adhurimit të statujës së viçit, Musai u kujtoi bijve të Izraelit se kush e meriton në të vërtetë adhurimin si Një i vetëm dhe i Pashoq:

Ajeti 98

98. Por Zoti juaj (që meriton adhurimet) është vetëm Allahu. Përveç Tij nuk ka zot tjetër (të denjë për adhurim) dhe dituria e Tij përfshin çdo gjë.

Shpjegimi i ajetit

Nuk ka asnjë të adhuruar tjetër me meritë, përveç Allahut të Madhëruar. Ai është i vetmi që meriton adhurimet. Vetëm Allahu meriton ta duash, ta shpresosh, t'i fikësohesh, t'i lutesh, sepse Ai është i Ploti, Absoluti në emrat dhe cilësitë e Tij të mrekullueshme. Dituria e Tij ka përfshirë gjithçka. Të gjitha mirësitë, pa përjashtim, janë dhuratë e Tij. Vetëm Ai largon të këqijat dhe të shpëton prej tyre. Nuk ka tjetër të adhuruar me meritë përveç Allahut. Ai është i vetmi të Cilit i duhen përkushtuar të gjitha adhurimet e nënshtrimit i plotë.

Ajetet 99 - 101

99. Ja kështu, Ne po të tregojmë ty disa historitë që kanë ndodhur dhe Ne të kemi dërguar, nga ana Jonë, një shpallje (Kur'anin) plot këshilla (e kujtime).

100. Kush i kthen shpinën këtij (Kur'anit), ai do të bartë në Ditën e Kijametit barrën më të rëndë.

101. Nën atë (barrë) do të qëndrojnë përgjithmonë. Sa e keqe është ajo barrë që do të mbajnë në ditën e Kijametit!

Shpjegimi i ajeteve

- Ja kështu, Ne po të tregojmë ty disa historitë që kanë ndodhur... - Allahu i Madhëruar i kujton profetit të Tij të dashur, Muhamedit (a.s), mirësinë e madhe të sjelljes së këtyre historive të popujve të shkuar. Kjo është vërtet një mirësi shumë e madhe, sepse në to ka shumë e shumë ligje e dispozita, që askush nga ithtarët e Librit nuk mund t'i hedhë poshtë. Kuptimi i ajetit: Ti, o Muhamed, nuk kishe studiuar ndonjëherë historitë e të parëve dhe as nuk ke mësuar nga ndonjë i ditur diçka të tillë. Atëherë, rrëfimi i këtyre historive me saktësi është argument se ti je një profet i vërtetë dhe se ajo që sjell nga Zoti është gjithashtu e vërtetë dhe e sigurt.

- dhe Ne të kemi dërguar, nga ana Jonë, një shpallje (Kur'anin) plot këshilla (e kujtime). - Ne të dhamë një dhuratë shumë të vyer: atë që quhet *Dhikër*, pra, Kur'anin e madhërishtëm. Kur'ani u quajt *Dhikër* (Kujtues), sepse në të përmenden ngjarje të së shkuarës dhe të ardhmes. Ai kujton njerëzit në mënyrë të vazhdueshme rreth cilësive dhe emrave të bukur të Zotit, në mënyrë që ata ta adhurojnë Zotin përmes kuptimeve të këtyre emrave dhe cilësive. Nëpërmjet Kur'anit, njerëzit kujtojnë urdhëresat dhe ndalesat, si dhe ligjet e shpërblimit të Allahut. Kur'ani është përfshirës i ligjeve dhe mësimëve më të vyera, të cilat konsiderohen të bukura, të plota dhe të përkryera nga çdo logjikë e pastër dhe natyrë njerëzore e papërlyer. Kur'ani i kujton vazhdimisht njerëzit për ato rregulla e porosi që Zoti dëshiron prej tyre të realizohen e të plotësohen. Kur'ani është kujtim e mësim për Profetin dhe popullin e tij dhe, si i tillë, duhet trajtuar me respekt, dorëzim të plotë, pranim dhe madhërim. Vetëm nëpërmjet udhëzimeve të tij mund të

shihet drita që të udhëzon në rrugën e drejtë. Njerëzit duhet të përkushtohen ta mësojnë vetë Kur'anin dhe t'ua mësojnë atë të tjerëve.

- Kush i kthen shpinën këtij (Kur'anit), ai do të bartë në Ditën e Kijametit barrën më të rëndë. – Flitet për ata që i kthejnë shpinën dhe e mohojnë Kur'anin. Këta kanë bërë *kufër* dhe janë treguar mosmirënjohës ndaj mirësive të Zotit. Kush e bën këtë, meriton ndëshkimin: ai do të bartë Ditën e Kijametit barrën më të rëndë. Kush largohet dhe nuk e beson Kur'anin, kush nuk u nënshtrohet urdhëresave dhe ndalesave të sjella në të, kush nuk nënshtrohet të mësojë parimet bazë dhe të detyrueshme të tij, ai do të përballet me një jetë të ngushtë dhe Ditën e Gjykimit do të ngarkohet me gjynahe të shumta. Për shkak të atyre gjynaheve, ai ia kthen shpinën Kur'anit dhe kjo barrë e gjynaheve e zhyt atë në mohimin e Zotit dhe mospërfilljen e porosive të Tij.

- Nën atë (barrë) do të qëndrojnë përgjithmonë. - Ata do të kenë ndëshkim të përjetshëm, të merituar prej veprave të tyre. Ky ndëshkim do të jetë i madh ose i vogël, në varësi të veprave që kanë bërë.

- Sa e keqe është ajo barrë që do të mbajnë në ditën e Kijametit! - Sa e keqe është ajo peshë që mbartin dhe sa i rëndë është ndëshkimi ku do të zhyten Ditën e Kijametit!

Ajetet 102 - 104

102. Ditën kur do t'i fryhet Surit, Ne do t'i tubojmë keqberësit të nxirosur.

103. Ata i pëshpërisin njëri tjetrit: Nuk qëndruat (në Dunja) më shumë se dhjetë ditë.

104. Ne e dimë shumë mirë çfarë do të flasin ata, kur më i mençuri prej tyre do të thotë: "Nuk qëndruat më shumë se një ditë!"

Shpjegimi i ajeteve

- Ditën kur do t'i fryhet Surit, Ne do t'i tubojmë keqberësit të nxirosur. - Kur ti fryhet bririt, të gjithë njerëzit do të dalin nga varret e tyre. Ata nuk do të jenë të gjithë të barabartë, por secili do të trajtohet

sipas veprave që ka bërë. Të devotshmit, për shembull, do të priten si delegacion miqsh që vjen prej së largu tek Rrahmani. Ndërsa keqberësit do të ringjallen të poshtëruar dhe ngjyra e lëkurës së tyre do të jetë blu e errët, nga tmerri, etja e madhe dhe frika për atë që i pret.

- Ata i pëshpërisin njëri tjetrit: Nuk qëndruat (në Dunja) më shumë se dhjetë ditë. - Mohuesit flasin të dëshpëruar me njëri tjetrin, duke kujtuar kohën e shkurtër që kaluan në dynja dhe sa shpejt kaluan në ahiret.

- Ne e dimë shumë mirë çfarë do të flasin ata,... - Allahu i di dhe i dëgjon mirë këto fjalë që ata thonë. Ai e di mirë edhe kur dikush thotë diçka që është më afër së vërtetës:

- ...kur më i mençuri prej tyre do të thotë: "Nuk qëndruat më shumë se një ditë!" - Qëllimi i gjithë këtyre fjalëve është për të treguar keqardhjen e madhe që ata shprehin atë ditë. Si është e mundur që e humbën kohën e shkurtër të jetës së kësaj bote, duke e harxhuan atë në kotësira e dëfrime, duke i kthyer shpinën besimit të pastër, që do t'u sillte shumë të mira?! Ata ia përkushtuan çastet e jetës së tyre të shkurtër gjërave të dëmshme, që Ditën e Gjykimit do t'u sjellin veçse trishtim e ndëshkim. Kjo është dita kur dënimi i tyre të bëhet realitet. Tashmë nuk u mbetet gjë tjetër, veçse keqardhja, lutjet për të shpëtuar, që nuk dëgjohej, dhe mjerimi i madh, që nuk do t'u ndahet kurrë. Allahu i Madhëruar tregon në një ajet tjetër kuranor, që ata do të pyeten: "Sa vjet keni kaluar në tokë?" Ata do të thonë: "Kemi qëndruar një ditë ose një pjesë të ditës. Pyet ata që dinë të llogarisin!" Ai thotë: "Keni qëndruar vërtet pak, sikur ta dinit." [Muminun 112 – 114].

Ajetet 105 - 112

105. Të pyesin ty për malet. Thuaj: "Zoti im do t'i shkulë ato dhe do t'i shpërndajë si pluhur."

106. Dhe vendin e tyre ta bëjë rrafsh e pa kurfarë bimësie.

107. As ultësira e as lartësira nuk do të shohësh në vendin e tyre.

108. Atë Ditë ata do të shkojnë pas thirrësit e nuk do të mund t'i largohen atij. Të gjitha zërat do të ulen para të Gjithëmëshirshmit dhe nuk do të dëgjohet asgjë përveçse pëshpërimë.

109. Atë ditë nuk bën dobi ndërmjetësimi, përveçse atyre për të cilët e ka lejuar i Gjithëmëshirshmi (të ndërmjetësojnë) dhe fjala e të cilëve është e pranueshme tek Ai.

110. Ai i di gjithçka para tyre dhe ato që vijnë pas, por dija e tyre nuk mund ta përfshijë Atë.

111. Të gjitha fytyrat do t'i përuken të Gjallit, të Përrjetshmit të Gjithfuqishëm. Nuk ka dyshim se ka humbur ai që mbart padrejtësinë (në shpinë).

112. Por kush bën vepra të mira dhe është besimtar, ai nuk i frikësohet ndonjë padrejtësie e as ndonjë cenimi (në shpërblim).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon rreth Ditës së Gjykimit dhe pamjeve të saj të frikshme, për tronditjet dhe tmerret e saj të pashembullta:

- **Të pyesin ty për malet.** - Të pyesin se ç'është do të ndodhë me malet Ditën e Kijametit, a do të mbeten ashtu siç janë, apo jo?

- **Thuaj: “Zoti im do t'i shkulë ato dhe do t'i shpërndajë si pluhur.”. Dhe vendin e tyre ta bëjë rrafsh e pa kurfarë bimësie.** – Allahu do t'i shkulë dhe do t'i zhdukë nga vendi. Ai do t'i shndërrojë në pluhur e pastaj do t'i shpërndajë ata si pluhur në erë. Malet do të zhduken e do të bëhen rrafsh me tokën. Toka do të bëhet e sheshtë dhe e lëmuar, saqë nuk do të duket asnjë thyerje e terrenit:

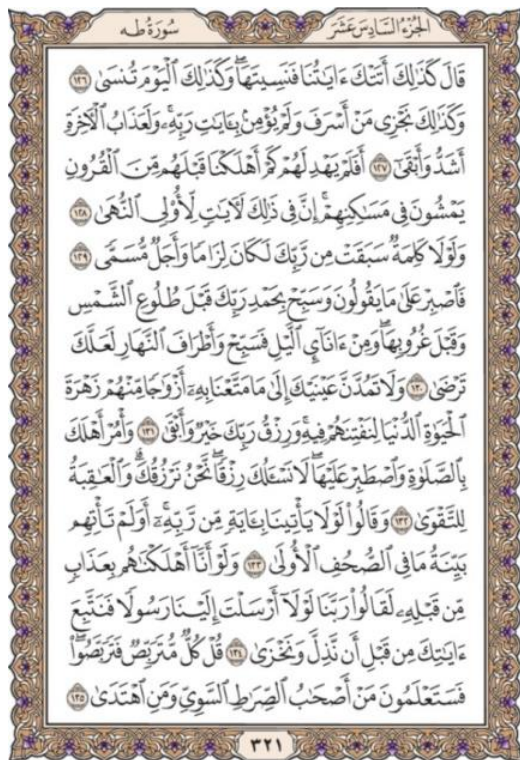
- **As ultësira e as lartësira nuk do të shohësh në vendin e tyre.** - Nuk do të shikosh as brigje të ngritura e as gropa apo gryka të thella. Kështu, Toka do të shndërrohet në tjetër Tokë. Ajo do të jetë e gjerë për të mbajtur sipër krijesat që do të ringjallen. Zoti do ta shtrijë Tokën ashtu si

tërhiqet e shtrihet lëkura e thatë, dhe të gjitha krijesat do të mblidhen në një vend të vetëm. Të gjithë do ta dëgjojnë fjalën e atij që i fton të tubohen, dhe kjo do t'i përfshijë të gjithë. Askush nuk do të mund t'i shmanget thirrjes, prandaj i Madhëruari thotë:

- **Atë Ditë ata do të shkojnë pas thirrësit e nuk do të mund t'i largohen atij.** - Kjo do të ndodhë Ditën e Kijametit, kur njerëzit do të dalin nga varret dhe do të qëndrojnë në këmbë. Një zë do t'i thërrasë për t'u mbledhur në vendin e tubimit, pas ringjalljes. Të gjithë, pa përjashtim, do ta ndjekin atë zë, duke mos kthyer kokën as majtas, as djathtas. Të gjithë si të shtangur do ta ndjekin atë zë, duke shkuar drejt tij. Askush nuk mund ta shtrembërojë atë thirrje, e cila do të jetë e qartë dhe e kuptueshme nga të gjithë. Të gjithë do ta dëgjojnë thirrjen dhe do të tubohen në vendin e grumbullimit. Zërat e tyre janë të mekur, nga frika e madhe prej Rrahmanit.

- **Të gjitha zërat do të ulen para të Gjithëmëshirshmit dhe nuk do të dëgjohet asgjë përveçse pëshpërimë.** – Do të dëgjohen vetëm zhurmat e këmbëve, që nxitojnë drejt vendtubimit. Nga frika, lëvizin vetëm buzët. Ata i ka pushtuar tërësisht tmerri, prandaj rrinë të heshtur për të pritur gjykimin e Rrahmanit për ta. Fytyrat janë të përlulura dhe të frikësuara. Në atë vend do t'i shohësh të gjithë bashkë: të pasur e të varfër, burra e gra, të lirë e skllëvër, mbretër e varfanjakë, të gjithë të heshtur, me sy të zgurdulluar nga frika. Qafën do ta mbajnë të përkulur dhe do të qëndrojnë ulur në gjunjë. Ata nuk e dinë se çfarë do të bëhet me ta. Çdokush mendon për veten e vet atë ditë, dhe aspak për të tjerët, madje as për prindërit, as për vëllezër e motra, për të dashur e shokë, siç thotë Allahu: “Kur të vijë ushima, është dita kur njeriu ikën prej vëllait të vet, prej nënës dhe prej babait të vet, prej gruas dhe prej fëmijëve të vet. Atë ditë, çdo njeriu i mjafton çështja e vet.” [Abese 33 – 37]. Atë ditë, mbi ta do të gjykojë Gjykatësi i Drejtë,

që jep drejtësi absolute. Bamirësit do t'i shpërblejë me bamirësinë dhe bujarinë e Tij, ndërsa punëkëqijtë do t'i shpaguajë me drejtësi dhe do t'i privojë nga mirësitë e Tij. Shpresa është e madhe që Zoti Bujar, i Gjithëmëshirshëm dhe Mëshirëplotë t'u tregojë atë ditë krijesave, bamirësinë dhe bujarinë e Tij të madhe. Pritet që Ai të shfaqë faljen dhe mirësinë e Tij, duke mbuluar gjynahet e besimtarëve. Aq të mëdha do të jenë falja, mëshira dhe bujaria e Allahut, saqë nuk mund ta shprehin fjalët dhe nuk mund ta përfytyrojnë asnjë krijesë. Duke parë mëshirën e madhe të Zotit, të gjithë krijesat do të shpresojnë. Por Allahu do t'i veçojë me mëshirën e Tij besimtarët. Nëse dikush kërkon arsyen pse mendojmë kështu, u themi se ne e dimë mirë që mëshira e Allahut ia kalon zemërimit të Tij. Ne e dimë se mirësia e Tij është e gjerë dhe ka përfshirë të gjitha krijesat, gjë që ne e shohim në veten tonë dhe në botën që na rrethon. Allahu na ka dhuruar mirësi që në këtë jetë, e më shumë Ditën e Kijametit. Allahu i Madhëruar thotë: “Zëri do të ulet para të Gjithëmëshirshmit...”, por thotë gjithashtu: “...Ai është i Gjithëmëshirshmi, të Cilit askush nuk mund t'i bëjë vërejtje. Atë ditë, Xhibrili dhe melekët do të qëndrojnë të rreshtuar. Askush nuk mund të flasë, veç atij që e lejon i Gjithëmëshirshmi dhe që thotë të vërtetën.” [Nebe'e 37, 38]. Ose: “Atë ditë, i tërë pushteti është në dorë të Rrahmanit.” [Furkan 25]. Nga ana tjetër, Profeti (a.s) ka thënë: “Allahu ka njëqind mëshira dhe në Tokë ka zbritur vetëm një mëshirë mes robve. Prej kësaj mëshire, ata tregohen të butë e të mëshirshëm me njëritjetrin, aq sa edhe kafsha e ngre me butësi putrën, për ta ruajtur të voglin e saj se mos e shkelë. Kur të jetë Dita e Kijametit, Ai do ta bashkojë këtë mëshirë me 99 të tjerat, për të mëshiruar robërit e Tij.” Gjithashtu, Profeti (a.s) ka thënë: “Me të vërtetë, Allahu është më i mëshirshëm për robin sesa nëna për fëmijën e saj.” Për mëshirën e Allahut mund të flasësh gjatë e, megjithatë, ajo është shumë më e madhe sesa mund ta

përshkruash. Çfarëdo që të përfytyrosh, mëshira e Zotit është shumë më e madhe se ajo. I lartësuar dhe i lavdëruar qoftë Ai, që mëshiron edhe kur bën drejtësi me ndëshkimin e Tij, ashtu siç mëshiron kur dhuron mirësitë e Tij! I lartësuar qoftë Ai, mëshira e të cilit ka përfshirë çdo gjë dhe mirësia e Tij është shtrirë në çdo gjallesë! Sa i madhëruar dhe sa jonevojtar është Allahu! Sa të varfër e nevojtarë janë krijesat për mëshirën e Tij në çdo kohë dhe në të gjitha gjendjet e tyre. Për asnjë çast ata nuk mund të jenë të pavarur nga Ai.

- **Atë ditë nuk bën dobi ndërmjetësimi, përveçse atyre për të cilët e ka lejuar i Gjithëmëshirshmi (të ndërmjetësojnë) dhe fjala e të cilëve është e pranueshme tek Ai.** - Asnjë krijesë nuk mund të ndërmjetësojë tek Allahu, vetëm nëse Ai jep leje për këtë ndërmjetësim. Dhe Allahu u jep leje të ndërmjetësojnë veçse atyre që pëlqen t'ua dëgjojë lutjen dhe fjalën për ndërmjetësim. Të tillë janë profetët, të dërguarit dhe robërit e Tij adhurues. Madje, edhe këta mund të ndërmjetësojnë vetëm

për besimtarët e sinqertë e të pastër. Kështu, atë ditë do të mund të ndërmjetësojnë vetëm të zgjedhurit dhe ndërmjetësimi i tyre do të lejohet e do të ketë dobi veçse për besimtarët. Nëse njëri nga këto dy kushte nuk plotësohet, atëherë nuk ka ndërmjetësim. Askush nuk mund të ndërmjetësojë për asnjë.

- Ai i di gjithçka para tyre dhe ato që vijnë pas, por dija e tyre nuk mund ta përfshijë Atë. Të gjitha fytyrat do t'i përulen të Gjallit, të Përrjetshmit të Gjithfuqishëm. Nuk ka dyshim se ka humbur ai që mbart padrejtësinë (në shpinë). - Njerëzit do të ndahen atë ditë në dy grupe: grupi i parë janë keqbërësit e të padrejtët të zhytur në kufrin e tyre, të cilët nuk i përfshin mëshira e Zotit. Ata do të jenë të dëshpëruar e të privuar nga të mirat, të zhytur në dënimin e dhembshëm të Xhehenemit, të harruar në zemërimin e Allahut, që është Gjykatësi më i drejtë dhe i Gjithëdituri për veprat e robve. Grupi i dytë janë ata që kanë besim të drejtë, ashtu siç u urdhëruan nga Zoti, dhe bëjnë vepra të mira, qofshin punë të detyruara apo të pëlqyeshme, për ta Allahu thotë:

- Por kush bën vepra të mira dhe është besimtar, ai nuk i frikësohet ndonjë padrejtësie e as ndonjë cenimi (në shpërblim). - Askush nuk do t'ua shtojë të këqijat, nëse kanë bërë të këqija. Gjithashtu, askush nuk ua pakëson sevapet dhe mirësitë që kanë bërë. Madje, atyre do t'u mbulohen gjynahet, do t'u falen mangësitë dhe do t'u shumëfishohet shpërblimi për veprat e mira, siç thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: "S'ka dyshim se Allahu nuk bën padrejtësi as sa një grimcë. Nëse është vepër e mirë, Ai e shumëfishon atë dhe dhuron shpërblim të madh nga ana e Tij." [Nisa 40].

Ajeti 113

113. Kështu Ne e shpallëm këtë Kur'an në gjuhën arabe dhe shpjeguar me hollësi disa nga paralajmërimet, që ata të mund të ruhen ose që ai (Kur'ani) t'i bëjë ta kujtojnë (Atë).

Shpjegimi i ajetit

- Kështu Ne e shpallëm këtë Kur'an në gjuhën arabe... - Ne e shpallëm këtë libër në gjuhën më të zgjedhur, gjuhën arabe, që ju e kuptoni dhe e njihni mirë. Kështu, Kur'ani është tërësisht i kuptueshëm për ju, qoftë teksti dhe termat e tij, qoftë kuptimet e tyre.

- ... dhe shpjeguar me hollësi disa nga paralajmërimet,... - Kemi sjellë në Kur'an lloje të shumta paralajmërimesh dhe kërcënimesh. Shpeshherë, kërcënimi vjen duke na përmendur emrat e Allahut që tregojnë drejtësinë dhe ndëshkimin e Tij. Herë të tjera, ai vjen duke përmendur ndëshkimet që Allahu vendosi mbi popujt e shkuar, duke urdhëruar popujt më pas që të merrnin mësim. Disa herë kërcënimi vjen duke na kujtuar pasojat e këqija që sjellin gjynahet, e herë të tjera duke përmendur tmerret e Ditës së Kijametit dhe fazat e saj të frikshme. Po ashtu, Kur'ani përmend Xhehenemin dhe llojet e ndëshkimit që përmban ai. Të gjitha këto, Allahu i Madhëruar i ka sjellë si mëshirë për robërit, që ata të ruhen dhe t'i frikësohen Atij. Në këtë mënyrë, ata do t'u largohen ligësive, sherrit, poshtërsive dhe gjithçkaje që i dëmton, siç thotë Allahu i Madhëruar:

- ... që ata të mund të ruhen ose që ai (Kur'ani) t'i bëjë ta kujtojnë (Atë). - Kështu do të nxiten që të bëjnë vepra të mira në bindje ndaj Zotit, që do t'u sjellin shumë dobi. Duke qenë se Kur'ani është në gjuhën arabe dhe shumë i kuptueshëm për ju, nga njëra anë, dhe duke qenë se kërcënimet e paralajmërimet në të janë sjellë në forma të larmishme, atëherë njerëzit duhet të bëhen të devotshëm dhe të kryejnë sa më shumë vepra të mira. Nëse nuk do të ishte në gjuhën arabe dhe jo i qartë, Kur'ani nuk do ta kishte këtë ndikim.

Ajeti 114

114. I lartësuar qoftë Allahu, Sunduesi i vërtetë! Mos nxito (o Muhamed!) për ta lexuar Kur'anin para se të përfundojë shpallja e tij dhe thuaj: "Zoti im, më shto dituri!"

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na përmendi në ajetet më sipër se është Ai që vendos ligjet e shpërblimit të robve të Tij dhe është po Ai që vendos ligjet e fesë dhe të besimit. Këto ligje Ai i ka shtjelluar në librat e shpalljet e Tij, ku na ka treguar edhe se si do t'i shpërblejë robërit, në varësi të plotësimit të vendimeve të Tij. Të gjitha këto tregojnë se Allahu është Sunduesi, Mbretëruesi dhe i Plotpushtetshmi. Pas kësaj, i Lartësuar vijon të na tregojë se po në dorë të Tij është edhe ligji i krijimit dhe i funksionimit të ekzistencës. Ai thotë:

- I lartësuar qoftë Allahu, Sunduesi i vërtetë! - U lartësoftë, u shenjtëroftë dhe u dëlirësoftë Allahu i Madhëruar! Ai është *El Melik*, pra, Mbretëruesi, Pronari, Sunduesi, i Plotpushtetshmi. Sundimi e mbretërimi i Tij është një atribut që Ai nuk e ndan me asnjë tjetër. Të gjitha krijesat janë pronë e Tij dhe mbi ta ekzekutohet ligji i kaderit, pra, i caktimit dhe i krijimit të Tij. Askush e asgjë nuk mund të dalë jashtë këtij ligji. Ekzistenca e Tij është e vërtetë dhe nuk ka dyshim për këtë. Pushteti, mbretërimi dhe sundimi i Allahut janë të vërtetë. Cilësitë e Tij absolute janë të vërteta dhe askush tjetër nuk është i përshkruar me to. Pushteti e sundimi është i vërtetë vetëm për Allahun, ndërsa pushteti, sundimi, mbretërimi apo pronësia që kanë krijesat është i mangët, sepse është i kufizuar në kohë dhe masë të caktuar. Ky lloj sundimi është i mangët dhe do të zhduket. Ndërsa sundimi i Zotit kurrë nuk zhduket, sepse Ai është Mbretëruesi, i Gjalli, i Plotpushtetshmi dhe i Madhëruari. Ky është kuptimi i përshkrimit të pushtetit të Zotit si *el hak* - i vërtetë.

- Mos nxito (o Muhamed!) për ta lexuar Kur'anin para se të përfundojë shpallja e tij dhe thuaj: "Zoti im, më shto dituri!" - Mos u ngut që të përsërisësh Kur'anin para se Xhibrili të mbarojë leximin e tij. Bëj durim derisa ai të mbarojë, pastaj lexoje ti! Allahu i Madhëruar të ka dhënë fjalën që do ta ruajë atë në gjoksin tënd, që ti të mos e harrosh, sikurse thotë ajeti: "Ti mos u ngut me gjuhë, që ta këndosh atë sa më shpejt,

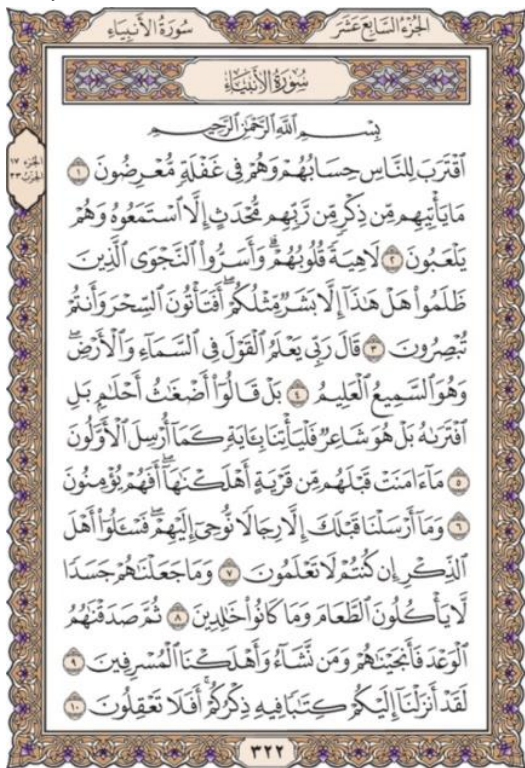
sepse e kemi Ne detyrë se si do të ngulitet dhe këndohet ai! Pasi të ta kemi kumtuar atë, atëherë fillo ti! Pastaj e kemi Ne për detyrë që ta sqarojmë atë." [Kijame 16 – 19]. Fakti që Profeti nxitonte të përsëriste Kur'anin për ta mbajtur mend më mirë, tregon se sa i përkushtuar ishte ai për të nxënë dijen dhe sa dashuri të madhe kishte për të. Allahu e urdhëroi Profetin (a.s.) që t'i lutej pikërisht për shtimin e diturisë, sepse dituria është mirësi dhe shtimi i mirësisë është i vlerësuar. Dituria vjen prej Allahut të Madhëruar dhe rruga e arritjes së saj kërkon përpjekje të vazhdueshme dhe dashuri të madhe për të. Ajo arrihet me lutje të sinqerta drejtuar Allahut, me kërkim të vazhdueshëm ndihme dhe duke shfaqur varfërinë dhe nevojën për të, në çdo kohë dhe në çdo gjendje. Nga ky ajet mësohet edhe edukata e kërkimit të diturisë. Ai që kërkon diturinë duhet të ketë durim dhe të dëgjojë me vëmendje atë që thotë mësuesi, sepse fjalët janë të lidhura me njëra-tjetrën. Nxënësi mund të bëjë pyetje vetëm pasi mësuesi ka përfunduar shpjegimin e temës. Ai nuk duhet ta ndërpresë mësuesin, sepse kjo e privon nga shumë të mira. Po kështu, edhe mësuesi nga ana e tij, kur merr pyetjen, duhet ta kuptojë mirë atë, derisa të mësojë qëllimin e vërtetë të pyetësit, para se të japë përgjigjen. Kjo do ta ndihmojë më shumë për të dhënë një përgjigje të saktë.

Ajeti 115

115. Na e patëm urdhëruar Ademin (të mos i afrohej pemës), por ai harroi. Ne nuk gjetëm vendosmëri tek ai.

Shpjegimi i ajetit

- Na e patëm urdhëruar Ademin (të mos i afrohej pemës), por ai harroi. - Allahu na tregon se Ai e porositi Ademin (a.s) për disa çështje dhe mori premtimin prej tij që do t'i përmbushte ato. Ademi u angazhua që t'i zbatonte porositë e Zotit. Megjithatë, Ademi (a.s.) harroi diçka prej porosive dhe angazhimi i tij u zbeh pak, prandaj i ndodhi ajo që i ndodhi, që edhe pasardhësit e tij të nxirrnin mësim.

- **Ne nuk gjetëm vendosmëri tek ai.** - Edhe pasardhësit e tij morën natyrën e tij. Harroi Ademi, harrojnë edhe pasardhësit e tij. Gaboi Ademi, gabojnë edhe pasardhësit e tij. Atij iu zbeh pak përkushtimi, dhe po kështu pasardhësit do të sprovohen duke iu zbehur përkushtimi. Ademi gaboi, por nxitoi të pendohej për gabimin e tij. Kështu, çdokush që i ngjet atit të parë dhe pendohet për gjynahet e veta, ka për t'u falur dhe nuk ka për t'u bërë asnjë padrejtësi.

Ajetet 116 – 122

116. Kujto kur Ne u thamë melekëve: “Bini në sexhde para Ademit!” Dhe ata ranë në sexhde të gjithë, përveç Iblisit, ai rrefuzoi.”

117. Pastaj Ne i thamë: “O Adem! Ky është armiku yt dhe i bashkëshortes sate. Prandaj ruhuni që të mos ju nxjerrë nga Xheneti, e t’ju futë në dëshpërim.”.

118. “Aty (në Xhenet) ti nuk ke për të qenë i uritur e as ke për të mbetur i zhveshur.

119. Aty (në xhenet) nuk ke për të pasur etje e as nuk do të kesh vapë.”

120. Por, atë e ngacmoi shejtani, duke i thënë: “O Adem! A do të të çoj te Pema e përjetësisë dhe te sundimi që nuk shkatërrohet asnjëherë?”

121. Ata hëngrën që të dy nga ajo pemë dhe kështu i'u zbulua auretë (vendet e tyrpshme). Pastaj, nisën të mbulonin veten me gjethe nëpër Xhenet. Kështu, Ademi e theu urdhrin e Zotit të vet dhe gaboi.

122. Por, Zoti i Tij e bëri atë prej të zgjedhurve, ia pranoi pendimin dhe e vuri në rrugën e drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kujto kur Ne u thamë melekëve: “Bini në sexhde para Ademit!”** Dhe ata ranë në sexhde të gjithë, përveç Iblisit, ai rrefuzoi.” - Kur Allahu i Madhëruar e plotësoi krijimin e Ademit me duart e Tij, e privilegjoji atë duke i mësuar emrat e sendeve. Pastaj Allahu i Madhëruar e nderoi Ademin (a.s.) duke urdhëruar melekët që të binin në sexhde para tij. Kjo sexhde shërbente si nderim për atë vepër të Zotit. Të gjithë melekët ranë në sexhde menjëherë, por mes tyre ishte edhe Iblisi, që në fakt ishte xhind. Ai u tregua mendjemadh ndaj urdhrit të Zotit dhe nuk ra në sexhde para Ademit. Allahu i Lartësuar na tregon: “Allahu e pyeti: “Çfarë të pengoi ty të bëje sexhde, kur të urdhërova Unë?” Ai (Iblisi) tha: “Unë jam më i mirë se ai. Mua më krijove nga zjarri, kurse atë e krijove nga balta!” [Araf 12]. Kështu doli në pah urrejtja e madhe e tij kundër Ademit dhe gruas së tij. Me këtë, Iblisi tregoi se ishte edhe armik i Zotit. Ai e shfaqti haptazi smirën dhe urrejtjen për njeriun, prandaj Allahu i Madhëruar paralajmëron Ademin dhe gruan e tij, duke u thënë:

- **Pastaj Ne i thamë: “O Adem! Ky është armiku yt dhe i bashkëshortes sate. Prandaj ruhuni që të mos ju nxjerrë nga Xheneti, e t’ju futë në dëshpërim.”.** - Në Xhenet ka begati e rehati të plotë. Nëse del prej andej, do të dëshpërohesh e do të vuash.

- **"Aty (në Xhenet) ti nuk ke për të qenë i uritur e as ke për të mbetur i zhveshur. Aty (në xhenet) nuk ke për të pasur etje e as nuk do të kesh vapë."** - Atje nuk do të vuash asnjëherë nga vapa dhe do të kesh ushqim, pije dhe veshje, pa lodhje e pa mundime. Por Allahu e ndaloi Ademin që t'i afrohej vetëm një peme, duke i thënë: "O Adem! Banoni në Xhenet, ti dhe bashkëshortja jote, dhe hani nga frutat e tij lirisht, ku të dëshironi! Por mos iu afroni asaj peme, e të bëheni të padrejtë!" [Bekare 35].

- **Por, atë e ngacmoi shejtani, duke i thënë: "O Adem! A do të të çoj te Pema e përjetësisë dhe te sundimi që nuk shkatërrohet asnjëherë?"** - Shejtani i mallkuar i tundoj duke i mashtruar rreth asaj peme. Ai u tha se ajo ishte një pemë që, po të haje prej saj, do të bëheshe i përershëm në Xhenet. Gjithashtu, prej saj do të fitoje pushtet të përjetshëm dhe pasuri pa fund. Kështu, Shejtani iu paraqit si një këshillues, duke përzgjedhur fjalët mashtruese për Ademin. Si përfundim, burrë e grua hëngrën nga pema. Menjëherë iu zbuluan vendet e turpshme dhe iu doli në pah gjynahu që kishin bërë.

- **Ata hëngrën që të dy nga ajo pemë dhe kështu i'u zbulua auretë (vendet e turpshme). Pastaj, nisën të mbulonin veten me gjethe nëpër Xhenet.** - Më parë ishin të mbuluar, ndërsa tani u ishin zbuluar vendet e turpshme. Ata filluan të mbulonin veten me gjethet e pemëve të Xhenetit dhe u ndien aq të turpëruar, sa vetëm Zoti e di.

- **Kështu, Ademi e theu urdhrin e Zotit të vet dhe gaboi.** - Menjëherë nxituan të shprehnin pendimin dhe kthimin tek Zoti, duke thënë: "Zoti ynë, ne i bëmë dëm vetes sonë. Nëse Ti nuk na fal dhe nuk na mëshiron, ne me siguri do të jemi të humbur!" [Araf 23].

- **Por, Zoti i Tij e bëri atë prej të zgjedhurve, ia pranoi pendimin dhe e vuri në rrugën e drejtë.** - Allahu e zgjodhi dhe e dalloj Ademin me besim, prandaj ia lehtësoi pendimin. Ai ia pranoi pendimin

dhe e vuri në rrugën e drejtë. Pas pendimit, Ademi u bë më i mirë sesa ishte në fillim, ndërsa intriga e armikut të tij, Shejtanit të mallkuar, u shkatërrua. Allahu e plotësoi mirësinë e Tij mbi Ademin dhe pasardhësit e Tij. Kështu, të gjithë pasardhësit e Ademit duhet që gjithmonë të kthehen te Zoti i tyre sa herë që gabojnë. Ata duhet të jenë shumë të kujdesshëm e vigjilent kundër këtij armiku të përbetuar, që u rri gjithmonë në pritë, natën dhe ditën, sikurse thotë i Madhëruari: "O bijtë e Ademit! Kurrsesi të mos ju mashtrojë Shejtani, sikurse bëri me prindërit tuaj, që i nxori nga Xheneti, duke i zhveshur, për t'u nxjerrë në shesh lakuriqësinë. Ai dhe skota e tij ju sheh ju, ndërsa ju nuk mund t'i shihni ata. Ne i kemi bërë shejtanët miq të atyre që nuk besojnë." [Araf 27].

Ajetet 123 – 127

123. "Ai (Allahu) u tha: "Zbritni prej tij (xhenetit) që të gjithë! Ju do të jeni armiq të njëri-tjetrit. Por, nëse ju vjen prej meje udhëzim (libër e profet), kush i përmbahet udhëzimit Tim, nuk ka për ta humbur rrugën e tij, e as nuk do të bjerë në trishtim".

124. Por, kush ia kthen shpinën udhëzimit Tim, do të ketë jetë të vështirë dhe Ditën e Kijametit do ta ringjall të verbër."

125. Ai (që nuk besoi) do të thotë: "Zoti im, përse më ngrite të verbër, kur unë isha me sy?"

126. Ai (Allahu) do të thotë: "Ashtu sikurse i shpërfille ti argumentet Tona kur të erdhën, ashtu edhe ti sot do të jesh i shpërfillur".

127. Dhe kështu e shpërblejmë Ne atë që i tejkalon të gjitha kufijtë dhe nuk beson në Argumentet e Zotit të vet. Por dënimi në Botën Tjetër është edhe më i ashpër dhe i përjetshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ai (Allahu) u tha: "Zbritni prej tij (xhenetit) që të gjithë! Ju do të jeni armiq të njëri-tjetrit. Por, nëse ju vjen prej meje udhëzim (libër e profet), kush i**

përbahet udhëzimit Tim, nuk ka për ta humbur rrugën e tij, e as nuk do të bjerë në trishtim". - Allahu i Madhëruar tregon se Ai urdhëroi Ademin (a.s) dhe Iblisin që të zbrisnin në Tokë. Ai e porositi Ademin - dhe në këtë mënyrë të gjithë pasardhësit e tij - që të ruhen nga shejtani i mallkuar dhe ta konsiderojnë atë si armik, duke u përgatitur mirë për luftën kundër tij. Allahu njoftoi, gjithashtu, se do t'u shpallte gjithmonë libra njerëzve dhe do t'u dërgonte profetë, për t'u qartësuar rrugën e drejtë, që të çon drejt Zotit dhe në Xhenet. Profetët do të paralajmëronin popujt që të ishin të kujdesshëm ndaj armikut të tyre të përbetuar dhe të hapur. Allahu premtoi se nëse popujt do të pasonin profetët dhe librat, duke kryer urdhëresat e duke u larguar nga ndalesat, kurrë nuk do të humbnin dhe dëshpëroheshin në të dyja jetët. Përkundrazi, kështu ata do të gjenin rrugën e drejtë dhe do të arrinin lumturinë e sigurinë nga çdo e keqe në përjetësi. Në një ajet tjetër, Allahu premton se kush ndjek udhëzimin e Tij është i ruajtur nga frika dhe brengat: "Çdokush që pranon udhëzimin Tim, nuk do të ketë frikë e as nuk do të brengoset." [Bekare 38]. Të ndjekësh udhëzimin do të thotë të besosh mesazhin e Zotit pa patur asnjë dyshim dhe të zbatosh urdhëresat, edhe pse mund të bien ndesh me dëshirat e tua.

- Por, kush ia kthen shpinën udhëzimit Tim, do të ketë jetë të vështirë dhe Ditën e Kijametit do ta ringjall të verbër." - Libri i Allahut është ai që i mëson njeriut qëllimet më të larta dhe rrugën e arritjes së tyre. Por nëse njeriu i shpërfill ato ose, më keq, i refuzon me forcë ato, atëherë ai ka për të pasur një jetë shumë të vështirë e të dhembshme. Ky është ndëshkimi për një veprim të tillë. Disa shpjegojnë se "jeta e ngushtë" nënkupton dënimin e varrit. Atyre do t'u ngushtohet varri si ndëshkim, për shkak se kanë harruar Zotin. Sipas këtij shpjegimi, ky është njëri nga ajetet që tregojnë për vërtetësinë e ndëshkimit në varr. Në ajete të tjera thuhet: "Eh, sikur t'i

shihje mizorët kur janë në agoni të vdekjes, ndërsa melekët kanë shtrirë duart e veta e u thonë: "Jepeni shpirtin! Tani do të vuani dënimin poshtërues, sepse ju thoshit të pavërteta për Allahun, kurse ndaj shenjave të Tij tregoheshit kryeneçë." [En'am 93]. "Ne do t'i bëjmë ata që të shijojnë dënimin më të shpejtë, para dënimit të madh..." [Sexhdeh 21]. Një tjetër ajet është edhe ai që flet për ndëshkimin në varr të pasuesve të Faraonit, së bashku me Faraonin: "Ata do të sillen para zjarrit mëngjes e mbrëmje, ndërsa kur të vijë Ora, do të thuhet: "Futini ju pasuesit e Faraonit në dënimin më të rëndë!" [Gafir 46]. Ata që janë të mendimit se këtu flitet për ndëshkimin e varrit arsyetojnë se në fund të ajetit përmendet ndëshkimi i Ditës së Kijametit. Kështu, sipas tyre, meqë në fund është përmendur dënimi në ahiret, atëherë dënimi që është përmendur më parë duhet të jetë në jetën e varrit.¹¹ Mufesirë të tjerë janë të mendimit se "jeta e ngushtë" tregon dënimin dhe vuajtjen në jetën e kësaj bote, në varr dhe në ahiret, sepse shprehja vjen në formë të përgjithshme e jo të kufizuar. Edhe në këtë botë, njeriu që i kthen shpinën udhëzimit të Zotit bën jetë të mbushur me brenga e ankthe, me frikë e vuajtje. Në ahiret, ai do të ringjallet i verbër me plot kuptimin e fjalës, siç thotë i Madhëruari: "Ditën e Kijametit, Ne do t'i tubojmë ata duke i tërhequr zvarrë me fytyra përmbys, të verbër, memecë dhe të shurdhër. Vendi i tyre është Xhehenemi. Sa herë që duket se flaka po shuhet, Ne do ta shtojmë atë." [Isra 98]. Në momentet e ndëshkimit, ky njeri i poshtëruar i drejtohet Zotit e i thotë:

- Ai (që nuk besoi) do të thotë: "Zoti im, përse më ngrite të verbër, kur unë isha me sy?" - Unë në dynja shihja, përse tani nuk shoh? Përse u shndërrova në këtë gjendje kaq të shëmtuar dhe të tmerrshme?

- Ai (Allahu) do të thotë: "Ashtu sikurse i shpërfille ti argumentet Tona kur të erdhën, ashtu edhe ti sot do të jesh i shpërfillur". - Për shkak se kundërshtove shenjat dhe shpalljet e Zotit, sot do të

harrohesh në ndëshkim. Kjo është përgjigjja. Sipas llojit të punës, është edhe shpagimi. Ashtu sikurse në dynja u tregove i verbër, sikur nuk i shihje shpalljet dhe shenjat e Zotit, dhe i shpërfille paralajmërimet e Tij, sot në ahiret Allahu ta heq shikimin, për t'u flakur në zjarr i verbër, shurdh dhe memec. Allahu nuk të sheh më dhe do të jesh i harruar në ndëshkimin që e fitove me punën tënde.

- Dhe kështu e shpërblejmë Ne atë që i tejkalon të gjitha kufijtë. - I tillë do të jetë ndëshkimi edhe për ata që kalojnë kufijtë dhe zhyten në harame dhe, nga ana tjetër:

- ... dhe nuk beson në Argumentet e Zotit të vet. - Mohojnë shenjat dhe udhëzimin e Zotit. Ata mohojnë shpalljet e Zotit, që udhëzojnë në qëllimet më të larta dhe në rrugën e plotësimit të imanit. Shpalljet e Zotit janë shumë të qarta dhe të kuptueshme. Allahu nuk bën padrejtësi dhe kurrë nuk e zbret ndëshkimin në vend të gabuar. Shkaqet e ndëshkimit janë teprimi në padrejtësi, zhytja në mosbesim dhe mospranimi i udhëzimit.

- Por dënimi në Botën Tjetër është edhe më i ashpër dhe i përjetshëm. – Ndëshkimi në ahiret është shumë herë më i rëndë dhe më i dhimbshëm sesa ndëshkimi i dynjasë. Ai është i përjetshëm dhe kurrë nuk do të ndërpritet, ndryshe nga dënimi i dynjasë, që merr fund një ditë. Për këtë arsye, njeriu duhet të marrë të gjitha masat, që të ruhet nga ndëshkimi i ahiretit.

Ajetet 128 – 131

128. A nuk është paralajmërim për ata (që të kujtojnë) se sa e sa breza para tyre i kemi shkatërruar, nëpër vendbanimet e të cilëve (tani) janë duke ecur? Sigurisht, në këtë ka Argumente për ata që kanë arsye të shëndoshë.

129. Sikur të mos ishte vendimi dhe afati i caktuar më herët nga Zoti yt, edhe këta do t'i kapte i njëjti dënim (si popujt e shkuar).

130. Prandaj, ti bëhu i durueshëm ndaj asaj që thonë ata, dhe lavdëroje dhe falenderojë Zotin tënd, para se të lindë

dielli dhe para se të perëndojë, edhe në orët e natës dhe në skajet e ditës, që të mund të gesh kënaqësi.

131. Dhe mos ia ngul sytë bukurisë së kësaj jete me të cilën i bëmë të kënaqen disa prej tyre (jobesimtarë), për t'i sprovuar me të! Shpërblimi i Zotit tënd është më i mirë dhe është i përjetshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk është paralajmërim për ata (që të kujtojnë) se sa e sa breza para tyre i kemi shkatërruar, nëpër vendbanimet e të cilëve (tani) janë duke ecur? Sigurisht, në këtë ka Argumente për ata që kanë arsye të shëndoshë. - Allahu i Madhëruar solli në Kur'an historitë e shumë popujve të shkuar, të cilët Ai i ndëshkoi për mosbesimin dhe për shpërfilljen e të vërtetës. Allahu i Madhëruar shtron një pyetje, që duhet t'i bëjë njerëzit të mendojnë: A nuk nxjerrin mësim këta mohues të së vërtetës nga historia e popujve të ndëshkuar, të cilëve ua njohin mirë historinë dhe vendbanimet? Të tillë ishin populli i Hudit, Salihut, i Lutit etj. A nuk nxjerrin mësim nga ato histori dhe të pasojnë rrugën e Zotit, duke u larguar nga rruga e shkatërrimit? Të gjithë popujt e shkuar, kur refuzuan të dërguarit dhe iu kthyen shpinën shpalljeve, u dënuan me ndëshkime të dhembshme. Atëherë, pse janë të sigurt këta që nuk i godet i njëjti ndëshkim, siç i goditi ata të tjerët?! Zoti thotë: “Vallë, jobesimtarët tuaj janë më të vlefshëm se ata që u përmendën, apo keni ndonjë premtim shpëtimi në Librat e qiellit? Mos, vallë, po thonë: “Ne jemi një grup, të bashkuar dhe ngadhënjyes?!” Ai grup shpejt do të pësojë disfatë dhe ata do të ikin me të shpejtë (të tmerruar). Por Kijameti është premtim i pakthyeshëm për ta. Kijameti është edhe më i vështirë, edhe më i hidhur.” [Kamer 43 – 46]. Këta mohues nuk janë aspak më të mirë se ata të popujve të shkuar, që të mendojnë se mund t'i shpëtojnë ndëshkimit të Allahut. Madje këta të sotmit janë më të këqinj se ata, sepse këta kanë mohuar Profetin më të zgjedhur dhe Librin më të rëndësishëm dhe madhështor të

Zotit. Gjithashtu, këta nuk kanë ndonjë premtim të dhënë nga Zoti se do të jenë të ruajtur nga ndëshkimi. As pretendimi i tyre i mjerë se ushtritë dhe aleatët e shumtë që kanë do t'i mbrojnë nga dënimi i Allahut nuk është i vërtetë. Madje, ata janë shumë më të poshtëruar dhe të nënçmuar. Kështu, shkatërrimi i popujve të shkuar për gjynahet dhe mohimin e tyre konsiderohet si një nga shkaqet e udhëzimit, nëse njeriu do të dinte të nxirrte mësim, sepse ato konsiderohen si shenja treguese për vërtetësinë e shpalljeve të Zotit dhe të profetëve të Tij. Ato tregojnë, gjithashtu, ligësinë dhe humbjen e atyre popujve mohues. Por jo çdo njeri përfiton nga shenjat dhe shpalljet e Allahut. Nga ato përfitojnë veçse të mençurit dhe të diturit, ata që dinë të kuptojnë e të mendojnë me ftohtësi e drejtësi, ata që kanë mendje të shëndoshë dhe natyrë të papërljer.

- Sikur të mos ishte vendimi dhe afati i caktuar më herët nga Zoti yt, edhe këta do t'i kapte i njëjti dënim (si popujt e shkuar). - Ky ishte një ngushëllim për Profetin dhe, gjithashtu, një porosi për të qenë i duruar, që të mos kërkonte shkatërrimin e mohuesve të së vërtetës. Në fakt, thjesht mohimi i së vërtetës është shkak i mjaftueshëm i dënimit. Allahu na ka treguar se ndëshkimet shkaktohen nga gjynahet. Edhe ata e kishin mbushur kupën, por ndëshkimi nuk po u vinte sepse nuk ishte plotësuar ende afati që Allahu kishte vendosur për ta. Mbase ata e reflektonin, mbase pendoheshin, dhe kështu Allahu e largonte ndëshkimin që ishte përgatitur për ta. Më pas, nëse vjen koha e zbritjes së dënimit, asgjë nuk e kthen apo pengon atë.

- Prandaj, ti bëhu i durueshëm ndaj asaj që thonë ata, dhe lavdëroje dhe falenderoje Zotin tënd, para se të lindë dielli dhe para se të perëndojë, edhe në orët e natës dhe në skajet e ditës, që të mund të gjesh kënaqësi. - Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin e Tij që të bënte durim ndaj fjalëve fyese në adresë të tij dhe e urdhëroi që ta mësonte veten të ishte i durueshëm. Gjithashtu, Allahu e

porositi Profetin (a.s.) që ta qetësonte veten me *tesbih* dhe *tahmid* në këto vakte të veçanta: para lindjes së diellit dhe para perëndimit të tij, në skajet e ditës. Momentet para lindjes së diellit dhe para perëndimit të tij janë përmendur në mënyrë të veçantë, edhe pse ato përfshihen “në skajet e ditës”, për të treguar rëndësinë dhe dobinë e madhe të dhikrit në këto kohë. Pastaj përmendet edhe koha e natës. Kuptimi: Nëse e bën këtë, do të kënaqesh me atë që do të të japë Zoti yt që në këtë botë dhe me shpërblimin e përjetshëm në botën tjetër. Zemra jote do të gjejë prehjen dhe qetësinë dhe sytë e tu do të lumturohen me adhurimin e Zotit tënd. Ky do të jetë një ngushëllim i madh kundrejt mundimeve që të sjellin jobesimtarët. Kështu do të kalitet durimi yt, ndërsa shpërblimi për ty do të jetë pa llogari.

- Dhe mos ia ngul sytë bukurisë së kësaj jete me të cilën i bëmë të kënaqen disa prej tyre (jobesimtarë), për t'i sprovuar me të! – Mos u mahnit nga kënaqësitë e kësaj bote, mos u huto pas ushqimeve, pijeve të shijshme, veshjeve luksoze, shtëpive e kështjellave gjigande e grave të bukura, që zotërojnë disa të mashtruar të kësaj bote. Të gjitha ato janë stoli të kësaj bote, pas të cilave mahniten të mashtruarit. Pas tyre jepen tërësisht ata që i kanë kthyer shpinën ahiretit dhe janë treguar të padrejtë. Ata e shikojnë këtë botë si vendin ku gjejnë kënaqësinë dhe prehjen. Por shumë shpejt ajo do të largohet dhe bashkë me të edhe ata që janë mahnitur pas saj. Ata do të pendohen atëherë kur pendimi nuk do t'iu bëjë më dobi. Ata do të shohin realitetin e kësaj gjendjeje fatkeqe kur të ringjallen Ditën e Kijametit. Allahu e ka bërë këtë jetë thjesht si provë, për të dalë në pah ata që mashtrohen pas saj dhe ata që bëjnë vepra të mira, sikurse thotë Allahu: “Gjithçka në tokë, Ne e kemi bërë vetëm si stoli, për t'i provuar se cili prej tyre do të jetë më vepërmirë.” [Kehf 7].

- Shpërblimi i Zotit tënd është më i mirë dhe është i përjetshëm. - Rrizku i Zotit

është më i mirë. Në jetën e kësaj bote, nëse Zoti të ka dhënë dituri të pastër rreth besimit, të ka dhënë iman të sinqertë e korrekt dhe të ka mësuar si të bësh vepra të mira, dije se të ka dhënë mirësitë më të mëdha të kësaj jete. Ndërsa në ahiret, ajo që të premtohet është shumë më madhështore sesa të mund të përshkruhet me fjalë: mirësi të përjetshme, jetë në paqe e kënaqësi pranë Zotit Mëshirëplotë. Kjo është shumë më e mirë se të gjitha ato stoli që u kemi dhënë të mashtruarve me dynjanë. Mirësitë e premtuara nga Zoti janë të përhershme, që nuk shterojnë kurrë. Si ushqimet, ashtu edhe hijet e bukura janë të përjetshme në Xhenet, siç thuhet në Kur'an: "Ju po i jepni përparësi jetës së kësaj bote, kur dihet se jeta e botës tjetër është më e mirë dhe e përjetshme." [El ea'la 17]. Ky ajet na mëson që, nëse njeriu ndien tek vetja tërheqje drejt stolive të kësaj jete mashtruese, le të kujtojë premtimin e Allahut dhe le të bëjë krahasimin e dy rasteve.

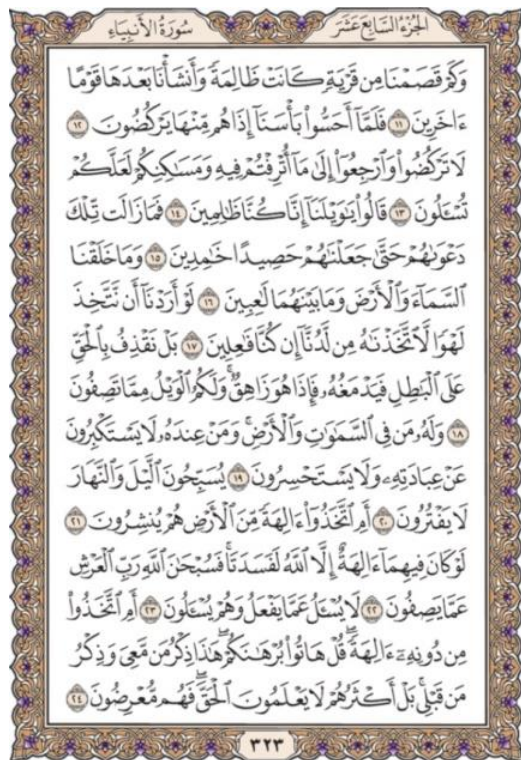
Ajeti 132

132. Urdhëroje familjen tënde që të falë namaz, dhe ji i qendrueshëm në këtë! Ne nuk kërkojmë prej teje ndonjë furnizim (as për ty, as për familjen tënde). Ne të furnizojmë ty (dhe ata). Përfundimi i mirë vjen nga devotshmëria.

Shpjegimi i ajetit

- **Urdhëroje familjen tënde që të falë namaz,...** - Nxite familjen tënde për të falur sa më shumë namaz, jo vetëm farzin, por edhe namaze vullnetare. Urdhri për një vepër konsiderohet si urdhër edhe për gjithçka që e plotëson atë vepër, si p.sh. mësimi i rregullave të namazit, çfarë e përkryen namazin, çfarë e prish atë etj.

- **... dhe ji i qendrueshëm në këtë!** - Bëhu i duruar dhe këmbëngulës në çështjen e namazit, për ta përsosur atë me të gjitha shtyllat, themelet, bazat, detyrat, synetet, si dhe me edukatën dhe frikërespektin që nevojitet për të. Sigurisht që kjo është e rëndë për njeriun, prandaj duhet ta ushtrosh veten, ta nënshtrosh atë e të përpiqesh shumë. Duhet të tregosh durim për

plotësimin dhe përsosjen e namazit. Nëse njeriu e fal namazin në formën e urdhëruar, kjo do ta bëjë që, edhe në çështjet e tjera të fesë, të jetë i kujdesshëm dhe i ruajtur. Nga ana tjetër, nëse ai shkujdeset në çështjen e namazit, për të tjerat do të jetë edhe më i shkujdesur. Pastaj Allahu i Madhëruar i tregon Profetit të Tij se e ka siguruar çështjen e rrizkut të tij. Çështja e furnizimit nuk duhet të të largojë nga çështjet e fesë. Ai thotë:

- **Ne nuk kërkojmë prej teje ndonjë furnizim (as për ty, as për familjen tënde). Ne të furnizojmë ty (dhe ata).** -Rrizku yt është në dorën Tonë dhe është i siguruar, ashtu siç kemi siguruar rrizkun e të gjitha krijesave. Kur Allahu furnizon të gjithë krijesat, atëherë si do të lërë atë që merret me çështjet e fesë dhe me lavdërimin e Tij?! Rrizku i Zotit është i garantuar për të gjithë, për të devotshmit dhe për të tjerët, prandaj njeriu duhet të angazhohet me gjërat që i japin lumturinë e përjetshme:

- **Përfundimi i mirë vjen nga devotshmëria.** - Përfundimi i mirë në të

dyja jetët është për devotshmërinë, e cila është kryerja e urdhëresave dhe lënia e ndalesave të Zotit. Kush bën këtë, ka përfundim të mirë, siç ka thënë i Madhëruari. “Përfundimi i lumtur u takon të devotshmëve.” [Araf 128].

Ajetet 133 – 135

133. Ata thonë: “Përse nuk na sjell ai ndonjë Argument nga Zoti i vet? A nuk u erdhi atyre (në Kur'an) Argument i qartë për gjithçka që qe në Librat e mëparshëm të shpalljeve?”.

134. Dhe sikur Ne t'i ndëshkonim ata me ndonjë dënim para këtij (Kur'anit), ata do të thoshin: “O Zoti ynë! Sikur të na kishe çuar ndonjë të dërguar, ne do ta kishim ndjekur me siguri shpalljen Tënde, para se të poshtëroheshim e të turpëroheshim.”.

135. Thuaj: “Të gjithë janë duke pritur. Prisni atëherë edhe ju! Së shpejti ju do ta dini se kush ishin ndjekësit e rrugës së drejtë dhe se kush ishin ata që u udhëzuan në të vërtetën.”.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata thonë: “Përse nuk na sjell ai ndonjë Argument nga Zoti i vet? -

Kundërshtuesit e Profetit e pyesnin atë: “Pse nuk na sjell ndonjë shenjë nga Zoti i Tij?” Ata kishin për qëllim mrekullitë që ata propozonin vetë, si për shembull kur thoshin: “Ne nuk do të të besojmë ty, derisa të na nxjerrësh burime prej tokës; ose të kesh kopshte me hurma e me rrush, e të bësh që mes e tyre të rrjedhin vazhdimisht lumenj; ose, ashtu sikurse mëton ti (*se do të na dënojë Zoti*), le të bjerë mbi ne qielli copa-copa; ose derisa të na sjellësh Allahun dhe melekët pranë nesh (*t'i shohim haptazi*); ose të kesh një shtëpi prej ari, ose të ngjitesh lart në qiell. Madje, edhe sikur të ngjitesh lart në qiell, ne nuk do të të besojmë, derisa të na sjellësh një libër që ta lexojmë.” Thuaju: “I madhëruar qoftë Allahu! A mos jam unë tjetër, përveçse një njeri profet?” [Isra 90-93]. Kjo ishte mendjemadhësi, inat dhe padrejtësi e madhe nga ana e tyre. Si ata, ashtu edhe profetët

janë njerëz e robër të Zotit, prandaj edhe ata e dinë se nuk duhet të kërkojnë të tilla shenja e mrekulli sipas dëshirave të tyre. Ai që zgjedh mrekullitë e duhura për t'ia dhënë një profeti është vetëm Allahu i Madhëruar. Me urtësinë e Tij, Ai i jep profetit shenja të mjaftueshme që vërtetojnë atë si profet dhe Shpalljen që ai sjell nga Zoti. Ato shenja janë mëse të mjaftueshme për t'i besuar bindshëm. Ata pyesnin: “Përse nuk na sjell ai ndonjë shenjë nga Zoti i vet? Sipas tyre, Profeti nuk kishte sjellë asnjë shenjë për të provuar vërtetësinë e tij si Profet i Zotit. Kjo ishte një shpifje e paskrupullt, sepse Profeti i zgjedhur u sollti atyre mrekulli mahnitëse dhe të pakundërshtueshme. Madje, edhe një pjesë e vogël e atyre mrekullive do të ishin mëse të mjaftueshme për të treguar se ai ishte Profet i Zotit dhe fliste në emër të Tij, prandaj tha:

- A nuk u erdhi atyre (në Kur'an) Argument i qartë për gjithçka që qe në Librat e mëparshëm të shpalljeve?”. -

Nëse vërtet dëshirojnë të vërtetën me argumente, le të shohin këtë libër dhe faktin se ai është vërtetues dhe garantues i shpalljeve dhe ligjeve të Zotit të sjella në librat më të hershëm. Shiko ngjashmërinë e madhe mes Kur'anit dhe shpalljeve të para, si Teuratit, Ungjillit etj. Ai përmend të njëjta histori ashtu si ata. Madje, edhe në librat e mëhershëm paralajmërohej për Kur'anin dhe ligjin e Zotit, që do të jetë gjithmonë me njerëzit. Në to flitej për Profetin e fundit, që sipas parashikimeve, nuk dinte të shkruante e të lexonte. Përveç këtyre, Kur'ani është mrekullia më e madhe që garanton udhëzimin dhe besimin e njerëzve, siç thotë Allahu i Madhëruar: “Po a nuk u mjaftoi atyre që Ne të shpallëm një libër, i cili u lexohet atyre (*qartësisht*)? Nuk ka dyshim se kjo është mëshirë e kujtim për njerëzit që besojnë”. [Ankebut 51]. Mrekullitë u bëjnë dobi vetëm besimtarëve dhe mrekullia më e madhe është vetë Kur'ani. Nëpërmjet shenjave dhe argumenteve, besimtarëve u shtohet besimi dhe u forcohet siguria në premtimet e Zotit.

Ndërsa ata që refuzojnë shpalljet e Zotit dhe jetojnë në kundërshtim me to, ata nuk besojnë dhe as që mund të përfitojnë prej Kur'anit dhe shenjave të Zotit, siç thuhet në Kur'an: “Me të vërtetë, ata të cilët e merituan vendimin e Zotit tënd (*për ndëshkim*), ata nuk do të besonin, edhe sikur t’u vinin të gjitha Shenjat, derisa ta shohin vetë dënimin e rëndë.” [Junus 96, 97]. E vetnja gjë që ndodh kur ata dëgjojnë Kur'anin dhe faktet e Zotit është se ata nuk do të kenë më justifikim para Zotit kur mbi ta të zbresë dënimi. Atë ditë nuk do të mund të thonë:

- Dhe sikur Ne t’i ndëshkonim ata me ndonjë dënim para këtij (Kur’anit), ata do të thoshin: “O Zoti ynë! Sikur të na kishe çuar ndonjë të dërguar, ne do ta kishim ndjekur me siguri shpalljen Tënde, para se të poshtëroheshim e të turpëroheshim.” - Ja ku ju erdhi i Dërguari, me argumente të qarta dhe të prera. Nëse vërtet doni të besoni, atëherë besojini këtij profeti dhe pasoni rrugën e tij.

- Thuaj: “Të gjithë janë duke pritur. Prisni atëherë edhe ju! - Mohuesit e Profetit e quanin atë gënjeshtar, madje thoshin: “Ai është veçse një poet, prandaj po presim derisa vdekja ta zhdukë!”. Thuaju: “Prisni, sepse edhe unë po pres bashkë me ju!”. [Tur 30, 31]. Ndërsa në këtë ajet thuhet: “Të gjithë janë duke pritur, prandaj prisni edhe ju!” Pra, prisni që unë të vdes, sepse edhe unë po pres që ju t’ju përfshijë ndëshkimi i Zotit. Por ne presim veç mirësi prej Allahut, siç thotë ajeti kuranor: “Thuaj: “Asgjë nuk do të na ndodhë, përveç asaj që ka caktuar Allahu për ne; Ai është Mbrojtësi ynë”. Prandaj, vetëm Allahu le t’i mbështeten besimtarët! Thuaj: “E çfarë prisni për ne, përveçse njëerës nga dy të mirat (*therori ose fitore*)? Ndërsa ne presim për ju që Allahu t’ju godasë me një dënim prej Tij, ose prej duarve tona. Prisni atëherë, sepse edhe ne së bashku me ju po presim!” [Teube 51, 52].

- Së shpejtë ju do ta dini se kush ishin ndjekësit e rrugës së drejtë dhe se kush

ishin ata që u udhëzuan në të vërtetën.” - Ata që ndjekin rrugën e drejtë të shpallur nga Zoti, ata janë të shpëtuarit dhe njëkohësisht ata që kanë fituar mbarësi në këtë botë dhe në ahiret. Ndërsa ata që e shpërfillin këtë rrugë do të jenë në humbje dhe dëshpërim. Dihet mirë se Profeti i Zotit dhe pasuesit e tij e gjetën rrugën e drejtë dhe do të jenë në kopshtet e mirësisë përjetësisht, ndryshe nga armiqtë e tyre, që do të përfundojnë në Xhehenem pa shpresë për shpëtim. Allahu është më i ditur.

Surja 21: El enbija (mekase) 112 ajete
Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 4

1. Gjithnjë e më shumë po u afrohet njerëzve Dita e Llogarisë, por ata nuk i kushtojnë vëmendje dhe i shmangen.

2. Sa herë që u vjen ndonjë këshillë e re nga Zoti i tyre, ata e dëgjojnë atë si me tallje.

3. Zemrat e tyre kanë devijuar nga e Vërteta. Keqbërësit duke biseduar fshehtas, thonë: “A mos është ky (Muhamedi) më shumë se njeri, siç jeni edhe ju? A do të shkoni te magjia e tij me sy hapur?”

4. Ai (Muhamedi) tha: “Zoti im di për çdo fjalë që thuhet në qiell e në tokë. Ai Dëgjon dhe Di gjithçka.”

Shpjegimi i ajeteve

- Gjithnjë e më shumë po u afrohet njerëzve Dita e Llogarisë, por ata nuk i kushtojnë vëmendje dhe i shmangen. – Vërtet, me disa njerëz është për t’u habitur. Atyre nuk u bën dobi asnjë lloj paralajmërimi. Ata nuk duan t’ia dinë për asnjë lloj kërcënuesi e paralajmëruesi, ndërkohë që llogaria e tyre po afron. Shumë shpejt ata do të marrin atë që meritojnë për veprat e mira ose të këqija që kanë bërë e, megjithatë, ata vazhdojnë të jenë të painteresuar ndaj qëllimit për hir të të cilit u krijuan. Nuk duan t’ia dinë nga kërcënimet e qortimet, a thua se janë krijuar vetëm për këtë jetë dhe vetëm për dëfrime. Allahu i Madhëruar vazhdimisht i përsërit qortimet

dhe paralajmërimet për ta, kurse ata vazhdojnë të zhyten thellë e më thellë në hutimin dhe dëfrimet e tyre.

- Sa herë që u vjen ndonjë këshillë e re nga Zoti i tyre, ata e dëgjojnë atë si me tallje.

- Përmes shpalljeve e paralajmëruesve, Zoti u kujton dhe u mëson krijesave gjërat që u sjellin dobi, duke i nxitur për t'i kryer ato, me shpërblimet e shumta që u premton. Ai i mëson që të ruhen nga çdo gjë që i dëmton dhe i paralajmëron që të largohen prej tyre. Por ata i dëgjojnë këto mësimet dhe më pas i shpërfillin ato. Njerëzit harrojnë se nuk do të kenë më asnjë justifikim para Zotit për mohimin e tyre. Ashtu vazhdojnë të përhumben, duke luajtur e dëfryer me kënaqësitë e kësaj bote:

- Zemrat e tyre kanë devijuar nga e vërteta.

- Zemrat e tyre janë tërësisht të përkushtuara pas plotësimit të kënaqësive të kësaj jete. Ata harrohen në dëfrime dhe epshe, në punë të kota dhe fjalë të ulëta. Prej tyre kërkohet tërësisht e kundërta. Ata duhet të jenë të përkushtuar me zemër në çështjen e adhurimit të Zotit. Ata duhet të dëgjojnë Shpalljen e Zotit me vëmendje dhe me dëshirën për të kuptuar mesazhet e saj. Me trupin e tyre, ata duhet të nxitojnë të nënshtrohen dhe të adhurojnë Zotin e tyre, sepse për këtë gjë janë krijuar. Ata janë krijuar që të adhurojnë Zotin si Një të vetëm, me mënyrën që Ai ua tregon në Shpallje përmes profetëve dhe janë porositur që gjithmonë ta kujtojnë Ditën e Kijametit, ditën kur do të bëhet llogaria e veprave të tyre dhe shpërblimi me drejtësi. Në këtë mënyrë do t'u rregullohet gjendja do t'u përmirësohen veprat. Për ajetin: "Njerëzve u është afuar koha e llogarisë së tyre" janë dhënë dy shpjegime. Sipas shpjegimit të parë, umeti ynë është i fundit dhe Muhamedi (a.s) është Profeti i fundit. Në këtë umet do të ndodhë Kijameti. Pra, kuptimi është ky: është afuar shumë koha e ndodhisë së Kijametit, në krahasim me popujt e shkuar. Profeti (a.s) ka thënë: "Unë dhe Kijameti jemi renditur si këta dy

gishta", duke treguar gishtin tregues dhe tjetrin pas tij." Sipas shpjegimit të dytë, qëllimi me "afrimin e llogarisë" është vdekja. Kush vdes, në fakt, i ka filluar kijameti. Ai tashmë ka hyrë në jetën e llogarisë dhe të shpërblimit. Dhe është vërtet për t'u habitur me njerëzit që po u afrohet vdekja, ndërsa ata vazhdojnë të jenë shpërfillës ndaj saj. Kjo është gjendja e të gjithë njerëzve, përveç atyre që Zoti i ka futur nën kujdesin e Tij të veçantë, të cilët përgatiten për udhën e gjatë pas vdekjes.

- Keqbërësit duke biseduar fshehtas, thonë: "A mos është ky (Muhamedi) më shumë se njeri, siç jeni edhe ju?"

- Në këto ajete, Allahu i Madhëruar na tregon bisedat e fshehta që bënin mohuesit mes njëri-tjetrit. Ata, të mbushur me inat e padrejtësi, thoshin lloj-lloj shpifjesh për të mohuar Profetin. Kështu, ata thanë se Muhamedi ishte thjesht një njeri, njëlloj si të tjerët. Atëherë, pse ta dëgjonin dhe t'i bindeshin?! Ai, sipas tyre, nuk kishte asgjë të veçantë. Ai thjesht donte që të shquhej më shumë dhe të dilte udhëheqës, prandaj njerëzit nuk duhej ta besonin. Ata thoshin se ishte magjistar dhe se Kur'ani ishte një magji, prandaj nuk duhej t'i afroheshe fare, por t'i rrije sa më larg. Ata thoshin gjithashtu:

- A do të shkoni te magjia e tij me sy hapur?"

- Mendoni pak! Ata i thoshin këto fjalë, edhe pse e dinin shumë mirë se ai ishte Profet i Allahut dhe prej tij panë shenja e mrekulli të shumta, madje më shumë se prej çdo profeti tjetër. Ata e refuzuan dhe e mohuan, sepse ishin arrogantë, kryeneçë, inatçorë e të padrejtë. Allahu i di të gjitha bisedat e tyre të fshehta dhe do t'i shpërblejë ashtu siç e meritojnë:

- Ai (Muhamedi) tha: "Zoti im di për çdo fjalë që thuhet në qiell e në tokë. Ai Dëgjon dhe Di gjithçka."

- Ai i di ato që janë të fshehta dhe ato që thuhet hapaz, di të gjitha fjalët që thuhet apo s'thuhet, në qiell dhe në tokë dhe në çdo hapësirë mes tyre. Allahu dëgjon të gjitha zërat me të gjitha gjuhët e ndryshme, me të gjitha

nevojat e shumta. Ai di se çfarë fshihet brenda kraharorit.

Ajetet 5 – 6

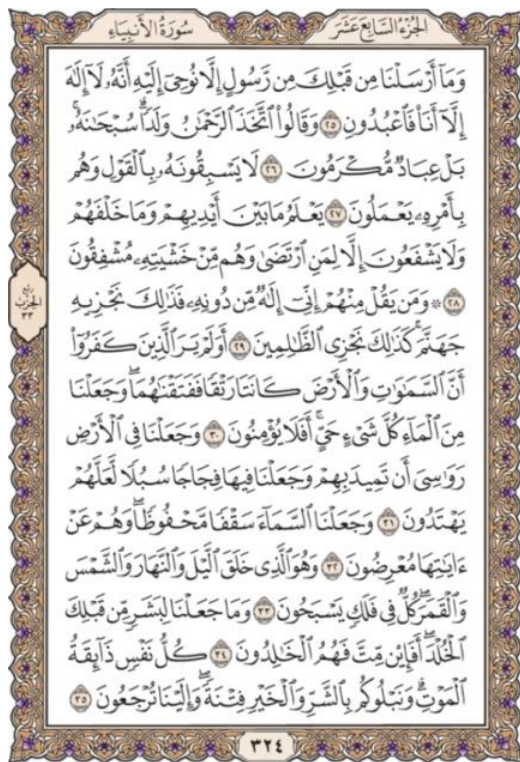
5. Ata thonë për të (Kur'anin): “Janë ëndrra të përziera.” Gjithashtu, thonë: “Ai e ka trilluar vetë, madje ai është poet. Le të na sjellë ndonjë mrekulli, ashtu si sollën të mëparshmit!”

6. Banorët e mëhershëm të qyteteve nuk besuan, prandaj Ne i shkatërruam ata. Vallë, do të besojnë këta?

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata thonë për të (Kur'anin): “Janë ëndrra të përziera.”** Gjithashtu, thonë: “Ai e ka trilluar vetë, madje ai është poet.

- Allahu i Madhëruar na tregon shpifjet e mohuesve kundër Profetit dhe Shpalljes që ai solli. Ata e quanin të çmendur dhe llojlloj epitetesh të ndryshme. Fillimisht thoshin që ai flet “ëndrra të përziera”, pra, flet përçart, ashtu si një i përgjumur, që nuk e di se çfarë thotë. Gjithashtu, ata thoshin se ai i kishte shpikur vetë të gjithë ato që pretendonte se ia kishte shpallur Zotit. Përveç kësaj, thoshin se ai ishte poet dhe fjalët e tij ishin thjesht poezi ose krijimtari njerëzore. Megjithatë, çdokush që ka sadopak njohuri për realitetin kur jetoi Profeti dhe rreth jetës së tij, dhe vështron me kujdes Shpalljen madhështore që ai solli prej Zotit, krijon një bindje të plotë se ky Ku'an është i jashtëzakonshëm. Asnjë krijesë nuk mund të sjellë një Fjalë të tillë, madje as një pjesë të vogël të ngjashme me të. Allahu i Madhëruar i ftoi të gjithë armiqtë e këtij libri në këtë sfidë të hapur, me gjithë kushtet dhe urrejtjen e mjaftueshme që ata kishin. Por ata nuk mundën t'i përgjigjen kurrë kësaj sfide, dhe ata e dinë mirë këtë gjë. Ata tregohen të pafuqishëm dhe memecë përkundër së vërtetës, së cilës asgjë nuk mund t'i bëjë ballë dhe ta pengojë. Ajo që u mbetet është që thjesht të thonë këto fjalë dhe të mundohen që të pengojnë e të largojnë njerëzit prej së vërtetës. Ata thjesht mund të shpifin e trillojnë gënjeshtër e t'ua shesin atyre njerëzve që nuk dinë gjë për Kur'anin

e Profetin. Kur'ani është mrekullia më e madhe, që do të vazhdojë deri në Kijamet, dhe kjo gjë tregon se Muhamedi është Profet i Allahut dhe mesazhi që solli është e vërteta e sigurt. Kur'ani është mëse i mjaftueshëm për këdo që kërkon rrugën e drejtë. Çdokush që kërkon mrekulli të tjera sipas oreksit, është injorant dhe u përngjan atyre arrogantëve e inatçorë që i refuzonin profetët dhe u propozonin atyre mrekulli sipas qejfit të tyre. Kërkimi i mrekullive të veçanta nuk sjell asnjë dobi, madje do të ishte gjëja më e dëmshme për ta. Nëse qëllimi i tyre do të ishte njohja e së vërtetës, atëherë për këtë është mëse i mjaftueshëm ky Kur'an, pa qenë nevoja të kërkosh shenja të tjera. Por nëse qëllimi i tyre është që thjesht ta tregojnë Profetin si të paaftë për të sjellë shenja e mrekulli dhe si justifikim për mosbesimin e tyre, atëherë edhe sikur t'u vinin shenjat që kërkojnë, ata përsëri nuk do të besojnë, siç thotë Allahu: “Ata të cilët e meritojnë vendimin e Zotit tënd, ata nuk do të besojnë, edhe sikur t'u vinte çdo shenjë,

derisa ta shohin vetë dënimin e rëndë.” Ndërsa këtu ata thonë:

- Le të na sjellë ndonjë mrekulli, ashtu si sollën të mëparshmit!” – Siç qe deveja e Salihut ose shkopi i Musait. Por Allahu na tregon se shumë nga popujt që shkuan nuk besuan edhe pasi u sollën mrekullitë e kërkuara.

- Banorët e mëhershëm të qyteteve nuk besuan, prandaj Ne i shkatërruam ata. Vallë, do të besojnë këta? - Mosbesimi i tyre në ato mrekulli që kërkuar solli ndëshkimin dhe shfarosjen e menjëhershme të tyre. Ky është rregulli i pandryshueshëm i Zotit. Kështu, popujt e shkuar nuk besuan. A mos, vallë, do të besojnë këta të sotmit?! E pse këta të sotmit qenkan më të mirë se ata të mëparshmit?! Kjo është një pyetje që tregon se ishte e pamundur që ata të besonin.

Ajetet 7 – 9

7. Edhe para teje dërguam veçse burra, të cilëve u dhamë shpallje. Nëse nuk e dini këtë, atëherë pyesni njerëzit e ditur!

8. Ne nuk i bëmë ata (profetët) njerëz që nuk hanë e as nuk ishin të pavdekshëm.

9. Ne e plotësuam premtimin Tonë ndaj tyre dhe i shpëtuam ata dhe kë dëshiroam Ne. Ndërsa ata që kaluan çdo kufi, Ne i shkatërruam.

Shpjegimi i ajeteve

Kundërshtuesit e Profetit nxirrnin lloj lloj arsyesh për mosbesimin e tyre. Herë, herë thoshin: “Pse nuk na dërgon Zoti melekë si profetë, që të mos kishin nevojë të ushqeheshin ose të dilnin në pazar? Pse nuk na dërgon ndonjë të pavdekshëm? Atëherë, Muhamedi nuk është profet, sepse nuk është ashtu si e kërkojmë ne. Këto fjalë për profetët janë të ngjashme gjatë gjithë historisë së popujve mohues. Të ngjashme janë fjalët e tyre, sepse të ngjashme ishin dhe zemrat e tyre, të mbushura me mohim. Kështu, Allahu i Madhëruar u drejtohet mohuesve të Muhamedit, të cilët pretendonin se besonin profetët para tij, dhe u thotë: “Ne edhe para teje dërguam veçse burra, të cilëve u dhamë shpallje.” Mjafton

të përmendim vetëm Ibrahimin (a.s), profetësinë e të cilit e pranojnë të gjithë. Madje, edhe shumë grupe idhujtarësh pretendojnë se ai ishte i fesë së tyre. Si përfundim, të gjithë profetët para Muhamedit (a.s), pa përjashtim, kanë qenë prej njerëzve, që hanin ushqim dhe ecnin nëpër tregje. Edhe ata prekeshin nga ato gjëra që prekin të gjithë njerëzit, si sëmundja, vdekja etj. Allahu i dërgoi ata në popujt e tyre, ku disa i besuan dhe disa i mohuan. Dihet mirë se Allahu i Madhëruar i shpëtoi ata dhe pasuesit e tyre dhe e mbajti premtimin e Tij. Ata arritën mirësitë dhe lumturinë në të dyja jetët. Ndërsa mohuesit i kapi shkatërrimi dhe ndëshkimi. Duke qenë se të gjithë profetët ishin njëlloj, përse kërkonin që Muhamedi të jetë ndryshe dhe nxirrni lloj lloj dyshimesh e pretendimesh të kota? Përse i pranoni profetët e shkuar, të cilët ishin të gjithë prej njerëzve, dhe e mohoni këtë profet?! Ky lloj pretendimi është i pavlerë, madje edhe vetë ata e pranojnë se është i tillë. Por edhe sikur të pretendojnë se Profeti duhet të jetë melek dhe i pavdekshëm, duke mohuar kështu edhe të gjithë profetët e tjerë, Allahu i Madhëruar u jep këtë përgjigje: “Nëse Ne do të zbrisnim një melek, çështja do të merrte fund dhe atyre nuk do t’u jepej afat. Sikur atë ta bënim melek, përsëri do ta sillnim te ju në formë njeriu, e kështu do t’ua ngatërronim atyre atë që ata ia ngatërruan vetes së vet.” [Enam 8, 9]. Njerëzit nuk kanë kapacitet të mjaftueshëm që të marrin shpalljen nga melekët. Zoti thotë: “Njerëzit nuk i pengoi asgjë që të besojnë, kur u erdhi Shpallja, por ata thoshin: “A thua Allahu e dërgoi njeriun si profet?!” Thuaj: “Sikur të kishte në Tokë melekë që ecin qetë (si njerëzit), Ne do t’u çonim atyre nga qielli melekët si profetë.” Thuaj: “Mjafton Allahu si dëshmitar mes nesh; Ai di dhe sheh gjithçka për robërit e Vet”. [Isra 94 – 96]. Sidoqoftë, në të dyja rastet ata e kanë përgjigjen nga Allahu i Madhëruar. Nëse jeni në dyshim dhe nuk keni dituri për profetët e shkuar, atëherë

“pyesni njerëzit e ditur!” Pra, pyesni dijetarët e librave të shkuar, Teuratit dhe Ungjillit. Edhe ata do t’ju thonë se të gjithë profetët kanë qenë prej njerëzve. Ky ajet, edhe pse na nxit për të pyetur njerëzit e diturisë për këtë çështje të veçantë fetare, është më përfshirës se kaq, sepse na udhëzon që jo vetëm për çështjet fetare, por për çdo çështje të pyesim ata që kanë dituri. Nëse njeriu nuk e di një çështje të caktuar, le të pyesë ata që e dinë atë. Ky ajet është nxitje për të mësuar dhe për të kërkuar diturinë, duke pyetur dhe mësuar nga njerëzit e diturisë. Megjithatë, duke e kuptuar më thellë ajetin, mund të themi se ai urdhëron edhe njerëzit e dijes që ta përhapin diturinë dhe t’u përgjigjen kërkesave të njerëzve për fenë e Zotit. Në të kundërt, Allahu nuk do të na urdhëronte për të pyetur dijetarët nëse ata nuk do të kishin detyrë të përgjigjeshin dhe ta përhapnin diturinë. Duke qenë se Allahu na ka urdhëruar të pyesim veçse dijetarët, kjo tregon se është e ndaluar të pyesim jokompetentët. Nga kjo kuptohet se edhe të paditurit e kanë të ndaluar të flasim për diçka që nuk kanë dije. Nëse e bëjnë, atëherë kanë bërë një krim të madh: kanë folur në fenë e Zotit për diçka që nuk e dinë. Ky ajet është provë, gjithashtu, se nuk është dërguar asnjëherë grua si profete, as Merjemja e askush tjetër, sepse Allahu i madhëruar tha: “Ne edhe para teje dërguam veçse burra, të cilëve u dhamë Shpallje.”

Ajeti 10

10. Ne shpallëm Librin (*Kur'anin*) në të cilin gjendet krenaria juaj. A nuk e kuptoni?

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar i drejtohet popullit të fundit, ndër të cilët u dërgua Profeti më i zgjedhur, Muhamed Ibn Abdilah, dhe u thotë:

- **Ne shpallëm Librin (*Kur'anin*) në të cilin gjendet krenaria juaj.** - Ju kemi zbritur një libër madhështor, të qartë dhe qartësues për gjithçka që keni nevojë. Ky libër ka për të qenë fama juaj, krenaria dhe lavdia juaj,

nëse i jepni hakun. Detyra kundrejt tij është të besoni rrëfimet që gjenden në të si të vërteta të padiskutueshme, të zbatoni urdhëresat dhe të largoheni nga ndalesat e shkruara në të dhe të ruani kufijtë e Zotit, që ai ka përkrahur. Kështu do të rritet prestigji juaj ndër popuj.

- **A nuk e kuptoni?** – A nuk arrini të dalloni atë që ju vlen dhe ju shpëton nga çdo ligësi? Vallë, a nuk doni që ky Kur'an të jetë lavdia juaj në këtë botë dhe në ahiret? Nëse do të kishit logjikë e të kuptonit, do ta ndiqnit udhën e duhur. Nëse ende nuk e keni ndjekur, atëherë ju nuk po gjykoni drejt dhe dijeni se kështu i keni hyrë një rrugë që do të jetë poshtërimi, nënçmimi, dëshpërimi juaj i përjetshëm në këtë botë dhe në ahiret. Ky ajet është pasqyruar i asaj që ndodhi në realitet. Besimtarët e këtij Profeti që jetuan sipas Kur'anit, Allahu i Madhëruar i lartësoi. Sahabët dhe brezat e afërt me ta, Zoti i Madhëruar i lartësoi dhe ata u lëvduan në këtë botë dhe do të kujtohen gjithmonë për madhësinë e tyre mbi të gjithë mbretërit e historisë. Çdokush i njeh sahabët e Profetit dhe nxënësit e tyre të bindur dhe të ditur. Nga ana tjetër, dihet se çfarë ndodhi me ata që nuk jetuan sipas Kur'anit dhe nuk përfituan nga udhëzimi i tij. Për të tillët ngeli urrejtja, nënçmimi, harresa dhe dëshpërimi. Atëherë, nuk ka rrugë tjetër për të arritur lumturinë në të dyja jetët, veç asaj të Kur'anit.

Ajetet 11 – 15

11. Sa e sa popuj që ishin keqbërës, Ne i shkatërruam, e në vend të tyre sollëm popuj të tjerë.

12. Ata kur e vinin re fuqinë e dënimit tonë, iknin me të shpejtë.

13. Mos ikni, po kthehuni në pasuritë dhe në banesat tuaja, se ndoshta do të mund të merreni vesh!

14. Ata thonin: “O të mjerët ne, që ishim zullumqarë!”

15. Shkatërrimi i tyre vazhdoi, derisa i bëmë trupa të rrëzuar e të ftohur.

Shpjegimi i ajeteve

Duke paralajmëruar ata zullumqarë që mohojnë Profetin, Allahu i Madhëruar i njofton ata rreth popujve të shkuar, që nuk u besuan profetëve:

- **Sa e sa popuj, që ishin keqbërës, Ne i shkatërruam, e në vend të tyre sollëm popuj të tjerë.** - Ishin shumë popuj që u shfarosën me ndëshkime gjithëpërfshirëse. Pas tyre erdhën shumë popuj të tjerë.

- **Ata kur e vinin re fuqinë e dënimit tonë, iknin me të shpejtë.** - Kur shihnin shenjat e para të ndëshkimit të Allahut, nuk kishin më kohë që të ndërronin rrugë dhe asnjë mundësi për të kundërshtuar. E vetmja gjë që mund të bënin ishte të vraponin si të çmendur nga tmerri, të penduar për çfarë kishin bërë dhe me shpresë se do të shpëtonin. Këto ishin fjalët poshtëruese e nënçmuese që u thuheshin atyre:

- **“Mos ikni, po kthehuni në pasuritë dhe në banesat tuaja, se ndoshta do të mund të merreni vesh!** - Largimi me vrap nuk ka për t’ju shpëtuar dhe as pendimi nuk ju vlen më. Nëse keni mundësi, kthehuni tani në vendet tuaja, ku dëfreheshit të shfrenuar me kënaqësitë e kësaj bote, në banesat tuaja luksoze! Kthehuni në botën tuaj, që ju mashtroi e ju bëri të harronit ahiretin! A e shihni më veten si të paprekshëm? Po kënaqësitë, që i shihnit si të pashtershme dhe madhështinë që pretendonit se ishte e pacenueshme, a i keni më tani? A mund të ktheheni më në gjendjen tuaj të mëparshme? Tashmë nuk ka mundësi kthimi dhe pendimi. Tashmë ju ka përfshirë ndëshkimi dhe urrejtja e Zotit. Tashmë ju ka lënë krenaria e lavdia e dikurshme. Tani jeni drejt ndëshkimit dhe dëshpërimit, që nuk do t’ju ndahen kurrë.

- **Ata thonin: “O të mjerët ne, që ishim zullumqarë!”** – Ata mallkonin veten, të mbushur me keqardhje e dëshpërim, duke i pranuar padrejtësitë e mohimin e tyre, si dhe duke pranuar faktin se Allahu është i drejtë me dënimin e Tij. Kështu luteshin në kohën kur i godiste ndëshkimi, derisa:

- **Shkatërrimi i tyre vazhdoi, derisa i bëmë trupa të rrëzuar e të ftohur.** -

Pikërisht si ato bimët e korrura e të shkullura, pa jetë. Askush nuk lëvizte dhe pipërinte. Ruajuni atëherë, ju që e dëgjoni Kur'anin dhe mos vazhdoni të mohoni më të nderuarin e profetëve, pasi do të ndëshkoheni ashpër, ashtu si popujt e shkatërruar.

Ajetet 16 – 17

16. Ne nuk e krijuam qiellin, tokën e çdo gjë mes tyre pa një qëllim.

17. Po të kishim dashur argëtim, Ne do ta bënim si i shkon madhësisë Sonë (pa e ditur ju), por nuk e bëmë diçka të tillë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne nuk e krijuam qiellin, tokën e çdo gjë mes tyre pa një qëllim.** - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai nuk i krijoi qiejt dhe tokën pa ndonjë qëllim a dobi. Përkundrazi, Ai i krijoi ato për një të vërtetë të madhe dhe për të argumentuar se Ai është Krijuesi i Madh, Ai që me urtësinë e Tij rregullon çështjet e krijesave, i Gjithëmëshirshmi e Mëshirëploti, i cili është Absolut në emrat dhe cilësitë e Tij. Atij i takojnë të gjitha lavdërimet e mirënjohjet. Ai është Ngadhënjimtari dhe në dorën e Tij është e gjithë Krenaria. Ai është i Vërteti në fjalët e Tij. Qiejt dhe toka dëshmojnë se profetët e Tij janë besnikë të shpalljes së Tij dhe të vërtetë në gjithçka që kanë thënë rreth Tij. Kështu, Allahu që është i Plotpushtetshëm për të krijuar qiejt dhe tokën me madhështinë dhe gjerësinë e tyre, është i Gjithfuqishëm që t’i rikthejë krijesat pas vdekjes së tyre, që çdo punëmirë të shpërblehet për mirësinë e tij dhe çdo punëlig të marrë atë që meriton prej ndëshkimit të Tij.

- **Po të kishim dashur argëtim, Ne do ta bënim si i shkon madhësisë Sonë (pa e ditur ju), por nuk e bëmë diçka të tillë.** - Edhe sikur të supozohej kjo gjë, e cila është e pamundur, Ne do ta bënim diçka të tillë fshehtas në Vetën Tonë, pa jua treguar juve, sepse kjo do të ishte një mangësi e kotësi. Ky do të ishte një shembull i keq, që nuk do t’jua shfaqim juve. Qëllimi i qiejve dhe i tokës, që ju i shihni vazhdimisht, nuk mund

të jetë kurrresi kotësia dhe loja. Kjo është thjesht një ide që vjen nga mendjet e vogla. Allahu u sjell njerëzve çdo lloj argumenti, që t'i bindë ata. Sa i dashur, i butë dhe sa i mëshirshëm është Allahu i Lartësuar! Sa i urtë është Ai, që çdo gjë e vendos në vendin që i takon.

Ajetet 18 – 20

18. Ne e godasim të pavërtetën me të vërtetën, e cila triumfon mbi të dhe e zhdruk fare. Mjerë ju për ato që trilloni!

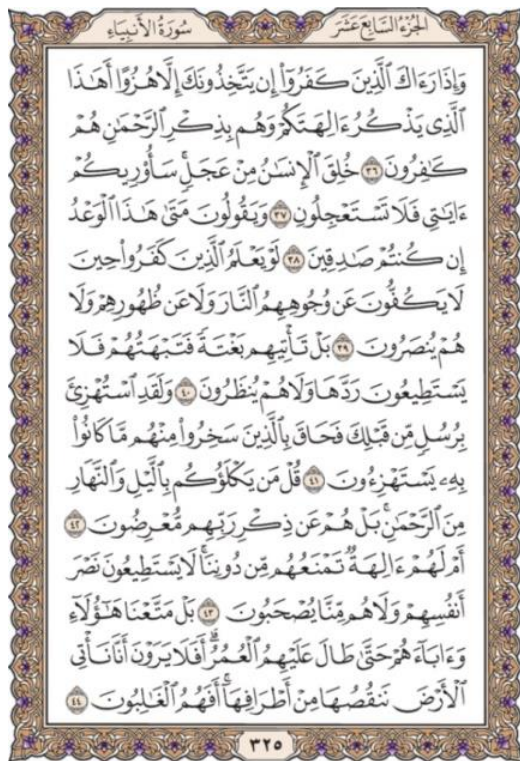
19. Atij i përket çdo gjë që është në qiej e në Tokë! Ata që janë pranë Tij nuk tregohen kryeneçë duke e lënë adhurimin e Tij dhe as nuk lodhen.

20. Ata e lartësojnë natë e ditë Atë dhe kurrë nuk pushojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne e godasim të pavërtetën me të vërtetën, e cila triumfon mbi të dhe e zhdruk fare.** - Allahu i Madhëruar na njofton se ka marrë vetë përsipër që ta lartësojë e forcojë të vërtetën dhe ta mposhtë të kotën. Kundër çdo të kote, për të cilën flitet e polemizohet, Allahu vendos dhe sjell argumente, dituri dhe fakte të qarta, për ta shkatërruar dhe mposhtur atë, aq sa çdokujt t'i bëhet e qartë se ajo është e kotë, siç thuhet në Kur'an: "Ne e godasim të pavërtetën me të vërtetën, e cila triumfon mbi të dhe ajo zhdruket." Ky parim qëndron për të gjitha çështjet fetare. Sa herë që një i devijuar bën ndonjë shtrembërim në fenë e Zotit, - qoftë në arsyetimet logjike, qoftë në argumentet tradicionale - për të mbrojtur kotësinë e tij ose për të hedhur poshtë të vërtetën, do të gjejsh patjetër në argumentet e Allahut fakte të prera dhe të padiskutueshme, që do ta shkatërrojnë atë mendim të gabuar, derisa kotësia e tij t'i bëhet e qartë çdokujt. Kjo arrihet po të bësh një lexim të plotë të çështjeve të ndryshme, një për një.

- **Mjerë ju për ato që trilloni!** – Ky ajet iu drejtohet të gjithë atyre që shpifin dhe trillojnë për Zotin gënjeshtër, si, për shembull, ata që thonë se Ai ka djalë, ose ka grua, ose ka shokë e partnerë të barabartë

me Të. Për të gjitha këto shpifje ju pret mjerimi, dëshpërimi e trishtimi. Gënjeshtër tuaja nuk kanë për t'ju sjellë ndonjë fitim, ashtu siç shpresoni. Kurrë nuk do të arrini atje ku synoni, por do të ndodhë pikërisht e kundërta dhe do të dështoni në çdo hap që hidhni.

- **Atij i përket çdo gjë që është në qiej e në Tokë!** - Allahu i Madhëruar na tregon se në dorën e Tij është pushteti i qiejve dhe i tokës. Gjithçka është pronë e Allahut dhe e nënshtruar ndaj Tij. Atëherë, si është e mundur që dikush të adhurojë diçka tjetër veç Allahut dhe të pretendojë se ndonjë nga krijesat është bir i Allahut?! I pastër nga çdo e metë dhe i lartësuar qoftë Allahu, Mbreti i Madhëruar, para të cilit janë nënshtruar të gjithë dhe para të cilit çdo e vështirë është e thjeshtë. Atë e kanë frikë melekët më të afërt dhe të gjithë i janë nënshtruar ta adhurojnë të përlurur, me përgjërime e pandërprerë.

- **Ata që janë pranë Tij nuk tregohen kryeneçë duke e lënë adhurimin e Tij dhe as nuk lodhen.** – Melekët, që janë pranë

Allahut, kurrë nuk velen dhe as lodhen nga adhurimet që i përkushtojnë Atij, sepse ata e duan jashtëzakonisht adhurimin e Tij. Ata e duan shumë Allahun dhe trupi i tyre është i fortë në adhurim.

- **Ata e lartësojnë natë e ditë Atë dhe kurrë nuk pushojnë.** - Ata janë tërësisht të përqendruar në adhurimin e tyre, në çdo çast. Në kohët e tyre nuk gjen asnjë çast bosh e pa adhurime. Të tillë janë këta adhurues të palodhur, të fuqishëm dhe të shumtë në numër. Të gjitha këto tregojnë se Allahu është i Madhëruar dhe i Lartësuar dhe pushteti i Tij është gjithëpërfshirës; po kështu është edhe dituria dhe urtësia e Tij. Për këtë arsye, është detyrë që të mos adhurohet askush tjetër veç Tij dhe të mos i përkushtohet ndonjë adhurim askujt tjetër, veç Tij.

Ajetet 21 – 25

21. Mos, vallë, i gjejnë në tokë zotat që mund të ringjallin?

22. Sikur të kishte në to zota të tjerë veç Allahut, ato do të shkatërroheshin. Larg asaj që i përshkruajnë është Allahu, Zoti i Fronit!

23. Ai nuk pyetet çfarë bën, ndërsa ata do të pyeten.

24. Mos, vallë, kanë gjetur zota të tjerë veç Tij? Thuaj: “Sillni argumentet tuaja! Ndërsa ky është argument për këta që janë me mua dhe për ata që ishin para meje.”. Megjithatë, shumica e tyre nuk e dinë të vërtetën, prandaj edhe nuk vështrojnë.

25. Ne nuk dërguam asnjë të dërguar para teje e të mos i kemi shpallur atij se: Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Meje, prandaj vetëm Mua më adhuroni!”

Shpjegimi i ajeteve

- **Mos, vallë, i gjejnë në tokë zotat që mund të ringjallin?** - Allahu i Madhëruar na qartësoi në ajetet më sipër madhësitinë e Tij dhe të pushtetit të Tij gjithëpërfshirës, pasi çdo gjë i është nënshtruar Atij. Në vijim, i Madhëruari i qorton idhujtarët, të cilët kanë marrë si zota idhuj nga krijesat,

që janë tërësisht të pafuqishëm dhe pa asnjë kapacitet. Ata nuk kanë fuqi të ringjallin krijesat dhe t'i tubojnë për të dhënë llogari. Këtë e shpjegon më shumë fjala e Allahut të Madhëruar: “Ata (*idhujtarët*), në vend të Tij adhurojnë zota të tjerë, të cilët nuk kanë krijuar asgjë, sepse ata edhe vetë janë të krijuar. Ata nuk kanë mundësi t'i bëjnë vetes as mirë e as keq. Ata nuk kanë në dorë as vdekjen, as jetën e as ringjallje.” [Furkan 3]. Idhujtari adhuron krijesën, e cila as nuk sjell ndonjë dobi e as dëm. Ai nuk është i sinqertë në adhurimin e Allahut, të Cilit i takon çdo atribut i plotë dhe në dorën e të Cilit është çdo çështje. Dobia dhe dëmi janë në dorë të Allahut. Sigurisht, kjo tregon se Zoti i Urtë dhe i Gjithëditur nuk ia ka bërë mbarë idhujtarit që të gjejë udhën e drejtë, sepse ai e lë veten në padituri dhe e refuzon diturinë që i ofron Zoti. Ai zhytet në padrejtësi dhe mosbindje ndaj Zotit. Këtë gjithësi e rregullon veçse një Zot i vetëm, ashtu sikurse edhe u krijua nga një Zot i vetëm.

- **Sikur të kishte në to zota të tjerë veç Allahut, ato do të shkatërroheshin.** - Nëse do të ekzistonin në qiej dhe në tokë dy Zota, ata dhe çdo krijesë do të ishin shkatërruar. Për ta kuptuar më mirë këtë, le të meditojmë pak në krijimin e qiejve dhe të tokës, në botën qiellore dhe atë tokësore, për aq sa mund të shohim dhe dimë për to. Çdo gjë është në perfeksion, në rregull dhe funksionon sipas një ligji shumë të saktë e preciz, që nuk ka asnjë të metë. Çdo gjë në gjithësi i është nënshtruar tërësisht një ligji të saktë dhe kurrë nuk del jashtë tij. Kjo tregon se Ai që rregullon dhe administron çështjet e kësaj gjithësie është Një dhe i vetëm. Ashtu siç e pranojmë se Krijuesi, Rregulluesi dhe Ligjëvënësi i këtij krijimi është Një dhe i vetëm, ashtu duhet të besojmë se Ai është i vetmi që meriton të adhurohet dhe që t'i nënshtrohesh dhe të jetosh sipas ligjit të Tij. Nëse do të kishte më shumë se një rregullues, atëherë ai ligj i rregullt do të prishej, sepse ata të dy do të binin në konflikt e do të kërkonin secili të

dilte mbi tjetrin. Nëse njëri do të dëshironte diçka dhe tjetri jo, atëherë mundësitë janë: ose të realizohen të dyja të kundërtat, gjë që është e pamundur; ose të realizohet dëshira e njërit, gjë që tregon se tjetri është i pafuqishëm dhe, si i tillë, ai nuk është Zot. Një mundësi e tretë është që ata të bien dakord për çdo çështje, por edhe kjo është e pamundur. Kjo tregon se ka vetëm një mundësi. I Plotpushtetshmi është vetëm Një i vetëm, që pushtetin dhe vullnetin e Tij nuk e ndan me asnjë dhe Atë nuk e pengon dot askush. Allahu i Madhëruar përmend këtë argument, që tregon se nuk mund të pranohen dy zota: “Allahu nuk ka zgjedhur për Vete asnjë fëmijë (as nga melekët, e as nga njerëzit) dhe, përveç Tij, nuk ka ndonjë të adhurar tjetër, përndryshe secili zot do të sundonte atë që ka krijuar, dhe do të dominonin njëri mbi tjetrin. I lartë dhe i dëlirë është Allahu nga shpifjet e tyre. Ai e di të fshehtë e të dukshmen. Ai është i dëlirë nga ajo që ata i shoqërojnë.” I njëjtë me këtë është edhe ajeti tjetër, sipas njërit prej kuptimeve të tij: “Thuaj: “Sikur të kishte zota të tjerë përveç Atij, sikundër thonë ata, atëherë ata (zotat) do të kërkonin rrugë për mbizotërim ndaj Zotit të Fronit (për t’ia marrë pushtetin)”. I dëlirë dhe i lartësuar qoftë Ai nga ato gënjeshtër që thonë ata!”

- Larg asaj që i përshkruajnë është Allahu, Zoti i Fronit! – I pastër, pa të meta dhe i lartësuar është Allahu nga çdo mangësi. Ai është i Vetmi dhe Absoluti në të gjitha cilësitë dhe emrat e bukur që ka. Allahu është: “Zoti i Fronit”. Froni është mbulesa e të gjitha krijesave dhe krijesa më madhështore e Zotit. Zoti i Fronit është edhe Zoti i të gjitha krijesave poshtë tij. I pastër është Allahu nga shpifjet e trillimet e mohuesve. Ai nuk ka nevojë për bir apo grua, ashtu si nuk ka nevojë për partner e ndihmës në pushtetin e Tij.

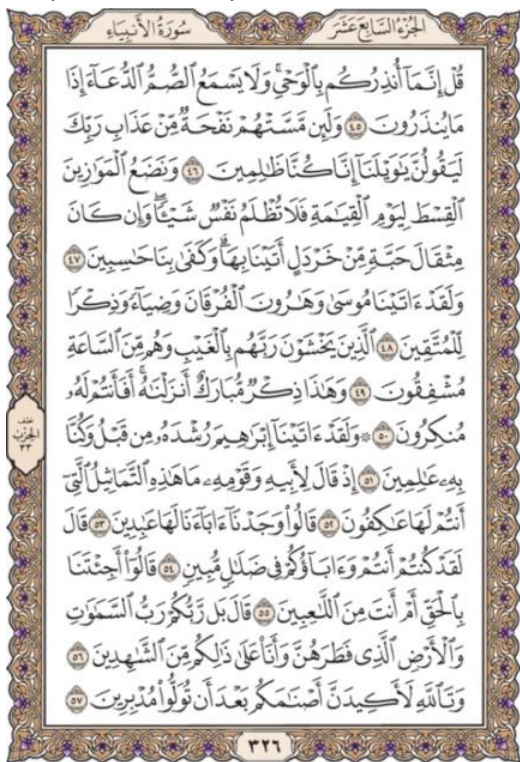
- Ai nuk pyetet për çfarë bën, ndërsa ata do të pyeten. - Allahu është Ngadhënjimtari i Madhëruari dhe i Ploti në pushtetin e Tij. Askush nuk mund ta

kundërshtojë dhe ta pengojë Atë që të thotë ose të bëjë diçka. Ai është i Urti absolut, që i vendos gjërat në vendin e vet duke i përkryer ato. Çdo gjë e ka bërë të bukur dhe Atij nuk mund t’i kërkojë llogari askush. Në krijimin e Zotit nuk mund të gjesh asnjë mangësi. Ndërsa krijesat, të gjitha pa përjashtim, do të pyeten për fjalët e thëna dhe për veprat që bëjnë, sepse ata janë të varfër e të pafuqishëm dhe janë të nënshtruar e pa pushtet. Ata nuk mund të veprojnë dhe kontrollojnë asgjë, as në vetet e tyre e as në të tjerët.

- Mos, vallë, kanë gjetur zota të tjerë veç Tij? - Këtu kemi përsëri një përcmim të gjendjes së idhujtarëve, që adhurojnë zota të tjerë. Duke i qortuar e paralajmëruar, Allahu i Madhëruar thotë:

- Thuaj: “Sillni argumentet tuaja!” - Thuaju të sjellin argumentet e tyre për saktësinë e besimit që kanë. Por ata kurrë nuk kanë për të gjetur argument. Përkundrazi, argumentet dhe faktet e shumta janë për kotësinë e idhujtarisë dhe për ndëshkueshmërinë e saj. Prandaj tha:

- “Ndërsa ky është argument për këta që janë me mua dhe për ata që ishin para meje”. Megjithatë, shumica e tyre nuk e dinë të vërtetën, prandaj edhe nuk vështrojnë. - Kështu, të gjithë librat dhe shpalljet janë unanimë në mesazhin për lartësimin e teuhidit dhe ndalimin e idhujtarisë. Këta janë librat e Zotit, ku është përmendur gjithçka që robërit kanë nevojë, së bashku me argumentet e shumta dhe faktet e pamohueshme. Të gjitha shpalljet e Zotit janë kundër idhujtarisë. Duke qenë se para njerëzve ka argumente të prera dhe të pakundërshtueshme, tashmë ata nuk kanë më asnjë justifikim para Zotit. Gjithashtu, kuptohet se ata nuk kanë argumente për atë që besojnë, sepse argumentet e prera dhe bindës nuk ka asgjë që mund t’i hedhë poshtë. Në të kundërt, ato nuk do të quheshin argumente të prera, por thjeshtë supozime, hamendësime e dyshime të kota. Të tilla supozime e hamendësime nuk sjellin asgjë kundrejt të vërtetës. Vërej me

kujdes! Allahu i Lartësuar thotë: "...shumica e tyre nuk e dinë të vërtetën, ndaj edhe nuk vështronjë." Kjo tregon se ata vazhdojnë t'u përbahen kotësisrave thjesht të shtyrë nga pasimi i verbër i të parëve të tyre. Për hir të këtij pasimi të verbër, ata polemizojnë për të kotën, pa pasur udhëzim dhe dritë nga Zoti. Gjithashtu, fakti që ata nuk dinë rreth të vërtetës nuk është për shkak se e vërteta është e paqartë apo është e fshehtë dhe nuk mund të kuptohet. Kjo ndodhi për tjetër shkak: ata i kanë kthyer shpinën së vërtetës. Nëse do ta shihnin dhe mendonin rreth së vërtetës, qoftë edhe me një shikim të shpejtë, do t'u bëhej e qartë e vërteta pa u lënë asnjë dyshim. Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar na udhëzon që për të tilla çështje, të shohim edhe në shpalljet e shkuara. Në vijim, Ai bën një qartësim të plotë, duke thënë:

- Ne nuk dërguam asnjë të dërguar para teje e të mos i kemi shpallur atij se: Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Meje, prandaj vetëm Mua më adhuroni!" - Të gjithë profetët para teje

dhe librat e tyre, në thelb kishin urdhrin për adhurimin e një Zoti të vetëm dhe të pashoq. Të gjithë ata kishin sqaruar se Allahu është i vetmi i Adhuruar me meritë dhe se adhurimi i gjithçkaje tjetër është i kotë.

Ajetet 26 – 29

26. Ata thonë se i Gjithëmëshirshmi ka fëmijë!" I Lartësuar qoftë Ai! Jo, ata (melekët) janë veçse rob adhurues të nderuar!

27. Ata kurrë nuk flasin para se të flasë Ai dhe veprojnë (për gjithçka) veçse me urdhrin e Tij.

28. Ai (Allahu) e di çfarë ka para dhe çfarë ka pas tyre dhe ata (melekët) nuk ndërmjetësojnë (për askënd) përveçse për ata me të cilë është i kënaqur Ai. Dhe ata nga frika prej Tij janë shumë të kujdesshëm.

29. Nëse dikush prej tyre do të thoshte "Unë jam zot (e meritoj adhurime) veç Tij, këtë do ta ndëshkonim me Xhehenem. Kështu i ndëshkojmë Ne keqbërësit.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata thonë se i Gjithëmëshirshmi ka fëmijë! I lartësuar qoftë Ai! Jo, ata janë veçse rob adhurues të nderuar. - Allahu i Madhëruar na tregon rreth mendjelehtësisë së idhujtarëve, të cilët nuk i besojnë profetët e Tij. Allahu i shëmtotë dhe i poshtëroftë! Jo vetëm që mohojnë profetët dhe mesazhin e tyre të përbashkët, por shpifin dhe trillojnë gjëra të paqena për Zotin. Thonë se Zoti ka bir dhe se melekët janë bijat e Zotit. I lartësuar dhe i lavdëruar qoftë Allahu nga trillimet e tyre të ulta! Allahu na tregon melekët se janë rob të nënshtruar dhe të përlulur të Tij. Ata nuk kanë asnjë lloj pushteti në dorën e tyre. Ata janë rob të nderuar, që Zoti i ka dalluar me bujarinë dhe mëshirën e Tij. Ai i ka pastruar dhe ruajtur melekët nga mangësitë. Ata janë në gradë shumë të lartë të edukatës me Allahun dhe në zbatimin e urdhrave të Tij. Ai thotë:

- Ata kurrë nuk flasin para se të flasë Ai... – Melekët nuk thonë asnjë fjalë që ka lidhje me administrimin dhe rregullimin e

çështjeve të gjithësisë, derisa të jetë vetë Zoti që të flasë, sepse ata janë në gradën më të lartë të edukatës me Të. E si ta bëjnë këtë, kur ata e dinë mirë se Allahu është Absolut në urtësinë dhe diturinë e Tij.

- ... dhe veprojnë (për gjithçka) veçse me urdhrin e Tij. - Çfarëdo detyre që Ai u jep, ata i nënshtrohen dhe nuk e bëjnë dysh fjalën e Tij, qoftë edhe një çast sa hap e mbyll sytë. Ata nuk bëjnë punë me mendje apo të shtyrë nga dëshira e tyre, por veçse me urdher nga Allahu i Madhëruar.

- Ai (Allahu) e di çfarë ka para dhe çfarë ka pas tyre dhe ata (melekët) nuk ndërmjetësojnë (për askënd) përveçse për ata me të cilë është i kënaqur Ai. - Allahu i Lartësuar di gjithçka rreth tyre. Ai e di atë që ka shkuar dhe atë që do të vijë në lidhje me melekët dhe gjithë botën. Asgjë e tyre nuk është jashtë diturisë së Tij. Pjesë e edukatës së melekëve është edhe fakti se ata nuk bëjnë ndërmjetësim për asnjë pa dhënë leje Allahu dhe pa qenë Ai i kënaqur më parë. Vetëm pasi Ai u jep leje dhe është i kënaqur me atë për të cilin ata do të bëjnë ndërmjetësim, vetëm atëherë ata flasin dhe ndërmjetësojnë. Por dihet mirë se Allahu nuk kënaqet me asnjë fjalë dhe vepër, derisa ato të jenë me sinqeritet vetëm për kënaqësinë e Tij dhe sipas udhëzimit të Profetit të Tij. Ky ajet provon vërtetësinë e ndërmjetësimit dhe faktin se melekët janë ndër ata që do të bëjnë ndërmjetësim. Një tjetër cilësi e melekëve është se:

- Dhe ata nga frika prej Tij janë shumë të kujdesshëm. – Melekët qëndrojnë të drojtur dhe kokulur para Zotit, para Ngadhënjimtarit dhe madhështisë së Tij të pashembullt. Allahu i Madhëruar na qartëson se melekët nuk kanë ndonjë cilësi hyjnore dhe nuk meritojnë asnjë lloj adhurimi. Në vijim, i Madhëruari na tregon se edhe nëse do të supozohej që dikush prej tyre të pretendonte dhe të thoshte: “unë jam zot tjetër, veç Atij”, ai do të meritonte ndëshkimin më të rëndë:

- Nëse dikush prej tyre do të thoshte "Unë jam zot (e meritoj adhurime) veç Tij,

këtë do ta ndëshkonim me Xhehenem. Kështu i ndëshkojmë Ne keqbërësit. - Ai do ta ndëshkonte në Xhehenem. Ky është ndëshkimi i të gjithë të padrejtëve e keqbërësve. Në fakt, nuk ka padrejtësi më të madhe që një krijesë e dobët dhe nevojtare për Zotin në çdo aspekt, të pretendojë se i ngjan Zotit në aspektet e uluhijes dhe rububije-s së Tij.

Ajeti 30

30. A nuk e dinë jobesimtarët se qiejt e Toka ishin bashkë (si një e tërë), pastaj Ne i ndamë dhe ujin e bëmë bazë të jetës së çdo gjallese? Atëherë a nuk do të besojnë?

Shpjegimi i ajetit

- A nuk e dinë jobesimtarët se qiejt e Toka ishin bashkë (si një e tërë), pastaj Ne i ndamë dhe ujin e bëmë bazë të jetës së çdo gjallese? - Allahu i Madhëruar i fton ata që e mohojnë me forcë, që t'i nënshtrohen për të adhuruar vetëm Atë me sinqeritet dhe që të meditojnë mbi faktet e shumta që Ai ka vendosur në qiej dhe në tokë. I gjithë ky krijim tregon qartë, për ata që kanë sy të shohin, se Allahu është Zoti i Lavdëruar, i Adhuruari i Vetëm. Allahu i Madhëruar u ka mundësuar njerëzve që ta shohin qiellin, i cili është si një i tërë e i mbyllur, në të cilin nuk ka asnjë re dhe nga i cili nuk duket se do të dalë shi. Edhe tokën e ka përshkruar si “*ratkan*”, që do të thotë se ajo është e vdekur, e thatë, e shkretë dhe nuk duket se do të dalë bimësi prej saj. Pastaj - thotë Ai - qiellin e mbush me shi, ndërsa tokën e çan me bimësi. A nuk është Allahu Ai që nxjerr re në qiell kur ai është i kthjellët e krejt i pastër? A nuk është Zoti Ai që lëshon aq shumë shi, ku ndoshta pak më parë nuk shihej asgjë në qiell, madje ai dukej si diçka e mbyllur e vulosur, nga i cili nuk mund të dilte asgjë?! Allahu e lëshon shiun në një tokë të vdekur e të thatë, anët e së cilës janë pluhurosur dhe ku uji është zhdukur e tharë me kohë. Kur shiu bie mbi të, toka hapet dhe gjallërohet me bimësi. Ajo mbushet me lloj-lloj bimësh në çift. A nuk tregojnë të gjitha këto se Allahu është i

Vërteti dhe se çdo gjë tjetër që njerëzit adhurojnë, është e kotë? A nuk tregon kjo se Allahu i Madhëruar do t'i ringjallë të vdekurit dhe se Ai është i Gjithëmëshirshëm e Mëshirëplotë? Prandaj Ai fton te besimi i vërtetë kur thotë:

- **Atëherë a nuk do të besojnë?** - Nuk po kthejnë rrugë dhe të besojnë me një iman të saktë, të sigurt dhe të pastër nga shirku?

Ajeti 31 – 33

31. Dhe në Tokë Ne kemi vënë male të paluhatshme që ajo (Toka) të mos lëkundet. Në to (male) kemi bërë lugina e rrugë të gjera, për të kaluar nëpër to, që ata të dinë të orientohen.

32. Dhe Qiellin e kemi bërë si një mbulesë të sigurt. Megjithatë, ata u kthejnë shpinën Shenjave që këto objekte tregojnë.

33. Është Allahu Ai që krijoi Natën dhe Ditën, Diellin dhe Hënën. Të gjithë (trupat qiellorë) notojnë - secili në orbitën e tij (të caktuar).

Shpjegimi i ajeteve

- **Dhe në Tokë Ne kemi vënë male të paluhatshme që ajo (Toka) të mos lëkundet. Në to (male) kemi bërë lugina e rrugë të gjera, për të kaluar nëpër to, që ata të dinë të orientohen.** - Ndër argumentet që tregojnë për pushtetin e plotë të Allahut dhe për njëshmërinë e mëshirës së Tij është edhe fakti që Ai ka vendosur në tokë male të larta, si shtylla përforcuese për tokën, që ajo të mos lëkundet, por të jetë e qëndrueshme dhe krijesat të mund të jetojnë të qetë në të, duke mbjellë e duke ndërtuar mbi të. Nëpërmjet maleve arrihen shumë të mira. Mes maleve, Allahu ka bërë shtigje e lugina, që njerëzit të mund të lëvizin e komunikojnë. Nëse malet do të ishin jo të ndara e pa shtigje mes tyre, do të ishte e vështirë ndërlidhja mes vendbanimeve. Përmes këtyre rrugëve të lehta, njerëzit udhëtojnë në kërkim të mirësive të shumta. Ndoshta përmes këtyre rrugëve të vendosura aq bukur, njerëzit mund të udhëzohen edhe për të njohur Bamirësin e

madh, që ua mundësoi, dhe t'i shprehin mirënjohjen Atij.

- **Dhe Qiellin e kemi bërë si një mbulesë të sigurt.** – E bëmë si mburojë për tokën, në të cilën ju jetoni. Qielli është i siguar dhe nuk bie poshtë, siç thotë Zoti: “Allahu i mban qiejt dhe tokën që të mos bien, e nëse bien, s’ka kush veç Tij që mund t’i mbajë; Ai është i Dashur dhe Falës.” [Fatir 41]. Por qielli është i ruajtur edhe nga shejtanët, që ata të mos depërtojnë në të, për të dëgjuar lajmet qiellore.

- **Megjithatë, ata u kthejnë shpinën Shenjave që këto objekte tregojnë.** – Ata janë të pavëmendshëm, madje të shkujdesur dhe në gjumë. Ata janë të painteresuar për të gjitha shenjat madhështore të Zotit në qiell.

- **Është Allahu Ai që krijoi Natën dhe Ditën, Diellin dhe Hënën. Të gjithë (trupat qiellorë) notojnë - secili në orbitën e tij (të caktuar).** - Sa i lartë, i gjerë dhe i paanë është qielli! Sa madhështor dhe me ngjyrë të bukur duket nga toka! Ai është i përkryer në mënyrë të habitshme. Sa të bukura dhe të rregullta janë pamjet dhe konstilacionet që shfaqen në të! Sa bukur janë vendosur dielli dhe hëna në të! Sa i domosdoshëm është dielli, që ndriçon ditën, por edhe hëna, që ndriçon gjatë natës! Secili nga këta trupa lëvizin në mënyrë të vazhdueshme në rrugën e tyre. Sa të rregullta janë lëvizjet e yjeve dhe pozicionet e tyre! Njerëzit përfitojnë shumë prej trupave qiellorë, si: të ngrohtit, të ftohtit, stinët, llogaritjen e kohës për punët dhe për adhurimet e tyre etj. Gjatë natës, krijesat çlodhen dhe qetësohen, ndërsa gjatë ditës shpërndahen për të kërkuar mirësitë e Allahut. Atëherë, çdo i mençur që mendon për këto dukuri që i sheh çdo ditë e natë, do të arrijë në përfundimin e sigurt se kjo botë është krijuar nga Zoti me një afat të caktuar dhe me një qëllim të caktuar. Në këtë botë, Zoti u ka mundësuar njerëzve të arrijnë kënaqësi dhe mirësi të shumta, por në fund ajo do të shkojë drejt shkatërrimit dhe zhdukjes. Këtë do ta bëjë Allahu, pra, Ai që

e solli në ekzistencë. Pas kësaj, të gjithë të përgjegjshmit ligjërisht (njerëz e xhindë) do të kalojnë në një tjetër vend, ndryshe nga ky ku jetojmë tani, dhe atje do të marrin atë që meritojnë, shpërblimin ose ndëshkimin për veprat e tyre. Atëherë do ta kuptojnë dhe do të binden se qëllimi i kësaj bote ka qenë mbjellja e asaj që do të korret në ahiret. Kjo botë është vend kalimi e udhëtimi, jo vend qëndrimi e prehjeje.

Ajetet 34 – 35

34. Ne, askujt (prej njerëzve) para teje nuk i dhamë përjetësinë (o Muhamed). Atëherë nëse ti vdes mos vallë ata do të jetojnë përgjithmonë?

35. Çdo njeri do ta shijojë vdekjen. Dhe Ne ju sprovovmë (në këtë botë) me të keqen e me të mirën. Dhe të gjithë ju te Ne do të ktheheni.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne, askujt (prej njerëzve) para teje nuk i dhamë përjetësinë (o Muhamed). Atëherë nëse ti vdes mos vallë ata do të jetojnë përgjithmonë?** - Armiqtë e Profetit prisnin me padurim vdekjen e Profetit (a.s) dhe thoshin: “Ai është veçse një poet, prandaj po presim derisa vdekja ta zhdukë!” [Tur 30]. Dhe Allahu i Madhëruar u tregon se kjo është diçka që ka ndodhur edhe më parë. Asnjë njeri nuk është i pavdekshëm. Allahu i thotë Profetit (a.s.): “Nëse vdes, ta dish se kështu ka ndodhur me profetët para teje dhe me të gjithë të tjerët. Po ata që presin me padurim vdekjen tënde, mos vallë do të jenë të përjetshëm?”

- **Çdo njeri do ta shijojë vdekjen. Dhe Ne ju sprovovmë (në këtë botë) me të keqen e me të mirën. Dhe të gjithë ju te Ne do të ktheheni.** - Çdo gjë mbi tokë do të zhduket një ditë. “Çdo krijesë do ta shijojë vdekjen.” Kjo thënie i përfshin të gjitha krijesat. Vdekja është një kupë që do ta pijë çdo krijesë, sado jetë të gjatë të bëjë në këtë botë. Për këtë arsye, njeriu duhet ta kuptojë mirë se është Allahu Ai që e ka vendosur në këtë botë dhe ka caktuar për të ligje e urdhëresa, e sprovon me të mira dhe me fatkeqësi, me pasuri dhe me varfëri, me

krenari dhe poshtërim, me jetë dhe me vdekje. Të gjitha këto Zoti i bëri që të na sprovovë se kush do të bëjë vepra më të mira, kush do të rrëzohet gjatë sprovave dhe kush do të durojë e do të qëndrojë. Pastaj tek Allahu do të jetë kthimi i të gjithëve, që të na shpërblejë e ndëshkojë sipas veprave tona. Nëse kemi bërë punë të mira, Ai do të na shpërblejë e shumëfishojë shpërblimin, me mirësinë e bujarinë e Tij. E nëse kemi bërë keq, do të marrim atë që meritojmë, sikurse thotë i Madhëruari: “Kush bën mirë, bën mirë për veten e vet e kush bën keq, ai vepron kundër vetes së vet. Zoti yt nuk u bën padrejtësi robve.” [Fusilet 46]. Ky ajet kuranor tregon qartë se është i gabuar mendimi i atyre që thonë se Hidri jeton ende në tokë. Ata nuk bazohen në ndonjë fakt për këtë, madje qëndrimi i tyre bie ndesh me këtë ajet dhe me argumente të tjera të Sheriatit.

Ajetet 36 – 41

36. E kur të shohin ty ata që nuk besojnë, të marrin me tallje. “Ky është (thonë ata) ai që përgojon zotat tuaj?” Dhe ata blasfemojnë kur përmendet i Gjithmëshirëshmi (Rrahmani).

37. Njeriu është (krijuar si) një qenie e ngutshme. Unë do t’jua tregoj së shpejti Shenjat e Mia; prandaj ju nuk do të më kërkoni t’u vijë më shpejt (dënimi).

38. Ata thonë: “Kur do të jetë ai premtim (me dënim), nëse thoni të vërtetën?”

39. Ah sikur ta dinin jobesimtarët (kohën) kur nuk do të mund ta largojnë zjarrin nga fytyrat dhe as nga shpinat e tyre dhe (kur) asnjë ndihmë nuk do t’u vijë atyre!

40. Po, po. Ai (Kjameti) do t’u vijë atyre krejt befas dhe do t’i tronditë ata. Asnjë forcë nuk do të kenë ata ta shmangin dhe as nuk do t’u jepet afat.

41. Janë përqeshur shumë të dërguar të tjerë para teje. Por, përqeshësit i përfshiu vetë ajo që përqeshnin.

Shpjegimi i ajeteve

- **E kur të shohin ty ata që nuk besojnë, të marrin me tallje. “Ky është (thonë ata) ai që përgojon zotat tuaj?”** - Kjo tregon

mohimin e fortë të tyre. Idhujtarët çdo herë që e shihnin Profetin (a.s), talleshin me të dhe thoshin me nënçmim: "Ky është ai që përgojon zotat tuaj?! Ky është ai i shkreti dhe qyqari që tallet me idhujt tuaj?! Mos pyesni fare për të, por përcmojeni!" Mendo për krimin e madh të tyre. Ata talleshin e përcmonin më të mirin e krijesave, në të gjitha aspektet e tij. Një nga vlerat më të larta të tij ishte sinqeriteti në adhurimin që i kushtonte Allahut, duke u larguar nga çdo formë idhujtarie. Ai është njeriu më i nderuar dhe më i respektuar. Ndërsa mohuesit kishin të gjitha të këqijat. Ishin ata që e meritonin talljen dhe nënçmimin. Do të mjaftonte si poshtërim për ta fakti që ata mohonin Zotin dhe refuzonin Profetin dhe Shpalljen që Zoti i dha atij. Kjo i shndërroi ata në krijesat më të poshtira, më të pavlera, më të shëmtuara dhe më të urryera.

- Dhe ata blasfemojnë kur përmendet i Gjithmëshirshmi (Rrahmani). - Edhe nëse e kujtojnë ndonjëherë Rahmanin, e bëjnë këtë duke e përzier me idhujtari. Atëherë, ç'mund të mendosh për gjendjet e tjera, kur nuk e kujtojnë aspak Allahun?! Mendo pak! Në ajet është përdorur emri "i Gjithmëshirshmi", për të theksuar se sa e shëmtuar ishte sjellja e tyre. Pra, sikur thuhet: Si është e mundur që t'i përgjigjeni me mohim dhe idhujtari të Gjithmëshirshmit, i cili është dhuruesi i të gjitha mirësive dhe shpëtimtari nga çdo ligësi e fatkeqësi?! Nuk ka asnjë mirësi që të mos e ketë dhuruar Rahmani dhe është po Ai që ruan nga çdo ligësi. Atëherë, si është e mundur që të mohoni dhe të bini në idhujtari?!

- Njeriu është (krijuar si) një qenie e ngutshme. - Njeriu është krijuar i tillë, që veç nxitohet dhe e kërkon me ngut përbushjen e synimeve të tij. Besimtarët kërkojnë që të godasë sa më shpejt ndëshkimi i Zotit mbi mohuesit dhe ndonjëherë u duket se ai po vonohet. Ndërsa mohuesit i kanë kthyer shpinën dhe i shpërfillin kërcënimet e Zotit, duke treguar kështu se nuk besojnë se ato do të ndodhin.

Ata madje thonë: "Kur do të realizohet ky premtim, nëse thoni të vërtetën?" [Junus 48]. Por, le ta dinë të mjerët se Allahu i Madhëruar i afatizon, por kurrë nuk harron. Allahu i Madhëruar është i Butë dhe nuk nxitohet që të ndëshkojë, por u jep afat që të pendohen. Ai thotë në një ajet tjetër: "Çdo popull ka afatin e vet. Kur të vijë afati i tyre, ata nuk mund ta shtyjnë asnjë çast të vetëm dhe as ta përshejtojnë." [Junus 49]. Ndërsa këtu thotë:

- Unë do t'jua tregoj së shpejti Shenjat e Mia; prandaj ju nuk do të më kërkonti t'u vijë më shpejt (dënimi). - Unë do t'jua tregoj shenjat e Mia te ndëshkimi i atyre që më mohuan dhe nuk mu bindën, prandaj mos u ngutni!

- Ata thonë: "Kur do të jetë ai premtim (me dënim), nëse thoni të vërtetën?" - Kështu flasin mohuesit të zhytur në vetëmashtrimin dhe çoroditjen e tyre. Ata i thanë këto fjalë duke treguar mosbesimin e tyre, sepse ende nuk kishte zbritur dënimi i Zotit. Por nuk e dinë të mjerët se sa e tmerrshme dhe e shëmtuar do të jetë gjendja e tyre, kur ata t'i mbulojë ndëshkimi i Zotit:

- Ah sikur ta dinin jobesimtarët (kohën) kur nuk do të mund ta largojnë zjarrin nga fytyrat dhe as nga shpinat e tyre dhe (kur) asnjë ndihmë nuk do t'u vijë atyre!

- Shumë e tmerrshme dhe e dhimbshme do të jetë gjendja e tyre, kur nuk do të mund të largojnë nga fytyrat dhe shpina e tyre zjarrin e Xhhenemit! Zjarri do t'i përfshijë nga çdo drejtim dhe do t'i mbulojë tërësisht. Askush nuk do të mund t'i ndihmojë. Ata as veten nuk mund të ndihmojnë e ta shpëtojnë. Ky është një kërcënim i tmerrshëm, që u jepet këtyre mohuesve:

- Po, po. Ai (Kjameti) do t'u vijë atyre krejt befaz dhe do t'i tronditë ata. Asnjë forcë nuk do të kenë ata ta shmangin dhe as nuk do t'u jepet afat. - Ata do t'i përpijë zjarri në mënyrë të befasishme dhe do t'i mbushë me tmerr të papërshtueshëm. Nëse do ta dinin se çfarë i pret me siguri, kurrë nuk do ta kërkonin ngutjen e ndëshkimit, por do të tmerrroheshin. Duke qenë se i

kthejnë shpinën Shpalljes së Zotit, ata thonë atë që thonë. Në ajetet më sipër, Allahu përmend talljen e idhujtarëve me Profetin dhe thotë: “Kur të shohin ty, ata që nuk besojnë fillojnë e tallen: “Ky është ai që përgojon zotat tuaj?!” Ndërsa në këtë ajet, Allahu e ngushëllon Profetin e Tij, duke kujtuar se ky është zakoni i gjithë popujve mohues me profetët e tyre.

- **Janë përqeshur shumë të dërguar të tjerë para teje. Por, përqeshësit i përfshiu vetë ajo që përqeshnin.** – Kështu, ata i përfshiu ndëshkimi i ashpër, që ua preu të gjitha shpresat dhe i bëri të pavlefshme të gjitha masat e tyre mbrojtëse. Pra, le të kenë frikë këta të mjerë se do të goditen njëlloj, siç u goditën popujt e shkuar.

Ajetet 42 – 44

42. Thuaj: “Kush ju mbron ju gjatë natës dhe ditës prej (Dënimit të) të Gjithmëshirshmit?” Megjithatë, ata ua kthejnë shpinën këshillave të Zotit të tyre.

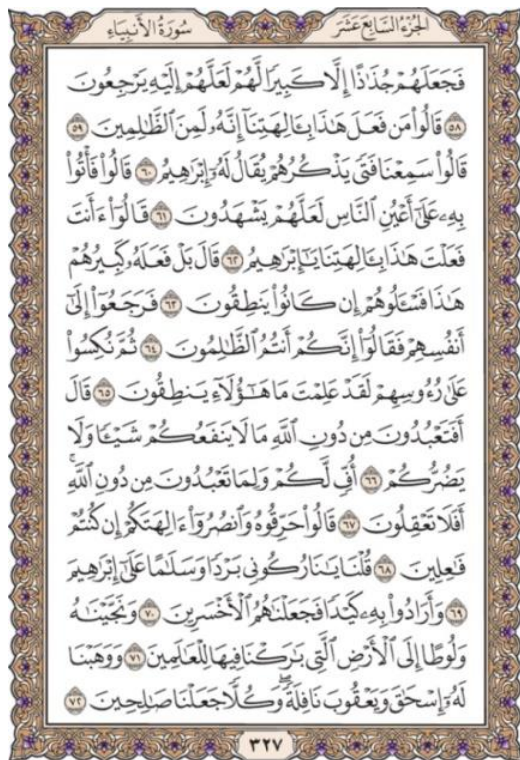
43. Apo kanë ata zota të tjerë që mund t'i mbrojnë prej Nesh?! Ata nuk kanë fuqi të ndihmojnë as vetveten dhe as Ne nuk do t'i mbrojmë.

44. Ne u dhamë atyre dhe paraardhësve të tyre jetë të gjatë e mirësi të shumta. A nuk e vërejnë ata se Ne ua pakësojmë ca nga ca tokën nga anët e saj? Atëherë, mos vallë ata do të dalin të fituar?

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar përmend dobësinë dhe mjerimin e atyre që adhurojnë idhuj në vend të Tij. Ata janë të gjithë lutës dhe idhuj të pafuqishëm, të varfër e nevojtarë për Allahun të Gjithmëshirshmin, mëshira e të Cilit ka përfshirë gjithçka, të mirin dhe të keqin. Ai kujdeset për të gjithë, natën dhe ditën. Ai thotë:

- **Thuaj: “Kush ju mbron ju gjatë natës dhe ditës prej (Dënimit të) të Gjithmëshirshmit?”** - Kush ju ruan dhe kujdeset për ju gjatë natës, kur jeni në gjumë në shtratin tuaj dhe nuk ndieni e nuk dini asgjë? Po gjatë ditës, kur shpërndaheni për veprat tuaja të zhytur në pakujdesi? A

nuk është Rahmani Ai që kujdeset për ju dhe ju ruan e mbron në çdo kohë dhe gjendje? A ka ndonjë tjetër që kujdeset për ju?! Jo, nuk ka mbrojtës tjetër veç Tij.

- **Megjithatë, ata ua kthejnë shpinën këshillave të Zotit të tyre.** - Prandaj i bëjnë shokë Atij. Nëse do të përkushtoheshin në adhurimin dhe kujtimin e Zotit të tyre dhe do të dëgjonin këshillat e porositë e Tij, do të gjenin rrugën e drejtë dhe do t'u jepej sukses për çdo të mirë e mbarësi.

- **Apo kanë ata zota të tjerë që mund t'i mbrojnë prej Nesh?!** - Nëse Ne dëshirojmë që t'ju godasim me ndonjë të keqe, a ka ndonjë nga idhujt tuaj që ka pushtet dhe forcë që t'ju mbrojnë nga ajo e keqe?

- **Ata nuk kanë fuqi të ndihmojnë as vetveten dhe as Ne nuk do t'i mbrojmë.** - As veten nuk mund ta ndihmojnë dhe as Ne nuk do t'i mbrojmë. Nëse nuk ke ndihmë dhe mbrojtje nga Allahu, atëherë vetëm mbrapshtitë të ndjekin pas, asnjë të mirë nuk arrin dhe nga asnjë e keqe nuk mund të

mbrohesh. Shkaku që i bën ata të vazhdojnë në mohim e idhujtari është:

- **Ne u dhamë atyre dhe paraardhësve të tyre jetë të gjatë e mirësi të shumta.** – Ne u shtuam pasurinë dhe pasardhësit, u dhamë jetë të gjatë, prandaj ata u përhumbën dhe u harruan me kënaqësitë e kësaj jete. Kjo i shpërqendroi nga qëllimi përse u krijuan, dhe kjo u zgjati për shumë kohë. Zemrat iu ngurtësuan dhe ata shkuan shumë larg duke shkelur kufijtë e Zotit. Mosbesimi iu ashpërsua dhe mosmirënjohja iu rrit. Por nëse ata hedhin shikimin në botën rrotull tyre, do të shohin veçse shkatërrim e vdekje dhe do të dëgjojnë zërat e përvuajtur të atyre që qajnë për të vdekurit. Breza të tërë të humbur njëri pas tjetrit. Vdekja u zuri pritë në rrugë për t'ua marrë shpirtat. Prandaj Zoti, duke ua vënë në dukje këtë dukuri, thotë:

- **A nuk e vërejnë ata se Ne ua pakësojmë ca nga ca tokën nga anët e saj?** - Toka sa vjen e ngushtohet me vdekjen e banorëve të saj dhe zhdukjen e popujve njëri pas tjetrit, derisa Allahu të trashëgojë gjithçka të saj, sepse Ai është Trashëgimtari më i mirë. Nëse njerëzit do të shihnin ç'ka ndodhur dhe vazhdon të ndodhë rreth e rrotull tyre, nuk do të vazhdonin të qëndronin në gjendjen e tyre të mosbesimit e padrejtësive.

- **Atëherë, mos vallë ata do të dalin të fituar?** - A kanë mundësi ata të shpëtojnë nga kaderi i Zotit? A kanë mundësi që t'i shmangen vdekjes apo ta ndalojnë atë? Atëherë, përse mashtrohen nga jeta e kësaj bote, sado e gjatë të jetë ajo? A mund t'i shmangen të dërguarit Tonë (Melekut të vdekjes), kur të vijë që t'ua marrë shpirtin? Ata do të dorëzohen menjëherë, pa pasur forcë të bëjnë as rezistencën më të vogël kundrejt tij.

Ajeti 45

45. Thuaj: “Unë veçse po ju paralajmëroj me anën e kësaj shpalljeje.” Por, i shurdhëti nuk do ta dëgjojë thirrjen, edhe kur paralajmërohet.”!

Shpjegimi i ajetit

Thuaj, o Muhamed, të gjithë njerëzve:

- **“Thuaj: “Unë veçse po ju paralajmëroj me anën e kësaj shpalljeje.”** - Unë jam thjesht një Profet dhe nuk them asgjë nga vetja ime. Unë nuk zotëroj depot e mirësive të Allahut dhe as pretendoj se di të fshehtëm. Nuk po ju them as se jam melek. Unë paralajmëroj veçse me atë që më shpallet nga Allahu. Nëse i përgjigjeni kësaj ftese, i jeni përgjigjur Allahut, i Cili do t'ju shpërblejë për këtë. Por nëse i ktheni shpinën e refuzoni, atëherë unë nuk kam në dorë asgjë. Gjithçka është në dorë të Zotit dhe çdo përcaktim është në dorë të Tij.

- **Por, i shurdhëti nuk do ta dëgjojë thirrjen, edhe kur paralajmërohet.”** – i shurdhëti nuk dëgjon asnjë zë, sepse dëgjimi i tij është shkatërruar. Edhe pse zëri ekziston, ai mund të dëgjohej veçse nëse ke aftësinë për të dëgjuar. Po kështu, Shpallja ngjall shpirtin dhe zemrën dhe bën të mundur që njeriu të kuptojë mesazhin e Zotit dhe çfarë Ai dëshiron. Megjithatë, nëse zemra nuk është në gjendje dhe nuk e ka aftësinë që të dëgjojë udhëzimin, atëherë ajo është njëlloj si i shurdhëti, prandaj nuk ka për të përfituar aspak nga udhëzimi dhe feja. Idhujtarët janë të shurdhër ndaj udhëzimit, prandaj mos u çudit që ata nuk e ndjekin dhe nuk i kushtojnë vëmendje atij, sidomos kur janë të zhytur në dëfrime dhe as që e shohin apo ta ndiejnë dënimin.

Ajeti 46

46. Nëse ata do t'i godiste ndonjë e keqe nga dënimi i Zotit tënd, ata do të thoshin: “Të mjerët ne! Ne i bëmë vetes padrejtësi.”.

Shpjegimi i ajetit

Kur i godet një pjesë e vogël e ndëshkimit të Zotit, - dhe nuk ka dënim nga Zoti që të jetë i vogël, - ata do të thoshin: “Të mjerët ne, që i bëmë vetes padrejtësi.” Ata do të luteshin për vetëshkatërrim e zhdukje. Ata do të shprehnin keqardhje e pendim, do të pranonin padrejtësitë e tyre dhe faktin se e meritojnë ndëshkimin e Allahut.

Ajeti 47

47. Ditën e Gjykimit, Ne do të vëmë peshore të sakta, prandaj askujt nuk do t'i bëhet padrejtësi. Edhe sikur të jetë diçka që peshon sa një kokërr meli, Ne do ta sjellim atë aty (në peshore). Mjaftojmë Ne si llogaritës të drejtë (të punëve).

Shpjegimi i ajetit

- **Ditën e Gjykimit, Ne do të vëmë peshore të sakta, prandaj askujt nuk do t'i bëhet padrejtësi.** - Allahu i Madhëruar na tregon për gjykimin e Tij të drejtë në llogarinë e krijesave, kur t'i tubojë ata Ditën e Kijametit. Ai do të vendosë peshore të drejta dhe të sakta, që do të peshojnë edhe veprat më të vogla, qofshin ato sa një thërmijë. Kështu do të peshohen të mirat dhe të këqijat. Askujt nuk do t'i bëhet padrejtësi, musliman apo mohues qoftë. Askujt nuk do t'i pakësohet apo mohohet ndonjë e mirë që ka bërë dhe askujt nuk do t'i shtohet ndonjë e keqe që nuk e ka bërë.

- **Edhe sikur të jetë diçka që peshon sa një kokërr meli, Ne do ta sjellim atë aty (në peshore).** - Edhe vepra të këtyre përmasave kaq të vogla dhe të parëndësishme në dukje do të peshohen e për to do të jepet shpërblimi ose dënimi i merituar. I Madhëruari thotë në një ajet tjetër të Kur'anit: “Atë ditë, njerëzit do të tubohen të ndarë në grupe, që të duken veprat e tyre. Kush ka bërë ndonjë të mirë, që peshon sa grimca, atë do të shohë. Dhe kush ka bërë ndonjë të keqe, që peshon sa grimca, atë do të shohë.” [Zelzele 15, 16]. Gjithashtu: “Kur libri (i veprave të tyre) t'u vihet përpara, do t'i shohësh gjynahqarët të frikësuar nga shënimet në të, që do të thonë: “Të mjerët ne! Çfarë është ky libër, që nuk ka lënë asnjë vepër të madhe apo të vogël, pa e shënuar atë?!” Aty do të gjejnë të shënuar gjithçka që kanë bërë. Zoti yt nuk i bën padrejtësi askujt.” [Kehf 49]. Ndërsa këtu i Madhëruari thotë:

- **Mjaftojmë Ne si llogaritës të drejtë (të punëve).** - Mjafton që Allahu i Madhëruar i di të gjitha. Mjafton që Allahu është Ai që i llogarit veprave e njerëzve me saktësi e

drejtësi. Mjafton që Allahu regjistron çdo gjë prej punëve të krijesave. Allahu është i gjithëditur për ato punë, për vlerën e tyre dhe të shpërblimit ose të ndëshkimit që ato meritojnë. Ai do t'ua japë të plotë shpërblimin ose ndëshkimin atyre që i kanë bërë ato punë.

Ajetet 48 – 50

48. Ne u patëm dhënë Musait dhe Harunit Furkanin (Teuratin), që ishte dritë e këshillë për të devotshmit,

49. të cilët i frikësohen Zotit të tyre, edhe pse nuk e shohin, dhe që i druhen Orës (së gjykimit)

50. Edhe ky Kur'an që Ne e shpallëm, është plot këshilla dhe bekime. Atëherë, si nuk po e pranoni?

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne u patëm dhënë Musait dhe Harunit Furkanin (Teuratin), që ishte dritë e këshillë për të devotshmit,...** - Allahu i Madhëruar i përmend shpesh së bashku këta dy libra madhështorë, që ka shpallur. Nuk ka parë bota libra më të mirë se këta të dy. Në ta kishte dhe ka mësim të shumta për njerëzit. Ata ishin dhe janë libra të begatë për robërit. Ata ishin dhe janë udhëzues të qartë për ata që kanë kërkuar e kërkojnë rrugën e drejtë. Këta libra janë Teurati dhe Kur'ani. Kështu, Allahu i dhuroi Musait, por edhe Harunit, Teuratin, të cilin e quajti Dallues (*Furkan*), pra, dalluesin e të vërtetës nga e kota, dalluesin e qartë të udhëzimit nga humbja. Ky Libër madhështor ishte ndriçues, nëpërmjet të cilit gjenin udhën ata që e kërkonin atë dhe ndriçoheshin udhëtarët drejt kënaqësisë së Allahut. Nëpërmjet tij njiheshin ligjet e Zotit dhe bëheshin të qartë hallalli nga harami. Ai ishte dritë që largonte errësirën e injorancës dhe të shpikjeve devijuese në fenë e Zotit. Zoti e përshkruan Teuratin edhe si “këshillë për të devotshmit” Përmes leximit të tij, ata kujtonin se çfarë ishte e mirë për ta dhe nga se duhet të ruheshin. Kështu, ata arrinin të kuptonin të mirën dhe të keqen, duke i dalluar qartë nga njëra tjetra. Allahu i Madhëruar ka veçuar këtu

një kategori të caktuar njerëzish, duke thënë se ishin pikërisht ata dhe vetëm ata që përfitonin nga drita e këtij libri: ata ishin të devotshmit. Vetëm ata përfitonin duke marrë dituri të pastër dhe të sigurt nga njëra anë dhe, nga ana tjetër, duke e adhuruar Zotin ashtu siç kishte porositur dhe urdhëruar Ai. Duke përmendur cilësitë e të devotshmëve, i Madhëruari thotë:

- ... të cilët i frikësohen Zotit të tyre, edhe pse nuk e shohin,... - Ata i frikësohen Zotit edhe në vetmi, kur nuk shihen nga njerëzit. Sigurisht, edhe në publik janë po ashtu të nënshtruar dhe të bindur ndaj Zotit. Frika e tyre shprehet duke iu larguar çdo gjëje që Zoti e ka ndaluar, me shumë kujdes dhe përkushtim, dhe duke vepruar dhe përkryer çdo gjë për të cilën janë urdhëruar. E si mund të mos veprojnë kështu, kur Zoti thotë se janë:

- ... dhe që i druhen Orës (së gjykimit). - Ata i frikësohen qëndrimit para Zotit të tyre, të Cilin e njohin shumë mirë. Ata ia njohin Zotit pushtetin, emrat e atributet e Tij. Ata ia njohin veprat dhe lavdinë e Tij. Kështu, këta fatbardhë kanë dy cilësi:

1. *ihsan*-in, që është grada më e lartë e besimit, pra, ajo që të bën ta adhurosh Zotin sikur ta shihje haptazi;

2. frikën nga qëndrimi para Zotit, për të dhënë llogari para Tij. Më pas, i Madhëruari përkryer Kur'anin madhështor dhe thotë:

- Edhe ky Kur'an që Ne e shpallëm, është plot këshilla dhe bekime. Atëherë, si nuk po e pranoni? – Jepen dy cilësi madhështore të Kur'anit. Së pari, ai është *dhikrun*, pra, kujtues dhe kumtues, nëpërmjet të cilit arrihet njohuria dhe dituria e plotë për të gjitha çështjet më të larta dhe të mëdha. Disa nga njohuritë e shumta që ofron Kur'ani i madhërueshëm janë:

- Njohja e Allahut me emrat, cilësitë dhe veprat e Tij.

- Dituria rreth profetëve dhe të dashurve të Zotit (eulijave), duke mësuar rreth veprave e gradave të tyre të larta në adhurime dhe në marrëdhëniet me Zotin.

- Ligjet e Zotit, qoftë për ritet dhe adhurimet, qoftë për çështjet e marrëdhënieve ndërnjerëzore etj.

- Ligjet e shpërblimit dhe ndëshkimit si për këtë jetë, ashtu edhe për jetën tjetër.

- Përkryerimi i Xhenetit dhe Xhehenemit dhe cilësitë e banorëve të secilit, e shumë e shumë tema e çështje madhore, të cilat sillen të mbështetura me shumë argumente logjike e fetare. Gjithashtu, mund të themi se Zoti e quajti Kur'anin *Dhikrun Këshillë* e kujtim, sepse nëpërmjet tij njeriu sikur rikujton diçka që e ka të ngulitur thellë në shpirt dhe në natyrën e tij të pastër. Një logjikë e pastër i beson të vërtetat dhe të mirën e sheh të mirë, madje kjo logjikë e nxit njeriun që të punojë sipas të mirës. Por ajo edhe të keqen e sheh të keqe, madje e ndalon njeriun nga ajo. Për njeriun me natyrë të papërlyer, të gjitha mesazhet, por edhe ligjet, urdhëresat e ndalesat që gjenden në Kur'an, janë thjesht një rikujtim ose rizgjim i natyrës së tij të pastër. Me fjalë të tjera, asnjë mesazh ose ligj i Kur'anit nuk mund të bjerë ndesh me logjikën e pastër dhe natyrshmërinë e papërlyer. Cilësia tjetër me të cilën Zoti e përkryer Kur'anin është *Mubarekun*, pra, plot begati. Kjo do të thotë se Kur'ani ia shton të mirat dhe begatitë njeriut. Nuk ka ndonjë gjë më të mirë dhe më begatisjellës sesa Kur'ani. Për çdo mirësi e begati, për çdo shtim të mirësive fetare, të kësaj bote dhe të ahiretit, Kur'ani është shkaku dhe ato janë pasojat. Të gjitha ato mirësi janë fryte të të jetuarit me Kur'anin. Përfundimisht, ky libër që është *Dhikrun* dhe *Mubarekun*, duhet që të respektohet e të pranohet me mirënjohje të thellë e përkushtim. Ti duhet të nënshtrohesh të jetosh sipas tij dhe t'i shprehësh mirënjohjen Dhuruesit të tij, duke e adhuruar Atë përmes këtij Libri dhe sipas këtij Libri. Njeriu duhet të dijë si të përfitojë nga bekimet e Kur'anit, duke mësuar leximin e gërmave e fjalëve të tij dhe kuptimin e tyre korrekt, dhe pastaj të përkushtohet në zbatimin dhe përkthimin e tyre në jetën e vet. Nëse vepron të

kundërtën, duke i kthyer shpinën, duke e refuzuar dhe lënë në harresë, duke mos e besuar dhe mos adhuruar Zotin sipas tij, atëherë kjo tregon se zemrën e tij e ka bllokuar kufri i madh dhe injoranca e plotë. Kjo është një fatkeqësi shumë e madhe, që sytë e të humburve nuk mund ta shohin, prandaj i Madhëruari, duke vënë në dukje këtë verbëri të mohuesve, u drejton këtë pyetje atyre: “Atëherë, si nuk po e pranoni?”

Ajetet 51 – 73

51. Ne ia dhamë Ibrahimit udhëzimin e tij më herët dhe dinim gjithçka për të.

52. Kur ai i tha babait dhe popullit të vet: “Ç’janë këto statuja që adhuroni?”

53. Ata i thanë: “Kështu pamë të parët tanë, që i adhuroni ato.”

54. Atëherë, ai u tha: “Ju dhe të parët tuaj keni qenë të humbur”.

55. Ata ia kthyen: “Po flet seriozisht apo po tallësh?”

56. Atëherë, ai tha: “Zoti juaj është Zoti i qiejve e i Tokës; është Ai që i krijoi ato dhe unë dëshmoj për këtë.

57. Për Allah, sa të largoheni ju, unë kam për t’i dërrmuar këto statuja”!

58. Dhe i bëri ato copë e çikë, përveç idhullit të tyre më të madh, që ata t’i drejtoheshin atij.

59. “Kush e bëri këtë me zotat tanë?” – thanë ata. – “Ai qenka kriminel”!

60. Disa thanë: “Kemi dëgjuar për një djalë, që i përçmonte ato, i cili quhej Ibrahim.”.

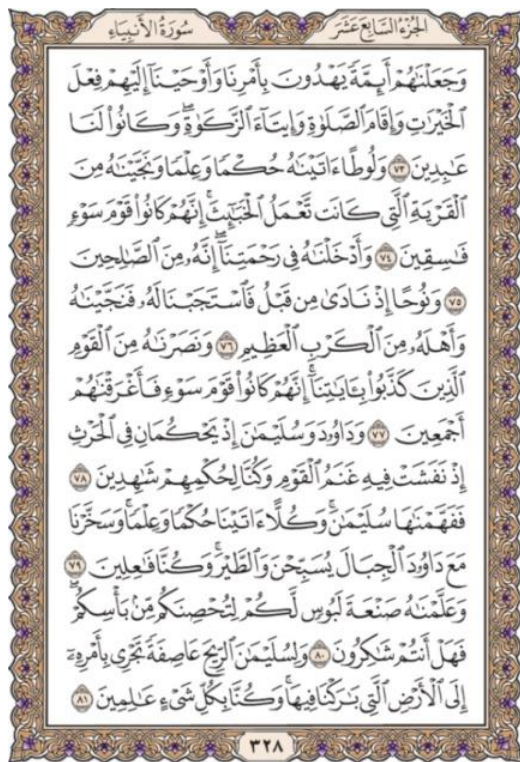
61. “Atëherë, - thanë ata, - silleni atë këtu në sy të njerëzve, që ta shohin të gjithë.”!

62. Ata e pyetën: “Ti e bërë këtë me zotat tanë, o Ibrahim?”

63. Ibrahim u përgjigj: “Atë e ka bërë i madhi i tyre. Pyesni vetë ata, nëse mund të flasin”!

64. Ata u ndalën pak dhe, pasi u menduan, i thanë njëri tjetrit: “Vërtet, keqbërësit jeni ju vetë.”.

65. Por pastaj iu kthyen sërish mosbesimit dhe i thanë atij: “Po ti e di shumë mirë se këta nuk flasin.”.

66. Ai u tha: “A po adhuroni në vend të Allahut ata që nuk ju sjellin asnjë dobi e as dëm”?

67. Mjerë për ju dhe për ata që ju adhuroni veç Allahut! A nuk e kuptoni”?

68. Atëherë, ata thanë: “Digjeni atë dhe ndihmoni zotat tuaj, nëse doni t’u bëheni krah”!

69. Ne urdhëruam: “O zjarr, bëhu i ftohtë dhe i rehatshëm për Ibrahimin”!

70. Ata thurën kurthe kundër tij, por Ne i bëmë ata të dështonin.

71. Ne e shpëtuan atë së bashku me Lutin, për t’i vënë në atë tokë, që e kemi bekuar për njerëzit.

72. Ne i falëm atij Is’hakun dhe më pas edhe Jakubin, si dhuratë. Që të gjithë i bëmë të mirë.

73. Ne i bëmë ata shembuj të mirë, që udhëzonin sipas urdhrit Tonë. Ne i orientuam në vepra të mira, në faljen e namazit dhe në dhënien e zekatit. Ata ishin adhures të sinqertë.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi Muhamedin (a.s) dhe Musain (a.s) dhe librat që u dha atyre, Allahu i Madhëruar kujton Ibrahimin (a.s):

- Ne ia dhamë Ibrahimit udhëzimin e tij më herët dhe dinim gjithçka për të. - Ne ia dhamë Ibrahimit udhëzimin më herët, para dërgimit të Musait dhe të Muhamedit dhe para shpalljes së librave të tyre. Allahu i Madhëruar i tregoi Ibrahimit mbretëritë e qiejve dhe të tokës dhe i dhuroi një udhëzim të plotë, përmes së cilit ai përsosi veten dhe ftoi të tjerët. Askujt në botë pas Ibrahimit nuk iu dha ky udhëzim i mrekullueshëm dhe kjo ndihmë e madhe, përveç Muhamedit. Vini re se si Allahu i Madhëruar thotë: “udhëzimin e tij”. Pra, sikur udhëzimi ishte nga Ibrahim, sepse ai ishte vërtet i drejtë dhe i pastër, i natyrshëm në besimin e pastër monoteist. Gjendja dhe gradat e tij e lartë ishte sipas besimit monoteist, me të cilin Zotit e pajisi dhe e urdhëroi që të nënshtrohej dhe të jetonte sipas tij. Në fakt, çdo besimtar është i udhëzuar. Shkalla e udhëzimit të tij është në varësi të imanit që ka në zemër, për të cilin kujdeset dhe punon për ta forcuar përmes veprave të mira. Pastaj Allahu i Madhëruar thotë: “...dhe dinim gjithçka për të.” Allahu i dhuroi Ibrahimit udhëzimin, e dalloj me profetësinë, me dashurinë më të madhe që Ai mund t’i falë ndonjë krijesë dhe me shumë veçori e shpërblime në të dyja jetët. Zotit e bëri këtë duke e ditur shumë mirë se Ibrahim ishte i duhuri për t’u vlerësuar kështu. Ai ishte i pastër, i çiltër, i mençur. I Madhëruari përmend më pas polemikat e Ibrahimit me popullin e tij, kur i ndalonte nga idhujtaria. Ai ua theu idhujt dhe i bëri të heshtnin me argumentim të mençur dhe të urtë:

- Kur ai i tha babait dhe popullit të vet: “Ç’janë këto statuja që adhuroni?” - Këta janë thjesht disa puta ose statuja, që ju i kenë gdhendur me duart tuaja në formën e disa krijesave dhe në mënyrë të pakuptimtë u dedikoni adhurime. Çfarë vlere apo merite kanë ata, që t’u përkushtohesh e përulesh me adhurime e lutje? Ku është logjika juaj?

Mos jeni çmendur vallë, që humbisni kohën me adhurime të kota, që ua përkushtoni këtyre sendeve pa jetë e të padobishme? I gdhendni me duart tuaja dhe pastaj u përgjeroni t’ju ndihmojnë?! Kjo vërtet është e habitshme! Adhuroni sende që vetë i ndërtoni? Përgjigja e tyre vjen pa asnjë argumentim dhe arsytim të logjikshëm, por si përgjigje e një të mangëti, që nuk di çfarë të thotë:

- Ata i thanë: “Kështu pamë të parët tanë, që i adhuroni ato.” - Kështu bënin të parët tanë, e kështu bëjmë edhe ne. Ne ndjekim rrugën e tyre dhe kryejmë ato adhurime që bënin ata. Dihet mirë se veprat e krijesave kurrë nuk mund të merren si argument mbrojtës, përveç veprave të profetëve. Askush nuk mund të arsyetohet duke marrë si shembull të parët e tij, sidomos në themelet e fesë dhe të besimit, siç është edhe çështja më e rëndësishme, teuhidi i Zotit të botëve. Ajo mbështetet veçse në shpallje dhe dritë nga vetë Zotit, e jo në pasimin e verbër të të parëve. Për këtë arsye, Ibrahim (a.s), duke u treguar se janë të gjithë në humbje, tha:

- Atëherë, ai u tha: “Ju dhe të parët tuaj keni qenë të humbur.” - Humbja ku jeni zhytur është e dukshme dhe fare e kuptueshme. E ku ka humbje më të qartë sesa idhujtaria dhe lënia e teuhidit? Kur thoni se ndiqni të parët tuaj, nuk vlen aspak si argument, sepse të gjithë së bashku, ju dhe ata që ju pasoni, jeni në humbje të qartë e të sigurt. Kjo është shumë e qartë për cilindo që shikon veprat dhe gjendjen tuaj. Por populli i Ibrahimit duke shprehur çudinë, por edhe revoltimin kundrejt fjalëve të tij fyese në adresë të tyre dhe të të parëve të tyre, tha:

- Ata ia kthyen: “Po flet seriozisht apo po talleh?!” - Ato fjalë që the kundër nesh, a i ke seriozisht apo thjesht do të talleh dhe nuk di çfarë thua? Qëllimi i tyre ishte që ta kthenin situatën në favor të tyre. Ata kështu sikur po tregonin se ishte e qartë për të gjithë se fjalët e Ibrahimit ishin të një mendjelehti, i cili nuk mendon se çfarë

thotë. Por Ibrahim (a.s) iu përgjigj qartë, duke nxjerrë në pah mendjemadhësinë dhe mangësinë e logjikës së tyre:

- Atëherë, ai tha: “Zoti juaj është Zoti i qiejve e i Tokës; është Ai që i krijoi ato dhe unë dëshmoj për këtë. – Kështu, Ibrahim u sollli atyre dy mënyra argumentimi: së pari, sollli argumentin logjik për t'i bërë të kuptonin kotësinë e adhurimit të një sendi që e kishin gdhendur vetë me duart e tyre. Së dyti, sollli argument tekstual nga Zoti, duke thënë: “Zoti juaj është Zot i qiejve e i Tokës. Është Ai që i krijoi ato dhe unë dëshmoj për këtë.” Është shumë e thjeshtë të kuptohet nga çdo njeri, madje edhe nga ata me të cilët polemizonte Ibrahim (a.s), se Allahu është i vetmi Krijues i të gjitha krijesave, nga bijtë e Ademit, melekët, xhindët, kafshët, qiejt, toka etj. Ai rregullon të gjitha çështjet e tyre dhe përkujdeset plotësisht për ta. Çdo krijesë është e dobët, e pafuqishme dhe nevojtarë për kujdesin e Allahut. Edhe ata idhuj të cilëve u luten të paditurit janë të dobët e nevojtarë për Zotin. Atëherë, a mund të pranohet që t'i përkushtosh adhurime një krijese të dobët, që është nën kujdesin e Allahut e ka nevojë për Të, që vetë nuk mund të bëjë dot asgjë, që nuk jep jetë dhe as nuk mund ta marrë atë, që nuk mund të ringjallë e të marrë në llogari? Si mund të bëhet kjo dhe të braktisësh adhurimin e Krijuesit, Furnizuesit, Rregulluesit të çështjeve të gjithësisë?! Ky është argumentimi logjik. Ndërsa argumenti tekstual është pikërisht kjo fjalë madhështore e thënë nga një Profet i Zotit, i cili kurrë nuk gënjen dhe as gabon. Ibrahim ishte profet dhe ai dëshmonte për këtë fjalë të vërtetë, që tha Zoti: “Zoti juaj është Zoti i qiejve e i Tokës. Është Ai që i krijoi ato dhe unë dëshmoj për këtë.” Ai dëshmoi se Allahu i Madhëruar është i vetmi i Adhuruar me meritë dhe se çdo adhurim tjetër është i kotë. E ku ka dëshmi më të madhe sesa dëshmia e të dashurit të Rahmanit, Ibrahimit (a.s). Pasi u sqaroi me fjalë se idhujt e tyre nuk mund të bëjnë

asgjë, Ibrahim (a.s) ua ilustroi edhe me vepra pafuqinë e idhujve, të cilët nuk mund të bëjnë asgjë, madje as të mbrojnë vetveten. Ai bëri diçka që ata të kuptonin se fjalët e tij ishin të vërteta.

- Për Allah, sa të largoheni ju, unë kam për t'i dërrmuar këto statuja!” - Kështu vendosi Ibrahim të vepronte me idhujt, pasi njerëzit të shkonin në një nga festat e tyre. Kur ata u larguan të gjithë, ai shkoi fshehtas dhe i shkatërroi të gjithë idhujt e tyre, që i kishin mbledhur të gjitha në një vend, përveç njërit, që ishte më i madhi mes tyre. Atë e la për një qëllim, që do ta shpjegonte më pas.

- Dhe i bëri ato copë e çikë, përveç idhullit të tyre më të madh, që ata t'i drejtoheshin atij. – Vini re se si Allahu tha: “përveç idhullit të tyre më të madh”. Kjo është një përzgjedhje e kujdesshme fjalësh. Çdo gjë që është e urryer nga Zoti nuk përshkruhet me fjalë të bukura, prandaj këtu nuk thotë: “përveç idhullit të madh”, por “përveç idhullit të tyre më të madh.” Edhe Profeti (a.s), kur u drejtohej mbretërve të kohës, thoshte: “Të madhit të persianëve” ose “Të madhit të romakëve”. Kjo është një çështje delikate, që tregon se duhet të kesh shumë kujdes që të mos madhërosh atë që e ka poshtëruar Allahu, por të përzgjedhësh fjalët me kujdes e vëmendje të madhe. Pastaj Allahu i Madhëruar thotë: “...që ata t'i drejtoheshin atij.” Pra, Ibrahim e la atë idhull, që e quanin më të madhin, që ata ta pyesnin e t'i kërkonin ndihmë. Kështu, ata do të fillonin të arsyetonin drejt dhe të kuptonin mirë argumentet që Ibrahim u kishte dhënë. Prandaj, në një moment reflektimi, më pas ata do të thoshin: “Vërtet, keqbërësit jeni ju vetë”. Sidoqoftë, kur ata panë se çfarë u kishte ndodhur idhujve të tyre, thanë:

- “Kush e bëri këtë me zotat tanë? – thanë ata. – “Ai qenka kriminel.” - Edhe pse ata po bënë padrejtësinë më të madhe, filluan ta akuzonin Ibrahimin si kriminel. Nuk e dinin të mjerët se shkatërrimi i idhujve ishte nga veprat më të vjera të

Profetit, që buronte nga drejtësia dhe nga teuhidi i tij. Të padrejtë ishin ata që vazhdonin t'i adhuronin statujat, edhe pse e panë vetë se çfarë ndodhi me ato, të cilat ishin të pafuqishme të mbronin edhe veten e vet.

- **Disa thanë: “Kemi dëgjuar për një djalë, që i përçmonte ato, i cili quhej Ibrahim.”** - Kemi dëgjuar një djalë që i përçmon idhujt tanë. Atëherë, kuptohet se ai duhet të ketë qenë autori i këtij “krimi”. Mbase dikush mund ta kishte dëgjuar Ibrahimin kur tha: “Për Allah! Sa të largoheni ju, unë kam për t'i dërmuar statujat tuaja!”

- **“Atëherë, - thanë ata, - silleni atë këtu në sy të njerëzve, që ta shohin të gjithë!”** - Pasi u bindën se ishte Ibrahim ai që e kishte kryer atë vepër, vendosën ta nxirrin Ibrahimin para të gjithë popullit, që ta shihnin se si do të ndëshkohej ai dhe çdokush që do të guxonte të përdohte e përçmonte idhujt e tyre. Por, në fakt, pikërisht këtë donte Ibrahim. Ai donte që të fliste hapur para të gjithë njerëzve, që t'ua qartësonte të vërtetën dhe ata të mos kishin më asnjë justifikim para Zotit. Kjo ishte një lloj siç veproi Musai kur i tha Faraonit në lidhje me magjistarët: “Koha e caktuar le të jetë dita e festës, kur njerëzit të mblidhen paradite.” [Ta Ha 59]. Kështu, kur u mblodhën të gjithë njerëzit, ata e nxorën Ibrahimin përpara dhe thanë:

- **Ata e pyetën: “Ti e bërë këtë me zotat tanë, o Ibrahim?”** - Kjo ishte një pyetje, që i dihej përgjigjja. Pra, sikur po e gjykonin dhe po i thoshin: “Si e more guximin ta bësh diçka të tillë?” Atëherë, kur të gjithë njerëzit po shihnin dhe dëgjonin me vëmendje, Ibrahim tha:

- **Ibrahimi u përgjigj: “Atë e ka bërë i madhi i tyre.** - I theu ky, që ju e quani të madh, sepse u zemërua me ta. U zemërua se nuk donte që edhe ata të adhuroheshin si ai. Ai donte që ju të adhuronit vetëm atë, si idhulli më i madh që është, e jo këta të vegjëlit. Me këto fjalë, Ibrahim donte që ta

bënte popullin të logjikonte dhe të kuptonte kotësinë e asaj që bënin, prandaj dhe u tha:

- **Pyesni vetë ata, nëse mund të flasin!** - Pyesni këto puta të thyera, përse i theu puta e tyre e madhe? Pastaj pyesni edhe putën tuaj të madhe, përse i theu të voglat? Pyetini ata, nëse mund të flasin dhe t'ju sqarojnë! Nëse mund të flasin, sigurisht që do t'ju sqarojnë. Por si unë, edhe ju e dini mirë se ata nuk mund të flasin, nuk mund të të bëjnë mirë dhe as të të ruajnë nga e keqja; madje ata, as veten e vet nuk mund të ndihmojnë e ta shpëtojnë, nëse dikush i dëmton.

- **Ata u ndalën pak dhe, pasi u menduan, i thanë njëri tjetrit: “Vërtet, keqbërësit jeni ju vetë.”** - Ata iu kthyen logjikës së pastër dhe e menduan mirë çështjen. Kështu, e kuptuan se adhurimi i statujave ishte diçka e kotë. Atëherë, e pranuan se kishin rënë në idhujtari dhe i thanë njëri tjetrit: “Vërtet, keqbërësit jeni ju vetë”. Në këtë mënyrë u arrit qëllimi i Ibrahimit (a.s) që t'i bënte ata ta kuptonin kotësinë e asaj që mbronin dhe se ajo vepër ishte mohim i Zotit dhe padrejtësi e madhe. Por ata të mjerë nuk vazhduan gjatë në këtë gjendje, sepse iu kthyen prapësisë dhe përsëri zgjodhën humbjen dhe devijimin:

- **Por pastaj iu kthyen sërish mosbesimit dhe i thanë atij (Ibrahimit): “Po ti e di shumë mirë se këta nuk flasin!”** - Ti e di mirë që këta nuk flasin, atëherë përse tallesh e na nënçmon? Përse na urdhëron që t'i pyesim, kur ti e di që ata nuk flasin? Atëherë Ibrahim, duke i qortuar dhe duke zbuluar para të gjithë njerëzve kotësinë e idhujtarisë së tyre, tha:

- **Ai u tha: “A po adhuronit në vend të Allahut ata që nuk ju sjellin asnjë dobi e as dëm?”** - Ata as ju ndihmojnë dhe as ju mbrojnë nga e keqja.

- **Mjerë për ju dhe për ata që ju adhuronit veç Allahut! A nuk e kuptoni?** - Sa të humbur dhe të dëshpëruar që qenkeni! Sa të poshtëruar dhe të pavlerë jeni ju dhe ajo që ju adhuronit! Nëse vërtet do të logjikoni, do ta kuptoni mirë gjendjen tuaj të mjerë. Por duke qenë se nuk keni mend në kokë dhe

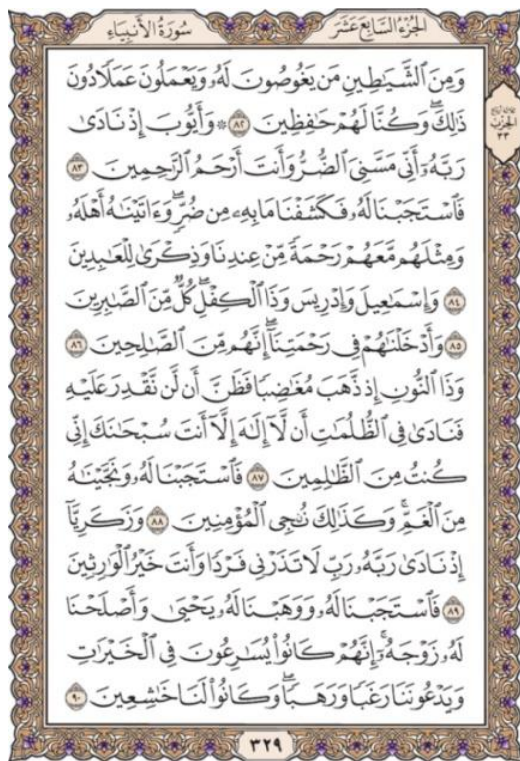
jeni zhytur në devijim dhe injorancë me vetëdije, atëherë dijeni se kafshët janë në gjendje më të mirë se ju. Kështu, pasi nuk gjetën asnjë mënyrë për të argumentuar kotësinë e tyre, u kthyen te gjuha e forcës dhe vendosën ta dënonin:

- **Atëherë, ata thanë: “Digjeni atë dhe ndihmoni zotat tuaj, nëse doni t’u bëheni krah!”** – Ekzekutojeni me mënyrën më të tmerrshme, me djegie në zjarr! Këtë do ta bënin në formë hakmarrjeje për idhujt e tyre. U poshtërofshin dhe u shkatërofshin! Si është e mundur të adhuronin diçka, që edhe vetë e pranonin që kishte nevojë për ndihmën e tyre?! Por Allahu e ndihmoi të dashurin e Tij, Ibrahimin, kur ata e hodhën në zjarr:

- **Ne urdhëruam: “O zjarr, bëhu i ftohtë dhe i rehatshëm për Ibrahimin!”** - Dhe zjarri përvëlues u bë freski dhe i rehatshëm për Ibrahimin. Ai nuk u dëmtua dhe nuk ndjeu asnjë dhimbje nga ai zjarr.

- **Ata thurën kurthe kundër tij, por Ne i bëmë ata të dështonin.** - Ata donin ta ndëshkonin dhe intriga e tyre ishte e madhe, por Allahu thotë: “...po Ne i bëmë ata të dështonin.” Ata do të jenë të poshtëruar e të ndëshkuar në këtë botë dhe në ahiret. Ndërsa i dashuri i Allahut, Ibrahim, dhe pasuesit e tij janë të fituarit në të dyja jetët.

- **Ne e shpëtuam atë së bashku me Lutin, për t’i vënë në atë tokë, që e kemi bekuar për njerëzit.** - Askush nuk e besoi Ibrahimin, përveç Lutit, i cili thuhet se ishte djali i të vëllait të Ibrahimit. Allahu i Madhëruar e shpëtoi dhe e bëri të emigronte në një vend, që Zoti thotë: “e kemi bekuar për njerëzit”, pra, në Sham. Luti u largua nga populli i tij, që ishte në Babiloni, për të shkuar në Sham. Prej bekimit dhe mirësisë së Shamit është fakti që shumë profetë kanë dalë në atë vend. Allahu i Madhëruar e zgjodhi Shamin si vendin e pëlqyer për të bërë hixhret i dashuri i Tij, Ibrahim (a.s). Në Sham ndodhet edhe njëra nga tre xhamitë e shenjta, xhamia Bejtul Mukaddes.

- **Ne i falëm atij Is’hakun dhe më pas edhe Jakubin, si dhuratë.** – Pasi Ibrahim u distancau nga populli i tij, Allahu i Madhëruar i dhuroi si fëmijë Is’hakun, i cili më vonë u bë babai i profetit Jakub. Këta ia dhuroi pasi Ibrahim ishte plakur, ndërsa gruaja e tij Sara ishte beronjë. Melekët e përgëzuan se Zoti do t’i dhuronte Is’hakun, dhe pas Is’hakut, do t’i dhurojë Jakubin (djali i Is’hakut). Jakubi është Israili, nga i cili do të rridhte një popull i madh (bijtë e Izraelit). Ndërsa nga Ismaili, që ishte djali i madh dhe i parë i Ibrahimit, do të rridhte populli i nderuar nga Zoti, populli arab, nga i cili do të dilte zotëria i gjithë bijve të Ademit, Muhamedi (a.s). Allahu thotë:

- **Që të gjithë i bëmë të mirë.** - Ibrahimin, Is’hakun dhe Jakubin i bëmë të mirë. Ata i zbatonin me përpikmëri porositë dhe detyrimet ndaj Zotit, por edhe detyrimet ndaj krijesave.

- **Ne i bëmë ata shembuj të mirë, që udhëzonin sipas urdhrimit Tonë.** - Ata u bënë udhëheqës, që, me urdhrin e Zotit, u treguan njerëzve udhën e drejtë. Kjo është

mirësia më e madhe që Zoti i jep një njeriu: ta bëjë atë udhëheqës, nëpërmjet të cilit, udhëtarët drejt Zotit të gjejnë rrugën e duhur. Allahu i Madhëruar ua dha këtë mirësi atyre, pasi ata ishin të durueshëm dhe, njëkohësisht, ishin të bindur plotësisht në shpalljen dhe diturinë e madhe që Zoti u dhuroi. Allahu i Lartësuar thotë që: “udhëzonin sipas urdhrit Tonë.” Pra, ata i udhëzonin njerëzit në fenë dhe besimin që Zoti shpalli, jo sipas mendjes së tyre. Ata ftonin veçse në fenë e Zotit, pa shtuar ose hequr asgjë prej saj. Ata ftonin veçse në ato vepra dhe adhurime që Zoti i pëlqen dhe të cilat i ka shtjelluar në shpalljet e Tij. Njeriu kurrë nuk mund të bëhet udhëheqës i drejtë, derisa të udhëheqë në fenë e Zotit dhe sipas fesë së Zotit.

- Ne i orientuam në vepra të mira, në faljen e namazit dhe në dhënien e zekatit. Ata ishin adhurues të sinqertë. - Ata i përkryejnë adhurimet dhe veprat e mira që e kënaqin Allahun, madje i ftojnë edhe njerëzit e tjerë për këtë gjë. Këtu përfshihen të gjitha llojet e mirësive, qofshin adhurime që kanë lidhje me të drejtën e Zotit, qoftë bamirësi apo detyrime që kanë lidhje me krijesat. Megjithatë, duke treguar rëndësinë e madhe të disa adhurimeve të caktuara, Allahu i thekson në mënyrë të veçantë ato, duke shtuar: “...në faljen e namazit dhe në dhënien e zekatit...”. Ai njeri që i përkryen këto dy adhurime ashtu siç është urdhëruar, konsiderohet si një nga ata që përpiqen për lartësimin e fesë. Ndërsa ata që dështojnë në këto dy adhurime, në çështjet e tjera të fesë janë akoma më të humbur. Namazi është adhurimi më i mirë në drejtim të plotësisht të hakut të Zotit, ndërsa zekati është adhurimi më i mirë në drejtim të plotësisht të hakut dhe bamirësisë ndaj krijesave. Pastaj Zoti i Lartësuar i përshkruan si: “adhurues të sinqertë”. Ata ishin të sinqertë dhe të pastër, sepse adhuronin vetëm Allahun si Një e të vetëm. Ata ishin të vazhdueshëm në adhurimet me zemrën, gjuhën dhe trupin e tyre në të shumtën e kohës. Adhurimi i Allahut me teuhid, për

hir të së cilit Ai i krijoi, por edhe i urdhëroi, ishte atributi kryesor i tyre.

Ajetet 74 – 75

74. Edhe Lutin e bëmë profet dhe të ditur. Ne e shpëtuam atë prej atij vendi që bënte vepra të ndyra. Ata ishin një popull i keq dhe i shfrenuar.

75. Atë e shpëtuam dhe e përfshimë në mëshirën Tonë. Ai ishte vërtet prej më të mirëve.

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe Lutin e bëmë profet dhe të ditur. - Allahu i Madhëruar e lavdëron Profetin e Tij, Lutin (a.s), duke e përshkruar si dijetar të madh të fesë dhe gjykatës të drejtë për njerëzit. Allahu ia dhuroi diturinë dhe gjykueshmërinë e drejtë dhe Ai e dërgoi si profet në popullin e tij. Luti e ftoi popullin në adhurimin e Allahut dhe i paralajmëroi për ndëshkimin, për shkak të veprave të poshtra që kryenin. Ai i ftoi pandërprerë dhe pa u lodhur, por ata vazhduan në perversitetin e tyre.

- Ne e shpëtuam atë prej atij vendi që bënte vepra të ndyra. - Ata nuk iu përgjigjën ftesës së tij, prandaj Allahu ua ktheu përmbys vendbanimet dhe u zbriti një dënim shfarosës, që nuk la asnjë të gjallë mbi dhe. Ata u ndëshkuan kështu, sepse - siç thotë edhe Allahu - ata ishin një popull i keq, që shkelën çdo kufi.

- Ata ishin një popull i keq dhe i shfrenuar. - Ata e refuzuan njeriun që i ftonte në rrugën e Zotit, madje e kërcënuan se do ta dëbonin nga vendi. Por Allahu i Madhëruar e shpëtoi Lutin dhe familjen e tij, duke e urdhëruar që të iknin herët, pa çelur dita, që të largoheshin sa më shumë nga ai vend, i cili do të goditej nga zemërimi dhe ndëshkimi i Allahut. Kështu, ata u larguan dhe shpëtuan, me mirësinë dhe kujdesin e madh të Allahut.

- Atë e shpëtuam dhe e përfshimë në mëshirën Tonë. - Çdokush që hyn në mëshirën e Allahut është i siguruar nga e keqja, frika dhe ankthi dhe ka për të arritur lumturinë dhe emrin e mirë në botë.

- **Ai ishte vërtet prej më të mirëve.** – I tillë ishte Luti (a.s.), sepse ai bënte vepra të mira. Nuk ka dyshim se përmes veprave të mira, Allahu ndreq të metat që gjenden te njeriu. Veprat e mira janë shkaqe që të fusin në mëshirën e Allahut, ashtu sikundër gjynahet bëhen shkak që të privohesh nga mëshira e Allahut. Njerëzit që bëjnë më tepër vepra të mira janë profetët, prandaj Allahu i Madhëruar i përshkruan ata si punëmirë. Edhe Sulejmani (a.s) u lut që të ishte vepërmirë, kur tha: “Zoti im, më mundëso që të falënderoj për të mirat e Tua, që m’i ke dhuruar mua dhe prindërve të mi dhe që të bëj vepra të mira, që Ti i pëlqen! Me mëshirën Tënde, më fut në mesin e robve të Tu të mirë!”. [Neml 19].

Ajetet 76 – 77

76. (Kujto) Nuhun, kur na pati thirrur dikur e Ne iu përgjigjëm atij dhe e shpëtuam atë dhe familjen e tij nga tmerrri i madh (përmbytja).

77. Ne e mbrojtëm atë prej popullit që i përgënjeshtrohte argumentet Tona. Me të vërtetë ai ishte një popull i dhënë pas së keqes, prandaj Ne i përmbytëm që të gjithë.

Shpjegimi i ajeteve

Kujtoni robin, adhuruesin e sinqertë dhe Profetin Tonë të dashur Nuh (a.s). Kujtoje atë duke e lavdëruar dhe treguar cilësitë dhe virtytet e tij të larta. Allahu e dërgoi Nuhun si profet te populli i tij. Ai qëndroi mes tyre 950 vjet, duke i ftuar të adhuronin Allahun e Madhëruar si Një të vetëm dhe për t’u larguar nga idhujtaria. Ai i këshillonte në çdo gjendje e kohë, natë e ditë, haptazi dhe fshehtazi. Por kur e pa që tek ata nuk ndikonin aspak paralajmërimet, kërcënimet dhe këshillat, Nuhu iu lut Zotit të tij, duke thënë: “O Zoti im! Mos lër mbi Tokë asnjë nga jobesimtarët! Nëse Ti i lë, ata do t’i largojnë adhuruesit e Tu dhe prej tyre do të lindin veçse të shfrenuar dhe jobesimtarë. O Zoti im! Më fal mua, fali prindërit e mi, ata që hynë në shtëpinë time si besimtarë dhe të gjithë besimtarët e besimtare! Ndërsa jobesimtarëve shtoj veçse dëshpërim!”.

[Nuh 26 - 28]. Dhe Allahu iu përgjigj lutjes së tij, duke i përmbytur të gjithë dhe duke mos lënë asnjë prej tyre gjallë. Allahu shpëtoi vetëm Nuhun, familjen e Nuhut dhe pasuesit e tij besimtarë, duke i bartur në një anije të mbushur plot. Allahu bëri që vetëm pasardhësit e familjes së tij të mbetur të vazhdonin jetën e të shtoheshin. E gjithë bota janë pasardhës të Nuhut. Kështu e ndihmoi Allahu Nuhun kundër popullit që u tall me të.

Ajeti 78 – 82

78. (Kujto) Daudin e Sulejmanin, kur gjykonin për çështjen e tokës së mbjellë në të cilën kishin kullotur natën delet e disa njerëzve! Ne e dëshmuam gjykimin e tyre.

79. Ne ia mundësuam Sulejmanit të kuptonte (përgjigjen e saktë) për çështjen. Secilit (prej tyre) u patëm dhënë urtësi e dituri. Ne bëmë që malet dhe shpendët të Na madhërojnë (bëjnë tesbih) së bashku me Daudin. Ishim Ne që i bëmë (të gjitha këto).

80. Ne i mësuam atij (Daudit) punimin e parzmoreve (të hekurta) për ju, që t’ju mbrojnë në raste lufte. Atëherë a nuk do të jeni mirënjohës për këtë?

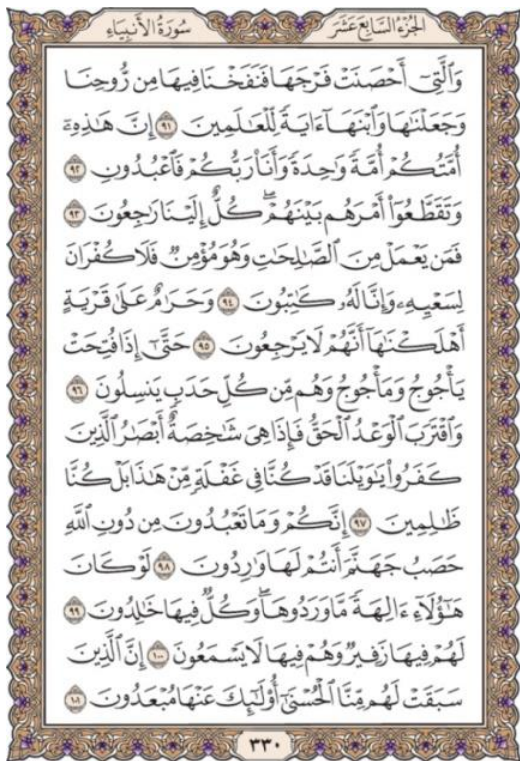
81. Për Sulejmanin bëmë që era e furishme të frynte sipas dëshirës së tij duke e shoqëruar atë, drejt tokës që Ne e kemi bekuar. Ne Dimë gjithçka.

82. Disa nga shejtanët zhyteshin për të (në thellësi të ujërave) dhe bënë edhe punë të tjera për të. Dhe ishim Ne që i ruanim ata (të mos shmangeshin).

Shpjegimi i ajeteve

Kujtoju njerëzve edhe këta dy profetë të nderuar, Daudin dhe Sulejmanin, duke i lavdëruar dhe duke treguar gradën e tyre të lartë. Allahu i Madhëruar u dhuroi atyre dituri të gjerë dhe i bëri udhëheqës të mëdhenj e gjykatës të drejtë mes njerëzve:

- **(Kujto) Daudin e Sulejmanin, kur gjykonin për çështjen e tokës së mbjellë në të cilën kishin kullotur natën delet e disa njerëzve! Ne e dëshmuam gjykimin e tyre.** – Historia thotë se pronari i një are u

ankua tek Daudi se disa njerëz kishin kullotur bagëtitë në arën e tij, duke ia shkatërruar të mbjellat. Daudi (a.s) gjykoj që bagëtitë që kishin shkatërruar të mbjellat duhej t'i jepeshin të zotit të tokës, duke u nisur nga fakti se pronarët e bagëtive ishin treguar të pakujdesshëm. Kështu, ky vendim do të ishte një masë ndëshkimore për ta. Ndërsa Sulejmani gjykoj ndryshe. Ai sugjeroi që të zotët e bagëtive t'ia linin bagëtitë pronarit të tokës, që ai të përfitonte nga qumështi e leshi i tyre, ndërsa ata të punonin në arën e tij, derisa ta kthenin në gjendjen që ishte. Në fund, secili do të merrte pasurinë që kishte patur gjithmonë: ata do të merrnin bagëtitë mbrapsht dhe ai do të merrte arën në gjendjen që e kishte. Sigurisht që ky ishte një gjykim shumë i drejtë dhe i urtë, që dëshmonte për zgjuarsinë dhe mprehtësinë e Sulejmanit, siç thotë i Madhëruari:

- **Ne ia mundësuar Sulejmanit të kuptonte (përgjigjen e saktë) për çështjen.**
- Në këtë çështje, Allahu i mundësoi Sulejmanit të jepte një gjykim më të drejtë.

Kjo nuk do të thotë që Allahu nuk i kishte dhënë edhe Daudit urtësi për çështje të tjera, prandaj duke i lëvduar të dy, at e bir, thotë:

- **Secilit (prej tyre) u patëm dhënë urtësi e dituri.** - Kjo tregon, gjithashtu, se gjykatësi mund t'ia qëllojë së drejtës në gjykimin e tij, por mund edhe të gabojë. E rëndësishme është që ai të bëjë çdo gjë të mundshme për të vërtetën dhe drejtësinë. Më pas, Allahu i Madhëruar tregon edhe veçoritë e secilit prej tyre:

- **Ne bëmë që malet dhe shpendët të Na madhërojnë (bëjnë tesbih) së bashku me Daudin. Ishim Ne që i bëmë (të gjitha këto).** - Daudi ishte ndër më të përkushtuarit në adhurim, sidomos në drejtim të *tesbih*-ut, lavdërimit dhe madhërimit të Allahut, i Cili i kishte dhuruar një zë të mrekullueshëm. Zëri i tij ishte i pashembullt, aq sa kur ai i bënte *tesbih* Zotit, së bashku me të bënin *tesbih* malet e heshtura dhe zogjtë në qiell. Kjo ishte një dhunti e madhe nga Zoti, i Cili thotë: “Ne kemi mundësi dhe e bëmë”. Pra, ishte Allahu Ai që ia dhuroi dhe e bëri të ishte i tillë.

- **Ne i mësuam atij (Daudit) punimin e parzmoreve (të hekurta) për ju, që t'ju mbrojnë në raste lufte.** - Allahu i Madhëruar i mësoi Daudit (a.s) punimin e parzmoreve. Ai ishte i pari që i punoi ato, pastaj të tjerët e morën prej tij. Allahu i Madhëruar ia zbuti Daudit hekurin dhe e mësoi si ta punonte atë. Dobia e kësaj aftësie është shumë e madhe. Allahu thotë: “Ne i mësuam atij punimin e parzmoreve, që t'ju mbrojnë në raste lufte.” Parzmoret ju mbrojnë trupin gjatë betejave.

- **Atëherë a nuk do të jeni mirënjohës për këtë?** - Përse nuk i shprehni Allahut mirënjohje për këto bekime? Është Allahu Ai që ia mësoi robët të Tij, Daudit, këtë aftësi dhe ia mundësoi ta përkryente, siç thotë në këtë ajet kuranor: “Ai ju mundësoi të keni veshje që ju mbrojnë prej të nxehtit dhe veshje që ju mbrojnë në luftë. Kështu i plotëson Allahu të mirat e Tij ndaj jush, në mënyrë që të dorëzoheni.” [Nahl 81]. Ka mundësi që Allahu ta ketë mësuar Daudin të

bënte mburojat prej hekuri, duke ia zbutur mrekuillisht hekurin, që ai ta punonte me dorë, si të ishte baltë. Shumë shpjegues të Kur'anit thonë se Allahu i Madhëruar ia mundësoi Daudit që ta punonte hekurin si të ishte baltë argjile, pa qenë e nevojshme që ta shkrinte në zjarr. Ky është njëri mendim. Një shpjegim tjetër thotë se Allahu e mësoi Daudin që ta punonte hekurin me mënyrat që njohim sot, duke e shkrirë atë në fillim. Ky mendim duket më i qartë, sepse Allahu e tregon këtë si mirësi të Tij ndaj njerëzve, që duhet ta falënderojnë Atë. Nëse kjo aftësi nuk do të ishte e mundur për ta sot, Allahu nuk do ta përmendte si mirësi ndaj tyre. Ajeti nuk synon të përmendë vetëm parzmoret që bëri Daudi me duart e tij, por synon parzmoret në përgjithësi, si një mirësi që Zoti u dhuroi krijesave. Pastaj, mendimi i parë nuk mbështetet në ndonjë argument të veçantë, përveç fjalës së Allahut: “Ne i mësuam atij punimin e parzmoreve.” Por në këtë ajet nuk thuhet se ato bëheshin me mënyra të jashtëzakonshme.

- **Për Sulejmanin bëmë që era e furishme të frynte sipas dëshirës së tij duke e shoqëruar atë, drejt tokës që Ne e kemi bekuar.** - Allahu e vuri erën nën komandën e Sulejmanit. Ai udhëtonte nga lindja në perëndim, duke filluar nga Shami, që ishte atdheu i tij. Ai shkante ku shkante e kthehej përsëri në Shamin e bekuar.

- **Ne Dimë gjithçka.** - Dituria e Allahut ka përfshirë gjithçka. Allahu di për Daudin dhe Sulejmanin dhe për përkushtimin e tyre, prandaj i ngriti në grada të larta.

- **Disa nga shejtanët zhyteshin për të (në thellësi të ujërave) dhe bënë edhe punë të tjera për të.** - Edhe kjo ishte një nga veçoritë e Sulejmanit. Allahu i Madhëruar i vuri shejtanët dhe xhindët ifritë nën kontrollin e Sulejmanit. Ai i kishte detyruar shejtanët dhe xhindët që të bënin për të punë, që askush tjetër nuk mund t'i bënte. Disa prej tyre zhyteshin në det për të nxjerrë smeralde, korale, diamante dhe shumë thesare të tjera. Disa të tjerë bënin për Sulejmanin faltore, skulptura, vaska të

mëdha si oaze dhe kazanë të mëdhenj e të palëvizshëm.” [Sebe 13]. Një grup prej tyre, Sulejmani e detyroi për të ndërtuar faltoren në Palestinë, pra, xhaminë Aksa. Ata ia kishin aq shumë frikën, saqë edhe kur ai vdiq, ata vazhduan të punonin edhe një vit tjetër pas tij, derisa u siguruan se Sulejmani kishte vdekur.

- **Dhe ishim Ne që i ruanim ata (të mos shmangeshin).** - Ata nuk kishin mundësi që të refuzonin e të mos i bindeshin Sulejmanit. Ishte Allahu që i mbante ata të nënshtruar me forcën, pushtetin dhe sundimin e Tij.

Ajetet 83 – 84

83. (Kujto) Edhe Ejubin, kur iu drejtua Zotit të vet me lutje: “Mua më ka gjetur një e keqe dhe Ti je më Mëshiruesi ndër mëshiruesit.”

84. Ne iu përgjigjëm atij, ia larguam ato vuajtje dhe ia bëmë familjen e tij dyfish nga Mëshira Jonë. Ne e bëmë atë si kujtim për të gjithë adhuruesit (e devotshëm).

Shpjegimi i ajeteve

- (Kujto) Edhe Ejubin, kur iu drejtua Zotit të vet me lutje: “Mua më ka gjetur një e keqe dhe Ti je më Mëshiruesi ndër mëshiruesit.” - Tregoju atyre edhe për robin adhurues dhe Profetin Tonë, Ejubin duke nxjerë në pah virtytet e tij të larta dhe duke e lëvdur e nderuar kujtimin dhe gradat e tij! Allahu e sprovoi atë me një vështirësi shumë të madhe, por ai u tregua durimtar i pashembullt dhe i kënaqur me caktimin e Zotit. Përveç kësaj, edhe shejtani i mallkuar po e mundonte Ejubin në trup, si sprovë nga Allahu. Shejtani i mallkuar i fryu Ejubit në trup dhe atij iu hapën plagë të shumta, me të cilat ai lëngoi në shtrat për një kohë shumë të gjatë. Sprova u bë edhe më e dhimbshme me vdekjen e të gjithë familjes dhe me shkatërrimin e të gjithë pasurisë së tij. Por ky durimtar i pashembull përsëri i lutej Zotit me edukatë, duke thënë: “Mua më ka rënë një sprovë e madhe, kurse Ti je më Mëshiruesi ndër mëshiruesit.” Kështu, Ejubi kërkoi afrim me një mënyrë

shumë të dashur për Allahun: së pari, duke i treguar dobësinë dhe gjendjen e tij nevojtare, iu ankua Allahut për dhimbjet e tij. Së dyti, duke përmendur një nga emrat dhe cilësitë e Zotit, si më i Mëshirshmi i të mëshirshmëve, sepse për mëshirë kishte nevojë. Prandaj Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së tij:

- **Ne iu përgjigjëm atij, ia larguam ato vuajtje dhe ia bëmë familjen e tij dyfish nga Mëshira Jonë.** - Ejubi goditi tokën me këmbë dhe menjëherë prej saj buroi ujë i ftohtë, nga i cili ai u la dhe piu. Kështu Allahu i Madhëruar ia largoi të keqen, që e kishte zënë dhe munduar për një kohë të gjatë. Përveç kësaj, Allahu thotë: “ia dyfishuam familjen, nga mëshira Jonë.” Zoti i dhuroi familje e pasuri edhe më të madhe nga ajo që e kishte humbur. Ai i dhuroi më shumë pasardhës nga ata që iu larguan nga kjo botë. E gjitha kjo ishte, sikurse thotë Allahu i Madhëruar: “...nga mëshira Jonë.” Kështu e mëshiroi Zoti, sepse Ejubi bëri durim dhe u kënaq me caktimin e Tij. Zoti i dha një shpërblim të shpejtë që në këtë jetë, para shpërblimit të ahiretit, që sigurisht do të jetë shumë herë më i madh.

- **Ne e bëmë atë si kujtim për të gjithë adhuruesit (e devotshëm).** - Ky është shembulli që duhet të shohin adhuruesit e Allahut. Janë pikërisht adhuruesit, që mund të përfitojnë nga mësimet e Allahut. Kur ata shohin se si Allahu e sprovoi Ejubin (a.s.), dhe pastaj ia largoi të keqen dhe e shpërbleu me bujari, kuptojnë se shkak për këtë fund ishte durimi, ky virtyt kaq i lartë dhe i rëndësishëm për të qenë adhurues e rob i Rrahmanit. Allahu e lëvdon Ejubin pikërisht për këtë veti: “Ne e gjetëm atë të durueshëm. Sa rob i mirë ishte ai! Ai ishte i kthyer te Zoti.” [Sad 44]. Të gjithë adhuruesit e sinqertë e kanë Ejubin si shembull për durimin dhe nënshtrimin e tij plot për vuajtje e përlulësi para Allahut, sa herë që sprovohen me halle e vuajtje.

Ajetet 85 – 86

85. (Kujto) Edhe Ismailin, Idrisin dhe Dhulkiflin! Që të gjithë ishin durimtarë.

86. Ne i përfshimë ata në mëshirën Tonë, sepse ishin prej të mirëve.

Shpjegimi i ajeteve

Kujto robërit dhe adhuruesit Tanë të zgjedhur. Kujto të dërguarit Tanë me respekt e nderime. Kujto Ismailin, birin e Ibrahimit, kujto Idrisin dhe Dhulkiflin. Të gjithë këta ishin ishin të dërguar të nderuar të Zotit. Allahu i përshkruan ata si të durueshëm. Durimi është përmbajtja dhe frenimi i vetes nga ato gjëra të ndaluara që ajo i kërkon, me natyrën e saj gabimtare. Këtu bëhet fjalë për të tre llojet e durimit:

1. Durimi për të kryer urdhëresat në bindje ndaj Allahut.
2. Durim për t’iu larguar dhe përmbajtur veten ndaj ndalesave e mosbindjes ndaj Zotit.
3. Durimi në caktimin e Zotit, si dhe fatkeqësitë e dhimbshme. Kështu, nuk e meriton që të quhesh i durueshëm, derisa t’i plotësosh të treja këto lloje të durimit. Kjo tregon se profetët i arritën të gjitha llojet e durimit, sepse Allahu i përshkroi me këtë emër. Zoti i përshkruan ata edhe si të mirë. Ky cilësim është për të gjitha aspektet. Ata ishin të mirë dhe përmirësuan më shumë zemrat e tyre. Këtë e bënë duke njohur Zotin dhe duke marrë dituri për Të, duke e dashur Atë dhe duke u kthyer drejt Tij të nënshtruar e të penduar në çdo kohë. Ata ishin të mirë edhe në fjalët e tyre dhe përmirësuan më tepër gjuhën e tyre, sepse gjuha e tyre gjithmonë kujtonte Zotin dhe e lëvdonte Atë. Ata ishin të mirë dhe përmirësues në veprat e trupit. Ata e përdorën trupin e tyre për të bërë punë në bindje ndaj Allahut dhe e përmbajtën veten nga gjynahet dhe poshtërsitë. Kështu, prej durimit dhe mirësisë së tyre, Allahu i përfshiu në mëshirën e Tij dhe i tuboi së bashku me të gjithë vëllezërit e tyre profetë, për t’i shpërblyer në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Vetëm përmendja që Allahu u bën këtyre të zgjedhurve ndër shekuj e ndër

brezat e popujve, do të mjaftonte si nderim e shpërblim i madh për ta.

Ajetet 87 – 88

87. (Kujto) Edhe Dhen-nunin (Junusin) kur iku i zemëruar (prej popullit të tij) dhe mendoi se nuk do ta dënonim! Por, në thellësitë e errësirës ai tha: “Nuk ka Zot tjetër (të denjë për adhurim) përveç Teje. Qofsh i Lavdëruar! Unë i bëra vërtet, padrejtësi vetes sime.”

88. Ne iu përgjigjëm atij dhe e shpëtuan nga trishtimi. Kështu i shpëtojmë Ne besimtarët.

Shpjegimi i ajeteve

- (Kujto) **Edhe Dhen-nunin (Junusin)...** - Ky ishte profeti Junus, djaloshi i peshkut. Përmende me nderim dhe respekt historinë e tij. Allahu i Madhëruar e dërgoi te populli i tij, por ata nuk e besuan, prandaj ai i kërcënoi se do t'i godiste dënimi në një kohë të caktuar. Kur dënimi filloi të zbriste dhe ata po e shihnin me sytë e tyre, ata nisën të qanin dhe të shprehnin pendimin tek Zoti i tyre. Allahu dëshiroi që t'ua largonte dhe t'i shpëtonte nga dënimi i Tij. Ky është i vetmi popull që Allahu ua largoi dënimin pasi ai nisi të zbriste. I Madhëruari thotë: “Përse nuk pati ndonjë vend, banorët e të cilit të besonin dhe t'u bënte dobi besimi i tyre, përveç popullit të Junusit? Kur ata besuan, Ne ua larguam dënimin poshtërues në jetën e kësaj bote dhe i lejuam të jetojnë deri në një afat të caktuar.” [Junus 98]. Gjithashtu: “Ne e dërguam atë te njëqind mijë (njerëz) e më shumë, dhe ata i besuan. Ne i lamë të jetojnë, deri në kohën e caktuar.” [Safat 147, 148]. Ky popull i madh e besoi Zotin pasi ishte ftuar nga Junusi, dhe kjo është një nga mirësitë dhe vlerat më të mëdha të këtij Profeti. Tregohet se, për një moment, Junusi u largua i zemëruar nga populli i tij, që nuk po e besonte. Ai mendoi se Allahu nuk do të caktonte për të ndonjë masë, për këtë veprim të nxituar. Kështu, ai hipi në anije, së bashku me njerëz të tjerë. Gjatë lundrimit, njerëzit u detyruan të zvogëlonin peshën e anijes dhe ranë dakord që ta

hidhnin në short dhe, kujt t'i binte shorti, do të hidhej në det. Shorti i ra Junusit, prandaj ai u hodh në det, ku e gëlltiti një peshk i madh. Peshku me Junusin në bark u zhyt në thellësi të detit. Atëherë, Junusi filloi t'i lutej Zotit, duke thënë: “La ilahe il-la ente subhaneke in-ni kuntu minedh-dhalimin”. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Teje. Ti je i Pastër nga çdo mangësi. Unë vërtet, kam qenë i pa drejtë.” Me këto fjalë, ai dëshmoi njëshmërinë e Allahut në meritën e adhurimit dhe e dëlirësoi nga çdo mangësi e kotësi. Gjithashtu, Junusi pranonte që kishte gabuar dhe ishte nxituar. “Sikur ai të mos kishte qenë prej atyre që e përmenden shumë Zotin, ai do të mbetej në barkun e tij (peshkut) deri Ditën e Ringjalljes.” [Safat 143, 144]. “Ne iu përgjigjëm atij dhe e shpëtuan nga dëshpërimi.” Allahu e shpëtoi Junusin nga telashi ku kishte rënë. Pastaj i Madhëruari thotë: “Kështu i shpëtojmë Ne besimtarët.” Ky është një premtim dhe lajm i mirë për çdo besimtar që ka rënë në ngushti e dëshpërim, se Allahu ka për ta shpëtuar e lehtësuar për shkak të besimit të tij, ashtu siç bëri me Junusin (a.s).

Ajetet 89 – 91

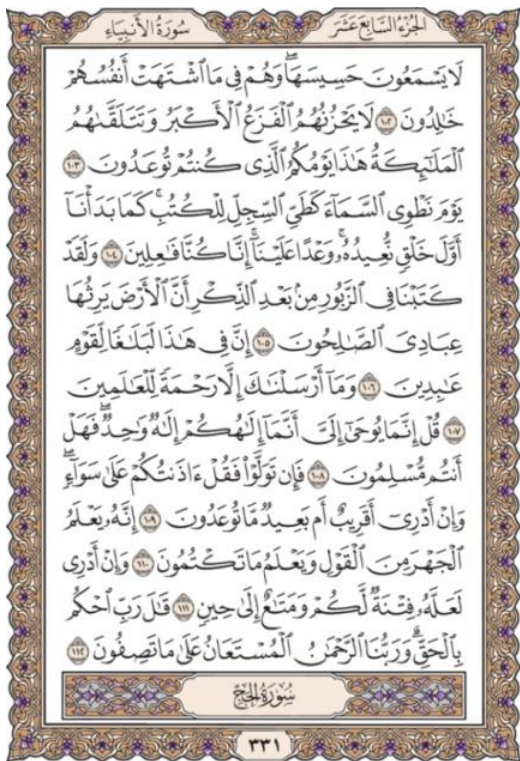
89. (Kujto) Edhe Zekirijan kur iu lut Zotit të vet: “O Zoti im! Mos më lër të vetëm (pa fëmijë)! Ti je trashëgimtari më i mirë.”.

90. Ne ia pranuan lutjen dhe i dhuruam Jahjanë. Ne e shëruam shterpësinë e bashkëshortes së tij për të. Ata përpiqeshin për punë të mira, Na luteshin duke shpresuar dhe duke u frikësuar dhe ishin respektues ndaj Nesh.

91. (Kujto) Edhe atë (Merjemen) që e ruajti nderin e saj! Ne frymuam brenda saj një shpirt (të krijuar) nga Ne dhe e bëmë atë dhe të birin Shenjë për të gjithë njerëzit.

Shpjegimi i ajeteve

- (Kujto) **Edhe Zekirijan kur iu lut Zotit të vet: “O Zoti im! Mos më lër të vetëm (pa fëmijë)!** - Kujtoje adhuruesin dhe profetin Zekeria, që të nxjerrësh në pah

vlerat e mëdha të tij! Një ndër cilësitë më të spikatura të tij ishte kujdesi i madh për popullin e tij, që mes tyre të kishte gjithmonë profetë e paralajmërues. Pikërisht me këtë qëllim, kur ishte në prag vdekjes, Zekeria u lut dhe tha: “O Zoti im! Vërtet, mua më janë dobësuar eshtrat e më është zbardhur koka nga thinjat. O Zoti im! Unë asnjëherë nuk kam qenë i dëshpëruar me lutjet e mia drejtuar Ty.”. Unë kam frikë për popullin tim (*se do të mbeten pa udhëheqës*) pas meje dhe gruaja ime është beronjë. Më dhuro nga mirësia Jote një trashëgimtar (*të denjë*) të jetë trashëgimtari im dhe i familjes së Jakubit dhe bëje atë, o Zoti im, të mirë!” [Merjem 4 – 6]. Nga këto ajete kuptojmë qëllimin e lutjes së Zekerias: “O Zoti im! Mos më lër të vetmuar!” Pra, kur pa se po i afrohej vdekja, u druajt se askush nuk do të vazhdonte t’i ftonte njerëzit në rrugën e Allahut, që t’u mësonte atyre fenë e vërtetë dhe ritet e adhurimeve.

- **Ti je trashëgimtari më i mirë.** – Ti, o Zot, je më i miri dhe më i dashuri që do të kujdeset për popullin tim, pasi unë të vdes.

Ti je më i mëshirshëm për njerëzit sesa unë, por unë dua të më qetësohet zemra e të më rehatohet shpirti. Unë dëshiroj që, nëpërmjet këtij fëmije, të më shtohet peshja e veprave të mia të mira.

- **Ne ia pranuar lutjen dhe i dhuruam Jahjanë...** - Allahu i dhuroi këtë djalë të dashur, që do të ishte një Profet shumë i nderuar. Askush para Jahjas nuk ishte quajtur ashtu.

-**Ne e shëruam shterpësinë e bashkëshortes së tij për të.** – Gruaja e tij, që më parë ishte beronjë dhe nuk bënte fëmijë, u rregullua. Zoti e bëri organizmin e saj të gatshëm për të bërë një fëmijë për Profetin e Tij të dashur. Kjo është dobja që të vjen nga shoku i mirë. Edhe ty të përfshin mirësia dhe bekimi, ashtu si shoku i mirë. Fryt i lidhjes martesore të Zekerias ishte Jahja, një fëmijë i dashur dhe plot cilësi të larta. Pasi i përmendi të gjithë këta profetë veç e veç, Allahu i Madhëruar i lëvdon ata së bashku, duke thënë:

- **Ata përpiqeshin për punë të mira,...** - Ata garonin për punë të mira e adhurime, në kohët më të mira. Ata i kryenin adhurimet në formën më të plotë dhe nuk linin asnjë mirësi pa e bërë, me sa mundësi që kishin. Ata i shfrytëzonin gjithashtu mundësitë që u jepeshin.

- **Na luteshin duke shpresuar dhe duke u frikësuar...** - Ata luteshin për mirësitë e kësaj bote dhe të ahiretit. Ata luteshin gjithashtu për mbrojtje nga të këqijat në të dyja jetët. Zemrat e tyre ishin të mbushura gjatë gjithë kohës me shpresë dhe me frikë. Ata nuk ishin asnjëherë të pavëmendshëm, mospërfillës e të përhumur në kotësira e lojëra.

- **... dhe ishin respektues ndaj Nesh.** – Ata na respektuan duke qenë të nënshtruar, të përulur të përkushtuar në lutje e përgjërime. Ata ishin të tilë, sepse dituria e tyre për Zotin ishte e plotë dhe e thellë. E si mund të ishin ndryshe këta njohës të mirë të Zotit të Tokës dhe të qiejve?!

- (*Kujto*) **Edhe atë (Merjemen) që e ruajtji nderin e saj!** - Kujtoju në këtë libër

Merjemen, paqja e Zotit qoftë mbi të! Kujto vlerat dhe gradën e saj të lartë duke e lëvduar dhe nderuar kujtimin e saj! Allahu i Madhëruar thotë për të, që “ajo e ruajti nderin e saj”. Ajo e ruajti nderin dhe dëlirësinë e saj nga harami. Madje, ajo as u martua, sepse ishte e dhënë pas adhurimeve të shumta dhe shërbimeve ndaj Zotit të saj. Kur asaj i shkoi meleku Xhibril në formën e një burri të kompletuar e të hijshëm, ajo u lut dhe tha: “Unë i mbështetem të Gjithëmëshirshmit prej teje, nëse i frikësohesh Atij.” *Subhanallah!* Sa e ndershme dhe e ruajtur ishte! Sa adhuruese e pashembullt e Zotit të saj! Prandaj Zoti e shpërbleu sipas veprës së saj, duke i dhuruar një djalë, pa qenë nevoja e një babai njerëzor.

- **Ne frymuam brenda saj një shpirt (të krijuar) nga Ne dhe e bëmë atë dhe të birin Shenjë për të gjithë njerëzit.** - Xhibrili (a.s) fryu në rrobën e saj dhe, me lejen e Zotit, ajo ngeli shtatzënë me këtë fëmijë mrekulli, që do të ishte shenjë për botën. Zoti thotë: “...e bëmë atë dhe birin e saj shenjë për njerëzit.” Ajo ishte një shenjë e madhe e fuqisë së Zotit. Merjemja lindi një fëmijë, Isain (a.s.), pa u prekur nga askush. Më pas, ky fëmijë do të fliste dhe do të dëshmonte që në djep për pastërtinë e nënës së tij nga akuzat që i bënë. Ai dëshmoi se do të ishte profet dhe se Zoti do t’i jepte një libër shpalljeje. Me duart e këtij Profeti, Zoti do të shfaqte mrekulli dhe shenja të shumta, që bota do t’i dëshmonte edhe njëherë. Kështu, Merjemja dhe biri i saj do të ishin shenja të Zotit në këtë botë. Njerëzit do t’i kujtojnë brez pas brezi dhe të urtët do të përfitojnë prej tyre shumë mësim e mirësi.

Ajetet 92 – 95

92. Kjo është féja juaj, e vetmja fé dhe Unë jam Zoti juaj. Pra, vetëm Mua më adhuroni!

93. Ata u përçanë në çështjen e fesë, por tek Ne do të kthehen të gjithë.

94. Kush bën një vepër të mirë dhe është besimtar, munda i tij nuk do të mohohet. Ne i shënojmë ato (vepra) për të.

95. Është e pamundur që banorët e një vendi, të cilët i kemi shkatërruar, të kthehen sërish në këtë botë.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi profetët (a.s), Allahu i Madhëruar u drejtohet njerëzve, duke u thënë:

- **Kjo është féja juaj, e vetmja fé...** - Të gjithë këta profetë që u përmendën janë udhëheqësit tuaj, pas të cilëve ju duhet të ecni dhe të ndriçoheni. Të gjithë ata kishin besim dhe fe të njëjtë. Ata ftuan në të njëjtën rrugë dhe në një Zot të vetëm.

- **... dhe Unë jam Zoti juaj.** - Allahu është Krijuesi ynë dhe Ai që kujdeset dhe rregullon çështjet tona të jetës, fesë dhe besimit. Le ta kujtojnë njerëzit këtë fakt. Zoti është Një i vetëm dhe rruga ku ftuan profetët është e njëjta: adhurimi i një Zoti të vetëm e të pashoq përmes të gjitha llojeve të adhurimeve të sjella përmes shpalljeve e profetëve të Tij. Atëherë, kuptojeni, o njerëz, se detyra juaj është që të përkushtoheni në adhurimin e Zotit tuaj!

- **Pra, vetëm Mua më adhuroni!** - Duke qenë se realiteti është siç u përmend më sipër, atëherë për ju është detyrë adhurimi i Zotit e nënshtrimi ndaj Tij. Pas kësaj porosie, njerëzit duhet të bashkoheshin rreth këtij urdhri dhe nuk duhet të përçaheshin, por armiqësia dhe kalimi i kufijve u bënë attribute të tyre. Kështu, ata u përçanë e u copëtuan në grupacione e fraksione:

- **Ata u përçanë në çështjen e fesë...** - Shumë nga ata që pretendonin se ndiqnin profetët u përçanë e ndanë në grupe dhe gjithësecili pretendonte se e vërteta ishte me ta, kurse të tjerët ishin të gjithë në humbje. Për këtë arsye, i Madhëruari thotë: “...mos u bëni si idhujtarët, të cilët e përçanë fenë e tyre dhe u ndanë në grupe, ku secili grup i gëzohet idesë së vet.” [Rum 31, 32]. Dihet se rrugë të drejtë është vetëm ai që ndjek fenë e drejtë dhe të vërtetë të të gjithë profetëve, Islamin. Rruga e drejtë është

dorëzimi i plotë vetëm ndaj një Zoti , duke adhuruar vetëm Atë. Por këtë do ta kuptojnë kur t'u hiqet perdja dhe çdo e fshehtë të bëhet e dukshme. Ditën kur Allahu t'i tubojë të gjithë njerëzit për të dhënë gjykimin e drejtë, do të dallohet i vërteti nga gënjeshtari.

- **...por tek Ne do të kthehen të gjithë.** - Të gjitha grupacionet që janë në kundërshti ose jo do të dalin para Zotit dhe Ai do t'i shpërblejë me atë që meritojnë. Allahu i Madhëruar sqaron më pas se si do të jepet shpërblimi i Tij, që njerëzit ta dëgjojnë dhe kuptojnë mirë:

- **Kush bën një veprë të mirë dhe është besimtar, mundi i tij nuk do të mohohet.**

- Është fjala për çdo njeri që bën vepra të mira, domethënë ato vepra që përcaktuan profetët dhe u qartësuan në shpalljet e Zotit, pasi plotësohet fillimisht kushti i domosdoshëm për pranimin e veprave, që është imani i vërtetë. Kështu, këta të zgjedhur fillimisht besojnë në Allahun, profetët dhe çdo gjë që ata urdhërojnë të besohet dhe, së dyti, bëjnë punë të mira sipas udhëzimeve të dhëna dhe me sinqeritetin për të kënaqur Allahun e Madhëruar. Ai që plotëson këto dy kushte ka premtimin e Allahut se: "...mundi i tij nuk do të hidhet poshtë". Përpjekjet e këtij njeriu nuk do të shkojnë kot, madje shpërblimi do t'i shumëfishohet, me bujarinë e Allahut të Madhëruar.

- **Ne i shënojmë ato (vepra) për të.** - Allahu i Madhëruar i ka shkruar të gjitha në Leuhi Mahfudh dhe në librat e veprave të robve, që i mbajnë melekët e Tij. Ai që nuk ka bërë vepra të mira, - ose që ka bërë shumë të tilla, por nuk është besimtar i rregullt sipas udhëzimeve të Zotit, - ai është i dështuar në fenë dhe në jetën e tij, duke mbetur i privuar nga shpërblimi dhe mirësitë e Zotit.

- **Është e pamundur që banorët e një vendi, të cilët i kemi shkatërruar, të kthehen sërish në këtë botë.** - Popujt që janë shkatërruar dhe zhdukur nga Zoti është e pamundur që të kthehen sërish në këtë

botë dhe të mund të ndreqin atë që e kanë prishur. Për këtë arsye, le të frikësohen mohuesit e kohës së sotme, të cilëve u drejtohet ky Kur'an, se, nëse bëjnë të njëjtat vepra si të shkuarit, do të ndëshkohen si ata dhe nuk do të mund ta largojnë atë ndëshkim. Le të pendohen dhe të kthejnë rrugë tani, sa janë ende në kohë.

Ajetet 96 – 102

96. Kur të hapet (penda e) Jexhuxhëve dhe Mexhuxhëve, ata do të vërshojnë me shpejtësi nga çdo bregore.

97. Kur të jetë shumë afër premtimi i vërtetë, sytë e jobesimtarëve do të ngrijnë: "Të mjerët ne! Ne vërtet kemi qenë të shkujdesur për këtë. Madje, është e vërtetë se ne ishim keqbërës të mëdhenj."

98. Pa dyshim ju dhe ato që ju i adhuronin veç Allahut, keni për të qenë lëndë djegëse e xhehenemit. Ju atje (pranë tij) do të kaloni."

99. Sikur këta të kishin qenë zota, nuk do të futeshin në të (në xhehenem). Por ata që të gjithë do të jenë aty përgjithmonë.

100. Atje ata do të gulçojnë dhe as nuk do të dëgjojnë.

101. Ndërsa ata të cilëve u priu e mbara nga ana Jonë, do të jenë larg tij (Xhehenemit).

102. Ata nuk do ta dëgjojnë as zhurmën më të vogël të tij, dhe do të jenë "të përjetshëm" atje ku ua dëshiron shpirti.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kur të hapet (penda e) Jexhuxhëve dhe Mexhuxhëve, ata do të vërshojnë me shpejtësi nga çdo bregore.** - Ky është një paralajmërim nga Allahu i Madhëruar drejtuar njerëzve, që të mos vazhdojnë në mosbesim dhe poshtërsi ndaj Tij, sepse është afuar koha kur në botë do të dalin jexhuxhët dhe maxhuxhët, dy fise të mëdhenj nga bijtë e Ademit, të cilët Dhulkarnejni i bllokoi me një pendë të madhe të hekurt. Një popull iu ankua Dhulkarnejnit se këto dy fise bënë shkatërime, prandaj ai i bllokoi pas një pende të madhe dhe të fuqishme. Kur të vijë

fundi i kësaj bote, ajo pendë do të çahet dhe ata do të dalin pikërisht ashtu siç thotë Allahu i Lartësuar: “do të vërshojnë me shpejtësi nga çdo bregore.” Nga çdo vend i ngritur do të zbresin me furi. Kjo tregon se ata do të jenë të shumtë në numër dhe do të përhapen në tokë me shpejtësi të madhe. Kjo do të ndodhë ose ngaqë do të jenë njerëz shumë të shpejtë, ose Zoti do t’u japë mjete shpejtësie. Ata do të nënshtrojnë botën dhe askush nuk do të mund të luftojë kundër tyre.

- Kur të jetë shumë afër premtimi i vërtetë, sytë e jobesimtarëve do të ngrijnë:... - Është afruar koha e plotësimit të premtimit për Kijametin. Ky është një premtim i vërtetë dhe i pakthyesëm. Atë ditë, sytë e mohuesve do të zgurdullohen nga tmerri i ngjarjeve që përjetojnë, si dhe nga poshtërsitë që kanë bërë, të cilat do të dalin para Allahut. Ata të mjerë do të luten që të shkatërrohen e zhduken, duke shfaqur pendimin dhe dëshpërimin e tyre të madh për atë që tashmë nuk kthehet më:

- “Të mjerët ne! Ne vërtet kemi qenë të shkujdesur për këtë. - Ne ishim të paimentuar për këtë ditë të madhe dhe ishim zhytur tërësisht në kënaqësitë e jetës, derisa vdekja na erdhi befas. Kurse tani po vuajmë tmerrin e kësaj dite. Nëse do të vdiste ndonjë nga dëshpërimi dhe pendimi, do të ishin ata.

- Madje, është e vërtetë se ne ishim keqbërës të mëdhenj.” - Ata do të pranojnë se kanë bërë padrejtësi dhe se Allahu është i drejtë me dënimin e tyre. Në atë kohë do të urdhërohet që ata të flaken në zjarr, së bashku me idhujt e tyre. Allahu i Madhëruar thotë:

- Pa dyshim ju dhe ato që ju i adhuroni veç Allahut, keni për të qenë lëndë djegëse e xhehenemit. Ju atje (pranë tij) do të kaloni. - Ju dhe çdo gjë që adhuruat veç Allahut do të jeni lëndë djegëse e Xhehenemit. Ju së bashku me idhujt tuaj do të hyni në Zjarr. Në fakt, putat janë sende, që nuk kanë asnjë përgjegjësi, por megjithatë, Zoti do t’i fusë së bashku me

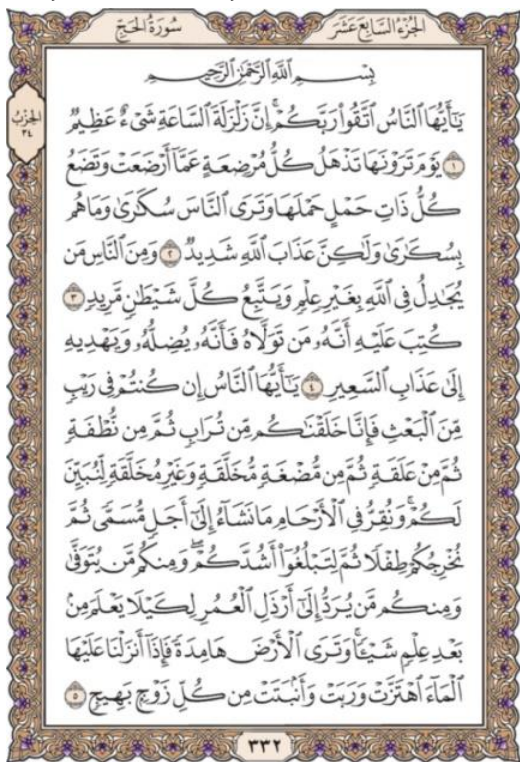
adhuruesit në Xhehenem. Kjo ka urtësi në vetvete. Së pari, ky veprim bëhet për ta kuptuar se adhurimi i tyre ishte një mashtrim i shejtanit. Së dyti, ai shërben si ndëshkim plus për ata që i kanë adhuruar këta idhuj dhe tashmë, kur më shumë se kurrë kanë nevojë për ndihmën e tyre, ata nuk mund t’i ndihmojnë aspak. I Madhëruari thotë:

- Sikur këta të kishin qenë zota, nuk do të futeshin në të (në xhehenem). Por ata që të gjithë do të jenë aty përgjithmonë. - Ky ngjan me ajetin tjetër: “Ai do t’i ringjallë ata, për t’ua bërë të qartë të vërtetën e asaj rreth së cilës kishin kundërshtime dhe për ta ditur mirë jobesimtarët se ishin gënjeshtarë.” [Nahl 39]. Kështu, të gjithë bashkë, të adhuruar dhe adhurues, do të jenë të gjithë në Xhehenem të përjetshëm. Ata nuk kanë për të dalë kurrë prej andej dhe nuk do të kenë as lehtësim dënimi.

- Atje ata do të gulçojnë... - Nga ndëshkimi i rëndë, ata do të marrin frymë me vështirësi.

- ... dhe as nuk do të dëgjojnë. - Ata do të jenë të verbër, të shurdhër dhe memecë. Ata nuk dëgjojnë asnjë zë tjetër veç ushëtimites së xhehenemit nga që vlon fort dhe plot urrejtje për mohuesit. Duhet kuptuar se idhujt që do të hyjnë në zjarr së bashku me adhuruesit e tyre nuk janë vetëm putat, por edhe ata njerëz ose xhindë që kanë qenë të kënaqur me shirkun dhe adhurimet që këta idhujtarë u kanë bërë. Ndërsa Mesihu (a.s), Uzejri ose melekët e Zotit, që kanë qenë rob të mirë të Allahut, edhe pse janë adhuruar nga një pjesë idhujtarësh, do të jenë shumë larg zjarrit dhe të sigurt nga ndëshkimi i tij. Këta i përfshijn fjala e Allahut në vijim:

- Ndërsa ata të cilëve u priu e mbara nga ana Jonë, do të jenë larg tij (Xhehenemit). - Atyre iu prin mbarësia nga Zoti dhe do të jenë të lumtur. Ata kurrë nuk kanë për të hyrë në Zjarr, madje as do t’i afrohen atij. Ata nuk do t’ia dëgjojnë as zhurmën Xhehenemit dhe as do t’ia shohin pamjen e tij.

- **Ata nuk do ta dëgjojnë as zhurmën më të vogël të tij, dhe do të jenë “të përjetshëm” atje ku ua dëshiron shpirti.**

– Ata do të jenë duke shijuar ushqimet, pijet dhe kënaqësitë e trupit dhe të shpirtit. Ata do të shijojnë atë që syri nuk e ka parë, veshi nuk e ka dëgjuar dhe as mendja nuk e ka vizatuar. Kjo do të jetë e vazhdueshme për ta, ndërsa bukuria e Xhenetit do të vijë duke u shtuar gjithmonë e më tepër.

Ajetet 103 – 105

103. Frika e Madhe nuk do t’i shqetësojë ata. Dhe melekët do t’i presin (duke i uruar): “Kjo është dita juaj që ju qe premtuar.”.

104. Atë Ditë, Ne e palosim qiellin, siç palosen fletët e një libri. Ashtu siç e filluam krijimin, ashtu e rikthejmë atë. Ky është premtimi Ynë dhe Ne do ta përmbushim atë.”

105. Ne e kemi shënuar në Zebur sipas shënimit (në Leuhi Mahfudh) se tokën do ta trashëgojnë robërit e Mi të mirë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Frika e Madhe nuk do t’i shqetësojë ata.** - Kur të gjithë njerëzit të jenë të tmerruar nga ngjarjet e asaj dite, ata nuk do të shqetësohen aspak. Kur zjarri të afrohet dhe të vlojë me urrejtje për qafirët dhe gjynahqarët, këta fatlumë do të jenë të qetë, sepse e dinë mirë se çfarë kanë bërë për këtë ditë dhe janë të sigurt se Zoti i ka ruajtur nga çdo gjë e frikshme.

- **Dhe melekët do t’i presin (duke i uruar): “Kjo është dita juaj që ju qe premtuar.”.**

- Kur të dalin nga varret e tyre, melekët do t’i presin si një delegacion i nderuar, duke u dhënë lajme të bukura: Kjo është dita që ju premtuam. Kënaquni me mirësitë që Zoti ju premtoi! Kënaqësia juaj ka për të qenë e madhe dhe e ardhmja që ju pret tashmë para jush është e pashembullt në kënaqësitë dhe lumturinë që do të përjetoni. Gëzohuni e lumturohuni tani me sigurinë që Zoti ju fali!

- **Atë Ditë, Ne e palosim qiellin, siç palosen fletët e një libri.** - Allahu i Madhëruar na tregon se, Ditën e Kijametit, Ai do t’i shpalosë qiejt si fletët e një libri, edhe pse ata janë aq të mëdhenj dhe të gjerë. Atëherë do të shpërndahen yjet e qiellit, ndërsa dielli e hëna do të mbështillen, do të errësohen dhe do të lëvizin nga vendi i tyre.

- **Ashtu siç e filluam krijimin, ashtu e rikthejmë atë.** - Rikthimi i krijimit është i njëjtë për Ne, ashtu si fillimi i tij. Ne e filluam krijimin e tyre, kur ata nuk ishin gjë, dhe kështu do t’i rikthejmë ata të gjallë, për t’i marrë në llogari.

- **Ky është premtimi Ynë dhe Ne do ta përmbushim atë.”** - Ne do ta bëjmë atë që premtuam. Allahu është i Plotfuqishëm dhe asgjë nuk është e pamundur për Të.

- **Ne e kemi shënuar në Zebur sipas shënimit (në Leuhi Mahfudh) se tokën do ta trashëgojnë robërit e Mi të mirë.** - Allahu i Madhëruar na tregon për atë që ka shkruar në librat që u ka shpallur njerëzve. Ai ka shkruar në ata libra atë që është shkruar më parë në Leuhi Mahfudh, ku janë shënuar të gjitha përcaktimet dhe ngjarjet që ndodhin në botë. Allahu na tregon se në

Leuhi Mahfudh ka shkruar se Xhenetin do ta trashëgojnë robërit besimtarë, të cilët zbatojnë urdhëresat dhe largohen nga ndalesat e Tij. Në një ajet tjetër thuhet: “Ata (të Xhenetit) do të thonë: “Lavdëruar qoftë Allahu, i cili e përmbushi premtimin e Vet dhe na bëri trashëgimtarë të xhenetit. Ne mund vendosemi ku të duam në të. Sa i mirë është shpërblimi i atyre që bëjnë punë të mira!””. [Zumer 74]. Megjithatë, ka mundësi që kuptimi i ajetit të jetë se: Zoti do t'i bëjë besimtarët që të sundojnë në Tokë. Dhe, vërtet, besimtarëve të mirë dhe të devotshëm Zoti u bën vend në tokë dhe i bën sundimtarë të saj, siç thuhet në ajetin tjetër: “Allahu u premton atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira se do t'i bëjë sundues në tokë, ashtu siç bëri sundues edhe ata (besimtarë të mirë) që ishin para tyre. Ai do ta forcojë fenë, të cilën e pëlqeu për ta, dhe në vend të frikës, do t'u dhurojë siguri. Ata më adhurojnë Mua e nuk më shoqërojnë asgjë. Por kushdo që mohon pas kësaj është nga më të prishurit. Përkryejeni namazin, jepni zekatin dhe bindjuni të Dërguarit që të mëshiroheni!” [Nur 55, 56].

Ajetet 106 – 112

106. Në këtë (Kur'an) ka mjaft mësim për ata që adhurojnë Zotin.

107. Ne të dërguam ty (o Muhammed) vetëm si mëshirë për të gjitha botët.

108. Thuaj: “Mua më është shpallur se Zoti i juaj (që meriton adhurimin) është Një Zot i Vetëm. Atëherë a nuk po i dorëzoheni?”

109. Por, nëse ata refuzojnë (besimin e vërtetë), ti thuaju: “Unë jua kumtova (shpalljen e Zotit) të gjithëve njëllë; por unë nuk e di, a është afër apo larg ajo që ju premtohet.”

110. Ai (Allahu) e di atë që e thoni haptazi dhe atë që e mbani të fshehtë (në zemrat tuaja).

111. Unë nuk e di, nëse kjo (vonesa e dënimit) është sprovë për ju, apo kënaqësi e përkohshme.

112. Ai (Muhammedi) tha: “O Zoti im! Gjyko me të vërtetën! Zoti ynë, i

Gjithmëshirshmi, është Ai, prej të cilit duhet të kërkohet ndihma kundër asaj që ju trilloni.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar e lëvdon Librin e Tij madhështor, duke theksuar se ai është plotësisht i mjaftueshëm për çdo çështje, madje i domosdoshëm:

- Në këtë (Kur'an) ka mjaft mësim për ata që adhurojnë Zotin. - Nëpërmjet Kur'anit, ata gjejnë rrugën që i çon drejt Zotit të tyre dhe në vendin e nderit. Kur'ani u mëson qëllimet më të larta dhe më të mira. Adhuresit janë krijesat më të nderuara. Për ta nuk ka synim më të madh dhe më të rëndësishëm sesa mësimi i thelluar i Kur'anit. Kjo u mundëson atyre që ta njohin Zotin e tyre me emrat, cilësitë dhe veprat e Tij. Në këtë libër, ata gjejnë rrëfimet e vërteta për ndodhitë e së shkuarës dhe të ardhmes. Në Kur'an, Zoti i fton ata që të njohin imanin e vërtetë dhe të saktë, për të cilin Ai ka urdhëruar. Kur'ani është i mbushur me argumente, që i sjellin njeriut sigurinë e plotë në besimin e tij dhe në çdo premtim të Zotit. Në Kur'an sillen të shtjelluara të gjitha urdhëresat e Zotit dhe të gjitha ndalesat e Tij. Ai u tregon njerëzve mangësitë e tyre në sjellje dhe në vepra. Në Kur'an janë rrugët e besimit, që robi duhet të ndjekë, si ato themeloret, ashtu edhe imtësitë. Në këtë libër, Zoti na paralajmëron që të ruhem nga rrugët e shejtanit dhe na mëson se si t'ia mbyllim të mallkuarit portat nga të cilat na sulmon. Atij njeriu që nuk i ka mjaftuar Kur'ani, Allahu mos i dhëntë zgjidhje tjetër! Ai që nuk përfiton nga Kur'ani, nuk ka për të fituar gjë. Në vijim, Allahu i Madhëruar lëvdon Profetin e Tij, të cilit i dhuroi Kur'anin, duke thënë:

- Ne të dërguam ty (o Muhammed) vetëm si mëshirë për të gjitha botët. - Muhamedi (a.s) është mëshira e Allahut, e dhuruar për robërit e Tij. Besimtarët e pranuan dhe e respektuan këtë mëshirë, duke shprehur mirënjohjen për të dhe duke i dhënë hakun që i takon. Nga ana tjetër, jobesimtarët e

mohuan dhe u treguan mosmirënjohës. Ata e refuzuan mëshirën dhe mirësinë e Allahut.

- Thuaj: “Mua më është shpallur se Zoti i juaj (që meriton adhurimin) është Një Zot i Vetëm. - Thuaju atyre, o Muhamed: “Mua më shpallet se i vetmi i Adhuruar me meritë është Allahu! Askush përveç Tij nuk i meriton adhurimet.

- Atëherë a nuk po i dorëzoheni?” - A po nënshtroheni për ta adhuruar Allahun si Një të vetëm, përmes Shpalljes së Tij? Nëse pranojnë, atëherë le të falënderojnë Zotin e tyre për këtë mirësi, e cila është më e madhe se çdo mirësi tjetër.

- Por, nëse ata refuzojnë (besimin e vërtetë), ti thuaju: “Unë jua kumtova (shpalljen e Zotit) të gjithëve njëllorj;...” - Nëse refuzojnë të nënshtrohen për të adhuruar Zotin e tyre, atëherë paralajmëroji ata për ndëshkime të shumta, që do t'i godasin. Thuaju atyre të mjerëve: “Unë jua përcolla mesazhin e Zotit. Tashmë edhe ju, edhe unë jemi njëllorj, për sa i përket njohjes së kërcënimit të Zotit. Unë po ju paralajmëroj për ndëshkime, që edhe ju, ashtu si unë, të mos kenë asnjë dyshim se ky kërcënim është i vërtetë. Atëherë, kur t'ju godasë ndëshkimi i Zotit, të mos thoni: “Neve nuk na erdhi ndonjë lajmës, që të na përgëzonte apo të na tërhiqte vërejtjen”. Unë ju paralajmërova për fundin e dhembshëm të mohimit të Zotit, pa ju fshehur asgjë që dija”.

- ...por unë nuk e di, a është afër apo larg ajo që ju premtohet.” - Unë nuk e di a është afër apo larg dënimi që ju kërcënohet. Këtë gjë e di veç Zoti. Është Ai që e ka në dorë atë, ndërsa unë nuk kam në dorë asgjë.

- Ai (Allahu) e di atë që e thoni haptazi dhe atë që e mbani të fshehtë (në zemrat tuaja). - Asgjë nuk mund t'i fshihet diturisë së Allahut, i Cili do t'ju shpërblejë për gjithçka që keni bërë haptas apo fshehtas.

- Unë nuk e di, nëse kjo (vonesa e dënimit) është sprovë për ju, apo kënaqësi e përkohshme. - Vonimi i ndëshkimit, që ju e kërkoni t'ju vijë më shpejt, mbase është në të keqen tuaj. Ndoshta kështu Zoti ju lë

të zhyteni edhe më thellë në gjynahe, duke u kënaqur e duke u harruar me bukuritë e kësaj bote, dhe në fund të merrni një dënim edhe më të dhembshëm.

- Ai (Muhammedi) tha: “O Zoti im! Gjyko me të vërtetën! - Gjyko me të vërtetën dhe drejtësinë Tënde mes nesh dhe popullit mohues! Allahu iu përgjigj kësaj lutjeje të Profetit dhe gjyko mes tyre që në jetën e kësaj bote, para ahiretit. Ai e zbriti ndëshkimin e Tij mbi mohuesit që në Betejën e Bedrit, duke vijuar më pas me luftërat e ndëshkimet e tjera.

- Zoti ynë, i Gjithmëshirshmi, është Ai, prej të cilit duhet të kërkohet ndihma kundër asaj që ju trillon.” - Ne i lutemi dhe i mbështetemi Zotit tonë të Gjithmëshirshëm, që të na ruajë nga gjithçka që ju planifikoni kundër nesh. Ju na kërcënoni se do të na shfarosni dhe do të zhdukni fenë tonë. Megjithatë, ne nuk kënaqemi me gjendjen tonë dhe nuk mbështetemi në forcat tona as sa një pulitje sysh, por i mbështetemi e i kërkojmë mbrojtje vetëm Allahut, që është i Gjithmëshirshëm. Ne i lutemi dhe i kërkojmë mbrojtje vetëm Rrahmanit, në dorën e të Cilit është çdo krijesë. Ne shpresojmë që Ai t'i përgjigjet lutjes sonë, me mëshirën e Tij. Dhe Zoti e plotësoi vërtet këtë lutje. Vetëm Atij i takon lavdia, perlëvdimet dhe mirënjohja e plotë.

Surja 22: El haxh (medinase) 78 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 2

1. O njerëz! Frikësojuni Zotit tuaj! Me të vërtetë, dridhja e Orës (së Kijametit) do të jetë një ngjarje e tmerrshme.

2. Atë Ditë, kur ta shihni atë, çdo nënë do të braktisë foshnjën që ka për gjiri dhe çdo shtatzënë do ta nxjerrë para kohe barrën e vet. Ju do t'i shihni njerëzit që duken si turmë të dehurish, ndonëse nuk janë të dehur. Dhe shumë i ashpër do të jetë dënimi i Allahut.

Shpjegimi i ajeteve

- **O njerëz! Frikësojuni Zotit tuaj!** - Allahu i Madhëruar u drejton të gjithë njerëzve një urdhër të rëndësishëm. Ata duhet t'i frikësohen dhe të jenë të devotshëm ndaj Allahut, i cili është Zoti i tyre, që kujdeset për ta, duke u dhënë shumë mirësi, të shfaqura dhe të fshehta. Ai e meriton që t'i frikësohemi dhe të jemi të devotshëm ndaj Tij. Devotshmëria dhe frika ndaj Allahut kërkon që njerëzit t'i largohen shirkut, shkeljes së kufijve dhe mosbindjes ndaj Tij. Gjithashtu, ata duhet të zbatojnë të gjitha urdhëresat, sa të kenë mundësi. Pastaj, Allahu i Madhëruar bën diçka, që i ndihmon njerëzit për të kompletuar devotshmërinë dhe i paralajmëron që të kenë kujdes dhe të mos e cenojnë atë. Ai përshkruan skenat e Ditës së Gjykimit, duke thënë:

- **Me të vërtetë, dridhja e Orës (së Kijametit) do të jetë një ngjarje e tmerrshme.** - Askush veç Zotit nuk mund ta dijë madhësitinë dhe realitetin e asaj dite. Kur të ndodhë Kijameti, toka do të dridhet frikshëm. Malet do të përplasen me njëri tjetrin dhe do të bëhen pluhur nga goditjet e mëdha. Njerëzit do të ndahen në tri grupe. Ajo është dita kur qielli do të çahet e shpërbëhet, Dielli dhe Hëna do të mbështillen dhe errësohen. Yjet do të bien dhe shpërndahen. Tmerret e asaj dite do të mbushin çdo shpirt me frikë e ankth të papërshkrueshëm. Frika e asaj dite do t'i mbushte me thinja edhe fëmijët më të vegjël. Edhe më i forti do të shkrihet e zbutet.

- **Atë Ditë, kur ta shihni atë, çdo nënë do të braktisë foshnjën që ka për gjiri...** - Aq e madhe do të jetë frika, saqë edhe nëna që ka dashuri të papërshkrueshme për fëmijën e saj të sapolindur, do ta braktisë atë nga tmerri, edhe pse foshnja nuk mund të jetojë dot pa të.

- **dhe çdo shtatzënë do ta nxjerrë para kohe barrën e vet.** - Kjo ndodh nga frika e madhe dhe e papërballueshme.

- **Ju do t'i shihni njerëzit që duken si turmë të dehurish, ndonëse nuk janë të**

dehur. - Nëse i sheh njerëzit atë ditë, do të duken sikur janë të dehur nga pija, por në fakt nuk janë të dehur:

- **Dhe shumë i ashpër do të jetë dënimi i Allahut.** - Ndëshkimi ua ka dehur mendjen, ua ka tmerruar zemrën, aq sa ajo u arrin në fyt, ndërsa sytë u mbesin të hapur. Ajo është dita kur as prindi nuk e ndihmon dot fëmijën e vet dhe as fëmija nuk mund ta ndihmojë prindin, siç thotë Zoti: “Kur të vijë Ushtima, është dita kur njeriu ikën prej vëllait, nënës, babait, gruas dhe prej fëmijëve të vet. Atë ditë, çdo njeriu i mjafton çështja e vet.” [Abese 33 – 37]. Për atë ditë, Allahu thotë: “Për jobsimtarët, ajo do të jetë një ditë e vështirë. Atë ditë, zullumqari do të kafshojë duart e veta dhe do të thotë: “Oh, i mjeri unë, pse nuk ndoqa udhën e drejtë, së bashku me Profetin! Oh, i mjeri unë, të mos e kisha bërë filanin mik! Ai më largoi mua prej udhëzimit, pasi ai m'u paraqit. Shejtani është ai që e humb njeriun dhe e lë të vetmuar.” [Furkan 26 – 29]. Atë ditë do të nxihen fytyrat e keqbërësve dhe do të zbardhen fytyrat e besimtarëve. Do të vendosen peshoret, që peshojnë edhe grimcën më të vogël të veprave, të mira dhe të këqija. Atë ditë do të llogariten edhe qëllimet e njerëzve, të vogla a të mëdha. Mbi Xhehenem do të vendoset ura. Xheneti do t'u afrohet të devotshmëve, ndërsa zjarri do t'u afrohet keqbërësve, të devijuarve dhe të larguarve nga rruga e Zotit. Në përshkrimin e asaj dite, i Madhëruari thotë: “Ne kemi përgatitur zjarr të fortë për ata që nuk besojnë Ditën e Gjykimit. Kur ai (zjarri) t'i shohë prej së largu, ata do dëgjojnë prej tij zemërim dhe ulërimë. Kur të flaken në një vend të ngushtë të tij, të lidhur, do të kërkojnë të asgjësohen. “Mos e kërkonit asgjësimin vetëm një herë, por shumë herë! [Furkan 11 – 14]. Kur të thërrasin Zotin që t'i nxjerrë nga zjarri, Ai do t'u thotë: “Heshtni aty e mos më flisni!” [Mu'minun 108]. Ajo është dita kur Zoti Mëshirëplotë do të zemërohet dhe mbi ta do të zbresë dënimi i dhembshëm dhe i përjetshëm. Ata do do të

humbasin çdo shpresë për shpëtim. Të gjitha veprat e tyre do të dalin, pa asnjë përjashtim, sado të vogla qofshin. Ndërsa të devotshmit do të jenë në Xhenet, ku do të lumturohen mes mirësive e kënaqësive, në përjetësi, siç thotë i Madhëruari: “Ai (Xhehenemi) është më i mirë apo Xheneti i përjetshëm, i cili u është premtuar si shpërblim të devotshmëve? Ai është përgatitur si shpërblim dhe do të jetë vendqëndrimi i tyre. Ata do të kenë atje gjithçka që dëshirojnë dhe do të jenë të përjetshëm. Ky është një premtim i Zotit tënd, që Ai nuk e thyen.” Çdo njeri i logjikshëm që e di se kjo ditë do të vijë, duhet të përgatitet për të ashtu si i takon dhe kurrë nuk duhet të mashtrohet nga ëndrrat boshe dhe të lërë përpjekjen për ahiret. Devotshmëria ndaj Zotit duhet të jetë synimi, frika ndaj Tij duhet të jetë nxitësi, ndërsa dashuria për Zotin dhe përmendja e Tij të jenë shpirti dhe gjallëruesi i adhurimeve të tij.

Ajetet 3 – 4

3. Dhe megjithatë, ka prej njerëzve që diskutojnë (polemizojnë) për Allahun pa kurrfarë dije dhe ndjekin çdo shejtan kryeneç (në rebelimin e tij).

4. Është e shkruar se kushdo që i nënshtrohet atij (shejtanit), ai ka për ta çuar në humbje dhe në Dënimin e zjarrit (të ndezur fort).

Shpjegimi i ajeteve

- Dhe megjithatë, ka prej njerëzve që diskutojnë (polemizojnë) për Allahun pa kurrfarë dije dhe ndjekin çdo shejtan kryeneç (në rebelimin e tij). - Ka njerëz që ndjekin rrugën e devijuar të humbjes. Ata polemizojnë kundër të vërtetës dhe mbrojnë të kotën. Ata synojnë të përhapin të kotën dhe luftojnë kundër të vërtetës, ndërkohë që nuk kanë asnjë argument dhe dituri. E vetmja gjë që bëjnë është ndjekja e gjurmëve të udhëheqësve të tyre të humbur, shejtanë të rebeluar kundër Zotit dhe kundër profetëve të Tij. Ata janë të mbushur me urrejtje, armiqësi dhe inat kundër Allahut

dhe profetëve. Këta janë udhëheqës, që i ftojnë pasuesit e tyre për në Xhehenem.

- **Është e shkruar se kushdo që i nënshtrohet atij (shejtanit), ai ka për ta çuar në humbje dhe në Dënimin e zjarrit (të ndezur fort).** - Allahu i Madhëruar e ka përcaktuar që ky shejtan i rebeluar të ketë mundësi të devijojë këdo që e dëgjon dhe ndjek hapat e tij. Ai ka mundësi që t'i largojë nga rruga e drejtë ata që i binden, ata që e bëjnë mik dhe që ia besojnë atij punët e tyre. Allahu i Madhëruar thotë: “...ai ka për ta çuar në humbje dhe në vuajtjen e zjarrit të madh.” Sepse ai është mbështetësi dhe partneri i bindur i Iblisit të mallkuar. Allahu i Madhëruar ka thënë për Iblisin: “Shejtani është armiku juaj, prandaj edhe ju konsiderojeni si armik! Ai i thërret pasuesit e vet, për t'i bërë banorë të Xhehenemit.” [Fatir 6]. Ata që polemizojnë kundër të vërtetës nëpërmjet kotësive bëjnë njëherazi dy të liga. Ata humbin veten e tyre dhe kanë marrë përsipër të humbin edhe njerëzit e tjerë. Ata janë ndjekësit besnikë të shejtanit rebel. Këta të mjerë janë zhytur në errësira të thella e të shumta njëra mbi tjetrën. Kështu janë të gjitha grupacionet e kufrit dhe të bidateve. Ata janë pasues të verbër të të parëve të tyre dhe polemizojnë kundër të vërtetës me kotësi dhe me mashtrime.

Ajetet 5 – 7

5. O njerëz! Nëse ju dyshoni në Ringjalljen, atëherë (dijeni se) Ne ju krijuam prej dheu, pastaj prej një pike fare, pastaj prej një droçke gjaku, pastaj sa një copë mishi e përtypur, që mund të bëhet një krijesë e plotë ose e paplotë, për t'ju bërë të qartë (Fuqinë Tonë). Ne e bëjmë që të rrijë në mitër atë që dëshirojmë deri në kohën e caktuar (për lindje). Pastaj Ne ju nxjerrim si foshnja (pastaj ju japim jetë) në mënyrë që të arrini moshën e pjekurisë. Ka prej jush që vdesin herët, e disa të tjerë jetojnë deri në pleqëri të thellë, aq sa të mos dijnë asgjë nga dija që kanë pasur. Ti e sheh tokën të tharë e pa jetë. Por, kur Ne

i lëshojmë shiun ajo trazohet (nga bimët), mbufatet gjelbërohet dhe nxjerr gjithfarë çifte bimësh të këndshme.

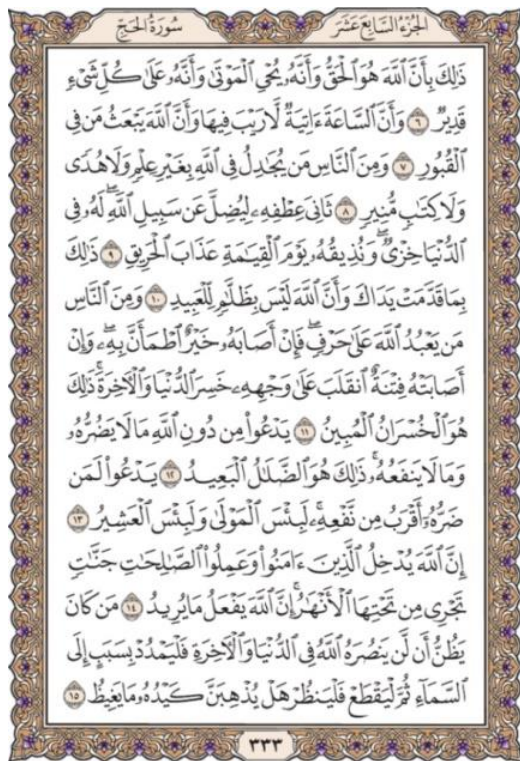
6. Kjo është kështu sepse Allahu është e Vërteta, se Ai i ringjall të vdekurit dhe se është Ai që ka Fuqi për gjithçka.

7. Nuk ka dyshim se Ora (*Kijameti*) do të vijë patjetër dhe Allahu do t'i ngjallë të gjithë ata që janë në varre (të vdekurit).

Shpjegimi i ajeteve

- O njerëz! Nëse ju dyshoni në Ringjalljen, atëherë (*dijeni se*) Ne ju krijuam prej dheu, pastaj prej një pike fare, pastaj prej një droçke gjaku, pastaj sa një copë mishi e përtypur, që mund të bëhet një krijesë e plotë ose e paplotë, për t'jua bërë të qartë (*Fuqinë Tonë*). - Nëse jeni në dyshim dhe të paqartë për ringjalljen, se si mund të ndodhë ajo, do t'ju tregojmë argumentet. Në fakt, është detyrë për ju që ta besoni Zotin dhe lajmet që ju sjellin profetët e Tij, por ju vazhdoni të keni dyshime. Po ju japim dy argumente logjike, që ju i dëshmoni vazhdimisht. Secili prej tyre tregon qartë vërtetësinë e asaj që ju e vini në dyshim. Këto argumente duhet të largojnë pikëpyetjet nga zemrat tuaja.

1. Fuqia e krijimit të njeriut për herë të parë. Ai që e krijoi njeriu në fillim është i plotfuqishëm që ta ribëjë atë. Për të na dhënë këtë mesazh, i Madhëruari thotë: “Ne ju krijuam prej dheu...”. Ky ishte fillimi i krijimit të njeriut. Pastaj vijoi shumimi i njerëzve përmes një mënyre tjetër të përcaktuar nga Zoti. Në vijim, Zoti i Lartësuar përmend fazat nëpër të cilat kalon kjo krijesë e re, kur del në botë: “...pastaj prej një pike fare, pastaj prej një droçke gjaku, pastaj prej një kafshate mishi, që mund të bëhet një krijesë e plotë ose e paplotë...” Lloji njerëzor shumohet prej një pikë fare, që depërton te vezoret e nënës. Ajo më pas, me lejen dhe rregullin e vendosur nga Krijuesi, kthehet në "një droçkë gjaku" të kuq. Pastaj ky gjak i kuq kthehet në një copë mishi, që ngjan si një kafshatë mishi e përtypur. Pastaj ajo “copë mishi” kalon në faza të ndryshme. Në fund,

Zoti thotë: “...që mund të bëhet një krijesë e plotë ose e paplotë...”. Pra, herë merr formën e plotë të një fetusit njeriu brenda barkut të nënës, dhe herë ndërpritet para se të kompletohet krijimi. Kështu, Allahu i Madhëruar na qartëson se çfarë fuqie dhe pushteti ka Ai. Ai thotë: “...për t'jua bërë të qartë.” Pra, për t'ju sqaruar originën e ekzistencës tuaj dhe pushtetin e plotë të Allahut të Lartësuar. Ai është i Plotfuqishëm që ta plotësojë krijimin tuaj në një çast të vetëm, por nëpërmjet këtyre fazave, Ai tregon urtësinë e Tij të plotë, pushtetin e tij të madh dhe mëshirën e Tij të gjerë.

- Ne e bëjmë që të rrijë në mitër atë që dëshirojmë deri në kohën e caktuar (*për lindje*). - Ne e bëjmë të vazhdojë zhvillimin në mitër atë që dëshirojmë të vazhdojë deri në një afat të caktuar, që është koha e shtatzanisë.

- Pastaj Ne ju nxjerrim si foshnja (*pastaj ju japim jetë*) në mënyrë që të arrini moshën e pjekurisë. - Nga barku i nënave tuaja, ju nxjerrim foshnja të dobëta, që nuk

dinë asgjë. Allahu vë në shërbimin tuaj nënat, që t'ju shërbejnë me dashuri e mëshirë. Ai ju ushqen përmes gjirit të tyre. Pastaj vazhdoni të kaloni nga një fazë në tjetrën, derisa arrini në moshën e pjekurisë të plotë në aspektin fizik dhe mendor.

- **Ka prej jush që vdesin herët,...** - Disa vdesin pa arritur moshën e pjekurisë dhe të tjerë e kalojnë këtë moshë e jetojnë derisa plaken dhe i harrojnë të gjitha. Allahu e quan këtë moshë “*erdhelul umr*” (mosha më e përçmuar), sepse ajo është periudha kur njeriu humbet mendjen dhe forcën trupore.

- **...e disa të tjerë jetojnë deri në pleqëri të thellë, aq sa të mos dijnë asgjë nga dija që kanë pasur.** - Në këtë moshë njeriu nuk mban mend asgjë nga ato që dinte më parë, sepse mendja e tij dobësohet. Kështu, njeriu preket dy herë nga dobësia dhe paaftësia: në kohën e fëmijërisë dhe në kohën e pleqërisë, siç thotë Allahu i Madhëruar: “Allahu ju krijon në një gjendje të dobët, pastaj pas asaj dobësie, ju jep fuqi, e pas fuqisë, jep dobësi e pleqëri. Ai krijon çfarë të dojë. Ai është i Gjithëdituri dhe i Plotpushtetshmi.” [Rum 54]. Argumenti i dytë është ngjallja e tokës, pasi është bërë e shkretë e pa jetë. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Ti e sheh tokën të tharë e pa jetë.** – E sheh të shkretë e të pluhurosur, pa asnjë bimësi e jetë.

- **Por, kur Ne i lëshojmë shiun ajo trazohet (nga bimët), mbufatet gjelbërohet dhe nxjerr gjithfarë çifte bimësh të këndshme.** – Me t'i hedhur ujin, ajo fillon të lëvizë dhe të gjallërohet, duke rritur bimësinë, që Zoti e përshkruan si *behixh*, pra, që i kënaq shikuesit dhe ata që meditojnë në atë pamje. Këto janë dy argumente të qarta dhe të prera, që tregojnë për vërtetësinë e çështjeve që do të përmenden në vijim. Krijimi i llojit njerëzor ashtu siç u përshkrua dhe ngjallja e tokës pas shkretimit të saj tregojnë se:

- **Kjo është kështu sepse Allahu është e Vërteta,...** – Allahu është i vetmi Krijues, Sundues, Furnizues e Rregullues i çështjeve të krijesave, dhe për këtë arsye është i

Vetmi që meriton adhurimin. Askush nuk meriton adhurimin veç Allahut. Vetëm adhurimet përkushtuar Atij janë të vërteta dhe të vlefshme, ndërsa adhurimi i gjithçkaje tjetër është i kotë dhe i pavlerë.

- **...se Ai i ringjall të vdekurit...** - Ai do t'i ringjallë të vdekurit e do t'i risjellë në jetë, ashtu sikurse e filloi krijimin nga hiçi dhe ashtu siç e ringjall tokën pasi është shkretuar.

- **... dhe se është Ai që ka Fuqi për gjithçka.** - Allahu ju tregon pushtetin e plotë në krijimin e Tij. Gjithashtu, ato shembuj tregojnë se:

- **Nuk ka dyshim se Ora (Kijameti) do të vijë patjetër...** – Ai nuk duket larg ose i pamundur me pushtetin absolut të Allahut.

- **... dhe Allahu do t'i ngjallë të gjithë ata që janë në varre (të vdekurit).** - Pastaj do t'i shpërblejë sipas veprave të tyre të mira ose të këqija.

Ajetet 8 – 10

8. E megjithatë ka prej njerëzve që polemizojnë rreth Allahut, pa kurrfarë ditorije, pa udhëzim dhe pa Libër të Ndritur.

9. Ata kthejnë kokën mënjanë (me mospërfillje), e përpiqen t'i largojnë njerëzit nga rruga e Allahut. Ata do të poshtërohen në këtë jetë, ndërsa në Ditën e Kijametit Ne do t'i bëjmë që të shijojnë dënimin e djegies (nga zjarri i ndezur fort).

10. (E do t'u thuhet) Këtë (e merituat), për shkak të asaj që bënë duart tuaja dhe Allahu nuk është i padrejtë ndaj robve.

Shpjegimi i ajeteve

- **E megjithatë ka prej njerëzve që polemizojnë rreth Allahut, pa kurrfarë ditorije, pa udhëzim dhe pa Libër të Ndritur.** - Këtu bëhet fjalë për polemikën e shejtanëve të mallkuar dhe të rebeluar kundër Zotit. Në ajete e mësipërme u fol për ata që janë pasues të shejtanëve, ndërsa në këto ajete flitet për shejtanët që polemizojnë kundër të vërtetës dhe ftojnë në devijime e bidate. Allahu i Madhëruar na tregon se: “Ka njerëz që polemizojnë rreth çështjes së Allahut, pa ditur asgjë, pa patur udhëzim

dhe libër të ndritur.” Ata polemizojnë nëpërmjet të kotës kundër profetëve të Zotit dhe pasuesve të tyre të denjë. Nëpërmjet të kotës, ata duan të mposhtin të vërtetën. Ata polemizojnë, siç thotë Zoti, pa patur dituri të saktë dhe pa pasur udhëzim dhe dritë nga Ai. Në polemikat e tyre nuk mbështeten në ndonjë udhëzues, as në logjikë të pastër dhe as në ndonjë njeri të udhëzuar, që ndjek Shpalljen e Zotit. Ata nuk kanë as “libër të ndritur”. Ata nuk kanë as argumente logjike dhe as fetare. Ata ndjekin veçse hamendësime e dyshime, që ua inspiron shejtani i mallkuar, siç thotë i Madhëruari: “Shejtanët i nxisin miqtë e tyre që të polemizojnë me ju. Nëse ju u bindeni atyre, atëherë do të jeni si ata.” [En’am 121].

- **Ata kthejnë kokën mënjanë** (*me mospërfillje*), **e përpiqen t’i largojnë njerëzit nga rruga e Allahut.** - Ata kthejnë shpinën, duke treguar mendjemadhësi ndaj të vërtetës dhe duke nënçmuar të tjerët. Ata janë kryeneçë, të fryrë me mendjemadhësi dhe të vetëkënaqur me ato njohuri të padobishme që zotërojnë. Ata nënçmojnë pasuesit e së vërtetës dhe atë që ata pasojnë. Kështu sillen këta fatzinj, për t’i humbur njerëzit nga rruga e Zotit. Ata ftues në të kotën. Të tillë janë të gjithë udhëheqësit e të kotës dhe të mohimit. Allahu i Madhëruar na tregon më pas për ndëshkimin e tyre në këtë botë dhe në botën tjetër, duke thënë:

- **Ata do të poshtërohen në këtë jetë,...** - Ata do të turpërohen që në këtë jetë, para jetës tjetër. Kjo është një nga shenjat më të habitshme, që Zoti na jep në këtë botë: çdokush që fton në kufër dhe humbje është shumë i urreyer nga njerëzit dhe mbulohet nga mallkimet dhe poshtërimet e tyre, që është mëse e meritueshme për të. Çdokujt i jepet ndëshkim sipas gjendjes së tij. Ndërsa për ahiretin, Allahu thotë:

- **... ndërsa në Ditën e Kijametit Ne do t’i bëjmë që të shijojnë dënimin e djegies** (*nga zjarri i ndezur fort*). – Të tillët do të vuajnë djegien më të madhe të padurueshme dhe përvëluese të Xhehenemit.

- (*E do t’u thuhet*) **Këtë** (*e merituat*), **për shkak të asaj që bënë duart tuaja dhe Allahu nuk është i padrejtë ndaj robve.** - Kjo është ajo që e meritove nga duart e tua, o njeri i padrejtë! Allahu është i Drejtë dhe do ta shpërblejë njeriun sipas veprave që ka bërë. Allahu nuk i bën padrejtësi askujt, as duke ia cenuar të mirat dhe shpërblimin për to dhe as duke ia shtuar të këqijat e ndëshkimin për to.

Ajetet 11 – 13

11. Ka prej njerëzve nga ata që e adhurojnë Allahun luhatshëm. Nëse u vjen ndonjë e mirë ata qetësohen me të. Por nëse u vjen ndonjë sprovë, ata kthehen në fytyrën e vet të vërtetë dhe e humbasin edhe dynjanë, edhe ahiretin. Kjo është humbja e qartë.

12. Në vend të Allahut, ata u luten atyre që nuk mund t’u bëjnë as dëm e as dobi. Kjo është humbja e qartë.

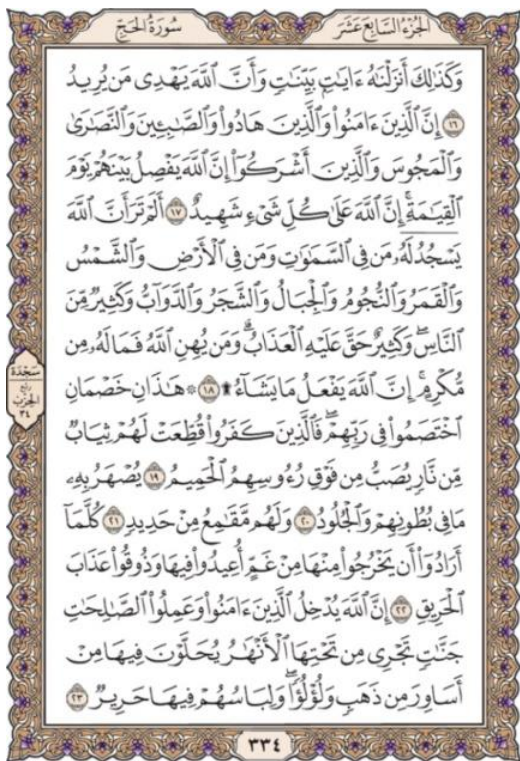
13. Ata i luten atij, dëmi i të cilit është më afër se dobia e tij. Një ndihmëtar dhe shok shumë i keq (*për ndihmë*).

Shpjegimi i ajeteve

- **Ka prej njerëzve nga ata që e adhurojnë Allahun luhatshëm.** - Ka njerëz që kanë iman të dobët. Besimi ende nuk ka zenë vend në zemrat e tyre e të hyjë thellë në to. Mbase kanë njëfarë imani, që ka hyrë ose nga frika, ose në formë tradite e zakoni, por që nuk ka aspak qëndrueshmëri në kohë vështirësie e sprovash. Duke i përshkruar këta, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Nëse u vjen ndonjë e mirë ata qetësohen me të.** - Nëse gëzojnë mirësitë e Zotit dhe nuk u ndodh ndonjë e keqe, ata gjejnë kënaqësi e prehje. Kjo kënaqësi e prehje nuk është nga imani, por nga mirësitë e kësaj jete. Allahu i Madhëruar mbase i ruan nga të këqijat, që ata të mos largohen nga feja dhe besimi. Por kur i godasin sprovat, duke u ndodhur ndonjë fatkeqësi ose kur u largohet ndonjë mirësi, ata tjetërsohen. Thotë i Madhëruari:

- **Por nëse u vjen ndonjë sprovë, ata kthehen në fytyrën e vet të vërtetë dhe e humbasin edhe dynjanë, edhe ahiretin.** -

Në të tilla kushte, ata e braktisin fenë dhe besimin, dhe kështu shkatërrojnë dynjanë dhe ahiretin e tyre. Në këtë jetë nuk kanë për të arritur kurrë atë që shpresojnë të arrijnë përmes lënies së fesë. Të mjerët mendojnë se, duke lënë fenë, do të mund të arrijnë atë që kërkojnë nga dynjaja. Por çdo përpjekje e tyre do të dështojë dhe prej kësaj bote do të marrin veçse aq sa është paracaktuar për ta. Ndërsa në ahiret është e kuptueshme humbja e tyre. Ata do të privohen nga Xheneti, gjerësia e të cilit është sa hapësira mes qiejve dhe tokës. Ai meritonjë vetëm Zjarrin.

- **Kjo është humbja e qartë.** - Ky është shkatërrimi dhe humbja e qartë. Ata kanë humbur çdo të mirë dhe janë zhytur në ndëshkim.

- **Në vend të Allahut, ata u luten atyre që nuk mund t'u bëjnë as dëm e as dobi. Kjo është humbja e qartë.** - Ata të mjerët nuk i luten Zotit, por çdo gjëje tjetër që nuk mund t'u sjellë as dëm e as dobi. Ky është përshkrimi i çdo gjëje që të paditurit lusin dhe e adhurojnë veç Allahut. Idhujt nuk

bëjnë dot as mirë e as keq, as për veten e vet dhe as për të tjerët. Kjo është humbja më e thellë. Ata i kanë kthyer shpinën adhurimit të Allahut, që ka në dorë të bëjë mirë dhe keq. Ai është i Pasuri, që i dhuron të gjitha pasuritë. Të mjerët e lënë adhurimin e të Plotpushtetshmit dhe i kushtohen adhurimit të të dobtëve, që nuk kanë asgjë në dorë. Madje, shpresat dhe lutjet e tyre ua rëndojnë më shumë gjendjen, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- **Ata i luten atij, dëmi i të cilit është më afër se dobia e tij.** - Dëmi i idhujtarisë në logjikë e trup, si në këtë jetë ashtu edhe në ahiret, është i njohur.

- **Një ndihmëtar dhe shok shumë i keq (për ndihmë).** - Sa i keq është ky i adhuruar dhe ata që i rrinë pas e shpresojnë më kot se do të ndihmohen. As të mira nuk u sjell dhe as nga të këqijat nuk i ruan. Kjo është një gjendje shumë e keqe dhe dëshpëruese.

Ajeti 14

14. Ata të cilët besuan dhe bënë vepra të mira, sigurisht Allahu do t'i çojë në xhenete, nëpër cilët rrjedhin lumenj. Allahu bën gjithçka që dëshiron.

Shpjegimi i ajetit

- **Ata të cilët besuan dhe bënë vepra të mira, sigurisht Allahu do t'i çojë në xhenete, nëpër cilët rrjedhin lumenj.** - Më lart, Allahu i Madhëruar tregoi se ata që polemizojnë kundër të vërtetës janë dy llojesh: pasues të verbër dhe udhëheqës që ftojnë në humbje. Pastaj tregoi se edhe ata që cilësohen me iman janë gjithashtu dy llojesh. Te njëri grup, imani ende nuk ka hyrë në zemrat e tyre, ashtu sikurse e përmendëm më parë. Grupi i dytë, të cilët përmenden në këtë ajet, janë besimtarët e vërtetë. Ata e vërtetojnë imanin në zemër me veprat e mira. Allahu i Madhëruar na tregon se këta do t'i fusë në kopshte të Xhenetit, nëpër të cilët rrjedhin lumenj. *El Xhenne* do të thotë diçka e fshehur nga shikimet. Xheneti është quajtur i tillë, sepse ka shumë kështjella, pemë e bimësi, të cilat mbajnë brenda banorët e lumtur.

- **Allahu bën gjithëcka që dëshiron.** - Nëse dëshiron diçka, Ai e bën dhe asgjë nuk mund ta pengojë, ta ndalojë ose ta kundërshtojë. Ndër ato gjëra që Zoti i dëshiron është futja e besimtarëve në Xhenetin e Tij. Allahu na bëftë prej tyre, me mirësinë dhe bujarinë e Tij!

Ajeti 15

15. Kush mendon se Allahu nuk do ta ndihmojë atë (Muhamedin) në këtë jetë dhe në jetën tjetër, le të ngjitet me ndonjë mjet deri në qiell dhe le ta këpusë atë (ndihmën)! Pastaj le të shikojë nëse intriga e tij po ia largon atë që po e mbush me mlllef?

Shpjegimi i ajetit

- **Kush mendon se Allahu nuk do ta ndihmojë atë (Muhamedin) në këtë jetë dhe në jetën tjetër, le të ngjitet me ndonjë mjet deri në qiell dhe le ta këpusë atë (ndihmën)! -** Ndihma për këtë fe vjen nga qielli. Nëse dikush mendon se Allahu nuk ka për ta ndihmuar Profetin e Tij dhe se feja e Tij do të mposhtet dhe zhduket, le të ngjitet në qiell dhe le të shohë, a do të mund ta shkëpusë dot ndihmën e Zotit që vjen nga qielli?!

- **Pastaj le të shikojë nëse intriga e tij po ia largon atë që po e mbush me mlllef?** - Le të shohë, a do t'i sjellin rezultatet e pritura intrigat dhe planet kundër Profetit, lufta kundër tij dhe përpjekjet për të shkatërruar fenë e Zotit? A do t'ia largojë, vallë, kjo përpjekje dëshpërimin që ia ka pushtuar shpirtin, kur të shohë përhapjen dhe lartësimin e kësaj feje në botë?! Jo, këto përpjekje kurrë nuk kanë për t'i sjellë atë që do dhe kjo kurrë nuk ka për të ndodhur. Ai i mjerë kurrë nuk do të mund t'ia largojë pikëllimin, edhe sikur të bëjë gjithëcka që mundet. Ky ajet përmban një mesazh, që i drejtohet çdokujt që ka armiqësi kundër Profetit dhe përpiqet për të shuar fenë e tij. Ky është një mesazh i qartë për të gjithë ata që, me injorancë, mendojnë se përpjekjet e tyre do t'u sjellin ndonjë dobi. Mësojeni dhe dijeni mirë se, çfarëdo që të bëni dhe çfarëdo mase që të merrni në luftën kundër

profetit Muhamed, ato nuk kanë për ta larguar dëshpërimin tuaj dhe kurrë nuk do të mund ta shkëpusni ndihmën e Zotit ndaj Profetit dhe fesë së tij. Allahu ju tregon një mënyrë, e cila, nëse do të ishte e mundur, është e vetmja rrugë për të arritur atë që kërkon. Atëherë, gjeni një litar të mirë dhe lidhjeni në qiell, e pastaj ngjituni e ngjituni, derisa të arrini te portat, nga të cilat zbrit ndihma për Profetin dhe fenë e tij, dhe mbyllini ato porta, që të ndërprisni ndihmën. Vetëm kështu do të mund ta shuani dëshpërimin dhe të realizoni qëllimin tuaj. Asnjë ndihmë tjetër nga krijesat nuk ka për t'ju sjellë zgjidhje. Por, sigurisht, kjo është e pamundur. Ky ajet është një sihariq i madh se Allahu do ta ndihmojë fenë dhe Profetin e Tij. Ai do t'i ndihmojë e dhurojë fitoren robve të Tij besimtarë dhe do t'u këpusë çdo shpresë mohuesve, që përpiqen të shuajnë dritën e Tij me frymën e tyre. Allahu ka për ta plotësuar dritën e Tij, edhe pse këtë e urrejnë mohuesit, të cilët luftojnë e përpiqen me çdo mënyrë për ta penguar.

Ajeti 16

16. Kështu Ne kemi zbritur argumente të qarta, dhe Allahu e udhëzon në rrugë të drejtë atë që Ai dëshiron.

Shpjegimi i ajetit

Allahu na sqaron çdo çështje në Kur'an dhe bën që ajetet e tij të jenë të qarta e shumë të kuptueshme. Ato i tregojnë njeriut të gjitha qëllimet më të larta dhe çështjet e dobishme. Por gjithmonë të kujtoni një fakt shumë të rëndësishëm: udhëzimi është në dorë të Zotit. Atë që Zoti dëshiron ta udhëzojë, ai do të mund ta gjejë udhëzimin nëpërmjet këtij Kur'ani dhe ky libër do të jetë udhërrëfyesi, ndihma dhe drita e tij me të cilën ai bën përpara. Kurse ai të cilin Allahu nuk do ta udhëzojë, ai nuk ka për të besuar, edhe sikur t'i vijë çdo shenjë e argument që e kërkon. Atij nuk i bën dobi Kur'ani, madje ky libër do të jetë argument kundër këtij personi.

Ajetet 17 – 24

17. Ditën e Kijametit, Allahu do të bëjë dallimin midis atyre që besuan (në Kur'an) dhe atyre që ishin jehudinj, sabejë, të krishterë, mexhusë dhe idhujtarë. Allahu di dhe sheh gjithçka.

18. A nuk e shikon ti se Allahut i nënshtrohet (i bën sexhde) gjithçka që është në qiej dhe gjithçka që është në Tokë. Dielli, Hëna, yjet, kodrat, drurët, kafshët dhe një numër i madh njerëzish. Por, janë shumë prej tyre që e meritojnë dënimin. Atë që e poshtëron Allahu askush nuk mund ta nderojë. Allahu bën atë që dëshiron.

19. Këta janë dy kundërshtarë (besimtarë dhe jobesimtarë) që polemizojnë rreth Zotit të tyre. Por, atyre që nuk besuan, do t'u qepen rroba prej zjarri dhe mbi kokat e tyre u hidhet ujë i valë.

20. Me atë do t'u digjet (e shkrihet) krejt ç'ka brenda trupit të tyre dhe lëkurat.

21. Për ata janë edhe topuzët e hekurt.

22. Sa herë që përpiqen të dalin prej tij nga vuajtjet e padurueshme, do të kthehen me dhunë në të dhe (do t'u thuhet): "Vuajeni Dënimin Përvëlues!"

23. Allahu i vendos në Xhenete, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ata që besuan dhe bënë vepra të mira. Aty do të stolisen me byzlykë të artë e me margaritarë dhe veshjet e tyre do të jenë të mëndafshta.

24. Ata u udhëzuan për (të folur) fjalët më të mira dhe u udhëzuan në rrugën e Atij që i meriton (të gjitha) lavdërimet.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ditën e Kijametit, Allahu do të bëjë dallimin midis atyre që besuan (në Kur'an) dhe atyre që ishin jehudinj, sabejë, të krishterë, mexhusë dhe idhujtarë. Allahu di dhe sheh gjithçka.** - Allahu i Madhëruar na tregon se, Ditën e Gjykimit, Ai do t'i tubojë të gjitha bashkësitë fetare: muslimanët, të krishterët, jehudët, sabiinët, zoroastrianët, idhujtarët etj. Të gjithë do të dalin para Zotit, i Cili do t'i gjykojë me drejtësi dhe do t'i shpërblejë sipas veprave të tyre, të cilat Ai i ka parë

dhe regjistruar, prandaj thotë: "Allahu di dhe sheh gjithçka."

- **A nuk e shikon ti se Allahut i nënshtrohet (i bën sexhde) gjithçka që është në qiej dhe gjithçka që është në Tokë. Dielli, Hëna, yjet, kodrat, drurët, kafshët dhe një numër i madh njerëzish. Por, janë shumë prej tyre që e meritojnë dënimin. Atë që e poshtëron Allahu askush nuk mund ta nderojë. Allahu bën atë që dëshiron.** - A nuk di, o Profet, se Allahut i bie në sexhde dhe i është nënshtuar çdo gjë që është në qiell dhe në tokë? Melekët dhe krijesat më të mëdha, si dielli, hëna, yjet, malet, pemët dhe kafshët janë të përlulur dhe të nënshtuar ndaj Tij. Ky lloj nënshtimi është i përgjithshëm dhe asnjë krijesë nuk bën përjashtim në këtë aspekt. Por Allahut i përlulen me vullnet të lirë edhe shumë njerëz besimtarë. Nga ana tjetër, për shumë njerëz është bërë i meritueshëm ndëshkimi. Ata do të jenë të poshtëruar, dhe atë që Allahu e poshtëron, nuk ka për ta nderuar kush. Allahu bën çfarë dëshiron me krijesat, sipas urtësisë së Tij.¹²

- **Këta janë dy kundërshtarë (besimtarë dhe jobesimtarë) që polemizojnë rreth Zotit të tyre.** - Secili pretendon se është me të vërtetën, por Allahu bën ndarjen mes tyre duke thënë:

- **Por, atyre që nuk besuan, do t'u qepen rroba prej zjarri dhe mbi kokat e tyre u hidhet ujë i valë. Me atë do t'u digjet (e shkrihet) krejt ç'ka brenda trupit të tyre dhe lëkurat.** - Në fjalën "atyre që nuk besuan" përfshihen të gjithë ata që mohojnë të vërtetën, qofshin hebrej, të krishterë, zjarrputistë, sabiinë e idhujtarë. Pra, të gjithë këtyre do t'u qepen "rroba prej zjarri". Atyre do t'u vishen rroba prej katrani dhe do t'u ndizet trupi zjarr, që ta ndiejnë djegien nga të gjitha drejtimet. Përveç kësaj, do t'u hidhet ujë i valë mbi koka. Nga ky ujë u shkrihen të gjitha çfarë kanë në bark dhe lëkura. Atyre do t'u shkrihen zorrët, dhjami, mishi e çdo gjë tjetër, nga nxehtësia e madhe.

- **Për ata janë edhe topuzët e hekurt.** - Ata do të vuajnë ndëshkimin nga melekët, që janë të ashpër e të vrazhdë e që i godasin me kamzhikë e topuzë të hekurt, duke i torturuar.

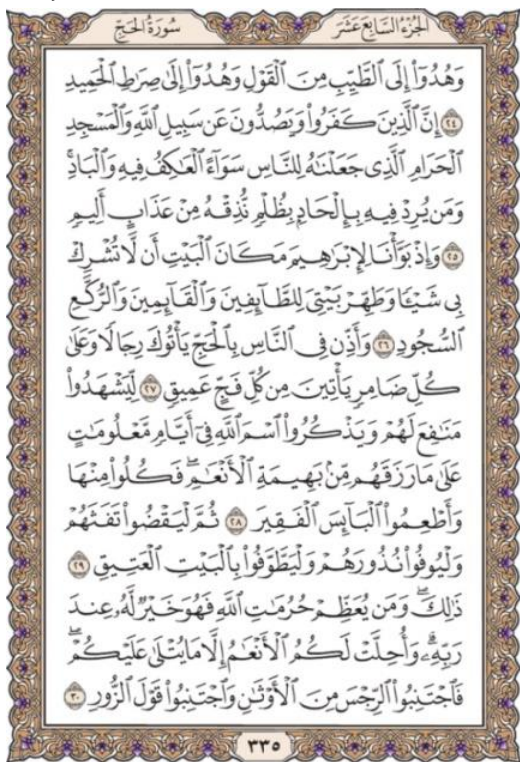
- **Sa herë që përpiqen të dalin prej tij nga vuajtjet e padurueshme, do të kthehen me dhunë në të dhe** (*do t'u thuhet*): **“Vuajeni Dënimin Përvëlues!”** - Atyre nuk do t'u lehtësohet dënimi dhe nuk do t'u jepet ndonjë pushim. Atyre do t'u thuhet fjalë poshtëruese, që i torturojnë edhe më shumë, si: “Vuajeni dënimin përvëlues!” Ky është një dënim që përvëlton zemrat dhe trupin.

- **Allahu i vendos në Xhenete, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ata që besuan dhe bënë vepra të mira.** - Është e ditur se ky përshkrim u shkon për shtat veçse muslimanëve dhe askujt tjetër. Vetëm muslimanët i kanë besuar të gjithë librat e shpallur nga Zoti dhe të gjithë profetët e dërguar nga Ai. Duke treguar kënaqësitë e tyre, Zoti thotë:

- **Aty do të stolisen me byzylykë të artë e me margaritarë dhe veshjet e tyre do të jenë të mëndafshta.** - Atyre u vendosen nëpër duar stoli e zbukurime. Zbukurimet e arta atje u vendosen edhe burrave edhe grave. Madje, Allahu i Lavdëruar thotë: “...dhe veshjet e tyre do të jenë të mëndafshta.”. Kënaqësitë e tyre do të jenë të plota dhe ata do të shijojnë çdo lloj ushqimi të mirë e të shijshëm që u vjen në lloje të shumta dhe të ndryshme. Për këtë tregon fjala ‘*xhenat*’, e cila është në numrin shumë. Edhe lumenjtë që rrjedhin atje janë me ujë të kulluar, me qumësht, me mjaltë dhe me pije të shijshme. Në fund përmenden edhe llojet e shumta të veshjeve dhe stolive të rralla dhe shumë të bukura. Të gjitha këto iu jepen sepse:

- **Ata u udhëzuan për** (*të folur*) **fjalët më të mira dhe u udhëzuan në rrugën e Atij që i meriton** (*të gjitha*) **lavdërimet.** - Këta të zgjedhur janë udhëzuar plotësisht në të gjitha drejtimit: në fjalët, veprat dhe qëllimet e tyre. Allahu thotë: “Ata janë

udhëzuar për fjalët më të mira...”. Nuk ka dyshim se fjala më e mirë dhe më e shpërblyeshme që ata thonë është fjala e teuhidit: **“La ilahe il-l'Allah!”** (Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Allahut). Pastaj vijnë sipas rëndësisë së tyre të gjitha fjalët e tjera, me të cilat kujtohet e lavdërohet Allahu ose që thuhet për bamirësi ndaj krijesave. Më pas, Allahu i Madhëruar thotë: “...dhe janë drejtuar në rrugën e veprave të lavdërueshme.” Pra, rruga e tyre ishte ajo e të lavdëruarve, një rrugë e lavdishme dhe e zgjedhur. Kjo është rruga e tyre, që simbolizon Sheriatin. E gjithë feja e Zotit është e ndërtuar mbi urtësinë dhe është e lavdëruar në të gjitha aspektet. Ajo urdhëron veçse për mirë dhe ndalon nga e keqja. Ajo është një ligj që është i ruajtur si nga teprimi, ashtu edhe nga mangësitë e cenimi. Kjo fe ndërtohet mbi dy baza të forta: dituria e dobishme, e saktë, e vërtetë dhe veprat e mira sipas kësaj diturie e me sinqeritet për Krijuesin. Ky ishte njëri nga kuptimet e ajetit. Pra, në këtë rast epiteti “e lavdishme” është për rrugën. Kështu: “janë drejtuar në rrugën e lavdishme”. Ndërsa kuptimi tjetër është: “janë drejtuar në rrugën e të Lavdëruarit”. Pra, *El Hamid* merret si cilësi e Allahut. Shpesh Allahu e quan rrugën e drejtë si “Rruga e Tij”, sepse kjo rrugë të çon drejt Allahut, nëse e ndjek me besnikëri e sinqeritet. Përdorimi i emrit të Allahut “*El Hamid*”, na jep të kuptojmë se këta të zgjedhur janë drejtuar në këtë rrugë nëpërmjet lavdërimit, përlëvdimit e falënderimit të Zotit, por, sigurisht, edhe nëpërmjet mëshirës e bamirësisë së Tij ndaj tyre. Për këtë arsye, këta të lumtur do të thonë në Xhenet: “I lavdëruar qoftë Allahu, i Cili na udhëzoi për këtë (lumturi). Ne kurrë nuk do të mund ta gjenim udhëzimin, sikur të mos na drejtonte Allahu! Vërtet, të dërguarit e Zotit na e sollën të vërtetën!” Dhe ata do të dëgjojnë thirrjen: “Ky është Xheneti, të cilin e trashëgoni si shpërblim për veprat tuaja (të mira)”. [A'raf 43]. Para se të tregonte shpërblimin e vepërmirëve,

Allahu i Madhëruar tha se Atij i nënshtrohet gjithçka në qiell dhe në tokë: “A nuk e di se Allahut i nënshtrohet çfarë është në qiej dhe çfarë është në tokë: dielli, hëna, malet, bimët, shtazët dhe shumë njerëz...”. Njerëzit janë besimtarët, që e besojnë, e adhurojnë dhe i nënshtrohen Allahut me vullnetin e tyre të lirë. Më pas thotë: “Por shumë prej tyre e kanë hak dënimin”. Për shkak të mohimit dhe refuzimit të të vërtetës dhe Shpalljes, Allahu nuk ua mundëson që të udhëzohen në imanin e pastër dhe të vërtetë. Kështu, ata e meritojnë që Zoti t’i poshtërojë, prandaj thuhet në vijim: “Atë që e poshtëron Allahu nuk ka kush ta nderojë”. Allahu bën atë që dëshiron. Askush nuk mund ta kthejë e pengojë atë që Zoti dëshiron të jetë dhe askush nuk mund ta refuzojë vullnetin dhe gjykimin e Tij. Është Ai që udhëzon në rrugë të drejtë me urtësinë dhe mëshirën e Tij. Në këto ajete, i Madhëruari na tregon se të gjitha krijesat janë të përlura para madhësisë së Tij, të nënshtuara para krenarisë dhe pushtetit të Tij. Kjo tregon se Ai është i vetmi Zot, që

meriton të adhurohet dhe Sundesi i Lavdëruar. Kush ndjek rrugën e Tij, do të jetë i lavdëruar dhe i nderuar, ndërsa ata që i largohen rrugës së Tij do të jenë të poshtëruar dhe të humbur.

Ajeti 25

25. E sa për ata që kanë mohuar (Allahun) dhe që pengojnë (njerëzit) prej rrugës së Allahut dhe prej xhamisë së shenjtë (Qabes), të cilën Ne e bëmë (vend adhurimi) për të gjithë njerëzit pa dallim, - qofshin vendës ose të ardhur dhe ata, qëllimi i të cilëve është të bëjnë ndonjë keqe e padrejtësi - , ata Ne kemi për t’i bërë të shijojnë një dënim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na tregon për gjendjen e tmerrshme dhe të shëmtuar në të cilën ndodhen idhujtarët dhe ata që refuzojnë ta besojnë Atë. Ata kanë dy të këqija: mohimin e Zotit, të profetëve dhe të shpalljeve të tyre dhe pengimin e njerëzve nga rruga e Zotit dhe imani i pastër. Idhujtarët i pengonin njerëzit nga Xhamia e Shenjtë, e cila nuk ishte pronë e tyre dhe as e etërve të tyre. Të gjithë njerëzit kanë të drejtë të barabartë në atë xhami, si ata që jetojnë pranë saj, si ata që vijnë prej së largu. Madje, ata penguan nga ajo xhami më të mirin e krijesave, Muhamedin (a.s) dhe shokët e tij. Krimi i tyre ishte edhe më i shëmtuar, nëse përmendim faktin se ajo xhami nuk është si çdo xhami tjetër. Qabeja është një xhami e shenjtë, ku ndalohej që të bëhen padrejtësi, prandaj ajo duhet respektuar. Allahu na tregon se çdokush që synon të keqen dhe përhapjen e mosbesimit në të, Ai ka për t’i dhënë një dënim të dhembshëm. Pra, thjesht me synimin e kësaj të keqeje në Xhaminë e Shenjtë, edhe pa e vënë në jetë atë, e meriton ndëshkimin. Në kushte të tjera, nëse dikush thjesht ka qëllimin të bëjë një të keqe, por nuk e vepron atë, nuk ndëshkohet. Nëse kjo është vlera e kësaj xhamie, si do të jetë dënimi i atij njeriu që bën në të më të madhin krim e padrejtësi: mosbesimin dhe idhujtarinë?! Po ai që, përveçse nuk beson vetë, pengon edhe

të tjerët, që duan ta vizitojnë atë? Si mendon se do të veprojë Zoti me ta? Në këtë ajet tregohet se është detyrë të nderohet dhe respektohet vendi i shenjtë, ashtu siç ka urdhëruar Zoti. Ne duhet të ruhem me shumë nga gjynahet në të tilla vende.

Ajetet 26 – 31

26. (Kujto) kur Ne ia treguam Ibrahimit vendin e Shtëpisë (dhe i thamë) "Mos adhuro askënd e asgjë tjetër veç Meje dhe pastroje shtëpinë Time për ata që e vizitojnë (bëjnë tauaf), ose që qëndrojnë në këmbë, që përkulen dhe që bëjnë sexhde (kur falen).

27. Thirr ndër njerëz për haxh: ata do të vijnë në këmbë e (hipur) në deve të rraskapitura ngaqë vijnë prej rrugëve të thella e vendeve të largëta,

28. për të parë të mirat që u janë falur atyre dhe për të madhëruar emrin e Allahut në ditë të caktuara për bagëtitë të cilat Ai ua ka dhënë (për kurban). Hani pra prej tyre (kurbaneve) dhe ushqeni të varfrin dhe nevojtarin.

29. Pastaj le të plotësojnë ritet e tyre, le t'i përmbushin premtimet e veta (ndaj Zotit) dhe le të sillen (bëjnë tauaf) rreth Shtëpisë së Lashtë.

30. Ja, kështu. Kush madhëron Shenjtëritë e Allahut, kjo është më e mirë për të te Zoti i vet. Juve ju janë lejuar kafshët (për ushqim), përveç atyre që ju janë thënë (në këtë Shpallje). Largohuni nga ndytësia e idhujve dhe largohuni nga shpifjet.

31. Jini të sigurtë në besimin tek Allahu, dhe mos i bëni Atij shok! Kush i bën shok Allahut, është sikur ai të ketë rënë nga qielli e ta kenë rrëmbyer shpendët (grabitqarë), ose sikur ta ketë rrëmbyer era e ta ketë hedhur në ndonjë vend të humbur.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon madhështinë e kësaj xhamie të shenjtë dhe rëndësinë e saj të madhe. Ai na tregon gjithashtu, edhe rëndësinë e atij njeriu që e ndërtoi atë, pra,

të Ibrahim el Halilit (a.s). I Madhëruari thotë:

- *(Kujto) kur Ne ia treguam Ibrahimit vendin e Shtëpisë (dhe i thamë) "Mos adhuro askënd e asgjë tjetër veç Meje... -* Është Allahu i Madhëruar Ai që bëri të mundur që ajo xhami të ndërtohej nga Ibrahim dhe që pranë saj të vendosej një pjesë e pasardhësve të tij. Allahu e urdhëroi Ibrahimin që të ndërtonte atë xhami, dhe ai e ndërtoi atë mbi bazat e devotshmërisë dhe bindjes ndaj Allahut. Ibrahim e ndërtoi së bashku me djalin e vet, Ismailin. Ai e urdhëroi të birin, - dhe të gjithë pasardhësit, - që të mos i shoqëronin Zotit asgjë në adhurim, por të ishin të sigurtë vetëm ndaj Tij në çdo adhurim dhe në çdo vepër. Ata e ndërtuan Qaben duke përmendur emrin e Allahut. Pastaj Allahu e urdhëroi:

- *...dhe pastroje shtëpinë Time për ata që e vizitojnë (bëjnë tauaf), ose që qëndrojnë në këmbë, që përkulen dhe që bëjnë sexhde (kur falen).* - Pastroje xhaminë Time nga idhujtaria dhe gjynahet, nga ligësitë e papastërtitë e çdo lloji! Allahu thotë: "Shtëpinë time." Pra, ia atribuoi Vetes atë xhami, për të treguar rëndësinë, nderimin dhe vlerën e saj. Ai e bëri që dashuria për Qaben të jetë shumë e madhe dhe që zemrat e besimtarëve të përmallohen për të nga çdo vend i largët i botës. Allahu e quan "Shtëpinë Time", në mënyrë që pastrimi dhe ruajtja e saj të bëhen me më tepër përkushtim. Ai ia shton edhe më shumë rëndësinë Qabes kur thotë se kjo shtëpi e Tij është vend adhurimi i atyre që bëjnë *tavaf* dhe *itikaf*, pra, mbyllen në të për të adhuruar Zotin. Ajo është shtëpia ku besimtarët kryejnë adhurime të shumta, si dhikri, leximi i Kur'anit, mësimi i diturisë e shumë vepra të mira që të afrojnë tek Zoti. Pastaj Allahu përmend një adhurim tjetër shumë të rëndësishëm, që është namazi, duke thënë: "...që qëndrojnë në këmbë duke u falur, që përkulen dhe që bëjnë sexhde." Pra, pastroje Qaben për këta të zgjedhur e të nderuar, të cilët i angazhon vetëm adhurimi i Allahut, të Dashurit të tyre, dhe përkushtimi për t'i

shërbyer Atij. Ata kanë ardhur në këtë vend veçse për t'iu afruar Allahut me adhurime që Ai ua ka mësuar dhe kërkuar. Këta e meritojnë plotësisht të nderohen dhe lëvdohen. Këtyre duhet t'u shërbehet me përkushtim. Një ndër shërbesat ndaj këtyre të nderuarve është edhe pastrimi i Shtëpisë për shkak të tyre. Pjesë e pastrimit dhe ruajtjes është edhe përkujdesja për të shmangur zërat e lartë dhe shqetësues, të cilët shpërqendrojnë adhuruesit që falin namaz e bëjnë tavaf. Allahu ka përmendur *tavafin* para itikafit dhe namazit, sepse tavafi është një adhurim i veçantë që bëhet veçse në Qabe e askund tjetër. Pastaj Allahu përmend itikafin, që kryhet veçse nëpër xhamia, dhe në fund namazin, që mund të kryhet kudo.

- **Thirr ndër njerëz për haxh:...** - Lajmëroi dhe ftoji njerëzit për të kryer haxhin! Mësoji të afërtit dhe të largëtit se haxhi është detyrë dhe tregoju atyre për vlerën dhe shpërblimin e tij të lartë. Nëse i fton, ata kanë për të ardhur në këmbë të kryejnë haxhin dhe umren, nga malli e dëshira e madhe për këtë adhurim.

- **... ata do të vijnë në këmbë e (hipur) në deve të rraskapitura ngaqë vijnë prej rrugëve të thella e vendeve të largëta,...** - Do të vijnë edhe nga vendet e largëta hipur mbi deve e kafshë të tjera, për në vendin më të nderuar në Tokë. Dhe, në fakt, Halili i Rahmanit (Ibrahimi) e kreu këtë detyrë që ia ngarkoi Zoti i tij. Këtë detyrë e vazhdoi dhe e përkreu edhe pasardhësi i tij, Muhamedi (a.s), i cili i ftoi njerëzit për kryerjen e haxhit në Qabe. Ata e kryen me besnikëri këtë detyrë, duke u bërë realitet ajo që Zoti lajmëroi. Njerëzit nisen drejt Qabes në këmbë dhe hipur nga viset e largëta të lindjes dhe të perëndimit. Më pas, Allahu i Madhëruar përmend dobitë e vizitës së Shtëpisë së Shenjtë, duke nxitur për këtë gjë:

- **... për të parë të mirat që u janë falur atyre...** - Ata e bëjnë këtë vizitë në Shtëpinë e Zotit, që të arrijnë atje mirësi të shumta fetare, përmes disa adhurimeve të

veçanta, që nuk mund të kryen në asnjë vend tjetër. Por ata përfitojnë edhe të mira të kësaj bote, përmes tregtisë e mundësive që ofron udhëtimi e njohja me njerëz nga e gjithë bota. Ky është një realitet që të gjithë e shohin.

- **... dhe për të madhëruar emrin e Allahut në ditë të caktuara për bagëtitë të cilat Ai ua ka dhënë (për kurban).** - Kjo është mirësi edhe fetare, edhe jofetare. Njerëzit duhet të përmendin emrin e Allahut gjatë therjes së kurbaneve, në shenjë mirënjohjeje për Allahun, që ua ka dhuruar ato begati dhe i ka lehtësuar për ta. Pasi t'i therin me emrin e Allahut, atëherë të ushqehen vetë me to dhe le të ushqejnë gjithashtu të varfërit:

- **Hani pra prej tyre (kurbaneve) dhe ushqeni të varfrin dhe nevojtarin.** - Kujdesuni dhe ndihmoni kategoritë në nevojë. Jini bamirës ndaj tyre, ashtu siç ka qenë Zoti me ju.

- **Pastaj le të plotësojnë ritet e tyre,...** - Pasi të përfundojnë adhurimet, mund të largojnë prej vetes papastërtitë dhe kufizimet, që i kishin gjatë ihramit.

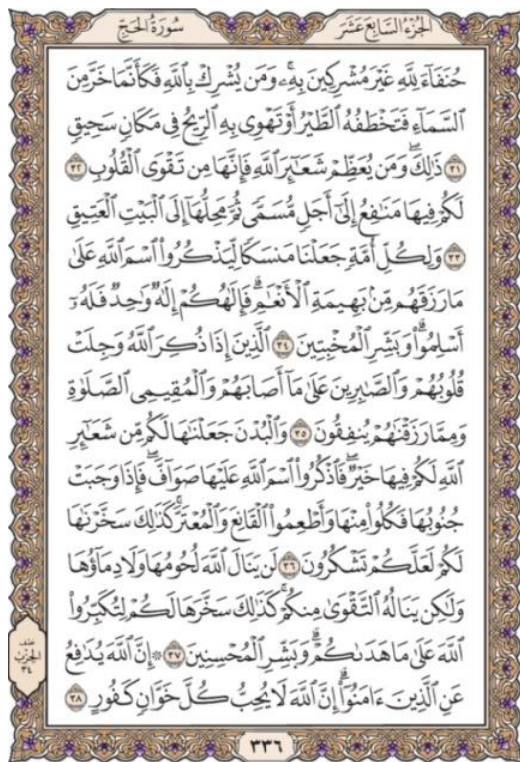
- **... le t'i përmbushin premtimet e veta (ndaj Zotit)...** - Të përmbushin zotimin për kryerjen e haxhit, umres dhe kurbaneve.

- **... dhe le të sillen (bëjnë tauaf) rreth Shtëpisë së Lashtë.** - Të bëjnë tavafin në këtë Shtëpi të Vjetër, e cila është absolutisht xhamia më e mirë. Ajo xhami është e mbrojtur nga e keqja e tiranëve. Ky është urdhër për të kryer tavafin në veçanti, pas urdhrit të përgjithshëm për të kryer adhurime. Kjo porosi e veçantë për tavafin bëhet për të treguar rëndësinë dhe vlerat e mëdha të këtij riti. Ai është riti kyç i haxhit dhe të gjitha adhurimet e tjera gjatë haxhit të çojnë drejt tij. Mbase, kjo porosi e veçantë është bërë edhe për një arsye tjetër: tavafi është ligjëruar të kryhet në çdo kohë të vitit, edhe pa qenë i lidhur me adhurimet e haxhit dhe të umres.

- **Ja, kështu. Kush madhëron Shenjtëritë e Allahut, kjo është më e mirë për të te Zoti i vet.** - Kështu, të gjitha këto dispozita

që ju mësuam përmbajnë madhërim e respekt të shenjtërive të Allahut, i Cili dëshiron prej besimtarëve që t'i respektojnë shenjtëritë e Tij. Ky lloj nderimi i tyre të afron tek Allahu. Kush i respekton shenjtëritë dhe ligjet e Zotit, Ai do t'i japë shpërblime të mëdha dhe shumë të mira në fe e në të dyja jetët. Shenjtëri të Allahut quhen të gjitha ato adhurime që Ai ka urdhëruar të kryhen e të respektohen, si dhe ato kohë e vende ku jemi urdhëruar për kryer këto adhurime. Të tilla konsiderohen të gjitha adhurimet, si: haxhi, ihrami, kurbanet etj. T'i nderosh këto shenjtëri do të thotë t'i respektosh ato me zemër, t'i duash dhe t'i përkryesh, e jo t'i nënvlerësosh dhe as t'i bësh me përtaci e rëndesë. Më pas i Lartësuarit përmend mirësinë dhe mëshirën e Tij që u lejoj njerëzve të përfitojnë nga kafshët dhe bagëtitë, si: devetë, lopët, delet etj. Ai mundësoi, gjithashtu, që nëpërmjet bërjes kurban të këtyre bagëtime, besimtarët t'i afrohen Atij. Pra, Ai u dhuroi dyfish mirësi:

- **Juve ju janë lejuar kafshët** (për ushqim), **përveç atyre që ju janë thënë** (në këtë Shpallje). - Përveç atyre që do t'ju lexohen në këtë Kur'an, siç është ajeti: "Haram janë për ju: të ngordhurat, gjaku, mishi i dërrit, ajo kafshë që theret jo në emrin e Allahut, ajo që është mbytur me lak në fyt, ajo që është vlarë me goditje, ajo që është rrëzuar nga lartësitë, ajo që është shpuar, ajo që është ngrënë nga egërsirat, përveç asaj që arrini ta thërrni, ajo që është therur për idhujt dhe që ta kërkoni fatin me short. Të gjitha këto janë gjynah (e të ndaluara nga Zoti). Sot u dëshpëruan ata që mohuan dhe humbën çdo shpresë që t'ju largojnë prej fesë suaj. Mos i kini frikë ata, por më kini frikë vetëm Mua! Sot e përsosa fenë tuaj për ju, e plotësova dhuntinë Time ndaj jush dhe zgjodha që Islami të jetë feja juaj. Kush detyrohet nga uria, duke mos e tepruar dhe duke mos pasur qëllim mëkatin, Allahu është Falës Mëshirëplotë." [Maide 3]. Nuk ka dyshim se është tregues i mëshirës së gjerë të Allahut fakti që Ai ua bëri njerëzve

të ndaluara këto gjëra dhe i porositi që të ruhen prej tyre. Ai dëshiron t'i pastrojë ata nga çdo ndyrësi, t'i shpëtojë nga shirku, fjalët mashtruese dhe shpifja kundër Tij, prandaj thotë:

- **Largohuni nga ndytësia e idhujve...** – Ndyrësi (*er-rixhsu*) quhet çdo gjë e pështirë dhe e neveritshme. Të tillë janë idhujt e çdo gjë që ju, o idhujtarë, adhuroni përveç Allahut. Madje këto janë llojet më të pështira të ndyrësive. Ajeti na ndalon nga të gjitha llojet e poshtërsive e ndalesave dhe, ndër to, madje më të rëndësishmet, janë idhujt dhe idhujtaria. Kjo është arsyeja që Allahu e përmend ndalesën për idhujt në mënyrë të veçantë, edhe pse ajo përsihet te poshtërsitë e ndyrësitë në përgjithësi.

- **... dhe largohuni nga shpifjet!** - Ajeti urdhëron që t'u largohemi të gjitha fjalëve të ndyra e të ndaluara. Të gjitha ato konsiderohen si *kauluz-zur* - fjalë mashtruese. E tillë është edhe dëshmia e rreme. Pasi urdhëroi të largohemi nga çdo poshtërsi, ndyrësi dhe fjalët mashtruese, i

Madhëruari urdhëron që të jemi *hunefa*, duke thënë:

- **Jini të sinqertë në besimin tek Allahu,...**

- *Hunefae lil-lahi* domethënë: të sinqertë e të përkushtuar në besimin dhe adhurimin e Allahut si Një i Vetëm, duke u larguar nga adhurimi i gjithçkaje tjetër.

- ... dhe mos i bëni Atij shok! - Urdhërohet për përkushtim në adhurimin e një Zoti të vetëm me sinqeritet, duke u larguar nga shirku.

- **Kush i bën shok Allahut, është sikur ai të ketë rënë nga qielli e ta kenë rrëmbyer shpendët (*grabitqarë*), ose sikur ta ketë rrëmbyer era e ta ketë hedhur në ndonjë vend të humbur.** - Kush i bën shok Zotit i ngjan atij që, duke rënë nga qielli, e rrëmbejnë zogjtë menjëherë, ose e hedh furtuna shumë larg. I tillë është idhujtari. Imani është si qielli i lartë dhe i ruajtur. Kush e braktis ose e refuzon imanin është si ai që bie nga ky qiell poshtë dhe iu dorëzohet dënimeve. Atë do ta rrëmbejnë zogjtë e ta bëjnë copa copa. Ky është mohuesi dhe idhujtari, i cili e braktis dhe e refuzon imanin e pastër. Atë e rrëmbejnë shejtanët nga çdo anë dhe e copëtojnë, duke ia shkatërruar fenë dhe jetën e tij.

Ajetet 32 – 33

32. Ja, kështu. Kush madhëron Simbolet e (*fesë së*) Allahut, kjo është shenjë e devotshmërisë së zemrave.

33. Ju përfitoni nga ato (*kafshët e shenjuara për kurban*) për një kohë të caktuar, e vendi i i kurbanit është afër shtëpisë së lashtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ja, kështu. Kush madhëron Simbolet e (*fesë së*) Allahut, kjo është shenjë e devotshmërisë së zemrave.** -Të gjitha këto që u përmendën duhen zbatuar, dhe kjo është prej madhërimit të shenjave të Allahut. Shenjtëri dhe shenja të Allahut janë simbolet e dukshme të fesë. Të tilla p.sh. janë të gjitha ritet e adhurimeve, sikurse thotë Allahu i Madhëruar: "Vërtet, Safa dhe Merua janë nga simbolet e Allahut." [Bekare 158]. Kështu konsiderohen edhe

kurbanet, që bëhen pranë Shtëpisë së Shenjtë, Qabes. E përmendëm edhe më parë se madhërimi i këtyre shenjave do të thotë: respektimi i tyre, përkushtimi në realizimin e tyre në mënyrën më të plotë, me aq sa ka mundësi njeriu. Kështu për shembull, në lidhje me kurbanët, respekti i këtij riti shprehet duke u kujdesur për ushqimin dhe shëndoshjen e kafshëve, që të jenë gati për kurban duke qenë të plota në çdo aspekt. Nuk ka dyshim se madhërimi i shenjtërive të Zotit është tregues i devotshmërisë së zemrës. Ai që i madhëron dhe respekton këto shenjtëri paraqet provë të qartë se në zemrën e tij ka devotshmëri dhe se imani i tij është i pastër, i saktë e korrekt, pasi respektimi i tyre tregon se njeriu e madhëron dhe i frikësohet Zotit.

- **Ju përfitoni nga ato (*kafshët e shenjuara për kurban*) për një kohë të caktuar, e vendi i i kurbanit është afër shtëpisë së lashtë.** - Nga kafshët që keni zgjedhur për kurban, qofshin ato deve apo dele, ju keni shumë dobi, sepse i shfrytëzoni e përfitoni prej tyre deri në kohën kur i bëni kurban. Ju mund t'i përdorni ato si kafshë shpine dhe për qumësht, pa i dëmtuar si kafshë kurban. Kur shkojnë në vendin e caktuar për kurban, ato theren. Vendi ku bëhet kurbanit është një vend i shenjtë, si Minaja etj. Pasi bëhen kurbanet, besimtarët hanë vetë prej mishit të tyre dhe dhurojnë ose ushqejnë me të nevojtarët dhe të varfërit.

Ajetet 34 – 35

34. Ne i kemi caktuar çdo popull vendin e kurbaneve, që ta përmendin emrin e Allahut, që i furnizoi me kafshë. Zoti juaj është një Zot i Vetëm (*që meriton të adhurohet*), ndaj vetëm Atij dorëzojuni! Dhe përgëzoji të bindurit!

35. Ata, të cilët, kur përmendet Allahu, u frikësohen zemrat, që janë durimtarë kur i gjen ndonjë e keqe, që e falin namazin rregullisht dhe japin (*për hir të Zotit*) nga ajo që u kemi dhënë Ne.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne i kemi caktuar çdo popull vendin e kurbaneve, që ta përmendin emrin e**

Allahut, që i furnizoi me kafshë. - Për të gjithë popujt e shkuar kemi bërë një vend adhurimi e kurbanesh, prandaj nxitoni dhe garoni në punë të mira! Allahu i Madhëruar i bëri këto vende adhurimi, me qëllim që besimtarët ta kujtojnë dhe ta adhurojnë Atë, si edhe që t'i shprehin Atij mirënjohjen. Ato u bënë që njerëzit të kujtojnë Zotin dhe që të nxisin tek ata mirënjohjen për Atë. Kjo është arsyeja që, duke përmendur urtësinë e caktimit të këtyre vendadhurimeve, Zoti thotë:

- **Zoti juaj është një Zot i Vetëm** (*që meriton të adhurohet*),... - Megjithëse ligjet ndryshojnë, thelbi i mesazhit të të gjitha shpalljeve ka qenë: “Zoti juaj është një Zot i Vetëm (që meriton të adhurohet)” Askush nuk e ka thyer këtë themel të pandryshueshëm. Allahu është i vetmi i adhuruar me meritë. Të gjitha adhurimet i duhen përkushtuar vetëm Allahut e askujt tjetër. Duhet hequr dorë nga çdo lloj idhujtarie, prandaj Allahu i Madhëruar thotë:

- **... ndaj vetëm Atij dorëzojuni!** - Vetëm Atij nënshtrojuuni dhe vetëm Atij dorëzojuni, dhe askujt tjetër! Vetëm duke iu dorëzuar Atij, për të jetuar sipas Islamit, njeriu ka gjetur rrugën drejt vendit të paqes. Ata që e bëjnë këtë meritojnë përgëzimet dhe lajmin e mirë nga Zoti:

- **Dhe përgëzoji të bindurit!** - Përgëzoji "të bindurit" me të gjithë të mirat në të dyja jetët. *El muhbit* quhet ai që i është nënshtuar Zotit të tij, që i është dorëzuar urdhrave të Tij dhe është modest dhe i dashur me njerëzit dhe robërit e Zotit.

- **Ata, të cilët, kur përmendet Allahu, u frikësohen zemrat,...** - Kjo ndodh nga frikërespekti dhe madhërimi për Zotin e tyre. Pikërisht për këtë shkak, ata i kanë lënë haramet. E si mund të thyejnë urdhrin e Zotit të tyre dhe të bëjnë atë që Ai e ka ndaluar, kur ata janë të frikësuar dhe plot respekt e madhërim për Zotin e tyre?! Ata e njohin mirë Atë dhe, për këtë shkak, vetëm Atij i frikësohen dhe askujt tjetër.

- **... që janë durimtarë kur i gjen ndonjë e keqe,** - Vuajtjet, dhimbjet dhe telashet nuk mund t'i përkulin këta besimtarë të vendosur. Me çfarëdo lloj dhimbjeje e fatkeqësie që të përballen këta durimtarë, ata nuk përuhlen dhe nuk shprehin asnjë lloj pakënaqësie apo rebelimi kundër Zotit të tyre. Ata tregohen durimtarë me qëllimin e vetëm, që të kënaqin Allahun e Madhëruar dhe të arrijnë shpërblimin e tij bujar dhe mirësitë e Tij të pashembullta.

- **që e falin namazin rregullisht...** - Këta e përkryejnë namazin, duke e kompletuar atë me të gjitha shtyllat, detyrat dhe veprimet e pëlqyeshme. Ata e falin namazin duke adhuruar Zotin me të gjitha veprimet e fjalët e këtij riti, qofshin ato të jashtme apo të brendshme.

- **... dhe japin (për hir të Zotit) nga ajo që u kemi dhënë Ne.** - Kjo përfshin të gjitha llojet e shpenzimeve, si të detyrueshmet, ashtu edhe ato të pëlqyeshmet. Ndër shpenzimet e detyrueshme mund të përmendim zekatin, kompensimet pasurore të detyrueshme nga Sheriati, shpenzimet e detyrueshme për gratë fëmijët, të afërmit, vartësit, robërit, shërbëtorët etj. Ndër shpenzimet e pëlqyeshme mund të përmendim të gjitha llojet e sadakave. Vëreni me kujdes! Në ajet thuhet: “*min ma rezeknahu*” – “nga ajo që u kemi dhënë”, pra, një pjesë të saj. Nga kjo kuptojmë se sa të thjeshta janë porositë dhe detyrat që na ka caktuar Zoti. Këto shpenzime janë veçse një pjesë e vogël e pasurisë që na ka dhënë Zoti. Pastaj, në fund të fundit, po ta shohim me kujdes, të gjitha mirësitë dhe pasuritë që ne zotërojmë, në fakt, janë dhuratë e Allahut e jo merita jonë, sepse Allahu thotë: “japin nga ajo që u kemi dhënë Ne.” Nëse nuk do të na i dhuronte dhe mundësonte Allahu, ne nuk do t'i kishim aspak këto të mira. Atëherë, o ti njeri, që Zoti të ka dhuruar shumë mirësi e pasuri, jep prej tyre, për hir të Zotit! Jep, që Allahu të të japë edhe më shumë nga mirësia dhe bujaria e Tij!

36. Edhe devetë për kurban jua kemi bërë prej simboleve të (fesë së) Allahut e ju keni shumë dobi prej tyre. Prandaj përmendeni emrin e Allahut kur ato janë në këmbë (gati për kurban) dhe kur të shtrihen në tokë (pas therjes). Hani prej tyre dhe jepini nevojtarit dhe atij që lyp! Ja, kështu, jua vumë kafshët në shërbimin tuaj, që ju të jeni mirënjohës.

37. Tek Allahu nuk mbërrin as mishi e as gjaku i tyre (i kurbaneve); është devotshmëria juaj që mbërrin tek Ai. Ai jua nënshtroi ato (bagëtitë për kurban) që ta madhëroni Allahun, i Cili ju udhëzoi në Rrugën e Drejtë. Dhe përgëzoji besimtarët!

Shpjegimi i ajeteve

- **Edhe devetë për kurban jua kemi bërë prej simboleve të (fesë së) Allahut...** - Kjo tregon se fjala “*sheairullah*” – “simbolet e Allahut” është një term gjithëpërfshirës, që ngërthen të gjitha ato rite fetare që kryhen haptaz. I tillë është edhe kurbanit për hir të Allahut. Më lart u tha se madhërimi dhe respektimi i simboleve të Allahut është tregues i devotshmërisë e pastërtisë së zemrës. Në këtë ajet përmenden si pjesë e simboleve të Allahut devetë dhe gjedhët që veçohen për kurban, sipas një mendimi. Këto kafshë trajtohen me kujdes të veçantë dhe ushqehen mirë, për t’u majmur, si madhërim për Allahun, të cilit do t’i kushtohen si kurbane.

- **... e ju keni shumë dobi prej tyre.** - Të gjithë përfitojnë, si dhuruesi, ashtu edhe përfituesi i kurbanit. Ata përfitojnë nga sevapet e kënaqësia e Allahut, nga mishi që e hanë vetë, si dhe ngaqë kënaqin zemrat e njerëzve dhe të nevojtarëve.

- **Prandaj përmendeni emrin e Allahut kur ato janë në këmbë (gati për kurban)...** – Kur të thorni bagëtitë, thoni në momentin e therjes: *Bismillah!* Kur janë bagëti të mëdha (si devetë dhe lopët), ato fillimisht qëndrojnë në këmbë, pastaj u lidhet këmba e djathtë para, që të ulen poshtë, dhe pastaj theret sipas mënyrës islame.

- **... dhe kur të shtrihen në tokë (pas therjes).** – Pasi kafsha shtrihet përtokë dhe i ripet lëkura, atëherë mund të hahet.

- **Hani prej tyre...** - Kjo fjalë i drejtohet atij që e bën kurbanin. Pra, i lejohet pronarit të kurbanit që të hajë prej kurbanit të vet. Pastaj:

- **... dhe jepini nevojtarit dhe atij që lyp!** - Ushqeni të varfërin, i cili nuk lyp për shkak të turpit dhe vetëpërmbytjes, por ushqeni edhe të varfërit që lypin. Pra, të dy llojet e të varfërve kanë pjesën e tyre në kurban.

- **Ja, kështu, jua vumë kafshët në shërbimin tuaj, që ju të jeni mirënjohës.** - Është Allahu i Madhëruar Ai që jua mundësoi këtë begati për kurban, që ju të jeni mirënjohës. Allahu i nënshtroi ato kafshë për ju, për t’ju treguar mëshirën e bamirësinë e Tij ndaj jush. Atëherë, lavdërojeni dhe tregojini Atij mirënjohjen tuaj!

- **Tek Allahu nuk mbërrin as mishi e as gjaku i tyre (i kurbaneve); është devotshmëria juaj që mbërrin tek Ai.** - Qëllimi i kurbanit nuk është vetëm therja e bagëtisë e përfitimi nga mishi i saj. Tek Allahu i Madhëruar nuk arrin as gjaku dhe as mishi i kurbanit, sepse Ai është i Pasur, Jonevojtar për krijesat dhe i Vetëlavdëruar. Tek Ai arrin veçse sinqeriteti juaj në adhurimet dhe kurbanet që ju i dedikoni. Tek Ai arrijnë qëllimi i mirë, llogaritja e shpërblimit dhe devotshmëria juaj. Ky është një inkurajim për të qenë të sinqertë në adhurimin e therjes dhe të përkushtimit të kurbanëve. Allahu i Madhëruar na udhëzon që të jemi të motivuar veçse nga një qëllim: arritja e kënaqësisë së Tij. Qëllimi i kurbanit të mos jetë fama dhe lavdërimi prej njerëzve dhe as të mos bëhet thjesht sepse është një zakon i trashëguar. Kështu, sinqeriteti është i detyrueshëm në të gjitha llojet e adhurimeve. Nëse ato nuk kryen me sinqeritet dhe në emër të devotshmërisë për Allahun, të gjitha janë vepra sipërfaqësore, që u mungon thelbi e frutat. Ata i ngajnë një trupi që nuk ka shpirt.

- **Ai jua nënshtrori ato** (*bagëtitë për kurban*) **që ta madhëroni Allahun, i Cili ju udhëzoi në Rrugën e Drejtë.** - Që ta madhëroni dhe respektoni Allahun. Ta madhëroni, për shkak se Ai ju udhëzoi në rrugë të drejtë. Për këtë, Ai meriton përlëvdimet dhe mirënjohjen më të thellë, lavdërimet më të plota dhe madhërimin me përunjësinë më të thellë.

- **Dhe përgëzoi besimtarët!** - Ky përgëzim u jepet *muhsinin*-ëve, domethënë, atyre që kanë arritur gradën e *ihsan*-it. Ata e adhurojnë Allahun njëlloj sikurse ta shihnin Atë haptazi. Edhe pse nuk mund ta shohin në këtë jetë, ata e adhurojnë Zotin duke ndier mbikqyrjen e Tij në çdo çast. Në çdo çast adhurimi, ata e ndiejnë shikimin dhe mbikëqyrjen e Tij. Kjo është grada e ihsanit, në lidhje me adhurimet që i përkushtohen Zotit. Ndërsa për ihsanin ndaj krijesave mund të flasësh gjatë. Të tillë njerëz u bëjnë mirësi krijesave me të gjitha format e mënyrat: me anë të pasurisë, diturisë, pushtetit e miqësisë, këshillës së mirë, urdhërimit për punë të mira e ndalimit nga e keqja, fjalët e mira e të ngrohta etj. Këta bamirës kanë një premtim të madh e të mrekullueshëm nga Allahu i Madhëruar. Atyre u premtohet lumturi në dynja dhe në ahiret. Allahu do t'u dhurojë mirësi, ashtu sikurse ata u bënë bamirësi krijesave dhe ashtu siç e adhuruan Atë me përunjësi e përkushtim. I Madhëruari thotë: “Ata (*banorët e Xhenetit*) do të jenë të mbështetur në shtroje, mbulesat e brendshme të të cilave janë prej mëndafshi të stolisur, dhe frutat e pemëve të të dy Xheneteve janë shumë pranë. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Aty janë ato (*Hyri*) që i përqendrojnë shikimet e tyre e të cilat nuk i ka prekur kush më parë, as njerëz, as xhinde. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Ato janë si rubinët e koralet. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! A nuk është shpërblimi i veprës së mirë veçse e mira?!” [Rahman 54 – 60]. Ose: “Atyre, që bëjnë vepra të mira u takon e mira, madje edhe më shumë.

Fytyrat e tyre nuk i mbulon pluhuri i zi e as nënçmimi. Ata janë banorë të Xhenetit. Ata do të jenë atje përjetësisht.” [Junus 26].

Ajetet 38 – 41

38. Allahu i mbron (nga e keqja) ata që besuan. Me të vërtetë, Allahu nuk e do askënd që është tradhtar e mohues (i besimit të drejtë).

39. Atyre që po sulmohen me luftë, u është dhënë leje (të luftojnë), për shkak se u është bërë padrejtësi. Allahu ka fuqi për t'i ndihmuar ata (muslimanët),

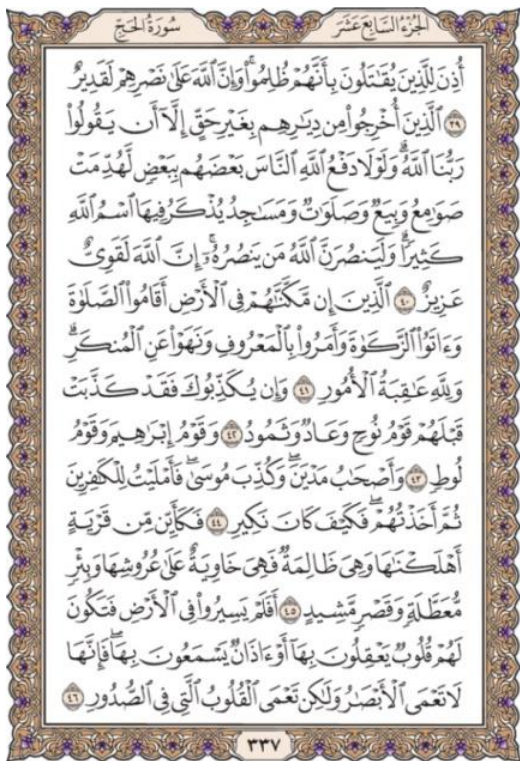
40. Ata, të cilët vetëm pse thanë “Allahu është Zoti ynë.” u dëbuan prej shtëpive të tyre pa kurrfarë të drejte. Sikur Allahu të mos i mbrapste disa me disa të tjerë, do të rrënoheshin manastiret, kishat, sinagogat dhe xhamitë ku përmendet shumë emri i Allahut. Allahu do t'i ndihmojë ata që ndihmojnë rrugën e Tij. Allahu është i Plotfuqishëm dhe Ngadhënjimtar.

41. (Ai ndihmon) ata, të cilët, kur Ne u mundësojmë të vendohen në një vend, e falin rregullisht namazin, japin zekatin, urdhërojnë për të mirë dhe ndalojnë të keqen. Allahut i takon përfundimi dhe vendimi për (të gjitha) çështjet.

Shpjegimi i ajeteve

- **Allahu i mbron (nga e keqja) ata që besuan.** - Ky është njëherazi një njoftim, premtim dhe përgëzim i mrekullueshëm nga Allahu për ata që e besojnë Atë. Allahu do të largojë prej tyre çdo të keqe dhe këtë do ta bëjë për shkak të imanit të tyre. Ai do t'i ruajë besimtarët e Tij nga e keqja e mohuesve, nga vesveset e shejtanit, nga e keqja e veteve të tyre, nga pasojat që sjellin veprat e tyre të këqija dhe çdo e keqe tjetër. Edhe gjatë fatkeqësive, Ai ua lehtëson barrën e rëndë. Çdo besimtari do t'i ofrohet kjo mbrojtje e ndihmë, në varësi të imanit të tij, pra, dikujt më shumë e dikujt më pak.

- **Me të vërtetë, Allahu nuk e do askënd që është tradhtar e mohues (i besimit të drejtë).** - Këta janë ata që tradhtojnë amanetin e Zotit, me të cilin Ai i ngarkoi. Ata shpërfillin të drejtat e Zotit dhe

adhurimin e Tij si Një të Vetëm. Ata shkelin edhe të drejtat e krijesave dhe përgjegjësitë ndaj tyre. Ata janë mohues të mirësive të Allahut e mosmirënjohës. Allahu i Madhëruar u jep me bujari nga mirësitë e Tij, ndërsa ata ia kthejnë me padrejtësi, mohim e mosbindje. Ata nuk i do Allahu, përkundrazi i urren dhe është i zemëruar me ta. Ai ka për t'i ndëshkuar ata për mosbesimin dhe shkeljen e amanetit të Tij. Nga ajeti kuptojmë se Allahu i do ata që janë besnikë ndaj amaneteve, që i plotësojnë ato me korrektësi dhe tregohen mirënjohës ndaj të dashurit të tyre Allahut Bujar dhe Mëshirëplotë.

- **Atyre që po sulmohen me luftë, u është dhënë leje (të luftojnë), për shkak se u është bërë padrejtësi.** - Në fillim të Islamit, muslimanët e kishin të ndaluar të luftonin kundër jobesimtarëve, madje ishin urdhëruar të tregonin durim. Kështu ishin urdhëruar nga urtësia e Allahut. Më pas, kur emigruan në Medinë dhe krijuan një shtet të fortë, iu dha leje që të luftonin. Allahu i Madhëruar thotë: “Atyre që po sulmohen

me luftë, u është dhënë leje të luftojnë, për shkak se u është bërë padrejtësi." Nga kjo kuptohet se, më parë, ishin të ndaluar të luftonin dhe tashmë, atyre që luftoheshin, po u lejohej të kundërpërgjigjeshin me të njëjtën mënyrë. Allahu ua lejoi luftën besimtarëve vetëm sepse atyre po u bëhej padrejtësi, duke u penguar nga feja, duke u torturuar për shkak të besimit dhe duke u dëbuar prej shtëpive të tyre.¹³

- **Allahu ka fuqi për t'i ndihmuar ata (muslimanët). Ata, të cilët vetëm pse thanë “Allahu është Zoti ynë.” u dëbuan prej shtëpive të tyre pa kurrfarë të drejte.** - Vetëm Atij le t'i kërkojnë ndihmë dhe Atij t'i mbështeten për arritjen e fitores. Allahu do t'i ndihmojë besimtarët: "...të cilët, vetëm pse thanë: “Allahu është Zoti ynë.” u dëbuan prej shtëpive të tyre pa asnjë të drejtë.” Ata u detyruan të largohen nga shtëpitë dhe atdheu i tyre, për shkak të vuajtjeve e mundimeve që u shkaktoheshin padrejtësisht. I vetmi "krim" i tyre, për të cilin qafirët i urrenin dhe torturonin, ishte fakti se ata thoshin: “Zoti ynë është Allahu”. I vetmi shkak për të gjitha ato përndjekje e mundime ishte se ata njësonin Allahun e Madhëruar dhe adhuronin vetëm Atë me sinqeritet. Nëse ky veprim mund të konsiderohet gjynah, atëherë ky ishte gjynahu i besimtarëve, sipas mohuesve dhe keqbërësve. Kjo ngjan me fjalën tjetër të Allahut të Madhëruar: “Mallkuar qofshin ata që hapën hendeqet me zjarr, të mbushur me lëndë djegëse! Ata rrinin ulur rreth tij dhe dëshmonin atë që bënin me besimtarët. Ata i keqtrajtonin (besimtarët), sepse ata besonin Allahun, Ngadhënjimtarin e të Lavdëruarin, të Cilit i takon sundimi i qiejve e i Tokës. Allahu është dëshmitar për çdo gjë!” [Buruxh 4 – 9]. Ky ajet tregon qartë urtësinë dhe qëllimin kryesor të ligjërimit të xhihadit. Synimi i tij është që të mundësohet përhapja e fesë dhe besimit të pastër në Allahun e Madhëruar dhe frenimi i agresionit kundër besimtarëve. Kështu mund të ndalen provokimet e vazhdueshme të jobesimtarëve, të cilët janë gjithmonë

parët që i nisin ato. U bë e ligjshme të luftohet kundër padrejtësisë dhe luftës së padrejtë të mohuesve, që gjithmonë ndezin konflikte. U ligjërua lufta, që njerëzve t'u mundësohet të adhurojnë Allahun hapur, duke shfaqur të gjitha shenjat e dukshme dhe simbolet e fesë së Tij, prandaj Allahu i Madhëruar thotë në vijim:

- Sikur Allahu të mos i mbrapste disa me disa të tjerë, do të rrënoheshin manastiret, kishat, sinagogat dhe xhamitë ku përmendet shumë emri i Allahut. – Kështu, nëpërmjet luftës së muxhahidinëve në rrugën e Tij, Allahu i Madhëruar largon armiqtësinë dhe agresionin e mohuesve ndaj besimtarëve dhe botës. Nëse kjo nuk do të ndodhte, atëherë: "...do të rrënoheshin manastiret, kishat, havrat dhe xhamitë, në të cilat përmendet shumë emri i Allahut.." Pra, do të shkatërroheshin të gjitha këto vendadurime të mëdha të bashkësive të ithtarëve të librit, të jehudive dhe krishterëve, por do të shkatërroheshin edhe xhamitë e muslimanëve, në të cilat përmendet shumë emri i Allahut. Në to falet namazi, kryhen ritet fetare, lexohet libri i Allahut dhe përmendet emri i Allahut. Për këtë arsye, sikur Allahu i Madhëruar të mos i mbronte njerëzit me njëri tjetrin, atëherë mohuesit e besimit do të sundonin mbi muslimanët, do t'i shkatërronin faltoret e tyre, do t'i torturonin dhe do t'i ndalonin nga feja dhe besimi i pastër. Kjo tregon se, në origjinë, xihadi është ligjëruar për të ndaluar agresionin dhe padrejtësinë e mohuesve. Në të gjitha ato vende ku është vendosur qetësia, paqja e stabiliteti, ku është përhapur adhurimi i Allahut dhe ku janë ndërtuar e mbushur xhamitë, duke shfaqur haptazi simbolet e Allahut, të gjitha këto janë fryt i luftës të besimtarëve dhe mirësi nga sinqeriteti i tyre. Nëpërmjet këtyre të zgjedhurve, Allahu i Madhëruar largon të keqen e mohuesve. I Madhëruari thotë: "Sikur Allahu të mos i mbronte njerëzit me anë të disave prej tyre, toka do të shkatërrohej. Por Allahu është Bamirës i

madh ndaj njerëzimit." [Bekare 251]. Dikush mund të thotë se, në kohën e sotme, ne shohim që xhamitë mbushen me besimtarë edhe në shtete të vogla islame, të cilat janë të pafuqishme përballë shteteve të tjera të mëdha dhe nuk mund të luftojnë kundër tyre për të mbrojtur veten. Madje, shohim që edhe në shtetet e mëdha të sunduara nga jomuslimanë, ka shumë xhami, në të cilat besimtarët falen qetësisht dhe në paqe, edhe pse qeveritarët e atyre vendeve e kanë plotësisht mundësinë që t'i shembin dhe shkatërrojnë ato. Atëherë, si të kuptojmë fjalën e Allahut të madhëruar që thotë: "Sikur Allahu të mos i mbronte njerëzit me anë të disave prej tyre, toka do të shkatërrohej", ndërkohë që nuk shohim ndonjë ushtri islame që ta pengojë agresionin e tyre?! Përgjigjja për këtë pyetje gjendet brenda të njëjtit ajet, në kuptimin e tij gjithëpërfshirës. Edhe kjo është një prej mënyrave të mbrojtjes së Zotit, që përmendet në ajet. Çdokush që njeh gjendjen e shteteve dhe sistemin mbi të cilin ato ngrihen e kupton qartë se ato shtete e trajtojnë çdo popull e bashkësi si pjesë përbërëse të vendit dhe qeverisjes, sipas asaj që çdo bashkësi ofron, qoftë në aspektin e forcës, pasurisë, përqindjes numerike, qoftë në atë të punës e shërbimeve. Kështu, këto shtete u ofrojnë bashkësive përbërëse të tyre të drejtat përkatëse, fetare ose jo fetare. Ata kanë frikë se, nëse nuk e bëjnë një gjë të tillë, kjo do të çonte në çrregullim të sistemit të tyre dhe humbje të një pjese të bashkësisë. Pikërisht për shkak të këtij sistemi të ngritur realizohen shumë mirësi fetare. Pjesë e këtyre mirësive që arrihen janë dhe ndërtimi e funksionimi i xhamive, të cilat, edhe në vendet më të spikatura të mohimit ngrihen e mbushen rregullisht, lavdëruar qoftë Zoti. Këto shtete të mëdha, - edhe pse fshehin urrejtje e mospranim të Islamit dhe muslimanëve, - tregojnë kujdes ndaj bashkësisë islame, për përmbushjen e të drejtave të tyre, edhe për shkak të mosmarrëveshjeve e përçarjeve të

vazhdueshme mes shteteve të krishtera, përçarje që do të vazhdojë mes tyre deri Ditën e Gjykimit. Edhe për ato vende të vogla islame, që nuk kanë fuqi të mbrohen vetë, Allahu i Madhëruar bën që të mbrohen nëpërmjet aleancave me të tjerët (jomuslimanë), të cilët janë vazhdimisht të përçarë mes njëri-tjetrit. Është i madhi Zot që e bën të mundur këtë lloj mbrojtjeje, edhe pse Ai është i Plotfuqishëm që t'u shfaqë besimtarëve fitore të Islamit dhe muslimanëve, ashtu siç edhe ka premtuar në Librin e Tij. Shenjat e kësaj ndihme të Allahut për Islamin dhe muslimanët po shfaqen qartë çdo ditë e më shumë, që kur muslimanët e ndien dhe kuptuan se sa e rëndësishme është kthimi në fenë e tyre me besim të pastër dhe me jetën sipas këtij besimi. Për të gjitha këto, lavdërimi dhe mirënjohja i takojnë vetëm Allahut të Madhëruar. E lusim të Lartësuarin që ta plotësojë mirësinë e Tij ndaj nesh! Prandaj, Allahu i Madhëruar duke na treguar realitetin, që është në përputhje të plotë me premtimin e Tij të sigurt, thotë:

- **Allahu do t'i ndihmojë ata që ndihmojnë rrugën e Tij.** - Allahu do ta ndihmojë këdo që pranon fenë e Tij, jeton sipas saj dhe e përhap atë ndër njerëz. Këta të zgjedhur luftojnë e sakrifikojnë për hapjen e fesë së Zotit, me sinqeritet e devocion. Ata japin gjithçka për luftën në rrugën e Zotit, për të lartësuar fjalën e Tij.

- **Allahu është i Plotfuqishëm dhe Ngadhënjimtar.** - Allahu është i plotë në fuqinë e Tij. Ai është Krenar dhe Ngadhënjimtar, që nuk mposhtet kurrë. Ai i ka nënshtuar të gjitha krijesat dhe i ka të gjitha nën pushtetin e Tij. Pra, gëzohuni, o muslimanë! Edhe nëse jeni të dobët në përgatitje ushtarake e nga ana numerike, dijeni se ju keni një Mbështetës të Fortë e të Pathyeshëm, të Fuqishëm e Ngadhënjimtar! Ju i mbështeteni Atij që ju krijoi ju dhe gjithçka që ju bëni. Kryejini ato gjëra që jeni urdhëruar nga Zoti, dhe pastaj kërkoni nga Ai që t'ju ndihmojë e t'ju dhurojë fitoren! Nëse e bëni këtë, Ai patjetër që ka

për t'ju dhënë fitoren. I Madhëruari thotë: "O ju që keni besuar! Nëse ju ndihmoni Allahun, Ai do t'ju ndihmojë dhe do t'ju forcojë këmbët tuaja!" [Muhamed 7]. Ngrihuni, o muslimanë, dhe jepini hakun besimit dhe punës sipas tij, se për ju është një premtim i mrekullueshëm. I Madhëruari thotë: "Allahu u premtoi atyre të cilët besojnë dhe bëjnë vepra të mira, se do t'i bëjë sundues në atë tokë, ashtu si bëri edhe ata që ishin para tyre. Ai do ta forcojë fenë, që e pëlqeu për ta dhe, në vend të frikës, do t'u dhurojë siguri. Ata më adhurojnë Mua e nuk më shoqërojnë asgjë. Por kushdo që mohon pas kësaj, ata janë më të prishurit (që kalojnë çdo kufi). Faleni me rregull namazin, jepni zekatin dhe binduni të Dërguarit, që të mëshiroheni!" [Nur 55, 56]. Më pas, Allahu përmend disa shkaqe e cilësi të atyre që vërtet ndihmojnë e luftojnë për fenë e Tij. Nëse dikush pretendon se e ndihmon fenë e Zotit dhe nuk i ka këto cilësi, atëherë kuptohet se ai është gënjeshtar. I Madhëruari thotë:

- **(Ai ndihmon) ata, të cilët, kur Ne u mundësojmë të vendohen në një vend, e falin rregullisht namazin, japin zekatin,...**

- Kur ua japim tokën nën sundimin e tyre, që ta mbretërojnë pa pasur asnjë armik, ata, së pari, e përkryejnë namazin, duke e falur në kohën e vet e duke i plotësuar shtyllat, detyrat, kushtet e saktësisë së tij. Ata janë të kujdesshëm sidomos për faljen e namazit të xhumasë dhe namazit me xhemat. Së dyti, japin zekatin. Qofshin udhëheqës, qofshin nga populli i thjeshtë, ata e japin zekatin e pasurisë, duke ua dhënë atyre që e meritojnë.

- **... urdhërojnë për të mirë dhe ndalojnë të keqen.** - Këtu përfshihet çdo fjalë dhe vepër e mirë që ligji i Zotit dhe logjika e pastër e konsiderojnë të tillë. Kështu, ata urdhërojnë për të përmbushur të drejtën e Zotit dhe të drejtën e krijesave. Nga ana tjetër, ata ndalojnë nga çdo e keqe që feja dhe natyra e pastër njerëzore e ndalon. Urdhri dhe ndalesa për diçka është urdhër e ndalim edhe për ato gjëra pa të cilat ajo gjë

nuk mund të realizohet. Kështu, nëse urdhrat dhe ndalesat mund të realizohen veçse duke i mësuar fillimisht vetë, dhe pastaj duke ua mësuar të tjerëve, atëherë njerëzit e kanë detyrë që të mësojnë këto çështje, ndërsa udhëheqësit duhet t'ua bëjnë detyrë që t'i mësojnë. Nëse është e nevojshme, udhëheqësi vendos edhe sanksione e dënime për ata që nuk janë të kujdesshëm me urdhëresat e ndalesat e Zotit. Këto dënime e sanksione mund të jenë të përcaktuara nga Sheriati, por mund t'i jenë lënë edhe udhëheqësit që t'i vendosë sipas nevojës, derisa urdhëresat e ndalesat të respektohen dhe ligji i Zotit të vendoset e zbatohet ndër njerëz. Nëse është e nevojshme që disa njerëz të specializohen veçse për këtë detyrë, pra, për urdhërimin për mirë e ndalimin nga të këqijat, atëherë udhëheqësi e krijon këtë mundësi. Pastaj i Madhëruari thotë:

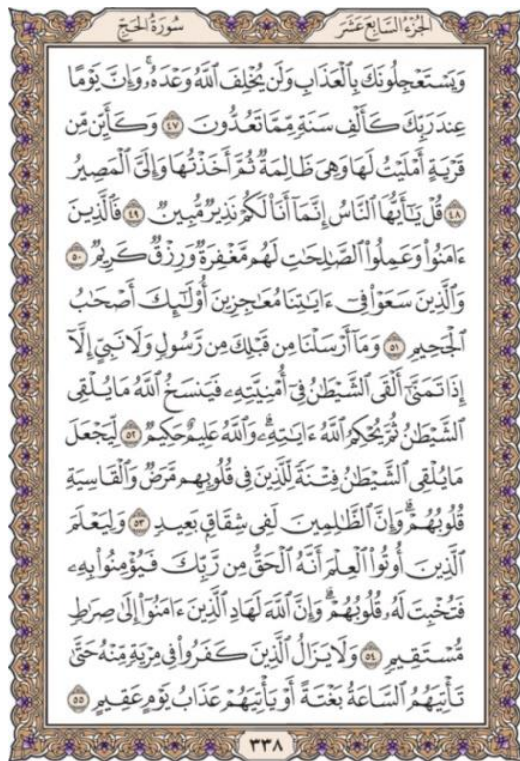
- **Allahut i takon përfundimi dhe vendimi për (të gjitha) çështjet.** - Të gjitha çështjet janë në dorë të Zotit. Ai na ka bërë të qartë se përfundimi i mirë i takon devotshmërisë. Atij mbreti e sundimtari që kujdeset për fenë me sinqeritet, Zoti ka për t'i dhënë përfundim të mirë dhe një udhëheqje të drejtë. Ndërsa ata sundues e mbretër që e marrin pushtetin me forcë dhe gjykojnë sipas epsheve të tyre, edhe pse mund të marrin një pushtet të përkohshëm, përfundimi i tyre nuk është i mirë. Sundimi e udhëheqja e tyre është fatkeqësi dhe përfundimi i tyre edhe më i keq.

Ajetet 42 – 46

42. Ata po të mohojnë ty, por edhe të tjerët para tyre mohuan, si populli i Nuhut, Adi dhe Themudi,

43. populli i Ibrahimit dhe populli i Lutit,
44. edhe banorët e Medjenit, gjithashtu. Kështu u mohua edhe Musai. Unë u pata dhënë afat jobesimtarëve dhe më pas i dënova. Por (a e di) si ishte dënim Im?

45. Sa e sa fshatra keqbërësish kemi goditur, që janë rrënuar tërësisht. Puset janë braktisur e pallatet e larta janë shkretuar.

46. A nuk udhëtojnë ata nëpër tokë, që zemrat e tyre të mund të mësojnë urtësinë dhe veshët e tyre të mund të dëgjojnë (të mirën)?! Vërtet, nuk verbohën sytë, por verbohën zemrat në kraharor.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata po të mohojnë ty, por edhe të tjerët para tyre mohuan, si populli i Nuhut, Adi dhe Themudi, populli i Ibrahimit dhe populli i Lutit, edhe banorët e Medjenit, gjithashtu. Kështu u mohua edhe Musai.**

- Allahu i Madhëruar i drejtohet Profetit të Tij dhe i thotë se, nëse e mohojnë ata idhujtarë, ta dijë se nuk është i vetmi profet që e kanë mohuar e luftuar! Po kështu, edhe ata nuk janë populli i parë që kanë mohuar profetin e tyre. Kështu mohuan edhe populli i Ibrahimit, Nuhut, Adit, Themudit, Lutit dhe populli i Shuajbit. Po kështu mohuan edhe populli i Musait (a.s.).

- **Unë u pata dhënë afat jobesimtarëve...** - Allahu i Madhëruar u dha afat mohuesve të së vërtetës dhe nuk u nxitua t'i ndëshkonte. Ai i afatizoi, por ata vazhduan në të kotën

dhe në shfrenimin e tyre në kalimin e kufijve të Zotit. Ata po zhyteshin edhe më thellë në mohimin e Zotit dhe në ligësitë e tyre.

- **...dhe më pas i dënova.** - Ai i ndëshkoi ata ashtu siç di të ndëshkojë Krenari, Ngadhënjimtari dhe i Plotpushtetshmi.

- **Por (a e di) si ishte dënim Im?** - A e di se si e ndëshkoi Zoti mohimin e tyre? Ai ishte ndëshkimi më i ashpër dhe i pashembullt. Disa i ndëshkoi duke i përmbytur, të tjerë i rrëmbeu një britmë e fuqishme. Disa u ndëshkuan me furtunë shkatërruese e për ca të tjerë u hap toka dhe i përpiu brenda. Disave u dërgoi dënimin e "ditës së hijes" ¹⁴ dhe i shkatërroi me rufe. Atëherë, le të marin masa këta mohues të së vërtetës, që të mos i godasë ndonjë nga këto ndëshkime. Le ta dinë se nuk janë më të mirë e më të fortë se ata popuj, dhe as u është dhënë ndonjë premtim në librat e Zotit se do të jenë të ruajtur! Sa e sa popuj që bënin punë të ngjashme me këta të mjerë janë shkatërruar?

- **Sa e sa fshatra keqbërësish kemi goditur,...** - Jaë të shumtë popujt që Ne i shkatërruam me ndëshkime të rënda e poshtërim që në jetën e dynjasë. Ata e merituan këtë, sepse ishin keqbërës dhe të zhytur në padrejtësi, që refuzonin besimin te Zoti dhe profetët e Tij. Ndëshkimi i Zotit nuk ishte aspak i padrejtë ndaj tyre. Pas këtij ndëshkimi të drejtë, vendbanimet e tyre u shkretuan, siç thotë Zoti:

- **... që janë rrënuar tërësisht.** - Ndërtesat, kështjellat e muret e tyre u shembën nga themelet. Ato që kishin qenë dikur aq të shndritshme e madhështore, me jetë plot kënaqësi e gjallëri, u shndërruan në gërmadha të frikshme e të braktisura.

- **Puset janë braktisur e pallatet e larta janë shkretuar.** – Ishin sa e sa burime e puse me ujë të freskët, ku njerëzit dhe kafshët e tyre shkonin për të pirë, ndërsa tashmë nuk ka kush shkon më atje, madje edhe burimet kanë shtuar. Ishin ndërtuar pallate e kështjella të bukura e madhështore, por kur erdhi ndëshkimi i Zotit, ato nuk u

vlejtën aspak, madje u shkatërruan e u shndërruan në gërmadha. Kjo u bë që të shërbejë si mësim për të mençurit, që meditojnë rreth tyre. Më pas, Allahu i Madhëruar i fton adhuruesit e Tij që të udhëtojnë nëpër tokë, që të shohin dhe të nxjerrin mësim. Ai thotë:

- **A nuk udhëtojnë ata nëpër tokë, që zemrat e tyre të mund të mësojnë urtësinë dhe veshët e tyre të mund të dëgjojnë (të mirën)?!** - Pse nuk udhëtojnë ata me zemrat dhe trupin e tyre? Allahu i nxit të udhëtojnë me zemrat e tyre, që të kuptojnë shenjat e Tij dhe të meditojnë, për të nxjerrë mësimet që do Ai. Le të dëgjojnë edhe historitë e popujve të shkuar të ndëshkuar nga Zoti. Udhëtimi vetëm me qëllimin për të parë me sy e dëgjuar me veshë dhe lodhja trupore pa vënë në përdorim meditim dhe pa përfituar mësim, është diçka e padobishme, që nuk sjell mirësitë e synuara.

- **Vërtet, nuk verbohen sytë, por verbohen zemrat në kraharor.** - Verbëria që dëmton e njeriun tek feja është verbëria e zemrës, që e pengon atë të shohë të vërtetën, ashtu si verbëria e syve nuk e lë njeriun që të shohë botën, por verbëria e syve është thjesht një sprovë e kësaj jete.

Ajetet 47 – 51

47. Megjithatë ata kërkojnë prej teje t'ua përshpejtosh Dënimin! Por Allahu nuk e thyen premtimin e Vet. Një ditë te Zoti yt është sa një mijë vjet sipas llogaritjes tuaj.

48. Sa e sa popuj që ishin në rrugë të gabuar, Unë ua pata shtyrë dënimin për një kohë. Por, në fund unë i dënova ato. Tek Unë është përfundimi (i të gjithëve).

49. Thuaj: "O ju njerëz! Unë jam veçse një paralajmërues i qartë."

50. Ata që besuan dhe bënë vepra të mira, do të kenë falje dhe rizik të begatshëm.

51. Ndërsa, ata që u përpoqën t'i hedhin poshtë Argumentet Tona, do të jenë banorë të Zjarrit të madh.

Shpjegimi i ajeteve

- **Megjithatë ata kërkojnë prej teje t'ua përshpejtosh Dënimin! Por Allahu nuk e thyen premtimin e Vet.** - Këta mohues të së vërtetës të kërkojnë ngutjen e ndëshkimit, a thua sikur sfidojnë Zotin dhe shprehin haptas mohimin e profetëve. Por harrojnë këta të mjerë se Allahu i Madhëruar nuk e thyen premtimin e Tij. Nëse Zoti ka kërcënuar se do të ndodhë diçka, asgjë nuk mund ta pengojë atë. Ndëshkimit të Zotit nuk mund t'i shmanget e shpëtojë askush. Ndërsa përshpejtimi i ndëshkimit nuk është në dorën tënde, o Muhamed! Këto tone sfiduese të përdorura nga mohuesit nuk duhet të të shqetësojnë dhe ndikojnë tek ti. Para atyre të mjerëve është Kijameti, kur do të tubohen të parët dhe të fundit dhe të gjithë do të shpërblehen për veprat e tyre. Mbi ata të mjerë do të bjerë ndëshkimi i dhembshëm dhe i përjetshëm.

- **Një ditë te Zoti yt është sa një mijë vjet sipas llogaritjes tuaj.** - Kështu do të duket ajo ditë, nga dhimbjet e mëdha që do të përjetojnë të ndëshkuarit gjatë saj. Vonohet ose jo dënimi i tyre në këtë jetë, kjo nuk ka shumë rëndësi, por Ditës së Gjykimit nuk kanë për t'i shpëtuar dhe shmangur kurrë. Ky është njëri nga kuptimet e ajetit. Ka mundësi, gjithashtu, që kuptimi i ajetit të jetë se Allahu i Madhëruar është *El Halim* - i Mëshirshëm, që nuk nxitohet të ndëshkojë, edhe pse është i Plotfuqishëm, edhe pse ata e kërkojnë përshpejtimin e ndëshkimit. Një ditë tek Zoti është si 1000 vjet, ashtu i si llogarisni ju. Edhe pse ju duket larg dënimi i Tij, dijeni se Allahu - edhe pse mund të të afatizojë për një kohë të gjatë - Ai kurrë nuk ka për t'i lënë në harresë e braktisë krijesat e Tij. Por kur dënimi i Tij godet mbi zullumqarët, ata nuk mund t'i shpëtojnë.

- **Sa e sa popuj që ishin në rrugë të gabuar, Unë ua pata shtyrë dënimin për një kohë.** - Edhe pse shumë popuj e teprojnë me poshtërsi e gjynahe, Allahu i Madhëruar nuk nxitohet në ndëshkimin e tyre, pa u lënë një afat. Por kur ata

përbushin afatin e tyre, Zoti i ndëshkon ashtu si e meritojnë.

- **Por, në fund unë i dënova ato. Tek Unë është përfundimi (i të gjithëve).** - Me gjithë ndëshkimin e tyre në këtë jetë, ata përsëri nuk do t'i shpëtojnë ndëshkimit të ahiretit. Tek Allahu do të kthehen të gjithë dhe Allahu do t'u japë atë që meritojnë. Prandaj le të marin mësim këta keqbërës, se edhe ata do t'i përfshijë ndëshkimi i Zotit. Gjithashtu, të mos mashtrohen nga afati që u lë Zoti i Gjithëmëshirshëm.

- **Thuaj: “O ju njerëz! Unë jam veçse një paralajmërues i qartë.”.** - Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e tij që t'i drejtohet të gjithë botës dhe t'i thotë se Ai është Profet besnik i Allahut dhe t'i përgëzojë besimtarët me shpërblime të mëdha nga Ai. Ai e urdhëron, gjithashtu, që të paralajmërojë edhe mohuesit dhe keqbërësit që të ruhen nga ndëshkimi i Tij. Allahu e përshkruan profetin e Tij si “*mubin*” - i qartë. Ai është një profet që i ka të qarta paralajmërimet. Pra, ai jo vetëm ju paralajmëron dhe frikëson, por jua sqaron plotësisht ato vepra e fjalë nga të cilat duhet të ruheni dhe jua tregon qartësisht rrugën e shpëtimit. Gjithashtu, ai sjell argumente të qarta e të dukshme për vërtetësinë e paralajmërimeve të tij. Në vijim, Allahu i Madhëruar sjell hollësitë e këtyre përgëzimeve e paralajmërimeve, duke thënë:

- **Ata që besuan dhe bënë vepra të mira, do të kenë falje dhe rizik të begatshëm.** - Ata, së pari, besojnë me zemër, me korrektësi e sinqeritet. Së dyti, ata bëjnë vepra të mira. Ata veprojnë sipas besimit të sinqertë, me qëllimin që të kënaqin Zotin dhe ashtu si i mëson Ai. Këta kanë një premtim të mirë: se do të jenë në Xhenetin e mirësive. Atje do të kënaqen e gëzohen me mirësi të shumta: ushqime e pije të këndshme, marrëdhënie të mrekullueshme dhe pamje të bukura, si dhe zëra të papërshkrueshëm. Por mbi të gjitha, atje do të lumturohen duke parë Zotin Bujar dhe duke dëgjuar Fjalën e Tij.

- **Ndërsa, ata që u përpoqën t'i hedhin poshtë Argumentet Tona, do të jenë banorë të Zjarrit të madh.** - Ndërsa ata që mohojnë e tregohen mosmirënjohës ndaj mirësive të Zotit, duke refuzuar të besojnë profetët dhe shpalljet e Tij, ata do të jenë përgjithmonë banorë të Xhehenemit dhe kurrë nuk do të dalin nga ai. Atyre nuk do t'u lehtësohet dënimi dhe as do të gjejnë ndonjë çast qetësie prej tij.

Ajetet 52 – 54

52. Kurrë nuk dërguam Ne para teje asnjë të dërguar (resul) dhe asnjë lajmëtar (nebij) që shejtani të mos i ndërhynte në leximin e tij. Por, Allahu e zhduk atë që hedh shejtani dhe i forcon argumentet e Veta. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.

53. Për ta bërë atë (ngatërresën) që hedh shejtani si sprovë për ata në zemrat e të cilëve kanë sëmundje (munafikët) dhe për ata që i kanë zemrat e ngurta. Vërtet, njerëzit e padrejtë janë në një përçarje të madhe.

54. Dhe ata, të cilëve u është dhënë dije, të mësojnë se ai (Kur'ani) është e vërteta e sigurt prej Zotit tënd dhe kështu të besojnë në të dhe zemrat e tyre të mund t'i nështrohen Atij. Allahu është Udhëheqësi i atyre që besojnë (në rrugën e drejtë).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon rreth ertësisë në përzgjedhjen dhe dallimet që ka bërë mes robve të Tij. Ai krijon çfarë të dëshirojë dhe përzgjedh si të dojë. Ai edhe para Muhamedit ka dërguar profetë e lajmëtarë, që i urdhëronte t'u lexonin njerëzve shpalljet e Tij. Por shejtani i mallkuar, kur profetët u lexonin shpalljen njerëzve, fuste ngatërresa, që njerëzit të devijoheshin. Thotë i Madhëruari:

- **Kurrë nuk dërguam Ne para teje asnjë të dërguar (resul) dhe asnjë lajmëtar (nebij) që shejtani të mos i ndërhynte në leximin e tij.** - I mallkuari përpiket që, nëpërmjet kurtheve e ngatërresave të tij, të devijojë njerëzit, por Allahu i Madhëruar i

ka ruajtur profetët e Tij, prandaj ata janë të pagabueshëm në kumtimin e shpalljeve. Allahu e ruan shpalljen e Vet nga ngatërresat e shejtanit të mallkuar. Këto ngatërresa të shejtanit nuk janë të qëndrueshme dhe as të vazhdueshme. Ato thjesht hidhen nga shejtani në fillim, dhe pastaj largohen e zhduken. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Por, Allahu e zhduk atë që hedh shejtani...** - Ai i largon dhe i shkatërron ngatërresat e shejtanit dhe ua qartëson njerëzve se këto ngatërresa nuk janë prej Shpalljes hyjnore.

- **... dhe i forcon argumentet e Veta.** - Ai i përkryen ajetet e Tij, i shtjellon, i qartëson dhe i ruan të paprekshme nga ato që mundohet të hedhë shejtani i mallkuar.

- **Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.** - Allahu është i Plotë në forcën dhe pushtetin e Tij. Me forcën dhe pushtetin e Tij të plotë, i Lartësuar i ruan Shpalljen dhe e largon atë që hedh shejtani. Allahu është *Hakim* - i Urtë, që e vendos çdo gjë në vendin që i takon dhe, sigurisht që me urtësinë e Tij, i lejon shejtanët që të hedhin ngatërresat e tyre, për një qëllim të caktuar. Ai dëshiron që të ndodhë kjo gjë, me qëllimin që e shpjegon më pas:

- **Për ta bërë atë (ngatërresën) që hedh shejtani si sprovë për ata në zemrat e të cilëve kanë sëmundje (munafikët) dhe për ata që i kanë zemrat e ngurta.** - Allahu dëshiron që këto ngatërresa që hedh shejtani i mallkuar, t'i bëjë si sprovë për dy grupe njerëzish, për të cilët Ai nuk do t'ia dijë. Ai thotë se, së pari, këto ngatërresa janë "sprovë për ata që kanë zemër të sëmure (munafikët). Këta ose nuk kanë fare iman, ose e kanë imanin të dobët dhe u mungon siguria e plotë në fjalët e Zotit. Tek të tillë njerëz ndikon qoftë edhe një dyshim i vogël, që u del përpara. Këta, kur dëgjojnë diçka nga ato dyshime e ngatërresa të shejtanit, u futet pasiguria e dyshimi në zemër, dhe kjo bëhet sprovë për ta. Grupi i dytë janë "ata që i kanë zemrat e ngurta", pra, ata me zemër të ashpër. Atyre nuk u

sjell dobi asnjë lloj paralajmërimi ose qortimi. Për shkak të vrazhdësisë e ngurtësisë së tyre, ato zemra nuk janë në gjendje të kuptojnë asgjë nga Allahu dhe Profeti i Tij.

- Vërtet, njerëzit e padrejtë janë në një përçarje të madhe. - Ata janë në kundërshtim të hapur me Allahun dhe inatçorë e mendjemëdhenj kundrejt së vërtetës, në të cilën ftohen ta pasojnë. Gjithmonë e kundërshtojnë me forcë të vërtetën dhe shkojnë shumë larg të drejtës. Ngatërresat e shejtanit bëhen sprovë për këta dy lloje grupesh. Prej këtyre sprovave del në pah ajo që ata fshehin në zemër, duke u shfaqur ligësia që mbajnë brenda. Ndërsa për një grup të tretë është mëshirë dhe mirësi çdo sprovë që i kap dhe ngatërresat e të mallkuarit nuk i dëmtojnë aspak. Thotë i Madhëruari:

- Dhe ata, të cilëve u është dhënë dije, të mësojnë se ai (Kur'ani) është e vërteta e sigurt prej Zotit tënd... - Allahu i Madhëruar u ka dhuruar dituri të madhe, me të cilën mund të njohin dhe të dallojnë të vërtetën nga e kota, udhëzimin e drejtë nga devijimi. Ata dinë të dallojnë të vërtetën e pandryshueshme e të përjetshme, nga e kota e trilluar dhe e huaj për Shpalljen e Zotit. Ata i njohin ligjet e pandryshueshme nga ato ligje që Zoti i anulon duke sjellë argument për secilin prej tyre. Ata e dinë mirë se Allahu i Madhëruar është i Urtë dhe Ai përcakton dhe lejon të ndodhin disa lloje sprovash, që të nxjerrë haptas atë që fshihet brenda shpirtit të njeriut. Nëpërmjet këtyre sprovave, Ai nxjerr në pah sinqeritetin e besnikëve të së vërtetës dhe hipokrizinë e mashtruesve. Të zgjedhurit e Zotit, kur vërejnë këto shenja treguese të urtësisë së Zotit, u shtohet besimi, sidomos kur me argumente nga Zoti, ata largojnë nga zemra edhe ngatërresat e shejtanit.

- ... dhe kështu të besojnë në të dhe zemrat e tyre të mund t'i nështrohen Atij. - Zemra e tyre mbushet me frikërespekt e përunjësi, prandaj ata nështrohen para ligjeve dhe shpalljes së Zotit, që tregojnë

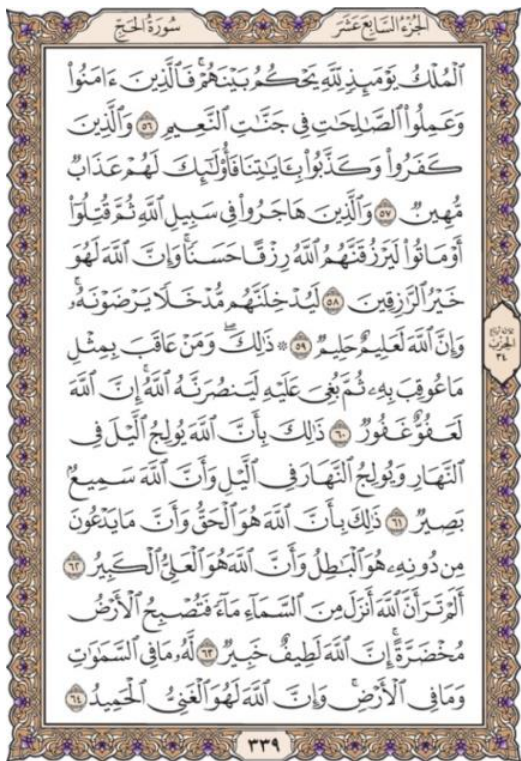
urtësinë e Tij. Por sigurisht, edhe kjo është pjesë e udhëzimit të plotë, që Zoti u ka dhuruar dhe ua ka mundësuar, prandaj Ai thotë:

- Allahu është Udhëzuesi i atyre që besojnë (në rrugën e drejtë). - Ai u fal udhëzim dhe dritë të plotë, për shkak të imanit të tyre. Ky është udhëzimi në rrugën e drejtë, të qartë dhe të gjerë të Zotit. Kjo rrugë mund të shihet veçse nëpërmjet diturisë së vërtetë e të saktë, si dhe adhurimit të Zotit me sinqeritet sipas asaj diturie. Allahu i Madhëruar ka për t'i forcuar ata që besojnë me fjalën e vërtetë dhe të sigurt të teuhidit si në jetën e këtushme, edhe në ahiret. Është vetëm Allahu Ai që e forcon njeriun dhe e kompletton atë me këtë besim e fjalë të vërtetë. Në këto ajete tregohet se edhe Profeti ishte si vëllezërit e tij besimtarë. Të gjithë duhet t'i mbështeten Allahut, për çdo ngatërresë që hedh shejtani në leximin e Kur'anit. Kur Profeti (a.s) po lexonte suren Nexhm, në ajetet: "Beto hem në yllin kur perëndon, se shoku juaj nuk ka humbur dhe nuk ka devijuar. Ai nuk flet sipas dëshirës, por ato janë veçse shpallje, që i vijnë atij..." deri në ajetin: "A i shihni Latin dhe Uzzanë? Dhe atë të tretin e të fundit, Menatin?" Pikërisht pas këtij ajeti, shejtani i mallkuar futi një ngatërresë, duke e bërë Profetin të thotë: "tilkel garanikul ula ue inne shefaatehunne le turxha" - "ato janë Garanikët e lartë, nga ndërmjetësimi i të cilëve shpresohet."¹⁵ Kjo i solli një trishtim të madh Profetit (a.s) dhe, nga ana tjetër, u bë sprovë e madhe për një kategori njerëzish.

Ajetet 55 - 57

55. Ata që nuk besojnë do të vijnë të jenë në dyshim për të (për Kur'anin), derisa t'u vijë befasi Ora (e Kjametit) ose Dënimi i një Dite shkatërrimtare.

56. Atë ditë i tërë sundimi i takon vetëm Allahut dhe Ai do të gjykojë mes tyre. Sa u përket atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, ata do të jenë në xhenetet e kënaqësive.

57. Ndërsa, ata që nuk besuan dhe përgënjeshtroan Argumentet Tona, do të kenë një Dënim poshtëruës.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata që nuk besojnë do të vijojnë të jenë në dyshim për të** (për Kur'anin),... - Pastaj, Allahu i Madhëruar na tregon për gjendjen e mohuesve dhe për faktin se ata do të vazhdojnë të jenë në dyshim rreth mesazhit të Profetit (a.s.). Kjo ndodh për shkak të inatit, arrogancës dhe shpërfilljes së tyre. Ata do të vazhdojnë në këtë gjendje, derisa:

- ... **derisa t'u vijë befaz Ora** (e Kijametit) **ose Dënimi i një Dite shkatërrimtare.** - Do të vazhdojnë ashtu deri kur të vijë befaz Kijameti ose t'u vijë dënimi i një dite të zezë, kur nuk do të shohin asnjë të mirë. Kur t'u vijë kjo ditë, mohuesit e besimit të vërtetë do të pendohen, por nuk do t'u vlejë më ky pendim. Ata do të humbin çdo shpresë për të mirën dhe do të dëshironin shumë të kishin besuar Profetin e Zotit dhe të kishin marrë rrugën e tij. Ky ajet është një kërcënim për këta njerëz, që të mos

vazhdojnë me dyshimet dhe trillimet e tyre ndaj së vërtetës.

- **Atë ditë i tërë sundimi i takon vetëm Allahut dhe Ai do të gjykojë mes tyre.** - Ditën e Kijametit, i gjithë mbretërimi e sundimi është vetëm në dorë të Allahut. Ai do të gjykojë mes njerëzve me drejtësi dhe bamirësi.

- **Sa u përket atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, ata do të jenë në xhenetet e kënaqësive.** - Ata të cilët besojnë në Allahun, profetët dhe shpalljet e Tij, dhe pastaj bëjnë punë të mira sipas besimit, duke e vërtetuar me vepra këtë besim, këtyre u jepet premtim Xheneti i mirësive. Në kopshtet e Xhenetit do të shijojnë mirësitë e zemrës, shpirtit dhe trupit, mirësi që askush nuk mund t'i përshkruajë, madje as nuk mund t'i konceptojë në këtë botë.

- **Ndërsa, ata që nuk besuan dhe përgënjeshtroan Argumentet Tona, do të kenë një Dënim poshtëruës.** - Këta janë njerëzit që refuzojnë të besojnë në Allahun, profetët dhe shpalljet e Tij, që të udhëzojnë tek e vërteta dhe e drejta. Këta i kthejnë shpinën të vërtetës dhe tregohen kryeneçë ndaj saj. Për këta, Allahu i Madhëruar thotë që: “do të kenë një dënim poshtëruës.” Ky dënim është poshtëruës dhe i dhembshëm. Ai do t'u depërtojë deri në zemra, në ato zemra që përçmuan Profetin dhe shpalljet e mrekullitë që ai solli prej Zotit. Kështu Allahu do t'i poshtërojë e përçmojë ata, duke i lënë të harruar në ndëshkimin e përjetshëm.

Ajetet 58 - 59

58. Ata që mërguan për hir të Allahut e më pas u vranë (duke luftuar) **ose vdiqën** (në shtrat), **Allahu do t'i shpërblejë me shpërblimin më të mirë. Nuk ka dyshim se Allahu është më i Miri Shpërblyes.**

59. Ai (Allahu) do t'i fusë në një vend (në xhenet) **ku do të jenë të kënaqur. Allahu është i Gjithëditur dhe shumë i Mëshirshëm.**

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata që mërguan për hir të Allahut e më pas u vranë** (duke luftuar) **ose vdiqën** (në

shtrat), **Allahu do t'i shpërblejë me shpërblimin më të mirë.** - Ky është një lajm i mirë për këdo që emigron për hir të Allahut. Këta besimtarë të mirë emigrojnë për hir të Allahut, duke lënë shtëpitë dhe dheun e tyre, pasuritë dhe njerëzit më të dashur. Ata kërkojnë thjesht të adhurojnë Allahun ashtu siç Ai kënaqet dhe e kërkon prej tyre. Ata dalin në rrugën e Zotit për të ndihmuar fenë e Tij dhe për të lartësuar fjalën e Tij. Këta e kanë të sigurt shpërblimin e tyre nga Allahu i Madhëruar, pavarësisht në vriten e vdesin në luftë, si luftëtarë në rrugën e Zotit apo në shtrat. Allahu i Madhëruar thotë: "Allahu do t'u japë shpërblimin më të mirë." Në jetën e varrit (*berzah*), Allahu i Madhëruar ka për t'u dhënë mirësi e kënaqësi të mrekullueshme. Ndërsa Ditën e Kijametit, Ai do t'i fusë në kopshte, ku janë mbledhur të gjitha bukuritë, mirësitë e lumturia. Atje do të shijojnë plotësisht kënaqësitë e shpirtit dhe trupit. Ajeti na jep edhe një kuptim: ai që emigron për hir të Allahut e ka të sigurt mirëqenien në këtë jetë, me një furnizim të gjerë dhe të bollshëm, pavarësisht se do të vdesë në shtrat apo do të vritet në luftë si dëshmor në rrugën e Zotit. Allahu e di mirë se si do të vdesin dhe ka siguruar mirëqenie për ta në këtë jetë.

- Nuk ka dyshim se Allahu është më i Miri Shpërblyes. - Askush të mos mendojë se, po të lërë vendin dhe pasurinë e vet për hir të Allahut, do të varfërohet e do të vuajë. Kurrsesi nuk ka për të qenë kështu, sepse Furnizuesi i tij është Allahu, dhe Ai është më i miri Furnizues. Kështu ka ndodhur dhe do të ndodhë gjithmonë. Kështu ndodhi me muhaxhirët e parë të Islamit. Ata lanë vendin, pasuritë dhe fëmijët e tyre, duke synuar të ndihmojnë fenë e Allahut. Por nuk kaloi shumë dhe Allahu u dha fuqi dhe kontroll në të gjitha vendet. Ai i bëri udhëheqës të botës, derisa filluan t'u vinin pasuritë dhe thesarët e tokës, duke u bërë kështu njerëzit më të pasur në faqen e dheut. Allahu i Madhëruar premtion gjithashtu:

- Ai (Allahu) do t'i fusë në një vend (në xhenet) ku do të jenë të kënaqur. - Allahu i Madhëruar do t'u japë një vend të mirë, duke ua çliruar tokat dhe vendet në këtë botë, e për më tepër çlirimin e Mekës, në të cilën ata do të hyjnë plot gëzim e kënaqësi, si triumfatorë. Sipas një shpjegimi tjetër, bëhet fjalë për mirësinë në ahiret, duke i futur në Xhenet. Në këtë mënyrë, ajeti përfshin të mirat e kësaj jete dhe të jetës tjetër. Ajeti i përfshin të dyja kuptimet dhe që të dyja janë të sakta, pasi nuk ka ndonjë pengesë për t'i pranuar të dyja.

- Allahu është i Gjithëditur dhe shumë i Mëshirshëm. - Allahu është i Gjithëditur, pasi di për të gjitha veprat, të dukshmet dhe të padukshmet, të shkuarat dhe të ardhshmet. Ai është Halim, - i Butë e Mëshirshëm. Krijesat nuk i binden dhe marrin guximin të shkelin kufijtë e tyre me krime të mëdha, ndërsa Ai nuk nxitohet që t'i ndëshkojë, edhe pse është i Plotfuqishëm. Madje, përkundrazi, vazhdon t'i furnizojë e përkujdeset për ta, duke u dhënë nga mirësitë e bujaria e Tij.

Ajetet 60 - 62

60. Ja, kështu (do të jetë). Dhe kush e kërkon shpagimin me të njëjtën masë, me të cilën është dëmtuar dhe pastaj përsëri i bëhet padrejtësi, Allahu patjetër do ta ndihmojë atë. Allahu është Mbulues i gjynaheve dhe Falës i Madh.

61. Ja, kështu (do të jetë), sepse Allahu është Ai që e fut natën te Dita dhe Ai që e fut Ditën te Nata (duke shkurtuar herë njëzën e herë tjetrën) dhe sepse Allahu është Ai që dëgjon dhe sheh gjithçka.

62. Ja, kështu (do të jetë), sepse Allahu, Ai është i Vërteti dhe se ata, të cilëve u luten përveç Tij janë veçse gënjeshtër e kotë. Allahu është Ai, i Lartësuari, i Madhëruari.

Shpjegimi i ajeteve

- Ja, kështu (do të jetë). Dhe kush e kërkon shpagimin me të njëjtën masë, me të cilën është dëmtuar dhe pastaj përsëri i bëhet padrejtësi, Allahu patjetër do ta ndihmojë atë. - Kështu është ligji i drejtë.

Çdokush të cilit i është bërë padrejtësi dhe krim, ka të drejtën të kërkojë dënimin e agresorit me të njëjtën mënyrë dhe masë që e ka dëmtuar. Nëse do të drejtën, nuk i kërkohet llogari. Nëse i bëhet sërish padrejtësi, Allahu ka për ta ndihmuar, sepse atij i është bërë e padrejtë. Gjithashtu, është e palejueshme që të merret në përgjegjësi për shkak se e kërkon hakun e vet. Mendohu pak! Allahu i Madhëruar premton se do ta ndihmojë atë njeri që i bëhet padrejtësi pasi ka vënë në vend drejtësinë duke marrë hakun e vet. Kjo tregon se, nëse dikujt i është bërë padrejtësi dhe ai nuk e ka marrë hakun, Allahu ka për ta ndihmuar edhe më shumë se rasti i parë.

- Allahu është Mbulues i gjynaheve dhe Falës i Madh. - Allahu është Falës i madh ndaj atyre që janë gabimtarë dhe nuk nxitohet në ndëshkimin e tyre. Nëse shprehin pendimin e sinqertë e rregullohen, Ai ua fal dhe i mbulon gabimet e tyre, madje i fshin fare edhe gjurmët e ndikimin e tyre të keq tek njeriu. Ky është një atribut i përhershëm i Allahut. Mbi këtë falje janë ndërtuar edhe marrëdhëniet e Tij me njerëzit, në të gjitha kohët dhe gjendjet e tyre. Falja dhe mbulimi i gjynaheve është një portë e hapur për këdo që pendohet e do që të kthehet tek Zoti i tij i nënshtuar. Atëherë, edhe ju o njerëz që ju është bërë padrejtësi, duhet të shkoni drejt faljes e tolerancës, që Allahu t'ju falë e mëshirojë. Tregohuni falës ndaj njerëzve, ashtu siç dëshironi që Allahu t'ju falë ju!

- Ja, kështu (do të jetë), sepse Allahu është Ai që e fut natën te Dita dhe Ai që e fut Ditën te Nata (duke shkurtuar herë njëherë e herë tjetrën)... – Ai që bëri për ju këto ligje e dispozita të drejta dhe të mrekullueshme, është po Ai që kujdeset për krijesat dhe rregullon çështjet e tyre me ligjet e krijimit dhe të përcaktimit të Tij. Ai e fut natën në ditë dhe e fut ditën në natë. Ai e sjell ditën pas natës dhe natën pas ditës. Herë e zgjat njëherë dhe shkurton tjetrën, e herë të kundërtën. Si pasojë e kësaj, formohen stinët. Kështu u dhuroi i

Lartësuarit krijesave mirësitë e natës dhe të ditës, të diellit dhe të hënës. Pa dyshim, këto janë nga mirësitë më të bukura për krijesat, madje janë domosdoshmëri për jetën e tyre.

- ... dhe sepse Allahu është Ai që dëgjon dhe sheh gjithçka. - Ai i dëgjon të gjitha zërat, me gjithë ndryshimet e gjuhëve dhe larmishërinë e nevojave. Ai është *Basir* – Gjithëshikues. Ai i sheh hapat e asaj milingonës së zezë, që ecën poshtë një shkëmbi të zi, në një natë të errët. “Allahu e di çfarë bart çdo femër dhe çfarë pakëson e çfarë shton barku i tyre. Tek Ai çdo gjë është me masë të caktuar. Ai e di të padukshmen dhe të dukshmen. Ai është i Madhi dhe i Lartësuarit. Për Atë është njëlloj nëse dikush e fsheh fjalën, apo e shpreh atë haptazi, nëse vepron fshehtas natën, apo vepron haptazi ditën.” [Ra'd 8 – 10].

- Ja, kështu (do të jetë), sepse Allahu, Ai është i Vërteti ... - Ai që vendosi ligjet e fesë dhe ligjet e krijimit dhe të përcaktimit, Ai është i vetmi i Adhuruar me meritë. Ai është *El Hak* - i Vërteti, që kurrë nuk zhduket. Ai është i Pari, para të Cilit nuk ka gjë. Ai është i Fundmi, pas së Cilit nuk ka gjë. Ai është i Plotë, Absolut në emrat dhe atributet e Tij. Ai është i vërteti në premtimet e Tij. Premtimi i Tij është i vërtetë, takimi i ringjalljes për llogarinë e drejtë para Tij është i vërtetë, feja e Tij është e vërteta, dhe vetëm adhurimi i përkushtuar Atij është i vërtetë, i dobishëm dhe që do të mbetet përgjithmonë.

- ... dhe se ata, të cilëve u luten përveç Tij janë veçse gënjeshtër e kotë. - Çdo gjë tjetër që injorantët adhurojnë, si puta, idhuj, kafshë e sende, është e kotë në vetvete. Adhurimi i përkushtuar këtyre gjëave është gjithashtu i kotë dhe i dënueshëm. Ai nuk të sjell asnjë dobi, sepse u përkushtohet gjërave që janë të destinuara të shkatërrohen e të zhduken. Pra, i kotë është adhurimi i tyre dhe i keq është përfundimi ku ata të çojnë.

- Allahu është Ai, i Lartësuarit, i Madhëruarit. - Allahu është i Lartësuarit në

Veten e Tij. Ai është lart të gjitha krijesave. Ai është i Lartësuar, me cilësitë dhe atributet e Tij. Ai ka nënshtruar të gjitha krijesat e Tij. Ai është më i Madhëruari me emrat, cilësitë dhe veprat e tij madhështrore. Tregues i madhërsisë e ngadhënjimit të Allahut është edhe fakti që, Ditën e Gjykimit, Toka do të jetë në grushtin e Tij, ndërsa qiejt do të shpalosen në të djathtën e Tij. Tregues i krenarisë së Tij është fakti që Kursia e Tij ka përfshirë qiejt dhe Tokën. Ai është Ngadhënjimtari dhe i Madhëruari, sepse të gjitha krijesat janë në Dorën e Tij dhe të nënshtruar para pushtetit të tij. Asnjë nga krijesat nuk mund të veprojnë pa lejen e Tij. Çdo gjë lëviz ose qëndron në prehje veçse me lejen dhe dëshirën e Allahut. Vërtetësinë dhe kuptimin e plotë të krenarisë dhe madhërsisë së Allahut nuk e di askush, as ndonjë melek i afërt me Të dhe as ndonjë profet. Allahu është i emërtuar e i cilësuar me çdo emër e cilësi të madhërsisë e krenarisë. Atij i takon grada më e lartë e të gjitha cilësive të plota. Pjesë treguese e krenarisë e madhërsisë së Allahut është edhe fakti se të gjitha adhurimet e banorëve të qiellit dhe të tokës bëhen veçse për shkak të madhërimit, lartësimit e lavdërimit të Tij. Për këtë arsye, tekbiro "Allahu Ekber" është vendosur si simbol dallues i adhurimeve më të mëdha në Islam, siç janë namazi, haxhi etj.

Ajetet 63 – 64

63. A nuk e sheh ti se si e lëshon Allahu shiun prej qiellit dhe toka vishet me gjelbërim? Vërtet, Allahu është shumë i Mëshirshëm dhe i Gjithëditur.

64. Vetëm e Tij është çfarë ka në qiej dhe çfarë ka në Tokë. Allahu është Ai, i Pasuri (i Panevojë) i Lavdëruari.

Shpjegimi i ajeteve

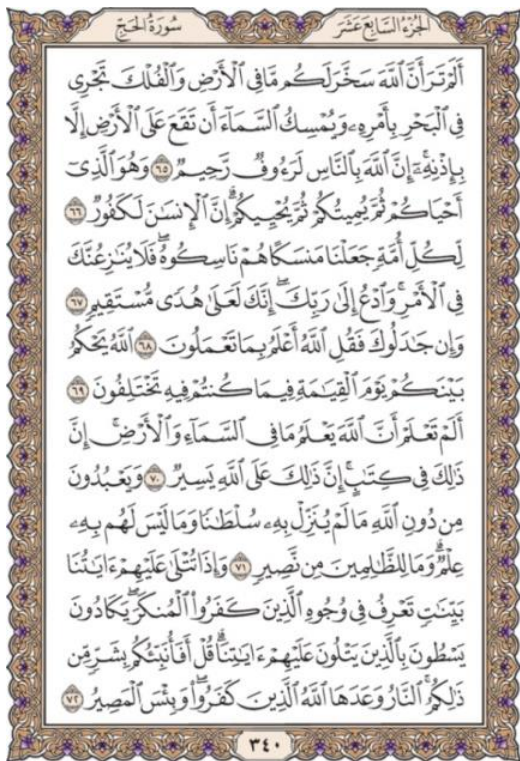
- **A nuk e sheh ti se si e lëshon Allahu shiun prej qiellit dhe toka vishet me gjelbërim?** - Allahu i Madhëruar na nxit që të vështrijmë me kujdes në ajetet e Tij, që tregojnë se Ai është Absolut dhe i vetëm në meritën e adhurimit. Ai thotë: "A nuk e sheh me sytë e tu dhe me mendjen e zemrën

tënde, se si Allahu e lëshon shiun prej qiellit dhe se si toka gjelbëron? Ai e lëshon shiun nga qielli mbi tokën e thatë e të shkretuar, ku çdo bimë e pemë ka vdekur. Menjëherë sapo e lag shiu, ajo shndërrohet dhe gjallërohet me bimësi dhe jetë. Kjo pamje ka vërtet një bukuri të rrallë. Atëherë, Ai që e ngjall tokën, pasi ajo ka vdekur, Ai ka për t'i ngjallur krijesat pas vdekjes, edhe nëse janë shndërruar në dhé e në pluhur.

- **Vërtet, Allahu është shumë i Mëshirshëm dhe i Gjithëditur.** - *El Latif* është Ai që di edhe detajet më të fshehta të gjërave. Është Ai i cili ia mundëson mirësitë robit të Tij dhe ia largon të ligat përmes mënyrave shumë të fshehta, që njerëzit nuk i kuptojnë e as nuk i ndiejnë. Përkujdesja dhe butësia e Allahut me robin del në pah shumë qartë kur, nëpërmjet sprovave, Ai i tregon robit pushtetin dhe madhërshtinë e Tij. Pikërisht kur robi i afrohet vdekjes, Ai i tregon butësinë dhe përkujdesin e Tij, duke e ruajtur e shpëtuar, jashtë çdo parashikimi nga robi. Allahu e di se ku bie çdo pikë shiu në tokë. Ai e di edhe ku fshihet fara brenda dheut dhe ia çon ujin atje brenda, edhe pse krijesat nuk mund ta dinë. Allahu e nxjerr prej tokës bimësinë e bukur dhe të shumëllojshme. Ai është *Habir* - i Gjithëdituri, që i sheh në hollësi edhe çështjet më të fshehta. Ai e di atë që fshihet brenda në gjoks dhe di çdo çështje edhe në detajet më të fshehta e të padukshme.

- **Vetëm e Tij është çfarë ka në qiej dhe çfarë ka në Tokë.** - Të gjithë janë krijesa dhe robër të përlur para pushtetit dhe fuqisë së Krijuesit. Ai vepron ndër ta dhe rregullon çështjet e tyre me sundimin dhe mbretërimin e Tij. Allahu vepron sipas urtësisë së Tij dhe me pushtetin e plotë mbi çdo gjë. Askush tjetër nuk ka gjë në dorë, veç Allahut i Cili i ka të gjitha në dorë.

- **Allahu është Ai, i Pasuri (i Panevojë) i Lavdëruari.** - Allahu është i Pasur dhe i Vetëmjaftueshëm në të gjitha aspektet. Ai nuk ka nevojë për asgjë nga krijesat e Tij. Nëse e afron ndonjë prej tyre dhe i shpreh dashurinë, këtë nuk e bën se ka nevojë për

ta, e as se dëshiron që të shtojë pushtetin e madhështinë e Tij. Ai është *El Ganij* - i Pasuri, që nuk ka nevojë për asgjë. Ai nuk ka nevojë as për bashkëshorte apo fëmijë. Allahu është *Samedun* - i Ploti, që nuk ka nevojë të hajë e të ushqehet dhe nuk ka nevojë për asgjë për të cilën kanë nevojë krijesat, në asnjë aspekt. Ai ushqen të tjerët dhe nuk ka nevojë të ushqehet. Ai është i Lavdëruari, prandaj të gjitha krijesat kanë nevojë për Të. Ata kanë nevojë fillimisht që Ai t'i krijojë, pastaj t'i furnizojë, udhëzojë e përkujdeset për ta. Kanë nevojë për Zotin si për çështjet e dynjasë, ashtu edhe për ato të fesë dhe të besimit. Allahu është i Pasuri, dhe si i tillë, edhe sikur të mblidheshin të gjitha krijesat, të gjallët e të vdekurit, në një vend të përbashkët dhe të luteshin secili me çfarë të dëshironte dhe Ai t'u jepte edhe më shumë sesa të kërkonin, kjo nuk do të t'i pakësonte asgjë prej pasurisë e pushtetit të Tij. Ai është *El Ganij*, dhe si i tillë duart e Tij janë të mbushura me mirësi, bujari e begati. Allahu jep natën dhe ditën. Ai u jep të mira krijesave në çdo frymëmarrje të

tyre. Prej pasurisë së Allahut janë edhe gjithë ato mirësi që Ai ka vendosur në Vendin e Paqes dhe Shpërblimit të Tij. Në vendin e bujarisë së Tij, Allahu ka vendosur atë që syri nuk e ka parë, veshi nuk e ka dëgjuar dhe zemra e askujt nuk e ka ëndërruar. Ai është *El Hamid* - i Përlëvduari në Vetën dhe cilësitë e emrat e Tij. Të gjitha emrat dhe cilësitë e Allahut janë të bukura. Cilësitë e Tij janë të plota e absolute. Allahu është i lavdëruar për veprat e Tij, sepse ato qëndrojnë mes drejtësisë e bamirësisë së Tij, mëshirës dhe urtësisë. Ai është i Përlëvduar edhe për ligjet e Tij, sepse urdhëron veçse për atë që është e mirë dhe dobiprurëse, pa asnjë të keqe, ose që ka dobi më të madhe dhe më të qartë. Nëse ndalon nga diçka, Allahu e bën sepse është e keqe e dëmshme, që nuk ka asnjë dobi ose sepse dëmi i saj është më i madh se dobia. Allahu është i Lavdëruar dhe me lavdërimin për Të janë mbushur qiejt, Toka dhe gjithçka mes tyre e jashtë tyre. Askush nga krijesat nuk mund t'ia japë Atij lavdërim¹⁶ e përlëvdimet, ashtu si e meriton Ai. Por Ai është i Lavdëruar ashtu siç e ka lavdëruar Vetën e Vet. Ai është shumë më lart se lavdërimi që i thurin krijesat e Tij. Ai është i Lavdëruar për udhëzimin në rrugën e drejtë që u ka dhënë të udhëzuarve. Ai është i Pasur në lavdërimet e Tij dhe i Lavdëruar në pasurinë e Tij.

Ajetet 65 – 66

65. A nuk sheh se Allahu e ka nënshtruar çdo gjë që gjendet në tokë për të mirën tuaj dhe se anijet lundrojnë në det me urdhrin e Tij? Ai e mban qiellin të mos bjerë në Tokë, veç nëse dëshiron Ai. Sepse Allahu është i Butë e Mëshirëplotë me njerëzit.

66. Është Ai që jua dha jetën, pastaj do t'ju bëjë të vdisni dhe pastaj do t'ju japë përsëri jetë (do t'ju ringjallë). Vërtet, njeriu është mosmirënjohës i madh.

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk sheh se Allahu e ka nënshtruar çdo gjë që gjendet në tokë për të mirën tuaj... - A nuk i sheh me sytë dhe zemrën

tënde ato mirësi të shumta të Zotit tënd? A nuk e sheh ndihmën dhe dhuratat e Tij të panumërta? Shiko se si Allahu nënshtroi çdo gjë që gjendet në tokë, për të mirën tuaj. Mirësitë e Zotit në tokë janë të shumta: kafshët, bimët, sendet etj., gjithçka që u bë në këtë tokë është në shërbim të njerëzve. Nga kafshët ata përfitojnë shërbimin e transportit, punë të ndryshme, ushqim etj. Frutat dhe bimësinë i magazinonjë dhe i përdorin si ushqim për vete dhe për kafshët e tyre. Allahu ua mësoi dhe ua mundësoi që t'i mbjellin e t'i kultivojnë bimët dhe t'i shfrytëzojnë me të gjitha mënyrat. Nga toka ata nxjerrin edhe mineralet, që kanë fitim të jashtëzakonshëm. Po kështu, Allahu ju mundësoi të përfitonin nga anijet, që lundrojnë:

- **dhe se anijet lundrojnë në det me urdhrin e Tij?** - Anijet ju mbajnë ju dhe mallrat tuaja të shumta. Ju udhëtoni me to në vende të largëta, për të bërë tregti e për qëllime të tjera. Po kështu, ju nxirrni nga deti smeralde e perla, për të bërë stoli. Nga mëshira e Tij e madhe Ai:

- **Ai e mban qiellin të mos bjerë në Tokë, veç nëse dëshiron Ai.** - Sikur të mos ishte mëshira dhe pushteti absolut i Zotit, qielli do të rrëzohej në tokë dhe do të shkatërronte gjithçka të saj, duke vdekur, gjithashtu, çdo gjallesë, siç thotë i Madhëruari: "Allahu i mban qiejt dhe tokën që të mos bien, pasi nëse bien, nuk ka kush tjetër që mund t'i mbajë. Ai është i Dashur dhe Falës i madh." [Fatir 41].

- **Sepse Allahu është i Butë e Mëshirëplotë me njerëzit.** - Allahu është më i mëshirshëm me ta sesa vetë prindërit e tyre, madje edhe se ata vetë për veten e tyre. Ai dëshiron të mirën për ta, edhe pse ata duan të keqen. Nga mëshira e Tij, Ai u mundëson shumë e shumë gjëra të dobishme.

- **Është Ai që jua dha jetën, pastaj do t'ju bëjë të vdisni dhe pastaj do t'ju japë përsëri jetë (do t'ju ringjallë).** - Allahu ju solli në ekzistencë nga hiçi. Pastaj, pasi të jetoni kohën e përcaktuar për ju, do t'ju bëjë

të vdisni. Pastaj Ai ka për t'ju ringjallur nga vdekja, që të shpërblejë me bujarinë e Tij çdo punëmirë dhe të dënojë me drejtësinë e Tij çdo keqberës.

- **Vërtet, njeriu është mosmirënjohës i madh.** - Njeriu është mosmirënjohës i madh dhe mohues i hapur, përveç atyre që Zoti i ruan dhe i shpëton. Njeriu nuk beson në Zotin dhe nuk tregon mirënjohje për mirësitë e Tij, por mohon edhe Ditën e Gjykimit, edhe fuqinë e Zotit për të ringjallur krijesat.

Ajetet 67 – 70

67. Çdo populli Ne i dhamë rite (e ligje) fetare të cilat ata duhet t'i zbatonin. Atëherë, të mos polemizojnë (popujt e tjerë) me ty për këtë çështje (sheriatin islam). Por ftoji (ata) te Zoti yt, sepse ti je në Rrugën e Drejtë!

68. E, nëse ata të kundërshtojnë ty, thuaju: "Allahu e di më së miri për gjithçka që bëni ju;

69. Allahu do të gjykojë mes jush Ditën e Kijametit për çdo gjë që kundërshtoheshit."

70. A nuk e ke ditur se Allahu di për gjithçka që është në qiell e në tokë? E gjithë kjo është e shënuar në Libër dhe kjo është shumë e lehtë për Allahun.

Shpjegimi i ajeteve

- **Çdo populli Ne i dhamë rite (e ligje) fetare të cilat ata duhet t'i zbatonin.** - Allahu i Madhëruar na tregon se për çdo popull në histori ka përcaktuar vende adhurimi dhe rite të ndryshme, që mund të kenë edhe ndonjë dallime nga njëri tjetri. Megjithatë, një gjë është gjithmonë e përbashkët dhe pandryshueshme: të gjitha ligjet janë drejtësi dhe urtësi, siç thotë i Madhëruari: "Edhe ty (o Muhamed) Ne ta zbritëm Librin me të vërtetën e sigurt. Ai është vërtetues i librave të mëparshëm dhe garantues i tyre. Gjyko mes tyre me atë që ka shpallur Allahu dhe mos paso dëshirat e tyre të kota e të largohesh nga e vërteta që të erdhi! Për secilin prej jush, Ne caktoam Ligj e program. Sikur të kishte dashur Allahu, do t'ju kishte bërë një popull të

vetëm (*në fe*), por deshi t'ju sprovonte me atë që ju ka dhënë. Prandaj garoni për punë të mira! Tek Allahu është kthimi i ju të gjithëve dhe Ai do t'jua tregojë të vërtetën e çështjeve për të cilat ju kishit kundërshtime.” [Maide 48]. Çdo popull ka kryer adhurimet që Zoti u ka caktuar. Të gjitha ligjet dhe adhurimet që Zoti u shpalli njerëzve duheshin vënë në zbatim dhe nuk duhej të kundërshtoheshin apo të refuzoheshin nga njerëzit, sidomos nga ata popuj të paditur, që ishin zhytur në idhujtari, injorancë e padrejtësi të thellë. Për këtë arsye, nëse ju vjen shpallja nga një profet besnik, me argumente të qarta e të prera, është detyrë për të gjithë që t'i nënshtrohen e dorëzohen asaj. Nuk lejohet kurrsesi që t'i kthesh shpinën dhe ta mohosh ligjin e Zotit.

- **Atëherë, të mos polemizojnë (popujt e tjerë) me ty për këtë çështje (sheriatin islam).** - Ata që të mohojnë ty dhe nuk besojnë Shpalljen që të dha Zoti yt, nuk kanë të drejtë të kundërshtojnë dhe të polemizojnë rreth ligjeve që Zoti të dha. Ata nuk kanë asnjë të drejtë dhe asnjë argument, por mbështeten thjesht në pretendime boshe dhe arsyetime injorantësh. Kështu, për shembull, kur ata kundërshtonin Profetin në lidhje me rregullat për lejimin e ngrënies së mishit të kafshës të therur sipas rregullit dhe ndalimin e ngrënies së të ngordhurave, ata thoshin: “Vallë, ju lejoni të hani atë që e therni me duart tuaja dhe e bëni të ndaluar atë që e ka vrarë Zoti (pra, të ngordhurën)?!” Ose në rastin e ndalimit të fajdesë, ata thoshin se: “edhe shitblerja është si fajdeja”. Të tilla ishin arsyetimet dhe kundërshtimet e tyre, të cilat nuk meritonin që t'u jepej përgjigje individualisht. Nuk e meritonin, sepse ata mohonin themelet e Sheriatit dhe nuk kishte asnjë kuptim që të polemizojë me ta për çdo çështje që nxirrnin. Pastaj, në fund të fundit, çdokujt i jepet përgjigjja që meriton. Kështu, një kundërshtuesi dhe mohuesi të Shpalljes së Zotit, nëse pretendon se po polemizon për të gjetur dhe kuptuar të

vërtetën, fillimisht i thuhet: ‘Para së gjithash, ne duhet të diskutojmë rreth pranimit ose jo të Shpalljes së Zotit, pastaj mund të kalojmë tek shtjellimi i çështjeve të veçanta.’ Nëse ai këmbëngul që të polemizojë për çështje të veçanta, kjo është shenjë që ai kërkon veçse të kundërshtojë të vërtetën dhe të dalë fitimtar në polemikë, prandaj synon që të ta bëjë të pamundur për t'i dhënë përgjigje. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar e urdhëronte Profetin e Tij që të ftonte njerëzit me urtësi dhe këshilla të buta e të dobishme dhe të vazhdonte me këtë stil të bukur, pavarësisht se kundërshtonin apo jo mohuesit e së vërtetës. Kundërshtimet e tyre nuk duhet ta dobësonin dhe ta bënin të hiqte dorë nga ftesa e njerëzve, sepse:

- **Por ftoji (ata) te Zoti yt, sepse ti je në Rrugën e Drejtë!** - Rruga jote është e drejtë, që të çon te kënaqësia e Zotit. Kjo rrugë është e ndërtuar mbi dy themele bazë: dituria e vërtetë dhe e dobishme (Shpallja) dhe puna me sinqeritet sipas saj. Kështu, ti do të jesh i sigurt në çështjen tënde dhe për vërtetësinë e mesazhit të Zotit. Për këtë arsye, ti duhet të shprehësh qëndrueshmërinë në fenë e Zotit tënd dhe nënshttrimin e plotë në zbatimin e kësaj feje. Duhet të jesh i vendosur në zbatimin e çdo gjëje që të urdhëron Zoti yt, sepse ti nuk po zbaton një ligj të dyshimtë e të paqartë, ose ndonjë ligj të shpikur nga mendja njerëzore, por vetë Shpalljen e Krijuesit. Kështu, nuk ke përse të qëndrosh me ata të mjerë e as nuk je i detyruar për të dëgjuar tekat dhe dëshirat e tyre. Kundërshtitë e tyre kurrë nuk duhet të të ndalojnë apo të të frenojnë nga rruga e Zotit! Kjo ngjan me ajetin tjetër: “Mbështetu tek Allahu, se ti je pa dyshim në të vërtetën e sigurt!” [Neml 79]. Po të vërejmë me kujdes, Allahu i Madhëruar i thotë Profetit (a.s): ‘...pa dyshim, ti je në rrugë të drejtë.’, pra në një rrugë që çdo natyrë e pastër dhe llogjikë e drejtë e pranon si të tillë. Kjo është një nxitje e qartë, që t'u japim përgjigje kundërshtarëve të ligjeve të fesë, duke i ftuar të vënë në përdorim logjikën e shëndoshë dhe natyrën e pastër,

të cilat gjithmonë do të jenë në përputhje të plotë me ligjin e Zotit. Termi “*el huda*” përmbledh gjithçka që iu dha Profetit (a.s) prej Shpalljes dhe nëpërmjet së cilës arrihet njohja e së vërtetës. Nëpërmjet udhëzimit të Zotit njihen të gjitha çështjet, si ato themeltare, ashtu edhe degëzimet dhe hollësitë e ligjeve të Sheriatit. Ajeti kuranor mëson se, nëse njeriu afrohet për të njohur ligjet e Sheriatit, ai do të shikojë bukurinë, drejtësinë dhe urtësitë e shumta që fshihen në to. Çdo mendje e shëndetshme, çdo natyrë e pastër dhe e papërlyer njerëzore arrin që ta shohë këtë pamje të mrekullueshme të ligjit të Zotit, sidomos nëse mediton për hollësitë e ligjeve të Tij, për urdhëresat dhe ndalesat e tij. Kurse mendjet dhe natyrat e përljera polemizojnë me qëllime jo të pastra, sepse nuk synojnë të kuptojnë udhëzimin e drejtë të Zotit, madje e refuzojnë atë me forcë. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin e Tij që t'i largohej polemikës së pafrytshme me këta njerëz, duke thënë:

- E, nëse ata të kundërshtojnë ty, thuaju: “Allahu e di më së miri për gjithçka që bëni ju; Allahu do të gjykojë mes jush Ditën e Kijametit për çdo gjë që kundërshtoheshit.”” - Allahu di gjithçka rreth synimeve tuaja me këto polemika e kundërshtime. Dijeni dhe mbajeni mend faktin se Ai do t'ju shpërblejë sipas qëllimit tuaj Ditën e Kijametit. Atë ditë, Ai do të gjykojë me drejtësi për çdo gjë që ju polemizonit dhe kundërshtoheshit. Ata që kanë ecur në rrugën e drejtë do të jenë fatlumë, që do të hyjnë në mirësinë e përjetshme. Ndërsa ata që kanë mohuar dhe kundërshtuar do të jenë banorë të Zjarrit. Allahu i Madhëruar është i Urtë. Duke qenë se urtësia e Tij është e plotë, Ai gjykon veçse me dituri, madje me diturinë e Tij gjithëpërfshirëse dhe absolute. Kjo është arsyeja pse këtu përmendet fakti që dituria dhe shikimi i Allahut është absolut dhe përfshin gjithçka:

- A nuk e ke ditur se Allahu di për gjithçka që është në qiell e në tokë? E

gjithë kjo është e shënuar në Libër dhe kjo është shumë e lehtë për Allahun. - Atij nuk mund t'i fshihet asgjë prej kësaj gjithësie, qoftë çështje e dukshme dhe e shfaqur, qoftë e fshehur dhe e padukshme, qoftë e shkuara, qoftë edhe e ardhme. Këtë dituri absolute e gjithëpërfshirëse Allahu i Madhëruar e ka shkruar në librin *Leuhi Mahfudh*, që kur krijoi lapsin. Ai i tha lapsit: “Shkruaj!” Lapsi tha: “Çfarë të shkruaj?” - Zoti tha: “Shkruaj gjithçka që do të jetë (ndodhë) deri Ditën e Kijametit!” Edhe pse ju nuk e përfytyroni dot këtë lloj diturie, për Zotin është e thjeshtë që të përfshijë në diturinë e Tij gjithçka dhe ta shkruajë këtë në një libër, fiks ashtu siç ndodh në realitet.

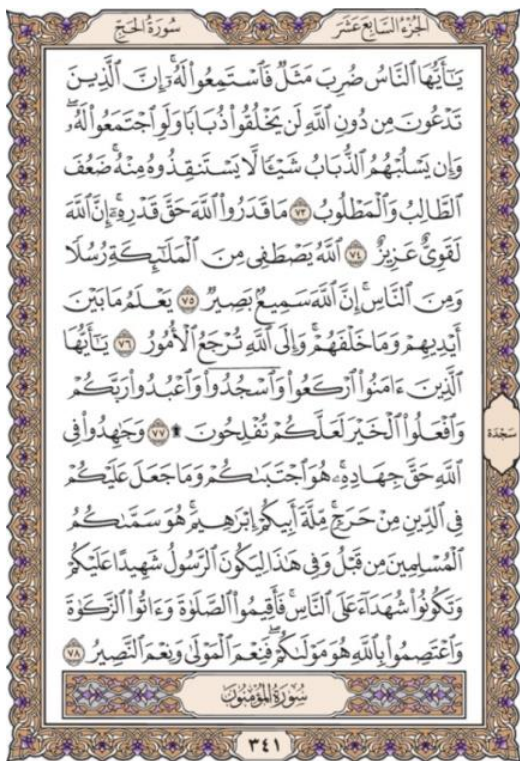
Ajetet 71 – 72

71. Ata (idhujtarët) adhurojnë përveç Allahut idhuj për të cilët nuk u ka ardhur kurrfarë fakti dhe për të cilët nuk kanë kurrfarë dijeje. Për ata që bëjnë padrejtësi nuk ka asnjë ndihmëtar.

72. Kur u lexohen ajetet tona të qarta, në fytyrat e jobesimtarëve do të vëresh mohim. Ata janë gati t'u vërsulen atyre që ua lexojnë ajetet tona. Thuaj: “A t'ju tregoj për diçka edhe më të keqe se kjo? Është Zjarri (i Xhehenemit), të cilin Allahu ua ka premtuar jobesimtarëve.”. Sa i keq është vendi ku do të shkojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata (idhujtarët) adhurojnë përveç Allahut idhuj për të cilët nuk u ka ardhur kurrfarë fakti dhe për të cilët nuk kanë kurrfarë dijeje. - Allahu i Madhëruar përmend gjendjen e mjerë të idhujtarëve, të cilët adhurojnë putat. Ai na tregon se gjendja e tyre është më e shëmtuara e mundshme, sepse ata nuk kanë asnjë provë ku të mbështeten për ato që bëjnë. Ata nuk kanë asnjë lloj diturie, por është thjesht një pasim i verbër i të parëve të tyre, që ishin të humbur. Mund të ndodhë që njeriu të mos ketë dituri për diçka që bën, por në fakt mund të ketë prova për të, dhe ai nuk i di. Por, në këtë rast, Allahu i Madhëruar e mohon edhe këtë mundësi. Pra, këta të

mjerë nuk kanë asnjë argument nga Zoti që të tregojë se idhujtaria e tyre është e lejuar. Madje, Allahu i Madhëruar, në çdo shpallje që u ka sjellë njerëzve, ka zbritur argumente të prera që tregojnë për ndalimin dhe kotësinë e shirkut. Pastaj i Madhëruari kërcënon keqberësit, të cilin e refuzojnë me inat e kryeneçësi të vërtetën:

- **Për ata që bëjnë padrejtësi nuk ka asnjë ndihmëtar.** - Nuk ka asnjë që t'i ndihmojnë e t'i shpëtojë ata nga ndëshkimi i Allahut, kur të godasë dhembshëm mbi ta.

- **Kur u lexohen ajetet tona të qarta, në fytyrat e jobesimtarëve do të vësh mohim.** - Shenjat dhe shpalljet e Zotit janë të qarta dhe madhështore. Ato janë të mjaftueshme për të dalluar të vërtetën nga e kota. Por këta të mjerë as nuk ua hedhin sytë, prandaj nuk ngritën kokë me ta. Madje, në fytyrat e jobesimtarëve vëren urrejtje. Kjo ndodh për shkak të urrejtjes ndaj kësaj shpalljeje.

- **Ata janë gati t'u vërsulen atyre që ua lexojnë ajetet tona.** - Ata janë gati të ushtrorë dhunë dhe madje t'i vrasin

njerëzit që u lexojnë atyre ajetet tona. Kjo është urrejtja dhe armiqësia e tyre ndaj të vërtetës dhe bartësve të saj. Nuk ka dyshim se kjo është një gjendje shumë e keqe, një gradë shumë e ulët, ku mund të zbresë një njeri. Por le ta dinë se ka një gjendje tjetër shumë më të keqe. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Thuaj: “A t’ju tregoj për diçka edhe më të keqe se kjo? Është Zjarri, të cilin Allahu ua ka premtuar jobesimtarëve.”. Sa i keq është vendi ku do të shkojnë.** - Kjo gjendje e ka të ligën dhe vuajtjen të pafundme. Madje, dhimbjet dhe vuajtjet kanë për t’iu shtuar në vazhdimësi e përjetësisht kësaj kategorie.

Ajetet 73 – 74

73. O njerëz! Ja një shembull! Dhe dëgjojeni me vëmendje! Ata të cilët ju i adhuron në vend të Allahut, nuk mund të krijojnë asnjë mizë, edhe nëse tubohen të gjithë për të. Dhe nëse miza ua rrëmben diçka, ata nuk do të mund ta rimarrin atë prej saj. Të dobët janë edhe lutësit edhe të luturit.

74. Ata nuk e kanë madhëruar Allahun me madhërinë e Tij të vërtetë, ashtu siç e meriton. Dhe Allahu është i Plotfuqishëm, Ngadhënjimtar.

Shpjegimi i ajeteve

- **O njerëz! Ja një shembull! Dhe dëgjojeni me vëmendje!** - Ky është një shembull, që Allahu i Madhëruar na sjell për të na treguar se sa i shëmtuar është adhurimi i idhujve dhe sa të mangëta janë mendjet e atyre që i adhurojnë ata. I Madhëruari na tregon se, që të dy, lutës dhe të lutur, janë të dobët e të varfër. Kjo fjalë u drejtohet të gjithë njerëzve, besimtarëve dhe jobesimtarëve. Besimtarëve u shtohet dituria dhe qetësia në çështjet e tyre, ndërsa mohuesit nuk do të kenë më justifikim para Krijuesit. Allahu i Madhëruar thotë: “Ja, ku po ju vjen një shembull, ndaj dëgjojeni me kujdes!” Dëgjojeni me kujdes dhe kuptojeni mesazhin e tij. Kujdes që ky ajet të mos i gjejë zemrat tuaja të shkujdesura dhe veshët

të shurdhër. Hapni veshët dhe zemrat tuaja për këtë mesazh.

- Ata të cilët ju i adhuronin në vend të Allahut, nuk mund të krijojnë asnjë mizë, edhe nëse tubohen të gjithë për të. –

Të gjithë ata që ju adhuronin veç Allahut nuk mund të krijojnë asnjë mushkonjë, edhe nëse mblidhen të gjithë bashkë për këtë qëllim. Mushkonja është nga krijesat më të vogla dhe të përçmuara ndër njerëz. Megjithatë, edhe një krijesë të tillë të dobët ju nuk mund ta krijoni. Sigurisht që, po të jetë fjala për krijesa më të mëdha, e keni më të pamundur t'i krijoni, edhe sikur të mblidheni të gjithë së bashku. Madje, për të treguar se sa të pafuqishëm janë njerëzit, Allahu i Madhëruar thotë:

- Dhe nëse miza ua rrëmben diçka, ata nuk do të mund ta rimarrin atë prej saj. -

Ky është tregues i pazotësisë e dobësisë së skajshme. **- Të dobët janë edhe lutësit edhe të luturit.** - Si idhujt, që ata adhurojnë, ashtu edhe mushkonja janë të dobët. Por, më të dobët se këta të dy janë ata që i konsiderojnë këto puta e idhuj si Zotin e botëve dhe u luten dhe u përulën atyre.

- Ata nuk e kanë madhëruar Allahun me madhërinë e Tij të vërtetë, ashtu siç e meriton. - Këta nuk e kanë lartësuar Zotin me madhërimin që i takon, sepse e kanë barazuar me krijesat e dobëta. Këta të mjerë e trajtuan njëllon krijesën, që është e dobët, e varfër dhe e pafuqishme nga çdo aspekt, me Allahun e Madhëruar, i cili është i Pasur, Jonevojtar për asgjë dhe i Plotfuqishëm e absolut në çdo drejtim. Ata e trajtuan njëllon si atë që nuk ka në dorë as për veten e vet e as për të tjerët të bëjë mirë apo keq, që nuk ka në dorë të japë jetë dhe të ringjallë, me Atë që, në fakt, është i Vetmi që ka në dorë të mirën dhe të keqen, që jep dhe privon dhe që ka në dorë të gjitha çështjet e krijesave dhe administrimin e tyre.

- Dhe Allahu është i Plotfuqishëm, Ngadhënjimtar. - Ai është i Plotë dhe Absolut në fuqinë e Tij, Ai është i Plotë në

krenarinë e Tij dhe Ngadhënjimtar. Një fakt që tregon se Ai është Fuqiplotë dhe Ngadhënjimtar, është se të gjitha krijesat janë në dorë të Tij. Askush dhe asgjë nuk lëviz ose të qëndrojë në prehje pa lejen e Tij, vetëm nëse Ai dëshiron dhe ashtu siç Ai e dëshiron dhe e vendos. Ajo që Allahu ka dashur të jetë është, dhe ajo që nuk ka dashur të jetë nuk është. Tregues i fuqisë së Tij të plotë është edhe se Ai i mban qiejt dhe tokën që të mos bien dhe të shkatërrohen. Ai është i Plotfuqishmi dhe, si i tillë, do t'i ringjallë të gjitha krijesat nga vdekja, nga i pari deri tek i fundit, me një të fryrë të bririt. Ai është i Plotfuqishmi, prandaj edhe i shkatërron tiranët - dhe të gjithë popujt arrogantë e të padrejtë - veçse me pjesë të vogël të fuqisë dhe të dënimit të Tij.

Ajetet 75 – 77

75. Allahu i zgjedh të dërguarit prej melekëve dhe prej njerëzve. Allahu dëgjon e sheh gjithçka.

76. Ai e di atë që e bënë më parë dhe atë që do të bëjnë më vonë dhe vetëm tek Allahu kthehen të gjitha çështjet.

77. O ju që keni besuar! Falni namazin me ruku e sexhde dhe vetëm Zotin tuaj adhurojeni! Bëni punë të mira se do të gjeni shpëtim!

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar na tregoi qartësisht se Ai është i Plotë e Absolut, ndërsa idhujt janë të dobët e të pafuqishëm. Ai na tregoi se është i Vetmi që meriton adhurimin, i Vetmi i adhuruar me meritë. Në vijim, Ai na tregon gjendjen e profetëve dhe veçoritë e tyre, me të cilat dallohen nga të gjitha krijesat. Ai thotë:

- Allahu i zgjedh të dërguarit prej melekëve dhe prej njerëzve. - Allahu i Madhëruar zgjedh për t'i bërë të dërguar të Tij vetëm ata që Ai do. Mes melekëve, ka zgjedhur për Shpalljen e Tij ata më të dalluarit. Edhe prej njerëzve ka zgjedhur më të dalluarit, për t'i bërë lajmëtarë e profetë të Tij. Këta janë më të dalluarit dhe më të pastërtit e llojit të tyre, ata që kanë cilësitë

më të plota dhe virtytet më të larta. Profetët janë krijesat më të zgjedhura dhe të dalluara. Ai që i zgjodhi për t'i bërë profetë është i Plotë e Absolut në diturinë e Tij, prandaj asgjë nuk i fshihet diturisë së Tij. Ai që i zgjodhi dëgjon e shikon gjithçka.

- **Allahu dëgjon e sheh gjithçka.** - Dituria, dëgjimi e shikimi i Allahut përfshijnë gjithçka. Kështu, Ai i zgjodhi ata me dituri të plotë se ata janë më të meritueshmit për atë mision. I Madhëruari thotë:

- **Ai e di atë që e bënë më parë dhe atë që do të bëjnë më vonë dhe vetëm tek Allahu kthehen të gjitha çështjet.** - Është Allahu që i dërgon dhe zgjedh të dërguarit, që ata të ftojnë njerëzinë në adhurimin e Tij. Por ashtu siç ka që e pranojnë ftesën e profetëve, ashtu ka edhe që e refuzojnë ftesën e tyre: disa jetojnë me besimin në Zot, kurse të tjerë i kthejnë shpinën fesë dhe besimit. Megjithatë, kaq është detyra dhe misioni i profetëve, kurse shpërblimi për veprat e njerëzve është në dorë të Allahut. Ata do të kthehen të gjithë tek Allahu i Madhëruar dhe nga Ai do të marrin ose bamirësinë, ose drejtësinë e Tij.

- **O ju që keni besuar! Falni namazin me ruku e sexhde dhe vetëm Zotin tuaj adhurojeni!** - Allahu i Madhëruar i urdhëron robërit e Tij besimtarë për të falur namazin. Ai ka përmendur në mënyrë të veçantë rukunë dhe sexhden, për ta theksuar rëndësinë dhe vlerën e tyre dhe për të treguar se ato janë shtylla të domosdoshme të këtij riti, që qetëson syrin dhe shpirtin e besimtarit. Namazi është ngushëllimi i zemrës së trishtuar e të dëshpëruar. Allahu i Madhëruar na tregon qartë se Ai është Zoti, Krijuesi, Sunduesi, që përkujdeset dhe na dhuron nga mirësitë e Tij dhe, si i tillë, vetëm Atij duhet t'ia përkushtojmë adhurimet me sinqeritetin e plotë. I Madhëruar është Zoti i botëve i Cili, duke u përkujdesur për robërit e Tij, i urdhëron për çdo të mirë dhe i mëson se çdo fitore, mirësi dhe shpëtim nga çdo e keqe e të dyja botëve është e lidhur ngushtë me çështjet që u përmendën më lart, prandaj:

- **Bëni punë të mira se do të gjeni shpëtim!** - Nëpërmjet besimit të pastër e korrekt, nëpërmjet namazit e njësimin të Zotit në adhurime, nëpërmjet veprave të mira, që kënaqin Zotin, arrihet lumturia dhe shpëtohet nga ndëshkimi. Nuk ka rrugë tjetër për të arritur fitoren, veç sinqeritetit në adhurimin e Krijuesit dhe përmes punës për të qenë i dobishëm për krijesat. Kujt i jepet kjo mirësi prej Zotit, i është dhuruar e gjithë lumturia, shpëtimi dhe mirësia.

Ajeti 78

78. Luftoni me një luftë të denjë për hir të Allahut! Ai ju zgjodhi ju dhe nuk ju obligoi me ndonjë vështirësi në fé, në fenë e babait tuaj, Ibrahimit. Ai ju quajti myslimanë edhe më parë (në Shkrimet e Shenjta), edhe në këtë (Kur'an), që i Dërguari të jetë dëshmitar mbi ju dhe që ju të jeni dëshmitarë mbi njerëzit. Pra faleni rregullisht namazin, jepeni zekatin dhe mbështetjuni Allahut se Ai është Mbrojtësi juaj – më i Madhi Mbrojtës dhe më i Miri Ndihmëtar.

Shpjegimi i ajetit

- **Luftoni me një luftë të denjë për hir të Allahut!** - *El Xhihad* quhet shfrytëzimi i të gjitha mundësive për të arritur qëllimin e caktuar. Të luftosh ose bësh *xhihad* në rrugën e Allahut, ashtu si e meriton Ai, do të thotë që të bësh plotësisht të gjitha përpjekjet për të përmbushur çështjen e Allahut dhe fenë e Tij, për të ftuar krijesat në rrugën e Tij me çdo mënyrë të lejueshme e të mundshme për këtë. Rrugët për këtë janë të shumta, si këshilla e mirë, përhapja e diturisë së dobishme, lufta në rrugën e Zotit, përhapja e moralit të mirë, paralajmërimi dhe këshilla e njerëzve me forma inkurajuese dhe kërcënuese, që nxisin shpresën për shpërblim dhe frikën nga ndëshkimi, etj.

- **Ai ju zgjodhi ju dhe nuk ju obligoi me ndonjë vështirësi në fé, në fenë e babait tuaj, Ibrahimit.** - Është Allahu i Madhëruar Ai që ju zgjodhi ju, o muslimanë, nga mesi i gjithë njerëzisë. Është Allahu Ai që e zgjodhi Islamin si fenë

tuaj dhe që kënaqet që ta adhuron Atë përmes kësaj feje. Ai zgjodhi për ju më të mirin profet dhe më të zgjedhurin libër. Atëherë, tregoni mirënjohjen e duhur për këtë mirësi që ju dha. Mirënjohja për to tregohet duke u përkushtuar në xhihad në rrugën e Zotit, ashtu si Ai e meriton. Ai thotë: “Luftoni denjësisht për hir të Allahut!” Ndoshta dikush mund ta shohë këtë urdhër si të pamundur ose shumë të vështirë për t’u përmbushur. Për këtë arsye, sqarohet më pas se, të bësh xhihad të vërtetë për hir të Zotit nuk është as e pamundur dhe as e vështirë: “...dhe nuk ju ngarkoi me ndonjë vështirësi në fe”. Kjo fe nuk është as e vështirë dhe as e pamundur të zbatohet. Madje, ajo është në kufijtë më të skajshëm të lehtësisë e thjeshtësisë. Allahu i Madhëruar ka urdhëruar veçse atë që është e lehtë për shpirtin e njerëzve dhe nuk i rëndon dhe as i fut ata në vështirësi. Madje, edhe në rastet kur mund të ndihet ndonjë lloj vështirësie, Ai ka caktuar lehtësime ose duke e çliruar fare njeriun nga disa lloj detyrimesh, ose duke i reduktuar dhe thjeshtësuar ato. Nga ky ajet është nxjerrë edhe një parim ligjor, që thotë: “Vështirësitë bëjnë të ligjshme dispozitat lehtësuese.” Ose rregulli tjetër: “Domosdoshmëritë bëjnë të lejuar edhe atë që është e ndaluar.” Në bazë të këtyre dy rregullave ligjore lehtësohen shumë çështje, që janë sqaruar në librat e ligjeve dhe fikhut. Kjo fe e këto ligje të mrekullueshme dhe të lehta janë pjesë e moralit dhe fesë së atit tuaj, Ibrahimit (a.s), prandaj kapuni fort pas tyre:

- **Ai ju quajti myslimanë edhe më parë (në Shkrimet e Shenjta), edhe në këtë (Kur'an),...** - Kështu ju ka emërtuar Zoti në librat e parë dhe të njohur. Po kështu ju emërtoi edhe në këtë Kur'an madhështor dhe këtë fe të plotë. Ky është emri dhe atributi juaj i vjetër dhe i ri.

- **... që i Dërguari të jetë dëshmitar mbi ju...** - Profeti do të dëshmojë për veprat tuaja të mira ose të këqija.

- **... dhe që ju të jeni dëshmitarë mbi njerëzit.** – Ndërsa ju do të dëshmoni për të gjithë njerëzit, sepse jeni populli më i mirë që ka dalë për të mirën e njerëzimit. Ju jeni popull i drejtë, i mirë dhe i dobishëm. Ju do të dëshmoni se profetët e kryen amanetin e Zotit dhe ua kumtuan popujve të tyre shpalljet dhe mesazhin e Tij, ashtu siç jeni njoftuar në Librin tuaj.

- **Pra faleni rregullisht namazin,...** - Faleni namazin duke i plotësuar shtyllat, detyrat, kushtet e elementët e pëlqyeshëm të tij dhe duke përmbushur gjithçka që nënkupton një namaz i mirë.

- **... jepeni zekatin...** - Jepni zekatin e detyrueshëm, si mirënjohje për Allahun, për ato që ju ka falur! Jepjani zekatin pikërisht atij njeriu që e meriton!

- **... dhe mbështetjuni Allahut...** - Vetëm tek Allahu kërkoni strehim e mbrojtje nga çdo e keqe dhe vetëm Atij mbështetjuni e kërkoni ndihmë, për të arritur të gjitha të mirat që kërkoni nga të dyja jetët! Kurrë mos u mbështesni në forcat tuaja dhe mundësitë tuaja!

- **se Ai është Mbrojtësi juaj** - Allahu është Mbrojtësi e Ndihmëtari, që kujdeset për të gjitha çështjet tuaja. Ai ju edukon dhe rregullon gjendjen tuaj, me përkujdesin e dashurinë e Tij për ju. Ai ju udhëzon në

rrugën më të mirë për ju, me vendimet dhe pushtetin e Tij.

- **më i Madhi Mrojtës dhe më i Miri Ndihmëtar.** - Sa Ndihmëtar dhe Kujdestar i mirë është Allahu, për ata që i ka futur nën kujdesin e Tij! Sa i lumtur është ai për të cilin kujdeset Zoti, sepse ai do të arrijë gjithçka që synon në të dyja jetët! Sa Mbrotjtës i mirë është Ai për këdo që kërkon ndihmën e mbrotjtjen e Tij, sepse ai njeri do të shpëtojë nga çdo e keqe që i kanoset!

Surja 23: El mu'minun (mekase)

118 ajete

Me emrin e Allahut,

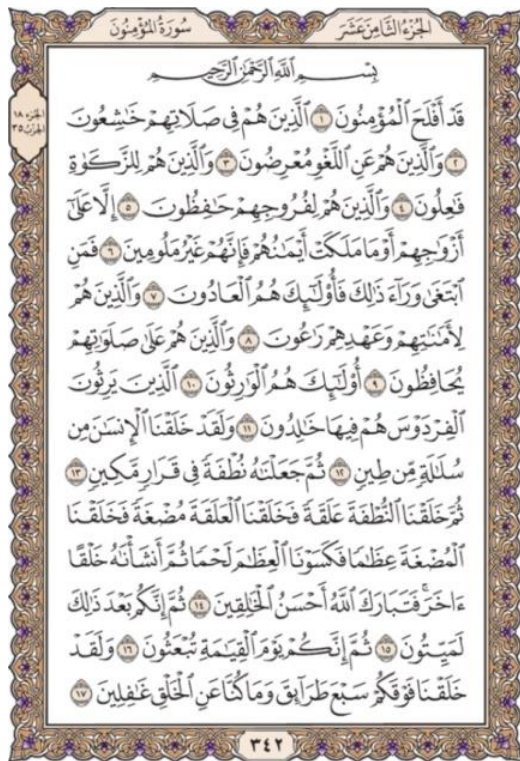
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 - 11

1. Është e sigurt se kanë fituar besimtarët
2. Ata, të cilët gjatë faljes së namazit janë të përlur;
3. Ata, të cilët i shmangen së kotës (*fjalë a punë*),
4. Ata, të cilët janë të rregullt në dhënien e zekatit;
5. Ata, që e ruajnë ndershmërinë e vet
6. dhe shkojnë vetëm me gratë e veta ose me robëreshat, që kanë në zotërim, për të cilat nuk fajsohen.
7. Ndërsa ata që kërkojnë më tepër - ata janë të shfrenuarit.
8. Edhe ata, të cilët janë besnikë ndaj amanetit, që u është besuar dhe ndaj premtimit të dhënë.
9. Edhe ata që ndaj namazit të tyre janë të kujdesshëm -
10. Këta janë trashëgimtarët e vërtetë,
11. Që do ta trashëgojnë Xhenetin Firdeus dhe aty do të jenë përgjithmonë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar flet për robërit e Tij besimtarë e na tregon për lumturinë e tyre, pasi kanë arritur çdo të mirë dhe kanë shpëtuar nga çdo e keqe. Gjithashtu, Ai na tregon se si e arritën këtë mirësi. Ky ajet është nxitje për t'u pajisur me cilësi dhe virtyte të larta. Secili le të krahasojë veten e vet me këta të zgjedhur e veprat e tyre dhe të shohë deri ku është në lidhje me cilësitë e përmendura. Kështu do të vlerësoh si duhet

veten dhe të tjerët, në lidhje me plotësimin ose jo të gradave të imanit. I Madhëruari thotë:

- **Është e sigurt se kanë fituar besimtarët...** - Domethënë, kanë fituar, sepse gjetën lumturinë dhe shpëtimin. Ata arritën qëllimin që kanë patur të gjithë besimtarët që kanë pranuar profetët e Allahut. Cilësia e parë e tyre është besimi i vërtetë, i sinqertë dhe korrekt në çdo gjë që Zoti ka urdhëruar të besohet. Cilësia e tyre e dytë është:

- **Ata, të cilët gjatë faljes së namazit janë të përlur;** - Ata i karakterizon frikërespekti, nënshtrimi dhe përunjësia në namaz. Kjo do të thotë që të jesh i pranishëm me gjithë zemrën në namaz, kur qëndron para Zotit, ta ndiesh praninë e Tij dhe të qetësohesh me afërsinë e Tij. Me këto ndjenja qetësohet zemra e shpirti, madje shfaqet edhe në çdo lëvizje të gjymtyrëve. Një njeri të tillë nuk e sheh kurrë që gjatë namazit të hedhë shikimin sa andej e këtej, por vështron plot edukatë e përunjësi në vendin e sexhdes. Ai është

thellësisht i përqendruar në gjithçka që thotë në namaz dhe në çdo lëvizje që bën gjatë tij, nga fillimi deri në fund. Nëpërmjet këtij përqendrimi e përkushtimi, si dhe duke medituar në fjalët që thotë, largohen vesveset e shejtanit dhe çdo mendim i ulët e shpërqendrim. Ky është shpirti i namazit. Në fakt, pikërisht kjo kërkohet nga namazi. Ky lloj namazi i shkruhet rob-it si sevap dhe nëpërmjet tij arrihen qëllimet e larta. Nga ana tjetër, falja e namazit pa “hushu” (frikërespekt) dhe pa qenë i pranishëm me zemrën tënde, - edhe pse merr njëfarë shpërblimi për të dhe të konsiderohet se e ke kryer si detyrë, ka vlerë veçse në varësi të përqendrim-it të zemrës në të. Ai që kujdeset për të përkryer namazin, ka për të rregulluar të gjitha çështjet e tjera, me ndihmën e Zotit. Cilësia e tretë është:

- ... **Ata, të cilët i shmangen së kotës** (*fjalë a punë*),... - *El-legu* janë të gjitha ato fjalë që nuk kanë hajër dhe nuk sjellin asnjë dobi. Kështu, të fituarit dhe të shpëtuarit janë larguar dhe i kanë kthyer shpinën të tilla fjalëve, sepse duan që të ruajnë veten nga gjërat e kota e të ulëta. Madje, edhe kur gjenden në vende ku ka fjalë të kota, ata largohen shpejt, duke respektuar veten. Kuptohet se, ata që u largohen gjërave të kota dhe të padobishme, kur bëhet fjalë për gjërat e ndaluara, janë më të kujdesshëm e më të ruajtur. Nëse njeriu është i aftë të ruajë gjuhën, nderin e dëlirësinë e tij, atëherë ai mund të jetë i ruajtur në të gjitha çështjet e tij. Kështu i ka thënë Profeti (a.s) Muadh ibn Xhebelit, kur i dha disa porosi: “A të tregoj atë gjë që ruan të gjitha punët e tua?” – “Po, o i Dërguari i Allahut!” – i tha Muadhi. Atëherë, Profeti (a.s) kapi me dorë gjuhën e tij dhe i tha: “Ruaje këtë!” Pra, ruaje gjuhën dhe kujdesu për çdo fjalë që thua. Kështu një prej cilësive më të lëndueshme të besimtarëve të vërtetë është ruajtja e gjuhës nga fjalët e kota dhe ato të ndaluara. Cilësia e katërt e tyre është:

- ... **Ata, të cilët janë të rregullt në dhënien e zekatit**;... - Ata e pastrojnë pasurinë e tyre nëpërmjet dhënies së zekatit,

për të gjitha llojet e pasurive të tyre. Kështu, ata jo vetëm pastrojnë dhe shtojnë pasurinë e tyre, por pastrojnë edhe veten e tyre nga ndonjë mangësi dhe e keqe, të cilat, nëse iu largohesh për hir të Zotit, vetëm lartësohesh e zbukurohesh. Këta fatlum janë bamirës në drejtim të adhurimit të Allahut dhe plotësimit të hakut të Tij duke e kryer namazin me përkushtim, por janë edhe bamirës ndaj krijesave duke dhënë zekatin. Cilësia e pestë e tyre është:

- ... **Ata, që e ruajnë ndershmërinë e vet...**

- Ata ruajnë veten nga imoraliteti dhe marrëdhëniet intime të jashtëligjshme. Madje, që të jenë sa më të sigurt, ata largohen edhe nga çdo shkak apo rrugë që të afron pranë zinasë, si shikimi në harame, prekjet etj. Ata e ruajnë nderin nga çdo gjë e ndaluar, përveç:

- ... **dhe shkojnë vetëm me gratë e veta ose me robëreshat, që kanë në zotërim, për të cilat nuk fajsohen.** – Pra, përveç marrëdhëniet me gratë e tyre ose robinjat, që janë pronë e tyre.¹⁷ Allahu i Madhëruar i ka bërë të lejuara këto dy lloj marrëdhëniesh, prandaj njeriu nuk është i qortuar për to, nëse i bën sipas dispozitave të caktuara nga Zoti.

- **Ndërsa ata që kërkojnë më tepër - ata janë të shfrenuarit.** - Çdokush që kërkon të kënaqet me rrugë tjetër, - veç marrëdhënieve dhe kënaqësisë me gruan ose me robëreshat, - Allahu i Madhëruar e quan ‘*el adun*’, pra, njeri që e ka kaluar kufirin e caktuar nga Zoti. Të tillët si ai i kanë shkelur kufijtë e Zotit. Nga kuadri i përgjithshëm i këtij ajeti kuptojmë se martesë e ashtuquajtur ‘*el mut’atu*’ (me kontratë e kohë të përcaktuar) është haram. Kjo është një martesë e përkohshme me kontratë, ku përcaktohet edhe kohëzgjatja e saj. Për shembull, palët bien dakord që të martohen për dy ditë dhe pastaj të ndahen. Kjo është një martesë dhe marrëdhënie e parregullt dhe e ndaluar, sepse, në këtë rast, gruaja nuk është bashkëshorte e plotë dhe e vërtetë dhe as robinjë dhe, si e tillë, janë haram marrëdhëniet me të. Po ashtu, është e

ndaluar edhe martesë e ashtuquajtur "Nikahul muhal-lil".¹⁸ Vëreni me kujdes! Allahu i Madhëruar thotë: "...ose me robëreshat që kanë në zotërim...". Pra, që të lejohen marrëdhëniet me një skllave, ajo duhet të jetë pronë tërësisht e një burri dhe jo e ndarë mes atij dhe burrave të tjerë. Nëse një skllave është në pronësinë e dy zotërinjve, nuk lejohet që të kryhen marrëdhënie me të. Pra ashtu sikur nuk lejohet që një grua e lirë të ndahet mes dy burrave, ashtu edhe një robëreshë nuk lejohet të ndahet mes dy padronëve. Ajo duhet të jetë tërësisht nën pronën e njërit.¹⁹ Cilësia e tyre e gjashtë është:

- Edhe ata, të cilët janë besnikë ndaj amanetit, që u është besuar dhe ndaj premtimit të dhënë. - Ata janë të kujdesshëm dhe të përkushtuar në ruajtjen dhe plotësimin e premtimeve. Këtu bëhet fjalë për të gjitha premtimet, dhënë Zotit dhe krijesave. Allahu i Madhëruar thotë: "Ne ua ofruam amanetin qiejve, tokës dhe maleve, por ato nuk deshën ta marrin përsipër, madje u frikësuan prej tij. Ndërsa njeriu e mori përsipër atë amanet... Pa dyshim, ai është i padrejtë e i paditur." [Ahzab 72]. Çdo detyrë që Zoti i ka dhënë njeriut është një amanet, që duhet respektuar dhe përmbushur. Po kështu duhet vepruar edhe me amanetet ndërnerëzore, si ato pasurore, sekretet e ndryshme etj. I Madhëruari thotë: "Allahu ju urdhëron që amanetet t'ua ktheni atyre që u përkasin dhe, kur të gjykoni midis njerëzve, të gjykoni me drejtësi. Vërtet, sa të mrekullueshëm janë urdhrat që ju jep Ai! Allahu dëgjon dhe sheh si veproni." [Nisa 58]. Kështu duhet vepruar edhe me premtimet, qoftë ndaj Zotit, qoftë ndaj krijesave. Këto janë përgjegjësitë dhe marrëveshjet që njeriu ka marrë përsipër që t'i përmbushë, prandaj është detyrim përmbushja e tyre me besnikëri e korrektësi. Nga ana tjetër, është haram mospërfillja dhe ndryshimi i tyre. Cilësi tjetër e këtyre të shpëtuarve është:

- Edhe ata që ndaj namazit të tyre janë të kujdesshëm - Ata janë të rregullt me namazin, duke e falur atë në kohë të vet dhe duke i përmbushur kushtet, themelet dhe detyrat e tij. Allahu i Madhëruar i lavdëron këta fatlumë se e falin namazin me frikë, respekt e përunjësi dhe janë të kujdesshëm për rregullat e tij. Nga kjo kuptohet se namazi mund të kompletohet veçse me dy elementë: me frikërespekt dhe me kujdesin ndaj rregullave të tij. Nëse cenon një nga këta dy elementë, namazi është i mangët. Në fund, të gjithë ata që kanë këto cilësi:

- Këta janë trashëgimtarët e vërtetë, që do ta trashëgojnë Xhenetin Firdeus... - Firdeusi është Xheneti më i lartë, më i bukur dhe qëndron mu në mes të të gjithë xheneteve. Ky është shpërblimi për këta fatlumë, sepse ata kanë cilësitë më të larta e më të mira. Por emri Firdeus mund të tregojë të gjithë Xhenetin, dhe kështu ky është një premtim për të gjithë besimtarët, e të gjitha gradave qofshin. Secili do të jetë në nivelin dhe gradën që i takon, sipas veprave që ka bërë.

- ...dhe aty do të jenë përgjithmonë. - Ata kurrë nuk do të largohen nga ai dhe as nuk kanë për të kërkuar të largohen, sepse atje janë vendosur të gjitha llojet e kënaqësive e mirësive në formën më të plotë dhe të bukur. Gjithashtu, ato mirësi arrihen pa asnjë vështirësi e lodhje.

Ajetet 12 – 16

12. Ne e krijuam njeriun prej një balte të përzgjedhur (nga e gjithë toka).

13. Pastaj atë (njeriun) e bëmë (të shumohet) nga një pikë (fare), që vendoset në një vend të sigurt (në mitër).

14. Më pas, atë pikë (fare) e bëmë një droçkë gjaku dhe atë droçkë gjaku e bëmë copë mishi (fetus). Pastaj atë copë mishi e shndërruam në eshtra dhe më pas, eshtrat i veshëm me mish. Pastaj atë e bëmë një krijesë tjetër (me shpirt). I lartësuar qoftë Allahu, më i miri Krijues!

15. Pas kësaj, në fund ju do të vdisni

16. Dhe përsëri, në ditën e Kijametit ju do të ringjallen.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne e krijuam njeriun prej një balte të përzgjedhur** (nga e gjithë toka). - Në këto ajete, Allahu i Madhëruar na tregon fazat e krijimit të njeriut, nga fillimet e tij deri kur të përfundojë. Në fillim përshkruhet krijimi i babait të llojit njerëzor, Ademit (a.s). Ai u krijua, siç thotë Zoti: "...prej një balte të përzgjedhur (nga e gjithë Toka)." Ajo baltë u mor nga të gjitha llojet e tokës, prandaj edhe njerëzit më vonë do të dilnin të ndryshëm, si llojet e tokës. Disa prej tyre janë të mirë, por ka edhe të këqij, ka miqësorë, por edhe të ashpër, ka të butë, por edhe të vrazhdë, ashtu siç ka edhe të tjerë që qëndrojnë mes tyre.

- **Pastaj atë (njeriun) e bëmë (të shumohet) nga një pikë (fare), që vendoset në një vend të sigurt (në mitër).** - Pastaj Zoti bëri që lloji njerëzor të përhapej dhe të vazhdonte jetën nga një pikë fare, si ka thënë: "Le të shikojë njeriu se prej çfarë është krijuar! Ai është krijuar prej një lëngu, që hidhet fuqishëm, që del nga mesi i shpinës dhe dërrasa e gjoksit." [Tarik 5-7]. Kjo pikë qëndron në një vend, që Zoti e quan: "...vend të sigurt", pra, në mitrën e nënës, ku është i ruajtur dhe i mbrojtur.

- **Më pas, atë pikë (fare) e bëmë një droçkë gjaku dhe atë droçkë gjaku e bëmë copë mishi (fetus).** - Pasi kalojnë 40 ditë në gjendjen e asaj pikë fare, Ne e kthejmë atë në një droçkë gjaku të kuq. Pastaj pas dyzet ditësh të tjera, Zoti e kthen atë në "*mudgatan*", pra, në një copë mishi të vogël, që duket si një kafshatë mishi e përtypur, sepse *mudga* do të thotë 'kafshatë e përtypur'. Pastaj, këtë copë mishi të butë e shndërron në strukturë kockore:

- **Pastaj atë copë mishi e shndërruam në eshtra dhe më pas, eshtrat i veshëm me mish.** - Pastaj ato kocka i veshim me mish. Në fillim, nga mishi i butë, formohet kocka e fortë, pastaj këto kocka Zoti i mbush ose i vesh me mish. Kjo ndodh në dyzetditëshin e tretë. Më pas, i Madhëruari thotë:

- **Pastaj atë e bëmë një krijesë tjetër** (*me shpirt*). - Kur i fryhet shpirti, ajo shndërron në një gjallesë me shpirt.

- **I lartësuar qoftë Allahu, më i miri Krijues!** - U lartësoftë, u madhëroftë dhe u shtofshin mirësitë që vijnë prej Allahut! Ai është më i miri Krijues, si thuhet në Kur'an: "Është Ai i cili e përsosi krijimin e çdo gjëje, Ai që krijimin e njeriut e filloi nga balta. Pastaj bëri që pasardhësit e tij të krijoheshin prej një pike uji të përbuzur. Ai e formëson atë plotësisht (në barkun e nënës) dhe i fryn prej shpirtit të (krijuar prej) Tij. Është Ai që ju pajis me dëgjim, me shikim dhe me zemër. Por ju, shumë pak falënderoni!" [Sexhde 7]. I gjithë krijimi i Allahut është i mirë, por nuk ka dyshim se njeriu është më i miri krijim i Tij, ashtu siç thotë i Madhëruari: "Vërtet, Ne e krijuam njeriun në formën më të bukur." [Tin 4]. Prandaj të zgjedhurit e Zotit (profetët dhe besimtarët) janë krijesat më të mira dhe më të plota që ekzistojnë.

- **Pas kësaj, në fund ju do të vdisni...** - Pasi të plotësohet krijimi juaj dhe t'ju fryhet shpirti, do të vijë çasti që ju do të vdisni. Vdekja është një nga fazat që do të kaloni të gjithë.

- **Dhe përsëri, në ditën e Kijametit ju do të ringjalleni.** - Atëherë do të shpërbleheni për veprat tuaja të mira ose të këqija. I Lartësuar thotë: "A mos mendon njeriu se do të lihet pa dhënë llogari?! A nuk vjen ai (njeriu) nga një pikë lëngu, që hidhet me forcë, e pastaj bëhet gjak i trashë, që Ai (Zoti) e krijon dhe e përsos, dhe, prej atij (lëngu), Ai krijon mashkullin dhe femrën?! A nuk është Ai i Plotfuqishëm për t'i ngjallur të vdekurit?!" [Kijame 36 – 40].

Ajetet 17 – 20

17. Dhe Ne kemi krijuar shtatë palë (qiej) mbi ju dhe Ne nuk jemi të pakujdesshëm ndaj asaj që krijuam.

18. Dhe Ne lëshojmë ujë nga qielli me masë të caktuar dhe Ne e bëjmë atë (ujin) të futet në Tokë për ju. Por Ne, sigurisht mund ta bëjmë atë (ujin) që të humbë (në thellësi të tokës).

19. Me anë të tij (*ujit*) Ne rrisim për ju kopshte hurmash e rrushi. Në ato kopshte ju keni fruta me mbushulli me të cilat ju ushqeheni.

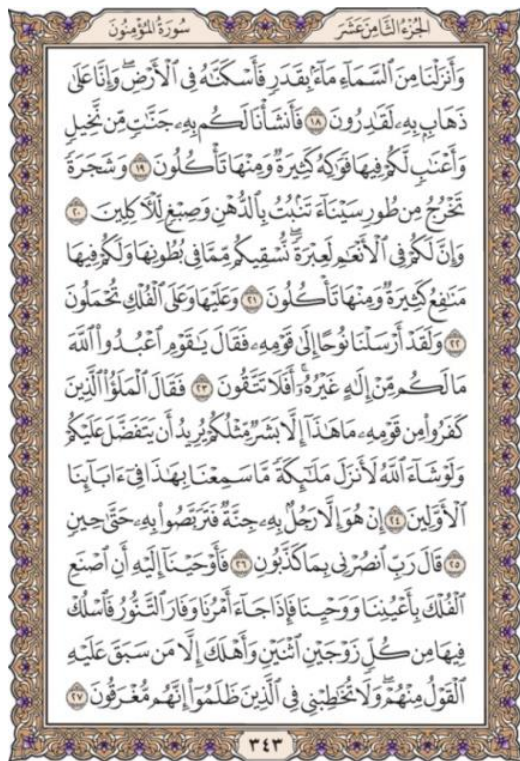
20. Dhe (*krijuam*) një dru (*ullirin*) që rritet në Turi Sina e që jep vaj dhe mëlmesa për ata që e përdorin për ushqim.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi krijimin e llojit njerëzor, Allahu i Madhëruar flet për vendin ku njeriu do të kalojë jetën e këtushme dhe mirësitë e shumta që i janë mundësuar në të. Ai thotë:

- **Dhe Ne kemi krijuar shtatë palë (*qiej*) mbi ju...** - I ka bërë si tavan mbrojtës për njerëzit dhe të mbushur plot me dobi jetike për ta. Ata janë shtatë qiej, që Zoti i ka vendosur njëri sipër tjetrit, me kate. Allahu i Madhëruar e ka zbukuruar qiellin me yje dhe ka vendosur në të Diellin dhe Hënën. Ai ka bërë që ky qiell të jetë i mbushur plot mirësi të domosdoshme për jetën e krijesave. I Gjithëmëshirshmi thotë:

- **... dhe Ne nuk jemi të pakujdesshëm ndaj asaj që krijuam.** - Asgjë nuk del jashtë krijimit të Zotit. Çdo gjë është krijim i Tij. Po kështu, asgjë nuk mund të dalë jashtë përkujdesit të Tij. Kurrë nuk mund të ndodhë që Zoti të jetë i shkujdesur për krijesat dhe as nuk mund të ndodhë që të harrojë ndonjë gjë të tyre. Nuk mund të ndodhë që Zoti të krijojë diçka dhe ta lërë në harresë atë. E si mund të jetë Zoti i shkujdesur ndaj qiejve e Tokës?! Nëse do të ndodhte kjo, ata do të rrëzoheshin e shkatërroheshin. Zoti është i Gjithëpushtetshmi dhe i Gjithëdituri, që kujdeset edhe për thërrmijën më të thellë në oqean dhe për grimcën më të fshehtë mes maleve e humnerave. Për çdo gjallesë, është Zoti Ai që ia lehtëson dhe ia jep rrizkun. Siç thotë i Madhëruari: "Nuk ka asnjë gjallesë në Tokë që të mos ushqehet nga Allahu. Ai e di vendbanimin dhe vendprehjen e tyre. Gjithçka gjendet në një Libër të qartë (Leuhi Mahfudh)." [Hud 6]. Në shumë ajete, Allahu i Madhëruar përmend se

bashku krijimin dhe diturinë e Tij absolute, siç për shembull: "I fshihni ose i thoni fjalët tuaja haptas, nuk ka dyshim se Ai e di çfarë fshihni në zemrat tuaja. A nuk e di Ai që ka krijuar, kur Ai di në imtësi çdo sekret." [Mulk 13, 14]. Ose: "A nuk është i fuqishëm Ai, që krijoi qiejt e tokën, që t'i rikrijojë ata (njerëzit)? Po, Ai është Krijuesi dhe i Gjithëdituri." [Ja sin 81]. Kjo bëhet për të treguar se krijimi i Zotit dhe çdo krijesë e Tij, është nga argumentet logjike më të forta dhe të qarta, që tregojnë për diturinë dhe urtësinë e Krijuesit të tyre.

- **Dhe Ne lëshojmë ujë nga qielli me masë të caktuar...** - Nga ky ujë sigurohet jetesa juaj dhe e kafshëve tuaja. Furnizimi është gjithmonë i mjaftueshëm për ju dhe është bërë që juve të mos ju mungojë asgjë. Shiu bie në masë të mjaftueshme për tokën dhe bimësinë, që të plotësohen nevojat e saj. Ai bie në formë aq të butë dhe të butë, që të mos jetë i dëmshëm e shkatërrues për të mbjellat dhe banesat tuaja.

- **... dhe Ne e bëjmë atë (*ujin*) të futet në Tokë për ju.** - E lëshojmë në tokë, e

grumbullojmë dhe ruajmë brenda saj. Pastaj, me pushtetin e të Gjithëmëshirshmit, dalin larmi bimësh në çift. Një pjesë të madhe të këtij uji, i Urti e mban nëpër burime e rezerva të mëdha ujore, që ju ta keni mundësinë për ta nxjerrë përsëri. Ai nuk është bërë të humbasë në thellësi të tokës dhe që ju të mos keni mundësi ta nxirrni:

- **Por Ne, sigurisht mund ta bëjmë atë (ujin) që të humbë (në thellësi të tokës).** – Mund ta zhdukim duke mos e lejuar të bjerë nga qielli ose dhe e bëjmë të zhduket në thellësi të tokës, që ju të mos mund ta nxirrni, ose mund të bjerë furishëm e të shkatërrojë gjithçka. Kjo është një ftesë dhe nxitje për krijesat, që t'i shprehin mirënjohjen Zotit për mirësitë që u ka dhënë. Ata duhet ta vlerësojnë dhe dinë mirë se si është të mos i kesh ato mirësi, siç thotë i Madhëruari: “Më tregoni, nëse uji juaj humbet në thellësi, kush do t’ju sjellë juve ujë në sipërfaqe?” [Mulk 30].

- **Me anë të tij (ujit) Ne rrisim për ju kopshte hurmash e rrushi.** - Nëpërmjet ujit, Ne bëjmë për ju kopshte me hurma e vreshta rrushi. Allahu i Madhëruar i përmend në mënyrë të veçantë këto dy lloje pemësh, - edhe pse bimësia që jeton me ujë është shumë e larmishme, - sepse ato janë shumë të dobishme dhe vlerat e tyre ua kalojnë shumë e shumë bimëve të tjera. Më pas, i Madhëruari thotë se në të gjitha llojet e bimësisë njerëzit kanë dobi e përfitime.

- **Në ato kopshte ju keni fruta me mbushulli me të cilat ju ushqeheni.** - Nga ato kopshte, ju nxirrni fruta të shumta të llojeve të ndryshme, si ullinj, qitro, shegë, mollë etj.

- **Dhe (krijiam) një dru (ullirin) që rritet në Turi Sina e që jep vaj dhe mëlmesa për ata që e përdorin për ushqim.** – Është fjala për pemën e ullirit. Ajo përmendet në mënyrë të veçantë, sepse është pemë shumë e dobishme. Gjithashtu, ulliri rritet shumë në rajonin e Shamit. Një nga mirësitë e mëdha të kësaj peme është vaji, i cili

përdoret për ushqim, por edhe si lëndë djegëse, ndriçim apo gjëra të tjera.

Ajetet 21 – 22

21. dhe te bagëtitë ka (gjithashtu) shenja për të medituuar. Nga barqet e tyre Ne ju japim të pini (qumësht). Ju keni edhe shumë dobi të tjera dhe prej mishit të tyre ju ushqeheni.

22. Dhe mbi to ashtu si edhe mbi anije ju (ngarkoni dhe) udhëtoni.

Shpjegimi i ajeteve

- **Dhe te bagëtitë ka (gjithashtu) shenja për të medituuar.** - Ndër mirësitë e tij të shumta janë edhe bagëtitë, të cilat Allahu i Madhëruar jua nënshtroi dhe i vuri në shërbimin tuaj. Në to ka mësim për ata që dinë të nxjerrin mësim dhe dobi të shumta për njerëzit.

- **Nga barqet e tyre Ne ju japim të pini (qumësht).** - Ju merrni prej tyre qumësht të këndshëm dhe shumë të vlefshëm, që del nga barku i tyre.

- **Ju keni edhe shumë dobi të tjera dhe prej mishit të tyre ju ushqeheni.** - Ju përfitoni edhe nga leshi apo puplat e gjësë së gjallë, siç thuhet në ajete të tjera: "Edhe kafshët Ai i krijoi për ju. Nëpërmjet tyre ju siguron mjete për ngrohje dhe dobi të tjera dhe prej tyre ushqeheni. Ju shihni pamje të bukura kur i ktheni ato në mbrëmje (nga kullota) dhe kur i lëshoni në mëngjes (për në kullotë). Ato bartin ngarkesat tuaja (të rënda) në vende të largëta, ku ju do të arrinit me shumë vështirësi. Vërtet, Zoti juaj është shumë Bamirës dhe Mëshirëplotë. Edhe kuajt, mushkat dhe gomarët i krijoi që ti përdorni si kafshë bare dhe si zbukurim. Ai krijon edhe gjëra që ju nuk i dini." [Nahl 5-8]. Ose: "Edhe në bagëtitë ju keni shembuj të shumtë (për të menduar). Ne, nga ajo që prodhohet nga barqet e tyre mes ushqimit të përtypur dhe gjakut, ju japim të pini qumësht të pastër e të shijshëm, për ata që e pinë." [Nahl 66]. Ndër ushqimet më të mira janë mishi dhe dhjami, që përfitohen prej kafshëve.

- **Dhe mbi to ashtu si edhe mbi anije ju (ngarkoni dhe) udhëtoni.** - Ju bëmë të

mundur mjete transporti tokësore, nëpërmjet të cilave lëvizni mallrat e gjërat tuaja të rënda në vende të largëta. Zoti jua mundësoi këto mjete e ju mësoi si të punoni. Ai ju mësoi të ndërtoni edhe anije e mjete lundrimi, për udhëtimet detare. Atëherë, Ai që begaton me të tilla mirësi dhe dhuron nga bujaria e Tij, Ai e meriton mirënjohjen e plotë dhe të gjitha lavdërimet. Njeriut duhet të përpiqet me gjithçka që ka për t'i përkryer adhurimet për Allahun e Lavdëruar dhe t'i përdorë të gjitha mirësitë që Ai i dhuron veçse për t'iu bindur Atij dhe asnjëherë për ta kundërshtuar e për gjynahe.

Ajetet 23 – 30

23. Ne e dërguam Nuhun te populli i tij dhe ai i tha: “O populli im! Adhuroni vetëm Allahun! Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) veç Tij. A nuk i frikësoheni (dënimet të Tij)?”

24. Paria e jobesimtarëve nga populli i tij thanë: “Ky nuk është gjë tjetër veçse një njeri, sikurse ju, që dëshiron të tregojë se është më lart se ju. Po të dëshironte, Allahu do të dërgonte melekë. Ne kurrë nuk e kemi dëgjuar një gjë të tillë nga të parët tanë.”

25. (Disa të tjerë thanë:) Ai nuk është gjë tjetër veçse një njeri i sëmurë mendërisht (i çmendur). Ndaj prisni (e kini durim) edhe për pak kohë (që vdekja ta marrë)!

26. Ai (Nuhu) tha: “O Zoti im! Më ndihmo kundër atyre që më përgënjeshtrojnë!”

27. Kështu, Ne i shpallëm Nuhut: “Ndërtoje anijen nën mbikëqyrjen Tonë dhe sipas urdhrit Tonë! Pastaj, kur të vijë urdhri Ynë dhe të shpërthejnë burrimet e Tokës, atëherë ngarko në të nga një çift prej secilit lloj – mashkull dhe femër. Le të hipë edhe familja jote, me përjashtim të atyre, për të cilët tashmë është marrë vendimi. Dhe mos kërko (falje) prej Meje për ata që janë keqbërës, sepse ata do të mbyten.

28. E, kur të hipësh në anije së bashku me ata që janë me ty, thuaj: “I lavdëruar

goftë Allahu, i Cili na shpëtoi prej popullit keqbërës (mohues)!”

29. Dhe thuaj: “O Zoti im! Më zbrit me bekimin tënd! Sepse Ti je më i miri i atyre që na zbresin.”

30. Sigurisht, në këto (ngjarje të popujve) ka Argumente (për njerëzit që kuptojnë). Kështu, Ne gjithmonë i kemi vënë ata (njerëzit) në provë.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne e dërguam Nuhun te populli i tij dhe ai i tha: “O populli im! Adhuroni vetëm Allahun! - Allahu i Madhëruar na tregon për shpalljen që i dhuroi Profetit të Tij të durueshëm, Nuhut (a.s). Ai është i pari Profet që Zoti dërgoi ndër njerëz. Allahu e dërgoi Nuhun (a.s) në një popull që adhuronin idhujt, për t'i urdhëruar ata që të adhuronin vetëm Allahun si Një të vetëm dhe të Pashoq. Nuhu u tha atyre: “O populli im! Adhuroni vetëm Allahun! Bëhuni të sinqertë në të gjitha adhurimet që ia përkushtoni Zotit dhe pastrojini adhurimet tuaja nga shirku e syfaqësia. Nëse nuk jeni të sinqertë dhe nuk pastroheni nga shirku, asnjë adhurim nuk ju pranohet nga Zoti.”

- Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) veç Tij. - Merita e adhurimit i takon vetëm Allahut, prandaj nëse i dedikohet dikujt tjetër, është vepër e dënueshme, që nuk të sjell asnjë dobi. Allahu është i vetmi i Adhuruar me meritë, sepse Ai është i vetmi Krijues e Furnizues, i cili është i plotë dhe absolut në çdo aspekt, ndërsa çdo gjë tjetër është krijesë nevojtare e pafuqishme, e mangët në çdo drejtim.

- A nuk i frikësoheni (dënimet)? - A nuk keni frikë Zotin dhe dënimin e Tij, për faktin që ju po adhuroni idhuj e puta me pamjen e njerëzve të mirë dhe u dedikoni lutje e adhurime në vend të Allahut? Nuhu vazhdoi t'i ftonte ata fshehtas dhe haptas, natën dhe ditën, për 950 vjet, por ata e shtonin arrogancën dhe largimin nga e vërteta dhe ftesa e Zotit.

- Paria e jobesimtarëve nga populli i tij thanë: “Ky nuk është gjë tjetër veçse një njeri, sikurse ju, që dëshiron të tregojë se

është më lart se ju.” - Duke shprehur kundërshtimin dhe refuzimin me forcë, ata që e quanin veten paria e vendit, zotërinjtë dhe udhëheqësit, i thanë popullit të tyre duke dashur që t'i largonin nga Nuhu: “Ky nuk është gjë tjetër, veçse një njeri si ju, por që dëshiron të jetë më lart se ju. Qëllimi i tij kur pretendon se e ka dërguar Zoti është që thjesht të fitojë prestigj e gradë mbi ju, pra, të jetë udhëheqës. Në të kundërt, shihni, a ka ndonjë gjë që tregon se ai është më i mirë se ju?! Ai është si ju, një njeri i thjeshtë.” Kjo mënyrë këndvështrimi dhe arsyetimi vazhdon edhe sot ndër popuj dhe në të gjithë kundërshtuesit e profetëve. Por Allahu i Madhëruar u jep atyre një përgjigje shteruese nëpërmjet të gjithë të dërguarve të Tij: “E si mund të keni dyshim për Allahun, Krijuesin e qiejve dhe të Tokës?! Ai ju fton për t’ju falur gjynahet dhe ju jep afat deri në kohën e caktuar.” Ata ua kthenin: “Ju jeni veçse njerëz, ashtu siç jemi edhe ne. Ju dëshironi të na largoni nga ato (zotat) që adhuronin prindërit tanë. Atëherë, na sillni ndonjë fakt të qartë!” Të dërguarit u thoshin: “Ne jemi veçse njerëz, si edhe ju, por Allahu ia dhuron mirësinë kujt të dojë nga robërit e Vet. Nuk na takon ne t’ju sjellim ndonjë *(mrekulli)* argument, përveçse me dëshirën e Allahut. Vetëm Allahut le t’i mbështeten besimtarët.” [Ibrahim 10, 11]. Ky është një mesazh i qartë se kjo është mirësia dhe bujaria e Allahut, që Ai ia jep kujt të dëshirojë dhe juve nuk ju takon ta kundërshtoni Allahun për atë që u jep disa robve të Tij dhe as keni mundësi ta ndaloni Atë që ta realizojë atë që Ai dëshiron.

- Po të dëshironte, Allahu do të dërgonte melekë. - Kjo tregon një tjetër arsyetim të kotë të idhujtarëve dhe mohuesve, të cilët e kushtëzonin besimin e tyre me një kërkesë të kotë, pra, që Zoti të dërgonte melekë si profetë ndër njerëz në tokë. Edhe pse nuk ka dyshim që Allahu mund të dërgojë melekë, nëse e dëshiron diçka të tillë, nuk duhet të harrojmë se Ai është *Hakim* - i Urtë dhe *Rahim* - Mëshirëplotë. Si i tillë, urtësia

dhe mëshira e Tij presupozojnë që profetët të jenë nga lloji i njerëzve, sepse ndër të tjera, njerëzit nuk kanë fuqi të komunikojnë me një melek të Zotit. Pra, edhe sikur t’u vinte një melek, ai do t’u paraqitej me formën e një njeriu-burrë, dhe kështu do të ngatëroheshin sërish: “Ata thonë: “Përse të mos zbresë së bashku me atë një melek?” Nëse Ne do të zbrisnim një melek, çështja do të merrte fund dhe atyre nuk do t’u jepej afat. Sikur atë ta bënim melek, përsëri do ta sillnim te ju në formë njeriu, e kështu do t’ua ngatërronim atyre atë, që ata ia ngatërruan vetes së vet.” [Enam 8, 9]. Një tjetër arsyetim i mohuesve është edhe:

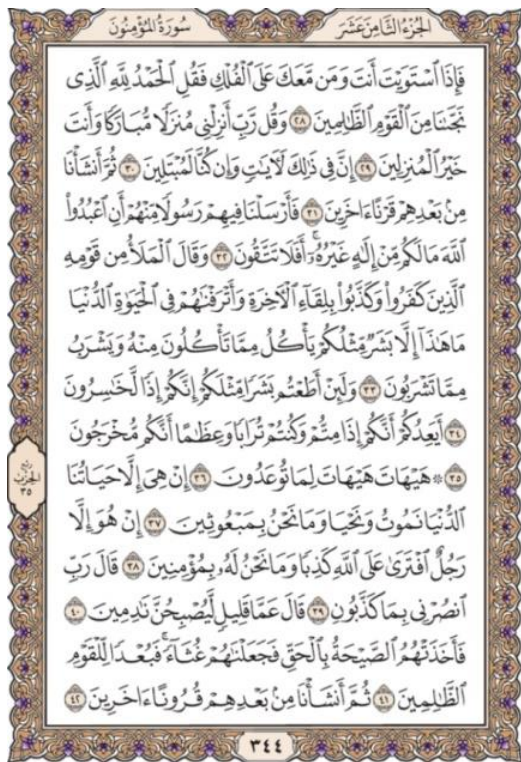
- Ne nuk kemi dëgjuar një gjë të tillë nga të parët tanë. - Ata pretenduan se nuk kishin dëgjuar ndonjëherë që Zoti të dërgonte profetë ndër njerëz. Po ata nuk kishin asnjë argument në këto fjalë, sepse ata nuk mund të pretendonin se dinin gjithçka nga ndodhitë e popujve të shkuar. Kështu, injoranca e tyre rreth diçkaje nuk mund të vrente si argument. Sidoqoftë, edhe sikur të ishte e vërtetë që më parë nuk ishte dërguar ndonjë profet, dy do të ishin mundësitë e arsyetimit të drejtë:

1. Ata do të ishin në rrugë të drejtë e të udhëzuar, dhe kështu nuk do të kishte nevojë që Zoti të dërgonte profetë.
2. Ata do të ishin të devijuar, prandaj dërgimi i një profeti nga Zoti për ta duhej parë si mirësi, për të cilën ata duhet ta falënderonin Zotin, që i kishte dalluar me diçka që nuk ua kishte dhënë të parëve të tyre, ose që ata nuk mbanin mend se ua kishte dhënë atyre. Rrjedhimisht, fakti që Zoti nuk u ka dërguar profetë të parëve nuk mund dhe nuk duhet të shërbejë si argument që të jesh mosmirënjohës për këtë mirësi që t’u dha ty. Një tjetër arsyetim dhe shpifje e tyre, për t’i penguar njerëzit që ta besonin Nuhun (a.s) ishte edhe ky:

- (Disa të tjerë thanë:) **Ai nuk është gjë tjetër veçse një njeri i sëmurë mendërisht (i çmendur). Ndaj prisni (e kini durim) edhe për pak kohë (që vdekja ta marrë)! -**

Ai është një i çmendur, por prisni që ta marrë vdekja. Me të tilla shpifje mundoheshin të hidhnin poshtë faktin e pamohueshëm që Nuhu ishte Profet i Zotit. Sigurisht, kjo tregonte së pari mohimin e tyre të fortë. Gjithashtu, tregonte se ata ishin zhytur në kufër dhe në një humbje të largët. Këto trillime nuk mund të shërbenin aspak si arsyttime për të mohuar Profetin e Zotit, madje ishin kaq kontradiktore dhe të kota. Kështu, ata, nga njëra anë, thoshin: “Ky është veçse një njeri si ju, por që dëshiron të jetë më lart se ju. Kjo do të thotë se ai ka një logjikë dhe mençuri aq të lartë, sa kërkon t’ju manipulojnë mendjet dhe të bëhet udhëheqësi juaj”. Pra, ata e pranin se Nuhu kishte logjikë e mençuri, por që sipas tyre, ata duhet të ruheshin se mos mashtroheshin. Por, nga ana tjetër, ata trillojnë diçka që është tërësisht kontradiktore me pretendimin e parë, kur thonë: “Ai është veçse një njeri i sëmurë mendërisht...”. Atëherë, a nuk tregojnë këto trillime se kemi të bëjmë me mashtrues e njerëz të humbur, që nuk dinë çfarë flasin dhe qëllimi i të cilëve është thjesht refuzimi i profetit të Zotit me çdo mënyrë që u del para? Por Allahu gjithmonë do t’i demaskojë e poshtërojë të gjithë ata që kundërshtojnë dhe shprehin armiqësi ndaj Tij dhe ndaj profetëve të Tij. Kur Nuhu (a.s) e pa që ata nuk do të pranin dhe se ftesa e Tij veçse u shtonte largimin e mosbesimin, tha:

- **Ai (Nuhu) tha: “O Zoti im! Më ndihmo kundër atyre që më përgënjeshtrojnë!”**. - Duke u zemëruar për cenimin e të drejtës së Zotit, kërkoi që Ai ta ndihmonte kundër tyre. Ai u zemërua sepse ata e shpërfillën hakun e Allahut dhe mohuan Profetin e Tij. Ai tha: “O Zoti im! Mos lër mbi Tokë asnjë nga jobesimtarët! Nëse Ti i lë, ata do t’i largojnë adhuruesit e Tu dhe prej tyre do të lindin veçse të shfrenuar dhe jobesimtarë. O

Zoti im! Më fal mua, fali prindërit e mi, ata që hynë në shtëpinë time si besimtarë dhe të gjithë besimtarët e besimtare! Ndërsa jobesimtarëve shtoj veçse dëshpërim!”. [Nuh 26, 27]. Dhe Zoti tregon që iu përgjigj atij: “Ne e shpëtuam atë dhe familjen e tij prej tmerrit të madh. Pasardhësit e tij i bëmë vazhdues të jetës. Ne e bëmë atë (*histori*) si kujtim për njerëzit e ardhshëm. Selami (*paqja*) qoftë me Nuhun në mbarë botën! Kështu i shpërblejmë të mirët. Ai ishte vërtet prej adhuruesve Tanë besimtarë.” [Safat 76 – 81].

- **Kështu, Ne i shpallëm Nuhut: “Ndërtoje anijen nën mbikëqyrjen Tonë dhe sipas urdhrit Tonë!** – Allahu i Madhëruar iu përgjigj Nuhut duke i dhuruar mjete dhe çdo gjë të nevojshme për shpëtimin nga ndëshkimi që do të zbriste. I Madhëruari e urdhëroi Nuhun: “Ndërtoje anijen nën mbikëqyrjen Tonë dhe sipas urdhrit Tonë!” Pra, fillo ndërtimin e anijes për udhëtimin tonë dhe me ndihmën tonë. Ti do të jesh nën mbrojtjen Tonë dhe përkujdesin e

vazhdueshëm, sepse Ne do të të shohim e dëgjojmë gjithmonë.

- **Pastaj, kur të vijë urdhri Ynë dhe të shpërthejnë burrimet e Tokës, atëherë ngarko në të nga një çift prej secilit lloj – mashkull dhe femër.** - Pra kur të vijë urdhri Ynë për tufanin me të cilin do të ndëshkohen, toka do të shpërthejë me burimet e saj, madje edhe nga guvat e zjarra vullkanike do të shpërthejë ujë. Kur kjo të ndodhë: "atëherë ngarko në anije nga një çift prej secilit lloj!" Pra, fut në anije nga çdo lloj kafshe në çift, që nga ata të vazhdojë jetën lloji i tyre e të shumohen në Tokë. Kështu do të vazhdojnë jetën në Tokë ata që Zoti do t'i lejojë me urtësinë e Tij.

- **Le të hipë edhe familja jote, me përjashtim të atyre, për të cilët tashmë është marrë vendimi.** - Hipe në anije edhe familjen tënde, përveç atij që u vendos të mbetet me të ndëshkuarit, - dhe ky ishte djali i Nuhut.

- **Dhe mos kërko (falje) prej Meje për ata që janë keqbërës, sepse ata do të mbyten.**

- Mos m'u lut mua për shpëtimin e tyre, sepse urdhri i Zotit tashmë është dhënë e ka marrë fund që ata do të jenë me të ndëshkuarit, të mbyturit.

- **E, kur të hipësh në anije së bashku me ata që janë me ty, thuaj: "I lavdëruar qoftë Allahu, i Cili na shpëtoi prej popullit keqbërës (mohues)!"** - Pasi të keni hipur në anije dhe të keni marrë rrugën përmes detit të dallgëzuar, lavdërojeni Allahun, që ju shpëtoi dhe thoni: *El hamdu lil-lahil-ledhi nexh-xhana minel kaumidh-dhalimin* - I gjithë lavdërimi i qoftë Allahut, i cili na shpëtoi nga populli keqbërës (mohues)!" Allahu e mësoi Profetin e Tij Nuh dhe ata që shpëtuan së bashku me të, që të thonë këto fjale në shenjë mirënjohje e lavdërimi për Të, që i mbrojti nga populli zullumqar, duke i larguar fillimisht nga veprat e tyre të këqija e mohimi, dhe pastaj duke i ruajtur nga ndëshkimi i merituar për atë mohim e shfrenim.

- **Dhe thuaj: "O Zoti im! Më zbrit me bekimin tënd! Sepse Ti je më i miri i**

atyre që na zbresin." - Për ju ka mbetur edhe një mirësi tjetër, për të cilën duhet të lusni Allahun e Madhëruar: që Ai t'ju bëjë të mundur të vendoseni në një vend të begatshëm. Kështu, Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së Nuhut (a.s.): "Pastaj erdhi urdhri: "O tokë, gëlltite ujin tënd, dhe ti, o qiell, ndale shiun tënd!" Uji u tërhoq, urdhri u zbatua dhe Anija u ndal në (*malin*) El Xhûdij. Pastaj erdhi fjala: "Mallkuar qoftë populli keqbërës!" [Hud 44]. Më pas, urdhri: "O Nuh! Zbarko me paqe nga Ne, me bekime të shumta për ty dhe për popujt që janë me ty (*në anije*). Por do të ketë popujt që do t'u japim kënaqësi (*për një farë kohe*), por pastaj do t'i godasim me një ndëshkim të dhembshëm". [Hud 48].

- **Sigurisht, në këto (ngjarje të popujve) ka Argumente (për njerëzit që kuptojnë).** - Në këtë histori ka shenja dhe argumente të qarta se Allahu është i vetmi i Adhruar me meritë dhe se Nuhu (a.s) ishte i dërguari i Tij besnik, kurse populli i tij ishte mashtrues e mosbesimtar. Në këtë histori gjejmë fakt të qartë se Allahu i Madhëruar është i Mëshirshëm për robërit e Tij, pasi gjatë kohës kur e përmbyti botën e banorët e saj, shpëtoi pasardhësit e njerëzimit, që do të vinin vetëm prej linjës së Nuhut. Edhe vetë anija e madhe ishte një nga shenjat e Allahut të Lartësuar, siç thotë: "Ndërsa atë e hipëm në një anije prej dërrasash dhe gozhdësh, që lundronte nën sytë Tanë. Kjo, si shpagim për atë që u mohua. Ne e lamë atë si shenjë, por a ka ndonjë që merr mësim?" [Kamer 13 – 15]. Ndërsa këtu i Madhëruari thotë:

- **Ne gjithmonë i kemi vënë ata (njerëzit) në provë.** - Kështu i tregon Zoti historitë e popujve dhe mënyrën se si i sprovoi ata, që njerëzit të marrin mësim dhe të gjejnë rrugën e drejtë. Edhe në këtë sure Ai sollti së bashku shumë shenja e argumente. Pasi përmendi Nuhun (a.s) dhe popullin e tij që u ndëshkua, i Lartësuari thotë:

Ajetet 31 – 41

31. Pas tyre Ne sollëm një popull tjetër.

32. Dhe u dërguam një profet nga mesi i tyre (që u tha): "Adhuroni vetëm Allahun! Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) veç Tij. A nuk i frikësoheni (dënimit)?"

33. Paria e atij populli që nuk besoi dhe e mohoi Takimin në Jetën tjetër dhe të cilëve Ne u patëm falur begati në jetën e kësaj bote, thanë: "Ky (Salihu) nuk është gjë tjetër, veçse një njeri, sikurse edhe ju. Ai ha (ushqim), ashtu siç hani ju dhe pi ashtu si pini ju.

34. Nëse i nështroheni (dhe i bindeni) një njeriu që është si ju, atëherë ju do të jeni të humbur.

35. Mos vallë ai po ju premtan se pasi të vdisni, të bëheni dhé e eshtra, do të nxirreni sërish (të gjallë)?"

36. Sa e largët (dhe e pamundur) është ajo që ju premtohet!

37. Nuk ka asgjë tjetër përveç jetës sonë në këtë botë. Në të do të vdesim e do të jetojmë (brez pas brezi) dhe kurrë nuk kemi për t'u ringjallur.

38. Ai (Salihu) nuk është tjetër veçse një njeri që trillon gënjeshtër për Allahun dhe ne nuk i besojmë atij.

39. Ai (Salihu) tha "O Zoti im! Më ndihmo kundër atyre që më përgënjeshtrojnë!"

40. Allahu tha: "Së shpejti ata do të dëshpërohen."

41. Atëherë ata i rrëmbeu oshëtima (dënimi) dhe Ne i bëmë ata sikur të ishin hedhurina gjethesh të thara. Larg mëshirës së Zotit qoftë populli keqbërës!

Shpjegimi i ajeteve

- "Pas tyre, Ne sollëm një popull tjetër." - Nga ajetet vijuese duket qartë se ai ishte populli i Themudit, në të cilin u dërgua profeti Salih (a.s), sepse ka shumë ngjashmëri me historinë e tyre. I Madhëruari thotë:

- **Dhe u dërguam një profet nga mesi i tyre (që u tha): "Adhuroni vetëm Allahun! Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) veç Tij. A nuk i frikësoheni (dënimit)?"** - Allahu dërgoi një profet nga

mesi i tyre, të cilit ata ia njihnin prejardhjen, besnikërinë dhe sinqeritetin, në mënyrë që ta pranonin e ta pasonin me kënaqësi e bindje. Meqë Profeti ishte nga mesi i tyre, ky duhet të ishte një shkak më tepër që ata ta pranonin dhe të mos e urrenin. Edhe ky profet i ftoi ata në të njëjtin besim, ashtu si të gjithë profetët e tjerë me popujt e tyre. Ai u tha: "Adhuroni vetëm Allahun! Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) veç Tij." Të gjithë profetët kanë qenë unanimit në këtë ftesë madhështore. Kjo ishte gjëja e parë në të cilën ftuan popujt: ta adhuronin Allahun si Një e të vetëm, sepse Ai është i vetmi që meriton adhurimin. Ata i ndihmuan e paralajmëruan popujt që të largoheshin nga idhujtaria dhe idhujt dhe i njoftuan se adhurimi i çdo gjëje tjetër veç Zotit është i dënueshëm dhe jo i dobishëm. Prandaj ai tha: "Nuk keni frikë?" Pra, a nuk i frikësoheni Zotit tuaj dhe t'iu largoheni këtyre idhujve?

- **Paria e atij populli që nuk besoi dhe e mohoi Takimin në Jetën tjetër dhe të cilëve Ne u patëm falur begati në jetën e kësaj bote, thanë: "Ky (Salihu) nuk është gjë tjetër, veçse një njeri, sikurse edhe ju. Ai ha (ushqim), ashtu siç hani ju dhe pi ashtu si pini ju."** - Paria e atij populli, të cilët kishin në vete edhe mohimin, edhe armiqësinë, duke kaluar çdo kufi për shkak të luksit e shfrenimit, shprehën kundërshtimin për Profetin e Zotit dhe mohimin për mesazhin e Tij. Ata filluan të manipulonin popullin dhe t'i largonin nga ndjekja e Profetit, duke thënë: "Ky (Salihu) është veçse një njeri, si edhe ju. Atëherë, çfarë ka ai më shumë sesa ju? Mos, vallë, është melek, që nuk ha dhe nuk pi? Ai ha ashtu siç hani ju dhe pi ashtu si pini ju."

- **Nëse i nështroheni (dhe i bindeni) një njeriu që është si ju, atëherë ju do të jeni të humbur.** - Nëse e bëni atë prijësin tuaj dhe e pasoni, kur ai është thjesht një njeri si ju, atëherë ju jeni të mangët në logjikë dhe keni për t'u penduar për këtë. Kjo është shumë e çuditshme, sepse pikërisht ata që nuk i nështrohen dhe nuk pasojnë një

profet të Zotit, ata duhet të jenë të dëshpëruar dhe duhet të pendohen. Mendjelehtësia është tipar kryesor i atyre që nuk pasojnë një njeri që Zoti e ka shquar duke i dhënë Shpalljen e Tij dhe e ka pajisur me mrekulli e shenja të vërtetësisë, por ndjekin rrugën e atyre që janë poshtëruar e sprovuar duke adhuruar pemë e gurë. Kjo ngjan me ajetin tjetër kuranor që flet për këta të mjerë: "Ata thanë: "A të shkojmë pas një njeriu, që doli nga mesi ynë?! Atëherë, ne do të ishim vërtet të humbur dhe të marrë!" Vallë, vetëm atij iu dha Shpallja ndër ne? Jo, ai është një gënjeshtar mendjemadh." [Kamer 24, 25]. Pasi e mohuan dhe e refuzuan Shpalljen e Zotit, ata kundërshtuan paralajmërimin e Profetit për ringjalljen pas vdekjes dhe për llogarinë e shpërblimit me drejtësi për punët që bëjmë në këtë jetë. Ata thanë:

- **Mos vallë ai po ju premton se pasi të vdisni, të bëheni dhé e eshtra, do të nxirreni sërish (të gjallë)?** Sa e largët (dhe e pamundur) është ajo që ju premtohet! - Është shumë e largët dhe e pabesueshme ajo që premton ai, pra, ringjallja. E si mund ta besoni që, pasi jeni tretur e bërë një me dheun e kockat t'ju jenë tharë, të risillen në jetë?! Por ata të mjerë e kishin shikimin të kufizuar, prandaj mendonin për Zotin ashtu si për veten e tyre, që e kishin të pamundur të bënin diçka të tillë. Ata të mjerë e krahasonin pushtetin absolut të Krijuesit me dobësinë dhe aftësitë e tyre të kufizuara. Ata e mohuan fuqinë e Allahut për të ringjallur të vdekurit duke shpifur e përshkruar Atë me diçka që nuk i shkon madhësisë së Tij. Ata e harruan faktin se Zoti i kishte krijuar herën e parë, duke i bërë të ekzistonin kur nuk ishin fare. Kështu, rikthimi i tyre pasi të jenë tretur në tokë është më i lehtë për Allahun, për të Cilin gjithçka është e lehtë. Përse nuk e mohonin faktin që Ai i kishte krijuar herën e parë nga hiçi dhe kështu të tregonin se si ishin në të vërtetë: mendjemëdhenj dhe refuzues edhe të fakteve të prekshme dhe të dukshme! Më mirë le ta bëjnë këtë, dhe

kështu diskutimi të bëhet fillimisht për ekzistencën e Zotit, Krijuesit të Madh dhe jo për ringjalljen. Për ringjalljen është përmendur edhe një argument tjetër, fakti që Ai e ringjall tokën pas vdekjes e shkretimit. Atëherë, është po Ai që do t'i ringjallë të vdekurit dhe Ai është i Plotpushtetshëm për gjithçka. Po kështu është edhe një argument tjetër që Zoti e ka sjellë si përgjigje ndaj mohuesve të ringjalljes, në ajetin kuranor: "Po. Ata u habitën që nga gjiri i tyre u erdhi një profet. Jobsimtarët thonë: "Kjo është, vërtet shumë e habitshme. Vallë, (do të ringjallemi) pasi të vdesim e të bëhemi dhé?! Ai kthim është larg." [Kaf 2 – 3]. Në përgjigje ndaj tyre, Allahu tha: "Ne dimë se ç'ha toka prej tyre. Ne kemi librin që ruan gjithçka. Ata e mohojnë të Vërtetën, kur ajo u vjen, dhe janë vazhdimisht të luhatur. [Kaf 4]. Në vijim ata thanë:

- **Nuk ka asgjë tjetër përveç jetës sonë në këtë botë. Në të do të vdesim e do të jetojmë (brez pas brezi) dhe kurrë nuk kemi për t'u ringjallur.** - Ky është realiteti: ca njerëz vdesin dhe të tjerë lindin, e kështu vazhdon jeta, kështu ka për të vazhduar përjetësisht dhe nuk ka për të ndodhur kurrë që ne të ringjallemi.

- **Ai (Salihu) nuk është tjetër veçse një njeri që trillon gënjeshtër për Allahun dhe ne nuk i besojmë atij.** - Ai është veçse një njeri i çmendur, i cili pretendon se është vetëm një Zot dhe se do të vijë një ditë që krijesat do të ringjallen dhe duhet të japin llogari para këtij Zoti. Kështu që, prisni sa të vdesë! Me këto fjalë, ata jepnin të kuptohej se nuk po e ndëshkonin ose vrisnin atë për shkak se e gzykonin si një të çmendur, e jo sepse e nderonin dhe respektonin. Ai, sipas tyre, ishte thjesht një i çmendur, që nuk i viheshin re fjalët dhe as nuk merrej në përgjegjësi për ato që thoshte. Me fjalë të tjera: tashmë nuk kishte më vend për polemika e diskutim rreth pranimit ose saktësisë së shpalljes dhe ftesës së tij, sepse ata qenkëshin të bindur për kotësinë e saj, por tani çështja ishte që a ta ndëshkonin për

ato që thoshte apo jo? Në fund, më mendjen e tyre, e panë të udhës që të mos e ndëshkonin, edhe pse “e kishte bërë hak një gjë të tillë”. *Subhanallah!* A ka arrogancë dhe padrejtësi më të madhe sesa kjo?! Ky është kulmi i fyerjes që mund t'i bësh një profeti të Zotit dhe shprehje e madhe e mosbesimit të Zotit. Kur mohimi i tyre u ashpërsua dhe nuk mbeti më mundësi që ata të dëgjonin e përfitonin nga paralajmërimet, Profeti u lut kundër tyre:

- **Ai (Salihu) tha “O Zoti im! Më ndihmo kundër atyre që më përgënjeshtrojnë!”** - Ndëshkoji dhe poshtëroji që në këtë jetë për mohimin e tyre, para dënimit të ahiretit, ku sigurisht që do të marrin atë që meritojnë.

- **Allahu tha: “Së shpejti ata do të dëshpërohen.”** - Kjo ishte përgjigjja ndaj lutjes së Profetit (a.s). I Madhëruari thotë:

- **Atëherë ata i rrëmbeu oshëtima (dënimi)...** - Ky ndëshkim ishte mëse i drejtë. Ai nuk ishte i pamerituar. Ai erdhi si drejtësi nga Zoti për zullumet e tyre. Kështu, ata i goditi një oshëtimë e madhe, e cila i vrau që të gjithë.

- **... dhe Ne i bëmë ata sikur të ishin hedhurina gjethesh të thara.** - Ata u shndërruan në mbeturina, si ato që nxjerr lumi në breg. Në një ajet tjetër thotë: "Ne lëshuam kundër tyre vetëm një ushtimë, dhe ata u bënë si shtrojë vathi." [Kamer 31].

- **Larg mëshirës së Zotit qoftë populli keqbërës!** - Pas ndëshkimit, ata i ndoqi mallkimi i Zotit dhe poshtërimi para gjithë botës. I Lartësuar thotë: "Për ta nuk vajtuan as qielli e as Toka dhe as nuk patën kohë (që ti shpëtonin ndëshkimit)." [Duhan 29].

Ajetet 42 – 44

42. Pas tyre Ne sollëm popuj të tjerë.

43. Asnjë popull nuk mundi ta shpejtojë e as ta vonojë afatin e vet.

44. Më pas, Ne i dërguam profetët Tanë njëri pas tjetrit. Por, çdoherë që një popull i vinte profeti i vet, ata e përgënjeshtrojnë atë. Prandaj, Ne i dënuam ata popuj njëri pas tjetrit dhe i bëmë që të përmenden në tregime. Larg

mëshirës së Zotit qoftë një popull që nuk beson!

Shpjegimi i ajeteve

- **Pas tyre, Ne sollëm popuj të tjerë.** - Pas këtyre njerëzve që mohuan profetët, Ne sollëm shumë popuj të tjerë.

- **Asnjë popull nuk mundi ta shpejtojë e as ta vonojë afatin e vet.** - Çdo popull ka afatin e vet, të cilin as nuk mund ta përshpejtojë e as nuk mund ta shtyjë për më vonë.

- **Më pas, Ne i dërguam profetët Tanë njëri pas tjetrit.** - Zoti dërgoi ndër popuj profetë të shumtë, që vinin njëri pas tjetrit, në mënyrë që njerëzit të pajiseshin me besimin e saktë dhe të ktheheshin tek Ai të bindur dhe të nënshtruar. Por gjithmonë popujt i kanë mohuar dhe nuk u janë bindur profetëve të Zotit. Ata u janë përgjigjur me mohim e teprim në padrejtësi.

- **Por, çdoherë që një populli i vinte profeti i vet, ata e përgënjeshtrojnë atë.** - Sa herë që një populli u vinte një profet, ata e quanin gënjeshtar dhe e kundërshtonin, edhe pse profetët u sillnin mrekulli të shumta e të mjaftueshme që njerëzit të bindeshin për besnikërinë e tyre dhe për vërtetësinë e Shpalljes së Zotit. Në fakt, thjesht duke vështruar me kujdes ftesën e profetëve dhe Ligjin e Zotit, do të ishte mëse e mjaftueshme për të gjykuar drejt dhe për të provuar besnikërinë e këtyre profetëve dhe faktin se ata u dërguan nga Zoti i botëve.

- **Prandaj, Ne i dënuam ata popuj njëri pas tjetrit...** - Pas mohimit të besimit dhe refuzimit të profetëve nga ana e tyre, Ne i shkatërruam dhe i shfarosëm ata njëri pas tjetrit dhe nuk lamë në këmbë asnjë prej tyre. Vendbanimet e tyre u shkretuan.

- **...dhe i bëmë që të përmenden në tregime.** – Historia e tyre mbeti si legjendë, që brezat e tregonin njëri pas tjetrit. Ata shërbyen si mësim e përgëzim për të devotshmit, por edhe si kërcënim për ata që nuk besojnë dhe refuzojnë profetët dhe shpalljet e Zotit. Si poshtërim dhe përçmim, ata i ndoqi një mallkim tjetër nga Zoti:

- Larg mëshirës së Zotit qoftë një popull që nuk beson! - Larg mëshirës së Zotit qofshin, sa të ulët e të padrejtë që ishin!

Ajetet 45 - 49

45. Më pas Ne dërguam Musanë dhe vëllanë e tij Harunin me mrekullitë dhe Argumentet tona të qarta,

46. te Faraoni dhe rrethi i tij. Por ata u treguan kryeneçë, sepse ishin popull arrogant.

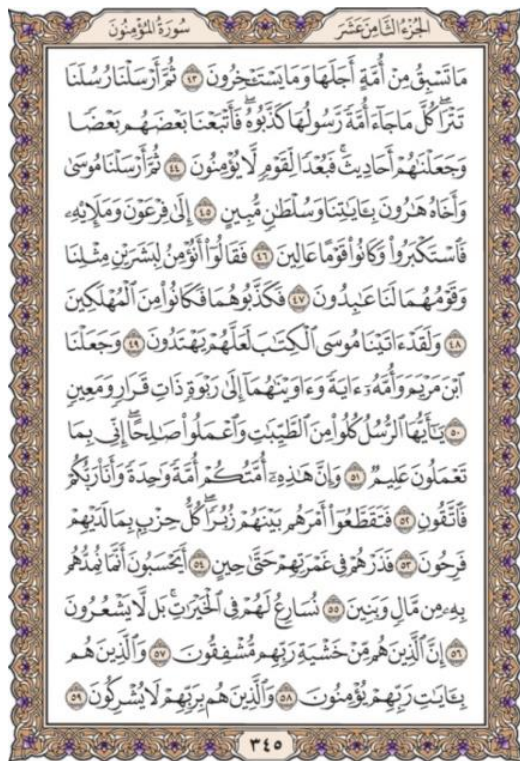
47. Ata thanë: "E, si t'u besojmë dy njerëzve që janë si ne, kur populli i tyre është në shërbimin tonë?!"

48. Ata i përgënjeshtroan që të dy (profetët) dhe u bënë nga ata që u shkatërruan.

49. Ne i dhamë Musait Librin në mënyrë që ata (populli i Israilit) të gjenin Krugën e Drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

Disa dijetarë janë shprehur se Allahu i Lartësuar, pasi dërgoi Musain dhe zbriti Teuratin në tokë, e ndaloi zbritjen e dënimeve shfarosëse në Tokë dhe ligjëroi luftën kundër mohuesve të profetëve. Nuk e di se ku është mbështetur ky opinion, por duke vërejtur me kujdes kontekstin e këtyre ajeteve dhe disa të tjerëve në suren Kasas, mbase jepet një kuptim i tillë. Nga konteksti i këtyre ajeteve kuptohet në njëfarë mënyre se, pas shkatërrimit të popujve me ndëshkime qiellore, Allahu dërgoi Musain me shenja e argumente të qarta, për të filluar kështu një kapitull të ri në trajtimin e popujve që do të mohonin. Nëse dikush mendon të kundërtën prej faktit se Zoti e ndëshkoi me shfarosje Faraonin dhe popullin e Tij, këtyre i përgjigjemi duke thënë se shkatërrimi i Faraonit ndodhi para zbritjes së Teuratit. Madje ajetet e sures Kasas janë të qarta në këtë fakt, kur Allahu i Madhëruar thotë: "Pasi i shkatërruam popujt e mëparshëm, Musait i dhamë Librin, që është dritë për njerëz dhe udhëzim e mëshirë, që të marrin mësim." [Kasas 43]. Ajeti është shumë i qartë se Allahu ia dha Musait Librin pas shkatërrimit të Faraonit dhe pasi dënoi shumë popuj me ndëshkime

shfarosëse. Gjithashtu, Allahu thotë se Ai e zbriti këtë Libër si udhëzim të qartë për njerëzit, si mëshirë për ta dhe si dritë për të parë rrugën e drejtë. Për të njëjtin kuptim flasin edhe ajetet në suren Junus, ku Allahu i lartësuar thotë: "Pas tij, Ne u çuam të dërguar popujve të tyre. Ata sollën argumente të qarta, por ata nuk e besonin atë që më parë e kishin mohuar. Kështu, Ne ua vulosim zemrat atyre që i kalojnë kufijtë. Pastaj, pas tyre, Ne dërguam Musain dhe Harunin me argumentet Tona, te Faraoni dhe paria e rrethit të tij. Por ata treguan kryelartësi, sepse ishin popull keqbërës." Siç shihet, këtu flitet në njëfarë mënyre për dy epoka të ndryshme, nga Nuhu deri tek Musai dhe për epokën pas Musait. Allahu i Lartësuar këtu thotë:

- Më pas Ne dërguam Musanë dhe vëllanë e tij Harunin me mrekullitë dhe Argumentet tona të qarta, te Faraoni dhe rrethi i tij. Por ata u treguan kryeneçë, sepse ishin popull arrogant. – Musai, i biri i Imranit, është ai të cilit i foli vetë Rrahmani. Haruni ishte vëllai i Musait, të

cilin Zoti e bëri profet pas kërkesës së Musait dhe lutjes për këtë. Allahu i Madhëruar i dërgoi ata me mrekulli dhe argumente të qarta, që provonin vërtetësinë e tyre si profetë të dërguar nga Zoti dhe për vërtetësinë e mesazhit hyjnor që ata përcollën. Allahu i Madhëruar i pajisi ata me “*sultanun mubin*” – domethënë, me argument të qartë, të prerë e të pakundërshtueshëm. Ai lloj argumenti i nënshtrohte shpirtrat, nga fuqia e madhe ndikuese në to. Zemrat e besimtarëve nënshtroheshin për adhurimin e Zotit dhe zbatimin e Ligjit të Tij. Ndërsa mohuesit arrogantë nuk kishin justifikim para Zotit për refuzimin e tyre. Kjo i ngjan fjalës së Zotit, kur thotë: “Ne i dhamë Musait nëntë shenja (*mrekulli*) të qarta.” [Isra 101]. Për këtë arsye, kryemohuesi dhe kreu i të gjithë arrogantëve, Faraoni, e njohu të vërtetën, por dhe e mohoi atë, edhe pse i sigurt për vërtetësinë e saj. I Lartësuarit thotë: “Pyeti (*o Muhamed*) bijtë e Izraelit, për ngjarjen kur ai (*Musai*) ishte mes tyre dhe Faraoni i tha: “O Musa, unë mendoj se ti je i magjepsur.” Por Musai i tha: “Ti e di me siguri të plotë se ato (*mrekullitë*) nuk i zbriti askush tjetër përveç Zotit të qiejve e të Tokës. Ai i zbriti ato të dukshme, e unë besoj, o Faraon, se ti je i shkatërruar!”. [Isra 101, 102]. Gjithashtu, thotë i Madhëruari: “Ata i mohuan ato (*argumentet*) në mënyrë të padrejtë e me mendjemadhësi, edhe pse ishin të bindur dhe të sigurt në to (*se ishin nga Zoti*). Shikoje atëherë, se cili ishte fundi i shkatërrimtarëve!” [Neml 14]. Ndërsa këtu thotë: “Ne dërguam Musain dhe vëllanë e tij Harunin me mrekullitë dhe argumentet tona të qarta, te Faraoni dhe rrethi i tij...”. Pra, e dërgoi tek Faraoni, Hamani e të tjerë krerë të mohimit. Por ata u treguan kryeneçë. Ata treguan mendjemadhësi dhe arrogancë, prandaj refuzuan besimin në Allahun dhe t’u bindeshin profetëve të Tij. Kështu i përshkruan ata Allahu i Madhëruar, kur thotë: “...por ata u treguan kryeneçë...” Ky ishte përshkrimi i vërtetë i tyre. Ata ishin

popull arrogant e kryeneç. Tirania e padrejtësia, shkatërimi i tokës, mizoria e shtypja e njerëzve ishte tipar i pandashëm i tyre, prandaj edhe u treguan kryeneçë ndaj së vërtetës. Ky përshkrim nuk është aspak i tepruar për ta, sepse në vijim Zoti thotë: “...ishin popull arrogant.” Me arrogancë dhe të dehur nga mendjemadhësia e pushteti i tyre, duke manipuluar mendjet e pasuesve të tyre injorantë e me logjikë të dobët, ata thanë:

- **“Ata thanë: “E, si t’u besojmë dy njerëzve që janë si ne, kur populli i tyre është në shërbimin tonë?!”**” – Të njëjtat fjalë kishin thënë edhe popujt e tjerë të mëhershëm, që u shfarosën para tyre. Të ngjashme ishin zemrat e tyre, të mbushura me mohim e padrejtësi, prandaj ishin të ngjashme fjalët dhe veprat e tyre. Ata refuzuan me mosmirënjohje mesazhin e Zotit, që, nëse do ta besonin, do të ishte mëshirë e mirësi për ta. Vini re se si nxisin tek pasuesit e tyre mendjelehtë krenarinë e shfrenuar dhe urrejtjen për popullin e Musait, pra për bijtë e Israelit. Ata thoshin: “Si mund t’u besojmë dy njerëzve që janë si ne, kur populli i tyre është në shërbimin tonë?!” Si mund të bëhemi pasues të këtyre njerëzve, kur ata janë skllëverit tanë, të cilët i kemi nënshtroar për të bërë punë të ulta e të rënda për ne?! Siç thuhet në një ajet tjetër: “Kujtoni kur Ne ju shpëtuam prej njerëzve të Faraonit, të cilët ju torturonin me format më të këqija, ju therrnin bijtë tuaj (të porsalindur) dhe linin të gjalla bijat tuaja (e porsalindura). E gjithë kjo ishte një sprovë e madhe nga Zoti juaj.” [Bekare 49]. Pra, si mund të pranojmë që këta të bëhen udhëheqësit tanë?! Fjalë të njëjta thanë dhe populli i Nuhut: “E si të të besojmë ty, kur ty të besojnë më të ultit?” [Shuara 111]. Ose kur i thanë Nuhut (a.s.): “Ne po shohim se nuk po të pason askush tjetër përveç të pavlerëve, që të ndjekin pa u menduar fare.” [Hud 27]. Sigurisht, me fjalë e sllogane të tilla nuk mund të hidhet poshtë e vërteta. Ato janë thjesht mohim e shprehje e arrogancës dhe e mendjemadhësisë. Prandaj i Lartësuarit thotë:

- **Ata i përgënjeshruan që të dy (profetët) dhe u bënë nga ata që u shkatërruan.** - Allahu i mbyti në det, ndërkohë që bijtë e Izraelit shihnin këtë ndëshkim të ashpër.

- **Ne i dhamë Musait Librin në mënyrë që ata (populli i Israilit) të gjenin Rrugën e Drejtë.** - Pasi shkatërroi Faraonin dhe e shpëtoi popullin e Izraelit së bashku me Musain, Allahu i Madhëruar i dhuroi Musait Librin. Në këtë kohë do të bëhej e mundur që Musai të plotësonte urdhërin e Zotit dhe të zbatonte Ligjin e Tij ndër njerëz. Ai do të mund të shfaqte haptaz simbolet e fesë së Zotit. Kështu, Allahu i Madhëruar i premtoi Musait se, pas dyzet ditësh, do t'i shpallte e zbriste Teuratin. Kur u afrua koha, Musai u nis drejt vendit të takimit me Zotin. Allahu i Lartësuar thotë: "Ne i shkruam atij në pllaka urdhra të shumta, për të qenë këshillë dhe sqarim për çdo çështje. "Zbatoji këto me përkushtim dhe urdhëroje popullin tënd që të zbatojë më të mirat porosi! Unë do t'jua tregoj vendbanimet (rrënojat) e të pabindurve.". [A'raf 145]. Ndërsa këtu tha: "Ne i dhamë Musait librin, në mënyrë që ata (populli i Izraelit) të gjenin rrugën e drejtë." Pra, që ata të gjejnë udhën e drejtë dhe udhëzimin e plotë, duke njohur hollësisht urdhëresat dhe ndalesat, shpërblimin dhe dënimin dhe ta njohin Zotin e tyre me emrat, cilësitë dhe me veprat e Tij.

Ajeti 50

50. Ne i bëmë të birin e Merjemes dhe nënën e tij si Shenjë (mrekulli) dhe i venduam në një vend të lartë të qetë e të sigurt plot me burime uji.

Shpjegimi i ajetit

Ne i bëmë mirësi të shumta Isait, të birit të Merjemes, dhe të dy ata i bëmë si shenjë e mrekulli për njerëzit. Nëna e tij mbeti shtatzënë pa qenë nevoja për një marrëdhënie intime me burrë dhe e lindi atë fëmijë në kushte të vështira. Pastaj Zoti e bëri Isain që të fliste që në djep. Allahu i Madhëruar bëri që në duart e këtij profeti të shfaqeshin mrekulli të shumta. Duke shtjelluar këtë histori, Allahu i Madhëruar

thotë: "...dhe i vendosëm në një rrafshnaltë (të qetë) plot me burime uji." Ata u strehuan në një vend të lartë. Kjo ndodh gjatë kohës kur Merjemja po bëhej gati të lindte Isain. Ai ishte një vend i qetë, i rehatshëm, me një burim uji ose përrua të vogël afër. Në një ajet tjetër, Allahu i Madhëruar thotë: "Por një zë i thirri nga poshtë (hurmës): "Mos u brengos! Zoti yt bëri të rrjedhë pranë teje një përrua. Shkunde trungun e hurmës dhe do të bien hurma (të pjekura) të freskëta! Ha, pi dhe qetësohu!" [Merjem 24 - 26].

Ajetet 51 – 56

51. (Ne u patëm thënë): "O ju të dërguar (të Allahut)! Hani (të gjitha) gjërat që janë të mira dhe të pastra dhe bëni vepra të mira! Unë di gjithçka që ju bëni.

52. Kjo është feja juaj. Ajo është një fé e vetme (e pranuar tek Zoti) dhe (vetëm) Unë jam Zoti juaj. Prandaj më kini frikë Mua (e askënd tjetër)!

53. Por, më vonë njerëzit u përçanë në grupe rreth fesë së tyre dhe secili grup krenohet me atë të vetën.

54. Por, lëri ata edhe për pak kohë në vetëmashtrimin e tyre!

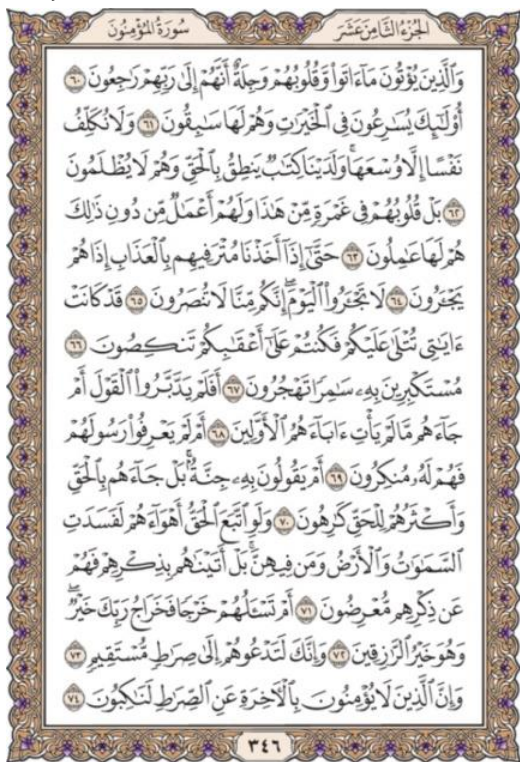
55. Mos vallë ata po mendojnë se meqë u kemi dhënë me mbushulli pasuri dhe fëmijë,

56. Ne do t'u ofronim të gjitha të mirat? Jo, kurrsesi! Por, ata nuk kuptojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- (Ne u patëm thënë): "O ju të dërguar (të Allahut)! Hani (të gjitha) gjërat që janë të mira dhe të pastra dhe bëni vepra të mira! - Ky është një urdhër që Allahu i Madhëruar ua ka drejtuar të gjithë profetëve të Tij: që të ushqehen me ushqime të këndshme, të mira, pra, me rizkun hallall, dhe ta falënderojnë e shprehin mirënjohjen Atij. Mirënjohja shprehet nëpërmjet punëve të mira, përmes të cilave rregullohen zemra dhe trupi, kjo jetë dhe ahireti. Pastaj u tregoi se Ai është i Gjithëditur për çdo përpjekje që bëjnë për hir të Tij.

- **Unë di gjithçka që ju bëni.** – Ai ka për t'ju dhënë shpërblimin më të mirë. Kjo tregon se të gjithë profetët kanë qenë

unanimë në lejueshmërinë e ushqimeve të pastra e të mira dhe i kanë pasur të ndaluar të pistat dhe të këqijat. Gjithashtu, ata kanë qenë unanimë në urdhërimin për vepra të mira, edhe pse në disa urdhëresa mund të kenë pasur ndryshime. Sidoqoftë, të gjitha veprimet e tyre kanë qenë të mira, por të gradave të ndryshme, sipas kohës dhe vendit. Kështu mund të themi me bindje se çdo vepër e mirë, e cila është e tillë në çdo kohë dhe vend, ka qenë gjithmonë ligj i pranuar unanimisht dhe i kryer nga të gjithë profetët. Nga të tilla baza të pandryshueshme të mirësisë mund të përmendet urdhri për teuhidin dhe largimin nga shirku, singeriteti në adhurim e përkushtimin vetëm ndaj Tij, dashuria për Zotin, frikërespekti për Të, shpresa ndaj Tij, bamirësia e të gjitha llojeve, vërtetësia, çiltërsia e largimi nga gënjeshtria, plotësimi i premtimeve, ruajtja e lidhjeve farefisnore, bamirësia ndaj prindërve, të varfërve e jetimëve, bamirësia ndaj të gjitha krijesave. Për këtë arsye, dijetarët dhe të urtët që kishin njohuri për librat e shkruar hyjnorë,

në kohën kur u dërgua Muhamedi (a.s) si profet, argumentonin për vërtetësinë e profetësisë së Tij duke parë natyrën e urdhëresave që Ai solli dhe të ndalesave që caktoi. Kështu veproi për shembull, Herakli. Kështu, duke qenë se ai përcillte të njëjtat urdhëresa si profetët para tij dhe ndalonte të njëjtat gjëra si edhe profetët para tij, kjo tregonte se edhe ai ishte njëlloj si ata. Ndryshe ndodh me profetët e rremë, të cilët ndalojnë nga të mirat dhe urdhërojnë për ligësi, nga të cilat profetët e shkuar i kanë ndaluar unanimisht popujt e tyre. Prandaj Allahu i Madhëruar u drejtohet profetëve dhe u thotë:

- **Kjo është feja juaj. Ajo është një fé e vetme (e pranuar tek Zoti) dhe (vetëm) Unë jam Zoti juaj. Prandaj më kini frikë Mua (e askënd tjetër)!** - Të gjithë ju, o profetë, jeni si një trup i vetëm, keni një fe të përbashkët dhe Zoti juaj është një i vetëm. Për këtë arsye, vetëm Atij frikësojuni duke kryer urdhëresat e Tij dhe duke iu larguar e ruajtur nga ndalesat e Tij. Duke urdhëruar profetët, Zoti në fakt ka urdhëruar të gjithë besimtarët, sepse ata janë pasues të profetëve dhe rrugës së tyre. Ai thotë: "O ju që keni besuar! Hani nga të mirat me të cilat ju kemi begatuar dhe falënderojeni Allahun, nëse jeni të sinqertë në adhurimin e Tij!" [Bekare 172]. Kështu, është detyrë për të gjithë ata që pretendojnë se pasojnë profetët, që të zbatojnë shpalljet e profetëve dhe urdhëresat e tyre dhe të ndërtojnë jetën sipas tyre. Por të padrejtët nuk dinin gjë tjetër, veç të përçaheshin dhe të mos i bindeshin Zotit, prandaj dhe tha:

- **Por, më vonë njerëzit u përçanë në grupe rreth fesë së tyre...** - Kështu edhe ata që pretendonin se pasonin profetët u përçanë dhe u ndanë në fraksione.

- **... dhe secili grup krenohej me atë të vetën.** - Secili fraksion i gëzohej asaj që kishte, duke pretenduar se vetëm ata ishin në të vërtetën dhe të drejtën, kurse të tjerët ishin të mashtruar dhe të devijuar. Por një gjë është e sigurt: të udhëzuarit në rrugën e drejtë kanë qenë ata që kanë ndjekur

besnikërisht rrugën e profetëve, të cilët të gjithë hanin hallallin dhe bënë vepra të mira, siç Zoti i urdhëronte në shpalljet e Tij. Ndërsa ata që ndoqën rrugë të cilat bien ndesh me shpalljet hyjnore, ata ishin të devijuarit dhe trillues gënjeshtresh për fenë e Zotit. Allahu i Madhëruar thotë për ta:

- Por, lëri ata edhe për pak kohë në vetëmashtrimin e tyre! - Lëri ata të sorollaten në injorancën e tyre rreth së vërtetës, lëri në vetëkënaqësinë e tyre dhe në pretendimin se ata janë në rrugë të drejtë. Allahu thotë: "...lëri ata edhe për pak kohë!" Pra, lëri derisa të zbresë mbi ta dënimi dhe zemërimi i Zotit. Për ata nuk vlen asnjë paralajmërim e këshillë. E si mund të përfitojë nga këshilla dikush që, pa dije, pretendon se është në të vërtetën dhe që çdo qëndrim tjetër e konsideron kotësi?! Ky mashtrim dhe vetëkënaqësi i lë ata në humbje të thellë, në pakujdesi e shpërfillje ndaj të vërtetës.

- Mos vallë ata po mendojnë se meqë u kemi dhënë me mbushulli pasuri dhe fëmijë, Ne do t'u ofronim të gjitha të mirat? - Edhe ky është një shkak që ua shton vetëkënaqësinë. Ata të mjerë mendojnë se pasuria e madhe dhe pasardhësit e shumtë që u jep Zoti në këtë jetë janë shenjë treguese se ata kanë të drejtë, se ata janë të mirët dhe ata që meritojnë lumturinë. Ata mendojnë se do t'u jepen mirësi si në dynja, ashtu edhe në ahiret. Por të mos mendojnë kështu të mjerët, sepse çështja nuk qëndron aspak siç e mendojnë në vetëkënaqësinë dhe ëndrrat e tyre boshe. Allahu i Madhëruar thotë:

- Jo, kurrsesi! Por, ata nuk kuptojnë. – Ne, thjesht po i afatizojmë ata dhe po u lëmë kohë që të kënaqen me stolitë e kësaj bote dhe të harrohen në to, që të shtohen më shumë gjynahet e tyre, në mënyrë që ndëshkimi në ahiret të jetë më i madh për ta. Kështu gëzohen ata të mjerë me atë që u jepet, prandaj e shpërfillin të vërtetën, siç thotë Zoti: "Por meqë ata i shpërfillën porositë, Ne u hapëm të gjitha dyert (*e kënaqësive*) dhe, kur ata po gëzonin për ato

që iu ishin dhënë, i ndëshkuam në befasi, e ata mbetën të pashpresë." [En'am 44].

Ajetet 57 – 62

57. Vërtet, ata të cilët nga frika prej Zotit të tyre, janë të përlulur,

58. Ata, të cilët i besojnë Argumentet e Zotit të tyre;

59. Ata, që nuk i përshkruajnë shok Zotit të tyre

60. Dhe ata, të cilët japin nga ajo që u është dhënë me zemrat plot frikë, ngaqë e dinë se do të kthehen te Zoti i tyre, -

61. Këta janë ata që nxitojnë drejt të mirave dhe që do t'i arrijnë ato të parët.

62. Ne nuk e detyrojmë askënd përtej mundësive të tij. Te Ne është libri që shënon gjithçka me saktësi dhe atyre nuk do t'u bëhet asnjë padrejtësi.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar na konfirmoi për ata të vetëmashtruar që bëjnë dy të liga: së pari, shpërfillin të vërtetën dhe Shpalljen e Zotit, duke mos denjuar ta njohin dhe të jetojnë sipas saj dhe, së dyti, janë të vetëkënaqur dhe pretendojnë se, meqë Allahu po u jep të mira në këtë jetë, ky është argument se ata janë të mirët dhe të zgjedhurit e Allahut. Në vijim, Allahu i Lartësuar përmend besimtarët e mirë dhe të zgjedhur, që janë krejtësisht ndryshe nga të vetëkënaqurit. Këta fatbardhë, edhe pse i binden Zotit dhe pasojnë profetët dhe shpalljet e Tij, përsëri janë të frikësuar dhe të mbushur me përunjësi ndaj Zotit. Ai thotë:

- Vërtet, ata të cilët nga frika prej Zotit të tyre, janë të përlulur,... – Ata janë të frikësuar e të përlulur para Zotit, sepse ata e njohin mirë Atë. Frika e tyre quhet '*el hashjeh*', pra, një frikë që buron nga dituria e thellë dhe e hollësishme për madhësitinë e Zotit, dituri e cila mund të përfitohet veçse nga shpallja dhe të medituarit gjatë në të.

Ata e dinë se Zoti është i Drejtë dhe e dinë po aq mirë se, nëse Ai i trajton ata me drejtësinë e Tij, do të jenë të shkatërruar dhe nuk do t'u mbetet asnjë e mirë që të mund të shpresojnë. Nga ana tjetër, ata e

njohin mirë vetveten, padrejtësinë dhe injorancën që i karakterizon si krijesa të brishta dhe e shohin se janë shumë të mangët në plotësimin e hakut të Zotit. Gjatë gjithë kohës ata janë të frikësuar se mos nga gjynahet dhe padrejtësia e tyre, nga dobësia dhe pafuqia e tyre para armikut, mund t'u largohet imani nga zemra. Ata e dinë mirë se çfarë meriton Zoti i tyre dhe kanë frikë nga mangësitë dhe gjynahet. Kjo frikë i bën që gjithmonë të jenë të kujdesshëm nga gjynahet dhe të përkushtuar që t'i zbatojnë sa më mirë urdhëresat e Zotit. Këta Zoti i përshkruan:

- Ata, të cilët i besojnë Argumentet e Zotit të tyre;... - Kur u lexohen ajetet e Zotit, u shtohet besimi dhe meditojnë gjatë në ajetet kuranore. Ata i kuptojnë qartë këto ajete dhe e shohin sa i mrekullueshëm është Kur'ani dhe sa në harmoni të plotë janë ajetet e tij. Në të nuk mund të gjesh kurrë asnjë kundërthënie. Aty gjen gjithçka që u duhet për të njohur e marrë dituri të plotë rreth Zotit, prandaj besimtarët mbushen me dashuri, shpresë dhe frikë nga Ai. Atje mësojnë gjithçka që kanë nevojë të dinë rreth Ditës së Gjykimit dhe Llogarisë dhe të tilla njohuri e mbushin zemrën e tyre me hollësitë më të fshehta të imanit dhe ndjenjave që ai kultivon në zemër. Është e pamundur që të shprehësh me fjalë ato ndjenja të fuqishme që e transformojnë njeriun dhe e ngrenë në grada të larta të bamirësisë. Gjithashtu, këta të zgjedhur meditojnë edhe në shenjat e Zotit në krijimin e Tij, siç ka thënë i Madhëruari: "Në krijimin e qiejve dhe të tokës dhe në ndryshimin e natës e të ditës ka argumente të qarta për ata që kanë mend. Janë ata që e përmendin Allahun, kur janë në këmbë, kur janë ulur dhe kur janë shtrirë. Ata thellohen në mendime rreth krijimit të qiejve dhe të Tokës (*duke thënë*): "Zoti ynë! Këtë nuk e ke krijuar kot. Ti je pastër nga çdo të metë. Na ruaj prej dënimit të Zjarrit! Zoti ynë! Atë që Ti e fut në Zjarr, e ke mbuluar me turp. Për keqbërësit nuk ka asnjë ndihmëtar. Zoti ynë, ne dëgjuam një thirrës që ftonte

për Besim (*e që thoshte*): "Besoni në Zotin!" e ne besuam. Zoti ynë, nai fal gjynahet tona, nai mbulo të metat, ndërsa pas vdekjes na bashko me të mirët! Zoti ynë, na e dhuro atë që na e ke premtuar nëpërmjet të Dërguarve të Tu dhe mos na turpëro Ditën e Kijametit! Vërtet Ti nuk e shkel premtimin!" [Al Imran 190 – 194].

- Ata, që nuk i përshkruajnë shok Zotit të tyre... - Ata i largohen si shirkut të madh, ashtu edhe shirkut të vogël. Ata kurrë nuk adhurojnë ndonjë zot tjetër veç Allahut, duke iu lutur, shpresuar dhe nënshtuar, sepse janë distancuar e ruajtur nga ky shirk i madh dhe ruajnë teuhidin e tyre. Ata ruhen edhe nga syfaqësia, mendjemadhësia dhe cilësitë e hipokrizisë. Ata gjithmonë kujdesen të jenë të sinqertë me Allahun në fjalët, veprat dhe të gjitha gjendjet e tyre.

- Dhe ata, të cilët japin nga ajo që u është dhënë... - Ata shpenzojnë të gjitha energjitë e tyre, që ta plotësojnë atë me të cilën janë urdhëruar dhe bëjnë çdo gjë që kanë mundësi për të plotësuar e përkryer namazin, zekatin, haxhin, sadakanë e punët e tjera të mira që Zoti u ka kërkuar. Dhe me gjithë këto përpjekje të tyre të sinqerta, Allahu thotë për ta:

- ... me zemrat plot frikë, ngaqë e dinë se do të kthehen te Zoti i tyre,... - Ata janë të frikësuar për ditën kur do të takohen me Zotin dhe veprat e tyre të dalin para Tij. Ata i frikësohen qëndrimit para Tij dhe druhen se veprat e tyre nuk do t'i shpëtojnë nga ndëshkimi i Zotit. Çdo punë e mirë dhe e mbarë për të cilën dëgjojnë dhe u jepet mundësia për ta bërë, ata nxitojnë ta kryejnë në formën më të plotë e të përkryer. Ata shohin se si eulijatë dhe të zgjedhurit e Zotit garojnë e nxitojnë të mbushen me sevape e mirësi për t'u afruar Zotit, prandaj edhe këta garojnë. Edhe nëse mund të ndodhë që, për shkak te dobësisë së tyre, nuk i arrijnë dot eulijatë e Zotit dhe veprat e tyre të mira, përsëri Zoti i njofton këta fatlumë se ato të mira që i synojnë kanë për t'i arritur:

- Këta janë ata që nxitojnë drejt të mirave dhe që do t'i arrijnë ato të parët. -

Ata kanë për t'i arritur mirësitë që synojnë dhe për të cilat punojnë. Si këta, edhe të parët, Allahu i dalloj dhe ua parapriu të mirën, prandaj ata do të jenë të lumtur dhe do të arrijnë çdo të mirë. Pas përmendjes së garimit të tyre në punë të mira dhe përpjekjet e mëdha në plotësimin e tyre, mbase dikush mund të mendojë gabimisht se ajo që kërkohet prej tyre është diçka e pamundur ose shumë e vështirë, prandaj Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **Ne nuk e detyrojmë askënd përtej mundësive të tij.** - Allahu e ngarkon njeriun veçse në masën që ka mundësi ta realizojë. Madje, Ai nuk kërkon të gjithë forcën dhe mundësitë e robit, por më pak se kaq. Kjo është shenjë e mëshirës dhe urtësisë së Zotit. Me mëshirën dhe urtësinë e Tij, Ai ua lehtëson robve rrugën drejt Tij dhe bën që kjo rrugë të jetë e mbushur plot me udhëtarë që synojnë të shkojnë tek Ai, në çdo kohë e vend.

- **Te Ne është libri që shënon gjithçka me saktësi...** - Ky është regjistri i parë, në të cilin është shkruar gjithçka dhe çdo gjë që ndodh është fiks sipas asaj që është shkruar në të. Allahu thotë gjithmonë të vërtetën.

- **... dhe atyre nuk do t'u bëhet asnjë padrejtësi.** - Nuk do t'u cenohen apo pakësohen të mirat që kanë bërë dhe as nuk do t'u shtohen të këqijat.

Ajetet 63 - 71

63. Por zemrat e tyre (e mohuesve) janë të verbuara dhe ata do të vazhdojnë të bëjnë vepra të këqija.

64. Kur Ne t'i dënojmë ata që kanë qenë të shfrenuar, ata do të ngrënë zërat me lutje (për ndihmë).

65. (do t'u thuhet) Mos e ngreni zërin sot, sepse ju nuk keni për t'u ndihmuar nga Ne!

66. Sepse, kur ju lexoheshin ajetet e Mia, ju u kthenit shpinën dhe iknit.

67. Tregoheshit arrogantë ndaj tij e me fyerje kundër tij natën bisedonit.

68. A nuk mendojnë ata thellë mbi fjalën e Allahut (Kur'anin), apo mos u ka

ardhur diçka (e re), që të parëve të tyre të lashtë nuk u pati ardhur?

69. Apo mos nuk e njohin të Dërguarin e tyre (Muhamedin), prandaj edhe e refuzojnë atë?

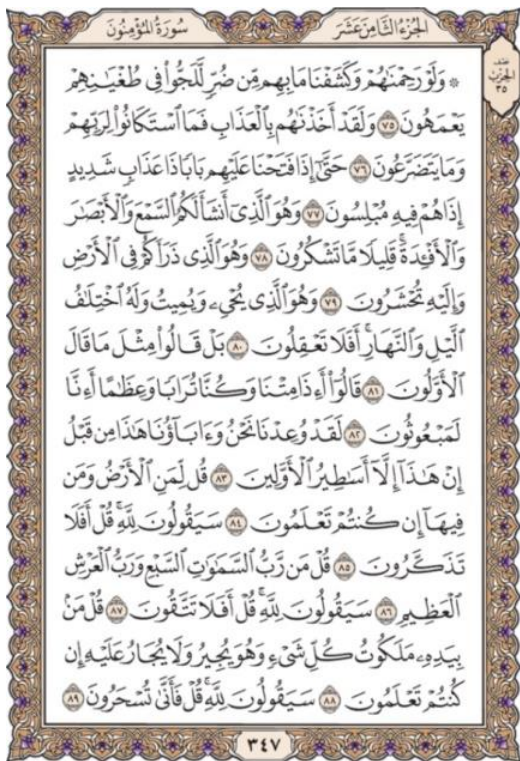
70. Apo mos thonë për të se "është i çmendur"? Jo, kurrësesi! Ai u ka sjellë atyre të Vërtetën, por e shumica e tyre e urrejnë të Vërtetën.

71. Sikur e vërteta të kishte qenë sipas dëshirave të tyre, sigurisht do të ishin shkatërruar qiejt e Toka dhe çdo gjë që gjendet në to. Ne u sollëm atyre Këshillën (Kur'anin), por ata i kthyen shpinën.

Shpjegimi i ajeteve

- **Por zemrat e tyre (mohuesve) janë të verbuara...** - Allahu i Madhëruar na përshkruan zemrat e atyre që mohojnë profetët dhe shpalljet e Tij, duke thënë se ato janë të zhytura në padituri e padrejtësi, harame e shkujdesje ndaj së vërtetës. Ata i kanë kthyer shpinën asaj dhe kjo i pengon ata nga Kur'ani. Atyre nuk u bëhet mbarë që të arrijnë te Kur'ani dhe asgjë prej tij nuk arrin në zemrat e tyre, siç thotë Zoti i Madhëruar: "Kur ti e lexon Kur'anin, në mes teje dhe atyre që nuk e besojnë Botën Tjetër, Ne vëmë një perde të padukshme. Në zemrat e tyre kemi vënë mbulesë, që të mos e kuptojnë atë (Kur'anin) dhe në veshët e tyre ka shurdhim të thellë. E, kur ti (O Muhamed) e përmend në Kur'an Zotin tënd, si Një të Vetëm, ata kthejnë shpinën dhe largohen." [Isra 45, 46]. Kështu, duke qenë se zemrat e tyre janë të zhytura në padituri e mohimin e së vërtetës, ata vazhdojnë të bëjnë vepra të ulëta kufri dhe në kundërshtim me Sheriatin e Zotit, gjë që e bën të detyruar ndëshkimin e tyre.

- **... dhe ata do të vazhdojnë të bëjnë vepra të këqija.** - Ata do të vazhdojnë të bëjnë punë të ulëta kufri e poshtërsie, por ti mos u çudit nga afatizimi i Zotit për ta dhe mosndëshkimi i tyre. Allahu i Urtë dhe i Plotpushtetshëm i afatizon ata, që të mund t'i kryejnë ato vepra që është shkruar se do t'i bëjnë. Por kur ata t'i bëjnë dhe t'i plotësojnë ato, atëherë do të tmerrohen kur

t'i godasë zemërimi dhe ndëshkimi i Allahut.

- **Kur Ne t'i dënojmë ata që kanë qenë të shfrenuar,...** - Bëhet fjalë për ata që janë mësuar me luksin e stolitë e shumta të kësaj bote dhe asnjëherë nuk janë prekur nga ndonjë bela e vështirësi. Pikërisht këta njerëz të padrejtë e keqbërës, kur t'i prekë dënimi i Zotit:

- **... ata do të ngrenë zërat me lutje (për ndihmë).** - Do të ulërasin nga dhimbjet, të cilat duken shumë më të forta për shkak se nuk janë mësuar me to. Ata kërkojnë ndihmë me përgjërime, por do t'u thuhet:

- **Mos e ngreni zërin sot, sepse ju nuk keni për t'u ndihmuar nga Ne!** - Duke qenë se nga Allahu nuk do t'u vijë asnjë ndihmë, ata do të dëshpërohen. As veten e vet nuk mund ta ndihmojnë dhe askush nuk do të vijë për t'i shpëtuar. Nëse dikush pyet: Po përse erdhën ata në këtë pikë? Përgjigjja është:

- **Sepse, kur ju lexoheshin ajetet e Mia, ju u kthenit shpinën dhe iknit.** - Ajetet e Zotit ju lexoheshin që ju t'i besonit ato dhe

të përkushtoheshit për të adhuruar Zotin dhe për të jetuar sipas ligjit të Tij, por ju refuzuat ta bënit diçka të tillë. Përkundrazi:

- **Tregoheshit arrogantë ndaj tij e me fyerje kundër tij natën bisedonit.** - Ju tërhiqeshit dhe e lëshonit veten tërësisht drejt ligësisë. Me fjalë të tjera, nëse do të punonit e të besonit Kur'anin, ju do të përparonit drejt së mirës, por duke qenë se e refuzuat atë, u tërhoqët pas ligësisë, e kështu do të bini në gradën më të ulët. Jo vetëm kaq, por: "e fyenit në bisedat tuaja të natës." Kjo u drejtohet fillimisht arabëve, të cilëve u foli ky Kur'an dhe u thotë: "Ju lavdëroheshit dikur me Shtëpinë e Shenjtë, Qaben, dhe pretendonit se ishit më të mirë se njerëzit e tjerë, sepse ishit kujdesatarë të Qabes. Por kur ju erdhi e vërteta, ju shpifët fjalë të ulta për Kur'anin në bisedimet tuaja të përbashkëta të natës. Kjo ishte rruga dhe sjellja e mohuesve në lidhje me Kur'anin. Jo vetëm që e refuzonin, por edhe flisnin me njeri tjetrin e shpifnin kundër tij, siç thotë Zoti për ta: "Ata që nuk besojnë thonë: "Mos e dëgjoni këtë Kuran dhe, kur të lexohet, lllomotitni, se ndoshta ia dilni mbanë!" [Fusilet 26]. Gjithashtu: "Vallë, prej këtyre fjalëve po habiteni dhe po qeshni, e nuk po qani?! Madje, zhyteni me thellë në shkujdesje?! Bini në sexhde për Allahun dhe adhurojeni Atë! [Nexhm 59 – 61]. Ose thotë: "Në fakt, ata thonë: "Ai e trilloi atë (Kuranin)." Jo, kurrsesi nuk është ashtu, por ata nuk besojnë. Le ta sjellin një libër si ai, nëse është e vërtetë ajo që thonë!" [Tur 33, 34]. Duke qenë të bashkuar në të tilla poshtërsi, nuk ka dyshim se mbi ta do të zbrësë ndëshkimi i Zotit. Dhe kur mbi ta të bjerë ndëshkimi, askush nuk ka për t'i ndihmuar. Nuk do të gjejnë asnjë që t'i luten për ndihmë dhe që mund t'ua ofrojë atë. Ata do të poshtërohen edhe më shumë me fjalë therëse, për shkak të veprave të tyre të këqija:

- **A nuk mendojnë ata thellë mbi fjalën e Allahut (Kur'anin),...** - Pse nuk meditojnë rreth këtij Kur'ani? Kjo do të sillte imanin në zemrat e tyre, do t'i shëronte dhe do t'i

shpëtonte nga kufri. Por ata i goditi një bela e madhe, për shkak të refuzimit dhe shpërfilljes së këtij Kur'ani. Kjo tregon se të medituarit në Kur'an sjell vetëm të mira dhe të mbron nga të këqijat. Ajo që i pengoi ata nga meditimi në Kur'an ishte fakti se zemrat e tyre ishin të kyçura.

- ... **apo mos u ka ardhur diçka (e re), që të parëve të tyre të lashtë nuk u pati ardhur?** - Apo mohuan sepse Kur'ani solli diçka që binte ndesh me rrugën e të parëve të tyre? Ata e refuzuan Kur'anin dhe Profetin, sepse ndoqën rrugën e të parëve të tyre, që ishin të humbur. Ata kundërshtonin çdo rrugë që binte ndesh me rrugën e të parëve të tyre. Allahu na tregon fjalët e tyre, kur thotë: "Ne nuk kemi dërguar para teje profet në ndonjë vendbanim, që paria e shfrenuar e tij të mos i ketë thënë: "Ne i kemi gjetur të parët tanë në këtë fé, prandaj do t'i ndjekim gjurmët e tyre me këmbëngulje". Ai (*Profeti*) u thoshte: "Vallë, edhe pse ju kam sjellë një udhëzim më të mirë nga ai që ju keni gjetur tek të parët tuaj?" Ata thoshin: "Ne e mohojmë atë gjë, për të cilën ju jeni dërguar." [Zuhruf 23, 24]. Nëse do të kishit synim të ndiqnit të vërtetën, ju do ta bënit. Megjithatë, përgjigjja e tyre ishte: "Ne e mohojmë atë gjë, për të cilën ju jeni dërguar."

- **Apo mos, vallë, nuk e njohin të dërguarin e tyre (Muhamedin), prandaj dhe e refuzojnë atë?!** – Vallë, e mohuan Shpalljen sepse Muhamedi ishte i panjohur mes tyre? Vallë, e refuzuan të vërtetën se nuk dinin sa duhej për Profetin e tyre, Muhamedin? Mos, vallë, thoshin: "Nuk e dimë kush është ai, nuk e njohim sinqeritetin e tij, prandaj kemi nevojë për njëfarë kohe, që ta njohin besnikërinë e tij?" Mos, vallë, thonë: "Prisni, sa të pyesim rreth tij ata që kanë përvojë!?" Por çështja nuk qëndronte aspak kështu. Ata e njihnin profetin Muhamed plotësisht. Të vegjlit dhe të mëdhenjtë ia njihnin Muhamedit virtytet e larta. Ata e njihnin shumë mirë sinqeritetin dhe besnikërinë e tij. Edhe para se të bëhej profet, e thërrisnin *Emin* -

Besniku. Atëherë, përse nuk e pranin besnikërinë dhe vërtetësinë e tij në Shpallje? Përse e refuzuan kur ai u solli nga Zoti të vërtetën e qartë, me besnikërinë më të madhe?

- **Apo mos thonë për të se "është i çmendur"?** - Ata e konsideruan të çmendur. Për këtë arsye, thanë që të çmendurit nuk i merren për bazë fjalët dhe as që duhet dëgjuar. I çmenduri thotë përçartje të kota dhe fjalë pa lidhje e të ulëta. Por Allahu i Madhëruar u përgjigjet dhe ua hedh poshtë atyre këtë pretendim, kur thotë:

- **Jo, kurrësesi! Ai u ka sjellë atyre të Vërtetën, por e shumica e tyre e urrejnë të Vërtetën.** - Përkundrazi! Ai ju solli një çështje shumë të rëndësishme. Shpallja që ju solli Muhamedi është e gjitha drejtësi dhe vërtetësi, pa asnjë dyshim në të. Në të, askush nuk ka për të gjetur kundërthënie e kundërshti. Atëherë, si mund ta quani të çmendur atë që e solli këtë shpallje madhështore nga Zoti?! Ky profet është besnik dhe në gradën më të lartë të përsosmërisë, në drejtim të diturisë, logjikës së plotë, dhe moralit të lartë. Madje, përkundrazi, ajo që ju pengoi që të besoni këtë njeri, i cili ju solli të vërtetën nga Zoti është fakti që ju e urreni të vërtetën. E vërteta më e madhe që ky njeri ju solli nga Zoti është urdhri për sinqeritet të plotë në përkushtimin e të gjitha adhurimeve veçse për Atë dhe për braktisjen e çdo adhurimi për ndonjë tjetër. Dihet mirë se sa shumë e urreni ju këtë. Ky profet e solli këtë të vërtetë të madhe nga Zoti, por ju e mohuat atë, sepse urreni mesazhin e vërtetë, e jo sepse keni dyshime në Profetin që u dërgua ndër ju: "Ata, në të vërtetë, nuk të mohojnë ty, por ata keqbërës mohojnë me forcë argumentet e Allahut." [En'am 33]. Nëse dikush thotë: përse të mos ishte e vërteta në përputhje me shijet dhe dëshirat e popullit, dhe kështu ata do të nënshtroheshin dhe do ta besonin atë profet? Allahu i Madhëruar i përgjigjet:

- **Sikur e vërteta të kishte qenë sipas dëshirave të tyre, sigurisht do të ishin shkatërruar qiejt e Toka dhe çdo gjë që gjendet në to.** - Kjo do të ndodhte, sepse dëshirat e tyre janë të lidhura ngushtë dhe të ndërtuara mbi padrejtësinë, mohimin dhe cilësitë më të këqija e të ulëta. Nëse e vërteta do të shkonte pas dëshirave të atyre të humburve, do të shkatërroheshin qiejt e toka, sepse ato dëshira do të prishnin rregullin e funksionimit të gjërave. Nëse rregullimi dhe funksionimi i çështjeve ndërtohen mbi padrejtësinë e ligësinë, qiejt dhe toka do të shkatërroheshin, pasi ato qëndrojnë vetëm sepse janë të ndërtuara mbi drejtësinë e mirësinë e Zotit.

- **Ne u sollëm atyre Këshillën (Kur'anin),...** - Ne u dhamë këtë Kur'an, që i kujton dhe i nxit ata për çdo të mirë. Përmes mirësive dhe Kur'anit, do të lartësohet fama dhe krenaria e tyre ndër njerëz. Nëse do të zbatojnë këtë Kur'an dhe do ta ndërtojnë jetën e tyre sipas tij, ata do të jenë udhëheqës të botës.

- **... por ata i kthyen shpinën.** - Kjo është fatkeqësia më e madhe për ta. Nëse Zoti të privon nga kjo mirësi, atëherë je zhytur në fatkeqësinë më të madhe. Kjo ndodh nëse shpërfill ftesën bujare të Zotit, siç thotë i Madhëruari: "Ata e kanë harruar Allahun, prandaj Ai i ka harruar ata." [Teube 67]. Ose: "Mos u bëni si ata që e harruan Allahun e prandaj Allahu i bëri që të harrojnë vetveten! Ata janë të shfrenuarit." [Hashr 19]. Kur'ani, ashtu si edhe Profeti të cilit iu shpall ky libër, është mirësia më e madhe që ju dha këtij populli, por ata iu kundërvunë me mohim. A ka privim më të madh sesa ky? Fundi i këtij privimi është humbja dhe dëshpërimi më i madh.

Ajeti 72

72. Mos, vallë po u kërkon atyre ndonjë shpërblim? Por shpërblimi i Zotit tënd është më i miri dhe Ai është Furnizuesi më i Mirë.

Shpjegimi i ajetit

- **Mos, vallë po u kërkon atyre ndonjë shpërblim?** – Mos, vallë, ata nuk vijnë pas

teje sepse ti po u kërkon shpërblim ose pjesë prej pasurisë së tyre? "A mos po u kërkon atyre shpërblim, që i rëndon ata nga shpenzimet?" Nëse vërtet do t'u kërkoje diçka të tillë, kjo do t'ua bënte të vështirë pasimin e rrugës tënde. Por, sigurisht, çështja nuk qëndron aspak kështu:

- **Por shpërblimi i Zotit tënd është më i miri dhe Ai është Furnizuesi më i Mirë.** - Kjo i ngjan shumë fjalës që çdo profet i ka thënë popullit të vet: "O populli im! Unë nuk ju kërkoj ndonjë pasuri për këtë. Shpërblimi im është vetëm nga Allahu." [Hud 29]. Të tillë kanë qenë të gjithë profetët. Ata nuk i kanë ftuar popujt e tyre tek e vërteta duke patur ndonjë interes. Ata synonin të mirën për njerëzit më shumë sesa ata e donin për veten e tyre. Allahu u dhëntë profetëve shpërblimin më të mirë për atë që bëjnë për popujt e tyre dhe na bëftë ne që t'i marim si shembull, në të gjitha gjendjet e çështjet tona!

Ajetet 73 - 74

73. Me të vërtetë, ti po i fton ata në Rrugë të Drejtë.

74. Por, ata që nuk besojnë në Botën Tjetër, i shmangen Rrugës së Drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Me të vërtetë, ti po i fton ata në Rrugë të Drejtë.** - Në këto ajete të mrekullueshme, Allahu i Madhëruar na tregon të gjitha ato rrugë e shkaqe që sjellin imantin në zemër dhe ato gjëra të cilat e pengojnë imantin të hyjë në zemër. Ai na tregon, gjithashtu, dëmin e madh që ato i sjellin zemrës së njeriut. I Lartësuar i shtjellon ato njëra pas tjetrës. Një pengesë që i Lartësuar përmend është fakti që zemrat e tyre janë të zhytura në padituri e padrejtësi. Së dyti, ata nuk meditojnë mbi Fjalën (Kur'anin) që po u shpallet. Së treti, ata pasojnë verbërisht rrugën e të parëve të tyre. Së katërti, ata i quajtën profetët e tyre të çmendur, siç u përmend më parë. Ndërsa ndër ato vepra që sjellin dhe bëjnë të mundur imantin e pastër, i Madhëruari përmend:

1. Të medituarit rreth Kur'anit.
2. Mirënjohja për mirësitë e Allahut.

3. Njohja e Profetit (a.s) dhe gradës së tij të lartë, e sinqeritetit dhe besnikërisë së tij të plotë, dhe faktit se ai nuk kërkoi asnjë shpërblim për profetësinë dhe sjelljen e Shpalljes te njerëzit.

4. Bindja se të gjitha përpjekjet e Profetit synonin mirësinë për njerëzit dhe dobinë e tyre.

5. Bindja në faktin se ajo ku na fton ky Profet është e vetmja rrugë e drejtë, që na ofron lumturi në të dyja jetët. Kjo rrugë është e thjeshtë për t'u ndjekur, e kuptueshme për të gjithë që ta ndjekin. Ajo është e vetmja rrugë që të mundëson arritjen e synimeve. Rruga e Muhamedit është e njëjtë me rrugën e Ibrahimit (a.s) dhe feja e tij është *hanifijetun semhatun*. *Hanifijetun* d.m.th: rruga e teuhidit të sinqertë për Zotin; ndërsa 'semhatun' është tolerante në veprat që kultivon dhe sendërton tek robërit. Vetëm duke medituar me kujdes në rrugën e drejtë që të fton Muhamedi, do të ishte mëse e mjaftueshme për të krijuar bindjen e plotë në zemër se ajo është rruga e drejtë që duhet ndjekur. Ajo të jep vullnetin e mjaftueshëm për t'u nënshtruar dhe për ta ndjekur atë. Kjo rrugë është në sinkron të plotë me natyrën e pastër dhe të papërlyer të njeriut dhe me logjikën e ftohtë dhe objektive. Çdo mendje e drejtë dhe natyrë e pastër gjykon për bukurinë dhe vërtetësinë e rrugës së Muhamedit (a.s). Ajo i ofron njerëzimit çdo të mirë në formën më të plotë dhe e ruan nga çdo e keqe. Atëherë, ku shkojnë këta të mjerë, nëse nuk të pasojnë dhe nuk të ndjekin ty në rrugën tënde të drejtë? Ata nuk kanë asnjë mundësi për të gjetur rrugën e drejtë, nëse heqin dorë nga rruga jote. Kurrë nuk kanë për të gjetur mirësinë, sepse:

- Por, ata që nuk besojnë në Botën Tjetër, i shmangen Rrugës së Drejtë. - Ata e kanë braktisur rrugën që të çon tek Zoti dhe në vendin e bujarisë dhe shpërblimit të Tij. Ata kanë veçse kotësi, që të largojnë nga rruga e Zotit, sepse janë të ndërhuara mbi paditurinë. I tillë është çdokush që kundërshton të vërtetën. Ai është i devijuar

dhe i çoroditur në të gjitha çështjet e tij, siç thotë i Madhëruari: "E nëse ata nuk të përgjigjen, atëherë dije se ata thjesht ndjekin dëshirat e veta. E kush është më i humbur se ai që ndjek epshin e vet pa asnjë argument prej Allahut? S'ka dyshim se Allahu nuk i udhëzon njerëzit e padrejtë." [Kasas 50].

Ajetet 75 - 77

75. Sikur Ne t'i mëshironim ata dhe t'ua largonim fatkeqësinë që u ka rënë, ata do të ngulmonin me kryeneçësi në shfrenimin e tyre.

76. Ne i sprovuam ata me Dënim, po ata nuk iu përulën Zotit të tyre e as nuk iu drejtuan Atij me lutje.

77. (kështu do të vazhdojnë) Derisa t'ua hapim portën që të çon te dënimi i ashpër - atëherë ata do të mbesin aty me shpresa të humbura.

Shpjegimi i ajeteve

- **Sikur Ne t'i mëshironim ata dhe t'ua largonim fatkeqësinë që u ka rënë, ata do të ngulmonin me kryeneçësi në shfrenimin e tyre.** - Në këto ajete jepet qartë inati, rebelimi i madh dhe mosmirënjohja e tyre ndaj Zotit. Kur u bie ndonjë bela, ata i luten Zotit dhe i premtojnë se nëse Ai do t'ua largojë fatkeqësinë dhe vuajtjet, do ta besojnë dhe do t'i nënshtrohen Atij. Ndonjëherë, Allahu i Madhëruar i sprovon ata që t'i kthehen dhe t'i nënshtrohen. Por kur Ai ua largon vështirësinë, ata zhyten më thellë në shfrenim e poshtërsi. Ata harrohen në mohimin e tyre dhe janë tërësisht të humbur e të devijuar. Allahu përshkruan gjendjen e tyre kur janë në anije, në mes të dallgëve: "Ai jua bëri të mundur udhëtimin në tokë e në det. Kur janë në anije, të cilat i lëviz era e lehtë, ata janë të lumtur me këtë; por, kur vjen ndonjë erë e fortë dhe ata përfshihen nga valët nga të gjitha anët, ata binden se janë të shkatërruar; prandaj e lusin Allahun me sinqeritet, duke iu përkushtuar vetëm Atij në fenë e Tij (*duke thënë*): "Nëse na shpëton nga kjo gjendje, ne do të të jemi gjithnjë falënderues." Por, kur Ai i shpëton,

ata përsëri i kalojnë kufijtë në tokë, pa asnjë të drejtë. O ju njerëz! Padrejtësia juaj është veçse kundër vetes suaj. Ky është veçse një përjetim i jetës së kësaj bote, pastaj kthimi juaj është te Ne. Ne do t'ju tregojmë gjithçka që keni bërë." [Junus 22, 23].

- **Ne i sprovuam ata me Dënim,...** – Shpjeguesit e Kur'anit thonë se këtu bëhet fjalë për urinë e madhe që i kaploi ata për 7 vjet rresht. Allahu i sprovoi ata me këtë krizë, që ata të ktheheshin duke iu dorëzuar dhe nënshtruar tërësisht vetëm Atij. Megjithatë, kjo nuk pati efekt tek ata, prandaj askush prej tyre nuk shpëtoi. I Lartësuarit thotë:

- **... po ata nuk iu përlulën Zotit të tyre...** - Ata nuk u nënshtruan para Zotit.

- **... e as nuk iu drejtuan Atij me lutje.** – Ata i treguan Atij nevojën dhe varfërinë e tyre, por për ta ajo ishte thjesht një vështirësi kalimtare, thua se nuk kishte ndodhur kurrë. Kështu, ata vazhduan përsëri me mashtrimin e vetes dhe mohimin e Zotit. Por në fund, ata i pret një dënim që nuk mund të shmanget më dhe që kurrë nuk do të përfundojë e as do të largohet prej tyre. I Madhëruari thotë:

- **(kështu do të vazhdojnë) Derisa t'ua hapim portën që të çon te dënimi i ashpër - atëherë ata do të mbesin aty me shpresa të humbura.** – Kështu, ata u ndëshkuan në luftën e Bedrit dhe në vitet në vazhdim. Ndëshkimet i goditën njëra pas tjetrës dhe ata mbetën të pashpresë dhe të pamundur për të arritur ndonjë të mirë. Ata i gllabëroi e keqja me të gjitha llojet e saj. Le të ruhen këta të mjerë nga ligësitë dhe rrugët e tyre, para se t'u vijë ai dënim, që do të jetë shumë i ashpër, dhe jo si këto vështirësi të kësaj jete, të cilat ndoshta largohen. Vështirësitë e kësaj bote vijnë që njerëzit t'i kthehen Zotit, i Cili thotë: "Për shkak të veprave (të këqija) të njerëzve, janë shfaqur në tokë e në det katastrofa, që ata të shijojnë një pjesë të ndëshkimit që meritojnë dhe me shpresë që të kthehen (nga të këqijat)." [Rum 41]. Por dënimi i

ahiretit është i pafundmë dhe i padurueshëm dhe atëherë nuk të bën më dobi besimi.

Ajetet 78 – 80

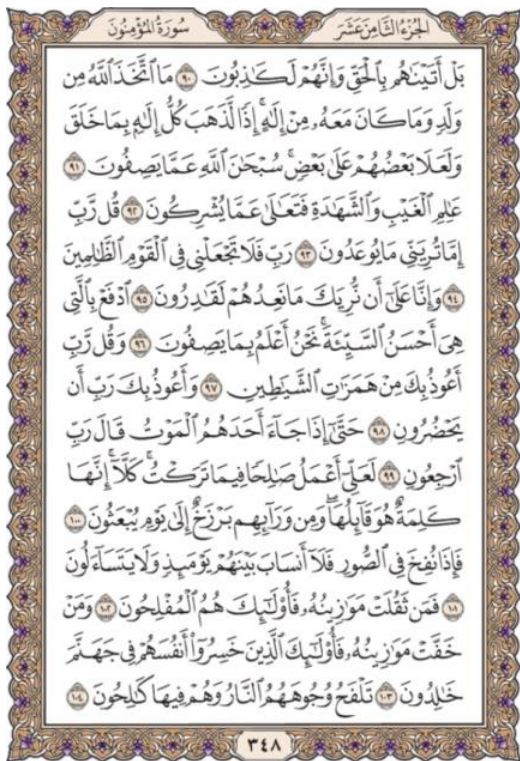
78. Është Allahu, Ai që ju dhuroi të dëgjuarit, të parët dhe aftësinë e të menduarit, por shumë pak mirënjohje po tregoni ndaj Tij.

79. Dhe është Ai, që ju krijoi e ju shumoi në Tokë dhe vetëm tek Ai do të tuboheni.

80. Dhe është Ai, që jep jetën dhe vdekjen dhe bën ndërrimin e natës dhe të ditës. A nuk do të kuptoni?

Shpjegimi i ajeteve

- **Është Allahu, Ai që ju dhuroi të dëgjuarit, të parët dhe aftësinë e të menduarit, por shumë pak mirënjohje po tregoni ndaj Tij.** - Allahu i Madhëruar u kujton robve mirësitë e shumta që u ka dhuruar, të cilat duhet të nxisin tek ata mirënjohjen dhe përmbushjen e detyrave e porosive të Tij. Ai thotë: Është Allahu, Ai që jua dhuroi të dëgjuarit, shikimin dhe aftësinë e të menduarit. Ju dëgjoni dhe arrini të përfitoni për fenë dhe dynjanë tuaj. Ai ju dhuroi edhe shikimin, që të mund të shihni gjithçka që ju sjell dobi. Ai ju dhuroi edhe aftësinë e të menduarit dhe të logjikuarit të gjërave. Me këto aftësi ju dalloheni nga kafshët. Nëse nuk do të kishit dëgjimin, shikimin dhe të logjikuarit, si do të ishte gjendja juaj? A mund të imagjinoni se sa domosdoshmëri do t'ju mungonin dhe sa të mangët do të ishit? A nuk po e falënderoni Allahun, që jua dhuroi këto mirësi? Mirënjohja shprehet duke u përkushtuar me bindje dhe me adhurimin e Tij si një të vetëm. Por edhe pse mirësitë e Zotit për ju janë të shumta, mosmirënjohja juaj është e madhe: "... shumë pak mirënjohje tregoni ndaj Tij."

- Dhe është Ai, që ju krijoi e ju shumoi në Tokë dhe vetëm tek Ai do të tuboheni. - Ai ju krijoi dhe ju shpërndau në sipërfaqen e tokës dhe ju bëri të aftë që të nxirni prej saj gjithçka të dobishme. Ai ju mundësoi në tokë gjithçka për jetën dhe vendbanimet tuaja. Pas vdekjes, Ai do t'ju ringjallë për t'ju marrë në llogari për veprat tuaja dhe toka do të tregojë me saktësi ngjarjet dhe historitë e saj.

- Dhe është Ai, që jep jetën dhe vdekjen...

- Allahu i Madhëruar është i Vetmi që ka në dorë jetën dhe vdekjen.

- ... dhe bën ndërrimin e natës dhe të ditës. - Allahu i bën ato të ndërrohen me njëra tjetrën, siç thotë në një ajet tjetër në Kur'an: "Sikur Allahu ta bënte natën e përhershme deri në Ditën e Kijametit, cili zot përveç Allahut do t'ju sillte juve dritë? A nuk dëgjoni? Thuaj: "Më tregoni, nëse Allahu jua bën ditën të vazhdueshme deri në Ditën e Kijametit, cili zot përveç Allahut do t'ju sillte natën, që të pushonit? A nuk shihni?" Prej mëshirës së Tij, ju bëri natën dhe ditën, për të pushuar dhe për të përfutur

nga begatitë e Tij, prandaj jini mirënjohës!" [Kasas 71 – 73]. Ndërsa këtu thotë:

- **A nuk do të kuptoni?** - Pse nuk mendoni dhe logjikoni drejt për këto fakte? Allahu është Ai që ju dhuroi mirësinë e dëgjimit, shikimit dhe mendjes. Allahu është Ai që ju krijoi dhe ju shpërndau në tokë. Ai është i vetmi që ka në dorë jetën dhe vdekjen dhe Ai bën që të ndërrohet nata në ditë e dita në natë. A nuk ju bëjnë këto fakte të mendoni me kujdes dhe të kuptoni se Atij i duhen dedikuar të gjitha adhurimet me sinqeritet të plotë?! I logjikshmi i përkushtohet tërësisht Zotit të botëve dhe i largohet adhurimit dhe përkushtimit ndaj kotësirave, që as nuk sjellin dëm e as dobi dhe që nuk kanë asgjë në dorë. Ato janë të varfra e të pafuqishme nga çdo aspekt. Ai që ka logjikë nuk e bën diçka të tillë.

Ajetet 81 – 83

81. Edhe këta flasin (kotësira), ashtu siç flisnin ata para tyre.

82. Ata thonë: "Mos vallë, pasi të vdesim e të bëhemi dhé e eshtra, do të ringjallemi?"

83. Të tilla gjëra na janë premtuar neve dhe prindërve tanë më parë! Ato nuk janë gjë tjetër, veçse tregime të lashta.

Shpjegimi i ajeteve

- **Edhe këta flasin (kotësira), ashtu siç flisnin ata para tyre.** - Ashtu si mohuesit e popujve të shkuar, të cilët e mohuan ringjalljen, duke e parë si diçka shumë të largët e të pamundur, ata thanë:

- **Ata thonë:** "Mos vallë, pasi të vdesim e të bëhemi dhé e eshtra, do të ringjallemi?"

- Sipas mendjes së tyre, këtë nuk e pranon logjika dhe është e papërfytyrueshme.

- **Të tilla gjëra na janë premtuar neve dhe prindërve tanë më parë!** - Si ne, edhe të parët tanë, gjithmonë jemi njoftuar se do të ketë ringjallje, por nuk po e shohim të ndodhë. Prandaj ne themi se:

- **Ato nuk janë gjë tjetër, veçse tregime të lashta.** - Janë thjesht histori e legjenda të të parëve, që i tregonin për t'u argëtuar, por që nuk kanë asgjë të vërtetë. Allahu i shëmtoftë! Ata ishin mashtrues të poshtër,

sepse Allahu i Madhëruar u tregoi shenja shumë më të mëdha sesa thjesht ringjallja e njerëzve, siç thotë Ai: "S'ka dyshim se krijimi i qiejve dhe i Tokës është çështje më e madhe se krijimi i njerëzve, por shumica e njerëzve nuk e dinë." [Gafir 57]. Ose: "Ai na solli Neve një shembull, por harroi krijimin e vet. Ai tha: "Kush i ngjall eshtrat, pasi të jenë kalbur? " Thuaj: "I ngjall Ai që i krijoi për herë të parë. Ai, për çdo krijim, është i Gjithëditur. Prej pemëve të gjelbra, Ai nxjerr për ju zjarrin, dhe ju ndizni prej tij". A nuk është i fuqishëm Ai, që krijoi qiejt e tokën, që t'i rikrijojë ata (njerëzit)? Po, Ai është Krijuesi, i Gjithëdituri. Kur Ai dëshiron diçka, mjafton vetëm t'i thotë: "Bëhu!", e ajo menjëherë bëhet. I lartë është Ai në dorën e të cilit është pushteti mbi gjithçka dhe vetëm tek Ai ktheheni (*për tu gjykuar dhe shpërblyer me drejtësi*)." [Ja sin 78 – 83]. Gjithashtu, thotë: "O njerëz! Nëse ju dyshoni për ringjalljen, atëherë dijeni se Ne ju krijuam prej dheu, pastaj prej një pike fare, pastaj prej një droçke gjaku, pastaj prej një kafshate mishi, që bëhet një krijesë e plotë ose e paplotë, për t'jua bërë të qartë. Ne e mbajmë në mitër atë që dëshirojmë deri në kohën e caktuar. Pastaj ju nxjerrim si foshnjë, derisa arrini moshën e pjekurisë. Disa prej jush vdesin të rinj e ndonjë jeton pleqëri të thellë, aq sa nuk mban mend asgjë nga dija që ka pasur. Ti sheh që toka është e tharë, por kur Ne i hedhim ujin, ajo gjallërohet, gjelbërohet dhe prej saj dalin gjithfarë çifte bimësh të këndshme. Kjo ndodh, sepse Allahu është e Vërteta, se Ai i ringjall të vdekurit dhe se Ai është i Fuqishëm për gjithçka." [Haxh 5, 6].

Ajetet 84 – 89

84. Thuaj: "E kujt është Toka dhe çdo gjë në të? (Thuajeni) nëse e dini!"

85. Ata do të thonë: "Të Allahut.". Atëherë, thuaju: "Dhe megjithatë, nuk po mendoni?"

86. Thuaj: "Kush është Zoti i shtatë qiejve dhe Zot i Arshit të Madh?"

87. Ata do të thonë: "Allahu.". Thuaju: "Atëherë, a nuk po frikësoheni (e t'i ruheni dënimit të Tij)?"

88. Thuaj: "Në dorën e kujt është pushteti për gjithçka? Dhe kush është Ai që i mbron (të gjithë), e prej të cilit askush nuk mund të të mbrojë dot? Thuajeni nëse e dini!"

89. Ata do të thonë: "Në dorë të Allahut.". Thuaj: "Atëherë, si po mashtroheni (nga e kota)?"

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që t'u lexojë këto ajete mohuesve të ringjalljes, atyre të cilët kanë parapëlqyer idhujt kundrejt Zotit të gjithësisë. Nëpërmjet këtyre ajeteve, u thërret mendjes së atyre të mjerëve që të kujtojnë ato gjëra që i besojnë edhe vetë dhe të meditojnë me kujdes në to. Ata e besojnë se Allahu është Krijuesi, Furnizuesi dhe Rregulluesi i gjithësisë. Pra, ata e njësojnë Allahun në aspektin *rububije*. Atëherë, ajeti i nxit ata që, duke u nisur nga fakti se Allahu është Një i vetëm në aspektin *rububije*, të pranojnë se Ai është Një dhe i vetëm edhe në aspektin *uluhije*, pra, në meritën e adhurimit, përkushtimit dhe nënshtrimit ndaj Tij. Gjithashtu, ata e besojnë se është Allahu i Madhëruar Ai që i krijoi qiejt dhe tokën dhe çdo gjë tjetër mes tyre. Atëherë, le të meditojnë në këtë fakt që e pranojnë, për të pranuar edhe faktin që Allahu mund t'i ringjallë të vdekurit, sepse kjo është edhe më e lehtë se krijimi i gjithë atyre krijesave madhështore. Duke i nxitur që të mendojnë e të vënë në përdorim logjikën, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Thuaj: "E kujt është Toka dhe çdo gjë në të? (Thuajeni) nëse e dini!"** - Kush është Ai që e krijoi tokën dhe gjithë çka në të: kafshët, bimët, sendet, oqeanet, lumenjtë, malet? Pronë e kujt janë ato dhe në sundim të kujt? Kush është Ai që rregullon çdo çështje në këtë botë? Nëse i pyet, ata me siguri do të thonë se i krijoi Allahu, që është Një i vetëm e i Pashoq. E

nëse ata e pohojnë diçka të tillë, atëherë thuaju:

- **Ata do të thonë: “Të Allahut.”. Atëherë, thuaju: “Dhe megjithatë, nuk po mendoni?”** - Pse nuk e kujtoni këtë fakt, që Zoti jua përmend dhe që ju e pranoni në logjikën tuaj? Ndoshta ky fakt mund të flejë në mendjet tuaja, për shkak të largimit tuaj nga rruga e Zotit, por nëse ju i ktheheni kujtesës suaj dhe meditoni pak me kujdes, do të dëshmoni me bindje se Ai që i sundon dhe ka në pronësi gjithçka, pikërisht dhe vetëm Ai duhet të jetë i Adhuruari i vetëm në zemrat tuaja. Adhurimi i krijesave, që janë pronë e dikujt tjetër, është gjëja më e kotë dhe e pamend që mund të bëjë dikush. Pastaj Allahu i Madhëruar përmend diçka më të madhe se toka:

- **Thuaj: “Kush është Zoti i shtatë qiejve dhe Zot i Arshit të Madh?”** - Kush është Krijuesi e Zoti i qiejve të gjerë, plot rrugë yjesh që lëvizin dhe që qëndrojnë në prehje? Kush është Zoti i Fronit të madh? Froni është krijesa më e lartë, më e gjerë dhe më madhështore e Zotit. Kush, pra, është Ai që krijoi të gjitha këto dhe kujdeset për to?

- **Ata do të thonë: “Allahu.”.** - Ata do të pohojnë se është Zoti Ai që e bën gjithë këtë. Nëse ata e pohojnë këtë gjë, atëherë thuaju:

- **Thuaju: “Atëherë, a nuk po frikësoheni (e t'i ruheni dënimit të Tij)?”** - Pse nuk frikësoheni dhe t'i largoheni adhurimit të kotë që ia përkushtoni krijesave të dobta dhe të pafuqishme?! Pse nuk po i frikësoheni Zotit të botëve dhe t'i ruheni dënimit dhe zemërimit të Tij?! Ai ka pushtet, madhësi dhe sundim absolut. Vini re se sa me dashuri dhe butësi Zoti u drejtohet njerëzve, kur thotë: “Pse nuk po mendoni? Pse nuk po frikësoheni?” Kjo mënyrë i tërheq zemrat drejt asaj që u sjell dobi dhe i ruan. Pastaj i Madhëruari u përmend diçka që është edhe më gjithëpërfshirëse:

- **Thuaj: “Në dorën e kujt është pushteti për gjithçka?”** - Në dorën e kujt është

pushteti e sundimi i çdo gjëje, i botës së sipërme dhe asaj të poshtme, i asaj që e shohim dhe asaj që nuk e shohim?

- **Dhe kush është Ai që i mbron (të gjithë),...** - Ai i strehon dhe i mbron krijesat nga e liga dhe nga çdo gjë që i dëmton.

- **... e prej të Cilit askush nuk mund të të mbrojë dot? Thuajeni nëse e dini!”** - Askush nuk mund të të strehojë e të të mbrojë nga Allahu, nëse Ai dëshiron të të dënojë. Atë gjë që Zoti e ka caktuar të të godasë, askush nuk mund ta kthejë pas apo ta pengojë të realizohet. Madje, edhe në lidhje me ndërmjetësimin, askush nuk mund të ndërmjetësojë pa lejen e Allahut. Edhe në lidhje me këtë pyetje, do të thonë:

- **Ata do të thonë: “Në dorë të Allahut.”** - Ata do të pohojnë se nën sundimin dhe pushtetin e Allahut është gjithçka dhe se Ai është Mbrojtësi i vetëm, nga i cili nuk të mbron dot askush. E nëse ata e pohojnë këtë fakt, atëherë thuaju:

- **Thuaj: “Atëherë, si po mashtroheni (nga e kota)?”** - Pra ku shkojnë dhe sorollaten mendja dhe logjika juaj?! Si mundet që të adhuroni diçka për të cilën jeni të sigurt se nuk ka asnjë thërmijë pushteti dhe janë të dobët e të pafuqishëm në çdo aspekt? Si është e mundur të zhyteni në këtë llum dhe të braktisni adhurimin e Krijuesit madhështor, Sunduesit të Plotpushtetshmët në dorën e të Cilit është rregullimi i çdo gjëje? E pra një mendje që të udhëzon në një kotësi të tillë, nuk mund të jetë veçse e magjepsur dhe e sunduar nga ligësia. Nuk ka dyshim se të tilla mendje i ka zaptuar me magji shejtani i mallkuar nëpërmjet, zbukurimit e stolisjes, nëpërmjet përmbysjes së realitetit. Ja kështu shejtani i mallkuar ua ka magjepsur mendjet, ashtu siç i magjepsin magjistarët sytë e njerëzve.

Ajetet 90 – 92

90. Ne u kemi sjellë atyre të Vërtetën (të qartë). Por, ata (që mohojnë ringjalljen) janë, me të vërtetë gënjeshtarë.

91. Allahu nuk ka lindur kurrfarë biri (as nga melekët, e as nga njerëzit) dhe përveç Tij nuk ka ndonjë zot tjetër (që

meriton adhurimin). (Po të kishte shumë zota) **secili zot do të kishte marrë atë që kishte krijuar, dhe disa do të kishin mbisunduar mbi të tjerët. I lartë dhe i Dëllirë është Allahu nga shpifjet e tyre.**

92. Ai e di të fshehtë e të dukshmen. Ai është shumë lart nga ajo që ata i atribuojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne u kemi sjellë atyre të Vërtetën (të qartë). Por, ata (që mohojnë ringjalljen) janë, me të vërtetë gënjeshtarë.** - Ne u sollëm këtyre mohuesve të vërtetën e sigurt. Kjo shpallje përmban lajmet e sigurta dhe të vërteta për të shkuarën dhe të ardhmen. Ajo përmban drejtësinë në urdhëresat, ndalesat dhe çdo ligj e kufij i vendosur. Atëherë ç'është me ta që nuk e pranojnë këtë shpallje kur dihet se ajo është mëse e meritueshme që ta besosh e ti nënshtrohesh për të jetuar sipas saj? Për më tepër që ata nuk kanë ndonjë udhëzim që t'ia venë kundër kësaj shpalljeje, përveç mashtrimeve e padrejtësisë. Prandaj dhe i Madhëruari tha: "Ata (që mohojnë ringjalljen) janë me të vërtetë gënjeshtarë." Pastaj tha:

- **Allahu nuk ka lindur kurrfarë biri (as nga melekët, e as nga njerëzit) dhe përveç Tij nuk ka ndonjë zot tjetër (që meriton adhurimin)....** - Ajo që është gënjeshtër duket qartë nëpërmjet shpalljes së Zotit dhe të vërtetës së saj. Por gënjeshtera dallohet edhe nëpërmjet logjikës dhe natyrës së pastër dhe të shëndetshme e të papërlyer. Prandaj Allahu i Madhëruar vijon të sjellë një argument logjik për të treguar kotësinë dhe pavërtetësinë e shpifjeve të mohuesve. Ai thotë:

- **... (Po të kishte shumë zota) secili zot do të kishte marrë atë që kishte krijuar,...** - Pra secili Zot do të veçohet me krijesat e veta dhe do të pengonte Zotin tjetër që të përzihej në çështjet e tij, madje do të synonte ta mposhtë dhe të mund të merrte çdo pushtet e të triumfonte mbi të.

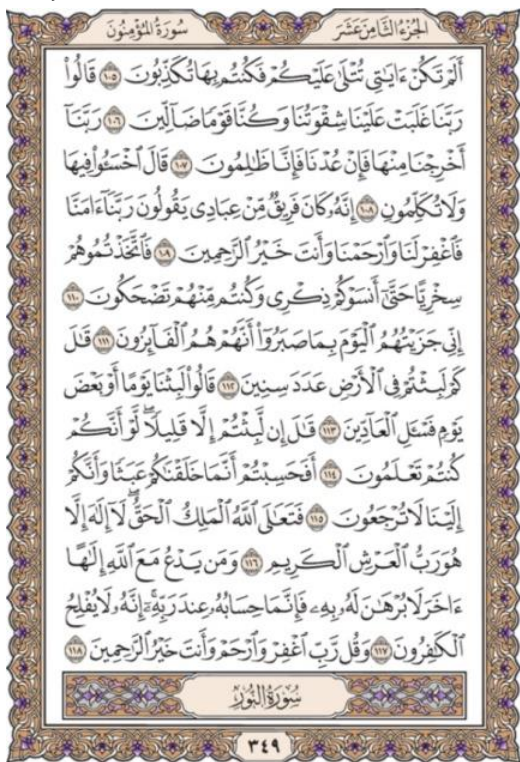
- **... dhe disa do të kishin mbisunduar mbi të tjerët.** - Ai që do të ngadhënjente, Ai mund të jetë Zoti. Në të kundërt, edhe bota

nuk do të ekzistonte e aq më pak të ekzistonte me këtë rregullsi që i habit e mahnit mendjet. Mendohu dhe medito pak në diellin dhe hënën, në yjet dhe kostilacionet e tyre, si ato të lëvizshmet ashtu edhe ato të palëvizshmet. Që kur Zoti i krijoi, ato funksionojnë sipas një rregulli mahnitës në të njëjtin rregull e sistem, në renditjen që Zoti i vendosi. Të gjitha janë të nënshtuara sipas kaderit e masës së Zotit. Të gjitha janë të nënshtuara nga Zoti, të gjitha në dobi të krijesave, pa përjashtuar askënd nga kujdesi i Zotit. Kurrë nuk ke për të gjetur në të difekt, kontradiktë dhe as parregullsi në çdo aspekt që ta shohësh. E si mund të mendohet se kjo rregullsi të jetë rezultat i dy Zotave të ndryshëm?

- **I lartë dhe i Dëllirë është Allahu nga shpifjet e tyre.** - Ky krijim madhështor flet me gjuhën e vet dhe të bën të kuptosh këtë mesazh me gjendjen dhe me bukurinë e vet. Ato forma të larmishme dhe ajo rregullsi mahnitëse tregon se Krijuesi dhe Rregulluesi i saj është një dhe i vetëm, i Plotë dhe absolut në emrat dhe cilësitë e Tij. Të gjitha krijesat janë të varfra tek Ai. Ato kanë nevojë për Rububijen e Tij mbi ta dhe janë nevojtarë edhe për uluhijen e Tij. Pra ashtu si ata nuk mund të ekzistojnë veçse me krijimin dhe përkujdesjen e tij për ta, po ashtu ata nuk mund të regullohen dhe të qëndrojnë në mirësi veçse duke e adhuruar Zotin si një të vetëm dhe duke iu bindur dhe iu nënshtuar Atij si një i vetëm dhe i Pashoq. Duke na kujtuar një shembull për madhësinë e cilësive të Tij, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Ai e di të fshehtë e të dukshmen.** - Ai e di për të fshehtë që ne nuk mund ta shohim qofshin këto nga ato gjëra që është domosdoshmëri që të ekzistojnë, ose është e pamundur të ekzistojnë sipas asyes sonë, ose është e mundur që të ekzistojnë. Ai është i Gjithëditur edhe për të dukshmen që ne shohim dhe e dëshmojmë.

- **Ai është shumë lart nga ajo që ata i atribuojnë.** - E pra u lartësoftë dhe u madhëroftë mbi gjithçka që i shoqërojnë ata

që nuk kanë asnjë dituri, veç asaj diturie që Ai u mundësoi të dinë!

Ajetet 93 - 95

93. Thuaj: “O Zoti im! Nëse Ti do të ma tregosh (sa jam gjallë) atë (dënim) për të cilën ata janë paralajmëruar,

94. Atëherë, o Zoti im, mos më përfshi mua (në ndëshkim) me atë popull keqbërës!”

95. Dhe sigurisht, Ne kemi fuqi të ta tregojmë ty atë (dënim), që ua kemi premtuar atyre.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar ua sqaroi argumentet e Tij mohuesve, që ata as që ua hodhën sytë dhe as u nënshtruan për t'i zbatuar ato. Prandaj u bë i meritueshëm dënimi mbi ta. Ai i kërcënon me këtë ndëshkim duke e udhëzuar profetin e Tij që të thotë:

- Thuaj: “O Zoti im! Nëse Ti do të ma tregosh (sa jam gjallë) atë (dënim) për të cilën ata janë paralajmëruar,... - Pra në kohën kur dëshiron që të ndëshkosh këtë popull dhe të ma tregosh mua atë ndëshkim,

- Atëherë, o Zoti im, mos më përfshi mua (në ndëshkim) me atë popull keqbërës!” - Pra më ruaj dhe më mbro mua nga ajo me të cilën do t'i godasësh ata. Më ruaj nga ato gjynahe dhe padrejtësi me të cilat i ke sprovuar ata dhe që e bëjnë të meritueshëm ndëshkimin. Ndëshkimi nëse godet në një vend, i përfshin të gjithë, keqbërësit dhe të tjerët, nëse ligësia është përhapur shumë. Pastaj, Allahu i Madhëruar duke treguar se dënimi i tyre është shumë afër thotë:

- Dhe sigurisht, Ne kemi fuqi të ta tregojmë ty atë (dënim), që ua kemi premtuar atyre. - Nëse e vonon, këtë e bën për urtësi. Në të kundërt, Ai është i Plotpushtetshëm që ta zbrësë tani.

Ajetet 96 - 98

96. Ktheje të keqen me atë që është më e mira! Ne e dimë më së miri atë që shpifin ata.

97. Dhe thuaj: “O Zot i im! Unë kërkoj mbrojtje tek Ti prej cytjeve të shejtanëve.”

98. Dhe mbështetem tek Ti, o Zoti im, që ata të mos më afrohen.”

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete flasin për disa virtyte të larta, që Zoti e urdhëron Profetin e Tij t'i ketë. Ai thotë:

- Ktheje të keqen me atë që është më e mira! - Nëse armiqtë e tu të rëndojnë e sillen keq kundër teje me fjalë ose me vepra, ti mos ua kthe po me të keq. Edhe pse dënimi me barazi i keqbërësit është i lejuar dhe drejtësi, morali i lartë kërkon që ligësisë së tyre t'i kundërpërgjigjesh me mirësi. Kjo është një lloj bamirësie ndaj keqbërësit. Ndër të mirat që sjell kjo sjellje është edhe reduktimi e zbutja e ligësisë së tjetrit mbi ty. Ai do të zbutet që në atë moment, madje edhe më shumë më pas. Kjo mirësjellje e afron keqbërësin më afër të mirës dhe drejtësisë dhe e bën më të gatshëm për të pranuar prej teje. Kjo do të bëjë, gjithashtu, që ai të ndiejë më shumë keqardhje dhe pendesë për sjelljen e padrejtë të tij. Nëse bamirësi pajiset me durim e mirësjellje, me falje e moral të

mirë, ka për ta mposhtur shejtanin e mallkuar dhe ka për të marrë shpërblim të madh nga Zoti i tij, siç thotë i Lartësuar: "Ndëshkimi i së keqes (*lejohet të*) bëhet me një të keqe në të njëjtën masë; por kush fal e përmirëson, shpërblimin e ka tek Allahu. Vërtet, Ai nuk i do të padrejtët." [Shura 40]. Gjithashtu: "E mira nuk mund të jetë e barabartë me të keqen. Largoje atë (*të keqen*) me çfarë është më e mirë, sepse atëherë, edhe ai, me të cilin ke njëfarë armiqësie, do të të bëhet mik i afërt. Mirëpo këtë nuk mund ta arrijë askush, përveç atyre që janë durimtarë; dhe askush, përveç atyre që kanë fat të madh. E, nëse ndonjëherë ty të bëhet ndonjë ngacmim prej Shejtanit, kërko mbrojtje prej Allahut, sepse Ai është Gjithëdëgjuesi e i Gjithëdituri." [Fusilet 34 – 36].

- **Ne e dimë më së miri atë që shpifin ata.**

- Allahu i Madhëruar i di mirë të gjitha ato fjalë kufri të mohuesve. Por Ai është *Halim* - Falës i dashur dhe i mëshirshëm, që nuk nxiton në ndëshkimin e tyre. Allahu është i duruar dhe i afatizon ata. Ata mohojnë të vërtetën që Zoti e sollti, dhe kështu janë duke refuzuar dhe mohuar vetë Zotin, por Ai bën durim. Pra, o Muhamed, edhe ti duhet të bësh durim për ç'thonë ata, madje t'u kundërpërgjigjesh me bamirësi e moral të lartë. Ky është detyrimi kundrejt mundimeve që të japin njerëzit keqbërës. Ndërsa për sa i përket keqbërësve xhindë, me ta nuk vlen morali i mirë, mirësjellja dhe bamirësia. Shejtani e fton palën e vet për të qenë banorë të Zjarrit. Me ta, e vetmja mënyrë që sjell dobi është ajo që Zoti e porositi Profetin e Tij kur thotë:

- **Dhe thuaj: "O Zot i im! Unë kërkoj mbrojtje tek Ti prej cytjeve të shejtanëve."** - Kërkoj strehim e mbrojtje tek Ti, duke u larguar tërësisht nga forcat e mia, që të më ruash nga ngacmimet e shejtanëve!

- **Dhe mbështetem tek Ti, o Zoti im, që ata të mos më afrohen."** - Unë të kërkoj të më mbrosh nga ligësia e tyre e drejtpërdrejtë, fizike e mendore, por edhe

nga e liga që vjen nga prania, vesveset dhe intrigat e tyre ndaj meje. Kjo është një dua e plotë, që të ruan nga të gjitha ligësitë, të mëdha e të vogla. Ajo të ruan nga të gjitha ngacmimet e shejtanit, nga prekja e tij, nga vesveset dhe intrigat e Tij. Nëse Allahu i përgjigjet kësaj lutjeje, atëherë njeriu do të jetë i ruajtur nga çdo e keqe dhe do të arrijë çdo të mirë.

Ajetet 99 – 100

99. E kur ndonjërit prej tyre i vjen vdekja, ai thotë: "O Zoti im! Më kthe (*në jetë*),

100. që të bëj vepra të mira e ta kompensoj atë që shpërfilla!" Jo, kurrsesi (*nuk ka kthim pas*). Këto janë vetëm fjalë që ai (*jobsimtari*) i thotë (*me dëshpërim*). Ata i pret jeta e varrit (*Berzahu*) deri në ditën kur do të ringjallen.

Shpjegimi i ajeteve

- **E kur ndonjërit prej tyre i vjen vdekja, ai thotë: "O Zoti im! Më kthe (*në jetë*),...** -

Allahu i Madhëruar na tregon për momentet e agonisë së vdekjes së keqbërësve që i kanë kaluar kufijtë dhe kanë shpërfillur besimin në Zot. Ata pendohen dhe dëshpërohen shumë në momentet e agonisë, kur të shohin se ku do të shkojnë, nga njëra anë, dhe veprat e tyre të shëmtuara, nga ana tjetër. Ata do të kërkojnë rikthim në këtë botë, jo për t'u kënaqur me stolitë dhe kënaqësitë e saj, por për diçka tjetër, siç thonë:

- **... që të bëj vepra të mira e ta kompensoj atë që shpërfilla!"** - Dua të bëj adhurime e vepra të mira dhe të rregulloj marrëdhëniet me Zotin tim, të cilat i shpërfilla dhe nënçmova kur isha në atë jetë. Por Allahu thotë: Jo, kurrsesi! Tashmë nuk ka më kthim prapa dhe as afat të ri. Allahu ka vendosur se kush vdes, nuk ka për t'u kthyer më në këtë botë. Kjo dëshirë për t'u kthyer sërish në këtë botë është thjesht një fjalë goje, që nuk sjell asgjë më shumë sesa dëshpërim e dhimbje. Sidoqoftë, edhe në këtë fjalë e pretendim, ata nuk janë të sinqertë, sepse edhe nëse

vijnë sërish në dynja, ata do të kthehet përsëri në ato gjëra që Zoti ka ndaluar. Allahu i Lartësuar thotë:

- **Jo, kurrresi** (*nuk ka kthim pas*). **Këto janë vetëm fjalë që ai** (*jobesimtari*) **i thotë** (*me dëshpërim*). - Në një ajet tjetër, Ai thotë: "Eh, sikur t'i shihje ata, kur të ndalen përpara Zjarrit! Ata do të thonë: "Ah, sikur të ktheheshim (*në dynja*)! Atëherë nuk do t'i mohonim Argumentat e Zotit tonë por do të bëheshim besimtarë." Por, atyre u del në shesh ajo që më parë e mbanin fshehur. Por, edhe sikur të ktheheshin, ata do ta kryenin sërish atë që u ishte ndaluar. Me të vërtetë, ata janë gënjeshtarë." [En'am 27, 28].

- **Ata i pret jeta e varrit** (*Berzahu*) **deri në ditën kur do të ringjallen**. - Tashmë, ata gjenden në një periudhë të ndërmytme, që qëndron mes dy botëve, dynjasë dhe ahiretit. Gjatë kësaj jete në varr, punëmirët që i janë bindur Zotit do të kënaqen dhe shpërblehen, ndërsa të pabindurit do të dënohen. Kështu do të ndodhë që nga momenti i vdekjes deri në ditën e ringjalljes. Ky është një paralajmërim, që njerëzit të përgatiten dhe të marrin furnizimin e nevojshëm për ditën e premtuar.

Ajetet 101 – 114

101. Pastaj kur t'i fryhet Surit (*herën e dytë*), **atë Ditë nuk do të ketë më lidhje familjare mes tyre e as që do të pyesin më për njëri-tjetrin**.

102. Atëherë, ata të cilëve u rëndojnë peshojat (*e veprave të mira*) - **ata janë të shpëtuarit**.

103. Ndërsa, ata peshojat e të cilëve janë të lehta - ata e kanë humbur vetveten dhe janë në Xhehenem përgjithmonë.

104. Zjarri do t'ua djegë atyre fytyrat dhe ata do të duken (*të shëmtuar*) **pa buzë e me dhëmbë jashtë**.

105. (atyre do t'u thuhet): A nuk u janë lexuar juve Ajetet e Mia; e ju veçse i përgënjeshtuar?

106. "Ata do të thonë: "O Zoti ynë! Ne na mundën të këqijat, prandaj u bëmë njerëz të humbur.

107. O Zoti ynë! Na nxirr prej këtu! E, nëse gabojmë përsëri, atëherë, vërtet jemi të padrejtë."

108. Ai do t'u thotë: "Heshtni aty e mos më flisni!

109. Disa prej robve të Mi thanë: "O Zoti ynë, ne besojmë. Prandaj na fal dhe na mëshiro, sepse Ti je më i miri i mëshiruesve!"

110. Por ju i tallët ata, saqë ajo tallje ju bëri të harronit Mesazhin Tim. Ju qeshnit me ta.

111. Unë do t'i shpërblej ata sot, sepse u treguan të durueshëm. Ata janë, vërtet fitimtarët."

112. Atyre do t'u thuhet: "E sa vjet keni qendruar në tokë?"

113. Ata do të thonë: "Kemi qëndruar një ditë ose një pjesë të ditës. Por pyeti ata që dinë mbajnë llogari!"

114. Pastaj do t'u thuhet: "Me të vërtetë keni qëndruar pak, veç sikur ta dinit!"

Shpjegimi i ajeteve

- **Pastaj kur t'i fryhet Surit** (*herën e dytë*), **atë Ditë nuk do të ketë më lidhje familjare mes tyre e as që do të pyesin më për njëri-tjetrin**. - Allahu i Madhëruar na njofton për tmerret dhe ndodhitë e frikshme që do të përfshijnë gjithësinë atë ditë. Surit do t'i fryhet për ringjalljen e krijesave dhe atëherë të gjithë do të ngrihen nga varret, për t'u takuar në ditën e përcaktuar. Frika dhe tmerri i ka përfshirë thellë, aq sa harrojnë edhe prejardhjen dhe lidhjet e tyre farefisnore, të cilat në dynja ishin lidhjet më të forta. Mendo për lidhjet e tjera që janë më të dobta se ato! Askush nuk do të pyesë për gjë tjetër veç vetes. Çdokujt i mjafton vetja e vet, sepse nuk e di a do të shpëtojë dhe do të lumturohet përjetësisht, apo do të dëshpërohet përjetësisht për të mos parë më kurrë lumturi e mirësi? I Madhëruari thotë: "Por, kur të vijë ushima, Ajo është dita kur njeriu ikën prej vëllait të vet, prej nënës dhe prej babait të vet, prej gruas dhe prej fëmijëve të vet. Atë ditë, çdo njeriu i mjafton çështja e vet." [Abese 33 – 37]. Ditën e Kijametit do të ketë momente kur

do të shtohet shumë vuajtja dhe dëshpërimi, frika nga ndëshkimi. Një nga këto momente është peshimi i veprave. Atë ditë, njeriu do të jetë i mbushur plot frikë kur të shohë të shfaqen hapur e me drejtësi veprat që janë pro tij dhe ato që janë kundër tij. Në peshore do të vendoset edhe grimca më e vogël, e mirë ose e keqe qoftë.

- **Atëherë, ata të cilëve u rëndojnë peshojat (e veprave të mira) - ata janë të shpëtuarit.** - Atyre që u peshojnë më shumë veprat e mira se ato të këqijat, ata do të jenë fitimtarët, që do të shpëtojnë nga Zjarri dhe do të hyjnë në Xhenet. Ata do të nderohen me lëvdata të shumta përpara krijesave dhe me grada të larta.

- **Ndërsa, ata peshojat e të cilëve janë të lehta - ata e kanë humbur vetveten dhe janë në Xhehenem përgjithmonë.** - Është fjala për ata të cilët kanë më shumë vepra të këqija se të mira. Për ata, Zoti thotë: "...ata e humbin vetveten...". Humbja e tyre është shumë e madhe, që kurrë nuk mund të kompensohet dhe të rregullohet. Ata humbin përjetësinë dhe e zhysin veten në dënimin dhe dëshpërimin e pafund. Ata e kanë patur mundësinë që të arrinin lumturinë e përjetshme pranë Zotit të botëve, por e humbin dhe e nënçmojnë veten, duke e lënë atë në dëshpërim e vuajtje të përjetshme. Allahu i Madhëruar thotë për ata që janë mbuluar tërësisht nga gjynahet se: "...janë në Xhehenem përgjithmonë." Kurrë nuk kanë për të dalë prej tij. Ky kërcënim, ashtu siç e theksuam, është për ata që janë mbuluar nga gjynahet e tyre, dhe të tillë mund të jenë veçse mohuesit. Këta lloj njerëzish nuk do ta kenë llogarinë si të tjerët, të cilëve u peshohen veprat e mira dhe të këqija, sepse këta nuk kanë ndonjë të mirë që t'u peshohet e t'u sjellë dobi, për shkak të kufrit të tyre. Por pasi të llogariten dhe përmbledhen veprat e tyre, ato do t'u paraqiten para syve të tyre dhe ata do t'i pranojnë se i kanë bërë dhe do të ndihen të poshtëruar. Ndërsa ata që e kanë themelin e imanit, teuhidin e Zotit, por kanë bërë shumë punë të këqija e gjynahe,

aq sa ato peshojnë më shumë se veprat e mira të tyre, këta, edhe pse mund të hyjnë në zjarr, - nuk do të rrinë përjetësisht në të, ashtu siç tregojnë tekstet e Kur'anit dhe të Sunetit. Në vijim, Allahu i Madhëruar tregon përfundimin e keq të mohuesve:

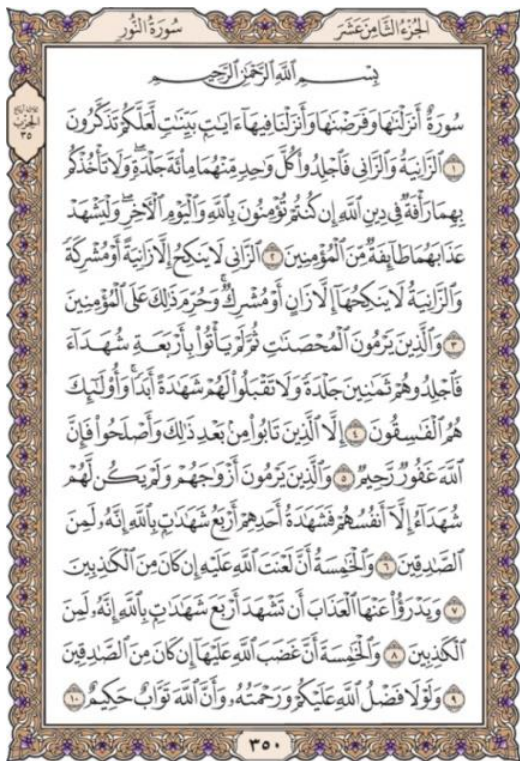
- **Zjarri do t'ua djegë atyre fytyrat...** - Zjarri i rrethon nga të gjitha anët, derisa u mbulon edhe fytyrën, që është pjesa më fisnike e trupit. Flakët e zjarrit do t'ua përpijnë fytyrat atyre.

- **... dhe ata do të duken (të shëmtuar) pa buzë e me dhëmbë jashtë.** - Fytyrat e tyre do të jenë të shëmtuara, të mbledhura nga zjarri, ndërsa buzët janë të prera nga dhimbja e madhe. Duke ua shtuar dhimbjen dhe poshtërimin, atyre u thuhet:

- (atyre do t'u thuhet): **A nuk u janë lexuar juve Ajetet e Mia;...** - A nuk ju erdhën ajetet e Mia, që të merrnit mësim dhe të besonit Zotin dhe Shpalljen e tij?

- **... e ju veçse i përgënjeshtroat?** - Ju i mohuat ato padrejtësisht, me inat e arrogancë. Në fakt, nuk kishit asnjë të drejtë t'i mohonit, sepse ato ishin ajete të qarta dhe shumë mirë të shtjelluara. Ato jua bënë shumë të qartë të vërtetën nga e kota, të sinqertët nga gënjeshtarët. Atë ditë, ata do të pranojnë se ishin të padrejtë dhe keqbërës, por ky pendim e keqardhje tashmë nuk u vlen:

- **"Ata do të thonë: "O Zoti ynë! Ne na mundën të këqijat, prandaj u bëmë njerëz të humbur.** - Ata i mposhti padrejtësia dhe refuzimi i së vërtetës, prandaj gjithmonë i ndoqi e liga dhe poshtërimi. Ata u bënë fatzinj, për shkak të refuzimit dhe mosbindjes ndaj së drejtës. Ata u bënë të pafuqishëm për t'iu shmangur rrugës së humbjes, sepse vetë e zgjodhën atë që u sillte dëm dhe i largonte nga e mira. Ata do të thonë: "O Zoti ynë, ne na mundën të këqijat, prandaj u bëmë njerëz të humbur." Ata e pranojnë se ishin të humbur e injorantë. Ata kishin njohuri për të vërtetën, por ishin të humbur sepse nuk kanë punuar sipas saj dhe nuk janë nënshtruar të adhurojnë Zotin sipas

Shpalljes. Ata e pranojnë se vepronin si mendjelehtë e të humbur, që nuk arrijnë të dallojnë të mirën e vetes dhe dëmin e saj, si tregon Allahu në një tjetër ajet: "Ata do të thonë: "Sikur të kishim dëgjuar dhe pasur mend, ne nuk do të ishim tani ndër banorët e Zjarrit." Pra, kështu i pranojnë ata gjynahet e veta. Larg mëshirës qofshin banorët e Zjarrit!" [Mulk 10, 11].

- **O Zot! Na nxirr prej këtu! E, nëse gabojmë përsëri, atëherë, vërtet jemi të padrejtë.**" – Ata gënjejnë, në fakt, sepse Allahu i Madhëruar thotë: "Eh, sikur t'i shihje ata, kur të ndalen përpara Zjarrit! Ata do të thonë: "Ah, sikur të ktheheshim (*në dynja*)! Atëherë nuk do t'i mohojmë Argumentat e Zotit tonë por do të bëheshim besimtarë." Por, atyre u del në shesh ajo që më parë e mbanin fshehur. Por, edhe sikur të ktheheshin, ata do ta kryenin sërish atë që u ishte ndaluar. Me të vërtetë, ata janë gënjeshtarë." [En'am 27, 28]. Kështu, Allahu i Madhëruar nuk u lë atyre asnjë shteg justifikimi, sepse Ai u ka dhënë kohë të mjaftueshme në jetën e kësaj bote, aq sa

ai që dëshiron të kuptojë dhe të ndjekë të mirën, e ka mundësinë ta bëjë. Kjo është kohë mëse e mjaftueshme që i padrejti të pendohet dhe të kthejë rrugë. Prandaj, në përgjigje të lutjeve të tyre në Zjarr, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Ai do t'u thotë: "Heshtni aty e mos më flisni!** - Zoti na ruajt nga zemërimi i Tij! Kjo është absolutisht fjala më tmerruese, më e dhimbshme dhe më poshtëruese, që u thuhet atyre të mjerëve. Ajo u këput çdo shpresë për ndonjë çlirim e të mirë dhe është paralajmëruese e vuajtjeve pa fund. Kjo fjalë dhe zemërimi i Zotit Mëshirëplotë do t'u duket shumë më e dhimbshme sesa frika nga dënimi i Zjarrit, që do të përjetojnë përjetësisht. Pastaj Allahu na tregon se çfarë i çon ata në Zjarr dhe ua këput shpresat për mëshirë e shpëtim:

- **Disa prej robve të Mi thanë: "O Zot! Unë, ne besojmë. Prandaj na fal dhe na mëshiro, sepse Ti je më i miri i mëshiruesve!"** – Ata patën besim të sinqertë, i cili i nxiti të bëjnë punë të mira. Ata iu lutën Zotit për falje dhe mëshirë dhe kërkuan të afroheshin tek Ai duke dëshmuar aspektin *rububije* dhe faktin se ishte Ai që u dhuroi imanin. Ata kërkuan ndërmjetësim dhe afrim me Allahun duke e lëvdur dhe lutur me emrat dhe cilësitë e Tij, duke iu lutur me mëshirën e Tij dhe bamirësinë e Tij të përgjithshme. Të gjitha këto tregojnë se ata janë të nënshtruar e të mbushur me përunjësi e frikërespekt për Zotin. Ata e adhurojnë Zotin me përunjësi e frikë nga ndëshkimi i Tij dhe shpresë për shpërblimin e Tij.

- **Por ju i tallët ata, saqë ajo tallje ju bëri të harronit Mesazhin Tim. Ju qeshnit me ta.** - Në fakt, ata ishin zotërinjtë e vërtetë dhe më të zgjedhurit e njerëzve, po ju: "...i tallët ata." Ju, mohues të besimit, keqbërës, mendjelehtë e faqezinj, guxuat që të talleshit me njerëzit më të zgjedhur e më të lartë. Ju i përçmuat dhe u tallët me ta. Kjo vepër e ulët ju angazhoi aq shumë, saqë: "...ju bëri të harronit të më kujtonit Mua." Kjo vepër e keqe u bë shkak që ata të

harronin të përmendnin Zotin. Mospërmendja e Zotit i nxiste dhe ua bënte të thjeshtë talljen me besimtarët, vepër e cila i bëri të meritonin që zemrat e tyre çdo ditë e më shumë të largoheshin nga përmendja e Zotit. Këto janë të lidhura me njëra tjetrën. Kjo është humbja e sigurt.

- **Unë do t'i shpërblej ata sot, sepse u treguan të durueshëm.** – Sot, Unë po i shpërblej ata për bindjen ndaj Meje dhe për durimin kundrejt mundimeve që ju u jepnit me talljet tuaja. Me punë të mira dhe me durimin e plotë, arritën gradën e lartë, që Zoti thotë:

- **Ata janë, vërtet fitimtarët.**” - Ata fituan mirësitë e përjetshme dhe shpëtimin nga Zjarri i ndezur fort, ashtu siç thuhet në një ajet tjetër: “Por sot janë besimtarët që do të tallen me jobesimtarët. Duke qëndruar mbështetur në kolltukë, ata do të vështrojnë. A u shpërblyen plotësisht jobesimtarët për atë që kanë bërë?” [Mutaffifin 34 – 36]. Duke i qortuar, Allahu i Madhëruar u drejtohet atyre fatzinjve dhe, duke i bërë të shohin mendjehhtësinë e tyre, u thotë:

- **Atyre do t'u thuhet: “E sa vjet keni qëndruar në tokë?”** - Edhe pse koha ka qenë shumë e shkurtër, ata kanë bërë aq shumë të këqija sa meritojnë zemërimin dhe ndëshkimin e Allahut. Ata janë treguar mendjehhtë, sepse nuk e kanë shfrytëzuar këtë kohë të shkurtër për të bërë vepra të mira dhe për të fituar përjetësinë, ashtu siç veprojnë besimtarët, të cilëve Zoti u dhuroi urtësi e mençuri dhe ata fituan lumturinë e përjetshme dhe kënaqësinë e Zotit të tyre.

- **Ata do të thonë: “Kemi qëndruar një ditë ose një pjesë të ditës.** - Kjo fjalë tregon opinionin e tyre në lidhje me kohën e qëndrimit në dynja dhe për faktin se ata e shihnin si një kohë shumë të shkurtër. Por ky nuk ishte përcaktim i saktë, prandaj do të thonë:

- **Por pyeti ata që dinë mbajnë llogari!”** – Pyesni ata që e dinë me saktësi kohën e qëndrimit. Thonë kështu sepse ata të mjerë janë të zhytur në një dënim që ta heq mendjen nga gjithçka.

- **Pastaj do t'u thuhet: “Me të vërtetë keni qëndruar pak, veç sikur ta dinit!”** - Sido që të jetë, e përcaktuat apo jo saktësisht kohën e qëndrimit në dynja, ju keni qëndruar shumë pak, sikur ta dinit.

Ajetet 115 - 116

115. A menduat atëherë, ju se Ne ju patëm krijuar kot dhe se ju nuk do të ktheheshit te Ne (për llogari)?

116. I lartësuar qoftë Allahu, Sunduesi, i Vërteti! Nuk ka zot tjetër (të denjë për adhurim) përveç Tij. Ai është Zoti i Arshit të Nderuar.

Shpjegimi i ajeteve

- **A menduat atëherë, ju se Ne ju patëm krijuar kot dhe se ju nuk do të ktheheshit te Ne (për llogari)?** - Mos ju krijuam që të hani e të pini dhe të argëtoheni me stolitë e kësaj dynjaje? Mos, vallë, do t'ju linim pa urdhëruar dhe ndaluar, pa ju shpërblyer e ndëshkuar sipas veprave tuaja?!

- **I lartësuar qoftë Allahu, Sunduesi, i Vërteti! Nuk ka zot tjetër (të denjë për adhurim) përveç Tij. Ai është Zoti i Arshit të Nderuar.** - U madhëroftë e u lartësoftë Zoti mbi të gjitha ato shpifje që cenojnë dhe hedhin dyshim mbi urtësinë e Tij. Ai është Sunduesi i vërtetë dhe, si i tillë, Ai është i vërteti në premtimet dhe kërcënimet e Tij. Allahu është i vetmi i Adhuruar, sepse Ai është i Plotë dhe Absolut. Ai është gjithashtu: Zoti i Fronit madhështor dhe Zoti i gjithçkaje poshtë Fronit. Atëherë, është e pamundur që Ai t'i krijonte këto krijesa madhështore pa ndonjë qëllim.

Ajetet 117 – 118

117. Kush adhuron përveç Allahut ndonjë zot tjetër, për të cilin nuk ka kurrfarë fakti, do të përgjigjet vetëm para Zotit të vet. Dhe mohuesit nuk do të shpëtojnë kurrë.

118. Prandaj thuaj: “O Zoti im! Më fal e më mëshiro! Sepse Ti je më i Miri i mëshiruesve.”

Shpjegimi i ajeteve

- **Kush adhuron përveç Allahut ndonjë zot tjetër, për të cilin nuk ka kurrfarë fakti, do të përgjigjet vetëm para Zotit të vet. Dhe mohuesit nuk do të shpëtojnë kurrë.** - Çdokush që i lutet dikujt tjetër veç Allahut, pa patur asnjë argument, ai merr dënimin e merituar. Dhe dihet se nuk ka asnjë argument që të justifikojë idhujtarinë.

Madje, të gjitha shpalljet e të gjithë profetët sollën argumente të prera që idhujtaria është e dënueshme. Por ata që bien në idhujtari, i kthejnë shpinën padrejtësisht dhe me arrogancë këtyre fakteve. Për këta njerëz do të vijë dita që do të dalin para Zotit dhe Ai do t'u japë atë që meritojnë për veprat e tyre. Ata nuk do të arrijnë asnjë mirësi dhe nuk do të shpëtojnë nga ndëshkimi, sepse ai që mohon Zotin ose bie në idhujtari nuk ka pjesë në faljen dhe shpërblimin e Zotit.

- **Prandaj thuaj: “O Zoti im! Më fal e më mëshiro! Sepse Ti je më i Miri i mëshiruesve.”** – Thuaj duke u lutur: "O Zoti im, më fal e më mëshiro, se Ti je më Mëshiruesi i mëshiruesve! M'i mbulo gjynahet, që të më largosh prej ndëshkimit tënd dhe më mëshiro, që të më dhurosh me mëshirën Tënde çdo të mirë që synoj!" Pastaj thuaj: "Ti je më Mëshiruesi i mëshiruesve." Askush nuk e mëshiron njeriun më shumë se Allahu. Zoti është më i mëshirshëm sesa prindi për fëmijën e tij, madje më i mëshirshëm për njeriun sesa vetë njeriu për veten e vet.

Këtu përfundon tefsiri i sures Muminunë.

Falënderimi i takon vetëm Allahut të Madhëruar!

**Surja 24: En-nur (medinase) 64 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajete 1**

1. Kjo është një Sure, të cilën Ne e zbritëm dhe e bëmë detyrë (zbatimin e dispozitave të saj). Në të kemi zbritur Argumente të Qarta, me qëllim që të nxirrnë mësim.

Shpjegimi i ajetit

- **Kjo është një Sure, të cilën Ne e zbritëm...** - Kjo është një sure shumë e rëndësishme, të cilën Ne e shpallëm si mëshirë nga ana Jonë për njerëzit. Ne e kemi ruajtur këtë sure, ashtu si të gjithë Kur'anin, nga shejtani i mallkuar.

- **... dhe e bëmë detyrë (zbatimin e dispozitave të saj)...** - Kemi përcaktuar dhe bërë detyrë në këtë sure, dispozita të shumta

për çështje të ndryshme, si për masat ndëshkimore, për dhënien e dëshmisë etj.

- ... **Në të kemi zbritur Argumente të Qarta**,... - Kemi përfshirë në të ligje shumë të rëndësishme dhe të mrekullueshme, urdhëresa e ndalesa, si dhe urtësi të mëdha.

- ... **me qëllim që të nxirrni mësim**. - Të kujtoni këto ligje që Ne po jua qartësojmë dhe të mësoni gjërat që nuk i dini. Pastaj Allahu i Madhëruar vijon të shtjellojë këto ligje e dispozita:

Ajetet 2 – 3

2. (*Është ligj që*) **Laviren dhe lavirin t'i rrihni, secilin prej tyre me nga njëqind kamxhikë, dhe mos u tregoni zemërbutë ndaj tyre, kur zbatoni dispozitat e Allahut, nëse, vërtet besoni në Allahun dhe në Botën Tjetër! E gjatë zbatimit të ndëshkimit të tyre, le të jenë të pranishëm një numër besimtarësh.**

3. **Laviri nuk mund të martohet veçse me një lavire ose idhujtare. Dhe me laviren nuk mund të martohet kush, veçse një lavir ose idhujtar. Ajo (imoraliteti ose martesë me ta) është e ndaluar për besimtarët.**

Shpjegimi i ajeteve

- (*Është ligj që*) **Laviren dhe lavirin t'i rrihni, secilin prej tyre me nga njëqind kamxhikë**,... - Ky është gjykimi për imoralët, që nuk janë martuar asnjëherë dhe që kryejnë marrëdhënie intime jashtëmartesore. Secili prej tyre, burri dhe gruaja, goditet me njëqind kamxhikë. Ndërsa po të kenë qenë të martuar, dënimi është me vdekje, duke u goditur me gurë, ashtu siç tregojnë për këtë argumentet dhe tekstet e sakta të traditës profetike.

- ... **dhe mos u tregoni zemërbutë ndaj tyre, kur zbatoni dispozitat e Allahut**,... - Në këtë ajet, Allahu i Madhëruar na ndalon që të tregojmë keqardhje kur zbatojmë ligjin e Tij, qoftë kjo keqardhje e natyrshme apo për hir të afërsisë me të dënuarin.

- ... **nëse, vërtet besoni në Allahun dhe në Botën Tjetër**. – Madje, imani i vërtetë duhet të bëjë që të mos ndiejmë mëshirë të tillë që të na pengojë nga ekzekutimi i

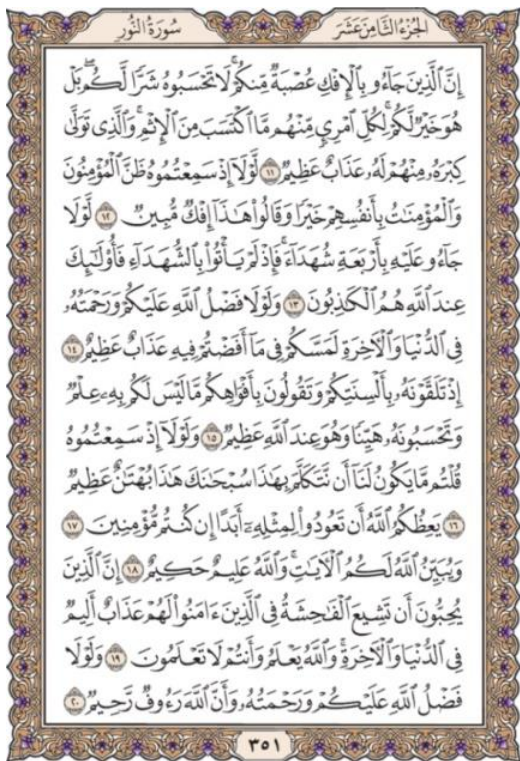
dënimit të caktuar nga Zoti. Përkundrazi, mëshira e vërtetë tregohet duke kryer me përpikmëri dispozitat e Zotit. Nëse na vjen keq për çka i ndodh tjetrit, kjo është e natyrshme, por keqardhja jonë nuk duhet të na bëjë që të mos ekzekutojmë dënimin e ligjëruar nga Zoti, që është më Mëshiruesi i mëshiruesve. Në ajet, gjithashtu Allahu i Madhëruar na ka urdhëruar që gjatë këtij ndëshkimi të jenë të pranishëm një grup besimtarësh dhe besimtaresh. Ai thotë:

- **E gjatë zbatimit të ndëshkimit të tyre, le të jenë të pranishëm një numër besimtarësh**. - ...Kështu, njerëzit do të marrin mësim dhe ky dënim do t'u shërbejë më shumë. Nga ana tjetër, duke parë konkretisht ekzekutimin e ligjeve të Sheriatit, ato mësohen, kuptohen e konsolidohen më mirë në popull. Kështu, askush nuk shton dhe as nuk pakëson gjë në ligjin e Zotit. Allahu është më i dituri.

- **Laviri nuk mund të martohet veçse me një lavire ose idhujtare. Dhe me laviren nuk mund të martohet kush, veçse një lavir ose idhujtar**. - Ky ajet na tregon poshtërsinë e imoralitetit. Ajo është një vepër që e poshtëron vepruesin dhe atë që përzihet me të, më shumë se çdo lloj gjynahu tjetër. Kështu, imoralit mund t'i afrohet për grua veçse ndonjë imorale si ai, ose ndonjë idhujtare e mohuese e Zotit, që nuk beson në ringjallje e as në shpërblimin me drejtësi, dhe që nuk do t'ia dijë fare për ligjet e fenë e Zotit. Edhe për gruan imorale është e njëjta gjë.

- **Ajo (imoraliteti ose martesë me ta) është e ndaluar për besimtarët**. - Zoti ua ka bërë të ndaluar besimtarëve që të martohen me imorale ose me imoralë. Ajeti është shumë i qartë. Nëse dikush dëshiron të martohet me një imoral që nuk është penduar, atëherë të vetmet mundësi janë:

1. Ai është idhujtar ose mohues i Zotit, që nuk do t'ia dijë fare për rregullat dhe ligjet e Zotit, prandaj edhe martohet me imorale duke dashur të përmbushë veçse dëshirat e nefsit.

2. Ai është musliman, beson ligjet dhe dispozitat e Zotit, por gjithsesi martohet me një imorale, edhe pse e di që është e tillë. Atëherë, kjo lloj martesë është një lloj si zinaja, ndërsa ai që e bën atë është imoral dhe i përdalë. Nëse do të ishte besimtar i vërtetë në Allahun, nuk do të bënte këtë veprim, pra, të martohej me një imorale që nuk është penduar për imoralitetin. Ajeti është argument i qartë që tregon se martesë me imoralët është e ndaluar, derisa të ata pendohen (mashkull apo femër qoftë). Bashkimi në martesë me ta është shumë i dëmshëm dhe i dënueshëm, sepse lidhja bashkëshortore është nga lidhjet më të forta, për të cilën njeriu mban shumë përgjegjësi. Njeriu do të jetë me atë që e ka dashur dhe shoqëruar në dynja, siç thotë Zoti: "Kjo është dita e ndasisë, që ju e konsideruat gënjeshtër. Tubojini së bashku (në zjarr) ata që ishin keqbërës, (bashkëshortet dhe) shoqërinë e tyre dhe ata (idhujt) që i adhuruan përveç Allahut dhe shpjerini drejt rrugës së Xhehimit! Ndalini ata! Tani do të merren në përgjegjësi." Zoti e ndaloi një

bashkim të tillë, sepse ka shumë të liga. Kjo lloj martesë është shkatërruese e xhelozisë, sjell ngatërrim gjaku dhe përkatësish farefisnore, sepse fëmijët nuk kanë të sigurt atësinë. Gjithashtu, kjo lloj lidhjeje nuk e ruan nderin, sepse imoralët synojnë vetëm ngopjen e dëshirave dhe instikteve. Vetëm njëra prej këtyre ligësive do të mjaftonte që martesë me ta të ishte e ndaluar. Në këtë ajet tregohet se imorali nuk është besimtar me iman të plotë, sikurse ka thënë Profeti (a.s): "Kur vjedh hajduti, nuk është besimtar gjatë vjedhjes. Kur bëjnë imoralitet lavirët, nuk janë besimtarë gjatë imoralitetit." Këto vepra e cenon shumë imanin.

Ajetet 4 – 5

4. Edhe ata të cilët bëjnë shpifje për gratë e ndershme dhe nuk sjellin katër dëshmitarë, t'i rrihi me nga tetëdhjetë kamxhikë dhe atyre mos ua pranoni kurrë dëshminë! Sepse ata janë keqbërës (e nuk u pranohet dëshmia).

5. Me përjashtim të atyre që më pas pendohen dhe përmirësohen. Me të vërtetë, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar tregoi rëndësinë e madhe të ekzekutimit të ligjit për imoralin, pra, ose goditjen me 100 kamxhikë për ata që kanë qenë të pamartuar, ose vrasjen me gurë për imoralin që ka qenë i martuar. Ai na tregoi se nuk lejohet martesë me të tillë njerëz, derisa të pendohen, sepse kjo do të sillte sherr të madh. Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon diçka tjetër, që është shumë e rëndë dhe e rrezikshme. Ai na ndalon nga shpifja për gratë (dhe burrat) e ndershme dhe na njofton se kjo vepër është shumë e dënueshme dhe e ulët.

- **Edhe ata të cilët bëjnë shpifje për gratë e ndershme...** - Bëhet fjalë për ata që shpifin për gratë e lira dhe të ndershme, por përfshihen edhe burrat e ndershëm, sepse nuk ka dallim mes dy rasteve. Sigurisht, këtu bëhet fjalë për shpifjen për imoralitet, sepse vetë konteksti e tregon këtë.

- **...dhe nuk sjellin katër dëshmitarë...** - Nuk sjellin si dëshmitarë katër burra të drejtë e të besueshëm, që dëshmojnë qartë se është kryer imoraliteti.

- **... t'i rrihni me nga tetëdhjetë kamxhikë...** – Goditen me 80 shkopinj me trashësi mesatare, që ta ndiejnë dhimbjen. Nuk teprohet aq as të shkaktojë vdekjen ose të sjellë dëmtime të rënda, sepse qëllimi është edukimi e jo shkatërrimi e dëmtimi i rëndë i njeriut. Ky është dënimi për krimin e përbaltjes së nderit të besimtarit. Megjithatë, ky dënim ekzekutohet veçse në rastin kur i prekuri nga shpifja plotëson dy kriteret: 1) është besimtar dhe 2) është i martuar. Nëse nuk i plotëson këto kriteret, shpifja ndëshkohet me mënyra të tjera, që i përcakton gjykata islame, si burgosje etj. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar thotë:

- **...dhe atyre mos ua pranoni kurrë dëshminë!**... - Ky është një dënim tjetër: lëshohet një vendim nga gjykata, që dëshmia e këtij njeriu nuk pranohet dhe është e pavlefshme, derisa ai të shfaqë pendim të dukshëm dhe të pastrojë figurën e tij. Pra, ky krim ka dy dënime: rrahja me 80 shkopinj dhe mospranimi i dëshmisë. Për këtë, Allahu i Madhëruar thotë:

- **...Sepse ata janë keqbërës (e nuk u pranohet dëshmia).** – Ata e kanë thyer bindjen ndaj Allahut. Ligësia e tyre është shumë e madhe, sepse ata i kanë shkelur kufijtë e Zotit dhe kanë shkuar te ndalesat e Tij. Veç kësaj, ata kanë shkelur mbi nderin e vëllait, duke përhapur thashetheme, duke rënduar kështu edhe vëllezërit e tjerë, për të cilët mbase është bërë shkaktar që ata të flasin, të përgojnë e të përhapin thashethemet. Ai është bërë shkaktar për shkatërrimin e vëllazërisë së imanit, që Zoti ka urdhëruar të lidhet fort mes besimtarëve. Kjo tregon qartë se shpifja është gjynah i madh.

- **Me përjashtim të atyre që më pas pendohen dhe përmirësohen.** - Pendimi në të tilla raste shfaqet duke folur të vërtetën dhe duke përgënjeshtuar shpifjet e veta. Ai detyrimisht duhet ta pranojë se ka

shpifur. Përderisa nuk sjell katër dëshmitarë, ai duhet të përgënjeshtrojë veten para njerëzve, edhe nëse është i sigurt se ka ndodhur imoraliteti. Kështu, nëse shpifësi pendohet dhe rregullon punët e tij, duke zëvendësuar çdo punë të keqe me të mira, hiqet prej tij vula e “fiskut”, pra, vendimi për mospranimin e dëshmisë, dhe kështu atij i pranohet dëshmia, sipas mendimit më të saktë të dijetarëve.

- **Me të vërtetë, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë dhe i fal të gjitha gjynahet e atyre që pendohen.

Ajetet 6 – 10

6. Sa për ata që shpifin për gratë të veta dhe nuk kanë dëshmitar tjetër përveç vetvetes, ata duhet të betohen katër herë në Allahun se po thonë solemnisht të vërtetën.

7. Dhe për herë të pestë ai duhet të thotë: "Mallkimi i Allahut qoftë mbi mua nëse po them gënjeshtër!"

8. Ndërsa gruaja e akuzuar mund ta largojë dënimin nga vetja e saj, duke u betuar katër herë në Allahun se ai (i shoqi) gënjen.

9. Për herë të pestë duhet të thotë: "Zemërimi i Allahut qoftë mbi mua nëse ai (im shoq) ka thënë të vërtetën!"

10. Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju, (ju do të shkatërroheshit). Pa dyshim, Allahu e pranon pendimin dhe është i Urtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Sa për ata që shpifin për gratë të veta ...** - Edhe në këtë rast kemi të bëjmë me një akuzë për imoralitet, së cilës i mungojnë katër dëshmitarë. Por në këtë rast nuk ndëshkohet pala akuzuese, që është bashkëshorti. Pse? Burri nuk do të bënte kurrë një akuzë të tillë për gruan e tij, pasi ky do të ishte cenim edhe i nderit të tij, gjithashtu. Normalisht, burri nuk do ta akuzonte kurrë bashkëshorten e tij, sepse kjo do të cenonte jo vetëm gruan, por edhe atë vetë. Prandaj, kjo është një lloj shenje që burri edhe mund të jetë i vërtetë në atë që

thotë. Në fakt, ai ka të drejtë të mbrojë të drejtat e tij, që i sheh se janë të rrezikuara, të drejta që nuk i kanë akuzuesit e tjerë. Allahu i Madhëruar thotë: "...ata që shpifin për gratë të veta..." Domethënë, ata që akuzojnë për imoralitet gratë tyre. Bëhet fjalë për bashkëshortet e tyre të lira, e jo për skllavet.

- **...dhe nuk kanë dëshmitar tjetër përveç vetvetes...** - Nëse akuzojnë gratë e tyre për imoralitet dhe për këtë nuk kanë asnjë dëshmitar okular, përveç vetes së tyre, atëherë:

- **...ata duhet të betohen katër herë në Allahun se po thonë solemnisht të vërtetën.** – Burri duhet të deklarojë katër herë se thotë të vërtetën në dëshminë e tij, pra, se gruaja e vet ka bërë imoralitet (marrëdhënie intime jashtëmartesore). Ai duhet të thotë katër herë: “Dëshmoj para Zotit se them të vërtetën në akuzën time kundër saj për imoralitet!”

- **Dhe për herë të pestë ai duhet të thotë: "Mallkimi i Allahut qoftë mbi mua nëse po them gënjeshtër!"** - Në herën e pestë, përveç asaj që thuhet në katër herët e para, shton mallkimin mbi veten, nëse gënjen. Pasi përfundon këtë lutje për mallkim, atëherë ai nuk ndëshkohet si shpifës. Kjo kuptohet nga ajetet. Nëse ai e tregon edhe burrin me të cilin gruaja ka bërë zina, edhe ai do të gjykohet në varësi të dëshmisë ose jo të gruas. Nëse gruaja nuk e pranon akuzën ndaj saj, atëherë ajo nuk dënohet (e po kështu edhe dënimi i atij burrit që akuzohet se bëri imoralitet). Por nëse gruaja nuk pranon të bëjë dëshmitë njëllor si bashkëshorti i saj, a dënohet ajo me gurë, duke marrë për bazë betimet e burrit dhe mosbetimin e saj, apo dënohet me burgosje të përjetshme? Dy janë mendimet e dijetarëve. Por faktet tregojnë se ajo duhet të dënohet me masën e përcaktuar për imoralitetin nga Sheriati e jo me burgosje të përjetshme. Këtë e mbështet edhe fjala e Allahut të Madhëruar:

- **Ndërsa gruaja e akuzuar mund ta largojë dënimin nga vetja e saj, duke u**

betuar katër herë në Allahun se ai (i shoqi) gënjen. - Nga ajetet kuptohet se dënimi, të cilin gruaja e largon nga vetja, është pikërisht dënimi për imoralitetin. Kjo mund të bëhet: "...duke u betuar katër herë në Allahun se ai (i shoqi) gënjen." Pra, kjo është e vetmja rrugë për të larguar dënimin nga vetja e saj. Edhe ajo duhet të deklarojë katër herë se burri gënjen.

- **Për herë të pestë duhet të thotë: "Zemërimi i Allahut qoftë mbi mua nëse ai (im shoq) ka thënë të vërtetën!"** - Në të pestën shton dhe thotë: "Zemërimi i Allahut qoftë mbi mua nëse ai (im shoq) ka thënë të vërtetën!". Pasi plotësohen procedurat, gjykohet dhe vendoset që ata të dy të ndahen për të mos u lejuar më të bashkohen në këtë jetë. Nëse gruaja është shtatzënë, pas këtij gjykimi ai fëmijë nuk i njihet bashkëshortit. Ajetet tregojnë se për saktësinë e këtij procesi gjykimi është kusht që të thuhet saktësisht formula e dëshmisë dhe mallkimit, me fjalët e sjella në Kur'an, qoftë nga burri, qoftë nga gruaja, dhe është kusht, gjithashtu, të bëhet betimi me radhë, në fillim burri, pastaj gruaja. Betimi duhet bërë pa hequr apo shtuar fjalët e formulës së përcaktuar në Kur'an. Mallkimi bie mbi burrin, nëse akuzon gruan e tij padrejtësisht, ashtu si zemërimi i Allahut bie mbi gruan nëse burri i saj thotë të vërtetën. Pasi realizohet procesi i betimit dhe mallkimit, burrit i hiqet e drejta për atësinë e fëmijës, edhe nëse mund të ketë ngjashmëri. Ngjashmëria nuk merret për bazë në këtë rast gjykimi, sepse ajo është nuk është fakt i prerë, që mund të shërbejë për të hedhur poshtë gjykimin. E drejta e atësisë mund të përfitohet veçse me argumente bindëse.²⁰

- **Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju, (ju do të shkatërroheshit). Pa dyshim, Allahu e pranon pendimin dhe është i Urtë.** - Nisur nga konteksti, ajeti jep një mesazh të qartë se sa e dënueshme është kjo vepër, pra, shpifja ndaj të ndershmëve. Sikur të mos ishte mëshira e Allahut, mbi mashtruesit do të godiste menjëherë zemërimi i Allahut dhe

mallkimin i Tij, siç bëhet lutja. Nga mëshira e mirësia e Tij, Zoti e bëri dispozitën e mallkimit vetëm në rastin kur ndodh mes bashkëshortëve, sepse në këtë rast nevoja për të është më e madhe. Gjithashtu, shprehja e mëshirës së Tij është edhe në faktin që nëpërmjet këtyre ligjeve e dispozitave, ju tregon dhe paralajmëron se sa e keqe dhe e dënueshme është zinaja, dhe po kështu edhe shpifja për diçka të tillë. I Gjithëmëshirshmi e ka lënë hapur portën e pendimit për të gjitha gjynahet, qofshin ato të mëdha apo të vogla. Sikur të mos ishte mëshira e mirësia e Zotit, ju nuk do të kishit gjetur këto mirësi e hapësira pendimi.

Ajetet 11 – 26

11. Ata që e trilluan shpifjen, janë një grup brenda jush. Ju, kurrësesi mos e mendoni (këtë) se është një e keqe për ju! Përkundrazi, ajo është për të mirën tuaj. Secili prej tyre do të dënohet sipas pjesëmarrjes në këtë gjynah. Dhe ai që i priu (shpifjes), do të ketë një dënim të madh.

12. Përse vallë, kur besimtarët dhe besimtare e dëgjuan atë (shpifje), të mos mendonin të mirën si për vete dhe të thoshin: “Kjo është një shpifje e qartë?”

13. Përse nuk sollën katër dëshmitarë për ta provuar këtë? Përderisa nuk sollën dëshmitarë, atëherë ata janë gënjeshtarë para Allahut.

14. Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju në këtë botë dhe në Botën Tjetër, ju do t’ju kapte një dënim shumë i madh për shkak të asaj (shpifjeje) në të cilën u përfshitë si pa të keq.

15. Dhe ju e përcillnit atë (shpifjen) me gjuhën tuaj dhe flisnit për diçka për të cilën nuk kishit kurrfarë dijeje. Dhe ju e mendonit atë si diçka të vogël, por tek Allahu ajo është e madhe.

16. E përse vallë, kur e dëgjuat atë (shpifjen), nuk thatë: “Nuk është mirë të flasim për këtë. I Dëlirë je Ti (o Zot). Kjo është një shpifje, vërtet e madhe.”

17. Allahu ju këshillon që një sjellje e tillë të mos përsëritet kurrë, nëse jeni besimtarë (të vërtetë).

18. Dhe Allahu i sqaron për ju Argumentet dhe Ai është i Gjithëditur dhe i Urtë.

19. Ata, të cilët dëshirojnë që mes besimtarëve të përhapet imoraliteti, i pret dënimi i dhembshëm në këtë botë dhe në Botën Tjetër. Allahu i di (të fshehtat) e ju nuk i dini.

20. Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju, (do t’ju kapte një dënim i madh). Por Allahu është shumë i Butë dhe Mëshirëplotë.

21. O ju që keni besuar! Mos shkoni pas gjurmëve të shejtanit! Kush ndjek gjurmët e shejtanit ai do ta urdhërojë veç për të punë shëmtuara e të këqia. Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju, askush prej jush nuk do të pastrohej ndonjëherë (prej gjynaheve). Por Allahu pastron atë që do Ai. Allahu Dëgjon e Di gjithçka.

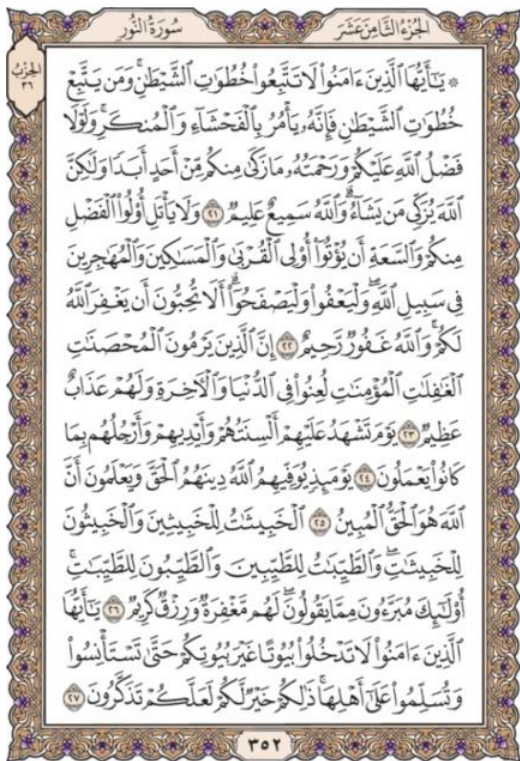
22. Bamirësit dhe të pasurit të mos betohen se nuk do t’u japin të afërmeve, të varfërve dhe atyre që i lanë shtëpitë e tyre për hir të Allahut, por le t’ua falin (gabimin) dhe të mos ua vënë re. A nuk dëshironi që Allahu t’ju falë ju? Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.

23. Vërtet, ata që shpifin për gratë e ndershme, për ato besimtare të pafajshme, janë të mallkuar në këtë botë dhe në Botën Tjetër dhe ata i pret një Dënim shumë i madh,

24. Ditën, kur kundër tyre do të dëshmojnë gjuhët e tyre, duart e tyre dhe këmbët e tyre për atë që kanë bërë.

25. Atë ditë Allahu do t’ua japë të plotë (gjithë) shpërblimin e merituar. Dhe ata e dinë mirë se Allahu është e vetë e Vërteta.

26. Gratë e këqija janë për burra të këqij dhe burrat e këqij janë për grate e këqija, ndërsa të ndershmet janë për të ndershmit dhe të ndershmit janë për të ndershmet. Këta janë të pastër nga

shpifjet që thuhën për ta. Për ta ka falje dhe shpërblim të begatshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata që e trilluan shpifjen, janë një grup brenda jush.** - Në ajetet e mësipërme Allahu i Madhëruar tregoi se sa e dënueshme dhe e keqe është shpifja ndaj grave të pastra e të ndershme. Kjo, në fakt, shërben edhe si parantezë për atë që do të vijë më pas, pra, për historinë e shpifjes ndaj më të pastres grua, Aishes, vajzës së Sidikut dhe gruas më të dashur të Profetit të Zotit, Allahu qoftë i kënaqur prej saj! Këto ajete u shpallën për shkak të një shpifjeje të madhe, që është shtjelluar në librat e hadithit.²¹ Në këtë histori tregohet se Profeti (a.s) ishte rrugës në një nga ekspeditat e tij. Me vete kishte dhe Aishen. Në rrugën e kthimit, Aishes i humbet një gjerdan dhe ajo largohet nga kampi për të kërkuar gjerdanin. Ndërkohë, ushtria niset për udhëtimin e kthimit, pa vënë re mungesën e Aishes. Ata e ngritën lart koshin mbi devenë e Aishes dhe nuk e hetuan se Aishja nuk ishte brenda në të, sepse ajo ishte e

lehtë dhe e dobët. Ushtria vazhdoi rrugën, ndërkohë që Aishja kishte mbetur pas. Atëherë, ajo mendoi të qëndronte në vend, duke menduar se, pasi të vinin re mungesën e saj, do të vinin ta merrnin. Pas kishte mbetur edhe Safuan Ibn Muatil el Sulemij, njëri nga më të nderuarit e sahabëve, i cili ishte në gjumë kur ushtria po largohej. Kur u zgjua dhe ushtria ishte larguar, ai e pa Aishen dhe e njohu për së largu. Atëherë ai i afroi asaj kafshën e tij, pa folur asnjë fjalë dhe ajo hipi në të. Pastaj ai vijoi udhëtimin, derisa mbëriti tek ushtria, që tashmë po pushonte në kohën e drekës. Por kjo nuk i shpëtoi shikimit të disa munafikëve, që e shoqëronin Profetin (a.s) në këtë udhëtim. Kaq u duhej këtyre munafikëve për të filluar atë shpifje të madhe. Kështu fjalët u përhapën dhe gjuhët e munafikëve të mbushura me helm e shpifje e përhapën me kënaqësi. Madje, edhe disa besimtarë u mashtruan nga të tilla fjalë dhe po i përhapnin ato. Ndërkohë, edhe Shpallja vonoi për një kohë disi të gjatë. Pas njëfarë kohe, këto thashetheme mbërrijnë edhe tek Aishja (Allahu qoftë i kënaqur me të!), e cila u dëshpërua shumë. Por Allahu i Madhëruar shpalli dëlirësinë e Aishes në këto ajete. Ai i qortoi dhe u dha këshilla të shumta besimtarëve. Ai u tregoi atyre se sa e rëndë ishte kjo ngjarje tek Ai dhe u dha atyre porosi të dobishme. Allahu i Lartësuar tha: "Ata që e trilluan shpifjen, janë një grup brenda jush. Pra ata që sollën këtë shpifje të madhe për nënën e besimtarëve, Aishen, janë disa që duken si pjesë e juaja, o besimtarë. Disa prej tyre janë besimtarë të sinqertë në imanin e tyre, por ka edhe munafikë që hiqen si muslimanë, por fshehin hipokrizinë e mosbesimin. Pastaj Ai tha:

- **Ju, kurrësesi mos e mendoni (këtë) se është një e keqe për ju! Përkundrazi, ajo është për të mirën tuaj.** - Në këtë histori doli në pah pastërtia dhe dëlirësia e Aishes (r.a). Gjithashtu, Allahu solli një mesazh të qartë, se të gjitha gratë e Profetit janë të pastra e të dëlira. Nga kjo histori u

vendosën dispozita të domosdoshme, që besimtarët duhet t'i dinë, t'i mësojnë dhe të punojnë me to deri në Ditën e Gjykimit. Të gjitha këto mirësi të shumta, nuk do të dilnin në pah sikur të mos ndodhte kjo histori shpifjeje. Kur Allahu dëshiron diçka, Ai i krijon kushtet për të. Vini re! Në këtë histori Allahu u drejtohet besimtarëve në numrin shumë, duke u dhënë kështu një mesazh të rëndësishëm: shpifja ndaj njëri-tjetrit është cenim për të gjithë bashkësinë. Të mirat dhe të këqijat ju i përjetoni së bashku. Gjithashtu, është edhe mesazhi tjetër: besimtarët, për sa i përket dashurisë, mëshirës e butësisë së ndërsjellë dhe përkujdesit për çdo të mirë, janë si një trup i vetëm. Besimtarët dhe besimtare janë si një ndërtesë, ku secili prej tyre mban tjetrin. Ata forcojnë njëri tjetrin. Kështu, nëse dikush e urren që të përbaltet vetë me shpifje, po ashtu le të urrejë cenimin e nderit të vëllait të tij besimtar. Le ta trajtojë atë njëlloj si veten e vet. Nëse besimtari nuk e ka arritur në këtë gradë të imanit, kjo tregon se imani i tij është ende i mangët dhe po e mangët është dhe vëllazëria islame, e cila kërkon që muslimanët të këshillojnë e të përmirësojnë njëri-tjetrin. Megjithatë, edhe pse kjo histori pati mirësitë e saj në këto aspekte që u përmendën, Allahu thotë:

- **Secili prej tyre do të dënohet sipas pjesëmarrjes në këtë gjynah.** - Ky është një kërcënim për të gjithë ata që e nisën këtë histori shpifjeje. Ai fatzi ishte munafiku i pështrirë me emrin Abdullah Ibn Ubej Ibn Seluli, Allahu e mallkoftë! Për të, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Dhe ai që i priu (shpifjes), do të ketë një dënim të madh.** - Ky dënim është përjetësia në gradën më të thellë të zjarrit të Xhehenemit. Në vijim, Allahu i Madhëruar i udhëzon besimtarët si të sillen në situata të ngjashme dhe u jep një porosi të vyer. Ai thotë:

- **Përse vallë, kur besimtarët dhe besimtare e dëgjuan atë (shpifje), të mos mendonin të mirën si për vete dhe të thoshin: “Kjo është një shpifje e qartë”?**

- Domethënë, është detyrë për besimtarët që të mendojnë mirë për njëri tjetrin. Ata duhet të mendojnë gjithmonë se besimtarët janë të pastër nga shpifjet, pasi imani e largon besimtarin dhe besimtare nga ato vepra të ulëta. Madje, besimtarët për të tilla shpifje thonë: *“I Pastër dhe i Dëlirë je, o Zot, nga mendimi i gabuar se Ti mund t'i lësh besimtarët e mirë që të bien në të tilla poshtërsi!”* Kështu, nëse do t'i pranoni si të vërteta të tilla shpifje për besimtarët e mirë, kjo do të ishte një shpifje për vetë Zotin, i cili kurrë nuk do t'i linte besimtarët dhe besimtare e Tij të dashur që të bien në të tilla poshtërsi, sepse është i pastër nga të tilla gjëra, që bien ndesh me urtësinë dhe dashurinë e Tij për besimtarët. Ky duhet të jetë mendimi që duhet të mbizotërojë në mendjen dhe zemrat e besimtarëve për njëri tjetrin dhe që është detyrë e domosdoshme dhe e ndërsjellë për ta. Është detyrë që, së pari, të tilla fjalë të përgënjeshtrohen në zemër e të mos përhapen më tutje dhe, nga ana tjetër, të përgënjeshtrohen ata që i thonë, madje të mbahet qëndrim ndaj tyre.

- **Përse nuk sollën katër dëshmitarë për ta provuar këtë?** - Ata që shpifin duhet të sjellin katër dëshmitarë të drejtë e të besueshëm. Nëse nuk e bëjnë, atëherë ata janë gënjeshtarë tek Allahu:

- **Përderisa nuk sollën dëshmitarë, atëherë ata janë gënjeshtarë para Allahut.** – Domethënë, edhe sikur të jenë të sigurt për atë që dëshmojnë, ata janë gënjeshtarë në gjykimin e ligjet e Zotit nëse nuk sjellin katër dëshmitarë. Nëse nuk kanë katër dëshmitarë, nuk duhet të flasin fare. Pra, në këtë rast Zoti ua ka bërë haram që të flasin. Vini re se si Allahu thotë: “ata janë gënjeshtarë para Allahut.” dhe nuk thotë thjesht “janë gënjeshtarë”, për të treguar se sa e rëndësishme është ruajtja e nderit të besimtarit dhe sa e dënueshme është shpifja. Nuk lejohet të flasësh kurrë për nderin e besimtarit nëse nuk ke katër dëshmitarë të besueshëm. Edhe sikur imoraliteti të ketë ndodhur, nuk lejohet të flasësh.

- **Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju në këtë botë dhe në Botën Tjetër, ju do t'ju kapte një dënim shumë i madh për shkak të asaj (shpifjeje) në të cilën u përfshitë si pa të keq.** - Është mëshira dhe mirësia e Zotit që ju ruan në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Ai i përfshin besimtarët me mirësinë e dhe mëshirën e Tij në dynja dhe në ahiret, prandaj ata i ndjek e mira dhe janë të ruajtur nga të këqijat. Në të kundërt: "...ju do t'ju kapte një dënim shumë i madh për shkak të asaj (shpifjeje) në të cilën u përfshitë si pa të keq." Për shkak të asaj shpifjeje, do t'ju godiste një dënim i madh. Këtë dënim e meritoni për ato fjalë të rënda që thatë. Nga mëshira dhe mirësia e madhe e Zotit, Ai jua bëri të mundur pendimin. Madje, edhe nëse sjell ndonjë ndëshkim mbi ju, me këtë ju pastron nga gjynahet dhe ju jep mundësinë që të ruani dhe të shpëtoni imanin tuaj.

- **Dhe ju e përcillnit atë (shpifjen) me gjuhën tuaj dhe flisnit për diçka për të cilën nuk kishit kurrfarë dijeje.** - Ky është shkak që edhe disa besimtarë u përfshinë në këtë thashethem të madh. Ata e menduan si diçka të vogël të folurit në këtë çështje. Megjithatë, Allahu i Madhëruar ua mundësoi të pendoheshin për këtë.

- **Dhe ju e mendonit atë si diçka të vogël, por tek Allahu ajo është e madhe.** - Ky është një kërcënim i madh dhe një ndalesë shumë e fortë nga ky lloj gjynahu, që shumë njerëz nuk i kushtojnë rëndësi. Çdokush duhet të dijë se nënvlerësimi i një gjynahu dhe të menduarit e tij si diçka e vogël nuk sjell ndonjë lehtësim dhe as nuk e zvogëlon atë gjynah, madje përkundrazi, e zmadhon edhe më shumë gjynahun. Njeriu ndoshta mund ta shohë si të lehtë, prandaj i kthehet disa herë atij gjynahu.

- **E përse vallë, kur e dëgjuat atë (shpifjen), nuk thatë: "Nuk është mirë të flasim për këtë.** - Kur të dëgjonit këtë shpifje të madhe, ju duhet ta refuzonit prerë e të thoshit: "Nuk është mirë të flasim për këtë." Nuk është aspak e denjë për ne që të flasim për një gjë kaq të ulët. Është e qartë

që kjo është shpifje, sepse imani e ndalon besimtarin të bëjë poshtërsi të tilla.

- **I Dëlirë je Ti (o Zot). Kjo është një shpifje, vërtet e madhe.**" - Është e qartë që kjo është një shpifje, prandaj ne nuk bëhemi kurrësesi pjesë e saj.

- **Allahu ju këshillon që një sjellje e tillë të mos përsëritet kurrë,...** - Allahu i Lartësuar ju urdhëron dhe porosit që kurrë të mos i ktheheni një gjynahu të tillë, kurrë të mos akuzoni e shpifni kundër besimtarëve dhe nderit të tyre! Sa të mrekullueshme janë porositë e Zotit tonë! Ne duhet t'i pranojmë ato me zemër të hapur e të kënaqur dhe me përunjësi t'i zbatojmë! Ne duhet të dorëzohemi e të jemi mirënjohës për të tilla ligje e qartësime nga Zoti ynë: "Vërtet, sa të mrekullueshëm janë urdhrat që ju jep Ai! Allahu dëgjon dhe sheh si veproni." [Nisa 58]. Pastaj thotë Zoti:

- **...nëse jeni besimtarë (të vërtetë).** - Kjo tregon se imani i sinqertë e ndalon besimtarin që të bëjë harame e t'u bëjë bisht detyrave të Zotit të tij.

- **Dhe Allahu i sqaron për ju Argumentet...** - Ajetet e Allahut të Madhëruar janë të mbushura me dobi të shumta. Në to ka këshilla, ligje e dispozita, qortime e kërcënime, inkurajime e nxitje për punë të mira. Të gjitha këto Allahu i Madhëruar na i sqaron në formën më të plotë dhe të kuptueshme.

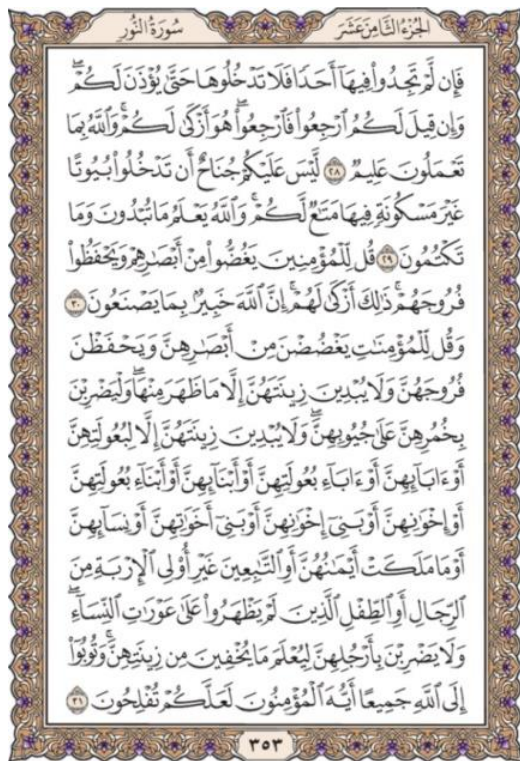
- **...dhe Ai është i Gjithëditur dhe i Urtë.** - Allahu është absolut dhe i plotë në diturinë e Tij dhe i paanë në urtësinë e Tij. Prej diturisë dhe urtësisë së Tij janë edhe këto njohuri që u dhuroi dhe u shpalli adhuresve të Tij. Këto njohuri dhe ligje kanë për t'ju sjellë dobi në çdo kohë e vend. Madje, nuk mund të arrihet lumturia dhe rregullimi i njerëzve ndryshe, por veçse përmes këtyre porosive e ligjeve të sjella përmes Shpalljes. Askush nuk e di dhe gjykon të mirën për krijesat më mirë se Krijuesi i tyre i Gjithëditur dhe i Urtë.

- **Ata, të cilët dëshirojnë që mes besimtarëve të përhapet imoraliteti, i**

pret dënimi i dhembshëm në këtë botë dhe në Botën Tjetër. Allahu i di (të fshehtat) e ju nuk i dini. - Ata që dëshirojnë që mes besimtarëve të përhapin gjëra të shëmtuara dhe të ndaluara nga Zoti, që të përhapet imoraliteti e largimi nga feja, ata i pret një dënim i dhembshëm. Ai dënim do të torturojë zemrat dhe trupat e tyre. Kështu dënohen ata që bëjnë padrejtësi ndaj besimtarëve dhe përhapin sherrin mes tyre. Mendohu pak me kujdes! Nëse një dënim i tillë është për ata që thjesht dëshirojnë që të përhapet poshtërsia dhe imoraliteti, atëherë si mendon se do të jetë dënimi për ata të cilët marrin pjesë aktive duke folur dhe e përhapur ndër njerëz shpifjet për imoralitet? Sigurisht, pjesëmarrja aktive në të tilla fitne e vepra të këqija është shumë më e keqe dhe e rëndë sesa thjesht të dëshirosh dhe të kënaqesh me këtë. Nuk ka rëndësi në këtë mes, a ka ndodhur vërtet imoraliteti apo jo. Ajo që ka rëndësi është përfshirja në hapjen e shpifjes dhe imoralitetit ndër besimtarë. E gjitha kjo është tregues i mëshirës së Allahut të Lartësuar për besimtarët, për kujdesin e Tij të veçantë për ta dhe për mbrojtjen e nderit të tyre, ashtu siç kujdeset për të mbrojtur gjakun dhe pasurinë e tyre. Tregues i kësaj mëshire dhe përkujdesi të veçantë janë edhe këto urdhra, që u drejtohen atyre për dashuri dhe solidaritet vëllazëror. Çdokush duhet të dojë për vëllanë e tij atë që e dëshiron edhe për veten e vet dhe duhet të urrejë për vëllanë e vet atë që e urren për veten e vet.

- **Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju, (do t'ju kapte një dënim i madh).** ... - Prandaj ju mësoi ato ligje e porosi që nuk i dinit.

- **Por Allahu është shumë i Butë dhe Mëshirëplotë.** - Mirësitë e Allahut ju rrethojnë nga çdo anë. Ai ju mbulon vazhdimisht me mëshirën, butësinë si dhe përkujdesin e Tij. Pikërisht nga kjo mirësi e përkujdesje, që Ai ju mësoi këto ligje e dispozita dhe ju dhuroi këshilla të mrekullueshme dhe urtësi të vyera. Allahu është Mëshirëplotë dhe i Butë, prandaj edhe

i afatizon jobesimtarët që kundërshtojnë fenë e ligjet e Tij. Mëshira dhe bamirësia janë attribute të Allahut dhe janë ato që ju sjellin mirësitë e dynjasë e të ahiretit, të cilat kurrë nuk mund t'i numëroni e t'i llogaritni. Pasi na ndaloi në mënyrë të veçantë nga ky lloj gjynahu e poshtërsie, Allahu i Madhëruar vijon të ndalojë nga gjynahet në përgjithësi, duke thënë:

- **O ju që keni besuar! Mos shkoni pas gjurmëve të shejtanit!...** - Largojuni rrugëve dhe joshjeve të shejtanit. Te "hapat e shejtanit" hyjnë të gjitha llojet e gjynaheve që kanë të bëjnë me zemrën, gjuhën dhe gjymtyrët. Allahu i Madhëruar, me urtësinë e Tij, na urdhëron dhe na qartëson se e kemi të ndaluar të ndjekim hapat e shejtanit. Ai na sqaron urtësinë e kësaj ndalesë dhe çfarë synohet me ndalimin e ndjekjes së hapave të shejtanit, duke thënë:

- ... **Kush ndjek gjurmët e shejtanit ai do ta urdhërojë veç për të punë shëmtuara e të këqija.** - Kjo ndalesë synon të na ruajë nga përfundimi i keq dhe shkatërrimi, ku të

çon ndjekja e hapave të shejtanit. Ai i mallkuar urdhëron veçse për poshtërsi e gjëra që janë të shëmtuara jo vetëm sipas gjykimit të Sheriatit, por edhe sipas mendjes së shëndoshë e natyrës së pastër së njerëzve, edhe pse disave të transformuar në shijet dhe natyrën e tyre mund t'ju duket e bukur dhe e kënaqshme. Shejtani i josh njerëzit në poshtërsi që natyra dhe mendjet e shëndetshme nuk i pranojnë, prandaj për ta janë të huaja, të panjohura dhe të refuzuara. Kështu janë poshtërsitë për të cilat nxit shejtani i mallkuar pa asnjë përjashtim. Prandaj Allahu na ndaloi nga të gjitha ato. Të gjitha këto porosi dhe ligje janë mirësi, për të cilat duhet t'i shprehim mirënjohjen dhe ta kujtojmë vazhdimisht Allahun. Kjo mirënjohje dhe ky kujtim i vazhdueshëm i mirësive të Allahut do t'i bëjë njerëzit që të ruhen nga poshtërsitë, turpet dhe çdo vepër e shëmtuar në të cilën i fton shejtani i mallkuar. Është Zoti që, me mirësinë e përkujdesin e Tij, ju ndalon nga të gjitha ato vepra, që janë si helmi vrasës për besimin dhe moralin e njeriut.

- **Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju, askush prej jush nuk do të pastrohej ndonjëherë** (*prej gjynaheve*). - Ai nuk do të ruante e pastronte asnjë nga ndjekja e hapave të shejtanit, sepse shejtani i mallkuar punon pareshtur, së bashku me ushtrinë e tij, për t'i joshur dhe tunduar njerëzit dhe për t'ua zbukuruar të kotën dhe paturpësinë. Shpeshherë nefsi i njeriut anon në të tilla shfrenime dhe gjithashtu nxit fort në to. Pastaj mangësia është një karakteristikë e pandashme e njeriut, për të mos lënë mënjane edhe imanin e dobët. Duke parë këtë gjendje të njeriut, nëse Zoti do të hiqte dorë prej Tij dhe të mos e ruante, ndihmonte dhe pastronte, ai do të mbetej i pashpresë. Askush nuk do të pastrohej nga gjynahet dhe të këqijat dhe as do të mund të bënte vepra të mira, që e lehtësojnë dhe e kthejnë në rrugën drejt kënaqësisë së Zotit dhe Xhenetit të Tij. Kshtu kujdeset Zoti, duke e pastruar robin nga gjynahet dhe duke

e përmirësuar gjendjen e tij me vepra të mira, që e afrojnë tek Ai. Por duhet të dihet mirë se vetëm duke kërkuar mëshirën dhe mirësinë e Tij mund të pastrohet ai që pastrohet. Një nga lutjet më të zgjedhura të Profetit (a.s) ishte: "Allahume ati nefsi takuaha ue zek-kiha ente hajru men zek-kaha ente uelijuha ue meulaha", O Allah! Jepi shpirtit tim devotshmërinë dhe pastroje atë! Ti je më i Miri që e pastron atë. Tije Mbrojtësi dhe i Dashuri i shpirtit tim.", prandaj edhe tha:

- **Por Allahu pastron atë që do Ai.** - Allahu e pastron dhe lartëson atë që e di mirë se pastrohet dhe lartësohet. Ai është më i Dituri se kush e meriton dhe kush është për t'u pastruar, prandaj thotë:

- **Allahu dëgjon e di gjithçka.** - Ndër ata që morën pjesë në këtë shpifje e thashethem ishte edhe Mistah ibnu Uthathe, një i afërm i Ebu Bekrit. Mistahu ishte i varfër dhe muhaxhir. Duke qenë se u bë pjesë e kësaj fitneje, Ebu Bekri u betua se nuk do ta ndihmonte më me shpenzimet që i mbulonte, për shkak të fjalëve që fliste dhe pjesëmarrjen në thashetheme. Por Allahu i Madhëruar zbriti këtë ajet ku i ndalonte besimtarët nga betimi që të mos shpenzonin për të varfërin, dhe i nxit për të qenë falës e tolerantë. Madje, Ai u premton falje e mëshirë atyre që tregohen falës e tolerantë. prandaj edhe thotë:

- **Bamirësit dhe të pasurit të mos betohen se nuk do t'u japin të afërmeve, të varfërve dhe atyre që i lanë shtëpitë e tyre për hir të Allahut, por le t'ua falin (gabimin) dhe të mos ua vënë re. A nuk dëshironi që Allahu t'ju falë ju? Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.** - Nëse i trajtoni njerëzit me falje e tolerancë, edhe Ai do t'ju trajtojë me falje e tolerancë. Ebu Bekri, kur dëgjoi këtë ftesë bujare të Allahut të Madhëruar, tha: "Po, vallahi! Unë dua që Allahu të më falë mua!" Pas kësaj, ai vazhdoi ndihmën financiare për Mistahun. Në këtë ajet gjejmë argument që nxit për ndihmën e të afërmeve dhe se ndihma nuk duhet lënë për shkak të

gjynahut të njeriut. Ajeti na nxit për falje e tolerim, pavarësisht nga gjynahet e tjetrit. Falja e tolerimi janë zgjedhja më e mirë, nëse e kërkon urtësia dhe dobia. Pastaj Allahu i Madhëruar tregon për dënimin e madh që i pret ata që shpifën për gratë e ndershme e të pastra nga imoraliteti.

- **Vërtet, ata që shpifin për gratë e ndershme, për ato besimtare të pafajshme, janë të mallkuar në këtë botë dhe në Botën Tjetër dhe ata i pret një Dënim shumë i madh,...** - Allahu i quan ato gra të pastra "*el gafilat*", pra, ato janë të tilla që as u shkon ndër mend kurrë një vepër e tillë e ulët. Kështu, ata që i akuzojnë për këto gra: "...janë të mallkuar në këtë botë dhe në botën tjetër." Sigurisht që mallkimi jepet veçse për një gjynah të madh. Madje, Allahu i Madhëruar e përforcon këtë mallkim për ata, duke përmendur se do të vazhdojë në të dyja jetët: "... ata i pret një dënim shumë i madh." Kjo është shtesë mbi mallkimin. Allahu i largoi nga mëshira e Tij dhe i mbuloi me ndëshkimin dhe zemërimin e Tij.

- **Ditën, kur kundër tyre do të dëshmojnë gjuhët e tyre, duart e tyre dhe këmbët e tyre për atë që kanë bërë.** - Ky ndëshkim do të jetë Ditën e Gjykimit. Çdo gjymtyrë dhe pjesë e trupit do të dëshmojë për çfarë ka bërë. Atë ditë Allahu do t'i japë mundësinë çdo gjëje që të flasë dhe të dëshmojë. Askush nuk do të mund të refuzojë apo mohojë gjë prej veprave të veta, sepse Allahu do të bëjë drejtësi absolute. Madje, dëshmitë do të vijnë nga vetë ata dhe gjymtyrët e tyre.

- **Atë ditë Allahu do t'ua japë të plotë (gjithë) shpërblimin e merituar.** - Do t'ua japë me drejtësi, barazi dhe të plotë shpërblimin për veprat e tyre.

- **Dhe ata e dinë mirë se Allahu është e vetë e Vërteta.** - Në atë ditë të vështirë dhe të madhe, ata do ta mësojnë mirë se Allahu është e vërteta e qartë, Ai është i vetmi Zot i adhuruar me meritë, cilësitë e Tij madhështore janë të vërteta, veprat e Tij të drejta janë të vërteta, adhurimi i dedikuar

Atij është i vërtetë, takimi me Të është i vërtetë, premtimet dhe kërcënimet e Tij janë të vërteta, ligji i tij i Sheriatit dhe ligji i shpërblimit e ndëshkimit janë të vërtetë. Domethënë, e vërteta është e kufizuar veçse tek Allahu dhe në atë që ka ardhur prej Tij.

- **këqij dhe burrat e këqij janë për grate e këqija, ndërsa të ndershmet janë për të ndershmit dhe të ndershmit janë për të ndershmet.** - Çdo i poshtër, në fjalë dhe vepra, i përshtatet një të poshtri, që është i ngjashëm me të. Ata pohojnë, miratojnë dhe shoqërojnë njëri tjetrin. Nga ana tjetër, i miri në fjalë dhe në vepra i përshtatet një të miri të ngjashëm me të. Ata meritojnë dhe shoqërojnë njëri-tjetrin. Ata i ngjajnë njëri-tjetrit në fjalë e vepra. Ky është një përkufizim i përgjithshëm, nga e cili nuk përjashtohet asgjë. Ndër subjektet më të rëndësishme që bëjnë pjesë në këtë gjykim janë profetët dhe, mbi të gjithë, janë *Ulul Azmi* (pesë profetët më të zgjedhur Nuhu, Ibrahim, Musa Isa, dhe Muhamedi) dhe më i miri mes gjithë profetëve është Profeti i Fundit, Muhamedi (a.s.). Ai është më i miri dhe i pastërti i krijesave të Zotit, prandaj atij i takon të ketë më të mirat e mirësive. Cenimi i nderit të Aishes është cenim i nderit të Muhamedit. Dhe, në fakt, ky ishte qëllimi i munafikëve në të gjithë këtë histori.

- **Këta janë të pastër nga shpifjet që thuhet për ta.** - Mjafton fakti që ajo ishte gruaja e Profetit (a.s), për të gjykuar për pastërtinë e dëlirësinë e saj. Ajo nuk mund të ishte ndryshe, përveçse e pastër, e mirë dhe larg atyre shpifjeve të neveritshme. E si mund të flisnin për Aishen që, përveç faktit të mësipërm, ajo ishte e sinqerta, e bija e të Sinqertit, e rritur në shtëpinë e të sinqertëve. Ajo ishte më e sinqerta e grave, më e mira, më e ditura dhe më e këndshme mes tyre. Ajo ishte më e dashura e Profetit të Zotit të botëve. Ajo ishte gruaja e vetme në shtëpinë e së cilës iu zbrit Shpallja Profetit (a.s). Ndër gratë e Profetit (a.s.), vetëm në shtëpinë e Aishes ka zbritur Shpallja. Në

fund të këtyre ajeteve, Allahu i Madhëruar e tregon qartë pastërtinë e Aishes:

- **Për ta ka falje dhe shpërblim të begatshëm.** - Në mënyrë të drejtpërdrejtë, fjala është për Aishen, ndërsa në mënyrë të përgjithshme është për të gjitha besimtarët e pastra e të ndershme. Për ta, Allahu i Madhëruar thotë: "ka falje dhe shpërblim të begatshëm." Pra, atyre Zoti ua ka falur të gjitha gjynahet dhe në Xhenetin e Tij do të kenë shpërblim e mirësi të shumta, si dhuratë nga Zoti i botëve.

Ajetet 27 – 29

27. O ju që keni besuar! Mos hyni në shtëpi të huaja pa kërkuar leje dhe pa u përshëndetur me njerëzit në to! Kjo është më e mira për ju, në mënyrë që të kujtoni (atë që ju sjell mirësi).

28. Por, nëse nuk gjeni aty asnjë, atëherë mos hyni derisa t'u jepet leje! E, nëse ju thuhet të ktheheni, kthehuni! Kjo është më e ndershme për ju. Dhe Allahu e di mirë gjithçka që bëni ju.

29. Nuk është gjynah për ju, nëse hyni në shtëpi të pabanuara, nëse keni ndonjë përfitim në to. Dhe Allahu e di atë që e shfaqni haptas dhe atë që e mbani të fshehtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **O ju që keni besuar! Mos hyni në shtëpi të huaja pa kërkuar leje dhe pa u përshëndetur me njerëzit në to!** - Allahu i Madhëruar i udhëzon besimtarët që të pajisen me këtë edukatë në marrëdhëniet e tyre të përditshme. Ai i porositi që kurrë të mos hyjnë në ndonjë shtëpi të huaj pa kërkuar në fillim leje. Hyrja pa leje sjell shumë të këqija. Një nga ato të këqija e shpjegon edhe Profeti (a.s.) kur thotë: "Është bërë detyrë kërkimi i lejes para hyrjes, për shkak të shikimit (në haram) e ruajtjes së tij." Nëse hyn pa t'u dhënë leje, mund të kapë syri pamje brenda shtëpisë që nuk duhet t'i shohësh. Shtëpia është vendi ku njeriu fshihet nga shikimet e njerëzve jashtë saj. Ajo i ngjan rrobës, që mbulon vendet e turpshme të njeriut. Gjithashtu, hyrja pa leje e ekspozon njeriun ndaj

keqkuptimeve, akuzave dhe problemeve të ndryshme, si akuza për vjedhje etj. Madje, edhe hyrja vjedhurazi tregon në vetvete ligësi e keqdashje. Kështu, Allahu i ndalon besimtarët që të hyjnë në ndonjë shtëpi të huaj, pa kërkuar fillimisht leje dhe pa iu dhënë ajo leje. Madje, duke na mësuar se si të kërkojmë leje për të hyrë në një shtëpi të huaj, Allahu na porositi duke përdorur fjalën "*hat-ta jeste'nisu*", pra: mos hyni derisa të siguroheni mirë dhe të qetësoheni se ju është dhënë leje. Me kërkimin dhe dhënien e lejes janë të qetë dhe të sigurt si banorët e shtëpisë, ashtu edhe ai që hyn në të. Ndërsa pa leje ndodh e kundërta, domethënë, pasiguria e frika nga e keqja e ndërsjelltë. Pastaj Allahu i Lartësuar na urdhëron që t'i përshëndesim banorët e shtëpisë. Mënyra e selamit është ajo e treguar në hadithin e Profetit: "Es-selamu alejkum! A mund të hyj brenda?"

- **Kjo është më e mira për ju, në mënyrë që të kujtoni (atë që ju sjell mirësi).** - Marrja e lejes dhe përshëndetja është shumë më e mirë për ju, për shumë e shumë arsye dhe mirësi që përmban. Ndër të tjera, ajo është prej virtyteve të larta, të cilat i keni detyrë t'i përvetësoni. Nëse ju jepet leje, hyni, e nëse jo:

- **Por, nëse nuk gjeni aty asnjë, atëherë mos hyni derisa t'u jepet leje! E, nëse ju thuhet të ktheheni, kthehuni!...** - Mos ngurroni të ktheheni e të largoheni dhe as të mos zemëroheni që nuk ju jepet leje për të hyrë. Nuk keni arsye të zemëroheni, sepse në fund të fundit, i zoti i shtëpisë nuk ju ka privuar nga ndonjë e drejtë e juaja. Nëse ju lejon të hyni, kjo është në dëshirën e tij. Askush nuk ka të drejtë që të zemërohet e të ndizet nga mendjemadhësia në një gjendje të tillë. Madje, Zoti thotë:

- **Kjo është më e ndershme për ju.** - Pra kjo është më afër pastrimit tuaj nga të këqijat dhe ndryshimit dhe animet tuaj drejt të mirës.

- **Dhe Allahu e di mirë gjithçka që bëni ju.** - Ai do të shpërblejë çdo njeri sipas punës së tij, shumë apo pak, mirë apo keq.

Ky është gjykimi për të hyrë në shtëpitë e banuara. Ndërsa në lidhje me shtëpitë e pabanuara, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Nuk është gjynah për ju, nëse hyni në shtëpi të pabanuara, nëse keni ndonjë përfitim në to.** - Ky ajet tregon se hyrja në shtëpitë e banuara ndalohet, derisa të jepet leje për të hyrë nga banorët e shtëpisë. Edhe nëse është shtëpi e pabanuar dhe nuk ka ndonjë interes për të hyrë në to, nuk lejohet të hyhet. Ndërsa në rastin kur është shtëpi e pabanuar dhe njeriu kërkon diçka aty dhe përfiton nga hyrja në të, nuk ka gjynah nëse hyn. Vini re! Në fillim, Allahu thotë: “Mos hyni në shtëpi të huaja (veç shtëpive tuaja),.....” dhe ky është një gjykim gjithëpërfshirës që na ndalon nga hyrja në çdo shtëpi tjetër, veç shtëpive tona. Pastaj përjashtoi nga ky gjykim gjithëpërfshirës ato shtëpi që, vërtet nuk janë pronë e jona, por ato janë të pabanuara dhe hyrja në to na shërben për diçka. Në të tilla raste, Ai e lejoi hyrjen në to dhe përfitimin prej tyre.

- **Dhe Allahu e di atë që e shfaqni haptas dhe atë që e mbani të fshehtë.** - Ai i di mirë gjendjet tuaja të dukshme dhe të fshehura. Ai e di mirë atë që ju shërben juve dhe jua lejoi atë për të cilën keni nevojë, prandaj i vendosi këto ligje.

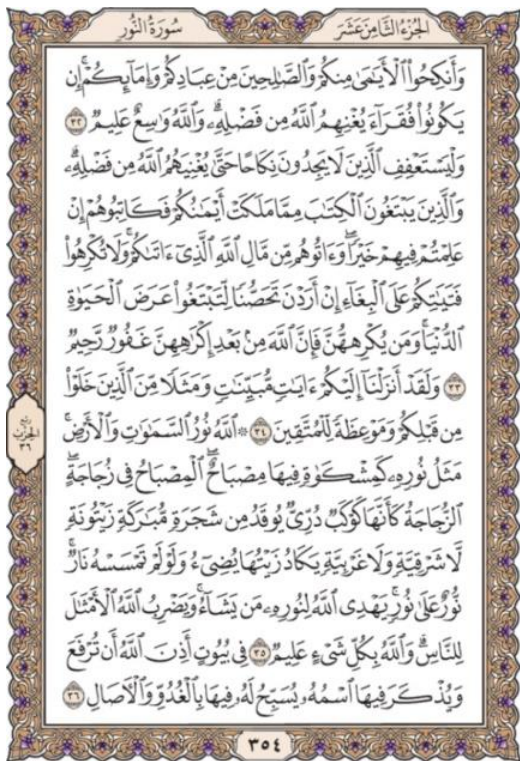
Ajeti 30

30. Thuaju besimtarëve të të ulin sytë (para asaj që është e ndaluar) dhe të ruajnë nderin e tyre, sepse kjo është më e pastër për ta! Allahu Di çdo gjë që bëjnë ata.

Shpjegimi i ajetit

- **Thuaju besimtarëve të të ulin sytë (para asaj që është e ndaluar) dhe të ruajnë nderin e tyre, sepse kjo është më e pastër për ta!** - Ai udhëzoi dhe porositi me këto këshilla ata që kanë në zemër iman të tillë që i bën të dëgjojnë e t'i binden. Le ta dinë se këto porosi do t'i ndihmojnë ata për të ruajtur imanin e tyre. Këta janë njerëz që ruhen nga çdo vepër që cenon imanin e tyre. Kështu, Allahu i këshilloi që të ndalin frenojnë dhe ruajnë ruajnë sytë nga paturpësitë dhe gratë e huaja, shikimi i të

cilave është i ndaluar. Ai e ndalon shikimin e çdo gjëje që të çon dhe nxit fitne dhe imoralitet. Gjithashtu, ndalohet edhe shikimi i stolive të kësaj dynjaje, që të shtyjnë në gjëra të ndaluara. Pastaj "...dhe të ruajnë nderin e tyre,...". Pra, të ruhen nga marrëdhëniet intime jo të lejuara, si marrëdhëniet jashtëmartesore ose marrëdhëniet anale. Madje mos lejo që dikush, që nuk i lejohet, t'i shohë apo prejë vendturpin tënd. Allahu i njofton besimtarët se "...kjo është më e pastër për ta." Kështu, ruajtja e shikimit dhe vendturpit është më e pastër për ne, se na pastron nga gjynahet dhe na mundëson shumë të mira e begati. Ai që ruan shikimin dhe organin e tij është i pastër nga poshtërsitë me të cilat ndoten ata që bëjnë paturpësi. Nga ana tjetër, punët e tij do të jenë të begatshme dhe të dobishme, sepse ai e ka ruajtur veten nga haramet. Nefsi dhe dëshirat e shfrenuara e tundojnë robin, por kur ai e frenon veten nga paturpësitë, kjo bën që punët e tij të pastrohen dhe ai të lartësohet e rregullohet. Nëse ai lë diçka për hir të Allahut, Allahu do t'ia zëvendësojë me diçka edhe më të mirë se ajo. Ai që e lë shikimin në haram, Allahu ka për t'ia ndriçuar shikimin dhe mendjen e tij. Nëse robi arrin të ruajë shikimin dhe nderin e tij nga harami dhe rrugët që të çojnë në të, me gjithë animin e fortë të nefsit drejt tij, atëherë për çështje të tjera do të jetë, sigurisht, më i aftë për t'i përballuar. Vini re! Kur Allahu i Madhëruar na ka këshilluar për të ruajtur nderin dhe dëlirësinë (seksuale) ka përdorur fjalën ‘jahfedhu furuxhehum’ - të ruajnë me kujdes vendturpin. El hifdhu është ruajtja në mënyrë të vazhdueshme dhe me shumë kujdes, sepse në asnjë rast nuk lejohet ta shkelësh ligjin në këtë drejtim. Kështu, nëse robi nuk kujdeset në mënyrë të vazhdueshme e vigjilente për ruajtjen e ndershmërisë dhe dëlirësisë, dhe nëse nuk merr të gjitha masat mbrojtëse, nuk mund të arrihet ruajtja e saj. Madje, një pakujdesi në këtë drejtim do të çonte në sprova të forta. Ndërsa kur porositi për ruajtjen e shikimit,

tha: “*jegud-du min ebsarihim*” - **të ulin sytë** (*para asaj që është e ndaluar*) pra le të ulin sytë nga disa lloj vështrimesh, jo nga të gjitha”. Të tërheq vëmendjen shprehja *min ebsarihim* që fjalë për fjalë do të thotë “disa lloj vështrimesh”, e cila tregon pjesë të së tërës. Kjo është bërë për të treguar që jo të gjitha shikimet janë të ndaluara. Në disa raste e kur e lyp nevoja, është lejuar të shohësh diçka, që në kushte të tjera nuk do të lejohej, si për shembull, shikimi i dëshmitarit për identifikim në gjyq, ose për rast martesë, kur sheh vajzën para se të vendosësh për martesë etj. Pastaj Allahu i Madhëruar i kujton ata për diturinë e Tij gjithëpërfshirëse rreth veprimeve të tyre.

- **Allahu Di çdo gjë që bëjnë ata.** - Ai ua përmend këtë që ata të përpiqen më shumë për të ruajtur veten nga haramet.

Ajeti 31

31. Thuaju besimtarëve të të ulin sytë (*para asaj që është e ndaluar*) dhe të ruajnë nderin e tyre, të mos i zbulojnë stolitë e tyre, përveç atyre që janë të dukshme! Le të hedhin shamitë mbi

kraharorin e tyre dhe të mos ua tregojnë bukuritë e tyre askujt, përveçse burrave të vet, etërve të vet ose etërve të burrave të vet, djemve të vet ose djemve të burrave të vet, vëllezërve të vet ose djemve të vëllezërve të vet, djemve të motrave të veta, ose grave të tyre dhe robërshave, të cilat i kanë në zotërimin e tyre, ose shërbëtorëve që nuk ndiejnë nevojë për femrat, ose fëmijët që nuk e kanë arritur pjekurinë për gra. Dhe të mos përplasnin këmbët për të tërhequr vëmendjen e të tjerëve për stolitë e tyre të fshehta. O ju që keni besuar! Pendohuni të gjithë tek Allahu, që të gjeni shpëtim!

Shpjegimi i ajetit

- **Thuaju besimtarëve të ulin sytë** (*para asaj që është e ndaluar*)... - Pasi i urdhëroi besimtarët që të ulin shikimet dhe të ruajnë dëlirësinë, Allahu i Madhëruar porositi për këtë edhe besimtarët: "Thuaju edhe besimtarëve të frenojnë disa lloj vështrimesh". Pra, edhe ato ndalohen që të shohin vendturpin e burrave të huaj dhe t'i shohin ata me epsh apo me vështrime të palejueshme.

- ... **dhe të ruajnë nderin e tyre**,... - T'i ruajnë me kujdes, që të mos kryejnë marrëdhënie haram, por as të mos preken apo të shihen nga ata që nuk lejohet.

- ... **të mos i zbulojnë stolitë e tyre, përveç atyre që janë të dukshme!** - Të mos lejojnë që të shikohen zbukurimet e tyre, siç janë rrobat e bukura dhe stolitë. Në fakt, i gjithë trupi i gruas është një ‘stoli’, që duhet mbajtur fshehur dhe mbuluar. Por duke qenë se rrobat që e mbulojnë do të duken patjetër, atëherë Allahu tha: "përveç atyre që janë të dukshme!" Pra, bëhet fjalë për rrobat e jashtme, që mbulojnë të gjitha stolitë e rrobat e bukura të brendshme. Rrobat e jashtme nuk duhet të tërheqin vëmendjen, por të jenë sa më normale dhe të mbulojnë mirë trupin.

- **Le të hedhin shamitë mbi kraharorin e tyre**... - Kjo bëhet që të arrihet një mbulim sa më i plotë. Kjo tregon se “bukuritë” që duhen mbuluar dhe nuk duhen shfaqur

përfshijnë të gjithë trupin, sikurse përmendëm më lart. Pastaj përsëritet edhe njëherë ndalimi për shfaqjen e bukurive e zbukurimeve, duke përjashtuar disa raste, si më poshtë:

- ... **dhe të mos ua tregojnë bukuritë e tyre askujt, përveçse burrave të vet, etërve të vet ose etërve të burrave të vet, djemve të vet ose djemve të burrave të vet,**... - Kategoritë e përjashtuara janë:

- Bashkëshortët, baballarët e tyre ose baballarët e burrave të tyre, e po kështu edhe gjyshërit e çka sipër tyre.

- Fëmijët, djemtë e tyre dhe djemtë e burrave të tyre, e çka poshtë tyre, nipër e stërnipër.

-**vëllezërve të vet ose djemve të vëllezërve të vet,**... - Vëllezërit e tyre ose bijtë e vëllezërve të tyre, qofshin nga babai e nëna bashkë, qofshin vetëm nga njëra anë.

- ... **djemve të motrave të veta,** - Bijtë e motrave të tyre.

- **ose grave të tyre**... – Pra, gratë mund të shohin njëra tjetrën. Këtu mund të jetë qëllimi të gjitha gratë, qofshin besimtare ose jo. Por ka mundësi që të jetë për gratë besimtare, gjë që kuptohet nga përkatësia e thënë në ajet "gratë e tyre". Pra, gratë që janë nga lloji juaj. Kështu argumentojnë ata që thonë se një grua muslimane nuk duhet të shihet nga një jomuslimane (dhim-mijeh) që jeton në shtetin islam.

- ... **dhe robëreshave, të cilat i kanë në zotërimin e tyre,**... – Domethënë, edhe skllavi lejohet të shohë zonjën e tij, nëse ai është tërësisht nën pronësinë e saj. Por nëse ai nuk është më pronë e saj ose pjesërisht bëhet pronë e dikujt tjetër, atëherë nuk lejohet më që ta shohë atë.

- ... **ose shërbëtorëve që nuk ndiejnë nevojë për femrat,**... - Bëhet fjalë për ata burra që ju shërbejnë juve dhe të cilët nuk janë të dhënë pas epsheve, ose sepse janë të mangët në mendje dhe nuk dinë ç'bëhet, ose e kanë humbur këtë ndjesi, ose nuk kanë epsh ndaj femrave as në trupin e tyre e as në zemër. Edhe këta nuk ndalohen që të shohin.

- ... **ose fëmijët që nuk e kanë arritur pjekurinë për gra.** - Fëmijët që janë nën moshën e pjekurisë e të dallimit. Edhe këtyre u lejohet të shohin gratë e huaja. Allahu i Madhëruar e justifikon lejimin duke thënë: "nuk e kanë arritur pjekurinë për gra." Ata nuk kanë arritur të dallojnë me epsh bukurinë e femrave. Ata nuk dinë gjë në këtë aspekt e nuk mendojnë për të, sepse ata nuk kanë epsh. Kjo tregon se, nëse fëmija ka arritur moshën e pjekurisë, gruaja duhet të ruhet nga shikimi i tij, sepse ai arrin të dallojë me epsh bukurinë e femrës.

- **Dhe të mos përplasnin këmbët për të tërhequr vëmendjen e të tjerëve për stolitë e tyre të fshehta.** - Femrat të mos përplasnin këmbët e tyre për tokë gjatë ecjes, që të ndihen stolitë që veshin nëpër gjymtyrë, si ato që lëshojnë zë kur ecën me nxitim. Në këtë rast, të tjerët i kuptojnë zbukurimet e fshehura dhe tek ta nxitet epshi. Në këto ajete e të tjera, flitet për atë që quhet "*sed el dheria*", pra, marrja e masave për mbylljen e rrugëve të së keqes, ose ligjet parandaluese të së keqes. Nëse një çështje të çon në haram, ajo bëhet vetë haram, edhe nëse në origjinë është e lejuar. Kështu, përplasia e këmbëve në tokë është e lejuar në vetvete, por duke qenë se nga kjo zbulohen stolitë që ka veshur gruaja dhe shkakton provokim e fitne tek të tjerët, bëhet e ndaluar. Allahu i Madhëruar u ka dhënë besimtarëve e besimtareve urdhëresa të bukura dhe të vyera. Por, sigurisht, besimtarët do të kenë mangësira në zbatimin e tyre, prandaj Allahu i Madhëruar urdhëroi për pendim dhe tha:

- **O ju që keni besuar! Pendohuni të gjithë tek Allahu, që të gjeni shpëtim!** - Ky është besimtari i vërtetë. Ai gjithmonë shkon drejt pendimit. Aq më tepër që Zoti e lidhi ngushtë fitoren e shpëtimit me këtë adhurim të veçantë - pendimin e sinqertë. Ai tha: "... Pendohuni të gjithë tek Allahu, që të gjeni shpëtim." Pra, nuk ka asnjë mundësi tjetër shpëtimi, veçse duke u penduar, duke hequr dorë nga gjithçka që Zoti nuk e do, qofshin ato të dukshme apo

të fshehura, dhe të kthehesh tek Ai me vepra të mira që Ai i do, qofshin këto vepra të mira, të dukshme apo të fshehura. Kjo tregon se çdo besimtar ka nevojë për pendim, sepse Allahu i Lartësuar iu drejtua të gjithë besimtarëve pa përjashtim. Ajeti është nxitje për të qenë të sinqertë në pendimin tonë, sepse Allahu thotë: “Pendohuni të gjithë tek Allahu”. Pra, pendohuni vetëm për hir të Tij e jo për ndonjë qëllim tjetër veç kënaqësisë së Tij. Shpeshherë, njeriu pendohet që thjesht të shpëtojë nga vështirësitë që i krijohen në të për shkak të gjynaheve, ose pendohet që të rregullojë famën dhe figurën e tij ndër njerëz. Kështu synimet dhe qëllimet mund të jenë të shumta, por ajo që kërkohet është që pendimi të bëhet vetëm që të kënaqet Zoti me ty. Besimtari duhet ta kuptojë që kjo është më e mira, sepse nëse Allahu kënaqet me të, atëherë çdo e mirë e dynjasë dhe e ahiretit do t’i afrohet dhe ai do të shpëtojë nga çdo e keqe në të dyja jetët.

Ajetet 32 – 33

32. Dhe martojini të pamartuarit e të pamartuarat, robërit tuaj të ndershëm e robëreshat tuaja të ndershme! Nëse janë të varfër, Allahu i begaton nga mirësitë e Tij. Allahu është Bujar i Madh dhe i Gjithëditur.

33. Ata që nuk kanë mundësi për martesë, le të përmbahen derisa Allahu t’i begatojë me të mirat e veta! Dhe nëse ndonjë nga ata që i keni në zotërimin tuaj kërkon prej jush ta lironi kundrejt një kompensimi të caktuar, atëherë ia jepni këtë mundësi me marrëveshje mes jush, nëse e dini se është i besueshëm dhe jepini nga pasuria që ju ka dhënë Allahu! Mos i detyroni robëreshat tuaja të bëjnë imoralitet, kur duan ndershmërinë, me qëllim që të fitoni nga të mirat e kësaj bote! E kush i detyron ato (për imoralitet), Allahu i fal ato për shkak të atij detyrimi. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

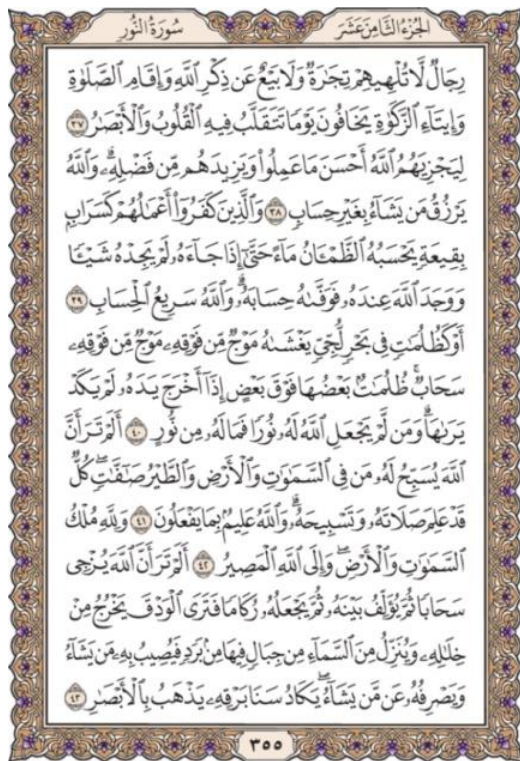
- **Dhe martojini të pamartuarit e të pamartuarat,...** - Allahu i Madhëruar i urdhëron kujdestarët ligjorë dhe zotërinjtë që u dëgjohej fjala në fis, që të martojnë ose të bëjnë të mundur martesën e atyre që quhen "*el ejama*" - beqarë. Këtu përfshihen burrat, gratë e virgjëra apo ato të mbetura pa burra. Është detyrë për të afërmit dhe kujdestarët e jetimëve që të bëjnë të mundur martesën e beqarëve, për të cilët kanë detyrë përkujdesjen financiare. Kur ata janë urdhëruar të martojnë këtë kategori njerëzish, atëherë, sigurisht që urdhri për t’u martuar vetë është edhe më parësor për t’u përmbushur.

- ... **robërit tuaj të ndershëm e robëreshat tuaja të ndershme!** - Ata robër e robëresha që janë të mirë, të ndershëm e të rregullt në besimin dhe moralin e tyre, është detyrë për zotërinjtë e tyre që t’i martojnë, si shpërblim për ndershmërinë dhe mirësinë e tyre, dhe për t’i nxitur edhe më shumë në këtë rrugë të mirësisë dhe besimit. Në fakt, ashtu siç u përmend në fillim të sures, me të përlyerit me imoralitet është e ndaluar martesë, derisa të pendohen. Duke marrë parasysh këtë, atëherë posaçërimi i këtij urdhri të Allahut për të martuar vetëm ata robër dhe robëresha që janë të mirë, merr një kuptim të veçantë. Ai është një përshkrim kufizues vetëm kur bëhet fjalë për martesën e skllëvërve dhe skllaveve, e jo për martesën e atyre që janë të lirë, sepse zakonisht imoraliteti shfaqet tek skllëverit. Allahu i Lartësuar ka nxitur që padronët t’i martojnë skllëverit dhe skllavet, nëse janë të ruajtur nga ndyrësia e imoralitetit. Por ka mundësi që epiteti "të mirë" të ketë një kuptim tjetër: ata skllëvër që janë ‘të mirë, të denjë për martesë dhe që kanë nevojë të madhe për martesë’. Këtë kuptim e mbështet edhe fakti që zotëria nuk e ka për detyrë që të martojë skllavin e tij para se ai ta ketë të nevojshme martesën. Sidoqoftë, nuk është e pamundur që të dyja kuptimet të jenë të sakta, pasi ajeti i përmban ato. Allahu është më i ditur.

- Nëse janë të varfër, Allahu i begaton nga mirësitë e Tij. - Edhe nëse të sapomartuarit janë të varfër, Allahu ka për t'i pasuruar e furnizuar nga pasuria e Tij. Kurrë mos mendoni se, po të martoheni, atëherë do të varfërohëni dhe nuk do të keni mundësi ta përballoni jetesën, për shkak të fëmijëve. Ky ajet është një nxitje për martesë dhe një premtim nga Allahu se do ta pasurojë robin pas martesë.

- Allahu është Bujar i Madh dhe i Gjithëditur. - Mirësitë e Allahut janë të shumta dhe bujaria e Tij është e paanë. Ai është gjithashtu *Alim* - i Gjithëdituri. Ai e di mirë se kush i meriton mirësitë e Tij fetare dhe të kësaj dynjaje, ose ata që mund të meritojnë vetëm njërën prej tyre. Çdokujt Ai i jep atë që e di mirë dhe e gjykon të drejtë, sipas urtësisë së Tij.

- Ata që nuk kanë mundësi për martesë, le të përmbahen... - Ky është gjykimi dhe porosia për ata që nuk mund të përballojnë financiarisht martesën. Allahu i Madhëruar i urdhëron që të bëjnë durim dhe të ruajnë dëlirësinë, duke iu shmangur haramëve. Këta duhet të marrin masat që të mbrojnë nga haramet. Ata duhet të ruhen nga çdo shkak i mendimeve e shkëndijave joshëse, që nxisin epshet e zbukurimin e haramit. Gjithashtu, për ta dobësuar forcën e epshit duhet të përdorin këshillën profetike, që thotë: "O ju të rinj! Kush ka mundësi që të martohet, le të martohet, e kush nuk ka mundësi, le të agjërojë! Kjo do t'ju ndihmojë (në përballimin e epsheve)". Ata të cilët nuk kanë mundësi për martesë janë të llojeve të ndryshme dhe janë privuar për shkaqe të ndryshme: ose për shkak të varfërisë së tyre, ose të varfërisë së padronëve të tyre (kur bëhet fjalë për martesën e skllëvërve). Por mund të jetë edhe për shkak të refuzimit të martesës nga vetë ana e tyre, kështu që nuk kanë mundësi që t'i detyrojnë për martesë. Disa janë të mendimit se ajeti ka kuptimin: "Ata që nuk kanë mundësi për mëhër." Pra, në ajet nënkuptohet mehri (dhurata martesore që i jepet gruas nga burri). Megjithatë,

shpjegimi i parë është më i pranueshëm, sepse është gjithëpërfshirës dhe nuk është nevoja që të nënkuptojmë gjë. Dhe dihet mirë që kuptimi i drejtpërdrejtë, pa qenë nevoja që të nënkuptojmë diçka tjetër, është më parësor të pranohet. Kuptimi i parë është më gjithëpërfshirës dhe ngërthen edhe rastin e martesës së robërve e robëreshave, përveç rastit të varfërisë e pamundësisë për martesë.

- ...derisa Allahu t'i begatojë me të mirat e Veta! - Allahu i Madhëruar u premtim durimtarëve që kujdesen për të ruajtur nderin, se do t'u lehtësojë çështjet. Allahu i porositi që të presin lehtësimin nga Ai dhe të mos nxitohen, sepse kjo t'u sillte vështirësi mbi vështirësi. Me durim e vetëpërmbajtje, ata do ta kalojnë më lehtë gjendjen e vështirë.

- Dhe nëse ndonjë nga ata që i keni në zotërimin tuaj kërkon prej jush ta lironi kundrejt një kompensimi të caktuar, atëherë ia jepni këtë mundësi me marrëveshje mes jush,... - Nëse skllëvërit

kërkojnë prej jush që të blejnë vetë lirinë e tyre, jepuani këtë mundësi.

- ... **nëse e dini se është i besueshëm...** - Nëse tek ata që kërkojnë të blejnë lirinë e tyre shihni “hajran” – mirësi, pra, nëse janë të aftë që të fitojnë e jetojnë jetën ndershmerisht, janë të mirë dhe përpiqen në ruajtjen e besimit të tyre. Me këtë procedurë arrihen dy mirësi:

1. Mirësia e fitimit të lirisë për skllëverit.
2. Mirësia e pasurisë që fiton padroni nga puna e robit për fitimin e lirisë. Madje në liri, ai mund të punojë e përpiqet më shumë për t'i sjellë dobi e pasuri zotërisë së tij, se sa po të ishte në robëri. Kështu, padroni jo vetëm që nuk dëmtohet nga liria që i jep robit të vet, por edhe përfiton më mirë dhe më shumë. Nga ana tjetër, robi gjithashtu përfiton dhe gëzon lirinë e tij. Nga ky ajët kuptohet se Allahu ka urdhëruar që zotërinjtë t'ua mundësojnë robërve të tyre këtë procedurë lirimi kundrejt pagesës. Disa mendojnë se ky urdhër është jo i detyrueshëm, por i pëlqyeshëm që të zbatohet nga zotërinjtë. Allahu ka urdhëruar gjithashtu që ata të ndihmohen financiarisht për të arritur lirinë. Madje, ata konsiderohen si njëra nga kategoritë që përfitojnë nga zekati e sadakatë e njerëzve. Allahu i Madhëruar thotë:

- ... **dhe jepini nga pasuria që ju ka dhënë Allahu!** – Ky urdhër i drejtohet padronit, i cili mund t'ia lehtësojë e ulë detyrimin financiar që skllavi ka për të paguar. Ai u drejtohet gjithashtu edhe gjithë njerëzve të tjerë që të ndihmojnë skllavin *el mukatib* që të paguajë detyrimin financiar kundrejt zotërisë së tij, për të blerë lirinë e vet. *El mukatib* është një ndër kategoritë që përfitojnë nga zekati i njerëzve. Allahu i Madhëruar, po të vërejmë me kujdes, thotë: "jepjini nga pasuria që ju ka dhënë Allahu!" Pra, ashtu sikurse kjo pasuri që keni është pasuri e Allahut, që e ka lënë në duart tuaja, po ashtu edhe ju duhet të jepni prej saj dhe të tregoheni bamirës me njerëzit nevojtarë. Tregohuni bamirës e të mëshirshëm, ashtu sikurse u tregua Zoti bamirës dhe i

mëshirshëm me ju! Nga ajeti kuptohet se nëse robi nuk kërkon nga zotëria i tij blerjen e lirisë, nuk është detyrë për zotërinë që ta fillojë ose propozojë diçka e tillë. Gjithashtu, kuptohet se, nëse nuk ka hajr në lirinë e robit dhe ai nuk është i aftë që të ndërtojë jetën e vet ndershmerisht, atëherë nuk duhet bërë kjo procedurë lirimi, sepse kështu ai do të kthehet barrë për njerëzit, i humbur e i pandihmuar. Edhe kur nuk ka fe dhe besim të mirë dhe, nëse lirohet, mund të shkaktojë probleme për shoqërinë, nuk i jepet kjo mundësi. Madje është e ndaluar që në të tilla raste të jepet liria, sepse është e dëmshme për të gjithë.

- **Mos i detyroni robëreshat tuaja të bëjnë imoralitet, kur duan ndershmërinë, me qëllim që të fitoni nga të mirat e kësaj bote!** - Ai ndaloj nga ajo praktikë në kohën e injorancës paraislamike, kur zotëria e detyronte skllaven e tij për prostitucion, për të fituar diçka nga kjo. Nuk lejohet që zotëria ta detyrojë skllaven për të bërë marrëdhënie intime që asaj nuk i lejohet, kur ajo do që të jetë e pastër. Madje, edhe nëse ajo është e përdalë, zotëria e ndalon dhe e ruan atë. Në kohën e injorancës ishte e përhapur praktika e përdorimit të skllaveve si prostituta, për të fituar nga ato.

- ... **kur duan ndershmërinë** - Nuk lejohet që të bëni diçka të tillë. Si është e mundur që ato të jenë të pastra e të ndershme dhe ju të synoni imoralitetin dhe shfrytëzimin e tyre për qëllime fitimi të kësaj bote të përkohshme? Ju duhet të ruani veten dhe ato nga marrëdhëniet e paligjshme dhe imoraliteti? Mos u joshni nga fitimi i pakët, që shumë shpejt do të zhduket. Fitimi i dëlirësisë e pastërtisë dhe personaliteti i panjollësor, është një pasuri shumë më e mirë se ai. Kjo do të mjaftonte që ju t'i largoheshit asaj veprë të ulët, pa përmendur këtu shpërblimin e madh në ahiret ose dënimin për atë që nuk bindet. Pastaj Allahu i Madhëruar i fton në pendim të gjithë ata që e kanë bërë këtë punë:

- **E kush i detyron ato (për imoralitet), Allahu i fal ato për shkak të atij detyrimi.**

– Le të pendohen tek Allahu i Lartësuar dhe le t'i japin fund kësaj veprë që e zemëron Atë. Nëse pendohen singërisht e ndalen, Allahu është Falës i madh dhe Mëshirëplotë.

- **Allahu Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Ai ia mbulon gjynahet dhe e mëshiron atë rob që e mëshiron vetveten duke u larguar nga rruga e ndëshkimit. Allahu i mëshiron edhe ata që i mëshirojnë skllavet e tyre dhe i ruajnë nga vepra të tilla të ulëta.

Ajeti 34

34. Ne ju kemi zbritur argumente të qarta, shembuj nga historia e atyre që ishin para jush dhe këshilla për ata që e kanë frikë Allahun.

Shpjegimi i ajetit

- **Ne ju kemi shpallur argumente të qarta...** - Ky është tregues i rëndësisë shumë të madhe të këtyre ajeteve, që njerëzit të njohin mirë vlerën e tyre dhe të përkushtohen tërësisht për t'i vënë në zbatim. Allahu i Madhëruar i quan këto ajete: *ajat bejnat*, pra, ajete të qarta në kumtin dhe në mësimet që përcjellin. Ato qartësojnë çdo urdhër që njerëzit kanë nevojë të dinë, qoftë prej themeleve apo degëzimeve të fesë. Këto ajete janë aq të qarta, sa nuk të lënë asnjë dyshim. Allahu i Lartësuar na njofton se në këtë libër ka sjellë edhe diçka tjetër:

- **...shembuj nga historia e atyre që ishin para jush...** – Rrëfime për popujt që shkuan para jush, të mirët dhe të këqijtë. Ai flet për cilësitë e veprat e tyre. Ai tregon se çfarë u ndodhi dhe çfarë veptoi Zoti me ta, që ju t'i keni shembuj të dobishëm dhe mësimet të vyera për jetën tuaj. Mesazhi është i qartë: çdokush që bën vepra të njëjta me ta do të marrë shpërblimin ose ndëshkimin e njëjtë. Gjithashtu, këto ajete dhe të tëra ajetet e Kur'anit do të shërbejnë përherë si:

- **...dhe këshilla për ata që e kanë frikë Allahun.** - Si këshillë e dobishme për ata që janë të devotshëm. Ata që i frikësohen dhe i ruhen dënimit të Zotit duke kryer urdhëresat e duke u ruajtur nga ndalesat e Tij, në këto ajete gjejnë premtime të bukura nga Zoti i

tyre, por shohin edhe kërcënime e paralajmërime të dobishme. Allahu i inkurajon për punë të mira, por edhe i qorton dhe kërcënon, që të ruhen. Ai u mundëson që zemrat e tyre të mbushen gjithmonë me shpresë për shpërblimin e Tij dhe me frikë për dënimin dhe zemërimin e Tij. Por këto mrekulli mund t'i shohin veçse të devotshmit. Kështu ata ruhen nga ato gjëra që nuk i do Zoti dhe përkushtohen për t'i kryer ato që Ai i do dhe i ka porositur t'i kryejnë.

Ajeti 35

35. Allahu është Drita e qiejve dhe e tokës. Shembulli i Dritës së Tij i ngjason një kandili të vendosur në një zgavër të errët. Kandili është brenda një qelqi e qelqi, si të ishte yll i shndritshëm. Ai (kandili) ndizet prej (vajit të) një Druri të bekuar, - prej ullirit, që nuk mund të quhet as i Lidjes e as i Perëndimit e vaji i të cilit gati ndriçon edhe pa e prekur zjarri. Dritë mbi dritë. Allahu udhëzon drejt Dritës së Vet atë që do Ai. Ja kështu, Allahu sjell shembuj për njerëzit dhe Allahu Di gjithçka për çdo gjë.

Shpjegimi i ajetit

- **Allahu është Drita e qiejve dhe e tokës.** - Ai është dritë fizike, konceptuale e shpirtërore. Allahu është Nur në veten e Tij. Sikur të mos ishte butësia e mëshira ndaj krijesave, rrezatimi i dritës së fytyrës së Tij do të digjte çdo gjë ku shkon shikimi i Tij, pra, të gjitha krijesat. Ai është Dritë dhe me të është ndriçuar e shkëlqen Froni i Tij, Kursija, Dielli, Hëna. Ai është Dritë, me të cilën vezullon dhe shkëlqen përjetësisht Xheneti. Po kështu edhe drita shpirtërore, për të cilën ka nevojë njerëzimi, e ka burimin nga drita e Zotit. Librat e shpalljet e Tij janë dritë, edhe Sheriati i Tij është dritë. Imani dhe dituria e thellë që gjendet në zemrat e profetëve dhe adhuruesve të Tij besimtarë është dritë. Sikur të mos ishte kjo dritë nga Zoti, errësitat do të mbulonin gjithçka, duke u dendësuar njëra mbi tjetrën. Çdo gjë që është e privuar nga Nuri i Tij, është në errësi të thellë, e ngushtuar

e në mangësi të plotë. Allahu i Lartësuar thotë:

- **Shembulli i Dritës së Tij i ngjason një kandili...** - Allahu i Lartësuar jep një shembull për dritën e Tij, pra, dritën e imanit e të Kur'anit në zemrat e besimtarëve. Shembulli i dritës së Tij i ngjason kandilit

- **...të vendosur në një zgavër të errët.** - Zgavra e mbledh dhe nuk e lë të humbasë e të largohet drita. Ai kandil ndodhet brenda një kristali, i cili, ngaqë është shumë i kthjellët e i pastër, duket sikur vezullon e shndrit. Allahu thotë:

- **Kandili është brenda një qelqi e qelqi, si të ishte yll i shndritshëm. Ai (kandili) ndizet prej (vajit të) një Druri të bekuar, - prej ullirit, që nuk mund të quhet as i Lidjes e as i Perëndimit e vaji i të cilit gati ndriçon edhe pa e prekur zjarri.** - Pra, shndërrohet në një smerald vezullues. Ky kandil brenda llampës së kristal të ndizet e ndriçon "...prej një druri të bekuar", pra, nga vaji i ullirit, i cili jep zjarrin me ndriçim. Allahu e përshkruan këtë pemë të begatshme duke thënë: "... nuk mund të quhet as i lindjes e as i perëndimit." Pra, atë e kap dielli jo vetëm në fillim të ditës, por edhe në fund të saj. Të tillë janë ullinj të Shamit. Ata janë shumë të këndshëm dhe vaji që del prej tyre është shumë i kulluar: "...e vaji i të cilit gati ndriçon edhe pa e prekur zjarri", ngaqë është shumë i kulluar. Kur digjet, ai lëshon shumë dritë.

- **Dritë mbi dritë!** – Pra, ndriçimi i vajit dhe ai i zjarrit. Ky është një shembull që Allahu që jep për të treguar gjendjen e zemrës së besimtarit dhe dritës së Tij në këtë zemër. Kështu, natyrshmëria e pastër, në të cilën e krijoi Zoti njeriun është si ai vaji i kulluar e i pastër. E tillë është natyra në të cilën Zoti i krijoi njerëzit. Kur është e pastër dhe e kulluar, ajo është e gatshme që të mësojë udhëzimet hyjnore, të pranojë ligjin e Zotit e të jetojë sipas tij. Kur i vjen dituria dhe imani i pastër, asaj i ndizet drita, që e ndriçon fort. Kjo i ngjan ndezjes së fitilit të kandilit, që është i lagur me vaj të

pastër e të kulluar. Zemra e robit është e kulluar dhe e pastër nga synimet e këqija. Nëse zemra është e pastër dhe e papërlyer, ajo i kupton qartë mesazhet e Zotit. Kur në këtë zemër të kulluar ndizet zjarri i imanit, ajo lëshon një dritë të fortë, që ndriçon edhe ata rreth e rrotull saj. Kjo i ngjan llambës, që shpërndan dritën që vezullon brenda saj. Tek ky njeri bashkohet drita e natyrshmërisë së pastër, drita e imanit, drita e diturisë së Shpalljes, drita e njohurisë së Zotit dhe pastërtia që ajo i sjell shpirtit. Dritë mbi dritë. Por duke qenë se të gjitha këto lloje dritash janë prej dritës së Zotit, që jo çdokush e meriton ta ketë, Allahu i Madhëruar dhe i Urtë thotë:

- **Allahu udhëzon drejt Dritës së Vet atë që do Ai.** - Ai udhëzon në këtë Nur ata, pastërtinë dhe vlerat e të cilëve i di mirë. Ai u jep dritë, që të pastrohen dhe të rregullohen veprat e gjendja e tyre.

- **Ja kështu, Allahu sjell shembuj për njerëzit** - Në mënyrë që njerëzit të logjikojnë e të kuptojnë mesazhet e Tij. Kjo është mëshira e butësia e Zotit me robërit, bamirësia e Tij ndaj tyre. Kështu ua sqaron Ai të vërtetën nga e kota, të drejtën nga e gabuara. Shembujt e sjellin njeriun më pranë kuptimit të gjërave. Përmes shembujve, çështjet konceptohen e bëhen të qarta, njëlloj si ato të prekshmet nga shqisat, dhe njeriu qetësohet plotësisht rreth tyre.

- **dhe Allahu Di gjithçka për çdo gjë.** - Dituria e Allahut ka përfshirë gjithçka dhe shembujt që Ai sjell i di me hollësi. Ai e di mirë se shembujt janë të dobishëm për krijesat, të cilët duhet të përpiqen që të logjikojnë dhe meditojnë me kujdes rreth tyre e jo t'u kthejnë shpinën, t'i lënë në harresë ose t'i kundërshtojnë. Allahu e di dhe ata nuk e dinë.

Ajetet 36 - 38

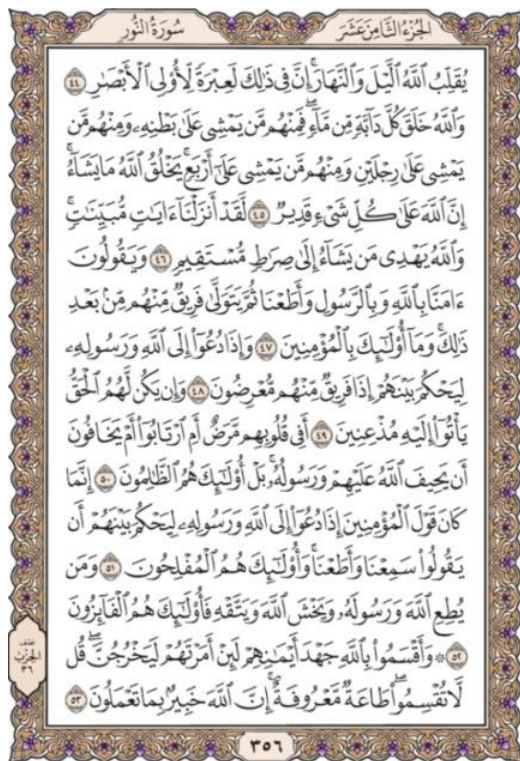
36. (Ajo dritë) Është në shtëpitë (xhamitë), që Allahu i lejoi të ngrihen, e të përmendet emri i Tij. Në to lavdërohet emri i Tij mëngjes e mbrëmje.

37. Ata janë njerëz që nuk i pengon as tregtia e largët e as shitblerja në vend, për ta përmendur Allahun, për ta falur rregullisht namazin dhe për ta dhënë zekatin. Ata i frikësohen një Dite kur do të tronditen zemrat dhe sytë.

38. (Ata luten) që Allahu t'i shpërblejë më së miri për veprat e tyre dhe për t'ua shtuar të mirat prej (bujarisë së) Tij. Allahu i dhuron pa masë atij që do.

Shpjegimi i ajeteve

- (Ajo dritë) Është në shtëpitë (xhamitë), që Allahu i lejoj të ngrihen, e të përmendet emri i Tij. Në to lavdërohet emri i Tij mëngjes e mbrëmje. - Allahu adhurohet në këto shtëpi madhështore e të nderuara, që janë vendet më të dashura për Të. Ato janë xhamitë, që Allahu ka urdhëruar të ngrihen, me qëllim që në to: "...të përmendet emri i Tij dhe t'i bëhet tesbih Atij mëngjes e mbrëmje." Këtu përmbledhen disa norma për xhamitë: si ndërtimi i tyre, pastrimi dhe përkujdesi për to, ruajtja e tyre nga papastërtitë e gjërat e ndaluara, ruajtja nga të marrët dhe fëmijët që nuk janë të ndërgjegjshëm për pastërtinë, mbrojtja nga jobesimtarët, shmangia e kotësive brenda xhamive, ngritja e zërit etj., përveç rastit kur bëhet dhikër, kur falen namazet, qofshin farze, synete a nafile, kur bëhet lexim Kur'ani, *tesbih, tehليل* etj., kur ka mësim, itikaf e shumë adhurime të tjera që kryhen në xhami. Kështu, ngritja e xhamive nënkupton dy forma: ngritje fizike, duke i ndërtuar dhe duke u kujdesur për to, dhe ngritja e tyre me përmendjen e Zotit, përmes namazeve e adhurimeve në to. Forma e dytë është më e rëndësishmja dhe më e mira, prandaj edhe u ligjëruea namazi me xhemat dhe falja e xhumave. Madje, për shumë dijetarë, namazi me xhemat është detyrë, ndërsa për disa të tjerë është i pëlqyeshëm. Në vijim, Allahu i Madhëruar i lëvdon ata që i ndërtojnë këto xhami me adhurime e: "...që të përmendet emri i Tij dhe t'i bëhet *tesbih* Atij mëngjes e mbrëmje." Ata e dëlirësojnë Zotin dhe i shprehin adhurimet e tyre me sinqeritet të

plotë në fillim të ditës e në fund të saj. Allahu i Madhëruar i veçon këto dy kohë për vetë vlerën e lartë dhe rëndësinë e veçantë të adhurimeve në këtë kohë, por edhe për një shkak tjetër. Në këto kohë mundësohet më mirë afrimi tek Zoti përmes adhurimeve. Ato janë kohët më të përshtatshme e më të lehta për adhurim. Po këtu futet tesbihu i namazeve e jashtë tyre. Gjithashtu, në këto kohë janë caktuar edhe dhikri i mëngjesit dhe i mbrëmjes.

- **Ata janë njerëz që nuk i pengon as tregtia e largët e as shitblerja në vend, për ta përmendur Allahun, për ta falur rregullisht namazin dhe për ta dhënë zekatin.** - Në këto xhami i përkushtohen Zotit me adhurime e tesbih ata burra që nuk i mashtron dynjaja, që t'i japin përparësi asaj kundrejt Zotit. As stolitë e kënaqësitë e dynjasë, as shitblerja e pasuria nuk i bëjnë të shkujdesen nga adhurimi i Zotit. Në fakt, Allahu i Lartësuar thotë për këta se merren me tregti, por edhe pse merren me të tilla aktivitete njerëzore, kjo nuk i bën që të harrojnë adhurimin dhe përmendjen e Tij.

Kështu, marrja me tregti e aktivitete të tjera nuk është e ndaluar, nëse ato nuk bëhen shkak për cenimin e detyrave të Zotit. Me gjithë angazhimet e tyre, ata e falin namazin e pëmendin shumë Allahun dhe e japin zekatin. Madje, bindja ndaj Allahut dhe adhurimi i Tij është qëllimi final dhe themelor i tyre. Çdo gjë që ndërhyr mes tyre dhe këtij qëllimi ata nuk ngurrojnë ta largojnë. Natyrisht që lënia e dynjasë dhe e atyre gjërave të saj aq të dashura për shpirtin, mund të jetë shumë e vështirë dhe, shpeshherë, dhënia përparësi hakut të Zotit mund të bjerë ndesh me këtë kënaqësi. Prandaj Allahu i Madhëruar na përmend një fakt që i ndihmon ata fatlumë që ta kenë të thjeshtë këtë përballje, që për të tjerët është e vështirë:

- **Ata i frikësohen një Dite kur do të tronditen zemrat dhe sytë.** - Kjo është ajo që ua lehtëson lënien e dynjasë e stolive të saj, kur ato bien ndesh me besimin dhe adhurimin e Zotit dhe të pengojnë prej tij. Ata i frikësohen asaj dite të tmerrshme. Ajo është dita kur do të tmerrohen zemrat dhe trupat do të dridhen nga frika. Duke kujtuar vazhdimisht atë ditë, atyre u bëhet e thjeshtë përgatitja për të. Kjo është një këshillë e vyer që Zoti u jep njerëzve për t'i bërë më të përkushtuar në adhurimin e Tij dhe për t'ua lehtësuar shkëputjen nga stolitë e kësaj dynjaje, nëse ato të largojnë nga diçka që është më e mirë, pra, nga adhurimi i Zotit e përgatitja për ditën e vështirë të llogarisë. Pas këtij kërcënimi vjen edhe inkurajimi e shpresa:

- **(Ata luten) që Allahu t'i shpërblejë më së miri për veprat e tyre...** - Këtu bëhet fjalë për veprat e mira, pra, për adhurimet që të afrojnë me Zotin dhe e kënaqin Atë. Njeriu bën edhe gjëra të lejuara, siç janë premtimet e ndryshme në këtë botë, por ai do të shpërblehet veçse për ato që janë të mira, dhe të tilla janë ato që i janë dedikuar vetëm Zotit, për ta kënaqur Atë, dhe që janë kryer sipas porosive të Tij, sikurse thotë Zoti: "Allahu do t'ua falë më të keqen e atyre (gjynaheve) që bënë dhe do t'u japë

shpërblimet më të mira për ato (vepra të mira) që bënë." [Zumer 35].

- ... **dhe për t'ua shtuar të mirat prej (bujarisë së) Tij.** - Allahu do t'ua shtojë më shumë shpërblimin, në krahasim me atë që kanë bërë.

- **Allahu i dhuron pa masë atij që do.** - Ai i jep më shumë shpërblim sesa njeriu mund të arrijë përmes veprave të tij, madje shumë herë më tepër nga sa mund ta imagjinojë. Allahu i jep shpërblim pa masë, pra, ky është tregues se do të jetë më i madh sesa mendohet.

Ajetet 39 – 40

39. Kurse ata që nuk besuan, - veprat e tyre janë si mirazhi në një rrafshinë të cilin i eturi e merr për ujë, derisa kur i afrohet e sheh se është asgjë. Por ai e ka Allahun (gjithnjë) pranë tij dhe Ai do t'ia bëjë të plotë llogarinë. Allahu është i shpejtë në bërjen e llogarisë (së robve).

40. Dhe (gjendja e tyre) është si errësirat në një det të thellë, të cilin e mbulojnë dallgët mbi dallgë dhe mbi ato janë retë e zeza - Errësira të thella njëra përmbi tjetrën, sa që njeriu nuk mund ta shohë as dorën e vet. Atij të cilit Allahu nuk i jep dritë, nuk ka për të pasur dritë.

Shpjegimi i ajeteve

Këto janë dy shembuj që Zoti i sjell për të na treguar e përshkruar veprat e mohuesve dhe faktin se ato do të shkojnë kot dhe nuk do të kenë asnjë dobi për ata që i kanë bërë, madje do të jenë dëshpërim për ata. Ai thotë:

- **Kurse ata që nuk besuan, - veprat e tyre janë si mirazhi në një rrafshinë të cilin i eturi e merr për ujë, derisa kur i afrohet e sheh se është asgjë. Por ai e ka Allahun (gjithnjë) pranë tij dhe Ai do t'ia bëjë të plotë llogarinë. Allahu është i shpejtë në bërjen e llogarisë (së robve).** - Ata refuzojnë të besojnë Zotin dhe i mohojnë të dërguarit e Tij. Veprat e kësaj kategorie njerëzish janë: "...si mirazhi në shkretëtirë..." Ato janë si një vegim në një tokë të shkretë, ku nuk ka pemë e as bimësi "...të cilin i eturi e mendon se është ujë."

Kështu e sheh ai që është tharë nga etja e madhe. Njeriu i zhuritur për ujë sheh vegime që askush tjetër nuk i sheh. Këtë ia shkakton etja e madhe. Por sigurisht këto janë thjesht haluçinacione, të cilat ai i përjeton për të përballuar dhe larguar në njëfarë mënyre etjen. Ai ecën drejt atij vegimi me shpresën e kotë se do të gjejë ujë, por: "...kur i afrohet e sheh se është asgjë..." Kështu, ai dëshpërohet jashtë mase dhe i shtohet edhe më shumë etja, për shkak të shpresës që sapo iu këput. Të tilla janë veprat e jobesimtarit. Ato janë si vegimet, të cilat ai - për shkak të injorancës dhe mangësisë së tij për të peshuar drejt çështjet, - i sheh si punë të dobishme. Atë e mashtrojnë hijeshia e rreme e atyre veprave dhe hamendësia e pabazuar në dituri e dritë nga Zoti. Ai mendon se ato do t'i sjellin ndonjë dobi dhe, në të njëjtën kohë, do t'i përmbushin dëshirat e tij pa fre. Në fakt ai ka një nevojë të madhe, madje të domosdoshme për to, ashtu si nevoja e të eturit për ujë. Ditën e Gjykimit, njeriut do t'i bëjnë dobi veçse veprat e tij. Atë ditë njeriu do të ketë nevojë më të madhe për veprat e tij sesa i eturi për ujë. Por atë ditë, kur ai të kërkojë ndonjë punë të mirë dhe sheh te veprat e veta, do t'i shikojë ato të bëra pluhur e hi. Nuk mbetet për të asgjë që do t'i sillte dobi. Jo vetëm kaq, por ai do të gjejë atje Allahun, që do t'i japë atë që meriton: "Por ai e ka Allahun (*gjithnjë*) pranë tij dhe Ai do t'ia bëjë të plotë llogarinë." Allahut nuk i fshihet asnjë vepër, as e vogël e as e madhe, e fshehur apo e shfaqur. Asnjë punë e madhe ose e vogël nuk do të lihet pa shpërblim ose ndëshkim, sipas meritës.

- **Allahu është i shpejtë në bërjen e llogarisë** (*së robve*). - Të mos u duket e largët mohuesve ky kërcënim. Ai do të vijë patjetër. Këto lloj punësh Allahu i Madhëruar i ka krahasuar me vegimin në shkretëtirë, ku nuk ka as pemë e as bimësi. Si kjo tokë e shkretë janë edhe zemrat e tyre, se ato nuk kanë hajër dhe mirësi. Në to nuk kultivohen veprat e mira e të dobishme,

se ato janë të shkretuara nga mohimi i Zotit dhe i profetëve.

- **Dhe** (*gjendja e tyre*) **është si errësitat në një det të thellë, të cilin e mbulojnë dallgët mbi dallgë dhe mbi ato janë retë e zeza** - Ky është shembulli i dytë për të treguar kotësinë e veprave të mohuesve. Ato janë si: "... është si errësitat në një det të thellë, të cilin e mbulojnë dallgët mbi dallgë dhe mbi ato janë retë e zeza "

- **Errësira të thella njëra përmbi tjetrën, ...** - Gjithë këto errësira njëra mbi tjetrën. Fillimisht është errësira e detit plot dallgë në thellësitë e tij më të mëdha. Pastaj sipër tij janë errësitat e dallgëve, që përplasen sipër njëra tjetrës. Pastaj sipër tyre, errësira që krijojnë retë e dendura e të zeza. Pastaj sipër kësaj, errësira e natës pa hënë. Aq e thellë është kjo errësi e krijuar, saqë:

- ... **sa që njeriu nuk mund ta shohë as dorën e vet.** - Edhe pse dorën e ka pranë, nuk mund ta shohë. Atëherë, çfarë mund të shohë më larg?! Kështu janë mohuesit e Zotit, të shpalljeve e profetëve të Tij. Zemrat e tyre janë mbuluar nga shtresa të shumta e të dendura errësire njëra mbi tjetrën. Fillimisht është natyra e tyre e përlyer dhe e devijuar. Nga ajo natyrë nuk vjen gjë e mirë. Mbi të është errësira e mohimit të Zotit. Sipër saj, errësira e injorancës. Mbi këto janë errësitat e shumta të veprave të këqija, që shkaktohen nga ato që u përmenden më sipër. Ata përumben mes këtyre errësirave. Ata janë të dehur e të përumbur dhe nuk e gjejnë dot rrugën. Ata ikin larg e më larg udhës së drejtë, të luhatur e të pasigurt. Kështu ndodh kur Zoti të braktis dhe të privon nga drita e Tij:

- **Atij të cilit Allahu nuk i jep dritë, nuk ka për të pasur dritë.** - E si mund t'ia japë dritën këtyre shpirtave të errët, të padrejtë dhe kryeneçë, me injorancën e tyre. Në këta shpirta nuk ka mirësi dhe dritë dhe as pranim të dritës dhe mirësisë. Nuk ekziston asnjë dritë dhe mirësi tjetër përveç atyre që Allahu ia fal robtit. Ai ua jep dritën dhe mirësinë e Tij vetëm atyre që dëshiron. Këta ishin dy shembuj për veprat e mohuesve. Ka

mundësi që këta dy shembuj të jenë sjellë për të treguar se veprat e tyre janë të ngjashme me këta dy shembuj. Por ka mundësi që shembulli i parë të jetë për veprat e prijësve dhe i dyti për veprat e ndjekësve e pasuesve. Allahu është më i ditur.

Ajetet 41 – 42

41. A nuk e sheh ti se Allahun e lartësojnë të gjitha qeniet në qiej e në Tokë edhe shpendët krahapur? Secila (qenie) e di mënyrën si t'i lutet dhe si ta lartësojë Atë. Dhe Allahu Di gjithçka që bëjnë ata.

42. Po. Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve dhe i Tokës dhe te Allahu do të kthehen të gjithë.

Shpjegimi i ajeteve

- **A nuk e sheh ti se Allahun e lartësojnë të gjitha qeniet në qiej e në Tokë edhe shpendët krahapur?** - Allahu i Madhëruar u kujton njerëzve madhësitinë dhe pushtetin e Tij të plotë mbi gjithçka. Ata janë të varfër e nevojtarë për *rububije*-n dhe *uluhije*-n e Tij. Ata kanë nevojë për Zotin e tyre, që i krijon i furnizon, përkujdeset dhe rregullon çështjet e tyre. Ata kanë nevojë që t'i përkushtohen vetëm Atij me adhurime e përunjësi. Ata nuk mund të bëjnë dot pa këto dy gjëra. Prandaj i Lartësuar i thotë: "Allahun e lartësojnë të gjitha qeniet në qiej e në Tokë edhe shpendët krahapur?" Kafshët, sendet edhe shpendët që i hapin krahët në qiell, i bëjnë *tesbih* Zotit.

- **Secila (qenie) e di mënyrën si t'i lutet dhe si ta lartësojë Atë.** - Secili i përkushtohet Zotit me namaz e adhurime, sipas mënyrës së vet, siç i ka mësuar Ai. Është Allahu, Ai që ua ka inspiruar këtë lloj namazi e tesbihi, ose nëpërmjet profetëve, siç është rasti i melekëve, njerëzve dhe xhindëve, ose me inspirim e mësim nga vetë Ai, siç ka bërë me të gjitha krijesat që ka krijuar, përveç tre kategorive të përmendura më lart. Në këtë rast, kuptimi i ajetit është:

çdo krijesë e di mirë namazin e tesbihun që duhet të bëjë. Pra, kjo dituri u vjen nga Zoti me dy mënyrat që u përmendën më sipër.

- **Dhe Allahu Di gjithçka që bëjnë ata.** - Ai i di të gjitha veprat e krijesave dhe Atij nuk i fshihet asgjë prej tyre. Të përgjegjshmëve ligjërish, pra, njerëzve dhe xhindëve, ai do t'u japë atë që meritojnë. Sipas këtij kuptimi, ajeti na tregon se Allahu i di të gjitha veprat e adhurimet e të gjitha krijesave, të përgjegjshëm ligjërish ose jo të tillë, dituri e cila përmban edhe mesazhin se do t'i shpërblejë sipas veprave të tyre. Pra, ka mundësi që ajeti të jetë me kuptimin: Allahu e di mirë namazin dhe tesbihun e tyre. Ai i di mirë adhurimet e tyre, edhe pse ju nuk i dini (o ju njerëz). Ju dini dhe mund të dalloni veçse aq sa ju ka zbuluar Allahu të dini. Kështu, ky ajeti i ngjan ajetit tjetër kuranor: "Atë e madhërojnë (*me tesbih*) shtatë qiej, Toka dhe gjithçka në to. Nuk ka gjë që nuk e madhëron Atë (*me tesbih*), duke e lavdëruar, por ju nuk e kuptoni madhërimin (*tesbihun*) e tyre. Ai është i Butë dhe Falës i madh." [Isra 44]. Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar tregoi nevojën e domosdoshme të krijesave për ta adhuruar Atë dhe për teuhidin e Tij. Ata kanë nevojë ta njohin dhe besojnë Atë si një të vetëm dhe nuk mund të bëjnë dot pa adhurimin ndaj Tij. Në vijim, Allahu tregon se ata janë të varfër përkundrejt pushtetit dhe sundimit të Tij, për përkujdesin që Ai tregon për ta dhe rregullimin e veprave të tyre. Ai thotë:

- **Po. Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve dhe i Tokës...** - Ai është Krijuesi dhe Furnizuesi i Vetëm. Ai rregullon të gjitha çështjet në to. Allahu rregullon çdo çështje në këtë botë me ligjin e Tij të krijimit e të përcaktimit të çdo gjëje. Po kështu, rregullon çështjet e njerëzve me ligjin e Tij të Sheriatit, që ua ka bërë detyrë të jetojnë sipas tij. Ndërsa në ahiret mbi të gjitha do të zbatohet ligji i Tij i shpërblimit dhe ndëshkimit, për të cilin njoftoi botën përmes shpalljeve dhe profetëve. Prandaj edhe në fund u kujton njerëzve kthimin tek Ai:

- ... dhe te Allahu do të kthehen të gjithë.
- Tek Ai do të kthehen dhe grumbullohen të gjitha krijesat. Atë ditë, Allahu do t'i shpërblejë sipas veprave e pasimit të ligjit të Sheriatit të Tij.

Ajetet 43 – 44

43. A nuk e shikon ti se si Allahu i bën rete të lëvizin me të butë, pastaj i bashkon dhe i bën grumbull? Pastaj do të shohësh shiun se si pikon prej tyre. Ai lëshon breshër prej së larti nga retë e mëdha si male dhe me të godet atë që do dhe ia largon atij që do. Shkëlqimi i dritës së vetëtimës së Tij gati sa s't'i merr sytë.

44. Është Allahu Ai që bën ndërrimin e Natës dhe të Ditës. Në të gjitha këto ka fakte për ata që shohin qartë (Shenjat e Allahut).

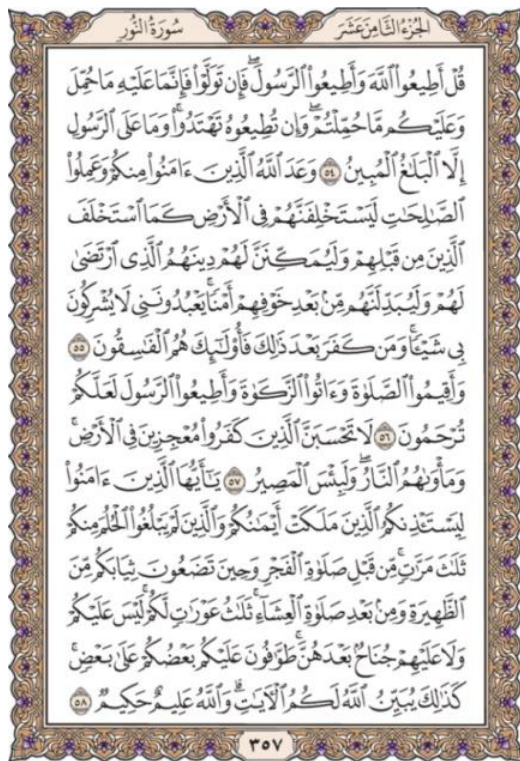
Shpjegimi i ajeteve

- **A nuk e shikon ti se si Allahu i bën rete të lëvizin me të butë, pastaj i bashkon dhe i bën grumbull?... - A nuk e ke vështruar me sytë e tu madhëshinë e pushtetit të Allahut? A nuk e ke parë si i mbledh Ai retë e vogla e të shpërndara, dhe pastaj i bashkon dhe i bën të mëdha, si male, njëra mbi tjetrën?**

- **Pastaj do të shohësh shiun se si pikon prej tyre.** - Pastaj sheh se si fillojnë pikat e shiut të bien prej atyre reve, për të qenë të dobishme. Kështu fillojmë t'i mbushim burimet, liqenet, lumenjtë e përrenjtë, dhe krijesat përfitojnë prej tyre. Me këtë ujë, toka lulëzon e çelin çifte bimësh të bukura e të dobishme. Por, ndonjëherë, Zoti lëshon edhe breshër, me të cilin shkatërron çfarë të dojë:

- **Ai lëshon breshër prej së larti nga retë e mëdha si male dhe me të godet atë që do dhe ia largon atij që do.** - Të gjitha bëhen sipas ligjit të Tij të përcaktimit për njerëzit dhe sipas urtësisë, për të cilën Ai meriton të gjitha lavdërimet.

- **Shkëlqimi i dritës së vetëtimës së Tij gati sa s't'i merr sytë.** - Ajo dritë që shkrepnin nga mesi i reve gati të verbon, sepse është shumë e fortë. Është Allahu Ai

që i krijon retë dhe shiun, që krijesat nevojtare të përfitojnë. Ai e zbret shiun që të jetë i dobishëm dhe jo i dëmshëm. A nuk tregojnë këto se Allahu është i Plotë, Absolut në Pushtetin e Tij, i gjerë në mëshirën e Tij? Vetëm ajo që do Ai zbatohet në këtë gjithësi.

- **Është Allahu Ai që bën ndërrimin e Natës dhe të Ditës.** - Zoti e ndërron natën e errët dhe të ftohtë me ditën e shndritshme e të ngrohtë, e pastaj e kundërta. Është Ai që i ndërron ditët mes njerëzve, herë duke ngritur disa e herë duke i ulur, herë me mirësi e herë me bela e sprova.

- **Në të gjitha këto ka fakte për ata që shohin qartë (Shenjat e Allahut).** - Ka mësim për ata që kanë vështrim të mprehtë për çështjet që kërkohen prej tyre. Ata dinë të depërtojnë dhe të kuptojnë hollësisht çështjet, ashtu siç sheh qartë syri gjërat e dukshme. Sytë e tyre shohin në krijimin madhështor të Zotit me një mënyrë që synon të mësojë e të kuptojë mirë se çfarë është synuar me krijimin e tyre dhe çfarë kërkon Zoti prej tyre. Ndërsa të shkujdesurit

shohin në këto krijesa me një mënyrë të padobishme, ashtu si bagëtitë.

Ajeti 45

45. Dhe Allahu ka krijuar çdo gjallesë prej ujit. Ka prej tyre që ecin duke u zvarritur me bark, disa që ecin me dy këmbë dhe disa që ecin me katër këmbë. Allahu krijon çfarë të dojë. Allahu ka Fuqi për çdo gjë.

Shpjegimi i ajetit

- **Dhe Allahu ka krijuar çdo gjallesë prej ujit.** - Allahu u kujton robve të Tij të meditojnë në ato krijesa që i shohin në jetën e tyre dhe faktin se është Ai që i krijoi të gjitha ato krijesa e gjallesa që ndodhen në botë. Lënda bazë e të gjitha atyre është uji, sikurse thotë i Madhëruari: "... ujin e bëmë bazë të jetës së çdo sendi." [Enbija 30]. Shumë nga gjallesat që shumohen nëpërmjet lindjes pasi femra mbarset nga mashkulli, e kanë fillësën prej uji. Por edhe gjallesat e tokës formohen nga lagështira që gjendet në të. Nuk ka gjë që të mos lindë e formohet nga uji. Edhe pse lënda bazë e ekzistencës është uji, krijesat dhe gjallesat janë të ndryshme e të larmishme. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Ka prej tyre që ecin duke u zvarritur me bark,...** - Siç janë gjarpërinjtë e familja e tyre.

- **...disa ecin me dy këmbë...** - Siç janë njerëzit e shumë shpendë.

- **... dhe disa që ecin me katër këmbë.** - Si bagëtitë e kafshët e tjera. Shumëllojshmëria e këtyre gjallesave, edhe pse uji është baza e përbashëkt e tyre, tregon se në këtë botë zbatohet ligji dhe dëshira e Zotit, me pushtetin e sundimin e Tij gjithëpërfshirës.

- **Allahu krijon çfarë të dojë.** - Ai krijon çfarë krijese të dëshirojë, bashkë me karakteristikat e tyre.

- **Allahu ka Fuqi për çdo gjë.** - Nga i njëjti ujë dhe e njëjta tokë, Ai nxjerr larmishmëri krijesash e bimësie. Ai thotë: "Në Tokë ka hapësira që qëndrojnë pranë njëra-tjetrës, ka vreshta dhe fusha të mbjella, ka palma që janë me shumë degë, por edhe pa të tilla. Të gjitha ujiten me të njëjtin ujë, por Ne i kemi

bërë me shije të veçanta e të dallueshme nga njëra-tjetra. Vërtet, në të gjitha këto ka argumente për njerëzit që kuptojnë." [Ra'd 4].

Ajeti 46

46. Ne kemi shpallur Argumente të Qarta dhe Allahu e udhëzon në Rrugën e Drejtë atë që do.

Shpjegimi i ajetit

- **Ne kemi shpallur argumente të qarta.** - Kështu i kemi mëshiruar robërit Tanë, duke u zbritur atyre ajete të qarta. Ato tregojnë e argumentojnë qartë të gjitha çështjet dhe synimet bazë të Sheriatit, të gjitha virtytet e lavdërueshme, njohuritë e dobishme dhe udhëzuese në mirësi. Përmes këtyre ajeteve u ndriçua udha e mirësive, u bë e qartë rruga e drejtë nga devijimet e shejtanit. Asnjë i humbur që lidhet pas devijimeve të shejtanit nuk ka pse të ketë më paqartësi pas kësaj Shpalljeje, e cila sqaron gjithçka. Edhe ai që kërkon të drejtën nuk ka për të gjetur asnjë dyshim e paqartësi. Kështu do të jetë, sepse kjo shpallje i përket Allahut, që është i Plotë e Absolut në diturinë dhe mëshirën e Tij. Ai është i plotë në qartësimin e ajeteve të Tij. Pas qartësimit të Allahut nuk mund të ketë qartësim e udhëzim tjetër më të mirë: "... me qëllim që jobsimtarët të mund ta dinin se kanë mohuar pasi e vërteta iu bë e qartë, ndërsa besimtarët të mund të vazhdonin të besojnë pasi e vërteta u bë e qartë. Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka." [Enfal 42]. Të gjithë do të jetojnë dhe do të vdesin të qartë në atë që kanë zgjedhur.

- **...dhe Allahu e udhëzon në Rrugën e Drejtë atë që do.** - Allahu udhëzon kë të dojë dhe udhëzimin e Tij ua jep atyre që u paraprin e mira dhe bëjnë vepra të mira në bindje e nënshtrim ndaj Tij. Ata e respektuan ftesën e Tij dhe me mirënjohje jetojnë sipas saj, prandaj u paraprin e mira dhe udhëzimi i plotë i Zotit. Këta, Ai i udhëzon në rrugë të drejtë. Allahu e përshkruan rrugën e tij si *siratul mustekim*, pra, rruga e qartë dhe më e shkurtra drejt destinacionit. Ajo është rruga që të çon me

siguri drejt destinacionit, pra, në Xhenet, ku Allahu do t'i nderojë e mbulojë besimtarët me mirësitë e Tij. Kjo rrugë është e ndërtuar mbi diturinë e saktë rreth së vërtetës dhe parapëlqimin e saj kundrejt çdo diturie tjetër, si dhe mbi punën sipas kësaj diturie me sinqeritet vetëm për Zotin. Vini re! Allahu i Madhëruar na tregon se këto ajete janë të qarta e udhëzuese drejt rrugës së drejtë për të gjitha krijesat, dhe ky është udhëzimi i përgjithshëm. Ndërsa kur flet për udhëzimin në "*siratul mustekim*" - rrugën e drejtë që të çon në Xhenet, atë e veçon për ata që Ai dëshiron dhe i ka përzgjedhur. Ky është udhëzimi i posaçëm për të zgjedhurit e Tij. Këtë lloj udhëzimi, që përmban diturinë e saktë për të vërtetën dhe punën sipas saj me sinqeritet, Ai e ka dhuruar me bujarinë dhe mirësinë e Tij, e cila është e pakufishme, për ata që e njohin dhe i nënshtrohen me mirënjohje. Ndërsa udhëzimi i përgjithshëm dhe qartësimi i Shpalljes për të gjithë krijesat është tregues i drejtësisë së Allahut. Ai është i Drejtë dhe ua sqaron Shpalljen të gjithëve, që askush të mos ketë më justifikim para Tij. Allahu e di mirë se kujt ia jep udhëzimin e plotë me bujarinë dhe mirësinë e Vet.

Ajetet 47 – 50

47. Ata (hipokritët) thonë: “Ne besojmë në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij dhe u bindemi.” Por më pas, një grup prej tyre mbrapsen. Këta nuk janë (vërtet) besimtarë.

48. E, kur thirren që ndërmjet tyre të gjykojë Allahu dhe i Dërguari i Tij, një grup prej tyre nuk i përgjigjen ftesës.

49. Por, nëse (në atë gjykim) e drejta u takon atyre, ata i shkojnë atij krejt të bindur e me respekt.

50. A thua kanë sëmundje në zemrat e tyre? Apo mos dyshojnë (në të dërguarin)?! Apo mos kanë frikë se Allahu dhe i dërguari i Tij do të gjykojnë padrejtësisht kundër tyre?! Por jo. Ata dhe pikërisht ata janë vetë të padrejtët.

Shpjegimi i ajeteve

Ata (hipokritët) thonë: “Ne besojmë në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij dhe u bindemi.” - Allahu i Madhëruar na njofton rreth gjendjes së keqbërësve, atyre që në zemra kanë sëmundje dhe iman të dobët ose kanë paqartësi, dyshime e mungesë diturie. Me gjuhët e tyre deklarojnë se kanë iman në Allahun dhe se i binden Atij, por pastaj nuk e zbatojnë atë që thonë me gojën e tyre.

- Por më pas, një grup prej tyre mbrapsen. - Një pjesë prej tyre i kthejnë shpinën bindjes ndaj Zotit dhe i kalojnë kufijtë e Tij. Madje bëjnë shkelje të rëndë, sepse këtë tregon fjala e Zotit, kur i përshkruan ata:

- Këta nuk janë (vërtet) besimtarë. - Ai që i kthen shpinën dhe e shpërfill bindjen ndaj Zotit, shpesh mund ta bëjë këtë me nijetin për t'iu kthyer përsëri rrugës së drejtë. Por ai që i kthen shpinën sepse është *mu'rid* - rrefuzues, ai e braktis rrugën për të mos u kthyer më kurrë. Ai as që ia hedh më sytë rrugës që braktis dhe i kthen shpinën. Kjo gjendje u shkon shumë për shtat disave që pretendojnë se e besojnë dhe i binden Allahut. Por, në fakt, këta janë me iman të dobët dhe i sheh që nuk kryejnë shumë adhurime, sidomos ato lloj adhurimesh që janë të vështira për nefsën, si dhënia e zekatit, shpenzimet e detyrueshme ose të pëlqyeshme, xihadi në rrugën e Zotit etj.

- E, kur thirren që ndërmjet tyre të gjykojë Allahu dhe i Dërguari i Tij, një grup prej tyre nuk i përgjigjen ftesës. - Kur ndodh që mes tyre e dikujt të kërkohet zbatimi i ligjit të Zotit, "...një grup prej tyre nuk i përgjigjen ftesës." Ata e refuzojnë me forcë dhe kërkojnë që të gjykojnë me ligjet e injorancës paraislamike. Ata preferojnë ligje e gjykime të tjera e jo Sheriatin e Zotit, sepse janë të bindur se e drejta është në anën e tyre dhe, sipas tyre, Sheriati duhet të përputhet me këtë "të drejtë".

- Por, nëse (në atë gjykim) e drejta u takon atyre, ata i shkojnë atij krejt të bindur e me respekt. - Kur e drejta është në anën e tyre e gjykimi i Sheriatit i përkon dëshirës së tyre, ata kërkojnë me forcë Sheriatin.

Por, në fakt ata e zgjedhin këtë jo se është gjykimi i Sheriatit, por sepse u shkon sipas dëshirave të tyre. Në këtë rast, ata nuk janë të lëvdueshëm për këtë gjykim, edhe pse pranojnë ta zbatojnë, sepse robi i drejtë dhe besimtar është ai që e ndjek dhe i nënshtrohet së vërtetës dhe të drejtës sido që ajo të jetë, pro edhe kundër tij, edhe kur e gëzon edhe kur e trishton. Ndërsa ata që e ndjekin Sheriatin veçse kur u shkon e përkon dëshirave të tyre dhe e refuzojnë kur nuk u shkon pas tyre, dhe atëherë parapëlqejnë dëshirën kundrejt Sheriatit të Zotit, këta nuk janë adhures të vërtetë të Zotit. Duke i qortuar ata për refuzimin e gjykimit të Sheriatit të Tij, Allahu i Madhëruar thotë:

- **A thua kanë sëmundje në zemrat e tyre...** - Kjo sëmundje ua çrregullon zemrat, duke ua larguar ndjesitë e mira, ashtu si i sëmuri humbet aftësitë e tij. Ato zemra nuk kanë ndjeshmërinë për të pasuar dhe vlerësuar atë që u bën dobi, madje përkushtohen pas asaj që i bën dëm.

- **Apo mos dyshojnë (në të dërguarin)?!** - A po kanë dyshime, e kështu zemrat e tyre ngurrojnë të pranojnë gjykimin e Allahut dhe të Profetit të Tij, pasi mëtojnë se ky nuk është gjykim me drejtësi?

- **Apo mos kanë frikë se Allahu dhe i dërguari i Tij do të gjykojnë padrejtësisht kundër tyre?!** - Mos, vallë, kanë druhen se Allahu e Profeti i Tij do të japin një gjykim të padrejtë dhe të pamerituar? Atëherë, ata janë vërtet ashtu siç i përshkruan Zoti.

- **Por jo. Ata dhe pikërisht ata janë vetë të padrejtët.** - Në të gjitha këto hamendësime, ata janë të padrejtë e keqbërës. Gjikimi i Allahut dhe Profetit të Tij është në kufijtë me të lartë të drejtësisë e barazisë. Ai është plotësisht sipas urtësisë, siç thotë i Madhëruari: "Vallë, mos po kërkojnë gjykimin e kohës së Padijes? Por a ka gjykim më të mirë se ai i Allahut, për një popull që beson bindshëm?" [Maide 50]. Ky ajet dëshmon se *imani* nuk është thjesht fjalë që thuhet, por duhet të shoqërohet me

vepra të mira sipas tij. Allahu i Madhëruar e ka mohuar imanin për ata që nuk i binden Atij. Ajeti tregon se është detyrë t'i bindesh gjykimit të Zotit dhe të nënshtrohesh ta zbatosh atë në çdo rast e gjendje. Ai që nuk nënshtrohet tregon se ka sëmundje në zemrën e tij, ka dyshim e luhajte në iman. Kjo vepër është e ndaluar njëlloj siç ndalohet të kesh mendim të keq për gjykimin e Sheriatit dhe të mendosh se Sheriati është kundër drejtësisë dhe urtësisë.

Ajetet 51 – 52

51. Kur besimtarët ftohen, që ndërmjet tyre të gjykojë Allahu dhe i dërguari i Tij, e vetmja fjalë që thonë, është: "Dëgjuam dhe bindemi." Ata janë të shpëtuarit.

52. Kush i bindet Allahun dhe të dërguarit të Tij dhe kush ka frikë Allahun dhe i përmbahet udhëzimit të Tij, - ata do të jenë fitimtarët (që do të arrijnë çdo të mirë).

Shpjegimi i ajeteve

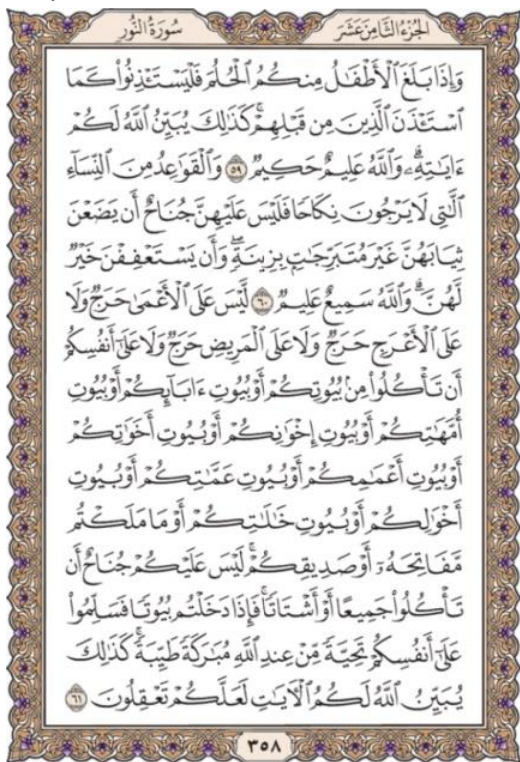
- **Kur besimtarët ftohen, që ndërmjet tyre të gjykojë Allahu dhe i dërguari i Tij, e vetmja fjalë që thonë, është: "Dëgjuam dhe bindemi."** - Besimtarët e vërtetë janë ata të cilët e shprehin imanin nëpërmjet veprave të tyre. Një nga cilësitë e tyre është edhe bindja dhe nënshtrimi i plotë e pa rezerva ndaj ligjit dhe gjykimit të Zotit dhe Profetit të tij, në çdo rast, qoftë kur është pro dëshirave të tyre, qoftë kur është kundër. Kur ata ftohen që mes tyre të gjykojë Allahu e Profeti i Tij, "...e vetmja fjalë që thonë, është: "Dëgjuam dhe bindemi." Domethënë, e dëgjuam me respekt ligjin dhe gjykimin e Zotit dhe të Profetit dhe iu përgjigjëm e iu bindëm atij që na fton në zbatimin e tij. Ne i bindemi tërësisht e pa asnjë rezervë këtij gjykimi. Për këta, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Ata janë të shpëtuarit.** - Allahun e përkufizon *el felahu*-n vetëm tek ata. *El felahu* është fitorja dhe realizimi i gjithçkaje të mirë që njeriu e synon dhe shpëtimi nga çdo gjë së cilës i druhet në të dyja botët. Askush nuk mund ta arrijë këtë mirësi,

veçse atyre që gjykohen përmes ligjit të Allahut dhe Profetit, duke qenë të bindur dhe të kënaqur me të. Pasi përmendi vlerën dhe shpërblimin e madh të atyre që i binden dhe nënshtrohen ligjit dhe gjykimit të Zotit dhe Profetit në rastet që kërkojnë gjykim, i Lartësuarit tregon shpërblimin e madh të atyre që i binden Atij dhe Profetit përgjithësisht, në të gjitha gjendjet dhe veprat. Ai thotë:

- Kush i bindet Allahun dhe të dërguarit të Tij dhe kush ka frikë Allahun dhe i përmbahet udhëzimit të Tij, - ata do të jenë fitimtarët (që do të arrijnë çdo të mirë). - Këta i besojnë mesazhet dhe kumtet e Zotit dhe Profetit si të vërteta dhe u përmbahen me korrektësi dhe sinqeritet urdhëresave dhe ndalesave të tyre. Ata gjithashtu ia kanë frikën Allahut. Ata i frikësohen Zotit me një frikërespekt që buron nga njohuria e thellë për Të dhe madhështinë e Tij, me emrat, cilësitë dhe veprat e Tij. Kjo frikë dhe njohuri e plotë i bën që gjithmonë të jenë të kujdesshëm në çdo ndalesë të Zotit dhe ta frenojnë veten, prandaj Allahu thotë: "...dhe i përmbahet udhëzimit të Tij." Ata i ruhen dhe i druhen zemërimit dhe dënimit të Zotit të tyre, që e njohin mirë, duke lënë çdo gjë të ndaluar. Termi "*takua*" (devotshmëri), kur përmendet i vetëm në një tekst Sheriati, nënkupton kryerjen e urdhëresave dhe lënien e ndalesave. Ndërsa kur përmenden së bashku me terma të tjerë, si *birru* (bamirësi) dhe *ta'atu* (bindje), atëherë *takua* nënkupton lënien e poshtërsive e ndalesave të Zotit, ndërsa bamirësia e bindja nënkuptojnë kryerjen e urdhëresave. Ata fatlumë të cilët i kanë të dyja këto cilësi, bindjen ndaj Zotit e Profetit (kryerjen e urdhëresave) dhe frikën ndaj Tij, dituri dhe *takua*, ata janë *el faizunë* - të shpëtuarit. *El feuzu* është shpëtimi nga ndëshkimi. Ata janë të shpëtuar nga ndëshkimi, sepse bëjnë atë që konsiderohet si mburojë nga ndëshkimi, pra: 1. "*El hashije*", që është frika nga Zoti, e cila ndërtohet nga njohuria e plotë për Të dhe 2. *El takua*, që është

ruajtja nga gjynahet e ndalesat. Ata arritën gjithashtu edhe shpërblimin, sepse bëjnë atë që është shkak për të, pra, realizojnë bindjen ndaj Zotit e Profetit, duke kryer urdhëresat e tyre me sinqeritet vetëm për të kënaqur Zotin dhe korrektësisht siç janë urdhëruar. Prandaj *el feuzu* është i kufizuar veç për ta. Ndërsa ata që nuk janë përshkruar me cilësitë e këtyre të zgjedhurve, nuk e arrijnë kurrë '*el feuzi*'-n, për shkak të neglizhimit dhe cenimit të atyre cilësive të lavdërueshme (*el hashije, el takua*). Në këtë ajet përmendet një e drejtë që njerëzit duhet ta plotësojnë, në lidhje me Zotin dhe Profetin, dhe një e drejtë të veçantë vetëm ndaj Zotit. E drejta e përbashkët ndaj Zotit dhe Profetit është bindja e plotë në atë që ata urdhërojnë e ndalojnë dhe të gjykuarit sipas ligjeve të Sheriatit. Në varësi të kësaj bindjeje është edhe grada e imanit, sepse imani e presupozon bindjen ndaj Zotit dhe Profetit. Ndërsa haku i veçantë vetëm për Zotin është *el hashijetu*, - pra, frika ndaj Zotit, si pasojë e ditorisë për madhështinë e Tij, dhe *el takua* - pra ruajtja nga zemërimi dhe dënimi i Tij. Ndërsa për sa i përket të drejtës që ka Profeti në mënyrë të veçantë, ai është respektimi dhe nderimi i figurës së tij. Të trija këto lloje të drejtash Allahu i Madhëruar i ka përmendur në suren Fet'h (ajetet 8, 9), kur thotë: "Ne të dërguam ty si dëshmitar, si përgëzues dhe paralajmërues. Që ju (*o njerëz*) ta besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij, të cilin ta përkrahni e ta respektoni, dhe që ta lartësoni (*Allahun*) mëngjes e mbrëmje." Pra, e drejta e Zotit dhe Profetit është besimi në Zotin dhe Profetin me iman korrekt e të plotë, që presupozon gjithashtu edhe bindjen e nënshtrimin. E drejta e Profetit në mënyrë të veçantë është të ndihmojmë, t'i qëndrojmë në krah dhe ta respektojmë figurën e tij. E drejta e Zotit në mënyrë të veçantë është: t'i bëjmë lavde mëngjes e mbrëmje, ta lavdërojmë përmes emrave, cilësive e veprave të tij dhe ta dëlirësojmë e të

dëshmojmë se është i pastër nga çdo mangësi dhe e metë.

Ajetet 53 – 54

53. Ata (*hipokritët*) betohen me betime të forta në Allahun se nëse do t'i urdhëroje ti, ata do të dilnin në luftë. Thuaj: “Mos u betoni! Dihet bindja juaj. Nuk ka dyshim se Allahu e di mirë atë që bëni ju.”

54. Thuaj: “Bindjuni Allahut dhe bindjuni të dërguarit!” Por, nëse ju refuzojnë, atëherë ai (*i dërguari*) është përgjegjës vetëm për atë që është i ngarkuar dhe ju jeni përgjegjës për atë që ju është ngarkuar. Nëse ju i bindeni atij, atëherë e keni gjetur të Vërtetën. I dërguari ka për detyrë vetëm ta kumtojë qartë (*Mesazhin*).

Shpjegimi i ajeteve

- Ata (*hipokritët*) betohen me betime të forta në Allahun se nëse do t'i urdhëroje ti, ata do të dilnin në luftë. – Allahu na njofton për sjelljen e kundërshtarëve të Profetit (a.s) përkundrejt xhihadit. Ata janë ose munafikë, ose njerëz që kanë iman të

dobët dhe zemër frikacake. Këto grupe shtiren para Profetit dhe besimtarëve se janë luftëtarë trima dhe sypatrembur. Ata hiqen sikur janë të bindur ndaj Profetit në çdo çështje që ai urdhëron. Ata thonë: "... nëse do t'i urdhëroje ti, ata do të dilnin në luftë." Pra, nëse do t'i urdhërosh, kanë për t'u bindur. Nëse i urdhëron për të dalë në luftë, ata do të të përgjigjen menjëherë. Me këtë kuptimin e dytë, ata sikur justifikoheshin për mospjesëmarrje për shkak se nuk u kishte ardhur urdhri i qartë. Por kuptimi i parë është më i qartë, pra: në të ardhmen, nëse na urdhëron, do të na shohësh se si do të të ndjekim e luftojmë së bashku me ty. Por Allahu i Madhëruar ua kthen atyre dhe thotë:

- Thuaj: “Mos u betoni! Dihet bindja juaj. - Allahu nuk ka nevojë për betimet dhe justifikimet tuaja dhe as Profeti e besimtarët. Allahu i Lartësuar na ka njoftuar rreth jush dhe për çdo imtësi të gjendjes suaj. Sjellja dhe “bindja” që ofroni ju është e qartë për ne. Ne e kemi parë dembelizmin e mosbindjen tuaj të pajustificueshme edhe më herët, prandaj nuk ka asnjë kuptim ky betim i juaji. Ai mund t'i vlejë dikujt tjetër, që vërtet mund të ketë ndonjë lloj justifikimi dhe që më parë e ka treguar veten dhe trimërinë e tij. Mbase këtij lloji mund t'i vlejë justifikimi, ndërsa juve nuk ju vlen aspak. Mbi ju pritet veçse të godasë zemërimi dhe dënimi i Zotit. Prandaj Zoti i kërcënon më pas:

- Nuk ka dyshim se Allahu e di mirë atë që bëni ju.” - Ai do t'ju japë për këtë dënimin e merituar.

- Thuaj: “Bindjuni Allahut dhe bindjuni të dërguarit!” - Në fakt, kjo është detyra e tyre, ndërsa detyra e Profetit (a.s) është që thjesht t'ju urdhërojë e t'ju ndalojë. Prandaj: “Bindjuni Allahut dhe bindjuni të Dërguarit!” Nëse bindeni dhe plotësoni urdhëresat, ky është fati juaj dhe fillimi i lumturisë suaj.

- Por, nëse ju refuzojnë, atëherë ai (*i dërguari*) është përgjegjës vetëm për atë që është i ngarkuar dhe ju jeni përgjegjës

për atë që ju është ngarkuar. - Detyra e Profetit është kumtimi i qartë i Shpalljes dhe ai e plotësoi atë. Ndërsa pjesa juaj është: bindja dhe nënshtrimi sipas Shpalljes. Por tashmë duket qartë gjendja juaj. Tashmë doli qartë humbja dhe devijimi juaj, braktisja e rrugës së drejtë dhe merita e dënimit tuaj.

- **Nëse ju i bindeni atij, atëherë e keni gjetur të Vërtetën.** - Nëse i bindeni Profetit, atëherë do të gjeni plotësisht rrugën e drejtë në fjalët dhe veprat tuaja. Nuk ka asnjë mundësi që të gjeni udhëzimin e drejtë tjetërkund, përveçse nëpërmjet bindjes ndaj Allahut dhe Profetit. Pa bindje dhe nënshtrim është e pamundur që të udhëzoheni.

- **I dërguari ka për detyrë vetëm ta kumtojë qartë** (*Mesazhin*). - Ai ka si detyrë kumtimin e qartë, që nuk lë asnjë dyshim tek askush. Dhe, vërtet, Profeti (a.s) e bëri këtë. Ai e kumtoi qartësisht Shpalljen e Zotit. Por Ai që do t'ju llogarisë e shpërblejë për veprat tuaja, është veçse Allahu i Lartësuar. Profeti nuk ka asgjë në dorë në këtë drejtim, pavarësisht se detyrën e tij e kreu plotësisht.

Ajeti 55

55. Allahu u ka premtuar atyre që besuan dhe bënë vepra të mira se do t'i bëjë sundues në tokë, ashtu si i pati bërë sundues ata (*besimtarë të mirë*) **që ishin para tyre. Ai do ta forcojë fenë - atë që Ai e ka zgjedhur për ta dhe në vend të frikës do t'u dhurojë siguri dhe paqe. Ata më adhurojnë vetëm Mua e nuk më shoqërojnë askënd e asgjë. Por, kushdo që mohon pas kësaj, - ata janë të prishur** (*që kalojnë çdo kufi*).

Shpjegimi i ajetit

- **Allahu u ka premtuar atyre që besuan dhe bënë vepra të mira se do t'i bëjë sundues në tokë, ashtu si i pati bërë sundues ata** (*besimtarë të mirë*) **që ishin para tyre. Ai do ta forcojë fenë - atë që Ai e ka zgjedhur për ta - , dhe në vend të frikës do t'u dhurojë siguri dhe paqe. Ata më adhurojnë vetëm Mua e nuk më**

shoqërojnë askënd e asgjë. - Ky është një nga premtimet e Zotit, që është sigurisht i vërtetë dhe që Ai e ka përmbushur. Ai është realizuar dhe dëshmuar shumë herë në këtë botë. Ai u ka premtuar atyre që e plotësojnë imanin dhe veprat e mira sipas tij, se do t'i bëjë sundimtarë në tokë, që të jenë ata udhëheqësit që do të vijnë njëri pas tjetrit e brez pas brezi. Ai u ka premtuar që do të jenë ata që do të kenë në dorë të mirat dhe begatitë e tokës. Ai do t'ua mundësojë zbatimin e fesë që ka pëlqyer për ta, pra, të fesë islame, e cila ka triumfuar mbi të gjitha fetë. Allahu e zgjodhi Islamin si fenë e Tij për këtë umet të veçantë për vetë vlerat, mirësitë dhe gradën e lartë të kësaj feje, si dhe për ta plotësuar e përkryer mirësinë e Tij ndaj këtij umeti. Ai do t'ua mundësojë atyre që besojnë sinqerisht dhe saktë dhe që bëjnë vepra të mira, që ta zbatojnë lirisht këtë fe madhështore. Allahu do t'ua mundësojë që t'i plotësojnë dispozitat e saj. Ai do t'ua mundësojë që t'i plotësojnë detyrimet fetare, qoftë ato të fshehurat, qoftë ato të shfaqurat, qoftë për veten e tyre, qoftë për të ftuar të tjerët. Pasuesit e çdo besimi tjetër ose mohuesit do të jenë të mposhtur e të nënshtruar para muslimanëve. Allahu i Madhëruar u premtonte besimtarëve të mirë se do t'ua zëvendësojë frikën me siguri e paqe. Nëse besimtarët e mirë jetojnë në kohëra frike e terrori, ndonjë prej tyre nuk mund ta shfaqë haptas besimin e vet, sepse vuan dhe heq mundime të shumta nga jobesimtarët. Gjithashtu, ndodh që xhemati i muslimanëve të jetë i vogël, në krahasim me të tjerët. Madje ndodh që e gjithë bota të mbledhen kundër tyre për t'i luftuar, duke kaluar çdo kufi në mizori e padrejtësi. Kështu, Allahu u premtonte besimtarëve të Tij të sinqertë se, nëse besojnë drejt e punojnë sinqerisht sipas këtij besimi, Ai do t'ua largojë këtë frikë që i rrethon dhe do ta largojë padrejtësinë e botës kundër tyre. Mendohu pak me kujdes! Kur Allahu i Lartësuar bëri këto premtime në këtë ajet, në atë kohë asgjë nga këto nuk ishte realizuar dhe muslimanët akoma nuk ishin

bërë udhëheqës, madje as nuk mund ta shfaqnin fenë e tyre haptasi. *El temkin* është kompletimi e shfaqja e fesë islame me të gjitha shenjat e simbolet e saj, në siguri të plotë dhe paqe. Domethënë, kjo është mundësia për ta adhuruar Allahun si Një të vetëm e të Pashoq, duke mos iu frikësuar askujt tjetër. Brezi i parë i këtij umeti punoi për kompletimin e imanit dhe me punë të sigjerta sipas tij, duke u ngritur shumë lart mbi të gjithë popujt e tjerë, prandaj Allahu i lartësoi mbi të gjithë popujt dhe i bëri sundues dhe mbretërues të tyre. Ata çliruan lindjen dhe perëndimin e botës. Ata përhapën paqen e qetësinë nëpërmjet teuhidit dhe adhurimit të Zotit, duke ngritur lart simbolet e shenjtëritë e Tij. Kjo ishte një përmbushje e plotë e premtimit të Allahut dhe një shenjë e jashtëzakonshme që Ai i dha njerëzimit. Ky premtim do të vazhdojë deri në Kijamet dhe do të përmbushet sa herë që muslimanët e jetësojnë fenë dhe e përkryejnë imanin dhe veprat e mira. Nëse ata besojnë dhe punojnë me këtë besim, premtimi i Allahut është i pakthyeshem. Nëse ndodh që në ndonjë kohë të marrin forcë dhe terren munafikët dhe mohuesit e Zotit, kjo ndodh për shkak se besimtarët kanë cenuar imanin dhe veprat e mira.

- **Por, kushdo që mohon pas kësaj, - ata janë të prishur** (*që kalojnë çdo kufi*). - Ata që mohojnë edhe pas këtij lartësimi dhe force që Zoti u jep muslimanëve, ata janë më të prishurit, janë keqbërës që kanë dalë nga kufijtë e bindjes ndaj Allahut. Ata janë të padenjë për mirësinë e Allahut dhe nuk e meritojnë atë, sepse nëse e braktis Islamin kur je i lirë e krenar dhe askush nuk të ngushton apo mundon, kjo tregon për qëllime të pështira dhe të sëmura, për ligësi të fshehur. Ajeti tregon se Allahu ka ngritur e krenuar edhe popuj para nesh, sikurse i tha Musai popullit të tij: "Mundet që Allahu ta shkatërrojë armikun tuaj dhe t'ju bëjë ta zëvendësoni në këtë vend, e pastaj do t'ju vështrojë se si do të veproni". Ose: "Ne duam t'i lartësojmë ata që u shtypën në

tokë, t'i bëjmë udhëheqës dhe t'i bëjmë trashëgues. Atyre do t'u japim pushtet në tokë." [Kasas 5, 6]. Pra, ky është një rregull i pandryshueshëm i Zotit.

Ajetet 56 – 57

56. Atëherë faleni rregullisht namazin dhe jepeni zekatin dhe bindjuni të Dërguarit që të mëshiroheni!

57. Kurrsesi mos mendo ti se ata, që nuk besuan, do të shpëtojnë në këtë botë. Vendi i tyre është zjarri. Eh sa përfundim i keq është ai!

Shpjegimi i ajeteve

- **Atëherë faleni rregullisht namazin dhe jepeni zekatin** - Allahu i Lartësuar urdhëron për ta përkryer namazin duke plotësuar në mënyrën më të mirë shtyllat, kushtet, detyrat e synetet e tij, si dhe edukatën e shpirtin e namazit, qoftë në lidhje me fjalët dhe veprat e shfaqura, qoftë me ato të brendshme e të fshehta. Ai na urdhëron edhe për të dhënë zekatin prej pasurisë që Zoti na bëri kujdestarë dhe na i la në dorën tonë. Duhet të shpenzojmë nga mirësitë që na ka dhënë Zoti e t'ua japim të varfërve dhe çdo kategorie në nevojë, ashtu siç na udhëzon i Gjithëmëshirshmi. Këto dy punë, namazi dhe zekati, janë dy adhurimet më të mëdha, që i përkushtohen Zotit në shenjë bindjeje ndaj Tij. Madje, ato janë treguesit më të mëdhenj të bindjes ndaj Allahut, sepse jaën plotësim i hakut të Allahut dhe i hakut të krijesave. Ato tregojnë sinqeritetin ndaj të Adhuruarit të vetëm me meritë, Allahut të Madhëruar, dhe tregojnë bamirësinë ndaj krijesave. Pastaj Allahu i Madhëruar na jep një urdhër të përgjithshëm:

- **...dhe bindjuni të Dërguarit që të mëshiroheni!** – Bindjuni urdhëresave të tij dhe largojuni ndalesave të tij. Allahu i Madhëruar thotë: "Kush i bindet Profetit, i është bindur Allahut. Por kush e refuzon, (*dije se*) Ne nuk të kemi dërguar ty si mbikqyrës të (*punëve të*) tyre." [Nisa 80]. Nëse e bëjmë këtë, atëherë Ai premtion: "...që të mëshiroheni." Atëherë, ai që dëshiron mëshirën, le ta dijë se kjo është

rruga e arritjes së saj. Nga ana tjetër, ai që kërkon ta arrijë mëshirën e Zotit dhe shpreson që Ai ta përfshijë në të, pa falur namazin, pa dhënë zekatin e pa iu bindur Profetit, ai është mashtrues dhe ëndërron me sy hapur. Ai vetëmashtrohet nga ëndrra të kota dhe të paqena.

- **Kurrresi mos mendo ti se ata, që nuk besuan, do të shpëtojnë në këtë botë.** -

Mos u mashtro nga kënaqësitë e shumta që ata përfshijnë në tokë në këtë botë. Edhe nëse Zoti i afatizon, dijeni mirë se nuk ka për t'i lënë në harresë e të shpëtojnë. I Lartësuar thotë: "Ne u japim të jetojnë pak (në këtë botë), e pastaj do t'i ndëshkojmë ata me një dënim të rëndë." [Lukman 24]. Ndërsa këtu thotë:

- **Vendi i tyre është zjarri. Eh sa përfundim i keq është ai!** - Sa përfundim i i keq është ai i mohuesve! Ai është një përfundim i dëshpëruar, me ndëshkim të përjetshëm.

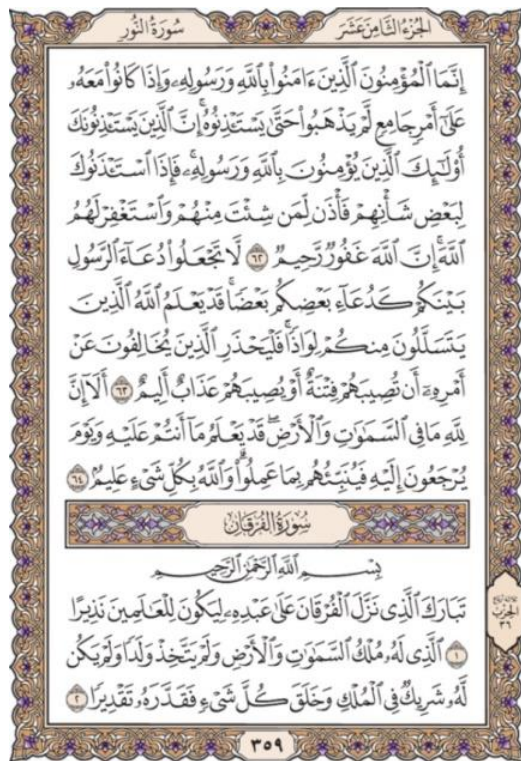
Ajeti 58

58. O ju që keni besuar! Ata të cilët i keni në zotërimin tuaj (shërbëtorët) dhe ata (fëmijët) që nuk kanë arritur moshën e pjekurisë, duhet të kërkojnë leje prej jush në tri raste: para namazit të sabahut, në drekëhere kur hiqni rrobat (për të pushuar) dhe pas namazit të jacistë. Këto janë tri kohë, kur ju nuk jeni të veshur. Përveç këtyre tri kohëve, nuk është gjuhah as për ju e as për ata, që të vizitoni njëri-tjerin. Kështu jua qartëson Allahu Argumentat e Tij. Allahu është i Gjithëditur, i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

- **O ju që keni besuar! Ata të cilët i keni në zotërimin tuaj (shërbëtorët) dhe ata (fëmijët) që nuk kanë arritur moshën e pjekurisë, duhet të kërkojnë leje prej jush në tri raste: para namazit të sabahut, në drekëhere kur hiqni rrobat (për të pushuar) dhe pas namazit të jacistë.**

- Allahu i Madhëruar urdhëroi besimtarët që t'i mësojnë skllëverit dhe ata të cilët ende nuk kanë mbushur moshën e përgjegjësise ligjore që të pajisen me këtë edukatë të

mrekullueshme. Ata duhet të kërkojnë leje para se të futen nëpër ambientet dhe dhomat e shtëpisë, në disa kohë të caktuara, duke na qartësuar urtësinë e këtij urdhri. Allahu i Madhëruar përmend tri kohë: së pari, koha kur njerëzit bien në gjumë pas namazit të jacistë. Së dyti, është koha e zgjimit para namazit të sabahut. Në këto dy kohë kryesisht njerëzit i heqin rrobat e zakonshme dhe përgatiten për gjumë jo me veshjen e zakonshme. Ndërsa koha e tretë është koha e gjumit të drekës. Duke qenë se në këtë kohë jo gjithmonë njerëzit i heqin rrobat e zakonshme për të veshur roba të tjera, Allahu i Madhëruar e thekson dhe thotë: "...në drekëhere kur hiqni rrobat (për të pushuar)" Kjo është koha kur bëhet gjumi i drekës, i ashtuquajtur *kajlule*. Në këto kohë, edhe skllëverit apo shërbëtorët, edhe fëmijët janë njëlloj si të tjerët, domethënë nuk u lejohet të hyjnë nëpër dhoma pa kërkuar leje. Ndërsa jashtë këtyre tri kohëve ata janë të lirë të lëvizin. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Këto janë tri kohë, kur ju nuk jeni të veshur. Përveç këtyre tri kohëve, nuk është gjunah as për ju e as për ata, që të vizitoni njëri-tjerin.** - Ata vërtiten mes jush për t'ju shërbyer në kërkesat tuaja.

- **Kështu jua qartëson Allahu Argumentat e Tij.** - Kështu ju qartëson Allahu i Madhëruar ajetet e Tij, duke ju treguar edhe urtësitë që fshihen pas tyre, në mënyrë që të sigurohen plotësisht, të njohin mirë mëshirën dhe urtësinë e Atij që i vendos këto norma.

- **Allahu është i Gjithëditur, i Urtë.** - Dituria e Allahut përfshin çdo gjë: ato që patjetër ekzistojnë, ato që është e pamundur të ekzistojnë dhe ato që është e mundur që të ekzistojnë. Ai është i Urtë dhe me urtësinë e Tij çdo gjë e vendos në vendin e vet. Kështu, çdo krijese Ai i ka dhënë krijimin e përshtatshëm dhe çdo ligji të Sheriatit i ka vendosur dispozitën që i përshtatet. Të tilla janë edhe këto rregulla, që Ai na i sqaroi, na e shpjegoi urtësinë që fshihet pas tyre, si dhe na tregoi dobinë e madhe fetare dhe morale që arrihet me to.

Ajeti 59

59. Dhe kur fëmijët tuaj të arrijnë moshën e pjekurisë, le të kërkojnë leje (për të hyrë te ju) ashtu siç kërkojnë ata që janë më të mëdhenj (në moshë se ata). Kështu jua qartëson Allahu Argumentat e Tij. Allahu është i Gjithëditur, i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

- **Dhe kur fëmijët tuaj të arrijnë moshën e pjekurisë, le të kërkojnë leje (për të hyrë te ju) ashtu siç kërkojnë ata që janë më të mëdhenj (në moshë se ata).** - Pasi fëmijët arrijnë moshën e pjekurisë dhe të përgjegjësisë ligjore, që ndodh kur ata fillojnë të ejakulojnë qoftë në gjumë apo zgjuar, duhet të zbatojë ligjet e vendosura për të rriturit. Ata duhet të kërkojnë leje në të gjitha kohët, siç u shpjegua në fjalën e Allahut: "O ju që keni besuar! Mos hyni në shtëpi të huaja pa kërkuar leje dhe pa u përshëndetur me njerëzit në to! Kjo është më e mira për ju, në mënyrë që të kujtoni (atë që ju sjell mirësi). Por, nëse nuk gjeni

aty asnjë, atëherë mos hyni derisa t'u jepet leje! E, nëse ju thuhet të ktheheni, kthehuni! Kjo është më e ndershme për ju. Dhe Allahu e di mirë gjithçka që bëni ju. Nuk është gjynah për ju, nëse hyni në shtëpi të pabanuara, nëse keni ndonjë përfitim në to. Dhe Allahu e di atë që e shfaqni haptas dhe atë që e mbani të fshehtë." [Nur 27 – 29].

- **Kështu jua qartëson Allahu Argumentat e Tij.** - Ai i qartëson këto ligje dhe rregulla të mrekullueshme dhe të dobishme.

- **Allahu është i Gjithëditur, i Urtë.** – Është i tillë për gjithçka që ka ligjëruar dhe i ka porositur krijesat. Në këto dy ajete ka shumë dobi, si për shembull:

- Padronët e robërve apo prindërit dhe kujdestarët e fëmijëve e kanë detyrë që t'u mësojnë atyre që kanë nën përgjegjësi diturinë e dobishme fetare dhe edukatën islame, sepse Allahu i Madhëruar në ajet u drejtohet atyre për ta zbatuar këtë dispozitë kur thotë: "O ju që keni besuar! Ata të cilët i keni në zotërimin tuaj (*shërbëtorët*) dhe ata (*fëmijët*) që nuk kanë arritur moshën e pjekurisë, duhet të kërkojnë leje prej jush në tri raste: ..." Dhe kjo është e mundur veçse duke ua mësuar këtë normë dhe duke i edukuar ata. Kjo kuptohet edhe nga fjala e Allahut: "Përveç këtyre tri kohëve, nuk është gjunah as për ju e as për ata, që të vizitoni njëri-tjerin." Pra, nëse nuk e zbatojnë këtë normë, ka gjynah dhe përgjegjësi për ata.

- Rëndësia e madhe që Sheriati i jep ruajtjes së nderit dhe dëlirësisë së muslimanit, si edhe marrjes së çdo mase të mundshme për këtë. Sipas këtij këndvështrimi, në çdo vend ku rrezikohet dhe ekziston mundësia që të shihet e zbulohet auret i njerëzve, është e ndaluar që njeriu të lahet, të zhvishet ose të kryejë nevojat. Pra, me fjalë të tjera, muslimani e muslimania marrin masat e kujdesen shumë që të mos zbulohet auret i tyre.

- Lejimi i zbulimit të aurretit në rast nevojë, si në rast gjumi, në kryerjen e nevojave e raste të ngjashme.

- Muslimanët e kishin bërë zakon që të bënin gjumin e drekës, ashtu siç flinin natën, sepse Allahu i Lartësuar u foli duke marrë për bazë gjendjen e tyre normale, me të cilën ishin mësuar.

- Edhe të vegjëlit që janë nën moshë nuk duhen lejuar dhe duhen ruajtur që të mos shohin aurretin e të tjerëve dhe as të tjerët të shohin aurretin e tyre, sepse Allahu na urdhëroi që të marrim leje pikërisht për diçka që nuk lejohet.

- Po kështu edhe skllavi nuk lejohet të shohë aurretin e zotërisë së tij dhe zotëria nuk lejohet të shohë aurretin e skllavit, njëlloj siç thamë me rastin e minorenit.

- Këshilluesit, mësuesit dhe edukatorët, të cilët flasin dhe u mësojnë njerëzve njohuritë dhe dispozitat fetare është mirë që, bashkë me këtë, t'u qartësojnë atyre urtësitë dhe logjikën e këtyre ligjeve. Ata nuk duhet të mjaftohen duke dhënë ligje, por duhet t'i argumentojnë ato dhe, bashkë me këtë, të tregojnë urtësinë, arsyetimin logjik dhe atë çfarë synojnë ato ligje. Kur Allahu i Madhëruar solli urdhrin e mësipërm, na tregoi edhe urtësinë dhe çfarë synon ky urdhër, kur tha: "Këto janë tri kohë, kur ju nuk jeni të veshur."

- Në të tilla raste, edhe këto dy kategori, domethënë, fëmijët dhe skllëverit, janë të ngjashëm dhe mbajnë përgjegjësi për veprimet e tyre, ashtu sikurse dhe zotërinjtë, prindërit ose përgjegjësit ligjorë, sepse Allahu thotë: "Përveç këtyre tri kohëve, nuk është gjunah as për ju e as për ata, që të vizitoni njëri-tjerin."

- Jargët e fëmijëve nën moshë janë të pastra, edhe nëse dalin pas të vjellave të tyre, të cilat janë *nexhise*. Ky gjykim kuptohet nga fjala e Allahut: "*tau-uafune alejkum* - që të vizitoni njëri-tjerin", ose fjalë për fjalë "të vërtiten mes jush". Gjithashtu, kuptohet edhe nga hadithi i Profetit kur u pyet për jargët e maces, i cili, për të treguar se janë të pastra, ai tha: "Ato nuk janë të papastra. Ato janë "*tau-uafune alejkum*", pra, që vërtiten mes jush". Duke qenë se të dyja rastet janë përshkruar si të tilla që:

"vërtiten mes jush", themi që jargët e tyre janë të pastra.

- Ajeti tregon se është e lejueshme që njeriu t'i përdorë fëmijët ose të vegjëlit që i ka nën kujdesin e tij për gjëra të zakonshme e shërbime të ndryshme, sepse Allahu i Madhëruar thotë: "...nuk është gjunah as për ju e as për ata, që të vizitoni njëri-tjerin.", pra, "të vërtiten mes jush" në shërbimin tuaj.

- Gjykimi dhe dispozita e mësipërme ka lidhje me fëmijët që janë nën moshën e përgjegjësive, ndërsa pas mbushjes së moshës, për ta hyjnë në fuqi ligjet e përgjithshme sikurse u përmend.

- Moshë e përgjegjësive arrihet kur ndodh ejakulimi. Me këtë lidhet çdo gjykim që ka lidhje me moshën e përgjegjësive ligjore. Kjo është konsensuale mes dijetarëve. Të gjithë janë unanimë se, nëse i ndodh ejakulimi, atëherë fëmija ka arritur moshën e përgjegjësive ligjore. Por dijetarët kanë mendime të ndryshme për sa i përket çështjes a gjykohet për moshën e pjekurisë ligjore duke marrë për bazë ndonjë moshë të caktuar, daljen e qimeve pubike apo kritere të tjera. Allahu e di më mirë.

Ajeti 60

60. Dhe për gratë e moshuara, të cilat nuk dëshirojnë më martesë, nuk është gjunah që ta heqin petkun e tyre (të jashtëm), por pa i zbuluar stolitë. Dhe do të ishte më mirë për to që të jenë të përmbajtura. Dhe Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

- Dhe për gratë e moshuara, të cilat nuk dëshirojnë më martesë, nuk është gjunah që ta heqin petkun e tyre (të jashtëm), por pa i zbuluar stolitë. - Bëhet fjalë për gratë e shtyra në moshë, që nuk kanë më prirje e dëshira seksuale, për shkak të moshës së thyer. Allahu i përshkruan: "...të cilat nuk dëshirojnë më martesë". Ato nuk shpresojnë e as nuk dëshirojnë marrëdhënie dhe askush nuk i synon ato për diçka të tillë, sepse ato janë të moshuara, që askush nuk i preferon për të tilla dëshira, se ato janë të

papërshtatshme. Ato nuk kanë të tilla dëshira dhe askush nuk i synon për të tilla dëshira. Pikërisht, për të tilla kategori Allahu thotë: "...nuk është gjynah që ta heqin mbulesën e tyre, por pa i zbuluar stolitë." Pra, ato nuk marrin gjynah nëse e heqin mbulesën e jashtme, siç është *himari* (mbulesa e fytyrës që hidhet sipër kokës dhe mbulon edhe kraharorin), ajo rrobë për të cilën Zoti i ka urdhëruar gratë që ta veshin, kur thotë: "Le të hedhin shamitë mbi kraharorin e tyre!" Kështu, këto gra e kanë të lejuar që të zbulojnë fytyrën e tyre, sepse nuk ka rrezik për fitne për të tjerët dhe për to. Ndoshta ky lejim për këtë kategori që të zbulohen deri në njëfarë mase të caktuar, mund të keqkuptohet dhe të tejkalojë masën, prandaj Allahu thotë: "...por pa i zbuluar stolitë." Pra, gjithsesi ato nuk duhet t'u shfaqin njerëzve ndonjë zbukurim që sjell joshje e fitne, si p.sh. zbukurimi i rrobave të jashtme ose pjesa e poshtme e fytyrës, duke shfaqur vetëm atë pjesë që mund të shkaktojë fitne e joshje. Po kështu, përsëri nuk u lejohet ecja duke goditur tokën fort me këmbët e tyre, që të kuptohen stolitë e tyre të fshehura që, edhe pse ato mund të jenë gra të tilla që askush nuk i dëshiron, dëgjimi i atyre stolive mund të sjellë njëfarë përfytyrimi të ndaluar, që bëhet sprovë për të tjerët. Zbukurimi e stolisja e femrës edhe pse mund të jetë e fshehur nën mbulesën e saj, mund të bëhet sprovë e fitne, edhe pse mund të mos jenë nga ajo kategori grash që nuk synohen për të tilla gjëra. Thjesht tërheqja e shikimit drejt saj mund të shkaktojë gjynah tek ai që i vështron ato, prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **Dhe do të ishte më mirë për to që të jenë të përmbajtura.** - *El isti'faf* është ruajtja e ndershmërisë dhe dëlirësisë, duke bërë të gjithë veprat që e mundësojnë diçka të tillë, si për shembull martesën, uljen e shikimit, etj.
- **Dhe Allahu Dëgjon dhe di gjithçka.** - Ai dëgjon të gjitha zërat dhe i di mirë të gjitha qëllimet e njerëzve. Çdokush duhet të jetë i kujdesshëm për çdo fjalë që flet dhe çdo

synim të keq që fsheh në zemër. Le ta dinë gratë, se Allahu do t'i shpërblejë për gjithçka që bëjnë.

Ajeti 61

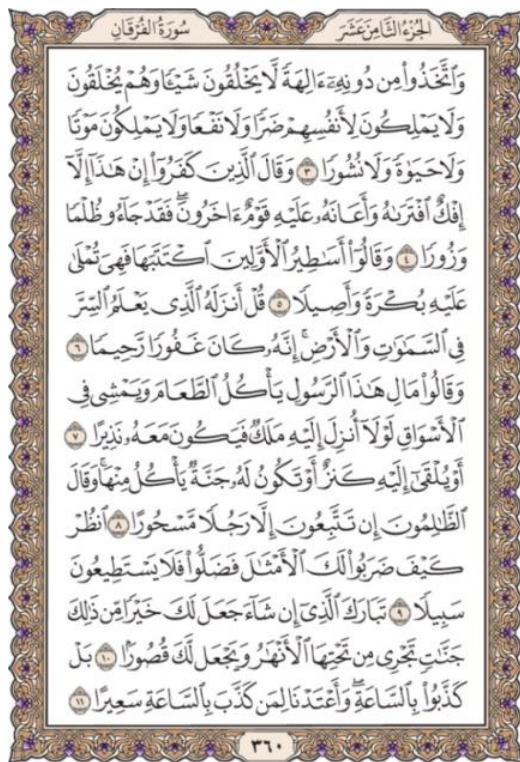
61. Nuk është gjynah për të verbrin, as për të çalin, as për të sëmurin dhe as për ju vetë, që të hani në shtëpitë tuaja, ose në shtëpitë e etërve tuaj, në shtëpitë e nënave tuaja, në shtëpitë e vëllezërve tuaj dhe të motrave tuaja, në shtëpitë e xhaxhallarëve, të hallave, të dajave tuaj, në shtëpitë e tezeve tuaja ose të atyre që jua kanë besuar çelësat e tyre, ose në shtëpitë e miqve tuaj. Nuk është gjynah të hani bashkërisht ose veças. Kur të hyni në ndonjë shtëpi përshëndetini (*ata që janë në to*) me një përshëndetje të caktuar nga Allahu (*Es-selamu alejkum!*) që është e bekuar dhe e bukur. Kështu jua qartëson Allahu urdhëresat e Tij që ju t'i kuptoni.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na njofton për mirësinë që bën ndaj nesh dhe për faktin se nuk ka bërë ndonjë vështirësi në fenë e Tij, përkundrazi, na ka dhënë lehtësimet më të mëdha. Ai thotë:

- **Nuk është gjynah për të verbrin, as për të çalin, as për të sëmurin dhe as për ju vetë, që të hani në shtëpitë tuaja, ose në shtëpitë e etërve tuaj, në shtëpitë e nënave tuaja, në shtëpitë e vëllezërve tuaj dhe të motrave tuaja, në shtëpitë e xhaxhallarëve, të hallave, të dajave tuaj, në shtëpitë e tezeve tuaja ose të atyre që jua kanë besuar çelësat e tyre, ose në shtëpitë e miqve tuaj.** - Nuk ka asnjë gjynah dhe përgjegjësi për këto kategori njerëzish në vështirësi, nëse lënë ndonjë detyrë të Zotit, si xhihadi etj., që nuk mund të përmbushet për shkak të mangësisë dhe pamundësisë së tyre. Çdo lloj detyre e cila nuk mund të realizohet për shkak të paaftësisë të të shikuarit, paaftësisë për të ecur dhe sëmundjes, hiqet si detyrim nga këto kategori, për shkak të paftësisë së tyre për të plotësuar urdhëresën e Zotit. Të trija këto raste i bashkon i njëjti përshkrim:

pamundësia për të përmbushur detyrimet nga Zoti. Ajeti fjalë për fjalë vjen kështu: “Nuk është gjynah për të verbërin, nuk është gjynah as për të çalin, nuk është gjynah as për të sëmurin dhe as për ju vetë,...” Pra, për kategorinë e katërt të përmendur në ajet, Zoti nuk thotë se “nuk është gjynah”, por e kufizon atë, duke thënë: “dhe as për ju vetë, që të hani në shtëpitë tuaja,...” Për tri kategoritë e para nuk e përkufizon gjykimin se në ç’rast nuk kanë gjynah, ndërsa për kategorinë e fundit thotë se nuk kanë gjynah veçse për rastet e përmendura në vijim, pra: “dhe as për ju vetë, që të hani në shtëpitë tuaja, ose në shtëpitë e etërve tuaj...”. Pra, nuk ka gjynah që të hahet nga shtëpitë e fëmijëve tuaj. Kjo përkon me hadithin e Profetit (a.s), kur thotë: “Ti dhe pasuria jote jeni të babait tënd”. Ose në hadithin tjetër, kur thotë: “Me të vërtetë, ndër më të mirat ushqime që keni ngrënë ndonjëherë është ai që e keni fituar me punën tuaj dhe nga fëmijët tuaj, që janë nga fryti i punës suaj.” Në fakt, në ajet thuhet: “nga shtëpitë tuaja” dhe, sigurisht, që nuk e ka fjalën për shtëpinë e vetë personit, sepse është normale që kjo të jetë e lejuar, ndërkohë që në fjalën e Allahut nuk mund të gjesh asgjë që është e panevojshme. Kështu, është fjala për shtëpitë e fëmijëve tanë, në të cilat mund të mendohet se mund të jetë gjynah nëse hamë në to. Pastaj Allahu i Madhëruar thotë: “...që të hani në shtëpitë tuaja, ose në shtëpitë e etërve tuaj, në shtëpitë e nënave tuaja, në shtëpitë e vëllezërve dhe të motrave tuaja, në shtëpitë e xhaxhallarëve, të hallave, të dajave tuaj, në shtëpitë e tezeve tuaja ose të atyre që ju kanë besuar çelësat e tyre, ose në shtëpitë e miqve tuaj.” Të gjitha këto kategori janë të njohura. Ajo që ka nevojë për sqarim është fjala e Tij: “...ose të atyre që ju kanë besuar çelësat e tyre”. Bëhet fjalë për shtëpitë që janë nën ruajtjen tonë, me cilësinë e kujdestarit. Disa janë të mendimit se është fjala për shtëpitë e skllëverve, por mendimi i parë është më i saktë, sepse për rastin e pronarëve nuk

thuhet "...ose të atyre që ju kanë besuar çelësat e tyre", por thuhet "të atyre që i keni në pronësinë tuaj". Pastaj shtëpia e skllavrit dhe ai vetë i përkasin zotërisë së tij. Pra, është e panevojshme të thuhet se nuk është gjynah që njeriu të hajë nga shtëpia e vet, siç e sqaruar më sipër. Kur Allahu i Madhëruar thotë se nuk është gjynah që të hamë nga këto kategori, është për qëllim ngrënia pa leje, gjë e cila kuptohet nga konteksti. Kështu, është mëse e zakonshme dhe e pranueshme që muslimanët të hanë e të pinë nga ushqimi i njëri tjetrit, për shkak të afërsisë mes tyre dhe tolerancës së ndërsjelltë, që të përfitojnë nga njëri-tjetri përmes afërsisë fafëfisnore, administrimit të përbashkët ose sadakasë. Nëse supozohet se dikush nuk e lejon këtë lloj përfitimi për shkak të kopracisë së tij, atëherë nuk lejohet të hash dhe është gjynah nëse e bën duke marrë parasysh urtësinë e këtij lejimi dhe kuptimin e tij.

- **Nuk është gjynah të hani bashkërisht ose veças.** - Të gjitha këto janë të lejuara. Kështu, lejohet që pjesëtarët e një familjeje

të hanë të gjithë së bashku dhe lejohet që secili të hajë më vete. Me fjalë të tjera, nuk ka gjynah në një rast të tillë, por bashkimi është më i mirë dhe më i dobishëm, sesa ngrënia më vete.

- **Kur të hyni në ndonjë shtëpi përshëndetini (ata që janë në to) me një përshëndetje të caktuar nga Allahu (Es-selamu alejkum!) që është e bekuar dhe e bukur.** - Ky lloj formulimi është përgjithësuar dhe përfshin të gjitha shtëpitë, si shtëpinë e vetë personit, ashtu edhe shtëpitë e tjera, qoftë në rastin kur ka njerëz në atë shtëpi, qoftë kur nuk ka njerëz në të. Domethënë, kur hyjmë në një shtëpi, urdhri është: "...përshëndetini (ata që janë në to) me një përshëndetje të caktuar nga Allahu (Es-selamu alejkum), që është e bekuar dhe e bukur." Pra, jepini selam njëri-tjetrit. Allahu i Madhëruar ka thënë "përshëndetini me selam "veten tuaj", sepse të gjithë muslimanët janë si një trup i vetëm. Gjithashtu, muslimani e trajton muslimanin si veten e vet, në lidhje me mëshirën që tregon e ndien për të, në dashurinë e dëshirën për të mirë dhe dhembshurinë për njëri tjetrin. Kështu, përshëndetja me selam është e ligjëruar kur hyn në çdo shtëpi, pa asnjë ndryshim. Sigurisht që, përpara hyrjes, është detyrë marrja e lejes, sipas shpjegimit dhe hollësive të sqaruara nga Zoti. Allahu i Madhëruar e lavdëron përshëndetjen me selam, kur thotë: "...përshëndetini (ata që janë në to) me një përshëndetje të caktuar nga Allahu (Es-selamu alejkum), që është e bekuar dhe e bukur!" Kjo përshëndetje është në formën: "*Es-selamu alejkum ue rahmetullahi ue berekatuhu* - Paqja, mëshira dhe bekimet e Allahut qofshin mbi ju". Ose "*Es-selamu alejna ue ala ibadil-lahis-salihin* - Paqja qoftë mbi ne dhe mbi gjithë robërit e mirë të Allahut!" Allahu e ligjëroi atë për ju dhe e bëri të jetë përshëndetja juaj e përvetshme. Ajo është *mubareke* - e bekuar dhe begatisjellëse, sepse ajo përmban *selamin*, që është ruajtja nga çdo mangësi e cenim, përmban mëshirë, begati, shtim të të mirave

dhe rritje në mirësi. Ajo është gjithashtu, *tajjibeh* - e mirë dhe e këndshme, sepse është e dashur për Allahun. Si e tillë, ajo e lumturon atë që përshëndetet, si dhe sjell dashurinë e afrimitetin mes të përshëndeturve. Pasi na sqaroi këto norma të mrekullueshme, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Kështu jua qartëson Allahu urdhëresat e Tij që ju t'i kuptoni.** - Këto ajete jo vetëm tregojnë dispozitat e Sheriatit, por shpjegojnë edhe urtësitë dhe dobitë që ato na sjellin. Këta ajete janë me qëllimin që: "...ju t'i kuptoni", që të kuptoni mirë mesazhet e Tij dhe të nxirrni dobi prej tyre, me logjikën dhe mendjen tuaj, kur të meditoni dhe t'i analizoni ato. Kështu, ju do të ndriçoheni gjithmonë e më shumë dhe do të bëheni më të mençur e më të urtë. Ju do të ndriçoheni, sepse njohja e saktë e ligjeve të Zotit e bën njeriun më të mençur dhe të urtë dhe ia shton aftësinë e të menduarit dhe të logjikuarit drejt. Ligjet e Sheriatit dhe analiza e Shpalljes për të nxjerrë këto ligje janë nga llojet më të larta të të medituarit dhe të analizimit të çështjeve, sepse kjo është Shpallje e Zotit dhe, si e tillë, nuk ka fjalë më të madhe se ajo. Ato ftojnë në virtytet më të larta dhe ligjet më të përkryera. Shkak për këtë ndriçim dhe forcim të aftësisë së të menduarit është edhe fakti se shpërblimi i Zotit jepet sipas llojit të punës. Duke qenë se besimtari e vë në përdorim logjikën për të analizuar dhe kuptuar drejt Shpalljen e Tij dhe për të përnxjerrë ligjet e porositë në të cilat Ai i fton njerëzit, Allahu e shpërbleu duke i ndriçuar mendjen. Në këto ajete gjejmë mbështetje për rregullin e përgjithshëm të Sheriatit, që thotë se zakonet dhe doket e njerëzve shërbejnë si posaçëruese ose reduktuese të teksteve të përgjithshme e përgjithësuese të Sheriatit, ashtu siç posaçërohen ose reduktohen ato nëpërmjet teksteve të tjera. Kështu, origjina e teksteve tregon se është e ndaluar që muslimani të hajë ushqimin e dikujt tjetër pa leje, por Allahu i Lartësuar i njoftoi se nuk kanë

gjynah nëse e bëjnë diçka të tillë nëse është diçka e pranuar sipas zakoneve të njerëzve, të pranuar gjerësisht mes tyre. Për çdo çështje përfitimi, lejimin e së cilës Sheriati e ka lidhur ngushtë me lejen e dhënë nga pronari, nëse dihet leja e tij me fjalë ose sipas zakonit të përhapur ndër njerëz, atëherë ajo është e lejuar. Nga ajeti kuptohet, gjithashtu, se babait i lejohet të përfitojë nga pasuria e fëmijës së tij, pa e dëmtuar atë, sepse Allahu e konsideroi shtëpinë e fëmijëve si familjen e vetë prindit. Ajeti tregon se ata që administrojnë punët në shtëpi, siç është gruaja, motra etj., sigurisht e kanë detyrim që t'u japin të hanë vizitorëve që zakonisht vizitojnë shtëpinë e tyre. Lejohet bashkimi i kontributeve për ushqim qoftë kur hanë të gjithë bashkë, ose kur hanë veç e veç, edhe nëse kjo mund të bëjë që dikush të hajë më shumë se pjesëmarrësit e tjerë.

Ajetet 62 – 64

62. Besimtarë (të vërtetë) janë vetëm ata që besojnë në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij dhe, kur janë me të (të dërguarin) për ndonjë çështje të përbashkët (të rëndësishme), nuk largohen pa i kërkuar leje atij. S'ka dyshim se ata që kërkojnë leje nga ti, besojnë në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij. E kur të kërkojnë leje për ndonjë punë të tyre, lejo kë të duash, e kërkoji falje Allahut për ta! Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.

63. Mos iu drejtoni të Dërguarit, sikurse i drejtoheni njëri-tjetrit! Allahu i di ata që largohen tinëz. Prandaj le të ruhen ata që kundërshtojnë rrugën e tij (të të dërguarit) sepse do t'i përfshijë ndonjë sprovë, ose do t'i godasë një dënim i dhembshëm.

64. Nën pushtetin e Allahut është gjithçka në qiej dhe në Tokë. Ai e di gjendjen tuaj dhe ditën kur të ktheheni te Ai, do t'u njoftojë për atë që vepruat. Allahu Di gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **Besimtarë (të vërtetë) janë vetëm ata që besojnë në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij dhe, kur janë me të (të dërguarin) për ndonjë çështje të përbashkët (të rëndësishme), nuk largohen pa i kërkuar leje atij.** - Kjo është një porosi e mrekullueshme nga Zoti për mënyrën se si duhet të sillen besimtarët për të analizuar çështje të rëndësishme, kur interesi e kërkon një pjesëmarrje sa më të gjerë, si për shembull diskutimet për xhihadin. Në të tilla raste, besimtari duhet të respektojë interesin e përgjithshëm dhe të qëndrojë me durim në të tilla kuvende të gjera. Besimtarët e vërtetë në Allahun dhe Profetin, kurrë nuk u bëjnë bisht të tilla përgjegjësive për shkak të interesave personale, veçse kur e kanë të domosdoshme dhe pasi kanë marrë leje nga Profeti (a.s) ose nga ai që udhëheq të tilla kuvende, pas Profetit (a.s). Allahu i Lartësuar e ka konsideruar si një nga veprat treguese të imanit moslargimin pa kërkuar leje nga të tilla kuvende, madje i ka lavdëruar besimtarët që pajisen me këtë edukatë ndaj Profetit ose udhëheqësve të tyre. Ai thotë:

- **S'ka dyshim se ata që kërkojnë leje nga ti, besojnë në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij. E kur të kërkojnë leje për ndonjë punë të tyre, lejo kë të duash, e kërkoji falje Allahut për ta!** – Pra, a duhet që udhëheqësi t'u japë leje të largohen apo jo? Kjo është një pyetje, përgjigjja e së cilës vjen pozitive, por me dy kushte:

1. Nëse e kanë shumë të domosdoshme. Në të kundërt, atyre nuk u jepet leje.
2. Nëse udhëheqësi e sheh të arsyeshme që t'u japë leje dhe gjykon si jo të dëmshëm largimin e tyre. Allahu i Lartësuar thotë: "E kur të kërkojnë leje për ndonjë punë të tyre, lejo kë të duash e kërkoji falje Allahut për ata!" Kështu, nëse dikush ka arsye dhe kërkon leje, por udhëheqësi e gjykon se qëndrimi i tij është i nevojshëm, ndoshta për urtësinë ose guximin e tij, atëherë udhëheqësi e ka të drejtën që të mos i japë

leje. Megjithatë, edhe kur dikush i kërkonte leje, duke plotësuar të dyja kushtet, dhe Profeti (a.s) i jepte leje, përsëri Allahu e urdhëroi Profetin (a.s) që të kërkonte falje për atë që kërkonte leje, se ndoshta po tregohej neglizhent dhe jo i drejtë me atë veprim:

- **Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.** - Ai jua fali gjynahet e mangësitë dhe ju mëshiroi kur ju lejoi largimin me leje për shkaqe të pranueshme.

- **Mos iu drejtoni të Dërguarit, sikurse i drejtoheni njëri-tjetrit!** - Mos e konsideroni komunikimin mes jush dhe Profetit të Zotit si komunikimin tuaj mes njëri tjetrit. Kur Profeti komunikon me ju dhe ju thërret për diçka, ju e kenë detyrë që t'i përgjigjeni. Madje, edhe nëse jeni duke falur namaz, është detyrë që t'i përgjigjeni Profetit kur ju thërret. Fjala e tij është detyrë që të pranohet dhe të zbatohet. Nuk ekziston asnjë njeri tjetër, urdhrat e të cilit të jenë detyrueshme të zbatohen, përveç Profetit të Zotit, sepse vetëm ai është i ruajtur nga gabimet që kanë lidhje me ligjin e Zotit dhe sepse ne jemi urdhëruar që ta pasojmë atë. Allahu i Madhëruar thotë: "O ju që keni besuar! Përgjigjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij, kur Ai ju fton tek ajo që ju jep jetë dhe dijeni se Allahu ndërhyndërmjet njeriut dhe zemrës së tij, dhe se është Ai tek i cili ju do të tuboheni (të gjithë)." [Enfal 24]. Ndërsa për çdo njeri tjetër, fjalët dhe urdhrat e tij pranohen ose refuzohen, në varësi të përputhshmërisë me udhëzimin e Profetit e diturinë e tij. Gjithashtu, në lidhje me etikën tonë kur i drejtohem Profetit (a.s), gjithashtu, jemi urdhëruar të jemi të kujdesshëm dhe të mos i drejtohem atij siç kemi zakon t'i drejtohem njëri tjetrit. Pra, nuk lejohet p.sh. t'i themi "Muhamed!" kur i drejtohem atij, ose "O Muhamed, i biri i Abdullahit!", siç e kemi zakon të thërrasim dhe t'i drejtohem njëri tjetrit. Përkundrazi, duke e nderuar dhe respektuar e madhëruar figurën e Tij, duhet të themi: "O i Dërguari i Allahut!" ose "O Profeti i Zotit!"

- **Allahu i di ata që largohen tinëz.** - Allahu i Lartësuar, pasi lëvdoi ata besimtarë të mirë të cilët, kur janë në ndonjë kuvend me Profetin, nuk largohen derisa ai t'u japë leje, vijon të qortojë ata të cilët largohen pa leje, madje u jep një kërcënim të frikshëm: Edhe nëse ata fshihen nga sytë e njerëzve, kur ikin vjedhurazi, që të mos vihen re, kjo nuk i fshihet Allahut. Allahu i di mirë dhe sheh gjithçka dhe Ai do t'i shpërblejë ata me drejtësi. Allahu i kërcënon ata duke thënë:

- **Prandaj le të ruhen ata që kundërshtojnë rrugën e tij (të të dërguarit) sepse do t'i përfshijë ndonjë sprovë, ose do t'i godasë një dënim i dhembshëm.** - Mendohu pak! Ky ishte një kërcënim që u drejtohej atyre që mbase largoheshin fshehtas për shkak të ndonjë punë të tyre, që edhe mund të ishin të justifikuar dhe Profeti mund t'u jepte leje, por ata përsëri largoheshin pa marrë leje, duke treguar në këtë mënyrë mosvlerësim të çështjeve të mëdha që duhen trajtuar. Mendo çfarë kërcënimi i pret ata që largohen dhe i lënë çështjet e rëndësishme pa asnjë shkak e arsye. Le të kenë frikë këta njerëz se: "...do t'i përfshijë ndonjë bela, ose do t'i godasë një dënim i dhembshëm." Ata do t'i godasë shirku ose ndonjë ligësi e madhe, por mund t'i godasë edhe ndonjë dënim i dhembshëm.

- **Nën pushtetin e Allahut është gjithçka në qiej dhe në Tokë.** - Të gjithë dhe gjithçka janë pronë dhe nën sundimin e Zotit, të nënshtuar para Tij. Ai vepron mbi ta me ligjin e sundimin e Tij të krijimit e përcaktimit të çdo ligji të ekzistencës. Është Ai që u vendos atyre edhe ligjin e Sheriatit, sipas të cilit duhet të jetojnë dhe të adhurojnë Zotin.

- **Ai e di gjendjen tuaj...** - Dituria e Allahut përfshin gjithçka rreth gjendjes tuaj, qoftë mirësitë, qoftë ligësitë. Ai i di mirë të gjitha veprat tuaja. Dituria e Tij absolute i ka përfshirë pa përjashtim dhe lapsi i Tij i ka shkruar me korrektësi. Shkruesit e Tij besnikë i kanë shkruar me përpikmëri ato.

- ... dhe ditën kur të ktheheni te Ai, do t'u njoftojë për atë që vepruat. - Ditën e Kijametit, Ai ka për t'u treguar të gjitha veprat e tyre, të vogla e të mëdha, fiks ashtu siç janë bërë në realitet. Kundër tyre do të dëshmojnë vetë gjymtyrët e tyre. Nga Zoti ata do të gjejnë ose drejtësinë, ose bamirësinë e Tij. Për të treguar se dituria e Tij përfshin jo vetëm veprat e tyre, por edhe gjithçka tjetër, Allahu thotë:

- **Allahu Di gjithçka.** – Kështu, Ai përmend diturinë e Tij gjithëpërfshirëse, pasi përmendi në mënyrë të veçantë diturinë për veprat e tyre.

Këtu përfundon tefsiri i sures En-nur dhe të gjitha lavdërimet i takojnë vetëm Allahut të madhëruar.

**Surja 25: El furkan (mekase) 77 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 2**

1. I Madhëruar qoftë Ai, që ia zbriti Dalluesin (Kur'ânin) robit të vet (Muhamedit), që të jetë paralajmërues për të gjithë botën!

2. Ai, të Cilit i takon sundimi i qiejve dhe i tokës. Asnjë bir nuk ka lindur Ai e asnjë ortak nuk ka në sundimin e Tij. Ai krijoi çdo gjë, duke e përcaktuar në mënyrë të qartë e me urtësi.

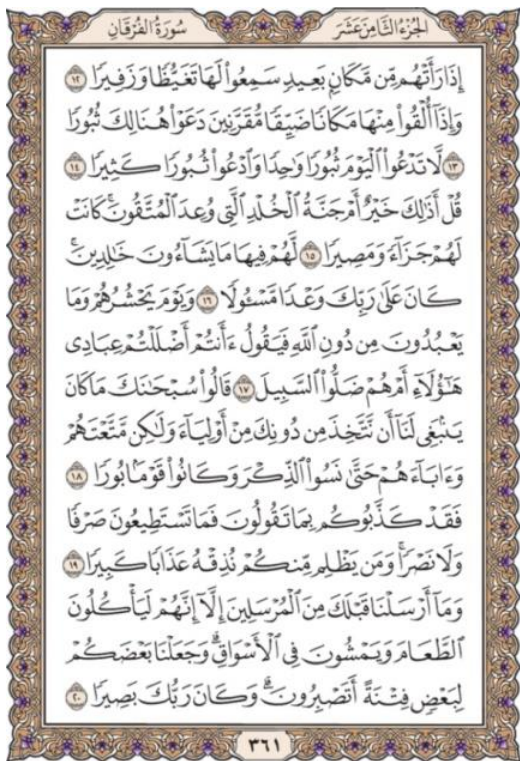
Shpjegimi i ajeteve

- **I Madhëruar qoftë Ai, që ia zbriti Dalluesin (Kur'ânin) robit të vet (Muhamedit), që të jetë paralajmërues për të gjithë botën!** - Ky ajet tregon qartë madhështinë e plotë të Allahut të Lartësuar, për njëshmërinë e Tij dhe se Ai është absolutisht një dhe i vetëm në çdo aspekt. Ai tregon, gjithashtu, për bujarinë dhe mirësitë e Tij të shumta, prandaj thuhet: 'Tebareke' - U madhëroftë dhe u lartësoftë me cilësitë e Tij të plota! Të shumta janë mirësitë e Tij. I lavdëruar qoftë Ai që dhuron çdo mirësi dhe më e madhja mirësi është shpallja e këtij Libri, të cilin Allahu i Lartësuar e quajti *El Furkan*. Kështu quhet ai që bën dallimin e qartë të hallallit prej haramit, udhën e drejtë prej devijimit dhe

humbjes, fatbardhët dhe të lumturit prej të dëshpëruarve e të dënuarve. Allahu i Lartësuar ia shpalli Kur'anin me këto cilësi të mrekullueshme profetit të Tij të dashur, Muhamedit (a.s), të cilin e cilëson me një titull të lartë, duke thënë 'abdihi' - Robi dhe adhuresi i Tij i sinqertë. Profeti (a.s) u quajt kështu, sepse ai i plotësoi dhe përbushi të gjitha gradat dhe nivelet e adhurimit ndaj Zotit, duke i kaluar kështu gradat e të gjithë profetëve. Allahu i Madhëruar na njofton se ia shpalli këtë libër plot begati dhe dituri të madhe Profetit të Tij të dashur, këtij adhuresi të sinqertë dhe të paarritshëm, për një qëllim shumë të lartë: siç thotë: "... që të jetë paralajmërues për të gjithë botën!". Pra, Muhamedi (a.) do të jetë qortuesi dhe paralajmëruesi për të gjithë botën. Ai do t'i paralajmërojë dhe kërcënojë ata me ndëshkimin dhe zemërimin e Zotit dhe do t'u tregojë atyre qartësisht mënyrat dhe veprat që e kënaqin Zotin, duke i nxitur për të punuar, si dhe ato vepra që e zemërojnë Zotin, duke i këshilluar për t'u ruajtur dhe larguar prej tyre. Zoti na tregoi se çdokush që e pranoi këshillën e këtij Profeti dhe Shpalljen që ai solli, duke punuar me të, ka për të qenë prej të shpëtuarve në këtë botë dhe në tjetrën, duke u gëzuar me lumturinë e përgjeshme dhe mirësitë e pafundme. A ka mirësi dhe dhuratë më të madhe sesa këto që na dhuroi Allahu Bujar dhe Mëshirëplotë? I lartësuar dhe i madhëruar qoftë Ai që na dhuroi mirësi të pafundme!

- **Ai, të Cilit i takon sundimi i qiejve dhe i Tokës...** - Allahu i Lartësuar është i Vetmi që administron të gjitha çështjet në qiell dhe në Tokë. Gjithçka në to është pronë e Allahut dhe të gjithë janë robër të Tij, të nënshtruar përpara madhësisë së Tij, të përlulur përpara Rububijes së Tij, të varfër dhe nevojtarë për mëshirën e Tij. Allahu i Madhëruar dhe i Lavdëruar e përshkruan Vetën e Tij, duke thënë:

- **Asnjë bir nuk ka lindur Ai e asnjë ortak nuk ka në sundimin e Tij.** - E si të ketë Ai djalë ose partner, që të marrë pjesë në

pushtetin e Tij, kur dihet se Ai është Pronari i gjithçkaje dhe çdo gjë tjetër është pronë dhe krijesë e Tij?! Ai është Sunduesi, kurse çdo gjë tjetër është e sunduar dhe e nënshtruar ndaj Tij. Ai është i Pasuri në veten e Tij, që nuk ka nevojë për të tjerët dhe është i Pasur në çdo aspekt, ndërsa gjithë të tjerët janë të krijuar, të varfër dhe nevojtarë tek Ai. Varfëria e tyre është pjesë e pandashme e qenies së tyre në çdo aspekt. E si mund të mendohet që Ai të ketë partner dhe shokë në pushtetin dhe mbretërimin e Tij, kur të gjitha çështjet e të gjitha krijesave janë në dorën e Tij?! Asgjë nuk mund të lëvizë ose qëndrojë në prehje dhe asgjë nuk mund të funksionojë ndryshe, por veçse me dëshirën dhe vullnetin e Tij?! I madhëruar dhe larg çdo të mete është Allahu i Lartësuar. Ata që e përshkruan Allahun me të tilla cilësi të ulta nuk e madhëruan Atë ashtu siç i takon Atij dhe nuk e respektuan madhështinë e Tij. Prandaj i Madhëruari thotë:

- Ai krijoi çdo gjë, duke e përcaktuar në mënyrë të qartë e me urtësi. - Kjo

përfshin botën e sipërme dhe botën e poshtme, botën e kafshëve, bimëve dhe sendeve, pra, gjithçka. Pastaj Ai thotë: "... duke e përcaktuar në mënyrë të qartë e me urtësi." Pra, çdo krijesë i dha gjithçka që i përshtatet krijimit të saj, ashtu sikurse e kërkon urtësia e Tij. Çdo mendje e shëndetshme nuk mund ta përfytyrojë krijesën e Zotit ndryshe nga ajo si e ka përcaktuar Zoti të jetë. Madje çdo pjesë dhe gjymtyrë e një krijesë është në vendin ku duhet të jetë, me masën formën dhe funksionin e saj, sikurse ka thënë Allahu i Lartësuar në një ajet tjetër: "Madhëroje Zotin tënd, më të Lartësuarin, i Cili krijoi dhe përsosi, i Cili përcaktoi e orientoi..." A'la 1 - 3. Ose në një ajet tjetër: "Zoti ynë është Ai që çdo gjëje i ka dhënë formën e vet (të krijimit), dhe pastaj e ka udhëzuar?" [Ta ha 50]. Pasi përmendi madhështinë e Tij, cilësitë e Tij të plota dhe mirësitë e Tij të shumta, Allahu i Madhëruar na tregon se të gjitha këto janë argument i padiskutueshëm që Ai duhet të jetë i vetmi i Adhuruar, të Cilin duhet ta duash me gjithë shpirt, ta madhërosh dhe përulesh para Tij me gjithë qenien tënde. Vetëm Atij duhet t'ia përkushtosh sinqeritetin e plotë në adhurim, si Një dhe i Vetëm. Prandaj dhe në ajetet në vijim është shumë me vend që Allahu i Madhëruar të na përmendë kotësinë dhe pavlefshmërinë e adhurimit të çdo gjëje tjetër.

Ajeti 3

3. Megjithatë ata (idhujtarët) adhuruan në vend të Tij zota të tjerë, të cilët nuk mund të krijojnë asgjë, sepse edhe vetë janë të krijuar. Ata nuk kanë në dorë për veten as dëm e as dobi; nuk kanë në dorë as vdekje as jetë e as ringjallje.

Shpjegimi i ajetit

- Megjithatë ata (idhujtarët) adhuruan në vend të Tij zota të tjerë, të cilët nuk mund të krijojnë asgjë, sepse edhe vetë janë të krijuar. - Nga gjërat më të çuditshme dhe argumentet më të qarta që tregojnë mendjelehtësinë dhe mangësinë e logjikës së tyre, madje për padrejtësinë e

madhe dhe paturpësinë e tyre, është kur morën guxim të adhurojnë zota të tjerë, me të tilla përshkrime. Si është e mundur që dikush që ka sadopak logjikë e mend në kokë të adhurojë krijesa të tilla, tërësisht të dobëta dhe të pafuqishme, që nuk kanë mundësi dhe fuqi për të krijuar ndonjë gjë, sepse dhe vetë janë të krijuara. Madje disa prej këtyre zotave, këta të mjerë i kanë prodhuar dhe punuar me duart e tyre. Një cilësi tjetër e këtyre idhujve është dhe fakti se:

- Ata nuk kanë në dorë për veten as dëm e as dobi; - Domethënë, as për veten e tyre nuk mund të bëjnë ndonjë të mirë apo ta mbrojnë nga ndonjë e keqe, as të vogël e as të madhe. Gjithashtu, ata:

- ... nuk kanë në dorë as vdekje as jetë e as ringjallje. – Ata nuk kanë mundësi të kenë nën kontroll veten e tyre, as vdekjen e as jetën, ashtu si nuk kanë zotësinë për të ringjallur pas vdekjes. Çdo mendje e shëndetshme gjykon në mënyrë të prerë për kotësinë e adhurimit të këtyre idhujve dhe për mangësinë e logjikës së atyre që i konsiderojnë ata si zota dhe partnerë të Allahut të Madhëruar, i Cili është Krijuesi i të gjitha krijesave. Ai është i Vetëm dhe pa shok në këtë atribut. E si mund të ketë partner Ai, në dorën e të Cilit është dobia dhe dëmi, dhënia dhe privimi, i Cili jep jetën dhe ka pushtetin mbi vdekjen; Ai që do të ringjallë krijesat pasi të vdesin dhe do t'i tubojë të gjithë para Tij Ditën e Ringjalljes! I Madhëruari dhe i Lavdëruari vendosi që për krijesat të jenë dy vende të përrjetshme: njëri është vend i dëshpërimit, poshtërimit dhe ndëshkimit për të gjithë ata që adhurojnë zota të tjerë veç Tij, ndërsa tjetri është vendi i shpëtimit, lumturisë dhe mirësive të përrjetshme për të gjithë ata që e adhurojnë Atë si një të vetëm dhe të pashoq.

Ajetet 4 – 6

4. Ata që nuk besojnë, thonë: “Ky (Kur’ani) është veçse një gënjeshtër, që ai (Muhamedi) e trilloi dhe për këtë e kanë ndihmuar edhe njerëz të tjerë.”. Në të

vërtetë janë ata bënë një padrejtësi të madhe dhe një shpifje (të ulët).

5. Dhe ata thonë (për Kur’anin): “Këto janë legjenda të popujve të lashtë, të cilat ai (Muhamedi) kërkoi që t’i shkruhen dhe i lexohen atij mëngjes e mbrëmje”.

6. Thuaj: “Kur’ani është zbritur nga Ai, që e di të fshehtë në qiej e në Tokë. Ai është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata që nuk besojnë, thonë: “Ky (Kur’ani) është veçse një gënjeshtër, që ai (Muhamedi) e trilloi dhe për këtë e kanë ndihmuar edhe njerëz të tjerë.”. - Allahu i Lartësuar na tregon për fjalët e mohuesve në lidhje me Kur’anin dhe Profetin, fjalë të cilat tregojnë mohimin e tyre. Duke gënjyer, ata thonë se Kur’ani është një mashtrim, të cilin e trilloi Muhamedi (a.s), duke pretenduar se e ka shpallur Allahu. Gjithashtu, ata pretendojnë se, për këtë çështje, Muhamedin (a.s) e kanë ndihmuar edhe njerëz të tjerë. Por Allahu i Lartësuar ua hedh poshtë këtë pretendim, duke ua bërë të qartë se kjo është veç shprehje e mendjemadhësisë, një trillim dhe padrejtësi e madhe. Madje është një trillim që asnjë mendje nuk mund ta pranojë, e aq më tepër ata njerëz të cilët ishin mëse të informuar rreth gjendjes së Profetit (as.), sinqeritetit dhe çiltërsisë së tij të plotë. Ata e njihnin shumë mirë që ky Profet ishte një besnik i pashembullt dhe bamirës i pashoq. Pastaj është e pamundur që ai dhe ndonjë krijesë tjetër të mund të sjellë ndonjë Kur’an të tillë, i cili pa dyshim është fjala më e zgjedhur dhe më e lartë. Dihet mirë, gjithashtu, se Profeti (a.s) kurrë nuk është bashkuar me njëri që ta ndihmojë për një gjë të tillë. Këto janë thjesht fjalë të gënjeshtërta dhe të thëna padrejtësisht.

- Në të vërtetë janë ata bënë një padrejtësi të madhe dhe një shpifje (të ulët). - Ndër fjalët dhe trillimet e shumta rreth Kur’anit është edhe ajo që ata thanë:

- Dhe ata thonë (për Kur’anin): “Këto janë legjenda të popujve të lashtë, të cilat ai (Muhamedi) kërkoi që t’i shkruhen dhe

i lexohen atij mëngjes e mbrëmje”.. - Të gjitha këto janë histori të të parëve dhe legjenda, që vërtiten në gojë të njerëzve dhe që ata i transmetojnë ndër njëri-tjetrin, ndërsa Muhamedi (a.s) i ka kopjuar ato dhe: "kërkoj të shkruhen dhe të cilat i lexohen atij mëngjes e mbrëmje". Në këtë trillim të tyre ka disa krime shumë të mëdha.

1. Akuza ndaj Profetit, i cili ishte njeriu më bamirës dhe besnik dhe më i sinqertë, se ai ishte mashtrues dhe kishte guxuar të trillonte kundër Zotit.

2. Pretendimi i tyre se ky Kur'an, i cili është fjala më e madhe më e mrekullueshme dhe e vërtetë, është thjesht një gënjeshtër dhe trillim i mendjes njerëzore.

3. Sipas pretendimeve të mësipërme ose rrjedhë logjike e tyre është se edhe ata e kanë plotësisht të mundur të sjellin një fjalë të ngjashme si ai Kur'an. Me fjalë të tjera, ata supozojnë se një krijesë e mangët dhe nevojtare në çdo aspekt mund të sjellë një fjalë të ngjashme me fjalën e Krijuesit, që është i Plotë dhe Absolut në çdo aspekt. Madje, sipas tyre, edhe një krijesë mund të ketë cilësitë e Tij.

4. Pretendimi i tyre se Profeti shkruante dhe lexonte, edhe pse e dinë shumë mirë se Profeti (a.s) nuk dinte shkrim dhe lexim dhe as nuk kërkoi nga kush që t'i mësonte Kur'anin. Prandaj Allahu i Lartësuar ua hedh poshtë këto pretendime, duke thënë:

- Thuaj: “Kur'ani është zbritur nga Ai, që e di të fshehtë në qiej e në Tokë. – Kur'anin e ka shpallur Ai i cili ka përfshirë me diturinë e Tij gjithçka që gjendet në qiej dhe në tokë, të fshehtë dhe të dukshmen, atë që thuhet haptazi dhe atë që mbahet në gjoks. Allahu i Lartësuar thotë në një ajet tjetër: “Pa dyshim, ai (*Kur'ani*) është shpallje e Zotit të botëve. Atë e sollti Shpirti besnik (*Xhibrili*) në zemrën tënde, për t'u bërë paralajmërues, me gjuhë të kulluar arabe. Me të vërtetë, ai është i përmendur edhe në librat e mëparshëm.” [Shuara 192 – 195]. Ndërsa këtu thotë: "Kur'ani është zbritur nga Ai, që e di të fshehtë në qiej e në Tokë.". Kështu, Allahu i Lartësuar, për të

hedhur poshtë pretendimet e tyre, argumenton me faktin se Ai ka dituri të plotë për gjithçka që ndodh në qiell dhe në Tokë, apo për atë që e flasin dhe pretendojnë krijesat. Duke qenë i Tillë, është e pamundur që ndonjë krijesë të shpifte dhe pretendonte që ky libër është fjalë e Zotit, nëse nuk do të ishte i tillë. Si është e mundur që në emër të këtij pretendimi, një mashtrues të luftonte dhe të derdhte gjakun e kundërshtarëve të tij, të lejonte marrjen e pasurisë së tyre dhe të pretendonte se Allahu e kishte urdhëruar për një gjë të tillë dhe, nga ana tjetër, Allahu i Lartësuar, i Cili di gjithçka dhe është i Plotpushtetshëm për gjithçka, ta mbështesë një njeri të tillë, t'i japë mundësinë të triumfojë mbi armiq të këtij njeriu dhe t'ia mundësojë që ai t'i marrë nën sundim pasuritë, vendet dhe jetët e tyre?! Allahu i Lartësuar kurrë nuk mund të mbështesë një të padrejtë dhe trillues të këtyre përmasave, sepse Ai është Zoti i botërave, i Gjithëditur dhe i Gjithëpushtetshëm, i Drejtë dhe Ngadhënjimtar, dhe askush nuk mund të dalë mbi vullnetin e Tij. Askush nuk mund ta mohojë këtë Kur'an, vetëm nëse do të mohonte të besonte diturinë absolute të Zotit. Nga ana tjetër, kur Allahu i Lartësuar na kujton diturinë e Tij absolute për gjithçka, në fakt, na ka nxitur që të meditojmë rreth këtij Kur'ani. Nëse bëjmë diçka të tillë, do të shohim brenda tij diturinë e madhe të Zotit dhe do të mësojmë shumë ligje dhe dispozita, të cilat na tregojnë në mënyrë shumë të qartë dhe të prerë se ky Libër mund të vinte veçse nga Ai që është i Gjithëdituri rreth të fshehtës dhe asaj që shfaqet, që është i Urtë dhe i Mëshirshëm.

- Ai është Falës i Madh, e Mëshirëplotë”.

- Edhe pse ata njerëz të padrejtë dhe keqbërës refuzojnë ta njësojnë Zotin dhe të pranojnë shpalljen e Tij, i Lartësuar përsëri tregohet i Dashur dhe i Mëshirshëm me ta. Kjo ftesë duket qartë në ajet, sepse Allahu i Madhëruar nuk i braktis dhe nuk i lë në padrejtësi, por i fton të pendohen dhe të

kthehen tek Ai të nënshtruar, për ta adhuruar si një të vetëm, dhe u premtan atyre falje gjynahesh dhe mëshirë, nëse pendohen. Allahu thotë: "Ai është Falës i Madh e Mëshirëplotë". Zoti është Falës i Madh për të gjithë ata që bëjnë padrejtësi dhe gjynahe, nëse plotësojnë kushtet për faljen e Tij. Kushte për faljen nga Zoti janë lënia e gjynaheve dhe pendimi i sinqertë për to. Allahu i Lartësuar është gjithashtu i Mëshirshëm me ata, dhe mëshira e Tij duket qartë në faktin që nuk ua përshpejton ndëshkimin, edhe pse e kanë bërë plotësisht të meritueshëm. Gjithashtu, mëshira e Allahut duket edhe në faktin që Ai ua pranon pendimin pas gjithë atyre poshtërsive dhe ua fshin të këqijat që kanë kaluar. Ai ua pranon veprat e mira, edhe pse të mangëta dhe shumë të pakta. Allahu është Mëshirëplotë, sepse ai e kthen në rrugë të drejtë atë që është harruar dhe larguar shumë prej saj, derisa e bën të përkushtuar në adhurim edhe atë që dikur i pati kthyer shpinën. Ai i jep mundësinë edhe gjynahqarit më të madh që të bëhet i bindur, nëse kthehet i penduar dhe kryen atë që është e nevojshme për këtë.

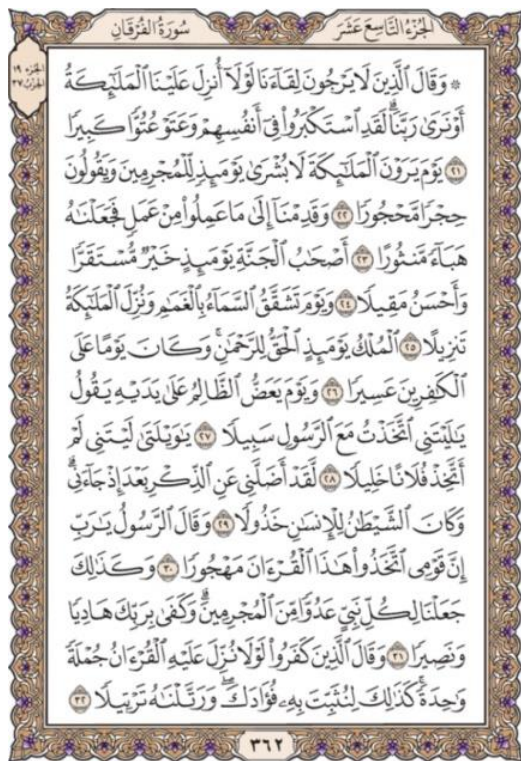
Ajetet 7 – 16

7. Ata thonë, gjithashtu: “Ç’është ky i dërguar, i cili ha ushqim dhe ecën nëpër tregje?! Përse nuk i është dërguar atij një melek dhe të bëhet me të paralajmërues?!

8. Ose, përse nuk i është zbritur një thesar, ose përse nuk ka një kopësht për t’u kënaqur me të?! Të ligjtë thonë: “Ju, vërtet po pasoni një njeri të magjepsur.

9. Shiko çfarë shembujsh sjellin për ty! Por (me këtë) ata humbën (shumë larg) dhe ata kurrë nuk mund ta gjejnë rrugën e drejtë.

10. I lartësuar qoftë Ai, i cili po të dëshironte mund të të jepte ty mirësi më të mëdha nga ç’thonë ata - kopshte në të cilat rrjedhin lumenj; Ai mund të të dhuronte edhe kështjella të shumta (e madhështore).

11. Jo. Ata nuk e besojnë Ditën e Gjykimit. Dhe Ne kemi përgatitur zjarr flakërues, për ata që nuk e besojnë Ditën e Gjykimit.

12. Kur ai (Xhehenemi) t'i shohë ata (mohuesit e Zotit) prej një vendi të largët, ata do të dëgjojnë furinë (e xhehenemit) dhe zërin e tij (të tmershëm).

13. E kur të flaken në të, në një vend të ngushtë të lidhur në pranga (zjarri), aty do të luten për shkatërrimin e tyre (do luten për t'u asgjësuar).

14. Këtë Ditë, mos u lutni për shkatërrimin vetëm një herë, por lutuni shumë herë!

15. Thuaj: “A është më i mirë zjarri i xhehenemit apo Xheneti i përjetshëm, i cili u është premtuar si shpërblim të devotshmëve?! Ai është përgatitur si shpërblim dhe ai do të jetë vendqëndrimi i tyre (i përjetshëm).

16. Ata do të kenë në të gjithëcka që dëshirojnë, e aty do të banojnë përjetë. Ky është, për Zotit tënd, një premtim (i rëndësishëm) që nuk e thyen.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata thonë, gjithashtu: “Ç’është ky i dërguar, i cili ha ushqim dhe ecën nëpër tregje?!”** – Ky është një nga arsyetimet më

boshe që përdornin mohuesit e Profetit, nëpërmjet të cilit kërkonin të justifikonin mohimin e tyre dhe mospranimin e Shpalljes së tij. Pra, sikur ata thoshin: Përse të mos ishte ky profet një melek, ose të ishte mbret, ose të dërgohej së bashku me ndonjë melek, që ta ndihmonte dhe ne ta shihnim haptas?!” Kështu, ata thonë: “Ç’është ky i dërguar, i cili ha ushqim dhe ecën nëpër tregje?!” Duke u tallur, thonë: “Ç’është me këtë njeri që pretendon se është profet dhe pastaj ha ushqim?! Kjo është veçori e njerëzve, prandaj pse të mos ishte melek, që nuk ha ushqim dhe të mos ketë nevojë për ato gjëra që njerëzit kanë nevojë?! Ky, gjithashtu, ecën nëpër tregje, shet dhe ble!” Kjo, sipas tyre, është diçka që bie ndesh me të qenurit profet. Por Allahu i Lartësuar ka thënë: "Ne edhe para teje çuam të dërguar, por edhe ata ishin njerëz që hanin ushqim dhe ecnin nëpër tregje. Ne ju bëmë të jeni sprovë për njëri-tjetrin: A do të jeni të durueshëm? Allahu është Ai që sheh çdo gjë." [Furkan 20]. Ndërsa këtu thonë:

- **Përse nuk i është dërguar atij një melek dhe të bëhet me të paralajmërues?!** - Përse të mos zbriste së bashku me të një melek, që ta ndihmonte dhe t'i qëndronte në krah? Sipas tyre, Profeti (a.s.) ishte i paaftë për të përballuar peshën e Shpalljes dhe nuk kishte mundësi që, i vetëm, të kryente misionin e vet. Një tjetër kërkesë e tyre e pakuptimtë si kusht për të qenë profet, është edhe kjo:

- **Ose, përse nuk i është zbritur një thesar...** - Përse të mos i jepej atij një thesar. Këtu thesari nënkupton pasurinë e mbledhur pa lodhje.

- **ose përse nuk ka një kopësht për t'u kënaqur me të?!** - T'i jepej ndonjë kopsht ose pronë, dhe kështu të mos kishte nevojë të ecte nëpër tregje për të kërkuar rrizkun? Por Allahu i Lartësuar i hedh poshtë të

gjitha këto kërkesa dhe kushtëzime të padrejta dhe thotë:

- **Të ligjtë thonë: “Ju, vërtet po pasoni një njeri të magjepsur.** - Pra, të tilla fjalë ata i thonë nga padrejtësia e tyre dhe jo se ishin të paqartë apo me qëllim për të gjetur të vërtetën dhe të drejtën. Ata trillojnë kur thonë se Muhamedi (a.s) ishte një njeri nën efektin e magjisë, edhe pse janë tërësisht të sigurt dhe të bindur për faktin se ai kishte logjikë të saktë, ishte fjalëmbël dhe i pastër nga të gjitha shpifjet dhe cilësitë e ulëta.

- **Shiko çfarë shembujsh sjellin për ty.** - Këto janë modelet e tyre. Përse të mos ishte melek? Më mirë të mos kishte cilësi njerëzore! Përse, të paktën, të mos shoqërohej nga ndonjë melek, sepse i vetëm ai është i pafuqishëm për këtë detyrë që pretendon (profetësinë)?! Përse të mos i jepej atij ndonjë thesar, ose t'i jepej ndonjë kopsht plot begati, që të ishte i pasur dhe të mos kishte nevojë të dilte nëpër tregje si njerëzit e tjerë?! Ai është një njeri i magjepsur dhe i çmendur. Këto ishin disa nga trillimet e tyre, për të justifikuar mosbesimin në këtë Profet dhe në Shpalljen e tij.

- **Shiko çfarë shembujsh sjellin për ty! Por (me këtë) ata humbën (shumë larg) dhe ata kurrë nuk mund ta gjejnë rrugën e drejtë.** - Të gjitha këto janë fjalë e pretendime kontradiktore, që tregojnë për injorancën e tyre të thellë, mendjelehtësinë e pashembullt dhe devijimin e largët nga e vërteta. Në të gjitha këto pretendime e trillime nuk duket asnjë fije udhëzim dhe dëshirë për të gjetur rrugën e drejtë dhe për të pranuar të vërtetën. Madje, ato nuk vlejné as si dyshime që mund të merren për bazë nga mendja e shëndoshë. E si mund të cenosh profetësinë e këtij njeriu të zgjedhur me të tilla pretekste boshe e qesharake? Mjafton t'i shohësh me një shikim të shpejtë për të kuptuar se sa të kota dhe të pavlera janë ato pretekste, për t'i refuzuar ato. Prandaj i Madhëruari i solli në Kur'an këto pretekste të mohuesve dhe na urdhëroi që të meditojmë në to dhe të gjykojmë me

qetësi: a tregojnë ato cenim të profetësisë e besnikërisë së Profetit dhe a e cenojnë vërtetësinë e Shpalljes? A mund të përdoren si pretekst për të mos besuar Shpalljen dhe për të mos ndjekur Profetin Besnik? Sidoqoftë, përveç kësaj, i Lartësuarit na njofton se Ai është i Plotpushtetshëm që t'i japë Profetit të Tij mirësi të shumta në këtë botë. Ai thotë:

- I lartësuar goftë Ai, i cili po të dëshironte mund të të jepte ty mirësi më të mëdha nga ç'thonë ata - Ai mund të të japë edhe më mirë e më shumë mirësi sesa thonë ata. Pastaj e shtjelloi këtë duke thënë:

- - kopshte në të cilat rrjedhin lumenj; Ai mund të të dhuronte edhe kështjella të shumta (*e madhështore*). - Ai mund t'i bëjë edhe kështjella të larta dhe të stolisura. Pushteti i Allahut është shumë më i madh se këto mirësi, por kjo botë dhe gjithë stolitë e saj janë shumë të pavlera tek Zoti, prandaj Ai u jep profetëve dhe të dashurve të Tij aq sa Ai e gjykon të drejtë, me urtësinë e Tij. Kështu, kërkesa dhe pretendimi i të paditurve se Zoti duhet t'u japë profetëve pasuri të madhe është i padrejtë dhe një cenim i urtësisë së Zotit, në përcaktimet e Tij. Fjalët e tyre dihet që janë të kota dhe të padrejta dhe Allahu i Madhëruar na njofton se ato nuk thuhet me qëllimin për të gjetur të vërtetën, por thuhet nga inati, mendjemadhësia dhe kur janë padrejtësisht të nxitur nga urrejtja për të vërtetën. Kështu, ata shprehin atë mohim që fshihet në zemrat e tyre. Prandaj i Lartësuarit thotë për ta, duke ua nxjerë në pah dhe haptaz atë që e fshehin në zemra dhe e shprehin me fjalë e kërkesa të pakuptimta dhe kontradiktore.

- Jo. Ata nuk e besojnë Ditën e Gjykimit. - Arroganti, i padrejti dhe ai që nuk ka asnjë qëllim që të gjejë të vërtetën, është i privuar nga udhëzimi në rrugën e drejtë. Ai nuk mund të shpëtojë nëpërmjet polemikave boshe. Asnjë rrugë nuk hapet para tyre, përveç rrugës së denimit. Prandaj Allahu i Madhëruar thotë:

- Dhe Ne kemi përgatitur zjarr flakërues, për ata që nuk e besojnë Ditën e

Gjykimit. - Ai është një zjarr i madh, i ndezur fort dhe që është i mbushur plot urrejtje dhe zemërim për ata që do të hidhen brenda tij.

- Kur ai (Xhehenemi) t'i shohë ata (mohuesit e Zotit) prej një vendi të largët, ata do të dëgjojnë furinë (e xhehenemit) dhe zërin e tij (të tmershëm). - Që para se të hyjnë në të dhe para se Xhehenemi t'i gllabërojë, ata do t'ia dëgjojnë zhurmën, që shpërthen si zemërim kundër tyre. Nga ajo zhurmë do t'u dridhen zemrat dhe mbushen me tmerr shpirtrat. Ata do të vdisnin nga tmerrri që i pushton, por nuk ka më vdekje. Zjarri është zemëruar për shkak të zemërimit të Allahut. Flakërimi i tij shtohet për shkak të mohimit dhe ligësisë së tyre.

- E kur të flaken në të, në një vend të ngushtë të lidhur në pranga (zjarri), aty do të luten për shkatërrimin e tyre (do luten për t'u asgjësuar). - Gjatë kohës kur ata të jenë duke u ndëshkuar, në mes të zjarrit do të përjetojnë me një dhimbje mbytëse ngushtinë e vendit, të ndëshkimit të ashpër dhe prangave e zinxhirëve, që do t'ua marrë frymën. Kur të arrijnë në atë vend të ngushtë dhe torturues, pikërisht atje: "... do të luten për shkatërrimin e tyre." Do të luten e mallkojnë veten për poshtërim e shkatërrim përfundimtar, se tashmë e dinë mirë se kanë qenë të padrejtë dhe urryes të së vërtetës. Ky është një ndëshkim mëse i drejtë nga Krijuesi i tyre. Ai i vendos në atë vend ndëshkimi që e meritojnë me veprat e tyre. Megjithatë, lutjet e përgjërimit nuk kanë për t'i ndihmuar aspak që t'i shpëtojnë nga ndëshkimi i Allahut:

- Këtë Ditë, mos u lutni për shkatërrimin vetëm një herë, por lutuni shumë herë! – Edhe sikur t'i shtoni e shumëfishoni lutjet e përgjërimit tuaja, nuk kanë për t'ju sjellë ndonjë ndryshim dhe nuk kanë për t'ju shpëtuar nga dëshpërimi e frika, nga ndëshkimi e vuajtja.

- Thuaj: "A është më i mirë zjarri i xhehenemit apo Xheneti i përjetshëm, i cili u është premtuar si shpërblim të devotshmëve?!" – Thuaju atyre, o

Muhamed, duke u vënë në dukje zgjedhjen e tyre të keqe, kur preferuan të dëmshmen kundrejt të dobishmes: “Ai është më i mirë...” Pra, ky ndëshkim që u përshkrua është më i mirë apo Xheneti i përjetshëm, i cili u është premtuar si shpërblim të devotshmëve?! Furnizimi për rrugën drejt këtij vendi të mrekullueshëm është devotshmëria e frika nga Zoti. Ai që i ruhet zemërimit dhe ndëshkimit të Tij, duke zbatuar urdhëresat e qëndruar brenda kufijve të Tij, ai ka këtë premtim të mrekullueshëm.

- Ai është përgatitur si shpërblim dhe ai do të jetë vendqëndrimi i tyre (i përjetshëm). - Ky është shpërblimi i devotshmërisë, Xheneti i përjetësisë, ku do të qëndrojnë pafundësisht mes mirësive të pashembullta.

- Ata do të kenë në të gjithçka që dëshirojnë, e aty do të banojnë përjetë. - Atje do të kenë gjithçka që dëshirojnë dhe ëndërrojnë ta shijojnë, si ushqime të shijshme e pije të këndshme, veshje të bukura, bashkëshorte të hijshme, kështjella të larta, kopshte e pyje të lulëzuara, fruta të cilat të kënaqin me pamjen dhe me shijen e tyre nga bukuria dhe larmishmëria e tyre, lumenj që rrjedhin përmes pyjeve dhe kopshteve, ku dhe kur ata të dëshirojnë. Ata janë lumenj prej uji që nuk priset e as merr erë të keqe, lumenj prej qumështi, që nuk i ndryshon shija ose të priset, lumenj prej pijesh shumë të këndshme për ata që i pijnë, dhe lumenj prej mjalti të kulluar. Ata do të jenë mes aromash të papërshkrueshme dhe të pashembullta dhe mes vendbanimeve të zbukuruar. Gjatë gjithë kohës dhe kur të dëshirojnë, ata do të dëgjojnë tingujt e zërave të bukur, që këndojnë në Xhenet, që nga bukuria e tyre, do t’ua rrëmbejnë zemrat. Atje ata do të vizitojnë vëllezërit dhe të dashurit e tyre, dhe do të kënaqen me këto takime. Por mbi të gjitha këto kënaqësi qëndron kënaqësia e shikimit në fytyrën e Zotit Mëshirëplotë dhe dëgjimit të Fjalës së Tij drejtuar me dashuri banorëve të Xhenetit. Ata fatlumë do të hedhin hapat

pranë Zotit të botëve në afërsi të Tij, do të kenë një lumturi të papërshkrueshme kur Ai të njoftojë se është i kënaqur prej tyre dhe se kurrë nuk ka për t’u zemëruar më nga ata. Të gjitha këto mirësi do të jenë të vazhdueshme dhe gjithmonë në shtim e zbukurim të përjetshëm, me kalimin e kohës në përjetësi. Mbërritja dhe hyrja në këto kopshte dhe mirësi është një premtim që Zoti nuk e thyen.

- Ky është, për Zotit tënd, një premtim (i rëndësishëm) që nuk e thyen. - Është një përjetim i sigurt dhe për të cilin duhet të lutesh e të përgjeroresh shumë. Për të i janë lutur Allahut robërit e Tij të devotshëm me të dyja mënyrat e lutjes, me gjuhën e gjendjes dhe veprave të tyre dhe me gjuhën e fjalëve dhe lutjeve të sinqerta. Mendohuni, o njerëz, cili prej këtyre dy vendeve duhet të preferohet? Punëtorët e cilës botë janë më të logjikshëm dhe të nderuar? Gjykoni, ju të urtë e të mençur! Tashmë është qartësuar e vërteta dhe është ndriçuar rruga, kurse mospërfillësit e saj nuk kanë më asnjë justifikim, nëse nuk pyesin më argumentet dhe Shpalljen e Zotit dhe nuk respektojnë ftesën e Tij bujare. Të lutemi dhe vetëm tek Ti shpresojmë, o Zot. Ti i ke gjykuar me drejtësinë Tënde shumë popuj për të qenë të humbur dhe, me Mëshirën e bamirësinë Tënde, shumë të tjerë i ke bërë të lumtur, duke u dhënë Xhenetin, dhe, më shumë se kaq, shikimin në fytyrën Tënde dhe kënaqësinë ndaj tyre! O Zoti ynë! Ty të përgjerohem i të na ruash nga gjendja e fatzinjve të humbur dhe të lutemi të na shpëtosh nga zemërimi yt e të na dhurosh mëshirën dhe Xhenetin Tënd!

Ajetet 17 – 20

17. Ditën kur Ai do t’i tubojë ata dhe idhujt, që ata adhuroan veç Allahut, do t’u thotë (idhujve): “A ju qetë ata që i udhëzuat robërit e Mi që t’ju adhurojnë, apo ata vetë e braktisën rrugën (e drejtë)?”

18. Ata do të përgjigjen: “Lavdia qoftë për ty! Kurrë nuk do të parapëlqenim që përveç Teje të kemi ndonjë mbrojtës

tjetër, por Ti i begatove me të mira ata dhe të parët e tyre dhe ata i harruan paralajmërimet e tua dhe u bënë popull i shkatërruar.”

19. (idhujtarëve do t'u thuhet) Këta e përgënjeshtroan atë që thatë ju, dhe tashmë ju as nuk keni mundësi të shpëtoni as do të ndihmoheni. Dhe cilido prej jush që bën padrejtësi, Ne do t'i japim një dënim të madh.

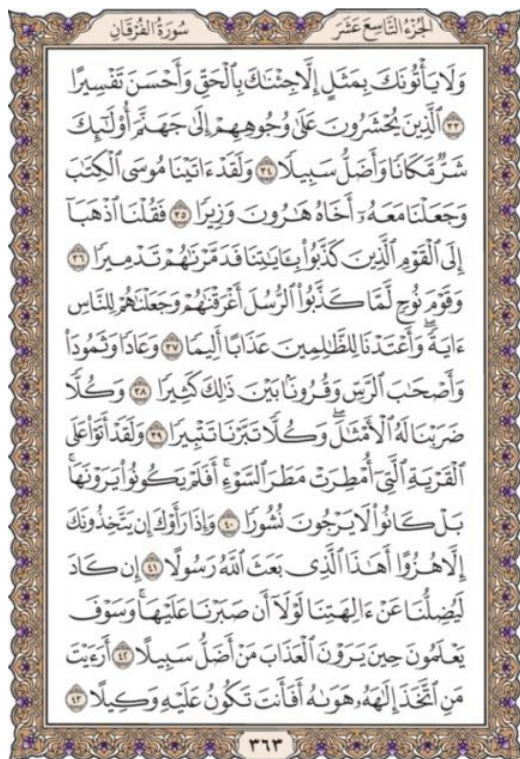
20. Ne edhe para teje çuam të dërguar, por edhe ata ishin njerëz që hanin ushqim dhe ecnin nëpër tregje. Ne ju bëmë të jeni sprovë për njëri-tjetrin: A do të jeni të durueshëm? Allahu është Ai që sheh çdo gjë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na njofton rreth gjendjes së idhujtarëve dhe idhujve të tyre në Ditën e Kijametit. Idhujt do të distancohen prej idhujtarëve, ndërsa këta të fundit do të shohin kotësinë e idhujtarisë së tyre. I Lartësuari thotë:

- Ditën kur Ai do t'i tubojë ata dhe idhujt, që ata adhuroan veç Allahut, do t'u thotë (idhujve): “A ju qetë ata që i udhëzuat robërit e Mi që t’ju adhurojnë, apo ata vetë e braktisën rrugën (e drejtë)?” - Ajo është dita kur Zoti do t'i tubojë së bashku idhujtarët, të cilët kanë mohuar shpalljet dhe nuk kanë pranuar t'u binden profetëve të Tij. Por atë ditë, Ai do të tubojë së bashku me idhujtarët, edhe idhujt që ata kanë adhuroar. Allahu do t'u drejtohet me disa fjalë idhujve, por që në fakt janë fjalë trishtuese që u drejtohen idhujtarëve: “A ju qetë ata që i udhëzuat robërit e Mi që t’ju adhurojnë, apo ata vetë e braktisën rrugën (e drejtë)?” Pra, mos, vallë, i urdhëruat ju ata që t’ju adhuronin? Ju i nxitët apo ata e bënë vetë, me dëshirën e tyre? Atëherë, ata që adhuroheshin do të distancohen nga kjo padrejtësi e madhe dhe do të thonë:

- Ata do të përgjigjen: “Lavdia qoftë për ty! – Ata e lavdërojnë dhe e dëlirësojnë Allahun kundër shirkut që kanë bërë

idhujtarët dhe distancohen nga një vepër e tillë.

- Kurrë nuk do të parapëlqenim që përveç Teje të kemi ndonjë mbrojtës tjetër,... - Kurrë nuk do t'ia lejonim vetes të merrnim mbrojtës, mik e ndihmëtar tjetër, veç Teje, o Zot! Ne nuk njohim zot tjetër që të meritojë ta adhurojmë, t'i mbështetemi dhe t'i lutemi, përveç Teje! Duke qenë se ne nuk adhurojmë asnjë dhe asgjë veç Teje dhe përderisa nuk i mbështetemi e as i lutemi e kërkojmë ndihmë askujt tjetër veç Teje, atëherë si mund të urdhërojmë të tjerët për një padrejtësi të tillë?! Kjo kurrë nuk mund të ndodhë dhe Ti je shumë i madhëruar dhe i dëlirë që të mund të zgjedhim ndonjë tjetër si të adhuroarin e kujdestarin tonë. Ky i ngjan ajetit tjetër: “Allahu do të thotë: “O Isa, biri i Merjemes! Ti, vallë, u the njerëzve: “Më besoni mua dhe nënën time si dy zota veç Allahut!?” Ai do të thotë: “Qofsh i lartësuar (o Zoti im)! Kurrë nuk mund ta thosha unë atë për të cilën nuk kam asnjë të drejtë. Po ta kisha thënë atë, Ti do ta kishe ditur. Ti e di çfarë ka në shpirtin

tim, ndërsa unë nuk e di atë që është tek Ty. Ti i di të gjitha të fshehtat. Unë nuk u kam thënë atyre asgjë tjetër, veç asaj që Ti më urdhërove: “Adhuronit Allahun, Zotin tim dhe Zotin tuaj!” Unë isha dëshmitar i tyre, sa isha ndër ta. Por pasi Ti më more mua, ishe Ti mbikëqyrësi i tyre. Ti je Dëshmitar për gjithçka.” Nëse Ti i ndëshkon ata, ata janë robt e Tu. E nëse i fal ata, Ti je i Plotfuqishmi e i Urti. Allahu thotë: “Kjo është dita kur të sinqertëve u sjell dobi sinqeriteti i tyre. Atyre u takojnë kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Allahu është i kënaqur me ta dhe ata janë të kënaqur me Të. Ky është shpëtimi i madh.” Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve dhe i tokës dhe gjithçka që është ndërmjet tyre. Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka.” [Maide 116 – 120]. Ose: “Ditën kur Ai do ti tubojë ata të gjithë do t’u thotë melekëve: “Këta janë ata që ju adhuronin juve?” Ata (*melekët*) thonë: “I delirë je o i Madhëruar! Ti je Zoti ynë, dhe je i pastër nga ajo që ata thonë! Por ata adhuronin xhindet dhe shumica e tyre besonin në ta”. Sot nuk keni gjë në dorë t’i bëni dobi e as dëm njëritjetrit. Atyre që ishin zullumqarë do t’u themi: “Shijoni dënimin e zjarrit, të cilin e konsideruat gënjeshtër!” [Sebe’e 40 – 42]. Pasi rrëfehen se janë të pastër nga idhujtaria dhe që nuk kanë lidhje me ftesën e njerëzve në këtë padrejtësi, ata përmendin shkakun e vërtetë të idhujtarisë së atyre të mjerëve:

- ... por Ti i begatove me të mira ata dhe të parët e tyre... – Ata u zhytën në kënaqësitë e kësaj bote, të shfrenuar në përmbushjen e epsheve dhe kënaqësive të tyre tokësore. Aq shumë u përhumbën në këto kënaqësi saqë:

- dhe ata i harruan paralajmërimet e tua... - Ata ishin tërësisht të përhumbur në kërkimin e kënaqësive të kësaj dynjaje, ishin dehur me përmbushjen e epsheve, saqë e harruan ahiretin dhe e shitën atë për të blerë dynjanë. Ata u bënë, ashtu siç thotë Zoti:

- ... dhe u bënë popull i shkatërruar.” - Ata u bënë “*kaumen bura*” - njerëz të këqinj, në të cilët nuk ka asnjë grimë mirësie dhe të cilët nuk meritojnë dhe as janë të denjë për ndonjë të mirë. Ata vlejnë dhe meritojnë veçse shkatërrimin e dëshpërimin. Në këto ajete përmendet shkakun që i pengon ata nga pasimi i udhëzimit të Zotit, e që është kënaqësia e tepruar me stolitë e kësaj bote. Është përmendur edhe një pengesë tjetër për mospërqaftimin e udhëzimit të Zotit: fakti që ata janë njerëz që nuk kanë mirësi në shpirt. Ata pranojnë veçse ligësinë dhe e refuzojnë me forcë mirësinë. Kështu, me këto dy shkaqe, çdo lloj sherri e shkatërrimi që të të vijë ndër mend, ke për ta gjetur tek ata të mjerë. Më pas, Allahu i Madhëruar u drejtohet idhujtarëve dhe u thotë:

- “Këta e përgënjeshtroan atë që thatë ju, – Ata u distancuan nga pretendimi juaj se ata ju kishin urdhëruar që t’i adhuronit apo se ata ishin të kënaqur me idhujtarinë tuaj. Ata dëshmuar se ju gënjeni kur pretendoni se ata ishin ndërmjetësit tuaj tek Zoti. Ata i mohojnë të gjitha këto gënjeshtërta tuaja dhe tashmë janë armiq të tuaj më të ashpër, ndërsa për ju është bërë i meritueshëm dënimi i Zotit.

- ...dhe tashmë ju as nuk keni mundësi të shpëtoni as do të ndihmoheni.” - Vetë nuk mund të gjejnë shpëtim duke ofruar kompensim, por nuk do të gjejnë as ndonjë ndihmë, që t’i shpëtojë nga ndëshkimi i Zotit. Ky është dënimi për pasuesit e verbër të së kotës, të zhytur në injorancë, që refuzojnë shpalljet dhe dritën e Zotit. Ai është dënimi më i keq dhe përfundimi më i dhembshëm. Atëherë, çfarë mund të mendohet për atë kategori që jo vetëm ndjekin verbërisht të kotën, por refuzojnë me arrogancë të vërtetën, edhe pasi e kanë njohur atë, madje edhe pengojnë të tjerët nga kjo e vërtetë?! Për këta, Allahu i Madhëruar thotë:

- Dhe cilido prej jush që bën padrejtësi, Ne do t’i japim një dënim të madh. – Atij që e braktis të vërtetën me inat dhe

arrogancë: "Ne do t'i japim një dënim të madh." Askush nuk mund ta përshkruajë dhe tregojë deri ku shkojnë dhimbjet e dëshpërimit. Duke u dhënë përgjigje mohuesve të Shpalljes, Allahu i Madhëruar thotë:

- Ne edhe para teje çuam të dërguar, por edhe ata ishin njerëz që hanin ushqim dhe ecnin nëpër tregje. – Ata më përpara thoshin: "Ç'është ky i dërguar, i cili ha ushqim dhe shëtit nëpër tregje?! Përse nuk i është dërguar atij një melek dhe të bëhet me të paralajmërues?! Ose, përse nuk i është zbritur një thesar apo të kishte një kopsht, nga i cili të hante?! Të padrejtët thonë: "Ju, vërtet po pasoni një njeri të magjepsur." [Furkan 7, 8]. I Madhëruari nuk i ka bërë profetët të tillë që të mos hanë ushqim dhe nuk i ka bërë ata melekë. Edhe ti, o Muhamed, je si të gjithë profetët para teje. Ndërsa për sa i përket varfërisë dhe pasurisë, ata janë sprovë për njerëzit dhe është urtësia e Zotit që vendos për të, siç thotë i Madhëruari:

- Ne ju bëmë të jeni sprovë për njëritjetrin:... – Kështu, profetët ishin sprovë për ata ku dërgoheshin. Ata nxirrnin në pah të bindurit nga të pabindurit. Nga ana tjetër, profetët vetë, Zoti i sprovoi duke i urdhëruar që të ftojnë krijesat në rrugën e drejtë. I pasuri është sprovë për të varfërin dhe i varfëri është sprovë për të pasurin. Në këtë mënyrë, sprovohen të gjitha krijesat me njëra tjetrën. Kjo botë është vendi i sprovës dhe belave. Qëllimi i të gjitha këtyre sprovave është që të duket shkalla e durimit. Ai thotë:

- ... A do të jeni të durueshëm? – A do të jeni të durueshëm e këmbëngulës dhe të plotësoni me përkushtim e përpikmëri detyrat tuaja, që Zoti ju ka ngarkuar, dhe kështu Ai t'ju shpërblejë? Apo nuk do të bëni durim, dhe kështu të meritoni ndëshkimin?

- Allahu është Ai që sheh çdo gjë. – Ai i di mirë çdo gjendje tuajën, prandaj dhe Ai zgjedh dhe i dallon ata të cilët e meritojnë dhe janë të duhurit për të mbartur Shpalljen

e Tij. Ai i di mirë edhe veprat tuaja dhe ka për t'ju shpërblyer për to. Nëse keni bërë vepra të mira, do t'ju shpërblejë me të mira, e nëse keni bërë të liga, ato do të merrni si dënim.

Ajetet 21 – 23

21. Ata që nuk shpresojnë takimin me Ne, thanë: "Përse të mos na dërgohen melekë (si profetë në vend të njerëzve), ose përse të mos e shohim Zotin tonë?" Vërtet, ata e tejçmuan shumë lart veten e tyre dhe e tejkaluan me arrogancën e tyre të madhe.

22. Ditën kur të shohin melekët (kur tu meret shpirti, ose në varr, ose në ringjallje), nuk do të ketë gëzim për keqbërësit. Ata (melekët) do t'u thonë: "Ju është ndaluar gjithçka e mirë."

23. E Ne do t'i kthehemi ndonjë veprë që ata e bënë (në këtë botë) dhe do ta bëjmë atë hi e pluhur.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata që nuk shpresojnë takimin me Ne, thanë: "Përse të mos na dërgohen melekë (si profetë në vend të njerëzve), ose përse të mos e shohim Zotin tonë?" - Ata që mohojnë Profetin dhe premtimet e Allahut, ata nuk kanë në zemrat e tyre frikë nga kërcënimet e Zotit dhe as shpresë për shpërblimet e Tij dhe për takimin me Të. Këta thonë: "Përse të mos na dërgohen melekë (si profetë në vend të njerëzve), ose përse të mos e shohim Zotin tonë?" Pra, i thoshin Profetit (a.s.): "Përse nuk zbresin melekë, që të dëshmojnë për Shpalljen që sjell nga Zoti dhe të jenë krah për ty, ose të vijnë vetë melekët si profetë?! Ose të vijë vetë Zoti, që ne ta shohim dhe Ai të na thotë drejtpërdrejt: 'Ky është Profeti Im, prandaj pasojeni e binduni atij!'" Kjo është një shprehje e arrogancës, mendjemadhësisë dhe refuzimit pa të drejtë të Profetit (a.s). Prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- Vërtet, ata e tejçmuan shumë lart veten e tyre dhe e tejkaluan me arrogancën e tyre të madhe. – Si guxuan të bëjnë të tilla propozime?! E kush jeni ju, o të varfër e të mjerë, që të kërkoni të shihni Allahun,

madje ta kërkoni këtë edhe si kusht për pranimin ose jo të profetësisë dhe Shpalljes që solli Muhamedi (a.s)?! E çfarë mendjemadhësie mund të jetë më e madhe se kjo e tyre? Allahu thotë për ta: "...ata e tejçmuan shumë lart veten e tyre dhe e tejkaluan me arrogancën e tyre të madhe." Zemrat e tyre u ngurtësuan dhe u vrazhdësuan, prandaj nuk e pranuan të vërtetën. Zemrat e tyre ishin më të forta se guri dhe hekuri. Ato kurrë nuk u zbutën për të pranuar të vërtetën. Ata as nuk ua vënë veshin këshilluesve, prandaj dhe këshilla e qortimi nuk gjeti rrugë në zemrat e tyre. Ata ishin mopërfillës e mëndjemëdhenj, që nuk e pasonin të vërtetën edhe pse u vinte e qartë nga Zoti. Ata refuzuan të pasonin njeriun më të mirë dhe dashamirës ndaj krijesave dhe refuzuan të besonin ajetet e qarta të Zotit. Ata mohuan Profetin dhe kundërshtuan Shpalljen e sjellë nga ai. A nuk ishte ky tregues i ngurtësisë dhe vrazhdësisë së zemrave të tyre? Për shkak të këtij mohimi e ngurtësisë të zemrave të tyre, veprat e tyre u asgjësuan dhe u zhvlerësuan. Kështu, ata dështuan dhe u zhytën në dëshpërimin më të thellë. Ata u privuan nga çdo e mirë.

- **Ditën kur të shohin melekët** (*kur t'u meret shpirti, ose në varr, ose në ringjallje*), **nuk do të ketë gëzim për keqbërësit. Ata (melekët) do t'u thonë: "Ju është ndaluar gjithçka e mirë."** - Ata kërkuan të shihnin melekët, që t'u zbrisnin para tyre, që të besonin, por Allahu na tregon se ditën kur ata të shohin melekët, ajo do të jetë një ditë e vështirë për keqbërësit zemërgurë. Kështu do të ndodhë, sepse duke vazhduar në mohimin, vrazhdësinë dhe inatin e tyre, ata kanë për t'i parë melekët në momentet kur t'u shfaqet dënimi i Zotit. Takimi i parë i tyre me melekët e Zotit do të jetë në momentin e vdekjes, siç thotë Zoti: "Eh, sikur t'i shihje mizorët kur janë në agoni të vdekjes, ndërsa melekët kanë shtrirë duart e veta e u thonë: "Jepeni shpirtin! Tani do të vuani dënimin poshtërues sepse ju thoshit të pavërteta për Allahun dhe ndaj shenjave të

Tij tregoheshit kryeneçë. Tashmë ju na vini të vetmuar, ashtu si ju krijuam së pari, duke lënë pas vetes gjithçka që ju patëm dhënë. Nuk po shohim të jenë me ju ndërmjetësit tuaj, për të cilët mëtonit se ishin ortakët e Allahut. Pa dyshim, sot është këputur çdo lidhje mes jush dhe ka humbur gjithçka që ju shpresonit." [En'am 93, 94]. Pastaj do të përballen me melekët në varr, me Munkerin dhe Nekirin, kur ata do t'i pyesin: "Kush është Zoti yt? Kush është Profeti yt? Cila është feja jote?" Dhe ata të mjerë nuk do të jenë në gjendje të japin përgjigjet që do t'i shpëtonin nga ndëshkimi. Atje do të përfshihen e mbulohen nga zemërimi i Zotit dhe nuk do të shohin mëshirë prej Tij. Pastaj do të shohin melekët në Ditën e Gjykimit, kur ata t'i shtyjnë me forcë si turmë, për t'i hedhur në zjarr. Pastaj ata do t'i dorëzojnë këta keqbërës në duart e zebanive të Xhehenemit, të cilët do të merren me ndëshkimin dhe torturimin e tyre. Kështu, ajo që kërkuan, pra, shikimi i melekëve, do t'u jepet në këtë formë, nëse vazhdojnë t'i kthejnë shpinën së vërtetës. Atë ditë nuk do të duan të shohin melekët, por do të kërkojnë mbrojtje dhe do të tmerrohen prej tyre. Ata do të kërkojnë të fshihen prej tyre, por nuk kanë ku të fshihen e të shpëtojnë. Allahu i Lartësuar thotë: "O turma e xhindeve dhe e njerëzve, nëse keni mundësi të dilni përtej kufijve të qiejve e të Tokës, dilni! Por ju nuk mund ta bëni këtë, veçse me ndonjë fuqi të madhe." [Rahman 33].

- **E Ne do t'i kthehemi ndonjë veprë që ata e bënë (në këtë botë) dhe do ta bëjmë atë hi e pluhur.** - Për ndonjë veprë, që i ka munduar në këtë botë, e që ata shpresojnë se do t'u sjellë ndonjë të mirë, Allahu thotë: "... dhe do ta bëjmë atë hi e pluhur." Zoti do t'i zhvlerësojë e fshijë ato vepra, prandaj ata do të jenë të privuar nga shpërblimet. Ata madje do të ndëshkohen për ato punë të cilave u mungon kushti bazë, imani. Ato janë vepra të kryera nga mohuesit e Zotit dhe Profetit të Tij. Veprat që Zoti i pranon dhe i shpërblen janë ato që bëhen nga

besimtari i sinqertë, që i beson profetët dhe i pason ata në shpalljet që sollën nga Zoti.

Ajetet 24 – 29

24. Banorët e Xhenetit do të jenë mirë atë Ditë në banesën e tyre dhe do të kenë vendin më të mirë për pushim.

25. “Ditën kur qielli do të çahet nga rete dhe melekët do të zbresin rradhë-rradhë

26. Atë Ditë, sundimi i vërtetë i takon krejtësisht të Gjithëmëshirshmit. Për jobesimtarët ajo do të jetë një ditë e vështirë.

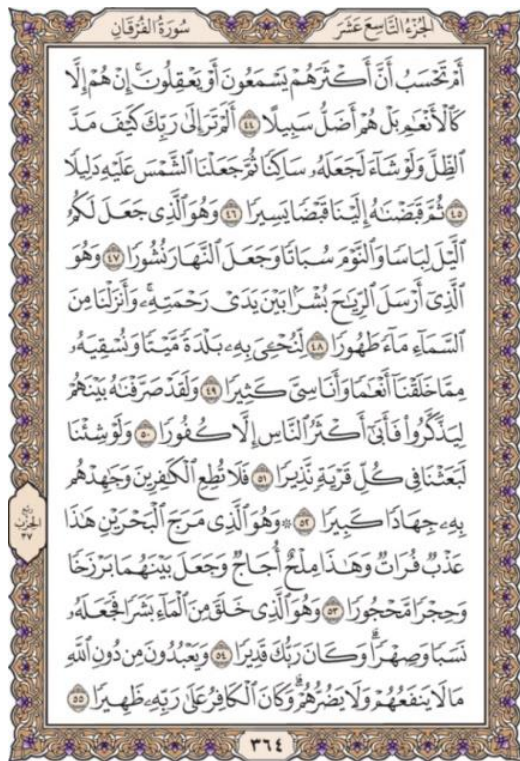
27. Atë ditë, keqbërësi do të kafshojë duart e veta dhe do të thotë: “Oh, i mjeri unë! Sikur të kisha ndjekur udhën e drejtë së bashku me Profetin!”

28. Ah! I mjeri unë! Sikur të mos e kisha bërë mik aksh njeri!

29. Në të vërtetë, ai më largoi mua prej udhës së drejtë (të Zotit) pasi më pati ardhur (qartësisht dhe plotësisht). Shejtani është veçse tradhëtar për njeriun.

Shpjegimi i ajeteve

- **Banorët e Xhenetit do të jenë mirë atë Ditë në banesën e tyre dhe do të kenë vendin më të mirë për pushim.** - Atë ditë të tmerrshme, me llahtari të paparë, banorët e Xhenetit do të jenë në një vend të qetë dhe të mirë. Janë pikërisht ata të cilët besojnë në Allahun, bëjnë punë të mira dhe i ruhen zemërimit dhe ndëshkimit të Zotit të tyre. E si mund të jenë këta të trishtuar dhe të dëshpëruar, ashtu si banorët e Zjarrit? Vendi dhe qetësimi i tyre është në Xhenet, atje ku do të rehatohen plotësisht mes mirësive të shumta, që nuk prishen nga asnjë ligësi. Banorët e Xhehenemit, ndërkohë, do të jenë në zjarr e ndëshkim, në vuajtje e torturë. Sigurisht, kur Zoti thotë se banorët e Xhenetit janë në vend më të mirë se banorët e zjarrit, nuk do të thotë se këta të fundit kanë ndonjë vend të mirë në të, por për ta bërë sa më të dukshëm mirësinë e xhenetlinjve dhe dëshpërimin e xhehenemlinjve. Kjo i ngjan fjalës së Allahut: "A është më i mirë Allahu, apo ata që ia bëjnë shok?" [Neml 59]. Në vijim, Allahu i Lartësuar na njofton për

madhësitinë e Ditës së Gjykimit dhe për tmerrret që do të mbartë ajo. Ai thotë:

- **“Ditën kur qielli do të çahet nga rete dhe melekët do të zbresin rradhë-rradhë**

- Ajo është reja sipër së cilës do të jetë Allahu. Ajo re zbret nga lart, nga sipër qiejve dhe para saj çahen të gjitha qiejt. Të gjithë melekët e çdo qielli do të zbresin dhe do të rreshtohen në vija të drejta, ose do të vihen të gjithë në një rresht, ose çdo qiell do të rreshtohet, dhe kështu ata do të rrethojnë krijesat. Pra, atë ditë gjithë melekët e Zotit, me forcën dhe madhësitinë e tyre, do të zbresin në Tokë dhe do t'i rrethojnë krijesat. Ata do t'i nënshtrohen urdhrit të Zotit të tyre. Askush nuk do të flasë pa i dhënë leje Zoti.

- **Atë Ditë, sundimi i vërtetë i takon krejtësisht të Gjithëmëshirshmit.** – Si mendon për njerëzit, këto krijesa kaq të dobëta? Po për ata të mjerë, që në dynja kanë patur guximin të kundërshtojnë të Plotpushtetshmin duke bërë gjynahe të mëdha dhe padrejtësi dhe nuk janë penduar për ato?! Si do ta përballojnë, kur Mbreti i

Plotpushtetshëm të gjykojë për ta, Ai që kurrë nuk bën as padrejtësinë më të vogël?! - **Për jobsimtarët ajo do të jetë një ditë e vështirë.** - Vështirësia e asaj dite është torturuese dhe e dhimbshme për jobsimtarët. Ndërsa për besimtarët, ajo ditë do të jetë e lehtë, sikurse thotë i Lartësuar: "Ditën, kur Ne do t'i tubojmë të devotshmit te i Gjithëmëshirshmi si mysafirë të nderuar dhe keqbërësit do t'i shtyjme drejt Xhehenemit si tufë e etur për ujë, askush nuk do të ketë të drejtë ndërmjetësimi, përveç atij që e ka lejuar i Gjithëmëshirshmi." [Merjem 85 - 87]. Allahu i Madhëruar thotë: "Atë Ditë, sundimi i vërtetë i takon krejtësisht të Gjithëmëshirshmit." Pra, Ditën e Kijametit i gjithë pushteti sundimi e mbretërimi është në dorë të Zotit. Krijesave nuk u mbetet asnjë lloj mbretërimi, qoftë edhe me emër, siç ndodh në dynja. Tashmë janë njëlloj mbretërit dhe skllëverit, të lirët dhe robërit, të fismit dhe jo të fismit. Në këtë ajet është një detaj që ta qetëson shpirtin, ta rehaton zemrën dhe të zgjeron gjoksin: fakti që pushteti dhe mbretërimi është në dorën e Rahmanit - të Gjithëmëshirshmit, në dorën e Atij, mëshira e të Cilit ka përfshirë çdo gjë, të gjitha krijesat. Me këtë mëshirë u ngrit dhe u ndërtua dynjaja dhe ahireti. Kjo mëshirë plotëson çdo mangësi dhe largon çdo të metë. Emrat e Allahut që tregojnë për mëshirën e Tij janë më shumë se emrat që tregojnë për zemërimin e Tij. Mëshira e Tij është më e madhe se zemërimi i Tij. I Gjithëmëshirshmi e krijoi këtë krijesë të dobët e të varfër, që quhet njeri dhe më pas e nderoi, me qëllimin që ta plotësonte mirësinë e Tij mbi të dhe për ta mbuluar me mëshirën e Tij të gjerë. Nevoja për këtë mëshirë del shumë e qartë, sidomos atë ditë të madhe, kur njeriu ka dalë para Zotit, i vetmuar, i poshtëruar, i përlur, i frikësuar, i pafuqishëm dhe nevojtar për mëshirën dhe faljen e Tij. Krijesat presin me zemër të ngrirë se si do të gjykojë Mbreti për ta dhe çfarë do të ndodhë me ta. Por Ai është më i mëshirshëm me ta sesa ata janë me veten e

vet apo sesa prindërit e tyre me ta. Atëherë, si mendon se do të veprojë i Gjithëmëshirshmi me ta? Me një Zot të tillë, shkatërrohet dhe humbet veçse i shkatërruari dhe i mbushuri me ligësi. Nga mëshira e Tij përjashtohet veçse ai që është zhytur në mohim, mbi të cilin bëhet i pakthyeshëm vendimi i Zotit për ndëshkim.

- **Atë ditë, keqbërësi do të kafshojë duart e veta dhe do të thotë: "Oh, i mjeri unë! Sikur të kisha ndjekur udhën e drejtë së bashku me Profetin!"** – Për shkak të kufrit të tij, të shirkut dhe mohimit të profetëve, ai do të kafshojë duart nga dëshpërimi, trishtimi dhe keqardhja për humbjen e tij të pazëvendësueshme. Ai do të thotë: "Oh, i mjeri unë! Sikur të kisha ndjekur udhën e drejtë së bashku me Profetin! Ah, sikur të kisha besuar Profetin dhe të pasoja rrugën e tij!"

- **Ah! I mjeri unë! Sikur të mos e kisha bërë mik aksh njeri!** – Këta janë shejtanët njerëz dhe xhindë. Atë ditë robi do të dëshironte të mos i kishte bërë ata keqbërës për miq. Këta të mjerë u armiqësuan me Profetin e Zotit, që ishte njeriu më i dashur, me i mëshirshëm e më i dhembshuri, dhe u miqësuan me më të ashprin armik, miqësia me të cilin u solli veçse fatkeqësi e dëshpërim, dënim e poshtërim.

- **Në të vërtetë, ai më largoi mua prej udhës së drejtë (të Zotit) pasi më pati ardhur (qartësisht dhe plotësisht).** – Shejtani ia zbukuroi gjendjen e humbjes dhe mosbesimit, duke e mashtruar dhe nxitur për poshtërsi.

- **Shejtani është veçse tradhëtar për njeriun.** - Ai ia zbukuron njeriut të kotën dhe ia shëmton të drejtën dhe të vërtetën. Ai mbush njeriun me ëndrra të kota dhe pastaj e braktis në momentet më të vështira. Madje, kur çdo gjë të ketë marë fund, ai u thotë pasuesve të vet: "Kur gjithçka të jetë vendosur, Shejtani do të thotë: "Qe Allahu që ju kishte bërë premtimin e vërtetë. Edhe unë ju premtova, por unë nuk e mbajta premtimin. Unë nuk pata fuqi imponuese ndaj jush, përveçse t'ju bëja thirrje, por ju

më dëgjonit. Për këtë arsye, mos më qortoni mua, por qortoni veten! Unë nuk mund të jem shpëtimtari juaj e as ju nuk mund të jeni shpëtimtarët e mi. Unë distancohem nga shirkju juaj në të shkuarën.” Nuk ka dyshim, jobesimtarët kanë një dënim të dhembshëm.” [Ibrahim 22]. Atëherë, le të shohë robi me vëmendje veten e vet sa është në kohë dhe le të rregullojë lidhjen me Zotin, para se të vijë koha kur nuk do të ketë më mundësi. Le të miqësohet dhe t’ia besojë çështjet e veta Allahut, sepse miqësia me Të dhe futja nën kujdesin e Tij është vetë lumturia e dynjasë dhe ahiretit. Le ta quajë shejtanin armik dhe ta urrejë atë, sepse kjo do t’i sjellë dobi të madhe. Le ta dijë, gjithashtu, se miqësimi dhe ndjekja e hapave të shejtanit do ta dëmtojë dhe dëshpërojë pafundësisht, nëse nuk kthehet dhe pendohet tek Zoti. Allahu i jep mirësi dhe sukses atij që dëshiron.

Ajetet 30 – 31

30. I Dërguari tha: “O Zot im! Vërtet, populli im e braktisi këtë Kur’an.”

31. Ja kështu, Ne lejuam që, çdo profet të ketë një armik prej keqbërësve. Por majfton që Zoti yt të jetë Udhërrëfyesi dhe Ndhimëtari yt.

Shpjegimi i ajeteve

- **I Dërguari tha: “O Zot im! Vërtet, populli im e braktisi këtë Kur’an.”** - Profeti (a.s) i drejtohet Zotit të tij dhe i ankohet për mospërfilljen e popullit të tij dhe largimin e tyre nga Shpallja. Profeti, duke shprehur keqardhjen për popullin e tij, thotë: “O Zot im! Vërtet, populli im e braktisi këtë Kur’an.” Populli tek i cili më dërgove që të udhëzoheshin përmes Shpalljes e shpërfilli këtë Kur’an. Ata i kthyen shpinën dhe e braktisën Profetin. Ata e lanë pas shpine, ndërkohë që ishte detyrë për ta që t’i nënshtroheshin gjykimit të tij dhe të përkushtoheshin të jetonin sipas ligjeve të tij. Ata duhej të ecnin pas dritës së këtij libri. Por Allahu i Lavdëruar, duke e ngushëlluar Profetin e Tij, i tregon se kishte edhe popuj të tjerë që kishin vepruar njëllëj. Ai thotë:

- **Ja kështu, Ne lejuam që, çdo profet të ketë një armik prej keqbërësve.** – Ne lejuam që të ketë armik prej atyre që nuk e meritojnë të mirën dhe nuk pastrohen e të bëhen të denjë për ta pasur atë. Ata i kundërshtonin profetët, i refuzonin shpalljet e Zotit dhe polemizonin me kotësira, për ta hedhur poshtë të vërtetën. Ndër dobitë e këtyre kundërshtimeve dhe mohuesve është edhe fakti që, nëpërmjet tyre, del në pah e vërteta dhe lartësohet mbi kotësinë. Duke u vënë përballë të kotës dhe mashtrimeve, e vërteta qartësohet më shumë dhe shtjellohet më hollësisht. Kështu ndodh, sepse nëpërmjet argumenteve, Zoti sqaron çdo dyshim e mashtrim që hedhin mohuesit. Të gjithë e mësojnë qartësisht çfarë bën Zoti me pasuesit e së vërtetës, duke i nderuar dhe lartësuar ata. Qartësohet, gjithashtu, edhe çfarë bën Zoti me mashtruesit dhe kundërshtarët e profetëve, pra, se si i dënon ata. Kështu, nuk ka arsye për dëshpërim dhe shqetësim pse ata e refuzojnë mirësinë. Mos u dëshpëro për mohimin e tyre, por kujto gjithmonë një fakt shumë të rëndësishëm:

- **Por majfton që Zoti yt të jetë Udhërrëfyesi dhe Ndhimëtari yt.** – Ai të udhëzon në çdo rrugë të mirë dhe të ndihmon që të përmbushësh qëllimet e tua dhe t’i kompletosh mirësitë e fesë dhe të jetës tënde. Ai është, gjithashtu, Ndhimëtari që të përkrah dhe të jep fitoren kundër armiqve të tu. Ai largon prej teje çdo rrezik dhe të shpëton nga çdo ligësi, që cenon fenë dhe jetën tënde. Atëherë, majftohu me Të dhe vetëm tek Ai mbështetu dhe gjej forcë!

Ajetet 32 – 33

32. “Ata që nuk besojnë thonë: “Përse të mos i zbriste Kur’ani atij (Muhamedit) i gjithi përnjëherë?” Ne e shpallëm ashtu (pjesë-pjesë), në mënyrë që të forcojmë zemrën tënde nëpërmjet tij. Ne ta sollëm atë ca nga ca, ajet pas ajeti.

33. Dhe ata nuk të bëjnë ndonjë pyetje që Ne të mos ta zbresim të vërtetën dhe shpjegimin më të mirë.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata që nuk besojnë thonë: “Përse të mos i zbriste Kur'ani atij (Muhamedit) i gjithi përnjëherë?”**” - Ky ishte një nga propozimet e mohuesve, të nxitura nga mendjet e tyre të mbrapshta. Ata thoshin: “Përse të mos i zbriste Kur'ani atij (Muhamedit) i gjithi përnjëherë?” Pra, ashtu siç zbritën librat para tij, edhe Kur'ani të zbritej njëherësh. Po, atyre u thuhet: Përse nuk duhet të zbriste pjesë-pjesë dhe kohë pas kohe?! Madje, zbritja e tij në këtë mënyrë është më e dobishme dhe më e mirë. Duke treguar këtë, Zoti thotë:

- **Ne e shpallëm ashtu (pjesë-pjesë), në mënyrë që të forcojmë zemrën tënde nëpërmjet tij.** - Ja përse Zoti e shpall Kuranin pjesë-pjesë e kohë pas kohe: që të përforconte me të zemrën tënde. Sa herë që Profetit (a.s.) i shpallej një pjesë Kur'ani, atij i shtohet qartësia dhe përforcohet në rrugën e Zotit. Ky përforcim ndihet edhe më shumë sidomos kur zbriste gjatë kohëve të vështira dhe ngjarjeve që provokonin shqetësime e vështirësi. Kur shpallej Kur'ani në kohë të vështirë, ai kishte shumë efekt në jetën e Profetit dhe të muslimanëve. Ai bëhej qetësim dhe përforcim për zemrat e tyre. Ky ndikim nuk do të ishte i tillë nëse Kur'ani do të zbriste njëherësh dhe të kujtohej në çastet kur nevojitej.

- **Ne ta sollëm atë ca nga ca, ajet pas ajeti.**

- Ai ta mësoi Kur'anin gradualisht. Të gjitha këto tregojnë për kujdesin e madh të Allahut të Lartësuar për Librin e Tij, Kur'anin dhe për Profetin e Tij të dashur, Muhamedin (a.s). Ky përkujdes duket në faktin që Allahu i Madhëruar e vendosi që ta shpallë Kur'anin në varësi të ngjarjeve e situatave në të cilat kalonte Profeti dhe në ndihmë të tij e të fesë.

- **Dhe ata nuk të bëjnë ndonjë pyetje që Ne të mos ta zbrisim të vërtetën dhe shpjegimin më të mirë.”** - Sa herë që sjellin ndonjë shembull, nëpërmjet të cilit kundërshtojnë të vërtetën dhe refuzojnë Shpalljen, Allahu i Madhëruar shpall të vërtetën, duke të ofruar shpjegimin më të

qartë e më të plotë. Ai zbret ajete kuranore, në të cilat përmblihet e gjithë e vërteta, me kuptimet e saj të qarta dhe të shtjelluara plotësisht. Teksti i këtyre ajeteve është i qartë, dhe po kështu janë dhe kumtet e tyre, të cilat të gjitha janë drejtësi dhe vërtetësi. Në to nuk ka asnjë kotësi e paqartësi dhe as dyshime e pasiguri. Ato ajete sjellin ligje e norma të qarta dhe me terma shumë të kuptueshme e të thjeshta, të mirëshpjeguara, në mënyrë që kumti i tyre të jetë plotësisht i qartë dhe i kuptueshëm. Nga këto ajete kuptohet qartë përkujdesi i madh i Zotit për Profetin dhe për botën mbarë. Nga ky fakt duhet të mësojë e përfitojë çdokush që përcjell një dituri të caktuar, siç janë mësuesit, dijetarët apo vaizët. Ata duhet të kujdesen për ata të cilëve u japin diturinë. Ata duhet t'ua japin diturinë në formën më të dobishme dhe duke shfrytëzuar çdo sezon e periudhë në jetën e njerëzve dhe nxënësve të tyre. Ata duhet të japin atë pjesë të diturisë që është më e përshtatshme dhe më dobiprurësja, më e thjeshta dhe më lehtësuesja. Kështu janë ftuesit dhe mësuesit e urtë të besimit dhe mirësisë. Sa herë që për njerëzit vjen koha kur ata kanë nevojë për dritën e Shpalljes, këta dijetarë edukatorë sjellin ajetet dhe hadithet e përshtatshme, bashkë me këshillat e duhura. Ky është kuptimi i saktë i ajetit: "Dhe ata nuk të bëjnë ndonjë pyetje që Ne të mos ta zbrisim të vërtetën dhe shpjegimin më të mirë.” Pra, shpjegimi më i qartë dhe më i plotë vjen nga Allahu, i Cili i sjell ajetet krejtësisht të qarta, në dobi të çdo situatë dhe në përgjigje të çdo kundërshtimi të mohuesve. Disa nga ata që e teprojnë dhe keqinterpretojnë tekstet e Sheriatit, pretendojnë se ajetet dhe tekstet e Sheriatit shpeshherë duhet të interpretohen ndryshe nga çfarë tregojnë drejtpërdrejt, që të mund të kuptohen qartë. Ato nuk janë të qarta e të plota për krijesat, prandaj mund të kuptohen saktë veçse sipas kriterëve filozofike që i vendosin këta “mendjendritur”. Ky është shpjegimi më i mirë dhe më i plotë, sipas

tyre. Por, sigurisht ky është një mendim tejet i gabuar dhe i papranueshëm.

Ajeti 34

34. Ata që do të tubohen me fytyrat e tyre përmbys në Xhehenem, pikërisht atyre u përket vendi më i keq, dhe mu ata janë më të humburit nga Rruga e Drejtë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na njofton rreth gjendjes së idhujtarëve, të cilët mohuan Profetin. Gjendja dhe përfundimi i tyre do të jetë shumë e keqe.

- Ata që do të tubohen me fytyrat e tyre përmbys në Xhehenem,... - Kjo është pamja më e tmerrshme dhe e shëmtuar. Është shumë e frikshme kur të shohësh melekët që t'i tërheqin zvarë për fytyre dhe t'i flakin në Xhehenem, ku janë mbledhur të gjitha llojet e dënimeve dhe vuajtjeve.

- ... pikërisht atyre u përket vendi më i keq, dhe mu ata janë më të humburit nga Rruga e Drejtë. - Këta do të jenë në gjendje shumë të keqe, ndryshe nga ata të cilët besojnë Allahun dhe i pranojnë profetët e Tij. Ata kanë humbur rrugën, ndryshe nga besimtarët, të cilët do të jenë në një vend të mirë, ku do të qetësohen dhe kënaqen me shpërblimin e Zotit. Besimtarët e mirë udhëzohen në rrugën e drejtë në jetën e dynjasë, ndërsa në ahiret Zoti do t'i udhëzojë drejt Xhenetit të përjetësisë dhe mirësisë.

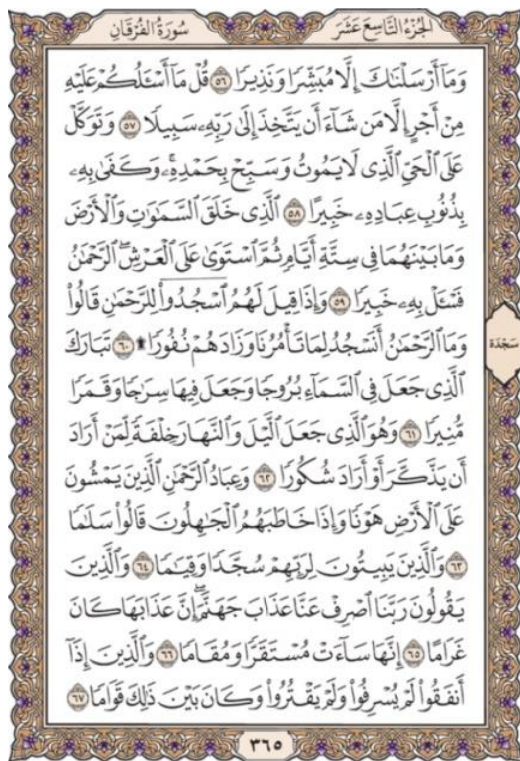
Ajetet 35 – 40

35. (Përpara këtij) Ne i patëm dhënë Musait librin dhe i caktuam vëllanë e vet, Harunin, si ndihmëtar.

36. U thamë: “Shkoni të dy te populli që ka mohuar Argumentet Tona!” Ne, vërtet i shkatërruam ata krejtësisht.

37. Edhe popullin e Nuhut (e shkatërruam ashpër) kur i mohuan të dërguarit. Ne i përmbytëm ata dhe i bëmë argument për njerëzimin. Për keqbërësit Ne kemi përgatitur dënim shumë të dhembshëm.

38. Edhe Adët, Themudët, banorët e Res-it e shumë e shumë breza ndërmjet tyre (i shkatërruam).

39. Secilit prej tyre u patëm sjellë Argumente për të marrë mësim dhe secilin prej tyre i shkatërruam krejtësisht.

40. Dhe ata (idhujtarët) me siguri kanë kaluar pranë vendbanimit, i cili u shkatërrua me atë shiun e tmerrshëm. Atëherë, a nuk e vështrojnë ata (me sytë e vet) atë (ndëshkim të madh)? Jo, porse ata nuk e kanë frikë ringjalljen.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na sjell në kujtesë shkurtimisht këto histori, që i ka shtjelluar më gjerë në ajete të tjera. Ai i sjell këto ngjarje, që njerëzit të cilëve u drejtohet ky Kur'an të kenë kujdes dhe të ruhen që të mos kundërshtojnë profetët e tyre, sepse mbi ta do të zbresë dënimi që goditi edhe popujt e shkuar, që kanë qenë shumë pranë tyre. Në fakt, njerëzit i njohin këto histori, që janë të përhapura ndër ta. Ka popuj të shkatërruar, gërmadhat e të cilëve shihen ende me sy, siç është populli i Salihut në Hixhër, ose si ai vendbanim që u godit nga një shi gurësh të zjarrtë. Njerëzit kalojnë pranë këtyre vendbanimeve të dënuara nga

Zoti mëngjes e mbrëmje, gjatë udhëtimeve të tyre. Kështu, mos mendoni se ata popuj që u shkatërruan ishin më të këqij se ju. Edhe profetët e dërguar ndër ta nuk janë më të mirë se Profeti që u dërgua ndër ju, siç thotë Zoti: "Vallë, jobesimtarët tuaj janë më të vlefshëm se ata që u përmendën, apo keni ndonjë premtim shpëtimi në librat e qiellit?" [Kamer 43]. Dijeni se ajo që i pengoi ata popuj nga besimi, edhe pse panë aq shumë shenja e mrekulli, ishte fakti se ata nuk shpresonin takimin me Allahun. Ata nuk e besonin ringjalljen dhe llogarinë pas vdekjes. Ata nuk i frikësoheshin zemërimit dhe ndëshkimit të Allahut të Madhëruar, prandaj dhe vazhduan në inatin dhe kokëfortësinë e tyre. Atyre u erdhën shenja dhe mrekulli, të cilat nuk linin asnjë dyshim e paqartësi rreth së vërtetës. Ato mrekulli e shenja duhet të sillnin siguri e qetësi tek njerëzit, por a përfitojnë të verbërit nga drita?!

Ajetet 41 – 44

41. E kur të shohin ty, të marin vetëm për tallje: "A ky është ai që Allahu e dërgoi si profet?"

42. Ai gati do të na kishte zmbarsur prej zotave tanë sikur të mos kishim qenë qëndrestarë e besnikë ndaj tyre." (*Të mjerët!*) **Shpejt do ta mësojnë, kur ta shohin qartazi dënimin, se kush ishte më larg së vërtetës.**

43. A e ke parë ti atë, që si të adhuruarin e tij ka zgjedhur pasionin e vet? Mos vallë, ti do të bëhesh mbrojtës për të?!

44. A mendon ti se shumica e tyre dëgjojnë ose kuptojnë? Ata janë si bagëti. Madje ata janë edhe më të humbur nga Udhë e Drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **E kur të shohin ty, të marin vetëm për tallje: "A ky është ai që Allahu e dërgoi si profet?"** - Kur mohuesit e së vërtetës dhe armiqtë e shpalljeve të Allahut, të cilët sillen me arrogancë dhe mendjemadhësi në tokë, të shohin ty, ata fillojnë të tallen dhe të nënçmojnë, duke thënë: "A ky është ai që Allahu e dërgoi si profet?" Pra, sikur

thoshin: është e papërshtatshme dhe jo e gjetur që Zoti të dërgojë profet një njeri si Muhamedi (a.s.). Por ky ishte produkt i padrejtësisë dhe inatit të madh që kishte mbushur zemrat e tyre, sa që çdo gjë e shihnin mbrapsht. Sipas mendimit të tyre, - Allahu i poshtëroftë! - Profeti ishte shumë i përçmuar dhe i pavlerë, prandaj dhënia e profetësisë dikujt tjetër do të ishte më e përshtatshme. Në një ajet tjetër thuhet: "Pastaj (*mohuesit kurejshë*) thanë: "Përse të mos i zbriste ky Kur'an një njeriu të madh (*me famë*) në këto dy qytete (*Meke dhe Taif*)?" Mos, vallë, janë ata që përcaktojnë mëshirën e Zotit tënd?! Ne kemi përcaktuar për ta se si do të jetojnë në këtë botë. Ne i kemi ngritur disa më lart se të tjerët, që të përfitojnë me shërbimet ndaj njëri-tjetrit. Mëshira e Zotit tënd është shumë më e vlefshme sesa çfarë grumbullojnë ata." [Zuhruf 31]. Sigurisht, këto lloj fjalësh burojnë nga njerëzit më injorantë dhe të padrejtë, ose nga ata që janë të mbushur me inat dhe shpërfillin të drejtën, duke pasur si synim të vetëm cenimin e së vërtetës dhe mbizotërimit të kotësisë. Nëse do të mendonin pak për cilësitë dhe sjelljen e Muhamed ibn Abdullahit (a.s), do ta shihnin qartë se ai ishte një burrë i madh plot vlera dhe virtyte të larta, i pakrahasueshëm në logjikë, në arsyen e shëndoshë e mendjen e mprehtë, i pashembullt dhe i paarritshëm në moralin e lartë dhe shijen e hollë, i rrallë në ndershmërinë, trimërinë dhe bujarinë e tij. Ai i kishte të gjitha cilësitë e vyera. Atë mund ta urrente dhe përçmonte veçse një injorant dhe dështak i pashembullt, një mendjelehtë e kontradiktor, një i padrejtë dhe armiqësor. Mjafton si tregues i injorancës së dikujt fakti që ai cenon dhe nënçmon figurën e këtij Profeti madhështor, të urtë, të nderuar dhe fisnik. Në fakt, qëllimi i tyre me talljen dhe përçmimin e Profetit ishte këmbëngulja dhe ngurtësia në kotësinë e tyre dhe mashtrimi i mendjelehtëve, për t'i larguar nga rruga e tij (a.s).

- **Ai gati do të na kishte zbrapsur prej zotave tanë sikur të mos kishim qenë qëndrestarë e besnikë ndaj tyre.**" - Kuptimi: Po të mos bënim durim, ky njeri do të na devijonte nga zotat tanë. Allahu i shëmtoftë! Ftesën e Profetit për të njësuar Zotin si një të vetëm dhe të pashoq e konsideronin si devijim nga rruga e mirë. Sipas tyre, idhujtaria ishte rruga e drejtë, nga e cila nuk duhej të largoheshin për asnjë arsye, ndërsa teuhidi i Zotit ishte devijim dhe largim nga rruga e drejtë, gjë e cila kërkonte durim e këmbëngulje që të mos ndodhte, prandaj dhe këshillonin njëri tjetrin për durim, siç thuhet në këtë ajet: "Paria nga mesi i tyre vijuan duke i thënë njëri-tjetrit: "Vazhdoni të jeni të qëndrueshëm në adhurimin e zotave tuaj, sepse kjo është një gjë e kurdisur." [Sad 6]. Ndërsa këtu thuhet: "Ai gati do të na kishte zbrapsur prej zotave tanë sikur të mos kishim qenë qëndrestarë e besnikë ndaj tyre." Në fakt, durimi është i lavdërueshëm në çdo rast tjetër, përveç këtij, sepse ky është durim në kotësi dhe në punë që sjellin zemërimin e Allahut dhe shkak për t'u bërë lëndë djegëse e Xhehenemit. Ndërsa besimtarët bëjnë durim në përhapjen e së vërtetës, sikurse thotë i Lartësuari: "Përveç atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, këshillojnë njëri-tjetrin për të vërtetën dhe këshillojnë njëri-tjetrin për durim." [Asr 3]. Me këto fjalë, idhujtarët mëtonin se ata ishin në rrugë të drejtë, kurse Profeti ishte në të kotën. Duke qenë se ata e refuzonin besimin e drejtë, Allahu i Lartësuar i kërcënoi me ndëshkim dhe njoftoi se kur ai ndëshkim të vijë, ata do ta kuptojnë se kush ishte më larg të vërtetës:

- **(Të mjerët!) Shpejt do ta mësojnë, kur ta shohin qartazi dënimin, se kush ishte më larg së vërtetës.** - Ata do ta mësojnë me siguri të plotë: "... se kush ishte më larg së vërtetës." Allahu i përshkruan ata kështu: "Atë ditë, keqbërësi do të kafshojë duart e veta dhe do të thotë: "Oh, i mjeri unë! Sikur të kisha ndjekur udhën e drejtë së bashku me Profetin!" Ah! I mjeri unë! Sikur të mos

e kisha bërë mik aksh njeri! Në të vërtetë, ai më largoi mua prej udhës së drejtë (të Zotit) pasi më pati ardhur (qartësisht dhe plotësisht). Shejtani është veçse tradhëtar për njeriun." [Furkan 27 – 29]. E ku ka më të humbur sesa ai që, si zot të vetin, që e adhuron dhe i nënshtrohet, ka epshin, që e çon vetëm në shkatërrim! Prandaj i Lartësuar i thotë:

- **A e ke parë ti atë, që si të adhuroarin e tij ka zgjedhur pasionin e vet?** - A nuk çuditësh nga gjendja dhe humbja ku ai është zhytur? Por ajo që është më e çuditshme është fakti se një i tillë e gjykon veten sikur është në gradat më të larta.

- **Mos vallë, ti do të bëhesh mbrojtës për të?!** - Pra, ti nuk mund të jesh imponues dhe përgjegjës për ta. Detyra jote është vetëm qortimi e këshillimi i qartë. Në fakt, ti e ke kryer detyrën tënde dhe tashmë llogaria e tij është tek Zoti.

- **A mendon ti se shumica e tyre dëgjojnë ose kuptojnë? Ata janë si bagëti. Madje ata janë edhe më të humbur nga Udha e Drejtë.** - Allahu i Madhëruar na tregon edhe një aspekt tjetër të humbjes së tyre: faktin që Ai i ka privuar nga aftësia për të dëgjuar dhe logjikuar të mirën. Ai i përgjason ata, në aspektin e humbjes dhe devijimit të tyre, me bagëtitë, të cilat dëgjojnë veçsen zëra dhe thirrje. Ata janë shurdhë, memecë e të verbër, që nuk logjikojnë aspak. Madje ata janë edhe më të humbur se bagëtitë, sepse ato të paktën i drejton bariu dhe ato marrin udhën që ai u tregon, duke u ruajtur nga rreziqet. Gjithashtu, përfundimi i tyre është më i paqtë sesa i këtyre të mjerëve. Nga të gjitha këto kuptohet qartë se ai që shpif dhe nënçmon Profetin e Zotit e meriton vërtet për t'u përçmuar dhe përshkruar me të tilla cilësi të ulta. Madje çdo bagëti është në gjendje më të mirë sesa të tilë njerëz të humbur.

Ajetet 45 – 46

45. A nuk e sheh ti se si Zoti yt e përzgjat hijen?! Sikur të kishte dashur do ta bënte

atë të palëvizshme. Dhe Ne, e bëjmë diellin drejtues të saj (të hijes),

46. Pastaj Ne e tërheqim atë (hijen) pranë vetes pak nga pak.

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk e sheh ti se si Zoti yt e përzgjat hijen?! Sikur të kishte dashur do ta bënte atë të palëvizshme. Dhe Ne, e bëjmë diellin drejtues të saj (të hijes), - A nuk e ke parë me sytë e ballit dhe të mendjes pushtetin e plotë të Allahut dhe mëshirën e Tij të gjerë?! Ai e shtrin errësirën mbi krijesat para lindjes së diellit. Pastaj, pasi dielli lind, Ai e bën diellin si drejtues të hijes. Nëse nuk do të ishte dielli, nuk do të dilte hija. Kështu, gjërat njihen me të kundërtat e tyre.

- Pastaj Ne e tërheqim atë (hijen) pranë vetes pak nga pak. - Sa më shumë të ngrihet dielli lart në qiell, aq më shumë shkurtohet hija, dalëngadalë, derisa zhduket plotësisht. Ndryshimi i hijes dhe diellit, që krijesat e shohin vazhdimisht dhe ajo që ndodh çdo ditë, si ndryshimi i natës dhe ditës apo ndryshimi i stinëve, sjellin shumë dobi për krijesat. Të gjitha këto janë argumenti më i fortë që tregon për pushtetin, madhësitinë, mëshirën dhe përkujdesin e Allahut për krijesat. Kjo tregon se Ai është i vetmi i Adhurar i merituar. Ai është i Dashuri, Madhi dhe i Ploti në madhësitinë dhe bujarinë e Tij.

Ajeti 47

47. Dhe është Ai që Natën jua bën si mbulesë dhe Gjumin si pushim, ndërsa Ditën e bën si ringjallje (për kërkimin e mirësive).

Shpjegimi i ajetit

Nga mëshira dhe përkujdesi i Tij për ju, Ai e bëri natën ashtu si ajo veshja që ju mbulon, në mënyrë që ju të qetësoheni nga aktivitetet e ditës dhe të flini gjumë. Gjatë gjumit, qetësohen gjymtyrët tuaja. Nëse Zoti nuk do të kishte bërë natën, krijesat nuk do të qetësoheshin, por do të vazhdonin aktivitetin e tyre dhe, si rrjedhojë, do të dëmtoheshin shumë. Por edhe nëse do të vazhdonte errësira, ata do të dëmtoheshin

shumë në nevojat e tyre. Por Zoti e bëri ditën si kohë për të punuar dhe kërkim të mirësive të Tij, përmes tregtisë, udhëtimeve dhe punëve të shumta. Kështu arrihen shumë mirësi.

Ajetet 48 – 50

48. Dhe është Ai, që i lëshon Erërat si lajmëtare për gëzim përpara se të vijë mëshira e Tij (shiu). Dhe Ne lëshojmë ujë të pastër prej qiellit,

49. Me të cilin Ne i japim jetë një toke të vdekur dhe ua shuajmë etjen atyre që kemi krijuar, - kafshë e njerëz të shumtë.
50. Ne e shpërndajmë atë (shiu) që ata të mendojnë, por shumica e njerëzve nuk deshën gjë tjetër veç refuzimit.

Shpjegimi i ajeteve

- Dhe është Ai, që i lëshon Erërat si lajmëtare për gëzim përpara se të vijë mëshira e Tij (shiu). - Allahu është i vetmi që mëshiron krijesat e Tij. Ai u dërgon erërat si paralajmërim për ardhjen e mëshirës së Tij. Njëpërmjet erërave, mbliidhen retë dhe bashkohen, e kështu fillojnë të zbresin pikat e shiut, me urdhrin e Atij që kujdeset për gjithçka dhe rregullon çdo çështje. Atyre u vjen paralajmërimi për shiu me aq butësi dhe bukuri.

- Dhe Ne lëshojmë ujë të pastër prej qiellit,... - Ky ujë pastron prej papastërtisë rituale dhe asaj fizike, pra, i pastron njerëzit prej papastërtive e ligësive. Allahu i Lartësuar e lëshon shiu, gjithashtu, që të ngjallë tokën pas vdekjes së saj. Kur bie shiu, toka merr jetë, sepse mbi të dalin bimët e pemët plot fruta, nga të cilat hanë njerëzit dhe kafshët.

- ... Me të cilin Ne i japim jetë një toke të vdekur dhe ua shuajmë etjen atyre që kemi krijuar, - kafshë e njerëz të shumtë.

- Nga ky ujë, Ne ju japim të pini juve dhe kafshëve tuaja. Kështu, është Allahu i Vetmi Ai që i dërgon erërat si paralajmëruese dhe i bën të kenë funksione nga më të ndryshmet. Ai lëshon nga qielli ujin e bekuar e pastrues, njëpërmjet të cilit u siguron krijeave ushqimin për vete dhe për kafshët e tyre. A nuk e meriton që të

adhurohet vetëm Allahu, pa i shoqëruar asgjë në adhurim?!

- Ne e shpërndajmë atë (shiun) që ata të mendojnë, por shumica e njerëzve nuk deshën gjë tjetër veç refuzimit. - Edhe pse Allahu i Lartësuar u sjell krijesave këto shenja, që mund t'i shohin me shqisat e tyre dhe që mund t'i njohin ato hollësisht, edhe pse u ka bërë të mundur t'i shprehin Atij mirënjohjen dhe ta kujtojnë me adhurime, megjithatë shumica e krijesave nuk dinë gjë tjetër veç mohimit. Kjo ndodh për shak të moralit dhe natyrës së tyre të prishur dhe të përlyer.

Ajetet 51 – 52

51. Sikur të kishim dashur Ne, do të kishim dërguar në çdo vendbanim qortues (profetë).

52. Prandaj, ti mos i dëgjo jobesimtarët e lufto kundër tyre me përpjekjet më të mëdha me të (me Kur'an).

Shpjegimi i ajeteve

- Sikur të kishim dashur Ne, do të kishim dërguar në çdo vendbanim qortues (profetë). - Allahu i Lartësuar na njofton se është dëshira e Tij ajo që sundon. Ai na tregon se, po të dëshironte, do të dërgonte në çdo vendbanim paralajmërues, pra, profetë që të paralajmëronin e qortonin njerëzit. Kështu, Atij nuk i mungon kjo dëshirë dhe askush nuk mund ta pengojë Atë nga realizimi i saj. Por urtësia dhe mëshira e Tij për ty dhe për të gjithë krijesat bëri që të dërgonte ty, o Muhamed, si profet për të gjithë botën, për të kuqtë e të zinjët, për arabët dhe të huajt, për njerëzit dhe për xhindët.

- Prandaj, ti mos i dëgjo jobesimtarët... - Kurrë mos iu bind mohuesve dhe të braktisësh atë që të është shpallur nga Zoti, por bëj çdo gjë për ta kuptuar qartë atë.

- ... e lufto kundër tyre me përpjekjet më të mëdha me të (me Kur'an). - Zhvillo me këtë Kur'an një xhihad të madh kundër tyre. Pra, të gjitha energjitë që ke hidhi në mbështetje të së vërtetës dhe për shkatërrimin e të kotës! Mos kurse asgjë në

këtë drejtim, edhe sikur të të kundërvihen të gjithë! Mos e humb asnjëherë shpresën për udhëzimin e tyre. Asnjëherë mos e braktis ftesën dhe kumtimin e së vërtetës për asnjë shkak, e aq më pak për shkak të ftesave dhe tekave të të humburve!

Ajeti 53

53. Është Ai që lejoi të bashkohen dy dete, njëri i pijshëm e i shijshëm, e tjetri i njelmët e i idhët dhe bëri pengesë mes tyre dhe një ndarje që të mos përzihen.

Shpjegimi i ajetit

- Është Ai që lejoi të bashkohen dy dete, njëri i pijshëm e i shijshëm, e tjetri i njelmët e i idhët, - Është vetëm Allahu Ai që i lejon dy ujëra të takohen, njëri ujë i ëmbël, siç janë lumenjtë, dhe tjetri ujë i kripur. Secilin prej tyre është bërë në dobi dhe në të mirë të krijesave.

- dhe bëri pengesë mes tyre... - Ai ka vendosur mes tyre një pengesë, që të mos përzihen me njëri-tjetrin, sepse kështu do të cenohej dobia e secilit prej tyre dhe qëllimi përse janë bërë të tillë.

- dhe një ndarje që të mos përzihen. - Pra, është një pengesë të pakalueshme.

Ajetet 54 – 55

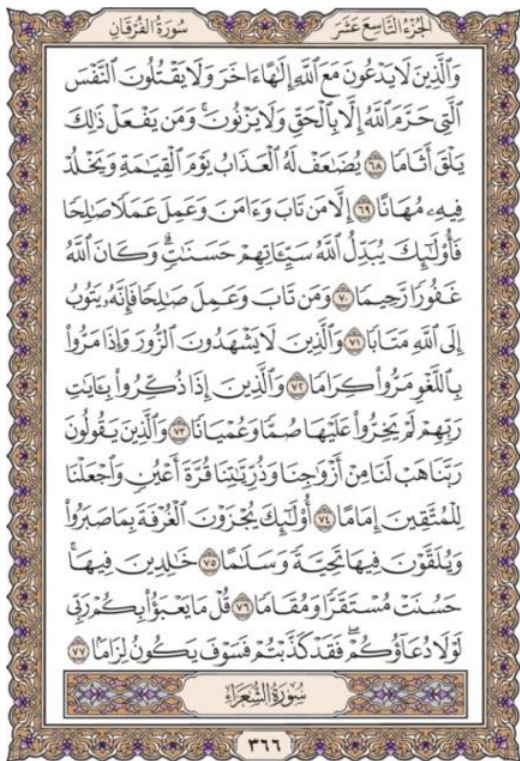
54. Është Ai që e krijoi njeriun nga uji (fara), dhe e vuri në lidhje gjaku dhe gjini. Zoti yt është i Gjithëfuqishëm.

55. E megjithatë ata adhurojnë në vend të Allahut gjëra që nuk u sjellin as dobi, as dëm atyre. Me të vërtetë, jobesimtari bëhet palë (me shejtanin) kundër Zotit të vet.

Shpjegimi i ajeteve

- Është Ai që e krijoi njeriun nga uji (fara), dhe e vuri në lidhje gjaku dhe gjini. - Allahu është i vetmi Krijues. Ai e krijoi njeriun prej një lëngu të nënçmuar, pastaj i bëri të shumohen dhe të lënë pasardhës, të bashkuar në fise e popuj, por edhe të ndarë në vende të ndryshme. Por, origjina e të gjithëve është nga lëngu i nënçmuar. Kjo tregon për pushtetin e Tij të plotë, sepse Allahu thotë:

- Zoti yt është i Gjithëfuqishëm. - E gjitha kjo tregon se vetëm adhurimi i Tij është i

merituar, ndërsa adhurimi i gjithçkaje tjetër është i kotë dhe i pavlerë.

- **E megjithatë ata adhurojnë në vend të Allahut gjëra që nuk u sjellin as dobi, as dëm atyre.** - Ata adhurojnë idhuj e të vdekur, që as nuk sjellin dobi e as dëm. Ata ia shoqërojnë këto idhuj Atij, që është Pronari i vetëm i dobisë dhe dëmit. Ai e ka në dorë të japë dhe të privojë. Ata e kanë detyrë të nënshtrohen për të përmbushur udhëzimet e Zotit të tyre dhe të zbatojnë fenë e Tij, por ata e përmbysin realitetin.

- **Me të vërtetë, jobsimtari bëhet palë (me shejtanin) kundër Zotit të vet.** - Të gjitha kotësitë siç janë putat, idhujt, janë armiq të Allahut. Ndërsa mohuesit bëhen palë me ta dhe qëndrojnë në krahun e tyre, për t'i ndihmuar kundër Zotit. Kështu, ata kthehen në kundërshtarë që luftojnë kundër fesë së Zotit, ndërkohë që është Zoti Ai që i ka krijuar, furnizuar dhe u ka dhuruar mirësi të dukshme dhe të fshehta. Por këta të mjerë nuk kanë mundësi të dalin jashtë mbikëqyrjes dhe pushtetit të Zotit. Me gjithë mohimin dhe mosmirënjohjen e tyre,

Allahu nuk ua ndërpret mirësitë dhe përkujdesin, sepse është Zoti i botëve.

Ajetet 56 – 60

56. Por Ne nuk të dërguam ty për qëllim tjetër, përveçse si përgëzues dhe si qortues.

57. Thuaj: “Unë nuk kërkoj kurrëfarë shpërblimi prej jush për këtë. Por (vetëm) kush të dëshirojë, të marrë rrugën (që e shpie) drejt Zotit të tij”.

58. Dhe mbështetju të përjetshmit që Jeton e nuk vdes kurrë dhe madhëroje me lavdinë që i takon! Dhe mjafton Ai, që t'i njohë gjynahet e robve të vet.

59. Ai krijoi qiejt, tokën dhe gjithçka që gjendet ndërmjet tyre brenda gjashtë ditësh, e pastaj u ngrit (e qëndroi) mbi Arsh. Ai është i Gjithëmëshirshmi. Atëherë, pyete për Të ndonjë të ditur!

60. Kur u thuhet atyre: “Bëjini sexhde të Gjithëmëshirshmit!”, ata thonë: “E kush është Rrahmani – i Gjithëmëshirshmi? A t'i bëjmë sexhde sepse na urdhëron ti?!” dhe kjo ua shtoi edhe më shumë largimin (nga besimi i drejtë).

Shpjegimi i ajeteve

- Por Ne nuk të dërguam ty për qëllim tjetër, përveçse si përgëzues dhe si qortues. - Allahu i Lartësuar na njofton se Ai nuk e dërgoi Profetin e Tij, Muhamedin, për të qenë përgjegjës për njerëzit. Ai nuk e bëri atë melek dhe as nuk i dha në dorë depot e pasurive, por e dërgoi për të qenë përgëzues dhe qortues. Profeti është përgëzues i atyre që iu binden Allahut, se Ai do t'u japë një shpërblim të madh që në këtë botë dhe në botën tjetër. Ai është qortues dhe paralajmërues për të gjithë ata që nuk i binden Allahut, por ndëshkohen që në këtë botë dhe në botën tjetër. Ai do t'u sqarojë njerëzve gjithçka që është e nevojshme.

- **Thuaj: “Unë nuk kërkoj kurrëfarë shpërblimi prej jush për këtë.”** - Ti, o Muhamed, nuk po u kërkon atyre ndonjë shpërblim për kumtimin e Shpalljes tek ata dhe për ofrimin e udhëzimit të Zotit. Kështu, ata nuk kanë asnjë arsye për të mos

të pasuar dhe që të nxjerrin pretekste për këtë.

- Por (vetëm) kush të dëshirojë, të marrë rrugën (që e shpie) drejt Zotit të tij.

- Pra, përveç atyre që dëshirojnë të shpenzojnë nga pasuria e tyre për të kënaqur Allahun dhe për të ndihmuar fenë dhe rrugën e Tij. Nëse dëshironi të bëni diçka të tillë, bëjeni, sepse unë nuk ju detyroj. Ky shpenzim, në fund të fundit, nuk është një shpërblim që më jepet mua, por është në të mirën dhe dobinë tuaj. Ai ju ndihmon në rrugën tuaj drejt Zotit. Pastaj Allahu e urdhëron Profetin e Tij që t'i mbështetëj Atij dhe të kërkonte ndihmë duke thënë:

- Dhe mbështetju të Përrjetshmit... - Allahu është i Gjalli, i përrjetshmi, që ka jetë pa mangësi.

- ... që Jeton e nuk vdes kurrë... - Këtë jetë nuk e cenon asgjë, as kotja e gjumi e as vdekja, sigurisht.

- ... dhe madhëroje me lavdinë që i takon!

- Adhuroje Atë dhe vetëm tek Ai mbështetu, në të gjitha çështjet e tua që kanë të bëjnë me detyrimet ndaj krijesave dhe marrëdhëniet me ta.

- Dhe mjafton Ai, që t'i dijë gjynahet e robve të vet.

- Ai i di mirë të gjitha veprat tuaja dhe ka për t'ju shpërblyer për to. Kështu, ti, o Profet, nuk ke gjë në dorë për udhëzimin e tyre dhe nuk është detyra jote që të ruash veprat e tyre dhe t'i regjistrosht ato. Të gjitha këto janë në dorë të Allahut.

- Ai krijoi qiejt, tokën dhe gjithçka që gjendet ndërmjet tyre brenda gjashtë ditësh, e pastaj u ngrit (e qëndroi) mbi Arsh.

- Froni i Zotit është çatia e të gjitha krijesave. Ai është më i larti, më i gjeri, më i bukuri dhe nga krijesat më madhështore të Allahut.

- Ai është i Gjithëmëshirshmi.

- I Gjithëmëshirshmi u ngrit e qëndroi mbi Fron. Ai i ka përfshirë të gjitha krijesat me emrin e Tij i Gjithëmëshirshëm. Mëshira e Allahut ka përfshirë gjithçka. Në këtë ajet, Allahu na tregon se u lartësua e qëndroi mbi Arsh, i cili ka përfshirë të gjitha krijesat. Ai

na tregoi gjithashtu, se e bëri këtë duke na përmendur emrin që tregon më të gjerën e cilësive të Tij, pra, mëshirën. Kjo tregon se Ai përkujdeset për krijesat e Tij me mëshirën e Tij gjithëpërfshirëse. Me këtë ajet, Allahu i Madhëruar tregon se Ai krijoi të gjitha krijesat, se Ai di dhe shikon çdo gjë që fshihet ose shfaqet haptazi nga ata, se Ai u lartësua mbi të gjitha krijesat sipër Fronit të Tij dhe se Ai është i ndarë nga krijesat.

- Atëherë, pyete për Të ndonjë të ditur!

- I Madhëruari ka për qëllim këtu Vetën e Vet. Ai është më i Dituri rreth madhësisë dhe cilësive të Tij dhe na ka njoftuar rreth tyre me saktësi dhe imtësi në Shpalljen e Tij. Ata që marrin diturinë dhe dritën e Shpalljes, e njohin mirë Atë dhe nënshtrohen me përunjësi para madhësisë së Tij. Ndërsa mohuesit, që nuk e njohin përmes Shpalljes, e mohojnë dhe refuzojnë që ta adhurojnë Atë.

- Kur u thuhet atyre: “Bëjini sexhde të Gjithëmëshirshmit!”, ata thonë: **“E kush është Rrahmani – i Gjithëmëshirshmi?”**

- Kur ftohen që ta adhurojnë dhe t'i bien në sexhde Rahmanit, i cili i begaton me gjithë ato mirësi dhe i ruan nga të gjitha ligësitë, ata thonë: “E kush është Rrahmani - i Gjithëmëshirshmi?”, duke e refuzuar kështu adhurimin e Tij. Ata i thonë këto fjalë duke sjellë një pretendim të kotë se gjoja nuk e njohin Rahmanin. Madje këtë e përdorin si pretekst për të cenuar Profetin (a.s). Idhujtarët thoshin: Ai na ndalon që t'i lutemi zotave të tjerë, kurse për vete lutet dhe thotë: “O Rahman!” A thua se po i ftonte të adhuronin ndonjë zot tjetër! Prandaj Allahu i Madhëruar thotë në ajete të tjera: "Thuaj: “Lutuni (*me emrin*) Allah ose lutuni (*me emrin*) Er Rrahman - me cilindo (*prej emrave*) që t'i luteni, emrat e Tij janë më të bukurit.” [Isra 110]. Kështu, emrat e Allahut janë shumë, e po kështu edhe cilësitë dhe atributet e Tij. Çdo cilësi e Tij është treguese e madhësisë së Tij dhe faktit që Ai është i Plotë dhe Absolut në të gjithë emrat dhe cilësitë e Tij. Allahu është i

Pashoq dhe i Pashembullt. Por mohuesit që refuzojnë ta njohin Atë, gjithmonë do të gjejnë arsye time për të refuzuar adhurimin dhe nënshtrimin ndaj Tij. Ata thonë gjithashtu:

- A t'i bëjmë sexhde sepse na urdhëron ti?!" - Vallë, do t'i përulemi në sexhde veçse për shkak se po na urdhëron ti?! Ky qëndrim i tyre ishte sepse ata e mohonin Muhamedin si profet të Zotit dhe për shkak të mendjemadhësisë së tyre ndaj Zotit. Këtyre të mjerëve ftesa në të mirë veçse ua shton largimin nga e vërteta, siç thotë i Lartësuar:

- ...dhe kjo ua shtoi edhe më shumë largimin (nga besimi i drejtë). - Ftesa për t'i rënë në sexhde Rahmanit ua shtoi edhe më shumë largimin nga e vërteta dhe e drejta, ua shtoi mohimin dhe dëshpërimin.

Ajetet 61 – 62

61. I madhëruar është Ai i cili vendosi në qiell yje dhe vendosi në të Diell (që ndriçon dhe ngroh) e Hënë të shndritshme.

62. Është Ai që krijoi Natën dhe Ditën që ndjekin njëra-tjetrën për këdo që dëshiron të mendojë (në madhërinë e Tij) a dëshiron të jetë mirënjohës.

Shpjegimi i ajeteve

- I madhëruar është Ai i cili vendosi në qiell yje... - Allahu i Lartësuar e përmend tri herë fjalën *tebareke* në këtë sure, sepse kuptimi i saj tregon për madhësinë e Krijuesit dhe cilësitë e Tij të lavdëruara, si dhe për mirësitë e Tij të shumta. Në këtë sure ka argumente që tregojnë për shumë çështje: për pushtetin dhe sundimin e gjerë të Allahut, për dijen e Tij gjithëpërfshirëse dhe për faktin se dëshira e Tij është ajo që realizohet dhe askush nuk mund ta ndalë apo ta pengojë atë. Pushteti i Allahut është i paanë, ashtu sikurse dituria e Tij. Ai është Mbreti, që vendosi ligjet e Sheriatit dhe po Ai vendosi ligjet e shpërblimit dhe të ndëshkimit. Ai është Absolut në urtësinë e Tij. Në të ka argumente që tregojnë për mëshirën e Tij të gjerë dhe bujarinë e Tij të paanë. Mirësitë e Allahut janë të panumërta,

qoftë mirësitë e kësaj bote qoftë mirësitë e besimit, të fesë dhe ahiretit. Kjo është arsyeja që Ai e ka përdorur disa herë fjalën *tebarek*, pra: u lavdëroftë, u madhëroftë dhe u shtofshin edhe më shumë të mirat dhe begatitë e Tij! Këtu thotë: "I madhërisëm është Ai që vendosi në qiell yje...". *Buruxh* quhen yjet në përgjithësi, ose pozicionet dhe rruga e diellit dhe hënës, të cilat kalojnë nga një pozicion në tjetër, duke formuar një mur, ashtu si ato muret që ndërtohen rreth e rrotull kështjellave për t'i ruajtur. Kështu i ka bërë Zoti edhe yjet, me qëllim që të gjuajnë shejtanët në qiell.

- dhe vendosi në të Diell (që ndriçon dhe ngroh) - Vendosi një trup qiellor që lëshon dritë dhe nxehtësi, pra, diellin.

- e Hënë të shndritshme. – *Munir* d.m.th një trup që ndriçon, por nuk ka nxehtësi. Ky është nga argumentet tregues të madhësisë dhe të mirësive të shumta të Allahut. Vështro me kujdes dhe medito pak, se çfarë krijesash ka bërë Zoti, se si i ka vendosur në një sistem perfekt dhe si i rregullon çështjet në të. Pastaj shiko bukurinë e krijimit madhështor e të pashembullt të këtij sistemi preciz. Të gjitha këto tregojnë për madhësinë e Krijuesit në të gjitha emrat, cilësitë dhe atributet e Tij. Pastaj shiko në mirësitë e shumta dhe të domosdoshme që Allahu vendosi në këto krijime të Tij, për të kuptuar se sa të mëdha janë mirësitë që vijnë nga Ai.

- Është Ai që krijoi Natën dhe Ditën që ndjekin njëra-tjetrën... - Pasi largohet njëra, vjen tjetra. Kështu vazhdon gjithmonë dhe asnjëherë nuk mund të bashkohen ose të largohen që të dyja.

- ... për këdo që dëshiron të mendojë (në madhërinë e Tij) a dëshiron të jetë mirënjohës. - Këto janë shenja dhe argumente shumë të forta për të gjithë ata që dëshirojnë të nxjerrin mësim, që duan të kujtojnë qëllimet hyjnore dhe të jenë mirënjohës ndaj Zotit. Ato janë argumente edhe për ata që duan të përmendin shumë Allahun dhe t'i shprehin mirënjohjen përmes adhurimeve të përcaktuara gjatë

natës dhe ditës. Kështu, atij që i ikën një adhurim që bëhet në njërën nga këto kohë, e bën në kohën tjetër që vjen pas. Po kështu, edhe zërat ndryshojnë gjatë netëve dhe ditëve: njëherë janë plot gjallëri e vrull, pastaj janë të lodhur e të mekur, njëherë janë të gjallë dhe e përmendin shumë Zotin dhe më pas janë të pakujdesshëm. Kështu ndryshojnë edhe zemrat gjatë ditëve dhe netëve në përkushtimin dhe largimin nga Zoti. Zoti i bëri që ditët dhe netët të vërtiten dhe njeriu të sprovohet me këto ndryshime, që ta kuptojë mirë dhe të bindet se sa nevojë ka për Zotin e tij që ta forcojë dhe ndihmojë në të gjitha gjendjet. Nëse rrëzohet e dobësohet në një kohë, Ai ua mundëson që të forcohen, të përmendin Zotin dhe t'i jenë mirënjohës Atij në një kohë tjetër. Edhe kohët e adhurimeve përsëriten çdo ditë e natë, që njeriu të ketë mundësi të marrë forca për adhurimin e Zotit. Ashtu siç përsëriten kohët, dita dhe nata, edhe rob-it i përsëriten kohët e dobësisë, por edhe të gjallërisë e vullnetit. Kështu, njeriu duhet të shfrytëzojë kohën e fuqisë e gjallërisë për t'i shërbyer atij në kohë dobësie. Të gjitha veprat në bindjen ndaj Zotit janë si vadiçe për pemën e imanit në zemrën e rob-it. Nëse njeriu nuk kujdeset ta vadisë pemën e imanit në zemrën e tij përmes adhurimeve, ajo do të thahet dhe do të vdesë. I lavdëruar qoftë Zoti me më të plotat dhe të sinqertat lavdërime, për të gjitha këto mirësi dhe mundësi që u jep krijesave! Pastaj i Madhëruari përmend mes gjithë këtyre mirësive edhe atë që është më e madhja mirësi dhe përkujdesje e Tij: forca për të bërë punë të mira, nëpërmjet të cilave njerëzit do të arrijnë gradat e larta, që janë dhomat e zbukuruara në Xhenetin e Tij. Më poshtë jepen cilësitë e adhuresve të Rahmanit, që do të jenë në Xhenet.

Ajetet 63 – 77

63. Adhuresit e të Gjithmëshirshmit janë ata që ecin nëpër Tokë të qetë, e kur injorantët u drejtohen atyre me fjalë (fyese), ata thonë: “Paqe (selâm)!”

64. Janë ata, që për hir të Zotit të tyre, natën e kalojnë duke bërë sexhde dhe duke qëndruar në këmbë (duke falur namaz).

65. Janë ata që thonë: “O Zoti ynë! Largoje prej nesh vuajtjen e Xhehenemit sepse vuajtja në të është, vërtet gjëja më e rëndë!”.

66. Shumë i keq është, vërtet ai (Xhehenemi), si vendbanim dhe vendqëndrim.

67. (Adhuresit e të Gjithmëshirshmit) Janë ata që kur shpenzojnë nuk e teprojnë e as nuk janë dorështrënguar, por mbajnë mesataren e janë të matur.

68. Janë ata që veç Allahut, nuk i luten asnjë zoti tjetër dhe nuk e vrasin atë, të cilin Allahu e ka ndaluar të vritet, veçse kur e meriton në bazë të drejtësisë dhe nuk bëjnë imoralitet. Kush i bën këto, e pret ndëshkimi.

69. Atij i dyfishohet dënimi Ditën e Kjametit dhe aty mbetet përgjithmonë i poshtëruar.

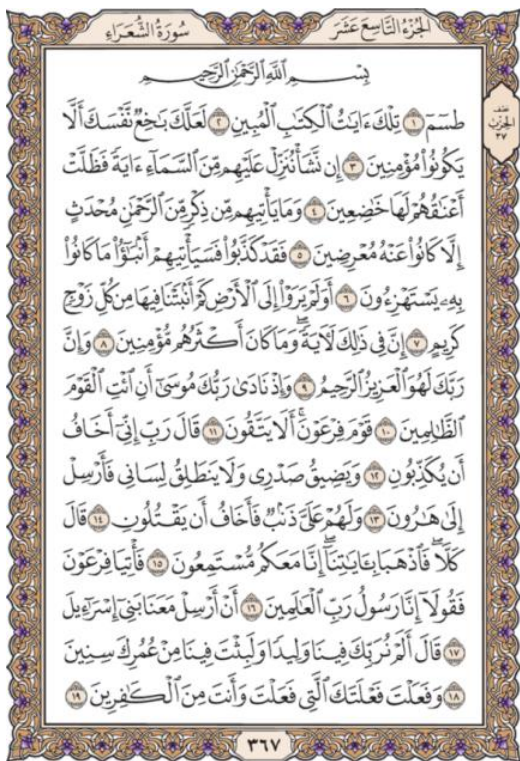
70. Përveçse nëse pendohet, beson (me besimin e drejtë) dhe bën vepra të mira. Këtyre Allahu ua shndërron të këqijat në të mira. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

71. Dhe kushdo që pendohet dhe bën vepra të mira, , ai është kthyer, me të vërtetë tek Allahu me një pendim të sinqertë.

72. (Adhuresit e të Gjithmëshirshmit janë) Edhe ata që nuk dëshmojnë duke gënjyer dhe, kur (rastësisht) kalojnë pranë të keqes, kalojnë duke e shmangur me dinjitet.

73. Edhe ata që, kur këshillohen me Ajetet e Kur'anit të Zotit të tyre, nuk u kthejnë shpinën sikur të ishin të shurdhër e të verbër.

74. Edhe ata që thonë: “O Zoti ynë! Na dhuro kënaqësinë që gratë tona dhe pasardhësit tanë të jenë kënaqësia e syve tanë, e na bëj udhëheqës të të devotshmëve!”.

75. Këta janë ata që do të shpërblehen me vendin më të lartë në qiell për shkak se ishin durimtarë dhe aty do të priten me përshëndetje dhe selam.

76. Aty (në kënaqësitë e përjetshme) do të jenë përgjithmonë. Eh sa vendbanim dhe vendqëndrim i mirë është ai!

77. Thuaju (mohuesve): “E si të kujdeset për ju Zoti im, nëse ju nuk i luteni Atij?! Por ju e keni mohuar Atë, prandaj dënimi do të jetë i pashmangshëm.”.

Shpjegimi i ajeteve

- Adhuresit e të Gjithmëshirshmit janë ata që ecin nëpër Tokë të qetë,... - Nënshtrimi ndaj Zotit është dy llojesh:

1. Nënshtrim ndaj rububijes së Tij. Këtë lloj nënshtrimi e kanë të gjitha krijesat, si muslimanët, ashtu edhe mohuesit, të mirët dhe të këqijtë. Pra, të gjithë janë rob dhe të nënshtruar ndaj Allahut, nën kujdesin dhe sundimin e Tij. Zoti thotë: “Çdo qenie në qiej e në Tokë ka për t’iu paraqitur Të Gjithmëshirshmit si rob.” [Merjem 93].

2. Nënshtrim ndaj uluhijes, pra, të qenurit rob dhe i nënshtruar për të adhuruar Zotin

dhe për të kërkuar mëshirën e Tij. Ky lloj nënshtrimi dhe adhurimi është nënshtrimi i profetëve dhe evlijave të Zotit. Është pikërisht ky lloj nënshtrimi dhe përunjësie që përmendet në këto ajete. Allahu i Madhëruar i quan ata ‘rob e të nënshtruar në adhurimin ndaj Rahmanit’, pra, rob të Rahmanit, për të treguar se ata arritën në këtë gradë nëpërmjet mëshirës së Tij. Ai thotë se cilësitë e tyre janë më të mirat. Ja si i përshkruan Ai robërit e Tij në një ajet tjetër: "... janë ata të cilët ecin nëpër tokë të qetë." Janë të qetë, modestë, të përlulur ndaj Allahut dhe të sjellshëm dhe të mirë me krijesat e Tij. Ky është përshkrimi dhe pamja e tyre: ata janë plot fisnikëri, qetësi e modesti si në sjellen me Zotin, ashtu edhe në sjelljen me krijesat.

- ... e kur injorantët u drejtohen atyre me fjalë (fyese), ata thonë: “Paqe (selâm)!” - Kur njerëzit u drejtohen me fjalë injorantësh dhe të padrejtësh, ata thonë: ‘Selam’. Pra, u thonë fjalë që nuk të ngarkojnë me gjynah dhe fjalë që nuk janë të njëjta me fjalët e injorantëve. Kjo është një lëvdatë për ta, sepse i përshkruan si të dhembës, të mëshirshëm e të butë. Janë aq të butë e tolerantë, saqë edhe keqbërësve u përgjigjen me bamirësi dhe falje. Ata i karakterizon një logjikë e shumë ekuilibruar dhe maturi e pashembullt. Janë pikërisht matura dhe mençuria e tyre që i bën të sillen në këtë mënyrë të vetëpërmbajtur.

- Janë ata, që për hir të Zotit të tyre, natën e kalojnë duke bërë sexhde dhe duke qëndruar në këmbë (duke falur namaz). - Ata falin shumë namaze gjatë natës, me përunjësi dhe sinqeritet për Zotin e tyre. Allahu i latërsuar thotë: "Trupat e tyre largohen prej dyshekëve, duke e lutur Zotin e tyre me frikërrespekt dhe me shpresë dhe nga ajo me të cilën i kemi begatuar, ata japin." [Sexhde 16].

- Janë ata që thonë: “O Zoti ynë! Largoje prej nesh vuajtjen e Xhehenemit...” - Largoje atë prej nesh, duke na ruajtur nga çdo vepër që të afron pranë tij dhe duke na i

falur dhe mbuluar ato gjëra që i kemi bërë dhe për të cilat meritojmë dënimin.

- ... **sepse vuajtja në të është, vërtet gjëja më e rëndë!**". - Ndëshkimi është i pandashëm nga banorët e Zjarrit, ashtu siç nuk i ndahet borxhdhënësi borxhliut, sepse kërkon hakun e vet.

- **Shumë i keq është, vërtet ai (Xhehenemi), si vendbanim dhe vendqëndrim.** - Kjo është shprehje përunjësie dhe lutje me përgjërime, që ia drejtojnë Zotit. Ata i qahen Atij dhe i thonë se nuk mund të përballojnë atë ndëshkim. Por e thonë edhe për të kujtuar mirësitë e Allahut ndaj tyre, sepse mirësia e largimit të së keqes është në varësi të asaj të keqeje dhe përmasave të saj. Sa më e madhe të jetë e keqja që është larguar, aq më i madh është gëzimi dhe lumturia për të.

- (*Adhuruesit e të Gjithmëshirshmit*) **Janë ata që kur shpenzojnë nuk e teprojnë e as nuk janë dorështrënguar,...** - Këtu përfshihen shpenzimet e detyrueshme dhe ato të pëlqyeshme. Pra, edhe në drejtim të shpenzimeve ata janë të ekuilibruar. Ata nuk e teprojnë duke shpenzuar vend e pa vend, duke hyrë në sërën e shpërdoruesve dhe të atyre që cenojnë detyrimet. Gjithashtu, ata "...nuk janë dorështrënguar...", pra, nuk bëhen kopracë, që të mos plotësojnë detyrimet financiare. Ata gjejnë një të mesme të artë.

- **...por mbajnë mesataren e janë të matur.** - Ata nuk e teprojnë dhe nuk i përflasin shpenzimet e tyre. Allahu i përshkruan si **kauama - të matur**. Pra, ata shpenzojnë për plotësimin e detyrimeve, duke dhënë zekatin, duke kryer kompensimet dhe detyrimet financiare në formën e duhur dhe korrekte, pa shkaktuar dëme dhe pa neglizhenca. Kjo tregon për drejtësinë dhe për mirëmenaxhimin e pasurisë nga ana e tyre.

- **Janë ata që veç Allahut, nuk i luten asnjë zoti tjetër...** - Ata e adhurojnë Alahun si një e të vetëm, me sinqeritet e korrektësi, duke zbatuar fenë e drejtë e të vërtetë. Ata i përkushtohen dhe dedikohen tërësisht Atij

dhe heqin dorë nga gjithçka tjetër që të paditurit adhurojnë.

- **... dhe nuk e vrasin atë, të cilin Allahu e ka ndaluar të vritet, veçse kur e meriton në bazë të drejtësisë,** - Atë që Zoti e ka ndaluar të vritet është muslimani, ose edhe jomuslimani që ka marrëveshje paqeje me muslimanët. Vrasja e tyre lejohet veçse në raste të veçanta, të përcaktuara nga ligji i Zotit, si p.sh. në rastin e dënimit për krimin e vrasjes, ose të imoralitetit të atij që është i martuar ose kur e ka lejuar Zoti në ligjin e Tij.

- **... dhe nuk bëjnë imoralitet.** - Ata e ruajnë vendturpin, nderin dhe dëlirësinë e tyre, siç thotë i Madhëruari: "...edhe ata që e ruajnë ndershmërinë e vet dhe shkojnë veç me gratë e veta ose me robërshat që kanë në zotërim, për të cilat nuk fajësohen. Ndërsa ata që kërkojnë më tepër, ata janë të shfrenuarit." [Mu'minin 5 -7].

- **Kush i bën këto, e pret ndëshkimi.** - Ai që bën këto krime, si idhujtaria, vrasja e padrejtë dhe imoraliteti, "e pret ndëshkimi" Atë e presin dënime të shumta. Më pas, Allahu e përforcon këtë, duke thënë:

- **Atij i dyfishohet dënimi Ditën e Kjametit dhe aty mbetet përgjithmonë i poshtëruar.** - Ata do të marrin ndëshkim poshtëruar të përjetshëm. Ky ajet duhet kuptuar mirë. Ndëshkimi i përjetshëm në Xhehenem është i padiskutueshëm dhe i sigurt për atë që i bën të gjitha këto krime, si shirkun, vrasjen etj. Po kështu, ka ndëshkim të përjetshëm edhe ai që bën shirk edhe sikur të mos bëjë asnjë nga gjynahet e tjera të përmendura në ajet. Allahu ka kërcënuar me këtë ndëshkim të ashpër çdo njeri që bën një nga këto krime, ose për shkak të shirkut, ose për shkak se bën një nga gjynahet e mëdha që e bëjnë të meritueshëm këtë kërcënim. Por a e përjetësohet në Xhehenem vrasësi dhe imorali (nëse nuk bëjnë shirk)? Përgjigjja është jo. Ata nuk i përfshin përjetësimi në Xhehenem, sepse këtë e tregojnë shumë tekste të sakta nga Kur'ani dhe Suneti. Ato tregojnë se asnjë besimtar nuk do të

përjetësohet në zjarrin e Xhehenemit, edhe sikur të bëjë shumë gjynahe. Allahu i Lartësuar ka përmendur në mënyrë të veçantë këto tri gjynahe, sepse ato janë gjynahet më të mëdha. Shirku shkatërron fenë dhe besimin, prandaj të përjetëson në Xhehenem, ndërsa vrasja dhe imoraliteti janë përkatësisht cenimi i jetës dhe i nderit të njerëzve.

- **Përveçse nëse pendohet, beson (me besimin e drejtë) dhe bën vepra të mira....**

- Ata që pendohen nga këto gjynahe e të tjera dhe heqin dorë menjëherë nga ato, duke shprehur pendesë për atë që ka shkuar dhe kanë vendosur që të mos u kthehen më atyre gjynaheve. Së dyti, "...besojnë". Pra, ata besojnë Allahun me një besim korrekt dhe të saktë, gjë që nënkupton largimin nga gjynahet dhe përmbushjen e urdhrave të Zotit. Së treti: "... bëjnë vepra të mira...". Të tilla janë veçse ato punë që i ka urdhëruar Sheriati të kryhen, duke synuar veçse kënaqësinë e Zotit. Këtyre njerëzve, Allahu i Lartësuar u premtonte diçka të mrekullueshme:

- **Këtyre Allahu ua shndërron të këqijat në të mira.** - Veprat dhe fjalët e tyre, që ishin gjynahe, tashmë shndërrohen në fjalë dhe vepra të mira, që sjellin sevape dhe bindje ndaj Zotit. Kështu, shirku i tyre shndërrohet në iman të pastër e korrekt, veprat e këqija e mosbindja shndërrohen në mirësi dhe bindje ndaj Zotit. Gjithashtu, të gjitha punët e këqija u shndërrohen në të mira, nëse për çdo punë të keqe që robi ka bërë është penduar dhe ka bërë punë të tjera të mira, të cilat i fshijnë të këqijat. Kjo kuptohet qartë nga ajeti. Në këtë lloj kuptimi është sjellë edhe një hadith, ku flitet për një burrë, të cilin Zoti e mori në llogari për disa nga gjynahet e Tij dhe ia numëroi ato. Pastaj ia zëvendësoi çdo punë të keqe me një punë të mirë. Atëherë njeriu i thotë: "O Zoti im! Unë kam bërë të këqija, të cilat nuk i shoh këtu!" Allahu është më i ditur për gjithçka.

- **Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Ai është *Gafuran* - Falësi

më i Madh. Allahu i fal të gjitha gjynahet, edhe ato më të mëdhatë, nëse robi pendohet e nënshtrohet të kthehet tek Ai. Allahu është *Rrahim* - Mëshirëplotë, për robërit e Tij adhures, sepse i fton ata që të pendohen, edhe pse ata e kanë tepruar me gjynahe të mëdha, pastaj u jep sukses që të pendohen, dhe pastaj e pranon pendimin e tyre.

- **Dhe kushdo që pendohet dhe bën vepra të mira, , ai është kthyer, me të vërtetë tek Allahu me një pendim të sinqertë.** -

- Le ta dinë këta fatlumë se pendimi i tyre është tërësisht i plotë, pasi është tregues i kthimit në një rrugë që të çon tek Allahu. Kjo është vetë lumturia, sepse është arritje e çdo të mire dhe shpëtim nga çdo e keqe. Prandaj, le të pendohet gjithmonë njeriu dhe të bëjë vepra të mira, duke patur të pastër qëllimin dhe sinqeritetin e tij. Qëllimi këtu është nxitja për ta bërë pendesën në formën më të plotë, sepse ajo do t'i paraqitet Allahut, i Cili do të shpërblejë në varësi të shkallës së kësaj pendese.

- (*Adhuresit e të Gjithëmëshirshmit janë*)

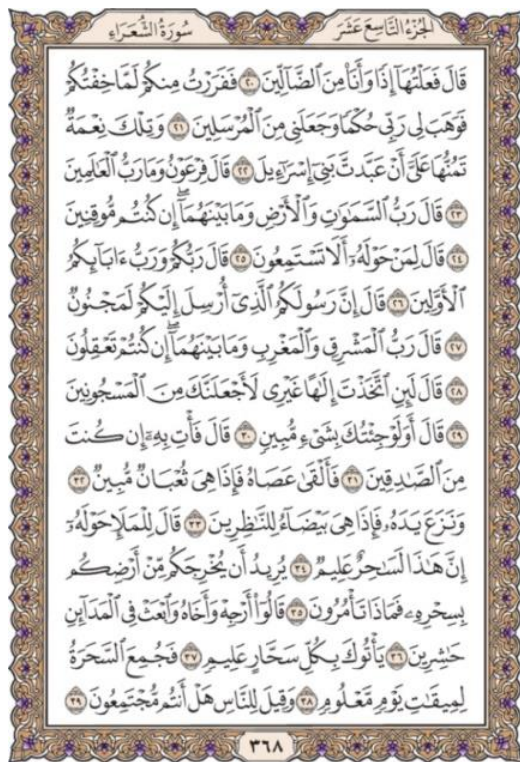
Edhe ata që nuk dëshmojnë duke gënjer dhe, kur (rastësisht) kalojnë pranë të keqes, kalojnë duke e shmangur me dinjitet. - Këta nuk i afrohen fjalëve dhe veprave të ndaluara. Ata i largohen të gjitha vendeve dhe përzierjeve me fjalë dhe vepra të ndaluara. Të tilla janë p.sh., tallja me ajetet e Allahut, polemika me kotësi kundër të vërtetës, përgojimi, përçarja mes muslimanëve, fyerja dhe shpifjet, tallja e përqeshja, muzika, pijet dehëse, shtrojet e mëndafshta, etj. Kur ata as që u afrohen këtyre gjynaheve, sigurisht që edhe nuk i flasin apo bëjnë.

- **Edhe ata që, kur këshillohen me Ajetet e Kur'anit të Zotit të tyre, nuk u kthejnë shpinën sikur të ishin të shurdhër e të verbër.** - Kur Ai i urdhëron që të dëgjojnë urdhëresat dhe të marrin udhëzim prej tyre, ata: "...nuk u kthejnë shpinën si të shurdhër e të verbër." Pra, nuk ua kthejnë shpinën ose të mbyllin veshët. I Lartësuar i thotë: "Argumentet Tona i besojnë veç ata të cilët, kur këshillohen me to, bien me fytyrë në

tokë (*bëjnë sexhde*), e madhërojnë dhe lëvdojnë Zotin e tyre me *tesbih* dhe ata kurrë nuk bëjnë kryelartësi." [Sexhde 15]. Pra, ata i pranojnë me respekt dhe mirënjohje porositë dhe urdhëresat e Zotit të tyre, duke treguar varfërinë dhe nevojën e tyre të madhe për to, përkushtimin dhe impenjimin për t'i zbatuar, dorëzimin e plotë për të jetuar sipas tyre. Ata i dëgjojnë me vëmendje të plotë dhe zemrat e tyre i kuptojnë kumtet e Allahut, prandaj atyre u shtohet imani dhe u forcohet siguria. Atyre u shtohet vullneti dhe forca për punë të mira dhe ndiejnë kënaqësi dhe lumturi me gjallërinë që fitojnë në besimin e tyre.

- **Edhe ata që thonë: "O Zoti ynë! Na dhuro kënaqësinë që gratë tona dhe pasardhësit tanë të jenë kënaqësia e syve tanë,..."** - Na jep shoqëri, miqësi dhe bashkëshorte të mira! Na jep edhe pasardhës të mirë, që të na kënaqin sytë dhe shpirtin tonë! Nëse lexojmë mirë gjendjen e këtyre fatlumëve, i kuptojmë mirë ambiciet dhe vullnetin e tyre të lartë. Me këtë gradë të lartë të besimit, ata nuk qetësohen, derisa t'i shohin qartë miqtë dhe fëmijët e pasardhësit e tyre të bindur ndaj Zotit dhe adhurues të mirë. Ata duan t'i shohin të ditur dhe punëtorë të palodhur me diturinë e tyre. Në fakt, duke u lutur për miqtë, gratë dhe pasardhësit e tyre, ata luten edhe për veten e vet, sepse dobia e gjithë kësaj kthehet tek ata vetë. Prandaj po të vëresh me kujdes, kur u lutën për këtë, ata e konsideruan si dhuratë për vetë ata, prandaj thonë *heb lena* - Na dhuro kënaqësinë që gratë tona dhe pasardhësit tanë të jenë kënaqësia e syve tanë. Kjo dua është në dobi të të gjithë muslimanëve, sepse rregullimi i këtyre që u përmendën, është shkak që sjell rregullim edhe për të tjerët.

- **... e na bëj udhëheqës të të devotshmëve!** - Na ngrij, o Zoti ynë, në këtë gradë të lartë, në gradën e siddikinëve të sinqertëve dhe atyre adhuruesve që janë të kompletuar. Kjo është grada e imamit në fenë e Zotit dhe grada e të qenurit shembull për të devotshmit, në fjalë dhe vepra.

Njerëzit marrin shembull nga veprat e tyre dhe gjejnë qetësi me fjalët e tyre. Njerëzit e mirë ecin pas tyre, gjejnë udhëzimin e drejtë dhe bëhen udhëzues të të tjerëve. Sigurisht që lutja për diçka është dhe lutja për gjithçka, pa të cilën ajo nuk mund të arrihet. Dhe kjo gradë, pra, grada e udhëheqësit në fenë e Zotit mund të arrihet veçse me sabër dhe jakin, siç thotë Zoti: "Prej tyre Ne bëmë prijës që, me urdhrin Tonë, udhëzojnë (*në udhën e drejtë*), pasi ata ishin të durueshëm dhe ndaj argumenteve Tona ishin të sigurt. [Sexhde 24]. Pra, kjo është lutja që Zoti të të bëjë ty durimtar në bindjen ndaj Tij, durimtar që të ruhesh nga gjynahet dhe mosbindja, durimtar gjatë fatkeqësive dhe belave të caktuara nga Zoti. Është dua që Zoti të të japë diturinë e plotë që e çon robin në gradën e jakinit sigurisë së plotë. Këto cilësi dhe punët e mira i sjellin robit mirësi të shumta dhe dhurata të mëdha nga Zoti. Ata do të jenë në gradat më të larta që mund të arrijnë krijesat pas profetëve. Duke qenë se synimet dhe ambiciet e tyre ishin të larta,

Allahu i shpërbleu sipas punës së tyre me grada të larta në xhenet. Ai thotë:

- Këta janë ata që do të shpërblehen me vendin më të lartë në qiell për shkak se ishin durimtarë... - Ato janë grada shumë të larta dhe vendbanime të bukura, në të cilat është mbledhur çdo kënaqësi që të kënaq sytë dhe shpirtin. Të gjitha këto shpërblime janë produkt i durimit të tyre, siç thotë i Lartësuar: "*(Për ta janë përgatitur)* Xhenetet e Adnit, ku do të hyjnë ata dhe prindërit, gratë dhe fëmijët e tyre, të cilët kanë qenë vepërmirë. Melekët do t'i vizitojnë ata, duke u hyrë nga çdo portë: "*Selamun alejkum!* Me durimin tuaj gjetët shpëtimin. Sa e mirë është Shtëpia e tyre e përjetshme!" [Ra'd 23, 24]. Prandaj këtu thotë:

- dhe aty do të priten me përshëndetje dhe selam. - Selami u vjen prej Zotit, prej melekëve dhe prej njëri-tjetrit. Gjithashtu, ata janë në paqe dhe të sigurt për çdo gjë që i shqetëson nga lodhja e pakënaqësia. Janë në lumturi dhe prehje. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar i ka përshkruar adhuruesit e Tij të dashur me disa cilësi. Ata ecin të mbuluar nga qetësia dhe prehja, janë shumë me moral të lartë dhe edukatë të pashembullt, mëshirë e butësi, falje e tolerancë. Janë falës ndaj atyre që u bëjnë padrejtësi dhe që i fyejnë me fjalë, largohen plot finesë dhe mirësjellje nga ata injorantë, ata falen shumë gjatë natës me sinqeritet e pastërti për Zotin, janë të frikësuar nga zjarri i Xhehenemit, prandaj luten me përunjësi dhe përgjërime që të shpëtojnë nga ky ndëshkim. Ata japin nga pasuria e tyre, për shpenzime të detyrueshme ose të pëlqyeshme, por duke qenë të matur: ata nuk e teprojnë as duke dhënë e as duke mos dhënë. Atëherë, duke qenë të matur në këtë aspekt, - që zakonisht njerëzit e kanë të vështirë të jenë të matur, - në çështje të tjera janë edhe më të matur: ata janë të ruajtur nga gjynahet e mëdha dhe janë të kujdesshëm me sinqeritetin ndaj Zotit në të gjitha adhurimet. Ata ruhen nga derdhja e gjakut të pafajshëm dhe cenimi i nderit të ndokujt. Edhe nëse ndodh që të

gabojnë, ata me të shpejtë pendohen dhe kthehen. Ata e ruajnë veten dhe nuk marrin pjesë në ato vende ku bëhen gjynahe qoftë me fjalë, qoftë me vepra, sepse ruhen që të mos i bëjnë vetë. Ata nuk thonë fjalë të ulta dhe nuk bëjnë vepra të shëmtuara ose të kota, në të cilat nuk ka mirësi. Kjo tregon për personalitetin, dinjitetin dhe humanizmin e tyre të plotë. Ata respektojnë dhe nderojnë veten duke u larguar nga çdo gjë e ulët, me fjalë apo me vepra. Ata i dëgjojnë me vëmendje dhe respekt ajetet e Allahut dhe përpiqen të kuptojnë drejt kumtet e tyre e t'i zbatojnë ato. Ata përpiqen me të gjitha mundësitë për të përmbushur ligjet që Zoti u ka ngarkuar. Ata dinë t'i drejtohen Zotit me lutjet më të përkryera dhe më të dobishme, lutje të cilat jo vetëm u sjellin dobi atyre, por edhe të tjerëve që janë të lidhur me ta. Nga këto lutje kanë dobi të gjithë muslimanët, sepse ato synojnë rregullimin e grave, miqve, fëmijëve e pasardhësve në përgjithësi. Këto lutje tregojnë, veç të tjerave, se ata përpiqen shumë për edukatën dhe mësimin e diturisë së dobishme fetare për gratë e pasardhësit e tyre. Gjithashtu, ata janë të vëmendshëm në këshillimin dhe përmirësimin e tyre. Në këtë mënyrë, kush kërkon të arrijë të mirën, duhet patjetër të përpiqet për atë dhe t'i lutet Allahut për t'ia mundësuar dhe ndihmuar, se kështu ka për t'ia arritur qëllimit. Edhe ata e lusin Allahun që t'i ngrejë në gradat më të larta të mundshme për ta, pra, që t'i bëjë imamë të të devotshmëve dhe në gradën e të sinqertëve. *Subhanallah!* Sa të larta janë këto cilësi! Sa të larta janë ambiciet dhe vullneti i këtyre njerëzve! Ata kanë, gjithashtu, qëllime të mira dhe shpirt të pastër. Ata janë më të zgjedhurit dhe më të dalluarit tek Zoti i tyre.

- Aty (në kënaqësitë e përjetshme) do të jenë përgjithmonë. Eh sa vendbanim dhe vendqëndrim i mirë është ai! - *Subhanallah!* Sa e madhe është mirësia e Zotit për ta! Me bujarinë dhe mëshirën e Zotit, ata lartësohen. Me butësinë dhe përkujdesin e Tij, ata arrijnë gradat më të

larta. *Subhanallah!* Sa e madhe është mirësia e Zotit për të gjithë krijesat, kur u sqaron atyre ato cilësi me më të qartat fjalë. Ai tregon ambiciet dhe vullnetin e tyre të paepur për arritjen e qëllimeve të larta. Allahu na tregon shpërblimin për ta, që të përmllohem dhe të përpiqemi t'i bëjmë tonat ato cilësi dhe të shpenzojmë çdo gjë të vyer për arritjen e tyre. Ai na udhëzon që edhe ne t'i lutemi Atij që i nderon dhe i lartëson këta të zgjedhur. Mirësia më e madhe në çdo kohë dhe vend është që të na udhëzojë ashtu siç udhëzoi ata dhe të përkujdeset në mënyrë të veçantë për ne, ashtu siç u përkujdes për ta. O Zoti ynë, Ty të takojnë të gjitha lavdërimet tek Ty ankohemi për dobësinë tonë! Vetëm Ty kërkujmë ndihmë dhe mbrojtje. Nuk ka fuqi dhe ndryshim të gjendjes pa forcën Tënde. O Zoti ynë! Ne nuk kemi në dorë as vetet tona, për të gjetur ndonjë dobi ose për të shpëtuar nga të këqijat. Ne nuk mund të arrijmë asnjë të mirë, nëse nuk na e lehtëson dhe nuk na e bën mbarë Ti. Ne jemi të dobët dhe të pafuqishëm në çdo drejtim. Ne dëshmojmë dhe jemi të bindur se, nëse na le të mbështetemi në forcat tona, na ke lënë të mbështetemi tek më i dobëti, prandaj do të biem në gabime. Nuk kemi besim në asgjë tjetër, por veçse në mëshirën Tënde, me të cilën na krijove e na furnizon dhe me të cilën na ke bekuar me mirësitë e dukshme dhe të fshehura. Me mëshirën Tënde, Ti ke larguar prej nesh çdo ligësi. Na mëshiro, o Zot, na fut në mëshirën Tënde, që të mos kemi nevojë për mëshirën e askujt tjetër veç Teje! Askush nuk u dëshpërua nga ata që t'u lutën dhe shpresuan tek Ti. Ata përshkruhen si rob adhures të Rrahmanit, pra, rob të mëshirës së Tij. Allahu i dallon ata duke i ngritur në gradat më të larta të adhuresve të sinqertë, për vetë vlerat dhe veçoritë e tyre. Në këtë kontekst, ndoshta dikush mund të hamendësojë dhe të pyesë: Po të tjerët, përse nuk quhen adhures dhe rob të Zotit? Allahu i Lartësuar njofton se Ai nuk pyet për të tjerë, veç këtyre të zgjedhurve. Ai tregon se, sikur të mos ishte

lutja e tyre me të dyja mënyrat, lutjet e adhuresve dhe lutjet e kërkesës, as nuk do të kujdesej për krijesat dhe nuk do t'i donte ata. Ai thotë:

- **Thuaju (mohuesve): “E si të kujdeset për ju Zoti im, nëse ju nuk i luteni Atij?! Por ju e keni mohuar Atë, prandaj dënimi do të jetë i pashmangshëm.”.** - Do t'ju vijë një ndëshkim, që nuk do t'ju ndahet kurrë. Allahu do të bëjë ndarjen me drejtësi mes adhuresve të Tij të sinqertë dhe të tjerëve.

*Këtu përfundon tefsiri i sures Furkan.
Vetëm Allahut i takon lavdërimi,
përlëvdimet dhe mirënjohja!*

**Surja 26: El shuara (mekase) 227 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 9**

1. **Ta, Sin, Mim.**
2. **Këto janë ajete të Librit (Kur'anit) të qartë.**
3. **Mos, vallë, do ta shkatërrosh veten (o Muhamed), pse ata nuk bëhen besimtarë?**
4. **Sikur të donim Ne, do të zbrisnim mbi ata një shenjë (mrekulli) nga qielli dhe qafat e tyre do të përuleshin para saj.**
5. **Sa herë që atyre u vjen ndonjë Mesazh i ri nga i Gjithmëshirshmi, ata ia kthejnë shpinën.**
6. **Vërtet, ata e mohuan Mesazhin, por së shpejti do t'u vijë e vërteta e asaj me të cilën talleshin.**
7. **A nuk e shohin ata tokën, se sa shumë lloje bimësh të dobishme kemi bërë që të mbijnë në të?**
8. **Sigurisht, në këtë ka argumente, por shumica e tyre nuk besojnë.**
9. **Dhe, sigurisht, Zoti yt, Ai është Ngadhënjimtari, Mëshirëploti.**

Shpjegimi i ajeteve

- **Ta, Sin, Mim. Këto janë ajete të Librit (Kur'anit) të qartë.** - Allahu i Lartësuar jep shenja që tregojnë madhësinë dhe vlerën e lartë të këtij libri të qartë dhe qartësues të gjithçkaje, i cili përmbledh brenda tij synimet e larta hyjnore dhe qëllimet kryesore e madhore të Sheriatit. Te çdokush

që e lexon atë nuk mbetet asnjë dyshim për lajmet e sjella në këtë libër dhe asnjë pasiguri për ligjet e shkruara në të. Lajmet dhe dispozitat e tij janë shumë të qarta dhe sjellin kuptimet dhe kumtet më të bukura dhe plot vlera. Madje, gjykimet sillen të lidhura ngushtë me shkaqet dhe urtësitë pse janë ligjëruar. Profeti (a.s) i paralajmëronte njerëzit përmes këtij Kur'ani dhe i udhëzonte ata në rrugën e drejtë, sipas së cilës të adhuronin Zotin. Nga ky udhëzim përfitonin të devotshmit, që e respektonin ftesën dhe nënshtroheshin të punonin e jetonin sipas saj. Ndërsa ata që ishin shkruar si të dëshpëruar i kthenin shpinën ftesës dhe nuk denjonin as ta shihnin e kuptonin. Kur kjo ndodhte, Profeti (a.s) trishtohej shumë. Ai trishtohej që ata nuk besonin Allahun, sepse dëshironte të mirën dhe rregullimin për ta. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **Mos, vallë, do ta shkatërrosh veten (o Muhamed) pse ata nuk bëhen besimtarë?**

- Pse po e mundon dhe shkatërron veten (o Muhamed), që ata nuk bëhen besimtarë? Mos e bëj këtë, pra, mos e dëmto veten për ta, sepse udhëzimi është në dorën e Zotit dhe ti e ke kryer detyrën tënde, pra, kumtimin e qartë të Shpalljes. Dije mirë se nuk ka shenjë e mrekulli më të madhe sesa ky Kur'an i qartë dhe qartësues i gjithçkaje që njerëzit të mund të besojnë. Ai është i mjaftueshëm e shterues për këdo që dëshiron udhëzimin.

- **Sikur të donim Ne, do të zbrisnim mbi ata një shenjë (mrekulli) nga qielli dhe qafat e tyre do të përuleshin para saj.** - Allahu mund t'u sillte atyre ndonjë shenjë e mrekulli nga ato që ata vetë propozojnë, dhe kështu qafat e atyre që mohojnë të vërtetën të mbeteshin të përulura. Por kjo do të ishte diçka e panevojshme, sepse atëherë imani i tyre do të ishte jo i dobishëm. Iman i dobishëm është veçse besimi në të fshehtën, sikurse ka thënë Allahu i Madhëruar: "Vallë, a mos po presin tani t'u vijnë melekët ose Vetë Zoti yt ose të vijnë disa nga Shenjat e Zotit tënd?! Ditën kur të vijnë shenja të caktuara të Zotit tënd, askujt nuk

do t'i vlejë besimi, nëse nuk ka besuar më parë ose nëse nuk ka bërë asnjë të mirë prej besimit të tij. Thuaj: "Prisni, sepse edhe ne jemi duke pritur!" [En'am 158].

- **Sa herë që atyre u vjen ndonjë Mesazh i ri nga i Gjithmëshirshmi, ata ia kthejnë shpinën.** - Atyre vazhdimisht u vijnë mesazhe e kumte prej Allahut, me urdhëra e ndalesa, që u mësojnë atyre se çfarë u bën dobi dhe si të ruhen nga ato që i dëmtojnë. Por ata: "...ia kthejnë shpinën." Ata i kthejnë shpinën qoftë me zemër, qoftë me trup. Edhe pse mesazhet e Zotit janë të shumta dhe të përsëritura, të tilla që normalisht do të duhet të zinin vend të rëndësishëm në zemrat e tyre, ata përsëri i kthejnë shpinën Allahut. Atëherë, si mendon se sillen ata me ato mesazhe që nuk përsëriten shpesh? Kështu ndodh, sepse nuk ka mirësi tek ata. Për ata nuk bëjnë punë qortimet e këshillat.

- **Vërtet, ata e mohuan Mesazhin...** - Ata e quajtën gënjeshtër Shpalljen e vërtetë të Zotit, dhe ky mohim u bë cilësi e pandashme e tyre, që nuk ndryshon dhe as zbutet.

- **...por së shpejti do t'u vijë e vërteta e asaj me të cilën talleshin.** - Pra, do të zbresë mbi ta dënimi i Zotit dhe do t'i befasojë ajo të cilën e mohuan dhe nuk e besonin. Mbi ta është bërë hak të zbatohet urdhri i Zotit për ndëshkim. Në vijim, duke treguar për atë lloj kujtimi e meditimi që i sjell dobi njeriut, Allahu i Lartësuar thotë:

- **A nuk e shohin ata tokën, se sa shumë lloje bimësh të dobishme kemi bërë që të mbijnë në të?** - Ne kemi bërë të mbijnë nga të gjitha llojet e bimësisë, me pamje të bukur dhe shumë të dobishme në atë që ofrojnë.

- **Vërtet, në këtë (ngjarje) ka argumente.** - Ka argumente në ringjalljen që do t'u bëjë Allahu njerëzve pas vdekjes së tyre, ashtu siç e ngjall tokën pasi është tharë e shkretuar.

- **Por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.** - Ashtu siç ka thënë i Lartësuar: "Shumica e njerëzve nuk do të jenë

besimtarë, sado të ngulësh këmbë ti." [Jusuf 103].

- **Nuk ka dyshim se Zoti yt, Ai është Ngadhënjimtari, Mëshirëploti.** - Ai është *El Aziz* - Krenari e Ngadhënjimtari, që ka nënshtuar çdo krijesë. Atij i përulet e nënshtrohet bota qiellore dhe ajo tokësore. Ai është *Er-Rahim* - Mëshirëploti, mëshira e të cilit ka përfshirë çdo gjë dhe mirësia e Tij ka mbuluar çdo gjallesë. Ai është Krenari e Ngadhënjimtari, që i shkatërroi keqbërësit me atë lloj ndëshkimi. Ai është Mëshirëploti, që i mëshiron fatlumët, duke i shpëtuar nga çdo sherr dhe bela.

Ajetet 10 – 68

10. (*Kujto*) **Kur Zoti yt e thirri Musain: "Shko tek ai popull i padrejtë -**

11. **tek Populli i Faraonit!" A nuk e kanë frikë Allahun ata?**

12. Musai tha: "O Zoti im! Unë kam frikë se do të më trajtojnë si gënjeshtar,

13. se do të më shtrëngohet kraharori dhe mund të më lidhet gjuha (*e të mos flas rrjedhshëm*). Prandaj, dërgoma Harunin si ndihmëtar (*e profet*)!

14. Ata më akuzojnë mua për vrasje, prandaj kam frikë se do të më vrasin (*për hakmarrje*)."

15. Allahu tha: "Kurrsesi! Vazhdoni, atëherë që të dy me argumentet Tona! Ne jemi me ju dhe dëgjojmë gjithçka.

16. Prandaj, shkoni te Faraoni të dy dhe i thoni: 'Ne jemi të dërguarit e Zotit të botëve.'

17. Lëri Bijtë e Izraelit të vijnë me ne!"

18. Faraoni tha: "A nuk të rritëm si fëmijë në mesin tonë për shumë vite të jetës tënde?"

19. Kurse ti bëre atë veprën që ti e di. E, pra, edhe ti je një mohues (*i të mirave që të kemi bërë*)."

20. Musai tha: "Unë e bëra atë, atëherë kur isha i paditur,

21. prandaj edhe ika, kur u frikësova nga ju. Por, Zoti im më dhuroi urtësi dhe më bëri Profet.

22. E çfarë të mire më përmend, kur ti i robërove Bijtë e Izraelit?"

23. Faraoni tha: "E cili është Zoti i botëve (*që ju dërgoi*)?"

24. Musai i tha: "Ai është Zoti i qiejve dhe i Tokës dhe ç'ka ndërmjet tyre, nëse doni të jeni të sigurt."

25. Faraoni u tha atyre që ishin përreth: "A nuk po e dëgjoni çfarë thotë?"

26. Musai tha: "Ai është Zoti juaj dhe Zoti i të parëve tuaj."

27. Faraoni tha: "Profeti që është dërguar ndër ju është vërtet i çmendur."

28. Musai tha: "Ai është Zoti i Lindjes dhe i Perëndimit dhe ç'ka ndërmjet tyre, nëse kuptoni."

29. Faraoni tha: "Nëse ti beson zot tjetër përveç meje, do të të fut në burg!"

30. Musai tha: "Po nëse të sjell ndonjë argument të qartë?"

31. Faraoni tha: "Sille pra, nëse thua të vërtetën!"

32. Atëherë, ai (*Musai*) e hodhi shkopin e vet, i cili u shndërrua në një gjarpër të vërtetë.

33. Pastaj e nxori dorën prej xhepit, dhe ajo ndriste nga bardhësia në sytë e shikuesve.

34. Faraoni i tha parisë që e rrethonin: "Vërtet, ky qenka magjistar shumë i aftë

35. dhe me magjinë e vet dëshiron t'ju dëbojë nga toka juaj. Atëherë, çfarë më këshilloni?"

36. Ata i thanë: "Lëre atë dhe vëllanë e tij për më vonë dhe dërgo lajmëtarë nëpër qytete,

37. që t'i sjellin të gjithë magjistarët e ditur këtu!"

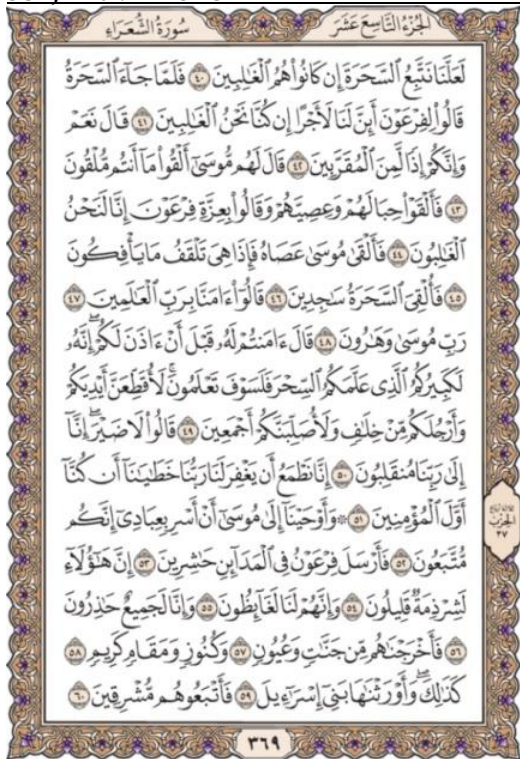
38. Dhe magjistarët u tubuan ditën e caktuar.

39. Popullit iu tha: "A do të mblidheni, 40. që t'u shkojmë pas magjistarëve, nëse ata do të dalin fitimtarë?"

41. Kështu, kur erdhën magjistarët, i thanë Faraonit: "A do të ketë shpërblim për ne, nëse dalim ngadhënjimtarë?"

42. Ai tha: "Po, madje ju atëherë do të jeni prej më të afërmeve të mi."

43. Musai u tha atyre (*magjistarëve*): "Hidhni çfarë keni për të hedhur!"

44. Dhe ata i hodhën litarët dhe shkopinjtë e tyre dhe thanë: “Për hir të madhërisë së Faraonit, do të jemi ne që me siguri do të fitojmë.”

45. Atëherë, edhe Musai e hodhi shkopin e vet, i cili menjëherë gëlltiti gjithçka që kishin hedhur ata.

46. Atëherë, magjistarët ranë në sexhde.

47. Ata thanë: “Ne besojmë në Zotin e botëve,

48. në Zotin e Musait dhe të Harunit.”

49. Faraoni tha: “A i besuat atij (Musait), para se t’ju lejoja unë?!” S’ka dyshim se ai (Musai) është prijësi juaj, që ju ka mësuar magjinë. Por keni për ta marrë vesh shpejt. Unë do t’jua këpus duart dhe këmbët në anët e kundërta dhe do t’ju kryqëzoj që të gjithëve!”

50. Ata (magjistarët) thanë: “Asgjë (nga këto kërcënime) nuk ka rëndësi! Ne do të kthehemi veçse te Zoti ynë.

51. Ne shpresojmë se Zoti ynë do të na i falë gjynahet, sepse ne ishim të parët besimtarë (nga populli ynë).”

52. Ne e urdhëruam Musain: “Nise udhëtimin me robërit e Mi natën herët dhe dijeni se do t’ju ndjekin!”.

53. Faraoni dërgoi lajmëtarë nëpër qytete për të tubuar njerëz:

54. “Këta (Izraelitët) janë veçse një grup i vogël,

55. që kanë ndezur zemërimin tonë.

56. Por ne kemi shumica e gjithnjë të gatshëm.”

57. Kështu (-thotë Zoti -), Ne i nxorëm ata prej kopshteve e burimeve,

58. prej thesareve dhe vendbanimeve të bukura.

59. Kështu, Ne ua lamë ato bijve të Izraelit.

60. Ata (ushtria e Faraonit) i arritën (bijtë e Izraelit) në agim.

61. Kur dy grupet e panë njëri-tjetrin, njerëzit e Musait thanë: “Ata na zunë, me të vërtetë.”

62. Musai tha: “Kurrresi! Zoti im është me mua dhe Ai do të më udhëzojë.”.

63. Pastaj Ne i shpallëm Musait: “Bjери detit me shkopin tënd!”. Deti u nda dhe çdo pjesë e tij u bë si mal i madh.

64. Ne e afruam palën tjetër (ata të Faraonit) atje.

65. Ne i shpëtuam Musain dhe të gjithë ata që ishin me të.

66. Ndërsa të tjerët i përmbytëm në ujë.

67. Vërtet, në këtë (ngjarje) ka argumente, por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.

68. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajeteve

- (Kujto) Kur Zoti yt e thirri Musain: “Shko tek ai popull i padrejtë... - Allahu i Madhëruar e ka përsëritur historinë e Musait shumë herë në Kur’an, më shumë se çdo histori tjetër, sepse në të janë sjellë urtësi të shumta e madhështore dhe mësimë të vyera për njerëzit. Në të jepen shumë qartë veprimet e Zotit me keqbërësit dhe mosbesimtarët. Musai është Profeti që iu dha ai sheriat i jashtëzakonshëm dhe Teurati, që është libri më madhështor pas

Kur'anit. Allahu thotë: “Kujtoji ato çaste të zgjedhura dhe atë gjendje të mrekullueshme të Musait në momentet kur Zoti i foli atij për t'i dhënë lajmin e mirë dhe profetësinë. Ai tha: “Shko tek ai popull keqbërës (*i padrejtë*)!” Ata janë treguar kryeneçë dhe arrogantë në tokë. Ata janë tiranë të pamëshirshëm për njerëzit dhe i pari i tyre pretendoi se ishte Zot. Shko tek populli i Faraonit dhe këshilloji:

- **... tek Populli i Faraonit!" A nuk e kanë frikë Allahun?** - Folu atyre me fjalë të buta dhe të zgjedhura. Thuaju: “A nuk po i frikësoheni Allahut, i cili ju krijoi dhe ju furnizoi, dhe të largoheni nga mohimi dhe mosbindja ndaj Tij?”

- **Musai tha: “O Zoti im! Unë kam frikë se do të më trajtojnë si gënjeshtar. Do të më shtrëngohet kraharori dhe mund të më lidhet gjuha** (*e të mos flas rrjedhshëm*).

- Duke u ankuar tek Zoti i vet dhe duke kërkuar ndihmën për të mbajtur këtë premtim, Musai tha: “O Zoti im! Unë kam frikë se do të më trajtojnë si gënjeshtar, se do të më shtrëngohet kraharori dhe nuk do të më lëshohet gjuha (*e të mos flas rrjedhshëm*).” Ashtu siç thuhet edhe në suren Ta Ha, ajetet 25 - 35: “Ai (*Musai*) tha: “Musai tha: “O Zoti im! Zgjeroma gjoksin, lehtësoma këtë punë dhe zgjidhna nyjën e gjuhës (*pengesën që kam kur flas*), që ta kuptojnë fjalën time! Më jep një ndihmëtar nga familja ime, Harunin, timvëlla! Ma shto fuqinë me të dhe bëma shok në punën time, që të të lavdërojmë Ty shumë e më shumë dhe të të kujtojmë Ty shumë e më shumë! Vërtet, Ti je Ai që i sheh gjithmonë punët tona.””.

- **Prandaj dërgoma Harunin si ndihmëtar** (*e profet*)! - Allahu iu përgjigj lutjes dhe kërkesës së tij, duke e bërë edhe Harunin profet. Kështu, Allahu ia bëri atë krah e mbështetje në çështjen e tij, që pranimit të besimit të ishte më i lehtë për ta.

- **Ata më akuzojnë mua për vrasje, prandaj kam frikë se do të më vrasin** (*për hakmarrje*).” - Është fjala për vrasjen e një kopti.

- **Allahu tha: “Kursesi!** - Jo, nuk do të mund t'ju vrasin. Ne do t'ju japim pushtet dhe argument të fortë, prandaj ata nuk kanë për t'ju kapur. Me ajetet e mrekullitë Tona, ju të dy dhe të gjithë ata që ju pasojnë do të jeni fitimtarë. Faraoni nuk mund ta vrasë Musain, me gjithë përçmimin dhe refuzimin e fortë për të dhe popullin e tij.

- **Vazhdoni, atëherë që të dy me argumentet Tona!** - Vazhdoni me provat, të cilat tregojnë për vërtetësinë tuaj dhe të shenjave që sillni nga Zoti

- **Ne jemi me ju dhe dëgjojmë gjithçka.** - Unë ju ruaj dhe kujdesem për ju.

- **Prandaj, shkoni te Faraoni të dy dhe i thoni: 'Ne jemi të dërguarit e Zotit të botëve.'** - Na dërgoi tek ty, që të besosh në Të dhe të besosh tek ne si profetë ë Tij. Na dërgoi që të nënshtrohesh për ta adhuruar Atë dhe të pranosh teuhidin e Tij.

- **Lëri bijtë e Izraelit të vijnë me ne!”** - Dhe ndale persekutimin dhe dënimet e tua mbi ta. Largoji duart nga ata dhe lëri të adhurojnë Zotin e tyre dhe të plotësojnë çështjet e fesë së tyre. Kur ata shkuan tek Faraoni dhe i thanë atë që Allahu i urdhëroi për t'i thënë, ai nuk besoi dhe as u zbut, por e kundërshtoi Musain dhe tha:

- **Faraoni tha: “A nuk të rritëm si fëmijë në mesin tonë për shumë vite të jetës tënde?** - A nuk të kemi bërë mirësi dhe jemi kujdesur për ty qysh në vogëli? A nuk qëndrove i nderuar ndër ne për shumë vite?

- **... dhe ti bërë atë veprën që ti e di.** - Është fjala për vrasjen e një kopti, kur Musait i kërkoi ndihmë një izraelit. Siç thuhet në një ajet: "Musai hyri në qytet pa u hetuar prej banorëve të tij dhe gjeti dy veta që po përlesheshin. Njëri ishte prej popullit të tij (*izraelit*) dhe tjetri ishte prej armiqve të tij. Kur izraeliti i kërkoi ndihmë kundër armikut të tij, Musai e shtyu me forcë atë dhe ai vdiq. Ai (*Musai*) tha: “Kjo është prej veprave të shejtanit. Nuk ka dyshim se ai është armik i betuar, që të çon në humbje.”. [Kasas 15]. Pastaj Faraoni i tha:

- **E, pra, edhe ti je një mohues** (*i të mirave që të kemi bërë*). - Në atë kohë, edhe ti ishte

në rrugën tonë të mohimit. Faraoni, si pa e kuptuar, e pranoi se rruga e tij është rruga e mohimit.

- **Musai tha: “Unë e bëra atë atëherë kur isha i paditur.** - Unë kam vepruar ashtu, sepse nuk kam ditur, jo sepse kam pëlqyer kufirin. Megjithatë, unë i kërkova falje Zotit tim dhe Ai më fali.

- **Prandaj edhe ika kur u frikësova nga ju** - Kur ju m'u vutë pas për të më vrarë, unë u largova për në Medjen, ku qëndrova për disa vite, e u ktheva përsëri tek ju.

- **Por, Zoti im më dhuroi urtësi dhe më bëri Profet.** - Zoti më dhuroi urtësinë e gjykimin dhe më bëri prej të dërguarve profetë. Me fjalë të tjera, ky kundërshtim i Faraonit ose ishte kundërshtim i një të padituri, ose i dikujt që hiqej si i paditur. Ai me këto fjalë mëtonte se një vrasës nuk mund të bëhej profet. Por Musai ia sqaroi se ajo ishte një vrasje aksidentale dhe jo e qëllimtare. Ai i sqaroi se nga mirësia e Allahut nuk mund të privohet askush. Atëherë, - tha Musai, - pse e mohoni mirësinë që Ai më ka dhënë mua, duke më dhuruar urtësinë dhe profetësinë? Nëse mbrohesh pas fjalës: “A nuk të rritëm si fëmijë në mesin tonë për disa vjet të jetës tënde?”, dije se në të vërtetë nuk ke asnjë meritë në këtë.

- **E çfarë të mire më përmend, kur ti i robërove Bijtë e Izraelit?”** - E çfarë të mire më tregon, kur ishe ti që i skllavërove bijtë e Izraelit? Apo e quan mirësi që nuk më skllavërove edhe mua me ta? Në të vërtetë, kur e mendon, e kupton si ti i ke bërë padrejtësi këtij popullit e kombi të zgjedhur dhe të mirë dhe i ke tërhequr dhe skllavëruar në shërbimin tënd. Ndërsa mua më shpëtoi Zoti nga tirania jote, pikërisht gjatë tiranisë gjakatare ndaj popullit tim. Atëherë, çfarë mirësie po më tregon se ke bërë kundrejt meje?

- **Faraoni tha: “E cili është Zoti i botëve (që ju dërgoi)?”** - Ky është një mohim i hapur i Zotit, padrejtësisht dhe me arrogancë, edhe pse ishte i sigurt për vërtetësinë e asaj që i thoshte Musai.

- **Musai i tha: “Ai është Zoti i qiejve dhe i Tokës dhe ç’ka ndërmjet tyre, nëse doni të jeni të sigurt.”** - Ai është Zoti i qiejve i tokës dhe i gjithçkaje mes tyre. Është Ai që krijoi botën qiellore dhe atë tokësore dhe përkujdeset për to me të gjitha mënyrat. Ai rregullon çdo çështje në të. Mes kësaj bote të krijuar nga Ai, jeni dhe ju, o njerëz. Atëherë, si e mohoni krijimin e këtyre krijesave dhe Atë që i shpiku ato? Pas këtyre fjalëve, Faraoni i drejtohet popullit dhe, duke dashur të nënçmojë dhe të fusë edhe në popull përçmimin për Musain, tha:

- **Faraoni u tha atyre që ishin përreth: “A nuk po e dëgjoni çfarë thotë?”** - A nuk e dëgjoni çfarë thotë ky?! Atëherë Musai i thotë:

- **Musai tha: “Ai është Zoti juaj dhe Zoti i të parëve tuaj.”** - Ai është Zoti juaj dhe i etërve tuaj. U çuditët apo jo, u nënshtruat apo u treguat mendjemëdhenj, ky është realiteti! Duke refuzuar me mendjemadhësi të vërtetën dhe duke cënuar atë që solli Musai, Faraoni tha:

- **Faraoni tha: “Profeti që është dërguar ndër ju është, vërtet i çmendur.”** - Ai po thotë diçka që bie në kundërshtim me atë që pranojmë ne. Ai na kundërshton në rrugën tonë. Sipas Faraonit, ishin ata të logjikshmit dhe të mençurit, e jo Musai. Sipas Faraonit, të diturit janë ata që pretendojnë se nuk janë të krijuar dhe se qiejt dhe Toka kanë ekzistuar dhe do të vazhdojnë të ekzistojnë pa qenë nevoja e një krijuesi, që t'i bëjë të ekzistojnë. Sipas tyre, edhe ata vetë janë krijuar pa qenë nevoja e një Krijuesi. Sipas mendjes së mohuesit, një krijesë që është e dobët dhe e mangët nga çdo aspekt duhet të adhurohet. Sipas tij, është çmenduri dhe e pakuptimtë që të besosh se ka një Krijues të botës qiellore dhe tokësore, që kujdeset dhe u dhuron robve mirësitë e Tij të dukshme e të fshehura. Është e palogjikshme që ky Zot t'i ftojë krijesat që ta adhurojnë. Kështu, ai vazhdoi të fliste dhe manipulonte mendjet e njerëzve dhe t'ua zbuluronte këtë mashtrim. Në fakt, edhe ata ishin një popull mendjelehtë dhe me logjikë të dobët,

prandaj iu bindën. Ata i tejkaluan të gjithë kufijtë. Duke hedhur poshtë mohimin e Faraonit për Zotin e botëve, Musai tha:

- **Musai tha: “Ai është Zoti i Lindjes dhe i Perëndimit dhe ç’ka ndërmjet tyre, nëse kuptoni.”** - Nëse vërtet logjikoni me drejtësi e saktësi, atëherë të gjitha këto janë shenja dhe fakte të qarta, që ju bëjmë të kuptoni të vërtetën lehtësisht. Këto ajete do t’i kuptonte edhe më e thjeshta logjikë. Atëherë, ç’është me ju që refuzoni këtë që po ju them dhe sqaroj?! Këtu ka një mesazh që u drejtohet mohuesve: Ju e akuzuat Musain se është i çmendur, por në fakt jeni ju të çmendur, në momentin që mohuat më të qartën çështje që ekziston, çështjen e Zotit të qiejve dhe të Tokës dhe ç’ka mes tyre. Nëse e mohoni Atë, çfarë mbetet që të besoni? Nëse jeni të paditur rreth Tij dhe nuk mund ta kuptoni ekzistencën e Tij, atëherë çfarë mbetet që të mund ta kuptoni? Nëse nuk besoni Zotin dhe ajetet e Tij, atëherë çfarë besoni ju? Për Zotin! Edhe të çmendurit, që janë si bagëtitë, janë më të mirë dhe më të logjikshëm se ju. Edhe bishat dhe kafshët e egra janë më të udhëzuara se ju. Kështu, pasi Faraoni u bllokua nga faktet e Musait dhe nuk mund të vazhdonte të arsyetonte më mosbesimin dhe qëndrimin e Tij, duke kërcënuar Musain me forcën dhe pushtetin e tij, tha:

- **Faraoni tha: “Nëse ti beson zot tjetër përveç meje, do të të fus në burg.”** - Allahu e poshtëroftë dhe e shëmtoftë! Me këto fjalë, ai mëtoi se mund të bindte edhe Musain që ta adhuronte atë si zot, madje të mos pranonte zot tjetër veç tij. Kështu mund të kuptohet kjo fjalë e çmendur, sepse për Faraonin dhe rrethin e tij ishte e qartë se si qëndronte e vërteta dhe ishin të sigurt për vërtetësinë e Musait. Atëherë, Musai i tha:

- **Musai tha: “Po nëse të sjell ndonjë argument të qartë?”** - Po sikur t’ju sjell një shenjë të qartë, që tregon për saktësinë e atyre shenjave që solla nga Zoti, që janë, në fakt, gjëra të jashtëzakonshme?

- **Faraoni tha: “Sille, pra, nëse thua të vërtetën!”** Atëherë, ai (*Musai*) e hodhi

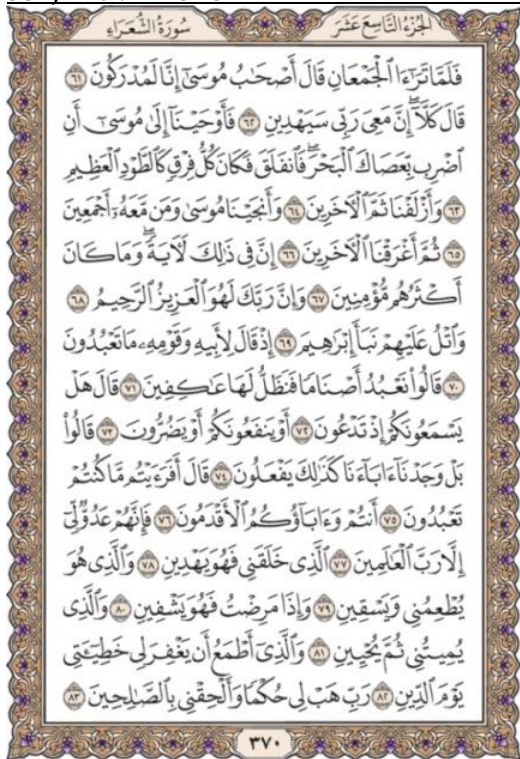
shkopin e vet, i cili u shndërrua në një gjarpër të vërtetë. - Kështu, Musai e hodhi shkopin e tij, që u shndërrua në një gjarpër të frikshëm mashkull, që mund ta shihte çdokush. Pra, nuk ishte një iluzion ose truk magjistarësh.

- **Pastaj e nxori dorën prej xhepit, dhe ja, ajo flakëronte nga bardhësia në sytë e shikuesve.** - Kur e nxori dorën nga sjetulla, ajo shkëlqente e bardhë për të gjithë ata që shikonin. Ajo bardhësi tregonte përsosmëri, pra, që nuk kishte asnjë mangësi ose sëmundje.

- **Ai (Faraoni) u tha parisë që e rrethonin: “Vërtet, ky qenka magjistar shumë i aftë dhe me magjinë e vet dëshiron t’ju dëbojë nga toka juaj.** - Faraoni po u fliste parisë rreth e rrotull tij, që të kundërshtonin të vërtetën dhe shenjat që Musai solli. Ai tha: "...me magjinë e vet dëshiron t’ju dëbojë nga toka juaj. Atëherë, çfarë më këshilloni? Ai synon që t’ju nxjerrë nga toka dhe zotërimet tuaja.” Kështu u hidhte hi syve dhe i manipulonte ata, sepse e dinte mirë nivelin dhe mendjet e tyre të dobta. Ai po u thoshte se të gjitha ato veprime ishin njëllor si magjitë. Ata e dinin se magjistarët bënin gjëra të çuditshme, që njerëzit e thjeshtë nuk i bënin dot. Pasi u futi këtë mendim për Musain dhe veprat e tij të jashtëzakonshme, ai filloi t’i bindte për qëllimet që gjoja fshilte ky ‘magjistar’, duke u thënë se Musai kërkonte t’i dëbonte ata nga pronat dhe pushteti i tyre, prandaj ata duhet të luftonin kundër këtij armiku, për të mbrojtur vlerat dhe jetën e tyre.

- **Atëherë çfarë më këshilloni?”** - Ju duhet të mendoni për luftën dhe qëndrimin kundër këtij armiku, që kërkon t’ju dëbojë me gjithë familjet e pasuritë tuaja. Pra, çfarë propozoni të bëjmë me të?

- **Ata i thanë: "Lëre atë dhe vëllanë e tij për më vonë dhe dërgo lajmëtarë nëpër qytete, që t’i sjellin të gjithë magjistarët e ditur këtu!** - Largoji tani për tani dhe kërkoni prej tyre një afat. Dërgo nëpër qytete lajmëtarë, që të mbledhin njerëz dhe të gjejnë magjistarët më të zotë dhe të ditur.

Ata i propozuan që të mblidhte magjistarët më të zotë dhe më të ditur, se kështu do të gjykonin drejt dhe do të përballeshin më mirë me ata të dy. Meqë ata të dy konsideroheshin magjistarë, atëherë kundër tyre duhet të vendoseshin magjistarë të ditur, duke i luftuar në të njëjtën lëmi. Allahu e bëri të mundur një takim të tillë si mëshirë dhe butësi për njerëzit, që ata të shihnin qartë dinakërinë e Faraonit dhe faktin se akuzat dhe trillimet e këtij injoranti dhe të humburi ishin të padrejta dhe devijuese nga e vërteta. Ai i solli kushtet në mënyrë të tillë që të mblidheshin më të famshmit magjistarë dhe sa më shumë njerëz. Kështu, e vërteta do të shfaqej më e qartë për njerëzit dhe do të zhdukej e kota. Me këtë përballje të hapur, edhe ekspertët e fushës do të gjykonin dhe do të pranonin se ajo që solli Musai nuk ishte magji dhe se pretendimet e Faraonit ishin thjesht mashtrime. Të diturit dhe të urtët do të pranojnë se ajo që solli Musai ishte e vërteta. Kështu, Faraoni e pranoi propozimin e tyre dhe nxori ndër qytete

njerëz për të mbledhur magjistarët. Ai investoi dhe u përpoq shumë në këtë çështje.

- **Dhe magjistarët u tubuan ditën e caktuar.** - Ata u mblodhën pikërisht në kohën dhe vendin që u propozoi Musai. Takimi do të ishte ditën e festës, që njerëzit të mos kishin asnjë angazhim tjetër, veç atij takimi të madh.

- **Edhe popullit iu tha:** “A do të mblidheni, që t’u shkojmë pas magjistarëve, nëse ata do të dalin fitimtarë?” - U bë një ftesë për të gjithë njerëzit, që të merrnin pjesë në këtë tubim. Ata u thoshin njerëzve të mblidheshin, që t’i përkrahnin magjistarët, në mënyrë që të fitonin. Ata u thoshin: “Ejani të tubohemi dhe të shohim fitoren e magjistarëve mbi Musain, sepse ata janë shumë të zotë në magji! Mblidhuni të dëshmoni aftësitë e tyre të mëdha dhe dhe t’i nderoni ata, si vlerësim të magjisë!” Nëse ata do të synonin të vërtetën, do të thoshin: “Ejani në tubim dhe të shohim kush do të fitojë, dhe kështu të pasojmë të vërtetën!” Por, që në fillim të përbaljes, ata e kishin përcaktuar se çfarë synonin, pra, donin thjesht refuzimin e Musait. Por ata të mjerë nuk e kuptonin se tashmë nuk do të kishte për ta asnjë justifikim për mospranimin e së vërtetës.

- **Kështu, kur erdhën magjistarët i thanë Faraonit:** “A do të ketë shpërblim për ne, nëse dalim ngadhënjimtarë?” - Kur magjistarët takuan Faraonin, i kërkuan favore në rast fitoreje, dhe Faraoni i përgjigj pozitivisht asaj kërkesë.

- **Ai tha:** “Po, madje ju atëherë do të jeni prej më të afërmve të mi.” - Ju do të merni shpërblim dhe favore të shumta në rast fitoreje. Faraoni u premtoi shpërblim dhe e poste pranë tij, me qëllim që ata të përballeshin me më shumë përkushtim dhe të shfrytëzonin çdo mundësi në këtë përballje me Musain. Kur u tubuan në vendin dhe kohën e premtuar, Musai i këshilloi: “Mjerë ju! Mos trilloni gënjeshtër kundër Allahut dhe t’ju shkatërrojë me

dënim. Nuk ka dyshim, se ai që trillon (*gënjeshtra kundër Allahut*), ka për të dështuar.”. [Ta Ha 61]. Pas kësaj këshille, ata filluan të diskutonin mes tyre, por Faraoni ndërhyri, duke i nxitur që të ishin të bashkuar kundër Musait. Kështu, ata filluan të nxisnin njëri tjetrin. Atëherë vendosën që të fillonte përbalja.

- **Musai u tha atyre (magjistarëve): “Hidhni çfarë keni për të hedhur!”** - Hidhni dhe paraqesni të gjitha magjitë. Mos lini asgjë pa provuar dhe përdorur! Këto ishin fjalët e Musait, sepse ai ishte i sigurt për kotësinë e tyre dhe të magjive të tyre. Ai e dinte mirë se ata nuk mund të mposhtnin dot të vërtetën.

- **Dhe ata i hodhën litarët dhe shkopinjtë e tyre...** - Litarët dhe shkopinjtë dukeshin si gjarprinj, që i magjepsën shikimet e njerëzve. Gjatë kësaj shfaqjeje, ata thanë:

- **“Për hir të madhërisë së Faraonit, do të jemi ne ata që me siguri do të fitojnë.”** - Ata u mbështetën në forcën dhe krenarinë e një robi të dobët e të pafuqishëm në çdo aspekt, por që ishte treguar tiran dhe i pashpirt me ta. Ai kishte krijuar një mbretëri dhe ushtri, që të dukej një mbret i fuqishëm, prandaj njerëzit u mashtruan nga kjo pamje. Shikimet e tyre nuk depërtonin më thellë, për të parë realitetin e gjërave. - Gjithashtu, ka mundësi që kjo fjalë e thënë prej tyre ishte një lloj betimi. Pra, u betuan në krenarinë e Faraonit se ata do të fitonin.

- **Atëherë, edhe Musai e hodhi shkopin e vet, i cili menjëherë gëlltiti gjithçka që kishin hedhur ata.** - Ai shkop gëlltiti dhe përpiu të gjitha magjitë që kishin bërë ata. Kështu u zhdukën të gjithë shkopinjtë dhe litarët që hodhën magjistarët, sepse ato ishin mashtrime dhe iluzione. Të gjitha ato ishin kotësira, që kurrsesi nuk mund t'i kundërviheshin të vërtetës, e aq më pak ta mposhtnin atë. Kur magjistarët panë këtë shenjë shumë të qartë nga Zoti, që tregonte se Musai ishte profet dhe se çdo shenjë ishte e vërtetë nga Zoti...

- **Atëherë, magjistarët ranë në sexhde.** - Ata nuk e përmbajtën dot veten dhe shfaqën besimin, duke i rënë në sexhde Allahut.

- **Dhe thanë: “Ne besojmë në Zotin e botëve, Në Zotin e Musait dhe të Harunit.”** - Kështu u shkatërrua dhe u mposht e pavërteta në atë tubim dhe përbalje të madhe. Vetë mjeshtrat më të mëdhenj të magjisë e pranuan kotësinë e magjisë dhe e vërteta doli qartë. I gjithë populli e pa qartë të vërtetën. Megjithatë, Faraoni këmbënguli në arogancën dhe mohimin e tij, duke e shtuar edhe më shumë tiraninë dhe shprehjen e refuzimit. Ai u tha magjistarëve:

- **“A i besuat atij (Musait), para se t’ju lejoja unë?!”** S’ka dyshim se ai (*Musai*) është prijësi juaj, që ju ka mësuar magjinë. Por keni për ta marrë vesh shpejt! - Ai shprehu habinë e vet dhe këtë habi filloi ta nxiste edhe në popull. Si është e mundur që të besoni pa marrë fillimisht miratimin tim?! Sigurisht që kjo është një marrëveshje mes jush, ndërsa Musai është i pari juaj. Është ai që jua mësoi magjinë. Por ishte pikërisht Faraoni dhe paria rreth tij që e dhanë mendimin e mbledhjes së magjistarëve. Të gjithë e dinin se magjistarët nuk ishin takuar kurrë me Musain para çastit të përbaljes. Madje, ata shfaqën një magji shumë të madhe dhe të paparë për njerëzit. Sidoqoftë, kjo tezë me sa duket u pranua nga ai popull injorant dhe mendjelehtë. Edhe pse e dinin mirë se ky pretendim ishte gënjeshërë, ata e pranuan. Sigurisht, nuk është aspak çudi që të tilla mendje boshe që të mos besonin të vërtetën e qartë dhe ato shenja madhështore. Ata kishin arritur në atë pikë saqë, nëse Faraoni do t’u thoshte të besonin të kundërtën e realitetit, do ta besonin dhe mbështesnin atë. Pastaj Faraoni kërcënoi magjistarët dhe u tha:

- **Do t’jua këpus duart dhe këmbët në anët e kundërta** - Pra, dorën e djathtë me këmbën e majtë. (Kështu veprohej atëherë me keqbërësit dhe kriminelët.) Pastaj do t’ju mbërthej në trungjet e

palmove, që të poshtërohemi dhe nënçmoheni.

- **... dhe do t'ju kryqëzoj që të gjithëve."** - Por magjistarët, kur e ndjenë ëmbëlsinë e imanit dhe shijuan kënaqësinë që të falte ai, thanë:

- **"Asgjë (nga këto kërcënime) nuk ka rëndësi. Ne do të kthehemi veçse te Zoti ynë.** - Ne nuk shqetësohemi aspak për atë që na kërcënon, sepse tek Zoti e kemi kthimin të gjithë. Tjetër gjë na shqetëson dhe ne synojmë diçka shumë të madhe:

- **Ne shpresojmë se Zoti ynë do të na i falë gjynahet tona...** - Ne shpresojmë që Zoti të na falë mohimin, magjinë dhe të gjitha gjynahet. Ne shpresojmë se Zoti do të na falë, sepse:

- **...sepse ne ishim të parët besimtarë (nga populli ynë)."** - Ishim të parët që besuan Musain, mes gjithë atyre ushtarëve. Prandaj dhe Allahu i forcoi dhe u dha durim atyre. Ka mundësi që Faraoni ta ketë bërë atë që i kërcënoi, sepse ai kishte pushtetin dhe forcën për ta bërë. Por ka mundësi, gjithashtu, edhe që Allahu i Lartësuar t'i ketë mbrojtur dhe shpëtuar nga ai dënim. Më pas, Faraoni dhe populli i tij vazhduan në kufrin e tyre dhe Musai vazhdonte t'u sillte shenja të mëdha. Sa herë që u vinte ndonjë shenjë dhe vuajtja arrinte kulmin, ata i premtonin Musait se, nëse ua largonte belanë, do ta besonin dhe do t'i lejonin bijtë e Izraelit të shkonin me të, dhe kështu Allahu ua largonte sprovën. Kështu vazhdoi për njëfarë kohe dhe ata përsëri s'e mbanin fjalën. Atëherë, kur Musai e humbi shpresën se do të besonin dhe ata po e bënin hak ndëshkimit e pakthyesëm, erdhi koha që bijtë e Izraelit të shpëtonin nga robëria. Allahu kishte vendosur që t'u mundësonte të kishin në dorë fatet e tyre në tokë. Atëherë Allahu i Lartësuar i shpalli Musait:

- **Ne e urdhëruam Musain: "Nise udhëtimin me robërit e Mi natën herët...**

- Nisu së bashku me bijtë e Izraelit në fillim të natës, që të mund të largoheni sa më shumë nga Faraoni, sepse:

- **dijeni se do t'ju ndjekin!"**. - Faraoni do t'ju vihet pas, me gjithë ushtrinë e tij. Dhe ashtu ndodhi. Kur erdhi agimi, bijtë e Izraelit ishin larguar së bashku me Musain.

- **Faraoni dërgoi lajmëtarë nëpër qytete, për të tubuar njerëz...** - Ai filloi të mbliidhte një ushtri të madhe për t'iu vënë pas bijve të Izraelit. Duke i nxitur pasuesit e vet për këtë ndjekje, u thoshte:

- **"Këta (Izraelitët) janë veçse një grup i vogël, që e kanë ndezur me të vërtetë zemërimin tonë.** - Tani ka ardhur koha për të shfryrë dufin tonë mbi këta skllëvër, që marrin guximin të largohen pa marrë leje nga ne.

- **Por ne jemi shumica e gjithnjë të gatshëm."** - Të gjithë ata janë armiqtë tanë të përbashkët dhe synimi ynë duhet të jetë vetëm shkatërrimi i tyre. Kështu, Faraoni u nis në krye të një ushtrie të madhe, ku merrnin pjesë të gjithë, si në një kushtrim të përgjithshëm. Askush nuk mbeti pas, përveç të justifikuarve. Thotë Allahu i Lartësuar:

- **Kështu (-thotë Zoti -), Ne i nxorëm ata prej kopshteve e burimeve...** - Ne i nxorëm nga kopshtet e lulëzuara të Egjiptit dhe nga ato burime e lumenj të bollshëm. Ai ishte një vend i begatë, me bimësi të dendur, që mbulonte gjithë tokat e tyre, si qytetet, ashtu edhe rrethinat. Allahu e përshkruan atë vend si:

- **Prej thesareve dhe vendbanimeve të bukura.** - Ai i mrekullonte shikuesit dhe i çudiste ata që e kundronin. Ata u kënaqën shumë në atë vend, duke përmbushur dëshirat dhe epsheet e tyre, të zhytur në kufrin e tyre. Ata ishin të zhytur në tirani dhe mizori kundër njerëzve dhe të larguar shumë nga e vërteta.

- **Kështu, Ne ua lamë ato bijve të Izraelit.** - Të gjitha këto kopshte, lumenj e burime dhe vende të mrekullueshme ua lamë bijve të Izraelit, të cilët më parë ishin skllëvër te Faraonit, që i detyronte të kryenin punë të rënda. I lavdëruar qoftë Ai, që ia jep pasurinë dhe pushtetin kujt të dëshirojë dhe ia heq nga dora kujt të dëshirojë! Allahu ia jep krenarinë kujt të dëshirojë dhe

poshtëron kë do Ai, duke e lënë të zhytet në poshtërsi dhe mosbindje ndaj Tij.

- **Ata** (*ushtria e Faraonit*) i **arritën** (*bijtë e Izraelit*) në **agim**. - Kështu filloi ndjekja herët në agim. Ushtria e Faraonit i ndiqte me shpejtësi dhe të mbushur me urrejtje e zemërim, që mezi prisnin ta shkarkonin mbi bijtë e Izraelit.

- **Kur dy grupet e panë njëri-tjetrin, njerëzit e Musait thanë: “Ata na zunë, me të vërtetë!”** - Kur u panë dy grupet me njëra tjetrën, shokët e Musait thanë me trishtim dhe frikë: “Ata na zunë, me të vërtetë!” Por Musai duke i forcuar zemrat e tyre dhe duke u kujtuar premtimin e Zotit, që është i vërtetë dhe kurrë nuk kthehet pas, tha:

- **Musai tha: “Kursesi!”** - Nuk është ashtu si thoni ju!

- **Zoti im është me mua dhe Ai do të më udhëzojë.** - Ai do të më udhëzojë në atë që është jeta ime dhe shpëtimi im dhe i juaji.

- **Pastaj Ne i shpallëm Musait: “Bjeri detit me shkopin tënd!”** - Atëherë, Musai e goditi me shkopin e tij dhe në det u hapën dymbëdhjetë rrugë.

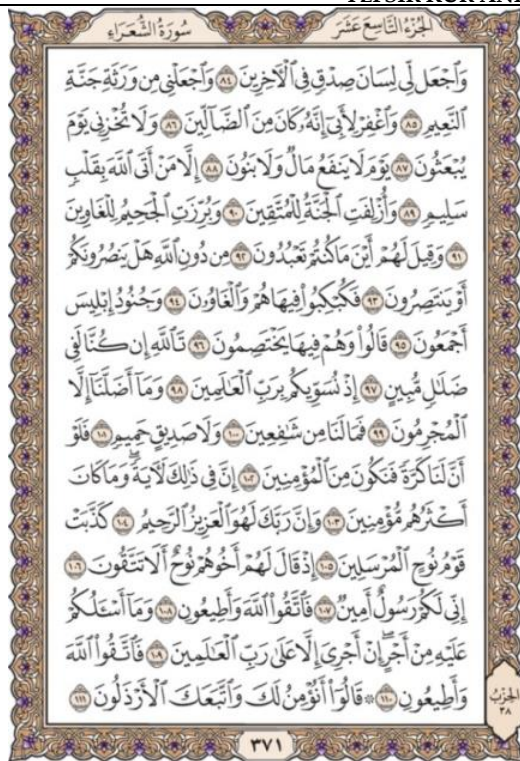
- **Dhe deti u nda dhe çdo pjesë e tij u bë si mal i madh.** - Mes rrugëve u formuan ndarje uji aq të larta, sa që dukeshin si male. Pas kësaj, Musai dhe populli i tij hynë në shtigjet e hapura brenda detit.

- **Ne e afruam palën tjetër (ata të Faraonit) atje.** - Zoti e bëri të mundur që edhe Faraoni me ushtrinë e tij të afroreshin dhe të hynin në të njëjtën rrugë që u fut populli i Musait.

- **Ne e shpëtuam Musain dhe të gjithë ata që ishin me të.** - Ata dolën të gjithë nga deti dhe askush nuk mbeti pas.

- **Ndërsa të tjerët i përmytëm në ujë.** - Ndërsa të tjerët u mbytën të gjithë dhe askush nuk shpëtoi.

- **Vërtet, në këtë (ngjarje) ka argumente.** - Kjo është një shenjë e madhe dhe mrekulli e paparë, që tregon besnikërinë e Musait dhe për vërtetësinë e mesazhit që solli prej Zotit.

Kjo tregon, gjithashtu, për humbjen dhe devijimin e Faraonit dhe pasuesve të tij.

- **Por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.** - Me gjithë këto shenja dhe mrekulli, që të bëjnë të besosh me bindje, ata nuk besuan sepse zemrat e tyre ishin të prishura.

- **Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.** - Allahu është Krenari dhe Ngadhënjimtari, që, me krenarinë dhe fuqinë e Tij, shkatërroi mohuesit e profetëve dhe mohuesit e së vërtetës, ndërsa me mëshirën e Tij shpëtoi Musain dhe ata që ishin së bashku me të.

Ajetet 69 – 104

69. Dhe tregoj u atyre diçka nga historia e Ibrahimit.

70. Kur i tha babait dhe popullit të vet: “Çfarë jeni duke adhuruar?”

71. Ata i thanë: “Ne adhurojmë idhuj dhe u jemi gjithmonë besnikë atyre.”

72. Ai (Ibrahimi) tha: “A ju dëgjojnë ata kur u luteni?!”

73. Dhe: “A ju sjellin juve ndonjë dobi apo dëm?!”

74. Ata thanë: “Jo, por kështu vepronin edhe prindërit tanë.”

75. Ai tha: “A po shihni se çfarë po adhuronit,

76. ju dhe etërit tuaj të hershëm?

77. Në të vërtetë, ata (*që adhuronit ju*) - që të gjithë janë armiqtë e mi, por jo Zoti i botëve,

78. i Cili më krijoi mua dhe Ai më udhëzon;

79. i Cili më jep ushqim dhe më jep të pi.

80. Kur sëmurem, është Ai që më shëron;

81. Ai do të më bëjë të vdes, e pastaj do të më ringjallë.

82. Ai është i Vetmi, tek i Cili kam shpresë se do të m'i falë gjynahet e mia në Ditën e Gjykimit.

83. O Zoti im! Më dhuro urtësi dhe më bashko me të mirët!

84. Bëj që të më përmendin për mirë ata që do të vijnë pas!

85. Më bëj prej trashëgimtarëve të Xhenetit të mirësive!

86. Fale babain tim, se ai është vërtet nga të humburit!

87. E mos më turpëro ditën kur (*njerëzit*) do të ringjallen,

88. ditën kur nuk bën dobi as pasuria dhe as fëmijët,

89. ditën kur do të shpëtojë vetëm ai që i paraqitet Zotit me zemër të shëndoshë!”

90. Xheneti do t'u afrohet atyre që kanë qenë të devotshëm.

91. Xhehenemi do t'u dëftohet plotësisht atyre që kanë qenë të humbur.

92. Dhe atyre do t'u thuhet: “Ku janë ata (*zotat*) që ju i adhuronit,

93. veç Allahut? A mund t'ju ndihmojnë ata ju, ose a mund të ndihmojnë veten e vet?”

94. Pastaj ata do të hidhen në të (*në Xhehenem*) njëri mbi tjetrin - ata (*idhujt*) dhe adhuresit e tyre,

95. dhe e tërë ushtria e Iblisit (*shejtanit*), të gjithë së bashku.

96. Aty brenda (*në Xhehenem*), ata do të grinden mes tyre, e do të thonë:

97. “Betohemi në Allah! Ne kemi qenë krejtësisht të humbur,

98. kur ju barazuam me Zotin e botëve.

99. Ne nuk na mashtroi nga e vërteta askush tjetër përveç të ligje.

100. Tani, për ne nuk ka asnjë ndërmjetësues për tek Allahu

101. dhe asnjë mik të singertë.

102. Ah, sikur të mund të ktheheshim (*në dynja*) edhe një herë, që të bëhemi besimtarë!”

103. Vërtet, këto janë fakte, por shumica e tyre (*e njerëzve*) nuk besojnë.

104. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajeteve

- Dhe tregoj atyre diçka nga historia e Ibrahimit. - Këndoju dhe tregoj njerëzve historinë e Ibrahimit, të dashurit të Rahmanit. Tregoj historinë e tij madhështore dhe plot urtësi. Në mënyrë të veçantë, tregoj këtë pjesë të rëndësishme dhe kulmore të historisë së tij:

- Kur i tha babait dhe popullit të vet: “Çfarë jeni duke adhuruar?” - Sigurisht që ndodhitë dhe tregimet për Ibrahimin janë të shumta, por pjesa më e bukur dhe e rëndësishme ishte pikërisht ajo kur ai, si një profet i zgjedhur nga Zoti i botëve, i drejtohet të atit dhe popullit për t'i ftuar te Zoti i botëve. Polemikë e tij me ta janë të njohura dhe të mbushura plot urtësi dhe mësimë. Përmes argumentesh të shumta, ai ua hodhi poshtë idhujtarinë, në të cilën ishin zhytur. Por ata i thanë:

- Ata i thanë: “Ne adhurojmë idhuj dhe u jemi gjithmonë besnikë atyre.” - Duke ju lëvdur dhe të dehur nga vetëkënaqësia, ata i thanë: “Ne adhurojmë idhuj dhe u jemi gjithmonë besnikë atyre. Këtyre idhujve dhe putave, që i gdhendim vetë me duart tona, ne u përulemi dhe i përkushtohemi me adhurime, duke u dedikuar shumë kohë prej jetës sonë.” Atëherë, Ibrahim (a.s) duke u treguar se ata nuk e meritojnë adhurimin, u thotë:

- Ibrahim i tha: “A ju dëgjojnë ata kur u luteni?!” - A i dëgjojnë lutjet, që t’ju përgjigjen atyre?

- “A ju sjellin juve ndonjë dobi apo dëm?!” - A jua largojnë vështirësitë tuaja? A ju shpëtojnë nga fatkeqësitë dhe belatë?

- Ata thanë: “Jo, por kështu vepronin edhe prindërit tanë.” - Ata e pohuan se asgjë nga këto nuk ndodhte. Idhujt nuk e dëgjojnë lutjen, as mund të ndihmojnë dhe as mund të të dëmtojnë. Prandaj dhe kur Ibrahim i theu të gjithë idhujt, u tha: “Atë e ka bërë i madhi i tyre. Pyesni vetë ata, nëse mund të flasin”! [Enbija 63]. Ata më pas i thanë: “Po ti e di shumë mirë se këta nuk flasin.” [Enbija 65]. Pra, fakti që ata idhujt nuk flasin ishte një çështje që dihej dhe pranohej nga ata pa ngurrim. Pastaj ata nxorën tezen tjetër: pasimin e paraardhësve dhe etërve të tyre: “Jo, por kështu vepronin edhe prindërit tanë.” Pra, ne pasojmë rrugën dhe traditën e të parëve tanë. Ne u qëndrojmë besnikë zakoneve të tyre. Atëherë, Ibrahim i tha: “Ju dhe etërit tuaj jeni të humbur”, dhe i bëri me dije se ftesa po u drejtohej të gjithëve pa përjashtim, etërve dhe bijve.

- Ai tha: “A e shihni se çfarë po adhuroni ju dhe etërit tuaj të hershëm? Në të vërtetë, ata (që adhuroni ju) - që të gjithë janë armiq të mi, por jo Zoti i botëve... - Le të mblidhen të gjithë dhe të më dëmtojnë, po mundën! Le të planifikojnë çfarë të duan, dhe do ta shohin se nuk do të mund të bëjnë asgjë. Dijeni se të gjithë ju jeni armiq të mi, por jo Zoti i botëve...”

- ...i Cili më krijoi mua dhe Ai më udhëzon... - Ai është i vetmi që u bën mirësi krijesave. Ai i udhëzon ata në mirësitë e besimit dhe të dynjasë, të kësaj jete dhe të jetës së përtejme. Pastaj Allahu i Lartësuar përmend disa lloje të veçanta mirësie:

- ...i Cili më jep ushqim dhe më jep të pi. Kur sëmurem, është Ai që më shëron. Është Ai që do të më bëjë të vdes, e pastaj do të më ringjallë. Ai është i Vetmi, tek i Cili kam shpresë se do të m’i falë

gjynahet e mia në Ditën e Gjykimit. - Ai është Një i vetëm dhe i Pashoq në të gjitha këto mirësi që u dhuron krijesave, prandaj dhe duhet të adhurohet si Një dhe i Vetëm. Vetëm Atij i duhen dedikuar të gjitha adhurimet dhe vetëm Atij duhet t’i nënshtrohesh me bindje e përunjësi, duke hequr dorë nga të gjithë idhujt, të cilët as nuk mund të krijojnë, nuk mund të udhëzojnë në rrugë të drejtë, nuk mund të të sëmurin e as të të shërojnë, nuk mund të të ushqejnë ose të të japin të pish, nuk marrin jetë ose të ta japin atë dhe as nuk mund të të ringjallin pas vdekjes. Ata nuk mund t’u sjellin asnjë dobi adhuruesve të tyre ose t’i shpëtojnë nga ligësitë. Ata nuk mund të falin gjynahet a t’i mbulojnë ato. Ky është një argument i prerë dhe i jashtëzakonshëm, që as ju dhe as etërit tuaj më të vjetër nuk mund ta kundërshtoni. Ajo tregon se të gjithë ju jeni në humbje të thellë, etër e bij. Të gjithë ju e keni braktisur rrugën e Zotit. I Lartësuar thotë: “Kur populli i tij polemizoi me të, ai tha: “Polemizoni me mua rreth Allahut, pasi Ai më udhëzoi?!” Unë nuk u frikësohem idhujve tuaj, por vetëm Zotit tim, nëse ai dëshiron diçka. Zoti im ka përfshirë me dijen e Tij çdo gjë. A nuk mendoni? E si t’u frikësohem unë idhujve tuaj, kur ju nuk frikësoheni për atë që adhuroni veç Allahut, pa pasur kurrfarë argumenti?! Cilës palë i takon të jetë e sigurt, nëse vërtet e dini?” Atyre që besuan dhe besimin e tyre nuk e ngatërruan me padrejtësi - atyre u takon të jenë të sigurt dhe ata janë në rrugë të drejtë.” [En'am 80 – 82]. Atyre që besuan dhe besimin e tyre nuk e ngatërruan me padrejtësi - atyre u takon të jenë të sigurt dhe ata janë në rrugë të drejtë.” [En'am 80 – 82]. Pastaj Ibrahim i (a.s) u lut dhe tha:

- O Zoti im! Më dhuro urtësi ... - Më jep dituri të madhe, që të njoh ligjet e Tua, hallallin dhe haramin, dhe të gjykoj me drejtësi mes njerëzve.

- ... dhe më bashko me të mirët! - Më bashko me vëllezërit e mi profetë dhe të dërguar!

- **Bëj që të më përmendin për mirë ata që do të vijnë pas!** - Bëj të jem i lëvduar dhe nderuar ndër njerëz, deri në kohën e fundit. Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së tij. Ai dhuroi Ibrahimit dituri të thellë e gjykim të drejtë. Ai u bë njëri ndër më të nderuarit dhe të dalluarit e profetëve dhe u bashkua me vëllezërit e tij profetë. Allahu e bëri atë të dashur për zemrat e njerëzve dhe të nderuar e të lavdëruar mes tyre. Të gjithë popujt e lëvdojnë figurën e tij dhe e respektojnë në çdo epokë dhe vend. I Lartësuar thotë: "Ne lamë një kujtim të mirë për të ndër popujt e ardhshëm. Selam (*shpëtim e paqe*) pastë Ibrahimit! Kështu i shpërblejmë Ne bamirësit. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë besimtarë." [Saffat 108 – 111].

- **Më bëj prej trashëgimtarëve të Xhenetit të mirësive!** - Më bëj nga banorët e Xhenetit, që Zoti do t'ua dhurojë dhe do t'ua lërë si trashëgim! Allahu iu përgjigj lutjes së tij dhe e bëri prej banorëve të Xhenetit të mirësive.

- **Fale babain tim, se ai është, vërtet nga të humburit!** - Kjo lutje u bë për të përbushur një premtim që ia dha të atit, kur i tha: "...Unë do t'i lutem Zotit tim të të falë ty. Ai (*Allahu*) kujdeset gjithmonë për mua." [Merjem 47]. Sikur ka thënë Zoti në një ajet tjetër: "Edhe lutja e Ibrahimit për babain e vet u bë veçse për shkak të një premtimi, që ai kishte bërë më parë. Por kur iu bë e qartë se ai ishte armik i Allahut, ai u largua prej tij. Me të vërtetë, Ibrahimit ishte shumë i ndjeshëm dhe i butë." [Teube 114]. Pastaj vazhdoi me lutje:

- **E mos më turpëro ditën kur (njerëzit) do të ringjallen...** - Mos më poshtëro me ndëshkim e duke më shfaqur gjynahet e mia, por më lumturo duke më falur atë ditë:

- **Ditën, kur nuk bën dobi as pasuria dhe as fëmijët; Ditën kur do të shpëtojë vetëm ai që i paraqitet Zotit me zemër të shëndoshë!** - Kjo është ajo që sjell dobi tek Ti. Kjo është mënyra e vetme për të shpëtuar nga ndëshkimi yt dhe për të fituar

shpërblimin: *el kalbu es-selim*, pra, zemra e pastër e shëndoshë, domethënë, ajo zemër që është e pastër nga shirku, dyshimet dhe pasiguria në besim dhe nga dashuria për ligësinë. Ajo është e mbushur me sinqeritet, dituri, siguri dhe me dashuri për të mirën. Ajo zbukurohet me ndjenjat e adhurimit. Dashuria e saj është e lidhur ngushtë me dashurinë e Zotit dhe me ato gjëra që Zoti i do. Dëshirat dhe prirjet e saj janë ndjekëse të Shpalljes që vjen nga Zoti. Pastaj Allahu i Madhëruar përmend disa ngjarje të asaj dite të madhe, si dhe shpërblimet dhe ndëshkimet që do të jepen atë ditë:

- **Xheneti do t'ua afrohet atyre që kanë qenë të devotshëm.** - Xheneti u afrohet shumë të devotshmëve, që janë ruajtur përmes zbatimit të urdhëresave. Ata janë ruajtur nga çdo gjë që sjell zemërimin e ndëshkimin e Zotit.

- **Xhehenemi do t'ua dëftohet plotësisht atyre që kanë qenë të humbur.** - Xhehenemi është bërë gati dhe qëndron në pritë për gjithë *gavin*-ët, domethënë ata të cilët janë zhytur në gjynahe dhe kanë patur guximin dhe paturpësinë të mohojnë profetët dhe shpalljet që ata sollën prej Zotit.

- **Atyre do t'ua thuhet: "Ku janë ata (zotat) që ju i adhuroni, veç Allahut? A mund t'ju ndihmojnë ata ju ose a mund të ndihmojnë veten e vet?"** - Asgjë nga këto nuk ndodh atë ditë. Atëherë do t'ua dalë në shesh mashtrimi dhe ajo do të jetë dita e poshtërimit të tyre. Pendimi dhe keqardhja e tyre vetëm do t'ua shtohet. Të gjitha veprat e tyre do të shkojnë kot dhe do të asgjësohen.

- **Pastaj ata do të hidhen në të (në Xhehenem) njëri mbi tjetrin - ata (idhujt) dhe adhuruesit e tyre, dhe e tërë ushtria e Iblisit (shejtanit), të gjithë së bashku.** - Do të hidhen në zjarr ata dhe idhujt që ata adhurojnë. Adhurues dhe të adhuruar në zjarr së bashku me ushtrinë e Iblisit prej njerëzve dhe xhindëve, të cilët i nxisin dhe tundojnë për poshtërsi dhe gjynahe. Ata kanë forcë mbi këta të mjerë, sepse ata vetë ia kanë hapur portat e zemrës nëpërmjet

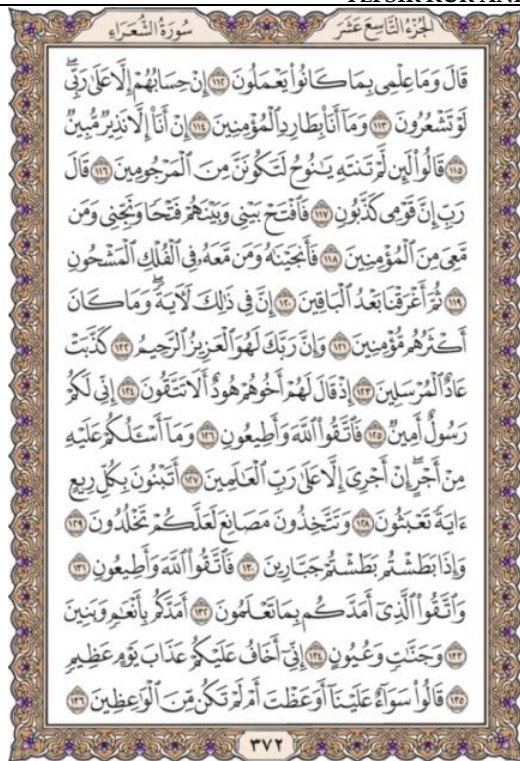
gjynaheve të shumta dhe mohimit të besimit të pastër dhe të vërtetë. Madje, ata janë shndërruar në punëtorë që ftojnë në rrugën e shejtanit, që punojnë për çdo kënaqësi të shejtanit. Do t'i gjesh ata ose prej atyre që ftojnë në rrugën e shejtanit dhe në bindjen ndaj tij, ose prej atyre njerëzve që i përgjigjen ftesës së tij, ose prej atyre që pasojnë gjurmët e të humburve, për të shkuar në shkatërrim. Të mashtruarit e Iblisit u drejtohen idhujve të tyre:

- **Aty brenda (në Xhehenem), ata do të grinden mes tyre, e do të thonë: "Betohemi në Allah! Ne vërtet kemi qenë krejtësisht të humbur, kur ju barazuam me Zotin e botëve.** - Ne ishim në humbje të qartë kur ju bënim si të barabartë me Zotin e botës, në drejtim të përkushtimit të adhurimeve, dashurisë, frikës e shpresës. Ne ju luteshim ashtu si Zotit të botëve. Atëherë, atyre do t'u bëhet e qartë rruga e humbjes dhe do ta pranojnë drejtësinë e Allahut për ta. Ai do të jetë dënimi i merituar. Në fakt, ata i bëjnë shok Zotit në aspektin e adhurimeve, jo në aspektin e rububijes. Argument për këtë është fjala e tyre: "Ne vërtet kemi qenë krejtësisht të humbur, kur ju barazuam me Zotin e botëve." Pra, e pranojnë se Ai është Zoti i të gjithë botëve, dhe pjesë e kësaj bote janë edhe idhujt.

- **Ne nuk na mashtroi nga e vërteta askush tjetër përveç të ligjve.** - Ata të cilët na devijuan nga rruga e udhëzimit dhe e punëve të mira e të mbara, për të na çuar drejt rrugës së shfrenimit dhe mosbindjes ndaj Zotit, janë keqbërësit, pra, udhëheqësit e rrugës për në zjarr.

- **Tani për ne nuk ka asnjë ndërmjetësues për tek Allahu...** - Atë ditë nuk do të ketë ndërmjetësues që të mund të ndërhyjnë për ata e t'i shpëtojnë nga ndëshkimi i Allahut.

- **...dhe asnjë mik të sinqertë.** - Nuk kemi asnjë mik, që të na ndihmojë, siç ndodhte rëndom në dynja. Kështu, ata e humbin shpresën për çdo mirësi, për shkak të veprave të veta. Atë ditë do të dëshirojnë që të kthehen në dynja dhe të bëjnë ndonjë punë të mirë:

- **Ah, sikur të mund të ktheheshim (në dynja) edhe një herë, që të bëhemi besimtarë!"** - Sikur të na mundësohej të ktheheshim në dynja, që të bëhemi besimtarë e të shpëtojmë nga ndëshkimi i kësaj dite dhe të marrim shpërblimin e Zotit. Ajo që shpresojnë është shumë e largët dhe e pamundur. Tashmë është bërë ndarja e përjetshme mes tyre dhe asaj që e dëshirojnë dhe nuk ka asnjë mundësi kompensimi.

- **Vërtet, këto janë argumente, por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.** - Në gjithë këtë histori që ju treguam ka argumente dhe mësim të mrekullueshme për ju. Por me gjithë këto shenja e mrekulli që Zoti u dha profetëve, shumica e njerëzve nuk besojnë.

- **Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.**

Ajetet 105 – 122

105. Edhe populli i Nuhut i mohoi të dërguarit.

106. Vëllai i tyre, Nuhu, u tha: "A nuk e keni frikë (Allahun)?"

107. Unë jam një Profet i besuar, i dërguar (veç) për ju.

108. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!

109. Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve.

110. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe mu bindni mua!"

111. Ata i thanë: "E si të të besojmë ty, kur ty të pasojnë më të ulëtit?"

112. Nuhu tha: "Unë nuk e di se çfarë kanë bërë ata (që ju i quani të ulët)".

113. Përgjegjësia e tyre është vetëm para Zotit tim, nëse kuptoni (këto që po ju them).

114. Unë nuk kam për t'i përzënë kurrë ata që besojnë.

115. Unë jam dërguar vetëm si një paralajmërues i qartë."

116. Ata thanë: "O Nuh! Nëse nuk heq dorë (nga kjo që po bën), do të të vrasim me gurë."

117. Nuhu tha: "O Zoti im! Populli im më ka mohuar.

118. Gjyko, atëherë me drejtësinë Tënde ndërmjet meje dhe atyre dhe më shpëto mua dhe besimtarët që vijnë pas meje!"

119. Dhe Ne i shpëtuam atë dhe të gjithë ata që ishin me të në anijen e mbushur plot.

120. Dhe i mbytëm në ujë ata që mbetën pas.

121. Vërtet, këtu ka fakte, por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.

122. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon për ata që mohuan profetin Nuh dhe për mënyrën si i përgjigjën ftesës së tij dhe se si i ftoi ai në rrugën e drejtë. Ai na tregon më pas për përfundimin e të gjithëve:

- Edhe populli i Nuhut mohoi të dërguarit. - Vëreni me kujdes! Ai tha: "...mohoi të dërguarit". Pra, në numrin shumë. Kështu, mohimin e Nuhut e konsideroi si mohim të të gjithë profetëve,

sepse ata kanë qenë të gjithë unanimë në mesazhin e tyre. Kështu mohimi i çdo njërit prej tyre konsiderohet si mohimi i të gjithëve dhe i asaj që ata sollën prej Zotit.

- Vëllai i tyre, Nuhu, u tha: "A nuk e keni frikë (Allahun)?" - Nuhu ishte vëllai i tyre nga gjaku dhe farefisnia. Zoti i zgjedh profetët nga mesi i popullit ku ata dërgohen, që bindja ndaj tyre të jetë më e thjeshtë. Ata, duke qenë se e njohin mirë prejardhjen e Profetit, nuk kanë nevojë të kërkojnë për të. Nuhu iu drejtua atyre me më të butat dhe të zgjedhurat fjalë, siç është zakoni i të gjithë profetëve (paqja e Zotit qoftë mbi ta): "A nuk po i frikësoheni Allahut të Lartësuar dhe t'i largoheni adhurimit të idhujve? A nuk po i përkushtoheni Allahut me sinqeritet dhe të jeni me të shpëtuarit?"

- Unë jam një Profet i besuar, i dërguar (veç) për ju. - Dërgimi i tij posaçërisht tek ju është shkak i mjaftueshëm që ju të respektoni dhe pranoni mesazhin e tij, të besoni në të dhe ta falenderoni Allahun, që ju dalloi duke ju dërguar këtë profet të nderuar. Përshkrimi i tij si 'i besuar' tregon e jep siguri se ai kurrë nuk flet të pavërteta për Zotin dhe as nuk shton dhe as nuk pakëson gjë në Shpalljen e Tij. Kjo duhet të bëjë që ju të besoni çdo lajm të sjellë prej tij dhe t'i bindeni çdo urdhërese të tij.

- Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua! - Frikësojuni Zotit dhe m'u bindni në urdhëresat që ju jap dhe në largimin nga ndalesat. Këto janë të detyrueshme, nëse e besoni se unë jam profet i dërguar tek ju. Duke qenë se unë jam profet i dërguar ndër ju dhe besnik i Shpalljes së Zotit, ju duhet t'i frikësoheni Zotit dhe të më bindeni në mesazhin tim prej Zotit. Pastaj, duke përmendur se nuk ka asnjë shkak ndalues për realizimin e urdhërimit të mësipërm, Allahu i Lartësuar thotë:

- Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. - Nëse do t'ju kërkoja ndonjë taksë e shpërblim për veten time, kjo do të shërbente si shkak që të thoshit se po rëndoheni nga taksat.

- **Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të Botëve.** - Me detyrën si profet, që sjell mesazhin e Zotit ndër ju, unë shpresoj që të afrohem tek Zoti i botëve dhe shpresoj në shpërblimin e madh të Tij. Ndërsa në lidhje me ju, ajo që kam është thjesht këshilla për të rregulluar gjendjen dhe lidhjet tuaja me Zotin. Unë dëshiroj për ju thjesht që të merrni rrugën e drejtë të Zotit tuaj.

- **Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!** - Nuhu e përsërit këtë frazë, gjë që tregon se ai qëndroi gjatë në popullin e vet për t'i ftuar, sikurse tregon Zoti: "Ne e dërguam Nuhun te populli i vet dhe ai qëndroi ndër ata një mijë vjet pa pesëdhjetë vjet; por ata i përfshiu përmbytja sepse ishin keqbërës." [Ankebut 14]. Ai tha: "Ai tha: "O Zoti im! Unë e ftova popullin tim natën dhe ditën, Por ftesa ime vetëm sa ia shtoi largimin. Sa herë që unë i ftoja ata tek Ti, për t'ua falur gjynahet, ata i fusnin gishtat në veshë dhe mbulonin kokat me teshat e tyre, për të vazhduar në të tyren me një kryeneqësi të madhe. Unë i ftova ata haptazi. Ua drejtova thirrjen sheshazi e shumë herë edhe fshehurazi". Unë u thashë: "Kërkojini falje Zotit tuaj! Ai vërtet është Falës i Madh...." [Nuh 5 – 10]. Siç shihet, ai gjithmonë i urdhëronte për këtë çështje të rëndësishme dhe të domosdoshme. Duke refuzuar ftesën e tij, ata u justifikuan me diçka që nuk vlen si arsye për të refuzuar ftesën e një profeti.

- **Ata i thanë: "E si të të besojmë ty, kur ty të pasojnë më të ulëtit?"** - Si të të pranojmë, kur ne shohim se pasuesit e tu janë veçse njerëzit e rëndomtë dhe të parëndësishëm, madje më të përbuzurit e të varfërit?! Kjo tregon se ata thjesht synonin të refuzonin ftesën dhe të vërtetën. Ajo tregonte, gjithashtu, injorancën e tyre të thellë rreth realitetit të gjërave. Nëse ata vërtet do të kishin si synim njohjen e të vërtetës dhe sigurinë rreth saj dhe nëse do të kishin ndonjë paqartësi e dyshim në ftesën e profetit, do të thoshin: "Na e trego dhe vërteto saktësinë e asaj në të cilën na fton

me forma të drejta të argumentimit dhe arsytimit!" Nëse do ta mendonin mirë çështjen, ata do të dilnin në përfundimin se pasuesit e Nuhut ishin vërtet më të zgjedhurit, më të mirët, më të dalluarit, më të mençurit, më të edukuarit dhe me moralin më të lartë. Nga ana tjetër, ata do të kuptonin se më të përcmuarit janë ata që u është hequr aftësia e të logjikuarit drejt dhe që u duket i bukur adhurimi i idhujve e gurëve; janë pikërisht ata të mjerë që adhurojnë, u përlulen dhe lusin sende pa jetë e pa fuqi; janë ata që refuzojnë ftesën e njerëzve të përkryer, pra, të profetëve të Zotit. Vetëm një shikim i shpejtë në ftesën e profetëve do të mjaftonte për të gjykuar se kush mbron të vërtetën dhe kush flet e mbron të kotën, pa pasur nevojë për fakte shtesë. Kështu, kur populli refuzoi ftesën e Nuhut me fjalët: "E si të të besojmë ty, kur ty të besojnë më të ultit?", ne arrijmë të kuptojmë se ata ishin të humbur dhe e refuzonin Shpalljen e Zotit pa asnjë të drejtë. Logjika e tyre ishte tërësisht e gabuar dhe e pamjaftueshme për të hedhur poshtë ftesën e një profeti të Zotit. Fjalët e tyre janë mëse të mjaftueshme për ne që të gjykojmë drejt, edhe sikur të mos njihnim asnjë mrekulli të Nuhut dhe asnjë informacion rreth ftesës së tij madhështore dhe këmbëngulëse, të cilat forcojnë sigurinë për vërtetësinë e tij si profet dhe të mesazhit që ai solli prej Zotit.

- **Nuhu tha: "Unë nuk e di se çfarë kanë bërë ata (që ju i quani të ulët)".** - Unë nuk di asgjë prej punëve të atyre njerëzve, që ju i quani të ultët dhe të përcmuar. Punët e tyre i di vetëm Zoti dhe është Ai që do t'i marrë në llogari.

- **Përgjegjësia e tyre është vetëm para Zotit tim, nëse kuptoni (këto që po ju them).** - I dërguari ka detyrë vetëm kumtimi i qartë për të gjithë. Pra, ju mendoni vetëm për ftesën time. Nëse ajo është e vërtetë, atëherë nuk kemi punë me njerëzit e tjerë. Detyra juaj është e thjeshtë t'i nënshtrohni të vërtetës. Secili do të përgjigjet i vetëm përpara Zotit:

- **Unë nuk kam për t'i përzënë kurrë ata që besojnë.** - Me sa duket ata mohues, - Allahu i shëmtotë! - i kërkuan Nuhut që t'i dëbonte të varfërit dhe "njerëzit e rëndomtë", siç i quanin. Me mendjemadhësi e arrogancë, ia vunë si kusht për të pranuar besimin, që ai të largonte të varfërit, por Nuhu u tha: "Unë nuk kam për t'i përzënë kurrë besimtarët." Ata nuk meritojnë dëbimin dhe poshtërimin, por meritojnë nderimin dhe vlerësimin me fjalë dhe me vepra, ashtu siç thotë Zoti: "Kur të vijnë tek ti ata që i besojnë ajetet Tona, thuaju: "Selamun alejkum! Zoti juaj ia bëri detyrë Vetes së Vet mëshirën. Nëse ndonjëri prej jush bën ndonjë të keqe pa e ditur, e pastaj pendohet dhe përmirësohet, s'ka dyshim se Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë." [En'am 54].

- **Unë jam dërguar vetëm si një paralajmërues i qartë.** - Unë jam thjesht një paralajmërues dhe kumtues besnik i Shpalljes nga Zoti. Unë përpiqem me çdo mundësi të këshilloj njerëzit dhe të rregulloj gjendjen e tyre. Unë nuk kam në dorë asnjë pushtet. E gjithë çështja është në dorë të Allahut. Kështu vazhdoi Nuhu me ftesën e tij natën e ditën, fshehtaz dhe haptazi, por ajo nuk u shtoi atyre gjë tjetër, veç largimit dhe armiqësisë dhe thanë:

- **Ata thanë: "O Nuh! Nëse nuk heq dorë (nga kjo që po bën), do të të vrasim me gurë."**

Nëse nuk ndalesh nga ftesa jote për të adhuruar një Zot të Vetëm, "...do të të vrasim me gurë." Do të të vrasim me mënyrën më të keqen, me gurë, ashtu siç vrasim qentë. Allahu i mallkoftë, sa e shëmtuar ishte kjo përgjigje! Këshilluesit të mirë e besnik, që ishte më i dhembshuri për ta sesa ata për veten e tyre, i dhanë me të keqen përgjigje që mund të mendohet. Atëherë, nuk është çudi që, pas forcimit të kufrit dhe teprimit me padrejtësitë e tyre, Nuhu të bënte një mallkim, që do t'i përfshinte ata nga çdo anë. Ai tha: "Nuhu tha: "O Zoti im! Mos lër mbi Tokë asnjë nga jobesimtarët! Nëse Ti i lë, ata do t'i

largojnë adhuresit e Tu (nga rruga e drejtë) dhe prej tyre do të lindin veçse të shfrenuar dhe jobesimtarë. O Zoti im! Më fal mua, fali prindërit e mi, ata që hynë në shtëpinë time si besimtarë dhe të gjithë besimtarët e besimtare! Ndërsa jobesimtarëve shtoj veçse dëshpërim!". [Nuh 26 – 28]. Ndërsa këtu tha:

- **"O Zoti im! Populli im më ka mohuar. Gjyko, atëherë, me drejtësinë Tënde ndërmjet meje dhe atyre dhe më shpëto mua dhe besimtarët që vijnë pas meje!"** - Shkatërroji ata që i kanë kaluar kufijtë. Nuhu e dinte mirë se ishin ata mohues që i kishin kaluar kufijtë, prandaj dhe tha: "Gjyko me drejtësinë tënde ndërmjet meje dhe atyre dhe më shpëto mua dhe besimtarët që vijnë pas meje!"

- **Dhe Ne i shpëtuan atë dhe të gjithë ata që ishin me të në anijen e mbushur plot.** - U shpëtuan Nuhun dhe ata që besimtarë të pakët që ishin me të, duke i mbartur në anijen e mbushur plot me krijesa të ndryshme, sipas urdhrit të Zotit.

- **Dhe i mbytëm në ujë ata që mbetën pas.** - Pas Nuhut dhe besimtarëve që ishin me të, Zoti i përmbysi të gjithë të tjerët.

- **Vërtet, këtu ka fakte, por shumica e tyre nuk besojnë.** - Në këtë histori, ku Zoti shpëtoi Nuhun dhe përmbysi mohuesit, ka shenja të qarta për vërtetësinë e profetëve Tanë dhe për saktësinë e mesazhit që ata sollën. Nga ana tjetër, ajo tregon edhe për kotësinë dhe përfundimin e keq të idhujtarisë dhe të atyre që mohojnë profetët e Zotit dhe shpalljet e tyre.

- **Nuk ka dyshim se Zoti yt, Ai është Ngadhënjimtari, Mëshirëploti.** - Me krenarinë dhe forcën e tij, Allahu i poshtëroi e i mposhti mohuesit, duke i mbytur që të gjithë me atë tufan të pashembullt. Allahu është Mëshirëplotë për të dashurit e Tij, që i ka zgjedhur të kujdeset për ta. Ai e shpëtoi Nuhun dhe ata që besuan së bashku me të.

Ajetet 123 – 140

123. Edhe populli Ad nuk i besoi të dërguarit.

124. Vëllai i tyre, Hudi u tha: “A nuk e keni frikë (Allahun)?”

125. Unë jam një Profet i besuar, i dërguar (veç) për ju.

126. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!

127. Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve.

128. A po ndërtoni në çdo kodër përmendore sa për lojë?

129. A po ndërtoni pallate të fortifikuara, me shpresë se do të jetoni përgjithmonë?

130. E kur ndëshkoni, ndëshkoni mizorisht?

131. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!

132. Po. Kijeni frikë Atë që ju dhuroi bujarisht të gjitha ato që i dini mirë.

133. Ai ju dhuroi bujarisht begati dhe djem,

134. kopshte e burime uji.

135. Vërtet, unë i frikësohem dënimit tuaj në një ditë të madhe.”

136. Ata thanë: “Për ne është njëlloj, na këshillon apo nuk na këshillon.

137. Kjo nuk është gjë tjetër, vetëm se një traditë e popujve të lashtë.

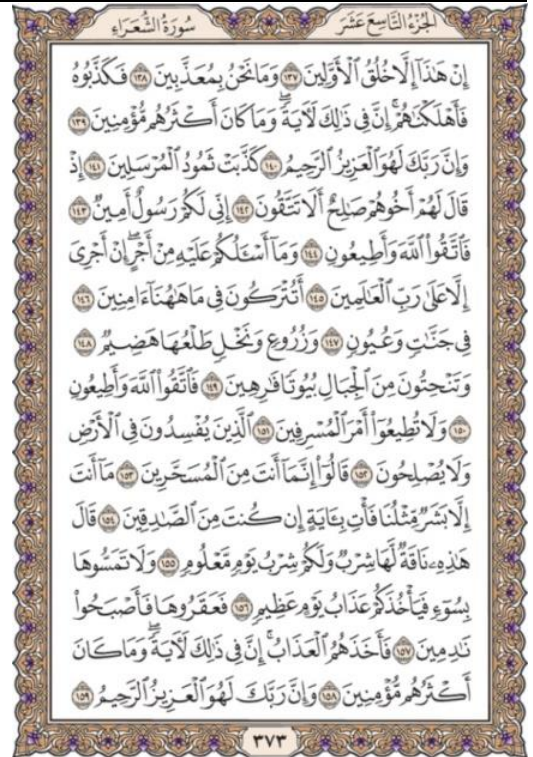
138. Dhe ne, kurrë nuk kemi për t'u dënuar!”

139. Kështu, ata e mohuan atë (Hudin) dhe Ne i shkatërruam ata. Vërtet, këtu ka fakte, por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.

140. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe populli Ad nuk i besoi të dërguarit. Vëllai i tyre, Hudi, u tha: “A nuk e keni frikë (Allahun)?” - Edhe ky popull i quajtur Ad mohoi profetët e Zotit. Edhe pse mohuan vetëm profetin e tyre Hud, kjo u konsiderua si mohim i të gjithë profetëve të Zotit, sepse mesazhi dhe ftesa e të gjithëve ishte e njëjtë. Vëllai i tyre nga gjaku dhe farefisnia u tha plot urtësi dhe butësi: “A nuk e keni frikë (Allahun)? A

nuk po i frikësoheni Zotit dhe të braktisni adhurimin e idhujve?

- **Unë jam një Profet i besuar i dërguar (veç) për ju.** - Mua më dërgoi Zoti posaçërisht tek ju dhe për t'u kujdesur për ju. Unë jam besnik i Shpalljes së Tij, dhe ju e dini mirë këtë fakt për mua.

- **Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!** - Përbushni hakun e Zotit të Lartësuar, që është devotshmëria ndaj Tij. Kryeni detyrën edhe ndaj meje, pra, bindjen në atë që ju urdhëroj dhe largohuni nga ajo që ju ndaloj. Nuk ka asgjë që t'ju pengojë të bëni një gjë të tillë.

- **Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë.** - Për ftesën dhe kumtimin e së vërtetës ndër ju, unë nuk po ju kërkoj ndonjë shpërblim. Unë thjesht dëshiroj të përmirësoj gjendjen tuaj dhe t'ju këshilloj. Nuk po ju rëndoj me asnjë kërkesë.

- **Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve.** - Ai është edhe Zoti juaj, që kujdeset për ju me mirësitë e Tij. Ai ju mbulon me mirësitë dhe bujarinë e Tij.

Përkujdesi i Allahut për të dashurit e Tij, që e adhurojnë, është shumë më i madh, dhe pikërisht këtë duhet të synoni.

- **A po ndërtoni në çdo kodër përmendore sa për lojë?** - Ju ngrini në lugina, kodra e male ndërtesa të kota dhe pa asnjë funksion dhe dobi për dynjanë ose fenë tuaj.

- **A po ndërtoni pallate të fortifikuara, me shpresë se do të jetoni përgjithmonë.** - Ju ndërtoni pallate të fortifikuara, sikur do të jeni të përjetshëm, kur dihet që askush nuk mund të jetë i përjetshëm në këtë botë.

- **E kur ndëshkoni, ndëshkoni mizorisht?** - Kur ndëshkoni njerëzit, ju tregoheni të ashpër dhe të pamëshirshëm. Ju i torturoni, i vrisni dhe u grabisni pasurinë. Allahu i Lartësuar u pati dhënë atyre shumë fuqi trupore. Atë forcë ata duhet të përdornin në bindje ndaj Zotit, por ata u treguan kryeneçë e mëndjemëdhenj dhe thanë: “Kush është më i fortë se ne?” [Fusilet 15]. Ata e përdorën fuqinë e tyre në poshtërsi dhe mosbindje ndaj Zotit, në kotësira dhe gjëra të padobishme. Profeti i tyre i ndaloi nga diçka e tillë, pastaj i këshilloi për devotshmëri:

- **Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!** - Frikësojuni Allahut dhe largojuni shirkut, padrejtësive dhe tiranisë. Tashmë ju e dini se unë jam profeti i Allahut, i dërguar ndër ju, dhe unë jam besnik dhe mirëdashës për ju!

- **Po. Kijeni frikë Atë që ju dhuroi bujarisht të gjitha ato që i dini mirë. Ju dhuroi bujarisht begati dhe djem, kopshte e burime uji.** - Allahu ju ka begatuar me mirësi të shumta, si bagëtitë, delet, lopët dhe devetë. Ai ju ka dhuruar fëmijë, pasardhës e pasuri të shumta. Ai ju fal edhe djemtë. Allahu i Lartësuar u kujton njerëzve mirësitë që u ka dhuruar atyre. Pastaj Profeti i kërcënon ata për ndëshkimin e Allahut, duke thënë:

- **Vërtet, unë i frikësohem dënimit tuaj në një ditë të madhe.** - Nga dhembshuria, mëshira dhe bamirësia për ju, frikësohen se do t'ju godasë zemërimi i Zotit. Unë kam

frikë nga dënimi i një dite të madhe. Nëse ky ndëshkim fillon të zbresë, askush nuk mund të largojë ose ndalojë, nëse ju vazhdoni në kufirin dhe kalimin e kufijve.

- **Ata thanë: “Për ne është njëlloj, na këshillon apo nuk na këshillon.”** - Këto ishin fjalët e mohuesve të së vërtetës dhe refuzuesve të profetëve: “Për ne është njëlloj, na këshillon apo jo.” Të dyja rastet për ta ishin tërësisht njëlloj. Kjo ishte një shprehje e arrogancës së tyre të madhe. Këshillat dhe porositë e Zotit janë të fuqishme dhe ndikuese të forta në zemër. Madje, edhe malet do të çaheshin nga frika për Zotin, me gjithë fortësinë dhe ngurtësinë e tyre. Ato këshilla prekin edhe shpirtrat e njerëzve të mençur. Por ngurtësia dhe injoranca e këtyre njerëzve kishte arritur në atë masë, saqë asgjë nuk u bënte efekt. Kështu ndodh me zemrat që janë të mbushura me padrejtësi dhe janë të zhytura në errësi. Për to nuk ka shpresë për udhëzim.

- **Kjo nuk është gjë tjetër vetëm se një traditë e popujve të lashtë.** - Kuptimi: Të gjitha këto mirësi i kanë pasur edhe brezat e shkuar. Njerëzit herë pasurohen e herë varfërohen. Kështu është jeta. Domethënë, ata nuk e pranonin faktin që të gjitha këto gjendje janë sprova dhe mirësi të përcaktuara nga Allahu.

- **Dhe ne, kurrë nuk kemi për t'u dënuar.** - Ky është mohim i ringjalljes. Ata sikur talleshin me Profetin dhe kërcënimin e tij se do të ringjalleshin. Ata thoshin: Edhe nëse e pranojmë atë që Profeti na thotë, ne nuk do të ndëshkohemi. Pra, ashtu sikurse në këtë dynja ne kemi pasur mirësi dhe kënaqësi, edhe në ahiret, nëse të ringjallemi, do të kemi të mira.

- **Kështu, ata e mohuan atë (Hudin) dhe Ne i shkatërruam ata.** - Kështu, mohimi i ftesës u bë një cilësi e tyre, që nuk ndryshonte për asnjë shkak, prandaj Allahu i Madhëruar i shkatërroi të gjithë sikurse thotë në ajetin tjetër: "Ndërsa Adi u shkatërrua me një stuhi të fuqishme e të zhurmshme, që Ai e lëshoi kundër tyre

shtatë net e tetë ditë rresht. Sikur t'i shihje njerëzit që shembeshin përdhé, si të ishin trunje hurmash të zgavruara. A e gjen ndonjë që ka mbetur prej tyre? [Hakka 6 – 8]. Pastaj tha:

- **Vërtet, këtu ka fakte...** - Këtu ka argumente që tregojnë për sinqeritetin dhe besnikërinë e Profetit (a.s) dhe për vërtetësinë e asaj që ai solli nga Zoti. Ato tregojnë, gjithashtu, për kotësinë e asaj që ndiqnin këta njerëz të humbur, të zhytur në shirkun, tiraninë dhe padrejtësinë e tyre.

- **...por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.** - Ata nuk besojnë, edhe pse faktet e kësaj të vërtete ishin të shumta.

- **Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.** - Allahu është *El Aziz* - Krenari e Ngadhënjimtari, që me madhështinë dhe krenarinë e Tij shkatërroi popullin e Hudit. Atyre nuk u vleu para Zotit fuqia e tyre e madhe dhe as tirania. Allahu është *Er-Rahim* - Mëshirëplotë me Profetin dhe me besimtarët e Tij, duke i shpëtuar nga ndëshkimi.

Ajetet 141 - 159

141. Edhe popull Themud nuk u besoi të dërguarve.

142. Vëllai i tyre, Salihu, u tha: “A nuk keni frikë (Allahun)?”

143. Unë jam një profet i besuar, i dërguar (veç) për ju.

144. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!

145. Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve.

146. A jeni të sigurt se do të mbeteni (përgjithmonë) të sigurt në gjithçka keni këtu (në këtë botë)?

147. Këtu, mes kopshteve dhe burimeve,

148. mes të mbjellave dhe hurmave, me frutat e tyre të freskëta?

149. Ju gdhendni me mjeshtëri shtëpi nëpër male shkëmbore.

150. Kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!

151. Mos shkoni pas atyre që janë të shfrenuar (kalojnë çdo kufi),

152. që bëjnë shkatërrime në tokë dhe nuk përmirësojnë!”

153. Ata i thanë: “Ti je veçse një i magjepsur!

154. Ti je veçse një njeri, sikurse edhe ne. Sill një argument, nëse thua të vërtetën!”

155. Ai tha: “Ja, ku është një deve. Ajo do të pijë (ujë) një ditë të caktuar, kurse ju ditën tjetër.

156. Mos e prekni për ta dëmtuar, se do t'ju godasë dënimi i Ditës së Madhe!”

157. Ata e therën atë, por u penduan shumë (për atë që bënë).

158. Ata i përfshiu dënimi i premtuar. Vërtet, këtu ka fakte, por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.

159. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajeteve

- **Edhe popull Themud nuk u besoi të dërguarve.** - Themudi ishte një popull i njohur, i përhapur në shumë vendbanime të Hixhrit. Ata e mohuan profetin Salih, por ishte njëllor si të kishin mohuar të gjithë profetët, sepse ai i ftoi ata në teuhid ashtu si të gjithë profetët e Zotit.

- **Vëllai i tyre, Salihu, u tha: “A nuk keni frikë (Allahun)?”** - Vëllai i tyre nga gjaku u foli atyre me dashuri dhe me butësi: “A nuk e keni frikë (Allahun)?” Pra, kini frikë Zotin dhe largohuni nga idhujtaria dhe poshtërsitë!

- **Unë jam një Profet i besuar, i dërguar (veç) për ju.** - Unë jam një profet i dërguar nga Zoti e Krijuesi juaj. Ai më dërgoi tek ju, që t'ju ftoj me butësi dhe dashuri, si mëshirë e përkujdesje për ju. Atëherë, respektojeni dhe jini mirënjohës për këtë mëshirë. Pranojeni përkujdesin dhe mëshirën e Tij, duke u nënshtuar që ta adhuronit e ta jetoni jetën siç Ai kënaqet. Unë jam një profet besnik dhe ju e njihni mirë besnikërinë dhe sinqeritetin, dhembshurinë dhe dëshirën time të mirë për ju. Kjo duhet të shërbejë që ju të më besoni

dhe të besoni atë që unë ju kam sjellë nga Zoti.

- **Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!** - Ruajuni nga zemërimi dhe ndëshkimi i Zotit dhe bindmuni mua në rrugën e Zotit.

- **Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve.** - Kjo nuk përbën pengesë për ju, që të më ndiqni dhe pasoni. Kështu, nuk keni pse të mendoni se unë dua që të grabis pasuritë tuaja. Shpërblimi im është nga Allahu, Zoti i botëve, prandaj vetëm prej Tij e kërkoj shpërblimin.

- **A jeni të sigurt se do të mbeteni të sigurt në gjithçka keni këtu (në këtë botë)? Këtu, mes kopshteve dhe burimeve, mes të mbjellave dhe hurmave, me frutat e tyre të freskëta?** - A mendoni se do të liheni në këto mirësi dhe begati të shumta dhe nuk do të sprovoheni?! Mos, vallë, do të liheni pa u urdhëruar dhe ndaluar?! E si mund të kërkonti dhe përdorni këto mirësi në poshtërsi ndaj Allahut dhe mosbindje ndaj Tij?!

- **Ju gdhendni me mjeshtëri shtëpi nëpër male shkëmbore.** - Aq shumë u përkushtuat dhe u dhatë pas zbukurimeve e stolive, saqë edhe malet i shndërruat në kështjella dhe shtëpi.

- **Kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua! Mos shkoni pas atyre që janë të shfrenuar...** - Frikësojuni Zotit dhe m'u bindni në rrugën që ju afron tek Ai. Mos ju bindni atyre që kanë kaluar çdo kufi.

- **...që bëjnë shkatërrime në tokë dhe nuk përmirësojnë.** - Shkatërrimi i tokës me poshtërsi dhe nxitja e njerëzve për to ishte cilësia e tyre e pandashme dhe dalluese. Ata dinin vetëm të shkatërronin dhe nuk sillnin asnjë përmirësim. Ata ishin mbartës së ligësisë. Ata ishin të përkushtuar në kundërshtimin e Profetit dhe ftonin në rrugët e humbjes, prandaj Salihu i paralajmëroi që të mos mashtroheshin prej tyre. Mbase këta janë ata për të cilët Allahu

ka thënë: "Në qytet ishin nëntë veta që bënë shkatërrime në tokë dhe nuk përmirësonin." [Neml 48]. Sidoqoftë, këshilla e Profetit nuk u bëri dobi atyre dhe nuk e përfillën fare atë. Madje ata i thanë Salihut:

- **"Ti je veçse një i magjepsur!"** - Ti je i magjepsur dhe flet gjëra të pakuptimta.

- **Ti je veçse një njeri sikurse edhe ne.** - Ti je veçse një njeri, sikurse edhe ne. Atëherë, çfarë ke ti më tepër, që të na ftosh të të pasojmë?

- **Sill një argument, nëse thua të vërtetën!**

- Edhe pse gjendja dhe besnikëria e këtij profeti dhe ajo në të cilën ai i ftonte njerëzit ishte mëse e mjaftueshme për besuar në vërtetësinë e Shpalljes, atyre u dukej e pamjaftueshme. Për shkak të ngurtësisë së zemrave, ata kërkuar prova të tjera, sipas dëshirës së tyre. Zakonisht ata që kërkojnë të tilla prova nuk shpëtojnë, sepse ata i kërkojnë ato me qëllim për të mos besuar dhe të shtyrë nga urrejtja kundër të vërtetës.

- **Ai tha: "Ja, ku është një deve."** - Shihni një deve që del nga shkëmbi i lëmuar! Ju do ta shihni me sytë tuaj këtë shenjë të pashembullt.

- **Ajo do të pijë (ujë) një ditë të caktuar, kurse ju ditën tjetër.** - Një ditë do të pijë vetëm ajo nga pusi dhe ditën tjetër ju.

- **Mos e prekni për ta dëmtuar, se do t'ju godasë dënimi i Ditës së Madhe!"** - Ai kërcënoi që të mos e dëmtonin devenë. Kështu vazhdoi për njëfarë kohe, por përsëri ata nuk besuan dhe nuk u nënshtruan.

- **Ata e therën atë, por u penduan shumë, prandaj i përfshiu dënimi i premtuar.** - Ishte veçse një britmë e madhe, që i shkatërroi të gjithë.

- **Vërtet, këtu ka fakte, por shumica e tyre nuk besojnë.** - Këtu ka argumente për vërtetësinë e asaj që solli Profeti ynë dhe për kotësinë e kundërshtarëve dhe armiqve të tij.

- **Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.**

Ajetet 160 – 175

160. Populli i Lutit nuk i besoi të dërguarit.

161. Vëllai i tyre, Luti, i tha: “A nuk keni frikë (Allahun)?”

162. Unë jam një profet i besuar, i dërguar (veç) për ju.

163. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m’u bindni mua!

164. Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve.

165. Nga të gjitha krijesat e kësaj bote, ju po shkoni pas meshkujve

166. dhe lini mënjanë ato, të cilat Zoti juaj i krijoi si bashkëshorte për ju?! Ju jeni vërtet një popull që kalon çdo kufi (të së keqes).”

167. Ata thanë: “O Lut! Nëse nuk ndalesh (nga këto që na thua), me siguri do të të dëbojmë.”

168. Ai (Luti) tha: “Unë e urrej atë që bëni ju.

169. O Zoti im! Më shpëto mua dhe familjen time nga ajo që bëjnë ata!”

170. Kështu, Ne e shpëtuan atë dhe tërë familjen e tij.

171. Përveç një plake (gruas së tij), që mbeti me ata (në dënim).

172. Më pas i shkatërruam të tjerët,

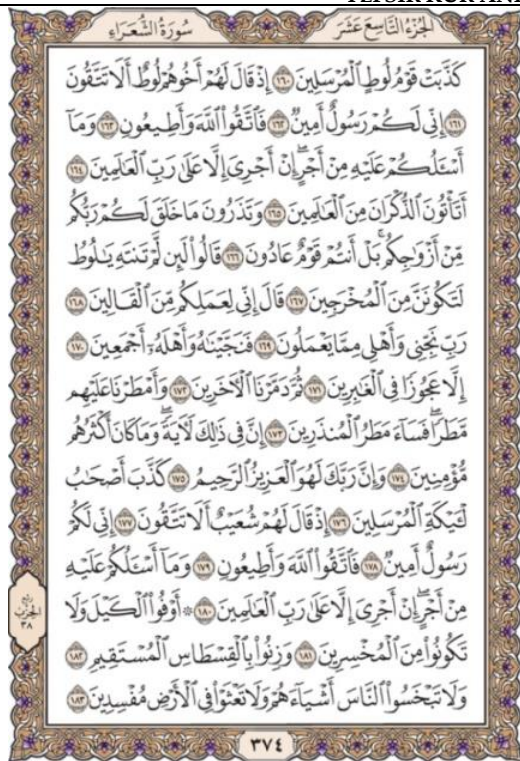
173. duke u lëshuar një breshëri (gurësh nga qielli). Eh, sa i keq ishte ai rrebesh për ata që u paralajmëruan (por nuk ia vunë veshin).

174. Vërtet, këtu ka fakte, por shumica e tyre nuk besojnë.

175. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajeteve

- Populli i Lutit nuk i besoi të dërguarit. Vëllai i tyre, Luti, i tha: “A nuk keni frikë (Allahun)?” Unë jam një profet i besuar, i dërguar (veç) për ju. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m’u bindni mua! Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve. - Profeti i ftoi në mirësi dhe besim, por ata iu përgjigjën njëllor si popujt e shkuar, që

refuzuan profetët e tyre. Të ngjashme ishin zemrat e tyre në kufër, prandaj ishin të ngjashme edhe fjalët e tyre në refuzimin e profetëve dhe mohimin e të vërtetës. Por këta të poshtër, përveç idhujtarisë, bënin edhe një poshtërsi që askush para tyre nuk e kishte bërë.

- Nga të gjitha krijesat e kësaj bote, ju po shkoni pas meshkujve dhe lini mënjanë ato, të cilat Zoti juaj i krijoi si bashkëshorte për ju?! Ju jeni vërtet një popull që kalon çdo kufi (të së keqes).” - Ata parapëlqenin marrëdhëniet homoseksuale, aq të ulët, të poshtër dhe të pisët. Ata nuk pëlqenin gratë e pastra dhe të mira, që Zoti kishte krijuar për ta, sepse ishin një popull që kishte kaluar çdo kufi në armiqësi e padrejtësi. Profeti i tyre vazhdoi t’i ndalonte nga këto poshtërsi, por ata thanë:

- “O Lut! Nëse nuk ndalesh (nga këto që na thua), me siguri do të të dëbojmë.” - Kuptimi: Ne do të të dëbojmë nga vendi ynë.

Kur Luti pa këmbënguljen e tyre në poshtërsi, u tha:

- Unë e urrej atë që bëni ju. - Kuptimi: Unë e urrej këtë punë që bëni ju dhe ju ndaloj nga ajo me forcë, duke ju kërcënuar me ndëshkimin e Zotit. Pastaj u lut për vete dhe për besimtarët.

- O Zoti im! Më shpëto mua dhe familjen time nga ajo që bëjnë ata!" - Na ruaj nga veprat dhe ndikimi i tyre, si dhe ndëshkimi që ai sjell me vete. Dhe Allahu iu përgjigj lutjes së tij:

- Kështu, Ne e shpëtuam atë dhe tërë familjen e tij. Përveç një plake (*gruas së tij*), që mbeti me ata (*në dënim*). - Pra, përveç gruas së tij, e cila mbeti së bashku me ta në ndëshkim.

- Më pas i shkatërruam të tjerët, duke u lëshuar një breshëri (*gurësh nga qielli*). Eh, sa i keq ishte ai rrebesh për ata që u paralajmëruan (*por nuk ia vunë veshin*)! - Mbi ta u hodhën gurë të ndezur. Eh, sa i dhembshëm ishte ai shi gurësh për atë popull që iu tërhoq vërejtje nga Profeti i Zotit! Allahu i shkatërroi nga i pari, deri tek i fundit.

- Vërtet, këtu ka faakte, por shumica e tyre nuk besojnë. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti. - Kështu i shkatërroi Zoti me krenarinë e Tij mohuesit dhe shpëtoi me mëshirën e Tij besimtarët e ruajtur.

Ajetet 176 – 191

176. Edhe populli i Ejkes mohoi të dërguarit.

177. Shuajbi u tha atyre: "A nu keni frikë (*Allahun*)?"

178. Unë jam një profet i besuar, i dërguar (*veç*) për ju.

179. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!

180. Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve.

181. Plotësojeni masën (*kur matni*) e mos u bëni prej atyre që u hyjnë në hak të tjerëve!

182. Peshoni me peshore të saktë!

183. Kurrë mos ua hani hakun njerëzve dhe mos bëni shkatërrime në tokë!

184. Frikësojuni Atij që ju krijoi ju dhe brezat e mëparshëm!"

185. Ata thanë: "Ti je nga ata të magjepsurit!"

186. Ti je veçse një njeri (*vdekatar*), ashtu si edhe ne. Ne mendojmë se ti je një gënjeshtar!

187. Nëse je i vërtetë, atëherë bëj që të bjerë mbi ne një copë qielli!"

188. Shuajbi tha: "Zoti im e di më së miri atë që bëni ju."

189. Por ata e mohuan atë. Atëherë, ata i goditi dënimi i Ditës së Hijes (*së reve plot ndëshkim*). Vërtet, ai ishte dënimi i Ditës së Madhe.

190. Vërtet, këtu ka fakte, por shumica e tyre nuk besojnë.

191. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe populli i Ejkes mohoi të dërguarit.

- Këta ishin banorët e Medjenit, në të cilin kishte kopshte me bimë e pemë të dendura, të gërshtuara me njëra tjetrën. Ata e kundërshtuan dhe e mohuan profetin e tyre Shuajbin, i cili u sollti atë mesazh që sollën të gjithë profetët e tjerë të Zotit.

- Shuajbi u tha atyre: "A nuk keni frikë (*Allahun*)?" - A nuk po i frikësoheni Zotit dhe ta lini atë që sjell zemërimin e Tij? Ai e urren mohimin dhe poshtërsitë. Ai zemërohet kur nuk iu bindeni urdhëresave të Tij.

- Unë jam një profet i besuar, i dërguar (*veç*) për ju. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua! - Duke qenë se unë jam i dërguari i Tij besnik ndër ju, atëherë duhet të më bindeni kur ju ftoj në atë që ju shpëton nga dënimi i Zotit dhe ju mundëson çdo të mirë.

- Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. - Unë nuk ju kërkoj asgjë për ftesën dhe udhëzimet që ju sjell nga Zoti.

- Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve. - Përveç idhujtarisë që

bënin, ata ishin njerëz që hanin në peshë dhe cenonin hakun e njerëzve, prandaj Profeti i tyre u tha:

- **Plotësojeni masën (kur matni) e mos u bëni prej atyre që u hyjnë në hak të tjerëve!** - Mos u bëni nga ata që cenojnë hakun e njerëzve dhe hanë pasuritë e tyre pa të drejtë, në peshë dhe matje.

- **Peshoni me peshore të saktë! Kurrë mos ua hani hakun njerëzve dhe mos bëni shkatërrime në tokë!** - Peshoni me peshore të drejtë, që nuk gabon dhe nuk cenon hakun e njerëzve.

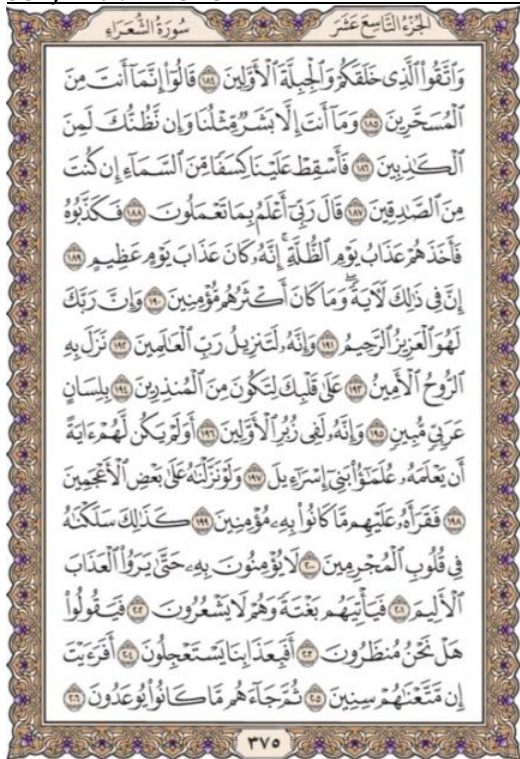
- **Frikësojuni Atij që ju krijoi ju dhe brezat e mëparshëm!** - Ai ju krijoi herën e parë. Ashtu siç ishte i Vetëm në krijimin tuaj dhe të etërve tuaj të hershëm, ashtu duhet ta njësoni Atë me adhurim dhe teuhid. Ashtu sikurse është Allahu i Vetmi që ju bëri të ekzistoni dhe ju dhuroi mirësi të shumta, pranojeni ftesën e Tij dhe tregohuni mirënjohës. Por ata që e e mohuan Shpalljen thanë:

- **Ata thanë: “Ti je nga ata të magjepsurit!”** - Ti je duke folur si një i magjepsur. E shumta që mund të thuhet për një njeri të tillë është se fjalët e tij nuk merren për bazë.

- **Ti je veçse një njeri (vdekatar), ashtu si edhe ne. Ne mendojmë se ti je një gënjeshtar!** - Ti nuk ke asnjë veçori dhe vlerë shtesë mbi ne, që të na ftosh për të pasuar rrugën tënde. Kjo është një fjalë e ngjashme me fjalët e popujve para dhe pas tyre, të cilët mohuan profetët e Zotit me dyshimet e tyre. Mohuesit vazhdimisht do të hedhin të tilla dyshime, a thua se kanë rënë dakord mes tyre. Duke qenë të ngjashëm në kufër dhe në zemra, ishin të ngjashëm edhe në dyshimet dhe kotësitë që paraqisnin. Profetët gjithmonë u përgjigjeshin: “Ne jemi veçse njerëz, sikurse edhe ju, por Allahu ia dhuron mirësinë kujt të dojë nga robërit e Vet. Nuk na takon ne t’ju sjellim ndonjë argument, përveçse me dëshirën e Allahut. Vetëm Allahut le t’i mbështeten besimtarët.” [Ibrahim 11].

- **Nëse je i vërtetë, atëherë bëj që të bjerë mbi ne një copë qielli!** - Sigurisht kjo ishte një paturpësi e madhe dhe padrejtësi nga ana e tyre. Kjo ishte shpifje e pastër, edhe pse ishin tërësisht të bindur për të kundërtën. Çdo profet që është dërguar për të ftuar popullin e vet është përballur me refuzimin e tyre dhe gjithmonë ka polemizuar me ta. Atëherë, Zoti u ka sjellë profetëve shenja madhështore, të shfaqura në duart e tyre dhe të mjaftueshme që njerëzit të bindeshin për vërtetësinë e tyre dhe të shpalljeve të Zotit që sollën. Në mënyrë të veçantë, Shuajbit iu dha një shenjë dhe aftësi e mrekullueshme në komunikim me popullin e tij. Ai u quajt edhe *Hatibul Enbija* - Hatibi i Profetëve, pikërisht për aftësinë dhe urtësinë e tij të veçantë në këshillimin dhe kujdesin për popullin e tij. Ai i ftonde ata me mënyrën më të bukur dhe të zgjedhur me shumë kujdes. Populli i tij ishte tërësisht i sigurt për sinqeritetin e këtij Profeti të dalluar dhe për faktin se ajo që solli nga Zoti ishte e vërtetë dhe e drejtë. Kështu, pretendimi i tyre se ai ishte gënjeshtar, ishte i kotë. Ata thanë: "... bëj që të bjerë mbi ne një copë qielli!", pra, copa ndëshkimi shfarosëse mbi ne. Nëse je i vërtetë në këtë pretendim, atëherë le të bjerë mbi ne dënimi shkatërrues dhe shfarosës. Kjo i ngjante fjalës së mohuesve të hershëm: "Kujto si thanë ata: “O Allah! Nëse ky (*Kuran*) është vërtet prej Teje, lësho mbi ne rrebesh gurësh nga qielli, ose na jep ndonjë dënim të rëndë!”" [Enfal 32]. Por ajeti mund të ketë kuptimin se ata kërkuan që të zbriste ndonjë nga shenjat dhe mrekullitë që ata propozojnë si kusht për të besuar. Atëherë, Shuajbi u tha:

- **Shuajbi tha: “Zoti im e di më së miri atë që bëni ju.”** - Allahu e di më mirë se kur e zbrat ndëshkimin dhe a do t'i zbresë shenjat dhe mrekullitë e kërkua. Nuk jam unë ai që i sjell këto gjëra. Unë kam detyrë veçse t’ju këshilloj dhe ta kumtoj qartë Shpalljen e Zotit, detyrë të cilën e bëra. Ai që ka pushtetin në dorë është Zoti im, i cili

është i Gjithëditur për punët dhe gjendjen tuaj dhe Ai do t'ju shpërblejë për atë që ju keni pasur si synim. Ai do të llogarisë me drejtësi dhe kështu do t'ju shpërblejë.

- **Por ata e mohuan atë.** - Kështu, mohimi u bë refreni i tyre dhe refuzimi i së vërtetës u bë cilësi e tyre e pandashme, aq sa shenjat dhe argumentet nuk u sillnin më asnjë dobi. Për ta mbetjet vetëm dënimi.

- **Atëherë, ata i goditi dënimi i Ditës së Hijes.** - Allahu i Lartësuar u solli një ré në qiell në ato ditë të nxehta dhe përvëluese, pikërisht kur ata po kërkonin një hije që të gjenin pak freski. Kështu, ata u mblodhën të gjithë nën atë hije, që nuk do të ishte aspak freskuese për ta. Pikërisht atje ku prisnin të gjenin freski, Zoti i përvëloi me një ndëshkim të dhembshëm, e kështu mbetën në të si kufoma të ftohta, duke i lënë shtëpitë e tyre të shkreta. Ashtu nisën rrugën drejt vendit të ndëshkimit dhe dëshpërimit të përjetshëm.

- **Vërtet, ai ishte dënimi i Ditës së Madhe.**
- Ata të mjerë nuk mund të kthehen në këtë dynja, që të bëjnë punë të mira. Edhe

ndëshkimi ku u zhytën kurrë nuk do t'u zbutet ndonjë çast dhe as nuk u jepet mundësia që të kthehen.

- **Vërtet, këtu ka fakte...** - Në të gjitha këto ka shenja, që tregojnë sinqeritetin dhe besnikërinë e Shuajbit dhe të asaj në të cilën ai i ftoi, ka shenja që tregojnë për kotësinë e asaj që mbronte populli i tij.

- **...por shumica e tyre nuk besojnë.** - Edhe pse panë shumë mrekulli, shumica e tyre nuk besuan, sepse nuk e kishin pastërtinë për të pranuar imanin dhe sepse nuk kishte mirësi në ata, siç thotë Zoti në një ajet tjetër: "Shumica e njerëzve nuk do të jenë besimtarë, sado të ngulësh këmbë ti." [Jusuf 103].

- **Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.** - Allahu është Ngadhënjimtari, Krenari e Madhështori, që askush nuk mund ta përfshijë me diturinë e tij si krijesë. Dituria e krijesave është e vogël dhe e ngushtë për ta përfshirë Atë. Me krenarinë e pushtetin e Tij ka nënshtruar çdo krijesë. Ai është Mëshirëploti, që mëshirën e ka përshtetur të pandashëm. Prej gjurmëve të kësaj mëshire janë të gjitha mirësitë e dynjasë dhe të ahiretit, që kur Zoti e bëri të ekzistojë kjo botë, e deri në pafundësi. Treguesi i krenarisë dhe pushtetit të Tij është edhe fakti që Ai i shkatërroi të gjithë ata që mohuan profetët dhe treguan armiqësi ndaj tyre. Pjesë e mëshirës së Tij është fakti që Ai i shpëtoi të dashurit e Tij profetë dhe besimtarët që e pasuan. Më parë, Allahu përmendi historitë e profetëve dhe ndodhitë e tyre me popujt përkatës, si dhe ftesën e vazhdueshme dhe me durim që ata bënë. Ai tregoi, gjithashtu, edhe se si reaguan ata popuj ndaj shpalljeve dhe refuzimin e tyre të padrejtë. Në fund, Ai përmendi se si i shkatërroi armiqtë e besimit dhe të besimtarëve dhe bëri që profetët dhe besimtarët të jenë të fituarit. Në vijim, Allahu i Madhëruar flet për profetin Muhamed, të nderuarin dhe fisnikun, si dhe për Shpalljen që iu dha atij. Ai na tregon se

në këtë libër ka udhëzim të plotë për ata që janë të mençur dhe të urtë:

Ajetet 192 – 203

192. Pa dyshim, ky (Kur'ani) është shpallje e Zotit të botëve.

193. Atë e solli Shpirti Besnik (Xhibrili)

194. në zemrën tënde (o Muhamed), për t'u bërë paralajmërues (i gjithë botës),

195. me një me gjuhë të kulluar arabe.

196. Pa dyshim, ai (Kur'ani) është i përmendur edhe në librat e mëparshëm.”

197. A nuk ishte provë për ata (për jobesimtarët mekas), se atë (Kur'anin) e dinin edhe dijetarët e bijve të Izraelit?

198. Sikur Ne t'ia kishim shpallur atë (Kur'anin) ndonjë joarabi

199. dhe ai t'ua lexonte atyre, ata nuk do t'i besonin atij.

200. Kështu e futim atë (mohimin e Kur'anit) në zemrat e keqbërësve,

201. prandaj ata nuk do të besojnë në të (Kur'an), derisa ta shohin dënimin e dhembshëm,

202. që do t'u vijë befaz dhe pa e ndier.

203. Atëherë, ata do të thonë: “A do të na jepet afat?”

Shpjegimi i ajeteve

- **Pa dyshim, ky (Kur'ani) është shpallje e Zotit të botëve.** - Ai që e zbriti këtë Libër është Shpikësi e Krijuesi i qiejve dhe i Tokës. Është Ai që kujdeset për të gjithë botën, si atë qiellore, ashtu edhe atë tokësore. Ashtu siç kujdeset për ta duke u dhënë mirësitë e dynjasë dhe trupit të tyre, po ashtu kujdeset që t'u japë atyre udhëzimin, që të rregullojnë ahiretin e tyre. Pa dyshim që mirësia më e madhe që tregon përkujdesin e Tij madhështor është zbritja e këtij libri të mrekullueshëm. Në Kur'an ka mirësi e begati të pamata. Ai është një udhëzim i plotë dhe i qartë për të arritur mirësitë e të dy botëve dhe për të arritur gradën më të lartë të moralit më të mirë dhe të zgjedhur. Udhëzimet dhe dituria që gjenden në këtë Libër nuk mund të gjenden diku tjetër. Vërej me kujdes! Allahu thotë: “Pa dyshim, ai (Kur'ani) është shpallje e Zotit të botëve.” Kjo tregon për

madhësinë e këtij Libri dhe është gjithashtu një nxitje e madhe për ta respektuar dhe nderuar këtë Shpallje, sepse është vetë Zoti i botëve që e ka folur dhe shpallur Atë. Është vetë Krijuesi që e shpalli këtë Libër e jo dikush tjetër, me qëllimin që të na udhëzojë drejt mirësive dhe të na begatojë me çdo të mirë në të dyja botët.

- **Atë e solli Shpirti Besnik (Xhibrili) në zemrën tënde (o Muhamed), për t'u bërë paralajmërues (i gjithë botës)...** - Ai është Xhibrili (a.s). Ai është absolutisht më i miri i melekëve, më i fuqishmi dhe madhështori. Allahu i Lartësuar e ka përshkruar atë si *El Emin* - Besnik. Pra, ky melek kurrë nuk mund të shtojë ose pakësojë gjë prej Shpalljes. Është ky melek i nderuar që e zbriti këtë libër "...në zemrën tënde, o Muhamed, për t'u bërë paralajmërues (i gjithë botës), që nëpërmjet këtij libri-mrekulli të udhëzosh në rrugën e drejtë dhe të mirësisë e drejtësisë, si dhe të largosh e paralajmërosh njerëzit që të largohen nga rruga e humbjes dhe dëshpërimit.

- **...me një me gjuhë të kulluar arabe.** - Arabishtja është më e mira e gjuhëve të botës. Ai e zbriti në këtë gjuhë, që të kuptohet mirë nga populli mes të cilëve u zgjodh, që ata ta kuptonin ftesën e tij përmes kësaj gjuhe të qartë. Mendohu pak se si janë mbledhur gjithë këto veçori dhe mirësi në këtë Libër mrekulli.

1. Ai është më i miri i librave.

2. Atë e solli nga Zoti tek Muhamedi (a.s) më i miri i melekëve, Xhibrili (a.s).

3. Ky Libër ju dhurua më të mirit të krijesave, Muhamedit (a.s).

4. Ky libër u zbrit drejt e në pjesën më të pastër dhe të zgjedhur të këtij Profeti madhështor, në zemrën e tij.

5. Ky Libër iu la në trashëgim popullit më të mirë të nxjerrë ndonjëherë për njerëzit, muslimanëve.

6. Ky Libër u zbrit në gjuhën arabe, më të mirën dhe më të kuptueshme gjuhë të botës, më të gjerën dhe më të pasurën. Pastaj Allahu i Madhëruar thotë:

- **Pa dyshim, ai (Kur'ani) është i përmendur edhe në librat e mëparshëm.** - Shpalljet e mëparshme kanë paralajmëruar dhe përgëzuar për ardhjen e tij, si dhe kanë dëshmuar për vërtetësinë dhe rëndësinë e madhe të tij. Kur u shpall ky Libër, ishte plotësisht ashtu siç kishin paralajmëruar shpallje të hershme. Nga ana tjetër, edhe Kur'ani vërtetoi lajmet e vërteta që gjendeshin në shpalljet e mëparshme, si edhe besnikërinë e profetëve të Zotit.

- **A nuk ishte provë për ata (për jobesimtarët mekas), se atë (Kur'anin) e dinin edhe dijetarët e bijve të Izraelit?** - A nuk u mjafton atyre si shenja dhe argument për të treguar saktësinë e kësaj shpalljeje dhe se është prej Zotit, fakti që: "...atë (Kur'anin) e dinin edhe dijetarët e bijve të Izraelit?" Ata ishin njerëzit më të ditur në atë kohë rreth këtyre çështjeve. Në çdo çështje që ka paqartësira e dyshime, njerëzit duhet të kthehen në njerëzit e specializuar në njohuritë përkatëse, dhe fjala e tyre merret për bazë. Kështu, edhe në kohën e Musait, magjistarët që ishin të specializuar në njohurinë e magjisë, dëshmuuan se ajo që solli Musai nuk ishte magji, por mrekulli nga Zoti. Ata ishin ekspertë dhe dhanë atë dëshmi, që ishte e pranueshme, ndërsa fjalët e të tjerëve ishin të kota dhe nuk merreshin për bazë.

- **Sikur Ne t'ia kishim shpallur atë (Kur'anin) ndonjë joarabi dhe ai t'ua lexonte atyre, ata nuk do t'i besonin atij.** - Sikur Ne t'ia kishim shpallur Kur'anin ndonjë joarabi dhe ai t'ua lexonte atyre të cilët nuk e kuptonin dhe nuk e flisnin gjuhën e tij, "...ata nuk do t'i besonin atij." Ata nuk do të besonin dhe do të thoshin: "Ne nuk e kuptojmë çfarë thotë dhe nuk e dimë se në çfarë po na fton." Atëherë, le ta falenderojnë dhe lavdërojnë Zotin e tyre që ua solli këtë shpallje të mrekullueshme në gjuhën më të qartë dhe të gjerë, profetit më elokuent dhe më oratorit të krijesave, Muhamedit (a.s.). Ai ju qartëson qëllimet e larta të fesë, me shprehjet dhe artikulet më të pastra. Ai është dashmirësi, që synon

rregullimin e çështjeve tuaja dhe ju fton në mirësi me shprehjet më të zgjedhura, dhe kjo duhet t'ju bëjë që ju të nxitoni për ta pranuar dhe besuar atë, për t'u nënshtruar dhe dorëzuar në fenë e tij. Ndërsa mohimi dhe refuzimi i tij pa asnjë shkak e me paqartësi, nuk është gjë tjetër veçse tregues i kufrit dhe inatit, një cilësi që mohuesit e kanë trashëguar brez pas brezi nga njëri tjetri.

- **Kështu e futim atë (mohimin e Kur'anit) në zemrat e keqbërësve...** - Kështu e fusim mohimin, që të mos u ndahet zemrave të keqbërësve. Mohimi hyri në zemrat e tyre si fija e perit në vrimën e gjilpërës dhe ato zemra u mësuan me të. E gjitha kjo ndodhi për shkak të padrejtësisë së tyre dhe shfrenimit të tyre në ligësi e prapësi.

- **...prandaj ata nuk do të besojnë në të (Kuran), derisa ta shohin dënimin e dhembshëm...** - Ata nuk kanë për të ndryshuar, por do të mbeten të zhytur e të harruar në kufër, derisa ta shohin dënimin e dhembshëm.

- **...që do t'u vijë befasi dhe pa e ndier.** - Ai do t'u vijë kur ata të jenë të shkujdesur dhe të pavëmendshëm, pa e ndier fare, kështu që do të jetë një ndëshkim më i ashpër dhe i më dhembshëm.

- **Atëherë, ata do të thonë: "A do të na jepet afat?"** - Ata do të kërkojnë që t'u jepet leje e të afatizohen, por tashmë ka kaluar koha e afatizimit. Mbi ta ka rënë ndëshkimi, që kurrë nuk ka për t'u larguar dhe as ka për t'u pakësuar.

Ajetet 204 – 207

204. A mos po kërkojnë, vallë, shpejtimin e dënimit Tonë?!

205. Por edhe nëse Ne i lëmë të jetojnë (këtë jetë) për pak vjet,

206. prapë do t'u vijë në fund dënimi që u është premtuar.

207. Dhe për çfarë do t'u vlejë ajo jetë që gëzuan?!

Shpjegimi i ajeteve

- **A mos po kërkojnë, vallë, shpejtimin e dënimit Tonë?!** - Mos kërkojnë që t'u shpejtohet dënimi? Ai është një dënim i

dhembshëm, që nuk mund të shpërfilllet dhe të përçmohet. Po çfarë i mashtroi këta të mjerë? Mos vallë kanë fuqi dhe energji për ta përballuar dhe duruar atë?! Apo kanë forcë e pushtet për ta larguar prej vetes, kur të zbresë, ose për ta ndaluar që të zbresë? Apo mendojnë se Ne nuk kemi forcë e pushtet për të bërë diçka të tillë?

- Por edhe nëse Ne i lëmë të jetojnë (këtë jetë) për pak vjet, prapë do t'u vijë në fund dënimi që u është premtuar. Dhe për çfarë do t'u vlejë ajo jetë që gëzuan?!

- Por edhe nëse nuk ua zbresim shpejt atë dënim dhe u japim shumë vite që të jetojnë në këtë jetë, duke u kënaqur me stilitë e kësaj dynjaje, mos vallë do të shpëtojnë nga ndëshkimi dhe do t'i shmangen atij?! Kjo nuk ka për të ndodhur. Edhe sikur t'i afatizojmë, kjo nuk do t'i shpëtojë ata nga ndëshkimi. Madje ata do të ngarkohen edhe më shumë me gjynahe. Atyre nuk do t'u sjellë asnjë dobi e as do t'i ndihmojë ajo jetë, sepse tashmë ato kënaqësi janë zhdukur e fanitur dhe kanë lënë pas dënimin e merituar. Me kalimin e kohës, atyre do t'u dyfishohet ndëshkimi. Mësojeni se ai që e ka bërë hak ndëshkimit nuk mund t'i shmanget e të shpëtojë, çfarëdo mase që të marrë, përveç rrugës që ka vendosur Zoti. Ndërsa shpejtimi ose vonimi i dënimin është një çështje që nuk ka rëndësi dhe nuk sjell ndonjë dobi për ta.

Ajetet 208 – 212

208. Ne kurrë nuk e kemi ndëshkuar ndonjë popull pa i dërguar më parë paralajmërues,

209. që t'u kumtojnë të Vërtetën. Ne nuk bëjmë kurrë padrejtësi.

210. Atë (Kur'anin) nuk e kanë zbritur shejtanët.

211. Atyre as nuk u takon (kjo mirësi) e as nuk kanë mundësi ta bëjnë këtë.

212. Madje, ata janë penguar edhe për ta dëgjuar atë.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne kurrë nuk e kemi ndëshkuar ndonjë popull pa i dërguar më parë paralajmërues, që t'u kumtojnë të

Vërtetën. - Allahu i Lartësuar na njofton për drejtësinë e Tij të plotë, në lidhje me ndëshkimin e mohuesve. Ai asnjëherë nuk ka ndëshkuar ndonjë popull dhe ta shkatërrojë pa dërguar fillimisht ndër ta paralajmërues e qortues, që të mos kenë më asnjë justifikim në Ditën e Llogarisë. Ai u dërgoi atyre qortues me ajete të qarta, për t'i ftuar në udhën e drejtë dhe për t'i ndaluar ata nga poshtërsia e mosbesimi. Të dërguarit u kujtojnë njerëzve shpalljet dhe mesazhet e Zotit dhe i kujtojnë se është Zoti Ai që zbret mirësitë dhe ndëshkimet ndër njerëz, me bamirësinë dhe drejtësinë e Tij. Ai ka ligje dhe rregulla në zbritjen e ndëshkimit dhe shpërblimit, që nuk thyhen. Ai i dërgon profetët ndër popuj "...që t'u kumtojnë të Vërtetën." Të gjitha këto janë argumente, që ata të mos kenë asnjë arsyetim para Zotit.

- Ne nuk bëjmë kurrë padrejtësi. - Kurrë nuk do të ndëshkonim dikë pa i dërguar paralajmërues. Allahu nuk ndëshkon asnjë pa i tërhequr më parë vërejtjen, sikurse thuhet në këtë ajet: "(Ne dërguam) Profetë që të ishin përgëzues dhe paralajmërues, në mënyrë që njerëzit të mos kishin justifikim para Allahut, pas ardhjes së të dërguarve. Allahu është Ngadhënjimtar dhe i Urtë." [Nisa 165]. Pasi përmendi madhështinë dhe rëndësinë e madhe të Kur'anit, Allahu i Lartësuar vijon të tregojë se ky Libër është i pastër nga çdo e mangësi dhe është i ruajtur nga duart dhe ndërhyrjet e shejtanëve, qoftë gjatë kohës së shpalljes, qoftë pas shpalljes. Ai thotë:

- Atë (Kur'anin) nuk e sollën shejtanët. - Ai është i ruajtur nga ndërhyrja e shejtanëve njerëz dhe xhindë.

- Atyre nuk u takon (kjo mirësi) e as që kanë mundësi për këtë. - Madhështia e këtij Kur'ani është shumë larg gjendjes së ulët të këtyre shejtanëve, prandaj nuk është e mundur dhe as u përshtatet natyrës së tyre që të sjellin një Libër të tillë.

- Madje, ata janë të penguar edhe për ta dëgjuar! - Ata nuk mund as të përballojnë dot dëgjimin e tij, prandaj dhe i rrinë larg.

Për ta ruajtur këtë Kur'an, Zoti lëshon kundër tyre shkëndija të zjarra. Pjesë e ruajtjes së Kur'anit është edhe fakti se ai që e sollti nga Zoti tek Muhamedi ishte meleku Xhibril. Ai është më i forti i melekëve, që shejtani nuk mund as t'i afrohet ose të vërtitet pranë sinorit ku gjendet ai. Kjo i ngjan ajetit: "Ne e shpallëm Mesazhin (*Kuranin*) dhe, sigurisht, Ne do të jemi mbrojtës të tij." [Hixhr 9].

Ajetet 213 – 216

213. Prandaj, mos iu lut asnjë zoti tjetër përveç Allahut! Ndryshe, do të jesh prej të dënuarve!

214. Paralajmëroje farefisn tënd më të afërt!

215. Ji i butë me besimtarët që të pasojnë ty!

216. Nëse ata nuk të binden, ti thuaj: "Unë distancohem nga ajo që bëni ju."

Shpjegimi i ajeteve

- **Prandaj, mos iu lut asnjë zoti tjetër përveç Allahut! Ndryshe, do të jesh prej të dënuarve!** - Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij - dhe umeti duhet të marrë shembull nga Profeti, - që të mos i luten askujt tjetër përveç Allahut. Asnjë krijese nuk lejohet t'i drejtohesh me lutje siç i drejtohesh Allahut. Allahu i Lartësuar na tregon se kjo e bën të merituar ndëshkimin e rëndë dhe të përhershëm, sepse ajo është vepër shirku. Allahu ka thënë: "Kushdo që adhuron zota të tjerë përveç Allahut, Allahu do t'ia ndalojë Xhenetin dhe Zjarri do të jetë vendbanimi i tij. Për keqbërësit nuk ka asnjë ndihmëtar." [Maide 72]. Dihet mirë rregulli që thotë: Ndalesa nga diçka konsiderohet edhe si urdhër për të kundërtën e saj. Pra, ndalimi nga shirku është njëkohësisht urdhër i prerë për sinqeritet në adhurimin e Allahut si një dhe të vetëm. Është urdhër që Allahu të jetë i vetmi të cilin adhurojmë me dashuri të plotë, frikërespekt dhe shpresë, duke iu nënshtruar dhe duke u penduar e kthyer tek Ai në çdo kohë dhe gjendje. Pasi e urdhëroi për të kompletuar dhe rregulluar vetveten, Allahu e urdhëroi për të rregulluar të tjerët:

- **Paralajmëroje farefisn tënd më të afërt!** - Ata të cilët janë njerëzit më të afërt meritojnë më së shumti bamirësinë tënde, qoftë me mirësitë e dynjasë, qoftë në lidhje me çështjet fetare. Kjo nuk do të thotë që të mos këshillosh dhe rregullosh njerëzit e tjerë, sepse Allahu ka urdhëruar për t'u bërë mirë të gjithë njerëzve, por Ai ka porositur në mënyrë të veçantë për farefisn e afërt. Profeti (a.s) e përmbushi këtë urdhër të Zotit dhe filloi të ftonte në Islam të gjitha fiset e e kurejshëve. Ai i paralajmëroi e këshilloi përgjithësisht dhe në mënyrë të veçantë. Ai u kujtoi detyrimet ndaj Zotit dhe u tërhoqi vërejtjen për ndëshkimin e Tij. Profeti nuk la asnjë mundësi për t'i ftuar në Islam, pa e plotësuar. Atëherë, besoi kush deshi dhe mohoi kush deshi.

- **Ji i butë me besimtarët që të pasojnë ty!**

- Ji i sjellshëm me ata dhe folu me butësi dhe dhembshuri. Tregohu i dashur me ta dhe trajtoi me mëshirë. Trego me ta moralin më të lartë dhe bëju mirësi me çdo rrugë dhe mundësi. Dhe, vërtet, Profeti (a.s) e bëri këtë ashtu siç e urdhëroi Zoti i Lartësuar: "Në sajë të mëshirës së Allahut, ti u solle me butësi me ta. Sikur të ishe i ashpër dhe i vrazhdë, ata do largoheshin prej teje. Fali dhe kërko falje (*nga Allahu*) për ta! Këshillohu me ta për të gjitha çështjet, e kur të vendosësh, atëherë mbështetju Allahut! Allahu i do ata që i mbështeten Atij." [Al Imran 159]. Ky ishte morali i Profetit (a.s): më i ploti dhe i përkryeri moral, përmes të cilit arrihen mirësi dhe dobi të shumta për krijesat dhe largohen shumë fatkeqësi. Atëherë, a ka mundësi që dikush që beson në Allahun dhe Profetin dhe që pretendon se e pason dhe e merr për shembull rrugën e tij, që të jetë barrë për muslimanët dhe të silltet me mënyrën më të ulët me ta?! Si mundet që një besimtar të jetë i vrazhdë e zemërgur, i ashpër dhe i ngrysur me vëllezërit e tij muslimanë?! Një i tillë, nëse sheh ndonjë gabim e gjynah te vëllezërit e tij, menjëherë nxitohet dhe i braktis, i bojkoton me urrejtje dhe përbuzje, pa treguar edukatën më minimale. Kjo tregon

se atij nuk i është dhënë sukses nga Zoti për ta kompletuar imanin. Kjo lloj sjelljeje dhe komunikimi sjell dëme dhe fatkeqësi të shumta dhe largon mirësi të pamata. Njerëz të tillë të mangët i sheh që të nënçmojnë ata që janë sjellshëm dhe të butë, që kanë moralin e Profetit, madje i akuzojnë për hipokrizi dhe përshtatje me gjynahqarët. Ndërsa veten e mendojnë si besimtarë të mëdhenj, plot vetëkënaqësi e vetëpëlqim. A nuk e kuptojnë këta të mjerë se të gjitha këto vijnë nga injoranca dhe si pasojë e zbukurimit dhe mashtrimit të shejtanit të mallkuar?!

- Nëse ata nuk të binden, ti thuaj: “Unë distancohem nga ajo që bëni ju.” - Nëse ata nuk të binden për ndonjë çështje, mos i braktis dhe mos i këput marrëdhëniet dhe komunikimin me ta. Përkundrazi, sillu me butësi, dhembshuri e tolerancë. Largohu nga punët e tyre dhe qortoji, por jo të heqësh dorë prej tyre. Përpiqu me të gjitha mënyrat për t'i larguar nga e keqja dhe për t'i kthyer në të mirën. Ndihejmi që të pendohen. Kur Allahu i Lartësuar tha: "Ji i i butë me besimtarët që të pasojnë ty!", dikush mund të keqkuptonte këtë, duke menduar se duhet të jesh i kënaqur me besimtarët çfarëdo që të bëjnë ata, përderisa janë besimtarë. Por çështja nuk është kështu, prandaj Allahu tha: "Nëse ata nuk të binden, ti thuaj: “Unë distancohem nga ajo që bëni ju.”. Kështu jepet një sqarim më i plotë për mënyrën e sjelljes me besimtarët, qoftë në rastin kur janë të bindur dhe bamirës, qoftë në rastin kur janë gjynahqarë. Allahu është më i ditur.

Ajetet 217 - 220

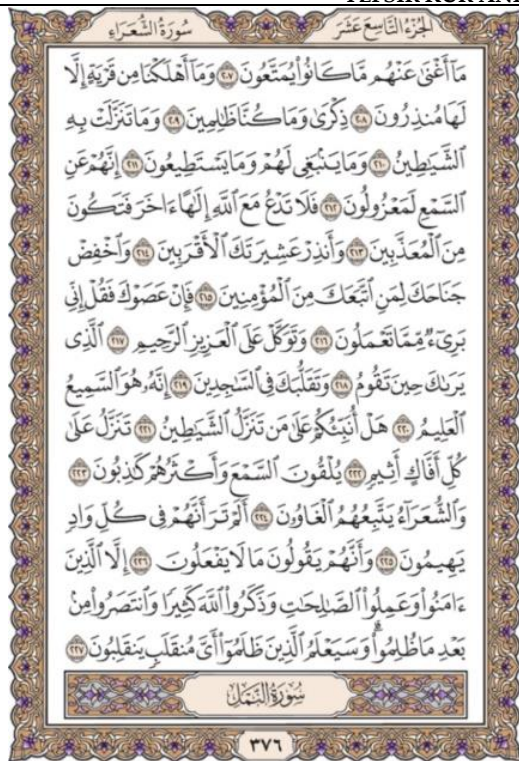
217. Mbështetu tek i Plotfuqishmi e Mëshirëploti,

218. i Cili të sheh kur qëndron në këmbë (për namaz)

219. dhe lëvizjet e tua në mesin e atyre që bien në sexhde.

220. Sepse është Ai që dëgjon dhe di gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **Mbështetu tek i Plotfuqishmi e Mëshirëploti,** - Ndihejmi më e fortë dhe e madhe për robin, që të plotësojë urdhëresat e Zotit, është mbështetja tek Zoti i tij dhe kërkimi i ndihmës nga Ai, që është Kujdestari dhe Mbrojtësi më i dashur. Allahu është më i Mëshirshmi dhe i Dashuri, që e ndihmon robin për të përmbushur urdhëresat. Allahu i Lartësuar urdhëron që vetëm Atij t'i mbështeten. *Et-teuekul* është mbështetja e plotë e zemrës tek Allahu i Lartësuar për të përmbushur të mirat dhe për t'u ruajtur nga të këqijat, me besimin e plotë se do t'ia arrish dhe me mendimin e mirë për Allahun se Ai do të të ndihmojë. Allahu është Krenari e Ngadhënimtari. Me krenarinë dhe pushtetin e Tij, ka vendosur që ta afrojë të mirën dhe ta largojë të keqen nga rob i Tij. Allahu është Mëshirëplotë, që me mëshirën e Tij e ndihmon robin të arrijë të mirat dhe të shpëtojë nga të këqijat. Pastaj Allahu i Madhëruar na kujton që të sjellim gjithmonë ndër mend afërsinë e Tij, që të mund të përmbushim në mënyrën më të

mirë *el istiane*-n, pra, kërkimin e ndihmës nga Ai. Allahu na nxit që të ngrihemi në gradën e *ihsan*-it, duke e ndier mbikëqyrjen dhe afërsinë e Tij:

- i Cili të sheh kur qëndron në këmbë (për namaz) dhe lëvizjet e tua në mesin e atyre që bien në sexhde. - Allahu të sheh gjatë këtij adhurimi të mrekullueshëm. Ai të sheh kur je në këmbë dhe kur bie në ruku dhe në sexhde. Këta i përmendi në mënyrë të veçantë për vetë rëndësinë dhe vlerën e tyre të lartë. Kur kujton afërsinë e Zotit gjatë sexhdes, rukusë dhe qëndrimit në këmbë, sjell edhe më shumë përunjësi e frikërespekt. Këto veprime kryesore, që konsiderohen si shtylla të namazit, duhet të kompletohen dhe përkryhen. Kush përkryen namazin, ka për t'i përkryer edhe punët e tjera. Gjithashtu, me një namaz të përkryer, çdokush mund të kërkojë ndihmën më të mirë për çdo gjë tjetër.

- Sepse është Ai që dëgjon dhe di gjithçka. - Allahu dëgjon të gjitha zërat, me gjithë ndryshimet dhe kërkesat e larmishme të krijesave. Allahu është *El Alim* - i Gjithëditur. Ai di ato që shfaqen dhe ato që fshihen, të fshehtat dhe të dukshmet. Nëse robi sjell në mend vazhdimisht shikimin e Zotit mbi të në çdo çast, dëgjimim e Tij të çdo fjale që flet dhe diturinë e Tij për gjithçka që ai fsheh prej shqetësimeve, planeve, qëllimeve e motiveve, të gjitha këto e ndihmojnë për të përmbushur gradën e ihsanit.

Ajetet 221 – 227

221. A t'ju tregoj (o njerëz) se kujt i vijnë shejtanët?

222. Ata i vijnë çdo gënjeshtari e çdo të mbushuri me gjynahe.

223. Bëhen sy e veshë (për çdo gjë) dhe shumica e tyre janë gënjeshtarë.

224. Poetët (gënjeshtarë) pasohen nga ata që janë të humbur.

225. A nuk e sheh ti se ata hidhen në çdo anë (herë lavdërojnë, e herë përqeshin)

226. Dhe thonë atë që nuk e bëjnë?

227. Përveç atyre që besojnë, që bëjnë vepra të mira, që e përmendin shumë

Allahun dhe që mbrohen kur u bëhet padrejtësi. Ata që bëjnë padrejtësi, do ta kuptojnë shpejt fundin që i pret.

Shpjegimi i ajeteve

- A t'ju tregoj (o njerëz) se kujt i vijnë shejtanët? - Kjo vjen si përgjigje ndaj atyre që, duke dashur të mohojnë dhe refuzojnë Profetin (a.s), thanë se atij i vijnë shejtanët, që ia sjellin Kur'anin. Ata thonë se ai është poet, por Allahu thotë: "A t'ju tregoj se kujt i vijnë shejtanët?" A t'ju njoftoj me këtë lajm të sigurt të vërtetë dhe të padyshimtë? A doni t'ju tregoj cilësitë e veçanta të atyre që u zbresin shejtanët?

- Ata i vijnë çdo gënjeshtari e çdo të mbushuri me gjynahe. - Pra, cilësia e tyre bazë është mashtrimi dhe shpifja. Këtyre u zbresin shejtanët, sepse gjendja e tyre është e ngjashme me gjendjen e shejtanëve.

- Bëhen sy e veshë (për çdo gjë)... - Hapin veshët për të dëgjuar ndonjë lajm nga qielli.

- ... dhe shumica e tyre janë gënjeshtarë. - Shumica e lajmeve që sjellin shejtanët janë gënjeshtro dhe ndonjë në të rrallë është e vërtetë. Një të vërtetë në 100 gënjeshtro, kështu e përziejnë të vërtetën me të kotën. Ajo e vërtetë zhduket në kotësinë e madhe, sepse është e pakët dhe e rrallë. Këto janë cilësitë e atyre që u zbresin shejtanët dhe i tillë është frymëzimi që shejtanët u ofrojnë atyre. Ndërsa Muhamedi (a.s) ndyshon shumë nga gjendja e këtyre mashtruesve. Ai njihej nga të gjithë si i Sinqerti e Besniku. Ai ishte njeri bamirës, i urtë dhe i mençur. Ai kishte një zemër bamirëse dhe një gjuhë e pastër, larg gënjeshtres. Gjymtyrët e tij ishin larg haramit dhe ligësisë. Shpallja i vinte prej Allahut me mbrojtje të përforcuar. Shpallja sillte të vërtetën e sigurt dhe madhështore, që nuk të linte asnjë dyshim. Mendoni, atëherë, o njerëz të mençur dhe të urtë, a janë njëlloj këto dy raste? Ato mund të ngatërrohen veçse nga një i humbur, që nuk di të dallojë mes gjërave. Pasi e deklaroi Profetin e Tij si të ruajtur nga shejtanët, Allahu i Madhëruar pastron figurën e tij nga akuzat se ishte poet mashtrues e hipokrit. Ai thotë:

- **Poetët (gënjeshhtarë) pasohen nga ata që janë të humbur.** - A t'ju tregoj për gjendjen dhe cilësitë e poetëve hipokritë e gënjeshhtarë? Ata lloj njerëzish pasohen veçse nga të humburit, që kanë devijuar nga rruga e drejtë. Ata vetë janë të humbur prandaj edhe pasuesit e tyre janë të humbur, të prishur e keqbërës.

- **A nuk e sheh ti se ata hidhen në çdo anë (herë lavdërojnë, e herë përqeshin)** - Nga humbja dhe devijimi i tyre, hallakaten sa në një anë, në tjetrën. Herë lavdërojnë si hipokritë, e herë të tjera shajnë dhe fyejnë. Herë mbështesin të vërtetën, dhe herë gënjeshtrën dhe kotësinë. Herë thurin himne e lëvdata, dhe herë të tjera tallen e përqeshin. Këtu i sheh të gëzuar, më pas të dëshpëruar. Ata nuk mbajnë një qëndrim të vetëm parimor e të drejtë.

- **....dhe flasin atë që nuk e bëjnë?** - Ky është përshkrimi i poetëve hipokritë. Fjalët e tyre janë ndryshe nga veprat e tyre. Kur i dëgjon të këndojnë vargje prekëse, të duket sikur ata janë njerëzit më të përvuajtur, por në të vërtetë ata veçse shtiren. Kur i dëgjon që lavdërojnë ose shajnë, mendon se fjalët e tyre janë të vërteta dhe të besueshme, por në fakt është thjesht mashtrim. Ata vetëlëndohen, sikur kanë bërë vepra që, në fakt, nuk i kanë bërë, ose kanë lënë vepra që, në fakt, nuk i kanë lënë, ose sikur janë treguar bujarë, ose guximtarë e trima, por, në fakt, janë frikacakët më të pashembullt. Të tillë janë ata. Shih me kujdes! A i afrohet ky përshkrim Muhamedit (a.s), atij burri bamirës dhe bujar, të udhëzuar dhe të urtë, të cilin e pasojnë të gjithë njerëzit e urtë dhe të mençur? Ai ishte i udhëzuar në rrugën e drejtë dhe larg nga çdo ligësi e paudhësi. Veprat e tij nuk ishin kontradiktore me fjalët e tij, por vërtetuese të njëra tjetrës. Ai udhëzonte veçse për mirësi dhe ndalonte veçse nga paudhësia dhe ligësitë. Çdo lajm që ka sjellë është i vërtetë. Çdo urdhër që ka dhënë, e ka zbatuar vetë i pari dhe çdo ndalesë që ka ligjëruar, është larguar vetë i pari nga ajo. Atëherë, si mund të krahasohet gjendja e tij me atë të poetëve hipokritë të

fjalëve boshe?! Gjendja e tij ishte krejtësisht ndryshe nga gjendja e këtyre të mjerëve. Paqja dhe përshëndetjet më të përzemërta qofshin për këtë Profet të kompletuar dhe punëtor bamirës, përjetësisht e pa fund! I pastër është ai nga shpifjet e mohuesve! Ai nuk ishte as poet, as magjistar e as i çmendur, por ishte njeriu më i plotë, me virtytet më të larta. Allahu i Madhëruar, pasi i përshkroi poetët me ato cilësi, vijon duke përjashtuar një kategori të caktuar, duke thënë:

- **Përveç atyre që besojnë, që bëjnë vepra të mira, që e përmendin shumë Allahun dhe që mbrohen kur u bëhet padrejtësi.** - Është fjala për ata që besojnë Allahun dhe në Profetin e Tij, bëjnë punë të mira dhe e kujtojnë shumë Allahun. Gjithashtu, ata e marrin të drejtën e tyre kur u shkelet dhe kur u bëhet padrejtësi. Këta janë njerëz të mirë, madje edhe poezitë e tyre konsiderohen si gjë e mirë dhe në mbrojtje të mirësisë. Ato poezi dhe fjalë të zgjedhura janë gjurmë dhe fryte të imanit të tyre, sepse ata lavdërojnë besimtarët dhe luftojnë për të mbrojtur të drejtën kundër idhujtarëve dhe mohuesve. Ata mbrojnë përmes fjalës fenë e Zotit dhe qartësojnë me kujdes njohuritë e dobishme. Ata nxisin për moral të lartë.

- **Ata që bëjnë padrejtësi, do ta kuptojnë shpejt fundin që i pret.** - Ai që i pret është qëndrimi para Zotit për llogarinë me drejtësi. Atë ditë do të dalë në shesh çdo vepër e vogël apo e madhe dhe e drejta do të shkojë në vend. Të gjitha lavdërimet i qofshin Allahut, Zotit të botëve!

Surja 27: En-neml (mekase) 93 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 6

1. Ta, Sin. Këto janë ajete të Kur'anit, Librit të qartë.

2. Janë udhërrëfyes dhe lajm i mirë për besimtarët -

3. për ata që e falin rregullisht namazin dhe japin zekatin dhe që janë të bindur për botën tjetër.

4. Sa për ata që nuk besojnë botën tjetër, Ne ua kemi hijeshuar veprat (e këqija) në sytë e tyre dhe ata janë të hutuar.

5. Këta janë ata që do të dënohen me dënimin e rëndë dhe do të jenë më të humburit në botën tjetër.

6. Nuk ka dyshim se ti (o Muhamed) po e merr Kuranin nga Ai që është i Urtë dhe i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i njofton robërit e Tij për madhësitinë e këtij Kur'ani, duke iu referuar me përemër dëftor që përdoret për larg, një stil ky që në gjuhën arabe shërben për të treguar madhësitinë dhe rëndësinë e diçkaje. Ai tha:

- Ta, Sin. Këto janë ajete të Kur'anit, Librit të qartë. - Ato janë shenjat më të larta dhe më të qarta, që të udhëzojnë drejt synimeve më të larta dhe qëllimeve më të rëndësishme dhe të pastra. Ky Kur'an na udhëzon drejt punëve me të mira dhe që të stolisemi me moralet më të pastra dhe të bukura. Ajetet e këtij libri tregojnë dhe përshkruajnë qartësisht imanin e pastër dhe korrekt që Zoti e do prej nesh dhe që të mundëson që të arrish gradën e *jakinit*, pra, të sigurisë dhe të bindjes së plotë. Në këtë Libër gjejmë lajmet dhe historitë e popujve të shkuar dhe të atyre që do të vijnë, korrektësisht siç kanë ndodhur dhe do të ndodhin në realitet. Ajetet e këtij libri na ftojnë dhe na mundësojnë që të njohim Zotin e Madhëruar me të gjithë emrat e Tij të bukur, cilësitë e Tij të larta dhe veprat e Tij të plota në çdo drejtim. Ato na prezantojnë profetët dhe evlijatë e Zotit, me një përshkrim aq të qartë, sa duket sikur i shohim me sytë tanë. Megjithatë, shumë njerëz dhe xhindë nuk përfitojnë udhëzimin e plotë dhe nuk mund të gjejnë e të shohin rrugën e drejtë. Të gjithë inatçorët arrogantë e mendjemëdhenj nuk mund të përfitojnë udhëzimin e plotë nga ky Libër, sepse Allahu i Madhëruar e ka ruajtur dhe lartësuar atë nga ata që nuk kanë hajër, nuk e meritojnë të udhëzohen dhe zemrat e të cilëve nuk janë pastruar për t'u ardhur

udhëzimi dhe drita e tij. Ata që udhëzohen dhe ndriçohen janë vetëm ata që Allahu i dallon dhe veçon për t'i stolitur me iman. Nëpërmjet Kur'anit ndriçohen zemrat dhe pastrohen shpirtat. Duke na treguar ndikimin e mrekullueshëm të Kur'anit në zemrat e këtyre fatlumëve, Ai thotë:

- Janë udhërrëfyes dhe lajm i mirë për besimtarët - I udhëzon dhe forcon ata që të ndjekin rrugën e drejtë. Kjo shpallje u tregon, mëson dhe qartëson atyre rrugën ku duhet të ecin dhe atë nga e cila duhet të ruhen dhe të largohen. Kur'ani i përgëzon ata për shpërblimin e madh të Zotit dhe i mëson se ky shpërblim do t'u jepet në bazë të udhëzimit dhe nënshtrimit ndaj këtij Libri dhe të jetuarit sipas tij. Nëse dikush pyet: Ata që pretendojnë se kanë iman janë shumë. A pranohet ky pretendim nga çdokush? A ka ndonjë mënyrë për t'i vërtetuar pretendime të tilla të rëndësishme? Këto janë pyetje me vend dhe shumë të rëndësishme, për të cilat të gjithë duhet të mendojnë. Prandaj Allahu i Lartësuar i përshkruan besimtarët e vërtetë duke thënë:

- për ata që e falin rregullisht namazin - Falin namazet e detyrueshme, të pëlqyeshme e vullnetare. Ata i përkryejnë veprat dhe fjalët e namazit, si ato të jashtmet, ashtu edhe ato të brendshmet. Ata përpiqen vazhdimisht që të plotësojnë shtyllat e namazit, kushtet e saktësisë së tij, veprimet e domosdoshme madje edhe ato të pëlqyeshmet gjatë namazit. Ata kujdesen edhe për punët e brendshme e të fshehta të namazit, për atë që quhet *El Hushu'u* - frika dhe ndjenja e mbikëqyrjes së Zotit. Pikërisht ky është shpirti dhe thelbi i namazit. Ndjenja e afërsisë dhe pranisë së Zotit është thelbi dhe synimi i namazit. Kjo kërkon, ndër të tjera, që adhuresi të meditojë me qartësi dhe kujdes në atë që thotë dhe bën gjatë namazit.

- dhe japin zekatin - Ata japin nga pasuria dhe mirësitë që u ka dhënë Zoti. Ata bëjnë si shpenzimet e detyrueshme, ashtu edhe ato të pëlqyeshme.

- dhe janë të bindur për botën tjetër. - Imani arrin deri në atë pikë sa zemrat e tyre mbushen me *jakin*, me siguri të plotë dhe pa asnjë dyshim në të. *El Jakin* është rezultat i diturisë së plotë që Zoti vendos në zemrën e robit. Ai të nënshtron për të punuar sipas imanit të pastër. Siguria e tyre e plotë për ahiretin i bën që të përpiqen shumë, për të dalë faqebardhë dhe për të fituar atje. Për këtë arsye, ata janë të kujdesshëm dhe të ruhen nga çdo fjalë, punë e vepër që shkakton ndëshkimin. Kjo siguri në zemër për ditën e llogarisë para Zotit është themeli i çdo mirësie, prandaj duhet shumë punë për ta arritur dhe ruajtur në zemër. Nëse ajo cenohet dhe largohet, fatkeqësia është shumë e madhe. I Lartësuar thotë:

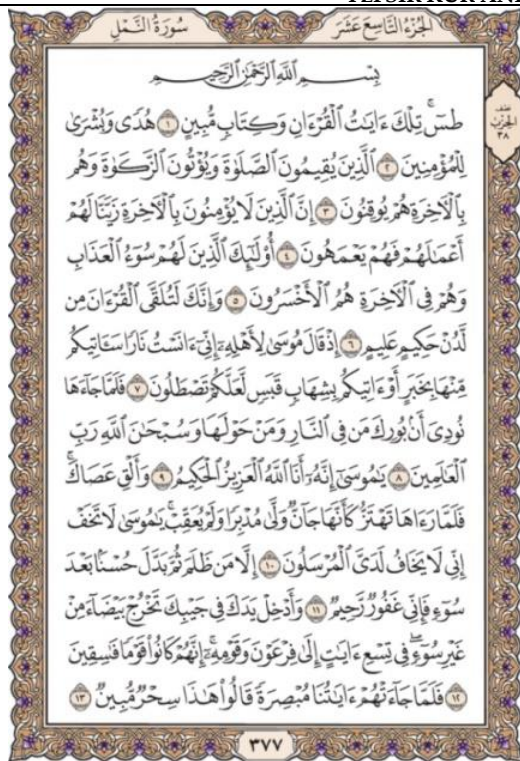
- **Sa për ata që nuk besojnë botën tjetër, Ne ua kemi hijeshuar veprat (e këqija) në sytë e tyre** - Këta janë ata që e mohojnë ringjalljen dhe jetën e përjetshme dhe e konsiderojnë gënjeshtar çdo njeri që e pranon dhe e beson atë. Për këta, Allahu i Madhëruar thotë:

- **dhe ata janë të hutuar.** - Këta janë të çoroditur, të hallakatur e të pasigurt. Ata i japin përparësi dhe parapëlqejnë zemërimin e Zotit kundrejt kënaqësisë së Tij. Në sytë e tyre janë transformuar dhe përmbysur realiteti dhe vërtetësia e gjërave. Ata të vërtetën e shohin të gënjeshtërt dhe kotësinë e shohin si mirësi dhe drejtësi.

- **Këta janë ata që do të dënohen me dënimin e rëndë...** - Ai është dënimi më i madh, më poshtërues dhe më i dhembshëm.

- **dhe do të jenë më të humburit në botën tjetër.** - Shiko se si përshkruhet dështimi i tyre, sepse ata humbin veten dhe familjen e tyre Ditën e Kijametit. Ata nuk kanë imanin, në të cilin ftuan profetët, që është kushti i domosdoshëm për çdo mirësi dhe shpëtimi nga çdo ligësi e fatkeqësi.

- **Nuk ka dyshim se ti (o Muhamed) po e merr Kur'anin nga Ai që është i Urtë dhe i Gjithëditur.** - Këtë Kur'an që po të zbrit dhe po të shpallet, dije se po e mer nga Ai që është *El Hakim* - i Urtë, që i vendos gjërat në vendin e vet dhe u jep hakun që i

takon. Ai është gjithashtu *El Alim* - i Gjithëditur, që i di të gjitha gjërat, madje edhe fshehtësitë më të mëdha të tyre. E fshehta dhe e dukshmjia janë njëlloj për Të. Atëherë, duke qenë se ky libër po të jepet nga Ai që është i Urtë dhe i Gjithëditur, kuptohet se ai është tërësisht urtësi dhe udhëzues për të arritur çdo mirësi për njerëzit, sepse Allahu e di më mirë se cilat janë mirësi për njerëzit dhe nevojat e tyre.

Ajetet 7 – 14

7. Kujto kur Musai i tha familjes së vet: “Unë po shoh një zjarr, prandaj shpresoj t’ju sjell nga ai ndonjë lajm ose t’ju sjell një dru të ndezur, që të ngrohni.”

8. Kur arriti te zjarri, u dëgjua një zë: “I bekuar është Ai pranë zjarrit dhe ata përreth Tij. I lavdëruar qoftë Allahu, Zot i botëve!

9. O Musa! Unë jam Allahu, i Plotfuqishmi, i Urti!

10. Dhe ti hidhe shkopin tënd! Por, kur e pa atë që lëvizte si të ishte gjarpër, (nga frika) ai u kthye prapa duke mos vështruar pas. (I'u tha) O Musa! Mos u

frikëso, se të dërguarit nuk frikësohen pranë Meje!

11. Por në qoftë se ndonjë ka bërë gjynah e pastaj e zëvendëson të keqen me të mirën, atëherë s'ka dyshim se Unë jam Falës i Madh e Mëshirëplotë.

12. Fute dorën nën gjoksin tënd dhe ajo do të dalë e bardhë, pa asnjë njollë! Këto janë dy nga nëntë shenjat për Faraonin dhe popullin e tij, sepse ata janë popull keqbërës."

13. Kur u erdhën argumentet Tona të qarta, ata thanë: "Këto janë sigurisht magji."

14. Ata i mohuan ato në mënyrë të padrejtë e me mendjemadhësi, edhe pse shpirtrat e tyre ishin të bindur për to (se ishin nga Zoti). Dhe shikoje se si qe fundi i shkatërrimtarëve!

Shpjegimi i ajeteve

- **Kujto kur Musai i tha familjes së vet:** - Kujto këtë pjesë të bukur dhe madhështore të historisë së Musait, të birit të Imranit. Në këtë pjesë të historisë flitet për filllesat e shpalljes dhe për faktin se Zoti e përzgjedhi dhe e dalloi Musain mbi të tjerët, duke i shpallur dhe duke i folur drejtpërdrejt. Musai qëndroi në Medjen për disa vite dhe më pas u nis së bashku me familjen e vet për t'u kthyer në Egjipt. Gjatë këtij udhëtimit, ai humbi rrugën në një natë të errët dhe të ftohtë. Në këtë gjendje, ai i thotë familjes së tij.

- **"Unë po shoh një zjarr, prandaj shpresoj t'ju sjell nga ai ndonjë lajm ose t'ju sjell një dru të ndezur, që të ngrohemi."** - Unë pashë një zjarr për së largu dhe shpresoj t'ju sjell nga ai ndonjë lajm ose t'ju sjell një dru të ndezur që të ngrohemi. Pra, shpresoj që atje të gjej ndonjë udhërrëfyes, që të gjejmë rrugën dhe të marr ndonjë dru të ndezur, që edhe ne të ngrohemi. Kjo tregon se ai nuk po e gjente dot rrugën dhe gjithashtu po ndiente ftohtë, e po ashtu edhe familja e tij.

- **Kur arriti te zjarri, u dëgjua një zë:** - Atë e thirri Allahu i Lartësuar, që e njoftoi se ai ishte një vend i pastër, i shenjtë dhe i

bekuar. Do të mjaftonte si bekim fakti që Allahu i Lartësuar e zgjedhi për t'i folur Musait (a.s) dhe për ta bërë atë Profet.

- **"I bekuar është Ai pranë zjarrit dhe ata përreth Tij. I lavdëruar qoftë Allahu, Zot i botëve!** - I Dëlirë dhe i Pastër është Zoti nga çdo mendim i keq ose mangësi në përshkrimin dhe veprat e Tij.

- **O Musa! Unë jam Allahu, i Plotfuqishmi, i Urti!** - Allahu i Madhëruar e njofton atë se Ai është i vetmi që meriton të adhurohet. Ashtu siç ka ardhur në një ajet tjetër: "Jam Unë Allahu. Nuk ka zot tjetër (të denjë për adhurim) përveç Meje. Pra, vetëm Mua më adhuro dhe fale namazin rregullisht për të më kujtuar Mua!" [Ta Ha 14]. Ai është *El Aziz* - i Plotfuqishmi, Krenari, Ngadhënjimtari, i cili i ka nënshtruar të gjitha gjërat dhe çdo krijesë është nën pushtetin e Tij. Allahu është *El Hakim* - i Urtë. Ai është i urtë në çdo gjë që ka krijuar. Prej urtësisë së Allahut është edhe fakti se Ai e dërgoi si Profet Musain, birin e Imranit. Allahu e dinte mirë se Ai vlente dhe ishte i duhuri për të mbajtur peshën e profetësisë dhe për t'i folur drejtpërdrejt. Allahu është Krenari e Ngadhënjimtari, dhe për këtë tregon edhe fakti se zemra e robit anon tek Ai dhe ndien qetësi e siguri pranë Tij edhe kur robi është i vetmuar e kundër armiqve të shumtë, të ashpër, tiranë dhe të pamëshirshëm. Edhe sikur kundër teje të jetë e gjithë bota, je i qetë dhe në prehje pranë Allahut, që është *Aziz*, Krenar Ngadhënjimtar, sepse të gjitha krijesat janë në dorë të Allahut dhe nën pushtetin e Tij. Asgjë nuk lëviz ose të qëndrojë në prehje pa lejen e Zotit të Plotpushtetshëm.

- **Dhe ti hidhe shkopin tënd! Por, kur e pa atë që lëvizte si të ishte gjarpër, (nga frika) ai u kthye prapa duke mos vështruar pas.** - Kur e hodhi shkopin, ai u shndërrua në një gjarpër të madh mashkull, që lëvizte shumë shpejt. Atëherë Musai u kthye të largohej me vrap pa i hedhur sytë pas, nga frika, ashtu siç është natyra njerëzore. Por Allahu i Lartësuar i thotë:

“Mos u frikëso!“. Në një ajet tjetër thotë: "Kthehu ku ishe e mos u frikëso se ti je nga ata që janë të sigurt (nga çdo e keqe)." [Kasas 31].

- *(I'u tha)* **O Musa! Mos u frikëso, se të dërguarit nuk frikësohen pranë Meje!** - Sepse të gjitha gjërat e rrezikshme që e frikësojnë robin janë nën caktimin dhe ligjin e Zotit, që vendos për gjithçka. Kështu, ata që Zoti i ka zgjedhur për t'u dhënë shpalljen dhe i ka dalluar mbi të tjerët nuk duhet të kenë frikë nga asgjë, përveç Zotit, e sidomos kur janë pranë Madhërisë së Tij dhe po përjetojnë kënaqësinë dhe privilegjin e madh që Ai po u flet.

- **Por në qoftë se ndonjë ka bërë gjynah e pastaj e zëvendëson të keqen me të mirën, atëherë s'ka dyshim se Unë jam Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Këta janë ata që frikësohen dhe duhet të frikësohen për shkak të gjynaheve dhe padrejtësive të shkruara. Ndërsa të dërguarit nuk kanë pse të kenë frikë vetminë dhe asgjë tjetër. Megjithatë, edhe ata të cilët kanë bërë padrejtësi e gjynahe, por pastaj janë penduar dhe i kanë zëvendësuar gjynahet me sevape e punë të mira, mosbindjen ndaj Zotit me bindjen ndaj Tij dhe nënshtrim, le ta dinë se Allahu është Falësi i Madh e Mëshirëplotë. Për këtë arsye, askush nuk duhet t'i humbë shpresat nga mëshira dhe falja e Zotit. Allahu i fal dhe mbulon të gjitha gabimet. Ai është më i mëshirshëm me robërit e Tij sesa një nënë me fëmijën e saj.

- **Fute dorën nën gjoksin tënd dhe ajo do të dalë e bardhë, pa asnjë njollë!** - Pra, pa ndonjë të keqe e sëmundje, si lebra etj. Madje, ajo do të ketë një bardhësi vezulluese, që mrekullon shikuesit nga rrezatimi i saj.

- **Këto janë dy nga nëntë shenjat për Faraonin dhe popullin e tij...** - Këto shenja, shkopi që shndërrohet në gjarpër të shpejtë dhe dorës e bardhë vezulluese, ishin dy nga nëntë shenjat që Zoti i dha Musait për të shkuar tek Faraoni dhe populli i tij e për t'i ftuar në rrugën e drejtë.

- **...sepse ata janë popull keqbërës.** - Ata i kanë kaluar të gjitha kufijtë me shirkun dhe kufrin e tyre, me arrogancën dhe tiraninë ndaj robve të Zotit. Ata tregohen kryeneçë dhe tiranë në tokë, pa asnjë arsye. Kështu, Musai (a.s) shkoi tek Faraoni dhe rrethi i tij për t'i ftuar të nënshtrohen në Allahun dhe për t'i treguar shenjat e mëdha të Zotit.

- **Kur u erdhën argumentet Tona të qarta, ata thanë: “Këto janë sigurisht magji.”** - Ato ajete ishin ndriçuese dhe tregonin për të vërtetën. Ato i jepnin dritë njeriut që të shohë të vërtetën, ashtu si dielli që i jep dritë shikimit. Por ata të mjerë thanë: “Kjo është magji e qartë.” Nuk u mjaftoi të thoshin se është magji, por shtuan dhe fjalën “*mubin*” – pra, e qartë dhe e dukshme lehtësisht për çdo kënd. Kjo është vërtet çudia më e madhe! Ato shenja të mëdha që të hapin sytë dhe që të ndriçojnë shpirtin e zemrën, t'i krahasosh me magjinë dhe punët e shëmtuara?! A nuk tregon kjo për më të madhen poshtërsi dhe më të shëmtuarin mohim e përmbysje të realitetit?! - **Ata i mohuan ato në mënyrë të padrejtë e me mendjemadhësi...** - Ata i mohuan ajetet e Allahut, duke e ditur që nuk kishin të drejtë.

- **...edhe pse shpirtat e tyre ishin të bindur për to (se ishin nga Zoti).** - Mohimi dhe refuzimi i tyre nuk ishte për shkak të ndonjë dyshimi e paqartësie nga ata, sepse ata kishin dije të plotë dhe siguri se ato shenja ishin të vërteta nga Zoti dhe se Musai ishte i sinqertë. Kështu, ata me vetëdije po tregoheshin të padrejtë, duke shkelur mbi hakun e Zotit dhe të padrejtë në vetveten, duke zgjedhur me vetëdije ndëshkimin. Ata ishin të padrejtë edhe me robërit e Zotit, duke i penguar nga e vërteta. Gjithashtu, ishin të padrejtë edhe me Profetin e Zotit, prej hakut të të cilit është pasimi e bindja ndaj ftesës së tyre.

- **Dhe shikoje se si qe fundi i shkatërrimtarëve!** - Ky ishte ndëshkimi i atyre që shkatërrojnë. Ai ishte më i keqi përfundim. Allahu i shkatërroi dhe i mbyti në det. Ai i poshtëroi dhe pasurinë dhe

mbretërimin e tyre ua la popullit të përvuajtur, që ishin adhures të Tij.

Ajetet 15 – 44

15. Ne u dhamë Daudit dhe Sulejmanit dituri dhe ata të dy thanë: “Të gjitha lavdërimet qofshin vetëm për Allahun, që na dalloj mbi shumë rob të Tij besimtarë!”.

16. Sulejmani qe trashëgimtari i Daudit. Ai tha: “O njerëz! Neve na ka mësuar Allahu gjuhën e shpendëve e na ka dhuruar nga çdo mirësi. Vërtet kjo është një mirësi e madhe (nga Allahu)”.

17. Sulejmanit i ishin rreshtuar ushtritë e veta, - xhindët, njerëzit dhe shpendët, - dhe të gjitha mbanin rregull dhe disiplinë.

18. Më në fund, kur mbërritën në Luginën e Milingonave, një milingonë tha: “O ju milingona, hyni në foletë tuaja, që të mos ju shtypin Sulejmani dhe ushtria e tij pa dashje!”.

19. Sulejmani buzëqeshi me fjalët e saj dhe tha: “O Zoti im! më jep forcë, që të të falënderoj për të mirat e Tua që m’i ke dhuruar mua dhe prindërve të mi dhe që të bëj vepra të mira, që Ti i pëlqen! Gjithashtu, me mëshirën Tënde, më fut në mesin e robve të Tu të mirë!”

20. Ai bëri shikimin rreshtor të shpendëve e tha: “Përse nuk po e shoh pupëzën? Apo, vallë, mungon?”

21. Unë do ta dënoj atë ashpër ose do ta ther, në qoftë se nuk më sjell arsye të fortë (për mungesën)!”

22. Por nuk zgjati shumë dhe ajo (pupëza) erdhi dhe tha: “Unë isha në vende që ti nuk ke qenë dhe vij nga Sebei me lajme të vërteta.

23. Atje pashë se ata i sundonte një grua. Asaj i ishte dhënë nga çdo gjë dhe kishte një fron madhështor.

24. Gjithashtu, pashë që ajo dhe populli i saj adhuronin Diellin e jo Allahun. Shejtani ua kishte hijeshuar veprat në sytë e tyre dhe i kishte larguar nga rruga, kështu që ata nuk e kishin gjetur udhën e drejtë.

25. (Shejtani i kishte mashtruar) Që të mos i përuleshin Allahut, i Cili zbulon çdo të fshehtë në qiej e në Tokë dhe që e di atë që fshihni dhe atë që e shfaqni haptazi.

26. Është Allahu! Nuk ka zot tjetër (që e meriton të adhurohet) përveç Tij! Ai është Zoti i Fronit të Madh.

27. Ai (Sulejmani) tha: “Do të shohim shpejt, nëse ke thënë të vërtetën apo ke gënjyer!”

28. Shko me këtë letrën time dhe jepua tyre! Pastaj largohu (pak) nga ata dhe përgjo se çfarë do të thonë!”

29. Ajo (mbretëresha) tha: “O fisnikë! Mua më ka ardhur një mesazh i rëndësishëm.”

30. Ai është prej Sulejmanit dhe (thotë): “Me emrin e Allahut, të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit.” (Bismil-lahir-Rahmanir-Rahim.)

31. Mos ngrini krye kundër meje, por ejani të bindur në fenë e vërtetë!”

32. Ajo tha: “O fisnikë! Më këshilloni për këtë çështje! Për asnjë çështje nuk kam vendosur pa ju (pa pëlqimin tuaj)!”

33. Ata (paria) i thanë: “Ne jemi të fuqishëm dhe jemi luftëtarë të rreptë, por vendimi të takon ty. Prandaj vendos se çfarë urdhri do të na japësh!”

34. Ajo tha: “Mbretërit – kur e pushtojnë një vend, e shkatërrojnë atë dhe i poshtërojnë fisnikët e atij vendi. Kështu veprojnë ata.

35. Po unë do t’i dërgoj atij një dhuratë të madhe dhe do të shoh se çfarë (përgjigje) do të më sjellin të dërguarit (e mi).”

36. Kur (të dërguarit) shkuan te Sulejmani, ai tha: “Vallë, me pasuri do të më joshni mua?! Ajo që ma ka dhënë Allahu mua, është shumë më e mirë se ajo që ju ka dhënë juve. Jeni ju ata që gëzoheni me dhurata!

37. Kthehuni atje, - u tha të dërguarve - dhe të jeni të sigurt se ne do t’u shkojmë me ushtri të papërbalueshme nga ata dhe do t’i dëbojmë prej andej të poshtëruar e të përlulur!”

38. Pastaj Sulejmani tha: “O fisnikë! Cili prej jush do të ma sjellë fronin e saj (*Belkisës*), para se ata të më vijnë të dorëzuar?”

39. Ifriti, - një prej xhindëve - tha: “Unë do të ta sjell atë para se të ngrihesh nga vendi ku je ulur. Unë kam fuqi të plotë për këtë (*detyrë*) dhe jam besnik (*i sprovuar*).”

40. Ndërsa një që kishte dituri nga Libri tha: “Unë ta sjell atë ty sa hap e mbyll sytë.” Kur Sulejmani e pa atë (*fron*) para vetes, tha: “Kjo është mirësia e Zotit tim, që të më sprovovë mua a do të jem mirënjohës apo mosmirënjohës. Kush është mirënjohës, është për të mirën e vet dhe kush është mosmirënjohës (*ta dijse*), Zoti im është i Pasur e Bujar!”

41. Pastaj tha: “Ndryshojeni fronin, që ta shohim a do ta dallojë atë, apo është njeri që nuk kupton.”

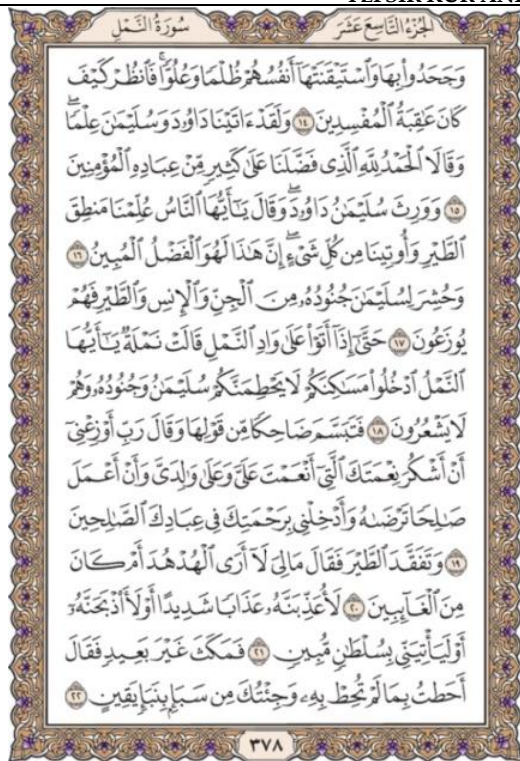
42. Kur ajo (*Belkisa*) erdhi, e pyetën: “I tillë është froni yt?” Ajo tha: “Si të ishte vetë ai?!” (*Sulejmani tha:*) - “Neve na është dhënë dituria përpara kësaj dhe jemi besimtarë të nënshtuar (*ndaj Zotit*).”

43. Atë (*Belkisën*) e kishte penguar (*nga besimi i drejtë*) ajo që adhuronte përveç Allahut. Ajo ishte nga një popull jobesimtar.

44. Pastaj i thanë: “Hyr në pallat!”. Kur e pa atë (*dysshemenë e kristaltë*), mendoi se ishte ujë (*që dallgëzonte*), prandaj i zbuloi kërcinjtë e saj (*duke ngritur fustanin*). Ai (*Sulejmani*) tha: “Ky është pallat i shtruar me pllaka xhami të lëmuara.” Ajo tha: “O Zoti im! Unë kam qenë vërtet e padrejtë ndaj vetes sime dhe tani, së bashku me Sulejmanin, po i dorëzohem Allahut, Zotit të Botëve!”

Shpjegimi i ajeteve

- Ne u dhamë Daudit dhe Sulejmanit dituri - Allahu i Madhëruar na tregon në Kur'an rreth Daudit dhe birit të tij, Sulejmanit. Allahu u pati dhënë atyre dituri të madhe dhe të gjerë. Thotë i Lartësuar: “Daudi e Sulejmani gjykonin për çështjen e

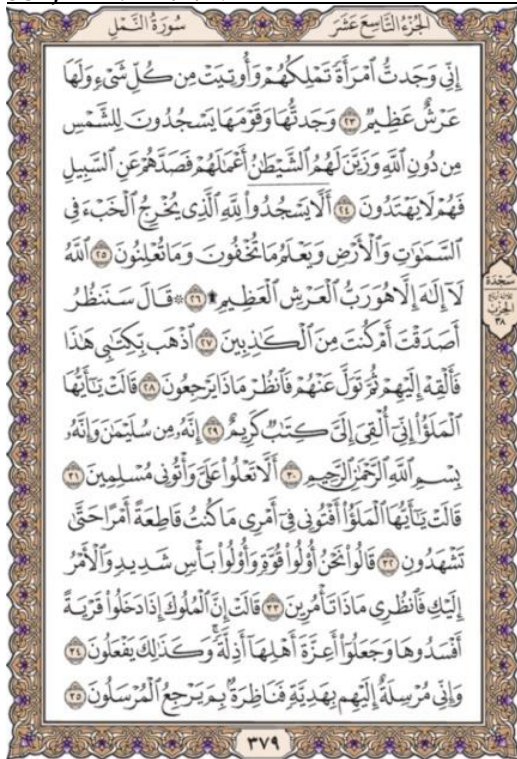

tokës së mbjellë, në të cilën kishin kullotur natën delet e disa njerëzve! Ne e dëshmuam gjykimin e tyre. Ne ia mundësuam Sulejmanit të kuptonte (*përgjigjen e saktë*) për çështjen. Secilit (*prej tyre*) u patëm dhënë urtësi e dituri." [Enbija 78, 79]. Ata u treguan mirënjohës dhe falënderues për mirësitë e Zotit të tyre dhe thanë:

...dhe ata të dy thanë: “Të gjitha lavdërimet qofshin vetëm për Allahun, që na dalloj mbi shumë rob të Tij besimtarë!”. - Ata e falënderuan dhe e lavdëruan Zotin, sepse, së pari, i bëri besimtarë dhe, së dyti, i bëri besimtarë nga më të zgjedhurit. Allahu i dalloj me shumë veçori mes besimtarëve të mirë e të lumtur. Nuk ka dyshim se besimtarët ndahen në katër grada:

1. *Salihun* - punëmirë.
2. *Shuheda* - dëshmorët.
3. *Sidikinët* - të sinqertët.
4. *Profetët*.

Daudi dhe Sulejmani ishin nga profetët më të zgjedhur, edhe pse pak më poshtë se *Ulul Azmi* (5 profetët më të dalluar). Nuk ka

dyshim se ata ishin nga profetët më të dalluar, që Zoti i ka përmendur dhe lavdëruar shpesh në Librin e Tij. Kështu, ata e lavdëruan Allahun, që i ngriti në këtë gradë. Kjo është shenja e lumturisë së robit: që ai të tregojë mirënjohje ndaj Allahut për të gjitha mirësitë, të fesë e besimit dhe ato të dynjasë, dhe të shohë dhe besojë se të gjitha mirësitë vijnë prej Allahut; të mos lëvdohet e vetëkënaqet, por përkundrazi, të shohë mangësitë e veta dhe të besojë se ato mirësi meritojnë shumë e më shumë mirënjohje e lavdërim të Allahut. Pasi i lëvdoi të dy, Allahu i Madhëruar vijoi të lëvdojë në mënyrë të veçantë Sulejmanin (a.s.), për vetë faktin se i kishte dhuruar një pushtet dhe mbretërim të madh, veçori që nuk ia kishte dhënë të atit. Ai thotë:

- Sulejmani qe trashëgimtari i Daudit. - Ai trashëgoi profetësinë dhe diturinë nga i ati, por Zoti i shtoi edhe dituri tjetër. Sulejmani përfitoi nga dituria e të atit, por Zoti e dalloi duke i mësuar diçka tjetër, sikurse tregon për këtë ajeti në vijim:

- Ai tha: "O njerëz! Neve na ka mësuar Allahu gjuhën e shpendëve - Duke lavdëruar Allahun dhe i gëzuar për këtë mirësi që Ai i kishte dhënë, Sulejmani u drejtohet njerëzve dhe u thotë: "O njerëz! Neve na ka mësuar Allahu gjuhën e shpendëve...". Sulejmani (a.s.) e kuptonte çfarë flisnin shpendët dhe e fliste gjuhën e tyre, siç foli me pupëzën, ose siç kuptoi fjalët e milingonës, që do të tregohet më pas. Kjo mirësi nuk i ishte dhënë askujt, përveç Sulejmanit (a.s.).

- ...e na ka dhuruar nga çdo mirësi. - Allahu na dhuroi nga çdo mirësi dhe të gjitha mjetet e kushtet për një pushtet dhe mbretërim, që askush nuk e ka pasur. Në fakt, Sulejmani ishte lutur për diçka të tillë, kur tha: "O Zoti im! Më fal (*gabimin*) dhe më dhuro një pushtet të tillë, që askush pas meje nuk do ta ketë! Vërtet, Ti je dhuruesi më i madh!" [Sad 35]. Kështu, ndër të tjera, Allahu i Lavdëruar ia nënshtroi atij shejtanët (xhindët), që bënin për të çdo gjë që ai dëshironte dhe punë që askush tjetër nuk mund t'i kryente. Allahu i Lartësuar i nënshtroi gjithashtu erën, me të cilën udhëtimin e një muaji e bënte brenda paradites dhe kthimin e bënte brenda një pasditeje.

- Vërtet kjo është një mirësi e madhe (nga Allahu)!" - Kjo mirësi që na dhuroi Zoti dhe na dalloi mbi shumë e shumë të tjerë është një bekim i madh. Kështu, Sulejmani e pranoi me përunjësi e mirënjohje se të gjitha këto ishin mirësi prej Allahut të Lartësuar.

- Sulejmanit i ishin rreshtuar ushtritë e veta, - xhindët, njerëzit dhe shpendët, - dhe të gjitha mbanin rregull dhe disiplinë. - U grumbulluan përpara tij ushtritë e përbëra nga lloje të ndryshme krijesash, - njerëz, xhindë, shejtanë dhe zogj. Ata rreshtoheshin me një rregull të jashtëzakonshëm, kur lëviznin dhe kur qëndronin. Të gjithë ishin gati për luftë në çdo moment kur u kërkohesh. Të gjithë merrnin urdhër direkt nga Sulejmani dhe askush nuk mund të dilte jashtë rregullave

të vendosura nga komandanti apo të rebeloheshin. I Lavdëruari thotë: "Kjo është dhurata Jonë (për ty). Dhe ti jep (prej pasurisë) ose mos jep (prej saj), se për këtë nuk do të merresh në përgjegjësi." [Sad 39]. Pra, ishte ai që vendoste në çdo çështje. Kështu, Sulejmani (a.s) u nis në një nga udhëtimet e tij ushtarake me disa prej këtyre ushtrive të mëdha.

- **Më në fund, kur mbërritën në Luginën e Milingonave, një milingonë tha: "O ju milingona, hyni në foletë tuaja, që të mos ju shtypin Sulejmani dhe ushtria e tij pa dashje!"**. - Milingona paralajmëroi llojin e saj, që kishin mbushur atë luginë, që të ruheshin nga ushtria e Sulejmanit, se mos i shkelte. Kjo ka mundësi të ketë ndodhur ose me një mrekulli nga Zoti, që fjalët e asaj milingone të dëgjoheshin për të gjitha milingonat e luginës, ose milingona njoftoi ato rreth saj dhe lajmi u përhap mes tyre me shpejtësi. Mënyra e ruajtjes nga ushtria e Sulejmanit do të ishte duke u fshehur në vendbanimet e tyre. Milingona e dinte mirë madhështinë e Sulejmanit dhe të ushtrive të tij, por e dinte edhe drejtësinë e tij, prandaj edhe e justifikoi Sulejmanin duke thënë se ai mund t'i dëmtonte pa dashje. Sulejmani (a.s) dëgjoi fjalët e saj dhe i kuptoi.

- **Sulejmani buzëqeshi me fjalët e saj dhe tha: "O Zoti im! më jep forcë, që të të falënderoj për të mirat e Tua që m'i ke dhuruar mua dhe prindërve të mi dhe që të bëj vepra të mira, që Ti i pëlqen! Gjithashtu, me mëshirën Tënde, më fut në mesin e robve të Tu të mirë!"** - Atij i pëlqyen shumë fjalët e milingonës dhe kujdesi i saj për popullin e vet. *Subhanallah!* Sa të mirë dhe me moral kanë qenë profetët e Zotit! Çuditëshin kur duhej dhe gëzimi i tyre ishte me masë. Asnjëherë nuk e kalonin masën e buzëqeshjes. I tillë ishte edhe Profeti ynë (a.s), që buzëqeshte dhe gjithmonë e shihje buzagaz. Të qeshurit me të madhe dhe me zë të lartë tregon mendjelehtësi dhe mangësi, si dhe një edukatë të ulët. Nga ana tjetër, të qëndruarit i vrenjtur dhe pa buzëqeshur kurrë është

shumë e çuditshme dhe jo e këndshme. Ai tregon gjithashtu vrazhdësi morali dhe natyrë të ashpër. Profetët kanë qenë të ruajtur nga të tilla mangësi. Pastaj Sulejmani e falënderon Allahun për këtë mirësi që i pati dhuruar dhe tha: "O Zoti im! më jep forcë..." Pra, më frymëzo dhe më jep forcë e udhëzim që: "...të të falënderoj për të mirat e Tua, që m'i ke dhuruar mua dhe prindërve të mi..." Sigurisht që mirësitë ndaj prindërve janë mirësi edhe për fëmijën, për të cilat fëmija duhet të falënderojë Zotin. Kështu, Sulejmani u lut që Zoti t'i jepte frymëzim e forcë, që të mund të tregohej mirënjohës për mirësitë e besimit dhe mirësitë e dynjasë, që i kishte dhënë atij dhe prindërve të tij. Ai u lut gjithashtu dhe tha: "...dhe që të bëj vepra të mira, që Ti i pëlqen!" Pra, më jep forcë e sukses, më bëj të aftë që të bëj punë të mira, që Ti i do dhe je i kënaqur! Dhe dihet se Zoti kënaqet me ato punë që plotësojnë dy kushte: së pari, ato punë janë në përputhje me porositë e Tij dhe, së dyti, kryhen me sinqeritet dhe janë të pastra nga mangësitë dhe gjërat që i prishin ato. Pastaj u lut për mëshirë nga Zoti dhe për ta bërë prej besimtarëve të mirë, duke thënë: "Me mëshirën Tënde, më fut në mesin e robve të Tu të mirë!". Mëshira e posaçme është bërë për të mirët, me gjithë gradat dhe nivelet e tyre. Ky ishte një shembull që na tregon reagimin e Sulejmanit, kur dëgjoi milingonën. Në vijim, Allahu i Lavdëruar na tregon një tjetër shembull dhe sjellje të Sulejmanit gjatë bisedës me zogjtë.

- **Ai bëri shikimin rreshtor të shpendëve e tha: "Përse nuk po e shoh pupëzën? Apo, vallë, mungon?!"** - Kjo tregon për rigorozitetin e Sulejmanit në ndjekjen me përkushtim të çështjeve të ushtrisë, qofshin ato të vogla në dukje, qofshin të mëdha. Atij nuk i shpëtonte asgjë nga lëvizjet e ushtarëve të tij. Aq i vëmendshëm ishte, sa që nuk la pas dore edhe çështjen e kësaj pjesëtareje të vogël të ushtrisë, pupëzës. Ai tha: "Përse nuk po e shoh pupëzën? Apo mungon?" Pra, shikoni a është prezent dhe

në vendin e caktuar? A është e gjithë ushtria prezent apo mungon dikush? Ky është kuptimi i ajetit dhe jo siç thonë disa që nuk kanë asnjë argument dhe pretendojnë se Sulejmani pyeti për pupëzën sepse kishte nevojë që ajo t'i tregonte ku ishin burimet e ujit. Sipas tyre, pupëza mund të shohë ujin edhe nën tokën e ngjeshur dhe të fortë. Por ky mendim nuk ka asnjë argument ku të mbështetet. Madje argumentet logjike tregojnë për pavërtetësinë e saj. Sa për argumentin logjik, është e ditur nga përvoja dhe njohuritë e njerëzve se nuk ka ndonjë gjallesë që të arrijë të shohë poshtë shtresave të tokës. Nëse do të ishte kështu, do ta përmende Zoti, sepse kjo do të ishte nga shenjat më të mëdha dhe të veçanta. Ndërsa nga ajeti mund të themi se, nëse do të ishte e vërtetë ai pretendim, do të thuhej shprehimisht se Sulejmani kërkoi pupëzën që t'i tregonte për vendndodhjen e ujit. Por e vërteta është se Sulejmani kërkoi për pupëzën thjesht për të parë e kontrolluar ushtrinë e tij. Pastaj Sulejmani (a.s) nuk kishte nevojë që të pyeste dhe të priste ndihmën e një zogu për të gjetur ujë. Ai kishte në shërbimin e tij ifritë e shejtanë që mund t'i gërmonin e gjenin ujë, edhe sikur të ishte shumë thellë në tokë, mjaft që ai t'i urdhëronte. Gjithashtu, Allahu i kishte vënë në shërbim erën, që ishte shumë e shpejtë. Atëherë, si mund të kishte nevojë për pupëzën?! Në shumë tefsirë sillen të tilla shpjegime, që, në fakt, i marrin nga gojëdhënat e çifutëve, të ashtuquajtura israilijate, duke harruar dhe duke u treguar të pavëmendshëm që mund të bien ndesh me kuptimin e saktë të ajeteve. Kjo është shumë e keqe, sepse brezat i transmetojnë fjalët nga njëri tjetri, dhe kështu brezat pasardhës i mendojnë si të vërteta. Kështu mbushen tefsiret me fjalë të tilla të pabazuara. I dituri e di mirë se ky është një libër madhështor, që Zoti e ka sjellë në gjuhë arabe të pastër, nëpërmjet të cilit Zoti u foli të gjithë njerëzisë, si të diturve, ashtu edhe të paditurve dhe i urdhëroi që të meditohet në kuptimet dhe kumtet e tij dhe

t'i kuptojnë ato sipas rregullave dhe kuptimeve të sakta të arabishtes, që e kuptojnë arabët. Nëse dikush gjen fjalë nga popuj të tjerë, atëherë i kthen këto kuptime dhe i sheh nën dritën e kuptimeve të qarta të arabishtes. Nëse u përputhen atyre kuptimeve dhe nuk bien ndesh me to, pranohen. Por nëse bien ndesh me termat dhe kuptimet që ato sjellin, ose me njërin nga dy drejtimet, atëherë refuzohet, madje mund të dëshkohet për papranueshmërinë e tyre, sepse kemi një themel që e dëshmon këtë, që është gjuha arabe dhe kuptimet e saj. E rëndësishme, shkak që Sulejmani e kërkoi pupëzën ishte përkushtimi dhe rregullsia e tij në kontrollin mbi ushtrinë e tij. Ai ishte aq i kujdesshëm sa që kontrollonte edhe një zog si pupëza kur thotë: "Përse nuk po e shoh pupëzën? Apo mungon? Mos, vallë, unë jam i pakujdesshëm dhe më shpëtoi, apo unë kam të drejtë dhe ajo ende nuk është rreshtuar, duke thyer urdhrin tim dhe duke vepruar pa lejen time?" Prandaj shprehu zemërim dhe e kërcënoi më pas për dënim, duke thënë:

- Unë do ta dënoj atë ashpër ose do ta ther, në qoftë se nuk më sjell arsye të fortë (për mungesën)!" - Pra, ose do ta dënoj rëndë, ose do ta vras fare, në qoftë se nuk më sjell arsye të fortë për mungesën. Pra, ose do të më sjellë argument të qartë dhe të justifikueshëm për moskryerjen e urdhrit, ose e pret ky dënim. Kjo tregon ndër të tjera për drejtësinë dhe mosnxitimimin e Sulejmanit. Ai nuk nxitohet që të kërcënojë me ndëshkim ata që thyejnë urdhrin e tij, por tregon se u jep mundësi që të arsyetohen.

- Por nuk zgjati shumë dhe ajo (pupëza) erdhi. - Kjo tregon për respektin e madh të ushtarëve dhe se sa të kujdesshëm ishin ata për përmbushjen e urdhrave të Sulejmanit. Madje edhe pupëza, që ishte e justifikuar për vonesën e saj, nuk ia lejoi vetes të vonohej shumë, por erdhi me të shpejtë dhe i tha:

- Unë isha në vende që ti nuk ke qenë... - Unë kam një informacion që ti nuk e di, me

gjithë diturinë e gjerë dhe gradën tënde të lartë.

- **...dhe vij nga Sebei me lajme të vërteta.**

- Po të sjell një lajm të sigurt nga Sebei, një mbretëri e njohur ne Jemen. Pastaj filloi t'i shtjellonte këtë lajm:

- **Atje pashë se ata i sundonte një grua.** - Një grua ishte në krye të popullit të saj. Ajo ishte një grua e mençur që:

- **Asaj i ishte dhënë nga çdo gjë dhe kishte një fron madhështor.** - Asaj i ishte dhënë gjithçka që mund të kishte një mbret, si pasuri, armë, ushtri, kështjella etj. Mes të tjerash, asaj i ishte dhënë: "...një fron madhështor." Froni i mbretërisë së saj ishte i jashtëzakonshëm. Madhështia e fronit tregonte madhësinë e mbretërimit dhe këshilltarët e shumtë.

- **Gjithashtu, pashë që ajo dhe populli i saj adhuronin Diellin e jo Allahun.** - Ata ishin popull idhujtar, që adhuronin diellin.

- **Shejtani ua kishte hijeshuar veprat në sytë e tyre dhe i kishte larguar nga rruga...** - Ata pandehnin se ishin në të drejtën.

- **... kështu që ata nuk e kishin gjetur udhën e drejtë.** - Sepse ai që mendon se është në të drejtën nuk ia hedh sytë asnjë ftese tjetër dhe nuk ka shpresë në udhëzimin e tij, derisa të mendojë seriozisht dhe me objektivitet.

- **(Shejtani i kishte mashtruar) Që të mos i përuleshin Allahut, i Cili zbulon çdo të fshehtë në qiej e në Tokë dhe që e di atë që fshihni dhe atë që e shfaqni haptazi.** - Allahu i di të gjitha fshehtësitë në lartësitë e qiejve dhe thellësitë e tokës, edhe krijesat më të vogla, farat e bimëve dhe fshehtësitë e gjokseve e shpirtrave. Ai e nxjerr atë që fshihet në qiell dhe në tokë, duke lëshuar shiun dhe duke bërë farat e fshehura të mbijnë dhe të rriten. Allahu do të nxjerrë ato që fshihen në tokë kur t'i fryhet Surit Ditën e Ringjalljes dhe kur të vdekurit të dalin të gjithë dhe të llogariten e të shpërblehen sipas punëve të tyre. Ai e di mirë atë që e fshehin dhe atë që e shfaqin haptazi.

- **Është Allahu! Nuk ka zot tjetër (që e meriton të adhurohet) përveç Tij! Ai është Zoti i Fronit të Madh.** - Vetëm Atij i duhet dedikuar adhurimi, dashuria e plotë, pendimi i sinqertë dhe dorëzimi. Ai është i Vetmi i Adhuroar për vetë cilësitë dhe përshkrimet e Tij të plota dhe absolute dhe për mirësitë e Tij të shumta, që e bëjnë detyrë mirënjohjen ndaj Tij dhe dashurinë e plotë për Të. Ai është Zoti i Fronit të madh, i cili është mbulesa e të gjithë krijimit të Zotit dhe ka përfshirë qiejt dhe Tokën. Ai është Mbreti dhe Sunduesi me pushtetin madhështor, i Lartësuar dhe i Lavdëruar. Ai është Zoti i Vetëm, para të Cilit duhet të përulesh, t'i biesh në ruku dhe në sexhde. Kështu pupëza shpëtoi nga ndëshkimi duke i sjellë këtë lajm të madh. Sulejmani u çudit si nuk kishte patur informacion për këtë lajm. Duke treguar maturinë dhe kujdesin që të mos pranonte çdo lajm pa e vërtetuar, ai tha:

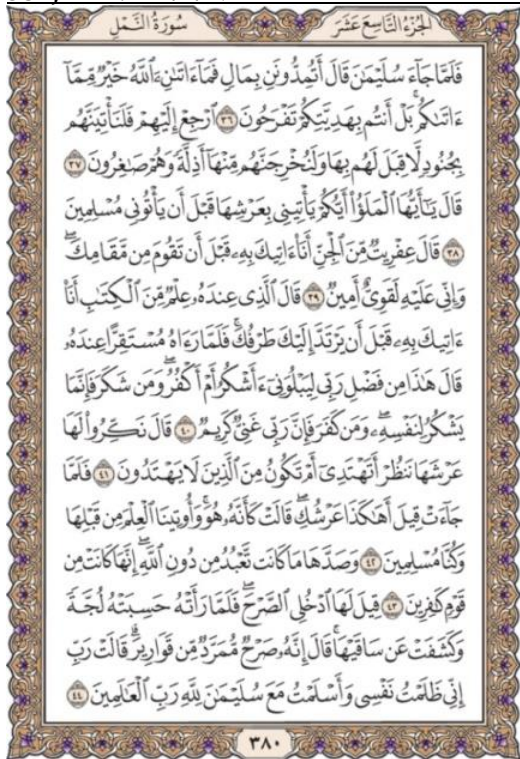
- **“Do të shohim shpejt, nëse ke thënë të vërtetën apo ke gënjyer! Shko me këtë letrën time dhe jepua tyre! Pastaj largohu (pak) nga ata dhe përgjo se çfarë do të thonë!”** - Pra, e ngarkoi me misionin e ri që të dërgonte atje letrën e tij dhe të shihte se si do të vepronin. Dhe ashtu veproi Pupëza. Atëherë, mbretëresha Belkisë i thotë rrethit të saj të ngushtë:

- **Ajo (mbretëresha) tha: “O fisnikë! Mua më ka ardhur një mesazh i rëndësishëm.”**

- Sapo më ra në dorë një mesazh i rëndësishëm dhe shumë i vlefshëm nga mbreti më i madh dhe më i njohur në botë.

- **Ai është prej Sulejmanit dhe (thotë): “Me emrin e Allahut, të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit.”** *(Bismil-lahir-Rahmanir-Rahim.)* - Pastaj sqaroi përmbajtjen e këtij mesazhi:

- **Mos ngrini krye kundër meje, por ejani të bindur në fenë e vërtetë!”** - Mos ngrini krye kundër meje, por duhet të pranoni të jeni nën pushtetin Tim. Nënshtrohuni nën urdhrat e mi dhe të më vini si muslimanë. Një mesazh i shkurtër dhe i qartë në përmbajtjen e tij. I ndaloi nga arroganca dhe

rebelimi, i ndaloi që të vazhdonin në gjendjen që ishin, i urdhëroi që të nënshtroheshin nën sundimin dhe urdhrat e Tij dhe të pranonin ftesën e tij në Islam. Nga kjo kuptohet se është e pëlqyeshme që letrat të fillohen me “Bismilah” dhe të vendoset emri i autorit në fillim të mesazhit.

- **Ajo tha: “O fisnikë! Më këshilloni për këtë çështje!”** - Ngaqë ishte një grua e mençur dhe e urtë, ajo mblodhi të mëdhenjtë e mbretërisë së saj dhe tha: “O fisnikë! Më këshilloni për këtë çështje!” Pra, më këshilloni çfarë përgjigje t’i japim këtij mesazhi? A të hyjmë nën mbretërimin e tij dhe të nënshtrohemi, apo si të veprojmë?

- **“Për asnjë çështje nuk kam vendosur pa ju (pa pëlqimin tuaj)”** - Kurrë nuk kam vendosur vetëm, pa marrë fillimisht mendimin, këshillimin dhe arsyetimin tuaj.

- **Ata (paria) i thanë: “Ne jemi të fuqishëm dhe jemi luftëtarë të rreptë, por vendimi të takon ty.”** - Nëse vendos ta refuzosh urdhrin e tij, dije se ne jemi luftëtarë të sprovarit dhe të fortë. Me sa

duket, ata anonin më shumë në këtë mendim që, nëse do të merrej për bazë do të shënonte fundin e tyre. Sidoqoftë, nuk e dhanë si një version përfundimtar, por e lanë të hapur mundësinë, duke thënë:

- **“Prandaj vendos se çfarë urdhri do të na japësh!”** - Je ti ajo që vendos. - E thanë këtë, sepse ishin të bindur për urtësinë dhe mençurinë e Belkisës në vendimet që merrte. Pra mendohu dhe vendos me urtësi dhe qetësi se çfarë do të veprojmë. Kështu, ajo filloi t’u fliste dhe t’i bindte për saktësinë e mendimit dhe vendimit të saj, si dhe për rrezikshmërinë e mendimit të tyre. Ajo tha:

- **“Mbretërit – kur e pushtojnë një vend, e shkatërrojnë atë dhe i poshtërojnë fisnikët e atij vendi. Kështu veprojnë ata.”** - Kështu veprojnë mbretërit kur hyjnë me luftë: ata vrasin, skllavërojnë dhe marrin pasuritë e njerëzve. Ata shkatërrojnë vendin dhe i shndërrojnë udhëheqësit në robër e të poshtëruar, prandaj vendimi për luftë nuk është shumë i urtë dhe i dobishëm. Gjithashtu, nuk kam për t’iu bindur atij menjëherë, derisa të zbuloj qëllimet e tij. Do të bëjmë edhe një lëvizje të fundit, që pastaj të jemi të qartë në çdo gjë që do të vendosim. Më pas. Belkisa zbuloi planin e saj të veprimt:

- **Po unë do t’i dërgoj atij një dhuratë të madhe dhe do të shoh se çfarë (përgjigje) do të më sjellin të dërguarit (e mi)."** - Do të shoh, a do të vazhdojë me qëndrimin e tij të mëparshëm apo do të ndryshojë? Pastaj do të shohim edhe reagimin e ushtrisë së tij. Kështu, ajo i dërgoi Sulejmanit shumë dhurata, nëpërmjet një delegacioni me burra të mençur dhe të urtë nga rrethi i saj.

- **Kur (të dërguarit) shkuan te Sulejmani, ai tha: “Vallë, me pasuri do të më joshni mua?!”** - Kur të dërguarit e mbretëreshës shkuan tek Sulejmani me dhuratat e saj Sulejmani e refuzoi i zemëruar, sepse ata nuk i qenë përgjigjur ftesës. Ai u tha:

- **Ajo që ma ka dhënë Allahu mua, është shumë më e mirë se ajo që jua ka dhënë juve.** - Këto dhurata nuk më bëjnë asnjë

përshtypje, sepse ato që më ka dhuruar Allahu janë shumë më të mira se ajo që keni ju.

- Jeni ju ata që gëzoheni me dhurata! - Ju gëzoheni e mashtroheni me dhurata, sepse ju e doni këtë dynja. Ato që keni në duart tuaja janë shumë më të pakta se ato që Zoti më ka dhënë me bujarinë e Tij. Pastaj i dha korrierit këtë mesazh gojarisht, pa e shkruar, duke vërejtur se ishte i mençur dhe do ta përcillte me saktësi:

- Kthehuni atje, - u tha të dërguarve - dhe të jeni të sigurt se ne do t'u shkojmë me ushtri të papërbalueshme nga ata dhe do t'i dëbojmë prej andej të poshtëruar e të përlulur! - Shko tek ata dhe jepu mesazhin e Sulejmanit. Ai i urdhëroi që të niseshin me në krye mbretëreshën e të vinin tek Sulejmani. Ai e dinte se atyre nuk u mbetej gjë tjetër veçse të vinin tek ai të dorëzuar.

- Pastaj Sulejmani tha: "O fisnikë! Cili prej jush do të ma sjellë fronin e saj (Belkisës), para se ata të më vijnë të dorëzuar?" - Ai u tha xhindëve dhe njerëzve që uleshin pranë tij: "O fisnikë! Cili prej jush do të ma sjellë fronin e saj (Belkisës), para se ata të më vijnë të dorëzuar? Pra, të bëjmë diçka me pasurinë e tyre, para se të vijnë, sepse kur të bëhen muslimanë, pasuria e tyre do të jetë e paprekshme.

- Ifriti, - një prej xhindëve - tha: "Unë do të ta sjell atë para se të ngrihesh nga vendi ku je ulur. Unë kam fuqi të plotë për këtë (detyrë) dhe jam besnik (i sprovuar)." - *El-Ifrit* është një xhind shumë i fortë dhe i shkathët. Ai tha: "Unë do të ta sjell atë para se të ngrihesh nga vendi ku je ulur. Unë kam fuqi të plotë për këtë (detyrë) dhe jam besnik (i sprovuar)." Në atë kohë Sulejmani ishte në Sham dhe për të shkuar në Jemen do t'i duhej dy muaj që të shkonte e dy muaj që të kthehej. Megjithatë, ky Ifrit jep fjalën që, megjithëse ishte një fron i madh dhe i rëndë: "unë do të ta sjell para se të ngrihesh nga ky vend në të cilin je ulur". Zakonisht kuvendet mund të

zgjasin 3-5 orë. Mendo pak për këtë mbret madhështor, që kishte në popullin e tij dikë me një forcë dhe aftësi të tilla të pashembullta!

- Ndërsa një që kishte dituri nga Libri tha: "Unë ta sjell atë ty sa hap e mbyll sytë." - Mufesirët kanë thënë se ai ishte një burrë besimtar dhe i ditur pranë Sulejmanit, që quhej Asif ibn Burhije. Thuhej se ai dinte emrin më të madh të Allahut, atë emër që, nëse e lusje Allahun me të, Ai të përgjigjej dhe nuk ta kthente duanë. Ky i tha: "Unë ta sjell atë ty sa hap e mbyll sytë." Pra, ai do ta luste Allahun me emrin e Tij më të madh dhe Ai do t'i përgjigjej. Si përfundim, ai e luti Zotin dhe e kreu atë detyrë. Allahu e di më mirë se si ndodhi. A ndodhi sepse dinte emrin e Allahut dhe iu realizua menjëherë ajo që kërkoi, apo ai kishte një lloj njohurie nga Libri nëpërmjet së cilës mund të transportonte pesha të rënda? E rëndësishme është që Sulejmani e pa atë fron madhështor para syve të vet.

- Kur Sulejmani e pa atë (fron) para vetes, tha: "Kjo është mirësia e Zotit tim, që të më sprovovë mua a do të jem mirënjohës apo mosmirënjohës." - Allahu dëshiron të më sprovovë, a do jem një besimtar i mirë e mirënjohës për dhuntitë e dhuruara nga Ai, apo një mohues, mosmirënjohës dhe arrogant, siç janë mbretërit tiranë të kësaj bote? Sigurisht, Sulejmani nuk ishte i vetëmashtruar nga pushteti dhe forca e madhe që i ishte dhuruar, por e kuptoi mirë dhe e lexoi si duhet gjendjen ku ndodhej. Ai ishte në sprovë nga Zoti dhe u frikësua se a do t'i jepte Atij hakun e falënderimit, mirënjohjes dhe lavdërimit Allahut? Pastaj ai qartësoi faktin se kjo lloj mirënjohjeje nuk i sjell asnjë dobi Allahut, por vetë njeriut që e ka:

- Kush është mirënjohës, është për të mirën e vet dhe kush është mosmirënjohës (ta dijë se), Zoti im është i Pasur e Bujar! - Ai është *El Ganij* - i Pasuri, Jonevojtar i krijesat dhe punët e tyre. Ai nuk ka nevojë për asgjë dhe gjithçka ka nevojë për Të. Ai është *El*

Kerim - Bujari me mirësi të shumta, mirësi që përfshijnë mohuesin dhe besimtarin, mirënjohësin dhe mosmirënjohësin. Pra, pa dyshim që mirënjohja për mirësitë e Tij sjell shtim të të mirave dhe mohimi i tyre sjell largimin e mirësive.

- **Pastaj tha: “Ndryshojeni fronin, që ta shohim a do ta dallojë atë, apo është njeri që nuk kupton.”** - I tha rrethit të tij që ta ndryshonin pamjen e fronit, duke shtuar ose hequr ndonjë gjë prej tij: "...që ta shohim a do (*do të ketë mprehtësinë*) ta dallojë atë, apo është njeri që nuk kupton. A është vërtet një mbretëreshë e urtë dhe e mprehtë apo është e pavëmendshme dhe jo në nivelin që thonë se është?

- **Kur ajo (*Belkisa*) erdhi, e pyetën: “I tillë është froni yt?” Ajo tha: “Si të ishte vetë ai?!”** - Kjo përgjigje tregonte për mprehtësinë dhe urtësinë e Belkisës. Ajo nuk tha është “Ai është”, sepse atij i ishin bëra disa ndryshime. Por edhe nuk tha që nuk ishte ai, sepse e njëjta mirë fronin e saj. Kështu dha një përgjigje që i përmbante të dyja mundësitë. Sulejmanit i pëlqeu përgjigjia e kujdesshme e mbretëreshës dhe mençuria e saj në analizën e çështjeve. Më pas, duke shprehur edhe mirënjohjen për begatitë e mëdha që i kishte dhuruar Zoti, tha:

- **Neve na është dhënë dituria përpara kësaj...** - Ne na është dhuruar udhëzimi, mençuria dhe strategjia për çdo çështje, para kësaj mbretëreshë.

- **...dhe jemi besimtarë të nënshtuar (*ndaj Zotit*).** - Mbi të gjitha, na është dhuruar udhëzimi në besimin e pastër, që është baza e çdo mirësie. Por ka mundësi që këto fjalë të jenë të mbretëreshës Belkisë. Pra ajo tha: "Neve na është dhënë dija dhe informacioni për mbretërimin dhe pushtetin e Sulejmanit dhe aftësive të tij të jashtëzakonshme që para këtij rasti që e pamë me sytë tanë, kur ai e sollti fronin tonë nga ajo distancë e largët, prandaj dhe kemi ardhur si muslimanë të nënshtuar dhe të bindur. Ne pranojmë të jemi nën

mbretërimin dhe pushtetin e Sulejmanit." Allahu i Madhëruar thotë:

- **Atë (*Belkisën*) e kishte penguar (*nga besimi i drejtë*) ajo që adhuronte përveç Allahut.** - Ajo ishte vërtet një grua e zgjuar e urtë dhe e mençur, por e kishin penguar nga pranimit i Islamit ato besime të kota, që e largojnë dritën nga zemra për të dalluar. Me mendjen e saj ishte e aftë të dallonte të mirën nga e keqja, të drejtën nga kotësia, por kur besimet e kota të verbojnë zemrën, njeriu vazhdon në të kotën, derisa t'i vijë drita e të ndriçohet.

- **Ajo ishte nga një popull jobesimtar.** - Prandaj edhe ajo kishte fenë e humbjes. Është shumë e vështirë për një njeri që të kundërshtojë gjithë popullin e vet që janë në humbje dhe kotësi, prandaj nuk është e çuditshme që ajo kishte fenë e tyre, sidomos kur nuk kishte shtytje nga e mira dhe ftesë të qartë drejt saj. Sulejmani (a.s) deshi që t'i tregonte Belkisës diçka prej pushtetit të tij, që ajo të kuptonte më mirë mbretërimin dhe pasuritë e mëdha që ai zotëronte. Ai e ftoi atë në sallonin madhështor të pritjes, i cili ishte shumë i gjerë dhe i lartë. Dyshemeja e tij ishte prej xhami dhe poshtë xhamit kishte ujë që lëvizte, prandaj të jepte përshtypjen se po shkelje mbi ujë.

- **Pastaj i thanë: “Hyr në pallat!” Kur e pa atë (*dysshemenë e kristaltë*), mendoi se ishte ujë (*që dallgëzonte*), prandaj i zbuloi kërcinjtë e saj (*duke ngritur fustanin*).** - Kur u fut brenda, Belkisa pandehi se po ecte mbi ujë, sepse dyshemeja ishte xham i kristaltë dhe mund të shihje ujin poshtë saj, që rridhte. Për këtë shkak, ajo ngriti rrobën, aq sazbuloi kërcinjtë e saj, për t'u ruajtur nga uji. Edhe kjo tregon për edukatën dhe maturinë e saj. Belkisa nuk refuzoi të hynte në pallat kur pa këtë gjendje, por me kujdes vijoi të ecte, sepse ajo e dinte mirë se ishte ftuar për ta nderuar. Ajo e dinte mirë se ky mbret madhështor kishte rregulluar çdo aspekt të pritjes së saj dhe asgjë e keqe nuk do të ndodhte. Kur ajo u fut në sallon, ai i tha:

- “Ky është pallat i shtruar me pllaka xhami të lëmuara.” - Është dysHEME prej xhami të lëmuar, prandaj nuk ka nevojë që të ngresh rrobën dhe të zbulosh këmbët. Kështu, kur pa ato çudira dhe mësoi rreth profetësisë së Sulejmanit, Belkisa u pendua dhe u kthye nga kufri, në besimin e pastër dhe të natyrshëm. Ajo tha:

- “O Zoti im! Unë kam qenë vërtet e padrejtë ndaj vetes sime dhe tani, së bashku me Sulejmanin, po i dorëzohem Allahut, Zotit të Botëve!”. - Kjo është ajo që na ka treguar Allahu i Lartësuar rreth mbretëreshës së Sebeit dhe asaj çfarë ndodhi mes asaj dhe Sulejmanit. Ndërsa çdo zgjatim e hollësi tjetër rreth kësaj historie, që na vjen nga historitë e bijve të Izraelit, nuk ka lidhje me tefsirin e Fjalës së Allahut. Ato informacione pranohen veçse nëse shoqërohen me argumente të sakta nga Sheriati i Zotit. Në fakt, të gjitha ato histori, ose shumica e tyre, nuk janë të bazuara në argumente të sakta. Këshilloj që të bëjmë shumë kujdes që të mos fusim këto histori të pasigurta në tefsirin e Librit të Allahut të Lartësuar. Në fund, Allahu e di më mirë.

Ajetet 45 – 53

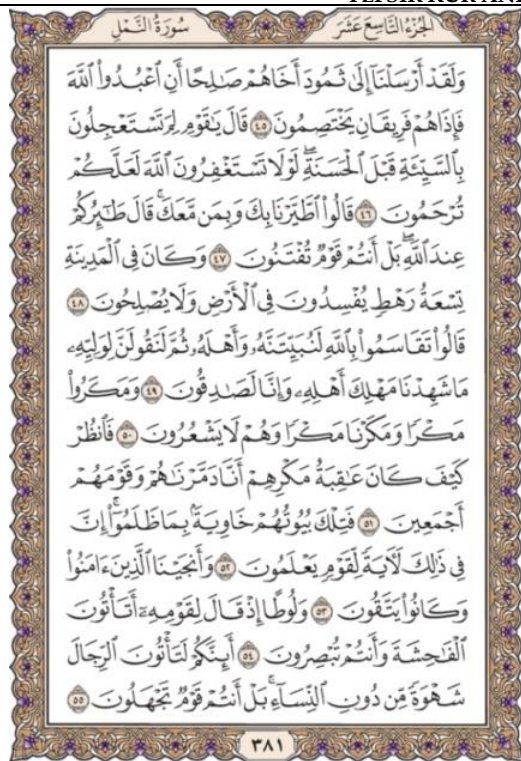
45. Ne dërguam te populli i Themudit vëllanë e tyre (nga gjaku), Salihun (që u tha): “Adhuron Allahun!”. Por ata u përçanë në dy grupe kundërshtarë.

46. Ai (Salihu) tha: “O populli im, përse nguteni e kërkoni të keqen (dënimin) përpara së mirës? Përse nuk i kërkoni falje Allahut, që të mund të mëshiroheni?”

47. Ata thanë: “Ne parandiejmë ogur të keq prej teje dhe prej atyre që janë me ty.” Ai tha: “E mira dhe e keqja është prej Allahut (me drejtësi prej Tij), por ju jeni popull që jeni vënë në provë.”

48. Në qytet ishin nëntë veta që bënin shkatërrime në tokë dhe nuk donin të përmirësonin.

49. Ata thanë: “Të betohemi në Allahun, se do ta vrasim atë dhe familjen e tij gjatë natës dhe pastaj do t’u themi të afërmeve të tij: “Nuk morëm pjesë në

vrasjen e familjes së tij dhe ne themi të vërtetën.”

50. Ata përgatitën një kurth, por edhe Ne u bëmë një kurth, dhe ata nuk e dinin.

51. Shiko se si qe përfundimi i dredhisë së tyre! Ne i shkatërruam të gjithë ata dhe popullin e tyre.

52. Këto janë gërmadhat e shtëpive të tyre. Ata u shkretnuan për shkak të padrejtësive të tyre. Nuk ka dyshim se në gjithë këtë (ndodhi) ka argument për njerëzit që kuptojnë.

53. Ne i shpëtuam ata që besuan dhe që ishin të devotshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne dërguam te populli i Themudit vëllanë e tyre (nga gjaku), Salihun (që u tha): “Adhuron Allahun!”. - Allahu i Madhëruar na njofton se ai dërgoi në popullin e njohur të Themudit vëllanë e tyre nga gjaku, Salihun. Ai i urdhëroi ata që të adhuronin Allahun si një dhe të vetëm dhe të largoheshin nga putat.

- Por ja, ata u përçanë në dy grupe kundërshtarë. - Pati prej tyre që besuan,

por pati edhe që nuk besuan, që ishin shumica.

- **Ai (Salihu) tha: “O populli im, përse nguteni e kërkoni të keqen (dënimin) përpara së mirës?** - Përse nxitoni të bëni punë të këqija, para se të mendoheni dhe të bëni punë të mira? A nuk mendoni pak se, përmes punëve të mira, rregullohet gjendja juaj e fesë dhe e dynjasë? Asgjë nuk ju detyron juve që të bëni poshtërsi, por jeni të lirë dhe vendosni vetë çfarë bëni e çfarë jo.

- **Përse nuk i kërkoni falje Allahut që të mund të mëshiroheni?”** - A nuk po i kërkoni falje Allahut dhe të pendoheni dhe të ktheheni nga shirku juaj dhe mosbindja? A nuk po i luteni që t'ju falë e me shpresë që t'ju mëshirojë? A nuk e dini se mëshira e Zotit është pranë punëmirëve dhe të penduarve? Edhe të penduarit nga gjynahet konsiderohen punëmirë, pranë të cilëve është mëshira e Zotit. Por duke mohuar e refuzuar Profetin e tyre, ata thanë:

- **Ata thanë: “Ne parandiejmë ogur të keq prej teje dhe prej atyre që janë me ty.”** - Allahu i shëmtoftë! Pretenduan se nuk shihnin në ftesën e Salihut ndonjë të mirë, madje pretenduan se Salihu dhe besimtarët që e pasuan ishin bërë shkak për shumë privime në çështjet e dynjasë. Atëherë, Salihu u tha:

- **E mira dhe e keqja janë prej Allahut (me drejtësi prej Tij)...** - Gjithçka ju ka ndodhur për shkak të gjynaheve tuaja.

- **...por ju jeni popull që jeni vënë në provë.”** - Edhe ju jeni të sprovuar si të gjithë, me të mira dhe të këqija, me kënaqësi e fatkeqësi, në mënyrë që të dalë në pah a do të logjikoni dhe të pendoheni, apo jo?

- **Në qytet ishin nëntë veta që bënë shkatërrime në tokë dhe nuk donin të përmirësonin.** - Në qytetin ku ishte Salihu, ishin nëntë veta që Zoti thotë se synonin dhe përhapin veçse shkatërrime në tokë dhe nuk sillnin asnjë përmirësim. Ata ishin përgatitur që të luftonin kundër Salihut dhe për të shpifur kundër besimit dhe fesë, ku i ftonte njerëzit. Ata punonin me të gjitha

mënyrat për të bërë sa më shumë për vete, në rrugën e tyre, sikurse thotë i Madhëruari: "Pra, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua! Mos shkoni pas atyre që janë të shfrenuar (*kalojnë çdo kufi*), që bëjnë shkatërrime në tokë dhe nuk përmirësojnë." [Shuara 150 – 152]. Kështu vazhduan në atë gjendje dhe me ato punë të shëmtuara, aq sa nga urrejtja dhe armiqësia e madhe që ushqenin në zemrat e tyre, ata u betuan mes njëri tjetrit për të kryer një vepër të tmerrshme:

- **Ata thanë: “Të betohemi në Allahun, se do ta vrasim atë dhe familjen e tij gjatë natës...”** - Do t'i vrasim natën dhe, kur të na akuzojnë në mëngjes, do ta mohojmë të gjithë bashkë këtë, duke u betuar. Kështu ranë dakord dhe i dhanë fjalën njëri tjetrit.

- **...dhe pastaj do t'u themi të afërmeve të tij: "Ne nuk morëm pjesë në vrasjen e familjes së tij dhe ne po themi të vërtetën.”** - Ata thurën një plan për vrasjen e Salihut dhe të familjes e pasuesve të tij fshehtas. Ata do ta mbanin të fshehtë edhe nga populli i tyre, sepse i friksoheshin fisit të Salihut. Por Allahu i Lartësuar thotë:

- **Ata përgatitën një kurth por edhe Ne u bëmë një kurth dhe ata nuk e dinin.** - Edhe Allahu bëri planin për të ndihmuar profetin e tij Salih. Ai ia lehtësoi Salihut çështjet dhe e shkatërroi popullin mohues. Ai i shkatërroi ata pa e kuptuar fare.

- **Dhe shiko se si qe përfundimi i dredhisë së tyre!** - A e arritën, vallë, atë që planifikuan dhe synuan, apo iu kthyen kundër vetes? Prandaj i Lartësuari thotë:

- **Ne i shkatërruam të gjithë ata dhe popullin e tyre.** - Ne i shkatërruam dhe i shfarosëm të gjithë. Atyre u erdhi britma e ndëshkimit dhe u shkatërruan nga i pari, tek i fundit.

- **Këto janë gërmadhat e shtëpive të tyre.** - Shtëpitë u rrënuan dhe mbetën të shkreta, pa banorë dhe pa vizitorë. Askush nuk shkeli më në atë vend, sepse:

- **Ata u shkretuan për shkak të padrejtësive të tyre.** - Ky ishte përfundimi

i padrejtësisë dhe i idhujtarisë së tyre në tokë.

- Nuk ka dyshim se në gjithë këtë (ndodhi) ka argument për njerëzit që kuptojnë. - Ka për ata njerëz që e njohin mirë realitetin dhe meditojnë gjatë në ndodhitë e historitë, që Zoti na ka lënë. Ata dinë të nxjerrin mësim nga veprat e Zotit me të dashurit e Tij dhe ndëshkimin mbi armiqët e Tij. Ata dinë të marrin mësim nga të gjitha këto dhe e dinë se përfundimi i padrejtësisë është gjithmonë shkatërrimi dhe përfundimi i imanit dhe drejtësisë është shpëtimi dhe arritja e lumturisë. **Dhe Ne i shpëtuam ata që besuan dhe që ishin të devotshëm.** - Ky është premtimi për ata që besojnë në Allahun, në melekët e Tij, Librat, profetët, Ditën e Gjykimit dhe në caktimit e të mirës dhe të keqes prej Zotit, dhe që pasi besuan, ata u ruajtën dhe u bënë të devotshëm. Ata u ruajtën nga shirku dhe gjynahet dhe punuan në bindje ndaj Allahut dhe ndaj Profetit (a.s).

Ajetet 54 – 58

54. (Kujto) Kur Luti i tha popullit të vet: “Si e bëni atë punë të shëmtuar, që edhe vetë ju e kuptoni (se është e keqe)?!”

55. Ju, për shkak të epshit, kontaktoni me meshkujt dhe braktisni gratë tuaja. Ju jeni popull shumë injorant!”

56. Por përgjigjja e popullit të tij ishte kjo: “Dëbojeni familjen e Lutit nga vendi, sepse ata janë njerëz që ruajnë pastërtinë!”

57. Ne e shpëtuam atë dhe familjen e tij, përveç gruas së tij. E kishim përcaktuar që ajo të mbetej me të dënuarit.

58. Atyre u lëshuam një rrebesh (gurësh). Sa i keq ishte ai shi (si dënim) për ata, të cilëve u erdhi paralajmërimi (dhe nuk ia vunë veshin).

Shpjegimi i ajeteve

- (Kujto) Kur Luti i tha popullit të vet: “Si e bëni atë punë të shëmtuar, që edhe vetë ju e kuptoni (se është e keqe)?!” - Kujto adhuresin dhe profetin Tonë të sinqertë, me përpjekjet e tij të lëvdeshme në ftesën e popullit të tij. Duke i ftuar në

besimin e drejtë dhe largimin nga poshtërsitë, ai u tha: “Si e bëni atë punë të shëmtuar, që edhe vetë ju e kuptoni se është e keqe?! Ajo është një poshtërsi e madhe, të cilën e urren çdo natyrë e pastër dhe çdo mendje e shëndoshë. Në çdo ligj që ka zbritur Zoti, ajo është e ndaluar. Edhe pse e shihni dhe e dini mirë sa e shëmtuar dhe e poshtër është kjo vepër, ju tregoheni inatçorë e të shfrenuar dhe e bëni atë gjë. Kjo është një padrejtësi dhe paturpësi ndaj Zotit të Madhëruar! Pastaj e shtjelloi, duke e treguar qartë atë poshtërsi që e bënin:

- Ju, për shkak të epshit, kontaktoni me meshkujt dhe braktisni gratë tuaja! - Si është e mundur që arrihet në këtë gjendje dhe epshet tuaja tjetërsuan e u bënë për burrat?! Ajo është një gjë e pështirë e jo e natyrshme. Ju bëni këtë gjë të pështirë dhe lini gratë, që Zoti i krijoi për ju, me atë trup e konstrukt të bukur dhe të hijshëm, që çdokush është i prirur dhe është krijuar t’i dëshirojë?! Ju i kinyer përmbys gjërat, prandaj shihni të bukur diçka të shëmtuar dhe shihni të shëmtuar diçka të bukur.

- Ju jeni popull shumë injorant. - Ju i kaloni të gjitha kufijtë e Zotit dhe keni guxim të bëni haramet e Tij.

- Por përgjigjja e popullit të tij ishte veçse kjo: “Dëbojeni familjen e Lutit nga vendi...” - Ata nuk morën mësim dhe nuk treguan pendim, përkundrazi refuzuan me forcë dhe filluan të kërcënonin profetin Lut, atë profet besnik që dëshironte të mirën dhe rregullimin për ta. Ata e kërcënuan se do ta dëbonin dhe largonin nga vendi i tij.

- ...sepse ata janë njerëz që ruajnë pastërtinë! - Duket sikur u kanë thënë: “Çfarë gabimi kanë bërë, që të meritojnë dëbimin nga vendi?” Atëherë thanë: “...sepse ata janë njerëz që ruajnë pastërtinë!” Pra, ata e quanin gabim atë vepër nga e cila duhet të ruhesh dhe ta mbash veten të pastër. Allahu i shëmtoftë! Atë vepër që konsiderohet pastërti dhe dëlirësi e konsideronin si gabimin më të madh. Nuk mjaftoi që e mohuan dhe refuzuan besimin në të cilin i ftoi profeti i

tyre, por arritën deri aty sa ta dëbonin nga vendi. Mendoni se deri ku kishte arritur e keqja që kishte kapluar mendjet dhe zemrat e tyre. Ata thanë: “Dëbojeni familjen e Lutit nga vendi juaj, sepse ata janë njerëz që ruajnë pastërtinë!” Duke qenë se ata ishin të zhytur në mohim e poshtërsi, atëherë përfundimi i kësaj vepre ishte i ditur. Të gjithë ata që do mbeteshin brenda do të shkatëroheshin dhe të gjithë ata që do të dilnin do të shpëtonin. Prandaj Zoti thotë:

- Ne e shpëtuam atë dhe familjen e tij, përveç gruas së tij. E kishim përcaktuar që ajo të mbetej me të dënuarit. - Kur dy melekët shkuan tek Luti në formën e dy djemve të bukur, si miq tek ai, këtë lajm e mori vesh edhe ai popull i mbrapshtë. Kështu, ata shkuan tek shtëpia e Lutit me synim të keq. Atëherë, Luti e mbylli portën nga brenda dhe gjendja e tij u rëndua shumë nga pamundësia për të mbrojtur miqtë. Megjithatë, melekët e njoftuan se kush ishin dhe e përgëzuan se kishin ardhur për ta shpëtuar dhe për ta nxjerrë atë nga ai vend i poshtëruar dhe i mbushur me gjynahe. Ata njoftuan se ata ishin dërguar për ta shkatërruar dhe dënuar atë popull. Koha e dënimit të tyre do të ishte agimi. Ata e urdhëruan dhe porositën Lutin që të nisej që në pjesën e parë të natës pa u ndier, përveç gruas së tij, e cila do të mbetej pas dhe do të dënohej së bashku me atë popull të ulët. Kështu, ata u nisën që në fillim të natës dhe shpëtuan, ndërsa atë popull të mjerë e kapi agimi me ndëshkimin e pashembullt. Allahu i Lartësuar e ktheu përmbys atë qytet të poshtër dhe i gjuajti prej së larti me gurë të ndezur, siç tha: "Kur erdhi caktimi Ynë, Ne e kthyem çdo gjë përmbys dhe lëshuam mbi ta një rrebesh të pandërprerë gurësh balte të forcuar. Të shenjuar nga Zoti yt. Një dënim i tillë nuk është larg për të padrejtët." [Hud 82, 83]. Ndërsa këtu thotë:

- Atyre u lëshuam një rrebesh (gurësh). Sa i keq ishte ai shi (si dënim) për ata, të cilëve u erdhi paralajmërimi (dhe nuk ia vunë veshin)! - Sa i keq dhe i dhembshëm ishte ndëshkimi i tyre dhe sa i keq ishte ai

shi, që i rrënoi. Ky ishte ndëshkimi, sepse atyre iu tërhoq vërejtja dhe u kërcënuan, por nuk morën mësim e as u penduan. Ky është ndëshkimi i Zotit për të tilla poshtërsi.

Ajeti 59

59. Thuaj (o i Dërguar): “Lavdërimi i goftë Allahut dhe shpëtimi goftë me robërit e Tij, që Ai i ka zgjedhur (për mesazhin e tij)! Kush është më i mirë, Allahu, apo zotat e rremë që ia bëjnë shok Atij?”

Shpjegimi i ajetit

- Thuaj (o i Dërguar): “Lavdërimi i goftë Allahut dhe shpëtimi goftë me robërit e Tij, që Ai i ka zgjedhur (për mesazhin e tij)! - Të gjitha lavdet, të gjitha përlëvdimet dhe madhërimet i meriton veçse Allahu, sepse Ai është i Plotë dhe Absolut në emrat, cilësitë dhe përshkrimet e Tij. Ai është i Vetmi dhe i Pashoq në mirësitë dhe begatitë që dhuron, në drejtësinë, urtësinë dhe bujarinë e Tij. Ai është i Drejtë dhe i Urtë edhe në ndëshkimet dhe dënimin që zbrit mbi mohuesit e besimit të drejtë dhe keqbërësit e zhytur në padrejtësi. Pasi të lëvdosh Allahun, lutu edhe për paqen dhe begatinë për robërit e zgjedhur dhe të dalluar të Zotit. Lutu e ço selam profetëve e lajmëtarëve të Zotit, të cilët janë më të zgjedhurit e të gjithë botës. Kjo bëhet duke lartësuar kujtimin e tyre, duke respektuar figurën dhe mesazhin e tyre, duke pastruar figurën e tyre nga çdo shpifje dhe e paqenë për ta, duke pastruar mesazhin dhe kumtet që përcollën nga Zoti i tyre nga çdo shpifje e trillim që u është mveshur e ngjitur padrejtësisht.

- Kush është më i mirë, Allahu, apo zotat e rremë që ia bëjnë shok Atij? - Kjo është një pyetje që i dihet mirë përgjigjja. Allahu është Zoti, Krijuesi, Sunduesi i Plotpushtetshëm. Ai është i plotë në pushtetin e Tij, madhështor në veprat dhe kujdesin ndaj krijesave të Tij. A është më i mirë Allahu apo ato idhuj e puta që të paditurit adhurojnë?! Ato janë të mangëta nga çdo aspekt. Ato nuk sjellin asnjë dobi e as dëm. Ato nuk kanë në dorë t'u bëjnë

asnjë thërrmijë mirësie as për veten e as për ata që u përkushtohen me adhurime. Allahu është më i miri dhe i vetmi i Adhuruar. Pastaj Allahu vijon të përmendë hollësitë dhe njohuritë, përmes të cilave kuptohet dhe mësohet se Ai është i vetmi që meriton të adhurohet dhe faktin që vetëm adhurimi i Tij është i drejtë dhe i vërtetë, ndërsa adhurimi i çdo gjëje tjetër është i kotë. Ai thotë:

Ajeti 60

60. Është Ai që ka krijuar qiejt e Tokën dhe që lëshon për ju shi nga qielli. Ne bëjmë që me të (ujin) të lulëzojnë kopshte të bukura. Për ju do të ishte e pamundur që ta bënit bimësinë që të mbijë (e të rritet). A ka ndonjë zot tjetër (që meriton adhurimet) përveç Allahut? Jo. Por ata janë një popull që dredhon (nga e vërteta).

61. Është Ai që e ka bërë tokën vendqëndrim për ju e që nëpër të bëri të rrjedhin lumenj. Ai vuri në të (tokë) male të palëvizshme, ndërsa mes dy deteve vuri një ndarje. A ka ndonjë zot tjetër (që meriton të adhurohet) përveç Allahut? Jo. Por shumica e tyre nuk e dinë.

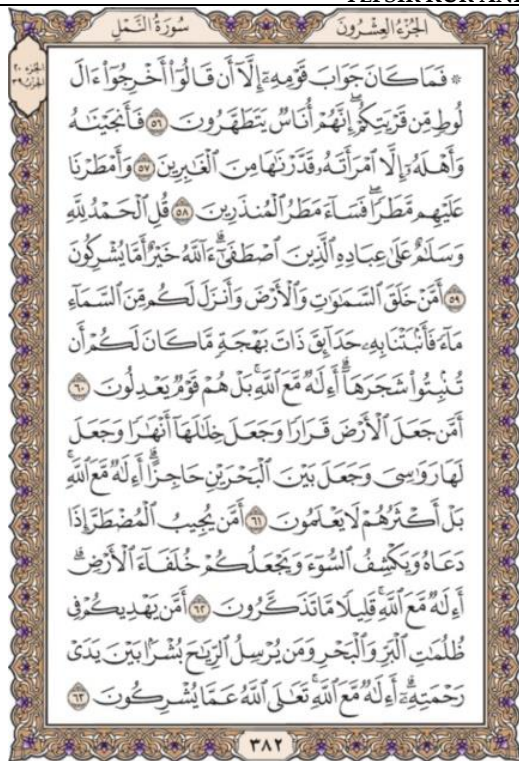
Shpjegimi i ajetit

- Është Ai që ka krijuar qiejt e Tokën dhe që lëshon për ju shi nga qielli. - Kush i krijoi qiejt, Tokën dhe ç'ka mes tyre, si Diellin, Hënën, yjet, melekët? Po tokën, malet, detet e oqeanet, lumenjtë, pemët e çdo krijesë në të?

- Ne bëjmë që me të (ujin) të lulëzojnë kopshte të bukura. - Për ju dhe për të mirën tuaj, Ai zbriti nga qielli ujin, nëpërmjet të cilit dalin kopshte të bukura me pamje të mrekullueshme e të mbushura me pemë të ndryshme, plot fruta të larmishme.

- Për ju do të ishte e pamundur që ta bënit bimësinë që të mbijë (e të rritet). - Sikur mos të ishte mëshira dhe mirësia e Allahut nëpërmjet shiut që ju lëshon, ju nuk do të mund ta kishit këtë mirësi.

- A ka ndonjë zot tjetër (që meriton adhurimet) përveç Allahut? - A ka

mundësi që, pas gjithë këtyre veprave madhështore të Zotit, ju përsëri të adhuronit dikë tjetër veç Allahut?!

- Jo. Por ata janë një popull që dredhon (nga e vërteta). - Ata devijojnë dhe marrin të barabartë me Zotin idhuj të krijuar, edhe pse e dinë mirë se Allahu është i vetmi Krijues i botës të sipërme dhe të poshtme dhe Ai që e zbret furnizimin e krijesave. Mos, vallë, këta idhuj që janë të mangët e të varfër e nevojtarë nga çdo aspekt dhe as nuk mund të sjellin ndonjë dobi apo të furnizojnë janë më të mirë, apo është Allahu i Lartësuar?

- Është Ai që e ka bërë tokën vendqëndrim për ju e që nëpër të bëri të rrjedhin lumenj. - Ai e bëri Tokën të qëndrueshme e të përshtatshme, që krijesat të mund të banojnë, të mbjellin, të punojnë, të ndërtojnë sipër saj dhe të udhëtojnë përmes rrugëve, që i ndërtojnë dhe shtrojnë nëpër të. Ai : "... nëpër të, bëri të rrjedhin lumenj." Nëpërmjet këtyre lumenjve, që Zoti i bëri të rrjedhin nëpër tokë, robërit përfitojnë ujë për të mbjellat, për kafshët e

për veten e tyre. Nëpërmjet tyre gëlon jeta në tokë.

- **Ai vuri në të (tokë) male të palëvizshme...** - Ai vendosi malet si shtylla e pyka për tokën, që të mos lëkundet dhe që të mos jetë e paqëndrueshme.

- **...dhe mes dy deteve vuri një ndarje.** - Mes ujërave të kripur dhe ujërave të ëmbël bëri ndarje, që i pengon të përzihen me njëri-tjetrin, sepse kështu të dëmtohet roli i secilit me cilësitë përkatëse të veçanta. Ndër këto pengesa është edhe toka. Kështu, Ai i bëri lumenjtë e liqenet me ujë të pijshëm të ëmbël, që të jenë të ndarë nga deti dhe që njerëzit të mund të përfitojnë prej tyre.

- **A ka ndonjë zot tjetër (që meriton të adhurohet) përveç Allahut?** - E si mund të adhurosh zot tjetër veç Allahut, i cili e bëri të mundur diçka të tillë?!

- **Jo. Por shumica e tyre nuk e dinë.** - Ata i bëjnë shok Allahut duke ndjekur verbërisht të parët e tyre. Nëse do të mendoheshin pak në diturinë e vërtetë, kurrë nuk do t'i bënin shok Zotit.

Ajeti 62

62. Është Allahu Ai që i përgjigjet nevojtarit kur ai i lutet dhe Ai që ia largon të keqen dhe ju bën ju sundues në tokë. A ka ndonjë zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Allahut? Jo. Por ju shumë pak po kujtoni (mesazhin e Tij).

Shpjegimi i ajetit

- **Është Allahu Ai që i përgjigjet nevojtarit kur ai i lutet dhe Ai që ia largon të keqen** - *El mudtar* quhet ai i cili është mbuluar nga hallet dhe dëshpërimi, i janë mbyllur rrugët dhe i janë lidhur duart, dhe pret zgjidhje e çlirim. Vetëm Allahu është Ai që i përgjigjet këtij njeriu në nevojë. Askush veç Allahut nuk ka në dorë që ta largojë të keqen dhe vështirësitë.

- **dhe ju bën ju sundues në tokë.** - Kush është Ai që ju bën sundimtarë në tokë duke ju bërë trashëgimtarë të njëri tjetrit dhe pushtetit, duke ju dhënë forcë e begati të shumta? A nuk është Ai që ju bëri udhëheqës pas brezave të mëparshëm? Po

njëlloj ju do të vdisni e Ai do të sjellë të tjerë pas jush.

- **A ka ndonjë zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Allahut?** - A ka ndonjë zot tjetër, veç Allahut, që të bëjë të tilla gjëra? Edhe ju vetë, o idhujtarë, e pohoni se askush veç Zotit nuk ka pushtetin të bëjë të tilla gjëra. Prandaj edhe idhujtarët, kur i godiste ndonjë fatkeqësi, i luteshin me sinqeritet veçse Allahut, sepse e dinin se Ai ishte i vetmi që e largon fatkeqësinë dhe të shpëton nga belaja.

- **Jo. Por, ju shumë pak po kujtoni (mesazhin e Tij).** - Është shumë i pakët reflektimi dhe të menduarit tuaj rreth fakteve, të cilat, nëse do t'i kujtonit dhe mendonit me kujdes, do të mernit mësim të mrekullueshme dhe do të ktheheshit në udhën e drejtë. Por pakujdesia juaj është e thellë dhe refuzimi juaj është gjithëpërfshirës, prandaj as merrni mësim dhe as nuk gjeni udhëzim.

Ajeti 63

63. Është Ai që ju orienton në errësirat e tokës e të detit dhe Ai që dërgon erërat si përgëzim përpara mëshirës së Tij (shiut). A ka ndonjë zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Allahut? I dëlirë dhe i lartësuar qoftë Ai nga çfarë i përshkruajnë si shok!

Shpjegimi i ajetit

- **Është Ai që ju orienton në errësirat e tokës e të detit...** - Kush është ai që ju tregon rrugën, kur gjendeni mes errësirave të tokës dhe të detit dhe nuk keni asnjë udhërrëfyes dhe asnjë mjet për të gjetur shpëtim? I vetmi udhëzim është ai ju jep Allahu dhe i vetmi lehtësim ju vjen nga Ai. Ai ju lehtëson dhe ju jep mundësinë që të gjeni rrugën.

- **... dhe Ai që dërgon erërat si përgëzim përpara mëshirës së Tij (shiut).** - Përpara shiut, Allahu lëshon erëra, të cilat grumbullojnë retë, dhe i bën që të ngarkohen dhe pastaj lëshojnë shiun. Kështu, njerëzit gëzohen dhe lumturohen që kur shohin këto re të bashkohen, para se të zbresë shiu.

- **A ka ndonjë zot tjetër** (që meriton *adhurimin*), **përveç Allahut?** - A ka kush mund ta bëj këtë veç Zotit? Apo Ai është i Vetmi që mund ta bëjë këtë? Atëherë, përse ju i shoqëroni shokë Atij dhe adhuroni zota të tjerë veç Tij?

- **I dëlirë dhe i lartësuar qoftë Ai nga çfarë i përshkruajnë si shok!** - U madhëroftë, u dëlirësiftë dhe u lartësiftë mbi gjithçka që ata i shoqërojnë, si idhuj e gjithçka që ata adhurojnë përveç Tij.

Ajeti 64

64. Është Ai që e fillon krijimin (e *njeriut*), e **pastaj e përsërit atë** (pas *vdekjes*), dhe **Ai që ju furnizon nga qielli dhe nga toka. A ka ndonjë zot tjetër** (që meriton *adhurimin*) **përveç Allahut?** **Thuaj: “Sillni argumentin tuaj, nëse thoni të vërtetën!”**

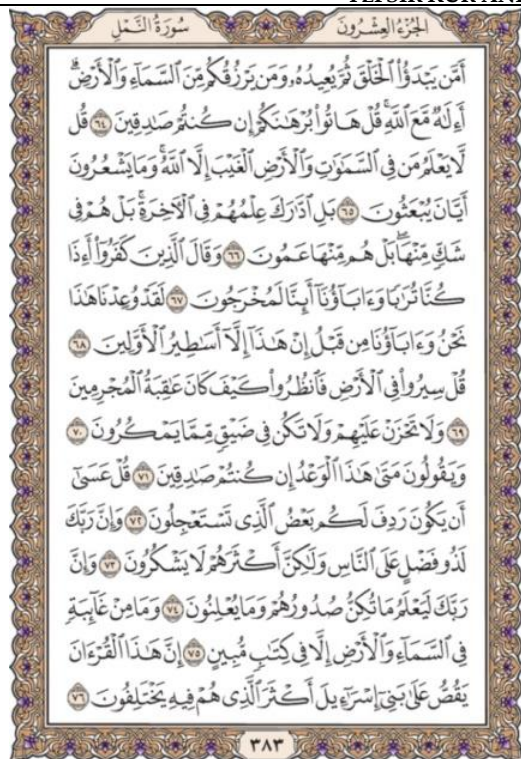
Shpjegimi i ajetit

- **Është Ai që e fillon krijimin** (e *njeriut*), e **pastaj e përsërit atë** (pas *vdekjes*), dhe **Ai që ju furnizon nga qielli dhe nga toka.** - Kush është ai që e filloi krijimin nga hiçi, duke i shpikur krijesat, pa asnjë shembull të mëparshëm, dhe pastaj e rifillon dhe e rikthen krijimin në ditën e ringjalljes dhe të llogarisë me drejtësi? Kush është Ai që ju zbret riskun nga qielli dhe nga toka nëpërmjet shiut dhe gjithçkaje që merr jetë nëpërmjet tij?

- **A ka ndonjë zot tjetër** (që meriton *adhurimin*) **përveç Allahut?** - A ka ndonjë zot që ka fuqinë për diçka të tillë, përveç Allahut?

- **Thuaj: “Sillni argumentin tuaj... - Sillini argumentet dhe faktet tuaja për këtë që thoni.**

- **...nëse thoni të vërtetën!”** - Ju pretendoni se idhujt janë partnerë të Zotit në këtë çështje, por kjo nuk mbështetet në asnjë fakt e argument. Mësojeni, o të mjerë, se ju jeni thjesht ndjekës të kotësisë, të pa mbështetur në asnjë argument. Ftesa për ju është që të ktheheni në argumentet e sigurta logjike dhe faktet fetare dhe të Shpalljes, që tregojnë në mënyrë të prerë dhe të sigurt se Allahu i Lartësuar është i vetmi që ka në dorë të

gjitha çështjet e krijesave dhe Ai është i vetmi, drejt të cilit duhet të kthehen dhe përkushtohen të gjitha llojet e adhurimeve.

Ajetet 65 – 69

65. Thuaj: “Askush në qiej dhe në tokë nuk e di të fshehtën, përveç Allahut dhe as nuk e dinë se kur do të ringjallen (për *gjykim*)!”

66. Madje, më e pakët është dija e tyre për botën tjetër, prandaj janë në dyshim (e në *pasiguri*) për atë. **Madje, ata janë të verbër ndaj saj.**

67. Ndërsa ata të cilët nuk besojnë, thonë: “Vallë, pasi ne dhe prindërit tanë të bëhemi dhé e pluhur, (a thua) do të ringjallemi?

68. Kjo na është premtuar neve dhe prindërve tanë para nesh. Por këto nuk janë gjë tjetër, veçse përralla të të parëve.”

69. Thuaj: “Udhëtoni nëpër tokë dhe shikoni se si ishte përfundimi i mohuesve (të *besimit të vërtetë*)!”

Shpjegimi i ajeteve

- **Thuaj: "Askush në qiej dhe në tokë nuk e di të fshehtë, përveç Allahut...** - Allahu i Lartësuar na njofton se Ai është i vetmi që di të fshehtat e qiejve dhe të tokës, siç thotë edhe në këtë ajet: "Vetëm tek Ai janë çelësat e fshehtësive dhe ato nuk i di askush tjetër veç Tij. Ai di çfarë ka në tokë dhe në det. As edhe një gjethe nuk bie pa dijeninë e Tij. Nuk ka kokërr në thellësi të Tokës, s'ka të njomë dhe s'ka të thatë, që nuk është në Librin e qartë." [En'am 59]. Ose kur thotë: "Vetëm Allahu e di se kur do të ndodhë Kجامeti dhe është Ai që e zbret shiun. Ai e di se ç'ka në mitra (*të nënave*). Askush nuk e di se çfarë do të fitojë nesër dhe askush nuk e di se në ç'vend do të vdesë. Allahu është i Gjthëdituri që e di mirë çdo fshehtësi." [Lukman 34]. Të tilla fshehtësi, Allahu i Madhëruar i ka veçuar për Vetën e tij, prandaj ato nuk i di askush veç tij, as melek i afërt, as profet i dërguar. Duke qënë se Ai është i vetmi që i di të fshehtat dhe dituria e Tij ka përfshirë gjithçka të dukshme apo të fshehur, atëherë Ai duhet të jetë i vetmi që duhet adhuruar. Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon për paditurinë e mohuesve rreth ahiretit. Pasi tregoi se ata nuk kanë dituri rreth të fshehtave të qiejve dhe të Tokës, vijon të tregojë se ata janë edhe më të paditur se kaq, ata nuk dinë asgjë edhe për ditën kur do të ringjallen dhe as që do ta ndiejnë atë.

- **...dhe as nuk e dinë se kur do të ringjallen (për gjykim)!** - Ata nuk e dinë ditën kur do të rringjallen, kur do të tubohen dhe të qëndrojnë në këmbë pasi të dalin nga varret, prandaj dhe as që përgatiten për atë ditë.

- **Madje, më e pakët është dija e tyre për botën tjetër...** - Kjo lloj njohurie është shumë e dobët dhe për këtë arsye ata janë të pasigurt. Madje shumë prej tyre nuk kanë asnjë njohuri rreth saj.

- **...prandaj janë në dyshim (e në pasiguri) për atë.** - Ata kanë dyshime rreth ahiretit. Thjesht dyshimi për diçka tregon se nuk ke asnjë lloj diturie rreth saj, sepse sado e vogël dhe e pakët të jetë dituria, ajo nuk

bashkohet në një zemër me dyshimin, mëdyshjen e pasigurinë.

- **Madje, ata janë të verbër ndaj saj.** - Ata janë tërësisht të verbër. Zemrat e tyre nuk shohin asnjë mundësi se ajo do të ndodhë. Zemrat e tyre as nuk e shohin fare mundësinë e ndodhisë së ringjalljes, për shkak të verbërisë që kanë.

- **Ndërsa ata të cilët nuk besojnë, thonë: "Vallë, pasi ne dhe prindërit tanë të bëhemi dhé e pluhur, (a thua) do të ringjallemi?"** - Kjo është diçka shumë e largët për t'u besuar se mund të ndodhë. Ata krahasojnë pushtetin e Allahut, që është i Plotë e Absolut në çdo aspekt, me mundësitë dhe forcën e krijesave, që janë të dobëta në çdo drejtim.

- **Kjo na është premtuar neve dhe prindërve tanë para nesh.** - Ringjallja na është thënë si neve, ashtu edhe etërve tanë të parë të hershëm, por asgjë nuk ka ndodhur. Prandaj ne themi se:

- **Por këto nuk janë gjë tjetër veçse përralla të të parëve.** - Janë thjesht histori e legjenda, që tregohen sa për të kaluar kohën dhe për argëtim dhe nuk ka asgjë të vërtetë në to. Vërej me kujdes! Fillimisht, Allahu na tregoi gjendjen e atyre që refuzojnë besimin dhe shpalljet, pastaj rreth faktit se ata nuk e dinë kohën kur do të ndodhë Dita e Gjykimit, pastaj rreth dobësisë së kësaj diturie në zemrat e tyre, pastaj rreth dyshimit që ka zënë vend në ato zemra, pastaj rreth verbërisë së atyre zemrave. Ndërsa në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon se ata e mohojnë kategorikisht se kjo do të ndodhë dhe e konsiderojnë si diçka të largët për t'u besuar e ndodhur. Të gjitha këto na tregojnë gjendjen e tyre të pashpresë dhe bindjet që kanë zemër. Pikërisht për këtë shkak, frika për ahiretin largohet nga ato zemra dhe ata harrohen tërësisht në poshtërsitë ndaj Zotit. Të tillë njerëzve u duket i thjeshtë refuzimi i të vërtetës dhe pranimi i të kotës. Ata i lejojnë vetes çdo lloj poshtërsie e përmbushje të epsheve dhe braktisin çdo adhurim me të cilin Zoti i ka ngarkuar,

prandaj humbin dynjanë dhe ahiretin e tyre. Në vijim, Allahu i Lartësuar u kujton atyre që të mendojnë rreth ngjarjeve të profetëve dhe fakteve që shohin në dynja dhe që vërtetojnë fjalët e tyre. Ai thotë:

- Thuaj: “Udhëtoni nëpër tokë dhe shikoni se si ishte përfundimi i mohuesve (të besimit të vërtetë)!” - Asnjë keqberës nuk ka vazhduar gjatë në poshtërsinë e tij, sepse Allahu i Madhëruar e ka ndëshkuar me formën më të ashpër. Çdokujt i jepet dënimi që meriton, sipas të keqes që ka bërë.

Ajetet 70 – 72

70. Po ti (o Muhamed) mos u trishto për ta dhe as mos u ngushto nga komplotet që ata bëjnë!

71. Ata thonë, gjithashtu: “E kur do të përmbushet ky premtim? Thuajeni, nëse jeni në të vërtetën?”

72. Thuaju: “Tanimë ju është afruar një pjesë e atij premtimi që ju kërkonit t’ju vijë shpejt.”

Shpjegimi i ajeteve

- Po ti (o Muhamed) mos u trishto për ta dhe as mos u ngushto nga komplotet që ata bëjnë! - Mos u trishto, o Muhamed, për mosbesimin e këtyre njerëzve, që të refuzojnë dhe të mohojnë. Nëse do të dije ligësinë që fshehin brenda vetes dhe faktin se ata nuk e meritojnë të mirën dhe besimin, nuk do të trishtohesh dhe nuk do të ndiejë aspak atë keqardhje për ata. Zemra jote nuk do të ngushtohej dhe shpirti nuk do të shqetësohej aspak nga intrigat dhe kurthet e tyre, sepse të gjitha ato do t’u kthehen kundër: "Ata bënin kurthe, por edhe Allahu u ngrinte kurthe. Allahu është më i miri planifikues." [Enfal 30]. Mohuesit e profetëve që nuk i besojnë shpalljet e Zotit, duke kërkuar në formë sfide përsheptimin e ndëshkimit, thonë:

- Ata thonë, gjithashtu: “E kur do të përmbushet ky premtim? Thuajeni, nëse jeni në të vërtetën?” - Kjo tregon për mendjelehtësinë dhe logjikën e tyre të dobët, sepse dihet mirë se Allahu i Lartësuar ka përcaktuar një afat dhe kohë të

caktuar se kur do të ndodhë Kijameti ose ndëshkimi i tyre. Pra, fakti që Ai nuk po ua përshepton nuk tregon vërtetësinë e pretendimeve të tyre. Megjithatë, duke i paralajmëruar se realizimi i kërcënimit mund të jetë afër, Allahu i Lartësuar thotë:

- Thuaju: “Tanimë ju është afruar një pjesë e atij premtimi që ju kërkonit t’ju vijë shpejt.” - Ai mund të jetë shumë afër jush dhe gati që t’ju godasë. Pra, një pjesë e atij ndëshkimi që ju e kërkonit shpejt, tashmë mund t’ju jetë afruar dhe është gati t’ju godasë.

Ajetet 73 – 75

73. Me të vërtetë, Zoti yt është shumë bamirës ndaj njerëzve. Megjithatë, shumica e tyre nuk janë mirënjohës.

74. Nuk ka dyshim se Zoti yt e di mirë çfarë fshehin zemrat e tyre dhe çfarë shfaqin haptazi.

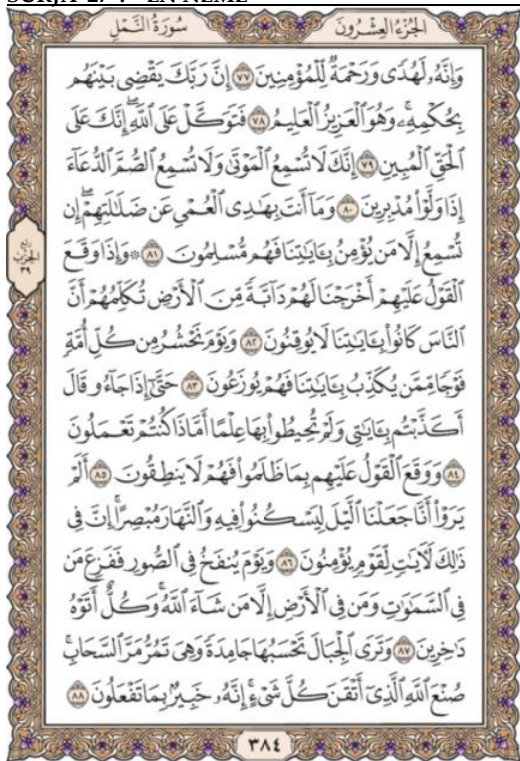
75. Nuk ka asgjë të fshehur në qiell e as në Tokë që të mos jetë e shënuar në Librin e saktë.

Shpjegimi i ajeteve

- Me të vërtetë, Zoti yt është shumë bamirës ndaj njerëzve. Megjithatë, shumica e tyre nuk janë mirënjohës. - Allahu i Lartësuar i kujton njerëzve për gjerësinë e bujarisë dhe për mirësitë e Tij të paana dhe i nxit ata për të qenë mirënjohës. Megjithatë, shumica e njerëzve i kanë kthyer shpinën dhe hutohen pas të mirave, në vend që të falënderojnë Allahun dhe të përkushtohen me adhurimin e Atij që ua dhuroi.

- Nuk ka dyshim se Zoti yt e di mirë çfarë fshehin zemrat e tyre dhe çfarë shfaqin haptazi. - Ai e di gjithë atë që fshihet brenda gjoksit dhe atë që shfaqet haptazi, ndaj le të kenë frikë nga shikimi i Atij që di gjithçka dhe e di të dukshmen dhe të padukshmen.

- Nuk ka asgjë të fshehur në qiell e as në Tokë që të mos jetë e shënuar në Librin e saktë. - Ky libër ka përfshirë brenda tij, çdo gjë e fshehtë në qiell dhe në të tokë dhe çdo gjë që ndodh në botën e sipërme dhe të poshtme, gjithçka që ka qenë dhe do të jetë

në këtë botë, deri kur të ndodhë Kijameti. Çdo gjë që ka ndodhur dhe do të ndodhë në botë është tërësisht sipas asaj që është shkruar në Leuhi Mahfudh.

Ajetet 76 – 78

76. Vërtet, ky Kur'an u tregon bijve të Izraelit më të shumtën e asaj për të cilën ata u përçanë.

77. Dhe, pa dyshim, ai është udhërrëfyes e mëshirë për besimtarët.

78. Zoti yt do të gjykojë mes tyre me drejtësinë e Tij dhe Ai është i Gjithëfuqishmi e i Gjithëdituri.

Shpjegimi i ajeteve

- Vërtet, ky Kur'an u tregon bijve të Izraelit më të shumtën e asaj, për të cilën ata u përçanë. - Ky ajet flet për sqarimin e plotë që ky Kur'an u bën shpalljeve të mëparshme dhe për faktin se ai është kriteri i së vërtetës dhe themeli bazë për të dalluar të vërtetën që gjendet në ato shpallje. Çdo paqartësi në ato libra dhe çdo kundërshtim që kanë patur njerëzit rreth shpalljeve të shkruara sqarohet plotësisht nga ky Kur'an madhështor, dhe kështu ai largon çdo

dyshim rreth së vërtetës. Ai tregon të vërtetën rreth çdo çështjeje, që të parët ranë në kundërshtim dhe u përçanë. Duke qenë se ai është një libër i qartë dhe sqarues i çdo kundërshtie, atëherë kjo e bën atë mirësinë më të madhe që Allahu u ka dhënë botës dhe robve. Por jo çdokush tregon mirënjohje për këto, prandaj dhe Allahu na tregon se mirësia, drita dhe udhëzimi i këtij Kur'ani u bën dobi veçse beimtarëve dhe pasuesve të mësimeve të tij. Ai tha:

- Dhe, pa dyshim, ai është udhërrëfyes e mëshirë për besimtarët. – Kur'ani është udhëzues dhe udhërrëfyes për të dalë e shpëtuar nga humbja, dyshimet e të gjitha pasiguritë. Ai është gjithashtu mëshirë, me të cilën freskohen zemrat e besimtarëve dhe rregullohen çështjet e fesë dhe të dynjasë së tyre. Por kjo është vetëm për besimtarët, të cilët besojnë në vërtetësinë e këtij libri që vjen prej Zotit. Ata pranojnë gjithçka që vjen nga Kur'ani dhe përkushtohen në meditim dhe kuptimin e saktë të mesazheve të tij. Vetëm këtyre u jepet drita e udhëzimit për të ecur në rrugën e drejtë të Zotit. Vetëm këtyre u jepet forcë dhe i përfshin mëshira e Zotit, e cila u mundëson lumturinë, fitoren e çdo të mire dhe shpëtimin nga çdo e keqe.

- Zoti yt do të gjykojë mes tyre me drejtësinë e Tij... - Allahu i Lartësuar do të bëjë ndërmjetësimin dhe gjykimin e drejtë e me barazi të plotë, mes të gjithë kundërshtarëve. Në dynja mund të ndodhë që të ketë paqartësi dhe padrejtësi mes kundërshtarëve, sepse provat mund të mungojnë edhe nga keqdashja e njerëzve kundrejt njëri tjetrit. Por në ahiret është Allahu që di çdo të fshehtë dhe që do ta nxjerrë në shesh të vërtetën e sigurt.

- ...dhe Ai është i Gjithëfuqishmi e i Gjithëdituri. - Allahu është *El Aziz* - Krenari dhe Ngadhënjimtari, që ka nënshtruar të gjithë krijesat dhe të gjithë i janë përlulur Atij. Ai është *El Alim* - i Gjithëdituri, që di të gjitha gjërat. Ai i di mirë të gjitha fjalët e kundërshtarëve dhe palëve në konflikt, përse ato i kanë thënë

dhe motivet e tyre të fshehta. Ai do t'i japë çdokujt shpërblimin e merituar për atë që ka bërë dhe ka synuar.

Ajetet 79 – 81

79. Prandaj, mbështetu tërësisht dhe vetëm tek Allahu, sepse ti je në të vërtetën e sigurt!

80. Ti nuk mund t'i bësh të vdekurit të dëgjojnë, e as nuk mund ta bësh të shurdhëtin ta dëgjojë thirrjen, (sidomos) kur ata të kthejnë shpinën.

81. E as që mund të jesh udhërrëfyes për të verbërit e t'i largosh nga humbja e tyre. Ti nuk mund ta bësh të dëgjojë asnjë tjetër, përveç atyre që besojnë në argumentet Tona dhe që janë muslimanë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Prandaj, mbështetu tërësisht dhe vetëm tek Allahu...** - Mbështetju Zotit tënd në arritjen e çdo të mire dhe në shpëtimin nga çdo e keqe. Atij mbështetju dhe tek Ai gjej forcën për të kumtuar Shpalljen, për të përmbushur dhe plotësuar detyrimet fetare, për të luftuar në rrugën e Zotit dhe për të lartësuar fjalën e Tij. Vetëm te Zoti gjeje forcën për të luftuar dhe qëndruar kundër armiqve të Tij, të fesë së Tij dhe të besimtarëve.

- **...sepse ti je në të vërtetën e sigurt!** - Ti je pasues i të vërtetës së qartë dhe të sigurt dhe nuk ka dyshim se ai që është pasues i së vërtetës së sigurt i fton njerëzit në të dhe lufton e përpiket që ta ndihmojë atë rrugë. Ai njeri është shumë nevojtar për ndihmën dhe mbështetjen e Zotit dhe, nga ana tjetër, është më i përkushtuari në kërkimin e kësaj ndihme, sepse është më i dituri për rëndësinë e saj. Ky njeri e di mirë se po ndihmon një çështje të sigurt dhe të vërtetë, që nuk ka asnjë mëdyshje, prandaj ka nevojë më shumë se çdokush tjetër për ndihmën dhe mbështetjen e Zotit, që ta përmbushë sa më mirë misionin e tij. Ajeti na jep dhe një mesazh tjetër: dije se ajo me të cilën i fton njerëzit është e vërteta e sigurt dhe e qartë, që nuk lë asnjë paqartësi a dyshim, dhe nëse ti e përmbush atë për të cilën je ngarkuar dhe i mbështetesh Zotit në

këtë mision, ty nuk të dëmton aspak devijimi i atyre dhe nuk është në dorën tënde udhëzimi e rregullimi i tyre.

- **Ti nuk mund t'i bësh të vdekurit të dëgjojnë, e as nuk mund ta bësh të shurdhëtin ta dëgjojë thirrjen, (sidomos) kur ata të kthejnë shpinën.** - Kur ti përpiqesh për udhëzimin e tyre dhe i thërret në rrugën e Zotit, ata nuk të dëgjojnë, ashtu siç nuk dëgjojnë të vdekurit dhe, aq më tepër: "...(*sidomos*) kur ata të kthejnë shpinën"

- **E as që mund të jesh udhërrëfyes për të verbërit e t'i largosh nga humbja e tyre.** - Kjo tregon se sa e pa mundur është që ata të dëgjojnë dhe të gjejnë udhën e drejtë, ashtu siç ka thënë i Madhëruari në një tjetër ajet: "Ti nuk mund ta udhëzosh atë që do, por është Allahu Ai që udhëzon kë të dojë dhe Ai është më i Dituri për të udhëzuarit." [Kasas 56].

- **Ti nuk mund ta bësh të dëgjojë asnjë tjetër, përveç atyre që besojnë në argumentet Tona dhe që janë muslimanë.**

- Pra, vetëm ata të cilët nënshtrohen dhe të pasojnë ty. Këta besojnë në shenjat dhe shpalljet e Zotit, nënshtrohen të jetojnë sipas tyre dhe bëjnë vepra të mira sipas tyre. Ata i janë dorëzuar tërësisht Allahut të Lartësuar dhe e adhurojnë Atë ashtu si i ka urdhëruar dhe mësuar Ai. I Madhëruari thotë: "Vetëm ata që dëgjojnë, i përgjigjen ftesës. Allahu do t'i ringjallë të vdekurit dhe të gjithë do të kthehen tek Ai." [En'am 36].

Ajeti 82

82. Kur të realizohet dënimi kundër tyre, Ne do të nxjerrim një shtazë nga toka, që do t'u flasë (ballas), sepse njerëzit nuk besojnë në argumentet Tona.

Shpjegimi i ajetit

Kur të vijë koha që Zoti e ka caktuar që të dalë kjo shenjë për njerëzit, do të dalë një kafshë prej tokës, pra, jo nga qielli. Kjo kafshë do t'u flasë njerëzve haptazi, sepse atyre do t'u jetë dobësuar dituria e siguria për shenjat e Zotit. Allahu ua nxjerr njerëzve këtë kafshë si një nga shenjat e Tij të çuditshme, që t'u tregojë atyre atë që e

vinin në dyshim. Kjo është Kafsha e Madhe, që pritet të dalë në fundin e kohës dhe do të jetë nga shenjat e Kijametit, siç është shpjeguar hollësisht në hadithet e Profetit (a.s). Por nuk ka ardhur asnjë tekst që të tregojë për llojin e asaj kafshe dhe se si do t'u shfaqet njerëzve. Ajeti thjesht na tregon se Allahu i Lartësuar do ta nxjerrë atë, që njerëzit ta shohin dhe e folura e saj është diçka e jashtëzakonshme dhe e panjohur ndër njerëz. Ajo do të shërbejë si argument për saktësinë dhe vërtetësinë e asaj që ka lajmëruar Zoti në Librin e Tij. Allahu është më i ditur për gjithçka.

Ajetet 83 – 85

83. Një ditë, Ne do të tubojmë prej secilit popull grupe nga ata që i kanë mohuar argumentet Tona dhe do t'i bashkojmë të gjithë, duke i vënë në rresht.

84. Derisa kur të vijnë (para Gjykimit), Allahu do t'u thotë: “A i mohuat argumentet e Mia pa pasur asnjë dije për to? Çfarë bëtë ju ashtu (në dynja)?”

85. Dhe kundër tyre do të zbatohet vendimi (i dënimit), për shkak të padrejtësive të tyre dhe ata nuk do të mund të flasin.

Shpjegimi i ajeteve

- **Një ditë, Ne do të tubojmë prej secilit popull grupe...** - Allahu i Lartësuar na tregon për gjendjen e mohuesve, që refuzojnë shpalljet dhe profetët, kur të qëndrojnë dhe të tubohen para Zotit në Ditën e Kijametit. Ai na njofton se nga çdo popull do të nxjerrë grupe...

- **...nga ata që i kanë mohuar argumentet Tona dhe do t'i bashkojmë të gjithë, duke i vënë në rresht.** - I grumbullon nga i pari, deri tek i fundit, në mënyrë që të gjithë së bashku të merren në pyetje dhe të poshtërohen.

- **Derisa kur të vijnë (para Gjykimit)...** - Kur të mblidhen dhe grumbullohen të gjithë bashkë, do t'u thotë atyre me fjalë torturuese dhe dëshpëruese:

- **Allahu do t'u thotë: “A i mohuat argumentet e Mia pa pasur asnjë dije për to? - Ishte detyrë për ju të mendoheshit**

mirë, derisa të zbulohet dhe shfaqet e vërteta. Ju duhet të mos flisnit asnjë fjalë pa informacion të sigurt. Atëherë, si mundet që e mohuat të vërtetën, ndërkohë që nuk kishit aspak dituri për të?!

- **Çfarë bëtë ju ashtu (në dynja)?”** - Allahu i pyet ata për diturinë dhe veprat që bënin në dynja. Në fillim del në pah se ata e kanë mohuar të vërtetën pasi nuk denjonin ta njihnin atë. Ndërsa veprat e tyre ishin jo për Zotin e jo sipas porosive të Profetit të Zotit.

- **Dhe kundër tyre do të zbatohet vendimi (i dënimit), për shkak të padrejtësive të tyre dhe ata nuk do të mund të flasin.** - Për shkak të padrejtësisë së tyre, e merituan dënimin. Ata vazhduan në padrejtësi dhe tashmë nuk kanë asnjë argument që të mund ta paraqesin, prandaj: "...ata nuk do të mund të flasin."

Ajeti 86

86. A nuk e shohin ata se Ne ua bëmë Natën që të pushojnë, kurse Ditën të ndritshme? Në këtë ka argument për njerëzit që besojnë.

Shpjegimi i ajetit

- **A nuk e shohin ata se Ne ua bëmë Natën që të pushojnë, kurse Ditën të ndritshme?** - A nuk e shohin këtë shenjë madhështore dhe mirësi të pashembullt? A nuk e dinë se është Allahu, Ai që ua lehtësoi dhe e bëri në shërbim të tyre natën dhe ditën. Natën e bëri të errët, që robërit të pushojnë e qetësohen dhe të jenë gati për punët e së nesërme. Ndërsa ditën e bëri të shndritshme, plot jetë e gjallëri, që njerëzit të shpërndahen në kërkimin e të mirave dhe ndërtimin e jetës së tyre.

- **Në këtë ka argument për njerëzit që besojnë.** - Ka fakte për ata që besojnë në njëshmërinë e Allahut dhe për mirësitë e Tij të shumta dhe të mrekullueshme.

Ajetet 87 – 90

87. Ditën kur t'i fryhet Bririt, do t'u hyjë lemeria atyre që janë në qiej dhe atyre që janë në tokë, përveç atyre që do Allahu, dhe të gjithë do të vijnë para Atij të përlulur.

88. I sheh malet dhe mendon se ato janë të palëvizshme, por ato lëvizin, siç lëvizin retë. Ky është krijimi i Allahut, që ka përkryer çdo gjë. Ai e di mirë gjithçka që bëni ju.

89. Kush ka bërë mirë, atij do t'i takojë një shpërblim edhe më i mirë se ajo që ka bërë dhe do të jetë i sigurt (e të ruajtur) prej tmerrit të asaj dite.

90. Kush ka bërë keq, do të hidhet përmbys me fytyrë nga Zjarri. (Atyre do t'u thuhet:) Ju do të shpërbleheni veçse me atë që keni fituar me veprat që keni bërë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i frikëson robërit me atë që i pret në Ditën e Gjykimit, duke përmendur tmerret dhe gjendjet nëpër të cilat do të kalojnë e do të përballen.

- Ditën kur t'i fryhet Bririt, do t'u hyjë lemeria atyre që janë në qiej dhe atyre që janë në tokë... - Nga zëri i Bririt, do të tmerrohen, prandaj do të hipin mbi njëri tjetrin, si valët e detit të trazuar. Kjo është frika prej llogarisë e qëndrimit para Zotit.

- ...përveç atyre që do Allahu... - Këta janë ata që Zoti i ka zgjedhur për t'i nderuar, forcuar dhe ruajtur nga frika e asaj dite.

- ...dhe të gjithë do të vijnë para Atij të përlulur. - Kur t'i fryhet Bririt, të gjitha krijesat do të vijnë të nënshtruar, të përlulur e nevojtarë për faljen dhe mëshirën e Allahut, siç thotë Ai në një ajet tjetër: "Çdo qenie në qiej e në Tokë ka për t'iu paraqitur Të Gjithëmëshirshmit si rob." [Merjem 93]. Atë ditë të gjithë do të jenë njëlloj dhe të barabartë, udhëheqësit dhe populli i thjeshtë. Të gjithë janë të nënshtruar dhe nevojtarë, syulur para Atij, në dorën e të Cilit është i gjithë sundimi e mbretërimi.

- I sheh malet dhe mendon se ato janë të palëvizshme... - Nga tmerret e Ditës së Kijametit është edhe kjo pamje. Kur sheh malet, mendon se ato do të mbeten siç janë, nga madhështia e tyre, por tronditja e asaj dite është aq e madhe, saqë ato malet do të thërrmohen e bëhen pluhur, sa do të

mjaftonte një erë e lehtë që t'i shpërndante në ajër.

- ...por ato lëvizin, siç lëvizin retë. - nga tmerri dhe tronditja e asaj dite.

- Ky është krijimi i Allahut, që ka përkryer çdo gjë. Ai e di mirë gjithçka që bëni ju. - Ai do t'ju shpërblejë me drejtësi për punët tuaja. Pastaj i Madhëruari përmend mënyrën se si do t'i shpërblejë:

- Kush ka bërë mirë, atij do t'i takojë një shpërblim edhe më i mirë se ajo që ka bërë... - Kjo përfshin çdo fjalë e punë të mirë ose edhe ndjenja të mira. Pra, për çdo të mirë, ai do të marrë një shpërblim edhe më të mirë. Kjo është grada më e vogël e shpërblimit të Zotit.

- ..dhe do të jetë i sigurt (e të ruajtur) prej tmerrit të asaj dite. - Ata janë të sigurt kur të tjerët do të tmerrohen. Edhe ata do t'i përfshijë frika e përgjithshme, por Zoti premtan se këta të zgjedhur do të jenë të shpëtuar dhe do të dalin faqebardhë.

- Kush ka bërë keq, do të hidhet përmbys me fytyrë nga Zjarri. - Kush ka bërë çdo lloj të keqeje.

- (Atyre do t'u thuhet:) Ju do të shpërbleheni veçse me atë që keni fituar me veprat që keni bërë. - Këta do të flaken në zjarr me fytyrat e tyre dhe u thuhet:

Ajetet 91 – 93

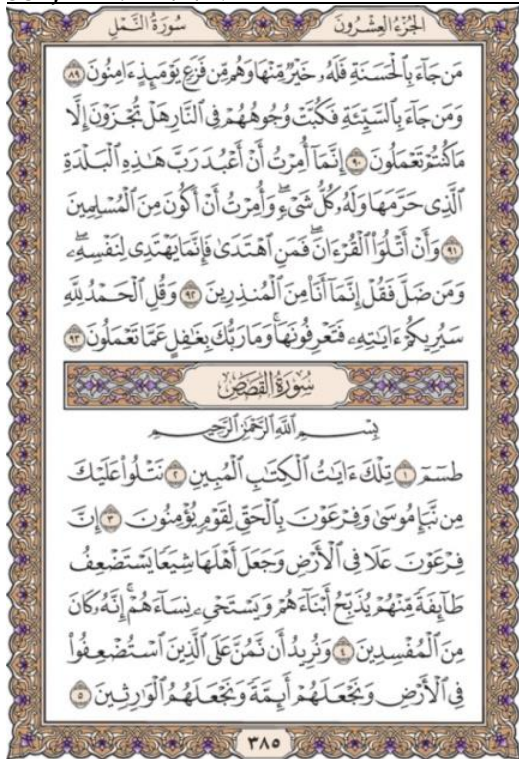
91. “Unë jam urdhëruar që të adhuroj vetëm Zotin e këtij qyteti (Mekës), të cilin Ai e bëri të shenjtë. Atij i takon gjithçka dhe unë jam urdhëruar të jem prej atyre që i përlulen vetëm Allahut.

92. Unë jam urdhëruar të këndoja Kur'anin. Kush e pranon udhëzimin e tij, ka gjetur udhëzimin për veten e vet.” Kush e ka humbur rrugën, ti thuaji: “Unë jam veçse një paralajmërues.”.

93. Dhe thuaj: “Të gjitha lavdërimet i qofshin Allahut! Ai do t'jua tregojë (së shpejti) argumentet e Veta dhe ju do t'i kuptoni mirë ato. Zoti yt nuk është i pavëmendshëm ndaj atyre veprave që bëni ju.”.

Shpjegimi i ajeteve

Thuaju atyre, o Muhamed:

- Unë jam urdhëruar që të adhuroj vetëm Zotin e këtij qyteti (Mekës), të cilin Ai e bëri të shenjtë. - Zotin e Mekës së nderuar dhe të bekuar, që vetë Ai e bëri një vend të shenjtë dhe begatoi banorët dhe besimtarët e Tij që e adhurojnë në atë vend. Për këtë arsye, ata duhet të jenë mirënjohës për këtë.

- Atij i takon gjithçka ... - Gjithçka e botës së sipërme dhe asaj të poshtme. I Lartësuarit e tha këtë që të mos mendojë kush se Ai është vetëm Zoti i Qabes dhe i Mekës.

- ...dhe unë jam urdhëruar të jem prej atyre që i përulen vetëm Allahut. - Ai më urdhëroi të jem prej atyre që nxitojnë për në Islam dhe e përkryejnë atë. Dhe, me të vërtetë, Profeti (a.s.) dhe sahabët e tij e përkryen Islamin dhe ishin njerëzit më të përkushtuar në dorëzimin ndaj Zotit.

- Unë jam urdhëruar të këndoj Kur'anin. - Jam urdhëruar, gjithashtu, që ta këndoj këtë Kur'an dhe ta kumtoj atë ndër njerëz. Unë jua këndoj dhe transmetoj atë juve, që të udhëhiqeni prej tij, të mësoni tekstin e tij e të kuptoni mesazhin e tij. Kjo është detyra ime dhe unë e përbusha atë.

- Kush e pranon udhëzimin e tij, ka gjetur udhëzimin për veten e vet. - Dobija i kthehet atij dhe, sepse frytet e punës do t'i shijojë vetë ai.

- Kush e ka humbur rrugën, ti thuaj: "Unë jam veçse një paralajmëruar." - Unë nuk kam në dorë udhëzimin tuaj dhe as mund të bëj që ju të nënshtrohëni dhe ta adhuronit Zotin.

- Dhe thuaj: "Të gjitha lavdërimet i qofshin Allahut! - Allahut i takojnë të gjitha lavdërimet në dynja dhe në ahiret. Ai meriton të gjitha lavdërimet e të gjitha krijesave, e në mënyrë të veçantë nga të zgjedhurit e të dalluarit, më të mirët e të kulluarit prej adhuruesve të Tij. Lavdërimet dhe përlëvdimet që duhet t'i përkushtojnë ata ndaj Zotit duhet të jenë shumë më të mëdha se ato të njerëzve të thjeshtë, sepse grada e tyre është shumë më e lartë dhe afërsia me Zotin e tyre shumë më e madhe. Gjithashtu, edhe mirësia e Zotit ndaj tyre është shumë e madhe.

- Ai do t'jua tregojë (së shpejti) argumentet e Veta dhe ju do t'i kuptoni mirë ato. - Ai do t'ju mundësojë dituri, që të mund të dalloni të vërtetën nga e kota. Kështu, patjetër Zoti do t'ju japë të shikoni shenjat e Tij, që të ndriçoheni e të shihni rrugën e Tij e të ecni mes errësirave të mëdha. Pas këtyre shenjave dhe dritës do të bëhet e mundur: "...që jobesimtarët të mund ta dinë se kanë mohuar pasi e vërteta iu bë e qartë, ndërsa besimtarët të mund të vazhdojnë të besojnë pasi e vërteta u bë e qartë. Allahu dëgjon dhe di gjithçka." [Enfal 42].

- Zoti yt nuk është i pavëmendshëm ndaj atyre veprave që bëni ju." - Përkundrazi, Ai e di mirë gjendjen dhe punët tuaja dhe e di mirë masën e shpërblimit që meritoni për to. Ai do të gjykojë ndër ju me një mënyrë që ju do ta lavdëroni për të dhe askush nuk do të ketë ndonjë argument për të kundërshtuar gjykimin e Tij. Këtu përfundoi tefsiri i sures Neml, me mirësinë, lehtësinë dhe ndihmën e Allahut. E lus Allahun e Lartësuar që butësia dhe ndihma e Tij të

jenë të vazhdueshme dhe të pandërprera për ne! Ai është më Bujari i bamirësve, më i miri Mëshirues. Ai e vazhdon mëshirën dhe përkujdesin edhe për ata që janë larguar dhe kanë lënë pas lidhjen me Të. Ai u përgjigjet dhe plotëson kërkesat e lutësve. Ai i lehtëson çështjet e vështira. Ai iu hap portat e bekimeve dhe begative të Tij. Të shumta janë dhuratat që Ai jep në çdo çast e gjendje. Ai e lehtëson Kur'anin për ata që meditojnë dhe kërkojnë mirësinë në të. Ai ua lehtëson rrugën atyre që përkushtohen t'i hapin portat e bukura të njohurive të këtij Kur'ani madhështor. Ai ka për t'i mbushur plot me mirësi dhe urtësi zemrat e atyre që shtrohen në tryezën e këtij libri dhe thellohen në meditime rreth ajeteve të tij. Të gjitha lavdërimet i qofshin Allahut, Zotit të botëve the paqja e bekimet e Allahut qofshin mbi Muhamedin, familjen dhe shokët e tij! Ky tefsir u përpilua nga Abdurahman ibn Nasir ibn Abdurahman el Sadi. Allahu e faltë atë, prindërit e tij dhe të gjithë muslimanët! Ky vëllim përfundoi së shkruari nga autori në 22 Ramadan të vitit 1343 hixhri (ose në prill të vitit 1925 – red.).

Surja 28: El kasas (mekase) 88 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 6

1. **Ta, Sin, Mim.**
2. **Këto janë ajetet e Librit (Kur'anit) të qartë.**
3. **Ne po të tregojmë ty pjesë nga historia e Musait dhe e Faraonit, që është e vërtetë për njerëzit që besojnë.**
4. **Faraoni mbahej me të madh në tokë. Ai e ndau popullin në grupe. Një grup prej tyre i shtypte: djemtë ua vriste, kurse vajzat ua linte gjallë. Ai qe shkatërrues i madh.**
5. **Por Ne donim që ata që shtypeshin në tokë, t'i lartësonim, t'i bënim udhëheqës dhe trashëgimtarë,**
6. **dhe t'u jepnim pushtet në tokë. Ndërsa Faraonit, Hamanit dhe ushtrive të tyre t'u tregonim atë që ata kishin frikë.**

Shpjegimi i ajeteve

- **Ta, Sin, Mim.** - Rreth këtyre germave është folur më parë.

- **Këto janë ajetet e Librit (Kur'anit) të qartë.** - Këto ajete meritojnë të respektohen dhe të nderohen për vetë madhësitinë e tyre, sepse ato janë: “ajetet e Librit të qartë.” Ky libër qartëson çdo çështje për të cilën kanë nevojë krijesat. Dhe ata kanë nevojë të madhe të njohin mirë Zotin e tyre dhe ç'kërkon Ai. Ata kanë nevojë të njohin kush janë miqtë e të dashurit e Allahut dhe kush janë armiqtë e Tij. Njerëzit duhet të dinë edhe rreth historive e veprave të Zotit ndër shekuj e popuj; të njohin shpërblimet e Tij dhe veprat për të cilat Ai shpërblen. Kur'ani i shpjegoi të gjitha këto më së miri. Ai ua tregoi robve hollësisht dhe shumë kuptueshëm këto mësimë. Mes shumë historive që Ai sqaroi është edhe historia e Musait (a.s). Ai e tregoi atë hollësisht dhe e përsëriti në shumë pjesë të Kur'anit. Në këtë sure përshkruhen shumë hollësi të kësaj historie.

- **Ne po të tregojmë ty pjesë nga historia e Musait dhe e Faraonit, që është e vërtetë për njerëzit që besojnë.** - Kjo histori është nga më të çuditshmet dhe është sjellë me vërtetësi: “...e vërtetë për njerëzit që besojnë.” Pra, kjo histori po u sillet besimtarëve në mënyrë të veçantë, sepse ata kanë imanin në zemër, që i bën të meditojnë dhe ta pranojnë mesazhin e Zotit, për të gjetur udhëzimin. Ata dinë të nxjerrin mësimë nga ajetet e këtij libri. Atyre u shtohet besimi dhe siguria në premtimin e Zotit. Vetëm atyre ua shton Kur'ani mirësinë. Ndërsa të tjerët nuk përfitojnë asgjë nga kjo Shpallje, përveçse nuk do të kenë më asnjë arsytim e justifikim përpara Zotit. Madje, Allahu i Madhëruar e ruan dhe nderon Shpalljen e Tij që të jetë në duart e njerëzve të këtyrë. Ai ka vendosur perde mes Shpalljes së nderuar dhe këtyrë të mjerëve, prandaj nuk mund të kuptojnë e të përfitojnë prej saj. Fillimi i kësaj historie nis kështu:

- **Faraoni mbahej me të madh në tokë. Ai e ndau popullin në grupe. Njërin grup e shtypte: djemtë ua vriste, kurse vajzat ua linte gjallë. Ai qe shkatërrues i madh** - I tillë ishte ky tiran në mbretërimin e tij. Ai ndihej i pamposhtur mes ushtrisë dhe në pushtetin e tij, prandaj u bë arrogant, e jo i nderuar.

- **Ai e ndau popullin në grupe.** - Ai e ndau në grupe dhe me secilin vepronte siç i donte qejfi. Ai ushtronte pushtetin mbi ta autoritetin dhe tiraninë e tij. Kështu:

- **Njërin grup e shtypte...** - Kjo pjesë ishin bijtë e Izraelit, që Allahu i kishte dalluar mbi të gjithë, e të cilët ai duhet t'i nderonte e respektonte. Përkundrazi, ai i dobësoi si popull dhe e uli shumë pozitën e tyre në shoqëri. Ai u tregoi se nuk kishte asnjë vlerësim për shërbimin dhe pozitën e tyre, prandaj asgjë nuk e ndalonte të bënte çfarë të donte me ta (ndryshe nga koha kur Jusufi shërbente në shtëpinë e Faraonit në Egjipt). Kështu, ai as nuk interesohej për gjendjen e tyre dhe as nuk pyeste për të drejtën e tyre, madje duke parë rrezikshmërinë e tyre, ai bëri një vepër të tmerrshme kundër kësaj popullsie.

- **...djemtë ua vriste, kurse vajzat ua linte gjallë.** - Këtë e bëri nga frika se ata do të shumoheshin e do të fuqizoheshin. Ai kishte frikë se mos ata i merrnin pushtetin.

- **Ai qe shkatërrues i madh.** - Ai nuk kishte asnjë synim përmirësimi e rregullimi, as për çështjet e besimit e fesë dhe as për çështjet e dynjasë. Ky ishte shkatërrimi i tij.

- **Por Ne donim që ata që shtypeshin në tokë, t'i lartësonim...** - Këtë Zoti do ta bënte duke larguar prej tyre shkaqet e dobësisë dhe fatkeqësisë dhe duke shkatërruar ata që i kundërviheshin të mirës dhe bartësve të saj, duke prishur planet e armiqve të tyre.

- **t'i bënim udhëheqës dhe trashëgimtarë...** - Do t'i bënim prijës në fenë dhe besimin e pastër, dhe kjo nuk mund të ndodhte dhe të ecte bashkë me dobësinë. Përkundrazi, kjo do të ndodhte

paralelisht me fuqizimin në tokë, që Zoti do t'u jepte.

- **...dhe t'u jepnim atyre pushtet në tokë.** - Pra, atyre do t'u takojë përfundimi i mirë në tokë dhe sundimi i saj, para se Zoti t'u dhurojë mirësitë e përjetshme të ahiretit. Kështu, të gjitha këto premtime janë çështje që Zoti i ka dëshiruar dhe vullneti i Tij gjithmonë do të plotësohet. Gjithashtu, Ai na njofton se dëshironte që:

- **Ndërsa Faraonit, Hamanit dhe ushtrive të tyre t'u tregonim atë që ata kishin frikë.** - Ai është Allahu i Plotpushtetshëm dhe Ngadhënjimtar, që përmes një grupimi të vogël, të pafuqishëm e të varfër, ka për t'i treguar vendin edhe asaj fuqie me ushtri të mëdha dhe udhëheqës tiranë, që e shihnin veten të pamposhtur. Prej këtij grupi të vogël do të vinte makthi i tyre, - që ishte dëbimi nga vendi. Pikërisht nga kjo frikë e madhe, ata i shtypnin dhe i mbanin nën kontroll, duke thyer çdo rizgjim e ndërgjegjësim të tyre. Për t'i pakësuar dhe dobësuar, ata u vrisnin fëmijët djem, tek të cilët ishte forca. Por sidoqoftë, të gjitha këto ndodhnin me dëshirën dhe caktimin e Zotit. Është Ai që përcakton të gjitha rrugët dhe mjetet për të realizuar atë që dëshiron. Është Ai që i përmbush të gjitha shkaqet dhe pasojat, pa e hetuar as të dashurit e Tij dhe as armiqtë e tyre. Secili do të bëjë atë për të cilën do të japë llogari para Zotit të vet. Fillimi i këtij ndryshimi të madh ishte me lindjen e Musait, që do të ishte një profet i madh i Tij. Në duart e këtij profeti do të vinte shpëtimi dhe lartësimi i popullit të izraelitëve.

Ajetet 7 - 13

7. Kështu, Ne e frymëzuam nënën e Musait: "Jepi gjì atij! Kur të ndiesh rrezikun për të, atëherë hidhe në lumë dhe mos u frikëso e as mos u pikëllo, sepse Ne do ta kthejmë atë tek ti dhe do ta bëjmë nga të dërguarit Tanë!"

8. Atë (Musain) e nxori nga lumi familja e Faraonit, që në fund ai të bëhej armik e dëshpërim për të. Vërtet, Faraoni,

Hamani dhe ushtritë e tyre ishin keqbërës.

9. Gruaja e Faraonit tha: “Ky është gëzimi i syve tanë për mua dhe për ty. Mos e vrisni atë! Ndoshta na bën dobi ose edhe mund ta birësojmë.” Dhe ata nuk e dinin çfarë po bënin.

10. Zemra e nënës së Musait ndjeu një zbrazëtitirë (kur kuptoi se djali kishte rënë në duar të Faraonit) dhe gati sa nuk e zbuloi atë (fëmijën), sikur Ne të mos ia kishim forcuar zemrën (me besim) dhe të mbetej (një besimtare) e palëkundur.

11. Ajo i tha motrës së Musait: “Shkoji pas!” Kështu ajo (e motra) e vrojtonte atë prej së largu dhe ata nuk e diktonin.

12. Ne patëm bërë që ai të mos pranonte asnjë gjidhënëse (përveç nënës së vet) dhe ajo (motra e Musait) tha: “A doni t’ju tregoj për një familje që do të kujdesen për të dhe që do të jenë të përkushtuar ndaj tij?”

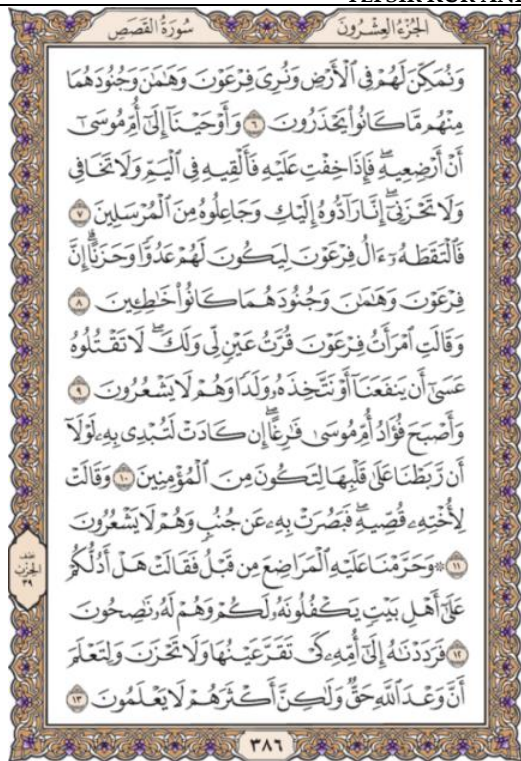
13. Kështu, Ne e kthyem atë tek e ëma, që t’i kënaqej syri e të mos pikëllohej dhe që ta kuptonte se premtimi i Allahut është i vërtetë. Por, shumica e tyre nuk e dinë.

Shpjegimi i ajeteve

- Kështu, Ne e frymëzuam nënën e Musait: "Jepi gjë atij! - Ajo ishte periudha e frikshme kur vriteshin të gjithë fëmijët meshkuj. Allahu e frymëzoi nënën e Musait që t’i jepte gjë fëmijës së saj dhe ta mbante pranë.

- Kur të ndiesh rrezikun për të, atëherë hidhe në lumë dhe mos u frikëso e as mos u pikëllo... - Pra, kur ta ndiesh se kanë rënë në gjurmë të tij dhe kur të vijnë për ta therur, atëherë: "...hidhe në lumë dhe mos u frikëso e as mos u pikëllo..." Pra, hidhe në lumin Nil, në një sënduk të mbyllur.

- ...sepse Ne do ta kthejmë atë tek ti dhe do ta bëjmë nga të dërguarit Tanë. - Kështu ia mbushi zemrën Allahu i Lartësuar asaj nëne me këtë lajm të mirë. Ai përgëzoi se do t’ia kthente djalin në gjirin e saj, do ta ruante nga çdo e keqe dhe kurth i Faraonit dhe do ta bënte një profet të madh dhe të zgjedhur. Këto ishin përgëzimet më të

mëdha. Allahu i Madhëruar dhe i Gjithëmëshirshëm i hodhi këto përgëzime në zemrën e nënës, që ajo të forcohej dhe të bëhej e qëndrueshme, që të qetësohej dhe t’i largohej frika që e kishte pushtuar. Ajo ishte shumë e frikësuar për të birin e saj dhe veproi ashtu si u inspirua dhe u urdhërua nga Zoti. Ajo e hodhi fëmijën në lumë dhe Zoti u kujdes për të.

- Atë (Musain) e nxori nga lumi familja e Faraonit... - Pra, ishte familja e Faraonit që e gjeti këtë fëmijë, kur lumi e solli në portën e tyre. Por Zoti dëshironte diçka:

- ...që në fund ai të bëhej armik e dëshpërim për të. - Pikërisht nga dora e këtij fëmije, që ata gjetën, do të vinte fundi dhe mjerimi i tyre. Ai do të bëhej armiku dhe shkatërrimi i tyre, që ta kuptonin se asnjë forcë njerëzore dhe masë e marrë nga ata nuk mund të thyente kaderin dhe vullnetin e Zotit. Pikërisht ai, nga i cili ruheshin, do të bëhej shkaktari i fundit të tyre. Do të ishin ata vetë që do të kujdeseshin për të, do ta rrisnin dhe edukonin. Po ta mendosh me kujdes, do të

shohësh se, me Musain në pallat, bijtë e Izraelit përfituan shumë të mira. Shpeshherë ligësia ndaj izraelitëve zbutej, sepse ai ishte në pallat dhe me pozitë në oborin mbretëror. Si i tillë, ai mund të mbronte shumë nga të drejtat e popullit të tij, duke mos harruar këtu përkushtimin dhe xhelozinë e madhe të tij për popullin e vet, si edhe natyrën e tij ambicioze dhe këmbëngulëse në arritjen e të mirës. Pas përpjekjeve të tij, gjendja dhe prestigji i bijve të Izraelit kishte ndryshuar në atë shoqëri. Nga një popull i dobët, i shtypur dhe pa asnjë fuqi në shoqëri, tashmë ishte shndërruar në një popull që kërkonte të drejtat e veta dhe konfliktohej me grupet e tjera të popullsisë së Egjiptit, ashtu siç do të sqarohet më pas. Këto janë hapat e parë të fuqizimit në vend. Allahu i Lartësuar e ka bërë si ligj që çështjet të realizohen pak e nga pak e hap pas hapi. Ato nuk realizohen menjëherë.

- Vërtet, Faraoni, Hamani dhe ushtritë e tyre ishin keqbërës. - Pra, prandaj vendosi që t'i ndëshkojë e t'i dënojë si shpagim për padrejtësitë e tyre e tiraninë në tokë.

- Gruaja e Faraonit tha: "Ky është gëzimi i syve tanë për mua dhe për ty. - Në momentin kur familja e Faraonit mori fëmijën nga lumi, Allahu i Madhëruar futi në zemrën e gruas së Faraonit dhembshuri dhe mëshirë për Musain. Ajo ishte Asija, e bija e Mizahimit, një grua e mirë dhe besimtare. Ajo tha: "Ky është gëzimi i syve tanë për mua dhe për ty." Pra, lëre tek ne, që të na kënaqë sytë dhe ta bëjmë pjesë të jetës sonë në pallat.

- Mos e vrisni atë! Ndoshta do të na sjellë dobi ose mund ta birësojmë." - Pra ai ose mund të na bëhet shërbëtor që të na shërbejë dhe kryejë punët tona në pallat ose ta ngrejmë në një gradë më lart e ta trajtojmë si fëmijën tonë e ta adobtojmë. Ishte caktimi i Zotit të Lartësuar, që të ndodhte kjo dhe të ishte dobiprurëse për gruan e Faraonit, që e tha atë fjalë dhe ndërmyetsoi për Musain e vogël në djep. Musai me të vërtetë u bë qetësimi i syve të saj dhe ajo e deshi shumë

fort atë fëmijë. Ajo e trajtoi Musain tamam si një nënë e dhemsur derisa ai u rit dhe Zoti e bëri profet. Ajo ishte nga të parat që nxitoi të pranojë imanin e pastër, Allahu qoftë i kënaqur prej saj dhe e kënaqtë në xhenetet e tij të larta!

- Dhe ata nuk e dinin çfarë po bënin. - Allahu i Madhëruar na i tregon të gjitha këto fjalë e qëndrime në lidhjen me Musain, ndërkohë që familja dhe obori i Faraonit as nuk e dinin dhe hetonin atë që lapsi i Zotit kishte shkruar të ndodhte. Nuk e dinin kaderin e Zotit dhe se ku do ti çonte kjo zgjedhje. Kjo tregon për kujdesin e madh të Zotit sepse nëse ata do të analizonin situatën dhe do të mendonin me kujdes rreth saj, do të ndodhte tjetër ndodhi.

- Zemra e nënës së Musait ndjeu një zbrazëtimë (kur kuptoi se djali kishte rënë në duar të Faraonit) - Kur Musai i vogël në atë sunduk u largua nga sytë e nënës, ajo u dëshpërua dhe zemrën e saj e kaploi një frikë e madhe. Allahu e tregon këtë frikë kur tha e përshkroi se zemra e saj u boshua nga frika dhe merak u për foshnjën e saj. Kjo është natyra e dobët njerëzore, edhe pse Zoti e ndaloi nga frika dhe trishtimi dhe i premtoi se do t'ia kthente në gjirin e saj të sigurt.

- dhe gati sa nuk e zbuloi atë (fëmijën), - Pra, gati e shfaqti atë që fshihet në zemrën e saj.

- ...sikur Ne të mos ia kishim forcuar zemrën (me besim) - Por Allahu e forcoi dhe e bëri të duronte fort, që të mos e shfaqte.

- dhe të mbetej (një besimtare) e palëkundur. - Allahu e ndihmoi të bënte durim dhe të bëhej besimtare e sinqertë. Nëse robin e godet një fatkeqësi dhe bën durim duke i qëndruar bazave të besimit, kjo do të bëhet shkak që besimi i tij të shtohet e të forcohet. Nga ana tjetër, kur robi vazhdon të ankohet dhe nuk bën durim, kjo tregon për dobësinë e besimit të tij.

- **Ajo i tha motrës së Musait: “Shkoji pas!”** - Nëna e Musait dërgoi motrën e tij, që ta ndiqte nga pas dhe të shihnte ç’do të ndodhte me të, por këtë duhet ta bënte fshehtas dhe të mos e shihnte askush. Dhe ashtu veprroi:

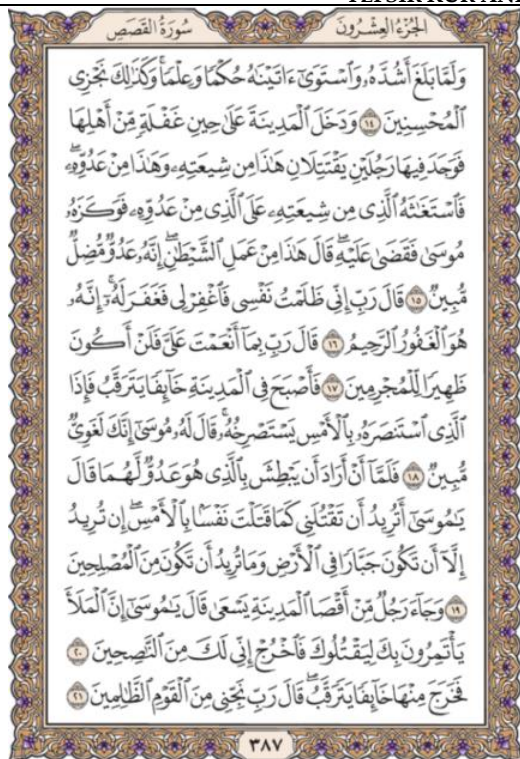
- **Kështu ajo (e motra) e vrojtonte atë prej së largu dhe ata nuk e diktonin.** - Ajo ecte në rrugën ku ai kalonte, në brigjet e lumit, duke e parë tinëz. Allahu na njofton se ata nuk e diktonin që ajo vrojtonte. Ajo e kreu këtë punë me shumë kujdes, sepse nëse do ta vërenin, do të mendonin se ishte ajo që e kishte hedhur, dhe ndoshta mund ta vrisnin si të gjithë fëmijët meshkuj të bijve të Izraelit ose si ndëshkim për familjen e tij, që nuk iu bindën ligjit të Faraonit.

- **Ne patëm bërë që ai të mos pranonte asnjë gjidhënëse (përveç nënës së vet) dhe ajo (motra e Musait) tha: “A doni t’ju tregoj për një familje që do të kujdesen për të dhe që do të jenë të përkushtuar ndaj tij?”** - Kjo qe një tjetër shenjë e përkujdesit të madh dhe mëshirës së Allahut për Musain dhe të ëmën. Ai bëri që Musai të mos pranonte asnjë gjidhënëse, përveç të ëmës. Për këtë arsye, ata nxorën njerëz për të kërkuar gjidhënëse, se ndryshe do të vdiste. Atëherë, kur motra e Musait u tha ato fjalë, ata e pranuan sugjerimin e saj. Kështu, ajo i drejtoi tek shtëpia e nënës, që me ankth po priste foshnjën e saj.

- **Kështu, Ne e kthyem atë tek e ëma...** - Kështu, Allahu e ktheu atë tek e ëma, ashtu siç premtoi.

- **...që t’i kënaqej syri e të mos pikëllohej...** - Ai do të rritej në gjirin e nënës së vet dhe ajo do të kënaqej me të, e qetë dhe e sigurt për birin e saj. Jo vetëm që do të gëzohej dhe kënaqej me të birin, por do të merrte edhe shpërblime e furnizim të bollshëm nga obori i Faraonit për djalin. Ky është përkujdesi i Allahut të Madhëruar.

- **dhe që ta kuptonte se premtimi i Allahut është i vërtetë.** - Prandaj Zoti i tregoi asaj përbushjen e disa premtimeve që i dha, që zemra e saj të qetësohej, imani t’i shtohej e forcohej dhe për të qenë e qetë

me premtimet e tjera të Allahut, se edhe ato do të përbusheshin. Allahu i Madhëruar do ta ruante Musain (a.s.) dhe do ta bënte një profet të madh.

- **Por, shumica e tyre nuk e dinë.** - Shumë njerëz, kur shohin kushte jo të favorshme dhe të pashpresa, dobësohen në imanin e tyre. Kjo ndodh sepse dituria e tyre është e mangët dhe nuk e dinë se Allahu i Madhëruar, para se të plotësojë e përbushë çështjet e mëdha, sjell e vendos sprova e pengesa të mëdha, vështirësi dhe sfida, në dukje të pakalueshme. Kështu vazhdoi Musai të jetonte në familjen e pallatin e Faraonit, të edukohej në mbretërinë e tij dhe të merrte pjesë në rrethin e tyre. Ai vishej si ata dhe kishte trajtimin dhe mirësitë që gëzonin ata. Në këtë gjendje, nëna e Musait ishte e qetë dhe e sigurt. Tashmë të gjithë e shihnin atë si nënën e Musait nga gjiri dhe askush nuk e shihnte me dyshim përkujdesin dhe dhembshurinë e dashurinë e saj për Musain. Mendo pak për butësinë dhe përkujdesjen e mëshirshme të Zotit për Musain deri në atë

masë saqë e ruajti edhe nga gënjeshtria. Ai ia lehtësoi çështjet, pasi edhe pse të tjerët mendonin se lidhja mes tij dhe nënës së vet ishte për shkak të gjidhënies, kur ai i thërriste asaj "nënë" dhe mes tyre kishte dashuri dhe afrimetet të madh, gjithçka ishte e vërtetë e jo gënjeshtër. Pra, Zoti bëri që situata të krijohej në atë mënyrë që të mos detyroheshin të gënjenin dhe të mos takoheshin dhe kujdeseshin për njëri tjetrin fshehtëazi.

Ajetet 14 - 22

14. Kur (Musai) arriti moshën madhore dhe u bë i pjekur, Ne i dhamë urtësi dhe dituri. Kështu i shpërblejmë Ne bamirësit.

15. Musai hyri në qytet në një kohë kur banorët e tij nuk shikonin. Atje gjeti dy veta që po ziheshin. Njëri ishte prej popullit të tij (izraelit) dhe tjetri ishte prej armiqve të tij. Izraeliti i kërkoi ndihmë kundër armikut të tij, prandaj Musai e shtyu atë tjetrin me forcë dhe ai vdiq. Ai (Musai) tha: "Kjo është vepër e shejtanit. Nuk ka dyshim se ai është armik i betuar, që të çon në humbje."

16. Ai (Musai) u lut: "O Zoti im! Unë e ngarkova veten me padrejtësi. Atëherë, më fal!" Dhe Allahu e fali atë, sepse Ai është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

17. Ai (Musai) tha: "O Zoti im! Beto hem në Ty, se për të gjitha ato të mira që m'i ke dhuruar mua, unë kurrë nuk do të jem në ndihmë të keqbërësve."

18. Musai u gdhi në qytet i frikësuar dhe duke u ruajtur. Kur, përsëri, ai i cili i kishte kërkuar ndihmë një ditë përpara, e thirri (sërish për ndihmë). Musai i tha: "Ti qenke ngatërrestar i madh!"

19. Pastaj, kur vendosi ta sulmonte atë që ishte armik i të dyve, ai burri i tha (Musait): "O Musa! A do të më vrasësh edhe mua, siç vrave atë të djeshmin?! Ti kërkon të tregohesh arrogant në tokë dhe nuk dëshiron të jesh nga ata që rregullojnë punët."

20. Nga ana më e largët e qytetit erdhi me nxitim një njeri dhe tha: "O Musa!

Paria është duke vendosur për vrasjen tënde. Largohu nga qyteti! Unë të këshilloj çiltërsisht dhe të dua të mirën."

21. Dhe ai u largua prej andej i frikësuar dhe duke u ruajtur. Ndërkohë, u lut: "O Zoti im! Më shpëto prej popullit keqbërës!"

22. Ndërsa kur u drejtua për nga Medjeni, tha: "Shpresoj që Zoti im do të më udhëzojë në rrugën e drejtë."

Shpjegimi i ajeteve

- **Kur (Musai) arriti moshën madhore dhe u bë i pjekur...** - Kur arriti në kulmin e fuqisë trupore e mendore, pra, rreth të dyzetave, dhe kur u maturua.

- **...Ne i dhamë urtësi dhe dituri.** - Ne i mundësuam që të njihje dispozitat dhe ligjet e Zotit dhe të gjykonte mes njerëzve me ato ligje. Ai i dhuroi Musait dituri të madhe edhe në shumë drejtime të tjera.

- **Kështu i shpërblejmë Ne bamirësit.** - Kështu i shpërblejmë ata të cilët janë bamirës si në lidhje me adhurimin e Zotit, ashtu edhe në lidhje me krijesat. Ata që arrijnë gradën e ihsanit në të dyja këto aspekte, Allahu i Madhëruar u dhuron dituri, urtësi dhe gjykim të drejtë. E gjithë kjo është në varësi të bamirësisë së tyre. Kjo tregon edhe njëherë për gradën e lartë të ihsanit të Musait (a.s).

- **Musai hyri në qytet në një kohë kur banorët e tij nuk shikonin. Atygjeti dy veta që po ziheshin. Njëri ishte prej popullit të tij (izraelit) dhe tjetri ishte prej armiqve të tij.** - Hyri ose në kohën e drekës, kur njerëzit flenë e qetësohen, ose në një kohë tjetër, kur pushojnë dhe nuk dalin nëpër qytet. Pra, gjeti dy njerëz që po përballeshin fizikisht. Njëri ishte nga populli i Musait (Izraelit) dhe tjetri ishte një kopt i Egjiptit.

- **Izraeliti i kërkoi ndihmë kundër armikut të tij** - Kjo tregon se njerëzit e dinin se Musai ishte izraelit. Nga ana tjetër, fakti që izraeliti i kërkoi ndihmë Musait tregon se Musai kishte fituar një emër, nga i cili të tjerët kishin frikë. Ai kishte prestigj në oborrin e Faraonit.

- **...prandaj Musai e shtyu atë me forcë dhe ai vdiq.** - Duke iu përgjigjur kërkesës për ndihmë nga izraeliti, Musai e shtyu me forcë koptin, shtyrje e cila i shkaktoi vdekjen, sepse Musai ishte shumë i fortë fizikisht. Por Musai (a.s) u pendua për këtë që ndodhi dhe tha:

- **“Kjo është vepër e shejtanit...”** - Kjo ndodhi për shkak të nxitjes dhe zbukurimit që shejtani i bën ligësisë.

- **Nuk ka dyshim se ai është armik i betuar, që të çon në humbje.** - Ajo që ndodhi erdhi nga nxitja e armiqtësisë dhe e përpjekjes së tij për të devijuar dhe humbur njeriun. Pastaj i këkoi falje Zotit, duke thënë:

- **Ai u lut: “O Zoti im! Unë e ngarkova, vërtet vetveten me padrejtësi. Atëherë, më fal!”** Dhe Allahu e fali atë, sepse Ai është Falës i Madh e Mëshirëplotë. - Në mënyrë të veçantë për ata që pendohen e kthehen tek Ai të nënshtruar, gati për t'u bindur dhe ndryshuar. Kështu ndodhi me Musain. Ai u kthye tek Zoti i tij dhe i dha fjalën Atij për diçka, që tregonte pendimin e sigurtë dhe vendosmërinë për të qenë gjithmonë në anën e së mirës:

- **Ai tha: “O Zoti im! Betohe me në Ty, se për të gjitha ato të mira që m'i ke dhuruar, unë kurrë nuk do të jem në ndihmë të keqbërësve.”** - Për gjithë ato mirësi që më ke dhuruar, për mundësinë e pendimit dhe faljes së gjynahut, unë të jap fjalën o Zot se: "...unë kurrë nuk do të jem në ndihmë të keqbërësve.”. Pra, kurrë nuk kam për t'u bërë palë me zullumqarët. Unë kurrë nuk kam për të ndihmuar njeri në poshtërsi dhe gjynahe. Kështu, Musai i premtoi Zotit që, në shenjë mirënjaje për Të dhe për të mirat që i kishte dhuruar, nuk do t'i ndihmonte kurrë keqbërësit, ashtu siç veptoi kur pa dashje vrau egjiptianin. Kjo tregon se mirësitë e shumta që Zoti i dhuron duhet ta shtyjnë robin që të bëjë vepra të mira dhe ta braktisë të keqen.

- **Musai u gdhi në qytet i frikësuar dhe duke u ruajtur.** - Pas asaj vrasjeje, Musai u gdhi në qytet i frikësuar dhe duke u fshehur.

Ai ruhej nga familja dhe populli i Faraonit. Ai pati frikë sepse kjo ishte ngjarja e parë e këtij lloji ku ai përfshihej drejtpërdrejt. Asnjë izraelit nuk kishte guxuar më parë të bënte një vepër të tillë, përveç Musait, dhe ajo që pritej nuk ishte e mirë. Në këtë gjendje pritej...

- **...përsëri, ai i cili i kishte kërkuar ndihmë një ditë përpara, e thirri.** - Pra, i njëjti person, - izraeliti që i kishte kërkuar ndihmë një ditë më parë - i kërkoi ndihmë kundër një egjiptiani tjetër. Atëherë, Musai i tha atij duke e qortuar:

- **“Ti qenke ngatërrestar i madh!”** - Qenke ngatërrestar dhe keqbërës i papërmbajtur.

- **Pastaj, kur vendosi ta sulmonte atë që ishte armik i të dyve, ai burri i tha (Musait): “O Musa! Vallë, do të më vrasësh edhe mua siç vrave atë të djeshmin?”** - Pra, kur izraeliti vazhdoi të grindej me egjiptasin dhe i kërkonte ndihmë Musait, ai u bë gati që të kapej me egjiptasin, por ky i fundit iu drejtua Musait dhe i tha: "A do të më vrasësh edhe mua siç vrave atë të djeshmin?!"

- **Ti kërkon të tregohesh arrogant në tokë** - Të tillë janë tiranët. Ata vrasin dhe marrin jetën e të pafajshmëve pa të drejtë.

- **dhe nuk dëshiron të jesh nga ata që rregullojnë punët.** - Nëse do të doje të ishe rregullues, do të ndërhyje mes ne të dyve duke u përpjekur për të nxjerrë të drejtën, pa qenë nevoja të më vrisje. Atëherë Musai u përmbajt dhe i vuri veshin këshillës. Lajmi për ato që ndodhën në këto dy raste u përhap nëpër qytet, derisa Faraoni dhe oborri i tij vendosën të merrnin një vendim për ekzekutimin e Musait. Megjithatë, Allahu i Madhëruar bëri të mundur që dikush ta paralajmëronte Musain për vendimin, që tashmë ishte marrë kundër tij.

- **Nga ana më e largët e qytetit erdhi me nxitim një njeri...** - Nga dashuria për Musain, ky burrë i mirë vrapoi këmbëzbathur për të paralajmëruar Musain, para se ta kapnin në befasi.

- ...dhe tha: “O Musa! Paria është duke vendosur për vrasjen tënde. - Ata janë duke marrë një vendim në lidhje me ty.

- Largohu nga qyteti! Unë të këshilloj çiltërsisht dhe të dua të mirën.”. - Dhe Musai ashtu veproi. Ai u largua nga qyteti me të shpejtë e fshehtas.

- Dhe ai u largua prej andej i frikësuar e duke u ruajtur... - I frikësuar nga hakmarrja dhe vrasja, ai filloi t'i lutej Zotit.

- Ndërkohë, u lut:: “O Zoti im! Më shpëto prej popullit keqbërës!”. - Ai u pendua për atë që ndodhi, e cila, në fakt, ishte e paqëllimtë e ndodhi pa dashje, gjatë shpërthimit të zemërimit. Kështu, kërcënimi i tyre për vrasjen e Musait ishte i padrejtë dhe i tepruar.

- Ndërsa kur u drejtua për nga Medjeni, tha: “Shpresoj që Zoti im do të më udhëzojë Rrugës së drejtë.”. - Duke u drejtuar për në Medjen, - një qytet në jug të Palestinës, ku Faraoni nuk kishte pushtet, - ai tha: “Shpresoj që Zoti im do të më udhëzojë në rrugë të drejtë, të lehtë, pa vështirësi e sprova. Dhe Allahu e udhëzoi dhe e ndihmoi të arrinte në destinacion, në Medjen.

Ajetet 23 – 28

23. Kur arriti në burimet e Medjenit, gjeti një grumbull njerëzish që po i jepnin ujë bagëtisë. Pak më larg vërejti dy vajza, që po përpiqeshin të ndalnin tufën e tyre dhe u tha: “Si e keni punën ju të dyja?” Ato i thanë: “Ne nuk mund t'u japim ujë (bagëtime tona) derisa të largohen barinjtë, ndërkohë që babai ynë është shumë i vjetër (për të ardhur vetë).”

24. Atëherë, ai u dha ujë bagëtime të tyre, pastaj u largua, që të ulej nën një hije. Atje tha: “O Zoti im! Unë kam nevojë për gjithçka që do të më japësh Ti.”

25. Njëra prej tyre shkoi tek ai e ndrojtur dhe i tha: “Babai im të thërret, me qëllim që të të shpërblejë që u dha ujë bagëtime tona.” Kur (Musai) shkoi tek ai dhe i tregoi atë që i kishte ndodhur (në Egjipt), ai tha: “Mos ki frikë! Tashmë ke shpëtuar nga populli keqbërës.”

26. Njëra prej vajzave tha: “O baba, merre në punë me pagesë! Punëtori më i mirë duhet të jetë i fuqishëm dhe i besuar.”

27. Ai i tha Musait: “Unë dëshiroj të të martoj me njëren prej vajzave të mia, me kusht që të më shërbesh për tetë vjet. Por nëse i plotëson dhjetë, atëherë është vullneti yt. Unë nuk dua të të rëndoj ty. Sidoqoftë, ti do të gjesh tek unë një njeri të mirë, në dashtë Allahu.”

28. Ai tha: “Le të jetë ky një pakt mes meje e teje. Cilindo afat që të plotësoj, të mos ketë keqdashje ndaj meje. Allahu le të jetë garant për këtë që po themi.”.

Shpjegimi i ajeteve

- Kur arriti në burimet e Medjenit, gjeti një grumbull njerëzish që po i jepnin ujë bagëtisë. - Ata kishin çuar bagëtitë për ujë. Ai ishte një vend me shumë bagëti.

- Pak më larg vërejti dy vajza, që po përpiqeshin të ndalnin tufën e tyre. - Atje gjeti dy vajza, të cilat qëndronin veçmas dhe mundoheshin të largonin bagëtitë e veta, sepse nuk donin të përziheshin me burrat dhe sepse askush nuk po u linte radhë. Atëherë, Musai i tha:

- dhe u tha: “Si e keni punën ju të dyja?” - Pse po qëndroni mënjatë dhe pse po i ndaloni bagëtitë tuaja?

- Ato i thanë: “Ne nuk mund t'u japim ujë (bagëtime tona), derisa të largohen barinjtë... - Ne e kemi zakon që nuk duhet t'i fusim bagëtitë tona, derisa të mbarojnë punë të gjithë barinjtë. Kur ata largohen, atëherë vazhdojmë ne. Duke treguar shkakun, thanë:

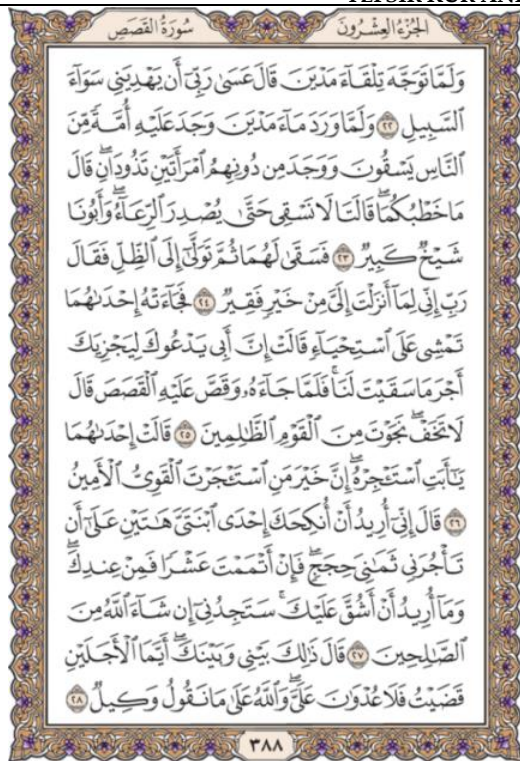
- Ndërkohë që babai ynë është shumë i vjetër (për të ardhur vetë).” - Ai nuk ka fuqi tani, që të vijë e t'u japë ujë bagëtime bashkë me barinjtë e tjerë. Atëherë Musai, duke shprehur keqardhjen e tij për këtë gjendje, shkoi e u dha ujë bagëtime të tyre, pa kërkuar asnjë shpërblim, sepse ai nuk kishte asnjë qëllim tjetër veç kenaqësisë së Allahut të Lartësuar. Kur mbaroi së dhëni ujë bagëtime, ishte piku i vapës, sepse Allahu thotë:

- Atëherë, ai u dha ujë bagëtive të tyre, pastaj u largua, që të ulej nën një hije. Atje tha: “O Zoti im! Unë kam (*shumë*) nevojë për gjithçka që do të më japësh Ti.” - Ai u ul që të çlodhej nën hije, pasi ishte lodhur shumë. Në atë gjendje, duke i kërkuar Zotit që ta furnizonte dhe të kujdesej për të, tha: “O Zoti im! Unë kam nevojë për gjithçka që do të më japësh Ti. Unë jam nevojtar dhe i varfër për çdo mirësi që të më japësh dhe ta lehtësosh për mua.” Kjo ishte një lutje duke paraqitur gjendjen nevojtare, dhe jo thjesht një kërkesë. Lutja duke i parashtruar Zotit gjendjen e dobët dhe nevojën e madhe është shumë më e fuqishme dhe e vlefshme sesa thjesht një kërkesë. Kështu vazhdoi Musai të lutej, duke i shprehur Zotit varfërinë, përunjësinë e nevojën e vet, ndërkohë që dy vajzat u larguan në drejtim të shtëpisë së tyre dhe babait plak, për ta njoftuar për atë që ndodhi. Më pas, babai i tyre dërgoi tek Musai njërën nga dy vajzat e tij. Allahu e përshkruan këtë skenë duke thënë:

- **Njëra prej tyre shkoi tek ai (*Musai*) e ndrojtur...** - Kjo tregon për fisnikërinë dhe moralin e lartë të saj. Nuk ka dyshim se turpi është nga virtytet më të larta, sidomos për vajzat. Kjo qasje nga kjo vajzë e moralshme tregonte edhe për diçka tjetër: Musai u shërbeu atyre vajzave jo si një qiraxhi ose si një shërbëtor, me të cilin mund të flasësh si të duash. Jo, ai ishte krenar dhe fisnik në shpirt, njeri nga i cili duhet të kesh turp dhe t'i flasësh me kujdes. Mirësjellja e morali i tij e bënte Musain një fisnik, i cili ta impononte respektin, prandaj ajo vajzë po i afrohej me ndrojtje.

- ...dhe i tha: “Babai im të thërret, me qëllim që të të shpërblejë që u dhe ujë bagëtive tona.” - Babai ynë dëshiron të të falënderojë dhe nderojë për shërbimin e vyer që na bëtë. Ishit ju që na nderuat fillimisht, prandaj babai dëshiron veçse t'i përgjigjet bamirësisë suaj, sado pak qoftë. Dhe Musai e pranoi ftesën:

- **Kur shkoi tek ai dhe i tregoi atë që i kishte ndodhur (në Egjipt), ai tha:** “Mos

ki frikë! Tashmë ke shpëtuar nga populli keqbërës.” - Ai i tregoi historinë e tij, që nga shkaku i arratisjes nga Egjipti e deri sa mbërriti në Medjen. Atëherë, babai i vajzave, duke u përpjekur të qetësonte zemrën e Musait, i tha: “Mos ki frikë! Tashmë ke shpëtuar nga populli keqbërës.” Pra, qetësohu, sepse Allahu tashmë të ka shpëtuar prej tyre që kur të solli në këtë vend, ku Faraoni nuk ka pushtet.

- **Njëra prej vajzave tha: “O baba, merre në punë me pagesë!** - Njëra prej vajzave i tha të atit: “O baba, merre në punë me pagë!” Pra, merre Musain si punëtor me mëditje, që të ruajë bagëtitë tona dhe t'u japë ujë atyre.

- **Punëtori më i mirë është i fuqishëm dhe i besuar.** - Musai është më i miri që mund të marrësh në punë. Ai ka dy cilësi: "...i fuqishëm dhe i besuar.” Forca dhe besnikëria janë cilësi të mrekullueshme, dhe më i miri punëtor me mëditje është ai që i ka këto dy cilësi: i fortë për atë punë që ngarkohet dhe besnik, që nuk të mashton dhe gënjen. Këto dy cilësi duhet të

plotësohen nga çdo njeri që merr një detyrë, çfarëdo qoftë ajo. Nëse mungojnë të dyja, ose edhe njëra prej tyre, atëherë cenohet puna. Vajza e bëri këtë vlerësim për Musain, sepse e pa gjatë punës që ishte i shkathët, i fortë dhe i zgjuar. Ndërsa besnikërinë dhe fisnikërinë e pa te respekti dhe përkujdesi i tij për ato të dyja, edhe pse nuk priste ndonjë shpërblim prej tyre. Qëllimi i vetëm ishte kënaqësia e Allahut dhe bamirësia ndaj të dobtëve e nevojtarëve. Atëherë, babai i vajzave i tha:

- **"Unë dëshiroj të të martoj me njërin prej vajzave të mia, me kusht që të më shërbesh për tetë vjet..."** - Dëshiroj të punosh tek unë për tetë vjet.

- **"Por nëse i plotëson dhjetë, atëherë është vullneti yt. Unë nuk dua të të rëndoj ty."** - Kjo është në dorën tënde, pra, nuk je i detyruar. Nuk po t'i bëj të detyrueshme dhjetë vjet, se nuk dua të të rëndoj me punë. Ajo që kërkoj prej teje është pak dhe e lehtë për ty. Ke për të parë që:

- **Por (sido që të vendosësh), ti do të gjesh tek unë një njeri të mirë, në dashtë Allahu."** - Ai i parashtroi Musait një punë të lehtë, ndaj ky bashkëpunim do të ishte i mirë dhe i drejtë. Kjo, nga njëra anë, tregon se ai ishte një burrë i mirë dhe i drejtë. Nga ana tjetër, ajo tregon se me një njeri të ndershëm e fisnik duhet të sillesh mirë, ashtu siç u soll ky burrë me Musain. Mirësjellja me sa të kesh mundësi është detyrë. Atij i duhet treguar se po trajtohet ndryshe nga të tjerët, pra, me më shumë respekt dhe vlerësim.

- **Ai tha: "Le të jetë ky një pakt mes meje e teje."** - Ky kusht është i pranueshëm dhe tashmë kemi një marrëveshje, sipas së cilës:

- **Cilindo afat që të plotësoj, të mos ketë keqdashje ndaj meje.** - Pra, edhe nëse qëndroj tetë vjet, që janë të detyrueshme, edhe nëse qëndroj dhjetë vjet, që janë në dëshirën time, nuk është gjynah për mua dhe nuk ka asnjë masë ndëshkuese.

- **Allahu le të jetë garant për këtë që po themi.** - Ai na mbikëqyr dhe dhe ti e di

mirë që ne ramë dakord. Babai i këtyre dy vajzave nuk është Shuajbi, profeti i njohur, siç është përhapur ndër shumë njerëz. Ky është një pretendim që nuk bazohet në tekste autentike. E shumta që mund të thuhet është se Shuajbi ka qenë në Medjen dhe se kjo ngjarje ndodhi në Medjen. Po ku është argumenti se ka ndodhur në kohën e profetit Shuajb? Nuk ka asnjë argument që të vërtetojë këtë. Askush nuk ka argument që tregon se Musai jetoi në kohën e Shuajbit dhe as që e ka takuar atë. Nëse do të ishte profeti Shuajb, Zoti do ta përmendte emrin e tij, e po ashtu dy vajzat. Gjithashtu, mund të themi se Allahu e shkatërroi popullin e Shuajbit dhe në Medjen kishin mbetur veçse ata që e besonin. Dhe, sipas kësaj logjike, ishte e papranueshme që besimtarët të mos kujdeseshin për vajzat e Profetit të tyre, duke i penguar tek uji, por do të ndodhte e kundërta. Kurrë nuk do të ndodhte që ata të shpërfillnin punët e Profetit të tyre dhe të prisnin që të vinte një burrë i huaj e t'u tregonte mirësjelljen para detyrimit për Profetin. Pastaj, si do të lejonte profeti Shuajb që Musai, profeti i Zotit, të ishte punëtor në shtëpinë e tij, kur dihet se ai ishte më i miri dhe më lart se Shuajbi si profet. Por Allahu është më i ditur për gjithçka. Vetëm nëse dikush mund të thotë se kjo ishte para se Musai të bëhej profet. Sidoqoftë, është e papranueshme që të pretendohet se bëhet fjalë për Shuajbin profet, pa pasur ndonjë argument të posaçëm për këtë nga Profeti ynë (a.s).

Ajetet 29 – 35

29. Kur Musai e plotësoi afatin, u nis në udhëtim me familjen e vet, vërejtj anash (malit të) Turi Sinasë një zjarr. Atëherë i tha familjes së vet: "Rrini këtu, se unë po shoh një zjarr. Shpresoj t'ju sjell nga ai ndonjë lajm (për rrugëtimin tonë) ose ndonjë dru të ndezur, që të ngrohni."

30. Por kur arriti atje (tek zjarri), u dëgjua një zë nga një pemë, nga ana e djathtë e luginës së atij vendi të bekuar: "O Musa! Unë jam Allahu, Zoti i botëve.

31. Hidhe shkopin tënd!” Kur Musai e pa se po lëvizte si një gjarpër i shpejtë, u kthye të ikte e nuk vështroi prapa. “O Musa! Kthehu ku ishe e mos u frikëso, se ti je i siguruar!

32. Fute dorën në gjoks, se ajo do të dalë e bardhë pa ndonjë të metë! Dhe shtrëngoje krahun pas trupit, që të mos frikësohesh. Këto janë dy mrekulli nga Zoti yt për te Faraoni dhe hordhia tij, sepse ata janë vërtet njerëz të ligj.”

33. Ai tha: “O Zoti im! Unë kam vrarë një njeri të tyre, prandaj kam frikë se mos më vrasin.”

34. Vëllai im, Haruni, është më gojëtar se unë, prandaj dërgoje atë me mua si ndihmës, që t’i vërtetojë fjalët e mia. Unë kam frikë se nuk do të më besojnë.

35. Ai i tha: “Ne do të ta përforcojmë krahun me vëllanë tënd dhe të dyve do t’ju japim fuqi, që ata të mos ju afrohen. Me shenjat Tona, ju të dy dhe ata që ju pasojnë, do të jeni ngadhënjimtarë”.

Shpjegimi i ajeteve

- Kur Musai e plotësoi afatin, u nis në udhëtim me familjen e vet, vërejtji anash (*malit të*) Turi Sinasë një zjarr. Atëherë i tha familjes së vet: “Rrini këtu, se unë po shoh një zjarr. Shpresoj t’ju sjell nga ai ndonjë lajm (*për rrugëtimin tonë*) ose ndonjë dru të ndezur, që të ngrohemi.” - Mendohet që Musai të ketë punuar dhjetë vjet, sepse dihet që Musai ishte bamirës. Pasi mbaroi marrëveshja, Musai u përmallua për familjen, nënën, fisin dhe vendin e tij, ndaj mendoj që, pas gjithë asaj kohe të gjatë, tashmë e kishin harruar çështjen e tij. Kështu, u nis në udhëtim për në Egjipt me familjen e vet. Rrugës vërejtji anash (*malit të*) Turi Sinasë një zjarr. Kjo ndodhi pikërisht atëherë kur kishin humbur rrugën dhe po ndienin ftohtë. Kur u afrua pranë atij vendi, Musai u thirr prej atje:

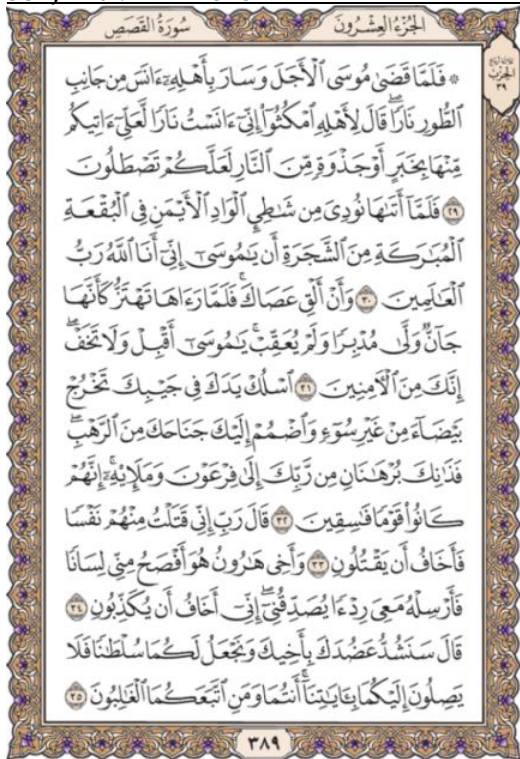
- Por kur arriti atje (*tek zjarri*), u dëgjua një zë nga një pemë, nga ana e djathtë e luginës së atij vendi të bekuar: “O Musa! Unë jam Allahu, Zoti i botëve.... - Pra, e njoftoi Musain për rububijen dhe për

uluhijen e Tij. Nga kjo kuptohet se e urdhëroi që Musai t’i përkushtohej me adhurime e nënshttrim, sikurse e ka thënë qartë në ajetin tjetër: "Jam Unë, Allahu. Nuk ka zot tjetër (*të denjë për adhurim*), përveç Meje. Pra, vetëm Mua më adhuro dhe fale namazin rregullisht për të më kujtuar Mua!" [Ta Ha 14]. Pastaj i tha:

- **Hidhe shkopin tënd!” Kur Musai e pa se po lëvizte si një gjarpër i shpejtë, u kthye të ikte e nuk vështroi prapa.** - Pasi e hodhi shkopin, "...Musai e pa se po lëvizte si një gjarpër i shpejtë...". Ai po lëvizte me shpejtësi dhe kishte një pamje të tmerrshme. Ai u shndërrua në formën e një gjarpri mashkull e të madh. Kur pa këtë pamje të frikshme, Musai "... u kthye të ikte e nuk vështroi prapa." Pra, u largua pa kthyer kokën pas, sepse frika kishte zaptuar zemrën e tij. Allahu i Madhëruar i tha:

- **O Musa! Kthehu ku ishe e mos u frikëso ...** - Kjo është një fjalë qetësuese, për të larguar frikën. Së pari, Allahu i tha: ‘Kthehu!’ Dhe ky ishte një urdhër që ai duhej t’i përgjigjej. Por mund të ndodhte që ai të përmbushte urdhrin për t’u kthyer, por frika i vazhdonte, sepse shkaku i saj vazhdonte të ishte. Prandaj dhe i tha: "...mos u frikëso...". Kështu, i dha dy urdhra "Kthehu!" Dhe “Mos u frikëso”! Me këto dy urdhra, ai duhej të kthehej dhe të mos kishte frikë në zemër. Por mbetej edhe një mundësi tjetër. Ai mund të kthehej dhe të mos kishte frikë, por mund të shqetësohej dhe të ndihej i pasigurt, prandaj në fund i tha:

- **... se ti je i siguruar.** - Kështu, ai u siguroi edhe nga ky drejtim, dhe frikës iu pre rruga nga të gjithë drejtimet. Musai u kthye i qetë dhe i sigurt në premtimin e Zotit dhe me iman të shtuar. Këto shenja Allahu ia tregoi Musait para se ta dërgonte atë tek Faraoni dhe rrethi i tij, në mënyrë që të ishte më i qetë dhe në siguri të plotë, që kjo t’i jepte qëndrueshmëri e forcë në përballjen me Faraonin. Pastaj i tregoi një shenjë tjetër dhe i tha:

- Fute dorën në gjoks, se ajo do të dalë e bardhë pa ndonjë të metë! Dhe shtrëngoje krahun pas trupit, që të mos frikësohesh! - E futi dorën në gjoks dhe pasi e nxori, ndodhi ajo që tha Zoti. Pastaj tha: "... shtrëngoje krahun pas trupit, që të mos frikësohesh. Pra, shtrëngoje krahun pas trupit, që të largohet frika nga zemra jote.

- Këto janë dy mrekulli nga Zoti yt për te Faraoni dhe hordhia tij... - Këto dy shenja, shkopi i kthyer në gjarpër dhe dora që vezullonte e bardhë, Zoti do t'i japë për të shkuar te Faraoni dhe hordhia e tij.

-sepse ata janë vërtet njerëz të ligj. - Atyre nuk iu mjafton paralajmërimi dhe urdhri nga një profet i Zotit, por duhen edhe shenja e mrekulli, që mbase u bëjnë dobi.

- Ai tha: "O Zoti im! Unë kam vrarë një njeri të tyre, prandaj kam frikë se mos më vrasin." - Kështu, duke i kërkuar ndihmë Allahut, Musai i tregoi për këtë çështje të pazgjidhur mes tij dhe Faraonit. Ai i kërkoi ndihmë Zotit që t'i largonte këtë pengesë në kryerjen e misionit. Prandaj tha: "O Zoti im! Unë kam vrarë një njeri të tyre

e kam frikë se mos më vrasin. Pra, kam frikë se do të më ekzekutojnë para se të mund të kryej misionin, për të cilin po dërgohem ndër ta."

- Vëllai im, Haruni, është më gojëtar se unë, prandaj dërgoje atë me mua si ndihmës... - Pra, dërgoje atë së bashku me mua, si ndihmësin tim.

- që t'i vërtetojë fjalët e mia. Unë kam frikë se nuk do të më besojnë. - Për arsye se, sa më shumë mbështetës të ketë e vërteta, aq më e besueshme dhe e pranueshme bëhet ndër njerëz. Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së tij:

- "Ne do të ta përforcojmë krahun me vëllanë tënd dhe të dyve do t'ju japim fuqi, që ata të mos ju afrohen..." - Pra, do të të mbështesim nëpërmjet tij. Pastaj Allahu e qetësoi Musain edhe në lidhje me çështjen e pambyllur të vrasjes, duke i thënë: "Ne do të ta përforcojmë krahun me vëllanë tënd dhe të dyve do t'ju japim fuqi, që ata të mos ju afrohen (e t'ju lëndojnë). Pra, do t'ju japim fuqi e autoritet gjatë komunikimit me Faraonin. Kështu, armiku nuk do të guxojë t'ju afrohet.

- "Me shenjat Tona, ju të dy dhe ata që ju pasojnë, do të jeni ngadhënjimtarë." - Kjo do të ndodhë për shkak të shenjave madhështore që Zoti do t'u japë. Ato shenja tregojnë qartë të vërtetën dhe lënë gjurmë të forta në zemrat e atyre që i dëshmojnë. Nëpërmjet këtyre shenjave, Zoti do të largojë prej jush kurthet e armikut. Ato do të jenë për ju mbrojtëse dhe mbështetje më e madhe sesa një ushtri e armatosur rëndë: "Me shenjat Tona, ju të dy dhe ata që ju pasojnë, do të jeni ngadhënjimtarë". Ky premtim i jepej Musait në një kohë që ishte fill i vetëm e pa asnjë mbështetje në dukje, e pikërisht kur kthehej në vendin e tij, pas një largimi të gjatë. Por ngjarjet ndryshuan hap pas hapi, derisa Allahu e realizoi atë që i premtoi Musait. Ai i bëri vend Musait mes njerëzve, ndërsa në fund, atij e popullit të tij të dobët, ju dha pushtet në tokë. Kështu, Musai shkoi tek Faraoni me mesazhin e Zotit të tij.

Ajetet 36 – 43

36. Kur Musai shkoi tek ata me argumentet Tona të qarta, ata thanë: “Kjo nuk është asgjë është tjetër, veçse një magji e trilluar dhe kurrë nuk kemi dëgjuar gjë për këtë nga etërit tanë të hershëm.”

37. Musai tha: “Zoti im e di më së miri kush është ai që vjen me udhëzim të qartë prej Tij dhe se kujt do t’i takojë përfundimi i mirë. Keqbërësit me siguri nuk do të kenë shpëtim.”.

38. Faraoni tha: “O fisnikë! Unë nuk di për ju ndonjë zot tjetër përveç meje! O Haman! Më ndiz një zjarr (për të pjekur tulla) e më ndërto një kullë të lartë, se ndoshta do të arrij ta shoh Zotin e Musait. Unë mendoj se ai është gënjeshtar.”.

39. Kështu, ai dhe ushtria e tij u treguan kryeneçë në tokë pa asnjë të drejtë dhe menduan se nuk do të kthehen te Ne.

40. Prandaj Ne e kapëm atë dhe ushtrinë e tij dhe e hodhëm në det. Tani shiko se si qe përfundimi i keqbërësve!

41. Ne i bëmë ata prijës që ftojnë për në Zjarr dhe Ditën e Kijametit ata nuk do të ndihmohen.

42. Ne i bëmë që, edhe në këtë botë t’i ndjekë mallkimi, kurse Ditën e Kijametit ata do të jenë të përbuzur.

43. Pasi i shkatërruam popujt e mëparshëm, Ne i dhamë Musait Librin, që është dritë për njerëzit dhe udhëzim e mëshirë, që ata të mund të marrin mësim.

Shpjegimi i ajeteve

- Kur Musai shkoi tek ata me argumentet Tona të qarta, ata thanë: “Kjo nuk është asgjë është tjetër, veçse një magji e trilluar...” - Ato ishin argumente të qarta në atë që tregonin dhe në vërtetësinë e asaj që Musai po u kumtonte. Ato ishin argumente pa asnjë mangësi, por duke bërë padrejtësi dhe me inat e armiçësi ndaj të vërtetës, ata thanë: “Kjo nuk është asgjë është tjetër veçse një magji e trilluar dhe kurrë nuk kemi dëgjuar gjë për këtë nga etërit tanë të

hershëm.” Këto ishin fjalët e Faraonit në momentet kur u shfaq qartazi e vërteta dhe triumfoi mbi të kotën, duke e shkatërruar fare atë. Ai tiran i poshtër i refuzoi shenjat e Musait, edhe pse ekspertët dhe më të diturit njerëz rreth magjisë e besuan Musain dhe Zotin e tij. Ndërsa ai i mjeri tha: “...Ai (Musai) është prijësi juaj, që ju mësoi magjinë!” [Ta Ha 71]. Kështu u përgjigj ai duke e tepruar me intriga, mashtrim dhe padrejtësi, për të cilat Zoti na ka treguar në Kur’an. Allahu na tregon se ai mohoi Musain dhe shenjat e tij, edhe pse: “Ai (Musai) tha: “Ti e di me siguri të plotë se ato (mrekullitë) nuk i zbriti askush tjetër përveç Zotit të qiejve e të Tokës. Ai i zbriti ato të dukshme, e unë besoj, o Faraon, se ti je i shkatërruar.” [Isra 102]. Por ja që ligësia e kishte pushtuar dhe mbizotëruar atë.

- ...dhe kurrë nuk kemi dëgjuar gjë për këtë nga etërit tanë të hershëm.” - Në fakt ata gënjenin, sepse Allahu i Madhëruar kishte dërguar Jusufin përpara Musait, sikurse ka thënë: “Më parë, ju erdhi Jusufi me argumente të qarta, por ju nuk rreshtët së dyshuari për mesazhin që ju solli ai. Më në fund, kur vdiq ai, ju thatë: “Allahu nuk do të dërgojë pas tij asnjë profet.” Kështu, Allahu e lë në humbje këdo që e tepron dhe jeton me dyshime.” [Gafir 34].

- Musai tha: “Zoti im e di më së miri kush është ai që vjen me udhëzim të qartë prej Tij dhe se kujt do t’i takojë përfundimi i mirë.” - Tha kështu pasi ata pretenduan se ai ishte magjistër dhe vepra e tij ishte magji, ndërsa ata ishin të mençurit dhe të udhëzuarit tek e mira. Musai u tha: “Zoti im e di më së miri kush është ai që vjen me udhëzim të qartë prej Tij dhe se kujt do t’i takojë fundi më i mirë. Nëse nuk ju bën dobi ftesa dhe këshilla, shenjat e qarta madhështore dhe ju refuzoni çdo udhëzim, duke dashur veç humbjen dhe kufrin tuaj, atëherë dijeni dhe kujtoni faktin se Allahu i Lartësuar e di mirë për ata që janë në udhë të drejtë dhe për ata që do të kenë përfundimin e mirë. Gjithashtu, dijeni mirë se:

- **Keqbërësit me siguri nuk do të kenë shpëtim.** - Ndërsa përfundimi i mirë ishte për Musain dhe pasuesit e tij. Fitimi i çdo mirësie dhe shpëtimi nga çdo e keqe ishte për ta. Kurse për Faraonin ishte përfundimi i keq dhe ndëshkimi i ashpër.

- **Faraoni tha: “O fisnikë! Unë nuk di për ju ndonjë zot tjetër përveç meje!”** - Kjo ishte paturpësi e Faraonit ndaj Zotit. Ai, duke mashtruar dhe manipuluar mendjet e popullit dhe pasuesve të tij, atyre mendjehetëve dhe kokëboshëve, tha: “O fisnikë! Unë nuk di për ju ndonjë zot tjetër përveç meje. Pra unë dhe vetëm unë jam zoti dha ai që duhet ta adhuroni, t'i trembeni dhe nënshtroheni. Nëse do të kishte ndonjë zot tjetër, unë do ta dija.” Shikojini këto fjalë të thata që u drejton tirani këtyre njerëzve pa mend në kokë, për t'u treguar se ai ishte një dijetar shumë i mençur, i cili çdo gjë që thotë e ka të vërtetë. Për çdo gjë që urdhëron ai, duhet që t'i bindesh dhe nënshtrohesh. Madje, ai i përzgjedh fjalët, që të mos thotë diçka të gabuar. Ai nuk tha: “... nuk ka ndonjë zot tjetër veç meje”, por tha: “Unë nuk di për ju ndonjë zot tjetër, përveç meje”, që nënkuptonte se edhe mund të ketë ndonjë zot tjetër. Kështu, ai deshi që ta përforconte edhe më shumë mohimin e ekzistencës së një zoti tjetër, siç thoshte e mëtonte Musai. Ai urdhëroi për diçka, sikur donte të tregonte se çdo vendim e fjalë e thoshte vetëm pasi sigurohej, se ai ishte një i ditur dhe i mençur. Ai tha:

- **O Haman! Më ndiz një zjarr (për të pjekur tulla) e më ndërto një kullë të lartë, se ndoshta do të arrij ta shoh Zotin e Musait.** - Më ndërto një kullë të madhe prej tullash të pjekura.

- **Unë mendoj se ai është gënjeshtar.** - Unë mendoj se ai është mashtrues dhe do ta vërtetojmë këtë mendim. Shiko se çfarë paturpësie dhe padrejtësie të madhe bëri ky i poshtër dhe i shëmtuar! Askush nuk kishte bërë një krim të tillë. E quajti Musain gënjeshtar dhe pretendoi për vete se ishte zot. Mohoi se kishte ndonjë njohuri rreth një Zoti të vërtetë dhe pretendoi se, për të

gjetur të vërtetën, kishte marrë të gjitha masat e nevojshme. Të gjitha këto ishin thjesht për të manipuluar mendjet e popullit dhe pasuesve të tij. Megjithatë, çudia më e madhe ishte me oborrin dhe rrethin e tij, të cilët pretendonin të ishin paria e mbretërisë dhe njerëzit që udhëhiqnin çështjet e njerëzve: Si ishte e mundur që ai burrë të luante me mendjet e tyre dhe të verbonte logjikën e tyre deri në atë masë sa ata t'i nënshtroheshin dhe ta pasonin në këtë çmenduri?! Sigurisht shkak për këtë ishte kalimi i kufijve në poshtërsi e tirani, që ishte bërë cilësi e pandashme për ta. Besimi dhe punët e tyre të prishura solli shkatërrimin e mendjes dhe aftësisë së tyre të arsytimit. Të lutemi, o Zot, të na forcosh dhe ruash imanin tonë! “Zoti ynë, mos lejo që zemrat tona të devijojnë, pasi na drejtove! Na dhuro mëshirën Tënde! Pa dyshim, Ti je Dhuruesi i madh.”. [Al Imran 8].

- **Kështu, ai dhe ushtria e tij u treguan kryeneçë në tokë pa asnjë të drejtë** - Ai u tregua arrogant e tiran me njerëzit, duke i bërë të vuajnë. Ai u tregua arrogant e mendjemadh me profetët e Zotit dhe refuzues i mrekullive të tyre. Ai së bashku me ndjekësit e tij i mohuan mesazhet dhe shenjat e Zotit dhe pretenduan se ajo që besonin ishte më e lartë dhe më e mirë.

- **...dhe menduan se nuk do të kthehen te Ne.** - Ky ishte shkak që i bëri të merrnin guximin për këto padrejtësi. Nëse do të dinin ose të besonin me bindje se do të ktheheshin tek Zoti, kurrë nuk do të guxonin të bënin atë që bëjnë. Ata vazhduan në inatin e shfrenimit e tyre në kalimin e kufijve.

- **Prandaj Ne e kapëm atë dhe ushtrinë e tij dhe e hodhëm në det. Tani shiko se si qe përfundimi i keqbërësve!** - Ai ishte përfundimi më i keq dhe më i dëshpëruar. Për ata filloi një ndëshkim që nuk do t'u ndërpritet dhe do të jetë i vazhdueshëm deri në në ahiret.

- **Ne i bëmë ata (veçse)prijës që ftojnjë për në zjarr** - E bëmë Faraonin dhe rrethin e tij shembull për ata që ecin drejt vendit të poshtërimit dhe dëshpërimit.

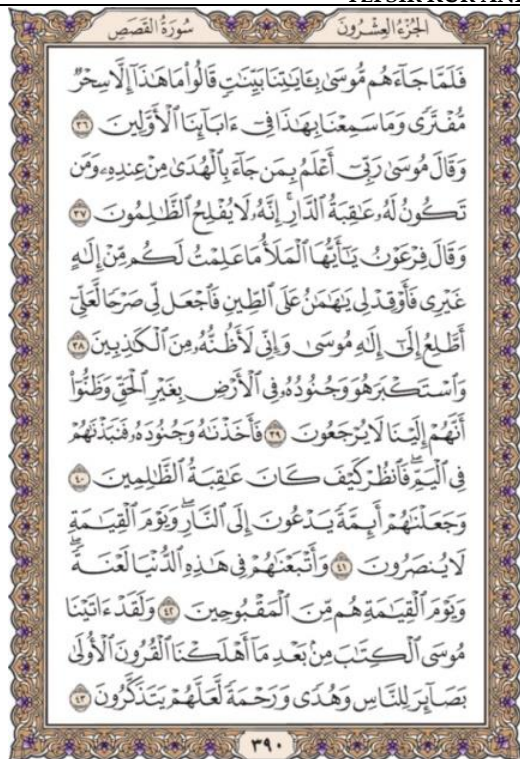
- **dhe Ditën e Kijametit ata nuk do të ndihmohen.** - Askush nuk do t'i ndihmojë të shpëtojnë nga ndëshkimi i Allahut. Ata janë shumë të dobët e të pafuqishëm që ta largojnë dënimin e Zotit nga vetja dhe nuk kanë për të gjetur ndonjë mik e ndihmëtar që do të mund t'i shpëtonte nga ai ndëshkim. Vetëm Allahu i ruan dhe shpëton ata që Ai dëshiron.

- **Edhe në këtë botë Ne i bëmë që t'i ndjekë mallkimi,** - Kjo do t'i ndjekë e shoqërojë gjithmonë për t'ua shtuar edhe më shumë ndëshkimin dhe poshtërimin, që në këtë dynja. Ata janë të mallkuar dhe mallkohen nga të gjitha kirjesat. Ata përmenden për keq dhe plot urrejtje ndër njerëz, dhe kjo është diçka e dëshmuar për ta. Ata do të jenë në krye të të gjithë të mallkuarve në këtë dynja:

- **... kurse Ditën e Kijametit ata do të jenë të përbuzur.** - Të larguar, të dëbuar nga mëshira e Zotit, të shëmtuar dhe vepërkëqij. Aq të shëmtuara e të poshtra janë veprat e tyre, saqë mbi ta janë bashkuar urrejtja e Zotit, urrejtja e krijesave dhe urrejtja e vetë atyre për vetveten.

- **Pasi i shkatërruam popujt e mëparshëm, Ne i dhamë Musait Librin,** - Ne i dhamë Musait Teuratin pas shkatërrimit të popujve, në fund të të cilëve ishte shkatërrimi i Faraonit dhe rrethit të ushtrisë së tij. Ky është argument që tregon se pas Shpalljes së Teuratis u ndërpre ndëshkimi shfarosës i përgjithshëm dhe u ligjërua xihadi me shpatë kundër mohuesve.

- **... që është dritë për njerëzit dhe Udhëzim e Mëshirë që ata të mund të marrin mësim.** - Në librin që Zoti i shpalli Musait kishte fakte e argumente që njerëzit të shihnin të vërtetën e qartë. Ata kishin në Shpallje çdo gjë që u sjell dobi. Ata mësonin si të ruhehin nga çdo gjë që i dëmtonte. Në libër kishte argumente të

mjaftueshme që asnjë gjynahqar të mos kishte justifikim tek Zoti. Besimtarët përfitonin nga drita e tij dhe ai ishte mëshirë për ta. Nëpërmjet tij, ata gjenin udhëzimin në rrugën e drejtë.

Ajetet 44 – 51

44. Ti nuk ishe në anën perëndimore, kur Ne i besuam Musait Shpalljen. Ti nuk ishe dëshmitar në atë ngjarje.

45. Ne krijuam shumë breza ndërmjet dhe ajo kohë është shumë e largët. Ti nuk ishe banor i Medjenit, që të mund t'u tregoje këtyre argumentet Tona. Por jemi Ne, që të dërguam ty si profet.

46. Ti nuk ke qenë as pranë malit Tur, kur Ne thirrëm atë (Musain). Por ti je si mëshirë nga Zoti yt, për t'i tërhequr vërejtjen një populli, tek i cili nuk ka ardhur ndonjë profet para teje, që ata të marrin mësim.

47. Dhe kur t'i godasë ndonjë e keqe e papritur, të cilën e meritojnë vetë, të mos thonë: “O Zoti ynë! Përse nuk na dërgove ndonjë profet, që të pasonim

argumentet e Tua e të bëheshim besimtarë?”

48. Por kur atyre u erdhi e vërteta nga ana Jonë, ata thanë: “Përse nuk i jepen mrekulli atij (*Muhamedit*) sikurse iu dhanë Musait!” Por, a nuk po i mohojnë ata mrekullitë që iu dhanë Musait më parë? Ata thonë (*për Kuranin dhe Teuratin*): “Këto janë dy magji që mbështesin njëra-tjetrën.” Ata thonë: “Ne i mohojmë që të dyja.”

49. Thuaj: “Atëherë, nëse është e vërtetë ajo që pretendoni, sillni një libër prej Allahut që është udhëzues më i mirë se këta të dy (*Teurati e Kurani*), që t’i përmbahem edhe unë atij!”

50. E nëse ata nuk të përgjigjen, atëherë dije se ata ndjekin vetëm epshet e veta. E kush është më i humbur se ai që ndjek epshin e vet, pa asnjë argument prej Allahut?! S’ka dyshim se Allahu nuk i udhëzon njerëzit keqbërës.

51. Ndërsa Ne u dërgojmë atyre Shpalljen në mënyrë të vazhdueshme, që të mendojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi Allahu i Lartësuar tregoi këtë histori, u kujton njerëzve se këto janë lajme që i vijnë Profetit nga Shpallja dhe se Profeti nuk ka asnjë mundësi tjetër informimi përveç Shpalljes:

- **Ti nuk ishe në anën perëndimore, kur Ne i besuam Musait Shpalljen.** - Ti nuk ishte në perëndim të malit Turi Sina, kur Ne përcaktuam urdhrat për Musain.

- **Ti nuk ishe dëshmitar në atë ngjarje.** - Ti nuk ishe dëshmitar në atë që ndodhi, që të mund ta tregoje.

- **Ne krijuam shumë breza ndërmjet dhe ajo kohë është shumë e largët.** - Shumë shekuj kaluan, aq sa dituria e Shpalljes u zhduk. Dhe pikërisht kur nevoja për Shpallje ishte e madhe, Ne të dërguam ty me atë që ta mësuam dhe me Kur'anin, që ta shpallëm.

- **Ti nuk ishe banor i Medjenit, që të mund t’u tregoje këtyre argumentet Tona.** - Ti nuk jetoje e qëndroje mes

banorëve të Medjenit, që të mësoje këtë histori dhe ajetet Tona, që të mund të tregoje kaq saktë e imtësisht historinë e Musait.

- **Por jemi Ne, që të dërguam ty si profet.**

- Të gjitha këto lajme të Musait erdhën nga Shpallja që të dhuruam. Ti nuk kishe asnjë mënyrë tjetër për t’i mësuar, përveç Shpalljes.

- **Ti nuk ke qenë as pranë malit Tur, kur Ne thirrëm atë (*Musain*).** - Nuk ishe kur e thirrëm Musain për ta ngarkuar me detyrën që të shkonte tek të padrejtët, për t’u kumtuar atyre mesazhin Tonë dhe për t’u treguar shenjat dhe mrekullitë që të kemi treguar në këtë Shpallje. Duke qenë se ti i tregove ato histori ekzaktesisht ashtu siç kanë ndodhur, pa shtuar e as pakësuar gjë, atëherë ka dy mundësi:

1. Ose të kesh qenë dëshmitar në kohën kur ndodhën;

2. ose ta kesh mësuar këtë histori nga të tjerët, për ta treguar më pas.

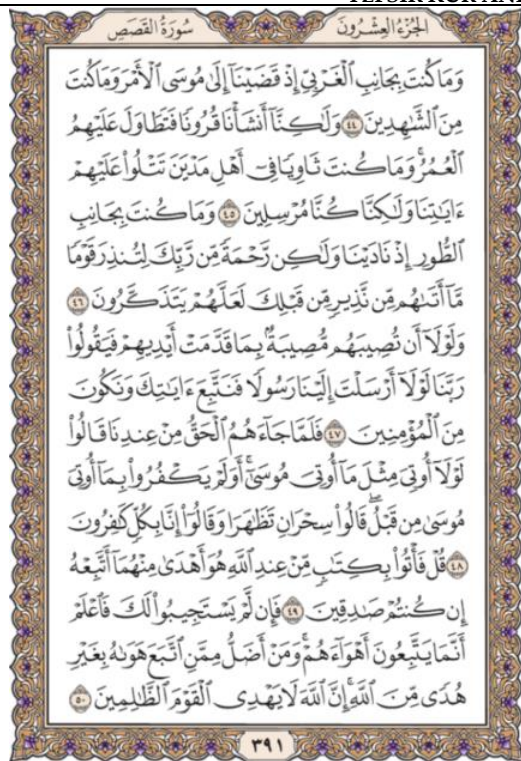
Vetëm këto dy mundësi mund të hedhin poshtë marrjen e informacionit nga Shpallja. Por dihet mirë se asnjëra prej tyre nuk ka ndodhur. Si miqtë, ashtu dhe armiqtë e tu e pranojnë se ato janë të pamundura për ty. Atëherë mbetet vetëm mundësia që të jenë sjellë prej Shpalljes së Zotit. Pra, ishte Zoti që të zgjodhi për të të bërë profet dhe që të dha Shpalljen, që shtjellon gjithçka. Ky është një argument i prerë se ti je i dërguari i Allahut dhe se Allahu i mëshiroi njerëzit me dërgimin tënd si profet:

- **Por ti je si mëshirë nga Zoti yt, për t’i tërhequr vërejtjen një populli, tek i cili nuk ka ardhur ndonjë profet para teje, që ata të marrin mësim.** - Arabët dhe kurejshët nuk kishin kontakt me Shpalljen që prej një kohe të largët (nga koha e Ismailit). Kjo Shpallje iu është dhënë atyre me qëllim që: "... ata të marrin mësim." Pra, që të njohin hollësitë e Shpalljes dhe të rrugës së mirësisë, si dhe që të bëjnë punë të mira e të jetojnë sipas saj. Gjithashtu, Shpallja iu është dhënë edhe për t’u treguar rrugët e ligësive që të mund të largohen e të

ruhen prej tyre. Atëherë, duke qenë se gjendja dhe nevoja e tyre për ty si profet dhe për Shpalljen është shumë e madhe, atëherë ata duhet të nxitonin dhe të përkushtoheshin në besimin që ti i fton dhe të ishin mirënjohës për këto mirësi të mëdha, që, në fakt, askush nuk mund t'i vlerësojë sa duhet. Fakti që Profeti (a.s.) ishte paralajmërues i arabëve nuk hedh poshtë faktin se ishte i dërguar edhe për njerëzit e tjerë. Ai ishte arab dhe Kur'ani u shpall në gjuhën arabe. Të parët që ai i ftoi në Islam ishin arabët dhe mesazhi i parë dhe themelor ishte për arabët dhe për të gjithë botën më pas, siç ka thënë Allahu i Lartësuar: "Vallë, pse është çudi për njerëzit, që Ne i shpallëm një burri nga mesi i tyre: "Tërhiq vërejtjen njerëzve dhe përgëzoji ata që besojnë se ata do të kenë shpërblime të mëdha (*premtim i sigurt*) nga Zoti i tyre!". [Junus 2]. Ose: "Thuaj: "O njerëz! Unë jam i dërguari i Allahut për të gjithë ju. Jam i dërguari i Allahut, në dorën e të Cilit është sundimi i qiejve e i tokës." [El ea'raf 158].

- **Dhe kur t'i godasë ndonjë e keqe e papritur, të cilën e meritojnë vetë, të mos thonë: "O Zoti ynë! Përse nuk na dërgove ndonjë profet, që të pasonim argumentet e Tua e të bëheshim besimtarë?"** - Prandaj të dërguam tek ata, o Muhamed, që sa herë të goditen nga belaja, që vetë me duart e tyre e fitojnë, të mos nxjerrin të tilla pretendime e justifikime. Pas dërgimit të Muhamedit, askush të mos ketë të tilla pretendime për të shpëtuar nga dënimi i Zotit për punët e këqija.

- **Por kur atyre u erdhi e vërteta nga ana Jonë, ata thanë: "Përse nuk i jepen mrekulli atij (Muhamedit) sikurse iu dhanë Musait!"** - Kur atyre u erdhi e vërteta e sigurt, pra, ky Kur'an madhështor i shpallur nga Ne, duke e mohuar thanë: "Përse nuk i jepen mrekulli atij (Muhamedit) sikurse iu dhanë Musait!" Duke mohuar diçka që kursesi nuk mund të mohohet, sollën këto pretendime boshe. Ata thanë: Përse nuk zbrit Libri nga qielli

njëherësh i gjithi? Kështu, sikur po thoshin: "Duke qenë se po zbrit pjesë-pjesë, atëherë nuk është prej Zotit." E çfarë argumenti është ky?! Përse duhet të mendohet se nuk është prej Zotit, meqë po shpallet pjesë-pjesë?! Ku është lidhja dhe logjika këtu?! Madje, është pikërisht e kundërta që mund të kuptohet nga shpallja e Tij pjesë-pjesë. Ajo tregon përkujdesin e madh të Allahut për ata të cilëve u shpalli këtë Kuran. Ai e zbriti atë pjesë-pjesë dhe gradualisht, që të forconte zemrën e Profetit dhe që imani i besimtarëve të shtohet e fuqizohet. Gjithashtu, edhe për të qenë një udhëzim dhe sqarim për çdo çështje që u dilte përpara, siç thotë i Madhëruari: "Ata që nuk besojnë thonë: "Përse të mos i zbriste Kur'ani atij (Muhamedit) gjithi përnjëherë?" Ne e shpallëm ashtu (*pjesë-pjesë*), në mënyrë që të forcojmë zemrën tënde nëpërmjet tij. Ne ta sollëm atë ca nga ca, ajet pas ajeti. Dhe ata nuk të bëjnë ndonjë pyetje që Ne të mos ta zbresim të vërtetën dhe shpjegimin më të mirë." [Furkan 32, 33]. Pastaj, edhe pse ata bënë

krahasim me librin që iu dha Musait, prapë nuk kishin asnjë të drejtë, sepse edhe Musain nuk e besuan. Pra, si mund të kërkojnë dhe krahasojnë me një libër që ata nuk e besojnë dhe e mohojnë? Prandaj thotë Allahu i Madhëruar:

- Por, a nuk po i mohojnë ata mrekullitë që iu dhanë Musait më parë? Ata thonë (për Kur'anin dhe Teuratit): “Këto janë dy magji që mbështesin njëra-tjetrën.” - Sipas tyre, Kur'ani dhe Teurati janë dy magji që ndërveprojnë me njëra tjetrën për të nënshtruar njerëzit.

- Ata thonë: "Ne i mohojmë që të dyja." - Nga kjo kuptohet se ata ishin njerëz që donin të hidhnin poshtë të vërtetën me diçka të kotë e të pavlerë. Ata thjesht lllomotitin fjalë kontradiktore. E tillë është sjellja e çdo mohuesi, prandaj dhe Zoti thotë se ata janë mohues të të dy librave dhe të dy profetëve. Mos, vallë, ky mohim ishte për shkak se ata kërkonin të vërtetën, apo thjesht pasim i dëshirave të tyre? Në vijim, Allahu u drejton atyre një sfidë, për të vërtetuar pretendimet dhe mosbesimin e tyre.

- Thuaj: “Atëherë, nëse është e vërtetë ajo që pretendoni, sillni një libër prej Allahut që është udhëzues më i mirë se këta të dy (Teurati e Kur'ani), që t'i përmbahem edhe unë atij!” - Sillni një libër prej Allahut që ofron udhëzim më të drejtë se Kur'ani dhe Teurati, që t'i përmbahem edhe unë atij! Askush nuk mund të gjejë libër të tillë. Bota nuk ka pasur kurrë si këta dy libra që ditën që Zoti krijoi botën, në aspektin e diturisë, të udhëzimit që përmbajnë, qartësimit për çdo çështje që të ofrojnë, si dhe mëshirës për krijesat. Kjo ftesë është mëse e drejtë dhe e mrekullueshme. Muhamedi i fton njerëzit në udhëzim dhe në të vërtetën, dhe ky ishte qëllimi i tij: Unë ju kam sjellë një libër me mirësi, ashtu si edhe libri që ju dha Musait, prandaj është detyrë për të gjithë ne që t'i ndjekim dhe të nënshtrohemi të jetojmë sipas mësimëve të tij, sepse ata janë plot udhëzime e drejtësi. Nëse mund të më sillni një libër të shpallur nga Zoti, që është më

udhëzues se ata të dy, edhe unë kam për ta ndjekur. Në të kundërt, kurrë nuk kam për ta lënë të vërtetën dhe udhëzimin për diçka që nuk është e tillë.

- E nëse ata nuk të përgjigjen, atëherë dije se ata ndjekin vetëm epsheet e veta. - Duke qenë se nuk mund të sjellin ndonjë libër më të plotë në udhëzimin dhe diturinë që ofron atëherë: "...dije se ata ndjekin vetëm epsheet e veta." Pra, mospasimi yt nuk është për shkak se ata po ecin sipas ndonjë rruge të vërtetë që ata njohin, por është thjesht pasim i epsheve e dëshirave të tyre. Por:

- ...kush është më i humbur se ai që ndjek epshein e vet, pa asnjë argument prej Allahut?! - Ata janë njerëzit më të humbur, të cilëve edhe pse iu paraqitet e vërteta, udhëzimi i qartë dhe i drejtë, që të çon tek Zoti dhe në Xhenetet e bujarisë së Tij, ata nuk ia hedhin sytë dhe nuk përkushtohen të jetojnë sipas saj. Këta të mjerë, kur epsheet dhe dëshirat e tyre i ftojnë për t'i hyrë rrugëve të shkatërrimit dhe dëshpërimit, ata iu përgjigjen menjëherë, duke braktisur udhëzimin e Zotit dhe ftesën e Tij bujare. A di ndonjë që të jetë më i humbur se ata që kanë të tilla cilësi? Sigurisht, ajo që i çoi në atë përfundim të hidhur ishte padrejtësia, armiqësia ndaj së vërtetës dhe urrejtja ndaj saj. Ata nuk e duan të vërtetën. Të gjitha këto bëjnë që ata të mbeten në humbje dhe të mos udhëzohen:

- S'ka dyshim se Allahu nuk i udhëzon njerëzit keqbërës. - Ata që kanë si cilësi të përhershme padrejtësinë, inatin e kokëfortësinë. Atyre u vjen udhëzimi dhe ata e refuzojnë. Ata i josh epshi dhe dëshirat e shfrenuara. Ata ia mbyllin vetes rrugën e udhëzimit dhe portat e së mirës. Vëreni me kujdes! Allahu i Lartësuar thotë: "E nëse ata nuk të përgjigjen, atëherë dije se ata ndjekin vetëm epsheet e veta." Kjo tregon se ata që nuk pranojnë fjalën e Profetit, në mënyrë të pashmangshme kanë për të ndjekur një rrugë tjetër, që bie ndesh me fjalën e tij. Këta lloj njerëzish nuk ndjekin udhëzimin, por dëshirat e veta.

- **Ndërsa Ne u dërgojmë atyre Shpalljen në mënyrë të vazhdueshme, që të mendojnë.** - Kështu, Allahu i Madhëruar vijoi gradualisht që t'i shpallte njerëzisë mesazhin e Tij, dhe këtë e bëri si mëshirë për ta dhe me qëllimin që ata të mendojnë. Pra, që ata gjithmonë të nxjerrin mësim, sa herë që përsëritet zbritja e ajeteve të Tij, sa herë që ata kanë nevojë. Kështu, Shpallja e Kur'anit pjesë-pjesë dhe kohë pas kohe ishte mëshirë për njerëzimin. Atëherë, përse ata e kundërshtonin dhe e quanin këtë si arsye për të mos besuar, kur ajo ishte në dobinë e tyre?!

Disa dobi dhe mësim të nxjerra nga kjo histori e mrekullueshme

1. Të vetmit që përfitojnë dhe ndriçohen nga ajetet dhe mësimet e Allahut dhe nga historitë e popujve të shkuar, janë besimtarët e vërtetë. Në varësi të imanit që ka robi, po ashtu do të ndriçohet dhe do të marrë mësim. Allahu i Lartësuar i sjell këto histori e mësim pikërisht për këta të zgjedhur. Ndërsa të tjerët nuk marrin as dritë dhe as udhëzim.

2. Allahu i Madhëruar kur dëshiron diçka, i lehtëtëson rrugët e kushtet për arritjen e saj, duke i sjellë ato pak e nga pak e gradualisht, jo njëherë të vetme.

3. Një popull i dobët dhe i pafuqishëm kurrë nuk duhet t'i dorëzohet dobësisë e pafuqisë. Ai duhet të shfrytëzojë të gjithë kapacitetet që ka për të kërkuar të drejtën e vet. Ai kurrë nuk duhet ta humbasë shpresën për t'u ngritur në lartësinë e duhur, sidomos kur i bëhet padrejtësi nga të tjerët. Le të marrin mësim e ngushëllim popujt në mënyrën se si i shpëtoi Zoti bijtë e Izraelit, atë popull të dobët, të përvuajtur e të shtypur nga Faraoni dhe rrethi i tij. Madje, Zoti i bëri ata sundues në tokë, duke iu dhënë pasuritë e të padrejtëve dhe tiranëve.

4. Nëse një popull do të vazhdojë të rrijë i shtypur dhe i përvulur, duke mos kërkuar hakun e vet e duke mos folur rreth tij, ata do të vazhdojnë të mbeten ashtu dhe nuk kanë për të ngritur kokë, si në fe, edhe dhe në

dynjanë e tyre, e aq më pak të jenë udhëheqës.

5. Mëshira dhe kujdesi i madh i Allahut të Lartësuar për nënën e Musait, kur i premtoi se do t'ia kthente të birin dhe se do ta bënte atë një profet të zgjedhur.

6. Allahu i Lartësuar dhe i Urtë bën që robin e Tij ta kapin disa vështirësi dhe vuajtje në fillim, që më pas gëzimi i tij me çlirimin dhe mirësinë e Allahut të jetë edhe më i madh. Mendo pak se si në fillim nëna e Musait u dëshpërua aq shumë, sa që zemra iu mblodh nga frika për djalin e saj, dhe përfytyro gëzimin dhe qetësinë që ajo provoi e përjetoi kur e mori sërish në duar djalin e dashur, për t'i dhënë gj. Ishte pikërisht hedhja e tij në lumë me senduk, si mjet për ta shpëtuar, ajo që e dëshpëroi dhe e frikësoi aq shumë. Dhe pikërisht nëpërmjet kësaj zgjidhjeje të frikshme asaj iu mundësua që zemra t'i qetësohej dhe sytë t'i qeshnin dhe të gëzoheshin përsëri. Madje, jo vetëm kaq, po iu mundësuan edhe të mira materiale. E kush e mendonte se ai fëmijë i hedhur në lumë do të shpëtonte dhe ajo frikë e madhe do të shndërrohej në lumturi?

7. Frika e natyrshme, që shpesh e pushton njeriun, nuk bie ndesh me imanin ose të tregojë se zemra ka pak ose aspak iman. Nëna e Musait, e po kështu më vonë edhe Musai, provuan diçka nga kjo frikë, por zemrat e tyre ishin plot me iman. Ajo është thjesht frikë e natyrës njerëzore.

8. Imani shtohet dhe pakësohet. Nga gjërat që më së shumti e shtojnë dhe e forcojnë imanin dhe i sjellin zemrës siguri të plotë është durimi gjatë sprovave dhe forca e dhënë nga Zoti gjatë këtyre sprovave. Zoti thotë: "Zemra e nënës së Musait ndjeu një zbrazëti (kur kuptoi se djali kishte rënë në duar të Faraonit) dhe gati sa nuk e zbuloi atë (fëmijën), sikur Ne të mos ia kishim forcuar zemrën (me besim), që të mbetej (një besimtare) e palëkundur." Pra, është pikërisht forca dhe ndihma që të sjell Allahu gjatë sprovës ajo që bën të mundur imanin dhe forcimin e tij. Pikërisht kjo

forcë ia qetësoi zemrën dhe e forcoi imanin e nënës së Musait.

9. Nga mirësitë më të mëdha dhe ndihma më e fortë që Zoti i jep robit në çështjet e tij, është pikërisht qëndrueshmëria, durimi e maturia në momentet e frikës dhe ngarkesës shumë të lartë emocionale. Përmes kësaj force dhe ndihme, robi arrin të artikulojë të drejtën dhe ta mbrojë atë. Edhe veprat e tij janë të matura e të kujdesshme. Ndryshe ndodh me atë të cilin e vënë poshtë frika e tronditja: ai e humb mendjen fare dhe nuk arrin të logjikojë. Kështu nuk arrin ndonjë të mirë për veten e vet në atë gjendje.

10. Edhe pse muslimani e di mirë që kaderi dhe premtimi i Allahut është i sigurt dhe ka për t'u përmbushur, nuk duhet që të heqë dorë nga kryerja e sebepeve dhe çdo gjëje për të cilën është urdhëruar. Përmbushja e urdhëresave dhe veprat e njeriut në marrjen e masave nuk tregojnë se ai nuk i beson fjalët dhe premtimet e Allahut. Edhe pse Allahu i pati premtuar nënës së Musait se do t'ia kthente djalin e saj, kjo nuk e pengoi atë që të merte masat për këtë, duke dërguar të motrën e Musait ta ndiqte nga pas dhe të kujdesej për të, por pa rënë në sy.

11. Lejohet që gruaja të dalë nga shtëpia e saj nëse e lyp nevoja dhe të flasë me burrat e huaj. Kështu veproi motra e Musait dhe dy vajzat pranë burimit të Medjenit.

12. Lejohet marrja e pagesës për gjidhënie dhe për kujdesin ndaj fëmijës, si edhe t'ia lësh kujdestarinë e fëmijës dikujt tjetër, që ka mundësi ta bëjë diçka të tillë, siç bëri motra e Musait. Familja e Faraonit e paguante nënën e Musait për gjidhënie dhe kujdesin ndaj Musait, pasi nuk e dinin se ajo ishte nëna e vërtetë e Musait.

13. Kur Allahu Mëshirëplotë dëshiron ta mëshirojë e ta ndryshojë robin e Vet, fillon t'i tregojë atij shenja të qarta për këtë, në mënyrë që robiti t'i shtohet imani. Kështu bëri Zoti me nënën e Musait kur ia ktheu djalin, që ajo ta dinte mirë dhe të kishte siguri të plotë se premtimi i Allahut është i vërtetë.

14. Është e ndaluar të vrasësh një mohues të Zotit me të cilin ka një pakt ose sipas zakonit dhe rregullave ndërnjerëzore. Musai e konsideroi vrasjen e Egjiptasit si një gjynah, nga i cili i kërkoi falje Allahut, edhe pse Ai ishte qafir.

15. Çdokush që vret dikë pa të drejtë konsiderohet si kryeneç apo tiran, që përhap shkatërrimin në tokë.

16. Ai që vret njerëzit pa të drejtë, duke pretenduar se kështu dëshiron të vendosë rregull në tokë, duke i frikësuar ata që bëjnë gjynahe, le ta dijë se ai është gënjeshtar në atë që pretendon. Madje, ai është i padrejtë dhe përhapës i shkatërrimit në tokë, sikurse na tregon Allahu fjalën e Egjiptasit drejtuar Musait: "O Musa! A do të më vrasësh edhe mua, siç vrave atë të djeshmin? Ti kërkon të tregohesh arrogant në tokë dhe nuk dëshiron të jesh nga ata që rregullojnë punët." Këto fjalë u thanë në një kontekst pohimi nga Zoti dhe nuk u hodhën poshtë. Pra, është shumë e vërtetë se ai që vret pa të drejtë është arrogant dhe nuk dëshiron të rregullojë gjërat.

17. Nëse dikush njofton dikë rreth fjalëve që thuhet për të, me qëllimin për ta ruajtur nga ndonjë e keqe që i kanoset, nuk quhet përgojim apo spiunim (që konsiderohet gjynah). Madje mund të jetë vaxhib, siç veproi ai burrë besimtar kur e njoftoi Musain duke e këshilluar dhe paralajmëruar për t'u ruajtur nga ajo që po flitej dhe përgatitej për të.

18. Nëse dikush mëson se nëse qëndron në një vend ka për të humbur jetën dhe do ta vrasin, ai nuk duhet t'ia lejojë vetes dhe të qëndrojë. Ai nuk duhet të dorëzohet por duhet të largohet, ashtu siç veproi Musai ²².

19. Kur ndodhesh përpara dy dëmeve dhe të këqijave, kur është e pashmangshme që të kryesh njërën prej tyre, atëherë kryen atë që është e keqja më e vogël dhe ajo që ka më pak dëme, se kështu veproi edhe Musai. Ai u detyrua të zgjidhte mes dy mundësive: 1. Të qëndronte në Egjipt, por kjo do të sillte vrasjen e tij. 2. Të shkonte në ndonjë vend të panjohur, pa pasur furnizime e as udhërrëfytes (përveç Zotit). Kjo e dyta ishte më e sigurt, prandaj Musai zgjodhi atë.

20. Çdokush që gjendet përballë një situatë që duhet të zgjedhë dhe nuk di si të vendosë, atëherë le t'i drejtohet Zotit dhe t'i lutet Atij që ta udhëzojë në zgjedhjen më të mirë, por vetëm pasi të ketë bërë çdo gjë që ka në dorë dhe të synojë vetëm të vërtetën dhe të mirën. Allahu i Lartësuar kurrë nuk e zhgënjën dhe braktis dikë në një gjendje të tillë, siç ishte Musai kur u nis për në Medjen. Ai tha: “Shpresoj që Zoti im do të më udhëzojë në rrugën e drejtë.”

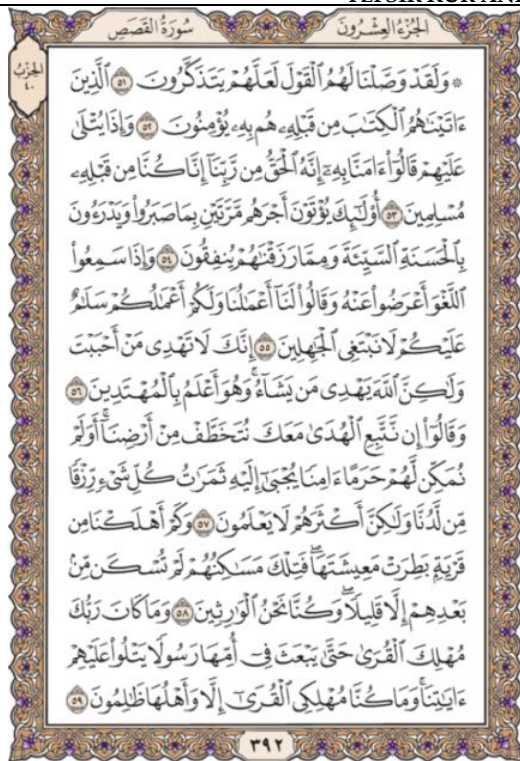
21. Mëshira dhe mirësjellja me njerëzit që i njeh ose nuk i njeh dhe bamirësia ndaj tyre është virtyt i profetëve. Bamirësi konsiderohet edhe dhënia ujë kafshëve apo ndihma për dikë që është në nevojë.

22. Lutja drejtuar Zotit duke i shprehur Atij gjendjen tënde të vështirë dhe nevojën tënde të madhe është diçka e pëlqyeshme, edhe pse Zoti e di mirë gjendjen tënde. Allahu e pëlqen që rob i tregojë nevojën e varfërinë e madhe dhe t'i qahet Atij. Kështu veproi Musai, kur tha: “O Zoti im! Unë kam (*shumë*) nevojë për gjithçka që do të më japësh Ti!”

23. Turpi dhe ndroja, sidomos nga njerëzit fisnikë e të nderuar është nga moralët dhe cilësitë më të rralla e të lëndueshme.

24. Shpërblimi dhe kundërpërgjigjia e bamirësisë me bamirësi ka qenë dhe është edukatë e mirë ndër popuj.

25. Nëse dikush bën një punë të mirë për hir të Zotit dhe pastaj prej kësaj pune i vjen një shpërblim e mirësi, pa e patur atë si pikësynim të parë, ai nuk është i qortuar, siç ndodhi me Musain (a.s). Ai e pranoi shpërblimin e babait të dy vajzave për

ndihmën që u ofroi atyre, edhe pse kur i ndihmoi nuk pati për qëllim të merrte ndonjë shpërblim, përveçse bamirësisë për hir të Zotit.

26. Shërbimet kundrejt pagesës janë të lejueshme, siç është ruajtja dhe kullotja e deleve, lopëve etj. Nuk përcaktohet lloji i punës, sepse kjo varet nga zakonet apo tradita e popujve.

27. Lejohet që pagesa kundrejt punës së bërë të mos jetë monetare, por të jetë ndonjë shërbim i ofruar ose martesë. Musai u martua me vajzën e atij burri kundrejt punës tek ai për tetë vjet.

28. Nëse babai e marton vajzën e vet me një burrë që e zgjedh ai, kjo nuk është e qortueshme.

29. Ndër cilësitë më të mira që mund të synohen tek ai që e merr në punë apo në shërbimin tënd është të jetë i fortë fizikisht dhe besnik.

30. Ndër cilësitë e mira është që të mos ia vështirësosh dhe rëndosh punën punëtorit që ke marrë, por të sillesh me të me moralin më të mirë. Burri i tha Musait: "Unë

dëshiroj të të martoj ty me njëren prej dy vajzave të mia, me kusht që të më shërbesh për tetë vjet. Por nëse i plotëson dhjetë, ai është vullneti yt e unë nuk dua të të rëndo ty. Sidoqoftë, ti do të gjesh tek unë një njeri të mirë, në dashtë Allahu.”

31. Lejohet lidhja e marrëveshjeve pa qenë nevoja për dëshmitarë, pasi edhe Musai, kur lidhi marrëveshjen me babain e dy vajzave, tha: "Allahu le të jetë garant për këtë që po themi.”.

32. Në këto ajete jepen shumë shenja e mrekulli të mëdha, që Allahu i Lartësuar i dhuroi Musait (a.s). Në të përmendet shkopi që shndërrohej në gjarpër, dora që dilte e bardhë e vezulluese, mbrojtja që Allahu i ofroi Musait dhe Harunit nga Faraoni, mbytja e këtij të fundit etj.

33. Një nga ligësitë më të mëdha është të jesh udhëheqës i të keqes. Kjo ndodh në varësi të mohimit e kundërshtimit të shenjave të qarta të Allahut. Nga ana tjetër, është nga mirësitë më të mëdha që Allahu të të bëjë imam në mirësi dhe udhëzues të njerëzve.

34. Në këto ajete del qartë besnikëria dhe vërtetësia e Muhamedit si profet i vërtetë i Zotit. Kjo duket në faktin se ai na e solli këtë histori me imtësi dhe korrektësi, ashtu siç i kanë sjellë të gjithë të dërguarit e tjerë. Ai vërtetoi atë që sollën profetët dhe u bë mbështetës i së vërtetës së qartë, edhe pse nuk ishte i pranishëm në kohën kur ato ngjarje ndodhën. Ai as nuk pati qenë në ato vende për të cilat tregoi. Ai nuk pati lexuar apo studiuar këto histori nga ndonjë burim tjetër apo të takohej me ndonjë njeri që t'ia mësonte. I gjithë ai informacion ishte Shpallje nga i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. Atë ia shpalli Bujari Bamirës, që të paralajmëronte një popull të humbur dhe të paditur, të cilët nuk dinin gjë rreth profetëve dhe kërcënimeve të Zotit. Salavatet e Allahut dhe selami i Tij qofshin mbi Muhamedin. Lajmet e sakta dhe të vërteta të sjella prej tij janë tregues të besnikërisë dhe vërtetësisë së tij si profet i Zotit. Mjafton të shohësh urdhëresat e

ndalesat dhe ligjin që ai solli ndër njerëz dhe do të bindesh se ato vinin prej Zotit. Këto janë fakte të mjaftueshme për ata që kanë mendje të ndriçuar. Atëherë, çfarë mund të themi, ndërkohë që përmendim edhe dëshminë e të parëve dhe të fundit për vërtetësinë e lajmeve dhe Shpalljes të sjellë prej Tij, për madhështinë e ligjet që ai solli nga Zoti i botëve? Po t'i shtojmë këtyre edhe moralin e pashembullt dhe virtytet e larta me të cilat ai u stolis?! Çdo ditë që kalon i nxjerr më të qarta shenjat dhe mrekullitë që ai la pas. Çdo ditë që kalon nxjerr në pah shenja madhështore, që tregojnë vërtetësinë e tij, që shfaqet në Shpalljen që ai la pas dhe në ligjin që solli ndër njerëz. Populli i tij çliroi vendet dhe zemrat e njerëzve me luftë dhe me dituri. Ai i hapi zemrat dhe sytë e njerëzve me iman dhe me diturinë e Shpalljes së Zotit. Popujt kryeneçë dhe jobsimtarë dhe mbretërit arrogantë e kokëfortë vazhdojnë ta sulmojnë figurën dhe fenë e tij dhe të ngrejnë kurthe dhe intriga të përbashkëta, për të shuar dritën e sjellë prej tij ose për ta fshehur e mbuluar atë nga njerëzit. Por kjo dritë do të vazhdojë ta shtojë shkëlqimin dhe rritjen; shenjat dhe argumentet e tij do të vazhdojnë të dalin më të qarta dhe të dukshme. Zoti i botëve do t'i tregojë njerëzve dhe të gjithë botës provat e vërtetësisë së fesë së Muhamedit (a.s), aq sa të mund të marrin mësim dhe të gjejnë udhëzimin të gjithë ata që kanë sy dhe zemër të hapur. Shpallja e Tij do të jetë dritë për të mençurit. Të gjitha lavdërimet i qofshin Allahut, Zotit të botëve!

Ajetet 52 – 55

52. Ata të cilëve Ne u dhamë Librin përpara këtij, besojnë edhe këtë (Kur'anin).

53. Kur u këndohet ai (Kur'ani), ata thonë: “Ne e besojmë atë, sepse ai është e vërteta prej Zotit tonë. Ne edhe para tij kemi qenë muslimanë (të dorëzuar një Zoti të vetëm).”

54. Atyre do t'u jepet shpërblim i dyfishtë, sepse kanë qenë të durueshëm.

Ata e largojnë të keqen me të mirë dhe japin nga ajo që Ne u kemi dhënë.

55. Kur ata dëgjojnë ndonjë bisedë të kotë, i kthejnë shpinën dhe thonë: “Ne kemi veprat tona e ju tuajat. Paqe keni prej nesh! Ne nuk e duam paditurinë (e kotësinë).”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregon për madhësinë e Kur'anit, vërtetësinë dhe të drejtën që gjendet në të. Ai na tregon se dijetarët që e njohin mirë, e njohin edhe madhësinë e këtij libri dhe e besojnë atë. Ata e pohojnë se ai është i vërtetë.

- Ata të cilëve Ne u dhamë Librin përpara këtij, besojnë edhe këtë (Kur'an).

- Është fjala për dijetarë që njohin Teuratin, Ungjillin dhe nuk e patën tjetërsuar dhe ndryshuar të vërtetën e Zotit. Kjo kategori njerëzish e beson edhe Kur'anin. Ata e besojnë Kur'anin dhe njeriun që e solli atë prej Zotit, pra, e besojnë Muhamedin si profetin e Zotit.

- Kur u këndohet ai (Kur'ani), ata thonë: “Ne e besojmë atë, sepse ai është e vërteta prej Zotit tonë. - Kur u këndohet ai (Kur'ani), ata e dëgjojnë me vëmendje e nënshtrim dhe thonë: “Ne e besojmë atë, sepse ai është e vërteta prej Zotit tonë. Ne e besojmë, sepse ai përputhet me mesazhin që sollën të gjithë profetët dhe atë që sollën librat e shenjtë. Ai ka sjellë lajme të vërteta dhe urdhëresat e ndalesat e tij janë të drejta dhe të urta. Ato janë në përputhje me urtësinë e Zotit. Këtyre lloj njerëzish u pranohet dëshmia, sepse flasin e dëshmojnë atë që e dinë mirë. Ata janë njerëz që kanë libra dhe kanë dituri të thellë rreth shpalljeve të Zotit. Ndërsa mohimi i të tjerëve është tërësisht i pavlefshëm, sepse bëhet i ndërtuar mbi dyshime e pasiguri. Ata ose janë injorantë që nuk dinë aspak rreth së vërtetës, ose bëjnë sikur nuk dinë dhe janë mohues kokëfortë e arrogantë. I Madhëruari thotë: "Thuaj: “Besoni në atë (Kur'anin) apo jo, atyre që u është dhënë dituri (nga librat e parë) para tij, kur u lexohet (Kur'ani) lëshohen me fytyrë

përdhe, duke bërë sexhde.”. Ata thonë: “I lartësuar qoftë Zoti ynë! Premtimi i Zotit tonë është përmbushur. Ata lëshohen me fytyrë në tokë duke qarë dhe ai (Kur'ani) ua shton edhe më shumë përluljen.” [Isra 107 – 109]. Ndërsa këtu thotë:

- Ne edhe para tij kemi qenë muslimanë (të dorëzuar një Zoti të vetëm). - Ne qëndruam në bazat e imanit, që na i dhuroi Zoti. Për këtë arsye ne e pranuar dhe e besuar Kur'anin. Ne i besuar të gjitha shpalljet e Zotit, si të parat, ashtu edhe të fundit. Ndërsa ai që mohon Kur'anin nuk ka iman as për shpalljet e para.

- Atyre do t'u jepet shpërblim i dyfishtë...

- Ata të cilët besojnë të gjitha shpalljet, atyre do t'u jepet shpërblim i dyfishtë: një shpërblim për besimin e mëparshëm në librin e Zotit, para Shpalljes së Kur'anit, dhe një shpërblim për besimin e Kur'anit. **...sepse kanë qenë të durueshëm.** - Ata tregohen të durueshëm në iman dhe të qëndrueshëm në veprat e mira, pa u luhatur nga dyshimet. Ata nuk i pengon nga imani i vërtetë dhe korrekt, dëshirat e tyre dhe ofiqet e kësaj dynjaje. Ndër veçoritë e tyre të mrekullueshme, që në fakt janë gjurmë të imanit të tyre të saktë, është edhe kjo cilësi e bukur.

- Ata e largojnë të keqen me të mirë dhe japin nga ajo që Ne u kemi dhënë. - Kjo është norma e tyre e palëkundur në sjelljen me njerëzit: mirësjellja me krijesat, madje edhe me ata që sillen keq me ta, me fjalë dhe me vepra, ata dinë t'i kundërpërgjigjen me mënyrën më të mirë, pra, me vepra të lëvdueshme dhe fjalë të bukura dhe të zgjedhura. Ata e bëjnë këtë sepse e dinë mirë se sa i shpërblyeshëm dhe i lartë është ky moral i mirë dhe se kjo mirësi i dhurohet veç dikujt me fat dhe mirësi të madhe.

- Kur dëgjojnë ndonjë bisedë të kotë, i kthejnë shpinën dhe thonë: “Ne kemi veprat tona e ju tuajat. - Kur dëgjojnë të tilla fjalë të kota dhe të padobishme, që u thonë të paditurit, ata i përgjigjen ashtu siç dinë të përgjigjen robërit e Rahmanit, të Urtit e të Mençurit: “Ne kemi veprat tona e

ju tuajat." Secili do të shpërblehet sipas punëve që ka bërë vetë. Askush nuk ka për të marrë nga pesha e të tjerëve. Kjo tregon që këta njerëz i shohin fjalët e injorantëve si të kota dhe të padobishme. Gjendja dhe fjalët e injorantëve janë jo vetëm të kota e të padobishme, por janë madje të dëmshme.

- Paqe keni prej nesh. - Nga ne do të dëgjoni veçse mirësi. Ne nuk do t'jua kthejmë me të njëjtën monedhë që e kërkon injoranca juaj. Edhe pse ju e dëshironi dhe ju pëlqen kjo mënyrë komunikimi, ne nuk bëhemi pjesë e saj. Ne nuk mund të bëhemi pjesë e kotësive dhe poshtërsive të kullotës tuaj.

- Ne nuk e duam paditurinë (e kotësinë)."
- Ne distancohemi nga çdo lidhje me injorancën dhe injorantët.

Ajeti 56

56. Ti nuk mund ta udhëzosh atë që ti do, por është Allahu Ai që udhëzon kë të dojë dhe Ai i di më së miri atë që e pranojnë (dhe e meritojnë) udhëzimin.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar i drejtohet profetit të Tij, Muhamedit (a.s), dhe të tjerëve: Ti nuk mund të udhëzosh kë dëshiron, edhe sikur të jetë njeriu më i dashur për ty. Kjo është diçka e pamundur për krijesën. Asnjë krijesë nuk mund të japë udhëzimin e plotë të dhënies sukses pra që të krijojë imanin në zemrën e robit. Kjo është në dorën e Zotit të Lartësuar dhe ai e krijon imanin në zemrën e kujt dëshiron nga robërit e Tij. Ai ia jep udhëzimin e plotë atij që dëshiron dhe Ai e di më së miri se kush është i përshtatshëm për udhëzimin e Tij të plotë. Ai i di edhe ata që nuk e meritojnë udhëzimin e Tij dhe i lë në humbjen ku janë zhytur dhe të cilën e kanë preferuar për veten e vet. Në një ajet tjetër, Allahu i Madhëruar thotë: "Pa dyshim, edhe ti udhëzon në rrugën e drejtë..." [Shura 53]. Pra, pohon se edhe Profeti udhëzonte në rrugë të drejtë. Por këtu është fjala për një tjetër lloj udhëzimi: për qartësimin e së vërtetës. Dhe nuk ka dyshim se Profeti (a.s) qartësonte të vërtetën e Zotit. Profeti u qartësoi krijesave

rrugën e drejtë dhe i nxit ata për ta pasuar. Ai shpenzoi çdo forcë e mundësi që kishte që njerëzit të ndiqnin dhe pranonin këtë rrugë të drejtë. Megjithatë, Profeti nuk kishte në dorë të krijonte iman në zemrat e njerëzve dhe t'u jepte forcë që të bënin punë të mira sipas imanit të tyre, sepse kjo është në duart e Krijuesit, që, me urtësinë, diturinë dhe butësinë e Tij, ia jep kujt të dëshirojë. Në vijim, Allahu i Lartësuar na tregon për fjalët që i thoshin Profetit mohuesit dhe idhujtarët kurejshë:

Ajetet 57- 59

57. Ata thonë: "Nëse do të ndiqnim udhëzimet e tua, do të na dëbonin prej vendit tonë." Po a nuk u siguruam Ne atyre një vend të shenjtë, të sigurt, ku sillen fruta të të gjitha llojeve, si furnizim prej Nesh?! Por shumica e tyre nuk e dinë.

58. Sa e sa popuj kemi ndëshkuar më parë, të cilët u shkatërruan në jetën e tyre (me padrejtësi e gjynahe)? Tani ato vendbanime banohen shumë pak. Jemi Ne që trashëgojmë gjithçka.

59. Zoti yt kurrë nuk do ta shkatërronte një popull pa dërguar ndër ta profet, që t'u lexonte atyre argumentet Tona. Gjithashtu, Ne kurrë nuk e shkatërrojmë një vend, përveçse kur ata bëjnë padrejtësi.

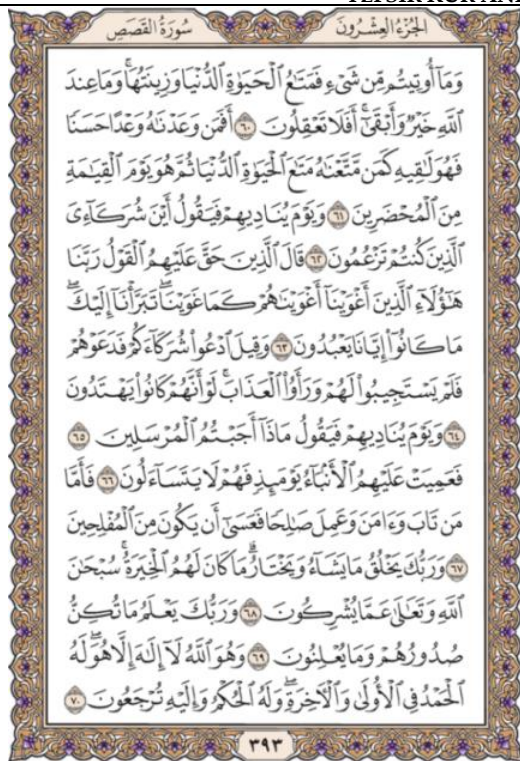
Shpjegimi i ajeteve

- Ata thonë: "Nëse do të ndiqnim udhëzimet e tua, do të na dëbonin prej vendit tonë." - Nëse do të të pasonim në udhën tënde, do të rrezikoheshim edhe ne nga vrasja, lufta, robërimi, humbja e pasurive, sepse njerëzit ju refuzojnë dhe janë armiqësuar me ju. Nëse do t'ju pasonim, atëherë edhe ne do të bëheshim pre e kësaj armiqësi dhe lufte mes jush. Ne nuk mund të armiqësohemi dhe të dalim kundër të gjithë botës. Këto fjalë tregonin mendimin e keq që ata kishin për Zotin e Lartësuar dhe se Ai nuk do të ndihmonte fenë e Tij dhe nuk do ta lartësonte fjalën e Tij. Ata mendonin se Zoti do t'i lejonte njerëzinë që të kishin dorë të lirë për t'i

luftuar dhe shfarosur pasuesit e denjë së fesë së Tij. Ata të mjerët menduan se e kota do të triumfojë mbi të vërtetën dhe mbrojtësit e saj. Por Allahu i Madhëruar u qartëson atyre një fakt, që duhet ta dinë e ta kuptojnë mirë:

- Po a nuk u siguruam Ne atyre një vend të shenjtë, të sigurt, ku sillen fruta të të gjitha llojeve, si furnizim prej Nesh?! Por shumica e tyre nuk e dinë. - Kriminelët dhe keqbërësit, që gjithmonë e kanë rrethuar këtë vend të shenjtë, kanë qenë gjithmonë shumë, por ai vend ka qenë gjithmonë i pastër dhe i ruajtur, dhe të tillë kanë qenë edhe vizitorët e tij. A nuk mendoni në këtë fakt, se si ju ka mbrojtur dhe ruajtur Zoti nga belatë e armiqtë që ju kanë rrethuar?! Askush që merrte rrugën drejt atij vendi të shenjtë nuk cenohej dhe prekej, sepse ishte mbrojtja e Zotit. E tillë ishte gjendja e këtij vendi, ndërkohë që çdo vend tjetër ishte i rrethuar dhe mbuluar me frikë dhe banorët e atyre vendeve nuk ishin të qetë e as të lumtur. Lavdëroni dhe i shprehni mirënjohjen Zotit tuaj për këtë mirësi dhe paqe, që ju ka dhuruar e që askush nuk e ka provuar. Falënderojeni atë për të mirat që ju ka mundësuar me mbushulli nga çdo anë e botës. Le ta ndjekin këtë profet të nderuar, që lumturia, paqja dhe siguria e tyre të jetë e plotë dhe e përhershme. Le të ruhen dhe të mos marrin guxim që ta mohojnë atë! Mos të tregohen kryeneçë dhe mosmirënjohës ndaj Allahut! Nëse e bëjnë këtë, atëherë mirësitë dhe paqja ku jetojnë do t'u shndërrohet në fatkeqësi dhe frikë, krenaria do t'u kthehet në poshtërim e nënshtrim, ndërsa pasuria e bollëku në varfëri e skamje. Kjo është arsyeja që Allahu i kërcënoi me atë ndëshkim që dënoi popujt e shkuar dhe tha:

- Sa e sa popuj kemi ndëshkuar më parë, të cilët u shkatërruan në jetën e tyre (me padrejtësi e gjynahe)? - Ata u vetëmashturuan me lëvdata dhe mburrje për stolitë e kësaj dynjaje. Ajo i mashtroi dhe shpërqundroi nga imani, prandaj Allahu i

Lartësuar i shkatërroi, ua largoi mirësitë dhe i mbuloi me fatkeqësi. Ai thotë:

- Tani ato vendbanime banohen shumë pak. - Kjo ndodhi për shkak të përsëritjes së rënies të dënimeve mbi ta, si edhe për shkak të frikës dhe pasigurisë që mbuluan atë vend.

- Jemi Ne që trashëgojmë gjithçka. - Ne do t'ua lëmë në trashëgim robve Tanë. Në fund, gjithçka do t'i mbetet Zotit. Të gjitha mirësitë që kanë njerëzit në këtë dynja do t'i lënë pas, dhe pastaj do të kthehen tek Zoti, që do t'i shpërblejë sipas punëve të tyre. Nga mëshira dhe urtësia e Tij kurrë nuk do t'i ndëshkonte popujt thjesht duke u nisur nga mohimi i tyre, pa u dërguar fillimisht argumente dhe qortues. Këtë Ai e ka bërë duke dërguar profetë ndër ta. Ai thotë:

- Zoti yt kurrë nuk do ta shkatërronte një popull pa dërguar ndër ta profet, që t'u lexonte atyre argumentet Tona. - Ai gjithmonë ka dërguar profetë në qytetet dhe vendbanimet kryesore të njerëzve, në mënyrë që njerëzit të dëgjojnë për të vërtetën. Zoti ka dërguar profetë, që t'u

lexojnë njerëzve argumentet e Tij. Ai i ka mbështetur profetët me shenja të mëdha e mrekullit, të cilat tregojnë për vërtetësinë e Shpalljes dhe besnikërinë e profetëve. Fjala e tyre shkonte dhe përhapej tek të afërtit dhe të largët. Nëse Zoti do t'i dërgonte profetët në ndonjë fshat të humbur e të largët për njerëzit, do të ishte e vështirë të merrej vesh e vërteta dhe të përhapej ndër njerëz. Vendet e largëta janë të fshehura dhe banorët e tyre janë zakonisht të vrazhdë dhe jo miqësorë. Kurse në qytetet dhe qendrat e mëdha është më e lehtë përhapja e informacionit dhe banorët e tyre janë më pak të ashpër.

- Gjithashtu, Ne kurrë nuk e shkatërrojmë një vend, përveçse kur ata bëjnë padrejtësi. - Vetëm kur janë të zhytur në kufër dhe poshtërsi, që e meritojnë tërësisht ndëshkimin. Pra, Allahu i Madhëruar nuk ndëshkon asnjë pa e paralajmëruar dhe pa shkak, por i ndëshkon veçse për shkak të padrejtësisë dhe mosbesimit.

Ajetet 60 – 61

60. Çdo gjë që ju është dhënë është veçse kënaqësi e jetës së kësaj bote dhe stoli e saj; kurse ajo që ju pret tek Allahu është shumë më e mirë dhe e përhershme. A nuk e mendoni, atëherë?

61. E si mund të jetë ai, të cilit Ne i kemi dhënë një premtim të mirë (për Xhenet), njëlloj si ai të cilit i kemi dhënë kënaqësi të kësaj jete, por që Ditën e Kijametit do të jetë me të dënuarit?

Shpjegimi i ajeteve

- Çdo gjë që ju është dhënë është veçse kënaqësi e jetës së kësaj bote dhe stoli e saj; - Allahu i Lartësuar i nxit robërit e Tij për të qenë asketë në jetën e kësaj bote dhe i porosit që të mos mashtrohen nga ajo dhe të jenë shumë të kujdesshëm. Ai inkurajon ata që të lidhen fort me ahiretin dhe ta bëjnë atë qëllimin parësor. Për t'i përforcuar këto porosi, Ai i njofton krijesat se të gjitha stollitë e kënaqësitë e kësaj bote si, ari e argjendi, gratë e fëmijët, ushqimet e pijet e këndshme, kafshët, bagëtitë e bujqësia janë

të përkohshme, shumë të mangëta dhe të rrethuara me vështirësi, sfida e pengesa të vazhdueshme. Njeriu mund t'i ketë ato mirësi një kohë të shkurtër, duke synuar të duket dhe të lëvdohet ndër njerëz, por shumë shpejt ato largohen dhe faniten. Ato përfundojnë dhe zotëruesi i tyre nuk përfiton asgjë, përveçse dëshpërimin, trishtimin dhe privimin.

- ...kurse ajo që ju pret tek Allahu është shumë më e mirë dhe e përhershme. - Mirësitë e përjetshme dhe jeta në paqe e kënaqësi tek Zoti janë shumë më të mira, si në masë, ashtu edhe në cilësi. Gjithashtu, ato do të vazhdojnë përgjithmonë dhe në përmirësim të vazhdueshëm.

- A nuk e mendoni, atëherë? - A nuk keni logjikë, që të peshoni çështjet ashtu siç duhet? Cila nga dy botët është më e meritueshme për t'i dhënë përparësi? Cila botë meriton më së shumti për të punuar për të dhe për të fituar lumturinë? Në varësi të logjikës së robit do të jetë edhe gjykimi i drejtë në këtë çështje. Kush i ka dhënë përparësi dynjasë e ka bërë veçse për shkak të mangësisë në logjikën e tij dhe mendjelehtësisë. Vëreni me kujdes se si në fund Zoti na bën të mendojmë për fundin e secilit grup, atyre që preferojnë dynjanë dhe atyre që preferojnë ahiretin. Ai thotë:

- E si mund të jetë ai, të cilit Ne i kemi dhënë një premtim të mirë (për Xhenet), njëlloj si ai të cilit i kemi dhënë kënaqësi të kësaj jete... - Mendoni për këto dy raste! Nga njëra anë është një besimtar i cili punon për ahiretin, duke menduar gjithmonë për premtimin që Zoti i ka dhënë. Ai mendon për shpërblimet e shumta dhe për Xhenetin e mirësive të pafundme dhe jetës së përtejshme në kënaqësi dhe mirësi nga Zoti. Ai është i bindur se do ta arrijë këtë kënaqësi dhe është i sigurt që Zoti nuk e thyen premtimin. E si të ketë dyshim për premtimin e Atij që është Bujar dhe që e mban premtimin? Ai kurrë nuk e thyen fjalën e dhënë për ata besimtarë të bindur e të nënshtruar, të cilët jetojnë ashtu siç Ai ka urdhëruar e porositur përmes shpalljeve e

profetëve. Ata i druhen zemërimit dhe dënimit të Tij duke përmbushur devotshmërinë. Nga ana tjetër është ai njeri që merr dhe jep nga kjo dynja, ha, pi dhe dëfrehet pa fre, ashtu si kafshët. Ai është dhënë tërësisht pas dynjasë duke harruar ahiretin. Udhëzimet e ftesat e Zotit nuk kanë gjetur vend në zemrën e Tij, prandaj ai nuk ecën me to. Ai nuk nënshtrohet të pasojë profetët. Ai vazhdon në këtë gjendje dhe në çdo ditë që kalon nuk merr asgjë për ahiretin, veç dëshpërimit dhe ndëshkimit të merituar, që e pret në jetën tjetër.

- ...por që Ditën e Kijametit do të jetë me të dënuarit? - Ai nuk ka për t'iu shmangur Ditës së Tubimit për llogarinë me drejtësi para Zotit. Është e sigurt që ky i mjerë nuk paraqit asnjë punë për veten e vet. Madje, ka bërë çdo punë të keqe e dëmtuese të vetes. Në këtë gjendje do ta nisë ai udhëtimin, i vetmuar në jetën e përjetshme për t'iu llogaritur e shpërblyer sipas veprave. Si mendoni se do të jetë përfundimi i këtij të mjeri? Si do të bëhet me të? Le të zgjedhë çdo i logjikshëm për veten e vet atë që e meriton të zgjidhet.

Ajetet 62 – 66

62. Atë ditë, Ai (Allahu) do t'i thërrasë ata dhe do t'u thotë: “Ku janë ortakët, të cilët m'i shoqëronit?”

63. Ata të cilët e merituan dënimin, do të thonë (për ata që i çuan në humbje): “O Zoti ynë! Këta janë ata që ne i devijuam (nga e vërteta). Ne i devijuam ata siç devijuam edhe veten tonë. Ne tashmë distancohemi para Teje (e dëshmojmë) se ata nuk na adhuronin ne.”

64. Atyre do t'u thuhet: “Lutjuni zotave tuaj!”. Ata do t'u luten atyre, por ata nuk do t'u përgjigjen dhe do të shohin dënimin. Ah, sa do të dëshirojnë të kishin genë në Rrugën e Drejtë!

65. Atë ditë, Ai (Allahu) do t'u thërrasë atyre e do t'u thotë: “Ç'përgjigje u keni dhënë të dërguarve të Mi?”

66. Atë ditë, ata nuk do të mund të gjejnë përgjigje dhe as të pyesin njëri-tjetrin.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na njofton se për çfarë do t'i pyesë njerëzit në Ditën e Gjykimit. Ai do t'i pyesë ata për gjërat themelore dhe bazat e besimit. Do të pyeten për besimin dhe adhurimin e Allahut dhe se si iu përgjigjen profetëve. Ai thotë:

- Atë ditë, Ai (Allahu) do t'i thërrasë ata dhe do t'u thotë: “Ku janë ortakët, të cilët m'i shoqëronit?” - Allahu i Lartësuar nuk ka shokë në adhurim dhe as në pushtetin e Tij, por kështu shpifën e trilluan idhujtarët në dynja. Prandaj Zoti u thotë atë ditë: “Ku janë ortakët, të cilët m'i shoqëronit? Ku janë ata idhuj dhe ku është dobia dhe ndihma që shpresonit prej tyre?” Është e ditur se atë ditë atyre do t'u bëhet e qartë se ajo që e adhuruan dhe e shpresuan në dynja është e kotë dhe nuk u sjell asgjë që e shpresonin. Ata do të pohojnë me gojën e vet se ishin në humbje e vetëmashtrim:

- Ata të cilët e merituan dënimin, do të thonë (për pasuesit e tyre në humbje): “O Zoti ynë!...” - Udhëheqësit dhe prijësit në kufër dhe sherr, për të cilët ka marë fund vendimi për dënim, duke pranuar se ishin të humbur dhe devijues të të tjerëve, thonë:

- Këta janë ata që ne i devijuam (nga e vërteta). - Këta na pasuan ne.

- Ne i devijuam ata siç devijuam edhe veten tonë. - Që të gjithë ne ishim fajtorë për devijimin dhe humbjen ku ishim zhytur. Prandaj vendimi për dënim ka përfunduar për të gjithë.

- Ne tashmë distancohemi para Teje... - Pra ne distancohemi tek Ti nga adhurimi që ata na përkushtonin. Ne distancohemi nga idhujtaria dhe punët e tyre të liga.

-...(e dëshmojmë) se ata nuk na adhuronin ne.” - Në të vërtetë, ata adhuronin shejtanët.

- Atyre do t'u thuhet: “Lutjuni zotave tuaj!”. - Lutjuni atyre që shpresonit se do t'ju sillnin ndonjë të mirë. Atyre u thuhet që t'u luten idhujve në atë kohë të vështirë dhe kur janë në nevojë të madhe; në atë kohë kur adhuresi i lutet të adhurarit të tij për shpëtim.

- Ata do t'u luten atyre, por ata nuk do t'u përgjigjen dhe do të shohin dënimin. - Ata do t'u luten për t'u sjellë ndonjë të mirë ose për të larguar dënimin, që i ka mbuluar, por: "...ata nuk do t'u përgjigjen dhe do të shohin dënimin." Atëherë do ta mësojnë e do të binden se ata ishin mashtrues dhe trillues, që e meritojnë ndëshkimin. Ata do ta shohin me sy dënimin që u afrohet e që do t'i përpijë. Do ta shohin me sytë e ballit atë që kanë mohuar se do të ndodhte.

- Ah, sa do të dëshirojnë të kishin qenë në Rrugën e Drejtë! Atë ditë, Ai (Allahu) do t'u thërrasë atyre e do t'u thotë: "Ç'përgjigje u keni dhënë të dërguarve të Mi?" - A i pranuat dhe besuat mesazhin e tyre, apo i quajtët gënjeshtarë dhe e refuzuat rrugën dhe mesazhin e tyre?

- Atë ditë, ata nuk do të mund të gjejnë përgjigje dhe as të pyesin njëri-tjetrin. - Ata të mjerë nuk e kanë menduar përgjigjen për këte pyetje dhe nuk mund të gjejnë të vërtetën në atë pyetje. Dhe dihet mirë se, në atë çast të shpëton veçse përgjigjia e saktë, që është sipas punëve dhe gjendjes së tyre. Përgjigjia e saktë është e mundur nga dikush që i është përgjigjur ftesës së profetëve me iman të saktë dhe vepra të mira, duke u nënshtuar të adhurojë Zotin sipas Shpalljes së Tij. Por ata të mjerë, që i kanë mohuar profetët dhe ishin kundërshtarë dhe armiq të ftesës së tyre, nuk mund të thonë asnjë fjalë. Në atë kohë është e pamundur që të pyesin njëri tjetrin për të mësuar se si mund të përgjigjen për këtë çështje, edhe nëse do të mundoheshin të mashtronin.

Ajeti 67

67. Për sa i përket atij që është penduar (në këtë jetë), që ka besuar dhe ka bërë vepra të mira, ai le të shpresojë se është nga të shpëtuarit.

Shpjegimi i ajetit

- Për sa i përket atij që është penduar (në këtë jetë), që ka besuar dhe ka bërë vepra të mira... - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Lartësuar na tregoi se do t'i pyesë krijesat për të adhurarit e tyre në dynja dhe rreth

profetëve që dërgoi ndër ta. Ndërsa në këto ajete na tregon rrugën përmes së cilës robi mund të shpëtojë nga ndëshkimi i Allahut dhe të arrijë fitoren. Ai na tregon se nuk ka shpëtim tjetër, veçse përmes pendimit nga shirku dhe gjynahet. I shpëtuar është vetëm ai që beson Allahun korrektësisht dhe e adhuron Atë me sinqeritet, që beson profetët dhe mesazhet e tyre, si edhe bën punë të mira, sipas këshillave dhe rrugës së profetëve.

- ...ai le të shpresojë se është nga të shpëtuarit. - Ai që i ka këto cilësi shpresohet që të jetë nga *muflihun*-ët, pra, të fituarit, që arrijnë të përmbushin synimet e tyre dhe të shpëtojnë nga çdo gjë që i druheshin. Askush nuk mund të arrijë këtë pa cilësitë e lartpërmendura.

Ajetet 68 – 70

68. Zoti yt krijon dhe zgjedh çfarë të dojë. Nuk u takon atyre të zgjedhin. I pastër dhe i lartësuar qoftë Allahu nga çfarë i përshkruajnë për shok!

69. Zoti yt e di mirë gjithçka që fshehin zemrat e tyre dhe gjithçka që e shfaqin haptazi.

70. Ai është Allahu, veç të Cilit nuk ka të adhurar tjetër me të drejtë. Vetëm Atij i takon i gjithë lavdërimi në këtë botë dhe në botën tjetër. Vetëm Atij i takon gjykimi dhe tek Ai do të ktheheni të gjithë.

Shpjegimi i ajeteve

- Zoti yt krijon dhe zgjedh çfarë të dojë. Nuk u takon atyre të zgjedhin. I pastër dhe i Lartësuar qoftë Allahu nga çfarë i përshkruajnë për shok! - Në këto ajete na tregohet se Allahu është Krijuesi i të gjitha krijesave dhe mbi ta zbatohet veçse vullneti dhe ligji i Tij. Ai tregon se është i vetmi Ai që ka në dorë gjithçka dhe të drejtën për të përzgjedhur dhe dalluar kë të dojë dhe çfarë të dojë, me cilësitë përkatëse. Ai vendos urdhëresat, përcakton kohët dhe vendin për gjithçka. Askush veç Tij nuk ka në dorë ndonjë gjë prej çështjeve të krijimit dhe përcaktimit. Ai është i Lartësuari, i Madhëruar dhe i Lavdëruar, prandaj askush

nuk mund të përzihet në çështjet e Tij. Ai nuk ka partnerë, shokë, ndihmës e mbështetës, as fëmijë e grua. Ai nuk ka nevojë për asgjë që i shoqërojnë idhujtarët dhe injorantët.

- Zoti yt e di mirë gjithçka që fshehin zemrat e tyre dhe gjithçka që e shfaqin haptazi. - Atij nuk mund t'i fshihet asgjë në qiell dhe as në tokë. Ai i di si ato gjëra që njerëzit i shfaqin haptazi ashtu edhe ato që i fshehin në gjokset e tyre. Ai është i Vetmi i adhuruar me meritë në dynja dhe në ahiret, sepse Ai është i plotë dhe Absolut në cilësitë e madhësisë dhe bukurisë dhe Ai është i vetmi që, me bujarinë e Tij, u ka dhuruar krijesave mirësitë e panumërta dhe çdo gjë që ata zotërojnë.

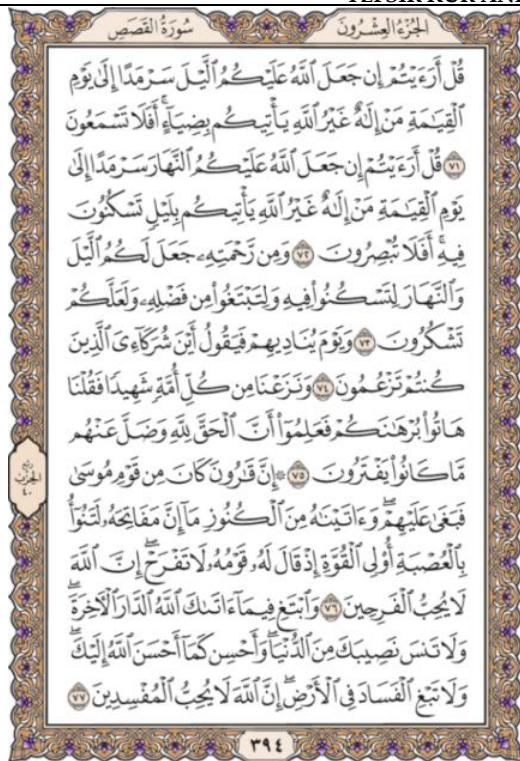
- Ai është Allahu, veç të Cilit nuk ka të adhuruar tjetër me të drejtë. Vetëm Atij i takon i gjithë lavdërimi në këtë botë dhe në botën tjetër. - Ai është i vetmi Gjykues dhe Ligjvënës në dynja dhe në ahiret. Në dynja është Ai që ka vendosur ligjin e krijimit dhe kaderit. Sipas këtij ligji u krijuan të gjitha krijesat. Gjithashtu, është Ai që zbriti në këtë dynja ligjin e Sheriatit, të fesë dhe besimit. Këtë e bëri përmes shpalljeve, ligjeve, urdhëresave dhe ndalesave, që solli nëpërmjet profetëve të Tij. Ndërsa në ahiret është Ai që do të gjykojë me drejtësi absolute me ligin e Tij të shpërblimit dhe shpagimit. Prandaj dhe tha:

- Vetëm Atij i takon gjykimi dhe tek Ai do të ktheheni të gjithë. - Secilin prej jush do ta shpërblejë sipas punëve të tij të mira ose të këqija.

Ajetet 71 – 73

71. Thuaj: “Sikur Allahu t’jua bënte natën të përhershme deri në Ditën e Kijametit, cili zot përveç Allahut do t’ju sillte juve dritë?! A nuk po dëgjoni?!”

72. Thuaj: “Pa mendoni, po ta bënte Allahu ditën të vazhdueshme deri në Ditën e Kijametit, cili zot përveç Allahut mund t’ju sillte natën, që të pushoni? A nuk shihni?!”

73. Prej mëshirës së Tij, jua bëri natën dhe ditën për të pushuar dhe për të përfutur nga begatitë e Tij dhe që të jeni mirënjohës.

Shpjegimi i ajeteve

- Thuaj: “Sikur Allahu t’jua bënte natën të përhershme deri në Ditën e Kijametit, cili zot përveç Allahut do t’ju sillte juve dritë?!” - Allahu i Lartësuar u tregon njerëzve mirësitë e Tij. Ai i fton që të jenë mirënjohës dhe të përmbushin adhurimin dhe hakun e Tij. Ai u tregon se e bëri ditën të shndritshme e plot gjallëri, që ata të kërkojnë nga mirësitë e Tij dhe të shpërmdahen në tokë për të kërkuar rizkun dhe jetesën e tyre. Ndërsa natën e bëri që të qetësohen në heshtje dhe prehje, që qetësohen trupat dhe shpirtat nga lodhja gjatë ditës. Kjo është prej mirësisë dhe mëshirës së Allahut për robërit e Tij. A ka ndonjë forcën e mundësinë për të bërë diçka të tillë?

- A nuk po dëgjoni?” - A nuk po i dëgjoni paralajmërimet e Allahut dhe shenjat e Tij,

duke pranuar të vërtetën, e të nënshtroheni për ta zbatuar e jetuar sipas saj?

- **Thuaj: “Pa mendoni, po ta bënte Allahu ditën të vazhdueshme deri në Ditën e Kijametit, cili zot përveç Allahut mund t’ju sjillte natën që të pushoni? A nuk shihni?”** - A nuk e shihni ditën, që ju sjell dobi duke ju mësuar shumë gjëra dhe duke ju ndriçuar, që të ndiqni rrugën e drejtë. Vërej me kujdes! Kur foli për natën, Allahu thotë: ”A nuk po dëgjoni?” Ndërsa për ditën thotë: ”A nuk shikoni?” Arsyeja është se gjatë natës, forca e dëgjimit është më e rëndësishme e dobiprurëse sesa forca e shikimit dhe e kundërta është gjatë ditës. Në këto ajete kemi një nxitje që robi të meditojë në mirësitë e Allahut dhe të përpiqet të shohë se çfarë dobish i sjellin këto mirësi. Le të mendojë se si do të ishte gjendja e tij nëse nuk do t’i kishte ato mirësi. Nëse robi do të krahasojë dy gjendjet, do të kuptojë më qartë mirësinë që Zoti i ka dhënë. Ndryshe ndodh me dikë që vazhdon të shijojë e kënaqet me mirësitë e Allahut dhe zemra e tij vazhdon të jetë e verbër dhe të mos i shohë ato mirësi dhe të mos e përlëvdojë Zotin e tij, që ia dhuroi. Ajo zemër nuk e njeh varfërinë, përunjësinë dhe nevojën e madhe ndaj Zotit në çdo gjendje. Ai nuk arrin që, nëpërmjet meditimit, të ngjallë në zemër mirënjohjen ndaj Zotit.

- **Prej mëshirës së Tij, jua bëri natën dhe ditën për të pushuar dhe për të përfituar nga begatitë e Tij dhe që të jeni mirënjohës.** - Meditoni në këto mirësi dhe forconi mirënjohjen për Dhuruesin!

Ajetet 74 – 75

74. Ditën kur Ai do t’i thërrasë ata, do t’u thotë: “Ku janë ortakët, të cilët m’i shoqëronit?”

75. Prej çdo populli Ne do të nxjerrim një dëshmitar e do t’u themi: “Sillni argumentin tuaj!” Atëherë do ta kuptojnë se e vërteta i takon (*vetëm*) Allahut dhe çdo trillim i tyre do të dështojë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ditën kur Ai do t’i thërrasë ata, do t’u thotë: “Ku janë ortakët, të cilët m’i shoqëronit?”** - Në Ditën e Gjykimit, Allahu i Lartësuar do të thërrasë ata që i shoqërojnë Atij shokë dhe adhurorin idhujt. Këta të mjerë trillojnë se Allahu ka ortakë në pushtetin dhe lavdinë e Tij. Ata mendojnë se Ai ka partnerë e shokë që meritojnë të adhurohen dhe të cilët mund të sjellin ndonjë dobi ose të largojnë ndonjë dëm. Ditën e Kijametit, Allahu dëshiron ta nxjerrë haptazi pakënaqësinë e tyre në mohimin e së vërtetës. Tashmë ata të mjerë do të dëshmojnë kundër vetes se ishin mashtrues e trillues. Ai thotë: “Ku janë ortakët, të cilët m’i shoqëronit?” Pra, të gjithë këta idhuj që ata ia shoqërojnë Zotit janë prej trillimeve të tyre e jo realitet, siç thotë Allahu: "Ata të cilët adhurojnë idhuj në vend të Allahut, shkojnë pas hamendësimeve, dhe nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse gënjejnë." [Junus 66].

- **Prej çdo populli Ne do të nxjerrim një dëshmitar e do t’u themi: “Sillni argumentin tuaj!”** - Ditën kur të tubohen të gjithë para Allahut, do të nxirret nga çdo popull që mohuan të vërtetën nga një dëshmitar për atë që ndodhi në dynja dhe për shirkun dhe besimet e tyre të kota. Këta do të jenë përfaqësues që do të zgjidhen nga mesi i parisë dhe udhëheqësve që ishin në humbje e devijim. Këta do të përpiqen të mbrojnë ata të cilët përfaqësojnë në këtë përballje me drejtësinë. Por kur ata të fillojnë polemikën për të mbrojtur kotësinë në të cilën ishin zhytur në dynja, atëherë do t’u thuhet: “Sillni argumentin tuaj! Sillni faktet që tregojnë për saktësinë e idhujtarisë dhe mos vallë ju patën urdhëruar për këtë profetët e mi? Mos vallë e gjetët këtë në një nga librat e Mi? Ku është treguar në to se dikush tjetër meriton të adhurohet? Cili nga idhujt mund t’ju sjellë ndonjë dobi ose t’ju shpëtojë nga ndëshkimi i Allahut? Cili do t’ju mbështesë tani në nevojat e tuaja? Sillni prova, nëse keni!”

- **Atëherë do ta kuptojnë se e vërteta i takon (*vetëm*) Allahut...** - Atëherë do të

binden për kotësinë dhe padrejtësinë e fjalëve dhe besimeve të tyre dhe se: "...e vërteta i takon (vetëm) Allahut." Atëherë del në pah padrejtësia e tyre dhe drejtësia e Allahut.

- ...dhe çdo trillim i tyre do të dështojë. - Atëherë dalin në pah edhe gënjeshttrat, që do të zhduken pa lënë asnjë gjurmë. Atëherë do ta kuptojnë se Allahu gjykon me drejtësi dhe dënon atë që e meriton.

Ajetet 76 – 82

76. Karuni ishte nga populli i Musait, por ai i kaloi kufijtë (në padrejtësi) me ta. Ne i patëm dhënë aq shumë pasuri, saqë çelësat e tij mezi i bartnin edhe njerëzit më të fuqishëm. Populli i vet i tha atij: “Mos u gëzo tej mase, sepse Allahu nuk i do ata që e teprojnë në gëzim!

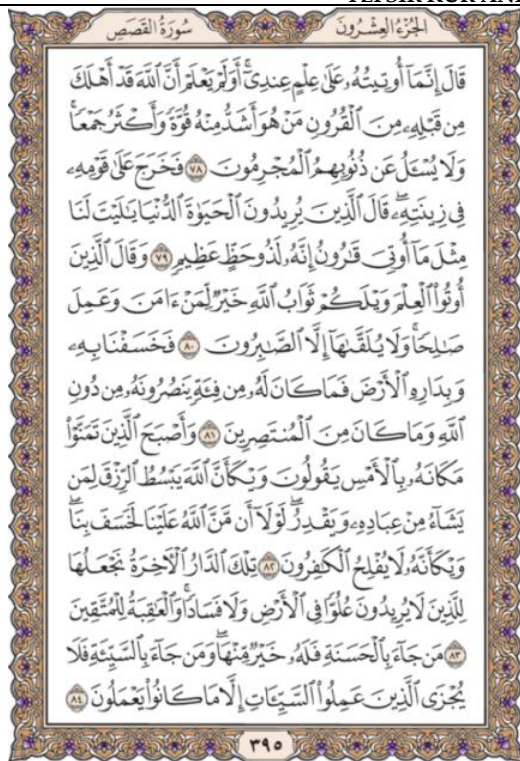
77. Por me atë (pasurinë) që të ka dhënë Allahu, kërko (të fitosh) botën tjetër dhe mos e harro atë që të takon në këtë botë! Bëj mirë, ashtu siç të ka bërë mirë Allahu ty dhe mos bëj të këqija në tokë, sepse Allahu nuk i do keqbërësit!

78. Ai (Karuni) tha: “Kjo (pasuri) më është dhënë vetëm në sajë të dijes sime.” Po a nuk e dinte ai se Allahu ka shkatërruar para tij breza të tërë, që ishin edhe më të fuqishëm se ai dhe që kishin bërë pasuri më shumë se ai? Por keqbërësit as që do të pyeten për gjynahet e tyre.

79. Ai (Karuni) doli para popullit të tij me gjithë pasuritë e tij. Ata që kishin synim jetën e kësaj bote, thanë: “Ah, të kishim pasur edhe ne si ajo (pasuri) që ka Karuni! Ai është vërtet me fat të madh!”

80. Por ata të cilëve u ishte dhuruar dituri e vërtetë thanë: “Të mjerët ju! Shpërblimi i Allahut është shumë më i mirë për ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira; por këtë nuk mund ta arrijë askush, përveç durimtarëve.”

81. Pastaj Ne bëmë që t'i përpinte dheu atë dhe pallatin e tij. Ai nuk pati asnjë që ta mbronte nga Allahu dhe as veten nuk mundi ta mbronte.

82. Ata që deri dje patën lakmuar të ishin në vendin e tij, filluan të thoshin: “A nuk shihni se Allahu i jep me bollëk atij që do nga robërit e Vet dhe ia pakëson atë atij që do? Sikur Allahu të mos tregonte mëshirë për ne, do ta bënte dhéun të na përpinte edhe ne. Ata që mohojnë Allahun kurrë nuk gjejnë shpëtim.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na njofton rreth gjendjes së Karunit për atë që ai bëri dhe për paralajmërimet dhe këshillat e shumta që iu dhanë atij. Ai thotë:

- **Karuni ishte nga populli i Musait, por ai i kaloi kufijtë (në padrejtësi) me ta. -** Ai ishte nga bijtë e Izraelit, nga ata që Zoti i dalloj mbi njerëzit e asaj kohe dhe u bëri mirësi të shumta. Këto mirësi dhe veçori me të cilat Zoti i dalloj duhet të ishin shkak e nxitje që të ishin të udhëzuar dhe punëmirë. Por nuk ndodhi kështu me Karunin. Ai, përkundrazi, bëri padrejtësi dhe e teproi kundër popullit të tij. Ai i kaloi kufijtë me pasurinë e madhe që i dha Zoti. Ajo pasuri u

bë shkak për shfrenimin dhe padrejtësitë e tij. Zoti thotë:

- **Ne i patëm dhënë aq shumë pasuri, saqë çelësat e tij mezi i bartnin edhe njerëzit më të fuqishëm.** - Allahu i dha pasuri aq të madhe saqë: "...çelësat e tij mezi i bartnin edhe njerëzit më të fuqishëm." Edhe 9 burra mezi i mbanin çelësat e depove të tij. Përfytyro tani pasuritë brenda atyre depove!

- **Populli i vet i tha atij: "Mos u gëzo tej mase, sepse Allahu nuk i do ata që e teprojnë në gëzim!"** - Duke e këshilluar që të hiqte dorë nga padrejtësitë e kalimi i kufijve, populli i tha: "Mos u gëzo tej mase, sepse Allahu nuk i ata që e teprojnë!" Pra, mos u gëzo me këtë pasuri të madhe të kësaj dynjaje dhe të lëvdohesh me të, duke harruar ahiretin. Allahu i Lartësuar nuk i do atë që gëzohen dhe lëvdohen me pasuri, duke u dhënë tërësisht asaj dhe duke harruar ahiretin.

- **Por me atë (pasurinë) që të ka dhënë Allahu, kërko (të fitosh) botën tjetër...** - Në dorën tënde janë vendosur mjete, me të cilat mund të kërkosh dhe fitosh ahiretin më shumë sesa u është dhënë të tjerëve. Puno, atëherë, me këtë pasuri, që të fitosh ahiretin, duke dhënë e shpenzuar për hir të Allahut dhe mos e prish atë thjesht për përmbushjen e kënaqësive personale.

- **...dhe mos e harro atë që të takon në këtë botë!** - Nuk je urdhëruar që të shpenzosh të gjithë pasurinë tënde dhe të mbetesh duarthatë, por shpenzo për ahiretin tënd dhe kënaqu gjithashtu me dynjanë, me kënaqësi që nuk cenojnë fenë, besimin dhe ahiretin tënd.

- **Bëj mirë, ashtu siç të ka bërë mirë Allahu ty...** - Tregohu bamirës ndaj robve të Zotit, ashtu siç të bëri Zoti mirësi kur të dhuroi këto pasuri.

- **...dhe mos bëj të këqija në tokë...** - Shkatërrimi i tokës bëhet duke u treguar kryeneç, duke bërë poshtërsi dhe duke u angazhuar me stolitë dhe kënaqësitë, në vend që të angazhohesh për të kënaqur dhe adhuruar Allahun, Dhuruesin e këtyre mirësive.

- **...sepse Allahu nuk i do keqbërësit!** - Madje, Ai ka për t'i ndëshkuar ata ashpër. Por Karuni, duke refuzuar këshillën e tyre dhe duke mohuar mirësitë e Allahut, tha:

- **"Kjo më është dhënë vetëm në sajë të dijes sime."** - Këtë pasuri e kam arritur në sajë të aftësisë dhe gjenialitetit, prej shkathtësisë dhe mprehtësisë së mendjes sime. Edhe Allahu e di gjendjen time dhe e di që unë e meritoj këtë pasuri. Atëherë, përse po më qortoni për këtë pasuri që ma ka dhënë Allahu? Duke qartësuar se pasja e pasurisë nuk tregon mirësinë dhe drejtësinë e personit që e zotëron, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Po a nuk e dinte ai se Allahu ka shkatërruar para tij breza të tërë, që ishin edhe më të fuqishëm se ai dhe që kishin bërë pasuri më shumë se ai?** - Atëherë, çfarë e pengon atë që të mos e shkatërrojë edhe Karunin, nëse ai përmbush të gjitha kushtet për t'u ndëshkuar, sipas ligjit të pandryshueshëm të Zotit për tiranët dhe kryeneçët mosmirënjohës? Çdokush që bën të meritueshëm dënimin, asgjë nuk mund ta mbrojë më atë.

- **Por keqbërësit as që do të pyeten për gjynahet e tyre.** - Allahu ka për t'i ndëshkuar sipas asaj që Ai di për ta dhe për padrejtësitë e tyre. Edhe nëse keqbërësit pretendojnë se janë bamirës dhe se do të shpëtojnë, fjala e tyre nuk vlen dhe nuk ka për t'ua larguar dënimin e Zotit. Gjynahet e tyre nuk mund t'i fshihen Zotit, edhe pse ata mund t'i mohojnë apo fshehin ato. Kështu vazhdoi Faraoni me inatin, kokëfortësinë, kalimin e kufijve dhe mospranimin e këshillave. Ai vazhdoi të lëvdohet e vetëkënaqej me pasuritë që zotëronte.

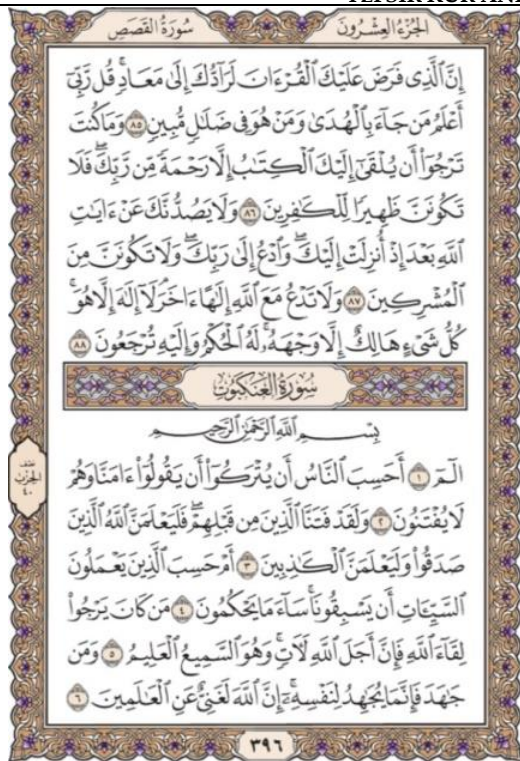
- **Ai (Karuni) doli para popullit të tij me gjithë stolinë e tij.** - Një ditë, ai doli përpara popullit me gjithë stolitë e tij të mëdha, të papara ndonjëherë nga njerëzit. Të gjithë kishin ngulur shikimet të mahnitur nga ajo pasuri përrallore. Në varësi të synimeve të tyre, pati dy grupe njerëzish:

- **Ata që kishin synim jetën e kësaj bote, thanë:** “Ah, të kishim pasur edhe ne si ajo (*pasuri*) që ka Karuni!” - Këto ishin fjalët e atyre që i kishin zemrat të lidhura me dynjanë, që ishte motivi i vetëm për të cilin mendonin dhe punonin. Ata thanë: “Ah, të kishim edhe ne si ajo (*pasuri*) që ka Karuni! Ai është me shumë fat! Ah, sikur edhe ne të kishim pasuritë e dynjasë, kënaqësitë dhe stolitë e saj!”

- **Ai është vërtet me fat të madh!** - Nisur nga motivet dhe besimi i tyre se pas kësaj jete nuk ka jetë tjetër, me të vërtetë Karuni dukej se kishte shumë fat. Atij i ishte dhënë pasuri shumë e madhe dhe shumë kënaqësi, sepse përmbushte të gjitha synimet e tij. Kështu e shihnin ata njerëz të vegjël, me ambicie të vogla pasurinë e Karunit. Ata shihnin si fatin më të madh që mund të kishte dikush. Por ajo mendje që sheh pasuritë e kësaj dynjaje si fatin më të madh është mendje e dobët. Ata njerëz nuk kanë qëllime të larta. Ata janë shumë larg mirësive të përjetshme të Xhenetit dhe besimit në Zot.

- **Por ata të cilëve u ishte dhuruar dituri e vërtetë thanë:** “Të mjerët ju! - Këta fatlumë arritën të njihnin realitetin e çështjeve dhe të gjërave. Ata arritën të shihnin qartë në brendësi të kësaj dynjaje, kur të tjerët shihnin vetëm anën e jashtme të saj. Ata u thanë të mashtruarve: “Të mjerët ju!” Kjo ishte një fjalë me tone qortuese e këshilluese për ata që po lakmonin atë që kishte Karuni.

- **Shpërblimi i Allahut është shumë më i mirë për ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira...** - Shpërblimet e Zotit janë më të mira dhe ato jepen në dynja dhe në ahiret. Në këtë jetë nuk ka si kënaqësia që të sjell adhurimi i Zotit, dashuria për Të, kthimi tek Ai dhe përkushtimi për të kënaqur Atë. Ndërsa në ahiret është Xheneti dhe gjithçka e tij. Atje janë kënaqësi që i dëshirojnë zemrat dhe që kënaqin sytë. Kështu, këto shpërblime janë shumë më të mira nga ajo që ju dëshironi për veten tuaj. Ky është realiteti që duhet t’ju qëndrojë vazhdimisht

para syve dhe në zemrat tuaja. Megjithatë, jo çdokush që e di këtë gjen forcën që t’i japë përparësi më të lartës, kundrejt më të ultës. Kjo zgjidhje i jepet veçse një kategorie të caktuar, të cilët Zoti i përshkruan:

- **...por këtë nuk mund ta arrijë askush, përveç durimtarëve.** - Ata që gjetën forcë dhe e nënshtruan veten në durim, për t’ju bindur Zotit dhe përmbushur urdhëresat e Tij; gjetën durimin për t’iu larguar ndalesave të Tij; gjetën durimin për të përballuar me kënaqësi e durim caktimet dhe sprovat e Zotit për ta. Ata bëjnë durim që të mos mashtrohen nga fitoret dhe joshjet e kësaj dynjaje. Asgjë nuk mund t’i shmangë dhe largojë ata nga adhurimi i Zotit të tyre. Ata nuk lejojnë që stolitë e pasuritë e kësaj dynjaje të ndërhyjnë mes tyre dhe qëllimit përse Zotit i krijoi në këtë dynja - adhurimi i Tij si një i vetëm. Ata i japin përparësi shpërblimit të Allahut, kundrejt kësaj dynjaje të përkohshme, e cila shumë shpejt do të zhduket.

- **Pastaj Ne bëmë që t'i përpinte dheu atë dhe pallatin e tij.** - Karuni arriti në një gjendje vetëkënaqësie dhe padrejtësie shumë të madhe. Ai ishte tërësisht i dehur me pasuritë e tij. Pikërisht kur kishte arritur kulmin e vetëkënaqësisë, atë e befasoi ndëshkimi i hidhur. Allahu thotë: "Ne bëmë që t'i përpinte dheu atë dhe pallatin e tij." Ky ishte një shpërblim sipas veprës së tij. Ai e ngriti dhe e lartësoi veten mbi robërit e Allahut, prandaj Allahu i Lartësuar e zhyti poshtë. Allahu e zhyti atë dhe të gjithë atë pasuri që e mashtroi dhe e çoi në humbje. Allahu propozoi Karunin dhe pasurinë e tij, madje edhe kështjellat.

- **Ai nuk pati asnjë që ta mbronte nga Allahu dhe as veten nuk mundi ta mbronte.** - Askush nuk i erdhi atij në ndihmë, as rrethi i ngushtë, ushtria, shërbëtorët e punëtorët e tij, dhe as mundi ta përballonte vetë dënimin.

- **Ata që deri dje patën lakmuar të ishin në vendin e tij, filluan të thoshin: "A nuk shihni se Allahu i jep me bollëk atij që do nga robërit e Vet dhe ia pakëson atë atij që do?"** - Ata që deri dje thoshin: "Ah, të kishim pasur edhe ne si ajo (*pasuri*) që ka Karuni! Ai është, vërtet me fat të madh!", tashmë thoshin: "A nuk shihni se Allahu i jep me mbushulli atij që Ai do dhe ia pakëson atij që do? Këto fjalë i thanë të frikësuar se mos i përfshinte edhe ata dënimi. Pra, është Allahu Ai që ia shton pasurinë atij që Ai dëshiron dhe ia ngushton atij që do. Ata e kuptuan mirë që shtimi i pasurisë së Karunit nuk ishte provë se ai ishte njeri i mirë. Ata e pranuan që gabuan kur thanë: "Ai është vërtet me shumë fat!"

- **Sikur Allahu të mos tregonte mëshirë për ne, do ta bënte dhéun të na përpinte edhe ne.** - Allahu i Lartësuar na mëshiroi që nuk na dënoi për ato fjalë që thamë. Po të mos ishte mirësia dhe bujaria e Tij, do ta bënte dhéun të na përpinte edhe ne. Kështu, dënimi i Karunit u bë për të marrë mësim edhe të tjerët. Edhe ata që deri dje shprehnin se e kishnin zili atë dhe pasurinë e tij, tashmë ndryshuan qëndrim.

- **Ata që mohojnë Allahun kurrë nuk gjejnë shpëtim?"** - Ata nuk shpëtojnë as në dynja dhe as në ahiret.

Ajetet 83

83. Botën tjetër (*Xhenetin*), Ne do t'ua japim atyre që nuk e duan mendjemadhësinë e as të këqijat në tokë. Fundi i mirë u takon atyre që i frikësohen Allahut.

Shpjegimi i ajetit

Në ajetet e mësipërme, Allahu i Lartësuar na tregoi për Karunin dhe pasuritë e shumta që i ishin dhënë dhe na tregoi përfundimin e hidhur ku e çoi vetëkënaqësia dhe mosmirënjohja. Ai na tregoi se dijetarët dhe të urtët, në lidhje me Karunin dhe pasurinë e tij, thanë: "Shpërblimi i Allahut është shumë më i mirë për ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira...". Në vijim, Allahu i Lartësuar na inkurajon që të punojmë për ahiretin dhe na mëson rrugët se si arrihet shpërblimi i ahiretit. Ai thotë:

- **Botën tjetër (*Xhenetin*) Ne do t'ua japim atyre që nuk e duan mendjemadhësinë e as të këqijat në tokë.** - Ahireti është bota tjetër dhe shpërblimi i madh që Zoti ka premtuar në të dhe për të cilin na ka njoftuar mes profetëve dhe shpalljeve. Ai na ka njoftuar se në ahiret ka mbledhur çdo mirësi e bukuri dhe ka larguar prej atje çdo ligësi e lodhje. Ai na njofton se atë vend të bukur do ta bëjë vendqëndrim të përhershëm për një kategori njerëzish: "Ne do t'ua japim atyre që nuk e duan mendjemadhësinë e të këqijat në tokë." Vëreni me kujdes! Allahu i Madhëruar thotë se ata as që nuk e dëshirojnë padrejtësinë e mendjemadhësinë, e jo më ta kryejnë. Dëshirat, synimet, qëllimet dhe planet e tyre janë të lidhura ngushtë me Allahun, me drejtësinë e bamirësinë. Jo vetëm që nuk e duan padrejtësinë, arrogancën e tiraninë ndër njerëz, por synojnë mirësinë, modestinë, rregullimin dhe mirësinë për robërit e Zotit. Ata duan të vërtetën dhe janë të nënshtruar të punojnë sipas saj dhe për të. Ata synojnë ahiretin dhe i sheh gjithmonë të sillen me modesti e mirësjellje me robërit e

Zotit. Ata i janë nënshtruar të vërtetës dhe bëjnë vetëm punë të mira. Këta janë të devotshmit, të cilëve do t'u takojë përfundimi më i mirë:

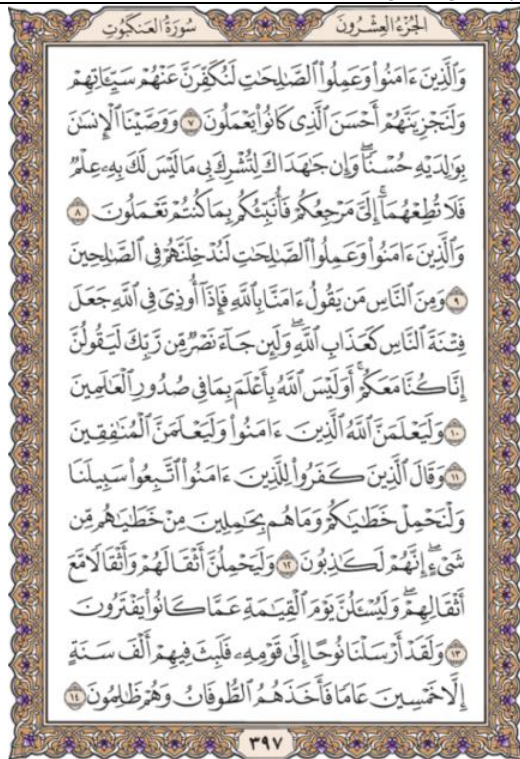
- Fundi i mirë u takon atyre që i frikësohen Allahut. - Këta të zgjedhur do të fitojnë çdo mirësi e do të shpëtojnë nga çdo e keqe, dhe kjo do të vazhdojë t'i shoqërojë gjithmonë ata, sepse ata iu frikësuan zemërimit dhe dënimit të Zotit, duke përbushur mirësitë e Tij. Ndërsa të tjerët, edhe pse mund të ndodhë që të arrijnë ndonjë prestigj dhe rehati, ato i kanë përkohshme dhe nuk zgjasin shumë. Nga ajeti kuptohet se ata që duan arrogancën dhe shkatërrimin në tokë nuk kanë për të pasur pjesë të mirash në jetën tjetër. Në ajetet në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon për shumëfishimin e mirësive nga ana e Tij dhe për drejtësinë e Tij absolute. Ai thotë:

Ajetet 84

84. Kush vjen (para Nesh) me punë të mira, atij do t'i jepet shpërblim edhe më i madh se puna që ka bërë, dhe kush vjen (para Nesh) me punë të këqija, do t'i jepet dënimi vetëm për aq sa e ka merituar.

Shpjegimi i ajetit

- Kush vjen (para Nesh) me punë të mira, atij do t'i jepet shpërblim edhe më i madh se puna që ka bërë... - Është kusht që vepra e mirë të jetë e pastër dhe e pacenuar. Puna e mirë është çdo gjë që ka urdhëruar Zoti dhe Profeti i Tij, qofshin ato fjalë ose vepra, të dukshme apo të fshehta, qofshin adhurime që i përkushtohen dhe përbushin hakun e Zotit, qofshin bamirësi në drejtim të krijesave. Për atë që i bën të tilla punë, Allahu thotë: "...atij do t'i jepet shpërblim edhe më i madh se puna që ka bërë". Ndërsa në një ajet tjetër thotë se e dhjetëfishon shpërblimin e saj: "Kush bën një të mirë, ai do të shpërblehet dhjetëfish..." [En'am 160]. Shumëfishimi i shpërblimit është diçka e sigurt, që Allahu ka premtuar se do ta bëjë, dhe kjo do të ndodhë. Ndonjëherë, për shkaqe të ndryshme, shtimi e shumëfishimi mund të jetë më i madh, dhe Allahu e di më mirë se

kujt dhe pse ia shumëfishon shpërblimet. Ai thotë: "Pasuria e atyre që e shpenzojnë atë në rrugë të Allahut përngjan me një farë, prej së cilës mbijnë shtatë kallinj, ku në secilin kalli ka njëqind kokrra. Allahu ia shumëfishon atij që Ai dëshiron. Allahu është Bujar i madh e i Gjithëditur." [Bekare 261]. Kjo bëhet në varësi të vepruesit, në varësi të punës së mirë që ai ka bërë, në varësi të dobisë që arrihet, në varësi të kohës e të vendit ku kryhet.

- ...dhe kush vjen (para Nesh) me punë të këqija, do t'i jepet dënimi vetëm për aq sa e ka merituar. - E keqe quhet çdo gjë për të cilën na ka ndaluar Sheriati kategorikisht, pra, që e ka bërë haram. Atyre që bëjnë ndonjë të keqe do t'i jepet dënimi vetëm për aq sa e meritojnë, jo më tepër. Kjo i ngjan fjalës së Allahut të Madhëruar kur thotë: "Kush bën një të mirë, ai do të shpërblehet dhjetëfish, e kush bën një të keqe, ai do të ndëshkohet vetëm për të. Askujt nuk do t'i bëhet asnjë padrejtësi." [En'am 160]. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

Ajetet 85 – 88

85. S'ka dyshim se Ai që ta urdhëroi Kur'anin ty, Ai do të të kthejë ty në Vendin e Premtuar. Thuaj: “Zoti im e di më së miri kush është ai që sjell udhëzimin e vërtetë dhe kush është në humbje të sigurt”.

86. Ti nuk ke shpresuar (ndonjëherë) se do të të shpallej Libri (Kur'ani), por kjo është mëshirë e Zotit tënd. Prandaj mos u bëj kurrë ndihmëtar i jobesimtarëve!

87. Kurrë mos të të shmangin ata (mohuesit) nga ajetet e Allahut pasi ato të janë shpallur ty! Fto (njerëzit) për te Zoti yt dhe kurrë mos ndiq dëshirat e idhujtarëve!

88. Veç Allahut mos adhuro asnjë zot tjetër! Nuk ka të adhuroar tjetër (të merituar) veç Tij. Çdo gjë, përveç Atij, do të zhduket. Vetëm Atij i takon i gjithë gjykimi dhe tek Ai do të ktheheni të gjithë!

Shpjegimi i ajeteve

- S'ka dyshim se Ai që ta urdhëroi Kur'anin ty, Ai do të të kthejë ty në Vendin e Premtuar. - Është Allahu i Lartësuar Ai që ta shpalli këtë Kur'an dhe ligjëroi në të dispozitat dhe ligjet e jetës dhe adhurimeve. Ai sqaroi hallallin dhe haramin dhe të urdhëroi që ta përcjellësh e përhapësh këtë të vërtetë ndër njerëz. Ai të urdhëroi t'i ftosh ata që të nënshtrohen për të jetuar sipas ligjeve e sistemit që Ai ka vendosur për të përgjegjshmit ligjërisht (njerëz e xhindë). Allahu është i Urtë dhe i Gjithëditur dhe urtësia e Tij nuk mund të lejonte që njerëzit të jetonin vetëm jetën e kësaj dynjaje dhe pastaj të vdisnin, dhe kështu të përfundonte çështja e tyre. Ai kurrë nuk do të lejonte që njerëzit të mbeteshin pa u shpërblyer ose dënuar për veprat e tyre dhe mënyrës si jetojnë në këtë botë. Ai vendosi me urtësinë e Tij që të jetë një ditë e premtuar, kur njerëzit e xhindët do të ringjallen e tubohen për t'u marrë në llogari për jetën këtu. Atë ditë bamirësit do të shpërblehen me mirësitë e Tij të pafundme dhe punëkëqijtë do të

ndëshkohen me drejtësinë e Tij të plotë. Atyrë u është qartësuar udha e drejtë, ligjet dhe shpalljet nga Zoti i gjithësisë. Nëse ata e pasojnë këtë, kjo është vetë lumturia e tyre. Por nëse zgjedhin të mos binden, të mohojnë të vërtetën dhe të trillojnë gënjeshtër për Shpalljen e Zotit, atëherë nuk ka vend më për polemikë. Nëse ata i japin përparësi kotësive dhe kënaqësive e tyre në këtë dynja, kundrejt të vërtetës dhe përjetësisë në ahiret, atëherë mbetet veçse që të presim shpagimin për punët e tyre nga Ai që është i Gjithëdituri për të fshehtën dhe të dukshmen, për të vërtetën dhe të kotën:

- **Thuaj: “Zoti im e di më së miri kush është ai që sjell udhëzimin e vërtetë dhe kush është në humbje të sigurt”.** - Dihet mirë se Profeti i Tij ishte i udhëzuar që orientonte në udhën e drejtë, ndërsa kundërshtarët dhe armiqtë e tij ishin të humburit dhe devijuesit e njerëzve nga rruga e drejtë.

- **Ti nuk ke shpresuar (ndonjëherë) se do të të shpallej Libri (Kurani)...** - Ti as që prisje të të jepej kjo Shpallje dhe as po përgatiteshe për diçka të tillë.

- **...por kjo është mëshirë e Zotit tënd.** - Kjo ishte si mëshirë e Zotit për ty dhe për gjithë njerëzimin, prandaj Ai të dërgoi me këtë libër. Ai mëshiroi botën me këtë libër dhe u mësoi atyre atë që nuk e dinin. Ai do që t'i pastrojë ata. Allahu u mësoi Librin dhe Urtësinë, dhe pse më parë ata ishin në humbje të qartë dhe të thellë. Nëse e mëson dhe bindesh se Shpallja ishte mëshirë për ty dhe për të gjithë njerëzit, atëherë të jesh i bindur se çdo urdhëresë e ndalesë e ligjëruar në të është mëshirë e mirësi shumë e madhe e dhuruar nga Allahu. Në zemrën tënde nuk duhet të ketë asnjë lloj ngushtie nga urdhëresat dhe ndalesat e sjella në të. Kurrë nuk duhet të mendosh se diçka tjetër mund të jetë më e mirë, më e përshtatshme dhe më e dobishme për njerëzimin, sesa kjo Shpallje, prandaj:

- **Prandaj ti mos u bëj kurrë ndihmëtar i jobesimtarëve!** - Kurrë mos i ndihmo ata në kufrin e tyre! Kurrë mos u bëj pjesë e

tyre! Kështu, është gabim shumë i rëndë që dikush të thotë për ndonjë nga ligjet e Zotit se është në kundërshtim me urtësinë, dobinë dhe mirësinë, sepse ky është mendim i mohuesve të Zotit dhe të shpalljeve të Tij.

-Kurrë mos të të shmangin ata (mohuesit) nga ajetet e Allahut, pasi ato të janë shpallur ty! - Profeti ﷺ i përcolli plotësisht dhe qartësisht ajetet. Gjithashtu, ai i zbatoi rigorozisht dhe me besnikëri ato. Allahu i Madhëruar i tha: “Mos u shqetëso për kurthet dhe intrigat e mohuesve! Kujdes dhe mos lejo të të mashtrojnë dhe të të tërheqin që të ndjekësh dëshirat e shfrenuara të tyre!”

- Fto (njerëzit) për te Zoti yt... - Le të jetë qëllimi yt final ftesa e njerëzve në fenë dhe ligjin e Zotit! Çdo gjë që bie ndesh me këtë, refuzoje! Kujdes nga shtirja, syfaqësia ose miratimi i pasuesve të së kotës, sepse ata të çojnë në shkrimet me ata, duke u bërë urë e ndihmë për qëllimet e tyre.

- ...dhe kurrë mos ndiq dëshirat e idhujtarëve! - Mos u bëj si ata, as në idhujtari dhe as në pjesët e saj, pra, në çdo lloj poshtërsie e gjynahu, por përkushtohu në adhurimet e sinqerta vetëm për Allahun!

- Veç Allahut mos adhuro asnjë zot tjetër! Nuk ka të adhuroar tjetër (të merituar) veç Tij. - Askush përveç Allahut nuk meriton që ta adhurosh, ta duash me gjithë shpirt dhe ta madhërosh e t'i nënshtrohesh! Allahu është i plotë e absolut në emrat e cilësitë e Tij. Ai është i Përvetshmi, për të Cilin të gjithë kanë

nevojë. Ndërsa çdo gjë tjetër do të zhduket dhe ka një fund në këtë dynja:

- Çdo gjë, përveç Atij do të zhduket. - Duke qenë se çdo gjë veç Tij është e kotë dhe e ka një fund, edhe adhurimi i asaj që do të zhduket e përfundojë është i kotë dhe i gabuar. Allahu është i Vetmi e i Përjetshmi. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Atij i takon gjykimi e vendosja e ligjit në dynja dhe në ahiret.

- Vetëm Atij i takon i gjithë Gjykimi dhe tek Ai do të ktheheni të gjithë! - Duke qenë se Allahu është i Vetmi i Përjetshëm, Ai në dorë të të cilit është ligji i dynjasë dhe ahiretit, dhe meqenëse tek Ai do të kthehen të gjithë për t'u shpërblyer, atëherë çdokush që ka sado pak logjikë e kupton dhe nënshtrohet që të adhurojë veçse Allahun si një dhe të pashoq. Ai përkushtohet që të bëjë çdo punë që e afron pranë Tij dhe kujdeset shumë që të mos bëjë ato gjëra që zemërojnë Allahun dhe sjellin ndëshkimin e Tij. Ai përpiqet që, kur të kthehet tek Allahu, të jetë i penduar dhe i vendosur për të lënë gjynahet e gabimet e tij.

Këtu përfundon edhe tefsiri i sures Kasas.

*Allahut i takojnë lavdërimet dhe
madhërimin për gjithmonë.*

Surja 29: El ankebut (mekase) 69 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 3

1. Elif, Lâm, Mîm.

2. Vërtet mendojnë njerëzit se do të lihen vetëm të thonë: “Ne besojmë”, pa u vënë në provë?!

3. Ne i kemi sprovuar ata që kanë qenë para tyre. Allahu do t'i nxjerrë në pah ata që thonë të vërtetën dhe ata që gënjejnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na njofton rreth urtësisë së Tij të madhe dhe faktit se kjo urtësi kërkon që Ai t'i verë në provë të gjithë ata që thonë: “Ne besojmë” dhe pretendojnë se janë besimtarë. Ai kurrë nuk do t'i linte pa i provuar me fitne e vështirësi. Ata gjithmonë do të përballen me dyshime e provokime, që

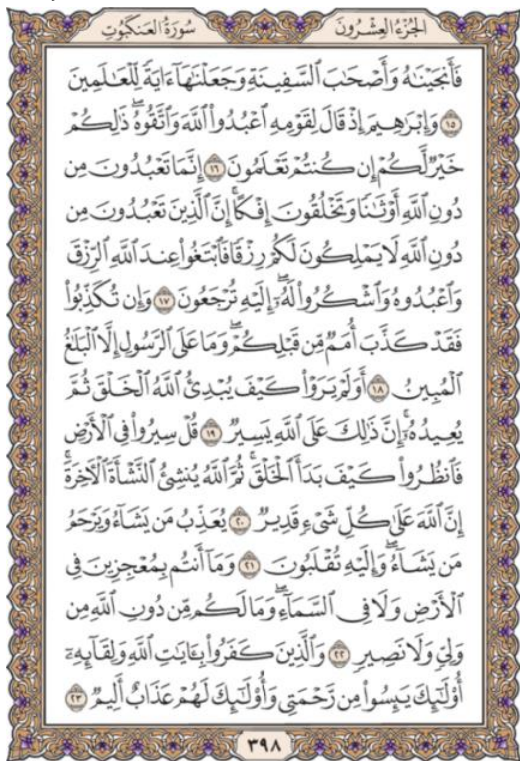
do të venë në pikëpyetje imantin e tyre dhe veprat sipas tij. Nëse Zoti nuk do t'i vinte në provë, nuk do të dilnin në pah besimtarët e sinqertë dhe as nuk do të dalloheshin të vërtetët nga gënjeshtarët, atë që mbështesin të vërtetën nga ata që bëhen palë me të kotën. Ky është një rregull që Ai e ka vendosur ndër të parët dhe të fundit, dhe po kështu edhe në këtë popull. Ai do t'i vërë në provë ata me të mira dhe të këqija, më vështirësi e lehtësi, kur janë plot gjallëri e vullnet dhe kur janë të dobët e të plogësht, kur janë të pasur dhe kur janë të varfër. Ndonjëherë do të lejojë që armiqtë e tyre të kenë forcë dhe epërsi kundër tyre. Ai do t'i shohë si do të luftojnë kundër armiqve me fjalë dhe me vepra, e do t'i vërë të kalojnë shumë e shumë sprova të tjera. Por të gjitha këto sprova mund t'i përmbledhim në dy kryesore:

1. Sprovat e dyshimeve, që rrezikojnë bazat e besimit të njeriut.

2. Epsheet, të cilat dëmtojnë qëllimet dhe forcën vepruese të robit për të arritur të mirat. Kështu, njeriu ka nevojë që, gjatë këtyre dy llojeve të fitneve, të ketë dy forca:

1. Forcën e diturisë rreth së vërtetës, me të cilën mban të palëkundur imantin kundër dyshimeve.

2. Forcën e vullnetit, për të qenë i përmbytur dhe durimtar kundrejt epsheve e poshtërsive, të cilat e largojnë dhe e pengojnë robin nga zbatimi i urdhëresave të Zotit dhe Profetit të Tij, si edhe e pengojnë që të punojë sipas imanit. Kjo forcë e ndihmon atë që të luftojë kundër epsheve të tij. Kjo forcë shtohet me shtimin e adhurimeve dhe ushtrimin e shpirtit dhe trupit me punë të mira dhe adhurime për Zotin. Nëse robi i zotëron dhe kultivon këto dy forca, kjo tregon për imantin e tij të saktë dhe korrekt dhe për çiltërsinë në marrëdhëniet me Zotin. Kurse ai që, gjatë furtunës së dyshimeve dhe epsheve, iu dorëzohet atyre, kjo tregon se imani i tij është jo i saktë dhe i mungon sinqeriteti, prandaj duhet të kontrollojë çiltërsinë në marrëdhëniet me Zotin. Në lidhje me këto

çështje, njerëzit janë të niveleve nga më të ndryshmet dhe aq të shumta, saqë vetëm Zoti i di. E lusim Allahun e Madhëruar që të na forcojë me shadadetin në dynja dhe në ahiret dhe të na forcojë këmbët e zemrat tona në fenë e Tij. Sprovat janë për njerëzit, ashtu si testi që i bëhet floririt duke e shkrirë, për të nxjerrë skorjet e mbeturinat prej tij.

Ajeti 4

4. A mos mendojnë ata që bëjnë vepra të këqija se do t'i shpëtojnë dënimit Tonë?! Sa keq që gjykojnë ata!

Shpjegimi i ajetit

- A mos mendojnë ata që bëjnë vepra të këqija se do t'i shpëtojnë dënimit Tonë?! - A mos pandehin ata të cilët nuk mendojnë për gjë tjetër, veç poshtërsive dhe ligësive, se veprat e tyre do të lihen pa u llogaritur, dhe se Allahu do t'i lërë pa i marrë në përgjegjësi? A mos pandehin se do t'i shpëtojnë dënimit të Tij? Mos vallë, prandaj edhe u duket e thjeshtë dhe e parëndësishme bërja e këtyre veprave?

- **Sa keq që gjykojnë ata!** - Sa i keq është gjykimi i tyre! Ai është një gjykim i keq dhe i padrejtë, sepse mëton mangësi e cenim të pushtetit dhe urtësisë së Zotit. Ai mëton, gjithashtu, se ata kanë fuqi të mbrohen dhe t'i shmangen dënimit të Allahut, teksa ata janë krijesat më të dobëta dhe më të pafuqishme.

Ajetet 5 – 6

5. Kush shpreson takimin me Allahun (në botën tjetër), ta dijë se dita e caktuar nga Ai do të vijë. Ai dëgjon dhe di gjithçka.

6. Kush përpiqet, përpiqet vetëm për të mirën e vetvetes, sepse Allahu nuk ka nevojë për asgjë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kush shpreson takimin me Allahun (në botën tjetër), ta dijë se dita e caktuar nga Ai do të vijë. Ai dëgjon dhe di gjithçka.** -

Ky ajet u drejtohet atyre që e duan fort Zotin e tyre, që janë të përmalluar për afrimin dhe për takimin me Të dhe që nxitojnë e garojnë për të bërë vepra që kënaqin Zotin. O ju fatbardhë, që i keni këto cilësi! Gëzohuni, se takimi me të Dashurin është shumë afër! Ai do të vijë dhe çdo gjë që pritet të vijë është afër! Prandaj, përgatituni dhe merrni furnizim për takimin me Të! Ecnit me vullnet dhe gjallëri drejt Tij dhe në rrugën e Tij! Le t'ju shoqërojë në këtë udhëtim shpresa për Allahun dhe besimi i palëkundur se do ta takoni Atë! Por dije, gjithashtu, se jo çdokush që pretendon diçka ka për t'iu dhënë ajo që pretendon me fjalët e tij dhe jo çdokush që ëndërron diçka kanë për t'iu përmbushur ëndrrat. Dije se Allahu i dëgjon mirë të gjitha zërat dhe i di mirë të gjitha qëllimet e njerëzve. Ai që është i sinqertë në atë që kërkon ka për ta arritur atë. Por ai që është mashtrues e jo i sinqertë, atij nuk kanë për t'i sjellë asnjë dobi pretendimet e tij. Allahu është i gjithëditur për të gjithë ata që vlejnë për ta merituar dashurinë e Tij dhe ata që nuk e meritojnë këtë gradë.

- **Kush përpiqet, përpiqet vetëm për të mirën e vetvetes...** - Por ai që lufton dhe përpiqet e bën këtë për të mirën e vetvetes.

Ai, në fakt, po lufton për t'u mbrojtur nga ligësia e vetvetes, e shejtanit dhe e mohuesve armiqësorë.

- **sepse Allahu nuk ka nevojë për asgjë.** - Pasi dobia e kësaj lufte kthehet pikërisht tek ai dhe ai do t'i marrë frytet e kësaj lufte. Allahu është i Pasur dhe Jonevojtar për botën. Urdhëresat që i ka ligjëruar nuk i ka dhënë për të përfituar ndonjë gjë për vete dhe ndalesat që ka ligjëruar për ta nuk i ka bërë si koprraci ndaj tyre. Dihet mirë se, për të përmbushur urdhëresat dhe ndalesat, njeriu duhet të përpiqet dhe të luftojë shumë, sepse në natyrën e tij ai vetëm qahet e tregohet i dobët e i ngadaltë. Ai shpesh tregohet i plogësht në arritjen e mirësive, aq më tepër kur shejtanët ia rëndojnë dhe ia vështirësojnë diçka të tillë. Po kështu, edhe armiqtë mohues e pengojnë atë që ta përmbushë besimin e tij, si dhe ta shfaqë haptazi dhe me krenari fenë dhe besimin e tij, ashtu siç duhet dhe siç është urdhëruar nga Zoti. Të gjitha këto pengesa e armiq kërkojnë përpjekje të forta dhe luftë të pareshtur për t'ia dalë mbanë.

Ajeti 7

7. Atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, me siguri që do t'ua shlyejmë të këqijat dhe do t'u japim shpërblim të madh për veprat më të mira që kanë bërë.

Shpjegimi i ajetit

- **Atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, me siguri që do t'ua shlyejmë të këqijat...** - Atyre që Allahu u bëri mirësi duke iu dhënë imanin e pastër dhe forcë të bëjnë punë të mira sipas imanit të tyre, Ai ka për t'ua mbuluar dhe fshirë të metat, sepse veprat e mira i fshijnë veprat e këqija.

- **dhe do t'u japim shpërblim të madh për veprat më të mira që kanë bërë.** - Ai do t'i shpërblejë për veprat e mira, qoftë ato të detyrueshme, qoftë ato të pëlqyeshme. Këto dy kategori veprash, pra, të urdhëruarat dhe të pëlqyeshmet, janë veprat më të mira që bën rob i Zoti na tregon se për ato do të japë shpërblim të mirë, madje edhe më të mirë sesa meriton vetë vepra. Zoti na thotë

se do ta shpërblejë për veprat më të mira, sepse përveç tyre njeriu bën edhe vepra që janë thjesht të lejuara, ose vepra të tjera që janë jo të tilla.

Ajeti 8

8. Ne e kemi urdhëruar njeriun që të sillet mirë me prindërit e vet. Por nëse ata përpiqen të të detyrojnë ty që të më shoqërosh Mua (në adhurim) dikë për të cilin ti nuk di asgjë, atëherë mos i dëgjo ata! Tek Unë do të ktheheni të gjithë e do t'jua them gjithçka që keni bërë.

Shpjegimi i ajetit

- **Ne e kemi urdhëruar njeriun që të sillet mirë me prindërit e vet.** - Ne e kemi porositur njeriun që të jetë bamirës me dy prindërit e tij, me fjalë dhe punë të mira për ta. Ai duhet të jetë i vazhdueshëm në këtë punë dhe të jetë shumë i kujdesshëm që kurrë të mos jetë i vrazhdë në fjalë dhe në sjelljen me ta. Por:

- **Por nëse ata përpiqen të të detyrojnë ty që të më shoqërosh Mua (në adhurim) dikë për të cilin ti nuk di asgjë, atëherë mos i dëgjo ata!** - Sepse askush nuk mund të sjellë argument dhe ndonjë dituri në lidhje me shirkun. Kjo tregon ligësinë dhe dënimin e madh të shirkut. Nëse ata të shtyjnë e të urdhërojnë për shirk, atëherë mos i dëgjo ata!

- **Tek Unë do të ktheheni të gjithë e do t'jua them gjithçka që keni bërë.** - Unë do t'ju shpërblej për veprat tuaja. Prandaj jini bamirës me prindërit tuaj dhe bindjuni atyre mbi çdo fjalë e urdhër tjetër, përveç urdhrat të Zotit dhe fjalës së Tij dhe të Profetit të Tij. Bindja ndaj prindërve ka përparësi mbi çdo bindje tjetër.

Ajeti 9

9. Ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, Ne do t'i radhisim në mesin e të mirëve.

Shpjegimi i ajetit

- **Ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, Ne do t'i radhisim në mesin e të mirëve.** - Ata që kanë besim korrekt dhe të sinqertë dhe veprojnë sinqerisht sipas këtij besimi, Allahu i Lartësuar u premton se do t'i fusë

në Xhenet së bashku me robërit besimtarë e të mirë, pas profetëve, të sinqertëve, dëshmorëve e punëmirëve. Secilit do t'i japë shpërblim në varësi të gradës dhe nivelit të veprave të tij. Kështu imani i saktë e korrekt dhe veprat e mira e të jetuarit sipas tij janë faktorët e lumturisë së njeriut. Ai që i ka ato tregon se është prej të zgjedhurve të Rrahmanit dhe robve të Tij punëmirë.

Ajetet 10 – 11

10. Ka disa njerëz që thonë: “Ne besojmë në Allahun”. Por, kur vuajnë për çështjen e Allahut, e quajnë shtypjen e njeriut sikur të ishte dënim nga Allahu. Ndërsa kur u vjen ndihma prej Zotit tënd, ata thonë: “Ne kemi qenë gjithmonë me ju”. Vallë, a nuk e di Allahu më së miri se ç'ka në zemrat e çdokujt?

11. Sigurisht, Allahu i di mirë ata që kanë besuar dhe i di mirë hipokritët.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ka disa njerëz, që thonë: “Ne besojmë në Allahun”.** - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Lartësuar na qartëson se Ai ka për ta sprovuar këdo që pretendon se ka iman, për të dalluar të sinqertin nga gënjeshtari. Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon se ka njerëz që nuk tregojnë durim përballë sprovave dhe janë të paqëndrueshëm ndaj tronditjeve. Ai thotë:

- **Por, kur vuajnë për çështjen e Allahut...**

- Domethënë, nëse për shkak të besimit vuajnë rrahje, marrje pasurie, shpifje e intriga për t'i kthyer nga feja dhe për të përqaftuar të kotën...

- **...e quajnë shtypjen e njeriut sikur të ishte dënim nga Allahu.** - Për shkak të këtyre, pra, e braktisin imanin dhe bazat e tij.

- **Ndërsa kur u vjen ndihma prej Zotit tënd, ata thonë: “Ne kemi qenë gjithmonë me ju”.** - Sepse kjo u shkon sipas dëshirave. Këta lloj njerëzish janë ata për të cilët Allahu i Madhëruar ka thënë: "Ka njerëz nga ata që e adhurojnë Allahun luhatshëm. Nëse u vjen ndonjë e mirë, ata

qetësohen me të. Por nëse u vjen ndonjë sprovë, ata kthehen në fytyrën e vet të vërtetë dhe kështu humbasin edhe dynjanë, edhe ahiretin. Kjo është humbja e qartë.” [Haxh 11]. Ndërsa këtu thotë:

- **Vallë, a nuk e di Allahu më së miri se ç'ka në zemrat e çdokujt?** - Ai ju njoftoi për këtë grup me këto cilësi, që ta dini mirë se sa e plotë dhe absolute është dija e Zotit dhe sa e gjerë është urtësia e Tij.

- **Sigurisht, Allahu i di mirë ata që kanë besuar dhe i di mirë hipokritët.** - Ai përcaktoi sprovat të shumta për robërit e Tij, që t'i shpërblejë dhe ndëshkojë njerëzit, sipas asaj që do të shfaqin me veprat e tyre, e jo thjesht me diturinë e Tij, sepse ata mund të arsyetohen dhe të thonë se, nëse do të sprovoheshin, do të bënim durim.

Ajetet 12 – 13

12. Ata që nuk besojnë u thonë atyre që besojnë: “Ejani në rrugën (në fenë) tonë, se gjynahet tuaja do t'i bartim ne!” Por ata kurrë nuk do të bartin gjë nga mëkatet e tyre. Ata janë gënjeshtarë.

13. Ata do të bartin veç barrën e vet, e bashkë me të vetën, edhe barrë të tjera, ndërsa Ditën e Kijametit do të japin llogari për ato që kanë trilluar.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon për trillimet dhe intrigat që jobesimtarët përdornin për t'i kthyer besimtarët nga feja dhe i këshillon besimtarët që të mos mashtrohen dhe të bien pre e intrigave të tyre. Ai thotë:

- **Ata që nuk besojnë u thonë atyre që besojnë: “Ejani në rrugën (në fenë) tonë, se gjynahet tuaja do t'i bartim ne!”** - Braktiseni fenë tuaj ose një pjesë të saj dhe na pasoni në fenë tonë, sepse ne ju sigurojmë se: "...gjynahet tuaja do t'i bartim ne!" Por kjo çështje nuk ishte në dorën e tyre, prandaj i Lartësuarit tha:

- **Por ata kurrë nuk do të bartin gjë nga mëkatet e tyre.** - Kjo lloj marrëveshje, edhe nëse bien dakord palët në këtë dynja, nuk ka për t'u sjellë ndonjë përfitim. E gjithë çështja është në dorën e Allahut dhe robi nuk mund të veprojë e administrojë

asgjë pa lejen dhe vullnetin e Allahut. Rregulli dhe ligji i Zotit thotë: “Askush nuk do të bartë barrën e tjetrit dhe njeriu meriton vetëm atë që ka bërë vetë. ” [Nexhm 38]. Allahu i Lartësuar thotë:

- **Ata janë gënjeshtarë.** - Nga kjo fjalë dikush mund të kuptojë gabimisht se mohuesit që ftojnë njerëzit në kufër nuk do të merren në përgjegjësi për këtë veprë dhe për faktin se ata bëhen shkak për gjynahe e poshtërsi. Por Allahu i Lartësuar na e bën të qartë se çdokush që bëhet shkak në devijimin e njerëzve dhe për punë të këqija do të ngarkohet edhe me gjynahet e atyre që devijon, pa iu pakësuar asgjë nga përgjegjësia e vet. Ai thotë:

- **Ata do të bartin veç barrën e vet...** - Ata do të mbartin në shpinë peshën e gjynaheve të tyre, por do të mbartin edhe:

- **...e bashkë me të vetën, edhe barrë të tjera...** - Domethënë, edhe gjynahet e të tjerëve, për të cilët ata janë bërë shkak që të shkojnë në humbje. Si udhëheqësit, ashtu edhe pasuesit, kanë për të marrë secili peshën e gjynaheve që kanë bërë. Pasuesi e merr sepse ka bërë ligësi dhe ka ndjekur humbjen, ndërsa udhëheqësi do të marrë të njëjtën peshë me pasuesin, sepse e ka udhëzuar në ligësi dhe është bërë shkak për devijimin e tij. Po kështu është edhe për rastin e bamirësive. Ai që vepron një punë të mirë merr sevapin për këtë. Po kështu edhe ai që ia mësoi këtij dhe u bë shkak që ai të bëjë vepra të mira, ka për të marrë njëllonj shpërblim si i pari, pa iu pakësuar të parit asgjë nga sevapet e tij.

- **ndërsa Ditën e Kijametit do të japin llogari për ato që kanë trilluar.** - Ata do japin llogari për këto shpifje dhe për devijimin e njerëzve.

Ajetet 14 – 15

14. Ne e dërguam Nuhun te populli i vet dhe ai qëndroi ndër ata një mijë vjet pa pesëdhjetë; por ata i përfshiu përmbytja, sepse ishin keqbërës.

15. Ne i shpëtuam atë dhe të tjerët që ishin në anije së bashku me të. Ne e bëmë atë (anijen) argument për tërë botën.

Shpjegimi i ajeteve

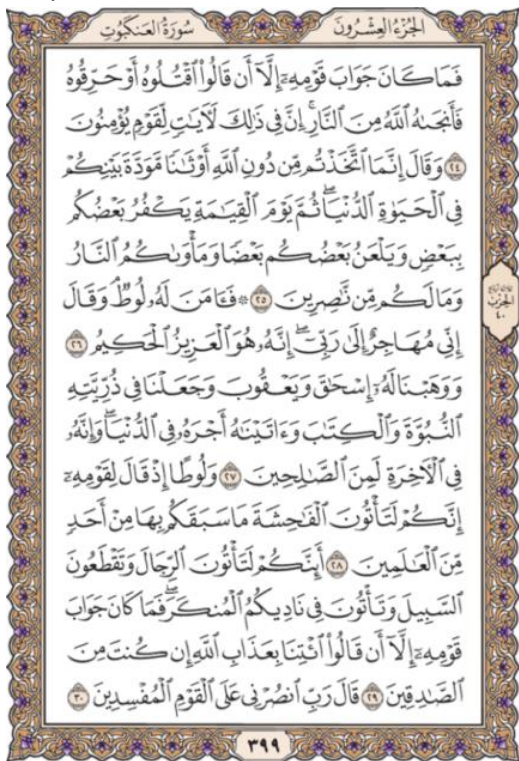
- **Ne e dërguam Nuhun te populli i vet...** - Allahu i Lartësuar na tregon rreth rregullit dhe ligjit të Tij të urtë në dënimin e popujve që mohojnë të vërtetën. Ai na tregon se e dërgoi profetin Nuh (a.s) te populli i tij, që t'i ftonte ata në teuhid, pra, në adhurimin e Zotit si një të vetëm dhe t'i ndalonte nga idhujt dhe idhujtaria. Ai qëndroi mes tyre si profet e ftues në rrugën e drejtë për 950 vjet:

- **dhe ai qëndroi ndër ata një mijë vjet pa pesëdhjetë...** - Gjatë gjithë kësaj kohe, ai nuk rreshti së ftuari dhe asnjëherë nuk u plogështua gjatë këshillimit të tyre dhe përpjekjeve për t'i rregulluar. Ai vazhdoi t'i ftonte ata natën dhe ditën, fshehtazi dhe haptazi, por ata nuk e gjetën udhën e drejtë dhe nuk punuan të hapnin sytë. Ata vazhduan në kufrin dhe shfrenimin e tyre. Atëherë, Nuhu (a.s) u lut kundër tyre, me gjithë durimin e tij të pashembullt dhe dhembshurinë e tij të rrallë. Ai tha: “O Zoti im! Mos lër mbi Tokë asnjë nga jobesimtarët! Nëse Ti i lë, ata do t'i largojnë adhuruesit e Tu dhe prej tyre do të lindin veçse të shfrenuar dhe jobesimtarë. O Zoti im! Më fal mua, fali prindërit e mi, ata që hynë në shtëpinë time si besimtarë dhe të gjithë besimtarët e besimtare! Ndërsa jobesimtarëve shtojë veçse dëshpërim!”. [Nuh 26 – 28].

- **...por ata i përfshiu përmbytja, sepse ishin keqbërës.** - Ajo ishte një përmbytje e pashembullt, gjatë së cilës uji zbriti nga qielli dhe buroi nga toka me furi. Allahu thotë se ata ishin keqbërës, prandaj e merituan ndëshkimin.

- **Ne i shpëtuam atë dhe të tjerët që ishin në anije së bashku me të.** - Këta ishin besimtarët, që kishin hipur në anije së bashku me Nuhun dhe atë pjesë të familjes së tij që e besoi atë.

- **Ne e bëmë atë (anijen) argument për tërë botën.** - Allahu e bëri këtë anije ose historinë e Nuhut një shenjë të madhe për njerëzit, që ata të marrin mësim se, kushdo që mohon profetët, fundi i tyre do të jetë

shkatërimi, ndërsa besimtarëve Allahu do t' u sjellë çlirim në çdo ngushti dhe sprovë. Gjithashtu, Allahu i Lartësuar e bëri anijen tregues të mëshirës së madhe të Tij, që u mësoi njerëzve si ta ndërtojnë e të përfitojnë prej saj. Ai u mundësoi njerëzve gjithçka që kanë nevojë për të ndërtuar dhe përdorur anijet e mjetet transportuese të ndryshme. Njëpër një tyre, ata mund mbartin mallrat e tyre dhe të udhëtojnë në det e tokë.

Ajetet 16 – 22

16. (Kujto) Edhe Ibrahimin, kur i tha popullit të vet: “Adhuroni Allahun dhe kijeni frikë Atë! Kjo është më e mira për ju, nëse e kuptoni.

17. Përveç Allahut ju jeni duke adhuruar idhuj dhe trilloni gënjeshtër. Nuk ka dyshim se ata që ju i adhuroni përveç Allahut, nuk kanë asgjë në dorë për furnizimin tuaj, prandaj vetëm tek Allahu kërkoni furnizimin, vetëm Atë adhuroni dhe vetëm Atë falënderoni! Tek Ai do të ktheheni të gjithë.”

18. E nëse ju mohoni, dini se edhe popuj para jush kanë mohuar, kurse të

Dërguarit nuk i takon gjë tjetër, përveç kumtimit të qartë.

19. A nuk shohin ata se si e nis Allahu krijimin, e pastaj e përsërit atë? Pa dyshim, kjo është e lehtë për Allahun.

20. Thuaj: “Udhëtoni nëpër tokë e shikoni se si filloi krijimi! Kështu do ta bëjë Allahu krijimin tjetër (Ditën e Ringjalljes). Allahu ka fuqi për çdo gjë.

21. Ai ndëshkon atë që do dhe mëshiron atë që do dhe tek Ai do të ktheheni të gjithë.

22. Ju nuk mund t'i shpëtoni Atij (Allahut) as në tokë e as në qiell dhe, përveç Allahut, nuk keni për të gjetur asnjë mbrojtës apo ndihmës”.

Shpjegimi i ajeteve

- (Kujto) Edhe Ibrahimin, kur i tha popullit të vet: “Adhuroni Allahun...” - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai e dërgoi të dashurin e Tij Ibrahimin tek populli i tij që t' i ftonte ata ta adhuronin si një të vetëm. Ai u tha atyre: “Adhurojeni Allahun dhe kijeni frikë Atë! Adhurojeni Allahun si një të vetëm dhe jini të sinqertë në adhurimin e Tij! Zbatojini ato që ju urdhëron Zoti.

- dhe kijeni frikë Atë! - Kijeni frikë Allahun dhe ruajuni nga zemërimi dhe ndëshkimi i Tij, duke iu larguar ndalesave të Tij.

- Kjo është më e mira për ju... - Adhurimi, devotshmëria dhe frika nga Ai është më e mirë për ju. Sigurisht, kjo nuk do të thotë se në lënie e adhurimit mund të ketë ndonjë të mirë. Allahu na tregon se adhurimi dhe devotshmëria ndaj Tij është më e mirë për njerëzit, sepse mirësia në dynja dhe në ahiret mund të arrihen veçse përmes kësaj rruge. Madje mund të themi se çdo mirësi që gjendet në këtë dynja dhe në ahiret është rezultat i adhurimeve ndaj Allahut dhe devotshmërisë së treguar ndaj Tij.

- nëse e kuptoni. - Nëse e dini dhe e kuptoni këtë fakt, atëherë vendosni me urtësi dhe maturi se çfarë do të zgjidhni për veten tuaj.

Pasi i urdhëroi për ta adhuruar Atë si një të vetëm dhe për devotshmëri, Allahu vijon t' i

ndalojë nga adhurimi i idhujve duke u qartësuar mangësinë e tyre dhe faktin që ata nuk i meritojnë adhurimet. Ai thotë:

- Përveç Allahut ju jeni duke adhuruar idhuj dhe trilloni gënjeshtër. - Jeni ju që i gdhendni e krijoni ata idhuj me duart tuaja, u vendosni emra, i kurorëzoni si zota e hyjni, dhe pastaj trilloni urdhëresa për t'i adhuruar ata.

- Nuk ka dyshim se ata që ju i adhuroni përveç Allahut, nuk kanë asgjë në dorë për furnizimin tuaj... - Ata nuk zotërojnë asnjë lloj cilësie që t'ju bëjë që ti adhuroni e të meritojnë adhurimin tuaj. Ata: "...nuk kanë asgjë në dorë për furnizimin tuaj. "Me sa duket dikush mund të ketë thënë: Ne e dimë mirë se këta idhuj janë të mangët, të krijuar, që nuk kanë në dorë as dobi e as dëm; as jetë e as vdekje dhe as ringjallje. Ne e dimë mirë dhe e kemi të qartë se askush me të tilla cilësi nuk meriton asnjë grimë madhërimi. Por ja që zemrat kanë nevojë që të kenë dhe të zgjedhin diçka për ta adhuruar e për ta lidhur zemrën me të, t'i luten për nevojat dhe të bashkëbisedojë me të, në rast nevoje e vështirësie. Atëherë, Allahu i Madhëruar u jep një porosi për t'i udhëzuar drejt, atje ku duhet të drejtohen për adhurime, i drejton atje ku adhurimi është i meritueshëm.

- ...prandaj vetëm tek Allahu kërkojeni furnizimin... - Dijeni se Allahu e meriton ta lidhni zemrën me Të dhe e lehtëson rizkun. Ai përcakton gjithçka në këtë gjithësi. Ai u përgjigjet lutjeve të atyre që i luten për fenë, besimin dhe për dynjanë e tyre.

- ...vetëm Atë adhuroni... - Vetëm Allahun adhurojeni si një dhe të vetëm, sepse Ai është i Vetmi i Plotë e Absolut, në cilësinë e të adhuruarit, se Ai ka në dorë të gjithë dobinë dhe dëmin. Vetëm në dorën e Tij është administrimi dhe rregullimi i çështjeve të krijesave.

- dhe vetëm Atë falënderoni! - Vetëm Atij i takon mirënjohja dhe lavdërimet si një dhe i vetmi, sepse të gjitha të mirat që u janë dhënë krijesave, janë prej Tij. Çdo ligësi e

largim nga ato është largim prej Tij, ndërkohë që Allahu është mbrojtësi i tyre.

- Tek Ai do të ktheheni të gjithë. - Atë ditë, Ai do t'ju shpërblejë sipas veprave tuaja. Ai do t'ju njoftojë e keni nxjerrë haptazi atë që e shfaqët dhe atë që e mbajtët fshehur në dynja. Ruajuni dhe kijeni frikë Zotin që, kur të dilni para Tij, të mos dilni të përlyer me idhujtarinë tuaj. Punoni e nxitoni të bëni ato punë e adhurime që ju afrojnë tek Ai dhe ju mbushin me shpërblime, që do t'ju vlejné për ditën kur do të ktheheni tek Ai.

- Por, nëse ju mohoni, dijeni se edhe popuj para jush kanë mohuar, ndërsa të Dërguarit nuk i takon gjë tjetër, përveç kumtimit të qartë. - Nëse ju e mohoni dhe refuzoni ta besoni të dërguarin tonë Muhamedin (a.s) në atë që ju fton, atëherë dijeni se shumë popuj të tjerë para jush i mohuan profetët që u dërguan ndër ta dhe po kështu e refuzuan ftesën e tyre për të pasuar të vërtetën. Por mbi ta goditi dënimi i Allahut dhe zemërimi i Tij. Profeti ynë ka detyrë vetëm t'ju kumtojë qartë Shpalljen e Zotit, dhe ai e bëri këtë.²³

- A nuk shohin ata se si e nis Allahu krijimin, e pastaj e përsërit atë? - Ai do ta rikthejë këtë në Ditën e Kijametit.

- Pa dyshim, kjo është e lehtë për Allahun. - Sikurse ka thënë i Lartësuar: "Është Ai që e fillon krijimin, dhe pastaj e përsërit atë, e kjo (*përsëritja*) është edhe më e lehtë për Të. " [Rum 27]. Nëse ata tregojné e shprehin ndonjë dyshim rreth krijimit të Zotit dhe fillimit të këtij krijimi, atëherë:

- Thuaj: "Udhëtoni nëpër tokë e shikoni se si filloi krijimi! - Udhëtoni me trup dhe me shpirt. Dhe shikoni se si filloi krijimi. Ju do të zbuloni se kështu është jeta. Popullata njerëzish e kafshësh, që vijnë e ikin nga kjo botë; ata dalin në këtë jetë, rriten dalë ngadalë, dhe pastaj zhduken. Shiko se si edhe bimët dalin e zhduken e kjo përsëritet e përsëritet. Po kështu formohen retë, fryjnë erërat e ndodh çdo gjë në këtë dynja; ndodhin dhe rindodhin në mënyrë të

vazhdueshme. Çdo gjë fillon jetën, vazhdon, vdes dhe rifillon nga e para. Madje, mjafton të shohësh gjumin ose “vdekjen e vogël”. Nata i mbulon të gjithë, në errësirën e saj dhe ata bien në qetësi, reshtin lëvizjet, shuhen zërat dhe i sheh në strehët dhe shtretërit e tyre si të vdekur. Kështu vazhdojnë për gjithë natën, derisa çel agimi, kur ata përmenden nga ajo qetësi dhe ringjallen nga vdekja e tyre (e vogël), duke thënë: “*El hamdu lil-lahil-ledhi ahjana ba'de ma ematena ue ilejhin-nushur!* - I gjithë lavdërimi i qoftë Allahut, i Cili na ngjalli pasi na bëri të vdisnim, dhe vetëm tek ai do të tubohemi”. Duke na udhëzuar të shohim rifillimin e krijimit në këtë dynja kohë pas kohe, Allahu na sjell argument për pushtetin e Tij për të ringjallur krijesat Ditën e Gjykimit, prandaj thotë:

- **Kështu do ta bëjë Allahu krijimin tjetër (Ditën e Ringjalljes).** - Atë ditë, Ai do të na ringjallë për herë të fundit, se nuk ka më vdekje ose gjumë më pas, por do të ketë përjetësi në Xhenet ose në Xhehenem.

- **Allahu ka fuqi për çdo gjë.** - Asgjë nuk mund t'i shpëtojë dhe fshihet pushtetit të Tij. Ashtu siç është i Plotpushtetshëm që e filloi krijimin, po ashtu edhe rikthimi është nën pushtetin e Tij, madje kjo është edhe më e thjeshtë.

- **Ai ndëshkon atë që do dhe mëshiron atë që do** - Ai është i Vetmi që ka në dorë ligjin e ndëshkimit. Sipas këtij ligji, Ai do t'i shpërblejë dhe do t'i mëshirojë të bindurit dhe, nga ana tjetër, do t'i ndëshkojë dhe lërë në dëshpërim të pabindurit.

- **dhe tek Ai do të ktheheni të gjithë.** - Do të ktheheni në jetën tjetër, kur do të zbatohen ligjet e ndëshkimit ose të mëshirës së Tij. Bëni, atëherë, punë në bindje ndaj Tij, bëni ato që Zoti i ka caktuar si shkak për arritjen e mëshirës së Tij dhe largohuni nga poshtërsitë dhe mosbindja ndaj Tij, që ai i ka bërë shkaqe për ndëshkimin!

- **Ju nuk mund t'i shpëtoni Atij (Allahut) as në tokë e as në qiell** - O ju që e keni mohuar të vërtetën! Kurrë mos mendoni se

Allahu është i pavëmendshëm ndaj jush dhe poshtërsive tuaja dhe dijeni se kurrë nuk keni për t'i shpëtuar Allahut, as në Tokë dhe as në qiell! Mos ju mashtrojnë hilet, që ju janë zbukuruar në sytë tuaj, dhe forca juaj në këtë dynja! Asgjë nuk mund t'ju shpëtojë nga dënimi i Allahut dhe nuk keni për të gjetur vend për t'iu fshehur dënimit të Tij.

- **Dhe, përveç Allahut, nuk keni për të gjetur asnjë mbrojtës apo ndihmëtar.** - Përveç Allahut, askush nuk do të mund t'ju bëhet ndihmëtar, që t'ju mundësojë ndonjë të mirë dynjaje ose fetare dhe as mbrojtës, që t'ju shpëtojë e ruajë nga ndonjë e keqe.

Ajeti 23

23. Ata që nuk besojnë në argumentet e Allahut dhe në takimin me Të (në botën tjetër), e kanë humbur shpresën për mëshirën Time dhe i pret një dënim i dhembshëm.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na tregon se cilët janë ata që u privuan nga çdo e mirë dhe u zhytën në çdo sherr e ligësi. Ai na tregon se këta janë ata që nuk e besuan Atë dhe profetët e Tij. Ata nuk i besuan shpalljet e Tij dhe e quajtën gënjeshtër takimin me Allahun. Ata ishin të dhënë tërësisht dhe vetëm pas dynjasë. Kjo i bëri të zhyteshin në atë llum shirku e poshtërsish. Në zemrat e tyre nuk kishte frikë nga ndëshkimi dhe përfundimi i keq i rrugës së tyre. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë: “...e kanë humbur shpresën për mëshirën Time...”. Ata nuk bënë as edhe një punë të vetme që t'i afronte pranë mëshirës së Allahut. Nëse do të synonin dhe kishin ndonjë qëllim për të arritur e fituar mëshirën e Tij, do të bënin për këtë çdo punë me të cilën fitohet mëshira e Tij. Të humbësh shpresën nga mëshira e Allahut është nga veprat më të këqija. Por kjo shfaqet në dy forma:

1. Shpresëhumbja e mohuesve, e cila i bën ata që të lënë çdo punë të mirë që i afron afër mëshirës së Zotit.

2. Shpresëhumbja e gjynahqarëve. Për shkak të veprave të shumta të këqija, zemrat e tyre pushtohen kjo ndjenjë e rrezikshme.

Allahu i Madhëruar thotë pastaj: "...dhe i pret një dënim i dhembshëm. " Ata do të kenë një dënim të dhembshëm dhe të hidhur. Me sa duket, këto ajete trajtojnë një subjekt tjetër, që është ndërfutur mes fjalëve të Ibrahimit drejtuar popullit të tij dhe përgjigjes që ai u dha atyre. Allahu është më i Ditur për gjithçka.

Ajetet 24 – 25

24. Përgjigjja e popullit (të Ibrahimit) nuk qe gjë tjetër, përveçse: "Vriteni (Ibrahimin) ose digjeni atë!" Por Allahu e shpëtoi atë prej zjarrit. Këtu ka vërtet argumente për njerëzit që besojnë.

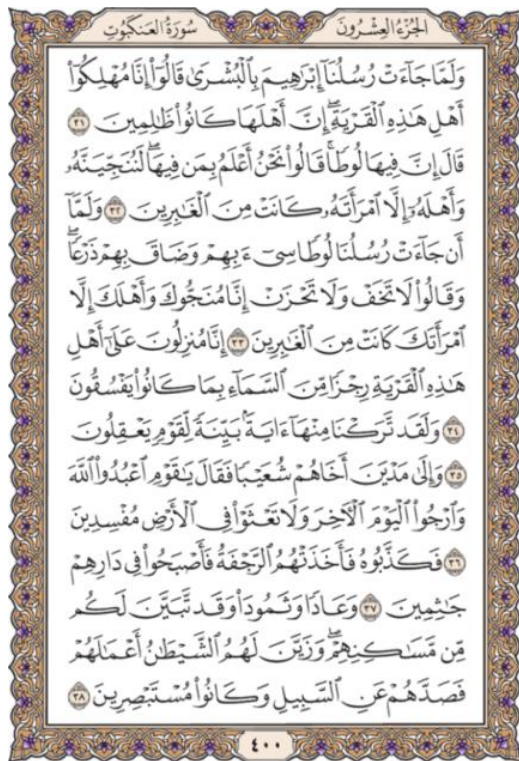
25. Ai (Ibrahimi) tha: "Ju adhuron, përveç Allahut, edhe idhujt, vetëm për të kënaqur njëri-tjetrin në jetën e kësaj bote, por Ditën e Kijametit ju do të mohoni dhe mallkoni njëri-tjetrin. Fundi juaj do të jetë Zjarri dhe për ju nuk do të ketë asnjë ndihmës. "

Shpjegimi i ajeteve

- Përgjigjja e popullit (të Ibrahimit) nuk qe gjë tjetër, përveçse: "Vriteni (Ibrahimin) ose digjeni atë!" - Ibrahim (a.s) e ftoi popullin që ta pranonte ftesën e tij dhe të përfitonin nga udhëzimi që ai kishte sjellë prej Zotit dhe këshillat e Tij. Ai i këshilloi të shihnin mirësitë e Allahut dhe, mbi të gjitha, mirësinë e dërgimit të tij tek ata si profet. Por ata nuk iu përgjigjën atij, madje reagan me përgjigjen më të keqe, duke thënë: "Vriteni (Ibrahimin) ose digjeni atë!" Ata vendosën ta vrisnin me mënyën më të tmerrshme. Ata kishin pushtet që ta zbatonin vendimin e tyre, prandaj e hodhën në zjarr Ibrahimin a.s.:

- Por Allahu e shpëtoi atë prej zjarrit. - Allahu e shpëtoi nga zjarri, siç i shpëton Ai të dashurit e Tij, që e adhurojnë Atë me sinqeritet. Çdo gjë është në dorën e Allahut të Lartësuar dhe vepron veçse me lejen e Tij.

- Këtu ka vërtet argumente për njerëzit që besojnë. - Ata janë besimtarë, prandaj e

dinë mirë dhe janë të bindur për vërtetësinë e asaj që sollën profetët, për bamirësinë dhe dëshirën e tyre të madhe për të këshilluar, rregulluar e udhëzuar njerëzit. Ata janë të bindur se çdo fjalë e udhëzim tjetër, veç atij të profetëve, është i kotë dhe i devijuar. Të gjithë kundërshtarët e profetëve duket sikur janë në një fjalë për të kundërshtuar dhe mohuar profetët. Ndër këshillat e shumta që u dha Ibrahim ishte edhe fjala:

- Ai (Ibrahimi) tha: "Ju adhuron, përveç Allahut, edhe idhujt, vetëm për të kënaqur njëri-tjetrin në jetën e kësaj bote..." - E gjithë kjo nuk është asgjë më shumë sesa thjesht një lloj afrimiteti dhe kënaqësie, që e përjetoni në këtë jetë, që shumë shpejt do të përfundojë.

- ...por Ditën e Kijametit ju do të mohoni dhe mallkoni njëri-tjetrin. Fundi juaj do të jetë Zjarri dhe për ju nuk do të ketë asnjë ndihmës. - Atëherë, si lidheni dhe e doni dikë që e dini mirë se do të distancohet prej jush dhe do t'ju mallkojë?! Edhe adhuresit, edhe të adhuruarit do të distancohen nga njëri tjetri e do të

mallkojnë njëri tjetrin. Si lidheni me këta idhuj, kur të gjithë do të jenë në zjarr dhe askush nuk do të mund t'ju ndihmojë e shpëtojë nga ai?

Ajetet 26 – 27

26. Luti e besoi atë (Ibrahimin), që tha: “Unë do të mërgoj për atje ku më udhëzoi Zoti im. Ai është i Gjithëfuqishmi e i Urti”.

27. Ne i dhuruam Ibrahimit Is'hakun dhe Jakubin dhe ndër pasardhësit e tij zgjodhëm profetët dhe shpallëm Librat e Shenjtë. Ne i dhamë atij shpërblimin në këtë botë, ndërsa në botën tjetër ai do të jetë ndër më të mirët.

Shpjegimi i ajeteve

- **Luti e besoi atë (Ibrahimin), që tha: “Unë do të mërgoj për atje ku më udhëzoi Zoti im.** - Ibrahim vazhdoi të ftonte popullin e tij, por ata vazhduan me inatin dhe mosbesimin e tyre. Ftesës së tij iu përgjigj Luti (a.s), të cilin Allahu e zgjodhi për ta bërë profet dhe e dërgoi te populli i vet. Ibrahim (a.s), kur vërejti se ftesa e tij nuk po sillte ndonjë dobi te populli i vet, tha: "Unë do të mërgoj për atje ku më udhëzoi Zoti im." Ai u largua nga ai vend i keq, për të shkuar në tokën e bekuar, në tokën e Shamit.

- **Ai është i Gjithëfuqishmi e i Urti”.** - Ai është Ngadhënjimëtar dhe e ka gjithë pushtetin që t'ju udhëzojë ju. Por Ai është edhe *Hakim* - i Urtë, dhe prej urtësisë së Tij nuk deshë që t'ju udhëzojë. Pasi Ibrahim u largua prej atij populli, Allahu i Lartësuar nuk përmend se i shkatërroi ata. Këtu përmendet veçse largimi i Ibrahimit (a.s). Për sa i përket izraeliteve, që tregojnë se Zoti u hapi atyre një portë dënimi me mushkonja, të cilat u pinin gjakun dhe i hanin mishin, duke u shfarosur nga i pari tek i fundit, këto nuk mund t'i themi, derisa të kemi argument nga Sheriati të besueshëm, por që faktikisht nuk ka. Nëse Allahu i Lartësuar do ta kishte shfarosur me ndonjë dënim, do ta kishte përmendur diçka të tillë, ashtu siç ka përmendur shkatërrimin e popujve të shkuar. Mbase shkak për këtë

mund të jetë fakti që Ibrahim ishte i dashuri më i afërt i Allahut dhe, si i tillë, ishte njeriu më i mëshirshëm, më i miri, më i zgjedhuri dhe i dhembshuri, prandaj edhe ai nuk u lut kundër tyre, ashtu siç u lutën profetët e tjerë. Rrjedhimisht, Allahu i Lartësuar nuk zbriti ndëshkim gjithëpërfshirës në këtë rast. Për diçka të tillë tregon edhe fakti që ai filloi të fliste me melekët edhe rreth mundësisë për të mos e dënuar popullin e Lutit. Megjithatë, Allahu është më i ditur për atë që ndodhi.

- **Ne i dhuruam Ibrahimit Is'hakun dhe Jakubin** - Pasi u shpërngul dhe emigroi për në Sham.

- **dhe ndër pasardhësit e tij zgjodhëm profetët dhe shpallëm Librat e Shenjtë.** - Pas Ibrahimit, të gjithë profetët ishin pasardhës të tij. Zinxhiri i profetëve u mbyll me profetin e fundit, Muhamedin (a.s). Kjo është nga mirësitë më të mëdha e prestigj, pra, që Allahu i Lartësuar të kufizojë mbartësit e udhëzimit, mëshirës, lumturisë e shpëtimit të njerëzve në pasardhësit e tu. Në duart e tyre u udhëzuan njerëzit, besuan besimtarët dhe bënë punë të mira bamirësit.

- **Ne i dhamë atij shpërblimin në këtë botë, ndërsa në botën tjetër ai do të jetë ndër më të mirët.** - Allahu i dhuroi një grua shumë të bukur, furnizim të bollshëm dhe gradë të lartë. Madje, ai dhe Muhamedi (a.s) ishin më të mirët adhurues të Zotit dhe në gradat më të larta. Kështu, Allahu i Madhëruar bashkoi tek ai lumturinë e dynjasë dhe të ahiretit. Ai i dhuroi fëmijë, që t'ia kënaqte sytë dhe zemrën. I mundësoi të njihje Allahun dhe ta donte atë, të kthehej tek Ai me adhurime e përkushtime e të ishte i bindur ndaj Tij.

Ajetet 28 – 35

28. Kujtoni gjithashtu Lutin! Ai i tha popullit të vet: “Ju bëni një punë shumë të shëmtuar, që askush para jush nuk e ka bërë në tërë botën.

29. Ju kontaktoni me meshkujt, sulmoni njerëzit në rrugë dhe në vendtubimet tuaja bëni punë të liga. Por përgjigja e

popullit të tij ishte: “Na sill dënimin nga Allahu, nëse thua të vërtetën!”

30. Ai tha: “O Zoti im! Më ndihmo kundër këtij populli, që ka kaluar çdo kufi (në gjynahe)!”

31. Kur të dërguarit Tanë (*melekët*) i çuan Ibrahimit lajmin e mirë, i thanë: “Ne kemi për t'i shkatërruar banorët e këtij qyteti, sepse ata janë keqbërës.”

32. Ibrahim i tha: “Por aty është Luti!” Ata i thanë: “Ne e dimë më mirë se kush është aty. Ne do ta shpëtojmë atë dhe familjen e tij, përveç gruas së tij, që do të mbetet me të zhdukurit”.

33. Kur të dërguarit Tanë shkuan te Luti, ai u shqetësua dhe e ndjeu veten të pafuqishëm (*për t'i mbrojtur ata*). Por ata i thanë: “Mos ki frikë, as mos u trishto! Ne do të të shpëtojmë ty dhe familjen tënde, përveç gruas sate, që do të mbetet me të dënuarit.”

34. Ne do të lëshojmë mbi banorët e këtij qyteti një dënim nga qielli, për shkak se ata bëjnë punë të liga.

35. Ne kemi lënë një argument të qartë nga ai vend, për çdo popull që mendon.

Shpjegimi i ajeteve

Më parë u përmend se Luti (a.s) e besoi Ibrahimit (a.s) dhe u bë nga pasuesit e tij. Është përmendur se ai nuk ka qenë nga pasardhësit e Ibrahimit (a.s), por ishte djali i vëllait të Ibrahimit. Por si ta kuptojmë fjalën e Allahut kur tha: “...dhe ndër pasardhësit e tij i zgjodhëm profetët dhe shpallëm Librat e Shenjtë”? Ky ajet, edhe pse është i përgjithshëm e që përfshin të gjithë profetët pas Ibrahimit (a.s), ai nuk bie ndesh me faktin se Luti ishte profet, sepse ajeti është sjellë në një kontekst lavdërimi për Ibrahimit. Nga ana tjetër, Allahu na përmendi se Luti ishte nga ata që u udhëzuan në duart e Ibrahimit dhe, sigurisht, ai që u udhëzua në duart e Ibrahimit është më i plotë se ata që u udhëzuan në duart e pasardhësve të tij, në aspektin e gradës dhe rëndësisë së mësuesit e udhëzuesit të tyre. ²⁴ Allahu është më i ditur!

- Kujtoni gjithashtu Lutin! Ai i tha popullit të vet: “Ju bëni një punë shumë të shëmtuar, që askush para jush nuk e ka bërë në tërë botën....” - Kështu, Allahu i Madhëruar e dërgoi Lutin tek populli i tij.

Përveç shirkut, ndër ta ishte përhapur poshtërsia e homoseksualitetit, grabitja, plaçkitja e pirateria. Në tubimet e tyre, ata bënin shumë turpe. Kështu, Luti (a.s) i këshilloi për këto turpe e poshtërsi që bënin.

- Ju kontaktoni me meshkujt, sulmoni njerëzit në rrugë dhe në vendtubimet tuaja bëni punë të liga. - Ai u foli për të logjikuar, për të parë se sa të shëmtuara ishin ato punë që bënin dhe se dënimi ku po e zhysnin veten ishte shumë i dhembshëm, por ata nuk e dëgjuan dhe nuk morën mësim.

- Por përgjigjja e popullit të tij ishte: “Na sill dënimin nga Allahu, nëse thua të vërtetën!” - Atëherë, kur Luti (a.s) e humbi shpresën se mund të udhëzoheshin dhe e kuptoi se ata e meritonin dënimin, duke u dëshpëruar për mohimin e tyre, u lut dhe tha:

- Ai tha: “O Zoti im! Më ndihmo kundër këtij populli, që ka kaluar çdo kufi (në gjynahe)!” - Dhe Allahu i Lartësuar iu përgjigj lutjes së tij.

- Kur të Dërguarit Tanë (*melekët*) i çuan Ibrahimit lajmin e mirë, i thanë: “Ne kemi për t'i shkatërruar banorët e këtij qyteti, sepse ata janë keqbërës.” - Kështu, Allahu i Lartësuar dërgoi melekët për të shkatërruar popullin e Lutit. Para se të përmbushnin misionin, ata kaluan nga Ibrahimit (a.s) dhe e përgëzuan për lindjen e Is'hakut dhe më pas për lindjen e Jakubit (birit të Is'hakut). Ibrahimit i pyeti për ku ishin nisur, dhe ata i treguan se ishin nisur për të shkatërruar popullin e Lutit. Atëherë, Ibrahimit filloi të fliste me ta për ta larguar dënimin dhe u tha:

- Ibrahimit i tha: “Por aty është Luti!” Ata i thanë: “Ne e dimë më mirë se kush është aty. Ne do ta shpëtojmë atë dhe familjen e tij, përveç gruas së tij, që do të mbetet me të zhdukurit”. - Melekët i

thanë: “Ne e dimë më mirë se kush është aty. Ne do ta shpëtojmë atë dhe familjen e tij, përveç gruas së tij, që do të mbetet me të zhdukurit”. Pastaj ata vazhduan, derisa shkuan tek Luti, i cili u ndie ngushtë dhe i frikësuar për mbërritjen e tyre, sepse nuk i njihje ata.

- **Kur të dërguarit Tanë shkuan te Luti, ai u shqetësua dhe e ndjeu veten të pafuqishëm (për t'i mbrojtur ata). Por ata i thanë: “Mos ki frikë, as mos u trishto! Ne do të të shpëtojmë ty dhe familjen tënde, përveç gruas sate, që do të mbetet me të dënuarit.”** - Ai mendoi se ishin udhëtarë dhe pati frikë për ta nga sherri i popullit të tij. Por ata i thanë: “Mos ki frikë, as mos u trishto! Ne do të të shpëtojmë ty dhe familjen tënde, përveç gruas sate, që do të mbetet me të dënuarit.” Pastaj e njoftuan se ata ishin të dërguarit e Zotit dhe i thanë:

- **Ne do të lëshojmë mbi banorët e këtij qyteti një dënim nga qielli, për shkak se ata bëjnë punë të liga.** - Prandaj e urdhëruan Lutin që të nisej që herët në udhëtim së bashku me familjen e tij. Kur agoi dita, Allahu i Madhëruar e përmbysi atë vend dhe lëshoi mbi ta një shi të pandërprerë gurësh të ndezur, derisa i shfarosi. Ashtu mbetën si një histori për t'u treguar ndër njerëz dhe si mësim për ata që marrin mësim.

- **Ne kemi lënë një argument të qartë nga ai vend, për çdo popull që mendon.** - Lamë gjurmë nga gjermadhat e vendbanimet e popullit të Lutit, gjurmë të qarta për njerëz që kuptojnë me zemrat e tyre dhe përfitojnë nga shenjat e Zotit. Siç thotë Allahu i Madhëruar në një ajet tjetër: “Edhe ju (*o banorë të Mekës*), me siguri kaloni aty pranë gjatë mëngjesit dhe në mbrëmje. A nuk po logjikoni, atëherë? [Safat 137, 138].

Ajetet 36 – 37

36. Edhe në Medjen Ne dërguam vëllanë e tyre, Shuajbin, i cili u tha: “O populli im! Adhuroni Allahun! Kini frikë Ditën e Fundit dhe mos përhapni shkatërrim në tokë!”

37. Por ata e mohuan. Atëherë i përfshiu tërmeti i madh, dhe kështu aguan në shtëpitë e tyre kufoma të shtrira.

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe në Medjen Ne dërguam vëllanë e tyre, Shuajbin, i cili u tha: “O populli im! Adhuroni Allahun! Kini frikë Ditën e Fundit e mos përhapni shkatërrim në tokë!” - Medjeni ishte një fis i njohur dhe i përhapur. Allahu i Madhëruar dërgoi Shuajbin ndër ta. Ai i urdhëroi për ta adhuruar Allahun e Lartësuar si një të vetëm e të pashoq. Ai i urdhëroi të besonin në ringjallje dhe të shpresonin në premtimet e Zotit. Ai i urdhëroi të besonin, të përgatiteshin për Ditën e Takimit dhe të largoheshin nga veprat e këqija, që sjellin shkatërrimin e tokës. Ata hanin në peshë dhe cenonin të drejtat e njerëzve. Ata, gjithashtu, ishin kusarë rrugësh, që grabisnin njerëzit dhe karvanet e tyre. Por ata e mohuan Shuajbin, prandaj i kapi dënimi i Allahut:

- **Por ata e mohuan. Atëherë i përfshiu tërmeti i madh, dhe kështu aguan në shtëpitë e tyre kufoma të shtrira.**

Ajetet 38 – 40

38. Ne i shkatërruam edhe Adët e Themudët, vendbanimet e të cilëve ju i dini. Shejtani ua zbukuroi veprat e tyre dhe i shmangu nga e vërteta, edhe pse arritën ta shihnin (e kuptonin) qartë atë.

39. (Kujtoni) Edhe Karunin, Faronin dhe Hamanin. Musai u solli atyre argumente të qarta, por ata u treguan kryeneçë, prandaj nuk mundën t'i shpëtonin dënimin.

40. Secilin prej tyre e dënuam për krimin e vet. Disa prej tyre, Ne i dënuam me furtunë të fuqishme (me rrebeshe gurësh), disa i shkatërruam me krisma (të forta) nga qielli, kurse disa të tjerë i fundosëm në tokë dhe disa i mbytëm në ujë. Nuk qe Allahu Ai që u bëri atyre padrejtësi, por ata i bënë padrejtësi vetvetes.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne i shkatërruam edhe Adët e Themudët, vendbanimet e të cilëve ju i

dini. - Po kështu vepruam me Adin dhe Themudin, dhe ju e dini atë histori. Tashmë ju i keni parë dhe dëshmuar me sytë tuaj disa nga vendbanimet dhe rrënojat e vendit ku ata jetuan. Profetët u erdhën atyre me shenja të qarta e shumë të dobishme, që të hapnin sytë dhe të arsyetonin drejt, por ata i mohuan ato dhe polemizuan padrejtësisht kundër të vërtetës.

- **Shejtani ua zbukuroi veprat e tyre dhe i shmangu nga e vërteta, edhe pse arritën ta shihnin (e kuptonin) qartë atë.** - Shejtani ua zbukuroi veprat e tyre, prandaj dhe menduan se prirjet dhe kotësitë e tyre ishin më të mira se ajo që u sollën profetët.

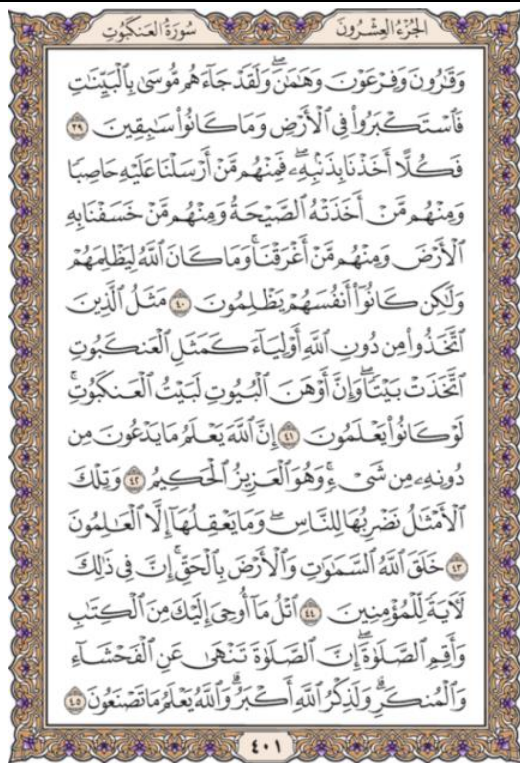
- **(Kujtoni) Edhe Karunin, Faronin dhe Hamanin.** - Po kështu vepruan Karuni, Firauni dhe Hamani, kur Allahu i Madhëruar dërgoi ndër ta Musain, birin e Imranit, me shenja të qarta dhe fakte të pamohueshme. Por ata nuk iu nënshtruan të vërtetës. Ata u treguan kryeneçë dhe të padrejtë me njerëzit. Ata u bënë armiq të së vërtetës duke e refuzuar atë, prandaj nuk i shpëtuan ndëshkimit.

- **Musai u solli atyre argumente të qarta, por ata u treguan kryeneçë, prandaj nuk mundën t'i shpëtonin dënimit.** - Kurrë nuk mund t'i shpëtonin dhe shmangeshin dënimit të Allahut, prandaj nuk u mbeti gjë tjetër veçse të dorëzoheshin dhe të poshtëroheshin.

- **Secilin prej tyre e dënuam për krimin e vet.** - Secilin nga këta popuj mohues e dënuam sipas asaj që merituan dhe me një ndëshkim që u shkonte për shtat. Kështu:

- **Disa prej tyre, Ne i dënuam me furtunë të fuqishme (me rrebesh gurësh),** - Disave u dërgoi furtunë shkatërrimtare, siç veproi me popullin e Adit: "Ndërsa Adi u shkatërrua me një stuhi të fuqishme e të zhurmshme, që Ai e lëshoi kundër tyre shtatë net e tetë ditë rresht. Sikur t'i shihje njerëzit që shembeshin përdhe, si të ishin trunje hurmash të zgavruara. " [Hakka 6, 7].

- **...disa i shkatërruam me krisma (të forta) nga qielli...** - Kështu bëri me popullin

e profetit Salih, siç thotë i Lartësuar: "Sa i përket Themudit, ata u shkatërruan me një ushtim të tmerrshme. " [Hakka 5].

- **...kurse disa të tjerë i fundosëm në tokë...** - Siç bëri me Karunin.

- **...dhe disa i mbytëm në ujë.** - Siç bëri me Firaunin, Hamanin dhe ushtrinë e tyre:

- **Nuk qe Allahu Ai që u bëri atyre padrejtësi...** - Është e pavërtetë dhe nuk i shkon urtësisë dhe drejtësisë së Allahut që t'u bënte padrejtësi atyre. Allahu është i Plotë dhe Absolut në drejtësinë e Tij dhe është i Pasur dhe Jonevojtar për krijesat e Tij.

- **por ata i bënë padrejtësi vetvetes.** - Ata e privuan vetveten nga e vërteta që iu ofrua. Ata u krijuan që të adhurojnë Allahun si një e të vetëm, porse e poshtëruan vetveten duke u marrë jo me atë për të cilën u krijuan. Ata u zhytën në përmbushjen e epsheve dhe gjynaheve, duke i shkaktuar vetes një dëm shumë të madh, madje duke menduar se ishte në të mirën e tyre.

Ajetet 41 – 43

41. Shembulli i atyre që marrin idhujt për mbrojtës veç Allahut është ajo merimanga, që thur (për vete) një shtëpi. Por më e dobëta shtëpi është ajo e merimangës, nëse do ta dinin.

42. Allahu e di çfarë (kotësirash) adhurojnë ata veç Tij. Ai është Ngadhënjimtari e i Urti.

43. Këta janë shëmbuj që Ne i sjellim për njerëzit, por vetëm ata që kanë dije i kuptojnë ato.

Shpjegimi i ajeteve

- Shembulli i atyre që marrin idhujt për mbrojtës veç Allahut, është ajo merimanga, që thur (për vete) një shtëpi.

- Ky është një shembull rreth atyre që adhurojnë idhujt veç Allahut të Lartësuar, për të gjetur krenari, mbështetje dhe dobi. Ai na tregon se çështja është tërësisht ndryshe. Ai i shëmbëlleu ata me një merimangë që ndërton shtëpinë prej rrjete. Por a mund të të shërbejë një shtëpi e tillë për t'u ruajtur nga e nxehta, e ftohta dhe rreziqet? Dihet se:

- Por më e dobëta shtëpi është ajo e merimangës, nëse do ta dinin. - Merimanga është nga krijesat më të dobëta dhe shtëpia që ajo thur është nga më të dobëtat. Ajo veçse ia shton asaj dobësinë. Të tillë janë ata që zgjedhin për veten mbrojtës e të adhuroar të tjerë veç Allahut. Ata vetë, dhe po kështu edhe idhujt e tyre, janë të varfër, të dobët e të pafuqishëm në të gjitha aspektet. Duke qenë se ata zgjedhin të dobët për mbështetës dhe mbrojtës, kjo ka për t'u shtuar veçse dobësinë dhe poshtërimin. Këta të mjerë mbështeten dhe i varin shpresat tek ato krijesa të dobëta në shumë çështje, që i duan dhe synojnë që t'i arrijnë. Ata ua lënë tërësisht në dorë çështjet atyre krijesave të dobëta e të varfra, duke menduar se ata do t'i ndihmojnë dhe do t'i përbushin ato, por befasohen kur ata i tradhtojnë dhe i lënë në baltë. Kështu nuk arrijnë të përbushin asgjë nga ato që synojnë dhe nuk marrin asnjë ndihmë që shpresonin. Sikur të shihnin me dije e urtësi gjendjen dhe dobësinë e vetvetes dhe të

atyre që i marrin si mbështetës dhe ndihmës, kurrë nuk do të mbështeteshin tek ata. Përkundrazi, do të rrinin sa më larg tyre dhe do t'i mbështeteshin vetëm Zotit të Plotfuqishëm dhe Mëshirëplotë, i Cili, nëse robi e zgjedh si mbështetësin dhe mbrojtësin e tij dhe i mbështet plotësisht Atij, Ai ka për t'i mjaftuar për çështjet e dynjasë dhe të fesë. Allahu ka për t'ia shtuar fuqinë, mbi fuqinë që i ka dhënë. Do t'ia shtojë fuqinë trupore e shpirtërore dhe do t'ia bekojë veprat të tij. Më pas, i Lartësuar na tregon se idhujt e idhujtarët janë shumë më të dobët sesa u përmend më sipër, madje tregon se ata janë një hiç.

- Allahu e di çfarë (kotësirash) adhurojnë ata veç Tij. - Ata idhujt janë thjesht emra të vendosura nga ata vetë dhe iluzione, që ata i krijojnë me mendje. Por nëse robi mendohet me kujdes, del në pah kotësia dhe fakti se ata janë të pavërtetë. Allahu i Lartësuar është Ai që di të fshehtën dhe atë që shfaqet dhe Ai e di mirë se ata janë duke iu lutur diçkaje që nuk ekziston, siç thotë në një ajet tjetër: "Ata (*idhujt*) nuk janë gjë tjetër, vetëm se emra, që ju dhe prindërit tuaj i keni caktuar. Allahu nuk zbriti për ta ndonjë fakt. Por ata ndjekin vetëm hamendësimet dhe dëshirat e veta, megjithëse u ka ardhur udhëzimi i qartë prej Zotit të tyre." [Nexhm 23].

- Ai është Ngadhënjimtari e i Urti. - Atij i takon i gjithë pushteti dhe fuqia dhe me pushtetin e Tij Ai ka ngadhënjyer mbi të gjitha krijesat. Ai është i Urti, i cili i vendos gjërat në vendin e vet. Ai e ka përkryer krijimin e vet dhe e ka bërë në formën më të bukur. Çdo urdhër e ligj i Tij është drejtësi e mirësi.

- Këta janë shëmbuj që Ne i sjellim për njerëzit, por vetëm ata që kanë dije i kuptojnë ato. - Shëmbuj për të mirën e njohuritë. Ato i sjellin çështjet konceptuale më pranë shqisave dhe i bëjnë më të dukshme dhe të kuptueshme ato. Nëpërmjet tyre merret kuptimi i synuar. Ato janë nga rrugët më të dobishme të kuptimit të saktë të njohurive për të gjithë njerëzit. Sjellja e

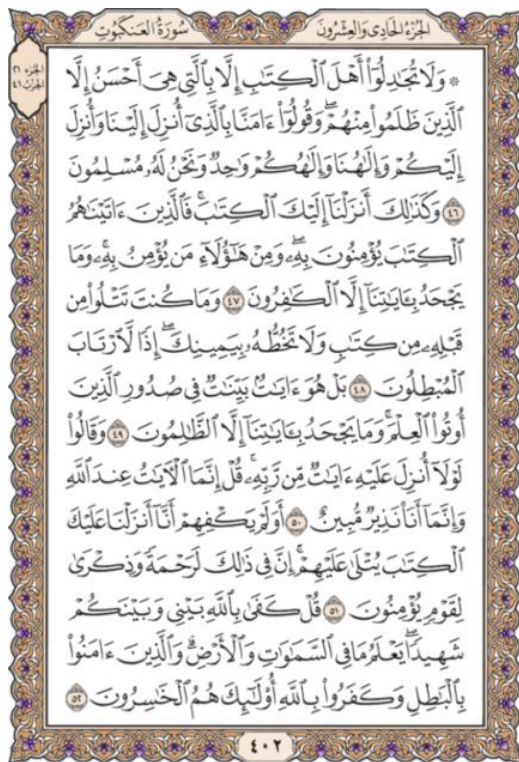
shembujve është mënyra më e mirë e të kuptuarit. Por ata që i kuptojnë vërtet me zemër janë vetëm ata që Zoti i quan: “*alimun*”, të diturit, që dituria iu ka hyrë thellë në zemra. Ky ajet është një tregues i rëndësisë dhe dobisë së madhe të këtyre shembujve që Allahu i Madhëruar sjell në Kur'an dhe një nxitës për të medituar rreth tyre. Gjithashtu, ajeti është edhe një lëvdatë për ata që meditojnë dhe i logjikojnë drejt këta shembuj. Të medituarit dhe nxjerrja e mësimëve nga këto shembuj është tregues se ata janë dijetarë. Po ashtu, nga kjo kuptohet se ata që nuk i kuptojnë e nuk logjikojnë rreth tyre nuk janë dijetarë. Shkak për këtë konstatim është fakti që Allahu i Lartësuar i ka sjellë këto shembuj në Kur'an, për të treguar çështje madhore dhe shumë të rëndësishme prej qëllimeve të larta. Dhe ata që janë të ditur e kuptojnë se të tilla çështje janë më të rëndësishme se çështjet e tjera, për të cilat nuk janë sjellë shembuj. Rëndësia duket në faktin që Allahu i Madhëruar i ka dhënë më shumë shpjegim e trajtim se të tjerat dhe ka nxitur që ato të meditohen dhe logjikohen me kujdes. Madje ka urdhëruar që robërit të shpenzojnë çdo kapacitet mendor për të mësuar mesazhin e kumtuar. Kështu, ata që nuk logjikojnë dhe as meditojnë rreth këtyre shembujve, me gjithë këtë rëndësi të madhe, tregojnë me neglizhencën e tyre se ata nuk janë dijetarë. Nëse ata nuk njohin çështjet më të rëndësishme, atëherë për çështjet e tjera do të jenë më të paditur. Po të meditosh me kujdes, e kupton se shumica e çështjeve për të cilat Zoti ka sjellë shembuj në Kur'an janë rreth bazave më të rëndësishme të fesë dhe besimit.

Ajeti 44

44. Allahu i krijoi qiejt dhe tokën me një (qëllim) urtësi të madhe. Në këtë (krijim) ka argumente për ata që besojnë.

Shpjegimi i ajeti

- Allahu i krijoi qiejt dhe tokën me një (qëllim) urtësi të madhe. - Allahu i Lartësuar është i vetëm në krijimin e qiejve dhe të Tokës, me gjithë lartësinë, gjerësinë

e thellësinë e tyre, me gjithë bukurinë dhe ato që ndodhen brenda dhe mes tyre, si Dielli, Hëna, yjet, melekët etj. Ai e krijoi edhe Tokën me gjithçka në të, malet, oqeanet, shkretëtirat, humnerat, pyjet e çdo gjallesë brenda saj. Të gjitha këto i krijoi me një qëllim dhe urtësi të madhe. Ai nuk i krijoi kot, pa ndonjë qëllim e pa ndonjë dobi, por i krijoi që në to të zbatohet ligji i krijimit dhe ligji i Sheriatit të Tij. Ai krijoi çdo gjë në funksion të mirësisë dhe kompletimit të saj për njerëzit. Ai e krijoi këtë madhësi që njerëzit të mund të shohin urtësinë, pushtetin dhe administrimin e Tij të çdo gjëje që ekziston dhe kështu të binden dhe të jenë të sigurt që Ai është i vetmi që meriton dashurinë e plotë dhe të gjitha adhurimet e përkushtimet e tyre. Vetëm Ai duhet të jetë i Adhuruari, të Cilit duhet t'i përuken dhe ta madhërojnë dhe sipas vullnetit dhe ligjit të Tij të jetojnë.

- Në këtë (krijim) ka argumente për ata që besojnë. - Në të gjenden argumente të shumta për qëllimet e larta dhe çështjet e rëndësishme të imanit. Nëse robi mediton

për to, ka për t'u bindur plotësisht në çështjet e besimit të pastër dhe njësimi të Zotit.

Ajeti 45

45. Kumtoje (e pasoje me përpikmëri) **atë që po të shpallet nga libri (Kur'ani) dhe fale (rregullisht) namazin! Me të vërtetë, namazi të largon nga gjynahet (e mëdha) dhe ligësitë. Përmendja e Allahut është më e madhja (e adhurimeve). Allahu i di të gjitha veprat që bëni ju.**

Shpjegimi i ajetit

- **Kumtoje** (e pasoje me përpikmëri) **atë që po të shpallet nga libri (Kur'ani) dhe fale (rregullisht) namazin!** - Allahu i Madhëruar na urdhëron për të lexuar e pasuar Shpalljen e Tij, këtë libër madhështor. Ai porositi që të përmbushim urdhëresat e Tij dhe të largohemi nga ndalesat e Tij. Na urdhëron që të ndjekim udhëzimet e Tij dhe të shohim rrugën përmes dritës së Tij. Ne duhet t'i besojmë ato që janë thënë në të, t'i lexojmë me kujdes fjalët e Tij dhe të meditojmë thellë në kumtet e Tij. Ne jemi urdhëruar të lexojmë librin e Tij dhe të jetojmë sipas kumteve e urdhëresave të Tij. Në vijim, Allahu i Lartësuar përmend konkretisht disa nga urdhëresat e Tij, duke treguar kështu rëndësinë dhe vlerën e madhe të tyre dhe për përfundimin e mirë që ato sjellin tek robi. Ai thotë:

- **Me të vërtetë, namazi të largon nga gjynahet (e mëdha) dhe ligësitë. Përmendja e Allahut është më e madhja (e adhurimeve).** - Namazi sjell shumë dobi e mirësi për robin. Ai të ndalon nga dy gjëra:

1. *El-fahshau*, pra, nga gjynahet e mëdha dhe dëshirat e shfrenuara, që shpirti i dëshiron t'i kryejë.

2. *El-munker* - të këqijat ose të gjitha ato gjynahe që konsiderohen të tilla nga natyra e pastër dhe mendja e shëndoshë. Por si është e mundur që namazi të ndalojë dhe ta ruajë robin nga këto të dyja? Nëse robi e përkryen namazin duke kompletuar shtyllat, kushtet e saktësisë së tij, si dhe

frikërespektin për Zotin gjatë kryerjes së tij, atëherë zemra i ndriçohet dhe shpirti i pastrohet e delirësohet. Kështu, atij i shtohet imani dhe i shtohet dëshira, ambicia dhe vullneti për të bërë edhe më shumë mirësi. Nga ana tjetër, pakësohet ose zhduket dëshira për ligësinë. Në këtë mënyrë, ai që e përkryhen vazhdimisht namazin në këtë formë, atëherë ai namaz do ta ndalojë nga veprat e shfrenuara dhe ligësitë. Dhe pikërisht ky është nga qëllimet kryesore të namazit. Këto janë fryte të pashmangshme të një namazi të përkryer e të plotësuar. Por në namaz gjendet një qëllim, i cili është shumë më i madh dhe më i rëndësishëm se të gjitha këto: përmendja e Allahut gjatë tij. Gjatë namazit përmendet Zoti me zemër, me gjuhë, dhe me gjymtyrë. Allahu i Lartësuar i krijoi krijesat veçse që ta adhurojnë Atë dhe adhurimi më i përkryer dhe më madhështor që i përkushtohet Atij është pikërisht namazi. Në këtë lloj adhurimi janë bashkuar të gjitha gjymtyrët e robit për të shprehur adhurimin, përlulësinë ndaj Allahut të Lartësuar dhe madhërimin e Tij. Për këtë arsye, Allahu thotë: "Përmendja e Allahut është më e madhja (e adhurimeve)." Sipas një mendimi tjetër, ka mundësi që me këto fjalë të jetë pasur për qëllim përmendja e Allahut jashtë namazit. Sipas këtij mendimi, pasi Allahu i Madhëruar përmendi urdhrin për namazin dhe na tregoi rëndësinë e tij, vijoi të përmendë dhikrin pas namazit dhe na tregoi se ai është më i rëndësishëm dhe më i dobishëm sesa thjesht namazi. Shumë mufesirë e kanë parapëlqyer këtë qëndrim, por mendimi i parë është më i pranueshëm dhe i saktë, sepse nuk ka asnjë dyshim që falja e namazit është më e mirë dhe e rëndësishme sesa dhikri jashtë namazit. Arsye tjetër është se vetë namazi është mënyra më madhështore e përmendjes, adhurimit dhe madhërimit të Allahut.

- **Allahu i di të gjitha veprat që bëni ju.**

Ai i di të gjitha gjërat që i bëni ju, si të mirat, ashtu edhe të këqijat dhe ka për t'ju

dhënë shpërblimin më të plotë për gjithçka që keni bërë.

Ajeti 46

46. Polemizoni me ithtarët e Librit (*kur i ftoni në fenë tuaj*) **veçse ashtu si është më e mira, përveç atyre që janë të padrejtë, dhe thuajuni: “Ne i besojmë Shpalljes që na u zbrit neve dhe Shpalljes që ju zbriti juve. Zoti ynë dhe Zoti juaj është Një dhe ne vetëm Atij i jemi dorëzuar.**

Shpjegimi i ajetit

- **Polemizoni me ithtarët e Librit,** (*kur i ftoni në fenë tuaj*) **veçse ashtu si është më e mira, përveç atyre që janë të padrejtë...** - Allahu i Lartësuar i ndalon polemikat me ithtarët e Librit (të krishterë e jehudë), nëse muslimani nuk zotëron dituri të mjaftueshme dhe qetësi dhe nëse bëhet jo mbi baza dhe rregulla të qarta e të kënaqshme, për një polemikë të rregullt e korrekte. Ai na urdhëron që polemika me ta të bëhet në mënyrën më të mirë, me dituri, me edukatë, butësi dhe me fjalë të zgjedhura e të kujdesshme, duke i ftuar në të vërtetën dhe duke u shfaqur bukurinë e saj, duke e refuzuar të kotën dhe duke e nxjerrë në pah pavërtetësinë dhe kotësinë e saj, me fakte e argumenta të kuptueshme dhe me rrugët më të shkurtra. Qëllimi në të tilla polemika, nuk duhet të jetë kundërshtimi, fitorja mbi kundërshtarit dhe dëshira për t'u dukur, por duhet të jetë qartësimi i të vërtetës dhe udhëzimi i njerëzve. Megjithatë, nëse ndonjë nga ithtarët e Librit dëshiron të polemizojë me qëllimin që të sjellë dyshime e të tregojë veten fitimtar, ky lloj njeriu duhet larguar sepse polemika me të nuk ka asnjë vlerë. Kjo lloj polemike nuk sjell realizimin e qëllimit të saj.

- **dhe thuajuni: “Ne i besojmë Shpalljes që na u zbrit neve dhe Shpalljes që ju zbriti juve.** - Polemika me ithtarët e Librit le të jetë e bazuar mbi faktin se ju besoni në të gjitha shpalljet e Zotit, si ato që ju zbritën juve, ashtu edhe ato që u zbritën më parë dhe se ju besoni Profetin tuaj dhe profetët e tyre, si dhe në faktin se ju besoni në një Zot

të vetëm, që meriton të adhurohet. Këto janë disa baza, mbi të cilat duhet të zhvillohet dialogu juaj. Dialogu nuk duhet të zhvillohet mbi cënimin e ndonjërit prej librave të Zotit ose mbi cënimin dhe mohimin e ndonjërit prej profetëve të Zotit. Kështu veprojnë veçse injorantët, të cilët mohojnë çdo gjë që ka kundëstari i tyre, e vërtetë apo e kotë qoftë ajo. Kjo është padrejtësi dhe shkelje e edukatës së detyrueshme të dialogut dhe polemikës. Është detyrë që të pranosh të vërtetën që është në dorën e kundësthtarit dhe të mos pohosh të kotën dhe të gabuarën. E vërteta nuk mund të refuzohet për shkak të atij që e thotë, edhe sikur të jetë qafir.

Ndërtimi i dialogut me ithtarët e Librit mbi bazat e përmendura më sipër është i dobishëm, sepse mund të sjellë pranimin nga ana e tyre të Kur'anit dhe të Profetit, që e solli këtë Kur'an nga Zoti. Ata do të jenë të detyruar ta pranojnë këtë, sepse Kur'ani sjell ato të vërteta fetare për të cilat kanë rënë dakord të gjithë profetët dhe librat e Zotit, të vërteta të cilat dialoguesit duhet t'i pranojnë që në fillim si të padiskutueshme. Nëse Kur'ani dhe Muhamedi (a.s), ashtu si dhe librat e shkruar, i kanë mbrojtur këto principe bazë dhe i kanë qartësuar dhe kumtuar me forcë ndër njerëz, atëherë ato duhen besuar, dhe po kështu duhen besuar të gjitha shpalljet dhe profetët që kumtojnë ato të vërteta. Në fakt, besimi në të gjitha shpalljet dhe në të gjithë profetët është prej veçorive të Islamit dhe muslimanëve. Ndërsa të thuash se besojmë këtë libër dhe nuk besojmë librin tjetër, edhe pse ai është i vërtetë dhe në përputhje me të gjithë librat e tjerë, kjo është padrejtësi dhe pabarazi. Madje kjo tregon se po mohon edhe librin dhe profetin që pretendon se e beson. Ai që mohon Kur'anin, i cili është pohues dhe garantues i mesazheve të librave të mëparshëm, në fakt është mohues i ligjeve e librave të shkruar, edhe pse pretendon se i beson ato. Pastaj le të mendojnë me kujdes! Çdo argument nëpërmjet të cilit plotësohet profecia e çdo profeti dhe shërben si shenjë

e vërtetësisë së tij, është përmbushur edhe për Muhamedin, madje në formën më të plotë. Gjithashtu, çdo dyshim që ngrejnë për profecinë e Muhamedit (a.s), të njëjta dyshime janë të detyruar të pranojnë edhe për profetët që i besojnë, madje edhe më shumë. E nëse i refuzojnë ato dyshime për profetët e tyre, atëherë janë të detyruar t'i refuzojnë edhe për Muhamedin (a.s), madje për të drejtën e tij kjo është më e dukshme dhe e detyrueshme.

- Zoti ynë dhe Zoti juaj është Një dhe ne vetëm Atij i jemi dorëzuar. - Ne i jemi nënshtuar dhe dorëzuar tërësisht Atij dhe jetojmë sipas urdhëresave të Tij. Dhe dihet mirë se ai që beson Allahun, duke e adhuruar si një e të vetëm, beson në të gjitha librat dhe profetët e tij, i nënshtrohet Zotit dhe pason profetët e Tij, pikërisht ai është i lumtur. Çdokush që devijon nga kjo rrugë është i humbur dhe po e çon veten drejt dëshpërimit dhe dënimit të Zotit.

Ajetet 47 – 49

47. Po kështu (siç i zbritëm librat e mëparshëm), Ne të zbritëm edhe ty Librin. Ata të cilëve Ne ua kemi dhënë librin më parë, e besojnë këtë Kur'an. Edhe nga këta (fiset arabe) ka të tillë që e besojnë këtë Kur'an. Argumentet Tona i refuzojnë veçse jobesimtarët.

48. Ti (Muhamed) nuk pate mundësi të lexoje ndonjë Libër para këtij (Kur'anit), e as nuk pate mundësi të shkruaje ndonjëherë me dorën tënde të djathtë. Po ta kishe bërë këtë, atëherë ata që e refuzojnë të vërtetën, do të kishin ngritur dyshime.

49. Por ja! Ai (Kur'ani) është plot me argumente të qarta, që ruhen në zemrat e atyre të cilëve u është dhënë dituria. Argumentet Tona nuk i mohon kush, përveç të padrejtëve.

Shpjegimi i ajeteve

- Po kështu (siç i zbritëm librat e mëparshëm), Ne të zbritëm edhe ty Librin. - Kështu ta zbritëm ty këtë libër madhështor, që përmban lajme të mëdha dhe fton në virtyte të larta dhe urdhëresa të

mrekullueshme e të urta. Ky libër vërteton Shpalljen e mëparshme dhe për këtë libër kanë njoftuar të gjithë profetët e shkuar.

- Ata të cilëve Ne ua kemi dhënë librin më parë, e besojnë këtë Kur'an. - Ata të cilët u patëm dhënë Libër dhe kanë njohuri të plotë rreth tij, dhe të cilët nuk u prekën nga smira dhe as nuk ndjekin dëshirat e tyre, ata besojnë këtë Kur'an. Ata e besojnë atë, sepse janë të sigurt për vërtetësinë e tij, nga vetë ngjashmëria e ligjeve e porosive që gjenden në to, si dhe nga përgëzimet e profetëve të parë për këtë shpallje madhështore dhe këtë Profet të fundit të kohës. Ata e dallojnë se ai është i vërtetë, sepse ata janë dijetarë të dalluar në fushën e njohjes dhe dallimit të së mirës dhe të keqes, të vërtetës dhe gënjeshtres.

- Edhe nga këta (fiset arabe) ka të tillë që e besojnë këtë Kur'an. - Ata kanë iman të vërtetë të nxitur nga dituria dhe siguria e plotë për të vërtetën, pra, jo të frikësuar ose për ndonjë interes dynjaje.

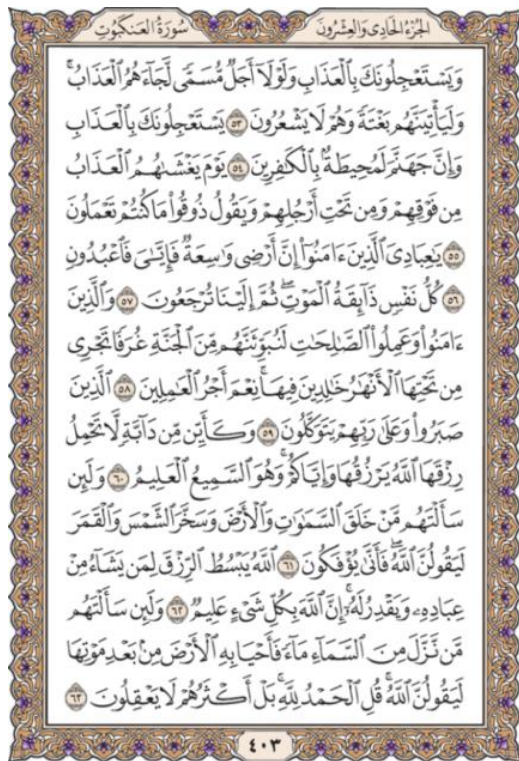
- Argumentet Tona i refuzojnë veçse jobesimtarët. - Domethënë, vetëm ata që e kanë zakon ta refuzojnë padrejtësisht të vërtetën dhe të tregohen kryeneçë ndaj saj. Kjo ndodh veçse nga ata që janë të mbushur me mohim dhe nuk kanë asnjë grimë qëllimi për të gjetur të vërtetën dhe për ta pasuar atë. Atëherë, është e sigurt se, çdokush që ka një qëllim të mirë dhe synon vërtetë që të gjejë udhëzimin, ka për ta gjetur atë udhëzim dhe ka për ta besuar këtë Kur'an. E si të mos besojë në këtë libër, i cili ka përmbledhur brenda tij argumente shumë të qarta, për çdo njeri që ka logjikë, që dëgjon me vëmendje dhe dëshmon vetëm të vërtetën. Ndër faktet që tregojnë për vërtetësinë e Kur'anit është edhe fakti që atë e solli prej Zotit një profet besnik, sinqeritetin dhe besnikërinë e të cilit populli i tij e dinin dhe e njihnin shumë mirë. Ata e njihnin mirë atë njeri dhe e shihnin në të gjitha gjendjet dhe në jetën e tyre të përditshme. Për dyzet vjet, që ai kishte jetuar mes tyre, ata e kishin parë dhe e dinin që ai nuk dinte të shkruante dhe as të

lexonte ndonjë libër të shkruar. Kësisoj, sjellja prej tij e një libri të tillë është nga më të qartat dhe të prerat argumente, që nuk pranojnë asnjë dyshim, se ai është prej Zotit, që është Ngadhjnjimtar dhe i Lavdëruar:

- **Ti (Muhamed) nuk pate mundësi të lexoje ndonjë Libër para këtij (Kur'anit), e as nuk pate mundësi të shkruaje ndonjëherë me dorën tënde të djathtë. Po ta kishe bërë këtë, atëherë ata që e refuzojnë të vërtetën, do të kishin ngritur dyshime.** - Nëse do të ishte e kundërta, pra, nëse ti do të dije të lexoje dhe të shkruaje, atëherë do të dyshonin dhe ngjallnin pasiguri ata që gjithmonë refuzojnë të vërtetën. Ata do të thoshin që “e mësoi nga ndonjë libër tjetër ose e kopjoi prej tyre”. Por nuk është aspak kështu. Ky libër u zbrit në zemrën tënde nga Zoti i botëve, i Cili i sfidoi të gjithë oratorët dhe elokuentët, për të sjellë qoftë edhe një sure si ai, dhe ata mbetën të gjithë të paafët që t'i përgjigjen sfidës, edhe pse ishin të mbushur me një urrejtje e armiqësi të papërshkrueshme, që i nxiste për të kundërtën. Madje nuk guxuan as ta mendojnë se mund të përballeshin me Kur'anin, për vetë gradën e lartë dhe të paaritshme të tij. E si mundet që fjala e një njeriu të mund t'i afrohet fjalës së Zotit të botëve apo edhe t'i përngjajë asaj?!

- **Por, ja! Ai (Kur'ani) është plot me argumente të qarta, që ruhen në zemrat e atyre të cilëve u është dhënë dituria.** - Kur'ani është një libër me ajete të qarta dhe jo të mistershme për zemrat e dijetarëve, të cilët janë me të mirët e krijesave, me të mençurit dhe më të urtët. Ata janë më të kompletuarit mes njerëzve. Nëse në sytë dhe në zemrat e këtyre të zgjedhurve ky libër është argument i qartë dhe dukshëm i vërtetë, atëherë ai duhet të jetë i pranuar si i tillë edhe nga të tjerët. Mohimi i të tjerëve nuk e dëmton aspak madhësinë dhe vërtetësinë e tij. Madje, ky mohim është një padrejtësi dhe paudhësi e qartë.

- **Argumentet Tona nuk i mohon kush, përveç të padrejtëve.** - Sepse këtë libër e

mohon veçse një i mjerë, që flet për të pa dituri dhe nuk ndjek rrugën e dijetarëve, që dinë si të njohin të vërtetën dhe shenjat e saj. Ose e mohon ndonjë që bën sikur nuk di, e në fakt, e di mirë se ai është i vërtetë, po me kokëfortësi e refuzon atë.

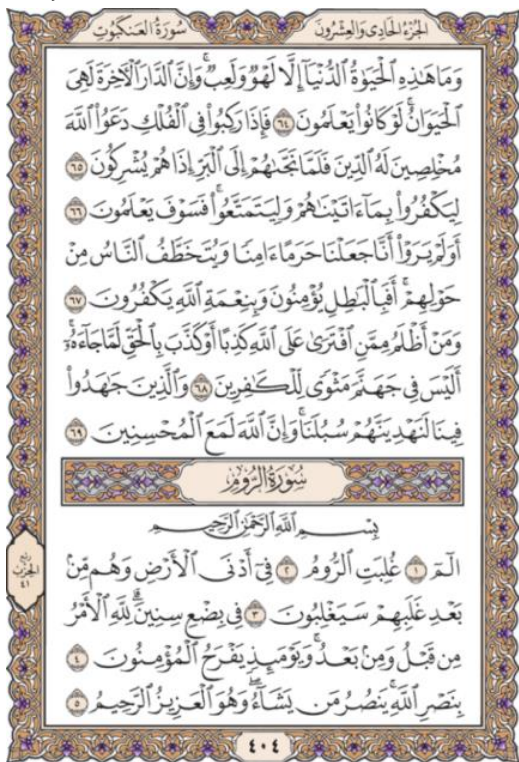
Ajetet 50 – 52

50. Ata thonë: “Përse nuk i zbret atij ndonjë shenjë (mrekulli) nga Zoti i tij?” Thuaj: “Çështja e shenjave (mrekullive) është vetëm në dorë të Allahut, dhe unë nuk jam tjetër, përveçse paralajmërues i qartë. ”

51. Po a nuk u mjaftoi atyre që Ne të shpallëm ty një libër, që u këndohet atyre (besnikërisht)? Nuk ka dyshim se kjo është mëshirë e këshillë për njerëzit që besojnë.

52. Thuaj: “Mjafton që Allahu është dëshmitar ndërmjet meje dhe jush. ” Ai e di ç’ka në qiej e në tokë. Ata që besojnë të kotën e nuk besojnë Allahun, pikërisht ata janë të humburit.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata thonë: “Përse nuk i zbrat atij ndonjë shenjë (mrekulli) nga Zoti i tij?”** - Edhe këta mohues të padrejtë, që mohuan profetët dhe shpalljet që ata sollën prej Zotit, kërkojnë shenja dhe mrekulli, me mendjet e qëllimet e tyre të prishura. Kjo i ngjan fjalës së Allahut, kur tregon për ata që thonë: “Ne nuk do të të besojmë ty, derisa të na nxjerrësh burime prej tokës; ose të kesh kopshte me hurma e me rrush, e të bësh që mes e tyre të rrjedhin vazhdimisht lumenj; ose, ashtu sikurse mëton ti (se do të na dënojë Zoti), le të bjerë mbi ne qielli copa-copa; ose derisa të na sjellësh Allahun dhe melekët pranë nesh (t’i shohim haptazi); ose të kesh një shtëpi prej ari, ose të ngjitesh lart në qiell. Madje, edhe sikur të ngjitesh lart në qiell, ne nuk do të të besojmë, derisa të na sjellësh një libër që ta lexojmë.” Thuaj: “I madhëruar qoftë Allahu!” A mos, vallë, jam gjë tjetër unë, përveçse një njeri profet?!” [Isra 90 – 93]. Kështu, përcaktimi i shenjave dhe mrekullive nuk është në dorën e tyre dhe as të profetëve. Kjo kërkesë ishte ndërhyrje në kompetencat e

Zotit. Duke qenë e tillë, atëherë kërkesa e tyre ishte e kotë dhe një shmangie nga e vërteta:

- **Thuaj: “Çështja e shenjave (mrekullive) është vetëm në dorë të Allahut...”** - Nëse dëshiron, Ai i zbrat ato e nëse nuk dëshiron, nuk i zbrat.

- **...dhe unë nuk jam tjetër, përveçse paralajmërues i qartë.** - Unë nuk pretendoj të jem sipër kësaj grade. Nëse unë kam për qëllim dhe detyrë që të dalë në pah e vërteta dhe të dallohet nga e kota, atëherë kjo është realizuar me dërgimin tim dhe Shpalljen, që Zoti solli nëpërmjet meje. Me fjalë të tjera, nëse ajo që synohet është qartësimi i të vërtetës nga e kota, me çfarëdo mënyre që të bëhet ajo, atëherë kërkimi i shenjave e mrekullive të caktuara është një padrejtësi e dukshme dhe shprehje e mendjemadhësisë para Zotit dhe refuzim i padrejtë i së vërtetës. Por edhe sikur të vendoste Zoti që t’i zbriste ato shenja që ju i kërkoni dhe propozoni, ky nuk do të ishte një iman i vërtetë dhe i pranueshëm, që në momentin që ju e kushtëzoni besimin tuaj me to. Ky nuk është iman i vërtetë dhe i saktë, por është thjesht ndjekje e epshit dhe dëshirës tuaj, pra, jo sepse ai është i vërtetë dhe sepse e meriton. Kështu, edhe sikur të supozohej që ju do të besonit pas zbritjes së shenjave, ai do të ishte një iman jo korrekt dhe solid, sepse nuk do të ishte i ndërtuar mbi njohjen dhe pranimin me bindje të së vërtetës, por për shkak të shenjave të dukshme. Duke qenë se qëllimi me dërgimin e profetëve është qartësimi i së vërtetës, Allahu i Madhëruar vijon që të na tregojë rrugën e saktë të arritjes së këtij qëllimi të madh. Ai thotë:

- **Po a nuk u mjaftoi atyre që Ne të shpallëm ty një libër, që u këndohet atyre (besnikërisht)?** - A nuk u mjafton atyre për të gjykuar drejt për besnikërinë tënde dhe vërtetësinë e Shpalljes që t’u dha ty, fakti që ne u kemi zbritur një libër madhështor, që u lexohet atyre me besnikëri nga ana jote? Ky ajet është shumë i gjerë, me kuptime e kumte shumë të rëndësishme, edhe pse i

shkurtër. Në të ka argumente madhështore dhe një mesazh të mrekullueshëm. Sikurse e thamë më sipër, thjesht fakti që Profeti (a.s) ishte *umij* (nuk dinte shkrim e lexim) dhe solli një libër të tillë, kjo do të ishte shenja më e madhe që tregon për sinjeritetin e tij. Pastaj, ata u treguan të pafuqishëm për t'iu kundërpërgjigjur sfidës për të sjellë një Kur'an ose qoftë një sure si ai. Pastaj le të mendojnë se si Profeti a.s. e shfaqti haptazi këtë Kur'an ndër njerëz, që ta dëgjonin të gjithë, edhe pse mbështetësit e tij ishin të pakët. Profeti (a.s) kurrë nuk u thye dhe as nuk u spraps, me gjithë armiqtë e shumtë që e luftonin. Ai e ngriti zërin duke ua lexuar këtë Kur'an haptazi, duke deklaruar se “ky është Libri dhe Fjala e Zotit tim”. Ai i sfidoi të gjithë duke thënë: A ka ndonjë që ka mundësi që ta kundërshtojë e të sjellë një fjalë të ngjashme me të, apo ta hedhë poshtë? Pastaj mendo pak për historitë e shumta të popujve të shkuar dhe të fshehtat e shumta të së shkuarës dhe së ardhmes, që ky Kur'an përmend dhe që janë tërësisht në përputhje me realitetin. Gjithashtu, mendo për saktësimin që ai u bën librave dhe shpalljeve të shkuara, duke pohuar atë që është e saktë e ka mbetur e tillë ndër ta dhe duke qartësuar atë që është ndryshuar dhe tjetërsuar nga duart e njerëzve. Shiko udhëzimin e drejtë që ai ofron në çdo fushë e drejtim! Kur ai urdhëron për diçka, është e pamundur që mendja të thotë “Ah, sikur të mos urdhëronte për këtë!” Edhe kur ndalon nga diçka, është e pamundur që mendja e shëndoshë dhe natyra e pastër dhe e papërllyer të thotë: “Ah, sikur të mos kishte ndaluar nga kjo!” Çdo ligj e dispozitë e vendosur nga Ai është me drejtësi e barazi, është në përputhje të plotë me urtësinë, që arrijnë ta logjikojnë dhe pranojnë mendjet e pastra, të cilat shohin dhe gjykojnë drejt. Mendja e shëndetshme dhe natyra e pastër gjykon me bindje se ligjet dhe udhëzimet e ofruara nga Kur'ani janë të vetme ligje e udhëzime që rregullojnë çështjet e krijesave në çdo vend e kohë. Çështjet e tyre rregullohen veçse nëpërmjet tyre. Të gjitha

këto janë mëse të mjaftueshme për atë që dëshiron dhe synon të gjejë, të pranojë e të besojë të vërtetën, si dhe do sinjerisht për ta zbuluar dhe kuptuar atë. Allahu mos e kënaqtë kurrë atë që nuk i mjafton Kur'ani dhe mos e shëroftë atë që nuk e shëron Kur'ani, dalluesi i së vërtetës nga e kota! Ai që udhëzohet me këtë Kur'an, ka për t'i mjaftuar ai, sepse ai është më i mirë se çdo gjë tjetër.

- Nuk ka dyshim se kjo është mëshirë e këshillë për njerëzit që besojnë. - Kjo do të ndodhë për shkak se në të do të gjejnë dituri e mirësi të mëdha, pastrim për zemrat dhe shpirtrat, pastrim e rregullim të besimit, plotësim të moralit të lartë dhe frymëzim të madh nga vetë Zoti, që do t'u japë dritë të kuptojnë shumë të fshehta dhe udhëzime, që të tjerët nuk arrijnë t'i kuptojnë.

- Thuaj: “Mjafton që Allahu është dëshmitar ndërmjet meje dhe jush.” - Unë kam sjellë Zotin si dëshmitar dhe gjykues mes nesh, prandaj nëse unë do të isha gënjeshtar, atëherë mbi mua do të godiste dënimi i Tij. Por duke qenë se Ai më ndihmon e më mbështet mua, duke më bërë të triumfoj mbi armiqtë e mij dhe m'i lehtëson të gjitha çështjet e mia, a nuk mjafton kjo si dëshmi nga vetë Zoti, të cilën Ai e tregon me mënyrën se si më trajton? Nëse pretendoni se ju nuk e keni dëgjuar e as e keni parë dëshminë e Zotit, dijeni se kjo nuk ju mjafton si argument për qëndrimin tuaj mohues, sepse:

- Ai e di ç'ka në qiej e në tokë. - Nuk ka dyshim se Atij nuk i fshihet gjendja ime dhe gjendja juaj, si dhe kjo që po ju them rreth mbështetjes dhe ndihmës që Ai më ofron. Nëse Ai dëgjon që unë them diçka të tillë padrejtësisht, Ai kurrë nuk do të më linte pa ndëshkuar, sepse Ai është i Plotpushtetshëm dhe lënia e ndëshkimit të një mashtruesi do të ishte cenim i ditorisë, pushtetit dhe urtësisë së Tij. I Madhëruari thotë në një ajet tjetër: “Sikur ai të trillonte për Ne ndonjë fjalë, Ne do ta kapnim atë me fuqinë Tonë, pastaj do t'ia këputnim arterien e zemrës, e askush prej jush nuk do të mund

të ndërhynte për mbrojtjen e tij. " [Haka 44 – 47].

- Ata që besojnë të kotën e nuk besojnë në Allahun, pikërisht ata janë të humburit. - Sepse ata nuk kanë iman të saktë për Allahun, melekët, librat, profetët e Tij dhe Ditën e Fundit. Kështu atyre iu ikën përfundimisht mirësitë e përjetshme të Xhenetit. Ata janë të humbur se për çdo të vërtetë të mohuar ata sprovohen me kotësinë, që i mbulon me shëmtinë e saj. Për çdo mirësi që iu ikën prej duarsh, i pret një dënim i dhembshëm, e kështu shkatërrojnë dhe humbin veten dhe familjen e tyre në Ditën e Gjykimit.

Ajetet 53 – 55

53. Ata kërkojnë prej teje përshpejtimin e dënimit (për ta). Sikur të mos ishte afati i caktuar (nga Allahu), dënimi do t'u vinte menjëherë. Por ai sigurisht do t'u vijë, por do t'u vijë befaz, atëherë kur ata nuk e presin.

54. Ata kërkojnë shpejtimin e dënimit (dhe ai do t'u vijë). Sigurisht, Xhehenemi ka për t'i rrethuar jobesimtarët nga të gjitha anët.

55. Ditën kur ata do t'i mbulojë dënimi (i Zjarrit) prej së larti dhe prej së poshtmi nën këmbët e tyre, do t'u thuhet: "Shijojeni dënimin për atë që keni bërë!"

Shpjegimi i ajeteve

- Ata kërkojnë prej teje përshpejtimin e dënimit (për ta). - Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na tregon rreth injorancës së atyre që mohojnë Profetin dhe refuzojnë të besojnë Shpalljen që ai solli prej Zotit. Ata të mjerë thanë: "Na i përshpejto dënimin!" Duke treguar se nuk e besojnë diçka të tillë, ata thanë: "Kur do të realizohet ky premtim, nëse thoni të vërtetën?" [Junus 48]. Por Allahu i Madhëruar u thotë:

- Sikur të mos ishte afati i caktuar (nga Allahu), dënimi do t'u vinte menjëherë. - Allahu i Lartësuar ka vendosur një afat për dënimin e tyre dhe ai afat akoma nuk ka ardhur. Po të mos ishte ky afat i vendosur nga Zoti: "dënimi do t'u vinte menjëherë", për shkak të mohimit të së vërtetës dhe

kësaj sfide të paturpshme që i bëjnë Zotit. Sikur Zoti t'i ndëshkonte, sipas injorancës së tyre, ai do të sillte një ndëshkim të shpejtë dhe të ashpër. Megjithatë, të mos nxitohen duke kërkuar përshpejtimin e ndëshkimit, se ai ka për t'u ardhur, siç thotë Allahu:

- Por ai sigurisht do t'u vijë, por do t'u vijë befaz, atëherë kur ata nuk e presin. - Dhe ndodhi vërtetë ashtu siç njoftoi Zoti i Madhëruar, kur ata shkuan me këmbët e veta në luftën e Bedrit, duke u lëvdur para njerëzve dhe të bindur plotësisht se do t'ia arrinin qëllimit. Allahu i Madhëruar i poshtëroi në atë luftë, kur u vranë krerët e tyre dhe u goditën të gjithë armiqtë e Profetit. Nuk mbeti shtëpi nga idhujtarët pa u goditur nga ajo fatkeqësi. Atyre u erdhi dënimi atëherë kur nuk e prisnin.

- Ata kërkojnë shpejtimin e dënimit (dhe ai do t'u vijë). - Edhe sikur ata të shpëtojnë dhe të mos i kapë dënimi në këtë dynja, ata i pret dënimi në ahiret nga i cili nuk ka për të shpëtuar askush prej tyre, pavarësisht nëse në dynja iu jepet menjëherë apo iu shtyhet dënimi.

- Sigurisht, Xhehenemi ka për t'i rrethuar jobesimtarët nga të gjitha anët.

- Ata nuk mund të gjejnë rrugëdalje e shpëtim prej Zjarrit. Ai ka për t'i përfshirë në flakë nga të gjitha anët, ashtu sikurse në këtë dynja ata u pushtuan dhe u zhytën në gjynahet e tyre, në poshtërsitë dhe mohimin e Zotit. Ai është një dënim i ashpër.

- Ditën kur ata do t'i mbulojë dënimi (i Zjarrit) prej së larti dhe prej së poshtmi nën këmbët e tyre, do t'u thuhet: "Shijojeni dënimin për atë që keni bërë!" - Punët tuaja të këqija ju janë kthyer në dënim, që ju mbulon pikërisht ashtu siç u mbuluan nga mohimi i Zotit dhe gjynahet ndaj Tij.

Ajetet 56 – 59

56. O robërit e Mi, që keni besuar! Toka Ime është e gjerë, prandaj vetëm Mua më adhuroni!

57. Çdo njeri do ta shijojë vdekjen dhe në fund te Ne do të ktheheni të gjithë.

58. Por, atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, Ne do t'u japim në Xhenet banesa (të larta), poshtë të cilave rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë – një shpërblim i shkëlqyer për ata që bëjnë punë të mira –

59. Për ata të cilët bëjnë durim dhe vetëm Zotit të tyre i mbështeten.

Shpjegimi i ajeteve

- **O robërit e Mi, që keni besuar!** - Allahu iu drejtohet adhuruesve të Tij, që besojnë Atë dhe të gjithë profetët e Tij, dhe thotë:

- **Toka Ime është e gjerë, prandaj vetëm Mua më adhuroni!** - Nëse ju ndalohej adhurimi i Zotit në një vend, largohuni prej tij, për të shkuar në një vend tjetër, atje ku i gjithë adhurimi i kushtohet Allahut një dhe të vetëm. Vendet ku mund të adhurohet Zoti janë të shumta dhe të gjera dhe i vetmi që meriton adhurimet tuaja është Allahu.

- **Çdo njeri do ta shijojë vdekjen dhe, në fund, te Ne do të ktheheni të gjithë.** - Vdekja do t'ju vijë dhe askush nga ju nuk mund ta shmangë atë. Pastaj të gjithë ju do të ktheheni tek Zoti, që do t'ju shpërblejë sipas veprave tuaja. Zoti vijon dhe na tregon se si do t'i shpërblejë ata:

- **Por atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, Ne do t'u japim në Xhenet banesa (të larta), poshtë të cilave rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë; një shpërblim ky i shkëlqyer për ata që bëjnë punë të mira...** - Ata të cilët kanë besim të saktë dhe e vërtetojnë këtë besim me veprat e mira dhe adhurimet e sinqerta vetëm për Zotin dhe sipas kënaqësisë së Tij, Ai do t'i shpërblejë me banesat më të larta dhe të bukura, ku do të gjejnë çdo gjë që ua dëshiron shpirti dhe u kënaq sytë. Ai i tregon se ata do të jetojnë dhe kënaqen përjetësisht. Sa të mira janë ato shpërblime në Xhenetet e larta për ata që punojnë për hir të Allahut dhe i përkushtohen Atij me adhurime! Por cilat janë cilësitë e këtyre fatlumëve? Allahu i Lartësuar thotë:

- **...për ata të cilët bëjnë durim dhe vetëm Zotit të tyre i mbështeten.** - Janë të durueshmit në përmbushjen e adhurimeve për Allahun e Madhëruar, që forcën për këtë e gjetën vetëm duke iu mbështetur Allahut të Madhëruar. Kur thuhet se ata bëjnë durim për të përmbushur dhe plotësuar adhurimin dhe bindjen ndaj Tij, kjo tregon se ata shpenzojnë çdo energji dhe mundësi të tyre në këtë çështje dhe bëjnë një luftë shumë të madhe me shejtanin e mallkuar, që gjithmonë synon të cënojë diçka prej adhurimeve dhe ta zbehë e dobësojë përkushtimin e robit ndaj Zotit. Ndërsa këtu Allahu thotë: "...dhe vetëm Zotit të tyre i mbështeten." Kjo tregon se sa të përkushtuar janë ata në mbështetjen tek Allahu dhe në lënien e çështjeve tërësisht në dorën e Tij. Kjo tregon se ata kanë mendim të mirë për Zotin, mendim ky që buron nga njohja dhe dituria e thellë për Të. Ata janë thellësisht të përlulur ndaj Tij dhe plot besim se Ai do t'i përmbushë të gjitha veprat që ata ia dedikojnë Atij dhe do t'i pranojë ato, me gjithë mangësitë e shumta. Mbështetja e plotë te Zoti është pjesë përbërëse dhe shoqëruese e durimit. Megjithatë, edhe pse durimi u përmend më parë, mbështetja (*teuekul*) u përmend në mënyrë të veçantë, sepse *teuekul*-i është ai që i jep jetë durimit dhe e ushqen atë. Me fjalë të tjera, pa ndihmën e Zotit dhe forcën që jep Ai, nuk mund të realizohet durimi për të përmbushur detyrimet, urdhëresat e për të lënë ndalesat. Mbështetja në Zotin është sekret i forcës së adhuruesit, nëse jep sinqerisht gjithë sa ka mundësi të japë.

Ajeti 60

60. Sa e sa gjallesa nuk kanë mundësi ta gjejnë rizkun. Është Allahu Ai që i ushqen edhe ato edhe ju. Ai dëgjon dhe di gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar është Krijuesi dhe Furnizuesi i krijesave. Ai ka në dorë rizkun e krijesave, qoftë atyre të forta, qoftë atyre që janë të dobëta. Ai thotë:

- **Sa e sa gjallesa nuk kanë mundësi ta gjejnë rizkun.** - Sa e sa gjallesa që janë të dobëta e nuk kanë forcë e aftësi të gjejnë rizkun për veten e vet, por është Allahu i Gjithëmëshirshëm që i ushqen e kujdeset për to në çdo çast.

- **Është Allahu Ai që i ushqen edhe ato edhe ju.** - Të gjithë ju jeni krijesa nevojtare, që Zoti jua siguron ushqimin. Është Ai që jua mundëson rizkun tuaj, siç është i Vetmi Ai që ju krijoi dhe administron të gjitha çështjet tuaja e përkujdeset për ju.

- **Ai dëgjon dhe di gjithçka.** - Atij nuk mund t'i fshihet asgjë. Asnjë gjallesë nuk shkatërrohet nga mungesa e rizkut dhe shkak për këtë të jetë se Zoti nuk e di. Zoti di gjithçka dhe çdo gjë ndodh me lejen dhe diturinë e Tij të plotë, siç thotë i Madhëruari: "Nuk ka asnjë gjallesë në Tokë që të mos ushqehet nga Allahu. Ai e di vendbanimin dhe vendprehjen e tyre. Gjithçka gjendet në një Libër të qartë (*Leuhi mahfudh*). " [Hud 6].

Ajetet 61 – 63

61. Nëse i pyet ata se, kush i krijoi qiejt e Tokën dhe kush i nënshtroi Diellin dhe Hënën, ata do të thonë sigurisht: "Allahu. " Atëherë, pse u shkoni pas trillimeve?

62. Allahu ia shton rizkun atij që do nga robërit e Vet dhe ia pakëson atij që Ai do, sepse Allahu di gjithçka.

63. Nëse i pyet ata se, kush e lëshon shiun nga qielli dhe me të ngjall tokën, pasi ishte shkretuar, ata do të thonë: "Allahu." Thuaj: "I gjithë lavdërimi i qoftë Allahut!" Megjithatë, shumica e tyre nuk logjikojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Në vijim, Allahu i Lartësuar sjell këto ajete si një argumentim për ata që refuzojnë të pranojnë njësimin e Tij në *uluhije* (meritën e adhurimit), duke i ftuar ata të meditojnë në diçka, që edhe vetë e pranojnë: në faktin se Allahu është i vetmi në *rububije*. Kështu, nëse i pyet ata se kush i krijoi qiejt e Tokën kush i nënshtroi Diellin dhe Hënën, kush e lëshon shiun nga

qielli dhe me të e ngjall tokën pasi është e shkretuar dhe në dorën e kujt është çdo çështje, Ata do të thonë: "Allahu! Një dhe i vetëm është Ai që i ka në dorë të gjitha këto! Ne dëshmojmë të bindur se idhujt nuk kanë në dorë asgjë nga këto!" Sa e çuditshme është gjendja e tyre e mjerë! Trillojnë e shpifin, duke adhuruar dikë që edhe vetë e besojnë se është i pafuqishëm dhe nuk ka asgjë në dorë. Dije, pra, se janë pa mend në kokë këta të mjerë, që adhurojnë veç Allahut gjëra që nuk kanë asnjë gjë në dorë. Ata janë mendjelehtë dhe pa logjikë. A mund të gjesh më truthtarë se ai njeri që i afrohet një guri, varri etj., që e di mirë që nuk ka asgjë në dorë, as dobi e as dëm, nuk mund të krijojë as të japë rizk, dhe sërish i përkushtohet atij me sinqeritet e përunjësi, me adhurime e dedikime të kulluara, duke e bërë kështu shok e partner me Zotin, që është i vetmi Krijues e Furnizues, i vetmi që ka në dorë dobinë dhe dëmin?! Kur të shohësh të tillë kokëboshë e truthtarë, thuaj: "I lavdëruar qoftë Allahu, i Cili e qartësoi udhëzimin nga devijimi dhe humbja! I lavdëruar dhe i lartësuar qoftë Ai, që e qartësoi kotësinë e rrugës së idhujtarisë, për t'i paralajmëruar dhe ndriçuar rrugën e besimtarëve të mirë, që i zgjodhi për veten e Tij. I lavdëruar qoftë Allahu, i Cili krijoi botën e sipërme dhe atë të poshtme dhe kujdeset vetë për rizkun e krijesave dhe për çdo çështje të tyre!" Allahu ia shton rizkun atij që Ai do dhe ia ngushton atij që Ai do, dhe këtë e bën me urtësinë e Tij, sepse Ai e di mirë se çfarë është e mirë dhe i rregullon robërit e Tij. Ai e di mirë për çfarë kanë nevojë ata.

Ajetet 64 – 66

64. Jeta e kësaj bote është veçse dëfrim e lojë, kurse jetë e vërtetë është vetëm ajo e botës tjetër (ahireti), sikur ta dinin!

65. Kur ata hipin në anije, i luten sinqerisht Allahut. Por kur Ai i nxjerr ata në tokë (shëndoshë e mirë), ata përsëri i bëjnë shok Atij!

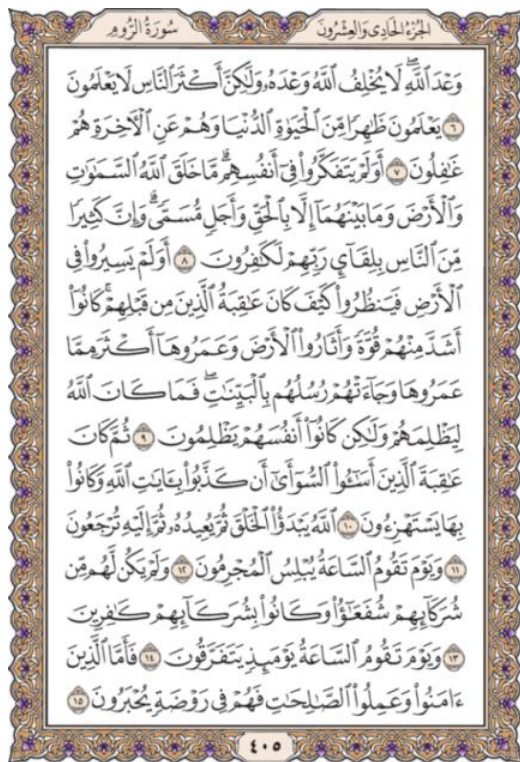
66. Kështu ata i mohojnë ato të mira që u kemi dhënë dhe vazhdojnë të kënaqen me to, por shpejt do ta kuptojnë!

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na tregon rreth gjendjes së dynjasë dhe ahiretit, duke na paralajmëruar që të ruhemi nga dynjaja dhe duke na inkurajuar të jemi asketë dhe të nxisim mallin e dashurinë për ahiretin. Ai thotë:

- Jeta e kësaj bote është veçse dëfrim e lojë... - Kjo është e vërteta e kësaj jete. Ajo i trazon zemrat me stolitë e bukuritë e saj dhe angazhon trupin për të luajtur me të. Kështu ndikon dynjaja në zemrën dhe trupin e njerëzve, sepse Allahu ka vendosur në këtë dynja stoli e zbulurime, kënaqësi e joshje të shumta. Epshtet e dëshirat e shfrenuara që kjo dynja e zbuluar ofron arrijnë të pushtojnë ato zemra që i kanë kthyer shpinën besimit në Zot. Ajo arrin të verbojë me shkëlqimin dhe bukuritë e saj, sytë e atyre që janë të pavëmendshëm për ahiretin dhe as që e kujtojnë atë. Ajo arrin të nënshtrorë shpirtat e të humburve dhe të mashtruarve, por shumë shpejt ajo do të fanitet dhe do të zhduket tërësisht. Atëherë, ai që është i dashuruar pas saj ka për të provuar veçse pendesë, dëshpërim dhe trishtim. Ndërsa jeta tjetër është e plotë dhe pa të meta. Si e tillë, ajo jetë kërkon që trupat e atyre të lumturve të jenë në kulmin e fuqisë dhe gjallërisë, sepse ata do të krijohen për të jetuar përjetësisht. Si të tillë, ata kanë çdo gjë që e bën jetën të plotë dhe pa asnjë mangësi, në mënyrë që të shijojnë e përjetojnë të gjitha llojet e kënaqësive, si ato shpirtërore e të zemrës, ashtu edhe ato trupore, si ushqimi, pija, marrëdhëniet e kënaqësisë etj. Të gjitha këto lloje të kënaqësisë janë të atilla që as syri nuk i ka parë, as veshi nuk i ka dëgjuar dhe as mendja e robit nuk i ka përfytëruar dhe fantazuar kurrë.

- kurse jetë e vërtetë është vetëm jeta e botës tjetër (ahireti), sikur ta dinin! - Nëse do ta dinin dhe kuptonin, kurrë nuk do t'i jepnin përparësi dynjasë kundrejt ahiretit.

Nëse do të kishin mend, kurrë nuk do të braktisnin jetën e plotë dhe të përjetshme, me kënaqësi të plota e të pashembullta, për të jetuar këtë jetë të shkurtër të mangët, që është thjesht një lojë e dëfrim i përkohshëm. Kjo tregon se ata që dinë dhe kanë logjikë i japin përparësi ahiretit kundrejt dynjasë, sepse kanë dituri të plotë rreth të dyja llojeve të jetës, si për dynjanë, ashtu edhe për ahiretin.

- Kur ata hipin në anije, i luten singërisht Allahut. Por kur Ai i nxjerr ata në tokë (shëndoshë e mirë), ata përsëri i bëjnë shok Atij! - Allahu i Lartësuar u kujton idhujtarëve këtë gjendje, nëpër të cilën ata kalojnë dhe me të cilën shpesh përballen. Kur janë në vështirësi të madhe, kur janë mes dallgëve në oqeanin e frikshëm dhe frikësohen seriozisht nga vdekja, ata i harrojnë të gjithë idhujt, të cilëve u luten gjithmonë dhe fillojnë t'i luten vetëm Allahut, që t'i shpëtojë. Por kur Ai ua largon këtë rrezik dhe i shpëton, ata vijnë përsëri t'i shoqërojnë idhujt, ata idhuj që nuk i shpëtuan nga vështirësia dhe as nuk u

dhanë shpresë. Allahu i Madhëruar ua kujton këtyre të mjerëve që të mendojnë pak në këtë fakt dhe që të vendosin që të jenë të sigurtë me Allahun dhe ta lusin dhe adhurojnë Atë si një dhe të vetëm, qoftë në kohë vështirësie, qoftë edhe në kohë mirësie e qetësie. Kështu ata do të jenë besimtarë të mirë, që meritojnë shpërblimin e Tij dhe do të jenë të ruajtur e të shpëtuar nga dënimi i Tij.

- Kështu ata i mohojnë ato të mira që u kemi dhënë dhe vazhdojnë të kënaqen me to... - Me këtë idhujtari, edhe pas mirësisë që u kemi bërë duke i shpëtuar nga vdekja, ata tregojnë mosmirënjohjen për ato që u dhuruam dhe i kundërpërgjigjen të mirës me ligësi. Por, a nuk e kuptojnë të mjerët se ata thjesht janë afatizuar që të plotësojnë jetën dhe pjesën e kënaqësive të tyre në këtë dynja? Nëse nuk pendohen, le ta dinë se ata thjesht janë lënë të vazhdojnë jetën dhe dëfrimet e tyre si kafshët, që nuk synojnë gjë tjetër, veç kënaqësive të barkut dhe të mishit të tyre.

- ...por shpejt do ta kuptojnë! - Kur të vijë koha që të largohen nga dynjaja, - gjë që do të ndodhë patjetër, edhe sikur të vonohet, - ata do të shohin ndëshkimin e dhembshëm dhe dëshpërimin, që kurrë nuk do t'u ndahet më.

Ajetet 67 – 69

67. A nuk e shohin ata se Ne e kemi bërë atë (Mekën) një vend të shenjtë e të sigurt, kurse përreth saj, njerëzit rrëmbehen (plaçkiten dhe vriten)? Atëherë, a po besojnë atë që është e kotë, ndërsa të mirat e Allahut po i mohojnë?!

68. E kush është më i padrejtë se ai që shpif kundër Allahut dhe mohon të vërtetën, pasi ajo ka ardhur (e qartë)? Atëherë, a nuk është Xhehenemi vendi i jobesimtarëve?!

69. Ndërsa ata të cilët luftojnë për lartësimin e Fjalës Sonë, Ne do t'i drejtojmë patjetër në rrugët Tona, sepse, sigurisht, Allahu është me bamirësit.

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk e shohin ata se Ne e kemi bërë atë (Mekën) një vend të shenjtë e të sigurt, kurse përreth saj, njerëzit rrëmbehen (plaçkiten dhe vriten)? - Në këto ajete, Allahu i Lartësuar u tregon atyre mirësinë e madhe që ai u ka bërë në këtë vend të sigurt dhe të ruajtur. Ai i ka bërë ata që të jenë prijësit në këtë vend, ku mbizotëron siguria dhe rizku i bollshëm, ndërkohë që njerëzit dhe vendet rreth e rrotull janë të mbushur me frikë e pasiguri, sepse vriten nga luftërat e pasiguria. Pse nuk përkushtohen, që ta adhurojnë Allahun si një dhe të vetëm, Atë që i siguron e ruan nga çdo frikë, nga uria dhe pasiguria?

- Atëherë, a po besojnë atë që është e kotë dhe të mirat e Allahut po i mohojnë?! - Si është e mundur që të vazhdojnë me kotësinë e shirkut dhe të fjalëve e veprave të tyre të kota dhe të braktisin dhe mohojnë mirësinë e Allahut?! Ku shkuan mendja dhe logjika e tyre? Si ndodh që të parapëlqejnë humbjen, kundrejt udhës së drejtë dhe të sigurt të Zotit?! Përse parapëlqejnë kotësinë e të palogjikshmen, kundrejt të vërtetës dhe urtësisë? Përse zgjedhin dëshpërimin dhe fatkeqësinë dhe nuk zgjedhin lumturinë e mirësinë në të dyja jetët? Me këtë, ata tregojnë se janë krijesat më të padrejta dhe keqbërëse, siç thotë i Madhëruari:

- E kush është më i padrejtë se ai që shpif kundër Allahut - Këta të mjerë trillojnë gënjeshtër për Allahun dhe i atribuojnë Atij kotësi. Këta të mjerë, edhe pse janë vetë të zhytur në humbje e kotësi, pretendojnë se e kota dhe humbja është ajo që thotë Zoti dhe nuk e pranojnë të vërtetën që vjen prej Tij.

- ...dhe mohon të vërtetën, pasi ajo ka ardhur (e qartë)? - Ata refuzojnë Shpalljen, që Zoti ia dhuroi Profetit të Tij. Por le ta dinë këta të mjerë se ata po i pret Xhehenemi:

- Atëherë, a nuk është Xhehenemi vendi i jobesimtarëve? - Atje do të marrin atë që meritojnë, për shpifjet dhe refuzimin e së vërtetës; atje do të poshtërohen dhe ai do të

jetë vendqëndrimi i tyre i përhershëm, nga i cili nuk do të dalin kurrë.

- **Ndërsa ata të cilët luftojnë për lartësimin e Fjalës Sonë...** - Këta janë ata që emigrojnë për hir të Allahut dhe luftojnë armiqtë e besimit. Ata shpenzojnë çdo forcë e mundësi për kënaqësinë e Allahut dhe për lartësimin e fesë së Tij. Ata që luftojnë dhe përpiqen në këtë rrugë:

- **Ne do t'i drejtojmë patjetër në rrugët Tona...** - Në ato rrugë që i sjellin tek Ne, sepse ata janë bamirës.

- **...sepse, sigurisht, Allahu është me bamirësit.** - Zoti është me ata me ndihmën, fitoren dhe udhëzimin e Tij. Kjo tregon se njerëzit më të meritueshëm për t'ia qëlluar të vërtetës janë ata që përpiqen dhe përmbushin gradat e xhihadit. Atij që përpiqet të përmbushë me besnikëri urdhëresat e Zotit, Ai ka për t'ia lehtësuar rrugët e udhëzimit të plotë. Gjithashtu, ai që përpiqet dhe lodhet në kërkimin e diturisë fetare, atij do t'i mundësohet një udhëzim dhe ndihmë shumë e madhe për t'i arritur synimet e larta dhe diturinë rreth Zotit, shumë e shumë më tepër sesa do t'ia arrinte me lodhjen dhe mundimin e tij. Atij do t'i lehtësohen rrugët e marrjes dhe nxënies së diturisë fetare. Nuk ka dyshim se kërkimi i diturisë fetare konsiderohet si xhihad në rrugën e Zotit, madje ai është një nga dy llojet e xhihadit, që e realizojnë veçse më të dalluarit dhe më të zgjedhurit e krijesave. Ky është xhihadi me dituri dhe fjalë kundër mohuesve dhe munafikëve. Ky është xhihadi për t'u mësuar njerëzve çështjet e fesë së tyre dhe për t'i treguar vendin dhe hedhur poshtë me fakte dyshimet dhe kundërshtitë e armiqve të së vërtetës, edhe sikur ata të jenë nga mesi i vetë muslimanëve.

Këtu përfundon tefsiri i sures Ankebut, me ndihmën e Allahut të Lartësuar!

Surja 30: Er rum (mekase) 60 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 6

1. Elif, Lam, Mim.

2. Romakët u mundën,

3. në tokën më të afërt (me arabët); por pas disfatës së tyre, ata do të ngadhënjejnë,

4. brenda pak viteve. Çështja është në dorë të Allahut, fillim e mbarim. Atë ditë, besimtarët do të gëzohen

5. për ndihmën e Allahut. Ai ndihmon atë që do dhe Ai është i Gjithëfuqishëm e Mëshirëplotë.

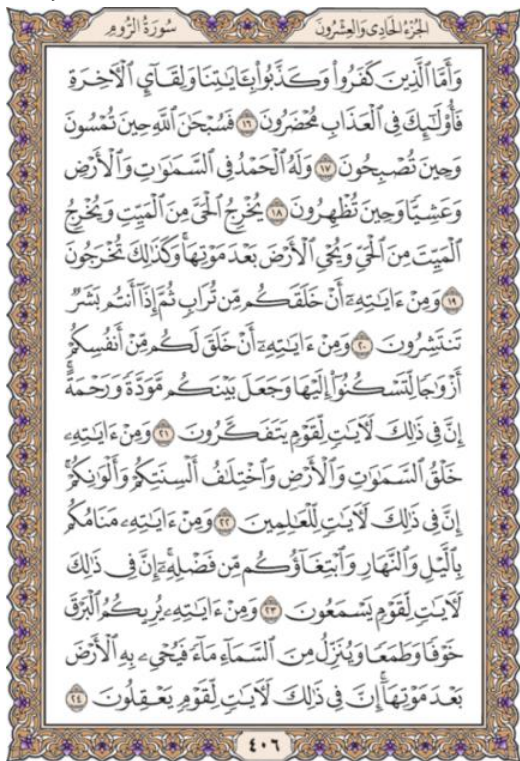
6. Ky është premtimi i Allahut dhe Allahu nuk e thyen premtimin e Vet, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Elif, Lam, Mim. Romakët u mundën, në tokën më të afërt (me arabët)...** - Rreth gërmave të përmendura në fillim të sureve është folur dhe qartësuar më parë se cili është qëndrimi ynë. Persia dhe Roma, në atë kohë, ishin fuqitë më të mëdha në botë dhe mes tyre zhvilloheshin shpesh luftëra e përplasje, ashtu siç ndodh zakonisht mes fuqive të barabarta. Persianët ishin idhujtarë dhe adhuronin zjarrin, ndërsa romakët besonin Teuratin dhe Ungjillin, gjë që i bënte ata të ishin më afër besimtarëve sesa persët. Për këtë arsye, muslimanët shpresonin dhe e dëshironin fitoren e romakëve kundër persëve. Ndërsa idhujtarët kurejshë, duke qenë të ngjashëm në idhujtari me persët, dëshironin fitoren e persëve. Ndodhi që persët fituan kundër romakëve në një luftë të zhvilluar mes tyre në pjesën më të afërt të Tokës, që e kishin nën sundim persianët. Kjo solli gëzimin e idhujtarëve kurejshë të Mekës dhe trishtimin e muslimanëve, por në ajetin vijues Allahu i Lartësuar i njofton muslimanët se romakët do të fitojnë në një përballje tjetër të tyre me persët.

- **...por pas disfatës së tyre, ata do të ngadhënjejnë, brenda pak viteve.** - Domethënë, brenda një afati 3 - 9 vjet. Ai na njofton, gjithashtu, se si fitorja e persëve, ashtu edhe ajo e romakëve ndodhën me dëshirën e përcaktimit të Allahut:

- **Çështja është në dorë të Allahut, fillim e mbarim.** - Fitorja nuk është produkt vetëm

i marrjes së masave njerëzore dhe përgatitjes, por ajo është e lidhur ngushtë dhe nuk mund të dalë jashtë përcaktimit dhe vullnetit të Zotit.

- **Atë ditë, besimtarët do të gëzohen për ndihmën e Allahut.** - Ditën kur romakët do t'i mundin persianët do të gëzohen besimtarët muslimanë. Ata do të gëzoheshin me fitoren e romakëve mbi persët, edhe pse të dyja palët ishin mohues të besimit të drejtë, por një e keqe mund të jetë më e vogël se një e keqe tjetër. Ndërsa idhujtarët do të trishtoheshin.

- **Ai ndihmon atë që do dhe Ai është i Gjithëfuqishëm e Mëshirëplotë.** - Ai është Ngadhënjimtari e Krenari, që me pushtetin dhe krenarinë e Tij ka ngadhënjyer mbi të gjitha krijesat dhe i ka nënshtuar ata. Allahu ia jep pushtetin dhe mbretërimin atij që Ai do dhe ia heq prej duarsh atij që Ai do. Ai krenon dhe lartëson atë që Ai do edhe e poshtëron dhe e përul atë që dëshiron. Allahu është edhe mëshirëplotë me robërit e Tij besimtarë. Me mëshirën e Tij të plotë, Ai u mundëson atyre çdo gjë që

bën të mundur lumturinë dhe triumfin e tyre. Me mëshirën e Tij, Ai u sjell atyre mirësi dhe ndihmë përmes rrugëve që ata as nuk i mendojnë e llogarisin.

- **Ky është premtimi i Allahut, dhe Allahu nuk e thyen premtimin e Vet...** - Të jeni të sigurt në këtë premtim dhe kini bindje të plotë se kjo do të ndodhë patjetër. Kur zbritën ajetet me këtë premtim, besimtarët u gëzuan dhe e pritën plot shpresë e gëzim atë, ndërsa idhujtarët Mekas e mohuan dhe i vunë në dyshim këto premtime. Madje, disa besimtarë diskutonin me idhujtarët, duke shprehur sigurinë e plotë se ajo ngjarje do të ndodhte brenda një periudhe jo më shumë se 10-vjeçare, duke vënë bast për këtë çështje. Allahu i Lartësuar bëri që të fitonin romakët dhe t'i dëbonin persët nga ajo tokë që ua patën marrë më parë, dhe kështu u plotësua premtimi i Allahut të Madhëruar. Kjo ishte një profeci rreth çështjeve të fshehta, që u vërtetuan e u dëshmuuan nga muslimanët dhe idhujtarët e asaj kohe.

- **...por shumica e njerëzve nuk e dinë.** - Ata nuk e dinë se premtimi i Allahut është i vërtetë. Ka shumë njerëz, të cilët nuk i besojnë premtimet e Allahut dhe i mohojnë shenjat dhe shpalljet e Tij.

Ajeti 7

7. Ata njohin anën e jashtme nga jeta e kësaj bote, por për jetën tjetër janë plotësisht të pavëmendshëm.

Shpjegimi i ajetit

- **Ata njohin anën e jashtme nga jeta e kësaj bote...** - Këta janë ata të cilët nuk dinë, pra, nuk dinë realitetin e gjërave dhe as gjejnë drejt për përfundimin e çështjeve. Allahu i Lartësuar na tregon se ata njohin anën e jashtme nga jeta e kësaj bote. Vështrimi i tyre është i kufizuar vetëm në lidhjen shkak-pasojë. Për ta ka rëndësi vetëm përmbushja e kushteve për të ardhur pasoja. Nëse kushtet janë plotësuar, atëherë - sipas tyre - pasoja duhet të realizohet patjetër dhe është e pamundur që të mos ndodhë. Gjithashtu, nëse shkaqet nuk janë plotësuar, është e pamundur që të ndodhin pasojat dhe përfundimet. Ata i kanë zemrat

të lidhura veçse me shkaqet dhe nuk shohin aspak tek Ai që sjell shkaqet dhe bën të mundur pasojat; tek Ai që i ka në dorë shkakun, pasojën dhe forcën ndikuese të çdo gjëje.

- ...por ndaj jetës tjetër janë plotësisht të pavëmendshëm. - Zemrat, prirjet, motivet dhe dëshirat e tyre janë lidhur ngushtë dhe kufizuar veçse me stolitë dhe kënaqësitë mashtruese të kësaj dynjajeje. Ata punojnë vetëm për këtë botë dhe përkushtohen tërësisht e plotësisht pas saj, duke i kthyer shpinën tërësisht ahiretit dhe duke e lënë tërësisht në harresë ditën e takimit me Zotin. Për ta nuk ka Xhenet, që të përmllohen për të hyrë në të dhe nuk ka Zjarr, nga i cili të frikësohen dhe të ruhen. Ata nuk besojnë që një ditë do të dalin para Allahut për t'u marrë në llogari, që t'i shqetësojë në çdo çast dhe të ruhen nga padrejtësitë dhe mosbesimi. Kjo është shenjë për fatkeqësinë e robit dhe faktin që ai është tërësisht i pavëmendshëm për ahiretin. I çuditshëm është fakti se shumë nga ky lloj njerësisht kanë arritur në çështjet e dynjasë nivel të jashtëzakonshëm të inteligjencës dhe diturisë. Ata kanë arritur të prodhojnë e shpiknin gjëra të habitshme në fusha nga më të ndryshmet të shkencës. Kanë ndërtuar mjete tokësore, detare, ajrore, elektrike. Ata kanë çuditur botën me këto arritje dhe i shohin të tjerët shumë të dobët. Madje, i shohin të tjerët me nënçmim e përbuzje, ndërkohë që, nga ana tjetër, janë njerëzit më të lehtë e më të paditur në çështjet e fesë dhe besimit të Zotit. Ata janë më të pavëmendshmit e më të shkujdesurit për ahiretin. Ata nuk dinë asgjë rreth përfundimit të çështjeve. Vetëm të urtët dhe të mençurit që shohin me dritën e Zotit dinë të dallojnë injorancën e këtyre të mjerëve, që koten në mosbesimin dhe humbjen e tyre, që enden të pasigurt nëpër skutat e kësaj dynjaje, pa iman dhe pa qëllim për jetën e tyre. Ata kanë harruar Allahun, ndaj Allahu i bën të harrojnë vetveten dhe të mirën e saj. Pikërisht këta janë njerëzit më të prishur, që kalojnë çdo kufi të Zotit.

Njerëzit e urtë dhe të ditur, kur shohin aftësitë e mëdha dhe mprehtësinë e këtyre në çështjet e dynjasë dhe që, nga ana tjetër, janë të privuar nga logjika dhe urtësia për të gjykuar drejt rreth besimit në Zot dhe qëllimit të jetës, ata e kuptojnë mirë dhe binden se çdo çështje dhe gjykim për njerëzit është në dorën e Zotit. Ai udhëzon ata që Ai do dhe lë në humbje atë që Ai do; udhëzimi dhe ndriçimi i mendjes është në dorën e Zotit. Kjo ua shton edhe më shumë frikën ndaj Zotit. Ne e lusim Allahun që të na e plotësojë dhe vazhdojë atë që ne i kërkojmë, pra, dritën e urtësisë, mençurisë dhe imanit të pastër, derisa ta takojmë Atë dhe të dalim para Tij! Në fakt, nëse njohurive dhe mprehtësisë në çështjet e dynjasë do t'i shtohet edhe imani i pastër, atëherë kjo do të sillte një mirësi të madhe dhe një jetë të këndshme që në këtë dynja. Por duke qenë se shumë nga njohuritë e kësaj dynjaje janë ndërtuar mbi mosbesimin dhe për t'i shërbyer mosbesimit e mohimit të Zotit, atëherë ato prodhuan veçse shkatërrimin e moralit dhe u bënë shkak për poshtërsi e ligësi.

Ajetet 8 - 10

8. A nuk meditojnë ata për veten e tyre? Allahu i krijoi qiejt dhe Tokën dhe çdo gjë që gjendet ndërmjet tyre me një qëllim të madh dhe për një kohë të përcaktuar, por shumë njerëz e mohojnë takimin me Zotin e tyre (Ditën e Ringjalljes).

9. A nuk udhëtojnë ata nëpër tokë e të shohin se si qe përfundimi i atyre që ishin më parë? Ata ishin edhe më të fortë se këta dhe e punuan dhe e ndërtuan tokën më shumë sesa këta. Atyre u erdhën të dërguarit me fakte të qarta. Allahu nuk u bëri asnjë padrejtësi atyre, por ata i bënë padrejtësi vetvetes.

10. Në fund, përfundimi i atyre që bënë punë të këqija ishte më i keqi, për shkak se ata i mohonin argumentet e Allahut dhe talleshin me to.

Shpjegimi i ajeteve

- **A nuk meditojnë ata për veten e tyre?** - Këta mohues të profetëve të Zotit dhe të takimit me të, a nuk meditojnë pak në veten e tyre? Pa dyshim, mjafton të meditojnë në veten e tyre, për të gjetur shenja të mëdha, që tregojnë se Ai që i bëri të ekzistojnë nga hiçi e ka pushtetin për t'i rikthyer sërish pas vdekjes; Ai që i bëri të kalojnë nëpër faza të ndryshme: nga një pikë uji, në droçkë gjaku, pastaj në një kafshatë mishi si e përtypur, pastaj i jep shpirt dhe e bën një krijesë të gjallë një njeri, që do të dalë në këtë botë si fëmijë i dobët, pastaj rritet dhe bëhet një i ri, pastaj rritet, piqet dhe më pas, nëse Zoti e lë në këtë jetë, plaket deri në pleqëri të thellë; pra, është e pamundur që Ai t'i lerë të shpërfillur e pa u vendosur rregulla e ligje për jetën në këtë botë, pa i urdhëruar dhe pa i ndaluar, pa i shpërblyer e pa i ndëshkuar.

- **Allahu i krijoi qiejt dhe Tokën dhe çdo gjë që gjendet ndërmjet tyre me një qëllim të madh...** - Dhe ky qëllim i vërtetë dhe i rëndësishëm është që t'ju sprovtojë se cili nga ju është më vepër mirë:

- **...dhe për një kohë të përcaktuar,** - Allahu vendosi një afat për jetën tuaj në këtë dynja. Kjo dynja e ka një afat dhe, kur të mbarojë ajo, atëherë ka ardhur koha e ahiretit. Atë ditë, Toka do të shndërrohet në tjetër Tokë dhe qiejt do të shndërrohen në të tjerë qiej.

- **...por shumë njerëz e mohojnë takimin me Zotin e tyre (Ditën e Ringjalljes).** - Për këtë arsye edhe nuk përgatiten për takimin me Të. Ata të mjerë nuk i besojnë profetët e Zotit, që njoftuan për Ditën e Gjykimit, dhe ky ishte tregues i mohimit të tyre pa asnjë argument dhe fakt ku të mbështeteshin. Madje, argumente të shumta dhe të prera tregojnë se ringjallja dhe llogaria me drejtësi është e vërtetë që nuk mund të mohohet dhe të hidhet poshtë.

- **A nuk udhëtojnë ata nëpër tokë e të shohin se si qe përfundimi i atyre që ishin më parë? Ata ishin edhe më të fortë se këta dhe e punuan dhe e ndërjuan tokën më shumë sesa këta. Atyre u erdhën të**

dërguarit me fakte të qarta. Allahu nuk u bëri asnjë padrejtësi atyre, por ata i bënë të padrejtësi vetvetes. - Allahu i Madhëruar na nxit që të udhëtojmë në tokë dhe të shohim e mësojmë se si që përfundimi i atyre që i mohuan profetët dhe kundërshtuan rrugën dhe porositë e tyre. Ata popuj të zhdukur ishin më të fortë se këta të sotmit dhe lanë në tokë më shumë gjurmë, si kështjella apo vepra të çuditshme. Ata jetuan mes pemëve të shumta, me bimësi të dendur e ujë të bollshëm. Por atyre nuk u bënë dobi këto gjëra kur mohuan profetët, që u sollën argumente e shenja të qarta, që tregonin për të vërtetën dhe saktësinë e kumteve që sollën prej Zotit. - Kur të udhëtoni nëpër tokë, në vendbanimet e popujve të zhdukur do të shihni që ato kanë mbetur si gërmadha të frikshme, pa jetë e pa banorë në to; përveç kësaj, ata i ndjek nga pas edhe nami i keq e përbuzja e krijesave për ta. Ky, në fakt, është një nga ndëshkimet e tyre në këtë dynja, i cili është edhe fillimi i dënimit në ahiret. Të gjithë ata popuj të shkatërruar ishin të padrejtë e keqbërës. Allahu nuk u bëri asnjë padrejtësi, por ishin ata që i bënë padrejtësi vetvetes, duke u bërë shkaktarë të dënimit.

- **Në fund, përfundimi i atyre që bënë punë të këqija ishte më i keqi...** - I tillë ishte përfundimi i atyre që bënë ligësi. Ai qe një përfundim i shëmtuar dhe i tmerrshëm. Shkak për këtë përfundim ishte fakti se:

- **...për shkak se ata i mohonin argumentet e Allahut dhe talleshin me to.**

- Ky ishte ndëshkimi për ligësitë dhe gjynahet e tyre. Për talljet dhe mohimin e tyre, ata do të marrin ndëshkimin më të madh dhe të dhembshëm.

Ajetet 11 - 16

11. Allahu e fillon krijimin, pastaj e rikthen atë dhe, në fund, tek Ai do të ktheheni të gjithë.

12. Ditën kur të vijë Ora, keqbërësit do të humbin çdo shpresë.

13. Ata nuk do të gjejnë ndonjë ndërmjetësues prej idhujve të tyre dhe kanë për t'i mohuar ata.

14. Dita kur vjen Ora është Dita e Ndarjes (*së njerëzve*).

15. Sa u përket atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, ata do të jenë të gëzuar nëpër kopshte (*të Xhenetit*).

16. Për sa u përket atyre që nuk besojnë dhe i mohuan argumentet Tona dhe takimin në botën tjetër, ata do të kenë ndëshkim të pandërprerë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Allahu e fillon krijimin, pastaj e rikthen atë dhe, në fund, tek Ai do të ktheheni të gjithë.** - Allahu i Madhëruar na njofton se Ai është i Vetmi që e fillon krijimin e çdo gjëje dhe e rikthen atë dhe tek Ai do të kthehen të gjithë. Kur Ai t'i ringjallë, ka për t'i shpërblyer për veprat e tyre në këtë dynja. Më pas përmendet ndëshkimi i punëkëqijve dhe shpërblimi i punëmirëve. Ai thotë:

- **Ditën kur të vijë Ora, keqbërësit do të humbin çdo shpresë.** - Kur të vijë ora e Kijametit, atë ditë do të ngrihen njerëzit për të dalë para Zotit të botëve dhe kanë për ta parë Kijametin me sy e do ta përjetojnë vetë. Atë ditë, keqbërësit do të humbin çdo shpresë, sepse ata nuk kanë bërë për atë ditë asgjë, veç mosbesimit, idhujtarisë dhe gjynaheve. Ata nuk bëjnë në këtë dynja ndonjë të mirë, që të mund të shpresonin atë ditë. Atyre do t'u zhduket gjithçka që ata besonin, si ajo që idhujt e putat do t'i ndihmojnë ose ndërmjetësojnë për ta.

- **Ata nuk do të gjejnë ndonjë ndërmjetësues prej idhujve të tyre dhe kanë për t'i mohuar ata.** - Mes gjithë atyre idhujve që ata i adhurojnë përveç Allahut në këtë dynja, ata nuk mund të gjejnë asnjë mik që të ndërmjetësojë për ta. Madje qoftë idhujtarë, qoftë idhujt do të distancohen nga njëri tjetri. Kështu, idhujt do të thonë: "...Ne tashmë distancohemi para Teje (*e dëshmojmë*), se ata nuk na adhuronin ne." [Kasas 63]. Ata do të mallkojnë njëri tjetrin dhe do të largohen nga njëri tjetri. Atë ditë,

të mirët do të ndahen nga të ligjtë, ashtu siç edhe në këtë dynja veprat e tyre dallohen dhe ndahen nga njëri tjetri:

- **Dita kur vjen Ora është Dita e Ndarjes.**

- Edhe shpërblimi që do të marrin atë ditë do të jetë i ndryshëm.

- **Sa u përket atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, ata do të jenë të gëzuar nëpër kopshte.** - Këta besojnë në Allahun me një besim të pastër, korrekt dhe të singertë, që e vërtetojnë edhe me veprat e tyre të mira e korrekte. Pikërisht këta fatlumë: "...do të jenë të gëzuar nëpër kopshte (*të Xhenetit*).". Atje ka nga të gjitha llojet e bimësisë dhe kënaqësive të shumta, prandaj edhe ata lumturohen dhe kënaqen me ushqimet e shijshme, pijet e këndshme dhe hyritë mahnitëse. Atyre u shërbejnë të rinj dhe shërbëtorë të hijshëm e të shkathët. Atje do të kënaqen me zërat e mrekullueshëm, që këndojnë me fjalë aq të bukura dhe do të shijojnë pamje të pashembullta. Aromat në të do të jenë të këndshme dhe të gjitha këto do t'u sjellin një gëzim, lumturi e kënaqësi, që askush nuk ka forcë e mundësi që t'ua shpjegojë e përshkruajë në këtë dynja.

- **Për sa u përket atyre që nuk besojnë dhe i mohojnë argumentet Tona dhe takimin në botën tjetër, ata do të kenë ndëshkim të pandërprerë.** - Këta tregojnë mosmirënjohje për mirësitë e Allahut, duke refuzuar besimin e drejtë dhe duke mos u nënshtruar të jetojnë sipas Shpalljes së Zotit. Ata refuzojnë t'i besojnë shenjat dhe shpalljet e Zotit, që sollën profetët e Tij. Për këtë arsye, këta lloj njerëzish do të jenë në ndëshkim të pandërprerë. Xhehenemi i përfshin ata nga të gjitha drejtimet. Dhimbja u depërton thellë në shpirt. Zjarri u pjek fytyrën dhe u copëton zemrën e organet e barkut. Ky është dallimi që Zoti do të bëjë mes dy grupeve: mes të lumturve me kënaqësitë e përjetshme dhe të ndëshkuarve në dhimbjet e përjetshme.

Ajetet 17 – 19

17. I madhëruar qoftë Allahu, kur vjen mbrëmja dhe kur agon mëngjesi!

18. I lavdëruar qoftë Ai në qiej dhe në tokë, gjatë natës dhe në drekë.

19. Ai e nxjerr të gjallin prej të vdekurit dhe të vdekurin prej të gjallit. Ai e ngjall tokën pasi është shkretuar dhe po ashtu do të nxirreni të gjallë edhe ju.

Shpjegimi i ajeteve

- **I madhëruar qoftë Allahu** (*dhe madhërojeni Atë*), kur vjen mbrëmja dhe kur agon mëngjesi! **I lavdëruar qoftë Ai në qiej dhe në tokë** (*dhe lavdërojeni Atë*), **gjatë natës dhe në drekë.** - Allahu i Lartësuar na njofton se Ai është i Pastër nga çdo e metë dhe mangësi. Ai është i Lartësuar dhe i Madhëruar, prandaj asnjë krijesë nuk mund të jetë e ngjashme me të. Ky ajet është një urdhër që krijesat ta lartësojnë dhe madhërojnë atë mëngjes e mbrëmje, në kohën e mbrëmjes dhe të paradites. Këto janë vaktet e 5 namazeve të ditës, kur Allahu i urdhëron robërit e Tij që t'i bëjnë Atij *tesbih* (subhanall-llah) dhe t'i thurin *hamde* (el hamdu lil-lah). Në këtë urdhër hyn dhikri i detyrueshëm, domethënë, falja e 5 kohëve të namazit të detyrueshëm; por edhe dhikri i pëlqyeshëm, siç janë namazet e pëlqyeshme, dhikri pas namazeve dhe dhikri i mëngjesit dhe i mbrëmjes. Fakti që Allahu i Lartësuar i ka përmendur këto kohë në mënyrë të veçantë tregon se dhikri dhe adhurimi gjatë këtyre kohëve (5 vaktet e namazit dhe koha para lindjes së djellit dhe para perëndimit të tij) është më i mirë dhe i dobishëm sesa dhikri në kohë të tjera. Kështu, edhe tesbihi dhe tahmidi është shumë më i vyer dhe i shpërblyeshëm se në kohë të tjera. Madje, çdo adhurim, edhe nëse në të nuk përmenden fjalët '*subhanallah*' (tesbihi) dhe '*elhamdulilah* (tahmidi) konsiderohet *tesbih* për Allahun, nëse bëhet me sinqeritet dhe përkushtim vetëm për Të. Madje, ky është tesbih dhe tahmid me vepra, duke treguar me adhurimet e tua se Allahu është i Pastër dhe shumë i Lartësuar, që të ketë shokë dhe të barabartë në meritën e adhurimit. Me veprat dhe adhurimet e tua, ti tregon se askush prej krijesave nuk meriton

sinqeritetin dhe kthimin me përunjësi, por është vetëm Zoti që e meriton atë.

- **Ai e nxjerr të gjallin prej të vdekurit...**
- Ashtu siç e nxjerr bimën e gjallë nga toka e vdekur, e nxjerr sythin nga kokrra e pajetë, e nxjerr pemën e madhe nga një farë, e nxjerr zogun e vogël nga veza, e nxjerr besimtarin nga mohuesi që është i vdekur etj.

- **dhe të vdekurin prej të gjallit.** - E kundërta e asaj që u përmend më sipër.

- **Ai e ngjall tokën pasi është shkretuar..**
- Kështu, Ai ia lëshon asaj shiun kur ajo është e thatë, e shkretë dhe pastaj e sheh se si ajo bymehet dhe fillon të gëlojë nga bimësia e larmishme dhe e bukur.

- **...dhe po ashtu do të nxirrenitë gjallë edhe ju** (*prej varrezave*). - Kështu do të nxirreni të gjallë nga varret tuaja. Ky është një argument shumë i qartë, i prerë dhe shumë lehtë i kuptueshëm se Ai që e ngjall dhe i jep jetë tokës, pasi ajo është e shkretë, e thatë, e pajetë në të, Ai ka për t'i ringjallur edhe të vdekurit nga varret e tyre. Nga ana logjike, nuk ka asnjë dallim në të dyja rastet dhe nuk ka kuptim mohimi dhe mospranimi i njërit, kur tjetrin e dëshmon dhe e sheh në realitet.

Ajetet 20 - 25

20. Nga argumentet e Tij është edhe se Ai ju krijoi prej dheu, dhe ju u bëtë njerëz (të shumtë), që shpërndaheni nëpër Tokë.

21. Nga argumentet e Tij është që, Ai krijoi për ju bashkëshorte nga lloji juaj, që të gjeni prehje tek ato dhe bëri që mes jush të ketë dashuri dhe mëshirë. Në këtë ka argumente për njerëzit që mendojnë.

22. Nga argumentet e Tij është krijimi i qiejve e i Tokës, ndryshimi i gjuhëve dhe i ngjyrave tuaja. Edhe në këtë ka argumente për njerëzit e ditur.

23. Nga argumentet e Tij është edhe gjumi juaj gjatë natës dhe ditës, edhe përpjekja juaj për të fituar nga të mirat e Tij. Në këtë ka argumente për njerëz që dëgjojnë.

24. Nga argumentet e Tij është edhe vetëtimja, që Ai jua tregon për t'ju

frikësuar dhe për të shpresuar dhe nga qielli lëshon shi, me të cilin e ngjall tokën pasi ka vdekur. Në këtë ka argumente për një popull që mendon.

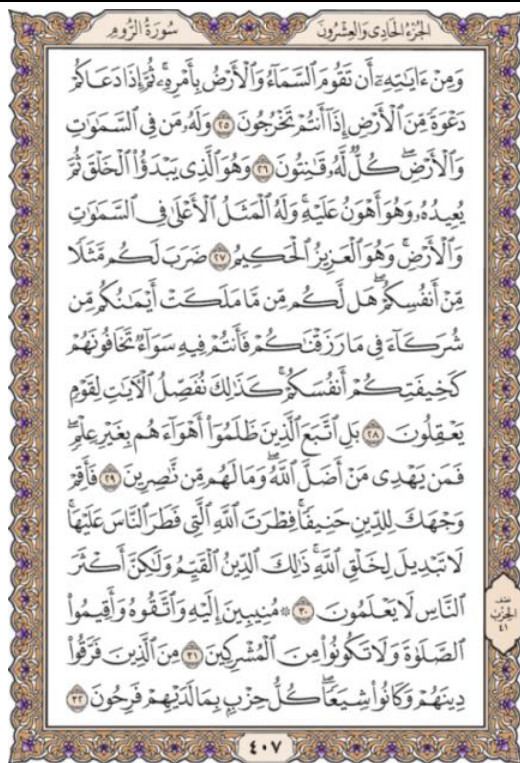
25. Nga argumentet e Tij është edhe se Ai i bën të qëndrojnë qielli dhe Toka, me urdhrin e Tij. Pastaj, kur Ai t'ju bëjë thirrjen e Tij, ju menjëherë do të dilni prej tokës.

Shpjegimi i ajeteve

- **Nga argumentete Tij është edhe se Ai ju krijoi prej dheu...** - Në këtë ajet, i Allahu i Lartësuar na tregon shenjat dhe argumentet që tregojnë se Ai është i Vetmi që meriton adhurimet e njerëzve dhe na tregon madhësitinë e Tij të plotë dhe absolute; na tregon se ajo që ndodh në gjithësi është vullneti i Tij dhe nën pushtetin dhe mbretërimin e Tij të plotë. Ai na tregon sa i bukur është krijimi dhe përkujdesja e Tij, sa e gjerë është mëshira, bamirësia dhe bujaria e Tij. Ai thotë: "Ai ju krijoi prej dheu..." Kështu ishte krijimi i njeriut të parë, Ademit (a.s), nga i cili do të dilte i gjithë lloji njerëzor.

- **...dhe ju u bëtë njerëz (të shumtë), që shpërndaheni nëpër Tokë.** - Ai i cili ju krijoi nga dheu, pra, nga një origjinë e vetme, dhe pastaj ju bëri të shumoheni e të shpërndaheni në skajet e tokës, Ai e meriton që të jetë i vetmi i Adhuruari me meritë në zemrat tuaja; sepse Ai është Zoti, Krijuesi, Furnizuesi, Mbretëruesi, i Lavdëruari, i përshkruar me çdo cilësi të lartë të bukur dhe absolute. Ai është Mëshirëploti i Dashur, i cili ka për t'ju ringjallur pas vdekjes tuaj.

- **Nga argumentet e Tij është që, Ai krijoi për ju bashkëshorte nga lloji juaj, që të gjeni prehje tek ato dhe bëri që mes jush të ketë dashuri dhe mëshirë.** - Nga shenjat madhështore që i dëshmojmë në këtë jetë dhe që tregojnë mëshirën e Tij, përkujdesin e madh për krijesat, urtësinë e Tij gjithëpërfshirëse dhe diturinë e Tij madhështore është edhe fakti që Ai: "...krijoi për ju bashkëshorte nga lloji juaj...", të tilla që ju përshtaten juve dhe ju u

përshtateni atyre. Ai ju ka bërë për njëri tjetrin dhe vendosi ngjashmëri mes jush në aspekte të shumta. Me diturinë, urtësinë e mëshirën e Tij, Ai i bëri këto gjëra që: "... të gjeni prehje tek ato dhe bëri që mes jush të ketë dashuri dhe mëshirë." Ai bëri të mundur që ju të gjeni prehje, qetësi, dashuri e mëshirë tek njëri tjetri, që përmbushen gjatë martesës suaj. Ai ju dhuron kënaqësi trupore e shpirtërore, por edhe shumë dobi e përjetime të mrekullueshme kur ju dhuron fëmijë. Në këtë mënyrë, mes jush forcohet dashuria e mëshira dhe ju merrni përsipër përgjegjësitë e familjes. Shtëpia juaj bashkëshortore është vendi i qetësisë dhe prehjes suaj mes gruas dhe fëmijëve, që i doni dhe ju duan. Njeriu nuk e gjen diku tjetër dashurinë, prehjen e mëshirën që gjen në familjen e tij.

- **Në këtë ka argumente për njerëzit që mendojnë.** - Ata vënë në përdorim mendjen e tyre, për të medituuar në shenjat e argumentet e Allahut në krijimin e Tij. Nëse mediton në çdo fazë të jetës së njeriut, e

shih përkujdesin e vazhdueshëm të Zotit në çdo çast të jetës.

- Nga argumentet e Tij është krijimi i qiejve e i Tokës... - Dijetarë janë ata njerëz që e kërkojnë diturinë, të cilët arrijnë të kuptojnë mesazhet dhe mësimet e nxjerra nga ato, duke medituuar në ajetet e Zotit. Ajetet që na tregojnë për këtë janë të shumta. Prej shenjave madhështore të Zotit është edhe krijimi i qiellit dhe i Tokës dhe i gjithçkaje mes tyre. Kjo tregon për madhështinë e pushtetit dhe mbretërimit të Allahut të Lartësuar, për fuqinë e Tij absolute për gjithçka, nëpërmjet së cilës i bëri të ekzistojnë të gjitha këto krijesa madhështore. Nëse do të shohim përpikmërinë dhe rregullsinë e këtij krijimi, do të bindemi se Ai që i përkreu dhe vuri atë rregull të përpiktë në të është i Urtë dhe me dituri të gjerë dhe të pakufishme; sepse Krijuesi duhet të dijë mirë gjithçka që ka lidhje me ata që krijojnë. Allahu thotë: "I fshihni ose i thoni fjalët tuaja haptas, nuk ka dyshim se Ai e di çfarë fshihni në zemrat tuaja. A nuk e di Ai që ka krijuar, kur Ai di në imtësi çdo sekret." [Mulk 13, 14]. Nëse do të shohim dobitë e mëdha që ka vendosur në to dhe gjërat e domosdoshme për jetën dhe gjallesat, atëherë do të bindemi se Allahu është i Gjithëmëshirshëm, që kujdeset për krijesat me bujarinë dhe mirësitë e Tij të panumërta. Nga ky krijim madhështor kuptojmë, gjithashtu, se Allahu vepron gjithçka që Ai e dëshiron dhe zgjedh e vendos çfarë të dëshirojë për çdo çështje, me urtësinë e Tij të pashembullt. Për këtë arsye, Ai e meriton që të jetë i Vetmi që meriton adhurimet e krijesave, si një dhe i pashoq. Të gjitha këto janë argumente logjike, për të cilat Allahu i Lartësuar i nxit njerëzit që të meditojnë dhe nxjerrin mësimet prej tyre. Gjithashtu, ndër argumentet e Tij janë edhe:

- ...ndryshimi i gjuhëve dhe i ngjyrave tuaja. Edhe në këtë ka argumente për njerëzit e ditur. - Mendoni sa të shumta dhe të ndryshme janë gjuhët tuaja, edhe pse origjina juaj është e njëjtë dhe aparati i

nxjerrjes së gërmave është i njëjtë tek të gjithë. Megjithatë, nuk mund të gjesh dy zëra plotësisht të njëjtë. Çdo zëri e gjuhe, Allahu i ka dhënë karakteristika të veçanta, që të dallohen nga njëri tjetri. Të gjitha këto tregojnë për fuqinë dhe pushtetin e Tij të plotë dhe për faktin se çdo gjë që përmbushet dhe ndodh është veçse dëshira dhe ajo që Ai ka vendosur të jetë. Gjithashtu, kjo tregon se Allahu kujdeset shumë për njerëzit, duke bërë që larmishmëria e gjuhëve, zërave, e ngjyrave të tyre e pamjeve të tyre të shërbejë si lehtësim për marrëdhëniet mes tyre. Mendo pak si do të ishte, nëse këto do të ishin të njëjta dhe sa dobi do të mungonin.

- Nga argumentet e Tij është edhe gjumi juaj gjatë natës dhe ditës, edhe përpjekja juaj për të fituar nga të mirat e Tij. Në këtë ka argumente për njerëz që dëgjojnë. - Për ata që dëgjojnë me një mënyrë të tillë që bën të mundur të kuptohen mesazhet e urta të ajeteve të Zotit. Kjo tregon për mëshirën e madhe të Allahut, siç ka thënë: "Prej mëshirës së Tij, jua bëri natën dhe ditën - për të pushuar dhe për të përfituar nga begatitë e Tij dhe që të jeni mirënjohës." [Kasas 73]. Gjithashtu, kjo tregon edhe për urtësinë e Tij të madhe. Kjo urtësi e kërkon që njerëzit të qetësohen në një kohë të caktuar dhe të çlodhen e rigjejnë forcat, që pastaj të ngrihen e të shpërndahen në një kohë tjetër, që t'i mundësojnë vetes të mirat e dynjasë dhe të ahiretit. E gjitha kjo nuk mund të ndodhë aq bukur dhe natyrshëm, nëse nuk ka natë dhe ditë, që zëvendësojnë njëra tjetrën. Pra, Allahu, që është i Vetmi që i ka krijuar këto mirësi, Ai meriton që ta adhurosh si një dhe të vetëm.

- Nga argumentet e Tij është edhe vetëtimja që Ai jua tregon për t'ju frikësuar dhe për të shpresuar dhe nga qielli lëshon shi, me të cilin e ngjall tokën pasi ka vdekur. - Nga shenjat e Tij është edhe zbritja e shiut nga qielli, nëpërmjet të cilit marrin jetë vendet dhe gjallesat. Përpara se të zbresë shiun, Ai ju nxjerr disa

shenja, rrufenë dhe bubullimën, nga e cila njerëzit frikësohen, por edhe u ngjall shpresë për shiun që pritet më pas.

- **Në këtë ka argumente për një popull që mendon.** - Të gjitha këto tregojnë për bamirësinë gjithëpërfshirëse, diturinë e gjerë të Allahut dhe perfeksionin në të cilën Ai krijoi çdo gjë. Ato tregojnë, gjithashtu, edhe për urtësinë e Tij dhe se Ai do t'i ngjallë të vdekurit, ashtu siç e ngjall tokën pasi është shkretuar dhe ka vdekur. Por kush i sheh këto ajete dhe përfiton prej tyre? Allahu i Lartësuar thotë: "Në këtë ka argumente për një popull që mendon." Pra, vetëm ata që kanë logjikë e mend në kokë, që të kuptojnë e përfitojnë nga ato që dëgjojnë e shohin. Këta arrijnë që t'i fiksojnë këto ajete, dhe pastaj të argumentojnë nëpërmjet tyre.

- **Nga argumentet e Tij është edhe se Ai i bën të qëndrojnë qielli dhe Toka, me urdhrin e Tij. Pastaj, kur Ai t'ju bëjë thirrjen e Tij (për ringjallje), ju menjëherë do të dilni prej tokës.** - Me urdhrin e Tij qëndrojnë qiejt dhe Toka dhe nuk bien e të shkatërrohen. Me pushtetin dhe fuqinë e Tij, Allahu i bën ato të qëndrojnë dhe, kur Ai të dëshirojë, do t'i bëjë që, me një thirrje, ato të dalin nga toka për llogarinë para Tij. Kështu, Ai që i mban qiejt dhe Tokën, Ai e ka pushtetin për ringjalljen dhe llogarinë, siç thotë i Lartësuar: "S'ka dyshim se, krijimi i qiejve dhe i Tokës është çështje më e madhe se krijimi i njerëzve, por shumica e njerëzve nuk e dinë." [Gafir 57].

Ajetet 26 - 28

26. Pronë e Tij është gjithçka që ndodhet në qiej e në Tokë dhe vetëm Atij i janë nënshtruar të gjithë.

27. Është Ai që e fillon krijimin dhe pastaj e përsërit atë, dhe kjo (përsëritja) është edhe më e lehtë për Të. Atij i takon përshkrimi më i lartë në qiej e në Tokë; Ai është Ngadhënjimtari, i Urti.

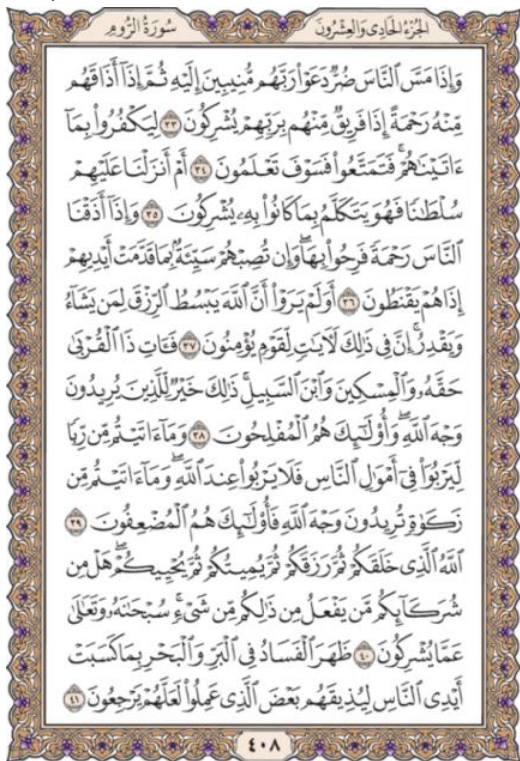
28. Ai (Zoti) ju jep një shembull nga vetë ju. Mos vallë, ju i konsideroni si shokë (ortakë) ata që i keni në zotërimin tuaj, në

atë që Ne jua dhamë juve (në pronësi), dhe kështu të jeni të barabartë në të? Ju frikësoheni prej tyre (prej robërve), ashtu siç frikësoheni nga njëri tjetri (atëherë si më përshkruani Mua ortak?). Kështu ua sqarojmë faktet njerëzve që mendojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Pronë e Tij është gjithçka që ndodhet në qiej e në Tokë dhe vetëm Atij i janë nënshtruar të gjithë. Është Ai që e fillon krijimin dhe pastaj e përsërit atë, dhe kjo (përsëritja) është edhe më e lehtë për Të.** - Rikrijimi e risjellja në jetë e krijesave pas vdekjes është më e lehtë për Të, sesa fillimi i krijimit. Duhet thënë se kjo vlen sipas logjikës dhe arsytimit tonë, sepse për Allahun çdo gjë është e lehtë. Atëherë, sipas logjikës sonë, nëse Ai është i Plotfuqishëm që të fillojë krijimin nga hiçi, dhe kjo është diçka që e pranojmë dhe e pohojmë, rikthimi i këtyre krijesave në jetë pas vdekjes së tyre është më i thjeshtë dhe më i pranueshëm logjikisht. Në ajetet e mësipërme, Ai përmendi shenja madhështore, nëpërmjet të cilave mund të nxjerrin mësimë ata që dinë të marin mësim, mund të marrin këshillë besimtarët dhe të shohin e të ndriçohen të udhëzuarit. Në vijim, Ai përmend një çështje shumë të rëndësishme dhe madhështore, në të cilën kërkohet që të meditojmë thellë dhe të pohojmë me bindje e forcë:

- **Atij i takon përshkrimi më i lartë në qiej e në Tokë...** - Allahut i takon përshkrimi me cilësitë më të larta, të plota dhe absolute. Nga çdo cilësi e plotë dhe e bukur, Atij i takon më e plota dhe absolutja. Atij i takon dashuria e plotë, pendimi i sinqertë e kthimi me përunjësi nënshtrim e bindje nga adhuruesit e Tij të dashur, besimtarët e sinqertë. Vetëm Ai meriton ta lavdërojë, ta përlëvdtojë, ta kujtojë dhe adhurojë robërit e Tij. Ky është kuptimi i "shembullit dhe përshkrimit më të lartë" të përmendur në ajet. Prandaj dhe dijetarët, kur flasin për cilësitë e Allahut, thonë: për çdo cilësi të plotë dhe të bukur, me të cilën përshkruhen krijesat, Krijuesi i tyre është

më parësor dhe i merituar që të përshkruhet me to, por në formën më të plotë e absolute, të tillë që askush nuk mund të krahasohet e t'i përafërsohet Atij në ato cilësi. Nga ana tjetër, për çdo cilësi të mangët, që krijesat e konsiderojnë si mangësi, ndaj i urrejnë ato, Allahu e meriton më tepër që të jetë i pastër prej tyre dhe të mos përshkruhet me to.

- **Ai është Ngadhënjimtarie i Urti.** - Allahut i takon krenaria, fuqia e pushteti i plotë dhe urtësia e gjerë. Me pushtetin, forcën e ngadhënjimin e Tij, Ai krijoi krijesat dhe vendosi për to urdhëresat dhe ligjet. Ndërsa me urtësinë e Tij, Ai e përkreu gjithçka që e bëri të ekzistonte dhe çdo ligj, që e vendosi ndër krijesat dhe sipas të cilit duhet ta adhurojmë Atë e të jetojmë.

- **Ai (Zoti) ju jep një shembull nga vetë ju.** - Ky është një shembull, që Allahu i Lartësuar e sjell për të treguar se sa i shëmtuar është shirku, shembull të cilin nuk ke nevojë të mundohesh shumë për ta kuptuar.

- **Mos vallë, ju i konsideroni si shokë (ortakë) ata që i keni në zotërimin tuaj, në**

atë që Ne jua dhamë juve (në pronësi), dhe kështu të jeni të barabartë në të? - A ka ndonjë nga skllëverit e skllavet, që ju zotëroni, që të pretendojë se ka pjesë dhe të drejtë të barabartë në pasurinë tuaj, sikurse edhe ju? A e pranoni që ata dhe ju të keni të drejta të barabarta në pasurinë tuaj? Përgjigjja është: sigurisht që jo. Madje:

- **Ju frikësoheni prej tyre, ashtu siç frikësoheni nga njëri tjetri.** - Ju frikësoheni prej tyre ashtu siç frikësoheni nga të lirët, nga të cilët druheni se mund të pretendojnë (edhe me të drejtë) ndonjë pjesë nga pasuria juaj. Me fjalë të tjera, ju kurrë nuk do të dëshironi që dikush prej atyre që i keni nën zotërimin tuaj të ketë pjesë në pasurinë dhe pushtetin tuaj. Dhe të mendosh se, nuk jeni ju ata që i keni krijuar ata dhe as e keni ju në dorë rizkun e tyre. Madje, si ju, ashtu edhe ata, jeni të gjithë krijesa të barabarta para Zotit. Atëherë, pyetja që ju shtrohet: Si është e mundur që të pretendoni se Zoti ka shok e partner në krijimin e Tij dhe i konsideroni ata si të barabartë, të njëjtë e të ngjashëm me Të në meritën e adhurimit, ndërkohë që ju për veten tuaj nuk e pranoni një gjë të tillë?! Kjo është nga gjërat më të çuditshme dhe të papranueshme. Gjithashtu, është tregues i mendjelehtësisë së atyre që i shoqërojnë Zotit shok në pushtetin e Tij dhe në meritën e adhurimit të Tij si një të vetëm. Ajo që ata trillojnë është e kotë dhe e gabuar dhe kurrsesi nuk mund të jetë e ngjashme me Zotin dhe as të meritojë ndopak adhurim.

- **Kështu ua sqarojmë faktet njerëzve që mendojnë.** - Kështu i qartëson Zoti argumentet e Tij, duke sjellë shembuj të qartë e të kuptueshëm. Por këto i kuptojnë veçse njerëzit që mendojnë, ata që e logjikojnë realitetin e gjërave dhe arsyetojnë të vërtetën. Ndërsa ata që nuk logjikojnë, edhe nëse ua shtjellon e qartëson argumentet dhe u sjell çdo shembull për të kuptuar, ata nuk kanë logjikë që të mund të shohin mesazhin, të qetësohen dhe të gjejnë rrugën. Ajetet dhe shembujt u jepen të mençurve, që ata t'i kuptojnë dhe të

logjikojnë rreth tyre. Nga ky shembull kuptohet qartë se ai që i shoqëron Zotit shokë e të barabartë dhe i adhuron ata, u mbështetet e u kërkon ndihmë atyre për çështjet e tij, ai nuk ka asnjë argument për këtë që bën. Atëherë, shtrohet pyetja: Çfarë i bën ata që t'i përkushtohen kësaj kotësie, e cila është shumë e qartë dhe e dukshme? Përgjigjja: pasimi i epsheve të tyre dhe parapëlqimi i tyre mbi të vërtetën dhe Zotin e Madhëruar.

Ajeti 29

29. Por ata që e ngarkuan veten me padrejtësi, shkuan pas dëshirave të tyre, pa patur aspak dituri. E kush mund ta sjellë në rrugë të drejtë atë që Allahu e ka lënë të humbur?! Ata nuk do të kenë asnjë ndihmëtar.

Shpjegimi i ajetit

- **Por ata që e ngarkuan veten me padrejtësi, shkuan pas dëshirave të tyre, pa patur aspak dituri.** - Ata janë shpirtra të mangët, dhe kjo mangësi duket qartë në atë se me çfarë janë të lidhura dhe çfarë dëshirojnë e synojnë. Si të tillë, ata lidhen me diçka që çdo logjikë e pastër dëshmon se është jo e drejtë dhe çdo natyrë e papërlyer e refuzon dhe nuk e pranon. Ata pasojnë kotësitë pa pasur asnjë lloj njohurie dhe asnjë fakt që do t'i udhëzonte drejt tyre.

- **E kush mund ta sjellë në rrugë të drejtë atë që Allahu e ka lënë të humbur?** - Mos u çudit aspak në mosudhëzimin e tyre, sepse Allahu i ka lënë në humbje për shkak të padrejtësisë dhe ligësive të tyre. Dhe atë që Allahu e ka lënë në humbje, askush nuk mund ta udhëzojë. Askush nuk mund të kundërshtojë Zotin dhe ta ndalojë vullnetin e Tij, sepse Ai është i vetmi dhe absolut në pushtetin dhe sundimin e Tij. Ai nuk e ndan pushtetin e Tij me asnjë.

- **Ata nuk do të kenë asnjë ndihmëtar.** - Askush nuk ka për t'i ndihmuar kur mbi ta të përmbushet urdhri për dënim. Atëherë, ata nuk do të kenë asnjë forcë e mundësi për të shpëtuar nga ky dënim.

Ajeti 30

30. Përkushtohu me gjithë qënien tënde në fenë e drejtë monoteiste, - natyrën e pastër fillestare, në të cilën Allahu i krijoi njerëzit. Askush nuk mund ta tjetërsojë atë që ka krijuar Allahu. Ajo është feja e drejtë, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na urdhëron për të patur sinqeritet me Të në çdo gjendje dhe për t'u përkushtuar në zbatimin e fesë dhe urdhësesave të saj. Ai thotë:

- **Përkushtohu me gjithë qënien tënde në fenë e drejtë monoteiste, - natyrën e pastër fillestare, në të cilën Allahu i krijoi njerëzit.** - Përkushtohu dhe drejtohu tërësisht në fenë e Tij, pra, në islam, iman dhe ihsan. Përkushtohu, o njeri, me gjithë zemrën, trupin dhe synimet e tua, për të përmbushur me përpikmëri urdhësesat e kësaj feje, qoftë ato të dukshmet e të shfaqurat, qoftë ato të fshehurat e të padukshmet. Ndër adhurimet e shfaqura janë namazi, zekati, agjërimi, haxhi etj. Nga adhurimet e fshehta e të padukshme janë dashuria për Zotin dhe fenë e Tij, frika prej Tij, shpresa për mëshirën e shpërblimin e Tij, kthimi, pendimi e nënshtimi ndaj Tij. Grada më e lartë në të gjitha këto lloj adhuresh është grada e *ihsanit*, që do të thotë ta adhurosh Zotin ashtu siç do të bëje po ta shihje haptazi, sepse edhe nëse nuk mund të shohësh haptazi në këtë dynja, Ai të sheh ty. Kjo kërkohet: të gjitha adhurimet t'i bësh me këtë përkushtim. Po të vësh me kujdes, Allahu i Lartësuar ka urdhëruar që "të kthejmë fytyrën", sepse kjo shprehje përmban edhe kthimin e zemrës dhe trupit. Ndërsa "*hanifen*" domethënë: duke u drejtuar me gjithë zemër drejt Allahut dhe duke iu larguar çdo gjëje tjetër veç Tij. Pastaj i Lartësuar tregon se ky urdhër që po na jep është në përputhje të plotë me natyrën e pastër që Ai na ka krijuar. Ai thotë: "...në fenë e drejtë monoteiste, në natyrën e pastër fillestare, në të cilën Allahu i krijoi njerëzit". Ai e ka bërë që kjo fe të jetë e pranuar dhe e bukur në mendjet e

njerëzve, ndërsa çdo devijim e largim nga ajo të jetë i shëmtuar dhe i papranuar. Allahu i Lartësuar ka bërë që të gjitha dispozitat e ligjet e Tij, si ato që rregullojnë punët e jashtme e të dukshme ashtu edhe ato që rregullojnë punët e brendshme e të fshehura, të jenë mëse të logjikshme, të pranueshme për zemrat e të gjithë njerëzve. Madje, Ai ka bërë që ata të anojnë drejt tyre. Allahu ka bërë që krijesat ta duan të vërtetën dhe të drejtën. Kjo është natyra e pastër, për të cilën Zoti na tregon. Ai që del nga kjo origjinë, e bën këtë për shkak të ndonjë faktori, që e ka trazuar dhe dëmtuar natyrën e tij, siç thotë Profeti (a.s): “Çdo njeri lind në natyrën e pastër islame, pastaj prindërit e tij e kthejnë në jehud, në të krishterë ose në zjarrputist.”

- **Askush nuk mund ta tjetërsojë atë që ka krijuar Allahu.** - Askush nuk mund të transformojë krijimin e Allahut dhe të bëjë që krijesat të kenë formë dhe natyrë tjetër fillestare nga ajo që u ka dhënë Zoti.

- **Ajo është feja e drejtë** - Kjo që ne po ju urdhërojmë është: "...feja e drejtë", feja dhe rruga e drejtë që të çon drejt Zotit dhe shpërblimit e bujarisë së Tij. Ai që drejtohet me fytyrën, zemrën dhe gjithë qenien e vet drejt Zotit si “*hanif*”, pra, duke njësuar Zotin dhe duke u larguar nga adhurimi i çdo gjëje tjetër veç Tij, ky njeri përpiqet e lufton që të ndjekë rrugën e drejtë në të gjitha ligjet e porositë e Zotit.

- **...por shumica e njerëzve nuk e dinë.** - Nuk e njohin fenë dhe rrugën e vërtetë, por edhe nëse e njohin, nuk e pasojnë atë.

Ajetet 31 - 32

31. Kthehuni tek Ai (me pendim e bindje), kijeni frikë Atë, faleni rregullisht namazin e mos u bëni si idhujtarët,

32. të cilët e përçanë fenë e tyre dhe u ndanë në grupe, ku secili grup i gëzohet idesë së vet.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kthehuni tek Ai (me pendim e bindje), kijeni frikë Atë, faleni rregullisht namazin...** - Ky është një shpjegim më i hollësishëm për mënyrën se si ta kthejmë

fytyrën drejt Zotit. Kjo bëhet me kthim te Zoti i penduar, i nënshtruar ndaj Tij, duke drejtuar të gjithë forcat për të kënaqur Atë. Kjo presupozon që trupi t'i bindet asaj që gjendet në zemër. Me fjalë të tjera, duhet përkushtim për të përmbushur të gjitha adhurimet, qofshin ato që shfaqen haptaz, qoftë ato që bëhen fshehtaz dhe brenda në zemër. Gjithashtu, kthimi tek Zoti nuk mund të realizohet veçse duke iu larguar edhe gjynaheve, si atyre të dukshme e të shfaqura, ashtu edhe atyre të fshehura. Prandaj i Lartësuar thotë: "...kijeni frikë Atë dhe faleni rregullisht namazin...". Kështu, kthimi i fytyrës drejt fesë së Zotit bëhet përmes kryerjes së urdhëresave dhe largimit nga ndalesat. Allahu i Lartësuar përmend në mënyrë të veçantë faljen e namazit, sepse falja e namazit të mundëson një kthim të sinqertë tek Zoti me nënshtrim e përunjësi, si dhe të mundëson arritjen e devotshmërisë, sikurse ka thënë Allahu i Lartësuar: "...fale (*rregullisht*) namazin! Me të vërtetë, namazi të largon nga veprat e këqija dhe padrejtësitë.". Kjo do të thotë se falja rregullisht e namazit të mundëson devotshmërinë. Pastaj thotë: "Përmendja e Allahut është më e madhja (*e adhurimeve*). Allahu i di të gjitha veprat që bëni ju." [Ankebut 45]. Kjo është një nxitje për kthim të vazhdueshëm tek Zoti, duke e përmendur Atë në çdo gjendje. Në vijim, i Lartësuar thotë:

- **...e mos u bëni si idhujtarët...** - Mes ndalesave, Ai përmendi ndalesën më të rëndësishme që, nëse robi nuk i largohet atij, nuk i pranohet asnjë punë, pra, shirkun. Ai tha: "...e mos u bëni si idhujtarët..." Shirku bie ndesh tërësisht me kthimin tek Allahu, në bazë të së cilës është sinqeriteti me Allahun në çdo drejtim. Në vijim, duke folur për gjendjen e shëmtuar të idhujtarëve, Allahu i Madhëruar thotë:

- **...të cilët e përçanë fenë e tyre...** - Feja e Zotit është një e vetme, - sinqeriteti i plotë në adhurimin e Allahut si një i vetëm, - por këta idhujtarë u përçanë dhe u ndanë në grupacione. Prej tyre ka që adhurojnë idhujt

dhe putat, e të tjerë adhurojnë Hënën dhe Diellin. Ka të tjerë që adhurojnë evlijatë dhe njerëzit e mirë. Prej tyre ka që janë jehudë e të tjerë janë krishterë.

- **...dhe u ndanë në grupe...** - Çdo grup i shirkut i qëndron besnik vetëm doktrinës së vet, duke hedhur poshtë çdo grup tjetër, madje duke i luftuar ata.

- **..ku secili grup i gëzohet idesë së vet.** - Secili grup gëzohet me njohuritë që ka, edhe pse janë në kundërshti me diturinë e profetëve. Thjesht u gëzohen ideologjisë së tyre dhe mendojnë se ajo është e vërteta dhe çdo gjë tjetër është e kotë. Kjo është një këshillë e qartë për muslimanët, që të mos përçahen dhe të largohen nga e vërteta. Ata nuk duhet të përçahen për çështje jo të qarta. Nuk duhet që, për kundërshtime të justifikueshme, ata të gjykojnë njëri tjetrin si të humbur dhe të largohen nga njëri tjetri. Ata duhet të kuptojnë se përçarja mes muslimanëve është një nga veprat më të synuara të shejtanit dhe një nga kurthet e tij, me të cilat ai i lufton muslimanët. Nga ana tjetër, puna për bashkimin e muslimanëve është një nga veprat më të mira, madje nga llojet më të pëlqyera të xhihadit në rrugën e Zotit dhe një nga veprat që të afrojnë më shumë tek Allahu i Lartësuar. Në ajetet më sipër, Allahu i Lartësuar përmendi kthimin tek Ai me pendim përlulje e nënshtrim, ose atë që quhet “*el inabeh*”. Kjo është e lëvdueshme kur bëhet me zgjedhje si në kohë vështirësish, ashtu edhe në kohë qetësie, si në kohë sprove, ashtu edhe në kohë mirësie e begatie. Ndërsa në ajetet në vijim ai përmend atë që quhet *el-inabeh idtirarije*, pra, kthim i detyruar, që ndodh veçse në rast vështirësie e ngushtësie. Në këtë rast, kur vështirësia mbaron, me të përfundon edhe kthimi tek Zoti. Sigurisht ky lloj kthimi është i padobishëm. I Lartësuarit thotë:

Ajeti 33 – 34

33. Kur njerëzit i prek ndonjë e keqe, ata me përlulje i luten Zotit të tyre, duke iu drejtuar vetëm Atij. Por kur Allahu u jep

atyre nga të mirat e Tij, disa prej tyre i përshkruajnë shok Atij.

34. Le të mohojnë atë që Ne u kemi dhënë dhe le të kënaqen, se më vonë do ta kuptojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kur njerëzit i prek ndonjë e keqe, ata me përlulje i luten Zotit të tyre, duke iu drejtuar vetëm Atij.** - Kur ata i kap ndonjë sëmundje, frikë, humbje pasurie etj., ata me përlulje i luten Zotit të tyre, duke iu drejtuar vetëm Atij. Ata i harrojnë idhujt e tyre, sepse e dinë mirë se fatkeqësitë i largon veçse Allahu.

- **Por kur Allahu u jep atyre nga të mirat e Tij, disa prej tyre i përshkruajnë shok Atij.** - Pasi Ai i shëron nga sëmundja, ia largon frikën e fatkeqësinë, atëherë disa prej tyre i përshkruajnë shok Allahut. Kështu e shikojnë ata kthimin te Zoti. Ata i kthehen përsëri shirkut dhe i përkushtohen atyre lidhjeve që nuk kanë në dorë asgjë, as të largojnë fatkeqësi e as të sjellin mirësi, as të shpëtojnë nga varfëria apo të dhurojnë pasuri.

- **Le të mohojnë atë që Ne u kemi dhënë dhe le të kënaqen, se më vonë do ta kuptojnë.** - Kjo është mosmirënjohje për atë që u dha Allahu, duke i shpëtuar nga vështirësitë. Përse nuk i pranojnë këto mirësi të mëdha, duke shprehur mirënjohjen dhe sinqeritetin e vazhdueshëm për Allahun në të gjitha gjendjet.

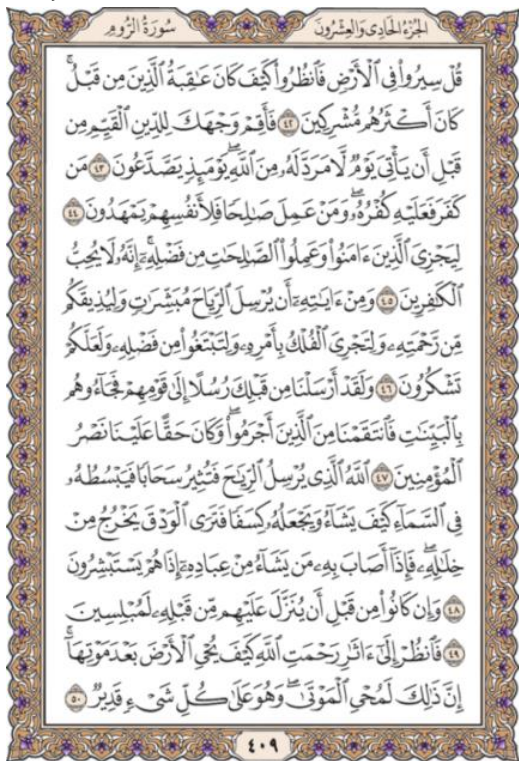
Ajetet 35 - 36

35. A mos, vallë, u kemi shpallur atyre ndonjë argument, që u flet për atë (idhujt) që ata më përshkruajnë Mua?

36. Kur Ne u japim njerëzve (begati e të mira) nga mëshira Jonë, ata gëzohen me to. Por nëse ata i godet ndonjë e keqe për shkak të veprave të tyre, atëherë ata humbin çdo shpresë.

Shpjegimi i ajeteve

- **A mos, vallë, u kemi shpallur atyre ndonjë argument, që u flet për atë (idhujt) që ata më përshkruajnë Mua?** - Mos, vallë, iu kemi zbritur atyre ndonjë argument për saktësinë e idhujtarisë së tyre, apo që i

bën të këmbëngulin në rrugën e idhujtarisë, apo që u mëson se rruga e profetëve është rrugë e kotë dhe rruga e tyre është e vërteta e sigurt?! Ku është ky argument që i bëjnë të kapen fort pas idhujtarisë së tyre dhe refuzimit të rrugës së profetëve? Argumentet logjike dhe ato të Shpalljes, librat e qiellit, profetët dhe më të zgjedhurit e krijesave kanë ndaluar rreptësisht nga shirku dhe nga ndjekja e çdo rruge që të çon tek ai. Të gjithë kanë gjykuar se çdo mendje dhe fe që urdhëron për shirk është e kotë dhe e shkatërruar dhe kjo rrugë është veçse një trillim dhe mashtrim i dënueshëm dhe i pafashëm nga Zoti. Kështu, shirku i këtyre nuk bazohet në asnjë argument, por është thjesht prej devijimit të shejtanit të mallkuar dhe ndjekje e pasioneve të ndaluara e të shfrenuara.

- **Kur Ne u japim njerëzve (begati e të mira) nga mëshira Jonë, ata gëzohen me to.** - Allahu i Lartësuar na tregon për gjendjen e shumicës së njerëzve gjatë sprovave, qoftë gjatë vështirësive, qoftë gjatë mirësive dhe bollëkut. Kështu ata, kur

Allahu i Lartësuar u jep të kënaqen nga mëshira e Tij pasuri, fitime të shumta, ndihmë etj., ata gëzohen në atë mënyrë që i çon në mendjemadhësi e vetëkënaqësi. Ata nuk gëzohen në mënyrë të tillë që t'i nxisë për mirënjohje ndaj Zotit dhe përunjësi për begatitë e dhuruara nga Ai.

- **Por nëse ata i godet ndonjë e keqe për shkak të veprave të tyre, atëherë ata humbin çdo shpresë.** - Për shkak të gjynaheve të tyre, Allahu i Lartësuar u lëshon ndonjë fatkeqësi e sprovë, dhe "...atëherë ata humbin çdo shpresë." Ata humbin çdo shpresë, duke menduar se varfëria kurrë nuk do t'u largohet, se sëmundja kurrë nuk do të shërohet etj. Kjo tregon injorancën e tyre të thellë dhe se sa të paditur janë ata rreth Zotit dhe veprave të Tij të urta dhe të mëshirshme.

Ajeti 37

37. Po, a nuk e shohin ata se Allahu ia shton rizkun atij që do dhe ia pakëson atij që do? Në gjithë këtë ka argumente për njerëzit që besojnë.

Shpjegimi i ajetit

- **Po, a nuk e shohin ata se Allahu ia shton rizkun atij që do dhe ia pakëson atij që do?** - E gjithë e mira dhe e keqja është në dorë të Allahut të Lartësuar. Është Allahu Ai që e shton, e pakëson dhe e përcakton për robërit. Nëse robi e di dhe është i bindur për këtë fakt, atëherë është tërësisht e pavend dhe e pakuptueshme që të dëshpërohet. Kështu, o ti njeri i logjikshëm, mos e kufizo shikimin veçse në shkaqet dhe të mendosh se pasojat vijnë ose mungojnë vetëm nëse krijohen ose jo shkaqet, por lidhe zemrën tënde me Atë që krijon si shkaqet, ashtu edhe pasojat. Është Allahu Ai që ka në dorë shkaqet dhe pasojat, dhe vetëm me lejen e Tij funksionon ky ligj. Besimtari e di mirë këtë fakt dhe është i qetë, prandaj i Lartësuar i thotë:

- **Në gjithë këtë ka argumente për njerëzit që besojnë.** - Këta janë ata që dinë të kuptojnë dhe të lexojnë drejt shtimin dhe ngushtimin e rizkut që Zoti u bën njerëzve. Ata e kuptojnë dhe e shohin qartë urtësinë,

mëshirën, bamirësinë dhe bujarinë e Allahut. Të gjitha këto janë të mjaftueshme që zemrat e tyre të përkushtohen në lutjet drejtuar Zotit për shtimin e rizkut dhe për çdo çështje tjetër.

Ajeti 38

38. Prandaj, jepi të afërmit atë që i takon, edhe të varfërit, edhe udhëtarit! Kjo është shumë më e mirë për ata që synojnë kënaqësinë e Allahut. Ata janë të shpëtuarit.

Shpjegimi i ajetit

- **Prandaj, jepi të afërmit atë që i takon, edhe të varfërit, edhe udhëtarit!** - Jepi nga pasuria jote të afëmve të tu, në varësi të afërsisë dhe të nevojës së tyre. Jepu atyre hakun ashtu siç ka nxitur sheriatit i Zotit, përmes shpenzimeve të detyrueshme, zekatit, sadakave, dhuratave, bamirësisë, selamit e nderimit, gjithashtu, duke toleruar gabimet e tyre, me mirësjellje e durim ndaj vrazhdësisë së tyre. Kështu iu jepet haku të afërmeve. Po kështu jepi edhe *misikin-it*, që e ka rënduar varfëria e skamja, atë që ka nevojë për të plotësuar nevojat dhe për të përmbushur domosdoshmëritë e jetës së tij, me ushqime, pije, veshmbathje e strehim. *Ibnu sebil* quhet ai udhëtar që ka mbetur larg vendit të tij dhe supozohet që të jetë në nevojë të madhe, sepse ai nuk ka pasuri dhe as nuk mund të punojë e të fitojë gjatë udhëtimit të tij; ndryshe nga ai që është në vendin e vet, i cili, edhe nëse nuk ka ndonjë pasuri të madhe, në të shumtën e rasteve mund të ketë ndonjë zanat dhe aftësi, që të punojë në vendin e vet dhe të përmbushë nevojat. Kjo është arsyeja që i Lartësuarit i ka bërë të varfërin dhe udhëtarin e mbetur në mes të rrugës prej kategorive që përfitojnë nga zekati.

- **Kjo është shumë më e mirë për ata që synojnë kënaqësinë e Allahut.** - Dhënia prej pasurisë për të afërmit, të varfërit dhe udhëtarit është: "...shumë më e mirë për ata që synojnë kënaqësinë e Allahut", domethënë, për ata që me këtë punë synojnë kënaqësinë e Allahut. Kjo është një mirësi shumë e madhe dhe sjell shpërblime të

pamata. Ajo është nga veprat më të mira dhe të shpërblueshme tek Zoti, që u sjell dobi edhe të tjerëve, përveç atyre që punojnë. Megjithatë, nëse ajo nuk bëhet me sinqeritet për kënaqësinë e Allahut, atëherë kjo nuk i sjell mirësi dhënësit, edhe pse mund të përfitojë marrësi. Allahu i Madhëruar thotë: "Në shumë biseda të tyre të fshehta nuk ka asnjë të mirë, përveç atyre që këshillojnë për sadaka, për ndonjë të mirë ose për pajtim mes njerëzve. E kush i bën këto duke pasur për qëllim vetëm kënaqësinë e Allahut, Ne do t'i japim shpërblim të madh." [Nisa 114]. Nga ajeti kuptohet se këto vepra të përmendura kanë mirësi, sepse përfitojnë edhe të tjerët, por ai që i bën ato duke synuar të kënaqë Allahun, ai do të marrë shpërblime edhe më të mëdha nga Allahu.

- **Ata janë të shpëtuarit.** - Ata që i bëjnë këto punë të mira me qëllimin e pastër për të kënaqur Allahun, pikërisht ata janë: "*muflihun*, që fitojnë shpërblimin e Allahut dhe shpëtojnë nga ndëshkimi i Tij.

Ajeti 39

39. Ajo pasuri që e jepni për ta shtuar (me kamatë) nga pasuritë e njerëzve, nuk ka për t'u shtuar tek Allahu. Ndërsa ata që japin pasuri si zekat, me qëllim që të kënaqin Allahun, atyre do t'u shumëfishohet (shpërblimi).

Shpjegimi i ajetit

Në ajetet më sipër, Allahu na tregoi për veprat me të cilat arrihet kënaqësia e Tij. Ndërsa në vijim Allahu na tregon për ato punë me të cilat arrihet përfitimi në këtë botë. Ai thotë:

- **Ajo pasuri që e jepni për ta shtuar (me kamatë), nga pasuritë e njerëzve, nuk ka për t'u shtuar tek Allahu.** - Nëse pasurinë shtesë, për të cilën nuk keni nevojë, ua jepni njerëzve, me qëllim që të fitoni më shumë prej tyre, kjo lloj pune nuk ju sjell ndonjë fitim tek Zoti, sepse asaj i mungon kushti kryesor për pranimin e një vepre: sinqeriteti për të kënaqur Zotin. Po kështu është e padobishme edhe ajo vepër me të cilën synohen fama dhe dukje te njerëzit. Ajo

është e pavlefshme tek Allahu dhe nuk e shton pasurinë e njeriut.

- **Ndërsa ata që japin pasuri si zekat, me qëllim që të kënaqin Allahun, atyre do t'u shumëfishohet (shpërblimi).** - Pasurinë që jepet për hir të Tij, Allahu e quan “zekat”, domethënë, pastrues, që ju pastron nga cilësitë e këqija (si koprracia e zemërngurtësia); si dhe pastrues i pasurisë suaj nga mosdhënia. Ajo është një vepër e mrekullueshme, që përmbush nevojat e të varfërve. Por, edhe njëherë, është kusht i domosdoshëm që me këtë vepër të synohet kënaqësia e Allahut, sepse Ai thotë: “...ata që japin pasuri si zekat, me qëllim që të kënaqin Allahun, atyre do t'u shumëfishohet (shpërblimi).” Këtyre, Allahu i Lartësuar premtan se do t'ua shtojë shpërblimin dhe sevapet. Allahu i Lartësuar e ka quajtur pasurinë që e shpenzojnë për hir të Tij si zekat, pra, pastrues të shpirtit dhe të pasurisë së robit. Por nëse jepet sadaka nga një njeri i cili ka njerëz nën përgjegjësinë e tij, që kanë nevojë të domosdoshme ose kanë borxhe që duhen shlyer, dhe ky i jep sadaka dikujt tjetër, kjo është e papranueshme ligjrisht dhe nuk është sadaka e shpërblyer. Me fjalë të tjera, pastrimi arrihet ashtu siç udhëzon Sheriati, pra, duke përmbushur detyrimet e përgjegjësitë fillimisht, pastaj duke dhënë nga pasuria me qëllimin që të kënaqësh Zotin. Kështu, thjesht dhënia e pasurisë nuk i mundëson njeriut pastrim dhe të mira, derisa të jetë me këto cilësi që e përshkruan Zoti: "Ndërsa më i devotshmi do të jetë larg tij (*dënim*); ai që e jep pasurinë e vet e pastrohet, jo për të shpërblyer dikë, që i ka bërë mirë më parë, por vetëm për të fituar kënaqësinë e Zotit të vet, më të Lartit. Padyshim, ai do ta gëzojë atë kënaqësi." [Lejl 17 - 21.] Dhe kjo arrihet duke përmbushur udhëzimet e Sheriatit, përgjegjësitë e detyrueshme, dhe pastaj ata që vinë pas tyre.

Ajeti 40

40. Është Allahu Ai që ju ka krijuar ju, që ju furnizon, që ju bën të vdisni, e

pastaj do t'ju ringjallë. A ka ndonjë prej zotave tuaj që mund të bëjë diçka nga këto? I pastër dhe i Lartësuar është Ai nga ajo që ata i shoqërojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar është i vetmi dhe i pashoq në fuqinë për t'ju krijuar, furnizuar, për t'ju bërë të vdisni dhe që t'ju japë përsëri jetën. Asnjë dhe asgjë nga idhujt, që u luten idhujtarët, nuk kanë në dorë asgjë nga këto çështje. Atëherë, si mundet që ata t'i shoqërojnë Atij, që është i vetëm në gjithë pushtetin e Tij, diçka që është e mangët dhe nuk ka asnjë thërrmijë pushteti në asnjë drejtim? I lavdëruar dhe i madhëruar qoftë Allahu! I pastër është Ai nga çdo gjë që i shoqërojnë të paditurit. Atë nuk e dëmton asgjë, por dënimi bie mbi ata që bëjnë shirk.

Ajeti 41

41. Për shkak të veprave (të këqija) të njerëzve, janë shfaqur të këqija në tokë e në det, që ata të shijojnë një pjesë të ndëshkimit që meritojnë dhe me shpresë që të kthejnë rrugë (nga të këqijat).

Shpjegimi i ajetit

- **Për shkak të veprave (të këqija) të njerëzve, janë shfaqur të këqija në tokë e në det...** - Është përhapur dhe mbizotëron prishja në tokë dhe në det. Është prishur mënyra e jetesës, me mangësitë, dëmet e transformimet që janë përhapur. Po kështu, edhe në vetet tuaja janë përhapur sëmundje e fatkeqësi të shumta. Të gjitha këto kanë ndodhur për shkak të punëve shkatërrimtare të vetë njeriut. Allahu i Madhëruar na njofton se të gjitha këto kanë ndodhur:

- **...që ata të shijojnë një pjesë të ndëshkimit që meritojnë** - Që ta kuptojnë se Allahu ka për t'i ndëshkuar për veprat e tyre, dhe një pjesë të këtij ndëshkimi, Ai ua jep si shembull në këtë dynja, në mënyrë që ata:

- **...dhe me shpresë që të kthejnë rrugë (nga të këqijat).** - Të kthejnë rrugë dhe të reshtin së punuari ato punë që u shkaktojnë e sjellin shkatërrimin. Kështu do të bëhet i mundur rregullimi i gjendjes dhe veprave të tyre. I lavdëruar qoftë Ai që është i Butë

dhe i Mëshirshëm edhe kur sjell ndëshkime, për të rregulluar gjendjen e tyre. Nëse do t'i ndëshkonte për të gjitha padrejtësitë që bënin, nuk do të linte mbi faqen e dheut asnjë gjallesë.

Ajetet 42 - 46

42. Thuaj: “Udhëtoni nëpër tokë dhe shikoni se si qe përfundimi i atyre që ishin më parë! Shumica prej tyre ishin idhujtarë.

43. Prandaj, përqendrohu në fenë e drejtë, para se të vijë dita (e Kijametit) e caktuar nga Allahu, të cilën askush nuk mund ta pengojë (që të ndodhë)! Atë ditë ata (njerëzit dhe xhindet) do të ndahen (në dy - të shpëtuar e të dënuar).

44. Çdokush që nuk beson (në Allahun) do të përgjigjet për mosbesimin e vet, e çdokush që bën punë të mira, ai po përgatitet për veten e vet.

45. Ai (Allahu) ka për t'i shpërblyer me mirësinë e Tij, ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira. Me të vërtetë, Ai nuk i do ata që refuzojnë të besojnë.

46. Nga argumentet e Tij janë edhe erërat, që Ai i dërgon (të mbledhin retë) si përgëzim (para shiut), që ju të mund të përfitonit mirësi (të shumta) nga mëshira e Tij; që anijet të lundrojnë me vullnetin e Tij në kërkim të mirësive të Tij dhe që të jeni mirënjohës.

Shpjegimi i ajeteve

- Thuaj: “Udhëtoni nëpër tokë dhe shikoni se si qe përfundimi i atyre që ishin më parë!” - Ky është një urdhër për të udhëtuar me trup, me mendje dhe me zemër, në mënyrë që të meditojmë dhe të nxjerrim mësimë rreth fundit të këtyre popujve të shkuar, të cilët:

- **Shumica prej tyre ishin idhujtarë!** - Kështu do ta shihni se përfundimi i tyre ishte më i keqi. Mbi ta goditi një dënim shfarosës dhe i ndoqi një mallkim i pandashëm nga gjithë krijesat e Zotit. Kështu, atyre nuk ka për t'iu ndarë poshtërimi e ndëshkimi i Zotit. Kështu do të jeni të kujdesshëm që të mos veproni njëllë siç vepruan ata që të mos ju përfshijë edhe

ju dënimi i tyre. Të jeni të bindur se drejtësia dhe urtësia e Allahut vepron në çdo kohë e në çdo vend.

- **Prandaj, përqendrohu në fenë e drejtë,** - Përkushtohu me zemër dhe nënshtroje tërësisht trupin tënd, që të plotësosh fenë e drejtë të Zotit në jetën tënde. Përmbushi urdhëresat, ruaju nga ndalesat me këmbëngulje, përkushtim gjallëri dhe zbato urdhëresat, si ato të dukshmet dhe ato të padukshme. Nxito të shfrytëzosh kohën dhe rininë, para se të jetë vonë.

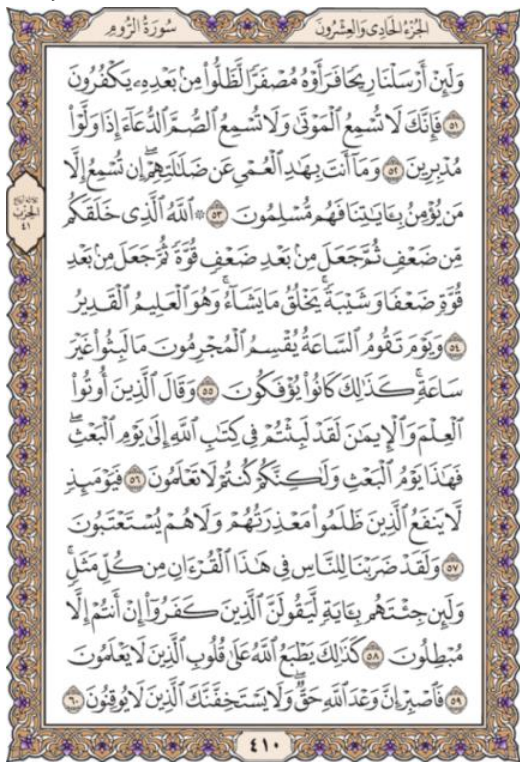
- **...para se të vijë dita (e Kijametit) e caktuar nga Allahu, të cilën askush nuk mund ta pengojë (që të ndodhë).** - Ajo është Dita e Kijametit, e cila, kur të vijë, askush nuk mund ta kthejë. Atëherë njerëzit nuk mund t'ia nisin punëve të tyre nga e para dhe të rregullojnë ndonjë gjë. Në atë çast, kapitulli i veprave është mbyllur dhe mbetet veçse shpërblimi për to.

- **Atë ditë, ata (njerëzit dhe xhindet) do të ndahen (në dy grupe- të shpëtuar e të dënuar).** - Atë ditë do të shpërndahen dhe do të tubohen në grupe të ndryshme për t'u llogaritur veprat e tyre.

- **Çdokush që nuk beson (në Allahun) do të përgjigjet për mosbesimin e vet...** - Çdokush do të mbajë peshën e vet të mohimit dhe gjynaheve. Askush nuk do të mbajë barrën e tjetrit.

- **...e çdokush që bën punë të mira, ai po përgatitet për veten e vet.** - Janë ata që bëjnë punë të mira duke përmbushur detyrimet ndaj Zotit dhe detyrimet ndaj krijesave, ose duke bërë punë të pëlqyeshme e vullnetare në këto drejtime. Çdokush që bën këto punë të mira, i bën për veten e vet. Ata kështu po përgatiten për ahiretin e tyre dhe po e ndërtojnë dynjanë me mirësi e mbarësi. Ata po përgatiten për mirësitë e mëdha në vendbanimet e kështjellat e larta në Xhenetin e përjetësisë. Pastaj i Lartësuar premtan me bujarinë e Tij:

- **Ai (Allahu) ka për t'i shpërblyer me mirësinë e Tij, ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira.** Shpërblimi i tyre nuk është i

kufizuar vetëm me veprat që paraqesin, por Allahu i Lartësuar ka për t'ua dhënë nga mirësitë e Tij të pakufishme, prej bujarisë së Tij të paanë, shumë më tepër sesa ç'mund të arrijnë me veprat e tyre. Kështu do të ndodhë, sepse Allahu i Lartësuar i do ata dhe kur Allahu i Madhëruar e do dikë, e mbulon atë me mirësitë e Tij të mëdha, ia shton dhuratat dhe begatitë dhe e lumturon me mirësi që duken, por edhe me ato që janë të fshehta e të padukshme. Kështu i trajton Allahu besimtarët, ndryshe nga mohuesit. Duke qenë se Allahu i urren ata, u jep dënimin e merituar, por nuk thotë se do të shtojë dënimin mbi ata që e meritojnë:

- **Me të vërtetë, Ai nuk i do ata që refuzojnë të besojnë.** - Përfundimi i tyre është dënimi i merituar, me drejtësinë e Allahut.

- **Nga argumentet e Tij janë edhe erërat, që Ai i dërgon (të mbledhin retë) si përgëzim (para shiut)** - Ndër argumentet që tregojnë për mëshirën e Tij dhe për faktin që Ai do t'i ringjallë të vdekurit dhe se Ai është i vetmi Zot që meriton adhurimin, që

Ai është Mbreti dhe i Lavdëruari, janë edhe erërat që Ai i dërgon si përgëzim (*para shiut*). Ai dërgon erërat, që mbledhin retë, dhe kështu shpirtrat qetësohen e lumturohen sepse do të bjerë shiu i shumëpritur.

- **...që ju të mund të përfitonit mirësi (të shumta) nga mëshira e Tij;** - Nga mëshira e Tij, Allahu ju lëshon shiun, nëpërmjet të cilit Ai ngjall tokën pas vdekjes së saj, dhe gjallërohen bimësia, njerëzit e të gjitha gjallesat. Kështu, ju e përjetoni mëshirën e Tij dhe e kuptoni mirë se është Ai, me mëshirën e Tij, që kujdeset për gjallesat, duke u dhënë jetë dhe furnizim. Duke medituuar në këtë fakt, juve ju shtohet dëshira për të kryer edhe më shumë punë të mira, të cilat akoma më shumë bëhen shkak që të hapen depot e mirësive të Allahut dhe mëshirës së Tij.

- **...që anijet të lundrojnë me vullnetin e Tij në kërkim të mirësive të Tij...** - Në mes të errësirës, në dete e oqeanë, lundrojnë anije, me ligjin që Ai ka përcaktuar të realizohet në këtë botë. Ai e bëri të mundur diçka të tillë, që anijet të lundrojnë, me vullnetin e Tij në kërkim të mirësive të Tij, që të arrini e të realizoni jetën tuaj. Ai jua lehtësoi çështjet që:

- **...dhe që të jeni mirënjohës.** - Të jeni mirënjohës ndaj Atij që ju lehtësoi shkaqet dhe vendosi ligje që jua lehtësojnë punën në këtë jetë. Ky është qëllimi i zbritjes së mirësive: që robi të tregohet mirënjohës ndaj Zotit. Nëse robi e bën këtë, atëherë Zoti jo vetëm që do t'ia ruajë të mirat, por edhe do t'ia shtojë ato, me mirësinë e bujarinë e Tij. Ndërsa ata që, në vend të mirënjohjes, mohojnë e shpërfillin mirësitë e Allahut, ata e kanë transformuar mirësinë e Tij në dëmtim, dhe ajo mirësi do t'ua ikë e do të dëshpërohen.

Ajeti 47

47. Ne edhe para teje dërguam profetë ndër popuj, të cilët u sollën atyre argumente të qarta. Pastaj i ndëshkuam ata që bënë padrejtësi e ligësi. Është detyrimi ynë që të ndihmojmë besimtarët.

Shpjegimi i ajetit

- **Ne edhe para teje dërguam ndër profetë popuj, të cilët u sollën atyre argumente të qarta.** - Edhe në popujt e hershëm para teje kemi dërguar profetë, kur popujt e cenuan teuhidin e Zotit dhe refuzuan të besojnë në fenë e vërtetë dhe të drejtë. Kur njerëzit binin në shirk, Allahu i Lartësuar u dërgonte profetë, që t'i ftonte për të njësuar Atë, për të qenë të sinqertë dhe për të pranuar të vërtetën. Ata u qartësonin popujve kotësinë e besimeve të tyre dhe i paralajmëronin për rrezikun e mohimit të Zotit dhe humbjes, ku ishin zhytur. Ata u sillnin popujve argumente dhe fakte të shumta për besimin dhe ftesën e vërtetë të Zotit, por përsëri shumë nga ata nuk i besonin dhe nuk nënshtroheshin për të besuar. Për këtë arsye, i Lartësuar i thotë:

- **Pastaj i ndëshkuam ata që bënin padrejtësi e ligësi.** - Kështu i ndihmonte Allahu besimtarët e sinqertë, pasuesit e vërtetë të profetëve. Ai thotë:

- **Është detyrimi Ynë që të ndihmojmë besimtarët.** - Zoti ia ka bërë detyrë Vetes që do t'i ndihmojë besimtarët. Kjo është diçka që do të ndodhë patjetër. Kështu, o ju që nuk besoni Muhamedin (a.s), nëse vazhdoni me mohimin e së vërtetës, edhe mbi ju do të godasë dënimi dhe Ne kemi për t'i dhuruar atij fitoren mbi ju.

Ajetet 48 - 51

48. Është Allahu Ai që i dërgon erërat për të ngritur retë. Pastaj i shpërndan nëpër qiell si të dojë dhe i ndan në pjesë, derisa nga mesi i tyre fillojnë të dalin pikat e shiut. Ai ia lëshon atë kujt të dojë prej robve të Vet, që ata të gëzohen

49. pasi para se të bjerë ai (shiu), ata janë të dëshpëruar.

50. Shikoji (o njeri) gjurmët e mëshirës së Allahut, se si Ai e ngjall tokën pasi është shkretuar. Kështu do t'u japë jetë Ai njerëzve që janë të vdekur, sepse Ai ka fuqi për gjithçka.

51. Nëse Ne lëshojmë ndonjë furtunë mbi të mbjellat e tyre dhe ata i shohin ato të zverdhura (e të shkatërruara), pas kësaj,

ata do të nxitojnë të mohojnë besimin (në Zot).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na njofton rreth pushtetit të Tij të plotë dhe mirësisë së Tij të gjerë:

- **Është Allahu Ai që i dërgon erërat për të ngritur retë. Pastaj i shpërndan nëpër qiell si të dojë dhe i ndan në pjesë...** - Erërat formojnë dhe i mbledhin retë dhe pastaj i përhapin ato në qiell, ashtu si Ai dëshiron. Ai i shpërndan nëpër qiell si të dojë dhe i ndan në pjesë. Atëherë, formohen re të dendura, që duket sikur qëndrojnë mbi njëra tjetrën.

- **derisa nga mesi i tyre fillojnë të dalin pikat e shiut.** - Ju shikoni se nga retë dalin pika shiu, që bien me hijeshi. Nëse ky ujë i shumë do të binte i tëri njëherësh, do të shkatërronte gjithçka në tokë.

- **Ai ia lëshon atë kujt të dojë prej robve të Vet, që ata gëzohen...** - Kur shiu bie me ngadalë e butësisht, njerëzit gëzohen dhe kënaqen, sepse nevoja e tyre është shumë e madhe për të.

- **pasi para se të bjerë ai (shiu), ata janë të dëshpëruar.** - Para shiut, njerëzit janë të dëshpëruar, por kur ai bie, gëzimi në zemrat e tyre është i papërshkrueshëm.

- **Shikoji (o njeri) gjurmët e mëshirës së Allahut, se si Ai e ngjall tokën pasi është shkretuar.** - Toka trazohet, çahet dhe gëlon nga bimësia.

- **Kështu do t'u japë jetë Ai njerëzve që janë të vdekur, sepse Ai ka fuqi për gjithçka.** - Pushteti i Allahut është absolut dhe asgjë nuk është e pamundshme për Të; edhe pse mund të duket e pamundur për mendjet dhe logjikën e njerëzve.

- **Nëse Ne lëshojmë ndonjë furtunë mbi të mbjellat e tyre dhe ata i shohin ato të zverdhura (e të shkatërruara), pas kësaj, ata do të nxitojnë të mohojnë besimin (në Zot).** - Allahu i Lartësuar na tregon gjendjen e krijesave, që nuk tregojnë mirënjohje për Atë, me gjithë mirësitë e Tij dhe faktin se Ai e ngjall tokën pasi ka vdekur dhe është shkretuar, duke shpërndarë në të mëshirën e Tij. Nuk e mendojnë ata të mjerë se çfarë do

të ndodhte nëse Allahu do t'u lëshonte atyre bimëve një erë të fuqishme e shkatërruese? Si do të veprojnë kur ta shohin atë të zverdhur, gati për t'u shkatërruar? Këta mosmirënjohës do të nxitojnë të mohojnë besimin e drejtë. Ata harrojnë të gjitha mirësitë e shkuara dhe nguten të shprehin mohimin e Zotit. Këtyre të mjerëve nuk u bëjnë dobi këshillat e qortimet.

Ajetet 52 – 53

52. Ti (o Muhamed) nuk mund t'i bësh të vdekurit të dëgjojnë dhe as nuk mund t'i bësh të shurdhërit që ta dëgjojnë thirrjen, (sidomos) kur ata të kthejnë shpinën e largohen.

53. Ti as nuk mund t'i udhëzosh të verbrit që të shpëtojnë nga rruga e humbjes. Ti mund t'i bësh të dëgjojnë vetëm ata që besojnë në argumentet Tona dhe janë nështruar në Islam (për t'i zbatuar ato).

Shpjegimi i ajeteve

- **Ti (o Muhamed) nuk mund t'i bësh të vdekurit të dëgjojnë dhe as nuk mund t'i bësh të shurdhërit që ta dëgjojnë thirrjen, (sidomos) kur ata të kthejnë shpinën e largohen.** - Dhe sidomos kur ata: "...të kthejnë shpinën e largohen." Aq e pamundur është që këta të dëgjojnë e të kuptojnë atë që u bën dobi, saqë krahasohet me pamundësinë që të dëgjojë i shurdhëri ose i vdekuri.

- **Ti as nuk mund t'i udhëzosh të verbërit që të shpëtojnë nga rruga e humbjes.** - Sepse ata nuk kanë mundësi të shohin, për shkak të verbërisë së tyre.

- **Ti mund t'i bësh të dëgjojnë vetëm ata që besojnë në argumentet Tona dhe janë nështruar në Islam (për t'i zbatuar ato).** - Këta janë ata që përfitojnë dhe u bën dobi dëgjimi i udhëzimeve të Zotit. Janë ata që i besojnë argumentet e Zotit me zemrat e tyre dhe dorëzohen tërësisht në fenë e Tij. Ata i shoqëron vazhdimisht një forcë e madhe, që i shtyn të pranojnë këshillat dhe paralajmërimet. Zemrat e tyre e pranojnë imanin dhe janë të përshtatshme e të përgatitura për ta pranuar dhe vepruar sipas

tij. Ata besojnë çdo shenjë të sjellë nga Zoti dhe shprehin gatishmërinë për të zbatuar çdo urdhëresë dhe të largohen nga çdo ndalesë e Zotit, që është brenda mundësive të tyre.

Ajeti 54

54. Është Allahu Ai që ju krijon ju në një gjendje të dobët, dhe pas asaj dobësie ju jep fuqi, dhe pas fuqisë Ai sjell dobësi e thinja në kokë (pleqëri). Ai krijon siç dëshiron Ai. Ai është i Gjithëdituri e i Plotpushtetshmi.

Shpjegimi i ajetit

- **Është Allahu Ai që ju krijon ju në një gjendje të dobët, dhe pas asaj dobësie ju jep fuqi, dhe pas fuqisë Ai sjell dobësi e thinja në kokë (pleqëri).** - Allahu i Lartësuar na njofton rreth diturisë së Tij të gjerë, pushtetit madhështor dhe urtësisë së Tij absolute. Në fillim të krijimit, njeriu është shumë i dobët. Ai fillon si një pikë lëng, pastaj si një droçkë gjaku, pastaj si një copë mishi si kafshatë e pëtypur, derisa ai bëhet një krijesë me shpirt në barkun e nënës, nga ku pastaj lind e del në këtë botë. Gjatë kohës së fëmijërisë, kjo krijesë është shumë e dobët, e pafuqishme dhe ka nevojë për kujdes të vazhdueshëm. Pastaj Allahu i Lavdëruar e forcon dhe i jep fuqi këtij njeriu pak e nga pak, derisa ai arrin në kohën e rinisë, kur forcat dhe aftësitë e tij fillojnë e plotësohen. Njeriu forcohet qoftë nga ana fizike, qoftë ajo intelektuale e shpirtërore nëse do të besojë. Më vonë, vjen sërish faza e dobësimi dhe kthimit pas, që është koha e pleqërisë.

- **Ai krijon siç dëshiron Ai. Ai është i Gjithëdituri e i Plotpushtetshmi.** - Ai këtë e bën me urtësinë e Tij të madhe dhe të paanë. Një urtësi e kësaj është që njeriu të shohë dhe të bindet për dobësinë e tij, që të kuptojë mirë se koha e fuqisë së tij është e kufizuar nga dy faza dobësie, njëra para saj, në kohën e fëmijërisë, dhe njëra pas saj, në kohën e pleqërisë. Njeriu duhet të kuptojë se nga vetja e tij nuk pritet gjë tjetër veç mangësisë. Sikur të mos ishte fuqia që i jep Zoti, ai nuk do të arrinte atë forcë, me të

cilën krenohet. Ai duhet të mendojë edhe diçka tjetër: nëse fuqia e tij do të vazhdonte të shtohet, ai do të kalonte çdo kufi në padrejtësi e rebelim. Prej urtësisë së këtij rregulli të vendosur nga Zoti është që njerëzit ta njohin mirë pushtetin e Zotit mbi çdo gjë. Ai krijon gjërat, administron e rregullon çështjet dhe asgjë nga këto nuk e lodh Atë, nuk e dobëson e nuk ia pakëson forcën e pushtetit. Asnjë mangësi nuk mund të mendohet për pushtetin e cilësitë e Zotit të gjithësisë.

Ajetet 55 - 57

55. Ditën kur të vijë Ora (e Gjykimit), (për t'u shfaqësuar) keqbërësit do të betohen se paskan qëndruar (në këtë botë) veçse një orë. Po kështu kanë gënjyer ata edhe më parë (në dynja)!

56. Kurse ata të cilëve u është dhënë dituri dhe besim, do të thonë: "Ju keni qëndruar aq sa e pati caktuar Allahu, deri në Ditën e Ringjalljes. Kjo është Dita e Ringjalljes, por ju nuk e pranoni!"

57. Kështu, atë ditë atyre që kanë bërë padrejtësi, asnjë pendesë nuk u bën dobi e as që u kërkohet të arsyetohen.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ditën kur të vijë Ora (e Gjykimit), (për t'u shfaqësuar) keqbërësit do të betohen se paskan qëndruar (në këtë botë) veçse një orë.** - Allahu i Lartësuar na njofton rreth Ditës së Kijametit dhe faktit se ajo do të vijë befaz dhe shumë shpejt. Kur të ndodhë Ora e Kijametit, keqbërësit do të betohen se kanë qëndruar (në këtë botë), veçse një orë. Ata do të betohen se kanë qëndruar në këtë dynja shumë pak, madje vetëm një orë. Këto fjalë i thonë në formën e justifikimit për mosbesimin e tyre, me shpresën se mbase u sjell ndonjë dobi. Ata duan të justifikohen me kohën e shkurtër, që nuk patën mundësi të reflektonin dhe të besonin. Por kjo është gënjeshtëri dhe e papranueshme:

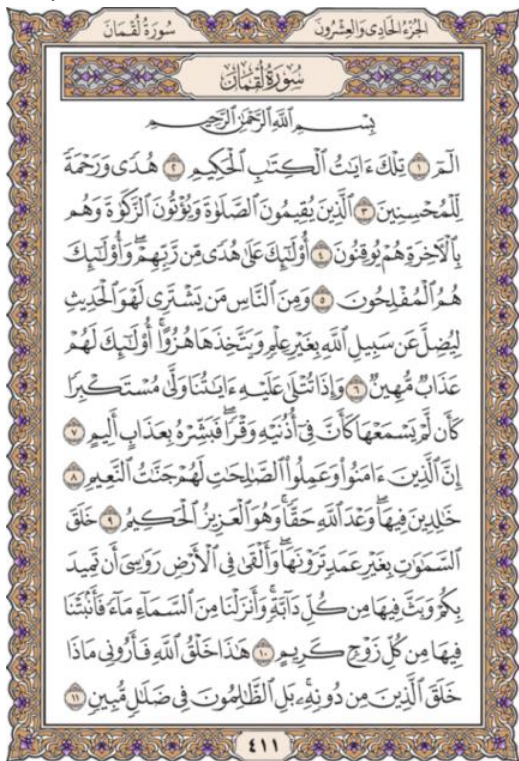
- **Po kështu kanë gënjyer ata edhe më parë (në dynja).** - Edhe kur kanë qenë në këtë jetë, ata bënin mashtrime e shpifje, për të justifikuar mosbesimin e tyre në Zot dhe

mospasimin e besimit të pastër. Ata e kanë refuzuar udhëzimin që profetët sollën nga Zoti i tyre. Ndërsa në ahiret ata mohojnë edhe atë që ka qenë për ta diçka e prekshme, pra, qëndrimin e gjatë në dynja dhe të mjaftueshëm për të besuar dhe reflektuar drejt. Ky është zakoni dhe morali tyre i ulët dhe i shëmtuar, dhe njeriu do të ringjallet në atë gjendje që ka vdekur.

- **Kurse ata të cilëve u është dhënë dituri dhe besim, do të thonë: "Ju keni qëndruar aq sa e pati caktuar Allahu, deri në Ditën e Ringjalljes.** - Allahu i Lartësuar i ka nderuar me dituri dhe iman. Dituria rreth së vërtetës është cilësi e tyre. Imani i tyre është i sigurtë, sepse ata i japin përparësi së vërtetës. Kështu, duke qenë se ata e njohin mirë të vërtetën dhe i japin përparësi asaj mbi çdo gjë tjetër, atëherë edhe fjalët e tyre janë të vërteta dhe në përputhje të plotë me veprat e tyre. Ata janë të parët që bëjnë ato punë të mira që ua mësojnë të tjerëve. Ata gjithmonë thonë të vërtetën kur flasin. Ata thonë atë ditë: "Ju keni qëndruar aq sa e pati caktuar Allahu, deri në Ditën e Ringjalljes. Ju keni qëndruar në atë jetë aq sa ishte caktuar në kaderin dhe ligjin e Zotit. Ju jetuat në dynja mjaftueshëm, aq sa çdo njeri mund të mendojë e të meditojë dhe kush dëshiron, të mund të nxjerrë mësim. Megjithatë, ju vazhduat me mohim, derisa tani jeni të ringjallur përpara Zotit, në pritje të llogarisë.

- **Kjo është Dita e Ringjalljes, por ju nuk e pranoni!** - Ju e mohoni ringjalljen, prandaj tani, në Ditën e Gjykimit, pretendoni se në dynja nuk qëndruat mjaftueshëm për të besuar e gjykuar drejt. A thua se nuk patët kohë të mjaftueshme që të ktheheshit tek Zoti të penduar e të nështruar për ta adhuruar Atë! Padituria ishte ajo që ju priu dhe mosbesimi e mohimi i të vërtetës u bë i pandashëm për ju.

- **Kështu, atë ditë atyre që kanë bërë padrejtësi, asnjë pendesë nuk u bën dobi...** - Edhe nëse pretendoni se nuk dinit gjë dhe nuk ju patën ardhur argumentet ose

se nuk patët kohë e mundësi të mjaftueshme për të besuar. Kështu do të dalë i qartë mashtrimi juaj. Kjo do të ndodhë me dëshminë e njerëzve të ditur dhe besimtarë. Madje, për këtë do të dëshmojnë edhe vetë lëkurat, duart e këmbët e tyre! Edhe nëse kërkojnë që t'u jepet mundësia të kthehen në dynja, që të mos bëjnë ashtu siç bënë, por të pendohen e besojnë, atyre nuk do t'u jepet kjo mundësi. Tashmë koha për të shprehur pendesë dhe për të ndryshuar ka marrë fund dhe askujt nuk i pranohet justifikimi.

- e as që u kërkohet të arsyetohen. - Ata nuk do të mund të largojnë dënimin, që e meritojnë, kundër vetes së tyre, e as do t'u jepet mundësia për këtë.

Ajetet 58 – 60

58. Ne u kemi sjellë njerëzve në këtë Kur'an çdo lloj shembulli. Megjithatë, çfarëdo argumenti që t'u sjellësh atyre, ata që nuk besojnë gjithmonë do të thonë: "Ju nuk bëni gjë tjetër, veçse thoni kotësira!"

59. Kështu i vulos Allahu zemrat e atyre që nuk duan të kuptojnë.

60. Prandaj, bëj durim, sepse premtimi i Allahut është i vërtetë, e kurrë mos lejo të të lëkundin vendosmërinë ata që kanë dyshime!

Shpjegimi i ajeteve

- Ne u kemi sjellë njerëzve në këtë Kur'an çdo lloj shembulli. - Kjo tregon për përkujdesin e madh të Zotit për ne, për mëshirën e butësinë e Tij të madhe kur Ai na mëson atë që nuk e dimë. Ai thotë: "Ne u kemi sjellë njerëzve në këtë Kur'an çdo lloj shembulli." Nëpërmjet këtyre shembujve, Allahu na sqaron të vërtetën dhe çështjet që duhet t'i dimë. Kështu, askush nuk do të ketë më justifikim para Zotit. Nëpërmjet disa shembujve, Allahu i Lartësuar i përaftron gjërat konceptuale përmes gjërave të prekshme e të dëshmueshme nga shqisat, që njerëzit t'i kuptojnë më mirë. Ndërsa në disa raste të tjera, Ai i pasqyron e i përshkruan ngjarjet që do të ndodhin aq realisht, saqë duket se ato tashmë kanë ndodhur dhe kanë përfunduar. Në Kur'an sillen shumë shembuj të tillë. Edhe në këto ajete kemi një shembull të tillë. I Lartësuari na tregon se çfarë do të ndodhë Ditën e Kijametit dhe për gjendjen e keqbërësve atë ditë. Ai na tregon për keqardhjen e tyre të madhe dhe se prej tyre nuk do të pranohen justifikimet, autokritikat apo keqardhjet. Mohuesit e fesë janë të padrejtë dhe dinë veçse të mohojnë me kokëfortësi e inat të vërtetën e qartë:

- Megjithatë, çfarëdo argumenti që t'u sjellësh atyre, ata që nuk besojnë gjithmonë do të thonë: "Ju nuk bëni gjë tjetër, veçse thoni kotësira!" - Edhe nëse u sjell ndonjë shenjë mrekulli, që tregon se ajo që solle prej Zotit është e vërtetë, ata që nuk besojnë gjithmonë do të thonë: "Ju thoni kotësira!" Kështu, thonë për të vërtetën se ajo është e kotë. Në këtë mënyrë reagojnë ata ndaj shenjave e mrekullive të Allahut, sepse zemrat e tyre janë të mbushura me kufër, refuzim dhe padrejtësi, si dhe për shkak të vulosjes së zemrave të

tyre. Ato zemra i vulos Zotit, ndaj janë tërësisht të pantesuara rreth Zotit e besimit të vërtetë.

- **Kështu i vulos Allahu zemrat e atyre që nuk duan të kuptojnë.** - Në ato zemra nuk hyn mirësia dhe ata nuk arrijnë që t'i konceptojnë gjërat ashtu siç duhet. Madje, të vërtetën e shohin të kotë dhe të kotën e shohin si të vërtetë.

- **Prandaj, bëj durim, sepse premtimi i Allahut është i vërtetë...** - Ki durim për të zbatuar urdhëresat e Zotit dhe në përpjekjet për të ftuar njerëzit në rrugën e Tij. Nëse ata kundërshtojnë, mos u dëshpëro dhe mos ndalo nga rruga jote! Gjithmonë mbaj mend se: premtimi i Allahut është i vërtetë. Për këtë nuk ka asnjë dyshim. Kujtimi i vazhdueshëm i këtij fakti është një ndihmë e madhe dhe një nxitje e fortë e durimit. Kur njeriu sigurohet se veprat e tij kurrë nuk do të humbasin, por do të gjejnë të plotë shpërblimin, i duket e lehtë dhe e përbalueshme çdo vështirësi e vuajtje gjatë rrugës. Çdo gjë e vështirë i bëhet e thjeshtë dhe çdo punë e madhe që kryen i duket e vogël dhe e pakët, prandaj punon gjithmonë e më shumë.

- **...e kurrë mos lejo të të lëkundin vendosmërinë ata që kanë dyshime!** - Këta kanë iman të dobët dhe nuk kanë siguri, prandaj dhe qëllimet i kanë të ulta dhe durimin e pakët. Kurrë mos të të plogështojnë dhe frenojnë këta lloj njerëzish! Nëse nuk tregohesh i kujdesëm me ta, do të të plogështojnë dhe do të të bëjnë të paqëndrueshëm në zbatimin e urdhëresave. Dobësia e shpirtit njerëzor i ndihmon ata, ndaj të shtyjnë që t'u përgjasosh dhe t'i miratosh ata. Ajeti tregon se çdo besimtar i mirë që ka siguri të fortë në besim dhe gëzon një mendje të shëndoshë, e ka të lehtë të jetë i durueshëm dhe këmbëngulës në jetën sipas fesë së tij. Ndërsa ai që është i dobët në sigurinë dhe logjikën e tij, është i dobët edhe në durimin për të jetuar sipas fesë së tij. I pari është si thelpinjtë e arrës, ndërsa i dyti është si

lëvozhga e saj! E lus Allahun të na ndihmojë e të na ruajë!

Surja 31: Lukman (mekase) 34 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 5

1. Elif, Lam, Mim.

2. Këto janë ajetet e një libri plot urtësi.

3. Ato janë udhëzim i plotë e mëshirë për ata që janë vepërmirë;

4. për ata që e falin namazin rregullisht, japin zekatin dhe janë plotësisht të bindur (në zemrat e tyre) për jetën tjetër (ahiretin).

5. Vetëm ata janë të udhëzuar në Rrugën e Drejtë nga Zoti i tyre dhe vetëm ata janë të shpëtuarit.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregon për madhësinë e këtij libri, duke thënë:

- **Elif, Lam, Mim. Këto janë ajetet e një libri plot urtësi.** - Ajetet e tij janë plot urtësi dhe ligje të dobishme. E si të mos jenë të tilla, kur burimi i tyre është i Urti, i Gjithëdituri për të gjitha të fshehtat? Tregues i madhësisë dhe urtësisë së këtij libri është edhe fakti që ajetet e tij janë sjellë me termat më të bukura, më shprehëse, më të qarta dhe më të kuptueshmet. Ato kumtojnë mesazhet dhe urtësitë më të bukura dhe më madhështore. Tregues i madhësisë dhe urtësisë së tyre është edhe fakti që ato janë të ruajtura nga ndryshimi e devijimi, nga shtesat, pakësimi dhe nga tjetërsimi; të gjitha lajmet e shkuara dhe të ardhme, lajmet e fshehta, të gjitha janë tërësisht në përputhje të plotë me realitetin. Realiteti gjithmonë i vërteton plotësisht këto lajme. Ato nuk bien ndesh me asnjë prej librave të shpallur nga Zoti më parë. Asnjë lajm i zbritur shpallur profetëve nuk mund të bjerë ndesh me të vërtetën. Kurrë nuk ka ndodhur dhe nuk ka për të ndodhur që ajetet e Librit të Zotit të bien ndesh me logjikën e pastër dhe realitetin. Prej madhësisë dhe urtësisë të këtij libri është fakti që: çdo urdhëresë e tij është mirësi e pastër, pa asnjë të keqe në të

ose mirësia e saj është më e madhe se e keqja. Gjithashtu, çdo ndalesë e tij vjen për diçka që është ligësi pa asnjë mirësi në të, ose dëmi i saj është më i madh se dobia. Po të vëresh me kujdes, shumë herë, kur Allahu urdhëron për diçka, na tregon gjithashtu edhe urtësitë dhe dobitë e shumta të atij urdhri dhe zbatimit të tij. Po kështu, kur na ndalon për diçka, përmend edhe dëmet e shumta që ka ajo për të cilën na ndalon. Tregues i madhështisë së Kur'anit është edhe fakti që në të përmenden së bashku, si inkurajimi dhe nxitja për punë të mira, ashtu edhe kërcënimimi për dënim. Gjithashtu, ai ka këshilla të urta, që prekin shpirtat dhe zemrat e gjalla. Prej këtyre këshillave rregullohen dhe ndriçohen shpirtat e të mirëve. Ata urtësohen dhe gjykojnë drejt dhe pastaj gjejnë rrugën e punëve të mira dhe të mbara, që të punojnë me këmbëngulje e gjallëri. Prej madhështisë së këtij Libri është edhe fakti që në të nuk gjen asnjë kundërthënie e kontradiktë. Edhe pse shumë nga historitë dhe dispozitat përsëriten, ato janë tërësisht në përputhje me njëra tjetrën, si edhe shpjeguese e qartësuese. Sa më shumë të meditojë në to i urti, aq më shumë mrekullohet kur sheh atë harmoni dhe përputhshmëri. Ajetet plotësojnë e sqarojnë njëri tjetrin. Atëherë e kupton se ky Libër është vërtet i zbritur nga Allahu, që është i Urtë e i Lavdëruar. Por edhe pse është një Libër që fton në virtytet e larta dhe ndalon nga ligësitë, shumica e njerëzve janë të privuar nga drita dhe udhëzimi që Ai ofron, sepse ata i kanë kthyer shpinën besimit dhe të punuarit dhe të jetuarit sipas tij - përveç atyre që Allahu ua ka bërë mbarë dhe i ka ruajtur. Këta janë bamirësit si në marrëdhëniet me Zotin, ashtu edhe në marrëdhëniet me krijesat e Zotit.

- Ato janë udhëzim i plotë... - Ajetet e Kur'anit janë udhëzim për ta. Ai u ndriçon e tregon rrugën e drejtë dhe i mëson si të ruhen e të shpëtojnë nga rrugët e zjarrit. Ai është gjithashtu:

- ...mëshirë për ata që janë vepërmirë... - Nëpërmjet kësaj mëshire, ata përjetojnë lumturinë në dynja dhe në ahiret. Ajo do t'u mundësojë atyre mirësi të shumta dhe shpërblime të pamata. Me mëshirën e Zotit, ata i pret veçse lumturia dhe gëzimi dhe siguria e ruajtja nga devijimi dhe dëshpërimi. Më tej, Allahu përshkruan bamirësit që kanë arritur gradën e ihsanit.

- ...për ata që e falin namazin rregullisht, japin zekatin dhe janë plotësisht të bindur (në zemrat e tyre) për jetën tjetër (ahiretin). - Ata janë të pajisur me dituri të plotë rreth besimit, pra, janë në gradën e *jakin-it* - sigurisë së plotë, gjë kjo që i bën ata të punojnë dhe jetojnë sipas këtij besimi dhe të jenë të mbushur me frikë nga Allahu dhe ndëshkimi i Tij. Ky është shkaku që ata iu largohen gjynaheve dhe mosbindjes ndaj Tij. Pastaj i Lartësuar i përshkruan ata duke thënë se bëjnë punë të mira, duke veçuar dy më të rëndësishmet.

1. Namazin, i cili bëhet me sinqeritetin e plotë për Zotin dhe ndërtohet nga lutjet dhe fjalët e sinqerta drejtuar Atij. Namazi është një adhurim gjithëpërfshirës, në të cilin marrin pjesë zemra, gjuha dhe gjymtyrët. Namazi është ndihma dhe forca kryesore, që të ndihmon për të gjitha veprat e tjera të mira.

2. Zekatin, i cili e pastron njeriun nga cilësitë e ulta dhe i sjell dobi vëllait musliman, duke përmbushur nevojat e tij. Nëpërmjet zekatit, njeriu tregon se Ai parapëlqeu më shumë dashurinë për Allahun, sesa dashurinë për pasurinë. Për këtë arsye, Ai e shpenzon për hir të Allahut pasurinë e tij, që e do aq shumë, për diçka që do edhe më shumë, pra, për të kënaqur Allahun e Lartësuar .

- Vetëm ata janë të udhëzuar në Rrugën e Drejtë nga Zoti i tyre... - Këta janë bamirësit, që arrijnë gradën e ihsanit përmes ditorisë së plotë, korrekte e të vërtetë, si edhe punës së sinqertë dhe jetës sipas saj. Këta janë të udhëzuar nga Zoti i tyre. Ky udhëzim u është dhuruar nga Zoti i tyre, i cili vazhdimisht e pandërprerë kujdeset për

ta, duke u dhuruar nga mirësitë e Tij dhe duke i ruajtur nga fatkeqësitë e ligësitë. Ky udhëzim i plotë është pjesë e asaj që quhet “*terbijetul hasa*” - përkujdesit të posaçëm, që Zoti e ofron veçse për të dashurit e Tij. Ky është lloji më i lartë dhe më i plotë i përkujdesit të Zotit për krijesat.

- ...dhe vetëm ata janë të shpëtuarit. - Këta arrijnë që të kënaqin Zotin e tyre, dhe kështu fitojnë mirësitë dhe shpërblimet e kësaj jete dhe të ahiretit. Këta shpëtojnë nga zemërimi dhe ndëshkimi i Allahut. Kështu ndodh me këta fatbardhë, sepse ata ndjekin rrugën e shpëtimit nga e keqja dhe të arritjes së mirësisë. Kjo është rruga e vetme për të arritur mirësinë e dynjasë dhe ahiretit.

Ajetet 6 – 9

6. Ka njerëz që sajojnë tregime të kota, me qëllim që t'i largojnë njerëzit prej rrugës së Allahut pa patur aspak dituri dhe tallen me ajetet e Librit (të Allahut). Për ta është përgatitur një dënim poshtërues.

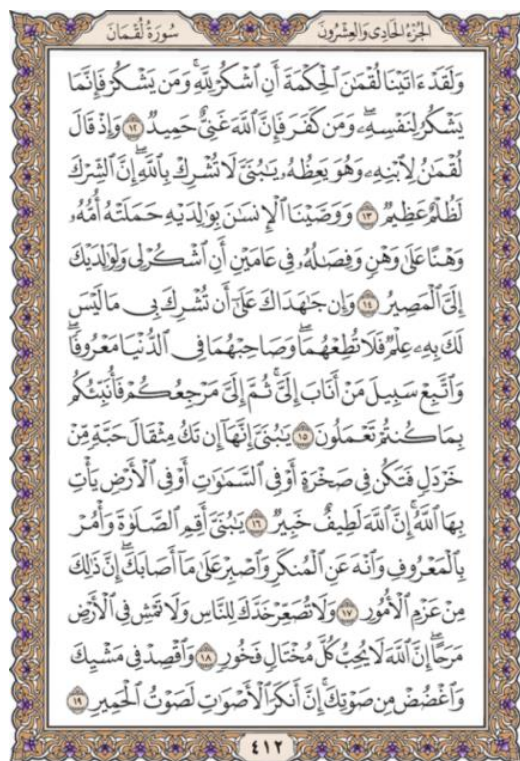
7. E kur ajetet Tona i këndohen ndonjërit prej tyre, ai i kthen shpinën me mendjemadhësi dhe bën sikur nuk i dëgjon ato, sikur të dy veshët i janë shurdhuar keq. Përgëzoji ata për një dënim të dhembshëm!

8. Nuk ka dyshim se, për ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, janë përgatitur kopshte plot mirësi.

9. Ata do të jenë atje përgjithmonë, dhe ky është premtimi i vërtetë i Allahut. Ai është i Gjithëfuqishmi e i Urti.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi besimtarët bamirës, që u ndriçuan me udhëzimin e Kur'anit dhe u përkushtuan në jetën sipas Tij, vijon me ata që i kthejnë shpinën Atij dhe nuk arrijnë të ngrenë kokë e të hapin sytë me dritën e Tij. Këta të mjerë ndëshkohen duke u privuar nga drita e udhëzimi i Kur'anit dhe duke mbushur zemrat me fjalë e besime të kota dhe të pabaza. Ata ndëshkohen, sepse braktisin fjalën më të lartë dhe më të mirë, dhe vendin e saj në zemrat e tyre e zë fjala

më e ulët dhe besimi më i keq dhe i shëmtuar.

- Ka njerëz që sajojnë tregime të kota, me qëllim që t'i largojnë njerëzit prej rrugës së Allahut pa patur aspak dituri dhe tallen me ajetet e Librit (të Allahut). -

Ka njerëz që janë të privuar nga drita dhe e mira, për vetë ligësinë dhe zgjedhjen e tyre të shëmtuar. Ata preferojnë ligësinë, duke e blerë atë dhe duke dhënë si çmim çdo gjë, për ta arritur. Por çfarë preferojnë dhe blejnë këta njerëz? Ata blejnë: "...tregime të kota, që t'i largojnë njerëzit prej rrugës së Allahut...", janë fjalë që e shpërqendrojnë dhe e plogështojnë zemrën nga e mira dhe e devijojnë atë nga qëllimet e larta për të cilat edhe është krijuar. E tillë është çdo fjalë haram e ndaluar nga Zoti, çdo fjalë e kotë dhe e padobishme, çdo tërësi fjalësh që ta zbukurojnë kufirin, shfrenimin e mosbindjen ndaj Zotit, çdo fjalë që të largojnë dhe pengojnë nga e vërteta, çdo fjalë e kotë, përmes së cilës polemizohet kundër së vërtetës dhe synon të mbulojë e keqtrëgojë të vërtetën; çdo fjalë që Zoti e ka ndaluar, si

përgojimi, shpifja, mashtrimi, gënjeshtër, fyerja e fjalët e shëmtuara, muzika e veglat muzikore, që konsiderohen si zëri i shejtanit. Po kështu, janë edhe ato lloj argëtimeve që nuk i sjellin robit dobi as në dynja e as në ahiret. Këta lloj njerëzish i blejnë këto lloj fjalësh shpërqendruese e penguese nga e vërteta me një qëllim: "...që t'i largojnë njerëzit prej rrugës së Allahut...", pasi kanë humbur rrugën për veten e vet, sepse devijimi sjell devijimin. Humbja që shkakton këto kotësira është pikërisht pengimi nga fjalët dhe veprat e mira, nga e vërteta dhe angazhimi me të, nga rruga e drejtë dhe përkushtimi ndaj saj. Ky devijim mund të arihet veçse duke e keqparaqitur të vërtetën dhe udhëzimin e drejtë dhe duke tallur e nënçmuar shenjat, shpalljet dhe urdhëresat e Zotit, si dhe me ata që i ftojnë njerëzit në këto urdhëresa. Kështu, nga njëra anë, ata reklamojnë dhe lëndojnë ligësinë dhe të kotën, duke inkurajuar për të dhe, nga ana tjetër, çënojnë dhe shajnë të vërtetën, duke u tallur me të dhe me përhapësit e saj. Kjo bën që shumë njerëz të paditur të mashtrohen dhe të devijojnë. Ata mashtrohen nga fjalët e këtyre mashtruesve dhe joshen prej tyre, sepse nuk dinë të dallojnë dhe të shohin realitetin.

- **Për ta është përgatitur një dënim poshtërues.** - Këtë dënim e meritojnë, sepse humbin vetveten dhe shkaktojnë humbjen dhe devijimin e të tjerëve. Ata i marrin me tallje shpalljet e Zotit dhe mohojnë të vërtetën e qartë:

- **E kur ajetet Tona i këndohen ndonjërit prej tyre...** - Që të mësojë e që të mund të nënshtrohet të jetojë sipas tyre...

- **...ai i kthen shpinën me mendjemadhësi...** - E refuzon, siç bën një kryeneç që e refuzon me forcë ftesën e Allahut dhe që në zemrën e tij nuk ka hyrë asgjë nga e vërteta që të mund të ndikojë në të. Këta i kanë kthyer shpinën tërësisht së vërtetës dhe nuk e duan atë. Allahu i përshkruan duke thënë:

- **...dhe bën sikur nuk i dëgjon ato...** - Madje, edhe më keq akoma:

- **...sikur të dy veshët i janë shurdhuar keq.** - Sikur veshët e tyre nuk dëgjojnë asnjë zë. Këta nuk kanë asnjë mundësi që në zemrat e tyre të hyjë ndonjë udhëzim që t'u hapë sytë.

- **Përgëzoi ata për një dënim të dhembshëm!** - Jepu këtë "përgëzim", që do t'ua mbushë zemrat me trishtim, dëshpërim dhe frikë. Ai do t'i mbulojë me errësirë, ligësi dhe pluhur. Përgëzoi ata me një dënim të dhembshëm! Ai dënim do t'i mbushë me dhimbje zemrat e tyre dhe do t'u përfshijë trupat. Askush nuk mund ta përshkruajë dhe as që e di realisht se si është ai ndëshkim. Ky është "përgëzimi" për të ligjtë. Ai është "përgëzimi" më i dhembshëm dhe më i shëmtuar. Ndërsa në lidhje me përgëzimin e të mirëve, Allahu thotë:

- **Nuk ka dyshim se, për ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira...** - Këta kryejnë bashkë adhurimet e brendshme, duke përkryer çështjet e imanit, dhe adhurimet e jashtme, duke përkryer veprat e Islamit dhe veprat e mira që kënaqin Zotin. Për këta, Zoti thotë:

- **...janë përgatitur kopshte plot mirësi.** - Ky është përgëzimi për ata që punojnë dhe përgatiten.

- **Ata do të jenë atje përgjithmonë...** - Do të jenë përjetësisht në Xhenetin e mirësive, për zemrën, shpirtin dhe trupin.

- **...dhe ky është premtimi i vërtetë i Allahut.** - Nuk ka mundësi që ai premtim të shkelet, të ndryshojë apo të tjetërsohet.

- **Ai është i Gjithëfuqishmi e i Urti.** - Allahu është i plotë në pushtetin, fuqinë dhe krenarinë e Tij. Ai është absolut në urtësinë e Tij. Pikërisht me krenarinë dhe urtësinë e Tij, Ai udhëzon dhe lë në humbje. Në vijim, Allahu i Lartësuar u tregon njerëzve disa krijesa madhështore, që tregojnë pushtetin e Tij, bukurinë e urtësisë së Tij dhe shumë e shumë mirësi, që janë gjurmë të mëshirës së Tij. Ai thotë:

Ajetet 10 - 11

10. Ai i krijoi qiejt pa shtylla që të mund të shihen nga ju; vendosi në tokë male të palevizshme, që ajo të mos luajë vendi së bashku me ju; shpërndau nëpër të (në tokë) nga të gjitha gjallesat. Ne e zbresim ujin nga qielli dhe bëjmë që të mbijnë në tokë nga çdo lloj bime të dobishme në çift.

11. I tillë është krijimi i Allahut. Më tregoni, atëherë (o ju idhujtarë), çfarë kanë krijuar ata të tjerët? Jo, asgjë (nuk kanë krijuar), por idhujtarët janë në humbje të qartë.

Shpjegimi i ajeteve

- Ai i krijoi qiejt pa shtylla që të mund të shihen nga ju... - Allahu krijoi gjithë ata qiej, me madhësinë, gjerësinë e lartësinë e tyre të madhe. Ai i krijoi: "...pa shtylla që të mund të shihen nga ju." Ato janë pa shtylla mbajtëse, sepse në të kundërt do të shiheshin. Ato qëndrojnë dhe funksionojnë me fuqinë dhe urdhrin e Zotit.

- dhe vendosi në tokë male të palëvizshme... - Ai vendosi male madhështore kudo në tokë, që ajo:

- që të mos luajë vendi së bashku me ju...

- Nëse Allahu nuk do të kishte bërë malet, toka do të ishte e paqëndrueshme për njerëzit, për të jetuar normalisht në të.

- dhe shpërndau nëpër të (në tokë) nga të gjitha gjallesat. - Ai përhapi në tokë nga të gjitha llojet e gjallesave, që i janë nënshtruar dhe janë në shërbim të njeriut. Pasi i përhapi në tokë, Ai u siguroi atyre edhe rizkun për të jetuar, prandaj zbret nga qielli ujë të begatshëm e plot mirësi:

- Ne e zbresim ujin nga qielli dhe bëjmë që të mbijnë në tokë nga çdo lloj bime të dobishme në çift. - Mirësi të shumta, të bukura, të hijshme dhe të dobishme e plot begati. Me bimësinë ushqehen kafshët dhe gjallesat.

- I tillë është krijimi i Allahut. - Krijimi i botës së epërme dhe asaj të poshtme, sendeve gjallesave dhe krijimi i çdo gjëje të nevojshme për to është bërë nga Allahu i

vetëm e i pashoq. Të gjithë e pranojnë këtë fakt, edhe ju, o idhujtarë!

- Më tregoni, atëherë (o ju idhujtarë), çfarë kanë krijuar ata të tjerët? - Domethënë, ata të cilët ju ia përshkruani Zotit si shokë e partnerë dhe u luteni e i adhuron. Duke qenë se ju i adhuronit e u luteni, duhet që edhe ata të kenë krijuar diçka ashtu si krijimi i Zotit dhe të furnizojnë ashtu siç bën Zoti. Nëse ata idhuj kanë ndonjë pushtet në këtë drejtim, atëherë më tregoni që të vërtetoni saktësinë e adhurimeve tuaja dhe të tregoni se ata e meritojnë adhurimin tuaj. Por sigurisht ata nuk kanë asnjë mundësi që të mund të gjejnë ndonjë gjë që të jetë krijimi i tyre, sepse edhe vetë e pranojnë se Allahu është i vetmi krijues e furnizues i krijesave. Kështu vërtetohet kotësia e adhurimit të këtyre idhujve, sepse ata nuk kanë krijuar gjë që të meritojnë për shkak të saj të adhurohen. Adhurimet që këta u përkushtojnë idhujve është nga padituria dhe përhumbla e tyre. Prandaj edhe tha:

- Jo, asgjë (nuk kanë krijuar), por idhujtarët janë në humbje të qartë. - Janë në një humbje të qartë dhe të dukshme për këdo, sepse ata adhurojnë diçka që nuk u sjell dobi e as dëm, diçka që nuk u jep jetë e as kanë në dorë vdekjen dhe as ringjalljen. Ata adhurojnë kotësira dhe kanë braktisur sinqeritetin për Krijuesin e Furnizuesin, për Atë që ka në dorë të gjitha çështjet.

Ajetet 12 - 19

12. Ne i dhamë Lukmanit urtësi dhe e urdhëruam të ishte mirënjohës ndaj Allahut. Çdokush që është mirënjohës, këtë e bën për veten e vet. Dhe çdokush që është mosmirënjohës, le ta dijë se Allahu është i Pasur dhe i Lavdëruar.

13. Lukmani, duke e këshilluar, i tha të birit: "O biri im! Mos i bëj shok Allahut, sepse idhujtaria është vërtet padrejtësia më e madhe!"

14. Ne e kemi urdhëruar njeriun që të jetë bamirës ndaj prindërve të tij. Nëna e vet e bart atë mund pas mundi dhe pas dy vjetësh ia ndan gjirin. (E porositëm)

"Të jesh mirënjohës ndaj Meje dhe ndaj dy prindërve të tu! Vetëm tek Unë është kthimi juaj.

15. Por nëse ata të dy të shtyjnë që ti të më bësh Mua shok (në adhurimin për mua), për çka ti nuk ke aspak dije, atëherë mos iu bind atyre; megjithatë, për çështjet e jetës së kësaj bote, të sillësh mirë me ta. Pasoje (me përkushtim) rrugën e atij që është kthyer (i penduar e i nënshtruar) drejt Meje. Në fund, ju tek Unë do të ktheheni të gjithë dhe Unë do t'ju tregoj atë që keni bërë.

16. "O biri im (tha Lukmani)! (Ditën e Gjykimit) Allahu ka për ta sjellë (prej veprave të robit) edhe një thërmijë të vogël sa një farë sinapi, edhe në qoftë ajo e fshehur nën një rrasë guri, ose (diku) në qiej ose në tokë. Vërtet, Allahu është shumë i Mëshirshëm dhe i Gjithëditur.

17. O biri im! Fale namazin rregullisht, urdhëro për çfarë është e drejtë dhe ndalo nga çfarë është e keqe dhe bëj durim në çfarëdo që të të godasë! Vërtet, këto janë nga çështjet më të vyera (e të shpërblyeshme).

18. Mos ua kthe shpinën njerëzve me mëndjemadhësi dhe mos ec nëpër tokë si kryeneç, sepse Allahu nuk e do atë që tregohet mendjemadh e mburravec!

19. Gjithashtu, ji modest në ecjen tënde dhe fol me zë të ulët, sepse zëri më i vrazhdë është pallma e gomarit.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne i dhamë Lukmanit urtësi dhe e urdhëruam të ishte mirënjohës ndaj Allahut. - Allahu i Lartësuar na tregon rreth mirësive të shumta, me të cilat e veçoi Lukmanin, këtë rob dhe adhurues të zgjedhur. Ai e dalloj atë me dituri dhe urtësi të madhe. Ai i dhuroi dituri rreth të vërtetës dhe dispozitave të fesë. Ai mundësoi të njihje hollësi dhe detaje të shumta të ligjit dhe urtësive të Zotit. Por i dhuroi edhe urtësi të madhe në gjithë këtë dituri, sepse ndoshta njeriu mund të jetë i ditur, por jo i urtë. Ndërsa atij që i ka dhënë urtësi, patjetër që i ka dhënë edhe dituri. Urtësia

presupozon edhe diturinë. Madje, ajo presupozon edhe të punuarit sipas diturisë. Prandaj edhe shumë dijetarë e kanë përkufizuar urtësinë si: dituri e dobishme dhe puna sipas asaj diturie. Kështu, duke qenë se i dhuroi një mirësi kaq të madhe, e urdhëroi që të tregohej mirënjohës për atë që i dhuroi, që Ai t'ia shtonte nga bujaria e Tij dhe ta bekonte e lartësonte më shumë. Pastaj e njoftoi se mirënjohja dhe mirësitë që ajo sjell me vete, janë thjesht në dobi të mirënjohësve, pasi Allahu nuk ka nevojë për të.

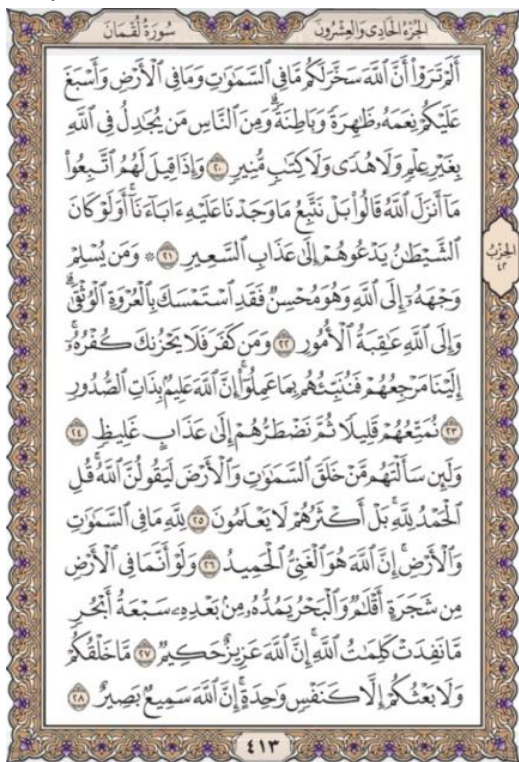
- Çdokush që është mirënjohës, këtë e bën për veten e vet. Dhe çdokush që është mosmirënjohës, le ta dijë se Allahu është i Pasur dhe i Lavdëruar. - Kështu, ai që mohon dhe tregohet mosmirënjohës demton thjesht vetveten. Allahu është El Ganij - i Pasur, që s'ka nevojë për krijesat e Tij. Ai është El Hamid - i Lavdëruar për gjithçka që ka caktuar dhe ka ligjëruar, si në ligjin e Sheriatit, ashtu edhe në ligjin e krijimit të Tij. Ai është i Pasur dhe Jonevojtar, dhe kjo është domosdoshmëri e Qenies së Tij. Me fjalë të tjera, Ai është Zot, i Plotë dhe Absolut, prandaj dhe si i tillë Ai është *El Ganij* dhe është *El Hamid* - i Lavdëruar në emrat cilësitë dhe atributet e Tij. Allahu është i lavdëruar, dhe çdo gjë që Ai ka krijuar e përcaktuar është e bukur dhe e drejtë. Që të dyja këto cilësi janë tregues të madhështisë së Allahut dhe të faktit që Ai është i Plotë dhe Absolut. Vetëm njëra prej tyre do të tregonte se Ai është i Plotë e Absolut dhe përmendja e të dyjave bashkë e përforcon edhe më shumë këtë fakt. Mufesirët kanë mendime të ndryshme për çështjen, a ka qenë Lukmani profet apo jo? Por Allahu i Lartësuar ka përmendur veçse faktin se i dha atij urtësi dhe përmend disa këshilla që ai i dha të birit, të cilat tregojnë për urtësinë dhe maturinë e Lukmanit. Në këto këshilla përmenden themelet më të mëdha të urtësisë dhe rregullat bazë të saj.

- Lukmani, duke e këshilluar, i tha të birit: "O biri im! Mos i bëj shok Allahut, sepse idhujtaria është vërtet padrejtësia

më e madhe!” - Lukmani iu drejtua të birit me disa fjalë këshilluese, që përmbajnë urdhëra e ndalesa nga njëra anë, por duke përmendur edhe inkurajime dhe kërcënime, në të njëjtën kohë. Kështu, këshilla është më e plotë dhe dobiprurëse kur shoqërohet me të tilla fakte e fjalë inkurajuese dhe kërcënuese. Fillimisht, Lukmani e urdhëroi për sineritet e teuhid dhe e ndaloi nga shirku. Pastaj i shpjegoi edhe shkaku se përse duhet t'u përmbahej këtyre këshillave, duke thënë: “O biri im! Mos i bëj shok Allahut, sepse idhujtaria është vërtet padrejtësia më e madhe!” Pse është padrejtësia më e madhe? Sepse nuk ka poshtërsi dhe paturpësi më të madhe sesa ta krahasosh krijesën, që është krijuar nga balta, me Krijuesin, që ka në pronësinë e Tij çdo gjë. Këta të mjerë krahasojnë atë që nuk ka asgjë në dorë me atë që ka çdo çështje në dorë e Tij; krahasojnë të varfërin nga çdo drejtim me Zotin, Krijuesin që është i Plotë, Absolut dhe i Pasur nga çdo drejtim; krahasojnë atë që nuk ka në dorë asnjë thërmijë mirësie, as për veten e as për të tjerët, me Atë që çdo mirësi është dhe buron nga bujaria e Tij, qofshin mirësitë e dynjasë, qofshin mirësitë të fesë e besimit dhe mirësi të ahiretit, mirësitë e trupave dhe të shpirtave. Ai jep çdo mirësi dhe vetëm Ai i largon dhe të ruan nga çdo ligësi. Atëherë, a ka padrejtësi më të madhe se kjo? Allahu i Madhëruar na ka krijuar për ta adhuruar Atë si një të vetëm sinerisht dhe duke jetuar sipas Ligjit të Tij. Nëse e bëjmë këtë, e kemi vlerësuar dhe nderuar trupin dhe shpirtin që Zoti na ka dhënë. Por nëse njeriu cënon teuhidin dhe zhytet në errësirën e adhurimit të kotësirave, që nuk kanë në dorë asgjë, ky është vërtet një poshtërim e nënçmim i shpirtit dhe trupit, që Zoti të ka dhënë dhe konsiderohet si padrejtësia më e madhe ndaj vetvetes. Pasi e urdhëroi për të plotësuar hakun e Zotit, për teuhidin e Tij, që do të thotë ta adhurosh Allahun si një të vetëm dhe të largohesh nga shirku, Lukmani i urtë vijon që të urdhërojë e të këshillojë të birin për të plotësuar

detyrën tjetër më të rëndësishme pas plotësimit të hakut të Zotit, që është bamirësia ndaj prindërve. Ai thotë:

- Ne e kemi urdhëruar njeriun që të jetë bamirës ndaj prindërve të tij. Nëna e vet e bart atë mund pas mundi dhe pas dy vjetësh ia ndan gjirin. (E porositëm) "Të jesh mirënjohës ndaj Meje dhe ndaj dy prindërve të tu. Vetëm tek Unë është kthimi juaj. - Kjo është ndër porositë më të rëndësishme që Zoti i ka dhënë njeriut dhe për të cilën do ta pyesë në e ka përmbushur apo jo. Ai e urdhëron që të jetë bamirës ndaj prindërve: "...të jesh mirënjohës ndaj Meje dhe ndaj dy prindërve të tu." Të jesh mirënjohës ndaj Meje, duke më adhuruar si një të vetëm e duke përmbushur detyrimin Tim. Të jesh mirënjohës duke mos i përdorur mirësitë që Unë të kam dhuruar për të bërë gjynahe e poshtërsi ndaj Meje. Gjithashtu, të jesh mirënjohës edhe ndaj dy prindërve të tu, duke u bërë mirë atyre, duke u thënë fjalë të ngrohta e të buta, me sjellje të bukur e modesti. Të jesh mirënjohës ndaj tyre, duke u nderuar dhe respektuar emrin me sjelljen tënde dhe duke përmbushur nevojat e dëshirat e tyre. Duhet të jesh shumë i kujdesshëm që të mos sillesh keq ndaj tyre, as me fjalë e as me vepra! Allahu na jep këtë porosi të rëndësishme dhe na thotë: “Vetëm tek Unë është kthimi juaj!” O njeri, ti do të kthehesh tek Ai që t'i dha këto porosi dhe të ngarkoi me këto detyra e përgjegjësi. Ai do të të pyesë, a i përmbushe ato apo jo?! Nëse po, atëherë do të të japë shpërblimin më të madh. Por nëse i ke shpërfillur ato, ka për të dhënë dënimin e dhembshëm dhe të drejtë. Në vijim, Allahu i Lartësuar përmend disa nga shkaqet përse duhet të jemi bamirës me nënën, në mënyrë të veçantë. Ai thotë: Nëna e vet e bart atë mund pas mundi, e bart me vështirësi pas vështirësie. Ajo ndien vështirësi e lodhje që në momentin kur ngjizja është thjesht një pikë në barkun e saj. Ajo kalon lodhje, rëndesë, ndryshim të gjendjes fizike dhe psikologjike. Mos përmendim këtu dhimbjet e lindjes, sa të forta janë! Më

vonë, "pas dy vjetësh, ia ndan gjirin". Fëmija ka nevojë për përkujdesin e nënës dhe gjidhënien. Të gjitha këto ajo i bën pa përtesë dhe me një dashuri të madhe e të pashembullt. A nuk është detyrë që këtij njeriu, që duroi gjithë ato vështirësi dhe të fali aq dashuri e përkujdesje, t'i falësh edhe ti bamirësi e dashuri? Ja për këtë na urdhëron Allahu i Madhëruar!

- **E nëse ata të dy të shtyjnë që ti të më bësh Mua shok (në adhurimin për mua), për çka ti nuk ke aspak dije, atëherë mos iu bind atyre; megjithatë, për çështjet e jetës së kësaj bote, të sillësh mirë me ta.** - Këto lloj kërkesash dhe dëshirash nuk bëjnë pjesë në bamirësinë ndaj prindërve dhe nuk duhen plotësuar, hepsë haku i Zotit është më parësor për t'u përmbushur se çdo e drejtë tjetër. Rregulli në Islam thotë qartë: "Nuk lejohet t'u bindesh krijesave duke thyer urdhrin e Krijuesit." Por kujdes! Allahu i Lartësuar thotë: "...atëherë mos iu bind atyre; megjithatë, në çështjet e jetës së kësaj bote të sillësh mirë me ta." Nuk thotë që tregohu i vrazhdë dhe shkeli të gjitha

përgjegjësitë ndaj tyre. Por thjesht mos iu bind kur të urdhërojnë për idhujtari dhe për gjynahe ndaj Zotit. Përsëri, bamirësia ndaj tyre duhet të jetë e vazhdueshme, madje më e spikatur. Shoqëroji dhe bashkijeto me ta, duke qenë gjithnjë bamirës, sipas normave të përhapura ndër njerëz. Ndërsa pasimi i tyre në gjynahe e idhujtari është i ndaluar dhe i dënueshëm.

- **Pasoje (me përkushtim) rrugën e atij që është kthyer (i penduar e i nënshtruar) drejt Meje.** - Ne jemi urdhëruar të ndjekim rrugën e besimtarëve, që besojnë korrektësisht dhe me sinqeritet Allahun, melekët e Tij, librat e Tij, profetët e Tij dhe iu dorëzuan plotësisht Zotit të tyre, për të jetuar sipas Shpalljes së Tij. Ata pendohen dhe kthehen në rrugën që të çon në kënaqësinë e Zotit dhe Xhenetin e Tij. Kjo është rrugë që jemi urdhëruar të ndjekim me përkushtim. Ashtu si besimtarët e sinqertë, edhe ne ndjekim rrugën e kthimit tek Zoti me nënshtrim e bindje. Me fjalë të tjera, ne i përkushtojmë të gjitha forcat trupore, mendore e shpirtërore veç për të kënaqur Zotin tonë dhe të gjitha qëllimet tona janë të drejtuara veçse për të jetuar sipas urdhëresave të Tij. Dhe kur qëllimet tona dhe zemrat tona janë të përkushtuara veçse për këtë rrugë, atëherë edhe trupat tanë do të lëvizin e bëjnë veçse punë që kënaqin Allahun dhe të afrojnë tek Ai.

- **Në fund, ju tek Unë do të ktheheni të gjithë...** - Si të bindurit, ashtu edhe të pabindurit, si ata që janë penduar, ashtu edhe ata që i kanë kthyer shpinën rrugës së Tij, tek Ai do të kthehen. Ai thotë:

- **dhe Unë do t'ju tregoj atë që keni bërë.** - Allahut nuk i fshihet asgjë prej veprave të robit dhe Ai është shpërblyesi më bujar dhe ndëshkuesi më i drejtë.

- **O biri im (tha Lukmani)! (Ditën e Gjykimit) Allahu ka për ta sjellë (prej veprave të robit) edhe një thërmijë të vogël sa një farë sinapi, edhe në qoftë ajo e fshehur nën një rrasë guri, ose (diku) në qiej ose në tokë.** - Edhe një farë sinapi, - që konsiderohet nga më të voglat gjëra, -

sikur të jetë fshehur në mes të ndonjë shkëmbi ose në lartësitë e qiejve dhe thellësitë më të errëta të Tokës, Allahu i Madhëruar ka për ta nxjerrë dhe ka për ta sjellë atë në shesh. Kjo ndodh sepse dituria e Allahut është e gjerë dhe gjithëpërfshirëse dhe pushteti i Tij është i plotë e absolut. Ai di çdo gjë të fshehtë në hollësi. Asgjë nuk i fshihet Allahut.

- Vërtet, Allahu është shumë i Mëshirshëm dhe i Gjithëditur. - Ai është *Latif*, që do të thotë i ditur për çdo hollësi të fshehtësive. Ai sheh dhe di çdo fshehtësi, edhe sikur të jetë struktur në thellësitë e errësirat e Tokës dhe të oqeanëve. Qëllimi i të gjithë kësaj është për të na nxitur që të ndiejmë mbikëqyrjen e Zotit dhe t'i frikësohemi e kemi turp prej Tij me sa kemi mundësi. Ky është një kërcënim për t'u larguar nga çdo punë e shëmtuar dhe e ndaluar, e vogël apo e madhe qoftë, e pakët apo e shumë.

- O biri im! Fale namazin rregullisht... - Lukmani e nixti për të falur namaz. Ai e porositi në mënyrë të veçantë për këtë vepër, sepse falja e namazit është ndër adhurimet më të mëdha të shprehura me trup e me zemër. Pasta tha:

- ...urdhëro për çfarë është e drejtë dhe ndalo nga çfarë është e keqe dhe bëj durim në çfarëdo që të të godasë! - Kjo presupozon që fillimisht të njohë të mirën dhe mbarësinë, që pastaj të urdhërojë njerëzit për të, duhet të njohë edhe të keqen, që t'i ndalojë njerëzit prej saj. Gjithashtu, Ai duhet të pajiset edhe me disa cilësi të domosdoshme për këtë mision si: butësia, mirësjellja, durimi. Të gjitha këto bëjnë pjesë në urdhrin: "...urdhëro për çfarë është e drejtë...", sepse ky është urdhër edhe për ato gjëra pa të cilat nuk mund të realizohet misioni i mësipërm. Në fund e përmend durimin, duke thënë: "...bëj durim në çfarëdo që të të godasë!" Fillimisht duhet të jesh i durueshëm, që të jesh i pari që zbaton atë për të cilën urdhëron të tjerët dhe të jesh i pari që largohet nga ajo gjë për të cilën i ndalon të tjerët. Ky është një urdhër për të

kompletuar vetveten duke bërë punë të mira dhe duke u ruajtur nga të këqijat, dhe pastaj për të rregulluar të tjerët me urdhëresat për mirë e ndalesat nga të këqijat. Por dihet mirë se, nëse njeriu urdhëron për të mira dhe ndalon nga e keqja, do të sprovohet dhe përballet me vështirësi dhe përplasje. Në këto urdhëresa e ndalesa ka njëfarë vështirësie për shpirtin, prandaj Lukmani urdhëroi për durim.

- Vërtet, këto janë nga çështjet më të vyera (e të shpërblyeshme). - Në këto këshilla që Lukmani i dha djalit të vet janë nga çështjet më të vështira për nefsën dhe më të shpërblyeshmet njëkohësisht, për të cilat e meriton të sakrifikosh. Por për realizimin e tyre u jepet sukses veçse njerëzve të vendosur dhe me ambicie të lartë.

- Dhe mos ua kthe shpinën njerëzve me mendjemadhësi - Mos u vrenjt para njerëzve me mendjemadhësi dhe duke u mbajtur me të madh.

- dhe mos ec nëpër tokë si kryeneç... - Mos ec me mendjemadhësi, vetëpëlqim e duke u mburrur për mirësitë që ke, duke harruar Atë që t'i dhuroi ato.

- sepse Allahu nuk e do atë që tregohet mendjemadh e mburravec! - Allahu nuk i do ata që sillen me kryeneçësi dhe që mburren me fjalë.

- Gjithashtu, ji modest në ecjen tënde - pra duhet të ecësh me modesti dhe jo si kryeneç e keqbërës.

- ...dhe fol me zë të ulët, - Duke treguar respekt dhe edukatë me Allahun dhe me njerëzit.

- sepse zëri më i vrazhdë është pallma e gomarit. - Zëri i gomarit është zëri më i shëmtuar dhe më i urryer. Kështu, nëse do të kishte dobi dhe mirësi në ngritjen e zërit, kjo nuk do t'i jepej gomarit, i cili dallohet si i nënçmuar dhe i mangët. Në këto këshilla që Lukmani i dha birit të vet janë përmbledhur çështjet më madhore e të rëndësishme. Ato ngërthejnë në vetvete edhe shumë këshilla e çështje të tjera, që nuk janë përmendur shprehimisht. Përveç

këtyre, ai përmend edhe arsyet e duhura që e nënshtrojnë dhe inkurajojnë njeriun për t'i kryer ato nëse janë urdhëresa dhe për t'iu larguar, nëse janë ndalesa. Ky është përkufizimi i urtësisë, ashtu siç e përmendëm edhe më parë. Pra, urtësia është: dituria rreth ligjeve e dispozitave, rreth urtësive që fshihen pas tyre dhe pas shkaqeve të ligjërimin, si dhe puna sipas tyre. Kështu, Lukmani e urdhëroi fillimisht për atë që është themeli i fesë së vërtetë, pra, për teuhidin e Zotit, dhe e ndaloi nga shirku, duke ia bërë të qartë shkaku në kësaj ndaluese. Pastaj e urdhëroi për bamirësi ndaj prindërve, duke përmendur edhe arsyen e këtij urdhëri. Pastaj e urdhëroi për të qenë mirënjohës ndaj Zotit dhe mirënjohës ndaj prindërve. Por i sqaroi, gjithashtu, që bindja ndaj prindërve duhet përmbushur në çdo rast, përveç nëse ata të urdhërojnë për poshtërsi, idhujtari dhe mosbindje ndaj Zotit. Megjithatë, edhe në një rast të tillë, njeriu nuk duhet të heqë dorë nga sjellja e mirë dhe bamirësia ndaj prindërve dhe aq më pak të sillet vrazhdë me ta. Përkundrazi, ai duhet të sillet në mënyrë shembullore ndaj tyre, edhe kur i duhet që të mos u bindet për ndonjë kërkesë të padrejtë. Gjithashtu, Lukmani e urdhëroi të birin për të ndjerë mbikëqyrjen e Allahut dhe e këshilloi që t'i frikësohej takimit me Zotin. Ai i kujtoi faktin se Zoti nuk do të lërë asnjë vepër, të madhe apo të vogël, pa ia nxjerrë në pah atë ditë dhe pa i dhënë shpërblimin ose ndëshkimin e merituar për të. Më pas e këshilloi që të ruhej nga mendjemadhësia dhe e urdhëroi për modesti. Ai e këshilloi djalin që t'i largohej shprehjes së fodullëkut në të ecur e në të folur ose në komunikimin me njerëzit. Pastaj sërish e urdhëroi për të bërë vepra të mira dhe e ndaloi nga veprat e këqija, të falte rregullisht namazin dhe të ishte i duruar. Dhe dihet se me namaz dhe me durim lehtësohet çdo çështje, siç ka thënë i Madhëruari: "O ju që keni besuar! Kërkoni ndihmë me durim dhe me namaz! Vërtet, Allahu është me durimtarët". [Bekare 153]. Një njeri që i jep të birit të

tilla porosi, e meriton që të quhet i urtë dhe i famshëm. Prandaj dhe Allahu i Lartësuar u tregoi njerëzve diçka nga urtësia e këtij njeriu të mirë, që të jetë shembull për ta.

Ajetet 20 – 21

20. A nuk e shihni ju se si Allahu e nënshtroi për të mirën tuaj gjithçka ka në qiej e në tokë dhe i plotësoi ndaj jush mirësitë e Tij, të dukshme e të padukshme! Megjithatë, ka njerëz të tillë që polemizojnë për Allahun pa patur aspak dituri, pa udhëzim të qartë dhe pa ndonjë libër të ndritshëm.

21. Kur atyre u thuhet: "Ndiqni shpalljen e Allahut!", ata thonë: "Jo! Ne do të ndjekim atë që e gjetëm te prindërit tanë!" Edhe pse shejtani është duke i ftuar për në dënimin e zjarrit!

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar u tregon njerëzve për mirësitë e Tij dhe i fton e inkurajon ata për t'u treguar mirënjohës e jo të tregohen të pavëmendshëm ndaj tyre. Ai thotë:

- A nuk e shihni ju se si Allahu e nënshtroi për të mirën tuaj gjithçka ka në qiej e në tokë... - A nuk e shihni me sytë e zemrat tuaja se Allahu nënshtroi për të mirën tuaj gjithçka ka në qiej e në tokë? Ai nënshtroi diellin, hënë, yjet. Në Tokë, Ai vendosi krijesa të shumta, kafshë, pemë, bimë, lumenj, minerale etj. Të gjitha këto Zoti i ka nënshtuar që të jenë në dobi të njerëzve, sikurse thotë i Madhëruari: "Gjithçka që ka në Tokë, Ai (*Allahu*) e krijoi për ju, pastaj iu drejtua qiellit dhe i përsosi shtatë qiejt. Ai është i Gjithëditur për gjithçka." [Bekare 29].

- dhe i plotësoi ndaj jush mirësitë e Tij, të dukshme e të padukshme! - Ai i ka përfshirë të gjithë me mirësitë e Tij të shfaqura dhe të fshehura, të cilat i dimë, por edhe me shumë mirësi që ne nuk i dimë. Ai na ka mbuluar me mirësitë e dynjasë dhe mirësitë e fesë e të besimit. Mirësitë e Tij na vijnë ose si begati, ose si ruajtje nga të këqijat. Kështu, ne duhet të përkushtohemi për të shprehur mirënjohjen ndaj këtyre mirësive, duke treguar dashurinë për

Allahun dhe përunjësinë ndaj Tij. Ne duhet që këto mirësi t'i përdorim për t'iu bindur Allahut dhe jo për të bërë poshtërsi ndaj Allahut.

- Megjithatë, ka njerëz të tillë që polemizojnë për Allahun pa patur aspak dituri, pa udhëzim të qartë dhe pa ndonjë libër të ndritshëm. - Megjithë këto mirësi, ka përsëri njerëz që nuk tregohen mirënjohës, madje tregohen mohues të këtyre mirësive, duke mos njohur as Atë që ua dhuroi. Këta nuk e pranojnë mesazhin që Zoti e dërgoi me profetët dhe librat që i shpalli për njerëzit, që ata t'i përmbahen. Këta njerëz: "...polemizojnë për Allahut pa patur aspak dituri, pa udhëzim të qartë dhe pa ndonjë libër të ndritshëm." Ata polemizojnë me të kotën, për të hedhur poshtë të mirën. Nëpërmjet kotësive, ata synojnë që të hedhin poshtë urdhrat që profetët e Zotit sollën ndër njerëz për të adhuruar Zotin si një të vetëm. Por këta polemizues me të kotën janë të verbër dhe nuk kanë asnjë argument nga Zoti. Polemikët e tyre nuk janë të mbështetura në të vërtetën dhe të drejtën dhe as në dituri e dritë nga Zoti. Prandaj këtyre njerëzve nuk u dëgjohet fjala dhe as duhen lënë që të llototitin me kotësitë e tyre, por u duhet dalë përpara me prova e fakte. Ata nuk ofrojnë ndonjë udhëzim, nëpërmjet të cilit të udhëzohen të diturit. Ata nuk bazohen në ndonjë libër të ndritur, që qartëson të vërtetën. Ata nuk mbështeten në argumentet tradicionale, as në argumente logjike dhe nuk marrin për bazë rrugën e të udhëzuarëve. Polemikët e këtyre në kundërshtim të Zotit, janë ndërtuar dhe mbështetur veçse në pasimin e verbër të të parëve të tyre, që nuk ishin të udhëzuar në rrugën e drejtë, por ishin të humbur dhe të devijuar, të zhytur në errësirat e mohimit dhe idhujtarisë.

- Kur atyre u thuhet: "Ndiqni shpalljen e Allahut!", ata thonë: "Jo! Ne do të ndjekim atë që gjetëm te prindërit tanë." - Atyre u thuhej që të pasonin shpalljet që sollën profetët nga Zoti i tyre, që ishin e

vërteta e sigurt. Këtë të vërtetë, Allahu ua sqaroi atyre me argumente të qarta e të plota, por ata thoshin: "Jo, ne do të ndjekim atë që gjetëm te prindërit tanë. Ne nuk kemi për ta lënë kurrë rrugën e të parëve tanë për asnjë shkak dhe fjalë tjetër, kushdo qoftë ai që e sjell atë fjalë. Por Allahu i Madhëruar, duke u kthyer përgjigje atyre dhe të parëve të tyre, thotë:

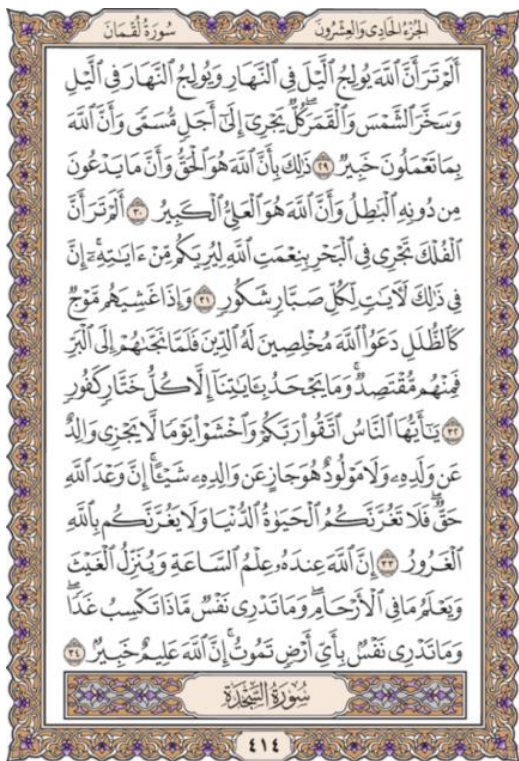
- Edhe pse shejtani është duke i ftuar për në dënimin e zjarrit. - Ata iu përgjigjën shejtanit dhe ndoqën hapat e të mallkuarit. Ata u bënë ndjekës të shejtanit, prandaj i pushtoi dyshimi e pasiguria. Mos, vallë, kjo i bën ata që t'i ndjekin e pasojnë të parët e tyre në këtë rrugë të humbjes? Përkundrazi, ky fakt duhet t'i bëjë të frikësohen dhe të ruhen që të mos bien në të njëjtin kurth që ranë të parët e tyre. Kjo duhet t'i bëjë që ta shohin qartë devijimin dhe humbjen ku të parët e tyre u zhytën. Çdokush që ndjek hapat e shejtanit dhe refuzon dritën e Zotit i ka hyrë rrugës së humbjes dhe dëshpërimit. Kur shejtani i mallkuar i fton ata dhe të parët e tyre në rrugën e tij, e bën këtë jo nga dashuria e përkujdesi për ta, por nga armiqësia dhe dëshira për t'i shkatërruar e shkaktuar dhimbje e dëshpërim. Kështu, pasues të shejtanit u bënë pikërisht armiq të tij, të cilët ai arriti që t'i mashtrojë e nënshtrojë me kurthet dhe hilet e tij. Ai dëshiron që edhe ata të bëhen banorë të Zjarrit që në momentin kur i përgjigjen ftesës së tij.

Ajetet 22 – 24

22. Kush i dorëzohet Allahut (me gjithë shpirt) dhe është bamirës, ai është kapur pas lidhjes më të fortë. Vetëm tek Allahu do të kthehen të gjitha çështjet.

23. Por ti (o Muhamed) mos u brengos për ndonjë që nuk beson! Tek Ne do të kthehen të gjithë dhe Ne do t'u tregojmë gjithçka që ata kanë bërë. Allahu e di mirë atë që fshihet në zemra.

24. Ne do t'i lëmë ata të kënaqen për pak (në këtë botë), dhe pastaj do t'i ndëshkojmë me një dënim të tmerrshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kush i dorëzohet Allahut (me gjithë shpirt) dhe është bamirës, ai është kapur pas lidhjes më të fortë.** - Ata që i nënshtrohen me përunjësi e përkushtim zbatimit të fesë e të jetuarit sipas ligjit të Zotit me sinqeritet të plotë, ata janë bamirës. Domethënë, vetëm duke iu përbajtur Islamit korrektesisht siç ka urdhëruar Zoti dhe duke pasuar Profetin dhe traditën e tij, mund të konsiderohesh "bamirës". Por ky ajet mund të kuptohet edhe kështu: Kush i dorëzohet Allahut (me gjithë shpirt), pra, çdokush që i dorëzohet Allahut, duke përbushur e përkryer të gjitha adhurimet, e pastaj është bamirës, pra, i bën ato adhurime duke arritur gradën e *ihsan*-it, duke e adhuruar Allahun sikur ta shihet atë haptazi, - pasi edhe pse nuk mund ta shohë në këtë dynja, ai është i bindur së Allahu e sheh, - ai është kapur pas lidhjes më të fortë. Një kuptim tjetër i ajetit do të ishte: "Ai që i dorëzohet Allahut duke përbushur detyrat e përgjegjësitë ndaj Tij dhe është *muhsin* (bamirës) me robërit e

Allahut, duke përbushur detyrimet e përgjegjësitë ndaj tyre, ai është kapur pas lidhjes më të fortë." Të trija këto kuptime kanë lidhje të ndërsjellta me njëra tjetrën dhe përbajnë njëra tjetrën. Që të trija mëtojnë normalisht se bëhet fjalë për ata që përbushin me besim e sinqeritet dispozitat e fesë së Zotit në atë formë të plotë që ato të pranohen nga Ai. Çdokush që e bën këtë, atëherë i është dorëzuar plotësisht Allahut dhe është bamirës. Për këta, i Madhëruari thotë që janë kapur pas lidhjes më të fortë. Kjo është lidhja më e fortë; ajo që, kush kapet pas saj, sigurohet dhe fiton çdo të mirë dhe shpëton nga çdo e keqe. Çdokush që kapet pas kësaj shpëton nga ndëshkimi i Zotit, arrin shpërblimin e Tij dhe çdo të mirë. Ndërsa ai që nuk i është dorëzuar tërësisht Allahut ose nuk është *muhsin*, atëherë nuk është kapur pas lidhjes më të fortë, dhe kështu përfundimi i tij është veçse shkatërrimi e ndëshkimi.

- **Vetëm tek Allahu do të kthehen të gjitha çështjet.** - Të gjitha çështjet, tek Allahu e kanë fundin dhe gjykimin. Ai do të gjykojë mes robve me drejtësinë e bamirësinë e Tij dhe do t'i shpërblejë ata sipas veprave të tyre dhe sipas mënyrës me të cilën e mbyllën jetën e tyre. Prandaj le të përgatiten për këtë çështje.

- **Por ti (o Muhamed) mos u brengos për ndonjë që nuk beson!** - Sepse ti e përbushe atë që kërkohej prej teje. Prej teje kërkohej që t'i ftoh në rrugën e Allahut dhe t'u kumtosh qartë shpalljen e Tij. Shpërblimi i Allahut do të jepet i plotë për plotësimin e detyrës tënde. Nuk ka arsye për t'u trishtuar e dëshpëruar. Nëse njerëzit nuk pranojnë udhëzimin e Zotit, gjithmonë duhet të kujtosh se, nëse do të kishte ndonjë mirësi në ta, Allahu i Lartësuar do t'i kishte udhëzuar në rrugën e drejtë. Gjithashtu, nuk ka pse të shqetësohesh për faktin se ata marrin guximin të shprehin armiqësinë dhe urrejtjen kundër teje dhe për faktin se vazhdojnë të zhyten thellë e më thellë në mohimin dhe vetmashttrimin e tyre. As mos

u shqetësohe pse po vonohet ndëshkimi mbi ta, sepse:

- Tek Ne do të kthehen të gjithë dhe Ne do t'u tregojmë gjithçka që ata kanë bërë. - Allahu do t'i dënojë ata për mohimin e besimit të vërtetë, për armiqësinë e tyre dhe luftën kundër të vërtetës. Ai do t'i dënojë për çdo përpjekje që bëjnë për të shuar dritën e Allahut dhe për mundimin që i kanë shkaktuar Profetit të Tij.

- Allahu e di mirë atë që fshihet në zemra. - Ai e di mirë atë që fshihet në gjoks dhe që njeriu nuk e ka shfaqur haptazi. Atëherë, si mendon ti për ato që njeriu i shfaq haptazi?

- Ne do t'i lëmë ata të kënaqen për pak...
- Atyre Zotit u jep këto kënaqësi të mangëta të kësaj dynjaje, që ata të shtojnë edhe më shumë gjynahet e tyre dhe t'u bëhet hak dënimi.

- dhe pastaj do t'i ndëshkojmë ame një dënim të tmerrshëm. - Ky do të jetë përfundimi tyre. A ka më të madh dhe të ashpër se ky ndëshkim? Ai është i dhimbshëm, i pashembullt dhe të këput çdo shpresë.

Ajetet 25 – 28

25. Nëse ti i pyet se, kush i krijoi qiejt dhe Tokën, ata me siguri do të thonë: “Allahu!” Atëherë, thuaj: “I lavdëruar qoftë Allahu!”! Por shumica e tyre nuk dinë.

26. Vetëm të Allahut janë ç'ka në qiej dhe në tokë. Allahu është Ai, i Pasuri dhe i Lavdëruari.

27. Sikur të gjithë drurët në tokë të ishin pena dhe detet bojë dhe sikur detit t'i shtoheshin edhe shtatë dete të tjera, ato do të shteronin, kurse fjalët e Allahut nuk do të shteronin kurrë (së shkruari). Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë.

28. Krijimi dhe ringjallja juaj (e ju të gjithëve), është njëlloj si krijimi dhe ringjallja e një njeriu të vetëm. Allahu dëgjon dhe sheh gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- Nëse ti i pyet se kush i krijoi qiejt dhe Tokën, ata me siguri do të thonë:

“Allahu!” - Kështu, nëse pyet i pyet këta mohues të Zotit e idhujtarë, që e mohojnë të vërtetën e sjellë nga profetët, se kush i krijoi qiejt dhe Tokën, ata me siguri do të thonë: “Allahu.” Ata do të dëshmojnë se idhujt e tyre nuk kanë krijuar asgjë në gjithësi dhe do të përgjigjen me të shpejtë se është Allahu Ai që i ka krijuar, i vetëm.

- Atëherë thuaj: “I lavdëruar qoftë Allahu!”! - Duke u argumentuar me atë që edhe ata e pranojnë, kërkoju që ta pranojnë dhe të dëshmojnë njëshmërinë e Zotit në adhurim, gjë që ata e mohojnë. Thuaju: “I lavdëruar qoftë Allahu!” Pra, i lavdëruar qoftë Allahu, që e shfaqti të qartë dhe të fortë dritën e së vërtetës. Ai ju argumenton pikërisht me gjërat që edhe ju vetë i pranoni. Kështu, nëse do të kishim logjikë, atëherë do të prananim se pikërisht Ai që është i vetmi krijues që kujdeset për krijesat e tij dhe është rregullues i të gjitha çështjeve të tyre, pikërisht Ai duhet të jetë i vetmi që meriton adhurimin, bindjen ndaj Tij dhe nënshtrimin e plotë sipas ligjit dhe urdhëresave të Tij.

- Por shumica e tyre nuk dinë. - Prandaj edhe i shoqërojnë Atij shokë në adhurim. Ata kënaqen me besimin e tyre kontraditor, duke treguar se janë tërësisht të paqartë, të mjegullt dhe në dyshime të vazhdueshme. Ata e ndjekin këtë rrugë jo me bindje dhe janë të paditur. Allahu i Lartësuar përmend në këto dy ajete një shembull, për të treguar cilësitë e Tij absolute e të plota, për t'i nxitur dhe inkurajuar njerëzit që t'i njohin mirë dhe të marrin dituri të plotë rreth Tij, si dhe për të qenë tërësisht të sinqertë në adhurimin dedikuar Atij.

- Vetëm të Allahut janë ç'ka në qiej dhe në tokë. - Ai përmend pushtetin, sundimin dhe mbretërimin e Tij gjithëpërfshirës. Gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë, si bota e sipërme, ashtu edhe ajo e poshtme janë pronë dhe krijim i Tij. Ai vepron ndër ta me ligjin e Tij të krijimit dhe përcaktimit të gjërave. Është po Ai që vendos mes njerëzve ligjin e Tij të Sheriatit, sipas të cilit njerëzit duhet ta adhurojnë dhe sipas të cilit

duhet të jetojnë. Është po Ai që ka vendosur ligjin e shpërblimit dhe ndëshkimit. Të gjitha këto janë në dorë të Tij. Të gjitha pa përjashtim janë pronë dhe krijesa të Tij, që i janë nënshtruar sundimit dhe ligjit të Tij. Të gjithë kanë nevojë për përkujdesin dhe mëshirën e Allahut. Asgjë dhe asnjë prej krijesave nuk ka gjë në dorë prej pushtetit dhe sundimit.

- Allahu është Ai, i Pasuri dhe i Lavdëruari. - Allahu është i Pasur dhe pasuria e Tij është e gjerë dhe e paanë. Ai nuk ka nevojë për asgjë për të cilën kanë nevojë krijesat. Allahu i Madhëruar thotë: "Unë nuk i krijova xhindët dhe njerëzit për gjë tjetër, por veç që të më adhurojnë. Unë nuk kërkoj prej tyre ndonjë furnizim e as kërkoj që të më ushqejnë. Allahu, Ai është Furnizuesi i madh e Fuqploti. [Dharijat 56 – 58.] Gjithashtu, edhe veprat e mira dhe adhurimet e profetëve, të sinqertëve, dëshmorëve dhe punëmirëve nuk i sjellin Allahut asnjë shtesë e dobi në pushtetin e Tij. Ato i sjellin dobi veçse atyre që i punojnë dhe Allahu është i Pasur dhe s'ka nevojë për robërit e Tij dhe për veprat e tyre të mira. Tregues se Allahu është i Pasur është fakti se Ai i pasuron dhe begaton ata me mirësi të shumta të dynjasë dhe të ahiretit. Allahu i Madhëruar na tregon për Lavdinë dhe Madhërinë e Tij. Ai është i lavdëruar vetvetiu, pra, lavdërimi është i pandashëm nga Ai. Ai është i lavdëruar në të gjitha aspektet. Ai është i lavdëruar në Qenien e Tij, është i lavdëruar në cilësitë e Tij. Për çdo cilësi të Tij, Allahu meriton më të lartat dhe më të plotat lavdërime e madhërime, sepse ato janë cilësi madhështore dhe të plota. Po kështu, Ai është i lavdëruar dhe meriton të lavdërohet për gjithçka që ka krijuar dhe për çdo vepër të Tij. Ai meriton të lavdërohet dhe është i lavdëruar për çdo urdhër që ka dhënë dhe çdo ndalesë që ka ligjëruar. Allahu është i lavdëruar për çdo gjë që ka përcaktuar mbi njerëzit dhe për çdo gjykim mes njerëzve në dynja dhe në ahiret. Ai është i lavdëruar për gjithçka. Më pas, Allahu na flet për diturinë

dhe fjalët e Tij, që nuk kanë fund, me një përshkrim që hyn thellë në zemër dhe që çudit mendjen. Vetë të urtët dhe të mençurit mbeten pa fjalë. Ai thotë:

- Sikur të gjithë drurët në tokë të ishin pena dhe detet bojë dhe sikur detit t'i shtoheshin edhe shtatë dete të tjera, ato do të shteronin, kurse fjalët e Allahut nuk do të shteronin kurrë (së shkruari). -

Sikur të gjitha pemët e Tokës të ktheheshin në pena dhe të gjitha detet e botës, madje edhe shtatë herë sa ato, të ishin bojë për të shkruar, të gjitha penat dhe boja do të mbaronin, kurse fjalët e Allahut kurrë nuk do të mbaronin. Ky pohim nuk është ndonjë supozim i tepruar, që nuk ka vërtetësi, por është një përshkrim përafshues për njerëzit, që ata të arrijnë të kuptojnë diçka nga madhështia dhe dituria e Allahut. Në fakt, dituria dhe fjalët e Tij janë shumë më të mëdha se ky përshkrim, por Allahu e di mirë se krijesat nuk mund të konceptojnë qoftë edhe një pjesë të vogël të asaj që tregojnë emrat dhe cilësitë e Tij. Allahu u ka mundësuar robve që të kenë njëfarë njohurie dhe diturie rreth Tij, dhe kjo është mirësia më e madhe dhe dhurata më e çmuar që u ka dhënë atyre. Kjo është grada më e lartë që mund të arrijë një njeri. Por, sidoqoftë, kjo njohuri e njeriut për Zotin e tij është përsëri e pakët dhe robi kurrë nuk mund të zotërojë njohuri të plotë për Zotin, ashtu siç është realisht Ai në madhësinë e Tij. Allahu i Madhëruar u tregon robve rreth cilësive të Tij aq sa ata mbajnë, në mënyrë që zemrat e tyre të ndriçohen, shpirtat e tyre të çlirohen dhe gjokset e tyre të zgjerohen. Kështu, me këto njohuri që arrijnë të nxënë, ata mund të argumentojnë dhe të arsyetojnë për madhësinë e Zotit, madhështi të cilën në këtë dynja nuk kanë forcë që ta njohin dhe konceptojnë tërësisht. Për këtë arsye, ata thonë ashtu siç ka thënë më i dituri i tyre për Zotin: "O Zoti ynë! Nuk mundemi të përlëvdojmë ashtu siç e meriton në të vërtetë. Ti qofsh i lavdëruar ashtu siç e ke lavdëruar Vetën tënde!" Çështja e përshkrimit dhe cilësive të Allahut

është shumë më e madhe se kaq. Ky shembull jepet për të përafuar kuptimin për mendjet e njerëzve. Kështu, edhe sikur detet dhe pemët e globit të shumëfishoheshin e shumëfishoheshin pafundësisht, ato nuk do të mund të ishin kurrë të mjaftueshme që të përfshinin apo përkufizonin fjalët e Zotit. E si mundet që diçka e krijuar të përfshijë Fjalën e Krijuesit, e cila është një nga cilësitë e Tij? Fjalët e Allahut nuk mund të përfytyrohet që të mund të kenë fund dhe kufizim. Argumentet fetare dhe ato logjike tregojnë se ato nuk kanë fund e mbarim. Çdo gjë e ka një fund, përveç Krijuesit dhe cilësive të Tij dhe çdo gjë tek Ai do të kthehet. Allahu është i pari, para të Cilit nuk ka asgjë dhe Ai është i fundit, pas të cilit nuk ka gjë. Mendja e robit është e mangët dhe e kufizuar. Sado që ajo të përfytyrojë një kohë të largët, Allahu përsëri është para saj. Po ashtu, sado që të mendojë për një kohë e ardhshme, sado e largët qoftë, Allahu është pas asaj pafundësisht e pa cak. Allahu i Madhëruar në çdo kohë gjykon, flet, urdhëron dhe vepron ashtu siç Ai dëshiron. Nëse Ai dëshiron, askush nuk mund të pengojë fjalën dhe veprën e Tij. Atëherë, nëse njeriu mediton për këtë çështje, e kupton se këta shembuj Allahu i Madhëruar i ka dhënë veçse për të përafuar kuptimet për mendjen e ngushtë të robit, pasi çështja e përshkrimit të Zotit dhe cilësive të Tij është shumë më e madhe dhe e mrekullueshme. Pastaj Allahu i Madhëruar përmend faktin se Ai është Krenar, Ngadhënjimtar dhe urtësia e Tij është e plotë dhe absolute. Ai thotë:

- Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë. - E gjithë krenaria, fuqia dhe ngadhënjimi i takon Allahut! Çdo shfaqje e fuqisë në botën e sipërme dhe atë të poshtme është prej Tij dhe buron nga Ai. Është Ai që u ka dhuruar krijesave çdo forcë që ato zotërojnë. Nuk ka ndryshim të gjendjes dhe as forcë pa qenë ndihma e Tij. Me krenarinë dhe fuqinë e Tij, Allahu i ka nënshtruar të gjitha krijesat e Tij dhe vepron e administron çështjet e tyre. Është Ai që

kujdeset dhe rregullon çdo gjë në gjithësi. Ai i krijoi të gjitha krijesat me urtësinë e Tij. Ai e filloi krijimin me urtësi. Qëllimi i këtij krijimi fsheh urtësi të mëdha. Po me urtësi, Allahu vendosi edhe ligjin e fesë së Tij, të urdhrave e ndalesave të Tij dhe, pa dyshim, synimi i Tij me këto urdhëresa ishte urtësia. Kështu, Ai është i Urti në çdo gjë që ka krijuar dhe në çdo ligj dhe urdhër që ka vendosur. Më pas, Allahu i Madhëruar na tregon për pushtetin e Tij madhështor e absolut, të cilin logjika e njeriut nuk mund ta perceptojë plotësisht, me gjithë madhëstësinë e saj. Ai thotë:

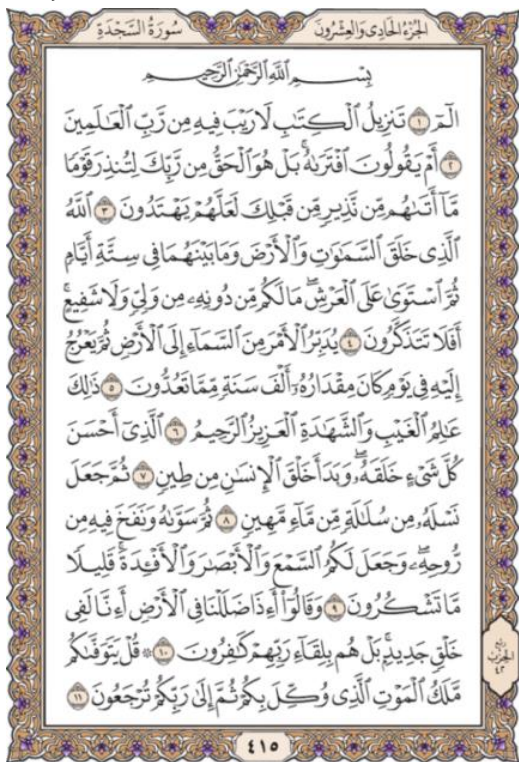
- Krijimi dhe ringjallja juaj (e ju të gjithëve) është njëlloj si krijimi dhe ringjallja e një njeriu të vetëm. Allahu dëgjon dhe sheh gjithçka. - Kjo çudit çdo mendje dhe njeri të urtë. Gjithë ato krijesa të shumta, të mëdha e të ndryshme, pasi të kenë vdekur dhe të jenë shpërndarë nëpër botë, Ai përsëri do t'i ngjallë e kthejë në jetë, dhe e gjithë kjo është për Allahun njëlloj sikur të ngjallte një krijesë të vetme! Atëherë, si është e mundur që njeriu të mohojë ringjalljen dhe tubimin e krijesave para Zotit dhe shpërblimin e tyre sipas veprave? Sigurisht që këtë e mohon veçse ai që është i paditur për madhëstësinë e Allahut, forcën dhe pushtetin e Tij absolut. Pastaj i Madhëruari na tregon se dëgjimi i Tij përfshin të gjitha zërat dhe shikimi i Tij përfshin çdo gjë. Ai thotë: "Allahu dëgjon dhe sheh gjithçka."

Ajetet 29 – 30

29. A nuk e sheh ti se është Allahu Ai që e fut natën te dita dhe Ai që e fut ditën te nata (duke shkurtuar herë njëzën e herë tjetrën); se është Ai që i ka nënshtruar Diellin e Hënën, që lëvizin deri në një afat të caktuar dhe se Allahu e di mirë gjithçka që ju bëni?

30. Po, kështu, sepse Allahu është e Vërteta, dhe se çfarëdo tjetër që ata adhurojnë veç Tij është gënjeshtër, kurse Allahu është i Lartësuar dhe i Madhëruari.

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk e sheh ti se është Allahu Ai që e fut natën te dita dhe Ai që e fut ditën te nata...?

- Edhe kjo tregon se Allahu i Lartësuar është i vetëm dhe nuk ka shokë në administrimin, përkujdesin dhe rregullimin e çështjeve të krijesave. Pushteti i Tij është madhështor dhe gjithëpërfshirës. Me këtë pushtet, Allahu e fut natën në ditë dhe e fut ditën në natë. Kështu, kur vjen njëra, e largon tjetrën dhe e kundërta. Është Allahu që e ka nënshtruar Diellin dhe Hënën që të lëvizin sipas ligjit të vendosur prej Tij. Ky rregull nuk është cenuar qysh në kohën kur Ai i krijoi ato. Ai e rregulloi këtë çështje në mënyrë që të jetë në shërbim të krijesave, qoftë në lidhje me fenë dhe besimin e tyre, qoftë në lidhje me dynjanë e tyre. Nëpërmjet këtyre shenjave dhe krijesave madhështore, ata nxjerrin mësim e përfitojnë.

- se është Ai që i ka nënshtruar Diellin e Hënën, që lëvizin deri në një afat të caktuar...

- Por kur të vijë ai moment dhe afat i caktuar nga Zoti, ata nuk do të vazhdojnë më lëvizjen me rregullsinë e

mëparshme. Forca e tyre do të shuhet e do të zhduket. Kjo do të ndodhë Ditën e Gjykimit. Atë ditë, Dielli dhe Hëna do të shuhen dhe mbështillen dhe e gjithë dynjaja do të marrë fund. Ajo është dita kur do të fillojë ahireti.

- dhe se Allahu e di mirë gjithçka që ju bëni?

- Allahu është i Gjithëditur për të gjitha veprat tuaja, të mirat dhe të këqijat. Asgjë nuk mund t'i fshihet Atij. Ai do t'ju shpërblejë me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij. Të bindurit do t'i shpërblejë me sevape dhe mirësi të shumta, ndësa mohuesit dhe të pabindurit do t'i ndëshkojë me drejtësi.

- Po, kështu, sepse Allahu është e Vërteta...

- Të gjitha këto fakte rreth madhësisë së Allahut dhe bukurisë së cilësive të Tij, Ai jua dha që ju të kuptoni se: "Allahu është e Vërteta." Ai është i vërteti, i vetmi që nuk ka shok në çdo aspekt. Allahu është i vërteti në Qenien dhe cilësitë e Tij. Feja e Tij është e vërteta, të dërguarit e Tij janë të vërtetë, premtimi dhe kërcënimet e Tij janë të vërteta dhe vetëm adhurimet që i përkushtohen dhe dedikohen Atij janë të vërteta dhe të drejta.

- ...dhe se çfarëdo tjetër që ata adhurojnë veç Tij është gënjeshtër...

- Ata janë kotësi si në qenien, dhe në cilësitë e tyre. Nëse Allahu nuk do t'i sillte në ekzistencë, ata nuk do të ekzistonin. Gjithashtu, nëse Zoti nuk do të kujdesej për ta, ata nuk do të vazhdonin të ekzistonin. Duke qenë se këto janë gjëra të kota, edhe adhurimi i tyre është i kotë.

- Allahu është i Lartësuar dhe i Madhëruari.

- Allahu i Madhëruar është i Lartësuar në Qenien e Tij. Ai është sipër të gjithë krijesave të Tij. Të larta janë të gjitha cilësitë e Tij dhe me to askush nuk mund të përshkruhet dhe t'i afrohet. Cilësitë e Tij nuk lejohet të krahasohen dhe shëmbëllohen me cilësitë e krijesave. Ai është i Lartësuar dhe i ka nënshtruar të gjitha krijesat. Atij i takon krenaria në Qenien dhe cilësitë e Tij. Shpirtrat dhe zemrat e banorëve të qiellit dhe të Tokës janë të mbushura me madhësinë e Tij.

Ajetet 31 – 32

31. A nuk i ke parë ti anijet se si lundrojnë (në det) prej mirësisë së Allahut? Me to, Ai ju tregon juve disa nga shenjat e (pushtetit të) Tij. Me të vërtetë, në këto ka argumente për çdo durimtar e mirënjohës.

32. Kur ata i mbulon ndonjë valë si reja, i drejtohen Allahut me besim të sigurtë vetëm tek Ai. Por kur Ai i shpëton ata e i nxjerr në tokë, disa prej tyre nuk tregohen mirënjohës (ashtu si duhet). Faktet Tona nuk i refuzon kush, përveç të pabesëve dhe mohuesve (mosmirënjohës).

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk i ke parë ti anijet se si lundrojnë (në det) prej mirësisë së Allahut? - Pushteti, mëshira dhe përkujdesi i Allahut për krijesat është i madh dhe gjithëpërfshirës. Prej gjurmëve të këtij përkujdesi është edhe fakti që Ai nënshtroi detin dhe bëri që në të mund të lundrojnë anijet e mëdha. Kështu e caktoi Zoti përmes ligjit të Tij të krijimit, me mëshirën dhe përkujdesin e Tij të madh për njerëzit.

- Me to, Ai ju tregon juve disa nga shenjat e (pushtetit të) Tij. - Kështu, ata do të mund të përfitojnë dhe të nxjerrin mesime.

- Me të vërtetë, në këto ka argumente për çdo durimtar e mirënjohës. - Në fakt, janë pikërisht këta që përfitojnë nga argumentet dhe shenjat e Allahut. Këta janë durimtarë të mëdhenj në çdo vështirësi e sprovë dhe janë mirënjohës në çdo mirësi e kënaqësi që Zoti u jep. Ata janë durimtarë dhe të vazhdueshëm në bindje ndaj Allahut dhe për t'u ruajtur nga gjynahet dhe ndalesat e Tij. Ata janë durimtarë edhe në përcaktimet e Zotit për ta dhe kurrë nuk zemërohen, por e pranojnë me përunjësi caktimin e Zotit. Kështu janë mirënjohësit ndaj Zotit për mirësitë e Tij fetare dhe mirësitë e kësaj dynjaje.

- Kur ata i mbulon ndonjë valë si reja, i drejtohen Allahut me besim të sigurtë vetëm tek Ai. - Allahu i Madhëruar na

tregon për gjendjen e njerëzve kur ata hipin nëpër anije dhe përplasen nëpër det nga dallgët dhe furtunat. Ata tregohen të sigurtë në lutjet drejtuar Zotit dhe në adhurimin e Tij.

- Por, kur Ai i shpëton ata e i nxjerr në tokë, disa prej tyre nuk tregohen mirënjohës (ashtu si duhet). Faktet Tona nuk i refuzon kush, përveç të pabesëve dhe mohuesve. - Ata ndahen në dy grupe. Disa nuk tregohen mirënjohës, ashtu siç e meriton Zoti, por vazhdojnë në gjynahe, duke e ngarkuar veten me padrejtësi. Kurse disa të tjerë tregohen tërësisht mohues ndaj Zotit dhe mirësive të Tij dhe refuzues të besimit të drejtë. Por Zoti thotë: "Faktet Tona nuk i refuzon kush, përveç të pabesëve dhe mohuesve (mosmirënjohës)." Këta janë tradhtarë, sepse në fillim i premtojnë Zotit se, nëse do t'i shpëtojë, atëherë do të besojnë dhe do të jenë mirënjohës. Por kur Zoti i shpëton, ata nuk e mbajnë premtimin e dhënë. Ata janë, gjithashtu, mohues dhe mosmirënjohës ndaj mirësive të Allahut. Përfundimisht, ai të cilin Allahu e shpëton nga një vështirësi apo sprovë, duhet që të tregojë mirënjohjen e plotë ndaj Tij.

Ajeti 33

33. O ju njerëz! Kijeni frikë Zotin tuaj dhe kijeni frikë atë ditë kur prindi nuk do të mund t'i bëjë asnjë dobi fëmijës së vet dhe as fëmija nuk mund t'i bëjë dobi prindit të vet. Premtimi i Allahut është i vërtetë, prandaj mos lejoni që t'ju mashrojë jeta e kësaj bote dhe mos lejoni që Kryemashtruesi (shejtani) t'ju largojë nga Allahu (me mashtrimet e tij).

Shpjegimi i ajetit

- O ju njerëz! Kijeni frikë Zotin tuaj... - Allahu i Madhëruar i urdhëron njerëzit për *takua*, pra, që të ruhen e të mbrohen nga zemërimi dhe dënimi i Tij. Kjo bëhet e mundur veçse duke përmbushur urdhëresat e Tij dhe duke iu larguar ndalesave të Tij. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar i paralajmëron dhe u kujton Ditën e Kijametit, atë ditë të vështirë dhe të madhe,

kur çdo njeriu do t'i interesojë veçse vetvetja dhe nuk do të pyesë për asnjë tjetër në botë. Allahu i Lartësuar thotë:

- dhe kijeni frikë atë ditë kur prindi nuk do të mund t'i bëjë asnjë dobi fëmijës së vet dhe as fëmija nuk mund t'i bëjë dobi prindit të vet. - Asnjë rob nuk ka mundësi që t'ia shtojë të mirat dhe as të ia pakësojë të këqijat tjetrit. Çdo rob i është përmbyllur llogaria e veprave të tij dhe tashmë është bërë gati shpërblimi i tij. Nëse rob i kujton dhe e përfytyron vazhdimisht atë ditë, kjo do t'ia lehtësojë arritjen e gradës së *takua*-së, pra, që të ruajë veten nga zemërimi dhe dënimi i Zotit, duke zbatuar urdhëresat dhe lënë ndalesat. Kjo sigurisht që është nga mëshira e Allahut për njerëzit. Ai fillimisht i urdhëron për devotshmëri ndaj Tij, gjë e cila u mundëson lumturinë, pasi Ai premtan se do t'u japë shumë shpërblime. Në të njëjtën kohë, Allahu i kërcënon me dënim, duke u kujtuar ditën e frikshme të llogarisë, që t'ua bëjë më të lehtë realizimin dhe arritjen e gradës së devotshmërisë. Ty të qofshin të gjitha lavdërimet, o Zoti i botëve!

- Premtimi i Allahut është i vërtetë, prandaj mos lejoni që t'ju mashrojë jeta e kësaj bote - Kurrë mos dyshoni në këtë fakt dhe mos u bëni si ata të cilët nuk e besojnë këtë premtim. Mos lejoni që t'ju mashrojë jeta e kësaj bote dhe mos lejoni që Kryemashtruesi (*shejtani*) t'ju largojë nga Allahu (*me mashtrimet e tij*). Mos u mashtroni nga kjo jetë, megjithë stolitë e zbulurimet e saj, megjithë sprovat dhe kurthet e saj.

- dhe mos lejoni që Kryemashtruesi (shejtani) t'ju largojë nga Allahu (me mashtrimet e tij). - Mos u mashtroni nga shejtani i mallkuar, i cili vazhdimisht punon që të mashtrtojë njeriun dhe nuk rresht asnjë çast. Njerëzit duhet të plotësojnë hakun e Zotit, i Cili ka premtuar se do t'i shpërblejë sipas veprave të tyre. Por a e përmbushin njerëzit hakun e Tij apo jo? Kjo është një çështje që njeriu duhet të përkushtohet seriozisht për realizimin e saj. Madje, ky duhet të jetë qëllimi i jetës së tij dhe gjëja

më e rëndësishme që ai duhet të plotësojë. Le ta mësojë njeriu se ndër pengesat më të mëdha në këtë rrugë është kjo botë e zbuluar dhe mashtruese, si edhe shejtani i mallkuar, që gjithmonë e cyt njeriun dhe e mbush me ëndrra të kota e mashtrime. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar na tërheq vëmendjen që të mos na mashtrtojë kjo dynja e që shejtani i mallkuar të mo na tërheqë në rrugën e tij, sikurse thotë në një ajet tjetër kuranor: "Shejtani u premtan atyre dhe i bën të shpresojnë (*kotësira*). Por shejtani premtan veçse mashtrime." [Nisa 120].

Ajeti 34

34. Vetëm Allahu e di se kur do të ndodhë Kijameti dhe është Ai që e lëshon shiun. Ai e di se ç'ka në bark (të nënave). Askush nuk e di se çfarë do të fitojë nesër dhe askush nuk e di se në ç'vend do të vdesë. Allahu është i Gjithëdituri, që di mirë çdo fshehtësi.

Shpjegimi i ajetit

- Vetëm Allahu e di se kur do të ndodhë Kijameti... - Allahu ka përfshirë në diturinë e Tij të fshehtën dhe të dukshmen, dhe kjo është një çështje e sigurt dhe e njohur. Gjithashtu, dihet se Allahu mund t'ua zbulojë disa fshehtësi ndonjë prej robve të Tij, si për shembull, profetëve. Çështjet që janë përmendur këtu i di vetëm Allahu. Diturinë rreth tyre Ai e ka fshehur nga krijesat. Kështu, këto çështje nuk i di as ndonjë profet i dërguar, as ndonjë melek i afërt i Zotit, e aq më pak të tjerët. Ai thotë: "Vetëm Allahu e di se kur do të ndodhë Kijameti..." Ai e di se kur do të ndodhë Kijameti, siç thotë në një ajet tjetër: "Të pyesin ty rreth Orës (*së Kjametit*): "Kur do të ndodhë"? Thuaj: "Atë e di vetëm Zoti im. Askush, veç Tij, nuk mund ta zbulojë se kur do të ndodhë. Kjo barrë është shumë e rëndë për gjithçka në qiej dhe në tokë. Ajo ka për të ardhur veçse befaz. Ata të pyesin ty, sikur ti të kishe zbuluar dijen rreth saj. Thuaj: "Për të di vetëm Allahu", por shumica e njerëzve nuk e dinë." [El ea'raf 187].

- ...dhe është Ai që e lëshon shiun. - Ai është i vetmi që e lëshon shiun dhe Ai e di se kur dhe ku do të zbresë.

- Ai e di se ç'ka në bark (të nënave). - Është Allahu që e krijon atë që zhvillohet brenda barkut të nënave, dhe Ai e di në do të jetë mashkull apo femër, i mirë apo i keq etj., siç përmendet në hadith. Është Allahu që vendos çfarë të dëshirojë me të.

- Askush nuk e di se çfarë do të fitojë nesër... - Qoftë nga çështjet dhe veprat e fesë, qoftë nga veprat e dynjasë.

- dhe askush nuk e di se në ç'vend do të vdesë. - Është Allahu i vetmi që i di këto çështje. Pasi i veçoi këto çështje, Allahu vijon të tregojë se dituria e Tij ka përfshirë gjithçka. Ai thotë:

- Allahu është i Gjithëdituri, që di mirë çdo fshehtësi. - Dituria e Tij ka përfshirë atë që shfaqet dhe atë që fshihet. Është prej urtësisë së Tij fakti që Allahu e fshehu diturinë për këto pesë çështje nga krijesat. Kjo është gjëja më e mirë, dhe këtë e kupton çdokush që mendon dhe mediton.

Këtu përfundon edhe tefsiri i sures

Lukman, me mirësinë dhe ndihmën e Allahut. Të gjitha lavdërimet i qofshin Allahut!

Surja 32: El sexhde (mekase) 34 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 3

1. Elif, Lam, Mim.

2. Kjo është shpallja e Librit (e Kur'anit), në të cilin nuk ka asnjë dyshim se është (shpallje) nga Zoti i botëve.

3. Apo ata thonë: Ai (Muhammedi) e ka trilluar atë (Kur'anin)? Jo, ai është e vërteta (e sigurt e shpallur) prej Zotit tënd, që të mund t'i tërheqësh vërejtjen një populli, të cilit nuk i erdhi ndonjë qortues para teje, që ata të mund të gjejnë Rrugën e Drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

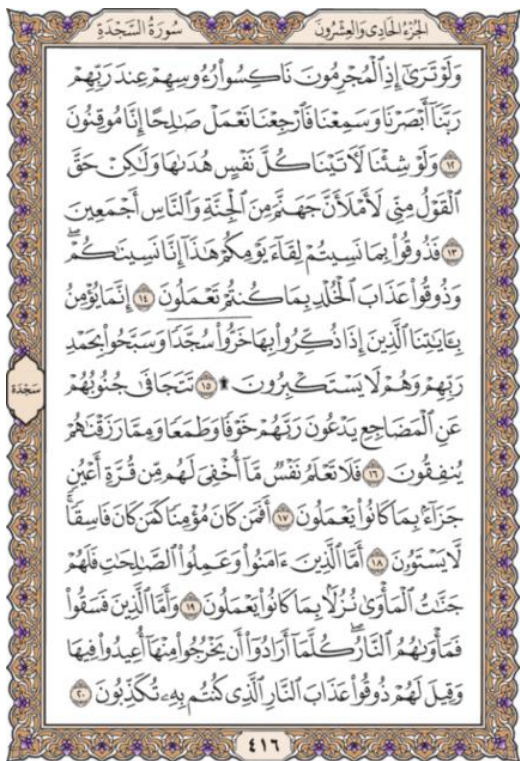
- Elif, Lam, Mim. Kjo është shpallja e Librit (e Kur'anit), në të cilin nuk ka asnjë dyshim se është (shpallje) nga Zoti i botëve. - Allahu i Lartësuar na njofton se

ky libër i madhërishtëm është shpallje e zbritur prej Zotit të botëve, i Cili kujdeset për njerëzit me mirësitë e Tij. Nuk ka dyshim se ndër më të mëdhatë mirësi që Ai u ka dhënë njerëzve është edhe ky libër, sepse ai ka gjithçka që rregullon gjendjen e njerëzve, që përkryen moralin dhe virtytet e tyre. Një mirësi shumë e madhe është edhe fakti që ky libër të falë sigurinë e plotë për çdo çështje dhe e shëron robin nga çdo dyshim e pasiguri. Nuk ka dyshim se ai është shpallje e Zotit të botëve dhe çdo gjë në të është e vërtetë e sigurt dhe të shëron çdo pasiguri e paqartësi. Megjithatë, ata që duan veçse mohimin e profetëve dhe janë të mbushur me padrejtësi dhe që ndjekin padrejtësinë thonë duke gënjer se Kur'ani është një shpikje, që Muhamedi e ka trilluar nga mendja e vet. Kjo është nga format më të poshtira për të mohuar fjalën e Zotit, Krijuesit të Plotfuqishëm e të Gjithëditur. Secila nga këto edhe e vetme do të ishte shumë e rëndë dhe e ndëshkueshme. Allahu i Lartësuar, duke hedhur poshtë fjalën e atyre që thanë se ishte Muhamedi ai që e shpiku Kur'anin nga mendja e vet, thotë:

- Apo ata thonë: Ai (Muhamedi) e ka trilluar atë (Kur'anin)? - Më lart tha: "Ai është e vërteta e sigurt dhe e padiskutueshme, që këta nuk mund t'i afrohen dhe të ngatërohen me të, sepse ai është shpallje e Atij që është i Urtë, që çdo gjë e vendos në vendin e vet, shpallje e Atij që është i lavdëruar në emrat, cilësitë dhe veprat e Tij." Kur'ani është:

- Jo, ai është e vërteta (e sigurt e shpallur) prej Zotit tënd, - Që Ai e zbriti si mëshirë për robërit. Ai e zbriti atë, gjithashtu:

- që të mund t'i tërheqësh vërejtjen një populli, të cilit nuk i erdhi ndonjë qortues para teje, - E zbriti në një kohë kur njerëzit më së shumti kishin nevojë për profetë e shpallje nga Zoti. E zbriti në një kohë kur njerëzit ishin të zhytur dhe të përhumur në errësirat e thella të mosbesimit e idhujtarisë, në terrin e padrejtësive dhe mungesën e këshilluesve

dhe udhërrëfyesve. Allahu ta zbriti këtë libër, o Muhamed:

- ...që ata të mund të gjejnë **Rrugën e Drejtë**. - Që ata të gjejnë rrugën për të shpëtuar nga humbja, që të njohin të vërtetën e ta përqafojnë atë. Të gjitha këto cilësi tregojnë se sa i pavërtetë dhe i pavend është pretendimi i tyre i shëmtuar. Në fakt, ato duhet të bënin që ata ta besonin këtë libër plotësisht, duke pohuar dhe besuar gjithçka që Zoti ka sjellë në të. Së pari, përmendet fakti se ky libër është shpallje e Zotit të botëve. Ai është e vërteta e sigurt dhe e padiskutueshme, që duhet të pranohet, sepse në të nuk ka asnjë dyshim e paqartësi, në asnjë aspekt. Në këtë libër nuk ka asgjë që të sjellë pasiguri dhe dyshim. Ai nuk ka ndonjë lajm që të mos përkojë me realitetin dhe të vërtetën. Edhe kuptimet dhe kumtet e Tij janë të qarta dhe të shpjeguara plotësisht. Njerëzit kanë nevojë të domosdoshme për profetët dhe shpalljet e Zotit; sepse në to do të gjejnë udhëzimin drejt çdo të mire dhe lumturie.

Ajetet 4 – 9

4. Është Allahu Ai që krijoi qiejt, Tokën dhe gjithçka që gjendet ndërmjet tyre brenda gjashtë ditësh, e pastaj u ngrit (e qëndroi) mbi Arsh. Ju nuk keni asnjë përveç Atij që t'ju mbrojnë ose të ndërmjetësorë për ju. Vallë a nuk mendoni (a nuk e kujtoni këtë fakt)?!

5. Ai drejton të gjitha çështjet (e të gjitha krijesave) që nga qielli e deri në Tokë. Në fund të gjitha çështjet ngjiten te Ai në një Ditë, gjatësia e së cilës është sa një mijë vjet, sipas llogaritjes suaj.

6. Ai është i gjithëdituri për gjithçka, - të fshehtë apo të dukshme, Ngadhënjimtari, Mëshirëploti.

7. Është Ai i cili e përsosi gjithçka që ka krijuar, dhe krijimin e njeriut e filloi nga balta.

8. Dhe i bëri pasardhësit e tij prej një pike uji të përbuzur.

9. Por, Ai e formësoi atë plotësisht (në barkun e nënës) dhe i fryu prej shpirtit të (krijuar prej) Tij. Është Ai që ju pajisi me dëgjim, me shikim dhe me zemër. Por ju, shumë pak falënderoni.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon për pushtetin e Tij të plotë mbi krijesat.

- **Është Allahu Ai që krijoi qiejt, Tokën dhe gjithçka që gjendet ndërmjet tyre, brenda gjashtë ditësh, -** Dita e parë ishte dita e dielë dhe dita e fundit ishte dita e xhuma. Ai e krijoi gjithçka për gjashtë ditë edhe pse është i plotfuqishëm për ta krijuar në një çast të vetëm. Por Allahu i Lartësuar është Rafik / i Butë i Mëshirshëm dhe Hakim / i Urtë.

- **e pastaj u ngrit (e qëndroi) mbi Arsh.** - Arshi është krijesa më e lartë që qëndron mbi të gjithë krijimin e Zotit. Ai u lartësua dhe qëndroi mbi Arsh ashtu siç i shkon madhësisë së Tij.

- **Ju nuk keni asnjë tjetër, përveç Atij, që t'ju mbrojnë ose të ndërmjetësorë për ju.** - askush përveç Tij nuk mund t'ju ndihmojë e kujdeset për ju çështjet tuaja, për t'ju sjellë atë që ju bën dobi. Përveç Tij ju nuk mund

të gjeni asnjë ndërmjetësues që të ndërhyjë për ju dhe t'ju shpëtojë nga dënimi.

- **Vallë, a nuk mendoni** (a nuk e kujtoni këtë fakt)?! - A nuk po i kujtoni këto fakte dhe të krijoni bindjen e plotë se krijuesi i Tokës dhe i qiejve, Ai që u lartësua dhe qëndroi mbi Arshin madhështor, Ai i cili është i Vetmi që kujdeset për ju dhe rregullon veprat tuaja, Ai në dorë të të cilit është i gjithë shefaeti (ndërmjetësimi); Ai është duhet të jetë i Vetmi që i meriton të gjitha llojet e adhurimit nga krijesat e Tij?

- **Ai drejton të gjitha çështjet** (e të gjitha krijesave) që nga qielli e deri në Tokë. - Ai ka në dorë të gjitha ligjet, si ato të krijimit ashtu edhe vendosjen e ligjeve të fesë dhe besimit. Ai rregullon të gjitha çështjet në këtë gjithësi dhe kujdeset për krijimin e Tij. Ligji dhe urdhëresat zbresin nga qielli nga Ai që është Mbreti, Sunduesi i Plotfuqishëm drejt Tokës. Me këto urdhëresa ai lumturon kë dëshiron, pasuron e varfëron, krenon e nënshtron, nderon e poshtëron, i ngre disa njerëz dhe i ul të tjerë dhe e zbret rizkun e Tij.

- **Në fund, të gjitha çështjet ngjiten tek Ai në një ditë, gjatësia e së cilës është sa një mijë vjet, sipas llogaritjes suaj.** - çdo çështje e urdhër për krijesat ashtu siç zbrit prej Tij, ashtu edhe ngjitet tek Ai bindja ose mosbindja e krijesave. Kështu, çdo gjë që ndodh në këtë dynja, si bindja e të bindurve ashtu edhe mohimi i mohuesve ngjitet e paraqitet tek Zoti. Veprat e tyre ngjiten tek Ai në çast. edhe pse kjo do të zgjaste 1000 vjet sipas llogarisë sonë, Allahu i ngjitet veprat e robve në çast. ²⁵

- **Ai është i Gjithëdituri për gjithçka, - të fshehtë apo të dukshme, Ngadhënjimtari, Mëshirëploti.** - Ai i cili i krijoi ato krijesa madhështore, u lartësua e qëndroi mbi Arshin madhështor, dhe kujdest vetë për çështjet e krijimit të Tij, është: "...i Gjithëdituri për gjithçka, - të fshehtë apo të dukshme, Ngadhënjimtari, Mëshirëploti." Të gjitha këto krijesa Ai i solli në ekzistencë me diturinë e Tij të gjerë, me fuqinë e Tij të plotë dhe absolute dhe me

mëshirën e Tij gjithëpërfshirëse. Gjithashtu vendosi në to dobi të shumta dhe gjithçka që është domosdoshmëri për krijesat. Ai nuk e ka aspak të vështirë kujdesin për krijimin e Tij.

- **Është Ai i cili e përsosi gjithçka që ka krijuar,...** - Allahu i Madhëruar e përsosi gjithçka që ka krijuar. Çdo krijese Ai i ka dhënë atë që i përshtatet. Ky është një përshkrim i përgjithshëm i krijesave. Pastaj Ai flet për njeriun në veçanti, për vetë rëndësinë dhe vlerën e tij të madhe.

- **dhe që krijimin e njeriut e filloi nga balta.** - Kështu e krijoi Allahu, Ademin (a.s), babain e gjithë njerëzimit.

- **Dhe i bëri pasardhësit e tij prej një pike uji të përbuzur.** - Kështu e bëri Zoti që të shumohen lloji njerëzor, përmes kësaj mënyre dhe atij uji që hidhet furishëm në barkun e nënës, - ai ujë i nënçmuar nga njerëzit.

- **Por Ai e formësoi atë plotësisht** (në barkun e nënës) - pastaj e bëri një krijesë të plotë me mish, kocka, nerva, damarë, e gjithçka tjetër. Ai e përkreu krijimin e njeriut. Çdo gjymtyrë e vendosi në vendin e vet, pikërisht atje ku duhet. Pastaj:

- **dhe i fryu prej shpirtit të (krijuar prej) Tij.** - Kështu Zoti dërgon një melek që i fryn shpirtin dhe kjo krijesë kthehet, me lejen e Allahut, në një gjallesë me shpirt.

- **Është Ai që ju pajisi me dëgjim, me shikim dhe me zemër.** - Kështu, dalëngadalë Ai i kompletton mirësitë tuaja. Është Ai që ju jep aftësinë për të parë dhe për të dëgjuar. Ai ju jep edhe aftësinë për të logjikuar dhe ndier me zemër.

- **Por ju, shumë pak falënderoni.** - shumë pak po jeni mirënjohës për Atë që ju krijoi e formësoi me më të bukurën formë e krijim.

Ajetet 10 – 11

10. Ata thonë: "Çfarë! Pasi të tretemi e humbasim në tokë, a thua ne do të krijohe mi rishtazi?" Por, ata mohojnë takimin me Zotin e tyre!

11. Thuaj: "Ka për t'ju marrë shpirtat Meleku i vdekjes që është caktuar për ju, e pastaj, te Zoti juaj do të ktheheni të

gjithë” (për gjykimin dhe shpërblimin me drejtësi)”).

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata thonë: “Çfarë! Pasi të tretemi e humbasim në tokë, a thua ne do të krijohemi rishtazi?”** - edhe pasi të jemi tretur e të jemi shpërbërë tërësisht dhe të jemi shpërndarë nëpër tokë e nëpër vende të largëta që nuk i di kush, ne do të rikthehemi në një krijim të ri? Me këto fjalë ata pretendojnë se jo ishte diçka shumë e largët dhe e pamundur. Kështu mendonin ata të mjerë sepse e mendojnë fuqinë e Zotit si fuqinë e tyre duke bërë këtë krahasim të ulët. Kjo pyetje që ata bënë nuk ishte për të gjetur të vërtetën por ishte një pyetje e padrejtë që nënkuptonte të pavërtetën dhe mohimin e besimit të ringjalljes. Kështu ata e mohojnë takimin me Zotin dhe ringjalljen para Tij. Prandaj Allahu thotë për ta:

- **Por, ata mohojnë takimin me Zotin e tyre!** - dihet mirë nga çfarë buron dhe çfarë synon kjo pyetje. Kështu, nëse qëllimi i tyre do të ishte qartësimi i së vërtetës, argumentet e Zotit janë të tilla që e qartësojnë këtë çështje plotësisht dhe e bëjnë aq të qartë, sa të duket sikur e sheh me sytë e ballit, ashtu siç e sheh diellin që shndrit. A nuk u mjafton atyre si argument fakti që Zoti i krijoi ata nga hiçi, kur nuk ekzistonin? duhet ta dinë që rikrijimi nga mbetuinat në tokë është më i thjeshtë se sa fillimi nga hiçi. Pastaj, a nuk e shohin ata tokën e shkretë se si merr jetë e gjallërohet pasi në të bie shiu? A nuk e shohin se si mbijnë në të ato fara që më parë qëndronin të fshehura në tokë?

- **Thuaj: “Ka për t’jua marrë shpirtrat Meleku i Vdekjes, që është caktuar për ju... - Ai është një melek që Zoti e ka ngarkuar me detyrën për të marrë shpirtrat. Ai ka edhe melekë të tjerë së bashku me të si ndihmitarë në këtë mision.**

- **e pastaj, te Zoti juaj do të ktheheni të gjithë**”. - Atëherë Ai do t’ju shpërblejë për veprat tuaja. Ju që e mohoni ringjalljen, prisni e të shihni çdo të bëhet me ju! Pasi përmendi faktin se ata do të kthehen tek Ai

në ditën e gjykimit (Kijametit), vijon të përmendë se si do të jetë gjendja e tyre kur të qëndrojnë para Zotit. Ai thotë:

Ajetet 12 – 14

12. Veç sikur t’i shohësh mëkatarët kur (Ditën e gjykimit), kokulur para Zotit të tyre, do të thonë: “O Zoti ynë! Tani pamë dhe dëgjuam. Na kthe edhe një herë (në dynja) që të bëjmë vepra të mira. Tani ne jemi tërësisht të bindur”.

13. Sikur të kishim dashur, çdokujt do t’i kishim dhënë udhëzimin (e plotë), por fjala ime do të vërtetohet: “Do ta mbush Xhehenemin me xhinde e njerëz së bashku.

14. Atëherë shijoni dënimin, sepse ju e harruat takimin e kësaj dite prandaj edhe Ne do t’ju harrojmë ju - ndaj shijojeni dënimin e përjetshëm për shkak të veprave tuaja të këqia.

Shpjegimi i ajeteve

- **Veç sikur t’i shohësh mëkatarët kur (Ditën e gjykimit), kokulur para Zotit të tyre, do të thonë: “O Zoti ynë! Tani pamë dhe dëgjuam. Na kthe edhe njëherë (në dynja), që të bëjmë vepra të mira! Tani ne jemi tërësisht të bindur.”.** - këtu bëhet fjalë për ata keqbërës e gjynahqarë që vazhdojnë në gjynahet e mëdha. Allahu i Madhëruar na përmend se ata do të qëndrojnë kokëulur para Zotit të tyre. do të qëndrojnë të përulur, të poshtëruar dhe nënçmuar. Tashmë i kanë pranuar dhe pohuar padrejtësitë që kanë bërë dhe lutën që Zoti t’i kthejë edhe njëherë në këtë dynja. Ata thonë: “O Zoti ynë! Tani pamë dhe dëgjuam. Na kthe edhe një herë (në dynja) që të bëjmë vepra të mira! Tani ne jemi tërësisht të bindur.”. Tashmë çdo gjë është shumë e qartë dhe e dukshme për ne sepse çdo gjë e shohim me sytë e ballit. Tani ne jemi tërësisht të sigurt se ajo që e mohonim është e vërtetë. Nëse do ti shikoje ata në këtë gjendje dhe në kohën kur lutën për tu kthyer edhe njëherë në dynja do të shikoje tmerr të madh me sy. Gjithë ata njerëz të dëshpëruar, në atë gjendje të tmerrshme e të pashpresë që lutën dhe lutja

e tyre kurrë nuk ka për të gjetur përgjigje. Tashmë ka kaluar koha kur mund të reflektojnë dhe të ndryshojnë. Sot nuk është dita e afatizimit por është dita e shpërblimit ose ndëshkimit me drejtësi. E gjithë kjo ndodh me caktimin dhe urdhërin e Zotit. Allahu e pati caktuar që t'i lerë ata të lirë të zgjedhin dhe ata zgjedhën kufrin dhe poshtërsitë. Çdo gjë ndodh me lejen e Zotit dhe caktimin e Tij të drejtë dhe të urtë. Prandaj dhe tha:

- **Sikur të kishim dashur, çdokujt do t'i kishim dhënë udhëzimin** (*e plotë*), - nëse do të dëshironte Zoti mund t'i bënte të gjithë njerëzit që të besonin dhe do ti bashkonte që të gjithë me udhën e drejtë. Kjo është e thjeshtë për Allahun dhe plotësisht e mundur. Por urtësia e Allahut kërkon që jo të gjithë të pranojnë besimin dhe udhëzimin e plotë të Zotit. Prandaj dhe tha:

- **... por fjala Ime do të vërtetohet: "Do ta mbush Xhehenemin me xhinde e njerëz së bashku.** - Kjo është diçka e pashmangshme dhe fjalën dhe vendimin i të Urtit askush nuk mund ta ndryshojë. Ai vendosi dhe tha: "Do ta mbush Xhehenemin me xhinde e njerëz së bashku." Kjo është diçka që do të ndodhë patjetër dhe po kështu do të ndodhin edhe ato gjendje dhe shkaqe që e bëjnë të meritueshëm ndëshkimin e tyre dhe këtë vendim të Zotit për ta.

- **Atëherë, shijoni dënimin, sepse ju e harruat takimin e kësaj dite** (*me Allahun e Madhëruar*)... - Ja këto fjalë torturuese u thuhën keqbërësve të cilët i ka mbuluar e pushtuar tërësisht poshtërimi dhe kërkojnë me dëshpërim për ta ndryshuar dhe rregulluar atë që e prishën. Tashmë ka kaluar koha kur njeriu mund të reflektojë dhe të ndryshojë. Tashmë ka mbetur veçse dënimi i Zotit prandaj shijojeni dënimin e dhembshëm për shkak se e harruat këtë ditë. Ju e haruat dhe i kthyet shpinën me vetëdije kësaj dite, duke mos punuar për të. E latë veten tuaj të zhytet dhe ta harrojë këtë ditë, a thua se ajo vërtet nuk kishte për

të ardhur kurrë. Ju jetuat dhe u shfrenuat në jetën e dynjasë sikur nuk do të ringjalleshit në ditën e takimit me Zotin.

- **...prandaj edhe Ne do t'ju harrojmë ju** – Kështu do t'ju lëmë në atë ndëshkim dhe dhimbje, si shpërblim për hareshën dhe shpërfilljen tuaj të kësaj dite. Shpërblimi jepet sipas llojit të punës. Ashtu sikurse e haruat dhe e shpërfillët këtë ditë, ashtu do të liheni në harresë dhe do të shpërfilleni në dënimin e dhembshëm.

- **...ndaj shijojeni dënimin e përjetshëm...** - Ky dënim tashmë do të jetë i pandërprerë. Nëse dënimi ka një afat të caktuar, kjo sikur ia lehtëson dhimbjen të dënuarit. Por dënimi i xhehenemit, - Allahu na ruajt prej tij -, në të nuk mund të gesh rehati dhe lehtësim dhe as ndërprerje.

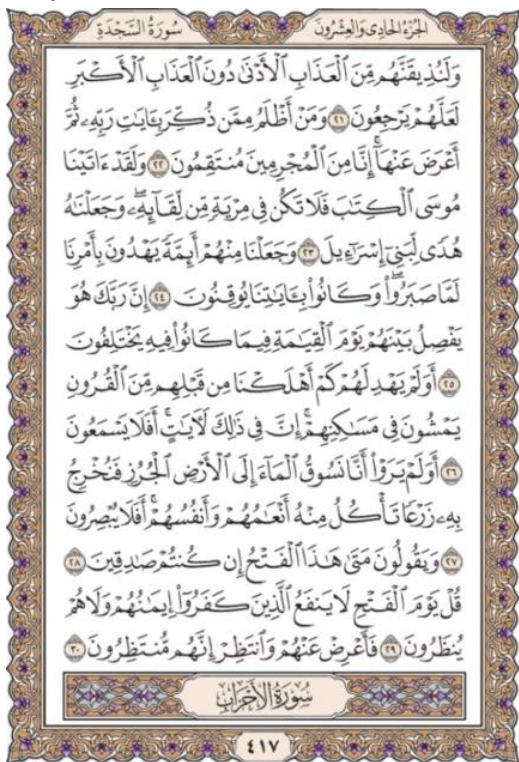
- **për shkak të veprave tuaja të këqija.** - Këtë e merituat me veprat tuaja, pra me kufrin, kalimin e kufijëve dhe mosbindjen ndaj Allahut. Allahu i Lartësuar pasi përmendi mohuesit e shenjave dhe argumenteve të Tij dhe dënimit që ka përgatitur për ta, vijon të përmendë besimtarët duke përmendur cilësitë dhe përshkrimet e tyre si dhe shpërblimet që përgatiti për ta. Ai thotë:

Ajetet 15 – 17

15. Argumentet tona i besojnë vetëm ata, të cilët kur u lexohen ato (*si këshillë*), **bien me fytyra përtokë dhe e madhërojnë dhe lavdërojnë Zotin e tyre me tesbîh dhe ata kurrë nuk tregohen kryeneç.**

16. Trupat e tyre largohen prej dyshekëve, (*e qëndrojnë në këmbë e në sexhde*) **duke iu lutur Zotit të tyre me frikë dhe me shpresë** (*për dashurinë dhe mëshirën e Tij*), **dhe nga ajo që u kemi dhënë, ata japin.**

17. Askush nuk di për atë kënaqësi (*të zemrës e të shpirtit*), **që u është caktuar atyre si shpërblim për veprat e tyre të mira** (*në dynja*).

Shpjegimi i ajeteve

- Argumentet Tona i besojnë vetëm ata, të cilët kur u lexohen ato (*si këshillë*), bien me fytyrë përtokë dhe e madhërojnë dhe lavdërojnë Zotin e tyre me tesbih dhe kurrë nuk tregohen kryeneçë. - Ja këta janë ata që kanë iman të vërtetë dhe të plotë, iman që shoqërohet me punë të mira treguese të imanit të zemrës. Këta janë ata të cilët: "...kur u lexohen ato (*si këshillë*), bien me fytyra përtokë dhe e madhërojnë dhe lavdërojnë Zotin e tyre me tesbih." kur atyre u lexohen ajetet e Kur'anit dhe u vijnë këshillat e Zotit përmes profetëve që të marin mësim, të nënshtrohen e të adhurojnë Zotin, ata i dëgjojnë me shumë kujdes i pranojnë dhe nënshtrojnë për t'i zbatuar. Aq i sinqertë dhe i vërtetë është ky nënshttrim dhe përkushtim saqë shfaqet haptazi kur ata bien me fytyra përtokë dhe e madhërojnë dhe lavdërojnë Zotin e tyre me tesbih. Kështu ata tregojnë përunjësinë e nënshttrimin ndaj urdhëresave të Zotit, respektimin e madhërimin për Allahun dhe gëzimin dhe kënaqësinë që ndiejnë me

njohurinë dhe diturinë që kanë për Zotin dhe rreth Zotit të madhërishëm. Aq e thellë është njohuria dhe dituria për Zotin saqë: "...ata kurrë nuk tregohen kryeneçë." Ata kurë nuk i sheh që të tregohen kryeneçë e mëndjemëdhenj, as me zemrat e tyre, as me trupin e tyre, dhe as të heqin dorë nga bindja ndaj Zotit. Madje i sheh modestë, të thjeshtë e të përlulur, thjeshtësi kjo që u vjen e nxitet prej ajeteve dhe argumenteve të Zotit. Ata i dorëzohen tërësisht Allahut duke jetuar sipas atyre ajeteve dhe të gjithë këtë e bëjnë me gjoks të zgjeruar dhe plot kënaqësi. Me këtë dorëzim e nënshtrim të plotë ata arrijnë të kënaqin Zotin Mëshirëplotë dhe kështu dalin faqebardhë duke gjetur udhëzimin e plotë në rrugën e drejtë.

- **Trupat e tyre largohen prej dyshekëve, (e qëndrojnë në këmbë e në sexhde) duke iu lutur Zotit të tyre me frikë dhe me shpresë (për dashurinë dhe mëshirën e Tij)...** - Trupat e tyre nuk gjejnë rehat në dyshekun e ngrohtë sepse kanë mall për diçka shumë më të këndshme, të rehatshme, - namazi i natës -, dhe atë bisedë aq lumturuese dhe qetësuese me Zotin e tyre të Lartësuar. Prandaj tha: "(e qëndrojnë në këmbë e në sexhde) duke iu lutur Zotit të tyre me frikë dhe me shpresë (për dashurinë dhe mëshirën e Tij)," i luten Atij për çdo të mirë të besimit dhe të fesë, për mirësitë e dynjasë si dhe për t'i shpëtuar dhe ruajtur ata nga ligësitë dhe fatkeqësitë në ato dy drejtime. Ata i luten Zotit të mbushur nga dy ndjenja të mrekullueshme "...me frikë dhe me shpresë..." ata bashkojnë mes këtyre dy përshkrimeve. Ata janë të frikësuar sepse veprat e tyre mund t'u refuzohen, por edhe me shpresë të madhe që Zoti t'ua pranojë dhe t'i shpërblejë për to. Ata i frikësohen dënimit të Allahut dhe shpresojnë shpërblimin dhe sevapin e Tij.

- **dhe nga ajo që u kemi dhënë, ata japin.** - Ja edhe një përshkrim tjetër i këtyre fatlumëve: nga pasuria që Zoti u ka dhënë, qoftë e pakët apo e shumë, ata japin për hir të Tij. Vërej me kujdes! Nuk ka përmendur

masën se sa japin dhe se kujt ia japin për të qenë sa më gjithpërfshirëse dhe sa më përgjithsuese. Kështu në këtë bëjnë pjesë si shpenzimet e detyrueshme, si Zekati, kompensimet, shpenzimet e detyrueshme për gruan, të afërmit; ashtu edhe shpenzimet e pëlqyeshme e vullnetare, si të gjitha shpenzimet në rrugët e shumta të mirësive. Shpenzimet dhe bamirësia financiare është mirësi e madhe dhe një mënyrë për të përfituar sevape të shumta, pavarësisht a i jepet të pasurit apo të varfërit, të afërmit apo të largët. Por sigurisht që shpërblimi ndryshon në varësi të dobisë që njeriu u ofron dhe u mundëson të tjerëve me pasurinë e tij. Ja këto janë veprat e këtyre të zgjedhurve dhe përshkrimi i tyre. Ndërsa persa i përket shpërblimit të tyre Alahu i Madhëruar thotë:

- Askush nuk di për atë kënaqësi (të zemrës e të shpirtit), që u është caktuar atyre si shpërblim për veprat e tyre të mira (në dynja). - Kjo përfshin të gjitha shpirtat e krijesave. kuptimi është: askush prej krijesave nuk e di për atë kënaqësi (të zemrës e të shpirtit), që u është caktuar atyre si shpërblim për veprat e tyre të mira (në dynja). Nuk e dinë se si janë mirësitë e shumta, dhe kënaqësitë e pafund të atyre fatlumëve. Askush nuk mund ta përshkruajë gëzimin dhe lumturinë, kënaqësinë dhe qetësinë e tyre. Siç ka thënë profeti i Allahut në hadithin që transmeton nga Zoti i tij: “ Kam përgatitur për robërit e Mi, atë që syri nuk e ka parë, veshi nuk e ka dëgjuar dhe zemra e robit kurrë nuk e ka menduar dhe përfytyruar”. Edhe këta, Allahu i lavdëruar i shpërbleu sipas llojit të veprave të tyre. Duke qenë se ata faleshin natën dhe luteshin duke i fshehur veprat, Allahu i shpërbleu me shpërblime që askush nuk i ka parë dhe dëgjuar. Prandaj edhe tha: "...si shpërblim për veprat e tyre të mira (në dynja)."

Ajetet 18 – 21

18. Atëherë a është vallë besimtari, njëlloj si ai jashtë rrugës (së adhurimit

dhe bindjes ndaj Allahut)? Jo! Këta kurrësesi nuk mund të jenë të barabartë. **19. Për sa u përket atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, ata i pret Xheneti, (si shpërblim) për veprat e tyre të mira.**

20. Ndërsa ata që kaluan çdo kufi (në gjynahe ndaj Allahut), vendbanimi i tyre është Zjarri. Sa herë që përpiqen të dalin nga ai, kthehen në të dhe u thuhet: “Shijojeni Dënimin e Zjarrit, që ju e konsideroni gënjeshtë!”.

21. Ne do t'i bëjmë ata që të shijojnë një pjesë prej dënimit më të afërt, para dënimit të madh (në Zjarr), me qëllim që (të mund të pendohen dhe) të tërhiqen (prej të këqijave).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tërheq vëmendjen që ta vemë në përdorim logjikën e pastër, që të bëjë dallimin mes gjërave të kundërta dhe të gjykojë drejt për të bërë zgjedhjen e duhur. Urtësia e kërkon që të mos barazojmë mes gjërave të kundërta.

- Atëherë, a është, vallë, besimtari, njëlloj si ai jashtë rrugës (së adhurimit dhe bindjes ndaj Allahut)? - Besimtari e ka ndërtuar dhe mbushur zemrën e tij me iman dhe e ka nënshtruar të gjithë qënien e tij për të zbatuar sheriatin e Zotit në jetën e tij. Duke qenë se imani i tij ishte i pastër dhe i vërtetë e i sinqertë, atëherë ai la gjurmët e veta në veprat e robit. Kështu ky besimtar kurrë nuk u afrohet veprave që zemërojnë Allahun dhe që bien ndesh me imanin e tij. Ndërsa el-fasik është ai i cili e ka dëmtuar dhe prishur zemrën e tij. Ajo zemër nuk është e ndërtuar me iman. Besimi në Zotin nuk ndikon dhe as që ka vend në atë zemër. Duke qenë se në zemrën e tij nuk ka iman të pastër, të vërtetë, të sigurt dhe të sinqertë, atëherë kjo do të shfaqet dhe do të lërë gjurmë edhe në veprat e tij. Trupi i tij i nënshtrohet injorancës dhe padrejtësisë dhe nuk e sheh për gjë që të bëjë çdo lloj gjynahu dhe ligësie që bie ndesh me imanin në Zotin. Kështu, ky njeri endet shumë larg bindjes ndaj Zotit. Prandaj quhet fasik pra që ka dalë nga kufijtë e vendosura nga Zoti.

Allahu i Lartësuar na drejton një pyetje dhe na bën që të mendojmë me kujdes: a janë njëlloj këta dy grupe ose këto dy lloji njerëzish? Përgjigjia sigurisht është:

- Jo! Këta kursesi nuk mund të jenë të barabartë. - Si nga ana logjike ashtu edhe nga ana fetare dhe sipas gjykimit të shariatit këto dy lloje nuk mund të kenë të njëjtën gjykim. Ashtu siç nuk janë njëllojë nata me ditën, drita me errësirën, po kështu nuk mund të jenë njëlloj trajtimi i këtyre dy llojeve në dynja dhe në ahiret si dhe shpërblimi që do marin nga Zoti.

- Për sa u përket atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, ata i pret Xheneti,... - , këta besojnë sinqerisht dhe në mënyrë korrekte dhe bënë punë të mira, qofshin farze, qofshin të pëlqyeshme e vullnetare. Për këta Allahu i Lartësuar ka përgatitur Xhenetin e mirësive. Ai është vendi ku janë mbledhur të gjitha kënaqësitë dhe mirësitë; është vendi i kënaqësisë së zemrave e shpirttrave; vendi i përjetësisë ku do të lumturohen pranë Mbretit të Madhëruar, të vetmit të adhuruar me meritë. Ata do të kënaqen me afërsinë pranë Tij, duke parë fytyrën e Tij dhe duke dëgjuar fjalën e Tij.

- ... (si shpërblim) për veprat e tyre të mira. - Të gjitha këto mirësi janë si mikpritje e shpërblim për atë që kanë punuar. Ishin këto punë të mira që Zoti me bujarinë dhe urtësinë e Tij i udhëzoi dhe ua bëri të mundur t'i bënin, të cilat u bënë shkak që ata të jenë mes atyre kënaqësive dhe atyre vendbanimeve të larta dhe të shtrenjta. Ato janë kënaqësi dhe vende që kurrë nuk mund të blihen me asnjë lloj pasurie të kësaj dynjaje dhe as mund të rrembehen nëpërmjet ushtrive dhe forcërisht dhe as nëpërmjet fëmijëve, pasardhësve dhe pasuesëve të shumtë. Madje as edhe sikur të japësh shpirtin dhe jetën si këmbim për to. Atyre kënaqësive as që nuk mund t'u afroresh përmes pasurive të kësaj dynjaje. E vetmja rrugë e mundësi është imani i saktë e i sigurtë dhe veprat e mira sipas këtij imani.

- Ndërsa ata që kaluan çdo kufi, vendbanimi i tyre është Zjarri. - vendqëndrimi i tyre i përhershëm është zjarri; atje ku janë mbledhur të gjitha dhimbjet dhe ndëshkimet, çdo dëshpërim dhe vuajtje. Atyre nuk ka për t'iu zvogëluar dënimi asnjë çast.

- Sa herë që përpiqen të dalin nga ai, kthehen në të - Sa herë që mendojnë për të gjetur ndonjë rrugëdalje sepse dhimbja e ndëshkimi ka arritur kulmin, ata rikthehen sërish në dënim dhe kështu largohet prej tyre ajo shpresë për çlirim dhe, dëshpërimi e dhimbja, u kthehet edhe më e fortë.

- dhe u thuhet: "Shijojeni Dënimin e Zjarrit, që ju e konsideroni gënjeshtër!".. - Ky është dënimi i zjarrit ku do të jetë vendqëndrimi i tyre i përhershëm. Ndërsa dënimi që është para këtij dënimi, është dënimi i jetës së varrit (berzahut). Kjo është përmendur në fjalën e tij kur thotë:

- Ne do t'i bëjmë ata që të shijojnë një pjesë prej dënimin më të afërt, para dënimin të madh (në Zjarr), me qëllim që (të mund të pendohen dhe) të tërhiqen (prej të këqijave). - Këtyre fasikëve që mohojnë dhe refuzojnë besimin e drejtë, kemi për t'u dhënë një pjesë prej ndëshkimeve të përshpejtuara, para dënimin në Zjarr. Ndër këto dënime të përshpejtuara janë edhe ndëshkimet e jetës së varrit (berzahut). Kështu ata do të shijojnë një pjesë prej ndëshkimit në jetën e varrit. Disa përjetojnë ndëshkime që para se të vdesin e të kalojnë në jetën e varrit. Kështu psh, mund të ndëshkohen me vrasje e vuajtje, siç u ndodhi idhujtarëve mekas, ku u vranë dhe u shfarosën në luftën e Bedrit. Herë të tjera u jepet vuajtje e madhe në momentin e vdekjes siç thotë Allahu: "Eh, sikur t'i shihje keqbërësit kur janë në agoni të vdekjes, ndërsa melekët kanë shtrirë duart e veta e u thonë: "Jepeni shpirtin! Tani do të vuani dënimin poshtërues sepse ju thoshit të pavërteta për Allahun dhe ndaj shenjave të Tij tregoheshit kryeneçë." El en'am 93. Pastaj ky dënim paraprak vazhdon në jetën e varrit. Ky ajet është ndër argumentet që

flasin dhe tregojnë për vërtetësinë e dënimit në varr. Ky ajet është argument i qartë për këtë. Për këtë çështje, Allahu thotë: "Ne do t'i bëjmë ata që të shijojnë një pjesë prej Dënimit më të afërt, para dënimit të madh (në Zjarr)," kjo tregon se ata do të përjetojnë një pjesë të dënimit që Ai e quan të afërt, para dënimit të madh që do të jetë dënimi në zjarrin e xhehenemit. Siç e përmendëm dënimi i afërt para dënimit të madh mund t'u jepet 1. para vdekjes, pra në jetën e kësaj dynjaje, 2. gjatë vdekjes dhe 3. gjatë jetës së berzahut. Në ajet përmendet se Allahu ua jep një pjesë të këtij dënimi të afërt që para vdekjes, me qëllimin që ata të mund të kthejnë rrugë dhe t'u jepet ndonjë mundësi pendimi e rregullimi. Por nëse ky dënim u jepet pas vdekjes, në jetën e varrit, atëherë ata nuk kanë më mundësi për t'u kthyer. Çdo dënim në jetën e kësaj dynjaje u jepet njerëzve me qëllim që të kthehen dhe të pendohen. Siç thotë i Madhëruari: "E keqja është shfaqur në tokë e në det për shkak të asaj që bënë duart e njerëzve, që ata të shijojnë një pjesë të ndëshkimit që meritojnë dhe me shpresë që të kthejnë rrugë (nga e këqja)." [Rum 41].

Ajeti 22

22. E kush është më i padrejtë se sa ai të cilit i lexohen ajetet e Zotit të vet e pastaj u kthen shpinën atyre?! Pa dyshim, Ne do të hakmerremi kundër keqbërësve.

Shpjegimi i ajetit

- E kush është më i padrejtë sesa ai të cilit i lexohen ajetet e Zotit të vet, e pastaj u kthen shpinën atyre?! - Nuk ka më të padrejtë dhe keqbërës se sa ata të cilëve u tërhiqet vërejtja dhe këshillohen përmes ajeteve kuranore të Zotit, dhe nuk marin mësim. Allahu i Madhëruar ua bën të mundur që ata t'i dëgjojnë dhe shohin argumentet e Tij duke u treguar kështu mëshirën e madhe dhe faktin se Ai dëshiron t'i udhëzojë dhe të përkujdeset për ta. Allahu i Lartësuar e ka plotësuar mirësinë e Tij mbi njerëzit kur u ka dhënë atyre shpalljet përmes profetëve të Tij. Njëpërmjet këtyre shpalljeve e profetëve Ai i jep njeriut

urdhëresa dhe udhëzime që rregullojnë jetën e dynjasë dhe çështjet e fesë dhe i ofrojnë robit mirësi të kësaj dynjaje dhe të ahiretit. Gjithashtu Ai i ndalon dhe i porositi ata të largohen nga çdo gjë që i dëmton ata në dynjanë dhe në fenë e besimin e tyre. E gjithë kjo përkujdesje dhe mirësi e dhuruar nga Allahu duhet ta bëjë njeriun që ti dorëzohet tërësisht Allahut me iman të pastër, korrekt dhe të sinqertë, me nënshtrim për të jetuar sipas këtij imani, për ta adhuruar Zotin sipas tij dhe për t'i shprehur mirënjohjen e plotë për të. Por njerëzit tregohen shumë të padrejtë dhe i kundërpërgjigjen kësaj mirësie me të kundërtën e asaj që u përmend. Ata nuk besojnë me besimin e pastër korrekt dhe të sinqertë, as nuk e pasojnë udhëzimin dhe shpalljet e Zotit dhe rrugën e Profetit. Por i kthejnë shpinën dhe e flakin tutje këtë mirësi që u jep Zoti. Këta lloj njerëzish janë nga më të mëdhenjtë keqbërës e të padrejtë, të cilët e meritojnë zemërimin dhe dënimin e Zotit. Prandaj edhe Ai tha:

- Pa dyshim, Ne do të hakmerremi kundër keqbërësve.

Ajetet 23 – 25

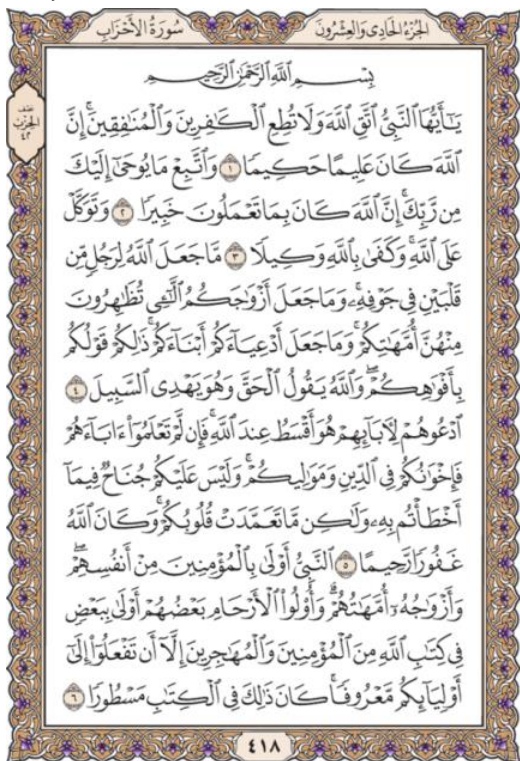
23. Ne edhe Musait i patëm dhënë Librin më parë. Prandaj, ti (O Muhamed) mos ki dyshim në atë (shpalljen) që po të jepet (prej Allahut)! Ne e bëmë Atë (librin e Musait) udhëzim (dhe dritë) për bijtë e Izraelit.

24. Ne nxorrëm ndër ta prijës që me urdhrin Tonë udhëzojnë njerëzit (në udhën e drejtë). Ja kështu ndodhi, sepse ata ishin durimtarë dhe kishin dituri të madhe (e të sigurt) për argumentet Tona.

25. S'ka dyshim se është Zoti yt Ai, i cili do të gjykojë mes tyre në Ditën e Kijametit për çdo gjë rreth së cilës kundërshtoheshin.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar përmendi argumentet dhe ajetet e Tij, nëpërmjet të cilave këshillon dhe kujton robërit e Tij për çështje të rëndësishme. Mes këtyre shenjave dhe argumenteve, Ai

përmend Kur'anin që ia shpalli Muhamedit (a.s). Në vijim, Ai na tregon se shpallja e Librit nuk është diçka e re dhe e panjohur për njerëzit. Po kështu, edhe dërgimi i një profeti me Libër të ndritur nuk është diçka e re, që nuk ka ndodhur më parë. Më herët Allahu i Madhëruar dërgoi Musain dhe i dha atij Teuratin, në të cilin ka përgëzime të shumta edhe për ardhjen e Muhamedit dhe përsëkrime të Kur'anit. Nga ana tjetër, edhe Kur'ani është vërtetues i Teuratit dhe i profetësisë së Musait. Kështu, profetët dhe librat e Zotit vërtetojnë, mbështesin dhe përputhen me njëri tjetrin. Kjo tregon se ata janë nga i njëjti burim dhe se janë të vërtetë prej Zotit.

- Ne edhe Musait i patëm dhënë Librin më parë. Prandaj, ti (O Muhamed) mos ki dyshim në atë (shpalljen) që po të jepet (prej Allahut)! - Argumentet e së vërtetës dhe shenjat e qarta të saktësisë kanë ardhur në të gjitha shpalljet e Zotit, prandaj nuk ka vend për dyshime dhe hezitim.

- Ne e bëmë Atë (librin e Musait) udhëzim (dhe dritë) për bijtë e Izraelit. - Librin që i

dhamë Musait, Teuratin, e bëmë udhëzim (dhe dritë) për bijtë e Izraelit. Përmes tij, ata gjenin rrugën dhe dritën për të njohur themelet e fesë dhe besimit, si dhe sqarime të hollësishtme, që i shkonin asaj epoke e vendi kur jetuan bijtë e Izraelit. Ajo shpallje ishte e veçantë vetëm për popullin e bijve të Izraelit. Ndërsa Kur'anin e madhëruar, Allahu i Madhëruar e bëri udhëzim dhe dritë për të gjithë njerëzit dhe popujt. Ai është udhëzim për të gjitha krijesat që ato të gjejnë dritën dhe udhën e drejtë në të gjitha çështjet e tyre, si në çështjet e dynjasë, ashtu edhe të fesë dhe besimit të tyre, deri në Ditën e Kijametit. Kur'ani është shpallur për të gjithë njerëzimin, në çdo kohë dhe në çdo vend, sepse është një udhëzim dhe dritë e plotë, që qëndron mbi çdo fjalë dhe udhëzim tjetër, siç thotë i Madhëruari: "Nuk ka dyshim se në Pllakën e Ruajtur (*Levhi Mahfudh*) te Ne, ai (*Kur'ani*) është i lartë dhe plot urtësi." [Zuhruf 4].

- Ne nxorrëm ndër ta prijës që me urdhrin Tonë udhëzojnë njerëzit (në udhën e drejtë)... - Nga mesi i bijve të Izraelit, Zoti zgjodhi disa e i bëri: "...prijës, që me urdhrin Tonë udhëzojnë (në udhën e drejtë)", domethënë, dijetarë rreth ligjit të Zotit dhe rrugëve të shumta të udhëzimit. Ata ishin të udhëzuar dhe udhëzues për të tjerët, nëpërmjet dritës së diturisë që Zoti u dhuroi. Libri që Zoti u shpalli atyre ishte udhëzimi dhe drita, ndërsa ata që e besuan këtë libër ishin dy kategori:

1. Udhëheqës dhe imamë, që udhëzonin dhe mësonin edhe të tjerët me dritën e diturisë që Zoti u fali, duke i nderuar me të.
2. Pasues, që udhëzoheshin dhe merrnin mësim nga këta udhëheqës të mirë.

Këta të fundit ishin të gradave të ndryshme, në varësi të pasimit të dritës së sjellë nga Zoti. Ndërsa grupi i parë, sigurisht, që qëndronin në gradë më të lartë. Ata vinin menjëherë pas gradës së profetëve, kjo është grada e të sinqertëve. Këtë gradë të lartë ata e arritën nëpërmjet durimit për të mësuar diturinë e dobishme e për t'ua mësuar të tjerëve, nëpërmjet

devotshmërisë dhe ftesës së njerëzve në rrugën e Allahut dhe duke duruar vështirësitë dhe mundimet gjatë kësaj rruge. Gjithashtu, ata e ruajtën veten nga gjynahet dhe poshtërsitë dhe u treguan shumë të vëmendshëm, që gjithmonë ta frenonin veten, sa herë që epshet dhe dëshirat i nxisnin për t'u harruar në argëtime e kotësi. Ata ishin gjithmonë të matur dhe të kujdesshëm. Allahu i lartësuar thotë:

- Ja kështu ndodhi, sepse ata ishin durimtarë dhe kishin dituri të madhe (e të sigurt) për argumentet Tona.. - Në lidhje me imanin në librat e argumentet e Zotit, ata arritën gradën e sigurisë së plotë, pra, të diturisë së plotë dhe të sigurt, që prodhon dhe sjell punë të mira, sipas diturisë. Ata ndoqën hapat e duhur për të mësuar diturinë e dobishme nga burimi i saktë dhe i sigurt i Zotit, i vetmi burim që sjell sigurinë dhe largon çdo dyshim, pra, nga Shpallja e Zotit. Ata ishin gjithnjë duke mësuar çështjet dhe argumentonin vazhdimisht me faktet e shumta të sjella nga Zoti dhe Profeti, derisa arritën atë gradë të lartë të sigurisë së plotë në çdo çështje të Zotit dhe Shpalljes. Kështu, me durim dhe siguri e dituri të plotë arrihet grada e udhëheqësit (imamit) në fenë e Zotit. Por kishte edhe çështje për të cilat bijtë e Izraelit ranë në kundërshti. Pati prej tyre që ia qëlluan të vërtetës dhe pati që nuk ia qëlluan, ose me vetëdije ose gabimisht. Thotë i Madhëruari:

- S'ka dyshim se është Zoti yt Ai i cili do të gjykojë mes tyre në Ditën e Kijametit për çdo gjë rreth së cilës kundërshtoheshin. - Edhe Kur'ani tregon disa nga çështjet, për të cilat ranë në kundërshti bijtë e Izraelit. Sigurisht, nëse Kur'ani na vërteton njëherë prej tyre, kjo tregon se ajo është e vërteta dhe çdo gjë tjetër është gabim dhe e kotë.

Ajetet 26 – 27

26. A nuk marrin mësim ata (mohuesit e profetëve) nga gjithë ato breza që kemi shkatërruar para tyre, nëpër vendbanimet e të cilëve shpesh kalojnë?

Me të vërtetë në ato (vende të shkretuara) ka argumenta të shumta. A nuk po dëgjojnë me vëmendje?!

27. A nuk e shohin ata se Ne çojmë ujin në tokën e shkretuar dhe me të nxjerrim bimë prej të cilave ushqehen kafshët e tyre dhe ata vetë. A nuk kanë sy të shohin (e të kuptojnë)?!

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk marrin mësim ata (mohuesit e profetëve) nga gjithë ato breza që kemi shkatërruar para tyre, nëpër vendbanimet e të cilëve shpesh kalojnë?

- A nuk shërbejnë këto ndodhi si argument për këta që i mohojnë profetët dhe si udhëzim për t'i drejtuar tek e vërteta? Edhe popujt e shkuar që Zoti i shkatërroi ndoqën të njëjtën rrugë si këta mohuesit e sotëm. Le të udhëtojnë dhe të ecin përmes vendbanimeve të tyre dhe të shohin me sytë e ballit si përfunduan ata, siç ishte populli i Hudit, Salihut dhe populli i Lutit.

- Me të vërtetë në ato (vende të shkretuara) ka argumenta të shumta.... -

Ka argumente për besnikërinë e profetëve, që u dërguan ndër ata popuj, për kotësinë dhe rrugën e humbjes ku ishin zhytur ata të mjerë. Ata ishin zhytur në idhujtari dhe poshtërsi, larg shpalljeve të Zotit. Këto ajete na tregojnë se çdokush që bën të njëjtat vepra si ata popuj, do ta pësojë njëlloj si ata. Këto ajete na tregojnë, gjithashtu, se Allahu i Lartësuar do t'i ringjallë robërit për t'i shpërblyer në Ditën e Ringjalljes dhe Tubimit para Tij, kur të thirren për t'u bashkuar të gjithë në vendin e tubimit.

- ...a nuk po dëgjojnë me vëmendje?! - A nuk i dëgjojnë dhe kuptojnë ajetet e Allahut? Nëse i dëgjojnë me kujdes dhe dëshirojnë për t'i kuptuar, ata me siguri kanë për të përfutur. Kështu do të ndodhte nëse do të ishte një dëgjim i kujdesshëm dhe i mirë, si dhe një logjikë e shëndetshme e rregullt. Kështu, ata nuk do të vazhdonin të ishin në atë gjende mosbesimi e poshtërsish, që e bëjnë të pashmangshëm dënimin e ashpër të Zotit.

- **A nuk e shohin ata se Ne çojmë ujin në tokën e shkretuar...** - A nuk e shohin me sytë e tyre këtë mirësi të madhe që u kemi dhuruar dhe urtësinë Tonë të plotë e absolute? Ne dërgojmë ujin, nëpërmjet shiut ose lumenjve në tokën shkretuar, ku nuk ka bimësi:

- **dhe me të nxjerrim bimë prej të cilave ushqehen kafshët e tyre dhe ata vetë.** - Nxjerrim bimësi të shumëllojshme, të cilat i hanë bagëtitë dhe njerëzit, gjithashtu.

- **A nuk kanë sy të shohin (e të kuptojnë)?!** - A nuk i shohin këto mirësi? Nëpërmjet këtyre mirësive marrin jetë vendet dhe krijesat e shumta që mbushin tokën. A nuk i bën ky shikim që të hapin sytë e zemrës dhe të shpirtit, dhe të shohin dritën për të gjetur rrugën e drejtë? Por ja që shumë nga ata i ka zënë verbëria dhe i ka vënë poshtë pakujdesia dhe dhe harresa. Ata nuk dinë të shohin ashtu siç shohin burrat e urtë dhe të mençur. Ata shohin si të pakujdesshmit e mendjelehtët dhe çdo gjë e mbrapshtë u duket normale. Ata nuk arrijnë të shohin dritën, që t'u jepet sukses për të mirën dhe besimin.

Ajetet 28 – 30

28. Ata thonë: “Kur do të përmbushet ai premtim (i Zotit), nëse po thoni të vërtetën?!”

29. Thuaj: “Ditën e Gjykimit, mohuesve nuk do t'u bëjë dobi besimi i tyre e as që do t'u jepet afat”.

30. Prandaj, ti largohu prej tyre dhe prit, edhe ata, janë duke pritur gjithashtu.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata thonë: “Kur do të përmbushet ai premtim (i Zotit), nëse po thoni të vërtetën?!”** - Keqbërësit e mosbesimtarët kërkojnë që t'u ngutet dënimi që u kërcënohet, sepse ata mohojnë profetët dhe shpalljet. Me këtë tregojnë se nuk e besojnë ringjalljen. Ata tregojnë, gjithashtu, kokëfortësinë, kryeneqësinë, inatin dhe urrejtjen e tyre ndaj së vërtetës. “Kur do të përmbushet ai premtim (i Zotit), nëse po thoni të vërtetën?! Kur do të vijë ajo ditë, kur do të bëhet ndarja mes nesh dhe jush?

Kur do të vijë dita kur ne do të dënohemi, sipas pretendimit tuaj?” Kështu u drejtoheshin ata profetëve, madje thoshin edhe: "... nëse po thoni të vërtetën." Me këtë fjalë, ata pretendonin e mëtonin se profetët nuk thoshin të vërtetën.

- **Thuaj: “Ditën e Gjykimit, mohuesve nuk do t'u bëjë dobi besimi i tyre e as që do t'u jepet afat”.** - Atëherë kur do të ndodhë ndarja mes nesh, ajo është dita kur ju do të ndëshkoheni. Njohja e asaj dite nuk ka për t'ju sjellë asnjë dobi, sepse kurdo që të vijë ajo, kjo do të shënojë fundin e afatit tuaj. Atë ditë nuk do të keni mundësi të rregulloheni dhe të besoni, sepse çdo gjë do ta shihni qartë. Nëse do t'ju jepej mundësia të rregulloheshit e të besonit, atëherë do të kishte kuptim kjo pyetje që ju bëni. Por duke qenë se kur të vijë ajo ditë, nuk do të ketë asnjë dobi për ju, kjo pyetje është e pakuptimtë. Me ardhjen e asaj dite nuk ka më kthim për robërit, sepse ka përfunduar koha e sprovës dhe përzgjedhjes. I Lartësuar i thotë: “Ditën e Gjykimit, mohuesve nuk do t'u bëjë dobi besimi i tyre e as që do t'u jepet afat”, sepse tashmë nuk ka më besim tek e fshehta, por besimi tek e dukshmja. Atyre nuk do t'u jepet afat që të rregullojnë atë që prishën dhe që të besojnë. Pendimi nuk ka për t'u pranuar prej tyre.

- **Ndaj, ti largohu (distancohu) prej tyre dhe prit...** - Nëse ata arrijnë në këtë gjendje injorance e arrogance dhe kërkojnë ngutjen e ndëshkimit, atëherë distancohu prej tyre dhe prit, për të parë se çfarë do të ndodhë me ta. Dënimi është i pashmangshëm për ta, por Allahu ka vendosur një afat, i cili nuk shpejtohet e as nuk vonohet.

- **se edhe ata janë duke pritur.** - Edhe ata po presin për ty lloj-lloj ligësisish dhe fatkeqësisish. Por le ta dijnë se përfundimi i mirë i takon devotshmërisë ndaj Zotit.

Këtu përfundon tefsiri i sures Sexhde, me ndihmën e Allahut dhe mirësinë e Tij. Atij i takon lavdërimi në i plotë, të gjitha përlëvdimet dhe madhërimin!

Sure 33 – El ahzab (medinase) 73 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 3

1. O Profet! Kije frikë Allahun, e mos u shko pas jobesimtarëve dhe hipokritëve! Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.

2. Dhe zbatoje me besnikëri atë që po të shpallet nga Zoti yt! Allahu e Di mirë gjithçka që bëni ju.

3. Dhe mbështetju Allahut! Mjafton që Allahu të jetë Mbrojtësi yt.

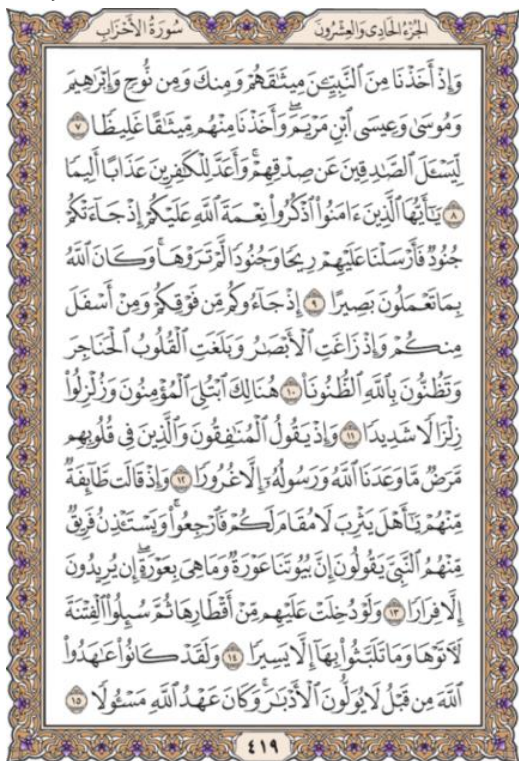
Shpjegimi i ajeteve

- O Profet! Kije frikë Allahun, e mos u shko pas jobesimtarëve dhe hipokritëve! Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë. – O Ti, që Allahu të dalloi me profetësi dhe të veçoi ndër njerëz për të të shpallur Shpalljen e Tij, duke të lartësuar mbi të gjitha krijesat! Ji mirënjohës për mirësitë që të dhuroi Zoti yt! Këtë mirënjohje duhet ta shprehësh duke u stolitur me *takua*, e cila është një cilësi që ti më shumë se çdokush tjetër duhet ta përmbushësh në veten tënde. Devotshmëria nënkupton vepra e fjalë që bëhen për hir të Zotit, si dhe të jesh i ruajtur nga gjërat e ndaluara. Ato duhen kryer ashtu siç e do Zoti yt, prandaj ji i përkushtuar për këtë! Përveç kësaj, përpiku dhe lufto me gjithë shpirt për të kumtuar Shpalljen e Allahut! Përhape ndër njerëz Shpalljen e Zotit dhe përkushtohu në këshillimin dhe rregullimin e njerëzve me fjalët, veprat dhe përkujdesin më të madh. Mos lejo të të shmangë nga ky qëllim e pikësynim asgjë dhe askush. Mos dëgjo e paso fjalët e mohuesve, të cilët e kanë shfaqur haptazi armiqësinë e urrejtjen ndaj Allahut e Profetit, dhe as fjalët e munafikëve, të cilët e mbajnë fshehur mohimin dhe shfaqin të kundërtën. Këta janë armiqtë e vërtetë, prandaj mos iu bind atyre në ato çështje që cenojnë devotshmërinë dhe bien ndesh me të. Mos shko pas epsheve dhe dëshirave të tyre, sepse do të të largojnë nga rruga e drejtë e Zotit.

- Dhe zbatoje me besnikëri atë që po të shpallet nga Zoti yt! Allahu e Di mirë

gjithçka që bëni ju. - Përkundrazi, ndiq rrugën dhe atë që të shpallet nga Zoti, sepse ajo është rruga e mëshirës dhe dritës! Vetëm këtë rrugë paso dhe shpreso mëshirën dhe shpërblimin e madh të Zotit. Dijeni mirë se Ai di për gjithçka që ju bëni, madje edhe hollësitë më të fshehta. Ai ka për t'ju shpërblyer sipas këtyre veprave, që i di mirë rreth jush, qofshin ato të mira apo të këqija. Nëse për një çast të vjen ndonjë mendim se, nëse nuk pason dëshirat e tyre devijuese, mund të të vijë prej tyre ndonjë sprovë e ligësi, ose kjo mund të cenojë disi udhëzimin e njerëzve dhe përhapjen e të mirës ndër ta, atëherë mos e ndiq këtë mendim dhe ruaju shumë nga të tilla kurthe të shejtanit të mallkuar. Në të tilla raste, përdor atë armë të fuqishme, që të ndihmon për këtë rast dhe për çdo rast tjetër: teukulin, pra, mbështetjen e plotë tek Allahu. Mbështetu e kërko ndihmë tërësisht veçse tek Zoti yt, ashtu siç duhet të mbështetet ai që nuk ka në dorën e vet as dëm e as dobi, as jetë e as vdekje apo ringjallje. Mbështetju të Plotëfuqishmit Mëshirëplotë, që të të ruajë nga e keqja e tyre. Kërko ndihmë Atij, për të plotësuar dhe përmbushur sa më mirë çështjet e fesë dhe të besimit, për të cilat je urdhëruar nga Zoti. Ki besim e siguri të plotë tek Allahu se do ta ofrojë e mundësojë atë që i kërkon, në çdo gjendje qofsh.

- Dhe mbështetju Allahut! Mjafton që Allahu të jetë Mbrojtësi yt. - Allahu është më i miri, në dorën e të Cilit të lihen veprat. Ai kujdeset më mirë për veprat e robit dhe zgjedh gjithmonë më të mirën për të, sepse Ai është i Gjithëditur dhe i Urtë dhe e di shumë mirë se cila është më e mira për robin, edhe pse robi vetë nuk e di. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar e ka plotësisht pushtetin që t'ia ofrojë robit atë që e ndihmon, ndërsa robi është tërësisht i dobët dhe i pafuqishëm. Allahu është më i mëshirshëm për robin sesa robi për veten e vet dhe sesa nëna për fëmijën e vet. Allahu është më i dashur për robin se çdokush tjetër dhe është kujdestari më i mirë,

sidomos kur bëhet fjalë për robërit e Tij të zgjedhur. Për këta, Ai vazhdon të kujdeset dhe t'i edukojë e drejtojë drejt mirësive dhe vazhdimisht u dhuron mirësitë e begatitë e Tij, të dukshme e të fshehura. Ky kujdes dhe këto mirësi janë edhe më të shumta kur Ai vetë i urdhëron që t'i mbështeten Atij dhe t'ia lënë veprat e tyre në dorën e Tij, duke premtuar që, nëse e bëjnë këtë ashtu siç duhet, atëherë mos ki dyshim për lehtësimet dhe ndihmën që vjen nga Mëshirëploti. Çdo çështje thjeshtësohet, çdo vështirësi lehtësohet, çdo sprovë kalon më lehtë, çdo fatkeqësi largohet, çdo nevojë e robit pakësohet dhe përmbushet, begatitë e Zotit zbresin, ligësitë largohen e zhduken. Në të tilla kushte, mund të shohësh që një njeri i dobët, i cili i është mbështetur tërësisht Allahut, duke i lënë veprat në dorën e Tij, të përmbushë vepra të cilat edhe një grumbull i tërë njerëzish nuk mund t'i përballojnë. Këtij njeriu, Allahu ia lehtëson që të bëjë vepra që edhe më të fortët nuk mund t'i bëjnë. Allahut i kërkojmë ndihmë për çdo gjë të mirë që na

afron tek Ai dhe të na ruajë nga çdo ligësi që na largon nga Ai!

Ajeti 4 – 5

4. Allahu nuk ka bërë dy zemra në gjoksin e asnjë njeriu dhe as nuk jua lejoji që gratë tuaja, - prej të cilave largoheni me dhihar - , t'i konsideroni si nënat tuaja. Dhe as nuk ju lejon që djemtë tuaj të adoptuar të kenë përkatësinë tuaj (atërore). Këto janë vetëm fjalë që ju i shqiptoni me gojët tuaja dhe është Allahu Ai që thotë të vërtetën, dhe është Ai që udhëzon (atë që do) në rrugën e drejtë.

5. U jepni atyre përkatësinë e vërtetë atërore! Kjo është më e drejtë para Allahut. Nëse nuk ua dini se kush janë etërit e tyre, atëherë ata janë vëllezërit tuaj në fe dhe mbështetësit tuaj. Ju nuk keni gjynah për diçka që e bëni gamimisht, porse për ato që zemrat tuaja i bëjnë qëllimisht. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- Allahu nuk ka bërë dy zemra në gjoksin e asnjë njeriu dhe as nuk jua lejoji që gratë tuaja, - prej të cilave largoheni me dhihar - , t'i konsideroni si nënat tuaja. - Allahu i Lartësuar i qorton dhe këshillon besimtarët që të mos flasin dhe të pohojnë gjëra të pavërteta, ashtu siç gënjejnë njerëzit e padrejtë e të paditur. Këto fjalë janë mashtrime e shpifje, të cilat sjellin gjëra të ndaluara nga Sheriati i Zotit. Këtu kemi të bëjmë me një rregull të përgjithshëm në Sheriatin e Zotit, në lidhje me atë çfarë flasim ose për lajmet që përcjellim rreth gjërave që ndodhin. Allahu i Madhëruar i veçoi këto çështje, sepse ato ndodhin shpesh dhe njerëzit kanë nevojë shumë të madhe që të dinë dispozitat rreth tyre. Allahu i Madhëruar thotë: "Allahu nuk ka bërë dy zemra në gjoksin e asnjë njeriu..." Kjo është diçka që kurrë nuk mund të ndodhë, prandaj kurrë të mos thoni për dikë që ka dy zemra brenda tij, dhe kështu të gënjeni rreth krijesës së Zotit. Pastaj thotë: "...dhe as nuk jua lejoji që gratë tuaja, - prej të cilave largoheni me dhihar, - ti

konsideroni si nënat tuaja". Domethënë, të konsiderosh gruan si në vend të nënës, duke i thënë: "...të kam si nënën time". Allahu i Madhëruar nuk i ka bërë gratë si nënat. Nëna jote është ajo që të ka lindur dhe që gëzon statusin e gruas më të lartë që meriton respektin dhe bamirësinë tënde. Martesa me të është haram për ty, ndërsa gruaja është hallall. Atëherë, si mund të vesh shenjën e barazimit mes dy gjërave të kundërta? Kjo është diçka që nuk lejohet, siç ka thënë Allahu i Madhëruar: "Ata të cilët u largohen bashkëshorteve, duke u thënë se iu duken si nënat e veta, le ta dinë se ato nuk janë nënat e tyre. Nënat e tyre janë ato që i kanë lindur. Në fakt, ata thonë fjalë të urryera dhe të pavërteta. Allahu është vërtet Falës i madh dhe Mbulues i gjynaheve." [Muxhadile 2].

- Dhe as nuk ju lejon që djemtë tuaj të adoptuar të kenë përkatësinë tuaj (atërore). - Fëmijët e birësuar nuk janë fëmijët tuaj biologjikë, por quhen thjesht të birësuarit tuaj. Para Islamit dhe në fillimet e tij, i birësuarit merrte atësinë e birësuesit. Allahu i Madhëruar e ndryshoi këtë zakon. Fillimisht, Ai tregoi se kjo është diçka jo e mirë, madje e shëmtuar, sepse, në fakt, është mashtrim e shpifje, dhe çdo mashtrim dhe shpifje nuk ka vend në Sheriatin e Zotit dhe besimtarët nuk e kanë atë cilësi. Kështu, Allahu i Lartësuar na e qartëson se bijtë tanë të vërtetë nuk janë ata që i kemi birësuar, por ata që janë lindur prej nesh. Ndërsa këta që janë lindur prej tjetër kujt, mund t'i quajmë 'i adoptuar'. Nëse ju thoni për të birësuarin se ai është biri i filanit (adoptuesit), ose ky është babai i filanit, kjo është e gabuar. Allahu i lartësuar thotë:

- Këto janë vetëm fjalë që ju i shqiptoni me gojët tuaja - Janë fjalë jo të vërteta dhe të padrejta.

- dhe është Allahu Ai që thotë të vërtetën, dhe është Ai që udhëzon (atë që do) në rrugën e drejtë. - Ai thotë veçse të vërtetën dhe atë që është e sigurt, prandaj dhe ju udhëzon që të pasoni udhëzimet e Tij. Fjalët dhe ligji i Allahut janë të vërteta, ndërsa

fjalët dhe veprat e kota nuk mund t'i atribuohen Atij dhe nuk mund të jenë prej udhëzimit të Tij. Ai udhëzon veçse në rrugën e drejtë dhe në vërtetësi. Por edhe fjalët e robve ndodhin me lejen e Tij, qofshin të mira apo të këqija. Pastaj i Madhëruari na mëson si të veprojmë. Ai thotë:

- U jepni atyre përkatësinë e vërtetë atërore! Kjo është më e drejtë para Allahut. - Ju duhet t'u njihni përkatësinë e vërtetë atësore, duke përmendur prindërit e tyre biologjikë. Kjo është më e drejtë dhe e rregullt tek Allahu.

- Nëse nuk ua dini se kush janë etërit e tyre, atëherë ata janë vëllezërit tuaj në fe dhe mbështetësit tuaj. - Nëse nuk i dini kush janë prindërit e tyre biologjikë, atëherë "... atëherë ata janë vëllezërit tuaj në fe dhe mbështetësit tuaj, domethënë, konsiderojini si vëllezërit e tuaj në fe dhe si miqtë e tuaj në Islam. Quajini vëllezër në Islam. Kështu, nuk lejohet që ata të quhen fëmijët tuaj. Nëse ua dini prindërit e tyre biologjikë, atëherë ua atribuoni atyre; dhe nëse nuk ua dini, atëherë quajini si vëllezër në fe ose miq. Mos mendoni se fakti që nuk u dihen prindërit biologjikë mund të jetë si justifikim që t'i quani si fëmijët tuaj. Kjo është e palejueshme.

- Ju nuk keni gjynah për diçka që e bëni gamimisht, porse për ato që zemrat tuaja i bëjnë qëllimisht. - Nuk ka gjynah për ju në ato fjalë që i keni thënë më parë ose në rastet kur ju e bëni këtë gabimisht, por keni gjynah në ato fjalë që i thoni me vetëdije, edhe pse e dini se është e ndaluar.

- Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë. - Ai ju fal dhe ju mëshiron ju, duke mos ju dënuar për gjynahet e kaluara dhe ju ka falur gjithashtu edhe për ato që i thoni gabimisht. Gjithashtu, pjesë e faljes dhe mëshirës së Allahut është edhe fakti që Ai ju qartësoi të gjitha ligjet që ju mësojnë dhe rregullojnë fenë dhe dynjanë tuaj. Allahu qoftë i lavdëruar dhe i lartësuar!

Ajeti 6

6. Profeti është më i mëshirshëm (e i kujdesshëm) **për besimtarët se sa ata vetë për veten e tyre, ndërsa gratë e tij janë si nënat e tyre** (pra nuk lejohet martesa me to). **Në ligjin e Allahut, farefisi juaj ka më shumë të drejta mbi ju** (në çështjen e trashëgimisë) **sesa besimtarët e tjerë dhe muhaxhirët** (të mërguarit). **Megjithatë, lini çfarë të jetë e mirë për miqtë tuaj të ngushtë** (nëpërmjet testamentit, dhuratës etj). **Kjo është e shkruar në Libër.**

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar u bën besimtarëve një përsëritje të Profetit, që ata të njohin gradën dhe cilësitë e tij të larta dhe të sillen me të me respekt, ashtu siç e meriton ai. Allahu i madhëruar thotë:

- Profeti është më i mëshirshëm (e i kujdesshëm) **për besimtarët se sa ata vetë për veten e tyre, ndërsa gratë e tij janë si nënat e tyre** (pra nuk lejohet martesa me to). - Njeriu më i rëndësishëm, madje edhe më i rëndësishëm se vetja jonë, është Profeti i Zotit. Kështu duhet parë dhe trajtuar Profeti i Zotit, sepse ai na ka ofruar dhembshurinë, mëshirën dhe këshillat më të mira, si njeriu më i dashur. Ai ka qenë më i mëshirshmi dhe më i dhembshuri për ne, madje edhe më i dhembshur sesa ne për veten tonë. Profeti (a.s) është njeriu që na ka ofruar shembullin dhe mirësinë më të madhe që mund ta ofrojë një krijesë. Mjafton të mendosh se çdo grimcë mirësie dhe çdo ligësi, nga e cila kemi shpëtuar, ka ndodhur nga udhëzimi që Profeti solli nga Zoti ynë. Ai është rruga e porta çdo mirësie që Zoti solli ndër ne. Prandaj duhet që dëshirat tona të mos bien ndesh me udhëzimet e këtij Profeti dhe asgjëje nuk duhet t'i jepet përparësi para asaj që dëshiroi Profeti i Zotit. Përparësi i duhet dhënë vetëm dëshirës dhe porosive të tij. Fjalës dhe udhëzimit të tij i duhet dhënë përparësi mbi fjalën e çdokujt prej njerëzve, kushdo qoftë ai. Besimtari e shkrin gjithë pasurinë, madje dhe jetën e tij dhe të familjes e fëmijëve të tij para jetës së Profetit dhe

nderit të figurës së tij. Nuk ka në zemrën e besimtarit dashuri më të madhe për ndonjë krijesë sesa dashuria për Profetin e Zotit. Ata nuk flasin para Profetit dhe kurrë nuk dalin para gjykimit dhe qëndrimit të Profetit, në çdo çështje që ai ka gjykuar. Profeti (a.s) është si prind për besimtarët, sipas disa leximeve që sahabët i kanë bërë ajetit kuranor. Ai është kujdesur për çdokënd dhe për udhëzimin e të gjithë besimtarëve, ashtu si prindi për fëmijët e vet. Nga kjo rrjedh edhe ligji që gratë e tij konsiderohen si nëna të besimtarëve; si nëna qoftë në aspektin që e kanë haram të martohen me to, por edhe në aspektin e respektimit dhe nderimit të tyre. Megjithatë, nuk lejohej që burrat e huaj të veçoheshin me to apo që ata të shërbenin si shoqërues (mahrem) në udhëtimet e tyre. Me sa duket, këto ajete janë si një parathënie e historisë së Zejdit, të birit të Harithit, i cili më parë quhej Zejdi i biri i Muhamedit. Kështu vazhdoi, derisa u shpallën ajetet: "Muhamedi nuk është babai i asnjërit prej burrave tuaj por (ai është) i dërguari i Allahut dhe vula e të gjithë Profetëve." [Ahzab 40]. Atëherë, ata u thirrën sipas atësisë biologjike. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na njofton se besimtarët janë të gjithë si fëmijë të Muhamedit (a.s) dhe ai është si prind për ta; askush nuk ka ndonjë status e vend të veçantë, në këtë aspekt. Kështu, edhe pse Zejdi nuk quhet më Zejdi i biri i Muhamedit në aspektin e atësisë biologjike, ai vazhdon të jetë djali i Muhamedit në Islam, ashtu si të gjithë besimtarët. Për këtë arsye, nuk ka shkak për pakënaqësi e shqetësim për dispozitat rreth birësimit. Duke qenë se gratë e Profetit janë si nëna për besimtarët, atëherë nuk lejohej martesa me to pas Profetit (a.s), ashtu siç edhe thotë shprehimisht Allahu i Madhëruar: "Ju nuk duhet ta mundoni të dërguarin e Allahut, e nuk ju lejohet të martoheni kurrë me gratë e tij, pas tij. Këto janë gjynah shumë i madh tek Allahu." [Ahzab 53]. Pastaj Allahu i Madhëruar thotë:

- Në ligjin e Allahut, farefisi juaj ka më shumë të drejta mbi ju (në çështjen e trashëgimisë) sesa besimtarët e tjerë dhe muhaxhirët (të mërguarit). - Farefisi, të afërmit apo të largët qofshin "...kanë më shumë të drejta mbi ju (në çështjen e trashëgimisë), sesa besimtarët e tjerë dhe muhaxhirët (të mërguarit)." Kështu, ata trashëgojnë njëri tjetrin dhe kujdesen për njëri tjetrin. Ata janë më parësorë se çdo aleancë e lidhje tjetër, në këtë aspekt. Në fillim të Islamit, edhe fëmijët e birësuar merrnin pjesë nga trashëgimia e adoptuesit, ashtu si trashëgimtarët e farefisit. Por më pas Allahu i Lartësuar e kufizoi trashëgiminë veçse në farefis dhe i përjashtoi të birësuarit. Kjo tregon butësinë, mëshirën dhe urtësinë e madhe të Allahut. Nëse do të vazhdonte siç ishte në fillim, atëherë do të kishte konflikte dhe përçarje të madhe ndër njerëz, sepse nga trashëgimia mund të përjashtoheshin njerëz të farefisit dhe gjakut. Vëreni me kujdes! Allahu i Madhëruar thotë: "... farefisi juaj ka më shumë të drejta mbi ju (në çështjen e trashëgimisë) sesa besimtarët e tjerë dhe muhaxhirët (të mërguarit)." Pra, nuk ka rëndësi a janë të afërmit prej muhaxhirëve apo jo, farefisi është parësor në këto aspekte. Ky ajet tregon se afërsia me farefisin është më e madhe dhe ata janë përgjegjës dhe sipërmarrës më parësorë për njëri tjetrin mbi çdo njeri tjetër, në të gjitha llojet e sipërmarrjeve, si ajo për martesë, në lidhje me kujdestarinë ligjore, kujdestaria mbi pasurinë etj. etj. Farefisi janë sipërmarrës dhe përgjegjës për njëri tjetrin. (Sigurisht, nëse janë besimtarë). Pastaj i Madhëruari thotë:

- Megjithatë, lini çfarë të jetë e mirë për miqtë tuaj të ngushtë (nëpërmjet testamentit, dhuratës etj). - Kjo është në dëshirën tuaj, nëse e bëni vullnetarisht, por jo me detyrim dhe të sanksionuar. Mund t'u jepni atyre nëse dëshironi t'u bëni bamirësi.

- Kjo është e shkruar në Libër. - Ky gjykim është i shkruar dhe vendosur në Librin e Zotit dhe është renditur në Kur'anin

e Tij. Kështu që duhet që të veprojmë dhe ta zbatojmë atë.

Ajetet 7 – 8

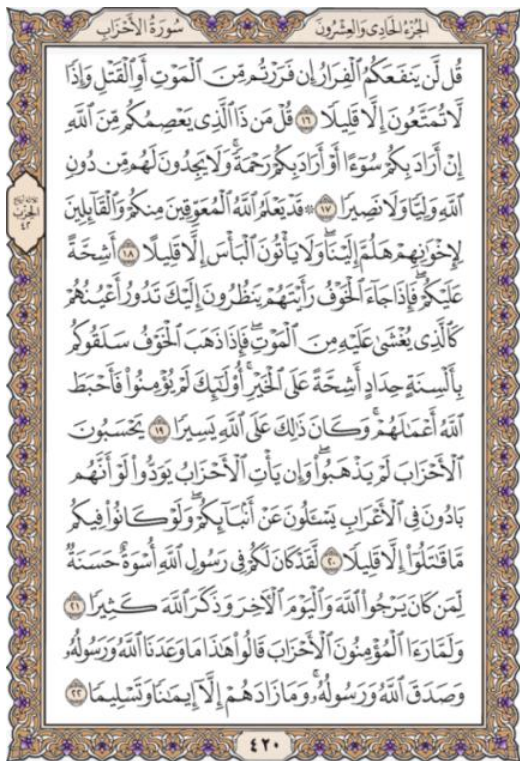
7. Dhe (kujto) Kur Ne morëm prej profetëve një premtim (solemn), siç morëm prej teje, prej Nuhut, Ibrahimit, Musait dhe Isait, birit të Merjemes. Ne morëm prej tyre një besë solemne.

8. Për t'i marrë në pyetje (dhe shpërblyer) të sinqertët për sinqeritetin e tyre. Dhe për jobsimtarët Ai ka përgatitur një Ndëshkim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- Dhe (kujto) Kur Ne morëm prej profetëve një premtim (solemn), siç morëm prej teje, prej Nuhut, Ibrahimit, Musait dhe Isait, birit të Merjemes. Ne morëm prej tyre një besë solemne. - Allahu i Madhëruar na njofton për një besë të fortë që ka marrë prej profetëve në përgjithësi, dhe prej këtyre 5 më të përzgjedhurve, në veçanti. Ai mori premtimin për të përmbushur tërësisht detyrat e fesë së Tij dhe për t'u përpjekur fort për lartësimin e fjalës së Tij. Kjo është rruga nëpër të cilën ecën të gjithë profetët e shkuar derisa u mbyll vargu i tyre me dërgimin e Muhamedit (a.s), që është më i miri i tyre dhe zotëria i të gjithë të dërguarve. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar i urdhëron njerëzit që t'i marrin si shembull këta profetë dhe të pasojnë rrugën dhe udhëzimin e tyre.

- Për t'i marrë në pyetje (dhe shpërblyer) të sinqertët për sinqeritetin e tyre. Dhe për jobsimtarët Ai ka përgatitur një Ndëshkim të dhembshëm. - Kështu, Allahu i Madhëruar ka për t'i pyetur dhe marrë në përgjegjësi si profetët që dërgoi, ashtu edhe popujt në të cilët i dërgoi këta profetë. Ai do t'i marrë në pyetje rreth asaj bese të fortë: A e çuan në vend dhe a e përmbushën ashtu siç duhej? A u treguan të sinqertë në adhurimin e Zotit dhe jetën sipas Shpalljes së Tij? Nëse po, atëherë ka për t'i shpërblyer me kopshtet e mirësive. Nëse jo dhe e kanë mohuar, atëherë do t'i ndëshkojë me dënimin e dhembshëm. Allahu i

Madhëruar thotë: "Prej besimtarëve pati burra të tillë që e mbajtën besën e dhënë Allahut. Disa prej tyre e përmbushën premtimin duke dhënë jetën dhe ka të tjerë që janë duke pritur (për ta përmbushur) dhe ata kurrë nuk sprapsen aspak (nga rruga e Allahut)." [Ahzab 23].

Ajetet 9 – 11

9. O ju që keni besuar! Kujtojeni Mirësinë e Allahut, kur ju erdhi një ushtri (për t'ju sulmuar) dhe Ne lëshuam kundër tyre një furtunë dhe forca që ju nuk i shihnit. Allahu e sheh mirë gjithçka që bëni ju.

10. Kur ata ju erdhën prej së larti dhe prej së poshtmi, shikimet tuaja u shtangën, zemrat erdhën në fyt (nga frika) dhe ju sajoni për Allahun lloj lloj mendimesh (të kota).

11. Atje u sprovuan besimtarët dhe u tronditën me një tronditje të fortë.

Shpjegimi i ajeteve

- O ju që keni besuar! Kujtojeni Mirësinë e Allahut, kur ju erdhi një ushtri (për t'ju sulmuar) dhe Ne lëshuam kundër tyre një

furtunë dhe forca që ju nuk i shihnit. Allahu e sheh mirë gjithçka që bëni ju. - Allahu i Lartësuar u kujton robve të Tij besimtarë mirësinë e madhe që u bëri gjatë kësaj historie kur një ushtri e madhe e disa aleatëve u mbloodh për t'i luftuar dhe shfarosur, duke i nxitur të jenë mirënjohës. Ushtritë e Mekës dhe gjithë Hixhazit u mbloodhën për t'i luftuar nga sipër, ndërsa ushtritë e Nexhdit u mbloodhën nga poshtë. Ata vendosën prerazi dhe u betuan që të shfarosnin Profetin dhe sahabët e tij. Kjo ishte lufta e Hendekut ose e Ahzabit. Përveç këtyre ushtrive, kundër tij u vunë edhe fiset judeje, që ishin rreth e rotull Medinës. Për të përballuar sulmet e ushtrisë së madhe, Profeti (a.s) hapi një hendek të madh rreth Medinës. Kështu aleanca e mohuesve dhe idhujtarëve bëri një rrethim shumë të dhimbshëm dhe të vështirë për muslimanët. Aq shumë u vështirësua jeta në Medinë, saqë Allahu i përshkroi me fjalët:

- Kur ata ju erdhën prej së larti dhe prej së poshtmi, shikimet tuaja u shtangën, zemrat erdhën në fyt (nga frika) dhe ju sajoni për Allahun lloj lloj mendimesh (të kota). - Zemrat u shkuan në fyt nga frika dhe vështirësia, aq sa u shkonin lloj-lloj mendimesh. Pasiguria arriti kulmin kur shihnin gjithë ato masa shtrënguese dhe atë rrethim aq të fortifikuar. Ky rrethim vazhdoi për një kohë të gjatë. Allahu e përshkruan kështu gjendjen e besimtarëve: "...shikimet tuaja u shtangën, zemrat erdhën në fyt (nga frika) dhe ju sajoni për Allahun lloj lloj mendimesh (të kota)". Ju kishit mendimet e këqija se Allahu nuk do të ndihmonte fenë e Tij dhe se nuk do të plotësonte dhe lartësonte fjalën e Tij."

- Atje u sprovuan besimtarët dhe u tronditën me një tronditje të fortë. - Kjo ishte për besimtarët një sprovë shumë e madhe dhe ata u tronditën shumë, me ankth e pasiguri për jetën e familjet e tyre, me uri e vuajtje të pashembullta. Kështu i sprovoi Allahu besimtarët, që të dilte në pah imani i tyre dhe t'u shtohet e forcohet më shumë siguria për ndihmën e Allahut. Dhe, vërtet,

u shfaq dhe doli në pah imani i tyre, sinqeriteti dhe siguria e mbështetja e pathyeshme në Allahun! Vetëm Allahut i qoftë lavdërimi e mirënjohja! Me këtë qëndresë, ata ia kaluan dhe i lanë pas të parët dhe të fundit. Pikërisht kur u shtuan vuajtjet e sprovat rëndonin njëra tjetrën, atëherë imani i tyre arriti gradën e sigurisë së plotë, ashtu si ta shihje të vërtetën me sy. I Lartësuarit thotë: “Dhe kur panë ushtritë armike, besimtarët thanë: “Kjo është ajo që Allahu dhe i Dërguari i Tij na prematuan dhe Allahu dhe i Dërguari i Tij na thanë të vërtetën”. Dhe ajo (*ushtria e armikut*) vetëm se ua shtoi atyre edhe më shumë besimin dhe mbështetjen (*tek Allahu*).” [Ahzab 22.] Në të tilla sprovat del qartë edhe hipokrizia e dyfytirëshve. Ata e nxorën në shesh atë që e mbanin fshehur në zemër.

Ajetet 12 – 18

12. (Kujto) kur hipokritët dhe ata që në zemrat e tyre kishin sëmundje, thoshin: “Allahu dhe i dërguari Tij, nuk na prematuan gjë tjetër veçse mashtrim,”

13. Dhe (kujto) kur një grup prej tyre thanë: “O burra të Jethribit! Sot nuk do të mund ti bëni ballë (*luftës*), ndaj kthehuni (*në Medine*)!” Një grup prej tyre i kërkonin leje Profetit, duke thënë: “Shtëpitë tona janë të pambrojtura.”, edhe pse ato nuk ishin të pambrojtura. Në të vërtetë ata nuk donin gjë tjetër por veçse të iknin.

14. Nëse (*armiqtë*) do t’u hynin atyre nga anët e saj (*Medines*) dhe prej tyre të kërkohet tradhtia (*e besimit të drejtë e kthimi në idhujtari*), ata me siguri do të tradhtonin pa u vonuar aspak.

15. Dhe ishin ata që më parë i patën dhënë besën Allahut se kurrë nuk do të bënin prapa (*në luftë*). Dhe për premtimin që i jepet Allahut (*sigurisht*) duhet përgjigjur.

16. Thuaj: “Ikja për t’i shpëtuar vdekjes ose vrasjes (*në luftë*) nuk ju sjell asnjë dobi. Edhe po të shpëtoni atëherë, nuk do të jetoni veçse për pak kohë.”.

17. Thuaj: “Kush është ai që mund t’ju mbrojë prej Allahut, nëse Ai dëshiron (*t’ju godasë me*) ndonjë të keqe, ose (*kush mund ta ndalë të mirën e tij*) nëse Ai dëshiron ndonjë të mirë? Përveç Allahut ata nuk do të gjejnë asnjë mbrojtës e asnjë ndihmëtar”.

18. Allahu i di mirë ata që i pengojnë vëllezërit e tyre (*nga lufta*) dhe u thonë: “Ejani me ne!” Ata vijnë në luftë vetëm për pak kohë.

Shpjegimi i ajeteve

- (*Kujto*) kur hipokritët dhe ata që në zemrat e tyre kishin sëmundje, thoshin: “Allahu dhe i dërguari Tij, nuk na prematuan gjë tjetër veçse mashtrim,” - Ky është kriteri dallues për çdo munafik, që del në pah gjatë fitnes. Imani i tij është i paqëndrueshëm. Ai shikon me mendjen e tij të mangët dhe të lehtë ngjarjet dhe sprovat që i ndodhin dhe bie pre e tyre, duke e zënë frika dhe paniku. Atyre u shteron durimi, prandaj bëhen faktorë destabilizimi në radhët e besimtarëve. Kështu, as vetë nuk bëjnë durim dhe as të tjerët nuk i lënë rehat nga sherri i tyre. Pikërisht këta njerëz thanë:

- Dhe (*kujto*) kur një grup prej tyre thanë: “O burra të Jethribit! - Vëreni me kujdes se si munafikët u drejtohen besimtarëve, jo duke u folur me emër si "o besimtarë" ose "o muslimanë", por duke u folur thjesht me emrin e qytetit, si banorë të atij qyteti. Me sa duket, në ato zemra që i kishte pushtuar frika nuk kishte vend lidhja e besimit dhe Islami. Për ta, ky detaj kaq i rëndësishëm nuk kishte asnjë vlerë.

- Sot nuk do të mund ti bëni ballë (*luftës*), ndaj kthehuni (*në Medine*)!” - Në këtë vend ku jemi pozicionuar për të mbrojtur Medinën nuk kemi gjetur mbrojtje të mirë. Besimtarët, në fakt, pasi ishin këshilluar, kishin vendosur të dilnin jashtë Medinës, pikërisht në atë vend ku edhe gërmuan atë hendek të gjatë, për t’u mbrojtur sa më mirë. Dhe këta faqezinj frikacakë u kërkonin që ta linin frontin e mbrojtjes, që kishin përgatitur dhe të ktheheshin në Medinë. Prandaj thanë: "Sot nuk do të

mund t'i bëni ballë (*luftës*), ndaj kthehuni (*në Medinë!*)” Këto ishin fjalët e tyre destabilizuese dhe demoralizuese. Ata donin të rrënonin moralin dhe forcën e ushtrisë, duke u thënë se nuk kishin forcë të përballoni armikun. Me fjalë të tjera, po i urdhëronin që të braktisnin frontin dhe luftën dhe të iknin të dëshpëruar dhe të përçarë. Ky është lloji më i dëmshëm dhe më i lig i armiqve. Poshtë këtyre vinte një grup tjetër, të cilët i pushtoi frika dhe filluan të kërkonin që të largoheshin nga formacionet luftuese, duke nxjerë lloj-lloj justifikimesh të kota. Për këta, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Një grup prej tyre i kërkonin leje Profetit, duke thënë: “Shtëpitë tona janë të pambrojtura.”, edhe pse ato nuk ishin të pambrojtura.** - Familjet tona janë në rrezik dhe kemi frikë se armiku do të na sulmojë dhe ne nuk do të jemi atje për t'i ndihmuar. Për këtë arsye, na jep leje që të kthehemi, që të mund t'i mbrojmë familjet tona. Dhe, në fakt, ata po gënjenin. I Lartësuar thotë:

- **Në të vërtetë ata nuk donin gjë tjetër por veçse të iknin.** - Qëllimi i tyre i vetëm ishte largimi nga fushëbetejës. Të gjitha ato fjalë e justifikime ishin thjesht pretekste për t'u larguar. Këta e kishin imantin të dobët, aq sa ai tronditej gjatë sprovave dhe vështirësive. Madje, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Nëse (armiqtë) do t'u hynin atyre nga anët e saj (Medines) dhe prej tyre të kërkohej tradhtia (e besimit të drejtë e kthimi në idhujtari), ata me siguri do të tradhtonin pa u vonuar aspak.** - Nëse armiku do të hynte në Medinë dhe ta pushtonte atë, ata jo vetëm që nuk do të luftonin, por do t'i përgjigjeshin ftesës së mohuesve për ta lënë fenë e Zotit dhe do të braktisnin fenë dhe besimin e pastër. Madje, Allahu thotë: "... ata me siguri do të tradhtonin pa u vonuar aspak...", sepse do t'u përgjigjeshin pa asnjë rezistencë. Ai thotë : "...pa u vonuar aspak", nuk do të bënin asnjë rezistencë, por thjesht, me të

parë pushtimin e armikut, do t'i përgjigjeshin atij në gjithçka që ai kërkonte, duke miratuar kufrin e tyre. Ky është realiteti i këtyre njerëzve dhe gjendja e besimit të tyre.

- **Dhe ishin ata që më parë i patën dhënë besën Allahut se kurrë nuk do të bënin prapa (në luftë)....** - Kjo ishte gjendja e tyre, edhe pse i patën dhënë besën Zotit se kurrë nuk do të tërhiqeshin.

- **... Dhe për premtimin që i jepet Allahut (sigurisht) duhet përgjigjur.** - Le ta dinë të gjithë se premtimet ndaj Allahut kanë përgjegjësi për t'u mbajtur. Ai ka për t'i marrë në llogari të gjithë për këto premtime, prandaj nëse ata i kanë thyer, atëherë si e mendojnë se do të jetë përfundimi i tyre? Çfarë do të bëjë Zoti me ta?

- **Thuaj: “Ikja për t'i shpëtuar vdekjes ose vrasjes (në luftë) nuk ju sjell asnjë dobi. Edhe po të shpëtoni atëherë, nuk do të jetoni veçse për pak kohë.”** - Duke i qortuar për dorëzimin e tyre dhe duke i njoftuar se kjo nuk ka për t'u sjellë asnjë dobi të pretenduar, thuaju atyre: “Ikja për t'i shpëtuar vdekjes ose vrasjes (*në luftë*) nuk ju sjell asnjë dobi. Edhe po të shpëtoni atëherë, nuk do të jetoni veçse për pak kohë.” Siç thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: "Thuaju: “Edhe sikur të ishit në shtëpitë tuaja, ata që u është shkruar të vriten, do të shkonin patjetër në vendin e vrasjes.” [Al-Imran 154]. Shkaqet mund të sjellin pasojat vetëm nëse nuk bien ndesh me ligjin dhe caktimin e Zotit. Por nëse vjen caktimi kaderi dhe vendimi (el-kadau) i Zotit, zhvlerësohet çdo shkak dhe nuk sjell asnjë pasojë. Çdo përpjekje që njeriu mendon se mund ta ndihmojë, nuk ka për t'i sjellë asnjë dobi të shpresuar. Kur ju u larguat nga lufta, që t'i shpëtoni vdekjes dhe vrasjes, e bëtë këtë që të mund të jetoni e shijoni akoma kënaqësi të kësaj dynjaje. Por diheni se: "...atëherë do të jetoni veçse për pak kohë." Dhe kjo kënaqësi e pakët është shumë e papërfillshme përballë gjynahut të madh që bëtë me dezertimin tuaj dhe braktisjen e urdhrit të Zotit. Me këtë, ju

privoni veten tuaj nga mirësia e madhe që Zoti u premtoi durimtarëve në këtë jetë dhe në ahiret, mes atyre kënaqësive të pashembullta dhe të pashtershme.

- Thuaj: “Kush është ai që mund t’ju mbrojë prej Allahut, nëse Ai dëshiron (t’ju godasë me) ndonjë të keqe, ose (kush mund ta ndalë të mirën e tij) nëse Ai dëshiron ndonjë të mirë?” - Në këto ajete, Allahu i Madhëruar u tregon njerëzve se asnjë masë e tyre nuk mund t’i mbrojë ata nga dënimi i Tij, nëse Ai dëshiron t’i godasë me fatkeqësi. Ai thotë: "Thuaj: “Kush është ai që mund t’ju mbrojë prej Allahut, nëse Ai dëshiron (t’ju godasë me) ndonjë të keqe, ose (kush mund ta ndalë të mirën e tij) nëse Ai dëshiron ndonjë të mirë?” Allahu është i Vetmi që ka në dorë të japë ose të privojë, të sjellë mirësi ose të godasë me dënime e fatkeqësi. Mirësia vjen veçse prej Tij dhe e keqja mund të largohet veçse prej Tij. Le ta dinë këta dezertorë dhe braktisës të çështjes së Allahut se:

- Përveç Allahut ata nuk do të gjejnë asnjë mbrojtës e asnjë ndihmëtar”. - Ata nuk do të gjejnë asnjë ndihmëtar, që t’u japë ndonjë mirësi dhe as mbrojtës që të mund t’u largojë ligësinë dhe fatkeqësitë. Le t’i përkushtohet njeriu veç Atij që është i vetëm dhe i pashoq në çdo drejtim, Atij i Cili i ka në dorë të gjitha çështjet. Le ta dijë se ajo që do të përmbushet është veçse dëshira dhe vullneti i Allahut dhe ajo që Ai e ka përcaktuar në kaderin e Tij. Nëse Allahu të braktis, atëherë nuk ka për të të vlejtur asnjë ndihmëtar e mbrojtës. Në vijim, Allahu i Lartësuar i kërcënon këta dezertorë, që përpiqen të lëkundin besimin e besimtarëve dhe të përçajnë radhët e tyre, madje u jep një kërcënim të fortë. Ai thotë:

- Allahu i di mirë ata që i pengojnë vëllezërit e tyre (nga lufta) dhe u thonë: “Ejani me ne!” - Allahu i Lartësuar i di mirë të dy këto grupe tradhtarësh dhe dezertorësh, si ata që nuk dolën fare në luftë, edhe ata që u thoshnin të tjerëve “Ejani me ne!”, kthehuni në Medinë. Këta lloj njerëzish i dallon sepse:

- Ata vijnë në luftë vetëm për pak kohë. - Ata rrinë në luftë shumë pak. Ata do t’i shohësh se janë të parët për të dezertuar dhe bërë bisht luftës. Çfarë mund t’i shtyjë ata që të bëjnë luftë? Çfarë imani kanë ata në zemër e çfarë durimi do t’i bënte ata t’i hyjnë luftës në rrugën e Zotit?! Përkundrazi, zemrat i kanë të mbushur tërësisht me frikë e hipokrizi. Ata janë frikacakë e burracakë, që nuk kanë iman aspak ose kanë iman shumë të dobët.

Ajetet 19 – 20

19. Por edhe atëherë vrapojnë të marrin veç për vete. Pastaj, kur i pushton frika, do t’i shohësh se si të shikojnë me ata sytë e tyre që rrotullohen si të atij që është në agoni. Dhe kur u largohet frika, ata ju sulmojnë me ato gjuhë therrëse, duke lakmuar për pasuri (plaçkë lufte). Të tillë njerëz nuk kanë besuar prandaj Allahu ua asgjësoi veprat e tyre dhe kjo për Allahun është lehtë.

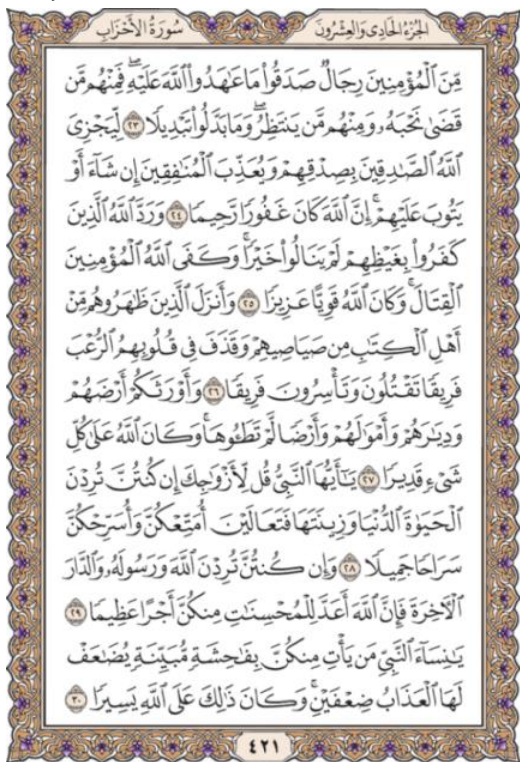
20. Ata mendonin (nga frika e madhe) se ushtritë (armike) ende nuk ishin larguar. Dhe nëse ushtritë (armike) do të ktheheshin edhe njëherë, ata (hipokritët) do të dëshironin të kishin qenë mes beduinëve dhe të sigurt atje larg të merrnin lajme për ju. Por, edhe sikur të ishin në mesin tuaj, shumë pak do të luftonin.

Shpjegimi i ajeteve

- Por edhe atëherë vrapojnë të marrin veç për vete. - Ata nuk marrin pjesë në luftë as me trupin e forcën e tyre dhe as duke shpenzuar nga pasuria e tyre.

- Pastaj, kur i pushton frika, do t’i shohësh se si të shikojnë me ata sytë e tyre që rrotullohen si të atij që është në agoni. – Të shohin të tmerruar, njësoj si ai që po i bie të fikët nga frika e vdekjes. E tillë është frika e tyre. Ajo ua ka pushtuar zemrat dhe i ka bërë që të mos mendojnë. Ata druhen se mos i detyrojnë të luftojnë kundër dëshirës së tyre.

- Dhe kur u largohet frika, ata ju sulmojnë me ato gjuhë therrëse, duke lakmuar për pasuri (plaçkë lufte). - Kur

situata qetësohet dhe zotëron paqja, do t'i shohësh se sa mirë që ligjërojnë e flasin me fjalë të mëdha dhe sllogane trimërie, por që të gjitha janë pretendime boshe e të kota. Teksa i dëgjon, mendon se janë trima të sprovuar, që i vërsulen armikut. Kjo është cilësia më e keqe që mund të gjendet tek njeriu: që të jetë koprrac dhe i lëkundur në përmbushjen e detyrimeve: koprrac me pasurinë, duke mos e shpenzuar atje ku duhet, koprrac me trupin e tij, duke mos luftuar armiqtë e Allahut ose të ftojë njerëzit e të përhapë fenë e Allahut, koprrac me prestigjin dhe famën e tij, koprrac me diturinë e tij, këshillat dhe opinionet e tij në çështje të rëndësishme. Për këta lloj njerëzish, që janë në këtë gjendje, Allahu thotë:

- **Të tillë njerëz nuk kanë besuar prandaj Allahu ua asgjësoi veprat e tyre dhe kjo për Allahun është lehtë.** - Për shkak të mangësisë së imanit në zemër, Allahu i Madhëruar ua asgjësoi veprat e tyre. Ndërsa besimtarët, Zoti i ruajti nga koprracia e vetes së tyre. Ai i forcoi dhe udhëzoi ata që

të përmbushnin atë për të cilën u urdhëruan, duke vënë në shërbim trupin e tyre duke luftuar në rrugën e Zotit, duke e lartësuar me davet fjalën dhe fenë e Tij, duke shpenzuar pasurinë e tyre në rrugët e shumta të mirësive, duke përdorur prestigjin dhe diturinë e tyre në shërbim të çështjes së Zotit.

- **Ata mendonin (nga frika e madhe) se ushtritë (armike) ende nuk ishin larguar.**

- Ata mendonin se armiqtë që ishin tubuar që të luftonin kundër Profetit të Zotit dhe shokëve të tij, ende nuk ishin larguar. Mendonin se ata do të vazhdonin luftën derisa t'i shfarosnin besimtarët. Por nuk u dolën llogaritë, ashtu siç i kishin menduar.

- **Dhe nëse ushtritë (armike) do të ktheheshin edhe njëherë, ata (hipokritët) do të dëshironin të kishin qenë mes beduinëve dhe të sigurt atje larg të merrnin lajme për ju.** - Nëse do të ndodhte që ajo ushtri të mbledhej prapë, ata do të dëshironin të ishin larg. Ata do të dëshironin që të mos ishin në Medinë e as afër saj, por të ishin shumë larg, që thjesht të ndiqnin lajmet për së largu se çfarë do të ndodhte. U poshtërofshin dhe u shkatërofshin ata, sepse janë njerëz që askujt nuk i shërben prania e tyre.

- **Por, edhe sikur të ishin në mesin tuaj, shumë pak do të luftonin.** - Për këtë arsye, mos u kushtoni rëndësi dhe të shqetësoheni për ta.

Ajetet 21 – 24

21. Vërtet, i Dërguari i Allahut është shembulli më i mirë për ata që shpresojnë tek Allahu dhe Dita e Fundit dhe e përmendin shumë shpesh Allahun.

22. Dhe kur panë ushtritë armike, besimtarët thanë: “Kjo është ajo që Allahu dhe i Dërguari i Tij na prematuan dhe Allahu dhe i Dërguari i Tij na thanë të vërtetën”. Dhe ajo (ushtria e armikut) vetëm se ua shtoi atyre edhe më shumë besimin dhe mbështetjen (tek Allahu).

23. Prej besimtarëve pati burra të tillë që e mbajtën besën e dhënë Allahut. Disa prej tyre e përmbushën premtimin duke

dhënë jetën dhe ka të tjerë që janë duke pritur (për ta përmbushur) dhe ata kurrë nuk sprapsen aspak (nga rruga e Allahut).

24. Që Allahu t'i shpërblejë të sinqertët për sinqeritetin e tyre dhe t'i ndëshkojë, nëse do, hipokritët, ose t'ua pranojë pendimin atyre. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- Vërtet, i Dërguari i Allahut është shembulli më i mirë për ata që shpresojnë tek Allahu dhe Dita e Fundit dhe e përmendin shumë shpesh Allahun.

- Ai e dha këtë shembull të mirë kur mori pjesë edhe vetë në këtë luftë. Ai ishte vetë në vendin e luftës, madje më i fismi e i nderuari, më trimi dhe guximtari. Atëherë, si është e mundur që ju t'i shmangeni dhe të tregoheni koprracë me veten tuaj, kur vetë Profeti i Allahut e ofroi veten e tij në këtë luftë? Ju duhet ta merrni atë si shembull në këtë çështje dhe në çdo çështje tjetër. Dijetarët e *usul fikh*-ut e kanë marë këtë ajet si dëshmi që tregon se veprat e Profetit (a.s) janë dhe konsiderohen si provë edhe për umetin. Rregulli thotë se dhe umeti i tij duhet t'u përmbahet këtyre veprave, vetëm në rastet kur një provë tjetër tregon se ajo vepër ka qenë detyrë ose e pëlqyeshme vetëm për Profetin. Shembulli që ndjekin njerëzit është i mirë ose i keq. Shembulli i mirë është Profeti (a.s). Ai që e merr si shembull Profetin e Zotit, ai ka ndjekur rrugën që të çon në shpërblimin e madh të Zotit dhe nderimet e Tij të shumta. Pikërisht kjo është rruga e drejtë. Ndërsa çdo shembull tjetër, nëse bie ndesh me rrugën dhe traditën e tij, ai është një shembull i keq. Kjo i ngjan pasimit të verbër që mohuesit u bëjnë të parëve të tyre të devijuar dhe të humbur. Allahu i Madhëruar thotë: "Ne nuk kemi dërguar para teje profet në ndonjë vendbanim, që paria e shfrenuar e tij të mos i ketë thënë: "Ne i kemi gjetur të parët tanë në këtë fe, prandaj do t'i ndjekim gjurmët e tyre me këmbëngulje". [Zuhruf 23]. Por cilit i jepet mundësia që ta pasojë shembullin e mirë? Kjo i jepet veçse atij që

shpreson shpërblimin e Allahut dhe daljen faqebardhë në Ditën e gjykimit. Ai e ka zemrën të mbushur me iman dhe frikë për Zotin, me shpresë për shpërblimin e Tij, me frikë nga ndëshkimi i Tij. Të gjitha këto e nxitin dhe e forcojnë atë për të ndjekur rrugën e Profetit, duke e patur atë si shembull. Pasi përshkroi gjendjen e munafikëve gjatë momenteve të frikës, Allahu i Madhëruar përshkruan gjendjen e besimtarëve dhe qëndrueshmërinë e tyre. Ai thotë:

- Dhe kur panë ushtritë armike, besimtarët thanë: "Kjo është ajo që Allahu dhe i Dërguari i Tij na premtoan dhe Allahu dhe i Dërguari i Tij na thanë të vërtetën". - Kur gjithë ato ushtri ishin përballë tyre dhe gati të sulmonin, pikërisht atëherë kur frika pushton edhe zemrat e burrave, këta të zgjedhur thanë: "Kjo është ajo që Allahu dhe i Dërguari i Tij na premtoan..." Këtë premtim ata e kishin lexuar në fjalën e Allahut kur thotë: "A mendoni se do të hyni në Xhenet pa u sprovuar si ata që ishin para jush?! Ata u sprovuan nga vuajtje e fatkeqësi dhe ishin kaq të tronditur, sa edhe i Dërguari, e bashkë me të edhe besimtarët, luteshin: "Kur do të vijë ndihma e Allahut?" Po. Vërtet, ndihma e Allahut është (*gjithmonë*) afër!" [Bekare 214]. Pastaj thanë: "dhe Allahu dhe i Dërguari i Tij na thanë të vërtetën".. Ne po e shohim me sy atë që Zoti na pati lajmëruar se do të ndodhë. Allahu i Madhëruar na tregon për këta trima në vijim:

- Dhe ajo (ushtria e armikut) vetëm se ua shtoi atyre edhe më shumë besimin dhe mbështetjen (tek Allahu). - Kjo përballje ua mbushi zemrat me iman dhe ua forcoi trupin, për të përmbushur urdhrin e Allahut dhe të luftonin për çështjen e Tij. Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar na tregoi se munafikët i premtoan dhe i dhanë besën Atij se nuk do t'i kthenin shpinën, por e shkelën besën e dhënë. Ndërsa në këto ajete, Ai na tregon se besimtarët e mbajtën premtimin e dhënë. Ai thotë:

- **Prej besimtarëve pati burra të tillë që e mbajtën besën e dhënë Allahut.** - Ata e përmbushën atë që premtuan, pa asnjë mangësi. Ata dhanë gjithçka zotëronin për të kënaqur Allahun. Ata dorëzuan gjithë qenien e tyre në bindje ndaj Zotit dhe në shërbim të Tij.

- **Disa prej tyre e përmbushën premtimin duke dhënë jetën...** - Pati prej tyre që e përmbushën detyrën me të cilën ishin ngarkuar. Pati prej tyre që u vranë në rrugën e Zotit ose vdiqën, duke përmbushur detyrën e tyre, pa e cenuar aspak atë që i premtuan Zotit.

- **dhe ka të tjerë që janë duke pritur (për ta përmbushur) dhe ata kurrë nuk sprapsen aspak (nga rruga e Allahut).** - Ata po presin që ta përmbushin atë detyrë, prandaj i sheh që punojnë pa pushim, por ende nuk kanë përfunduar. Ata shpresojnë shumë që ta përmbushin premtimin dhe kurrë nuk sprapsen (nga rruga e Allahut), ndryshe nga të tjerët, që e braktisën këtë rrugë. Ata nuk dredhojnë. Ata janë burra të vërtetë. Ndërsa të tjerët, edhe pse kanë pamje burrash, cilësitë e tyre i tradhtojnë, sepse janë shumë poshtë cilësive të burrave të vërtetë.

- **Që Allahu t'i shpërblejë të sinqertët për sinqeritetin e tyre** - Për shkak të vërtetësisë në fjalët, veprat e në të gjitha gjendjet e tyre në marrëdhënie me Allahun. Ajo që kanë në zemra është e njëjtë me atë që shfaqet në fjalët dhe veprat e tyre. Allahu i Madhëruar thotë: “Kjo është dita kur të sinqertëve u sjell dobi sinqeriteti i tyre. Atyre u takojnë kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Allahu është i kënaqur me ta dhe ata janë të kënaqur me Të. Ky është shpëtimi i madh.” [Maide 119].

Kuptimi i ajetit është: Ne i përcaktuam që të ndodhin këto sprova, që të dallohen qartë i sinqerti nga mashtruesi. Kështu, i sinqerti të shpërblehet për sinqeritetin...

- **... dhe t'i ndëshkojë, nëse do, hipokritët,...** - Këta ndryshe shfaqen dhe tjetër gjë mbajnë fshehur. Por kur ndodhin

sprovat, ata nxjerin në pah atë që e mbajnë fshehur. Ata nuk e mbajnë fjalën dhe e shkelin besën, që i japin Zotit. Po ta vërejmë me kujdes, Allahu i Madhëruar thotë: "dhe t'i ndëshkojë hipokritët, nëse do". Ai do t'i ndëshkojë ata, nëse dëshiron. Nëse Ai e sheh që nuk ka mirësi tek ata, nuk ka për t'ua dhënë udhëzimin e plotë, dhe kështu ata do të meritojnë dënimin.

- **ose t'ua pranojë pendimin atyre. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Mund të ndodhë që Ai t'u japë mundësi që të pendohen dhe të kthehen tek Ai të nënshtruar. Në fakt, kjo ndodh në shumicën e rasteve, e kjo është ajo që shpresohet, sepse Allahu është Bujar e Mëshirëplotë. Për këtë arsye, Ai e përfundon ajetin me dy emra të Tij, që tregojnë falje të madhe dhe mëshirë. Ai fal e mbulon gjynahet e atyre që e kanë ngarkuar veten me gjynahe, nëse ata kthehen tek Ai me pendim të sinqertë. Ai tregohet Mëshirëplotë me ta që kur ua mundëson që të pendohen dhe të ndiejnë keqardhje. Pastaj, Ai ua pranon pendimin dhe ua mbulon ato që kanë bërë.

Ajetet 25 – 27

25. Dhe Allahu i zbrapsi ata që nuk besuan bashkë me tërë mllëfin e tyre, dhe ata nuk fituan asgjë të mirë. Dhe Allahu ua largoi luftën besimtarëve. Allahu është i Plotfuqishëm, Ngadhënjimtar.

26. Ai (Allahu) i nxori prej fortesave ata ithtarë të librit (jehudinj), që i ndihmuan ato (ushtritë armike), dhe hodhi frikë në zemrat e tyre. Kështu, një grup prej tyre i vratë, kurse disa të tjerë i robëruat.

27. Dhe Ai ju bëri ju trashëgimtarë të tokave, shtëpive dhe pasurive të tyre si edhe të një toke që ende nuk e kishit shkelur (më parë). Allahu është i Gjithfuqishëm për çdo gjë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Dhe Allahu i zbrapsi ata që nuk besuan bashkë me tërë mllëfin e tyre, dhe ata nuk fituan asgjë të mirë.** - I ktheu ata duarbosh dhe të poshtëruar. Ata nuk e arritën dot atë që, me aq padurim, synonin ta arrinin e realizonin, domethënë, vrasjen e

Profetit dhe të besimtarëve. Ata ishin të bindur se do ta arrinin qëllimin, sepse i mashtrroi epërsia numerike e aftësitë ushtarake. Ata u krenuan me aleancën e tyre të gjerë në këtë luftë dhe ishin tërësisht të bindur për fitoren. Por Allahu i Madhëruar u dërgoi atyre një furtunë shumë të madhe, që i tronditi e shkuli nga vendi i fushimit. Era ua fluturoi çadrat dhe ua derdhi përmbysi kazanët ku gatuanin. Ndërsa në zemrat e tyre Allahu futi frikën, dhe kështu u larguan të mbushur me zemërim dhe me urrejtje. Kjo ishte ndihma e Allahut për robërit e Tij besimtarë.

- Dhe Allahu ua largoi luftën besimtarëve. - Allahu i ruajti besimtarët me ushtrinë e Tij, me erërat e furishme.

- Allahu është i Plotfuqishëm, Ngadhënjimtar. - Çdokush që lufton kundër rrugës së Tij dhe besimtarëve, do të mposhtet. Për Allahun, asgjë nuk është e pamundur. Ai e përmbush gjithçka që dëshiron. Asnjë fuqi dhe ushtri nuk të bën dobi përballë fuqisë së Tij. Edhe më të fuqishmit nuk i sjell dobi fuqia, nëse nuk e ndihmon Allahu.

- Ai (Allahu) i nxori prej fortesave ata ithtarë të librit (jehudinj), që i ndihmuan ato (ushtritë armike), - Është fjala për jehudët, të cilët e tradhtuan Profetin, duke shkelur paktin me të. Ata u bënë me aleancën kundër Profetit. Allahu i Madhëruar i nxori ata nga kështjellat e tyre, për t'u gjykuar me ligjin Islam dhe me vendimin që do të merrte Profeti për ta.

- dhe hodhi frikë në zemrat e tyre. - Për këtë arsye, ata nuk patën guximin të bënin qëndresë dhe të luftonin, por u dorëzuan si frikacakë dhe u poshtëruan.

- Kështu, një grup prej tyre i vratë... - Kështu u veprua me të gjithë burrat që mund të luftonin.

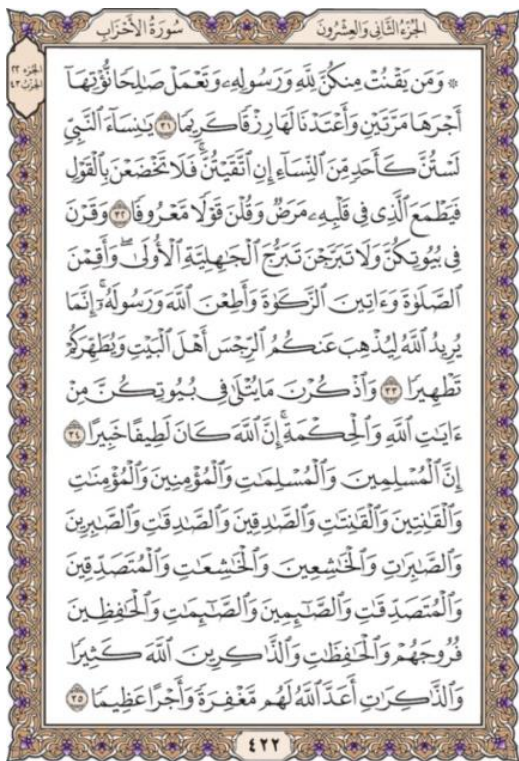
- kurse disa të tjerë i robëruan. - gratë dhe fëmijët e tyre u robëruan. Ky ishte dënimi për tradhtinë e atij populli.

- Dhe Ai ju bëri ju trashëgimtarë të tokave, shtëpive dhe pasurive të tyre si edhe të një toke që ende nuk e kishit

shkelur (më parë). - Kështu, Zoti ju la pasuritë e tyre si plaçkë lufte dhe hallall për ju. Në kohën e paqes, jehudët nuk i lejonin arabët që të shklenin në tokat e tyre, sepse i konsideronin ato toka të shenjta. Por Zoti i poshtëroi dhe ua dha këto toka besimtarëve të Tij, që t'i kishin pronë të tyre. Burrat ua vrau dhe gratë e fëmijët ua skllavëroi.

- Allahu është i Gjithfuqishëm për çdo gjë. - Asgjë nuk është e pamundur për Allahun. Me pushtetin dhe forcën e Tij, Ai përcaktoi për ju ato gjëra. Këtu flitet për fisin judej Benu Kurajdhah, në Medinë. Ata jetonin në një fshat jashtë Medinës, jo shumë larg saj. Kur Profeti (a.s) erdhi në Medinë, bëri një pakt me ta që të jetonin në paqe dhe të mos luftonin kundër njëri tjetrit. Kështu i la të lirë të ushtronin fenë e tyre. Por kur jehudët panë aleancën e madhe të arabëve kundër Profetit dhe numrin e vogël të muslimanëve, me mundësitë e tyre të pakta, menduan se ky ishte fundi për Profetin dhe sahabët. Këtë mendim e përforcoi edhe më shumë propaganda e puna që bënë edhe disa prej krerëve të tyre, që çoi në thyerjen e paktit që kishin bërë me Profetin (a.s). Kështu ata u bënë palë me idhujtarët kundër Profetit (a.s).

Më pas, kur Allahu i Lartësuar i poshtëroi dhe i ktheu duarbosh idhujtarët, Profeti (a.s) u kthye për të luftuar kundër tyre. Ai i rrethoi dhe u kërkoi të dorëzoheshin. Ata pranuan që të dorëzoheshin, me kusht që të gjykonte për ta Sad ibn Mu'adhi. Por ai gjykoi që të vriteshin burrat luftëtarë nga mesi i tyre, të robëroheshin gratë dhe fëmijët e tyre dhe t'u merreshin pasuritë e tyre. Kështu, Allahu i Madhëruar e plotësoi mirësinë e Tij për besimtarët, duke u dhënë pasuri të shumta dhe duke ua kënaqur sytë, me mposhtjen e armikut të tyre. Tradhtarët u vranë dhe shumë të tjerë u robëruan. Kështu vazhdon Allahu i Madhëruar të tregojë butësinë me robërit e Tij besimtarë. Ai kujdeset për ta në mënyrë të vazhdueshme.

Ajetet 28 – 34

28. O Profet! Thuaju grave të tua: “Në qoftë se lakmoni jetën e kësaj bote dhe shkëlqimin e saj, atëherë unë do t’jua siguroj kënaqësinë dhe do t’ju ndaj (divorcoj) si është më mirë.

29. Por, në qoftë se e doni Allahun, të Dërguarin e Tij dhe Botën Tjetër, atëherë të jeni të sigurta se Allahu ka përgatitur shpërblim të madh për cilëndo prej jush që bën punë të mira.

30. O gratë e Profetit! Në qoftë se ndonjëra prej jush do të bënte ndonjë të keqe, do t’i shtohet Dënimi dyfish. Dhe kjo për Allahun është shumë e lehtë.

31. Kurse cilëndo prej jush, që i përkushtohet adhurimit të Allahut, bindjes ndaj të dërguarit të Tij dhe bën punë të mira, Ne do t’i japim shpërblim të dyfishtë dhe për të kemi përgatitur një Shpërblim bujar.

32. O gratë e Profetit! Ju nuk jeni si asnjë grua tjetër, nëse e keni frikë Allahun. Prandaj mos u llastoni në të folur që t’ju lakmojë ai që ka sëmundje

në zemrën e tij, por flisni me fjalë të matura.

33. Dhe rrini qetësisht në shtëpitë tuaja dhe mos e shfaqni bukurinë tuaj ashtu siç shfaqej në injorancën e hershme! Faleni namazin, jepeni zekatin dhe bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij! Allahu dëshiron që të largojë nga ju, o familja e shtëpisë (së Profetit) papastërtinë e gjynaheve dhe t’ju pastrojë me një pastrim të madh.

34. Kujtojeni atë që lexohet në shtëpitë tuaja nga ajetet e Allahut dhe urtësisë (traditës profetike dhe dispozitat e fesë)! Me të vërtetë, Allahu është shumë i Mëshirshëm dhe i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajeteve

Gratë e Profetit (a.s) ranë në ujdj që t’i kërkonin Profetit (a.s) të shtonte shpenzimet për to në ushqim dhe veshje. Kështu, ato kërkuan prej tij diçka që ai nuk mund t’ua plotësonte. Ato vazhduan për njëfarë kohe të ishin në një fjalë me njëra tjetrën, që të kërkonin me këmbëngulje nga Profeti a.s. që të plotësonte kërkesat e tyre. Kjo çështje e rëndoi Profetin (a.s), aq sa ai për një muaj rresht u largua prej tyre. Kështu, Allahu i Madhëruar dëshiroi që t’ia lehtësonte çështjen Profetit të Tij dhe ta ngrinte edhe gradën e grave të tij. Ai donte t’i pastronte ato nga çdo gjë që e cenonte figurën e tyre të nderuar dhe e pakësonte shpërblimin e tyre. Për këtë arsye, zbritën këto ajete me këto mesazhe të rëndësishme:

- O Profet! Thuaju grave të tua: “Në qoftë se lakmoni jetën e kësaj bote dhe shkëlqimin e saj, atëherë unë do t’jua siguroj kënaqësinë dhe do t’ju ndaj (divorcoj) si është më mirë. - Nëse ju dëshironi veçse kënaqësitë e kësaj dynjaje dhe gëzoheni e zemëroheni për hir të saj, atëherë unë nuk kam nevojë për ju. Atëherë unë po përmbush çdo detyrim ndaj jush (për divorcin) dhe po ju ndaj me mënyrën më të bukur. Ejani t’ju jap atë që kam mundësi, dhe të ndahemi (divorcohem) pa zemërim dhe qejfmbetje. Le të ndahemi me kënaqësi

dhe mirëkuptim, para se të arrijë gjendja atje ku nuk duhet.

- Por, në qoftë se e doni Allahun, të Dërguarin e Tij dhe Botën Tjetër, atëherë të jeni të sigurt se Allahu ka përgatitur shpërblim të madh për cilëndo prej jush që bën punë të mira. - Nëse ky është qëllimi juaj në jetë, atëherë puna qëndron ndryshe. Nëse synoni kënaqësinë e Allahut, të Profetit dhe nëse synoni Xhenetin e Zotit, megjithë lehtësitë dhe vështirësitë e kësaj jete; nëse kënaqeni me Profetin e Allahut dhe atë që ju ofron ai prej dynjasë, pa i kërkuar atij diçka që atë e rëndon dhe e vështirëson, "...atëherë të jeni të sigurt se Allahu ka përgatitur shpërblim të madh për cilëndo prej jush që bën punë të mira." Vëreni me kujdes! Allahu e lidh ngushtë shpërblimin e tyre me bamirësinë. Është bamirësia e veprat e mira që e mundësojnë shpërblimin e Allahut e jo statusi si gra të Profetit. Përkatesia farefisnore apo bashkëshortore nuk sjell asnjë dobi për shpërblimin apo dënimin e njeriut, nëse ai nuk bën vetë vepra të mira. Kështu, Profeti (a.s) u parashtrori atyre dy mundësi zgjidhjeje në këtë çështje. Ato zgjedhën Allahun dhe Profetin e Tij dhe shpërblimin në ahiret. Të gjitha bënë këtë zgjidhje, pa përjashtim, - Allahu qoftë i kënaqur me to! Në këtë propozim që Profeti (a.s) u parashtrori atyre, kishte shumë dobi:

1. Në të tregohet përkujdesi i madh që Zoti tregoi për Profetin e Tij. Allahu nuk kënaqej që Profeti të vihej në pozitë nga gratë e tij, duke shtuar kërkesat e tyre.

2. Me këtë përzgjedhjeje, Profeti (a.s) u la i lirë që të vendoste si të dëshironte dhe nuk do të kishte asnjë qortim për zgjedhjen e tij, a do t'i mbante apo jo ato, a do t'u jepte e plotësonte kërkesat e tyre apo jo, siç thotë i Lartësuar: "Për Profetin nuk ka asnjë qortim kur bën atë që ia ka urdhëruar vetë Allahu." [Ahzab 38].

3. Kjo do të nxirte në pah dhe largonte nga shtëpia e Profetit ato gra që do t'i jepnin përparësi dynjasë kundrejt ahiretit, nëse do të kishte.

4. Kjo është një dëshmi që tregon se gratë e Profetit (a.s) ishin të pastra, pasi ato treguan se e donin Allahun dhe Profetin (a.s) më shumë sesa dynjanë, - Allahu qoftë i kënaqur prej tyre. Grave iu mundësua që të mos bëheshin shkaktare për zemërimin e Profetit, dhe kështu të zemëronin Zotin dhe të merrnin dënim.

5. Duke u mundësuar që të bënë zgjedhjen e duhur, Allahu i Madhëruar tregoi gradën e lartë të atyre grave dhe vullnetin dhe durimin e tyre të spikatur dhe tregoi se ato e donin Allahun dhe Profetin e Tij dhe se ato synonin ahiretin dhe kënaqësinë e Allahut, e jo dynjanë.

6. Kjo përzgjedhje tregon se ato e meritonin që të ishin gratë e Profetit në dynja, ndërsa në ahiret jenë në grada të larta të Xhenetit.

7. Nëpërmjet kësaj sprove, Allahu i dëshiroi që t'i lartësonte ato gra. Bashkëshorti i tyre ishte njeriu më i lartë dhe kështu duhej të ishte edhe bashkëshortet e tij. Për këtë arsye, edhe kjo sprovë përfundoi aq bukur, sepse nxori në pah se ato gra ishin të mira, të plota dhe të devotshme, siç thotë i Madhëruari: "Gratë e këqija janë për burra të këqij dhe burrat e këqij janë për gratë e këqija, ndërsa të ndershmet janë për të ndershmit dhe të ndershmit janë për të ndershmet." [Nur 26].

8. Kjo përzgjedhje edukoi tek gratë e Profetit (a.s) atë që quhet *el-kaneatu*, pra, kënaqësia me atë që të ka dhënë Zoti, pa patur lakmi e pa shkuar pas dëshirave të nefsit. Ai që ka *el-kaneatu*, ai është i qetë e i lumtur, kurse tahmaqari që dëshiron të përmbushë çdo dëshirë që i kalon nëpër mend nuk është i qetë, por gjithmonë i pakënaqur. Ai është i dëshpëruar dhe asnjëherë nuk kënaqet me gjendjen që ka.

9. Me këtë përzgjedhje, Allahu i Madhëruar bëri që atyre t'u shtohet shpërblimi, si dhe të lartësohet grada e tyre, duke u bërë ashtu siç i përshkroi Zoti: si asnjë grua tjetër në botë.

- O gratë e Profetit! Në qoftë se ndonjëra prej jush do të bënte ndonjë të keqe, do t'i shtohet Dënimi dyfish. Dhe kjo për Allahun është shumë e lehtë. - Duke

zgjedhur Allahun dhe botën tjetër, atëherë shpërblimi i tyre do të jetë i shumëfishtë, por edhe pesha e gabimeve do të jetë edhe më e madhe nëse gabojnë. Kështu tha Zoti, në mënyrë që kujdesi i atyre zemrave të pastra dhe të devotshme të shtohet dhe të ishte edhe më i madh në të ardhmen. Në këtë mënyrë, jo vetëm do të ishin më të kujdesshme, por edhe më mirënjohëse për Allahun e Lartësuar. Tashmë, çdokush nga ato që do të bënte ndonjë gabim, do t'i dyfishohej dënimi. Por gjithashtu:

- Kurse cilëso prej jush, që i përkushtohet adhurimit të Allahut, bindjes ndaj të dërguarit të Tij dhe bën punë të mira, Ne do t'i japim shpërblim të dyfishtë - Çfarëdo pune të mirë që do të bëjnë në bindje ndaj Allahut dhe Profetit, atje do t'u jepet shpërblim i dyfishtë.

- ...dhe për të kemi përgatitur një Shpërblim bujar. - Do t'u dhurojë Xhenetin. Me bindje ndaj Allahut dhe Profetit dhe me vepra të mira, ato do të kenë Xhenetin dhe shpërblim të shumëfishuar. Më pas, Allahu i Madhëruar thotë:

- O gratë e Profetit! Ju nuk jeni si asnjë grua tjetër, nëse e keni frikë Allahun. - Kjo fjalë u drejtohet të gjitha grave të Profetit (a.s). Ai u thotë: "Ju nuk jeni si asnjë grua tjetër, nëse jeni të devotshme." Nëse tregoheni të devotshme ndaj Allahut, keni për t'u lartësuar mbi të gjitha gratë e botës, pra, askush prej tyre nuk ka për ta arritur gradën tuaj. Për këtë arsye, punoni për ta kompletuar devotshmërinë ndaj Allahut me të gjitha mënyrat dhe pastrojini nijetin, duke qenë ai veçse kënaqësia e Allahut. Për këtë arsye, ai i udhëzoi që të jenë të kujdesshme dhe t'i largoheshin çdo rruge që të çon në haram dhe cenon devotshmërinë.

- Prandaj mos u llastoni në të folur që t'ju lakmojë ai që ka sëmundje në zemrën e tij, por flisni me fjalë të matura.

- Të jenë të kujdesshme kur u flasin burrave me zërin e tyre dhe me përzgjedhjen e fjalëve, në mënyrë që të mos joshet ai që, siç thotë Zoti, ka sëmundje në zemrën e vet,

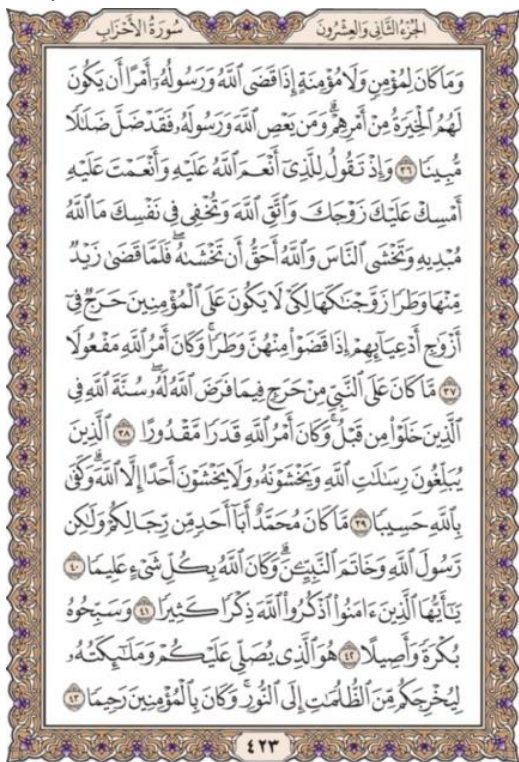
që të mos joshen zemrat e sëmura nga epshet dhe dëshira për imoralitet. Të tillë njerëz janë gati dhe mezi presin çdo shenjë, qoftë edhe të vogël. Kështu janë zemrat e sëmura. Ndërsa zemrat e shëndetshme nuk joshen nga diçka që është haram nga Zoti. Këto lloj zemrash të ndriçuara janë të palëkundura dhe nuk tronditen aspak nga joshjet haram. Ndryshe ndodh me zemrën e sëmurë. Ajo nuk mund të përballojë atë që e përballon aq mirë zemra e shëndetshme, siç janë joshjet dhe tundimet haram. Mjafton një tundim i vogël, dhe ajo i përgjigjet, pa gjetur forcë që të refuzojë. Ky ajet tregon se edhe mjetet kanë të njëjtin gjykim si qëllimet. Kështu të folurit me butësi e fjalë të buta me armikun është i lejuar. Por nëse ato janë shkak për haram dhe të çojnë në haram, ato gjykohen si të ndaluara. Për këtë arsye, femra duhet të jetë shumë e kujdesshme kur flet me burrat. Ajo nuk duhet t'u flasë butësisht dhe me fjalë që lënë hapësira të padëshiruara. Duke qenë se Allahu i ndaloi gratë që të flasin butësisht, ndoshta dikush mund të mendojë se ky është një urdhër për të folur me ashpërsi e vrazhdësi. Por Allahu e largon këtë keqkuptim duke i udhëzuar ato që të thonë gjithmonë fjalë të matura. Nuk ka nevojë që fjala të jetë e ashpër apo e vrazhdë, por mjafton të jetë brenda kufijve të mirësjelljes së njohur mes njerëzve. Vëreni me kujdes fjalën e Allahut kur thotë: Për këtë arsye, mos u llastoni në të folur, që të mund të lakmojë ai që ka sëmundje në zemrën e tij.". Llastimi në të folur tregon njëfarë nënshtrimi e dorëzimi. Kur gruaja i flet burrave të huaj, nuk duhet të ndihet në të folurën e saj asnjë lloj dorëzimi apo animi tek bashkëfolësi. Kjo është e rëndësishme. Domethënë, nuk është për qëllim këtu që gruaja të flasë në mënyrë të vrazhdë e të ashpër. Gruaja mund të jetë e mirësjellshme, por nuk duhet t'i japë bashkëfolësit të kuptojë dorëzim apo anim, që ai të joshet e t'i provokohen dëshirat. Gruaja mund të flasë butësisht e me fjalë jo të vrazhda dhe, në të njëjtën kohë, të tregojë

lartësi e krenari, në mënyrë që bashkëfolësi të mos ketë tërheqje drejt saj. Madje, Allahu i Madhëruar e lëvdoi Profetin e Tij për butësinë e tij dhe tha: "Në sajë të mëshirës së Allahut, ti u solle me butësi me ta. Sikur të ishe i ashpër dhe i vrazhdë, ata do largoheshin prej teje. Fali dhe kërko falje (nga Allahu) për ta! Këshillohu me ta për të gjitha çështjet, e kur të vendosësh, atëherë mbështetju Allahut! Allahu i do ata që i mbështeten Atij." [Al Imran 159]. Musain dhe Harunin e dërgoi tek Faraoni dhe i porositi të thonë fjalë të buta: "Shkoni që të dy te Faraoni, sepse ai vërtet e ka tepruar! Por i flisni me fjalë të buta! Ndoshata ai mendohet e frikësohet." [Ta ha 43, 44]. Nga fjala e Allahut: "Për këtë arsye, mos u llastoni në të folur që të mund të lakmojë ai që ka sëmundje në zemrën e tij, po thoni gjithmonë fjalë të matura", nxjerrim një mësim shumë të rëndësishëm. Ne kuptojmë një mënyrë për të zbuluar nëse e kemi zemrën të sëmurë apo të shëndetshme. Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar që të ruajmë ndershmërinë dhe i ka lavdëruar ata që e ruajnë ndershmërinë. Ai na ka ndaluar që edhe të i afrohem imoralitetit dhe na porosit të ulim shikimet. Nga të gjitha këto kuptohet se, nëse robi sheh në veten e tij se e dëshiron gjynahun kur sheh ose dëgjon diçka haram, dhe vëren se i përgjigjet dhe vepron për të përmbushur atë gjynah, atëherë le ta dijë se e ka zemrën të sëmurë. Për këtë arsye, le të përpiqet shumë që ta shërojë këtë sëmundje dhe ta zbusë ndikimin e saj, duke e frenuar veten dhe duke e ruajtur atë nga çdo portë joshjeje dhe tundimi, që e lidhin me ato dëshira të ulta. Prej tij kërkohet një luftë dhe përpjekje e madhe për të shëruar veten dhe lutje të shumta dhe me përunjësi drejtuar Allahut që ta shërojë zemrën e tij dhe t'ia bëjë mbarë që të pastrohet. Të gjitha këto përpjekje janë detyrë për çdo njeri dhe bëjnë pjesë në urdhrin e Allahut të Madhëruar për të ruajtur ndershmërinë.

- Dhe rrini qetësisht në shtëpitë tuaja... - Qëndroni në to, sepse kjo është mbrojtje më e mirë e nderit dhe moralit tuaj.

- dhe mos e shfaqni bukurinë tuaj ashtu siç shfaqej në injorancën e hershme! Faleni namazin, jepeni zekatin dhe bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij! - Mos dilni shpesh nga shtëpia dhe mos dilni të zbukuruara dhe të parfumosura, siç vepronin në kohën e injorancës ata njerëz që nuk kishin as dituri e as fe. Ky urdhër është një ligj që parandalon ligësinë me të gjitha rrugët dhe shkaqet e saj. Në ajetet më lart, Allahu i Madhëruar urdhëroi gratë për devotshmëri në mënyrë të përgjithshme dhe për veprat e devotshmërisë në mënyrë të veçantë, për vetë nevojën e madhe të grave për diçka të tillë. Po kështu, i urdhëroi ato për bindje ndaj Allahut dhe Profetit, në mënyrë të veçantë për namaz e zekat, vepra këto për të cilat ka nevojë çdo njeri. Këto janë nga adhurimet më madhështore, sepse falja e namazit tregon për sinqeritetin ndaj Allahut, ndërsa dhënia e zekatit është bamirësi ndaj krijesave. Në vijim, Allahu i Madhëruar u jep një urdhër të përgjithshëm për bindje ndaj Allahut dhe Profetit (a.s). Ai thotë: "...dhe bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij!" Këtu futet bindja për çdo urdhër që ka dhënë Allahu dhe Profeti i Tij, qoftë ato kategorikë, qoftë ato jo kategorikë, pra, për gjërat e pëlqyeshme e vullnetare. Lum ajo grua që i bindet Allahut e Profetit në të gjitha këto urdhra!

- Allahu dëshiron që të largojë nga ju, o familja e shtëpisë (së Profetit) papastërtinë e gjynaheve dhe t'ju pastrojë me një pastrim të madh. - Me gjithë këto urdhëresa dhe ndalesa, Allahu i Madhëruar dëshiron që: "...të largojë nga ju, o familja e Shtëpisë (së Profetit), ndyrësinë e gjynaheve dhe t'ju bëjë një pastrim të madh, duke ju larguar nga çdo ligësi dhe paudhësi. Kështu, ju do të jeni të pastruara nga çdo e keqe, prandaj duhet ta falënderoni dhe lavdëroni Zotin tuaj, për gjithë këto urdhëresa dhe ndalesa dhe për dobitë e shumta të tyre, që Ai jua qartësoi. Me këto

ligje, Allahu i Lartësuar nuk dëshiron që t'ju rëndojë, por do që të pastrojë dhe lartësojë shpirtat tuaj, të përmirësojë dhe ta përkryejë moralin tuaj, t'i rregullojë dhe zbukurojë veprat dhe sjelljen tuaj, dhe kështu ta zmadhojë dhe shumëfishojë shpërblimin tuaj. Pasi i urdhëroi për vepra të mira që, në fakt, janë përmbushje e urdhëresave e lënie e ndalesave, Allahu i Madhëruar urdhëron për dituri të dobishme, duke treguar rrugën e arritjes së kësaj diturie. Ai thotë:

- Kujtojeni atë që lexohet në shtëpitë tuaja nga ajetet e Allahut dhe urtësisë (traditës profetike dhe dispozitat e fesë)! - Shprehja “ajetet e Allahut” përshin Kur'anin, ndërsa “urtësinë” nënkupton fshehtësitë e Librit të Zotit dhe traditën e Profetit. Kështu, Allahu i Lartësuar i ka urdhëruar gratë që të kujtojnë ajetet e Kur'anit, dhe ky urdhër përfshin qoftë leximin e ajeteve, qoftë meditimin dhe kuptimin e këtyre ajeteve. Ato duhet të lexojnë ajetet e Kur'anit dhe Sunetit, duhet të meditojnë dhe të nxjerin mësimet prej

tyre, të përfitojnë dhe të nxjerrin ligjet e urtësitë, si edhe të punojnë sipas ditorisë që përfitojnë dhe ta jetësojnë atë që e lexojnë.

- Me të vërtetë, Allahu është shumë i Mëshirshëm dhe i Gjithëditur. - Allahu di çdo hollësi të çështjeve dhe të fshehtat e gjokseve, fshehtësitë e qiejve dhe të Tokës. Ai i sheh të gjitha veprat, si ato që bëhen haptazi dhe ato që bëhen fshehtazi. Përmendja e emrit të Tij Latif, njëri nga kuptimet e të cilit është “i Gjithëdituri për të gjitha të fshehtat”, është një nxitës për të qenë i sinqertë dhe për fshehjen e veprave të mira, për arsye se është Allahu që i sheh dhe që do të shpërblejë për to. Ndër kuptimet e emrit El-Latif është edhe ajo që Allahu e ndihmon dhe e drejton robin e Tij drejt mirësive dhe e mbron prej ligësive përmes mënyrave të fshehta, që robi as që i ndien dhe kupton. Allahu i Lartësuar ia sjell robit të mirat andej nga ai nuk e di dhe nuk e pret, pa asnjë mund e lodhje. Madje, ndonjëherë, nga rrugë që mund të jenë të urryera për nefsën, Ai e ngre robin në grada të larta të Xhenetit.

Ajeti 35

35. Nuk ka dyshim se për muslimanët e muslimanet, për besimtarët e besimtare, për adhuruesit e adhurueset, për të sinqertit e të sinqertat, për durimtarët e durimtare, për të përvuajturit e të përvuajturat, për sadakadhënësit e sadakadhënëset, për agjëruesit e agjërueset, për të ndershmit e të ndershmet, për ata që e përmendin shumë Allahun dhe ato që e përmendin shumë Allahun, Allahu ka përgatitur falje dhe shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi shpërblimin e grave të Profetit dhe ndëshkimin nëse nuk do të bindeshin dhe pasi përmendi faktin që ato ishin në një gradë të lartë, si askush tjetër prej grave të botës, Allahu i Madhëruar përmend edhe pjesën tjetër të grave. Ai sjell një gjykim gjithëpërfshirës, për të gjitha gratë, dhe shpërblimin e madh që i pret të gjitha ato që kanë cilësitë e mëposhtme.

Megjithatë, duke qenë se gratë dhe burrat gjykohen njëloj në të tilla raste, Allahu i lartësuar thotë:

- **për muslimanët dhe muslimanet** - këta janë të dorëzuarit plotësisht tek Allahu i Lartësuar, duke zbatuar dispozitat e jashtme e të dukshme, të urdhëruara nga Ai.

- **për besimtarët dhe besimtare** - këta janë ata që e adhurojnë Allahun e Lartësuar duke pastruar zemrat dhe nëpërmjet veprave të fshehta e të brendshme të zemrës.

- **për adhuruesit dhe adhurueset** - këta janë të bindurit dhe të nënshtruarit në adhurimin ndaj Allahut dhe në pasimin e Profetit (a.s.).

- **për të sinqertit e të sinqertat**, - këta janë të vërtetët dhe të sinqertët në fjalët dhe në veprat e tyre.

- **për durimtarët e durimtare**, - pra ata që janë të qëndrueshëm dhe të vazhdueshëm në zbatimin e urdhrave të Zotit dhe në largimin nga ndalesat e tij. Gjithashtu ata janë të durueshëm dhe të kënaqur me çdo caktim të Zotit për ta.

- **për të përvuajturit e të përvuajturat**, - pra ata që përkushtohen ndaj Zotit me përunjësi dhe frikërespekt në të gjitha gjendjet e tyre, sidomos në kryerjen e adhurimeve, e në veçanti të namazit.

- **për sadakadhënësit e sadakadhënëset**, - pra ata që japin nga pasuria dhe mirësitë me të cilat Zoti i ka begatuar, jo vetëm në drejtimet e detyrueshme të shpenzimit, por edhe në drejtime të pëlqyeshme.

- **për agjëruesit e agjërueset**, - me agjërime farze dhe nafile.

- **për të ndershmit e të ndershmet**, - ata që e ruajnë dliresinë dhe nderin e tyre nga imoraliteti dhe çdo gjë që të afron tek ai.

- **për ata që e përmendin shumë Allahun dhe ato që e përmendin shumë Allahun**, - në të shumtën e kohës, sidomos gjatë kohëve të pëlqyeshme dhe të nxitura nga Sheriati për të shtuar përmendjen e Zotit, si për shembull, në mëngjes dhe në mbrëmje, pas namazeve farze, para gjumit etj. Për këta që kanë të tilla cilësi, Allahu i Lartësuar ka përgatitur shpërblim të madh.

- **Allahu ka përgatitur falje dhe shpërblim të madh**. - Këta e kanë plotësuar besimin në zemrat e tyre, e kanë përkthyer dhe vërtetuar atë me fjalët dhe me veprat e tyre. Ata janë të dobishëm jo vetëm për veten e tyre, por edhe për të tjerët, duke sjellë mirësi kudo që shkojnë. Ata e adhurojnë Allahun me sinqeritet dhe sipas porosive të tij, duke kryer urdhrat dhe duke iu larguar të keqes dhe ndalesave. Me pak fjalë, ata e kanë përsosur veten e tyre, duke plotësuar të gjitha cilësitë e besimit dhe fazat e tij, islamin, imanin dhe ihsanin. Për këta, i Lartësuari premtion falje gjynahesh, sepse veprat e mira i fshijnë ato të këqijat. Ai premtion dhe shpërblim shumë të madh, të cilin askush nuk mund ta përkufizojë, përveçse Ai që ua dhuroi. Atë shpërblim askush nuk e ka parë me sy, as nuk e ka dëgjuar me veshë dhe as nuk e ka përfytyruar me zemrën e tij. E lusim Allahun e Lartësuar të na bëjë prej tyre!

Ajeti 36

36. Kur Allahu ose i dërguari i Tij kanë vendosur për një çështje, nuk i takon (nuk i lejohet) besimtarit dhe besimtares që të gjejnë ndonjë gjykim tjetër në të. Kush e kundërshton Allahun dhe të dërguarin e Tij, është në rrugë krejt të gabuar.

Shpjegimi i ajetit

- **Kur Allahu ose i dërguari i Tij kanë vendosur për një çështje, nuk i takon (nuk i lejohet) besimtarit dhe besimtares që të gjejnë ndonjë gjykim tjetër në të.** - Nuk i shkon për shtat besimtarit pakënaqësia me gjykimin e Zotit. Përkundrazi, besimtari nxiton për të përmbushur çdo vepër që sjell kënaqësinë e Allahut dhe është i kujdesshëm në pasimin e Profetit të Tij. Besimtari ruhet nga zemërimi i Allahut dhe i Profetit të Tij. Atë do ta shohësh që gjithmonë përpigjet të përmbushë urdhrat e tyre dhe për t'u ruajtur e larguar nga ndalesat e tyre. Për këtë arsye, një besimtari dhe besimtareje nuk i shkon që për ndonjë çështje të tyre personale të gjejnë ndonjë zgjidhje tjetër. Nëse Zoti dhe

Profeti i Tij jep ndonjë urdhër kategorik për t'u përmbushur, nuk i takon asnjë besimtari dhe asnjë besimtareje që, për çështjet e tyre personale të gjejnë ndonjë zgjidhje tjetër. Ata kurrë nuk e vënë në diskutim që ta bëjnë ose jo. Besimtari dhe besimtarja e dinë mirë se Profeti është më i rëndësishëm sesa dëshirat dhe prirjet e tyre personale, prandaj kurrë nuk do ta lejonin që dëshirat e tyre të bëheshin pengesë për zbatimin e urdhrit të Allahut dhe Profetit të Tij.

- Kush e kundërshton Allahun dhe të dërguarin e Tij, është në rrugë krejt të gabuar. - Ai është në humbje të qartë dhe tejet të dukshme, sepse ai është larguar nga rruga e drejtë e Zotit, e vetmja rrugë që të çon tek kënaqësia dhe mirësitë e Tij. Ai braktis këtë rrugë të gjerë, të qartë, të drejtë dhe të thjeshtë, për të ndjekur rrugë të tjera, të cilat pa dyshim të çojnë drejt dënimit të dhembshëm. Vëreni me kujdes se si Allahu i Madhëruar përmend faktin kryesor që e bën njeriun që të mos kundërshtojë urdhrat e Tij dhe të Profetit të Tij! Ai është imani i pastër dhe i sinqertë. Pastaj përmendi edhe një shkak tjetër, që duhet ta bëjë njeriun edhe më këmbëngulës në pasimin e udhës së Zotit dhe përmbushjen e urdhërësive të Tij: kërcënimin dhe frikësimin me largim nga rruga e Zotit, e cila përfundimin e pashmangshëm e ka në dënim dhe dëshpërim.

Ajeti 37

37. (Kujto) Kur ti (o Muhamed) i thoje atij që Allahu i pati bërë mirësi (me besim) por edhe ti vetë i pate bërë mirësi: "Mbaje bashkëshorten tënde dhe kije frikë Allahun!" Pot ti fshihje në zemrën tënde diçka që Allahu dëshironte ta zbulonte. Dhe ti po u frikësoheshe njerëzve, por më e drejtë është që t'i frikësohesh Allahut. Pastaj, kur Zejdi e kishte kryer divorcin me të (gruan e tij), Ne ta dhamë ty për bashkëshorte, në mënyrë që (në të ardhmen) besimtarët ta dinë se nuk ka gjynah për besimtarët që të martohen me gratë e të birësuarve të

tyre, nëse ata janë divorcuar. Vendimi i Allahut duhet gjithmonë të përmbushet.

Shpjegimi i ajetit

Shkak për zbritjen e këtyre ajeteve ishte fakti që Allahu i Lartësuar dëshironte që të vendoste një ligj të përgjithshëm për besimtarët, dhe pikërisht se fëmijët e birësuar nuk gjykohen ligjërisht si fëmijët e lindur, nga të gjitha aspektet. Nëse një nga fëmijët e tu të adoptuar, për shembull, e divorcon gruan e vet, nuk është e ndaluar për ty që të martohesh me të. Në kohën e injorancës, martesë me ish gruan e djalit të adoptuar ishte e ndaluar dhe e papranueshme mes arabëve. Por me ligjin e Zotit kjo ishte e lejueshme, prandaj Ai dëshiroi që ta bënte ligj mes besimtarëve duke bërë të parin shembull dhe zbatues të këtij ligji, Profetin e Tij të dashur. Kur Allahu i Lartësuar dëshiron diçka, krijon kushtet për realizimin e tij. Zejdin, birin e Harithes, arabët e quanin Zejdi i biri i Muhamedit, sepse Profeti (a.s) e kishte birësuar atë. Kështu vazhdoi, derisa Allahu i Madhëruar zbriti ajetin: "U jepni atyre përkatësinë e vërtetë atërore! Kjo është më e drejtë para Allahut. Nëse nuk ua dini se kush janë etërit e tyre, atëherë ata janë vëllëzërit tuaj në fe dhe mbështetësit tuaj. Ju nuk keni gjynah për diçka që e bëni gamimisht, porse për ato që zemrat tuaja i bëjnë qëllimisht. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë." [Ahzab 5]. Pas këtij ajeti, atë e thërisnin Zejd i biri i Harithit (të atit biologjik). Zejdi ishte i martuar me Zejneb bintu Xhahshin, e cila ishte vajzë e tezes së Profetit (a.s). Në zemrën e Profetit kaloi një dëshirë që, nëse Zejneben do ta divorconte Zejdi, ai do të martohet me të. E caktoi Zoti që mes Zejdit dhe Zejnebit të ndodhnin gjëra që e bënë Zejdin të kërkonte leje nga Profeti (a.s) që të divorcohej nga Zejnebi. Allahu i Madhëruar thotë:

- (Kujto) Kur ti (o Muhamed) i thoje atij që Allahu i pati bërë mirësi (me besim) por edhe ti vetë i pate bërë mirësi: "Mbaje bashkëshorten tënde dhe kije frikë Allahun!" - Zoti i Madhëruar i kishte

bërë mirësi Zejdit duke e udhëzuar në Islam, ndërsa Profeti i bëri mirësi sepse i fali lirinë. Kur Zejdi shkoi te Profeti për këshillë, ai, duke i dëshiruar të mirën dhe rregullimin e gjendjes së Zejdit, e këshilloi që ta mbante gruan e tij dhe të bënte durim, edhe pse në zemrën e tij kishin kaluar ato mendime. Profeti (a.s.) i tha Zejdit: “Mbaje bashkëshorten tënde dhe kije frikë Allahun! Ki frikë Zotin në të gjitha çështjet e tua, por në mënyrë të veçantë në lidhje me gruan tënde!” Kështu, devotshmëria e frika nga Zoti të nxit për të qenë i duruar dhe që t’u përmbahesh urdhëresave të Zotit.

- Por ti fshihje në zemrën tënde diçka që Allahu dëshironte ta zbulonte. Dhe ti po u frikësoheshe njerëzve, - Ajo çfarë Profeti e mbajti të fshehur ishte mendimi që, nëse Zejdi do ta divorconte Zejneben, ai do të martohej me të.

- por më e drejtë është që t’i frikësohesh Allahut. – është Allahu Ai që meriton dhe duhet t’i frikësohesh në lidhje me gjërat që kalojnë në zemrën tënde dhe jo njerëzit.

- Pastaj, kur Zejdi e kishte kryer divorcin me të (gruan e tij), - Zejdi, me dëshirën e vet, kërkoi divorcin nga Zejnebja, dhe e divorcoi atë. Allahu i Madhëruar thotë:

- Ne ta dhamë ty për bashkëshorte, në mënyrë që (në të ardhmen) besimtarët ta dinë se nuk ka gjynah për besimtarët që të martohen me gratë e të birësuarve të tyre, - Këtë e bëmë për një qëllim dhe dobi shumë të madhe: "... në mënyrë që (në të ardhmen) besimtarët ta dinë se nuk ka gjynah për besimtarët që të martohen me gratë e të birësuarve të tyre, nëse ata janë divorcuar." Kur të të shohin ty që e zbatove këtë ligj dhe u martove me gruan e Zejdit, që ishte i adoptuari yt, kjo do ta bënte të kuptueshëm këtë ligj për njerëzit. Por Allahu vijoi të përmendë edhe një rregull tjetër në lidhje me këtë çështje.

- nëse ata janë divorcuar. - Pra, duhet të jenë divorcuar me dëshirën e tyre e jo të shtyrë e të imponuar.

- Vendimi i Allahut duhet gjithmonë të përmbushet. – Pra, patjetër do të ndodhë dhe askush nuk mund të ndalojë e pengojë atë. Në këtë histori ka dobi të shumta, prej të cilave mund të përmendim:

1. Në këto ajete tregohet një vlerësim për figurën e Zejd ibn Harithes, dhe kjo bëhet në dy mënyra. Allahu e përmendi me emër në Kur'an, dhe asnjë prej sahabëve nuk është përmendur me emër në Kur'an, përveç Zejdit. Së dyti, Allahu përmendi se i pati bërë mirësi Zejdit, pra, mirësinë e Islamit dhe imanit. Kjo është një dëshmi nga Zoti që Zejdi ishte një musliman me iman në zemrën e tij. Ai ishte besimtar si në çështjet dhe veprat e shfaqura (të Islamit), ashtu edhe në çështjet dhe veprat e brendshme shpirtërore (të imanit).

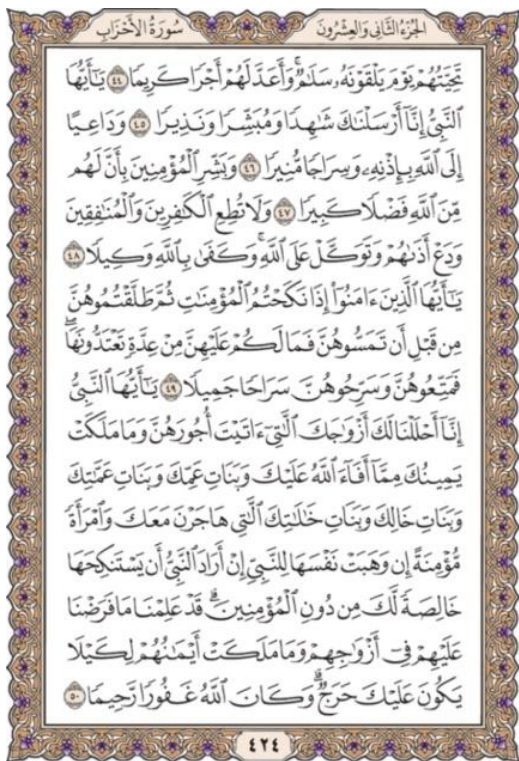
2. Lirimi nga robëria është mirësi, që njihet si vepër e mirë e zotërisë që liron dhe për të cilën i liruari duhet t’ia dijë për faleminderit.

3. Lejueshmëria e martesës me ish gruan e të adoptuarit, ashtu siç u tha shprehimisht në ajete.

4. Mësimi përmes praktikës dhe veprave është edhe më i fortë dhe gjurmëlënës sesa të mësuarit me fjalë. Por nëse shoqërohen të dyja bashkë, kjo është edhe më e fortë dhe ndikuese, dritë mbi dritë.

5. Dashuria dhe animi që ndien robi në zemër për dikë përveç gruas së tij, nuk është gjynah, nëse nuk shoqërohet me vepra të ndaluara. Nëse dikush mendon se, nëse një grua divorcohet, do të dëshironte që të martohej me të, kjo nuk e ngarkon robin me gjynah. Megjithatë, ai nuk duhet të bëhet shkak ose të veprojë për të ndarë atë çift, në asnjë mënyrë, sepse Allahu i Lartësuar na tregoi se Profeti (a.s.) e fshehu këtë dëshirë në veten e tij.

6. Ky ajete na tregon se Profeti (a.s.) e kumtoi tërësisht Shpalljen, pa fshehur asgjë prej saj, madje edhe ato çështje në të cilat ai qortohej prej Allahut të Madhëruar. Kjo tregon se ai ishte Profeti i Allahut dhe nuk fshihte asgjë prej Shpalljes. Ai fliste veçse atë që i

shpallej nga Zoti. Ai nuk synonte që të madhëronte e lartësonte figurën e tij.

7. Këshilltari është dhe duhet të jetë besnik dhe dashamirës në këshillën që jep. Nëse dikush i kërkon këshillë, ai duhet ta këshillojë për atë që e sheh se është më e mirë për pyetësin, edhe nëse kjo mund të bjerë ndesh me dëshirat e veta. Ai duhet t'i japë rëndësi dobisë së pyetësit mbi interesin vetjak.

8. Prej këshillave më të mira që mund t'i jepet atij që të kërkon mendim për ta ndarë gruan e tij është që të këshillohet ta mbajë gruan dhe ta ruajë çerdhen bashkëshortore sa të jetë e mundur, që të rregullohet gjendja. Kjo është më e mirë sesa ndarja.

9. Është detyrë që t'i jepet përparësi frikës nga Zoti mbi frikën dhe druajtjes nga njerëzit. Sigurisht që Allahu është më i meritueshmi për ta pasur frikë sesa njerëzit.

10. Në këto ajete jepet grada dhe vlera e lartë e Zejnebes, të cilën ishte Zoti që e martoi me Profetin e tij të dashur, pa qenë e nevojshme për aktin e martesës dhe dëshmitarëve, siç duhet bërë në martesat e

zakonshme. Edhe Zejnebja lëvdohej mes grave të tjera të Profetit (a.s), duke u thënë: "Ju ju kanë martuar familjet tuaja, ndërsa mua më ka martuar Zoti nga sipër shtatë qiejve."

11. Nëse një grua figuron formalisht ende e martuar me dikë tjetër, nuk lejohet martesë me të dhe as marrja e masave apo lajmërimi i saj për diçka të tillë, derisa të përfundojnë procedurat e divorcit të saj nga burri me të cilin është e martuar. Dhe procedurat mbarojnë vetëm atëherë kur ajo të përfundojë kohën e pritjes (idetin). Para përfundimit të kohës së pritjes, ajo vazhdon të jetë ende në kurorë me burrin, që ka të drejta mbi të.

Ajetet 38 – 39

38. Për Profetin nuk ka asnjë qortim kur bën atë që ia ka urdhëruar vetë Allahu. Ky ka qenë ligji i Allahut edhe për popujt që kanë qenë më parë. Dhe urdhri (kaderi) i Allahut gjithmonë do të përmbushet.

39. Ata, që i kumtojnë shpalljet e Allahut (ndër njerëz), i frikësohen vetëm Allahut e askujt tjetër përveç Tij. Dhe mjafton Allahu si llogaritës (i veprave të robit).

Shpjegimi i ajeteve

Ky ajet hedh poshtë të gjitha ato shpifje dhe akuza që janë thënë kundër Profetit (a.s) për gratë e tij të shumta. Këto fjalë janë të padrejta dhe të pavend, sepse është Zoti i Lartësuar që ia ka lejuar Profetin të Tij diçka të tillë. Ai thotë:

- **Për Profetin nuk ka asnjë qortim kur bën atë që ia ka urdhëruar vetë Allahu.** - Profeti nuk ka asnjë gjynah ose gabim për atë me të cilën vetë Allahu e ka ngarkuar, për atë që Zoti e përcaktoi që të jetë e tij. Madje kjo çështje (poligamia) është diçka që Allahu ua pati lejuar edhe profetëve të tjerë para tij:

- **Ky ka qenë ligji i Allahut edhe për popujt që kanë qenë më parë. Dhe urdhri (kaderi) i Allahut gjithmonë do të përmbushet.** - Kjo që diçka që patjetër do të ndodhte.

- **Ata, që i kumtojnë shpalljet e Allahut (ndër njerëz), i frikësohen vetëm Allahut e askujt tjetër përveç Tij.** - Ata u kumtojnë njerëzve ajetet dhe shpalljet e Allahut, argumentet dhe faktet e Tij të qarta, dhe i ftojnë ata që ta adhurojnë Allahun. Cilësia dalluese e tyre është: i frikësohen vetëm Allahut e askujt tjetër përveç Tij. Ata i frikësohen Allahut duke e njohur si një të vetëm dhe të pashoq. Ata nuk i frikësohen dhe druhen askujt tjetër veç Allahut. Kjo normë (martesa me shumë gra) ishte pjesë e traditës së gjithë profetëve, të cilët ishin të ruajtur nga Zoti prej gjynaheve që cenonin figurën e tyre. Atëherë, kjo vepër kurrsesi nuk mund të shihet si mangësi, por si vlerë e tyre. Dhe mos harro se detyra e atyre të zgjedhurve, të cilën ata e plotësuan në mënyrën më të plotë, ishte që t'i ftonin njerëzit në rrugën dhe ligjet e Zotit, për t'ju druajtur veçse Allahut, duke përmbushur urdhëresat e Tij dhe larguar nga ndalesat e Tij.

- **Dhe mjafton Allahu si llogaritës (i veprave të robit).** - Është Ai që do t'i marrë në llogari robërit e Tij. Ai sheh dhe i di mirë të gjitha veprat e tyre. Nga kjo kuptohet se martesa është prej traditës së profetëve të dërguar nga Zoti.

Ajeti 40

40. Muhamedi nuk është babai i asnjërit prej burrave tuaj por (ai është) i dërguari i Allahut dhe vula e të gjithë Profetëve. Dhe Allahu është i Gjithëditur për gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

- **Muhamedi nuk është babai i asnjërit prej burrave tuaj por (ai është) i dërguari i Allahut dhe vula e të gjithë Profetëve.** - Profeti Muhamed (a.s) nuk është babai i askujt prej jush, ashtu siç nuk ishte as babai i Zejd ibn Harithes. Kuptimi këtu është "prind biologjik", pra, jo në kuptimin e edukuesit dhe kujdestarit, që mëson dhe udhëzon besimtarët. Fjala *ebb* në gjuhën arabe ka kuptimin "prind biologjik" dhe "edukator" pra, ai që kujdeset, të mëson dhe të edukon. Me kuptimin e dytë, Profeti

është prindi dhe edukatori i çdo besimtarë dhe gratë e tij janë nënat e besimtarëve. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e specifikon ajetin: "Muhamedi nuk ka qenë babai i asnjërit prej burrave tuaj...", duke thënë: "...por ai ishte i Dërguari i Allahut dhe vula e të gjithë profetëve." Ai ishte profet i Zotit dhe vula e të gjithë të dërguarve të Zotit dhe, si i tillë, atij duhet t'i bindeni, duhet ta pasoni, dhe sipas rrugës së tij duhet të udhëzoheni. Atë duhet ta besoni dhe ta doni më shumë se gjithçka tjetër, madje më shumë se prindërit femijët, vetja dhe e gjithë bota. Ai është prindi dhe edukatori juaj, duke u nisur nga përkujdesi, edukimi dhe udhëzimi që solli për ju, si dhe nga mirësia që ju ofroi.

- **Allahu është i Gjithëditur për gjithçka.** - Dituria e Allahut i ka përfshirë të gjitha. Ai e di mirë ku e jep Shpalljen e Tij, kush e meriton mirësinë e Tij dhe kush nuk e meriton.

Ajetet 41 – 44

41. O ju që keni besuar! Kujtojeni Allahun sa më shpesh

42. Dhe madhërojeni Atë mëngjes e mbrëmje!

43. Është (Allahu) Ai që ju mëshiron ju (me faljen e me mëshirën e Tij). Edhe melekët e Tij luten për ju (që Allahu t'ju falë), për t'ju nxjerrë prej errësirave në dritë. Dhe Ai është Mëshirëplotë me besimtarët.

44. Ditën kur ta takojnë Atë (Allahun), përshëndetja e tyre do të jetë "Selam!" (paqe) dhe Ai ka përgatitur për ta një shpërblim bujar.

Shpjegimi i ajeteve

- **O ju që keni besuar! Kujtojeni Allahun sa më shpesh dhe madhërojeni Atë mëngjes e mbrëmje!** - Allahu i Lartësuar i urdhëron besimtarët që ta kujtojnë Atë shpesh. Mënyrat e përkujtimit të Allahut të Lartësuar janë të shumta, për shembull *tehlili*, pra, thënia: "*La ilahe il-lall-llahu uahdehû la sherike leh Le hul mulku ue lehul hamdu juhjî ue jumît ue hue ala kul-li shej'in Kadîr / Nuk ka të adhuruar të*

merituar veç Allahut! Ai është i vetëm dhe nuk ka partner me të. Atij i takon pushteti dhe mbretërimi! Atij i takon lavdia dhe mirënjohja e plotë! Ai jep jetën dhe vdekjen. Ai për gjithçka është i plotpushtetshëm.²⁶; ose *tesbih*-u, pra, shprehja "*Subhānall-llah*" / i pastër nga të metat është Allahu ose "*Subhānell-llahi ue bi hāmdihī subhānell-llahil adhīm*" / i pastër nga të metat është Allahu! I lavdëruar e i pastër nga të metat është Allahu i Madhëruar!; ose *tahmidu*, pra, shprehja "*Elhāmdu lil-lah*" / i lavdëruar qoftë Allahu! etj. Madje, çdo fjalë që të afron tek Zoti konsiderohet si kujtim i Zotit. Më e pakta që duhet të bëjë njeriu për t'u konsideruar si zbatues i kësaj porosie të të Madhërishtit është: leximi i lutjeve të mëngjezit dhe të mbrëmjes, lutjet pas pesë namazeve të ditës dhe lutjet gjatë veprimeve të ditës dhe të natës.²⁷ Ai duhet të jetë i vazhdueshëm dhe sistematik në kryerjen e këtyre lutjeve, në të gjitha gjendjet dhe situatat, sepse ky është një lloj adhurimi i thjeshtë, por shumë i rëndësishëm. Nëpërmjet tij arrihen shumë mirësi, si më poshtë:

1. Njeriu do të ngrihet shumë lart, edhe pse nuk shpenzon shumë mund.
2. Ky është një adhurim shumë i thjeshtë, por nëpërmjet tij arrihet dashuria e Allahut për ty dhe kultivohet në zemër dashuria jote për Allahun e Lartësuar.
3. Ai të mundëson një njohje shumë të thellë të Allahut të Madhëruar, të emrave, cilësive dhe veprave të Tij të urta.
4. Ai të ndihmon për fillimin e veprave të mira, për vazhdimësinë në to dhe për përfundimin me sukses të tyre.
5. Ai bën të mundur që veprat e tua të pranohen dhe shpërblimi për to të shumëfishohet.
6. Ai të ndalon nga veprat e këqija dhe të shpëton prej dëmit të tyre etj.

Allahu na urdhëron për *tesbih* mëngjes e mbrëmje, sepse këto janë dy kohë të rëndësishme për dhikrin dhe puna në to është e thjeshtë dhe e dashur.

- **Është (Allahu) Ai që ju mëshiron ju** (*me faljen e me mëshirën e Tij*). **Edhe melekët e Tij luten për ju** (*që Allahu t'ju falë*), **për t'ju nxjerrë prej errësirave në dritë**. - Allahu i Lartësuar çon salavate për adhuruesit e tij, për ata dhe ato që e kujtojnë shumë. Por çfarë kuptimi ka salavati i Zotit për robin e Tij? Përgjigjja është: salavati i Allahut të Lartësuar për njerëzit është mëshira dhe butësia e Tij për ta, falja e gjynaheve të tyre, dhe përmendja e tyre mes melekëve të afërt të Tij në qiell. Ndërsa salavatet e melekëve janë lutjet e tyre drejtuar Allahut të Madhërishtit për t'i falur dhe mëshiruar besimtarët që e adhurojnë Atë si një të vetëm. Mbajtësit e Fronit madhështor të Zotit dhe ata që janë të rreshtuar rreth Fronit, luten për besimdrejtët. Allahu i Lartësuar thotë: "Ata që mbajnë Fronin (*e Allahut*) dhe ata që janë përreth tij e lartësojnë me lavde (*dhe e madhërojnë*) Zotin e tyre, i besojnë Atij dhe kërkojnë falje për besimtarët: "Zoti ynë, Ti, me Mëshirën dhe me Diturinë Tënde përfshin gjithçka. Për këtë arsye, fali ata që pendohen dhe ndjekin rrugën Tënde dhe ruaji ata nga dënimi i Zjarrit Flakërues (*xhahimit*)!" Zoti ynë, futi ata (*që pendohen dhe ndjekin rrugën Tënde*) në kopshtet e Adnit, të cilat ua ke premtuar, së bashku me të mirët prej etërve të tyre, bashkëshorteve të tyre dhe pasardhësve të tyre. Vërtet, Ti je Ngadhënjimtari, i Urti. Dhe ruaji ata prej të këqijave, sepse atë që Ti e mbron atë Ditë prej të këqijave, vërtet e ke mëshiruar! Ky është shpëtimi i madh". [Gafir 7 – 9]. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë: "...për t'ju nxjerrë prej errësirave në dritë." Me mëshirën dhe butësinë e Allahut, me faljen e gjynaheve, me lutjen e melekëve për ta, besimtarët mund të dalin nga errësirat e injorancës dhe mosbesimit, në dritën e dijës së saktë dhe të sigurt, në dritën e adhurimit të një Zotit të vetëm, Allahut të Lartësuar. Vetëm me të tilla ndihma të mundësuar nga Zoti, ata mund të ruhen nga të këqijat dhe rrugët e shumta dhe të zbuluara të humbjes.

- **Ai është Mëshirëplotë me besimtarët.** - Ai i fal për gabimet që kanë bërë dhe nuk i ndëshkon për ato që shkuan, nëse ata pendohen sinqerisht dhe i kërkojnë Atij falje. Ai i shpërblen shumë edhe për vepra të vogla dhe të pakta. Allahu ua mbulon të metat dhe i udhëzon e ndihmon që të përmirësohen. Ai i ruan nga armiqtë e tyre të shumtë dhe të pamëshirshëm dhe largon prej tyre çdo pengesë që i ngadalëson në rrugën e tyre drejt Tij. Allahu i ndihmon dhe ua hap sytë e ballit dhe të zemrës që të vërtetën ta shohin të vërtetë dhe ta pasojnë atë, ndërsa të kotën ta shohin si të tillë dhe të largohen prej saj. Ai ua zbukuron besimin dhe ua bën atë të dashur në zemrat e tyre, ndërsa mohimin, shkeljen e kufijve të Zotit dhe mosbindjen ndaj urdhrave të Tij ua bën të urryer dhe të shëmtuar. Me mëshirën e Tij, Allahu i ka përfshirë ata në përkujdesjen e tij të posaçme, të cilën e ka rezervuar vetëm për të zgjedhurit e tij. Kjo është mëshira e Allahut për të zgjedhurit në këtë jetë. Ndërsa në jetën tjetër:

- **Ditën kur ta takojnë Atë (Allahun), përshëndetja e tyre do të jetë "Selam!" (paqe) dhe Ai ka përgatitur për ta një shpërblim bujar.** - Mëshira e Allahut për të zgjedhurit e Tij në ahiret është shumë më e madhe dhe më e mrekullueshme. Besimdrejtët do të mrekullohen me shpërblime ta papara, që Zoti do t'u dhurojë. Por mbi të gjitha, ata do të gëzohen shumë kur Allahu i Lartësuar t'i njoftojë se është i kënaqur me ta dhe kurrë nuk do të zemërohet prej tyre. Ai do t'i përshëndesë ata me 'selam', me zërin e Tij aq të dashur dhe ata do të lumturohen pamasë kur të shohin fytyrën e Tij të bukur dhe të ndritshme. Askush nuk mund të shpjegojë dhe tregojë realisht për kënaqësitë, lumturinë dhe shpërblimet e mëdha, që ata fatlumë do të përjetojnë kur të takojnë të Adhuruarin e tyre të vetëm, Allahun e Lartësuar dhe Bujar.

Ajetet 45 – 48

45. O Profet! Ne të kemi dërguar ty si dëshmues, si përgëzues dhe si qortues.

46. Dhe si thirrës në rrugën e Allahut (për të udhëzuar njerëzinë) me lejen e Tij, dhe si fener ndriçues.

47. Atëherë, ti përgëzoji besimtarët se do t'u vijë nga Allahu një mirësi e madhe.

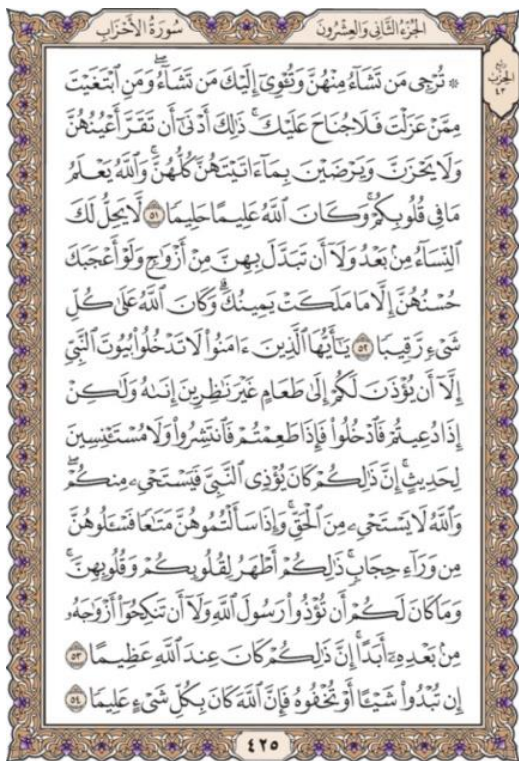
48. Mos iu bind (fjalëve të) jobesimtarëve e hipokritëve dhe mos ua vër veshin mundimeve që të sjellin ty! Mbështetju Allahut sepse të mjafton Allahu si Mbrojtës dhe Ndhimëtar.

Shpjegimi i ajeteve

Këto cilësi me të cilat Allahu i Lartësuar e ka përshkruar Muhamedin (a.s.) janë pikërisht qëllimi i dërgimit të tij si profet. Ato janë cilësitë themelore dhe veçoritë e tij si Profeti më i dalluar dhe më i zgjedhur i Zotit. Ato janë katër cilësi, që përmblihen në këto fjalë:

- **O Profet! Ne të kemi dërguar ty si dëshmues, si përgëzues dhe si qortues. Dhe si thirrës në rrugën e Allahut (për të udhëzuar njerëzinë) me lejen e Tij, dhe si fener ndriçues.** - Së pari, Allahu i Lartësuar e ka quajtur atë *shahiden* - dëshmues. Profeti (a.s.) do të dëshmojë për umetin e tij rreth asaj që ata kanë bërë në dynja, vepra të mira apo të këqija. Ai është dëshmues i drejtë dhe i pranuar nga Zoti i botëve. I Lartësuari thotë: "Dhe kështu, Ne ju bëmë ju një popull të ekuilibruar, për të qenë dëshmitarë (*Ditën e Gjykimit*) për popujt. Edhe i Dërguari ka për të qenë dëshmitar për ju." [Bekare 143]. Gjithashtu: "Si do të bëhet kur, për çdo popull Ne do të sjellim dëshmitarë, ndërsa ty (*O Muhamed*) do të të sjellim dëshmitar për të gjithë ata? Atë Ditë, ata që nuk kanë besuar dhe që kanë kundërshtuar të Dërguarin, do të dëshironin të rrafshohej toka mbi ta, sepse ata nuk do mund t'i fshehin Allahut asgjë." En-nisa 41, 42.

Së dyti, ai është *mubeshshiran* (përgëzues) e *nedhîra* (qortues). Allahu i Lartësuar na njofton se e dërgoi Muhamedin (a.s.) si përgëzues dhe si qortues. Por që ai të jetë dhe të konsiderohet i tillë me plot kuptimin e fjalës duhet që të përcaktohen dhe dallohen qartë të përgëzuarit dhe të

qortuarit, me cilësitë dhe me veprat e tyre përkatëse. Duhet, gjithashtu, që të sqarohet se për çfarë përgëzon dhe për çfarë qorton. Nëse ky profet nuk do të na qartësonte cilësitë e të përgëzuarve dhe të qortuarve dhe veprat që i bënë ata të tillë; nëse ai nuk na sqaron se çfarë shpërblimi kanë të përgëzuarit dhe çfarë kërcënimi dhe ndëshkimi i pret të qortuarit, atëherë ai nuk mund të quhet përgëzues dhe qortues. Por Allahu i Lartësuar e pajisi këtë profet me dije dhe argumente të shumta, të cilat e bënë atë që të ishte përgëzuesi dhe qortuesi i umetit të fundit të botës. Të përgëzuarit janë besimtarët e devotshëm, me besim të pastër dhe të saktë dhe që punojnë me sinqeritet sipas këtij besimi. Janë ata që i pranojnë fjalët dhe porosinë e Zotit dhe punojnë me sinqeritet për të kryer urdhrat dhe për t'iu larguar ndalesave të Zotit. Ata kanë besim, vepra të mira dhe rrinë larg poshtërsive dhe mosbindjes ndaj Zotit. Këta janë të përgëzuar në dynja dhe ahiret me çdo të mirë, që ata e dëshirojnë dhe me shpëtim nga çdo e keqe, së cilës i druhen.

Dihet se Allahu i Lartësuar, nëpërmjet Kur'anit dhe traditës së Profetit të tij, na ka sqaruar gjithçka që duhet të besojmë dhe çdo fjalë e vepër nëpërmjet së cilës të adhurojmë Atë. Vetëm Ai e përcakton se çfarë duhet të besojmë dhe me çfarë mënyre duhet ta adhurojmë Atë. Çdo shtesë në këto drejtime konsiderohet risi në fenë e Zotit, dhe Profeti (a.s.) na ka njoftuar se çdo risi (shtesë) në fenë e Zotit të çon në humbje, dhe çdo humbje të çon në Zjarr. Ndërsa “të qortuarit” janë kriminelët dhe ata që bëjnë padrejtësi. Ata janë të zhytur në padituri të thellë rreth të drejtës të Zotit dhe të drejtës së krijesave të Zotit. Ata janë të zhytur në padrejtësitë kundër Zotit dhe padrejtësitë kundër krijesave të Zotit. Ata nuk mendojnë për Ditën e Llogarisë dhe qëndrimin para Zotit të gjithësisë. Këta janë të kërcënuar me ndëshkime dhe dhimbje në dynja dhe në ahiret, të cilat i meritojnë me mospërfilljen e porosive të Zotit dhe të Profetit.

Së treti, Profeti (a.s.) ishte *dajjen illell-llahi*, domethënë thirrës në rrugën e Allahut. Ai i ftoi njerëzit në rrugën e Zotit të tyre dhe në rrugën e kënaqësisë dhe lumturisë së përjetshme. Ai i urdhëroi ata që të adhuronin Allahun e Lartësuar si të vetmin Zot që meriton adhurimin e tyre, sepse pikërisht ky ishte qëllimi i krijimit të tyre. Për të qenë ftues në rrugën e Allahut dhe të meritosh këtë gradë, së pari duhet ndihma dhe mbështetja e Allahut dhe, së dyti, duhet të jesh:

1. I vazhdueshëm dhe këmbëngulës, fillimisht në zbatimin e asaj në të cilën i fton të tjerët, pastaj në ftesën e tyre në të vërtetën e sigurt.

2. Duhet, gjithashtu, të edukosh njerëzit me kujdes dhe ngrohtësi me gjithçka që udhëzon Zoti, duke u mësuar atyre fenë e të Madhëruarit në mënyrë të shtjelluar. Ndër më të rëndësishmet çështje që duhet shpjeguar njerëzve dhe mësuar atyre janë:

- Prezantim i qartë dhe i plotë i Zotit të cilin ata duhet ta adhurojnë. Ai është Allahu, me emrat dhe cilësitë e Tij madhështore dhe të

bukura. Distancimi nga çdo përshkrim dhe shtrembërim në cilësitë dhe emrat e Zotit.

- Përkufizimi i qartë i adhurimit të Zotit, çfarë quhet adhurim dhe sqarimi i tij në mënyrë të shtjelluar, sipas porosive dhe udhëzimit të Profetit a.s.

- Qartësimi i të drejtave të domosdoshme të cilat njeriu është i detyruar që t'i plotësojë, qofshin ato të drejtat e Krijuesit apo të krijesave.

3. Duhet të zgjedhë rrugët më të mira dhe më të pranueshme në ftesën e njerëzve.

4. Të jetë i sinqertë në davinë e tij dhe jo ta bëjë këtë për të fituar simpatinë e njerëzve dhe famë.

Muhamedi a.s. i plotësoi të gjitha këto kushte në gradën më të lartë. Ai e kreu amanetin e Zotit të tij, e qartësoi të vërtetën plotësisht dhe na la në një rrugë të qartë, nga e cila devijon veçse i prishuri dhe i padrejti, që dëshiron thjesht të plotësojë dëshirat e tij të kësaj bote.

Së katërti, ai ishte *siraxhem-munîra* (fanar ndriçues). Kjo të jep të kuptosh se krijesat janë në një errësirë shumë të madhe dhe të thellë. Ata janë të paditur për të shpëtuar nga skutat e kësaj errësire dhe të paaftë për të gjetur udhëzimin e për të dalë në dritë. Kështu vazhdoi, derisa Allahu i Lartësuar solli këtë profet, për të nxjerrë njerëzit nga këto errësira, për t'u mësuar atyre ato që nuk i dinin dhe për të udhëzuar të humburit në rrugën e drejtë. Besimtarët e sinqertë janë shumë të qartë, sepse rruga e tyre ndriçohet nga drita e Zotit. Ata ecin të sigurt pas këtij imami, nëpërmjet mësimëve të të cilit arrijnë të dallojnë qartësisht të mirën nga e keqja, rrugën e lumturve nga rruga e të dëshpëruarve. Nëpërmjet mësimëve të tij, ata njohin saktësisht dhe plotësisht të Adhuruarin e tyre, me cilësitë e Tij të lavdërueshme, me veprat e Tij të urta dhe të drejta, si dhe me gjykimet e tij të mrekullueshme dhe të urta.

- **Atëherë, ti përgëzoji besimtarët se do t'u vijë nga Allahu një mirësi e madhe.** - Në këtë ajet janë përmendur:

1. Të përgëzuarit, pra, besimtarët. Cilësia e tyre është besimi i drejtë dhe i bazuar në dëshmi të sakta nga Zoti, si dhe veprat e mira sipas këtij besimi të sinqertë.

2. Ajo me të cilën përgëzohen, pra, dhuntia e madhe, që është shpërblimi dhe mirësia e madhe e dhuruar nga Allahu i Lartësuar për ta në dynja dhe në ahiret. Këtu hyn ndihma dhe fitorja që Zoti u dhuron atyre në dynja, udhëzimi i zemrave të tyre në rrugën e drejtë, falja e gjynaheve dhe mbulimi i të metave, largimi i fatkeqësive dhe shpëtimi nga ato, shtimi i begatisë në çdo drejtim, mirësitë e shumta lumturisjellëse dhe, mbi të gjitha, kënaqësia e Zotit dhe shpërblimi i Tij i pamatë, duke shpëtuar nga zemërimi dhe ndëshkimi i Tij i drejtë. Përmendja e këtyre shpërblimeve dhe mirësive që premtohen për besimin dhe punën sipas tij, i shkathtëson dhe u jep forcë besimtarëve për të qenë këmbëngulës dhe me vullnet të pathyeshëm në rrugën e drejtë. Kjo është një nga urtësitë e shumta të Sheriatit që, për të nxitur veprat e mira dhe devotshmërinë ndaj Zotit, përmend shpërblimet që janë premtuar për të, ndërsa për të nxitur largimin nga veprat e këqija dhe mosbindjen ndaj Allahut të Lartësuar, përmend ndëshkimin që lidhet me të. Kjo është një ndihmë më e madhe për t'ia arritur të largohesh nga gjynahet dhe nga shkelja e kufijve të Allahut të Madhërishëm. Nga ana tjetër, ata që vazhdimisht do të mundohen të pengojnë besimtarët nga rruga e drejtë dhe t'i luftojnë ata në besimin e tyre do të jenë gjithmonë të pranishëm dhe të vazhdueshëm në luftën e tyre. Të tillë janë munafikët, të cilët shfaqin Islamin dhe në brendësi fshehin kufrin dhe armiqtësinë e madhe ndaj besimtarëve. Të tillë janë edhe mohuesit e hapët të besimit dhe të besimtarëve. Duke qenë se këta vazhdimisht do t'i luftojnë besimtarët, Allahu i Lartësuar u jep besimtarëve një këshillë të mrekullueshme në lidhje me mënyrën e sjelljes dhe të komunikimit me të tilla kategori njerëzish.

- Mos iu bind (fjalëve të) jobesimtarëve e hipokritëve dhe mos ua vër veshin mundimeve që të sjellin ty! - Mos iu bind mohuesve të Zotit dhe hipokritëve, në lidhje me çdo gjë që të pengon dhe të largon nga rruga e Allahut. Gjithsesi, mosbindja dhe mospasimi i tyre nuk nënkupton që domosdoshmërisht t'i fyesh apo të veprosh diçka që i zemëron ata. Thjesht bindju Allahut, mos iu bind atyre dhe bëj durim në ftesën që u bën atyre për të pranuar Islamin. Kjo do të bëjë që ata të afrohen më shumë me Islamin dhe do t'i ndalojë ata nga mundimi që ju japin juve dhe familjeve tuaja. Por kjo kërkon një ndihmë të madhe dhe durim. Dhe nuk ka ndihmës tjetër që mund të të ndihmojë në këtë rrugë të vështirë, veç Allahut të Lartësuar. Për këtë arsye, i Lartësuar i udhëzon që vetëm Atij t'i mbështetesh, t'i kërkosh strehim dhe vetëm në dorë të Tij t'i lësh çështjet e tua.

- Mbështetju Allahut sepse të mjafton Allahu si Mbrojtës dhe Ndhimëtar. - Allahu është *Uekil*, që do të thotë Mbrojtës dhe Ndhimëtar, pra, Ai të Cilit i besohen çështjet e rëndësishme. Nuk ka ndonjë më të mirë se Allahu, që të përkujdeset për veprat tona. Ai i rregullon ato dhe i lehtëson për ne. Çdo përcaktim dhe gjykim i Tij është më i miri për ne.

Ajeti 49

49. O ju që keni besuar! Nëse jeni martuar me një grua besimtare e pastaj e ndani para kontaktit (intim) me të, ju nuk keni të drejtë të kërkoni nga ajo përbushjen e afatit të pritjes (iddeh). Por, jepini diçka (si dhuratë) dhe ndajeni në mënyrë të njerëzishme!

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar i udhëzon dhe i mëson besimtarët si të veprojnë në rast divorci. Kështu, nëse dikush martohet me një besimtare dhe e divorcon para se të kryejë marrëdhënie intime me të, atëherë gruaja nuk e ka detyrë të kalojë kohën e pritjes, siç do të vepronte nëse do të kishte kryer marrëdhënie. Në këtë rast, Allahu i Madhëruar i urdhëroi burrat që t'u dhurojnë

këtyre grave ndonjë send, që të shërbejë si një lloj ngushëllimi për to dhe për ndarjen. Gjithashtu, urdhëron për një proces divorci sa më miqësor dhe të njerëzishëm, pa grindje e sharje dhe pa e tepruar në kërkesa të ndërsjellta. Ky ajet është dëshmi që tregon se divorci bëhet veçse pasi të jesh martuar me një procedurë të rregullt. Kështu, nëse dikush i thotë një gruaje: 'Të kam divorcuar' pa qenë i lidhur fillimisht me të në lidhje martesore, kjo është diçka e kotë. Edhe nëse i thotë: 'Ti je e divorcuar, nëse martohesh me mua', është një ndarje e papranueshme, që nuk merret për bazë. Allahu i Madhëruar thotë: "Nëse jeni martuar me një grua besimtare, e pastaj e ndani para kontaktit (*intim*) me të, ju nuk keni të drejtë të kërkoni nga ajo përbushjen e afatit të pritjes (*iddeh*)." Divorci që merret për bazë është vetëm ai që bëhet pas *nikah*-ut (lidhjes martesore). Kjo lidhje tregon se çdo divorc i deklaruar para lidhjes së *nikah*-ut është i pavlefshëm dhe nuk merret për bazë. Të njëjtin gjykim ka edhe *dhihar*-i²⁸ dhe *ila*-i,²⁹ pra, nuk merren për bazë, nëse deklarohen para se të kryhet lidhja e nikahut, madje në këto dy raste është edhe më i dukshëm dhe i kuptueshëm ky gjykim, sepse divorci është ndarje e plotë me gruan, ndryshe nga *dhihari* dhe *ilai*. Ky është mendimi më i saktë ndër dy mendimet e dijetarëve.

2. Ajeti tregon, gjithashtu, se divorci është i lejueshëm, sepse Allahu i Madhëruar njoftoi për dispozitën e divorcit pa e qortuar ose ndaluar një gjë të tillë. Madje, ai mund të ndodhë edhe nga besimtarët, sepse ajeti nis duke iu drejtuar besimtarëve.

3. Ajeti tregon se divorci është i lejueshëm edhe para se të kryen marrëdhënie intime me bashkëshortin, pasi është bërë lidhja e nikahut. Allahu i Madhëruar thotë në një ajet tjetër: "Nuk është gjynah për ju nëse i ndani gratë, me të cilat ende nuk keni kryer marrëdhënie dhe të cilave ende nuk ua keni përcaktuar e dhënë mehrin.....". [Bekare 236].

4. E divorcuara para kryerjes së marrëdhënieve intime nuk ka detyrë të kalojë kohën e pritjes. Me t'u deklaruar divorci, asaj i lejohet që të martohet me dikë tjetër. Nga kjo kuptohet, gjithashtu, se nëse janë kryer marrëdhënie intime, atëherë është detyrë për të që të përmbushë kohën e pritjes, sipas rregullave të vendosura nga Zoti.³⁰

5. Për gruan e divorcuar përpara se të kryhet marrëdhënie me të, Allahu i Madhëruar thotë: "Nuk është gjynah për ju nëse i ndani gratë, me të cilat ende nuk keni kryer marrëdhënie dhe të cilave ende nuk ua keni përcaktuar e dhënë mehrin..." [Bekare 236]. Ajeti thotë qartë se kështu veprohet nëse nuk është përcaktuar ndonjë mëhër për të. Por nëse i është përcaktuar mëhër, atëherë, nëse divorcohet pa kryer marrëdhënie intime, i jepet gjysma e mehrit të vendosur dhe burri nuk ka nevojë që të japë shpenzime e dhurata të tjera, si në rastin e mësipërm. I Lartësuarit thotë: "E, nëse i ndani para se të kryeni marrëdhënie intime me to, por ndërkohë ua keni përcaktuar atyre masën e dhuratës martesore (*mehrit*), atëherë është detyrë për ju që t'u jepni gjysmën e asaj që keni caktuar, veç nëse ato (*gratë*) jua falin ose veç nëse atyre (*grave*) ua falin ata që kanë në dorë lidhjen e martesës. Falja është më afër devotshmërisë. Dhe mos e harroni bamirësinë ndërmjet jush! Vërtet, Allahu e sheh gjithçka që bëni." [Bekare 237].

6. Ajeti tregon se, në çdo rast, divorci duhet të bëhet në mënyrë sa më të njerëzishme dhe miqësore, e tillë që çdo palë falenderon tjetrën, përndryshe ajo sjell grindje të shumta, përçarje e urrejtje të ndërsjellta.

7. Ajeti tregon se koha e pritjes është e drejtë e burrit, sepse Allahu tha: "...ju nuk keni të drejtë të kërkoni nga ajo përmbushjen e afatit të pritjes (*iddeh*)." Kjo tregon se, nëse ndodh divorci pasi janë kryer marrëdhënie intime, atëherë është detyrim i grave ndaj jush që të presin sipas rregullit.

8. Ajeti tregon se, përveç gruas me të cilën nuk janë kryer marrëdhënie intime, në të gjitha rastet e tjera të divorcit gruaja duhet të kalojë idetin, sipas rregullit.

Ajetet 50 – 52

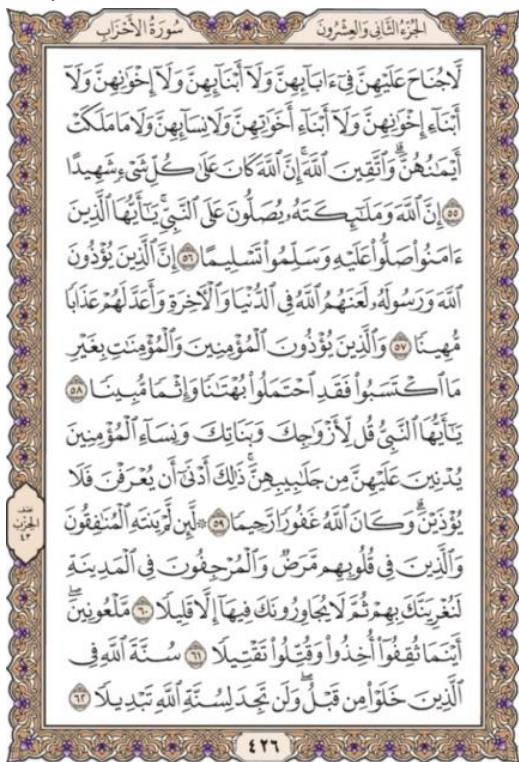
50. O Profet! Ne ta kemi lejuar ty martesën me gratë, të cilave u ke dhënë dhuratën martesore (*mehrin*), dhe ato që me ndihmën e Allahut hynë në zotërimin tënd (*robëreshat e luftës*) dhe me vajzat e xhaxhait, me vajzat e hallës, me vajzat e dajës, me vajzat e tezes, të cilat mërguan (*nga Meka*) së bashku me ty, si edhe me një grua besimtare, nëse ajo ia fal veten Profetit (*pa kërkuar dhuratën martesore*) dhe nëse Profeti dëshiron të martohet me të - por ky rast është vetëm për ty, jo për (*të gjithë*) besimtarët -. Ne e dimë mirë se çfarë u kemi caktuar atyre në lidhje me gratë dhe me robinjat, që i kanë në pronësinë e vet kështu, që ti të mos kesh asnjë rëndesë (*në përmbushjen e detyrave të Zotit*). Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

51. Ti je i lirë të largosh kë të duash prej tyre dhe të afrosh kë të duash prej tyre. Dhe nuk është gjynah për ty ta kthesh atë, nga e cila ke qenë larguar. Kjo është më e mira, që ato të qetësohen shpirtërisht e të mos brengosen dhe të jenë të kënaqura me atë që ti u jep të gjithave. Allahu e di mirë atë që fshihet në zemrat tuaja. Allahu është i Gjithëditur e shumë i Mëshirshëm.

52. Prej tani e mbrapa ty nuk të lejohen më gra (*të tjera*) e nuk të lejohet që të zëvendësosh ndonjërin nga gratë e tua me ndonjë grua tjetër, edhe sikur të të mahnisë bukuria e tyre, përveç atyre që i ke në zotërim (*robinjat*). Allahu është Mbikqyrës i çdo gjëje.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i drejtohet Profetit (a.s), duke i treguar atij mirësitë e shumta që i ka dhuruar prej bujarisë së Tij. Allahu i Madhëruar i lejoi Profetit ato lloj mirësishe që ua lejoi edhe besimtarëve. Por Ai i dhuroi atij edhe disa mirësi të tjera, që janë

të veçanta vetëm për të e jo për besimtarët. Allahu i Madhëruar thotë:

- O Profet! Ne ta kemi lejuar ty martesën me gratë, të cilave u ke dhënë dhuratën martesore (mehrīn), - Domethënë, me ato të cilave u ke dhënë mehrin (dhuratën martesore) e tyre. Në këtë rregull janë njëlloj Profeti (a.s) dhe besimtarët, pra, kjo është e përbashkëta e tyre. Kështu, edhe besimtarëve u lejohen ato gra të cilave u kanë dhënë mehrin për martesë. Pastaj i Lartësuar thotë:

- ...dhe ato që me ndihmën e Allahut hynë në zotërimin tënd (robëreshat e luftës) - Allahu ka bërë hallall për ty edhe ato gra që i ke në zotërimin tënd, siç janë robëreshat e luftës që keni zhvilluar kundër mohuesve, qofshin ato skllavet e mohuesve ose gratë e lira të martuara ose të pamartuara të tyre, që kanë rënë robinja lufte. Edhe kjo është një dispozitë e përgjithshme, që ishte njëlloj si për Profetin, ashtu edhe për besimtarët. Po kështu, prej ligjeve të përbashkëta janë edhe dipozitat e përmendura më poshtë:

- dhe me vajzat e xhaxhait, me vajzat e hallës, me vajzat e dajës, me vajzat e tezes, të cilat mërguan (nga Meka) së bashku me ty... - Këtu bëjnë pjesë të gjitha bijat e xhaxhait, bijat e tezes, bijat e dajës dhe të hallës, si ato që jetojnë afër jush, ashtu edhe ato që jetojnë larg jush. Këtu përmenden të përcaktuara ato gra nga të afërmit që burri e ka të lejueshme për t'u martuar. Kjo tregon se të tjerat, përveç këtyre, nuk janë të lejuara, ashtu siç është përmendur qartë edhe në suren Nisa.³¹ Nga gratë që janë të afërme, juve ju lejohet martesë veçse me këto katër kategori që përmenden këtu. Çdo grua tjetër nga të afërmit është e ndaluar, qoftë prej degëzimeve, qoftë prej trungut të farefisit, si për shembull: vajzat e nënës e babait e ç'ka poshtë tyre, si dhe degëzimet e prindërve të nënës dhe babait e ç'ka sipër tyre prej prindërve biologjikë, janë të ndaluara.³² Pastaj Allahu i Madhëruar përmend ato gra që ishin të lejuara vetëm për Profetin dhe jo për besimtarët. Ai thotë:

- si edhe me një grua besimtare, nëse ajo ia fal veten Profetit (pa kërkuar dhuratën martesore) dhe nëse Profeti dëshiron të martohet me të - Ky ishte një përjashtim veçse për Profetin, siç është mendimi më i saktë i dijetarëve, që janë të ndarë në dy mendime në tefsirin e këtij ajeti. Ndërsa për të tjerët, veç Profetit, ky rast martesë është i ndaluar. I Lartësuar thotë: "...nëse ajo ia fal veten Profetit (pa kërkuar dhuratën martesore)", domethënë, ta kemi bërë të lejuar për ty edhe këtë rast, nëse një grua dëshiron ta dhurojë veten e saj ty. Gjithashtu: "... nëse Profeti dëshiron të martohet me të." Domethënë, kjo ishte në dorë Profetit, që mund të vepronte sipas dëshirës. Allahu i Madhëruar thotë:

- por ky rast është vetëm për ty, jo për (të gjithë) besimtarët. - Domethënë, lejimi i martesës me një grua që ia dhuron veten e saj një burri ishte ekskluzivisht vetëm për Profetin (a.s.). Besimtarëve të tjerë nuk u lejohet të martohen me një grua thjesht sepse ajo i vetëjepet dikujt.

- **Ne e dimë mirë se çfarë u kemi caktuar atyre në lidhje me gratë dhe me robinjat, që i kanë në pronësinë e vet kështu, që ti të mos kesh asnjë rëndesë (në përmbushjen e detyrave të Zotit).** - Ne e dimë mirë se me çfarë detyrash i kemi ngarkuar besimtarët, çfarë u kemi bërë të lejuar dhe çfarë ua kemi bërë të ndaluar, prej grave ose robinjave. Ne i kemi njoftuar dhe ua kemi shpjeguar këto ligje në mënyrë të qartë e të shtjelluar në tekstet e shumta të Shpalljes. Por ato rregulla që janë përmendur në këtë ajet dhe që ndryshojnë nga ligjet që u janë shtjelluar besimtarëve në tekste të tjera (të Kur'anit ose haditheve), ato janë të veçanta vetëm për ty. Në fakt, Allahu e filloi këtë ajet duke iu drejtuar në mënyrë të veçantë Profetit. Ai thotë: "O Profet! Ne ta kemi lejuar ty martesën me gratë, të cilave u ke dhënë dhuratën martesore (*mehrin*), dhe ato që me ndihmën e Allahut hynë në zotërimin tënd (*robëreshat e luftës*) dhe me vajzat e xhaxhait, me vajzat e hallës, me vajzat e dajës, me vajzat e tezes, të cilat mërguan (*nga Meka*) së bashku me ty, si edhe me një grua besimtare, nëse ajo ia fal veten Profetit (*pa kërkuar dhuratën martesore*) dhe nëse Profeti dëshiron të martohet me të - por ky rast është vetëm për ty, jo për (*të gjithë*) besimtarët. Vini re se si Allahu thotë: "por ky rast është vetëm për ty, jo për besimtarët", domethënë, të kemi lejuar ty, o Profet, diçka që nuk ua kemi lejuar besimtarëve të tjerë. Ne – thotë Allahu - ta kemi zgjeruar lejueshmërinë përtej asaj që u kemi lejuar besimtarëve të tjerë. Dhe këtë Zoti e ka bërë në mënyrë që: "...ti të mos kesh asnjë rëndesë (*në përmbushjen e detyrave të Zotit*)." Kjo tregon përkujdesin e veçantë dhe të shtuar të Zotit për Profetin (a.s.).

- **Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Allahu i Madhëruar vazhdimisht ka qenë, është dhe do të jetë i përshkruar me këto cilësi, domethënë, me falje të madhe dhe me mëshirë të plotë. Ai zbret mbi robërit e Tij faljen dhe mëshirën e

Tij, bujarinë dhe mirësinë e Tij, ashtu siç e kërkon urtësia e Tij dhe sipas asaj që meritojnë robërit me veprat e tyre.

- **Ti je i lirë të largosh kë të duash prej tyre dhe të afrosh kë të duash prej tyre.** - Edhe ky gjykim ishte i veçantë për Profetin (a.s.) dhe prej lehtësimeve që Zoti i bëri atij, si mëshirë dhe kujdes për të. Nuk ishte detyrë për Profetin (a.s.) që t'i ndante netët njëlloj mes grave të tij. Kjo çështje i ishte e lënë atij në dorë ta bënte si të dëshironte dhe në formë bamirësie. Megjithatë, Profeti (a.s.) përpiquej gjithmonë që të mbante sa më mirë drejtësinë dhe barazinë mes grave, si në çdo gjë tjetër. Ai thoshte: "O Zoti im! Kjo është ndarja dhe drejtësia që mbaj unë për atë që e kam në dorën time. Por mos më ngarko për atë që nuk e kam në dorë!"

- **Dhe nuk është gjynah për ty ta kthesh atë, nga e cila ke qenë larguar.** - Domethënë, zgjedhja të takon ty, se me kë do ta kalosh natën dhe me kë jo. Megjithatë, shumë komentues të Kur'anit janë të mendimit se këtu bëhet fjalë për ato gra që ia dhuronin veten tyre Profetit (a.s.), që ai të martohej me to. Kështu, kuptimi i ajetit është: "Mbaj kë të duash nga ato që të ofrojnë veten si bashkëshorte, ose refuzo kë të duash". Por Allahu është më i ditur për gjithçka. Pastaj Allahu i Lartësuar na shpjegon urtësinë e këtyre lehtësimeve dhe përjashtimeve për Profetin (a.s.) dhe thotë:

- **Kjo është më e mira, që ato të qetësohen shpirtërisht e të mos brengosen dhe të jenë të kënaqura me atë që ti u jep të gjithave.** - Këto lehtësime dhe lënia e këtyre çështjeve në dorën tënde, që të veprosi si të dëshirosh janë sepse: "Kjo është më e mira,..." , pasi ato e dinë mirë se ti nuk e lë kurrë ndonjë detyrim pa kryer apo të bësh ndonjë haram. Ato e dinë se ti nuk bën padrejtësi apo të lësh mangut ndonjë përgjegjësi ndaj tyre.

- **Allahu e di mirë atë që fshihet në zemrat tuaja.** - Zoti e di mirë se çfarë vërtitet brenda shpirtit tuaj, kur ju përmbushni ndonjë përgjegjësi të detyrueshme ose të pëlqyeshme dhe kur

ndodhin përplasje gjatë realizimit të tyre. Për këtë arsye, Allahu ligjëroi për ty, o i Dërguar këto përjashtime e lehtësira, në mënyrë që zemrat e grave të tua të jenë më të qeta.

- Allahu është i Gjithëditur e shumë i Mëshirshëm. - Dituria e Allahut është e gjerë, e po kështu është edhe falja, mëshira dhe butësia e Tij në kujdesin ndaj robve. Prej diturisë së Tij, Ai vendosi për ju ato ligje që janë në dobinë tuaj dhe që ju sjellin më shumë shpërblime. Prej mëshirës, faljes e butësisë së Tij është edhe fakti që Ai nuk ju ndëshkon menjëherë për padrejtësitë dhe gjynahet tuaja, por ju fal dhe ju jep mundësi të pendoheni, të përmirësoheni e pastroheni.

- Prej tani e mbrapa ty nuk të lejohen më gra (të tjera) e nuk të lejohet që të zëvendësosh ndonjërin nga gratë e tua me ndonjë grua tjetër, edhe sikur të të mahnisë bukuria e tyre,... - Kjo tregon se Allahu i Lartësuar është *Esh-Shekur*, domethënë, Mirënjohës i madh. Ai i sheh dhe shpërblen shumë për veprat e mira që bën rob. Kështu, duke qenë se gratë e Profetit bënë zgjedhjen më të mirë, pasi zgjodhën të bëjnë durim dhe parapëlqyen ahiretin dhe kënaqësinë e Allahut dhe Profetit të Tij, Allahu i Madhëruar ua shpërbleu duke sjellë këto dispozita të veçanta për Profetin. Ai tha: "Prej tani e mbrapa, ty nuk të lejohen më gra (të tjera)...", Domethënë, Profetit nuk i lejoheshin më gra të tjera, përveç atyre ekzistuese. Gjithashtu: "...nuk të lejohet që të zëvendësosh ndonjërin nga gratë e tua me ndonjë grua tjetër...". Pra, nuk i lejohej që të divorconte ndonjë nga gratë ekzistuese e ta zëvendësonte me ndonjë tjetër. Kështu, ato gra u siguruan nga divorci dhe heqja e statusit si "bashkëshorte të Profetit". Gjithashtu, Profeti (a.s.) nuk do të kishte më gra të tjera. Kështu, Zoti i zgjodhi dhe i dalloi ato si gra të Profetit në dynja dhe në ahiret, dhe i siguroi ato se nuk do të kishte ndarje mes tyre. Madje, i Lartësuar i tha Profetit: "nuk të lejohet që të zëvendësosh ndonjërin nga gratë e tua me ndonjë grua

tjetër, edhe sikur të të mahnisë bukuria e tyre...", pra, edhe sikur të të mahnisë bukuria e ndonjë gruaje tjetër veç atyre që ke, nuk të lejohet të marrësh asnjë tjetër.

- përveç atyre që i ke në zotërim (robinjat). - Përveç nëse kënaqesh me robinjat. Kjo është e lejuar për ju, sepse ato nuk bëhen objekt xhelozie për gratë, ashtu siç ndodh me bashkëshortet.

- Allahu është Mbikëqyrës i çdo gjëje. - Allahu mbikëqyr dhe sheh çdo çështje dhe është i Gjithëditur se ku të çojnë dhe si finalizohen veprat. Ai i rregullon dhe sistemon çdo çështje në mënyrë më të mirë dhe më të bukur.

Ajetet 53 – 54

53. O ju që keni besuar! Mos hyni në shtëpitë e Profetit, veçse nëse thirrreni për ndonjë gosti dhe (edhe atëherë) jo aq herët sa të rrini duke pritur sa të përgatitet ushqimi! Por, kur të thirrreni, hyni dhe kur të keni mbarruar së ngrëni, shpërndahuni e mos qëndroni për biseda me njëri-tjetrin! Vërtet, këto (pritja, qëndrimi dhe bisedat e gjata) e mendojnë Profetin, por atij i vjen turp (t'ju thotë shkoni), kurse Allahu nuk turpërohet t'ju thotë të vërtetën. E kur të kërkonti diçka prej tyre (grave të Profetit), kërkojeni pas perdes, sepse kjo është më e pastër për zemrat tuaja dhe për zemrat e tyre! Ju nuk duhet ta mundoni të dërguarin e Allahut, e nuk ju lejohet të martoheni kurrë me gratë e tij, pas tij. Këto janë gjynah shumë i madh tek Allahu.

54. Allahu di gjithçka, - e bëtë haptazi ose e mbajtët fshehur.

Shpjegimi i ajeteve

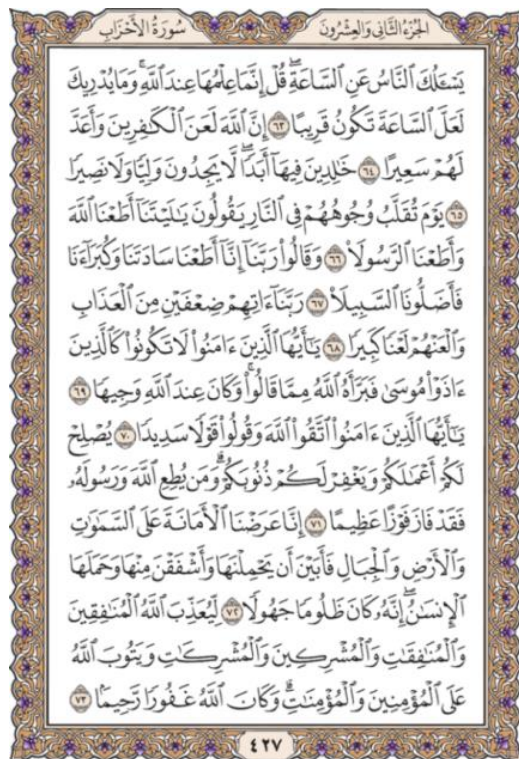
Allahu i Lartësuar i urdhëron besimtarët që të pajisen me edukatën e nevojshme, në lidhje me të Dërguarin e Allahut dhe me vizitën në shtëpinë e Tij. Ai thotë:

- O ju që keni besuar! Mos hyni në shtëpitë e Profetit, veçse nëse thirrreni për ndonjë gosti. - Kurrë mos hyni në to, kur shkoni për ndonjë vakt, pa ju dhënë leje i zoti i shtëpisë. Madje, Ai thotë:

- ... dhe (*edhe atëherë*) jo aq herët sa të rrini duke pritur sa të përgatitet ushqimi! Por, kur të thirreni, hyni dhe kur të keni mbarruar së ngrëni, shpërndahuni e mos qëndroni për biseda me njëri-tjetrin! - Mos shkoni më herët, që të prisni sa të bëhet ushqimi dhe mos rrini gjatë pas përfundimit të vaktit. Duke e përmbledhur, mund të themi se për të hyrë në shtëpinë e Profetit, kishte dy kushte: të merrej leje për të hyrë dhe të qëndrohej atje veçse aq sa ishte e nevojshme. Pastaj Allahu i Madhëruar shpjegon urtësinë dhe dobitë e kësaj ndalesë.

- **Vërtet, këto** (*pritja, qëndrimi dhe bisedat e gjata*) e mundojnë Profetin, por atij i vjen turp (*t'ju thotë shkoni*), kurse Allahu nuk turpërohet t'ju thotë të vërtetën. - Pritja dhe qëndrimi juaj i gjatë në shtëpinë e Profetit "...e mundojnë Profetin...", sepse ishte rëndësë për të, për punët dhe nevojat e tij. Por ai nuk mund t'ju thotë ikni, sepse: "... atij i vjen turp...". Njerëzve të moralshëm, e sidomos fisnikëve dhe njerëzve e lartë, u vjen turp që t'i nxjerrin të tjerët nga shtëpia e tyre. Por Allahu nuk turpërohet nga e vërteta. Dispozitat dhe ligjet duhet të zbatohen, edhe pse gabimisht dikush mund të pretendojë se edukata dhe turpi të detyrojnë të veprosh ndryshe. E mira është e kufizuar dhe e lidhur ngushtë me ligjin e Zotit dhe rregullat e vendosura nga Ai. Çdo gjë që bie ndesh me rregullat dhe ligjet e Zotit, nuk është prej edukatës dhe mirësjelljes. Allahu i Lartësuar nuk ka turp që t'ju urdhërojë për atë që, në fakt, është më e mira dhe vetë mirësia për ju, por edhe më e mira për Profetin (a.s). Ky ishte rregulli i tyre në lidhje me sjelljen ndaj Profetit të Allahut. Ndërsa në lidhje me edukatën me gratë e Profetit (a.s), besimtarët u mësuan se si të sillëshin kur të flisnin me to. Kështu, ishin dy raste:

1. Kur nuk kishin nevojë që të flisnin me to. Në këtë rast, çështja është e qartë, që ata nuk kishin përse të kërkonin që të flisnin me to.

2. Kur ishte e nevojshme të flitej me to, si për shembull, kur u kërkohej ndonjë enë etj. Në këtë, rast Allahu na mësoi që:

- **E kur të kërkonte diçka prej tyre** (*grave të Profetit*), kërkojeni pas perdes, sepse kjo është më e pastër për zemrat tuaja dhe për zemrat e tyre! - Domethënë, të ketë perde, që ju pengon shikimin mes jush dhe atyre. Kështu, shikimi i tyre ishte i ndaluar në të dyja rastet, ndërsa të folurit me to bëhej sipas shpjegimit që solli Allahu i Madhëruar. Pastaj Ai përmendi urtësinë e këtij urdhri: "...sepse kjo është më pastër për zemrat tuaja dhe për zemrat e tyre!" Kështu qëndron larg çdo keqkuptimi. Sa më shumë që njeriu të largohet nga shkaqet që e afrojnë drejt sprovës dhe të keqes, aq më i sigurt dhe më i qetë do të jetë dhe aq më e pastër do të mbetet zemra e tij. Në shumë çështje të ligjit të Zotit, që Ai ka shtjelluar për ne, kuptojmë qartë se të gjitha mjetet dhe rrugët e të keqes, ato që i paraprijnë asaj dhe janë urëlidhëse drejt gjynahut dhe të ndaluarës, janë të ndaluara. Madje robi duhet t'u rrijë sa më larg dhe të mbrohet prej

tyre me çdo mënyrë. Pastaj Allahu i Madhëruar sjell një rregull të përgjithshëm:

- Ju nuk duhet ta mundoni të dërguarin e Allahut,... - Kjo është gjëja më e shëmtuar, që nuk i shkon asnjë besimtar, i cili as që duhet t'ia lejojë vetes që ta mundojë të Dërguarin e Allahut. Nuk lejohet t'i sjellësh mundim Profetit të Zotit, qoftë me fjalë, qoftë me vepra dhe në çdo rrugë që mund të ndodhë diçka e tillë.

- e nuk ju lejohet të martoheni kurrë me gratë e tij, pas tij.. - Edhe kjo është nga gjërat që konsiderohen si shqetësim e mundim. Profeti i Zotit kishte një gradë të lartë respekti e nderimi, ndaj martesë me ndonjë nga gratë e tij pas largimit të tij nga kjo botë e cenonte këtë prestigj të merituar. Gjithashtu, ato ishin gratë e tij në dynja dhe lidhja martesore mes tyre mbeti e lidhur edhe pas vdekjes së tij, prandaj nuk i lejohej askujt që të martohej me gratë e Profetit (a.s.) pas vdekjes së tij. Allahu e përshkruan një gjë të tillë me fjalët:

- Këto janë gjynah shumë i madh tek Allahu. - Dhe umeti e zbatoi këtë urdhër të Zotit, të Cilit i takon lavdërimi dhe mirënjohja për çdo çështje. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

- Allahu di gjithçka, - e bëtë haptazi ose e mbajtët fshehur. - Në çdo rast, qoftë kur e fshehni, qoftë kur e shfaqni diçka, për Allahun është njëlloj. Ai i di mirë ato që vërtiten në zemrat tuaja dhe do t'ju shpërblejë për to.

Ajeti 55

55. Nuk është gjynah për gratë (të dalin pa mbulesë) para etërve të tyre, para djemve të tyre, para vëllezërve të tyre, para djemve të vëllezërve të tyre, para djemve të motrave të tyre, para grave të tyre, ose para robinjave të tyre. (O ju gra) kijeni frikë Allahun, sepse Allahu është Mbikqyrës mbi gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar përcaktoi në fillim se, kur grave të Profetit u kërkohej ndonjë gjë, kjo mund të bëhej veçse pas perdes. Më pas,

Ai përjashtoi nga ky gjykim i përgjithshëm, njerëzit e afërm të tyre, duke thënë:

- Nuk është gjynah për gratë (të dalin pa mbulesë) para etërve të tyre, para djemve të tyre, para vëllezërve të tyre, para djemve të vëllezërve të tyre, para djemve të motrave të tyre,... - Nuk ka gjynah për ta nëse flasin me to pa perde. Në këtë ajet nuk janë përmendur shprehimisht xhaxhallarët dhe dajallarët, sepse kjo kuptohet vetvetiu nga konteksti. Duke qenë se janë përmendur bijtë e vëllezërve dhe të motrave të tyre, për të cilat ato janë halla ose teze, atëherë xhaxhallarët dhe dajallarët janë më parësorë që ta kenë këtë mundësi të flasin me mbesat e tyre pa perde. Aq më tepër që në një ajet tjetër janë përmendur shprehimisht edhe xhaxhallarët, edhe dajallarët. Allahu i Lartësuar tha:

- para grave të tyre... - Nuk është e nevojshme që të fshihen dhe të mbulohen nga gratë që janë si ato, pra, muslimane. Nëse e sheh me këtë kuptim, atëherë përjashtohen gratë mohuese e jomuslimane. Por ka mundësi, gjithashtu, që kuptimi të jetë: "para grave". Domethënë, nuk është e nevojshme që ato të mbulohen nga gratë, sepse gruaja nuk ka nevojë të mbulohet para një gruaje tjetër.

- ose para robinjave të tyre. - Nëse skllavja është tërësisht pronë e gruas, mund të komunikojë pa perde me të. Për të gjitha këto dispozita është e domosdoshme devotshmëria ndaj Zotit, duke u ruajtur nga çdo haram. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar thotë:

- (O ju gra) kijeni frikë Allahun, sepse Allahu është Mbikqyrës mbi gjithçka. - Kini frikë Zotin në të gjitha rastet dhe gjendjet. Ai i dëshmon dhe sheh të gjitha veprat e robit, si të dukshmet, ashtu edhe ato të fshehurat. Ai i dëgjon fjalët dhe i sheh lëvizjet e tyre dhe po Ai do t'i shpërblejë me drejtësi.

Ajeti 56

56. Është e vërtetë se Allahu dhe melekët e Tij çojnë salavate mbi Profetin. O ju që

keni besuar! Çoni salavate mbi të (Profetin) dhe përshëndeteni me selam!

Shpjegimi i ajetit

- **Është e vërtetë se Allahu dhe melekët e Tij çojnë salavate mbi Profetin.** - Kjo tregon për gradën e lartë të Profetit (a.s) dhe vlerën e tij të pashembullt tek Allahu i Madhëruar. Ai ka gradë të lartë tek Zoti dhe tek krijesat. Emri i tij është i lartësuar dhe i tillë do të jetë gjithmonë. "Allahu dhe melekët e Tij çojnë salavate mbi Profetin." Vetë Zoti i Lartësuar dhe melekët e Tij çojnë salavate për Profetin e dashur. Salavatet e Allahut për Profetin janë lavdërimi dhe lartësimi i emrit dhe famës së tij mes melekëve në qiell dhe në Tokë, si edhe dashuria e madhe e Zotit për të. Po kështu, edhe melekët më të afërt dhe më të mëdhenj të Zotit e lëvdojnë dhe e nderojnë emrin e Profetit dhe luten për të.

- O ju që keni besuar! Çoni salavate mbi të (Profetin) dhe përshëndeteni me selam!

- Ashtu siç bëjnë Zoti dhe melekët, edhe ne duhet të çojmë salavate për Profetin tonë të dashur. Kjo është një lloj mirënjohjeje dhe plotësimi i detyrimit që kemi ndaj figurës së nderuar të këtij Profeti të dashur të Zotit. Madje, kjo vepër plotëson edhe imanin tonë. Kjo bëhet në shenjë dashurie dhe nderimi që kemi për Profetin (a.s.). Salavatet për Profetin i shtojnë sevapet për besimtarin dhe bëhen shkak për fshirjen e gjynaheve. Mënyra më e mirë dhe e plotë për të çuar salavate për Profetin (a.s) është ajo që ai vetë ua mësoi shokëve të tij.³³ Ky urdhër mund të plotësohet në çdo kohë dhe gjendje. Disa dijetarë e kanë quajtur këtë vepër si një detyrë të namazit.

Ajetet 57 – 58

57. Ata që flasin (fjalë të ulëta) kundër Allahut dhe të dërguarve të Tij, i ka mallkuar Allahu në këtë jetë e në jetën tjetër dhe ka përgatitur për ta një dënim poshtërues.

58. Dhe ata që i mendojnë besimtarët dhe besimtarët pa të drejtë, e kanë ngarkuar veten me një gjynah shumë të madh.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi na urdhëroi që të çojmë salavate dhe ta respektojmë e lëvdojmë figurën e Profetit (a.s), Allahu i Madhëruar vijon të na ndalojë nga e kundërta e kësaj vepre, pra, nga fyerja dhe mundimet për të:

- Ata që flasin (fjalë të ulëta) kundër Allahut dhe të dërguarve të Tij, i ka mallkuar Allahu në këtë jetë e në jetën tjetër dhe ka përgatitur për ta një dënim poshtërues. - Kjo përfshin çdo lloj mundimi, qoftë me fjalë, qoftë me vepra, si fyerja, sharja, cenimi i figurës së tij ose i fesë së tij, ose i çdo gjëje që do ta shqetësonte atë. Ata që bëjnë diçka të tillë i pret diçka shumë e tmershme: "...i ka mallkuar Allahu në këtë jetë" Allahu i Lartësuar i ka larguar nga mëshira e Tij në dynja. Pjesë e këtij mallkimi është edhe dënimi për ata që fyejnë figurën e Profetit (a.s). Ai është dënim me vdekje. Pastaj tha:

"... e në jetën tjetër dhe ka përgatitur për ta një dënim poshtërues." Kështu do të jetë dënimi i tyre, për shkak të mundimeve që i sjellin Profetit të Zotit. Fyerja e figurës së Profetit (a.s) nuk është si fyerja e dikujt tjetër, sepse ai është profet i Allahut dhe dikush nuk quhet besimtar i Zotit derisa të besojë në Profetin e Tij. Besimi i Profetit të Allahut kërkon që ta madhërosh figurën e tij dhe ta respektosh atë. Respektimi dhe madhërimi i figurës së Profetit është prej domosdoshmërive të besimit të drejtë. Për këtë arsye, fyerja e tij nuk mund të konsiderohet një lloj si rastet e tjera.³⁴ Edhe fyerja apo mundimi i muslimanëve është diçka shumë e dënueshme tek Allahu i Lartësuar. Për këtë arsye, Ai tha:

- Dhe ata që i mendojnë besimtarët dhe besimtarët pa të drejtë,... - Domethënë, pa i bërë ndonjë gjë, që të meritojnë atë mundim:

- ...e kanë ngarkuar veten me një gjynah shumë të madh. - Do të mbajnë mbi supet e tyre një shpifje të madhe, sepse i mendojnë pas shkak dhe pa e merituar. Ata do të ngarkohen me një gjynah shumë të madh, sepse kjo është padrejtësi, që cenon

urdhrin e Zotit për bamirësi ndaj besimtarëve dhe që na ndalon nga padrejtësia ndaj tyre. Për këtë arsye, fyerja e një muslimani dënohet me ligj, sipas gjendjes dhe gradës së atij që i bëhet padrejtësi. Kështu, sharja e sahabëve është nga më të rëndat. Po kështu, ai që fyen dijetarët dhe njerëzit besimtarë të mirë ka bërë gjynah më të madh se në rastet e tjera.

Ajetet 59 – 62

59. O Profet! Thuaju grave e bijave të tua dhe grave besimtare që të hedhin mbulesën! Kjo është mënyra më e mirë që ato të njihen (se janë të ndershme) dhe që askush të mos i ngacmojë. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

60. Sigurisht, nëse hipokritët, ata që kanë sëmundje në zemrat e tyre dhe ata që përhapin gënjeshtër në Medine, nuk ndalen, Ne do të bëjmë që ti të dominosh mbi ta e pastaj ata nuk do të rrinë më në të, vetëm se për një kohë të shkurtër.

61. Ata do të jenë të mallkuar. Kudo që të ndeshen, do të kapen dhe do të vriten (pa mëshirë).

62. Ky qe Ligji i Allahut edhe ndër popujt e hershëm. Ligjin e Allahut askush nuk mund ta ndryshojë.

Shpjegimi i ajeteve

- O Profet! Thuaju grave e bijave të tua dhe grave besimtare që të hedhin mbulesën! - Ky ajet quhet ndryshe edhe 'ajeti i hixhabit'. Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që të urdhërojë gratë muslimane në mënyrë të përgjithshme, por duke filluar me gratë dhe vajzat e tij, sepse ato janë më parësore se të tjerat për të zbatuar ligjin e Zotit. Gjithashtu, para se dikush të urdhërojë të tjerët duhet të fillojë me familjen e vet, ashtu siç ka mësuar Allahu i Madhëruar: "O ju që keni besuar! Ruajeni veten dhe familjen tuaj prej Zjarrit, lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët! ..." [Tahrim 6]. Allahu i Madhëruar thotë: "O Profet! Thuaju grave e bijave të tua dhe grave besimtare që të hedhin mbulesën!" *Xhelabib* (mbulesa) janë ato veshje që hidhen sipër të gjitha rrobave të

tjera që ka veshur gruaja, si mbështjellësja e kokës, shamia mbuluese, veshja e trupit etj. *Xhelabib*, pra, është mbulesa e sipërme që mbulon edhe fytyrën e gjoksin. Pastaj përmenden urtësinë e kësaj norme:

- Kjo është mënyra më e mirë që ato të njihen (se janë të ndershme) dhe që askush të mos i ngacmojë. - Kjo tregon se, nëse nuk mbulohen, atyre mund t'u jepet mundim nga njerëzit, sepse mund të mendojnë se janë jo të ndershme. Kështu, mund t'u afrohen ata që i kanë zemrat e sëmura. Madje, dikush edhe mund t'i poshtërojë, duke menduar se janë skllave (sepse zakonisht në atë kohë skllavet nuk mbuloheshin). Në këtë mënyrë, mbulesa i largon ata dhe i mbron gratë nga këto synime të ulta.

- Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë. - Ai jua ka falur gjynahet që kanë kaluar dhe ju ka mëshiruar, duke ju qartësuar ligjet dhe dispozitat e Tij dhe duke jua bërë të qartë hallallin nga harami. Kështu i mbyllet rruga së keqes që në rrënjë nga ana e besimtarëve. Ndërsa për sa i përket së keqes që vjen nga të ligjtë, Ai kërcënon duke thënë:

- Sigurisht, nëse hipokritët, ata që kanë sëmundje në zemrat e tyre dhe ata që përhapin gënjeshtër në Medine, nuk ndalen, Ne do të bëjmë që ti të dominosh mbi ta e pastaj ata nuk do të rrinë më në të, vetëm se për një kohë të shkurtër. - Këtu bëhet fjalë për munafikët, të cilët i kanë zemrat të sëmura me dyshime dhe pasiguri, por edhe me sëmundjet e epsheve dhe shfrenimit. Allahu i Lartësuar i përshkruan ata edhe si *murxhifun*, pra, njerëz që reklamojnë fuqinë e qafirëve, për të frikësuar muslimanët dhe për të ulur moralin e tyre. Vëreni me kujdes! Allahu i Madhëruar nuk thotë se nga se duhet të heqin dorë këta munafikë, për të qenë ky kërcënim sa më gjithëpërfshirës për ligësitë që ata bëjnë. Domethënë, nëse nuk rreshtin dhe nuk ndalen nga ligësitë që ata bëjnë dhe në të cilat ftojnë, ose nga sharja e Islamit dhe muslimanëve, ose nga reklamimi i

forcës së qafirëve për të frikësuar muslimanët, ose nga përçmimi për forcën e muslimanëve dhe fuqinë e tyre, ose nga ngacmimi i besimtarëve dhe nxitja e tyre për poshtërsi, ose shumë e shumë gjynahe e poshtërsi që burojnë nga këta fatzinj, atëherë: "...Ne do të bëjmë që t'i të dominosh mbi ta...", do të të urdhërojmë që t'u shpallësh luftë dhe t'i vrasësh ata, duke të dhënë dorë të lirë mbi ata. Nëse e bëjmë këtë, ata nuk do të kenë forcë mbi ty dhe as mundësi të përballen me ty. Për këtë arsye, tha: "... e pastaj ata nuk do të rrinë më në të, vetëm se për një kohë të shkurtër." Ata nuk do të qëndrojnë gjatë në Medinë, pranë teje, sepse ose do të vriten, ose do të dëbohen prej andej. Kjo është dëshmi për lejueshmërinë e dëbimit të njerëzve të këqij, prania e të cilëve u sjell dëm muslimanëve, sepse kjo formë e largon të keqen me themel. Ky ishte një kërcënim dhe ata do të jenë, siç thotë Zoti:

- **Ata do të jenë të mallkuar. Kudo që të ndeshen, do të kapen dhe do të vriten** (*pa mëshirë*). - Të dëbuar nga e mira kudo që gjenden. Ata nuk kanë për të gjetur paqe dhe as stabilitet në një vend. Ata gjithmonë do të kenë frikë se do të vriten ose të burgosen, ose do të ndëshkohen me një mënyrë tjetër.

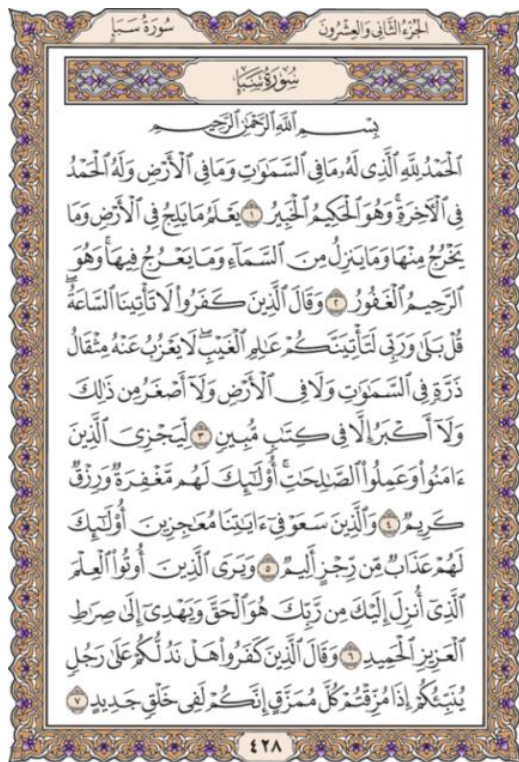
- **Ky qe Ligji i Allahut edhe ndër popujt e hershëm.** - Çdokush që e tepron në poshtërsi dhe kalon kufirin me mundimin e besimtarëve, atëherë ai do të ndëshkohet ashpër. Ky është rregulli i Zotit:

- **Ligjin e Allahut askush nuk mund ta ndryshojë.** - Kurrë nuk do të gjesh ndryshim në ligjin e Zotit. Çdo shkak do të sjellë pasoja dhe këtë rregull e ka vendosur Zoti.

Ajetet 63 – 68

63. Njerëzit të pyesin për Orën (*e Kijametit*). **Thuaj: "Atë e di vetëm Allahu."** E ku mund ta dish ti, ajo (*Ora*) ndoshta është afër.

64. Allahu i ka mallkuar jobesimtarët dhe për ta ka përgatitur një zjarr të ndezur fort.

65. Aty do të mbesin përgjithmonë dhe nuk do të gjejnë asnjë që t'i mbrojnë a t'i ndihmojnë.

66. Ditën kur fytyrat e tyre të përmbysen në Zjarr ata do të thonë: "Të mjerët ne! Ah sikur t'i ishim nënshtruar Allahut dhe t'i ishim bindur të Dërguarit!"

67. Dhe do të thonë: "O Zoti ynë! Ne iu bindëm udhëheqësve dhe të parëve tanë dhe ata na humbën nga rruga (e drejtë)."

68. O Zoti ynë! Jepu atyre Dënim të dyfishtë dhe mallkoji ata me Mallkim shumë të madh!

Shpjegimi i ajeteve

- **Njerëzit të pyesin për Orën** (*e Kijametit*). - Njerëzit të kërkojnë që t'i njoftosh rreth Kijametit, duke të sfiduar që ta shpejtosh atë. Ndërsa disa prej tyre, duke e mohuar se ajo do të ndodhë, sikur duan të tregojnë se kjo është e pamundur. Thuaju atyre:

- **Thuaj: "Atë e di vetëm Allahu."** - Vetëm Zoti e di kohën se kur do të ndodhë Kijameti. Megjithatë, të mos iu duket e largët ajo ditë.

- **E ku mund ta dish ti, ajo (Ora) ndoshta është afër!**” - Në fakt, thjesht ardhja e kohës së Kijametit shpejt apo vonë, nuk ka ndonjë rëndësi ose ndonjë dobi. Ajo që ka rëndësi është që se cili nga njerëzit do të jetë i humbur e cili i fituar, cili do të jetë fatlum dhe cili do të jetë i dëshpëruar, a do të meritojë shpërblime apo do të marrë dënime? Ja, këto janë çështje të rëndësishme për t'u treguar dhe unë do t'ju njoftoj për to. Do t'jua bëj të qartë secilin që meriton ndëshkim, madje do t'ju përshkruaj edhe dënimet. Ju do të kuptoni se pikërisht ai që e mohon Ditën e Gjykimit i meriton dënimet e Zotit. Dhe ky është përshkrimi i saktë i juaji. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Allahu i ka mallkuar jobesimtarët...** - Këta janë ata që mohimi u bë cilësi e përhershme e tyre. Ata nuk besojnë Allahun, profetët e Tij dhe as Shpalljen, prandaj Allahu i largoi nga mëshira e Tij në dynja dhe në ahiret. Mjafton kaq si dënim për ta.

- **dhe për ta ka përgatitur një zjarr të ndezur fort.** - Ai ka përgatitur një zjarr të ndezur fort, që djeg trupat e tyre dhe dhimbja u shkon deri në zemër.

- **Aty do të mbesin përgjithmonë dhe nuk do të gjejnë asnjë që t'i mbrojnë a t'i ndihmojnë.** - Atje do të qëndrojnë përgjithmonë dhe kurrë nuk kanë për të dalë. Edhe dënimi kurrë nuk ka për t'iu lehtësuar. Ata nuk kanë për të gjetur ndonjë ndihmëtar, që t'u japë atë që kërkojnë dhe as ndonjë mbrojtës, që t'i shpëtojë nga ndëshkimi. Atyre u ka kthyer shpinën çdo mik e ndihmës dhe i ka rrethuar nga çdo anë ndëshkimi përvëlues, që u shkon deri në shpirt.

- **Ditën kur fytyrat e tyre të përmbysen në Zjarr ata do të thonë: “Të mjerët ne! Ah sikur t'i ishim nënshtruar Allahut dhe t'i ishim bindur të Dërguarit!”** - Kështu, ata ndiejnë dhimbjen e nxehtësisë përvëluese dhe sa herë që dhembja arrin kulmin, ata dëshpërohen për atë që lënë pas dhe për mosbesimin në dynja. Ata të mjerë, të mbushur me dhimbje e dëshpërim, thonë:

“Të mjerët ne! Ah, sikur t'i ishim nënshtruar Allahut dhe t'i ishim bindur të Dërguarit! Ah, sikur të bënim këtë dhe të kishim shpëtuar nga ky dënim! Ah, sikur të ishim bindur dhe të lumturoheshim me shpërblimet e mëdha që morën të bindurit!” Por tashmë kjo është një ëndërr, që kurrë nuk ka për të ndodhur dhe që lë pas veçse dëshpërim e dhimbje.

- **Dhe do të thonë: “O Zoti ynë! Ne iu bindëm udhëheqësve dhe të parëve tanë dhe ata na humbën nga rruga (e drejtë).”**

- Ne thjesht i pasuam verbërisht ata dhe ishin ata që na humbën nga rruga e drejtë.

- **O Zoti ynë! Jepu atyre Dënim të dyfishtë dhe mallkoji ata me Mallkim shumë të madh!** - Kjo i ngjan fjalës së Tij kur thotë: "Melekët do t'u thonë: “Hyni në Zjarr, mes popujve që shkuan para jush - xhindë dhe njerëz.” Sa herë që një popull hyn aty, mallkon atë të mëparshmin. Dhe, kur të gjithë të tubohen në të, grupi i fundit thotë për grupin e parë: “Zoti ynë, janë këta që na çuan ne në humbje, prandaj shumëfishoja atyre dënimin me zjarr!” Ai do të thotë: “Për secilin nga ju dënimi është i shumëfishuar, por ju nuk e dini.”. [A'raf 38]. Kështu, pasi e mësojnë se si ata, ashtu edhe prijësit e tyre, janë të gjithë në dënim, duke dashur të hakmerren kundër prijësve që i devijuan, thonë: “Zoti ynë, janë këta që na çuan ne në humbje, prandaj shumëfishoja atyre dënimin me zjarr!” Por Allahu i Madhëruar u thotë se, për të gjithë ata ka dyfishim dhe rëndim të dënimit, sepse që të gjithë morën pjesë në kufër dhe në poshtërsi. Për këtë arsye, do të jenë të gjithë së bashku në dënim, megjithëse dënimi i secilit do të jetë sipas gabimit dhe padrejtësive që ka bërë.

Ajeti 69

69. O ju që keni besuar! Mos u bëni si ata që e munduan Musain! Allahu dëshmoi pastërtinë e tij nga ajo që ata thanë. Ai qe me pozitë të lartë tek Allahu.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar i porosit besimtarët që të jenë të kujdesshëm në sjellje me Profetin e

tyre, Muhamedin (a.s), këtë profet të dhembshur dhe të mëshirshëm dhe kurrë të mos i shkaktojnë mundime ose ta fyejnë. Përkundrazi, ata duhet ta ndihmojnë e ruajnë prestigjin e Tij. Muslimani duhet të mos i përngjasë bijve të Izraelit, të cilët e munduan Musain (a.s), të birin e Imranit, atë të cilit i foli drejtpërdrejt vetë Rahmani. Por Allahu i Madhëruar e shfaqti hapur pastërtinë e Musait nga ajo që shpifnin padrejtësisht ata. Në fakt, Musai ishte shumë i nderuar tek Zoti dhe nuk ishte aspak subjekt fyerjeje. Ai ishte nga më të afruarit tek Zoti, nga profetët më të zgjedhur dhe adhuruesit më të sinqertë. Megjithatë, ata nuk i pengoi kjo gradë e lartë e Musait, që ta fyenin dhe të shpifnin kundër tij, se ai na qënkësh i sëmure (ader)³⁵. Ata i thoshnin këto fjalë për shkak se Musai, nga që ishte shumë i turpshëm, kurrë nuk dilte lakuriq dhe i zbuluar mes tyre, ndërkohë që kjo ishte normale mes tyre. Për këtë arsye, ata dhe shpifën se ai nuk del i zhveshur, sepse mbulon sëmundjen e tij. Për këtë arsye, o besimtarë, mos u bëni si këta njerëz, që e fyen Musain. Megjithatë, Allahu i Madhëruar deshi që ta rrëzonte këtë shpifje, ndaj një ditë, kur Musai po lahej dhe i vendosi rrobat e tij mbi një gur, guri filloi të lëvizte e të largohej, me gjithë rrobat e Musait, i cili ju vu në ndjekje, dhe kështu doli para bijve të Izraelit. Kështu, ata e panë trupin e tij në formën më të bukur të krijimit. Në këtë mënyrë u hodh poshtë kjo shpifje për Musain (a.s).

Ajetet 70 - 71

70. O ju që keni besuar! Kijeni frikë Allahun dhe thoni fjalë të drejta!

71. Që Ai (Allahu) t'iu mundësojë të bëni vepra të mira dhe t'jua falë gjynahet! Kush i bindet Allahut dhe të dërguarit të Tij, ka arritur mirësinë më të madhe.

Shpjegimi i ajeteve

- O ju që keni besuar! Kijeni frikë Allahun dhe thoni fjalë të drejta! - Allahu i Lartësuar i urdhëron të zgjedhurit e Tij, besimtarët, që të pajisen me devotshmëri

ndaj Tij. Ai i porositi që jenë të kujdesshëm dhe të ruhen nga zemërimi i Tij në të gjitha gjendjet, haptazi dhe fshehtazi, të përmirësojnë veprat e tyre qoftë kur punojnë haptazi dhe shihen nga të tjerët, qoftë kur nuk i sheh askush, veç Atij. Ky është një urdhër për sinqeritet në fjalë dhe në vepra. Pastaj i Lartësuar na nxit në mënyrë të veçantë që të themi fjalë të drejta, të cilat janë ato fjalë që janë në përputhje të plotë me të vërtetën apo për afërsisht si ajo, nëse nuk mund të arrijmë sigurinë e plotë.³⁶ Në termin 'fjalë të drejta' hyjnë:

1. leximi i Kur'anit dhe hadithit të Profetit (a.s.),

2. dhikri,

3. urdhërimi për të mira dhe ndalimi nga të këqijat,

4. kërkimi i dijes së dobishme dhe përhapja e saj,

5. kujdesi dhe përpjekja maksimale për të gjetur të vërtetën në çështjet fetare dhe çdo çështje të rëndësishme dhe të dobishme, duke përdorur dhe ndjekur çdo rrugë të mundshme (të lejuar nga Sheriati) për arritjen e saj.

6. Kujdesi i madh për të komunikuar butë dhe ëmbël me krijesat.

7. Dëshira dhe synimi për të rregulluar gjithçka, në çdo fjalë që themi, etj.

Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon shpërblimin që na pret nëse pajisemi me devotshmëri dhe themi fjalë të drejta:

- Që Ai (Allahu) t'iu mundësojë të bëni vepra të mira dhe t'jua falë gjynahet! - Këto dy vepra bëhen shkak që:

1. të gjitha veprat tona të rregullohen dhe të bëhen të pranueshme tek Allahu i Urtë dhe i Gjithëditur. Nuk ka dyshim se *takua*-ja është kusht për pranimin e veprave, sikurse thotë i Lartësuari: "Allahu pranon vetëm prej të devotshmëve." [Maide 27].

2. Gjithashtu, ajo bëhet shkak që njeriut t'i jepen suksese të mëtejshme për të bërë të tjera vepra të mira.

3. Nëpërmjet *takua*-s dhe fjalëve të drejta, Allahu i Madhëruar i ruan veprat tona nga çdo gjë që shkakton prishjen dhe asgjësimin

e tyre. Ai na dhuron sinqeritet dhe na shpëton nga devijimi dhe kryerja e veprave të këqija, të cilat bëhen shkak për fshirjen e veprave të mira.

4. Allahu i Lartësuar e ruan, madje e shumëfishon shpërblimin e veprave tona të mira.

E kundërta ndodh nëse cenojmë *takua*-në dhe fjalët e drejta. Kjo do të bëhet shkak që veprat tona të prishen dhe të mos pranohen nga Allahu i Lartësuar. Ato do të bëjnë që shpërblimi i premtuar për veprat e mira të mos arrihet. Përveç kësaj, Allahu i Lartësuar premtim falje gjynahesh për ata që pajisen me devotshmëri dhe përpiqen për të qenë fjalëdrejtë. Gjynahet sjellin trishtim dhe shkatërrim, ndërsa me devotshmëri rregullohet çdo çështje, arrihet çdo e mirë dhe ruhesh nga çdo e keqe, në dynja dhe në ahiret. Për këtë arsye, i Lartësuarit thotë:

- Kush i bindet Allahut dhe të dërguarit të Tij, ka arritur mirësinë më të madhe. - Lumturia e robit varet e gjitha nga bindja ndaj Allahut të Lartësuar dhe Profetit (a.s.). Vetëm në këtë mënyrë mund të arrihet çdo e mirë, të cilën e synon në dynja dhe në ahiret dhe shpëtimi nga çdo e keqe, së cilës i druhen në dynja dhe në ahiret.

Ajetet 72 - 73

72. Ne ua ofruam Amanetin qiejve, Tokës dhe Maleve, por nuk pranuan ta merrnin përsipër atë dhe u frikësuan prej tij. E mori njeriu. Pa dyshim, ai qe i padrejtë dhe i paditur.

73. Allahu do t'i ndëshkojë hipokritët dhe hipokritet, idhujtarët dhe idhujtaret, dhe do t'i falë besimtarët dhe besimtare. Allahu Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne ua ofruam Amanetin qiejve, Tokës dhe Maleve, por nuk pranuan ta merrnin përsipër atë dhe u frikësuan prej tij. E mori njeriu. Pa dyshim, ai qe i padrejtë dhe i paditur. - Allahu i Madhëruar tregon rëndësinë e madhe të amanetit, me të cilin ngarkoi të përgjegjshmit ligjërisht. Amanet është kryerja e urdhëresave dhe lënia e ndalesave, qoftë haptazi dhe të shohin

njerëzit, qoftë kur je fshehur dhe të sheh vetëm Zoti. Allahu i Lartësuar na njoftoi se këtë detyrë ua parashtroi edhe këtyre krijesave të mëdha, si qiejve, Tokës e maleve, që të zgjidhnin për të pranuar ose jo dhe me premtimin se, nëse e përmbushnin këtë amanet siç u kërkohej nga Zoti, do të shpërbleheshin e nëse nuk e përmbushnin, atëherë do të ndëshkoheshin. Por ato nuk pranuan ta merrnin përsipër atë, nga frika se nuk do ta përmbushnin ashtu siç u kërkohej, dhe jo për të refuzuar kërkesën e Zotit të tyre e as për t'u treguar mospërfillës të shpërblimeve të Tij. Por kur Allahu ia paraqiti njeriut këtë amanet, me ato kushte të përmendura, njeriu e pranoi, edhe pse njeriu është i njohur për padrejtësinë dhe injorancën e tij. Ai pranoi ta mbante këtë barrë të rëndë. Kështu, në varësi të përmbushjes ose jo të këtij amaneti, njerëzit u ndanë në tri grupe:

- 1.** Munafikë, që hiqen sikur e përmbushin këtë amanet nga ana e jashtme, por që në të vërtetë, në brendësi, nuk e kanë plotësuar.
- 2.** Mohues e idhujtarë, që nuk e mbajnë këtë amanet as haptas e as fshehtas.
- 3.** Besimtarë, që i përmbahen këtij amaneti haptas dhe fshehtas.

Pastaj Allahu i Madhëruar përmend veprat dhe veçoritë e këtyre kategorive, si dhe ndëshkimin që meritojnë, duke thënë:

- Allahu do t'i ndëshkojë hipokritët dhe hipokritet, idhujtarët dhe idhujtaret, dhe do t'i falë besimtarët dhe besimtare. Allahu Falës i Madh e Mëshirëplotë. - Të gjitha lavdërimet i qofshin Allahut të Lartësuar, që e mbylli këtë ajet me këto dy emra të bukur, të mrekullueshëm dhe shpresëdhënës të Tij. Ata tregojnë se sa e plotë dhe e madhe është falja e Allahut dhe sa e gjerë është mëshira e Tij. Bamirësia e përkujdesi i Tij është gjithëpërfshirës, edhe pse shumë krijesa janë nga ata që nuk e meritojnë faljen dhe mëshirën e Tij, për shkak ose të hipokrizisë ose për shkak të mohimit dhe idhujtarisë.

Këtu përfundon tefsiri i sures Ahzab, me mirësinë e Allahut dhe me ndihmën e Tij!

Sure 34 – El sebe'e (mekase) 54 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 2

1. I lavdëruar qoftë Allahu, të Cilit i përket ç'ka në qiej dhe ç'ka në Tokë! I lavdëruar qoftë Ai në Botën Tjetër! Ai është i Urti i Gjithëdituri.

2. Ai e di çfarë hyn në tokë dhe çfarë del prej saj dhe çfarë zbret prej qiellit e çfarë ngjitet në të; Ai është Mëshirëploti, Falësi i Madh.

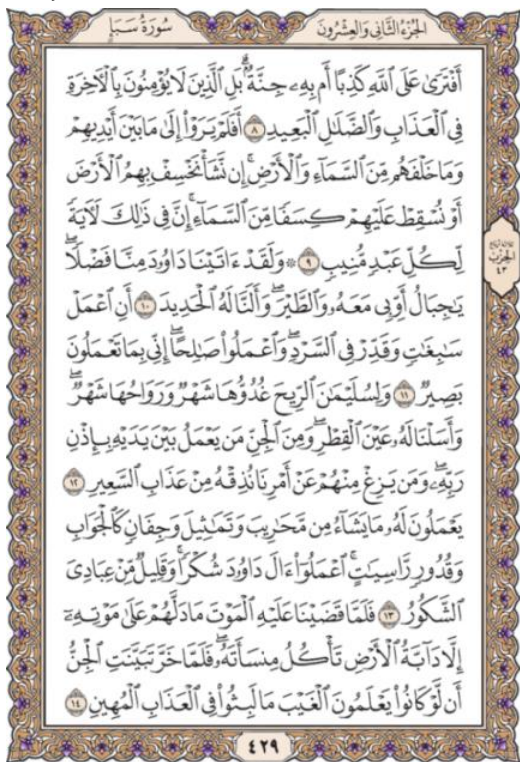
Shpjegimi i ajeteve

- I lavdëruar qoftë Allahu, të Cilit i përket ç'ka në qiej dhe ç'ka në Tokë! - El-Hamdu (lavdërimi) është të përlëvduarit e Zotit përmes cilësive dhe veprave të Tij të mrekullueshme. Vetëm Allahut të Lartësuar i takojnë lavdërimet e plota, sepse Ai është i lavdërueshëm për të gjitha cilësitë e Tij. Ato janë cilësi që tregojnë se Ai është i Plotë dhe Absolut. Veprat e Zotit janë të gjitha të lavdërueshme dhe Ai e meriton ta përlëvdosh për to, sepse ato ndërtohen mbi bamirësinë dhe drejtësinë. Për bamirësinë, Ai meriton që ta lavdërosh dhe t'i jesh mirënjohës dhe falënderues. Për drejtësinë, Ai duhet lavdëruar dhe duhet madhëruar. Ai duhet përlëvduar edhe për urtësinë e Tij të gjerë në atë që vendosi. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar e lëvdon veten e vet për faktin se Atij i takon ç'ka në qiej dhe ç'ka në tokë. Ai është Pronari e Sunduesi i tyre dhe ato janë të gjitha krijesa të nënshtruara, poshtë pushtetit e mbretërimit të Tij. Ai vepron dhe kujdeset për ta, dhe për këtë meriton të gjitha lavdërimet.

- I lavdëruar qoftë Ai në Botën Tjetër! - Sepse në ahiret do të dalin në pah shumë lavdërimet, që nuk janë në dynja. Kur njerëzit e të gjitha krijesat të shohin se si Allahu do të gjykojë me barazi dhe me drejtësinë e Tij të plotë dhe të shohin qartë urtësinë e Tij në gjykim, të gjithë do ta ladërojnë për këtë. Madje, edhe ata që kanë merituar dënimin dhe që do të hyjnë në zjarr, do t'i kenë zemrat të mbushura me përlëvdim për Zotin. Ata do të pranojnë se

ai ndëshkim është i drejtë, sipas veprave të tyre, dhe se Allahu ka qenë i Drejtë në gjykimin e Tij për ndëshkimin e tyre. Ndërsa për sa i përket përlëvdimeve të Zotit në vendin e kënaqësive, të shpërblimit dhe mirësive të pafund, kjo është një çështje që ka ardhur përmes lajmesh të shumta, që janë në përputhje me argumente tradicionale të dëguara dhe atyre logjike. Kur ata fatlumë të hyjnë në Xhenet, do të shohin mirësi të pashtershme prej Allahut. Dhuratat e Tij do të jenë të panumërta, sepse Ai do të japë shumë më tepër sesa mund të mendojë ndokush. Aq shumë jep, sa që në zemrat e xhenetlinjve nuk mbetet më vend për të kërkuar diçka të re, sepse Zoti u ka dhënë shumë më tepër sesa kanë kërkuar e ëndërruar. Ai do t'u japë shumë mirësi që nuk i kanë menduar ose ëndërruar kurrë. Atëherë, si mendon se do të lavdërojnë ata Zotin e tyre në atë gjendje? Pastaj mendo edhe për një fakt tjetër: Në Xhenet nuk ekzistojnë më barriera, që të të pengojnë nga dituria rreth Zotit, dashuria dhe thurja e lavdeve për Të. Madje, të tilla gjëra do të jenë ndër gjërat më të dashura për robin dhe një kënaqësi shumë e veçantë e banorëve të Xhenetit. Asnjë kënaqësi e mirësi në Xhenet nuk mund të krahasohet me këtë. Për këtë arsye, kur ata të shohin Allahun e të dëgjojnë fjalën e Tij, kjo do t'i bëjë që të harrojnë çdo mirësi tjetër në Xhenet. Përmendja dhe lavdërimi i Zotit në Xhenet do të jetë diçka e natyrshme, njëlloj si frymëmarja që bëhet pa asnjë lloj vështirësie dhe në mënyrë të vazhdueshme. Përveç kësaj, në Xhenet atyre do t'u shfaqen në çdo çast shumë shenja të Zotit të tyre, prej bukurisë dhe cilësive të Tij absolute. Kjo do t'i bëjë që edhe përlëvdimet e tyre për Zotin të jenë të plota.

- Ai është i Urti, i Gjithëdituri (për të fshehtat). - Ai është i Urtë në sundimin, mbretërimin dhe administrimin e çështjeve të krijesave. Ai është i Urtë edhe në urdhëresat, ndalesat dhe të gjitha ligjet e Tij. Gjithashtu, Ai është i Gjithëditur për

çdo të fshehtë. Ai i di në hollësi të gjitha çështjet e fshehta.

- **Ai e di çfarë hyn në tokë...** - Çdo gjë që bie e hyn në tokë, si shiu, fara, kafshët dhe gjallesat.

- **dhe çfarë del prej saj...** - Si llojet e ndryshme të bimësisë dhe të botës shtazore.

- **dhe çfarë zbret prej qiellit** - Nga qielli zbresin melekët, rizku i Zotit e përcaktimi i gjërave nga ana e Tij.

- **e çfarë ngjitet në të.** - Në qiell ngjiten melekët, shpirtrat etj. Pasi përmendi krijesat e Tij dhe urtësitë e Tij në ato krijesa, si edhe diturinë e Tij të plotë për gjendjen e tyre, Allahu i Lartësuar përmend faljen e madhe dhe mëshirën e Tij të gjerë. Ai thotë:

- **Ai është Mëshirëploti, Falësi i Madh.** - Mëshira dhe falja janë attribute të Allahut, dhe gjurmët e tyre vazhdojnë të shfaqen te krijesat në çdo kohë, në varësi të asaj që ata meritojnë me veprat e tyre.

Ajetet 3 – 6

3. Ata që nuk besojnë, thonë: “Ora (e Kijametit) nuk ka për të ardhur kurrë!” Thuaj: “Po, betohem në Zotin tim. Atë

patjetër do t’jua sjellë Ai që e di të fshehtë. Atij nuk mund t’i fshihet asnjë thërmijë në qiej e as në tokë dhe as më e vogël e as më e madhe se ajo. Çdo gjë është shënuar në Librin e qartë (*Leuhi Mahfudh*)”.

4. Që Ai t’i shpërblejë ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira. Për këta ka falje dhe shpërblim bujar.

5. Ndërsa ata që luftojnë kundër Argumenteve Tona, do të kenë dënimin më të keq dhe të dhembshëm.

6. Ndërsa ata të cilëve u është dhënë dituria, e shohin qartë se kjo që të është shpallur ty nga Zoti yt, është e vërteta dhe ajo të udhëzon për në rrugën e Ngadhënjimit, të Lavdëruarit.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetin e mësipërm, Allahu i Lartësuar na tregoi për madhësitë e Tij, përmes me atributet që përshkroi Vetën e Tij. Kjo e bën njeriun që të lavdërojë dhe madhërojë Allahun e Lartësuar dhe ta besojë me iman të plotë dhe të sinqertë. Megjithatë, ka njerëz që nuk janë të tillë. Ai na tregon se ka njerëz që nuk e madhërojnë Allahun me madhësitinë që i takon. Madje, ata e mohojnë Atë. Ata e mohojnë se Allahu ka pushtetin që të ringjallë krijesat pas vdekjes së tyre e që të sjellë Kijametin, duke kundërshtuar dhe mohuar kështu mesazhin e të gjithë profetëve. I Madhëruari thotë:

- **Ata që nuk besojnë thonë: “Ora (e Kijametit) nuk ka për të ardhur kurrë!”** - Këta janë ata që nuk besojnë Allahun, profetët e Tij dhe Shpalljen që ata sollën nga Allahu. Pikërisht për shkak të këtij mohimi, ata thonë: “Ora (e Kijametit) nuk ka për të ardhur kurrë! Ekziston thjesht kjo botë, me rregullat e saj. Ne jetojmë jetën bote, pastaj vdesim, dhe me kaq mbaron çdo gjë. Por Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që t’ua hedhë poshtë me prova këtë pretendim, madje t’u betohet për vërtetësinë e ringjalljes dhe për faktin se ajo do të ndodhë. Më pas, Zoti sjell një argument, që nëse robi e mendon dhe e pranon si fakt, atëherë ka për të besuar

patjetër ringjalljen. Kjo është dituria e plotë dhe të gjithanshme e Zotit:

- Thuaj: "Po, betohem në Zotin tim. Atë patjetër do t'jua sjellë Ai që e di të fshehtën. - Ai thotë se Kijametin dhe ringjalljen do ta sjellë i Gjithëdituri rreth të fshehtës, pra, rreth çdo gjëje që nuk e kapin shqisat apo dituria jonë. Ai është i Gjithëditur edhe për atë që shfaqet, edhe për atë që fshihet. Allahu i Madhëruar vijon të përforcojë edhe më shumë faktin se dituria e Tij është gjithëpërfshirëse, kur thotë:

- Atij nuk mund t'i fshihet asnjë thërmijë në qiej e as në tokë dhe as më e vogël e as më e madhe se ajo. - Diturisë së Tij nuk mund t'i fshihet asnjë grimcë në qiej e në tokë dhe as më e vogël apo më e madhe se ajo. Çdo gjë pa përjashtim, me trupat dhe me gjithë përbërësit e tyre, madje edhe grimcat më të vogla elementare përbërëse të lëndës nuk i fshihen diturisë së Zotit.

- Çdo gjë është shënuar në Librin e qartë (Leuhi Mahfudh)". - Dituria e Allahut ka përfshirë gjithçka dhe lapsi i Tij e ka shkruar atë. Gjithçka gjendet në Librin e qartë dhe të madh, që quhet Leuhi Mahfudh. Diturisë së Tij nuk i fshihet asnjë grimcë e madhe apo e vogël qoftë, në të gjithë kohërat. Ai i di mirë çfarë fshihet e tretet në tokë prej trupave të vdekur dhe atë që mbetet prej tyre. Ai është i Plotfuqishëm që t'i ringjallë ata, dhe kjo është më e thjeshtë për Të. Ringjallja nuk është më e çuditshme dhe madhështore se dituria e Tij gjithëpërfshirëse. Në vijim, Allahu i Lartësuar na tregon qëllimin e ringjalljes:

- Që Ai t'i shpërblejë ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira. Për këta ka falje dhe shpërblim bujar. - Ky është shpërblimi për besimtarët e vërtetë. Ata besojnë sinqerisht me zemrat e tyre. Ata besojnë me bindje të plotë Allahun dhe Profetin e Tij. Pikërisht se besimi i tyre është i vërtetë dhe i sinqertë, ata bëjnë shumë vepra të mira sipas asaj që i udhëzon ky iman. Ata e vërtetojnë besimin në zemër me kryerjen e veprave të mira, në të cilat të udhëzon imani. Për këta të

zgjedhur dhe fatbardhë, Allahu i Madhëruar thotë: "Për këta ka falje ...". Zoti do t'ua mbulojë e fshijë gjynahet, për shkak të imanit të vërtetë dhe të veprave të mira që ata bëjnë. Falja e Zotit bën që nga ata të largohet çdo ligësi dhe ndëshkim. Përveç faljes që sjell ruajtja nga çdo e keqe, atyre u premtohet edhe furnizim i mirë. Kështu e shpërblen Zoti çdo bamirës e besimtar të mirë. Duke qenë se ata ishin bamirës, Ai i shpërblen me furnizim të këndshëm dhe bujar, duke u përmbushur çdo kërkesë e qëllim të mirë.

- Ndërsa ata që luftojnë kundër Argumenteve Tona, do të kenë dënimin më të keq dhe të dhembshëm. - Këta i mohojnë argumentet Tona, madje me arrogancë e mendjemadhësi u thoshnin profetëve se ata dhe Zoti janë të pafuqishëm që t'i realizojnë ato kërcënime. Kështu e mohojnë edhe ringjalljen pas vdekjes, duke mëtuar se askush nuk është në gjendje të realizojë diçka të tillë. Këta të mjerë nxitojnë që të mohojnë argumentet dhe mrekullitë e Zotit dhe kështu të tregojnë se është e pamundur ajo që u premtohet, domethënë, ringjallja dhe ndëshkimi. Për këtë, i Lartësuar i thotë: "...ata që luftojnë kundër argumenteve Tona, do të kenë dënimin më të keq dhe të dhembshëm." Ai dënim ka për t'ju sjellë dhimbje si trupave, ashtu edhe zemrave dhe shpirtrave të tyre.

- Ndërsa ata të cilëve u është dhënë dituria, e shohin qartë se kjo që të është shpallur ty nga Zoti yt, është e vërteta dhe ajo të udhëzon për në rrugën e Ngadhënjimtarit, të Lavdëruarit. - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Lartësuar na tregon rreth atyre që e mohojnë ringjalljen dhe atë që profetët sollën nga Zoti. Në vijim, Ai na tregon për gjendjen e atyre që janë të udhëzuar, pra, njerëzve të ditur. Ata e dinë mirë dhe janë të bindur se ajo që iu shpall profetëve është e vërtetë e sigurt dhe e padiskutueshme. Të sakta janë lajmet e sjella në atë Libër dhe të vërteta. Të drejta janë edhe ligjet që Zoti solli për njerëzimin. E gjithë e vërteta është e kufizuar veçse në

Shpalljen e Allahut dhe gjithçka tjetër që bie ndesh me të është e kotë dhe e gabuar. Kështu gjykojnë këta të zgjedhur, sepse ata kanë arritur në një gradë të lartë të sigurisë dhe diturisë. Ata janë të bindur se ato ligje, urdhëresa dhe ndalesa të sjella në Librin e Zotit, udhëzojnë në rrugën e drejtë, në rrugën e Ngadhënjimtarit, të Lavdëruarit. Ata arrijnë në këtë përfundim, sepse janë të bindur për disa çështje:

1. Janë të bindur se ai që i informoi për këtë Shpallje është Zoti dhe Profeti besnik i Zotit.

2. Ata e shohin me sytë e tyre se çdo gjë që Zoti i njoftoi është në përputhje të plotë me realitetin dhe atë që ndodh. Është vetë realiteti që e vërteton atë që Zoti dhe Profeti kanë thënë e njoftuar.

3. Këto lajme janë në përputhje të plotë edhe me Shpalljet e shkuara.

4. Ata i shohin ajetet e Allahut dhe Shpalljet e Tij që të shpalosen në horizont dhe në vetet e tyre. Kjo botë e mrekullueshme e rregullt dhe çdo gjë e bukur në të na dëshmon për emrat dhe cilësitë madhështore të Krijuesit dhe Rregulluesit të saj.

5. Kur shohin urdhëresat dhe ndalesat që ka ligjëruar Zoti, të diturit e kuptojnë se vetëm ato ligje mund ta pastrojnë dhe lartësojnë njeriun dhe t'i mundësojnë atij shpërblime të mëdha. Ato e disiplinojnë atë që i zbaton, por edhe të tjerët dhe i edukojnë e nxisin që të stolisen me cilësi e virtyte të larta, si sinqeriteti, bamirësia ndaj prindërve, mbajtja e lidhjeve farefisnore, bamirësia ndaj të gjitha krijesave etj. Ato ligje e ndalojnë dhe e frenojnë njeriun nga çdo cilësi e keqe që e përdhos pastërtinë shpirtërore, i shkatërron shpërblimet e Zotit dhe e ngarkon robin me peshën e gjynaheve, me errësitat e shirkut, imoralitetit, fajdesë, padrejtësive e shkeljes së gjakut, nderit, si dhe pasurisë së njerëzve. Ky ajet është një lëvdatë dhe vlerësim për besimtarët, një shenjë dalluese për ta. Allahu e ka marrë në konsideratë dëshminë dhe fjalën e tyre. Ata do të dëshmojnë

kundër mashtruesve dhe mohuesve. Sa më e madhe dhe e plotë të jetë dituria e robit për Shpalljen e Zotit, për lajmet dhe ligjet e tij, aq më e spikatur është dituria dhe urtësia e tij edhe në çështje të tjera, nëse është i sinqertë me Allahun, dhe aq më e vlefshme është dëshmia dhe fjala e tij rreth asaj që sollën profetët.

Ajetet 7 – 9

7. Ata që nuk besojnë thonë: “A doni t’ju tregojmë një njeri, që do t’ju thotë se, pasi (të keni vdekur e) të jeni copëtuar plotësisht, ju do të krijoheni rishtazi (për jetën e përjetshme)?”

8. A është duke trilluar (me vetëdije) gënjeshtër kundër Allahut, apo e kanë kapur xhindet?” Jo. Por, ata që nuk besojnë në jetën e përjetshme janë të dënuar dhe janë në humbje të thellë.

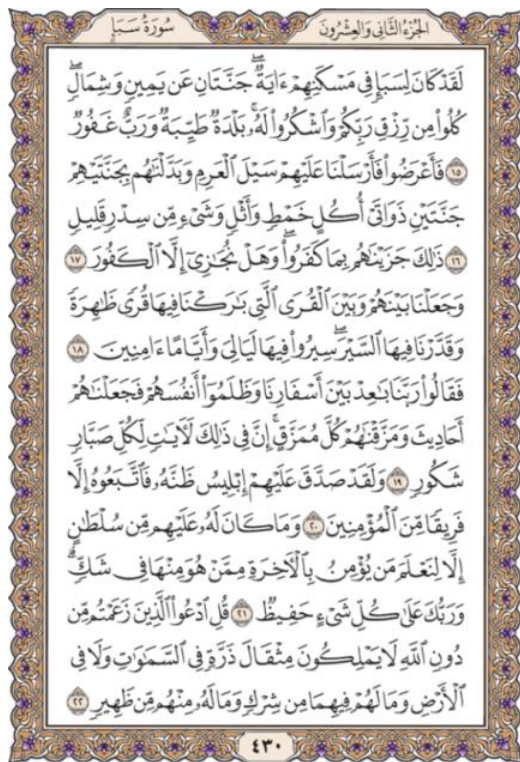
9. A nuk shohin ata çfarë ka para dhe pas tyre në qiell dhe në tokë? Nëse do të dëshironim, Ne do t’ua shembnim tokën nën këmbë ose do të bënim që të binin copa (dënimi) nga qielli mbi ta. Me të vërtetë, në këtë ka argument për çdo rob që kthehet (tek Allahu) i penduar e i bindur.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata që nuk besojnë thonë: “A doni t’ju tregojmë një njeri, që do t’ju thotë se, pasi (të keni vdekur e) të jeni copëtuar plotësisht, ju do të krijoheni rishtazi (për jetën e përjetshme)?”** - Duke treguar se kjo është e pamundur, që nuk mund të besohet, dhe duke u tallur, ata thanë: “A doni t’ju tregojmë një njeri, që do t’ju thotë se, pasi (të keni vdekur e) të jeni copëtuar plotësisht, ju do të krijoheni rishtazi (për jetën e përjetshme)?” Me këto fjalë, ata tregojnë edhe një arsye pse ju duket e pamundur dhe e pabesueshme. Ata e kishin fjalën për Profetin e Zotit, Muhamedin (a.s). Sipas tyre, ai kishte sjellë një mesazh shumë të çuditshëm dhe të pabesueshëm. Ata ia tregonin këtë njëri tjetrit në formë çudie dhe talljeje: Si është e mundur që një njeri i logjikshëm të thoshte të tilla fjalë?! Si mund të ringjallemi pasi të jemi tretur e bërë dhé?!

- **A është duke trilluar (me vetëdije) gënjeshtria kundër Allahut, apo e kanë kapur xhindet??" Jo.** - Mos, vallë, ky njeri që sjell të tilla kumte, ka guxim dhe paturpësinë që të flasë të pavërteta për Allahun apo e kanë pushtuar xhindët? Atëherë, nuk ka pse të çuditemi, sepse i çmenduri dhe i xhindsuri thonë shumë çmendurira dhe gjëra të paqena. Të gjitha këto fjalë ata i thoshin nga inati dhe padrejtësisht, sepse, në fakt, ishin të bindur plotësisht se Muhamedi ishte krijesa më besnike, më i sinqerti, më i logjikshmi dhe më i urti. Pikërisht për shkak se e dinin mirë këtë fakt, ata sakrifikuan aq shumë dhe punuan fort me çdo mënyrë që t'i largonin e pengonin njerëzit nga rruga dhe feja e tij. Nëse do të ishin të bindur se është mashtrues dhe i çmendur, atëherë as që do t'i kishin kushtuar rëndësi, sepse të urtët dhe njerëzit e mençur nuk merren me të çmendurit dhe mashtruesit. Nëse do të ishte i tillë, njerëzit e urtë nuk do t'i hidhnin as sytë e jo më të merreshin me fjalën e tij. Nëse ju, o njerëz, nuk do të ishit të mbushur me padrejtësi dhe inat, do të nxitonit që t'i përgjigjeshit ftesës së tij dhe do të pasonit rrugën e tij, por: "as argumentet dhe as qortimet nuk u bëjnë dobi atyre që nuk besojnë." [Junus 101]. Për këtë arsye, i Lartësuar thotë:

- **Por, ata që nuk besojnë në jetën e përjetshme janë të dënuar dhe janë në humbje të thellë.** - Të tillë janë ata që thonë ato fjalë. Ata nuk besojnë në ahiret. Ata do të jenë: "...të dënuar dhe janë në humbje të thellë." Ata do të jenë në trishtim të madh dhe në humbje shumë të qartë. Ata enden shumë larg së vërtetës. E ku ka humbje dhe largim më të madh nga e vërteta sesa humbja e këtyre njerëzve, që nuk besojnë pushtetin e plotë të Allahut të Lartësuar në ringjalljen e krijesave pas vdekjes dhe të cilët e mohojnë Profetin, që flet në emër të Zotit dhe ka sjellë Shpalljen e Tij?! Këta të mjerë madje tallen me Profetin dhe mesazhet e tij dhe pretendojnë se rruga e tij është një kotësi dhe gënjeshtër.

Kështu, të mirën e shohin të keqe dhe udhëzimin në rrugën e drejtë e shohin largim nga e vërteta.

- **A nuk shohin ata çfarë ka para dhe pas tyre në qiell dhe në tokë?** - Allahu i Madhëruar i udhëzon njerëzit në një argument, që tregon se ringjallja nuk është diçka kaq e largët dhe e pabesueshme, siç pretendojnë. Mjafton që njerëzit të shohin pushtetin e Allahut në qiell dhe në Tokë, për të kuptuar madhësinë dhe fuqinë e Tij për gjithçka që dëshiron. Ky pushtet dhe kjo madhështi i habit dhe lë pa fjalë dijetarët më të mëdhenj. Ata e kuptojnë se krijimi i gjithë kësaj gjithësie me madhësinë e saj dhe ato krijesa të shumta në to është diçka shumë më e madhe sesa thjesht rikrijimi i një njeriu që ka vdekur. Një njeri i logjikshëm që beson dhe dëshmon pushtetin e Allahut për gjithë këto krijesa madhështore, kurrë nuk do të vinte në dyshim pushtetin e Tij për të ringjallur krijesat. Por këta, përsëri e mohojnë ringjalljen, sepse ky është një lajm për të fshehtën dhe deri tani nuk kanë parë gjë me

sytë e tyre. Ky është arsyetimi i tyre. I Lartësuarit thotë:

- **Nëse do të dëshironim, Ne do t'ua shembnim tokën nën këmbë ose do të bënim që të binin copa (dënimi) nga qielli mbi ta.** - Ai mund t'u zbrësë ndonjë dënim nga qielli ose t'i përpijë toka nën këmbët e tyre, sepse Ai është Pronari i qiejve dhe Tokës dhe ato janë nën sundimin e Tij. Nëse Ai do t'i urdhëronte, ato kurrë nuk do ta bënin dysh fjalën e Tij. Për këtë arsye, kini kujdes dhe mos këmbëngulni në mohimin tuaj, sepse kështu do të meritoni më të ashprin ndëshkim.

- **Me të vërtetë, në këtë ka argument për çdo rob që kthehet (tek Allahu) i penduar e i bindur.** - Në krijimin e qiejve të Tokës dhe në krijesat e shpërndara në to ka shenja dhe argumente për çdo njeri që do të kthehet tek Zoti dhe t'i përulet Atij. Sa më i përulur dhe i nënshtruar të jetë robi ndaj Zotit, aq më shumë do të përfitojë nga shenjat dhe argumentet e Tij, sepse i penduari dhe i përuluri i përkushtohet Zotit të vet. Të gjitha dëshirat dhe synimet, vullneti dhe ambiciet e tij janë drejtuar për tek Zoti dhe kënaqësia e Tij. Ai i kthehet Zotit për çdo çështje dhe në çdo çast. Kështu, ai është gjithmonë pranë Zotit dhe i vetmi shqetësim dhe qëllim i tij është si ta kënaqë Krijuesin e tij. Për këtë arsye, vështrimi dhe meditimi në krijesat e Zotit është diçka që atij i sjell dobi dhe nuk është thjesht një shikim i pavëmendshëm e i padobishëm.

Ajetet 10 – 11

10. Ne i dhamë Davudit një dhunti të madhe nga ana Jonë: "O male dhe shpendë! Thurni lavde (për Allahun) së bashku me të (me Dauudin)!" Ne e zbutëm hekurin për të (për ta punuar).

11. (Ne i thamë) "Puno parzmore (hekuri) të gjëra dhe thuri me saktësi ato! Dhe bëni vepra të mira se Unë e shikoj atë që bëni ju.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne i dhamë Davudit një dhunti të madhe nga ana Jonë: "O male dhe**

shpendë! Thurni lavde (për Allahun) së bashku me të (me Dauudin)!" - Ne i dhamë robit dhe adhuruesit Tonë të dashur Daud (a.s) mirësi të shumta. Ne i dhuruam atij dituri të dobishme dhe vepra të mira. I dhuruam mirësi të shumta si fetare, ashtu edhe të kësaj dynjaje. Ndër mirësitë e shumta ishte që Zoti i urdhëroi malet, kafshët dhe shpendët, që të lavdëronin Atë së bashku me Daudin dhe të përsërisnin tesbihun që ai këndonte me zërin e tij të bukur. Kjo ishte një mirësi, me të cilën Zoti e dalloi Daudin (a.s), sepse nuk ia kishte dhënë askujt, as para dhe as pas tij. Kjo ishte një shenjë e jashtëzakonshme, që i nxiste njerëzit që t'i bënin tesbih Zotit, kur shihnin dhe dëgjonin ato sende, kafshë e gjallesa që përsërisnin tesbihun dhe lavdërimet për Zotin e tyre. Kjo ishte një nxitje shumë e madhe që njerëzit të kujtonin Zotin dhe ta përlevdonin Atë. Shumë dijetarë thonë se zëri i atyre krijesave ishte si një jehonë e melodi, që shoqëronte zërin e Daudit kur ai këndonte përlevdimet. Allahu i kishte dhënë Daudit një zë jashtëzakonisht të bukur, që asnjë nuk e kishte pasur. Kur ai këndonte ritmiku ishte ato lavdërime për Zotin me atë zë të pashembullt, çdo gjë rreth Tij i përgjigjej, njerëz, xhindë, madje edhe zogjtë, edhe malet bënin tesbih së bashku me të. Gjithashtu, prej mirësive të mëdha që Zoti i kishte dhënë Daudit ishte edhe shpërblimi i madh për këto tesbihe. Ai merrte shpërblim edhe për lavdërimet e këtyre krijesave, sepse ishte ai që i nxiste të kryenin këto adhurime. Një tjetër mirësi ishte edhe kjo që Zoti e përmend në këtë ajet:

- **Ne e zbutëm hekurin për të (për ta punuar).** (Ne i thamë) **"Puno parzmore (hekuri) të gjëra dhe thuri me saktësi ato!**

- Zoti ia zbuti hekurin, që ai të prodhonte parzmore, madje edhe i mësoi si t'i punonte ato në formën më të bukur, të fortë dhe të përshtatshme. Daudi i punonte ato hallkë pas hallke dhe i thurte me njëra tjetrën. I Lartësuarit thotë:

- Dhe bëni vepra të mira se Unë e shikoj atë që bëni ju. - Pasi përmendi të mirat që i dhuroi Daudit e familjes së tij, Zoti e urdhëroi që të ishte mirënjohës dhe të bënte vepra të mira. Ai e urdhëroi që të ndiente mbikëqyrjen e Allahut, duke rregulluar vetveten, sepse Allahu i shikon të gjitha veprimet dhe është mbikëqyrës i gjithçkaje. Allahut nuk i fshihet asgjë nga veprat e robve.

Ajetet 12 – 14

12. Kurse për Sulejmanin Ne bëmë që t'i nënshtrohej era, me të cilën udhëtimin e një muaji (me mjetet e zakonshme) e bënte për një paradite dhe kthimin brenda një pasditeje. Ne bëmë që të rridhte për të një burim bakri (i shkrirë). Dhe ia nënshtroam xhindet që, me urdhrin e Zotit, të punonin sipas dëshirës së tij. Dhe kush largohej prej tyre nga urdhri Ynë, Ne e bënim të shijonte Dënimin e zjarrit përvëlues.

13. Ata (xhindet) bënë për të gjithëka që ai dëshironte: Tempuj, skulptura, legena të gjera si rezervuare dhe kazanë (gatimi) të mëdhenj e të palëvizshëm. Tregohuni mirënjohës o familje e Daudit! Por, pak nga robërit e Mi janë mirënjohës.

14. Kur Ne vendosëm që ai të vdiste, askush nuk i njoftoi ata (xhindet) për vdekjen e tij, përveç një krimbi të vogël që brejtë shkopin e tij. Kështu, vetëm kur ai u rrëzua, e panë xhindet qartë se sikur ata (xhindet) të dinin të fshehtë, nuk do të kishin vazhduar të qëndronin nën mundimin e rëndë.

Shpjegimi i ajeteve

- Sulejmanit Ne ia nënshtroam erën, me të cilën udhëtimin e një muaji (*me mjetet e zakonshme*) e bënte për një paradite dhe kthimin nga ai, brenda një pasditeje. Pasi përmendi mirësitë dhe veçoritë që i dhuroi Daudit, Allahu i Lartësuar vijoi që të përmendë mirësitë që i dhuroi birit të Daudit, Sulejmanit (a.s). Allahu i Madhëruar nënshtroi erën, që të ishte nën urdhrat e Sulejmanit: ajo frynte andej nga e urdhëronte Sulejmani (a.s) dhe mbarte

Sulejmanin me ushtrinë e tij nga të dëshironte ai. Ata lëviznin shumë shpejt, aq sa distanca që zakonisht bëheshin për muaj të tërë, ai i bënte brenda ditës. Zoti thotë: "Ne bëmë që t'i nënshtrohej era, me të cilën udhëtimin e një muaji (*me mjetet e zakonshme*) e bënte për një paradite ...". Gjithashtu: "... dhe kthimin brenda një pasditeje." Edhe kthimi pasdite ishte i njëjtë.

- Ne bëmë që të rridhte për të një burim bakri (i shkrirë). Dhe ia nënshtroam xhindet që, me urdhrin e Zotit, të punonin sipas dëshirës së tij. Dhe kush largohej prej tyre nga urdhri Ynë, Ne e bënim të shijonte Dënimin e zjarrit përvëlues. - Allahu i Madhëruar i mundësoi të gjente burimet e mineralit të bakrit dhe që prej tij të bënin enë dhe mjete të tjera. Allahu i Madhëruar i nënshtroi atij shejtanët dhe xhindët, të cilët nuk e bënë dysh fjalën e tij. Madje, "...kush largohej prej tyre nga urdhri Ynë, Ne e bënim të shijonte Dënimin e zjarrit përvëlues."

- Ata (xhindet) bënë për të gjithëka që ai dëshironte: Tempuj, skulptura, legena të gjera si rezervuare dhe kazanë (gatimi) të mëdhenj e të palëvizshëm. - Ata punonin gjithëka që urdhëronte dhe dëshironte Sulejmani pa e bërë dysh fjalën e tij. Ata ngrinin ndërtesa gjigande, shumë të bukura e të forta. Ata bënë skulptura me pamje kafshësh dhe sendesh të pashembullta, në aspektin e hijeshisë dhe perfeksionit artistik. Gjithashtu, bënë enë të mëdha, që ngjanin si rezervuare, sepse duheshin për të gatuar ushqim. Ata kishin kazanë të mëdhenj, që nuk mund të lëviznin nga vendi. Pasi përmendi mirësitë e Tij mbi ta, Allahu i Madhëruar i urdhëroi që të ishin mirënjohës për to:

- Tregohuni mirënjohës o familje e Daudit! - Këtu bëjnë pjesë Daudi, fëmijët dhe familja e tij, sepse këto ishin mirësi për të gjithë. Shumë nga këto mirësi i gëzonin të gjithë të tjerët. Bëni vepra të mira, si falënderim dhe mirënjohje për atë që Zoti ju ka dhënë.

- Por, pak nga robërit e Mi janë mirënjohës. - Shumica nuk i janë mirënjohës Allahut për mirësitë që u ka dhuruar dhe për të këqijat nga të cilat i ka ruajtur dhe shpëtuar. Mirënjohja është ndjenja e zemrës për mirësitë që Allahu të ka dhuruar duke treguar varfërinë dhe nevojën e madhe që ke për Allahun, si dhe shfrytëzimi i këtyre mirësive në bindje ndaj Allahut. Mirënjohje është, gjithashtu, që të mos i shfrytëzosh mirësitë e Zotit në vepra të këqija dhe në mosbindje ndaj Tij.

- Kur Ne vendosëm që ai të vdiste, askush nuk i njoftoi ata (xhindet) për vdekjen e tij, përveç një krimbi të vogël që brejti shkopin e tij. - Shejtanët vazhdonin të punonin për Sulejmanin dhe të përmbushnin çdo urdhër të tij. Ndërkohë, shejtanët i kishin mashtruar njerëzit dhe u kishin thënë se ata e dinin të fshehtë, se dinin të shihnin të ardhmen dhe çdo gjë që ndodh. Por Allahu i Madhëruar deshi që t'ua zbulonte njerëzve gënjeshtëtrën e shejtanëve në këtë pretendim. Kështu, shejtanët vazhduan të punonin për Sulejmanin kur Allahu vendosi që ta merrte Profetin e Tij. Sulejmani ndërroi jetë dhe qëndronte mbështetur në shkopin e tij. Sa herë kalonin pranë tij dhe e shikonin të mbështetur në shkopin e tij, shejtanët mendonin se ishte ende gjallë dhe e kishin frikë. Ata vazhduan të punonin për një vit rresht, sikurse është thënë. Kështu vazhduan, ndërsa krimbi hante ngadalë shkopin e Sulejmanit. Kur shkopi u thye, Sulejmani u rrëzua. Atëherë shejtanët u përhapën dhe u larguan nga shërbimi i Sulejmanit. Vetëm kështu e kuptuan njerëzit se shejtanët nuk e dinin të fshehtë.

- Kështu, vetëm kur ai u rrëzua, e panë xhindet qartë se sikur ata (xhindet) të dinin të fshehtë, nuk do të kishin vazhduar të qëndronin nën mundimin e rëndë. - Ata kurrë nuk do të vazhdonin ta bënin atë punë të vështirë. Nëse do të dinin të fshehtë, atëherë do të dinin edhe për vdekjen e Sulejmanit, që ishin duke e pritur

me padurim, që të shpëtonin nga nënshtrimi e vuajtja.

Ajetet 15 – 21

15. Në vendbanimet e Popullit të Sebe-it pati shenja të shumta (të mirësive të Allahut). Atje ndodheshin dy kopshte - nga ana e djathtë (e luginës) dhe nga ana e majtë. Hani nga begatitë e Zotit tuaj dhe jini mirënjohës ndaj Tij! Ky është një vend i mirë dhe Zoti është Falës i Madh.

16. Po ata i kthyen shpinën (Allahut) dhe Ne lëshuam kundër tyre vërshimën e Digës dhe dy kopshtet e tyre ua kthyem në "kopshte" me fruta të idhëta, kopër dhe pak sidër të egër.

17. Ky qe shpërblimi që u dhamë atyre për shkak të mosbesimit (e mosmirënjohjes). Me këtë lloj shpërblimi Ne dënojmë veçse mohuesit (mosmirënjohës).

18. Dhe, mes tyre dhe qyteteve që i patëm bekuar (në Sham), Ne patëm vendosur qytete në vende të dukshme dhe jua bëmë udhëtimin të lehtë: "Udhëtoni të sigurt nëpër to natën e ditën!"

19. Por ata (të velur nga mirësitë) thanë: "Zoti ynë! Bëji udhëtimet tona më të largëta!" dhe kështu e ngarkuan veten me padrejtësi. Ne i bëmë ata rrefenja (që tregohen gojë më gojë) dhe i përndamë plotësisht. Në këtë ka argumente për çdo durimtar e mirënjohës.

20. Në të vërtetë, shejtani e realizoi mendimin e vet në lidhje me ta dhe ata e pasuan atë, përveç një pakicë besimtarësh.

21. Ai (Iblisi) nuk kishte asnjë pushtet mbi ta por, Ne dëshiroam që të dallohet ai që beson në botën tjetër, prej atij që ka dyshim për të. E Zoti yt është Mbikëqyrës mbi gjithçka.

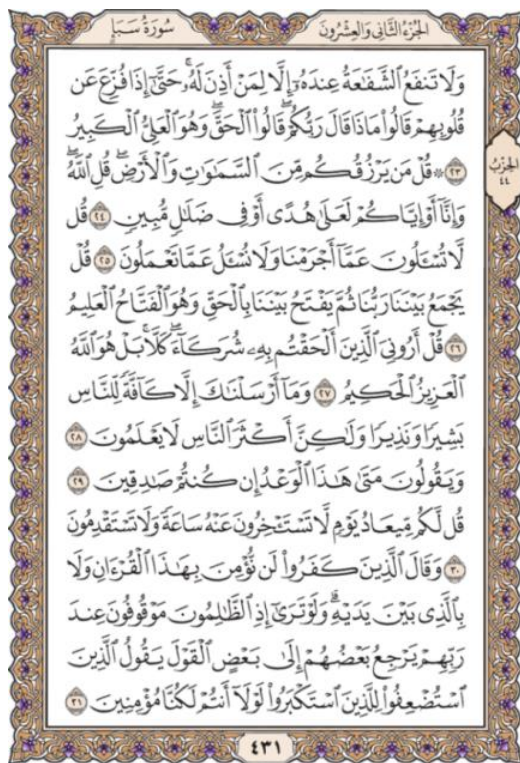
Shpjegimi i ajeteve

Sebei ishte një popull i njohur, që jetonte në rrethinat e Jemenit. Vendbanimi i tyre quhej Merib. Allahu i Lartësuar, nga mëshira e madhe dhe butësia e Tij me njerëzit në përgjithësi dhe me arabët në veçanti, u

tregoi në këtë Kur'an historitë e popujve të ndëshkuar dhe të shkatërruar, që kishin jetuar rreth e rrotull arabëve. Shumë nga gërmadhat e tyre ende mund të shiheshin nga njerëzit dhe historitë e tyre transmetoheshin brez pas brezi. Kjo e bëri më të thjeshtë që ata të pranonin Kur'anin dhe të besonin mesazhin e tij. I Lartësuar i thotë:

- Në vendbanimet e Popullit të Sebe-it pati shenja të shumta (të mirësive të Allahut). - Në vendin ku ata jetonin, Zoti u kishte sjellë shenja madhështore. Shenjat për të cilat flitet këtu janë mirësitë e shumta dhe mbrojtja nga çdo e keqe që Allahu u kishte mundësuar. Kjo duhet t'i bënte që ta adhuronin Allahun si një të vetëm dhe të tregoheshin mirënjohës ndaj Tij. Pastaj i Lartësuar i shpjegon më hollësisht këto shenja:

- Atje ndodheshin dy kopshte - nga ana e djathtë (e luginës) dhe nga ana e majtë. Hani nga begatitë e Zotit tuaj dhe jini mirënjohës ndaj Tij! Ky është një vend i mirë dhe Zoti është Falës i Madh.” - Mes këtyre dy kopshteve të begatshme, ishte një luginë, në të cilën rridhte një lumë me ujë shumë dhe i rrëmbyer. Për këtë arsye, ata kishin ndërtuar një pendë të madhe e të mirëprojektuar, që t'i ruante nga përmbytjet dhe që të mblidhte ujin, që ta përdornin kur të dëshironin. Kështu, kur vinte sezoni i shirave, uji mblidhej aty, të cilin ata e shpërndanin më vonë në kopshtet e lulëzuara e madhështore. Aq të shumta ishin prodhimet, sa që të gjithë i kishin zili. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar i urdhëroi që të ishin mirënjohës për gjitha këto mirësi që u kishte dhuruar. Ndër to ishin këto dy kopshte, nga të cilat u vinte shumica e prodhimeve të tyre. Allahu e quan vendin e tyre si “vend i mirë”, sepse kishte një klimë të mrekullueshme dhe ajër të pastër. Ata nuk vuanin nga pluhuri e tymi dhe jetonin një jetë të këndshme. Allahu u premtoi se, nëse tregoheshin mirënjohës, do t'ua falte gjynahet dhe do t'i mëshironte.

- Po ata i kthyen shpinën (Allahut) dhe Ne lëshuam kundër tyre vërshimën e Digës - Ata kundërshtuan urdhrin, duke mohuar Allahun dhe duke u treguar mosmirënjohës ndaj Tij. Për këtë arsye, Allahu i ndëshkoi pikërisht duke i privuar nga ato mirësi, të cilat u bënë shkak që ata të kalonin kufijtë në gjynahe e mosbesim. Ai lëshoi mbi ta ujin e furishëm, që i kaloi digat që kishin ndërtuar. Ajo ishte një valë e madhe uji, që ua shkatërroi të gjitha kopshtet e tyre. Ato u shndërruan në një vend me bimë e pemë të padobishme. Allahu i Madhëruar thotë:

- dhe dy kopshtet e tyre ua kthyem në "kopshte" me fruta të idhëta, kopër dhe pak sidër të egër. - Toka tani u sillte shumë pak prodhim dhe disa lloje pemësh të padobishme. Kjo u erdhi sipas punës që bënin. Ashtu sikurse ata e zëvendësuan mirënjohjen me mohimin dhe poshtërsitë, po ashtu Allahu ua zëvendësoi ato mirësi, me atë që u përmend.

- Ky qe shpërblimi që u dhamë atyre për shkak të mosbesimit. Me këtë lloj shpërblimi Ne dënojmë veçse mohuesit. -

Ky lloj ndëshkimi u jepet veçse atyre që mohojnë dhe nënçmojnë mirësitë e Zotit, duke u treguar mosmirënjohës për to.

- Dhe, mes tyre dhe qyteteve që i patëm bekuar (në Sham), Ne patëm vendosur qytete në vende të dukshme dhe jua bëmë udhëtimin të lehtë: "Udhëtoni të sigurt nëpër to natën e ditën!"" - Ndër mirësitë e shumta ishte edhe udhëtimi i sigurt për tregtinë e tyre. Allahu i Lartësuar e dinte mirë se ata kishin nevojë për të udhëtuar drejt tokave të bekuara të Shamit, ose të Jemenit, sikurse janë të mendimit shumë dijetarë selefë të tefsirit. Për këtë arsye, Allahu u bëri të mundur çdo gjë të nevojshme që udhëtimet tyre të tregtisë të ishin të sigurta dhe të lehta. Ata udhëtonin të qetë, sepse të gjitha vendbanimet kishin lidhje me njëra tjetrën, duke mënjanuar kështu shumë vështirësi dhe duke patur shumë begati. Nuk humbisje nëpër ato udhëtime. Allahu thotë gjithashtu: "Udhëtoni të sigurt nëpër to natën e ditën!" E tillë ishte mirësia që Zoti u dhuroi.

- Por ata (të velur nga mirësitë) thanë: "O Zoti ynë! Bëji udhëtimet tona më të largëta!" - Ata i kthyen shpinën mirënjohjes ndaj Zotit dhe adhurimit të Tij. Ata shprehën pakënaqësi dhe i nënçmuan ato mirësi, madje dëshironin që udhëtimet të ishin të largëta, kur e kishin aq të lehtë të udhëtonin mes tyre. Kështu, ata thoshin: "O Zoti ynë, bëji udhëtimet tona më të largëta!"

- dhe kështu e ngarkuan veten me padrejtësi. Ne i bëmë ata rrefenja (që tregohen gojë më gojë) dhe i përndamë plotësisht. - Pasi i goditi ndëshkimi, ata u shpërbënë si popull dhe u shpërndanë. Zoti i bëri subjekt tregimesh që tregohen ndër njerëz, për t'u argëtuar e kaluar kohën. Madje, ata merreshin si shembull për përçarjen që u ndodhi, duke thënë: "U përçanë dhe shpërndanë, si populli i Sebe'it" dhe çdokush fliste për atë që u ndodhi atyre. Por të tilla mësimë u vlejnë veçse një kategori të veçantë njerëzish, për të cilët Zoti thotë:

- Në këtë ka argumente për çdo durimtar e mirënjohës. - Për ata që janë durimtarë në çdo vështirësi e fatkeqësi dhe i bëjnë ballë atyre veçse për hir të Allahut; për ata që nuk revoltohen ose të rebelohen kundër Zotit, por e presin me zemër të qetë e mirënjohëse për mirësitë e Zotit. Ato zemra i njohin dhe i vlerësojnë mirësitë që Zoti u ka dhënë. Ata e lavdërojnë dhe përlëvdojnë Zotin dhe i përdorin mirësitë veçse në bindje ndaj Tij dhe për kënaqësinë e Tij. Këta lloj njerëzish, kur dëgjojnë histori të tilla, e kuptojnë mirë mesazhin dhe janë të bindur se ajo që ndodhi ishte shpërblim i merituar për mohimin e Zotit dhe mosmirënjohjen ndaj Tij. Ata e dinë mirë se çdokush që vepron si ata do të ndëshkohet njëlloj si ata. Ata e kuptojnë se mirënjohja ndaj Allahut është siguria dhe ruajtja më e mirë e mirësive të Tij dhe larguesja e çdo fatkeqësie. Ata besojnë se profetët e Zotit janë të vërtetë e besnikë në atë që kanë kumtuar prej Zotit dhe se dënimi e shpërblimi i Tij është i vërtetë, ashtu siç janë të vërteta këto shembuj që na jepen në këtë dynja.

- Në të vërtetë, shejtani e realizoi mendimin e vet në lidhje me ta dhe ata e pasuan atë... - Populli i Sebe'it ishte nga ata tek të cilët u vërtetua dhe u realizua ai premtim që Iblisi bëri para Zotit. Ai tha, siç përmendet në ajetin kuranor: "Beto hem në krenarinë Tënde, se kam për t'i shmangur prej rrugës së drejtë që të gjithë, përveç atyre që janë të sinqertë nga robërit e Tu!" [Sad 82, 83]. Ky ishte një mendim dhe supozim i Iblisit, sepse ai nuk e dinte të fshehtë. Kjo ishte ajo që Iblisi mendoi, pra, se do t'i humbiste të gjithë, përveç një pakice, që janë të sinqertët. Populli i Sebe'it bënin pjesë në grupin e humbur.

- përveç një pakicë besimtarësh. - Këta të zgjedhur ishin nga ajo pakicë të cilët nuk i mohonin mirësitë e Allahut. Këta mirënjohës kurrsesi nuk mund të ishin nga ata që binin pre e mashtrimit të Iblisit. Megjithatë, ka shumë mundësi që historia e popullit të Sebe'it të ketë mbaruar tek ajeti:

"Në këtë ka argumente për çdo durimtar e mirënjohës." Pastaj vijohet për njerëzit në përgjithësi: "Në të vërtetë, shejtani e realizoi mendimin e vet në lidhje me ta dhe e ata e pasuan atë." Pra, flet për ata njerëz që e pasuan Iblisin në rrugën e tij. Në vijim, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Ai (Iblisi) nuk kishte asnjë pushtet mbi ta** - Ai i mallkuar nuk është se kishte ndonjë pushtet imponues e nënshtrues, në lidhje me atë që dëshironte prej tyre. Por ishte urtësia e Allahut që e lejoi atë t'u bëjë vesvese, t'ua zbukurojë të këqijat njerëzve, aq sa duket sikur merr njëfarë force mbi ta. Kështu i sprovoi Zoti bijtë e Ademit, me një qëllim të rëndësishëm:

- **por, Ne dëshiroam që të dallohet ai që beson në botën tjetër, prej atij që ka dyshim për të.** - Nëpërmjet këtyre joshjeve dhe sprovave, do të realizohet qëllimi i kësaj jete, pra, dallimi i qartë i të sinqertëve nga mashtruesit, për të dalë në pah ata që e kanë imantin të saktë dhe të qëndrueshëm gjatë sprovave, dyshimeve e trillimeve të shejtanëve, nga ata që kanë iman të dobët dhe të paqëndrueshëm, që lëkundën me dyshimin dhe pasigurinë më të vogla, dhe ndërron rrugë që me ftesën e parë në humbje. Kështu, Allahu i Madhëruar e ka bërë këtë dynja që robërit të sprovohen dhe të dalë në pah i keqi nga i miri.

- **E Zoti yt është Mbikëqyrës mbi gjithçka.** - Ai mbikëqyr dhe kujdeset për të gjithë robërit dhe i ka ruajtur edhe veprat e tyre. Ai i ka llogaritur ato dhe ruan të sigurt edhe shpërblimin për to. Ai ka për t'ua dhënë shpërblimin të plotë dhe pa ia pakësuar askujt hakun e vet.

Ajetet 22 – 23

22. Thuaj (o Muhamed): "Thërrisni ata, të cilët i menduat për zota veç Allahut!" Ata nuk kanë pushtet as sa një grimë as në qiej e as në tokë dhe as kanë pjesë në to. Dhe Ai nuk ka nevojë për ndonjë ndihmëtar prej tyre.

23. Dhe asnjë ndërmjetësim nuk bën dobi te Ai përveç atyre që Ai u jep leje (për të ndërmjetësuar). Dhe, kur të largohet frika

nga zemrat e tyre (melekëve), ata do të thonë: "Çfarë tha (e urdhëroi) Zoti juaj?". Ata (melekët e lartë) do të thonë: "Të vërtetën (dhe të drejtën)." Ai është më i Larti, më i Madhi.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që t'u drejtohet me këtë mesazh ndërgjegjësues idhujtarëve, që adhuronin edhe krijesat, që nuk kanë asnjë fuqi e mundësi për të sjellë asnjë dobi apo dëm: Le të mendojnë këta të mjerë në këtë mesazh, që, nëse e kuptojnë, atëherë do të kuptojnë edhe kotësinë e adhurimeve që ata i përkushtojnë këtyre idhujve të pafuqishëm:

- **Thuaj (o Muhamed): "Thërrisni ata, të cilët i menduat për zota veç Allahut!"** - Provoni t'u luteni atyre idhujve që pretendoni se janë shokë e partnerë me Allahun në pushtetin e Tij. Shikoni, a do t'ju sjellin ndonjë dobi?! Ata janë krijesa të dobëta e të pafuqishme dhe kurrë nuk mund t'i përgjigjen lutjeve tuaja. Ata nuk kanë asnjë grimcë pushtet as në qiell dhe as në Tokë. Allahu thotë:

- **Ata nuk kanë pushtet as sa një grimë as në qiej e as në tokë dhe as kanë pjesë në to.** - Ata nuk kanë asnjë pushtet në duart e tyre apo të jenë pjesëtarë e partnerë në pushtetin e dikujt tjetër. Këta idhuj që adhuronin nuk kanë pushtet në duart e tyre dhe nuk janë pjesëmarrës si ortakë në ndonjë pushtet në qiej dhe në Tokë. Por pas kësaj, dikush mund të mendojë se ata janë ndihmës të mbretit ose aleatë e mbështetës të tij, dhe kështu ka mundësi që lutja e tyre drejtuar mbretit mund të jetë e dobishme dhe të ndihmojë lutësit, për vetë nevojën që mbreti ka për ta. Në këtë mënyrë, këta edhe mund të kryejnë e të përbushin ndonjë kërkesë të atyre që u lutën dhe lidhen me ta. Por Allahu i Lartësuar e mohon edhe këtë pretendim, që mund të zërë vend në zemrën e dikujt dhe thotë:

- **Dhe Ai nuk ka nevojë për ndonjë ndihmëtar prej tyre.** - Allahu i Plotfuqishëm dhe i Vetëm nuk ka nevojë

për asnjë nga krijesat e Tij dhe nuk ka nevojë për ndihmëtarë, mbështetës dhe aleatë nga këta idhuj, të cilët njerëzit i mendojnë se mund t'u sjellin ndonjë dobi. Ai nuk ka ndihmëtar që ta ndihmojnë në mbretërimin, veprat dhe përkujdesin e Tij për krijesat. Në fund mbetet edhe mundësia e ndërmjetësimit, që shumë njerëz i pretendojnë për idhujt e tyre. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e mohon edhe këtë mundësi, duke thënë:

- Dhe asnjë ndërmjetësim nuk bën dobi te Ai përveç atyre që Ai u jep leje (për të ndërmjetësuar). - Këto janë arsyet kryesore për të cilat lidhen idhujtarët me idhujt e tyre prej putave, njerëzve, pemëve, gurëve etj. Por Allahu i Lartësuar i hodhi poshtë të gjitha ato dhe na tregoi kotësinë e tyre. Ai na sqaron hollësisht bazat e kota mbi të cilat ndërtohet shirku dhe i rrënon ato që nga themeli. Idhujtarët adhurojnë idhujt për diçka që e shpresojnë prej tyre. Shpresa për të përfituar diçka i bën ata që të bëjnë vepra idhujtarie. Kësaj kategorie Allahu u tregon se idhujt që ata i lusin nuk kanë ndonjë pronësi e pushtet mbi botën e nuk zotërojnë asnjë grimcë dobie ose dëmi. Ata nuk janë partnerë, ndihmëtarë e aleatë me Atë që i ka në dorë ato dhe as nuk mund të ndërmjetësojnë tek Ai. Duke qenë se idhujt nuk zotërojnë gjë prej dobisë e dëmit, as nuk janë partnerë e aleatë të Zotit dhe as nuk mundin të ndërmjetësojnë pa lejen e Tij, atëherë adhurimi, lutjet drejtuar atyre dhe lidhja e zemrës me ta janë të kota. Çdo lloj adhurimi përkushtuar atyre është jo vetëm i ndaluar nga ligji i Zotit, por është edhe kundër logjikës së drejtë dhe natyrës së pastër njerëzore. Ky lloj adhurimi jo vetëm që është i kotë dhe nuk u sjell asnjë dobi, por çështja do të kthehet tërësisht kundër tyre dhe zbatuesit e idhujtarisë do të dënohen. Ditën e Gjykimit ata do të mohojnë dhe do të distancohen nga njëri tjetri. Ata do të mallkojnë njëri tjetrin dhe vendi i tyre do të jetë Zjarri, siç thotë i Lartësuar: "Kur të mblidhen bashkë të gjithë njerëzit (në Ditën e Llogarisë),ata

(idhujt) do të jenë armiqtë e tyre dhe do t'ua mohojnë adhurimin që u përkushtuan." [Ahkaf 6]. Subhanallah, sa çuditshme! Idhujtari tregohet kryeneç e mendjemadh duke u arsyetuar se profetët janë veçse njerëz, prandaj nuk i pason, kurse nga ana tjetër e ul veten të adhurojë gurë e drurë, që janë diçka pa jetë e pa asnjë forcë. Ai i largohet dhe refuzon adhurimin me sinqeritet të Mbretit të Gjithmëshirshëm, që do t'i marrë në llogari të gjithë me drejtësinë e Tij dhe, nga ana tjetër, kënaqet duke adhuroar diçka që dëmin e ka shumë më afër se dobinë. Këta të mjerë çuditërisht pranojnë t'i binden dhe nënshtrohen më të ashprit dhe të pamëshirshmit armik, shejtanit të mallkuar. Mendo pak në fjalën e Allahut, kur thotë:

- Dhe, kur të largohet frika nga zemrat e tyre (melekëve), ata do të thonë: "Çfarë tha (e urdhëroi) Zoti juaj?". Ata (melekët e lartë) do të thonë: "Të vërtetën (dhe të drejtën)." Ai është më i Larti, më i Madhi. - Ka mundësi që këtu të bëhet fjalë për idhujtarët, sepse ata janë përmendur në kontekst dhe sipas rregullit të gjuhës arabe, përemrat vetorë i referohen atij që është përmendur më afër në kontekst. Kuptimi në këtë rast është: Ditën e Kijametit, kur zemrat e idhujtarëve të boshatisen nga frika dhe të fillojnë që të mendojnë, ata do të pyeten për gjendjen e tyre në dynja dhe për faktin që e mohojnë të vërtetën. Pikërisht atë ditë do të dalë në shesh ajo që e fshihnin më parë dhe do të mësojnë se e gjithë e vërteta i takon Allahut. Ata do të pranojnë gjynahet e tyre. Atë ditë, ata do të pyesin: "Çfarë tha Zoti juaj!". Dhe do të thonë: "Të vërtetën." Ai është më i Larti, më i Madhi. Ai është i Lartësuar në Qenien e Tij, sipër të gjitha krijesave, duke sunduar dhe nënshtuar gjithçka. Ai është i Lartësuar për të gjitha cilësitë e Tij madhështore, të përkryera dhe absolute. Ai është *El-Kebir* – pra, Madhi, i Madhëruari në veten Qenien e vet dhe në emrat dhe cilësitë e Tij. Tregues i lartësisë së Tij është edhe fakti që janë pikërisht ligji

dhe vullneti i Tij ata që zbatohen në botë dhe shpirtrat nënshtrohen për t'i përmbushur ata. Të gjithë i janë nënshtuar ligjit dhe rregullit të Tij, madje edhe shpirtrat e kryeneçëve dhe idhujtarëve. Ky kuptim është më i dukshmi dhe për të tregon edhe konteksti. Por ka mundësi që të bëhet fjalë për melekët, të cilët, kur Allahu i Madhëruar flet për Shpalljen hyjnore, ata e dëgjojnë dhe bien përmbys e pa ndjenja para Allahut. Në këtë gjendje, i pari që e ngre kokën është Xhibrili (a.s) dhe Allahu i flet atij për t'i dhënë pjesën e Shpalljes që do të japë. Pasi melekët qetësohen, ata fillojnë të pyesin njëri tjetrin për atë fjalë që i bëri të rrëzohen pa ndjenja dhe thonë: "Çfarë tha Zotit juaj!" Pastaj i përgjigjen njëri tjetrit duke thënë "Ka thënë të vërtetën", sepse e dinë që Ai thotë veçse të vërtetën. Ose thonë: "Tha kështu e ashtu...", duke përmendur fjalët që dëgjuan dhe, sigurisht, që ato fjalë janë të vërteta. Sipas këtij kuptimi, ajeti vijon me një mesazh për idhujtarët: Ju që adhuron këta idhuj, që nuk mund t'ju sjellin asnjë dobi, si mundet të devijoni nga rruga e Zotit dhe ta shpërfillni atë, si është e mundur që të mos tregoheni të sinqertë për Allahun dhe t'ia dedikoni vetëm Atij të gjitha adhurimet tuaja? Si nuk i frikësoheni Zotit të Madhëruar dhe të Lartësuar, që, nga madhështia e Tij, edhe melekët më të afërt e më të nderuar, kur dëgjojnë fjalën e Tij, rrëzohen përmbys, nga përlësia dhe frika për Zotin? Ata e pranojnë dhe e besojnë fjalën e Tij dhe Ai thotë gjithmonë të vërtetën. Si është e mundur që këta idhujtarë tregohen kryeneçë e mendjemëdhenj dhe nuk nënshtrohen për të adhuruar këtë Zot të Madhëruar, që është absolut në pushtetin dhe sundimin e Tij? U lartësoftë dhe u madhëroftë Allahu i Lavdëruar! I Lartësuar qoftë Ai nga ajo që i shoqërojnë idhujtarët!

Ajetet 24 – 27

24. Thuaj: "Kush ju furnizon ju nga qiejt e nga toka?" Thuaj: "Allahu". Atëherë, ose ne ose ju jemi në rrugë të drejtë, ose në një humbje të dukshme.

25. Thuaj: "Ju nuk do të gjykoheni për gjynahet tona, e as ne nuk do të gjykohe mi për atë që bëni ju."!

26. Thuaj: "Zoti ynë do të na tubojë ne dhe ju e pastaj do të gjykojë me drejtësi mes nesh (e jush). Dhe Ai është Gjykatës i drejtë e i Gjithëditur.

27. Thuaj: "M'i tregoni ata (idhuj) që ia keni shoqëruar Atij si ortakë!" Jo, Ai nuk ka shok. Ai është Allahu, i Gjithëfuqishmi, i Urti!"

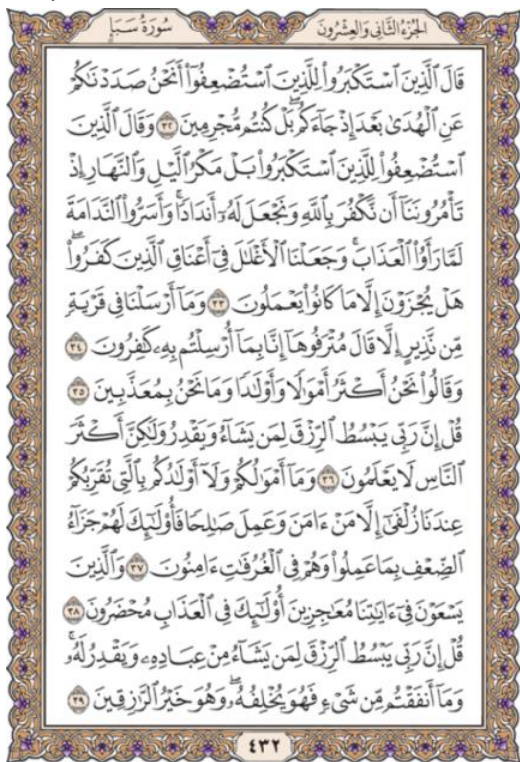
Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij Muhamedin (a.s) që t'u drejtohet atyre që bëjnë shirk dhe t'i pyesë se në ç'argument bazohen për shirkun e tyre. Ai thotë:

- Thuaj: "Kush ju furnizon ju nga qiejt e nga toka?" - Ata patjetër do të pranojnë dhe pohojnë se është Allahu Ai që e bën. Por edhe nëse ata nuk e pohojnë diçka të tillë, ti thuaju:

- Thuaj: "Allahu". - Askush nuk mund ta hedhë poshtë këtë pohim. Atëherë, duke qenë se është Allahu i vetmi që ju furnizon nga qielli dhe Toka, që ju lëshon shiun, që ju nxjerr bimësinë dhe bën që të rrjedhin për ju lumenjtë, ju furnizon me fruta të shumta, që vuri në shërbimin tuaj llojet e kafshëve, si furnizim dhe në dobinë tuaj, atëherë përse adhuronit së bashku me Allahun diçka tjetër, që nuk ju jep asnjë furnizim dhe nuk ju sjell asnjë dobi e mirësi?! Pastaj thuaju atyre, o Muhamed:

- Atëherë, ose ne ose ju jemi në rrugë të drejtë, ose në një humbje të dukshme. - Njëri nga dy grupet - pra, ose ne, ose ju, - është i udhëzuar ose i zhytur në një humbje të thellë e të qartë. Për të gjykuar se cili nga grupet është i udhëzuar e cili i zhytur në humbje, mjafton të shohim në çfarë fton secili, dhe përgjigjja është shumë e thjeshtë. Profeti fton në adhurimin e Allahut si një të vetëm, të Atij që është Krijuesi i të gjitha krijesave dhe Ai që kujdeset dhe rregullon çdo çështje. Ai është Dhuruesi i të gjitha mirësive. Është Allahu që ju furnizon dhe dhuron mirësi nga bujaria e Tij. Është Ai që e largon nga ju çdo ligësi dhe ju shpëton

nga çdo vështirësi. Allahut i takojnë të gjitha lavdërimet, i gjithë sundimi e mbretërimi! Të gjithë melekët dhe çdo krijesë tjetër poshtë tyre janë të nënshtruar para madhësisë së Tij dhe frikës nga Ai. Atë e kanë frikë të gjithë, madje edhe ndërmjetësuesit. Askush nuk mund të ndërmjetësojë pa lejen dhe kënaqësinë e të Lartësuarit e të Madhëruarit. Allahu është i Lartësuar dhe i Madhëruar në Qenien e Tij dhe në cilësitë dhe veprat e Tij. Ai është i përshkruar me çdo cilësi e atribut absolut të bukur e të mrekullueshëm. Atij i takon bukuria e plotë, madhështia, lavdërimi, të gjitha përlëvdimet. Profeti na fton që t'i afrohem Allahut, që është i përshkruar me këto cilësi të mrekullueshme dhe t'ia përkushtojmë të gjitha adhurimet me sinqeritet vetëm Atij. Gjithashtu, ai na ndalon nga adhurimi i çdo gjëje tjetër veç Allahut. Ndërsa nga ana tjetër janë ata që u dedikohen idhujve, putave e varreve. Ata betohen në emër të tyre, i adhurojnë dhe u afrohen këtyre krijesave, që as nuk mund të krijojnë e furnizojnë dhe që nuk zotërojnë

asnjë lloj të mire as të keqe, as për veten dhe as për të tjerët. Ata nuk kanë në dorë të ta marrin jetën ose të ta japin atë dhe nuk kanë pushtetin për të të ringjallur. Ato janë thjesht sende pa jetë, që as nuk logjikojnë, as dëgjojnë gjë prej lutjeve të adhuruesve të tyre. Por edhe nëse do të dëgjonin, nuk do të mund t'u përgjigjeshin. Ditën e Gjykimit, ata do të mohojnë këto adhurime, do të distancohen nga këta adhurues dhe do të mallkojnë njëri tjetrin. Ata nuk kanë asnjë grimcë pushteti, apo të kenë pjesë në sundimin e Zotit dhe as nuk janë ndihmës e aleatë të Zotit. Ata nuk kanë mundësi të bëjnë ndonjë ndërmjetësim pa lejen e kënaqësinë e Allahut. Por ata u luten këtyre krijesave dhe u afrohen atyre me gjithçka që të mundin. Përveç kësaj, ata tregojnë armiqësi kundër atyre që e adhurojnë me sinqeritet Allahun dhe i përkushtohen vetëm Atij. Këta mohojnë profetët e Allahut, të cilët sollën Shpalljet nga Zoti, që urdhërojnë për sinqeritet vetëm për Allahun një dhe të vetëm. Nëse mendon për këto dy grupe, nuk ke nevojë të mendohesh shumë për të dalluar se kush është i udhëzuar dhe kush është i humbur dhe i dënuar përjetë. Atëherë, e kupton se cilin e pret lumturia e përjetshme dhe cilin dënimi e poshtërimi i pafund. Gjuha e veprave është më e qartë se gjuha e fjalëve.

- Thuaj: "Ju nuk do të gjykojeni për gjynahet tona, e as ne nuk do të gjykojemi për atë që bëni ju."! - Secili nga ne do të llogaritet për punën e vet. Ju nuk do të merreni në llogari për gjynahet tona. Edhe ne nuk do të pyetemi e as do të mbajmë përgjegjësi për veprat tuaja. Për këtë arsye, le të jetë qëllimi ynë i përbashkët kërkimi i së vërtetës dhe të drejtës dhe ndjekja e udhës së mirësisë e mbarësisë. Le të mos bëhen pengesë veprat që kemi bërë më parë, që ne të mos e ndjekim atë që e shohim si të vërtetë. Në këtë jetë, ne duhet të gjykojmë sipas asaj që shfaqet haptas. Njeriu duhet të ndjekë argumentet e së vërtetës dhe duhet t'i largohet të kotës. Por në ahiret, ai që gjykon

është më i miri Gjykatës, që do të bëjë ndarjen mes kundërshtarëve. Kjo duhet t'ju shqetësojë dhe për këtë duhet të kujdeseni.

- Thuaj: “Zoti ynë do të na tubojë ne dhe ju e pastaj do të gjykojë me drejtësi mes nesh (e jush). Dhe Ai është Gjykatës i drejtë e i Gjithëditur. - Ai do të gjykojë dhe do të bëjë ndarjen e drejtë të atyre që janë të sinqertë e të vërtetë nga ata që janë mashtrues, ata që meritojnë shpëblimin, nga ata që meritojnë ndëshkimin. Ai është më i miri që bën ndarjen mes njerëzve.

- Thuaj: “M'i tregoni ata (idhuj) që ia keni shoqëruar Atij si ortakë!” - Thuaju atyre, o Profet, por edhe ju që kryeni misionin e Profetit. M'i tregoni ata (idhuj) që ia shoqëroni Atij si ortakë! Na tregoni ku janë ata idhuj dhe na tregoni mënyrën për t'i njohur ata. A janë në tokë apo në qiell? Ai që është i Gjithëdituri për të shfaqurën dhe të fshehtën na ka njoftuar se nuk ka në ekzistencë asnjë që të jetë shok e partner me Zotin, sikurse thotë i Madhëruari: "Ata adhurojnë veç Allahut ata që nuk mund t'i dëmtojnë e as nuk mund t'u sjellin dobi dhe thonë: “Këta janë ndërmjetësuesit tanë tek Allahu.” Thuaj: “Vallë, ju do ta informoni Allahun për diçka që nuk e ditka, në qiej dhe në tokë?!” I lavdëruar dhe i lartësuar qoftë Ai mbi gjithçka që ata adhurojnë veç Tij!” [Junus 18]. "Me të vërtetë, Allahut i përket gjithçka që është në qiej dhe gjithçka që është në tokë. Ata të cilët adhurojnë idhuj në vend të Allahut, shkojnë pas hamendësimeve, dhe nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse gënjejnë." [Junus 66]. Kështu, të gjithë robërit e zgjedhur të Zotit, si profetët dhe të dërguarit, e dinë mirë se Zoti nuk ka shokë e partnerë. Më tregoni ju, o idhujtarë, ata idhuj që ia shoqëroni Zotit, me pretendimet tuaja të kota dhe boshe. Kjo është një kërkesë që, sigurisht, ata nuk kishin mundësi që t'i përgjigjeshin. Për këtë arsye, Allahu thotë:

- Jo, Ai nuk ka shok. - Allahu nuk ka shokë, partnerë, as ndihmës e të barabartë me Të e as të kundërt me Të.

- Ai është Allahu, i Gjithëfuqishmi, i Urti!” - Allahu është i vetmi që meriton ta adhurosh e t'i nënshtrohesh. Ai është Krenari e Ngadhënjimtari, i Cili ka nënshtuar gjithçka. Çdo gjë tjetër është e përlulur para Tij, është nevojtare e dobët dhe nën kujdesin dhe sundimin e Tij. Allahu është i Urti, i Cili çdo gjë që ka krijuar e ka përkryer dhe çdo ligj që ka sjellë ndër njerëz, gjithashtu e ka përsosur, në bukurinë dhe drejtësinë e tij. Mjafton vetëm fakti se në këtë Sheriat Allahu urdhëroi për teuhidin, për të kuptuar bukurinë dhe drejtësinë e tij. Ai urdhëroi për teuhid dhe sinqeritet të plotë në përkushtim vetëm ndaj Zotit. Ai e deshi këtë gjë nga njerëzit dhe e bëri si të vetmen rrugë shpëtimi për ta. Ai ndaloi shirkun dhe lidhjen me zota të tjerë dhe na tregoi se kjo është rruga e dëshpërimit dhe shkatërrimit. Mjaftojnë vetëm këto urdhëresa dhe ligje për të gjykuar me bindje se ky është një Sheriat i drejtë dhe i urtë. Atëherë, si do të ishte, nëse të gjitha urdhëresat dhe ndalesat që Ai ka ligjëruar janë vetë urtësia dhe mirësia?

Ajetet 28 – 30

28. Ne të kemi dërguar ty veçse si përgëzues dhe qortues për të gjithë njerëzit, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

29. Ata thonë: “Kur do të vijë ky premtim, nëse thoni të vërtetën?”

30. Thuaj: “Ju ju pret afati i një Dite, që nuk mund të shtyhet për më vonë e as nuk do të shpejtohet që të vijë më parë.”!

Shpjegimi i ajeteve

- Ne të kemi dërguar ty veçse si përgëzues dhe qortues për të gjithë njerëzit,...

Allahu i Lartësuar na njofton se Ai i dërgoi profetët veçse për të përgëzuar njerëzinë, për t'u dhënë lajmin e mirë atyre për shpëblimin e madh dhe për t'u mësuar atyre çdo vepër të mirë dhe rrugë për arritjen e këtij shpërblimi. Ai është për t'i kërcënuar njerëzit nga ndëshkimi i Allahut dhe për t'u tërhequr vërejtjen për çdo vepër të keqe, që bën të meritueshëm ndëshkimin e Tij.

Kështu, ti, o profet, nuk ke asgjë në dorë prej çështjeve të Zotit. Për këtë arsye, çdo kërkesë që njerëzit inatçorë dhe arrogantë të parashtronë për t'u sjellë shenja dhe mrekulli nga Zoti janë kërkesa të kota, që nuk janë detyra jote. Të gjitha këto janë veçse në dorën dhe vullnetin e Zotit për t'i përbushur ose jo.

- por shumica e njerëzve nuk e dinë. - Shumica nuk kanë dituri të saktë. Ata ose nuk kanë dituri fare, ose e dinë të vërtetën dhe tregohen inaçorë dhe nuk punojnë sipas ditorisë së tyre, duke vepruar njëlloj si ata që nuk kanë dituri fare. Treguesi i injorancës së tyre është edhe fakti që mosplotësimin e kërkesave që ata u drejtonin profetëve e merrnin si pretekst për të justifikuar mosbesimin e tyre dhe refuzimin e profetëve. Ndër kërkesat e tyre më të çuditshme ishte edhe përshpejtimi i ndëshkimit me të cilit kërcënoheshin nga profetët e Zotit.

- Ata thonë: “Kur do të vijë ky premtim, nëse thoni të vërtetën?”” - Kjo është një padrejtësi e madhe nga ata, sepse nuk ka asnjë lidhje me besnikërinë e profetëve fakti që ata nuk kanë njoftuar për kohën se kur do të ndodhë ndëshkimi me të cilin Zoti i kërcënon. Sipas këtyre, meqë profetët nuk na kanë njoftuar se kur do të ndodhë, atëherë ata nuk janë të vërtetë në fjalët e tyre. Por ky është thjesht një refuzim i pastër i së vërtetës, madje edhe tregues i mendjelehtësisë së atij që e thotë dhe e pretendon. Në jetën e kësaj bote, kur një njeri i sinqertë dhe besnik njofton se armiku është nisur dhe synon të të luftojë, njerëzit e besojnë dhe marrin masa për t'i shpëtuar. Çfarë do të mendoje për dikë që i thotë një njeriu të tillë: ne nuk të besojmë se thua të vërtetën, derisa të na thuash në ç'kohë do të mbërrijë dhe ku janë tani? A nuk është ky një njeri mendjelehtë dhe i mangët? Zakonisht në këtë botë, fjalët e një njeriu të sinqertë e të sprovuar pranohen, edhe pse në realitet ai mund të thotë të vërtetën ose jo. Gjithashtu, ka mundësi që armiku të ndikojë dhe fjala e tij të mos realizohet ose mundet

që populli të jetë shumë i fuqishëm dhe të mos e shqetësojë një lajm i sjellë nga ky njeri, por lajmet e tij merren në konsideratë dhe mospërfillja e tij do të ishte jo e drejtë dhe tregues i mendjelehtësisë. Atëherë, si mendon për atë që refuzon të besojë lajmin dhe kërcënimin e sjellë prej Profetit, i cili ishte njeriu më besnik dhe i vërtetë, i cili ishte i ruajtur nga gabimet dhe fliste veçse atë që i shpallej nga Zoti? Ai nuk fliste nga mendja apo thjesht për të treguar opinionin e tij personal. Kur ai kërcënohte për ndëshkim, ai ndëshkim ishte i sigurt dhe askush nuk mund t'i shpëtonte apo ta ndihmonte që të ruhej. Ai që e refuzon ta pranojë lajmin e sjellë nga Profeti, me justifikimin se ai nuk ka treguar se kur do të ndodhë, është pak të thuhet se është mendjelehtë dhe madje pa mend në kokë. Thuaju atyre, duke i njoftuar rreth kohës se kur do të ndodhë ajo që është e sigurt:

- Thuaj: “Ju ju pret afati i një Dite, që nuk mund të shtyhet për më vonë e as nuk do të shpejtohet që të vijë më parë.” - Për këtë arsye, ruajuni dhe frikësojuni asaj dite. Përgatituni për atë ditë, ashtu siç e meriton ajo të përgatitesh.

Ajetet 31 – 33

31. Dhe ata që nuk besojnë thonë: “Ne nuk kemi për të besuar as në këtë Kur'an dhe as në ndonjë (Libër) që ka ardhur para tij.” Eh sikur veç t'i shihje keqbërësit kur të ndalen para Zotit të tyre dhe t'i kthejnë fjalën (*fajsuese*) njëritjerit! Ata që patën qenë të dobët (*e të përbuzur*) do t'u thonë kryeneçëve: **“Sikur të mos ishit ju, ne do të kishim qenë me siguri besimtarë!”**

32. Dhe kryeneçët do t'u thonë atyre që patën qenë të dobët (*e të përbuzur*): “Pse, ne ju penguam nga udhëzimi i drejtë pasi ju pati ardhur? Jo, por ju ishit keqbërës (*dhe rrefuzuat të besoni*).”

33. Ata që patën qenë të dobët (*e të përbuzur*) do t'u thonë kryeneçëve: “Jo, qe dredhia juaj natë e ditë. Ja, ju na urdhëronit të mohonim (*besimin e drejtë në*) Allahun dhe t'i bënim shokë Atij.

Kur ta shohin dënimin ata do ta fshehin (për pak) dëshpërimin e vet. Ne do të vëmë pranga në qafat e atyre që nuk besuan. Ata do të dënohen veçse për atë (të keqe) që kanë bërë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon se koha e dënimit ka për të ardhur dhe do të përmbushet atëherë kur Ai të dëshirojë. Në vijim, Ai na përmend gjendjen e këtyre të mjerëve, që kërkojnë përsheptimin e asaj dite. Zoti na tregon gjendjen e tyre kur të qëndrojnë para Tij për të dhënë llogari, si krerët e mohimit ashtu edhe pasuesit e tyre në humbje. Nëse do të shohësh këtë pamje, do të shohësh vërtet një pamje shumë të madhe dhe të frikshme. Ata i flasin dhe mallkojnë njëri tjetrin.

- Dhe ata që nuk besojnë thonë: “Ne nuk kemi për të besuar as në këtë Kur’an dhe as në ndonjë (Libër) që ka ardhur para tij.” Eh sikur veç t’i shihje keqbërësit kur të ndalen para Zotit të tyre dhe t’i kthejnë fjalën (fajsuese) njëri-tjerit! Ata që patën qenë të dobët (e të përbuzur) do t’u thonë kryeneçëve: “Sikur të mos ishit ju, ne do të kishim qenë me siguri besimtarë!” - Pasuesit u drejtohen prijësve mendjemëdhenj dhe arrogantë dhe u thonë: Sikur të mos ishit ju, ne do të kishim qenë besimtarë! Ishit ju që na penguat nga imani dhe na e zbukurovat mohimin e Zotit. Kështu, ne ju pasuam në rrugën tuaj. Qëllimi i këtyre fjalëve është që të tregojnë se dënimi duhet të ekzekutohet veçse mbi krerët, e jo mbi pasuesit.

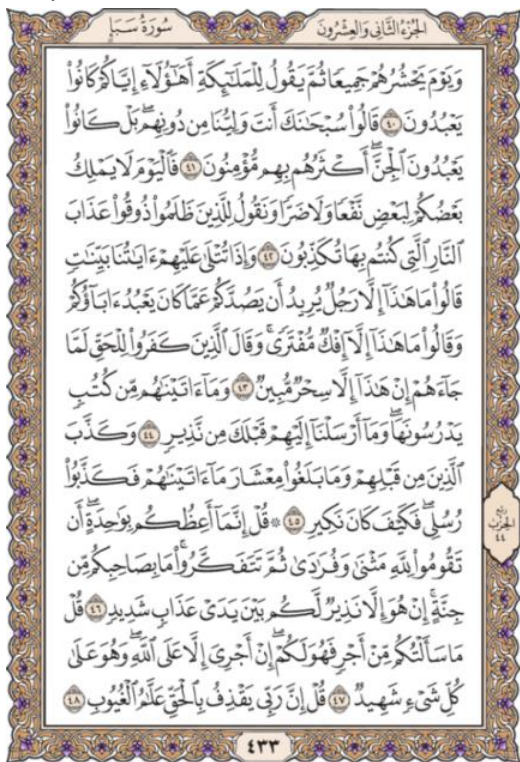
- Dhe kryeneçët do t’u thonë atyre që patën qenë të dobët (e të përbuzur): “Pse, ne ju penguam nga udhëzimi i drejtë pasi ju pati ardhur? - Ata u tregojnë dhe sqarojnë pasuesve se të gjithë ishin pjesmarrës në krim: Mos, vallë, ju detyruam me forcë, që ju të mos pasoni udhëzimin, pasi ai ju paraqit i qartë? Jo, në asnjë mënyrë:

- Jo, por ju ishit keqbërës (dhe rrefuzuat të besoni)." - Ishit ju vetë, që zgjodhët të lirë, që të refuzoni besimin. Askush nuk ju

detyroi me forcë për ta bërë diçka të tillë. Edhe pse ne jua zbukuroam rrugën tonë, ne nuk kishim fuqi mbi ju.

- Ata që patën qenë të dobët (e të përbuzur) do t’u thonë kryeneçëve: “Jo, qe dredhia juaj natë e ditë. Ja, ju na urdhëronit të mohonim (besimin e drejtë në) Allahun dhe t’i bënim shokë Atij. - Ajo që na mashtrroi dhe na bëri që ju të na devijoni nga rruga e drejtë ishte pikërisht përpjekja juaj e vazhdueshme natë e ditë që të na e zbukuroni të kotën dhe mohimin e Zotit, duke thënë se kjo është e vërteta dhe rruga e logjikshme. Nga ana tjetër, ju e shëmtonit të vërtetën në sytë tanë, duke na treguar se ajo ishte e gabuar dhe jo e logjikshme. Kështu vazhduat me intrigat dhe kurthet tuaja kundër nesh, derisa arritët të na mashtroni dhe të na devijoni nga rruga e drejtë. Megjithatë, të gjitha këto biseda e polemika mes tyre në Zjarr nuk kanë për t’u sjellë ndonjë dobi. Ata thjesht distancohen nga njëri tjetri, shprehin urrejtjen ndaj njëri tjetrit dhe dëshpërimin e madh mes tyre. Për këtë arsye:

- Kur ta shohin dënimin ata do ta fshehin (për pak) dëshpërimin e vet. - Atëherë, ata do të heqin dorë nga ato polemika boshe me shpresën e kotë se mund t’i shpëtojnë nga dënimi, pasi tashmë u bëhet e qartë se ata janë fajtorë e nuk do të shpëtojnë nga ndëshkimi. Ata e kuptojnë se janë fajtorë dhe mbushen me dëshpërim. Secili nga ata do të dëshironte sikur të kishte pasuar të vërtetën dhe të kishte braktisur të kotën. Kjo është ajo që fillimisht e fshehin në vetvete, sepse kanë frikë të shfaqin haptaz dhe të turpërohen, duke pranuar padrejtësitë e tyre. Por në momente të tjera gjatë Kijametit dhe në kohën kur do të hynë në Zjarr, ata do ta shfaqin haptaz këtë pendesë dhe keqardhjen për padrejtësitë e tyre, siç thotë i Lartësuar: "Atë ditë, keqbërësi do të kafshojë duart e veta dhe do të thotë: “Oh, i mjeri unë! Sikur të kisha ndjekur udhën e drejtë, së bashku me Profetin!” Ah! I mjeri unë! Sikur të mos e kisha bërë mik aksh njeri! Në të vërtetë, ai më largoi mua prej udhës së drejtë (të Zotit)

Ajetet 34 – 39

34. Sa herë që Ne kemi dërguar Profet në ndonjë vend, pasanikët e tij thoshin: “Ne nuk i besojmë asaj me të cilën jeni dërguar.”.

35. Ata thoshin: “Ne kemi më shumë pasuri e fëmijë (*se sa ju*) dhe kurrë nuk kemi për t'u ndëshkuar.”.

36. Thuaj: “Zoti im ia shton rizkun atij që do dhe ia pakëson atij që do, por shumica e njerëzve nuk e dinë.”.

37. Nuk janë pasuria juaj dhe as fëmijët tuaj që mund t'ju afrojnë te Ne. Afër Nesh janë vetëm ata që besojnë dhe bëjnë punë të mira.”. Këta janë ata që do të shpërblehen shumëfish për veprat e tyre dhe ata janë në banesa të larta, të sigurt (*e të shpëtuar*) nga çdo e keqe.

38. Ndërsa, ata që luftuan kundër Argumenteve Tona, për t'i penguar ato - ata do të dënohen (*në Xhehenem*).

39. Thuaj: “Me të vërtetë, Zoti im është Ai që ia shton rizkun kujt të dojë nga robërit e vet dhe Ai ia pakëson kujt të dojë. Dhe çdo gjë që jepni (*për Hir të Tij*), Ai do ta kompensojë. Ai është më i Miri Furnizues”.

Shpjegimi i ajeteve

- Sa herë që Ne kemi dërguar Profet në ndonjë vend, pasanikët e tij thoshin: “Ne nuk i besojmë asaj me të cilën jeni dërguar.”. - Allahu i Madhëruar na njofton rreth gjendjes së popujve të shkuar, të cilët i mohuan profetët dhe për faktin se gjendja e tyre është e njëjtë me gjendjen e këtyre të sotmëve, që e mohojnë Profetin e fundit, Muhamedin (a.s). Sa herë që Zoti ka dërguar ndonjë profet, pasanikët dhe keqbërësit e atij vendi e kanë mohuar Profetin, të mashtruar e të vetëkënaqur me pasuritë që zotëronin dhe duke treguar mendjemadhësi me ta:

- Ata thoshin: “Ne kemi më shumë pasuri e fëmijë (*sesa ju*)...” - Domethënë, më shumë se ata që ndiqnin të vërtetën.

- dhe kurrë nuk kemi për t'u ndëshkuar. - Ata fillimisht e mohonin ringjalljen dhe pastaj, duke mashtruar dhe të vetëkënaqur,

pasi më pati ardhur (*qartësisht dhe plotësisht*). Shejtani është veçse tradhtar për njeriun." [Furkan 27 – 29]. "Ata do të thonë: “Sikur të kishim dëgjuar dhe pasur mend, ne nuk do të ishim tani ndër banorët e Zjarrit.”. Kështu i pranojnë ata gjynahet e veta. Larg mëshirës qofshin banorët e Zjarrit!" [Mulk 10]. Pastaj i Lartësuarit thotë:

- Ne do të vëmë pranga në qafat e atyre që nuk besuan. - Ata prangosen ashtu si një i burgosur, për t'u poshtëruar në burgun e tij. I Madhëruari thotë: "Ata që mohojnë Librin (*Kuranin*) dhe mesazhet që u kemi dhënë të dërguarve Tanë, shpejt do ta kuptojnë të Vërtetën, atëherë, kur zinxhirët t'u shtrëngohen te qafa e të tërhiqen zvarrë, në ujë të valë dhe kur të hidhen në Zjarr." [Gafir 70 – 73].

- Ata do të dënohen veçse për atë (*të keqe*) që kanë bërë. - Ky ndëshkim i rëndë dhe ato zinxhirë poshtërues janë shpërblimi i merituar për atë që kanë bërë, pra, për kufirin, poshtërsitë, mosbindjen ndaj Zotit dhe kalimin e kufijve.

thoshin: Edhe sikur të ringjallemi, Ai që na dha në këtë jetë më shumë pasuri dhe fëmijë, Ai do të na japë edhe andej në ahiret dhe nuk do të na dënojë. Por Allahu tha:

- Thuaj: “Zoti im ia shton rizkun atij që do dhe ia pakëson atij që do, por shumica e njerëzve nuk e dinë.”. - Ai u ktheu përgjigje se shtimi ose pakësimi i pasurisë nuk është provë që tregon atë që ju pretendoni. Pasuria është në dorën e Zotit dhe është Ai që e jep sipas dëshirës dhe urtësisë së Tij. Ai ua shton pasurinë ose ua pakëson atë atyre që Ai do.

- Nuk janë pasuria juaj dhe as fëmijët tuaj që mund t'ju afrojnë te Ne. - Nuk janë pasuritë dhe fëmijët ata që ju afrojnë tek Zoti dhe ju bëjnë të fitoni kënaqësinë e Tij. Ai që ju afron tek Zoti është besimi tek mesazhi që sollën profetët dhe veprat e mira sipas këtij imani. Këta janë ata të cilëve do t'u shumëfishohet shpërblimi dhjetëfish, shtatëqindfish e shumë më tepër, aq sa vetëm Zoti e di. Për këta, Zoti thotë:

- Afër Nesh janë vetëm ata që besojnë dhe bëjnë punë të mira.”. Këta janë ata që do të shpërblehen shumëfish për veprat e tyre dhe ata janë në banesa të larta, të sigurt (e të shpëtuar) nga çdo e keqe. - Ata do të jenë në shtëpitë dhe vendbanimet e larta dhe shumë të mrekullueshme. Ata do të jetojnë në to të qetë e të kënaqur, të sigurt nga çdo vështirësi e vuajtje apo lodhje e pakënaqësi, gjëra të cilat gjithmonë e shoqërojnë njeriun në jetën e dynjasë. Ata do të jenë të lumtur mes kënaqësive dhe mirësive, që sjellin vetëm lumturi e gëzim. Ata janë të sigurt se kurrë nuk do të largohen nga ato mirësi dhe ajo jetë e këndshme, se kurrë nuk do ta provojnë trishtimin, dëshpërimin e vuajtjen, as vdekjen gjumin dhe sëmundjen, as plakjen e lodhjen apo vështirësitë e mundimet.

- Ndërsa, ata që luftuan kundër Argumenteve Tona, për t'i penguar ato - ata do të dënohen (në Xhehenem). - Ata që nuk i respektojnë argumentet dhe shenjat e Allahut dhe paturpësisht mendojnë se

Allahu nuk mund t'i ndëshkojë dhe se profetët nuk mund të sjellin argumentet e mrekullitë që këta kërkojnë, për këta mohues dhe refuzues të së vërtetës, Ai thotë: " ata do të dënohen (në Xhehenem)."

- Thuaj: “Me të vërtetë, Zoti im është Ai që ia shton rizkun kujt të dojë nga robërit e vet dhe Ai ia pakëson kujt të dojë. - Allahu i Madhëruar e përsërit këtë fakt, duke dashur që të na nxisë për të shpenzuar për të afërmit, për fqinj, të varfërit, jetimët etj.

- Dhe çdo gjë që jepni (për Hir të Tij), Ai do ta kompensojë. Ai është më i Miri Furnizues”. - Kurrë të mos mendoni se shpenzimi për hir të Allahut e pakëson pasurinë. Përkundrazi, Allahu ka premtuar se do t'ia zëvendësojë me diçka më të mirë atij që shpenzon për hir të Tij. Ai që ju premtonte t'jua zëvendësojë e shtojë pasurinë është pikërisht Ai që ia shton pasurinë atij që Ai do dhe ia pakëson atij që Ai do dhe Ai që është më i miri Furnizues. Kërkojeni pasurinë prej Tij dhe, që të bëhet e mundur shtimi i saj, bëni të gjitha ato vepra që Ai i ka bërë si shkak për të shtuar pasurinë, e për të cilat Ai ju ka urdhëruar.

Ajetet 40 – 42

40. Një Ditë, Ai do ti tubojë të gjithë dhe do t'u thotë melekëve: “Ju ishit ata që këta njerëz ju adhuronin?”

41. Ata do të (melekët) thonë: “I Madhëruar qofsh Ti! Ti je Zoti ynë, dhe ne distancohemi prej tyre. Jo. Por ata adhuronin xhindet dhe shumica e tyre besonin në to”.

42. Kështu, atë ditë ata nuk do të kenë asgjë në dorë t'i bëjnë dobi e as dëm njëri-tjetrit. Dhe keqbërësve do t'u themi: “Shijojeni dënimin e zjarrit - atë që e quanit gënjeshtër!”

Shpjegimi i ajeteve

- Një Ditë, Ai do ti tubojë të gjithë dhe do t'u thotë melekëve: “Ju ishit ata që këta njerëz ju adhuronin?” - Kjo do të ndodhë kur Allahu t'i tubojë së bashku, si ata që adhurojnë zota të tjerë veç Allahut, ashtu edhe ata që adhuroheshin, mes të cilëve

edhe melekët, që njerëzit i adhuronin në dynja. Atë ditë, Allahu do t'u thotë melekëve: "Ju ishit ata që këta njerëz ju adhuronin?" Kjo në fakt është një skenë poshtërimi për idhujtarët, edhe pse pyetja u drejtohet melekëve. Pas kësaj pyetjeje, melekët distancohen nga kjo padrejtësi e madhe dhe thonë:

- **Ata do të (melekët) thonë: "I Madhëruar qofsh Ti!** - Ti je i Pastër, i Lavdëruar dhe i Lartësuar nga çdo mangësi dhe nga kjo që shpifin të padrejtët, pra, se Ti paske shokë e partnerë në pushtetin Tënd!

- **Ti je Zoti ynë, dhe ne distancohemi prej tyre.** - Ne jemi nevojtarë për mbrojtjen e kujdesin Tënd për ne. Atëherë, si mund të ftojme të tjerët që të na dedikojnë neve adhurimin?! Është e padrejtë që ne të zgjedhim për veten tonë mbrojtës e kujdestar tjetër veç Teje! Në fakt, këta idhujtarë nuk na adhuronin ne:

- **Jo. Por ata adhuronin xhindet dhe shumica e tyre besonin në to**". - Ata adhuronin shejtanët, të cilët, për t'i devijuar, i urdhëronin të na adhuronin neve ose çdo gjë tjetër veç Allahut. Kështu, ata u bindeshin këtyre shejtanëve dhe pikërisht kjo bindje ishte adhurimi që u përkushtonin. Ibadeti është pikërisht bindje e nënshtrim, sikurse thotë Allahu, duke iu drejtuar të gjithë atyre që adhuronin dikë tjetër veç Tij: "O bijtë e Ademit, a nuk ju pata paralajmëruar që të mos e adhuronit shejtanin, se në të vërtetë ai është armiku juaj i hapur, dhe që të më adhuronit vetëm Mua?! Kjo është rruga e drejtë!" [Ja sin 60]. Pastaj melekët thonë: "...shumica e tyre besonin në to". Ata u besonin xhindëve dhe u nënshtroheshin atyre, sepse *iman* do të thotë që të besosh e ta lidhësh zemrën me diçka, lidhje kjo e cila sjell nënshtrimin dhe bindjen ndaj asaj gjëje. Pasi melekët distancohen prej tyre, Allahu i Madhëruar u thotë melekëve:

- **Kështu, atë ditë ata nuk do të kenë asgjë në dorë t'i bëjnë dobi e as dëm njëri-tjetrit.** - Tashmë nuk ka asnjë

mundësi lidhjeje dhe dobie mes jush. Asnjë dobi nuk mund t'i sillni njëri tjetrit!

- **Dhe keqbërësve do t'u themi: "Shijojeni dënimin e zjarrit - atë që e quanit gënjeshtër!"** - Këto fjalë do t'u thuhesh atyre që bëjnë padrejtësi, duke mohuar mësimin e vërtetë dhe duke bërë gjynahe e paudhësi, kur ata të hyjnë në Zjarr: "Shijoni dënimin e Zjarrit, të cilin e konsideruat gënjeshtër! Tani që hytë në të, ju po e shihni me sytë e ballit atë që e mohoni. Ky është shpërblim i merituar për mohimin tuaj. Ky është ndëshkimi për ato vepra të këqija që ju i kryenit për shkak se nuk besonit. Ju nuk u kujdesët që të ruheshit nga ky ndëshkim nëpërmjet veprave që Zoti ju urdhëroi t'i bënit.

Ajeti 43

43. E, kur atyre u lexohen ajetet Tona të qarta, ata thonë: "Ky është veçse një njeri që dëshiron t'ju shmangë nga ajo që adhuronin prindërit tuaj" dhe: "Ky (Kur'ani) është veçse një gënjeshtër e trilluar!" Dhe, kur u vjen e vërteta, **jobesimtarët thonë: "Kjo (feja islame / Kur'ani) është veçse një magji e qartë."**

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na tregon për gjendjen e idhujtarëve kur atyre u lexohen ajetet e qarta të Tij, argumentet e Tij të shfaqura e të dukshme, dhe faktet e Tij të pacenueshme dhe të prera, të cilat afrojnë dhe udhëzojnë rreth çdo të mire dhe të ndalojnë e këshillojnë të ruhesh nga çdo ligësi. Madje, këto fakte dhe argumente e kjo Shpallje e mrekullueshme janë mirësia më e madhe që Zoti u ka dhënë njerëzve dhe dhurata më e çmuar që u ka mbëritur. Ato duhet që të priten dhe respektohen nga krijesat, duke i besuar dhe pohuar si të vërteta të padiskuteshme, sipas të cilave duhet të nënshtrohesh, të jetosh dhe të adhurosh Zotin e gjithësisë dhe t'i dorëzohesh dhe t'i përulesh Atij. Por këta të mjerë bëjnë krejtësisht të kundërtën e kësaj dhe e mohojnë Shpalljet, që Zoti solli përmes profetëve. Ata i fyejnë dhe përdhosin figurën e profetëve, duke thënë për secilin

prej tyre: Ky është veçse një njeri, i cili dëshiron t'ju largojë nga ajo që adhuronin prindërit tuaj. Ky është qëllimi i tij kur ju urdhëron që ta adhuron Allahun si një të vetëm me sinqeritet. Ai synon që ju të braktisni rrugën e të parëve tuaj dhe të mos i respektoni ata. Kështu e refuzojnë të vërtetën, duke dëgjuar fjalët e të humburve dhe nuk pyesin për argumente a fakte të besueshme. Madje, as që i vënë në dyshim fjalën e tyre. Mendoni pak në arsyetimin e këtyre njerëzve të humbur dhe justifikimin e tyre për të mos pranuar të vërtetën që sollën profetët! Profeti i fton në të drejtën, që është e mbështetur me mrekulli, por edhe nga ana e logjikës dhe natyrës së pastër, kurse ata e refuzojnë, sepse të parët e tyre dhe vëllezërit e tyre që janë në të njëjtën rrugë të humbjes nuk e kanë pranuar ftesën e Profetit dhe vazhdojnë në atë rrugë që ishin. Meqë ata nuk e kanë pranuar ftesën e profetëve, - thonë ata, - edhe ne nuk do ta pranojmë. A është kjo një përgjigje që e jep një i mençur? Po të mendosh me kujdes kjo është mënyra që përdorin ata që nuk duan besimin, për të justifikuar refuzimin e ftesës së Zotit për të besuar drejt. Gjithmonë do t'i shohësh se ata paraqesin si argument fjalët dhe arsyetimet e idhujtarëve të hershëm ose filozofëve mosbesimtarë, e grupacioneve të shumta të humbura që e kanë refuzuar të vërtetën. Këta të mjerë mendojnë se, duke qenë se po marrin mendimin e këtyre njerëzve e grupeve të humbura, janë në rregull. Kështu do të vazhdojnë ta refuzojnë të vërtetën ata që nuk e duan atë, duke marrë si shembull të gjitha këto grupacione të humbura, që llogotitin kotësira, thjesht për të refuzuar të vërtetën dhe nuk bëjnë as përpjekjen më të vogël për të medituar rreth saj e për të gjykuar me drejtësi. Pasi këta të mjerë argumentojnë se pasojnë veprat dhe rrugën e të parëve të tyre dhe pretendojnë se është kjo arsyeja pse e refuzojnë të vërtetën, ata vijnë që të shpifin kundër të vërtetës dhe të mbajnë një qëndrim edhe më armiqësor e refuzues ndaj saj. Ata thonë: "Ky (*Kurani*) është veçse një gënjeshtër e

trilluar! Këto janë thjesht një mashtrim e trillim i këtij njeriu. Kjo (*Feja, Kurani*) është veçse magji e qartë!" janë magji e qartë dhe e dukshme, që mund ta dallojë çdokush." Sigurisht, të gjitha këto fjalë janë si një rrugëdalje për të mohuar të vërtetën dhe për të mashtruar dhe manipuluar mendjen e të paditurve. Ata shpifin gënjeshtër për të bërë sa më të lehtë mohimin e të vërtetës.

Ajetet 44 – 46

44. Dhe Ne nuk u kemi dhënë atyre ndonjë libër që të mund ta studionin dhe as nuk dërguam tek ata ndonjë paralajmërues (*profet*) para teje.

45. Edhe të parët e tyre i patën mohuar Shpalljet Tona. Këta (të sotmit) nuk kanë arritur as një të dhjetën e asaj që Ne ua patëm dhënë atyre, e megjithatë i përgënjeshtroan të dërguarit e Mi. A e dini se si ishte dënimi Im!

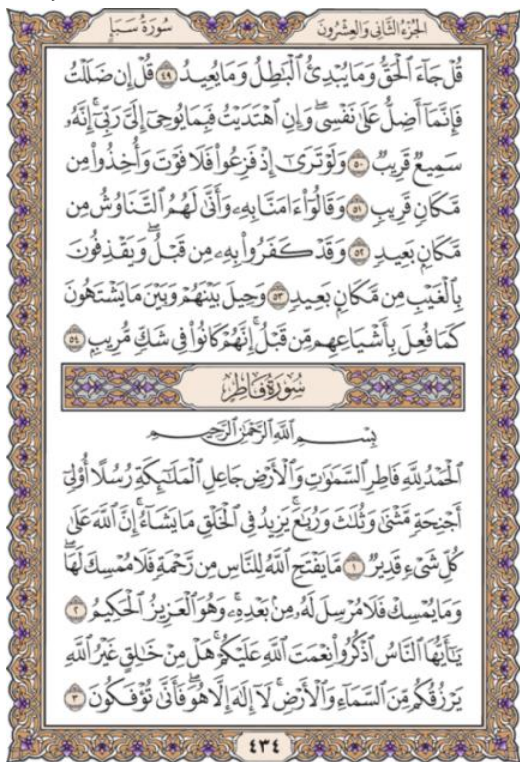
46. Thuaj: "Unë ju këshilloj vetëm me një gjë: Ngrihuni sinqerisht për Allahun, dy nga dy ose një nga një dhe mendoni me kujdes (*që ta kuptoni*) se shoku juaj (*Muhamedi*) nuk është i çmendur! Ai është dërguar ndër ju veç që t'ju paralajmërojë para një dënimi të ashpër."

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet më sipër, Allahu i Madhëruar na tregoi se me çfarë arsyesimesh boshe e refuzojnë të vërtetën ata që nuk e duan besimin. Ato nuk meritojnë të quhen argumente, madje as në nivelin e dyshimeve nuk mund të konsiderohen. Ndërsa në këtë ajet na tregon se ata nuk kanë asnjë bazë ku të mbështeten apo të qëndrojnë, sepse Allahu thotë:

- Dhe Ne nuk u kemi dhënë atyre ndonjë libër që të mund ta studionin... - Ata nuk kanë ndonjë libër, që të jetë si argument me të cilin mund t'u arsyetosh dhe argumentosh. Gjithashtu:

- dhe as nuk dërguam tek ata ndonjë paralajmërues (*profet*) para teje. - Dhe kështu ata të kenë mundësinë që të argumentojnë me fjalët dhe qëndrimet e tij

dhe të refuzojnë ftesën tuaj me arsyetime të drejta. Ata nuk kanë asnjë libër dhe trashëgimi, që të mund të polemizosh me ta me baza të rregullta. Në vijim, Allahu i Lartësuar i frikëson dhe kërcënon ata duke u treguar se çfarë bëri me popujt që mohojnë profetët dhe Shpalljet e dërguara prej Tij. Ai thotë:

- Edhe të parët e tyre i patën mohuar Shpalljet Tona. Këta (të sotmit) nuk kanë arritur as një të dhjetën e asaj që Ne ua patëm dhënë atyre, e megjithatë i përgënjeshtroan të dërguarit e Mi. A e dini se si ishte dënimi Im! - Ata popuj ishin shumë më të fuqishëm e të pushtetshëm se këta që mohuan Muhamedin, dhe kur mohuan profetët e Tij, Allahu i ndëshkoi. Shikoni, o mohues të Profetit, se si ishte ndëshkimi dhe zemërimi Im kundër tyre! Ne ju kemi treguar se si i ndëshkuam ata. Disa i përmbytëm, disa i shkatërruam me një erë që shkatërronte gjithçka, ose edhe me një britmë të vetme. Disa të tjerë i shkatërruam me tërmet e tronditje të madhe, disa duke i përpirë toka

ose duke dërguar ndëshkim me gurë nga qielli. Kini frikë, pra, ju që refuzoni të besoni në Profetin e Zotit dhe Shpalljen e Tij. Mos vazhdoni në refuzimin tuaj, se kështu do ndëshkoheni njëjloj.

- Thuaj: “Unë ju këshilloj vetëm me një gjë: Ngrihuni sinqerisht për Allahun, dy nga dy ose një nga një dhe mendoni me kujdes (që ta kuptoni) se shoku juaj (Muhamedi) nuk është i çmendur! Ai është dërguar ndër ju veç që t’ju paralajmërojë para një dënimi të ashpër.”. - Thuaju, o Profet, këtyre

mohuesve inatçorë, të cilët kanë marrë përsipër që ta hedhin tutje të vërtetën e të shpifin kundër saj: “Unë po ju këshilloj vetëm për një gjë. Unë po ju parashtroj një propozim dhe ju këshilloj që të mendoni me kujdes! Ky është propozim mëse i drejtë, por nuk po ju kërkoj që të ndiqni fjalën time e të lini rrugën tuaj pa pasur fakte. Dua që këtë ta bëni me kujdesin më të madh. Unë po ju kërkoj që, për hir të Allahut, të përkushtoheni sinqerisht dy nga dy ose një nga një, e pastaj të mendoni thellë (që ta kuptoni) se shoku juaj (Muhamedi) nuk është i çmendur. Ai është dërguar ndër ju veç që t’ju paralajmërojë para një dënimi të ashpër.”. Ngrihuni me ambicie e vullnet për të gjetur të vërtetën, me sinqeritet për Zotin e vërtetë. Bëjni këtë në grup, duke studiuar e diskutuar së bashku me objektivitet, pastërti e dëshirë të mirë për të zbuluar të vërtetën. Bëjeni këtë edhe vetëm, pra, çdokush të flasë dhe mendojë vetë, me çiltërsi! Nëse e bëni këtë për hir të Allahut, nëse e vini në përdorim logjikën tuaj për të analizuar gjendjen e këtij Profeti madhështor të dërguar tek ju, do të zbuloni shumë gjëra të mrekullueshme. Ju do të zbuloni se ai nuk është një i çmendur, por se fjalët e tij, gjendja e tij, pamja e tij e cilësitë e tij janë shumë të larta. Ai është një profet besnik, që ju këshillon dhe ju paralajmëron për çdo gjë që ju dëmton dhe ju mëson se si të shpëtoni nga ndëshkimi i dhembshëm. Nëse ata e pranojnë këtë këshillë dhe e përdorin, do ta mësojnë dhe kuptojnë qartë

se kush është Muhamedi (a.s). Pamja dhe gjendja e tij ishte më e mira dhe e përkryera, veprat e tij ishin veprat më të bukura dhe të mira. Ai ishte njeriu më i plotë dhe i përkryer në moralin e tij, në heshtjen e tij dhe qetësinë dhe modestinë e tij. Ai ishte më fisniku dhe më i ploti në logjikën dhe në çdo aspekt të jetës së tij. Pastaj le të mendojnë pak në oratorinë dhe elokuencën e tij të plotë, në fjalët e tij të embla që mbushin çdo zemër me qetësi, prehje dhe iman, dhe që pastron çdo shpirt dhe zemër. Ato nxisin për moralin më të lartë dhe sjelljen më të mirë. Ai gjithmonë ndalonte nga sjelljet e ulta dhe të poshtra. Nëse ai fliste, sytë drejtoheshin tek ai me respekt, vlerësim dhe dashuri. A mund të ndodhte kjo me ndonjë të çmendur dhe të prishur? Çdokush që analizon gjendjen e Muhamedit për të zbuluar a ishte profeti i Zotit apo jo, sido që ta bëjë këtë, i vetëm apo me të tjerë në grup, ka për të arritur në përfundimin e sigurt se ai ishte profet besnik i Allahut, sidomos ata që jetuan në kohën e tij dhe e njohën atë si para, ashtu edhe pas profetësisë së tij.

Ajetet 47 – 49

47. Thuaj “Unë nuk kërkoj ndonjë shpërblim prej jush. Ai le t’ju mbetet juve. Shpërblimi im është vetëm prej Allahut dhe Ai është Dëshmitar për gjithçka”.

48. Thuaj: “Zoti im e sjell të vërtetën dhe Ai është i Gjithëdituri për (të gjitha) të fshehtat.”.

49. Thuaj: “E vërteta ka ardhur, dhe e kota u zhduk pa kthim!”

Shpjegimi i ajeteve

- Thuaj “Unë nuk kërkoj ndonjë shpërblim prej jush. Ai le t’ju mbetet juve. - Edhe ky mund të jetë një nga shkaqet që mund të pengojë njerëzit nga pasimi i atij që të fton drejt së vërtetës. Disa mendojnë se ai do t’u marrë pasuritë atyre që e pasojnë ose ndonjë shpërblim, sepse po i fton në rrugën e drejtë. Por Allahu i Madhëruar u tregon atyre pastërtinë e Profetit nga kjo gjë dhe u thotë: “Unë nuk

kërkoj ndonjë shpërblim prej jush. Ai le t’ju mbetet juve.” Edhe nëse ju mendoni se unë dua ndonjë shpërblim për ftesën time në të vërtetën, unë po dëshmoj që tani që ai le të jetë i juaji.

- Shpërblimi im është vetëm prej Allahut dhe Ai është Dëshmitar për gjithçka”. - Di ja e Tij përfshin çdo gjë. Ai e di se për çfarë po ju ftoj. Nëse unë do të isha gënjeshtar, Ai do të më ndëshkonte me drejtësinë e Tij. Ai, gjithashtu, është mbikëqyrës dhe dëshmitar i të gjitha veprave tuaja dhe ka për t’i shënuar dhe ruajtur ato plotësisht, dhe pastaj do t’ju shpërblejë për to.

- Thuaj: “Zoti im e sjell të vërtetën dhe Ai është i Gjithëdituri për (të gjitha) të fshehtat.”. - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar tregoi fakte të shumta e të prera që tregojnë për të vërtetën dhe për kotësinë e të pavërtetës. Në ajetet në vijim, tregohet se ky ka qenë dhe do të jetë një rregull i pandryshueshëm i Allahut të Madhëruar:

- Thuaj: “E vërteta ka ardhur, dhe e kota u zhduk pa kthim!” - Ai e qartëson të vërtetën dhe i hedh poshtë trillimet dhe arsyetimet e të kotës dhe refuzuesve të besimit të drejtë, në mënyrë që kjo të bëhet mësim për ata që dinë të nxjerrin mësim. Këtu ka shenja të qarta për ata që meditojnë. Ata e shohin se si bien poshtë një e nga një gënjeshttrat e mohuesve të besimit, duke dalë në pah inati, kokëfortësia dhe mashtrimet e tyre. Ndërsa nga ana tjetër, e vërteta del shumë e qartë. Kotësia rrënohet dhe zhduket, dhe kjo ndodh sepse Ai di çdo të fshehtë që e qartëson të vërtetën, duke e pastruar nga çdo dyshim. Ai e di mirë se çfarë e shpartallon të kotën, prandaj dhe ua mëson atë robve të Vet. “E vërteta ka ardhur, dhe e kota u zhduk pa kthim!” E vërteta është shumë e kthjellët. Ajo është e shndritshme si dielli, që ndriçon dhe zbardh gjithçka. E vërteta e imponon pushtetin e saj. Ndërsa e kota zhduket, sepse nuk ka qëndresë e as forcë.

Ajetet 50 – 54

50. Thuaj: “Nëse unë kam humbur, atëherë kjo do të ishte vetëm në dëmin tim, por nëse e kam gjetur të vërtetën, atëherë ajo është me ndihmën e Zotit tim. Ai dëgjon gjithçka dhe është afër.”

51. Eh sikur vetëm t’i shihje ata kur të dridhen nga tmerrri! Ata nuk kanë për të gjetur asnjë shpëtim dhe do të rrembehen prej një vendi të afërt.

52. Dhe ata do të thonë: “Ne besojmë (*tani*) në të (*Kur’anin, Muhamedin*).” Por si mund ta arrijnë ata (*Besimin*) prej këtij vendi (*kaq*) të largët,

53. Kur ata më parë e mohonin (*tërësisht*) atë (*Besimin*) dhe hamendësonin (*se s’ka ringjallje*) duke u endur larg (*së vërtetës*).

54. Dhe ata do të privohen nga ajo që e dëshironin, ashtu sikurse ndodhi më parë me të ngjashmit e tyre. Vërtet, ata ishin plot dyshime e pasiguri.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar e qartësoi të vërtetën përmes Shpalljes, që e solli me Profetin e Tij. Ata që e refuzuan këtë të vërtetë, shpifën dhe trilluan mashtrime për Profetin, duke mëtuar se ai ishte i humbur dhe ftonte në kotësira. Megjithatë, Allahu i Lartësuar i njoftoi njerëzit për të vërtetën e sigurt dhe ua solli atë të qartë, duke u treguar se ata janë të pafuqishëm që ta pengojnë dhe luftojnë të vërtetën. Ai i njoftoi ata se shpifjet që mëtojnë se ftesa e Profetit ishte e pavërtetë, nuk kanë për t’u sjellë asnjë dobi. E vërteta do të lartësohet dhe asgjë nuk mund ta pengojë dhe dëmtojë atë. Çdokush do të mund ta nderojë ose dëmtojë vetveten, në varësi të veprave dhe pasimit ose jo të së vërtetës. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin t’u thotë njerëzve.

- **Thuaj:** “Nëse unë kam humbur, atëherë kjo do të ishte vetëm në dëmin tim, por nëse e kam gjetur të vërtetën, atëherë ajo është me ndihmën e Zotit tim.” - Profeti është i ruajtur nga devijimi apo humbja, por kjo thuhej si supozim. Pra, “nëse unë devijoj nga e vërteta, atëherë kjo është një humbje dhe devijim personal. Me humbjen

time, unë mund të dëmtoj veçse vetveten, sepse udhëzimi dhe humbja janë në dorën e Zotit dhe prej Atij duhet kërkuar. Dhe nëse jam në udhë të drejtë, kjo nuk është merita ime dhe as forca ime. Udhëzimi dhe forca ime vjen veçse nga një gjë: me ndihmën e Zotit tim. Shpallja e Zotit është lënda e udhëzimit tim, dhe kështu duhet të jetë edhe për të tjerët. Udhëzimi dhe humbja varen nga ndjekja e rrugës së drejtë dhe nuk duhen lidhur me personin e dikujt dhe me faktin a është ai i udhëzuar apo i humbur. Nëse ndjek rrugën e drejtë, atëherë je i udhëzuar, e nëse jo, atëherë je i humbur.

- **Ai dëgjon gjithçka dhe është afër.** - Allahu dëgjon të gjitha fjalët dhe zërat e njerëzve. Ai është afër dhe e dëgjon atë që i lutet, që e adhuron, që i kërkon udhëzimin në rrugën e drejtë dhe synon kënaqësinë e Tij. Për këtë arsye, Allahu e di mirë se kë udhëzon në rrugën e drejtë.

- **Eh sikur vetëm t’i shihje ata kur të dridhen nga tmerrri! Ata nuk kanë për të gjetur asnjë shpëtim dhe do të rrembehen prej një vendi të afërt.** - Shumë e frikshme është pamja e atyre që mohojnë të dërguarit, kur ata të shohin me sytë e tyre dënimin e Allahut dhe atë për të cilën i njoftuan të dërguarit. Ai është momenti kur mbi ata fillon të ekzekutohet ndëshkimi dhe ata nuk gjejnë asnjë rrugë shpëtimi e largimi. Allahu thotë: “...rrembehen prej një vendi të afërt!” Domethënë, ai vend nga i cili do të rrembehen dhe do të ndëshkohen nuk është larg nga vendi i dënimit, por është afër. Kështu, ata do të rrembehen dhe hidhen në zjarr.

- **Dhe ata do të thonë:** “Ne besojmë (*tani*) në të (*Kur’anin, Muhamedin*).” Por si mund ta arrijnë ata (*Besimin*) prej këtij vendi (*kaq*) të largët, - Tani e besojmë Allahun dhe gjithçka që më parë e mohonim dhe e konsideronim si gënjeshtër. Por çfarë mundësie kanë tani ata të mjerë që të përqafojnë imanin e pastër?! Tashmë kjo është diçka e pamundur. Nëse do të kishin besuar në dynja, besimi i tyre do të ishte i

pranuar, por ata refuzuan të besonin në dynja, prandaj tani do të hidhen në Zjarr.

- **Kur ata më parë e mohonin (tërësisht) atë (Besimin) dhe hamendësonin (se s'ka ringjallje) duke u endur larg (së vërtetës).**

- Në jetën e dynjasë, ata e mohonin të vërtetën, duke u përpjekur ta shuanin dritën e saj nëpërmjet të kotës. Por kjo ishte diçka e kotë dhe nuk u sollli dobi. Ata nuk mund t'ia arrinin qëllimit, ashtu sikurse ai që godet me shigjetë prej së largu që nuk e qëllon dot shënjestrën që do. Edhe në jetën e kësaj dynjaje, e kota mund të shfaqet dhe të mbizotërojë veçse në rastet kur e vërteta zbehet dhe dobësohet, por kur e vërteta shkëlqen dhe shfaqet, atëherë kotësia zhduket dhe errësira e saj largohet.

Ajeti 54

55. Ata do të privohen nga ajo që e dëshironin, ashtu sikurse ndodhi më parë me të ngjashmit e tyre. Vërtet, ata ishin plot dyshime e pasiguri.

Shpjegimi i ajetit

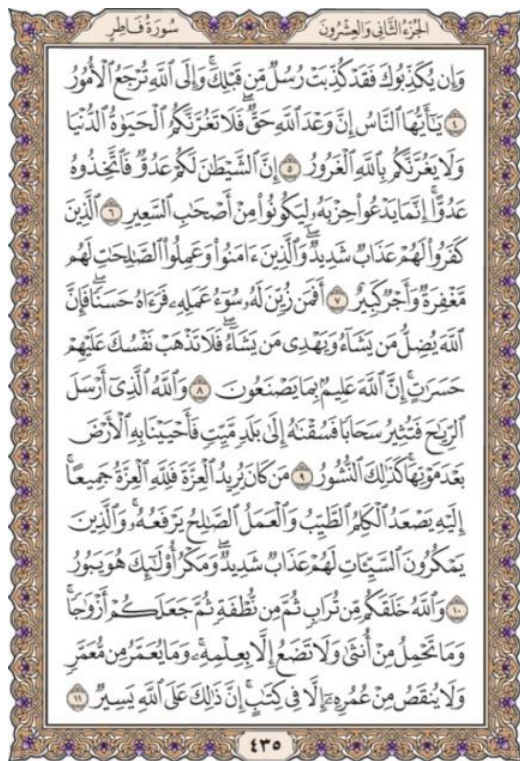
- **Dhe ata do të privohen nga ajo që e dëshironin,...** - Tashmë u janë larguar kënaqësitë e kësaj dynjaje, dëshirat, pasuritë, përjetimet, fëmijët, shërbëtorët dhe ushtritë e tyre. Tashmë janë të vetmuar dhe do të dalin para Zotit veçse me veprat e tyre. Çdokush do të dalë para Zotit i vetmuar ashtu siç Zoti e krijoi, dhe do të lerë pas gjithçka që zotëron.

- **ashtu sikurse ndodhi më parë me të ngjashmit e tyre.** - Kështu ka ndodhur me gjithë brezat që kanë kaluar, kur atyre u zbriti vdekja dhe shkatërrimi. Ata u privuan nga të gjitha kënaqësitë e kësaj dynjaje.

- **Vërtet, ata ishin plot dyshime e pasiguri.** - Zemrat e tyre ishin të mbushura me pasiguri dhe dyshime të shumta, prandaj besimi nuk hynte në to dhe ata nuk u nënshtruan kur dëgjuan udhëzimin dhe kur u paralajmëruan nga Zoti.

Këtu përfundon edhe tefsiri i sures Seb'e.

Allahut i qoftë lavdërimi e mirësitë dhe vetëm prej Tij vjen ndihma! Vetëm Atij i

Jemi mbështetur dhe vetëm me Të e kemi lidhur zemrën me besim të plotë.

Surja 35: Fatir (mekase) 45 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 2

1. I lavdëruar qoftë Allahu, Krijuesi i qiejve e i tokës (nga asgjëja), i Cili i bëri melekët të dërguar me nga dy, tre dhe katër palë krahë. Ai shton në krijim çfarë të dojë. Me të vërtetë, Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka.

2. Atë që Allahu ua dhuron njerëzve nga Mëshira e Tij, askush nuk mund ta pengojë e atë (mirësi) që Ai e ndal, askush përveç Tij nuk mund ta japë; Ai është Ngadhënjimtari, i Gjithëdituri.

Shpjegimi i ajeteve

- **I lavdëruar qoftë Allahu, Krijuesi i qiejve e i tokës (nga asgjëja),** - Allahu i Lartësuar e lavdëron veten e Vet për krijimin e qiejve dhe të tokës dhe të çdo krijese në to. Ai e lavdëron veten sepse ky krijim madhështor tregon për pushtetin e Tij të gjerë, sundimin e Tij gjithëpërfshirës, për

mëshirën e Tij të pashembullt, për urtësinë e Tij të paanë e diturinë e Tij të pafund. Pasi përmendi faktin që Ai është Krijuesi i gjithçkaje, vijoi të përmendë edhe çështjet e tjera plotësuese, që janë domosdoshmëri për krijesat:

- i Cili i bëri melekët të dërguar me nga dy, tre dhe katër palë krahë. - Melekët e Zotit janë zbatuesit e urdhrave të Tij të krijimit dhe të përkujdesit për krijesat. Ata janë të ngarkuarit e Zotit për trasmetimin e urdhresave dhe ligjeve të Tij fetare. Vërej me kujdes kur Allahu thotë: "... i Cili i bëri melekët të dërguar..." Kjo fjali i përfshin të gjithë melekët e Zotit, gjë që tregon se të gjithë melekët e Zotit janë rob të bindur dhe të nënshtruar ndaj Tij. Duke përshtuar melekët, Allahu i Madhëruar thotë: "... nuk e kundërshtojnë Allahun për asgjë që Ai i urdhëron. Ata zbatojnë gjithçka për të cilën urdhërohen." [Tahrim 6]. Duke qenë se melekët përbushin urdhrat e Tij, Allahu i Madhëruar përmend forcën e tyre të madhe, shpejtësinë dhe saktësinë e përbushjes së detyrave të tyre. Ai na tregon se i ka bërë melekët: "...me nga dy, tre dhe katër palë krahë", që të fluturojnë me shpejtësi në zbatimin e detyrave të Zotit. Ai i ka bërë ata me dy, tre dhe katër palë krahë, sipas urtësisë së Tij.

- Ai shton në krijim çfarë të dojë. Me të vërtetë, Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka. - Allahu i Madhëruar veçon disa krijesa nga disa të tjera me cilësi të spikatura, për shembull, me forcë të madhe ose bukuri, me gjymtyrë të shtuara më shumë nga e zakonshmja, me zë të bukur që të mahnit etj.

- Atë që Allahu ua dhuron njerëzve nga Mëshira e Tij, askush nuk mund ta pengojë e atë (mirësi) që Ai e ndal, askush përveç Tij nuk mund ta japë; - Çdo gjë që Ai e dëshiron mund ta realizojë dhe askush nuk mund ta pengojë Atë. Nga këto çështje janë edhe shtesat dhe ndryshimet që Ai bën në disa nga krijesat e Tij. Në vijim, Allahu i Lartësuar na tregon për faktin se Ai është i vetmi që përkujdeset dhe rregullon çështjet

e krijesave, që jep dhe privon, ashtu siç e kërkon urtësia e Tij. Ai thotë:

- Ai është Ngadhënjimtari, i Gjithëdituri. -Kjo është një nxitje për ta lidhur zemrën veçse me Allahun e Madhëruar dhe që t'i shprehësh Atij varfërinë dhe nevojën e madhe, në të gjitha aspektet. Vetëm Atij t'i përgjeroresh dhe t'i lutesh dhe vetëm Atij t'i frikësohesh dhe tek Ai të shpresosh. Ai është Ngadhënjimtari i Plotfuqishëm, që ka nënshtruar çdo krijesë. Ai është i Urti, që çdo gjë e vendos në vendin e vet dhe i jep atë që meriton.

Ajetet 3 – 4

3. O njerëz! Kujtoni me mirënjohje të mirat e Allahut për ju! A ka ndonjë zot tjetër që ju furnizon ju nga qielli e nga toka? Nuk ka zot tjetër (që e meriton adhurimin) përveç Tij. Atëherë si po largoheni nga e vërteta?

4. Dhe nëse ata të mohojnë ty, dije se edhe të dërguarit para teje janë mohuar. Por, vetëm te Allahu do të kthehen (për gjykim) të gjitha çështjet.

Shpjegimi i ajeteve

- O njerëz! Kujtoni me mirënjohje të mirat e Allahut për ju! - Allahu i Lartësuar i urdhëron të gjithë njerëzit që të kujtojnë mirësitë dhe begatitë e shumta që Ai u ka dhuruar. Ky është një urdhër që përfshin jo vetëm kujtimin dhe përmendjen e mirësive me fjalë, duke e lavdëruar Allahun që ua ka dhuruar, por edhe me zemër dhe trup, duke ndier mirënjohje dhe duke e lavdëruar përmes nënshtrimit dhe të jetuarit sipas urdhresave të Tij. Kur njeriu kujton mirësitë e Zotit, nxit tek ai mirënjohjen dhe dashurinë për Atë. Në vijim, Allahu përmend disa mirësi që konsiderohen si themelore: krijimin dhe furnizimin me mirësitë e domosdoshme për krijesën. Ai thotë:

- A ka ndonjë zot tjetër që ju furnizon ju nga qielli e nga toka? - Duke qenë se nuk ka asnjë zot tjetër veç Allahut, që i krijon dhe furnizon krijesat nga qielli dhe Toka, atëherë nga kjo del si përfundim se Allahu është Ai që meriton adhurimin e krijesave,

dhe nënshtrimin e plotë të tyre ndaj Tij. Për këtë arsye:

- Nuk ka zot tjetër (që e meriton adhurimin) **përveç Tij. Atëherë si po largoheni nga e vërteta?** - Si mund ta lejoni veten të largoheni nga adhurimi i Atij që është Krijuesi dhe Furnizuesi i vetëm, dhe t'i nënshtroni asaj që është krijesë nevojtare, e cila gjithashtu ka nevojë për Zotin?!

- Dhe nëse ata të mohojnë ty, dije se edhe të dërguarit para teje janë mohuar. - Nëse të mohojnë ty, o Profet, atëherë mendohu pak për profetët para teje dhe le të jenë ata si shembull për ty. Dije se:

- Por, vetëm te Allahu do të kthehen (për gjykim) të gjitha çështjet. - Kështu ka qenë dhe do të jetë gjithmonë: Allahu i shkatërron mohuesit dhe kundërshtarët e profetëve dhe u dhuron fitoren profetëve dhe besimtarëve të tyre të denjë dhe të singertë.

Ajetet 5 – 7

5. O njerëz! Nuk ka dyshim se premtimi i Allahut është i vërtetë. Prandaj mos lejoni që t'ju mashrojë jeta e kësaj bote dhe mos lejoni që Kryemashtruesi (shejtani) t'ju largojë nga Allahu (me mashtrimet e tij).

6. Shejtani është armiku juaj. Prandaj edhe ju konsiderojeni si armik! Ai i fton ithtarët e vet, për t'i bërë banorë të zjarrit.

7. Ata që mohuan (Allahun) do të kenë një dënim të ashpër kurse ata që besuan dhe bënë vepra të mira, do të kenë falje (të gjynaheve) dhe shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajeteve

- O njerëz! Nuk ka dyshim se premtimi i Allahut është i vërtetë. - Premtimi i Allahut se do t'ju ringjallë për t'ju shpërblyer ose ndëshkuar për veprat tuaja është i vërtetë dhe të mos kini asnjë dyshim për këtë! Kurrë të mos dyshoni për këtë të vërtetë, për të cilën kanë ardhur të qarta të gjitha argumentet logjike dhe tekstuale nga Zoti, në të gjitha Shpalljet që ka zbritur në tokë. Atëherë, duke qenë se kjo është diçka

e vërtetë dhe premtimi i Zotit i sigurt, ju duhet të përgatiteni seriozisht për atë ditë. Koha është gjëja më e vyer, të cilën duhet ta mbushim me vepra të mira dhe nuk duhet të lejoni që për këtë t'ju pengojë askush:

- Prandaj mos lejoni që t'ju mashrojë jeta e kësaj bote... - Mos u mashtroni nga jeta e dynjasë, me kënaqësitë, stolitë dhe bukuritë e saj, dhe kjo t'ju shmangë nga qëllimi përse Zoti ju krijoi.

- ...dhe mos lejoni që Kryemashtruesi (shejtani) t'ju largojë nga Allahu (me mashtrimet e tij). - Mos ndiqni hapat e shejtanit të mallkuar dhe mos bini pre e kurtheve të tij! Shejtani është mashtrues i madh dhe armiku juaj real. Për këtë arsye, si të tillë konsiderojeni atë!

- Shejtani është armiku juaj. Prandaj edhe ju konsiderojeni si armik! - Asnjëherë mos e harroni armiqësinë që Ai fsheh në vete kundër jush dhe asnjëherë mos e shpërfillni luftën me të, në çdo çast të jetës suaj. Ai ju sheh ju dhe ju nuk e shihni. Ai gjithmonë është në gatishmëri, që t'ju dëmtojë dhe largojë nga Zoti juaj.

- Ai i fton ithtarët e vet, për t'i bërë banorë të zjarrit. - Ky është qëllimi i tij për ata që e pasojnë. Ai synon t'i poshtërojë ata me dënimin më të ulët, nënçmues dhe të rëndë. Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon se njerëzit ndahen në dy grupe, në varësi të bindjes ndaj shejtanit dhe pasimit të rrugës së tij, dhe na tregon, gjithashtu, edhe shpërblimin e tyre. Ai thotë:

- Ata që mohuan (Allahun) do të kenë një dënim të ashpër... - Këta e refuzojnë me forcë besimin e pastër, në të cilin ftuan profetët dhe e qartësuan plotësisht përmes Shpalljes. Për këta të mjerë, Allahu thotë që: "...do të kenë një dënim të ashpër." Ai është një dënim shumë i rëndë, të cilin ata do ta përjetojnë në zjarrin e Xhehenemit, ku do të jenë përgjithmonë. Ndryshe është gjendja e besimtarëve:

- ... kurse ata që besuan dhe bënë vepra të mira, do të kenë falje (të gjynaheve) dhe shpërblim të madh. - Këta besojnë me zemrat e tyre gjithçka që Zoti urdhëron që

të besohet. Përveç që besojnë me zemër, ata bëjnë vepra të mira, vepra në të cilat i fton imani i tyre, dhe jetojnë sipas këtij imani. Ata bënë vepra 'të mira' dhe përmirësuese të gjendjeve të tyre. Për këta fatlumë, Allahu thotë që: "... do të kenë falje (të gjynaheve) dhe shpërblim të madh.". A do t'u mbulohen dhe fshihen gjynahet e tyre, gjë kjo e cila do të thotë se janë të sigurt dhe të shpëtuar nga gjurmët e këqija të gjynaheve dhe dënimit që ato sjellin. Ata do të kenë edhe një shpërblim të madh dhe do të realizojnë gjithçka që synojnë.

Ajeti 8

8. Atëherë a është i njëjtë ai të cilin e joshin veprat e keqia dhe i sheh ato si të mira me atë, që e sheh qartë të vërtetën? Allahu e lë në humbje atë që dëshiron dhe e udhëzon atë që dëshiron. Prandaj ti mos u dëshpëro për ta! Allahu e di mirë atë që bëjnë ata.

Shpjegimi i ajetit

- **Atëherë a është i njëjtë ai të cilin e joshin veprat e keqia dhe i sheh ato si të mira me atë, që e sheh qartë të vërtetën?** - A mund të jetë njëlloj me besimtarin e mirë dhe të udhëzuar drejt dikush të cilit i duket e mirë puna e keqe? Atij i është vënë pas shejtani i mallkuar, që ia zbukuron veprat e këqija dhe të poshtra. Ndërsa besimtarin e sinqertë e ka udhëzuar Allahu i Madhëruar në rrugën e drejtë dhe në fenë e Tij të pastër. A mund të jenë njëlloj këta dy lloj njerëzish? I pari bën vepra të këqija dhe i sheh si të mira, e sheh ë vërtetën si kotësi dhe kotësinë e sheh si të vërtetë. I dyti punon bën vepra të mira dhe e sheh të vërtetën të qartë dhe të pastër ashtu siç është. Mësojeni se këta nuk janë kurrsesi njëlloj dhe dijeni se udhëzimi dhe humbja janë në dorën e Allahut të Lartësuar:

- **Allahu e lë në humbje atë që dëshiron dhe e udhëzon atë që dëshiron. Prandaj ti mos u dëshpëro për ta!** - Për këtë arsye, mos u shqetëso e dëshpëro për ata të humbur nga rruga e drejtë, të cilëve shejtani i mallkuar ua zbukuroi ligësitë dhe i largoi nga e mira. Dije se në dorën tënde është

thjesht kumtimi i qartë i Shpalljes. Ti nuk mund t'i bësh zemrat që të pranojnë të vërtetën dhe as mund të krijosh iman në zemrat e tyre. Allahu është Ai që e bën këtë dhe që do t'i shpërblejë secilin për veprat e bëra.

- **Allahu e di mirë atë që bëjnë ata.** - Për këtë arsye, Ai udhëzon në rrugën e drejtë atë që Ai dëshiron dhe gjykon me urtësinë e Tij.

Ajeti 9

9. Është Allahu Ai që i lëshon erërat të cilat formojnë retë (plot ujë) dhe Ne i drejtojmë ato në një vend të vdekur (të thatë) dhe e ngjallim tokën pasi është shkretuar. Ja, kështu do të jetë edhe Ringjallja.

Shpjegimi i ajetit

- **Është Allahu Ai që i lëshon erërat të cilat formojnë retë (plot ujë)** - Allahu i Madhëruar na tregon për bamirësinë e Tij të gjerë dhe për pushtetin e Tij absolut mbi gjithçka. Allahu na tregon se është Ai: "...që i lëshon erërat, të cilat formojnë retë (plot ujë)." Kështu, Allahu e lëshon shiun dhe jetën mbi një vend të thatë dhe e ngjall, pasi ka vdekur.

- **dhe Ne i drejtojmë ato në një vend të vdekur (të thatë) dhe e ngjallim tokën pasi është shkretuar. Ja, kështu do të jetë edhe Ringjallja.** - Kështu marrin jetë vendet dhe krijesat, ushqehen kafshët dhe përhapen begatitë dhe mirësitë ndër njerëz. Pikërisht kështu siç e ngjall tokën e shkretuar, po ashtu do t'i ngjallë të vdekurit nga varret e tyre, edhe pasi të jenë tretur e zhdukur në tokë. Allahu i Madhëruar ka për të zbritur atë ditë një shi nga qielli dhe trupat do të ribëhen, kurse shpirtrat do të rikthehen në ato trupa, për të dalë të gjallë mbi tokë. Të gjithë do të dalin të gjallë për të qëndruar para Zotit, i Cili ka për të gjykuar me drejtësinë e Tij.

Ajeti 10

10. Kush dëshiron krenarinë (le ta dijë se), e tërë krenaria i takon Allahut (pra, vetëm prej Tij le ta kërkojë)! Tek Ai ngjiten (të gjitha) fjalët e mira. Është Ai

që i ngre lart punët e mira. Ata që kurdisin komplete të së keqes, ata do të kenë një dënim të rëndë dhe kompletet e tyre do të dështojnë.

Shpjegimi i ajetit

- **Kush dëshiron krenarinë (le ta dijë se), e tërë krenaria i takon Allahut (pra, vetëm prej Tij le ta kërkojë)!** - Ti që kërkon krenarinë, kërkoje atë prej Atij, në dorë të të Cilit është e gjithë krenaria. Krenaria mund të arrihet veçse nëpërmjet adhurimit dhe bindjes ndaj Tij. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar e sqaron më hollësisht adhurimin dhe mënyrat e shprehjes së tij, kur thotë:

- **Tek Ai ngjiten (të gjitha) fjalët e mira. Është Ai që i ngre lart punët e mira.** -

Adhurime nëpërmjet të cilave arrihet krenaria janë edhe ato që Allahu i Lartësuar i ka quajtur “*el kelimut-taj-jibu*”, pra, fjalët e mira. Këtu bëjnë pjesë: leximi i Kuranit, i traditës profetike, dijës së dobishme, tesbiû, falënderimi dhe mirënjohja ndaj Allahut me fjalë, madhërimi i Allahut nëpërmjet shehadetit dhe çdo fjalë e mirë dhe e dobishme. Këto fjalë të mira ngrihen lart dhe paraqiten tek i Lartësuar. Nëse janë të singerta, Allahu i Lartësuar i përmend përmendësit e Tij në Vetën e Vet dhe mes melekëve në qiell. Gjithashtu, adhurime janë edhe ato që Allahu i Lartësuar i quan *el amelûs-sâlihî* - vepra të mira të zemrës dhe të gjymtyrëve, të cilat është po Allahu i Lartësuar që i ngre lart, i vlerëson dhe i shpërblen me bujarinë e Tij. Ky është njëri nga kuptimet e ajetit. Në fjalinë: “Edhe veprat e mira, është Ai që i ngre lart”, kundrinori i drejtë janë “veprat e mira”, ndërsa kryefjala është “Ai”, pra, Allahu i Lartësuar. Ndërsa kuptimi tjetër vjen në këtë mënyrë: “Tek Ai ngjiten fjalët e mira. Ndërsa është puna e mirë ajo që e ngre fjalën e mirë (lart tek Allahu).” Ajo që ngrihet lart (kundrinori i drejtë) është “fjala e mirë”. Ndërsa ajo që e ngre lart fjalën e mirë dhe e bën atë të pranuar dhe të dashur tek i Lartësuar është (kryefjala) “puna e mirë”. Kështu, vetëm fjalët e mira të vërtetuara dhe të konkretizuara nga veprat e

mira dhe të singerta për Allahun, janë ato që ngjiten tek i Lartësuar. Atij që nuk bën vepra të mira, nuk i ngjiten dhe paraqiten as fjalët tek i Lartësuar, dhe kështu ai nuk mund të jetë i përmendur prej të Madhërishmit mes melekëve në qiell. Është shumë qartë se vetëm nëpërmjet veprave të singerta dhe fjalëve të mira mund të arrihet krenaria e kërkuar dhe çdo e mirë e dynjasë dhe e ahiretit. Ndërsa veprat e këqija sjellin plotësisht të kundërtën. I Lartësuar thotë:

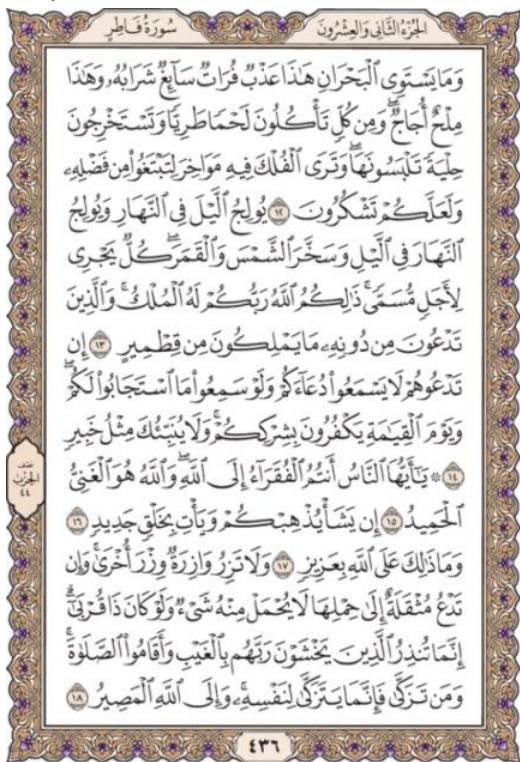
- **Ata që kurdisin komplete të së keqes, ata do të kenë një dënim të rëndë dhe kompletet e tyre do të dështojnë.** - Vepërkëqijtë, përmes dredhive, kërkojnë krenarinë dhe arritjen e qëllimive të tyre. Por dredhitë e tyre, në vend që t'u japin atë që kërkojnë, u kthehen kundër dhe godasin pikërisht thurësit e tyre. Nëse kërkojnë krenarinë nëpërmjet kurtheve dhe dredhive, ata do të përfitojnë veçse poshtërimin, dëshpërimin dhe humbjen. Ata do të poshtërohen dhe ndëshkohen rëndë. Asgjë nga kurthet e tyre nuk do të mund t'i shpëtojë dhe mbrojtë. Ato do të shkatërrohen dhe do të zhduken pa lënë gjurmë.

Ajeti 11

11. Allahu ju krijoi prej dheu, pastaj prej një pike uji (sperme) e pastaj ju bëri çift. Çdo femër mbetet shtatzanë dhe lind veçse me dijen e Tij. Askujt nuk i jepet të jetojë gjatë ose t'i shkurtohet jeta, pa qenë kjo e shënuar në Libër (Leuhi Mahfudh). Dhe kjo është e lehtë për Allahun.”

Shpjegimi i ajetit

- **Allahu ju krijoi prej dheu, pastaj prej një pike uji (sperme) e pastaj ju bëri çift. Çdo femër mbetet shtatzanë dhe lind veçse me dijen e Tij.** - Allahu i Lavdëruar na kujton krijimin e llojit njerëzor dhe kalimin e tij nga një fazë në një fazë tjetër, duke filluar nga një pikë uji, e pastaj i bëri çift. Kështu, Ai ju bën të kaloni fazë pas faze, derisa vjen në fazën kur ju lidh në marrëdhënie të ngushtë bashkëshortore mes burrit dhe gruas. Në fakt, me këtë bashkim synohet lënia e pasardhësve. Por, sidoqoftë,

edhe pse martesë është një sebp që e bën të mundur këtë synim, prapëseprapë kjo mund të ndodhë veçse me caktimin dhe dëshirën e Allahut të Madhëruar. Për këtë arsye, Ai thotë: "Çdo femër mbetet shtatzënë dhe lind veçse me dijen e Tij." Po kështu, edhe të gjitha fazat e tjera nëpër të cilat kalon njeriu janë me caktimin dhe lejen e Allahut dhe me urdhrin e Tij. Ai thotë:

- Askujt nuk i jepet të jetojë gjatë ose t'i shkurtohet jeta, pa qenë kjo e shënuar në Libër (Leuhi Mahfudh). - Ai që jeton gjatë, jeton me dijen, lejen e caktimin e Zotit. Edhe nëse dikujt i shkurtohet jeta, për shkak të atyre shkaqeve që Zoti i ka bërë të tilla, kjo ndodh sërish me diturinë e Zotit. Ndër shkaqet që shkutojnë jetën, Profeti ka përmendur zinanë (marrëdhëniet jashtëmartesore), padrejtësinë ndaj prindërve, ndërprerjen e lidhjeve fafeshnore e të tjera vepra të ngjashme. Me fjalë të tjera jetëgjatësia ose shkurtimi i saj, me shkak apo pa shkak qoftë, të gjitha rastet janë në dorë të Allahut dhe ndodhin me dijen e Tij. Madje, të gjitha këto Ai i ka

shënuar në një libër. Në këtë libër janë shënuar të gjitha sa i ndodhin robrit në jetën e tij, në të gjitha kohët.

- dhe kjo është e lehtë për Allahun. - Dituria e Tij gjithëpërfshirëse e fjalëve e veprave të robve, shkrimi i të gjitha atyre në libër, ringjallja e tyre pas vdekjes, të gjitha janë të thjeshta për Allahun e Madhëruar. Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na tregon disa argumente logjike për vërtetësinë e ringjalljes. Kështu, Ai tregon se si e ngjall tokën pas vdekjes e shkretimit të saj. Ai që e ringjall tokën pasi është shkretuar, Ai ka për t'i ringjallur edhe njerëzit pas vdekjes së tyre. Po kështu, Allahu i Madhëruar përmend faktin se si Ai e bën njeriun që të kalojë nga një fazë në një tjetër. Ai që e krijoi njeriun nga dheu, dhe pastaj e bëri që të kalojë nga një fazë në një tjetër, Ai është i plotpushtetshëm që ta risjellë në jetë ashtu siç ka qenë, dhe kjo është e lehtë për Të. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar përmendi faktin se dituria e Tij ka përfshirë çdo pjesë të gjithësisë, qoftë asaj qiellore, qoftë asaj tokësore, qoftë gjërat e imta e të padukshme, qoftë ato të mëdha e gjigande. Ai është i Gjithëditur për ato gjëra që fshihen brenda gjoksit dhe për embrionet e krijuar brenda barkut të nënave. Allahu i Madhëruar është i Gjithëditur edhe për kohën e jetës së krijesave, për shtimin e pakësimin e saj. Të gjitha këto Ai i ka shkruar në një libër. Kur të gjitha këto çështje janë të thjeshta për Të, atëherë vlen të thuhet me bindje se rikrijimi i krijesave e rikthimi i tyre në jetë është më i thjeshtë për Të. I lavdëruar qoftë Allahu, mirësitë e të Cilit janë të shumta e të panumërta. I lavdëruar dhe madhëruar qoftë Ai, që i njoftoi robërit e Tij për çdo mirësi dhe çdo gjë që rregullon çështjet e tyre, të dynjasë dhe të ahiretit!

Ajetet 12 – 14

12. Nuk janë njëloj dy dete - ky është i ëmbël, i pijshëm dhe i këndshëm dhe ky tjetri është i kripur dhe i hidhur. Prej tyre ju (nxirrni e) hani mish të njomë e të freskët dhe nxirrni edhe stoli, që i mbani

si zbukurime. Dhe ti i sheh anijet se si çajnë dallgët zhurmshëm, që ju të mund të kërkoni nga të mirat e Tij dhe të bëheni mirënjohës.

13. Është Allahu Ai që e fut natën te Dita dhe Ditën te Nata (*duke shkurtuar herë njëherë e herë tjetrën*) dhe i ka nënshtuar Diellin dhe Hënën që lëvizin sipas një afati të caktuar. Ky është Allahu, Zoti juaj dhe vetëm Atij i takon i gjithë Sundimi. Dhe ata që ju u luteni përveç Atij, nuk posedojnë as një cipë të hollë (*si ajo e farës së hurmës*).

14. Nëse u luteni atyre, ata nuk e dëgjojnë lutjen tuaj; por, edhe sikur ta dëgjonin, ata nuk mund t'i përgjigjen (*lutjes suaj*). Në Ditën e Kijametit, ata do ta mohojnë adhurimin tuaj. Dhe askush nuk mund të ta thotë ty (*o njeri*), të vërtetën, siç ta thotë Ai, që është i Gjithëditur.”

Shpjegimi i ajeteve

- Nuk janë njëlloj dy dete - ky është i ëmbël, i pijshëm dhe i këndshëm dhe ky tjetri është i kripur dhe i hidhur. - Allahu i Lartësuar na njofton rreth pushtetit, urtësisë dhe mëshirës së Tij të pashembullt. Ai i bëri detet dhe lumenjtë si dy mirësi të jashtëzakonshme në dobi të botës tokësore. Ai i dha secilit prej tyre veçori. Urtësia e kërkoi që lumenjtë të kenë ujë të ëmbël, që të mund të përdoret për të pirë e për të vaditur bimësinë. Pinë gjallesat dhe vaditen të mbjellat. Ndërsa detin e bëri të kripur, që të mos priset ajri që rrethon tokën nga era e atyre që ngordhin në det, Gjithashtu, uji i detit është ujë që rri në një vend dhe nuk lëviz dhe krija e bën që të mos marrë erë të keqe. Në këtë mënyrë, kafshët që jetojnë në det janë të shijshme dhe të mira. Përveç këtyre, ka edhe shumë mirësi të tjera, që janë të pamundura pa këtë rregull të vendosur nga Zoti. Nga të dyja llojet e ujërave, si ato të kripura, ashtu edhe ato të ëmbla:

- Prej tyre ju (*nxirrni e*) hani mish të njomë e të freskët dhe nxirrni edhe stoli, që i mbani si zbukurime. Dhe ti i sheh

anijet se si çajnë dallgët zhurmshëm, që ju të mund të kërkoni nga të mirat e Tij dhe të bëheni mirënjohës. - Prej tyre nxirren ushqime dhe xhevahire, të cilat ju mundësojnë begati të shumta. Ndër mirësitë e deteve është edhe fakti që nëpër to udhëtojnë edhe anije të shumta, duke lundruar nga një kontinent në tjetër, duke transportuar udhëtarët dhe mallrat e tyre. Kështu përmbushen mirësitë e shumta të Zotit.

- Është Allahu Ai që e fut natën te Dita dhe Ditën te Nata (*duke shkurtuar herë njëherë e herë tjetrën*) - Kështu, Allahu i Madhëruar, herë e shkurton njëherë e herë tjetrën. Sa herë që vjen njëra, largohet tjetra. Ndonjëherë janë njëlloj në kohëzgjatje. Kështu përmbushen shumë nevoja të njerëzve, kafshëve, pemëve e bimëve. Allahu i Lartësuar vendosi dobi të shumta kur nënshtroi diellin dhe hënën, dritën dhe shkëlqimin. Njerëzit gjatë ditës lëvizin e gjatë natës qetësohen. Kur dielli ndriçon, robërit shpërndahen e kërkojnë prej mirësive të Tij. Nëpërmjet ngrohtësisë së diellit, piqen prodhimet dhe pastaj edhe mund të thahen, për t'u ruajtur më gjatë si ushqim në dimër. Kështu arrihen shumë mirësi, që janë nga domosdoshmëritë e jetës. Pa ato, njerëzit nuk do të mund të jetonin.

- dhe i ka nënshtuar Diellin dhe Hënën që lëvizin sipas një afati të caktuar. Si dielli dhe hëna lëvizin në orbitën e tyre dhe do të vazhdojnë të lëvizin derisa të dëshirojë Allahu. Por kur të afrohet koha e fundit të kësaj dynjaje, kjo lëvizje do të përfundojë dhe forca e ndikimi i tyre do të ndërpritet. Hëna dhe dielli do të shuhen, ndërsa yjet do të rrëzohen. Në ajete e mësipërme, Allahu i Lartësuar na tregoi shumë nga krijesat madhëshore, të cilat tregojnë për bamirësinë dhe për cilësitë e Tij absolute. Pas këtyre shenjave, Ai thotë:

- Ky është Allahu, Zoti juaj dhe vetëm Atij i takon i gjithë Sundimi. - Ai që është i vetmi që i krijoi ato krijesa dhe i nënshtroi për dobinë tuaj, Ai duhet të jetë i vetmi që

meriton adhurimin. Atij i takon pushteti dhe mbretërimi i gjithçkaje.

- Dhe ata që ju u luteni përveç Atij, nuk posedojnë as një cipë të hollë (*si ajo e farës së hurmës*). - Idhujt e putat nuk zotërojnë asgjë, as të madhe e as të vogël. Madje as atë që quhet *el-kitmir* (kështu quhet cipa mbështjellëse e bërthamës së hurmës së palmës), që është gjëja më e pavlefshme dhe më e vogël. Si është e mundur që t'i luten diçkaje që nuk ka në pronësinë e vet asnjë grimcë pushteti, as në qiej dhe as në tokë?!

- Nëse u luteni atyre, ata nuk e dëgjojnë lutjen tuaj; - Edhe nëse u luteni, ata nuk e dëgjojnë lutjen tuaj, sepse ose janë sende pa jetë, ose të vdekur, ose janë melekë, të cilët janë të përkushtuar për t'iu bindur Zotit të tyre.

- por, edhe sikur ta dëgjonin, ata nuk mund t'i përgjigjen (*lutjes suaj*). - Por edhe sikur të supozonim se do ta dëgjonin lutjen tuaj, ato nuk do t'i përgjigjeshin, sepse ata nuk zotërojnë gjë dhe shumica e tyre nuk janë të kënaqur dhe as e pranojnë adhurimin që këta të mjerë u përkushtojnë.

- Në Ditën e Kijametit, ata do ta mohojnë adhurimin tuaj. - Ata do të distancohen prej jush dhe do të thonë: "I dëlirë je, o i Madhëruar! Ti je Zoti ynë, dhe je i pastër nga ajo që ata thonë! Por ata adhuronin xhindët dhe shumica e tyre besonin në ta". [Sebe' 41].

- Dhe askush nuk mund të ta thotë ty (*o njeri*), **të vërtetën, siç ta thotë Ai, që është i Gjithëditur.**" - Askush nuk mund të sjellë një lajm të sigurt si Allahu, që është më i Vërteti në lajmet që sjell dhe i Gjithëditur për çdo fshehtësi. Kur Ai të njofton për një lajm, të jesh i sigurt sikur ta shihje me sytë e tu dhe të mos kesh asnjë dyshim për të. Në këto ajete tregohet qartë me argumente e fakte të dukshme e të kuptueshme se Allahu i Madhëruar është i vetmi i Adhuruar me meritë. Askush, përveç Tij, nuk meriton gjë prej adhurimeve. Çdo adhurim tjetër, veç adhurimit të përkushtuar Allahut, është

kotësi dhe nuk ka për t'i sjellë adhuruesit të tij asgjë të mirë.

Ajetet 15 – 18

15. O njerëz! Ju keni nevojë për Allahun, kurse Allahu është i Pasur dhe i Lavdëruar.

16. Nëse do të dëshironte Ai mund t'ju zhdukte e të sillte krijesa të tjera.

17. Dhe kjo nuk është aspak e vështirë për Allahun.

18. Askush nuk do të ngarkohet me barrën (*gjynahet*) **e tjetrit. Edhe nëse i rënduari me gjynahe thërret ndonjë për t'ia bartur ato, askush nuk do të mund t'ia bartë ato, edhe nëse është nga të afërmit e tij. Ti mund t'u tërheqësh vërejtjen veçse atyre që e kanë frikë Zotin e tyre në fshehtësi dhe e falin rregullisht namazin. Dhe kush e pastron veten, e ka për të mirën e vet dhe tek Allahu do të kthehen të gjithë.**

Shpjegimi i ajeteve

- O njerëz! Ju keni nevojë për Allahun - Allahu i Madhëruar u drejtohet të gjithë njerëzve dhe u tregon për gjendjen e tyre nevojtare, si atribut i tyre i pandashëm. Ai u tregon se ata janë të varfër dhe nevojtarë para Tij nga çdo drejtim.

1. Së pari, Ai i bëri që të ekzistojnë. Nëse Ai nuk do t'i bënte të ekzistonin, ata nuk do të ekzistonin.

2. Ata janë nevojtarë që Allahu t'i pajisë me fuqi e aftësi, me gjymtyrë e shqisa. Nëse Allahu nuk do t'i pajiste me to, ata nuk do të mund të kryenin asgjë.

3. Ata janë nevojtarë që Allahu t'i furnizojë e ndihmojë me mirësi të shfaqura e të fshehura. Nëse nuk do të ishte mirësia, bujaria dhe lehtësimi i veprave nga Ai, asnjë mirësi dhe domosdoshmëri të jetës nuk do të mund të arrinin.

4. Ata janë nevojtarë tek Allahu që Ai të largojë prej tyre çdo ligësi e sprovë të rëndë, çdo dëshpërim nga hallet e kësaj dynjaje e të ahiretit. Nëse nuk do të ishte mbrojtja e Tij e mëshirshme dhe largimi i fatkeqësive e rëndesave prej Tij, ato do të

ishin të vazhdueshme mbi robin dhe do ta shkatërronin jetën e tij.

5. Ata janë nevojtarë për edukimin dhe përkujdesin e Tij (si dhe për rregullimin e veprave nga ana e Tij).

6. Ata janë nevojtarë edhe që ta adhurojnë Atë me dashuri. Ata kanë nevojë ta duan Atë, të shpresojnë tek Ai, t'i frikësohen e përgjërohen në adhurime, kanë nevojë t'i shprehin Atij sinqeritetin e plotë në adhurimet e tyre. Kështu lumturohen shpirtrat e tyre dhe gjejnë gëzimin dhe kuptimin e jetës. Nëse Ai nuk do t'i udhëzonte dhe të krijonte në zemrat e tyre këtë besim, ata do të ishin shkatërruar, shpirtrat e tyre do të kishin vdekur, zemrat e tyre do të ishin verbuar dhe gjendja e tyre do të ishte e pashpresë.

7. Ata janë nevojtarë që Ai t'u mësojë atë që nuk e dinë dhe t'u japë forcë që të kryejnë atë që u sjell dobi dhe rregullon gjendjen e tyre. Nëse Ai nuk do t'i mësonte, asgjë nuk do të dinin dhe nëse nuk do t'u jepte fuqi të bënin vepra të mira, gjendja e tyre nuk do të përmirësohej.

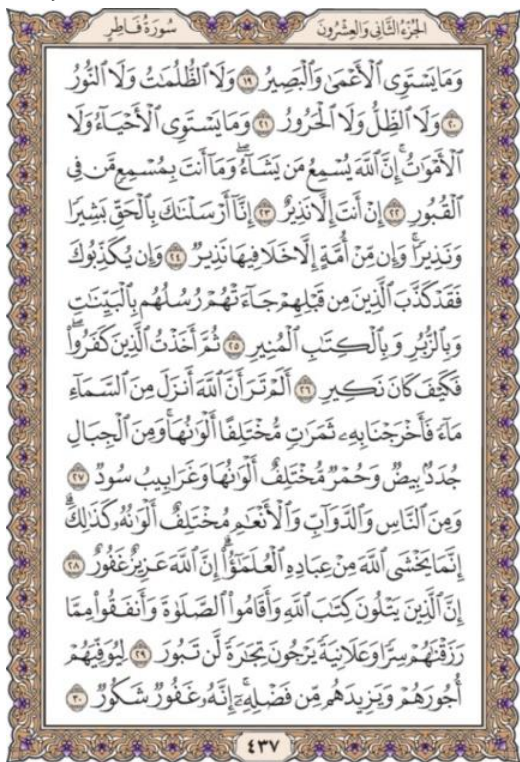
8. Ata janë të varfër e nevojtarë kundrejt Tij me gjithë qenien e tyre, në çdo kuptim e këndvështrim, edhe pse ata nuk e kuptojnë ndonjë aspekt të kësaj nevoje. Më i përkryeri është ai njeri që e ndien nevojën e tij në çdo gjendje e çast, si në çështjet e dynjasë, ashtu edhe në çështjet e fesë dhe besimit. Për këtë arsye, të tillë njerëz i sheh që gjithmonë t'i luten e përgjërohen me këmbëngulje Allahut që kurrë të mos i lerë të mbështeten në forcat e tyre, as një çast të shkurtër sa një pulitje sysh. Ata i luten që Ai t'i ndihmojë e t'u japë dituri e forcë në çdo vepër e çështje. Kjo është një ndjenjë nevoje, që i shoqëron ata në çdo çast të jetës. Këta e meritojnë që Zoti t'i ndihmojë dhe t'i mëshirojë në varfërinë e nevojën e tyre. E si të mos i ndihmojë Ai, që është më i mëshirshëm për ta sesa prindërit për fëmijën e tyre.³⁷

- kurse Allahu është i Pasur dhe i Lavdëruar. - Ai është i pasur dhe s'ka nevojë për asnjë. Atij i takon pasuria e

pavarësia e plotë nga çdo aspekt. Allahu nuk ka nevojë për atë që kanë nevojë krijesat e Tij dhe nuk është i varur e nevojtar, siç janë krijesat. E si mund të ketë nevojë Ai që është i Plotë dhe Absolut në cilësitë e Tij. Të gjitha cilësitë e Tij janë të plota dhe absolute, pa asnjë mangësi dhe të gjitha atributet e Tij janë madhështore dhe të bukura. Pjesë e pasurisë së pushtetit të Tij të madh është edhe fakti që Ai i pasuron dhe furnizon krijesat e Tij në dynja dhe në ahiret. Allahu është i Lavdëruari në Vetën e Tij dhe në cilësitë e Tij, sepse të gjitha ato janë të bukura. Ai është i Lavdëruari për atributet dhe veprat e Tij, që janë të larta dhe të ndërtuara mbi bujarinë, bamirësinë, drejtësinë, urtësinë e mëshirën. Ai është i Lavdëruar edhe për të gjitha urdhëresat e ndalesat e Tij, për ligjin e Tij të mrekullueshëm, sipas të cilit krijesat duhet ta adhurojnë dhe duhet të ndërtojnë jetën e tyre. Ai është i Lavdëruar e meriton dashurinë e plotë e çdo përlëvdim për ato cilësi e vepra të Tij dhe për gjithçka e çdo ligj, mirësi e porosi që vjen prej Tij. Allahu është i Lavdëruar në pasurinë e Tij dhe faktin që është i Vetëmjaftueshëm. Ai është i Pasur e nuk ka nevojë për lavdërimin e krijesave.

- Nëse do të dëshironte Ai mund t'ju zhdukte e të sillte krijesa të tjera. -

Kuptimi: Nëse Ai dëshiron, mund t'ju zhdukë juve dhe të sjellë njerëz të tjerë, që të jenë të bindur dhe adhurues të mirë. Këtu kemi të bëjmë me një kërcënim për shfarosje, dhe nëse Allahu dëshiron diçka, askush nuk mund ta pengojë a ndalojë atë që Ai dëshiron. Por ka mundësi të ketë një kuptim tjetër: Nëse dëshiron Ai, e sjell fundin e jetës suaj në këtë dynja, dhe pastaj ju ringjall, për t'ju marrë në llogari e për t'ju shpërblyer e ndëshkuar, sipas veprave tuaja. Dhe dëshirën dhe premtimin e Tij askush nuk mund ta kthejë pas. Ai është i Plotpushtetshëm që t'ju ringjallë pas vdekjes suaj. Por kjo ka një kohë të përcaktuar nga Zoti se kur do të ndodhë, që as nuk do të shpejtohet e as mund të vonohet.

- **Dhe kjo nuk është aspak e vështirë për Allahun.** - Nuk ka asgjë të pamundur për Zotin dhe asgjë nuk mund ta pengojë Atë për atë që dëshiron. Për kuptimin e dytë tregon edhe konteksti i ajeteve në vazhdim. I Lartësuari thotë:

- **Askush nuk do të ngarkohet me barrën (gjynahet) e tjetrit.** - Ditën e Kijametit, çdokush do të shpërblehet sipas veprave të tij dhe askush nuk do të bartë gjynahet e të tjerëve.

- **Edhe nëse i rënduari me gjynahe thërret ndonjë për t'ia bartur ato, askush nuk do të mund t'ia bartë ato, edhe nëse është nga të afërmit e tij.** - Njerëzit që janë të ngarkuar me gjynahe e padrejtësi do të kërkojnë që ndokush t'i ndihmojë e të mbajë një pjesë të peshës së atyre gjynaheve, po askush nuk ka për t'i ndihmuar, edhe sikur të jenë të afërmit dhe miqtë më të ngushtë në këtë dynja. I afërmi nuk pyet aspak për të afërmin. Gjendja në ahiret ndryshon nga dynjaja, në të cilën të dashurit bëjnë për njëri tjetrin dhe shoku e ndihmon shokun. Ndërsa Ditën e Gjykimit, njeriu do të

dëshirojë të gjejë ndonjë mundësi sado të vogël për të përfituruar diçka nga të tjerët. Aty njerëzit do t'i kërkojnë me të madhe çdo padrejtësi që u kanë bërë të tjerët. Madje, edhe sikur të bëhej fjalë për prindërit dhe të afërmit, do të kërkojnë prej tyre edhe një grimcë të drejte, sado e vogël të jetë ajo.

- **Ti mund t'u tërheqësh vërejtjen veçse atyre që e kanë frikë Zotin e tyre në fshehtësi dhe e falin rregullisht namazin.**

- Kështu, paralajmërimet u sjellin dobi veçse këtyre lloj njerëzve. Ata e kanë frikë Zotin e tyre edhe kur janë mes njerëzve dhe i shohin të tjerët, por edhe kur nuk i sheh askush veç Zotit. Këta e falin rregullisht dhe me shumë kujdes namazin, duke përbushur kushtet, shtyllat, detyrat dhe çdo fjalë e vepër të pëlqyeshme të namazit. Ata përpiqen që ta falin namazin duke përbushur atë që konsiderohet si thelbi dhe shpirti i namazit: frikërespekti e përunjësia ndaj Zotit. Kështu, ata e përforcojnë drojën nga Zoti në zemrat e tyre. Është pikërisht kjo drojë, që i bën ata të jenë shumë të kujdesshëm në përbushjen e çdo urdhërese të Zotit dhe në largimin e ruajtjen nga çdo ndalesë. Ata i frikësohen dënimit të Allahut, nëse i shkelin këta kufij. Namazi i forcon ata për të bërë vepra të mira dhe për t'u larguar nga çdo ligësi.

- **Dhe kush e pastron veten, e ka për të mirën e vet dhe tek Allahu do të kthehen të gjithë.**

- Ai e pastron veten nga mangësitë e gabimet, nga syfaqësia, mendjemadhësia, mashtrimi, hilet, intrigat e hipokrizia e shumë cilësi të ulta. Nga ana tjetër, Ai stoliset me cilësi të larta, si vërtetësia, çiltërsia, modestia, butësia, dhembshuria, dashamirësia për të tjerët, si edhe zemërpastërtia nga urrejtja, zilia e shumë cilësi të ulta të moralit. Çdokush që e pastrohet nga ligësitë dhe stoliset me virtyte të larta, i bën dobi veçse vetes. Asgjë nga këto vepra të mira nuk ka për të humbur apo shkuar kot. Allahu i Madhëruar thotë: "...tek Allahu do të kthehen të gjithë." Ai do t'i

shpërblejë krijesat për atë që kanë bërë dhe do t'i marrë në pyetje për gjithçka kanë bërë. Ai nuk ka për të lënë asgjë, të madhe a të vogël pa ua nxjerë në shesh atë ditë, sepse Ai i ka ruajtur dhe shënuar plotësisht ato.

Ajetet 19 – 24

19. I verbri dhe ai që sheh nuk janë njëloj.

20. Dhe as errësiat dhe drita.

21. Dhe as hija (e freskët) dhe nxehtësia.

22. Dhe nuk janë njëloj të gjallët dhe të vdekurit. Allahu bën të dëgjojë atë që Ai do, kurse ti nuk mund ta bësh të dëgjojë atë që është në varr.

23. Ti je veçse një qortues.

24. Ne të dërguam ty me të vërtetën, si përgëzues e qortues. Dhe në çdo popull Ne kemi dërguar qortues.

Shpjegimi i ajeteve

- I verbri dhe ai që sheh nuk janë njëloj.

- Allahu i Madhëruar na njofton se gjërat e kundërta nuk mund të kenë kurrë të njëjtin gjykim tek Ai dhe në urtësinë e Tij. Madje, ato nuk mund të jenë njëloj edhe në opinionin e natyrës së pastër dhe të papërlyer të robve. Nuk është njëloj ai që është i verbër me atë që sheh qartë. Po kështu:

- Dhe as errësiat dhe drita. Dhe as hija (e freskët) dhe nxehtësia. Dhe nuk janë njëloj të gjallët dhe të vdekurit. - Të gjithë ju jeni të sigurt dhe të bindur se këto gjëra nuk mund të jenë njëloj. Atëherë, po kështu duhet të jeni të bindur se edhe konceptet e kundërta nuk mund të jenë njëloj dhe të kenë të njëjtin gjykim. Nuk janë njëloj besimtari dhe mohuesi, as i udhëzuar në rrugën e drejtë dhe i humburi, as i dituri dhe i padituri, as banorët e Xhenetit dhe banorët e Zjarrit, as ata që i kanë zemrat e gjalla dhe ata që i kanë zemrat e vdekura. Mes këtyre gjërave të kundërta ka dallime aq të mëdha, saqë vetëm Zoti i di. Njeriu duhet t'i njohë mirë këto dallime, në mënyrë që të gjykojë drejt se cilës duhet t'i japë përparësi e të garojë për ta arritur, dhe prej cilës duhet të

largohet dhe të ruhet. Le të meditojë i mençuri se cilat janë synimet e larta, për të cilat ia vlen të sakrifikosh jetën.

- Allahu bën të dëgjojë atë që Ai do, - Allahu i dhuron atij që Ai dëshiron aftësinë e të dëgjuarit të dobishëm, pra, të dëgjuarit që të mundëson të kuptosh dhe të pranosh me zemër të vërtetën. Allahu është i vetmi që e jep këtë lloj udhëzimi dhe e krijon atë brenda shpirtit të robit.

- kurse ti nuk mund ta bësh të dëgjojë atë që është në varr. - Ti nuk mund t'i bësh të dëgjojnë ata që i kanë zemrat e vdekura. Ashtu sikurse fjalët e tua nuk u sjellin asnjë dobi të vdekurve në varre, po ashtu ato nuk i sjellin ndonjë dobi atij që e refuzon të vërtetën me kryeneçësi. Por detyra jote është që thjesht t'i paralajmërosh ata dhe t'ua kumtosht të qartë Shpalljen e Zotit, pavarësisht e pranojnë ose jo atë.

- Ti je veçse një qortues. - Kjo është detyra që Zoti të ngarkoi për njerëzit.

- Ne të dërguam ty me të vërtetën, si përgëzues e qortues. - Allahu të dërgoi me të vërtetën ndër njerëz pikërisht në një kohë kur në botë kishte shekuj që nuk ishin dërguar profetë dhe rruga e të vërtetës ishte mbuluar nga ligësia dhe drita e diturisë ishte zbehur. Njerëzit kishin nevojë të domosdoshme për Shpalljen. Dërgimi yt me të vërtetën në të tilla kushte ishte shprehje e mëshirës së madhe të Allahu për njerëzit dhe banorët e Tokës dhe për të gjithë botët. Feja e pastër dhe rruga e drejtë që të dërguam ta përhapësh ndër botë është e vërteta e sigurt dhe e vetme. Ajo është e vërtetë dhe jo kotësi. Kur'ani që Ne të shpallëm së bashku me Urtësinë, përbën gjithë të vërtetën dhe nuk ka asnjë vend për mëdyshje në të. Ne të dërguam në këtë botë si përgëzues për të gjithë ata që të binden e pasojnë rrugën tënde, se do të kenë shpërblime e mirësi të shumta në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Të dërguam edhe si qortues e paralajmërues për të gjithë ata që nuk të binden, se i pret dënimi i Allahut në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Ti nuk je i pari profet që Zoti dërgoi ndër njerëz.

- **Dhe në çdo popull Ne kemi dërguar qortues.** - Edhe në popujt e mëparshëm Allahu dërgoi paralajmërues, që të sillnin argumentet e Tij: "...me qëllim që jobesimtarët të mund ta dinin se kanë mohuar pasi e vërteta iu bë e qartë, ndërsa besimtarët të mund të vazhdonin të besonin pasi e vërteta u bë e qartë." [Enfal 42].

Ajetet 25 – 26

25. Nëse këta të përgënjeshtrojnë ty, dije se kështu përgënjeshtroan (të vërtetën) edhe paraardhësit e këtyre, edhe pse të dërguarit e tyre u patën ardhur me argumente të qarta, me Mesazhe dhe Libër të ndritshëm.

26. Në fund Unë i shkatërrova ata që nuk besuan dhe a e di si ishte ai ndëshkim?

Shpjegimi i ajeteve

- Nëse këta të përgënjeshtrojnë ty, dije se kështu përgënjeshtroan (të vërtetën) edhe paraardhësit e këtyre, edhe pse të dërguarit e tyre u patën ardhur me argumente të qarta, me Mesazhe dhe Libër të ndritshëm. - Edhe nëse të mohojnë këta idhujtarë dhe të quajnë mashtrues, dije se nuk je i pari profet të cilin e refuzojnë populli i tij. Mësoje se: "...kështu mohuan (të vërtetën) edhe ata që ishin më parë edhe pse të dërguarit e tyre u erdhën me argumente të qarta, me mesazhe dhe Libër të ndritshëm." Ata u sollën ajete të qarta për të vërtetën dhe treguese të besnikërisë së tyre në atë që sollën nga Zoti. Ata sollën edhe libra të shkruar dhe të shpallur nga Zoti, të mbushur me shumë ligje e porosi. Allahu i pajisi ata edhe me Libër të ndritshëm: dritë dhe ndriçues, me lajmet e vërteta të sjella në të dhe me ligjet e mrekullueshme. Mohimi i tyre nuk erdhi si pasojë e ndonjë paqartësie apo pasigurie në vërtetësinë e madhështinë e argumenteve të Zotit, apo se profetët lanë gjë mangët në kumtimin e së vërtetës, por thjesht për shkak të padrejtësisë dhe inatit të tyre.

- **Në fund Unë i shkatërrova ata që nuk besuan dhe a e di si ishte ai ndëshkim?** - Ai i dënoi mohuesit e profetëve dhe besimit të vërtetë me forma të ndryshme. A e dini si

ishte ndëshkimi i Zotit? Ai ishte ndëshkimi më i drejtë dhe i ashpër. Kini kujdes dhe mos e mohoni këtë profet të nderuar, sepse do t'ju bjerë ajo që i goditi ata popuj të shkuar dhe do t'ju mbulojë dënimi i dhembshëm dhe poshtërimi i madh.

Ajetet 27 – 28

27. A nuk e sheh se si Allahu lëshon shi nga qielli? Dhe me të Ne bëjmë që të dalin në dritë prodhime e bimësi të shumta me ngjyra të ndryshme? Edhe nëpër male bëri shtresa të bardha e të kuqe dhe me nuanca të ndryshme ngjyrash. Ka edhe shtresa shumë të zeza.
28. Edhe te njerëzit, kafshët dhe bagëtitë ka ngjyra të ndryshme. Nga robërit e Tij Allahut i frikësohen vetëm ata që kanë dituri. Allahu është Ngadhënjimtar dhe Falës i Madh.

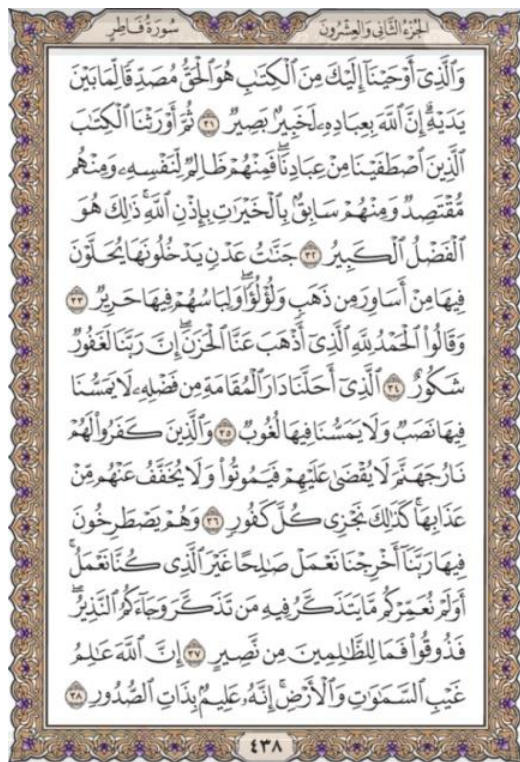
Shpjegimi i ajeteve

- **A nuk e sheh se si Allahu lëshon shi nga qielli? Dhe me të Ne bëjmë që të dalin në dritë prodhime e bimësi të shumta me ngjyra të ndryshme? Edhe nëpër male bëri shtresa të bardha e të kuqe dhe me nuanca të ndryshme ngjyrash. Ka edhe shtresa shumë të zeza.** - Allahu i Madhëruar u tregon njerëzve për krijesat kaq të shumta dhe të ndryshme, edhe pse origjina dhe lënda bazë e jetës së tyre është e njëjtë. Edhe pse kanë të njëjtën origjinë, ata janë aq të ndryshëm dhe të larmishëm, sa çdokush e dëshmon me sytë e ballit. Allahu i Madhëruar ua tregon këto fakte njerëzve, që ata të shohin dhe të binden për pushtetin e Tij të plotë dhe absolut dhe për urtësinë e Tij të gjerë dhe të pashembullt. Kështu, Allahu i Lartësuar lëshon ujë nga qielli dhe me të i jep jetë bimësisë. Edhe pse toka ku mbijnë është e njëjtë dhe uji është i njëjtë, madje çdo kusht tjetër jetësor është i njëjtë, frutat dhe bimët janë të larmishme. Po kështu, edhe malet që Zoti i vendosi si shtylla fiksuese për shtresat e Tokës, i sheh që të jenë të ndryshëm dhe të ndërthurur në njëri tjetrin. Por edhe në të njëjtin mal gjen ngjyra dhe shtresa nga më të ndryshmet. Ai

përmban shtresa të bardha, të verdha të kuqe, si edhe shtresa që janë sterrë të zeza.

- Edhe te njerëzit, kafshët dhe bagëtitë ka ngjyra të ndryshme. - Kështu i gjen edhe njerëzit, kafshët e bagëtitë. Ata janë me ngjyra të ndryshme, me cilësi të ndryshme, me zëra të ndryshëm e pamje të ndryshme, që çdokush i dallon. Të tillë janë ata, edhe pse të gjithë vijnë nga e njëjta origjinë, uji. Të gjitha këto ndryshime janë argument i qartë që tregon për vullnetin e Allahut dhe faktin se është ai vullnet që zbatohet në botë. Allahu dëshiron që t'i veçojë disa krijesa me cilësi të caktuara, që nuk i kanë të tjerët. Kështu, Ai i dallon disa me ngjyra e disa me pamjen që i dhuron. Të gjitha tregojnë për pushtetin dhe fuqinë absolute të Allahut, që i solli në ekzistencë dhe krijoi këtë larmishmëri krijesash. Ato tregojnë, gjithashtu, për urtësinë dhe mëshirën e Tij të gjerë, sepse nëpërmjet kësaj larmishmërie, Ai u sjell krijesave mirësi e dobi të pallogaritshme. Kjo dëshmon, gjithashtu, edhe për diturinë e gjerë të Allahut dhe për faktin se Ai ka për t'i ringjallur të gjithë ata që janë nëpër varre. Por ata që janë të pavëmendshëm dhe të pakujdesshëm, nuk mundën që të kuptojnë dhe të shohin të vërtetën. Në fakt, të vetmit që përfitojnë nga këto fakte janë ata që i druhen madhështisë dhe pushtetit të Zotit. Këta, duke meditaruar me kujdes, arrijnë të shohin urtësitë që fshihen në krijimin e Allahut.

- Nga robërit e Tij Allahut i frikësohen vetëm ata që kanë dituri. - Ai që është më i ditur rreth Allahut, ka për të qenë edhe më i respektueshëm dhe i druajtur prej Tij. Frika dhe dituria rreth Zotit bën që njeriu të ruhet nga gjynahet dhe të përgatitet mirë për takimin me Atë. Ky ajet është argument që tregon për vlerën e lartë të diturisë. Dituria të mundëson drojën nga Zoti. Ata që i frikësohen Allahut janë më të nderuarit, që Allahu ka për t'i lartësuar dhe shpërblyer, sikurse thotë në një ajet tjetër kuranor: "Ndërsa ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira janë krijesat më të mira. Shpërblimi

për ta është te Zoti i tyre, në Xhenetet e Adnit, nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Atje do të jenë të përjetshëm. Allahu është i kënaqur me ta dhe ata janë të kënaqur me Të. Kjo është për ata që i druhen Zotit të tyre. [Bejine 8].

- Allahu është Ngadhënjimtar dhe Falës i Madh. - Ai është Ngadhënjimtari, i Cili është Absolut në krenarinë, madhësinë dhe fuqinë e Tij. Tregues i forcës, fuqisë e krenarisë së Tij janë edhe këto krijesa të ndryshme dhe të larmishme, që Ai ka krijuar. Ai është edhe *El Gaffar* – domethënë, Falës i Madh për gjynahet e atyre që pendohen sinqerisht tek Ai.

Ajetet 29 – 30

29. Ata që e lexojnë (dhe e pasojnë) Librin e Allahut, e falin rregullisht namazin dhe nga mirësitë që Ne u kemi dhënë, japin fshehtazi dhe haptazi, shpresojnë, vërtet në një Tregëti që kurrë nuk do t'u dalë me humbje.

30. Sepse Ai (Allahu) do t'ua japë të plotë shpërblimin e tyre dhe do t'ua shtojë edhe më shumë nga mirësia e Tij. Me të

vërtetë Ai është Falës i Madh dhe shumë Mirënjohës.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata që e lexojnë (dhe e pasojnë) Librin e Allahut, e falin rregullisht namazin dhe nga mirësitë që Ne u kemi dhënë, japin fshehtazi dhe haptazi, shpresojnë, vërtet në një Tregëti që kurrë nuk do t'u dalë me humbje. - Këta janë ata që zbatojnë me korrektësi urdhëresat e Zotit. Ata janë të kujdesshëm në përmbushjen e detyrimeve dhe në lënien e ndalesave. Ata i besojnë pa asnjë mëdyshje lajmet dhe informacionet e sjella nga Zoti dhe i pohojnë dhe i besojnë ato me siguri të plotë. Ata nuk i japin përparësi asnjë fjale tjetër mbi fjalën e Zotit dhe të Profetit të Tij. Ata fatlumë e këndojnë fjalën e Allahut me kujdes dhe saktë, si edhe e studiojnë me vëmendje, për të kuptuar mesazhin e Tij. Ata meditojnë, që të nxjerrin mësimet dhe kumtet e Zotit në mënyrë të vazhdueshme. Më pas përmendet diçka e veçantë nga veprat e tyre të mira. Është namazi, shtylla e fesë së Zotit dhe drita e muslimanit. Namazi është tregues i fortë i imanit në zemrën e njeriut, që kurrë nuk gënjen. Namazi është shenjë treguese e vërtetësisë së islamit të një njeriu ose gënjeshtrës së tij. Pastaj përmendet shpenzimi i pasurisë për hir të Allahut, në ndihmë të të afërmeve, farefisit, të varfërve, jetimëve e të tjera kategori që janë në nevojë. Këta fatlumë shpenzojnë për hir të Zotit goftë kur bëhet fjalë për shpenzimet e detyrueshme, si zekati, kompensimet e detyrueshme pasurore për betimet e shkelura, por edhe për shpenzimet e pëlqyeshme. Allahu thotë se ata japin nga pasuria "fshehtas dhe haptas", ashtu si e kërkon urtësia dhe që dobia të jetë më e madhe. Këtë e bëjnë në çdo kohë dhe gjendje, kur janë të pasur dhe kur kanë frikë varfërinë. Pastaj Allahu i Madhëruar tregon se çfarë i shtyn ata që të bëjnë vepra të mira:

- Sepse Ai (Allahu) do t'ua japë të plotë shpërblimin e tyre dhe do t'ua shtojë edhe më shumë nga mirësia e Tij. - Kjo

është një tregti që kurrë nuk del me humbje. Ata shpresojnë nga shkëmbimi më i mirë: kënaqësia e Allahut me ata dhe shpërblimet e shumta dhe të panumërta të Tij, nga një anë, dhe shpëtimi nga zemërimi dhe dënimi i Atij që është i Plotpushtetshëm, nga ana tjetër. Kjo tregon se ata i bëjnë veprat e tyre me sinqeritet vetëm për të fituar kënaqësinë e Allahut dhe nuk kanë ndonjë qëllim të ulët. Pastaj Allahu i Madhëruar na tregon se ata do ta arrijnë atë që aq shumë e shpresojnë: "...që Ai t'ua japë të plotë shpërblimin e tyre." Ai ka për t'ua dhënë të plotë dhe të pacenuar shpërblimin për veprat e tyre, në varësi të masës dhe cilësisë që kanë ato vepra. Pastaj: "...do t'ua shtojë edhe më shumë nga mirësia e Tij." Jo vetëm që do t'ua japë të pacenuar shpërblimin, por Allahu i Madhëruar do t'ua shtojë atë edhe më shumë nga bujaria e Tij.

- Me të vërtetë Ai është Falës i Madh dhe shumë Mirënjohës. - Allahu i Madhëruar ua mbulon dhe fal të këqijat dhe gabimet dhe i shpërblen për ato vepra të pakta dhe të vogla që bëjnë.

Ajetet 31 – 35

31. Ajo që Ne ta kemi shpallur ty nga Libri, është e vërteta, që vërtetëson çfarë është shpallur para tij (Kur'anit). Allahu Di mirë dhe Sheh gjithçka që bëjnë robërit e Tij.

32. Pastaj Ne ua kemi dhënë librin trashëgim atyre robve Tanë që i kemi zgjedhur. Por ka disa prej tyre që i bëjnë keq vetes së tyre; ka që janë mesatarë, e ka prej tyre që, me ndihmën e Allahut, garojnë në punë të mira. Kjo është ajo mirësia më e madhe.

33. Në xhenetet e Adnit do të hyjnë ata e do të stolisen me byzlykë ari e margaritari dhe veshjet e tyre do të jenë prej mëndafshi.

34. Dhe ata do të thonë: "I lavdëruar goftë Allahu që na i largoi të gjitha brengat! Zoti ynë është Falës i Madh dhe shumë Mirënjohës."

35. Është Ai, që me mirësinë e Tij na vendosi në Shtëpinë e përjetshme, ku nuk

do të kemi asnjë mundim dhe ku nuk do të kemi asnjë lodhje.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ajo që Ne ta kemi shpallur ty nga Libri, është e vërteta, që vërtetëson çfarë është shpallur para tij (Kur'anit).** - Allahu i Madhëruar na tregon se Libri që Ai ia shpalli Profetit të Tij është vetë e vërteta, sepse të gjitha të vërtetat janë në të. Aq të shumta janë të vërtetat që përmenden në të, sa që mund të thuhet se e vërteta është e gjitha brenda tij. Allahu na njofton për këtë fakt, në mënyrë që në zemrat tona të mos ketë asnjë pasiguri dhe rëndesë në lidhje me të, por të kemi siguri të plotë rreth tij dhe të jemi të kujdesshëm, që kurrë të mos e shpërfillim atë. Duke qenë se ai është vetë e vërteta, atëherë çdo gjë që është sjellë në të, prej çështjeve madhore dhe të fshehta, është e vërtetë. Mesazhet e tij duhet të kuptohen drejtpërdrejt dhe saktë, e jo me nënkuptime që bien ndesh me kuptimin e drejtpërdrejtë dhe të qartë të tij, sepse kështu e vërteta do të ndryshohej dhe transformohej sipas mendjes së njerëzve. Ky libër është: "...dhe vërtetues i asaj që është shpallur para tij (Kur'anit)." Kur'ani vërteton mesazhin e sjellë ndër shpalljet e para dhe besnikërinë e profetëve të tyre. Të gjithë profetët dhe Shpalljet e Zotit kanë paralajmëruar dhe përgëzuar për këtë libër madhështor, ndaj dalja e tij është vërtetim i atyre lajmeve dhe përgëzimeve. Ky libër është tregues edhe i vërtetësisë së Shpalljeve të shkuara, prandaj nëse dikush e mohon këtë libër, në fakt ka mohuar dhe librat e parë, që pretendon se i beson. Nuk ka mundësi që dikush t'i besojë me të vërtetë librat e shkuar, dhe pastaj të mohojë Kur'anin e Zotit. Mohimi i Kur'anit hedh poshtë pretendimin se ai beson librat e mëparshëm, sepse një ndër lajmet më të rëndësishme të sjella në ata libra është edhe shpallja e këtij Kur'ani dhe ligji të plotë e madhështor. Mesazhet dhe lajmet e librave të mëparshëm janë njëlloj si mesazhet dhe lajmet e Kur'anit.

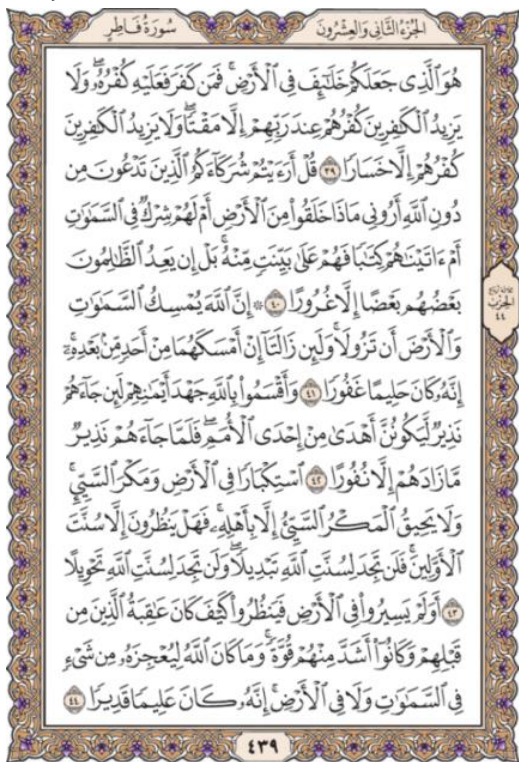
- **Allahu Di mirë dhe Sheh gjithçka që bëjnë robërit e Tij.** - Ai i jep çdo populli e çdo njeriu atë që i shkon për shtat atij. Kështu, ligjet e shpallura më parë ishin të vërteta dhe të përshtatshme për atë kohë dhe ato vende dhe për gjendjen e atyre popujve ku u shpallën. Allahu i Madhëruar vazhdimisht dërgoi profetë ndër njerëz, profet pas profeti, derisa e mbylli vargun e tyre me më të zgjedhurin, Muhamedin. Nëpërmjet Muhamedit solli këtë ligj të mrekullueshëm, që të jetë në dobi të njerëzve dhe që të rregullojë jetën e tyre deri në Kijamet. Vetëm nëpërmjet kësaj Shpalljeje, njerëzit do të gjejnë mirësinë e mbarësinë në çdo kohë dhe vend.

- **Pastaj Ne ua kemi dhënë librin trashëgim atyre robve Tanë që i kemi zgjedhur.** - Ky është umeti i njerëzve më të kompletuar në logjikën dhe urtësinë e tyre, më të pastër dhe të mirë në qëllimet e tyre, më të butë dhe të dhembshur në zemrat e tyre, më të pastërtit në shpirtrat e tyre. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar i zgjodhi e dalloi ata mbi të tjerët. Ai i dalloi duke zgjedhur që Islami të jetë feja e tyre dhe i dalloi duke u dhuruar me madhështorin Libër, këtë Kur'an, që është sqaruesi dhe kriteri i së vërtetës edhe vërtetues i Librave të mëparshëm. Për këtë arsye, Allahu thotë: "Ne ua lamë Librin në trashëgim robve Tanë, që i patëm zgjedhur.". Por edhe mes këtij umeti ka gjynahqarë e gabimtarë. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Por ka disa prej tyre që i bëjnë keq vetes së tyre;** - Janë ata që kanë dëmtuar vetveten me gjynahe, por më të vogla se kufri.

- **ka që janë mesatarë...** - Këta janë kufizuar duke kryer veçse urdhrat dhe duke lënë ndalesat.

- **...e ka prej tyre që, me ndihmën e Allahut, garojnë në punë të mira.** - Këta garojnë dhe përpiqen në vepra të mira, duke ua kaluar të tjerëve. Këta jo vetëm që kryejnë urdhrat, por përpiqen me adhurime të shumta dhe bëjnë edhe shumë vepra vullnetare; jo vetëm që i largohen

haramëve, por u ruhen edhe gjërave që janë të papëlqyeshme. Allahu i Madhëruar i zgjodhi të gjithë pjestarët e këtij umeti për t'u dhuruar këtë libër, edhe pse ata mund të jenë të gradave të ndryshme dhe gjendjet e tyre janë të ndryshme. Secili prej tyre është pjesë e përshkrimit si trashëgues i këtij libri madhështor. Madje, edhe ai që e ka dëmtuar veten me gjynahe, në zemrën e tij është baza e imanit të pastër dhe njësimi të Zotit. Ai ka njohuri rreth çështjeve të imanit dhe punon sipas imanit të tij. Për këtë arsye, ai meriton të hyjë ndër ata që janë trashëgimtarë dhe pasues të këtij libri. Qëllimi i fjalës “trashëgimtarë të Librit” është: trashëgimtarë të diturisë së tij dhe veprave që ai urdhëron, i studimit të tekstit të tij dhe nxjerrjes së mësimëve prej tij. Vërej me kujdes se si Allahu, kur foli për ata që garojnë në vepra të mira, shtoi dhe tha: "...me ndihmën e Allahut..." Kjo fjalë duhet të qëndrojë vath në vesh tek këta njerëz, që të mos mashtrohen dhe vetëkënaqen me këtë mirësi apo të mendojnë se e arritën me diturinë dhe

forcën e tyre. Këtë mirësi e arritën veçse me dëshirën e Allahut dhe forcën e dhuruar prej Tij. Është Ai që i bën zemrat e tyre të gatshme dhe të forta për ta arritur atë gradë. Për këtë arsye, e vetnja gjë që duhet të bëjnë është që të angazhohen me adhurime e vepra të mira, për t'i shprehur mirënjohjen Atij që i begatoi dhe i dalloi me ato të mira.

- Kjo është ajo mirësia më e madhe. - Lënia si trashëgimi e këtij libri këtij populli të dalluar dhe të zgjedhur është mirësia më e madhe. Çdo mirësi tjetër në krahasim me të është e papërfillshme, madje si të mos ekzistonte fare. Mirësia më e madhe dhe absolutisht më e rëndësishme është dhurimi i këtij libri dhe të qenurit si trashëgimtar i tij, i mësimëve të tij dhe veprave sipas tij. Pastaj Allahu i Madhëruar përmend shpërblimin që ka rezervuar për trashëgimtarët e Librit të Tij dhe tha:

- Në xhenetet e Adnit do të hyjnë ata e do të stolisen me byzylykë ari e margaritari dhe veshjet e tyre do të jenë prej mëndafshi. - Janë kopshte me pemë të shumta e të gërshetuara, që mbulojnë çdo hapësirë me hije të gjera dhe u japin hijeshi dhe gjelbërim të përhershëm. Atje ka edhe lumenj, që rrjedhin me ujë të bollshëm, mbi të cilët ngrihen kështjella e ndërtesa të larta të zbukuruara. Atje do të jenë përjetësisht. Ato janë kopshtet e Adnit. *Adn* do të thotë vendqëndrim i përhershëm, domethënë ato janë kopshtet e vendqëndrimit të përhershëm, sepse janë të përjetshme, ashtu si dhe banorët në to. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë: "...e do të stolisen me byzylykë ari e margaritari dhe veshjet e tyre do të jenë prej mëndafshi." Ata do të kënaqen me këto stoli të arta, të cilat do t'i duken më të bukurat nga të gjitha stolitë e të tjerëve. Në Xhenet, si burrat, edhe gratë i kanë të lejuara stolitë e arta. Stoli të tjera janë edhe *el-lu'lua*, domethënë, smeraldet dhe diamantet, që u vendosen në rroba dhe trup. Veshjet e tyre në Xhenet do të jenë prej mëndafshi të hollë e të trashë, në ngjyrë të gjelbër. Kur mirësitë dhe kënaqësitë e tyre përmbushen, ata do të thonë:

- Dhe ata do të thonë: “I lavdëruar qoftë Allahu që na i largoi të gjitha brengat! - Kjo përfshin çdo lloj trishtimi, pakënaqësie dhe mërzie. Shkaqet e mërziës e trishtimit mund të jenë të shumta në këtë dynja. Dikush trishtohet për pamjen e tij jo të bukur, dikush për ushqimin dhe pijen e tij, dikush për privimin nga disa kënaqësi etj. Ndërsa në Xhenet kurrë nuk kanë për t'i ndjerë këto trishtime, sepse ato janë në gradën më të lartë të bukurisë dhe hijeshisë, kanë ushqimet dhe pijet më të mrekullueshme. Lumturia që përjetojnë është e përkryer, sepse kanë çdo gjë që dëshirojnë. Gjithashtu, përjetimet e tyre në Xhenet janë të përjetshme dhe kurrë nuk frikësohen se mund t'u largohen. Madje, mirësitë gjithmonë u shtohen, dhe kjo do të zgjasë përjetësisht.

- Zoti ynë është Falës i Madh dhe shumë Mirënjohës.”. - Ai i fali dhe i mbuloi këto gabime me faljen e Tij të gjerë. Allahu është *El Shekur*, pra, Mirënjohësi, sepse i pranon ato pak të mira që ne bëjmë dhe i shumëfishon ato. Ai na jep nga mirësitë dhe bujaria e Tij shumë më tepër sesa mund të shpresonim apo të arrinim me veprat tona. Me faljen e Tij, njerëzit shpëtojnë nga çdo fatkeqësi dhe frikë, ndërsa me bujarinë dhe mirënjohjen e Tij, ata arrijnë çdo të mirë.

- Është Ai, që me mirësinë e Tij na vendosi në Shtëpinë e përjetshme,... - Na vendosi për të qenë përjetësisht në këtë vend të mrekullueshëm e jo për t'u larguar prej tij. Allahu e quajti atë vend me një emërtim shumë të bukur: *"Dar el Mukameti"* - Vendqëndrimi i Përjetshëm dhe një vend ku çdokush dëshiron që të qëndrojë e jetojë përgjithmonë, për shkak të mirësive të shumta që ndodhen dhe shijohen në të. Ajo quhet kështu, sepse mirësitë dhe kënaqësitë atje janë të shumta e të vazhdueshme. Atje nuk ka asgjë që mund të sjellë shqetësim e pakënaqësi, prandaj çdokush e synon atë vend. Pa dyshim që Ai që i vendosi në këtë vend të mrekullueshëm është Allahu i Madhëruar, që dhuron nga mirësia dhe bujaria e Tij. Nuk janë veprat

tona – thonë banorët e Xhenetit - ato me të cilat ne hymë në Xhenet, por është mëshira dhe bujaria e Allahut që na i dhuroi. Nëse nuk do të na fuste në mëshirën e Tij dhe nuk do të na dhuronte nga bujaria e Tij, kurrë nuk do të mund ta arrinim këtë kënaqësi.

- ... ku nuk do të kemi asnjë mundim dhe ku nuk do të kemi asnjë lodhje. - Lodhja nuk i kap as në trupat, as në zemrat e as në shprirrat e tyre, por ata janë plot gjallëri dhe jetë, plot kënaqësi e lumturi. Kjo tregon se Allahu i bën trupat e tyre të plotë dhe të përkryer, aq sa ata ndiejnë kënaqësi dhe rehati në çdo çast dhe kurrë nuk e ndiejnë lodhjen apo zbehjen e kënaqësive. Gjithmonë janë të mbushur me dëshira e kënaqësi, gjallëri e jetë dhe kalojnë nga një kënaqësi në tjetrën. Kjo tregon se ata nuk flenë në Xhenet, sepse qëllimi i gjumit është çlodhja dhe përtëritja e fuqive, por banorët e Xhenetit nuk lodhen dhe nuk kanë nevojë që të flenë për t'u çlodhur. Gjithashtu, gjumi është quajtur si vdekja e vogël dhe banorët e Xhenetit nuk vdesin kurrë. Allahu na bëftë prej tyre, me mirësinë dhe bujarinë e Tij!

Ajetet 36 – 37

36. Ata që mohuan (Allahun) i pret zjarri i xhehenemit. Atyre as nuk u jepet fund e të vdesin (të rehatohen), e as nuk u lehtësohet ndëshkimi. Kështu e ndëshkojmë Ne çdo mohues.

37. Dhe atje (në Zjarr) ata do të klithin (për ndihmë): “O Zoti ynë! Na nxirr (prej këtu). Ne do të bëjmë vepra të mira, jo si ato që bënim më parë.” Por, a nuk ju dhamë Ne jetë aq sa të mund të merrte mësim cilido që dëshironte të merrete mësim dhe ju pati ardhur edhe paralajmëruesi i qartë? Shijojini frytet e veprave tuaja! Për keqbërësit nuk ka asnjë ndihmëtar.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi banorët e Xhenetit dhe gjendjen, shpërblimet dhe kënaqësitë e tyre të shumta Allahu i Lartësuar vijon të përmendë edhe banorët e Xhehenemit, cilësitë e tyre dhe ndëshkimin që i pret. Ai thotë:

- **Ata që mohuan (Alahun) i pret zjarri i xhehenemit.** - Cilësia e tyre është mohimi i besimit. Ata refuzojnë me inat e kokëfortësi Shpalljet që profetët i sollën prej Zotit ose i shpërfillin ato dhe e quajnë gënjeshtërt takimin me Allahun dhe llogarinë para Tij. Për këta, Allahu i Madhëruar thotë: "Ata që mohuan (Alahun) i pret zjarri i xhehenemit.". Ata do të ndëshkohen me dënimet më të rënda e më të dhimbshme.

- **Atyre as nuk u jepet fund e të vdesin (të rehatohen), e as nuk u lehtësohet ndëshkimi. Kështu e ndëshkojmë Ne çdo mohues.** - As u jepet fund që të vdesin dhe të asgjësohen, e kështu të përfundojnë vuajtjet e tyre, dhe as nuk u lehtësohet ndëshkimi. Dhimbjet, vuajtjet dhe dënimet do të jenë të vazhdueshme përgjithmonë. Ky është dënimi i merituar për çdo mohues. I Lartësuar thotë: "Kështu i ndëshkojmë Ne të gjithë mohuesit."

- **Dhe atje (në Zjarr) ata do të klithin (për ndihmë): "O Zoti ynë! Na nxirr (prej këtu). Ne do të bëjmë vepra të mira, jo si ato që bënim më parë."** - Ata ulërasin me dhimbje dhe thonë: "O Zoti ynë! Na nxirr që të bëjmë vepra të mira, jo si ato që bënim më parë!" Ata e pranojnë se kanë gabuar dhe se dënimi i Allahut është i drejtë, por luten që të kthehen edhe njëherë, për të bërë vepra të mira. Atyre do t'u thuhet:

- **Por, a nuk ju dhamë Ne jetë aq sa të mund të merrte mësim cilido që dëshironte të merrete mësim dhe ju pati ardhur edhe paralajmëruesi i qartë?** - Ne ju dhamë jetë të jetonit mjaftueshëm që të merrte mësim cilido që dëshironte të merrte mësim. Gjatë kësaj kohe, çdokush që dëshironte të merrte mësim dhe të përfitonte, mund ta bënte këtë. Në jetën e dynjasë, ju mundësuam një jetë të mirë dhe ju furnizua me mirësi, komoditet dhe rehati. Gjatë jetës së dynjasë, ju erdhi edhe paralajmëruesi i qartë. Gjatë asaj kohe, ju sollëm shenja dhe paralajmërime të shumta, që të gjenit rrugën e drejtë. Madje, ju vumë në provë me mirësi dhe fatkeqësi, me rehati e vështirësi, që gjithmonë të ktheheshit tek

Ne të penduar dhe të nënshtruar, por asgjë nga këto paralajmërime e shenja nuk ju bëri dobi. Këshillat nuk gjetën rrugë brenda zemrave tuaja. Kështu, Allahu ju dha afat gjatë gjithë jetës suaj dhe jua vonoi dënimin. Por kur koha e jetës suaj në dynja përfundoi dhe ditët tuaja morën fund, ju ishit në gjendjen më të keqe të mundshme, për të vazhduar rrugën në jetën e përtejshme, e cila është jeta ku ju do të shpërbleheni për atë që bëtë në dynja. Ndërsa ju, pikërisht tani kur është koha e llogarisë me drejtësi, kërkoni që të ktheheni pas në dynja?! Kjo që kërkoni është e pamundur dhe tashmë nuk ka më kohë për justifikim e shpëtim! Mëshirëploti i Gjithëmëshirshëm është sot i zemëruar me ju, ndërsa zjarri i Xhehenemit është i ndezur flakë e mezi pret që t'ju përvëlojë brenda tij. Banorët e Xhenetit ju kanë harruar dhe as që ju sjellin ndër mend dhe ju do të qëndroni në Zjarr përjetësisht. Ju do të vuani dënimin poshtërues e nënçmues:

- **Shijojini frytet e veprave tuaja! Për keqbërësit nuk ka asnjë ndihmëtar.** - Askush nuk mund t'ju ndihmojë e t'ju nxjerrë prej Zjarrit dhe as t'jua lehtësojë sado pak atë dhimbje e poshtërim.

Ajeti 38

38. Nuk ka dyshim se Allahu e di gjithë të fshehtën e qiejve e të tokës dhe Ai e Di mirë gjithçka që fshihet në zemrat (e njerëzve).

Shpjegimi i ajetit

Pasi përmendi shpërblimin e banorëve të dy vendeve, bashkë me veprat e tyre, me të cilat e merituan atë shpërblim, Allahu i Lartësuar na njofton rreth diturisë së Tij të gjerë. Ai na tregon se i di në detaje edhe fshehtësitë më të mëdha të qiejve dhe të Tokës, që krijesat as nuk i shohin e as nuk i dinë. Ai është i Gjithëdituri për të gjitha fshehtësitë dhe Ai e di mirë atë që fshihet brenda gjoksit, ligësi ose mirësi qoftë. Ai di për çdo gjë që kalon nëpër mendjen dhe shpirtin e njeriut. Ai do t'i japë çdokujt atë që meriton.

Ajeti 39

39. Është Ai që ju bëri ju trashëgimtarë (të njëri-tjetrit) në Tokë. Kush nuk besoi (në Allahun), mosbesimin e ka kundër vetvetes dhe mosbesimi nuk u shton jobesimtarëve asgjë tjetër te Zoti, vetëm se urrejtje. Dhe mosbesimi, nuk u shton jobesimtarëve asgjë tjetër, vetëm se dëshpërim.

Shpjegimi i ajetit

- **Është Ai që ju bëri ju trashëgimtarë (të njëri-tjetrit) në Tokë. Kush nuk besoi (në Allahun), mosbesimin e ka kundër vetvetes dhe mosbesimi nuk u shton jobesimtarëve asgjë tjetër te Zoti, vetëm se urrejtje.** - Në këtë ajet, Allahu i Madhëruar na tregon për urtësinë dhe mëshirën e Tij të plotë e gjithëpërfshirëse për robërit. Ai e përcaktoi në ligjin e Tij të krijimit që lloji njerëzor të zëvendësojë njëri tjetrin në Tokë. Në çdo popull, Ai dërgoi profetë e paralajmërues dhe u dha mundësinë që të tregojnë veprat e tyre. Ata të cilët refuzojnë të besojnë e t'i nënshtrohen Zotit, që nuk pasojnë Shpalljet që Ai sollti përmes profetëve dhe që nuk pranojnë të jetojnë sipas ligjit të Tij, le ta dinë se ky refuzim ka për të rënduar dhe dëmtuar pikërisht ata vetë. Askush nuk mund t'i shpëtojë e të mbajë peshën e tyre. Le ta dijë mohuesi i Zotit se me këtë mohim shton veçse dënimin dhe zemërimin e Zotit kundër tij. E ku ka ndëshkim më të madh se zemërimi i Zotit?! Nëse ke logjikë që të mendosh, ta dish se nuk ka dëshpërim më të madh sesa zemërimi i atij Zoti, që është Bujar dhe Bamirës.

- **Dhe mosbesimi, nuk u shton jobesimtarëve asgjë tjetër, vetëm se dëshpërim.** - Ata do të privohen nga mirësitë e Xhenetit, veprat e tyre do të asgjësohen dhe ata do të humbasin vetveten dhe familjet e tyre në Ditën e Gjykimit. Mohuesi i Zotit zhytet thellë e më thellë në dëshpërim, humbje dhe në poshtërim. Ai është poshtëruar tek Zoti dhe tek njerëzit, dhe gjithmonë është i privuar nga mirësitë dhe lumturia.

Ajeti 40

40. Thuaj: "A i keni parë (këta) zotat tuaj që ju i adhuron veç Allahut? Më tregoni çfarë është ajo që kanë krijuar ata në Tokë? Apo mos kanë ndonjë pjesë në qiej? Mos vallë u kemi dhënë atyre ndonjë Libër dhe ata mbështeten në të?" Jo. Keqbërësit i premtojnë njëri-tjetrit veçse mashtrime.

Shpjegimi i ajetit

Në këtë ajet, Allahu i Madhëruar na tregon se sa të pafuqishëm dhe të mangët janë idhujt dhe sa e kotë dhe e padrejtë është idhujtaria, nga të gjitha aspektet.

- **Thuaj: "A i keni parë (këta) zotat tuaj që ju i adhuron veç Allahut? Më tregoni çfarë është ajo që kanë krijuar ata në Tokë? Apo mos kanë ndonjë pjesë në qiej?"** - Thuaju atyre, o i Dërguar: "A i shikoni zotat tuaj, që ju i adhuron veç Allahut? Më thoni, a e meritojnë ata që t'u lutesh dhe t'ua dedikosh adhurimet? Më tregoni çfarë kanë krijuar ata idhuj? A kanë krijuar dete, male, kafshë apo ndonjë send tjetër?" Ata sigurisht që do të pohojnë se i vetmi Krijues i të gjitha këtyre është Allahu i Lartësuar. Pastaj pyeti: "Mos, vallë, jeni pjesëmarrës në ndonjë prej krijesave qiellore? Vallë, ju i keni krijuar qiejt dhe merrni pjesë në administrimin e çështjeve të tyre?!" Sigurisht që do të thonë se ata nuk kanë asnjë pjesë apo ndikim në to. Atëherë, - thuaju - nëse ata as nuk kanë krijuar gjë dhe as kanë marrë pjesë në krijimin e ndonjë grimce në këtë gjithësi, përse i adhuron së bashku me Allahun? Ata janë të pafuqishëm dhe të dobët. Ky është një argument logjik, që tregon kotësinë e idhujtarisë dhe dëmin e madh të saj. Pastaj i Lartësuari sjell edhe një argument tekstual për kotësinë e idhujtarisë. Ai na tregon se ata nuk kanë asnjë argument nga Shpallja e Zotit, që të mbrojnë idhujtarinë e tyre. Ai thotë:

- **Mos vallë u kemi dhënë atyre ndonjë Libër dhe ata mbështeten në të?"** - Le të sjellin ndonjë libër qiellor, që i urdhëron për të bërë këtë vepër të ulët, që t'u

përkushtohen putave dhe idhujve. Le të sjellin këtë argument nga Zoti, që i bën ata jenë të qartë dhe të qetë në idhujtarinë e tyre! Por çështja nuk qëndron aspak kështu. Para Muhamedit, tek ata nuk kishte shkuar asnjë profet dhe para Kur'anit nuk patën asnjë libër qiellor ku të mbështeteshin. Por edhe nëse pretendojnë se u ka ardhur libër a profet, që i ka urdhëruar për shirk, ne u themi se kjo është një gënjeshtër e sigurt dhe trillim nga shejtani i mallkuar, sepse Allahu thotë: "Ne nuk dërguam asnjë të dërguar para teje e të mos i kemi shpallur atij se: Nuk ka zot tjetër (*që meriton adhurimin*) përveç Meje, prandaj vetëm Mua më adhuroni!" [Enbija 25]. Kështu, të gjitha shpalljet e Zotit dhe të gjithë profetët e Tij janë unanimes në urdhrin për njësimin e Zotit dhe sinqeritetin e adhurimit veçse për Të. Të gjithë ata ndaluan idhujtarinë dhe urdhëruan për adhurim të sinqertë veçse të Tij, siç thotë i Lartësuar: "Ata nuk qenë urdhëruar për gjë tjetër, përveçse që të adhuronin Allahun me një adhurim të sinqertë e me përkushtim ndaj Tij duke qenë besimdrejtë (*hunefae*), si dhe të falnin namazin dhe të jepnin zekatin. Kjo është feja e drejtë." [Bejjine 5]. Një pyetje tjetër është dhe kjo: Nëse argumentet logjike dhe tekstuale tregojnë për kotësinë dhe vërtetësinë e idhujtarisë, atëherë, çfarë i shtyn idhujtarët që t'i përkushtohen dhe ta mbrojnë këtë rrugë, kur mes tyre ka edhe njerëz të zgjuar dhe të mprehtë?! Allahu i Madhëruar i përgjigjet kësaj pyetje duke thënë:

- Jo. Keqbërësit i premtojnë njëri-tjetrit veçse mashtrime. - Ajo rrugë në të cilën vazhdojnë të ecin dhe ta mbrojnë nuk është e mbështetur në ndonjë argument, por ata ia trashëgojnë atë njëri tjetrit, duke ia stolitur me çdo mënyrë. Me këtë ide rriten brezat dhe thinjen të vjetrit. Ata ua lënë trashëgim njëri tjetrit, duke u përcjellë edhe gënjeshtër që shejtani u inspiron. Ai ua zbukuron veprat e këqija, dhe kështu ata rriten me to. derisa bëhen zakon i tyre. Në këtë gjendje, është vështirë që t'ua largosh dhe t'i ndash

ata nga rruga dhe zakoni i të parëve të tyre. Ata vazhdojnë të qëndrojnë në idhujtarinë e dënueshme me kokëfortësi dhe pa u menduar.

Ajeti 41

41. Është Allahu Ai që i mban qiejt dhe tokën që të mos bien. Po të binin, s'ka asnjë veç Tij që mund t'i mbajë; Ai është i Butë dhe Falës i Madh.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na tregon për pushtetin e Tij absolut dhe për mëshirën, butësinë dhe faljen e Tij të gjerë e gjithëpërfshirëse. Ai na tregon se i mban qiejt dhe Tokën që të mos bien nga aty ku janë. Nëse ato do të binin, askush prej krijesave nuk do të mund t'i mbante, sepse janë të pafuqishëm për këtë. Por është Allahu që e caktoi që të jenë ashtu siç Ai ka vendosur. Kështu, krijesat jetojnë në qetësi dhe përfitojnë nga mirësitë që Zoti vendosi në qiej dhe në Tokë. Nga ana tjetër, ata mund të nxjerrin mësim të shumta dhe të kuptojnë se sa madhështor është pushteti dhe fuqia e Zotit, dhe kështu zemrat e tyre të mbushen me madhërim, frikërespekt, dashuri e përunjësi për Atë. Në këtë mënyrë, ata mund të njohin mëshirën, faljen dhe përkujdesjen e Tij të madhe për krijesat. A nuk e shohin se si Zoti i afatizon gjynahqarët dhe nuk nxitohet që të dënojë ata që nuk i binden Atij?! Po të dëshironte Ai, urdhëronte qiellin dhe tokën që t'i përpinin gjynahqarët. Qielli do të lëshonte dënimin dhe toka do të hapej e do t'i përpinte brenda saj. Por ata janë nën mëshirën dhe faljen e Allahut, që thotë: "Ai është i Butë dhe Falës i madh."

Ajetet 42 – 43

42. Ata u betuan me betimin më të fortë në Allahun se, nëse do t'u vinte ndonjë Profet, ata do të ishin më të udhëzuar (*më besimtarë*) se çdo popull tjetër (*jehudët e krishterët*). Por, kur atyre u erdhi Profeti, kjo u shtoi veçse largimin (nga e Vërteta),
43. Për shkak të mendjemadhësisë së tyre dhe të dredhive të tyre për të keqen. Por, dredhia për të keqen nuk godet askënd tjetër veç atyre që e kurdisën. A janë

duke pritur ata ndonjë ligj tjetër veç ligjit të Allahut ndër popujt e hershëm? Në ligjin e Allahut nuk do të gjesh asnjë ndryshim.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata u betuan me betimin më të fortë në Allahun se, nëse do t'u vinte ndonjë Profet, ata do të ishin më të udhëzuar (më besimtarë) se çdo popull tjetër (jehudët e krishterët). - Ata që refuzuan të besonin dhe që të quajtën gënjeshtar, të betohen ty, o Profet, se: "...nëse do t'u vinte ndonjë profet, ata do të ishin më të udhëzuar (më besimtarë) se ata dy popuj (jehudë e krishterë)." Ata betohen solemnisht se, nëse do të ndodhte kjo, do të ishin edhe më të udhëzuar se jehudët dhe krishterët. Megjithatë, ata nuk i mbajtën premtimet e tyre:

- Por, kur atyre u erdhi Profeti, kjo u shtoi veçse largimin (nga e Vërteta). Për shkak të mendjemadhësisë së tyre dhe të dredhive të tyre për të keqen. - Ata nuk e pranuan udhëzimin dhe nuk u nënshtuan të ndiqnin rrugën e Profetit (a.s.). Madje, ligësinë në të cilën ishin zhytur e shtuan edhe më shumë pas ardhjes së Shpalljes. Për këtë arsye, Allahu tha: "Kur atyre u erdhi Profeti, kjo u shtoi veçse largimin (nga e vërteta)." Ata e shtuan edhe më shumë inatin, kokëfortësinë dhe refuzimin e së vërtetës, derisa kjo i shtyu në luftë të ashpër kundër saj. Në fakt, betimet nuk u bënë duke pasur qëllim të vërtetën, por si shprehje e arrogancës ndaj të vërtetës. Nëse do të kishin si qëllim të vërtetën, Allahu do t'ua bënte mbarë që ta gjenin dhe ta pranonin atë. Ata thjesht lëvdoheshin me fjalët dhe betimet e tyre, duke dashur të mashtronin njerëzit, për t'i bërë të mendonin se ata e donin të vërtetën dhe i trajtonin me urtësi dhe kujdes ftesat e mira. Kështu, pasuesit e tyre mashtroheshin me këto fjalë të bukura dhe merrnin ata si shembull dhe justifikim për të refuzuar të vërtetën.

- Por, dredhia për të keqen nuk godet askënd tjetër veç atyre që e kurdisën. A janë duke pritur ata ndonjë ligj tjetër veç

ligjit të Allahut ndër popujt e hershëm? Në ligjin e Allahut nuk do të gjesh asnjë ndryshim. - Planet e këqija do të rëndojnë veçse mbi autorët e tyre. Edhe në këtë rast, Allahu i Lavdëruar i zbuloi betimet dhe qëllimet që ata fshihnin, prandaj besimtarët u ruajtën dhe nuk u dëmtan aspak nga intrigat e mohuesve. Të vetmit të dëmtuar ishin ata vetë, sepse u rënduan me peshën e gabimeve dhe u poshtëruarn, pasi Allahu i Madhëruar ua nxori të palarat në shesh. Intrigat e mohuesve ranë mbi kokat e vetë atyre, ndërsa zemrat e tyre u mbushën me mllef. Tashmë mbetet veçse që dënimi t'i gllabërojë, ashtu siç është ligji i pandryshueshëm i Zotit me të parët dhe të fundit. Ky rregull kurrë nuk ndryshon dhe nuk zhvlerësohet. Çdokush që tregohet i padrejtë, kokëfortë e kryeneç me njerëzit, do të përfshihet nga zemërimi e dënimi i Zotit dhe do t'i hiqen mirësitë e Tij. Për këtë arsye, le të presin dhe të shohin këta të jetë e ngjashme me atë që ndodhi me brezat e shkuar.

Ajetet 44 – 45

44. A nuk udhëtojnë ata nëpër tokë e të shohin se si qe fundi i atyre që ishin më parë? Ata ishin më të fuqishëm se këta (të sotmit). Allahut kurrë nuk mund t'i shmanget asgjë në qiej dhe as në tokë. Ai është i Gjithëditur, i Gjithëfuqishëm.

45. Nëse Allahu do t'i dënonte njerëzit sipas veprave (të këqija) të tyre, nuk do të linte mbi faqen e dheut asnjë gjallesë. Por, Ai i lë ata deri në afatin e caktuar. Por kur të vijë afati i tyre, (le ta dinë se) Allahu Shikon gjithçka nga robërit e vet.

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk udhëtojnë ata nëpër tokë e të shohin se si qe fundi i atyre që ishin më parë? Ata ishin më të fuqishëm se këta (të sotmit). - Allahu i Lartësuar na nxit që të udhëtojmë nëpër Tokë me zemrat dhe trupin tonë, me qëllimin që të nxjerrim mësimet e jo thjesht për t'u sorollatur dhe për parë botën me sy. Ai na nxit që të shohim dhe meditojmë për përfundimin e brezave të parë, të cilët refuzuan të besonin dhe ndiqnin profetët e dërguar nga Zoti dhe shpalljet e sjella prej Tij. Ata kishin edhe më shumë pasuri, pasardhës dhe ushtri. Ata e populluan tokën dhe ndërtuan më shumë sesa këta të sotmit. Por kur erdhi dënimi i Zotit, atyre nuk u vleu aspak forca e tyre. Asnjë dobi nuk u bëri tek Allahu pasuria dhe pasardhësit e shumtë. Mbi ta u përmbush dëshira dhe caktimi i Zotit dhe u zbatua ligji i Tij.

- Allahut kurrë nuk mund t'i shmanget asgjë në qiej dhe as në tokë. - E si mund të ndodhë kjo, kur Allahu është Absolut në diturinë, pushtetin dhe fuqinë e Tij?!

- Ai është i Gjithëditur, i Gjithëfuqishëm.

- Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon madhështinë e faljes dhe mëshirës së Tij dhe për afatizimin që u ofron atyre që bëjnë padrejtësi e krime të mëdha. Ai thotë: - Nëse Allahu do t'i dënonte njerëzit sipas veprave (të këqija) të tyre, nuk do të linte mbi faqen e dheut asnjë gjallesë. - Dënimi do të ishte gjithëpërfshirës, që nuk do të linte jashtë as edhe kafshët, të cilat janë jo

të përgjegjshme ligjërisht. Por Allahu i Lartësuar është i Mëshirshëm dhe i Butë. Për këtë arsye:

- Por, Ai i lë ata deri në afatin e caktuar.

- Ai i afatizon, por kurrë nuk i harron dhe nuk i lë pa marrë në përgjegjësi.

- Por kur të vijë afati i tyre, (le ta dinë se)

Allahu Shikon gjithçka nga robërit e vet.

- Dituria e Tij për veprat e tyre është e plotë, prandaj do t'i shpërblejë për çdo të mirë dhe të keqe që kanë bërë.

Këtu përfundon edhe tefsiri i sures Fatir.

I gjithë falënderimin dhe lavdërimet i qofshin Allahut, Zotit të botëve!

Surja 36 - Ja Sin (mekase) 83 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 12

1. Ja, Sin!

2. Beto hem në Kur'anin plot urtësi.

3. se ti (o Muhammed) je prej të dërguarve.

4. Ti je në një rrugë të drejtë.

5. (Kur'ani është) Shpallje e të Plotfuqishmit, Mëshirëplotit

6. Që të mund të paralajmërosh një popull, të parët e të cilëve nuk qenë paralajmëruar dhe ata mbetën të pavëmendshëm (ndaj Argumentave të Allahut).

7. Tashmë ka marrë fund vendimi kundër shumicës së tyre, prandaj dhe ata nuk besojnë.

8. Ne u kemi vënë pranga në qafë që u arrijnë deri në nofulla, kështu që ata mbeten me kokën lart.

9. Ne u kemi vënë pengesë edhe para edhe prapa tyre dhe ua kemi mbuluar shikimin, prandaj ata nuk mund të shohin.

10. Nuk ka dyshim se për ata (që mohojnë Besimin), është njëlloj - i paralajmërove apo nuk i paralajmërove, ata nuk besojnë.

11. Ti mund të paralajmërosh veçse atë që e ndjek Mesazhin (Kur'anin) dhe i frikësohet të Githëmëshirshmit në

fshehtësi. Pra, përgëzoje atë për falje dhe shpërblim bujar.

12. Ne do t'i ngjallim të vdekurit dhe Ne i shkruajmë veprat e tyre dhe gjurmët që lanë pas. Dhe çdo gjë Ne e kemi regjistruar në Librin e ruajtur (Leuhi Mahfudh).

Shpjegimi i ajeteve

- Ja, Sin! Betohem në Kuranin plot urtësi. - Allahu i Lartësuar betohet në këtë Kur'an duke përmendur edhe një cilësi të Tij: urtësinë. Përkufizimi i urtësisë është: vendosja e çdo gjëje në vendin që i takon. Kështu janë urdhëresat dhe ndalesat e këtij Kur'ani: të drejta dhe me vend. Edhe shpërblimi me të mira dhe ndëshkimi me të këqija vendoset atje ku duhet dhe në lidhje me ata që e meritojnë. Të gjitha dispozitat ligjore dhe ato të shpërblimit dhe ndëshkimit që janë sjellë në këtë Kur'an janë në kulmin e urtësisë. Prej urtësisë madhështore të këtij Kur'ani është edhe fakti se ai jo vetëm që përmend gjykimin për diçka, por na tregon edhe urtësinë dhe qëllimet madhështore të këtyre gjykimeve. Allahu i Lartësuar na nxit, gjithashtu, që të përdorim mendjen për të medituar rreth shkaqeve, mësimëve apo mesazheve të dhënies së një gjykimi të caktuar. Po përse betohet Allahu i Lartësuar në Kur'anin të mbushur plot urtësi? Përgjigjja vjen më poshtë:

- se ti (o Muhammed) je prej të dërguarve. - Ai betohet në këtë Libër plot urtësi për të treguar se Muhamedi (a.s) është prej të dërguarve të Tij. Ti, o Muhammed, je Profet i Allahut, si shumë profetë që janë dërguar para teje. Ti nuk je i pari i dërguar ndër njerëz. Edhe mesazhet që përcjell nga Zoti janë si të gjitha mesazhet e sjella nga profetët e parë, sepse përçojnë të njëjtat parime të besimit të pastër dhe të drejtë. Çdokush që mediton në përshkrimet dhe cilësitë e Profetit do të arrijë të dallojë veçoritë dhe dallimin e tij nga të tjerët. Kush mediton në cilësitë e përshkrimet e tua, o Profet, do të bindet se ti je ndër më të mirët e të dërguarve nga Zoti, sepse ty të

janë dhënë cilësitë dhe virtytet më të larta dhe të plota. Vërej me kujdes lidhjen e ngushtë mes Kur'anit, në të cilin Zoti betohet, dhe arsyen për çfarë Ai betohet, pra, profetësinë e Muhamedit. Ajeti duket sikur thotë: Sikur të mos kishte asnjë argument tjetër që të vërtetonte profetësinë e Muhamedit, përveç Kur'anit, kaq do të ishte mëse e mjaftueshme si argument dhe dëshmi. Madje, Kur'ani madhështor është absolutisht argumenti më i fortë dhe i vazhdueshëm që tregon vërtetësinë e Muhamedit si profet i dërguar nga Zoti i gjithësisë. Çdo argument i sjellë në këtë Kur'an është argument edhe për vërtetësinë e Muhamedit si profet i vërtetë i Zotit të botëve. Pastaj ajeti na njofton për cilësinë e mrekullueshme të Profetit (a.s), që tregon më së miri se ai ishte vërtet profet i dërguar nga Allahu. Ai thotë:

- Ti je në një rrugë të drejtë. - Je në rrugë të drejtë, që të çon tek Zoti dhe në vendin e nderimit dhe shpërblimit. Kjo rrugë e drejtë është e ndërtuar mbi vepra të mira të cilat përmirësojnë zemrën dhe trupin, rregullojnë jetën dhe të bëjnë të fitosh lumturinë këtu dhe në ahiret. Ato vepra përmirësojnë moralin dhe pastrojnë shpirtin. Ato të mundësojnë të fitosh shpërblime të shumfisha. Qenia në rrugën e drejtë është jo vetëm cilësi e Profetit të Zotit, por edhe atribut i fesë dhe Shpalljes që ai solli nga Zoti. Feja dhe Kur'ani që ai solli nga Zoti është tregues i rrugës së drejtë dhe i çdo pune mbi të cilën ajo rrugë ndërtohet. Vërej me kujdes madhësinë e këtij Kur'ani në kumtet që na përcjell! Ai sjell një betim në gjënë më madhështore, - që është Kur'ani plot urtësi, Fjala e vetë Zotit, dhe këtë betim e sjell për të na treguar se Muhamedi është Profeti i Tij. Sigurisht që ky betim i Allahut mjafton për t'u bindur për faktin që Muhamedi është profet i Tij. Por Allahu i Lavdëruar e ka mbështetur këtë edhe me argumente të tjera, mes të cilave është rruga e drejtë në të cilën ishte Profeti i Tij. Në këtë mënyrë, ai sikur na nxit që të meditojmë në fenë dhe rrugën në të cilën

Muhamedi e ftoi botën. Mjafton të meditoni në rrugën e drejtë në të cilën ai ftoi, për të kuptuar shumë më thjesht se ai ishte i dërguar i Zotit, prandaj është detyrë që ta ndiqni udhëzimin e sjellë prej tij.

- *(Kur'ani është)* **Shpallje e të Plotfuqishmit, Mëshirëplotit** - Kjo është rruga që Allahu i Lartësuar e shpalli në Librin e Tij. Ajo është e vetmja rrugë për robërit, që të arrijnë tek Ai. Kjo rrugë është e ruajtur nga ndryshimi dhe devijimi, sepse është Ngadhënjimtari, Krenari, i Plotfuqishmi Ai që e zbriti udhëzuesin për këtë rrugë. Ajo rrugë është mëshirë e dhuruar për adhuruesit, sepse u mundëson që të arrijnë në vendin e mëshirës së Zotit. Për këtë arsye, ajeti mbyllet me këta dy emra, që sjellin siguri për vërtetësinë e rrugës dhe shpresë për shpërblimin dhe mëshirën e Zotit. Ai tha se Kur'ani është Shpallje e të Plotfuqishmit e Mëshirëplotit.

- **Që të mund të paralajmërosh një popull, të parët e të cilëve nuk qenë paralajmëruar dhe ata mbetën të pavëmendshëm** (ndaj *Argumentave të Allahut*). - Pasi u betua për vërtetësinë e Shpalljes dhe profetësinë e Muhamedit dhe solli argumente treguese të saj, Allahu i Madhëruar na tregon se dërgimi i Profetit dhe sjellja e Shpalljes ishte nga nevojat më të mëdha për njerëzimin: "Për të paralajmëruar një popull, të parët e të cilëve nuk qenë paralajmëruar..." Këta ishin fillimisht arabët, që ishin popull i paditur dhe i paqytetëruar, tek të cilët nuk ishte sjellë ndonjë shpallje qiellore apo profet. Ata i kishte mbuluar padituria dhe ishin tërësisht të zhytur në humbje. Për këtë shkak, popujt e tjerë talleshin dhe i nënçmonin arabët. Atëherë, Allahu i Lartësuar dërgoi një profet nga gjiri i tyre, që t'i pastronte, t'u mësonte Librin dhe urtësinë, kur më parë ishin në humbje të thellë. Ai e dërgoi Profetin që fillimisht t'i këshillonte e paralajmëronte ata, e pastaj të gjithë popujt e tjerë. Ai e dërgoi këtë Profet madhështor që t'i këshillonte e t'u kujtonte atë Shpallje që kishin në duart e tyre dhe që

ata të pasonin të vërtetën e Zotit. Me dërgimin e Profetit, Allahu u bëri një mirësi të madhe arabëve në mënyrë të veçantë dhe gjithë botës në përgjithësi. Megjithatë, edhe pas dërgimit të Profetit, njerëzit u ndanë në dy grupe. Njëri grup e refuzoi atë Shpallje që Muhamedi solli nga Zoti dhe e shpërfillën paralajmërimin e tij. Këta janë ata për të cilët Allahu thotë:

- **Tashmë ka marrë fund vendimi kundër shumicës së tyre, prandaj dhe ata nuk besojnë.** - Allahu nuk dëshiroi t'i udhëzonte dhe t'i bënte zemrat e tyre që të nënshtroheshin e të besonin. Ndodhi kështu, sepse Ai ua ofroi udhëzimin dhe rrugën e drejtë dhe ata e refuzuan. Kjo bëri që të dënohen me të drejtë dhe t'u vulosen zemrat e tyre, që në to të mos hyjë drita e besimit. Më pas përmendet shkakun përse drita e imanit nuk mund të gjejë rrugë për në zemrat e tyre:

- **Ne u kemi vënë pranga në qafë që u arrijnë deri në nofulla, kështu që ata mbeten me kokën lart.** - *El aglal* janë ato pranga hekuri që i vendosen skllavit në qafë, që ai të mos lëvizë. Ato janë aq të mëdha, saqë e bllokojnë gjithë qafën e tij dhe arrijnë deri tek nofullat. Kështu, të lidhurit i mbetet koka ngritur lart dhe nuk mund ta ulë poshtë. Kështu janë ata në lidhje me pranimin e imanit.

- **Ne u kemi vënë pengesë edhe para edhe prapa tyre dhe ua kemi mbuluar shikimin, prandaj ata nuk mund të shohin.** - Ka vendosur pengesë, që e bën të pamundur që imani të hyjë në zemrat e tyre. Për këtë arsye, ata nuk shohin. Ata i ka zaptuar errësira e paditurisë dhe dëshpërimi nga të gjitha anët. Atyre nuk u sjell dobi asnjë lloj këshille e paralajmërimi.

- **Nuk ka dyshim se për ata (që mohojnë Besimin), është njëlloj - i paralajmërove apo nuk i paralajmërove, ata nuk besojnë.** - E si mund ta gjejë udhëzimin ai që ka zemër të vulosur dhe të vërtetën e sheh si kotësi, ndërsa kotësinë e sheh si të drejtë, të logjikshme dhe të mirë?! Ky ishte grupi i parë. Ndërsa grupi i dytë janë ata që

i pranojnë këshillat dhe paralajmërimin. Për këta Allahu thotë:

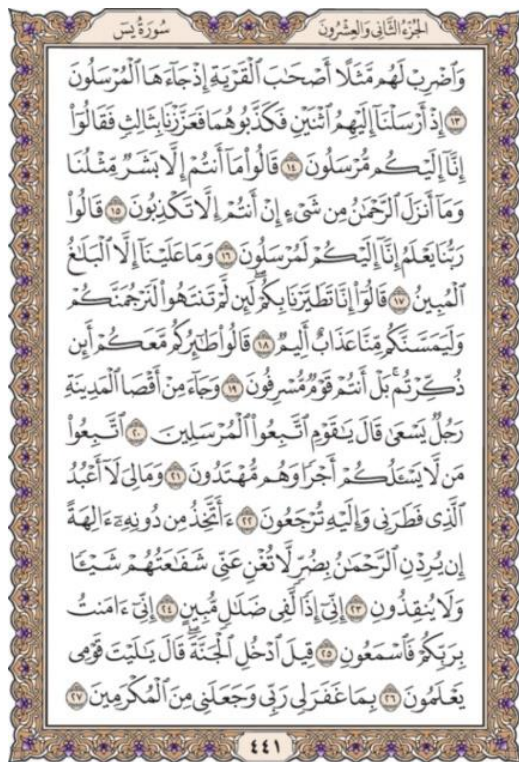
- Ti mund të paralajmërosh veçse atë që e ndjek Mesazhin (Kur'anin) dhe i frikësohet të Githëmëshirshmit në fshehtësi. -

Këtyre u bën dobi këshilla dhe paralajmërimet, sepse ata synojnë të vërtetën, prandaj dëgjojnë me kujdes dhe meditojnë në këshillat që u bëhen. Kjo është cilësia e parë, pra, dëshira për të vërtetën e nënshtrimi për të kuptuar dhe pasuar atë. Së dyti: "...i frikësohet të Gjithëmëshirshmit në fshehtësi" Domethënë, ai njeri që i ka këto shenja e cilësi ka për ta parë të vërtetën dhe drita do të hyjë në zemrën e tij: Së pari, qëllimi i mirë dhe dëshira për ta gjetur të vërtetën dhe, së dyti, frika nga Zoti, frikë kjo që vjen nga dituria rreth Tij, për emrat dhe cilësitë e Tij. Të tillët përfitojnë nga Shpallja e Zotit. Përmes kësaj Shpalljeje, ata do t'i pastrojnë e lartësojnë shpirtat dhe zemrat e tyre, pastaj do të mund të marrin diturinë e dobishme rreth Librit të Zotit dhe urtësive të Profetit të Tij. Ata që i kanë këto dy mirësi dhe sakrifikojnë për t'u pajisur me to, meritojnë një përgëzim nga Zoti:

- Pra, përgëzoje atë për falje dhe shpërblim bujar. - Përgëzim për dy gjëra: për falje dhe fshirje e plotë të gjynaheve dhe, së dyti, shpërblim të mrekullueshëm për veprat e mira dhe qëllimet e tyre të pastra.

- Ne do t'i ngjallim të vdekurit - Ne kemi për t'i ringjallur robërit pas vdekjes dhe kemi për t'i shpërblyer për veprat e paraqitura në dynja.

- Ne i shkruajmë veprat e tyre dhe gjurmët që lanë pas. - Allahu ka shkruar dhe ruajtur çdo vepër e fjalë të mirë apo të keqe që kanë bërë gjatë jetës së tyre në dynja. Madje, jo vetëm fjalët e veprat që kanë bërë vetë, por edhe pasojat që ato kanë lënë e shkaktuar, si gjatë jetës në dynja, ashtu edhe pas vdekjes. Çdo vepër e mirë apo e keqe që shkaktohet nga fjalët dhe veprat e dikujt do të shkruhen në regjistrin e veprave të tij. Kështu për shembull, nëse ai ka përhapur dituri të dobishme dhe u ka

mësuar njerëzve mirësinë, duke i urdhëruar për mirësi e drejtësi dhe duke i ndaluar nga ligësitë dhe padrejtësitë, çdokush që punon sipas kësaj diturie jo vetëm që do të shpërblehet, por të njëjtin shpërblim do të marrë edhe ai që e mësoi dhe u bë sebeb për këto vepra të mira. Po kështu veprohet edhe me atë që u mëson njerëzve mirësinë dhe dije të dobishme, ose lë pas një libër të dobishëm, që u mëson njerëzve mirësinë. Ai do të marrë shpërblimin për çdo njeri tjetër që përfiton nga kjo njohuri gjatë jetës së tij dhe pas vdekjes së tij, deri në Kijamet. Nëse dikush adhuron Allahun duke falur namaz, duke dhënë zekat e sadaka, duke bërë bamirësi të shumta e sillet me moral të lartë dhe të tjerët e marrin si shembull dhe ndjekin rrugën e tij, ai merr shpërblimet e të gjithë atyre që punojnë sipas tij, pa iu pakësuar atyre asnjë shpërblim. Të gjitha këto shpërblime shkruhen në librin e veprave të tij. Gjithashtu, nëse dikush ndërton një xhami ose një shkollë, ose lë një pasuri vakëf, që njerëzit të përfitojnë prej saj, ose mbjell një pemë nga e cila hanë

njerëzit dhe kafshët, ai merr sevape dhe veprat e shpërblimet i shënohen në librin e veprave të mira. Po kështu veprohet edhe me veprat e këqija, për të cilat njeriu është bërë shkak që t'i bëjnë të tjerët. Për këtë arsye, Profeti (a.s) ka thënë: "Kush bën në islam një punë të mirë dhe (*bëhet shkak që*) sipas saj punojnë edhe të tjerët, ai do të shpërblehet për atë punë (*të mirë*) dhe do të marrë edhe shpërblimet e të gjithë atyre që punojnë me atë punë pas tij, pa iu pakësuar gjë nga shpërblimi i tyre. Dhe Kush bën në islam një punë të keqe dhe (*bëhet shkak që*) sipas saj punojnë edhe të tjerët, ai do të ngarkohet me peshën e gjynahut të tij për atë punë (*të keqe*) dhe do të marrë edhe gjynahet e të gjithë atyre që punojnë me atë punë pas tij, pa iu pakësuar gjë nga pesha e gjynaheve të tyre." ³⁸Nga këto tekste kuptohet qartë se sa i dobishëm dhe i rëndësishëm është misioni i daveit në rrugën e Allahut dhe përhapjes së diturisë dhe udhëzimit të Allahut ndër njerëz, me çdo rrugë e mënyrë të lejueshme e të mundshme. Gjithashtu, ai tregon se sa e frikshme është të qenurit ftues në rrugën e keqe dhe udhëheqës në ligësi. Këta janë njerëzit më të këqinj dhe keqbërësit më të mëdhenj, që do të mbartin gjynahet dhe peshën më të rëndë mbi shpinën e tyre.

- Dhe çdo gjë Ne e kemi regjistruar në Librin e ruajtur (*Leuhi Mahfudh*). - Allahu i Madhëruar ka regjistruar dhe ruajtur çdo gjë në ato shënime, qoftë veprat e fjalët, qoftë qëllimet dhe ato që fshihen në zemër në *Leuhi Mahfudh*, që është Libri Mëmë, ku janë shënuar edhe shkrimet që janë në duart e melekëve për veprat e njeriut.

Ajetet 13 – 30

13. Përmendju atyre si shembull banorët e fshatit, kur atyre u patën ardhur të dërguarit!

14. Kur Ne dërguam tek ata (*në fillim*) dy të dërguar ata i përgënjeshtuan që të dy. Atëherë Ne i fuqizuam ata me një të tretë dhe këta u thanë: "Ne jemi dërguar (*si Profetë*) te ju."

15. Njerëzit thanë: "Ju jeni veçse njerëz si ne dhe Allahu nuk dërgon asnjë lloj shpalljeje. Ju jeni veçse gënjeshtarë."

16. Ata thanë: "Zoti ynë e di se ne jemi dërguar (*si Profetë*) te ju."

17. Dhe detyra jonë është vetëm ta kumtojmë qartë Mesazhin (*e Tij*)."

18. Ata (*mohuesit*) thanë: "Ne parandiejmë ogur të keq me ju dhe nëse nuk tërhiqeni, ne do t'ju gjuajmë me gurë dhe do të përjetoni ndëshkim të dhimbshëm nga ne"

19. Ata (*të dërguarit*) thanë: "Ogurin e keq e keni nga vetja juaj (*te padrejtësitë tuaja*). Mos vallë (*jemi ogur i keq*) për shkak se ju këshilluam?! Jo. Por ju jeni një popull që e kaloni çdo kufi."

20. Prej skajit më të largët të qytetit erdhi një burrë duke vrapuar dhe tha: "O populli im! Bindjuni të dërguarve!"

21. Bindjuni atyre që nuk kërkojnë asnjë shpërblim prej jush dhe janë të udhëzuar (*nga Zoti*)!

22. E si të mos e adhuroj Atë që më krijoi mua dhe tek i Cili ju do të ktheheni të gjithë.

23. A të pranoj zota të tjerë përveç Tij? Nëse i Gjithëmëshirshmi do të më sprovonte me ndonjë të keqe, ndërmjetësimi i tyre nuk do të më vlente asgjë dhe as nuk do të mund të më shpëtonin.

24. Po të veproja kështu do të isha, vërtet në një humbje të hapët.

25. Unë i kam besuar Zotit. Prandaj më dëgjoni!"

26. Atij iu tha: "Ti hyr në xhenet! Ai tha: "Ah, sikur ta dinte populli im,

27. Përse më fali Zoti im dhe më bëri prej të nderuarve!"

28. Pas tij, Ne nuk zbritëm kundër popullit të tij ndonjë ushtri nga qielli. Ne nuk zbritëm asgjë tjetër,

29. përveç një britme të tmerrshme. Dhe ja ata mbetën të heshtur e të ftohtë (*pa jetë*).

30. Ah! Mjerë robërit (e Mi)! Sa herë që u vjen ndonjë i dërguar, ata veçse tallen me të.

Shpjegimi i ajeteve

- Përmendju atyre si shembull banorët e fshatit, kur atyre u patën ardhur të dërguarit! - Këtyre që të mohojnë dhe nuk besojnë Shpalljen e Zotit, jepu një shembull, nga i cili mund të mësojnë shumë, nëse u jepet sukses nga Zoti për të gjetur të mirën. Ky shembull është historia e banorëve të një fshati, të cilët refuzuan profetët e dërguar ndër ta dhe çfarë dënimi i përfshiu. Allahu i Madhëruar nuk na e ka treguar konkretisht se për cilin vend dhe profet bëhet fjalë. Nëse do të kishte ndonjë dobi tregimi i vendit, Ai do të na tregonte atë. Kështu, të mundohesh të gësh se ku ishte ai vend është diçka jo e mirë dhe konsiderohet si të flasësh pa pasur dituri. Për këtë arsye, ata që flasin për të tilla çështje ngatërrohen dhe nuk kanë siguri në fjalët e tyre. Kjo të jep bindjen e plotë se rruga e diturisë së sigurt kërkon që t'i qëndrosh besnik veçse informacionit të saktë dhe burimor dhe t'i largohesh sa më shumë asaj që nuk ka ndonjë dobi. Kështu pastrohen dhe lartësohen shpirtat dhe shtohet dituria. Kjo është rruga e saktë e shtimit të diturisë dhe jo rruga e atyre të paditurve që mendojnë se sjellja e sa më shumë fjalëve rreth një ajeti, pa u bazuar askund, është dituri. Në fakt, ato sjellin veçse pasiguri e ngatërresa, duke e ngarkuar veten me fjalë e mendime të kota dhe të padobishme. Ato i hapin portën e marrjes me çështje të dyshimta. E rëndësishme është që, ky ishte një vendbanim, i sjellë si shembull, nga i cili mund të marrin mësim ata që Zoti do t'u japë sukses që të shohin të drejtën.

- Kur Ne dërguam tek ata (në fillim) dy të dërguar ata i përgënjeshtroan që të dy. - Në këtë popull, u dërguan profetë që të urdhëronin për të adhuruar Allahun si një e të vetëm, duke ia përkushtuar me sinqeritet të gjitha adhurimet dhe që t'i ndalonin nga

idhujtaria, padrejtësitë e mosbindja ndaj Zotit.

- Atëherë Ne i fuqizuam ata me një të tretë dhe këta u thanë: "Ne jemi dërguar (si Profetë) te ju." - Allahu i Lartësuar dërgoi edhe një profet të tretë, pasi dy të parët u refuzuan. Kjo tregon se Allahu u kujdes shumë që atyre t'u afrohej mundësia të pranonin udhëzimin dhe të mos kishin më argument e arsyetim para Zotit.

- Njerëzit thanë: "Ju jeni veçse njerëz si ne dhe Allahu nuk dërgon asnjë lloj shpalljeje. Ju jeni veçse gënjeshtarë. - Populli iu përgjigj njëlloj si mohuesit e besimit në Zotin dhe profetët e Tij. Ata thanë: "Ju jeni thjesht njerëz, sikurse ne. Çfarë epërsie keni ju mbi ne, që ne t'ju pasojmë dhe bindemi?" Atëherë, profetët u thanë: "Ne jemi veçse njerëz, sikurse edhe ju, por Allahu ia dhuron mirësinë kujt të dojë nga robërit e Vet. Nuk na takon neve t'ju sjellim ndonjë argument, përveçse me dëshirën e Allahut. Vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët." E përse të mos i mbështetemi Allahut, kur Ai na ka udhëzuar në rrugën tonë? Ne kemi për t'i duruar mundimet që na bëni. Vetëm Allahut le t'i mbështeten vazhdimisht ata që kërkojnë mbështetje!" [Ibrahim 11, 12]. Ata thanë gjithashtu: "... Allahu nuk dërgon asnjë lloj shpalljeje." Kështu, ata deklaruan se nuk besonin se ekzistonte diçka që quhej Shpallje. Ata nuk besonin se Zoti ka shpallur ndonjë gjë ndër njerëz. Pastaj filluan të trillonin edhe për vetë profetët, duke thënë se ishin gënjeshtarë dhe njerëz që trillonin nga vetja e tyre. Ata thanë: "Ju jeni veçse gënjeshtarë." Por cila ishte përgjigjja e profetëve përballë këtij qëndrimi nga populli i tyre? Ata thanë:

- Ata thanë: "Zoti ynë e di se ne jemi dërguar (si Profetë) te ju. - Nëse do të ishim mashtrues dhe trillues, Allahu do ta nxirte në pah mashtrimin tonë dhe do të na dënonte pa vonuar, sepse Allahu është i Urtë dhe i Plotpushtetshëm.

- Dhe detyra jonë është vetëm ta kumtojmë qartë Mesazhin (e Tij)." -

Kumtimi i qartë është detyra jonë dhe kjo kërkon që ne të bëjmë të qartë gjithçka që duhet sqaruar nga mesazhi i Zotit. Ne nuk kemi për të lënë asgjë pa sqaruar nga mesazhi që Zoti do të dërgojë ndër ju. Ndërsa për sa i përket shenjave dhe mrekullive që ju propozoni, ose zbritjes dhe përshpejtimit të dënimit, kjo nuk është në dorën tonë. Atë që është detyra e jonë, pra, kumtimi i qartë i mesazhit të Zotit, ne e kryem me besnikëri. Nëse ju gjeni rrugën e udhëzimit, kjo është mirësia dhe fati juaj, por nëse ju refuzoni, atëherë ne nuk kemi asgjë në dorë që t'ju bëjmë të besoni dhe të ndriçojmë zemrat tuaja, apo t'ju shpërblejmë ose ndëshkojmë.

- **Ata (mohuesit) thanë: “Ne parandiejmë ogur të keq me ju dhe nëse nuk tërhiqeni, ne do t’ju gjuajmë me gurë dhe do të përjetoni ndëshkim të dhimbshëm nga ne”.** - Këto ishin fjalët që banorët e fshatit u thanë të dërguarve të Allahut: “Ne parandiejmë ogur të keq me ju...”. Sikur thoshin: “Që kur ju keni ardhur tek ne, kemi parë veçse sherr dhe ligësi.” Subhanallah! Kjo është nga gjërat më të çuditshme! T'i konsiderosh si shkak të ligësive dhe sherrit ata profetë të zgjedhur, të cilët u sollën njerëzve mirësinë më të madhe dhe dhuratën më të çmuar, që mund t'u jepet krijesave? Ata u sollën atë që qëndron mbi çdo domosdoshmëri tjetër. Profetët e Zotit erdhën në këtë popull dhe e gjetën në një gjendje shumë të keqe, nga e cila vetëm besimi i drejtë mund t'i shpëtonte. Por në vend që të pranonin besimin dhe të shpëtonin, ata u zhytën edhe më keq në ligësitë e tyre dhe e konsideruan besimin si diçka të urryer dhe tersndjellës. Ja, çfarë bën shpirtligësia e mendjemadhësia. Ajo është më e keqe për njeriun se çdo armik tjetër. Pastaj këta njerëz fatzinj kërcënuan profetët e tyre, duke u thënë: “...dhe nëse nuk tërhiqeni, ne do t’ju gjuajmë me gurë dhe do të përjetoni ndëshkim të dhimbshëm nga ne.” Ne do t'ju vrasim me formën më të tmerrshme, me gurë. Atëherë, profetët iu drejtuan atyre me këto fjalë:

- **Ata (të dërguarit) thanë: “Ogurin e keq e keni nga vetja juaj (te padrejtësitë tuaja). Mos vallë (jemi ogur i keq) për shkak se ju këshilluam?!”** - E keqja vjen vetëm prej ligësive dhe paudhësive tuaja. Janë pikërisht veprat tuaja, si idhujtaria e gjynahet, shkak për çdo bela që ju godet. Ato gjithmonë bëhen shkak që mbi ju të bien zemërimi dhe ndëshkimet e Zotit, dhe t'ju largohet çdo gjë e dashur prej mirësive të shumta të Tij. Atëherë, si është e mundur që na drejtoheni me ato fjalë? Mos, vallë, për shkak se ne ju këshilluam për atë që sjell mirësi dhe mbarësi?! Jo, por:

- **Jo. Por ju jeni një popull që e kaloni çdo kufi.”** - Ju kaloni çdo kufi në ligësitë që bëni dhe në fjalët e poshtra që thoni. Domethënë, ftesa e këtyre profetëve ua shtoi edhe më shumë largimin nga rruga e drejtë dhe mendjemadhësinë.

- **Prej skajit më të largët të qytetit erdhi një burrë duke vrapuar dhe tha: “O populli im! Bindjuni të dërguarve!”** - Ai dëshiroi që populli i tij të përfitonin nga ftesa e profetëve dhe të besonin ashtu siç besoi ai vetë. Pasi e pa dhe e dëgjoi mirë se sa keq ju përgjigjën ftesës, ai u tha atyre: “O populli im! Bindjuni të dërguarve!” Kështu, i këshilloi që të pasonin profetët, duke u treguar mirësitë e kësaj vepre dhe u dëshmoi me dituri se ata ishin vërtet profetë të Allahut dhe se pasimi i tyre ishte gjëja më e mirë. Pastaj vijoi t'i ftonte ata duke u sjellë arsyetime të logjikshme, që e përforconin dëshminë e tij se ata ishin profetë të Zotit dhe se ishte në të mirë të tyre që t'i pasonin. Ai tha:

- **Bindjuni atyre që nuk kërkojnë asnjë shpërblim prej jush dhe janë të udhëzuar (nga Zoti)!** - Pasojin këta të dërguar besnikë, të cilët ju ftojnë dhe këshillojnë për diçka që është në të mirën tuaj dhe nuk duan prej jush asgjë dhe asnjë shpërblim. Mirësia e ftesës së tyre kthehet veçse tek ju, se ata nuk kërkojnë ndonjë pasuri për atë që ju këshillojnë dhe mësojnë prej dritës dhe udhëzimit. A nuk mjafton kjo për ju, që t'i pasoni ata? Mbase dikush mund të thoshte:

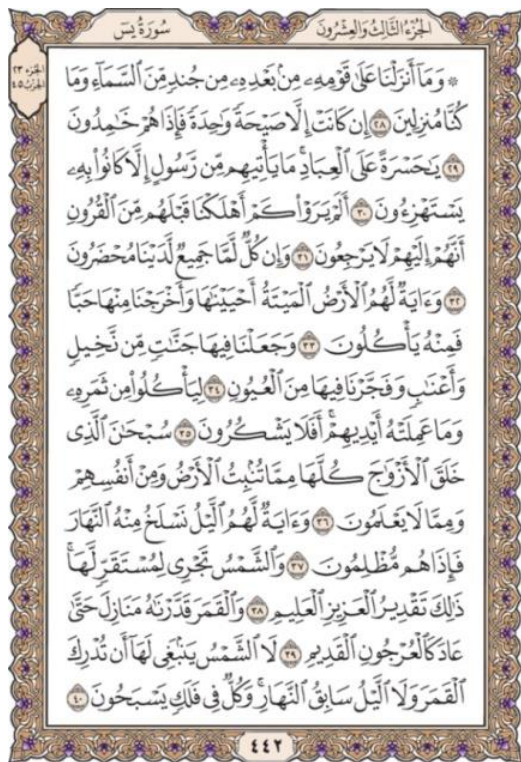
"Ata ndoshta vërtet nuk ftojnë që të marrin ndonjë shpërblim, por ata nuk janë në rrugë të drejtë dhe po ju ftojnë për gjëra të pavërteta." Por edhe këtë pretendim ai besimtar i mençur e hodhi poshtë, duke shtuar dhe thënë: "...janë të udhëzuar (nga Zoti)." Kështu, ata ftojnë në çdo gjë që është e mirë dhe që vetë logjika e drejtë dëshmon për mirësinë e saj. Edhe ndalesat e tyre janë mëse të arsyeshme dhe logjika e saktë dëshmon për saktësinë e këtyre porosive. Me sa duket, populli i tij jo vetëm që nuk i pranuan këshillat e tij, por iu kthyen për ta marrë në përgjegjësi për pasimin e profetëve dhe dëshminë e tij se do ta adhuronte me sinqeritet veçse Allahun e Madhëruar si një dhe të vetëm. Për këtë arsye, Ai tha:

- **E si të mos e adhuroj Atë që më krijoi mua dhe tek i Cili ju do të ktheheni të gjithë?** - Çfarë mund të më pengojë mua që ta adhuroj Zotin si një të vetëm, kur unë jam i bindur se është Ai që më ka krijuar, më furnizon dhe ushqen? Tek Ai do të kthehen të gjitha krijesat dhe Ai ka për t'i shpërblyer për të gjitha veprat e tyre.

- **A të pranoj zota të tjerë përveç Tij?** - Ai në dorën e të Cilit është krijimi, furnizimi e gjykimi i krijesave në dynja dhe në ahiret, pikërisht dhe vetëm Ai meriton të adhurosh, ta përlëvdosh, lavdërosh dhe madhërosh. Ndërsa ata që nuk kanë në dorë as dëm e as dobi, as kanë mundësi të japin ose të privojnë, as të japin jetën e as vdekje dhe as kanë në dorë ringjalljen, ata nuk meritojnë që t'i adhurosh e t'u nënshtrohesh.

- **Nëse i Gjithëmëshirshmi do të më sprovonte me ndonjë të keqe, ndërmjetësimi i tyre nuk do të më vliente asgjë dhe as nuk do të mund të më shpëtonin.** - Askush nuk mund të ndërmjetësojë tek Allahu pa lejen e Tij. Edhe ndërmjetësimi i tyre nuk mund të më sjellë mua asnjë dobi, nëse Allahu dëshiron të më ndëshkojë.

- **Po të veprojë kështu do të isha, vërtet në një humbje të hapët.** - Nëse unë adhuroj, i shpresoj dhe u lutem të tillëve

idhuj me këto cilësi, atëherë do të jem në një humbje të qartë. Në këto fjalë, ai jo vetëm që këshilloi popullin e tij nga njëra anë, por edhe dëshmoi se këta ishin profetë besnikë të dërguar nga Zoti, nga ana tjetër. Ai e udhëzoi popullin e vet dhe i njoftoi detyrimin që ta adhuronin Allahun si një dhe të vetëm dhe për këtë solli edhe argumente të qarta e të kuptueshme. Gjithashtu, solli argumente edhe për kotësinë e adhurimit e çdo gjëje tjetër përveç Allahut. Ai u tregoi për gjendjen fatkeqe të atyre që adhurojnë idhujt dhe deklaroi me forcë dhe me krenari se ai ishte besimtar në Allahun dhe në profetët e Tij, edhe pse kërcënohej seriozisht me vdekje nga ai popull i padrejtë. Kështu, ai u tha:

- **Unë i kam besuar Zotit. Prandaj më dëgjoni!** - Populli i tij e vrau atë besimtar të sinqertë, pasi i ftoi dhe i këshilloi për besimin në Zotin dhe në profetët e Tij. Atëherë, menjëherë pas vdekjes atij iu tha:

- **Atij iu tha: "Ti hyr në xhenet! Ai tha: "Ah, sikur ta dinte populli im, Përse më fali Zoti im dhe më bëri prej të**

nderuarve!” - Kur ai pa atë nderim të madh dhe shpërblim të pashembullt, që Zoti i dhuroi për besimin e tij të pastër në teuhid dhe këshillimin e popullit, vijoi përsëri të tregonte se sa shumë e donte popullin e tij dhe sa shumë e dëshironte të mirën për ta duke thënë: “Ah, sikur ta dinte populli im, përse më fali Zoti im dhe më bëri prej të nderuarve!” Ah, sikur ta dinte populli im se për çfarë arsye më fali Zoti mua, duke më shpëtuar nga çdo lloj ndëshkimi dhe duke më bërë prej të nderuarve. Ai më shpërbleu me gjithë ato mirësi lumturuese. Nëse do ta dinin, ata nuk do të vazhdonin me idhujtarinë dhe kotësinë e tyre. Duke na treguar ndëshkimin e tyre, Allahu i Madhëruar thotë:

- Pas tij, Ne nuk zbritëm kundër popullit të tij ndonjë ushtri nga qielli. - Nuk ishte e nevojshme që Ne të zbrisnim ndonjë ushtri nga qielli për të ndëshkuar atë popull.

- Ne nuk zbritëm asgjë tjetër, - Nuk e bëmë diçka të tillë se ishte e panevojshme. Pushteti dhe madhështia e Allahut është shumë e madhe dhe bijtë e Ademit janë shumë të dobët, ndaj mjafton diçka shumë më e vogël për t'i ndëshkuar ata. Një pjesë e vogël e dënimit të Zotit do t'i mjaftonte për t'i shkatërruar ata.

- ... përveç një britme të tmerrshme. Dhe ja ata mbetën të heshtur e të ftohtë (pa jetë). - Kështu ishte ndëshkimi i tyre. Mjaftoi një zë i nxjerrë nga njëri prej melekëve të Zotit dhe ata mbetën të ftohur (të vdekur). Tmerri ua këputi zemrat brenda gjoksit dhe mbetën si kufoma të ngrira, pa lëshuar asnjë zë dhe pa lëvizur. Nuk pati më jetë pas asaj mendjemadhësie dhe asaj përgjigje të shëmtuar, që i dhanë më të nderuarve krijesa të Zotit dhe tiranisë që treguan kundrejt tyre. Duke dashur që njerëzit të ndiejnë thellë se sa fatkeqësi e madhe është mosbesimi, Allahu i Madhëruar thotë:

- Ah! Mjerë robërit (e Mi)! Sa herë që u vjen ndonjë i dërguar, ata veçse tallen me të. - Sa e madhe është kjo fatkeqësi! E madhe ishte injoranca e tyre dhe po kështu

do të jenë edhe vuajtjet e tyre, për shkak të atyre cilësive të shëmtuara. Ata kanë qenë dhe do të jenë shkak i çdo fatkeqësie e ndëshkimi nga Zoti.

Ajetet 31 – 32

31. A nuk shohin ata se sa e sa breza para tyre i shkatërruam, dhe ata kurrë nuk u kthyen (në dynja).

32. Dhe secili prej tyre - të gjithë do të sillen para Nesh (për gjykim).

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk shohin ata se sa e sa breza para tyre i shkatërruam, dhe ata kurrë nuk u kthyen (në dynja)?! - A nuk shohin këta të mjerë se çfarë u ndodhi popujve të parë, të cilët, ashtu si ju, i mohuan profetët e Zotit? Allahu i shkatërroi dhe zbriti mbi ta dënimin e Tij të ashpër dhe të gjithë ata u shfarosën dhe u zhdukën. Ata nuk u kthyen më në këtë dynja dhe kurrë nuk kanë për t'u kthyer, por Allahu ka për t'i ringjallur pas vdekjes së tyre për t'u llogaritur dhe shpërblyer për atë që bënë. Për këtë arsye, tha:

- Dhe secili prej tyre - të gjithë do të sillen para Nesh (për gjykim). - Të gjithë do të qëndrojnë përpara Zotit, që Ai të gjykojë mes tyre me drejtësinë e Tij, që nuk bën dhe nuk lejon asnjë padrejtësi, as sa një grimcë: "S'ka dyshim se Allahu nuk bën padrejtësi as sa një grimcë. Nëse është vepër e mirë, Ai e shumëfishon atë dhe dhuron shpërblim të madh nga ana e Tij." [Nisa 40].

Ajetet 33 – 36

33. Argument për ata është toka e vdekur, kur Ne i japim jetë dhe bëhen drithërat nga të cilët ju hani.

34. Dhe Ne kemi bërë në të kopshte hurmash e rrushi dhe bëjmë që të shpërthejmë burime (uji).

35. Që ata të hanë nga ato fruta dhe nga ajo që e prodhojnë me duart e tyre. Atëherë a nuk po tregohen mirënjohës?

36. I lavdëruar qoftë Ai që i krijoi në çift të gjitha gjërat – ato që rriten në tokë, ata vetë (njerëzit) dhe shumë gjëra që ata nuk i dinë.

Shpjegimi i ajeteve

- Argument për ata është toka e vdekur, kur Ne i japim jetë dhe bëhen drithërat nga të cilët ju hani. - Argument për

vërtetësinë e ringjalljes pas vdekjes dhe daljen para Zotit për t'u shpërblyer për veprat e kryera është edhe një tokë e mbetur shkretë, të cilën Zoti e ringjall dhe e bën të gëlojë plot jetë, pasi i lëshon shiun nga qielli. Kur shiu bie mbi atë tokë: "Ne i japim jetë dhe bëhen drithërat nga të cilët ju hani." Toka lulëzon, sepse në të mbin çdo lloj bime, me të cilat ushqeheni ju dhe kafshët tuaja. Më pas, uji shpërndahet në kopshte, duke sjellë jetë e gjallëri dhe duke bërë të rriten pemë me fruta të shumta. Mes këtyre frutave, Allahu përmend hurmat e palmave dhe rrushin, si dy nga pemët më të begatshme dhe më të dobishme.

- Dhe Ne kemi bërë në të kopshte hurmash e rrushi dhe bëjmë që të shpërthejmë burime (uji). - Jo vetëm kaq, por Ai bëri që uji të mos humbasë nëpër kopshte, por të krijohen e të rrjedhin lumenj dhe të dalin burime të shumta uji në shërbimin tuaj. Allahu i bëri ato kopshte e pemë për dobinë dhe shërbimin tuaj.

- Që ata të hanë nga ato fruta dhe nga ajo që e prodhojnë me duart e tyre. - Që të hanë ose t'i magazinonjë duke i tharë. Ata kënaqen me gjithë ato mirësi, ndërkohë që ato nuk janë fryt i punës apo mundit të tyre. Është Allahu Ai që i bën të mbijnë dhe të rriten. Allahu është më i Urti dhe Furnizuesi më i mirë. Ata i hanë ata pa qenë nevoja t'i gatuajnë apo t'u bëjnë ndonjë shërbim. Zoti ua jep që t'i hanë pa u lodhur, që të kënaqen. Ata thjesht i këpusin nga pema dhe i hanë.

- Atëherë a nuk po tregohen mirënjohës?

- A nuk po tregoheni mirënjohës ndaj Atij që jua dhuroi këto mirësi dhe u kujdes që t'jua vërë në shërbim, me bujarinë dhe bamirësinë e Tij? A nuk e falënderoni dhe lavdëroni Atë që kujdeset me këto mirësi, për të rregulluar çështjet e dynjasë dhe të fesë tuaj? Ai që e ngjall tokën pasi është shkretuar dhe bën që të mbijnë në të gjithë

ato bimësi e pemë, Ai që nxjerr për ju fryte të shijshme, që dalin nga sytha e degë të thata, Ai i Cili bën që nga toka e vdekur të dalë ujë, a nuk është i Plotfuqishëm që t'i ringjallë krijesat pas vdekjes së tyre?! Nuk ka dyshim se Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka.

- I lavdëruar qoftë Ai që i krijoi në çift të gjitha gjërat – ato që rriten në tokë, ata vetë (njerëzit) dhe shumë gjëra që ata nuk i dinë. - Është Allahu që i krijoi ato lloje të shumta bimësh, që është e pamundur t'i numërosh të gjitha. Po kështu, Ai krijoi njerëzit të ndryshëm dhe i bëri që ca të jenë meshkuj dhe ca femra. Kështu, njerëzit ndryshojnë jo vetëm nga ana fizike, por edhe nga cilësitë e përshkrimet e tyre, qoftë të jashtme, qoftë të brendshme. Pastaj Allahu i Madhëruar thotë se krijoi: "...dhe shumë gjëra që ata nuk i dinë." Domethënë, krijoi edhe krijesa, të cilat ne nuk i njohim dhe do të ketë edhe krijesa të tjera më vonë, që ende nuk janë krijuar. I Lavdëruar, i Dëlirë dhe i Pastër nga çdo e metë është Allahu i Lavdëruar. I Madhëruar qoftë Ai nga shpifjet e trillimet se Ai mund të ketë shokë e partnerë, apo ndihmëtarë e mbështetës, apo grua e fëmijë. Ai nuk ka të ngjashëm apo të njëjtë me Të dhe as si shembulli i Tij. Ai është i Vetëm dhe Absolut në cilësitë e Tij të plota dhe emrat e atributet e Tij të bukura. Atij nuk mund t'i shpëtojë asgjë nga ajo që Ai dëshiron.

Ajetet 37 – 40

37. Argument për ata është edhe nata, prej së cilës tërheqim ditën dhe ata zhyten në errësirë.

38. Edhe Dielli udhëton për në kufirin e vet (përfundimtar). Ky është përcaktimi i Ngadhënjimtarit, i të Gjithëditurit.

39. Edhe Hënës ia kemi caktuar fazat e saj, derisa të kthehet në formën e harkut (hurmes së tharë).

40. As dielli nuk mund ta arrijë hënën, e as nata nuk mund ta kalojë ditën. Secili (trup qiellor) noton në orbitën e vet.

Shpjegimi i ajeteve

- **Argument për ata është edhe nata, prej së cilës tërheqim ditën dhe ata zhyten në errësirë.** - Ky është një argument dhe një shenjë treguese, që tregon se vullneti dhe dëshira e Tij është ajo që do të shkojë në vend patjetër. Pushteti dhe sundimi i Tij është absolut dhe Ai është Plotfuqishëm që t'i ringjallë krijesat. Kështu, Allahu i Madhëruar e largon atë dritë të fuqishme që mbulon dhe ngroh tokën, duke e zëvendësuar me errësirën e natës. Pastaj, Ai e largon errësirën, që e ka mbuluar tokën, duke e bërë diellin të lindë dhe të ndriçojë. Kështu, krijesat përhapen ditën për të kërkuar rizkun dhe për të vazhduar jetën e tyre. Ata shpërndahen për të kërkuar mirësitë e Allahut.

- **Edhe Dielli udhëton për në kufirin e vet (përfundimtar).** - Dielli lëviz vazhdimisht në rrugën që Zoti ka caktuar për të dhe kurrë nuk e kalon apo ta ndryshojë këtë rregull. Dielli nuk mund të veprojë sipas dëshirës së vet dhe as nuk mund ta thyejë urdhrin dhe rregullin e Zotit apo të cenojë pushtetin e Tij.

- **Ky është përcaktimi i Ngadhënjimtarit, të Gjithëditurit.** - Me krenarinë dhe fuqinë e Tij, Ai kujdeset për ato krijesa të mëdha me kujdesin më të plotë. Ai ka vendosur rregullin më të përkryer. Ai është i Gjithëdituri, që me diturinë e Tij vendosi në krijimin e Tij dobi të panumërta për krijesat, me të cilat rregullon dynjanë, fenë dhe besimin e tyre.

- **Edhe Hënës ia kemi caktuar fazat e saj, derisa të kthehet në formën e harkut (hurmes së tharë).** - Ai i ka caktuar Hënës disa faza dhe çdo natë ajo ndryshon, derisa bëhet e hollë si hark. Pastaj, pak e nga pak, natë pas nate, ajo fillon e rritet dhe bëhet e plotë, me dritë vezulluese e të bukur.

- **As dielli nuk mund ta arrijë hënën, e as nata nuk mund ta kalojë ditën,** - Kështu, si diellin dhe hënën, si natën dhe ditën, është Zoti që i ka përcaktuar dhe asgjë nuk mund të ndryshojë caktimin dhe rregullin e Tij. Zoti i ka dhënë forcë dhe kohë çdo gjëje. Nëse njëra vjen, tjetra largohet. "As

dielli nuk mund ta arrijë hënën, e as nata nuk mund ta kalojë ditën..." Dielli nuk mund të marrë pushtetin e hënës gjatë natës, në mënyrë të tillë që të shohim diellin gjatë natës. Edhe hëna nuk mund të marrë forcë, derisa dielli të perëndojë e të largohet.

- **Secili (trup qiellor) noton në orbitën e vet.** - Kështu, dielli, hëna dhe yjet, të gjithë lëvizin sipas rrugës dhe kohës së përcaktuar për ta, në mënyrë të vazhdueshme. Të gjitha këto janë një argument i fortë dhe shumë i qartë, që tregojnë për madhësinë e Krijuesit, për madhësinë e cilësive të Tij e, në mënyrë të veçantë, për madhësinë e pushtetit, urtësisë dhe diturisë së Tij të gjerë në këtë gjithësi.

Ajetet 41 – 50

41. Argument për ta është edhe ajo që Ne i bartëm pasardhësit e tyre (gjatë përmbytyjes) në anijen e ngarkuar (të Nuhut).

42. Dhe Ne kemi krijuar për ta (mjete) të ngjashme me të, me të cilat udhëtojnë.

43. Po të donim, Ne mund t'i përmbytnim ata dhe askush nuk do t'i dëgjonte kur të kërkonin ndihmë dhe as nuk do të mund të shpëtonin,

44. Përveçse me Mëshirën Tonë, për t'i lënë të jetonin deri në një kohë të caktuar.

45. Dhe kur atyre u thuhet: "Kijeni frikë atë që është para jush dhe atë që do të vijë pas jush, që të mëshiroheni (ata nuk dëgjojnë).

46. Sa herë që u vjen atyre ndonjë argument nga argumentet e Zotit të tyre, ata i kthejnë shpinën.

47. Dhe kur u thuhet: "Jepni nga ajo, me të cilën Allahu ju begatoi!" mohuesit (e besimit) u thonë besimtarëve: "Pse, ne do t'i ushqejmë ata, të cilët, nëse do të donte Allahu, do t'i kishte ushqyer (Vetë)? Ju jeni në një humbje të qartë."

48. Dhe thonë: "Kur do të përmbushet ky premtim, nëse ajo që thoni është e vërtetë?"

49. Ata nuk kanë për të pritur gjë tjetër veçse një zë të fuqishëm që do t'i

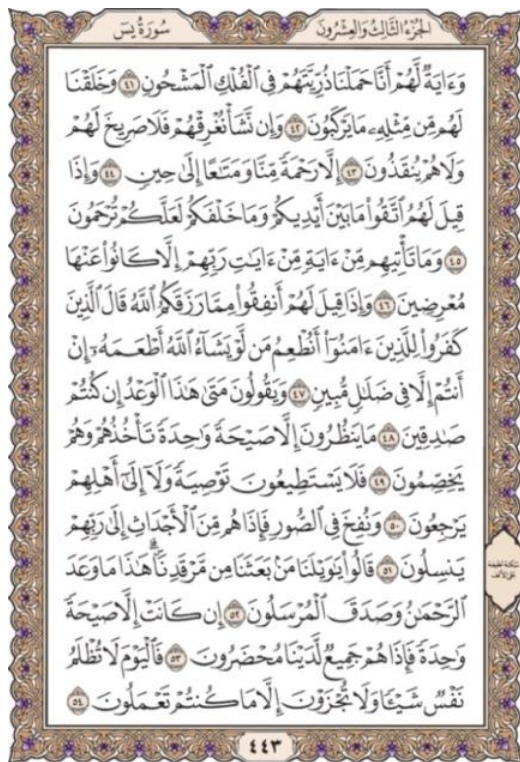
rrëmbejë ata, kur janë duke u zënë njëri me tjetrin.

50. Dhe nuk do të mund të lënë as porosi e as nuk do të mund të kthehen në familjet e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- **Argument për ta është edhe ajo që Ne i bartëm pasardhësit e tyre** (gjatë përmbajtjes) **në anijen e ngarkuar** (të *Nuhut*). - Ky është një fakt shumë i fortë, që tregon se Allahu i Lartësuar është i vetmi që meriton që robi ta adhurojë me dashuri dhe duke iu nënshtruar e bindur tërësisht, sepse Ai është i vetmi që ka në dorë mirësitë dhe kujdeset për të. Ai është i vetmi që të ruan nga ligësitë. Ndër mirësitë që Ai përmend është: "Ne i bartëm pasardhësit e tyre (gjatë përmbajtjes) në anijen e ngarkuar (të *Nuhut*)." Shumë nga mufesirët kanë thënë se këtu flitet për prindërit dhe të parët e tyre, edhe pse janë përmendur "pasardhësit", sepse ky Kur'an iu drejtohet popullit të Muhamedit (a.s.), të cilëve Kur'ani iu drejtua fillimisht.

- **Dhe Ne kemi krijuar për ta (mjete) të ngjashme me të, me të cilat udhëtojnë.** - Për njerëzinë që do të vijnë më pas, Ne do të krijojmë të tjera mjete, të ngjashme me ato (anijet), që ata të hipin. Kur përmendi mirësinë që u bëri duke i mbartur në anije, Allahu përmendi se ajo ishte mirësi për pasardhësit, sepse mirësia për paraardhësit është mirësi edhe për pasardhësit, të cilëve Ai do t'u mundësojë mjete të tjera të ngjashme me ato të paraardhësve, që ata të udhëtojnë e ngarkojnë mallrat e tyre. Por ka mundësi që me fjalën "pasardhësit" të jetë pasur për qëllim "lloji njerëzor" ose "njerëzimi". Në këtë rast, kuptimi do të ishte: "Ne i bartëm pasardhësit e tyre (pra të njerëzimit) në anijen e ngarkuar (të *Nuhut*)." Kështu nuk do të ishte e nevojshme që të nënkuptonim "paraardhësit", siç u përmend më sipër. Allahu i Madhëruar u drejtohet atyre njerëzve që iu drejtua ky Kur'an në fillim, që të kujtojnë mirësinë e Tij kur e shpëtoi llojin e tyre duke i mbartur në anije. Ai e dinte mirë se shumë shenja më të

mëdha do t'u shfaqeshin njerëzve edhe në kohët më pas, kur Ai t'u mësonte njerëzve të ndërtonin mjete të tjera për lundrim, fluturim e për lëvizje në tokë. Për këtë arsye, në fillim tha: "Argument për ta është edhe se Ne i bartëm pasardhësit e tyre (të njerëzimit) në anijen e ngarkuar (të *Nuhut*)." Le të shërbejnë si shenja madhështore për ju, këto anije të mbushura plot me njerëz dhe mallra, të cilat Allahu i ruan nga mbytja.

- **Po të donim, Ne mund t'i përmbytim ata dhe askush nuk do t'i dëgjonte kur të kërkonin ndihmë dhe as nuk do të mund të shpëtonin,** - Ai u kujton pushtetin e Tij dhe faktin se Ai edhe mund të bëjë që ata të mbyten dhe askush nuk do të mund t'i ndihmojë e shpëtojë apo t'ua largojë fatkeqësinë dhe as ata vetë nuk do të mund të shpëtojnë.

- **Përveçse me Mëshirën Tonë, për t'i lënë të jetonin deri në një kohë të caktuar.** - Nëse ata nuk mbyten, kjo është nga mirësia dhe butësia e Zotit, sepse Ai po i lë që vazhdojnë jetën deri në afatin e caktuar prej

Tij, ndoshta ata mund të kthejnë rrugë dhe të besojnë e rregullojnë marrëdhëniet e tyre me Zotit.

- Dhe kur atyre u thuhet: “Kijeni frikë atë që është para jush dhe atë që do të vijë pas jush, që të mëshiroheni (ata nuk dëgjojnë). - Kur ata këshillohen që të ruhen dhe të kenë frikë nga ajo që i pret më pas në jetën e varrit, në ahiret, por edhe nga ndëshkimet e Zotit në këtë dynja, me shpresë që të mëshirohen, ata i kthejnë shpinën kësaj këshille e ftese dhe as që përfitojnë gjë nga ajo. Ata nuk e pranojnë këshillën, edhe sikur t'u sjellësh çdo lloj shenje.

- Sa herë që u vjen atyre ndonjë argument nga argumentet e Zotit të tyre, ata i kthejnë shpinën. - Shiko me kujdes se si i atribuohen ato shenja Zotit, për të treguar se ato janë argumente dhe shenja të plota, të qarta dhe të pakundërshtueshme. Nuk ka më të mëdha dhe më të qarta se shenjat dhe argumentet e Allahut të Madhëruar, dhe Ai gjithmonë u ka sjellë njerëzve të tilla shenja. Ai gjithmonë kujdeset për robërit dhe ndër aspektet më të rëndësishme të kujdesit të Tij për ta është pikërisht dërgimi në mënyrë të vazhdueshme i këtyre shenjave dhe argumenteve, nëpërmjet të cilave ata të mund të mësojnë dhe arrijnë atë që u sjell dobi në fenë dhe dynjanë e tyre.

- Dhe kur u thuhet: “Jepni nga ajo, me të cilën Allahu ju begatoi!” mohuesit (e besimit) u thonë besimtarëve: “Pse, ne do t'i ushqejmë ata, të cilët, nëse do të donte Allahu, do t'i kishte ushqyer (Vetë)? Ju jeni në një humbje të qartë.”. - Jepni për hir të Allahut nga ajo pasuri që Ai ju ka dhënë dhe kujtoni se, nëse Ai do të dëshironte, edhe mund t'ju privonte prej tij. Kur atyre u thuhet që të shpenzonin nga ajo pasuri, mohuesit (e besimit) u thoshin besimtarëve: “Pse, ne do t'i ushqejmë ata, të cilët, nëse do të donte Allahu, do t'i kishte ushqyer (Vetë)” Kështu ata e refuzuan urdhërin e Zotit, duke përdorur padrejtësisht si argument faktin se kjo na qenkësh dëshira

e Zotit. Sipas tyre, meqë Zoti dëshiroi t'i lerë të varfër, as ata nuk duhej që t'u jepnin atyre. Madje, ata thoshin më shumë se kaq: "Ju jeni në një humbje të qartë. Ju, o besimtarë, që na urdhëroni t'u japim të varfërve, jeni shumë të gabuar.” Kjo tregon për injorancën dhe padrejtësinë e tyre të pashembullt. Dëshira dhe caktimi i Zotit nuk mund të shërbejnë kurrsesi si justifikim për të padrejtin dhe gjynahqarin. Është e vërtetë se ajo që dëshiron Zoti të jetë është dhe ajo që Ai dëshiron të mos jetë, ajo nuk është, por, po ashtu është e vërtetë se Allahu e ka pajisur njeriun me forcë të mjaftueshme që të ketë të gjitha mundësitë të kryejë urdhëresat dhe të mund t'i largohet ndalesave të Tij. Kështu, nëse njerëzit nuk përmbushin urdhëresat e Zotit, ky është një veprim me zgjedhjen e tyre të lirë, që askush nuk i detyron apo i imponon që ta kryejnë. Pastaj këta të mjerë, duke treguar se nuk e besojnë ringjalljen dhe e shohin si diçka të largët, thanë:

- Dhe thonë: “Kur do të përmbushet ky premtim, nëse ajo që thoni është e vërtetë?” - Allahu i Madhëruar u tregon se ajo mund të jetë afër, prandaj të mos e shohim si larg. Për këtë arsye, u thotë:

- Ata nuk kanë për të pritur gjë tjetër veçse një zë të fuqishëm që do t'i rrëmbejë ata, kur janë duke u zënë njëri me tjetrin. - Ajo është fryrja e Brrit, e cila do t'i përfshijë ata "...kur janë duke u zënë njëri me tjetrin.". Ajo do t'i përfshijë kur ata të jenë fare të pavëmendshëm dhe duke polemizuar mes njëri tjetrit.

- Dhe nuk do të mund të lënë as porosi e as nuk do të mund të kthehen në familjet e tyre. - Kur ata të zhyten në pakujdesi, do të jenë të papërgatitur dhe as nuk do t'u jepet kohë për të lënë asnjë porosi, as të madhe, as të vogël dhe as do të mund të kthehen tek familja e vet.

Ajetet 51 – 54

51. Pastaj do t'i fryhet Surit dhe ja ata do të dalin prej varreve me të shpejtë për të Zoti i tyre.

52. Ata do të thonë: “Ah! Të mjerët ne! Po kush na ka ngritur prej shtretërve ku qemë shtrirë?” Kjo është ajo që ka premtuar i Gjithëmëshirshmi dhe e vërtetë qe fjala e të dërguarve.

53. Ai do të jetë veçse një zë i fuqishëm dhe ja, ata do të sillen të gjithë para Nesh.

54. Sot askujt nuk do t'i bëhet asnjë padrejtësi dhe ju do të merrni shpërblimin e veprave tuaja.

Shpjegimi i ajeteve

- **Pastaj do t'i fryhet Bririt dhe ata do të dalin prej varrezave me të shpejtë, për te Zoti i tyre.** - Fryrja e parë e Bririt do të jetë për t'u bërë Kijameti, dhe atëherë do të vdesin të gjithë. Ndërsa këtu bëhet fjalë për fryrjen e dytë, e cila është fryrja për ringjalljen dhe tubimin para Zotit. Kështu, kur t'i fryhet Surit, të vdekurit do të dalin nga varret e tyre dhe do të nxitojnë të grumbullohen përpara Zotit. Askush nuk do të vonohet. Ajo është një ditë kur mohuesit e besimit të vërtetë do të dëshpërohen dhe do të shfaqin pendesën e tyre dhe keqardhjen:

- **Ata do të thonë: “Ah! Të mjerët ne! Po kush na ka ngritur prej shtretërve ku qemë shtrirë?”** - Në disa hadithe transmetohet se të vdekurit në varreza do të kenë një lloj gjumi (mes fryrjes së parë të Bririt dhe fryrjes së dytë), përpara se t'i fryhet Bririt për ringjallje. Për këtë arsye, ata do të pyesin: “Kush na ngriti nga "merkadi", pra, nga gjumi ynë në varr? Dhe atyre do t'u jepet kjo përgjigje:

- **Kjo është ajo që ka premtuar i Gjithëmëshirshmi dhe e vërtetë qe fjala e të dërguarve.** - Kjo është ajo që ju premtoi Zoti se do të ndodhte, ashtu siç ju paralajmëruan profetët, dhe tashmë u shfaq vërtetësia e tyre dhe ju po e shihni me sytë e ballit. Mos mendo se përmendja e emrit Er-Rahman këtu është bërë pa qëllim, pasi ajo është bërë për të treguar se atë ditë krijesat do të shohin prej mëshirës së Zotit atë që as nuk u ka shkuar ndër mend dhe nuk e kanë llogaritur ndonjëherë se mund të ndodhë.

Edhe në ajete të tjera që flasin për Ditën e Gjykimit Allahu i Madhëruar përmend emrin e Tij Er-Rahman, si: "Atë ditë, sundimi i vërtetë i takon krejtësisht të Gjithëmëshirshmit." [Furkan 26]. Ose: "Të gjitha zërat do të ulen para të Gjithëmëshirshmit dhe nuk do të dëgjohet asgjë përveçse pëshpërimë." [Ta Ha 108].

- **Ai do të jetë veçse një zë i fuqishëm** Ringjallja nga varret do të bëhet veçse pas një fryrje të Bririt nga Israfil, kur të gjithë të vdekurit do të dalin të gjallë.

- **dhe ja, ata do të sillen të gjithë para Nesh.** - Të parët dhe të fundit, njerëzit dhe xhindët do të dalin të gjithë para Nesh, që të llogariten për veprat e tyre dhe të marrin atë që meritojnë, prej shpërblimit ose ndëshkimit.

- **Sot askujt nuk do t'i bëhet asnjë padrejtësi** - Nuk do t'u pakësohet gjë nga të mirat që kanë bërë dhe as do t'u shtohet gjë nga të këqijat që kanë bërë.

- **dhe ju do të merrni shpërblimin e veprave tuaja.** - Do të shpërbleheni veçse për atë që keni bërë, të mira ose të këqija. Ai që gjen mirësi të falënderojë dhe lavdërojë Allahun e Madhëruar, kurse ai që gjen diçka tjetër, të mos qortojë asnjë, veç vetvetes.

Ajetet 55 – 58

55. Banorët e xhenetit sot janë të preokupuar mes kënaqësive.

56. Ata dhe bashkëshortet e tyre janë nën hije të gjera e të mbështetur në kolltukë.

57. Aty u shërbehen fruta dhe do t'u jepet gjithçka që kërkojnë.

58. “Selam” është Fjala që do t'u thotë (atyre) Zoti Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi faktin se çdokush do të shpërblehet veçse për veprat e veta, Allahu i Madhëruar flet për njërin nga dy grupet, pra, për banorët e Xhenetit:

- **Banorët e xhenetit sot janë të preokupuar mes kënaqësive.** - Ata do të jenë të zënë me kënaqësi, që ua lumturojnë shpirtin. Ata do të shijojnë çdo gjë që u sjell kënaqësi. Ata do të shijojnë gjithçka që do

të dëshirojnë dhe ua ka ënda. Mes këtyre kënaqësive janë edhe gratë e tyre të bukura. I Lartësuarit thotë:

- Ata dhe bashkëshortet e tyre janë nën hije të gjera e të mbështetur në kolltukë.

- Ata do të jenë së bashku me gratë e tyre, hyri symëdha, të cilat kanë mbledhur gjithë bukurinë. Ato janë të bukura në fytyrat dhe trupin e tyre, por edhe në moralin dhe sjelljen e tyre me burrin e tyre. Ashtu së bashku, të lumtur dhe të dashuruar, do të jenë "nën hije të gjera e të mbështetur në kolltukë." Ata do të qëndrojnë të shtrirë dhe mbështetur mbi shtretër të stolisur bukur. Ata do të qëndrojnë të mbështetur, gjë kjo që tregon se do të jenë në rehati dhe kënaqësi të plotë, të patrazuar nga asgjë shqetësuese. Ata do të jenë të përkushtuar dhe të zhytur tërësisht veç në kënaqësi.

- Aty u shërbehen fruta - Ata do të shijojnë çdo lloj frute të shijshme, si rrush, ulli, shëgë etj., që dëshirojnë.

- dhe do t'u jepet gjithçka që kërkojnë. - Atje do t'u jepet gjithçka që do të dëshirojnë dhe i ëndërrojnë. Mjafton që ata ta dëshirojnë diçka, dhe ajo u jepet në çast.

- "Selam" është fjala që do t'u thotë (atyre) Zoti Mëshirëplotë. - Ata do të përjetojnë edhe diçka, që ia kalon çdo kënaqësie tjetër në Xhenet. Ata do të përshëndeten me *selam* nga Allahu i Lartësuar. Ky ajet është argument shumë i qartë që Allahu i Madhëruar do t'u flasë dhe do t'i përshëndesë me *selam* besimtarët në Xhenet. Këtë Allahu i Madhëruar e përforcon me fjalën "Kaulen min Rab-bir-Rahim", domethënë, fjalë nga Zoti i tyre, që është Mëshirëplotë. Kur t'u flasë dhe përshëndesë me *selam* Zoti Mëshirëplotë, ata do të përjetojnë paqen dhe lumturinë me të gjitha përmasat e saj. Nuk ka përshëndetje më lumturisjellëse, më të madhe dhe të mrekullueshme sesa përshëndetja e Tij. Asnjë kënaqësi nuk mund të krahasohet me të. Si mendon se mund të jetë përshëndetja e Mbretit të gjithësisë, Zotit të Madhërisëm të Gjithëmëshirëshmit, Mëshirëplotit në atë

vend të mirësive dhe lumturisë, kur t'u drejtohet të dashurve të Tij dhe t'i njoftojë se është i kënaqur prej tyre dhe kurrë nuk ka për t'u zemëruar me ta?! Sikur Allahu të mos e kishte përcaktuar që ata të jenë të përjetshëm dhe të mos vdesin në Xhenet, zemrat e tyre do të dilnin jashtë nga ai gëzim, nga ajo kënaqësi e lumturi. E lusim Zotin tonë që të mos na privojë nga ajo mirësi dhe i përgjyerohe mi që të na lumturojë duke na mundësuar të shohim fytyrën e Tij të nderuar. Pasi përmendi shpërblimin dhe pritjen e nderuar të të devotshmëve, Allahu tregon edhe dënimin e keqbërësve. Ditën e Gjykimit, atyre do t'u thuhet:

Ajetet 59 – 67

59. Dhe ju o keqbërës (mohues të besimit)! Veçohuni sot (nga besimtarët)!

60. A nuk ju pata paralajmëruar ju, o bijtë e Ademit, që të mos e adhuronit shejtanin, sepse ai ishte armiku juaj i hapët?

61. dhe që Të më adhuronit vetëm Mua sepse kjo ishte rruga e drejtë?

62. Dhe ai çoi në humbje shumë prej jush. A nuk e kuptonit atëherë?

63. Ky është xhehenemi për të cilin ju jeni paralajmëruar.

64. Hyni sot në të, për shkak të mohimit tuaj!

65. Sot Ne do t'ua vulosim gojët. Por do të na flasin duart e tyre; ndërsa këmbët e tyre do të dëshmojnë për gjithçka që bënë.

66. Sikur të kishim dashur Ne mund t'ua kishim verbuar sytë. Atëherë ata do ta kërkonin rrugën, por si vallë do të mund ta shihnin?

67. Sikur të kishim dashur Ne do t'i kishim shndërruar ata (në krijesa të tjera) në vendet e tyre dhe ata nuk do të mund të shkonin e as nuk do të mund të ktheheshin.

Shpjegimi i ajeteve

- Dhe ju o keqbërës (mohues të besimit)! Veçohuni sot (nga besimtarët)! - Ndahuni nga besimtarët, që Allahu t'ju poshtërojë

para gjithë krijesave, përpara se të hyni në Zjarr.

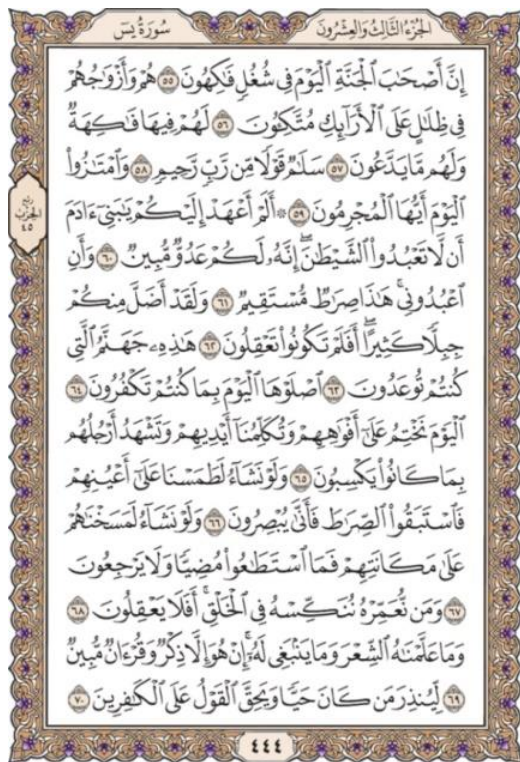
- **A nuk ju pata paralajmëruar ju, o bijtë e Ademit, që të mos e adhuronit shejtanin, sepse ai ishte armiku juaj i hapët?** - A nuk ju kam këshilluar ju përmes profetëve? A nuk ju kam thënë: "... që të mos e adhuronit shejtanin, sepse ai ishte armiku juaj i hapët? Gjithmonë ju kam paralajmëruar që të mos i bindeni shejtanit dhe t'i shkoni pas atij!" Ky është një qortim për të gjitha llojet e mohimit dhe poshtërsive ndaj Zotit, sepse çdo mohim dhe poshtërsi ndaj Zotit konsiderohet si bindje ndaj shejtanit dhe si një lloj adhurimi i tij. Allahu e përshkruan të mallkuarin si "armiku juaj i hapur". Allahu gjithmonë ka paralajmëruar për rrezikun e bindjes ndaj shejtanit dhe mashtrimit të tij. Allahu tregon se çfarë synon ai i mallkuar dhe si është përfundimi i atyre që i shkojnë pas, duke u mashtruar nga ai. Nga ana tjetër, Allahu i ka urdhëruar që ta adhurojnë Atë si një të vetëm. Ai thotë:

- **dhe që të më adhuroni vetëm Mua...** - Unë ju urdhërova që të më adhuroni vetëm Mua, duke përmbushur urdhëresat e Mia dhe duke u larguar nga ndalesat e Mia.

- **...sepse kjo ishte rruga e drejtë?** - Pikërisht adhurimi Im si Një i Vetëm, bindja ndaj Meje dhe refuzimi i bindjes ndaj shejtanit është rruga e drejtë. Të gjitha dituritë rreth rrugës së drejtë lidhen ngushtë me këto dy çështje: bindje ndaj Zotit dhe refuzim i shejtanit të mallkuar. Por ju, o njerëz, nuk iu përmbajtët premtimit ndaj Meje dhe as nuk punuat sipas porosive të Mia, por u miqësuat me armikun tuaj dhe i latë në duart e tij frerët e çështjeve tuaja.

- **Dhe ai çoi në humbje shumë prej jush.** - Të shumta janë brezat që ai i mallkuar i ka humbur dhe devjuar.

- **A nuk e kuptonit atëherë?** - A nuk keni logjikë, që të kuptoni se duhet t'i bindeni Zotit tuaj, i Cili është mbrojtësi dhe i dashuri juaj i vërtetë? Ai ju mëson dhe porositi që të ruheni e të mos bëni mik armikun tuaj më të urreyer dhe të përbetuar.

Nëse vërtet do të kishit logjikë, ju nuk do ta bënit atë. Nëse i bindeni shejtanit, ju do të armiqësoheni dhe i kundërviheni Rahmanit dhe do të mohoni takimin me Të. Por ta dini se do të vijë dita kur ju të ktheheni në vendin e shpërblimit dhe ndëshkimit dhe mbi ju do të bëhet i pashmangshëm vendimi i dënimit. Atë ditë do t'ju thuhet:

- **Ky është xhehenemi për të cilin ju jeni paralajmëruar.** - Ky është Zjarri, që ju nuk e besuat. Tashmë, ju po e shihni haptas, me sytë tuaj. Sot do të mbushen me frikë e tmerr shpirtat tuaj dhe sytë do t'ju mbeten hapur. Kjo është dita e tmerrit më të madh. Kështu do të vazhdojë frika t'jua mbushë zemrat, derisa të finalizohet gjithçka me urdhrin për t'ju flakur në Xhehenem. Atëherë do t'u thuhet:

- **Hyni sot në të, për shkak të mohimit tuaj!** - Do të zhyteni në Zjarr, në mënyrë që flakët e tij t'ju rrethojnë dhe përpijnë trupin tuaj nga çdo anë. Kështu do të përvëloheni, për shkak se ju mohoni besimin e vërtetë dhe shenjat e Allahut. Ju nuk besoni profetët e Allahut dhe nuk pasoni rrugën e

tyre. Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon për gjendjen e tyre në vendin e dëshpërimit:

- **Sot Ne do t'ua vulosim gojë. Por do të na flasin duart e tyre; ndërsa këmbët e tyre do të dëshmojnë për gjithçka që bënë.** - Ata janë bërë memecë dhe nuk do të mundin të flasin asnjë fjalë. Ata nuk do të mund të mohojnë veprat e tyre, mosbesimin e gjynahet që kanë bërë. Diçka tjetër do të ndodhë atë ditë: "...do të na flasin duart e tyre; ndërsa këmbët e tyre do të dëshmojnë për gjithçka që bënë." Do të jenë gjymtyrët e tyre që do të dëshmojnë për gjithçka që kanë bërë. Allahu do t'i bëjë që të flasin dhe të dëshmojnë.

- **Sikur të kishim dashur Ne mund t'ua kishim verbuar sytë. Atëherë ata do ta kërkonin rrugën, por si vallë do të mund ta shihnin?** - Po të donim Ne, do t'ua fshinin fare sytë nga fytyra, ashtu siç ua hoqëm mundësinë për të folur. Në këtë gjendje, edhe nëse nxitojnë për të ecur në rrugën e vendosur nga Zoti për në Xhenet, nuk do të mundin. Allahu i Madhëruar thotë: "Por si do të mund të shihnin? Si mund të hyjnë në rrugën e Xhenetit, nëse ua zhdukim sytë?!"

- **Sikur të kishim dashur Ne do t'i kishim shndërruar ata (në krijesa të tjera) në vendet e tyre dhe ata nuk do të mund të shkonin e as nuk do të mund të ktheheshin.** - Do t'i bënim të paaftë për të lëvizur, domethënë, do t'i paralizonim, që të mos lëviznin e të arratiseshin nga Zjarri. Kuptimi është që këta mohues dhe keqbërës do të dënohen pashmangshmërisht dhe asgjë nuk do të mund t'u bëjë dobi. Vendimi i dënimit për ta ka marrë fund. Ata nuk mund të shpresojnë Xhenetin dhe as nuk mund të shpëtojnë nga Zjarri. Tashmë pranë këtyre është Zjarri, i cili është shfaqur, ndërsa rruga e vetme për në Xhenet është kalimi mbi Sirat, që mund ta kalojnë veçse besimtarët që kanë iman në zemrat e tyre. Besimtarët do të ecin me dritën e imanit të tyre. Ndërsa këta të mjerë nuk kanë premtim nga Allahu për shpëtim, prandaj

nëse Ai dëshiron, ua fshin shikimet dhe i paralizon nga lëvizjet e tyre, e atëherë, edhe nëse dëshirojnë që të nxitojnë për të kaluar në Sirat, nuk do të mundin ta bëjnë, sepse nuk mund të shohin. Nëse Allahu dëshiron, Ai ua largon edhe forcën për të lëvizur, dhe kështu ata nuk mund të bëjnë as para dhe as pas. Përfundimisht, kuptimi është që ata nuk do të mund të kalojnë në Sirat dhe të mund të shpëtojnë nga Zjarri.

Ajeti 68

68. Nëse dikë e bëjmë të jetojë gjatë, Ne e kthejmë pas (nga forca) në dobësinë e tij. A nuk mendojnë ata për këtë?

Shpjegimi i ajetit

- **Nëse dikë e bëjmë të jetojë gjatë, Ne e kthejmë pas (nga forca) në dobësinë e tij.** - Nëse dikush nga bijtë e Ademit jeton gjatë, Allahu e bën që ai të rikthehet në gjendjen e fillimit, një gjendje kjo e dobët fizikisht e mendërisht.

- **A nuk mendojnë ata për këtë?** - A nuk logjikojnë dhe të kuptojnë se biri i Ademit është i dobët dhe i mangët nga çdo aspekt? Le të shërbejë kjo që njeriu të logjikojë dhe t'i përdorë forcat e tij në bindje ndaj Zotit dhe në dobi të dynjasë dhe ahiretit të tij.

Ajetet 69 – 70

69. Ne nuk ia kemi mësuar atij (Muhamedit) poezinë dhe ajo as nuk është për të. Ky (Libër) është veçse një Mesazh dhe një Kur'an i qartë.

70. Për të paralajmëruar këdo që është i gjallë dhe që të përmbushet fjala e Tij për jobesimtarët.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne nuk ia kemi mësuar atij (Muhamedit) poezinë dhe ajo as nuk është për të.** - Allahu i Lartësuar dëshmon pastërtinë e figurës së Profetit të Tij nga shpifjet që trillonin për të idhujtarët, se ai na qenkësh një poet dhe se ajo që solli ishte thjesht një poezi. Ai thotë: "...Ne nuk ia kemi mësuar atij (Muhamedit) poezinë dhe ajo as nuk është për të." Nuk i takon një të përzgjedhuri që të jetë poet. Është e pamundur që ai të jetë poet, sepse është i udhëzuar dhe i drejtuar nga Zoti, ndërsa

poetët kryesisht janë të çoroditur dhe të devijuar, që pasohen veçse nga të humburit dhe të mashtruarit. Allahu i Madhëruar i ka hedhur poshtë të gjitha dyshimet dhe trillimet e mohuesve për të Dërguarin e Tij. Profeti nuk dinte shkrim e lexim dhe Allahu nuk i pati mësuar atij poezinë, pasi kjo është diçka që nuk i shkonte figurës së këtij Profeti madhështor.

- **Ky (Libër) është veçse një Mesazh...** - Shpallja që Profeti (a.s.) solli nga Zoti është veçse një kujtim e këshillë për të urtët dhe të mençurit, që ata të zbulojnë mesazhet e Zotit dhe synimet e larta të Tij. Kur'ani përmban të gjitha porosinë dhe synimet e larta në formën më të plotë. Ai ka një forcë këshilluese e kujtuese shumë të fortë. Ai bën të mundur që natyrat e pastra të kuptojnë çdo urdhër që është i mirë dhe i bukur dhe çdo gjë e ndaluar është e ligë dhe e dënueshme. Kur'ani i nxjerr në pah dhe vë në provë natyrat e pastra, që të kuptojnë të mirën dhe t'i largohen të keqes.

- **...dhe një Kur'an i qartë.** - Ai është qartësuesi i gjithçkaje që ka nevojë të qartësohet. Allahu i Madhëruar nuk përcakton se për çfarë çështjesh është qartësues, që të kuptohet se Kur'ani është qartësues për gjithçka dhe për të gjithë të vërtetën. Këtë e bën nëpërmjet argumenteve të përgjithshme dhe ato specifike. Kur'ani bën të qartë, gjithashtu, edhe të kotën dhe na sjell argumentet e kotësisë së saj. Por Allahu e shpalli këtë libër edhe për një qëllim tjetër:

- **Për të paralajmëruar këdo që është i gjallë** - Për të paralajmëruar ata që e kanë zemrën e gjallë dhe të vëmendshme, për të kuptuar e pranuar të vërtetën. Këta janë ata që pastrohen me Shpalljen dhe përfitojnë prej saj. Atyre ua shton diturinë dhe i bën që të punojnë me të. Kurani, për këto lloj zemrash, është si ai shiu që zbret në një tokë pjellore dhe të pastër, që jep jetë dhe fryte të shumta.

- **dhe që të përmbushet fjala e Tij për jobsimtarët.** - Kështu do të veprohet me mohuesit. Dënimi për ta do të jetë i

pakthyesëm, sepse ata nuk kanë më justifikim para Zotit. Pas shpalljes së Kur'anit, atyre iu këput çdo mundësi justifikimi për mosbesimin e tyre, kur të dalin para Zotit.

Ajetet 71 – 73

71. A nuk e shohin ata se jemi Ne që kemi krijuar për ta kafshë që ata i kanë nën zotërimin e tyre?

72. Dhe jemi Ne që ua nështruam ato për t'i përdorur. Disa i mbajnë si kafshë barre dhe disa i mbajnë për ushqim.

73. Ata kanë prej tyre edhe dobi të tjera dhe pije të këndshme (qumësht). A nuk do të jenë mirënjohës?

Shpjegimi i ajeteve

- **A nuk e shohin ata se jemi Ne që kemi krijuar për ta kafshë që ata i kanë nën zotërimin e tyre? Dhe jemi Ne që ua nështruam ato për t'i përdorur. Disa i mbajnë si kafshë barre dhe disa i mbajnë për ushqim.** - Allahu i Madhëruar i urdhëron njerëzit që të shohin në gjithë ato mirësi dhe kafshë që Ai i krijoi dhe nënshtrori të jenë në shërbim të tyre. Ai i bëri njerëzit të jenë pronarë të kafshëve, që ato t'u binden atyre në çdo gjë. Allahu i Madhëruar u mundësoi njerëzve që të kenë shumë dobi nga kafshët, siç thotë në ajetin kuranor: "Edhe kafshët, Ai i krijoi për ju. Nëpërmjet tyre ju siguron miqet për ngrohje dhe dobi të tjera. Prej tyre ushqeheni. Ju shihni pamje të bukura kur i ktheni ato në mbrëmje (nga kullota) dhe kur i lëshoni në mëngjes (për në kullotë). Ato bartin ngarkesat tuaja (të rënda) në vende të largëta, ku ju do të arrinit me shumë vështirësi. Vërtet, Zoti juaj është shumë Bamirës dhe Mëshirëplotë. Edhe kuajt, mushkat dhe gomarët i krijoi që t'i përdorni si kafshë barre dhe si zbukurim. Ai krijon edhe gjëra që ju nuk i dini." [Nahl 5 – 8]. Përveç këtyre, ka edhe shumë mirësi të tjera.

- **Ata kanë prej tyre edhe dobi të tjera dhe pije të këndshme (qumësht). A nuk do të jenë mirënjohës?** - Ju duhet t'i jeni Atij mirënjohës për këto mirësi që ju dhuroi dhe

të tregoheni të sinqertë në përkushtimin e adhurimeve vetëm për Të. Një ndër mënyrat e shprehjes së mirënjohjes është që këto mirësi të mos i shfrytëzojmë apo shijojmë, pa medituar pak për to dhe për Atë që na i dhuroi. Sa herë që kënaqemi me diçka, le të meditojmë për Atë që na i dhuroi dhe për mirësitë e Tij të përrjetshme në Xhenet, që nuk do të kenë fund.

Ajetet 74 – 75

74. Ata adhurojnë zota të tjerë në vend të Allahut, me shpresë se do të mund të ndihmohen prej tyre.

75. Ata (idhujt) as që mund t'u vijjnë në ndihmë dhe të gjithë bashkë do të sillen para Nesh si një trupë (për t'u dënuar).

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata adhurojnë zota të tjerë në vend të Allahut, me shpresë se do të mund të ndihmohen prej tyre.** - Në këtë ajet, Allahu i Madhëruar na tregon për kotësinë e idhujve dhe të adhurimit të idhujtarëve për ta. Ata të mjerë shpresojnë ndihmën dhe ndërmjetësimin e tyre, edhe pse është e sigurt se ata janë të dobët dhe të mangët. Ata janë, siç thotë Allahu:

- **Ata (idhujt) as që mund t'u vijjnë në ndihmë** - Ata as veten e tyre nuk mund ta ndihmojnë. Atëherë, kur këta nuk mund të ndihmojnë as vetveten, si mund të shpresohet se do t'i ndihmojnë të tjerët? Të ndihmosh dikë duhet t'i plotësosh dy kushte:

1. Mundësi e forcë për të ndihmuar.
2. Dëshira për të bërë diçka të tillë, sepse mund të jesh i aftë dhe i fuqishëm për të ndihmuar, por nuk e dëshiron këtë gjë. Duke na treguar se këta idhuj nuk kanë mundësi që të ndihmojnë as vetveten e jo më të tjerët, Allahu i Madhëruar na tregon se asnjë nga kushtet nuk plotësohet, prandaj kurrë nuk ka për të patur ndihmë prej tyre.

dhe të gjithë bashkë do të sillen para Nesh si një trupë (për t'u dënuar). - Të gjithë, si lutësit, edhe idhujt do të jenë në Zjarr dhe do të mallkojnë njëri tjetrin. A nuk është koha që të distancohen prej tyre që në këtë dynja e të largohen nga adhurimi

i këtyre kotësive? A nuk duhet të përkushtohen që tani me sinqeritet në adhurimin e Allahut, në dorë të të Cilit është i gjithë pushteti, e gjithë mirësia e ruajtja nga e keqja? Në dorën e Tij është të japë ose të privojë dhe Ai është më i miri Mbrojtës dhe Ndhimëtar, më i miri Kujdestar, në dorën e të Cilit duhet t'i lësh të gjitha çështjet e tua.

Ajeti 76

76. Atëherë mos u brengos për fjalët e tyre! Ne dimë atë, që e mbajnë të fshehtë dhe atë, që e shfaqin haptas.

Shpjegimi i ajetit

- **Atëherë mos u brengos për fjalët e tyre!**
- Mos u shqetëso dhe trishto për fjalët e mohuesve të së vërtetës! Sipas kontekstit, këtu është fjala për çdo lloj shpifjeje që ata trillonin kundër Profetit ose kundër Shpalljes që ai solli prej Zotit.

- **Ne dimë atë, që e mbajnë të fshehtë dhe atë, që e shfaqin haptas.** - Për këtë arsye, do t'i shpërblejmë ata sipas asaj që Ne e dimë mirë. Ndërsa fjalët e tyre nuk kanë për të të dëmtuar aspak ty.

Ajetet 77 – 83

77. A nuk e sheh njeriu se Ne e krijuam atë prej një pike (fare)? Por, ja! Ai bëhet një kundërshtar i hapur.

78. Dhe Ai (njeriu) bën krahasime për Ne dhe e harron se si është krijuar. Ai thotë: “Kush i ngjall eshtrat pasi të jenë kalbur?”

79. Thuaj: “Do t'i ngjallë Ai që i krijoi për herë të parë. Ai, për çdo krijim, është i Gjithëditur.

80. Ai nxjerr për ju zjarrin prej drurit të gjelëbr dhe ja, ju prej tij (drurit) ndizni (zjarre)”.

81. A nuk mundet Ai, që krijoi qiejt e tokën t'i rikrijojë ata (njerëzit)? Po, Ai është Krijuesi, i Gjithëdituri.

82. Kur Ai dëshiron diçka, mjafton vetëm të thotë: “Bëhu!” Dhe ajo menjëherë bëhet.

83. I madhëruar qoftë Ai në dorën e të Cilit është pushteti mbi gjithçka! Dhe

vetëm tek Ai do të ktheheni ju (për tu gjykuar dhe shpërblyer me drejtësi).

Shpjegimi i ajeteve

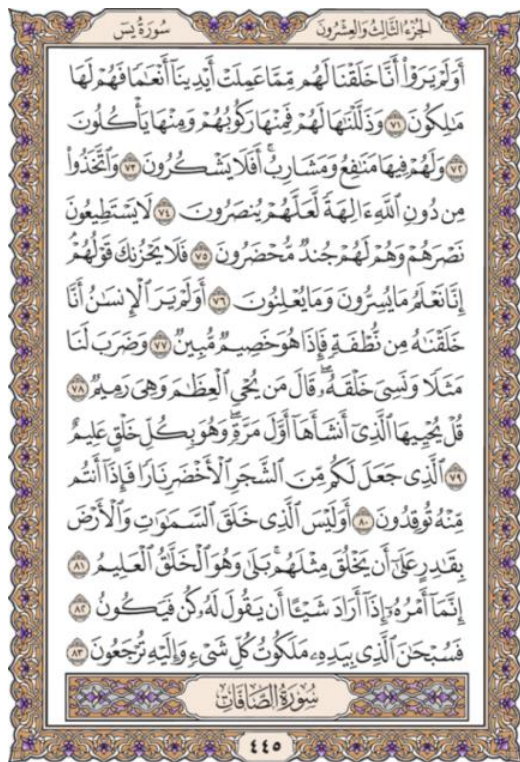
Në këto ajete jepet një nga dyshimet që hedhin ata që e mohojnë vërtetësinë e ringjalljes, por edhe përgjigjja ndaj tyre me formën më të mirë, më të bukur, më të qartë e më të kuptueshme. Allahu i Lartësuar thotë:

- A nuk e sheh njeriu se Ne e krijuam atë prej një pike (fare)? Por, ja! Ai bëhet një kundërshtar i hapur.

A nuk e sheh ai që e mohon vërtetësinë e ringjalljes dhe është në dyshim rreth saj se si Allahu e filloi krijimin? Kjo është një çështje që, nëse mendon rreth saj, do të arrijë siguri të plotë rreth ringjalljes dhe vërtetësisë së saj. Le të mendojë njeriu se si e krijon Allahu njeriun, duke e nisur krijimin nga një pikë lëngu, të cilën Ai e kalon nga një gjendje në tjetrën, derisa njeriu forcohet dhe plotësohet fuqia e tij trupore dhe mendore. Por kur atij i kërkohet që të pendohet dhe të ndjekë rrugën e Zotit, "ai bëhet një kundërshtar i hapur." Ai tregohet kryeneç dhe arrogant, edhe pse fillesa e tij është nga një pikë lëngu. Le të shohë njeriu ndryshimin mes këtyre dy rasteve dhe të bindet se Ai që e krijoi dhe e bëri të jetë kur nuk ishte fare, është i plotfuqishëm që ta rikthejë në jetë edhe pasi të jetë tretur dhe shpërndarë nëpër tokë, dhe kjo është edhe më e thjeshtë dhe më e pranueshme logjikisht.

- Dhe Ai (njeriu) bën krahasime për Ne dhe e harron se si është krijuar. Ai thotë:

“Kush i ngjall eshtrat pasi të jenë kalbur?” “Ai na solli një shembull, gjë që askush nuk duhet ta bëjë, sepse është gabim i madh që të gjykosh duke krahasuar fuqinë e Krijuesit me atë të krijesës. Sipas kësaj logjike, ajo që është e pamundur për forcën e krijesës është e pamundur edhe për fuqinë dhe pushtetin e Zotit! Kjo është e gabuar dhe e papranueshme. Ai njeri solli këtë shembull: “Kush i ngjall eshtrat pasi të jenë kalbur? A ka ndonjë që mund t'i ringjallë? Kjo është një pyetje mohuese, që e mohon këtë mundësi kategorikisht. Domethënë,

sipas saj, askush nuk mund t'i risjellë në jetë kockat, pasi janë tretur ose bërë pluhur. Meqenëse kjo është e pamundur për krijesat, atëherë duhet të jetë e pamundur edhe për Allahun. Por këto fjalë tregojnë se njeriu është fare i pavëmendshëm rreth fillesave të krijimit të tij. Nëse do të mendonte për faktin që Zoti e krijoi kur njeriu nuk ekzistonte fare, nuk do të sillte një shembull të tillë. Megjithatë, Allahu i Madhëruar jep për këtë dyshim një përgjigje të plotë e shteruese. Ai thotë:

- Thuaj: “Do t'i ngjallë Ai që i krijoi për herë të parë.”! - Mjafton të mendosh për këtë përgjigje, për të krijuar siguri të plotë, që nuk të le asnjë dyshim se, Ai që e krijoi njeriun herën e parë është i plotfuqishëm për ta rikthyer edhe njëherë në jetë. Madje, nëse logjikon, kjo është më e thjeshtë.

- Ai, për çdo krijim, është i Gjithëditur. - Edhe kjo është një cilësi tjetër e Allahut, që tregon se Ai ka fuqi të rikthejë në jetë të vdekurit. Ai është i Gjithëditur për të gjitha krijesat e Tij, në të gjitha gjendjet e tyre, në të gjitha kohët. Ai e di mirë se çfarë ha toka

nga trupat e të vdekurve dhe çfarë lë pa tretur. Ai e di mirë atë që fshihet dhe atë që shfaqet. Nëse robi e pranon se Allahu ka këtë dituri të gjerë, atëherë e kupton se Ai është shumë madhështor dhe i plotpushtetshëm për të ringjallur të vdekurit nga varret e tyre. Dituria e Tij është shumë më e madhe sesa thjesht ringjallja nga varri i të vdekurve. Pastaj Allahu i Madhëruar përmend edhe një argument të tretë:

- Ai nxjerr për ju zjarrin prej drurit të gjelëbr dhe ja, ju prej tij (drurit) ndizni (zjarre)". Ai që e bën të dalë zjarr i nxehtë nga druri i njomë, edhe pse këto janë dy gjëra të kundërta dhe përjashtojnë njëra tjetrën, edhe për ringjalljen e të vdekurve ka fuqi dhe pushtet të plotë. Pastaj përmendi një argument të katërt:

- A nuk mundet Ai, që krijoi qiejt e tokën t'i rikrijojë ata (njerëzit)? - A nuk është i Plotfuqishëm Ai që i krijoi qiejt e tokën me gjithë gjerësinë dhe madhësinë e tyre, që t'i rikrijojë ata (njerëzit) ashtu siç ishin? Po, pa dyshim, Ai është i Plotfuqishëm dhe ka pushtetin për këtë, sepse krijimi i qiejve dhe i Tokës është më i madh se krijimi i njerëzve.

- Po, Ai është Krijuesi, i Gjithëdituri. Edhe ky është një argument, madje, i sjellë në këtë ajet. Ai është Krijuesi madhështor dhe çdo krijesë, nga i pari, deri tek i fundit, të gjitha janë gjurmë të krijimit, pushtetit dhe fuqisë së Tij. Nuk ka ndonjë gjë që të jetë e vështirë të krijohet nga Zoti. Çdo gjë që e dëshiron ta krijojë, Ai e krijon pa më të voglën vështirësi. Rikthimi i krijesave është thjesht një prej gjurmëve të krijimit dhe pushtetit të Tij.

- Kur Ai dëshiron diçka, mjafton vetëm të thotë: "Bëhu!" Dhe ajo menjëherë bëhet. -Fjala 'diçka' këtu përfshin çdo gjë pa përjashtim, sipas rregullave të gjuhës arabe. Kuptimi është: Çdo gjë pa përjashtim, nëse Ai dëshiron që të jetë, ajo do të jetë. Mjafton që t'i thotë: "Bëhu!", e ajo menjëherë bëhet, pa asnjë pengesë dhe vështirësi.

- I madhëruar qoftë Ai në dorën e të Cilit është pushteti mbi gjithçka! - Ky është argumenti i gjashtë. Allahu është Pronari dhe Mbretëruesi i gjithçkaje. Çdo krijesë në botën e sipërme dhe atë të poshtme është pronë dhe nën sundimin e Tij. Të gjithë janë rob e të nënshtuar nën pushtetin e Allahut dhe Ai vepron dhe administron veprat e tyre, me caktimin dhe urtësinë e Tij të krijimit, me ligjet e Tij të Sheriatit. Mbi ta zbatohen edhe ligjet e Tij të shpërblimit dhe ndëshkimit. Ringjallja e tyre për t'u zbatuar mbi ta rregullat e Tij të shpërblimit dhe ndëshkimit është domosdoshmëri e sundimit dhe mbretërimit të Tij absolut, me të cilin është përshkruar.

- Dhe vetëm tek Ai do të ktheheni ju (për tu gjykuar dhe shpërblyer me drejtësi). - Për këtë nuk duhet të ketë asnjë dyshim, sepse argumentet janë të plota dhe të qarta. I lavdëruar dhe i Lartësuar qoftë Allahu, që e bëri fjalën e Tij qartësuese të gjithçkaje, shërim dhe dritë!

Këtu përfundon tefsiri i sures Ja Sin.

Allahut i qoftë lavdërimi, ashtu siç e meriton madhështia e Tij! Ai qoftë i përlëvdur, ashtu siç e meriton Lartësia e Tij! Ai qoftë i Madhëruar, siç e meriton Madhëria e Tij!

**Surja 37 – Es safat (mekase) 182 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirëshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 11**

- 1. B Betohe në ata (melekët), që rreshtohen në rreshta.**
- 2. Dhe në nxituesit, që me nxitim shtyjnë retë.**
- 3. Dhe në lexuesit, që lexojnë Këshillën (Kur'anin).**
- 4. Është e vërtetë se Zoti juaj (që meriton të adhurohet) është vetëm Një.**
- 5. Zoti i qiejve dhe i Tokës e çfarë ka mes tyre dhe Zoti i lindjeve.**
- 6. Vërtet, Ne e kemi stolitur qiellin më të ulët (të Dunjasë) me bukurinë e yjeve.**
- 7. Dhe e bëmë të ruajtur prej çdo shejtani të rebeluar.**

8. Ata nuk mund të përgjojnë Parinë më të Lartë (*melekët më të zgjedhur*), dhe qëllohen (*me shkëndija të zjarra*) nga të gjitha anët.

9. Ata janë të dëbuar dhe do të kenë një dënim të përhershëm.

10. Ka prej atyre (*shejtanëve*) që rrëmbejnë diçka (nga lajmet e qiellit), por edhe ata i ndjek shkëndija (e zjarrtë) që djeg.

11. Vetëm pyeti ata (*idhujtarët*)! A është më i vështirë krijimi i tyre, apo ajo që Ne kemi krijuar? Ata, Ne i kemi krijuar prej baltës ngjitëse.

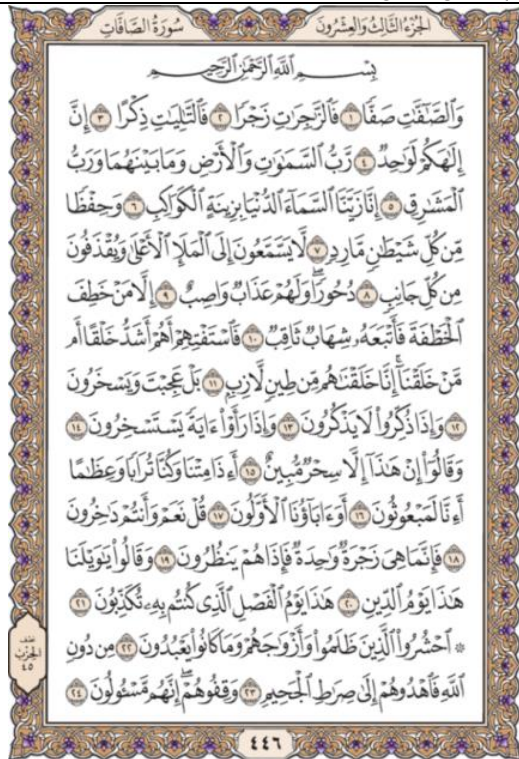
Shpjegimi i ajeteve

- **Betohem në ata (melekët), që rreshtohen në rreshta.** - Ky është një betim në melekët, dhe pikërisht kur ata janë duke adhuruar Allahun dhe kur përmbushin detyrat që Ai u ka ngarkuar, duke treguar se i janë nënshtruar Atij në Rububijen dhe Uluhijen e Tij. Ai thotë: "Betohem në të ata (*melekët*), që në rreshta qëndrojnë!" Pra, betohem në ata që rrinë të rreshtuar dhe të gatshëm për t'i shërbyer Zotit të tyre! Këta janë melekët e Zotit.

- **Dhe në nxituesit, që me nxitim shtyjnë retë.** - Këta janë melekët që i lëvizin dhe grumbullojnë retë sipas urdhrin të Zotit. Ata bëjnë gjithçka që Zoti dëshiron dhe urdhëron.

- **Dhe në lexuesit, që lexojnë Këshillën (Kur'anin).** - Këta janë melekët që e këndojnë bukur fjalën e Allahut të Lartësuar. Pasi u betua në këta melekë madhështorë, të cilët i janë nënshtruar Zotit në Rububijen e Tij, pra, në cilësinë e Tij si Zoti Krijues e Sundues, dhe të cilët ia plotësojnë të gjitha urdhëresat dhe i shërbejnë duke mos ia kthyer urdhrin kurrë dhe për asgjë në botë, Allahu i Lartësuar u sjell përgjigjen dhe arsyen e këtij betimi, dukë thënë:

- **Është e vërtetë se Zoti juaj (që meriton të adhurohet) është vetëm Një!** - Ai u betua në këta melekë të nënshtruar në rububijen e Tij, për të na treguar dhe përforcuar pohimin se Ai është i vetmi i Adhurar me

meritë. Ai është i pashoq në meritën e adhurimit, prandaj është detyrë për ju që të jeni të sinqertë me Të, ta doni, ta keni frikë, ta shpresoni dhe ta adhuroni vetëm Atë, si një dhe të vetëm, me të gjitha llojet e adhurimeve. E si të mos e njësioni Atë në meritën e adhurimeve kur Ai është i vetëm edhe në krijimin, zotërimin dhe kujdesin për gjithë botën? Ai thotë:

- **Zoti i qiejve dhe i Tokës e çfarë ka mes tyre dhe Zoti i lindjeve.** - Ai është Krijuesi i të gjitha krijesave, Furnizuesi i tyre, Ai që kujdeset, administron dhe rregullon çështjet e tyre. Ashtu sikurse Ai nuk ka shokë, ndihmës e partnerë në rububijen e Tij mbi këto krijesa, ashtu nuk ka shokë edhe në uluhijen e Tij. Shumë herë në Kur'an, Allahu i Madhëruar sjell si argument për uluhijen e Tij faktin që Ai është i vetëm në rububijen e Tij, sepse ky fakt është një tregues i fortë për të. Aq më tepër që edhe idhujtarët e pranonin dhe e pohonin teuhidin rububije, edhe pse i bënë shirk në uluhije. Për këtë arsye, Ai u sjell atë që e pranojnë, pra, teuhidin rububije, për të argumentuar

rreth asaj që ata e mohojnë dhe nuk e pranojnë, domethënë, teuhidin në uluhije. Allahu i Madhëruar përmend vetëm lindjet, sepse ato tregojnë edhe për perëndimin, ose sepse bën fjalë për lindjen e yjeve, që do t'i përmendë më pas.

- Vërtet, Ne e kemi stolitur qiellin më të ulët (të Dunjasë) me bukurinë e yjeve. - Allahu i Madhëruar përmend dy dobi të yjeve. Së pari, ato shërbejnë si zbukuruese të qiellit. Mendoje si do të ishte një qiell i zi, bosh nga këto yje aq të bukura. Ai do të ishte i errët dhe i frikshëm. Por Allahu i vendosi yjet, që të ndriçohet qielli dhe të duket me pamje madhështore, por edhe që të shërbejë si udhërrëfyes për udhëtarët e natës, në det dhe në tokë, që ata të arrijnë mirësitë dhe begatitë e Tij. Së dyti, Allahu i Madhëruar i bëri ata si rojtarë dhe gjuajtës të shejtanëve të rebeluar dhe të mallkuar.

- Dhe e bëmë të ruajtur prej çdo shejtani të rebeluar. Ata nuk mund të përgjojnë parinë më të lartë (melekët më të zgjedhur) dhe qëllohen (me shkëndija të zjarrta) nga të gjitha anët. - Këta të rebeluar synojnë që të marrin ndonjë lajm nga lajmet e qiellit duke dëgjuar banorët e qiellit, pra, melekët. Por kur ata dëgjojnë ndonjë gjë, qëllohen me ndonjë shkëndijë të zjarrtë e shpuese, ashtu siç thotë i Lartësuari: "nga të gjitha anët", për t'i larguar ata dhe për t'i penguar nga kjo vjedhje informacioni prej melekëve të lartë.

- Ata janë të dëbuar dhe do të kenë një dënim të përhershëm. - Dënim të vazhdueshëm e të përhershëm, i cili është përgatitur për ta, për shkak të rebelimit të tyre nga bindja ndaj Zotit.

- Ka prej atyre (shejtanëve) që rrëmbejnë diçka (nga lajmet e qiellit), por edhe ata i ndjek shkëndija (e zjarrtë) që djeg. - Sikur Allahu të mos kishte përmendur këto raste përjashtuese, do të thoshim se ata nuk mund të dëgjojnë asgjë nga lajmet e qiellit. Por Allahu thotë: "Ka prej atyre (shejtanëve) që rrëmbejnë diçka (nga lajmet e qiellit),..." Pra, ndonjë nga këta shejtanë të rebeluar rrëmben ndonjë fjalë fshehurazi, por ai

ndiqet pas nga: "...shkëndija (e zjarrtë) që djeg.". Ndonjëherë ajo shkëndijë e arrin përpara se shejtani ta çojë informacionin tek mbështetësit dhe aleatët e tij, dhe kështu asgjë nga lajmet dhe fjalët që thuhet në qiell nuk arrin në tokë. Por ndonjëherë ai arrin që ta përçojë atë përpara se të goditet nga shkëndija e zjarrtë, dhe atëherë aleatët e tij e përziejnë këtë të vërtetë me njëqind gënjeshtër, të cilat përpiqen t'i pasqyrojnë dhe ofrojnë si të vërteta, pikërisht për shkak të një të vërtete të vetme që e dëgjuan nga qielli. Pasi përmendi këto krijesa madhështore, Ai tha:

- Vetëm pyeti ata (idhujtarët)! - Domethënë, pyeti ata të cilët e mohojnë ringjalljen pas vdekjes:

- A është më i vështirë krijimi i tyre, apo ajo që Ne kemi krijuar? - Mos, vallë, kthimi i tyre pas vdekjes është më i vështirë apo ajo që Ne kemi krijuar, domethënë këto krijesa madhështore? Sigurisht që ata do të duhet të pohojnë se krijimi i qiejve dhe Tokës është shumë më i madh sesa krijimi i njerëzve. Kështu do t'u duhet që të pohojnë, gjithashtu, edhe vërtetësinë e ringjalljes. Nëse do të mendoni me kujdes, do të pohoni me bindje të plotë se fillimi i krijimit të njeriut të parë nga balta që mban erë është, sipas logjikës njerëzore, më i vështirë sesa rikthimi i tyre në jetë, pasi të kenë vdekur. Për këtë arsye, Ai i udhëzoi që të meditonin për krijimin e parë:

- Ata, Ne i kemi krijuar prej baltës ngjitëse. - Kjo është balta e fortë dhe e thatë. Kjo i ngjan fjalës së Allahut kur thotë: "Ne e krijuam njeriun nga një baltë e ndenjtur për një kohë të gjatë..." [Hixhr 26].

Ajetet 12 – 21

12. Sigurisht, ti çuditesh kur ata të përqeshin.

13. Dhe, kur qortohen, ata nuk ia venë veshin qortimit.

14. Dhe kur shohin ndonjë shenjë (nga Zoti), ata e kthejnë atë në tallje.

15. Dhe thonë: "Ky (Kur'ani) nuk është gjë tjetër, vetëm se një magji e qartë.

16. Vallë, pasi të vdesim e të bëhemi pluhur dhe eshtra, ne do të ringjallemi?

17. Vallë, edhe etërit tanë të hershëm (do të ringjallen)?

18. Thuaj: “Po. Dhe ju do të jeni të poshtëruar.”

19. Atëherë ajo do të jetë një britmë e vetme, dhe ja, ata do të ngrihen (nga varret) e do të shohin.

20. Dhe do të thonë: “Ah! Të mjerët ne! Kjo është Dita e Gjykimit.”

21. (Atyre do t'u thuhet) Kjo është dita e ndarjes që ju e konsideroni gënjeshtër.

Shpjegimi i ajeteve

- Sigurisht, ti çuditesh kur ata të përqeshin. - Ti, o profet, çuditesh që ata e mohojnë ringjalljen, pasi u tregove gjithë këto argumente. Në fakt, kjo çudi është mëse me vend, sepse mohimi i tyre është i padrejtë dhe i papranueshëm. Por më i çuditshëm se mohimi, është tallja e tyre me atë që u solli të vërtetën dhe lajmin rreth ringjalljes. Nuk u mjaftoi që mohojnë ringjalljen, por ata tallen me fjalën e vërtetë dhe me atë që ua solli atë. Po kështu, është e çuditshme edhe fakti që ata:

- Dhe, kur qortohen, ata nuk ia venë veshin qortimit. - Edhe kur u kujtohen ato të vërteta që rrinë fshehur në natyrën dhe në logjikën e pastër të çdo njeriu, ata përsëri e shpërfillin dhe nuk përfitojnë nga ky kujtim dhe këshillë. Nëse pretendojnë se nuk i pranojnë këto gjëra, sepse natyra e tyre i refuzon t'i pranojë, kjo tregon për mangësi të theksuar në logjikën e tyre dhe mendjelehtësi. Dhe kjo është vërtet e habitshme. Por nëse ata e bëjnë këtë me inat dhe duke u shtirur se është diçka e palogjikshme, kjo është edhe më shumë e çuditshme. Kjo është ligësi e madhe, që fshihet brenda tyre.

- Dhe kur shohin ndonjë shenjë (nga Zoti), ata e kthejnë atë në tallje. - Shumë i habitshëm është edhe ky veprim. Kur atyre u përmenden argumente dhe fakte të forta dhe të logjikshme, para të cilave nënshtrohet çdo i urtë dhe i mençur, ata në

mënyrë shumë të çuditshme qeshin dhe tallen.

- Dhe thonë: “Ky (Kur’ani) nuk është gjë tjetër, vetëm se një magji e qartë. - Tjetër çudi e tyre është trajtimi i të vërtetës si magji. Kështu, gjënë më të lartë dhe të vyer, që është e vërteta e pakundërshtueshme, e konsiderojnë si gjënë më të përcmuar dhe më të pavlerë.

- Vallë, pasi të vdesim e të bëhemi pluhur dhe eshtra, ne do të ringjallemi? Vallë, edhe etërit tanë të hershëm (do të ringjallen)? - Çuditë e tyre nuk kanë të mbaruar. Ata krahasojnë pushtetin e Zotit, të Tokës dhe të qiejve me pushtetin e njeriut, që është i dobët dhe i mangët nga të gjitha këndvështrimet. Duke treguar se e shohin ringjalljen si diçka të largët dhe të pamundur, thonë me mendjemadhësi: "Vallë, pasi të vdesim e të bëhemi pluhur dhe eshtra, ne do të ringjallemi? Vallë, edhe etërit tanë të hershëm?" Ky është fundi i diturisë së tyre. Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që t'u japë atyre një përgjigje, që përmban në vete edhe kërcënim, edhe paralajmërim. Ai thotë:

- Thuaj: “Po. Dhe ju do të jeni të poshtëruar.” - Po, do të ringjalleni të gjithë, ju dhe etërit tuaj të parë, dhe kur të ringjalleni: "...ju do të jeni të poshtëruar." Do të jeni të poshtëruar, të nënçmuar dhe përlulur. Nuk do të keni mundësi e forcë që të refuzoni dhe të kundërshtoni pushtetin dhe urdhrin e Allahut.

- Atëherë ajo do të jetë një britmë e vetme, dhe ja, ata do të ngrihen (nga varret) e do të shohin. - Është Israfilu që do të fryjë Bririn dhe ata të gjithë do të dalin nga varret të ringjallur. Ata do të shohin se si do të dalin të gjallë, me gjithë pjesët e tyre që ishin tretur në tokë. Ata do të jenë të zhveshur, këmbëzbathur dhe të pabërë synet. Në atë gjendje do të shfaqin keqardhje, pendim dhe dëshpërim shumë të madh. Madje, do të luten për shkatërrim dhe zhdukje.

- dhe do të thonë: “O të mjerët ne! Kjo është Dita e Gjykimit!” - Ky dëshpërim

tregon se ata e pranojnë fajin që bënë në dynja, kur talleshin me ringjalljen dhe me ata që i paralajmëronin për të. Atëherë, atyre do t'u thuhet:

- Kjo është Dita e Ndarjes që ju e konsideroni gënjeshtë. - Kjo është dita e ndarjes dhe gjykimit të drejtë, në lidhje me plotësimin ose jo të të drejtave të Zotit dhe të drejtave të krijesave me njëri tjetrin.

Ajetet 22 – 26

22. Mblidhni bashkë – do t'u thuhet - të gjithë keqbërësit, bashkëshortet e tyre (që ishin si ata) dhe gjërat që ata adhuronin

23. përveç Allahut dhe i çoni drejt rrugës së Zjarrit (të ndezur fort)!

24. Por i ndaloni ata! Sepse ata do të merren në pyetje.

25. Ç'është me ju që nuk po e ndihmoni njëri-tjetrin?

26. Ata sot janë dorëzuar plotësisht.

Shpjegimi i ajeteve

- Mblidhni bashkë – do t'u thuhet - të gjithë keqbërësit, bashkëshortet e tyre (që ishin si ata) dhe gjërat që ata adhuronin përveç Allahut dhe i çoni drejt rrugës së Zjarrit (të ndezur fort)! - Kështu do të tubohen Ditën e Gjykimit mohuesit e saj. Kur ata të shohin me sy atë që e mohonin dhe talleshin, atëherë do të vijë një urdhër që të hidhen në zjarr, pikërisht në atë zjarr që nuk e besonin se ekzistonte. Atë ditë do të thuhet: "Mblidhni bashkë të gjithë ata që ishin keqbërës..." Ata e kanë ngarkuar veten me padrejtësi të mëdha, me idhujtari e mohim të Zotit, prandaj do të flaken në zjarr, bashkë me ata që i kishin të ngjashëm ose që i shoqëronin, domethënë që bënë vepra të ngjashme. Çdokush do të bashkohet me atë që i përngjan në vepra. Mblidhni bashkë me ta edhe "gjërat që ata adhuronin përveç Allahut". Edhe idhujt e putat, që ata i adhuronin veç Allahut, do të bashkohen të gjithë bashkë. Pastaj do të thuhet: "... dhe i çoni drejt rrugës së Zjarrit (të ndezur fort)!" Ata do të tërhiqen zvarrë me ashpërsi, për t'u hedhur në Xhehenem. Pasi të jetë

caktuar vendi i tyre dhe pasi të kenë kuptuar se janë banorë të Zjarrit, do të thuhet:

- Por i ndaloni ata! Sepse ata do të merren në pyetje. - Ndalojini para se të hidhen në Zjarr, sepse do të merren në pyetje. Ata do të pyeten për ato që trillonin në dynja, në mënyrë që të turpërohen para të gjitha krijesave dhe të dalë qartë mashtrimi dhe mohimi i tyre. Në këtë qëndrim do t'u thuhet:

- Ç'është me ju që nuk po e ndihmoni njëri-tjetrin? - Çfarë ka ndodhur sot? Përse nuk i dilni në krah njëri tjetrit sot? Në jetën e dynjasë, ju pretendonit se idhujt tuaj do të largonin prej jush dënimin dhe do t'ju mbronin e shpëtonin në çdo rast nevojë. Madje, ju pretendonit se ata do të ndërmjetësonin për ju tek Allahu. Ata nuk i përgjigjen dot kësaj fjale, sepse të gjithë i ka mbuluar poshtërimi dhe të gjithë i janë dorëzuar dënimit të Allahut. Të gjithë janë pushtuar nga frika, të përulur e të dëshpëruar. E si mund të flasin e t'i përgjigjen kësaj pyetjeje? Për këtë arsye, Allahu thotë:

- Ata sot janë dorëzuar plotësisht. - Janë të dorëzuar dhe të pafuqishëm të bëjnë apo të thonë diçka.

Ajetet 27 – 39

27. Dhe ata do t'i drejtohen njëri-tjetrit e do të pyesin njëri-tjetrin.

28. Ata (pasuesit) do të thonë: "Ishit ju ata që na vinit nga e djathta (e na pengonit nga e vërteta).

29. Ata (paria) do të thonë: "Jo! Ju vetë nuk kishit besim.

30. Ne nuk kemi pasur asnjë pushtet mbi ju. Ishit ju vetë ata që i shkëlqit kufijtë (porositë e Zotit).

31. Tani, urdhri i Zotit tonë kundër nesh është përmbushur dhe ne duhet të shijojmë dënimin (e merituar).

32. Ne ju devijuam nga rruga (e Zotit) sepse edhe vetë ishim të humbur".

33. Dhe atë ditë ata do të jenë në dënim të gjithë bashkë.

34. Ja, kështu bëjmë Ne me keqbërësit.

35. Kur atyre u thuhej: “Nuk ka Zot tjetër që meriton adhurimin përveç Allahut.”, ata tregoheshin kryeneçë.

36. Dhe thoshin: “Mos vallë do t'i braktisim zotat tanë për një poet të çmendur?”

37. Jo! Por, ai u solli të Vërtetën (e sigurt) dhe ai vërtetëson Mesazhin e të dërguarve (para tij).

38. Dhe ju keni për të shijuar, Dënimin më të Ashpër.

39. Dhe ju do të ndëshkoheni veçse për atë që keni bërë.

Shpjegimi i ajeteve

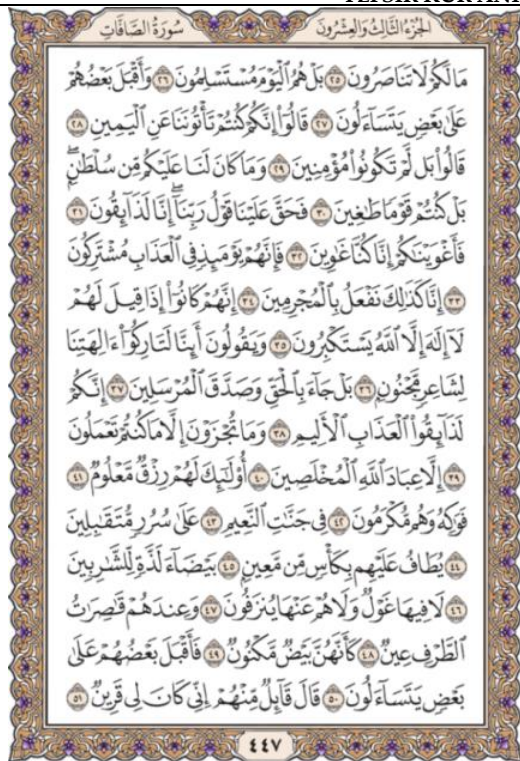
- Dhe ata do t'i drejtohen njëri-tjetrit e do të pyesin njëri-tjetrin. - Pasi tubohen të gjithë së bashku, ata të ngjashmit me ta dhe idhujt që i adhuronin, dhe të drejtohen drejt zjarrit, ata do të ndalohen për pak, që të pyeten, por ata nuk do t'i përgjigjen, siç u tha më parë. Pas kësaj, ata do të fajësojnë njëri tjetrin për këtë që po u ndodh, domethënë, për devijimin dhe humbjen që u shkaktuan. Kështu, pasuesit u drejtohen krerëve dhe u thonë:

- Ata (pasuesit) do të thonë: “Ishit ju ata që na vinit nga e djathta (e na pengonit nga e vërteta). - Me forcën dhe pushtetin tuaj, na bëtë që të humbim rrugën e drejtë. Nëse nuk do të na kishit detyruar ju, ne do të ishim besimtarë dhe do të pasonim të vërtetën. Krerët u përgjigjen:

- Ata (paria) do të thonë: “Jo! Ju vetë nuk kishit besim. - Ju keni qenë vetë idhujtarë, ashtu sikurse edhe ne. Atëherë, çfarë ndryshimi keni ju nga ne? Për çfarë arsye na fajësoni ne? Aq më tepër që e vërteta është se:

- Ne nuk kemi pasur asnjë pushtet mbi ju. Ishit ju vetë ata që i shkelnit kufijtë (porositë e Zotit). - Nuk kishim asnjë fuqi mbi ju, që t'ju impononim të mohonit Zotin. Ju i kalonit kufijtë e Zotit dhe e zgjodhët këtë rrugë me pëlqimin tuaj.

- Tani, urdhri i Zotit tonë kundër nesh është përmbushur - Tashmë, vendimi i Zotit është i pakthyesëm si për ne, edhe për ju.

- dhe ne duhet të shijojmë dënimin (e merituar). - Ne të gjithë do të shijojmë dënimin. Mbi ne po zbatohet gjykimi i Zotit tonë dhe tani, si ne, edhe ju do të shijojmë dënimin, pa përjashtim.

- Ne ju devijuam nga rruga (e Zotit) sepse edhe vetë ishim të humbur”. - Ne ju ftuam në rrugën tonë të humbjes dhe ishit ju që iu përgjigjët ftesës sonë. Për këtë arsye, mos na qortoni ne, por qortoni veten tuaj.

- Dhe atë ditë ata do të jenë në dënim të gjithë bashkë. Ja, kështu bëjmë Ne me keqbërësit. - Ditën e Kijametit ju do të ndëshkoheni të gjithë, edhe pse, në varësi të padrejtësive e gjynaheve, do të ketë ndonjë ndryshim mes jush. Ashtu si në dynja i bashkonte kufri, po kështu edhe në ahiret do të jenë bashkë, në dënimin e Zotit. Ky është një rregull i pandryshueshëm për të padrejtët: "Ja, kështu bëjmë Ne me keqbërësit." Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon se padrejtësitë e tyre kaluan çdo kufi:

- Kur atyre u thuhej: “Nuk ka Zot tjetër që meriton adhurimin përveç Allahut.”,

ata tregoheshin kryeneçë. - Kur ftoheshin që të njësonin Allahun dhe t'i largoheshin adhurimit të çdo gjëje, ata tregoheshin mendjemëdhenj. Ata tregoheshin kryeneçë e mospërfillës ndaj asaj ftese dhe ndaj atyre të cilët ua bënin këtë ftesë. Madje, duke e kundërshtuar me forcë, thoshin:

- **Dhe thoshin: "Mos vallë do t'i braktisim zotat tanë për një poet të çmendur?"** - Si mund të braktisim idhujt, që ne i kemi adhuruar prej kaq kohësh, ashtu si paraardhësit tanë, për hir të fjalës së një "poeti të çmendur"? Kështu e fyenin Muhamedin (a.s). Nuk u mjaftoi që refuzonin ftesën e Zotit, por edhe fyen Profetin e Zotit. Allahu i shëmtoftë! E quajnë poet dhe të çmendur, edhe pse e dinin mirë se ai nuk kishte asnjë lidhje me poetët dhe poezinë. Ata e dinin mirë se ai ishte më i logjikshmi dhe më i mençuri në mendimet e tij. Duke hedhur poshtë fjalët dhe shpifjet e tyre, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Jo! Por, ai u solli të Vërtetën (e sigurt) dhe ai vërtetëson Mesazhin e të dërguarve (para tij).** - Muhamedi solli të vërtetën e sigurt. Ai është me të vërtetë profet besnik i Zotit dhe ajo që ai solli është e vërteta e sigurt prej Zotit. Ai është, gjithashtu, edhe vërtetues i besnikërisë së profetëve të shkuar. Ardhja e tij është përmbushje e profetësive të tyre. Nëse ai nuk do të vinte, profetësitë e tyre nuk do të quheshin të përmbushura, e kjo do të cenonte vërtetësinë e tyre. Kështu, në njëfarë mënyre, ardhja e Muhamedit konsiderohet si mrekulli dhe profeci e përmbushur e profetëve të shkuar, sepse ata njoftuan dhe përgëzuan njerëzit për ardhjen e tij. Madje, Allahu i Madhëruar ka marrë besën dhe premtimin e të gjithë profetëve se, nëse do t'u vinte ky profet, do ta ndihmonin dhe besonin atë, e po kështu u mori premtimin edhe popujve të tyre. Kur ky profet erdhi në botë, doli qartë vërtetësia e profecive dhe e profetëve, nga njëra anë, dhe mashtrimi e refuzimi i padrejtë i së vërtetës nga ata që nuk e pranuan këtë

profet. Ky profet solli një ligj të mrekullueshëm e në përputhje me të gjitha ligjet që sollën profetët e tjerë. Edhe ai i ftoi njerëzit në të njëjtat gjëra që i ftuan profetët e tjerë. Gjithashtu, ai i besoi dhe dëshmoi për vërtetësinë e gjithë shpalljeve që i dhanë profetëve të tjerë.

- **Dhe ju keni për të shijuar, Dënimin më të Ashpër.** - Mohuesit në zjarr thonë: "...dhe ne duhet të shijojmë dënimin (*e merituar*)." Kjo fjalë mund të lërë hapësirë të kuptohet se mund të shpresohet edhe që të mos ndodhë ky dënim. Por Allahu sjell një fjalë tjetër, që e qartëson të vërtetën dhe që nuk lë as më të voglin dyshim apo ndonjë shpresë të kotë. Ai tha: "Dhe ju keni për të shijuar, Dënimin më të Ashpër." Pra, patjetër që do të shijoni dënimin e dhimbshëm dhe të rëndë, e për këtë të jeni të bindur!

- **Dhe ju do të ndëshkoheni veçse për atë që keni bërë.** - Këtë dënim që do të shijoni, dijeni se e keni merituar vetë. Kjo është drejtësia Jonë dhe nuk ju kemi bërë asnjë padrejtësi. Po të vëresh me kujdes këto fjalë, duket se ky gjykim është gjithëpërfshirës, edhe pse qëllimi është për idhujtarët. Megjithatë, Allahu përjashton nga ky gjykim besimtarët, duke thënë më poshtë:

Ajetet 40 – 49

40. Kurse për robërit e sinqertë të Allahut

41. Për ata ka mirësi të përcaktuara (nga vetë Zoti),

42. Ka fruta të llojlojshme dhe ata do të jenë të nderuar,

43. Në xhenetet e mirësisë,

44. Të mbështetur në kolltukë përballë njëri-tjetrit.

45. Atyre u shërbehet me gota (me pije) të mbushura nga burimet (e xhenetit).

46. E bardhë kristal (është ajo pije), me shije të mrekullueshme për ata që e pinë,

47. Ajo nuk i dëmton ata dhe as nuk dehen prej saj,

48. Pranë tyre qëndrojnë (hyritë) symëdhatë me shikim të përlur,

49. Sikur të ishin vezë delikate të ruajtura mirë.**Shpjegimi i ajeteve**

- Kurse për robërit e sinqertë të Allahut... - Këta nuk kanë për të shijuar dënimin e dhimbshëm, sepse ata kanë qenë të sinqertë në çdo vepër që kanë bërë për Zotin. Për këtë arsye, Ai i shpëton ata dhe i veçon, për t'i futur në mëshirën e Tij të plotë. Ai tregohet Bujar, me faljen e gjerë dhe butësinë e Tij.

- Për ata ka mirësi të përcaktuara (nga vetë Zoti), - Kanë një shpërblim të njohur dhe të ditur. Ai është një shpërblim bujar dhe madhështor. Të gjithë janë njoftuar për të, edhe pse nuk mund ta përshkruajnë imtësisht dhe realisht se si është. Më pas, Allahu i Madhëruar e përshkruan vetë këtë shpërblim, duke thënë:

- Ka fruta të llojllojshme - Do të kenë nga të gjitha llojet e frutave, të cilat i sjellin freski dhe kënaqësi atij që i shijon dhe i shikon, sepse kanë edhe ngjyra të bukura.

- dhe ata do të jenë të nderuar, në xhenetet e mirësisë, - Kurrë nuk përçmohen apo të poshtërohen në to, madje do të jenë të nderuar dhe të respektuar. Ata do të jenë të respektuar dhe vlerësuar mes njëri tjetrit, por do të nderohen dhe respektohen edhe nga melekët e Zotit, të cilët do të hyjnë nga çdo portë dhe do t'i përgëzojnë për shpërblimet dhe kënaqësitë që i presin. Ata do të jenë të vlerësuar edhe nga Krijuesi Bujar dhe Bamirës, që do t'i mbulojë me shpërblime e nderime të pashembullta, që do t'ua lumturojnë shpirtin dhe do t'ua rehatojnë trupin. Këto shpërblime dhe nderime të shumta do të përjetohen në xhenetet e mirësisë. Janë quajtur "xhenetet e mirësisë", sepse mirësia është tipari i tyre. Lumturia është e përjetshme dhe gjithmonë në rritje. Atje janë mbledhur mirësi që syri nuk i ka parë, veshi nuk i ka dëgjuar dhe asnjë zemër nuk i ka imagjinuar. Atje nuk ka asgjë të keqe, që mund të cenojë mirësitë dhe lumturinë e tyre. Pakënaqësitë, lodhjet dhe mundimet nuk kanë vend në to. Ndër mënyrat e

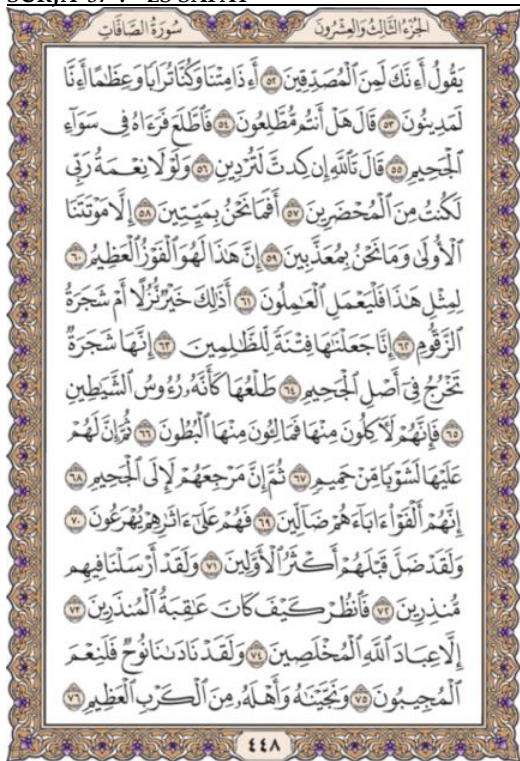
nderimit që Zoti u bën atyre është edhe dashuria dhe respekti i madh që ata do të kenë mes njëri tjetrit në Xhenet. Ai thotë:

- Të mbështetur në kolltukë përballë njëri-tjetrit... - Ata qëndrojnë në shtretër të lartë, që janë veshur me stolitë më të shtrejtta, që të mahnisin. Ata qëndrojnë të ulur dhe të mbështetur në tokë dhe ti e kupton qetësinë dhe lumturinë e tyre nga mënyra si qëndrojnë në ato shtretër. Duke përshkruar qëndrimin e tyre, Allahu i Madhëruar thotë: "...përballë njëri-tjetrit." Pra, qëndrojnë përballë njëri tjetrit dhe zemrat e tyre janë pastra e të mbushura me respekt e dashuri për njëri tjetrin. Ata kënaqen kur mblidhen së bashku dhe vizitojnë njëri tjetrin. Qëndrimi ballë për ballë me fytyrë tregon se edhe zemrat i kanë të bashkuara. Kjo tregon, gjithashtu, edhe respektin që kanë për njëri tjetrin, duke qëndruar përballë e jo duke i kthyer shpinën apo lënë mënjane. Për të treguar kënaqësinë dhe edukatën e lartë që i shoqëron këto takime, Allahu i Madhëruar thotë:

- Atyre u shërbehet me gota (me pije) të mbushura nga burimet (e xhenetit). - Mes tyre vërtiten djem të rinj, që gjithmonë u shërbejnë pije të shijshme me kupa të bukura e të mbushura me nektar, që në fund i vjen era misk. Ato janë gotat e pijeve të tyre. Por ato nuk janë si pijet e kësaj dynjaje. Ngjyra e pijes është e bardhë, si një nga ngjyrat më të dashura. Ndërsa për shijen, Ai thotë:

- E bardhë kristal (është ajo pije), me shije të mrekullueshme për ata që e pinë, - Ai që e pi atë kënaqet shumë gjatë momentit kur e pi, por edhe pasi e pi atë, ajo lë një shije të veçantë.

- Ajo nuk i dëmton ata dhe as nuk dehen prej saj - Ajo pije nuk ta deh dhe rëndon mendjen, nuk ta dëmton personalitetin dhe pasurinë. Këto janë disa nga mirësitë e Xhenetit. U përmendën ushqimi, pijet dhe vizitat e besimtarëve mes njëri tjetrit dhe nuk ka se si mos të përmendet edhe një tjetër lloj kënaqësie, që do të përjetojnë në ato kopshte. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Pranë tyre qëndrojnë (hyritë) symëdhatë, me shikim të përgjatur,** - Në kopshtet e mirësive, ata do të kenë këtë lloj kënaqësie. Atje i presin hyritë symëdha dhe të plota në të gjitha cilësitë e tyre. Ndër këto cilësi, Allahu përmend se janë "kasiratut-tarfi" - syulura. Janë të tilla sepse ato janë të mahnitura pas burrave të tyre dhe nuk i largojnë shikimet nga ata. Ato nuk shohin dikë tjetër, sepse burrat do të jenë në kulmin e bukurisë dhe hijeshisë dhe ato nuk mund të gjejnë në Xhenet si bashkëshortët e tyre. Por ka mundësi që kuptimi i fjalës "kasiratut-tarfi" të jetë: "tërheqëse shikimesh". Burri që i sheh i mbeten sytë tek ato, nga bukuria e madhe që kanë. Kjo tregon se bukuria e tyre është e jashtëzakonshme. Kufizimi i shikimit tregon se edhe zemra e trupi janë të përkushtuara tërësisht pas tyre. Të dyja kuptimet janë të sakta dhe të mundshme. Kjo tregon për bukurinë e madhe dhe të pashembullt të burrave dhe të grave në Xhenet dhe për dashurinë dhe tërheqjen e jashtëzakonshme mes tyre atje. Kur ata

bashkohen me njëri tjetrin, asgjë tjetër nuk futet mes tyre. Kjo tregon për pastërtinë dhe ndershmërinë e tyre dhe për faktin se në Xhenet nuk do të ketë urrejtje, smirë, armiqësi e zemërim. E si të ekzistojnë këto në kopshtet e mirësive, ku çdo ligësi është larg dhe nuk ka vend në to?! Allahu i përshkruan hyritë si "Aijn". Ky është një përshkrim i syve të tyre, që janë shumë të bukur, me një pamje vezulluese e shprehëse. Allahu i Madhëruar vazhdon t'i përshkruajë hyritë duke thënë:

- **Sikur të ishin vezë delikate të ruajtura mirë.** - Ato janë si xhevahir i fshehur dhe i rrallë, që ruhet me shumë kujdes. Ato nuk kanë asgjë që nuk është tërheqëse. Çdo gjë e tyre është e përkryer.

Ajetet 50 – 61

50. Ata (besimtarët) qëndrojnë përballë njëri-tjetrit e bisedojnë,

51. Njëri prej tyre (do të nisë bisedën e) do të thotë: "Unë kam pasur një shok (që nuk më ndahej),

52. Ai më thoshte: "Çfarë! Ti je prej atyre që besojnë se

53. kur të kemi vdekur e të jemi bërë pluhur dhe eshtra, do të marrim shpërblime e dënime (sipas veprave)?"

54. Ai (besimtari) thotë: "A do të donit të shikojmë jashtë (të dënuarit)?"

55. Ai shikon dhe e vëren atë (shokun që nuk i ndahej) në mes të Zjarrit.

56. Dhe thotë: "Betohem në Allahun! Për pak më rrëzove edhe mua (në Zjarr).

57. Sikur të mos kishte qenë mirësia e Zotit tim, unë do të kisha qenë bashkë me ata që janë atje (në zjarr).

58. Dhe ne nuk do të vdesim më,

59. Përveç vdekjes sonë të parë. Dhe ne nuk kemi për t'u dënuar."

60. Vërtet, ky është sukcesi më i madh,

61. Ja, për një mirësi të tillë le të punojnë të gjithë punëmirët!

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata (besimtarët) qëndrojnë përballë njëri-tjetrit e bisedojnë,** - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar përmendi shumë nga kënaqësitë e banorëve të

Xhenetit, si ushqimet, pijet, bashkëshortet dhe takimet mes miqve. Në vijim, Ai na tregon për bisedat që ata bëjnë me njëri tjetrin rreth ndodhive të shkuara. Ata vazhdimisht bisedojnë dhe kujtojnë çaste të shumta që kanë kaluar, derisa dikush prej tyre thotë:

- **Njëri prej tyre** (*do të nisë bisedën e*) **do të thotë: “Unë kam pasur një shok** (*që nuk më ndahej*), - Unë kisha një shoqërues, që më rrinte gjithmonë pranë në dynja, i cili e mohonte ringjalljen, madje më qortonte që unë e besoja atë. Ai shpesh më thoshte:

- **“Ai më thoshte: “ Çfarë! Ti je prej atyre që besojnë se kur të kemi vdekur e të jemi bërë pluhur dhe eshtra, do të marrim shpërblime e dënime** (*sipas veprave*)?”” - Vërtetë beson se ne, pasi të vdesim, do të ringjallemi përsëri dhe do të shpërblehemi për punët tona? Si e beson diçka të tillë të pamundur?! Nuk ka mundësi që ne, pasi të jemi tretur dhe humbur nëpër tokë, të ringjallemi dhe kthehemi në jetë, e pastaj të llogaritemi e shpërblehemi për veprat tona. Kur për veten thotë: “Unë vazhdoja të besoja ringjalljen, kurse ai vazhdonte ta mohonte, derisa na erdhi vdekja. Por kur u ringjallëm, unë erdha këtu ku jam, domethënë, në këto mirësi që na i premtoan profetët e Zotit, dhe mendoj se ai tjetri është duke u dënuar.”

- **Ai** (*besimtari*) **thotë: “A do të donit të shikojmë jashtë** (*të dënuarit*)?” - Ejani të shohim atë në dënim dhe të kënaqemi e të gëzohemi edhe më shumë me mirësitë që na dha Zoti, sepse do të shohim me sytë tanë përmbushjen e shpërblimit dhe ndëshkimit të Allahut. Nga kjo bisedë kuptohet se banorët e Xhenetit gëzohen e kënaqen me njëri tjetrin, madje e ndjekin dhe e dëgjojnë njëri tjetrin, kur ftohen të bëjnë diçka. Edhe këtë rast, ata dëgjojnë vëllanë e tyre dhe shkojnë së bashku me të, për të parë gjendjen e atij ish-shokut në zjarr.

- **Ai shikon dhe e vëren atë** (*shokun që nuk i ndahej*) **në mes të Zjarrit.** - Ai hedh shikimin në zjarr dhe e sheh atë në mes të dënimt, me dhimbje e vuajtje që e kanë

përfshirë nga të gjitha anët. Pastaj, duke e qortuar dhe duke treguar edhe mirënjohjen e tij për Zotin që e ruajti nga ai ndëshkim, besimtari thotë:

- **Dhe thotë: “Beto hem në Allahun! Për pak më rrëzove edhe mua** (*në Zjarr*). - Gati sa më devijove edhe mua, me dyshimet që më fusje në zemër.

- **Sikur të mos kishte qenë mirësia e Zotit tim, unë do të kisha qenë bashkë me ata që janë atje** (*në zjarr*). - Sikur të mos më forconte Zoti në Islam, edhe unë do të isha bashkë me ty në atë dënim.

- **Dhe ne nuk do të vdesim më, përveç vdekjes sonë të parë. Dhe ne nuk kemi për t'u dënuar.”** - Këto fjalë thotë besimtari, duke mos e fshehur lumturinë me mirësitë e Allahut. Ai i përgëzon se do të jenë të përjetshëm në kënaqësi dhe të shpëtuar përfundimisht nga dënimi. Kjo fjali vjen në formë pyetëse, por qëllimi është pohimi me kënaqësi i asaj mirësie. Pra, sikur i thotë atij që e mohonte përjetësinë dhe ringjalljen: A pretendon tani se do të ketë veçse një jetë dhe ne nuk do të ringjallemi dhe as do të merremi në përgjegjësi? Mendoni pak me kujdes në fjalën e Allahut, kur thotë: "Ata (*besimtarët*) qëndrojnë përballë njëri tjetrit e bisedojnë...". Por për çfarë flasin e bisedojnë? Allahu nuk e thotë se për çfarë flasin, sepse ata flasin dhe pyesin njëri tjetrin për gjithçka që u sjell kënaqësi. Ata diskutojnë edhe rreth çështjeve që kanë patur kundërshtime e paqartësi në dynja. Dihet mirë se kënaqësia e dijetarëve kur flasin rreth çështjeve të diturisë dhe kërkimit të së vërtetës ia kalon çdo kënaqësie tjetër të dynjasë. Kështu, edhe në Xhenet ata kënaqen me biseda të tilla, që askush përveç tyre nuk i provon. Atje ata do të zbulojnë të vërtetën për shumë çështje që u sjellin kënaqësi të papërshtueshme. Pasi përshkroi mirësitë e Xhenetit, Allahu i Madhëruar i nxit besimtarët që të punojnë fort për t'i arritur këto mirësi. Ai thotë:

- **Vërtet, ky është sukcesi më i madh.** - Kështu do të arrijnë çdo mirësi që e synojnë

dhe ua kënaq shpirtin dhe do të shpëtojnë nga çdo gjë që i druhen. A ka fitore më të madh sesa kjo? Ky duhet të jetë synimi më i rëndësishëm dhe i vetëm për atë njeri që ka mend. Plotësimi i këtij synimi e shpie robin pranë kënaqësisë së Zotit të Tokës dhe të qiejve. Ata që janë pranë Zotit do të jenë më të lumturit. Në dynja lumturohen duke e njohur Allahun, ndërsa në ahiret do të lumturohen me praninë e Tij, duke e parë Atë dhe duke e dëgjuar fjalën e Tij.

- Ja, për një mirësi të tillë le të punojnë të gjithë punëmirët! - Kjo është rruga, për hir të së cilës duhet të shpenzosh gjërat më të shtrenjta që zotëron. Kjo është rruga që ndjekin më të diturit dhe më të mençurit. Mjerimi dhe humbja më e madhe është që njeriut t'i kalojnë çaste duke mos punuar për ahiretin e tij e për t'u afruar tek Zoti i tij. Si mendon se është gjendja e atyre të mjerëve që jo vetëm që nuk bëjnë vepra të mira, por përkundrazi, bëjnë poshtërsi, që i zhysin edhe më thellë në dënimin e Zotit dhe i afrohen Xhehenemit çdo ditë e më shumë?!

Ajetet 62 – 74

62. A është më i mirë ky premtim (në xhenet), apo Pema e Zekumit?

63. Ne e kemi bërë atë sprovë për keqbërësit.

64. Ajo është një pemë që mbin në fund të Xhehenemit.

65. Frutat e saj janë si koka shejtanësh.

66. Ata do të hanë dhe do të mbushin barqet prej saj.

67. Pastaj, pas kësaj, atyre do t'u jepet një përzierje me ujë të valë.

68. Pastaj, kthimi i tyre do të jetë në Zjarrin flakërues.

69. Ata i gjetën etërit e tyre në humbje (të plotë)

70. Dhe kështu u turrën pas hapave të tyre.

71. Edhe para këtyre (popullit tënd) shumë nga popujt e lashtë shkuan në humbje.

72. Ne u patëm dërguar atyre profetë për t'i paralajmëruar.

73. Dhe shih se si që fundi i atyre që u paralajmëruan!

74. (Të gjithë u dënuan) Përveç robve të Allahut që ishin të singertë.

Shpjegimi i ajeteve

- A është më i mirë ky premtim (në xhenet), apo Pema e Zekumit? - Mendohuni dhe zgjidhni, o ju njerëz, dhe krahasoni dy vendet! A është më i mirë Xheneti, që Zoti ju premtoi dhe jua përshkroi, apo Zjarrin dhe llojet e dënimit në të? Cili ushqim është më i mirë: ai që do të gjeni në Xhenet apo ushqimi i banorëve të Zjarrit, pra, zekumi?

- Ne e kemi bërë atë sprovë për keqbërësit. - Allahu i bëri ato ndëshkim për ata që e kanë ngarkuar veten me padrejtësi të shumta, me mosbesim dhe poshtërsi.

- Ajo është një pemë që mbin në fund të Xhehenemit. - Ajo është një pemë që mbin mu në mes të Zjarrit dhe frytet e saj janë frytet më të shëmtuara. Pikërisht vendi ku ajo mbin na tregon se sa e keqe është. I Lartësuari na tregon se ajo mbin mu në mes të Zjarrit për të na treguar se sa e ligë është. Më pas përshkruan edhe frutat e saj.

- Frutat e saj janë si koka shejtanësh. - Për këtë arsye, mos pyet për shijen e saj dhe për atë se çfarë u bën ajo atyre që mundohen ta gëlltisnin. Ata vuajnë, por përsëri u duhet që të hanë e ta fusin në bark atë.

- Ata do të hanë dhe do të mbushin barqet prej saj. - Ky është ushqimi më i keq dhe torturues. Pastaj vjen pija e tyre:

- Pastaj, pas kësaj, atyre do t'u jepet një përzierje me ujë të valë. - Pra, menjëherë pas atij ushqimi të tmerrshëm, ata do të kenë ujë të vuar, siç thotë i Lartësuari në një ajet tjetër: "Për jobesimtarët, Ne kemi përgatitur një Zjarr, muret e të cilit do t'i rrethojnë ata, e nëse kërkojnë shpëtim, do t'u jepet ujë (i nxehtë) si bakër i shkrirë, që do t'ua përvëlojë fytyrat. Sa e tmershme është ajo pije! Sa vend i keq është ai!".

[Kehf 29]. "A mund të konsiderohen këta (banorët e Xhenetit) njëlloj me ata që do të rrinë përgjithmonë në Zjarr, ku etja do t'u

shuhet me ujë të valë, që ua copëton zorrët?!" [Muhamed 15].

- Pastaj, kthimi i tyre do të jetë në Zjarrin flakëruës. - Domethënë, kthehen përsëri në zjarr të ndezur, që të shijojnë djegien e madhe, që nuk mund të krahasohet me asnjë lloj fatkeqësie e dhimbje tjetër. Me sa duket, dikush do të pyesë: "Çfarë i sollli ata në këtë vend?" Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar thotë:

- Ata i gjetën etërit e tyre në humbje (të plotë) - Ata i gjetën etërit e tyre në një rrugë të gabuar dhe:

- Dhe kështu u turrën pas hapave të tyre.
- Edhe këta nxituan që t'i pasonin në humbjen e tyre, pa u hedhur as shikimin ftesës së profetëve, shpalljeve të Zotit dhe as këshillave të këshilluesve. Fjala e vetme mospërfillëse ishte: "Ne i kemi gjetur të parët tanë në këtë fe, prandaj do t'i ndjekim gjurmët e tyre me këmbëngulje.". [Zuhruf 22].

- Edhe para këtyre (popullit tënd) shumë nga popujt e lashtë shkuan në humbje. - Edhe para tyre, shumica ishin në humbje dhe pak prej tyre patën besim të vërtetë, duke pranuar udhëzimin e Zotit.

- Ne u patëm dërguar atyre profetë për t'i paralajmëruar. - Ne gjithmonë kemi dërguar ndër popuj profetë, që t'i paralajmërojnë për t'u larguar nga rruga e humbjes dhe të pranojnë besimin e vërtetë dhe të pastër.

- Dhe shih se si qe fundi i atyre që u paralajmëruan! - Fundi i të gjithëve ishte dënimi, shkatërrimi, poshtërimi e turpërimi. Për këtë arsye, le të kenë kujdes këta mohues, që të mos vazhdojnë në rrugën e tyre të humbjes, që t'i godasë i njëjti dënim si ata që shkuan. Por duke qenë se jo të gjithë janë mohues të besimit të vërtetë, pasi ka edhe nga ata që besojnë me sinqeritet, Allahu i Madhëruar i përjashton nga dënimi:

- (Të gjithë u dënuan) Përveç robve të Allahut që ishin të sinqertë. - Domethënë, përveç atyre që janë të sinqertë dhe të vërtetë me Allahun. Ai i veçon ata, që t'i

fusë në mëshirën e Tij të posaçme dhe t'i shpërblejë. Për këtë arsye, përfundimi i tyre do të jetë i mirë. Pastaj i Lartësuari na flet për disa nga popujt e humbur dhe të ndëshkuar:

Ajetet 75 – 82

75. (Herët) Ne na pati thirrur (në ndihmë) Nuhu. Dhe Ne jemi më të mirët që i përgjigjemi lutjes.

76. Dhe Ne e shpëtuan atë dhe familjen e tij prej Katastrofës së madhe.

77. E pasardhësit e tij i bëmë ata që vazhduan jetën.

78. Dhe Ne e lamë këtë (histori) si kujtim për popujt e ardhshëm.

79. Paqja qoftë mbi Nuhun në mbarë botën!

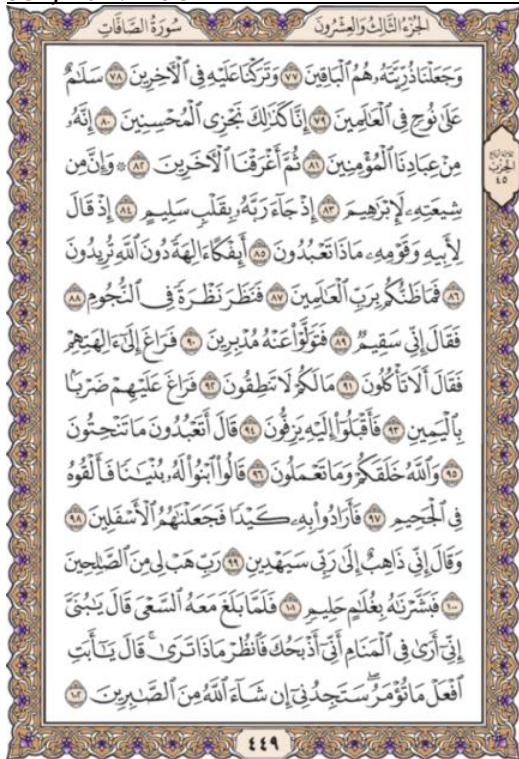
80. Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët.

81. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë besimtarë.

82. Të tjerët (që nuk besuan) i përmbytëm.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuari na tregon rreth profetit të Tij të dashur dhe adhuruesit të sinqertë, Nuhut (a.s). Ai ishte i pari profet i dërguar ndër njerëz. Pasi ai e ftoi popullin e vet në adhurimin e Allahut për një kohë shumë të gjatë, por ftesa e Tij ua shtoi edhe më shumë largimin, Nuhu iu lut Zotit të Tij duke thënë: "O Zoti im! Mos lër mbi Tokë asnjë nga jobesimtarët! Nëse Ti i lë, ata do t'i largojnë adhuruesit e Tu (nga rruga e drejtë) dhe prej tyre do të lindin veçse të shfrenuar dhe jobesimtarë. O Zoti im! Më fal mua, fali prindërit e mi, ata që hynë në shtëpinë time si besimtarë dhe të gjithë besimtarët e besimtare! Ndërsa jobesimtarëve shtoj veçse dëshpërim!". [Nuh 26 – 28]. Dhe Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së tij. Aq mirë iu përgjigj asaj lutjeje, sa që Allahu e lëvdoi Vetën e vet, duke thënë: "...Ne jemi më të mirët që i përgjigjen lutjes." Nuk ka më të mirë se Allahu, që i përgjigjet lutjeve të adhuruesve dhe që dëgjon përgjirimet e tyre. Ai iu përgjigj pikërisht ashtu sikurse ishte lutja. Allahu i Madhëruar shpëtoi Nuhun dhe

familjen e tij nga dëshpërimi i madh dhe i mbyti të gjithë mohuesit. Të vetmit që do të vazhdonin jetën më pas ishin pasardhësit e tij. Kështu, i gjithë njerëzimi sot janë pasardhës të Nuhut (a.s) dhe ai do të ketë gjithmonë kujtim dhe emër të mirë ndër njerëz, gjë që do të vazhdojë deri në fund të botës. Kështu do të ndodhë sepse ai ishte "muhsin", domethënë, në gradën e ihsanit në adhurimin e Krijuesit, por edhe në marrëdhënie me krijesat. Ky është ligji i pandryshueshëm i Zotit për robërit e Tij vepermirë. Ai gjithmonë do të përhapë emrin e mirë të tyre, si shpërblim për ihsanin dhe sipas gradës së atij ihsani. Allahu i Lartësuar thotë: "Kështu i shpërblejmë Ne vepermirët. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë besimtarë." Kjo tregon se imani është grada më e lartë që mund të arijë një rob. Ajo gradë përfshin të gjitha ligjet e fesë, si themelet e saj, ashtu edhe degëzimet e saj, sepse me këtë atribut Allahu i Madhëruar lavdëroi krijesat e Tij më të zgjedhura.

Ajetet 83 – 113

83. Nga ata që pasuan rrugën e tij, qe Ibrahimi.

84. Ja, ai shkoj te Zoti i vet me zemër të pastër.

85. Ai i tha të atit dhe popullit të vet: "Ç'është ajo që ju po adhuron?"

86. Vallë, në vend të Allahut po merrni zota të trilluar?

87. Atëherë, çfarë mendoni ju për Zotin e botëve?"

88. Pastaj, ai u hodhi një vështrim yjeve,

89. Dhe tha: "Unë jam i sëmurë."

90. Ata i kthyen shpinën dhe u larguan.

91. Iu kthye zotave të tyre dhe tha: "A nuk po hani ju?"

92. Ç'është me ju, që nuk po flisni?"

93. Pastaj iu kthye atyre e i gjuajtë me dorën e djathtë.

94. Ata (populli) iu afruan atij me të shpejtë.

95. Ai (Ibrahimi) tha: "Po dhuroni atë që vetë e keni gdhendur?"

96. Por, është Allahu Ai që ju ka krijuar ju dhe atë që ju bëni.

97. Ata thanë: "Bëni për të një furrë dhe hidhni në zjarrin përvëlues!

98. Ata thurën kurthe kundër tij, por Ne bëmë që ata të jenë më të poshtëruarit."

99. Ai (Ibrahimi) tha: "Unë do të shkoj te Zoti im dhe Ai do të më udhëzojë."

100. O Zoti im! Më dhuro mua pasardhës të mirë!

101. Ne e gëzuan atë me një djalë të butë (ismailin).

102. Dhe kur ai (djali) u rrit aq sa të punonte së bashku me të atin, ai (Ibrahimi) i tha: "O biri im! Unë kam parë në ëndërr se duhet të të bëj kurban. Çfarë mendon ti?" Ai (Ismaili) tha: "O babai im! Bëj siç je urdhëruar! Në dashtë Allahu unë do të jem durimtar."

103. E kur ata të dy iu dorëzuan urdhrit (të Allahut) dhe ai (Ibrahimi) e shtriu (Ismailin) përmbys.

104. Ne i thirrëm atij: "O Ibrahim!

105. Tashmë ti e përmbushe ëndrrën. Kështu i shpërblejmë Ne të mirët.

106. Kjo ishte, vërtet një sprovë e madhe.

107. Dhe Ne e zëvendësuam atë (Ismailin) me një kurban shumë të madh.

108. Dhe Ne lamë një kujtim të mirë për të ndër popujt e ardhshëm.

109. Paqja qoftë mbi Ibrahimin!

110. Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët.

111. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë besimtarë.

112. Dhe Ne i dhamë atij lajmin e mirë për lindjen e Is'hakut – profet e një prej njerëzve punëmirë.

113. Ne e bekuam atë dhe Is'hakun. Ndër pasardhësit e tyre do të ketë njerëz punëmirë, por do të ketë edhe nga ata që e ngarkojnë shpirtin dukshëm me gjynahe.

Shpjegimi i ajeteve

- Nga ata që pasuan rrugën e tij, qe Ibrahim. - Një nga njerëzit që ishin si Nuhu, - profetë e adhures të sinqertë për Zotin, - ishte edhe Ibrahim (a.s). Edhe ai ishte profet i dërguar nga Zoti, për t'i ftuar krijesat në rrugën e drejtë. Edhe atij iu pranuan lutjet. Ai ishte Ibrahim, i dashuri i Allahut, - paqja dhe bekimet e Allahut qofshin me të!

- Ja, ai shkoi te Zoti i vet me zemër të pastër. - Me një zemër të pastër, të ruajtur nga idhujtaria e dyshimet, nga epshet, të cilat të shpërqendrojnë dhe të pengojnë që të konceptosh dhe të kuptosh të vërtetën saktësisht. Ato bëhen pengesë që njeriu të mos punojë dhe adhurojë Zotin sipas asaj diturie. Nëse zemra e njeriut është e shëndetshme dhe e pastruar, atëherë ai është i sigurt dhe i ruajtur nga çdo e keqe dhe ka për të arritur çdo të mirë. Ai që ka zemër të shëndetshme nuk ka në zemër smirë dhe zili për krijesat dhe as urrejtje për to. Zemra e tij është e pastër nga të tilla cilësi të ulta. Edhe Ibrahim (a.s.) dëshironte të mirën për krijesat dhe rregullimin e tyre. Ai i ftonte në besim dhe pastrim, pa u lodhur. Ibrahim (a.s.) e filloi thirrjen me babën e vet, dhe pastaj vazhdoi me popullin e tij.

- Ai i tha të atit dhe popullit të vet: "Ç'është ajo që ju po adhuron?" - Kjo ishte një pyetje qortuese dhe ftesë për t'i

bërë të mendonin mirë në argumentet që u ishin ofruar, të cilat tregonin kotësinë e adhurimeve të idhujtarëve.

- Vallë, në vend të Allahut po merrni zota të trilluar? Atëherë, çfarë mendoni ju për Zotin e botëve?" - Si po ja lejoni vetes të adhuronit idhuj, që janë veçse mashtrim dhe nuk vlejné aspak për t'u adhuruar?! Çfarë mendoni se do të bëjë me ju Zoti i botëve, kur ju adhuronit diçka tjetër veç Tij?! Ky qe një paralajmërim për ndëshkim, nëse ata vazhdonin me idhujtari. Çfarë mangësie vërejtët në Zotin e botëve, që devijuat dhe gjetët idhuj për t'i adhuruar? Më pas, Ibrahim (a.s) planifikoi të thyente idhujt e tyre, sapo t'i krijohej mundësia për këtë. Kështu, ai shfrytëzoi rastin kur ata ishin të pavëmendshëm, sepse po merreshin me një festë të tyre. Kur i kërkuan që të dilte edhe ai me ta, Ibrahim (a.s.) tha:

- Pastaj, ai u hodhi një vështrim yjeve dhe tha: "Unë jam i sëmurë." - Në hadith të saktë është thënë se: "Nuk ka gënjyer kurrë Ibrahim, përveçse në tri raste: Kur tha "unë jam i sëmurë" (sepse donte që të mos dilte me ta, dhe kështu të mund të thyente putat); kur tha: "I theu i madhi i tyre" (kur e pyetën që të tregonte kush i theu idhujt e tjerë); dhe kur tha: "Kjo është motra ime", kur e pyetën për gruan e tij Sarën." E rëndësishme, ai i tha këto fjalë sepse dëshironte t'u shmangej dhe të mund ta realizonte planin e tij për thyerjen e idhujve. Dhe, në fakt, Ai ia arriti qëllimit.

- Ata i kthyen shpinën dhe u larguan. - Atëherë, ai e shfrytëzoi rastin dhe:

- Iu kthye zotave të tyre dhe tha: "A nuk po hani ju?" Ç'është me ju, që nuk po flisni?" - Duke nxituar fshehtas drejt tyre, u afrua dhe, duke i përçmuar, u tha: "A nuk po hani ju? Pse nuk flisni? Si është e mundur që ju të jeni të adhuruarit e njerëzve?!" Idhujt janë më të mangët sesa kafshët, të cilat edhe hanë, edhe mund të nxjerrin zë. Ndërsa idhujt janë sende që as hanë e as flasin.

- Pastaj iu kthye atyre e i gjuajti me dorën e djathtë. - Ai filloi t'i godiste fort

dhe shpejt, derisa i bëri copa e pluhur, përveç idhullit më të madh, që e la për të përmbushur një plan të tijin, kur ata t'i drejtoheshin atij për atë ndodhi.

- **Ata (populli) iu afruan atij me të shpejtë.** - Duke u ngutur për ta ndëshkuar, pasi hetuan rreth çështjes, thanë: "Kush e bëri këtë me zotat tanë?" – thanë ata. – "Ai qenka kriminel" Disa thanë: "Kemi dëgjuar për një djalë, që i përçmonte ato, i cili quhej Ibrahim." Atëherë, - thanë ata, - silleni atë këtu në sy të njerëzve, që ta shohin të gjithë!" Ata e pyetën: "Ti e bërë këtë me zotat tanë, o Ibrahim?" [Enbija 59.] Pasi e qortuan dhe akuzuan për veprën e tij, ai u tha: "Atë e ka bërë i madhi i tyre. Pyesni vetë ata, nëse mund të flasin." Ata u ndalën pak dhe, pasi u menduan, i thanë njëri tjetrit: "Vërtet, keqbërësit jeni ju vetë," Por pastaj iu kthyen sërish mosbesimit dhe i thanë atij (*Ibrahimit*): "Po ti e di shumë mirë se këta nuk flasin!" Ai u tha: "Vallë, po adhuroni në vend të Allahut ata që nuk ju sjellin asnjë dobi e as dëm? Mjerë për ju dhe për ata që ju adhuroni veç Allahut! A nuk e kuptoni?"

- **Ai (Ibrahimi) tha: "Po dhuroni atë që vetë e keni gdhendur?"** - Si e adhuroni atë që vetë me duart tuaja e gdhendni dhe, nga ana tjetër, i braktisni argumentet e Zotit dhe adhurimin e Tij si një të vetëm?!

- **Por, është Allahu Ai që ju ka krijuar ju dhe atë që ju bëni.** - Ju jeni tërësisht të varur prej Tij dhe keni nevojë që Ai t'ju udhëzojë e të bëni vepra të mira. Dijeni mirë se vetëm duke e adhuroar Allahun mund t'ia arrini që të plotësoni nevojën tuaj për udhëzimin e plotë, që vetëm Ai e jep. Megjithatë, ata përsëri vendosën që ta dënonin.

- **Ata thanë: "Bëni për të një furrë dhe hidheni në zjarrin përvëlues!** - Ndërtoni një vatër të lartë e të ngritur nga toka dhe ndizni zjarr. Pastaj: "...hidheni në zjarrin përvëlues! Ky është dënimi për atë që shkaktoi thyerjen e idhujve."

- **Ata thurën kurthe kundër tij, por Ne bëmë që ata të jenë më të poshtëruarit."**

- Kështu, ata donin ta ndëshkonin me dënimin më të tmerrshëm, me djegie për së gjalli. Por Allahu i Madhëruar thotë: "...por Ne bëmë që ata të jenë më të poshtëruarit." Allahu ua ktheu kurthin mbi kokat e tyre dhe e shndërroi zjarrin e Ibrahimit në freski dhe paqe për të. Pasi ata bënë këtë dhe Ibrahim iu solli argumente të mjaftueshme për kotësinë e shirkut të tyre, nuk i mbeti gjë tjetër për të bërë me ta, prandaj:

- **Ai (Ibrahimi) tha: "Unë do të shkoj te Zoti im dhe Ai do të më udhëzojë."** - Unë kërkoj strehë te Zoti im, ndaj do të shkoj drejt tokave të bekuara të Shamit. Unë shpresoj që Ai do të më drejtojë në çdo gjë të mirë për çështjet e fesë dhe dynjasë. Ndërsa në një ajet tjetër thuhet: "Unë po largohem prej jush dhe prej asaj që ju adhuroni përveç Allahut dhe shpresoj se me lutjet drejtuar Zotit tim nuk do të jem i humbur." [Merjem 48]. Pastaj filloi t'i lutej Zotit:

- **O Zoti im! Më dhuro mua pasardhës të mirë!** - Domethënë, më dhuro pasardhës punëmirë! E gjitha kjo ndodhi pasi Ibrahim i e humbi shpresën nga populli i tij dhe pa se në të nuk kishte hajër. Kështu, ai e luti Zotin që t'i dhuronte një djalë të mirë, që Allahu ta bënte të dobishëm gjatë jetës së tij dhe pas vdekjes së tij. Allahu iu përgjigj lutjes së tij:

- **Ne e gëzuam atë me një djalë të butë (ismailin).** - Ky ishte padyshim Ismaili (a.s), sepse pas tij u përmend përgëzimi për Is'hakun. Për Is'hakun, Allahu thotë: "Ne e përgëzuam atë me Is'hakun, e pas Is'hakut, me Jakubin." Pra, është e pamundur që të ishte Is'haku ai që do të bëhej kurban dhe në të njëjtën kohë ta përgëzonte se pas Is'hakut do të lindte Jakubi. Kjo tregon se djali që Ibrahimit do t'i kërkohej që ta bënte kurban, ishte Ismaili e jo Is'haku. Allahu i Madhëruar e përshkroi Ismailin (a.s) si një djalë të dhembshur, të durueshëm, me moral të mirë, të përmbajtur e me zemër të madhe, që i falte edhe ata të cilët e mundonin:

- **Dhe kur ai (djali) u rrit aq sa të punonte së bashku me të atin, ai (Ibrahimi) i tha:**

“O biri im! Unë kam parë në ëndërr se duhet të të bëj kurban. - U rrit djaloshi i dhembshur, derisa arriti moshën që të vrapojë. Kjo është mosha kur fëmija duhet shumë nga prindërit, sepse nuk ka nevojë për shumë shërbime dhe sjell vetëm kënaqësi. Pikërisht në këtë moment erdhi edhe sprovë e madhe e pashembullt. Profeti Ibrahim i tha djalit të vet: “O biri im! Unë kam parë në ëndërr se duhet të të bëj kurban.” Pra, pashë ëndërr në gjumë se Allahu më urdhëroi që të të bëj kurban për Të. Dihet se ëndërra e profetëve është realitet.

- Çfarë mendon ti? - Si mendon? Ti e di se kur Allahu jep një urdhër, ai duhet përmbushur patjetër. Atëherë, Ismaili durimtar dhe i bindur, duke treguar se ishte i kënaqur me vendimin e Zotit për të dhe duke qenë bamiër dhe respektues i prindit, tha.

- Ai (Ismaili) tha: “O babai im! Bëj siç je urdhëruar! - Zbatoje atë urdhër që të dha Zoti yt, sepse:

- Në dashtë Allahu unë do të jem durimtar. - I tha të atit se do ta nënshtrohe veten për të bërë durim. Mbi të gjitha, këtë e lidhi ngushtë me vullnetin e Allahut, sepse asgjë nuk ndodh pa ndihmën dhe lejen e Allahut.

- E kur ata të dy iu dorëzuan urdhrin (të Allahut) dhe ai (Ibrahimi) e shtriu (Ismailin) përmbys. - Kështu, ata që të dy, atë e bir, u dorëzuan për të zbatuar urdhrin. Babai u bë gati që të bënte kurban frytin e zemrës së tij, për të zbatuar urdhrin e Zotit, të Cilin e donte dhe i frikësohej më shumë se gjithçkaje tjetër. Ndërsa djali e përgatiti veten që të bënte durim, duke nënshtrohet veten për kënaqësinë e Zotit të tij dhe për të respektuar atin e tij. Atëherë: "... e shtriu (Ismailin) përmbys." Pra, Ibrahim i uli Ismailin me fytyrën poshtë, për ta bërë gati për ta bërë kurban. E ktheu me fytyrë poshtë, që të mos shihte fytyrën e tij gjatë aktit sublim. Pikërisht në ato çaste:

- Ne i thirrëm atij: “O Ibrahim! Tashmë ti e përmbushe ëndërrën. - Iu tha: "Tashmë

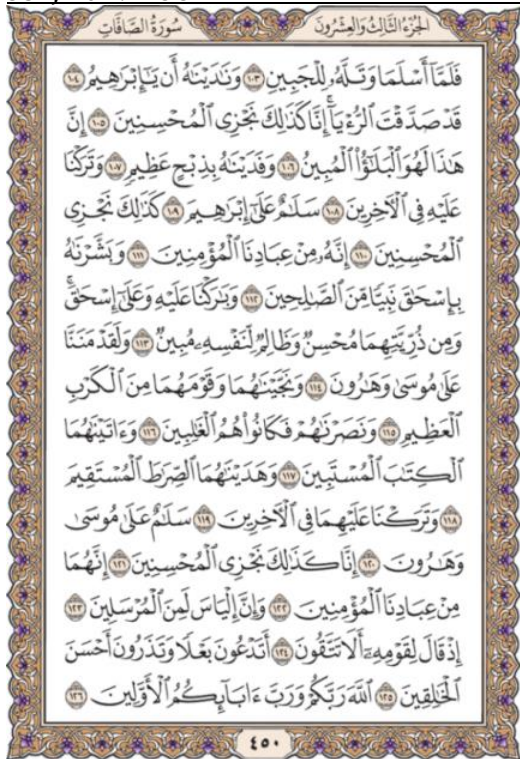
ti e përmbushe ëndërrën." Ti e nënshtrohe veten dhe bërë çdo gjë për ta zbatuar urdhrin e Zotit, deri te momenti i kalimit të thikës në qafën e tij!"

- Kështu i shpërblejmë Ne të mirët. - Ky është shpërblimi i atij që ka arritur gradën e ihsanit në adhurimin e Zotit. Kështu janë ata të cilët i japin përparësi kënaqësisë së Allahut, kundrejt dëshirave dhe qëllimeve të tyre.

- Kjo ishte, vërtet një sprovë e madhe. - Kjo ishte vërtet një sprovë e madhe, që nxori në pah pastërtinë e Ibrahimit dhe dashurinë e tij të plotë për Zotin e tij. Kur Allahu i Lartësuar i dhuroi Ibrahimit (a.s) Ismailin, ai e deshi shumë të birin. Por Ibrahim i ishte Halili i Rahmanit – pra, i dashuri i Rahmanit, dhe kjo dashuri nuk duhej të trazohej nga dashuri të tjera. Zemra e Ibrahimit duhej të ishte e lidhur tërësisht me Allahun. Duke qenë se zemra e Ibrahimit u lidh pakëz me djalin e tij, Ismailin, Allahu i Lartësuar donte ta pastronte atë dhe ta qartësonte për ne faktin se e gjithë zemra dhe dashuria e Ibrahimit ishte vetëm për Allahun. Për këtë arsye, Ai e sprovoi Ibrahimin, që ai të zgjidhte dashurinë për Allahun mbi çdo dashuri tjetër, edhe mbi dashurinë për të birin, që duhej se po merrte një pjesë të zemrës së Ibrahimit. Por duke qenë se Ibrahim i zgjodhi dashurinë për Zotin, pasi mori çdo masë për ta ekzekutuar urdhrin e Tij, atëherë bërja e flijimit nuk ishte më e nevojshme. Atëherë:

- Dhe Ne e zëvendësuam atë (Ismailin) me një kurban shumë të madh. - Pra, në vend të Ismailit, Ibrahim tani do të bënte flij një dash të madh. Ai kurban ishte madhështor, sepse ishte në vend të Ismailit dhe sepse u bë një prej adhurimeve më të rëndësishme për Allahun, që do të vazhdonte deri në Kijamet.

- Dhe Ne lamë një kujtim të mirë për të ndër popujt e ardhshëm. - Emrin e tij e bëmë të famshëm në brezat e mëvonshëm, ashtu siç ishte i famshëm dhe i lavdëruar ndër të parët. Nuk do të ketë ndonjë kohë

dhe brez, kur kujtimi dhe figura e Ibrahimit (a.s.) të mos jetë e dashur dhe e respektuar për njerëzit.

- **Paqja qoftë mbi Ibrahimin!** - Kjo është një përshëndetje për Ibrahimin, ashtu siç thuhet edhe në një ajet tjetër: "Thuaj (o i Dërguar): "Lavdërimi i qoftë Allahut dhe shpëtimi qoftë me robërit e Tij, që Ai i ka zgjedhur (për mesazhin e tij)!"

- **Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët.** - Ky është shpërblimi i muhsininëve, domethënë, i atyre që e plotësuan gradën e ihsanit në adhurimet që i përkushtuan Zotit dhe me bamirësinë ndaj krijesave. Allahu gjithmonë do t'u sjellë çlirim atyre në çdo vështirësi dhe fitorja është gjithmonë në krahun e tyre. Ata do të jenë përherë të lavdëruar dhe me emër të mirë ndër njerëz.

- **Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë besimtarë.** - Ishte nga ata besimtarë që besojnë gjithçka që Zoti ka urdhëruar që të besohet, me gradën më të plotë të imanit, gradën e sigurisë së plotë, siç thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: "Kështu, i mundësuar Ibrahimit të shihte mbretëritë e

qiejve e të Tokës, për t'u bërë edhe më i bindur." [En'am 75]. Më pa, Allahu i Madhëruar i dha një përgëzim tjetër. Ky ishte përgëzimi për Is'hakun, pas të cilit do të vinte Jakubi. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Dhe Ne i dhamë atij lajmin e mirë për lindjen e Is'hakut – profet e një prej njerëzve punëmirë.** - Allahu i Madhëruar e përgëzoi se do t'i jepej Is'haku, i cili do të jetonte dhe do të bëhej me një djalë, Jakubin, prej të cilit do të vinin pasardhës të tjerë. Ata do të ishin profetë të zgjedhur. Siç shihet, këto ishin përgëzime të njëpasnjëshme.

- **Ne e bekuam atë dhe Is'hakun. Ndër pasardhësit e tyre do të ketë njerëz punëmirë, por do të ketë edhe nga ata që e ngarkojnë shpirtin dukshëm me gjynahe.** - Kuptimi: Ne zbritëm mbi ta begati e bekime të shumta. Allahu i Madhëruar do t'u dhuronte dituri të madhe dhe të dobishme dhe do t'i bënte që të punonin dhe të ishin adhurues të mirë. Nga këta dy fëmijë, Ismailin dhe Is'hakun, Allahu do të përhapte në botë tre popuj të mëdhenj. Nga Ismaili do të sillte popullin arab dhe Profetin më të zgjedhur të fundit të kohës, Muhamedin (a.s.). Ndërsa Is'haku do të vinte populli i bijve të Izraelit dhe populli i romakëve pasardhës të Is'hakut. Megjithatë, "... por do të ketë edhe nga ata që e ngarkojnë shpirtin dukshëm me gjynahe." Pra, jo të gjithë do të jenë të mirë. Prej tyre do të ketë të mirë, por edhe të këqij. Do të ketë të drejtë, por edhe të padrejtë ose keqbërës të mëdhenj, të zhytur në mohimin e Zotit dhe idhujtari. Kjo u tha në mënyrë që të mos keqkuptohej fjala: "Ne e bekuam atë dhe Is'hakun...". Domethënë, ky bekim nuk do të kalonte tek të gjithë pasardhësit e tyre. Sidoqoftë, Allahu është më i ditur.

Ajetet 114 – 122

114. Ne i dhamë Musait e Harunit mirësi të shumta.

115. Dhe i shpëtuam ata dhe popullin e tyre prej mjerimit të madh.

116. Ne i ndihmuam, prandaj ata ngadhënjyen.

117. Ne u dhamë atyre të dyve një Libër të qartë.

118. Dhe i udhëzuan në rrugën e drejtë.

119. Ne kemi lënë për ta një kujtim të mirë ndër brezat e mëvonshëm.

120. Paqja qoftë mbi Musain dhe Harunin.

121. Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët.

122. Vërtet, ata të dy ishin nga robërit Tanë besimtarë.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne i dhamë Musait e Harunit mirësi të shumta. Dhe i shpëtuam ata dhe popullin e tyre prej mjerimit të madh. Ne i ndihmuam, prandaj ata ngadhënjyen. Ne u dhamë atyre të dyve një Libër të qartë. Dhe i udhëzuan në rrugën e drejtë. -

Allahu i Lartësuar na tregon mirësitë e shumta që u dhuroi dy profetëve dhe adhuruesve të Tij të dashur, Musait dhe Harunit, dy bijve të Imranit. Ai i dalloj ata duke i bërë profetë dhe ndër më të dalluarit që ftuan njerëzimin në rrugën e Zotit. Ai i shpëtoi ata të dy dhe popullin e tyre nga Faraoni dhe ushtritë e tij dhe i bëri të triumfonin kundër tyre. Madje Zoti i mbyti ata mu para syve të bijve të Izraelit. Ai u shpalli atyre një libër madhështor dhe të qartë, Teuratin. Në atë libër ishin drita e ligjit të Zotit dhe shpjegimi për gjithçka. Allahu i drejtoi Musain dhe Harunin në rrugën e drejtë dhe të qartë, duke u shpallur atyre ligje dhe dispozita të drejta, që të afronin tek Ai dhe i bëri ata të denjë që t'i zbatonin e të jetonin sipas tyre. Të gjitha këto ishin nga mirësitë e shumta që Zoti u dhuroi atyre.

- Ne kemi lënë për ta një kujtim të mirë ndër brezat e mëvonshëm. - Allahu bëri që ata të kishin emër të mirë ndër brezat e mëvonshëm.

- Paqja qoftë mbi Musain dhe Harunin. Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët. Vërtet, ata të dy ishin nga robërit Tanë besimtarë. - Këto janë shpërblimet dhe premtimet e Zotit për besimtarët bamirës.

Ajetet 123 – 132

123. Edhe Iljasi qe prej të dërguarve Tanë.

124. Kujto, kur ai i tha popullit të vet: “A nuk keni frikë (Allahun)?”

125. A “Bea'l-it” (idhull) po i luteni dhe e braktisni më të mirin Krijues -

126. Allahun, Zotin tuaj dhe Zotin e etërve tuaj të hershëm?!”

127. Por ata e përgënjeshtruan atë, prandaj të gjithë do të jenë në Xhehenem.

128. Përveç robve të sinqertë të Allahut.

129. Dhe Ne lamë një kujtim të mirë për të ndër popujt e ardhshëm.

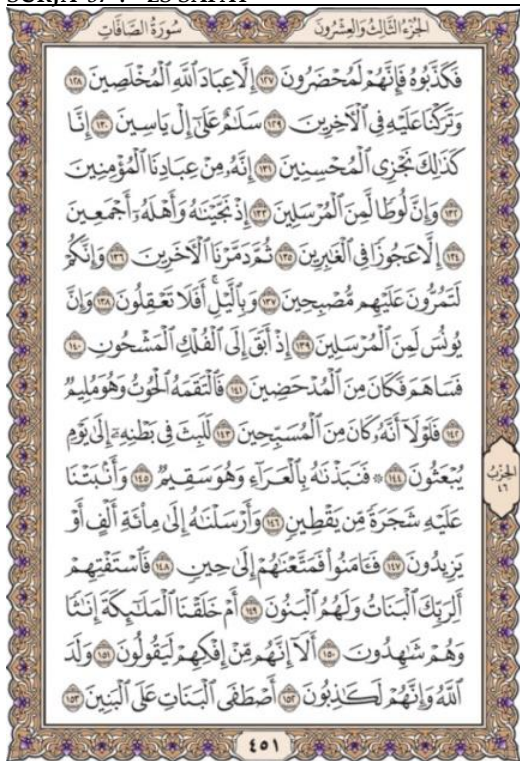
130. Paqja qoftë mbi Iljasin!

131. Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët.

132. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë besimtarë.

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe Iljasi qe prej të dërguarve Tanë. Kujto, kur ai i tha popullit të vet: “A nuk keni frikë (Allahun) A “Bea'l-it” (idhull) po i luteni dhe e braktisni më të mirin Krijues, Allahun, Zotin tuaj dhe Zotin e etërve tuaj të hershëm?!” - Allahu i Lartësuar e lëvdon adhuruesin e Tij të dashur dhe Profetin e Tij, Iljasin (a.s). Ai e dalloj atë duke i dhuruar profetësinë dhe duke e bërë ftues në rrugën e drejtë. Iljasi e urdhëroi popullin e vet që t'i frikësoheshin dhe bindeshin Allahut dhe ta adhuronin si një e të vetëm. Ai i ndaloi dhe paralajmëroi ata që të largoheshin nga idhujtaria dhe pikërisht nga adhurimi i një idhulli, që e quanin *Bea'li*. Ata kishin braktisur adhurimin e Allahut, i Cili i krijoi të gjitha krijesat në formën më të mirë, Ai që kujdeset dhe rregullon çështjet e tyre. Allahu u dhuroi atyre mirësi të shumta, të shfaqura dhe të fshehura. Duke i këshilluar, Iljasi u tha: Si e braktisni e i ktheni shpinën adhurimit të Allahut, që ka këto cilësi, dhe i dedikoheni adhurimit të një pute, që nuk ka në dorë të sjellë dëm apo dobi, që nuk mund të krijojë gjë, që nuk mund të furnizojë, madje as mund të kujdeset për veten e të

flasë?! A nuk është kjo humbja dhe çmenduria më e madhe?!

- Por ata e përgënjeshtroan atë, prandaj të gjithë do të jenë në Xhehenem. - Ata refuzuan që t'i bindeshin dhe që të pasonin rrugën e Tij. Për këtë arsye, duke i kërcënuar me ndëshkim, Allahu i Madhëruar thotë: "...të gjithë do të jenë në Xhehenem." Kështu, Allahu i Madhëruar i kërcënoi me dënim në Ditën e Gjykimit dhe nuk përmendi ndonjë ndëshkim në këtë jetë për ta.

- Përveç robve të sinqertë të Allahut. - Të vetmit që shpëtojnë nga ky kërcënim janë ata që Allahu i pastroi dhe zgjodhi për veten e Tij. Ata ndjekin Profetin e Zotit. Ata nuk do të jenë në ndëshkim, por do të kenë shpërblime të mëdha nga Zoti i tyre.

- Dhe Ne lamë një kujtim të mirë për të ndër popujt e ardhshëm. - Edhe për Iljasin bëme emër dhe famëtë mirë ndër njerëzit e mëvonshëm.

- Paqja qoftë mbi Iljasin! - Selami qoftë mbi Iljasin, nga Allahu dhe nga robërit e Tij.

- Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë besimtarë. - Kështu e lëndoi Allahu Iljasin, ashtu siç lëndoi vëllezërit e tij profetë. Ai i lëndoi për besimin e pastër dhe për veprat e mira e të sinqerta.

Ajetet 133 – 138

133. Edhe Luti qe prej të dërguarve Tanë.

134. Kujto, kur Ne e shpëtuan atë dhe familjen e tij!

135. Përveç një plake (gruas së tij) që mbeti me të dënuarit.

136. Pastaj Ne i shkatërruan të tjerët.

137. Ju (o banorë të Mekës) me siguri kaloni aty pranë (rrënojave) ditën

138. dhe natën (gjatë udhëtimeve). Atëherë, a nuk po llogjikoni?

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe Luti qe prej të dërguarve Tanë. Kujto, kur Ne e shpëtuan atë dhe familjen e tij! - Allahu i Madhëruar lëndon Profetin e Tij të dashur Lutin. Ai e dalloi atë duke e bërë profet. Luti ishte ftues i njerëzve në rrugën e Zotit dhe mësues i të mirës. Ai paralajmëroi popullin e tij që t'i largoheshin shirkut dhe poshtërsive. Më pas, kur ata nuk e dëgjuan dhe nuk pranuan të bindeshin, Allahu i Madhëruar e shpëtoi Lutin dhe familjen e tij. Ata u nisën në udhëtimin e shpëtimit natën herët, duke shpëtuar nga dënimi i ashpër që e mbuloi atë vend.

- Përveç një plake (gruas së tij), që mbeti me të dënuarit. - Ajo ishte gruaja e Lutit. Ajo mbeti me ata që u ndëshkuan, sepse nuk e pasoi fenë e Lutit dhe e refuzoi besimin e tij.

- Pastaj Ne i shkatërruan të tjerët. - Allahu i Lartësuar e ktheu përmbys atë vend. Në ajete të tjera thuhet: "Në kohën e lindjes së diellit, ata i përfshiu një ushtimë e tmerrshme. Dhe Ne i përmbysëm (Qytetet) dhe lëshuam mbi ta reshje si deltinë e pjekur." Mbetën ashtu, derisa u ftohën.

- Ju (o banorë të Mekës) me siguri kaloni aty pranë (rrënojave) ditën dhe natën (gjatë udhëtimeve). - Ju kaloni pranë

vendbanimeve të tyre gjatë ditës dhe natën. Ju kaloni shpesh në ato vende dhe e dini shumë mirë se çfarë u ndodhi atyre.

- **Atëherë, a nuk po llogjikoni?** - A nuk mendoni për këto shenja e argumente të lëna nga Zoti dhe të hiqni dorë nga çdo veprim që është i dënueshëm?!

Ajetet 139 – 148

139. Edhe Junusi qe nga të dërguarit Tanë.

140. Kujto kur ai vrapoi (*si një rob i aratisur*) **drejt anijes që ishte e mbushur plot e përplot** (*me udhëtarë*)!

141. Dhe hodhi short (*me udhëtarët se kush duhej flakur nga anija*), **por humbi** (*ndaj e hodhën në det*).

142. Atë e gëlltiti peshku i madh dhe e meritoi atë dënim.

143. E sikur të mos kishte qenë prej atyre që e madhërojnë shumë Zotin (*me tesbih*),

144. Ai do të mbetej në barkun e peshkut deri në Ditën e Ringjalljes.

145. Ne e nxorëm atë në një breg të zhveshur e të shkretë, ashtu të sëmurë.

146. Dhe bëmë që të mbijë pranë tij një bimë kungulli.

147. Pastaj, Ne e dërguam atë (*me detyrë*) **te njëqind mijë e më shumë** (*njerëz*)

148. Dhe ata i besuan. Ne i lamë të jetonin për një kohë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Edhe Junusi qe nga të dërguarit Tanë.** - Allahu i Madhëruar e lëvdon adhuruesin dhe Profetin e Tij të dashur, Junusin të birin e Metteas ashtu siç lëvdoi edhe vëllezërit e tij profetë. Ai e dalloj atë duke e bërë profet dhe e ngarkoi me misionin që të ftonte njerëzit në rrugën e Allahut. Allahu i Madhëruar na tregon se Junusi kaloi një provë, por Ai e shpëtoi për shkak të imanit të çiltër dhe për shkak të veprave të tij të mira.

- **Kujto kur ai vrapoi** (*si një rob i aratisur*) **drejt anijes që ishte e mbushur plot e përplot** (*me udhëtarë*)! **Dhe hodhi short** (*me udhëtarët se kush duhej flakur nga anija*), **por humbi** (*ndaj e hodhën në det*). - Junusi u largua, duke bërë kështu një veprë

që Zoti nuk e donte. Ai mendoi se Zoti nuk do ta ndëshkonte për të. Allahu i Madhëruar nuk na ka treguar se çfarë vepre bëri Junusi, që Ai nuk e pëlqeu, sepse, me sa duket, është e panevojshme; në të kundërt, do të na kishte njoftuar. E rëndësishme në gjithë këtë histori është se Junusi bëri një gabim, për të cilin Zoti i dha një mësim të mirë, edhe pse ai ishte nga profetët e Tij të nderuar. Sidoqoftë, Allahu e shpëtoi, pas këtij mësimi që i dha, dhe largoi nga ai çdo vuajtje. Allahu i Madhëruar bëri të mundur që më pas të ndodhnin shumë gjëra të mira, që do të rregullonin gjendjen e Profetit. Kur Junusi u largua, shkoi në një anije, e cila, siç thotë Zoti: "ishte e mbushur plot e përplot (*me udhëtarë*)", pra, ishte e tejmbushur me njerëz. Kur panë se anija ishte tej mase e rënduar dhe në rrezik për t'u mbytur të gjithë, njerëzit vendosën që ta lehtësonin peshën e saj duke hedhur në det disa nga udhëtarët. Duke qenë se nuk mund ta zgjidhnin se kë do të hidhnin, ata vendosën ta bënë me short. Kujt t'i binte shorti, do të hidhej në det. Kur Allahu i Lartësuar dëshiron diçka, i lehtëson rrugën e realizimit të saj. Allahu tha: "... Dhe hodhi short (*me udhëtarët se kush duhej flakur nga anija*), por humbi (*ndaj e hodhën në det*)." Pra, shorti i ra Junusit (a.s), dhe kështu ata e hodhën në det.

- **Atë e gëlltiti peshku i madh dhe e meritoi atë dënim.** - Një peshk i madh e gëlltiti Junusin pikërisht sepse ai kishte bërë një veprë që kishte zemëruar Zotin. Por Allahu i Lavdëruar thotë:

- **E sikur të mos kishte qenë prej atyre që e madhërojnë shumë Zotin** (*me tesbih*), **Ai do të mbetej në barkun e peshkut deri në Ditën e Ringjalljes.** - Më parë, Junusi kishte qenë adhurues i mirë dhe e lavdëronte Allahun me tesbih dhe tahmid. Madje, edhe në barkun e peshkut të madh, ai lutej me përgjërime e pendim: "(*Kujto*) Edhe Dhen-nunin (*Junusin*) kur iku i zemëruar (*prej popullit të tij*) dhe mendoi se nuk do ta dënonim! Por, në thellësitë e errësirës, ai tha: "Nuk ka Zot tjetër (*të denjë*)

për adhurim) përveç Teje! Qofsh i lavdëruar! Unë i bëra padrejtësi vetes sime!" Ne iu përgjigjëm atij dhe e shpëtuam nga trishtimi. Kështu i shpëtojmë Ne besimtarët." [Junus 87, 88]. Nëse nuk do të kishte bërë vepra të mira dhe të sinqerta më parë: "Ai do të mbetë në barkun e tij (*peshkut*) deri në Ditën e Ringjalljes." Ai peshk do të ishte varri i tij, por Allahu e shpëtoi pikërisht për adhurimet e tij të sinqerta dhe lavdërimet e shumta për Të. Kështu i shpëton Allahu besimtarët e sinqertë, kur ata bien në vështirësi. Gjynahet e tyre nuk e bëjnë Allahun të harrojë mirësitë, adhurimet dhe sinqeritetin e tyre.

- **Ne e nxorëm atë në një breg të zhveshur e të shkretë,** - Peshku e hodhi në një tokë të shkretë, ku nuk banonte askush, dhe ndoshta ishte e shkretë edhe nga bimësia dhe pemët, pra, që nuk mund të gjeje asnjë hije ku të fusje kokën.

- **ashtu të sëmurë.** - Junusi ishte në një gjendje shumë të rëndë, i sëmurë dhe i lënduar thellë në shpirt. Ai ishte i dëmtuar në trup për shkak të qëndrimit të gjatë në barkun e peshkut. Ai dukej si një zog i vogël i sapodalë nga veza.

- **Dhe bëmë që të mbijë pranë tij një bimë kungulli.** - Kjo i mundësoi që të kishte hije të gjerë dhe që t'i mbante larg insektet dëmtuese. Kështu po dukeshin mëshira dhe përkujdesi i Zotit, pas këtij mësimi të mirë. Pasi e shëroi dhe u kujdes për të, Allahu i Madhëruar vijoi ta plotësonte mirësinë e Tij ndaj Junusit, Profetit të tij të dashur, të cilin dëshiroi ta mësonte dhe edukonte.

- **Pastaj, Ne e dërguam atë (me detyrë) te njëqind mijë e më shumë (njerëz).** - Ai e dërgoi si profet në një popull që ishte më shumë se 100 mijë njerëz. Kjo ishte një ndër mirësitë më të mëdha që Allahu i Lartësuar i dhuroi Junusit.

- **dhe ata i besuan.** - Të gjithë ata e besuan dhe e pasuan Junusin, dhe kështu ata do të përfshihen në peshoren e tij të mirësive.

- **Ne i lamë të jetonin për një kohë.** - Zoti e largoi dënimin nga populli i Junusit, edhe

pse ai gati sa nuk u ra. I Lartësuar i thotë: "Përse nuk pati ndonjë vend, banorët e të cilit të besonin dhe t'u bënte dobi besimi i tyre, përveç popullit të Junusit? Kur ata besuan, Ne ua larguam dënimin poshtërues në jetën e kësaj bote dhe i lejuam të jetojnë deri në një afat të caktuar." [Junus 98.]

Ajetet 149 – 157

149. Tani pyeti ata (o Muhamed): "Vallë Zotit tënd i takojnë vajzat, kurse atyre u takojnë djemtë?"

150. Mos vallë Ne i krijuam melekët femra dhe ata ishin dëshmitarë?

151. Vini re se si trillojnë e thonë:

152. "Allahu ka lindur fëmijë." Nuk ka dyshim se ata janë gënjeshtarë.

153. Mos vallë Ai i ka bërë vajzat më të zgjedhura se djemtë?

154. Ç'është me ju? Si gjykoni kështu?

155. A nuk po mendoni?

156. Apo mos vallë keni ndonjë provë të sigurt për atë që thoni?!

157. Atëherë silleni librin tuaj, nëse thoni të vërtetën!

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të tij të dashur, Muhamedit, dhe i thotë:

- **Tani pyeti ata (o Muhamed): "Vallë Zotit tënd i takojnë vajzat, kurse atyre u takojnë djemtë?"** - Pyeti këta idhujtarë, që adhurojnë idhuj ose melekët, duke pretenduar se melekët janë bijat e Allahut! Fola atyre që i bëjnë shirk Zotit dhe e përshkruajnë atë me diçka që nuk i shkon madhësisë së Tij. Vallë, Zotit i takojnë vajzat, kurse atyre djemtë? Ky është një gjykim shumë i keq, së pari, sepse pretendon se Zoti ka fëmijë dhe, së dyti, pretendon se Atij i takon ajo kategori e fëmijëve që konsiderohet më pak e preferuar ndër ju dhe të cilën ju nuk i doni për veten tuaj. I Madhëruari thotë në një ajet tjetër: "Ata shpifin se Allahu ka (*si fëmijë*) vajzat - i pastër qoftë Ai nga përshkrimet e tyre! - ndërsa për veten e tyre zgjedhin çfarë ua ka ënda (*djemtë*). Kur ndonjëri prej tyre përgëzohet se i ka lindur vajzë, fytyra i nxihet dhe ai mbushet plot

dëshpërim. Fshihet prej njerëzve për shkak të së keqes që i përcjellin. A ta mbajë atë, ashtu i turpëruar, apo ta mbulojë atë (të gjallë) në dhé? Sa i keq është gjykimi i tyre!" [Nahl 57 – 59]. Ata bënë padrejtësi edhe në një aspekt tjetër, kur thanë se melekët janë bija të Zotit. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar e nxjerr në pah mashtrimin e tyre, kur thotë:

- **Mos vallë Ne i krijuam melekët femra dhe ata ishin dëshmitarë?** - Mos, vallë, ishin dëshmitarë kur Zoti i krijoj melekët? Kjo tregon se ata i thanë ato fjalë pa asnjë lloj diturie, pra, ishin thjesht trillime pa bazë për Zotin. Të shumta janë shpifjet dhe trillimet e tyre për Zotin.

- **Vini re se si trillojnë e thonë:** "Allahu ka lindur fëmijë." - Duke gënjyer haptas, ata thanë: "Allahu ka lindur fëmijë."

- **Nuk ka dyshim se ata janë gënjeshtarë.** - Pa dyshim që kjo është gënjeshtër dhe ata janë mashtrues.

- **Mos, vallë, Ai i ka bërë vajzat më të zgjedhura se djemtë?** - Mos, vallë, Zoti e bëri këtë përzgjedhje? Ç'është ky gjykim i padrejtë?!

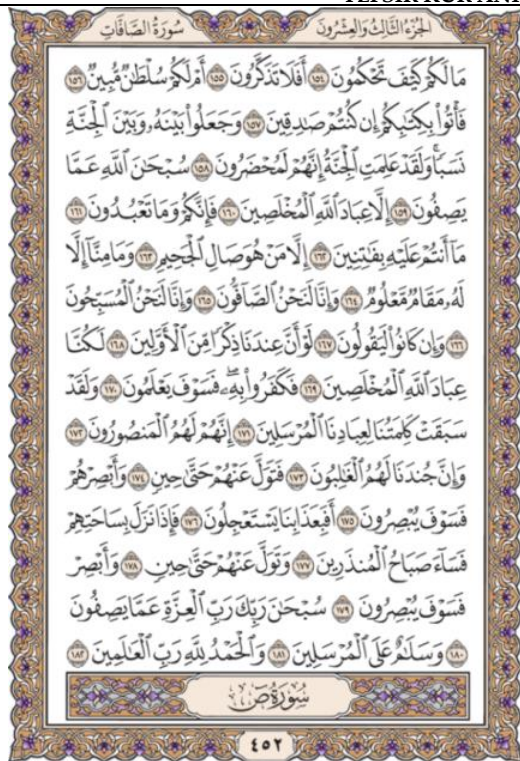
- **Ç'është me ju, si gjykoni kështu? A nuk po mendoni?** - A nuk po mendoni fare në ato që thoni? Nëse do të mendoheshit, nuk do të nxirrnit të tilla shpifje.

- **Apo mos vallë keni ndonjë provë të sigurt për atë që thoni?!** - Mos, vallë, keni ndonjë argument të fortë dhe të qartë nga ndonjë Shpallje e Zotit ose nga ndonjë profet? Asgjë nga këto nuk është dhe nuk do të ndodhë.

- **Atëherë silleni librin tuaj, nëse thoni të vërtetën!** - Kështu, çdokush që bën një pohim për Allahun e nuk sjell asnjë argument të pranueshëm nga ligji i Allahut, ai konsiderohet mashtrues dhe i padrejtë, që ka bërë një padrejtësi shumë të madhe, që ka folur për Allahun pa dije.

Ajetet 158 – 160

158. Ata (idhujtarët) kanë trilluar edhe lidhje farefisnore mes Tij dhe xhindeve. Por, xhindet e dinë mirë se ata (idhujtarët) do të jenë në zjarr.

159. I madhëruar qoftë Allahu nga ajo që ata i përshkruajnë.

160. (Të gjithë ata trilluan gënjeshtër) Përveç robve të sinqertë të Allahut.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata (idhujtarët) kanë trilluar edhe lidhje farefisnore mes Tij dhe xhindeve. Por, xhindet e dinë mirë se ata (idhujtarët) do të jenë në zjarr.** - Këta idhujtarë shpifin e thonë se melekët janë bijat e Allahut, kurse nënat e tyre janë femrat e xhindëve. Kështu, ata shpifin se mes Allahut dhe xhindëve ekziston një lidhje e tillë. E si mund të jetë kështu, kur xhindët e dinë mirë se do të ringjallen e do të merren në llogari në Ditën e Gjykimit dhe do të dënohen e shpërblehen si gjithë të tjerët?! Ata janë thjesht rob dhe krijesa të dobëta, prandaj si mund të pretendosh se kanë një lidhje të tillë me Allahun?

- **I madhëruar qoftë Allahu nga ajo që ata i përshkruajnë.** - Allahu është Mbretëruesi i Madhëruar, Ai është i Plotë, Absolut, i Butë dhe i Mëshirshëm. Ai nuk

nxitohet të ndëshkojë këta keqbërës, që e përshkruajnë me këto attribute jo të vërteta.
 - (Të gjithë ata trilluan gënjeshtër) **Përveç robve të sinqertë të Allahut.** - Ai dëshmon se ajo me të cilën e përshkruajnë besimtarët e sinqertë është e drejtë, sepse ata e përshkruajnë Atë veçse me atë që është e drejtë dhe që i shkon madhësisë së Tij. Për këtë arsye, ata quhen të sinqertë dhe të vërtetë. Ata flasin veçse me argument dhe dritë nga Zoti.

Ajetet 161 – 163

161. E, as ju dhe as ata që ju i adhuroni (idhujt),

162. Nuk mund ta çoni në humbje askënd,

163. Përveç atyre që do të hidhen në Xhehenem.

Shpjegimi i ajeteve

Mësojeni dhe nguliteni mirë në mendje, o idhujtarë, se as ju dhe as ajo që ju adhuroni veç Allahut nuk mund që të devijoni dhe të largoni nga drita e Allahut askënd, veçse nëse Allahu e ka përcaktuar dhe e ka vendosur diçka të tillë. Vetëm ata që Zoti i ka vendosur më parë se do të jenë banorë të Zjarrit, vetëm ata janë të humbur, sepse udhëzimi dhe humbja janë tërësisht në dorë të Allahut dhe idhujtarët janë të pafuqishëm që të humbasin e të devijojnë dikë pa lejen dhe urtësinë e Allahut. Kjo tregon mangësinë e idhujve, nga njëra anë, dhe pushtetin e plotë të Allahut, nga ana tjetër. Për këtë arsye, as të mos ju shkojë ndër mend se mund të devijoni adhuruesit e Tij të sinqertë, që Ai i ka zgjedhur për Vetën e vet. Ata janë "muflihin", pra, do të arrijnë çdo të mirë dhe do të shpëtojnë nga çdo e keqe, si në dynja, edhe në ahiret.

Ajetet 164 – 166

164. Çdonjëri prej nesh (melekëve) ka një vend (e detyrë) të caktuar.

165. Ne (melekët) qëndrojmë të rreshtuar në rreshta (në adhurim për Zotin),

166. Dhe ne e lavdërojmë Atë (Allahun) me tesbih (duke thënë subhanall-llah).

Shpjegimi i ajeteve

- **Çdonjëri prej nesh (melekëve) ka një vend (e detyrë) të caktuar.** - Në këtë ajet jepet pastërtia e melekëve nga ajo që idhujtarët shpifin për ta dhe faktin se ata janë robër të bindur dhe të mirë të Allahut. Ata kurrë nuk ia kthejnë fjalën Allahut, as edhe për një çast të shkurtër sa një pulitje sysh. Për secilin nga ata, Allahu ka dhënë një detyrë dhe pozicion të caktuar, që nuk e tejkalojnë apo ndryshojnë. Melekët nuk kanë asnjë çështje në dorë.

- **Ne (melekët) qëndrojmë të rreshtuar në rreshta (në adhurim për Zotin),** - Ata rrinë të rreshtuar, të gatshëm për t'i shërbyer Allahut të Madhëruar dhe në bindje të urdhrave të Tij.

- **Dhe ne e lavdërojmë Atë (Allahun) me tesbih (duke thënë subhanall-llah).** - Melekët e madhërojnë Allahun me tesbih, duke e dëlirësuar nga çdo mangësi apo përshkrim që nuk i shkon për shtat madhësisë së Tij. Atëherë, si mund të pretendohet se ata janë partnerë dhe ndihmës të Allahut? I lartësuar qoftë Allahu i Madhëruar!

Ajetet 167 – 182

167. Dhe kishte nga ata (idhujtarët mekas) që thoshin:

168. "Sikur të kishim pasur ndonjë libër nga të parët,

169. Ne, me siguri do të kishim qenë rob të sinqertë të Allahut."

170. Ata e mohojnë atë (Kur'anin). Por, shpejt do ta mësojnë (çfarë i pret).

171. Tashmë, Fjala Jonë u është dhënë më parë robve tanë të dërguar,

172. se ata, pa dyshim do të ndihmohen (nga Ne)

173. dhe se Forcat Tona - ato me siguri do të jenë ngadhënjimtare.

174. Prandaj, largohu prej tyre për njëfarë kohe,

175. Dhe vështro (kur t'i përfshijë ndëshkimi) se edhe ata do ta shohin (ndihmën tonë për besimtarët).

176. Mos vallë, ata duan ta shpejtojnë ndëshkimin tonë (për ta)?

177. Kur, ai (dënimi) të zbresë, i keq do të jetë mëngjesi i atyre që qenë paralajmëruar.

178. Prandaj, largohu prej tyre për njëfarë kohe

179. Dhe vështro (kur t'i përfshijë ndëshkimi) se edhe ata do ta shohin (ndihmën tonë për besimtarët).

180. I lartësuar qoftë Zoti yt, Zoti i gjithfuqishëm! Ai është i pastër nga ajo çfarë i përshkruajnë ata.

181. Paqja (e çdo mirësi) qoftë mbi të Dërguarit (e Allahut).

182. Dhe të gjitha lavdërimet qofshin për Allahut, Zotin e gjithësisë!

Shpjegimi i ajeteve

- **Dhe kishte nga ata (idhujtarët mekas) që thoshin: Sikur të kishim pasur ndonjë libër nga të parët Ne, me siguri do të kishim qenë rob të sinqertë të Allahut". Ata e mohojnë atë (Kur'anin).** - Allahu i Lartësuar na njofton se idhujtarët shtireshin sikur donin që të ishin të udhëzuar, prandaj thoshin: "Po të kishim ndonjë libër nga të parët, do të ishim rob të sinqertë të Allahut. Po të na vinte edhe ne ndonjë shpallje e kujtim nga Zoti, ashtu siç u erdhën popujve të shkuar, ne do të ishim të sinqertë në adhurimin e Allahut si një i vetëm." Por Allahu i Lartësuar thotë: "Ata e mohojnë atë (Kur'anin)." Domethënë, ata gënjenin, sepse atyre u erdhi Libri më i mirë, por refuzuan ta pasonin. Kështu u kuptua se ata e refuzonin me forcë dhe urrejtje të vërtetën, madje e luftonin atë. Por:

- **Por, shpejt do ta mësojnë (çfarë i pret).** - Ata do ta shohin ndëshkimin, kur t'i godasë. Gjithashtu, të mos mendojnë se në këtë botë kanë për të fituar mbi të vërtetën dhe pasuesit e saj. Allahu i Lavdëruar thotë:

- **Tashmë, Fjala Jonë u është dhënë më parë robve tanë të dërguar se ata, pa dyshim do të ndihmohen (nga Ne) dhe se Forcat Tona ato me siguri do të jenë ngadhënjimtare.** - Ky është premtimi i Allahut, që kurrë nuk mund të thyhet. Të dërguarit dhe adhuruesit e Tij të sinqertë kanë për të triumfuar gjithmonë! Ata do të

arrijnë çdo mirësi e do të shpëtojnë nga çdo ligësi. Ata do të dalin fitimtarë mbi të gjithë të tjerët, sepse është Allahu Ai që u jep fitoren dhe i mbështet me ndihmën e Tij të fuqishme. Kështu, atyre u mundësohet që ta përkryejnë dhe shfaqin haptas fenë e tyre. Ky është një përgëzim i mrekullueshëm për të gjithë ata që përshkruhen si "xhundu-Allah" - ushtri e Allahut. Nëse i përmbahen dhe zbatojnë fenë e Allahut në veten e tyre dhe luftojnë kundër atyre që Allahu ka urdhëruar që të luftohen, atëherë ta dinë se fitorja është e tyre dhe Allahu është me ta.

- **Prandaj, largohu prej tyre për njëfarë kohe,** - Ky është një urdhër drejtuar Profetit të Tij, që të distancohej nga ata që tregoheshin kokëfortë e nuk e pranonin të vërtetën, sepse tashmë nuk kishte mbetur gjë tjetër për ta, veçse t'u zbriste dënimi i Zotit.

- **Dhe vështro (kur t'i përfshijë ndëshkimi) se edhe ata do ta shohin (ndihmën tonë për besimtarët).** - Le të presin dhe të shohin se si do t'i godasë dënimi i Allahut. Pa dyshim që ai do të bjerë i ashpër mbi ta.

- **Mos vallë, ata duan ta shpejtojnë ndëshkimin tonë (për ta)? Kur, ai (dënimi) të zbresë, i keq do të jetë mëngjesi i atyre që qenë paralajmëruar.** - Kur ai dënim të zbresë në vendin e tyre ose pranë tyre, ai do të jetë një agim i tmerrshëm, sepse është agimi i ligësisë, dënimit dhe shfarosjes. Më pas, Allahu i Lartësuar e porosit për t'u larguar prej tyre, duke paralajmëruar se koha e ndëshkimit po afron dhe shpejt do të përmbushet.

- **Prandaj, largohu prej tyre për njëfarë kohe! Dhe vështro (kur t'i përfshijë ndëshkimi) se edhe ata do ta shohin (ndihmën tonë për besimtarët).** - Për këtë arsye, ju mbetet veçse të shihni, sepse edhe ata të mjerë do të shohin atë që do t'i godasë. Në këtë sure u përmendën shumë nga fjalët e shëmtuara dhe trillimet e idhujtarëve për përshkrimin e Allahut. Për këtë arsye, në fund të kësaj sureje, Allahu i Madhëruar e dëlirëson Vetën e vet nga ato shpifje e trillime dhe thotë:

- **I lartësuar qoftë Zoti yt, Zoti i gjithfuqishëm! Ai është i pastër nga ajo çfarë i përshkruajnë ata.** - Pra, u dëlirësoftë dhe lartësoftë Zoti i krenarisë, Ngadhënjimtari, i Cili ka nënshtruar gjithçka nën pushtetin dhe fuqinë e Tij. Allahu i Madhëruar qëndron lart dhe larg çdo përshkrimi të padenjë dhe të pavërtetë që idhujarët bëjnë për Të.

- **Paqja (e çdo mirësi) qoftë mbi të Dërguarit (e Allahut).** - Paqja qoftë mbi të dërguarit, sepse ata janë të pastër dhe të ruajtur nga gjynahet dhe padrejtësitë. Ata janë të ruajtur në gjithçka me të cilën e përshkruajnë Krijuesin e qiejve dhe të Tokës.

- **Dhe të gjitha lavdërimet qofshin për Allahut, Zotin e gjithësisë!** - Të gjitha lavdërimet pa përjashtim, me të gjitha shkaqet dhe me të gjitha rrugët e tregimit të tyre, i përkasin Allahut! Ai është i lavdëruar për të gjitha cilësitë e Tij të plota dhe madhështore, për të gjitha veprat e Tij të mrekullueshme, me të cilat Ai kujdeset për të gjithë botën dhe rregullon çështjet e saj. Ai është i lavdëruar për të gjitha mirësitë që dhuron dhe për të gjitha fatkeqësitë dhe ligësitë që largon e nga të cilat na ruan. Allahu kujdeset për krijimin e Tij dhe për të gjitha çështjet e tyre, sa herë që ato lëvizin ose qëndrojnë në prehje dhe në çdo gjendje e kohë. Allahu është Ai që i bën të gjitha dhe kujdeset për gjithçka. Ai është i pastër, i dëlirë dhe i lartësuar nga çdo mangësi e cenim. Ai është i Lavdëruari, sepse është i Plotë dhe Absolut në çdo aspekt. Atë e duan dhe e madhërojnë krijesat e zgjedhura. Profetët e Tij janë të dorëzuar ndaj Tij dhe Ai i ka siguruar nga çdo e keqe. Edhe ata që pasojnë profetët e Tij dhe shpalljet e Tij do të jenë të sigurt në këtë jetë dhe në ahiret, kurse armiqtë e tyre do të jenë të shkatërruar dhe të kërcënuar në të dyja jetët.

Këtu përfundon tefsiri i sures Safat, që u shkrua nga dora e Abdurahman ibn Nasir el Sadi, në 6 Sheual të vitit 1343. Paqja, bekimet dhe mëshira e Allahut qofshin mbi profetin tonë

Muhamed! Të gjitha lavdërimet qofshin për Allahun, me bujarinë e të Cilit përkryhen veprat e mira!

Tabela e lëndës

Fq

❖ El Kehf	3.
❖ Merjem.....	49.
❖ Ta Ha	80.
❖ El enbija.....	120.
❖ El haxh	155.
❖ El mu'min.....	192.
❖ En-nur	227.
❖ El furkan	268.
❖ El shuara	298.
❖ En-neml.....	330.
❖ El kasas	358.
❖ El ankebut	394.
❖ Er-rum	420.
❖ Lukman	442.
❖ El sexhde	460.
❖ El ahzab	472.
❖ Sebe'e	512.
❖ Fatir.....	536.
❖ Ja Sin	557.
❖ El saffat	577.

¹ Ndërtimi i xhamive mbi varre të njerëzve të mirë.

² **Llojet e durimit:** Durim do të thotë ta nënshtrosh veten që të pranohë ato gjëra që ajo i urren. Në fakt, ka tri lloje durimi:

1. Durimi që tregohet në bindjen ndaj Allahut të Lartësuar, derisa të zbatosh çdo urdhër të Tij.

2. Durimi që duhet të tregojmë për t'u larguar nga haramet dhe për të mos shkelur kufijtë e Allahut.

3. Durimi gjatë ngjarjeve të dhimbshme, të cilat Allahu i Lartësuar i ka përcaktuar për ne, duke i pranuar ato me zemër të kënaqur dhe duke mos shprehur as më të voglin zemërim rreth tyre.

³ Sigurisht që njeriut nuk i lejohet të marrë rolin e Hidrit, sepse kjo është e pamundur dhe e palejueshme.

⁴ **Muktasid** quhen ata që janë mesatarë. Këta janë kufizuar duke kryer veçse urdhërat dhe duke lënë ndalesat e Zotit.

⁵ **Gradat ose nivelet e dashurisë për Allahun e lartësuar:** Dashuria për Allahun e lartësuar është në dy nivele:

E para është farz i domosdoshëm për çdo kënd. Kjo lloj dashurie shprehet, duke dashur Allahun e lartësuar me një dashuri të tillë e cila:

1. sjell me vete dashurinë për gjithçka me të cilën Ai të ka urdhëruar dhe urrejtjen për gjithçka nga e cila Ai të ka ndaluar.

2. Sjell me vete gjithashtu dashurinë për profetin e Tij i cili transmetoi qartë urdhëresat dhe ndalesat e Zotit dhe çdo rrugë që të afron dhe të çon tek kënaqësia e Tij. Madje ta duash profetin e Allahut të lartësuar me një dashuri që i tejkalon edhe dashurinë për veten tënde dhe familjen tënde.

3. Gjithashtu ta duash dhe të jesh i kënaqur me gjithçka prej fesë që Allahu i lartësuar e ka transmetuar nëpërmjet profetit (a.s). Ta

pranosh atë me dëshirë, me kënaqësi, me bindje të plotë dhe me dëshirën për të qenë i nënshtruar dhe pasues i saj.

4. Gjithashtu sjell me vete dashurinë për gjithë profetët dhe të dërguarit e Zotit. Dashurinë për ata që i pasuan ata me sinqeritet dhe korrektësi prej pasuesve që kanë ardhur pas tyre. Të gjitha këto janë detyrë e domosdoshme nëse synon që ta plotësosh dashurinë për Allahun e lartësuar. Kjo masë e dashurisë për Allahun e lartësuar janë masa e domosdoshme e cila sjell plotësimin e imanit që është uaxhib, pra është iman i detyrueshëm për çdo kënd. Çdo kush që cënon diçka prej këtyre që përmendëm ka cënuar prej imanit të tij të detyrueshëm në varësi të asaj që ka cënuar prej atyre që u përmendnën pak më sipër.

Grada e dytë e dashurisë është grada e atyre që garojnë në punë të mira dhe më të afruarve tek Allahu i lartësuar.

1. Ata duan gjithçka që e do Allahu prej punëve të pëlqyeshme të shprehura me fjalë dhe vepra në bindje ndaj Allahut të lartësuar.

2. Ata urrejnë gjithçka që e urren Allahu i lartësuar qofshin ato fjalë apo vepra.

3. Ata janë të kënaqur me atë që e ka përcaktuar Allahu i lartësuar dhe e ka vendosur që të godasë ose të egzistojë prej përcaktimeve të tij.

Rrugët dhe mënyrat për tu pajisur me dashurinë për Allahun e madhëruar: Prej rrugëve dhe mënyrave nëpërmjet të cilave rob mund të arrijë që të ushqejë në zemrën e tij dashurinë për Allahun e lartësuar mund të numërojmë:

1. Njohja e Allahut të lartësuar, me emrat, cilësitë, veprat dhe atributet e Tij.

2. Të medituarit në mbretërinë e qiejve dhe të tokës dhe gjithçka që Allahu ka krijuar në të.

3. Njohja e mirësive të Allahut për njerëzit. Ebu husejn el uerak ka thënë: Të gjitha degëzimet e dashurisë vijnë dhe janë rrjedhojë e kujtimit në mënyrë të vazhdueshme të bamirësisë që të ka bërë

Allahu i lartësuar. Ai që vazhdimisht kujton bamirësinë e Allahut ndaj tij, padyshim që filladi i dashurisë për Allahun e madhëruar ka për të qenë gjithmonë pranë tij."

4. Përmendja e Allahut sa më shpesh duke qenë e vëmendshëm në këtë. Dhenun ka thënë: "Ai që e preokupon zemrën dhe gjuhën e tij me përmendjen e Allahut Ai ka për ta mbushur zemrën e tij me dritën e përmallimit për Të". Ndërsa Ibrahim ibn xhunejd ka thënë: "Gjithmonë është thënë se prej shenjave të dashurisë së Allahut është përmendja e vazhdueshme e Tij me zemër dhe gjuhë. Shumë rrallë mund të ndodhë që njeriu të përmendë Allahun, dhe kjo të mos sjellë dashurinë për Të. Kështu pra përmendja e shpeshtë e Allahut të madhëruar është porta e dashurisë për Të.

5. Të komunikuarit me Allahun me çiltërsi sinqeritet dhe kundërshtimi i dëshirave dhe epsheve të tua nëse bien ndesh me atë që Do Ai.

6. Leximi i Kur'anit duke menditur me kujdes në ajetet e Tij. Sidomos në ajetet të cilat përmbajnë emrat, cilësitë, veprat dhe atributet e mrekullueshme të Allahut. Duke menduar me kujdes në ato emra, cilësi dhe vepra të tij, robi ta dojë Allahun e lartësuar dhe nga ana tjetër Allahu ta dojë atë.

7. Leximi i shpeshtë i tekseteve të Kur'anit dhe sunetit të saktë që flasin rreth shikimit të Zotit në xhennet.

8. Ndër shkaqet që sjellin dashurinë e Allahut është është el afafu dhe ahdhul kefaf, pra të qënurit i ndershëm në jetën tënde dhe i kënaqur me atë që të ka dhënë Allahu.

9. Ndër shkaqet që sjellin dashurinë e Allahut është dashuria për ata që Allahu i do dhe urrejtja për ata që Allahu nuk i do.

Punët nëpërmjet të cilave robi bën të mundur që Allahu ta dojë atë.

1. Përunjësia e zemrës dhe e shpirtit plotësisht para Allahut. Nuk ka gjë më të dashur për Allahun e lartësuar se sa kjo lloj përunjësie dhe nënshtrimi. kjo lloj përunjësie dhe nënshtrimi përpara Tij. Nuk ka gjë

më të dashur për të se sa të dorëzuarit tërësisht dhe plotësisht me zemër të thyer dhe të përuruar përpara madhësisë së Tij.

2. Të shtuarit e punëve vullnetare të mira.

3. Pra të veçuarit me Allahun e lartësuar gjatë kohës kur ai zbret në qiellin e dynjasë.

4. Së katërti pasimi rigorozisht i synetit të Profetit (a.s) . Pasim i cili shfaqet në punët e tua në fjalët dhe moralin tënd. Thotë Allahu i lartësuar: Al imran 31

5. Qëndrimi vazhdimisht me ata që i do Allahu dhe janë të sinqertë me Të.

⁶ Shih: Bekare 186

⁷ Ndryshimi mes *resul* dhe *nebij*. Dijetarët kanë dhënë tri mendime kryesore:

1. **Resul** është Ai që i është shpallur një ligj dhe është urdhëruar për ta komunikuar e transmetuar ndër të tjerë. Ndërsa **Nebij** është ai që i është shpallur ligj, por ende nuk është urdhëruar për ta komunikuar e transmetuar.

2. **Resul** është ai që është dërguar nga Zoti me ligj të ri, ndërsa ndërsa **Nebij** është ai që zbaton sheriatin e një profeti paraardhës.

3. **Resul** është ai që është dërguar në një popull qafirësh, mosbesuesish, ndërsa **Nebij** është ai që është dërguar në një popull besimtarësh.

• Te bijtë e Izraelit kishte *enbija*, sepse ata u dërguan në popullin e Jakubit, që ishin besimtarë. Sa herë që vdiste një Nebij, vinte një Nebij tjetër.

• I pari *Resul* ishte Nuhu (a.s), sepse ai u dërgua mes një populli idhujtar e mohues. Ndërsa Ademi (a.s) u dërgua në një popull besimtar. Mbase ky është mendimi më i saktë. Allahu e di më mirë.

⁸ **Vepra të mira.** Veprat quhen të mira vetëm nëse Allahu i Lartësuar i ka cilësuar të tilla nëpërmjet Librit dhe Profetit të Tij. Me fjalë të tjera, gradat e larta nuk mund të arrihen duke shtuar vepra e adhurime, të cilat nuk janë cilësuar si të tilla nga Allahu. Tek Allahu i Lartësuar mund të afroshesh dhe mund të fitosh kënaqësinë e Tij veçse

me mënyrat që Ai i pëlqen dhe i ka ligjëruar për një gjë të tillë, nëpërmjet profetëve të Tij dhe librave të shenjtë me të cilët i pajisi ata. Mirësia nuk mund të arrihet me rrugë jo të mira. Ai që përpiket të afrohet tek Allahu i Lartësuar me bidate arrin të fitojë veçse lodhjen e kotë. Madje, kur e di se adhurimi që kryen nuk është ligjëruar nga Zoti i tij, atij i shtohen të këqijat dhe largohet nga Allahu i Lartësuar. Asnjë vepër nuk pranohet nga Allahu i Lartësuar, derisa të plotësojë dy kushtet e njohura: të kryhet me sinqeritet për Allahun, duke shpresuar me të vetëm shpërblimin e Tij, dhe vepra të jetë në përputhje me mësimet dhe porositë e Allahut dhe Profetit të Tij.

⁹ Komenti i ajeteve 81 dhe 82 është marrë nga “*Tefsir el Mujeser*”.

¹⁰ Thotë i lartësuari: "Dhe fale namazin në dy skajet e ditës, edhe në orët e afërta të natës! Sigurisht që veprat e mira i shlyejnë ato të këqijat. Ky është kujtim për ata që kujtojnë (*Zotin e tyre*).” Hud 112.

¹¹ Kur lidhëza ‘ue’ (dhe) përdoret mes dy fjalive ka kuptimin ‘ndërsa’, pra, ato tregojnë dy gjëra të ndryshme, jo të njëjta.

¹² Marrë nga *Tefsir el Mujeser*.

¹³ **Kronologji e traditës së Profeti a.s. në marrëdhëniet me qafirët dhe munafikët nga momenti i Shpalljes së parë deri kur shkoi tek Allahu i Lartësuar.**

Të parat fjalë që Allahu i Lartësuar i shpalli Profetit a.s. ishin: “Lexo me emrin e Zotit tënd, i Cili krijoi (gjithçka); e krijoi njeriun nga një droçkë gjaku! Lexo! Zoti yt është më Bujari” (Alak 1-3). Këto shënojnë hapjen e Shpalljes hyjnore që po i zbriste. Në këto ajete, Allahu i Lartësuar e urdhëron atë të lexojë në veten e tij dhe nuk e urdhëron që t’ua përçojë ato fjalë të tjerëve. Më pas Ai i shpall ajetet: “O ti, i mbështjellë (o Muhamed)! Çohu dhe

paralajmëro! Zotin tënd madhëroje! Petkat e tua pastroji dhe largohu nga ndyrësia (adhurimi i idhujve)!” (Mudethir 1-5). Kështu pra, me ajetet: “Lexo me emrin e Zotit tënd, i Cili krijoi (gjithçka); e krijoi njeriun nga një droçkë gjaku! Lexo! Zoti yt është më Bujari”, ai mori titullin ‘*Nebij*’ (i lajmëruar me Shpallje hyjnore). Ndërsa me ajetet: “O ti, i mbështjellë (o Muhamed)! Çohu dhe paralajmëro! Zotin tënd madhëroje! Petkat e tua pastroji dhe largohu nga ndyrësia (adhurimi i idhujve)!” ai mori titullin ‘*Resul*’ (i dërguar për t’u kumtuar njerëzve mesazhet e Allahut). Pastaj Allahu i Madhëruari e urdhëroi atë që t’u tërheqte vërejtjen, fillimisht, farefisit të tij të afërt, popullit të tij (kurejshëve), arabëve që jetonin rreth tyre, pastaj gjithë arabëve të tjerë, dhe më pas mbarë botës. Pas shpalljes së profetësisë së tij, ai qëndroi më se dhjetë vite për t’i ftuar njerëzit në rrugën e Allahut pa luftë dhe pa xhizje. Gjatë kësaj kohe ai urdhërohej prej Allahut të Lartësuar që të ruante vetëpërmbytjen, durimin, dhe të ishte falës dhe i butë me ata që e mundonin. Më pas atij iu dha leja për të emigruar, pastaj për të zhvilluar luftë fillimisht vetëm kundër atyre që e luftonin, duke i lënë të qetë ata që nuk e ngacmonin. Dhe përfundimisht Ai e urdhëroi të luftonte kundër idhujtarëve, derisa i gjithë adhurimi t’i përkushtohej vetëm Allahut të Lartësuar. Pas urdhrit për luftë, idhujtarët, në raport me të, u ndanë në tri grupe:

- Idhujtarë me të cilët ai lidhi marrëveshje paqeje dhe armëpushimi;

- idhujtarë me të cilët ishte në marrëdhënie lufte;

- idhujtarë që jetonin brenda shtetit islam dhe që kishin nënshkruar marrëveshjen e *dhimme-s* (siguracionit për jetën dhe pasurinë).

Allahu i Lartësuar e urdhëroi atë që t’i përmbahej paktit me grupin e parë, për sa kohë ata i përmbaheshin atij. Nëse prej tyre vërehej ndonjë shenjë tradhtie apo hileje, ai duhej t’ua kthente mbrapsht marrëveshjen

dhe, para se t'i luftonte, duhej t'i lajmëronte për prishjen e paktit. Urdhri i Allahut të Lartësuar ishte që të luftohej çdokush që thyente paktet dhe marrëveshjet.

Me shpalljen e sures Teube, erdhi sqarimi përfundimtar për qëndrimin ndaj këtyre tri grupeve. Me ajetet e saj, Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin e Tij të luftonte kundër *ehlu kitab*-ëve derisa të jepnin xhizjen ose të pranonin Islamin. Ai e urdhëroi gjithashtu të luftonte kundër qafirëve dhe munafikëve, dhe të tregonte ashpërsi kundër tyre. Kështu, Profeti i Allahut i luftoi qafirët me shpatë dhe me forcë, ndërsa munafikët i luftoi me argumentim të pastër dhe me fjalë të qartë. Në këto ajete Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin e Tij që të deklarojë lirimin prej detyrimeve që rridhnin nga marrëveshjet e lidhura më parë me kafirët dhe që t'i lajmëronte ata se nuk kishte më marrëveshje mes tyre, por, sipas këtyre ajeteve, qafirët, me të cilët Profeti a.s. pati marrëveshje, do të klasifikoheshin në tri grupe:

- Një grup të cilët e thyen paktin me të dhe e luftuan. Profeti a.s. u urdhërua që, kundër tyre të zhvillonte luftë. Ashtu veproi dhe doli fitimtar.

- Një grup me të cilët marrëveshja ishte deri në një afat të caktuar dhe të cilët nuk e thyen paktin me të. Për këta Profeti a.s. u urdhërua që ta plotësonte afatin e marrëveshjes me ta, sipas caktimit.

- Një grup tjetër me të cilët Profeti a.s. nuk kishte marrëveshje, por që nuk e patën luftuar atë, ose me të cilët kishte marrëveshje të pakufizuar në kohë, të hapur. Për këta Profeti a.s. u urdhërua që t'u linte afat dhe t'i linte në paqe për katër muaj, por me të mbaruar katër muajt, do të fillonte luftën. Janë këta katër muajt e përmendur në ajetin 2 të sures Teube: "Udhëtoni nëpër botë ju (idhujtarë) edhe katër muaj (të sigurt), por ta dini se nuk do të mund t'i shpëtoni Allahut dhe se Allahu do t'i poshtërojë mohuesit." Janë pikërisht katër muajt e paprekshmërisë së jetës (hurum),

siç tregon dhe ajeti më poshtë: "Kur të kalojnë muajt e paprekshmërisë (në të cilët ndalohej lufta), atëherë i vritni idhujtarët kudo që t'i ndeshni, i zini robër, i rrethoni dhe u bëni pusi kudo! Por, nëse pendohen, falin namazin dhe japin zeqatin, atëherë i lini të qetë! Vërtet, Allahu është Falës dhe Mëshirëplotë." (Teube 5).

Muajt e lënies në paqe ishin katër muajt e paprekshmërisë së jetës.¹³ Dita e parë filloi me ditën e deklarimit të prishjes së paktit me ta, që ishte dita e dhjetë e Dhul Hixhes, dita e Haxhit të madh, në të cilin u shpallën këto dispozita. Ndërsa dita e fundit e afatizimit ishte dita e dhjetë e muajt Rabiul Ahir. Këta muaj nuk janë të njëjtë me ata që Allahu i Lartësuar i ka përmendur në ajetin 36 të sures Teube: "Vërtet, numri i muajve tek Allahu është dymbëdhjetë, sipas Librit të Allahut, që prej ditës kur krijoi qiejt dhe Tokën. Katër prej tyre janë të shenjtë, sipas besimit të drejtë. Prandaj, mos i bëni vetes dëm, duke i shkelur këta muaj! Megjithatë, luftoni të gjithë kundër idhujtarëve, ashtu si luftojnë ata të gjithë kundër jush. Ta dini se Allahu është me ata që ruhen nga gjynahet." Në këtë ajet flitet për tre muaj të njëpasnjëshëm: Rexhep, Dhul Kade, Dhul Hixhe dhe një të veçantë Muharrem. Muajt në të cilat u afatizuan idhujtarët nuk ishin këta, sepse këta nuk janë katër të njëpasnjëshëm, sikurse ishte edhe urdhri. Allahu i Lartësuar i afatizoi ata për katër muaj të tjerë rresht, pastaj urdhëroi që të luftoheshin. Profeti a.s. luftoi ata që thyen paktin, dhe i afatizoi katër muaj ata me të cilët nuk kishte pakt apo kishte pakt të hapur pa afat. Allahu i Lartësuar e urdhëroi atë që ta plotësojë paktin me ata që i qëndonin besnik marrëveshjes, deri në afatet e përcaktuara, por këta të fundit, pa mbaruar afati i paktit, të gjithë pranuan Islamin. Ndërsa jomuslimanët e siguruar brenda shtetit islam pranuan të paguajnë xhizjen. Pas shpalljes të sures Teube, qafirët ishin në tri grupe: qafirë me të cilët ishte në marrëdhënie lufte; qafirë me të cilët ishte

bërë marrëveshje armëpushimi dhe *ehlu dhimme* (shtetas jomuslimanë që pranonin pushtetin dhe autoritetin e shtetit islam, që paguanin xhizjen dhe që u garantohej paprekshmëria e jetës dhe pasurisë nga shteti islam). Por pasi grupi i dytë pranuan Islamin, mbetën vetëm dy të tillë: qafirët me të cilët ishte në marrëdhënie lufte dhe paguesit *ehlu dhimme*. Por tashmë qafirët me të cilët kishte marrëdhënie armiqësore ishin të tmerruar prej tij. Kështu pra, përfundimisht banorët e tokës në raport me Pejgamberin a.s. u ndanë në tri kategori:

- Muslimanë që besonin Allahun dhe Profetin e Tij;

- jomuslimanë brenda shtetit islam që paguanin xhizjen dhe ishin të siguruar për jetën, pasurinë, nderin dhe fenë e tyre;

- qafirë të tmerruar të cilët ishin në marrëdhënie lufte me Pejgamberin a.s.

Për sa i përket traditës së tij në sjelljen ndaj munafikëve, ai u urdhërua që të pranojë atë që shfaqej prej tyre haptazi, ndërsa atë që fshihej në zemrat e tyre t'ia linte gjykimit të Allahut të Madhëruar. Ai u urdhërua që kunder tyre të luftojë me dije dhe me argumentim të qartë. Shpesh herë i duhej t'u kthente shpinën dhe të distancohej prej tyre. U urdhërua gjithashtu që të tregohej i ashpër me ta dhe t'u fliste me fjalë të forta dhe ndikuese për shpirtrat e tyre. Allahu i Lartësuar e ndaloi që t'ua falte namazin e xhenazes kujt vdiste prej tyre dhe e ndaloi që të qëndronte në varrezat e tyre për t'u lutur. Allahu i Lartësuar e njoftoi atë se edhe nëse kërkonte falje për ta Ai nuk do t'ua falte atyre. Kjo ishte tradita e tij në raportet me qafirët dhe munafikët.

Sjellja Profetit a.s. me miqtë, të dashurit dhe me pasuesit e tij. Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin a.s. që ta kufizonte veten, madje të bënte durim dhe të shoqërohej vetëm me ata që e përkujtonin Allahun, Zotin e tyre, mëngjes e mbrëmje, duke kërkuar kënaqësinë e Tij. Madje Ai e urdhëroi që në asnjë moment të mos e largonte vëmendjen prej tyre e t'u hidhte

sytë njerëzve që kërkonin kënaqësinë e kësaj bote. Allahu i Lartësuar e urdhëroi që t'i falte ata dhe të kërkonte falje për ta. Ai e urdhëroi që të këshillohej me ta para marrjes së vendimeve; e urdhëroi që të lutej për ta. Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin a.s. që të ndërpriste marrëdhëniet edhe me ata që i kundërshtonin urdhrat dhe nuk e ndiqnin në rrugën e tij, derisa ata të pendoheshin sinqerisht dhe t'i riktheheshin bindjes dhe pasimit të tij. Kështu veproi Profeti a.s. me ata që nuk e ndoqën Profetin a.s. në luftën e Tebukut. Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin a.s. që të zbatonte dhe të ekzekutonte rigorozisht dispozitat e ndëshkimeve të Sheriatit ndaj atyre që e meritonin. Përballë ligjit do të ishin të njëjtë: i fismi dhe jo i fismi. Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin a.s. që, për të larguar dhe për të shpëtuar prej të këqijave dhe shejtanëve njerëz, të përdorte stilin e kundërpërgjigjes me formën më të mirë. Atij që i bënte keq, t'ia kthente me bamirësi, atij që sillej ashpër me të për shkak të injoranca, t'i kundërpërgjigjej me durim e maturi; atij që i bënte padrejtësi, t'i përgjigjej me falje të padrejtësisë; atij që i ndërpriste marrëdhëniet me të, t'i përgjigjej duke i bërë mirë e duke i rilidhur ato marrëdhënie. Allahu i Lartësuar i tregoi që, nëse i zbatonte të gjitha këto, atëherë armiku i tij do të shndërrohej në mik të ngushtë: "Nuk barazohet e mira me të keqen! Të keqen ktheje me të mirë, e atëherë armiku yt do të të bëhet menjëherë mik i ngushtë." (Fusilet 34). Ndërsa për t'u shpëtuar prej sherrit të shejtanit xhind, Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin a.s. që të kërkonte mbrojtje dhe mbështetje tek Ai. Ai e udhëzoi Profetin a.s. se si të ruhet prej sherrit të këtyre dy lloj shejtanëve (njerëz dhe xhindë) në tri vende në Kuran: në suren A'raf 199-200, në suren Mu'minin, ajetet 93-97, dhe në suren Fusilet 34. Thotë i Lartësuar: "Trego mëshirë, urdhëro vepra të mira dhe shmangu nga të paditurit! Nëse shejtani

përpiqet të të shtyjë drejt së keqes, kërko strehim tek Allahu, se vërtet, Ai dëgjon dhe di gjithçka.” (A’raf 199-200); ose: “Dhe, me të vërtetë, Ne jemi në gjendje të të tregojmë ty, çfarë u kemi premtuar atyre. Largoje të keqen me atë që është më e mira. Ne i dimë mirë shpifjet e tyre. Dhe thuaj: “O Zoti im, kërkoj të më mbrosh nga nxitjet e shejtanëve” (Mu’minun 95-97). Dhe: “Nuk barazohet e mira me të keqen! Të keqen ktheje me të mirë, e atëherë armiku yt do të të bëhet menjëherë mik i ngushtë.” (Fussilet 34). Kështu, Allahu e urdhëroi Pejgamberin a.s. që, për t’u ruajtur nga e keqja e të paditurve të shmanget prej tyre dhe për t’u ruajtur nga e keqja e shejtanëve të kërkojë mbrojtje tek Allahu. Në këtë ajet janë përmbledhur sjelljet më të vyera dhe të gjitha vlerat e larta. Dihet që, raportet e udhëheqësit me popullin e vet, janë tre. Së pari, është e domosdoshme që ata t’i japin atij hakun që i takon, dhe e kanë për detyrë t’ia japin. Së dyti, ai domosdo që ka për t’u dhënë atyre ndonjë urdhër të caktuar dhe, së treti, prej tyre do të ketë patjetër të tillë që do të shfaqin ashpërsi dhe armiqësi apo neglizhencë ndaj së drejtës së tij.

Kështu pra, Pejgamberi a.s. u urdhërua nga Allahu i Madhëruari që të merrte prej hakut, që ata e kishin detyrim t’ia jepnin, duke përzgjedhur atë që e lejonin dhe ishin të kënaqur shpirtat e tyre, atë që ata e kishin të lehtë dhe nuk ndjenin vështirësi që ta lëshonin nga duart dhe ta shpenzonin. Është pikërisht kjo pjesë që në ajet quhet “*el-af’u*”, e cila shënon pjesën e pasurisë që nuk të dëmton dhe nuk ta vështirëson gjendjen, nëse e jep atë. Për sa i përket pikës së dytë të marrëdhënieve, Allahu e porositi të Dërguarin e Tij që të urdhëronte në të mira dhe vepra që janë të pranueshme nga natyrat e pastra dhe mendjet e shëndosha, në ato punë të cilat konsiderohen si të dobishme dhe të mira nga çdo njeri i arsyeshëm. Madje edhe mënyra e urdhërimit të ishte e pranueshme dhe e butë, jo e ashpër dhe e vrazhdë. Ndërsa

inJORANCËS SË INJORANTËVE AI DUHEJ T’I PËRGJIGJEJ ME DISTANCIM DHE DUKE U KTHYER SHPINËN, DUKE MOS IU KUNDËRPËRGJIGJUR KURRË VRAZHDËSISË SË TYRE ME TË NJËJTËN MONEDHË. KJO DO TË ISHTE E MJAFTUESHME PËR TË SHPËTUAR PREJ SHERRIT TË TYRE. NË SUREN MU’MINUN, I MADHËRUARI THOTË: “DHE, ME TË VËRTETË, NE JEMI NË GJENDJE TË TË TREGOJMË TY, ÇFARË U KEMI PREMTUAR ATYRE. LARGOJE TË KEQEN ME ATË QË ËSHTË MË E MIRA. NE I DIMË MIRË SHPIFJET E TYRE. DHE THUJ: “O ZOTI IM, KËRKOJ TË MË MBROSH NGA NXITJET E SHEJTANËVE”, NDËRSA NË SUREN FUSILET THOTË: “NUK BARAZOHET E MIRA ME TË KEQEN! TË KEQEN KTHEJE ME TË MIRË, E ATËHERË ARMIKU YT DO TË TË BËHET MENJËHERË MIK I NGUSHTË.” KJO PRA, ISHTE SJELLJA E PROFETIT A.S. ME BANORËT E TOKËS, NJERËZ APO XHINDË QOFSHIN, QAFIRË, BESIMTARË APO MUNAFIKË.

¹⁴ U quajt dënimi i "Hijes" sepse Allahu i Lartësuar u solli një ré në qiell në ato ditë të nxehta dhe përvëluese, pikërisht kur ata po kërkonin një hije që të gjenin pak freski. Kështu, ata u mblodhën të gjithë nën atë hije, që nuk do të ishte aspak freskuese për ta. Pikërisht atje ku prisnin të gjenin freski, Zoti i përvëloi me një ndëshkim të dhembshëm, e kështu mbetën në të si kufoma të ftohta, duke i lënë shtëpitë e tyre të shkreta. Ashtu nisën rrugën drejt vendit të ndëshkimit dhe dëshpërimit të përgjeshëm.

¹⁵ Shejh El albani për hadithin në fjalë ka gjykuar se është i dobët.

¹⁶ **El hamdu, el med'hu dhe el thenau.**

Kemi tre terma që duhet ti kuptojmë mirë dhe të mësojmë ndryshimin dhe dallimin mes tyre. *Ĥamdun*, *med’ĥun* dhe *thenâun*. Allahu i madhëruar na ka urdhëruar që ta lavdërojmë Atë me dashuri madhërim e frikërrespekt sepse Ai e do veten e Tij. Nëse Ai nuk do ta donte veten e Tij nuk do të na kishte shpallur libra e as nuk do të dërgonte mes nesh Profetë e të dërguar. Fjala "El Hamdu lil-âhi rabil

alemin" është gjurmë prej gjurmëve të dashurisë së Allahut për veten e Tij. Hamdi përmban med'ħ lëvdim dhe diçka shtesë. Çdo ħamd është med'ħ por jo çdo med'ħ është ħamd. Me fjalë të tjera: med'ħu (lëvdimi) i përzierë me dashuri përbën atë që quhet ħamd lavdërim. Nëse së bashku me med'ħin (lëvdimin) nuk shprehim dashuri, atëherë nuk kemi të bëjmë me ħamd. Pastaj, nëse ħamdi (lavdërim) përsëritet e përsëritet shumë, atëherë kemi të bëjmë me atë që quhet El thenâ perlëvdim. Këto janë dallimet mes ħamd-it, med'ħ-it dhe thenâ-it. E kundërta e med'ħ-it lëvdimit është sharja, fyerja e cila tregon urrejtjen për të sharin. Çdo kush që e shan dhe e fyen dikë, e bën këtë sepse ai e urren atë, ashtu sikurse çdokush që e lëvdon dhe i thur ħamde dikujt e bën këtë sepse e do atë. Dikush mund të bëjë med'ħ, pra të lëvdojë dikë sa për sy e faqe, ose nga frika, por askush nuk mund të thuhet se bën ħamd (lavdëron, thurr lavde) për dikë, pa pasur dashuri për atë. Kjo është një çështje shumë e rëndësishme që duhet kuptuar mirë.

¹⁷ Këtu bëhet fjalë për robëreshat e luftës ose ato të blera.

¹⁸ Burrit i lejohet ta divorcojë dhe ta kthejë gruan e tij dy here. Por për herën e tretë, Allahu i lartësuar thotë: "E nëse ai (*burri*) e ndan atë (*për herë të tretë*), pas kësaj atij nuk i lejohet më ta rimarrë, derisa ajo të martohet me një burrë tjetër." – Pra, pas ndarjes së tretë, burrit nuk i lejohet më që ta kthejë gruan e tij, derisa të plotësojë disa kushte, si më poshtë: Së pari, ajo duhet të martohet me një burrë tjetër. Fjala "*nikâh*" (martesë), në Sheriat, nënkupton martesën e plotë, me të gjitha kushtet e saj, përfshirë edhe marrëdhëniet intime mes bashkëshortëve. Ky është një gjykim të cilin nuk e kundërshton askush. Pra, është kusht që gruaja të lidhet në martesë me një burrë tjetër, me një akt të rregullt procedural, pas

të cilit duhet të kryhen marrëdhënie intime mes bashkëshortëve. Së dyti, martesë e gruas me një burrë tjetër duhet të jetë me dëshirë dhe jo me qëllimin që ajo të mund të kthehet te burri i parë. Nëse martesë e dytë kryhet formalisht, sa për të bërë të mundur rikthimin te burri i parë, atëherë ajo është e pavlefshme dhe e paligjshme si martesë. Pikërisht kjo lloj martesë quhet "*Nikahul muhal-lil*". Por nëse kjo martesë bëhet me dëshirë dhe mes çiftit kryhen marrëdhënie seksuale dhe pastaj divorcohen, vetëm atëherë i lejohet gruas që të rikthehet tek burri i parë, nëse e ndan burri i dytë. [Shih tefsirin e sures Bekare, ajeti 230].

¹⁹ Këtu bëhet fjalë për rregullim dhe disiplinim të trajtimit skllaveve dhe robinjave në kohën kur ato ekzistonin. Sigurisht që Islami nxiti dhe gjithmonë ka inkurajuar për lirin e robërve dhe skllavëve dhe rregullimin e jetës së tyre. Por në kohën kur pas luftimeve mbeteshin shumë robëresha, ato duheshin sistemuar e shpërndarë, në mënyrë që të ruhej shoqëria nga shturja dhe imoraliteti. Kjo bëhej e mundur duke plotësuar nevojat e këtyre grave robëresha, ose duke i martuar ato, ose duke e kufizuar plotësimin e nevojave të tyre me zotërinjtë e tyre, deri në lirin e plotë nga robëria. (sh. p)

²⁰ Sot mbase këtë e lehtëson analiza e AND-së dhe metodat shkencore.

²¹ Duke folur për këtë histori imam Ibnul Kajim thotë: "Tani ne do të tregojmë historinë e shpifjes së madhe. Kështu Aisheja shkoi së bashku me Pejgamberin a.s. në atë ekspeditë, pas shortit që fitoi, sikurse ishte zakoni i Pejgamberit a.s. me gratë e tij. Gjatë rrugës së kthimit, ata zbritën në një vendbanim të braktisur. Ndërkohë, Aisheja doli nga kočia me të cilën udhëtonte, për disa nevoja të sajat, dhe, gjatë kthimit, i humbet një gjerdan, të

cilin ajo ia kishte marrë hua motrës së saj. Atëherë ajo kthehet të kërkojë gjerdanin e humbur. Njerëzin që bartnin koçinë e Aishes, e ngritën atë mbi deve dhe vazhduan rrugën, duke menduar se ajo ishte ende brenda, ngaqë Aisheja ishte e vogël në moshë dhe e lehtë në trup; nuk ishte e shëndoshë dhe e rëndë. Pastaj, edhe fakti që ishin shumë njerëz që e mbanin koçinë, ndikoi që ata të mos e ndienin mungesën e saj; nëse mbartësit do të ishin një ose dy vetë, ndoshta do ta dallonin mungesën e saj. Aisheja, pasi gjeti gjerdanin, u kthye te vend-fushimi, por nuk gjeti atje asnjë. Atëherë ajo u ul diku, në një qoshe, duke menduar se do ta ndienin mungesën e saj dhe do të ktheheshin për ta marrë. Por Allahu i Madhëruar kujdeset dhe i rregullon çështjet e Tij ashtu si i dëshiron të jenë; Ai i administron çështjet që nga sipër Arshit të Vet. Atëherë Aishen e kapi fillimisht një dremitje e lehtë, pastaj e zuri gjumi. Ajo zgjohet veç nga zëri i Safuan Ibn Muatilit, i cili po thoshte: “Të Allahut jemi dhe tek Ai do të kthehemi! Qenka gruaja e Pejgamberit të Allahut!” Safuani kishte mbetur pas ushtrisë, sepse flinte shumë, dhe ishte sistemuar diku larg ushtrisë, siç thuhet në librin “*Sahih*” të Ebu Hatimit dhe në “*Sunen*”. Ai e njohu Aishen, sepse e kishte parë edhe përpara se të shpallehin ajetet mbi hixhabin. Safuani vazhdonte e thoshte lutjen. “Të Allahut jemi dhe tek Ai do të kthehemi!” Pastaj ia afron Aishes kafshën e tij dhe ajo hipën. Safuani nuk i tha Aishes as edhe një fjalë të vetme. Aisheja nuk dëgjonte tjetër gjë prej tij, veç shprehjes: “Të Allahut jemi dhe tek Ai do të kthehemi!” Safuani e shoqëroi Aishen derisa mbërritën në kampin i ushtrisë, i cili tashmë ndodhej në vendin e quajtur *Nahru el Dhahira*. Kur njerëzit i panë të mbërrinin, atëherë secili foli sipas natyrës që kishte. Këtu gjeti ku të kapet edhe armiku i Allahut, më i poshtri i munafikëve, Abdullah Ibn Ubeji. Këtu ai mori frymë thellë dhe filloi të vjellë vrerin e hipokrizisë

dhe smirës që mbushnin brinjët e tij. Ai filloi të fliste mbarë e prapë, të trillonte dhe të përhapte shpifjen e madhe. Ata që rrinin rreth tij, i serviloseshin atij duke folur sa më shumë për këtë ngjarje të shpifur dhe të trilluar. Me të mbërritur në Medinë, trilluesit e përhapën menjëherë shpifjen e tyre. Ndërkohë, Pejgamberi a.s. vetëm heshte dhe nuk fliste. Nën gjithë këtë trysni trillimesh dhe fjalësh të rënda, Pejgamberi a.s. filloi të këshillohej me shokët e tij rreth mundësisë së ndarjes nga gruaja e tij. Aliu r.a. i sugjeroi atij që të ndahej dhe të martohej me dikë tjetër, ndonëse ky sugjerim nuk ishte i drejtpërdrejtë, por i nënkuptuar nga fjalët e tij. Ndërsa Usama dhe të tjerë ngulmuan që Pejgamberi a.s. ta mbante bashkëshorten dhe të mos ndikohej nga fjalët dhe trillimet e armiqve të tij. Në fakt, Aliu, ia dha atë sugjerim të nënkuptuar për divorc vetëm sepse pa Pejgamberin a.s. të zhytur në trishtim dhe ankth. Përderisa fjalët e përhapura ishin të dyshimta, atëherë ai gjykoi se, ndoshta, do të ishte lehtësuese për Pejgamberin a.s. që të merrte në konsideratë sigurinë dhe të qetësohej duke u ndarë nga gruaja e tij. Ndërsa Usama gjykoi ndryshe, sepse ai e dinte shumë mirë dashurinë e madhe të Pejgamberit a.s. për Aishen dhe për të atin e saj. Usama e njihte mirë ndershmërinë, mirësinë, pastërtinë dhe besimin e lartë të Aishes, virtyte këto të cilat bënin që ajo të ishte shumë e lartë dhe tejet larg atij akti. Usama ishte gjithashtu shumë i bindur për madhështinë dhe gradën e lartë të Pejgamberit a.s. tek Allahu i Madhëruar, kësisoj nderi i tij nuk mund të përdhosej në atë mënyrë. Allahu i Lartësuar është i Madhërishëm dhe i Pastër nga çdo e metë, sa s’mund të lejonte diçka të tillë. Nuk kishte mundësi që Ai të lejonte që, zonja e shtëpisë së Pejgamberit a.s., e bija e të Singertit (Ebu Bekrit), të binte në atë nivel për të cilin flisnin dhe trillonin shpifësit. Vërtet, grada, nderimi, dhe rëndësia që Pejgamberi gëzonte tek Zoti i tij, e përjashtonin mundësinë që Ai të

lejonte që Pejgamberi a.s. të martohej dhe të jetonte me një imorale. Gjithashtu Aisheja, bija e të Sinqertit, e dashura e Pejgamberit a.s., ishte shumë e pastër dhe e dëlirë, sa nuk mund të sprovohej dhe të binte në gabimin e imoralitetit, ndërkohë që ishte dhe bashkëshorte e Pejgamberit a.s. Pra, Allahu nuk do ta sprovonte një grua kaq të lartë e kaq fisnike me një gabim të tillë. Ata të cilët kishin njohje të thellë rreth Allahut të Madhëruar, Pejgamberit të Tij dhe gradës së lartë të këtij Pejgamberi tek Allahu, filluan të thoshin ashtu sikurse Ebu Ejubi dhe sahabët e mëdhenj, kur dëgjuan këto shpifje: “I Pastër je, o Zoti ynë, nga çdo e metë! Kjo është një shpifje shumë e madhe!” (Nur 16).²¹ Vëreni me kujdes shprehjen e tyre: “I Pastër je, o Zoti ynë, nga çdo e metë!” Kjo shprehje tregon një njohje të thellë dhe një lavdërim të madh për Allahun. Allahu i Lartësuar është larg çdo të mete dhe mangësie në emrat, cilësitë, veprat dhe vendimet e Tij. Nuk mund të pranohet që Ai të përzgjedhë për t’i dhënë Pejgamberit a.s., – njeriut më të dashur të Tij, – një grua që bën imoralitet. Kush mendon se Allahu i Madhëruar mund ta bëjë një gjë të tillë, ka menduar vërtet shumë keq për Të. Ata që e njohin thellë Allahun dhe Pejgamberin, e dinë shumë mirë se femrat imorale meritojnë vetëm burrat imoralë, të sojit të tyre, siç thotë Allahu i Madhëruar: “Gratë imorale janë për burrat imoralë dhe burrat imoralë janë për gratë imorale. Gratë e ndershme janë për burra të ndershëm dhe burrat e ndershëm janë për gra të ndershme. Ata janë të pastër nga shpifjet që thuhën (kundër tyre) dhe do të falen e do të kenë një shpërblim bujar (në Xhenet).” (Nur 26). Duke shqyrtuar të tilla argumente, ata thanë në mënyrë të prerë se kishin të bënë me një trillim dhe shpifje shumë e madhe. Dikush mund të pyesë: “Përse Pejgamberi a.s. mbajti qëndrim pezull për këtë çështje, duke filluar të pyeste, të kërkonte mendim dhe të këshillohej për të? A nuk ishte ai më njeriu i

ditur rreth madhësisë së Allahut, rreth gradës së lartë të tij tek Allahu i Lartësuar?! Pse ai nuk bëri atë që bënë më të zgjedhurit e sahabëve, kur thanë: “I Pastër je, o Zoti ynë, nga çdo e metë! Kjo është një shpifje shumë e madhe!” Atëherë, përgjigja e këtyre pyetjeve do të shpjgohej me faktin se kjo ishte një sprovë e madhe për Pejgamberin a.s. dhe për të gjithë umetin, deri në Ditën e Gjykimit. Allahu i Madhëruar e bëri këtë ngjarje shkak për të zbuluar shumë urtësi të Tij të mrekullueshme. Vetë sjellja e Pejgamberit a.s. shpalosi shumë bukur Urtësinë e Allahut në përcaktimin e asaj ngjarjeje. Me atë sprovë Allahu i Madhëruar lartësoi disa njerëz dhe uli disa të tjerë. Atyre që ndoqën Udhën e Drejtë, Allahu i Madhëruar ua shtoi edhe më shumë udhëzimin dhe imanin, ndërsa të padrejtëve u shtoi veçse shkatërrim dhe humbje. Urtësia e Allahut përcaktoi që Shpallja hyjnore, në lidhje me çështjen, të vonohej plot një muaj. Allahu i Lartësuar nuk i shpalli Pejgamberit a.s. asgjë gjatë kësaj kohe, me qëllim që urtësitë dhe planet e të Madhëruarit të plotësoheshin dhe të dilnin në pah sa më mirë. Gjatë kësaj periudhe besimtarëve të sinqertë iu shtua imani, për shkak të dëlirësisë dhe drejtësisë së tyre. Ata menduan veçse mirë për Allahun e Lartësuar, Pejgamberin a.s., familjen e tij dhe për besimtarët e sinqertë. Ndërsa munafikët shtonin dita-ditës shpifjet dhe hipokrizinë e tyre. Allahu i Madhëruar, me anë të asaj ngjarjeje, u shfaqti qartë Pejgamberit a.s. dhe besimtarëve, cilësitë e munafikëve, llumin që rrinte i fshehur brenda tyre. Me atë ngjarje, Allahu i Madhëruar e plotësoi edhe më shumë adhurimin që kërkonte prej të Sinqertës dhe prindërve të saj, ua shtoi atyre mirësinë e Tij. Me atë ngjarje u bë më e fortë lidhja dhe mbështetja e të Sinqertës dhe prindërve të saj tek Allahu i Lartësuar. Përkushtimi, varfëria dhe nevoja që kjo familje shfaqte ndaj Allahut të Madhëruar, u bënë më të spikatura dhe më të thella. Kjo familje e

shfaqi më fort se kurrë mendimin e mirë për Allahun, shpresën ndaj Tij, dhe më shumë se kurrë ata i prenë shpresat prej krijesave. Gjatë këtyre ditëve, bindja e tyre se ndihma vjen vetëm prej Allahut, dhe nuk pritet kurrësi dhe asgjë prej krijesave, doli më e qartë dhe ndikuese. Të tilla ndjenja u shfaqën haptazi në momentin kur u shpall argumenti i dëlirësisë së saj dhe kur prindërit i thanë: “Çohu dhe falendero Pejgamberin!” Çfarë - tha Aisheja r.a.? Ajo tha: “Për Zotin, unë nuk ngrihem për të shkuar tek ai, dhe nuk falënderoj asnjë tjetër veç Allahut të Madhëruar! Vetëm Ai e solli dhe argumentoi pastërtinë time.” Një nga urtësitë që u fshehën në vonesën njëmuajore të shpalljes hyjnore, ishte edhe fakti që çështja të shqyrtohej dhe të bëhej më e qartë, në mënyrë që, në fund, ata ta prisnin me dëshirë të madhe shpalljen e Allahut për Pejgamberin a.s. Vonesa ua shtoi padurimin. Përfytyrojeni gëzimin, kënaqësinë, çlirim dhe qetësinë e përjetuar nga besimtarët, kur Shpallja zbriti në çastin më të volitshëm. Shpallja zuri vend në shpirtin e tyre, ashtu si shiu në tokën e etur. Nëse Shpallja do të zbriste që në fillimet e ngjarjes, shumë nga këto mësimet e urtësi nuk do të shfaqeshin, por do të mbeteshin nën hije. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar, duke e nxjerrë Pejgamberin e tij jashtë kësaj çështjeje, dhe duke e marrë Vetë përsipër mbrojtjen e tij dhe të familjes së tij, tregoi gradën dhe vlerën e lartë të Pejgamberit a.s. dhe të familjes së tij. Pra Allahu i Madhëruar, duke mos e lënë këtë çështje në dorë të Pejgamberit a.s., i poshtëroi hapur armiqtë të Tij, pa qenë e nevojshme që Pejgamberi a.s. të fliste apo të vepronte diçka. Pastaj, nuk ka dyshim, se qëllimi dhe pikësynimi i shpifjeve ishte vetë Pejgamberi a.s., dhe nuk ishte me vend që përgjigjja të kthehej nga vetë ai. E përse duhet të dëshmonte ai për pastërtinë e saj, ndërkohë që kjo nuk ishte e nevojshme, për faktin e thjeshtë se ai kishte dije të mjaftueshme për pastërtinë dhe

ndershmërinë e saj, dhe kurrë nuk do të mendonte një gjë të keqe për të. Ai dhe ajo qëndronin shumë lart e larg atyre lloj bisedave. Për këtë arsye, kur ai u kërkoi shpifësve që të kërkonin ndjesë, shtoi dhe tha: “Kush do ta justifikonte qëndrimin tim nëse do të ndëshkojë dikë që më ka munduar duke fyer familjen time? Vallahi, nga familja ime kam parë veçse hajër. Ata flasin kundër një burri, për të cilin unë di veçse të mira, dhe i cili kurrë nuk ka hyrë në familjen time ndryshe, por veç së bashku me mua.” Për Pejgamberin a.s. kishte argumente dhe shenja që tregonin pastërtinë e të Singertës më shumë sesa dinin muslimanët, por, si pasojë e durimit të tij të përsosur, qëndrueshmërisë së tij, butësisë që e karakterizonte, mendimit të mirë për Zotin e tij, sigurisë së plotë dhe besimit të patundur që ai kishte te Zoti i tij, ai heshti. Ai i dha hakun të gjitha gradave të besimit; ai shpallosi të përsosur durimin e tij, qëndrueshmërinë në kohë sprove, mendimin e mirë për Allahun, derisa zbriti Shpallja, që do t’ia qetësonte shpirtin dhe do t’ia gëzonte sytë dhe zemrën. Kjo provë e madhe, padyshim, ia ngriti lart gradat dhe vlerat e tij dhe ia qartësoi të gjithë umetit rëndësinë dhe kujdesin e madh që Allahu i Madhëruar tregonte për profetët e tij të zgjedhur dhe të dashur. Pas zbritjes së ajeteve që flisnin për pafajësinë dhe pastërtinë e Aishes, Pejgamberi a.s. urdhëroi të ndëshkoheshin ata që shfaqën haptazi shpifjen. Për shpifësit që akuzojnë femrat e dëlira për imoralitet, dënimi i përcaktuar me ligj ishte 80 goditje me kamzhikë. Megjithatë, munafiku Ibn Ubej Ibn Seluli, edhe pse ishte koka dhe organizuesi i gjithë kësaj sprove dhe belaje, nuk e mori këtë dënim, dhe kjo për shumë arsye. Disa thonë se, meqë ndëshkimet që parashikon Sheriati janë për të pastruar të dënuarit nga pesha e fajit, që në këtë jetë, atëherë i poshtri Ibn Ubej nuk ishte nga ata që e meritonte një nder dhe mirësi të tillë. Allahu i Lartësuar e kërcënoi atë për një

ndëshkim të madh në jetën tjetër, gjë që i mjaftonte shumë mirë në vend të kamzhikëve. Sipas një shpjegimi tjetër, shkak për këtë ishte fakti se ky munafik, në të vërtetë, shpifte e trillonte dhe i shpërndante ato në forma pyetjesh dhe aludimesh, në mënyrë që të tjerët të kuptonin atë që ai dëshironte dhe që rrjedhimisht, askush të mos mundej të dëshmonte kundër tij se kishte trilluar. Kështu pra, munafiku i poshtër shpifte duke përdorur forma tepër të maskuara. Një mendimi tjetër thotë se ndëshkimi zbatohet vetëm pas pranimit të fajit nga i pandehuri ose në prani të fakteve dhe dëshmimeve që vërtetojnë fajin, faktorë që asnjëri nuk u plotësua tek ai. Ai nuk pranoi ndonjëherë se kishte shpifur dhe askush nuk dëshmoi kundër tij, sepse trillimet ai i lëshonte hapur vetëm kur ishte mes shokëve të tij të besës dhe jo mes besimtarëve. Gjithashtu thuhet që e drejta për të kërkuar shpagim për shpifjen, është e drejtë që i takon njeriut kundër të cilit shpifet, kështuqë ku dënim jepet veçse kur e kërkon i dëmtuari. Por edhe nëse do të prananim se ndëshkimi i shpifësit është një detyrim karshi Allahut të Lartësuar, çka do të thotë se nuk mund të mënjanohet, përsëri shpagimi duhet kërkuar domosdoshmërisht nga njeriu kundër të cilit është shpifur, dhe dihet që Aisheja nuk kërkoi të ndëshkohej Ibn Ubeji. Disa të tjerë kanë thënë që ndëshkimi kundër tij u la për hir të një dobie më të madhe sesa ekzekutimi i ndëshkimi ndaj tij. Në të njëjtën mënyrë Pejgamberi a.s. ka vepruar me Ibn Ubejin dhe në rastet kur ka shfaqur haptazi dyfytërsinë në lidhje me fenë, e madje disa herë ka merituar vrasjen. Ai ka merituar të vritet disa herë për fjalët që thoshte, por, për shkak të famës dhe pozitës që gëzonte mes fisit të tij, ishte më e dobishme që të mos ndodhnin këto ndëshkime. Kjo bëhej, me qëllim që fisi i tij të afrohej edhe më shumë në Islam, dhe jo të largohej i nxitur nga urrejtja dhe hakmarrja që mund të shkaktonte vrasja e

një përfaqësuesi të elitës së tyre. Megjithatë, ndoshta ndëshkimi i tij u la për të gjitha këto arsye të marra së bashku. Ata që u gjykuan dhe që e morën dënimin sipas ligjit, ishin Mistah Ibn Ethathe, Hasan Ibn Thabiti dhe Hamnete, e Bija e Xhahshit. Këta ishin besimtarë të singertë, prandaj ky ndëshkim u shërbeu si pastrim dhe si shlyerja e fajit që në këtë dynja. Ndërsa Abdullah Ibn Ubeji atëherë u la sepse nuk i ishte i denjë për atë pastrim.

Besimi i lartë i Aishes

Kur zbriti ajeti i pafajësisë e pastërtisë së Aishes, prindërit e saj i thanë: “Çohu dhe shko te Pejgamberi a.s.” Ajo u përgjigj: “Vallahi, nuk ngrihem unë për të shkuar tek ai, dhe nuk falënderoj asnjë tjetër veç Allahut të Madhëruar!” Kush mediton thellë rreth fjalës së Aishes, e kupton se ajo kishte një njohje të thellë rreth Zotit të saj dhe një *iman* të fuqishëm, të patundur. Ajo e kishte kuptuar mirë faktin se të gjitha mirësitë vinin vetëm nga Zoti i saj. Ajo e konsideronte Allahun si të vetmin që meritonte lavdërimin dhe mirënjohjen e saj. Sa i fuqishëm del personaliteti i saj dhe me dinjitet ajo e mbron pafajësinë dhe pastërtinë e saj! Me dinjitetin e saj, ajo tregon se ajo nuk ka bërë asgjë që ta paraqesë veten si dikush që ka bërë ndonjë faj dhe që ka nevojë të rregullojë marrëdhëniet me dikë. Ajo, duke pasur siguri të plotë në dashurinë e madhe që gëzonte në zemrën e Pejgamberit a.s., i tha ato fjalë si shprehje e dinjitetit, me një nuancë përkëdheljeje të atij që ka të drejtë. *Subhan-Allah!* Sa shumë u shtua dashuria e Pejgamberit a.s. për të, kur ajo tha plot dinjitet: “Nuk falënderoj asnjë tjetër, veç Allahut. Ai dhe vetëm Ai e qartësoi pastërtinë dhe pafajësinë time!” *Subhan-Allah!* Sa i madh ishte durimi dhe qëndrueshmëria e personalitetit të saj, në qëndrimin që mbajti, kur mendon se Pejgamberi a.s. ishte njeriu më i dashur i saj, dhe durimi larg tij ishte i papërballueshëm! Të mendosh se zemra e të

dashurit të saj qëndroi për një muaj larg, dhe në momentin që ajo zemër u kthye e përmalluar dhe më e dashuruar se kurrë për të, ajo, me atë personalitet dhe dinjitet të jashtëzakonshëm, nuk nxitoi të ngrihet dhe të shkonte tek ai! Gëzimi që i jepte kënaqësia e Pejgamberit a.s., afërsia dhe dashuria për të ishin shumë të mëdha, por qëndrueshmëria, vetëpërmbytja dhe durimi i saj ishin të habitshme." Shkëputur nga "Zad el Mead" vëll 3.

²² Sigurisht, këtu bëhet fjalë për raste dhe situata të ngjashme kur njeriu druhet nga padrejtësia e tiranëve keqbërës dhe e sheh se nuk do të mbajnë drejtësinë me të. Në të kundërt njeriu nuk bën t'i shmanget ligjit dhe drejtësisë. (sh. p.)

²³ Marrë nga tefsiri El-Mujeser.

²⁴ Luti ishte bashkëkohës i Ibrahimit.

²⁵ Imam ibnu Kethiri ka then në shpjegimin e këtij ajeti: "Ka thënë Muxhahidi, Katadja dhe Ed-dahaku se zbritja e melekut me çështjet dhe urdhrat e Zotit bëhet nga një distance e largët sa 500 vjet dhe ngjitja e tij po kështu është një distance e largët sa 500 vjet, por ai e kalon atë (*distance 100 vjeçare*) në çast sa një pulitje e syve. Prandaj i lartësuaru tha: "...të gjitha çështjet ngjiten te Ai në një Ditë, gjatësia e së cilës është sa një mijë vjet, sipas llogaritjes suaj."

²⁶ Kush e lexon këtë para lindjes së diellit është i ruajtur nga shejtani deri në perëndim të diellit dhe kush e lexon para perëndimit të diellit është i ruajtur nga shejtani deri në mengjes.

²⁷ Shih 'Mburoja e muslimanit' etj.

²⁸ *Dhihar*-i ndodh kur burri i thotë gruas së vet: "Ti je për mua si shpina e nënës time", ose fjalë të tjera, për të shprehur se ajo është haram për të. Është quajtur '*dhihar*' -

'shpina', nisur nga shprehja e mësipërme, e cila përdorej nga arabët me nënkuptimin se burri nuk donte t'i afrohej më bashkëshortes për marrëdhënie intime.

²⁹ El ilau është të betuarit se nuk do të kryesh mardhënie me bashkëshorten. Allahu i lartësuar thotë: "Për ata që betohen se nuk do t'u afrohen grave të veta (*për kontakt intim*), afati i pritjes është katër muaj." [El bekare 226] - Këtu bëhet fjalë për betimet që kanë të bëjnë, në mënyrë të veçantë, me marrëdhëniet e burrit me gruan. Kështu, kur burri betohet se nuk do të kryejë më marrëdhënie seksuale me gruan e tij për katër muaj e ose më pak se 4 muaj, atëherë ai është i lirë që të zgjedhë njërën prej këtyre alternativave: ose të thyejë betimin dhe ta kompensojë sipas rregullit, ose ta mbajë betimin deri në përfundim të katër muajve. Gjatë kësaj kohe, gruaja nuk ka asnjë të drejtë që të kërkojë ndarjen prej tij apo të ankohet gjetkë, sepse për katër muaj, burrit i lejohet një gjë e tillë. Por nëse burri betohet se nuk do të kryejë marrëdhënie me gruan e tij për një periudhë më të gjatë se katër muaj, ose përgjithmonë, atëherë ai ka vetëm dy mundësi pas mbarimit të katër muajve: ose ta thyejë betimin e ta kompensojë sipas rregullit, duke iu kthyer jetës dhe marrëdhënieve normale, ose ta divorcojë përfundimisht gruan e tij. Nëse ai nuk pranon që ta ndajë gruan, atëherë ndërhyt gjykatësi dhe i ndan ata me forcën e ligjit. Megjithatë, thyerja e këtij lloji betimi është më e dashur për Allahun e Lartësuar, i Cili thotë: "Në qoftë se heqin dorë (*nga betimi*), atëherë s'ka dyshim se Allahu është Falës e Mëshirëplotë."

³⁰ Allahu i Madhëruar thotë: "Për ato gra, të cilave u është ndërprerë cikli mujor, nëse nuk jeni të sigurt për to, dijeni se koha e pritjes së tyre është tre muaj, e po kaq është edhe për ato që ende nuk u kanë ardhur të përmuajshmet. Për shtatzanat, afati i pritjes

është derisa ato të lindin. Kush i frikësohet Allahut, Ai ka për t'ia lehtësuar punët." [Talak 4]

³¹Allahu i lartësuar thotë: "Mos u martoni me ato gra me të cilat kanë qenë martuar etërit tuaj, përveç asaj që ka kaluar (*para Islamit*). Kjo ka qenë vërtet poshtërsi e madhe, vepër e urryer (*tek Zoti*) dhe një zakoni shëmtuar. Ju është ndaluar martesë me nënat tuaja, me bijat tuaja, me motrat tuaja, me hallat tuaja, me tezet tuaja, me bijat e vëllait, me bijat e motrës, me mëndeshat që ju kanë dhënë gjë, me motrat nga gjiri, me nënat e grave tuaja (*vjehrrat*) dhe me thjeshtrat (*vajzat*) e grave tuaja, me të cilat keni kryer kontakt; por nëse nuk keni pasur kontakt me to (*me gratë*), atëherë s'ka pengesë. Ju është ndaluar martesë edhe me gratë e bijve tuaj, që janë të lindur nga ju (*jo të bijve të adoptuar*), dhe të jini të martuar njëherazi me dy motra, përveç rasteve që tashmë kanë kaluar. Vërtet, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë. (*Ju është ndaluar martesë*) Edhe më gratë që janë tashmë të martuara, përveç atyre (*robinjave*) që i keni në posedimin tuaj. Ky është urdhri i Allahut për ju. Veç këtyre, për ju janë të lejuara të gjitha gratë e tjera që t'i merrni (*në martesë*) me pasurinë tuaj, duke pasur për qëllim bashkëshortësinë, jo prostitucionin. Jepjani mehrin e caktuar bashkëshorteve tuaja, me të cilat keni kontaktuar. Nuk ka gjynah për ju nëse, me mirëkuptim të dyanshëm, e shtoni a e pakësoni mehrin. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë. Ai që nuk ka mundësi materiale që të martohet me femra të lira besimtare, le të martohet me besimtaret që i ka nën pushtetin e tij (*robëreshat*). Allahu e di më së miri besimin tuaj. Ju jeni të njëri-tjetrit. Martohuni me to me lejen e pronarëve të tyre dhe jepjani mehrin sipas normave. Ato të jenë të ndershme, e jo imorale të hapura apo të fshehta, që jetojnë me partnerë (*jashtmartesorë*). Pasi jeni martuar, nëse ato bëjnë imoralitet, ndëshkimi ndaj

tyre është sa gjysma e ndëshkimit të përcaktuar për gratë e lira. Kjo është e lejueshme për ata që frikësohen se do të bien në imoralitet. Megjithatë, nëse përmbaheni, kjo është më mirë për ju. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë." [En-nisa 22 – 25]

³²Shih tefsirin e Sures Nisa, ajetet 22 – 25.

³³Salavatet për Profetin a.s. janë si vijon: All-llâhüm-me şal-lî alâ Muham-medin ue alâ âli Muham-medin kemâ şal-lejte alâ ibrahîme ue alâ âli Ibrâhîme, in-neke hamîdun Mexhîd. All-llâhüm-me bârik alâ Muham-medin ue alâ âli Muham-medin kemâ bârakte alâ ibrahîme ue alâ âli Ibrâhîme, in-neke hamîdun Mexhîd.

O Allah lavdëroje (tek melaiKET e lartë) Muhamedin dhe familjen e tij ashtu siç lavdërove Ibrahimin dhe familjen e tij, vërtet Ti je i Lavdishëm dhe i Madhëruar. Allah begatoje Muhamedin dhe familjen e tij, ashtu siç begatove Ibrahimin dhe familjen e tij, vërtet Ti je i Lavdishëm dhe i Madhëruar.

³⁴Imam Ibnul kajimi thotë: "Kush fyen figurën e Pejgamberit a.s. është detyrë e padiskutueshme që të ekzekutohet, dhe nuk lejohet assesi të tolerohet. Pejgamberi a.s. nuk dha siguracionin për jetën e Makis Ibn Subabete, e Ibn Hatalit dhe dy shërbëtoreve të tij këngëtare, të cilat fyenin Pejgamberin a.s. Pra, edhe pse gratë nuk vriten gjatë luftës, për këto të dyja u lejua ekzekutimi. Pejgamberi a.s. gjithashtu e miratoi vrasjen e një skllavje që kishte statusin *ummu ueled*, nga pronari i saj i verbër, i cili e kishte vrarë sepse ajo e fyente Pejgamberin a.s. ³⁴ Për të njëjtën arsye u vra edhe Ka'b Ibn Eshrefi, çifuti që fyente Pejgamberin a.s. Pejgamberi a.s. urdhëroi për vrasjen e tij, duke thënë: "Kush i del Kab Ibn Eshrefit, sepse ai ka fyer Allahun dhe të Dërguarin e Tij." ³⁴ Ai e shante dhe e fyente Pejgamberin a.s. nëpërmjet poezive të veta. Dënimi me

vdekje për atë që fyen figurën e Pejgamberit a.s. ka qenë një qëndrim i përbashkët i Katër Kalifëve të Drejtë, gjykim që njihet se nuk ka pasur asnjë kundërshtim prej sahabëve. Ebu Berzatel Eslemi tentoi të vriste dikë që shante dhe fyente Ebu Bekrin, kalifin e muslimanëve, por Ebu Bekri i tha atij se kjo dispozitë është e veçantë vetëm për figurën e Pejgamberin a.s. Pra vetëm ai që shan e fyen figurën e Pejgamberit a.s. dënohet me vdekje. Njëherë Omer Ibn Hatabi kaloi pranë një murgu. Njerëzit i thanë: “Ky murg fyen figurën e Pejgamberit a.s.” Omeri tha: “Nëse do ta dëgjoja të bënte një gjë të tillë, do ta vrisja. Ne nuk ua japim siguracionin këtyre për të sharë dhe fyer Pejgamberin e Zotit.” Nuk ka dyshim se dëmtimi dhe poshtërsia e qafirëve ndaj muslimanëve duke sharë e ofenduar Pejgamberin e Islamit janë shumë më të mëdha dhe të shëmtuara sesa dëmi që ata mund t’i sjellin shtetit islam duke mos paguar xhizjen. Madje edhe sulmet e drejtpërdrejta, me ushtri dhe luftë kundër muslimanëve, nuk janë më të këqija dhe të dëmshme për islamin sesa fyerja e të Dashurit të Zotit të botëve. Nuk ka ndonjë vepër më fort të shëmtuar, që thyen marrëveshjen dhe siguracionin e dhënë prej shtetit islam, sesa fyerja e Pejgamberit të mëshirës, përveç fyerjes së Krijuesit, Zotit të botëve. Ky është rezultati i analogjisë së saktë, i teksteve të qarta dhe i mendimit unanimit të Katër Kalifëve. Këtë dispozitë e vërtetojnë më shumë se dyzet argumente fetare. Dikush mund të thotë se Pejgamberi a.s. nuk e vrau Abdullah Ibn Ubej Ibn Selulin (kryemunafikun), i cili, duke fyer Pejgamberin a.s., tha: “Kur të kthehem në Medinë, krenarët do të nxjerrin prej saj të poshtëruarit.” Ai nuk vrau as Dhul Huejsirat el Temimin, i cili i tha Profetit a.s.: “Mbaj drejtësi, se nuk je treguar i drejtë.” Nuk vrau as atë që i tha: “Ti i ndalon njerëzit nga padrejtësitë, duke kërkuar që vetëm ti të bësh padrejtësi.”³⁴ Ai nuk vrau as atë që i tha: “Me këtë ndarje të pasurisë nuk është

synuar kënaqësia e Allahut.” Nuk e vrau as atë i cili, kur Pejgamberi a.s. gjykoj në favor Zubejrit në çështjen e vijës së ujit, i tha: “Gjykoje në favor të Zubejrit, sepse është djali i hallës tënde?” Po kështu veproi ai edhe me të tjerë, të cilët e fyenin, por ai nuk i ekzekutoi. Përgjigjja ndaj kësaj pyetjeje është se, Pejgamberi a.s. kishte të drejtën e tij kundër atyre që e fyenin. Nëse donte, e kërkonte këtë të drejtë, dhe ata duhet të vriteshin; dhe nëse jo, ai nuk i vriste. Pra ishte e drejta e Pejgamberit a.s. që ta ndëshkonte apo ta toleronte atë që fyente figurën e tij. Por, pas Pejgamberit a.s., askujt nuk i lejohet që të tolerojë dhe të falë atë që fyen figurën e Pejgamberit a.s., sepse është detyrë e umetit të tij që ta kërkojë këtë të drejtë, pa lejuar asnjë tolerim. Nëse Pejgamberi a.s. mund të toleronte personalisht, umetit të tij nuk i lejohet një gjë e tillë. Në mosekzekutimin e personave të lartpërmendur kishte urtësi dhe dobi, të cilat, pasi Pejgamberi a.s. ndërroi jetë, nuk qëndrojnë më. Kështu, në kohën kur Pejgamberi a.s. ishte gjallë, duhej që njerëzit të afroheshin në Islam dhe të mbusheshin me dashuri dhe respekt për Pejgamberin a.s. Nuk duhej që njerëzit të largoheshin, por duhej kujdes ndaj çdo gjëje që mund të sillte revoltë dhe urrejtje kundër Pejgamberit a.s. Nëse njerëzit do të dëgjonin se Pejgamberi a.s. i ekzekutonte ata që rrinin rreth tij, njerëzit me siguri do të largoheshin duke u revoltuar. Këtë arsye edhe vetë Pejgamberi a.s. e ka shprehur në disa raste. Njëherë Pejgamberi a.s., kur Omeri i kërkoi leje që të vriste kryemunafikun Abdullah Ibn Ubej, tha: “Mos e vrit, sepse atëherë njerëzit do të thonë: ‘Muhamedi po vret shokët e vet’.”³⁴ Pa dyshim, dobia e afrimit të njerëzve dhe fitimi i zemrave të tyre ishte më i rëndësishëm për Pejgamberin a.s. sesa dobia e vrasjes së këtyre fatzinjve që fyenin figurën e tij të ndritur. Megjithatë, kur dobia e vrasjes së atyre që fyenin Pejgamberin a.s. u bë më e rëndësishme sesa çështjet e tjera,

ata vërtet morën dënimin e merituar. Kështu veproi Pejgamberi a.s. me Kab Ibn Eshrefin, i cili e teproi duke përhapur shumë fyerje në adresë të Pejgamberit a.s. dhe, për këtë arsye, vrasja e tij ishte më e dobishme sesa lënia e tij e gjallë. E njëjta gjë mund të thuhet edhe për vrasjen e Ibn Hatalit, e Mekisit, të dy shërbëtove këngëtare që fyenin Pejgamberin a.s., apo për vrasjen e skllaves ummu ueled, nga pronari i saj i verbër. Përfundimisht, ekzekutimet ose tolerimet ishin për hir të dobisë më të rëndësishme, sipas gjykimit të të Dërguarit të Allahut a.s. Por kur çështja, pas vdekjes së Pejgamberit a.s., kaloi në duart e zëvendësuesve të tij, atyre nuk u takon që ta hedhin poshtë hakun e Pejgamberit a.s. Pra ata nuk kanë asnjë zgjedhje tjetër, veç ekzekutimit të atij që fyen figurën e tij a.s. [Zaad el miad vëll 3.]

³⁵Kështu quhej ai që ishte i sëmurë nga testikujt.

³⁶E vërteta mund të gjendet veçse nëpërmjet Kur'anit dhe traditës së pastër profetike, të kuptuar sipas metodologjisë së tre brezave të parë të këtij umeti; sahabëve, tabiinëve dhe nxënësve të tyre.

³⁷ Kuptimi i fjalës *El Rab*: Fjala '**El Rab**' vjen në arabisht me katër kuptime. Dy kuptime kanë lidhje me Qenien e Allahut të Madhëruar dhe Vetën e Tij, ndërsa dy të tjerat kanë lidhje me veprat e Tij. Dy kuptimet që kanë lidhje me Qenien e Allahut të madhëruar janë:

1. El Mulk. El Rab do të thotë **El Malik** - Pronari, Sunduesi. Allahu i Lartësuar thotë: "lilahi ma fis-semauati uel erd" "Të Allahut janë gjithë çka në qiej dhe në tokë". Ai thotë gjithashtu: "lil-lahi mulku semauati uel erd" (Allahut i takon pushteti dhe mbretërimi në qiej dhe në tokë). Gjithçka në qiej dhe në tokë janë dhe i përkasin Allahut të Lartësuar, janë nën pronësinë dhe sundimin e Tij.

2. El Sejjid. El Rabu është **El Sejdu el Mutau**, pra, është Zotëria të cilit duhet t'i binden të gjithë. Ai është i Plotë në të qenurit Zot. Arabët e quajnë **Rab** atë që është **Essejjid** "Zotëri". Në suren Jusuf, Allahu i Lartësuar thotë: "O shokët e mi të burgut! Njëri prej jush do t'i japë të pijë verë zotëriu të vet, ndërsa tjetri do të kryqëzohet dhe shpezët do të hanë nga koka e tij. Çështja për të cilën kërkua shpjegim, ka marrë fund. Atij, për të cilin besonte se është i shpëtuar, i tha: "Më përkujto mua te zotëriu yt". Po shejtani e bëri të harronte që ta përkujtonte te zotëriu i tij, e për këtë mbeti në burg disa vjet." ³⁷ Në të gjitha këto raste, fjala **rab** do të thotë **es-sejjid**, pra, zotëria. Çfarë kuptimi ka kjo fjalë në suren Ihlas: "Allahus-samed". **El Samedu** është **El Sejdu**, të cilit i bindet dhe i nënshtrohet gjithçka dhe tek i cili ngrihen dhe parashtrihen të gjitha çështjet. Prandaj të gjitha çështjet e tua parashtroja dhe kërkoja veçse Atij që është **El Sejjid** - i Ploti në zotërimin dhe sundimin e Tij. Parashtrimi dhe kërkesa e një çështjeje që askush veç Allahut nuk ka pushtetin për ta realizuar, te dikush tjetër veç Allahut, konsiderohet shirk ose idhujtari ndaj Allahut të Lartësuar. Nëse ia kërkon dikujt tjetër veç Allahut, atëherë ti nuk e ke kuptuar se Allahu është **El Sejjid** – pra, i Ploti në zotërimin e sundimin e Tij. Ajo që kërkohet është mbështetje e plotë tek Allahu, por edhe kryerja e çdo sebepe njerëzor, që është në mundësinë e robit. Nuk duhet të gabojmë në këto dy drejtime. Ne nuk duhet të bazohemi krejtësisht në ndërmarrjen e masave dhe sebepeve njerëzore, por edhe lënia tërësisht e sebepeve është e gabuar. Bazimi krejtësisht në sebepe është kufër, ndërsa lënia e sebepeve tërësisht është mendjelehtësi.

Dy kuptimet që kanë lidhje me veprat e Allahut të madhëruar janë: **et-tedbiru** dhe **et-terbijetu**.

1. Et-tedbiru është përkujdesja, rregullimi, administrimi. Allahu është **El Mudeb-biru**, pra, Kujdestari, Rregulluesi dhe

Administruesi. Ai përkujdeset administron dhe rregullon çështjet e krijesave të Tij. Ai u bën atyre bamirësi dhe i trajton me mëshirën e Tij.

2. Et-terbijetu - edukimi . Allahu është **El Murabbi**, domethënë, Edukuesi, Furnizuesi e Ruajtësi.

Kështu, Allahu i Madhëruar është Krijuesi, Sunduesi, Rregulluesi dhe Edukuesi i krijesave të Tij. Por çfarë rrjedh nga kjo? Ai që ka këto cilësi është i vetmi që meriton të adhurohet. Allahu është Zoti i botëve dhe Atij i takon pushteti zotërimi, përkujdesja dhe rregullimi i çështjeve të krijesave të Tij.

Por diçka duhet të kuptohet mirë. Përkujdesja, edukimi dhe rregullimi që Ai u ofron krijesave ka lidhje shumë të ngushtë me impenjimin dhe përkushtimin e tyre për ta pranuar dhe reaguar korrektësisht në lidhje me këtë përkujdesje dhe edukim. Gjithashtu, ka lidhje të ngushtë me përkushtimin dhe dedikimin e krijesave drejt Allahut, Zotit të botëve. Është e vërtetë që Allahu i Lartësuar përkujdeset dhe rregullon çështjet e të gjitha krijesave, me një nivel të caktuar përkujdesjeje dhe rregullimi, mohues apo besimtarë, punëmirë apo punëkëqij qofshin ata. Por përkujdesja dhe rregullimi që Ai u ofron të dashurve të Tij, të cilët janë nënshtruar për ta adhuruar si një të vetëm, është diçka tjetër. Disa robër i shtojnë veprat e mira dhe adhurimet ndaj Zotit ashtu si Ai ka porositur. Çdo e mirë që ata bëjnë i çon dhe i ndihmon ata për të kaluar në një tjetër punë të mirë. Kështu vazhdojnë, derisa rrethi i punëve të mira që ata punojnë zgjerohet dhe zmadhohet. Profeti a.s. ka thënë: “Ruaje (*përgjegjësinë dhe detyrat për*) Zotin, të të ruajtë!” Pas kësaj, ti je i ruajtur me mbrojtjen, përkujdesjen dhe ruajtjen e Zotit tënd. Kështu, disa robër nëse përpiqeshin të mos i bindeshin Allahut, nuk do të mundeshin, ashtu si disa të tjerë që, nëse do të përpiqeshin për t’iu bindur Allahut, nuk do të mundeshin. Të dyja grupet hyjnë dhe i nënshtrohen përkujdesit dhe edukimit që

Zoti ofron. Në varësi të përkushtimit dhe dedikimit të krijesave është edhe lloji i përkujdesjes, rregullimit dhe edukimit që Allahu i Madhëruar u ofron atyre.

Edukimi dhe përkujdesja ndaj krijesave nuk është i njëjtë. Profeti a.s. ka thënë: “Ruaje (*përgjegjësinë dhe detyrat për*) Zotin, të të ruajtë, “Ruaje (*përgjegjësinë dhe detyrat për*) Zotin që ta gjesht Atë para teje! Njihe Allahun në kohë begatije e mirësie, që Ai të të njohë në kohë vështirësie dhe shtrëngimi.”

Allahu i Madhëruar i edukon dhe rregullon gjendjen e robërve. Ai e bën këtë duke i bërë të ndiejnë dhe të jenë të sigurt se ata janë nevojtarë për Të dhe të varur prej Tij në çdo aspekt. Prandaj dhe Profeti a.s. ka thënë: “Çudi me çështjen e besimtarit! Të gjitha gjendjet e tij janë mirësi. Nëse e mbulon mirësia dhe begatia, ai falënderon dhe tregon mirënjohje, dhe kjo është e mirë për të. Nëse atë e godet fatkeqësia, ai bën durim, dhe kjo është e mirë për të. Por kjo nuk i ofrohet askujt tjetër veç besimtarit.”. Besimtari është i kënaqur me Allahun. Në Xhamiun e Termidhiut shënohet: “Ai që kënaqet me Të(*me Allahun*), kënaqësi do t’i jepet. Ndërsa ai që zemërohet e tregon pakënaqësi me Të(*me Allahun*), pakënaqësia dhe zemërimi do t’i jepet.” Një gjë është e padiskutueshme dhe e sigurt: Përkujdesja e Zotit për robërit dhe edukimi e përmirësimi që Ai u ofron atyre është i vazhdueshëm dhe jepet me urtësi të madhe. Besimtari kënaqet dhe përjeton kënaqësi të madhe duke iu bindur Allahut dhe në adhurimet përkushtuar Atij. Ai e shijon dhe përjeton kënaqësi në çdo çast që kalon, duke bërë durim thjesht dhe vetëm në emër të adhurimit të Zotit të tij. Ndërsa i pabinduri e mohuesi, i cili nuk e di dhe nuk e kupton që Allahu i Madhëruar është Rregulluesi, Edukuesi dhe Ai që ofron përkujdesjen dhe përmirësimin e gjendjes së robërve, gjendja e tij është ashtu sikurse e ka përshkruar i Madhëruari kur thotë: “Ka njerëz që e adhurojnë Allahun me luhatje.

Nëse e godet ndonjë e mirë, ai qetësohet me të. Por nëse e godet ndonjë sprovë, ai kthehet në fytyrën e vet të vërtetë. Ai i ka humbur dynjanë dhe ahiretin. Ky është ai dështimi i qartë.” [Haxh 11].

Nëse besimtari sprovohet dhe goditet me ndonjë fatkeqësi, ngushtim apo vështirësi, ai vazhdon të jetë i kënaqur me Zotin e tij dhe përcaktimet e Tij të urta. Ai e di mirë se Allahu është Ai që rregullon çështjet e krijesave, përkujdeset dhe i edukon robrit e Tij me më të mirën përkujdesje dhe rregullim. Nëse robi sëmuret ose sprovohet në pasurinë e tij, të dashurit e tij apo në veten e vet, ai e kupton mirë faktin se Allahu është **Rab** – pra, Zoti, i Pushtetshmi, - është **Es-Sejdu**, domethënë Zotëria që ka në dorë të gjitha çështjet; është **El Maliku** - Pronari dhe Sunduesi i gjithçkaje; është **El Mudebbiru** - Kujdestari dhe Rregulluesi i çështjeve të rrobve; është **El Murabbi** Edukatori i robve të Tij. Ai e kupton mirë faktin se Allahu i takon të bëjë gjithçka që Ai dëshiron, për shkak se Ai është i plotë në zotërimin dhe pushtetin e Tij. Allahu i Madhëruar nuk pyetet për atë që bën, por krijesat do të pyeten.

Allahu i Madhëruar në përkujdesjen, edukimin, administrimin dhe rregullimin e çështjeve të krijesave, ka vendosur rregulla dhe kritere të mrekullueshme dhe të urta. Ai përkujdeset për ta dhe rregullon çështjet e tyre me Sheriatin që ka vendosur për ta, por edhe me kaderin e Tij të urtë dhe të pacenueshëm. Kaderi i Tij nuk mund të mposhtet dhe të cenohet, ndërsa në çështjen e zbatimit ose jo të Sheriatit të Tij i ka lënë robërit të lirë që të bëjnë zgjedhjen e tyre. Dhe pikërisht kështu u sprovuan krijesat. I Madhëruari i sprovon krijesat me kaderin dhe kadanë e Tij, dhe kaderi i Tij kurrë nuk mund të mposhtet dhe cenohet. Por nga ana tjetër, Ai i edukon robrit dhe i udhëzon ata që të rregullojnë çështjet e tyre përmes Sheriatit të Tij. Përmes këtij Sheriati, Ai i urdhëron e ndalon dhe i lë robërit të lirë, që të bëjnë zgjedhjen e tyre. E gjitha kjo është

pjesë e *tedbirit* dhe *terbijes* së Allahut të Madhëruar.

Për të shpjeguar lidhjen e ngushtë mes kaderit dhe Sheriatit, si dhe terbijes dhe tedbirit, që Allahu ofron për njerëzit, le të sjellim një shembull që ka lidhje me pasurinë dhe pronësinë. Allahu i Madhëruar e ka pajisur njeriun me instinkte. Prej instinkteve të njeriut është dëshira për të pasur prone. Njeriu e do pronën. Madje edhe një foshnjë, nëse i jep diçka në dorë, kur do që t’ia heqësh nga dora, e shtrëngon dhe nuk të lejon t’ia marrësh. Prandaj i Madhëruari e përshkruan njeriun duke thënë: “ju e doni pasurinë me një dashuri të madhe” [Fexhr]. Ndërsa Profeti a.s. ka thënë: “Sprova e umetit tim është pasuria”. Pasuria është fitne, qoftë kur është e vogël, qoftë kur është e madhe. I varfri është në sprovë por edhe i pasuri është në sprovë. Kështu, Allahu i Madhëruar e krijoi dhe e përcaktoi që ne ta kemi këtë instinkt.

Brenda nesh gjendet ajo që quhet koprraci. Allahu ka thënë “Ai që është ruajtur nga koprracia e vetes së tij, me të vërtetë ka fituar.” Çdokush ka brenda vetes koprraci. Ndërsa Allahu e ka treguar se shpëtimi është i lidhur me ruajtjen nga koprracia. Allahu vërtet ka krijuar tek ne koprraci dhe e ka përcaktuar me kaderin e Tij, por në të njëjtën kohë na edukon dhe na fton që të rregullojmë çështjet tona përmes Sheriatit të Tij, duke thënë: “Ai që është ruajtur nga koprracia e vetes së tij, me të vërtetë ka fituar.”

Kështu, fakti që Allahu është Rab, Malik, Sejjid, Mudebbir dhe Murabbi, shfaqet dhe del në pah qartë dhe në një lidhje shumë të ngushtë mes kaderit dhe Sheriatit të Tij. Allahu i Madhëruar, përmes Sheriatit të Tij, na edukon dhe përkujdeset që të rregullojë çështjet tona. Këtë Ai e bën shkallë-shkallë, plot urtësi, mëshirë dhe butësi. Stili i Tij është i mrekullueshëm dhe lehtësisht i pranueshëm. Mendohu pak në këto ajete. “Allahut i takon pushteti i qiejve dhe i tokës.” . Ai i njofton krijesat se çdo gjë që

ata e zotërojnë në këtë dynja, do të vijë dita që ata të largohen dhe çdo gjë do të kthehet tek Ai. Por, nga ana tjetër, për të na edukuar dhe përmirësuar shkallë-shkallë, na thotë: “Gjithçka që ju shpenzoni, ajo është e juaja.” Ose thotë: “Falenë me rregull namazin, jepni zekatin dhe jepni për hir të Allahut hua të mirë! Çfarëdo të mire të përgatisni për veten tuaj, atë do ta gjeni tek Allahu më të mirë dhe më të shpërblyer! Kërkoni falje prej Allahut, se, pa dyshim, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë!” [Muzemil 20]. Gjithashtu, thotë: “S’ka dyshim se atyre që japin sadaka dhe që i japin Allahut një hua të mirë, atyre do t’u shumëfishohet ajo dhe do të marrin shpërblym të madh. Ata që besojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, të sinqertët dhe dëshmorët, ata kanë te Zoti i tyre shpërblym dhe dritën e vet, ndërsa ata që e mohojnë shenjat Tona janë banorë të Xhahimit. Dijeni se jeta e kësaj bote është veçse një lojë, kalim kohe në argëtim, stoli e krenari mes jush dhe përpjekje në shtimin e pasurisë dhe të fëmijëve. Ajo i ngjan atij shiu, prej të cilit bima i habit bujqit, por pastaj ajo thahet dhe e sheh të verdhë, mandej përthyhet dhe kalbet. Ndërsa në botën tjetër ka dënim të rëndë, por edhe falje gjynahesh dhe dhurim kënaqësie nga Allahu. Jeta e kësaj bote nuk është gjë tjetër, vetëm se një përjetim mashtrues. Shpejtoni që të fitoni faljen prej Zotit tuaj dhe Xhenetin, gjerësia e të cilit është sa gjerësia e qiellit dhe e Tokës dhe që është përgatitur për ata që i besojnë Allahut dhe të dërguarve të Tij. Ai është mirësia e Allahut, që ia jep kujt të dojë; Allahu është Dhurues i madh.” [Hadid 18 – 21]. Gjithashtu: “Luftoni për hir të Allahut dhe ta dini se Allahu është Dëgjues dhe i Gjithëditur. Kush është ai që do t’i japë Allahut një “hua” të mirë, që Ai t’ia shtojë atë shumëfish? Allahu shtrëngon dhe po Ai çliron. Vetëm tek Ai është kthimi juaj. [Bekare 244, 245]. Ky është një edukim dhe rregullim përmes Sheriatit, që njerëzit të

pastrohen nga koprracia. Në këtë mënyrë, i Madhëruari na jep mundësinë për të zgjedhur që të pastrohemi nga koprracia dhe që pasuria të jetë në dorën tonë thjesht si një mjet dhe jo të bëhet qëllim. Nëse shpirtat e njerëzve, përmes këtij Sheriati dhe sipas tij, bëhen më të gjera sesa pasuria, pushteti dhe postet, atëherë ummeti do të jetë në mirësi dhe begati. E kundërta vlen për të kundërtën. Sa e sa njerëz bien në një nga krimet më të mëdha dhe të dënueshme, siç është fajdeja, ndërkohë që kanë miq farefis dhe të afërm të cilët kanë mjaftueshëm pasuri që të mos e lejojnë atë të bjerë në këtë gabim kaq fatal. Nëse do t’ia jepnin borxh dhe të bënin durim, do të ishte një lehtësim dhe rregullim i madh. Ai që i shikon këto nivele të këshillës dhe edukimit e kupton se Allahu është Edukator i robërve të Tij. Duke qenë se Allahu i Madhëruar është i plotë si Edukator dhe Rregullues i çështjeve tona, Ai nuk na lë të jemi të shkujdesur dhe të hallakatur. Ai vendosi rregullat e Tij të krijimit dhe kaderit në gjithësinë e Tij, por gjithashtu na shpalli edhe rregullat e Sheriatit të Tij, përmes të cilave Ai rregullon çështjet tona dhe na edukon, nëse ne do të bënim zgjedhjen e duhur dhe të bënim durim në të. [Shkëputur nga mësimi i shejh Meshhur Hasen Al Selman në *Tefsir*.]

³⁸ Transmeton Muslimi në hadithin me numër 1017. në kapitullin e zekatit tema: "Nxitja për të dhënë sadaka edhe sikur me gjysëm hurme."

Titulli i origjinalit:
تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان
“Tejsir El kerimir-rahman fi tefsir kelami El men-nan”

Përkthimi i tiullit të origjinalit:
“Lehtësimi i Bujarit të Gjithmëshirshëm
në komentimin e Fjalës së Bamirësit të madh”

Autori:
Abdur-rahman ibn Nasir El si'dij

Përktheu nga arabishtja:
Uthman Agolli

Redaktoi:
Ilir Haxhiaj

Korrektimi dhe arti grafik:
Silvana Halimi

Botoi:
“El huda”

Surja 38 - Sad (mekase) 88 ajete**Me emrin e Allahut,****të Gjithëmëshirëshmit, Mëshirëplotit****Ajetet 1 - 11****1. Sad! Betohem në Kur'anin plot këshilla!****2. Por ata që nuk besojnë janë kryeneçë e kundërshtarë të hapur.****3. Sa e sa breza kemi shkatërruar Ne para tyre. Në fund, ata u lutën për (mëshirë e) shpëtim, por nuk kishte më kohë për shpëtim.****4. Ata u habitën që nga gjiri i tyre u erdhi një paralajmërues. Jobesimtarët thonë: "Ky është magjistar e mashtrues."****5. A po i zëvendëson zotat me një Zot të vetëm?! Kjo është vërtet, shumë e çuditshme.****6. Paria e tyre i thanë njëri-tjetrit: "Vazhdoni të jeni të qëndrueshëm në adhurimin e zotave tuaj! Sepse kjo (largimi nga feja e të parëve tuaj) është një gjë e kurdisur (kundër jush)."****7. Ne kurrë nuk kemi dëgjuar për diçka të tillë (monoteizëm) nga njerëzit këto kohët e fundit. Kjo nuk është gjë tjetër, veçse një trillim.****8. Vallë, ky është ai që u zgjodh nga mesi ynë, për t'iu dërguar Mesazhi?! Ata janë në dyshim për Mesazhin Tim. Nuk e kanë shijuar ende dënimin Tim.****9. Apo mos i kanë ata vallë Thesaret e mëshirës së Zotit tënd - Ngadhënjimtarit, Dhuruesit të të gjitha mirësive?****10. Apo mos e kanë ata vallë pushtetin e qiejve e të tokës dhe ç'ka ndërmyet tyre? Le të përpiqen atëherë me çdo rrugë e mjet (e të sundojnë)!****11. Edhe ata janë një ushtri e mposhtur si të gjitha ushtritë e tjera (që luftuan kundër së vërtetës).****Shpjegimi i ajeteve**

Allahu i Lartësuar na jep një përshkrim të Kur'anit dhe na tregon sjelljen dhe gjendjen e idhujtarëve në lidhje me këtë libër dhe Profetin që e solli atë. Ai thotë:

- Sad! Betohem në Kur'anin plot këshilla! – Kur'ani është i famshëm dhe grada e tij është shumë e lartë. Ai është këshillë dhe dituri për besimtarët. Ai u mëson atyre gjithçka që kanë nevojë dhe që është e dobishme. Ata mësojnë në Kur'an rreth emrave dhe cilësive të Allahut të Madhëruar, rreth veprave të Tij të mrekullueshme. Ata mësojnë aty rreth ligjeve të Zotit. Atje marrin dituri të sigurt rreth asaj që i pret njerëzit dhe për mënyrën se si Zoti do t'i shpërblejë e ndëshkojë robtë. Kur'ani i mëson besimtarët për çështjet e fesë së tyre dhe për dispozitat e saj, duke sjellë hollësi të shumta. Në fakt, ky është një betim për Kur'anin dhe me Kur'anin. Domethënë, edhe betimi, edhe subjekti i betimit janë të njëjtë. Allahu i Madhëruar betohet në Kur'an për të na treguar madhështinë pikërisht të Kur'anit. Duke qenë me këtë rëndësi të veçantë, atëherë kuptohet lehtësisht nevoja e domosdoshme e njerëzve për të. Nevoja për të ia kalon çdo gjëje tjetër. Për këtë arsye, është detyrë për njerëzit që ta besojnë e pranojnë këtë libër me zemrat e tyre dhe të përkushtohen totalisht për të nxjerrë mësim nga lënda e tij. Allahu i Drejtë, i Gjithëditur dhe i Urtë i udhëzon besimtarët pikërisht për besimin e tyre të sinqertë në Kur'an. Ndërsa ata të cilët e mohojnë dhe refuzojnë të marrin udhëzimin e Kur'anit, me ata ndodh diçka tjetër:

- Por ata që nuk besojnë janë kryeneçë e kundërshtarë të hapur. - Ata kanë mendjemadhësi, që nuk e besojnë Kur'anin. Madje, ata tregohen armiqtësorë dhe e luftojnë atë. Ata përpiqen të polemizojnë me kotësi, për ta hedhur poshtë këtë libër. Ata luftojnë me çdo mënyrë për të shpifur për Kur'anin dhe kundër atij që e solli atë nga Zoti. Por Allahu i Madhëruar i kërcënon, duke u kujtuar se i ndëshkoi brezat e mëparshëm, të cilët i mohuan dhe refuzuan të besonin dhe pasonin profetët e tyre. Ata të mjerë, kur i përfshiu dënimi, bërtisnin dhe ulërisnin, për ta larguar atë dënim, por më kot, sepse:

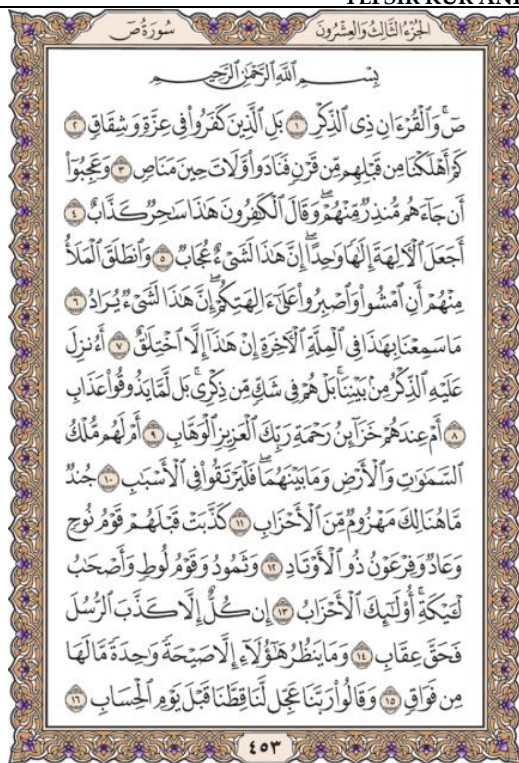
- Sa e sa breza kemi shkatërruar Ne para tyre. Në fund, ata u lutën për (mëshirë e) shpëtim, por nuk kishte më kohë për shpëtim. - Nuk ishte më koha kur mund të shpëtonin dhe t'u pranohej pendimi për atë që kishin bërë. Kështu, le të kenë frikë këta kryeneçë tani dhe të mos vazhdojnë me arrogancën, refuzimin e së vërtetës dhe armiqësinë ndaj saj, sepse i pret i njëjti fund.

- Ata u habitën që nga gjiri i tyre u erdhi një paralajmërues. - Këta mohues të së vërtetës çuditen me një çështje, nga e cila nuk duhet kurrë të çuditesh. Atyre u duket habi që u erdhi një paralajmërues nga lloji dhe mesi i tyre. Por kjo është pikërisht zgjedhja më e mirë, në mënyrë që ata të mund të marrin këshilla dhe të mësojnë prej tij. Ai u zgjodh nga mesi i tyre, që ata ta njohin mirë dhe ta pranojnë ftesën e tij dhe, nga ana tjetër, të mos shtyhen nga përkatësia farefisnore për ta refuzuar. Kështu, duke qenë ky Profet nga mesi i popullit të tyre, do të ishte më e lehtë për ta pranuar dhe pasuar rrugën e tij. Kjo duhet që të nxiste tek ata ndjenjën e mirënjohjes për këtë profet të madh dhe përkushtimin për t'u nënshtuar dhe pasuar rrugën e tij. Por me ata ndodhi krejtësisht e kundërta, aq sa shprehën edhe çudi, që tregonte mosbesim dhe një refuzim të fortë të kësaj çështjeje. Për ta refuzuar dhe fyer, ata thanë:

- **Jobesimtarët thonë:** "Ky është magjistari e mashtrues". - Po çfarë nuk u pëlqente tek ky profet, që e refuzuan kaq me forcë dhe shpifën për të se ishte magjistari dhe mashtrues? Allahu na tregon arsyet që nxjerrin këta të mjerë. Ata thanë:

- **A po i zëvendëson zotat me një Zot të vetëm?!** - Si është e mundur të na ndalojë nga idhujt e ndërmjetësuesit tanë tek Allahu? Si na urdhëron që t'i përkushtohemi me sinqeritet veçse adhurimit të Allahut?!

- **Kjo është vërtet shumë e çuditshme.** - Sipas tyre, besimi dhe feja që ai propozon është diçka e çuditshme, që kurrsesi nuk

mund të jetë e saktë dhe e drejtë. Të mjerët, jo vetëm që refuzuan ta pasonin ftesën e Profetit, por ata më të pushtetshmit dhe paria, të cilëve u dëgjohej fjala ndër popull, filluan punën me njerëzit e thjeshtë, që t'i pengonin nga ftesa e Profetit. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Paria e tyre i thanë njëri-tjetrit: "Vazhdoni të jeni të qëndrueshëm në adhurimin e zotave tuaj!"** - Ata filluan të nxisin popullin që t'i përmbaheshin idhujtarisë dhe traditës së të parëve të tyre, duke u thënë: "Vazhdoni të jeni të qëndrueshëm në adhurimin e zotave tuaj...". Bëhuni të qëndrueshëm dhe të patundur në këtë rrugë, madje mbrojeni me luftë e me veten tuaj! Shpenzoni të gjitha energjitë dhe bëni durim në adhurimet që u përkushtoni idhujve tuaj dhe kurrë mos lejoni njeri që t'ju pengojë e largojë nga kjo rrugë.

- **Sepse kjo (largimi nga feja e të parëve tuaj) është një gjë e kurdisur (kundër jush).**" - Kjo fe që po sjell Muhamedi është një plan ogurzi dhe me qëllime jo të mira. Ky lloj arsyetimi nuk mund të pranohet nga

të mençurit, që kanë sy të shohin dhe zemër që të gjykojnë drejt. Ai mund mashtrorë veçse mendjelehtët. Për të gjykuar për saktësinë e vërtetësinë e thirrjes së dikujt nuk mjafton që të nisë nga nijeti i tij, duke thënë se ka nijet të keq. Veprimet dhe qëllimi i dikujt janë çështje të tij dhe për ta hedhur poshtë do të duhet të sjellësh argumente të forta, të drejta dhe të vërteta. Qëllimi i shpifjeve të tyre ishte që të bindnin popullin se Muhamedi (a.s.) kishte qëllim që të ishte prijës dhe jo se idhujtaria është e gabuar. Sipas tyre, Profeti (a.s.) thjesht dëshironte që populli të nënshtrohej ndaj tij.

- Ne kurrë nuk kemi dëgjuar për diçka të tillë (monoteizëm) nga njerëzit këto kohë e fundit. Kjo nuk është gjë tjetër, veçse një trillim. - Kuptimi: Këtë lloj feje nuk e kemi dëgjuar askund dhe as nga etërit tanë. Për këtë arsye, mbahuni fort pas asaj që kanë lënë etërit tanë, sepse ajo është e vërteta. Kjo fe është thjesht një trillim i mendjes së tij, është një mashtrim dashakeqës. Por edhe ky arsyetim është shumë i dobët dhe jo i drejtë. Është tërësisht e padrejtë që të refuzosh fjalën e tjetrit vetëm e vetëm se bie ndesh me mendimin tënd, pa ofruar asnjë argument vërtetues të këtij qëndrimi. Cili është arsyetimi se ajo tezë është e papranueshme? Pastaj vjen një tjetër arsyetim i tyre për të refuzuar Profetin e Zotit. Ata thanë:

- Vallë, ky është ai që u zgjodh nga mesi ynë, për t'iu dërguar Mesazhi? - Çfarë ka ai më shumë se ne, që Allahu ta dallojë mbi ne dhe t'i sjellë Shpallje, siç pretendon? Edhe ky ishte një argument i pasaktë. Ai nuk përmban asnjë arsye të logjikshme që mund të hedhë poshtë ftesën e Profetit (a.s.) për njësimin e Allahut. Të gjithë profetët kanë qenë njerëz, si gjithë njerëzit e tjerë, domethënë që kjo cilësi nuk ishte vetëm e Muhamedit (a.s.). Është Allahu Ai që e dallon kë të dëshirojë duke e bërë profet e duke i shpallur libër të ndritur, që ai të ftojë njerëzit në monoteizëm. Duke qenë se të gjitha arsyet që ata sollën për të refuzuar të

vërtetën nuk mund të shërbejnë kurrësi si argument ku mund të mbështetesh, Allahu i Madhëruar na tregon se ku e kanë burimin ato. Ai thotë:

- Ata janë në dyshim për Mesazhin Tim. - Ata nuk kanë asnjë dituri dhe argument të qartë ku të mbështeten. Ata kanë vetëm dyshime dhe kënaqen me këtë gjendje. Kur u erdhi e vërteta e qartë, ata ishin të vendosur që nuk do ta pranonin, për të qëndruar në atë gjendje dyshimi. Për këtë arsye, ata bëjnë arsyetime boshe e kontradiktore, pa patur asnjë argument. Dhe dihet mirë për të tillë njerëz, që flasin të shtyrë nga inati, pasiguria dhe dyshimet e pabaza, se atyre nuk u pranohet fjala, madje fjalët e tyre nuk ndikojnë aspak në të vërtetën. Ata thjesht ngarkojnë veten e tyre me gjynahe dhe e bëjnë të meritueshëm dënimin e Zotit. Për këtë arsye, i Madhëruari i kërcënon ata, duke thënë:

- Nuk e kanë shijuar ende dënimin Tim. - Ata i thonë ato fjalë dhe marrin guximin të trillojnë kundër të vërtetës, sepse ende janë në dynja dhe akoma nuk i ka kapur dënimi i Zotit. Po nëse do të shihnin këtë ndëshkim, nuk do të merrnin guximin për të tilla shpifje e trillime:

- Apo mos i kanë ata vallë Thesaret e mëshirës së Zotit tënd - Ngadhënjimtarit, Dhuruesit të të gjitha mirësive? - Mos, vallë, i kanë ata në dorë depot e mëshirës së Zotit tënd, Ngadhënjimtarit, Dhuruesit (të të gjitha mirësive), dhe kështu mund t'i japin atij që duan dhe të privojnë atë që ata duan? Këta mendjelehtë, ndër fjalët boshe që guxuan të thoshin për të refuzuar Profetin, ishin dhe: "Vallë, ky është ai që u zgjodh nga mesi ynë, për t'iu dërguar Mesazhi?" Kjo është mirësia e Allahut, që Ai ia jep atij që dëshiron, me mëshirën dhe bujarinë e Tij. Nuk u takon atyre të vendosin se kujt ia jep Zoti profetësinë dhe çdo mirësi tjetër.

- Apo mos e kanë ata vallë pushtetin e qiejve e të tokës dhe ç'ka ndërmjet tyre? - Mos, vallë, kanë ndonjë pushtet në qiej dhe në tokë, dhe kjo u mundëson që të arrijnë gjithçka që dëshirojnë?!

- **Le të përpiqen atëherë me çdo rrugë e mjet** (*e të sundojnë!*) - Le të ngrihen në qiej dhe le ta presin e shkëpusin mëshirën që Allahu i dhuroi Profetit të Tij. Atëherë, si është e mundur që të flasin e të trillojnë fjalë të tilla, kur ata janë krijesat më të dobëta? E vërteta është se ata thonë të tilla fjalë që të grumbullojnë pas vetes sa më shumë pasues, që të mbështesin kotësinë e tyre dhe të luftojnë të vërtetën. Ky është realiteti. Por edhe ky qëllim nuk ka për t'u përmbushur dhe përpyjekjet e tyre do të dështojnë. Ushtria e tyre do të poshtërohet dhe mposhtet, siç thuhet më pas:

- **Edhe ata janë një ushtri e mposhtur, si të gjitha ushtritë e tjera** (*që luftuan kundër së vërtetës*).

Ajetet 12 – 15

12. Para tyre mohuan populli i Nuhut, ai i Adit dhe Faraoni me ushtrinë e tij,

13. Edhe Themudët, edhe populli i Lutit dhe Banorët e Ejkes. Ato ishin grupe të mëdha (*mohuesish*).

14. Të gjithë ata i mohuan të dërguarit, prandaj e bënë hak dënimin Tim.

15. Edhe këta nuk janë duke pritur gjë tjetër veçse një ushtimë të vetme që nuk ka (*nevojë për*) **të dytë** (*për t'i shkatërruar*).

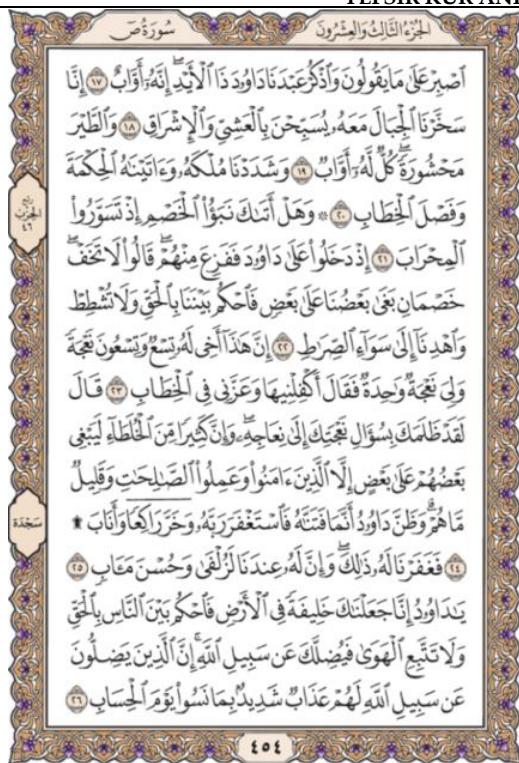
Shpjegimi i ajeteve

Në vijim, Allahu i Lartësuar i kërcënon ata se do t'i ndëshkojë ashtu siç bëri me popujt e shkuar, të cilët ishin edhe më të fuqishëm dhe me ushtri më të mëdha e të shumta se këto, që u rreshtuan rreth të kotës, në mbështetje të saj.

- **Para tyre mohuan populli i Nuhut, ai i Adit...** - Populli i Nuhut dhe populli i Adit, domethënë, populli i profetit Hud.

- **dhe Faraoni me ushtrinë e tij. Edhe Themudët** - Edhe Faraoni, me ushtritë shumta e madhështore. Edhe Themudi, populli i profetit Salih.

- **edhe populli i Lutit dhe banorët e Ejkes.** - Edhe populli i Lutit dhe banorët e Ejkes, atij vendi me kopshte e pyje të dendura, me dëgë të ndërthuruara me njëra tjetrën. Ky ishte populli i profetit Shuajb.

- **Ato ishin grupe të mëdha** (*mohuesish*). - Të gjitha këto ushtri u bashkuan me të gjithë fuqinë e arsenalin e tyre, për të hedhur poshtë të vërtetën, por kjo nuk u solli asnjë të mirë dhe nuk arritën asnjë qëllim. Ata nuk u mbrojtën dot nga dënimi i Allahut.

- **Të gjithë ata i mohuan të dërguarit, prandaj e bënë hak dënimin Tim.** - Të gjithë këta i mohuan profetët, prandaj iu bë i merituar dënimi. A nuk mendojnë këta të sotmit dhe të kenë frikë? Çfarë i bën këta të jenë të sigurt që nuk do t'i rrembejë edhe këta dënimi i njëjtë me popujt e shkuar? Çfarë presin t'u ndodhë?

- **Edhe këta nuk janë duke pritur gjë tjetër veçse një ushtimë të vetme që nuk ka** (*nevojë për*) **të dytë** (*për t'i shkatërruar*).

- Nëse vjen ndëshkimi, askush nuk ka mundësi ta kthejë pas apo ta ndalojë atë. Ai ka për t'i shkatërruar dhe shfarosë, nëse ata vazhdojnë në atë që po bëjnë.

Ajeti 16

16. Dhe ata (jobesimtarët) thanë: “O Zoti ynë! Përshejtoje pjesën tonë (të dënimit) përpara ditës së Gjykimit!”

Shpjegimi i ajetit

Këto janë fjalët e mendjelehtëve, të cilët e mohojnë të vërtetën e të cilët i thanë ato nga inati, armiqësia dhe urrejtja kundër të vërtetës. Duke treguar se nuk e besojnë ndëshkimin që u kërcënohet, ata thanë: “O Zoti ynë! Përshejtoje pjesën tonë (të dënimit) para Ditës së Gjykimit! Atë dënim që ke vendosur të na e japësh, na e përshpejto dhe na e jep që në këtë dynja, para Ditës së Llogarisë! Nuk ka pse të presësh deri në Ditën e Gjykimit, për të na e dhënë atë dënim!” Kështu, ata e kthyen polemikën deri në atë pikë, sa dukej sikur thoshin: “O Muhamed! Nëse je vërtetë i vërtetë në atë që thua, atëherë shenja e vërtetësisë le të jetë që të na e japësh dënimin që tani në këtë dynja!” Por Allahu i Madhëruar e porositi Profetin e Tij për durim duke i thënë:

Ajetet 17 - 20

17. Por ti bëj durim ndaj çfarë thonë ata dhe kujto robin Tonë Daudin, të fuqishmin (në fé e në trup)! Ai gjithmonë kthehej tek Allahu (me pendim të sinqertë e bindje të plotë).

18. Ne bëmë që edhe malet - së bashku me të (Davudin) - të bënin tesbih (lavdërime për Allahun) në mbrëmje e në mëngjes.

19. Edhe shpendët mblidheshin tufë dhe të gjithë, së bashku me të (Daudin) i drejtoheshin Allahut (me lavdërime e madhërime).

20. Ne e forcuam sundimin e tij dhe i dhamë urtësinë dhe drejtësinë në gjykim.

Shpjegimi i ajeteve

- Por ti bëj durim ndaj çfarë thonë ata dhe kujto robin Tonë Daudin, të fuqishmin (në fé e në trup)! - Bëj durim, ashtu sikurse bënë durim edhe profetët para teje! Dije se fjalët e tyre nuk e dëmtojnë aspak të vërtetën dhe as ty! Ata dëmtojnë veç vetveten. Pasi e urdhëroi Profetin e Tij që të bënte durim përballë keqtrajtimit nga

populli i tij, Allahu i Madhëruar e urdhëron që të jetë i durueshëm, nëpërmjet adhurimit të Allahut si një dhe i vetëm dhe të kujtojë gjendjen e adhuruesve të sinqertë të Zotit, siç thotë edhe në ajetin tjetër: "Prandaj, ti bëhu i durueshëm ndaj asaj që thonë ata, dhe lavdëroje dhe falenderojë Zotin tënd, para se të lindë dielli dhe para se të perëndojë, edhe në orët e natës dhe në skajet e ditës, që të mund të gjesh kënaqësi. Dhe mos ia ngul sytë bukurisë së kësaj jete me të cilën i bëmë të kënaqen disa prej tyre (jobesimtarë), për t'i sprovuar me të! Shpërbimi i Zotit tënd është më i mirë dhe është i përjetshëm. Urdhëroje familjen tënde që të falë namaz, dhe ji i qendrueshëm në këtë! Ne nuk kërkojmë prej teje ndonjë furnizim (as për ty, as për familjen tënde). Ne të furnizojmë ty (dhe ata). Përfundimi i mirë vjen nga devotshmëria. [Ta Ha 130 – 132]. Kjo do të thotë që adhurimet e shumta të ndihmojnë të jesh i durueshëm dhe të përballosh peshën e rëndë të përgjegjësisë dhe sfidave. Ndër adhuruesit më të mëdhenj ishte edhe profeti Daud (a.s), të cilin Allahu e përshkruan duke thënë: "...kujto robin Tonë, Davudin, të fuqishmin (në fé e në trup)!" Ai ishte shumë i fortë dhe i gjallë në adhurimet që i përkushtonte Allahut me trupin dhe zemrën e tij.

- Ai gjithmonë kthehej tek Allahu (me pendim të sinqertë e bindje të plotë)" - Ai kthehej gjithmonë tek Zoti me pendim të sinqertë dhe të vërtetë. Për të gjitha çështjet e tij, ai i mbështetej Allahut, duke i kërkuar gjithmonë ndihmë. Ai i kthehej Zotit duke i shprehur dashurinë e madhe, adhurimet e sinqerta, frikën dhe respektin për Të, por edhe shpresën e madhe tek Ai. Gjithmonë e shihje të përulur kur i përgjerohej Zotit. Ai kthehej tek Zoti i vet sa herë që bënte ndonjë gabim, duke u largur me nxitim prej gabimit.

- Ne bëmë që edhe malet - së bashku me të (Daudin) - të bënin tesbih (lavdërime për Allahun) në mbrëmje e në mëngjes. - Aq i përkushtuar ishte në adhurim, sa që

Allahu i Lartësuar i nënshtroi edhe malet që të bënin *tesbih* së bashku me Daudin.

- **Edhe shpendët mblihdeshin tufë dhe të gjithë, së bashku me të (Daudin) i drejtoheshin Allahut (me lavdërime e madhërime).** - Po kështu, ia nënshtroi edhe zogjtë, që të grumbulloheshin me të dhe të gjithë së bashku adhuronin Zotin, duke iu përgjigjur fjalës së Tij. I Lartësuar i thotë në një ajet tjetër: "Ne i dhamë Davudit një dhunti të madhe nga ana Jonë: "O male dhe shpendë! Thurni lavde (*për Allahun*) së bashku me të (*me Daudin*)!" [Sebe'e 10]. Këto ishin disa nga mirësitë që Allahu i kishte dhënë atij në lidhje me adhurimet ndaj Tij. Pastaj Allahu i Madhëruar përmend mirësitë që i bëri, duke i dhuruar pushtet dhe mbretërim të madh:

- **Ne e forcua sundimin e tij dhe i dhamë urtësinë dhe drejtësi në gjykim.** - E fuqizua atë me mjete, ushtri dhe mbështetës. Kështu e fuqizoi Zoti mbretërimin e tij. Pasi na tregoi për mirësinë e ditorisë që i dhuroi, Ai thotë: "...i dhamë urtësinë dhe drejtësi në gjykim." Urtësia që është përmendur këtu është profetësia dhe ditoria e madhe. Ndërsa në lidhje me "drejtësinë në gjykim", këtu bëhet fjalë për gjykimin me urtësi e drejtësi mes njerëzve dhe zgjidhja me mençuri e mosmarrëveshjeve të tyre.

Ajetet 21 - 26

21. A të ka mbërritur Historia e dy kundërshtarëve? Ja, ata u ngjitën fshehurazi në dhomën e tij (Daudit) të lutjeve.

22. Kur ata hynë tek Daudi, ai u frikësua prej tyre. Por ata i thanë: "Mos ki frikë! Ne jemi dy palë kundërshtarë. Njëri (nga ne) i ka bërë padrejtësi tjetrit. Prandaj ti gjyko mes nesh me drejtësi e mos devijoj (nga e drejta)! Dhe na udhëzo në rrugë të drejtë!"

23. Ky burrë është vëllai im. Ai ka nëntëdhjetë e nëntë dele ndërsa unë kam vetëm një. Ai më thotë: "Ma jep mua atë!" dhe më mundi me fjalë.

24. Daudi tha: "Ai është treguar i padrejtë me ty duke të kërkuar delen tënde (të vetme) ta bashkojë me tufën e deleve të veta. Është e vërtetë, shumë prej ortakëve i bëjnë padrejtësi njëritjetrit. Por nuk veprojnë kështu ata që kanë besuar dhe bëjnë vepra të mira. Por, sa të pakët janë ata!". Dhe Daudi e kuptoi se Ne e vumë në prove atë. **Prandaj i kërkoi falje Zotit të vet, u përkul (ra në sexhde) dhe u kthye (tek Allahu i penduar).**

25. Ne ia falëm atë (gabim). Dhe ai është tek Ne nga më të afruarit dhe ka një fund (e shpërblim) të mirë.

26. O Daud! Ne të kemi bërë sundimtar në tokë. Prandaj, gjyko me drejtësi mes njerëzve dhe mos u shko pas dëshirave (të padrejta) e kështu të devijosh prej rrugës së Allahut! Ata që largohen nga rruga e Allahut i pret një dënim i rëndë për shkak se e harruan Ditën e Llogarisë."

Shpjegimi i ajeteve

Daudi ishte i njohur për urtësinë dhe gjykimin e tij të drejtë, prandaj njerëzit e kërkonin gjykimin e tij. Në vijim, Allahu na tregon për dy palë kundërshtarë, që kërkuan gjykimin e tij, një çështje kjo që u bë sprovë dhe mësim për Daudin, për shkak të një gabimi që bëri gjatë gjykimit. Por Allahu i Madhëruar ia pranoi pendimin dhe e fali atë. Sidoqoftë, Zoti e bëri që Daudi të gjykojë në këtë çështje dhe ia tregon këtë histori Profetit të Tij të dashur, Muhamedit (a.s). Ai thotë:

- **A të ka mbërritur Historia e dy kundërshtarëve? Ja, ata u ngjitën fshehurazi në dhomën e tij (Daudit) të lutjeve. Kur ata hynë tek Daudi, ai u frikësua prej tyre. Por ata i thanë: "Mos ki frikë! - Ata nuk hynë nga porta dhe për këtë arsye e befusuan Daudin, madje ai u tremb prej tyre. Por ata i thanë: "Ne jemi dy palë kundërshtarë," që kërkojmë gjykimin tënd për drejtësi, ndaj mos u tremb.**

- **Ne jemi dy palë kundërshtarë. Njëri (nga ne) i ka bërë padrejtësi tjetrit. - Ne**

po të parashtrijmë ty një çështje padrejtësie që të gjykosh mes nesh.

- Prandaj ti gjyko mes nesh me drejtësi e mos devijoj (nga e drejta)! - Gjyko mes nesh me drejtësi dhe mos mbaj anën e askujt.

- Dhe na udhëzo në rrugë të drejtë!" - Nga kjo kuptojmë se të dyja palët po kërkonin të vërtetën e qartë, pa asnjë devijim. Duke qenë se ata po të kërkonin gjykimin e drejtë, nga kjo mund të kuptohet se ata do ta tregonin versionin e tyre saktësisht, pa shtrembërime.

Vëreni me kujdes, kur thonë: "gjyko mes nesh me drejtësi e mos devijoj (nga e drejta)!" Në fakt, të tilla fjalë mund ta nervozojnë një gjykatës. Por Daudi (a.s) nuk u zemërua dhe as nuk i qortoi për vrazhdësinë e tyre. Njëri prej tyre tha:

- Ky burrë është vëllai im. - Fillimisht tregoi se kundërshtari i tij ishte për të si vëlla, pra, vëlla në fe, besim, në gjak ose ndoshta për shoqërinë e ngushtë që kishin. Kjo nënkupton që mes tyre nuk duhet të ketë padrejtësi dhe ligësi. Nëse do të ndodhte ndonjë padrejtësi mes dy njerëzve të tillë, kjo do të ishte një ligësi më e madhe sesa në ndonjë rast tjetër. Për këtë arsye, ai filloi të shpjegonte mosmarrëveshjen:

- Ai ka nëntëdhjetë e nëntë dele, ndërsa unë kam vetëm një. - Ai ka nëntëdhjetë *nea'xheh*,¹ pra, gra. Kjo ishte mirësi e madhe, që duhet ta bënte atë të ishte i kënaqur me atë që i pati dhënë Allahu.

- Ai më thotë: "Ma jep mua atë!" dhe më munda me fjalë. - Dhe ai kërkoi të ma marrë mua atë. Ai më tha: "Ma jep mua atë!" Pra, ma lër mua atë, nën kujdesin tim! Pastaj tha: "... më munda me fjalë." Pra, vazhdoi ta kërkonte atë me ngulm prej meje dhe gati ma mori atë. Daudi (a.s) e dëgjoi dhe duke u nisur nga fjalët e tyre të mëparshme, të cilat të jepnin të kuptoje se ata thoshin të vërtetën, gjykoji se nuk kishte nevojë të dëgjonte edhe palën tjetër. Kështu, askush nuk mund të thotë se Daudi gaboi sepse nuk dëgjoi edhe palën tjetër para se të

jepte gjykimin. Atëherë, pasi dëgjoi me kujdes çështjen, tha:

- Daudi tha: "Ai është treguar i padrejtë me ty duke të kërkuar delen tënde (të vetme) ta bashkojë me tufën e deleve të veta. Është e vërtetë, shumë prej ortakëve i bëjnë padrejtësi njëri-tjetrit. Por nuk vepronjë kështu ata që kanë besuar dhe bëjnë vepra të mira. Por, sa të pakët janë ata!" - Kështu bëjnë zakonisht ortakët në çështje të ndryshme: "Shumë ortakë i bëjnë padrejtësi njëri-tjetrit...", sepse padrejtësia është pjesë e shpirtit të njerëzve. Por pastaj tha: "Por nuk vepronjë kështu ata që kanë besuar dhe bëjnë vepra të mira". Sepse ata kanë imaan të sinqertë në shpirt, që i bënë të kryejnë punë të mira dhe që i largon nga padrejtësia. Megjithatë, Allahu i Lartësuar thotë "Por, sa të pakët janë ata!". Ata që janë të drejtë dhe bëjnë punë të mira, sipas besimit të drejtë, janë të pakët, sikurse thotë në ajet tjetër: "Pak nga robtë e Mi janë mirënjohës." [Sebe'e 13].

- Dhe Daudi e kuptoi se Ne e vumë në prove atë. Prandaj i kërkoi falje Zotit të vet, u përkul (ra në sexhde) dhe u kthye (tek Allahu i penduar). - Daudi mendoi se Zoti e sprovoi kur e ngarkoi që të gjykonte ata të dy, që ai të mësonte dhe të ishte i kujdesshëm në gjykim. Për këtë arsye, ai i kërkoi falje Zotit të vet, për atë gjykim. Pastaj, "u përkul dhe u kthye", pra, ra në sexhde dhe iu kthye Zotit të tij me pendim dhe adhurime të shumta.

- Ne ia falëm atë (gabim). - Zoti ia fali atë që bëri dhe e nderoi me shumë të mira. Ai thotë:

- Dhe ai është tek Ne nga më të afruarit dhe ka një fund (e shpërblim) të mirë. - Ka një gradë të lartë dhe afërsi tek Ne. Gjithashtu, ai do të ketë një përfundim të mirë, një vend të mirë, kur të kthehet tek Ne. Për sa i përket gabimit që bëri Daudi (a.s) Allahu i Madhëruar nuk na i ka treguar, sepse është e panevojshme. Kësisoj, çdo përpjekje për të gjetur çfarë gabimi ishte, është e tepruar dhe e pavend. Dobia nga kjo histori është ajo që Allahu i

Madhëruar na tregoi, siç ishte mirësia që i dhuroi i Daudit (a.s) kur i mundësoi që të pendohej dhe që ia pranoi pendimin dhe kërkimin e faljes. Ai ia ngriti pozitën Daudit, saqë pas pendimit, ai u bë më i mirë dhe më i nderuar sesa para gabimit.

- **O Daud! Ne të kemi bërë sundimtar në tokë.** - Që të gjykosh me drejtësi çështjet fetare dhe çështjet e zakonshme të dynjasë.

- **Prandaj, gjyko me drejtësi mes njerëzve**

- Gjyko mes tyre me drejtësi dhe barazi. Kjo është e mundur veçse nëpërmjet diturisë së domosdoshme fetare, diturisë rreth realitetit dhe duke pasur fuqi për ta nxjerrë në pah të vërtetën dhe për ta vënë në vend atë.

- **dhe mos u shko pas dëshirave (të padrejta) e kështu të devijosh prej rrugës së Allahut!** - Kurrë mos e paso epsin, që ai të të bëjë që të anosh padrejtësisht nga i afërmi, miku apo i dashuri, ose të ndikohesh nga urrejtja për tjetrin, sepse kështu do të devijosh prej rrugës së Allahut, që është rruge e drejtë.

- **Ata që largohen nga rruga e Allahut i pret një dënim i rëndë, për shkak se harrojnë Ditën e Llogarisë.** - Ky është shkak që njerëzit bien në gjynah dhe i largohen të drejtës, sepse nëse do ta kujtonin vazhdimisht Ditën e Llogarisë, frika do t'ua mbushte zemrën dhe kurrë nuk do të anonin nga dëshirat devijuese.

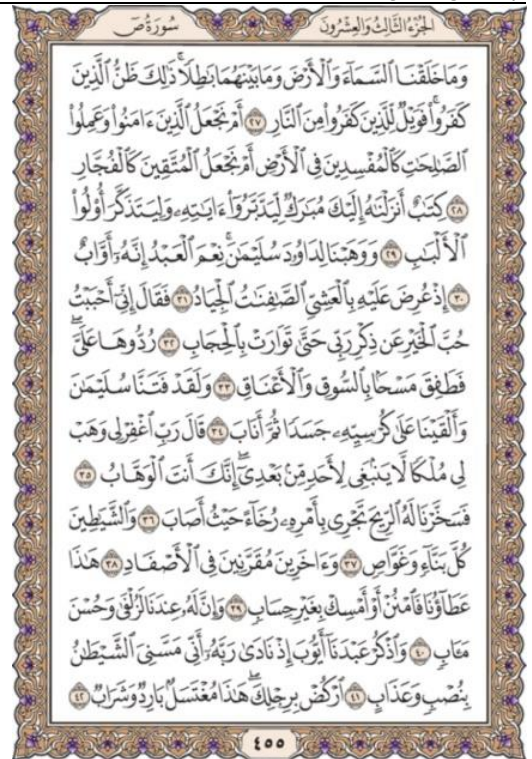
Ajetet 27 – 29

27. Ne nuk e krijuam qiellin dhe tokën dhe ç'ka mes tyre, pa qëllim. Kështu mendojnë ata që nuk besojnë. Mjerë ata që nuk besojnë, nga Zjarri që i pret!

28. Vallë, mos do t'i trajtojmë njëlloj ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira me ata që bëjnë shkatërrime në tokë, apo do t'i konsiderojmë njësoj si të devotshmit dhe ata që janë gjynahqarë?!

29. Ky është një libër plot bekime. Ne ta zbritëm ty atë, që ata të meditojnë në argumentet e tij dhe që të marrin mësim njerëzit që kuptojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na njofton për urtësinë e Tij të madhe në krijimin e qiejve dhe të Tokës dhe për faktin se Ai nuk i krijoi ato pa qëllim e pa dobi.

- **Ne nuk e krijuam qiellin dhe tokën dhe ç'ka mes tyre, pa qëllim (shkel e shko).** Kështu mendojnë ata që nuk besojnë. - Këta e mohojnë Zotin e tyre dhe mendojnë rreth Tij gjëra që nuk i shkojnë madhështisë së Tij.

- **Mjerë ata që nuk besojnë, nga zjarri që i pret!** - Zjarri ka për t'ua treguar të vërtetën atyre. Nxehtësia e tij do të hyjë në çdo skutë të shpirtit të tyre. Allahu i Lartësuar i krijoi qiejt dhe Tokën me të vërtetën dhe për të vërtetën. Ai i krijoi ato që njerëzit të mund të njohin diturinë e Tij të plotë, pushtetin e Tij të gjerë dhe të besojnë se Ai është i vetmi që meriton adhurimet, dhe askush tjetër veç Tij. Të gjithë, përveç Tij, janë krijesa dhe nuk mund të krijojnë asnjë thërmijë në qiej dhe në Tokë. Allahu i krijoi që njerëzit ta dinë se Ai që i krijoi është i Plotfuqishëm që t'i ringjallë dhe Ai do të bëjë ndarjen mes atyre që pasojnë të

mirën dhe atyre që zhyten në ligësi dhe mosbesim. Të mos mendojnë injorantët, që nuk e njohin urtësinë e Allahut, se Ai do t'i trajtojë njëlloj në gjykimin e Tij të mirët dhe të këqijtë, siç thotë më pas:

- Vallë, mos do t'i bëjmë njëlloj ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira me ata që bëjnë shkatërrime në tokë, apo do t'i konsiderojmë njësoj si të devotshmit dhe ata që janë gjynahqarë?! - Kjo bie ndesh me urtësinë dhe gjykimin e drejtë të Allahut.

Ky është një libër plot bekime. - Në të ka mirësi dhe bekime të shumta, si edhe dituri të pafund. Në Kur'an qartësohet udhëzimi në rrugën e drejtë dhe paralajmërohen njerëzit që të ruhen nga çdo rrugë e humbjes. Atje na tregohen të gjitha sëmundjet tona dhe mënyra si të shërohem. Ai është dritë, me të cilën rob ndriçohet mes errësirave. Atje shtjellohet çdo gjykim, për të cilin kanë nevojë të përgjegjshmit ligjërisht. Për çdo çështje, atje do të gesh argumentet më të plota dhe shteruese dhe për çdo synim e qëllim të lartë do të gesh udhëzimet më të qarta. Për këtë arsye, ai është libri më madhështor që ka ardhur në botë, që kur Zoti e krijoi atë. Këtë libër të begatshëm e plot mirësi, Allahu e zbriti që ne të meditojmë për argumentet dhe ajetet e tij. Ai thotë:

- Ne ta zbritëm ty atë, që ata të meditojnë në argumentet e tij - Kjo është urtësia e zbritjes së këtij libri: që njerëzit të meditojnë në ajetet e tij, dhe kështu të nxjerrin prej tyre diturinë si dhe të meditojnë rreth të fshehtave dhe urtësive të tij të shumta. Nëse do të meditojnë gjatë, kanë për të përfituar shumë nga mirësitë e Tij të pafundme. Ky ajet është një nxitje për të medituar rreth Kur'anit, që konsiderohet nga punët më të mira. Një lexim i ngadaltë, duke medituar gjatë në ajetet e Librit është shumë më i mirë sesa një lexim i shpejtë, që nuk shoqërohet me meditim e me të kuptuarit.

- dhe që të marrin mësim njerëzit që kuptojnë. - Domethënë, ata të cilët kanë

logjikë të pastër dhe të shëndetshme. Duke medituar, ata do të mund të mësojnë e kujtojnë vazhdimisht nga ky libër atë që u sjell dobi. Ky ajet tregon se përfitimi nga Kur'ani është i lidhur ngushtë me logjikën, urtësinë dhe mençurinë e besimtarit. Nëse njeriu përfiton shumë nga Kur'ani, kjo tregon për mençurinë dhe mendjen e tij të shëndoshë.

Ajetet 30 – 40

30. Ne i dhuruam Davudit (një djalë,) Sulejmanin - rob shumë i mirë dhe i kthyer te Zoti.

31. Ja. Një pasdite u prunë para tij kuajt të rracës më të mirë e shumë të shpejtë.

32. Ai tha: “Për shkak të pasionit për kuajt, unë harrova të përmend Zotin tim, derisa dielli u fsheh dhe perëndoi.”

33. “M’i ktheni ata (kuajt)!” Atëherë filloi t’u mëshojë këmbëve e qafave (të tyre).

34. Ne e sprovuam Sulejmanin dhe bëmë që në fronin e tij të ulet një shejtan. Pastaj ai u kthye (nga Ne me pendim e përkushtim).

35. Tha: “O Zoti im! Më fal dhe më dhuro një sundim që të mos e ketë askush tjetër pas meje! Me të vërtetë, Ti je Dhuruasi më i madh.

36. Ne ia nënshtroam erën që të frynte lehtë me urdhër të tij nga të dëshironte ai.

37. Ne ia nënshtroam edhe shejtanët – të gjitha llojet e ndërtuesve dhe të zhytësve.

38. Edhe të tjerë (shejtanë), të lidhur në pranga.

39. Këto janë të mirat Tona (për ty). Dhe ti jep (prej pasurisë) ose mos jep (prej saj) se për këtë nuk do të kesh asnjë përgjegjësi.

40. Dhe ai është tek Ne nga më të afruarit dhe ka një fund (e shpërblim) të mirë.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi lëvdoi Daudin, duke përmendur mirësitë e shumta që i dhuroi atij, Allahu i Madhëruar lëvdon edhe djalin e Daudit, Sulejmanin (a.s), duke thënë:

- Ne i dhuruam Davudit (një djalë,) Sulejmanin - rob shumë i mirë dhe i

kthyer te Zoti. - E begatuam Daudin, duke i dhuruar Sulejmanin, duke i kënaqur kështu syrin dhe zemrën e Tij. Sa i mirë ishte Sulejmani! Allahu e përshkroi atë me cilësi të lëvdueshme, duke thënë: "...rob shumë i mirë dhe i kthyer te Zoti." Ai kthehej vazhdimisht tek Zoti, në çdo gjendje, me adhurime të shumta, pendim e përunjësi, duke i shprehur dashurinë e madhe, duke e lavdëruar shumë Zotin dhe duke iu përgjëruar Atij me lutje. Ai përpiquej shumë që të kënaqte Allahun e Lartësuar dhe i jepte Atij përparësi mbi gjithçka.

- Ja. Një pasdite u prunë para tij kuaj të rracës më të mirë e shumë të shpejtë. - Ata ishin kuaj shumë të shpejtë, nga më të mirët. Zoti i përshkruan si me pamje të bukur, kur qënronin me njëren këmbë lart. Në mënyrë të veçantë, ata iu bënin përshtypje atyre që kishin nevojë për kuaj të stërvitur dhe të shpejtë luftime shumë se të tjerët, siç ishin mbretërit. Kështu, Sulejmani vazhdoi t'i sodiste me vëmendje, derisa dielli perëndoi dhe ai harroi të falte namazin e pasdites dhe të përmendte Zotin. Atëherë, duke shprehur keqardhjen e madhe këtë harrësë dhe duke kërkuar të afrohet tek Allahu me pendesë, Sulejmani tha:

- Ai tha: "Për shkak të pasionit për kuajt, unë harrova të përmend Zotin tim, derisa dielli u fsheh dhe perëndoi." - Kuptimi: Unë i dhashë përparësi dashurisë për pasurinë, që në këtë rast ishin kuajt, dhe kjo më bëri që të harroja të përmendja Zotin tim, derisa dielli perëndoi.

- "M'i ktheni ata (kuajt)!" Atëherë filloi t'u mëshojë këmbëve e qafave (të tyre). - Ai i goditi me shpatë në qafë dhe në këmbët e tyre.²

- Ne e sprovuam Sulejmanin - Allahu i Madhëruar e sprovoi Sulejmanin, duke bërë që ta rrëzonin nga fronin i mbretërimit për shkak të një gabimi, siç ndodh me njerëzit dhe natyrën e dobët njerëzore.

- dhe bëme që në fronin e tij të ulet një shejtan. - Vendin e tij në fronin e mbretërimit e zuri një shejtan, por me caktimin e Zotit, si sprovë për Sulejmanin.

- Pastaj ai u kthye (nga Ne me pendim e përkushtim). - Sulejmani u pendua dhe kthye tek Zoti. Ai tha:

- Tha: "O Zoti im! Më fal dhe më dhuro një sundim që të mos e ketë askush tjetër pas meje! Me të vërtetë, Ti je Dhuruesi më i madh. Ne ia nënshtroam erën që të frynte lehtë me urdhër të tij nga të dëshironte ai. Ne ia nënshtroam edhe shejtanët – të gjitha llojet e ndërtuesve dhe të zhytësve. Edhe të tjerë (shejtanë), të lidhur në pranga. - Allahu iu përgjigj dhe e fali atë duke ia kthyer mbretërimin, madje i dha një pushtet që askujt para dhe pas tij nuk ia pati dhënë. Allahu ia nënshtroi edhe shejtanët, të cilët bënin punë të vështira, ndërtonin çfarë ai dëshironte, zhyteshin në thellësi të detit dhe nxirrnin për Sulejmanin diamante, smeralde dhe rubinë. Çdonjërin që nuk i bindej, Sulejmani e lidhte me zinxhirë dhe e burgoste. Me gjithë këtë mirësi që i dhuroi, tha:

- Këto janë të mirat Tona (për ty). Dhe ti jep (prej pasurisë) ose mos jep (prej saj) se për këtë nuk do të kesh asnjë përgjegjësi.

- Kënaqu me këto mirësi dhe jepi kujt të dëshirosh ose privo kë të dëshirosh, "... se për këtë nuk do të kesh asnjë përgjegjësi" Pra, nuk ke asnjë detyrim e ngarkesë. Gjithçka është në dëshirën tënde. Kështu e nderoi Zoti Sulejmanin, sepse Ai e njihte mirë drejtësinë e Sulejmanit dhe gjykimin e tij të urtë. Askush të mos mendojë se kjo mirësi iu dha Sulejmanit që të kënaqej vetëm në këtë botë. Madje, në ahiret atij do t'i jepen shumë më tepër mirësi. Për këtë arsye, Zoti thotë:

- Dhe ai është tek Ne nga më të afuarit dhe ka një fund (e shpërblim) të mirë. - Në ahiret, ai është nga më të afuarit tek Allahu, i nderuar dhe me shpërblime të shumta. Më poshtë janë disa dobi që menduam të nxjerrim nga historia e Daudit dhe Sulejmanit.

1. Allahu i Madhëruar i tregoi Muhamedit (a.s) disa histori të popujve të shkuar, me qëllim që të fuqizonte zemrën e tij dhe ta

bënte të durueshëm dhe të qetë. Ai i tregoi për adhurimet e profetëve të shkuar, për durimin e tyre të madh, si dhe këmbënguljen në rrugën e Zotit. Ai i tregoi, gjithashtu, se ata i ktheheshin Zotit me adhurime e përkushtime të shumta. Kjo u bë që Muhamedi (a.s) të nixtej dhe të garonte me ata të zgjedhur, me dëshirën për ta kënaqur Allahun e Madhëruar. Kështu, ai do të punonte më shumë, që t'i afrohej Zotit me adhurime, ashtu si ata, madje edhe më mirë se ata. Ai do të bëhej më i qëndrueshëm dhe durimtar përballë mundimeve që i jepte populli i vet. Për këtë arsye, kur Allahu e këshillon Profetin që të bënte durim përballë mundimeve të popullit të tij, i thotë që të kujtojë historinë e Daudit: "Por ti bëj durim ndaj asaj, që ata thonë dhe kujto robin Tonë, Dauudin, të fuqishmin (*në fé e në trup*)! Ai gjithmonë kthehej tek Allahu (*me pendim të sinqertë e bindje të plotë*)." Kështu, ai do të gjente ngushëllim dhe qetësi, me ndihmën e sigurt të Zotit.

2. Allahu i Madhëruar e lëvdon Daudin me dy cilësi të bukura: fuqinë trupore dhe shpirtërore, përkushimin në bindje ndaj Tij dhe adhurime. Një njeri me fuqi trupore dhe shpirtërore kryen adhurime të mrekullueshme dhe përmbush urdhëresat e Allahut shumë më mirë se një njeri i dobët dhe i pafuqishëm. Njeriu duhet të marrë çdo masë dhe të ndjekë çdo rrugë për të përmbushur urdhëresat e Zotit. Ai nuk duhet t'i dorëzohet plogështisë, dembelizmit, indiferentizmit e pafuqisë. Ai duhet të jetë i gjallë, optimist, plot vullnet dhe ambicie për të arritur qëllimin final, adhurimin e Zotit dhe kënaqësinë e Tij. Ai duhet të marrë masat për t'ia prerë rrugën çdo gjëje që e dobëson dhe e plogështon, çdo gjëje që e ngadalëson nga synimet e tij.

3. Kthimi tek Zoti në çdo çështje, duke i kërkuar ndihmë me adhurime e mbështetje të plotë, është nga cilësitë më të mrekullueshme dhe përshkrimi i saktë i profetëve e traditës së tyre. Allahu i Madhëruar lëvdoi Daudin dhe Sulejmanin me këto cilësi. Për këtë arsye, le të jenë ata

shembuj për të gjithë ata që duan Xhenetin dhe le të ndjekin rrugën e tyre ata që duan të kënaqin Allahun, i Cili thotë: "Këta ishin ata të cilët Allahu i udhëzoi në rrugë të drejtë, prandaj me udhëzimin e tyre udhëhiqu." [En'am 90].

4. Në këto ajete mësojmë për mirësitë e mëdha që Allahu i dhuroi Daudit. Ai i dhuroi atij një zë jashtëzakonisht të bukur, aq sa malet e ngurtë dhe zogjtë këndonin dhe i bënë tesbih Zotit së bashku me Daudin, në mëngjes e në mbrëmje.

5. Ndër mirësitë më të mëdha të Allahut për robin e Tij është që t'i dhurojë dituri të dobishme, t'i mësojë që të gjykojë me drejtësi dhe t'i japë të drejtën çdokujt. Kështu e dalloj Allahu i Madhëruar Daudin (a.s).

6. Në këto ajete del në pah kujdesi i madh i Allahut të Lartësuar për Profetin e Tij dhe për adhuruesit e sinqertë. Ai i sprovon ata për shkak të ndonjë gabimi të tyre, por pastaj ua largon sprovën, që ata të kthehen më të plotë, të përmirësuar dhe më të kompletuar sesa më parë. Kështu ndodhi me Daudin dhe Sulejmanin. Allahu kujdeset për të dashurit e Tij duke i mjekuar dhe pastruar nga çdo mangësi dhe gabim.

7. Profetët kanë qenë të ruajtur nga gabimet që kanë lidhje me kumtimin e saktë të Shpalljes së Zotit, sepse në të kundërt qëllimi i Shpalljes nuk do të realizohej. Por ata edhe mund të bënin ndonjë gabim, ashtu siç është natyra njerëzore, por Allahu shumë shpejt i përmirësonte ata dhe nga këto gabime dilnin shumë dobi dhe mësim, me mëshirën e Allahut.

8. Daudi (a.s) qëndronte gjatë në *mihra*bin e tij për t'iu përkushtuar Zotit, prandaj ata dy njerëzit që kërkuan gjykimin e tij u hodhën nga muri fshehtaz, sepse vetëm në atë moment mund të gjeje Daudin pa njerëz rreth e rrotull. Në vendin e adhurimit atë nuk e shqetësonte kush. Ai nuk ua kishte kushtuar të gjithë kohën e tij njerëzve, edhe pse dukej e nevojshme, pasi çështjet që i vinin për gjykim ishin të shumta. Me gjithë këto aktivitete, ai kishte veçuar kohë për

Zotit e tij, për t'u veçuar me Të e për të gjetur kënaqësinë e prehjen, duke e adhuruar dhe thurur lavde për Të. Ky ushqim shpirtëror ishte i domosdoshëm për të, sepse e mbushte me sinqeritet dhe forcë për të gjitha punët e tjera.

9. Ruajtja e edukatës dhe etikës me gjykatësit është detyrë dhe normë e domosdoshme, që duhet përmbushur. Kur dy njerëzit hynë tek vendfalja e Daudit në mënyrë jo normale, kjo e shqetësoi atë, sepse ishte sjellje e papëlqyeshme, madje e qortueshme.

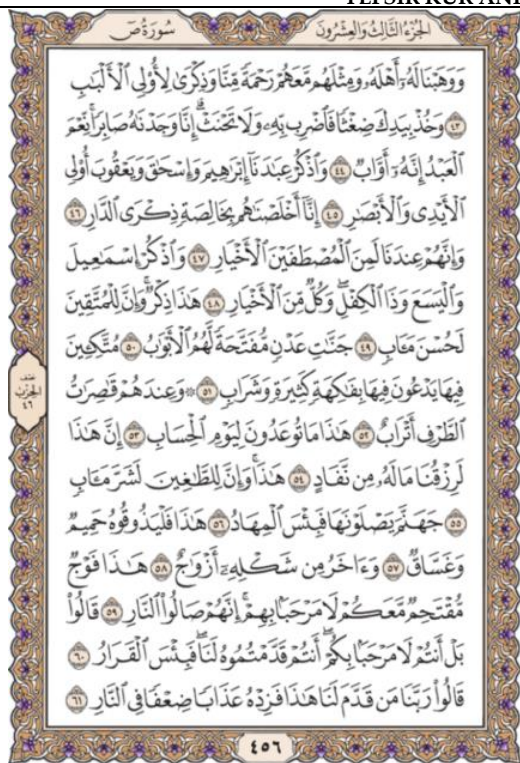
10. Gjykatësi nuk duhet të ndikohet në gjykimin e tij nga sjellja e keqe e njerëzve me të. Ai duhet të gjykojë me drejtësi dhe objektivitet, i pandikuar nga sjellja jo e hijshme e njerëzve.

11. Në këto ajete del në pah mirësia dhe dhembshuria e Daudit, falja dhe toleranca e tij e madhe. Ai nuk u zemërua me dy burrat, që hynë pa leje dhe pa edukatë në vendfaljen e tij. Ai ishte mbreti i tyre, por as i qortoi dhe as rëndoi ata me fjalë.

12. Lejohet që dikush që i është bërë padrejtësi t'i thotë kundërshtarit të tij “Më ke bërë padrejtësi”, sepse të dyja palët e ngjarjes i thanë Daudit: “Ne jemi dy palë kundërshtarë. Njëri (nga ne) i ka bërë padrejtësi tjetrit.”

13. Besimtari, edhe nëse ka dituri të madhe, gradë të larta dhe është i respektuar ndër njerëz, përsëri, nëse dikush e këshillon dhe i tërheq vërejtjen, nuk duhet të zemërohet apo të revoltohet, por duhet që menjëherë të pranojë këshillën dhe t'i shprehë mirënjohjen atij që ia jep këshillën. Kur dy burrat e këshilluan Daudin, ai nuk u zemërua nga këshilla e tyre, dhe kjo nuk e devijoi nga e vërteta, madje gjykoi me drejtësi.

14. Nga ajetet kuptohet se përzjerja e shpeshtë me miqtë dhe marrëdhëniet e shumta financiare me ta mund të shkaktojnë armiqësi dhe grindje. Nga të tilla sprova të shpëton veçse devotshmëria ndaj Zotit, durimi, kujdesi, imani i sinqertë dhe veprat

e mira. Sigurisht, njerëz të tillë janë shumë të rrallë.

15. Kërkimi i faljes, adhurimet e shumta e në mënyrë të veçantë namazi me përkushtim janë disa nga veprat që bëhen shkak për falje gjynaresh. Po ta vëresh me kujdes, Allahu i Madhëruar e lidh ngushtë faljen e gjynaheve të Daudit me kërkimin e faljes dhe me rënien në sexhde, duke falur namaz. Ai thotë: “Dhe Daudi e kuptoi se Ne e vumë në prove atë. Prandaj i kërkoi falje Zotit të vet, u përkul (ra në sexhde) dhe u kthye (tek Allahu i penduar).”

16. Në këto ajete del qartë nderimi i madh i Allahut për dy robtë e Tij adhures dhe profetë, Daudin dhe Sulejmanin (a.s.). Ai na tregon se ishin nga më të afërmit tek Ai dhe se do t'i shpërblejë me mirësi të shumta. Askush të mos mendojë se ato sprova apo gabime që u ndodhën e ulin figurën dhe gradën e tyre tek Allahu i Lartësuar. Përkundrazi, ato tregojnë se butësia dhe përkujdesi i Tij ndaj atyre ishte shumë i madh. Kështu kujdeset Allahu për robtë e tij të sinqertë. Edhe kur ata gabojnë, Ai ua fal

gjynahet, ua mbulon të metat dhe i bën të kthehen edhe më të mirë dhe të pastër se përpara. Me faljen e Tij largohet çdo gjurmë e keqe që lënë pas gjynahet. Allahu është i Plotfuqishëm që të largojë nga zemra e njerëzve çfarëdo gjurme pakënaqësie kur dëgjohet për ndonjë gabim të atyre të zgjedhurve. Zakonisht, kur dëgjon për dikë se ka gabuar, në sytë e tu bie vlerësimi dhe respekti për të, por jo për këta të zgjedhur e të dalluar, sepse nga falja dhe dashuria e madhe e Zotit për ata, largohet nga zemrat e njerëzve edhe thërmija më e vogël e këtyre ndjenjave. Kështu, ata janë gjithmonë të dashur dhe të respektuar në zemrat e besimtarëve, dhe kjo për Allahun është e lehtë, sepse Ai është Bujari e Falësi i madh.

17. Roli i gjykatësit është një gradë dhe detyrë fetare, që e kanë patur profetët e Zotit dhe dijetarët pas tyre. Detyra e çdo njeriu që merr këtë detyrë është që të gjykojë me drejtësi dhe t'u largohet epsheve dhe interesave të padrejta. Por, sigurisht, që gjykimi me drejtësi kërkon që gjykatësi të njohë mirë çështjet dhe njohuritë fetare fillimisht. Ai duhet të ketë informacion dhe një pasqyrë të plotë të çështjes, duke e lidhur me ligjet e Sheriatit. Ai që është i paditur në këto drejtime nuk bën si gjykatës dhe nuk i lejohet që të marrë këtë lloj detyre.

18. Gjykatësi duhet të jetë i kujdesshëm dhe të ruhet nga emocionet dhe ndjekja e dëshirave dhe interesave të njëanshme. Ai duhet të luftojë me egon, që synimi i vetëm të jetë e vërteta dhe e drejta. Gjatë ushtrimit të gjykimit, ai duhet të shmangë çdo ndjenjë dashurie ose urrejtjeje për palët që gjykon.

19. Edhe Sulejmani ishte një vlerësim dhe shpërblim për Daudin (a.s), që Allahu ia dhuroi. Ndër mirësitë më të mëdha të Allahut të Lartësuar, është që Ai të dhurojë një fëmijë të mirë dhe besimtar. Kjo është dritë mbi dritë.

20. Lavdërimi i madh për Sulejmanin, kur Allahu thotë: “Ne i dhuruam Davudit (*një djalë,*) Sulejmanin - rob shumë i mirë dhe i kthyer te Zoti.”

21. Mirësitë e Allahut për adhuruesit e Tij të sinqertë janë të shumta. Ai i bekon dhe kujdeset që ata gjithmonë të bëjnë punë të mira. Ai i edukon dhe ndihmon të arrijnë gradat më të larta të moralit. Pastaj i lëvdon ata për këto cilësi të mira dhe u lë emër të mirë ndër njerëz. Allahu është Bamirës i Madh dhe Dhurues i çdo mirësie.

22. Dashuria e Sulejmanit për Allahun qëndronte mbi çdo dashuri tjetër.

23. Çdo lloj dashurie që e pengon robin nga dashuria dhe adhurimi i Allahut është e qortuar dhe e keqe. Për këtë arsye, njeriu duhet të dojë dhe t'i përkushtohet veçse atyre gjërave që i sjellin dobi.

24. Në këto ajete gjejmë një argument të fortë vërtetues të rregullit të mrekullueshëm që thotë: “Çdokush që e lë diçka për hir të Allahut, Allahu ka për t'ia zëvendësuar me diçka edhe më të mirë se ajo që lë.” Kështu, kur Sulejmani hoqi dorë nga kuajt e mësuar dhe të shpejtë, Allahu ia zëvendësoi me diçka më të shpejtë dhe të mirë sa ata. Ai i nënshtroi erën, që mund ta çonte e transportonte atë dhe ushtritë e tij në çdo vend ku ai dëshironte. Ajo ishte aq e shpejtë, saqë udhëtimin e një muaji e bënte për një pasdite. Allahu i nënshtroi atij edhe shumë shejtanë të fuqishëm, të cilët i kryenin punë të tilla, që askush prej njerëzve apo kafshëve nuk mund t'i kryente.

25. Nënshtrimi i xhindëve ishte i veçantë për Sulejmanin (a.s). Askush tjetër nuk e ka pasur këtë pushtet.

26. Sulejmani (a.s) ishte mbret dhe profet. Atij i ishte dhënë liri që të vepronte si të dëshironte. Pavarësisht nga kjo, ai ishte njeri i drejtë. Profetët që nuk kanë qenë mbretër e sundimtarë i kanë patur të gjitha dëshirat dhe prirjet e tyre të nënshttruara sipas urdhëresave të Allahut. Sa herë që vepronin ose nuk vepronin, e bënin veçse me urdhër nga Allahu. I tillë ishte profeti ynë Muhamedi (a.s) dhe, pa dyshim, që grada e Muhamedit ishte më e lartë se të gjithë të tjerët.

Ajetet 41 – 44

41. Kujto edhe robin tonë Ejubin! Ja, ai iu drejtua Zotit të vet me lutje dhe tha: “Shejtani më ka goditur me mundim e vuajtje.”!

42. (Atij iu tha) “Bjeri tokës me këmbën tënde! Ky është ujë i ftohtë, për t'u larë dhe për të pirë.”

43. Ne ia rikthyem familjen e tij, duke ia shtuar dyfish, si mëshirë nga Ne dhe si mësim për të gjithë ata që kuptojnë.

44. “Merr me dorën tënde një tufë thuprash dhe bjeri lehtë asaj (gruas tënde), që të mos e shkelësh betimin tënd! Vërtet, Ne e gjetëm atë durimtar. Sa rob i mirë ishte ai! Ai ishte i kthyer (me përunjësi) te Zoti.

Shpjegimi i ajeteve

- Kujto edhe robin tonë Ejubin! Ja, ai iu drejtua Zotit të vet me lutje dhe tha: “Shejtani më ka goditur me mundim e vuajtje.”! - Kujto në këtë libër të famshëm dhe plot mësim të vyera edhe Ejubin, kur iu drejtua Zotit të vet me lutje. Kujtoje atë me fjalët më të mira dhe lëvdatat më të bukura. Tregojë për durimin e tij të pashembullt, kur atë e zunë fatkeqësitë dhe sëmundjet. Ai asnjëherë nuk iu ankua kujt, veç Allahut, të Cilit iu drejtua me lutje e përgjërime. Me edukatë dhe moral të lartë, i tha Allahut: “Shejtani më ka goditur me mundim e vuajtje. Ai më ka rënduar me një sëmundje të dhimbshme dhe rraskapitëse!” Ai i mallkuar i kishte fryrë dhe ai ishte mbushur me plagë, të cilat ishin rënduar shumë. Madje, në të njëjtën mënyrë të dhimbshme, kishin vdekur e gjithë familja e tij dhe ishte zhdukur e gjithë pasuria e tij, që më parë ishte e madhe. Atëherë, kur Allahu deshi që ta shëronta, i tha:

- Bjeri tokës me këmbën tënde! Ky është ujë i ftohtë, për t'u larë dhe për të pirë. - Me të goditur tokën, do të dalë prej saj një burim uji, nga i cili do të lahesh dhe do të pish. Kështu do të largohet prej teje çdo sëmundje e plagë. Kështu veproi Ejubi, dhe Allahu e shëroi atë.

- Ne ia rikthyem familjen e tij, duke ia shtuar dyfish, si mëshirë nga Ne dhe si mësim për të gjithë ata që kuptojnë. - Jo vetëm kaq, por i ktheu edhe familjen e tij. Thuhet se Allahu e ringjalli familjen e tij, duke ia shtuar dyfish dhe i dhuroi pasuri të madhe. E gjitha kjo ishte nga mëshira e Zotit për Ejubin. Ai ishte durimtar dhe i kënaqur me Zotin, prandaj Ai i dhuroi shpërblime të shumta që në jetën e kësaj bote, dhe i premtoi shpërblimin e mrekullueshëm në ahiret. Allahu i Lartësuar e bëri këtë histori: "...si mësim për të gjithë ata që kuptojnë." Që të mençurit të kujtojnë vazhdimisht gjendjen e Ejubit (a.s), me durimin dhe moralin e tij të lartë me Zotin, dhe ta marrin atë si shembull. Le të mësojnë dhe të jenë të bindur se çdokush që bën durim gjatë vështirësive e sprovave, duke qënë i kënaqur me caktimin e Allahut, Allahu ka për ta shpërblyer shumëfish që në këtë dynja dhe përjetësisht në ahiret. Gjithashtu, Ai ka për t'iu përgjigjur lutjeve të tij.

- Dhe merre me dorën tënde një tufë thuprash dhe bjeri lehtë me to (gruas tënde) dhe mos e thyej betimin tënd! - Merr një grumbull thuprash dhe godite me to atë (gruan), që të mos e thyesh betimin. Mufesirët tregojnë dhe thonë se gjatë kohës së sëmundjes, Ejubi u zemërua me të shoqen për diçka dhe u betua se, kur ta shëronte Allahu, do ta godiste me 100 kamzhikë. Kur Allahu e shëroi, ai duhej që të përmbushte këtë betim. Por gruaja e tij ishte bamirëse dhe besimtare e mirë, prandaj Allahu e mëshiroi atë dhe i dha këtë zgjidhje të thjeshtë, që edhe betimi të mos prishej, por edhe gruaja të mos dëmtohej. Ai e mësoi që të merrte një tufë me 100 thupra të holla dhe ta godiste vetëm një herë, duke e përmbushur kështu betimin e tij.

- Vërtet, Ne e gjetëm atë durimtar. - Edhe kur kaloi këtë sprovë të madhe, ai bëri durim të madh, për hir të Allahut. Për këtë arsye, Allahu thotë për atë:

- **Sa rob i mirë ishte ai!** - Ai i plotësoi gradat e adhurimit dhe tregoi se e donte Allahun dhe ishte i kënaqur me Të qoftë kur ishte në mirësi, qoftë në fatkeqësi, qoftë kur ishte i shëndetshëm, me fuqi e pasuri të madhe, qoftë kur ishte i varfër dhe i dobët.

- **Ai ishte i kthyer (me përunjësi) te Zoti.** - Ejubi kthehej shumë tek Zoti i tij qoftë për çështjet e dynjasë, qoftë në çështjet fetare. Ai e përmendte shumë Allahun me lutje dhe i tregoi se e donte shumë Atë, me durimin, sjelljen dhe adhurimet e shumta që bënte.

Ajetet 45 – 47

45. Kujto robtë tanë, - Ibrahimin, Is'hakun dhe Jakubin! Ata ishin të fortë dhe të ditur.

46. Ne i dalluam ata me një virtyt të veçantë - të kujtonin gjithmonë Botën tjetër.

47. Nuk ka dyshim se ata ishin te Ne prej të zgjedhurve më të mirë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kujto robtë tanë, - Ibrahimin, Is'hakun dhe Jakubin! Ata ishin të fortë dhe të ditur.** - Kujto me lëvdata adhuruesit e singertë e të përkushtuar ndaj Nesh, Ibrahimin, të dashurin e Allahut, Is'hakun birin e Ibrahimit, dhe Jakubin, nipin e tij. Këta Allahu i quajti "*uli ejdin*" - të zellshëm e plot gjallëri në adhurimet që bënin. Ata ishin edhe të ditur e të urtë në fenë e Allahut.

- **Ne i dalluam ata me një virtyt të veçantë - të kujtonin gjithmonë botën tjetër.** - Ne i dalluam dhe pajisëm ata me një cilësi jashtëzakonisht të rëndësishme: të kujtonin gjithmonë botën tjetër. Ne i bëmë që të kenë gjithmonë të gjallë besimin në jetën tjetër. Kjo do t'i shtynte që kohën më të çmuar dhe energjitë më të mira t'i kalonin veçse në punë të mira, që do të ngrinin gradën e tyre tek Zoti dhe do të sillnin shpëtim e shpërblim të madh në jetën tjetër. Mbikëqyrja e Zotit i shoqëronte vazhdimisht. Ai i bëri ata më të përmendurit dhe më të lavdëruarit ndër njerëz. Çdokush do të ndriçohet me historinë e tyre, duke nxjerrë mësim të shumta. Ata do të

kujtohen ndër njerëz me lëvdatat më të larta. E si të ndodhë ndryshe, kur ata:

- **Nuk ka dyshim se ata ishin për Ne të zgjedhurit më të mirë.** - Allahu i zgjodhi dhe veçoi ata mes krijesave më të mira. Ata kishin cilësitë më të larta dhe veprat më të mira e më të dobishme.

Ajetet 48 – 54

48. Kujto Ismailin, Eljesan dhe Dhulkiflin! Që të gjithë ishin prej të zgjedhurve.

49. Ky është Mesazh paralajmërimi. Dhe është e sigurt se të devotshmit kanë një përfundim të mirë -

50. Xhenetet e Adnit me dyer të hapura për ta.

51. Aty do të jenë të mbështetur në kolltukë dhe kërkojnë fruta e pije të ndryshme.

52. Ata do të kenë pranë vetes (hyri) sypërlura të një moshe.

53. Këto janë ato mirësi që ju premtohen për ditën e llogarisë.

54. Ky është rizku Ynë, - ai nuk ka të mbaruar.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kujto Ismailin, Eljesan dhe Dhulkiflin! Që të gjithë ishin prej të zgjedhurve.** -

Kujtoji këta profetë me lëvdatat më të larta, sepse të gjithë ata ishin nga më të zgjedhurit, që Allahu i dalloi. Për këtë arsye, Ai i bëri me cilësitë më të larta në diturinë, veprat dhe moralin e tyre.

- **Ky është Mesazh paralajmërimi.** - Sjellja e historive të këtyre profetëve në Kur'an është një mësim i vyer për të gjithë ata që duan të përfitojnë nga Kur'ani plot mësim e dobi. Të mençurit përfitojnë duke kujtuar dhe studiuar këta të përzgjedhur dhe marrin mësim të vyera nga cilësitë dhe sjellja e tyre. Ata mund të shohin mirësitë e shumta, me të cilat Zoti i begatoi ata. Ai bëri që ata të jenë gjithmonë të lavdëruar e të nderuar ndër breza. Të gjitha këto janë prej cilësisë së Kur'anit si "*dhikër*", domethënë, kujtim dhe mësim për gjërat e dobishme dhe të vyera. Përmendja e historive dhe cilësive të të mirëve është nga

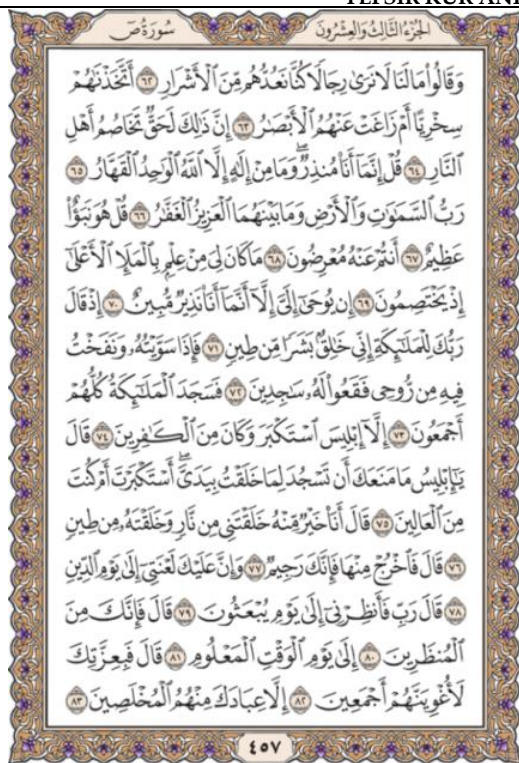
mënyrat më të dobishme të nxënies aë mësimëve të Zotit, që janë të pafundme. Lum ai që përfiton nga këto mirësi dhe mësim!

- Dhe është e sigurt se të devotshmit kanë një përfundim të mirë... - Të gjithë ata që plotësojnë devotshmërinë ndaj Zotit, duke plotësuar urdhrat dhe duke lënë ndalesat, burra apo gra qofshin, kanë këtë premtim të mrekullueshëm nga Zoti i tyre. Ai na siguron se "...të devotshmit kanë një përfundim të mirë." Ata do të kenë një përfundim të mirë dhe një pritje të bukur tek Zoti:

- Xhenetet e Adnit me dyer të hapura për ata. - Ato janë kopshtet e qëndrimit të përjetshëm, nga të cilat askush nuk kërkon të largohet apo që t'i zëvendësohen me diçka tjetër, sepse ato janë të përkryera në çdo mirësi brenda tyre. Bukuritë e tyre janë të plota dhe ata kurrë nuk kanë për të dalë prej andej. Ato janë "me dyer të hapura për ata." Portat e kështjellave dhe dhomave të tyre nuk janë të mbyllura, që ata të kenë nevojë që t'i hapin. Atyre do t'u shërbehet me shumë kujdes. Kjo tregon, gjithashtu, se ata do të jenë në qetësi të plotë, të patrazuar nga asnjë lloj frike dhe shqetësimi. Në Xhenetet e Adnit nuk është e nevojshme që ata t'i mbyllin dyert. Çdo gjë është e qetë dhe u përket atyre. Askush nuk i shqetëson apo prish kënaqësitë e banorëve të Xhenetit.

- Aty do të jenë të mbështetur në kolltukë dhe do të kërkojnë fruta e pije të ndryshme. - Do të ulen dhe mbështeten në shtretër e kolltukë të zbukuruar, në vende të hijshme. Ndërkohë, ata do të kërkojnë fruta e pije të ndryshme. Ata do të urdhërojnë shërbëtorët, që janë djem të rinj, që të sjellin atyre fruta dhe pije të këndshme, nga të gjitha llojet që ua do shpirti. Kjo tregon për mirësitë e shumta, rehatinë e madhe dhe kënaqësitë që ata përjetojnë.

- Ata do të kenë pranë vetes (hyri) syperulura të një moshe. - Pranë tyre qëndrojnë hijshëm hyritë sybukura, të cilat janë të mahnitura pas burrave të tyre dhe burrat e tyre janë të mahnitur pas hyrive, aq

sa nuk mund ta largojnë shikimin nga njëri tjetri. Ata janë të dashuruar me njëri tjetrin dhe nuk shikojnë diçka tjetër, që mund t'ua heqë vëmendjen nga ata. Allahu i përshkruan ato si "etrab", pra, janë të një moshe, në moshën më të përkryer, plot afsh dhe dëshirë për kënaqësi.

- Këto janë ato mirësi që ju premtohen për ditën e llogarisë. - Këto ju premtohen për Ditën e Gjykimit, o ju të devotshëm! Kjo do t'ju jepet për punët tuaja të mrekullueshme, të nxitura nga imani i pastër dhe i sinqertë.

- Ky është rizku Ynë, - ai nuk ka të mbaruar. - Këto mirësi që u japim banorëve të Xhenetit janë dhuratë nga ana Jonë. Për mirësitë që Allahu u dhuron, thotë që ato nuk mbarojnë kurrë. Ato janë të përjetshme dhe të pandërprera, madje në rritje të vazhdueshme në çdo kohë. Kjo nuk është ndonjë gjë e madhe për Zotin Bujar, të Dashur dhe Mëshirëplotë, Bamirës dhe të Gjerë në dhuratat e Tij. Ai është i Pasuri, i Lavdëruari, i Gjithëmëshirshmi, që kujdeset edhe për detajet më të vogla me mëshirën e

Tij. Ai është Mbreti, Sunduesi, që gjykon me drejtësinë e Tij. Ai është i Madhërishmi dhe i Bukuri në çdo cilësi të Tij. Bujaria e Tij është e pashtershme. Mirësitë e dhuratat e Tij nuk mund të numërohen. Njeriu nuk ka mundësi të konceptojë qoftë edhe një pjesë të vogël të bamirësisë së Zotit.

Ajetet 55 – 64

55. Ja, kështu do të jetë. Por keqbërësit (që kaluan çdo kufi) do të kenë fundin më të keq -

56. Xhehenemin, ku do të hidhen (për dënim). Ai është vendi më i shëmtuar.

57. Ja, kështu do të jetë. Pastaj, ata do të shijojnë ujë të valë dhe të ndyrë.

58. Ata do të kenë edhe dënime të tjera të ngjashme me to.

59. Ky - (i thuhet parisë së jobesimtarëve) - është një grup që do të bashkohet me ju (në zjarr). Mos qofshin të mirëpritur - (thotë para e jobesimtarëve) - ata do të digjen në zjarr.

60. Ata (pasuesit) do të thonë: “Ju mos qofshi të mirëpritur! Jeni ju ata që na e bëtë këtë!” Sa vendqëndrim i keq që është!

61. O Zoti ynë! – do të thonë pasuesit - “Atyre që na e bënë këtë, shtoja dyfish dënimin në Zjarr!”

62. Dhe do të thonë: “Ç’ka ndodhur me ne që nuk po i shohim disa burra, që ne i numëronim prej të këqijve?”

63. A talleshim ne me ta, apo mos vallë na kanë humbur sysh?”

64. Kjo polemikë mes banorëve të zjarrit është, pa dyshim, e vërtetë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ja, kështu do të jetë.** - Ky është shpërblimi për të devotshmit, siç jua përshkruam.

- **Por keqbërësit (që kaluan çdo kufi) do të kenë fundin më të keq...** - Për ata që i kanë kaluar kufijtë me mohimin e Zotit dhe poshtërsitë, është përgatitur një kthim i tmerrshëm dhe i dhembshëm.

- **... Xhehenemin, ku do të hidhen (për dënim).** - Në Xhehenem janë grumbulluar të gjitha ndëshkimet. Nxehtësia e tij është e

pashembullt. Ata do të ndëshkohen atje me një dënim përvëlues, që do t'i përfshijë nga çdo anë: "Për ata është përgatitur Xhehenemi, si shtrat nga poshtë dhe si mbulesë nga lart." [El ea'raf 41]. "Ata do të kenë shtresa zjarri nga sipër dhe nga poshtë. Me këtë i frikëson Allahu robtë e Vet: “O robtë e Mi, kini frikë (dënimin)!” [Zumer 16].

- **Ai është vendi më i shëmtuar.** - Sa vend i keq është ai! Ai është vendi më i tmerrshëm, ku janë mbledhur të gjitha llojet e dënimit, poshtërimet e dëshpërimit.

- **Ja, kështu do të jetë. Pastaj, ata do të shijojnë ujë të valë dhe të ndyrë.** - Shijojeni ndëshkimin me ujin përvëlues! Sa herë që ta pini, do t'ju këputen zorrët e barkut. Pini "gasakun", pra, pijet më të këqija që mund të ekzistojnë. Ajo është një përzierje prej qelbi dhe gjaku e lëngut të kockave të shkrira të xhehenemlinjve. Ajo është e hidhur, me erë të pështirë.

- **Ata do të kenë edhe dënime të tjera të ngjashme me to.** - Atje do të vuajnë edhe tortura të tjera të ngjashme me këto që u përmendën.

- **Ky - (i thuhet parisë së jobesimtarëve) - është një grup që do të bashkohet me ju (në zjarr). Mos qofshin të mirëpritur - (thotë para e jobesimtarëve) - ata do të digjen në zjarr.** - Këto fjalë fyese dhe mallkime do të dëgjojnë nga njëri tjetri kur hyjnë në zjarr. Gjatë futjes në zjarr, ata shajnë dhe mallkojnë njëri tjetrin, duke thënë: "Mos qofshin të mirëpritur - (thotë para e jobesimtarëve) - ata do të digjen në zjarr." Ndërsa grupi tjetër iu përgjigjet dhe thotë:

- **Ata (pasuesit) do të thonë: “Ju mos qofshi të mirëpritur! Jeni ju ata që na e bëtë këtë!”** - Ju na ftuat në rrugën tuaj dhe u bëtë sprovë për ne. Ju na sollët në këtë shkatërrim!

- **Sa vendqëndrim i keq që është!** - Ky është vendqëndrimi i të gjithë neve! Ky është më i keqi vendqëndrim! Pastaj ata luten dhe mallkojnë krerët e tyre, që i udhëhoqën dhe ftuan në humbje.

- O Zoti ynë! – do të thonë pasuesit - “Atyre që na e bënë këtë, shtoja dyfish dënimin në Zjarr!” - Në një ajet tjetër thuhet: "Melekët do t'u thonë: “Hyni në Zjarr, mes popujve që shkuan para jush - xhinde dhe njerëz.” Sa herë që një popull hyn aty, mallkon atë të mëparshmin. Dhe, kur të gjithë të tubohen në të, grupi i fundit thotë për grupin e parë: “Zoti ynë, janë këta që na çuan ne në humbje, prandaj shumëfishoja atyre dënimin me zjarr!” Ai do të thotë: “Për secilin nga ju dënimi është i shumëfishuar, por ju nuk e dini.” [El ea'raf 38.] Pastaj, gjatë kohës kur hyjnë në Zjarr, ata të mjerë thonë:

- Dhe do të thonë: “Ç'ka ndodhur me ne që nuk po i shohim disa burra, që ne i numëronim prej të këqijve? A talleshim ne me ta, apo mos vallë na kanë humbur sysh?” - Ne mendonim se ata ishin prej atyre që meritojnë zjarrin? Allahu i shëmtoftë ata, që do të dëshironin që edhe besimtarët të jenë atje në zjarr me ata: “Ç'është me ne që nuk po i shohim disa burra, që ne i konsideronim prej të këqijve? A talleshim ne me ta?” Duke qenë se ata nuk janë në zjarr, atëherë janë dy mundësi: E para: ata i patën konsideruar gabimisht si të këqij dhe talleshin me ata në jetën e kësaj bote. Në fakt, tallja ishte një vepër që vazhdimisht e bënë dhe nuk hiqnin dorë prej saj. Duke na treguar për banorët e Zjarrit dhe talljen e tyre me besimtarët, Allahu i Madhëruar thotë: "Disa prej robve të Mi thanë: “O Zoti ynë, ne besojmë. Prandaj na fal dhe na mëshiro, sepse Ti je më i miri i mëshiruesve!” Por ju i tallët ata, saqë ajo tallje ju bëri të harronit Mesazhin Tim. Ju qeshnit me ta. Unë do t'i shpërblej ata sot, sepse u treguan durimtarë. Ata janë, vërtet fitimtarët.” [Mu'minin 109 – 111]. Ndërsa mundësia e dytë është se ata janë në Xhehenem, por ata nuk po i shohim. Ka mundësi që kështu mendojnë ata në zemrat e tyre, si rezultat i besimit të tyre të gabuar në këtë botë. Në dynja ata i gjykojnë besimtarët si të këqij dhe të devijuar, që do të dënohen në zjarr. Ky gjykim u është

ngulitur në shpirt dhe nuk u ndahet. Për këtë arsye, edhe kur hyjnë në Xhehenem, ata vazhdojnë të jenë me ato mendime në zemër dhe thonë të tilla fjalë. Gjithashtu, ka mundësi që këto fjalë të jenë thjesht trillime të tyre për besimtarët, ashtu siç bëjnë në këtë jetë. Allahu i Lartësuar thotë: "A nuk janë këta njerëzit për të cilët ju betoheshit se mëshira e Allahut nuk kishte për t'i përfshirë kurrë?". Kështu besojnë këta të mjerë për besimtarët, por atë ditë besimtarëve do t'u thuhet: "Hyni në Xhenet, se për ju nuk do të ketë as frikë e as brenga!" [El ea'raf 49]. Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon se gjithë kjo që Ai na tregoi rreth banorëve të Zjarrit është e vërtetë e padiskutueshme, dhe Ai është më i vërteti në çdo fjalë që thotë:

- Kjo polemikë mes banorëve të Zjarrit është pa dyshim e vërtetë. - Kjo që ju treguam rreth polemikave mes banorëve të Zjarrit është e vërteta dhe askush nuk duhet të dyshojë për to.

Ajetet 65 – 88

65. Thuaj: “Unë jam vetëm paralajmërues. Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Allahut që është Një i Vetëm e Ngadhënjimtar (mbi gjithçka).

66. Zoti i qiejve, i tokës dhe i gjithë ç'ka mes tyre, Ngadhënjimtari, Falësi i Madh.”.

67. Thuaj: “Ky (Kur'ani) është një Lajm i madh

68. të cilit ju i ktheni shpinën.

69. Unë nuk kam asnjë dije për elitën e lartë (melekët) kur ata polemizonin (rreth Ademit).

70. Mua më është shpallur se jam veçse një paralajmërues i qartë.”

71. (Kujto) Kur Zoti yt u tha melekëve: “Unë po krijoj një njeri nga balta.

72. Kur t'i kem dhënë formë dhe t'i kem fryrë shpirt prej Meje, përuljuni atij në sexhde.”.

73. Kështu, të gjithë melekët së bashku u përulën në sexhde,

74. përveç Iblisit. Ai refuzoi, tregoi mendjemadhësi dhe u bë prej atyre që mohojnë (*besimin*).

75. Allahu tha: “O Iblis! Çfarë të pengoi ty që të mos i përulesh atij që Unë e krijova me dy Duart e Mia? A je mendjemadh, apo je nga ata që ngrenë krye?”

76. Ai (*Iblisi*) tha: “Unë jam më i mirë se ai. Mua më ke krijuar nga zjarri, kurse atë e krijoje nga balta!”

77. Zoti tha: “Atëherë dil prej këtej (*prej xhenetit*) sepse ti je i mallkuar!

78. Dhe Mallkimi Im ka për të ndjekur deri në Ditën e Gjykimit.”

79. Ai (*Iblisi*) tha: “O Zoti im! Më jep afat deri në ditën kur (*të vdekurit*) do të ringjallen!”

80. Allahu tha: “Ti je prej të afatizuarve,

81. Deri në Ditën e Kohës së Caktuar.”

82. Ai (*Iblisi*) tha: “Betohem në Fuqinë Tënde se kam për t'i humbur që të gjithë prej rrugës së drejtë,

83. Përveç atyre robve të Tu, që janë të sinqertë.”

84. Allahu Tha: “Betohem në të vërtetën dhe Unë them vetëm të vërtetën -

85. Se Unë do ta mbush xhehenemin me ty dhe me të gjithë ata që të vijnë pas.”

86. Thuaj (*o Muhamed*): “Unë nuk kërkoj prej jush për këtë (*Kur'an*) ndonjë shpërblim dhe unë nuk jam prej atyre që hiqen për çfarë nuk janë.”

87. Ky (*Kur'ani*) nuk është tjetër veç një Mesazh për Botët.

88. Dhe ju do ta shihni shumë shpejt gjithë të vërtetën e tij.

Shpjegimi i ajeteve

- Thuaj: “Unë jam vetëm paralajmërues.” - Nëse ata të kërkojnë ty, o i Dërguar, diçka që nuk është në dorën tënde, thuaju: Unë jam vetëm një paralajmërues. Kjo është gjithçka që unë kam mundësi. Çdo çështje është në dorë të Allahut. Unë jam ngarkuar veçse që t'ju kumtoj urdhëresat dhe ndalesat e Zotit, t'ju tregoj për mirësinë e t'ju nxis drejt saj, t'ju këshilloj për t'iu larguar të keqes dhe t'ju

mësoj mënyrat e shpëtimit prej saj. Ai që e gjen rrugën dhe dritën e udhëzimit të plotë, le ta dijë se e ka për të mirën e vet. Kush largohet dhe e shpërfill udhëzimin, le ta dijë se ka dëmtuar veçse vetveten. Për këtë arsye, mësojeni të vërtetën e sigurt se:

- **Nuk ka asnjë zot tjetër** (*që meriton adhurimin*), **përveç Allahut, që është Një i Vetëm e Ngadhënjimtar** (*mbi gjithçka*).

- Askush tjetër nuk meriton të adhurohet me meritë, veç Allahut. Ai është Një i Vetëm e Ngadhënjimtar. Ky përkrim mjafton për ta besuar se Ai është i vetmi që meriton adhurimin si një dhe i pashoq. Ai dhe vetëm Ai meriton të adhurohet si një i vetëm, sepse Ai është Një në të gjitha aspektet dhe është Ai që ka nënshtuar dhe përulur gjithçka. Nuk mund të ketë dy me cilësinë *Ngadhënjimtar* ‘Nënshtues i Gjithçkaje’. Allahu është Një i vetëm dhe si i tillë është i vetmi që e meriton ta adhurosh, t'i përulesh dhe t'i nënshtrohesh ligjit të Tij. Pasi solli këto dy cilësi për Vetën, Allahu sjell edhe një argument tjetër: njëshmërinë e Tij në Rububije, pra, në pohimin e Tij si i vetmi Krijues, Furnizues dhe Kujdestar i qiejve dhe Tokës. Ai thotë:

- **Zoti i qiejve, i tokës dhe i gjithë ç'ka mes tyre, Ngadhënjimtari, Falësi i Madh**”. - Ai është i Vetmi Krijues, Kujdestar dhe Rregulluesi i çdo çështjeje, që kujdeset me të gjitha mënyrat. Ai është Krenari e Ngadhënjimtari, që e ka gjithë fuqinë në dorën e Tij. Me këtë fuqi dhe pushtet, Allahu krijoi të gjitha krijesat madhështore. Allahu është Falësi i Madh i të gjitha gjynaheve, të vogla a të mëdha qofshin, për të gjithë ata që pendohen dhe largohen nga këto gjynahe. Allahu është Ai që duhet me gjithë shpirt dhe që e meriton të adhurohet, e jo ata që nuk mund të krijojnë, të furnizojnë, që nuk mund të sjellin dëm apo dobi dhe që nuk kanë në dorë asnjë çështje. Ata nuk kanë në dorë as faljen e gjynaheve dhe as pranimin e pendimit. Të gjitha këto janë në dorë të Allahut.

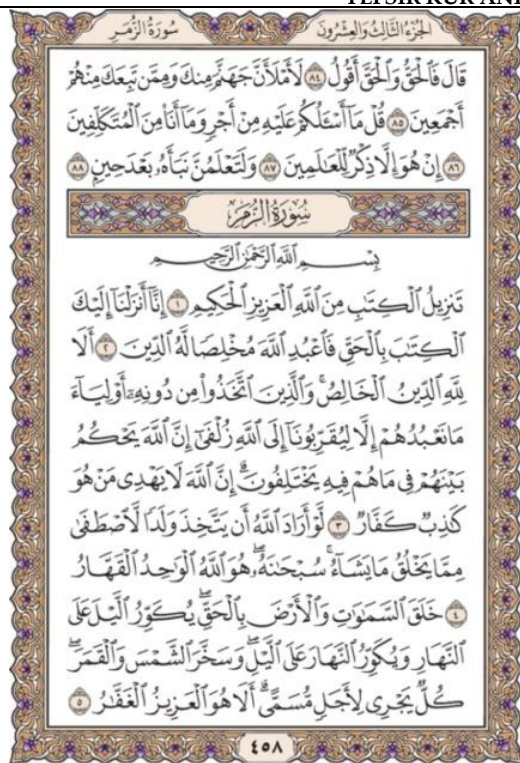
- **Thuaj:** “Ky (*Kur’ani*) është një Lajm i madh” - Këto janë fjalë që shërbejnë si frikësim dhe paralajmërim për ta. Ato duhet të bëjnë që ata të zgjohen dhe të marrin masat, që të ruhen. Allahu thotë: “Ky (*Kur’ani*) është një Lajm i madh” Kjo përfshin të gjitha lajmet për ringjalljen dhe tubimin para Zotit, për llogarinë me drejtësi dhe shpërblimin e ndëshkimit sipas punëve. Këto janë lajme shumë të mëdha dhe të rëndësishme. Ato duan përkushtim të madh dhe shumë serioz, që të përgatitesh. Këto lajme kurrsesi nuk duhen shpërfillur apo të lihen në harresë.

- **të cilit ju i ktheni shpinën.** - Ju i keni kthyer shpinën, a thua sikur para jush nuk ju pret llogaria dhe nuk do të jepet as shpërblim e as ndëshkim. Nëse keni dyshim në fjalën time, atëherë mendoni pak rreth faktit që unë po ju flas për gjëra që nuk i trilloj nga mendja ime dhe as i kam studiuar në ndonjë libër tjetër. Atëherë, si është e mundur që unë t’ju njoftoj për ato me saktësi, pa shtuar dhe pakësuar gjë nga shpalljet e shkuara? Kjo duhet të shërbejë si argument shumë i madh për ju, që të mësoni për besnikërinë time dhe për vërtetësinë e asaj që solla nga Zoti im.

- **Unë nuk kam pasur asnjë dije për elitën e lartë (*melaiket*), kur ata polemizonin (*rreth Ademit*).** - Unë nuk do të dija gjë rreth melekëve dhe asaj që flasin ata, sikur të mos më mësonte Allahu dhe të mos më kishte ardhur Shpallje.

- **Mua më është shpallur se jam veçse një paralajmërues i qartë.** - Unë ju kumtoj veçse atë që më shpallet nga Zoti dhe mua më është shpallur se jam veçse një paralajmërues i qartë, që ju tregon gjithçka nga e cila duhet të ruheni dhe si duhet të ruheni. Nuk ka paralajmërues më të qartë se Muhamedi (a.s). Në vijim, Allahu i Lartësuar na tregon për polemikën e melekëve:

- (*Kujto*) **Kur Zoti yt u tha melekëve: “Unë po krijoj një njeri nga balta.** - Allahu i njoftoi ata: “Unë po krijoj një njeri

nga balta.” Kjo ishte lënda e krijimit të Ademit (a.s.).

- **Kur t’i kem dhënë formë dhe t’i kem fryrë shpirt prej Meje, përlunijuni atij në sexhde.”** - Pasi ta kem formuar trupin e Tij, atëherë ju do t’i përlunijuni atij në sexhde. Pas këtij urdhëri, melekët u përgatitën që ta përmbushin atë në mënyrën më të plotë, siç iu kërkua, duke e nderuar figurën e Ademit (a.s). Allahu i Lartësuar e plotësoi krijimin e Ademit me trup dhe me shpirt dhe i vuri në provë melekët dhe Ademin, në lidhje me diturinë. Pasi doli në pah dituria e Ademit (a.s), atëherë Allahu i urdhëroi ata për të rënë në sexhde.

- **Kështu, të gjithë melekët së bashku u përlunë në sexhde,** - Të gjithë melekët e Zotit ranë në sexhde, pa përjashtim.

- **përveç Iblisit. Ai refuzoi, tregoi mendjemadhësi dhe u bë prej atyre që mohojnë (*besimin*).** - Iblisi nuk pranoi të binte në sexhde, duke treguar mendjemadhësi e kryelartësi para Allahut dhe duke shprehur nënçmim për Ademin (a.s). Allahu thotë: "Ai refuzoi, tregoi

mendjemadhësi dhe u bë prej atyre që mohojnë (*besimin*). Pra, në diturinë e Zotit, ai ishte mohuesi së vërtetës dhe i Zotit. Më pas, Allahu i Lartësuar tha, duke kërcënuar Iblisin, që nuk iu bind urdhrin të Tij:

- **“O Iblis! Çfarë të pengoi ty që të mos i përulesh atij që Unë e krijova me dy Duart e Mia? A je mendjemadh, apo je nga ata që ngrenë krye?”** - Ademin e dallova dhe e veçova Unë nga të gjitha krijesat me këto cilësi, prandaj mos tregoni kryelartësi e mosbindje e as të nënçmoni Ademin. Atëherë, pse e kundërshton urdhrin? Prej mendjemadhësisë apo sepse e sheh veten më të mirë? Atëherë, Iblisi duke treguar mosbindjen ndaj Allahut, tha:

- **Iblisi tha: “Unë jam më i mirë se ai. Mua më ke krijuar nga zjarri, kurse atë e krijove nga balta.”** - Sipas pretendimit të tij, zjarri është më i mirë sesa balta e toka. Por ky ishte një arsyetim i gabuar. Në fakt, zjarri është bazë për sherr dhe shkatërrim. Ai është lehtësisht i kontrollueshëm dhe i paqëndrueshëm. Ndërsa dheu është një lëndë e fortë, e qëndrueshme, e pjekur dhe e thjeshtë. Prej tij mbijnë e rriten shumë pemë e bimë dhe ai mund të shuajë zjarrin dhe ta mposhtë atë. Nga ana tjetër, zjarri është një diçka që ka nevojë për diçka tjetër që të ekzistojë e qëndrojë i ndezur. Ndërsa dheu qëndron vetë e nuk ka nevojë për gjë tjetër. Mendo pak me kujdes në arsyetimin e Iblisit, i cili konsiderohej se ishte më i dituri dhe më i madhi në mesin e xhindëve. Atëherë, si mendon se arsyetojnë ata që janë nga lloji i tij dhe poshtë tij? Ata do të refuzojnë dhe luftojnë të vërtetën me analogjitë dhe arsyetimet e tyre, por që të gjitha do të jenë si arsyetimi i kotë i të parit të tyre, madje edhe më të dobëta.

- **Allahu tha: “Atëherë dil prej këtej (*prej xhenetit*)...”** - Atëherë, Zoti tha: “Dil nga qielli dhe ai vendi nderuar!” ku Zoti e kish lejuar në fillim të rrinte.

- **sepse ti je i mallkuar!** - Ti do të jesh i dëbuar dhe i nënçmuar!

- **Dhe Mallkimi Im ka për të ndjekur deri në Ditën e Gjykimit.”** - Mbi të do të

rëndojë mallkimi e largimi nga mëshira Ime, deri në Ditën e Gjykimit, pra, përjetë.

- **Ai (*Iblisi*) tha: “O Zoti im! Më jep afat deri në ditën kur (*të vdekurit*) do të ringjallen!”** - Ai e kërkoi kot afatin, sepse ishte i mbushur me armiçësi e urrejtje të madhe për Ademin dhe pasardhësit e tij. Ai dëshironte që t'i largojë edhe ata nga mëshira dhe rruga e Zotit. Atëherë, Allahu i Madhëruar, duke iu përgjigjur kërkesës së tij, tha:

- **Allahu tha: “Ti je prej të afatizuarve,”** - Kështu vendosi Zoti, me urtësinë e Tij, që t'ia jepte këtë afat, dhe ky qe caktimi i Tij.

- **Deri në Ditën e Kohës së Caktuar.”** - Deri në atë kohë, pasi të kenë dalë në jetë të gjithë pasardhësit e Ademit dhe sprova e Zotit të jetë përmbushur për njerëzit dhe xhindët. Pasi mësoi që atij iu dha afat, Iblisi i mallkuar, ngaqë ishte i mbushur me ligësi dhe nga armiçësia dhe urrejtja e madhe për Ademin dhe pasardhësit e tij, duke u nxituar dhe pa vonuar, tha:

- **Ai (*Iblisi*) tha: “Betohem në Fuqinë Tënde se kam për t'i humbur që të gjithë prej rrugës së drejtë, përveç atyre robve të Tu, që janë të sinqertë.”** - Iblisi u betua në krenarinë e fuqinë e Zotit, se do t'i devijonte që të gjithë pasardhësit e Ademit. Pastaj tha: "...përveç atyre robve të Tu, që janë të sinqertë." Pra, e dinte mirë i mallkuari se është vetë Allahu Ai që i ruan ata nga kurthet dhe ligësia e tij. Iblisi u betua në krenarinë e Allahut, se do ta bënte diçka të tillë. Por ka mundësi që ai të ketë thenë "*bi izetil-lah / Betohem në Fuqinë e Allahut*", për t'ia arritur qëllimit të tij, edhe pse është armik dhe refuzoi t'i nënshtrohej Allahut. Pra, duke e ditur se ishte i dobët nga çdo aspekt dhe se nuk mund të devijonte asnjë pa lejen dhe vullnetin e Allahut, vendosi që të gjente ndihmë e mbështetje në Fuqinë e Allahut për këtë qëllim. Kurse ne, o Zoti ynë, jemi kaq të pafuqishëm, të varfër, të dobët dhe shumë të mangët në punët tona dhe adhurimet për Ty! Ne jemi të vetëdijshëm dhe i pohojmë me përunjësi të gjitha mirësitë që na i ke

dhuruar dhe të jemi mirënjohës që jemi nga pasardhësit e atij (Ademit) që e nderove dhe dallove me mirësi. Ne po të lutemi dhe mbështetemi në krenarinë dhe fuqinë e madhështinë Tënde. Ne kërkojmë strehim në pushtetin dhe mëshirën Tënde të gjerë, që ka përfshirë çdo krijesë. Ne të lutemi me mëshirën Tënde të pakufishme, nëpërmjet së cilës na ke dhuruar çdo mirësi të dynjasë dhe ahiretit dhe ke larguar prej nesh çdo ligësi dhe fatkeqësi. Ne të lutemi që të na mbrosh dhe të na japësh forcë në luftën kundër armiqësisë dhe urrejtjes së këtij armiku të përbetuar dhe të vjetër. Të lutemi të na shpëtosh nga ligësia dhe kurthet e këtij të mallkuari. Ne kemi shpresë të madhe dhe mendim të mirë për mëshirën Tënde, o Zot, se do t'i përgjigjesh lutjes tonë dhe besojmë me gjithë shpirt në premtimin Tënd të bukur, kur the: "M'u lutni Mua, që Unë t'ju përgjigjem!" [Gafir 60]. Ja, o Zoti ynë! Ne po të lutemi siç na premtove. Përgjigju lutjeve tona, ashtu siç na ke premtuar! "Zoti ynë! Na e dhuro atë që na e ke premtuar nëpërmjet të dërguarve të Tu dhe mos na turpëro Ditën e Kijametit! Vërtet Ti nuk e shkel premtimin!" [Al imran 194].

- Allahu Tha: "Betohem në të vërtetën dhe Unë them vetëm të vërtetën: - Vërtetësia është atributi Im dhe Unë them veçse të vërtetën!

- Unë do ta mbush Xhehenemin me ty dhe me të gjithë ata që të vijnë pas! - Kur Profeti (a.s) ua qartësoi njerëzve me argumente të qarta të vërtetën dhe ua tregoi rrugën e drejtë, Allahu i Madhëruar i tha atij:

- Thuaj (o Muhamed): "Unë nuk kërkoj prej jush për këtë (Kur'an) ndonjë shpërblim..." - Thuaju atyre, o Profet, se për këtë ftesë në rrugën e Zotit dhe kërkimin e së vërtetës, unë nuk po ju kërkoj asnjë shpërblim.

- dhe unë nuk jam prej atyre që bëjnë trillime. - Unë kurrë nuk pretendoj për veten diçka që nuk është e imja dhe të flas diçka për të cilën nuk kam dituri nga Zoti. Unë ndjek veçse atë që më shpallet nga

Zoti. Ajo është rruga ime, që unë e pasoj dhe i përmbahem.

- Ky (Kur'ani) nuk është tjetër veç një Mesazh për Botët. - Ky libër madhështor dhe Shpallja që më është dhënë është: "...veçse një Mesazh për Botët." Nëpërmjet tij, ata mësojnë dhe kërkojnë gjithçka që u sjell dobi, qoftë në drejtim të fesë dhe besimit të pastër, qoftë në çështjet e kësaj jete. Kjo shpallje ka për të qenë lartësim dhe nderim për ata që punojnë dhe jetojnë sipas saj. Nga ana tjetër, ajo do të jetë dëshpërim dhe nuk do t'u lërë asnjë justifikim atyre që e refuzojnë atë. Kjo sure madhështore përmban brenda saj këshilla dhe kujtime madhështore, si dhe urtësi të shumta. Ajo sjell lajme të mëdha, argumente, fakte e shenja, që nuk i lënë më kujt asnjë justifikim për mosbesim dhe mosbindje ndaj Zotit. Të gjithë ata që mohojnë Kur'anin dhe refuzojnë të pasojnë Profetin që e solli atë, nuk do të kenë asnjë justifikim dhe arsye para Zotit, nëse vazhdojnë dhe vdesin në mohimin e tyre. Në këtë sure bëhet edhe një lavdërim i atyre që janë të sinqertë me Zotin e tyre dhe tregohet shpërblimi i mrekullueshëm që i pret të bindurit dhe të devotshmit. Në fillim, Allahu u betua në këtë Kur'an dhe e përshkroi atë si "*Dhudhikër*". Ndërsa në fund të kësaj sureje e cilëson si kujtim dhe këshillë për të gjithë botët. Madje, gjatë gjithë sures e përsëriti fjalën 'kujto', si p.sh.: "Kujto robin Tonë" ose: "Kjo është si mëshirë dhe si kujtim", ose edhe: "Ky është një kujtim dhe këshillë". O Zoti ynë! Na mëso prej Kur'anit atë që nuk e dimë dhe na kujto nëse harrojmë, qoftë kur harrojmë nga pakujdesia, qoftë kur harrojmë nga gjynahet tona dhe dobësimi ynë!

- Dhe ju do ta shihni shumë shpejt gjithë të vërtetën e tij. - Ju do të mësoni dhe do ta shihni të realizohet kjo në ahiret. Ajo do të jetë Dita kur dënimi t'i mbulojë ata, kur çdo ndihmë dhe lidhje mes robve do të ndërpritet dhe kur askujt nuk do t'i bëjë dobi asgjë, përveç besimit të pastër te Zoti, Profeti dhe shpalljet e Tij.

Surja 39 - Ez zumer (mekase) 75 ajete**Me emrin e Allahut,****të Gjithëmëshirëshmit, Mëshirëplotit****Ajetet 1 - 3**

1. Shpallja e këtij Libri është prej Allahut, Ngadhënjimtarit, të Urtit.

2. Jemi Ne që ta shpallëm ty Librin me të Vërtetën (e sigurt), prandaj adhuroje Allahun, duke qenë i sinqertë në adhurimin e Tij!

3. Vetëm Allahut i takon adhurimi i sinqertë. Por ata që, në vend të Tij (Allahut), marrin mbrojtës të tjerë, thonë: "Ne i adhurojmë ata vetëm që të na afrojnë më shumë tek Allahu." Nuk ka dyshim se Allahu do t'i gjykojë për çështjet që ishin në kundërshtim. Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë ata që janë gënjeshtarë e refuzues (të besimit të drejtë).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na njofton për madhështinë e këtij Kur'ani dhe për rëndësinë e tij të madhe. Ai na njofton se Kur'ani është fjala e Tij, që Ai e ka folur, dhe Shpallje e zbritur nga i Madhërishti. Ai thotë:

- Shpallja e këtij Libri është prej Allahut, Ngadhënjimtarit, të Urtit. – Kur'ani është shpallja e Allahut, që është i vetmi i Adhuruar me meritë nga krijesat. Ai është i vetmi i Adhuruar me meritë, sepse është i Plotë, Absolut dhe i Madhëruar në të gjitha emrat dhe cilësitë e Tij. Ai është Krenari, Ngadhënjimtari e i Plotfuqishmi, që ka nënshtuar çdo krijesë me fuqinë dhe krenarinë e Tij. Para Tij është përulur çdo gjë. Ai është i Urti dhe urtësia e Tij shpaloset qartë në krijimin dhe në ligjin e Tij. Ky Kur'an është shpallur nga Allahu, që është i përshkruar me të tilla cilësi. Ai është fjala e Allahut. Të folurit është cilësi e atij që flet dhe cilësia e tij vlerësohet sipas atij që e ka folur. Kështu, duke qenë se Allahu është i plotë dhe absolut në çdo aspekt dhe nuk ka shembull dhe të ngjashëm me të, po kështu edhe Fjala e Tij është e plotë dhe absolute në çdo këndvështrim dhe nuk ka të

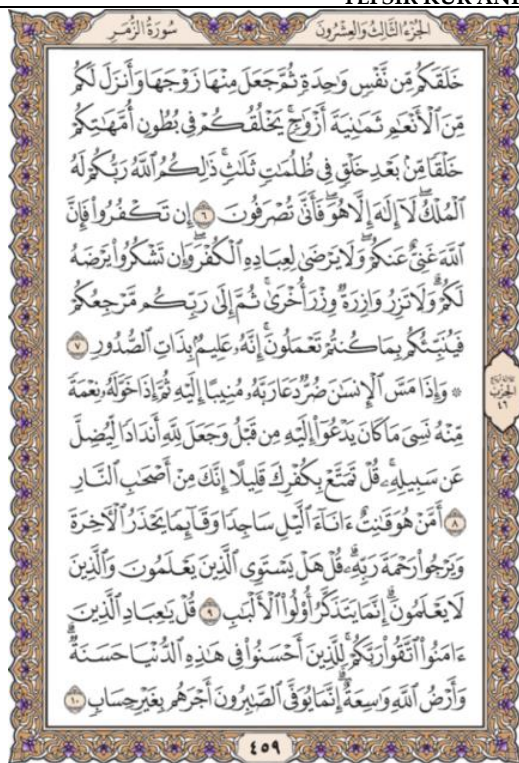
ngjashme ose si shembulli i saj. Vetëm ky detaj do të mjaftonte në përshkrimin e Kur'anit, për të treguar gradën dhe rëndësinë e tij të lartë dhe të jashtëzakonshme. Por Allahu i Madhëruar na sjell edhe më shumë sqarime dhe lëvdata për Kur'anin. Ai na përmend faktin se kujt iu zbrit ky libër. Ndër faktet që e shtojnë edhe më shumë mirësinë dhe gradën e Kur'anit është edhe fakti ai që iu shpall Muhamedit (a.s), më të nderuarit të krijesave. E si mund të ndodhte ndryshe, kur ky libër është fjala më e nderuar dhe më e rëndësishme! Ndër faktet që tregojnë madhështinë dhe rëndësinë e Kur'anit është edhe përmbajtja e tij.

- Jemi Ne që ta shpallëm ty Librin me të Vërtetën (e sigurt). - Ky është libër në të cilin u tregua dhe ndriçua e vërteta e sigurt dhe në të nuk ka asnjë dyshim dhe pasiguri. Nëpërmjet të vërtetës, krijesat do të shpëtojnë dhe nxirren nga errësirat në dritë. Lajmet e sjella në të janë të vërteta dhe të sigurta, ndërsa ligjet dhe dispozitat janë të drejta dhe plot mirësi e bekime. Çdo kumt i sjellë në të përmban të vërtetën më të lartë. Çdo udhëzim i tij të drejton në qëllimet më të larta dhe mirësinë e të dy botëve. E çfarë mund të presësh pas të vërtetës, veç humbjes dhe errësirës? Kur'ani është drita dhe e vërteta dhe çdo gjë që bie ndesh me të është errësirë dhe humbje.

- Prandaj adhuroje Allahun, duke qenë i sinqertë në adhurimin e Tij! - Duke qenë se ky libër zbriti nga Ai që është Zoti i vërtetë, duke qenë se përmban kumte të vërteta për të udhëzuar dhe ndriçuar rrugën e krijesave dhe duke qenë se iu dha më të mirit të krijesave, Muhamedit (a.s), atëherë ai është një mirësi dhe bekim i pashembullt, që duhet vlerësuar dhe respektuar shumë, me mirënjohje dhe përunjësi. Kjo bëhet veçse me një mënyrë, që nuk pranon ndryshim: sinqeritet i plotë në zbatimin e fesë së Zotit të kumtuar në këtë libër. I Madhëruari thotë: "Prandaj adhuroje Allahun, duke qenë i sinqertë në adhurimin e Tij!" Përkushtoji Allahut të gjitha

adhurimet dhe zbatimin e kësaj feje, që e zbriti për ty, qofshin ato ligje dhe dispozita që lidhen me veprat e jashtme dhe të shfaqura dukshëm, qofshin çështjet e besimit dhe punët e zemrës dhe të shpirtit. Me fjalë të tjera, ajo që kërkohet është plotësimi i të gjitha gradave të besimit: islamit, imanin dhe ihsanit.³ Mirënjohësi e beson dhe dëshmon se i vetmi i Adhuruar me meritë është Allahu, që adhurohet sipas asaj që Ai e ka shpallur në këtë libër. Të gjitha adhurimet bëhen veçse për të kënaqur Zotin. Kjo është mënyra për t'i treguar mirënjohjen për këtë libër madhështor që na dhuroi. Të tilla çështje vijnë të shtjelluara në ajetet në vazhdim. Allahu i Madhëruar thotë:

- Vetëm Allahut i takon adhurimi i sinqertë. - Kjo është një nxitje për sinqeritet në zbatimin e fesë së Zotit dhe përmbushjen e saj në veten tonë. Allahu i Lartësuar na qartëson se, ashtu sikurse Ai është i Plotë, Absolut në të gjitha emrat, cilësitë, përshkrimet dhe veprat e Tij, ashtu sikurse Ai është i vetmi që kujdeset dhe dhuron mirësi krijesave në çdo çështje, po kështu Atij dhe vetëm Atij i duhen përkushtuar të gjitha adhurimet dhe zbatimi i fesë së Tij duhet të bëhet i pastër dhe i patrazuar nga asnjë ndërhyrje e ndryshim. Islami është feja që Ai e pëlqen dhe e ka zgjedhur për Vetën e Tij, që krijesat ta adhurojnë përmes zbatimit të saj. Islami është feja që Ai e zgjedhi për të dashurit dhe të zgjedhurit e Tij, që Ai urdhëroi që t'i përmbahen dhe të zbatojnë me korrektësi dhe besnikëri. Allahu e deshi Islamit për ne, sepse përmes kësaj feje, ne mësojmë si të adhurojmë Atë, si t'i shprehim dashurinë për Të, fikën ndaj Tij dhe shpresën tek Ai. Kurani na mëson si të pendo kemi e t'i kthehemi Zotit sa herë që gabojmë. Ai na mëson madje si t'i kërkojmë ndihmë Zotit që të na udhëzojë dhe që të përmbushim adhurimin e Tij sa më mirë, ashtu siç Ai kënaqet dhe e dëshiron prej nesh. Ai na mëson si t'ia kërkojmë ndihmën dhe udhëzimin e Tij të plotë, për të realizuar të

gjitha synimet e larta që kanë robtë, qoftë në jetën e dynjasë, qoftë në ahiretin e tyre. Feja e zbritur në këtë libër madhështor është e vetmja rrugë për të pastruar dhe ndriçuar shpirtat dhe zemrat e robve, dhe jo idhujtaria. Çdokush që e cënon teuhidin e Zotit dhe ia përkushton ndonjë adhurim dikujt tjetër veç Allahut, ai është i refuzuar dhe i privuar nga mirësia. Allahu është larg tij, e braktis atë. Allahu është më i pasuri, që nuk ka nevojë për shirkun dhe idhujtarët e as për punët e tyre. Cënimi i njëshmërisë së Zotit dhe i pastërtisë së Islamit i prish zemrat dhe shkatërron dynjanë dhe ahiretin e njeriut. Madje, ajo bëhet shkak për dëshpërimin dhe fatkeqësitë më të mëdha. Kjo vepër ka për t'i sjell mundime të mëdha robit. Pasi urdhëroi për teuhid dhe sinqeritet ndaj Tij, Allahu i Madhëruar vijon të na ndalojë nga e kundërta, pra, nga shirku dhe na tregoi se sa të ulët dhe të përcëmuar janë ata që i bëjnë shokë në adhurim:

- Por ata që, në vend të Tij (Allahut), marrin mbrojtës të tjerë, thonë: "Ne i adhurojmë ata vetëm që të na afrojnë më

shumë tek Allahu." - Këta të mjerë u afrohen dhe përulen idhujve të tyre me adhurime dhe lutje, me blatime dhe përkushtime, të cilat i meriton veçse Allahu, si një dhe i vetëm. Por ata e justifikojnë këtë krim ndaj Allahut me fjalët: "Ne i adhurojmë ata vetëm që të na afrojnë më shumë tek Allahu. Ne u përkushtohemi dhe lutemi atyre, që ata t'i paraqesin lutjet dhe nevojat tona tek Zoti, duke ndërmjetësuar për ne tek Ai. Ky është qëllimi ynë, sepse ne e dimë mirë se ata as krijojnë, as furnizojnë dhe nuk kanë gjë në dorë, për asnjë çështje." Në këtë mënyrë, këta të mjerë e hedhin poshtë urdhërin për sinqeritet të plotë dhe adhurim të Zotit si një dhe të vetëm dhe marrin guximin që të bëjnë padrejtësinë dhe krimin më të madh që ekziston, idhujtarinë. Ata e kryejnë këtë krim të shëmtuar sepse bëjnë një krahasim të gabuar dhe të padrejtë me mendjet e tyre të sëmura dhe të prishura. Ata e mendojnë Zotin e Plotfuqishëm të Madhërishtëm ashtu si mbretërit e kësaj bote. Sipas mendjeve të këtyre kokëboshëve, meqë tek mbretërit e kësaj bote nuk mund të afrohen dhe dërgosh kërkesat e tua, veçse nëpërmjet ndërmjetësve dhe të afruarve në oborrin e tyre, atëherë edhe me Zotin duhet të jetë njëllor. Sipas tyre, mbretërit e këtushëm nuk i dinë hallet tona, prandaj është e nevojshme që diksh t'ua paraqesë në mënyrë sa më të shtjelluar. Gjithashtu, ndoshta ata as nuk duan t'ia dinë për ata që i parashatrojnë nevojat e tyre, prandaj është e nevojshme që dikush të nxisë tek ata mëshirën e keqardhjen për nevojtarin. Gjithashtu, ndodh që ndërmjetësit dhe interesat e tyre të jenë të fuqishme, aq sa mbreti të shohë veten të detyruar që t'i plotësojë kërkesat e tyre, për t'i kënaqur dhe mbajtur në anën e tij. Mbretërit kanë frikë se varfërohen, prandaj dhe nuk pranojnë lutjen dhe kërkesat e çdokujt. Kështu, një kërkesë nga një i afërt është më e pranueshme. Kështu e mendojnë këta të mjerë mendjelehtë edhe Zotin e botëve. Por Zoti i botëve është i Gjithëdituri, që me diturinë e Tij ka

përfshirë atë që duket dhe atë që fshihet. Ai nuk ka nevojë që dikush ta njoftojë për kërkesat e popullit të Tij apo t'ia shpjegojnë dhe vënë në dukje nevojat dhe gjendjen e tyre. Allahu është më i mëshirshmi i gjithë të mëshirshmeve, më i miri që dhuron dhe kujdeset me dashuri për robtë. Ai nuk ka nevojë që dikush nga krijesat e Tij ta bëjë të mëshirshëm apo të nxisë mëshirën e Tij. Madje Ai është më i mëshirshëm për ta se ata vetë për veten e vet apo sesa prindërit e tyre për ta. Ai i nxit ata që të kryejnë ato punë, nëpërmjet të cilave të arrijnë mirësinë e Tij. Madje, Ai dëshiron të mirën dhe dobinë e tyre më shumë sesa mund të kërkojnë robtë. Allahu është i Pasuri, të Cilit i takon pasuria e plotë dhe absolute, pa asnjë mangësi apo nevojë. Nëse të gjitha krijesat, nga e para deri tek e fundit, të mblidheshin në një vend të gjithë dhe t'i luteshin për kërkesat e tyre dhe Ai t'i jepte çdokujt atë që kërkon dhe e ëndërron, kjo nuk do ta pakësonte pasurinë e Tij aspak, as aq sa mund të pakësojë një majë gjilpëre kur zhytet në oqean. Të gjithë ata që mund të ndërmjetësojnë i frikësohen Allahut dhe askush prej tyre nuk merr guximin të ngrejë zërin dhe të ndërmjetësojë pa lejen e Tij, sepse e gjithë e drejta për ndërmjetësimin është në dorë të Zotit. Ai i jep leje të ndërmjetësojë vetëm atij që Ai dëshiron dhe është i kënaqur që të ndërmjetësojë. Është vetë Zoti që vendos se për kë duhet ndërmjetësuar. Për këtë arsye, këto ndërmjetësime janë treguese të injorancës dhe mendjelehtësisë së idhujtarëve. Kjo tregon se sa të padrejtë dhe të ulët tregohen kur kanë guximin t'i shoqërojnë Zotit shokë në adhurim. Nga kjo kuptohet edhe urtësia e vendimit të Zotit që të mos e falë shirkun, që është cënim i madhështisë së Zotit, si dhe shpifja e trillimi më i ulët. Allahu i Madhëruar, duke kërcënuar idhujtarët, u kujton atyre se do të vijë dita kur Ai të gjykojë mes dy grupeve, njësuësve të sinqertë dhe idhujtarëve:

- Nuk ka dyshim se Allahu do t'i gjykojë për atë çështje që ata ishin në

kundërshtim. - Dihet mirë se për besimtarët do të vendoset që të jenë në kopshtet e mirësive. Ndërsa gjykimi për mohuesit dhe idhujtarët është se: "Kushdo që adhuron zota të tjerë përveç Allahut, Allahu do t'ia ndalojë Xhenetin dhe Zjarri do të jetë vendbanimi i tij. Për keqbërësit nuk ka asnjë ndihmëtar." [Maide 72]. Atëherë, le ta dinë këta zullumqarë e të padrejtë, të cilët trillojnë për Zotin gjëra të paqena, se:

- Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë ata që janë gënjeshtarë e refuzues (të besimit të drejtë). - Allahu nuk u jep sukses që udhëzimi në rrugën e drejtë të zërë vend në zemrat e tyre dhe t'i ndriçojë e lartësojë, sepse ata janë gënjeshtarë e refuzues. Ata janë mashtrues, mohues e refuzues të së vërtetës. Ata nuk e pranojnë të vërtetën kur u vjen. Sa herë që u vijnë këshilla, paralajmërime e kërcënime, ose shenja dhe argumente nga Zoti për ta pranuar udhëzimin dhe dritën e tij dhe për t'ia hapur zemrën, ata i refuzojnë me forcë dhe i quajnë gënjeshtër. Atëherë, si mund të hyjë udhëzimi e drita e Zotit në zemrën e tyre, kur ata vetë ia kanë mbyllur portat dhe rrugët këtij udhëzimi? Për këtë arsye, njerëz të tillë ndëshkohen me të drejtë nga Zoti, duke ua vulosur zemrat, që ata të mos besojnë më kurrë.

Ajeti 4

4. Sikur Allahu të dëshironte të merrte një bir për Vete, Ai mund të kishte zgjedhur kë të donte nga ata që Ai krijon. I madhëruar qoftë Ai (nga të tilla përshkrime). Ai është Allahu, i Vetmi, Ngadhënjimtari (që nuk ka nevojë për bir).

Shpjegimi i ajetit

Ata parashtruan kërkesat më mendjelehta dhe besimet më të kota.

- Sikur Allahu të dëshironte të merrte një bir për Vete, Ai mund të kishte zgjedhur kë të donte nga ata që Ai krijon. - Nëse do të ndodhte një gjë e tillë, Ai do të zgjidhte kë të donte nga krijesat e Tij, pa qenë e nevojshme një bashkëshorte për t'ia arritur kësaj.

- I madhëruar qoftë Ai (nga të tilla përshkrime). - I Pastër dhe i Dëlirë qoftë Ai nga këto mendime të mohuesve dhe trillime të atyre që i kundërvihen së vërtetës. Le ta dinë, se Ai është:

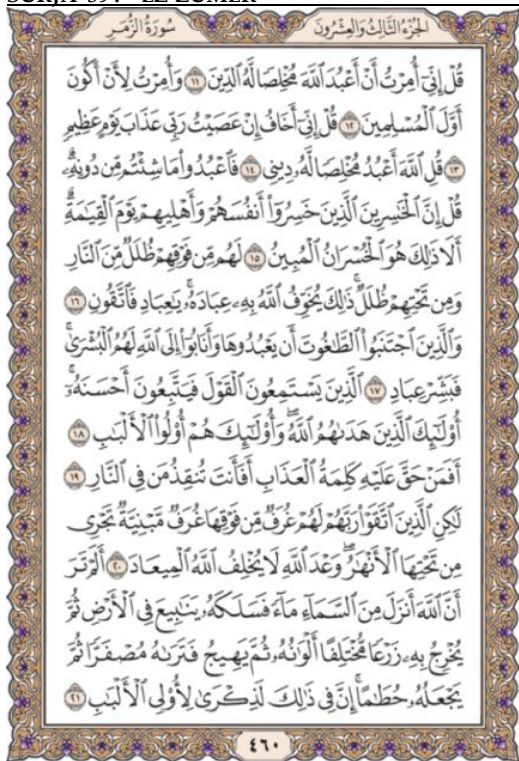
- Ai është Allahu, i Vetmi e Ngadhënjimtari (që nuk ka nevojë për bir).

-- Ai është Një i vetëm në Qenien e Tij, në emrat, cilësitë dhe veprat e Tij. Ai nuk ka shembull apo të ngjashëm me të. Nëse do të kishte bir, atëherë do të duhej të ishte i ngjashëm me Të, si një pjesë e Zotit. Allahu është *El Kaharu*, domethënë, nënshtruesi i të gjitha botëve, si asaj të sipërme, ashtu edhe asaj të poshtme. Nëse do të kishte bir, ai do të duhej të mos ishte i nënshtruar, por do të ishte si i ati dhe me cilësitë e Tij. Por të qenurit Një i vetëm dhe atributi *El Kahar* janë dy gjëra që nënkuptojnë njëra tjetrën dhe të lidhura ngushtë me njëra tjetrën. Ai që është Një i vetëm duhet të jetë edhe *El Kahar*, domethënë, nënshtruesi i gjithçkaje. Dhe, nga ana tjetër, Nënshtruesi i gjithçkaje nuk mund të jetë askush tjetër, veçse Ai që është Një dhe i vetëm. Për këtë arsye, askush nuk mund t'i përngajë Zotit në këto dy cilësi. Ato janë vetëm për Atë. Për Allahun nuk mund të trillosh se ka bir, sepse kjo bie ndesh me të qenurit e Tij Një i vetëm dhe Nënshtruesi i gjithçkaje.

Ajetet 5 – 7

5. Ai krijoi qiejt dhe Tokën me urtësi. Ai bën që nata ta mbulojë (mbështjellë) ditën dhe që dita ta mbulojë (mbështjellë) natën; Ai i ka nënshtruar Diellin e Hënë (sipas ligjit të Tij), që lëvizin sipas një afati të caktuar. Ai është Ngadhënjimtari, Falësi i Madh.

6. Ai ju krijoi ju të gjithëve prej një Njeriu të vetëm (Ademit); pastaj prej tij krijoi bashkëshorten e tij (Hauua-në). Dhe Ai krijoi për ju katër lloje kafshësh në çift. Ai ju krijon ju në barqet e nënave tuaja, etapë pas etape në tri errësira. Ky është Allahu, Zoti juaj. Në dorën e Tij është i gjithë pushteti. Nuk ka zot tjetër (që e meriton adhurimin) përveç Atij. Atëherë, si i shmangeni (adhurimit të Tij)?

7. Nëse ju mohoni (*besimin e vërtetë*), Allahu nuk ka asnjë nevojë për ju. Atij nuk i pëlqen që robtë e Tij të mohojnë (*besimin*). Nëse jeni mirënjohës ndaj Tij, kjo është ajo që Ai e pëlqen për ju. Dhe askush nuk do të bartë barrën e tjetrit. Në fund, vetëm te Zoti juaj do të ktheheni të gjithë dhe Ai do t'ju tregojë të vërtetën e gjithçkaje që keni bërë (*në këtë jetë*). Ai e di mirë gjithçka që fshihet në zemrat e robve.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na njofton se Ai:

- **Ai krijoi qiejt dhe Tokën me urtësi.** - I krijoi me urtësi dhe për një qëllim të madh e mirësi të madhe. Ai i krijoi ato që t'i urdhërojë robtë dhe t'i shpërblejë e ndëshkojë, për përmbushje ose jo të ligjeve të Tij.

- **Ai bën që nata ta mbulojë (*mbështjellë*) ditën dhe që dita ta mbulojë (*mbështjellë*) natën;** - Allahu e ndërftoi njërin në tjetrën dhe e bën që ato të zëvendësojnë njëra tjetrën. Ato nuk bashkohen të dyja bashkë.

Kur vjen njëra, largohet tjetra dhe ia lë vendin asaj.

- **Ai i ka nënshtuar Diellin e Hënën (*sipas ligjit të Tij*),** - Allahu i nënshtroi që të lëvizin me rregull dhe sistem.

- **që lëvizin sipas një afati të caktuar.** - Secili nga këta trupa lëviz me urdhrin dhe rregullin e Zotit, deri në afatin e caktuar nga Ai, kur kjo botë të përfundojë dhe të shkatërrohet. Atë ditë, Allahu do ta shkatërrojë çdo rregull të saj, do të shkatërrojë Diellin e Hënën dhe do t'i ringjallë krijesat me krijimin e ri, që të përfundojnë në vendin e përjetshëm, ose në Xhenet ose në Zjarr.

- **Ai është Ngadhënjimtari** - Allahu është *El Aziz*, domethënë, Krenari, Ngadhënjimtari, i Plotfuqishmi, që kurrë nuk mposhtet. Ai është Mëshiruesi i gjithçkaje. Për atë asgjë nuk është e pamundur. Me fuqinë e Tij, Allahu krijoi gjithë këto krijesa madhështore dhe i nënshtroi të lëvizin dhe funksionojnë ashtu siç Ai dëshiron. Allahu është Falësi i madh. Ai fal dhe fal pandërprerë gjynahet e robve të Tij besimtarë, që gjithmonë pendohen dhe kthehen tek Ai.

- **Falësi i Madh.** - Ai është Falës edhe për ata që i bëjnë shirk, që, pasi i shikojnë argumentet e Tij, pendohen dhe kthehen tek Ai të nënshtuar.

- **Ai ju krijoi ju të gjithëve prej një njeriu të vetëm (*Ademit*);** - Tregues i krenarisë dhe fuqisë së Zotit është edhe fakti që: "Ai ju krijoi ju të gjithëve prej një njeriu të vetëm (*Ademit*);...", edhe pse tashmë jeni aq të shumtë dhe të shpërndarë në të gjitha anët e tokës.

- **pastaj prej tij krijoi bashkëshorten e tij (*Havanë*)** - Ai bëri që njeriu të ketë shoqen e tij, që të gjejë strehim, qetësi e prehje. Kështu plotësohet mirësia e Zotit mbi njeriun.

- **Dhe Ai krijoi për ju katër lloje kafshësh në çift.** - Allahu i krijoi me caktimin që zbriti nga Ai. Ai i krijoi katër lloje kafshësh në çift, që janë përmendur në suren Enam: "Janë tetë krerë bagëtish: dy krerë dhensh

(femër e mashkull) dhe dy krerë dhish (femër e mashkull). Thuaj: “A janë ndaluar meshkujt apo femrat e këtyre, apo ajo që mbajnë në bark femrat?” Më tregoni, pra, me dije të saktë, nëse ato që thoni janë të vërteta! Edhe nga devetë janë dy krerë (femër e mashkull) dhe nga lopët dy krerë (femër e mashkull). Thuaj: “A janë ndaluar meshkujt apo femrat, apo ajo që mbajnë në bark femrat?” Mos vallë, ishit dëshmitarë kur Allahu vendosi këto rregulla?” E kush është më i padrejtë se ai që trillon gënjeshtra ndaj Allahut për t’i devijuar njerëzit nga padija e tyre? Pa dyshim, Allahu nuk i udhëzon keqbërësit." [Enam 143 – 144]. Edhe pse Allahu i Lartësuar ka krijuar edhe kafshë të tjera në shërbim të njeriut, i veçoi këto për vetë dobinë e tyre të madhe ndër njerëz. Ai i dalloi me cilësi që nuk i kanë të tjerat. Kështu, ato vlejné dhe janë zgjedhur t’i përdorim për kurban dhe akika. Për ato nxirret zekat dhe ato përdoren edhe për të përmbushur e paguar dëmshpërblimet për gjakun dhe vrasjen, ndërkohë që të tjerat nuk përdoren për të tilla rregulla dhe ligje. Pasi përmendi fillimin e krijimit të prindërve tanë të parë, Allahu i Lartësuar vijon të na tregojë edhe krijimin tonë në barkun e nënave. Ai thotë:

- Ai ju krijon ju në barkun e nënave tuaja, etapë pas etape, në tri errësira. - Ai ju krijon fazë pas faze, atje ku nuk ju prek asnjë dëm dhe as një sy nuk ju sheh. Është Allahu Ai që kujdeset për ju në atë vend të ngushtë. Ai thotë se na krijon: "...në tri errësira...", që janë errësira e barkut, errësira e mitrës dhe errësira e placentës.

- Ky është Allahu, Zoti juaj. Në dorën e Tij është i gjithë pushteti. Nuk ka zot tjetër (që e meriton adhurimin) përveç Atij. - Ai që krijoi qiejt dhe Tokën, vendosi dhe nënshtroi Diellin dhe Hënë, ju krijoi ju, që krijoi për ju kafshët dhe çdo mirësi tjetër, është Allahu, Zoti i juaj. Ai është i Adhuruari, që duhet ta doni me gjithë shpirt dhe ta madhëroni. Është Ai që kujdeset dhe rregullon çështjet tuaja. Ashtu siç është i vetëm dhe i pashoq në faktin që ju ka

krijuar dhe kujdeset për çështjet tuaja, ashtu duhet të jetë i vetëm në meritën e adhurimit tuaj.

- Atëherë, si i shmangeni (adhurimit të Tij)? - Si devijoni dhe largoheni nga kjo, pas gjithë atyre argumenteve që tregojnë se vetëm Ai e meriton sinqeritetin tuaj, dhe zhyteni në errësirën e idhujtarisë?! Si adhuronit ata që nuk kanë asgjë në dorë, që të kujdesen për ndonjë çështje?!

- Nëse ju mohoni (besimin e vërtetë), Allahu nuk ka asnjë nevojë për ju. - Atë nuk e dëmton aspak mohimi juaj, ashtu siç nuk i sjell ndonjë dobi bindja dhe adhurimet tuaja. Urdhëresat dhe ndalesat që ka ligjëruar për ju janë thjesht mirësi dhe bujari e Tij, që jua ka dhuruar për të mirën dhe dobinë tuaj.

- Atij nuk i pëlqen që robtë e Tij të mohojnë (besimin). - Sepse mirësia e Tij mbi ju është e madhe dhe e plotë. Ai nuk kënaqet që ju ta mohoni, sepse e di mirë se çfarë fatkeqësie e madhe është diçka e tillë. Nëse ju zgjidhni mohimin, kjo do të sjellë dëshpërimin dhe vuajtjen tuaj të përhershme, pas së cilës nuk keni për të gjetur lumturi e kënaqësi. Ai nuk kënaqet që ju të mohoni, sepse ju krijoi që ju ta adhuronit Atë. Ky është qëllimi pse i krijoi krijesat dhe Ai nuk kënaqet që ata ta braktisin qëllimin për hir të të cilit i krijoi.

- Nëse jeni mirënjohës ndaj Tij, kjo është ajo që Ai e pëlqen për ju. - Kjo është ajo që Ai e dëshiron prej jush. Ai e dëshiron që t’i shprehni mirënjohjen duke e njësuar me teuhid dhe duke iu përkushtuar me sinqeritet, për të zbatuar Ligjin e Tij dhe për ta adhuruar Atë sipas fesë që dëshiron për ne. Ai dëshiron këtë për ju, sepse Ai ju mëshiron dhe ju do. Nga mëshira, dashuria dhe bamirësia e Tij, Ai dëshiron që ju ta falënderoni dhe të tregoheni mirënjohës ndaj Tij. Kjo është ajo për të cilën edhe ju krijoi. Mos harroni edhe një fakt të rëndësishëm: Çdokush do të merret në llogari veçse për punët e veta, të mira apo të këqija:

- **Dhe askush nuk do të bartë barrën e tjetrit.** - Ajo që ju sjell dobi është besimi juaj dhe punët e mira.

- **Në fund, vetëm te Zoti juaj do të ktheheni të gjithë dhe Ai do t'jua tregojë të vërtetën e gjithçkaje që keni bërë** (*në këtë jetë*). - Kjo do të ndodhë në Ditën e Gjykimit dhe ky është një lajm i vërtetë, i sigurt, i sjellë nga Zoti, me diturinë e Tij që ka përfshirë gjithçka, dituri të cilën e shkroi lapsi i Tij. Ato punë janë ruajtur në Librin e Tij, ku i kanë shënuar melekët e Tij të nderuar, por do të dëshmojnë edhe nga gjymtyrët tuaja. Kështu, secili nga ju do të marrë atë që e meriton.

- **Ai e di mirë gjithçka që fshihet në zemrat e robve.** - Ai di gjithçka që fshihet brenda gjokseve, e mirë ose e ligë, dhe do t'ju shpërblejë të gjithëve me drejtësinë e Tij të plotë, pa i bërë padrejtësi askujt.

Ajeti 8

8. E, kur e godet njeriun ndonjë e keqe, ai i lutet Zotit të vet, duke iu kthyer Atij me pendesë. Por, kur Ai (Allahu) i jep ndonjë të mirë, njeriu harron se më parë i është lutur Atij dhe i përshkruan shokë Allahut e kështu, i largon të tjerët nga rruga e Allahut. Thuaj: “Kënaqu për pak kohë me mohimin tënd, se ti pa dyshim je nga banorët e Zjarrit!”

Shpjegimi i ajetit

- **E, kur e godet njeriun ndonjë e keqe, ai i lutet Zotit të vet, duke iu kthyer Atij me pendesë..** - Allahu i Madhëruar na njofton për mirësitë e shumta që Ai i dhuron robit dhe kujdesin e madh që tregon për të, edhe pse robi tregohet mosmirënjohës. Kur njeriu e kap ndonjë fatkeqësi ose sprovë, si sëmundje, varfëri apo kur gjendet në vështirësi në det ose kudo, e di mirë se nga kjo gjendje mund ta nxjerrë veçse Allahu i Lavdëruar. Për këtë arsye, ai i lutet me përgjërime veçse Allahut, duke i shfaqur pendimin e sinqertë dhe duke i kërkuar me ngulm e përunjësi që ta shpëtojë dhe t'ia largojë atë fatkeqësi që e ka kapur.

- **Por, kur Ai (Allahu) i jep ndonjë të mirë, njeriu harron se më parë i është**

lutur Atij - Kur Allahu ia largon atë vështirësi, me bujarinë dhe mirësinë e Tij, njeriu harron se më parë i është lutur Atij. Madje, ai largohet dhe i kthen shpinën Zotit, a thua se kurrë nuk i ka ndodhur ajo fatkeqësi. Kështu vazhdon në idhujtarinë e tij dhe shpërfill mirësinë e Allahut.

- **dhe i përshkruan shokë Allahut e kështu, i largon të tjerët nga rruga e Allahut.** - Ai largon veten nga rruga e drejtë, por largon dhe të tjerët, sepse është i devijuari ai që të devijon. Thuaji këtyre mosmirënjohësve, që i përgjigjen mirësisë së Allahut me mosbesim dhe mosmirënjohje:

- **Thuaj: “Kënaqu për pak kohë me mohimin tënd, se ti pa dyshim je nga banorët e Zjarrit!”** - Ato kënaqësi nuk kanë për të të hyrë në punë kur të jesh në zjarr, siç thotë i Lavdëruari në një jet tjetër: "Por edhe nëse Ne i lëmë të jetojnë (*këtë jetë*) për pak vjet, prapë do t'u vijë në fund dënimi që u është premtuar. Dhe për çfarë do t'u vlejë atyre ajo jetë që gëzuan?" [Shuara 205 – 207].

Ajetet 9 – 10

9. A është njëlloj ai që kohën e natës e kalon në adhurim, duke bërë sexhde e duke qëndruar në këmbë, që i ruhet (dënimit të) botës tjetër dhe shpreson në mëshirën e Zotit të vet (*me ata që nuk i bëjnë këto*)? **Thuaj (O Muhamed): “A janë njëlloj ata që dinë dhe ata që nuk dinë?” Por, vetëm të mençurit marrin mësim.**

10. Thuaj: “O ju robtë e Mi që keni besuar! Kijeni frikë Zotin tuaj! Ata që bënë mirë në këtë jetë, do të kenë mirësi. E gjerë është Toka e Allahut. Durimtarëve do t'u jepet shpërblim pa masë.”

Shpjegimi i ajeteve

- **A është njëlloj ai që kohën e natës e kalon në adhurim, duke bërë sexhde e duke qëndruar në këmbë, që i ruhet (dënimit të) botës tjetër dhe shpreson në mëshirën e Zotit të vet** (*me ata që nuk i bëjnë këto*)? - Në këto ajete, Allahu i Madhëruar vendos përballë atë që e adhuron

(bindet) dhe punon e jeton në bindje ndaj Tij dhe atë që nuk është i tillë; atë që është i ditur, me atë që është injorant. Të tilla krahasime janë të dobishme për mendjet e shëndosha, të cilat arrijnë të bëjnë qartë dallimin. Ato krijojnë bindjen se dy shembuj janë të ndryshëm dhe meritojnë të trajtohen ndryshe. I pabinduri që i ka kthyer shpinën adhurimit të Zotit dhe ndjek epshet e veta, kurrë nuk mund të jetë njësoj si ai që i është përkushtuar Zotit. I pari përkushtohet në adhurime të shumta, më e rëndësishmja e të cilave është falja e namazit. Ai zgjedh kohën më të mirë për këtë lloj adhurimi, gjatë natës. Ky është përshkrimi i të përzgjedhurve: ata bëjnë veprat më të mira, në formën dhe kohën më të mirë. Më pas, ata përshkruhen me dy cilësi: frika ndaj Zotit dhe shpresa për shpërblimin e Tij. Allahu i Lartësuar na tregon se nga frikësohen këta të zgjedhur. Ata frikësohen nga dënimi i ahiretit, për gjynahet që kanë kaluar. Ndërsa kur flet për shpresën, Ai na tregon se shpresa e tyre është e lidhur dhe me mëshirën e Allahut. Kështu na i përshkruan Allahu i Madhëruar këta fatlumë, me punët e shfaqura dhe me ndjenjat që fshihen brenda zemrave të tyre.

- Thuaj (O Muhamed): "A janë njëlloj ata që dinë dhe ata që nuk dinë?" - Këta e njohin Zotin e tyre, e njohin mirë fenë dhe ligjet e saj, i dinë mirë kriteret e shpërblimit dhe ndëshkimit të Tij. Ata arrijnë të shikojnë dhe kuptojnë të fshehtat dhe urtësitë e Tij në të gjitha këto ligje. Ndërsa të padituri nuk dinë asgjë nga këto dhe nuk e kuptojnë urtësinë e Zotit në ligjin e Tij. Atëherë, këto dy grupe nuk mund të jenë njëlloj, ashtu siç nuk janë njëlloj dita me natën, drita dhe errësira, uji dhe zjarri.

- Por vetëm të mençurit marrin mësim. - Ata që përfitojnë kur u tregohet vërteta dhe paralajmërohen, janë ata që Zoti i quan: "të mençurit", pra, ata që kanë mendje dhe logjikë të shëndetshme dhe të pastër. Ata dinë të dallojnë dhe t'i japin përparësi asaj që është e lartë, kundrejt asaj që është e ulët dhe e parëndësishme. Kështu, ata e

vlërësojnë diturinë mbi injorancën, bindjen ndaj Zotit mbi kundërshtimin e Tij. Ata gjykojnë drejt dhe arrijnë të kuptojnë përfundimin e gjërave, ndryshe nga ata që nuk kanë logjikë dhe nuk dinë të mendojnë dhe gjykojnë me urtësi e mençuri. Të paditurit kanë për zot veçse epshet dhe dëshirat e tyre të shfrenuara. Vetëm atyre iu binden dhe i nënshtrohen dhe vetëm ato i adhurojnë.

- Thuaj: "O robtë e Mi që keni besuar! Kijeni frikë Zotin tuaj!" - Allahu i Madhëruar iu drejtohet më të nderuarve dhe të zgjedhurve mes krijesave, me më të dashurin emërtim: "O robtë e Mi, që keni besuar! O ju që besoni, me besimin e pastër dhe të sinqertë!" Domethënë, drejtojuni këtyre të zgjedhurve, duke i urdhëruar për të përmbushur më të mirin e më të rëndësishmin e urdhërave, atë për devotshmëri. Kur t'i urdhërosh për devotshmëri, kujtoju edhe arsyen përse duhet ta bëjnë: sepse ata janë rob të Allahut, i Cili është Zoti dhe Krijuesi i tyre, që kujdeset dhe u ka dhuruar çdo mirësi. Për këtë arsye, ata duhet t'i frikësohen dhe t'i ruhen zemërimit dhe dënimit të Tij. Ky është kuptimi i devotshmërisë: t'i ruhesh zemërimit dhe dënimit të Zotit që të krijoji, duke zbatuar urdhëresat e Tij dhe duke u larguar nga ndalesat e Tij. Ata duhet ta kuptojnë se është Allahu Ai që e meriton t'i frikësohesh dhe nënshtrohesh, ta adhurosh me dashuri dhe madhërim, sepse është Ai që ju bekoji duke ju dhuruar imanin dhe ju quajti adhurues dhe besimtarë të Tij. Ky besim, nëse është i sinqertë, duhet të prodhojë devotshmëri në mënyrë të pashmangshme. Ajeti: "O robtë e Mi që keni besuar, kijeni frikë Zotin tuaj." është njëlloj si të thuash: "O njeri bujar, jep diçka nga bujaria që të karakterizon!" Ose: "O trim dhe i guximshëm, lufto në rrugën e Zotit me trimërinë tënde!". Ndërsa këtu thotë: "O adhurues i Zotit e besimtar i vërtetë, plotësoje dhe përmbushe devotshmërinë ndaj Allahut, ashtu siç të urdhëron dhe e kërkon imani i sinqertë!".

Pas kësaj porosie, Allahu i Madhëruar përmend një shpërblim, i cili do t'i bëjë besimtarët që të jenë më të gjallë dhe me vullnet për të bërë vepra të mira.

- Ata që bënë mirë në këtë jetë, do të kenë mirësi. - Ata që janë bamirës dhe arrijnë gradën e ihsanit në adhurimin e Zotit të tyre, në këtë dynja Zoti do t'u japë të mira, rizik të gjerë, shpirt të qetë dhe të rehatuar, zemër të çliruar dhe të mbuluar nga prehja dhe siguria. I Lartësuar thotë: "Kujtdo që bën një vepër të mirë, qoftë mashkull ose femër, duke qenë besimtar, Ne do t'i japim një jetë të mirë (*në këtë botë*), e (*në botën tjetër*) do t'i japim shpërblimin më të mirë për veprat e mira." [Nahl 97].

- E gjerë është Toka e Allahut. - Nëse pengoheni që të adhuroni Allahun në një vend, atëherë emigroni për hir të Allahut në një vend tjetër, ku mund ta adhuroni Zotin dhe praktikoni fenë tuaj lirisht. Mendo pak në fjalën e Allahut: "Ata që bëjnë mirë në këtë jetë, kanë mirësi të madhe." Disa, duke u mbështetur në faktin se kjo është një fjalë gjithëpërfshirëse, dhe si e tillë, çdokush që bën punë të mira do të ketë mirësi të mëdha, kanë paqartësi dhe mund të pyesin: "Po ata që bëjnë punë të mira dhe tregohen bamirës në adhurimin e Allahut, por ndodhen në një vend ku persekutohen dhe sprovohen, ku është mirësia që u premtohet në këtë dynja? Këtyre nuk u jepet dhe as u mundësohet kjo mirësi e premtuar." Atëherë, kësaj pyetjeje i vjen si përgjigje fjala e Allahut, që i udhëzon besimtarët në këto mirësi të panumërta. Allahu i Lartësuar thotë: "Me të vërtetë, toka e Allahut është e gjerë." Në lidhje me këtë, është sjellë edhe një përgëzim nga Profeti (a.s), i cili thotë: "Një grup nga umeti im do të vazhdojë që t'i përmbahet së vërtetës dhe ta shfaqin haptas atë. Ata nuk mund t'i dëmtojnë as ata që i tradhetojnë (*e i lënë në baltë*) dhe as ata që i kundërshtojnë. Kështu do të vazhdojnë, derisa të vijë çështja e Zotit dhe ata do të jenë në atë rrugë." Në të tilla vende i udhëzon ajeti besimtarët që të shkojnë, nëse persekutohen, përndiqen e luftohen në fenë

e tyre. Allahu i Lartësuar na njofton se toka e Tij është e gjerë dhe kurdo që besimtarët të luftohen dhe u ndalohej që të adhurojnë Zotin, atëherë të emigrojnë në një vend tjetër. Ky urdhër është i vlefshëm për çdo kohë dhe për çdo vend. Në çdo kohë dhe çdo vend do të gjendet një vend emigrimi, ku muslimanët të shkojnë e të strehohen, që të adhurojnë Zotin dhe të zbatojnë fenë e tyre haptazi. Më pas, Allahu i Madhëruar përgëzon besimtarët durimtarë:

- Durimtarëve do t'u jepet shpërblim pa masë. - Kjo është e përgjithshme, për të gjithë llojet e durimit, si për shembull: durimi në caktimet dhe sprovat e sjella nga Zoti, duke mos u rebeluar dhe shprehur zemërimin për to, por duke shprehur kënaqësinë me caktimin e Allahut dhe duke shpresuar shpërblimin e Tij. Gjithashtu, durimi përballë gjynaheve, duke e përmbajtur veten dhe duke u larguar nga ato. Po ashtu, durim në bindje ndaj urdhërave të Allahut, duke i përmbushur ato me formën më të plotë, të saktë dhe të sigurtë për Allahun. Të gjithë këtyre durimtarëve Allahu ua premtonte shpërblimin "pa masë", domethënë, me shumicë e në mënyrë të begatshme. Kjo tregon për vlerën dhe rëndësinë e madhe të sabrit tek Allahu. Durimi është ai që të ndihmon në plotësimin e çdo pune të mirë.

Ajetet 11 – 16

11. Thuaj: "Unë jam urdhëruar ta adhuroj Allahun me përkushtim të sigurtë."

12. Dhe jam urdhëruar të jem i pari i muslimanëve.

13. Thuaj: "Po të mos i bindesha Zotit tim, do t'i frikësohesha Dënimit të një Dite të Madhe."

14. Thuaj: "Është vetëm Allahu Ai që unë e adhuroj, me përkushtimin tim të sigurtë."

15. Kurse ju, adhuroni çfarë të doni përveç Tij!" Thuaj: "Të humbur në Ditën e Kijametit janë ata që e humbën veten dhe familjen e tyre. Dhe kjo është ajo humbja (*e vërtetë dhe*) e qartë."

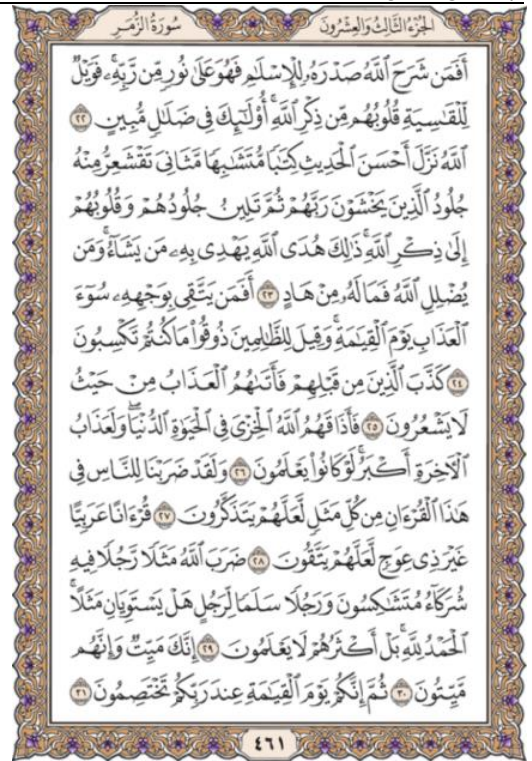
16. Ata do të kenë shtresa zjarri nga sipër dhe shtresa zjarri nga poshtë. Me këtë i frikëson Allahu robtë e Vet: “O robtë e Mi, kijeni frikë (dënimin)!”

Shpjegimi i ajeteve

- Thuaj: “Unë jam urdhëruar ta adhuroj Allahun, me përkushtim të sinqertë. Dhe jam i urdhëruar të jem i pari i muslimanëve!” - Thuaju njerëzve, o Profet: “Unë jam urdhëruar ta adhuroj Allahun, me përkushtim të sinqertë.” (Ky është urdhri që e mori që në fillim të sures, kur Allahu i Madhëruar tha: "Adhuroje Allahun, duke qenë i sinqertë në adhurimin e Tij!") Unë jam ftuesi për në udhën e drejtë dhe, si i tillë, duhet të jem i pari që i zbaton dhe përmbush ato për të cilat urdhëron dhe udhëzon të tjerët. Unë duhet të jem i pari që i është dorëzuar Allahut tërësisht. Kjo është diçka që patjetër duhet të përmbushet nga Muhamedi dhe të gjithë ata që pretendojnë se e pasojnë rrugën e tij. Kështu, ata duhet të plotësojnë Islamin në veprat e tyre të shfaqura haptas, si edhe duhet të kenë sinqeritetin e plotë për Allahun, qoftë në veprat e shfaqura, qoftë në ato që bëhen fshehtas.

- Thuaj: “Po të mos i bindesha Zotit tim, do t'i frikësohesha Dënimin të një Dite të Madhe. - Nëse nuk i binden Atij në përmbushjen e besimit të sinqertë dhe çështjeve të Islamit, thuaj: “Unë i frikësohem dënimin të një dite të madhe...”. Ata që i shoqërojnë Atij shokë në adhurim do të dënohen përjetësisht në zjarrin e Xhehenemit. Edhe ata që cenojnë detyrat dhe bëjnë haramë e gjynahe përveç shirkut, janë të kërcënuar se do të ndëshkohen dhe duhet të frikësohen për përfundimin e tyre në atë Ditë të Madhe. Prandaj thuaj dhe dëshmo me bindje dhe përkushtim:

- Thuaj: “Është vetëm Allahu Ai që unë e adhuroj, me përkushtimin tim të sinqertë.” - Thuaju ashtu siç ka urdhëruar Allahu i Madhëruar: "Thuaj: “O ju jobesimtarë! Unë nuk adhuroj atë që ju e adhuron. As ju nuk adhuron Atë që unë e adhuroj. Dhe unë kurrë nuk do të adhuroj

atë që ju e adhuron. Por as ju nuk do të adhuron Atë që unë e adhuroj. Ju keni fenë tuaj dhe unë kam fenë time." [Kafirun 1 – 7].

- Kurse ju, adhuron çfarë të doni përveç Tij!” - Ju veproni si të doni dhe adhuron çfarë të doni, se të dështuarit dhe të humburit e vërtetë janë pikërisht ata që humbin veten dhe familjet e tyre në Ditën e Kijametit. Ata e humbin vetveten, sepse e privojnë atë nga shpërblimi i Zotit dhe, me veprat e tyre, meritojnë ndëshkimin e përjetshëm e dëshpërues. Ata do të humbin edhe familjet e tyre, sepse atë ditë do të ndahen nga njëri tjetri dhe dhimbja e tyre do të jetë e papërshkrueshme.

- Thuaj: “Të humbur në Ditën e Kijametit janë ata që e humbën veten dhe familjen e tyre. Dhe kjo është ajo humbja (e vërtetë dhe) e qartë. - Nuk ka ndonjë humbje që mund të krahasohet me të, sepse ajo është e vazhdueshme dhe e përjetshme, që kurrë nuk pritet të përfundojë apo të shpresohet ndonjë e mirë pas saj. Nuk ka as përmirësim dhe as

shpëtim. Në vijim, Allahu i Madhëruar e shtjellon këtë ndëshkim, duke thënë:

- Ata do të kenë shtresa zjarri nga sipër dhe shtresa zjarri nga poshtë. - Një valë dënimi e madhe do t'i mbulojë nga sipër, si një re e madhe. Po kështu do të kenë dënim edhe nga poshtë.

- Me këtë i frikëson Allahu robtë e Vet: "O robtë e Mi, kijeni frikë (dënimin)!" - Ky ndëshkim dhe përskrimi i tij është një paralajmërim nga Allahu dhe shprehje e mëshirës së Tij për ne, që të na kthejë në rrugën e Tij, prandaj thotë: "O robtë e Mi, kijeni frikë (dënimin)!" Domethënë, të gjitha këto ndëshkime të banorëve të Zjarrit, Ai na i tregon që të ftojë robtë e Tij të pajisen me devotshmëri dhe të ruhen nga gjithçka që i çon tek ndëshkimi. I lavdëruar qoftë Allahu, që i mëshiron robtë e Tij në çdo gjë dhe ua lehtëson rrugët drejt Tij. Ai i nxit ata që t'i hyjnë këtyre rrugëve. Ai i bën ata të përmallohen për ftesën e Tij dhe t'u qetësohen zemrat. Allahu i ka paralajmëruar dhe kërcënuar që kurrë të mos adhurojnë gjë tjetër veç Tij, duke u sjellë çdo lajm dhe arsye që t'i bëjë të largohen prej rrugëve të humbjes dhe dënimin. Pasi përmendi keqbërësit dhe dënimin që i pret, Allahu i Madhëruar flet për të penduarit e të kthyerit tek Ai me bindje, si edhe shpërblimin që i pret ata. Ai thotë:

Ajetet 17 – 18

17. Ata që i largohen adhurimit të idhujve dhe kthehen të penduar (e të bindur) tek Allahu do të kenë një gëzim të madh. Përgëzoji, atëherë, robtë e Mi!

18. Ata që e dëgjojnë me vëmendje fjalën (shpalljen) dhe pasojnë më të mirën. Këta janë ata që Allahu i ka udhëzuar në rrugën e drejtë dhe këta janë të diturit.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata që i largohen (tagutit) adhurimit të idhujve... - Fjala *tagut* në këtë kontekst nëkupton adhurimin e çdo gjëje tjetër veç Allahut. Kështu, të zgjedhurit i largohen adhurimit të çdo gjëje tjetër veç Allahut. Ky është sqarim i detajuar nga Allahu, që është i Urtë dhe i Gjithëditur, për të na treguar se

lëvdata shkon veçse për ata të cilët i largohen idhujtarisë dhe adhurimit të çdo gjëje veç Allahut.

- dhe kthehen të penduar (e të bindur) tek Allahu - Ata kthehen tek Zoti me adhurime të sinqerta, duke iu dedikuar tërësisht me zbatimin e fesë me sinqeritet vetëm për Të. Të gjitha forcat e tyre drejtohen dhe përqëndrohen në adhurimin e Allahut, Mbretit të Gjithëditur, si Një dhe i Vetëm. Ata largohen nga shirku, gjynahet dhe mosbindja ndaj Zotit. Për këta, Allahu i Madhëruar thotë:

- do të kenë një gëzim të madh. - Askush nuk mund ta përshkruajë apo të dijë madhësinë e këtij përgëzimi dhe çfarë ai përmban, veçse Ai që i nderon me të. Ajeti përfshin të gjitha llojet e përgëzimit, qoftë në dynja qoftë në ahiret. Në këtë jetë, e mira vjen nëpërmjet emrit dhe famës së mirë ndër njerëz, nëpërmjet ëndrrave të mira që ata shohin për veten ose që të tjerët i shohin për ta, nëpërmjet kujdesit të veçantë që Allahu i Madhëruar tregon për ta, kujdes që gjithmonë i ndjek pas dhe i shoqëron ata vazhdimisht. Falë këtij kujdesi, ata e ndiejnë dhe e shohin se Ai dëshiron t'i ndihmojë e t'ua lehtësojë çdo çështje në dynja dhe në ahiret. Në jetën tjetër, atyre u vjen lajmi i mirë që në momentin e vdekjes, pastaj në varr, pastaj në Ditën e Ringjalljes. Përgëzimi më i madh dhe përmbyllës do t'u vijë në momentin kur Zoti Bujar dhe Mëshirëplotë do t'i njoftojë se është i kënaqur prej tyre dhe se kurrë nuk do të zemërohet me ta, por gjithmonë do t'i mbulojë me mirësitë e Tij dhe ata do të jenë përgjithmonë në Xhenet, të sigurt dhe në paqe. Më pas, Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin që t'i përgëzojë duke përmendur edhe ato vepra të tyre, për të cilat e meritojnë përgëzimin:

- Përgëzoji, atëherë, robtë e Mi! - Përgëzoji adhuruesit e Zotit që kanë këto cilësi:

- Ata që e dëgjojnë me vëmendje fjalën (shpalljen) dhe pasojnë më të mirën. - Ata dëgjojnë me vëmendje fjalët që u thuhet, që

të mund të gjykojnë drejt se cilave prej tyre iu duhet dhënë përparësi e cilave jo. Ngaqë janë të logjikshëm dhe të kujdesshëm, ata zgjedhin fjalën më të mirë dhe nuk ka dyshim se fjala më e mirë është Fjala e Allahut (*Kur'ani*) dhe fjala e Profetit të Tij (*hadithi*): "Allahu e shpalli më të mirën Fjalë, këtë Libër, pjesët e të cilit janë të ngjashme me njëra tjetrën (*në urtësi e bukuri*), dhe që përsëriten herë pas here (*me këshilla e dispozita*)." [Zumer 23]. Në këtë ajet mund të përmendim edhe një dobi të veçantë. Kur Allahu i Lartësuar na tregoi për të mençurit dhe të urtët dhe i lëvdoi ata, sepse e dëgjojnë me vëmendje çdo fjalë që thuhet dhe pasojnë me të mirën, dikush mund të thotë: A ka ndonjë mënyrë apo rrugë se si mund të dallojmë dhe gjykojmë se cila fjalë është më e mira, në mënyrë që edhe ne ta zgjedhim dhe pranojmë, dhe kështu të përshkruhemi të mençur dhe të urtë? Ose që të shohim ata që e pranojnë atë fjalë dhe ta dimë se ata janë të urtë dhe të mençur? Atëherë, përgjigjja për këtë pyetje është: Po, ka një mënyrë për të dalluar se cila është fjala më e mirë. Fjala më e mirë është ajo fjalë që vetë Zoti e ka quajtur të tillë, kur tha: "Allahu e shpalli më të mirën Fjalë, këtë Libër, pjesët e të cilit janë të ngjashme me njëra tjetrën (*në urtësi e bukuri*), dhe që përsëriten herë pas here (*me këshilla e dispozita*)." [Zumer 23].

- Këta janë ata që Allahu i ka udhëzuar në rrugën e drejtë dhe këta janë të diturit. - Këta janë ata që Allahu i udhëzoi dhe i mësoi të stolisen me virtytet më të larta dhe ua bëri mbarë që të bëjnë punët më të mira e të shpërblyeshme. Ai dëshmoi se pikërisht këta që pasojnë fjalën e Tij "janë të diturit." Këta janë të mençurit dhe të urtët, që dallohen për logjikën e mprehtë dhe gjykimin e drejtë. Me mençurinë dhe mprehtësinë e tyre, ata mund të shohin dhe dallojnë të mirën nga jo e mira dhe i japin përparësi asaj mbi çdo gjë tjetër. Kjo është treguese e qartë e mendjes dhe logjikës së shëndoshë. Madje mund të themi se aftësia mendore tregohet veçse në këtë mënyrë. Ai

që nuk arrin të dallojë mes fjalëve që i thuhet, të mira apo të shëmtuara, ai nuk konsiderohet i shëndetshëm mendërisht. Gjithashtu, edhe ai i cili arrin të dallojë fjalët, por epshet e tij ia mundin logjikën, dhe si rrjedhojë ai nuk i jep përparësi të mirës, pra, edhe ai është i mangët në mendje dhe i dobët në zgjedhje.

Ajetet 19 – 20

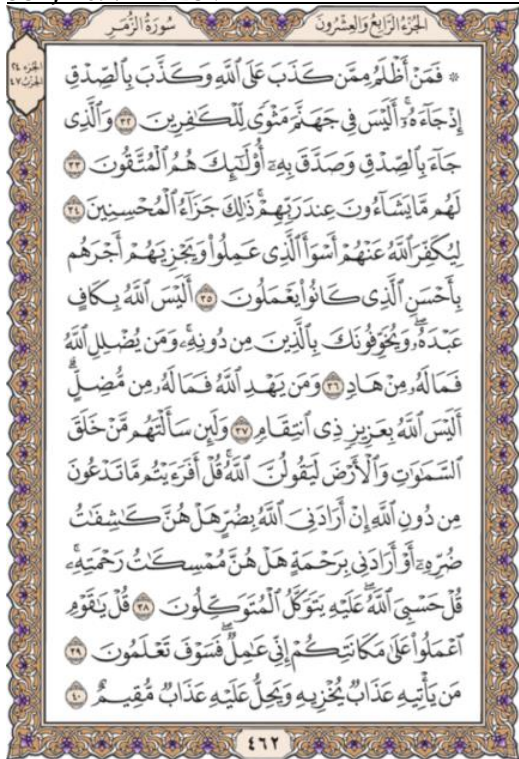
19. Mos, vallë, mund ta shpëtosh ti prej zjarrit atë që i është përcaktuar vendimi për dënim?

20. Kurse, për ata që iu frikësuan Zotit të tyre janë ndërtuar pallate të larta me dhoma (të shumta) njëra mbi tjetrën, poshtë të cilave rrjedhin lumenj. Ky është premtimi i Allahut. Dhe Allahu kurrë nuk e thyen premtimin (e Tij).

Shpjegimi i ajeteve

- Mos, vallë, mund ta shpëtosh ti prej zjarrit atë që i është përcaktuar vendimi për dënim? - Mos do ta udhëzosh ti atë për të cilin është vendimi i prerë për ndëshkimin e tij?! Për atë është bërë i pakthyeshëm dënimi, sepse ai vazhdon në humbjen e vet me inat, mohim dhe mospërfillje të së vërtetës. Ti nuk mund të udhëzosh dot të tillë njerëz, sepse drita e Zotit nuk gjen rrugë për në zemrat e tyre. Ti kurrë nuk mund të shpëtosh atë që është në zjarr, sepse kjo është e pamundur.

- Kurse, për ata që iu frikësuan Zotit të tyre janë ndërtuar pallate të larta me dhoma (të shumta) njëra mbi tjetrën, poshtë të cilave rrjedhin lumenj. - E gjithë lumturia dhe të gjitha mirësitë janë përgatitur për të devotshmit. Allahu i Madhëruar ka përgatitur për ta çdo lloj mirësie. Askush nuk mund t'i përshkruajë plotësisht ato mirësi. Allahu i Lartësuar thotë se ata "... do të jenë në dhoma të ndërtuara njëra mbi tjetrën...". Ato janë banesa janë të zbukuruara. Aq të hijshme dhe të bukura janë, saqë nga jashtë dallon bukuritë që fshihen brenda dhe nga brenda mund të shohësh çfarë ka jashtë. Ngaqë janë shumë lart, ato duken, ashtu sikur duken yjet në qiell. Dhomat qëndojnë njëra sipër

tjetrës. Ato janë të ndërtuara me mjeshtëri dhe hijeshi, një gur prej floriri e një prej argjendi, që lidhen me misk, që kundërmon aromë të këndshme. Allahu i Lartësuar thotë se poshtë atyre dhomave rrjedhin lumenj. Ato lumenj janë me ujë të bollshëm dhe të pastër. Ata vadisin të gjitha kopshtet dhe bimësinë. Kështu, ato kopshte gëlojnë nga frutat e shijshme dhe të pjekura.

- Ky është premtimi i Allahut. Dhe Allahu kurrë nuk e thyen premtimin (e Tij). - Ky është shpërblimi që Allahu ka premtuar për të devotshmit, dhe ky premtim patjetër do të përmbushet. Le të realizojnë besimtarët devotshmërinë ndaj Zotit me kushtet e saj dhe të jenë të sigurt se Allahu ka për ta përmbushur premtimin e Vet dhe do t'ua japë të plotë shpërblimin e tyre.

Ajetet 21

21. A nuk e sheh ti se si e lëshon Allahu ujin nga qielli dhe e shpërndan atë në tokë me burime? Pastaj, Ai bën që të rriten me të bimë të llojeve dhe të ngjyrave të ndryshme. Pastaj ato thahen dhe ti i sheh ato që zverdhen dhe më pas

coptohen (e grimcohen). S'ka dyshim se në këtë ka argument për njerëzit e ditur.

Shpjegimi i ajetit

- A nuk e sheh ti se si e lëshon Allahu ujin nga qielli dhe e shpërndan atë në tokë me burime? - Allahu i Lartësuar i kujton të mençurit dhe të urtët që të meditojnë për shiun, që bie nga qielli dhe pastaj Ai e bën që të rrjedhë nëpër tokë, në lumenj, përrrenj, burime e puse, nga ku nxirret me lehtësi prej njerëzve, për ta përdorur për nevojat e tyre.

- Pastaj, Ai bën që të rriten me të bimë të llojeve dhe të ngjyrave të ndryshme. Pastaj ato thahen dhe ti i sheh ato që zverdhen dhe më pas coptohen (e grimcohen). - Prej tij ujiten dhe dalin drithërat e ndryshme, si gruri, misri, tërshëra, elbi e orizi etj., frutat dhe bimët ushqyese. Pasi piqen ose u bie ndonjë sëmundje, bimët thahen, zverdhen dhe copëtohen.

- S'ka dyshim se në këtë ka argument për njerëzit e ditur. - Duke medituar në të tilla ajete, të mençurit kuptojnë kujdesin e madh të Allahut dhe mëshirën e Tij për robtë, duke ua lehtësuar marrjen e ujit dhe duke ua ruajtur në tokë, që të mund të përmbushin nevojat e tyre kur të dëshirojnë. Gjithashtu, ata shohin edhe pushtetin e Tij të plotë dhe të pacenueshëm dhe janë të bindur se Ai do t'i ringjallë të vdekurit, ashtu siç e ringjall tokën e vdekur dhe të shkretuar. Duke medituar në të gjitha këto çështje ata binden edhe më shumë se Ai që i bën të gjitha këto mirësi dhe ka këtë pushtet, Ai dhe vetëm Ai duhet të adhurohet me dashuri dhe duke iu nënshtruar ligjit të Tij. O Zot! Na bëj nga të mençurit dhe të urtët, të cilët i ke lëvdur duke i përmendur dhe i udhëzove duke ua ndriçuar mendjen dhe shpirtin! Ti u zbulove atyre shumë nga të fshehtat e Librit dhe i bëre që të shohin qartë shenjat e Tua të mrekullueshme, të cilat askush tjetër nuk i sheh dhe kupton. Ti je Dhuruesi i Madh i çdo mirësie!

Ajeti 22

22. Ai të cilit Allahu ia ka zgjeruar gjoksin për besimin islam është në një dritë të sigurt prej Zotit të vet. Mjerë ata që, nga zemërngurtësia e tyre, nuk e përmendin Allahun! Ata janë në një humbje të qartë.

Shpjegimi i ajetit

- Ai të cilit Allahu ia ka zgjeruar gjoksin për besimin islam është në një dritë të sigurt prej Zotit të vet. - Si mund të jenë të njëjtë këto dy lloje njerëzish? I pari është ai që Zoti ia zgjeroi gjoksin për të pranuar Islamin, për të nxënë porositë e ligjet e Zotit dhe për të punuar dhe jetuar sipas tyre. Ai i bën këto duke qenë shumë i qartë dhe i mbuluar nga prehja. Ai e adhuron Allahun duke qenë i qartë dhe i sigurt në çdo gjë që bën. Për këtë tregon fjala e Tij: "...është në një dritë të sigurt prej Zotit të vet." Ai është i ndriçuar nga Zoti i tij në çdo hap që hedh dhe çdo çast në këtë jetë. Ndërsa ai tjetri nuk i ka këto mirësi dhe nuk e njeh prehjen dhe qetësinë e zemrës, prandaj Zoti thotë:

- Mjerë ata që, nga zemërngurtësia e tyre, nuk e përmendin Allahun! - Ato zemra nuk zbuten dhe as preken kur dëgjojnë Librin e Allahut. Ato nuk marrin mësim kur kujtohen dhe paralajmërohen nga ajetet e Tij. Ato zemra nuk qetësohen kur kujtohet Zoti, madje largohen dhe e refuzojnë me forcë e urrejtje mesazhin që u vjen nga Zoti i tyre. Ata gjejnë prehje vetëm kur merren me diçka tjetër veç Zotit. Këta të mjerë janë të kërcënuar ashpër.

- Ata janë në një humbje të qartë. - Ku ka humbje dhe dëshpërim më të madh sesa i atij që është larguar nga i vetmi Mbrojtës e Ndihmëtar, që kujdeset për gjithçka? Çdo lumturi është e lidhur ngushtë me kthimin dhe afërsinë pranë Zotit dhe përkushtimit ndaj Tij. Këtyre të mjerëve u është ngurtësuar zemra dhe nuk e kujtojnë e përmendin aspak Zotin. Ata i janë dedikuar me gjithë qënien e tyre diçkaje që u sjell veçse dëshpërim e ligësi, që të largon nga Zoti dhe kënaqësia e Tij.

Ajeti 23

23. Allahu e shpalli më të mirën Fjalë, - këtë Libër, pjesët e të cilit janë të ngjashme me njëra-tjetrën (në urtësi e bukuri), dhe që përsëriten herë pas here (me këshilla e dispozita). Prej (dëgjimit të) tij u rrëqethet mishi atyre që e kanë frikë Zotin e tyre. Pastaj trupi dhe zemrat e tyre qetësohen kur përmendin Allahun. Ky (Libër) është udhëzimi i Allahut. Me të Ai udhëzon atë që do. E atë që Allahu e lë të humbur, nuk ka kush ta udhëzojë.

Shpjegimi i ajetit

- Allahu e shpalli më të mirën Fjalë, - këtë Libër, pjesët e të cilit janë të ngjashme me njëra-tjetrën (në urtësi e bukuri), dhe që përsëriten herë pas here (me këshilla e dispozita). - Allahu i Madhëruar na thotë për Librin e Tij se ai është Fjala më e mirë, në mënyrë absolute. Fjala më e mirë është Fjala e Allahut dhe libri më i mirë i shpallur është pikërisht Kur'ani. Nga kjo kuptohet se fjalët dhe termat e përdorura në të janë më të qartat dhe më të mirat. Po kështu, edhe kuptimet e tij janë më madhështoret dhe më të rëndësishmet. Ajo është fjala më e mirë dhe, si e tillë, është më e mirë si në tekst, edhe në përmbajtje. Allahu e përshkruan atë si "*muteshabihat*" - i ngjashëm. Pra, ajetet dhe suret janë të ngjashme në bukurinë, renditjen dhe pastërtinë e tyre nga çdo kundërthënie e kontradiktë. Kundërshtitë dhe kundërthëniet nuk kanë vend në këtë libër. Sa më shumë të meditojë i urti në këtë libër, aq më shumë do të shohë një përputhshmëri dhe harmoni të mahnitshme, madje edhe në ato raste kur duket i mjegullt. Kjo të mahnit dhe të krijon bindjen se ky libër mund të jetë thënë veçse nga Ai që është i Urtë dhe i Gjithëditur. Ky është kuptimi i fjalës "*muteshabihat*" në këtë ajet. Për sa i përket ajetit: "Është Ai (Allahu) që ta zbriti ty (o Muhammed) Librin (Kur'anin). Në të ka ajete të qarta (*muhkematun*), të cilat janë baza e Librit. Në të ka ajete të tjera, që janë jo krejtësisht të qarta (*muteshabihat*)."⁷ [Al Imran 7.], këtu fjala *muteshabihat* ka kuptimin e diçkaje që

mund të jetë e paqartë për shumë nga njerëzit. Për këtë arsye, të tilla ajete duhen parë gjithmonë të harmonizuara dhe nën dritën e ajeteve që janë **muhkeme**, domethënë të qarta dhe qartësuese. Prandaj dhe tha: "Në të ka ajete të qarta (*muhkematun*), të cilat janë baza e Librit. Në të ka ajete të tjera, që janë jo krejtësisht të qarta (*muteshabihat*)."[Al Imran 7]. Allahu tregon këtu se disa ajete janë të paqarta për shumë njerëz dhe ato duhen parë nën dritën e ajeteve të tjera të qarta dhe shpjeguese. Ndërsa në suren Zumer thuhet se ajetet e Kur'anit janë "**muteshebih**", që në këtë kontekst ka kuptimin, "**ië ngjashme**" në bukurinë dhe madhësinë e tyre. Dhe, pa dyshim, të gjitha ajetet e Kur'anit janë të tilla. Pastaj Allahu i Madhëruar i përshkruan ajetet kuranore si "**methanije**" - **që përsëriten**. Në Kur'an përsëriten shpesh historitë dhe dispozitat; përsëriten si kërcënimet, ashtu edhe pëgëzimet, lajmet dhe premtimet e mira. Në to përsëriten vazhdimisht cilësitë e punëmirëve dhe të punëkëqijve. Në të përsëriten emrat dhe cilësitë e Allahut. Të gjitha këto tregojnë për bukurinë dhe madhësinë e Kur'anit. Allahu i Lartësuar e di mirë se sa shumë nevojë kanë robtë për kumtet dhe mesazhet e këtij libri, të cilat i pastrojnë, forcojnë dhe lartësojnë shpirtat. Ato e kompletojnë moralin e njeriut. Madje, mund të thuhet se ato mesazhe dhe kumte janë për zemrat, ashtu siç është uji për bimën. Sa herë që bima nuk ujitet, ajo dobësohet dhe fillon të zbehët e thahet, madje mund të shkojë drejt vdekjes së plotë. Kështu, sa më e rregullt të jetë ujitja e saj, aq më e shëndetshme e lulëzuar është ajo dhe aq më shumë fruta do të japë. Madje, frutat e saj do të jenë shumë të shijshme. Frutat që jep ajo tokë që vaditet janë të shumëllojshme dhe të dobishme. E tillë është edhe zemra. Ajo ka nevojë që vazhdimisht të përsëriten kumtet dhe mesazhet e Zotit brenda saj. Nëse një mesazh do të jepej vetëm një herë në gjithë Librin e Zotit, kjo nuk do ta zinte atë vend

dhe nuk do të sillte atë dobinë e synuar. Kështu nuk do të realizohej qëllimi i synuar. Për këtë arsye, edhe në këtë tefsir kemi ndjekur të njëjtën metodologji, ashtu sikurse është metoda kuranore e përsëritjes së mesazheve. Kështu, në ajete të ngjashme jam përpjekur që të mos them 'shiko në atë ajet', por kam sjellë tefsirin e ajetit të plotë, sipas kontekstit. Madje, në disa raste bëhet një shpjegim më i hollësishtëm se në rastet e tjera, duke sjellë kështu edhe më shumë dobi. Për këtë arsye, ai që dëshiron të meditojë në Kur'an duhet ta bëjë këtë me shumë kujdes dhe në të gjitha rastet kur duket se ka përsëritje, sepse në çdo rast dhe kontekst mund të nxjerrësh dobi të shumta dhe urtësi të mrekullueshme. Duke qenë se Kur'ani ka këtë madhësi dhe ndikim të jashtëzakonshëm, ai lë gjurmë të forta në zemrat e të urtëve dhe të mençurve, që kanë pranuar udhëzimin e tij në zemrat e tyre, prandaj i Madhëruari thotë:

- Prej (dëgjimit të) tij u rrëqethet mishi atyre që e kanë frikë Zotin e tyre. - Kështu ndodh, sepse ky libër është i mbushur me kërcënime e paralajmërime, që ta frikësojnë shpirtin.

- Pastaj trupi dhe zemrat e tyre qetësohen kur përmendin Allahun. - Ata qetësohen kur kujtojnë këto mesazhe shprese dhe inkurajuese. Kur'ani i nxit për punë të mira, por i kërcënon, që t'u largohen punëve të këqija.

- Ky (Libër) është udhëzimi i Allahut. Me të Ai udhëzon atë që do. - Ky ndikim i çuditshëm në zemrat e të zgjedhurve është një mirësi e dhuruar nga Zoti. Kjo është një ndër dhuratat më të dukshme që Ai u jep atyre. Nëpërmjet një ndjenje të tillë që u sjell brenda zemrave, Zoti udhëzon robin në rrugën e drejtë dhe e bën të aftë të ecë në këtë rrugë. Megjithatë, ka mundësi që me përemrin tregues "Ky" të nënkuptojë Kur'anin, që Zoti e përshkruan me gjithë ato cilësi të mrekullueshme. Sipas këtij kuptimi, Kur'ani është vetë udhëzimi i Zotit. Nuk ka asnjë rrugë tjetër që të të çojë tek Zoti, përveç rrugës që ofrohet në këtë libër.

Prandaj thuhet: "...me të cilin Ai udhëzon atë që do." Pra, nëpërmjet Kur'anit, Zoti e ndriçon, e bën robin që Ai dëshiron të denjë për të jetuar sipas tij dhe të përfitojë udhëzimin e plotë prej tij. Por cilët janë këta njerëz? Janë ata të cilët kanë qëllim të mirë dhe sinqeritet në kërkimin e së vërtetës, siç thotë një ajet tjetër: "Juve ju erdhi nga Allahu dritë dhe libër i qartë. Allahu udhëzon nëpërmjet tij në rrugët e shpëtimit ata që kërkojnë kënaqësinë e Tij dhe i nxjerr ata prej errësirave në dritë, me lejen e Tij. Ai i udhëzon ata në rrugë të drejtë." [Maide 15, 16].

- E atë që Allahu e lë të humbur, nuk ka kush ta udhëzojë. - Sepse e vetmja rrugë për të gjetur Zotin dhe për ta kënaqur Atë është që Ai të të bëjë të denjë për diçka të tillë dhe të ta mundësojë që sinqerisht të përkushtohesh për t'u ndriçuar dhe ndryshuar përmes Librit të Tij. Nëse kjo nuk ndodh, atëherë nuk ka asnjë rrugë tjetër për të gjetur udhëzimin e plotë e të vërtetë. E vetmja gjë që të pret është humbja e sigurt dhe dëshpërimi i përjetshëm.

Ajetet 24 – 26

24. A është njësoj (me të shpëtuarin) ai që në Ditën e Kijametit do të mundohet të mbrohet nga dënimi i tmerrshëm (i zjarrit) me fytyrën e vet? Keqbërësve do t'u thuhet: "Shijoni atë (dënimin) që vetë e fituat!"

25. Edhe brezat para tyre e përgënjeshtuan Shpalljen dhe ndëshkimi u erdhi nga nuk e mendonin.

26. Allahu bëri që ata të përjetojnë poshtërimin në këtë jetë, por dënimi i jetës tjetër është edhe më i madh. Ah, sikur ta dinin!

Shpjegimi i ajeteve

- A është njësoj (me të shpëtuarin) ai që në Ditën e Kijametit do të mundohet të mbrohet nga dënimi i tmerrshëm (i zjarrit) me fytyrën e vet? - Allahu kurrë nuk do t'i trajtonte njëlloj të udhëzuarit me të humburit. Ai që Zoti e udhëzon dhe e bën të denjë të ndjekë rrugën që të çon në Xhenet dhe ia bën mbarë çdo punë të mirë

që të çon në të, kurrë nuk mund të jetë njëlloj si ai që është i zhytur në humbje dhe e vazhdon me kokëfortësi në refuzimin e të vërtetës derisa i vjen vdekja. Kur të vijë në Ditën e Gjykimit, ai do të përpiqet të mbrojë fytyrën nga dënimi i Zotit dhe zjarri përvëlues. Fytyra është pjesa më e ndjeshme e njeriut, prandaj mjafton pak nxehtësi, që ajo të ndiejë dhimbje. Duke qenë se duart dhe këmbët e tij do të jenë të lidhura me zinxhirë, atëherë ai do të përballet me zjarrin pikërisht me fytyrën e tij.

- Keqbërësve do t'u thuhet: "Shijoni atë (dënimin) që vetë e fituat!" - Këto fjalë do t'u thuhesh atyre që e ngarkojnë veten me padrejtësi, me mohimin e Zotit e me gjynahe. Këto fjalë do t'ua shtojnë edhe më shumë dhimbjen dhe dëshpërimin në shpirt.

- Edhe brezat para tyre e përgënjeshtuan Shpalljen - Edhe popujt e shkuar mohuan Shpalljen dhe i quajtën profetët gënjeshtarë, ashtu sikurse veproni edhe ju.

- dhe ndëshkimi u erdhi nga nuk e mendonin. - Atyre u erdhi dënimi kur ishin tërësisht të pavëmendshëm ndaj tij, në fillim të ditës ose në kohën e drekës, kur ishin duke u çlodhur.

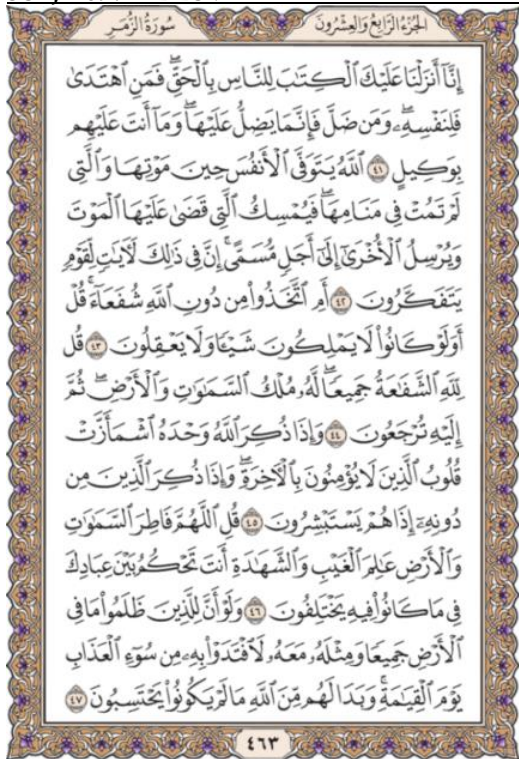
- Allahu bëri që ata të përjetojnë poshtërimin në këtë jetë - Me këtë dënim, ata u poshtëruan para Zotit dhe para krijesave dhe doli në shesh padrejtësia dhe ligësia e tyre.

- por dënimi i jetës tjetër është edhe më i madh. Ah, sikur ta dinin! - Prandaj, le të kenë kujdes dhe të marrin mësim edhe këta të sotmit, që e refuzojnë besimin e saktë dhe nuk besojnë në Muhamedin dhe Kur'anin, se edhe ata i pret i njëjti ndëshkim e poshtërim.

Ajetet 27 – 31

27. Ne u kemi sjellë njerëzve në këtë Kur'an shembuj për gjithçka, që ata të marrin mësim.

28. Ai është një Kur'an në arabisht pa asnjë shtrembërim, me qëllim që të bëhen të devotshëm.

29. Allahu sjell si shembull një njeri (skllav) nën zotërimin e shumë ortakëve pa marrëveshje mes tyre dhe një njeri tjetër (skllav), që është në zotërimin e një njeriu të vetëm. A janë ata të dy njëloj? Lavdërimi i takon vetëm Allahut, por shumica e tyre nuk e dinë.

30. Ti do të vdesësh (një ditë) dhe ata, gjithashtu, do të vdesin (një ditë).

31. Pastaj, Ditën e Kijametit, ju do të dilni (për gjykim) para Zotit tuaj dhe do të grindeni me njëri tjetrin.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne u kemi sjellë njerëzve në këtë Kur'an shembuj për gjithçka, që ata të marrin mësim. - Allahu i Lartësuar na tregon se na ka sjellë në Kur'an nga çdo lloj shembulli, përshkrime, dituri të dobishme dhe mësim të urta. Ai na ka sjellë shembuj të të mirëve dhe shembuj të punëkëqijve. Ai na ka sjellë shembuj ilustrues për teuhidin dhe për shirkun. Nëpërmjet shembujve, e vërteta qartësohet më shumë dhe bëhet më e kapshme. Urtësia e sjelljes së këtyre shembujve është që ata të marrin mësim,

kur Ne ua qartësojmë të vërtetën, që të mësojnë atë që u bën dobi e të punojnë e jetojnë sipas saj.

- Ai është një Kur'an në arabisht pa asnjë shtrembërim, - Në e sollëm këtë libër në gjuhën arabe të pastër, me terma të qartë dhe të thjeshtë për t'u kuptuar, në mënyrë të veçantë nga populli arab. Ne e bëmë Kur'anin: "...pa shtrembërim". Pra, në të nuk do të gjesh mangësi në asnjë aspekt, as në termat e formulimet e tij e as në kuptimet mesazhet që përcjell. Kjo tregon se Kur'an është tërësisht i drejtë dhe udhëzues në mirësi, siç ka thënë i Madhëruari: "Të gjitha lavdërimet i qofshin vetëm Allahut, i Cili i ka shpallur robët të Vet (Muhamedit) Librin (Kuranin) dhe nuk ka lejuar në të asnjë shtrembërim! (Një libër) të drejtë (e pa kundërthënie), për të paralajmëruar një dënim të rëndë prej Tij (për jobsimtarët), e për t'i përgëzuar besimtarët që bëjnë vepra të mira, se do të kenë një shpërblim të mrekullueshëm (Xhenetin), në të cilin do të qëndrojnë përgjithmonë." [Kehf 1 – 3].

- me qëllim që të bëhen të devotshëm. - Ai ua bëri të lehtë kuptimin dhe të përfuturuar nga ky libër, në mënyrë që ata të mund të pajisen me takua. Nëpërmjet Shpalljes, Allahu ua lehtësoi robve rugët e takua-s, qoftë në aspektin e diturisë së dobishme që ofron, qoftë në aspektin praktik dhe të punëve që duhen kryer. Nëpërmjet Kur'anit dhe shembujve të sjellë në të, Allahu i Madhëruar na mëson atë që nuk e dimë dhe na nxit që të bëjmë vepra të mira e të jetojmë sipas tij. Më pas, Allahu na sjell një shembull ilustrues, për të kuptuar më mirë teuhidin dhe shirkun. Ai thotë:

- Allahu sjell si shembull një njeri (skllav) nën zotërimin e shumë ortakëve pa marrëveshje mes tyre - Një skllav që është në pronësinë dhe shërbimin e shumë ortakëve, të cilët asnjëherë nuk bien dakord, prandaj ai kurrë nuk gjen qetësi. Ata vazhdimisht grinden me njëri tjetrin për të dhe secili prej tyre kërkon që ky rob të

përbushë urdhrat e tij. Sa herë që njëri urdhëron për diçka, tjetri kërkon diçka tjetër. Atëherë, si e mendon gjenjden e këtij robi me gjithë këta ortakë, që kundërshtojnë e grinden me njëri tjetrin?

- dhe një njeri tjetër (*skllav*), që është në zotërimin e një njeriu të vetëm. - Ky i shërben vetëm një zotërie. Ai e kupton mirë qëllimin e zotërisë së tij dhe është shumë i qartë dhe i qetë në shërbimin ndaj tij.

- **A janë ata të dy njëloj?** - A mund të jenë njëloj këto dy raste? Kurrsesi nuk mund të jenë njëloj. I tillë është idhujtari: skllav i shumë ortakëve. Herë i lutet njërit e herë tjetrit. Asnjëherë nuk gjen qetësi. Ndërsa njësuasi është i sinqertë dhe i përkushtuar vetëm ndaj Zotit. Ai i takon vetëm Allahut dhe Allahu e ka pastruar dhe zgjedhur atë vetëm për Vetën e Tij. Ai gëzon qetësinë më të madhe.

- **Lavdërimi i takon vetëm Allahut, por shumica e tyre nuk e dinë.** - I lavdëruar qoftë Allahu, që na e qartësoi të vërtetën nga e kota! Ai na udhëzoi dhe na mësoi atë që nuk e dinim.

- **Ti do të vdesësh (një ditë) dhe ata, gjithashtu, do të vdesin (një ditë).** - Që të gjithë ju do të vdisni, dhe kjo është diçka e pashmangshme, siç thuhet në ajet tjetër: "Askujt (*prej njerëzve*) para teje nuk i dhamë përjetësinë (*o Muhamed*). Atëherë, nëse ti vdes, mos vallë, ata do të jetojnë përgjithmonë?! Çdo njeri do ta shijojë vdekjen! Ne ju sprovovmë (*në këtë botë*) me të keqen e me të mirën. Në fund, të gjithë ju te Ne do të ktheheni." [Enbija 34 – 35].

- **Pastaj, Ditën e Kijametit, ju do të dilni (për gjykim) para Zotit tuaj dhe do të grindeni me njëri tjetrin.** - Ju do të polemizoni me njëri tjetrin për gjithçka rreth së cilës keni patur kundërshtime në dynja, por Allahu do të gjykojë mes jush me gjykimin e Tij të drejtë dhe secilin do ta shpërblejë sipas asaj që ka bërë: "Ditën, kur Allahu t'i ringjallë të gjithë, do t'i njoftojë se çfarë kanë punuar. Allahu i ka shënuar të gjitha, edhe pse ata i kanë harruar. Allahu është Mbikëqyrësi i gjithçkaje." [Muxhadile

6]. Njerëzit harrojnë, por Allahu nuk harron kurrë.

Ajetet 32 – 35

32. E kush është më i padrejtë (e keqbërës) se ai që trillon gënjeshtër kundër Allahut dhe kur i erdhi e vërteta (Kur'ani), e quajti gënjeshtër? A nuk është në Xhehenem vendbanimi i merituar për jobesimtarët?

33. Ata që sjellin të vërtetën (nga Zoti) dhe e besojnë atë (me bindje të plotë), pikërisht ata janë të devotshmit.

34. Ata do të kenë te Zoti i tyre gjithçka që dëshirojnë. Ky është shpërblimi për vepërmirët.

35. Allahu do t'i falë ata për të këqijat (gjynahet) që kanë bërë dhe do t'u japë shpërblimet më të mira për ato (vepra të mira) që kanë bërë.

Shpjegimi i ajeteve

Duke na tërhequr vërejtjen e paralajmëruar, Allahu i Madhëruar thotë:

- **E kush është më i padrejtë (e keqbërës) se ai që trillon gënjeshtër kundër Allahut** - Mashtrimi kundër Allahut mund të bëhet me shumë mënyra. Kështu, për shembull, ta përshkruash dhe emërtosh Allahun me një atribut që nuk i shkon madhësisë së Tij, ose të pretendosh profetësinë, ose të trillosh rregulla e ligje nga vetja duke mëtuar se është Allahu që i ka thënë e kumtuar ato, ose të gënjeshtër duke thënë se Zoti ka dhënë këtë dhe atë gjykim. Kjo i ngjan ajetit: "Thuaj: "Gjërat që ka ndaluar Zoti janë veprat e turpshme, qofshin ato të hapura ose të fshehta, gjynahet, shkelja e kufijve (*të Tij*) dhe padrejtësitë; t'i bësh shokë Allahut, pa pasur asnjë argument të shpallur dhe të thuash gjëra për Allahun për të cilat s'ke asnjë dijeni." [A'raf 33]. Nëse robi e bën këtë nga padituria, është e dënueshme dhe e shëmtuar, por nëse e bën me vetëdije, atëherë është shumë e shumë herë më e shëmtuar dhe e dënueshme.

- **dhe kur i erdhi e vërteta (Kur'ani), e quajti gënjeshtër?** - Nuk ka më të padrejtë sesa ai të cilit i vjen e vërteta e përforcuar me argumente dhe fakte të shumta dhe ai

sërisht e konsideron gënjeshtër. Vetëm kjo do të ishte një padrejtësi shumë e madhe, sepse ai e refuzon të vërtetën edhe pasi i bëhet e qartë. Duke bashkuar këtë me trillimin e gënjeshtërave për Allahun, padrejtësia bëhet e pashembullt.

- A nuk është në Xhehenem vendbanimi i merituar për jobesimtarët? - Vetëm duke i futur ata në Xhehenem vendoset drejtësia. Atje Zoti do të vërë në vend çdo të drejtë dhe detyrim që kanë shkelur mohuesit dhe zullumqarët. Shirku është padrejtësia më e madhe dhe vetëm në Xhehenem do të vendoset drejtësia e shkelur nga këta keqbërës.

- Ata që sjellin të vërtetën (nga Zoti) dhe e besojnë atë (me bindje të plotë), pikërisht ata janë të devotshmit. - Pas atyre që trillojnë gënjeshtër për Allahun e Madhëruar dhe refuzojnë të vërtetën, përmenden ata që thonë të vërtetën dhe e besojnë sinqerisht Shpalljen e Zotit të tyre dhe shpërblimet e shumta që ka përgatitur për ta. Allahu i Madhëruar thotë: "Ata që e sjellin të vërtetën (nga Zoti) dhe e besojnë atë (me bindje të plotë)...". Këtu bëhet fjalë për ata që janë të vërtetë në fjalët dhe punët që bëjnë. Këtu përfshihen profetët dhe ata që kryejnë misionin e tyre. Të gjithë këta thonë të vërtetën rreth Zotit, lajmeve dhe ligjeve të Tij. Këta janë të sinqertë dhe e vërtetojnë besimin dhe fjalët e tyre nëpërmjet veprave të sinqerta dhe të sakta. Pastaj thuhet: "... dhe e besojnë atë", pra, e pranojnë si të vërtetë dhe e dëshmojnë vërtetësinë e saj, sepse mund të ndodhë që njeriu të thotë të vërtetën, por nuk e beson atë, për shkak të arrogancës ose urrejtjes që mund të ketë për vetë të vërtetën ose për atë që e thotë këtë të vërtetë. Kështu, duhen përmendur të dyja këto cilësi, në mënyrë që lëvdimi të jetë i plotë. Domethënë, këta jo vetëm që e përcjellin të vërtetën, por edhe e besojnë, e pohojnë dhe pranojnë në zemrat e tyre. Thënia e të vërtetës tregon për diturinë dhe drejtësinë e tyre, ndërsa pranimi dhe pohimi i së vërtetës tregon për thjeshtësinë dhe pastërtinë e tyre nga kryelartësia e

arroganca. Këtyre që u janë dhënë të dyja këto cilësi "...pikërisht këta janë të devotshmit." Në fakt, të gjitha cilësitë e *takua*-së kanë lidhje me këto dy cilësi: Thënia e së vërtetës, besimi dhe pranimi i saj, shoqëruar me punë të sinqerta sipas këtij besimi.

- Ata do të kenë te Zoti i tyre gjithçka që dëshirojnë. - Tek Zoti i tyre ata gjejnë mirësi që syri nuk i ka parë, veshi nuk i ka dëgjuar dhe zemra e njeriut kurrë nuk i ka menduar dhe ëndërruar. Çdo gjë që ata do të dëshirojnë prej kënaqësive dhe argëtimeve të trupit, syrit dhe shpirtit, atyre do t'u jepet në formën më të plotë. Ajo tashmë është përgatitur dhe i pret që t'i gëzojë e lumturojë.

- Ky është shpërblimi për vepërmirët. - Këta kanë arritur gradën më të lartë të besimit, sepse e adhurojnë Zotin sikur do ta bënë nëse do ta shihnin haptazi, sepse janë të sigurt se, edhe pse nuk e shikojnë Atë, Ai i sheh ata dhe punët e tyre. Ata janë bamirës edhe ndaj krijesave të Zotit me të gjitha mënyrat.

- Allahu do t'i falë ata për të këqijat (gjynahet) që kanë bërë dhe do t'u japë shpërblimet më të mira për ato (vepra të mira) që kanë bërë. - Veprat e njeriut janë tre llojesh: të këqija, të mira ose as të mira e as të këqija. Në llojin e fundit bëjnë pjesë të lejuar ose ato vepra për të cilat nuk merr as shpërblim e as ndëshkim. Në punët e këqija bëjnë pjesë të gjitha llojet e gjynaheve, ndërsa si vepra të mira konsiderohen të gjitha ato që kryhen në bindje ndaj Allahut. Me këtë shtjellim, ajeti kuptohet më mirë. Kështu, ajeti: "Allahu do t'i falë ata për të këqijat që kanë bërë...", domethënë, që Allahu do t'ua falë dhe mbulojë gjynahet e vogla, për shkak të punëve të mira dhe përpjekjeve për të qenë të devotshëm. Kurse: "... do t'u japë shpërblimet më të mira për ato që kanë bërë", domethënë që do t'i shpërblejë për të gjitha punët e mira që kanë kryer në bindje ndaj Allahut. Në një ajet tjetër thuhet: "S'ka dyshim se Allahu nuk bën padrejtësi as sa

një grimcë. Nëse është vepër e mirë, Ai e shumëfishon atë dhe dhuron shpërblim të madh nga ana e Tij." [Nisa 40].

Ajetet 36 – 37

36. A nuk i mjafton Allahu (si Mbrojtës) robit të vet? Dhe ata të frikësojnë ty me zota të tjerë (që i adhurojnë) përveç Tij. Për ata që Allahu i lë të humbur nuk mund të ketë asnjë që t'i udhëzojë.

37. Dhe ata që Allahu i udhëzon, askush nuk mund t'i çojë në humbje. A nuk është Allahu Ngadhënjimtari që ndëshkon me drejtësi?

Shpjegimi i ajeteve

- **A nuk i mjafton Allahu (si Mbrojtës) robit të vet?** - Allahu është Bujar e Bamirës i Madh dhe kujdeset shumë për robin e Vet, që përpiqet t'i përmbushë adhurimet ndaj Tij, duke plotësuar urdhëresat dhe duke iu larguar ndalesave. Ai është mëse i mjaftueshëm në mbështetje të robit të Vet. Në mënyrë të veçantë, kujdesi dhe ndihma i është premtuar më të plotit në adhurimet që i përkushtoi Allahut, dhe ai është Muhamedi (a.s). Kështu, Allahu ka për t'i mjaftuar Muhamedit në çështjet e dynjasë, të fesë dhe të besimit të tij. Ai ka për ta ruajtur Profetin e Tij nga çdo e keqe që i kanoset.

- **Dhe ata të frikësojnë ty me zota të tjerë (që i adhurojnë) përveç Tij.** - Ata të frikësojnë nëpërmjet idhujve dhe putave, se do të godasin me ndonjë të keqe. Por kjo nuk është gjë tjetër veçse tregues i humbjes dhe devijimit të tyre.

- **Për ata që Allahu i lë të humbur nuk mund të ketë asnjë që t'i udhëzojë.** - Ata i ka lënë Zoti në humbje, prandaj nuk mund ta gjejnë rrugën e drejtë.

- **Dhe ata që Allahu i udhëzon, askush nuk mund t'i çojë në humbje.** - Allahu është Ai në dorën e të Cilit është i gjithë udhëzimi dhe humbja. Ajo që Ai dëshiroi që të jetë, është, dhe ajo që Ai nuk dëshiroi që të jetë, nuk është.

- **A nuk është Allahu Ngadhënjimtari që ndëshkon me drejtësi?** - Atij i takon fuqia, pushteti dhe krenaria e plotë. Ai është

Ngadhënjimtari, që me krenarinë dhe fuqinë e Tij të plotë ka nënshtuar çdo gjë. Me fuqinë dhe krenarinë e Tij, Ai largon çdo të keqe nga robtë e Tij. Allahu është ndëshkues i atyre që nuk i binden dhe refuzojnë t'i nënshtrohen, prandaj le të ruhen nga çdo gjë që sjell zemërimin dhe ndëshkimin e Tij.

Ajeti 38

38. Nëse i pyet ata (idhujtarët) se kush i krijoi qiejt dhe tokën, ata me siguri do të thonë: "Allahu." Thuaju atyre: "Më tregoni për ata (idhujt) që ju i adhuroni veç Allahut! Nëse Allahu më sprovon me ndonjë të keqe, a mund të ma largojnë atë të keqe? Po nëse Allahu dëshiron të më dhurojë (ndonjë të mirë) nga mëshira e Tij, a mund ta pengojnë ata mëshirën e Tij?" Thuaju: "Mua më mjafton Allahu. Vetëm Atij i mbështeten ata që kërkojnë mbështetje."

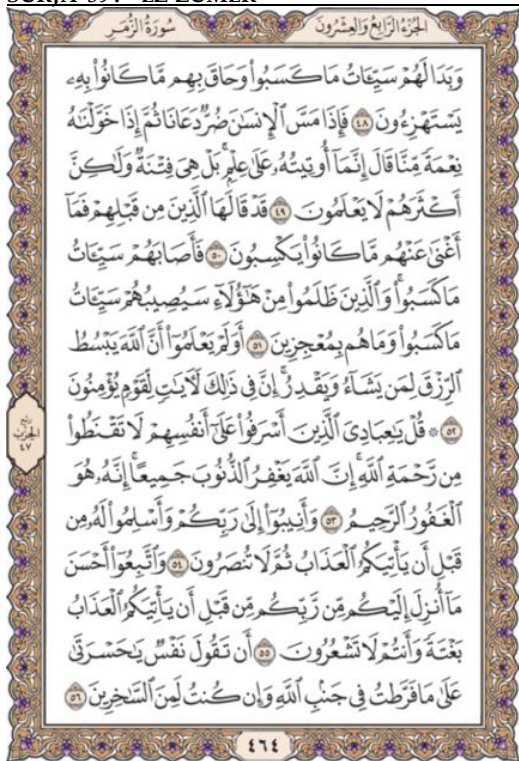
Shpjegimi i ajetit

- **Nëse i pyet ata (idhujtarët) se kush i krijoi qiejt dhe tokën, ata me siguri do të thonë: "Allahu."** - Nëse u drejtohesh të humburve, të cilët të kërcënojnë me ato idhuj dhe puta të pafuqishme, dhe u sjell një argument duke thënë: "...kush i krijoi qiejt dhe tokën...", ata nuk do të mund të tregojnë që i kanë krijuar idhujt, por me siguri do të thonë: "Allahu". Pra, Allahu është i vetmi që ka krijuar gjithçka i vetëm e pa ndihmën e askujt. Atëherë, për t'u treguar se sa të dobët, të mangët dhe të pafuqishëm janë ata idhuj, thuaju:

- **Thuaju atyre: "Më tregoni për ata (idhujt) që ju i adhuroni veç Allahut! Nëse Allahu më sprovon me ndonjë të keqe, a mund të ma largojnë atë të keqe?"**

- **A kanë mundësi ata idhuj që të më shpëtojnë nga ajo që Allahu do të më godasë? A do ta ndalojnë atë goditje ose ta lehtësojnë sado pak?!**

- **Po nëse Allahu dëshiron të më dhurojë (ndonjë të mirë) nga mëshira e Tij, a mund ta pengojnë ata mëshirën e Tij?"** - Nëse Zoti dëshiron të më bekojë dhe dhurojë mirësi, qoftë në dynjanë time apo

39. Thuaj: “O populli im! Veproni si të doni, se edhe unë do të veproj sipas times! Më vonë do ta mësoni,
40. se kujt do t’i vijë dënimi poshtërues dhe mbi kë do të zbresë dënimi i përjetshëm!”

Shpjegimi i ajeteve

Thuaju atyre, o Profet:

- Thuaj: “O populli im! Veproni si të doni - Bëni ashtu si t’ju duket se është më e mira për veten tuaj, duke adhuruar atë që nuk meriton asnjë adhurim dhe nuk ka asgjë në dorë prej çështjeve tuaja...”

- se edhe unë do të veproj sipas times - Edhe unë do të veproj sipas asaj në të cilën po ju ftoj. Dhe ajo në të cilën unë ju ftoj është sinqeriteti i plotë në zbatimin e fesë vetëm për të kënaqur Allahun dhe adhuruar Atë si një të vetëm.

- Më vonë do ta mësoni, se kujt do t’i vijë dënimi poshtërues dhe mbi kë do të zbresë dënimi i përjetshëm!” - Më vonë do ta mësoni se kujt do t’i takojë përfundimi i mirë dhe kush do të ndëshkohet në dynja dhe në ahiret. Të mjerët ata që do t’i përpijë ai ndëshkim! Ky ndëshkim nuk ka për t’u larguar nga ata dhe nuk do t’u zbutet aspak, as për një çast të vetëm. Ky është një kërcënim shumë i madh për ta dhe ata e dinë mirë atë ditë që e meritojnë ndëshkimin e përjetshëm. Ata e dinë shumë mirë këtë, por inati dhe padrejtësia në jetën e kësaj dynjaje ua zë sytë dhe i pengon në rrugën drejt imanit.

Ajeti 41

41. Ne ta shpallëm ty librin me të vërtetën për (të udhëzuar) njerëzimin. Atëherë, kush drejtohet për në rrugën e vërtetë, ai e ka për vete. E kush largohet nga ajo, i bën dëm vetëm vetes. Dhe ti nuk je kujdestari i tyre.

Shpjegimi i ajetit

- Ne ta shpallëm ty librin me të vërtetën për (të udhëzuar) njerëzimin. - Allahu i Lartësuar na njofton se ia shpalli Librin Profetit të Tij, dhe ky Libër përmban të vërtetën në lajmet që përcjell, në urdhëresat e ndalesat. Ai është lënda bazë e udhëzimit

në fenë dhe besimin tim, "...a mund ta pengojnë ata mëshirën e Tij?" A mund të më privojnë nga ajo? Ata me siguri do të pohojnë se idhujt nuk kanë mundësi as të largojnë të keqen dhe as kanë në dorë që të pengojnë të mirën që Zoti e dëshiron. Atëherë, pasi të jetë bërë e qartë nga këto pyetje se i vetmi i Adhuruar është Allahu, i vetmi që ka krijuar krijesat dhe ka në dorë dobinë dhe dëmin, ndërsa të tjerët janë të dobët e të pafuqishëm në çdo drejtim, që nuk mund të krijojnë gjë dhe nuk zotërojnë asnjë mundësi për të sjellë dobi apo dëm, atëherë drejtoju idhujtarëve e thuaju:

- Thuaju: “Mua më mjafton Allahu. Vetëm Atij i mbështeten ata që kërkojnë mbështetje.”. - Të tillë janë besimtarët. Ata i mbështeten dhe kërkojnë ndihmë vetëm Allahut, për të arritur çdo të mirë dhe për të larguar çdo të keqe. Ai i cili ka në dorë gjithçka, Ai më mjafton si ndihmëtar dhe mbrojtës, Ai do të më mjaftojë në lidhje me gjithçka që më shqetëson.

Ajetet 39 – 40

dhe ushqimi i vetëm i mjaftueshëm për këdo që dëshiron të arrijë kënaqësinë e Zotit dhe të shijojë lumturinë në vendin e nderimit dhe shpërblimit të përjetshëm. Ai është argumenti i pakundërshtueshëm për krijesat, pas të cilit askush nuk do të ketë më justifikim para Zotit, nëse nuk beson dhe nuk nënshtrohet.

- Atëherë, kush drejtohet për në rrugën e vërtetë, ai e ka për vete. - Ai që ndriçohet nga drita e këtij libri dhe nënshtrohet të adhurojë Zotin përmes urdhërësave dhe rrugës së treguar në këtë libër, dobia e gjithë kësaj ka për t'iu kthyer tek vetvetja.

- E kush largohet nga ajo, i bën dëm vetëm vetes. - Ai i cili zhytet në humbje e mosbesim, edhe pasi i është bërë e qartë e vërteta dhe udha e Zotit, i bën dëm vetëm vetes dhe nuk ka për të dëmtuar aspak Allahun.

- Dhe ti nuk je kujdestari i tyre. - Ti nuk je përgjegjës për të ruajtur punët e tyre apo t'i marrësh në llogari për kryerjen ose jo të tyre. Madje, ti as nuk mundesh që t'i detyrosh ata për gjë. Ti je veçse një kumtues i qartë, që u përcjell atyre atë për të cilën je urdhëruar.

Ajeti 42

42. Allahu ua merr shpirtrat robve kur u vjen çasti i vdekjes. Dhe po kështu, edhe atyre që janë në gjumë e nuk kanë vdekur. Shpirtrat e atyre që u është caktuar vdekja i mban (nuk i kthen), ndërsa shpirtrat e të tjerëve (që nuk u është caktuar vdekja) i lë (të kthehen), deri në afatin e caktuar. Vërtet, në këto çështje ka argumente për ata që mendojnë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lavdëruar na njofton se Ai është i vetmi që administron dhe rregullon çështjet e robve të Tij, qoftë kur janë zgjuar dhe në aktivitet, qoftë kur janë në gjumë, kur janë gjallë në këtë jetë dhe pas largimit nga kjo jetë. Ai thotë:

- Allahu ua merr shpirtrat robve kur u vjen çasti i vdekjes. - Kjo është vdekja e madhe, që e largon njeriun nga kjo jetë.

Fakti që Allahu thotë se është Ai që i merr dhe ngre shpirtrat nuk bie ndesh me faktin se Ai ka ngarkuar Melekun e Vdekjes me detyrën e marrjes së shpirtit dhe melekë të tjerë si ndihmës të këtij meleku, siç thotë Zoti në një ajet tjetër: "Thuaj: "Ka për t'ju marrë shpirtrat Meleku i Vdekjes që është caktuar për ju, e pastaj, te Zoti juaj do të ktheheni të gjithë" (për gjykimin dhe shpërblimin me drejtësi)". [Sexhde 11]. Pra, nuk ka asnjë kontradiktë në këtë mes, sepse ndonjëherë Allahu ia atribuon këto vepra Vetes së Vet me pozitën e Tij si Ai që kujdeset dhe administron të gjitha çështjet e krijesave dhe herë të tjera ia atribuon ndonjë krijese apo sebepeve, parë nga këndvështrimi se ato janë rregulla dhe ligje që vetë Ai i ka vendosur dhe që funksionojnë me urtësinë e Tij. Allahu ka bërë shkak për çdo pasojë. Ky është ligji shkak-pasojë, që Ai ka vendosur në këtë jetë.

- Dhe po kështu, edhe atyre që janë në gjumë e nuk kanë vdekur. - Kjo është vdekja e vogël. Allahu e ngre dhe e mban shpirtin, që ende nuk ka dalë e kaluar në vdekjen e madhe.

- Shpirtrat e atyre që u është caktuar vdekja i mban (nuk i kthen), ndërsa shpirtrat e të tjerëve (që nuk u është caktuar vdekja) i lë (të kthehen), deri në afatin e caktuar. - Kështu, Allahu i Lartësuar i mban ata shpirtra që ka vendosur të kalojnë në ahiret dhe i lëshon disa të tjerë që të vazhdojnë jetën në këtë botë, deri në afatin e caktuar. Ai i lë të vazhdojnë jetën për të marrë të plotë rizkun këtu, derisa të përfundojë koha e tyre.

- Vërtet, në këto çështje ka argumente për ata që mendojnë. - Domethënë, për ata njerëz që mendojnë për pushtetin e Tij të plotë për të ringjallur të vdekurit pasi të largohen nga kjo jetë. Kjo tregon se shpirti është diçka që qëndron vetë dhe që përmbajtja e tij është ndryshe nga ajo e trupit. Shpirti është i krijuar nga Zoti dhe nën pushtetin e Tij. Është Ai që vepron në të gjatë jetës, gjatë gjumit të njeriut. Shpirti

është diçka Allahu e merr, e ngre, e lëshon, ose e nxjerr nga trupi i njeriut. Shpirtrat e të gjallëve dhe të vdekurve takohen në jetën e *berzah*-ut dhe tubohen bashkë e komunikojnë. Allahu i Lartësuar i lëshon dhe i kthen mbrapsht shpirtrat e të gjallëve dhe nuk i kthen ata që Ai ka vendosur të vdesin.

Ajetet 43 – 44

43. Mos vallë kanë gjetur ndonjë ndërmjetësues për (t'i afruar) tek Allahu? Thuaj: “Edhe pse ata nuk kanë asgjë në dorë e as nuk kuptojnë?!”.

44. Thuaj: “Vetëm Allahut i takon i tërë ndërmjetësimi. Në Dorë të Tij është Sundimi i qiejve dhe i tokës dhe vetëm tek Ai do të ktheheni të gjithë.”.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar qorton dhe paralajmëron ata të cilët marrin ndërmjetësues për tek Ai dhe u përkushtohen, u luten, i adhurojnë dhe e lidhin zemrën me to. Thuaju atyre, duke ua bërë të qartë injorancën ku ndodhen dhe faktin se ata nuk meritojnë asgjë prej adhurimeve.

- Mos vallë kanë gjetur ndonjë ndërmjetësues për (t'i afruar) tek Allahu? Thuaj: “Edhe pse ata nuk kanë asgjë në dorë e as nuk kuptojnë?!”. - Ata të cilët i merrni për ndërmjetësues nuk zotërojnë asnjë thërmijë pushteti në qiej dhe në tokë. Madje, ata nuk kanë as logjikë, që të kuptojnë ato që u thuhet. Atëherë, për çfarë mund të lëvdohen këto sende të ngurta, pemë, figura, e të vdekur?! A mund të thuhet se ai që shpreson ndërmjetësimin e tyre ka logjikë?! Sigurisht, këta janë njerëzit më injorantë dhe më të padrejtë.

- Thuaj: “Vetëm Allahut i takon i tërë ndërmjetësimi. - Çdo çështje është në dorë të Allahut dhe Atij i frikësohet dhe i druhet çdo ndërmjetësues. Askush nuk mund të ndërmjetësojë tek Allahu pa lejen e Tij. Nëse Ai dëshiron që të mëshirojë dikë prej robve të Tij, Ai i jep leje për ndërmjetësim dhe ia pranon ndërmjetësimin. Kështu, Ai i mëshiron të dy, edhe ndërmjetësuesin, edhe atë për të cilin ndërmjetësohet. Pastaj

Allahu i Madhëruar e përforcon këtë fakt, duke thënë:

- Në Dorë të Tij është Sundimi i qiejve dhe i tokës - Gjithçka që ndodhet në qiej dhe në tokë, qoftë trupat, shpirtrat, cilësitë e veprat e tyre, janë pronë e Zotit dhe nën sundimin e Tij. Kështu, është mëse e logjikshme që ndërmjetësimin ta kërkojmë nga Ai i Cili e ka gjithçka nën sundimin e pushtetin e Vet dhe vetëm Atij t'i përkushtohesh me adhurim e me sinqeritet të plotë në realizimin e fesë së Tij.

- dhe vetëm tek Ai do të ktheheni të gjithë. - Atë ditë, Ai do të shpërblejë të sinqertët me shpërblime e nderime të shumta. Ndërsa atyre që i bëjnë shok do t'u japë një dënim që të këput çdo shpresë.

Ajetet 45 – 46

45. Kur përmendet Allahu, Ai që është Një dhe i Vetëm, zemrat e atyre që nuk besojnë në Jetën Tjetër mbushen me neveri (e pakënaqësi). Por, kur përmenden të tjerë, përveç Tij, ja, ata mbushen me gëzim.

46. Thuaj: “O Allah! Ti je Krijuesi i qiejve dhe i Tokës, i Gjithëdituri për të fshehtat dhe të dukshmet. Je Ti Ai që do të gjykosh mes robve të Tu për gjithçka që ata kundërshtoheshin (mes tyre).”.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregon gjendjen e idhujtarëve dhe atë çka idhujtaria kishte ndryshuar në shpirtrat e tyre. Ai thotë:

- Kur përmendet Allahu, Ai që është Një dhe i Vetëm, zemrat e atyre që nuk besojnë në Jetën Tjetër mbushen me neveri (e pakënaqësi). - Kur përmendet Zoti dhe urdhërohej që Ai të njësohej në adhurim dhe kur urdhërohej që të largoheshin nga adhurimi i gjithçkaje tjetër veç Tij, ata ndiheshin shumë keq, e prisnin me urrejtje, e madje shprehnin neveri për të gjithë këto urdhëresa.

- Por, kur përmenden të tjerë, përveç Tij, ja, ata mbushen me gëzim. - Por kur përmendeshin idhujt ose kur dikush i ftonte për të adhuroar idhujt, ata gëzoheshin, sepse idhujtaria u shkante pas dëshirave të tyre.

Kjo është gjendja më e shëmtuar, në të cilën mund të gjendet një njeri. Por le ta dinë se premtimi për ta është Dita e Gjykimit, kur do të shpërblehen me drejtësi për të gjithë veprat që kanë bërë. Atëherë do të shohin a do t'u sjellin ndonjë dobi idhujt e tyre apo jo. Atëherë le t'u luten dhe të shohin se do t'u përgjigjen apo jo.

- **Thuaj: "O Allah! Ti je Krijuesi i qiejve dhe i Tokës, i Gjithëdituri për të fshehtat dhe të dukshmet.** Ti je Krijuesi i tyre dhe Ai që rregullon çështjet e gjithësisë. Ti je i Gjithëdituri rreth të fshehtës, që ne as nuk e shohim dhe as nuk e dimë, dhe rreth të dukshmes, që ne e shohim.

- **Je Ti Ai që do të gjykosh mes robve të Tu për gjithçka që ata kundërshtoheshin (mes tyre).**". Kundërshtimi më i ashpër është ai mes njësuesve të Zotit dhe idhujtarëve. Besimtarët e sinqertë përballen në dynja me idhujtarët dhe u tregojnë se rruga e drejtë është rruga e adhurimit të Zotit si Një i Vetëm, përmes fesë së Tij, pra, përmes mënyrës që Ai e zgjodhi për robtë. Ata u tregojnë se mirësia dhe shpërblimi në ahiret do t'u jepet veçse besimtarëve të sinqertë e jo idhujtarëve. Ndërsa idhujtarët i kundërshtojnë besimtarët. Ata adhurojnë idhuj dhe puta, që i barazojnë me Zotin e botëve, edhe pse ata nuk vlejnë asgjë, duke trilluar kështu një shpifje shumë të ulët për Zotin. Ata kënaqen dhe gjejnë qetësi e kënaqësi veçse kur përmenden idhujt e tyre dhe shprehin pakënaqësi e neveri kur përmendet vetëm Allahu. Me gjithë këtë padrejtësi të madhe, ata mbrojnë të vërtetën, duke u thënë se çdo gjë tjetër veç rrugës së tyre është e gabuar dhe se ata do të jenë të vetmit që do të fitojnë shpërblimin tek Zoti. Zoti do të gjykojë me drejtësinë dhe diturinë e Tij për të që kundërshtohen. I Lartësuari thotë: "Ditën e Kijametit, Allahu do të bëjë dallimin midis atyre që besuan (në Kur'an) dhe atyre që ishin jehudin, sabejë, të krishterë, mexhusë dhe idhujtarë. Allahu di dhe sheh gjithçka." [Haxh 17]. Më pas na njofton se do të bëjë ndarjen dhe gjykimin e drejtë mes tyre duke thënë:

"Këta janë dy kundërshtarë (*besimtarë dhe jobesimtarë*) që polemizojnë rreth Zotit të tyre. Por, atyre që nuk besuan, do t'u qepen rroba prej zjarri dhe mbi kokat e tyre u hidhet ujë i valë. Me atë do t'u digjet (*e shkrihet*) krejt ç'ka brenda trupit të tyre dhe lëkurat. Për ata janë edhe topuzët e hekurt. Sa herë që përpiqen të dalin prej tij nga vuajtjet e padurueshme, do të kthehen me dhunë në të dhe (*do t'u thuhet*): "Vuajeni Dënimin Përvëlues!" Allahu i vendos në Xhenete, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ata që besuan dhe bënë vepra të mira. Aty do të stolisen me byzylykë të artë e me margaritarë dhe veshjet e tyre do të jenë të mëndafshita. Ata u udhëzuan për (*të folur*) fjalët më të mira dhe u udhëzuan në rrugën e Atij që i meriton (*të gjitha*) lavdërimet. [Haxh 19 – 24]. "Atyre që besojnë dhe besimin e tyre nuk e ngatërrojnë me padrejtësi, atyre u takon të jenë të sigurt dhe ata janë në rrugë të drejtë." [En'am 82]. "Bëjnë kufër ata që thonë: "Allah është Mesihu, biri i Merjemes". Por Mesihu ka thënë: "O bijtë e Israilit! Adhurojeni Allahun, Zotin tim dhe Zotin tuaj! Kushdo që adhuron zota të tjerë përveç Allahut, Allahu do t'ia ndalojë Xhenetin dhe Zjarri do të jetë vendbanimi i tij. Për keqbërësit nuk ka asnjë ndihmëtar." [Maide 72]. Në këtë ajet, Allahu i Madhëruar na qartëson se Ai është Krijuesi i gjithçkaje, Ai që di gjithçka dhe se urtësia e Tij është gjithëpërfshirëse. Ai do të gjykojë me drejtësi mes robve të Tij. Në fakt, fuqia e Tij, me të cilën solli në ekzistencë krijesat dhe dituria e Tij gjithëpërfshirëse janë tregues se gjykimi i Tij do të jetë i drejtë dhe ringjallja është e sigurt dhe e domosdoshme. Ai di hollësisht çdo punë të robve, të mirat dhe të këqijat e tyre, ashtu siç di mirë masën e shpërblimit të secilit prej tyre. Krijimi tregon për diturinë e Allahut, sikurse thotë Ai në Kuran: "Qoftë sikur t'i fshihni, qoftë sikur t'i thoni fjalët tuaja haptas, nuk ka dyshim se Ai e di çfarë fshihni në zemrat tuaja. A nuk e di Ai që ka

krijuar, kur Ai di në imtësi çdo sekret." [Mulk 14].

Ajetet 47 – 48

47. Sikur e tërë ajo që është në tokë dhe së bashku me të edhe njëherë aq sa ajo, të ishte pronë e atyre që nuk besojnë, ata do ta jepnin si kompensim për t'i shpëtuar dënimit të tmerrshëm në ditën e kijametit. Atyre do t'u vijë prej Allahut diçka (një dënim), që as nuk kanë mundur ta mendojnë."

48. Ata do të përballen me të këqiat që i bënë me duart e tyre dhe për ta, u bë i meritueshëm dënimi (i Allahut) për shkak të asaj, me të cilën talleshin.

Shpjegimi i ajeteve

Pas përmendjes se Ai do të gjykojë me drejtësi mes robve e pasi u njohëm me fjalët e shëmtuara të idhujtarëve, zemrat dëshirojnë të mësojnë se çfarë do të bëjë Allahu me ta në Ditën e Gjykimit. Atëherë, Allahu na njofton se:

- **Sikur e tërë ajo që është në tokë dhe së bashku me të edhe njëherë aq sa ajo, të ishte pronë e atyre që nuk besojnë, ata do ta jepnin si kompensim për t'i shpëtuar dënimit të tmerrshëm në ditën e kijametit.** - Ata do të dënohen sepse kanë trilluar më të shëmtuarën shpifje në mosbesimin e tyre. Ata të mjerë, edhe sikur të kishin gjithë tokën e çka në të, prej arit argjendit, diamanteve, pemëve, bimësisë etj., duke shtuar edhe një herë as sa ajo, dhe ta jepnin si kompensim për t'i shpëtuar dënimit, nuk ka për t'u pranuar prej tyre dhe nuk ka për t'u vlejtur, që t'i shpëtojnë dënimit të Allahut. Për atë, Zoti thotë se është dita: "...kur nuk bën dobi as pasuria dhe as fëmijët" dhe "...kur do të shpëtojë vetëm ai që i paraqitet Zotit me zemër të shëndoshë!" [Shuara 88 – 89].

- **Atyre do t'u vijë prej Allahut diçka (një dënim), që as nuk kanë mundur ta mendojnë."** - Do të përballen me një zemërim e ndëshkim që as kanë arritur ta mendojnë, madje mendonin se tjetër gjë do t'i priste.

- **Ata do të përballen me të këqiat që i bënë me duart e tyre...** - Do të shohin çdo punë të tyre të keqe, që do t'i dëshpërojë deri në dhimbje.

- **dhe për ta, u bë i meritueshëm dënimi (i Allahut) për shkak të asaj, me të cilën talleshin.** - Kështu ata talleshin me ndëshkimin e Zotit dhe kërcënimet e paralajmëruesve, prandaj atë ditë do të shohin se si do t'i gllabërojë dënimi i Allahut.

Ajetet 49 – 52

49. Kur njeriun e godet ndonjë e keqe, ai na lutet Neve. Por, kur Ne i japim ndonjë të mirë, ai thotë: "Këtë e kam arritur në saje të diturisë sime!" Jo! Ajo është veçse një sprovë, por shumica prej tyre nuk e dinë.

50. Ashtu patën thënë edhe breza të tjerë para tyre. Por atyre nuk u solli asnjë dobi ajo që bënë.

51. Jo! Ata u goditën (me dënim) nga të këqijat që bënë. Edhe keqbërësit e sotëm do të goditen (me dënim) për shkak të veprave të këqija dhe nuk do të mund të shpëtojnë.

52. A nuk e dinë ata se është Allahu Ai që i jep me mbushulli atij që do dhe ia kufizon rizkun atij, që do. Edhe në këtë ka argumente për ata që besojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kur njeriun e godet ndonjë e keqe, ai na lutet Neve...** - Allahu i Lartësuar na njofton rreth gjendjes së njeriut dhe natyrës së tij jo durimtare. Kur është në vështirësi, rreziqe, trishtime e halle, njeriu i lutet Zotit me këmbëngulje, që t'ia largojë hallin.

- **Por, kur Ne i japim ndonjë të mirë, ai thotë: "Këtë e kam arritur në saje të diturisë sime!"** - Kur Zoti ia largon hallin, ai bëhet përsëri mosmirënjohës dhe mohues, madje me paturpësi thotë: "Kjo më është dhënë në sajë të diturisë." Pra, më është dhënë kjo mirësi në sajë të diturisë së Zotit se unë e meritoj. Kështu, e di Zoti që unë e meritoj, prandaj ma ka dhënë. Unë kam vlerë dhe gradë tek Zoti. Ky ishte njëri nga kuptimet. Kuptimi tjetër është: "Këtë e kam

arritur në sajë të diturisë sime!” E kam këtë mirësi në sajë të diturisë dhe aftësive të mia.

- **Jo! Ajo është veçse një sprovë,** - Është sprovë, nëpërmjet të cilës Allahu i teston njerëzit për të dalë në pah ai që është mirënjohës nga ai që është mohues i mirësive të Tij.

- **por shumica prej tyre nuk e dinë.** - Ata i konsiderojnë këto sprova si nderim dhe vlerësim për ta. Ata nuk arrijnë të dallojnë gjërat që janë krejt të dobishme dhe ato që kanë mirësi, por edhe ligësi, madje dhe mund të bëhen shkak për mirësi dhe ligësi.

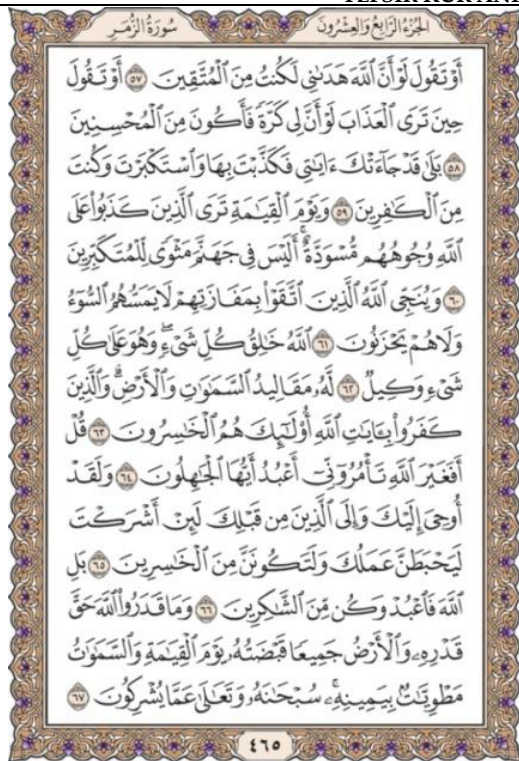
- **Ashtu patën thënë edhe brreza të tjerë para tyre.** - Këto fjalë, domethënë: “Këtë e kam arritur në sajë të diturisë...”, i thoshin edhe më të hershmit. Mohuesit e së vërtetës i përsërisin këto fjalë vazhdimisht, a thua sikur ia lënë trashëgimi njëri tjetrit. Ata nuk i pohojnë mirësitë e Zotit dhe nuk shikojnë se kanë përgjegjësi dhe detyrime ndaj Tij. Për këtë arsye, kur vdekja t'i rrëmbejë, atyre nuk do t'u sjellë asnjë dobi ajo që kanë bërë:

- **Por atyre nuk u solli asnjë dobi ajo që bënë.** - Ajo është dita kur ndëshkimi do t'i gllabërojë dhe nuk do t'i lëshojë më.

- **Jo! Ata u goditën (me dënim) nga të këqijat që bënë.** - Ata mbulohen nga ndëshkimet torturouese, për shkak të punëve që bëjnë.

- **Edhe keqbërësit e sotëm do të goditen (me dënim) për shkak të veprave të këqija dhe nuk do të mund të shpëtojnë.** - Allahu i Lartësuar na tregon se mohuesit janë njerëz që i ka mashtruar pasuria dhe, nga injoranca e tyre, pretendojnë se pasuria e madhe tregon fat dhe nderim tek Zoti. Por Allahu i Madhëruar na tregon se pasuria që i jep dikujt nuk tregon se ai njeri është i mirë apo i keq, sepse:

- **A nuk e dinë ata se është Allahu Ai që i jep me mbushulli atij që do dhe ia kufizon rizkun atij, që do.** - Ai ia shton pasurinë kujt të dëshirojë prej robve të Vet, qoftë robi i mirë apo i keq. Nga ana tjetër, Zoti ia kufizon pasurinë atij që Ai do, i mirë apo i keq qoftë ai rob. Pasuria shpërndahet mes njerëzve, sipas urtësisë së Zotit dhe

shtimi apo pakësimi i saj nuk përbën ndonjë prestigj dhe dallim. Ndërsa imanin e pastër dhe punët e mira e të sinqerta sipas tij, Allahu ua dhuron dhe ua mundëson veçse të zgjedhurve dhe të dalluarve, pra, krijesave më të mira.

- **Edhe në këtë ka argumente për ata që besojnë.** - Në shtimin dhe pakësimin e pasurisë ka shumë argumente dhe mësim, që duhet vlerësuar dhe menduar thellë. Besimtarët e dinë mirë se shtimi dhe pakësimi i pasurisë bëhet sipas urtësisë dhe mëshirës së Allahut. Allahu e di mirë gjendjen e robve dhe mund të ndodhë që Ai t'ua pakësojë pasurinë nga butësia dhe kujdesi për ta, që ata të udhëzohen dhe të mos prishen e shkatërrohen. Ndoshta po t'ua shtojë atë, ata do t'i kalojnë kufijtë në tokë dhe do të humbin shumë larg. Po Allahu kujdeset që të rregullojë, ruajë e forcojë besimin e tyre, gjë kjo e cila është çështja më e rëndësishme për ta. Kjo është vetë lumturia dhe gëzimi i shpirtit dhe zemrës së tyre. Ai e di që kjo është e vetmja mënyrë që ata të arrijnë çdo të mirë dhe të ruhen e

shpëtojnë nga të këqijat. Allahu është më i ditur për gjithçka.

Ajetet 53 – 59

53. Thuaj: “O robtë e Mi, të cilët e keni ngarkuar shpirtin tuaj me shumë gjynahe! Mos e humbni shpresën në Mëshirën e Allahut! Allahu i fal të gjitha gjynahet. Ai është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.”

54. Kthehuni te Zoti juaj (me pendim) dhe dorëzohuni Atij para se t’ju vijë dënimi, se pastaj nuk do të ketë kush t’ju ndihmojë!

55. Dhe ndiqni më të mirën e asaj që ju është shpallur nga Zoti juaj, para se t’ju vijë dënimi – krejt papritur e pa e marrë vesh.

56. Dhe askush të mos thotë: “Ah i mjeri unë që e shpërfilla adhurimin dhe bindjen ndaj Allahut dhe qeshë nga ata që talleshin (me besimin dhe besimtarët)!”

57. Ose të mos thotë: “Sikur të më kishte udhëzuar Allahu (në rrugë të drejtë), unë me siguri do të kisha qenë prej të devotshmëve.”

58. Apo, kur ta shohë dënimin të thotë: “Sikur të isha kthyer edhe një herë (në dynja) unë me siguri do të isha prej vepërmirëve.”

59. Jo. Ty të patën ardhur argumentet e Mia dhe ti i përgënjeshtrove ato, u tregove kryeneç dhe u bërë prej atyre që e mohojnë Besimin (e vërtetë).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i njofton robtë e Tij që e kanë ngarkuar veten me shumë gjynahe për bujarinë dhe mëshirën e Tij të madhe. Ai i nxit ata që të pendohen dhe të kthehen në adhurimin dhe bindjen ndaj Tij, para se të vijë ajo kohë kur nuk do të kenë mundësi që të kthehen. Allahu i Lartësuar i thotë Profetit (a.s) dhe të gjithë atyre që kryejnë detyrën dhe misionin e profetëve, si dijetarët dhe ata që merren me ftesën e njerëzve në fenë e Tij, që t’u japin njerëzve një lajm të mirë shumë të rëndësishëm rreth Zotit:

- **Thuaj: “O robtë e Mi, të cilët e keni ngarkuar shpirtin tuaj me shumë gjynahe! Mos e humbni shpresën në Mëshirën e Allahut! Allahu i fal të gjitha gjynahet.** - O ju njerëz, që e keni ngarkuar veten me gjynahe dhe keni shkuar pas dëshirave tuaja, edhe pse kjo shkakton zemërimin e Allahut, që është i Gjithëditur rreth çdo të fshehte: "Mos e humbni shpresën në Mëshirën e Allahut! Allahu i fal të gjitha gjynahet. Ai është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë." Pra, kurrë mos e humbisni shpresën dhe të shkoni me këmbët tuaja drejt shkatërrimit duke thënë: Unë tashmë jam i humbur, sepse gjynahet e mia janë të shumta dhe nuk ka asnjë rrugë për faljen e tyre dhe rregullimin e të metave të mia! Nëse bëni këtë gabim të madh do të vazhdoni të zhyteni thellë e më thellë në gjynahe dhe do të këmbëngulni në mosbindje ndaj Zotit. Humbja e shpresës do të bëjë që vazhdimisht të ngarkoheni me ato vepra që e zemërojnë të Gjithëmëshirshmin. Përpiquni të njihni Zotin tuaj me emrat dhe cilësitë e Tij, që tregojnë bujarinë dhe bamirësinë e Tij dhe dijeni se Ai i fal të gjitha gjynahet dhe gabimet, nëse pendoheni. 'Të gjitha' do të thotë 'të gjitha pa përjashtim', duke nisur nga shirku, vrasja, imoraliteti, fajdeja, padrejtësitë e çdo lloji dhe të gjitha llojet e gjynaheve, të mëdha dhe të vogla.

- **Ai është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.**

- Falja e madhe dhe mëshira janëtribute të përhershme të Allahut, që kurrë nuk mund të kuptohet dhe mendohet Ai pa ato. Këto dytribute vazhdojnë të lënë gjurmët në gjithësi dhe e mbulojnë atë me mirësi. Dy duart e Tij janë shtrirë dhe japin mirësi natën dhe ditën. Në mënyrë të vazhdueshme dhe të njëpasnjëshme, Ai zbrit mirësi për robtë, Ai e bën këtë haptazi, që mirësitë të shihen dhe të dihen nga njerëzit, por edhe fshehtazi, që ata as të mos e ndiejnë dhe kuptojnë diçka të tillë. Të japë dhe dhurojë është shumë më e dashur për Zotin, sesa të privojë dhe ndalojë. Mëshira e Tij ia kalon

zemërimin të Tij dhe është më e madhe se ai.

Falja dhe mëshira e Zotit ka rrugë e shkaqe, nëpërmjet të cilave mund të fitohet. Nëse robi i shpërfill këto rrugë e mënyra dhe nuk i kryen ato, kjo do të thotë që robi ia ka mbyllur vetvetes dyert për arritjen e faljes dhe mëshirës së Allahut. Dijeni se më e madhja portë që mund të arrish tek falja dhe mëshira e Zotit, madje e vetmja mënyrë është kthimi e nënshtrimi para Tij me pendim të sinqertë, lutje e përgjërëm, adhurime dhe përkushtime të sinqerta për Zotin. Nxitoni drejt kësaj rruge dhe kësaj porte të mrekullueshme për faljen dhe mëshirën e Allahut të Lartësuar. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar na urdhëroi për kthim tek Ai:

- Kthehuni te Zoti juaj (me pendim) - Kthehuni tek Zoti juaj me zemrat tuaja, të penduar dhe të gatshëm për t'iu bindur e nënshtruar Atij.

- dhe dorëzohuni Atij para se t'ju vijë dënimi, - Dorëzohuni Atij me trupin tuaj. Nëse *el inabetu* (kthimi te Zoti) përmendet i vetëm, pa u shoqëruar me “dorëzim”, ajo e përfshin kthimin me zemër e gjymtyrë. Ndërsa kur përmendet së bashku me “dorëzimin”, atëherë *el inabetu* është kthimi i zemrës dhe shpirtit tek Zoti, ndërsa dorëzimi nënkupton dorëzimin me trup e vepra të dukshme sipas ligjit të Zotit. Duhet menduar me kujdes për fjalën e Allahut: "kthehuni te Zoti juaj (me pendim)". Fjala 'tek Zoti juaj' është nxitje për sinqeritet. Ky është një mesazh i qartë se, pa sinqeritet, asnjë vepër nuk ka vlerë, qoftë punë zemre, qoftë punë e jashtme dhe e dukshme. Më pas, Allahu i Madhëruar thotë: "... para se t'ju vijë dënimi". Allahu i Madhëruar dënon kë të dojë dhe kur dënimi i Tij fillon të zbresë, askush nuk mund ta pengojë atë.

- se pastaj nuk do të ketë kush t'ju ndihmojë. - Askush nuk mund t'ju ndihmojë. Mbase dikush mund të thotë: "E çfarë është *el inabetu* dhe *islami*? Cilat janë përkufizimet e këtyre dy nocioneve?

Atëherë, Allahu i jep përgjigje kësaj pyetjeje më poshtë:

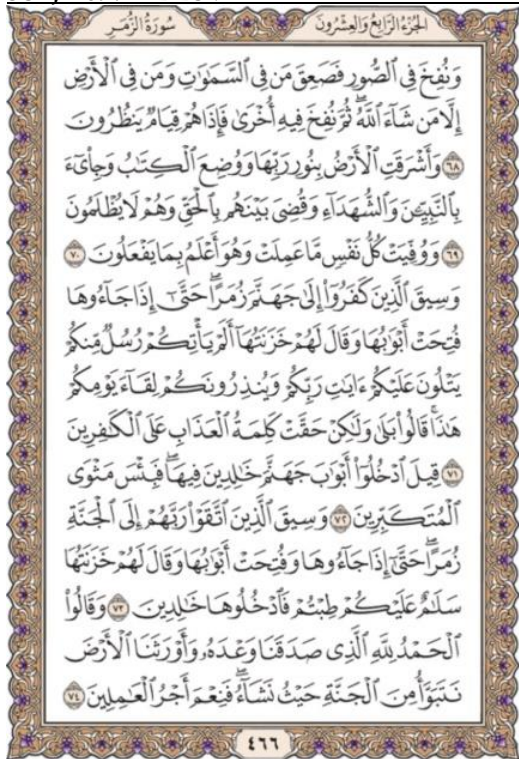
- Dhe ndiqni më të mirën e asaj që ju është shpallur nga Zoti juaj, - Në Librin e Tij janë shpallur urdhëresa të shumta për punë të mira shpirtërore, si dashuria për Allahun, frikërespekti për Të, dituria rreth Tij, shpresa për shpërblimin e Tij, dashamirësia për njerëzit dhe këshilla e rregullimi i gjendjes së tyre, si dhe largimi nga të kundërtat e këtyre gjërave. Ai ka urdhëruar edhe për punë të jashtme e të dukshme, si falja e namazit, dhënia e zekatit, agjërimi, kryerja e haxhit, sadakaja dhe të gjitha llojet e bamirësisë. Pikërisht këto urdhëresa janë pjesa më e mirë që Zoti na ka shpallur. Atëherë, ai që nënshtrohet të zbatojë këto urdhëresa konsiderohet se është musliman i kthyer tek Zoti dhe i dorëzuar tek Ai.

- para se t'ju vijë dënimi – krejt papritur e pa e marrë vesh. - Bëje këtë para se të vijë kjo ditë. Të gjitha këto janë një nxitje që njeriu t'i shfrytëzojë të gjitha mundësitë që i afrohen dhe të mos vonohet aspak në përmbyshjen e këtyre cilësive në veten e vet. Allahu i paralajmëron dhe kërcënon që njerëzit të mos vazhdojnë në hutim dhe pakujdesi, derisa të vijë dita që do të pendohen, por nuk do t'u vlejë më pendimi. Kijeni frikë atë ditë kur dënimi t'ju vijë krejt papritur e pa e marrë vesh, për sa e sa gabime dhe padrejtësi që keni bërë.

- Dhe askush të mos thotë: “Ah i mjери unë që e shpërfilla adhurimin dhe bindjen ndaj Allahut dhe qeshë nga ata që talleshin (me besimin dhe besimtarët)!”

- Kuptimi: Në jetën e dynjasë unë tallesha dhe nuk e besoja se do të vinte dita që të japim llogari për veprat tona. Por atë ditë që e mohoni tani po e shohim me sytë tanë!

- Ose të thotë: “Sikur të më kishte udhëzuar Allahu (në rrugë të drejtë), unë me siguri do të kisha qenë prej të devotshmëve.” - Askush të mos thotë: Ah, sikur Allahu të më udhëzonte dhe të isha nga ata që i druheshin zemërimin të Tij. Ah, sikur të isha nga ata që i shpëtuan dënimit

dhe merituan shpërblimin!” Ky është një kuptim i ajetit. Por mund të kuptohet edhe kështu: “Sikur të më kishte udhëzuar Allahu (në rrugë të drejtë), unë me siguri do të kisha qenë prej të devotshmëve. Sipas këtij kuptimi, ata arsyetohen padrejtësisht se ishte caktimi i Zotit që i bëri të mos besonin, dhe ky është sigurisht një arsyetim i padrejtë. Ditën e Gjykimit do të jetë i pavlefshëm çdo arsyetim i padrejtë. Prandaj kuptimi i parë është më i pranueshëm.

- **Apo, kur ta shohë dënimin të thotë:**

“Sikur të isha kthyer edhe një herë (në dynja) unë me siguri do të isha prej vepërmirëve.” - Kur ta shikojnë dënimin dhe të binden tërësisht se nuk do të mund të shpëtojnë, atëherë secili prej tyre do të thotë: “Sikur të isha kthyer edhe një herë (në dynja) unë me siguri do të isha prej vepërmirëve.” Por Allahu i Madhëruar tregon se këto kërkesa janë të papranueshme dhe kurrë nuk kanë për t'u vlejtur. Madje, ato janë të pavërteta dhe jo të sinqerta, sepse edhe nëse do të kthehej sërish në dynja, ai njeri nuk do të

ndryshonte. Pas qartësimit të parë, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Jo. Ty të patën ardhur argumentet e Mia...** - Ajetet e Allahut të Madhëruar kanë ardhur të qarta dhe qartësuese të gjithçkaje, duke mos lënë asnjë dyshim rreth të vërtetës, por:

- **dhe ti i përgënjeshtrove ato, u tregove kryeneç...** - Ti u tregove kryeneç e mendjemadh dhe nuk i pasove argumentet e Zotit.

- **dhe u bëre prej atyre që e mohojnë Besimin (e vërtetë).** - Lutja për t'u kthyer në dynja është e padobishme. I Madhëruari thotë: "Atyre u del në shesh ajo që më parë e mbanin fshehur. Edhe sikur të ktheheshin, ata do ta kryenin sërish atë që u ishte ndaluar. Me të vërtetë, ata janë gënjeshtarë." [El en'am 28].

Ajetet 60 – 61

60. Ditën e Kijametit, ti do t'i shohësh, ata që trilluan gënjeshttra kundër Allahut me fytyra të nxira. Vallë, a nuk është Xhehenemi vendi i kryeneçëve?

61. Por Allahu do t'i shpëtojë të devotshmit me devotshmërinë e tyre. Ata nuk do t'i prekë asnjë e keqe dhe as nuk do të brengosen.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ditën e Kijametit, ti do t'i shohësh, ata që trilluan gënjeshttra kundër Allahut me fytyra të nxira.** - Allahu i Madhëruar na tregon për poshtërimin që do t'i mbulojë ata që refuzojnë të besojnë profetët dhe shpalljet dhe që i quajtën ato gënjeshttra e trillime. Fytyrat e tyre në Ditën e Gjykimit do të jenë të nxira, si një natë e errët. Kështu do të dallohen ata nga të tjerët, atë ditë. Mendoni pak në këtë lloj dënimi! E vërteta është e shndritshme dhe e dukshme, ashtu siç është dielli. Duke qenë se këta të mjerë mendonin ta nxinin e ta errësonin fytyrën e së vërtetës me mashtrime e trillime kundër saj, edhe Allahu ua nxin fytyrat. Kështu, shpërblimi është sipas llojit të punës. Ata do të ndëshkohen duke ua nxirë fytyrat dhe duke u flakur me forcë në Xhehenem:

- **Vallë, a nuk është Xhehenemi vendi i kryeneçëve?** - Ky është vendi i atyre që tregohen kryeneçë ndaj së vërtetës, mendjemëdhenj e arrogantë ndaj njerëzve dhe trillojnë gënjeshtër kundër Zotit dhe fesë së Tij. Po, për Zotin! Ata do të përjetojnë ndëshkime dhe poshtërime të ndryshme. Ndëshkimi i Zotit do të depërtojë thellë në shpirtin e tyre. Kështu do të merret haku kundër tyre. Shpifjet kundër Allahut bëhen në shumë forma, ndër të cilat edhe shpifja se Ai ka grua dhe bir, ose të thuash rreth Allahut diçka që nuk i shkon madhësisë së Tij, ose pretendimi i profetësisë, ose të fusësh në Sheriatin e Zotit diçka që Ai nuk e ka ligjruar. Pasi përmendi gjendjen e kryeneçëve, që trilluan kundër të vërtetës, Allahu i Madhëruar na njofton rreth mushrikëve dhe gjendjes së tyre.

- **Por Allahu do t'i shpëtojë të devotshmit me devotshmërinë e tyre.** - I shpëton ata, sepse ata bëjnë diçka që sjell shpëtimin: ata përmbushin devotshmërinë ndaj Allahut. Devotshmëria është forca dhe furnizimi më i mirë gjatë sprovave. Ajo është ndihma më e madhe në çdo kohë vështirësie. Allahu thotë për këta fatlumë:

- **Ata nuk do t'i prekë asnjë e keqe** - Nuk do t'i kapë ndëshkimi, i cili të dëshpëron.

- **dhe as nuk do të brengosen.** - Ata janë të ruajtur jo vetëm nga dënimi dhe dhimbja që ai sjell, por edhe nga frika prej tij. Ata nuk do t'i shqetësojë as frika prej atij ndëshkimi. Kjo është siguria më e plotë për këta të lumtur. Kjo siguri do t'i shoqërojë derisa të mbërrijnë në vendin e paqes dhe mirësisë. Atje do të përjetojnë me të gjithë përmasat dhe kuptimet shpëtimin nga dënimi dhe sigurinë nga e keqja. Në fytyrat e tyre do të shikosh gjurmët e mirësive dhe ndikimin që ato sjellin në shpirtrat e tyre. Ata do të thonë: "I lavdëruar qoftë Allahu, që na i largoi të gjitha brengat! Zoti ynë është është Falës i Madh dhe shumë Mirënjohës." [Fatir 34].

Ajetet 62 – 63

62. Allahu është Krijuesi i gjithçkaje dhe Ai është Mbikëqyrës i gjithçkaje.

63. Vetëm tek Ai janë çelësat e qiejve e të tokës. Dhe ata që i mohuan argumentet e Allahut - ata do të jenë të humburit.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon për madhësitinë e Tij të plotë, madhësi të cila e bën të dëshpëruar këdo që e mohon dhe i vihet kundër. Ai thotë:

- **Allahu është Krijuesi i çdo gjëje dhe Mbikëqyrës i gjithçkaje.** - Kjo është përsëritur shumë në Kur'an. Çdo gjë tjetër veç Zotit është krijesë dhe si e tillë, ka një fillim, dhe ai fillim është pikërisht momenti kur Zoti e krijoi. Ky ajet është argument kundër atyre që pretendojnë se disa gjëra janë të përjetshme e pa fillim. Kështu, disa filozofë pretendojnë se toka dhe qiejt janë të përjetshme dhe kanë qenë gjithmonë. Gjithashtu, thonë se edhe shpirtrat janë nga përjetësia dhe nuk kanë fillim, e fjalë të ngjashme me ato fjalë të thëna nga pasuesit e kotësive. Të gjitha këto mendime boshe synojnë të mohojnë krijimin e Allahut dhe faktin se çdo gjë është krijesë e Tij. Mutezilitë kanë argumentuar padrejtësisht me këtë ajet se edhe Fjala e Allahut është e krijuar. Por Fjala e Allahut nuk është nga gjërat e krijuara. Ajo është cilësi e pandashme nga Folësi, pra, nga Allahu i Madhëruar. Allahu i Lartësuar, me të gjitha cilësitë dhe atributet e Tij, është i Pari, para të Cilit nuk ka patur asgjë tjetër, prandaj pretendimi i mutezilitëve ishte shprehje e injorancës së tyre. Allahu i Madhëruar është i Përjetshëm e pa fillim, me gjithë emrat dhe cilësitë e Tij. Nuk ka asnjë nga cilësitë e Tij që të thuhet se Ai nuk e ka pasur përjetësisht dhe se e ka fillimin të mëvonshëm. Allahu kurrë nuk ka qenë i privuar nga ndonjë prej cilësive të Tij. E rëndësishme, në gjithë këtë çështje, është që të kuptohet se Allahu na njofton rreth Vetes së Tij se Ai është Krijuesi i gjithçkaje, si botës së sipërme, ashtu edhe asaj të poshtme dhe se Ai është Mbikëqyrës i gjithçkaje. Kujdestaria dhe mbikëqyrja e Tij e plotë

presupozon që Ai të jetë i gjithëditur në hollësi dhe i gjithëpushtetshëm për t'u kujdesur për atë për të cilin ka vendosur të kujdeset. Vetëm kështu mund ta kryejë plotësisht kujdestarinë. Gjithashtu, Ai duhet të jetë i përkushtuar që të kujdeset mirë, duke vepruar gjithmonë më të mirën. Nëse çenohet ndonjë nga këto aspekte, nuk kemi të bëjmë me kujdestari të plotë. Por dihet mirë se Allahu është i pastër nga çdo mangësi e dobësi në cilësitë e Tij. Kur Ai na njofton se është Kujdestar dhe Mbikëqyrës i gjithçkaje, kjo nënkupton se Ai është i Ditur për gjithçka, i Pushtetshëm për gjithçka që përkujdeset, i Plotë e Absolut në administrimin dhe rregullimin e çështjeve të robve, me urtësinë e Tij, nëpërmjet së cilës çdo gjë e vendos në vendin që i takon. Ai është më i miri Kujdestar dhe Sipërmarrës.

- Vetëm tek Ai janë çelësat e qiejve e të tokës... - Në dorën e Tij janë çelësat e diturisë dhe pushtetit në qiej dhe në tokë, prandaj: "Atë që Allahu ua dhuron njerëzve nga Mëshira e Tij, askush nuk mund ta pengojë e atë (*mirësi*) që Ai e ndal, askush përveç Tij nuk mund ta japë; Ai është Ngadhënjimtari, i Gjithëdituri." [Fatir 2]. Allahu i Madhëruar përmend disa fakte që na tregojnë për madhësinë e Tij, fakte të cilat duhet të bëjnë që zemrat ta madhërojnë dhe të mbushen me respekt dhe përunjësi për Të. Në vijim, Ai na tregon gjendjen e atyre të cilët nuk e madhërojnë Allahun ashtu siç i takon. Ai thotë:

- Dhe ata që i mohuan argumentet e Allahut - ata do të jenë të humburit. – Ata nuk besojnë ato shenja dhe mrekulli që tregojnë për të vërtetën e sigurt dhe e qartësojnë rrugën e drejtë. Por këta të mjerë i mohojnë, prandaj dhe do të jenë të humbur dhe të dëshpëruar. Ata janë të privuar, sepse e privojnë veten nga ajo që i rregullon zemrat. Dhe zemrat rregullohen veçse nga adhurimi i Zotit përmes të mirës dhe mënyrave të sjella në Shpalljen e Tij, me sinqeritet në zbatimin e fesë së Tij. Ata e privojnë veten nga çdo gjë që rregullon gjuhën dhe fjalët e tyre. Gjuhën e njeriut e

rregullon dhikri i Zotit. Ata e privojnë veten edhe nga veprat e mira, që rregullojnë gjithë qenien e njeriut. Dhe trupi e zemra e njeriut rregullohet nëpërmjet bindjes ndaj Allahut dhe adhurimeve të sinqerta për Të. Ata, përkundrazi, bëjnë punë që shkatërrojnë zemrën, shpirtin dhe trupin e tyre. Në këtë mënyrë, ata privojnë veten nga Xheneti i mirësive dhe zhyten në dëshpërimin e përjetshëm, në Xhehenem.

Ajetet 64 – 66

64. Thuaj: "O ju të paditur! Mos vallë po më urdhëroni të adhuroj dikë tjetër veç Allahut?"

65. Ty, dhe atyre (që u dërguan) para teje, të është shpallur se: "Nëse do t'i bëje shok Allahut, veprat e tua do të asgjësoheshin dhe ti do të ishe prej të humburve.

66. Prandaj, vetëm Allahun adhuroje dhe ji mirënjohës!"

Shpjegimi i ajeteve

- Thuaj: "O ju të paditur! Mos vallë po më urdhëroni të adhuroj dikë tjetër veç Allahut?" - Thuaju, o i Dërguar, këtyre injorantëve, të cilët të ftojnë që të adhurosh dikë tjetër veç Allahut: "O ju të paditur! Mos, vallë, po më urdhëroni të adhuroj dikë tjetër veç Allahut?" Pra, thuaju atyre këto fjalë, duke i bërë të kuptojnë se kjo ftesë që po të bëjnë është produkt i injorancës së tyre. Nëse do ta dinin se Allahu është i Plotë dhe Absolut në çdo drejtim dhe se Ai është i vetmi Dhurues i të gjitha mirësive, do ta kuptonin se Ai është i vetmi që meriton të gjitha adhurimet. Çdo gjë tjetër është e mangët, e dobët dhe nevojtare në çdo aspekt. Ata nuk mund të sjellin as dëm as dobi. Atëherë, si mund të propozojnë për të rënë në një injorancë dhe krim të tillë?

- Ty, dhe atyre (që u dërguan) para teje, të është shpallur se: "Nëse do t'i bëje shok Allahut, veprat e tua do të asgjësoheshin dhe ti do të ishe prej të humburve. - Shirku i asgjëson të gjitha punët. Ai shkatërron gjendjen e njeriut, dhe ky mesazh u është dhënë të gjithë profetëve të Zotit. Në suren En'am, pasi përmend një

numër profetësh, Allahu i Madhëruar thotë: "Ky është udhëzimi i Allahut. Ai udhëzon kë të dojë nga robtë e Tij. Nëse do të bënin idhujtari, atëherë do të asgjësohej çdo vepër e tyre." [En'am 88]. Dhe nëse të asgjësohen të gjitha veprat, atëherë "do të jesh prej të humburve." Pra, nga ata që shkatërrojnë fenë dhe ahiretin e tyre. Me shirk shkatërrohen punët dhe bëhet i meritueshëm ndëshkimi i përjetshëm dhe zemërimi i Zotit.

- Prandaj, vetëm Allahun adhuroje dhe ji mirënjohës!" - Duke qenë se injorantët ftojnë në shirk dhe Allahu i Madhëruar na tregon për shëmtinë dhe dënimin e madh të tij, Ai e urdhëron Profetin e Tij të dashur për sinqeritet, duke thënë: "Prandaj, vetëm Allahun adhuroje! Bëhu i sinqertë në adhurimet që i përkushton Allahut si një i vetëm e i pashoq." Pastaj jep një porosi tjetër të rëndësishme: "...ji mirënjohës!" Bëhu mirënjohës për Allahun, sepse është Ai që ta bëri mbarë për të besuar me sinqeritet. Ashtu siç duhet ta falënderosh Allahun e Madhëruar për mirësitë e kësaj dynjaje, si shëndeti trupor e mendor, pasuria etj., po kështu duhet t'i shprehësh mirënjohjen dhe ta përlëvdosh pa pushim për mirësitë fetare dhe të besimit. Në fakt, vetëm mirësitë e besimit janë reale dhe të vërteta. Nëse mediton se ato vijnë prej Allahut dhe përipiqesh të tregosh mirënjohjen ndaj Tij për ato, kjo të shëron dhe të ruan nga sëmundja e vetëkënaqësisë dhe vetëpëlqimit, që i trazon shpirtat e shumë njerëzve aktivë. Kjo ndodh për shkak të injorancës së tyre. Nëse njeriu arrin të kuptojë realitetin e gjendjes së tij, kurrë nuk do të lëvdohej dhe vetëkënaqej me ndonjë mirësi që i është dhënë e që, në fakt, e ngarkon që ai të jetë edhe më shumë mirënjohës për të.

Ajetet 67 – 70

67. Ata nuk e madhëruan Allahun me madhërinë që i takon dhe në Ditën e Kijametit e tërë toka do të jetë në grushtin e Tij, kurse qiejt do jenë të mbështjellë në Dorën e Tij të djathtë. I

lavdëruar dhe i lartësuar qoftë Ai nga ajo që ata i shoqërojnë!"

68. Kur t'i fryhet Surit do të vdesin të gjithë, çka ka në qiej dhe çka ka në tokë, përveç atyre që do Allahu (të mos vdesin). Pastaj do t'i fryhet atij për së dyti, dhe ja, të gjithë do të qëndrojnë në këmbë duke pritur (urdhrin e Zotit).

69. Toka do të ndriçohet me dritën e Zotit të saj dhe Libri (i veprave) do të hapet. Atëherë do të sillen për të dëshmuar profetët e dëshmitarët. Mes robve do të gjykohet me të vërtetën dhe atyre nuk do t'u bëhet asnjë padrejtësi.

70. Çdo kush do të shpërblehet për veprat e tij. Dhe Ai (Allahu) e di më së miri se çfarë bëjnë ata (robtë).

Shpjegimi i ajeteve

- Ata nuk e madhëruan Allahun me madhërinë që i takon - Këta idhujtarë nuk e vlerësojnë Allahun ashtu siç Ai e meriton, në pushtetin dhe fuqinë e Tij, dhe nuk e madhërojnë ashtu siç e meriton madhëria e Tij. Madje, bëjnë të kundërtën e kësaj. Ata i shoqërojnë Atij shokë e partnerë, të cilët janë të mangët dhe të ulët në cilësitë dhe veprat e tyre. Nëse shikon cilësitë e tyre, ato janë tërësisht të mangëta, në çdo aspekt. Nëse sheh veprat e tyre, ato nuk sjellin asnjë dobi apo të të mbrojnë nga ndonjë e keqe. Ata nuk mund të japin dhe as të privojnë dhe nuk kanë në dorë asgjë. Idhujtari e barazon me Allahun e Madhëruar këtë krijesë të dobët, të mangët dhe nevojtare nga çdo këndvështrim. Prej madhështisë dhe pushtetit të Allahut është edhe fakti që:

- dhe në Ditën e Kijametit e tërë toka do të jetë në grushtin e Tij, kurse qiejt do jenë të mbështjellë në Dorën e Tij të djathtë. - Ditën e Gjykimit, Toka do të jetë në Dorën e Rrahmanit. Qiejt, me gjithë gjerësinë dhe madhështinë e tyre, do të jenë të palosur në të djathtën e Tij. Kështu, ai njeri që e barazon Zotin me këto krijesa nuk e ka madhëruar Zotin ashtu siç i takon madhështisë së Tij. Ky është nga njerëzit më të padrejtë dhe keqberës.

- **I lavdëruar dhe i lartësuar qoftë Ai nga ajo që ata i shoqërojnë!**" - Allahu është i dëlirë dhe i lartësuar nga çfarë ata i shoqërojnë dhe nga përshkrimet e tyre të ulta. Pasi i paralajmëron dhe frikëson ata, duke u treguar madhësitinë e Tij, Allahu i Madhëruar vijon t'i frikësojë edhe duke përshkruar Ditën e Gjykimit, por edhe që t'i nxisë për punë të mira dhe për shpërblimin e madh që i pret.

- **Kur t'i fryhet Surit do të vdesin të gjithë, çka ka në qiej dhe çka ka në tokë, përveç atyre që do Allahu (të mos vdesin).**

- Ai është një bri i madh, që askush veç Krijuesit nuk ia di madhësitinë, ose mund të dinë edhe ata melekë që Zoti ua ka treguar. Israfilu është meleku që do t'i fryjë bririt. Ai është një nga melekët më të afërt të Zotit dhe njëri prej mbajtësve të Fronit. Pasi t'i fryjë bririt, ai do të rrëzohet pa ndjenja ose do të vdesë, sipas dy mendimeve të njohura.

- Allahu i lartësuar thotë: "...do të vdesin të gjithë, çka ka në qiej dhe çka ka në tokë, përveç atyre që do Allahu (të mos vdesin)." Kur të dëgjojnë zërin e bririt, ata do të bien poshtë, nga madhështia dhe fortësia e atij zëri dhe nga frika e asaj që pritet të ndodhë më pas. Por Allahu i Madhëruar thotë: "...përveç atyre që do Allahu (të mos vdesin)." Këta janë ata që Allahu i forcon të mos bien kur t'i fryet surit, si shehidët ose disa prej tyre etj. Kjo është fryrja e parë, që bëhet për vdekjen ose siç quhet 'Fryrja e Tmerit.'

- **Pastaj do t'i fryhet atij për së dyti,** - Kjo është fryrja e dytë ose Fryrja e Ringjalljes.

- **dhe ja, të gjithë do të qëndrojnë në këmbë duke pritur (urdhrin e Zotit).** - Ata do të ngrihen nga vendet e tyre për ringjalljen dhe llogarinë me drejtësi para Zotit. Ata dalin jashtë varrit të plotësuar me trup dhe me shpirt, por sytë i kanë të shqyer nga tmerrit. Ata shikojnë sipër tyre të tmerruar, duke pritur (urdhrin e Zotit) se çfarë do të bëjë Zoti me ta.

- **Toka do të ndriçohet me dritën e Zotit të saj** - Nga kjo kuptohet se të gjitha llojet e

ndriçimit në tokë do të zhduken Ditën e Gjykimit. Kështu do të ndodhë, sepse Allahu na ka treguar se Dielli do të mbështillet e shuhet, Hëna do të humbasë dritën e saj, ndërsa yjet do të rrëzohen e shuhen. Ditën e Ringjalljes, Toka do të ndriçohet nga drita e Zotit të saj, kur Ai të shfaqet dhe të zbresë për të gjykuar me drejtësinë e Tij. Atë ditë, Allahu do t'i ngjallë njerëzit nga varret dhe do t'i bëjë që të shohin këtë dritë dhe të mos digjen. Madje, besimtarëve do t'u mundësohet të shohin Zotin e tyre. Kjo ndodh, sepse Allahu ua mundëson. Sikurse na njofton Profeti (a.s), drita e Allahut është madhështore, aq sa nëse Allahu do ta zbulonte atë në këtë dynja, atëherë drita e fytyrës së Tij do të digte gjithçka.

- **dhe Libri (i veprave) do të hapet.** - Ky është libri i veprave, që do të vendoset dhe shpërndahet për të lexuar veprat e mira dhe ato të këqija, siç ka thënë i Lartësuari: "Kur libri (i punëve) t'u vihet përpara, ti do t'i shohësh gjynahqarët të frikësuar nga shënimet në të, që do të thonë: "Të mjerët ne! Çfarë është ky libër, që nuk ka lënë asnjë vepër, të madhe apo të vogël, pa e shënuar?" Aty do të gjejnë të shënuar gjithçka që kanë bërë. Zoti yt nuk i bën padrejtësi askujt." [Kehf 49]. Nga drejtësia e madhe, çdo njeriu do t'i thuhet atë ditë: "Lexoje librin tënd! Sot mjafton të jesh vetë gjykues i vetvetes". [Isra 14]. Atë ditë do të sillen edhe profetët për t'u pyetur: a e kumtuan Shpalljen e Zotit?

- **Atëherë do të sillen për të dëshmuar profetët e dëshmitarët.** - Profetët do të pyeten edhe për popujt e tyre, se si ju përgjigjën ftesës së Allahut. Përveç profetëve, do të pyeten edhe dëshmitarë të tjerë, si melekët, gjymtyrët e njeriut, toka ku njeriu ka vepruar të mirat dhe të këqijat e tij etj.

- **Mes robve do të gjykohet me të vërtetën dhe atyre nuk do t'u bëhet asnjë padrejtësi.** - Atë ditë do të gjykohet me drejtësi dhe barazi absolute, sepse është gjykimi i Atij që nuk bën asnjë padrejtësi

dhe Ai është i gjithëpërfshirës me diturinë e Tij. Ai e ka shkruar çdo punë të robve në librin ku është shkruar gjithçka, pra, në Leuhi Mahfudh. Veprat e robve janë të shkruara edhe në shkrimet dhe regjistrat e melekëve të nderuar e besnikë, që kurrë nuk e thyejnë urdhërin e Allahut. Për këto vepra dëshmojnë edhe dëshmitarët më të drejtë, e mbi të gjitha, Ai që gjykon është Allahu i Lartësuar, i Cili i di hollësisht masën dhe gradën e punëve të kryera nga robtë dhe meritën e shpërblimit ose ndëshkimit për çdo punë dhe punues.

- Çdo kush do të shpërblehet për veprat e tij. Dhe Ai (Allahu) e di më së miri se çfarë bëjnë ata (robtë). - Kështu, për çdo gjë jepet një gjykim, që të gjithë i nënshtrohen dhe e pranojnë, madje e lavdërojnë Allahun për drejtësinë e Tij. Atë ditë do të shohin dhe njohin shumë nga madhështia e Allahut, dituria, urtësia dhe mëshira e Tij e gjerë. Zemrat dhe mendjet e tyre kurrë nuk e kanë menduar këtë mëshirë e madhështi dhe as që mund ta shprehin me fjalë atë, prandaj Allahu i Madhëruar thotë: Çdo kush do të shpërblehet për veprat e tij. Dhe Ai (Allahu) e di më së miri se çfarë bëjnë ata (robtë).

Ajetet 71 – 75

71. Jobsimtarët do të sillen në Xhehenem turma-turma. Kur mbërrijnë atje, dyert e tij hapen dhe roja e tij do të thotë: “A nuk ju erdhën të dërguar nga mesi juaj, që t’ju përcillnin shpalljet e Zotit tuaj dhe t’ju paralajmëronin për takimin tuaj në këtë ditë?!” Ata do të thonë: **“Po, (patën ardhur)”**. Por vendimi për dënimin e jobsimtarëve tashmë është bërë realitet.

72. Atyre do t’u thuhet: “Hyni në dyert e Xhehenemit! Aty do të jeni përgjithmonë. Eh, sa vendbanim i keq është ai për kryeneçët!”

73. Kurse ata që kanë qenë të devotshëm ndaj Zotit të tyre, do sillen në Xhenet grupe-grupe. Kur të arrijnë aty, dhe dyert e tij të hapen, roja e tij do të thotë: “Selamun alejkum (Paqja qoftë mbi ju)!

Të mira ishin veprat tuaja. Hyni në të! Aty do të banoni përgjithmonë.”.

74. Ata (të Xhenetit) do të thonë: “Lavdëruar qoftë Allahu që e përmbushi premtimin e Vet për ne dhe na bëri trashëgimtarë të xhenetit! Ne mund të banojmë në Xhenet ku të duam. Sa i mrekullueshëm është shpërblimi për ata që bëjnë punë të mira!”.

75. Dhe ti do t’i shohësh melekët të rreshtuar përreth Arshit, duke madhëruar me lavdërime Zotin e vet. Mes tyre (robve) do të gjykohet me drejtësi të plotë dhe do të thuhet: “Të gjitha Lavdërimet qofshin vetëm për Allahun, Zotin e botëve!”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu është Ai që i krijoi të gjitha krijesat dhe kujdeset për furnizimin dhe administrimin e punëve të tyre. Kjo është e përbashkët për të gjitha krijesat. Ata janë të njëjtë në këtë dynja në aspektin e krijimit, furnizimit dhe administrimit. Edhe në Ditën e Gjykimit, të gjitha krijesat do të ringjallen dhe do të dalin para Zotit, por Zoti do të bëjë dallimin mes tyre në shpërblimet që do t’u japë. Ai gjykon me drejtësi mes tyre, prandaj ashtu siç janë të ndryshëm në dynja, në lidhje me besimin ose mohimin e Tij, ashtu do të shpërblehen ndryshe në Ditën e Gjykimit. Nuk janë njëlloj atë ditë besimtari e jobsimtari, i devotshmi e keqbërësi e gjynahqari.

- Jobsimtarët do të sillen në Xhehenem turma-turma. - Ata do të shtyhen me forcë për në Xhehenem duke u goditur me shkopinj që shkaktojnë dhimbje nga zebanitë e ashpër të Xhehenemit. Ata shtyhen dhe goditen për t’u futur në burgun më të tmerrshëm. Ai është Xhehenemi, vendi ku janë bashkuar më të dhimbshmet dënime të çdo lloji dhe vendi ku është mbledhur çdo dëshpërim dhe dhimbje shpirtërore. Atje largohet nga shpirti çdo lloj gëzimi Allahu thotë: "Ajo ditë është mjerim i madh për mohuesit, të cilët, të zhytur në gënjeshtër, argëtohen. Ditë, kur me rrëmbim, do tërhiqen për në zjarrin e

Xhehenemit." [Tur 11 – 13.] Edhe pse ata përpiqen të mos hyjnë, do të shtyhen me forcë në të. Allahu i Madhëruar na njofton se "Jobesimtarët do të sillen në Xhehenem turma-turma." Pra, grupe-grupe, të ndarë nga njëri tjetri. Çdo grup përbëhet nga njerëz që i kanë pasur punët të ngjashme me njëri tjetrin. Çdo grup mallkon tjetrin dhe distancohen nga njëri tjetri.

- **Kur mbërrijnë atje, dyert e tij hapen dhe roja e tij do të thotë:** "A nuk ju erdhën të dërguar nga mesi juaj, që t'ju përcillnin shpalljet e Zotit tuaj dhe t'ju paralajmëronin për takimin tuaj në këtë ditë?!" - Kur të mbërrijnë para dyerve të Xhehenemit, "...dyert e tij hapen...", për t'i pritur dhe përgatitur hyrjen në të. Në atë kohë, "...roja e tij do t'u thotë..." Ai do t'u drejtohet me fjalë torturuese, për t'i "uruar mirëseardhjen" në dëshpërimin e përjetshëm dhe dënimin e pafund, duke i qortuar e poshtëruar për ato vepra të këqija, që janë bërë shkak të hyjnë në Xhehenem. Ata u thonë: "A nuk ju erdhën të dërguar nga mesi juaj, që t'ju përcillnin shpalljet e Zotit tuaj." Pra, a nuk ju erdhën profetë nga mesi juaj, nga lloji juaj, që t'ua njihnit besnikërinë dhe sinqeritetin? A nuk ju dha mundësia që të merrnit mësim dhe të kuptonit mesazhin prej tyre?! A nuk jua lexuan mesazhin e Zotit, që sqaronte të vërtetën e sigurt me argumentet më të qarta dhe të sigurta?! A nuk ju erdhën paralajmëruet, që "...t'ju paralajmëronin për takimin tuaj në këtë ditë?" Kjo duhet t'ju bënte ju që të nënshtroheshit dhe të pasonit rrugën e tyre dhe të ruheshit nga dënimi i Allahut dhe tmerri i kësaj dite! Ju duhet të përpiqeshit për t'u pajisur me *takua*, për të qenë nga të shpëtuarit dhe të ruajturit. Por gjendja juaj ishte e kundërt.

- **Ata do të thonë: "Po, (patën ardhur)".** - Në këto momente, kur janë para hyrjes, ata do t'i pranojnë gjynahet dhe mohimin e tyre dhe do të pranojnë se nuk kanë asnjë justifikim para Zotit. Ata do të thonë: "Po. Profetët e Zotit na erdhën me shpallje dhe argumente të qarta, duke na e sqaruar dhe

kumtuar plotësisht të vërtetën. Ata na paralajmëruan dhe kërcënuan për këtë ditë."

- **Por vendimi për dënimin e jobesimtarëve tashmë është bërë realitet.**

- Për shkak se ata refuzuan besimin e vërtetë, dënimi u bë i meritueshëm dhe i pashmangshëm. Kështu do të përfundojë çdokush që mohon shpalljet e Allahut dhe i refuzon ato me forcë. Kështu do t'i pranojnë gjynahet e tyre, duke mos patur asnjë arsytim para Zotit.

- **A tyre do t'u thuhet: "Hyni në dyert e Xhehenemit!"** - Këto fjalë u thuhën për t'i poshtëruar më shumë dhe për ta përjetuar nënçmimin. Çdo grup do të hyjë në Xhehenem nga ajo portë që i shkon për shtat, sipas veprave të tyre.

- **Aty do të jeni përgjithmonë!** - Nuk kanë për t'u larguar ndonjëherë nga ai vend dhe as do t'u lehtësohet ndonjë çast dënimi.

- **Eh, sa vend i keq është ai për kryeneçët!** - Sa i keq është vendi i tyre! Kështu do të shpërblehen, sepse janë treguar kryeneçë e arrogantë ndaj së vërtetës. Allahu i shpërblen sipas punës së tyre, duke i poshtëruar, nënçmuar dhe turpëruar para njerëzve. Më pas, Allahu i Madhëruar na tregon për banorët e Xhenetit dhe pritjen e tyre. Ai thotë:

- **Kurse ata që kanë qenë të devotshëm ndaj Zotit të tyre, do sillen në Xhenet grupe-grupe.** - Këta janë ata të cilët i ruhen dënimit dhe zemërimit të Zotit të tyre, duke e plotësuar dhe ruajtur të pacenuar teuhidin e Tij dhe duke bërë vepra të mira, në bindje ndaj Tij. Këta mirëpritën e nderohen në portat e Xhenetit. Ata mirëpritën si një delegacion i nderuar dhe respektuar. Këta fatlumë " ...do të sillen në Xhenet grupe-grupe." Ashtu, grupe-grupe, do të ecin plot lumturi. Ata do të tubohen së bashku, sipas veprave në këtë dynja.

- **Kur të arrijnë aty, dhe dyert e tij të hapen, rojat e tij do të thonë: "Selamun alejkum (Paqja qoftë mbi ju)!"** - Do të ecin derisa të mbërrijnë në atë vend të mahnitshëm, me ndërtesa të hijshme. Atëherë, një fllad ere i përkëdhel fytyrat e

tyre dhe një aromë e këndëshme ua shton edhe më shumë lumturinë. Tashmë e ndiejnë se ka ardhur koha e përjetësisë dhe lumturisë së pafundme. Mendoni pak për momentin kur dyert e Xhenetit të hapen para tyre! Kjo do të bëhet plot respekt e nderim për ta. E si të ndodhë ndryshe, kur ata janë krijesat më të mira, të cilët do të jenë të lëvduar dhe nderuar përgjithmonë! Roja i Xhenetit i përshëndet dhe iu uron gjithë të mirat. Ai u thotë: “Selamun alejkum! Ju do të jeni gjithmonë në paqe dhe të sigurt nga çdo mangësi e pakënaqësi në Xhenet!”

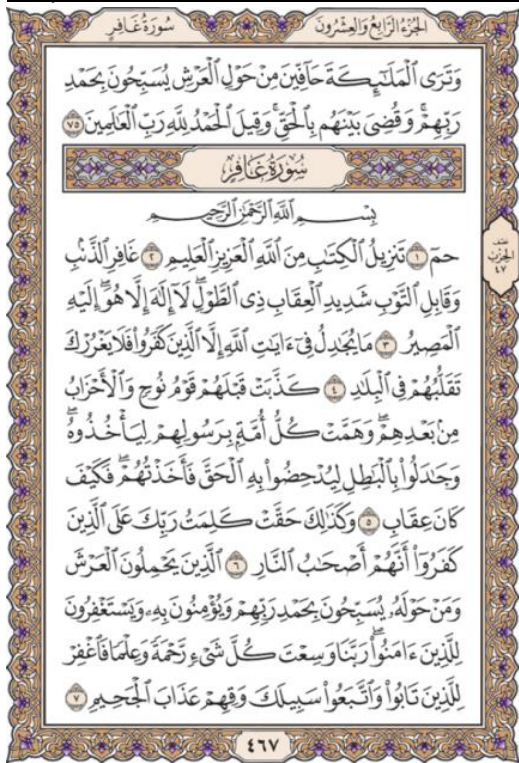
- Të mira ishin veprat tuaja. Hyni në të! Aty do të banoni përgjithmonë.” - Të pastra dhe të mira ishin zemrat tuaja, sepse u pastruan përmes diturisë për Zotin, dashurisë dhe frikërespektit për Të. Të mira ishin edhe fjalët tuaja, sepse gjuha juaj nuk reshti së përmenduri Allahun. Të mira ishin edhe veprat që i kryet me gjymtyrët tuaja, sepse ato u nënshtuan në bindje ndaj Allahut. Atëherë, për shkak të kësaj mirësie e pastërtie, hyni në Xhenet! Aty do të jeni përgjithmonë. Ai është vendi i mirësive, i të mirëve dhe të pastërve. Në të mund të hyjnë veçse të pastërtit. Kur foli për banorët e Zjarrit, Allahu na tregoi se sapo ata mbërrijnë para portave të Xhehenemit, ato hapen menjëherë, që të përjetojnë më fort dhimbjen dhe frikën e hyrjes në zjarr. Ndërsa kur flet për banorët e Xhenetit, na tregon se hapja do të vonohet pak, duke shtuar gërmën (arabe) "uau". Domethënë, Xheneti është vendi i mirësive dhe ka një çmim shumë të shtrenjtë, të cilin jo çdokush mund ta arrijë, që të hyjë në të. Atje do të hyjnë veçse ata që kryejnë ato punë që Zoti i bëri si mënyrë për t'u futur në Xhenet. Megjithatë, kur të jenë përpara portave të mrekullueshme dhe madhështore të Xhenetit, njerëzit do të qëndrojnë pak, që të ndërmjetësojë Muhamedi (a.s) tek Zoti. Është ai i pari që do të hapë portat e Xhenetit. Ai është më i nderuari ndërmjetësues, që Zoti do ta nderojë atë ditë. Domethënë, portat e Xhenetit nuk

hapen me të mbërritur njerëzit në to. Njëherë, ata do t'i luten Allahut që të pranojë ndërmjetësimin e Muhamedit (a.s) për të filluar hyrja në Xhenet. Kur Muhamedi (a.s.) të ndërmjetësojë tek Zoti, Ai do ta nderojë duke ia pranuar ndërmjetësimin dhe duke urdhëruar të hapen portat. Gjithashtu, në këto ajete ka dëshmi se Xhehenemi dhe Xheneti kanë porta, të cilat hapen dhe mbyllen dhe në secilën prej tyre ka roje. Ato janë vende ku do të hyjnë ata që i kanë merituar, ndryshe nga vendet e tjera në këtë botë, ku mund të hyjnë fshehurazi edhe të tjerë, që nuk e meritojnë.

- Ata (të Xhenetit) do të thonë: “Lavdëruar qoftë Allahu që e përmbushi premtimin e Vet për ne... - Duke e lavdëruar Allahun për udhëzimin në rrugën e drejtë dhe për mirësinë që u dhuroi duke i ftuar në Xhenet, ata thonë gjatë hyrjes në të: “Lavdëruar qoftë Allahu, i Cili premtimin e Vet e bëri realitet! Ai na e premtoi Xhenetin nëpërmjet profetëve. Ai na premtoi se do të na fuste në Xhenet nëse besonim sinqerisht dhe bënim punë të mira. Dhe tani, Zoti ynë e plotësoi atë që na premtoi dhe e përkreu mirësinë që na dhuroi!”

- dhe na bëri trashëgimtarë të xhenetit! Ne mund të banojmë në Xhenet ku të duam. - Ai na e la në trashëgim tokën e Xhenetit, që të vendosemi aty ku të duam. Ne mund të shkojmë në çdo vend që të dëshirojmë në Xhenet dhe do të shijojmë në të çdo mirësi që e kërkojmë dhe e dëshirojmë. Në Xhenet nuk ka asgjë të ndaluar.

- Sa i mrekullueshëm është shpërblimi për ata që bëjnë punë të mira!” - Ata janë pëpjekur shumë në bindje ndaj Zotit të tyre përgjatë kohës së dynjasë, që ishte e shkurtër dhe përfundoi shpejt, por me këtë fituan shumë mirësi dhe shpërblime të përjetshme e të pandërprera. Ky është vendi që meriton çdo admirim. Ky është vendi kur Allahu do të nderojë të dashurit dhe të zgjedhurit e Tij dhe që e pëlqen që të jetë vendqëndrimi dhe shpërblimi i tyre. Ai Vetë

e ndërtoi pjesën më të lartë të Xhenetit dhe e mbolli me duart e Veta, e rrethoi me mëshirën dhe bujarinë e Tij. Vetëm një pjesë e vogël e këtij vendi largon çdo trishtim të dynjasë dhe të bën të harrrosh çdo dhimbje e vuajtje.

- Dhe ti do t'i shohësh melekët të rreshtuar përreth Arshit,... - Atë ditë të madhe, do t'i shohësh melekët të rreshtuar përreth Fronit. Që të gjithë janë në këmbë për t'i shërbyer Zotit të tyre, të grumbulluar dhe rreshtuar rreth Fronit të Tij, të përlur para madhësisë së Tij, të bindur përpara Atij që është Absolut në të gjitha aspektet. Ata do të jenë të mahnitur përpara bukurisë së Tij.

- ... duke madhëruar me lavdërime Zotin e vet. - Ata e përlëvdojnë Allahun, duke dëshmuar pastërtinë e dëlirësinë e Tij nga ato që shpifin dhe trillojnë idhujtarët dhe nga çdo mangësi tjetër.

- Mes tyre (robve) do të gjykohej me drejtësi të plotë - Allahu do të gjykojë përfundimisht të parët dhe të fundit dhe ky gjykim do të jetë me drejtësi, që nuk lë

asnjë dyshim apo refuzim nga të gjithë ata që kërkojnë hakun e tyre. Çdo e drejtë do të shkojë në vend dhe...

- dhe do të thuhet: “Të gjitha Lavdërimet qofshin vetëm për Allahun, Zotin e botëve!” - Ajeti nuk e përmend se kush e thotë këtë fjalë, për të treguar se të gjitha krijesat do ta lavdërojnë Allahun për urtësinë dhe drejtësinë me të cilën i ka gykuar, për atë që u jep banorëve të Xhenetit dhe për atë që u jep banorëve të Zjarrit. Kështu, ata e lavdërojnë Allahun për mirësitë dhe mëshirën e Tij, si edhe për drejtësinë dhe urtësinë e Tij.

Këtu përfundon edhe surja Zumer, me mirësinë dhe ndihmën e Allahut!

Surja 40 - Gafir (mekase) 85 ajete
Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 - 3

1. Ha, Mim.

2. Shpallja e këtij Libri është prej Allahut, Ngadhënjimtarit, të Gjithëditurit,

3. Falësit të gjynahit dhe Pranuesit të pendimit, që ndëshkon ashpër por është dhe Bamirës i madh. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij dhe tek Ai do të kthehen të gjithë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ha, Mim! Shpallja e Librit është prej Allahut, Ngadhënjimtarit, të Gjithëditurit, Falësit të gjynaheve dhe Pranuesit të pendimit, që ndëshkon ashpër, si dhe prej Dhuruesit e Bamirësit të madh.” – Në ajet flitet për Shpalljen e Allahut të Madhërishëm, për Librin e Tij. Kur'ani është Shpallja e të Madhëruarit, të vetmit që meriton adhurimet, sepse Ai është i vetmi Absolut, i Plotë, i Pakrahasueshëm dhe i Pashembullt në veprat e Tij. Allahu është *El Azizu* – Krenari, Ngadhënjimtari, i Cili, me krenarinë e Tij, ka nënshtruar e mposhtur çdo krijesë. Ai është *El Alim* - i Gjithëdituri, *Gafiru Dhenbi* - Falës i gjynaheve për ata që gabojnë e Pranues i pendimit për ata që pendohen. Por Allahu është edhe *Shedidul Ikâb* - Ndëshkues i

rreptë për këdo që ka paturpësinë të zhytet në gjynahe dhe nuk pendohet prej tyre. Ai është *Dhuttauili* - Dhurues e Bamirës i madh, i Cili ka përfshirë gjithçka me bamirësinë e Tij. Pas gjithë këtyre pohimeve për Vetën e Vet, Allahu i Madhëruar tregon se është i vetmi që meriton adhurimin dhe të Cilit duhet t'i përkushtohen veprat me sinqeritet të plotë:

- **“Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij dhe tek Ai do të kthehen të gjithë.”** - Ekziston një lidhje e ngushtë mes faktit që Kur'ani është shpallur prej Allahut dhe përmendjes së këtyre emrave dhe cilësive të Tij të mrekullueshme. Këta emra e cilësi janë pikërisht lënda që përmban dhe shtjellon Kur'ani i shpallur nga i Madhërishmi, sepse Kur'ani është:

1. ose prezantim i emrave, cilësive dhe veprave të Allahut, sikurse ndodh në fillim të kësaj sureje;

2. ose rrëfim i ngjarjeve të panjohura, që i përkasin së shkuarës e së ardhmes, të cilat vijjnë nga i Gjithëdituri;

3. ose përshkrim i mirësive e begatave të mëdha të premtuara nga i Madhërishmi, duke treguar urdhrat e porositë nëpërmjet të cilave arrihen këto mirësi, të cilat, në ajetin e mësipërm, i gjen te dhënia e emrit të Tij *Dhuttauili* - Dhurues e Bamirës i madh, sepse nuk ka mirësi më të madhe për robtë, sesa Shpallja nga Mëshirëploti.

4. Në Kur'an tregohet, gjithashtu, rreth zemërimit të Zotit dhe ndëshkimit të ashpër të Tij, si edhe rreth atyre veprave që e shkaktojnë atë. Në ajetin në fjalë, këtë e tregon emërtimi *Shedidul Ikab*.

5. Kur'ani është ftesë drejtuar gjynahqarëve e gabimtarëve për pendim dhe kërkim faljeje. Në ajet, për këtë tregon emërtimi *Gafiru Dhenbi* - Falës i Madh i gjynaheve.

6. Kur'ani është pohim i faktit se Allahu është i vetmi Zot, që meriton dashurinë dhe madhërimin prej krijesave, duke sjellë për këtë të vërtetë argumente të shumta, duke ndaluar nga adhurimi i çdo gjëje tjetër veç Allahut e duke dëshmuar se sa padrejtësi e madhe është idhujtaria, për ta urreyer atë dhe

për të kërcënuar ata që e ushtrojnë. Në ajetin në fjalë, këtë tregon fragmenti: *“Lâ ilâhe il-lâ hû”* - “Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij”.

7. Kur'ani tregon, gjithashtu, ligjin e shpërblimit me drejtësi të Allahut, nëpërmjet të cilit Ai shpërblen vepërmirët dhe ndëshkon gjynaqarët e pabindur. Në ajetin e mësipërm, këtë tregon fjala e Tij: “...dhe tek Ai do të kthehen të gjithë”. Këto janë synimet e larta dhe çështjet e rëndësishme të Kur'anit që përbëjnë lëndën e tij.

Ajetet 4 – 6

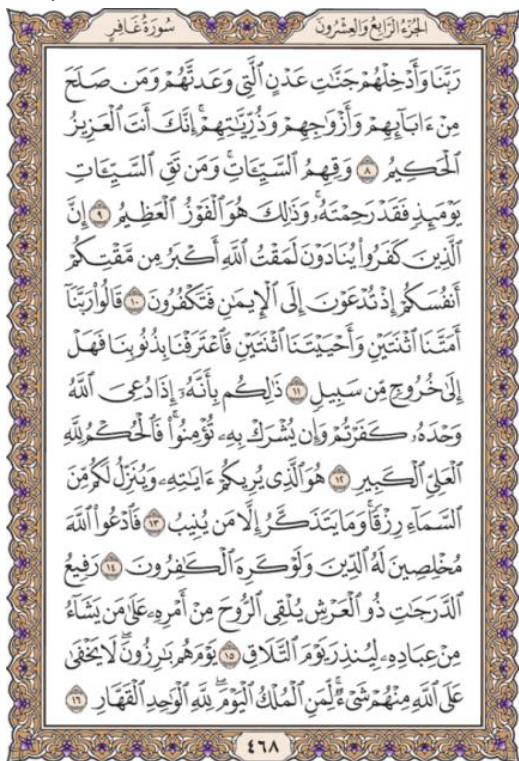
4. Argumentet e Allahut nuk i kundërshton askush, përveç atyre që nuk besojnë. Prandaj mos u mashtro nga bredhja e tyre nëpër botë!

5. Përpara tyre mohuan populli i Nuhut dhe ata që erdhën më pas. Të gjithë ata u përpoqën ta asgjësonin të Dërguarin e tyre dhe polemizonin me të me kotësira, nëpërmjet të cilave synonin të zhduknin të Vërtetën; prandaj Unë i ndëshkova ata, por a e dini ju si ishte ai ndëshkim?

6. Kështu, Urdhri i Zotit tënd kundër atyre që nuk besojnë u përmbush: ata janë banorë të Zjarrit.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Argumentet e Allahut nuk i kundërshton kush, veç atyre që nuk besojnë...”** - Allahu i Madhëruar na tregon se, veç mohuesit polemizojnë kundër ajeteve dhe shpalljeve të Tij. Këtu flitet për atë lloj polemike që synon hedhjen poshtë të ajeteve dhe vërtetësisë së Shpalljes së Zotit, duke e përballur atë me të kotën. Ky është veprim i qafirëve. Ndërsa besimtarët janë të përlulur dhe respektues ndaj Allahut të Madhërishëm dhe Shpalljes së Tij, të cilën Ai e solli për të shkatërruar të kotën. Njeriu nuk duhet të mashtrohet nga mirësitë e kësaj dynjaje që mund t'i jenë dhuruar dikujt. Ai nuk duhet të mendojë se mirësitë e kësaj dynjaje janë shenjë treguese se Zoti e do atë person që i ka ato, apo se ai është në rrugën e drejtë. Për këtë arsye, i Madhëruari thotë:

- **“...prandaj mos u mashtro nga bredhja e tyre nëpër botë.”** - Mos u mashtro nga bredhja e tyre për tregti me fitime të mëdha. Për njeriun është detyrë që t'i peshojë dhe gjykojë të tjerët me kriteret e së vërtetës. Ai duhet ta shohë drejt realitetin, duke marrë për bazë të vërtetën e sjellë nga Zoti. Ai nuk duhet t'i vlerësojë njerëzit duke u mbështetur te orekset e tyre, ashtu siç veprojnë të paditurit dhe mendjelehtët.

- **“Përpara tyre, mohuan populli i Nuhut dhe ata që erdhën pas.”** - I Madhëruari i kërcënon ata që polemizojnë e hedhin poshtë Shpalljet dhe faktet e Tij, se do t'i ndëshkojë, ashtu siç bëri me popujt e mëparshëm, si me popullin e Nuhut (a.s.), të Adit dhe të tjerë që erdhën pas tyre, të cilët i dolën para të vërtetës, për ta hedhur poshtë atë. Ata qëndruan në anën e së kotës, për ta mbështetur dhe shfaqur atë para njerëzve, për t'i nxitur ata që ta pranojnë atë. Përplasjet e dy grupacioneve arritën deri aty, sa armiqtë e së vërtetës tentuan që të vrisnin profetët e Zotit:

- **“Të gjithë këta u përpoqën ta asgjësonin të Dërguarin e vet dhe polemizonin me të me kotësira, nëpërmjet të cilave synonin të zhdoknin të Vërtetën...”** - Kjo tregon për ashpërsinë e përplasjes mes së vërtetës dhe të kotës dhe për egërsinë e mohuesve ndaj së vërtetës. Aq e madhe ishte urrejtja e tyre për të vërtetën, sa që ata përndoqën, luftuan dhe u përpoqën të vrisnin edhe profetët, që janë njerëzit më të mirë, ata që sjellin nga Zoti të vërtetën e qartë. Ata të verbër e të vetëmashtruar zgjodhën të hidhnin poshtë të vërtetën dhe të torturonin e vrisnin profetët. Atëherë, a nuk meriton kjo humbje e poshtërsi shpajim tjetër veç ndëshkimit më të madh, nga i cili nuk shpëton më kurrë? Duke treguar ndëshkimin e tyre në këtë jetë dhe në tjetrën, i Madhëruari thotë:

- **“...prandaj Unë i ndëshkova ata, por a e dini ju si ishte ai ndëshkim?”** - Allahu i ndëshkoi ata për organizimin e tyre kundër së vërtetës dhe për mohimin e padrejtë të saj. Ai thotë: “Por a e dini ju si ishte ai ndëshkim?” Në fakt, Ai ishte ndëshkim shumë i rëndë. Në dynja, Allahu i Madhëruar i ka ndëshkuar popujt nëpërmjet ndonjë ushtime të fuqishme, ose me ndonjë rrebesh gurësh nga qielli, ose ka urdhëruar Tokën që t'i përpijë ata, ose duke urdhëruar detin që t'i përmbytë etj., duke i shndërruar të gjithë ata në kufoma.

- **“Kështu, Urdhri i Zotit tënd kundër atyre që nuk besojnë u përmbush: ata janë banorë të Zjarrit.”** - Nëse këta të mjerë nuk kthehen në rrugën e drejtë, ata i pret fati i zi: Zjarri do të bëhet vendqëndrimi i tyre.

Ajetet 7 – 9

7. Ata që mbajnë Fronin (e Allahut) dhe ata që janë përreth tij e lartësojnë me lavde (dhe e madhërojnë) Zotin e tyre, i besojnë Atij dhe kërkojnë falje për besimtarët: “O Zoti ynë! Ti ke përfshirë gjithçka me Mëshirën dhe me Diturinë Tënde. Prandaj fali ata që pendohen dhe ndjekin rrugën Tënde dhe ruaji ata nga dënimi i Zjarrit Flakërues!”

8. O Zoti ynë! Futi ata (*që pendohen dhe ndjekin rrugën Tënde*) **në kopshtet e Adnit, të cilat ua ke premtuar, së bashku me të mirët prej etërve të tyre, bashkëshorteve të tyre dhe pasardhësve të tyre. Vërtet, Ti je Ngadhënjimtari, i Urta.**

9. Dhe ruaji ata prej të këqijave, sepse atë që Ti e mbron atë Ditë prej të këqijave, vërtet e ke mëshiruar! Ky është shpëtimi i madh”.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon për butësinë dhe mirësinë e madhe të Tij ndaj adhuruesve besimtarë. Ai përkujdeset që t'u lehtësojë atyre çdo rrugë që i çon ata drejt lumturisë, rrugë që, në fakt, janë tërësisht jashtë mundësive e aftësive të tyre për t'i arritur vetë. Prej kujdesit të Tij janë edhe lutjet e melekëve për robtë në tokë. Ata luten që Allahu të rregullojë fenë dhe ahiretin e tyre. Këtu shfaqet, ndër të tjera, edhe grada e lartë e mbajtësve të Fronit madhështor dhe e melekëve që qëndrojnë rreth e rrotull tij, si dhe për afërsinë e tyre me Zotin. Ata shquhen për adhurimet e shumta që i përkushtojnë të Madhëruarit, si dhe për kujdesin dhe dëshirën e mirë që kanë kundrejt adhuruesve të Zotit. Ata i duan dhe luten për besimtarët, sepse e dinë shumë mirë se Zoti kënaqet dhe e dëshiron një gjë të tillë prej tyre. I Madhëruari thotë:

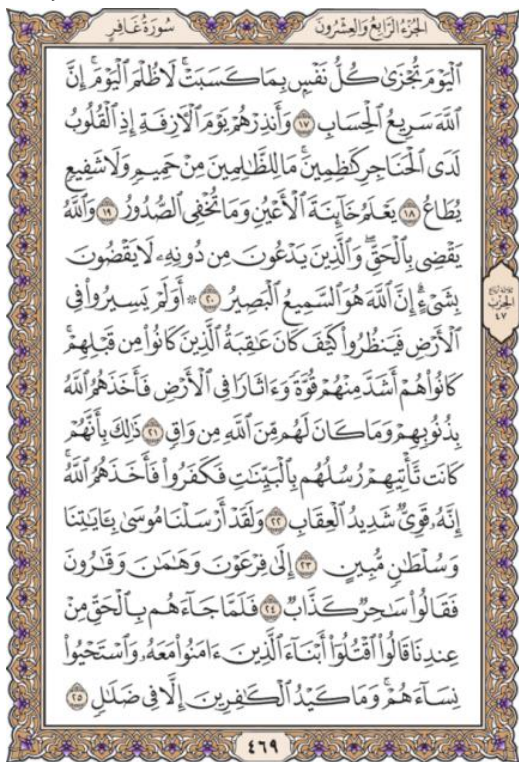
- **“Ata që mbajnë Fronin (e Allahut)...”** – Domethënë, ata që mbajnë Fronin e Rahmanit, i cili është çatia e të gjithë krijesave, krijimi më i madh, më i gjerë, më i bukur dhe më afër Allahut të Lartësuar. Froni i Allahut përfshin qiejt, Tokën dhe Kursijn. Këta melekë të fuqishëm janë ngarkuar për të mbajtur Fronin e Allahu të Madhëruar. Nuk ka dyshim se ata janë ndër melekët më të mëdhenj dhe më të fuqishëm që Zoti ka krijuar, prandaj dhe Ai i ka përzgjedhur për të mbajtur Fronin e Tij. Fakti që Allahu i Madhëruar i përmend ata përpara melekëve që janë rreth Fronit, si edhe afërsia e tyre me Allahun, tregojnë se ata janë lloji më i zgjedhur i melekëve (paqja e Zotit qoftë mbi ta!). Ditën e

Gjykimit, Fronin e Allahut do ta bartin tetë melekë, siç thotë i Madhëruari: “Qielli do të çahet, sepse atë ditë është i dërrmuar dhe melekët do qëndrojnë në skajet e tij. Atë ditë, Fronin e Zotit tënd do ta bartin mbi vete tetë të tillë.” [Hakka 16, 17].

- **“...dhe ata që janë përreth tij e lartësojnë me lavde (dhe e madhërojnë) Zotin e tyre,”** - Rreth e rrotull Fronit janë rreshtuar melekë të afërt, të zgjedhur dhe me prestigj të lartë të Zoti. Allahu i Madhëruar i lëvdon këta melekë duke përmendur adhurimin e tyre të shumtë përkushtuar Atij, e në mënyrë të veçantë *tesbih*-ët e *tahmid*-ët e tyre. Të gjitha adhurimet bëhen për t'i thurur Zotit *tesbih* dhe *tahmid*, pra, për ta lavdëruar dhe madhëruar Zotin, për ta lartësuar Atë nga çdo e metë që trillojnë të paditurit. *Tesbih*-u dhe *tahmid*-i tregojnë se robi nuk ia përkushton adhurimet askujt tjetër veç Zotit, sepse vetëm Ai është i Pastër nga çdo e metë dhe i Pashoq në meritën e adhurimit. *Tesbih*-u dhe *tahmid*-i për Zotin janë vetë adhurimi, ndërsa shprehjet “*Subhanallah*” dhe “*Elhamdulillah*”, që thotë robi, janë një mënyrë e lloj prej llojeve të adhurimit.

- **“... i besojnë Atij dhe kërkojnë falje për besimtarët...”** - Kjo është nga mirësitë e shumta dhe të mëdha që sjell imani i drejtë në Allahun. Pra, edhe melekët, që janë të pastër dhe të ruajtur nga gjynahet, kërkojnë falje për besimtarët. Duke qenë se falja e Zotit është e lidhur ngushtë me çështje të tjera shumë të rëndësishme dhe dikush mund të mendojë se melekët luten thjesht që t'u falen gjynahet besimtarëve, Allahu i Madhëruar e sqaron më tej duanë e tyre, duke na treguar se ata luten jo vetëm për faljen e gjynaheve, por edhe për çështje të tjera, që kanë lidhje të ngushtë me faljen e gjynaheve. Ata luten edhe për shpëtim prej përfundimit të keq që sjellin gjynahet dhe prej gjurmëve të këqija që ato lënë në jetën e njeriut. Ndër të tjera, ata thonë:

- **“O Zoti ynë! Ti ke përfshirë gjithçka me Mëshirën dhe me Diturinë Tënde.”** – Kuptimi: Dituria Jote ka përfshirë gjithçka.

Ty nuk të fshihet asgjë, e dukshme apo e fshehtë qoftë ajo. Diturisë Tënde nuk mund t'i shpëtojë asgjë, as sa një grimcë, më e vogël apo më e madhe qoftë, në tokë dhe në qiell. Mëshira Jote, gjithashtu, ka përfshirë gjithçka. Gjithësia, ajo e sipërmja dhe e poshtmjia, është e mbushur me mëshirën Tënde. Ajo ka përfshirë çdo gjë që Ti ke krijuar. Melekët e lusin Allahun me këto cilësi dhetribute të Tij, që Ai t'i falë robtë që pendohen nga idhujtaria, mohimi, gjynahet dhe mosbindja. Ata luten që besimtarët të pendohen e të largohen nga ato gjëra që sjellin ndëshkimin. Gjithashtu, ata thonë:

- **“Prandaj fali ata që pendohen dhe ndjekin rrugën Tënde...”** - Kuptimi: Fali ata që pendohen nga shirku e poshtërsitë dhe ndjekin rrugën Tënde, duke pasuar profetët e Tu dhe duke të njësuar në adhurim e në bindje. Pastaj luten për besimtarët, që të kryejnë ato punë që sjellin faljen e mëshirën e Allahut, duke thënë:

- **“...dhe ruaji ata nga dënimi i Zjarrit Flakërues!”** - Ata luten për ruajtjen e tyre

nga ndëshkimi e nga rrugët që të çojnë në ndëshkim. ⁴ Kështu, lutja e tyre nuk është thjesht për falje gjynahesh, por edhe për ato gjëra që e mundësojnë një gjë të tillë dhe që janë të lidhura ngushtë me faljen e gjynaheve, si: pendimi nga veprat e ndëshkueshme, kryerja e veprave të shpërblyeshme, që sjellin mëshirën e Zotit, si dhe shpëtimin nga rrugët e humbjes, që të çojnë në ndëshkim dhe e bëjnë atë të meritueshëm. Pastaj luten e thonë:

- **“O Zoti ynë! Futi ata (që pendohen dhe ndjekin rrugën Tënde) në kopshtet e Adnit, të cilat ua ke premtuar,...”** - Kuptimi: Futi ata në Xhenetin të cilin ua ke premtuar nëpërmjet profetëve të Tu.

- **“...së bashku me të mirët prej etërve të tyre, bashkëshorteve të tyre dhe pasardhësve të tyre.”** – Pra, futi në Xhenet së bashku me ata të cilët u rregulluan dhe u bënë të mirë, nëpërmjet imanit dhe veprave sipas këtij imani. Kësisoj, melekët luten për prindërit, bashkëshortet, shokët e miqtë e besimtarëve, si dhe për pasardhësit e tyre.

- **“Vërtet, Ti je Ngadhënjimtari, i Urti!”** - Ti je Krenari e Ngadhënjimtari, që ke nënshtruar çdo gjë me madhësinë Tënde. Ti u fal gjynahet robve, largon prej tyre çdo të keqe dhe çdo shkaktar gjynahesh, si dhe u mundëson atyre të arrijnë çdo të mirë. Ti je *El Hakimu* - i Urti, i Cili vendos gjithçka në vendin e vet. O Zoti ynë, nuk të lutemi për ndonjë gjë, nëse urtësia Jote sugjeron të kundërtën e lutjes sonë. Ne të lutemi për faljen e besimtarëve, sepse këtë e kërkon urtësia Jote, të cilën e ke sqaruar nëpërmjet profetëve të Tu. Këtë e kërkon, gjithashtu, edhe Bamirësia e Bujaria Jote.

- **“Dhe ruaji ata prej të këqijave,...”** - Ruaji nga veprat e këqija dhe ndëshkimet që ato sjellin. Veprat e këqija, sigurisht, bëhen shkak për ndëshkim dhe fatkeqësi për punuesin e tyre.

- **“...sepse atë që Ti e mbron atë Ditë prej të këqijave, vërtet e ke mëshiruar!”** – Kuptimi: Atë që e shpëton nga pasojat dhe ndëshkimi që sjellin gjynahet në Ditën e Gjykimit, atë e ke përfshirë në mëshirën

Tënde. Mëshira Jote i ka shoqëruar gjithmonë besimtarët. Ajo nuk largohet prej tyre, veç nëse bëjnë gjynahe dhe vepra të këqija. Atë që Ti e ke ruajtur nga të këqijat i ke dhënë sukses për të mira e bamirësi e, rrjedhimisht, edhe për shpërblimin e mirë që ato sjellin.

- **“Ky është shpëtimi i më madh.”** - Shpëtimi nga gjynahet dhe ndëshkimi që ato sjellin, si dhe udhëzimi për punë të mira dhe shpërblimi që ato sjellin, janë fitorja më e madhe. Askush nuk ka garuar për diçka më të mirë sesa kjo mirësi e fitore. Kjo lutje e drejtuar nga melekët tregon për diturinë e tyre të thellë rreth Zotit. Që lutja të jetë më e pranueshme, ata ndërmjetësojnë tek Ai me emrat e cilësitë e Tij të bukura. Allahu i Madhëruar e dëshiron që adhuruesi të afrohet tek Ai me emrat e cilësitë e Tij. Ai dëshiron që adhuruesi t'i lutet Atij duke iu drejtuar pikërisht me ato emra e cilësi që janë të përshtatshme me lutjen dhe kërkesën e shtruar. Kështu, edhe melekët i luten Zotit për falje duke përmendur mëshirën e Tij, e Cila përfshin gjithçka, në mënyrë që përgjigjja të ishte më e sigurt. Ata kërkojnë mëshirë dhe largim të çdo shkakut që e pengon mëshirën e Zotit, siç janë gjynahet dhe punët e këqija. Allahu i Gjithëditur sheh dhe Di për çdo skutë të fshehtë të shpirtit të krijesave dhe i di shumë mirë mangësitë e tyre, të cilat bëhen shkak që ata të bien në gjynahe e gabime. Për këtë arsye, melekët i luten Allahut duke ndërmjetësuar me diturinë e Tij. Allahu e di më së miri se çfarë mund t'i largojë njerëzit nga gjynahet dhe çfarë mund t'i kthejë ata në rrugën e mëshirës, duke iu druajtur diturisë gjithëpërfshirëse të Zotit. Këto ajete tregojnë, gjithashtu, për edukatën e melekëve me Zotin. Kjo duket në faktin se ata e pranojnë dhe pohojnë që janë krijesa të Zotit, i Cili është *El Rab* - Krijuesi, Sunduesi, Pronari dhe Kujdestari i tyre, me përkujdesjen e Tij të përgjithshme dhe të posaçme. Përveç kësaj, melekët dëshmojnë se ata vetë nuk kanë asgjë në dorë. Lutja e tyre është e sinqertë, e drejtuar nga dikush

që është i varfër nga çdo aspekt dhe në nevojë për mëshirën dhe përkujdesin e Zotit. Ata nuk shohin në veten e tyre asnjë meritë, me të cilën ata do të kishin të drejtën t'i luteshin apo të pretendonin përgjigje nga Zoti, por i luten Atij si të varfër dhe të përunjur, që Zoti t'u përgjigjet e t'u dhurojë mirësi thjesht nga mëshira, mirësia dhe bujaria e Tij. Gjithashtu, lutja e tyre tregon se ata e duan atë që Zoti e do. Kështu ata i duan veprat e mira dhe adhurimet, sepse edhe Allahu i do ato. Për këtë arsye, melekët përpiqen maksimalisht për t'i kryer sa më mirë ato, ashtu si di të veprojnë ai që e do shumë fort Allahun e Madhëruar. Melekët, gjithashtu, i duan besimtarët, sepse edhe Allahu i do besimtarët, duke i dalluar me dashurinë e Tij mes gjithë krijesave. Ata që Zoti i do, i veçon nga të tjerët, duke u dhuruar besimin, ndërsa të tjerët janë jashtë kësaj lidhjeje të ngushtë. Kështu, nga dashuria që kanë për besimtarët, melekët i luten Allahut për ta dhe përpiqen që t'i rregullojnë ata dhe punët e tyre. Lutja për dikë është nga shenjat më të qarta të dashurisë për të, sepse çdokush lutet për atë që e do. Allahu i Madhëruar e përcjell me imtësi lutjen e melekëve. Po të vërejmë me kujdes fjalën e Allahut: *“ue jestagfirune...”* (kërkojnë falje), do të nxjerrim një mësim shumë të vyer, që na udhëzon se si të meditojmë mbi Librin e Tij. Lexuesi i Kur'anit nuk duhet të kufizohet vetëm në kuptimin e drejtpërdrejtë të tekstit e të fjalëve të tij, por duhet të mendojë për qëllimin dhe nënkuptimet e tyre. Kur robi e kupton drejt Kur'anin, mendja e tij arrin të kapë jo vetëm çështjen që thuhet drejtpërdrejt, por edhe ato që lidhen me të, pa të cilat ajo çështje nuk mund të arrihet, ashtu si edhe rrugët përmes së cilave ajo realizohet e plotësohet. Kjo ndodh derisa t'i krijohet bindja se ky ka qenë pikërisht qëllimi i Allahut të Madhëruar, ashtu sikurse është i bindur për kuptimin e drejtpërdrejtë të ajetit. Siguria e medituesit për qëllimin e Allahut të Madhëruar mbështetet në dy shtylla:

Së pari, te dituria e tij se i tillë është nënkuptimi i ajetit, pa të cilin edhe kuptimi i drejtpërdrejtë do të ishte i pamundur.

Së dyti, te fakti se Allahu i Madhëruar është i Gjithëditur dhe se Ai vetë i ka urdhëruar adhuruesit e Tij që të meditojnë thellë në Librin e Tij. Allahu i Lartësuar e di shumë mirë se çfarë nënkuptojnë ajetet e Tij dhe na ka njoftuar se Libri i Tij është udhëzim, dritë dhe qartësim për çdo gjë. Libri i Tij është fjala më e qartë dhe qartësuese për gjithçka. Duke meditar në këtë libër madhështor dhe në mesazhet e shumta që ai përmban, çdokush mund të arrijë dituri të madhe dhe mirësi të shumta, në varësi të suksesit të dhënë nga Allahu i Madhëruar. Edhe në tefsirin tonë ka shumë meditime të tilla, dhe falënderimi i takon vetëm Allahut të Lartësuar. Në disa ajete, mesazhet e fshehura mund të mos dallohen menjëherë, por vetëm pas një meditimi të drejtë, të ndërtuar mbi rregulla të qarta. Prandaj ne e lusim Allahun e Madhëruar që të na i hapë mendjet tona dhe t'i bëjë ato të afta për të përfituar nga pafundësia e mëshirës së Tij gjithëpërfshirëse, të nxjerrim mësim të vëra nga ajetet e Tij të mrekullueshme, që ato të bëhen dritë e udhëzim për ne dhe të rregullojnë gjendjen tonë dhe të të gjithë muslimanëve. Ne nuk kemi shpresë tjetër, veç shpresës së madhe në Bujarinë e Tij. Ne ndërmjetësojmë tek Allahu me bamirësinë dhe bujarinë e Tij për të kërkuar mirësitë e Tij. Mirësitë e Tij janë të shumta dhe të panumërta mbi ne. Ne jetojmë mes mirësive të dhuruara prej Tij në çdo kohë e çast. E lusim Allahun Bujar të na dhurojë prej mirësive së Tij dhe të na ruajë nga ligësia e shpirtrave tanë, që bëhet pengesë dhe na largon nga mëshira e Tij. Ti, o Zoti im, je *El Kerim* - Bujari, *El Xheud* - Bamirësi dhe *El Uehhab* – Dhuruesi! Ti i ke në dorë shkaqet dhe pasojat dhe gjithçka është thjesht dhuratë e bujari prej Teje. Gjithashtu, njeriu gjen gëzim e lumturi me njerëzit që ka më pranë: me gruan, fëmijët, shokët, miqtë e tij etj. Afërsia ose lidhja me njerëzit e mirë bëhet shkak që mirësia t'i

afrohet dhe të zbresë edhe mbi të, edhe nëse robi vetë nuk e meriton me përpjekjet e tij. Kështu ndodh kur melekët luten për besimtarët dhe të afërmit e tyre besimtarë dhe punëmirë. Dikush mund të thotë se nga kjo lutje nuk mund të përfitojnë të gjithë, por vetëm ata që plotësojnë kushtet e përmendura në ajet, pasi i Lartësuarit thotë: "...së bashku me të mirët prej etërve të tyre, bashkëshorteve të tyre dhe pasardhësve të tyre." Kështu, këta të mirë i përfshin lutja e melekëve, për shkak edhe të punëve të tyre të mira. Pra, të afërmit nuk u vjen e mira pa asnjë sebeb nga ana e atyre vetë.

Ajetet 10 – 12

10. Mohuesve do t'u thuhet: "Urrejtja e Allahut ndaj jush, kur ftoheshit të besonit e ju refuzonit, ishte më e madhe se urrejtja juaj sot ndaj vetvetes".

11. Ata do të thonë: "O Zoti ynë! Na bëre të vdesim dy herë dhe na ngjalle dy herë. Ne i pranojmë gjynahet tona tani. Prandaj, a ka për ne ndonjë rrugëdalje (nga ndëshkimi)?"

12. (Përgjigja do të jetë): "Këtë ndëshkim e merituat vetë, sepse kur ishte fjala për ta adhuruar Allahun si Një të Vetëm, ju e refuzonit. Por kur i bëheshin ortakë Atij (në adhurim), ju e pranonit. Por i tërë sundimi i përket Allahut, të Lartit, të Madhëruarit!

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon për poshtërimin dhe dëshpërimin që i godet qafirët. Ata do të luten për të dalë nga Zjarri, duke kërkuar mëshirë. Por tashmë kjo do të jetë diçka e pamundur për ta, prandaj do të mbeten atje të poshtëruar. I Madhëruari thotë:

- **Mohuesve do t'u thuhet:** - Këtu nuk është specifikuar se për cilët mohues bëhet fjalë, për t'i përfshirë të gjithë ata, duke filluar nga mohuesit e Zotit, mohuesit e librave të Tij, mohuesit e profetëve të Tij, të Ditës së Gjykimit etj. Kur ata të hidhen në Zjarr, do ta pranojnë se e meritojnë ndëshkimin në të. Për shkak të krimeve e padrejtësive, për shkak të gjynaheve dhe

peshës së tyre, ata do të urrejnë vetveten me urrejtjen më të madhe dhe do ta përçmojnë atë me përçmimin më të madh. Atëherë, ata do të bërtasin e ulërasin, por atyre do t'u thuhet:

- **“Urrejtja e Allahut ndaj jush, kur ftoheshit të besonit e ju refuzonit, ishte më e madhe se urrejtja juaj sot ndaj vetvetes”.** – Kuptimi: Urrejtja dhe përçmimi i Allahut për ju ishte më i madh sesa urrejtja dhe përçmimi juaj tani për veten tuaj. Ai ju urreu dhe ju përçmoi kur profetët dhe pasuesit e tyre ju ftuan të besonit e të bënit punë të mira, duke sjellë argumente të shumta, të cilat e qartësojnë të vërtetën, por ju i mohuat dhe i shpërfillët ata. Kur ju dolët jashtë mëshirës së gjerë të Zotit, Ai vërtet ju urreu dhe ju përçmoi. Kjo urrejtje ishte më e madhe sesa urrejtja juaj për vetveten. Urrejtja e Bujarit të drejtë vazhdoi t'ju shoqërojë, derisa patët këtë përfundim. Edhe sot, në Ditën e Gjykimit, mbi ju godet zemërimi e ndëshkimi i Zotit, ndërkohë që besimtarët i përfshin kënaqësia e Zotit dhe shpërblimi i Tij. Këtë ditë, mohuesit do të dëshirojnë të kthehen edhe një herë në dynja:

- **“Ata do të thonë:“O Zoti ynë! Na bëre të vdesim dy herë...”** - Këtu kanë për qëllim vdekjen e parë dhe atë mes dy fryrjeve të Surit, sikurse mendojnë disa, ose kanë për qëllim inekzistencën e tyre para se të vinin në jetë dhe vdekjen e tyre pasi jetuan në këtë dynja, siç mendojnë disa të tjerë:

- **“...dhe na ngjalle dy herë.”** – Na dhe jetën e dynjasë dhe jetën e ahiretit.

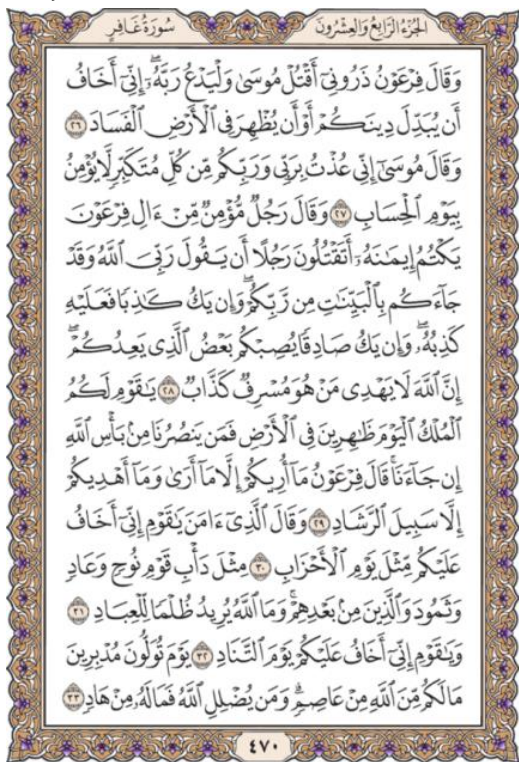
- **“Ne i pranojmë gjynahet tona tani, prandaj, a ka për ne ndonjë rrugëdalje?”**

- Ata i thonë të dëshpëruar dhe të penduar këto fjalë, por kjo nuk u bën aspak dobi dhe nuk i shpëton nga ndëshkimi. Madje, ata do të poshtërohen edhe me fjalë, për shkak se nuk ndoqën rrugën e shpëtimit. Atyre u thuhet:

- **““Këtë ndëshkim e merituat vetë, sepse kur ishte fjala për ta adhuruar Allahun si Një të Vetëm, ju e refuzonit. Por kur i**

bëheshin ortakë Atij (në adhurim), ju e pranonit.” - Kur ata ftoheshin për të adhuruar Allahun si Një të vetëm dhe për t'u distancuar nga shirku, e refuzonin me forcë këtë ftesë, madje tregonin neveri ndaj saj. Ndërsa kur adhurohej diçka tjetër veç Allahut, ata kënaqeshin dhe e pasonin atë rrugë. Kështu, - u thuhet atyre, - ajo që ju sollti në këtë gradë ishte fakti se ju e refuzuat besimin e drejtë, duke u kënaqur me mohimin e Zotit. Ju ndoqët me përkushtim atë që është e keqe dhe shkatërrim për dynjanë dhe ahiretin tuaj, dhe e urreyët atë që është e mirë dhe e dobishme për dynjanë dhe ahiretin tuaj. Ju parapëlqyët atë që shkakton dëshpërimin, fatkeqësinë, poshtërimin tuaj, dhe u treguat mospërfillës ndaj asaj që ju mundëson suksesin dhe arritjen e çdo mirësie. Në një ajet, i Madhëruari thotë: “Unë do t'i spraps nga shenjat e Mia ata të cilët tregohen mendjemëdhenj në tokë duke shpërfillur të drejtën. Ata edhe nëse i shohin të gjitha Shenjat, nuk do të besojnë në to. Nëse shohin rrugën e shpëtimit, ata nuk e marrin atë rrugë; e, nëse shohin rrugën e humbjes – kjo është rruga që e ndjekin ata. Kjo ndodh ngase ata i kanë mohuar Shenjat Tona dhe janë treguar mospërfillës ndaj tyre.”. [El ea'raf 146].

- **“Por i tërë sundimi i përket Allahut, të Lartit, të Madhëruarit.”** - Atij i takon lartësimi e madhërimi i plotë, në çdo drejtim. Ai është i Lartësuar në Qenien e Tij, i Lartësuar në përcaktimet e gjykimit e Tij, i Lartësuar, Mbretërues e Nënshtrues i gjithçkaje. Prej lartësisë së përcaktimit dhe gjykimit të Tij është dhe drejtësia e Tij absolute, duke vendosur gjithçka në vendin e vet. Me drejtësinë e Tij, Ai kurrë nuk do t'i gjykojë e shpërblejë njëlloj të devotshmit me keqbërësit. Allahu është *El Kebiru* - i Madhërishmi. Atij i takon madhështia e krenaria e plotë, në emrat, cilësitë dhe në veprat e Tij. Ai është i Lartësuar dhe larg çdo të mete e mangësie. Pra, nëse është Allahu i Madhërishëm e i Gjithëpushtetshëm Ai që ju gjykon me

përjetësi në zjarrin e Xhehenemit, atëherë ai gjykim nuk ndryshohet dhe askush nuk e kthen dot pas.

Ajetet 13 – 17

13. Është Ai që ju tregon Shenjat e Tij dhe ju zbret riskun prej qiellit, por askush nuk e kujton këtë (me mirënjohje), përveç atyre që kthehen tek Ai të penduar.

14. Atëherë, drejtojuni Allahut me lutje të sinqertë e me përkushtim (në fenë e drejtë islame), edhe nëse këtë e urrejnë jobesimtarët!

15. Ai është Zotëruesi i pozitës më të lartë dhe Zoti i Fronit (Arshit). Ai, me Urdhrin e Vet, ia jep shpalljen atij që Ai do nga robtë e Vet, për t'i paralajmëruar (njerëzinë) për Ditën e Takimit.

16. Për Ditën kur ata do të dalin në shesh e kur Allahut nuk mund t'i fshihet asgjë e tyre. I kujt është Sundimi Sot?, - (Do të thotë Zoti në ditën e gjykimit) - . I Allahut, të Vetmit, Ngadhnjimitarit, - (Do të përgjigjet po Vetë Zoti).

17. Atë Ditë gjithkush do të shpërblehet për atë që ka bërë. Atë Ditë nuk do të ketë padrejtësi. Me të vërtetë Allahu është Llogaritës i shpejtë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar u kujton adhuruesve të Tij mirësitë e begatitë e mëdha, të cilat ua ka dhuruar atyre. Pa dyshim që mirësia më e madhe është qartësimi i të vërtetës dhe dallimi i saj nga e kota dhe humbja. Për të dalluar plotësisht këtë të vërtetë, Ai u sjell atyre shenja e argumente të shumta, që lexohen në gjithësi, në veten tyre dhe në Shpalljen e Tij. Kush i vështron dhe mediton mbi këto argumente nuk ka më asnjë dyshim në njohuritë e përfuara rreth të vërtetës. Kjo është mirësia më e madhe për robtë, sepse nuk i lë ata të çoroditur dhe të hutuar. Allahu i Madhëruar ka sjellë një larmi argumentesh e shenjash, në mënyrë që çdokush të jetojë i qartë për mënyrën si jeton dhe të vdesë i qartë në atë që beson. Sa më e rëndësishme të jetë një çështje, aq më të mëdha, të shumta dhe të kuptueshme janë argumentet që Ai ka sjellë për të. Shih, për shembull, çështjen e *teuhid*-it në adhurim e në çdo aspekt tjetër. Duke qenë se ajo është ndër çështjet më të rëndësishme, madje më e rëndësishmja dhe më e madhja, edhe argumentet e sjella për të janë më të shumtat e më të shumëllojshmet, qofshin ato argumente logjike apo tekstuale fetare. Edhe në këtë sure, i Madhëruari përmend disa nga këto argumente e shenja:

- “Është Ai që ju tregon shenjat e Tij...”
- Pas këtij njoftimi, Allahu i Madhëruar vijon të tregojë një nga shenjat e mëdha të Tij:
- “...dhe ju zbret riskun prej qiellit...” – Kuptimi: Ai ju lëshon ujë nga qielli, me anë të të cilit siguron jetën tuaj dhe të kafshëve tuaja. Kjo tregon se të gjitha mirësitë janë prej Allahut, si mirësitë e dynjasë, ashtu edhe ato të fesë e të besimit. Në mirësitë e fesë hyjnë njohuritë fetare, argumentet rreth besimit, veprat përkatëse, si dhe suksesi që Allahu u jep robve për t'i realizuar të gjitha

këto. Të dhuruara prej Tij janë, po ashtu, të gjitha mirësitë e dynjasë, që kryesisht e kanë origjinën nga uji, të cilin Allahu e zbret nga qielli për të gjallëruar tokën dhe njerëzit. Të gjitha këto tregojnë se Ai është i vetmi që meriton adhurimin dhe i vetmi të Cilit duhet t'i përkushtohesh tërësisht e me sinqeritet. Ashtu sikurse Ai është i vetmi që jep mirësi e përkujdeset për krijesat e Tij, Ai duhet të jetë i vetmi i Adhuruar.

- **“...por askush nuk e kujton këtë, përveç atyre që kthehen tek Ai të penduar.”** - Nga shenjat dhe argumentet që Zoti sjell përfiton veçse kjo kategori njerëzish: ata të cilët kthehen te Zoti të penduar e të përkushtuar ndaj Tij, me dashuri, drojë, bindje dhe përulje. Këta përfitojnë nga shenjat dhe argumentet e Zotit, të cilat janë për ta mëshirë dhe ndihmë për të parë më qartë rrugën e Zotit. Duke qenë se shenjat dhe argumentet e Allahut të bëjnë që ta përkujtosh Atë me madhësinë e Tij dhe meqenëse përkujtimi sjell sinqeritetin ndaj Tij, i Madhëruari vijon të nxisë për diçka që duhet të vijë natyrshëm te njerëzit që meditojnë mbi shenjat e Tij:

- **“Atëherë, drejtojueni Allahut me lutje të sinqertë e me përkushtim (në fenë e drejtë islame),...”** - Ky është një urdhër për të dyja llojet e lutjes, për lutjen e kërkesës dhe lutjen e adhurimit.⁵ Të jesh i sinqertë me Zotin do të thotë që të gjitha adhurimet, të detyrueshme apo të pëlqyeshme, që kanë lidhje në plotësimin e hakut të Zotit apo hakut të krijesave, t'ia përkushtosh vetëm Atij. Pra, vetëm Allahut t'ia përkushtosh të gjitha adhurimet e veprat me të cilat synoni afrimin tek Ai.

- **“...edhe nëse këtë e urrejnë jobesimtarët!”** – Kuptimi: Mos u kushtoni rëndësi jobesimtarëve. Pakënaqësia dhe urrejtja e qafirëve të mos bëhet shkak që ju të lini fenë tuaj. Gjithashtu, për plotësimin e detyrimeve ndaj Zotit tuaj, mos iu frikësoni asnjë kërcënim. Qafirët e urrejnë sinqeritetin dhe përkushtimin vetëm ndaj Allahut, sikurse thotë i Madhëruari në ajetin tjetër: “Kur përmendet Allahu, Ai që është

Një dhe i Vetëm, zemrat e atyre që nuk besojnë në Jetën Tjetër mbushen me neveri (*e pakënaqësi*). Por, kur përmenden të tjerë, përveç Tij, ja, ata mbushen me gëzim.”. [Zumer 45]. Pastaj i Madhëruari përmend disa nga cilësitë e Tij të bukura, madhështore e absolute, të cilat e bëjnë të detyrueshme sinqeritetin në adhurimin ndaj Tij si Një të vetëm:

- **“Ai është Zotëruesi i pozitës më të lartë dhe Zoti i Fronit (Arshit).”** - Ai është më i Lartësuari, i Cili qëndron mbi Fron, të cilin e ka veçuar për Vetën. Allahu është *El Aliju* - i Larti, *El ea'la* - më i Lartësuari, i ndarë qartë nga krijesat e Tij. I Lartë është Ai, të larta janë cilësitë e Tij, e Lartësuar është Qenia e Tij. Tek Ai mund të afrosh veçse nëpërmjet veprave të pastra e pastruese, pra, me veprat e mira të kryera me sinqeritet. Vetëm veprat e mira e afrojnë dhe e lartësojnë robin mbi të gjitha krijesat e tjera. Pastaj i Madhëruari u përkujton robve mirësinë e Tij me Shpalljen që u dhuroi:

- **“Ai, me Urdhrin e Vet, ia jep shpalljen atij që Ai do nga robtë e Vet,...”** - Ai dhuroi Shpalljen, e cila është për zemrat si shpirti për trupin. Ashtu sikurse trupi nuk jeton dot pa shpirtin, ashtu edhe zemrat e robve nuk kanë jetë pa shpirtin e Shpalljes e nuk mund të rregullohen. Ai e ka dhënë Shpalljen për të qenë e dobishme dhe mirësi për robtë. Këtë Shpallje i Urti ia jep atij që dëshiron prej robve të Tij, pra, profetëve, të cilët Zoti i zgjodhi dhe i dalloi mbi të tjerë, duke i ngarkuar me detyrën e ftesës së njerëzve në rrugën e Tij. Qëllimi i dërgimit të profetëve është arritja e lumturisë së robve në fenë, dynjanë dhe ahiretin e tyre, siç thotë i Madhëruari më tej:

- **“...për t'i paralajmëruar (njerëzinë) për Ditën e Takimit.”** – Domethënë, që profetët të paralajmërojnë e qortojnë botën për t'u përgatitur për Ditën e Takimit. Allahu i Madhëruar i frikëson robtë me kujtimin e kësaj dite, duke i nxitur ata që të përgatiten me vepra të cilat të shpëtojnë nga telashtet e asaj dite. I Madhëruari e quan atë

ditë “Dita e Takimit”, sepse ajo është dita e takimit mes Krijuesit dhe krijesave, e takimit mes krijesave me njëra-tjetrën, e takimit të njerëzve me veprat e tyre dhe me shpërblimin që do marrin për to.

- **“...për Ditën kur ata do të dalin në shesh...”** - Ata do të jenë të dukshëm mbi tokë. Të gjithë të tubuar në një vend të sheshtë, ku nuk ka as gropa, as male. Ata do thirren nga zëri i Ftuesit dhe të gjithë do të dalin sheshazi atje.

- **“...e kur Allahut nuk mund t'i fshihet asgjë e tyre.”** - Atij nuk mund t'i fshihen as robtë, as punët e tyre dhe as ndëshkimi që ata meritojnë.

- **“I kujt është Sundimi Sot?, - (Do të thotë Zoti në ditën e gjykimit). I Allahut, të Vetmit, Ngadhnjimtarit, - (Do të përgjigjet po Vetë Zoti).”** – E cili, përveç Allahut, është sunduesi i kësaj dite të madhe, kur do të tubohen të parët dhe të fundit, banorët e qiellit dhe të tokës? Atë ditë, asnjë krijesë nuk do të ketë asnjë lloj pushteti e sundimi mbi asgjë. Atë ditë, asgjë nuk i vlen askujt, veç punëve të mira. Përfundimi i secilit do të jetë në varësi të veprave që ka bërë. Atë ditë, i gjithë pushteti, sundimi e mbretërimi i takon vetëm Allahut, të Vetmit, Gjithësunduesit. Ai është Unik, i Pashembullt dhe i Pakrahasueshëm, për sa i përket Qenies së Tij, emrave dhe cilësive të Tij, si edhe veprave të Tij. Allahu nuk ka shok të barabartë apo të ngjashëm në asnjë nga këto aspekte. Ai është *El Kahhar* - Nënshtruesi i të gjitha krijesave, të Cilit i janë dorëzuar e nënshtruar të gjitha krijesat, sidomos në atë ditë, kur fytyrat e të gjithëve do të jenë të përlura dhe të frikësuar para Atij që është *El Hajju, El Kajum* - i Gjallë e i Përjetshëm. Atë ditë, gjithashtu, askush nuk do të flasë pa lejen e të Madhërishmit.

- **“Atë Ditë gjithkush do të shpërblehet për atë që ka bërë.”** - Gjithësecili do të shpërblehet për atë që ka bërë në dynja, me të mirë ose me të keq, për punët e mëdha e të shumta dhe për punët e vogla e të pakta. Atë ditë, askujt nuk do t'i bëhet padrejtësi

me shtim të këqijash apo me pakësim shpërblimi.

- **“Atë Ditë nuk do të ketë padrejtësi. Me të vërtetë Allahu është Llogaritës i shpejtë.”** – Pra, të mos ju duket larg ajo ditë. Çdo gjë që ka për të ardhur është afër. Allahu është Llogaritës i shpejtë i veprave të robve të Tij në Ditën e Gjykimit, sepse Ai është Gjithëpërfshirës me dijen e Tij dhe i Plotë në pushtetin e Tij.

Ajetet 18 – 20

18. Paralajmëroji ata për Ditën që afrohet gjithnjë e më shumë, kur zemrat do të vijnë në fyt për t'u zënë frymën. Për keqbërësit nuk ka mik të afërt e as ndërmjetësues që i shkon fjala.

19. Allahu e di shikimin e hedhur fshehtas dhe për gjithçka që fshehin zemrat (e njerëzve).

20. Allahu gjykon me drejtësi, ndërsa ata që adhurohen veç Tij, nuk kanë në dorë të gjykojnë për asgjë. Me të vërtetë, Allahu dëgjon dhe sheh gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i drejtohet Profetit të Tij, Muhamedit (a.s.), që t'i këshillojë dhe paralajmërojë njerëzit për t'u përgatitur për Ditën e Kijametit, e cila – ashtu sikurse e përshkruan Allahu – afrohet gjithnjë e më shumë. Tronditja, tmerret dhe vështirësitë e saj janë shumë pranë.

- **Paralajmëroji ata për Ditën që afrohet gjithnjë e më shumë, kur zemrat do të vijnë në fyt për t'u zënë frymën.** - Nga tmerri i madh atë ditë, zemrat do të ngrihen deri në fyt, ndërsa gjoksi do t'u zbrazet. Vështirimet e tyre do të jenë të shtangura e të tmerruara. Askush nuk do të flasë, përveç atij që Rahmani do t'i japë leje dhe do të thotë vetëm të vërtetën.

- **“Për keqbërësit nuk ka mik të afërt e as ndërmjetësues që i shkon fjala.”**- Atë ditë, për të padrejtët nuk do të ketë të afërt, miq apo ndërmjetësues, të cilëve do t'u dëgjohej dhe pranohet ndërmjetësimi. Ditën e Gjykimit nuk ka ndërmjetësim për ata që e kanë përlyer veten me idhujtari. Edhe sikur

dikush të ndërmjetësojë për ta, – gjë që nuk ka për të ndodhur kurrë, – Allahu i Madhëruar nuk është i kënaqur me këtë lloj ndërmjetësimi dhe nuk e pranon atë.

- Allahu e di shikimin e hedhur fshehtas dhe për gjithçka që fshehin zemrat (e njerëzve). - Vështrim vjedhurazi është ai që njeriu e fsheh nga ai që ka pranë. Por, nëse këtë nuk e vërejnë të pranishmit, Allahu i Madhëruar e di shumë mirë, sepse Atij nuk i fshihet as ajo që mbahet fshehur në gjoks dhe që robi nuk ua tregon të tjerëve. Allahu i Madhëruar i di dhe i sheh të fshehtat e zemrës dhe të dukshmet, sepse Ai është i Gjithëdituri.

- “Allahu gjykon me drejtësi...” - Fjala e Tij është e vërtetë dhe e drejtë, ligji i Tij për krijesat është i drejtë dhe i vërtetë, ashtu si edhe gjykimi i Tij shpërblyes dhe ndëshkues është i drejtë dhe i urtë. Allahu është i Drejtë dhe i Urtë në gjithçka, sepse dija e Tij përfshin gjithçka dhe se Ai ka shkruar dhe ruajtur çdo gjë me saktësi e drejtësi. Ai është i Drejtë në gjithçka, sepse Ai është i pastër nga padrejtësia, mangësia e nga çdo cen. Allahu është i vetmi në dorë të të Cilit është përcaktimi i gjithçkaje që ndodh në gjithësi. Nëse Ai dëshiron diçka, ajo është, e nëse Ai nuk dëshiron që ajo të ekzistojë, ajo kurrë nuk do të ekzistojë. Është Ai që bën ndarjen mes robve të Tij besimtarë dhe mohuesve në jetën e dynjasë, duke u dhuruar suksesin të dashurve dhe të zgjedhurve të Tij.

- “...ndërsa ata që adhurohen veç Tij, nuk kanë në dorë të gjykojnë për asgjë. - Kjo përfshin gjithçka që adhurohet veç Allahut. Pra, – sipas kuptimit, – çdo lloj idhulli dhe i adhuroar tjetër, veç Allahut, nuk ka asnjë grimcë pushteti. Tek idhujt nuk ekziston aspak dashuria për idhujtarët, ashtu si nuk kanë asnjë dëshirë e mundësi për të vepruar diçka a për t'i ndihmuar.

- “Me të vërtetë, Allahu dëgjon dhe sheh gjithçka.” - Allahu i Dëgjon të gjitha zërat, me të gjithë larminë e guhëve apo të nevojave që shprehin ata. Ai Shikon atë që është dhe atë që do të jetë, atë që ne e

shohim dhe atë që nuk mund ta shohim, atë që krijesat e dinë dhe atë që ato nuk e dinë. Në fillim të këtyre ajeteve, Allahu i Madhëruar thotë: "Paralajmëroji ata për Ditën që afrohet gjithnjë e më shumë,...", dhe më pas e përshkruan këtë ditë me hollësi, me ngjarjet e saj përgëzuese e frikësuese, si një nxitje për të qenë të përgatitur.

Ajetet 21 – 22

21. A nuk shëtisin ata nëpër botë e të shohin se si ka qenë përfundimi i popujve të shkuar? Ata kanë qenë edhe më të fuqishëm dhe kanë lënë më shumë gjurmë në tokë; por përsëri Allahu i dënoi për shkak të gjynaheve të tyre. Ata nuk patën askënd që t'i mbronte prej dënimit të Allahut.

22. Kjo ndodhi sepse, kur profetët u shkonin atyre me Argumente të qarta, ata i mohonin ato. Allahu i ndëshkoi ata. Ai është i Fuqishëm dhe ndëshkon rreptë.

Shpjegimi i ajeteve

- “A nuk shëtisin ata nëpër botë e të shohin se si ka qenë përfundimi i popujve të shkuar? Ata kanë qenë edhe më të fuqishëm dhe kanë lënë më shumë gjurmë në tokë;...” – Kuptimi: Pse nuk lëvizni nëpër botë, me trup e me mendje, për të parë se ç'ka ndodhur me popujt e mëparshëm, me qëllim që kjo t'ju ndihmojë të merrni mësimë e përvojë? Pse nuk meditonit rreth ngjarjeve historike? A nuk e keni mësuar se si ishte përfundimi i shumë popujve pararendës, që e mohuan dhe e injoruan të vërtetën? Atyre iu dhanë ndëshkimet më të rënda e më poshtërueset. Në vendet e tyre do të gjeni gjurmët e ndëshkimit, poshtërimit e të përfundimit të turpshëm, edhe pse ata ishin më të fortë në fuqi, pushtet e ushtri e më të mëdhenj në trup se ju që kundërshtoni tani. Madje, ata lanë gjurmë dhe patën famë më të madhe në tokë se ju. Vendbanimet madhështore të tyre dëshmojnë për fuqinë e banorëve dhe të ndërtuesve që i ngritën ato, për pushtetin e

për zhvillimin e lartë të tyre, me ndikim të gjerë në botë. Por pavarësisht nga kjo:

- "...por përsëri Allahu i dënoi për shkak të gjynaheve të tyre. Ata nuk patën askënd që t'i mbronte prej dënimit të Allahut. Kjo ndodhi sepse, kur profetët u shkonin atyre me Argumente të qarta, ata i mohonin ato. Allahu i ndëshkoi ata. Ai është i Fuqishëm dhe ndëshkon rreptë." – Pra, Allahu i Madhëruar i ndëshkoi, sepse ata vazhdonin me gjynahe pa u ndalur dhe pa u penduar. Allahu është më i Forti dhe ka ndëshkim të ashpër. Atyre nuk u vleu aspak fuqia e pushteti i tyre përballë pushtetit dhe fuqisë së të Madhëruarit. Madje, edhe kur një ndër popujt më të mëdhenj e të fuqishëm tha: "Kush është më i fortë se ne?", Allahu i Madhëruar u dërgoi atyre një furtunë të fuqishme, e cila i shkatërroi tërësisht. Pastaj i Madhëruari përmend një shembull, që tregon gjendjen e mohuesve të profetëve, si Faraoni e ushtritë e tij.

Ajetet 23 – 25

23. Ne e dërguam Musanë me Argumentet Tona e me fakte të qarta

24. Te Faraoni, te Hamani dhe te Karuni, por ata e quajtën: "Magjistar e gënjeshtar"!

25. Kur ai ua çoi të Vërtetën nga Ne, ata thanë: "Vritini djemtë e atyre që besojnë si ai dhe lërinin të jetojnë vajzat e tyre!" Por kurthet e mohuesve janë të dështuara.

Shpjegimi i ajeteve

- "Ne e dërguam Musanë me Argumentet Tona e me fakte të qarta Te Faraoni, te Hamani dhe te Karuni, por ata e quajtën: "Magjistar e gënjeshtar" - Allahu i Madhëruar dërgoi Musain, birin e Imranit, te disa prej këtyre mohuesve të profetëve. Ai e dërgoi tek ata me mrekulli e shenja të mëdha, që dëshmonin qartë për vërtetësinë e Musait si profet i Zotit dhe për vërtetësinë mesazhit që përcillte ai. Këto mrekulli e shenja dëshmonin, gjithashtu, për kotësinë e adhurimeve të kota, poshtërsive dhe idhujtarisë, ku ishte zhytur ajo shoqëri.

Në fakt, Allahu i Madhëruar i pajisi të gjithë profetët me argumente e shenja të qarta, të cilat pushtojnë dhe nënshtrojnë zemrat e sinqerta. Musait, për shembull, iu dhanë mrekulli të mëdha e të dukshme, siç që shkopi që kthehej në gjarpër, nëpërmjet të cilave Allahu i Madhëruar e mbështeti Profetin dhe e përforcoi të vërtetën e Tij. Ata tek të cilët shkoi Musai (a.s.) si paralajmërues ishin Faraoni, Hamani, i cili ishte ministër i Faraonit, dhe te Karuni, i cili ishte nga populli i Musait dhe e kaloi kufirin kundër popullit me arrogancën dhe pasurinë e tij. Por të gjithë këta e refuzuan me forcë e ashpërsi mesazhin dhe porositë e Musait (a.s):

- "Kur ai ua çoi të Vërtetën nga Ne,..." - Por kur Allahu i Madhëruar e pajisi Musain me shenja e mrekulli të qarta, pas të cilave pritej vetëm bindja dhe nënshttrimi, ata përsëri nuk e pranuan mesazhin e tij. Asgjë nuk i ndali ata nga shirku dhe poshtërsitë ku ishin zhytur. Ata vazhduan me kundërshtimin e tyre, madje u thelluan edhe më tepër në këtë drejtim. Kundërshtimi dhe urrejtja ndaj të vërtetës arritën deri aty, sa që ndërmorën një krim të shëmtuar:

- "...ata thanë: "Vritini djemtë e atyre që besojnë si ai dhe lërinin të jetojnë vajzat e tyre!" Por kurthet e mohuesve janë të dështuara." - Ata organizuan një plan, sipas të cilit do të vrisnin fëmijët meshkuj dhe do të linin të gjalla femrat. Kështu, me këtë programim të pasardhësve të besimtarëve, mendonin se do të mbanin nën kontroll ata dhe nuk do të lejonin fuqizimin e tyre. Ata planifikuan që t'i mbanin besimtarët gjithmonë në robëri. Por plani i tyre i zi ishte i destinuar të dështonte. Ata kurrë nuk do të arrinin të realizonin atë që dëshironin me besimtarët, sepse u goditën nga ndëshkimi dhe u befasuan me të kundërtën e asaj që synonin. Allahu i Madhëruar i shkatërroi dhe i shfarosi ata tërësisht. Medito pak në këtë histori, e cila përsëritet aq shpesh në Librin e Allahut. Është e vërtetë që ajo flet në mënyrë të veçantë për Faraonin dhe parinë rreth tij, si

dhe për cilësitë e veprat e tyre të shëmtuara, të cilat i Madhëruari na i rrëfen imtësisht në sure të ndryshme. Në këtë mënyrë, Allahu i Madhëruar dëshiron të na mësojë se të njëjtin gjykim dhe shpagim do të marrin të gjithë ata që bëjnë vepra të njëjta apo të ngjashme me këta qafirë. Të gjithë ata do të kenë të njëjtin fund të hidhur. E përbashkëta e tyre është se ata mohojnë Shpalljen e Zotit, mohojnë profetët e Tij, luftojnë të vërtetën dhe bartësit e saj. Por nga kuptohet ky gjykim gjithëpërfshirës, ndërkohë që në tekst flitet vetëm për një grup të caktuar? Kjo kuptohet nga fjala e Allahut, kur thotë: “Por kurthet e mohuesve janë të dështuara.”, dhe nuk thotë: “Por kurthi i Faraonit është i dështuar”. Kështu kuptojmë se ai gjykim nuk jepet vetëm për Faraonin, por për të gjithë ata që veprojnë njëllëj si ai. Po ashtu largohet edhe keqkuptimi i ndonjërit që e mendon këtë si një gjykim të kufizuar vetëm për ata që përmenden në këtë rrëfim.

Ajetet 26 – 27

26. Faraoni tha: “Më lini ta vras Musanë, dhe le ta thërrasë ai Zotin e vet!” Unë druham se ai po ndryshon fenë tuaj e po nxit shkatërrimin në tokë.”

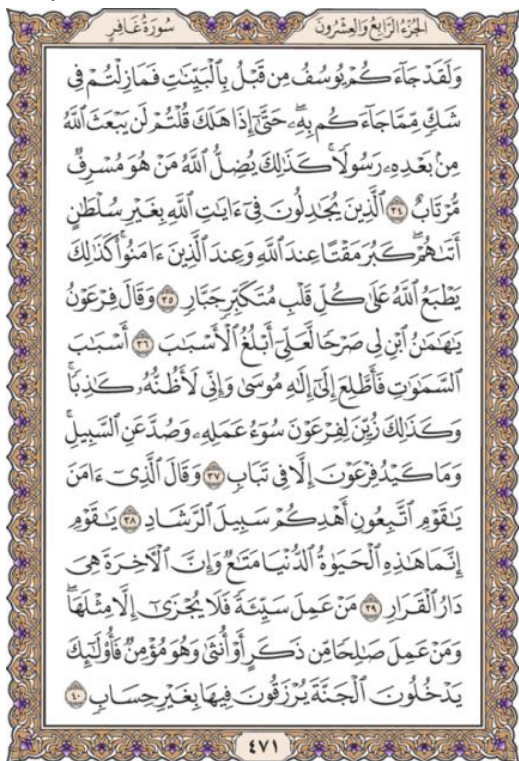
27. Musai tha: “Unë i jam mbështetur Zotit tim dhe Zotit tuaj, që të më mbrojnë prej çdo kryeneçi, që nuk i beson Ditës së Llogarisë.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Faraoni tha: “Më lini ta vras Musanë, dhe le ta thërrasë ai Zotin e vet!”** - Me arrogancë të madhe, Faraoni iu drejtua popullit të tij injorant, duke i mashtruar, e u tha: “Më lini ta vras Musanë, dhe le ta thërrasë ai Zotin e vet!”. Allahu e shkatërroftë dhe e shëmtotë! Ai pretendoi se, po të mos ishte përkujdesi i tij ndaj ndjenjave të popullit, ai do ta vriste Musain. A thua se ai që e pengonte ishte respekti ndaj popullit të tij dhe ndjenjave të tyre, ndërsa fakti që Musai mund t'i lutej Zotit nuk përbënte ndonjë pengesë dhe problem për të! Më pas, ai tregoi arsyen përse donte ta vriste Musain:

- **“Unë druham se ai po ndryshon fenë tuaj e po nxit shkatërrimin në tokë!”** – Kuptimi: Unë thjesht po kujdesem që ai të mos ju ndërrojë fenë e besimin tuaj dhe po përpiqem që ai të mos përhapë në tokë shkatërrimin. Kjo është nga ndodhitë më të çuditshme, që krijesa më e keqe të këshillojë njerëzit, duke pretenduar se do të mirën e tyre, kur i nxit që të largohen nga pasimi i njeriut më të mirë. Ky është pikërisht transformimi i të vërtetës, duke e shfaqur atë si të gënjeshtërt. Por kjo mënyrë ndikon veçse tek ata për të cilët Allahu thotë: “Ai (*Faraoni*) e frikësoi popullin e vet, kurse ata e dëgjuan. Ata ishin një popull i shkatërruar.” [Zuhruf 54]. Kur Faraoni tha këto fjalë të shëmtuara, të cilat e zhytën edhe më thellë në shfrenimin e tij, Musai duke iu mbështetur plotësisht Zotit të tij e duke u lutur, tha:

- **“Musai tha: “Unë i jam mbështetur Zotit tim dhe Zotit tuaj, që të më mbrojnë prej çdo kryeneçi, që nuk i beson Ditës së Llogarisë.”** - Kuptimi: I kërkoj mbrojtje dhe strehim Allahut, që ka nën zotërim dhe sundim të plotë të gjitha krijesat dhe çështjet e tyre. I kërkoj mbrojtje e mbështetje Atij që të më ruajë nga krijesat që nuk besojnë Ditën e Llogarisë, sepse ata që nuk e besojnë këtë ditë i shtyn kryelartësia e tyre që të kryejnë çdo ligësi e poshtërsi. Kjo përfshin Faraonin dhe të tjerët që kanë të njëjtat cilësi si ai. Me butësinë e mëshirën e Tij, Allahu i Madhëruar e shpëtoi Musain nga ligësia e çdo krijese që nuk besonte në Ditën e Gjykimit. I Lartësuari i mundësoi Musait çdo mjet dhe rrugë që të shpëtonte dhe të ruhej nga ligësia e Faraonit dhe e pasuesve të Tij. Një nga format e ndihmës për të ishte edhe besimtari nga mesi i familjes së Faraonit. Këtij njeriu me siguri i dëgjohej fjala në kuvendet e parisë. Ai e fshihte imanin e tij dhe në dukje i miratonte ata. Ata e dëgjonin dhe e respektonin, gjë që nuk do ta bënin nëse ai do ta shfaqte imanin e tij. Po kështu e ndihmoi Allahu i Madhëruar profetin Muhamed (s.a.u.s)

nëpërmjet xhaxhait të tij Ebu Talibit, i cili ishte i respektuar mes parisë së vendit dhe mbështetës i fesë së tyre. Nëse do të ishte musliman, nuk do të ishte e mundur që ai të ushtronte autoritetin e tij për mbrojtjen e nipit të vet, të paktën jo me të njëjtën forcë e masë.

Ajetet 28 – 33

28. Një besimtar nga familja e Faraonit, që e fshihte besimin e vet, tha: “A doni ta vrisni një njeri vetëm pse thotë: 'Zoti im është Allahu', ndërkohë që ju ka sjellë Argumente të Qarta prej Zotit tuaj? Po të jetë gënjeshtar, mbi të do të rëndojë gjynahu për gënjeshtërën e vet. Por nëse thotë të vërtetën, juve do t’ju godasë diçka nga ajo me të cilën ai ju paralajmëron. Por të jeni të bindur se Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë atë që i shkel kufijtë dhe është gënjeshtar.

29. "O populli im, sot ju keni sundimin në tokë. Por kush do të na mbrojë nga dënimi i Allahut kur Ai të godasë mbi ne?" Faraoni tha: “Unë po ju tregoj

veçse atë që shoh (vetë) dhe po ju udhëzoj veçse në rrugën e drejtë!”

30. Ndërkaq, ai që kishte besuar, tha: “O populli im! Unë kam frikë se do t’ju godasë ndonjë denim, ashtu si popujt e mëparshëm.

31. Diçka si dënimi i popullit të Nuhut, të Adit, të Themudit dhe të brezave që erdhën pas tyre. Allahu kurrë nuk dëshiron padrejtësi për robtë e Tij.

32. O populli im! Unë kam frikë për ju Ditën kur do ti thërrisni njëri-tjetrit,

33. Ditën kur, nga frika, do të sprapseni për të gjetur shpëtim, por nuk do të gjeni asnjë që t’ju mbrojë prej Allahut. Askush nuk mund ta udhëzojë atë që Allahu e lë në humbje.

Shpjegimi i ajeteve

Ky burrë besimtar me mendje të ndritur dhe besim në zemër, duke treguar shëmtinë e veprave të popullit të tij, si dhe padrejtësinë e vendimit që kishin marrë për vrasjen e Musait, thotë:

- Një besimtar nga familja e Faraonit, që e fshihte besimin e vet, tha: “A doni ta vrisni një njeri vetëm pse thotë: 'Zoti im është Allahu'...” - Kuptimi: Si është e mundur t’i lejojmë vetes vrasjen e një personi të tillë? Cili është krimi i tij? Vallë, konsiderohet krim vetëm sepse ai thotë: “Zoti im është Allahu?!” Kjo është thjesht një fjalë goje e thënë nga ai. Musai (a.s.) kishte sjellë argumente dhe shenja të mrekullueshme, që dëshmonin për vërtetësinë e tij, prandaj besimtari tha:

- “...ndërkohë që ju ka sjellë Argumente të Qarta prej Zotit tuaj? - Aq të qarta ishin bërë mrekullitë dhe shenjat që Musai solli, saqë ato diheshin dhe diskutoheshin nga të gjithë, të mëdhenj e të vegjël. Pra, - thoshte besimtari - mendohuni mirë në vendimin tuaj. Këto fakte nuk duhet t’ju lejojnë që ta vrisni. Nuk është kjo ajo që ai meriton. Fillimisht, arsyetoni qëndrimin tuaj mohues, e pas kësaj shikoni, a meriton vrasjen apo jo. Nëse arrini të vërtetoni saktësinë e qëndrimit tuaj dhe mohimin e ftesës së tij, ndoshta do të ishte e drejtë ta

vrisnit. Ama, nëse argumentet e tij mbeten të pacenuara, ose qëndrojnë shumë më lartë se kaq, atëherë nuk mund të lejoni vrasjen e tij, sepse është tërësisht e padrejtë. Pastaj ai u tha diçka shumë të mençur, që bind çdo njeri me logjikë. Ai bëri një supozim:

- **“Po të jetë gënjeshtar, mbi të do të rëndojë gjynahu për gënjeshtren e vet. Por nëse thotë të vërtetën, juve do t’ju godasë diçka nga ajo me të cilën ai ju paralajmëron.** – Pra, për Musain (a.s) ka dy mundësi: ose është mashtrues e gënjeshtar, ose është i sinqertë dhe i vërtetë në atë që thotë e pretendon. Nëse është mashtrues, atëherë mashtrimi rëndon mbi të dhe vetëm mbi të. Ju nuk dëmtoheni aspak nga mospranimi i një gënjeshtari. Por nëse ai është i vërtetë në atë që thotë, – madje ju ka sjellë edhe shenja e mrekulli nga Zoti, edhe ju ka paralajmëruar që, nëse nuk i bindeni e nuk e besoni, juve do t’ju godasë ndëshkimi nga Zoti, në dynja dhe në ahiret, – atëherë ju do të goditeni realisht nga ky ndëshkim, qoftë edhe nga një pjesë e tij, siç është ndëshkimi në dynja.

Kjo tregon për mendjen e ndritur të këtij njeriu, që e përdor për të mbrojtur Musain. Ai e trajtoi situatën në një mënyrë që ata të mendoheshin dhe të kuptonin se zgjidhja ishte mes dy mundësive, të cilat e përjashtonin vrasjen si një veprim të zgjuar. Kështu, ai i bëri të mendonin dhe gjykonin se vrasja e Musait në të dyja rastet do të ishte e kotë dhe mendjelehtësi. Më pas ky burrë i zgjuar dhe besimtar, – Allahu e mëshiroftë, e faltë dhe qoftë i kënaqur prej tij! – për sa i përket mbrojtjes që i bëri Musait, kalon në një nivel tjetër më të qartë dhe më të drejtpërdrejtë. Ai aludon se Musai (a.s), me cilësitë e mira dhe besnikërinë që ka, është më pranë të vërtetës. Ai tha:

- **“Por të jeni të bindur se Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë atë që i shkel kufijtë dhe është gënjeshtar.”** - Allahu nuk i udhëzon në rrugën e drejtë ata që kanë dy cilësi. Së pari, ata janë teprues, sepse tejkalojnë kufijtë e Zotit me braktisjen e të

vërtetës dhe me përqaftimin e të kotës. Së dyti, ata janë mashtrues, të cilët e reklamojnë shfrenimin e tyre si diçka të këshilluar nga Zoti. Të tillë njerëz Zoti nuk i udhëzon tek e vërteta dhe, aq më pak, t’i ndihmojë me shenja e mrekulli bindëse. Ai nuk u jep atyre sukses për të ndjekur dhe vërtetuar rrugën e saktë dhe të drejtë. Kjo është logjika më e thjeshtë dhe e pastër. Tani, – u drejtohet besimtari atyre, – është radha juaj të mendoheni pak për realitetin. Ju i kuptoni mirë fjalët e Musait dhe jeni të bindur se ato janë të drejta dhe të vërteta. Zoti i dha atij argumente logjike dhe mrekulli të jashtëzakonshme, që provojnë vërtetësinë e tyre. Kësisoj, ai që ka patur një mbështetje të tillë të jashtëzakonshme nga Allahu nuk mund të jetë kurrë njeri i shfrenuar e mashtrues. Mendohuni me qetësi për këto që po ju them! Ky qëndrim i besimtarit tregonte se ai ishte burrë i mençur dhe tepër i ditur rreth Zotit. Pastaj ai kaloi në një këshillë të hapur drejtuar popullit të tij, duke i kërcënuar për ndëshkimin e rëndë dhe të frikshëm të ahiretit. Ai i këshilloi dhe paralajmëroi që të mos mashtroheshin dhe të vetëkënaqeshin nga pushteti e pasuria që u ishte dhënë në këtë dynja, e të shpërfillin ahiretin:

- **“O populli im, sot ju keni sundimin në tokë. Por kush do të na mbrojë nga dënimi i Allahut kur Ai të godasë mbi ne?”** – Kuptimi: Këtu, në këtë botë, ju është dhënë pushteti i dukshëm. Ju sundoni mbi popullin dhe zbatoni mbi ta ligjin që ju dëshironi. Zëreni se kjo do të jetë e vazhdueshme dhe e pacenueshme, - gjë që nuk ka për të ndodhur. Atëherë, a keni menduar: kush do të na mbrojë nga dënimi i Allahut, kur ai të godasë mbi ne? Shihni me kujdes! Ai tha: “mbi ne”. Ky moment tregon se sa stil të bukur dhe tërheqës kishte ftesa e tij. Ai e quajti veten si pjesë e tyre, që kujdesej për ta si për veten e vet, me dashuri e përkushtim, që dëshironte të mirën për ta, ashtu si e dëshironte për veten e vet. Më pas, për ta ndaluar popullin që të pasonte Musain, Faraoni tha:

- **“Faraoni tha: “Unë po ju tregoj veçse atë që shoh (vetë) dhe po ju udhëzoj veçse në rrugën e drejtë!”** – Është e vërtetë që Faraoni e ftonte popullin e tij në rrugën që, në sytë e tij, ishte e drejtë. Por çfarë ishte kjo rrugë, që ai e mendonte si të drejtë?! Faraoni e shpërfillti të drejtën e popullit për të zgjedhur rrugën e vërtetë, sepse i detyroi ata t'i nënshtroheshin sundimit të tij dhe të bënin ashtu siç dëshironte ai. Në fakt, Faraoni nuk pretendoi se e vërteta ishte me të. Ai ishte i sigurt se e vërteta ishte me Musain, por e refuzoi atë me armiçësi dhe arrogancë. Ai gënjeu kur tha: “unë po ju udhëzoj veçse në rrugën e drejtë!”. Ky qe tjetërsim i të vërtetës. Po ashtu, nëse do t'i urdhëronte njerëzit që t'i bindeshin atij pa marrë parasysh zgjedhjen e vet personale për ta mohuar Musain, çështja do të ishte më e lehtë. Por Faraoni i urdhëroi që ta pasonin, duke deklaruar se rruga e tij ishte e vërteta, ndërsa ajo e Musait ishte e kotë dhe rruga e së keqes. Megjithatë, besimtari në oborrin e Faraonit, ashtu sikurse të gjithë ftuesit në rrugën e Zotit, nuk reshti kurrë së ftuari popullin e tij në besimin e drejtë. Atë nuk e ndali aspak as refuzimi arrogant i tyre:

- **“Ndërkaq, ai që kishte besuar, tha: “O populli im! Unë kam frikë se do t'ju godasë ndonjë denim, ashtu si popujt e mëparshëm.”** - Kuptimi: Unë i frikësohem ndëshkimit, që goditi edhe popujt e shkuar, të cilët mblidheshin bashkë kundër profetëve të tyre, për t'i ndaluar dhe kundërshtuar ata. Pastaj sqaroi më konkretisht se për cilët popuj fliste:

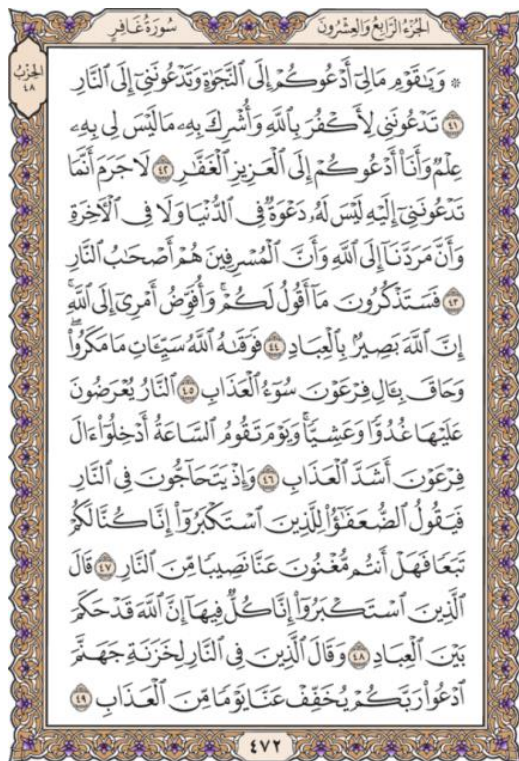
- **Diçka si dënimi i popullit të Nuhut, të Adit, të Themudit dhe të brezave që erdhën pas tyre. Allahu kurrë nuk dëshiron padrejtësi për robtë e Tij.** - Të gjithë ata kishin një të përbashkët: mohimin e Zotit dhe refuzimin e profetëve dhe të shpalljeve të Tij. Po ashtu, edhe përfundimi i tyre ishte i njëjtë për të gjithë: ndëshkim që në jetën e dynjasë, para ahiretit. Në fakt, Allahu nuk u bën kurrë padrejtësi robve dhe asnjëherë nuk e dëshironon diçka të tillë për

ta. Ai kurrë nuk do t'i ndëshkonte ata, nëse nuk do të bënin ndonjë padrejtësi e gjynah. Pasi i frikësoi dhe i paralajmëroi për ndëshkimin në dynja, ai vijoi t'i paralajmëronte edhe për ndëshkimin në ahiret:

- **O populli im! Unë kam frikë për ju Ditën kur do ti thërrisni njëri-tjetrit,** – Kjo është Dita e Kijametit, ditë kur banorët e Xhenetit do t'u thërrasin banorëve të Zjarrit e do të flasin me ta, sikurse thotë i Madhëruari: “Banorët e Xhenetit do t'u thërrasin banorëve të Zjarrit e do t'u thonë: “Ne e gjetëm të vërtetë atë që na kishte premtuar Zoti ynë. Po ju, a e gjetët të vërtetë atë që ju kishte premtuar Zoti juaj?” Ata do të thonë: “Po”. Atëherë, një thirrës do të shpallë mes tyre: “Mallkimi i Allahut qoftë mbi zullumqarët!” Të cilët i penguan njerëzit nga rruga e Allahut, që kërkuan shtrembërimin e saj dhe mohuan botën tjetër.” Mes tyre (*dy grupeve*) do të jetë një mur ndarës, mbi të cilin do të qëndrojnë burra që e njohin secilin grup sipas shenjave të tyre. Ata do t'u thërrasin banorëve të Xhenetit: “Selami qoftë mbi ju!”. Ata nuk do të kenë hyrë në të, por do të shpresojnë. Kur shikimi i tyre do të shkojë nga ata të Xhehenemit, do të thonë: “Zoti ynë, mos na bashko me keqbërësit!” Këta të murit do t'u thërrasin pastaj disa burrave të tjerë, që do t'i njohin nga shenjat e tyre, dhe t'u thonë: “Sa ju vlejti ajo që grumbullonit dhe mendjemadhësia që tregonit? Ja. A nuk janë këta njerëzit për të cilët ju betoheshit se mëshira e Allahut nuk kishte për t'i përfshirë kurrë?”. Hyni në Xhenet, se për ju nuk do të ketë as frikë e as brengë!” Banorët e Zjarrit do t'u thërrasin banorëve të Xhenetit: “Na jepni ndopak ujë ose diçka nga ato që ju ka dhënë Allahu!” Ata do të përgjigjen: “Allahu i ka ndaluar këto gjëra për jobesimtarët!” Këta janë ata që fenë e tyre e merrnin si tallje e lojë dhe që u mashtruan nga jeta e dynjasë. Atë ditë Ne do t'i harrojmë ata, siç e harruan ata takimin e kësaj dite dhe për shkak se kundërshtuan Shenjat Tona!” [El ea'raf 44 – 51]. Banorët

e Zjarrit do t'i luten Malikut, melekut të Xhehenemit, që ta lusë Zotin që t'i japë fund e t'i asgjësojë ata. Por përgjigjja do t'ju vijë e dhimbshme e dëshpëruese, sikurse thotë i Madhëruari: “Ata do të thërrasin: “O Malik! Le të na e marrë shpirtin Zoti yt!”. Ai u thotë: “Aty do të jeni përgjithmonë. Ne jua sollëm të vërtetën, por shumica juaj treguan urrejtje ndaj saj.” [Zuhruf 77, 78]. Ata i luten edhe Zotit që t'i nxjerrë nga Zjarri dhe t'i kthejë në dynja, por koha e pendimit dhe e reflektimit përfundon me jetën në dynja. I Lartësuar thotë: “Ata do të thonë: “O Zoti ynë! Ne na mundën të këqijat, prandaj u bëmë njerëz të humbur. O Zoti ynë! Na nxirr prej këtu! E, nëse gabojmë përsëri, atëherë, vërtet jemi të padrejtë.” Ai do t'u thotë: “Heshtni aty e mos më flisni! Disa prej robve të Mi thanë: “O Zoti ynë, ne besojmë. Prandaj na fal dhe na mëshiro, sepse Ti je më i miri i mëshiruesve!” Por ju i tallët ata, saqë ajo tallje ju bëri të harronit Mesazhin Tim. Ju qeshnit me ta. Unë do t'i shpërblej ata sot, sepse u treguan durimtarë. Ata janë, vërtet fitimtarët.” [Muminun 106 -111]. Atë ditë, idhujtarëve dhe mohuesve do t'u thuhet: “Atyre do t'u thuhet: “Lutjuni zotave tuaj!”. Ata do t'u luten atyre, por ata nuk do t'u përgjigjen dhe do të shohin Dënimin. Ah, sa do të dëshirojnë të kishin qenë në Rrugën e Drejtë! Atë Ditë, Ai (Allahu) do t'u thërrasë atyre e do t'u thotë: “Ç'përgjigje u keni dhënë të dërguarve të Mi?” Atë ditë, ata nuk do të mund të gjejnë përgjigje dhe nuk do të mund as të pyesin njëri-tjetrin. E, për sa i përket atij që është penduar (në këtë jetë), që ka besuar dhe ka bërë vepra të mira, ai le të shpresojë se është nga të shpëtuarit.” [Kasas 64 – 67]. Kështu, ai burrë besimtar (Allahu qoftë i kënaqur me të!) i paralajmëroi ata për ndëshkimin e kësaj dite të frikshme e të vështirë, nëse ata nuk ndaleshin nga idhujtaria e mosbindja e tyre. Atë ditë, jobesimtarët nuk do të gjejnë asnjë rrugë për shpëtim:

- **Ditën kur, nga frika, do të sprapseni për të gjetur shpëtim, por nuk do të gjeni**

asnjë që t'ju mbrojnë prej Allahut. – Kuptimi: Kur të rrëmbeheni për t'u hedhur në zjarrin e Xhehenemit, do të përpiqeni të ktheheni pas e të vraponi për të shpëtuar, por atë ditë askush nuk mund t'ju shpëtojë prej ndëshkimit të Allahut. Askush, veç Zotit, nuk mund t'ju shpëtojë e t'ju ndihmojë nga ndëshkimi, sikurse thuhet në një tjetër ajet: “S’ka dyshim se Ai është i Plotfuqishëm për ta rikthyer atë në jetë, Ditën kur të zbulohen të fshehtat, kur ai nuk do të ketë as forcë e as ndihmëtarë.” [Tarik 8 - 10].

- **“Askush nuk mund ta udhëzojë atë që Allahu e lë në humbje.** - Nuk do të gjesht udhëzues, sepse udhëzimi është në dorën e Allahut të Lartësuar. Nëse Allahu i Madhëruar, me diturinë dhe urtësinë e Tij, e lë jashtë udhëzimit, për shkak se ai nuk e meriton udhëzimin nga ligësia që fsheh në shpirtin e tij, atë nuk mund ta udhëzojë askush.

Ajeti 34

34. Më parë ju erdhi Jusufi me argumente të qarta, por ju nuk rreshtët

së dyshuari për mesazhin që ju solli ai. Më në fund, kur vdiq ai, ju thatë: “Asnjë Profet nuk do të dërgojë Allahu pas tij.” Kështu, Allahu e lë në humbje këdo që e tepron dhe jeton me dyshime.

Shpjegimi i ajetit

- **“Më parë ju erdhi Jusufi me argumente të qarta, por ju nuk rreshtët së dyshuari për mesazhin që ju solli ai.** - Kuptimi: Para ardhjes së Musait (a.s), juve ju erdhi Jusufi, biri i Jakubit (a.s.), me argumente e shenja të qarta, që tregonin vërtetësinë e besnikërinë e tij si profet i Zotit. Ai ju urdhëroi për adhurimin e Zotit si Një të vetëm dhe të pashoq. Por ju, gjatë kohës kur Jusufi ishte gjallë, kishit dyshime rreth mesazhit të tij, ndërsa kur ai vdiq, dyshimi dhe mosbesimi juaj u shtuan edhe më shumë, e ju u zhytët më thellë në idhujtarinë tuaj.

- **“Më në fund, kur vdiq ai, ju thatë: “Asnjë Profet nuk do të dërgojë Allahu pas tij.”** - Ky ishte mendimi juaj i gabuar, i cili ishte njëkohësisht fyerje dhe shpifje ndaj madhësisë së Zotit të Plotpushtetshëm. Kjo është një shpifje e shëmtuar, sepse Allahu i Urtë dhe i Pastër nga çdo e metë, nuk do t'i linte kurrë robtë të çoroditur dhe të shpërfillur, pa u vendosur urdhra, ndalesa e kufij, që t'u përmbaheshin. Ai nuk do t'i linte pa u dërguar profetë, që do t'u tregonin krijesave rrugën ku duhet të ecnin dhe mënyrën si duhet të jetonin. Pretendimi se Zoti nuk ka dërguar profetë është i gabuar, i padrejtë dhe një devijim total nga e vërteta.

- **“Kështu, Allahu e lë në humbje këdo që e tepron dhe jeton me dyshime.”** - Ky është përshkrimi real i tyre. Cilësia që ata padrejtësisht i mvishnin Musait ishte në të vërtetë cilësi dalluese e tyre. Ishin pikërisht ata tejkalue të kufirit, mashtrues dhe refuzues të së vërtetës. Ishin ata që i shkelnin kufijtë e Zotit, duke braktisur të vërtetën dhe trumbetuar të kotën. Pikërisht ata shpifën ndaj Allahut dhe mohuan profetët e Tij. Kësisoj, ata që kanë si cilësi të tyre teprimin dhe gënjeshtërinë nuk

udhëzohen nga Allahu i Madhëruar, sepse këta lloj njerëzish e refuzojnë të vërtetën edhe pasi ajo iu bëhet e qartë. Ndëshkimi i merituar i këtyre është që Allahu të mos i udhëzojë, por t'i privojë nga rruga e drejtë. Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: “Ne do t'ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (*Shpalljen e Zotit*) për herë të parë, dhe do t'i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre. Edhe sikur t'u dërgonim melekët, t'i bënim të vdekurit t'u flisnin atyre dhe t'i tubonim të gjitha gjërat para tyre, ata përsëri nuk do të besonin, nëse Allahu nuk do të donte. Por shumica e tyre nuk e dinë (*të vërtetën*).” [En'am, 110- 111]. Ose: “Por kur ata devijuan, edhe Allahu ua devijoi zemrat. Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull që kalon kufijtë.” [Saf, ajeti 5]. Ndërsa në suren Bekare, ajeti 258, thotë: “...Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë njerëzit e padrejtë.” Pastaj Allahu i Madhëruar përmend disa cilësi të këtyre gënjeshtarëve, që tejkalojnë kufijtë e Zotit.

Ajeti 35 – 37

35. Ata që polemizojnë rreth Argumenteve të Allahut, pa pasur asnjë fakt, janë shumë të urreyer për Allahun dhe për besimtarët. Kështu e vulos Allahu çdo zemër mendjemadhi e keqbërësi.

36. Faraoni tha: “O Haman, më ndërto një kullë, që t'i gjej rrugët,

37. Rrugët e qiejve, (që të ngjitem) e të shoh Zotin e Musait, sepse unë mendoj se ai është gënjeshtar”. Kështu, Faraonit iu duk e mirë vepra e tij e keqe dhe u shmang prej rrugës së drejtë. Sigurisht që kurthi i Faraonit qe (*për të*) veçse shkatërrim.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata që polemizojnë rreth argumenteve të Allahut duke mos pasur asnjë fakt...”** - Argumentet e Zotit ndajnë të vërtetën nga e kota. Ato janë të qarta si drita e diellit. Megjithatë, ata e refuzojnë të vërtetën dhe polemizojnë kundër saj, thjesht dhe vetëm për ta hedhur poshtë atë. Ata veprojnë

kështu, edhe pse nuk kanë asnjë argument e asnjë fakt mbështetës për mendimin që mbrojnë. Kjo është cilësi e përhershme e të gjithë atyre që polemizojnë kundër fesë së Zotit. Ata asnjëherë nuk kanë fakte apo argumente ku të mbështeten, sepse të vërtetën nuk mund ta kundërshtojë asgjë.

- **“...ata janë shumë të urryer për Allahun dhe për besimtarët.”** - Hedhja poshtë e të vërtetës nëpërmjet të kotës është shumë e urryer për Allahun dhe për besimtarët. Urrejta e Allahut për këta lloj njerëzish është shumë e madhe, sepse ata kanë kryer tre krime, njëri më i shëmtuar se tjetri: kanë refuzuar të vërtetën, kanë trumbetuar të kotën dhe kanë pretenduar se ajo është e vërteta e Zotit, duke shpifur kështu ndaj Zotit. Çdokush që ka të tilla cilësi është i urryer te Zoti. Sigurisht, edhe besimtarët, që janë të zgjedhurit e Zotit të Lartësuar, i urrenjë të tillë njerëz, ashtu sikurse Zoti i tyre. Urrejta për kriminelët dëshmon për ligësinë e madhe të veprave që ata kryejnë.

- **“Kështu e vulos Allahu çdo zemër mendjemadhi e keqbërësi.”** - Ashtu sikurse ua vulosi zemrat Faraonit dhe palës së tij, ashtu ua vulos zemrat Allahu çdo mohuesi mendjemadh e të padrejtë. Këtu përmenden dy cilësi të qafirëve që u vulosen zemrat: së pari, ata janë mendjemëdhenj, që nuk pyesin për të vërtetën, por e mohojnë atë dhe, së dyti, janë të padrejtë ndaj të tjerëve, duke i përcëmuar dhe duke u bërë padrejtësi atyre. Duke kundërshtuar Musain dhe duke e refuzuar ftesën e tij për të pranuar Zotin e botëve, i cili qëndron mbi Arsh dhe sundon mbi të gjitha krijesat e Tij, Faraoni i drejtohet Hamanit dhe i thotë:

- **“Faraoni tha: “O Haman, më ndërto një kullë, që t’i gjej rrugët, Rrugët e qiejve, (që të ngjitem) e të shoh Zotin e Musait, sepse unë mendoj se ai është gënjeshtar.”**” – Kuptimi: Më ndërto një kullë të madhe dhe të lartë, se “ndoshta” do të shoh Zotin e Musait. Por – thotë Faraoni, – unë mendoj se ai mashtron kur pretendon se ne kemi një Zot dhe se Ai është lart, sipër

qiejve. Pra, a thua se Faraoni donte të sigurohej dhe ta verifikonte vetë saktësinë e fjalëve të Musait! Por Allahu i Madhëruar na tregon se cili qe shkaku që Faraoni veproi ashtu:

- **“Kështu, Faraonit iu duk e mirë vepra e tij e keqe dhe u shmang prej rrugës së drejtë.”** – Siç shihet, ai i tha ato fjalë e ndërmoi ato veprime, sepse ato i zbukuruan në veten e tij. Shejtani ua zbukuron të keqen të tillë njerëzve dhe i nxit ta veprojnë atë, derisa ajo i zbukurohet në veten e tyre, madje ata fillojnë ta mbështesin atë, a thua se po mbrojnë të vërtetën, edhe pse ajo është vetë shkatërrimi. Kështu, ata pengohen nga e vërteta dhe rruga e drejtë.

- **“Sigurisht që kurthi i Faraonit qe (për të) veçse shkatërrim.”** - Plani i Faraonit ishte që të godiste dhe të rrëzonte të vërtetën. Ai donte t’i bënte njerëzit të besonin se ajo ishte diçka e kotë dhe që Musai ishte një mashtrues, që trumbetonte diçka të pavërtetë. Por ky kurth i ulët i tij, ashtu sikurse tha Zoti, ishte i destinuar të shkatërrohej. Ai do të shërbente veçse si shkakhtar i ndëshkimit të vetë atij në dynja dhe në ahiret.

Ajetet 38 – 40

38. Ai që kishte besuar tha: “O populli im, më pasoni mua, sepse do t’ju udhëzoj në Rrugën e Drejtë!

39. O populli im, jeta e kësaj bote është veçse një përjetim i shkurtër. Jeta Tjetër, ajo është Shtëpia e perhershme.

40. Kush bën ndonjë vepër të keqe, do të ndëshkohet për aq sa meriton, e kush bën ndonjë vepër të mirë, qoftë mashkull a femër, e është besimtar, do të hyjë në Xhenet, ku do të shpërblehet pa masë.

Shpjegimi i ajeteve

Duke e përsëritur paralajmërimin e tij drejtuar popullit të vet, besimtari i familjes së Faraonit tha:

- **Ai që kishte besuar tha: “O populli im, më pasoni mua, sepse do t’ju udhëzoj në Rrugën e Drejtë!”** - Kuptimi: Unë ju ftoj në rrugën e drejtë të Zotit, jo në rrugën e

humbjes, mashtrimit dhe të shkatërrimit, sikurse ju thërrret Faraoni e pala e tij.

- **“O populli im, jeta e kësaj bote është veçse një përjetim i shkurtër...”** – Kjo dynja është veçse një përjetim i shkurtër dhe kalimtar. Njeriu argëtohet e kënaqet në të përkohësisht, por shumë shpejt asaj i vjen fundi dhe çdo gjë zhduket e harrohet, sikur të mos kish qenë kurrë. Atëherë, mos u mashtroni nga kjo jetë e shkurtër dhe të braktisni e shpërfillni qëllimin për hir të të cilit u krijuat, pra, adhurimin e Zotit Bujar e të Gjithëmëshirshëm. Gjithmonë kujtoni që:

- **“Jeta Tjetër, ajo është Shtëpia e perhershme.”** – Në ahiret do të përfundojnë të gjithë, prandaj atij duhet t’i jepni përparësi dhe rëndësi. Për atë jetë të pafundme duhet të përpiqeni e të punoni sinqerisht dhe me këmbëngulje. Vetëm kështu do të arrini lumturinë dhe kënaqësinë e përjetshme.

- **“Kush bën ndonjë vepër të keqe, do të ndëshkohet për aq sa meriton,...”** - Çdokush që bën një vepër të keqe, që kryen një haram, që nuk bindet apo që bën idhujtari, shkelje kufijsh me harame, do të shpërblehet sipas asaj që ka bërë, me ndëshkimin që meriton, sepse puna e keqe sjell ndëshkim për vepruesin e saj.

- **“...e kush bën ndonjë vepër të mirë, qoftë mashkull a femër, e është besimtar, do të hyjë në Xhenet, ku do të shpërblehet pa masë.”** - Ndërsa çdokush që kryen vepra të mira, qofshin ato të gjymtyrëve, të zemrës apo fjalë goje, atij do t’i jepet shpërblim pa masë. Allahu i Madhëruar do t’i japë këtij njeriu shumë më tepër nga ç’mendon dhe pret, më shumë nga ç’meriton me punët e tij.

Ajetet 41 – 46

41. O populli im! Ç’është kështu, unë ju thërras në shpëtim, ndërsa ju më thërrisni për në Zjarr?

42. Ju më thërrisni që të mohoj Allahun dhe të adhuroj veç Tij zota të tjerë, për të cilët nuk kam asnjë dije, ndërsa unë ju ftoj të adhurojmë të Gjithëfuqishmin, Falësin e Madh.

43. Është e vërtetë se ata zota, tek të cilët ju më ftoni, nuk meritojnë t’u lutesh as në këtë botë e as në Botën Tjetër. Kthimi ynë është tek Allahu. Nuk ka dyshim se ata, që i shkelin kufijtë (me gjynahe), do të jenë banorë të Zjarrit.

44. Shumë shpejt, ju do t’i kujtoni këto që po ju them. Unë çështjen time ia besoj Allahut, sepse Allahu i sheh robtë e Vet!”

45. Dhe Allahu e mbrojti atë prej të këqijave e kurtheve që i kurdisën, ndërsa ithtarët e Faraonit i përfshiu dënimi më i rëndë.

46. Ata do të sillen para zjarrit mëngjes e mbrëmje, ndërsa kur të vijë Ora, do të thuhet: “Futini pasuesit e Faraonit në dënimin më të rëndë!”

Shpjegim i ajeteve

- **“O populli im! Ç’është kështu, unë ju thërras në shpëtim, ndërsa ju më thërrisni për në Zjarr?”** – Kuptimi: O populli im, çfarë bëni kështu? Unë ju ftoj në rrugën e drejtë, kurse ju më ftoni në Zjarr, duke më kërkuar të mos ndjek profetin e Allahut, Musain (a.s.). Më pas, ai tha:

- **“Ju më thërrisni që të mohoj Allahun dhe të adhuroj veç Tij zota të tjerë, për të cilët nuk kam asnjë dije, ndërsa unë ju ftoj të adhurojmë të Gjithëfuqishmin, Falësin e Madh.”** - Kuptimi: Ju më ftoni të adhuroj dikë tjetër si Zot, ndërkohë që ju nuk keni asnjë fakt për këtë pretendim. Ju trilloni të pavërteta rreth Zotit. Ju flisni rreth Tij pa pasur dituri, dhe ky është një nga gjynahet më të mëdha. Ndërsa unë ju ftoj që të adhurojmë vetëm Allahun, Krenarin e Plotfuqishëm, Falësin e madh të gjynaheve. Ju ftoj t’i përkushtoheni Krenarit, të Cilit i takon e gjithë fuqia dhe pushteti, ndërsa të tjerët nuk kanë asgjë në dorë. Unë ju ftoj të ktheheni të penduar tek Ai, që është *El Gaffar* - Falësi i madh. Kthehuni tek Allahu, i Cili, me gjithë pushtetin e Tij për gjithçka, i mëshiron dhe afatizon robtë e Tij, të cilët e ngarkojnë veten e tyre me gjynahe dhe vepra që e zemërojnë Atë. Nëse ata pendohen dhe i kthehen të nënshtruar, Ai ua fal dhe mbulon gjynahet

dhe veprat e këqija. Me faljen e këtyre gjynaheve, Ai i shpëton ata nga ndëshkimet e dynjasë dhe të ahiretit.

- **“Është e vërtetë se ata zota, tek të cilët ju më ftoni, nuk meritojnë t’u lutesh as në këtë botë e as në Botën Tjetër.”** - Nuk ka asnjë dyshim se ata të cilët ju më ftoni t’i adhuroj nuk meritojnë t’u lutesh dhe t’u përgjërohesh, as në dynja e as në ahiret, sepse ata janë të pafuqishëm, të papushtetshëm, të mangët e nevojtarë për vete. Ata nuk mund të bëjnë dobi e as dëm, nuk mund të falin jetë e as ta marrin atë. Ata nuk kanë pushtet të ringjallin krijesat dhe të marrin në llogari, ashtu si bën Zoti i Madhërueshëm.

- **“Kthimi ynë është tek Allahu.”** - Të gjithë do të kthehen tek Allahu, i Cili, me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij, do t’i shpërblejë për veprat që kanë bërë.

- **“Nuk ka dyshim se ata, që i shkelin kufijtë (me gjynahe), do të jenë banorë të Zjarrit.”** - Banorë të Zjarrit do të jenë vetëm ata që i kalojnë kufijtë e vendosur nga Zoti, duke mos i bindur dhe duke e refuzuar adhurimin e Tij. Pasi i këshilloi, qortoi dhe paralajmëroi dhe ata nuk i bindën, ai iu tha:

- **“Shumë shpejt, ju do t’i kujtoni këto që po ju them.”** - Këto këshilla do t’i kuptoni dhe kujtoni kur të shihni përfundimin e hidhur të refuzimit të saj, kur të befasoni me ndëshkimin dhe të privoheni nga shpërblimi i madh dhe i mrekullueshëm.

- **“Unë çështjen time ia besoj Allahut,...”** - Vetëm tek Ai kërkoj mbrojtje e strehim dhe vetëm Atij ia parashtroj të gjitha çështjet e mia. Vetëm Allahut i mbështetem për arritjen e çdo të mire dhe për shpëtimin nga çdo e keqe që i druhem. Tek Ai kërkoj mbrojtje që të më ruajë nga sherri juaj e i çdo gjëje tjetër.

- **“...sepse Allahu i sheh robtë e Vet!”** - Kuptimi: Allahu i sheh ata dhe e di imtësisht gjendjen e tyre dhe atë që ata meritojnë. Ai e di mirë, gjithashtu, edhe gjendjen time dhe dobësinë dhe Ai do të më mbrojë prej jush. Është Ai që do të më ruajë

nga ligësia juaj. Ju as që mund të veproni jashtë vullnetit të Tij. Nëse ju jep pushtet mbi mua, atëherë këtë e bën me urtësinë e Tij të madhe, dhe ashtu le të ndodhë, sepse kjo është dëshira dhe vullneti i Tij.

- **“Dhe Allahu e mbrojti atë prej të këqijave e kurtheve që i kurdisën,...”** - Allahu i Gjithëfuqishëm dhe i Gjithëmëshirshëm e ruajti dhe shpëtoi atë besimtar të mirë e të udhëzuar. Allahu e shpëtoi nga kurthet që Faraoni dhe pala e tij kishin përgatitur për të. Ata donin ta ndëshkonin dhe ekzekutonin, për shkak se ai i ftonte në rrugën që ata e urrenin. Besimtari ua shfaqti haptazi mbështetjen e tij për Musain (a.s), dhe i ftoi pikërisht në rrugën ku thërriste edhe Musai (a.s.). Kjo, sigurisht, ishte diçka që ata nuk mund ta toleronin dot, sepse ata ishin të pushtetshmit. Zemërimi kundër tij ishte ndezur flakë. Ata u përpoqën që ta ndëshkonin, por Allahu i Madhëruar e ruajti nga kurthet e tyre, madje ua ktheu ato kundra vetes së tyre. I Madhëruari thotë:

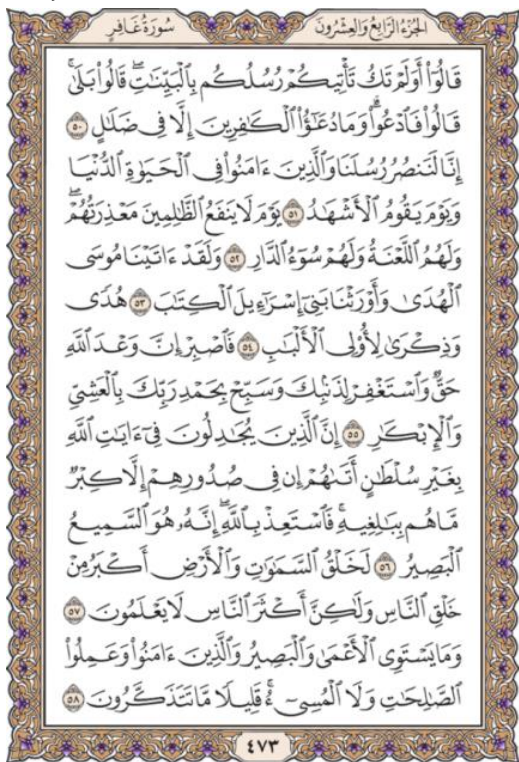
- **“...ndërsa ithtarët e Faraonit i përfshiu dënimi më i rëndë.”** - Allahu i Madhëruar i fundosi dhe i mbyti të gjithë në ujë, në një mëngjes të vetëm. Ky ishte ndëshkimi i tyre në jetën e dynjasë. Ndërsa për ndëshkimin e tyre në *berzah*, pra, në jetën e varrit, i Madhëruari thotë:

- **“Ata do të sillen para zjarrit mëngjes e mbrëmje, ndërsa kur të vijë Ora, do të thuhet: “Futini pasuesit e Faraonit në dënimin më të rëndë!”** - Të tilla janë ndëshkimet poshtëruese që godasin mohuesit e profetëve të Zotit, kundërshtarët dhe armiqtë e rrugës së Tij.

Ajetet 47 – 50

47. Dhe ja! Ata do të grinden mes njëri-tjetrit në Zjarr. Të dobëtit do t’u thonë parisë që mbahej me të madh: “Ne kemi qenë ithtarët tuaj. Atëherë, a mund të na e lehtësoni disi dënimin e Zjarrit?”

48. Ata që krekoseshin, do të thonë: “Ne jemi të gjithë këtu (në këtë Zjarr)! Tashmë, Allahu e ka përfunduar gjykimin mes robve (të Tij)”.

49. Ata që janë në Zjarr, do t'u thonë rojtarëve të Xhehenemit: “Luteni Zotin tuaj të na e lehtësojë, qoftë edhe një ditë, dënimin!”

50. Ata do t'u thonë: “A nuk ju erdhën të dërguarit tuaj me argumente të qarta?” Ata përgjigjen: “Po!”. – “Atëherë, (do t'u thonë:) lutuni vetë tani!” Por lutja e jobesimtarëve është e kotë.

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Madhëruar na tregon rreth grindjes mes banorëve të Zjarrit dhe qortimeve që ata i drejtojnë njëri-tjetrit. Ai na tregon, gjithashtu, për lutjet dhe përgjërimit që ata i drejtojnë rojes së Xhehenemit dhe pavlefshmërinë e këtyre lutjeve.

- “Dhe ja! Ata do të grinden mes njëri-tjetrit në Zjarr.” - Pasuesit do justifikohen me pretendimin se shkaktarë të devijimit ishin udhëheqësit e tyre. Por udhëheqësit do të distancohen nga pasuesit e tyre:

- “Të dobët do t'u thonë parisë që mbahej me të madh: “Ne kemi qenë ithtarët tuaj. Atëherë, a mund të na e

lehtësoni disi dënimin e Zjarrit?” – Shtresat e dobëta të pasuesve do t'u drejtohen udhëheqësve të tyre, të cilët Zoti i përshkruan si mendjemëdhenj, sepse u treguan kryeneçë ndaj të vërtetës së Tij. Ata u kujtojnë se ishin pasues të rrugës ku i ftuan, duke iu thënë: Ne ju ndoqëm dhe ju mbështetëm në kryelartësinë dhe arrogancën tuaj. Ju na mashtruat, na devijuat nga e mira dhe na i zbukurovat idhujtarinë e çdo ligësi tjetër. Atëherë, duke qenë se ne ju jemi bindur juve dhe kërkesave tuaja, a mund të na ndihmoni e të na e lehtësoni ndëshkimin në Zjarr, qoftë edhe pak?

- “Ata që krekoseshin do të thonë: “Ne jemi të gjithë këtu!”” - Këta të mjerë, duke treguar pamundësinë e pafuqinë e tyre për të ndihmuar qoftë edhe veten e vet, shprehen se i gjithë pushteti i takon Allahut. Gjykimi i Tij është suprem dhe ekzekutohet mbi të gjithë, pa përjashtim.

- “Tashmë, Allahu e ka përfunduar gjykimin mes robve” - Për çdo të dënuar, i Drejti ka përcaktuar ndëshkimin e merituar, pa ia shtuar apo pakësuar atë. Askush dhe asgjë nuk mund ta ndryshojë gjykimin e Allahut të Urtë e të Drejtë.

- “Ata që janë në Zjarr, do t'u thonë rojtarëve të Xhehenemit: “Luteni Zotin tuaj të na e lehtësojë, qoftë edhe një ditë, dënimin!” - Banorët e Zjarrit, qofshin ata ish-pasues të dobët apo ish-krerë kryeneçë e arrogantë, do iu drejtohen rojeve të Xhehenemit e do t'u kërkojnë që ata ta lusin Zotin për t'ua lehtësuar ndëshkimin atyre, me qëllim që të gjejnë sadopak çlodhje e qetësi. Por përgjigjja që u vjen prej tyre është shumë poshtëruese dhe ua shuan çdo shpresë. Ajo përgjigje i bën të kujtojnë se tashmë nuk vlen asnjë lloj ndërmjetësimi.

- “Ata do t'u thonë: “A nuk ju erdhën të dërguarit tuaj me argumente të qarta?””

- A nuk erdhën te ju profetët e Zotit me argumente të qarta, nëpërmjet të cilëve mund të dallohej qartë e vërteta nga e kota, fjalët e veprat që të afrojnë pranë Zotit nga ato që të largojnë prej Tij?

- **“Ata përgjigjen: “Po!”.**” – Kuptimi: Pa dyshim që ata sollën argumente shumë të qarta dhe ne nuk kemi asnjë justifikim para Allahut. Argumentet e Allahut nuk mund të kundërshtoheshin, por ne u treguam të padrejtë, duke i refuzuar ato.

“**Atëherë, (do t'u thonë:) lutuni vetë tani!”**” - Rojet e Xhehenemit, duke u distancuar nga banorët e Zjarrit dhe duke u shprehur atyre refuzimin për t'u bërë ndërmjetësues për zullumqarët, u thonë: “Lutuni vetë për ndihmë e shpëtim!” Por a do t'ju sjellë kjo ndonjë dobi? Thotë Allahu i Madhëruar, i Drejtë e i Urtë:

- **“Por lutja e jobesimtarëve është e kotë.”**

– Pra, lutja e tyre është e kotë, e pavlefshme dhe e padobishme. Ajo është sikur të mos ekzistonte fare, sepse mohimi i Zotit i asgjëson dhe fshin të gjitha veprat e robit dhe është pengesë e pakapërcyeshme për pranimin e lutjeve.

Ajetet 51 – 52

51. Ne, patjetër do t'i ndihmojmë të dërguarit Tanë dhe ata që besuan edhe në jetën e kësaj bote dhe në Ditën kur të paraqiten dëshmitë.

52. Atë Ditë, keqbërësve nuk do t'u bëjnë dobi shfajësimet. Ata i pret Mallkimi dhe një vendbanim i keq.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne patjetër që do t'i ndihmojmë të dërguarit Tanë dhe ata që besuan, në jetën e kësaj bote dhe në ditën kur të paraqiten dëshmitë.”** - Pasi përmendi gjendjen e trishtueshme të Faraonit e pasuesve të tij në dynja, në *berzah* dhe në Ditën e Kijametit, Allahu i Madhëruar përshkruan gjendjen e mjerueshme dhe të tmerrshme të banorëve të Zjarrit, të cilët refuzuan t'i pranojnë, besojnë dhe të pasojnë profetët e Zotit. Ata i luftuan profetët, pasuesit e tyre dhe mesazhin që ata përcollën prej Allahut. Allahu i Madhëruar thotë se do t'i ndihmojë profetët dhe besimtarët në përballjen me mohuesit, duke i pajisur me argumente e shenja të qarta, si edhe me fitore të sigurt. Ndërsa Ditën e Gjykimit, i Plotpushtetshmi dhe i Drejti do

të gjykojë me drejtësi, duke u dhënë profetëve dhe besimtarëve shpërblime të mëdha dhe duke i ndëshkuar mohuesit dhe luftuesit e të vërtetës me formën dhe masën më të rëndë.

- **“Atë Ditë, keqbërësve nuk do t'u bëjnë dobi shfajësimet. Ata i pret Mallkimi dhe një vendbanim i keq.”** - Kur zullumqarët të justifikohen dhe të kërkojnë shpëtim, atyre nuk do t'u pranohet asgjë. Ata do t'i përfshijë mallkimi, dëshpërimi dhe dhimbja e madhe, kur të hidhen në vendin e ndëshkimit. Ai vend trishton dhe dëshpëron përjetësisht ata që do banojnë në të.

Ajetet 53 – 55

53. Ne i dhamë Musait Udhëzimin, ndërsa bijve të Israilit u lamë në trashëgim Librin,

54. Si Udhërrëfyes e Përkujtues për njerëzit që kuptojnë.

55. Ti ngulmo me durim, sepse premtimi i Allahut është i vërtetë. Kërko falje për gjynahet e tua dhe lartësoje me lavde Zotin tënd, mbrëmje e mëngjes!

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme, i Madhëruari tregoi se çfarë ndodhi me Faraonin dhe ushtrinë e Tij dhe se ku i çoi kundërshtimi e arroganca e tyre. Më pas, Ai përmendi gjykimin gjithëpërfshirës për ta dhe për të gjithë banorët e Zjarrit. Pas të gjitha këtyre, i Lartësuarit tregon për mirësitë e mëdha që u dhuroi Musait dhe besimtarëve që pasuan rrugën e tij. Ai thotë:

- **“Ne i dhamë Musait Udhëzimin, ndërsa bijve të Israilit u lamë në trashëgim Librin, si Udhërrëfyes e Përkujtues për njerëzit që kuptojnë.”** – *“El Huda”* ose “udhëzimi” quhet dituria dhe argumentet e qarta, nëpërmjet të cilave gjejnë udhën e drejtë ata që e kërkojnë dhe e synojnë atë. Ndërsa Shpalljen e dhuruar Musait, Allahu i Madhëruar ua la në trashëgim ithtarëve të Librit. Ata duhet ta përcillnin këtë trashëgimi brez pa brezi, me besnikëri. Kjo shpallje ishte Teurati, në të cilin ishte udhëzimi, dituria rreth ligjeve të fesë dhe çdo lloj diturie e nevojshme. Në të tregohet

mirësia, si dhe rrugët për arritjen e saj. Teurati ishte për besimtarët nxitje për të arritur të mirën dhe paralajmërim që të ruheshin nga e keqja. Ky libër ishte udhëzim dhe ndriçues veçse për ata që Allahu i Madhëruar i quan “*ulul elbab*” – mendarët, të mençurit, të urtët, të diturit.

- **“Ti ngulmo me durim, sepse premtimi i Allahut është i vërtetë.”** - Allahu i Madhëruar e porositi Profetin e Tij që të bënte durim dhe të ishte i qëndrueshëm në misionin e tij, ashtu sikurse duruan profetët më të zgjedhur. Të bënte durim, sepse premtimi i Zotit është i vërtetë e i padiskutueshëm. Ai nuk është mashtrim apo trillim. Për këtë arsye, vërtetësia e tij duhej t’ia lehtësonte durimin dhe qëndrueshmërinë në detyrën e ngarkuar nga Zoti. Shpallja e Zotit është vetë e vërteta dhe udhëzimi i kulluar. Për hir të Shpalljes duruan dhe qëndruan durimtarët, dhe pas saj u kapën fort të urtit e të mençurit. Thënia: “premtimi i Allahut është i vërtetë” duhet të jetë nxitje për durim dhe qëndrueshmëri në bindjen ndaj Zotit, në largimin nga ndalesat e Tij dhe në ruajtjen e kufijve të Tij.

- **“Kërko falje për gjynahet e tua dhe lartësoje me lavde Zotin tënd, mbrëmje e mëngjes!”** - Gjynahet e pengojnë dhe e privojnë njeriun nga arritja e të mirave dhe nga lumturia. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar porositi për pendesë dhe kërkim faljeje për të gjitha këto gjynahe. Ai porositi edhe për durim, përmes së cilit arrihet gjithçka e dëshiruar dhe e dashur. I Lartësuar i urdhëron edhe për lavdërim të Tij, sidomos në dy kohë: në mëngjes dhe në mbrëmje. Këto janë kohët më të mira, në të cilat kryhen adhurime të shumta, të detyrueshme dhe të pëlqyeshme. Këto porosi për durim, pendim, kërkim faljeje dhe për *tesbih* e adhurim në kohët e zgjedhura janë një ndihmë e lehtësim i madh për arritjen e mirësive dhe për largimin e të këqijave.

Ajeti 56

56. Ata që kundërshtojnë Shpalljen e Allahut pa pasur argument, kanë në

zemrat e tyre veçse mendjemadhësi, me të cilën nuk do t’ia arrijnë kurrë qëllimit. Kërko mbrojtje tek Allahu, sepse Ai dëgjon dhe shikon gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata që kundërshtojnë Shpalljen e Allahut pa pasur argument, kanë në zemrat e tyre veçse mendjemadhësi, me të cilën nuk do t’ia arrijnë kurrë qëllimit.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se çdokush që kundërshton të vërtetën në mënyrë të padrejtë, thjesht për ta refuzuar atë, pa fakte dhe pa qenë i qartë në atë që mbron, pa dyshim që e bën nga arroganca, që ka zënë vend brenda shpirtit. Të tillët janë kryeneçë, nuk e pranojnë të vërtetën dhe i urrejnë ata që e sjellin atë. Ata synojnë veç të ngrejnë lart veten dhe qëndrimet e tyre. Por ky qëllim nuk ka për t’u realizuar kurrë nga ata. Ky ajet është një deklaratë e qartë se çdokush që polemizon në mbrojtje të së kotës do të jetë i mposhtur dhe i mundur. Çdokush që tregohet kryeneç e mendjemadh ndaj së vërtetës, në fund do të poshtërohet.

- **“Kërko mbrojtje tek Allahu, sepse Ai dëgjon dhe shikon gjithçka.”** - Këtu nuk përcaktohet se nga çfarë e keqe të kërkojmë mbrojtje tek Allahu. Kjo do të thotë që duhet të kërkojmë mbrojtje tek Ai për çdo lloj të keqeje. Mbrojtja të kërkohet nga ligësia që vjen nga kryeneçët, të cilët tregojnë mendjemadhësi ndaj të vërtetës, si edhe nga vetë mendjemadhësia. Kërko mbrojtje tek Allahu i Madhëruar që të jesh i ruajtur edhe nga ligësia e shejtanëve njerëz dhe xhindë. Pra, kërko mbrojtje tek Allahu për të gjitha llojet e ligësive. Allahu është *El Semiu* – Gjithëdëgjuesi, që dëgjon të gjithë zërat, me gjithë larmishmërinë e tyre. Ai është *El Basir* – Gjithëshikues, që shikon në imtësi gjithçka në çdo vend, kohë e gjendje qofshin krijesat e Tij.

Ajetet 57 – 58

57. S’ka dyshim se krijimi i qiejve dhe i Tokës është çështje më e madhe se krijimi i njerëzve, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

58. Nuk është i barabartë i verbri dhe ai që sheh qartë; as ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira nuk janë të barabartë me të këqijtë. Sa pak që mësoni ju nga këshillimi!

Shpjegimi i ajeteve

- **“S’ka dyshim se krijimi i qiejve dhe i Tokës është çështje më e madhe se krijimi i njerëzve,...”** - Allahu i Madhëruar na tregon për diçka që është shumë e qartë dhe e pranueshme për logjikën. Ai na tregon se krijimi i qiejve dhe i Tokës, me madhështinë dhe gjerësinë e tyre, është shumë herë më madhështor sesa krijimi i njerëzve. Njerëzit, në krahasim me krijimin e qiejve dhe të Tokës, janë shumë të vegjël. Prandaj, Ai që krijoi qiejt dhe Tokën dhe vendosi ligjet e përpikta të funksionimit të tyre, është sigurisht i Plotpushtetshëm që t’i rikrijojë njerëzit nga e para, pas vdekjes së tyre. Ky është një argumentim logjik shumë i thjeshtë, që tregon se ringjallja është plotësisht e mundur dhe nuk duhet të ketë dyshim për të. Çdo njeri me mend e pranon që kjo është tërësisht brenda mundësisë dhe pushtetit të Zotit, siç pranon, gjithashtu, se gjithçka që profetët dhe Shpalljet e Zotit kanë treguar për ringjalljen është e vërtetë. Megjithatë, jo çdokush e vë në punë mendjen e tij për këtë çështje dhe jo të gjithë ata që e mendojnë një gjë të tillë e pranojnë atë, që pastaj të veprojnë e jetojnë sipas saj. Prandaj i Lartësuar thotë më pas:

- **“...por shumica e njerëzve nuk e dinë.”** - Ata nuk nxjerrin mësim nga këto fakte, argumente e shenja. Pastaj i Lartësuar thotë:

- **“Nuk është i barabartë i verbri dhe ai që sheh qartë; as ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira nuk janë të barabartë me të këqijtë..”** - Ashtu sikurse nuk janë njëllor i verbëri dhe ai që sheh, po kështu nuk mund të jenë njëllor ata që besojnë Allahun dhe bëjnë punë të mira sipas këtij besimi, me ata që tregohen mendjemëdhenj e kryeneçë, të cilët refuzojnë të adhurojnë Allahun, të cilët zhyten në gjynahe dhe mosbindje ndaj Tij

dhe të cilët bëjnë vepra që zemërojnë Allahun e Madhëruar.

- **“Sa pak që mësoni ju nga këshillimi!”** – Kuptimi: Shumë pak po kujtoni dhe mendoni, sepse, në të kundërt, nuk do të kishit këtë gjykim të gabuar. Nëse do të meditoni me kujdes, nëse do të gjykonit me saktësi e drejtësi, ju do të njihnit dhe të përcaktonit me saktësi të mirën dhe të keqen, si dhe nivelet e tyre të ndryshme. Kështu, ju do të arrinit të bënit dallimin mes vepërmirëve dhe vepërkëqijve të shfrenuar. Nëse do të mendoheshit mirë dhe nëse do të kishit vullnet të fortë dhe qëllime të larta, ju do t’i jepnit përparësi të mirës dhe të dobishmes, kundrejt të ligës dhe të dëmshmes, do të përqafonit udhëzimin e drejtë, kundrejt devijimit, do të punonit pa u lodhur për të arritur lumturinë e përjetshme, duke i dhënë asaj përparësi, kundrejt dynjasë, që do të zhduket shumë shpejt.

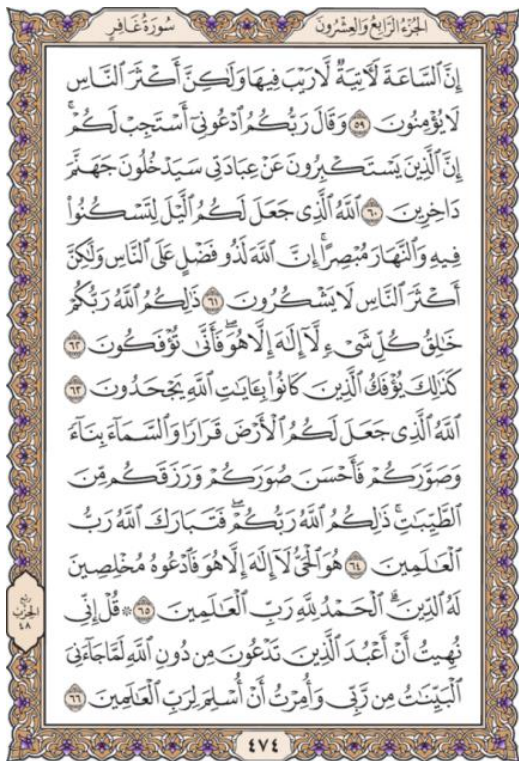
Ajeti 59

59. Sigurisht që Ora do të vijë. Për këtë s’ka dyshim, por shumica e njerëzve nuk besojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Sigurisht që Ora do të vijë! Për këtë s’ka dyshim...”** - Nuk ka dyshim që momenti kur të ndodhë kijameti dhe ringjallja do të vijë. Kjo është një e vërtetë, për të cilën na njoftuan profetët, të cilët janë krijesat më të sinqerta në fjalët e lajmet që sollën nga Zoti. Për këtë të vërtetë kanë folur të gjitha shpalljet qiellore, lajmet e të cilave janë absolutisht të sakta. Atë e mbështet edhe logjika e pastër, kur sheh shenjat dhe argumentet e Zotit në gjithësi, të cilat dëshmojnë për pushtetin e Tij mbi gjithçka.

- **“...por shumica e njerëzve nuk besojnë.”** – Pra, edhe pas gjithë këtyre fakteve nxitës për të besuar dhe për t’iu nënshtruar Zotit e për t’u përgatitur për Ditën e Takimit, shumë njerëz nuk besojnë dhe nuk e zgjedhin këtë rrugë.

Ajeti 60

60. Zoti juaj ka thënë: “M’u lutni Mua, që Unë t’ju përgjigjem! Por ata që, nga mendjemadhësia, i shmangen adhurimit Tim, do të hyjnë në Xhehenem të poshtëruar”.

Shpjegimi i ajeteve

- “Zoti juaj ka thënë: “M’u lutni Mua, që Unë t’ju përgjigjem!” – Ky ajet tregon për butësinë dhe mëshirën e Allahut ndaj robve, si edhe për mirësitë e bujarinë e Tij të pakufishme. Ai i fton vazhdimisht robtë e Tij në çdo gjë që rregullon si fenë e besimin e tyre, ashtu edhe dynjanë e tyre. Ai i urdhëron robtë që t’i drejtohen dhe t’i luten Atij me të dyja llojet e lutjes: me lutjen e adhurimit dhe me lutjen e kërkesës së drejtpërdrejtë.⁶ Allahu i fton ata që të luten, duke premtuar se do t’u përgjigjet. Por, nga ana tjetër, Allahu i kërcënon ata që tregohen kryeneçë dhe refuzojnë që ta adhurojnë dhe t’i luten Atij, duke thënë:

- “Por ata që, nga mendjemadhësia, i shmangen adhurimit Tim, do të hyjnë në Xhehenem të poshtëruar”.” – Të tillët do

të flaken në Xhehenem të poshtëruar e të përçmuar. Pra, ata do të vuajnë jo vetëm dhimbjet e atjeshme, por edhe poshtërimin. Ky është shpërblimi me drejtësi për arrogancën e tyre.

Ajetet 61 – 65

61. Është Allahu Ai që natën e bëri për ju për të pushuar dhe ditën e bëri të ndritshme (për të parë). Allahu është Bamirës i madh për njerëzit, por shumica e njerëzve nuk falënderojnë.

62. I tillë është Allahu, Zoti juaj, Krijuesi i çdo gjëje. Nuk ka të adhuruar me meritë përveç Tij. Atëherë, si i largoheni së vërtetës?

63. Kështu sprapsen ata që i mohojnë argumentet e Allahut.

64. Është Allahu Ai që jua bëri Tokën vendbanim e qiellin çati. Ai ju dha formë. Ai e përkreu formën tuaj dhe ju begatoi me të mira. I tillë është Allahu, Zoti juaj. I Lartësuar qoftë Allahu, Zoti i botëve!

65. Ai është i Gjalli (i Përjetshmi). Askush nuk meriton të adhurohet veç Tij. Prandaj vetëm Atij lutjuni, duke iu përkushtuar me adhurime të sinqerta! I Lavdëruar qoftë Allahu, Zoti i Gjithësisë!

Shpjegimi i ajeteve

Medito pak në këto ajete të mrekullueshme, që flasin për mëshirën e gjerë të Allahut dhe për mirësinë e bujarinë e Tij të pakufishme. Ato tregojnë se është detyrim mirënjohja ndaj Atij që na i dhuroi këto mirësi. E si të mos e lavdërosh e t’i tregosh mirënjohje Atij, që është absolut në pushtetin dhe mbretërimin e Tij. Allahu është Krijuesi i gjithçkaje dhe përkujdeset Vetë për krijesat e Tij. Ai është i Plotë, Absolut, i Gjallë e i Përjetshëm. Ai ka cilësi të plota e absolute në çdo aspekt, prandaj edhe meriton të lavdërohet, të madhërohet, të duhet me gjithë shpirt dhe t’i nënshtrohesh plotësisht. Ai është i lavdëruar për cilësitë e Tij të plota e të bukura, për veprat e Tij, të cilat janë të gjitha të mira. Ai është i lavdëruar edhe për krijimin, sundimin e përkujdesjen e Tij të plotë mbi krijesat e Tij. Ai është i

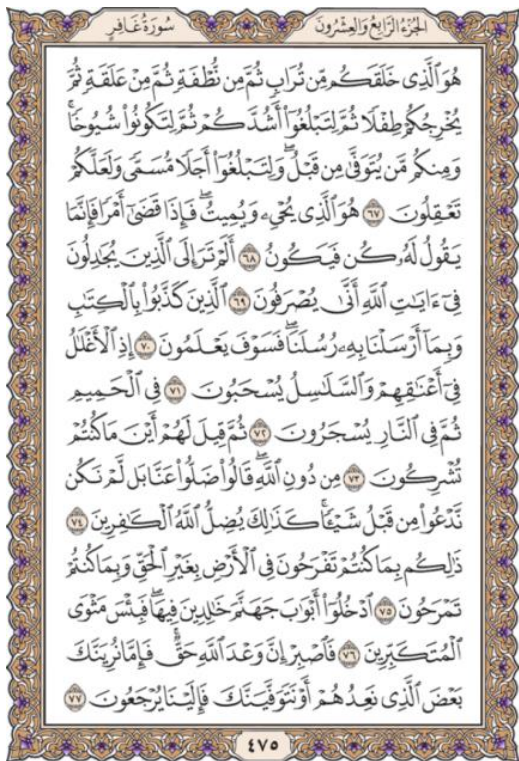
vetëm në këtë pozitë dhe lartësi. Allahu është i vetmi Krijues, Sundues, Zotërues dhe Administrues i çështjeve të krijesave të Tij. Çdo gjë që ndodh në botën qiellore e atë tokësore, në të shkuarën, të tashmen e të ardhmen janë tërësisht dhe vetëm në dorën e Zotit e nën pushtetin e Tij. Askush tjetër nuk ka në dorë ndonjë grimcë pushteti në dynja apo në ahiret. Të gjithë janë krijesa të dobëta, nevojtare, të nënshtruara e të përlurura nën pushtetin e Absolutit. Atëherë, duke qenë i vetmi me këto attribute, Allahu duhet të jetë i vetmi i Adhuruar. Vetëm Allahu duhet të adhurohet, pra, të duhet, të madhërohet dhe vetëm Atij duhet t'i nënshtrohesh e t'i përulësh tërësisht, me bindje e përkushtim. Nëse vërtet ia njohim këto cilësi dhe merita Zotit, nga kjo, në zemrën e besimtarit, do të lindë njohja e thellë për Zotin dhe shtimi i diturisë rreth Tij, do të lindë dashuria, frikërespekti, madhërimi për Të, ashtu si do të ndriçojë shpresa për takimin me Të. Medito pak mbi këtë çështje! Njohja e drejtë e Zotit dhe adhurimi i Tij janë dy qëllimet kryesore për të cilat Zoti i krijoi njerëzit e krijesat në përgjithësi. Me fjalë të tjera, Allahu i ka krijuar robtë e Tij thjesht që ta njohin dhe t'i shprehin Atij adhurimin e plotë.⁷ Angazhimi për arritjen e këtyre dy qëllimeve të larta garanton mirësi, sukses e fitore në dynja e në ahiret. Ato janë dhurata më e madhe që Zoti u ka ofruar dhe mundësuar krijesave. Ato janë lumturia më e madhe që mund të shijojë dikush në këtë dynja dhe, pa dyshim, rrua e vetme drejt mirësisë së përyetshme në ahiret. Nëse i ke ato të dyja, ke arritur çdo mirësi e begati, e nëse nuk i ke, atëherë të ka ikur prej duarsh mirësia dhe ke rënë në humnerën e të këqijave. E lus Allahun e Lartësuar që të na i mbushë zemrat me njohje të thella dhe të vërteta rreth Tij dhe me dashurinë për Të. Le të bëjë Allahu i Madhëruar që të gjitha lëvizjet e ndjenjat tona, të dukshmet dhe të fshehtat, të jenë tërësisht dhe sinqerisht vetëm për Të dhe për kënaqësinë e Tij! Le t'i bëjë veprat tona të sinqerta për Të dhe

sipas porosive të Tij dhe të Profetit të Tij. Me të vërtetë, asnjë kërkesë nuk është e madhe për Allahun dhe askush nuk zhgënjehet kur troket në portën e Tij dhe i përgjërohet Atij. Më tej, i Madhëruari thotë: - **“Është Allahu Ai që natën e bëri për ju për të pushuar...”** – Kuptimi: Allahu i Madhëruar e bëri të errët natën, për të mirën tuaj e si mëshirë për ju, me qëllim që ju të pushoni pas aktivitetit të ditës, i cili, nëse do të ishte i pandërprerë, do t'ju shkatërronte. Ju shkoni natën në shtrat dhe Allahu i Madhëruar hedh mbi ju gjumin, që trupi dhe zemrat tuaja të qetësohen. Gjumi është një domosdoshmëri e jetës së njeriut, pa të cilin ai nuk mund të jetojë. Gjatë natës, gjithashtu, të dashurit gjejnë prehjen tek njëri tjetri. Nata u shërben të gjithëve për t'u çlodhur dhe për të rimarrë forcat që u nevojiten që të jetojnë ditën në vazhdim.

- **“...dhe ditën e bëri të ndritshme (për të parë).”** - Kuptimi: Allahu i Madhëruar e bëri ditën të ndritshme nëpërmjet diellit, që lëviz në orbitën e tij. Kur rrezet e diellit shkëlqejnë, ju ngriheni nga shtrati, për t'u marrë me angazhimet e fesë dhe të kësaj dynjaje. Dikush e fillon ditën duke përkujtuar Zotin dhe duke lexuar Librin e Tij, dikush duke falur namaz, dikush duke studiuar, dikush me tregti, dikush me zanatin e vet. Shumë të tjerë nisen për udhëtim, në tokë a në det, të tjerë kujdesen për bujqësinë e bagëtinë e tyre etj.

- **“Allahu është Bamirës i madh për njerëzit,...”** - Allahu u ka dhuruar shumë mirësi njerëzve. Është Ai që u ka mundësuar atyre mirësitë e përmendura në këto ajete dhe shumë e shumë të tjera. Allahu i Madhëruar përkujdeset për ta edhe duke larguar prej tyre shumë rreziqe e fatkeqësi. Ky fakt duhet t'i bëjë njerëzit që të jenë mirënjohës ndaj Tij dhe ta kujtojnë e lavdërojnë Dhuruesin e madh e Bujar. Por, megjithatë:

- **“...por shumica e njerëzve nuk falënderojnë.”** - Ata nuk tregohen mirënjohës, për shkak të injorancës dhe padrejtësisë, që ka zënë vend brenda tyre.

Të pakët janë mirënjohësit, ashtu sikurse thotë i Madhëruari: “Pak nga robtë e Mi janë mirënjohës.” [Sebe’e 13]. Mirënjohës janë vetëm njerëzit e vetëdijshëm për mirësitë e dhuruara nga i Madhëruari. Ata i nënshtrohen me përunjësi Allahut, duke i shprehur dashurinë dhe madhërimin e tyre për Të. Mirësitë që u ka dhënë Zoti i tyre Bujar, ata i shfrytëzojnë e shpenzojnë vetëm për ta adhuruar Atë, për t’iu bindur Atij dhe për ta kënaqur Atë. Fjalët, veprat dhe sjellja e tyre shprehin mirënjohje ndaj të Adhuruarit.

- **“I tillë është Allahu, Zoti juaj, Krijuesi i çdo gjëje. Nuk ka të adhuruar me meritë përveç Tij.”** - Ai i Cili ju ka falur të gjitha mirësitë dhe përkujdeset për ju është vetëm Allahu i Madhëruar. Ai është i vetmi Krijues, Furnizues, Sundues e Përkujdesës dhe i vetmi që meriton adhurimin e përkushtimin tuaj të plotë. Mirësitë e shumta të dhuruara prej Tij janë shenjë se Ai është i vetmi Zot, ndërsa mirënjohja dhe lavdërimi që Ai meriton për këto mirësi dhe

për cilësitë e Tij të mrekullueshme tregojnë se Ai është i vetmi që meriton adhurimin.

- **“Atëherë, si i largoheni së vërtetës?”** – Pasi i Madhëruari pohoi zotërimin dhe sundimin absolut të Tij, Ai urdhëron që ta adhurojmë si Një të vetëm, duke thënë: Si i largoheni adhurimit të Tij, pa i bërë shok e ortak?! Si nuk i përkushtoheni vetëm Atij, pasi ju solli argumente dhe jua ndriçoi rrugën?!

- **“Kështu sprapsen ata që i mohojnë argumentet e Allahut.”** - Largimi prej adhurimit të Allahut të Madhëruar ndodh si një ndëshkim i drejtë për ata që shpërfillin dhe refuzojnë të pranojnë ajetet dhe argumentet e Tij, apo që luftojnë profetët e Tij. Me fjalë të tjera, për shkak të mohimit të Shpalljes së Zotit dhe armiqësisë ndaj profetëve e përhapësve të së vërtetës, ata devijohen dhe privohen nga teuhidi dhe nga sinqeriteti ndaj Allahut, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “Sa herë që zbret ndonjë sure, ata shikojnë njëri-tjetrin në sy e thonë: “A ju pa ndokush?” Pastaj largohen. Allahu ua ka larguar zemrat (nga drita), sepse ata qenë njerëz që nuk kuptonin.” [Teube 127].

- **“Është Allahu Ai që jua bëri Tokën vendbanim...”** – Allahu i Madhëruar e bëri Tokën një vend të qëndrueshëm dhe të përshtatshëm, që njerëzit të plotësojnë nevojat e tyre. Ata mund ta punojnë tokën, ta plugojnë, ta mbjellin, të ndërtojnë banesat mbi të ose të udhëtojnë dhe të qëndrojnë në të.

“...e qiellin çati.” – Domethënë, e bëri qiellin si çati mbrojtëse për tokën, ku ju qëndroni e jetoni. Allahu i Madhëruar ka vendosur në qiell çdo gjë të domosdoshme për jetën në tokë. Ai i ka bërë yjet e qiellit si orientues, nëpërmjet të cilëve ju udhëzoheni kur është errësirë në tokë apo në det.

- **“Ai ju dha formë. Ai e përkreu formën tuaj...”** – Asnjë krijesë e gjallë nuk ka pamje më të bukur e më të mirë se njeriu, sikurse thotë i Madhëruari në ajetin tjetër: “Ne e kemi krijuar njeriun në formën më të mirë.” [Tin 4]. Nëse dëshiron të njohësh dhe të kuptosh bukurinë dhe plotësimin e

njeriut, si dhe urtësitë e Allahut të Lartësuar në krijimin e Tij, vështroje atë me kujdes, gjymtyrë për gjymtyrë. A mund të gjesh ndonjë prej tyre që nuk është në vendin e vet apo të papërshtatshme për atë pozicion? Medito pak edhe për tërheqjen e zemrave të njerëzve kundrejt njëra-tjetrës: a ndodh kjo me krijesat e tjera? Shiko se si e ka dalluar Zoti njeriun mbi të tjerët, duke i dhënë mendje, forcë, arsyetim, iman, dashuri për Zotin dhe aftësi për të nxënë dituri. Këto janë disa nga dhuntitë që i Madhëruari u ka falur njerëzve, krijesave më të bukura.

- **“...dhe ju begatoi me të mira.”** - Këtu përfshihen të gjitha mirësitë: ushqimi, pija, veshja, marrëdhëniet intime, kënaqësitë e shikueshme, të dëgjueshme etj., të cilat Zoti ua mundësoi robve të Tij për t'i patur dhe shfrytëzuar. Është Ai që ua lehtësoi edhe rrugët e arritjes së këtyre mirësive. Prej mirësive të Allahut është edhe fakti që Ai i ndaloi ata nga çdo ligësi e dëmshme dhe e pisët, që u cenon apo prish mirësitë e tyre, që u dëmton trupin, zemrën, shpirtin, fenë dhe besimin e tyre.

- **“I tillë është Allahu, Zoti juaj.”** - Ai i Cili kujdeset për ju, Ai që ju fal gjithë këto mirësi dhe Ai që rregullon të gjitha çështjet tuaja është vetëm Allahu. Ai është i vetmi i Adhuruar, i vetmi Krijues dhe Zotëruar i çështjeve.

- **“I Lartësuar qoftë Allahu, Zoti i botëve!”** - U madhëroftë dhe u shtofshin mbi ne mirësitë dhe begatitë e Tij! Ai kujdeset për të gjithë botën me bujarinë dhe bamirësinë e Tij.

- **“Ai është i Gjalli (i Përjetshmi).”** - Allahu është i Gjalli, të Cilit i takon jeta e plotë dhe absolute, e cila presupozon që Ai të jetë i plotë në cilësitë e Qenien e Tij, pa të cilat nuk do të konsiderohej si i Gjallë me jetë të plotë dhe absolute. Ai është i Plotë e Absolut në të gjitha atributet e Tij, si shikimi, dëgjimi, pushteti, dituria, të folurit etj.

- **“Askush nuk meriton të adhurohet veç Tij. Prandaj vetëm Atij lutjuni, duke iu përkushtuar me adhurime të sinqerta!”** -

Nuk ka zot tjetër që meriton të adhurohet veç Allahut të Madhërisëm e të Lavdëruar, prandaj vetëm Atij lutjuni! Lutja është adhurim dhe adhurimi nuk lejohet t'i përkushtohet dikujt tjetër veç Allahut. Qoftë lutjet që shprehen me kërkesa të drejtpërdrejta, qoftë lutjet që shprehen me adhurim, të dyja llojet e lutjes i drejtohen veçse Allahut të Madhëruar. Allahu i Madhëruar thotë: “...vetëm Atij lutjuni, duke iu përkushtuar me adhurime të sinqerta!” - pra, duke ia përkushtuar tërësisht dhe vetëm Atij fenë e besimin. Me çdo adhurim e lutje, me çdo fjalë e vepër, duhet të synohet kënaqësia e Allahut të Madhëruar, sikurse ka thënë Ai në një ajet tjetër: “Ata nuk qenë urdhëruar për gjë tjetër, përveçse që të adhuronin Allahun me një adhurim të sinqertë e me përkushtim ndaj Tij duke qenë besimdrejtë (*hune fae*), si dhe të falnin namazin dhe të jepnin zekatin. Kjo është feja e drejtë.” [Bejjine 5].

- **“I Lavdëruar qoftë Allahu, Zoti i Gjithësisë!”** - Të gjitha lëvdatat, mirënjohja dhe falënderimet i takojnë vetëm Allahut. Lavdërimi dhe mirënjohja ndaj Tij bëhen me fjalë, duke e lavdëruar dhe kujtuar Atë me llojet e ndryshme të dhikrit, si edhe me vepra. Të gjitha llojet e adhurimeve duhet t'i përkushtohen veçse Allahut të Madhëruar, që është i Vetëm dhe i Pashoq në meritën e adhurimit. Ai është i vetmi që meriton adhurimet dhe lavdërimet, sepse Ai ka emrat dhe cilësitë më të plota dhe më të larta, dhe sepse veprat e Tij janë të gjitha të drejta, plot mëshirë, bamirësi e bujari. Allahu është Dhuruesi i të gjitha mirësive të dynjasë dhe të ahiretit.

Ajetet 66 – 68

66. Thuaj: “Mua më është ndaluar të adhuroj ata që ju i adhuron veç Allahut, sepse më kanë ardhur argumente të qarta nga Zoti im dhe jam urdhëruar t'i dorëzohem e nënshtrohem vetëm Zotit të botëve”.

67. Është Allahu Ai që ju ka krijuar fillimisht prej dheu, pastaj prej një pikë fare e pastaj, prej gjaku të ngjizur.

Pastaj, Ai ju bën të lindni si foshnjë, e më pas (ju bën të rriteni e) të arrini pjekurinë e pastaj të plakeni, ndërsa disa prej jush vdesin më herët. Ai bën që të gjithë të plotësoni afatin e përcaktuar dhe që të arrini të kuptoni.

68. Është Allahu Ai që jep jetë dhe sjell vdekje. Kur dëshiron diçka, Ai vetëm thotë: “Bëhu”, e ajo menjëherë bëhet.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi urdhëroi për ta adhuruar Atë si Një të vetëm, duke iu përkushtuar me sinqeritet dhe përunjësi vetëm Atij, dhe pasi tregoi argumentet dhe arsyet pse duhet ta adhurojmë si Një të vetëm, Allahu i Madhëruar ndalon më pas nga adhurimi i dikujt tjetër veç Tij. Kjo shërben për ta përforcuar e qartësuar edhe më shumë kuptimin e vërtetë të teuhidit. Ai thotë:

- **“Thuaj: “Mua më është ndaluar të adhuroj ata që ju i adhuron veç Allahut,...”** - Thuaju, o Profet, unë jam ndaluar që t'i adhuroj ata të cilët ju i adhuron përveç Allahut, duke u shprehur dashurinë e madhërimin tim, duke shpresuar tek ata e duke iu lutur, duke iu bindur e nënshtruar atyre, qofshin ata idhuj, puta e çdo gjë tjetër që adhurohet padrejtësisht veç Allahut. Unë nuk jam në dyshim për çështjen që ju ftoj, por jam i qartë, i sigurt dhe i bazuar në argumente nga Zoti:

- **“...sepse më kanë ardhur argumente të qarta nga Zoti im dhe jam urdhëruar t'i dorëzohem e nënshtrohem vetëm Zotit të botëve”.** - Kjo është ftesa ime, me argumente të qarta nga Zoti im. Unë jam urdhëruar t'i dorëzohem tërësisht Zotit të botëve, duke e adhuruar Atë si Një të vetëm, ashtu siç më ka urdhëruar Ai që ta adhuroj. Unë e adhuroj Zotin tim me zemrën, gjuhën dhe me trupin tim. E adhuroj Atë me të gjithë qenien time, duke u nënshtruar dhe dorëzuar ndaj ligjit të Tij. Pa dyshim ky urdhër është absolutisht urdhri më i madh, ashtu sikurse ndalesa nga adhurimi i çdo gjëje tjetër veç Allahut është absolutisht ndalesa më e madhe. Allahu i Madhëruar e argumenton këtë teuhid, duke

na treguar se Ai është Krijuesi e Formësuesi i qenieve tona. Nëse e pranojmë Atë si të vetmin Krijues, atëherë duhet ta njohim e pranojmë edhe si të vetmin që meriton adhurimin.

- **“Është Allahu Ai që ju ka krijuar fillimisht prej dheu...”** - Kështu e filloi i Madhëruari krijimin e njeriut të parë, Ademin (a.s.), prej brinjës së të cilit krijoi gruan e parë.

- **“...pastaj prej një pikë fare e pastaj, prej gjaku të ngjizur.”** - Kështu ndodh më pas me krijimin e të gjithë llojit njerëzor. Është përmendur fillimi i krijimit të njeriut, për të nënkuptuar pastaj të gjitha fazat e tjera të zhvillimit të tij në barkun e nënës: si gjak i ngjizur, si kafshatë e përtypur, si skelet kockor, me skelet dhe mish, për të përfunduar me fryrjen e shpirtit.

- **“Pastaj, Ai ju bën të lindni si foshnjë, e më pas (ju bën të rriteni e) të arrini pjekurinë e pastaj të plakeni,...”** - Kuptimi: Kështu, ju kaloni fazë pas faze nëpër krijimin hyjnor, deri sa të arrini moshën e pjekurisë dhe të përgjegjësisë ligjore, kur plotësoheni me trupin dhe mendjen tuaj, me fuqitë e jashtme dhe të brendshme.

- **“...ndërsa disa prej jush vdesin më herët. Ai bën që të gjithë të plotësoni afatin e përcaktuar...”** - Disa njerëz vdesin ende pa arritur moshën e pjekurisë, ndërsa të tjerë e arrijnë atë. Sidoqoftë, të gjithë do ta plotësojnë afatin e tyre të përcaktuar nga i Urti e i Gjithëpushtetshmi. Kur të plotësojnë moshën ose kohën e jetës të dhuruar nga Zoti, të gjithë do të ktheheni tek Ai.

- **“...dhe që të arrini të kuptoni.”** - Kuptimi: Duke medituar rreth fazave nëpër të cilat kaloni, do ta kuptoni se Allahu që e bëri këtë me ju është i Plotfuqishëm të bëjë gjithçka dhe, si i tillë, vetëm Atij i takon adhurimi me bindje e nënshtrim, dashuri e madhërim. Madje, do të kuptoni gjithashtu se ju jeni të mangët në çdo aspekt.

- **“Është Allahu Ai që jep jetë dhe sjell vdekje.”** - Allahu është i vetmi që ka në

dorë jetën dhe vdekjen. Çdonjë që vdes, me shkak apo pa shkak, vdes veçse me lejen dhe caktimin e Tij. I Madhëruari thotë në një ajet tjetër: “Allahu ju krijoi prej dheu, pastaj prej një pike uji (*sperme*) e pastaj ju bëri çift. Çdo femër mbetet shtatzanë dhe lind veçse me dijen e Tij. Askujt nuk i jepet të jetojë gjatë ose t'i shkurohet jeta, pa qenë kjo e shënuar në Libër (*Leuhi Mahfudh*). Dhe kjo është e lehtë për Allahun.”. [Fatir 11].

- “**Kur dëshiron diçka, Ai vetëm thotë: “Bëhu”, e ajo menjëherë bëhet.**” - Nëse Ai dëshiron të kryhet a të ndodhë diçka, e madhe apo e vogël, e rëndësishme apo jo në dukje, Ai vetëm i thotë: “Bëhu!” dhe ajo bëhet; asgjë nuk mund ta ndalojë, ta kthejë apo ta ndryshojë atë.

Ajetet 69 – 76

69. A nuk i sheh ata që kundërshtojnë argumentet e Allahut se si largohen nga e Vërteta?

70. Ata që mohojnë Librin (*Kur'anin*) dhe mesazhet që u kemi dhënë të dërguarve Tanë, shpejt do ta kuptojnë të Vërtetën,

71. Atëherë, kur zinxhirët t'u shtrëngohen te qafa e të tërhiqen zvarrë,

72. Në ujë të valë dhe kur të hidhen në Zjarr.

73. Pastaj do të pyeten: “Ku janë ata që i adhuronit në vend të Allahut?”

74. Ata do të thonë: “Na kanë humbur sysh! Jo, ne nuk kemi adhuruar asgjë më parë (*që meriton të adhurohet*).” Ja, kështu i çon Allahu në humbje jobesimtarët.

75. Këtë e keni për shkak se gëzoheshit në tokë me padrejtësitë tuaja dhe mburreshit me to.

76. Hyni tani në dyert e Xhehenemit! Aty do të jeni përgjithmonë. Sa i shëmtuar është vendi i kryeneçëve!

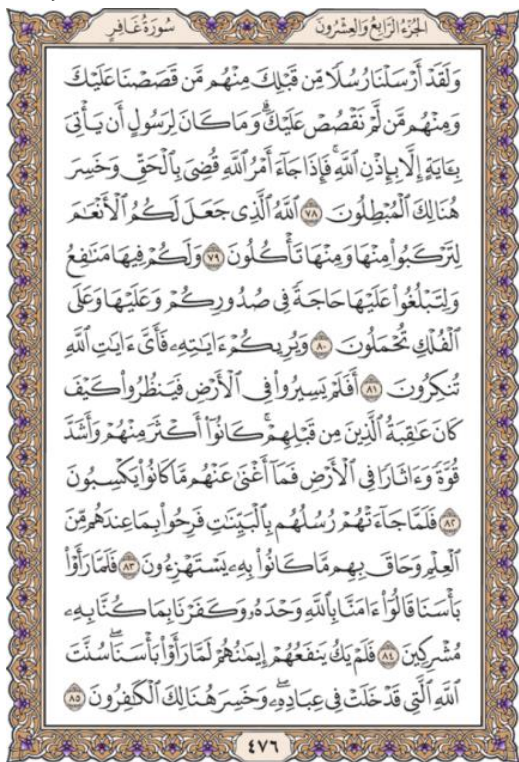
Shpjegimi i ajeteve

- “**A nuk i sheh ata që kundërshtojnë argumentet e Allahut se si largohen nga e Vërteta? Ata që mohojnë Librin (*Kur'anin*) dhe mesazhet që u kemi dhënë të dërguarve Tanë, shpejt do ta kuptojnë**

të Vërtetën,...” - Kuptimi: A nuk çuditësh me gjendjen e tmerrshme ku ndodhen ata të cilët polemizojnë padrejtësisht kundër argumenteve Tona të padiskutueshme?! Si është e mundur që devijojnë dhe largohen nga e vërteta? Çfarë duan të arrijnë, pas qartësisht të plotë të së vërtetës! A kanë fakte e prova me të cilat mund të hedhin poshtë ajetet dhe shenjat e qarta të Allahut! Jo, për Zotin! Ata nuk kanë asnjë fakt ku të mbështeten. Ata kapen thjesht pas dyshimesh e hamendësimesh, që përputhen me dëshirat e tyre. Ata luftojnë vetëm për të mbrojtur dhe mbështetur të kotën e tyre. Sa poshtëruese është për ta kjo zgjedhje! Ata kanë zgjedhur që të mohojnë dhe refuzojnë Librin e Allahut dhe mesazhet që Ai i solli nëpërmjet profetëve të Tij. Ata kanë zgjedhur të mos i besojnë dhe të mos i zbatojnë mësimet e profetëve të Zotit, të cilët ishin njerëzit më të zgjedhur, më të mirët, më të sinqertët, të vërtetët, besnikët dhe më të mençurit, ashtu siç i bëri Zoti i tyre. Për këtë arsye, ata që mohojnë Shpalljen hyjnore dhe refuzojnë të besojnë e pasojnë profetët e Zotit, ata meritojnë veçse Zjarrin e Xhehenemit të ndezur fort, siç thotë i Madhëruari:

- “**Atëherë, kur zinxhirët t'u shtrëngohen te qafa e të tërhiqen zvarrë, në ujë të valë dhe kur të hidhen në Zjarr.**” - Qafat do t'u mbërthehen me pranga, në një mënyrë që nuk do mund të lëvizin prej shtrëngimit të tyre. Ata do të jenë të lidhur së bashku me shejtanët, të cilët i shoqëruan në dynja. Ashtu të lidhur do të tërhiqen zvarrë në zjarrin e Xhehenemit. Ata do të ndëshkohen me ujë të valuar dhe me zjarr, flakët e të cilit do të shtohen fort e më fort. Pastaj, mes këtij ndëshkimi, u drejtohen fjalë torturuese e poshtëruese, duke u kujtuar *shirk*-un, mosbesimin dhe mohimin e tyre të shpalljeve dhe të profetëve të Zotit:

- “**Pastaj do të pyeten: “Ku janë ata që i adhuronit në vend të Allahut?”** – Kuptimi: A mund t'ju ndihmojnë ata tani? A mund t'jua largojnë apo lehtësojnë ndopak ndëshkimin?

- **“Ata do të thonë: “Na kanë humbur sysh!”** - Ata kanë humbur dhe nuk duken. Por edhe nëse do të ishin aty, kjo nuk do të sillte asnjë dobi. Pastaj ata përpiqen të mohojnë faktin që ishin idhujtarë dhe që adhuronin të tjerë ‘zota’ veç Allahut, të cilëve u luteshin e u kushtonin sakrifica:

- **“Jo, ne nuk kemi adhuruar asgjë më parë (që meriton të adhurohet).”** - Ka mundësi që, me këto fjalë, ata të mundohen të tregojnë se nuk ishin idhujtarë, duke menduar se kjo do t’i ndihmojë për të shpëtuar nga ndëshkimi. Por ka mundësi që kështu të deklarojnë kotësinë e adhurimeve të tyre, që ua përkushtonin zotave të rremë. Ky i fundit është kuptimi më i dukshëm i ajetit. Pra, ata e pranojnë se ishin të gabuar në dynja, kur zgjodhën të adhuronin zota të tjerë veç Allahut, sepse Allahu në të vërtetë nuk ka shok e partner në meritën e adhurimit. Ata do të pranojnë se ishin të gabuar që adhuronin diçka që nuk meritonte adhurimin. Këtë kuptim e mbështet edhe vijimi i ajetit, ku thotë i Lartësuar:

- **“Ja, kështu i çon Allahu në humbje jobesimtarët.”** - E tillë ishte edhe humbja e tyre në dynja. Ajo ishte e dukshme dhe e dallueshme nga të gjithë. Për këtë arsye, në Ditën e Gjykimit, edhe ata vetë do ta pranojnë se kanë qenë në humbje të qartë. Atë ditë do ta kuptojnë edhe më mirë fjalën e Allahut të Lartësuar: “Me të vërtetë, Allahut i përket gjithçka që është në qiej dhe gjithçka që është në Tokë. Ata të cilët adhurojnë idhuj në vend të Allahut, shkojnë pas hamendësimeve, dhe nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse gënjejnë.” [Junus 66]. Për këtë tregon gjithashtu edhe thënia e Allahut: “Nëse u luteni atyre, ata nuk e dëgjojnë lutjen tuaj; por, edhe sikur ta dëgjonin, ata nuk mund t’i përgjigjen (*lutjes suaj*). Në Ditën e Kijametit, ata do ta mohojnë adhurimin tuaj. Dhe askush nuk mund të ta thotë ty (*o njeri*), të vërtetën, siç ta thotë Ai, që është i Gjithëditur.” [Fatir 14]. Po kështu edhe në ajetin: “Thuaju atyre: “A nuk i shihni ata që i lusni në vend të Allahut? Më tregoni, çfarë kanë krijuar ata në Tokë? Apo, vallë, kanë marrë pjesë në krijimin e qiejve?! Më sillni ndonjë libër tjetër para këtij ose ndonjë gjurmë diturie (*nga Zoti*), nëse flisni të vërtetën!” Kush është më i humbur se ata të cilët, në vend të Allahut, u luten atyre që nuk mund t’u përgjigjen (*edhe sikur t’u luten*) deri në Kijamet?! Ata janë të paditur (*e të pafuqishëm t’u përgjigjen*) për lutjet e tyre. Dhe kur të mblidhen bashkë të gjithë njerëzit (*në ditën e Llogarisë*), ata (*idhujt*) do të jenë armiq të e tyre dhe do t’ua mohojnë adhurimin që u përkushtuan.” [Ahkaf 4 – 6]. Banorëve të Zjarrit u thuhet:

- **“Këtë e keni për shkak se gëzoheshit në tokë me padrejtësitë tuaja dhe mburreshit me to.”** – Kuptimi: Ky ndëshkim i llojlojshëm që po vuani ju jepet për shkak se ju gëzoheshit dhe krekoseshit pa të drejtë me të kotën ku ishit zhytur, si dhe me diturinë që zotëronit, e cila ishte në kundërshtim me diturinë që sollën profetët. Ju lëndoheshit e krekoseshit mes robve të Allahut, duke i kaluar kufijtë e Allahut,

duke cenuar të drejtat e tyre me armiqësinë dhe padrejtësit tuaja, si dhe duke mos iu bindur Allahut të Madhërishëm. Në fund të kësaj sureje, i Madhëruari thotë: “Kur u erdhën të dërguarit me Shenja të qarta, ata u mburën me diturinë e vet, por atëherë i goditi ai (*dënimi i Zotit*) me të cilin talleshin.” [Gafir 83]. Po kështu ndodhi edhe me Karunin: “Karuni ishte nga populli i Musait, por ai i kaloi kufijtë (*në padrejtësi*) kundër tyre. Ne i patëm dhënë aq shumë pasuri, saqë çelësat e tij mezi i bartnin edhe njerëzit më të fuqishëm. Populli i vet i tha atij: “Mos u gëzo tej mase, sepse Allahu nuk i ata që e teprojnë në gëzim!” [Kasas 76]. Kjo lloj kënaqësie, pra, meriton ndëshkim nga Allahu. Ndryshe ndodh me gëzimin e lëvdueshëm dhe të shpërblyeshëm, për të cilin Allahu i Madhëruar na urdhëron që ta kemi dhe ta kultivojmë në vetet tona, duke menduar dhe e kërkuar shpesh atë: “O njerëz! Ja ku ju erdhi Këshilla nga Zoti juaj dhe shërimi i asaj që gjendet në kraharorin tuaj. Ai është Udhëzim dhe Mëshirë për besimtarët. Thuaj: “Vetëm për Mirësinë e Allahut (*imanin*) dhe Mëshirën e Tij (*Kur'anin*) gëzohuni!” Kjo është shumë herë më e dobishme se ajo që ata grumbullojnë”. [Junus 57, 58]. Ky është gëzimi i lëvdueshëm: të gëzohesh me diturinë e dobishme e të vërtetë, si edhe me veprat e mira, që bëhen sipas saj dhe me sinqeritet për Allahun.

- **“Hyni tani në dyert e Xhehenemit! Aty do të jeni përgjithmonë. Sa i shëmtuar është vendi i kryeneçëve!”** - Secili grup të dënuarish, në varësi të padrejtësive që ka bërë, do të hyjë në shtresën e Zjarrit që meriton prej shtresave. Allahu i Madhëruar thekson: “Aty do të jeni përgjithmonë”, pra, nuk kanë për të dalë kurrë prej tij! Sa i keq është përfundimi i qafirëve kryeneçë e arrogantë! Ai është një fund poshtërues e përçmues! Atje do të burgosen dhe do të ndëshkohen, duke vuajtur sa në zjarrin përvëlues, e sa në të ftohtin e acartë të Xhehenemit.

Ajeti 77

77. Bëhu durimtar sepse Premtimi i Allahut është i Vërtetë! Ne ose do të bëjmë të shohësh (*ne këtë jetë*) diçka nga dënimi që u kemi premtuar atyre, ose do ta marrim shpirtin tënd (*para ndëshkimit të tyre*). Sidoqoftë, ata tek Ne do të kthehen.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Bëhu durimtar sepse Premtimi i Allahut është i Vërtetë!”** – Kuptimi: Bëj durim, o i Dërguar! Bëj durim gjatë ftesës së popullit tënd dhe qëndro i patundur përballë mundimeve që ata të sjellin. Për të forcuar durimin, mbështetu te besimi yt. Besimi është ndihma dhe ushqimi kryesor për durimin, sidomos besimi në premtimin e vërtetë të Allahut. Përqendrohu në fjalën e Allahut: “Pa dyshim, premtimi i Allahut është i vërtetë.” Atëherë, le të jetë ky premtim i vërtetë i Allahut lehtësim dhe qetësim për zemrën tënde, le të jetë ilaç për plagët dhe vështirësitë e rrugës. Ky besim të lehtëson që të jesh i qëndrueshëm dhe i durueshëm në rrugën e vështirë të davetit. Allahu i Lartësuar premtonte se do ta ndihmojë Profetin e Tij, do të bëjë që të triumfojë feja e Tij dhe do ta lartësojë Fjalën e Tij. Ai do t’u dhurojë fitore Profetit dhe pasuesve të tij si në dynja, edhe në ahiret. Le të jetë, gjithashtu, si lehtësim e mbështetje edhe ndëshkimi i armiqve të tyre në dynja dhe në ahiret. Ndëshkimi që Zoti u jep jobesimtarëve dhe armiqve të Islamit le të jetë qetësim për zemrat e besimtarëve, le të jetë lehtësim për të qenë të durueshëm në rrugën e drejtë, si dhe tregues i qartë se i Madhëruari kujdeset për besimtarët dhe i mbështet ata në rrugën e tyre. Më tej, i Lartësuar thotë:

- **“Ne ose do të bëjmë të shohësh (*ne këtë jetë*) diçka nga dënimi që u kemi premtuar atyre, ose do ta marrim shpirtin tënd (*para ndëshkimit të tyre*). Sidoqoftë, ata tek Ne do të kthehen.”** - Ky është premtimi i Allahut, që duhet t’i qetësojë zemrat tuaja. I Madhëruari premtonte se ose do t’i godasë me ndonjë ndëshkim,

që do të dëshmohej nga Profeti, ose do ta marrë Profetin para ndëshkimit të tyre. Por gjithsesi ata: "...tek Ne do të kthehen". Dhe kur të kthehen tek Zoti, Ai do t'i japë secilit atë që meriton, sipas veprave të tyre. Ata kurrë nuk mund t'i shpëtojnë llogarisë së të Drejtit, të Gjithëditurit, të Plotpushtetshmit, që thotë: "Kurrësesi mos mendo se Allahu është i pakujdesshëm ndaj veprimeve të keqbërësve! Ai vetëm është duke u dhënë afat deri në Ditën, kur sytë të shtangen nga tmerri." [Ibrahim 42]. Pas këtyre porosive të mrekullueshme dhe pas premtimeve qetësuese dhe inkurajuese për të qenë i patundur në rrugën e daveitit, i Madhëruari vijon përsëri ta qetësojë dhe t'i japë forcë Profetit të Tij, duke i kujtuar vëllezërit e tij profetë:

Ajeti 78

78. Ne, edhe para teje kemi dërguar Profetë. Për disa prej tyre të kemi treguar, e për disa prej tyre nuk të kemi treguar. Asnjë profet nuk mund të sillte ndonjë argument përveçse me lejen e Allahut. Por kur vinte urdhri i Allahut, çështja vendosej me drejtësinë e atëherë, ithtarët e së kotës shkatërroheshin.

Shpjegimi i ajeteve

- "Ne, edhe para teje kemi dërguar Profetë. Për disa prej tyre të kemi treguar, e për disa prej tyre nuk të kemi treguar." - Kuptimi: Janë të shumtë profetët që u dërguan, me qëllim që t'i ftonin popujt e tyre në adhurimin e Allahut si të Vetëm e të Pashoq, duke iu nënshtruar e përkushtuar vetëm Atij. Ata duruan edhe përballë mundimeve më të mëdha prej popujve të tyre. Historitë e shumë prej tyre iu rrëfyen Muhamedit (a.s.), ashtu siç pati edhe histori të të dërguarve të tjerë, që atij nuk iu rrëfyen. Të gjithë profetët ishin thjesht zbatues të urdhrave e porosive të Zotit; ata ishin përcjellës besnikë të mesazhit të Tij. Ata ishin thjesht njerëz që Zoti i ngarkoi me detyrën e profetësisë. Ata nuk kishin në dorë asnjë lloj pushteti, ndërsa mrekullitë që u shfaqën në duart e

tyre ishin thjesht shenja të dhëna nga Zoti, sikurse thotë i Madhëruari më pas:

- "Asnjë profet nuk mund të sillte ndonjë argument përveçse me lejen e Allahut."

Të gjitha mrekullitë dhe shenjat madhështore, të shikueshme apo të dëgjueshme, të gjitha argumentet tekstuale e logjike janë vetëm nga Allahu i Madhëruar. Ato jepen si mbështetje për Profetin dhe si shenja që ai flet me urdhër nga Allahu. Ato janë mëse të mjaftueshme që popujt të besojnë, por zullumqarët, të cilët thjesht donin të refuzonin besimin, kërkonin argumente, shenja e mrekulli të veçanta, sipas dëshirave të tyre. Ata i kërkonin mrekullitë jo për të besuar dhe për t'u bindur, por thjesht për të refuzuar të vërtetën dhe për të justifikuar mosbesimin e tyre. Për këtë arsye, mbi ta goditi fort ndëshkimi i Allahut. Mrekullitë e profetëve janë tregues i mjaftueshëm për besnikërinë e tyre dhe vërtetësinë e mesazhit të tyre. Ato janë shenja të jashtëzakonshme të dhëna nga Zoti. Vetë profetët nuk kanë në dorë asnjë fuqi për të sjellë ndonjë mrekulli. Ai që nuk do të besojë, nuk ka për të besuar, edhe sikur t'i jepen të gjitha shenjat që kërkon, por të mos harrojë se do të vijë dita kur të bëhet ndarja e drejtë mes profetëve dhe popujve. I Madhëruari thotë:

- "Por kur vinte urdhri i Allahut, çështja vendosej me drejtësinë e atëherë, ithtarët e së kotës shkatërroheshin."

- Pra, kur të vijë dita që do të bëhet gjykimi i drejtë mes profetëve dhe popujve të tyre, e vërteta do të dalë në shesh. Pas këtij gjykimi të drejtë, i Madhëruari do të shpërblejë profetët dhe pasuesit e tyre, ndërsa mohuesit do të humbasin dhe do të dëshpërohen shumë. Këta të fundit i Madhëruari i ka përshtuar si "ithtarët e të kotës". Dituria dhe veprat e tyre janë të kota, ashtu sikurse edhe qëllimet e tyre. Le të kenë kujdes ata që dëgjojnë këtë Kur'an, ata të cilët dëgjojnë dhe dinë për Shpalljen që solli Muhamedi (a.s.), dhe të mos vazhdojnë në rrugën e të shkatërruarve e të humburve. Nëse vazhdojnë në kotësinë e tyre, edhe këta do

t'i presë i njëjti ndëshkim dhe dëshpërim si popujt e shkuar. Nëse nuk pasojnë të vërtetën, atëherë nuk ka më mirësi tek ta. Të tillët nuk kanë ndonjë premtim nga Zoti se do të jenë të shpëtuar dhe të ruajtur nga ndëshkimi.

Ajetet 79 – 81

79. Është Allahu Ai që i krijoi kafshët për ju, që disa t'i përdorni për ngarkesë e disa të tjera për ushqim.

80. Ju keni edhe dobi të tjera nga ato dhe përmes tyre plotësoni ndonjë nevojë. Njëpërmjet tyre dhe anijeve ju udhëtoni.

81. Ai ju mundëson t'i shihni gjithmonë Shenjat e Tij. Atëherë cilën shenjë të Allahut mohoni ju?

Shpjegimi i ajeteve

- **“Është Allahu Ai që i krijoi kafshët për ju, që disa t'i përdorni për ngarkesë e disa të tjera për ushqim.”** - Allahu i Madhëruar u përkujton robve mirësitë e Tij, mes të cilave edhe kafshët që u ka vënë në zotërim. Ato përdoren si kafshë shpine, për të mbajtur peshat e rënda e për transport, por edhe si ushqim, duke konsumuar mishin, qumështin apo vezët e tyre. Po ashtu, lëkura, leshi apo pendët përdoren për veshje apo për të mbajtur trupin ngrohtë. Njerëzit shfrytëzojnë në dobi të tyre çdo gjë të kafshëve.

- **“Ju keni edhe dobi të tjera nga ato dhe përmes tyre plotësoni ndonjë nevojë.”** – Kafshët shërbejnë për transport, për të udhëtuar në vende të largëta. Kështu, ato plotësojnë nevojat dhe dëshirat e njerëzve.

- **“Njëpërmjet tyre dhe anijeve ju udhëtoni.”** – Kuptimi: Ju lëvizni e bartni mirësitë e Zotit njëpërmjet mjeteve tokësore dhe atyre detare. Është Ai që i lehtësoi për ju kushtet për funksionimin e atyre mjeteve.

- **“Ai ju mundëson t'i shihni gjithmonë Shenjat e Tij.”** – Ai na mundëson të shohim shenjat që tregojnë për njëshmërinë e Tij në meritën e adhurimit, ashtu si edhe për emrat e cilësive të Tij të mrekullueshme. Pa dyshim, sjellja dhe ekzistenca e këtyre shenjave përreth nesh dhe në vetet tona është nga mirësitë më të mëdha që na i ka

dhuruar Allahu i Madhëruar. Të gjitha mirësitë që na i ka lehtësuar dhe dhuruar Allahu janë të mjaftueshme që ne të jemi mirënjohës dhe lavdërues të Tij. Por kur Allahu i Madhëruar na udhëzon që ne t'i vështrojmë dhe të meditojmë në to, kur na i numëron dhe vë më në dukje, atëherë edhe kjo është një mirësi shumë e madhe, sepse na bën të mendojmë, të shtojmë njohuritë tona rreth Zotit, dhe si rrjedhim do ta kujtojmë më shumë e do ta duam e adhurojmë ashtu sikurse Ai na mëson.

- **“Atëherë cilën shenjë të Allahut mohoni ju?”** - Cilën shenjë a mirësi të Allahut po mohoni?! Ju edhe në veten tuaj jeni të bindur se të gjitha mrekullitë dhe mirësitë vijnë prej Allahut. Atëherë, mospranimi i kësaj të vërtete është i pakuptimtë, dhe po ashtu është edhe mosmirënjohja juaj dhe mosnënshtrimi ndaj Atij që jua dhuroi. Njerëzit e mençur duhet të bëjnë maksimumin për ta adhuruar Allahun, Dhuruesin e çdo mirësie, duke iu bindur dhe duke iu përkushtuar vetëm Atij dhe shërbimit ndaj Tij.

Ajetet 82 – 85

82. A nuk udhëtojnë ata nëpër Tokë dhe të shohin se si qe fundi i atyre që jetuan më parë? Ata qenë më shumë dhe më të fortë për gjurmët që kanë lënë në tokë, por atyre nuk u bënë aspak dobi ato që kishin fituar.

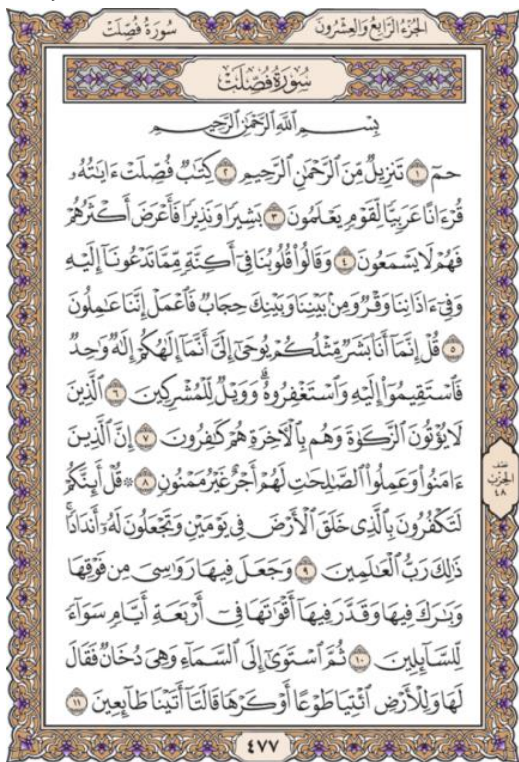
83. Kur u erdhën të dërguarit me Shenja të qarta, ata u mburën me diturinë e vet, por atëherë i goditi ai (dënimi i Zotit) me të cilin talleshin.

84. Dhe kur e panë Dënimin Tonë, thanë: “Ne i besojmë Allahut, që është Një dhe i mohojmë ata që i adhuronim veç Tij”.

85. Por besimi i tyre pasi panë dënimin Tonë, nuk u bëri dobi. I tillë është ligji i Allahut që ka vepruar ndaj robve të Tij. Dhe kështu u shkatërruan mohuesit e Allahut.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“A nuk udhëtojnë ata nëpër Tokë...”** - Allahu i Madhëruar drejtohet mohuesve të profetëve dhe të shpalljeve hyjnore e u thotë

që të udhëtojnë nëpër botë ose të studiojnë për historinë e saj. Le të pyesin njerëzit e dijsëm apo të shikojnë vetë shenjat e lëna nga Zoti në vende të ndryshme. Le t'i shohin me kujdes ato, për të nxjerrë mësim dhe me synimin e mirë për të kuptuar të vërtetën.

- **“...dhe të shohin se si qe fundi i atyre që jetuan më parë? Ata qenë më shumë dhe më të fortë për gjurmët që kanë lënë në tokë,...”** - Të tillë ishin popujt e Adit, Themudit etj. Ata ishin më të mëdhenj, më të fuqishëm dhe më të pasur se ata të mëvonshmit. Ata lanë shumë gjurmë të dukshme në këtë botë, si ndërtesa të mëdha dhe kështjella të larta. Ata lanë pas pasuri e toka të begatshme.

- **“...por atyre nuk u bënë aspak dobi ato që kishin fituar.”** - Kur u zbatua vendimi i Zotit për të ndëshkuar ata, atyre nuk iu bëri aspak dobi fuqia dhe pushteti i tyre. Ata nuk mund të shpëtonin kursesi nga ndëshkimi duke dhënë pasuritë e tyre. Edhe kështjellat apo ushtritë që kishin nuk mundën t'i mbronin nga ndëshkimi i Zotit. Pastaj i

Madhëruari përmend krimin e tyre, për shkak të të cilit merituan atë që merituan:

- **“Kur u erdhën të dërguarit me Shenja të qarta, ata u mburën me diturinë e vet,...”** - Kur profetët e Zotit sollën libra hyjnorë, mrekullitë madhështore dhe diturinë e dobishme, nëpërmjet së cilës mund të dallonin udhëzimin e drejtë nga devijimi dhe të vërtetën nga e kota, pabesimtarët u vetëkënaqën me diturinë që kishin, edhe pse ajo ishte në kundërshtim me fenë e Zotit dhe me diturinë e sjellë nga profetët. Kuptohet lehtë se ky gëzim i tyre me njohuritë që kishin ishte vetëkënaqësi e tepruar. Nga ana tjetër, ajo tregonte për armiqtësinë dhe urrejtjen e madhe të tyre për të vërtetën me të cilën erdhën profetët. Ata i trumbetonin idetë e tyre sikur ishin e vërteta e sigurt, që duhet mbrojtur e pasuar. Këtu futen edhe idetë e filozofisë greke, nëpërmjet të cilave disa njerëz përpiqen që të hedhin poshtë ajetet kuranore ose që të zbehin rëndësinë dhe vlerën e Librit të Allahut në zemrat e robve. Sipas tyre, dituria e sigurt e Kur'anit mund të vihet në dyshim. Për ta është më e pranueshme që të pranosh logjikën e mendjelehtëve, të cilët mbështeten në rregulla të kota, që i vendosin vetë dhe i besojnë si të mirëqena. Ky këmbim konsiderohet si mohimi më i madh i Shpalljes së Allahut dhe si armiqtësi e hapur ndaj saj. Por Allahu është Mbrojtësi dhe Ndhimëtar i mirë kundër mohuesve e refuzuesve të së vërtetës.

- **“...por atëherë i goditi ai (dënimi i Zotit) me të cilin talleshin.”** - Mbi ta zbriti ndëshkimi, për shkak të shpërfilljes dhe talljes me shenjat dhe Shpalljen e Zotit.

- **“Dhe kur e panë Dënimin Tonë, thanë: “Ne i besojmë Allahut, që është Një dhe i mohojmë ata që i adhuronim veç Tij”.**” - Kur të tillët të shohin ndëshkimin, ata do të pranojnë besimin e drejtë në Allahun, por kjo nuk do t'ju vlejë, sepse koha për pendim dhe besim përfundon me vdekjen. Ata do të distancohen nga idhujt ose gjithçka që kanë adhuruar në dynja, veç Allahut të Madhëruar. Po ashtu, ata do të pendohen

për çdo dituri e vepër që binte ndesh me mësimet dhe udhëzimet e profetëve të Zotit.

- **“Por besimi i tyre pasi panë dënimin Tonë, nuk u bëri dobi. I tillë është ligji i Allahut që ka vepruar ndaj robve të Tij.”**

- Por besimi dhe pendimi i tyre nuk u vlen në atë çast. Ky është rregulli i pandryshueshëm, që ka vendosur Zoti. Besimi i mohuesve në momentet e zbritjes së ndëshkimit është i pavlefshëm. Ai tashmë nuk i shpëton më nga ndëshkimi i Zotit, sepse është besim i detyruar, dhe jo besim me zgjedhje të lirë. Ai është tashmë besim i diçkaje të dukshme nga shqisat. Ndërsa besimi i vërtetë dhe i saktë, që i sjell dobi njeriut, është besimi me zgjedhje të lirë dhe besimi në gjërat dhe çështjet që nuk dëshmojnë nga shqisat. Gjithashtu, kusht për vlefshmërinë e imanit është që të ndodhë para se të vijë shenjat e dukshme të ndëshkimit dhe para se të vijë Dita e Gjykimit (ose disa nga shenjat e afrimit të saj).

- **“Dhe kështu u shkatërruan mohuesit e Allahut.”** - Pikërisht në këtë kohë, kur të vuajnë ndëshkimin e madh, qafirët do të binden për humbjen dhe dështimin e tyre. Ata tashmë kanë humbur fenë, dynjanë dhe ahiretin e tyre. Por humbja e mirësive nuk do të jetë e vetmja gjë që i pret. Ata do të hidhen në ndëshkimin më të rëndë, që do ta vuajnë në përjetësi.

Këtu përfundon edhe tefsiri i sures “El mu'min” (besmtari) 8, me mirësinë, butësinë dhe ndihmën e Allahut të Madhëruar.

**Surja 41 - Fussilet (mekase) 54 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 - 8**

1. Ha, Mim.
2. Kjo është Shpallje prej të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit.
3. Një Libër, ajetet e të cilit janë shpjeguar me hollësi, një Kur'an në arabisht, për njerëzit që kuptojnë,

4. Që jep sihariqe dhe paralajmërime, por shumica e tyre (njerëzve) i kthejnë shpinën dhe nuk dëgjojnë.

5. Ata thonë: “Zemrat tona janë të mbyllura për (të pranuar) atë që ti na fton, veshët tanë janë shurdhuar keq dhe ndërmjet nesh dhe teje ka një perde. Prandaj ti vepro siç do vetë, kurse ne do vazhdojmë me tonën!”

6. Thuaj: “Unë jam veçse një njeri, sikurse edhe ju. Mua më shpallet se Ai që meriton adhurimin tuaj është Allahu Një dhe i Vetëm. Prandaj i qendroni besnikë Atij dhe kërkoni falje prej Tij! Mjerë për ata, që adhurojnë zota të tjerë veç Tij,
7. e që nuk e japin zekatin dhe mohojnë edhe Jetën Tjetër.

8. Nuk ka dyshim se ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira kanë shpërblim të pandërprerë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ha, Mim. Kjo është Shpallje prej të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit.”** - Allahu i Lartësuar u tregon besimtarëve, adhuruesve të Tij, se ky Kuran i bukur dhe madhështor është Shpallje e Atij, që është *El Rahman* dhe *El Rahim*, i Gjithëmëshirshmi e Mëshirëploti. Mëshira e Allahut ka përfshirë gjithçka. Ndër shenjat më të mëdha të mëshirës së Tij është edhe shpallja e Kur'anit madhështor. Dituria, udhëzimi, drita, shërimi, mëshira dhe mirësitë e këtij libri janë aq të shumta dhe të mrekullueshme, sa që ai e meriton të quhet si begatia dhe bekimi më i madh që i është dhuruar botës dhe robve. Ai është rruga drejt lumturisë në dynja dhe ahiret. Më pas, Allahu i Lartësuar e lëvdon këtë libër, duke treguar se ai është shpallur në formën më të plotë dhe më të bukur:

- **“Një Libër, ajetet e të cilit janë shpjeguar me hollësi, një Kur'an në arabisht...”** – Kur'ani ka shtjelluar dhe sqaruar çdo çështje në mënyrë të plotë. Ajeti tregon se sqarimi i çështjeve të përmendura në këtë libër është i tërësishëm, duke përmendur çdo element të nevojshëm për të treguar vërtetësinë e gjërave.

Gjithashtu, Kur'ani është në arabisht, me një gjuhë të pastër, të qartë e të plotë.

- **“...për njerëzit që kuptojnë,”** – Ashtu sikurse janë të qarta fjalët dhe shprehjet e Kur'anit, po ashtu janë të qarta edhe kuptimet e përnxjerra prej tij. Në këtë mënyrë, ata që dinë do të mund të dallojnë udhën e drejtë nga e gabuara ose të vërtetën nga e kota. Ndërsa për injorantët, ky libër nuk bën dobi, por përkundrazi, ua shton humbjen, devijimin dhe verbërinë. Nga fjala e Zotit përfitojnë të diturit, ndërsa mohuesit e të padrejtët nuk përfitojnë prej saj, sikurse thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: “Nuk ka dyshim se për ata që mohojnë Besimin, është njëlloj: i paralajmërove apo nuk i paralajmërove, ata nuk besojnë. Allahu ua ka vulosur zemrat dhe të dëgjuarit e tyre dhe në shikimet e tyre ka perde. Ata do të kenë dënim të madh.” [Bekare 6 - 7].

- **“Që jep sihariqe dhe paralajmërimi, por shumica e tyre (njerëzve) i kthejnë shpinën dhe nuk dëgjojnë.”** – Kur'ani i përgëzon ata që e pranojnë dhe zbatojnë atë për shpërblime të shumta në dynja dhe ahiret. Por ai edhe paralajmëron për dënime të dhimbshme në jetën e dynjasë dhe në ahiret ata që e shpërfillin dhe nuk e vënë në zbatim. Megjithëse cilësitë e këtij libri bëjnë që ai të pranohet, të respektohet, të besohet dhe të zbatohet lehtësisht, shumica e krijesave i kthejnë shpinën atij me mendjemadhësi dhe mospërfillje. Ata nuk e dëgjojnë Kur'anin, me kuptimin që nuk e pranojnë atë, edhe pse mund ta dëgjojnë me veshë atë. Ose dëgjimi i tyre nuk u sjell dobi, madje zhvleftëson çdo lloj justifikimi para Zotit për moszbatimin e porosive të Tij.

- **“Ata thonë: “Zemrat tona janë të mbyllura për (të pranuar) atë që ti na fton, veshët tanë janë shurdhuar keq...”**”

- Kundërshtarët dhe armiqtë e së vërtetës, duke treguar shkakun e mospërfitimit prej ajeteve të Kur'anit, thonë: Zemrat tona janë të mbyllura, të kyçura e të vulosura, prandaj ne nuk mund ta kuptojmë dhe pranojmë atë. Veshët tanë – thonë ata - janë bllokuar,

prandaj nuk mund t'i dëgjojmë porositë e Allahut.

- **“...dhe ndërmjet nesh dhe teje ka një perde.”** – Kuptimi: Ne nuk mund të shohim. Në këtë mënyrë, ata shfaqin armiçësi të hapur ndaj Profetit (a.s.) dhe Shpalljes hyjnore. Nga ana tjetër, ata shprehin vetëkënaqësinë me gjendjen në të cilën ndodhen:

- **“...Prandaj ti vepra siç do vetë, kurse ne do vazhdojmë me tonën!”** - Kuptimi: Ashtu sikurse ti je i kënaqur me veprat dhe përkushtimin në fenë tënde, edhe ne jemi të kënaqur me veprat në fenë tonë. Ky është tregues i humbjes së tyre të thellë, të cilën e shohin si lumturi dhe mirësi. Ata e shesin imanin për të blerë kufrin dhe sakrifikojnë ahiretin për të fituar diçka nga kjo dynja.

- **“Thuaj: “Unë jam veçse një njeri, sikurse edhe ju. Mua më shpallet se Ai që meriton adhurimin tuaj është Allahu Një dhe i Vetëm...”**” - Kuptimi: Thuaju atyre, o Profet, se kjo është detyra ime dhe këto janë cilësitë e mia. Unë jam një njeri, ashtu si ju, dhe nuk kam në dorë asnjë çështje. Edhe ndëshkimi, që ju e kërkon me ngulm që t'ju përshpejtohet dhe ta shihni me sy, nuk është në dorën time. E vetmja veçori me të cilën Zoti më ka dalluar mua mbi ju, është shpallja e Kur'anit dhe Urtësisë, për të cilët më ka urdhëruar që të jetoj sipas tyre dhe t'ju ftoj edhe ju ta bëni një gjë të tillë.

- **“...Prandaj i qendroni besnikë Atij dhe kërkon falje prej Tij!”** - Kuptimi: Ndiqni rrugën e qartë dhe të drejtë, që ju çon drejt Zotit të Lartësuar, duke pohuar dhe besuar çdo lajm që Ai kumton, dhe duke ruajtur kufijtë e Tij, me zbatimin e urdhrave dhe largimin nga ndalesat, në shenjë dëshurie, nënshtrimi dhe madhërimi për Të. Vetëm kështu mund të quheni të përqendruar në rrugën e drejtë të Zotit. Në ajet thuhet: “...përqendrohuni në rrugën drejt Tij”, që nënkupton pajisjen me sinqeritet për Allahun e Madhëruar. Pra, shërbestarët e ahiretit duhet që me punën e tyre të synojnë vetëm kënaqësinë e Allahut të Madhëruar. Qëllimi i tyre i vetëm të jetë arritja e takimit

me Allahun e Lartësuar dhe me Xhenetin e Tij, vendin ku Allahu do t'i begatojë me bujarinë e Tij. Në këtë mënyrë, pra, duke punuar sipas Shpalljes dhe porosisë së Zotit dhe duke i kryer këto punë me sinqeritet vetëm për të kënaqur Zotin, veprat e tyre do të jenë të mira, të pranueshme dhe të shpërbljeshme. Në të kundërt, nëse njëri nga këto kushte cenohet, veprat e tyre do të jenë të kota dhe të pavlefshme. Megjithatë, robi patjetër do të cenojë kushtet e qëndrueshmërisë ose duke lënë ndonjë urdhër pa kryer ose duke bërë ndonjë haram. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar porositi që këto mangësi të kurohen me kërkim faljeje dhe pendim të sinqertë sa herë që të ndodhin. Pastaj i Lartësuar i kërcënon ata që largohen nga rruga e drejtë, duke thënë:

- **“Mjerë për ata, që adhurojnë zota të tjerë veç Tij, e që nuk e japin zekatin dhe mohojnë edhe Jetën Tjetër!”** - Mjerë për ata të cilët adhurojnë idhuj, të cilët nuk kanë në dorë as dëm e as dobi, as vdekje, as jetë e as ringjallje. Ata jo vetëm që nuk e pastrojnë vetveten, por zhyten më thellë në llumin dhe pisllekun e idhujtarisë e mosbindjes. Ata nuk e pastrojnë veten nëpërmjet teuhidit, nuk e pastrojnë veten duke u pajisur me sinqeritet ndaj të vetmit Zot që meriton adhurimet, ndaj Allahut të Gjithëmëshirshëm. Ata nuk falin namaz dhe nuk japin zekatin. Ata nuk tregojnë bamirësi me krijesat, duke i ndihmuar dhe udhëzuar drejt. Përveç këtyre cilësive të ulta, ata nuk besojnë se do të ringjallen dhe as në ekzistencën e Xhenetit dhe Xhehenemit. Për këtë arsye, ata jepen tërësisht pas gjërave që i dëmtojnë dhe që do i dëshpërojnë në ahiret. Pasi foli për mohuesit, Allahu i Madhërishtëm vijon me besimtarët, duke përshkruar cilësitë e tyre dhe shpërblimin që i pret:

- **“Nuk ka dyshim se ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira kanë shpërblim të pandërprerë.”** - Ata që besojnë Kur'anin dhe gjithçka që mëson ai, pastaj e vërtetojnë këtë besim me vepra të mira, të sinqerta dhe

në përputhje me porositë e Zotit të tyre, përgëzohen me një shpërblim të madh, i cili kurrë nuk ka për t'u ndërprerë dhe as për të mbaruar. Ai do të jetë i vazhdueshëm gjatë gjithë kohës, në përjetësi, madje do të shtohet dhe do të zbukurohet gjithnjë e më shumë në çdo çast që kalon. Në Xhenet do të kenë të gjitha llojet e kënaqësive dhe mirësive, që ata t'i shijojnë dhe dëshirojnë.

Ajetet 9 – 12

9. Thuaju: “A ju jeni ata që nuk i besoni Atij, që e krijoi Tokën për dy Ditë dhe i shoqëroni Atij shok?! Ai është Zoti i botëve.

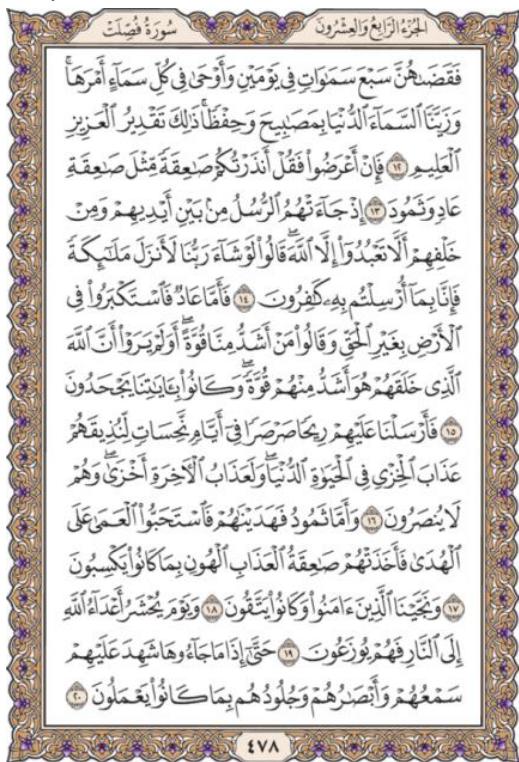
10. Është Ai që vuri në Tokë male të fuqishme, e bekoj atë (Tokën) me të mira dhe brenda katër Ditëve përcaktoi të gjitha kushtet për të jetuar në të.” Ky është shpjegimi për ata që pyesin.

11. Më pas, Ai iu drejtua qiellit, i cili ishte si tym dhe i tha atij dhe Tokës: “Bindjuni urdhrit Tim, me hir a me pahir!” Të dy (Qielli dhe Toka) thanë: “Po, i bindemi me dëshirë.”

12. Ai krijoi shtatë qiej brenda dy Ditëve, duke i caktuar secilit qiell detyrën dhe urdhrin e tij. Dhe Ne e zbukuruam Qiellin më të afërt me drita dhe e bëmë të mbrojtur. I tillë është Krijimi (e përcaktimi) i të Plotfuqishmit të Gjithëditur.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Thuaju: “A ju jeni ata që nuk i besoni Atij, që e krijoi Tokën për dy Ditë dhe i shoqëroni Atij shok?! Ai është Zoti i botëve. Është Ai që vuri në Tokë male të fuqishme, e bekoj atë (Tokën) me të mira dhe brenda katër Ditëve përcaktoi të gjitha kushtet për të jetuar në të.” Ky është shpjegimi për ata që pyesin.”** – Kjo është një pyetje, që tregon habi, por edhe ndalesë nga krimi që bëjnë qafirët, të cilët adhurojnë idhuj, duke iu përlurur e duke i barazuar me Allahun e Madhërishtëm, Mbretëruesin Bujar, i Cili e krijoi Tokën vetëm për dy ditë, pastaj e sheshoi atë për dy ditë të tjera, duke vendosur malet si shtylla, të cilët e mbajnë Tokën të

qëndrueshme nga dridhjet dhe lëvizjet. Krijimi i saj u plotësua më tej, duke nxjerrë bimësinë e çdo gjë tjetër. E gjithë kjo ndodhi në katër ditë, për ta ditur ata që pyesin rreth krijimit të saj. E kush mund të përgjigjet më mirë se i Gjithëdituri e i Plotpushtetshmi? Ky është një fakt i vërtetë, i cili nuk ka as mangësi dhe as shtesa. Pas krijimit të Tokës, Allahu iu drejtua krijimit të qiellit, i cili ishte tym. Pastaj u tha qiellit dhe Tokës:

- **“Më pas, Ai iu drejtua qiellit, i cili ishte si tym dhe i tha atij dhe Tokës: “Bindjuni urdhrit Tim, me hir a me pahir!”** - Ky është një urdhër që duhet të shkojë në vend dhe të ekzekutohet në çdo mënyrë.

- **“Të dy (Qielli dhe Toka) thanë: “Po, i bindemi me dëshirë.”** – Kuptimi: Ne kurrsesi nuk mund të dëshirojmë diçka që kundërshton dëshirën dhe urdhrin Tënd, o Zot. Ne nënshtrohemi vullnetarisht e me dëshirë. Kështu u kompletua krijimi i qiejve dhe Tokës në gjashtë ditë të plota, duke filluar nga dita e diel e duke përfunduar ditën e premte. Edhe pse fuqia e Zotit është

aq e madhe sa të krijojë gjithçka në një çast të vetëm, edhe pse Ai është i Plotpushtetshëm për gjithçka, Ai gjithashtu është i Urtë, i Butë e i Mëshirshëm. Prej mëshirës dhe butësisë së Tij, Ai vendosi që krijimi i botës të jetë në këtë mënyrë dhe kohë. Nga ajeti: “Më pas, Ai iu drejtua qiellit, i cili ishte si tym dhe i tha atij dhe Tokës: “Bindjuni urdhrit Tim, me hir a me pahir!”, kuptohet se Allahu i Lartësuar e ka krijuar qiellin pas krijimit të Tokës. Ndërsa në suren Naziat, Allahu i Lartësuar thotë: “...e pastaj tokën e sheshoi...”. Në pamje të parë duket sikur këto dy ajete janë në kundërshtim me njëri-tjetrin. Por, pa dyshim, në Librin e Zotit nuk mund të gjesh kurrë kundërshtime e kundërthënie. Shpjegimi për këtë është se – ashtu siç thonë shumë komentues të Kur'anit, – vërtet që krijimi i Tokës si trup qiellor ka ndodhur para krijimit të qiejve, ashtu sikurse thuhet në këtë sure, por shtrimi dhe përgatitja e saj, duke e nxjerrë bimësinë, ujin etj., ka ndodhur pas krijimit të qiejve, sikurse thuhet në suren Naziat: “A është më i rëndë krijimi juaj apo ai i qiellit? Ai e ndërtoi atë. E ngriti kupën e tij dhe e përsosi. Natën ia errësoi e ditën ia ndriçoi. E pastaj tokën e sheshoi. Nxori prej saj ujin dhe kullotat e saj, kurse malet ia përforcoi, si furnizim për ju dhe për kafshët tuaja.”. Edhe në këtë ajet nuk thuhet: “E pastaj Tokën e krijoi”, por thuhet: “E pastaj Tokën e sheshoi...”. Pra, pas krijimit të qiellit, ka ndodhur shtrimi i tokës dhe jo krijimi i saj.

- **“Ai krijoi shtatë qiej brenda dy Ditëve, duke i caktuar secilit qiell detyrën dhe urdhrin e tij. Dhe Ne e zbukuruam Qiellin më të afërt me drita dhe e bëmë të mbrojtur. I tillë është Krijimi (e përcaktimi) i të Plotfuqishmit të Gjithëditur.”** - Për çdo qiell u dhanë urdhra dhe u caktuan ato që ishin të nevojshme, ashtu sikurse di të vendosë më i Urti. Ndërsa qielli i dynjasë u zbukuru me yje, nëpërmjet të cilëve krijesat ndriçohen dhe udhëzohen në errësirë. Yjet janë zbukurim për qiellin e errët, por shërbejnë edhe si

gjuajtës për shejtanët e mallkuar, për të mos i lejuar që të dëgjojnë dhe të vjedhin nga lajmet e qiellit. Toka dhe qielli me gjithçka mes tyre u krijuan sipas përcaktimit të Krenarit të Gjithëditur. Me krenarinë dhe pushtetin e Tij të plotë, Ai i nënshtroi krijesat e tashmë administron çështjet e tyre. Ndërsa me dijen e Tij, Allahu i ka përfshirë të gjitha krijesat, të dukshmet dhe të padukshmet. Megjithatë, politeistët i largohen përkushtimit me sinqeritet ndaj Zotit të Madhërishëm, që është i Vetëm dhe Ngadhënjimtar mbi gjithçka. Allahut i janë nënshtuar të gjitha krijesat dhe çdo gjë funksionon sipas përcaktimit dhe dëshirës së Tij, por, në vend të Tij, mushrikët adhurojnë idhuj. Ky shkëmbim është tepër i çuditshëm, kur dihet se idhujt e tyre kanë cilësi të mangëta e të ulëta. Sidoqoftë, nëse vazhdojnë në kundërshtimin dhe mohimin e tyre, për ta nuk ka shpagim tjetër veç ndëshkimit në këtë jetë dhe në jetën tjetër.

Ajetet 13 – 14

13. Por në qoftë se ata shmangen, ti thuaju: “Ju paralajmëroj për një rrufe, si rrufeja e Adit dhe Themudit.”

14. Kur atyre u erdhën të dërguarit në çdo kohë, duke i këshilluar: “Mos adhuroni asgjë tjetër përveç Allahut”, ata thanë: “Po të donte Zoti ynë, do të dërgonte melekë (të na këshillonte). Prandaj ne nuk i besojmë mesazhit që përcillni ju.”

Shpjegimi i ajeteve

- “Por në qoftë se ata shmangen, ti thuaju: “Ju paralajmëroj për një rrufe, si rrufeja e Adit dhe Themudit.”

- Nëse edhe pas përmendjes së cilësive të larta të Kur'anit dhe cilësive të Allahut të Madhërishëm, ata do vazhdonin në mohimin dhe kundërshtimin e tyre, atëherë do të paralajmëroheshin për një ndëshkim të dhimbshëm dhe shfarosës, të ngjashëm me ndëshkimin e popujve Ad dhe Themud. Këta dy popuj të njohur u ndëshkuan ashpër, për shkak të padrejtësisë së tyre me mohimin e profetëve dhe të shpalljeve të Zotit.

- “Kur atyre u erdhën të dërguarit në çdo kohë, duke i këshilluar: “Mos adhuroni asgjë tjetër përveç Allahut”, ata thanë:...” – Pra, të dërguarit e Zotit shkonin njëri pas tjetrit, për t’u kujtuar Zotin dhe për t’i ftuar në adhurimin e Tij. Mesazhi i të gjithë profetëve ka qenë i njëjtë: Mos adhuroni asgjë tjetër veç Allahut. Ata kanë urdhëruar për sinqeritet ndaj Allahut dhe kanë ndaluar nga idhujtaria, me të gjitha format dhe rrugët e saj. Megjithatë, ata i refuzuan porositë e Zotit, duke i konsideruar gënjeshtër dhe trillime. Ata thanë:

- “Po të donte Zoti ynë, do të dërgonte melekë (të na këshillonte). Prandaj ne nuk i besojmë mesazhit që përcillni ju.” –

Kuptimi: Ju jeni njerëz të zakonshëm si ne, prandaj nuk e pranojmë thirrjen tuaj. Ky lloj justifikimi i kotë vazhdon e përsëritet nga njerëzit. Ai është vërtet justifikim pa bazë, sepse nuk është kusht që të jesh melek për të qenë profet. Asnjëherë nuk ka ekzistuar një kusht i tillë. Që një profet të dëshmojë se ai vërtet është i dërguar dhe i ndihmuar nga Zoti në misionin e tij, mund të sjellë mrekulli prej Zotit. Nëse profeti i sjell mrekullitë dhe argumentet e dukshme për vërtetësinë e tij, atëherë kundërshtarët le të mblidhen dhe t’i hedhin poshtë ato me argumente të tjera! Por kjo është e pamundur të ndodhë. Ata kurrë nuk mund të hedhin poshtë mrekullitë dhe faktet e sjella nga një profet i Allahut.

Ajetet 15 – 16

15. Sa i përket popullit Ad, ata u treguan arrogantë në tokë kundër të vërtetës dhe thanë: “Kush është më i fortë se ne?” A nuk e dinin ata se Allahu, i Cili i krijoi, është më i fortë se ata?! Por ata vazhduan t’i rrefuzonin shenjat Tona.

16. Prandaj Ne lëshuam kundër tyre një Erë të furishme për disa ditë shkatërruese, për t’i bërë ata ta dienin shjen e dënimit poshtërues që në jetën e kësaj bote; por në botën tjetër Dënimi do të jetë edhe më poshtërues dhe ata nuk do të gjejnë asnjë ndihmë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Sa i përket popullit Ad, ata u treguan arrogantë në tokë kundër të vërtetës dhe thanë: “Kush është më i fortë se ne?”** - Këtu flitet për historinë e popujve Ad dhe Themud. Populli i Adit, përveç se ishin mohues të Zotit, të shenjave të Tij dhe të profetëve të Tij, ata ishin njerëz të prishur e shkatërrimtarë. Ata dhunonin padrejtësisht të tjerët, ishin shumë arrogantë dhe të vetëkënaqur me fuqinë e tyre, aq sa thoshin: “E kush është më i fortë se ne?”.

- **“A nuk e dinin ata se Allahu, i Cili i krijoi, është më i fortë se ata?! Por ata vazhduan t'i rrefuzonin shenjat Tona.** - Por Allahu i Lartësuar kthen përgjigjen për ta, duke përmendur diçka që e dinë të gjithë. I Madhëruari thotë: A nuk e dinin ata se Allahu, i Cili i krijoi, është më i fortë se ata?! Nëse Ai nuk do t'i kishte krijuar, ata nuk do të ekzistonin. Për këtë arsye, nëse ata do të kujtonin këtë fakt, nuk do të silleshin me kryelartësi dhe arrogancë.

- **“Prandaj Ne lëshuam kundër tyre një Erë të furishme për disa ditë shkatërruese,...”** – Ajo ishte një stuhi e furishme, aq sa prej saj krijohej një ushtimë shumë e frikshme, si një bubullimë. Allahu i Lartësuar ua vazhdoi atë furtunë për shtatë net e tetë ditë rresht, sikurse thotë në suren Hakka 6, 7: “Ndërsa Adi u shkatërrua me një stuhi të fuqishme e të zhurmshme, që Ai e lëshoi kundër tyre shtatë net e tetë ditë rresht. Sikur t'i shihje njerëzit që shembeshin përdhe, si të ishin trunqe hurmash të zgavruara.” Kështu i shkatërroi i Madhërishmi ata. Pas kësaj gjëme, mbetën veçse rrënojat e vendbanimit të tyre. Pastaj i Lartësuari thotë:

- **“...për t'i bërë ata ta dinin shjen e dënimit poshtërues që në jetën e kësaj bote; por në botën tjetër Dënimi do të jetë edhe më poshtërues dhe ata nuk do të gjejnë asnjë ndihmë.”** - Allahu u dha atë ndëshkim, që t'i turpëronte para krijesave që në jetën e kësaj dynjaje, ku ata krenoheshin me forcën e tyre. Ndërsa ndëshkimi i ahiretit do të jetë edhe më

poshtërues. Atje ata nuk do të kenë mundësinë të mbrohen dhe as të shpëtojnë.

Ajetet 17 – 18

17. Sa u përket (popullit të) Themudit, Ne ia treguam udhën e drejtë, por ata parapëlqyen verbërinë (e zemrës) kundrejt Udhëzimit. Prandaj i kapi tmerri i dënimit poshtërues për shkak të asaj që kishin vepruar.

18. Por Ne i shpëtuam ata që kishin besuar dhe që ishin ruajtur (nga të këqiat).

Shpjegimi i ajeteve

- **“Sa u përket (popullit të) Themudit, Ne ia treguam udhën e drejtë,...”** - Themudi është një popull i njohur, që ka jetuar në El Hixhr dhe në rrethinat e saj. Allahu i Lartësuar dërgoi tek ata profetin Salih (a.s.), për t'i ftuar në *teuhid* dhe për t'i ndaluar nga *shirk*-u. Ai u solli atyre si mrekulli një deve të madhe dhe i urdhëroi që t'i ndanin ditët me devenë për shfrytëzimin e ujit dhe burimeve të tij: një ditë për devenë, një ditë për ta. Një ditë pinin ujë dhe ditën tjetër pinin nga qumështi i devesë, edhe pse nuk shpenzonin gjë për ushqimin dhe mirëmbajtjen e saj. Ajo thjesht ushqej në tokën e Zotit. Siç shihet, kjo që një shenjë shumë e qartë për të gjithë atë popull, shenjë e cila nuk u linte atyre asnjë justifikim.

- **“...por ata parapëlqyen verbërinë (e zemrës) kundrejt Udhëzimit. Prandaj i kapi tmerri i dënimit poshtërues për shkak të asaj që kishin vepruar.”** – Allahu i Lartësuar ua tregoi qartë rrugën e vërtetë, dhe ky fakt përforcohet në këtë ajet, ku thuhet: “Ne ua treguam udhën e drejtë”. Të gjithë popujve që u dërgoi profet Allahu i Lartësuar ua qartësoi plotësisht të vërtetën dhe u solli mrekulli, që të mos kishin më asnjë justifikim për mosbesimin, por në rastin e Themudit, mrekullia ishte aq e dukshme dhe aq e qartë, sa çdokush e pa dhe e dëshmoi, i madh dhe i vogël, burra e gra. Megjithatë, për shkak të ligësisë dhe padrejtësisë së tyre, ata dëshiruan më shumë verbërinë kundrejt udhëzimit, deshën kufrin

dhe padrejtësinë kundrejt besimit dhe bamirësisë, zgjedhën injorancën dhe *shirk*-un kundrejt diturisë dhe adhurimit të Zotit si Një dhe të Vetëm. Pra, Allahu i Lartësuar nuk u bëri ndonjë padrejtësi atyre.

- “Por Ne i shpëtuam ata që kishin besuar dhe që ishin ruajtur (nga të këqiat).” - Allahu i Lartësuar e shpëtoi Salihun (a.s.) dhe besimtarët të cilët e pasuan atë, duke u ruajtur nga *shirk*-u dhe poshtërsitë.

Ajetet 19 – 24

19. Ditën kur armiqtë e Allahut do të tubohen për në Zjarr, ata do të shtyhen të gjithë në të.

20. Kur t'i afrohen Zjarrit, kundër tyre do dëshmojnë veshët e tyre, sytë e tyre dhe lëkurat e tyre për (të gjitha) veprat e tyre.

21. Ata do t'u thonë lëkurave të veta: “Përse dëshmoni kundër nesh?” Ato do thonë: “Është Allahu Ai që na ka bërë të flasim, Ai që ia ka dhënë të folurit gjithçkaje. Është Ai që ju krijoi ju herën e parë dhe vetëm tek Ai do të ktheheni”.

22. Ju fshiheshit (kur bënit gjynahe) jo nga frika se kundër jush do të dëshmonin veshët tuaj, sytë tuaj dhe lëkurat tuaja. Por ju menduat se Allahu nuk i dinte për shumë nga gjërat që ju vepronit.

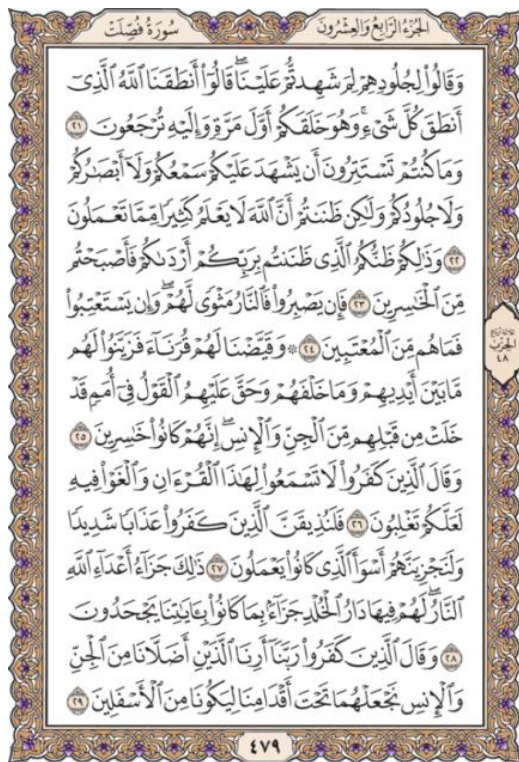
23. Por pikërisht ky mendim që ju patët për Zotin tuaj, ju shkatërroi, dhe ju u bëtë prej të dëshpëruarve.

24. E durojnë apo jo, Zjarri do të jetë Shtëpia e tyre, e nëse kërkojnë falje, nuk kanë për ta arritur.

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na tregon për armiqtë e Tij dhe të Profetit, për gjendjen e tmerrshme dhe të frikshme në të cilën ata do të ringjallen:

- “Ditën kur armiqtë e Allahut do të tubohen për në Zjarr, ata do të shtyhen të gjithë në të.” - Ata do të mblidhen nga i pari deri tek i fundit dhe me ashpërsi do të shtyhen për në Xhehenem. Ata nuk do mund ta pengojnë hedhjen e tyre në Xhehenem, nuk mund të ndihmohen dhe

shpëtojnë nga ai fund i hidhur dhe vuajtje e përhershme.

- “Kur t'i afrohen Zjarrit, kundër tyre do dëshmojnë veshët e tyre, sytë e tyre dhe lëkurat e tyre për (të gjitha) veprat e tyre.” - Kur t'i afrohen Zjarrit, ata do të mohojnë krimet që kanë bërë në dynja. Por kundër tyre do të dëshmojnë dëgjimi, shikimi dhe lëkura e tyre, për çdo vepër që kanë bërë. Në fakt, çdo pjesë e trupit të tyre do të dëshmojë dhe do të thotë. “Unë veprova kështu e ashtu, në këtë e atë ditë”, por Allahu i Lartësuar veçon organet e mësipërme, sepse shumica e gjynaheve bëhen nëpërmjet tyre ose për shkak të tyre.

- “Ata do t'u thonë lëkurave të veta: “Përse dëshmoni kundër nesh?” - Ky fakt dëshmon që të gjitha organet do të dëshmojnë. Pra, kuptimi është: Përse dëshmoni kundër nesh, ndërkohë që ne jemi përpjekur gjithnjë t'ju mbrojmë dhe t'ju kënaqim?!

- “Ato do thonë: “Është Allahu Ai që na ka bërë të flasim, Ai që ia ka dhënë të folurit gjithçkaje.” - Kuptimi: Është jashtë

mundësive tona që të mos dëshmojmë të vërtetën, kur është Allahu i Madhërishëm Ai që na bëri të flasim. Dëshira dhe urdhri i Tij nuk mund të kundërshtohen.

- **“Është Ai që ju krijoi ju herën e parë dhe vetëm tek Ai do të ktheheni.”** -

Ashtu sikurse ju ka krijuar ju, me trup dhe shpirt, po ashtu Ai ka krijuar edhe aftësinë tuaj për të folur. Pastaj, ju do të ktheheni tek Allahu, i Cili do t’ju shpërblejë për ato që keni bërë. Ka shumë mundësi, gjithashtu, që këto fjalë t’i referohen vërtetësisë së ringjalljes. Domethënë, Allahu që ju krijoi herën e parë është i Plotfuqishëm që t’ju rikrijojë dhe t’ju ringjallë, për t’ju llogaritur dhe shpërblyer për punët tuaja.

- **“Ju fshiheshit (kur bënit gjynahe) jo nga frika se kundër jush do të dëshmonin veshët tuaj, sytë tuaj dhe lëkurat tuaja.”** -

Kuptimi: Ju nuk mendonit rreth kësaj dëshmie dhe nuk ruheshit që organet tuaja të mos ju shihnin dhe të dëshmonin veprat tuaja. Jo vetëm kaq, por...

- **“Por ju menduat se Allahu nuk i dinte për shumë nga gjërat që ju vepronit.”** -

Ky mendim i gabuar bëri që ata të zhyteshin gjynah pas gjynahu. Ky mendim u bë shkak për shkatërrimin dhe dëshpërimin e tyre.

- **“Por pikërisht ky mendim që ju patët për Zotin tuaj, ju shkatërroi, dhe ju u bëtë prej të dëshpëruarve.”** -

Ky mendim i gabuar nuk lidhet aspak me madhësitinë e Allahut të Lartësuar. Ky mendim i shkatërron ata, të cilët do të përfundojnë të dëshpëruar. Ata humbin familjet dhe fenë e tyre nëpërmjet veprave që bëjnë. Ndëshkimi i Zotit bëhet i meritueshëm mbi ta, ndëshkim që do të jetë i përjetshëm e që asnjë çast nuk do t’u lehtësohet.

- **“E durojnë apo jo, Zjarri do të jetë Shtëpia e tyre,...”** -

Sigurisht, ata nuk do kenë mundësi që ta përballojnë dhe durojnë atë zjarr. Çdo gjë mund të përballohet dhe durohet, por jo zjarri i Xhehenemit. E si mund të durohet ai zjarr, që është shtatëdhjetë herë më i nxehtë se zjarri më i fortë i kësaj dynjaje. Xhehenemi vlon me një nxehtësi të tmerrshme. Era e çliruar prej

tij është shumë e keqe dhe e papërballueshme. Edhe i ftohti i Xhehenemit është tejet i acartë. Prangat e tij janë shumë të rënda dhe të mëdha. Rojet e Zjarrit janë të ashpër, të vrazhdë dhe të pamëshirshëm. Por më i rëndë se gjithçka është zemërimi i të Madhërishmit, Ngadhënjimtarit, dhe sidomos fjala që Ai u thotë të ndëshkuarve kur ata luten: “Heshtni, rrini aty të poshtëruar dhe mos flisni!”

- **“...e nëse kërkojnë falje, nuk kanë për ta arritur.”** -

Pra, edhe nëse luten e përgjërohen që të shpëtohen nga ndëshkimi dhe të kthehen në dynja, me qëllim që të veprojnë ndryshe nga ajo që kanë bërë më parë, kjo assesi nuk do t’u pranohet. Koha kur njeriu mund të reflektojë dhe të ndryshojë sjelljet dhe punët e tij përfundon me vdekjen e tij. Allahu i Madhërishëm i jep njeriut jetë të mjaftueshme për të reflektuar dhe nxjerrë mësim. Gjithashtu, Ai ka sjellë profetë dhe shpallje hyjnore, që çdokush të gjejë rrugën e drejtë. Gjithsesi, ky pretendim i tyre është thjesht një gënjeshtër, sepse Allahu i Lartësuar thotë: “Eh, sikur t’i shihje ata, kur të ndalen përpara Zjarrit! Ata do të thonë: “Ah, sikur të ktheheshim (në dynja)! Atëherë nuk do t’i mohonim Argumentat e Zotit tonë por do të bëheshim besimtarë.” Por, atyre u del në shesh ajo që më parë e mbanin fshehur. Por, edhe sikur të ktheheshin, ata do ta kryenin sërish atë që u ishte ndaluar. Me të vërtetë, ata janë gënjeshtarë.” [En’am 27, 28].

Ajeti 25

25. Ne u patëm caktuar atyre shokë të këqij, që vazhdimisht ua hijeshonin (gjynahet e kryera në) të shkuarën dhe të ardhmen e tyre. Dhe dënimi i tyre u bë realitet, ashtu si ai i brezave të mëparshëm të xhinëve dhe të njerëzve. Ata ishin krejtësisht të humbur.

Shpjegimi i ajetit

- **“Ne u patëm caktuar atyre shokë të këqij, që vazhdimisht ua hijeshonin (gjynahet e kryera në) të shkuarën dhe të ardhmen e tyre.”** - Zullumqarëve që janë

armiq me të vërtetën u janë vënë si shoqërues shejtanët, të cilët nuk u ndahen dhe i nxisin për të këqija, sikurse thotë i Lartësuar i në një ajet tjetër: “A nuk e shikon ti se Ne i kemi lëshuar shejtanët kundër jobesimtarëve për ti nxitur pandërprerë në vepra të këqija?” [Merjem 83]. Ata i shtyjnë drejt gjynaheve, duke ua zbukuruar jetën e dynjasë. Shejtanët i joshin qafirët me kënaqësi haram dhe ata bien brenda, duke i ndjekur verbërisht. Ata nxisin gjithashtu për të luftuar kundër Allahut dhe profetëve të Tij. Nga ana tjetër, shejtanët i bëjnë ata që të harrojnë krejtësisht ahiretin ose i bëjnë të besojnë se Kijameti nuk ka për të ndodhur kurrë. Për këtë shkak, zemrat e tyre nuk kanë më drojë, prandaj është e thjeshtë që ata të zhyten në kufër, bidate dhe poshtërsi. Allahu i Lartësuar ua shoqëron atyre shejtanët, për shkak se ata i kanë kthyer shpinën kujtimit të Allahut dhe e shpërfillin Shpalljen e Tij. Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: “Kush i kthen shpinën përmendjes të Zotit, Ne i shoqërojmë nga një shejtan, i cili nuk i ndahet kurrë. Ai (*shejtani*) e pengon nga rruga e drejtë, ndërkohë që ai (*jobesimtari*) mendon se është i udhëzuar mirë. Kur të vijë para Nesh, ai (*jobesimtari*) do të thotë: “Oh, mjerë për mua! Ah, sikur mes meje dhe teje (*o shejtan*) të kishte një largësi sa lindja prej perëndimit! Sa shok i keq paske qenë ti!” Ju bënit padrejtësi të shumta (*do t’u thuhet*), prandaj sot nuk do t’ju lehtësojë aspak fakti se nuk jeni të vetmit që po ndëshkoheni.” [Zuhruf 36 – 39].

- **“Dhe dënimi i tyre u bë realitet, ashtu si ai i brezave të mëparshëm të xhinëve dhe të njerëzve. Ata ishin krejtësisht të humbur.”** - Është bërë detyrë e pashmangshme që mbi ta të godasë ndëshkimi i përcaktuar nga Zoti, ashtu sikurse u veprua me shumë popuj para tyre, qofshin xhindë apo njerëz. Ata u shkatërruan duke humbur dynjanë dhe ahiretin. Të humburit do të jenë gjithmonë të poshtëruar, të dëshpëruar dhe të ndëshkuar.

Ajetet 26 – 29

26. Ata që nuk besojnë thonë: “Mos e dëgjoni këtë Kur'an dhe, kur të lexohet, llomotitni, se ndoshta ia dilni mbanë!”

27. Por, sigurisht Ne do të bëjmë që jobesimtarët të shijojnë një dënim të ashpër. Ne do t'i ndëshkojmë ata për veprat më të këqija që punuan.

28. Ky është ndëshkimi për armiqtë e Allahut: Zjarri. Atje është Shtëpia e tyre e Përhershme, si shpërblim për refuzimin e padrejtë të argumenteve Tona.

29. Jobesimtarët do të thonë: “O Zoti ynë, na i trego ato xhinde dhe ata njerëz që na përumbën (*nga e vërteta*), që t'i shtypim me këmbët tona e të jenë më të poshtëruarit.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregon se mohuesit jo vetëm që i kthejnë shpinën Kur'anit, por edhe e këshillojnë njëri-tjetrin për një krim të tillë:

- **“Ata që nuk besojnë thonë: “Mos e dëgjoni këtë Kur'an dhe, kur të lexohet, llomotitni, se ndoshta ia dilni mbanë!”** – Kuptimi: Mos e dëgjoni Kur'anin dhe mos u mendoni shumë rreth mesazhit që ai përcjell. Shpërfillini, gjithashtu, edhe ata që ju flasin për Kur'anin. Nëse ju ndodh që të dëgjoni diçka prej këtij libri, atëherë bëni zhurmë e dërdëllisni sa të mundeni, që askush të mos e dëgjojë atë. Njerëz të tillë shpresojnë se, po të veprojnë ashtu, ndoshta mund të shpëtojnë nga ndikimi i fuqishëm që ka Kur'ani në shpirtrat e njerëzve. Kjo është një dëshmi shumë e qartë prej armiqve të Librit të Zotit, se ata mund të përballen me Kur'anin veçse duke mos e dëgjuar atë. E vetmja mënyrë që ata zgjedhin për të mos iu nënshtruar atij është që të mos e dëgjojnë dhe të mos e pranojnë të vërtetën e tij, e cila është e pamohueshme. Sidoqoftë, e vërteta kurrë nuk mund të mposhtet dhe të zhduket, dhe këtë e dinë shumë mirë miqtë dhe armiqtë e saj. Sigurisht, kjo zgjedhje e tyre është tregues i qartë i padrejtësisë dhe i armiqësisë që kanë ndaj së vërtetës. Kështu,

ata nuk i lënë asnjë mundësi vetes së tyre për të gjetur udhëzimin. Për ta mbetet veçse ndëshkimi dhe dëshpërimi. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **“Por, sigurisht Ne do të bëjmë që jobsimtarët të shijojnë një dënim të ashpër. Ne do t’i ndëshkojmë ata për veprat më të këqija që punuan.”** – Veprat e tyre janë kufri, gjynahet, mosbindja ndaj Zotit dhe shpërfillja e Shpalljes së Tij. Sa të këqija janë këto vepra! Ndëshkimi i tyre është i drejtë, sepse ai godet vetëm njerëzit që bëjnë të këqija dhe shpërfillin të vërtetën. Allahu i Lartësuar nuk i bën padrejtësi askujt.

- **“Ky është ndëshkimi për armiqtë e Allahut: Zjarri. Atje është Shtëpia e tyre e Përhershme,”** - Ky është ndëshkimi i atyre që luftojnë kundër Allahut dhe kundër të dashurve të Tij. Ata mohojnë të vërtetën, duke e konsideruar atë si gënjeshtër, madje e paraqesin atë si rrugë të shtrembër në mënyrë të vazhdueshme dhe këmbëngulëse. Zjarri ka për të qenë vendqëndrimi i tyre i përjetshëm. Atyre nuk do t’u lehtësohet aspak ky ndëshkim dhe kurrë nuk kanë për t’u ndihmuar.

- **“...si shpërblim për refuzimin e padrejtë të argumenteve Tona.”** - Ato janë ajete dhe fakte të qarta, argumente të prera, të cilat sjellin siguri e bindje. Pa dyshim, mohimi me urrejtje dhe armiqësia ndaj tyre konsiderohet si padrejtësia më e madhe.

- **“Jobsimtarët do të thonë: “O Zoti ynë, na i trego ato xhinde dhe ata njerëz që na përumbën (nga e vërteta), që t’i shtypim me këmbët tona e të jenë më të poshtëruarit.”** - Të mashtruarit që ndiqnin udhëheqësit e tyre, të dëshpëruar, do t’i drejtohen Allahut të Lartësuar, duke thënë: “Na i trego ata njerëz dhe xhindë që na devijuan nga rruga e drejtë dhe na çuan në humbje, dhe pastaj në këtë ndëshkim. Na i trego cilët janë ata shejtanë njerëz dhe xhindë, të cilët na ftuan dhe na tërhoqën në Xhehenem. Na i trego, që t’i shkelim dhe copëtojmë me këmbët tona. Ashtu sikurse na poshtëruan ne, duke na devijuar nga e

mira për të na drejtuar tek e keqja, ashtu na jep mundësinë që t’i vëmë poshtë këmbëve tona!” Në këtë ajet tregohet urrejtja e madhe që dy palët, pasues dhe të pasuar, do të kenë në Zjarr ndaj njëri-tjetrit. Ata do të mallkojnë dhe do të distancohen nga njëri-tjetri.

Ajetet 30 – 32

30. S’ka dyshim se atyre që thonë “Allahu është Zoti ynë.” dhe pastaj qëndrojnë të palëkundur në këtë, do t’u zbresin melekët (e do t’u thonë): “Mos u frikësoni e mos u trishtoni, por gëzohuni me Xhenetin, që ju është premtuar!

31. Ne jemi miqtë tuaj, si në jetën e kësaj bote, ashtu edhe në Botën Tjetër. Atje ju do të keni atë që dëshirojnë shpirtrat tuaja dhe gjithçka që kërkon.

32. Kjo është dhuratë nga Ai që është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar sjell një lajm të gëzuar për të dashurit e Tij të zgjedhur, për besimtarët e devotsëm dhe të sinqertë. Kështu, Ai kalit vullnetin e tyre dhe nxit tek ata ambicien për punë të mira dhe për bindje ndaj Tij. Kjo është, gjithashtu, një nxitje për të gjithë, që të bëhen si ata. Ai thotë:

- **“S’ka dyshim se atyre që thonë “Allahu është Zoti ynë” dhe pastaj qëndrojnë të palëkundur në këtë,...”** – Të tillët e pranojnë me zemër, e dëshmojnë me fjalë dhe janë të kënaqur që Allahu është Zoti, Sunduesi, Pronari dhe Rregulluesi i çështjeve të krijesave. Gjithashtu, ata i nënshtrohen plotësisht urdhrin dhe vullnetit të Zotit të tyre. Përveç kësaj, ata janë sistematikë dhe të palëkundur në ndjekjen e rrugës së drejtë. Ecja në rrugën e drejtë varet nga dy kushte: nga pasja e dijes së saktë dhe të sigurt prej Zotit dhe, së dyti, nga puna e sinqertë, në përputhje me atë dituri. Domethënë, për të tillë njerëz është lajmi i mirë në dynja dhe në ahiret, se:

- **“...do t’u zbresin melekët (e do t’u thonë): “Mos u frikësoni e mos u**

trishtoni, por gëzohuni me Xhenetin, që ju është premtuar!

” - Melekët zbresin tek këta të zgjedhur dhe i vizitojnë në çastet e vdekjes. Melekët i drejtohen besimtarëve, që po presin vdekjen, me fjalët më të ëmbla e qetësuese. Ata i thonë: “Mos kini frikë nga ajo që ju pret pas vdekjes! Mos u trishtoni nga ato që kanë kaluar!” Kështu, ata i sigurojnë besimtarët se janë të shpëtuar nga çdo e keqe që lidhet me të shkuarën apo me të ardhmen e tyre. Më pas: “...gëzohuni me Xhenetin, që ju është premtuar!” – pra, gëzohuni, sepse Xheneti është i sigurt për ju, duke u zbatuar kështu premtimi i Zotit për robtë e Tij besimtarë. Në vijim, duke i përgëzuar dhe qetësuar besimtarët, melekët u thonë:

- **“Ne jemi miqtë tuaj, si në jetën e kësaj bote, ashtu edhe në Botën Tjetër.”** - Në jetën e dynjasë, melekët i nxisin besimtarët për punë të mira dhe ua zbukurojnë ato në zemrat e tyre. Po ashtu, ata ua bëjnë të shëmtuar të keqen në zemër dhe i frikësojnë besimtarët që të mos e veprojnë atë. Melekët i luten Allahut për besimtarët, madje i mbështesin realisht ata në kohë sprovash dhe frike, e sidomos në momentet e vdekjes, në jetën e varrit, gjatë errësirës dhe vetmisë së tij, në Ditën e Kijametit, gjatë tmerreve të saj, në kalimin mbi Sirat etj. Madje, edhe në Xhenet ata nuk iu ndahen, por vazhdimisht i përgëzojnë dhe i urojnë për mirësitë dhe begatitë e Allahut të Lartësuar. Ata hyjnë nga çdo portë, sikurse thotë i Madhëruari: “Ata që e përmbushin besën e dhënë Allahut dhe nuk e shkelin fjalën e premtuar; Ata që i ruajnë lidhjet që Allahu ka urdhëruar të ruhen, i frikësohen Zotit të tyre dhe i druhen gjykimit të rëndë; Ata që ngulmojnë me durim për të arritur dashurinë e Zotit të tyre dhe falin me rregull namazin; ata që japin haptazi dhe fshehtazi nga ajo që u kemi dhënë Ne dhe të keqen e kthejnë me të mirë - këtyre u takon shpërblimi në Shtëpinë e përjetshme, (*Për ta janë përgatitur*) Xhenetet e Adnit, ku do të hyjnë ata dhe prindërit, gratë dhe fëmijët

e tyre, të cilët kanë qenë vepërmirë. Melekët do t’i vizitojnë ata, duke u hyrë nga çdo portë: “*Selamun alejkum!* Me durimin tuaj gjetët shpëtimin. Sa e mirë është Shtëpia e tyre e përjetshme!” [Rad 20 - 24].

- **“Atje ju do të keni atë që dëshirojnë shpirtat tuaja dhe gjithçka që kërkonit.”**

- Në Xhenet, ata do të kenë gjithçka që ua dëshiron shpirti, gjëra të cilat do t’i gjejnë gati. Ata do të kërkojnë atje atë që syri nuk e ka parë, veshi nuk e ka dëgjuar dhe që askush nuk ka mundësi ta përfytyrojë në këtë botë, dhe gjithçka që do kërkojnë do t’u jepet.

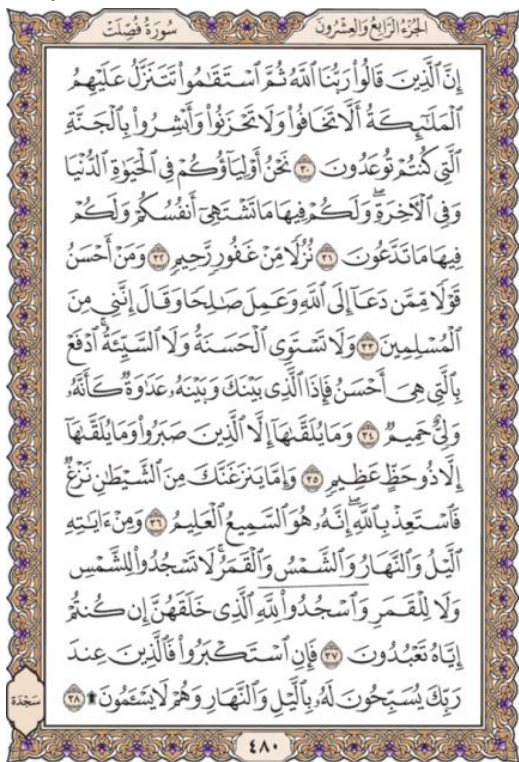
- **“Kjo është dhuratë nga Ai që është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - I gjithë ky shpërblim kaq i madh, e gjithë kjo mirësi e përjetshme është begati dhe bujari e Allahut të Madhërishëm, i Cili përmend dy emra të mrekullueshëm të Tij. Ai është Falësi i Madh, i Cili fal gjynahet dhe mangësitë e robve të Tij. Allahu është gjithashtu Mëshirëploti, i Cili jep forcën dhe suksesin për të vepruar çdo të mirë, dhe pastaj i pranon ato, pavarësisht nga mangësitë e tyre. Me faljen e Tij, Allahu largon të keqen prej njerëzve, ndërsa me mëshirën e Tij, Ai u mundëson të arrijnë të mirat dhe gjërat që dëshirojnë.

Ajeti 33

33. E kush është më fjalëmirë se ai që thërret njerëzit në rrugën e Allahut, që bën vepra të mira dhe që thotë: “Unë jam musliman.”?

Shpjegimi i ajetit

- **“E kush është më fjalëmirë se ai që thërret njerëzit në rrugën e Allahut,...”** - Kjo është një pyetje së cilës i dihet përgjigjja. Pra, nuk ka më të mirë sesa fjala, qëndrimi dhe drejtimi i atyre që ftojnë në rrugën e Allahut. Këta të zgjedhur u mësojnë dijen e dobishme të paditurve, u tërheqin vëmendjen të pavëmendshmëve dhe atyre që i kanë kthyer shpinën të vërtetës. Ata përballen me armiqtë e të vërtetës me forcën e fjalës dhe të fakteve. Ata luftojnë për të bartur dhe përcjellë të

vertetën e Zotit ndër njerëz. Ata këshillojnë që të adhurohet Allahu si Një i vetëm, me çdo mënyrë të drejtë dhe të lejueshme, duke e zbukuruar këtë në zemrat e njerëzve. Ata qortojnë dhe paralajmërojnë për t'u larguar nga veprat e këqija, të ndaluara nga Zoti, duke qartësuar shëmtinë dhe dëmin e tyre për individin dhe shoqërinë. Ata polemizojnë me armiqtë e të vërtetës me mënyrën më të mirë, për t'i ndaluar ata nga mohimi i Zotit, idhujtaria dhe nga mosbesimi i Shpalljes së Zotit dhe i Profetit të Tij. Ata urdhërojnë për tek e mira dhe ndalojnë nga e keqja. Ftesa e njerëzve në rrugën e Zotit bëhet me shumë mënyra dhe rrugë, si më poshtë:

- Njohja me Zotin, me madhësinë dhe lavdinë e Tij të plotë, ashtu sikurse është në të vërtetë.

- Futja në zemër e dashurisë për Zotin, duke përmendur mirësitë dhe begatitë e Tij të shumta, duke përmendur emrat, cilësitë dhe atributet e Tij të mrekullueshme, si edhe duke përmendur mëshirën dhe bujarinë e Tij të pakufishme.

- Njohja me adhurimet ndaj Zotit në formën më të mirë, ashtu siç janë në të vërtetë, duke i zbukuruar këto në sytë dhe zemrat e njerëzve.

- Nxitja e njerëzve që të ndriçohen nga dituria e madhe dhe e mrekullueshme që gjendet në Librin e Zotit dhe në traditën e Profetit të Tij të zgjedhur. Kjo bëhet duke inkurajuar për nxënien e kësaj diturie me çdo mënyrë të mundshme dhe të lejueshme.

- Nxitja për t'u pajisur me virtytet më të larta: për të qenë bamirës ndaj krijesave, falës dhe tolerantë, sa të keqen ta kthejnë me më të mirën e mundshme, duke mbajtur lidhjet farefisnore dhe për bamirësi ndaj prindërve e të afërmeve.

- Përkujtimi dhe këshillimi i njerëzve në përgjithësi, në kohë adhurimesh dhe grumbullimesh, për gëzim apo hidhërim qoftë. Një tjetër cilësi e këtyre të përzgjedhurve është:

- **“...që bën vepra të mira...”** – Pra, përveç ftesës së të tjerëve që ta adhurojnë Zotin si Një të vetëm, duke bërë punë të mira, ata janë të parët që nxitojnë dhe garojnë në kryerjen e këtyre punëve të mira. Ata janë të parët që e adhurojnë Allahun duke zbatuar porosinë e Tij dhe duke qëndruar brenda kufijve të Tij, vetëm me qëllimin e pastër për të kënaqur Atë. Të tillët deklarohen:

- **“dhe që thotë: “Unë jam musliman.”**? – Kuptimi: Unë jam i nënshtruar ndaj urdhrave dhe udhëzimeve të Zotit. Unë jam pasues i përpiktë i rrugës së Tij. Të sinqertët janë në gradat më të larta të adhuresve të Zotit, sepse ata punojnë sinqerisht për të përsosur veten dhe të tjerët. Ata kanë pjesën më të madhe të përfitimit nga trashëgimia e Profetit (a.s.). Këta janë njerëzit më të mirë. Ndërsa nga krahu tjetër janë njerëzit më të këqij, të cilët i ftojnë njerëzit në humbje, ku janë zhytur vetë, dhe në skutat e errëta të Shejtanit. Të parët qëndrojnë në gradat më të larta të *Ilijin*-it, ndërsa të dytët janë zhytur në humnerat më të frikshme të *Sixhxin*-it. Mes këtyre dy niveleve, ka grada dhe nivele të shumta, të cilat i di

vetëm Allahu i Lartësuar, sepse Ai i ka krijuar dhe Ai i di me hollësi se çfarë bëjnë krijesat e Tij. I Lartësuari thotë: “Por secili do të ketë shkallë sipas veprave të veta. Zoti yt nuk është i pavëmendshëm ndaj veprimeve të tyre.” [En’am 132].

Ajetet 34 – 35

34. E mira nuk mund të jetë e barabartë me të keqen. Largoje atë (të keqen) me çfarë është më e mirë, sepse atëherë, edhe ai, me të cilin ke njëfarë armiqësie, do të të bëhet mik i afërt.

35. Mirëpo këtë nuk mund ta arrijë askush, përveç atyre që janë durimtarë; dhe askush, përveç atyre që kanë fat të madh.

Shpjegimi i ajeteve

- “E mira nuk mund të jetë e barabartë me të keqen...” - Kurrë nuk mund të jenë të njëjta në vlerësim dhe shpërblim veprat e mira në bindje ndaj të Madhëruarit, duke synuar kënaqësinë e Tij dhe sipas porosive të Tij, me veprat e këqija, të cilat e zemërojnë të Madhëruarin. Po kështu, nuk janë të njëjta bamirësia ndaj krijesave dhe padrejtësia ndaj tyre. Ato nuk janë të njëjta në vlerësimin, sasi cilësi dhe as në shpërblimin që meritojnë. Në një ajet tjetër, i Madhërishmi thotë: “A nuk është shpërblimi i veprës së mirë veçse e mira!” [Er-rahman, 60] Në vijim, Allahu i Madhëruar na urdhëron për një lloj shumë të veçantë të *ihsan*-it: bamirësia ndaj atyre që të kanë bërë keq. Kështu, i Urti e i Gjithëdituri thotë:

- “...Largoje atë (të keqen) me çfarë është më e mirë...” - Nëse ndonjëri sillet keq me ty, - dhe në mënyrë të veçantë kur kjo ndodh nga ata ndaj të cilëve ke përgjegjësi dhe detyrime ligjore, si të afërmit, miqtë e farefisi, - pra, nëse ndonjë nga ata sillet keq ndaj teje, me fjalë apo me vepra, ti ktheja me formën më të mirë të mundshme, duke bërë bamirësi ndaj tyre. Nëse ai i ndërpret lidhjet me ty, ti vazhdoi t’i mbash ato të lidhura, nëse të bën padrejtësi, ti fale, nëse flet kundër teje ose të shan në sy apo pas krahëve, mos bëj edhe ti të njëjtën gjë, por

fale dhe toleroje. Madje, foli fjalë të mira, të buta dhe të ngrohta. Nëse ai të braktis dhe nuk të flet fare, ti jepi selam e mundohu t’i drejtohesh me fjalë të buta dhe të ngrohta. Nëse gjen forcën dhe durimin që të keqes t’i përgjigjesh me formën më të mirë, atëherë do të ndodhë diçka e mrekullueshme, për të cilën i Lartësuari thotë:

- “...sepse atëherë, edhe ai, me të cilin ke njëfarë armiqësie, do të të bëhet mik i afërt.” - Atëherë, ju do të jeni sikur mes jush nuk ka pasur asnjëherë armiqësi, por sikur keni qenë gjithmonë miq të ngushtë dhe të dashur. Por kjo nuk është një arritje e thjeshtë. Ajo u jepet të zgjedhurve, për të cilët i Madhëruari thotë:

- “Mirëpo këtë nuk mund ta arrijë askush, përveç atyre që janë durimtarë; ...” Këtë virtut të lartë mund ta arrijnë veç ata që e kanë kalitur durimin në vështirësi dhe e kanë nënshtruar shpirtin dhe trupin e tyre që të kryejnë veçse gjëra që Zoti i pëlqen. Natyrshëm, njeriu është i prirur që t’i kundërvihet të keqes me të keqe, duke mos falur. Është shumë e vështirë që ai thjesht ta falë tjetrin, e jo më t’i bëjë mirësi dhe t’i përgjigjet të keqes me të mirë, e aq më tepër me më të mirën e të mirës. Robi duhet të kujtojë se, duke bërë durim, ai po zbaton urdhrin e Zotit të tij dhe se për këtë e pret një shpërblim i madh. Pastaj le të kujtojë se të kundërpërgjigjurit me të njëjtën monedhë nuk i sjell atij ndonjë përfitim, përkundrazi, ia shton edhe më tepër urrejtjen dhe armiqësinë e ndërsjelltë. Pastaj të kujtojë se, nëse ia kthen me më të mirën e të mirës, ai nuk e cenon aspak personalitetin e vet dhe kursesi të mos e shohë si dobësi. Madje, ta dijë mirë se kush tregohet modest për hir të Allahut, Allahu ka për ta ngritur dhe krenuar atë. Përfundimisht, nëse robi i kujton dhe rikujton të gjitha këto, atij ka për t’iu lehtësuar durimi, madje do të bëjë bamirësi me kënaqësi të plotë dhe me një lehtësi të çuditshme.

- “...dhe askush, përveç atyre që kanë fat të madh.” - Ky është një virtut, të cilin e kanë veçse më të zgjedhurit e krijesave.

Nëpërmjet të tilla virtytesh, robi lartësohet në dynja dhe në ahiret. Durimi dhe bamirësia qëndrojnë në krye të të gjitha virtyteve të larta. Ato janë cilësitë më të zgjedhura, që Allahu i Madhërisëm i pëlqen që t'i shohë te robtë e Tij.

Ajetet 36 – 39

36. E, nëse ndonjëherë ty të bëhet ndonjë ngacmim prej Shejtanit, kërkoi mbrojtje Allahut, sepse Ai është Gjithëdëgjuesi e i Gjithëdituri.

37. Ndër Shenjat e Tij janë nata, dita, Dielli e Hëna. Mos i bëni sexhde as Diellit, as Hënës! Sexhde i bëni vetëm Allahut, i Cili i krijoi ato, nëse e adhuron vetëm Atë!

38. Po nëse ata (jobesimtarët) refuzojnë, atëherë ata që janë pranë Zotit tënd i thurin lavde Atij, natën e ditën dhe kurrë nuk lodhen.

39. Nga Shenjat e Tij është edhe toka, që ti e sheh të thatë e të shkretë e, kur Ne i lëshojmë asaj shiun, ajo gjallërohet e (prodhimi) shtohet. Nuk ka dyshim se Ai që e gjallëron atë, do t'i ngjallë të vdekurit, sepse Ai është i Plotpushtetshëm për çdo gjë.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi na mësoi se si t'i kundërvihemi dhe të shpëtojmë nga armiqtë e njerëzve, pra, duke ua kthyer të keqen me të mirë, Allahu i Lartësuar vijon të na mësojë si të mbrohemi nga armiqtë e xhindëve. Prej tyre mund të mbrohesh dhe të ruhesh veçse duke ia kërkuar këtë ndihmë Allahut të Madhëruar. Thotë i Lartësuar:

- **“E, nëse ndonjëherë ty të bëhet ndonjë ngacmim prej Shejtanit, kërkoi mbrojtje Allahut,...”** - Nëse në ndonjë moment ndien ndonjë ngacmim prej Shejtanit të mallkuar, i cili ta zbukuron të keqen dhe të josh për ta vepruar atë, ose ta shëmton të mirën dhe të dembelos a të pengon që ta kryesh atë, ose të mbush me lloj-lloj vesvesesh të ndryshme të tij, atëherë menjëherë kërkoi mbrojtje tek i Gjithëmëshirshmi i Gjithëpushtetshmi, duke thënë: *“Eudhu bil-lahi minesh-shejtanir-raxhim!”*. Lutju Allahut me përgjërime e

përluje të plotë, si një rob i pafuqishëm, që të të ruajë prej sherrit të Shejtanit. Gjithashtu, dije mirë se po i lutesh Atij që dëgjon gjithçka dhe di gjithçka:

- **“...sepse Ai është Gjithëdëgjuesi e i Gjithëdituri.”** - Ai e dëgjon lutjen dhe përgjërimit tënd. Allahu e di shumë mirë pafuqinë dhe nevojën tënde të domosdoshme për ndihmën e Tij. Në këto ajete, Allahu i Lartësuar përmend disa nga shenjat e Tij madhështore, të cilat tregojnë qartë për pushtetin e Tij të plotë mbi gjithçka, për sundimin dhe mbretërinë e Tij gjithëpërfshirëse dhe të gjerë, për mëshirën e Tij të pafundme, që ka përfshirë gjithçka. Në gjithësi ndodh ajo që Zoti dëshiron, me dijen, urtësinë, drejtësinë dhe mëshirën e Tij. Këto shenja tregojnë se Ai është i vetmi i Adhuruar me meritë. Askush tjetër nuk meriton adhurimin veç Tij. Kështu, i Lartësuar thotë:

- **“Ndër Shenjat e Tij janë nata, dita, Dielli e Hëna.”** - Gjatë ditës së ndritshme, njerëzit kërkojnë të përfitojnë prej begatave të Allahut dhe të mbledhin prej mirësive të Tij. Ndërsa gjatë natës së errët dhe të qetë, ata qetësohen e çlodhen, që të rimarrin forcat për ditën e re. Nëpërmjet dy krijesave të tjera të Zotit, Diellit dhe Hënës, bëhet e mundur jeta në tokë, pra, jeta e njerëzve, e kafshëve dhe e bimëve. Këto janë mirësi që nuk mund të mënjanohen dhe që vetëm Zoti që i krijoi i di me hollësi.

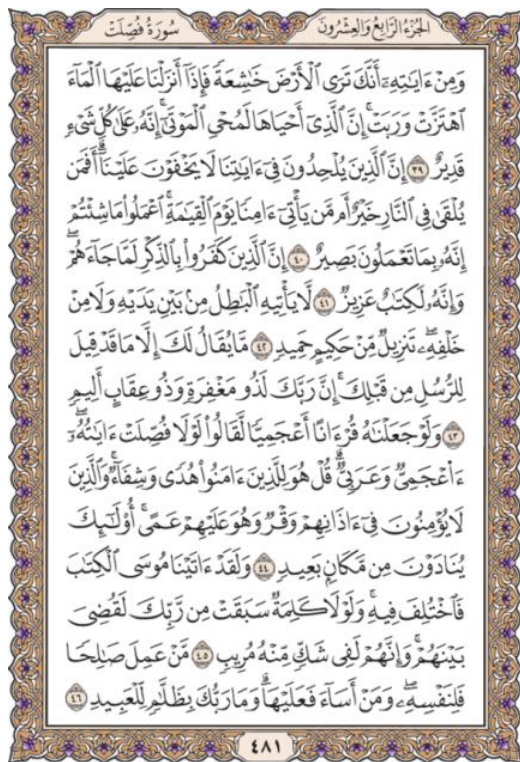
- **“Mos i bëni sexhde as Diellit, as Hënës! Sexhde i bëni vetëm Allahut, i Cili i krijoi ato, nëse e adhuron vetëm Atë!”** - Ato janë thjesht krijesa të Allahut dhe të nënshtuara ndaj urdhrat dhe vullnetit të Tij dhe, si të tilla, ato nuk meritojnë që t'u biesh në sexhde, t'i adhurosh apo t'u nënshtrohesh me dashuri, madhërim, shpresë dhe frikë. Adhurimet i takojnë vetëm Allahut të Vetëm dhe të Pashoq, sepse vetëm Ai është Krijuesi dhe Sunduesi madhështor. Vetëm Allahu duhet të adhurohet, duke qëndruar sa më larg adhurimit të krijesave, sado të mëdha, të çuditshme apo të dobishme të duken ato. Në

fakt, madhështia, mrekullia apo dobia e tyre janë dhunti që Zotit ua ka falur, prandaj vetëm Ai duhet lavdëruar e adhuruar për çdo mirësi. Nëse njerëzit pretendojnë se adhurojnë një Zot të vetëm, atëherë vetëm Atij t'ia përkushtojnë çdo adhurim me sinqeritet, dashuri madhërim, bindje dhe nënshtrim. Ky është besimi i drejtë, kjo është e vetmja fe e pranueshme nga Allahu i Madhëruar.

- **“Po nëse ata (jobesimtarët) refuzojnë, atëherë ata që janë pranë Zotit tënd i thurin lavde Atij, natën e ditën dhe kurrë nuk lodhen.”** – Kuptimi: Nëse refuzojnë që të adhurojnë Allahun e Lartësuar dhe nuk i përuken Atij, le ta dinë se ata nuk mund ta cenojnë aspak madhësinë e Allahut. Allahu është jonevojtar për ta dhe për adhurimet e tyre. Nga ana tjetër, Allahu i Madhëruar ka krijuar rob të bindur, të cilët kurrë nuk e thyejnë urdhrin e Tij, por zbatojnë gjithçka që u urdhërohet. “Ata që janë pranë Zotit”, domethënë melekët e Tij, e madhërojnë dhe e lavdërojnë me *tesbih* Atë natë e ditë, dhe kurrë nuk lodhen apo ta pakësojnë adhurimin. Ata janë shumë të fuqishëm, ashtu siç është e fuqishme edhe dashuria e tyre për Zotin, prandaj edhe përkushtimi i tyre është i pandërprerë.

- **“Nga Shenjat e Tij është edhe toka, që ti e sheh të thatë e të shkretë e, kur Ne i lëshojmë asaj shiun, ajo gjallërohet e (prodhimi) shtohet..”** - Prej shenjave madhështore që dëshmojnë për pushtetin dhe mbretërinë e plotë të Allahut dhe për faktin se Ai është i Vetëm në sundimin dhe administrimin e çështjeve të krijesave, është edhe toka e thatë dhe e pjetë, e cila, kur Allahu i Lartësuar zbret shiun nga qielli, ajo ringjallet, merr jetë dhe fillon të gëlojë. Prej saj lulëzon bimësi e madhe, si furnizim për njerëzit dhe kafshët. Kështu zbret jeta nga qielli dhe përhapet begatia dhe gëzimi.

- **“Nuk ka dyshim se Ai që e gjallëron atë, do t'i ngjallë të vdekurit..”** – Kuptimi: Është po ky Krijues Madhështor, që kujdeset për ju dhe që risjell jetën në tokën e vdekur, Ai i Cili do t'i ringjallë të

vdekurit e do t'i nxjerrë nga varret e tyre Ditën e Ringjalljes.

- **“sepse Ai është i Plotpushtetshëm për çdo gjë.”** - Pra, ashtu sikurse është i Plotpushtetshëm për të ringjallur tokën pas vdekjes së saj, po ashtu Allahu është i Plotpushtetshëm që të ringjallë të vdekurit nga varret e tyre.

Ajetet 40 - 42

40. Ata që i shtrembërojnë ajetet Tona, nuk munden kurrë të na fshihen. Si mendoni, a është më i mirë ai që hidhet në Zjarr, apo ai që në Ditën e Gjykimit vjen i sigurt? Veproni si të dëshironi, por ta dini se Ai shikon gjithçka që ju bëni.

41. Ata që e mohojnë Mesazhin (Kur'anin), kur ai u vjen, do të dënohen rëndë. Ai është vërtet një Libër madhështor.

42. Atij (Kur'anit) nuk mund t'i atribuohet e pavërteta nga asnjë anë. Ai është Shpallje prej të Urtit, të Lavdëruarit.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata që i shtrembërojnë ajetet Tona, nuk munden kurrë të na fshihen.”** – Këtu flitet për shtrembërimin e të vërtetës së ajeteve të Allahut, me çfarëdolloj mënyre qoftë ajo. Mënyrat e shtrembërimit të së vërtetës që sjellin ajetet e Zotit janë të shumta, si për shembull:

- mohimi dhe refuzimi i plotë i ajeteve;
- mohimi i përcjellësve të këtyre ajeteve ose konsiderimi i tyre si gënjeshtarë;
- tjetërsimi i ajeteve, ndryshe nga ç’janë në realitet;

- shpjegimi i tyre me kuptime që Zoti kurrë nuk ka dashur apo synuar prej tyre. Të gjithë ata që cenojnë ajetet e Tij në këto mënyra, Allahu i Madhëruar i kërcënon duke u kujtuar se ata nuk mund t’i fshihen kurrë Atij. Ai është Mbikëqyrësi i përhershëm i tyre, i cili u di dhe u sheh të jashtmen dhe të brendshmen. Le ta dinë ata se Ai do t’i shpagojë me drejtësi, për cenimin e ajeteve të Tij dhe për çdo gjë tjetër që kanë bërë.

- **“Si mendoni, a është më i mirë ai që hidhet në Zjarr, apo ai që në Ditën e Gjykimit vjen i sigurt?”** - A janë njëlloj ata që do të hidhen në Zjarr - siç janë cenuesit e ajeteve të Zotit - me ata që në Ditën e Gjykimit do të vijnë të sigurt nga ndëshkimi i Zotit, duke merituar shpërblimin dhe begatitë e Tij? Sigurisht që dihet se cila është përgjigja. Më tej, Allahu i Madhëruar i paralajmëron robtë duke u thënë:

- **“Veproni si të dëshironi,”** – Bëni si të dëshironi: ose ndiqni rrugën e drejtë, e cila ju çon në kënaqësinë e Allahut dhe të Xhenetit i Tij, ose ndiqni rrugën e mashtrimit, që ju çon në zemërimin e Allahut dhe në ndëshkim. Por gjithmonë kujtoni një të vërtetë të përhershme:

- **“...por ta dini se Ai shikon gjithçka që ju bëni.”**- Allahu shikon dhe di gjithçka që ju veproni dhe synoni, dhe për këtë do t’ju shpërblejë me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij, secilin sipas veprave të veta. Pastaj i Lartësuarit thotë:

- **“Ata që e mohojnë Mesazhin (Kur'anin), kur ai u vjen, do të dënohen rëndë.”** - “Mesazhi” është Kur'ani; kështu e ka quajtur Allahu i Madhëruar. Kur'ani është një libër e një Mesazh që u kujton dhe u mëson njerëzve çdo të mirë, në lidhje me fenë, dynjanë dhe ahiretin e tyre. Ai e lehtëson këdo që pason dhe zbaton udhëzimet dhe dritën e Tij. Sjellja e Kur'anit është mirësi dhe begati e madhe nga Zoti. Atë e përcolli tek ne më i miri i krijesave të Zotit, Muhamedi (a.s.).

- **“Ai është vërtet një Libër madhështor.”** – Kur'ani është një libër me cilësi të mrekullueshme. Ai është i pacenueshëm, i ruajtur nga çdo mundësi tjetërsimi e ndryshimi. Për të përforcuar këtë fakt, i Lartësuarit thotë më tej:

- **“Atij (Kur'anit) nuk mund t’i atribuohet e pavërteta nga asnjë anë.”** – Kur'anit nuk mund t’i afrohen shejtanët, njerëz apo xhindë qofshin ata, për t’i hequr apo për t’i shtuar diçka që s’është e tij. Ai nuk mund të tjetërsohet dhe ndryshohet. Kur'ani është i sigurt dhe i ruajtur si në aspektin e tekstit, edhe në kuptimet që përcjell. Allahu që e shpalli këtë Kur'an ka premtuar: “Ne e shpallëm Kur'anin dhe Ne jemi mbrojtës të tij.” [Hixhër 9]. Dhe, vërtet, Ai e ka ruajtur tekstin e këtij libri nga ndryshimet e tjetërsimet, ashtu siç ka ruajtur kuptimet dhe shpjegimet e tij nëpërmjet traditës dhe Sunetit të profetit Muhamed. Kështu është përcjellë ky Kur'an nga zanafilla e tij, brez pas brezi, nën kujdesin e të Madhërishmit.

- **“Ai është Shpallje prej të Urtit, të Lavdëruarit.”** - Ai që e shpalli dhe e ruan këtë Kur'an është *Hakim* - i Urtë. Ai është i Urtë si në krijimin, ashtu edhe në ligjin e urdhrat e Tij. Çdo gjë që Allahu ka krijuar dhe çdo ligj që ka vendosur është në vendin e vet. Allahu është *Hamid* - i Lavdëruar për të gjithë ato cilësi të mrekullueshme dhe attribute të shkëlqyera, për drejtësinë dhe bamirësinë e Tij. Ai është Allahu i Vetëm e Absolut dhe e tillë është edhe fjala e Tij, Kur'ani madhështor. Kur'ani është fjala e Allahut, prandaj është i mbushur me urtësi

të plotë. Nëpërmjet tij arrihet çdo mirësi dhe begati, e largohet çdo e keqe dhe fatkeqësi. Fjala e Tij është mirësia më e madhe për krijesat, për të cilën Ai duhet të lavdërohet e falënderohet.

Ajeti 43

43. Ty nuk po të thuhet gjë tjetër, veç asaj që u është thënë të dërguarve para teje: që Zoti yt është Falës i madh, por edhe ndëshkimin e ka të dhembshëm.

Shpjegimi i ajetit

- **“Ty nuk po të thuhet gjë tjetër, veç asaj që u është thënë të dërguarve para teje:”**

– Kuptimi: Fjalët që drejtohen në adresën tënde, o i Dërguar, nga ana e atyre që e mohojnë Shpalljen hyjnore, janë të njëjta me shpifjet dhe fyerjet që u janë bërë të gjithë të dërguarve të Zotit. Është e çuditshme se të gjithë popujt jobesimtarë dhe refuzues të së vërtetës i kanë trajtuar njëllor të gjithë të dërguarit, të cilët i ftonin për të qenë të sinqertë në adhurimin e një Zoti të vetëm. Ata iu përgjigjën kësaj ftese të mrekullueshme me mënyrën më të shëmtuar. Shpesh ata thonin: “Ju jeni veçse njerëz si ne dhe Allahu nuk dërgon asnjë lloj shpalljeje. Ju jeni veçse gënjeshtarë.” [Ja sin 15]. Ndërsa herë të tjera, ata u kërkonin profetëve shenja dhe argumente të panevojshme, thjesht për të justifikuar refuzimin e tyre. Zemrat e tyre ishin të mbushura me mosbesim, prandaj ashtu ishin edhe fjalët e tyre. Megjithatë, të gjithë profetët bënë durim kundrejt mundimeve dhe mohimeve, e kështu duhet të bënte durim edhe profeti Muhamed (a.s.) në rrugën e Zotit, në ftesën që u bënte njerëzve. Në vijim, Allahu i Lartësuar fton në pendim dhe në çdo gjë që mundëson faljen dhe mëshirën e Tij. Ai, gjithashtu, kërcënon jobesimtarët që të mos vazhdojnë më në rrugën e humbjes, duke thënë:

- **“që Zoti yt është Falës i Madh, por edhe ndëshkimin e ka të dhembshëm.”** - Allahu është Falës i Madh. Me faljen e Tij të madhe, Ai ua fshin gjynahet atyre që pendohen dhe ndalen nga gjynahet. Por, nga ana tjetër, edhe ndëshkimi i Tij është i

rreptë për ata që vazhdojnë në gjynahe dhe tregohen kryeneçë.

Ajeti 44

44. Sikur ta kishim shpallur Kur'anin në një gjuhë të huaj (e jo në arabisht), ata do të thoshin: “Përse nuk janë të kuptueshme ajetet e tij? Përse, vallë, ai është në gjuhë të huaj, ndërkohë që ai është arab?!” Thuaju: “Ai, për besimtarët, është udhëzimit e shërim. Ndërsa ata që nuk besojnë, i kanë veshët të shurdhuar, dhe për ta ai është verbëri. Këta janë njëllor si të thirren prej një vendi të largët”.

Shpjegimi i ajetit

- **“Sikur ta kishim shpallur Kur'anin në një gjuhë të huaj (e jo në arabisht), ata do të thoshin: “Përse nuk janë të kuptueshme ajetet e tij? Përse, vallë, ai është në gjuhë të huaj, ndërkohë që ai është arab?!”** - Allahu i Lartësuar na flet për mirësinë dhe bujarinë e Tij, kur i shpalli Kuranin në arabisht një profeti arab, domethënë me gjuhën e popullit të tij, me qëllim që ai t'ua përcillte sa më qartë fjalët dhe kuptimet e këtij libri. Ky fakt duhet t'i bëjë njerëzit që të përkujdesen më shumë për këtë Shpallje dhe t'i japin më shumë rëndësi asaj. Ata duhet që të nënshtrohen dhe ta zbatojnë atë. Nëse Allahu i Madhëruar do ta shpallte Kur'anin në një tjetër gjuhë, gënjeshtarët dhe refuzuesit e profetëve do të thonin: “Përse nuk janë të kuptueshme ajetet e tij?. Ata do të thoshin gjithashtu: “Si është e mundur?! Profeti arab, ndërsa Libri i tij me gjuhë tjetër?!” Por kjo nuk mund të ndodhte, prandaj i Madhëruari hedh poshtë çdo pretendim të mohuesve, duke e përshkruar Kur'anin me cilësi të larta, që e bëjnë të detyrueshme nënshtrimin ndaj mësimëve të tij. Por, gjithsesi, ata që përfitojnë dhe lartësohen nëpërmjet Kur'anit janë besimtarët, të cilëve Zoti u ka dhënë sukses dhe i ka ndihmuar që të kuptojnë të vërtetën, me dritën e besimit që u ka dhuruar. Ndërsa mospërfillësit e Shpalljes dhe refuzuesit e profetëve, ndryshe nga besimtarët, janë të

shurdhët ndaj mësimëve dhe udhëzimeve të tij. I Lartësuar i thotë:

- **“Thuaju: “Ai, për besimtarët, është udhëzim e shërim.”**” – Kur'ani i udhëzon besimtarët në rugën e drejtë dhe u mëson dituri të dobishme, përmes të cilave ata ndriçohen dhe ecin të sigurt drejt Zotit dhe Xhenetit. Në Kur'an, ata gjejnë shërimin e shpirtit dhe të trupit të tyre nga çdo sëmundje. Kur'ani i edukon ata që të ndalen nga çdo ves i ulët dhe vepër e shëmtuar. Ai i nxit dhe u jep forcë që të pendohen sinqerisht, që t'u pastrohen të gjitha gjynahet dhe t'u shërohen zemrat. Ndërsa nga ana tjetër qëndrojnë të humburit:

- **“Ndërsa ata që nuk besojnë, i kanë veshët të shurdhuar, dhe për ta ai është verbëri.”** - Ata që nuk e besojnë Kur'anin, që është prej Zotit, janë të shurdhët nga mësimet dhe udhëzimi që ai ofron dhe i kanë kthyer tërësisht shpinën atij. Ata nuk arrijnë që, nëpërmjet Kur'anit, të shohin udhën e drejtë. Ata zhyten edhe më thellë në humbjen e tyre, duke e shtuar verbërinë që u ka zënë sytë.

- **“Këta janë njëloj si të thirren prej një vendi të largët”.** - Ata thirren për të besuar të vërtetën, por nuk përgjigjen. Ata janë sikur i thërret dikush nga një vend shumë i largët, ku as zëri i thirësit nuk dëgjohet dhe as përgjigjja nuk është e mundur. Kuptojë se ata të cilët nuk e besojnë Kur'anin si një Shpallje të Zotit, nuk mund të përfitojnë nga udhëzimi dhe drita e tij. Ata nuk mund të ndriçohen dhe as të arrijnë të lumturohen me mrekullitë dhe begatitë e Kur'anit. Janë ata vetë që ia mbyllin vetes portat e udhëzimit, duke i kthyer shpinën kësaj Shpalljeje dhe duke e refuzuar atë pa i dhënë as hakun më të vogël.

Ajetet 45 – 46

45. Ne i dhamë edhe Musait një libër, për të cilin pati kundërshtime. Sikur të mos ishte vendimi i Zotit tënd, i vendosur më parë, gjykimi ndaj tyre do të kryhej menjëherë. Me të vërtetë, ata janë në një dyshim të thellë rreth tij.

46. Kush bën mirë, bën mirë për veten e vet e kush bën keq, ai vepron kundër vetes së vet. Zoti yt nuk u bën padrejtësi robve.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne i dhamë edhe Musait një libër, për të cilin pati kundërshtime.”** – Kuptimi: Ashtu sikurse të dhamë ty një Libër, ashtu i dhamë edhe Musait, por njerëzit vepruan me të ashtu sikurse vepruan me ty. Ata u kundërshtuan mes tyre rreth Shpalljes së Zotit. Prej tyre pati që e besuan Shpalljen e Zotit, dhe kjo u bëri dobi dhe u udhëzuan. Por pati shumë që e refuzuan, dhe kështu ajo nuk u bëri dobi.

- **“Sikur të mos ishte vendimi i Zotit tënd, i vendosur më parë, gjykimi ndaj tyre do të kryhej menjëherë.”** - Me butësinë dhe mëshirën e Tij, Allahu i Lartësuar u la afat atyre. Sikur të mos ishte vendimi i Tij për vonimin e ndëshkimit të Ditës së Gjykimit deri në afatin e përcaktuar, pa e shpejtuar dhe pa e vonuar atë, çështja e këtyre të mjerëve do të kishte përfunduar. Me t'u bërë dallimi mes besimtarëve dhe mohuesve, këta të fundit do të ndëshkoheshin menjëherë, sepse e kanë plotësuar kushtin. Duke mohuar dhe refuzuar Shpalljen e Zotit, për ta bëhet i detyrueshëm ndëshkimi.

- **“Me të vërtetë, ata janë në një dyshim të thellë rreth tij.”** – Kuptimi: Dyshimet e tyre janë të thella e të mëdha, prandaj mohojnë.

- **“Kush bën mirë, bën mirë për veten e vet e kush bën keq, ai vepron kundër vetes së vet.”** - Vepër e mirë është ajo që Zoti dhe Profeti i Tij e kanë porositur dhe urdhëruar. Pra, çdokush që bën një vepër të tillë do të marrë shpërblimin për të në dynja dhe në ahiret. Po kështu, çdokush që bën një punë të keqe, ai dëmton vetveten me të dhe bën të meritueshëm ndëshkimin e tij në dynja dhe në ahiret. Sigurisht, ky ajet është një nxitje për të kryer vepra të mira dhe për t'u larguar nga të këqijat. Gjithashtu, ai tregon se veprat e mira janë dobiprurëse dhe lumturuese për atë që i bën, ndërsa veprat e

këqija janë dëmprurëse dhe dëshpëruese për atë që i bën. Dobia dhe dëmi i veprave të robit shfaqet si në dynja, edhe në ahiret. Përveç kësaj, ajeti tregon se askush nuk mban përgjegjësinë e tjetrit.

- **“Zoti yt nuk u bën padrejtësi robve.”** - Askush nuk do të merret në përgjegjësi për gjynahet e të tjerëve, ashtu si nuk do t'i llogariten më shumë gjynahe sesa ka bërë.

Ajetet 47 – 48

47. Vetëm tek Ai është dituria për Orën e Kijametit. Asnjë fryt nuk del prej lëvozhgës së vet dhe asnjë femër nuk mbetet shtatzanë e as nuk lind pa dijen e Tij. Ditën, kur Ai t'i thërrasë njerëzit e t'u thotë: “Ku janë ata që i konsideronit si ortakët e Mi?”, ata do thonë: “Ne të kemi njohur vetëm Ty, e nuk ka ndonjë që dëshmon se ke shok.”

48. Kështu zhduken ata që adhuroheshin më parë e ata binden se nuk kanë më shpëtim.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Vetëm tek Ai është dituria për Orën e Kijametit.”** - Ky ajet na mëson rreth diturisë së gjerë të Allahut të Madhërishëm. Ai është i vetmi që di të fshehtat, siç është, për shembull, koha kur do të ndodhë Kijameti. Të gjitha krijesat, kur flasin për Kijametin, nuk mund të japin kohën e tij, por thonë se atë e di veç Zoti. As profetët, as melekët dhe askush tjetër nuk di gjë për këtë ngjarje të madhe.

- **“Asnjë fryt nuk del prej lëvozhgës së vet...”** - Allahu i Lartësuar di për çdo fryt që del nga sythi, nga çdo lloj bime që Ai ka krijuar. Dituria e Tij rreth çdo gjëje është e plotë dhe e imtësishme.

- **“...dhe asnjë femër nuk mbetet shtatzanë e as nuk lind pa dijen e Tij.”** - Çdo kafshë e çdo krijesë që bart është në diturinë e Zotit. Qoftë mbarsja, qoftë lindja e krijesave ndodh me dijen e Zotit. Ai di në imtësi për të dhe për gjithçka tjetër në dynja dhe ahiret. Atëherë, si është e mundur që idhujtarët për zgjedhin zota të tjerë, për t'i barazuar me Allahun e Gjithëditur e të Gjithfuqishëm?! Si mundën të barazojnë

idhujt pa dije dhe të verbër, me Allahun e Lartësuar, që di dhe sheh gjithçka? Për ta shfaqur qartë refuzimin e padrejtë të idhujtarëve ndaj të vërtetës dhe për të treguar dëshpërimin e tyre Ditën e Kijametit, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ditën, kur Ai t'i thërrasë njerëzit e t'u thotë: “Ku janë ata që i konsideronit si ortakët e Mi?”**” - Kuptimi: Ku janë idhujt tuaj, për të cilët pretendonit se janë ortakët e Allahut? Ku janë ata të cilët i adhuronit, madje prej tyre ju u kundërviheshit edhe profetëve!

- **“ata do thonë: “Ne të kemi njohur vetëm Ty, e nuk ka ndonjë që dëshmon se ke shok.”**” - Ata do thonë: Ne tashmë të pranojmë vetëm Ty. Askush prej nesh nuk beson më në “hyjninë” e atyre idhujve të kotë. Ne e mohojmë adhurimin tonë “të kotë”, që ua përkushtonim idhujve, dhe distancohemi nga ky krim.

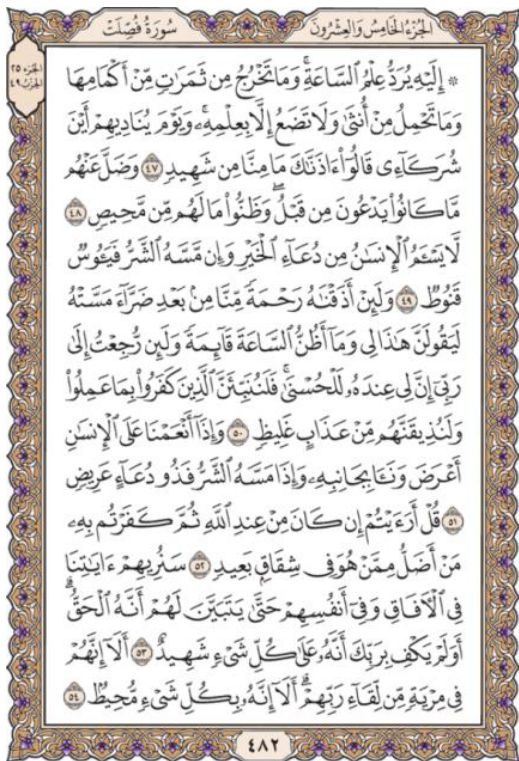
- **“Kështu zhduken ata që adhuroheshin më parë...”** - Çdo gjë që ata kanë adhuruar veç Allahut do të zhduket. Çdo besim, për hir të së cilit kanë harxhuar jetën e tyre, do të zhduket. Çdo gjë që kanë adhuruar veç Allahut dhe mendonin se do t'u sillte dobi apo do t'i ruante, do të zhduket sikur të mos kishte ekzistuar kurrë. Kështu, do të dështojnë përpjekjet e tyre, do të shuhën shpresat dhe ëndrrat e tyre. Idhujt e tyre nuk do t'u vlejnjë për asgjë. Në këto momente:

- **“...e ata binden se nuk kanë më shpëtim.”** - Për ta nuk ka më ndihmës apo shpëtimtarë, nuk ka më strehë, ku mund të futen e të mbrohen. Ky do të jetë përfundimi për ata që adhurojnë diçka tjetër veç Zotit. Allahu i Lartësuar i sjell këto paralajmërimet, që robtë të ruhen nga idhujtaria dhe t'i përkushtohen vetëm Atij.

Ajetet 49 – 51

49. Njeriu nuk lodhet së luturi për mirë, por, kur atë e godet e keqja, ai ligështohet shumë dhe e humb shpresën.

50. Nëse pas të këqijave që e godasin, Ne i dhurojmë mëshirë nga ana Jonë, ai padrejtësisht thotë: “Këtë e kam merituar vetë. Nuk besoj se do të ndodhë

ndonjëherë Kijameti. Por edhe sikur të kthehem te Zoti im, sigurisht që Ai do të më japë mua më shumë të mira.” Por Ne, patjetër, do t’ua tregojmë mohuesve se çfarë kanë bërë dhe do ti bëjmë të vuajnë një ndëshkim të rëndë.

51. Kur Ne e begatojmë njeriun, ai nuk falënderon, por kthen shpinën. Por, kur e godet e keqja, ai përulet dhe lutet shumë.

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete na zbulojnë natyrën e njeriut, që është i paduruar, i paqëndrueshëm dhe i dobët. Ai është i paduruar qoftë në kryerjen e veprave të mira, qoftë në largimin nga të këqijat. Kjo është natyra e njerëzve në përgjithësi, përveç atyre që Zoti i nxjerr nga kjo gjendje, për t’ua plotësuar me besim dhe punë të mira.

- “Njeriu nuk lodhet së luturi për mirë...” – Njeriu nuk resht asnjëherë së luturi për kërkesat dhe synimet e tij. Ai gjithmonë e lut Allahun për pasuri, mall, fëmijë e bukuri të tjera të kësaj dynjaje. Ai punon dhe shpenzon të gjithë energjitë e veta për t’ia arritur këtyre synimeve dhe

gjithmonë është i pakënaqur, sado që të arrijë, pak apo shumë. Sado e madhe të jetë pasuria e dynjasë që ai zotëron, gjithmonë do të kërkojë shtesë.

- “...por kur atë e godet e keqja, ai ligështohet shumë dhe humb e shpresën.”

- Por kur goditet nga ndonjë e keqe, si sëmundje, varfëri etj., ai e humbet shpresën nga mëshira e Zotit dhe mendon se i ka ardhur fundi, duke e lëshuar veten e duke hequr dorë nga përpjekjet. Kështu janë njerëzit në përgjithësi, përveç atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira. Ata, nëse u vijnë të mira dhe gjëra që i duan, falënderojnë Allahun, madje druhen se mos ndoshta këto mirësi bëhen gradualisht shkak për t’u kënaqur me këtë dynja dhe për të gjetur prehjen në të. Ndërsa kur i godet ndonjë sprovë në veten, pasuritë apo fëmijët e tyre, ata bëjnë durim, shpresojnë mëshirën dhe çlirim nga Zoti i tyre dhe kurrë nuk e lëshojnë veten. Pastaj i Lartësuar thotë:

- “Nëse pas të këqijave që e godasin, Ne i dhurojmë mëshirë nga ana Jonë,...” - Kur njeriut të padurueshëm, i cili lutet pa pushim vetëm për të mira, Allahu i Lartësuar i dhuron të mira ose e mëshiron duke ia larguar të këqijat, ai nuk e falënderon Allahun e Lartësuar, por tregon mospërfillje dhe i kalon kufijtë, duke thënë:

- “ai padrejtësisht thotë: “Këtë e kam merituar vetë.” – Kuptimi: Kjo e mirë më erdhi sepse unë e meritoja atë. E kujt tjetër, veç meje, duhej t’i jepej kjo e mirë?! Kështu bëjnë mosmirënjohësit.

- “Nuk besoj se do të ndodhë ndonjëherë Kijameti.” - Ky është, së pari, mohim i Ditës së Gjykimit nga ana e tij, pastaj është mosmirënjohje për mëshirën dhe mirësitë që Zoti i ka dhuruar.

- “Por edhe sikur të kthehem te Zoti im, sigurisht që Ai do të më japë mua më shumë të mira.” - Kuptimi: Edhe nëse e pranojmë se ringjallja është e vërtetë dhe unë dal para Zotit tim, atëherë sigurisht që kam për të gjetur sërish të mira. Ashtu sikurse po kënaqem me të gjitha këto mirësi në dynja, po ashtu do t’i kem edhe në ahiret.

Këto fjalë janë tregues i paturpësisë dhe i guximit të tyre për të folur rreth Zotit pa dije. Prandaj i Madhëruari i kërcënon, duke thënë:

- **“Por Ne, patjetër, do t’ua tregojmë mohuesve se çfarë kanë bërë dhe do t’u japim të vuajnë një ndëshkim të rëndë.”** - Allahu i Madhëruar e përshkruan ndëshkimin e tyre si ‘*galidh*’, pra, shumë të ashpër.

- **“Kur Ne e begatojmë njeriun, ai nuk falënderon, por kthen shpinën.”** - Allahu i Madhëruar e begaton njeriun me shëndet të mirë, me furnizim të bollshëm e me shumë mirësi të tjera, kurse ai i kthen shpinën Allahut dhe mirënjohjes ndaj Tij. Madje, Allahu i Madhëruar thotë: “*ue ne’â bi xhanibih*”, që, fjalë për fjalë, do të thotë: “kthen shpinën, me arrogancë e vetëkënaqësi”.

- **“Por kur e godet e keqja, ai përulet dhe lutet shumë.”** - Por kur e godet sëmundja, skamja apo ndonjë sprovë tjetër, njeriu lutet e përgjërohet gjatë, për shkak të padurimit të tij. Ai është i padurueshëm gjatë vështirësive dhe mosmirënjohës gjatë mirësive, ndryshe nga ata që Zoti i ka udhëzuar dhe i ka privilegjuar.

Ajetet 52 – 54

52. Thuaj: “Më tregoni! Nëse ky (*Kur'an*) është vërtet prej Allahut, por ju e mohoni atë, atëherë, kush është në humbje më të madhe se ata që janë në kundërshtim të hapur me të?”

53. Ne do t’ua bëjmë atyre të mundshme që t’i shohin Shenjat Tona në horizont dhe në veten e tyre, derisa t’u bëhet e qartë se Ai (*Kur'ani*) është i Vërtetë. A nuk mjafton që Zoti yt është Dëshmues për çdo gjë?

54. Vërtet, ata janë në dyshim për takimin me Zotin e tyre, por le ta dinë se pushteti i Tij përfshin gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Thuaj: “Më tregoni! Nëse ky (*Kur'an*) është vërtet prej Allahut, por ju e mohoni atë, atëherë, kush është në humbje më të madhe se ata që janë në kundërshtim të**

hapur me të?” ” - Thuaju atyre që e mohojnë Kuranin dhe që nxitojnë të mohojnë Zotin, profetët dhe shpalljet e Tij: “Më tregoni! Nëse ky Kuran është Shpallje e Allahut të Lartësuar, – gjë për të cilën nuk ka asnjë dyshim, – dhe ju zgjidhni që ta mohoni atë, atëherë, a nuk është ky tregues i qartë për humbjen e thellë, ku keni rënë?! Pa dyshim, kjo është shprehje e mohimit dhe armiqësisë ndaj Allahut dhe Profetit, sepse ju keni devijuar nga e vërteta pasi ajo ju është bërë plotësisht e qartë. Ju e keni braktisur Shpalljen e Zotit jo për shkak se synoni të vërtetën dhe të drejtën, ashtu siç pretendoni, por për hir të së kotës dhe injorancës, prandaj, me këtë veprim, meritoni të jeni njerëzit më të humbur, më të devijuar dhe më të padrejtë.

- **“Ne do t’ua bëjmë atyre të mundshme që t’i shohin Shenjat Tona në horizont dhe në veten e tyre, derisa t’u bëhet e qartë se Ai (*Kur'ani*) është i Vërtetë.”** – Kuptimi: Nëse pretendoni se keni dyshime për saktësinë e kësaj Shpalljeje, atëherë dijeni se Allahu i Lartësuar ka për t’ju bërë të shihni shenjat e Tij në gjithësi, në qiell dhe në tokë, ose në ngjarjet madhështore, të cilat i japin dritë kujtdo që kërkon ta shohë të vërtetën. Gjithashtu, Allahu ju ka sjellë shenja e fakte edhe në vetet tuaja. Çdokush mund të shohë te vetja çuditë e krijimit të Allahut të Madhëruar, që të bindet për madhështinë dhe fuqinë e Tij. Nga ana tjetër, duke parë ndëshkimet me të cilat ai ka goditur mohuesit e të vërtetës, si dhe suksesin e mirësitë që u ka dhuruar besimtarëve, ju do të bindeni se Kurani dhe gjithçka që ai përmban është e vërteta e sigurt nga Zoti i Madhëruar. Allahu i Lartësuar u ka dhënë gjithmonë shenja dhe argumente të shumta adhuruesve të Tij, nëpërmjet të cilave u jepet siguri e plotë se Kurani është i vërtetë nga Zoti. Allahu i Lartësuar është i vetmi që jep dritën e imanit. Ai udhëzon atë që Ai dëshiron, me mëshirën dhe bujarinë e Tij, dhe e lë jashtë rruge Atë që Ai dëshiron, me drejtësinë dhe urtësinë e Tij.

- **“A nuk mjafton që Zoti yt është Dëshmues për çdo gjë?”** - Kuptimi: A nuk u mjafton atyre që të binden se Kur'ani është i vërtetë dhe se njeriu që e përcolli atë është besnik, fakti që vetë Allahu dëshmon për një gjë të tillë? Vetë Allahu i Madhëruar dëshmon për vërtetësinë e Profetit dhe të Kur'anit, dhe dihet se Allahu është Dëshmuesi i vërtetë. Përveç kësaj, për të provuar vërtetësinë e Kur'anit dhe besnikërinë e Muhamedit (a.s.), Allahu i Lartësuar e ndihmoi dhe i dhuroi atij fitoren në botë. Kjo qe një shenjë e fortë dhe dëshmi e gjallë dhe e prekshme, për ata që meditojnë pak në historinë e Profetit dhe të kësaj feje madhështore.

- **“Vërtet, ata janë në dyshim për takimin me Zotin e tyre,...”** - Ata janë të pasigurt për ringjalljen dhe për llogarinë në Ditën e Gjykimit. Për sytë e tyre ekziston veçse jeta e kësaj bote, prandaj ata nuk punojnë aspak për ahiretin dhe nuk i kushtojnë fare rëndësi atij. Por të mos harrojnë:

- **“...por le ta dinë se pushteti i Tij përfshin gjithçka.”** - Allahu i Madhërishëm përfshin gjithçka me dijen, pushtetin dhe krenarinë e Tij. Askush nuk del jashtë kësaj diturie dhe askush nuk mund t'i shmanget pushtetit të Fuqiplotit.

Surja: El shûrâ (mekase) 53 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 9

1. Ha, Mim.

2. Ajn, Sin, Kaf.

3. Kështu të jep shpalljen ty, – ashtu si atyre që ishin para teje, – Allahu, Ngadhënjimtari, i Urti.

4. Vetëm e Tij është ç'ka në qiej dhe ç'ka në tokë; Ai është i Larti, i Madhëruari.

5. Qiejt e lartë mbi ta gati pëlcasin (prej frikës ndaj Zotit). Ndërkaq, melekët i thurin lavde, duke e falënderuar Zotin e tyre dhe kërkajnë falje të gjynaheve për ata që janë në Tokë. Ta dini se me të vërtetë, Allahu është Falësi i Madh e Mëshirëplotë.

6. Sa për ata që përveç Tij adhurojnë zota të tjerë, Allahu është Mbikëqyrës i tyre. Ti nuk je përgjegjës për ta.

7. Ne ta shpallëm ty këtë Kur'an në arabisht, që t'i këshillosh Kryeqendrën (Mekën) dhe ata përreth saj dhe t'u tërheqësh vërejtjen për Ditën e Tubimit, për të cilën nuk ka dyshim. Një grup do të jetë për në Xhenet dhe një grup për në Zjarr.

8. Po të dëshironte, Allahu do t'i bënte ata një bashkësi të vetme, por Ai fut në mëshirën e Vet atë që do. Për jobsimtarët nuk ka as miq dhe as ndihmëtarë.

9. Mos vallë, ata zgjedhin mbrojtës të tjerë veç Atij?! Vetëm Allahu është Mbrojtësi. Është Ai që ngjall të vdekurit dhe është i Plotfuqishëm për gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ha, Mim. Ajn, Sin, Kaf. Kështu të jep shpalljen ty, – ashtu si atyre që ishin para teje, – Allahu, Ngadhënjimtari, i Urti.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai ia shpalli Kuranin madhështor Profetit të Tij të zgjedhur, ashtu sikurse u shpalli edhe profetëve të tjerë para tij. Kështu, këtu shprehet mirësia e madhe që Allahu i Lartësuar i ka dhuruar njerëzimit me shpalljet e librave të shenjtë në mënyrë të vazhdueshme dhe me dërgimin e profetëve. Po ashtu, Allahu i Lartësuar na tregon se Muhamedi (a.s.) nuk qe i pari njeri që u zgjodh si profet. Tradita dhe gjendja e tij i përngajnë traditës dhe gjendjes së të dërguarve paraardhës. Edhe Shpallja të cilën ai e përcolli prej Zotit të tij është e ngjashme me atë çka sollën edhe profetët para tij. Të gjitha shpalljet e Zotit janë të vërteta dhe të mbushura me mirësi, vërtetësi dhe drejtësi. Ato janë të tilla, sepse janë shpallje nga Ai që ka cilësitë absolute, si i vetmi i Adhuruar në qiell dhe në tokë, me fuqi, pushtet, krenari dhe urtësi të pakrahasueshme.

- **“Vetëm e Tij është ç'ka në qiej dhe ç'ka në tokë; Ai është i Larti, i Madhëruari.”** - Çdo botë që ekziston, bota e qiejve apo e

tokës, është prona dhe mbretëria e Tij, e nënshtuar ndaj pushtetit dhe administrimit të Tij. Çdo gjë i nënshtrohet gjykimit të Allahut. Allahu i Lartësuar është *El Aliju* - i Larti. Ai është i Lartësuar në Qenien e Tij, në pushtetin e Tij dhe në sundimin e Tij. Allahu i Lartësuar është *El Adhîm* - Madhështori. Madje, prej madhështisë së Tij:

- **“Qiejt e lartë mbi ta gati pëlçasin (prej frikës ndaj Zotit).”** - Me gjithë madhësinë dhe gjerësinë e tyre, qiejt gati sa nuk shpërbëhen e shkatërrohen.

- **“Nderkaq, melekët i thurin lavde, duke e falënderuar Zotin e tyre...”** - Melekët e pastër dhe të afruar tek Zoti i nënshtrohen të përlulur madhësitë së Zotit të tyre. Ata shprehin varfërinë dhe përluljen e tyre kundrejt krenarisë së të Madhërishtit. Ata janë të nënshtuar dhe të bindur ndaj urdhrave të Allahut të Lartësuar. Ata e madhërojnë Allahun pandërprerë dhe e lartësojnë Atë nga çdo mangësi që ia përshkruajnë krijesat. Melekët e lavdërojnë Allahun, duke përmendur çdo cilësi të Tij madhështore dhe absolute.

- **“...dhe kërkojnë falje të gjynaheve për ata që janë në Tokë.”** – Ata, gjithashtu, i kërkojnë falje Zotit për çdo gabim që kryhet prej banorëve të tokës, që nuk i shkon madhësitë dhe krenarisë së të Lartësuarit. Ata kërkojnë falje, edhe pse e dinë që Allahu i Lartësuar është Falës e Mëshirues.

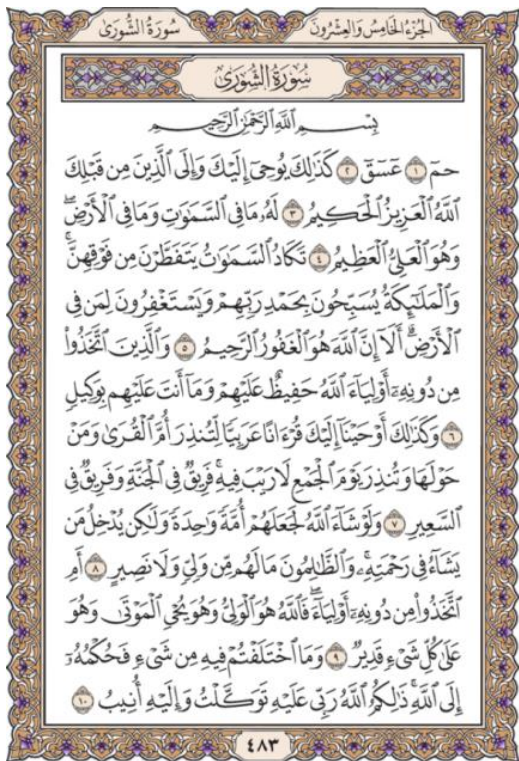
- **“Ta dini se me të vërtetë, Allahu është Falësi i Madh e Mëshirëplotë”** - Sikur të mos ishte falja dhe mëshira e Allahut, krijesat do të shkatërroheshin e do të zhdukeshin. Allahu i Lartësuar e përshkruan Vetën me të tilla cilësi të shkëlqyera pikërisht pasi përmend faktin që është Ai i Cili u ka dhënë Shpallje profetëve në përgjithësi, dhe në mënyrë të veçantë profetit të përzgjedhur Muhamed (a.s.). Kjo përmendje e këtyre dy fakteve pranë njëri tjetrit jep një mesazh të rëndësishëm. Ajo tregon se Kur'ani madhështor përmban në vetvete argumente, shenja dhe fakte shumë të qarta, që tregojnë se Krijuesi i Lartësuar

ka cilësi të larta dhe emra madhështorë. Nëpërmjet Kur'anit, Ai na prezanton Vetën me të gjithë emrat dhe atributet e Tij të shkëlqyera, që e mbushin zemrën e robit me dije të plotë rreth Tij, me dashuri për Zotin e vetëm në qiej dhe në Tokë, me madhërim dhe frikërespekt për Madhështorin, Krenarin e të Lartësuarin. Nga ky prezantim, të gjithë duhet t'ia drejtojnë adhurimet e tyre, të çfarëdolloji qofshin, veç Allahut të Lartësuar. Çdokush që lexon Kur'anin bindet dhe qartësohet se gjynahu më i rëndë është adhurimi i diçkaje tjetër veç Allahut, me dashuri, madhërim, nënshttrim dhe bindje. Është krim të adhurosh diçka që nuk ka në dorë as dëm e as dobi, as për veten e vet dhe as për të tjerët. Madje, gjithçka tjetër veç Allahut të Lartësuar është krijesë, dhe si e tillë, ajo është e nevojshme për ndihmën e Allahut të Lartësuar dhe përkujdesin e Tij. Më pas, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Sa për ata që përveç Tij adhurojnë zota të tjerë,...”** - Këta kanë parapëlqyer të zgjedhin miq dhe të dashur të tjerë, veç Allahut të Lartësuar. Këta u shprehin zotave të tyre të gjithë dashurinë, madhërimin, nënshttrimin dhe bindjen e vet. Ata i adhurojnë idhujt sikurse do duhej të adhuronin Allahun dhe u nënshtrohen atyre sikurse do duhej t'i nënshtroheshin Allahut. Por le ta kuptojnë këta të mjerë, se zotat që ata i adhurojnë dhe u nënshtrohen janë të kotë dhe të pafuqishëm t'u sjellin ndonjë dobi apo t'i ruajnë nga ndonjë e keqe. Ata zota kurrë nuk mund t'u përgjigjen lutjeve të tyre. Përveç kësaj, le të marrin vesh edhe diçka tjetër të frikshme, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Allahu është Mbikëqyrës i tyre.”** – Pra, jo vetëm që nuk përfitojnë gjë nga adhurimet dhe nënshttrimi ndaj idhujve, por Allahu i Lartësuar do t'ua regjistrojë dhe ruajë të gjitha veprat, dhe pastaj do t'i shpërblejë për mirë ose për keq.

- **“Ti nuk je përgjegjës për ta.”** – Kuptimi: Nuk je ti kujdestari apo roja i tyre, që të pyesësh për veprat e tyre. Ti je veçse një

përcjellës, një lajmërues, që e ka kryer detyrën e vet. Pastaj Allahu i Lartësuar na përkujton mirësinë që Ai i dhuroi Muhamedit dhe njerëzimit me shpalljen e këtij Kur'ani. Ai thotë:

- "...Ne ta shpallëm ty këtë Kur'an në arabisht, që t'i këshillosh Kryeqendrën (Mekën) dhe ata përreth saj..." - Allahu i Lartësuar na kujton mirësinë e Tij të madhe me shpalljen e Kur'anit në arabisht, me tekst dhe kuptime të qarta. Ai e shpalli këtë libër për të paralajmëruar dhe këshilluar Kryeqendrën, pra, Mekën. Madje, jo vetëm Mekën, por, edhe vendet që janë rreth saj, pra, të gjitha viset arabe, që më pas të përhapej në të gjithë botën. Kur'ani u shpall edhe për një qëllim tjetër:

- "...dhe t'u tërheqësh vërejtjen për Ditën e Tubimit, për të cilën nuk ka dyshim...." - Ai u shpall për të paralajmëruar njerëzimin rreth Ditës së Tubimit. Atë ditë, Allahu i Lartësuar do të grumbullojë para Tij të parët dhe të fundit, për të dhënë llogari. Ai e zbriti Kur'anin që të sigurojë njerëzit se ajo është një ditë për

të cilën nuk ka asnjë dyshim. Atë ditë krijesat do të ndahen në dy grupe.

- "...Një grup do të jetë për në Xhenet dhe një grup për në Zjarr." - Njëri grup do të jetë për në Xhenet. Këta janë ata që e besojnë Allahun e Lartësuar dhe, pa dyshim, të gjithë të dërguarit e Tij. Ndërsa grupi tjetër do të jetë në Zjarr. Këtu hyjnë të gjithë ata që mohojnë Zotin e gjithësisë dhe të dërguarit e Tij.

- "Po të dëshironte, Allahu do t'i bënte ata një bashkësi të vetme, por Ai fut në mëshirën e Vet atë që do." - Allahu i Lartësuar është i Plotfuqishëm për gjithçka. Po të donte, Ai i bënte të gjithë njerëzit të udhëzuar në rrugën e drejtë. Por Allahu Krenar dhe i Urtë dëshiron që në mëshirën e Tij të fusë ata që Ai dëshiron, duke i përzgjedhur dhe dalluar. Ndërsa të padrejtët, domethënë, ata që shkelin kufijtë e Zotit, ata të cilët nuk falënderojnë për mirësitë që u jepen dhe nuk bëjnë mirë, ata do të jenë të privuar nga mëshira e Zotit të gjithësisë. Për këta, Allahu i Lartësuar thotë:

- "Për jobesimtarët nuk ka as miq dhe as ndihmëtarë." - Për ata nuk do të ketë ndonjë mik, që t'i ndihmojë për ndonjë të mirë, dhe as ndihmëtar, që t'i ruajë nga e keqja që i pret.

- "Mos vallë, ata zgjedhin mbrojtës të tjerë veç Atij?!.." - Ata kanë zgjedhur zota të tjerë, veç Allahut të Lartësuar, të cilët i adhurojnë dhe u nënshtrohen. Por ky është një gabim shumë i ulët dhe i paarsyeshëm që ata bëjnë, sepse është Allahu i Lartësuar Ai që meriton të adhurohet, t'i bindesh dhe t'i nënshtrohesh.

- "...Vetëm Allahu është Mbrojtësi...." - Pra, Allahu është *El Uelijj* – Mbrojtësi, i Dashuri ose Miku i besimtarëve. Allahu është Ai të Cilit duhet t'i përkushtohen të gjitha adhurimet. Allahu është *El Uelijj* për krijesat, që zbaton vendimet e Tij të drejta dhe plot mëshirë për ta. Ai përkujdeset në mënyrë të veçantë për adhuruesit e Tij të sinqertë, duke i nxjerrë ata prej errësirave në dritë. Me butësinë dhe mëshirën e Tij,

Allahu është gjithmonë në ndihmë të besimtarëve, për çdo çështje të tyre.

- **“...Është Ai që ngjall të vdekurit dhe është i Plotfuqishëm për gjithçka.”** - Është Allahu i Lartësuar që ka në dorë jetën dhe vdekjen. Është Ai që ka pushtetin e plotë mbi gjithçka. Vetëm Allahu jep jetë dhe vdekje dhe vetëm ajo që Ai dëshiron do të ndodhë. Atëherë, vetëm Ai e meriton adhurimin, dashurinë, madhërimin, bindjen dhe nënshtrimin tonë. Ai është i Vetëm dhe i Pashoq në çdo aspekt.

Ajetet 10 – 12

10. Për çdo çështje për të cilën nuk pajtoheni, gjykimin për të e gjeni tek Allahu. Ai është Allahu, Zoti im. Vetëm tek Ai mbështetem dhe vetëm Atij i drejtohem.

11. Ai është Krijuesi i qiejve e i Tokës. Nga lloji juaj Ai krijoi për ju bashkëshorte që t’ju shumojë; edhe nga kafshët krijoi çifte. Nuk ka të ngjashëm me Të. Ai është Gjithëdëgjuesi, Gjithëshikuesi.

12. Të Tij janë çelësat e qiejve e të Tokës. Ai ia shton riskun atij që Ai do dhe po Ai ia pakëson. Ai është i Gjithëditur për gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Për çdo çështje për të cilën nuk pajtoheni, gjykimin për të e gjeni tek Allahu.”** – Kuptimi: Për çdo mospajtim që keni, qoftë për sa u përket çështjeve themelore të fesë, qoftë për ato më të imtat, të jeni të bindur se gjykimin e drejtë për to e ka dhënë Allahu i Lartësuar. Kësisoj, është detyrë për ju që ta kërkonit zgjidhjen në Librin e Allahut dhe në Traditën e Profetit (a.s.). Çdo udhëzim që përputhet me linjën e Kur'anit dhe të Sunetit është udhëzim i drejtë, ndërsa çdo udhëzim që bie ndesh me mësimet e Kur'anit dhe Sunetit është devijim dhe humbje e sigurt.

“Ai është Allahu, Zoti im.” - Ashtu sikurse e pranojmë që Allahu i Lartësuar është Zoti, Krijuesi, Furnizuesi dhe Administruesi, po ashtu duhet të kujtojmë dhe të pranojmë se Ai është i vetmi që

sundon dhe gjykon mes krijesave të Tij, në të gjitha aspektet e jetës së tyre. Nga ky ajet kuptohet se mendimi unanimitet i umetit islam është një argument i pakontestueshëm dhe i sigurt për çdo çështje, sepse Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar që t'i kthehemi Librit të Tij dhe mësimet e Profetit të Tij veçse në rastet e kundërshtimeve mes nesh. Ndërsa kur i gjithë umeti është unanimitet në një qëndrim, kjo mjafton për të treguar saktësinë e atij qëndrimi. Umeti islam është i ruajtur në atë mënyrë që nuk mund të jetë unanimitet në një mendim të gabuar dhe jo të drejtë. Por duhet kuptuar se, sigurisht, edhe unanimiteti rreth një çështjeje duhet të jetë i bazuar në Librin e Zotit dhe në Traditën e Profetit (a.s.).

- **“Vetëm tek Ai mbështetem dhe vetëm Atij i drejtohem.”** – Kuptimi: Vetëm tek Allahu i Lartësuar kërkojmë mbështetje me zemrën time, për të arritur çdo të mirë dhe për t'u ruajtur nga çdo e keqe, duke pasur siguri të plotë se Ai do të m'i përgjigjet lutjeve të mia. Vetëm Atij i drejtohem, me zemrën dhe me trupin tim. Me gjithë qenien time i jam përkushtuar adhurimit dhe bindjes ndaj Allahut. Adhurimi dhe mbështetja tek Allahu janë dy shtylla për njeriun, të cilat Allahu i Lartësuar i ka përmendur shpesh së bashku në Kur'an. Me bashkërendimin e të dyjave, arrihet përsosmëria e robit. Me cenimin e tyre apo të njëjës prej tyre, cenohet edhe përsosmëria e tij. Ja dy ajete të tjera, ku adhurimi dhe mbështetja përmenden bashkë: **“Vetëm ty të adhurojmë dhe vetëm tek t'i ndihmë kërkojmë”**. Dhe: **“Vetëm Atë adhuroje dhe vetëm Atij mbështetju”**.

- **“Ai është Krijuesi i qiejve e i tokës.”** – Allahu është Shpikësi dhe Krijuesi i tyre, me pushtetin, dëshirën dhe urtësinë e Tij.

- **“Nga lloji juaj Ai krijoi për ju bashkëshorte...”** – Kuptimi: Allahu krijoi për ju bashkëshorte, që të gjeni qetësi dhe prehje në to, që prej jush të vijnë pasardhës e plot mirësi të tjera.

- **“...edhe nga kafshët krijoi çifte...”** – Të gjitha llojet e kafshëve Allahu i krijoi çift,

mashkull dhe femër, që ato të shtohen dhe t'u bëjnë dobi njerëzve. Allahu i Lartësuar thotë se kafshët i krijoi për ne. Pra, qëllimi i ekzistencës së tyre është thjesht për të mirën dhe dobinë tonë.

- **"...që t'ju shumojë."** - Allahu i Lartësuar i krijoi njerëzit dhe kafshët çift, që mirësitë të shtohen sa më shumë.

- **"Nuk ka të ngjashëm me Të."** - Asgjë nuk i shëmbëllen Allahut të Lartësuar. Asnjë krijesë nuk është si Ai dhe nuk i përgjan Atij, as në Qenien e Tij, as në emrat, as në cilësitë dhe as në veprat e Tij. Emrat e Allahut janë të gjithë të bukur, ndërsa cilësitë e Tij janë absolutisht të larta dhe tregojnë madhështinë e Tij. Nëpërmjet veprave të Tij, Allahu i Lartësuar i solli në ekzistencë krijesat pa pasur nevojë për askënd. Ai nuk ka nevojë për shoqërues dhe ndihmës. Allahu nuk ka të ngjashëm, sepse Ai është i Vetëm dhe absolutisht i Plotë në çdo aspekt.

- **"Ai është Gjithëdëgjuesi, Gjithëshikuesi."** - Allahu është *Semîun* - Dëgjuesi i të gjitha zërave, në të gjitha gjuhët, kur ato luten për çdo nevojë. Ai është *Basîr* - Gjithëshikuesi absolut. Ai sheh edhe gjurmët e milingonës së zezë, kur ajo ecën mbi një shkëmb gjatë natës së errët. Ai sheh se si depërton ushqimi në trupat e krijesave më të vogla. Ai sheh edhe lëvizjen e ujit nëpër enët më të vogla të trupit. Ky ajet dëshmon për saktësinë e *Ehli Suneti uel Xhemah* në besimin e tyre për emrat dhe cilësitë e Zotit. Ata pohojnë për Zotin çdo emër dhe cilësi të Tij, që Ai e ka pohuar për Vetën e Tij dhe që Muhamedi (a.s.) e ka pohuar për Të. Por, nga ana tjetër, ata mohojnë përgjasimin apo shëmbëllimin e emrave dhe cilësive të Tij me emrat dhe cilësitë e krijesave. Ata i besojnë emrat dhe cilësitë e Tij, por besojnë se asnjë krijesë nuk i përngjet apo i shëmbëllen Allahut në emrat dhe cilësitë e Tij.

- **"Të Tij janë çelësat e qiejve e të Tokës."**
- Në dorën e Allahut është pushteti, mbretërimi dhe sundimi i qiejve dhe Tokës. Në dorën e Tij janë çelësat e mëshirës dhe

të rizkut. Është Ai që dhuron mirësitë e dukshme dhe ato të fshehtat. Të gjitha krijesat janë të varfëra dhe kanë nevojë për Allahun e Lartësuar, që Ai t'u mundësojë dhe dhurojë arritjen e çdo të mire, si dhe t'i shpëtojë dhe mbrojë prej çdo dëmi e çdo të keqeje. Ata janë të gjithë të varfër dhe të nevojshëm për të Madhëruarin, në çdo çast dhe gjendje të jetës së tyre. Asnjë krijesë nuk ka qoftë edhe gjënë më të vogël nën pushtetin e vet. Sundimi i qiejve dhe i Tokës i takon të Gjithëfuqishmit, të Gjithëmëshirshmit. Allahu i Lartësuar është Dhënësi dhe Privuesi, Ai sjell dobinë dhe dëmin. Çdo mirësi mes krijesave është dhuratë e Tij. Gjithashtu, askush nuk mund ta largojë të keqen prej tyre veç Tij. Në një ajet të Kur'anit, i Lartësuar thotë: "Atë që Allahu ua dhuron njerëzve nga Mëshira e Tij, askush nuk mund ta pengojë e atë (*mirësi*) që Ai e ndal, askush përveç Tij nuk mund ta japë; Ai është Ngadhënjimtari, i Gjithëdituri." [Fatir 2]. Pastaj i Lartësuar thotë:

- **"Ai ia shton rizkun atij që Ai do dhe po Ai ia pakëson."** - Allahu i Lartësuar ia liron dhe shton rizkun kujt të dëshirojë, me urtësinë e Tij, dhe furnizon me larmi mirësish. Por, po me urtësinë e Tij, Allahu ia ngushton dhe pakëson rizkun atij që Ai dëshiron. Allahu i Lartësuar ia ngushton dikujt rizkun, aq sa të plotësojë vetëm nevojat e tij jetike, jo më shumë se kaq. Por dihet mirë se të gjitha këto përcaktime ndodhin në bazë të dijes dhe urtësisë së Tij absolute. Për këtë arsye, i Lartësuar dhe i Urti thotë më pas:

- **"Ai është i Gjithëditur për gjithçka."** - Allahu është i Gjithëditur për gjendjen e krijesave. Ai përcakton atë që duhet për cilindo, në bazë të urtësisë dhe kaderit të Tij të drejtë.

Ajeti 13

13. Ai ka caktuar për ju si fe, atë me të cilën urdhëroi Nuhun, atë që ta shpalli ty, si dhe atë me të cilën e patëm urdhëruar Ibrahimin, Musain dhe Isain. (*Porosia ishte*) **Nënshtrohuni në fenë e drejtë dhe**

mos u përçani në të! Për idhujtarët është e rëndë ajo në të cilën ju i ftoni. Allahu përzgjedh për këtë (fe) atë që Ai do dhe e udhëzon në të atë që i kthehet Atij.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ai ka caktuar për ju si fe...”** - Feja është mirësia më e madhe që Allahu u ka falur adhuruesve të Tij. Ai ka caktuar për ta fenë e përkryer, të mrekullueshme, më të pastrën dhe më të ndriturën. Kjo është feja Islame, të cilën Ai ua ka falur më të zgjedhurve dhe më të mirëve ndër adhuruesit e Tij. Madje, Allahu na tregon se kjo fe e ndritur ka qenë po ajo që Ai ua dhuroi edhe më të zgjedhurve ndër më të zgjedhurit, që ishin pesë profetët e Tij, emrat e të cilëve përmenden në këtë ajet.

- **“...atë me të cilën urdhëroi Nuhun, atë që ta shpalli ty, si dhe atë me të cilën e patëm urdhëruar Ibrahimin, Musain dhe Isain.”** - Islami është feja e krijesave më të zgjedhura dhe më të larta. Pa dyshim, për këta njerëz të mrekullueshëm Allahu i Lartësuar do të zgjidhte fenë më të mrekullueshme. Madje, kjo fe do të ishte ajo që do të përkryente madhësinë e tyre. Pa Islam, askush nuk do të lartësohej dhe nuk do të rregullohej. Islami është shtëpia e lumturisë dhe baza e përsosmërisë. Islami është pikërisht feja që na mëson ky libër i shenjtë, Kur'ani. Ai na fton që ta njësojmë Allahun e Lartësuar, të punojmë sipas porosive të Tij dhe të pajisemi me moralin që ai na mëson.

- **(Porosia ishte) Nënshtruhuni në fenë e drejtë..."** - Allahu i Lartësuar urdhëron që të zbatohen të gjitha ligjet dhe dispozitat e fesë, themelore apo jo qofshin ato. Ai urdhëron që të zbatojmë fenë në veten tonë dhe të përpiqemi sa më shumë për bamirësi ndaj njëri-tjetrit, duke bashkëpunuar për vepra të mira dhe jo për gjynahe dhe armiqësi.

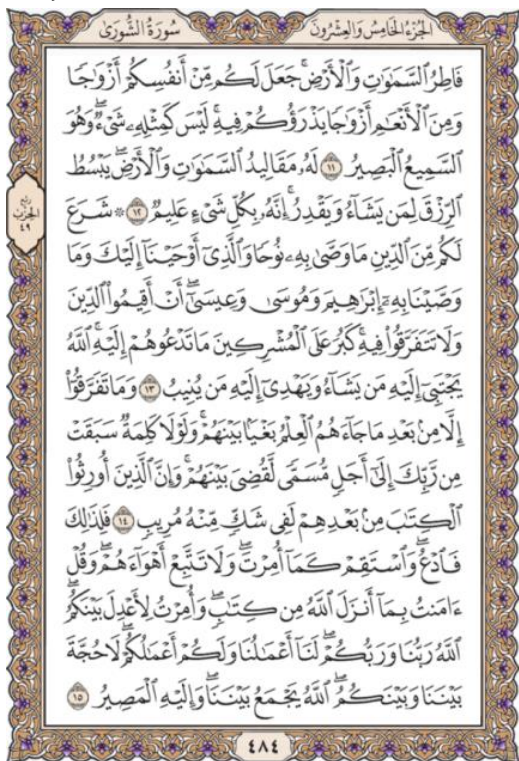
- **“...dhe mos u përçani në të!”** - Synimi ynë të jetë gjithmonë uniteti, si për çështjet themelore të fesë, edhe për degëzimet e saj. Nuk duhet të na përçajnë çështjet ku kemi mendime të ndryshme. Nuk duhet të bëhemi

armiq të njëri tjetrit, ndërkohë që themeli ynë i përbashkët është Islami, njëjësimi i Allahut në adhurim dhe ndjekja e Traditës së Profetit (a.s.). Disa nga adhurimet apo ritet fetare që na ftojnë në bashkim janë haxhi, bajramet, namazet me xhemat, xhihadi etj., të cilat nuk janë të plota nëse besimtarët nuk grumbullohen bashkë për t'i kryer ato.

- **“Për idhujtarët është e rëndë ajo në të cilën ju i ftoni.”** – Kuptimi: Për idhujtarët janë shumë të vështira ato gjëra në të cilat ti i fton. Kështu, ti i fton ata që të jenë të sinqertë në adhurimin e Allahut si Një të vetëm dhe të largohen nga adhurimi i çdo gjëje tjetër veç Tij. Njësimi i Zotit në adhurim dhe largimi nga idhujtaria është diçka shumë e vështirë për ta, sikurse thotë i Madhëruari në ajete të tjera: “Kur përmendet Allahu, Ai që është Një dhe i Vetëm, zemrat e atyre që nuk besojnë në Jetën Tjetër mbushen me neveri (*e pakënaqësi*). Por, kur përmenden të tjerë, përveç Tij, ja, ata mbushen me gëzim.” [Zumer 45]. “A po i zëvendëson zotat me një Zot të vetëm?! Kjo është vërtet, shumë e çuditshme.” [Sad 5]

- **“Allahu përzgjedh për këtë (fe) atë që Ai do...”** - Allahu i Urtë dhe i Gjithëditur përzgjedh mes krijesave të Tij atë që meriton të zgjidhet, për të bartur Shpalljen e Tij dhe për t'u bërë i zgjedhuri dhe i dashuri i Tij. Nga kjo kuptohet se është pikërisht Allahu i Urtë dhe i Gjithëditur Ai që e përzgjedhi dhe e dalloi këtë umet mbi të gjithë umetet e tjera dhe përcaktoi për ta fenë më të mirë dhe më të plotë.

- **“...dhe e udhëzon në të atë që i kthehet Atij.”** – Fjala është për kthimin tek Allahu i Lartësuar me pendesë dhe me sinqeritetin për t'iu bindur Atij. Është pikërisht kjo që kërkohet prej rob, nëse dëshiron të udhëzohet. Nëse robi pendohet sinqerisht tek Allahu, ai do të mund ta gjejë udhëzimin e plotë, që është dhuratë prej Allahut të Lartësuar. Nëse robi kthehet tek Zoti i tij, duke u penduar sinqerisht për gabimet e tij dhe me angazhimin për të bërë

çdo gjë që e kënaq Allahun, atëherë ka bërë kthim të vërtetë tek Zoti i tij. Sinqeriteti i robit në qëllimin e tij për të arritur udhëzimin e vërtetë të Zotit dhe përpjekjet e mjaftueshme për arritjen e tij, janë nga shkaqet më të mrekullueshme që e lehtësojnë dhe e bëjnë të mundur arritjen e udhëzimit. Për hir të përpjekjeve të sinqerta të robit, Allahu i Lartësuar i dhuron atij udhëzimin e plotë, të cilin nuk mund t'ia japë askush tjetër veç Allahut. Në një ajet tjetër, i Lartësuari thotë: “Allahu udhëzon nëpërmjet tij në rrugët e shpëtimit ata që kërkojnë kënaqësinë e Tij dhe i nxjerr ata prej errësirave në dritë, me Lejen e Tij. Ai i udhëzon ata në një Rrugë të Drejtë.” [Maide 16]. Pra, jo çdokush që lexon Kur'anin mund të gjejë rrugën e drejtë dhe udhëzimin e plotë. Udhëzimin e vërtetë e gjejnë vetëm ata që Zoti ua dhuron atë, pas përpjekjeve të tyre të sinqerta për t'u penduar dhe për t'iu bindur të Gjithëditurit e të Urtit. ⁹ Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar thotë: “...dhe e udhëzon në të atë që i kthehet Atij.”. Ndërsa në një ajet tjetër, i Lartësuari urdhëron e

thotë: “...ndiqe rrugën e atyre që janë kthyer tek Unë!” Duke qenë se sahabët (Allahu qoftë i kënaqur me ta!) ishin njerëzit që bënë kthimin më të plotë dhe më të sinqertë tek Allahu, këto ajete na japin të kuptojmë se qëndrimet dhe gjykimet e sahabëve janë baza mbi të cilat mund të ngresh gjykime fetare, sidomos kur flitet për Katër Kalifët e Drejtë, për pasimin e të cilëve na ka urdhëruar edhe Profeti (a.s.) shprehimisht kur ka thënë: “Ndiqni udhëzimin tim dhe të kalifëve të drejtë pas meje!...” ¹⁰

Ajetet 14 – 15

14. Ata u përçanë mes njëri-tjetrit vetëm pasi u erdhi e Vërteta, për shkak të zilisë mes tyre. Sikur të mos ishte vendimi i hershëm i Zotit tënd për t'i lënë deri në një afat të caktuar, çështja e tyre do të kishte përfunduar. Nuk ka dyshim se ata, që e kanë trashëguar deri tani Librin, kanë dyshime të thella për të.

15. E, pikërisht për këtë ti fto të tjerët, përqendrohu në rrugën e drejtë, ashtu si të është urdhëruar dhe kurrë mos shko pas dëshirave të tyre! Thuaju: “Unë u besoj Librave që ka shpallur Allahu dhe jam urdhëruar që të mbaj drejtësi mes jush. Allahu është Zoti ynë dhe Zoti juaj. Ne kemi përgjegjësi për veprat tona e ju për veprat tuaja. Nuk ka polemika mes nesh e jush. Allahu do të na mbledhë të gjithëve dhe vetëm tek Ai është përfundimi.”

Shpjegimi i ajeteve

- “Ata u përçanë mes njëri-tjetrit vetëm pasi u erdhi e Vërteta, për shkak të zilisë mes tyre.” - Pasi i urdhëroi muslimanët që të unifikojnë radhët e tyre dhe të mos përçahen në fe, Allahu i Lartësuar i porosit ata që të mos vetëkënaqen e të mjaftohen thjesht me faktin që Allahu i Lartësuar u shpalli atyre një libër që shtjellon gjithçka dhe që është garanci për ruajtjen nga humbja. Arsyeja është se edhe ndjekësit e librave të mëparshëm hynorë fillimisht e kishin librin e Zotit të plotë në duart e tyre, i cili u jepte porosi dhe u siguronte bashkimin, nëse do të besohej dhe zbatohet

ashtu si duhej. Por ata, përkundrazi, u përçanë mes njëri-tjetrit, për shkak të zilisë dhe urrejtjes që mbanin në zemrat e tyre. Ata ushqyen urrejtjen dhe smirën kundër njëri-tjetrit, prandaj mes tyre lindi armiqësia dhe kundërshtimi rreth të vërtetës. Kështu ata i përçanë radhët e tyre. Prandaj, jini të kujdesshëm, o muslimanë, që të mos gaboni, sikurse gabuan ata!

- **“Sikur të mos ishte vendimi i hershëm i Zotit tënd për t'i lënë deri në një afat të caktuar, çështja e tyre do të kishte përfunduar.”** - Nëse nuk do të ishte vendimi i të Gjithëpushtetshmit për ta lënë në një afat ndëshkimin final, çështja e tyre do të kishte përfunduar. Por Allahu i Lartësuar, me mëshirën dhe urtësinë e Tij, ka vendosur që t'i lërë ata deri në afatin e caktuar.

- **“Nuk ka dyshim se ata, që e kanë trashëguar deri tani Librin, kanë dyshime të thella për të.”** - Edhe dijetarët që e trashëguan Librin hyjnor nga të parët e tyre janë në mospajttime dhe paqartësi të shumta, gjë kjo që sjell edhe përçarjen mes tyre. Nuk ka se si të ndodhë ndryshe. Kjo e ka zanafillën tek të parët e tyre, të cilët u përçanë për shkak të urrejtjes dhe smirës që kishin në zemra. Në disa ajete të tjera, Madhëruari tregon: “Për shkak se ata e thyen zotimin e dhënë, Ne i mallkuam ata dhe zemrat e tyre i bëmë të ashpra. Ata i ndryshuan fjalët (në *Libër*) nga domethënia e tyre dhe e braktisën një pjesë të madhe të asaj (*shpalljes*) me të cilën u këshilluan. Ti vazhdimisht do të vëresh tradhtinë e një pjese të tyre, përveç një pakice nga ata. Fali ata dhe, me butësi, tolero! Allahu i do ata që bëjnë mirë. Ne morëm zotimin edhe nga ata që thanë “Ne jemi *nesara*(pasues të Isait)”. Por edhe ata e harruan një pjesë të asaj (*shpalljes*) me të cilën u urdhëruan. Prandaj, Ne kemi hedhur ndërmjet tyre armiqësinë dhe urrejtjen midis njëri tjetrit, deri në Ditën e Kijametit. Allahu do t'ua shpalojë se çfarë kanë bërë.” [Maide 13, 14]. Kështu, dyshimi dhe pasiguria në rrugën që ndjekin është cilësi që ata e trashëgojnë, dhe kjo, pa

dyshim, do të bëjë që zemrat e tyre të jenë gjithmonë të përçara keqas.

- **“E, pikërisht për këtë ti fto të tjerët...”** - Pikërisht për këtë fe të drejtë, për të cilën Zoti shpalli librat qiellorë dhe dërgoi profetët, pikërisht për këtë nxite popullin tënd që ta besojë dhe pasojë, që ta praktikojnë në jetën e tyre dhe të ftojnë gjithë botën në përqaftimin e saj! Pikërisht për këtë fe dhe besim të drejtë, që sjell mbarësinë, paqen dhe bashkimin, lufto këdo që qëndron si pengesë para saj apo që kërkon ta shkatërrojë!

- **“...përqendrohu në rrugën e drejtë, ashtu si të është urdhëruar...”** - Ky është një urdhër që i drejtohet Profetit (a.s.) për *istikâme*, pra, për qëndrueshmëri dhe vazhdimësi në rrugën e Allahut, ashtu sikurse Ai ka urdhëruar. Kuptimi i ajetit është: Ji i qëndrueshëm në zbatimin e porosive të Zotit, ashtu sikurse Ai të ka urdhëruar, pa e tepruar, por edhe pa neglizhuar dhe pa bërë lëshime. Adhuroje Zotin tënd duke qenë i vazhdueshëm, sistematik dhe korrekt në zbatimin e urdhrave të Tij dhe në largimin nga ndalesat e Tij! Ky është një urdhër i mrekullueshëm, që i Gjithëdituri jep në këtë Kur'an. Ai është urdhër, nga njëra anë, për të plotësuar vetveten, duke qenë i vazhdueshëm dhe këmbëngulës në adhurimin e Zotit dhe, nga ana tjetër, për t'u përpjekur që të udhëzohen edhe të tjerët në adhurimin e një Zoti të vetëm, për të jetuar sipas porosive të Tij. Ky urdhër vërtet i drejtohej Profetit, por - sikurse dihet - të gjithë urdhrat që Zoti ia ka drejtuar Profetit (a.s.) vlejné edhe për umetin e tij, përveç rasteve kur ka dëshmi të qarta që ata kanë qenë të posaçëm vetëm për Profetin (a.s.).

- **“...dhe kurrë mos shko pas dëshirave të tyre!”** – Kuptimi: Kurrsesi mos u bëj pasues i dëshirave dhe prirjeve të njerëzve të devijuar e të prishur: qafirë, munafikë idhujtarë apo çfarëdolloj qofshin ata. Pasimi i tyre mund të bëhet me forma nga më të ndryshmet. Pasues i dëshirave të tyre mund të bëhesh duke ndjekur fenë a tyre apo një

pjesë të saj, duke lënë thirrjen në rrugën e Allahut dhe në fenë e Tij të drejtë, ose duke neglizhuar në zbatimin e urdhrave dhe kryerjen e ndalesave. Nëse i ndjek hapat e tyre, do të bëhesh si të padrejtët. Vërej me kujdes! Allahu i Lartësuar thotë: “*mos shko pas dëshirave të tyre*”, dhe jo: “*...mos paso fenë e tyre!*”, sepse origjina e fesë së tyre është pikërisht feja që Zoti e sollti nëpërmjet profetëve, por ata e kanë shtrembëruar dhe nuk e kanë zbatuar atë si duhej. Ata ndjekin dëshirat e tyre dhe e konsiderojnë fenë si lojë dhe si gjë të parëndësishme.

- **“Thuaju: “Unë u besoj Librave që ka shpallur Allahu..”** -; Kjo është një porosi e vyer rreth mënyrës së polemizimit me ta. Polemika me ta duhet të jetë e bazuar në një themel të rëndësishëm, që është besimi në të gjitha shpalljet e Allahut të Lartësuar. Kështu, atyre duhet t'u bëjmë të ditur se Islami na udhëzon që të besojmë të gjitha shpalljet hyjnore, dhe kjo tregon madhështinë, mirësinë dhe sigurinë e kësaj feje mbi të gjitha fetë e tjera. Madje, feja që ata pretendojnë se pasojnë nuk është gjë tjetër, por veçse një pjesë e Islamit. Feja Islame është feja e Zotit, e plotësuar dhe e ruajtur nga çdo devijim. Nëse ithtarët e Librit kërkojnë që të polemizojnë me muslimanët mbi bazën e besimit të disa librave hyjnorë dhe mohimit të disa të tjerëve (në rastin konkret: të Kur'anit), kjo është jo e drejtë dhe e papranueshme. Besimtar i vërtetë te Zoti është ai që i beson të gjitha shpalljet e Zotit dhe të gjithë profetët e Tij. Në fakt, gabimi i ithtarëve të Librit është shumë i madh, sepse edhe profetët që ata pretendojnë se pasojnë janë urdhëruar dhe kanë urdhëruar popujt e tyre që të besojnë Profetin e Fundmë, Muhamedin (a.s.), dhe Librin madhështor që do t'i shpallej atij nga Zoti, pra, Kur'anin famëlartë. Duke mohuar Muhamedin (a.s.), ata në të vërtetë kanë mohuar edhe profetin e tyre, që pretendojnë se e pasojnë. Duke mohuar Kur'anin, ata kanë mohuar edhe librat që pretendojnë se i besojnë dhe zbatojnë. Nga ana tjetër, Kur'ani është

mundësia e tyre e vetme për të vërtetuar saktësinë e atyre librave, apo më saktë, pjesë librash që u kanë mbetur në duar. Profeti ynë na ka urdhëruar që t'i besojmë të gjithë profetët e Zotit, mes të cilëve Musain e Isain. Ai na ka urdhëruar që të besojmë edhe Teuratin me Ungjillin, të cilët iu shpallën profetëve përkatës. Por, sidoqoftë, Kur'ani është e vetmja mundësi për të vërtetuar çfarë është e saktë në librat që kanë në duart e tyre dhe çfarë jo. I Lartësuar thotë: “O ithtarë të Librit! Juve ju ka ardhur i Dërguari Ynë (*Muhamedi*), që ju sqaron shumë nga ajo që ju i keni fshehur prej Librit e që për shumë të tjera, ai fal. Juve ju erdhi nga Allahu dritë dhe libër i qartë. Allahu udhëzon nëpërmjet tij në rrugët e shpëtimit ata që kërkojnë kënaqësinë e Tij dhe i nxjerr ata prej errësirave në dritë, me Lejen e Tij. Ai i udhëzon ata në një Rrugë të Drejtë.” [Maide 15, 16]. Ose: “O ithtarë të Librit! Ja ku ju erdhi i Dërguari Ynë, që ju qartëson (*të vërtetën*), pas ndërprerjes së të dërguarve, që të mos thoni: “Neve nuk na erdhi i dërguar që të na përgëzonte e të na tërhiqte vërejtjen”. Ja, pra, ku ju erdhi Përgëzuesi dhe Paralajmëruesi. Allahu ka pushtet për gjithçka.” [Maide 19]. Kështu pra, muslimani është i urdhëruar që të besojë Teuratin dhe Ungjillin, – që iu shpallën respektivisht Musait dhe Isait, – për aq sa ato tekste janë në përputhje me Kur'anin, dhe jo pjesët e tyre që janë shtrembëruar dhe keqinterpretuar nga pasuesit e dëshirave personale, pa dritë e udhëzim prej Zotit.

- **“...dhe jam urdhëruar që të mbaj drejtësi mes jush.”** – Kuptimi: Unë jam urdhëruar që t'i gjykoj me drejtësi rastet kur ju keni mospajtime. Mua nuk më pengon armiqësia juaj ndaj meje që t'ju gjykoj me drejtësi, duke miratuar atë që është e saktë dhe e drejtë dhe duke refuzuar atë që është gabim dhe e pavërtetë. Kriteri i gjykimit të drejtë është Libri i Zotit tim.

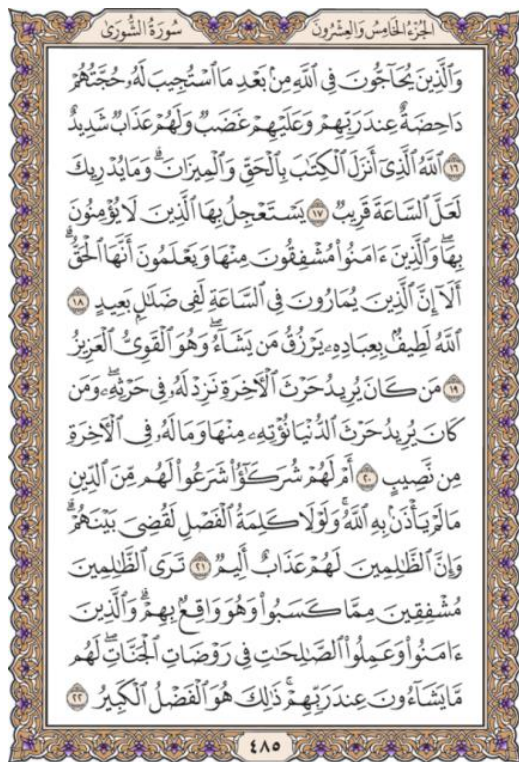
- **“Allahu është Zoti ynë dhe Zoti juaj! Ne kemi përgjegjësi për veprat tona e ju për veprat tuaja.”** - Të gjithë jemi të barabartë

përpara Zotit. Askush nuk ka ekskluzivitetin për të qenë adhures i vërtetë i Tij. Ne kemi punët tona, të mira apo të këqija, për të cilat do të japim llogari, dhe ju keni punët tuaja, të mira apo të këqija, për të cilat do të jepni llogari. Dallimi qëndron në faktin se ku mbështetemi dhe ku e gjejmë udhëzimin. Pra, le të shohim mirë se nga i marrim udhëzimet për të adhuruar Zotin.

- **“Nuk ka polemika mes nesh e jush.”** - Nëse rruga e drejtë e Zotit është qartësuar, atëherë nuk mbetet më vend për polemika, por duhet që vendin e tyre ta zërë besimi i sinqertë dhe puna sipas udhëzimeve të Zotit. Pas qartësimit të së vërtetës nga e kota, njerëzit ndahen në dy grupe: të sinqertët, që e besojnë dhe e pasojnë udhëzimin të drejtë, dhe pasuesit e dëshirave të veta, që nuk e duan të vërtetën dhe para të cilëve nuk ka mbetur asnjë justifikim që mund ta përdorin para Zotit të tyre. Në fakt, këtu nuk është për qëllim që të ndërpritet dialogimi me ithtarët e librave hyjnorë të mëparshëm, por të zgjidhet mirë çështja që do të diskutohet dhe të përcaktohen rregulla të qarta në polemizimin me ta. Sigurisht, kushti i parë mbi të cilin duhet të ngrihet diskutimi duhet të jetë besimi në librat dhe profetët e Zotit, me kriteret e tyre përkatëse. I Lartësuar thotë: “Dhe mos polemizoni me Ithtarët e librit, (*kur i ftoni në fenë tuaj*), veçse ashtu si është më së miri, përveç atyre që janë të padrejtë, dhe thuajuni: “Ne i besojmë shpalljes që na u zbrit neve dhe shpalljes që ju zbriti juve. Zoti ynë dhe Zoti juaj është Një dhe ne vetëm Atij i jemi dorëzuar.” [Ankebut 46]. Kjo është detyra jonë në këtë jetë. Ndërsa në jetën tjetër:

- **“Allahu do të na mbledhë të gjithëve dhe vetëm tek Ai është përfundimi.”** – Pra, Ditën e Gjykimit është Allahu i Lartësuar dhe i Gjithëditur që do të gjykojë me drejtësi për veprat tona dhe për atë që besuam. Atë ditë do të dallohen të sinqertët nga gënjeshtarët, dhe secili do të shpërblehet me atë që e meriton.

Ajeti 16

16. Ata që kundërshtojnë fenë e Allahut, pasi është pranuar (ndër njerëz), sjellin argumente që janë të pavlefshme te Zoti i tyre. Mbi ta do të bjerë zemërimi i Tij dhe do të kenë një dënim të rëndë.

Shpjegimi i ajetit

Ky është vazhdim dhe shpjegim i ajetit të mësipërm: “Nuk ka polemika mes nesh e jush!”. Kështu, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Ata që kundërshtojnë fenë e Allahut, pasi është pranuar (ndër njerëz),...”** – Domethënë, ata të cilët polemizojnë rreth Allahut dhe fesë së drejtë me argumente të kota, të paqarta dhe të pabaza, – edhe pse këtë fe e kanë pranuar dhe ndjekur njerëzit e mençur, për shkak të argumenteve të qarta dhe fakteve të pamohueshme të saj, – në të vërtetë tregojnë se janë refuzues dhe armiq të së vërtetës, pasi ajo është bërë e qartë.

- **“...sjellin argumente që janë të pavlefshme te Zoti i tyre.”** - Argumentet e tyre janë të kota, të pavlefshme dhe të papranueshme tek Zoti i tyre, sepse ato synojnë që të mohojnë dhe të fshehin të vërtetën, që Zoti dëshiron të përhapet ndër

njerëz. Çdo gjë që kundërshton dhe lufton të vërtetën është e kotë dhe e gabuar. Ajo shkakton zemërimin e të Plotpushtetshmit dhe, më pas, ndëshkim të rëndë.

- **“Mbi ta do të bjerë zemërimi i Tij dhe do të kenë një dënim të rëndë.”** - Ata e meritojnë këtë ndëshkim të rëndë, sepse i kanë kthyer shpinën udhëzimit të Zotit, që mbështetet në fakte të pakundërshtueshme.

Ajetet 17 – 18

17. Allahu është Ai që e zbriti Librin me të vërtetën e sigurt dhe me drejtësinë. Ti nuk mund ta dish: Ndoshta çasti i Shkatërrimit është afër.

18. Ata që nuk e besojnë atë (Kjameitin), kërkojnë që ai të vijë sa më shpejt, ndërsa ata që i besojnë, i druhen atij çasti dhe janë të bindur se ai është i vërtetë. Ta dini se ata që bëjnë polemika, duke vënë në dyshim Ditën e Kjameetit, janë në një humbje të thellë.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi bëri të ditur se argumentet e Tij janë të qarta, të padiskutueshme dhe të pranueshme nga çdokush që ka mirësi në shpirt, Allahu i Lartësuar tregon cilësitë themelore të Librit të Tij, madje të të gjitha shpalljeve që ai ka zbritur për njerëzit, që ata të mund të dallojnë lehtë të vërtetën nga e kota, të drejtën nga e padrejta:

- **“Allahu është Ai që e zbriti Librin me të vërtetën e sigurt dhe me drejtësinë.”** - Libri që Zoti e shpalli për njerëzit është Kur'ani. Ai u shpall me të vërtetën e qartë dhe në mënyrë të sigurt, pra, nëpërmjet Xhibrilit - besnikut të melekëve - tek Muhamedi - besniku i njerëzve. Kur'ani përmban drejtësinë, të vërtetën dhe dijen e sigurt nga çdo shtrembërim dhe dyshim. Ai është i gjithi i përbërë nga ajete të sqaruara plotësisht. Ajetet e tij janë thellësisht të kuptueshme dhe shtjellojnë çdo gjë që lidhet me besimin e drejtë dhe qëllimet hyjnore. Ai është treguesi më i mirë dhe më i besueshëm i rrugës së drejtë. Kur'ani udhëzon te veprimet e drejta dhe na mëson që të gjykojmë me drejtësi, duke përdorur analogji të bazuar mbi rregulla të drejta dhe

argumente logjike të drejta. Kjo do të thotë që, të gjitha gjykimet e drejta, të përfutuara nga faktet e vëzhguara në vetet tona dhe në ambientin që na rrethon, në ligjet dhe rregullat e Sheriatit, në dispozitat dhe urtësitë e fesë apo në ligjësitë shkak-pasojë të kësaj bote, të gjitha këto, pra, hyjnë në drejtësinë që Zoti e zbriti për njerëzit, që ata të peshojnë dhe gjykojnë drejt çdo çështje të paqartë të tyre. Çdokush që, kur gjykon, nuk i përmbahet Librit të Zotit dhe logjikës së drejtë e të shëndoshë, ai nuk gjykon drejt, prandaj gjykimi i tij është i pavlefshëm. Kush gjykon duke mos u bazuar në Librin hyjnor dhe në logjikën e drejtë (*mizan*) ka shembur themelet e gjykimit, dhe gjithçka e ndërtuar mbi themelet të tilla është e rrënuar. Që të marrësh për bazë një tekst hyjnor, fillimisht duhet të vërtetosh saktësinë e burimit dhe besnikërinë e transmetimit të tij deri tek ne. Më pas, duhet të përzgjedhësh mënyrën e saktë të shpjegimit dhe interpretimit të tij. Kështu dallohet argumenti ligjor, mbi të cilin mund të ndërtohet gjykime, nga ai që nuk konsiderohet i tillë. Ndërsa ata që flasin me fjalë të bukura, por që nuk janë të bazuar në tekst hyjnor dhe në logjikë të drejtë, ata janë shumë larg të vërtetës dhe drejtësisë. Më pas, Allahu i Lartësuar kërcënon ata që, në shenjë mosbesimi, kërkojnë përshpejtimin e Kijameetit:

- **“Ti nuk mund ta dish: Ndoshta çasti i Shkatërrimit është afër.”** – Momenti se kur do të ndodhë Kijameiti nuk mund të përcaktohet nga ju. Ai pritët të ndodhë në çdo kohë, madje mund të jetë shumë shpejt.

- **“Ata që nuk e besojnë atë (Kiametin), kërkojnë që ai të vijë sa më shpejt,...”** – Për të treguar mosbesimin e tyre, mohuesit e kësaj dite kërkojnë përshpejtimin e saj. Ndërsa besimtarët, ata që janë të sigurt për vërtetësinë e saj, i druhen Kijameetit dhe punojnë për atë ditë.

- **“...ndërsa ata që i besojnë, i druhen atij çasti dhe janë të bindur se ai është i vërtetë.”** - Ata i druhen Kijameetit, sepse e besojnë me siguri të plotë që ai do të

ndodhë. Besimtarët e dinë mirë që atë ditë çdokush do të llogaritet dhe shpërblehet për veprat e tij. Ata druhen, sepse e njohin mirë Zotin e tyre, që është i Drejtë dhe i Gjithëditur. Ai i di të gjitha veprat e tyre dhe di t'i llogarisë me drejtësi për çdo gjë që kanë bërë. E si mund të kenë dyshim për diçka që Zoti e ka thënë në Librin e Tij të vërtetë, në Kuranin madhështor?! Kijameti është i sigurt, prandaj lum ata që përgatiten për të dhe mjerë ata që e shpërfillin atë.

- **“Ta dini se ata që bëjnë polemika, duke vënë në dyshim Ditën e Kiametit, janë në një humbje të thellë.”** - Edhe pse ata polemizojnë me profetët dhe pasuesit e tyre rreth vërtetësisë së këtij momenti, ata përsëri kanë dyshime. Ata janë shumë larg së vërtetës. E ku ka humbje më të madhe sesa humbja e atij që nuk beson jetën e pasosur të ahiretit, atë jetë që u krijua për të qenë e tillë? Ajo është jeta në të cilën do të jepen shpërblimet e veprave. Në atë jetë, Allahu i Lartësuar do të shfaqë dukshëm dhe me të gjithë dimensionin e tyre, drejtësinë dhe bamirësinë e Tij mes krijesave. Madje, kjo jetë në dynja, në krahasim me atë të ahiretit, është si ai udhëtar që qëndron nën hijen e një peme për të pushuar, dhe pastaj ngrihet dhe e lë atë, për të vazhduar më tej udhëtimin e gjatë. Kjo dynja është thjesht një vend kalimtar, dhe jo një vendpërjetim. Ndërsa mjeranët përkujdesen vetëm për këtë botë, e cila do të zhduket një ditë, dhe mohojnë ekzistencën e asaj tjetrës në ahiret, për të cilën janë shpallur të gjithë librat hyjnorë dhe janë dërguar të gjithë profetët e Zotit. Ata mohojnë jetën për të cilën janë sjellë lajme dhe fakte të sakta e të vërteta nga pasuesit e profetëve, deri në ditët e sotme. A nuk e mendojnë ata që profetët dhe pasuesit e tyre janë njerëzit më të ditur, më të mençur dhe më të urtë?! Atëherë, çfarë udhëzimi marrin parasysh?!

Ajetet 19 – 20

19. Allahu është Bamirës me robtë e Vet dhe begaton atë që Ai do. Ai është i Gjithëfuqishmi, Ngadhnjimtari.

20. Atij që dëshiron të fitojë Botën Tjetër, Ne do t'ia shtojmë shpërblimet (e punëve të tij), ndërsa atij që dëshiron vetëm këtë botë, Ne kemi për t'i dhënë (diçka) prej saj, por në Botën Tjetër ai nuk ka pjesë (në shpërblimin e Zotit).

Shpjegimi i ajeteve

- **“Allahu është Bamirës me robtë e Vet.”**
 – Këtu Allahu i Lartësuar na tregon se Ai është Bamirës, Bujar e i Dashur me robtë e Vet. Ai përkujdeset për ta, që ata ta njohin, ta duan, ta kërkojnë bamirësinë e Tij dhe ta arrijnë atë. Bamirësia është një nga cilësitë e Allahut të Lartësuar, që tregon për dijen e Tij të thellë dhe të gjerë, për butësinë, mëshirën dhe përkujdesjen e Tij të madhe për krijesat. Është Ai që di në imtësi se çfarë fshehin gjokset dhe çdo të fshehtë tjetër. Është Allahu që i udhëzon dhe ua lehtëson robve, në veçanti besimtarëve, rrugët e mirësive, rrugë që ata nuk i dinë dhe as nuk i mendojnë. Pikërisht prej bamirësisë së Tij, Ai i ka udhëzuar besimtarët, adhuruesit e Tij, ashtu si atyre kurrë nuk u shkonte ndër mend më parë, duke ua lehtësuar çdo shkak dhe ndihmues udhëzimi. Allahu u ka dhuruar atyre një natyrë të pastër. Ai i ka pajisur besimtarët me një dashuri të natyrshme për të vërtetën dhe me vullnet të mjaftueshëm për ta pasuar këtë të vërtetë. Është Allahu që i bën melekët e Tij të mbështesin e ndihmojnë besimtarët, t'i nxisin ata për vepra të mira dhe për bindje ndaj Tij, të hedhin në zemrat e tyre dashuri të mjaftueshme për fenë, punët e mira dhe për bindjen ndaj Tij, duke ua zbukuruar e lehtësuar të gjitha këto. Thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: “...por është Allahu Ai që jua bën të dashur besimin dhe jua zbukuron atë në zemrat tuaja, ndërsa mosbesimin, shfrenimin dhe kundërshtimin, jua bën që t'i urreni. Këta dhe vetëm këta janë të udhëzuarit (në Rrugën e Drejtë).” [Huxhuratë 7]. Ose: “Ata të lavdërohen ty që u bënë muslimanë. Thuaju: “Me pranimin tuaj të Islamit, mos më thoni se ma dini për faleminderit mua, sepse Ai që e meriton falënderimin tuaj për

udhëzimin në besim, është vetëm Allahu, nëse jeni të sinqertë”.”. [Huxhuratë 17]. Prej bamirësisë së Allahut janë edhe rregullat e dispozitat e mrekullueshme, me të cilat Ai ndihmon besimtarët në plotësimin dhe ruajtjen e udhëzimit, që po Ai ua jep. Me këtë qëllim, për shembull, Allahu i Lartësuar i urdhëron besimtarët për disa adhurime kolektive, të cilat forcojnë vullnetin e tyre për të punuar, madje tek ta lind natyrshëm dëshira për të garuar në vepra të mira dhe për të përfutur nga virtytet e njëri-tjetrit. Prej bamirësisë së Allahut është edhe fakti që Ai, me bujarinë dhe mëshirën e Tij, u mundëson robve forcën, mundësinë, mjetet e kushtet e nevojshme për t'i penguar nga rruga e keqe dhe gjynahet. Kështu, Allahu i Gjithëditur e i Gjithëmëshirshëm e di mirë se dynjaja, pasuria dhe pushteti, për arritjen e të cilave garojnë njerëzit në përgjithësi, mund të bëhet pengesë për ndonjë adhurues, madje mund ta çojë atë në pakujdesi, poshtërsi dhe në largimin nga bindja dhe nënshtrimi ndaj Atij, prandaj me urtësinë dhe butësinë e Tij, Allahu ia largon ose ia pakëson ato. Për këtë arsye, i Lartësuarit thotë në vazhdim:

- **“... dhe begaton atë që Ai do. Ai është i Gjithëfuqishmi, Ngadhënjimtarit.”** - Allahu u dhuron rizk robve aq sa kërkon urtësia dhe bamirësia e Tij. Është Ai që zotëron begatitë e qiejve dhe të tokës, të dynjasë dhe ahiretit. Nuk ka fuqi për robin dhe ndryshim të gjendjes së tij pa ndihmën e të Plotfuqishmit e Ngadhënjimtarit. Të gjithë janë të nënshtruar para pushtetit dhe sundimit të Tij gjithëpërfshirës. Pastaj i Lartësuarit thotë:

- **“Atij që dëshiron të fitojë Botën Tjetër, Ne do t'ia shtojmë shpërblimet (e punëve të tij),...”** - Çdokush që synon shpërblimin dhe mirësitë e ahiretit, duke i besuar ato dhe duke u përpjekur ashtu si duhet për arritjen e tyre, ka premtimin e pakthyeshëm se Allahu i Lartësuar do t'ia shtojë dhe shumëfishojë shpërblimin e punëve të tij. Në një ajet tjetër, i Lartësuarit thotë: “Ndërsa ai që ka për qëllim Botën Tjetër, duke qenë

besimtar dhe përpiket për të ashtu si i takon asaj, përpjekjet e tij do të jenë të shpërblyeshme. [Isra 19]. Një njeri i tillë, edhe pse angazhohet me çështjet e ahiretit, nuk do humbë gjë nga pjesa e dynjasë, por do t'i jepet me bujari dhe mirësi.

- **“...ndërsa atij që dëshiron vetëm këtë botë, Ne kemi për t'i dhënë (diçka) prej saj, por në Botën Tjetër ai nuk ka pjesë (në shpërblimin e Zotit).”** - Ndërsa ata që duan vetëm jetën e dynjasë, ata që me përpjekjet dhe mundin e tyre kanë qëllim vetëm këtë jetë, ata që nuk e besojnë ahiretin dhe nuk përpiqen për të, ata që nuk shpresojnë për shpërblimin në ahiret dhe nuk i ruhen ndëshkimit në të, ata kanë për të marrë prej kësaj dynjaje, – siç thotë Allahu i Lartësuar, – veçse atë që e kanë për pjesë nga ajo. Ndërsa në ahiret, ata nuk do ta shijojnë kurrë Xhenetin, nuk do të jetojnë mes mirësive të tij. Ata e kanë të ndaluar hyrjen në të, por do të ndëshkohen në Xhehenem. Ata, me mosbesimin dhe me veprat e tyre, do ta meritojnë Zjarrin dhe ndëshkimin në të. Ky ajet u përngjan shumë disa ajeteve të tjera, si: “Atyre që duan jetën e kësaj bote dhe shkëlqimin e saj, Ne do t'ua japim të plotë shpërblimin e veprave të tyre në të, pa u lënë asgjë mangët. Këta janë ata për të cilët në jetën tjetër s'ka asgjë tjetër veç Zjarrit. Veprat e tyre në të u shkatërruan, ndërsa punët e tyre u asgjësuan.” [Hud 15, 16]. Ose: “Atij, që ka për qëllim vetëm këtë botë, Ne do t'i japim në të aq sa duam dhe pastaj ai do të hyjë në Xhehenem i përçmuar dhe i përbuzur.” [Isra 18].

Ajetet 21 – 23

21. Ata pasojnë idhuj, të cilët u përcaktojnë atyre një fe që nuk e ka lejuar Allahu. Sikur të mos ishte Përcaktimi i hershëm (i Zotit), mbi ta do të urdhërohej dënimi (menjëherë). Dhe, pa dyshim, mohuesit do të kenë dënim të dhembshëm.

22. Ke për t'i parë jobesimtarët të tmerruar nga veprat e veta, ndërkohë që ndëshkimi Ynë do të bjerë mbi ta. Kurse

ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, do të jenë në kopshtet e Xheneteve. Ata do të kenë gjithçka që dëshirojnë tek Zoti i tyre. Kjo është mirësia e madhe.

23. Kjo është ajo, me të cilën Allahu i përgëzon adhuruesit e Tij, të cilët besojnë dhe bëjnë vepra të mira. Thuaju: “Unë nuk kërkoj prej jush ndonjë shpërblim për thirrjen time, përveç dashurisë për hir të farefisnisë.”. Kush bën ndonjë të mirë, Ne ia shtojmë shpërblimin për të. Vërtet, Allahu është Falës e Mirënjohës i Madh.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregon se idhujtarët kanë miq të ngushtë shejtanët njerëz dhe xhindë, të cilëve iu binden atyre në vepra kufri dhe poshtërsie. Ata lidhin aleancë me ftuesit në mohimin e Zotit dhe në braktisjen e fesë së Tij.

- **“Ata pasojnë idhuj, të cilët u përcaktojnë atyre një fe që nuk e ka lejuar Allahu..”** - Ata i urdhërojnë për idhujtari e për kufër. Ata ua bëjnë të lejuara ato gjëra që Zoti i ka ndaluar dhe ua ndalojnë ato gjëra që Zoti i ka lejuar. Ata i urdhërojnë për fjalë dhe vepra që përputhen me epshtet dhe prirjet e tyre të shëmtuara dhe të shfrenuara. Feja është programi i jetës që Allahu i Lartësuar e solli për njerëzit, që ata të nënshtrohen dhe ta zbatojnë në jetën e tyre dhe, nëpërmjet saj, të afrohen te Krijuesi i tyre, me adhurime dhe vepra të mira. Feja është e vetmja mënyrë që krijesat të jetojnë në paqe me Krijuesin. Prandaj, çdokush që sjell një fe apo sistem që kundërshton fenë e Zotit, duhet të braktiset menjëherë. Kështu duhet të sillemi edhe me ata që përçojnë udhëzime të devijuara, për të cilat nuk kanë mbështetje tek Allahu dhe Profeti. Të mjerët, jo vetëm që pasojnë rugët e humbjes, por bëhen edhe bashkëpunëtorë në këtë krim. Sigurisht, ata do të llogariten me drejtësi dhe do të marrin atë që meritojnë, por kur të vijë momenti i caktuar:

- **“Sikur të mos ishte Përcaktimi i hershëm (i Zotit), mbi ta do të urdhërohej**

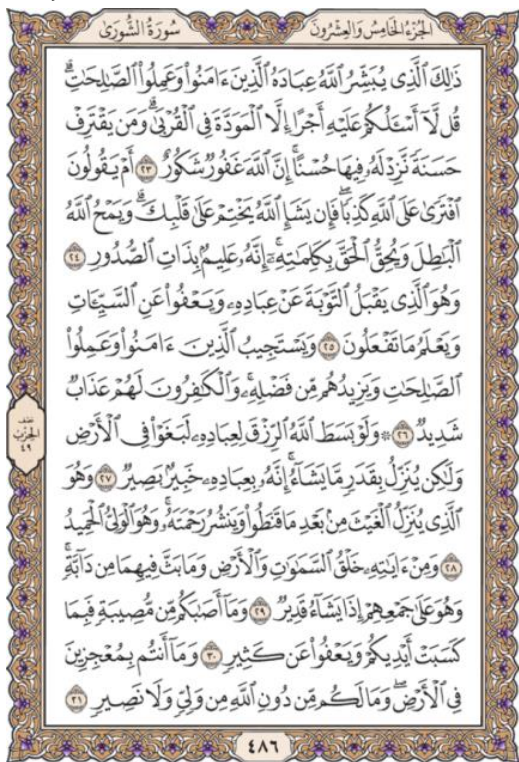
dënimi (menjëherë).” - Allahu i Lartësuar ka përcaktuar një afat, në të cilin Ai do të llogarisë me drejtësi veprat e robve dhe do të vendosë drejtësinë në çdo çështje për të cilën krijesat kanë patur mospajtime. Për këtë arsye, Ai nuk i ndëshkon menjëherë ata që pengojnë njerëzit nga rruga dhe udhëzimi i Tij. Po të mos ishte ky vendim i hershëm i të Gjithëditurit, çështja e tyre do të merrte fund. Nëse nuk do të ishte afati që ka vendosur i Lartësuar, e drejta do të dilte në shesh menjëherë: të padrejtët do të ndëshkoheshin dhe të drejtët do të merrnin shpërblimin e tyre.

- **“Dhe, pa dyshim, mohuesit do të kenë dënim të dhembshëm.”** - Pra, të mos mashtrohen nga ky afatizim, se përpara i pret një ndëshkim i rreptë. Ajo ditë është shumë e vështirë dhe e frikshme. Pamjet e asaj dite janë vërtet të tmerrshme:

- **“Ke për t'i parë jobesimtarët të tmerruar nga veprat e veta...”** - Ata që i bëjnë padrejtësi vetes së tyre me kufër, idhujtari apo me gjynahe të tjera, do t'i shikosh të llahtaritur prej veprave të veta, sepse do shohin ndëshkimin duke iu afruar. Për të shuar çdo shpresë se ata mund të shpëtojnë nga ky tmerr, Allahu i Lartësuar na tregon se ndëshkimi do të godasë patjetër mbi ta, dhe ata assesi nuk mund të shpëtojnë:

- **“...ndërkohë që ndëshkimi Ynë do të bjerë mbi ta.”** – Pra, ndëshkimi të cilit ata i frikësohen, do t'i godasë, sepse vetë me duart e tyre e bënë ndëshkimin të pakthyeshëm për ta, pa kryer asgjë që mund ta ndalonte këtë ndëshkim, siç mund të ishte pendimi ose kërkimi i faljes. Ata i ka kapur vdekja pa u penduar për poshtërsitë e tyre, dhe dihet se, pas vdekjes, nuk bëjnë më dobi vërejtjet.

- **“Kurse ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira,...”** – Domethënë, ata që besojnë me zemër gjithçka që Zoti, përmes të dërguarve të Tij, ka urdhëruar të besohet. Ata besojnë Zotin, librat e Tij, profetët dhe udhëzimet e tyre. Por përveç bartjes së besimit në zemër, ata edhe e demonstrojnë

këtë besim në jetën e tyre. Kështu, ata e shfaqin besimin te ndjenjat e tyre (siç është droja ndaj Zotit, shpresa tek Ai, dashuria për Të, dashuria dhe respekti për Profetin dhe besimtarët, mbështetja e plotë te Zoti etj.) dhe te veprat e tyre (si namazi, xihadi, haxhi etj.), qofshin ato detyrime apo vepra vullnetare. Pra, ata që kanë besimin e drejtë, të bazuar në Shpalljen e Zotit, dhe që punojnë me sinqeritet për të kënaqur Zotin, kanë një premtim të ndryshëm nga ai i zullumqarëve:

- **“...do të jenë në kopshtet e Xheneteve..”**

- Ata do të jenë jo në kopshte dosido, por në kopshtet e Xhenetit. Mos pyet për bukurinë e këtyre kopshteve të lulëzuara, për lumenjtë që gurgullojnë me zhurmë të këndshme dhe qetësuese, për bimësinë e dendur dhe panoramat e mrekullueshme, për zogjtë cicërues dhe zërat e bukur që këndojnë, për takimet me të dashurit dhe për intimitetet e papërshkrueshme! Prej çdo lloj kënaqësie, atje do të provojnë më të lartën dhe më të plotën që mund të ekzistojë apo të përfytyrohet. Çdo ditë që kalon ia

shton bukurinë dhe kënaqësinë asaj jete. Çdo ditë që kalon ua shton dashurinë dhe shijimin banorëve të saj për çdo kënaqësi të re që provojnë në të. Megjithatë, çfarëdo që të flasim, nuk mund të bëjmë një përshkrim të plotë. Mjafton të themi atë që thotë Allahu i madhëruar:

- **“Ata do të kenë gjithçka që dëshirojnë tek Zoti i tyre...”** - Në Xhenet, ata do të kenë gjithçka që ua dëshiron shpirti i tyre dhe që kënaq vështrimet e tyre. Ata do të kenë atje çfarë syri nuk e ka parë, çfarë veshi nuk e ka dëgjuar dhe çfarë mendja nuk e ka menduar.

- **“...Kjo është mirësia e madhe.”** - E ku ka mirësi më të madhe sesa të kesh arritur të kënaqësh të Gjithëmëshirshmin dhe të kesh fituar të drejtën për të jetuar pranë Tij, në përjetësi?!

- **“Kjo është ajo, me të cilën Allahu i përgëzon adhuruesit e Tij, të cilët besojnë dhe bëjnë vepra të mira.”** – Ky është përgëzimi më i madh i të Gjithëmëshirshmit e Mëshirëplotit, të cilin Ai ua përcolli njerëzve përmes më të mirit Profet dhe më të mirës Shpallje. Ky është përgëzimi i Kur'anit për besimtarët, që kanë përfaquar fenë e drejtë, të bazuar në Shpalljen e paprekshme hyjnore, dhe të cilët punojnë me sinqeritet sipas porosive të Profetit të Zotit. Ky është premtimi më i mrekullueshëm për ta dhe kjo është rrua që të çon tek ai.

- **“Thuaju: “Unë nuk kërkoj prej jush ndonjë shpërblim për thirrjen time, përveç dashurisë për hir të fafesisë.””**

– Kuptimi: Unë, për kuptimin e këtij Kur'ani dhe për ftesën që ju t'u bindeni udhëzimeve të tij, nuk po ju kërkoj ndonjë shpërblim. Unë nuk po synoj që të marr pasurinë tuaj dhe as që të kem pushtet mbi ju. Unë nuk kam asnjë interes të tillë tek ju. Por çfarë kuptimi ka: “...përveç dashurisë për hir të fafesisë.”? Kjo frazë mund të kuptohet në dy mënyra:

1. “Unë nuk pres për veten time asgjë nga ju, veç dashurisë dhe respektit për hir të fafesisë.” Dihet se për çdo njeri është

detyrë që ta dojë Profetin (a.s.) më shumë se çdo gjë tjetër, pas dashurisë për Zotin. Madje, dashuria për Zotin nuk është e vërtetë, nëse nuk do Muhamedin (a.s.). Por përveç kësaj dashurie, Profeti (a.s.) kërkoi prej fisit të tij, prej Kurejshve, që ta donin edhe për hir të farefisnisë. Thuhet se nuk ka degëzim të fisit të Kurejshëve që Profeti (a.s.) të mos ketë lidhje me të. Ky është njëri nga kuptimet e kësaj fraze. Ndërsa kuptimi tjetër mund të jetë:

2. “Me përpjekjet e mia për përhapjen e Kur'anit dhe udhëzimeve të tij ndër ju, nuk synoj gjë tjetër, veç dashurisë së Allahu të Lartësuar për mua, dashuri që të afron tek i Madhëruari.” Gjithsesi, sido që të jetë kuptimi i saj, Profeti (a.s.) nuk kërkoi prej njerëzve asnjë lloj shpërblimi për veten e vet. Çdo gjë që ai kërkoi prej tyre ishte thjesht në dobi të tyre dhe konsiderohet si bamirësi e tij për këtë umet.

- **“Kush bën ndonjë të mirë, Ne ia shtojmë shpërblimin për të.”** - Çdokujt që bën ndonjë vepër të mirë si namaz, agjërim, haxh apo bamirësi ndaj krijesave, Allahu i Lartësuar i premton se do t’ia shtojë mirësinë mbi mirësitë që i ka dhënë. Shtimi i mirësive vjen në forma të ndryshme. Për shembull, Allahu i Lartësuar i dhuron kënaqësi dhe qetësi shpirtërore, ia lehtëson çështjet, i jep rrugëzgjdhje për çdo nevojë, i hap dyert e suksesit për të tjera punë të mira, i jep vullnet dhe forcë të mjaftueshme për t’i shtuar veprat e mira dhe për t’u ngritur në grada, i jep një pozitë të veçantë dhe të lartë si në mbretërinë e qiellit, ashtu edhe ndër njerëzit në tokë. Allahu i dhuron shpërblim në këtë jetë dhe në jetën tjetër.

- **“Vërtet, Allahu është Falës e Mirënjohës i Madh.”** - Allahu i fal edhe gjynahet më të mëdha, nëse pendohesh sinqerisht dhe shpreh dëshirën për t’u kthyer tek Ai i bindur dhe i nënshtruar. Allahu tregohet Mirënjohës dhe Bujar i madh edhe për veprat me të vogla që kryen robi në emër të dashurisë për Të. Për punë të vogla, Ai jep shpërblim shumë të madh. Allahu është Falës, që, me faljen e Tij, e

ndihmon robin për pendim të sinqertë, ia mbulon të metat dhe ia fshin të këqijat. Allahu është, gjithashtu, *Shekûr* – Mirënjohës, që, me mëshirën dhe bujarinë e Tij, i pranon veprat e mangëta të adhuresve të penduar dhe e shumëfishon shpërblimin e Tij për ta.

Ajeti 24

24. A mos thonë ata se ai (Muhamedi a.s.) trillon gënjeshtër ndaj Allahut?! Po të donte, Allahu do ta vuloste zemrën tënde (O Muhammed). Allahu e zhdruk të pavërtetën dhe e forcon të vërtetën me Fjalët e Tij. Ai e di shumë mirë çfarë përmbajnë zemrat.

Shpjegimi i ajetit

- **“A mos thonë ata se ai (Muhamedi a.s.) trillon gënjeshtër ndaj Allahut?!”** - Ata që mohojnë Profetin, në shenjë arrogance dhe mosbesimi, shpifin kundër tij nga gjërat më të shëmtuara. Ata shpifin se Muhamedi (a.s.), thjesht pretendon se është i Dërguari i Zotit, por ai në të vërtetë është mashtrues. Allahu i Lartësuar sjell një pyetje, së cilës i dihet përgjigjja dhe e cila përmban në vetvete një lloj habije dhe kërcënimi për ata që bëjnë të tilla shpifje të ulëta. Ata e dinin shumë mirë sinqeritetin e Muhamedit (a.s.), të cilin e kishin emërtuar *El Emîn* – Besniku, që në kohën paraislamike. Pra, si është e mundur që ata bënin të tilla shpifje, që as vetë nuk i besonin?! A nuk kishin frikë nga kjo gënjeshtër e qartë?! Madje, një pretendim i tillë ishte, para së gjithash, një fyerje dhe gënjeshtër ndaj Allahut të Lartësuar. Ata pretendonin që Allahu i Lartësuar, edhe pse e dinte që – sipas tyre – ai njeri ishte një “mashtues i madh”, që devijonte njerëzit nga rruga e vërtetë, e lejonte atë që të kishte sukses, madje e ndihmonte atë me mrekulli të shumta dhe të pakundërshtueshme, i jepte atij fitore pas fitoreje kundër armiqve të tij, derisa i dha pushtet të plotë mbi kundërshtarët e tij! I Pastër dhe i Lartësuar është Allahu nga të tilla shpifje të ulëta! Si mund të kishin të tilla mendime për të Gjithëpushtetshmin e të Gjithëmëshirshmin, kur Ai është i

Plotfuqishëm për ta shuar një mashtrim të tillë që nga rrënjët dhe fillesat e tij?! Prandaj i Gjithëmëshirshmi e i Urti thotë më pas:

- **“Po të donte, Allahu do ta vuloste zemrën tënde (O Muhammed).”** – Kuptimi: Allahu i Lartësuar është i Plotfuqishëm që ta vulosë zemrën e Muhamedit (a.s.) dhe ta bëjë atë që të mos jetë në gjendje për asgjë, të mos mundet të bëjë asgjë të mirë. Pra, nëse Allahu i Lartësuar do të dëshironte, çështja e Muhamedit (a.s.) do të kishte marrë fund me kohë. Kjo është një dëshmi e padiskutueshme, që tregon se Muhamedi (a.s.) është i dërguari i vërtetë i Zotit dhe Shpallja që ai e sollti ndër njerëz është Shpallje e Zotit të qiejve dhe të tokës.

- **“Allahu e zhdruk të vërtetën dhe e forcon të vërtetën me Fjalët e Tij.”** - Urtësia dhe mëshira e të Plotpushtetshmit nuk mund ta lejojë që e kota të triumfojë mbi të vërtetën. Përkundrazi, Ai e fshin dhe e zhdruk të kotën, dhe ky është rregull i pandryshueshëm në gjithësi. Edhe pse në ndonjë periudhë, e kota mund të shfaqet dhe të mbizotërojë, përfundimi i saj i pakthyeshëm është shkatërrimi dhe zhdrukja. Ndërsa e vërteta, që Zoti kërkon dhe dëshiron që të shfaqet dhe të triumfojë, do të lartësohet dhe triumfojë gjithmonë, sepse ky është një rregull në gjithësinë tonë, që Zoti i Madhëruar e ka krijuar dhe e sundon. Allahu i Lartësuar bën që, me urdhrat e Tij, e vërteta të triumfojë. Urdhrat apo vendimet e Zotit janë dy llojesh:

1. Vendime *keunije* (ligjet e ekzistencës së krijesave), të cilat nuk ndryshojnë dhe nuk mund t'i tjetërsojë dot askush. Kjo do të thotë që shfaqja e të vërtetës është një ligj i pakthyeshëm dhe i patjetërsueshëm i Sunduesit të gjithësisë.

2. Vendime *sher'ijeh*, të cilat janë ligjet që i Madhëruari ka caktuar për njerëzit, përmes librave të shenjtë që u shpalli profetëve. Nëpërmjet këtyre ligjeve, i Lartësuar argumenton të vërtetën dhe e bën atë të triumfojë mbi mashtrimin dhe të kotën. Nëpërmjet Shpalljeve të ndritura, Allahu

ndriçon mendjet e të mençurve dhe të atyre që e duan të vërtetën dhe e kërkojnë atë me sinqeritet. Madje i Lartësuar, për ta bërë edhe më të qartë të vërtetën, i lejon të devijuarit që të ngrejë dyshime rreth saj dhe të polemizojnë me të sinqertët. Por, nga ana tjetër, i Lartësuar dhe i Urti e ndihmon palën e Tij që ta shpalsë dhe mbrojë të vërtetën me argumente dhe fakte të qarta dhe të pakundërshtueshme. Në këtë mënyrë, e kota del zbuluar dhe kuptohet nga të gjithë që është e kotë, ndërsa e vërteta shfaqet si e tillë për të gjithë.

- **“Ai e di shumë mirë çfarë përmbajnë zemrat.”** - Allahu di në imtësi gjithçka që mbajnë zemrat, të mira apo të këqija qofshin ato. Ai di çfarë shfaqet jashtë dhe çfarë qëndron e fshehur në shpirt. Allahu e di atë që kërkon të vërtetën me sinqeritet, ashtu siç di edhe atë tjetrin që shtret si i sinqertë, por në të vërtetë nuk është i tillë. Allahu i Madhëruar ia fal udhëzimin e drejtë atij që Ai dëshiron dhe e lë në humbje atë që Ai dëshiron, sipas dijes, urtësisë dhe mëshirës së Tij.

Ajetet 25 – 26

25. Është Ai që e pranon pendimin e robve të Tij, që i fshin gjynahet dhe që e di se çfarë punoni.

26. Atij i përgjigjen ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, të cilëve Ai ua shton shpërblimet nga bujaria e Tij. Ndërsa jobesimtarët do të dënohen ashpër.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Është Ai që e pranon pendimin e robve të Tij, që i fshin gjynahet...”** – Këtu tregohet bujaria e pakufishme e Allahut të Lartësuar, mirësia absolute dhe butësia e madhe e Tij. Është i Gjithëmëshirshmi Ai që ua pranon pendimin robve, kur ata ndiejnë keqardhje pas kryerjes së gjynahut dhe dëshirojnë që kurrë të mos i kthehen më atij gjynahu. Allahu ua pranon pendimin atyre që janë të sinqertë dhe kërkojnë sinqerisht kënaqësinë e Tij. Edhe pse gjynahet janë shkak që robtë të goditen nga ndëshkimet e dynjasë dhe të ahiretit, Allahu i Lartësuar, me butësinë, mëshirën dhe

bujarinë e Tij, ua fal dhe ua mbulon gjynahet dhe nuk i ndëshkon në këtë jetë dhe as në jetën tjetër, por kjo kërkon që ata të pendohen sinqerisht, duke plotësuar kushtet e nevojshme për këtë.¹¹ Allahu i Lartësuar e përforcon këtë premtim kur thotë se: “Ai i fal gjynahet”, pra, i fshin ato të këqija, sikur të mos ishin bërë kurrë. Ai madje fshin edhe gjurmët e të këqijave dhe largon ndëshkimin, që është pasojë e tyre. Nëse Allahu i Gjithëmëshirshëm të fal, Ai të do, dhe kështu tek Ai je i nderuar dhe i pastër nga çdo gjynah që ke bërë. Duke të mëshiruar, Ai të jep sukses për çdo vepër të mirë që të afron tek Ai dhe në Xhenetin e Tij.

- **“...dhe që e di se çfarë punoni.”** - Pendimi i robve nuk ka tek të gjithë të njëjtin karakter. Disa mund të jenë të sinqertë në pendimin e tyre, por disa mund të jenë edhe hipokritë, me qëllime të kësaj dynjaje të pavlefshme. Këto dallime në pendimin e robve nuk mund t'i dijë askush veç Zotit, i Cili është i Ditur për gjithçka. Prandaj i Lartësuar i mbylli ajetin me këto fjalë. Le të vlejë kjo si vërejtje, që njerëzit të jenë të kujdesshëm dhe të ruhen shumë nga qëllimet jo të sinqerta me Zotin e tyre. Allahu i Lartësuar i fton robtë që të pendohen nga gjynahet dhe mosbindja e tyre ndaj Tij, dhe pastaj të kthehen tek Ai të bindur dhe të nënshtruar. Por në varësi të reagimit ndaj kësaj ftese, njerëzit ndahen në dy grupe: ata që i përgjigjen asaj pozitivisht dhe ata që nuk e pranojnë këtë ftesë. Sa i përket grupit të parë, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Atij i përgjigjen ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira...”** - Ata që i përgjigjen ftesës së Zotit të tyre, ata pendohen dhe kthehen të bindur tek Ai, duke patur besimin e drejtë, të bazuar në dritën e ardhur nga Allahu. Ata, gjithashtu, punojnë me këtë besim, sipas udhëzimeve të Profetit dhe me sinqeritet vetëm për Allahun e Lartësuar. Imani dhe veprat e tyre të mira i bëjnë që gjithmonë t'i përgjigjen thirrjes së Allahut dhe të Profetit të Tij, kur

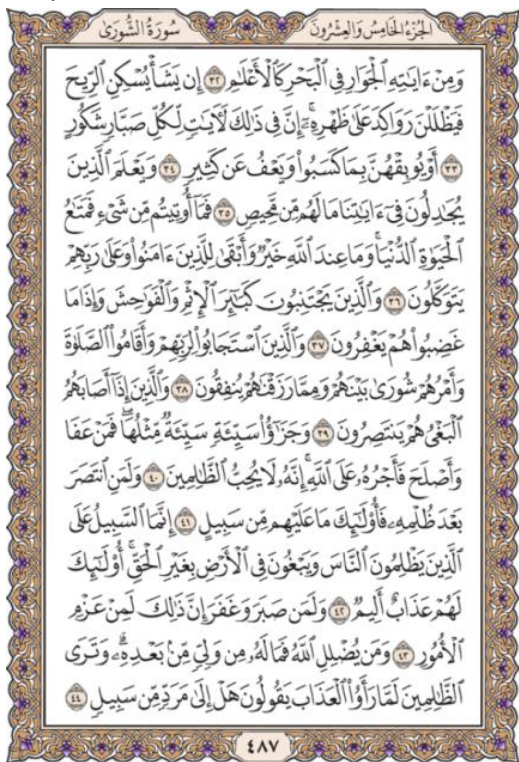
ata i ftojnë në fenë që jep jetë dhe që siguron lumturinë në të dyja botët. Dhe, sigurisht, përpjekjet dhe munda i tyre nuk mund të lihen pa u shpërblyer nga Bamirësi dhe Bujari i madh, që thotë:

- **“...të cilëve Ai ua shton shpërblimet nga bujaria e Tij...”** - Duke qenë se ata i përgjigjen thirrjes së Tij për besim të drejtë dhe vepra të sinqerta, atëherë Allahu ua shton edhe më shumë mirësitë dhe u jep suksese të mëtejshme për të kryer vepra të mira. Ai u dhuron atyre motivimin dhe vullnetin e mjaftueshëm për të kryer edhe më shumë adhurime ndaj Tij, për t'i shprehur më mirë Atij dashurinë dhe madhërimin. Allahu jo vetëm që u jep sukses për punë të mira, por edhe shpërblimin e këtyre punëve ua shumëfishon nga bujaria e Tij. Ai shpërblen shumë më tepër sesa ne mund të kërkojmë prej Tij, sepse është Bujar dhe Bamirës. Allahu është Mirënjohës i madh edhe për vepra që në sytë e robit janë shumë të vogla, nëse ato kryhen me sinqeritet. Ky është një sukses i madh për robtë që i përgjigjen ftesës së Zotit. Ndërsa ata që zgjedhin të mos i përgjigjen ftesës bujare të Allahut, në fakt kanë zgjedhur me vetëdije të plotë që të bashkohen me mohuesit e Allahut dhe të profetëve të Tij. Për këtë arsye, i Lartësuar i quan ata jobesimtarë, kur thotë:

- **“Ndërsa jobesimtarët do të dënohen ashpër.”** - Ata do të goditen nga ndëshkimi i rreptë në dynja dhe në ahiret. Ata që nuk e vlerësojnë ftesën e Zotit nuk ka kush që mund t'i udhëzojë në rrugën e drejtë, prandaj janë në një humbje të sigurt. Kjo është rruga që vetë e kanë zgjedhur dhe merituar me veprat e tyre. Allahu i Lartësuar ia jep gjithësecilit mundësinë për të ndjekur rrugën e drejtë, por jo të gjithë zgjedhin mirësinë e Tij.

Ajetet 27 – 28

27. Sikur Allahu t'ua shtonte tej mase riskun robve të Vet, ata do t'i kalonin kufijtë, por Ai i furnizon me masën që dëshiron. Ai di dhe sheh gjithçka te robtë e Tij.

28. Është Ai që, pasi ata i kanë humbur shpresat, u lëshon shiun dhe shpërndan mëshirën e Vet. Ai është Mbikëqyrësi, i Lavdëruari.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na kujton se, me butësinë dhe mëshirën e Tij për robtë, ai përcakton me masë të caktuar gjithçka nga mirësitë e kësaj dynjaje. Ai nuk ua shton pa kriter pasurinë e kësaj bote. Nëse Allahu do ta bënte këtë pa masë, në botë do të kishte shumë shkatërrime. Kështu, i Lartësuar i thotë:

- “Sikur Allahu t’ua shtonte tej mase riskun robve të Vet, ata do t’i kalonin kufijtë...” – Po të ndodhte ashtu, robtë do të tregoheshin të pavëmendshëm ndaj adhurimit të Allahut dhe bindjes ndaj Tij. Ata do të kërkonin gjithnjë e më tepër vetëm plotësimin e kënaqësive të tyre të shfrenuara. Ata do t’i përkushtoheshin plotësisht vetëm kësaj bote, edhe nëse kjo do t’i çonte në shkeljen e kufijve të Allahut të Madhëruar dhe në padrejtësi ndaj krijesave.

- “..., por Ai i furnizon me masën që dëshiron. Ai di dhe sheh gjithçka te robtë e Tij.” - Allahu i shpërndan mirësitë e kësaj bote me masë që Ai dëshiron, sipas butësisë dhe urtësisë së Tij. Ai e di shumë mirë se çfarë është e dobishme dhe çfarë është e dëmshme për robin. Sipas një rrëfimi të përcjellë deri tek ne, Allahu i Lartësuar ka thënë: “Me të vërtetë, ka nga robtë e Mi, imani i të cilëve rregullohet veçse duke qenë të pasur, prandaj nëse do t’i varfëroja, kjo do ta rrëronte imanin e tyre. Po ashtu, ka nga robtë e Mi, imani i të cilëve rregullohet veçse duke qenë të varfër, prandaj nëse do t’i pasuroja, kjo do ta rrëronte imanin e tyre. Gjithashtu, disa prej robve të Mi u rregullohet imani veçse nëpërmjet sëmundjes, prandaj nëse do t’i shëroja, kjo do ta rrëronte imanin e tyre. Me të vërtetë, Unë i rregulloj çështjet e robve të Mi, duke patur dijen Time të plotë rreth përmbajtjes së zemrave të tyre. Unë jam i Gjithëditur e Gjithëvështrues.”.

- “Është Ai që, pasi ata i kanë humbur shpresat, u lëshon shiun dhe shpërndan mëshirën e Vet.” – Këtu flitet për shiun e madh dhe të dobishëm, nëpërmjet të cilit Allahu i Lartësuar u jep jetë njerëzve dhe vendeve. Ai vjen si mëshirë, edhe pasi njerëzit i kanë humbur shpresat se ai do të vijë. Kjo është mëshira e Allahut të Lartësuar për krijesat. Nëpërmjet shiut aq të dëshiruar, dalin bimë e fryte për njerëzit dhe kafshët e tyre. Kur bie shi, njerëzit gëzohen për jetën dhe mëshirën që Zoti po u fal.

- “Ai është Mbikëqyrësi, i Lavdëruari.” - Allahu mbikëqyr dhe kujdeset për robtë e Vet, që ata të rregullojnë dynjanë dhe ahiretin e tyre. Ai është i Lavdëruar për kujdesin e Tij ndaj tyre dhe për mirësitë e shumta që dhuron, por edhe për atributet e tjera të mrekullueshme që Ai ka.

Ajeti 29

29. Nga Shenjat e Tij është krijimi i qiejve dhe i Tokës, bashkë me gjallesat e shpërndara në ato të dyja. Me Fuqinë e Tij, Ai mund t’i grumbullojë ato kur të dëshirojë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Nga Shenjat e Tij është krijimi i qiejve dhe i Tokës, bashkë me gjallesat e shpërndara në ato të dyja.”** - Allahu i Lartësuar përmend disa nga shenjat madhështore, që dëshmojnë për fuqinë absolute të Tij për të bërë gjithçka dhe për faktin se Ai do t'i ringjallë krijesat pas vdekjes së tyre. Ndër këto shenja është edhe krijimi i qiejve dhe i Tokës, me madhështinë dhe gjerësinë e tyre. Këto krijesa janë dëshmi e fuqisë së Tij të plotë për të bërë gjithçka. Përpikmëria dhe rregullsia e pabesueshme në to tregojnë, gjithashtu, për dijen dhe urtësinë e madhe të Allahut. Mirësitë dhe dobitë e vendosura në to tregojnë për mëshirën dhe bujarinë e Tij. Shenja të mrekullueshme mund të gjejmë edhe në krijesat që Ai ka vendosur dhe shpërndarë në qiej e në Tokë, të cilat janë krijuar për dobinë e njerëzve dhe në ndihmë të tyre. Të gjitha këto tregojnë se Ai është i Vetmi që meriton të gjitha llojet e adhurimeve, dhe askush tjetër veç Tij. Çdo adhurim i përkushtuar ndaj dikujt tjetër është i kotë dhe i papranueshëm. Çdo gjë e adhuruar veç Allahut është e kotë dhe e gënjeshtërt.

- **“Me Fuqinë e Tij, Ai mund t'i grumbullojë ato kur të dëshirojë.”** - Ai që krijoi këto krijesa madhështore dhe të dobishme, Ai është i Plotpushtetshëm për t'i tubuar ato sërish pas vdekjes dhe sërish të gjallë në Ditën e Gjykimit. Është plotësisht e mundur logjikisht që Allahu i Lartësuar t'i ringjallë dhe llogarisë njerëzit, sepse pushteti dhe drejtësia e Tij janë të plotë. Por që të besojmë se një gjë e tillë do të ndodhë vërtet, kjo ka nevojë për lajme të sigurta prej Tij. Dhe, sigurisht, janë të shumta transmetimet e sigurta që vijnë prej Zotit, të cilat vërtetojnë pa as më të voglin dyshim se kjo ngjarje e madhe do të ndodhë. Për këtë ngjarje kanë folur të gjithë të dërguarit e Zotit dhe e gjen të përmendet në të gjithë librat qiellorë.

Ajetet 30 – 31

30. Çfarëdo e keqe që ju godet, është pasojë e veprave tuaja dhe për shumë të tjera, Ai ju fal.

31. Ju nuk mund t'i shpëtoni dënimit në Tokë dhe nuk mund të gjeni ndonjë ndihmëtar e mbrojtës tjetër përveç Allahut.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Çfarëdo e keqe që ju godet, është pasojë e veprave tuaja...”** - Allahu i Lartësuar na tregon se çdo fatkeqësi dhe sprovë që na ndodh në jetë, qoftë në shëndet, në pasuri apo te fëmijët tanë, ndodh për shkak të gjynaheve që kemi bërë. Çdo goditje në gjërat tona të shtrenjta është pasojë e veprave tona të këqija. Megjithatë, Allahu i Lartësuar fal dhe toleron shumë. Ai thotë:

- **“...dhe për shumë të tjera, Ai ju fal.”** - Ato gjëra që Allahu i Lartësuar i fal janë më të shumta sesa ato për të cilat Ai sjell ndëshkime. Allahu i Lartësuar kurrë nuk u bën padrejtësi robve, por janë ata që i bëjnë padrejtësi vetvetes. Thotë i Madhëruari: “Sikur Allahu t'i merrte në përgjegjësi njerëzit për atë që bëjnë, nuk do të linte në faqen e dheut asnjë krijesë”. Allahu i Madhërishtë është i Plotfuqishëm dhe i Plotpushtetshëm që t'i ndëshkojë ata dhe ata kurrë nuk mund t'i shpëtojnë ndëshkimit të Tij duke u fshehur në tokë. Por i Urti i toleron dhe u jep mundësi për të reflektuar dhe për t'u kthyer nga rruga e humbjes, siç thotë më pas:

- **“Ju nuk mund t'i shpëtoni dënimit në Tokë...”** - Kuptimi: Ju nuk mund ta bëni pushtetin dhe forcën e Zotit të paaftë mbi ju. Të paaftët dhe të pafuqishmit jeni ju, që jetoni në tokë. Ju nuk mund të pengoni asnjë urdhër që i Madhëruari jep për t'u zbatuar në qiej dhe në tokë.

- **“...dhe nuk mund të gjeni ndonjë ndihmëtar e mbrojtës tjetër përveç Allahut.”** - Nëse Sunduesi i vetëm dhe absolut i qiejve dhe i tokës urdhëron ndëshkimin tuaj, askush nuk mund t'ju marrë në mbrojtje prej Tij. Askush nuk

mund t'ju mundësojë të arrini të mirat apo të shpëtoni nga të këqijat!

Ajetet 32 – 35

32. Ndër Shenjat e Tij janë edhe anijet, të cilat lundrojnë në det dhe ngjajnë me malet.

33. Po të dojë Ai, e ndal erën, dhe ato (anijet) ngelin të palëvizshme mbi sipërfaqen e ujit. S'ka dyshim se këto fakte vlejné për çdo durimtar e mirënjohës.

34. Ai edhe mund t'i fundosë ato (anijet), për shkak të veprave që bëjnë njerëzit, por Ai është Falës i Madh i shumë gjynaheve.

35. Ata që i kundërshtojnë argumentet Tona, le ta dinë se nuk kanë shpëtim.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ndër Shenjat e Tij janë edhe anijet, të cilat lundrojnë në det dhe ngjajnë me malet.”** - Shenja që dëshmojnë mëshirën e madhe të Allahut të Lartësuar për njerëzit janë edhe ligjet e fizikës, që Ai ka krijuar në gjithësi, të cilat njerëzit i shfrytëzojnë për nevojat e tyre në këtë botë. Këtu futen anijet e mëdha, që duken si male të larta në mes detit, sepse janë pikërisht ligjet e mrekullueshme të fizikës, – të cilat Allahu i ka bërë të tilla, – që i mbajnë anijet e mëdha mbi valët e detit. Pastaj, nëpërmjet tyre, njerëzit transportojnë gjithçka që dëshirojnë nëpër vende të largëta. Është Allahu që mundëson funksionimin e anijeve dhe që ua lehtëson lëvizjen atyre, pasi, në të kundërt:

- **“Po të dojë Ai, e ndal erën, dhe ato (anijet) ngelin të palëvizshme mbi sipërfaqen e ujit.”** – Pra, nëse Allahu i Lartësuar ua ndalon erën, ato qëndrojnë në vend e nuk lëvizin. Dikush mund të përmendë anijet e sotshme, që punojnë me karburant, por edhe ato nuk mund të funksionojnë nëse mungojnë kushtet fizike, të cilat është i Gjithëdituri dhe i Gjithëmëshirshmi që i ka krijuar të tilla.

- **“S'ka dyshim se këto fakte vlejné për çdo durimtar e mirënjohës.”** - Të tilla fakte i shohin veçse ata që kanë dy cilësi:

1. Ata, me durim, qëndrojnë të patundur në bindjen ndaj Zotit. Ata nënshtrojnë nefsën e tyre, që të kryejnë adhurimet ndaj Allahut të Lartësuar, edhe pse kjo mund të duket e vështirë. Duke duruar, ata arrijnë ta kontrollojnë nefsën e tyre, që ai të mos lëshohet në harame dhe që ai të jetë gjithmonë i kënaqur me caktimet e dhimbshme, me të cilat Zoti sprovon njerëzit. Në këtë mënyrë, ata ushtrojnë të trija llojet e durimit, që janë: durimi për kryerjen e urdhëresave të Zotit, durimi për largimin nga haramet dhe durimi për të qenë i kënaqur me caktimin e Zotit, i mirë apo i hidhur qoftë ai.

2. Ata janë mirënjohës të vazhdueshëm për dhuratat e Allahut, mirënjohje që shprehet me nënshttrim dhe adhurim të sinqertë ndaj Tij. Këta janë njerëzit që mund të përfitojnë nga shenjat e Allahut. Ndërsa ata që nuk kanë durim dhe nuk tregojnë mirënjohje për mirësitë e Allahut, ata janë kundërshtarë dhe mosbesues, që i kanë kthyer shpinën argumenteve të Allahut dhe që nuk përfitojnë prej tyre.

- **“Ai edhe mund t'i mbyisë ata, për shkak të veprave që bëjnë, por për shumë të tjera Ai i fal.”** - A nuk mendojnë ata të mjerë dhe të pafuqishëm se, po të dëshirojë, Allahu i Madhëruar mund t'i mbyisë ata në mes të detit, për shkak të gjynaheve të shumta të tyre?! Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka, por edhe është Falës dhe Mëshirues i madh. Allahu i toleron dhe u lë kohë që të reflektojnë, për t'u penduar dhe për t'u kthyer të dorëzuar ndaj Tij. Ai u mundëson të shohin shenja të mjaftueshme për një besim të mirë. Por, gjithashtu, Allahu i Madhërishtëm dhe i Urtë u ka lënë atyre mundësinë të zgjedhin atë që dëshirojnë.

- **“Ata që i kontestojnë argumentet Tona, le ta dinë se nuk kanë shpëtim.”** - Ata që mundohen të hedhin poshtë shenjat e Allahut e dinë shumë mirë se askush nuk mund t'i shpëtojë prej Allahut të Madhëruar. Nëse Ai zbret dënimin, askush nuk mund ta kthejë pas atë apo ta shmangë.

Ajetet 36 – 39

36. Gjërat që ju janë dhënë, janë bukuri të kësaj bote, ndërsa ato që janë tek Allahu, janë më të mira dhe të përjetshme. Ato janë për ata që besojnë dhe që i mbështeten vetëm Zotit të tyre.

37. Ata u ruhen gjynaheve të mëdha e veprave të shëmtuara dhe kur zemërohen, ata falin.

38. Ata i përgjigjen thirrjes së Zotit të tyre dhe e falin namazin rregullisht. Ata këshillohen me njëri-tjetrin për çështje të përbashkëta dhe japin (*lëmoshë*) prej asaj që u kemi dhënë Ne.

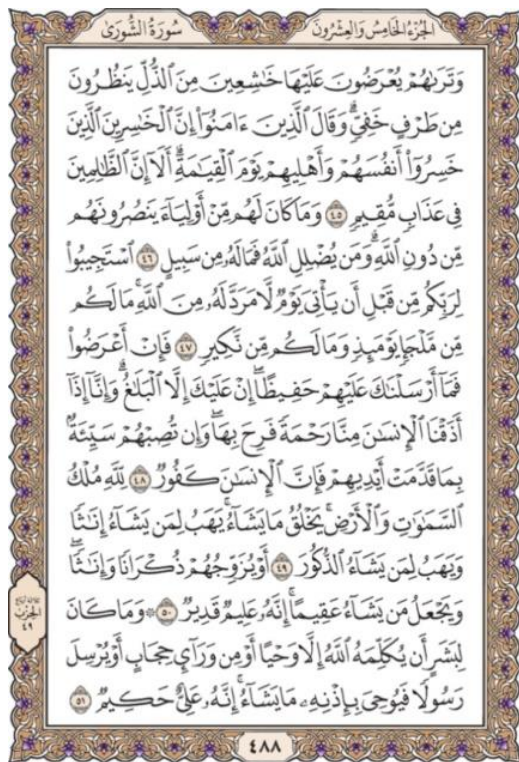
39. Por, kur u bëhet padrejtësi, ata kundërveprojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na nxit për të qenë më tepër shpërfillës ndaj kësaj dynjaje dhe sa më shumë të interesuar për ahiretin. Ai, gjithashtu, na tregon edhe rrugën për arritjen e këtij qëllimi.

- **“Gjërat që ju janë dhënë, janë bukuri të kësaj bote,...”** - Çdo lloj mirësie që kemi, si: pasuria, fëmijët, pushteti, shëndeti i mirë, siguria, stabiliteti etj., janë thjesht stoli të kësaj bote të shkurtër, që do të përfundojë një ditë. Si e tillë, nuk ia vlen që të sakrifikosh shumë për të. Më pas, i Madhëruari nxit njerëzit që t'i japin pikërisht ahiretit rëndësinë që i takon:

- **“...ndërsa ato që janë tek Allahu, janë më të mira dhe të përjetshme...”** - Ato që janë përgatitur dhe tani ekzistojnë tek Allahu, në Xhenet, janë shumë herë më të mira sesa mirësitë dhe lezetet e kësaj bote. Madje, mes tyre as që mund të bëhet ndonjë krahasim i përpiktë. Përveçse gjërat atje janë më të mira dhe më të bukura, ato kanë edhe një veçori tjetër, që i bën të pashembullta: ato janë të përjetshme, që nuk ndërpriten. Mirësitë e ahiretit do të shijohen pa mundime paraprake dhe pa merakun se një çast do të mbarojnë. Banorët e Xhenetit, gjithashtu, nuk do të mërzhiten kurrë apo të velen me këto mirësi. Por për cilët është përgatitur ky lloj shpërblimi? I Gjithëmëshirshmi thotë:

- **“...Ata janë për ata që besojnë dhe që i mbështeten vetëm Zotit të tyre.”** – Kështu, Allahu i Lartësuar na jep cilësitë dalluese të këtyre fatlumëve. Së pari, ata kanë besimin e drejtë, të mbështetur në argumente të sakta dhe të sigurta nga Zoti. Sipas këtij besimi, ata kanë ndjenjat e zemrës dhe veprat e mira, sigurisht, të gjitha të sinqerta për Zotin, sepse besimi që deklarohet me gojë vërtetohet kur shprehet në ndjenjat e zemrës dhe në veprat e njeriut. Cilësia e dytë e tyre është *“et-tuekkul”* ose: mbështetja e plotë e zemrave te Zoti për arritjen e çdo gjëje të mirë, që ata e dëshirojnë dhe për ruajtjen nga çdo gjë e keqe, së cilës ata i druhen, me sigurinë e plotë se Allahu i Lartësuar do t’ua japë atë që kërkojnë. *Teuekkul*-i është i domosdoshëm për kryerjen e çdo pune dhe për arritjen e çdo synimi. Çdo punë pa *teuekkul* është e mangët, jo e plotë.

- **“Ata u ruhen gjynaheve të mëdha e veprave të shëmtuara...”** - Cilësi tjetër e atyre që meritojnë premtimin e të Madhërishmit për të hyrë në Xhenet është

edhe largimi nga gjynahet e mëdha dhe veprat e pista. Këtu janë përmendur dy gjëra: *kebâiral ithmi* - gjynahet e mëdha dhe *el feuâhish* - veprat e pista. Te gjynahet e mëdha hyjnë edhe veprat e pista, por këtu ato janë përmendur veçmas për të treguar rëndësinë e ndalimit të tyre. Ndryshimi mes të dyjave qëndron në faktin se *el feuâhish* quhen ato gjynahe të mëdha që nxiten nga nefsi ose nga tundimi i tij, si, për shembull, imoraliteti etj. Ndërsa gjynahet e tjera të mëdha nuk janë të tilla. Nëse përmenden së bashku, dallimet janë këto që sapo përmendëm, e nëse përmenden të veçuara ato përfshijnë njëra-tjetrën.

- **“...dhe kur zemërohen, ata falin.”** - Ata kanë cilësitë më të larta dhe virtytet e njerëzve më të mirë. Kështu edhe të falurit e tjetrit është cilësi e tyre, pjesë e karakterit të tyre. Kur dikush i zemëron me fjalë apo me vepra, ata nuk e shprehin këtë dhe nuk ndërmarrin veprime për ta shkarkuar zemërimin e tyre, por përkundrazi, e mbajnë të fshehur në shpirt, madje, çfarë është më e mrekullueshme, ata dinë të falin, ta justifikojnë tjetrin dhe të tolerojnë me mirësjellje. Ata dinë t'i përgjigjen padrejtësisë veçse me falje dhe bamirësi. Me virtytin e lartë të të falurit arrihen shumë mirësi dhe u pritët rruga të këqijave të pallogaritshme. Shpirti i atij që fal gjen qetësi dhe lumturi, kurse ai që falet merr një mësim të mirë për mëshirën dhe faljen. Kështu mbillet dashuria dhe respekti, falja dhe toleranca në zemrat e njerëzve. Ky është morali i muslimanit me krijesat e Zotit, sikurse thotë i Gjithëdituri: “E kush është më fjalëmirë se ai që thërret njerëzit në rrugën e Allahut, që bën vepra të mira dhe që thotë: “Unë jam musliman.”? E mira nuk mund të jetë e barabartë me të keqen. Largoje atë (të keqen) me çfarë është më e mirë, sepse atëherë, edhe ai, me të cilin ke njëfarë armiqësie, do të të bëhet mik i afërt. Mirëpo këtë nuk mund ta arrijë askush, përveç atyre që janë durimtarë; dhe askush, përveç atyre që kanë fat të madh. E, nëse ndonjëherë ty të bëhet ndonjë ngacmim prej

Shejtanit, kërkoi mbrojtje Allahut, sepse Ai është Gjithëdëgjuesi e i Gjithëdituri.” [Fussilet 33-36].

- **“Ata i përgjigjen thirrjes së Zotit të tyre...”** - Ata i përgjigjen Zotit të tyre, pra, vendosin t'i nënshtrohen dhe t'i binden Atij. Ata e presin ftesën e Allahut me respekt dhe vlerësim të lartë. Sapo dëgjojnë këtë ftesë, qëllimi i jetës së tyre bëhet arritja e kënaqësisë së Allahut të Madhëruar, nëpërmjet fjalëve dhe veprave që Ai i dëshiron prej tyre. Pjesë e përgjigjes së thirrjes së Zotit është edhe falja e namazit dhe shpenzimi për hir të Tij, por Allahu i Lartësuar i përmend këto vepra veçmas, për të treguar vlerën dhe rëndësinë e madhe të tyre:

- **“...dhe e falin namazin rregullisht.”** - Ata kryejnë namazet e detyrueshme dhe ato të pëlqyeshme, me të gjithë elementët përbërës të tyre. Ata, gjithashtu, shpenzojnë pasurinë e tyre për hir të Zotit, qoftë në drejtime të detyrueshme, siç është zekati, ndihma për të afërmit etj., qoftë në drejtime të tjera të pëlqyeshme.

- **“Ata këshillohen me njëri-tjetrin për çështje të përbashkëta dhe japin (lëshoshë) prej asaj që u kemi dhënë Ne...”** - Secili prej tyre nuk ia imponon mendimin e tjetrit në çështjet e përbashkëta. Sigurisht, një virtyt i tillë mund të ekzistojë veçse në një shoqëri të bashkuar dhe të ndërtuar mbi një lidhje dashurie shumë të fortë. Pjesëtarët e kësaj shoqërie janë njerëz të formuar, me edukatë dhe të mençur. Nëse ata i shqetëson një çështje, e cila ka nevojë të studiohet dhe të pleqërohet mirë, ata mbliidhen bashkë dhe e diskutojnë atë. Nëse shohin që është e dobishme, ia nisin punës për ta kryer atë. Kështu, për shembull, ata diskutojnë për çështjet e luftës, për emërimin e drejtuesve apo të gjykatësve, për çështje fetare e për çështje të tjera, që janë të nevojshme të trajtohen e të zgjidhen ashtu si është më e mira.

- **“Por, kur u bëhet padrejtësi, ata kundërveprojnë.”** - Nëse i luftojnë, ata me krenari nuk lejojnë që të shtypen nga të

tjerët. Ata nuk i frikësohen takimit me armikun. Nëse luftojnë, Allahu i Lartësuar u dhuron fitoren. Ata luftojnë ose për fitore, ose për të rënë dëshmorë në rrugën e Zotit, duke mbrojtur të drejtën e tyre. Këto, pra, janë cilësitë e tyre: besimi i drejtë, veprat e sinqerta sipas këtij besimi, mbështetja e plotë tek Allahu i Lartësuar, largimi nga gjynahet e mëdha dhe veprat e pista (largim që bën të mundur faljen e gjynaheve të vogla), nënshtrimi dhe bindja e plotë ndaj Zotit, përgjigjja ndaj ftesës së Zotit, kryerja e plotë e namazeve, shpenzimi i pasurisë për hir të Allahut, këshillimi mes njeri-tjetrit për çështje të përbashkëta dhe të rëndësishme, forca e madhe shpirtërore dhe krenaria mbi armiqtë e tyre. Duke qenë se ata kanë të tilla cilësi kaq të larta, për gjëra të tjera që janë edhe më të thjeshta dhe poshtë për nga rëndësia, ata janë edhe më të rregullt dhe më të mirë.

Ajetet 40 – 43

40. Ndëshkimi i së keqes (lejohet të) bëhet me një të keqe në të njëjtën masë; por kush fal e përmirëson, shpërblimin e ka tek Allahu. Vërtet, Ai nuk i do të padrejtët.

41. Për ata, që hakmerren për padrejtësinë, që u është bërë, nuk ka ndonjë masë.

42. Masat janë vetëm për ata, që u bëjnë njerëzve padrejtësi dhe për ata, që bëjnë çrregullime në Tokë. Ata do të kenë një dënim të dhembshëm.

43. Por kush bën durim dhe fal, s'ka dyshim se ato (falja dhe durimi) janë nga virtytet më të larta.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ndëshkimi i së keqes (lejohet të) bëhet me një të keqe në të njëjtën masë;..”** - Allahu i Lartësuar përmend në këtë ajet karakterin që mund të marrë shpagimi i një të keqeje. Ai mund të jetë: me drejtësi, me tolerancë dhe me padrejtësi. Shpagimi me drejtësi është kur e keqja kthehet me të njëjtën formë, pa shtuar dhe pa pakësuar gjë, për shembull: kur jeta shpaguhet me jetë, plaga me plagë, pasuria me pasuri, me

të njëjtën masë dhe mënyrë. Ndërsa shpagimi me tolerancë është kur e fal atë që të ka bërë keq, madje ia kthen me të mirë. Për këtë, i Gjithëmëshirshmi thotë:

- **“... por kush fal e përmirëson, shpërblimin e ka tek Allahu...”** - Për këta njerëz, Allahu i Lartësuar ka përgatitur shpërblim të madh dhe mirësi të shumta. Vërej me kujdes! Allahu i Lartësuar nuk ka urdhëruar thjesht për të falur, por ka shtuar edhe përmirësimin e gjendjes. Kjo do të thotë që, nëse shpresohet përmirësimi i gjendjes së atij që ka bërë padrejtësi, atëherë falja e tij është e shpërblyeshme dhe sjell mirësi të shumta. Por nëse falja nuk e përmirëson gjendjen e atij, nuk sjell të mira apo sjell shtimin e të këqijave, atëherë në këtë rast falja nuk është e shpërblyeshme, madje mund të jetë edhe e palejueshme. Gjithashtu, Allahu i Lartësuar nuk ka përmendur ndonjë shpërblim të veçantë për këtë rast, por thjesht ka thënë se shpërblimi është tek Ai. Kjo e nxit më shumë njeriun dhe e bën të mendohet mirë për mënyrën se si sillet me njerëzit. Kjo e nxit atë që të shpresojë dhe të përpiqet më shumë për të arritur faljen e Allahut, duke falur dhe toleruar njerëzit ose duke u sjellë me ta ashtu sikurse shpreson që të trajtohet nga Allahu i Lartësuar. Dihet mirë se nëse ti fal të tjerët, edhe Allahu të fal ty, por të mos harrojmë se falja e Tij është shumë herë më e madhe dhe më bujare. Shpërblimi nga Allahu është sipas llojit të punës së robit. Kush do që Allahu ta falë, le të përpiqet që t'i falë njerëzit. Kush do që Allahu ta mëshirojë dhe t'ia mbulojë të metat, le të mëshirojë dhe të mbulojë të metat e të tjerëve. Ndërsa për sa i përket shpagimit me padrejtësi, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Vërtet, Ai nuk i do të padrejtët.”** - Të padrejtë janë ata që u bëjnë padrejtësi të tjerëve, por edhe ata të cilët, kur duan të marrin hakun e tyre, e tejkalojnë masën. Edhe kjo e fundit konsiderohet padrejtësi, prandaj është e ndëshkueshme.

- **“Për ata, që hakmerren për padrejtësinë, që u është bërë, nuk ka**

ndonjë masë.” – Nëse dikush kërkon hakun e vet dhe vepron për ta arritur atë, pasi i është bërë padrejtësi, për të nuk ka qortim dhe as masa ndëshkimore, nëse nuk i kalon kufijtë. Në këtë ajet thuhet: “për padrejtësinë që iu është bërë”. Ndërsa pak më sipër thuhet: “Por kur u bëhet padrejtësi, ata kundërveprojnë.”. Këto ajete tregojnë se hakmarrja bëhet ose kërkohet vetëm pasi të jetë kryer padrejtësia. Ndërsa ata që bëjnë padrejtësi pa asnjë shkak duhen ndëshkuar, që të vënë mend dhe të edukohen, që të mos u bien në qafë të tjerëve, me fjalët apo me veprat e tyre.

- **“Masat janë vetëm për ata, që u bëjnë njerëzve padrejtësi dhe për ata, që bëjnë çrregullime në Tokë.”** - Masat ndëshkimore të vendosura nga Sheriati ekzekutohen mbi ata që u bëjnë padrejtësi njerëzve dhe mbi ata që bëjnë çrregullime në tokë, duke kaluar kufijtë. Këtu bëhet fjalë për të gjitha llojet e krimeve, qofshin ata që cenojnë jetën, nderin apo pasurinë e të tjerëve. Për të gjithë ata është ky kërcënim:

- **“Ata do të kenë një dënim të dhembshëm.”** – Ndëshkimi është i dhembshëm për zemrën dhe për trupin e tyre, në varësi të krimit që kanë bërë.

- **“Por kush bën durim dhe fal, s’ka dyshim se ato (falja dhe durimi) janë nga virtetet më të larta.”** - Ata që tregohen të durueshëm ndaj ngacmimeve që të tjerët u bëjnë, me fjalë apo me vepra, dhe i tolerojnë ata, – pra, nuk ndërmarin masa ndëshkuese kundër tyre thjesht për të plotësuar dëshirën e tyre hakmarrëse, – me të vërtetë kanë përvetësuar një nga cilësitë më të vyera. Allahu i Lartësuar ka nxitur shumë për t’u pajisur me këtë cilësi, të cilën, në fakt, e fitojnë veç njerëzit që Ai ua jep suksesin ta fitojnë. Nga ana e tyre, njerëz të tillë kanë vullnet të çeliktë, mençuri dhe dituri. Në të vërtetë, lënia e hakmarrjes për vetveten është shumë e vështirë për shpirtin, sepse ai gjithmonë kërkon ta shkarkojë zemërimin dhe urrejtjen e tij. Ndërsa falja, tolerimi apo bamirësia

ndaj atij që të ka bërë keq janë edhe më të vështira sesa thjesht lënia e hakmarrjes. Sidoqoftë, ato janë të thjeshta për atë që Allahu i Lartësuar ia lehtëson, pasi ai është përpjekur sinqerisht për të qenë i tillë dhe e ka lutur Allahun që t’ia arrijë qëllimit. Kur robi ia arrin këtij qëllimi, ai ndien ëmbëlsinë e virtytit dhe bëhet më i motivuar për të vazhduar atë rrugë, duke mos i lejuar vetes sjellje tjetër.

Ajetet 44 – 46

44. Atë që Allahu e lë të humbur, nuk ka kush ta udhëzojë përveç Atij. Do t’i shohësh keqbërësit që, kur ta vërejnë dënimin, do të thonë: “A ka ndonjë rrugë për t’u kthyer (në jetën tokësore)?”.

45. Do t’i shohësh ata duke iu afruar Zjarrit të përulur nga nënshtrimi, se si e shikojnë tinëz me bisht të syrit. Ata që kanë besuar do të thonë: “Vërtet, të humbur në Ditën e Kijametit janë ata që e humbën veten dhe familjen e tyre!” Ta dini, se të padrejtët do të jenë në dënim të përhershëm.

46. Ata nuk do të gjejnë ndonjë mbrojtës që t’i shpëtojë prej (ndëshkimit të) Allahut. Për atë që Allahu e lë në humbje, nuk ka asnjë rrugë shpëtimi.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Atë që Allahu e lë të humbur, nuk ka kush ta udhëzojë përveç Atij.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai është i vetmi që e mundëson udhëzimin. Nëse Ai nuk të udhëzon në rrugën e drejtë, je i humbur dhe kurrë nuk mund ta gësh udhëzimin pa ndihmën e Tij. Allahu i Lartësuar është i Gjithëditur dhe i Urtë, prandaj udhëzon në rrugën e drejtë veçse ata që e meritojnë të udhëzohen, ndërsa të padrejtët dhe të pabindurit e kërkojnë humbjen vetë dhe e refuzojnë udhëzimin e Tij. Ata që refuzojnë udhëzimin e të Madhëruarit dhe e shpërfillin ftesën e Tij, askush nuk mund t’i ndihmojë për të dalë nga humbja dhe të gjejnë udhën e drejtë.

- **“Do t’i shohësh keqbërësit që, kur ta vërejnë dënimin, do të thonë:...”** - Ajo është një skenë e frikshme, e trishtueshme

dhe e pashpresë. Kur ata të shohin ndëshkimin që po u afrohet, do të pendohen shumë për çfarë kanë bërë në dynja. Ata do të brengosen për shpërfilljen e ftesës bujare të të Madhërishmit, por tashmë çdo gjë ka marrë fund dhe nuk kthehet më pas. Në një gjendje të tillë tmerri dhe dëshpërimi, ata do të thonë:

- **“A ka ndonjë rrugë për t’u kthyer (në jetën tokësore)?”** – Kuptimi: A ka ndonjë mënyrë për t’u kthyer në dynja, që të veprojmë ndryshe nga ato që bëmë dhe që na futën këtu në Xhehenem? Kjo është një kërkesë e dëshpëruar, që kurrë nuk do t’u plotësohet.

- **“Do t’i shohësh ata duke iu afruar Zjarrit të përulur nga nënshtimi, se si e shikojnë tinëz me bisht të syrit.”** - Kur ata të tërhiqen zvarrë për t’u flakur në Zjarr, do të shohësh tmerri të madh. Trupat dhe fytyrat e tyre janë shumë të frikësuar, sepse të tilla janë edhe zemrat e tyre. Të tmerruar, ata do vështronë tinëz Zjarrin, por nuk kanë më shpresë se do mund të shpëtojnë prej tij. E si mund ta shohin Zjarrin e frikshëm drejtpërdrejt?! Por, gjithsesi, kjo nuk u vlen aspak, sepse nuk ua lehtëson frikën që i ka pushtuar dhe që kurrë nuk do t’i lëshojë.

- **“Ata që kanë besuar do të thonë: ‘Vërtet, të humbur në Ditën e Kijametit janë ata që e humbën veten dhe familjen e tyre!’** - Kjo është dita kur do të shfaqet hapur përfundimi i krijesave: do të dallohen qartë të sinqertët nga gënjeshtarët. Në këtë ditë, besimtarët do të thonë: ‘Të dështuarit e vërtetë janë ata që humbën vetveten dhe familjen e tyre, në këtë ditë të fitores ose humbjes së madhe. Atyre u iku përfundimisht shpërblimi i madh i të Gjithëmëshirshmit, sepse zgjodhën për veten e tyre ndëshkimin e dhimbshëm dhe poshtërues. Kësaj vuajtjeje i shtohet edhe dhimbja e ndarjes nga familjet e tyre, me të cilat kurrë nuk do të bashkohen!’ Fundi i këtyre është i trishtueshëm, siç thotë i Drejti:

- **“Ta dini, se të padrejtët do të jenë në dënim të përhershëm.”** - Ata që kanë dëmtuar vetveten me gjynahe, mosbindje dhe mohim, do të jenë të zhytur në mes të Zjarrit: kurrë nuk kanë për të dalë prej andej dhe kurrë nuk do t’u lehtësohet ndëshkimi. Atje do të mbesin përgjithmonë dhe të pashpresë.

- **“Ata nuk do të gjejnë ndonjë mbrojtës që t’i shpëtojë prej (ndëshkimit të) Allahut..”** - Në dynja, ata gjejnë mbështetje te forca, pasuria dhe aleatët e tyre. Por në atë ditë që nuk do të ketë fund, ata nuk do t’i gjejnë pranë ndihmuesit e tyre dhe do të kuptojnë se çdo lidhje ka marrë fund. Tashmë ndëshkimi i Zotit është i pashmangshëm dhe askush nuk mund t’i mbrojë ata. Këta të mjerë janë në humbje të sigurt, kur mendojnë se ndihmësit dhe aleatët e tyre mund t’u sjellin dobi apo t’i mbrojnë nga të këqijat.

- **“Për atë që Allahu e lë në humbje, nuk ka asnjë rrugë shpëtimi.”** - Ata që nuk e pranojnë udhëzimin e Allahut askush nuk mund t’i udhëzojë në rrugën e drejtë. Atë ditë do të shfaqen qartë të udhëzuarit nga të humburit.

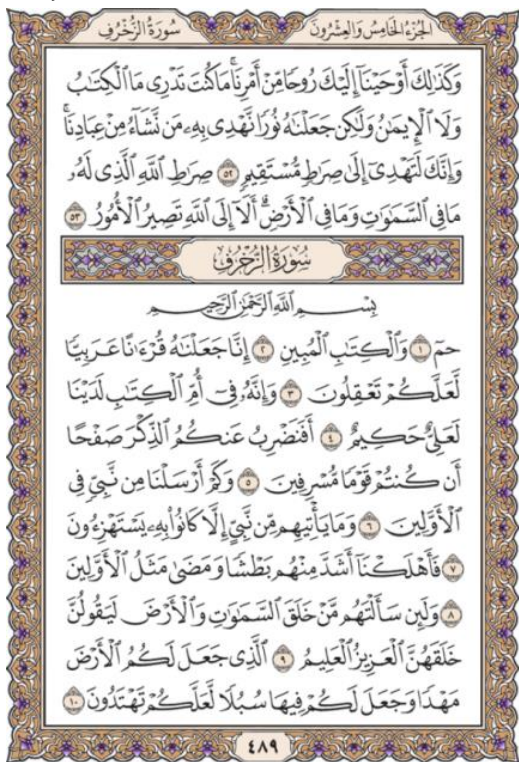
Ajetet 47 – 48

47. Përgjigjuni thirrjes së Zotit tuaj, para se të vijë Dita kur Allahu nuk do të lejojë më kthim prapa. Atë ditë, ju nuk do të gjeni strehim dhe as nuk do të mund të mohoni (padrejtësitë tuaja).

48. Nëse ata refuzojnë, dije (o Muhammed) se Ne nuk të kemi dërguar ty si përgjegjës të tyre. Ti ke për detyrë vetëm kumtimin (e shpalljes). Vërtet, kur Ne i dhurojmë njeriut nga ana Jonë ndonjë të mirë, ai gëzohet për të e kur e godet ndonjë e keqe, që e ka merituar vetë, atëherë njeriu bëhet mohues (i të mirave të Zotit).

Shpjegimi i ajeteve

- **“Përgjigjuni thirrjes së Zotit tuaj,...”** - Allahu i Lartësuar na urdhëron që t’i përgjigjemi plotësisht dhe me përkushtim ftesës së Tij plot jetë dhe mirësi. Pranimi i kësaj ftese nënkupton kryerjen me sinqeritet

të porosive të Allahut të Lartësuar dhe largimin nga ndalesat e Tij me durim dhe këmbëngulje. Gjithashtu, ky pranim duhet të bëhet menjëherë dhe të mos shtyhet me: “Do të...”.

- **“...para se të vijë Dita kur Allahu nuk do të lejojë më kthim prapa.”** - Ne duhet të nxitojmë të zbatojmë porositë dhe udhëzimet e Tij, para se të vijë dita që nuk ka dyshim në vërtetësinë e saj. Ajo është Dita e Kijametit, ditë kur nuk mund të arrihet më çfarë është lënë pas dhe nuk mund të rregullohet çfarë është shkatërruar.

- **“Atë ditë, ju nuk do të gjeni strehim dhe as nuk do të mund të mohoni (padrejtësitë tuaja).”** - Atë ditë nuk mund të gjesht strehim dhe mbrojtje nga drejtësia e të Drejtit. Atë ditë nuk mund t'i shpëtosh llogarisë, por çdokush do të marrë atë që meriton. Atë ditë, melekët do t'i rrethojnë krijesat nga të gjitha drejtimet dhe do t'u thonë: “O turmë e xhindëve dhe e njerëzve! Nëse keni mundësi të dilni përtej kufijve të qiejve e të tokës, dilni! Por ju nuk mund ta bëni këtë, pa patur fuqi.” Atë ditë, robu nuk

mund t'i mohojë padrejtësitë dhe krimet që ka bërë. Edhe sikur ta bënte, do të dilnin t'i dëshmonin të kundërtën vetë gjymtyrët e tij. Ky ajete, e të tjerë të ngjashëm me të, kritikon vonesën e të vetëmashtuarve, të cilët nuk shpejtojnë për zbatimin e porosive të Zotit, por gjithmonë justifikohen duke thënë: “Do të... do të...”. Allahu i Lartësuar na urdhëron që të nxitojmë për zbatimin e urdhëresave të Tij dhe të shfrytëzojmë sa më shpejt çdo mundësi që Ai na ofron për punë të mira.

- **“Nëse ata refuzojnë, dije (o Muhammed) se Ne nuk të kemi dërguar ty si përgjegjës të tyre.”** – Kuptimi: Nëse ata, pas qartësisht të plotë të së vërtetës, të kthejnë shpinën dhe shpërfillin ftesën tënde për në rrugën e Allahut, kujto që Allahu nuk të ka dërguar ty që të jesh përgjegjës për veprimet e tyre. Nuk është përgjegjësia jote që ata nuk e pranojnë udhëzimin e Allahut. Detyra jote është vetëm kumtimi dhe qartësimi i të vërtetës për ta.

- **“Ti ke për detyrë vetëm kumtimin (e shpalljes).”** - Nëse t'i bën detyrën tënde të transmetimit të plotë të së vërtetës, do të marrësh shpërblimin tënd tek Allahu i Lartësuar, pavarësisht a i përgjigjen njerëzit ftesës tënde apo nuk i përgjigjen, e pranojnë atë apo nuk e pranojnë. Llogaria e veprave të tyre është tek Allahu i Drejtë, i Cili do të shpërblejë gjithësecilin për çfarë ka bërë në këtë jetë, të vogël a të madhe, të dukshme a të fshehur. Më poshtë, Allahu i Lartësuar flet për gjendjet në të cilat kalon njeriu dhe për mënyrën se si ai sillet në këto gjendje:

- **“Vërtet, kur Ne i dhurojmë njeriut nga ana Jonë ndonjë të mirë, ai gëzohet për të...”** - Kur Allahu i Lartësuar, nga bujaria e Tij, i dhuron njeriut mirësi të ndryshme, si: shëndet, qetësi, pasuri, fëmijë, famë, pushtet, etj., njeriu gëzohet. Allahu i Lartësuar thotë: **“...ai gëzohet për të”**, pra, gëzohet me mirësinë që ka, dhe vetëm kaq. Me fjalë të tjera, kënaqësia e tij lidhet veçse me mirësinë e dhënë, ndërkohë që njeriu duhet ta gjejë gëzimin, kënaqësinë dhe lumturinë veçse me Zotin e tij, me Allahun

e Lartësuar. Vetëm duke u afruar pranë të Gjithëmëshirshmit me adhurime dhe vepra të mira, vjen qetësia dhe lumturia. Edhe mirësitë e shumta që njeriu ka, nuk janë gjë tjetër veçse dhurata të Allahut të Lartësuar, prandaj ato duhet që ta shtojnë më shumë dashurinë dhe madhërimin për Të. Nëse ne gëzohemi thjesht dhe vetëm me mirësitë që kemi, duke harruar Allahun e Lartësuar që na i ka falur, kjo është vërtet një mosmirënjohje ndaj Tij, që patjetër do të sjellë trishtim dhe vuajtje.

- **“...e kur e godet ndonjë e keqe, që e ka merituar vetë, atëherë njeriu bëhet mohues (i të mirave të Zotit).”** - Kur njeriu goditet me ndonjë fatkeqësi, si sëmundje, varfëri, etj., ai menjëherë i harron të gjitha mirësitë që gëzonte para kësaj fatkeqësie. Sprovat vijnë si pasojë e vetë punëve të këqija të robit. Madje, për shumë gjynahe, i Madhërishmi fal dhe afatizon. Sikur Zoti ta dënonte njeriun për çdo gjynah që bën, atëherë nuk do të mbetej askush mbi faqen e dheut, por Zoti i Lartësuar është Mëshirues dhe Falës. Allahu e sprovon njeriun, me qëllim që ai të kthejë rrugë dhe të reflektojë për mosmirënjohjen e treguar deri në atë çast, para se të vijë dita kur nuk bën më dobi reflektimi dhe pendimi. Por sërish, njeriu ka një natyrë mosmirënjohëse, prandaj sapo goditet nga një fatkeqësi, i harron të gjitha mirësitë që Zoti i ka dhuruar. Në vend të durimit dhe falënderimit, ai shpreh zemërimin dhe pakënaqësinë për caktimin e Zotit të Urtë dhe të Gjithëmëshirshëm.

Ajetet 49 – 50

49. Vetëm Allahut i takon pushteti i qiejve e i Tokës. Ai krijon çfarë të dojë. Ai i fal vajza atij që Ai do, e i fal djem, atij që Ai do.

50. Ose fal edhe djem, edhe vajza. Ndërsa atë, që Ai dëshiron, e lë pa fëmijë. Ai është i Gjithëditur, i Plotpushtetshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Vetëm Allahut i takon pushteti i qiejve e i Tokës..”** - Pushteti i qiejve e i tokës është në dorë të Allahut. Ai krijon çfarë të

dojë dhe vepron në krijimin e Tij si të dëshirojë. Nuk ndodh asgjë në këtë gjithësi pa lejen dhe fuqinë e Tij. Është Allahu që rregullon çështjet e krijesave, me urtësinë dhe mëshirën e Tij, qoftë për gjërat më të vogla në dukje. Madje, Ai ka nën kontroll edhe ato çështje, se babet e të cilave i ka lënë në dorë të krijesave. Është e vërtetë që njerëzit martohen me njëri-tjetrin për të bërë fëmijë, por është i Gjithëdituri e i Urti Ai që përcakton se çfarë do t'u japë ose nuk do t'u japë atyre. Kështu, i Madhërishmi thotë:

- **“Ai krijon çfarë të dojë. Ai i fal vajza atij që Ai do, e i fal djem, atij që Ai do. Ose fal edhe djem, edhe vajza. Ndërsa atë, që Ai dëshiron, e lë pa fëmijë.”** - Me urtësinë e Tij, Allahu i Lartësuar i fal vetëm vajza diku që Ai dëshiron, ndërsa diku tjetër i fal vetëm meshkuj; ose i fal edhe djem, edhe vajza. Po ashtu, dikë tjetër, – siç Allahu dëshiron, – e lë pa fëmijë. Çdo përcaktim i Allahut fsheh urtësi që ne nuk i dimë. Ai është i Urtë e i Gjithëditur, prandaj ne duhet të kënaqemi gjithmonë me përcaktimin e Tij dhe t'i shprehim mirënjohjen tonë për çdo gjë. Mirënjohësit janë të lumtur në çdo gjendje, ndërsa përcëmuesit kurrë nuk kënaqen.

- **“Ai është i Gjithëditur, i Plotpushtetshëm.”** - Allahu është i Gjithëditur për krijesat e tij dhe i Plotpushtetshëm për gjithçka që dëshiron. Ai ka përcaktuar çdo gjë me përpikmëri dhe saktësi.

Ajetet 51 – 53

51. Allahu nuk i ka folur njerëzve përveçse me anë të (frymëzimit të) shpalljes, ose pas një perdeje, ose me anë të një të dërguari (meleku), që i shpall – me lejen e Tij – atë që Ai do. Vërtet, Ai është më i Larti, më i Urti.

52. Po kështu Ne të shpallëm ty Libër (jetëdhënës) prej Nesh. Ti nuk dije çfarë ishte Libri dhe as ç'ishte imani, por Ne e bëmë atë dritë, me të cilën e udhëzojmë në rrugë të drejtë atë që Ne dëshirojmë prej robve Tanë. Pa dyshim, edhe ti udhëzon në rrugën e drejtë,

53. Në rrugën e Allahut, të Cilit i takon ç'ka në qiej dhe ç'ka në Tokë. Ta dini, se tek Allahu kthehen të gjitha çështjet.

Shpjegimi i ajeteve

Mohuesit e Zotit dhe të profetëve të Tij thoshin: “Pse të mos na flasë vetë Zoti, ose të na sjellë ndonjë shenjë të madhe?!” Kjo qe vërtet një arrogancë nga ana e tyre. Kësaj kërkesë të paturpshme, Allahu i Lartësuar i përgjigjet duke treguar se cilat janë format e ardhjes së Shpalljes hyjnore:

- **“Allahu nuk i ka folur njerëzve përveçse me anë të (frymëzimit të) shpalljes,..”** – Në këtë mënyrë, Allahu i Lartësuar e jep mesazhin e Tij duke e hedhur atë drejt e në zemrën e profetit, pa i folur drejtpërdrejt dhe pa ndërmjetësinë e Melekut të Shpalljes (Xhibrilit a.s.) apo të melekëve të tjerë. Kjo është njëra formë e Shpalljes. Forma e dytë është:

- **“...ose pas një perdeje...”** - Në këtë mënyrë, Allahu i Lartësuar i flet vetë profetit, por pas perdes. Pra, profeti e dëgjon Krijuesin e tij, por nuk e sheh Atë. Kështu iu shpall revelata Musait (a.s.), i cili u quajt edhe *“Kelîmur-rahmân”* (ai të cilit Mëshiruesi i foli). Po këtë mënyrë iu shpall Muhamedit (a.s.) detyrimi i pesë namazeve ditore, kur u ngjit në qiell Natën e Israsë dhe të Mi'râxhit. Mënyra e tretë e Shpalljes është:

- **“...ose me anë të një të dërguari (meleku), që i shpall – me lejen e Tij – atë që Ai do..”** - Allahu i Lartësuar dërgon te profeti një lajmëtar prej melekëve, si Xhibrili apo ndonjë melek tjetër, dhe i përcjell atij çfarë Ai dëshiron. Këtu, Allahu i Lartësuar bën dy cilësime shumë të rëndësishme, kur thotë, së pari: *“me lejen e Tij”*, pra, jo kur dhe si dëshiron meleku apo njeriu, por kur dhe si dëshiron Allahu. Së dyti, Ai cilëson: *“atë që Ai do”*, pra, atë që do Zoti dhe jo atë që do meleku apo njeriu.

- **“Vërtet, Ai është më i Larti, më i Urti.”** - Allahu i Madhërishëm është më i Larti në Qenien e Tij, më i Larti dhe i Madhërishmi në cilësitë dhe emrat e Tij, më i Larti dhe i Urti në veprat e Tij. Para krenarisë dhe

madhështisë së Tij është nënshtruar çdo krijesë. Të gjithë janë krijesa të varfra, të nënshtruara dhe nevojtare për mëshirën dhe përkujdesin e Tij dhe vetëm Allahu është i Lartësuar, i Madhërishmi, që nuk ka nevojë për asgjë. Askush nuk është i përafërt apo i ngjashëm me Allahun. Ai është Urti, që gjithçka e vendos në vendin që i takon. Urtësia e Tij është absolutisht e plotë si në aspektin e krijimit, ashtu edhe në aspektin e ligjeve, që Ai u solli njerëzve përmes librave dhe profetëve të Tij.

- **“Po kështu Ne të shpallëm ty Libër (jetëdhënës) prej Nesh.”** – Kuptimi: Ashtu sikurse u dhamë mesazhe profetëve para teje, edhe ty po të shpallim këtë Kur'an madhështor. Allahu i Lartësuar e ka quajtur Kur'anin *Rûh* - Shpirt, sepse ashtu sikurse trupi nuk jeton dot pa shpirtin, ashtu edhe zemrat e njerëzve nuk mund të jetojnë pa Kur'anin. Ky libër u jep jetë zemrave dhe, nëpërmjet tij, njerëzit përfitojnë nga mirësitë e dynjasë dhe të fesë. Kur'ani është një mirësi thjesht e dhuruar nga Zoti për profetin e Tij dhe për besimtarët, pa asnjë përpjekje prej tyre, prandaj i Lartësuarit thotë:

- **“Ti nuk dije çfarë ishte Libri dhe as ç'ishte imani,..”** - Kuptimi: Para Shpalljes së Kur'anit, ti nuk dije gjë rreth librave të mëparshëm të shpallur nga Allahu i Lartësuar. Ti nuk kishe dijeni për imanin dhe as për ligjet fetare të kaluara, të përcaktuara nga Zoti për profetë dhe popuj të ndryshëm. Ti ishe thjesht një *ummij*, që nuk dinte shkrim e lexim. Megjithatë, është Allahu Ai që të përzgjedhi ty për të dhuruar këtë libër madhështor, këtë dritë, me të cilën njerëzit shohin dhe gjejnë rrugën e drejtë të adhurimit të një Zoti të vetëm.

- **“...por Ne e bëmë atë dritë, me të cilën e udhëzojmë në rrugë të drejtë atë që Ne dëshirojmë prej robve Tanë..”** - Nëpërmjet Kur'anit, njerëzit shohin të ndriçuar rrugën për të shkuar tek Allahu i Dashur dhe i Lartësuar. Drita e Kur'anit largon errësitat e kufrit, të idhujtarisë dhe të

çdo lloj devijimi. Ai është drita që e shpëton robin nga errësirat dhe greminat e dëshirave të shfrenuara dhe të poshtra, që sjellin veçse shkatërrim dhe dëshpërim. Nëpërmjet Kur'anit, adhuresit e Allahut shohin qartë realitetin e kësaj bote dhe e trajtojnë gjithçka ashtu sikurse e meriton. Ai është rruga e drejtë e Allahut, dhe nuk ka rrugë tjetër që të afron tek Ai, veç asaj që është e ndriçuar nga ky libër.

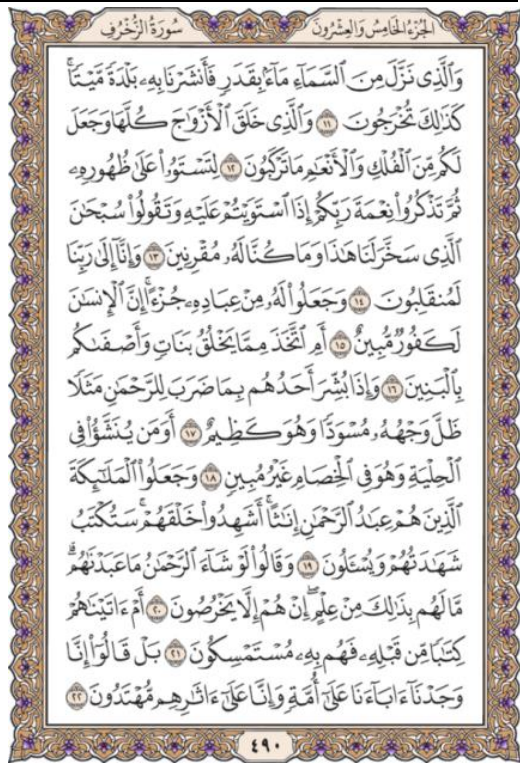
- **“Pa dyshim, edhe ti udhëzohet në rrugën e drejtë,..”** - Allahu i Lartësuar e përgëzon dhe inkurajon Profetin e Tij, duke i kujtuar se edhe ai si profet është udhëzues për në rrugën e drejtë. Udhëzimi që bën një profet është qartësimi i plotë i rrugës së drejtë, me fakte dhe argumente të pakundërshtueshme, duke nxitur njerëzit për ta ndjekur këtë rrugë. Pjesë e udhëzimit që bën profeti është, gjithashtu, edhe sqarimi i rrugëve të së keqes dhe thirrja për t'u larguar prej tyre. Pastaj Allahu i Lartësuar përcakton më mirë se cila është rruga e drejtë:

- **“...Në rrugën e Allahut, të Cilit i takon ç'ka në qiej dhe ç'ka në Tokë.”** - Rruga e drejtë është rruga që Allahu, Krijuesi dhe Sunduesi i qiejve dhe Tokës e solli dhe e bëri të qartë për njerëzit, nëpërmjet profetëve të Tij dhe librave të shenjtë. Vetëm kjo është rruga që të çon tek Ai dhe të fut në Xhenetin e mirësive. Për këtë arsye, le të zgjedhë gjithësecili rrugën dhe fjalët ku bazohet. Por le të kujtojë edhe një fakt shumë të rëndësishëm:

- **“ Ta dini, se tek Allahu kthehen të gjitha çështjet..”** - Le të kujtojmë vazhdimisht se, do të vijë një ditë, kur të gjitha veprat tona do të llogariten nga i Drejti e i Gjithëdituri. Nëse kemi punuar mirë dhe sipas besimit të drejtë të bazuar në Librin e Allahut, shpërblimi ynë do të jetë Xheneti dhe kënaqësia e përjetshme pranë Krijuesit. Por nëse kemi shpërfillur Shpalljen e Allahut dhe nuk kemi punuar me sinqeritet, atëherë fundi do të jetë Xhehenemi - Allahu na ruajtë prej tij!

Këtu përfundon tefsiri i sures Esh-shûrâ.

Falënderimi dhe lavdia e plotë i qoftë

Allahut të Madhërishtëm, fillim e mbarim, haptas dhe fshehtas, për lehtësimet dhe dhuratat e Tij bujare!

Surja 43 - Zuhruf (Mekase) 83 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 5

1. Ha, Mim.
2. Betohe me në Librin e qartë.
3. Ne e shpallëm Kur'anin në arabisht, që ju ta kuptoni.
4. Nuk ka dyshim se në Pllakën e Ruajtur (Levhi Mahfudh) te Ne, ai (Kur'ani) është i lartë dhe plot urtësi.
5. Vallë, a do ta ndalim Ne paralajmërimin tuaj (përmes shpalljes), ngaqë jeni popull i shfrenuar?!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ha, Mim. Betohe me në Librin e qartë.”**
 - Ky është një betim i Allahut për Kur'anin. Allahu i Lartësuar e ka quajtur Kur'anin *mubîn* - të qartë dhe qartësues. Duhet theksuar se i Lartësuarin nuk e ka përcaktuar se për çfarë është sqarues ky libër madhështor, për të na dhënë të kuptojmë se

ai është sqarues i gjithçkaje për të cilën kanë nevojë robtë, qoftë në çështjet e dynjasë, qoftë në ato të besimit dhe të ahiretit.

- **“Ne e shpallëm Kur'anin në arabisht, që ju ta kuptoni.”** – Është Allahu që e shpalli Kur'anin madhështor në gjuhën më të zgjedhur, më të qartë, më të kuptueshme, pra, në gjuhën arabe. Më pas, i Lartësuarit tregon qëllimin e shpalljes së Kur'anit në arabisht, duke thënë: “...që ju ta kuptoni.”. Pra, Ai e përzgjedhi këtë gjuhë për Kur'anin, që mesazhit i Tij të jetë më i kuptueshëm dhe më i kapshëm për mendjen tonë.

- **“Nuk ka dyshim se në Pllakën e Ruajtur (*Levhi Mahfudh*) te Ne, ai (*Kur'ani*) është i lartë dhe plot urtësi.”** - Ky libër është shumë i nderuar dhe i lartësuar në mbretërinë e qiellit. Ai është përshkruar me dy cilësi: i lartë dhe plot urtësi. Kur'ani është i lartë në gradën, famën, rëndësinë dhe madhësinë e tij. Ai është plot urtësi në diturinë që përmban, në urdhëresat, ndalesat dhe lajmet që sjell. Në të nuk gjendet asnjë gjykim dhe dispozitë që të jetë në kundërshtim me urtësinë dhe drejtësinë. Pastaj i Lartësuarit na tregon se urtësia dhe mëshira e Tij kurrë nuk do t'i linte robtë e Tij të shpërfillur dhe të braktisur, pa u dërguar libra të shenjtë dhe profetë, që t'i udhëzojnë ata në rrugën e drejtë, edhe pse njerëzit janë të padrejtë dhe i kalojnë kufijtë. Pra, fakti që njerëzit tregohen të padrejtë, nuk bën që Allahu t'i braktisë dhe të mos përkujdeset për udhëzimin e tyre. Për këtë arsye, i Lartësuarit sjell një pyetje, e cila përmban mohim dhe habi njëkohësisht.

- **“Vallë, a do ta ndalim Ne paralajmërimin tuaj (*përmes shpalljes*), ngaqë jeni popull i shfrenuar?!”** - Asnjëherë të mos mendohet se Allahu mund t'i linte njerëzit pa u shpallur libra hyjnorë dhe pa u dërguar profetë, që do t'i udhëzonin në rrugën e drejtë për të gjetur lumturinë në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Fakti që njerëzit i kundërshtojnë librat dhe

profetët e Tij nuk mund ta pengonte të Gjithëmëshirshmin që t'u jepte Shpallje hyjnore, ku t'u tregonte gjithçka për të gjetur rrugën e drejtë dhe lumturinë në të dyja jetët. Kështu, nëse ata besojnë, kjo është mirësi dhe dhuratë nga i Madhëruari, që është Shpërblyesi më i mirë, për përpjekjet e tyre modeste. Por nëse zgjedhin të refuzojnë, atëherë ata nuk do të kenë më asnjë justifikim para Allahut të Drejtë, por i pret ndëshkimi i përjetshëm.

Ajetet 6 – 8

6. Sa e sa profetë kemi dërguar në popujt e mëparshëm?!

7. Por sa herë që u vinte një profet, ata talleshin me të.

8. Ne kemi shkatërruar edhe më të fuqishëm se këta. Tashmë jua kemi treguar shembullin e popujve të shkuar.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Sa e sa profetë kemi dërguar në popujt e mëparshëm?!”** - Allahu i Lartësuar tregon një nga rregullat e pandryshueshme të Tij, që e ka vendosur në gjithësi. Ai nuk i ka lënë njerëzit pa udhëzim dhe pa profetë. Janë të shumtë profetët e dërguar, të cilët kanë urdhëruar popujt e tyre për adhurimin e një Zoti të vetëm, për adhurimin e Allahut të Lartësuar. Ata kanë urdhëruar për t'u larguar nga idhujtaria dhe për bindje ndaj Allahut. Por, megjithatë, mosbesimi dhe mosbindja kanë ekzistuar gjithmonë ndër popuj, siç thotë i Lartësuarit:

- **“Por sa herë që u vinte një profet, ata talleshin me të.”** - Ata e kanë refuzuar me arrogancë të vërtetën e sjellë nga profetët e Allahut dhe me paturpësi janë tallur me ta. Por si ishte përfundimi i tyre, vallë? Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ne kemi shkatërruar edhe më të fuqishëm se këta. Tashmë jua kemi treguar shembullin e popujve të shkuar.”**

– Kuptimi: Allahu i Madhërishtëm i ka shkatërruar popujt e shfrenuar dhe të pabindur. Prandaj edhe ju të mos ju mashtrojë fuqia dhe pushteti që keni. Allahu i Lartësuar ka shkatërruar popuj edhe më të fuqishëm e më të mëdhenj se ju. Historitë e

tyre janë përmendur shumë qartë në Kur'an. Merrni mësim dhe ruajuni që të mos ju godasin edhe ju ndëshkimet që kanë goditur ata. Mos shpërfillni Shpalljen e Allahut dhe kujdes me pasimin e rrugës së Profetit!

Ajetet 9 – 14

9. Nëse ti i pyet ata “Kush i krijoi qiejt e Tokën?”, me siguri do të thonë: “I krijoi i Gjithëfuqishmi, i Gjithëdituri!”

10. Është Ai që e bëri Tokën si shtrat për ju dhe ju mundësoi të keni rrugë e të orientoheni në të.

11. Është Ai që lëshon shi nga qielli me masë, me të cilin i jep jetë tokës së shkretuar. Ja, kështu do të ringjalleni edhe ju (prej varreve).

12. Është Ai që ka krijuar gjithçka në çift dhe që ju ka mundësuar anije dhe kafshë, që të udhëtoni me to.

13. Kur të uleni mbi to, kujtojeni këtë të mirë që jua ka dhënë Zoti juaj dhe, pasi të qëndroni mbi to, thoni: “I Lavdëruar qoftë Ai, që i nënshtroi këto për ne, sepse përndryshe, vetë ne nuk do të kishim mundësi ta bënim!”

14. Ne, te Zoti ynë do të kthehemi!”

Shpjegimi i ajeteve

- “Nëse ti i pyet ata “Kush i krijoi qiejt e Tokën?”, me siguri do të thonë: “I krijoi i Gjithëfuqishmi, i Gjithëdituri!”” –

Allahu i Lartësuar na tregon rreth besimit të idhujtarëve. Kështu, nëse i pyet ata se kush i krijoi qiejt e lartë dhe Tokën e mrekullueshme, ata do të pohojnë se Krijuesi i tyre është Allahu i Lartësuar, Fuqiplotë e i Gjithëditur. Pra, ata e pranojnë që Krijuesi i gjithësisë është Allahu i Madhërisëm dhe e pranojnë se Ai është Fuqiplotë dhe i Gjithëditur. Çdo krijesë është e nënshtuar dhe e përlulur para Tij. Allahu di për gjithçka në këtë gjithësi. Ai di të dukshmen dhe të fshehtën dhe Atij nuk mund t'i fshihet asgjë. *Subhanallâh!* Kur ata e pranojnë një gjë të tillë, si është mundur që shpifin ndaj Allahut, duke thënë se Ai ka fëmijë, grua apo partner në pushtetin dhe zotërimin e Tij?! Si është e mundur që t'i përkushtojnë adhurime dikujt

që nuk ka fuqi të krijojë, të furnizojë, të japë jetë dhe të japë vdekje?! Pastaj i Lartësuar argumenton për pushtetin e Tij gjithëpërfshirës dhe mirësitë e Tij të shumta me faktin që Ai është Krijuesi dhe Rregulluesi i Tokës, me të gjitha kushtet e përshtatshme në të. Ai thotë:

- “**Është Ai që e bëri Tokën si shtrat për ju dhe ju mundësoi të keni rrugë e të orientoheni në të.**” - Është Allahu i Lartësuar Ai që e bëri Tokën të përshtatshme për jetën në të, me të gjitha kushtet e nevojshme. Ai e bëri atë të qëndrueshme, që njerëzit të arrijnë çfarë të dëshirojnë në të. Është i Gjithëmëshirshmi që, përmes vargmaleve mundësoi rrugëkalime, që njerëzit të lëvizin atje ku dëshirojnë. Njëpërmjet këtyre rrugëkalimeve, ata orientohen dhe nuk humbasin. Por këto mirësi dhe kushte për jetën në Tokë Allahu i Madhëruar i bëri edhe me qëllimin që ne të meditojmë dhe të kuptojmë madhësinë dhe mrekullinë e krijimit të Tij.

- “**Është Ai që lëshon shi nga qielli me masë,...**” - Allahu i Madhëruar e zbrit shiun nga qielli me masë të caktuar, pra, jo më pak sesa është e nevojshme, dhe jo më shumë sesa duhet, që të dëmtojë njerëzit dhe vendet. Ai e zbrit shiun si jetë dhe gjallëri, për të shpëtuar vendet nga shkretimi dhe për t'i mbushur njerëzit me shpresë, siç thotë më pas i Madhëruari:

- “**...me të cilin i jep jetë tokës së shkretuar..**” - Njëpërmjet shiut, Allahu i Lartësuar ngjall një vend të shkretuar e të vdekur. Ky është një shembull i thjeshtë për të kuptuar pushtetin e plotë të Allahut për të ringjallur krijesat pas vdekjes së tyre. Pra, ashtu sikurse Ai është i Plotfuqishëm për të ringjallur një tokë pas vdekjes së saj, po ashtu është i Plotfuqishëm që të ringjallë edhe njerëzit pas vdekjes së tyre, siç thotë më tej:

- “**Ja, kështu do të ringjalleni edhe ju (prej varreve).!**” – Kuptimi: Edhe ju do të ringjalleni kështu Ditën e Gjykimit, për të marrë shpërblimin e punëve tuaja. Pra, sa

herë që shohim shiun t'i japë jetë një toke të vdekur, le të kujtojmë ringjalljen dhe llogarinë tonë para Krijuesit të Drejtë dhe të Gjithëditur.

- **“Është Ai që ka krijuar gjithçka në çift...”** - Allahu i Lartësuar ka krijuar gjithçka në çift: njerëzit, kafshët, bimët, fenomenet natyrore etj. Për shembull, Ai ka krijuar natën dhe ditën, të ngrohtën dhe të ftohtën, mashkullin dhe femrën e kështu me radhë.

- **“..dhe që ju ka mundësuar anije dhe kafshë, që të udhëtoni me to.”** - Kuptimi: Allahu i Lartësuar ju ka mundësuar që të ndërtoni anije, nëpërmjet të cilave të kryeni shërbimet tuaja të nevojshme. Ai krijoi për ju edhe kafshë të bartjes, të cilat Ai i ka nënshtruar për ju, që t'i përdorni për shërbimet tuaja dhe të kujtoni mirësitë e Allahut mbi ju.

- **“Kur të uleni mbi to, kujtojeni këtë të mirë që jua ka dhënë Zoti juaj dhe, pasi të qëndroni mbi to, thoni:...”** - Allahu i Lartësuar na i dhuroi këto mirësi, që t'i jemi mirënjohës dhe ta lavdërojmë Atë me *dhikr* dhe adhurime. Tregues falënderimi dhe mirënjohjeje është edhe kjo *dua*, që Allahu i Lartësuar na e mëson ta themi kur të hipim dhe qëndrojmë mbi mjetet e transportit, kafshë apo sende qofshin ato:

- **“I Lavdëruar qoftë Ai, që i nënshtroi këto për ne, sepse përndryshe, vetë ne nuk do të kishim mundësi ta bënim!”** - Kuptimi: Nëse Allahu i Lartësuar nuk do të na i lehtësonte dhe dhuronte këto mirësi, ne nuk do të mund t'i siguronim ato. Është Allahu i Lartësuar që, me mëshirën e Tij, i ka nënshtruar ato për ne dhe na ka lehtësuar arritjen e tyre.

- **“Ne, te Zoti ynë do të kthehemi!”** - Qëllimi i përmendjes së këtyre mirësive është që të besojmë dhe të bindemi se Ai që i mëshiroi robtë duke u dhënë të tilla mirësi, është i Vetmi që meriton t'i përkushtohen të gjitha mënyrat e adhurimit, si namazi, dhikri, mirënjohja, falënderimi, lutja etj. Gjithashtu, nuk duhet të harrojmë se, një ditë, të gjithë do të kthehemi tek Ai dhe do

të llogaritemi për mirësitë që shfrytëzojmë në këtë jetë. Nëse i kemi shfrytëzuar për qëllime të mira e adhurime, do të shpërblehemi me të mira, e nëse nuk jemi treguar mirënjohës për to, do të marrim atë që meritojmë.

Ajetet 15 - 25

15. Ata (*jobesimtarët*) i konsiderojnë disa krijesa (*melaiket*) si pjesë (*vajza*) të Tij. Me të vërtetë, njeriu është mohues i hapur.

16. Mos vallë, nga ato që krijoi, Ai zgjodhi për vete vajza, kurse juve ju fali djem?!

17. Kur ndonjëri prej tyre lajmërohet për lindjen e asaj (*vajzës*) që ia përshkruanin të Gjithëmëshirshmit (*si pjesën e Tij*), fytyra i nxihet dhe fryma i zihet.

18. E si mund të jetë vallë (*pjesa e Zotit*) ajo që rritet me stoli e që kur polemizon ka argumentim të dobët?

19. Edhe melekët, të cilët janë adhuresit e të Gjithëmëshirshmit, ata (*jobesimtarët*) pretenduan se janë femra. A ishin të pranishëm ata në krijimin e tyre?! Dëshmia e tyre do të regjistrohet dhe ata do të merren në pyetje.

20. Ata thonë: “Sikur të kishte dashur Allahu, ne nuk do t'i adhuronim ata!” Por ata nuk kanë ndonjë provë për këtë. Ata, në të vërtetë, vetëm gënjejnë.

21. A mos u kemi dhënë ndonjë libër para këtij, të cilit ata i përmbahen?

22. Jo. Por ata thonë: “Ne i kemi gjetur të parët tanë në këtë fe, prandaj do t'i ndjekim gjurmët e tyre me këmbëngulje.”

23. Ne nuk kemi dërguar para teje profet në ndonjë vendbanim, që paria e shfrenuar e tij të mos i ketë thënë: “Ne i kemi gjetur të parët tanë në këtë fé, prandaj do t'i ndjekim gjurmët e tyre me këmbëngulje”.

24. Ai (*Profeti*) u thoshte: “Vallë, edhe pse ju kam sjellë një udhëzim më të mirë nga ai që ju keni gjetur tek të parët

tuaj?” Ata thoshin: “Ne e mohojmë atë gjë, për të cilën ju jeni dërguar.”

25. Atëherë, Ne i goditëm me ndëshkime. Shih tani se si qe përfundimi i mohuesve!

Shpjegimi i ajeteve

- “Ata (*jobesimtarët*) i konsiderojnë disa krijesa (*melaiket*) si pjesë (*vajza*) të Tij. Me të vërtetë, njeriu është mohues i hapur. Mos vallë, nga ato që krijoi, Ai zgjodhi për vete vajza, kurse juve ju fali djem?!” - Allahu i Lartësuar na tregon për fjalët e shëmtuara të idhujtarëve, të cilët shpifin se Allahu i Lartësuar ka fëmijë, ndërkohë që Ai është i Vetmi, Absoluti në zotërimin dhe pushtetin e Tij. Allahu është Ai të Cilit i drejtohen të gjitha krijesat me lutje dhe përgjërime për nevojat e tyre, është Ai i Cili nuk ka nevojë për grua dhe as për fëmijë. Askush nuk mund të jetë i përafërt apo i ngjashëm me Allahun, as në Qenien e Tij, as në cilësitë dhe madhësitinë e Tij. Kjo shpifje e idhujtarëve hidhet poshtë për shumë arsye të tjera, ndër të cilat:

- Çdo gjë, veç Allahut, është krijesë, dhe të gjitha krijesat janë rob të Tij. Por robëria bie ndesh me birësinë.

- Fëmija është një pjesë prej prindit të tij, por dihet që Allahu i Lartësuar është jashtë krijesave dhe asgjë prej krijesave nuk mund të jetë pjesë e Tij. Askush nuk mund të jetë pjesë e Zotit dhe as e kundërta. Ai është shumë më i Lartësuar dhe i Madhëruar që të jetë pjesë e krijesave. Ai ndryshon nga ato në emrat dhe cilësitë e Tij të madhësitisë dhe të pushtetit. Askush nuk mund t'i afrohet Allahut në ato emra dhe cilësi, e aq më pak të jetë i barabartë me Të. Atëherë, si mund të ekzistojë dikush që ka cilësitë e Zotit?!

- Ata pretendonë se melekët janë fëmijët e Zotit dhe janë femra. Ndër njerëz, vajzat janë fëmijë më pak të preferuar se djemtë. Atëherë, si mund të pretendojnë se Allahu ka mbajtur për vete pjesën më pak të preferuar dhe atyre u ka dhënë djem, që janë më tepër të preferuar?! A mos vallë, ata janë më të rëndësishëm se vetë Zoti?! I Lartësuar qoftë Allahu nga të tilla shpifje!

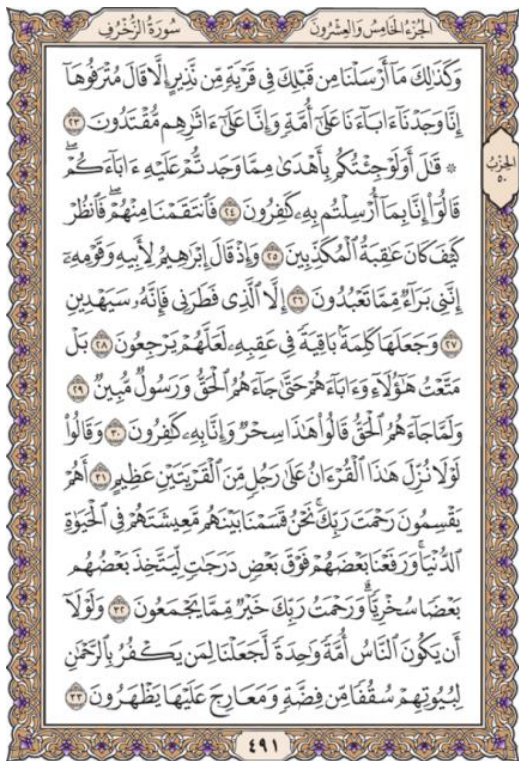
Ata ndihen të fyer dhe të pakënaqur kur njoftohen se u ka lindur vajzë, sikurse i përshkruan i Madhërishmi:

- “Kur ndonjëri prej tyre lajmërohet për lindjen e asaj (*vajzës*) që ia përshkruanin të Gjithëmëshirshmit (*si pjesën e Tij*), fytyra i nxihet dhe fryma i zihet.” – Atëherë, si e pretendojnë një gjë të tillë për të Madhërishmin?! Femrat, që ata pretendojnë se janë melekët e Zotit dhe fëmijët e Tij, janë në një nivel më të ulët se meshkujt në aspekte të ndryshme, sikurse i përshkruan i Gjithëdituri:

- “E si mund të jetë vallë (*pjesa e Zotit*) ajo që rritet me stoli e që kur polemizon ka argumentim të dobët?” – Për femrat, – të cilat janë të mangëta në bukurinë e tyre, prandaj vënë lloj-lloj stolish për t'u zbukuruar, – ata pretendojnë se janë fëmijë të Zotit! Ato janë më të mangëta se meshkujt edhe në aftësinë për të argumentuar dhe për të shprehur atë që kanë në zemrën e tyre. Atëherë, si pretendojnë idhujtarët se ato janë fëmijët e Zotit?!

- “Edhe melekët, të cilët janë adhuresit e të Gjithëmëshirshmit, ata (*jobesimtarët*) pretenduan se janë femra.” - Pretendimi i tyre që melekët, adhuresit e palodhur dhe të vazhdueshëm të Allahut, janë femra, është gjithashtu një shpifje për ta. Së pari, sepse në aspektin e nënshtrimit ndaj të Madhërishmit, ata i konsiderojnë melekët si pjesë e Zotit, pra, i ngrejnë më lart se ç'janë. Ndërsa nga ana tjetër, ata i ulin melekët, duke pretenduar se janë femra e jo meshkuj. Kjo është një kontradiktë në të menduarit e tyre. Melekët nuk kanë gjini dhe janë thjesht adhures të përkushtuar të Allahut të Lartësuar. Kështu që kjo është një shpifje, për të cilën ata nuk kanë asnjë argument. Ata nuk ishin dëshmitarë kur Allahu krijoi melekët, siç thotë i Lartësuari:

- “A ishin të pranishëm ata në krijimin e tyre?! Dëshmia e tyre do të regjistrohet dhe ata do të merren në pyetje.” - Si flasin për diçka që nuk kanë dije, fakt ky i pranuar nga të gjithë? Të mos mendojnë ata se kjo shpifje e tyre do të kalojë dhe ata nuk

do të merren në përgjegjësi. Ata do të pyeten për këtë dëshmi të gënjeshtërt, e cila do t'u shënohet në regjistër, dhe pastaj do të ndëshkohen për të.

- **“Ata thonë: “Sikur të kishte dashur Allahu, ne nuk do t'i adhuronim ata!”**” - Ata justifikohen për adhurimin e melekëve, duke pretenduar se kjo ishte dëshira e Zotit. Ky është një justifikim që idhujtarët e përdorin gjithmonë për krimin e idhujtarisë dhe për gjynahet që kryejnë. Por ky argumentim është i kotë, i pavlefshëm dhe i padrejtë. Ai është i papranueshëm si në aspektin logjik, ashtu edhe në atë fetar. Asnjë njeri me mend nuk e pranon justifikimin me vullnetin e Zotit. Nëse do të vepronin në të njëjtën mënyrë në marrëdhëniet ndërnyerëzore, kjo do të ishte e papranueshme. Për shembull, nëse dikush që ka shkelur të drejtën tënde do të justifikohet se ndodhi ashtu, pasi i tillë ishte vullneti i Zotit, për ty sigurisht që do të ishte justifikim i papranueshëm. Edhe në aspektin fetar, ky justifikim është i papranueshëm dhe jo i drejtë. Madje,

Allahu i Madhëruar nuk ka përmendur ndonjë grupacion tjetër që ta ketë përdorur si justifikim, përveç idhujtarëve dhe mohuesve të profetëve. Allahu i Madhëruar e ka zhvleftësuar justifikimin e tyre me faktet dhe argumentet e qarta që ka sjellë nëpërmjet profetëve dhe shpalljeve. Pas profetëve dhe shpalljeve hyjnore, asnjë njeri nuk ka më justifikim. Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“Por ata nuk kanë ndonjë provë për këtë. Ata, në të vërtetë, vetëm gënjejnë.”**

- Ata thjesht hamendësojnë, pa ditur se çfarë flasin e çfarë synojnë.

- **“A mos u kemi dhënë ndonjë libër para këtij, të cilit ata i përmbahen?”** –

Kuptimi: Mos, vallë, u kemi dhënë ndonjë libër, që t'u tregojë për saktësinë e veprave të tyre dhe për vërtetësinë e fjalëve të tyre?! Sigurisht, kjo nuk është e vërtetë, sepse Allahu i Madhëruar ka dërguar vetëm Muhamedin (a.s.) si paralajmërues e udhëzues për këta njerëz. Pra, si në aspektin logjik, edhe në atë fetar, ata nuk kanë mbështetje për trillimet dhe justifikimet e tyre. Si rrjedhim, ato janë të pasakta e të pavlefshme; dhe jo vetëm kaq, por ata do të merren në llogari për to. I vetmi arsytim që ata përdorin është se ndjekin të parët e tyre, të cilët, në fakt, ishin të humbur dhe të devijuar. Në përgjithësi, pasimi i brezave të mëparshëm në mënyrë të verbër është sjellë gjithmonë si justifikim për refuzimin e ftesës së profetëve të Zotit, i Cili na tregon edhe këtë justifikim që ata paraqesin për mosbesimin dhe refuzimin e ftesës së Zotit.

- **“Jo. Por ata thonë: “Ne i kemi gjetur të parët tanë në këtë fe, prandaj do t'i ndjekim gjurmët e tyre me këmbëngulje.”**” - Kuptimi: Ne i gjetëm të parët tanë në një fe të caktuar. Për këtë arsye, ne do të vazhdojmë të ndjekim gjurmët e tyre e nuk do të pasojmë Muhamedin dhe mesazhin që ka sjellë ai.

- **“Ne nuk kemi dërguar para teje profet në ndonjë vendbanim, që paria e shfrenuar e tij të mos i ketë thënë: “Ne i kemi gjetur të parët tanë në këtë fé,**

prandaj do t'i ndjekim gjurmët e tyre me këmbëngulje”.” - Kështu ka ndodhur gjithmonë kur Zoti dërgonte paralajmërues. Pasanikët dhe ata që ishin në mes të mirave, të cilët mashtroheshin dhe verboheshin nga pasuria e madhe, tregoheshin kryeneçë dhe refuzonin të vërtetën. Ata mjaftoheshin thjesht duke thënë: “Ne i gjetëm të parët tanë në një fé, kështu që do të vazhdojmë me këmbëngulje t'i ndjekim ata”. Pra, këta të sotmit nuk janë të parët dhe as të vetmit që thonë të tilla fjalë. Edhe justifikimi i idhujtarëve me vullnetin e Zotit është i njëjtë me justifikimin e të parëve të tyre. Ata janë thjesht pasues të verbër të rrugës së të parëve të tyre. Ata i pasojnë të parët jo se kanë për qëllim të ndjekin të vërtetën dhe rrugën e drejtë. Nuk është aspak ky qëllimi i tyre. Ai është thjesht fanatizëm ndaj rrugës së tyre të gabuar, është një përpjekje e kotë për të hedhur poshtë të vërtetën dhe rrugën e drejtë me justifikime të pavlera. Ato janë të pavlera, sepse ftesa e sjellë nga profetët është dukshëm shumë më e qartë dhe më e drejtë sesa kotësitat e të parëve të tyre. Prandaj edhe profetët u drejtoheshin atyre gjithmonë me fjalët:

- **“Ai (Profeti) u thoshte: “Vallë, edhe pse ju kam sjellë një udhëzim më të mirë nga ai që ju keni gjetur tek të parët tuaj?””** – Kuptimi: Nëse unë ju sjell një udhëzim më të drejtë se ai i të parëve tuaj, a do të më pasoni, vallë? Nëse vërtet synoni udhëzimin në rrugën e drejtë dhe gjetjen e të vërtetës, atëherë a do të më pasoni? Por ju nuk e dëshironi këtë.

- **“Ata thoshin: “Ne e mohojmë atë gjë, për të cilën ju jeni dërguar.””** – Pra, ata nuk synonin gjetjen e udhëzimit të drejtë dhe të vërtetë, por thjesht dëshironin të vazhdonin në kotësitë dhe devijimin e trashëguar nga të parët e tyre, ku kishin gjetur rehati dhe kënaqësi për epshin dhe dëshirat e tyre.

- **“Atëherë, Ne i goditëm me ndëshkime.”**” - Allahu i Madhëruar i ndëshkoi ata, për shkak se ata refuzuan të vërtetën, duke e

konsideruar ata si gënjeshtër, dhe për justifikimet e tyre të pavlera.

- **“Shih tani se si që përfundimi i mohuesve!”**

– Kuptimi: Le të jenë të kujdesshëm ata që mohojnë dhe nuk besojnë në profetët dhe mesazhin e tyre! Le të kujtojnë se edhe ata do t'i godasë ndëshkimi që goditi brezat para tyre, nëse vazhdojnë në rrugën e mohimit dhe të refuzimit të së vërtetës.

Ajetet 26 – 32

26. (Kujto) Kur Ibrahim i tha të atit dhe popullit të vet: “Unë i urrej dhe u qëndroj larg atyre që ju adhuroni,

27. Përveç Atij që më krijoi dhe më tregon udhën e drejtë.”!

28. Ai e bëri këtë fjalë të kujtohet ndër pasardhësit e tij, me qëllim që ata gjithmonë të kthehen (në besimin e vërtetë).

29. Unë (thotë Zoti) i lashë këta dhe etërit e tyre të kënaqen, derisa u erdhi e Vërteta dhe i Dërguari me fakte.

30. Po, kur u erdhi e Vërteta, ata thanë: “Kjo është magji, prandaj nuk i besojmë asaj!”

31. Pastaj (mohuesit kurejshë) thanë: “Përse të mos i zbriste ky Kur'an një njeriu të madh (me famë) në këto dy qytete (Meke dhe Taif)?!”

32. Mos vallë janë ata që përcaktojnë mëshirën e Zotit tënd?! Ne kemi përcaktuar për ta se si do të jetojnë në këtë botë. Ne i kemi ngritur disa më lart se të tjerët, që të përfitojnë me shërbimet ndaj njëri-tjetrit. Mëshira e Zotit tënd është shumë më e vlefshme sesa çfarë grumbullojnë ata.

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Madhëruar na tregon rreth Ibrahimit (a.s.) dhe cilët janë pasuesit e Ibrahimit. Shumë pretendojnë se janë pasues të Ibrahimit (a.s.), madje edhe ithtarët e Librit apo idhujtarët. Të gjithë pretendojnë se ecin në rrugën e tij. Por Allahu i Madhëruar na tregon rreth besimit dhe fesë së të dashurit të Tij, Ibrahimit (a.s.),

fe dhe besim të cilin ai ua la trashëgim dhe amanet brezave pasardhës.

- *“(Përkujto) Kur Ibrahim i tha të atit dhe popullit të vet:...”* - Ibrahim (a.s) iu drejtua babait të tij dhe popullit të tij, – të cilët adhuronin zota të tjerë veç Allahut, duke u bërë flijime e përkushtime, me qëllimin për t’u afruar tek ata, – dhe u tha:

- *““Unë i urrej dhe u qëndroj larg atyre që ju adhuroni...”* – Kuptimi: Unë distancohem dhe shpreh urrejtjen time kundër këtyre idhujve dhe kundër atyre që e ndjekin këtë rrugë të humbjes.

- *“...Përveç Atij që më krijoi dhe më tregon udhën e drejtë.”!*” - Allahu është i Dashuri dhe i Adhuruari im, të Cilit unë ia besoj çështjet e mia dhe i dorëzohem tërësisht. Unë shpresoj dhe i lutem Atij që të më udhëzojë tek e vërteta dhe të më japë forcë e sukses që të punoj e të jetoj sipas fesë së vërtetë. Ashtu sikurse Allahu më krijoi, ashtu si përkujdeset dhe administron çështjet e mia të kësaj dynjaje, ashtu jam i kënaqur dhe e lus Atë që të më udhëzojë në gjithçka që është e mirë për besimin, fenë dhe ahiretin tim.

- **Ai e bëri këtë fjalë të kujtohet ndër pasardhësit e tij, me qëllim që ata gjithmonë të kthehen (në besimin e vërtetë).**” - Cilësia më e lavdërueshme dhe më e rëndësishme e robit është sinqeriteti i tij në adhurimin e Allahut si Një i vetëm dhe distancimi nga çdo gjë tjetër që adhurohet veç Allahut. Edhe Ibrahim (a.s) e bëri këtë cilësi të lartë si bazë të përhershme për të gjithë brezat pas tij. Të gjithë ata do t’i kthehen kësaj baze, për të ndërtuar mbi të besimin dhe fenë e tyre. Ky besim i Ibrahimit është shumë i njohur. Ajo që një porosi shumë e rëndësishme, madje më e rëndësishmja, që ai u la pasardhësve të tij. Kjo porosi u transmetua ndër breza. Kështu vepruan edhe Is'haku me Jakubin, kur porositen fëmijët dhe pasardhësit e tyre, sikurse thotë i Madhëruari: “Ibrahimi ua dha këtë porosi bijve të tij; po ashtu edhe Jakubi: “Kjo ishte porosia që Ibrahim i ua la bijve të tij. Kështu bëri edhe Jakubi: “O

bijtë e mi, Allahu ua ka zgjedhur fenë, prandaj mos vdisni ndryshe, por vetëm duke qenë muslimanë të nënshtruar ndaj Tij!” A ishit ju të pranishëm, kur Jakubi, para se të vdiste, u tha bijve të vet: “Çfarë do të adhuronit pas meje?” Ata thanë: “Do të adhurojmë Zotin tënd dhe Zotin e etërve të tu – të Ibrahimit, të Ismailit dhe të Is’hakut - , që është Një Zot i Vetëm. Vetëm Atij i nënshtrohemi.” [Bekare 132, 133.] Kjo porosi vazhdoi të transmetohej te pasardhësit e tij, derisa u futën në mes shpifjet dhe padrejtësitë.

- **“Unë (thotë Zoti) i lashë këta dhe etërit e tyre të kënaqen,...”** - Allahu i Madhëruar i begatoi ata me shumë mirësi, kurse ata u harruan në plotësimin e dëshirave të tyre të shfrenuara, derisa ato u bënë pikësnyimi i vetëm i tyre. Dashuria për dynjanë vazhdoi të rritej dita-ditës, derisa u shndërrua në një lloj feje e tyre.

- **“...derisa u erdhi e Vërteta dhe i Dërguari me fakte...”** - Kështu vazhduan ata, derisa u erdhi e vërteta dhe Profeti i qartë në mesazhin që përcillte, i mbështetur me mrekulli të shumta nga Zoti dhe i pajisur me moralin më të lartë. Ligji që solli ky profet ishte i plotë dhe tregues i të mirës në çdo kohë. Ai ishte në të njëjtën linjë me shpalljet hyjnore që sollën të gjithë profetët e tjerë. Vetë ftesa e tij për njësimin e Zotit tregon për vërtetësinë dhe besnikërinë e tij. Por, vallë, a ndryshuan ithtarët e Librit pas ardhjes së Profetit besnik? Vallë, a u hapën sytë dhe zemrat e tyre, për t’u çliruar nga dëshirat e shfrenuara dhe përkushtimi pas kësaj dynjaje? Thotë i Madhëruari:

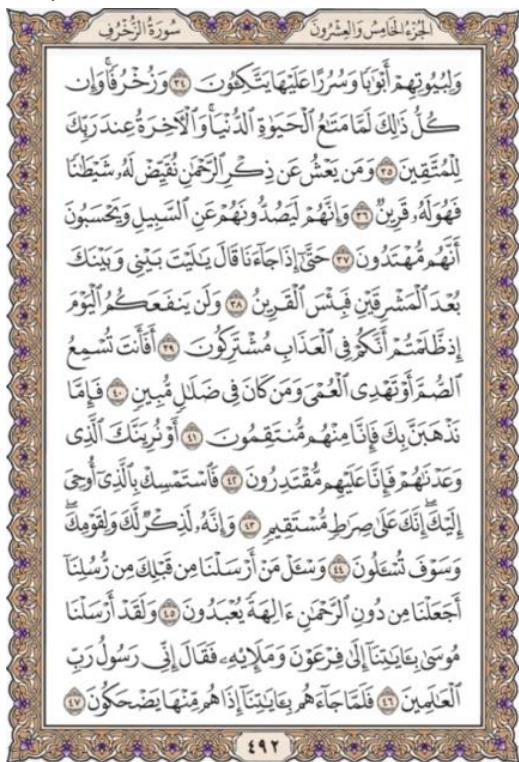
- **“Po, kur u erdhi e Vërteta, ata thanë: “Kjo është magji, prandaj nuk i besojmë asaj!””** - Kur erdhi e vërteta, – të cilën çdokush, me sadopak arsye e logjikë të drejtë, do ta pranonte dhe do t’i nënshtronte, – ata thanë: “Kjo është magji, prandaj nuk e pranojmë atë.” Kjo, sigurisht, është shfaqja më madhe e urrejtjes dhe e armiqësisë ndaj Profetit dhe Shpalljes së Zotit. Atyre nuk u mjaftoi refuzimi i të vërtetës, madje as lufta ndaj saj, por vazhduan me shpifjet më të

shëmtuara dhe më të padrejta që mund t'i bëhen asaj. Ata e quajtën të vërtetën 'magji', me të cilën merren krijesat më të këqija, më të pështira dhe më mashtruese. Në këtë shpifje të ulët ndaj të vërtetës i shtyu pikërisht shfrenimi i tyre në gjynahe dhe humbja në mirësitë e shumta të kësaj dynjaje, me të cilat i begatoi Allahu i Madhëruar.

- **“Pastaj (mohuesit kurejshë) thanë: ‘Përse të mos i zbriste ky Kur'an një njeriu të madh (me famë) në këto dy qytete (Meke dhe Taif)?!’”** - Kjo ishte kërkesa që parashtruan ata, me mendjet e tyre të prishura. Përse, pra, të mos i zbriste Kur'ani një njeriu me reputacion, që – sipas përcaktimit të tyre – duhej të ishte i pasur, i respektuar dhe zulmëmadh për banorët e qyteteve Mekë dhe Taif, si për shembull, Uelid Ibn Mugira apo ndonjë tjetër, që i përkiste parisë së tyre të respektuar. Por Allahu i Madhëruar, duke kundërshtuar këtë propozim të tyre të padrejtë, thotë:

- **“Mos vallë janë ata që përcaktojnë mëshirën e Zotit tënd?! Ne kemi përcaktuar për ta se si do të jetojnë në këtë botë.”** – Vallë, a mos është mëshira e Allahut në dorën e tyre dhe ata e shpërndajnë atë si të duan?! A mos janë ata që ia dhurojnë profetësinë atij që ata dëshirojnë? Jo, kurrsesi! Është Allahu i Madhëruar Ai që e shpërndan mëshirën e Vet si të dojë mes robve, në këtë dynja. Gjithashtu, siç na tregon Allahu i Madhëruar më pas, mëshira e Tij është më e mirë se pasuria që njerëzit grumbullojnë në këtë botë. Në këtë mënyrë, duhet të kuptojmë se gjithçka që ka lidhje me jetën e njerëzve në këtë dynja jepet nga Allahu i Madhëruar. Është Ai që i shpërndan mirësitë mes robve të Tij, Ai që ia shton rizkun dikujt e ia pakëson dikujt tjetër, sipas urtësisë së Tij. Mëshira e Allahut në dynja, – grada më e lartë e së cilës është dhurimi i profetësisë, – është veç në dorë të Tij. Allahu i Madhëruar është më i Dituri dhe më i Urti për çështjen se kujt ia dhuron profetësinë dhe cilin bën lajmëtar të Tij.

Kësisoj, propozimi i tyre është i papranueshëm dhe i pabazë, sepse rregullimi dhe përcaktimi i çështjeve të kësaj dynjaje apo dhe i çështjeve të fesë, janë tërësisht dhe vetëm në dorën e Zotit të Plotpushtetshëm. Allahu i Madhëruar u thotë këtyre njerëzve që të jenë të bindur për gabimin që bëjnë me kërkesa të tilla të pakuptimta. Ata duhet ta kuptojnë mirë që nuk u takon asgjë nga çështjet e dynjasë dhe të ahiretit dhe se propozimi i tyre është veçse shprehje arrogance dhe përpjekje për të refuzuar të vërtetën. Ata thanë: “Përse të mos i zbriste ky Kur'an një njeriu që gëzon reputacion në dy qytete?” Por nëse ata do ta njihnin mirë realitetin, nëse do të njihnin virtytet nga të cilat vlerësohen burrat tek Allahu dhe te njerëzit, do të arrinin në përfundimin se Muhamed Ibn Abdullah Ibn Abdul Mutalib (a.s.) ishte burri më i madh dhe më i lartë në karakter. Ai ishte njeriu më i plotë dhe më i pastër në intelektin, urtësinë, vullnetin e në moralin e tij. Ai ishte më i mëshirshmi, më i buti, më bujari dhe më bamirësi me njerëzit, ashtu siç ishte dhe më i devotshmi ndaj Zotit të tij. Ai mbetet boshti rreth të cilit sillet çdo virtyt i lartë dhe kufiri ku mund të arrijë përsosmëria e burrave. Ai është burri më i madh i kohërave në të gjithë botën, fakt ky i pranuar dhe i ditur nga miqtë dhe armiqtë e tij. Atëherë, si mundet që këta idhujtarë injorantë të preferonin dikë tjetër, që as nuk i afrohej virtyteve të Muhamedit (a.s.). Sigurisht, njerëz të tillë nuk duhen marrë aspak në konsideratë. Nga mendjelehtësia dhe injoranca e thellë, ata quanin si perëndi të tyre një putë apo një skulpturë, një pemë apo një gur, domethënë gjëra që nuk sjellin as dëm e as dobi, që nuk japin e as nuk marrin, madje që janë barrë për të tjerët, sepse kanë nevojë për përkujdesje e shërbim. Prandaj themi se propozimet e një niveli të tillë njerëzish nuk meritojnë që të përfillen. Ato janë kërkesa prej mendjeprishurve. Ata mund të kënaqen vetëm me një të llojit të tyre. Por një njeri me nivelin e tyre nuk mund të krahasohet

kurrë me Muhamedin (a.s.), e aq më tepër të parapëlqehet mbi të. E si mund të përzgjidhen të tillë njerëz kundrejt Profetit të Fundmë dhe pasardhësit më të mirë të Ademit (a.s.)? Por qafirët nuk logjikojnë e nuk dinë të arsyetojnë.

- **“Ne i kemi ngritur disa më lart se të tjerët,....”** - Ky ajet tregon për urtësinë e madhe të Allahut të Lartësuar në dallimet që Ai ka bërë mes robve në jetën e kësaj dynjaje. Kjo është bërë që:

- **“...që të përfitojnë me shërbimet ndaj njëri-tjetrit.”** – Domethënë, që njerëzit t’i shërbejnë njëri-tjetrit, me zanatet dhe aftësitë e tyre. Nëse ata do të ishin të njëjtë në pasuri dhe aftësi, atëherë nuk do të kishin nevojë për njëri-tjetrin, por kështu do të kishin shumë probleme në marrëdhëniet me njëri-tjetrin.

- **“Mëshira e Zotit tënd është shumë më e vlefshme sesa çfarë grumbullojnë ata.”** – Kjo dëshmon se mirësitë që kanë lidhje me ahiretin janë më të mira sesa mirësitë që kanë lidhje me dynjanë, ashtu sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “O njerëz! Ja

ku ju erdhi Këshilla nga Zoti juaj dhe shërimi i asaj që gjendet në kraharorin tuaj. Ai është Udhëzim dhe Mëshirë për besimtarët. Thuaj: “Vetëm për Mirësinë e Allahut (*imanin*) dhe Mëshirën e Tij (*Kur'anin*) gëzohuni!” Kjo është shumë herë më e dobishme se ajo që ata grumbullojnë”. [Junus 57, 58].

Ajetet 33 – 35

33. E, sikur të mos ishte për njerëzit, që priren drejt një besimi, atyre që nuk e besojnë të Gjithëmëshirshmin, Ne do t’ua bënim prej argjendi tavanet e shtëpive edhe shkallët mbi të cilat ata ngjiten,

34. Madje edhe dyert e shtëpive apo kolltukët mbi të cilët mbështeten

35. E shumë stoli të tjera. Por të jeni të sigurt se të gjitha këto nuk janë gjë tjetër, veçse kënaqësi e jetës së kësaj bote, kurse Bota e Ardhsme te Zoti yt është për të devotshmit.

Shpjegimi i ajeteve

- **“E, sikur të mos ishte për njerëzit, që priren drejt një besimi, atyre që nuk e besojnë të Gjithëmëshirshmin, Ne do t’ua bënim prej argjendi tavanet e shtëpive...”**

- Allahu i Madhëruar na tregon se dynjaja nuk ka asnjë vlerë tek Ai. Sikur të mos ishte butësia dhe mëshira e Tij për adhuruesit e Tij të singertë, para së cilës Ai nuk vë asgjë, që ata të mos josheshin nga mirësitë e kësaj dynjaje, Ai do t’u jepte qafirëve pasuri të pallogaritshme të kësaj dynjaje, sikurse thotë më pas:

- **“...edhe shkallët mbi të cilat ata ngjiten, madje edhe dyert e shtëpive apo kolltukët mbi të cilët mbështeten. E shumë stoli të tjera..”** - Edhe shkallët, që i përdorin për të hipur në tarracat e shtëpive të tyre, do t’ua bënte prej argjendi. Pra, i Madhëruari do t’u jepte ç’të dëshironin. Por Ai nuk e bën këtë, nga mëshira e madhe dhe përkujdesi i Tij për të dashurit dhe të zgjedhurit e Tij besimtarë, të cilët, nëse Zoti do t’u jepte qafirëve të tilla pasuri, kjo do t’i trazonte shpirtat e tyre dhe do t’i tundonte për të shkuar drejt gjynaheve, mosbindjes dhe harresës së qëllimit kryesor pse janë krijuar,

pra, të adhurimit të Allahut. Nga ana tjetër, kjo tregon se Allahu i Madhëruar mund t'i privojë besimtarët në përgjithësi ose ndonjë grup prej tyre, për t'i ndihmuar ata.

- Por të jeni të sigurt se të gjitha këto nuk janë gjë tjetër, veçse kënaqësi e jetës së kësaj bote, kurse Bota e Ardhsme te Zoti yt është për të devotshmit." - Dynjaja nuk vlen tek Allahu as sa një flatër mushkonje. Të gjitha stolitë e përmendura e shumë e shumë të tjera, janë thjesht pasuri të kësaj dynjaje, të cilat, gjithsesi, arrihen me lodhje e mundime, bashkë me frikën se një ditë do të përfundojnë. Prandaj le ta dinë mirë se ahireti është shumë më i mirë për të devotshmit, të cilët i ruhen zemërimit dhe ndëshkimit të Zotit të tyre, duke ruajtur kufijtë e Tij. Ahireti është më i mirë për ta sepse mirësitë, bukuritë dhe kënaqësitë që do të përjetohen në të janë të plota në çdo aspekt dhe të përvetshme. Atje do të kenë gjithçka që e dëshiron shpirti i tyre dhe me të cilat kënaqen sytë e tyre. Atje do të jenë të freskët e të lumtur përgjithmonë, pa ndërprerje. Sa ndryshim të madh ka mes këtyre dy botëve dhe këtyre dy llojeve të mirësive!

Ajetet 36 – 39

36. Kush i kthen shpinën përmendjes (Mesazhit) të Zotit, Ne i shoqërojmë nga një shejtan, i cili nuk i ndahet kurrë.

37. Ai (shejtani) e pengon nga rruga e drejtë, ndërkohë që ai (jobesimtari) mendon se është i udhëzuar mirë.

38. Kur të vijë para Nesh, ai (jobesimtari) do të thotë: "Oh, mjerë për mua! Ah, sikur mes meje dhe teje (o shejtan) të kishte një largësi sa lindja prej perëndimit! Sa shok i keq paske qenë ti!"

39. Ju bënit padrejtësi të shumta (do t'u thuhet), prandaj sot nuk do t'ju lehtësojë aspak fakti se nuk jeni të vetmit që po ndëshkoheni.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na paralajmëron për ndëshkimin e Tij të rëndë, me të cilin godet ata që nuk e kujtojnë Atë. Ai thotë:

- "Kush i kthen shpinën përmendjes (Mesazhit) të Zotit, Ne i shoqërojmë nga një shejtan, i cili nuk i ndahet kurrë." - Këtë ndëshkim të rëndë e meriton Ai që dobësohet dhe e rrallon apo e braktis fare Përmendjen e Allahut dhe Mesazhin e Tij. Po çfarë është, në fakt, Përmendja dhe Mesazhi i Allahut, për të cilin bëhet fjalë këtu? Mesazhi i Allahut është Kur'ani madhështor, i cili është mëshira më e madhe e Mëshiruesit për krijesat e Tij. Kush e pranon këtë Kur'an, kanë fituar një dhuratë të madhe, pas së cilës do të arrijnë plot mirësi të tjera. Ndërsa ata që e refuzojnë ose e shpërfillin atë, kanë për të pësuar ndëshkim të rëndë, pas të cilit nuk ka më lumturi. Këtyre Allahu i Madhëruar u shoqëron një shejtan shumë dinak dhe tinzar, që u rri gjithmonë nga pas, pa iu ndarë asnjë çast. Ai i mbush me ëndrra boshe, i nxit për gjynahe dhe ua zbukuron ato. Përveç kësaj, i Madhëruari thotë:

- "Ai (shejtani) e pengon nga rruga e drejtë, ndërkohë që ai (jobesimtari) mendon se është i udhëzuar mirë." - Shejtani i pengon ata nga rruga e drejtë e adhurimit të Allahut, duke ua vështirësuar dhe duke ua paraqitur të rëndë në sytë e tyre. Por ç'është më e keqja, ata verbohen aq shumë, saqë mendojnë se janë në udhë të mbarë. Aq shumë u është zbukuruar e keqja dhe aq shumë janë larguar nga e vërteta, saqë rruga e humbjes u duket si rruga e drejtë. Dikush mund të pyesë e të thotë: Përderisa këta mendojnë se janë në rrugë të drejtë dhe se po veprojnë mirë, a nuk janë të justifikuar para Zotit? Përgjigjja është se nuk ka justifikim për këta lloj njerëzish, të cilët e refuzojnë diturinë e sjellë nga Shpallja e Zotit, edhe pse e kanë mundësinë që ta përvetësojnë atë. Ata veprojnë kështu, sepse parapëlqejnë të kotën dhe gjynahet e shumta. E tillë është gjendja e atyre që nuk i kushtojnë rëndësi Shpalljes së Allahut. Në jetën e dynjasë, ata të mjerë bien pre e kurtheve dhe joshjeve devijuese të shejtanit, të cilat ua tjetërsojnë realitetin dhe ua sëmurin logjikën. Ndërsa gjendja e tyre në

ahiret do të jetë edhe më e keqe. Atje do të shfaqin pendesë dhe keqardhje për krimet e tyre, por kjo nuk ua lehtëson aspak ndëshkimin. Jo vetëm kaq, por ata do të duan të distancohen nga shejtani që i ka shoqëruar në dynja, duke shprehur urrejtje dhe armiqësi ndaj tij, siç thotë i Lartësuar më pas:

- **“Kur të vijë para Nesh, ai (*jobesimtari*) do të thotë: “Oh, mjerë për mua! Ah, sikur mes meje dhe teje (*o shejtan*) të kishte një largësi sa lindja prej perëndimit! Sa shok i keq paske qenë ti!”** – Ky ajet ngjan shumë me fragmentin tjetër në Kur'an: “Atë Ditë, sundimi i vërtetë i takon krejtësisht të Gjithëmëshirshmit. Për jobesimtarët ajo do të jetë një ditë e vështirë. Atë ditë, keqbërësi do të kafshojë duart e veta dhe do të thotë: “Oh, i mjeri unë! Sikur të kisha ndjekur udhën e drejtë së bashku me Profetin!” Ah! I mjeri unë! Sikur të mos e kisha bërë mik aksh njeri! Në të vërtetë, ai më largoi mua prej udhës së drejtë (*të Zotit*) pasi më pati ardhur (*qartësisht dhe plotësisht*). Shejtani është veçse tradhëtar për njeriun.” [Furkan 26-29]. Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“Ju bënit padrejtësi të shumta (*do t'u thuhet*), prandaj sot nuk do t'ju lehtësojë aspak fakti se nuk jeni të vetmit që po ndëshkoheni.”** – Kuptimi: Fakti që do ta vuani ndëshkimin bashkë me të tjerë, që kanë qenë shoqëruarit dhe të dashurit tuaj në dynja, nuk ka për t'ju sjellë ndonjë lehtësim a ngushëllim. Ashtu sikurse ishit bashkë në dynja në bërjen e gjynaheve dhe padrejtësive, ashtu do të vuani bashkarisht dënimin e të Drejtë. Është e vërtetë që, në jetën e dynjasë, njerëzit gjejnë ngushëllim kur nuk janë vetëm në fatkeqësi, pasi kjo ua lehtëson sadopak dhimbjen. Ndërsa në ahiret kjo nuk funksionon, pasi ndëshkimi i atjeshëm nuk ka asnjë çast pushimi apo lehtësimi, qoftë edhe në përmasat më të vogla. Të lusim, o Allah, o Zoti ynë, që të na shpëtosh dhe të na ruash nga çdo ndëshkim, në dynja dhe ahiret, dhe të na japësh prehje me mëshirën Tënde!

Ajetet 40 – 45

40. Vallë, ti do ta bësh të shurdhërin të dëgjojë? Ti do ta drejtosh të verbërin dhe atë që është në humbje të qartë?

41. Edhe nëse të marrim ty, Ne do të hakmerremi ndaj tyre.

42. Ne mund edhe të bëjmë që ti ta shohësh të plotësuar premtimin që u kemi dhënë atyre. Ne jemi të Plotfuqishëm mbi ta.

43. Atëherë, ti përmbaju fort Shpalljes që po të jepet! Ti je në rrugë të drejtë.

44. Me të vërtetë, ai (*Kur'ani*) është lëvdatë e madhe për ty dhe për popullin tënd, dhe për këtë (*mirësi*) do të përgjigjeni.

45. Pyeti ata që i dërguam para teje: A kemi lejuar që, në vend të Allahut, të adhurohen zota të tjerë?

Shpjegimi i ajeteve

Duke dashur të qetësonte Profetin e Tij të dashur, i cili ishte tepër i shqetësuar nga mospranimi i thirrjes së tij prej qafirëve, Allahu i Madhëruar i thotë se ata janë njerëz tek të cilët nuk gjendet ndonjë mirësi. Ata nuk janë aspak të denjë që Zoti t'i udhëzojë në rrugën e drejtë. Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull të prishur.

- **“Vallë, ti do ta bësh të shurdhërin të dëgjojë? Ti do ta drejtosh të verbërin dhe atë që është në humbje të qartë?”** –

Kuptimi: Vallë, ti do t'i bësh të shurdhërit ndaj të vërtetës të dëgjojnë?! Ti do t'i udhëzosh në rrugën e drejtë të verbuarit nga kjo rrugë, të cilët nuk duan ta shohin atë rrugë?! E si do t'i udhëzosh ata që kanë humbur larg, me vetëdije të plotë nga ana e tyre?! Madje, ata janë të kënaqur për rrugën e humbjes ku janë futur. Pra, ashtu sikurse të shurdhërit nuk dëgjojnë dhe të verbërit nuk shikojnë asgjë, edhe të humburit që janë të kënaqur me humbjen e tyre, nuk mund ta gjejnë dot rrugën e drejtë. Logjika e tyre është e sëmurrur rëndë, për shkak të shpërfilljes dhe refuzimit të Shpalljes së Zotit. Ata bien në grackën e shejtanit, duke u marrë me besime e doktrina të kota e të paqëna. Si rrjedhojë e përzgjedhjes së

gabuar të tyre, ata marrin cilësi të shëmtuara, që i pengojnë të kthehen tek e vërteta. Madje, ato cilësi i zhysin edhe më shumë në llumin që i ka mbuluar. Përfundimisht, për ata ka mbetur që vetëm të ekzekutohet ndëshkimi në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Për këtë arsye, i Madhëruari thotë:

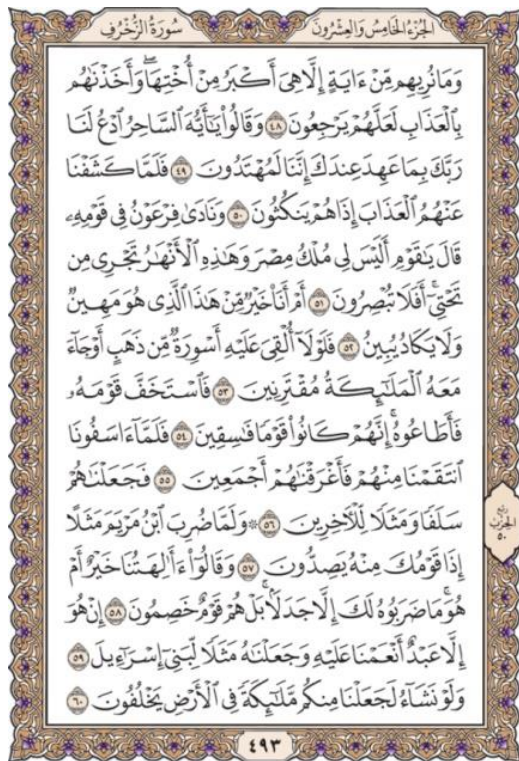
- **“Edhe nëse të marrim ty, Ne do të hakmerremi ndaj tyre.”** – Kuptimi: Nëse Ne të marrim ty para se të shohësh ndëshkimin e premtuar për ta, ji i bindur në premtimin Tonë të pakthyesëm se Ne kemi për t'i ndëshkuar ata.

- **“Ne mund edhe të bëjmë që ti ta shohësh të plotësuar premtimin që u kemi dhënë atyre. Ne jemi të Plotfuqishëm mbi ta.”** – Kuptimi: Ne edhe mund të ta tregojmë ndëshkimin e premtuar për ta. Allahu është i Plotfuqishëm t'i ndëshkojë ata në të dyja rastet. Kjo varet se si e përcakton urtësia e Tij përsheptimin apo vonimin e ndëshkimit.

- **“Atëherë, ti përmbaju fort Shpalljes që po të jepet!”** - Përqendrohu dhe ji i vazhdueshëm në veprat e mira, në cilësitë dhe virtytet e larta, për të cilat i fton njerëzit dhe për të cilat Zoti të ka urdhëruar! Ji i durueshëm, që këto urdhëresa t'i zbatosh për veten tënde dhe të nxisësh të tjerët për t'i zbatuar ato. Gjithashtu, të jesh i sigurt se:

- **“Ti je në rrugë të drejtë.”** - Kjo rrugë të çon tek Allahu, në vendin e paqes dhe begatisë së përrjetshme. Kjo le të shërbejë që të ngulmohesh në këtë rrugë. Duke mësuar se rruga që ke nisur është e vërteta, atëherë do të jesh më i qetë e më i motivuar, sepse e di që je mbi një themel të fuqishëm. Kështu nuk ndikohesh aspak nga fakti që të tjerët koten mes dyshimesh, hamendësimesh, padrejtësish dhe errësirash të mëdha.

- **“Me të vërtetë, ai (Kur'ani) është lëvdatë e madhe për ty dhe për popullin tënd,...”** – Kur'ani madhështor është famë dhe lavdi për ty dhe për popullin tënd. Ai është një vlerë e jashtëzakonshme dhe mirësi e paçmueshme për ju. Nëpërmjet Kur'anit, Allahu i Madhëruar ju udhëzon në mirësitë

e dynjasë dhe të ahiretit dhe ju nxit që të punoni për t'i arritur ato. Gjithashtu, Ai ju mëson si të ruheni nga ligësitë dhe ju paralajmëron që të largoheni prej tyre.

- **“...dhe për këtë (mirësi) do të përgjigjeni..”** - Kuptimi: Ju do të përgjigjeni për Kur'anin: a keni përfituar prej tij dhe jeni lartësuar me të, apo e keni shpërfillur atë, duke mos e vënë në zbatim?! A do të jetë ai provë kundër jush apo pro jush?!

- **“Pyeti ata që i dërguam para teje: A kemi lejuar që, në vend të Allahut, të adhurohen zota të tjerë?”** – Domethënë, pyeti ata, që ndoshta të mund të gjejnë ndonjë arsye apo argument ku mund të kapen! Jo, ata nuk kanë asnjë bazë ku mund ta mbështesin idhujtarinë e tyre. Asnjë profet nuk ka përcjellë një mesazh të tillë. Sado të kërkosh në mesazhet e profetëve, nuk do të gjesh asnjë që të ketë porositur dhe urdhëruar për të adhuroar zota të tjerë veç Allahut. Të gjithë profetët, nga i pari deri tek i fundit, kanë urdhëruar për adhurimin e Allahut si Një të vetëm dhe të

pashoq. Thotë i Madhëruari: “Ne çuam në çdo popull të dërguar që t’u thonë: “Adhuroni vetëm Allahun, e largojuni shejtanëve (*adhurimit të tyre!*)” Por pati nga ata që Allahu i udhëzoi dhe pati nga ata që merituan të mbeten në humbje. Pra, udhëtoni nëpër botë dhe shihni se si ishte fundi i gënjeshtarëve!” [Nahl 36]. Gjithashtu, çdo profet i Zotit i thoshte popullit: “Adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, (*që meriton të adhurohet.*)” [El ea’raf 59]. Kjo tregon që idhujtarët nuk kanë asnjë argument ku të kapen e mbështeten, as në logjikën e shëndoshë e as në tekstet hyjnore prej qiellit.

Ajetet 46 – 56

46. Ne e dërguam Musanë me shenjat Tona te Faraoni dhe rrethi i tij. Ai (*Musai*) u tha: “Unë jam i dërguari i Zotit të botëve.”

47. Por kur ua shpalosi shenjat Tona, ata u tallën dhe qeshën me to.

48. Ne nuk u treguam asnjë mrekulli, që të mos ishte më e madhe se paraardhësja e saj. Ndaj tyre zbritëm edhe ndëshkime, që të largoheshin nga rruga e humbjes.

49. Por ata (*Faraoni dhe mbështetësit e tij*) thanë: “O magjistar! Lute për ne Zotin tënd, (*ta largojë ndëshkimin*) sipas premtimit që ta ka dhënë. Atëherë, ne do të gjejmë udhën e drejtë.”!

50. Por, kur Ne ua hoqëm ndëshkimet, ata përsëri e thyen besën.

51. Ndërkohë, Faraoni thirri popullin e vet e u tha: “O populli im! A nuk janë nën pushtetin tim Egjipti dhe këta lumenj, që rrjedhin nën pallatin tim?! A nuk po shikoni?”

52. Atëherë, cili është më i mirë? A nuk jam unë, apo është ai qyqar, që mezi flet?!

53. Përse nuk i janë dhënë atij bylyzykë floriri? Përse nuk kanë ardhur melekë bashkë me të, si shoqërues?”

54. Ai (*Faraoni*) e përçmoi popullin e vet, kurse ata e dëgjuan. Ata ishin një popull i shkatërruar.

55. Kur ata shkaktuan zemërimin Tonë, Ne i ndëshkuam, duke i përmbytur të gjithë.

56. Kështu, Ne i bëmë ata shembull e mësim për të tjerët.

Shpjegimi i ajeteve

Pas ajetit: “Pyeti ata që i dërguam para teje: a kemi lejuar që, në vend të Allahut, të adhurohen zota të tjerë?”, Allahu i Madhëruar rrëfen ngjarjen e Musait, thirrja e të cilit është ndër më të njohurat në botë. Në fakt, historia e Musait është përmendur shumë herë në Librin e Tij.

- **“Ne e dërguam Musanë me shenjat Tona te Faraoni dhe rrethi i tij...”** - Këto shenja nuk linin asnjë dyshim për saktësinë e mesazhit që ai solli prej Allahut të Madhëruar. Disa prej këtyre shenjave ishin shkopi i tij, gjarpri, vërshimi i karkalecave, i morrave etj.

- **“... Ai (*Musai*) u tha: “Unë jam i dërguari i Zotit të botëve.”**” - Ai i ftoi që të besonin Zotin e tyre dhe t’i largoheshin adhurimit të gjithçkaje tjetër.

- **“Por kur ua shpalosi shenjat Tona, ata u tallën dhe qeshën me to.”** - Ata i kundërshtuan të gjitha shenjat e Zotit, madje u tallën me to, duke u treguar kështu të padrejtë e kryeneçë. Ata mohuan jo se shenjat që panë ishin të pamjaftueshme apo të paqarta, por sepse thjesht nuk donin t’i pranonin. Më pas, i Madhëruari thotë:

- **“Ne nuk u treguam asnjë mrekulli, që të mos ishte më e madhe se paraardhësja e saj.”** - Çdo shenjë apo mrekulli që u shfaqej ishte më e madhe se simotra e saj pararendëse.

- **“Ndaj tyre zbritëm edhe ndëshkime...”** - Ndër ndëshkimet që Zoti u dërgoi ishin vërshimi i karkalecave, i morrave, i bretkosave, uji i shndërruar në gjak etj. Të gjitha këto ishin edhe shenja, që ata të pranonin ftesën e Musait (a.s.), sikurse thotë i Madhëruari:

- **“...që të largoheshin nga rruga e humbjes.”** – Pra, këto ndodhën me shpresë që ata të ktheheshin në Islam, duke iu dorëzuar Zotit të vetëm dhe të vërtetë dhe

duke u larguar nga idhujtaria e gjynahet ku ishin zhytur.

- **“Por ata (Faraoni dhe mbështetësit e tij) thanë: “O magjistar!”**” - Kur mbi ta goditën dënimet e Zotit, si shenja të qarta të Tij, ata iu drejtuan Musait duke e quajtur ‘magjistar’. Këtë e kanë bërë ose për tallje, ose për nderim, sepse ky term përdorej edhe si titull nderi nga ata. Sipas shpjegimit të dytë, ata iu drejtuan atij me përunjësi, duke e respektuar ashtu si të mëdhenjtë e tyre. Ata i thanë:

- **“Lute për ne Zotin tënd, (ta largojë ndëshkimin) sipas premtimit që ta ka dhënë. Atëherë, ne do të gjejmë udhën e drejtë.”**” - Kuptimi: Me dhuntitë e veçanta që ke, lute Zotin tënd që t’i largojë prej nesh ndëshkimet, sepse ne atëherë do të udhëzohemi. Por a e mbajtën fjalën, vallë? Thotë i Madhëruari:

- **“Por, kur Ne ua hoqëm ndëshkimet, ata përsëri e thyen besën.”** - Ata nuk e mbajtën fjalën, por tradhtuan, duke vazhduar me mosbesimin e tyre. Kjo pjesë i përngjan fragmentit tjetër në Kur'an: “Atëherë Ne lëshuam kundër tyre (mjerime): përmbytje, karkaleca, parazitë, bretkosa dhe gjak, Shenja të qarta njëra pas tjetrës. Por ata u treguan arrogantë, sepse ishin njerëz keqbërës. Sa herë që binte ndëshkimi mbi ta, ata thoshin: “O Musa! Lutju Zotit tënd për ne, sipas premtimit që të ka dhënë. Nëse na e largon ndëshkimin, ne do të të besojmë ty dhe do t’i dërgojmë bijtë e Izraelit me ty.” Por sa herë që Ne ua largonim ndëshkimin, për t’u lënë një afat të caktuar, ata e thyenin premtimin. Kështu, Ne i ndëshkuam ata dhe i fundosëm në det, ngaqë ata i konsideruan gënjeshtër argumentet Tona dhe u treguan mospërfillës ndaj tyre. Ndërsa popullit të përvuajtur i lamë në trashëgim viset lindore dhe perëndimore të tokës ku zbritëm bekimet Tona. Kështu u plotësua premtimi i mirë i Zotit ndaj bijve të Izraelit, për durimin që ata treguan. Ne e rrënuam çfarë kishte bërë Faraoni dhe populli i tij dhe kullat që kishin ndërtuar.” [El ea’raf 133 – 137].

- **“Ndërkohë, Faraoni thirri popullin e vet e u tha:..”** – Me një arrogancë të pashembullt, i mashtruar nga pushteti, pasuria dhe forcat e tij, Faraoni tha:

- **“O populli im! A nuk janë nën pushtetin tim Egjipti dhe këta lumenj, që rrjedhin nën pallatin tim?! A nuk po shikoni?”** – Shumë degëzime të Nilit kalonin përmes kështjellave dhe kopshteve plot bimësi të Faraonit, prandaj ai thoshte: “A nuk e shihni gjithë këtë mbretëri e bukuri, që kam nën këmbët e mia?! A nuk tregojnë ato për madhësinë time?” Fjalët e Faraonit dëshmonin se sa injorant i madh ishte ai, pasi ai lëvdohej me gjëra që nuk kishin lidhje me meritat dhe veten e tij. Ai nuk lëvdohej për ndonjë cilësi të mirë që kishte apo për ndonjë vepër të drejtë. Për të ishte e drejtë mburrja me pasurinë e pushtetin, nëpërmjet të cilave, në fakt, Allahu sprovon cilin të dëshirojë. Faraoni, me injorancën e tij të thellë, vazhdonte të lëvdohej duke thënë:

- **“Atëherë, cili është më i mirë? A nuk jam unë, apo është ai qyqar, që mezi flet?!”** - Me këto fjalë, i mallkuari kishte për qëllim Musain, birin e Imranit, atë që Rahmani i foli me fjalë, duke e nderuar dhe lartësuar mbi shumë profetë të tjerë. Kështu, Faraoni po pretendonte se ishte burrë më i mirë e më fisnik se Musai (a.s.), ndërsa – sipas tij – Musai ishte njeri i pavlerë. Veç kësaj, – thoshte ai gojëndyrë, – Musai ishte gati i paaftë që të shprehte me fjalë atë që mbante në zemër. E tha këtë, sepse Musai (a.s.) haste pak vështirësi në të shprehur, por jo në aftësinë për të dhënë të qartë mesazhin që duhej të përçonte ndër njerëz. Vështirësia në të folur ose oratoria jo e madhe nuk i llogaritej aspak si mangësi, sepse ai, në fund të fundit, e shprehte qartë dhe kuptueshëm atë që kishte në zemër. Pastaj Faraoni tha:

- **“Përse nuk i janë dhënë atij bylyzykë floriri?”** – Kuptimi: Përse Musai nuk erdhi i stolitur me bizhuteri, por vjen në këtë gjendje? Pra, këto ishin kriteret e tij për të vlerësuar rëndësinë ose jo të njerëzve.

- **“Përse nuk kanë ardhur melekë bashkë me të, si shoqërues?”** - Përse Musai nuk erdhi i shoqëruar nga melekët, që ta ndihmonin dhe t'i shërbenin si vërtetim i fjalëve dhe mesazhit të tij? A thua se, nëse do të ndodhnin këto, atëherë ata do ta besonin Musain! A thua se gjithë ato mrekulli të tjera, që ata i panë me sy, nuk ishin të mjaftueshme! E vërteta është se këto ishin thjesht justifikime të Faraonit për të mos besuar dhe përpjekje për të manipuluar mendjen dhe arsyen e popullit të tij, siç thotë i Madhëruari më pas:

- **“Ai (Faraoni) e përcmoi popullin e vet, kurse ata e dëgjuan.”** - Nëpërmjet këtyre arsytetimeve boshe, Faraoni arriti të manipulonte mendjet e pasuesve të tij. Në fakt, ato ‘argumente’ të tij nuk vlejnin aspak si arsytetime, madje janë një fyerje për inteligjencën dhe logjikën e shëndoshë. Ato nuk tregojnë asgjë dhe nuk ndihmojnë për asgjë, as për mirë e as për keq. Të tilla ‘argumente’ mund të trullosin vetëm njerëz mendjelahtë. Vallë, a kishte Faraoni të drejtë vetëm sepse sundonte Egjiptin apo se kishte në pronësi toka, lumenj e përranj? Kjo na qenka prova e cila mund të hidhte poshtë profetësinë dhe mrekullitë e Musait?! Apo ishte fakti që Musai nuk pati shumë pasues, apo që nuk ishte i stolitur me rroba të bukura, apo që nuk kishte oratori të madhe?! A vlenin të gjitha këto për të hedhur poshtë shenjat e mrekullitë e Musait, të cilat tregonin hapur se atë e mbështeste Zoti i Plotfuqishëm?! Vërtet, këto arsytetime të Faraonit ishin shumë fyese për logjikën e shëndoshë dhe natyrën e pastër, por duke qenë se populli i tij ishte mendjelahtë dhe pa logjikë, ato u konsideruan të pranueshme. Ai popull injorant dhe i shfrenuar mund të pranonte çdo ftesë, pa bërë dallimin mes të vërtetës dhe të kotës. I Madhëruari thotë për ta:

- **“Ata ishin një popull i shkatërruar.”** – Madje, për shkak të shfrenimit të tyre në gjynahe e padrejtësi, Allahu i Madhëruar u vuri në krye Faraonin, që ua zburonte edhe më tepër të keqen dhe idhujtarinë.

- **“Kur ata shkaktuan zemërimin Tonë, Ne i ndëshkuam, duke i përmbytur të gjithë. Kështu, Ne i bëmë ata shembull e mësim për të tjerët.”** - Kur ata e zemëruan Allahun e Madhëruar me fjalët dhe veprat e tyre, Ai i ndëshkoi. Kështu, ata u bënë shembull e mësim për njerëzit që dinë të nxjerrin mësim nga ngjarje të tilla.

Ajetet 57 – 65

57. Kur popullit tënd iu përmend si shembull Biri i Merjemes, ngritën zërat (të kënaqur)

58. dhe thanë: “A janë më të mirë zotat tanë apo ai?” Ata e thanë këtë veçse për polemikë, sepse ata janë njerëz ngatërrestarë.

59. Ai (Isai) ka qenë veçse një adhurues, të cilit i dhuruam mirësi dhe e bëmë shembull (mrekulli) për bijtë e Israilit.

60. Po të donim, Ne mund të bënim melekë në vendin tuaj, që t’ju zëvendësonin në tokë.

61. Ai (Isai) është parashenjë e Kjametit, prandaj kurrësi mos dyshoni në të (në Ditën e kjametit), por pasoni rrugën time. Kjo është rruga e drejtë!

62. Të mos ju pengojë Shejtani! Ai është armiku juaj i hapur.

63. Kur erdhi Isai me shenja të qarta, tha: “Erdha te ju me urtësinë e madhe dhe që t’ju sqaroj një pjesë të çështjeve, për të cilat keni mospajtime. Kijeni frikë Allahun dhe bindmuni mua!

64. Allahu është Zoti im dhe Zoti juaj, prandaj vetëm Atë adhurojeni! Kjo është rruga e drejtë!”

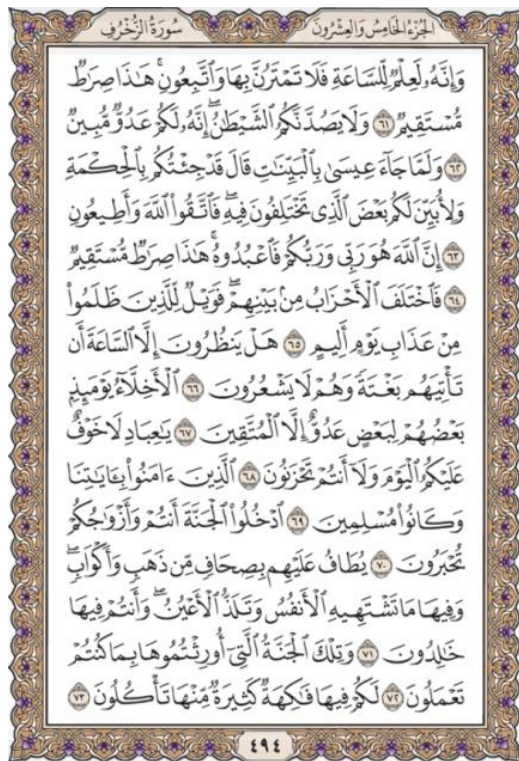
65. Por palët u përçanë mes tyre. Mjerë keqbërësit për dënimin e Ditës së Dhembshme!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kur popullit tënd iu përmend si shembull Biri i Merjemes, ngritën zërat (të kënaqur)...”** - Allahu i Madhëruar i ka ndaluar njerëzit nga adhurimi i çdo gjëje tjetër veç Tij, çfarëdo dhe kushdo qoftë. Pjesë e këtij ndalimi ishte edhe adhurimi i Isait, birit të Merjemes. Adhurimi i tij është njëlloj si adhurimi i çdo idhulli tjetër,

prandaj është i ndaluar. Por kur Allahu i Madhëruar solli si shembull të adhurimeve të gabuara adhurimin e Isait (a.s.), birit të Merjemes, mohuesit e Profetit (a.s.) pandehën se e gjetën ku të kapeshin. Të entuziazmuar, ata kujtuan se tashmë fituan me këtë “zbulim” nga ana e tyre. Por cili ishte “zbulimi” i tyre gjenial? Ata aludonin për ajetin në suren Enbija: “Pa dyshim, ju dhe ato që ju i adhuron veç Allahut, keni për të qenë lëndë djegëse e Xhehenemit.” Kështu, ata thanë: “Si ne, ashtu edhe ti Muhamed, e pranojmë që Isai ishte nga robtë e afërt dhe të zgjedhur të Allahut, që do të kenë një përfundim të mirë. Po sipas ajetit të mësipërm, ai duhet të jetë lëndë djegëse e Xhehenemit, ashtu sikurse idhujt tanë, sepse edhe ai adhurohet veç Allahut. A nuk është ky një paradoks nga ana jote? Pse duhet të trajtohet Isai ndryshe nga idhujt tanë, ndërkohë që ata kanë të përbashkëta disa gjëra?!”

- **“dhe thanë: “A janë më të mirë zotat tanë apo ai?!”** Ata e thanë këtë veçse për polemikë, sepse ata janë njerëz ngatërrestarë.” – Domethënë, nëse adhurimi i Isait, ashtu sikurse edhe i idhujve tanë, është i ndaluar, atëherë pse ai duhet të jetë më i mirë se idhujt tanë? Nëse idhujt tanë dhe ne do të jemi në Zjarr, po kështu duhet të ndodhë edhe me Isain. Por nëse pretendon se Isai është nga robtë e mirë të Zotit, që do të kenë përfundim të mirë, atëherë këtë duhet ta pranosh edhe për idhujt tanë. Ose, në të kundërt, ke rënë në kundërshtim me veten. Atëherë, nëse vërtetohet që ke rënë në kundërshtim me veten, kjo tregon se argumentet që ti përdor janë të gjitha të papranueshme, prandaj duhen hedhur poshtë.” Ky ishte, pra, “zbulimi” i tyre gjenial, me të cilin ata u gëzuan. Por ky lloj arsyetimi ishte nga më të dobët e bërë ndonjëherë, dhe lavdia i takon vetëm Allahut për këtë libër që na ka dhënë, i cili sqaron gjithçka! Në këtë temë duhen dalluar dy çështje. Së pari, është e ndaluar të adhurohet çdo gjë apo çdokush tjetër, veç Allahut. Kjo do të thotë që

Allahu i Madhëruar i ka konsideruar njëlloj të ndaluar si adhurimin e idhujve, ashtu edhe adhurimin e Isait (a.s.). Ky është gjykim gjithëpërfshirës, sepse adhurimi është e drejtë dhe meritë vetëm e Allahut, Krijuesit dhe Zotit të gjithësisë, të Vetëm e të Pashoq, dhe e askujt tjetër. Asnjë lloj krijese nuk meriton asnjë grimë adhurimi, as melekët e afërt të Zotit, as profetët e Tij dhe askush tjetër. Kjo është çështja e parë, që duhet kuptuar mirë. Së dyti, Isai (a.s.) ishte profet dhe rob i zgjedhur i Allahut të Lartësuar. Kështu, gjykimi dhe vlerësimi për të nuk ka asnjë lidhje me faktin se ai adhurohet veç Allahut. Këto janë dy gjëra krejtësisht të ndryshme dhe pa lidhje me njëra-tjetrën. Ata të adhuroar që do të digjen në Zjarr bashkë me adhuresit e tyre janë ata që e kanë pëlqyer këtë gjë për vete ose që e kanë miratuar nga ana e tyre. Ndërsa Isai ishte, sikurse ka thënë Allahu i Lartësuar:

- **“Ai (Isai) ka qenë veçse një adhures, të cilit i dhuroam mirësi...”** - Ai ka qenë veçse një rob dhe adhures i Allahut, të

cilin Allahu e nderoi duke i dhuruar profetësinë, urtësinë, dijen e dobishme dhe punën e sinqertë, me atë dije dhe urtësi. Për veprën e tij, ai meriton vlerësimin dhe shpërblimin nga Allahu i Madhëruar. Ndërsa adhurimi i tij si zot është një krim që e kanë bërë të tjerët, krim për të cilin do të ndëshkohen pikërisht ata që e kryejnë.

- **“...dhe e bëmë shembull (mrekulli) për bijtë e Israilit.”** - Isai (a.s.) ishte një shenjë për bijtë e Israilit, që ata të njihnin dhe të siguroheshin për pushtetin dhe fuqinë absolute të Zotit të Lartësuar. Edhe lindja e Isait (a.s.) pa baba ishte një mrekulli në funksion të këtij qëllimi, ashtu siç shërbente edhe si provë për ta besuar si profet besnik të Zotit dhe për të punuar sipas thirrjes së tij. Atëherë, ç’lidhje ka fakti që Isai ishte rob i zgjedhur dhe i dalluar i Zotit, me krimin e idhujtarëve, që e adhurojnë atë apo idhuj të tjerë, adhurim për të cilin do të meritojnë ndëshkimin e drejtë të Zotit në Xhehenem?! Ata përdorin ajetin: “Pa dyshim, ju dhe ato që ju i adhuronit veç Allahut, keni për të qenë lëndë djegëse e Xhehenemit.”, duke thënë: ‘Edhe Isai duhet të jetë ashtu si idhujt tanë, pra, lëndë e Xhehenemit.’ Por ky lloj argumentimi hidhet poshtë nga tri fakte:

1. Po të shohim ajetin nga ana gjuhësore, Allahu i Madhëruar thotë: “...*in-nekum ue ma tea’budune min dunil-lahi...*” (Pa dyshim, ju dhe ato që ju i adhuronit veç Allahut...). Përemri ‘*ma*’ (ato), në arabisht, përdoret për të zëvendësuar emra sendesh dhe jo frymorët. Pra, kuptimi i ajetit është: “Pa dyshim, ju dhe ato sende që ju i adhuronit veç Allahut, keni për të qenë lëndë djegëse e Xhehenemit”. Atëherë, ky ajet nuk e mbështet aspak mendimin e idhujtarëve, siç pretendojnë ata.

2. Ky ajet u drejtohej pikërisht idhujtarëve që jetonin në Mekë e rreth e rrotull saj, të cilët adhuronin idhuj e puta dhe nuk adhuronin Isain (a.s.). Edhe për këtë arsye, pretendimi i tyre hidhet poshtë.

3. Pas ajetit që ata citojnë, Allahu i Madhëruar ka thënë: “Pa dyshim ju dhe ato

që ju i adhuronit veç Allahut, keni për të qenë lëndë djegëse e xhehenemit. Ju atje (*pranë tij*) do të kaloni. Sikur këta të kishin qenë zota, nuk do të futeshin në të (*në xhehenem*). Por ata që të gjithë do të jenë aty përgjithmonë. Atje ata do të gulçojnë dhe as nuk do të dëgjojnë. Ndërsa ata të cilëve u priu e mbara nga ana Jonë, do të jenë larg tij (*Xhehenemit*). Ata nuk do ta dëgjojnë as zhurmën më të vogël të tij, dhe do të jenë “të përjetshëm” atje ku ua dëshiron shpirti. Frika e Madhe nuk do t’i shqetësojë ata. Dhe melekët do t’i presin (*duke i uruar*): “Kjo është dita juaj që ju qe premtuar.”. [Enbija 98 – 103]. Kjo do të thotë që, Isai (a.s.) dhe profetët e tjerë do të jenë të parët që e meritojnë këtë mirësi, ashtu si edhe besimtarët e sinqertë. Në vijim, i Madhëruari thotë:

- **“Po të donim, Ne mund të bënim melekë në vendin tuaj, që t’ju zëvendësonin në tokë.”** – Kuptimi: Nëse do të dërgonim melekë si të dërguar, do t’ju zëvendësonim edhe ju me melekë, që të rrinin si ju në tokë. Por meqë në tokë jeni vendosur ju, o njerëz, ju nuk mund ta përballonin një profet-melek. Është mëshirë dhe butësi nga Zoti juaj që ju dërgoi si profet një njeri, ashtu siç jeni ju, e jo melek. Ai ju dërgoi një njeri, që ju ta merrni me lehtësi dhe qartësi mesazhin e Zotit.

- **“Ai (Isai) është parashenjë e Kjametit...”** - Isai (a.s.) ishte shenjë që dëshmonte për vërtetësinë e ringjalljes. Kështu, Ai që është i plotfuqishëm për të krijuar një njeri me nënë dhe pa babë, Ai është i plotfuqishëm që t’i ringjallë të vdekurit nga varret e tyre. Gjithashtu, Isai (a.s.) do të zbrësë në tokë në fazën e fundit të kësaj bote, zbritje e cila do të jetë një nga shenjat e afrimit të Kijametit.

- **“...prandaj kurrsesi mos dyshoni në të (në Ditën e Kjametit), por pasoni rrugën time...”** - Kurrsesi mos dyshoni në vërtetësinë e Ditës së Ringjalljes, ditë kur çdokush ka për t’u shpërblyer sipas meritës e veprave. Dyshimi në këtë ditë është tregues i mosbesimit në Zotin. Besoni çdo

gjë që jeni urdhëruar të besoni dhe pasoni rrugën e Zotit, duke zbatuar urdhëresat dhe duke iu larguar ndalesave të Tij.

- **“...Kjo është rruga e drejtë!”** - Rruga e drejtë, ajo që të çon te Zoti Krenar dhe i Lartësuar, është besimi i plotë i gjithçkaje që Zoti ka urdhëruar të besohet dhe pasimi i rrugës së Profetit të Tij.

- **“Të mos ju pengojë Shejtani! Ai është armiku juaj i hapur.”** - Mos lejoni që Shejtani i mallkuar t’ju pengojë nga rruga e drejtë, duke bërë që të mos zbatoni atë që jeni urdhëruar ta zbatoni, apo të bëni atë që Zoti ju ka ndaluar ta bëni. Shejtani i mallkuar është armiku juaj i përbetuar, që lufton pa mëshirë për t’ju devijuar nga rruga e drejtë. Ai përpiqet me çdo mënyrë për t’ia arritur qëllimit të tij.

- **“Kur erdhi Isai me shenja të qarta, tha:..”** - Isai (a.s) u solli atyre fakte, shenja e mrekulli të shumta, që tregonin për vërtetësinë e tij si profet i Zotit, si dhe për vërtetësinë e mesazhit që ai solli. Ndër mrekullitë e mëdha që ai solli ishin ringjallja e të vdekurit, shërimi i të verbërve të lindur, shërimi i lebrozëve etj. shenja të mëdha. Kur ai solli këto mrekulli, u tha bijve të Israilit:

- **“Erdha te ju me urtësinë e madhe dhe që t’ju sqaroj një pjesë të çështjeve, për të cilat keni mospajtime.”** - Urtësia (*hikmeh*) është profetësia dhe dituria e plotë dhe e saktë mbi çështjet. Allahu i Madhëruar ia dhuroi këtë urtësi, që t’u sqaronte atyre të vërtetën rreth çështjeve për të cilat ata kishin mospajtime. Isai (a.s.) ishte për t’i dhënë përgjigje çdo çështjeje të paqartë dhe për t’i udhëzuar njerëzit në të drejtën, duke i larguar kështu nga padrejtësitë dhe gabimet. Isai (a.s) erdhi si plotësues i Sheriatit të Musait (a.s) dhe i dispozitave të Teuratit. Ai ligjëroi gjithashtu disa lehtësime, të cilat duhet të sillnin mirënjohje ndaj Allahut, si edhe bindje e nënshtrim ndaj Tij.

- **“Kijeni frikë Allahun dhe bindmuni mua! Allahu është Zoti im dhe Zoti juaj, prandaj vetëm Atë adhurojeni! Kjo është**

rruga e drejtë!” - Adhurojeni Allahun si Një të vetëm dhe të pashoq, plotësoni urdhëresat e Tij, largojuni ndalesave të Tij, ruajini kufijtë e vendosura nga Ai. Më besoni mua dhe mesazhin që sjell nga Zoti dhe bindjuni porosive të mia. Ky është, së pari, një pohim i qartë i *rububije-s* së Allahut të Madhëruar, pra, pohim i faktit që Ai është Krijuesi, Furnizuesi, Kujdestari, Rregulluesi i çdo çështjeje të krijesave, i Përhershmi, Zotëruesi, Sunduesi. Ai ka kujdes të plotë për krijesat, duke u dhuruar mirësi të panumërta, të jashtme dhe të brendshme. Pas *rububije-s* së Allahut, ai pohon edhe meritën e Allahut për t’u adhuruar si Një i vetëm e i pashoq. Veç kësaj, ai deklaroi se ishte thjesht një krijesë, një rob, një adhurues i Zotit, ashtu si çdo krijesë tjetër, ndryshe nga ajo që sot pretendojnë të krishterët, se ai është biri i Zotit ose pjesë e Trinisë. Isai (a.s) i deklaroi të gjitha këto, dhe në fund tha: “Kjo është rruga e drejtë”, rruga që të çon tek Allahu dhe që mundëson hyrjen në Xhenetin e Tij. Domethënë, njësimi i Zotit në çdo aspekt, pra, në *rububije* dhe *uluhije*, dhe nënshtrimi ndaj Tij, si një adhurues i sinqertë në zbatim të porosive dhe ligjit të Zotit, është rruga e shpëtimit, ashtu sikurse ka qenë gjithmonë. Ai që i zbaton të gjitha këto ka premtimin për Xhenet, ndërsa ai që i shpërfill ka për të humbur.

- **“Por palët u përçanë mes tyre.”** – Edhe pasi Isai (a.s.) solli këto argumente, grupacionet u përçanë mes tyre. Secili grup kishte nga një ide të gabuar për Isain, duke hedhur poshtë kështu mesazhin e vetë Isait (a.s.). Përjashtim bënë vetëm besimtarët e sinqertë të udhëzuar nga Zoti, të cilët e besuan Isain si profet të zgjedhur dhe pranuan gjithçka që ai solli prej Zotit të tij. Ata e besuan ashtu sikurse ai ishte në të vërtetë, si rob e adhurues i Zotit dhe si profet i Tij.

- **“Mjerë keqbërësit për dënimin e Ditës së Dhembshme!”** - Mjerë zullumqarët, për dënimin dhe dëshpërimin e madh që do të

përjetojnë atë ditë të dhimbshme dhe të vështirë.

Ajetet 66 – 78

66. A mos presin gjë tjetër ata, përveçse t'u vijë Ora befas dhe pa e ndier?!

67. Atë ditë, edhe miqtë e ngushtë do të jenë armiq të njëri-tjetrit, përveç të devotshmëve.

68. (Allahu do tu thotë): “O adhuruesit e Mi, sot nuk ka pse të frikësoheni e as pse të brengoseni!”

69. Atyre që besuan shpalljet Tona dhe ishin muslimanë (të nënshtruar ndaj Zotit) do t'u thuhet:

70. "Hyni në Xhenet, ju dhe bashkëshortet tuaja, për tu gëzuar!"

71. Aty do t'u shërbejnë me enë e kupa të arta. Aty ka çdo gjë që shpirti e dëshiron dhe syri e pëlqen. Aty do të jeni të përjetshëm.

72. Ky është Xheneti që ju dhurua për veprat që keni bërë.

73. Aty keni plot fruta, nga të cilat do të hani.”

74. Kriminelët do të jenë në ndëshkimin e Xhehenemit përjetësisht.

75. Për ta nuk do të ketë asnjë lehtësim. Të pashpresë do të mbeten në të (xhehenem) përgjithmonë!

76. Ne nuk u bëmë asnjë padrejtësi atyre, por ishin ata që bënë padrejtësi (kundër vetes).

77. Ata do të thërrasin: “O Malik! Le të na e marrë shpirtin Zoti yt!”. Ai u thotë: “Aty do të jeni përgjithmonë.

78. Ne jua sollëm të vërtetën, por shumica juaj treguan urrejtje ndaj saj.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“A mos presin gjë tjetër ata, përveçse t'u vijë Ora befas dhe pa e ndier?!”** – Kuptimi: Çfarë presin mohuesit e profetëve dhe të shpalljeve të Zotit? Vallë, mos presin t'i zërë Kijameti befas, pa e ndier? Por kur të vijë ajo ditë, mos pyet për tmerrin që i pret mjeranët, të cilët e mohojnë vërtetësinë e saj.

- **“Atë ditë, edhe miqtë e ngushtë do të jenë armiq të njëri-tjetrit,...”** - Atë ditë,

edhe ata që në jetën e kësaj bote mbahen për miq dhe aleatë të ngushtë, të cilët i bashkon kufri, gjynahet dhe mohimi i shpalljeve të Zotit, do të jenë armiq të njëri-tjetrit. Dashuria dhe miqësia do të shndërrohet në urrejtje e armiçësi, sepse lidhja e tyre në dynja nuk është për hir të Allahut. Në fakt, kështu do të përfundojë çdo dashuri dhe lidhje jo për hir të Allahut. Allahu i Madhëruar përjashtoi nga ky gjykim një kategori të zgjedhurish, duke thënë:

- **“...përveç të devotshmëve.”** – Përveç atyre që ruhen nga *shirk*-u dhe padrejtësitë, sepse dashuria dhe lidhja mes tyre do të vazhdojë e pakëputur. Miqësia e tyre do të jetë e përjetshme, sepse i Përjetshëm është Ai për hir të të Cilit ata janë dashur. Pastaj i Madhëruari tregon shpërblimin e të devotshmëve. Ditën e Kijametit, Ai do t'u flasë me dashuri e do t'u thotë:

- **“(Allahu do tu thotë): “O adhuruesit e Mi, sot nuk ka pse të frikësoheni e as pse të brengoseni!”** - Kuptimi: Nuk do t'ju shqetësojë frika për përfundimin që ju pret në të ardhmen dhe as brenga për gjërat që kanë kaluar. Nëse nuk ju godet e keqja, kjo tregon se ju pret vetëm e mira. Lumturia është përfundimi juaj, ashtu sikurse e shpresonit, madje edhe më mirë se aq.

- **“Atyre që besuan shpalljet Tona dhe ishin muslimanë (të nënshtruar ndaj Zotit) do t'u thuhet:”** - Allahu i Madhëruar i përshkruan ata me dy cilësi:

1. Ata e kanë besuar Shpalljen hyjnore. Kjo do të thotë që ata fillimisht e kanë pranuar si të vërtetë dhe të saktë Shpalljen e Zotit, por jo vetëm kaq. Ata e kanë ditur mirë kuptimin e Shpalljes dhe e kanë zbatuar atë. Vetëm kështu mund të quhet se e kanë besuar Shpalljen e Zotit.

2. Ata janë treguar të përlulur dhe të përkushtuar ndaj Zotit, në çdo aspekt, si me fjalë e vepra, ashtu edhe me ndjenjat e zemrës. Këtyre fatlumëve do t'u thuhet:

- **“Hyni në Xhenet, ju dhe bashkëshortet tuaja, për tu gëzuar!”** - Hyni në vendin e kënaqësisë, prehjes dhe lumturisë së

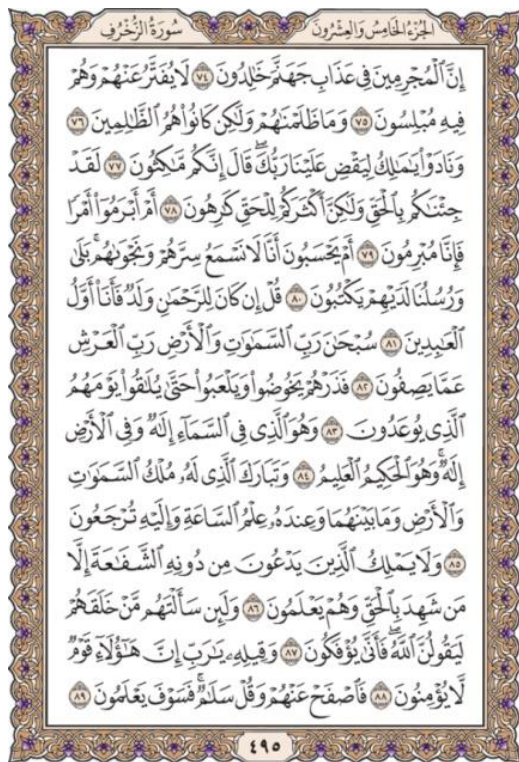
përjetshme, bashkë me *ezuaxhukum*. Fjala ‘*ezuaxhukum*’ ka kuptimin ‘bashkëshortët’, por edhe kuptimin tjetër: “të njëjtë me ju” pra, që bëjnë punë të mira si ju, qofshin ato gratë, fëmijët, miqtë, shokët, të afërmit tuaj etj. Të gjithë do të kënaqen në Xhenet me mirësitë e tij. Zoti do t’u dhurojë mirësi, kënaqësi, gëzim e lumturi, që nuk mund të përshkruhen me fjalë.

- **“Aty do t’u shërbejnë me enë e kupa të arta.”** - Mes tyre do të vërtiten shërbëtorët, djelmosha të përjetshëm, që servirin plot hijeshi ushqimet me enë të bukura prej floriri e argjendi. Edhe pijet do t’u shërbehen me gota të mrekullueshme, që janë prej argjendi dhe të tejdukshme.

- **“Aty ka çdo gjë që shpirti e dëshiron dhe syri e pëlqen.”** - Në Xhenet, banorët do të kenë gjithçka që ua pëlqen shpirti dhe syri. Ky ajet është gjithëpërfshirës në kuptimin e tij. Këto fjalë përfshijnë në përshkrimin e tyre çdo mirësi e gëzim që të kënaq syrin dhe shpirtin. Kështu, besimtarët do të gjejnë në Xhenet çdo gjë që dëshiron shpirti e trupi i tyre, qofshin ato ushqime, pije, veshje apo marrëdhënie. Sytë e tyre do të kënaqen me pamjet e mrekullueshme të Xhenetit, si me bimësinë e dendur, me ndërtesat madhështore dhe me gjithçka rreth e rrotull. Të gjitha ato janë për ta dhe atje do të jenë përjetësisht. Çdo gjë në Xhenet është e përkryer në gradën më të lartë të bukurisë dhe hijeshisë, sikurse thotë i Madhëruari: “Ata do të kenë atje fruta dhe gjithçka që dëshirojnë.” Atyre u thuhet edhe diçka tjetër, që ua shton edhe më tepër kënaqësinë dhe lumturinë:

- **“Aty do të jeni të përjetshëm.”** - Kjo e vulos lumturinë e banorëve të Xhenetit. Përjetësia në të do të thotë që të gjitha këto mirësi do të jenë të pandërprera, madje në rritje të vazhdueshme.

- **“Ky është Xheneti që ju dhurua për veprat që keni bërë.”** – Kuptimi: Allahu i Madhëruar jua la këto kopshte kaq të bukura për hir të punëve të mira që keni bërë. Ju u bindët dhe bëtë vepra të mira me sinqeritet, në shenjë madhërimi, dashurie e

nënshtrimi ndaj Allahut, prandaj Ai e bëri Xhenetin si shpërblim për ju, duke ju përfshirë në mëshirën e Tij.

- **“Aty keni plot fruta, nga të cilat do të hani.”** - Në një ajet tjetër, Allahu i Madhëruar thotë: “Prej çdo frute do të ketë nga dy lloje.” [Rahman 52]. Pra, banorët e Xhenetit do të mund t’i hanë të gjitha ato fruta të shijshme dhe të këndshme. Pas përshkimit të mirësive në Xhenet, Allahu i Madhëruar tregon për ndëshkimin në Xhehenem:

- **“Kriminelët do të jenë në ndëshkimin e Xhehenemit përjetësisht...”** – Kriminelët, domethënë ata që kanë kaluar kufijtë e Zotit duke bërë gjynahe, padrejtësi dhe duke mohuar të vërtetën e sjellë nga Zoti nëpërmjet profetëve, do të jenë të zhytur në zjarrin e Xhehenemit, i cili do t’i përfshijë nga çdo anë. Atje do të jenë përgjithmonë dhe kurrë nuk kanë për të shpëtuar prej tij.

- **“Për ta nuk do të ketë asnjë lehtësim. Të pashpresë do të mbeten në të (xhehenem) përgjithmonë! Ne nuk u bëmë asnjë padrejtësi atyre, por ishin ata**

që bënin padrejtësi (*kundër vetes*).” - Atyre nuk do t’u ndërpritet apo t’u lehtësohet ndonjëherë ndëshkimi, në asnjë çast. Ata do të vuajnë dhe njëkohësisht do të jenë të pashpresë. Ata nuk do të shpresojnë se do të arrijnë ndonjë të mirë apo se do të shpëtojnë ndonjëherë nga ndëshkimi. Sikurse thuhet në ajete të tjera, ata do t’i luten Zotit duke thënë: “O Zoti ynë! Na nxirr prej këtu! E, nëse gabojmë përsëri, atëherë, vërtet jemi të padrejtë.” Ai do t’u thotë: “Heshtni aty e mos më flisni! Disa prej robve të Mi thanë: “O Zoti ynë, ne besojmë. Prandaj na fal dhe na mëshiro, sepse Ti je më i miri i mëshiruesve!” Por ju i tallët ata, saqë ajo tallje ju bëri të harronit Mesazhin Tim. Ju qeshnit me ta.” [Mu’minun 107 – 110]. Ky ndëshkim i madh u jepet për shkak të punëve që kanë bërë, duke dëmtuar vetveten. Allahu i Madhëruar nuk i bën padrejtësi askujt; Ai nuk ndëshkon asnjë pa gjynah e pa faj.

- **“Ata do të thërrasin: “O Malik! Le të na e marrë shpirtin Zoti yt!”**” - Duke pandehur se mund të ketë ndonjë lloj shpëtimi për ta, ata, që nga brendësia e Zjarrit, do të bërtasin duke iu lutur rojes së Xhehenemit: “O Malik, le të na japë fund Zoti yt! Le të na vdesë, që të shpëtojmë një herë e mirë, sepse po vuajmë shumë. Ne nuk mund ta përballojmë këtë ndëshkim!” Por kur ata të kërkojnë që të vdesin dhe të shkatërrohen përfundimisht, Maliku u përgjigjet:

- **“Ai u thotë: “Aty do të jeni përgjithmonë.”** - Kuptimi: Aty do të qëndroni dhe kurrë nuk keni për të dalë prej andej! Pra, jo vetëm që nuk do të marrin atë përgjigje që presin, por do t’u jepet krejt e kundërta e saj. Kjo thjesht ua shton më tepër vuajtjen dhe dëshpërimin. Veç kësaj, dhimbja iu shtohet përsëri kur t’u thuhet disa fjalë qortuese:

- **“Ne jua sollëm të vërtetën,”** - Juve ju ofrua e vërteta, e cila ishte e mjaftueshme dhe mjaft bindëse që ju të nënshtroheshit dhe të jetonit sipas saj, por nuk e bëtë një gjë të tillë. Nëse do të kishit pranuar ftesën

bujare të Allahut, do të fitonit të gjitha të mirat dhe do të shpëtonit nga të gjitha të këqijat, duke u lumturuar përjetësisht.

- **“...por shumica juaj treguan urrejtje ndaj saj.”** - Por ju e urreyet të vërtetën dhe parapëlqyet të ndiqnit dëshirat tuaja, prandaj e zgjodhët vetë vuajtjen dhe dëshpërimin, pas të cilit nuk do të gjeni më lumturinë.

Ajetet 79 – 80

79. A mos po ngrenë ndonjë kurth ata?! Por edhe Ne ngremë kurthe.

80. A mendojnë ata se Ne nuk ua dëgjojmë të fshehtat dhe bisedat mes tyre? Po, i dëgjojmë, ndërsa të dërguarit Tanë, që janë pranë tyre, i mbajnë shënim ato.

Shpjegimi i ajeteve

- **“A mos po ngrenë ndonjë kurth ata?! Por edhe Ne ngremë kurthe.”** – Vallë, kundërshtarët e të vërtetës dhe të profetëve thurin plane për të luftuar dhe hedhur poshtë të vërtetën? A mos ngrenë kurthe për të dëmtuar përcjellësit e të vërtetës, për të ndaluar përhapjen e saj dhe për të përhapur të kotën, e cila është e bukur në sytë e tyre? Le ta dinë, atëherë, se edhe Allahu ka planifikuar me urtësi çdo çështje. Por planifikimi i Allahut qëndron mbi të gjitha planet dhe intrigat e tyre. Ai i shkatërron të gjitha kurthet e tyre, duke forcuar të vërtetën dhe duke e zhdukur të kotën, sikurse thuhet në ajetin tjetër: “Ne e godasim të pavërtetën me të vërtetën, e cila triumfon mbi të dhe e zhduk fare. Mjerë ju për ato që trilloni!” [Enbija 18].

- **“A mendojnë ata se Ne nuk ua dëgjojmë të fshehtat dhe bisedat mes tyre?”** - Me paditurinë dhe padrejtësinë që i karakterizon, ata mendojnë se Allahu nuk i di dhe nuk i dëgjon gjërat që i mbajnë fshehur në zemrat e tyre ose që i bisedojnë fshehtas mes njëri-tjetrit. Për këtë arsye, ata mendojnë se nuk do të merren në përgjegjësi dhe nuk do të ndëshkohen për gjërat që i thonë dhe i bëjnë fshehtas. Por Allahu i Madhëruar ua kthen përgjigjen, kur thotë:

- **“Po, i dëgjojmë, ndërsa të dërguarit Tanë, që janë pranë tyre, i mbajnë shënim ato.”** - Allahu i di imtësisht të fshehtat e tyre dhe bisedat sekrete që zhvillojnë me njëri-tjetrin. Ndërsa melekët e Allahut, të cilët Ai i ka ngarkuar për regjistrimin e veprave të tyre, shkruajnë me përpikmëri çdo fjalë e veprim të robve. Ato mbahen shënim e ruhen të pandryshuara deri kur të dalin para Zotit, Ditën e Gjykimit. Atë ditë, ata do të gjejnë gjithçka që kanë bërë në dynja, për të cilat do të japin llogari. Allahu i Madhëruar nuk i bën padrejtësi askujt.

Ajetet 81 – 83

81. Thuaju (o Muhammed): “Sikur i Gjithmëshirshmi të kishte fëmijë, unë do të isha i pari adhurues i tij.”

82. I Lartësuar dhe larg të metave është Zoti i qiejve e i Tokës, Zoti i Fronit, nga ajo që ata i përshkruajnë.

83. Lëri ata të zhyten më thellë (në padrejtësitë e tyre) dhe të argëtohen, derisa të arrijnë ditën (e dënimit) që u është kërcënuar.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Thuaju (o Muhammed): “Sikur i Gjithmëshirshmi të kishte fëmijë, unë do të isha i pari adhurues i tij.”** – Kuptimi: O i Dërguari besnik! Ata shpifin se Zoti ka fëmijë, ata shpifin për Atë që është Një, i Vetëm, i Pashoq dhe i Pakrahasueshëm, për Atë që çdokush i drejtohet për nevojat e veta, për Atë që është i Plotë, Jonevojtar e Absolut në çdo drejtim. Atij nuk i takon që të ketë grua e as fëmijë. Askush nuk mund të jetë i barabartë apo i njëjtë me Allahun dhe as mund t'i afrohet madhërisë së Tij. Thuaju këtyre mjeranëve: “Nëse vërtetë Zoti do të kishte fëmijë, unë do të isha i pari adhurues i këtij fëmije, sepse ai do të ishte pjesë e të atit. Nëse kjo do të ishte e vërtetë dhe diçka e dashur për Zotin, unë do ta zbatoja me korrektësi, sepse unë jam i pari zbatues i asaj që Zoti e dëshiron dhe e do. Por çështja nuk është kështu, prandaj unë jam i pari që e mohoj një paturpësi të tillë!” Kjo teori e stisur nga injorantët është diçka

e papranueshme për profetët e Zotit. Ata janë njerëzit më të përkushtuar në bindjen dhe adhurimin e Zotit, si dhe në zbatimin e urdhrave dhe veprave të dashura për Të. Po ashtu, ata janë njerëzit më të kujdesshëm për t'u larguar nga çdo gjë e keqe dhe për të qortuar njerëzit nga ato. Nëse Mëshiruesi vërtet do të kishte bir, Muhamedi (a.s.) do të ishte i pari adhurues i tij dhe nuk do të ishin idhujtarët ata që do të mund t'ia kalonin atij në këtë çështje. Por duke qenë se Profeti nuk e bëri këtë gjë, pra, nuk e pranoi se Zoti ka fëmijë, atëherë kjo është diçka jo e vërtetë. Ka mundësi që ajeti të kuptohet edhe në një mënyrë tjetër: “Nëse Mëshiruesi do të kishte fëmijë, atëherë unë do të isha përsëri i pari që do të adhuroja Mëshiruesin. Mënyra kryesore e shprehjes së adhurimit për Allahun është që të pohoj për Të gjithçka që Ai ka pohuar për Vetën e Vet dhe të mohoj çdo gjë që Ai e ka mohuar për Vetën e Vet, kur flitet për cilësitë, emrat dhe atributet e Tij.” Në këtë rast, pranimi i fëmijës për Zotin do të ishte një prej adhurimeve të shprehura thjesht me fjalë dhe me zemër. Përfundimisht, pretendimet e idhujtarëve janë të gabuara dhe të papranueshme, qoftë nga ana logjike, qoftë nga ana e fakteve hyjnore.

- **“I Lartësuar dhe larg të metave është Zoti i qiejve e i Tokës, Zoti i Fronit, nga ajo që ata i përshkruajnë.”** - Allahu i Madhëruar është i pastër dhe shumë lart pasjes së të barabartëve apo të njëjtëve me Të, shumë lart pasjes së ndihmuesve e aleatëve, shumë lart pasjes së fëmijëve e çdo lloj përshkrimi të ngjashëm që i kanë bërë idhujtarët.

- **“Lëri ata të zhyten më thellë (në padrejtësitë e tyre) dhe të argëtohen,...”** - Lëri ata të zhyten në të kotën dhe të luajnë me gjëra të paqena e të pavërteta. Njohuritë e tyre janë të dëmshme dhe aspak të dobishme. Ata merren me dituri të dëmshme, nëpërmjet së cilës synojnë të përmbysin të vërtetën, që profetët sollën. Ndërsa veprat e adhurimit e tyre janë me të vërtetë mendjelehtësira. Ato janë vepra

nëpërmjet të cilave shpirti nuk mund të pastrohet dhe vepra që nuk prodhojnë dituri e mirësi. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar i paralajmëron për atë që i pret në Ditën e Gjykimit:

- **“...derisa të arrijnë ditën (e dënimit) që u është kërcënuar.”** - Atë ditë do të shohin realisht se çfarë kanë arritur me gjynahet dhe padrejtësitë e tyre. Atë ditë do të vuajnë ndëshkimin dhe dëshpërimin e pafund.

Ajetet 84 – 89

84. Ai është i vetmi Zot (që e meriton të adhurohet) në qiell dhe i vetmi Zot (që e meriton të adhurohet) në Tokë. Ai është i Urti e i Gjithëdituri.

85. I Lartësuar qoftë Ai, në dorën e të Cilit është sundimi i qiejve e i Tokës dhe i çfarë gjendet ndërmjet tyre! Vetëm Ai e di çastin e Kijametit dhe tek Ai do të ktheheni.

86. Ata të cilëve u luteni në vend të Allahut nuk kanë në dorë ndonjë mundësi për ndërmjetësim (tek Zoti), përveçse për ata (besimdrejtë) që dëshmuuan të vërtetën dhe ishin të ditur (rreth saj).

87. Nëse ti i pyet se kush i krijoi, ata, me siguri, do të thonë: “Allahu.” Përse, atëherë, i kthejnë shpinën Atij?

88. Ai (Muhamedi) tha: “O Zoti im! Vërtet, këta janë njerëz që nuk besojnë.”

89. Largohu prej tyre dhe thuaj: “Selam!” Ata do ta kuptojnë më vonë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ai është i vetmi Zot (që e meriton të adhurohet) në qiell dhe i vetmi Zot (që e meriton të adhurohet) në Tokë.”** - Allahu i Madhëruar na tregon se Ai është Një dhe i Vetëm në meritën e adhurimit, në qiej dhe në Tokë. Të gjithë banorët e qiellit dhe besimtarët në Tokë e adhurojnë Atë, e madhërojnë, i nënshtrohen lartësisë së Tij, tregojnë dobësinë, varfërinë dhe nevojën e tyre të plotë ndaj pushtetit, bujarisë dhe mëshirës së të Plotit e Absolutit. Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: “Atë e madhërojnë (*me tesbih*) shtatë qiejt, Toka dhe gjithçka në to. Nuk ka gjë që nuk e

madhëron Atë (*me tesbih*), duke e lavdëruar, por ju nuk e kuptoni madhërimin (*tesbihun*) e tyre. Ai është i Butë dhe Falës i madh.” [Isra 44]. Ose: “Gjithçka në qiej e në Tokë i bën sexhde vetëm Allahu, me hir a me pahir, e po kështu edhe hijet e tyre në mëngjes e mbrëmje.” [Ra’d 15]. Allahu i Lartësuar është Zoti i vetëm me meritë, të Cilit duhet t’i përkushtohen adhurimet, në shenjë dashurie, madhërimi e nënshttrimi ndaj Tij. Atij i përulen të gjitha krijesat: ose me dëshirë dhe vullnet, ose të detyruara. Në një ajet të ngjashëm thuhet: “Ai është Allahu (*i vetmi i adhuruar*) në qiej dhe në Tokë. Ai i di të gjitha fshehtësitë tuaja dhe ato që i shfaqni haptazi; Ai di gjithçka që ju veproni.” [En’am 3]. Adhurimi dhe dashuria për Të kanë mbushur qiejt dhe Tokën, ndërsa Ai është sipër Fronit të Tij, i veçuar nga krijesat e Tij, i Vetëm në madhështinë e Tij, i Vetmi, i Lartësuar, i Lavdishmi dhe i Ploti në çdo aspekt.

- **“Ai është i Urti e i Gjithëdituri.”** - Allahu është *El Hakim*, Ai që përsosi me urtësinë e Tij gjithçka që krijoi dhe çdo ligj që përcaktoi. Krijimi i Tij, ligjet për krijesat e Tij dhe shpërblimi që premtoi për ta, janë bërë të gjitha me urtësi të padiskutueshme. Allahu është, gjithashtu, *El Alim* – i Ditur për gjithçka. Ai di në imtësi dhe thellësisht çdo të fshehtë dhe jo të fshehtë. Atij nuk mund t’i fshihet gjë, as sa grima më e vogël, në botën qiellore dhe atë tokësore.

- **“I Lartësuar qoftë Ai, në dorën e të Cilit është sundimi i qiejve e i Tokës dhe i çfarë gjendet ndërmjet tyre!”** - U madhëroftë dhe u lartësoftë Allahu, u shtofshin begatitë dhe mirësitë e Tij, u lavdëroftë për cilësitë e Tij, për pushtetin e Tij dhe mbretërimin e Tij! Jo më kot sundimi i Tij gjithëpërfshirës mbi qiejt, Tokën e gjithçka mes tyre përmendet bashkë me faktin se Allahu është i Ditur për gjithçka. Madje, Allahu i Madhëruar është i vetmi që ka dituri mbi shumë çështje, për të cilat nuk di askush tjetër, qofshin profetë apo melekë, si për shembull:

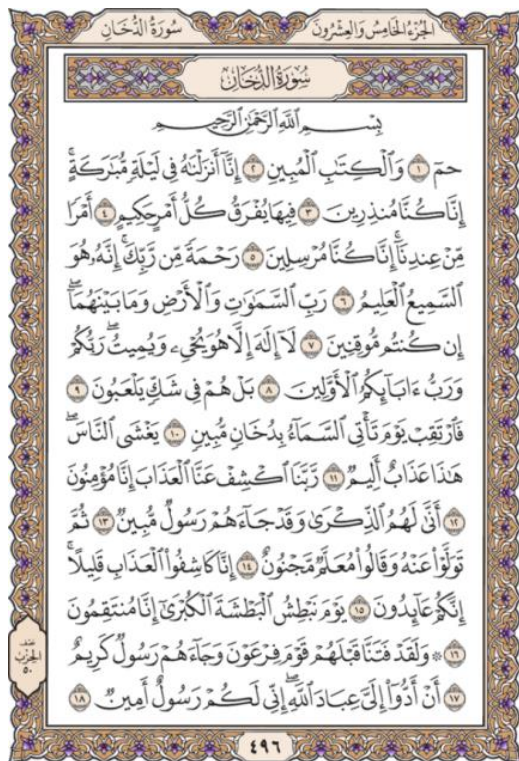
- **“Vetëm Ai e di çastin e Kijametit...”** - Dituria për çastin e Kijametit i takon vetëm Zotit. Askush tjetër nuk e di se kur do të ndodhë Kijameti. Tregues i mbretërimit dhe i pushtetit të Tij absolut është edhe fakti se Ai është Sunduesi i dynjasë dhe ahiretit, prandaj thuhet më pas:

- **“...dhe tek Ai do të ktheheni.”** - Kur të ktheheni tek Ai, në ahiret, Ai do të japë gjykimin e Tij të drejtë për veprat tuaja. Tregues i pushtetit dhe i sundimit të plotë të Allahut është edhe fakti se askush tjetër nuk ka në dorë ndonjë çështje të caktuar, madje edhe për të ndërmjetësuar tek Ai nevojitet patjetër leja e Tij, të cilën Allahu ia jep atij që Ai dëshiron. I Plotpushtetshmi dhe Sunduesi i vetëm i dynjasë dhe i ahiretit thotë:

- **“Ata të cilëve u luteni në vend të Allahut nuk kanë në dorë ndonjë mundësi për ndërmjetësim (tek Zoti),...”** - Të gjithë ata që janë adhuruar në dynja, qofshin profetë, melekë etj., nuk do të kenë asnjë mundësi tek Allahu i Madhëruar pa lejen e Tij. Edhe ata që do të lejohen, do të mund të ndërmjetësojnë vetëm për ata me të cilët Zoti është i kënaqur. I Madhëruari thotë:

- **“...përveçse për ata (besimdrejtë) që dëshmuan të vërtetën dhe ishin të ditur (rreth saj).”** - Përveç atyre që dëshmojnë të vërtetën, duke e pranuar me zemër, duke qenë të qartë dhe të ditur për atë të vërtetë. Kjo është dëshmia për njëshmërinë e Allahut të Madhëruar në çdo aspekt, për vërtetësinë e të dërguarve si profetë të Zotit dhe të shpalljeve hyjnore. Ajo është dëshmia për vërtetësinë e themeleve e fesë dhe të degëzimeve të saj. Vetëm për këta do të vlejë ndërmjetësimi i profetëve, i melekëve dhe i të tjerëve që do t'u jepet leja. Këta do të jenë të shpëtuarit nga ndëshkimi i Allahut të Lartësuar. Pastaj Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Nëse ti i pyet se kush i krijoi, ata, me siguri, do të thonë: “Allahu.””** - Po t'i pyesje idhujtarët se kush është Krijuesi, Sunduesi, Furnizuesi dhe Kujdestari i

krijesave, ata do të dëshmonin se Ai është vetëm Allahu.

- **“Përse, atëherë, i kthejnë shpinën Atij?”** – Kuptimi: Kur ata dëshmojnë se është vetëm Allahu Krijuesi, Sunduesi, Furnizuesi dhe Kujdestari i krijesave, atëherë si është e mundur që adhurimet, dashurinë dhe përluljen ia përkushtojnë dikujt tjetër veç Tij?! Nëse pranojnë teuhidin në rububije, ata duhet që të pranojnë edhe njëshmërinë e Allahut në meritën e adhurimit. Ky argument konsiderohet si nga më të fuqishmit në hedhjen poshtë të idhujtarisë.

- **“Ai (Muhamedi) tha: “O Zoti im! Vërtet, këta janë njerëz që nuk besojnë.”**” - Ky ajet ka lidhje me fjalinë e mësipërme: “Vetëm Ai e di çastin e Kijametit.” Domethënë, vetëm Ai ka dijeni për Kijametin, ashtu si edhe për fjalët e Profetit (a.s), kur tha: “Këta janë njerëz që nuk besojnë”. Pra, Allahu i Madhëruar e ka dëgjuar edhe ankesën e Profetit, që flet me shqetësim për refuzimin e popullit të tij. Allahu ka dijeni të plotë për gjendjen e tyre dhe është i Plotfuqishëm që t’ua

përshejtojë ndëshkimin, por Ai tregohet *Halim* - i Butë e Tolerues, që nuk nxitohet të ndëshkojë, por afatizon, që robtë të mund të pendohen dhe të kthehen në udhën e drejtë.

- “**Largohu prej tyre dhe thuaj: “Selam!”**” – Domethënë, ji tolerant dhe falës ndaj tyre, kundrejt mundimeve që të shkaktojnë me fjalët, sjelljet dhe veprimet e tyre. Kundërpërgjigjja jote ndaj tyre të jetë veçse me selam, ashtu siç dinë të sillen të mençurit me të paditurit. Vepro ashtu siç dinë të reagojnë adhuruesit e Rahmanit, siç thuhet në një ajet tjetër: “Adhuruesit e të Gjithmëshirshmit janë ata që ecin nëpër Tokë të qetë, e kur injorantët u drejtohen atyre me fjalë (*fyese*), ata thonë: “Paqe (selâm)!”” [Furkan 63]. Dhe, me të vërtetë, Profeti (a.s.) e zbotoi porosinë e Zotit të tij. Ai u tregua tolerant, falës dhe i mëshirshëm, me gjithë mundimet e gjata dhe të dhimbshme që i shkaktoi populli i tij. Ai iu kundërpërgjigj këtij trajtimi të ashpër veçse me fjalët më të bukura dhe më të zgjedhura. Paqja dhe bekimet e Zotit qofshin mbi Profetin (a.s.), mbi njeriun me moralin më të lartë, mbi atë që Zoti e dalloi me dhunti të veçanta, me të cilat ai i tejkaloj gradat e banorëve të qiellit dhe të Tokës, madje duke qëndruar më lart se yjet.

- “**Ata do ta kuptojnë më vonë.**” – Më vonë do ta mësojnë përfundimin e gjynaheve dhe ndëshkimin për krimet e tyre.

Surja 44: El Duhan (mekase) 59 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 - 16

1. **Ha, Mim.**
2. **Betohem në Librin e qartë.**
3. **Ne e zbritëm atë në një Natë të bekuar. Ne gjithmonë kemi paralajmëruar (popujt).**
4. **Atë Natë vendoset në mënyrë të prerë çdo çështje e urtë,**
5. **Me urdhër nga ana Jonë. Ne kemi dërguar gjithmonë profetë.**

6. Kjo është mëshirë nga Zoti yt. Ai është Gjithdëgjuesi, i Gjithëdituri.

7. Ai është Zoti i qiejve, i Tokës dhe i gjithçkaje që gjendet mes tyre, nëse jeni të bindur.

8. Nuk ka zot tjetër (që meriton të adhurohet) përveç Tij. Ai jep jetën dhe sjell vdekjen. Ai është Zoti juaj dhe Zoti i etërve tuaj të lashtë.

9. Kurse ata dyshojnë e luajnë (me të vërtetën).

10. Qëndro në pritje të ditës kur qielli të lëshojë një tym të qartë.

11. Ai do t’i mbulojë njerëzit e ky do të jetë një ndëshkim i dhembshëm.

12. “Zoti ynë! Largoje dënimin prej nesh! Ne tashmë jemi besimtarë.”

13. E si mund të përfitojnë më ata nga këshillat, kur atyre u erdhi Profeti me mesazh të qartë,

14. Ndërsa ata i kthyen shpinën atij, duke thënë: “Ai është një i mësuar i çmendur.”

15. Ne do t’jua largojmë dënimin për pak kohë, por ju do t’i ktheheni përsëri të kotës.

16. Ditën kur të godasë Dënimi i madh, Ne do të ndëshkojmë (mohuesit)!

Shpjegimi i ajeteve

- “*Ha, Mim.* Betohem në Librin e qartë. Ne e zbritëm atë në një Natë të bekuar. Ne gjithmonë kemi paralajmëruar (popujt).” - Ky është një betim në Kur'anin madhështor për të pohuar vërtetësinë po të Kur'anit. I Madhëruari betohet në këtë libër, i cili është sqaruesi i gjithçkaje që ka nevojë për t’u sqaruar, dhe na tregon se ai u shpall në një natë të bekuar, me plot mirësi të mëdha. Ajo është Nata e Kadrit, e cila është më e mira e netëve dhe më e vlefshme se një mijë muaj. Kështu, i Madhëruari e shpalli më të mirin e librave të Tij në më të mirën e netëve dhe të ditëve, duke ia dhuruar më të mirin të krijesave, Muhamedit (a.s.), me gjuhën më të zgjedhur dhe të kulluar arabe. Ai e shpalli këtë Kur'anin që të paralajmëronte një popull të zhytur në padituri e mjerim, të humbur në dëshpërim,

që ata të ndriçoheshin nga drita e tij, të merrnin jetë nga udhëzimi i tij, të ndiqnin rrugën e qartësuar prej tij, dhe kështu të arrinin mirësitë e dynjasë dhe të ahiretit. Kur'ani u shpall që të jetë këshillues dhe paralajmërues, prandaj i Madhëruari thotë: “Vërtet, Ne gjithmonë kemi qenë paralajmërues!”

- **“Atë Natë vendoset në mënyrë të prerë çdo çështje e urtë, Me urdhër nga ana Jonë.”** - Gjatë Natës së Kadrit përcaktohet çdo çështje. Ky lloj përcaktimi që bëhet Natën e Kadrit është vetëm njëri ndër llojet e përcaktimeve që bëhen në kohë të ndryshme dhe të cilat janë të gjitha në përputhje me ato çfarë gjenden në *Leuhi Mahfudh*, ku Allahu i Madhëruar ka shkruar gjithçka rreth krijesave: kohën e jetës dhe vdekjes së tyre, furnizimin, punët që do të kryejnë, gjendjet nëpër të cilat do të kalojnë e çdo gjë tjetër. Një tjetër lloj përcaktimi është ai që bëhet kur njeriu është në barkun e nënës së vet. Në këtë moment, Zoti urdhëron melekët për të shkruar se çfarë do të ndodhë me robin në këtë dynja. Pasi del në këtë dynja, i Madhëruari ngarkon melekët besnikë, që të shkruajnë me saktësi çdo vepër të robit. Gjithashtu, në çdo Natë Kadri, i Madhëruari përcakton se çfarë do të ndodhë gjatë atij viti. Të gjitha këto lloje të përcaktimit nga Allahu i Madhëruar tregojnë për diturinë e Tij të plotë dhe absolute, për urtësinë e Tij gjithëpërfshirëse, për ruajtjen dhe përkujdesin që Ai tregon për krijesat e Tij. Të gjitha këto, përfshirë edhe përcaktimin vjetor që bëhet Natën e Kadrit, bëhet me urdhrin dhe urtësinë e Zotit, siç thotë Ai: “...me urdhër nga Vetë Ne”. Për qartësimin e porosive të Tij, Allahu i Madhëruar dërgoi profetë e shpall libra të shenjtë.

- **“Ne kemi dërguar gjithmonë profetë. Kjo është mëshirë nga Zoti yt.”** - Dërgimi i profetëve me mrekullira dhe libra, më i miri i të cilëve është Kur'ani, është tregues i mëshirës së Allahut, Zotit të botëve, mbi robtë e Tij. Mëshira më e madhe që Zoti i botëve ka treguar me robtë e Tij është

pikërisht sjellja e librave qiellorë dhe e profetëve. Çdo mirësi që njerëzit arrijnë në dynja dhe çdo mirësi që ka lidhje me ahiretin, e ka burimin te kjo mëshirë e dhuruar nga Zoti: nga librat dhe nga mësimet e profetëve.

- **“Ai është Gjithdëgjuesi, i Gjithëdituri.”** - Allahu i Madhëruar i dëgjon të gjitha zërat dhe i di të gjitha çështjet, të dukshmet e të padukshmet. Ai i di dhe i sheh të gjitha veprimet e njerëzve. Ai e di shumë mirë nevojën e domosdoshme që ata kanë për profetët dhe shpalljet e Tij. Allahu i Madhëruar i mëshiroi ata duke u dhënë udhëzimin e drejtë dhe profetët, të cilët ishin shembujt më të mirë të zbatimit të atij udhëzimi. Vetëm Allahut i takon mirënjohja dhe lavdia e plotë për këtë mirësi të madhe.

- **“Ai është Zoti i qiejve, i Tokës dhe i gjithçkaje që gjendet mes tyre, nëse jeni të bindur.”** - Allahu është Krijuesi, Sunduesi dhe Ai që përkujdeset për qiejt, Tokën e gjithçka mes tyre. Ai vepron në to ashtu sikurse dëshiron, me urtësinë dhe zotërimin e Tij të plotë. Kësisoj, nëse jeni të sigurt që Ai është Zoti i qiejve, i Tokës e i gjithçkaje mes tyre, atëherë duhet të pranoni edhe që Ai duhet të jetë i vetmi që duhet të adhurohet.

- **“Nuk ka zot tjetër (që meriton të adhurohet) përveç Tij. Ai jep jetën dhe sjell vdekjen. Ai është Zoti juaj dhe Zoti i etërve tuaj të lashtë.”** – Kuptimi: Nuk ka të adhuroar me të drejtë dhe meritë veç Tij. Ai dhe vetëm Ai jep jetë dhe e merr atë. Jeta dhe vdekja janë vetëm në dorën e Tij. Është Ai që do t'ju ringjallë pas vdekjes tuaj, për t'ju marrë në llogari dhe për t'ju shpërblyer për veprat tuaja. Nëse keni punuar mirë, do t'ju shpërblejë me të mira, e nëse keni punuar keq, Ai do t'ju japë atë që meritoni, me drejtësinë dhe urtësinë e Tij. Allahu është Zoti i të parëve dhe të fundit. Ai është përkujdesur për të parët dhe të fundit, duke u falur mirësi dhe duke i shpëtuar nga ligësitë. Në këto ajete, Allahu i Madhëruar ripohon faktin se Ai është i

vetmi Zot Krijues, Sundues, Mëshirues dhe Kujdestar i krijesave të Tij, prandaj duhet të jetë i vetmi i Adhruar, të Cilit krijesat duhet t'i binden e nënshtrohen, në shenjë dashurie të thellë dhe madhërimi për Të. Këto janë fakte që duhet të sjellin siguri të plotë dhe të largojnë çdo dyshim. Këto ajete duhet të shuajnë çdo mëdyshje e pasiguri rreth të vërtetës së Zotit dhe njëshmërisë së Tij në çdo aspekt. Por me gjithë këto sqarime, mohuesit e Zotit përsëri janë në dyshime dhe të shkujdesur, siç thotë i Gjithëdituri:

- **“Kurse ata dyshojnë e luajnë (me të vërtetën).”** - Ata sorollaten në dyshime e pasiguri. Ata as nuk mendojnë ndonjëherë për qëllimin e krijimit të tyre. Ata kanë humbur në argëtimet e kësaj dynjaje mashtruese.

- **“Qëndro në pritje të ditës kur qielli të lëshojë një tym të qartë. Ai do t'i mbulojë njerëzit e ky do të jetë një ndëshkim i dhembshëm. “Zoti ynë! Largoje dënimin prej nesh! Ne tashmë jemi besimtarë.”**” - Kuptimi: Prit ndëshkimin që do t'u vijë, sepse koha e tij është afruar. Një tym do t'i gllabërojë të gjithë ata, të cilëve do t'u thuhet: “Ky është një ndëshkim i dhembshëm”. Shpjeguesit e Kur'anit kanë mendime të ndryshme rreth kuptimit të këtij tymi të dukshëm, që do të vijë si ndëshkim. Disa thonë se flitet për tymin që do të përfshijë kriminelët Ditën e Gjykimit, atëherë kur zjarri i Xhehenemit do t'u afrohet atyre. Me këtë kuptim, Allahu i Madhëruar i kërcënon ata me këtë ndëshkim, që do të ndodhë Ditën e Gjykimit dhe, njëkohësisht, e urdhëron Profetin e Tij që të presë me durim këtë ditë të vështirë për mohuesit. Ky kuptim është në përputhje me stilin e Kur'anit, që vazhdimisht kërcënon mohuesit dhe na porosit që të bëjmë durim, derisa të vijë dita e ndëshkimit të tyre. Edhe ky ajet, nga njëra anë, kërcënon mohuesit me ndëshkimin e Ditës së Gjykimit, që ata të kthehen në rrugën e drejtë dhe, nga ana tjetër, qetëson Profetin (a.s) dhe besimtarët, duke i

porositur ata që të jenë të durueshëm, se ndëshkimi i të padrejtëve, që i luftojnë dhe u shkaktojnë mundime, do të ndodhë patjetër dhe drejtësia do të vihet në vend. Këtë mënyrë shpjegimi e përforcon edhe vazhdimi i këtij ajeti, që thotë:

- **“E si mund të përfitojnë më ata nga këshillat, kur atyre u erdhi Profeti me mesazh të qartë, Ndërsa ata i kthyen shpinën atij, duke thënë: “Ai është një i mësuar i çmendur.”**” - Pa dyshim që këto fjalë u thuhën mohuesve në Ditën e Gjykimit, kur ata kërkojnë të kthehen sërish në dynja, por koha e pendimit ka përfunduar me vdekjen e tyre. Kështu, i tërë konteksti lidhet me Ditën e Gjykimit dhe ndëshkimet që do të përjetohen atë ditë. Disa të tjerë janë të mendimit se këtu bëhet fjalë për atë që u ndodhi kurejshëve, kur ata refuzuan Muhamedin (a.s.) si profet të Zotit dhe fenë e sjellë prej tij. Për këtë shkak, ai (a.s.) u lut kundër tyre duke thënë: “O Allah! Më ndihmo kundër tyre, duke u dërguar vite vështirësie e thatësire, si vitet që dërgove në kohën e Jusufit (a.s.)!”. Pas kësaj, Allahu i Madhëruar i goditi kurejshët me uri të madhe dhe mjerim, derisa filluan të hanin ngordhësira dhe kocka kafshësh. Aq shumë vuajtën nga uria, saqë po u dukej sikur mes qiellit dhe tokës kishte tym, edhe pse, në të vërtetë, nuk kishte asgjë. Në këtë rast, fjala e Allahut të Madhëruar: “Qëndro dhe prit ditën kur qielli të lëshojë një tym të qartë...” nënkupton se kjo do të ndodhë në dukje për sytë e tyre, jo në të vërtetë. Gjendja e kurejshve vazhdoi e tillë, derisa i kërkuan Profetit të kishte mëshirë dhe ta luste Allahun e Madhëruar që ta largonte ndëshkimin nga ata. Profeti (a.s.) e luti Allahun e Madhëruar, i Cili e largoi urinë e mjerimin nga ata. Sipas këtij kuptimi, vjen edhe ajeti më pas:

- **“Ne do t'jua largojmë dënimin për pak kohë, por ju do t'i ktheheni përsëri të kotës.”** - Por këto fjalë janë, në të njëjtën kohë, edhe kërcënim për ata që vazhdojnë në mosbesimin e tyre me mendjemadhësi ndaj të vërtetës. Allahu i Madhëruar tregon,

gjithashtu, se shumë nga ata do të ktheheshin përsëri në mosbesim, në rrugën e humbjes. Dhe, vërtet, ashtu ndodhi. Megjithatë, Allahu i Madhëruar paralajmëron për një ndëshkim tjetër të madh:

- **“Ditën kur të godasë Dënimi i madh, Ne do të ndëshkojmë (mohuesit)!”** - Sipas disave, ky dënim i madh ishte lufta e Bedrit. Sidoqoftë, ky mendim nuk është aq i pranueshëm dhe i qartë.

Disa komentues të tjerë janë të mendimit se në ajet flitet për njërën nga shenjat e Kijametit. Në fazën e fundit të kësaj bote do të dalë një tym, që do t'i mbysë të gjithë njerëzit, përveç besimtarëve, të cilët do t'i shqetësojë veçse pak, sikurse ndodh me një tym të zakonshëm. Megjithatë, sipas një mendimi tjetër, në ajetin: “Qëndro dhe prit ditën kur qielli të lëshojë një tym të qartë...” bëhet fjalë për atë që do të ndodhë në Ditën e Gjykimit, ndërsa në ajetin: “Ne do t’ju largojmë dënimin për pak kohë, por ju do t’i ktheheni përsëri të kotës...” bëhet fjalë për ngjarjen që u ndodhi kurejshve, sikurse u tha më lart. Nëse ajetet i përmbajnë të dyja këto dy kuptime, nuk ka përse të mos i pranojmë të dyja. Ky shpjegim është tërësisht në harmoni me shkakun e Shpalljes. Gjithashtu, këtë unë e shoh si shpjegimin më të saktë, por Allahu është më i Dituri për gjithçka.

Ajetet 17 - 33

17. Përpara tyre, Ne sprovuam popullin e Faraonit dhe atyre u erdhi një i dërguar i zgjedhur.

18. (Musai u tha:) “M’i lini mua robtë e Allahut! Unë jam për ju një i dërguar besnik.

19. Mos u tregoni arrogantë ndaj Allahut, sepse unë po vij te ju me shenja të qarta.

20. Unë i jam mbështetur Zotit tim dhe Zotit tuaj, që ju të mos më vrisni me gurë.

21. Nëse nuk më besoni, atëherë largohuni prej meje!”

22. Ai (Musai) iu lut Zotit të vet: “Këta janë vërtet një popull keqbërës!”.

23. (Zoti tha:) “**Bashkë me adhuruesit e Mi udhëtoni gjatë natës! Ata do t’ju ndjekin nga pas!**

24. Lëre detin pas, ashtu si është (i hapur), sepse ushtria e tyre do të mbytet.”

25. Sa e sa kopshte e burime lanë pas (Faraoni e pasuesit e tij)!

26. Sa ara të mbjella e vende të bukura!

27. Sa begati e stoli, me të cilat argëtoheshin!

28. Të gjitha ato Ne ua lamë trashëgim një populli tjetër.

29. Për ta nuk vajtuan as qielli e as Toka dhe as nuk patën kohë (që ti shpëtonin ndëshkimit).

30. Ne i shpëtuam bijtë e Israilit prej dënimit poshtërues,

31. Prej Faraonit, i cili qe mizor dhe i shfrenuar.

32. Ne, me dije të plotë, i zgjodhëm ata ndër popujt e tjerë

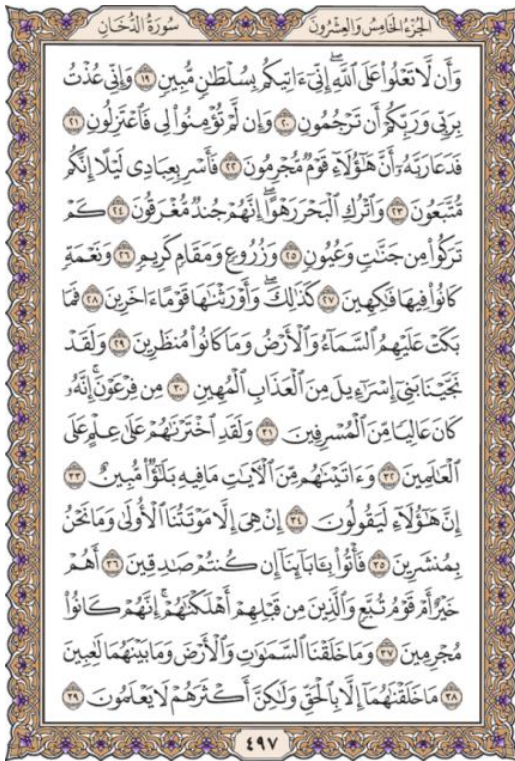
33. E u dhamë shenja, në të cilat kishte prova të qarta.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi foli për ata që mohuan profetin e Tij, Muhamedin (a.s.), Allahu i Madhëruar tregon se edhe para tyre ka patur mohues të profetëve. Kështu, Ai rrëfen ngjarjen që i ndodhi Musait dhe mohuesve të tij. Në këtë histori kujtohet dënimi që goditi jobesimtarët e asaj kohe, në mënyrë që ata të kohës së Muhamedit (a.s.) të nxirrnin mësim dhe të mos vazhdonin me refuzimin e Profetit dhe të Shpalljes. I Madhëruari thotë:

- **“Përpara tyre, Ne sprovuam popullin e Faraonit dhe atyre u erdhi një i dërguar i zgjedhur.”** – Kuptimi: Allahu i vuri në provë ata, duke u dërguar profetin Musa, të birin e Imranit, njërin nga më të nderuarit dhe më të zgjedhurit e profetëve të Tij, që ishte i shquar për fisnikëri të lartë.

- **“(Musai u tha:)** “**M’i lini mua robtë e Allahut!....”** - Musai i tha Faraonit dhe palës së tij: “Lirojini robtë e Allahut dhe lejoni të vijnë me mua.” Këtu kishte për

qëllim bijtë e Israilit. Ai po u kërkonte që t'i lironin, për t'i shpëtuar nga torturat dhe mundimet që u jepnin. Ata ishin familja e Musait dhe njerëzit më të mirë të kohës. Faraoni me njerëzit e vet ishin treguar të padrejtë ndaj tyre, duke i skllavëruar, munduar e torturuar. Musai (a.s.) kërkonte që ata të liroheshin, për të qenë të lirë të adhuronin Zotin e tyre.

- **“...Unë jam për ju një i dërguar besnik.”** - Kuptimi: Unë jam profet i dërguar nga Zoti i botëve, besnik i Shpalljes, me të cilën Zoti më ngarkoi. Unë nuk ju fsheh asgjë nga Shpallja e Zotit, as nuk shtoj e as nuk pakësoj gjë prej saj. Kjo duhet t'i bënte ata që ta pasonin Musain dhe t'u bindeshin porosive të tij.

- **“Mos u tregoni arrogantë ndaj Allahut,...”** - Mos u tregoni kryeneçë, duke mos iu dorëzuar Allahut, dhe as dhunues të robve të Allahut.

- **“...sepse unë po vij te ju me shenja të qarta.”** - Po vij me shenja të dallueshme lehtësisht, me mrekulli madhështore e fakte bindëse. Ata përsëri e mohuan dhe tentuan

ta vrisnin, por Musai kërkoi mbrojtje dhe strehim tek Allahu, për t'i ruajtur nga sherri i tyre. Ai tha:

- **“Unë i jam mbështetur Zotit tim dhe Zotit tuaj, që ju të mos më vrisni me gurë.Nëse nuk më besoni, atëherë largohuni prej meje!”**” - Kuptimi: Unë kërkoh mbrojtje te Zoti, që ju të mos më vrisni me formën më të keqe, që është vrasja me gurë. Ju keni këto mundësi: së pari, të më besoni dhe të pranoni ftesën time për adhurimin e Allahut, dhe ky është qëllimi im. Nëse nuk e pranoni këtë, atëherë mos më luftoni, por më lini të lirë. Por ata i refuzuan të dyja alternativat. Ata vazhduan me kryelartësi duke refuzuar adhurimin e Allahut dhe duke luftuar profetin e Allahut, Musain (a.s). Madje, ata vendosën për të mos e lejuar Musain të largohej me popullin e tij, me bijtë e Israilit.

- **“Ai (Musai) iu lut Zotit të vet: “Këta janë vërtet një popull keqbërës!”**.” - Krimi i tyre e bënte të pashmangshëm përshpejtimin e ndëshkimit mbi ta. Musai (a.s) u lut kundër Faraonit dhe rrethit të tij thjesht duke treguar gjendjen e tyre, dhe kjo është më domethënëse sesa lutja e drejtpërdrejtë. Po në këtë mënyrë, pra, thjesht duke përmendur gjendjen, Musai u lut edhe për veten e vet, kur tha: “O Zoti im, unë jam nevojtar për çdo mirësi që të më japësh!” [Kasas 24]. Më pas, Allahu i Madhëruar e urdhëroi që të nisej në udhëtim me robtë e Tij natën, duke e njoftuar se Faraoni do t'i ndiqte nga pas:

- **“(Zoti tha:) “Bashkë me adhuresit e Mi udhëtoni gjatë natës! Ata do t'ju ndjekin nga pas! Lëre detin pas, ashtu si është (i hapur), sepse ushtria e tyre do të mbytet.”**” - Kur Musai (a.s.) u nis natën bashkë me bijtë e Israilit, ashtu sikurse Allahu e urdhëroi, nga pas iu vu Faraoni. Allahu i Madhëruar e urdhëroi Musain që ta godiste detin me shkopin e tij. Kur Musai e goditi detin, në të u hapën dymbëdhjetë shtigje, mes të cilave masat gjigande të ujit qëndronin si male të larta. Në këto shtigje kaluan Musai dhe populli i tij. Pasi ata

kaluan të gjithë, Allahu i Madhëruar e urdhëroi Musain që ta linte detin ashtu siç ishte, të hapur, që edhe Faraoni me ushtrinë e tij të hynin në të. Kur Faraoni me ushtrinë e tij hynë në shtigjet e hapura, Allahu i Madhëruar e urdhëroi detin që t'i mbulonte me ujë e tij, dhe ata u mbytën të gjithë, deri në ushtarin e fundit. Më pas, të gjitha ato pasuri që ata kishin patur në këtë dynja, Allahu i Madhëruar ua dha bijve të Israilit, që deri dje kishin qenë skllëvër, siç thotë më pas:

- **“Sa e sa kopshte e burime lanë pas (Faraoni e pasuesit e tij)! Sa ara të mbjella e vende të bukura! Sa begati e stoli, me të cilat argëtoheshin! Të gjitha ato Ne ua lamë trashëgim një populli tjetër.”** – Kështu, i Madhëruari ua la ato të mira që t'i gëzonte një popull tjetër. Ndërsa në një ajet tjetër, Ai thotë: “Kështu, Ne ua lamë ato në trashëgim bijve të Israilit.” [Shuara 59].

- **“Për ta nuk vajtuan as qielli e as Toka...”** - Kur Allahu i Madhëruar e shkatërroi Faraonin me ushtrinë e tij, për ta nuk qanë as qielli e as toka. Askush nuk u shqetësua e nuk trishtua për largimin e tyre nga dynjaja. Madje, përkundrazi, çdo gjë u gëzua dhe u kënaq me shkatërrimin e tyre. Edhe qielli, edhe toka u kënaqën me këtë ndëshkim të drejtë të të Lartësuarit, sepse ata lanë pas vepra të këqija, që ua kishin nxirë fytyrat. Ata e bënë të meritueshëm mallkimin dhe derdhjen e zemërimit nga Zoti dhe nga e gjithë bota.

- **“...dhe as nuk patën kohë (që ti shpëtonin ndëshkimit).”** - Atyre nuk iu la afat, domethënë nuk iu shty ndëshkimi, por i përfshiu menjëherë. Më pas, Allahu i Madhëruar u kujton bijve të Israilit mirësitë, kur thotë:

- **“Ne i shpëtuam bijtë e Israilit prej dënimit poshtërues, Prej Faraonit,...”** - Allahu i Madhëruar i shpëtoi ata nga vuajtja dhe poshtërimi, që Faraoni dhe pala e tij u bënë, duke u vlarë fëmijët meshkuj dhe duke ua lënë femrat të gjalla.

- **“...i cili qe mizor dhe i shfrenuar.”** – Faraoni ishte një arrogant i mbushur me

padrejtësi. Ai e kishte tepruar duke shkelur kufijtë e Zotit.

- **“Ne, me dije të plotë, i zgjodhëm ata ndër popujt e tjerë...”** - Allahu i Madhëruar na tregon se Ai i përzgjedhi dhe i dalloj bijtë e Israilit mbi të tjerët, me diturinë e Tij të plotë rreth tyre, dhe për faktin se ata e merituan një dallim të tillë. Ai i dalloj mbi njerëzit e tjerë të asaj kohe dhe të kohëve para e pas tyre. Kështu vazhdoi, derisa Allahu solli ymetin më të zgjedhur, në mënyrë të padiskutueshme, ymetin e Muhamedit (a.s.). Ky popull i kohës së fundit do të jetë populli më i zgjedhur i të gjitha kohëve, deri në Ditën e Gjykimit. Ata do të jenë populli më i mirë i nxjerrë për të mirën e njerëzimit, popull të cilit Zoti i ka dhuruar mirësi dhe begati, që nuk ua ka dhënë askujt prej popujve të tjerë të historisë njerëzore.

- **“...E u dhamë shenja, në të cilat kishte prova të qarta.”** - Bijve të Israilit u dhanë shenja dhe mrekulli madhështore, të cilat ishin treguese të mirësisë dhe bujarisë së madhe të Allahut të Lartësuar. Ato ishin, gjithashtu, prova të padiskutueshme për vërtetësinë e Shpalljes që Musai përcillte, gjë e cila kërkon mirënjohje dhe përkushtim të plotë në adhurimin e Zotit si Një të vetëm.

Ajetet 34 - 37

34. Ata thonë:

35. “Ajo që ekziston vërtet është veçse vdekja jonë e parë dhe ne nuk kemi për t'u ringjallur.

36. Përndryshe, na i sillni këtu etërit tanë, nëse thoni të vërtetën!”

37. A janë këta më të mirë se populli i Tubbeit apo se pararendësit e mëhershëm të tyre, të cilët Ne i shkatërruam?! Ata ishin keqbërës!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata thonë: “Ajo që ekziston vërtet është veçse vdekja jonë e parë dhe ne nuk kemi për t'u ringjallur.”** - Allahu i Madhëruar na tregon se mohuesit e ringjalljes dhe llogarisë para Zotit, thonë: “Ne jetojmë dhe vdesim në këtë botë. Më

pas nuk ka ringjallje dhe shpërblim, nuk ka Xhenet dhe Xhehenem.” Pastaj këta të mjerë, duke marrë guximin për të sfiduar Zotin e Madhërishëm, thonë:

- **“Përndryshe, na i sillni këtu etërit tanë, nëse thoni të vërtetën!”** - Të tilla janë kërkesat e kryeneçëve, që kanë humbur shumë larg së vërtetës. Po ç’lidhje ka mes vërtetësisë së një profeti dhe vënies së këtij kushti për t’i besuar atij ose jo?! Përse duhet ta kushtëzojnë pranimin e profetësisë me një shenjë të tillë?! Profetët e Zotit kanë sjellë shumë mrekulli, të cilat janë të mjaftueshme për t’i pranuar ata. Më pas, i Lartësuar i thotë:

- **“A janë këta më të mirë se populli i Tubbeit apo se pararendësit e mëhershëm të tyre, të cilët Ne i shkatërruam?! Ata ishin keqbërës!”** – Vallë, ata të cilëve u drejtohet ky ajet janë më të mirë se popujt që shkuan, të cilët Zoti i ndëshkoi, për shkak të refuzimit të profetëve dhe shpalljeve të Tij?! Kurrsesi nuk janë më të mirë se ata, sepse kanë bërë të njëjtin krim, prandaj le të presin të njëjtin ndëshkim si vëllezërit e tyre kriminelë e refuzues të së vërtetës.

Ajetet 38 - 42

38. Ne nuk i krijuam qiejt, Tokën dhe ç’ka ndërmjet tyre për kotësi.

39. Ne i krijuam ato veçse me një qëllim të madh, por shumica e tyre nuk dinë.

40. Dita e Kijametit është premtimi i pakthyesëm për të gjithë.

41. Atë ditë, miku nuk mund ta mbrojë dot mikun (nga ndëshkimi) dhe as nuk mund ta ndihmojë (për të arritur shpërblimin),

42. Përveç atyre që Allahu i ka mëshiruar. Ai është Ngadhënjimtari, Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne nuk i krijuam qiejt, Tokën dhe ç’ka ndërmjet tyre për t’u zbavitur. Ne i krijuam ato veçse me një qëllim të caktuar...”** – Duke treguar se Ai nuk i krijoi qiejt dhe Tokën kot dhe pa qëllim, Allahu i Madhëruar dëshmon rreth pushtetit

të Tij absolut dhe për urtësinë e Tij të plotë. Ai i krijoi ato veçse për një qëllim të madh: për të qenë dëshmuese të së vërtetës. Allahu i Madhëruar e solli këtë botë në ekzistencë që krijesat ta adhurojnë Atë si Një, të Vetëm dhe të Pashoq, që t’i urdhërojë robtë dhe t’i ndalojë ata, që t’i shpërblejë e t’i ndëshkojë, sipas asaj që meritojnë.

- **“...por shumica e tyre nuk dinë.”** - Prandaj nuk mendojnë thellë mbi qëllimin e krijimit të qiejve dhe të Tokës.

- **“Dita e Kijametit është premtimi i pakthyesëm për të gjithë. Atë ditë, miku nuk mund ta mbrojë dot mikun (nga ndëshkimi) dhe as nuk mund ta ndihmojë (për të arritur shpërblimin),...”** - Dita e ndarjes dhe dallimit, Dita e Gjykimit me drejtësi mes të parëve dhe të fundit, mes kundërshtarëve të njëri-tjetrit, është dita e premtuar, kur do të grumbullohen të gjithë njerëzit. Allahu i Madhëruar do t’i grumbullojë të gjithë dhe do t’u paraqesë veprat e tyre. Në bazë të këtyre veprave, do të jetë edhe shpërblimi e ndëshkimi me drejtësi.

Askush nuk mund t’i vijë në ndihmë tjetrit, as i dashuri të dashurve, as i afërmi të afërmeve, as miku mikut. Askush nuk do të ndihmohet që të mund t’i shpëtojë ndëshkimit të Allahut të Drejtë, Krenar e të Lartësuar, sepse asnjë krijesë nuk zotëron ndonjë grimë pushteti dhe mundësie. Të vetmit të shpëtuar dhe të ruajtur do të jenë ata që Zoti i ka mëshiruar, siç thotë Ai:

- **“...Përveç atyre që Allahu i ka mëshiruar. Ai është Ngadhënjimtari, Mëshirëploti...”** - Këta përfitojnë thjesht nga mëshira e Zotit, për të cilën janë përpjekur në dynja që ta arrijnë. Ata kanë punuar në dynja që të hyjnë në mëshirën e Zotit, duke zbatuar ato vepra e fjalë që Zoti i ka bërë si mundësi për të fituar mëshirën e Tij. Më pas, i Lartësuar i thotë:

Ajetet 43 - 50

43. Është e vërtetë se pema e Zekumit,

44. Do të jetë ushqim i keqbërësve.

45. Si tunxh i shkrirë, ajo u vlon në bark,

46. Ashtu siç vlon uji i nxehtë.

47. “Rrëmbejeni atë (*mosbesimtarin*) dhe flakeni në mes të Zjarrit,

48. Pastaj, mbi kokën e tij derdhni ujin e valë të ndëshkimit!”

49. Shijoje dënimin (*i thuhet mosbesimtarit*), ti krenari e fisniku (*i pamposhtur*)!

50. Ky është ai (*dënim*) për të cilin ishit në dyshim.

Shpjegimi i ajeteve

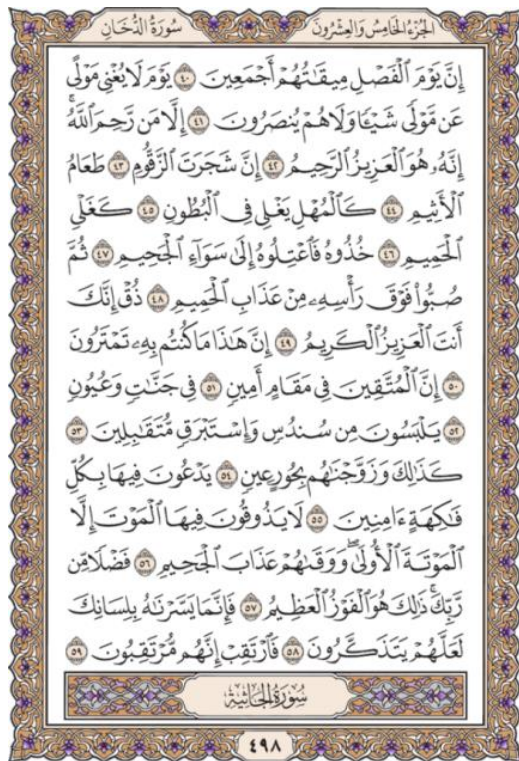
Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar na foli rreth Ditës së Gjykimit, e cila është një e vërtetë e padiskutueshme, duke na treguar që Ai do të gjykojë me drejtësi, duke bërë ndarjen mes të gjithë krijesave. Atë ditë, krijesat do të ndahen në dy grupe: një për në Xhenet dhe një për në Xhehenemin e ndezur fort. Këta të fundit do të jenë gjynahqarët, që kanë bërë vepra kufri dhe nuk i janë bindur Zotit. Nëse pyet për ushqimin e tyre, Allahu thotë:

- “Është e vërtetë se pema e Zekumit, Do të jetë ushqim i keqbërësve. Si tunxh i shkrirë, ajo u vlon në bark, Ashtu siç vlon uji i nxehtë. “Rrëmbejeni atë (*mosbesimtarin*) dhe flakeni në mes të Zjarrit, Pastaj, mbi kokën e tij derdhni ujin e valë të ndëshkimit!”” - Zekumi është pema më e tmerrshme. Frutat e saj janë si qelbi i pështirë. Era dhe shija e tyre janë të llahtarshme. Ushqimi që del prej kësaj peme është aq i nxehtë, saqë do të vlojë brenda barkut ku futet, ashtu si vlon uji i nxehtë. Të ndëshkuarve do t’u thuhet:

- “Shijoje dënimin (*i thuhet mosbesimtarit*), ti krenari e fisniku (*i pamposhtur*)!” - Shijojeni këtë ndëshkim të dhembshëm dhe poshtëruës. Ju pretendonit se ishit të pamposhtur, fisnikë e se nuk do të ndëshkoheshit kurrë. Tani mësojeni mirë se nuk jeni të pamposhtur e krenarë, por jeni të poshtëruar, të nënçmuar dhe të pavlerë!

- “Ky është ai (*dënim*) për të cilin ishit në dyshim.” - Ky është ndëshkimi i madh, rreth të cilit ju kishit dyshime, pasi ju dukej i pavërtetë. Sot do ta kuptoni plotësisht se ai është një e vërtetë e padiskutueshme.

Ajetet 51 - 59

51. Të devotshmit do të jenë në një vend të sigurt,

52. Në kopshte e burime që rrjedhin.

53. Ata do të veshin rroba mëndafshi të hollë dhe të trashë e do të qëndrojnë ulur ballë për ballë njëri-tjetrit.

54. Ja, kështu do të jetë. Ne do t’i martojmë ata me hyri symëdha.

55. Atje do të kërkojnë që t’ju sjellin çdolloj frute e do të ndihen të sigurt.

56. Atje nuk do ta provojnë më vdekjen, përveç vdekjes së parë. Ai (*Allahu*) i ka ruajtur ata prej dënimit të Xhehenemit.

57. Kjo është dhuratë nga Zoti yt. Ky është shpëtimi i madh!

58. Ne ua bëmë të lehtë atë (*Kur'anin*) në gjuhën tënde, që të mund të kujtojnë (*mësimet e Zotit*).

59. Prandaj ti prit, sepse edhe ata janë duke pritur.

Shpjegimi i ajeteve

- “Të devotshmit do të jenë në një vend të sigurt, Në kopshte e burime që rrjedhin.” - Ky është shpërblimi i të devotshmëve, të cilët i ruhen zemërimit dhe

ndëshkimit të Allahut të Madhëruar. Ata zbatojnë urdhrat dhe nuk cenojnë kufijtë e Tij. Të gjitha këto i kryejnë me sinqeritet për Krijuesin e tyre dhe sipas traditës së Profetit të Tij. Për këtë meritojnë jo vetëm shpëtimin nga zemërimi dhe ndëshkimi i Zotit, por edhe shpërblime të mëdha. Allahu i Madhëruar është i kënaqur me ta, prandaj u dhuron begati të pafundme. Ata do të pushojnë të lumtur nën hije të dendura, mes pemëve plot fruta, pranë burimeve gurgulluese të mrekullueshme e çlodhëse. Lumenjtë do të rrjedhin pranë ndërtesave e kopshteve të tyre dhe kudo ku ata i dëshirojnë që të jenë. I Madhëruari i ka përshkruar kopshtet e Xhenetit si “kopshte mirësie”, për të treguar se çdo gjë në to është e mrekullueshme dhe lumturisjellëse. Kopshtet e atjeshme janë vetë mirësia, në çdo aspekt, dhe nuk mund të cenohen nga asgjë e keqe, që mund të dëmtonte sadopak atë mrekulli.

- **“Ata do të veshin rroba mëndafshi të hollë dhe të trashë e do të qëndrojnë ulur ballë për ballë njëri-tjetrit.”** - Veshjet e tyre do të jenë prej mëndafshi jeshil, të punuar trashë ose hollë, ashtu si e dëshirojnë. Kështu do të qëndrojnë përballë njëri-tjetrit, tërësisht të kënaqur, të qetë e të rehatuar, të mbushur me dashuri, me komunikim të këndshëm dhe edukatë të lartë. Mes këtyre mirësive të plota dhe kënaqësive të mrekullueshme, Allahu i Madhëruar do t'i martojë ata me gra të bukura dhe të hijshme, shumë tërheqëse dhe të dashura. Ai thotë:

- **“Ja, kështu do të jetë. Ne do t'i martojmë ata me hyri symëdha.”** - Ato janë aq tërheqëse, sa që sytë mbërthehen tek ato dhe nuk shqiten më prej tyre. Teksa i vështron, mendja turbullohet dhe frymëmarrja shpeshtohet. Ato janë të përkryera dhe të magjepsin me çdo detaj të bukurisë së tyre. Allahu i Madhëruar i ka cilësuar si ‘hyri symëdha’, sepse sytë e tyre janë të mëdhenj dhe shumë të bukur.

- **“Atje do të kërkojnë që t’ju sjellin çdolloj frute e do të ndihen të sigurt.”**-

Atje ata do të kërkojnë fruta, të cilat kanë nga një shembull përkatës në dynja, por edhe fruta që nuk kanë shembull në dynja. Sa herë që dëshirojnë ndonjë lloj frute, ajo u serviret pa lodhje dhe pa vështirësi. Kur të shijojnë këto mirësi, ata do të jenë - ashtu sikurse i përshkruan Allahu i Lartësuar – të sigurt, të patrazuar nga merak apo frika se kjo gjendje ndoshta do të përfundojë. Ata janë të sigurt, gjithashtu, nga frika se mos dëbohen jashtë atyre mirësive apo se mos u vjen sërish vdekja, siç thotë i Madhëruari më pas:

- **“Atje nuk do ta provojnë më vdekjen, përveç vdekjes së parë. Ai (Allahu) i ka ruajtur ata prej dënimit të Xhehenemit.”**

- Atje nuk do të provojnë më vdekje, kurrën e kurrës, sepse përndryshe i Madhëruari nuk do ta përjashtonte vdekjen e provuar në jetën e dynjasë. Me këtë përgëzim, mirësitë mbi ta do të përkryhen, pasi për ta do të jetë e përjetshme çdo gjë të cilën ata e pëlqejnë.

- **“Kjo është dhuratë nga Zoti yt.”** – Të gjitha mirësitë e dhëna dhe ruajtja nga ndëshkimi janë thjesht mëshirë, bujari e dhuratë nga Allahu i Madhëruar. Është Allahu i Madhëruar Ai që i mëson të bëjnë vepra të mira dhe të sinqerta, nëpërmjet të cilave arrihen mirësitë e dynjasë dhe të ahiretit. Është po Ai që, pastaj, i shpërblen dhe u dhuron mirësi, të cilat nuk mund t'i mendojnë kurrë apo t'i arrijnë me forcat e tyre.

- **“Ky është shpëtimi i madh!”** - E ku ka fitore më të madhe se arritja e kënaqësisë së Allahut, futja në Xhenetin e bujarisë së Tij, si dhe shpëtimi nga zemërimi dhe dënimi i Allahut.

- **“Ne ua bëmë të lehtë atë (Kur'anin) në gjuhën tënde, që të mund të kujtojnë (mësimet e Zotit).”** - Allahu e lehtësoi përfitimin prej Kur'anit, duke e shpallur në gjuhën arabe, e cila është absolutisht gjuha më shprehëse, më e pasur dhe më e bukura e të gjitha gjuhëve. Ai lehtësoi shqiptimin dhe këndimin e Kur'anit, ashtu siç lehtësoi edhe të kuptuarit e tij. I Madhëruari e bëri këtë, sikurse thotë: “...që të mund të

kujtojnë”. Pra, të kujtojnë porositë e Tij, duke kryer ato gjëra që Ai ka urdhëruar dhe duke u ruajtur nga ato gjëra që Ai i ka ndaluar.

- “Prandaj ti prit, sepse edhe ata janë duke pritur.” - Kuptimi: Ti prit, se do ta shohësh fitoren që Zoti të ka premtuar, e t’i do të lumturohesh. Edhe ata le të presin, se do ta shikojnë shpejt ndëshkimin, që do t’i godasë ashpër. Pra, ka ndryshim të madh mes këtyre dy pritjeve. Profeti i Zotit dhe pasuesit e rrugës së tij presin të mirën në dynja dhe në ahiret. Ndërsa kundërshtarët e tyre presin të keqen dhe dëshpërimin e madh në dynja dhe në ahiret. Këtu përfundon edhe tefsiri i sures Duhan. Falënderimi dhe mirënjohja e plotë i takojnë vetëm Allahut të Madhëruar!

Surja 45: Xhathije (mekase) 37 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 - 11

1. Ha, Mim.
2. Zbritja e Librit është prej Allahut, të Gjithëfuqishmit, të Urtit.
3. Vërtet, në qiej dhe në Tokë ka plot Shenja për besimtarët.
4. Edhe në krijimin tuaj dhe të gjallesave të kudogjendura ka fakte për njerëzit që janë të bindur (*në besimin e drejtë*).
5. Edhe në shkëmbimin e natës me ditën, në reshjet që Allahu lëshon prej qiellit, si furnizim dhe si gjallërues të tokës pas vdekjes së saj, ashtu edhe në lëvizjen e erërave ka fakte për njerëzit që mendojnë.
6. Këto janë ajetet e Allahut, të cilat po t’i lexojmë me vërtetësi. Atëherë, çfarë fjale tjetër, veç fjalës së Allahut dhe fakteve të Tij besojnë ata?!
7. Mjerë për çdo gënjeshtar e gjynahqar të madh,
8. Që i dëgjon faktet e Allahut kur i lexohen, e pastaj vazhdon sërish të tregohet mendjemadh, sikur nuk i ka dëgjuar ato! Paralajmëroji ata për një ndëshkim të dhembshëm.

9. Kur mësojnë diçka prej ajeteve Tona, ata i marrin me tallje. Ata do të kenë një dënim poshtërues.

10. Përpara tyre ndodhet Xhehenemi. Atyre nuk do t’u bëjnë aspak dobi ato që kanë grumbulluar dhe as ata, të cilëve u kërkojnë ndihmë në vend të Allahut. Ata do të vuajnë një dënim të ashpër.

11. Ky (Kur'an) është një udhëzim madhështor. Ndërsa ata që nuk i pranojnë faktet e Zotit të tyre, i pret një dënim poshtërues dhe i mundimshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- “*Ha, Mim. Zbritja e Librit është prej Allahut, të Gjithëfuqishmit, të Urtit!*” - Allahu i Madhëruar na tregon disa cilësi të mrekullueshme të Kur'anit, duke na urdhëruar indirekt për t’i dhënë rëndësinë, përkushtimin dhe respektin që meriton. Kur'ani është Libër i zbritur nga Allahu i Gjithëditur, i Cili është i vetmi i adhuruar me meritë. Vetëm Ai meriton të duhet me gjithë shpirt, të madhërohet dhe të lavdërohet. Emrat dhe atributet e Tij janë të mrekullueshme dhe absolute. Ai është i vetmi që i ka në dorë të gjitha mirësitë e i vetmi që i dhuron ato. Ai është i Gjithëfuqishmi dhe Atij i takon urtësia e plotë. Kur'ani është Shpallje e këtij Zoti të Madhërishtëm, i Cili është i vetmi që meriton adhurimin, dashurinë dhe që t’i nënshtrohesh. Ky fakt përforcohet në ajetet më pas, ku Allahu i Madhëruar përmend shenjat që mund të dallohen në natyrë dhe në vetet tona. Ai thotë:

- “Vërtet, në qiej dhe në Tokë ka plot Shenja për besimtarët. Edhe në krijimin tuaj dhe të gjallesave të kudogjendura ka fakte për njerëzit që janë të bindur (*në besimin e drejtë*). Edhe në shkëmbimin e natës me ditën, në reshjet që Allahu lëshon prej qiellit, si furnizim dhe si gjallërues të tokës pas vdekjes së saj, ashtu edhe në lëvizjen e erërave ka fakte për njerëzit që mendojnë.” - Krijimi i qiejve, i Tokës dhe i gjallesave të shpërndara në to, dobitë dhe mirësitë e tyre për jetën, shiu që zbret nga qielli, me të

cilin gjallërohet toka dhe jetojnë krijesat, të gjitha këto, pra, janë shenja të qarta, të kuptueshme dhe të pakundërshtueshme, që tregojnë për madhësitë e Kur'anit dhe për faktin se ai është Shpallje e të Allahut të Madhërishtëm. Ato dëshmojnë, gjithashtu, për vërtetësinë e çdo fjale, informacioni, mesazhi e dispozite që gjendet në të. Ato dëshmojnë se Allahu i Madhëruar është i Plotë dhe Absolut në çdo drejtim, në emrat, cilësitë dhe atributet e Tij. Por ato pohojnë edhe të vërtetën e ringjalljes dhe të llogarisë së drejtë para Krijuesit.

- **“Këto janë ajetet e Allahut, të cilat po t’i lexojmë me vërtetësi. Atëherë, çfarë fjale tjetër, veç fjalës së Allahut dhe fakteve të Tij besojnë ata?!”** - Allahu i Madhëruar na tregon se, në lidhje me të përfuturit ose jo nga faktet e Kur'anit, njerëzit ndahen në dy grupe:

1. Ata që mendojnë thellë rreth këtyre fakteve, duke kuptuar domosdoshmërinë e besimit në Allahun e Lartësuar. Ata përfitojnë shumë nga udhëzimi i Allahut, duke e ngritur veten lart. Ata e besojnë plotësisht Allahun e Madhëruar, ashtu si edhe melekët e Tij, shpalljet e Tij, profetët e Tij dhe Ditën e Gjykimit. Besimi i tyre është i plotë, larg çdo dyshimi. Nëpërmjet Kur'anit dhe fakteve të Allahut të shfaqura në krijimin e Tij, shpirtrat e tyre pastrohen dhe dituria iu shtohet.

2. Ata të grupit tjetër i dëgjojnë faktet e Allahut, por i shpërfillin menjëherë ato, prandaj nuk do të kenë më asnjë justifikim para Zotit. Ata e shpërfillin të vërtetën, sikur të mos e kenë dëgjuar atë. Faktet e Allahut nuk i prekin zemrat e tyre dhe nuk i pastrojnë ato. Përkundrazi, për shkak të mendjemadhësisë që kanë, ato ua shtojnë edhe më shumë shfrenimin në kalimin e kufijve. Ata, kur dëgjojnë ndonjë fakt të Allahut, e marrin me tallje. Por i Madhëruari i kërcënon këta, duke thënë:

- **“Mjerë për çdo gënjeshtar e gjynahqar të madh, Që i dëgjon faktet e Allahut kur i lexohen, e pastaj vazhdon sërish të tregohet mendjemadh, sikur nuk i ka**

dëgjuar ato! Paralajmëroji ata për një ndëshkim të dhembshëm. Kur mësojnë diçka prej ajeteve Tona, ata i marrin me tallje. Ata do të kenë një dënim poshtëruës.” - I Madhëruari i përshkruan këta të mjerë me dy cilësi: *“effak”* - gënjeshtarë në fjalë dhe *“ethim”* - gjynahqarë në vepra. Çdokush që ka këto cilësi kërcënohet se do të ketë një ndëshkim të dhembshëm. Për të kuptuar këtë ndëshkim, mjafton të thuhet se ata i pret Xhehenemi, siç thotë i Lartësuar i më pas:

- **“Përpara tyre ndodhet Xhehenemi. Atyre nuk do t’u bëjnë aspak dobi ato që kanë grumbulluar dhe as ata, të cilëve u kërkojnë ndihmë në vend të Allahut. Ata do të vuajnë një dënim të ashpër.”** - Atyre nuk do t’u bëjnë dobi pasuritë që kanë fituar në botë dhe as miqtë apo zotat, të cilëve iu luten e kërkojnë mbështetje. Ata do t’u kërkojnë ndihmë, por idhujt e tyre do t’i lënë në baltë në momentet më të nevojshme. Pasi foli për shenjat e Tij të sjella në Kur'an, për dëshmitë që gjenden në krijimin e Tij dhe për faktin që njerëzit ndahen në dy grupe, në lidhje me përfitimin apo jo prej shenjave të Tij, Allahu i Madhëruar pohon një tjetër fakt të rëndësishëm: Kur'ani i përmban të gjitha qëllimet e larta, të cilat çdo njeri duhet të përpiqet që t’i arrijë, dhe është udhëzues i qartë për arritjen e mirësive të dynjasë dhe të ahiretit. Kështu, i Madhëruari thotë:

- **“Ky (Kur'an) është një udhëzim madhështor.”** – Këtu bëhet një përshkrim i përgjithshëm i Kur'anit. Ky libër na udhëzon duke na mundësuar njohjen e Allahut të Madhëruar, me cilësitë e Tij të mrekullueshme dhe të pastra nga çdo mangësi, si dhe me veprat e Tij të lavdëruara. Kur'ani na mundëson njohjen e profetëve të Allahut, të të dashurve e të zgjedhurve të Tij, si dhe na prezanton qartë armiqtë e Tij, duke bërë një përshkrim të plotë të secilit grup. Ai udhëzon drejt punëve të mira dhe inkurajon për kryerjen e tyre, ashtu siç na qartëson se cilat janë vepra të këqija dhe na ndalon nga ato.

Kur'ani na tregon me detaje se si do të jetë shpërblimi për veprat e robve, në këtë dynja dhe në ahiret. Të udhëzuarit që përfitojnë nga mësimet e Kur'anit, do të gjejnë lumturinë, ndërsa ata që nuk i pranojnë mësimet e tij i pret diçka tjetër:

- **“Ndërsa ata që nuk i pranojnë faktet e Zotit të tyre, i pret një dënim poshtërues dhe i mundimshëm.”** - Për ata që mohojnë faktet e Zotit, të cilat janë të qarta e të prera, është përgatitur një ndëshkim poshtërues dhe i dhembshëm, sepse ato fakte i mohojnë veçse të shfrenuarit në tejkalimin e kufijve të Zotit.

Ajetet 12 – 13

12. Allahu është Ai që nënshtroi detin për ju, në mënyrë që mbi të, me lejen e Tij, të lundrojnë anijet. Kështu ju mund të kërkonti prej mirësive të Tij dhe të jeni mirënjohës.

13. Për ju, Ai nënshtroi gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë; të gjitha janë prej Tij. Në to ka fakte madhështore për njerëzit që mendojnë thellë.

Shpjegimi i ajeteve

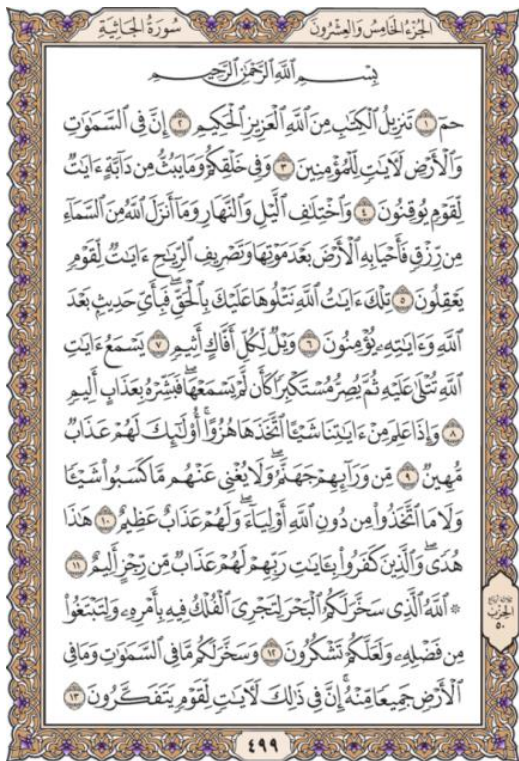
- **“Allahu është Ai që nënshtroi detin për ju, në mënyrë që mbi të, me lejen e Tij, të lundrojnë anijet.”** - Allahu i Lartësuar na tregon për disa mirësi, që Ai u ka dhuruar robve të Tij. Është Ai që, me ligjet fizike që ka vendosur, u ka bërë të mundur atyre të lëvizin në det me anije. Më pas, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Kështu ju mund të kërkonti prej mirësive të Tij dhe të jeni mirënjohës.”** – Kështu mund të arrini të realizoni shumë të mira, siç është edhe tregtia, prandaj të jeni mirënjohës ndaj Allahut të Lartësuar. Nëse tregoni mirënjohje ndaj Tij, Ai ka për t’ju shtuar mirësitë që ju ka dhuruar dhe, veç kësaj, do t’ju shpërblejë për mirënjohjen tuaj.

- **“Për ju, Ai nënshtroi gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë; të gjitha janë prej Tij.”** - Të gjitha janë thjesht mirësi prej bujarisë së Allahut. Qiejt e lartë dhe gjithçka që gjendet në to: Dielli, Hëna, yjet, planetet etj., që lëvizin sipas një ligji të

mrekullueshëm apo që qëndrojnë pa lëvizur; Toka, me gjithë botën bimore e shtazore të saj, me larminë e kafshëve, pemëve, frutave, mineraleve etj., të gjitha janë prej Allahut dhe janë krijuar për të mirën e njerëzve. Për këtë arsye, këto mirësi duhet të jenë nxitje për njerëzit, që ata të japin maksimumin për të shprehur mirënjohjen ndaj Zotit të tyre. Ata duhet të meditojnë gjatë rreth shenjave dhe gjykimeve të Tij, siç thotë i Madhëruari:

- **“Në to ka fakte madhështore për njerëzit që mendojnë thellë.”**- Krijimi madhështor i gjithësisë, nënshttrimi i saj ndaj vullnetit të të Madhëruarit, përkujdesja dhe administrimi i saj nga Zoti dhe Krijuesi i saj, dëshmojnë për pushtetin absolut dhe për vullnetin e padiskutueshëm të Tij. Rregullsia, bukuria, hijeshia dhe përsosmëria e gjithësisë dëshmojnë për diturinë dhe urtësinë absolute të Allahut. Madhështia e kësaj gjithësie, si dhe krijesat e shumta të shpërndara në të, tregojnë për madhësinë e mbretërimit, sundimit dhe pushtetit të Krijuesit të saj. Ndërsa funksionimi i të kundërtave në këtë gjithësi tregojnë se Ai vepron çfarë dëshiron. Dobitë e shumta fetare, apo që kanë lidhje me këtë dynja, të cilat Zoti i ka vendosur në këtë gjithësi, tregojnë për mëshirën e Tij të gjerë, për bamirësinë dhe bujarinë e Tij gjithëpërfshirëse, për butësinë dhe përkujdesjen e Tij të pashembullt. Të gjitha këto tregojnë se Allahu është i vetmi i Adhuruar me të drejtë. Vetëm Atij i duhet përkushtuar çdo adhurim, duke i shprehur dashurinë, madhërimin, nënshttrimin e përkushtimin e plotë. Ato tregojnë gjithashtu se profetët e Zotit kanë thënë të vërtetën dhe e kanë përcjellë mesazhin e Tij me besnikëri. Ky arsyetim logjik është i padiskutueshëm në saktësinë dhe vërtetësinë e tij. Mbështetja në faktet e krijimit të mrekullueshëm të Allahut të Lartësuar u jep besimtarëve siguri të plotë në besim dhe largon prej tyre çdo dyshim rreth faktit se Ai është i vetmi i Adhuruar me meritë.

Ajetet 14 – 15

14. Thuaju besimtarëve që t'i tolerojnë (e falin) ata që nuk besojnë në shpërblimin (e ndëshkimit) e Allahut, që Ai vetë t'i gjykojë njerëzit sipas veprave që bëjnë.

15. Kush bën vepra të mira, bën për vete e kush bën vepra të këqia, bën kundër vetes. Në fund, te Zoti juaj do të ktheheni.

Shpjegimi i ajeteve

- “Thuaju besimtarëve që t'i tolerojnë (e falin) ata që nuk besojnë në shpërblimin (e ndëshkimit) e Allahut, që Ai vetë t'i gjykojë njerëzit sipas veprave që bëjnë.”

- Allahu i Madhëruar i urdhëron adhuruesit e Tij besimtarë që të pajisen me moral të lartë, duke u bërë të durueshëm përballë mundimeve që u sjellin idhujtarët, të cilët nuk shpresojnë takimin me Allahun dhe llogarinë e drejtë para Tij. Ata nuk shpresojnë shpërblimin e Allahut dhe ndëshkimet që Ai premtion për të pabindurit, por Allahu i Lavdëruar do ta shpërblejë çdo njeri sipas asaj që ka bërë me duart e veta. Besimtarët e Tij të dashur do t'i shpërblejë

pa masë për imanin, tolerancën dhe durimin e tyre. Edhe nëse jobesimtarët vazhdojnë me mohimin e tyre të shpalljeve dhe të profetëve të Zotit, veprat dhe mosbesimi i tyre nuk do t'i dëmtojë aspak besimtarët. Ndëshkimi i dhembshëm dhe poshtërimi do të godasë veçse mbi ta, siç thotë i Madhëruari më pas:

- “Kush bën vepra të mira, bën për vete e kush bën vepra të këqia, bën kundër vetes. Në fund, te Zoti juaj do të ktheheni.”

Ajetet 16 – 17

16. Ne u dhamë bijve të Israilit Librin, gjykimin me drejtësi dhe profetësinë. Ne i furnizuar ata me të mira, duke i dalluar mbi të gjithë njerëzit (e asaj kohe).

17. U dhamë edhe fakte të qarta për çështjet fetare. Por edhe pasi iu dha dituria, ata u përçanë për shkak të zilisë që kishin ndërmjet tyre. Në Ditën e Kijametit, Zoti yt do të gjykojë mes tyre për çdo gjë që ata kundërshtoheshin.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ne u dhamë bijve të Israilit Librin, gjykimin me drejtësi dhe profetësinë.” – Zoti u dhuroi bijve të Israilit mirësi e begati, që nuk i ishin dhënë asnjë populli më parë. Ai u dha Librin, domethënë Teuratin dhe Ungjillin, u dha pushtetin për të gjykuar njerëzit, si dhe profetësinë, me të cilën ata u dalluan nga popujt e tjerë. Madje, në atë kohë, profetësia ishte e kufizuar pikërisht te pasardhësit e Ibrahimit (a.s.). Gjithashtu, ndër mirësitë me të cilat u dalluan ata ishin edhe furnizimet e veçanta me ushqime, pije, veshje etj., siç qe për shembull zbritja e *el menn*-it dhe *el selua*-s nga qielli, gjatë udhëtimit të tyre dyzetvjeçar në shkretëtirë.

- “Ne i furnizuar ata me të mira, duke i dalluar mbi të gjithë njerëzit (e asaj kohe).” - Me mirësitë e dhuruara, Ata u dalluan mbi të gjithë botën. Por, sigurisht, nga ky përgjithësim përjashtohet ymeti i fundit, ai i Muhamedit (s.a.u.s.), që është ymeti më i mirë i të gjitha kohërave. Vetë konteksti i ajeteve tregon se aty nuk

përfshihet ymeti i Muhamedit (a.s). Ato flasin për mirësitë që Zoti u dhuroi bijve të Israilit, duke i dalluar mbi popujt e tjerë. Por me shfaqjen e Muhamedit, pasuesit e këtij të fundit u bënë populli më i mirë i nxjerrë ndonjëherë për të mirën e njerëzimit. Gjithashtu, mirësitë që iu dhuruan bijve të Israilit, si Libri hyjnor, pushteti për të gjykuar, profetësia dhe të gjitha mirësitë e tjera, i Lartësuarit ia dha edhe ymetit të fundit, por duke u shtuar edhe mirësi të tjera, që nuk i kishin të tjerët. Sheriati i mrekullueshëm që iu dhurua këtij ymeti, është universal, ndërsa shariatet e popujve të shkuar kanë qenë thjesht një pjesë e tij. Kur'ani, gjithashtu, është siguruksi i vërtetësisë së shpalljeve të mëparshme. Ndërsa Muhamedi (s.a.u.s) ishte vërtetuesi e përforcuesi i të gjithë profetëve të kaluar.

- **“U dhamë edhe fakte të qarta për çështjet fetare.”** - Zoti u dha bijve të Israilit fakte të qarta dhe të padiskutueshme, nëpërmjet të cilave ata mund të dallonin të vërtetën nga e kota dhe të gjenin rrugën e drejtë. Këto fakte u përforcuan më shumë me mrekulli të shumta, që Zoti ua shfaqti atyre në duart e Musait (a.s.). Kështu, të gjitha këto mrekulli dhe argumente të qarta duhej t'i nxisin ata që të bashkoheshin rreth të vërtetës, për të zbatuar porositë e sjella nga profeti i Zotit. Por ata u sollën krejtësisht kundër asaj që pritej dhe që ishte detyrë për ta. Ata filluan të përçaheshin pikërisht rreth asaj të vërtete, siç thotë i Madhëruari:

- **“Por edhe pasi iu dha dituria, ata u përçanë për shkak të zilisë që kishin ndërmjet tyre.”** - Dija që iu dhurua atyre duhej t'i bënte që të mos kishin mospajtime, por padrejtësia kundrejt njëri-tjetrit i përçau keq e më keq.

- **“Në Ditën e Kijametit, Zoti yt do të gjykojë mes tyre për çdo gjë që ata kundërshtoheshin.”** - Allahu i Lavdëruar do ta qartësojë të vërtetën nga e kota dhe do t'i dallojë mbrojtësit e të vërtetës nga mbrojtësit e të kotës. Gjithashtu, Ai do të

zbulojë edhe shkakun që i shtyu ata të përçaheshin, siç është ndjekja e epshit apo diçka tjetër.

Ajetet 18 - 19

18. Më pas, Ne të udhëzuam ty në një Ligj të drejtë, prandaj ndiqe atë e mos ndiq dëshirat e atyre që nuk dinë.

19. Ata nuk mund të të mbrojnë prej Allahut. Keqbërësit janë miq të njëri-tjetrit, kurse Allahu është mbrojtësi i besimtarëve të devotshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Më pas, Ne të udhëzuam ty në një Ligj të drejtë...”** – Kuptimi: Më pas, Ne të dhamë ty një fe të plotë e të mrekullueshme, që udhëzon tek e mira dhe ndalon nga e keqja. Ne të shpallëm një ligj të drejtë, prandaj zbatoje rigorozisht, sepse zbatimi i tij sjell lumturinë e përfundimtare, sjell arritjen e çdo të mire dhe shpëtimin nga çdo e keqe, në dynja dhe në ahiret.

- **“...prandaj ndiqe atë e mos ndiq dëshirat e atyre që nuk dinë.”** - Kurrë mos iu bind atyre! Synimet e tyre nuk udhëhiqen nga dituria dhe nuk ngrihen sipas saj. Mos paso ata që kundërshtojnë rrugën e profetëve, kushdo qofshin ata! Çdokush apo çdo gjë që fton në kundërshtimin e Zotit dhe profetëve, është kundërshtues i rrugës së drejtë, prandaj nuk duhet ndjekur, qofshin këto edhe dëshirat vetjake.

- **“Ata nuk mund të të mbrojnë prej Allahut.”** – Prej tyre nuk keni ndonjë favor te Zoti. Ata as nuk mund t'ju ndihmojnë për mirë dhe as nuk mund t'ju mbrojnë nga ndonjë e keqe. Edhe nëse ndiqni rrugën e tyre, ata nuk do t'ju trajtojnë si veten. Ju përsëri do të jeni të huaj për ata, sepse ata janë miq dhe aleatë të njëri-tjetrit. Mohimi juaj thjesht ju largon nga Zoti juaj dhe nuk ju sjell asnjë dobi. Ata janë miq e aleatë të njëri-tjetrit, ndërsa Allahu është Mbrojtësi dhe Ndihmëtar i besimtarëve të devotshëm.

- **“Keqbërësit janë miq të njëri-tjetrit, kurse Allahu është Mbrojtësi i besimtarëve të devotshëm.”** - Allahu i nxjerr besimtarët nga errësirat në dritë, për shkak të devotshmërisë së tyre ndaj Tij. Kjo

devotshmëri shprehet me plotësimin e urdhrave, largimin nga haramet dhe ruajtjen të paprekur të kufijve të Allahut, në shenjë dashurie, madhërimi e nënshtrimi ndaj Tij.

Ajeti 20

20. Ky (Kur'an) është Dritë, udhëzim e mëshirë për njerëzit që besojnë me siguri të plotë.

Shpjegimi i ajetit

Ky Kur'an është dritë dhe udhërrëfyes për njerëzit. Tek ai njerëzit gjejnë udhëzime të qarta për të gjitha çështjet. Nëpërmjet këtyre udhëzimeve, besimtarët përfitojnë shumë mirësi për dynjanë dhe ahiretin e tyre. Kur'ani tregon se ç'është e mirë dhe ç'është e keqe. Ai është mëshirë e dhuruar nga Zoti i Madhërishëm. Kur'ani është i tillë jo për çdo njeri, por, ashtu sikurse thotë i Madhëruari: "...për njerëzit që besojnë me siguri të plotë", për ata që besojnë çfarë duhet besuar dhe që janë të sigurt në vërtetësinë e Shpalljes së Zotit. Nëpërmjet Shpalljes së Zotit, të cilën e besojnë pa asnjë dyshim, ata arrijnë të shohin dhe të ecin në rrugën e drejtë. Nëpërmjet saj, ata shohin të vërtetën, në lidhje jo vetëm me boshtin kryesor të fesë, por edhe me degëzimet e saj. Kështu, ata arrijnë të bëjnë për vete dhe të ruajnë çdo mirësi dhe gëzim, duke siguruar lumturinë e tyre në dynja dhe në ahiret. Kjo Shpallje, për ata që e besojnë me siguri të plotë, është tërësisht ashtu sikurse e përshkruan Allahu i Urtë, i Lavdëruar dhe i Mëshirshëm: "ndriçues, udhëzues e mëshirë". Nëpërmjet saj, zemrat e tyre pastrohen dhe ndriçohen, ndërsa mendjet e tyre lartësohen dhe fuqizohen. Me zbatimin rigoroz të Kur'anit, siguria për vërtetësinë e tij shtohet edhe më shumë. Ndërsa për kryeneçët, të cilët ndjekin epshet e tyre, sepse i parapëlqejnë ato kundrejt kësaj mëshire të dhuruar, Kur'ani është dëshpërim, sepse për ta është shuar çdo justifikim para Zotit. Ata nuk do të mund të justifikohen para Zotit për mosbesimin dhe mosdorëzimin e tyre.

Ajeti 21

21. A mos mendojnë ata që e teprojnë me të këqija se do t'i trajtojmë si të barabartë me ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, si në jetë, edhe në vdekje?! Sa i ulët është gjykimi i tyre!

Shpjegimi i ajetit

- "A mos mendojnë ata që e teprojnë me të këqija se do t'i trajtojmë si të barabartë me ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, si në jetë, edhe në vdekje?!" – Kuptimi: Vallë, a mos mendojnë keqbërësit, që e teprojnë me gjynahe, se Allahu do t'i trajtojë ata njëlloj si besimtarët e sinqertë, që bëjnë vepra të mira?! E si mund të trajtohen njëlloj mosmirënjohësit me njerëzit e zgjedhur, të cilët punojnë sinqerisht që të plotësojnë të drejtat e Zotit të tyre dhe, me shumë kujdes, largohen nga çdo gjë që zemëron Zotin e tyre?! Si mund të trajtohen njëlloj të shfrenuarit në epshet dhe dëshirat e tyre me ata fatlumë që i japin gjithmonë përparësi kënaqësisë së Zotit, kundrejt dëshirave të tyre të padrejta?! Le të jenë të sigurt se kriminelët nuk do të gjykohen dhe trajtohen njëlloj me besimtarët, në dynja apo në ahiret qoftë. Nëse mendojnë ndryshe, atëherë e kanë tërësisht gabim, siç thotë i Madhëruari:

- "Sa i ulët është gjykimi i tyre!" - Shumë e gabuar dhe e keqe është ajo që mendojnë. Ajo është tërësisht në kundërshtim me gjykimin e më të Urtit, më të Diturit dhe më të Drejtit, që është Allahu i Lartësuar. Madje, gjykimi i tyre është në kundërshtim edhe me logjikën e shëndoshë dhe me natyrën e pastër të njeriut. Ai është në kundërshtim me të gjitha shpalljet e Zotit dhe mesazhin e tyre, ashtu siç bie ndesh me mësimet e urta të të gjithë profetëve të dërguar nga Zoti. Le ta dinë ata, se gjykimi i padiskutueshëm i Zotit ka vendosur që besimtarët, të cilët besojnë drejt, sipas dijes së saktë e të sigurt nga Zoti, por edhe që punojnë me sinqeritet sipas atij besimi dhe asaj diturieje, ata kanë premtimin nga Zoti se do të arrijnë suksesin e sigurt. Premtimi i pakthyeshëm për ta është lumturia dhe

shpërblimet e shumta në dynja dhe në ahiret. Secili do të shpërblehet sipas bamirësisë së vet. Ndërsa punëkëqijtë do t'i godasë zemërimi i Zotit, prandaj do të vuajnë poshtërimin, ndëshkimin, dhimbjen dhe dëshpërimin në dynja dhe në ahiret.

Ajeti 22

22. Allahu i ka krijuar qiejt dhe Tokën me urtësi të madhe, me qëllim që çdo njeri të shpërblehet për veprat e veta. Askujt nuk do t'i bëhet padrejtësi.

Shpjegimi i ajetit

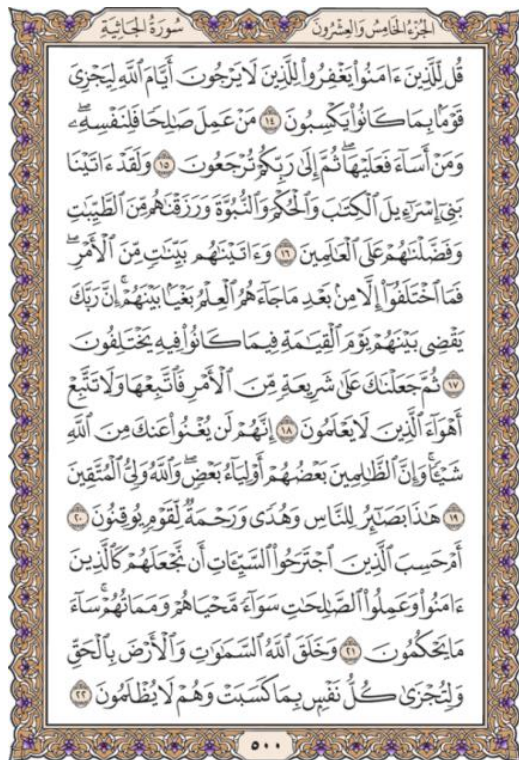
Allahu i Madhëruar i ka krijuar qiejt dhe Tokën me urtësi të madhe. Ai i krijoi njerëzit dhe xhindët që ta adhurojnë Atë si Një, të Vetëm dhe të Pashoq, dhe pastaj t'i shpërblejë ata sipas punëve që kanë bërë. Me bamirësinë dhe drejtësinë e Tij, Ai do të shpërblejë të ngarkuarit me detyra, duke u dhënë mirësi të shumta, të dukshme e të fshehta. Por së pari, të gjithë do të japin llogari para Allahut të Madhëruar: a kanë qenë mirënjohës ndaj Tij, duke zbatuar urdhëresat dhe duke iu larguar ndalesave, apo kanë qenë mosmirënjohës, duke treguar mospërfillje për detyrimet ndaj Zotit dhe ndaj krijesave, duke merituar në këtë mënyrë ndëshkimin që është përgatitur për mohuesit.

Ajetet 23 - 26

23. A e ke parë atë që, me vetëdije, dëshirat e veta i konsideron si zot?! Allahu, me urtësinë e Tij, e ka humbur atë nga rruga e drejtë, ia ka bllokuar të dëgjuarit dhe zemrën dhe mbi sytë e tij ka vënë perde. Përveç Allahut, kush tjetër mund ta udhëzojë atë?! A nuk e kuptoni?!

24. Ata (mosbesimtarët) thonë: “Nuk ka jetë tjetër, veç jetës sonë në këtë botë. Ne vdesim dhe jetojmë dhe asgjë tjetër përveç kohës nuk na shkatërron.” Ata nuk kanë asnjë lloj diturie për këtë, por vetëm hamendësojnë.

25. Kur atyre u lexohen ajetet Tona të qarta (për ringjalljen), argumentimi i tyre i vetëm është: “Ringjallini prindërit tanë, nëse thoni të vërtetën!”

26. Thuaju: “Allahu jua jep jetën dhe më pas ju bën të vdisni. Pastaj, Ai do t’ju grumbullojë Ditën e Kijametit, për të cilën nuk ka dyshime, por shumica e njerëzve nuk kanë dituri”.

Shpjegimi i ajeteve

- “A e ke parë atë që, me vetëdije, dëshirat e veta i konsideron si zot?! – Në këtë ajet, Allahu i Madhëruar na flet për ata njerëz, të cilët si Zot të tyre, që e adhurojnë, iu binden dhe i nënshtrohen, nuk konsiderojnë Allahun e Madhëruar, por dëshirat e veta të pakontrolluara. Ata ndjekin egon e vet, pa u shqetësuar në e kënaqin Allahun apo e zemërojnë Atë. Këta lloj njerëzish Allahu i Gjithëditur, me urtësinë dhe diturinë e Tij absolute mbi krijesat, i ka lënë në humbje. Ai i ka lënë në humbje, sepse, me diturinë e Tij, ka gjykuar drejt që ata nuk e meritojnë udhëzimin, sepse nuk i plotësojnë kushtet për ta patur atë.

- “Allahu, me urtësinë e Tij, e ka humbur atë nga rruga e drejtë, ia ka bllokuar të dëgjuarit dhe zemrën dhe mbi sytë e tij

ka vënë perde.” - Atyre që adhurojnë dëshirat e veta dhe shpërfillin adhurimin e Allahut, u është bllokuar dhe vulosur dëgjimi, prandaj nuk mund të dëgjojnë atë që u bën dobi. Ata nuk mund të kuptojnë drejt të mirën, për ta pranuar atë. Edhe në shikimin e tyre ka perde, që i pengon të shohin të vërtetën. Të tillët nuk mund të udhëzohen më, nëse Allahu i Madhëruar nuk i udhëzon. Ata që Allahu i Gjithëditur, i Urtë dhe i Drejtë ua ka mbyllur rrugët e udhëzimit, duke u hapur dyert e humbjes, për shkak të padrejtësisë së tyre e jo të Allahut, askush nuk mund t'i udhëzojë. Ky ndëshkim është tërësisht i merituar për ata zullumqarë të vetvetes, të cilët nuk e pranojnë ftesën e Zotit, duke e privuar veten nga rruga e mirësisë dhe e të vërtetës.

- **“Përveç Allahut, kush tjetër mund ta udhëzojë atë?! A nuk e kuptoni?!”** - A nuk e kuptoni se çfarë ju bën mirë, që të punoni ta arrini atë. A nuk e kuptoni se çfarë ju bën keq, që të përpiqeni të ruheni prej saj? Mohuesit e ringjalljes dhe të llogarisë para Zotit thonë:

- **“Ata (mosbesimtarët) thonë: “Nuk ka jetë tjetër, veç jetës sonë në këtë botë. Ne vdesim dhe jetojmë dhe asgjë tjetër përveç kohës nuk na shkatërron.”**” -

Kuptimi: Ajo që ndikon tek ne është thjesht koha, gjatë së cilës disa njerëz vdesin e disa të tjerë lindin. Kështu ka qenë dhe kështu do të vazhdojë; ky është një proces i pandalshëm. Nuk ka ditë ringjalljeje, kur njerëzit të kthehen sërish të gjallë e të llogariten për veprat e tyre. Por këto fjalë të tyre nuk mbështeten në dije, por në hamendësime të largëta. I Madhëruari thotë:

- **“Ata nuk kanë asnjë lloj diturie për këtë, por vetëm hamendësojnë.”** - Ata thjesht hamendësojnë për të mohuar ringjalljen, duke hedhur poshtë fjalët e profetëve besnikë, të pajisur me fakte e mrekulli. Ata nuk kanë asnjë provë që justifikon hedhjen poshtë të mesazhit të profetëve. Si mund të hidhen poshtë fjalët e profetëve të mbështetur nga Zoti me mrekulli të mëdha, thjesht me

hamendësime, me arsyetime të kota ose me kërkesa të çuditshme! Prandaj i Madhëruari thotë:

- **“Kur atyre u lexohen ajetet Tona të qarta (për ringjalljen), argumentimi i tyre i vetëm është: “Ringjallini prindërit tanë, nëse thoni të vërtetën!”**” - Kjo është paturpësia dhe padrejtësia e tyre ndaj Zotit të gjithësisë. Ata pretendojnë që vërtetësia e mesazhit të profetëve mund të pranohet vetëm nëse ata do të sillnin atë shenjë që kërkojnë ata. Me fjalë të tjera, edhe sikur profetët të sillnin çdo lloj shenje të fuqishme, ajo duhet të konsiderohet e pamjaftueshme që ata të besojnë. Kështu pretendojnë ata, por dihet që kjo është thjesht një gënjeshtëri, një justifikim për të mohuar të vërtetën. Qëllimi i tyre, siç kuptohet, është thjesht refuzimi i ftesës së profetëve, e jo arritja tek e vërteta.

- **“Thuaju: “Allahu jua jep jetën dhe më pas ju bën të vdisni. Pastaj, Ai do t'ju grumbullojë Ditën e Kijametit, për të cilën nuk ka dyshime, por shumica e njerëzve nuk kanë dituri.”**” - Nëse bindja rreth Ditës së Gjykimit do të arrinte në zemrat e tyre, ata do të fillonin të përgatiteshin mirë për të.

Ajetet 27 - 37

27. Vetëm Allahut i përket sundimi i qiejve dhe i Tokës. Atë Ditë, kur të vijë Ora (e llogarisë), rrefuzuesit (e së vërtetës) do të dëshpërohen shumë.

28. (Atë Ditë) Çdo popull do ta shohësh të gjunjëzuar (në pritje të llogarisë). Çdo popull do të thirret (për tu tubuar) te Libri i vet (i veprave). Sot do të shpërbleheni për ato që keni punuar.

29. Ky është Libri Ynë, që dëshmon të vërtetën rreth jush. Ne kemi urdhëruar të shkruhet gjithçka që ju vepronit.

30. Për sa u përket atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, Zoti i tyre do t'i përfshijë ata në mëshirën e Vet. Ky është shpëtimi më i madh.

31. Ndërsa atyre që nuk besojnë (do t'u thuhet): “A nuk ju janë lexuar shpalljet e

Mia? Por ju tregonit arrogancë dhe ishit një popull keqbërës.”

32. Edhe kur ju thuhej: “Premtimi i Allahut është i vërtetë, Ora (e Kjametit) do të vijë dhe për të s’ka dyshim.”, ju përgjigjeshit: “Ne nuk e dimë se ç’është Ora (e Kjametit)! Ne mendojmë se është vetëm një hamendje dhe nuk jemi të bindur.”

33. Atyre (që nuk besojnë) do t’u dalin në shesh të këqijat që kanë bërë dhe do t’i përfshijë ai (dënimi i Zotit) me të cilin talleshin.

34. Atyre (që nuk besojnë) do t’u thuhet: “Sot po ju lëmë të harruar, ashtu sikurse ju e harruat takimin e kësaj Dite. Vendi juaj është Zjarri dhe nuk ka se kush t’ju shpëtojë.

35. Kjo, për shkak se ju u tallët me shpalljet e Allahut dhe u mashtruat me jetën e kësaj bote.” Atë ditë nuk do të nxirren prej tij e as nuk do t’u jepet mundësi që të kthehen (në dynja).

36. E gjithë Lavdia i qoftë vetëm Allahut, Zotit të qiejve, Zotit të Tokës, Zotit të gjithësisë!

37. Vetëm Atij i takon gjithë Krenia në qiej e në Tokë. Ai është Ngadhënjimtari e i Urti.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Vetëm Allahut i përket sundimi i qiejve dhe i Tokës. Atë Ditë, kur të vijë Ora (e llogarisë), rrefuzuesit (e së vërtetës) do të dëshpërohen shumë.”** - Allahi i Madhëruar na tregon për pushtetin dhe mbretërimin e Tij të gjerë, si dhe për faktin se Ai është i vetëm në administrimin, rregullimin e çështjeve dhe përkujdesjen për botën, në çdo moment. Gjithashtu, Ai na tregon se edhe në Ditën e Kijametit, Ai është i Plotfuqishmi. Ai do t’i mbledhë krijesat dhe të gjithë do të qëndrojnë para Krijuesit të tyre. Atë ditë, *mubtilun*-ët do të dëshpërohen kur të shohin ndëshkimin që i pret. Këta janë ata që polemizojnë për të hedhur poshtë të vërtetën, pa patur asnjë argument të drejtë. Veprat e mira të këtyre janë të pavlefshme dhe jo të shpërblyeshme,

prandaj Ditën e Gjykimit ato do të asgjësohen, sepse janë të ndërtuara mbi të kotën. Atë ditë do të dalë në pah e vërteta. Ndërsa e kota, të cilën ata e mbrojnë, do të tretet para syve të tyre, duke i lënë në dëshpërimin e humbjes së mirësive të Zotit dhe në ndëshkimin e rëndë për refuzimin e të vërtetës. Pastaj Allahu i Madhëruar përshkruan tmerrin dhe vështirësitë e Ditës së madhe të Kijametit, për t’i bërë robtë që t’i druhen asaj dhe të përgatiten me adhurime e përkushtime në punë të mbara. Kështu, i Madhëruari thotë:

- **“(Atë Ditë) Çdo popull do ta shohësh të gjunjëzuar (në pritje të llogarisë).”** - Çdo njeri të sjellë në këtë botë do ta shohësh në gjunjë, të tmerruar e duke pritur në ankth gjykimin dhe vendimin e Mbretëruesit të Gjithëmëshirshëm.

- **“Çdo popull do të thirret (për tu tubuar) te Libri i vet (i veprave). Sot do të shpërbleheni për ato që keni punuar.”** - Çdo popull do të pyetet për Shpalljen hyjnore që profeti i tyre u ka përcjellë nga Zoti. Ata do të merren në llogari: a e kanë pranuar dhe zbatuar atë, për të përfituar shpërblimin dhe shpëtimin nga ndëshkimi? Apo e kanë shpërfillur atë, duke merituar ndëshkimin dhe humbjen e mirësive të premtuara nga Zoti? Për shembull, ymeti i Musait (a.s) do të thirret të japë llogari në lidhje me Shpalljen e Musait. Ymeti i Isait do të japë llogari për Shpalljen e Isait (a.s), ashtu si edhe ymeti i Muhamedit (a.s.) do të llogaritet për Shpalljen e Muhamedit (a.s). Pra, çdo popull do të pyetet në lidhje me Librin hyjnor me të cilin është ngarkuar që ta besojë dhe ta zbatojë. Ky është njëri nga shpjegimet e ajetit, i cili është, pa dyshim, një kuptim i saktë. Por ka, gjithashtu, mundësi që fjala *“libri”* në ajet të ketë kuptimin ‘libri i veprave’. Në këtë mënyrë, çdo njeri do të gjykohet sipas shënimeve në librin e veprave, ku janë regjistruar të gjitha veprat e tij të mira apo të këqija. Çdokush do të shpërblehet sipas veprave që ka bërë vetë, sikurse thotë i Madhëruari në suren Fusilet, ajeti 46: “Kush bën mirë, e bën mirë

për veten e vet, e kush bën keq, ai vepron kundër vetes së vet. Zoti yt nuk bën padrejtësi ndaj robve.” Por ka mundësi që ajeti t’i përmbajë të dyja këto kuptime, të cilat nuk e përjashtojnë njëra-tjetrën. Këtë e mbështet edhe ajeti në vijim:

- **“Ky është Libri Ynë, që dëshmon të vërtetën rreth jush.”** - Ky është libri Ynë, të cilin Ne e shpallëm për t’ju qartësuar të vërtetën dhe për t’ju përshkruar drejtësinë që Zoti do të vendosë mes krijesave. Pastaj thotë:

- **“Ne kemi urdhëruar të shkruhet gjithçka që ju vepronit.”** - Ja ku flitet edhe për librin e veprave. Më pas, i Madhëruari sjell gjykimin e Tij të drejtë në lidhje me dy grupet e njerëzve, sipas trajtimit që ata i kanë bërë librit hyjnor, të shpallur nga Ai, dhe sipas veprave të regjistruara në librin e gjithësecilit. Kështu, i Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Për sa u përket atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, Zoti i tyre do t’i përfshijë ata në mëshirën e Vet.”** - Ata që besojnë me besim të saktë të ndërtuar mbi dituri të saktë dhe të vërtetë nga Zoti dhe veç kësaj e vërtetuan sinqeritetin e besimit të tyre me punë të mira për të cilat nxit ky besim, punë të detyrueshme apo vullnetare e të pëlqyeshme, këta Zoti do t’i fusë në mëshirën e Tij, vendi i të cilës është Xheneti. Mëshira e Zotit është në Xhenet dhe atje të lumturit dhe të përjetojnë çdo mirësi të dhuruar nga mëshira e Allahut të lavdëruar mirësi e lumturi që do të vazhdojë e pafundme në përjetësi. Aty do të jetojnë një jetë të lumtur dhe të sigurt nga çdo e keqe e shqetësim.

- **“Ky është shpëtimi më i madh.”** - Kjo është fitorja, shpëtimi dhe arritja e çdo mirësi. Ai është suksesi i qartë, i dukshëm dhe i vërtetë, sukses i cili nëse arrihet nga robi ose më sakt nëse i dhurohet robot, atëherë ai ka arritur çdo të mirë dhe ka shpëtuar nga çdo e keqe.

- **“Ndërsa atyre që nuk besojnë (do t’u thuhet):...”** - Këtyre u drejtohen fjalë për t’i

dëshpëruar dhe për t’ua shtuar vuajtjen, për mohimin e tyre të së vërtetës, u thuhet:

- **“A nuk ju janë lexuar shpalljet e Mia? Por ju tregonit arrogancë dhe ishit një popull keqbërës.”** - Shpalljet e Mia jua qartësuan të vërtetën dhe jua treguan atë duke ju udhëzuar kështu në rrugën e mirësisë dhe lumturisë tuaj. Shpalljet e Allahut ju urdhëruan për çdo mirësi dhe ju ndaluan nga çdo e keqe që është në dëmin tuaj. Shpalljet e Zotit janë mirësia më e madhe që Zoti solli ndër njerëz nëse do të dinin t’i respektonin, t’i besonin e të nënshtroheshin sipas saj. Por ju u treguat kryeneçë ndaj mesazhit dhe porosive të Tij dhe i kthyet shpinën Shpalljes së Tij. Duke i mohuar Shpalljet e Zotit dhe duke refuzuar të nënshtroheni për të jetuar e punuar sipas tyre ju kryet krimin më të madh. Sot do të shpërbleheni për atë që punuat. Gjithashtu për t’i dëshpëruar u thuhet:

- **“Edhe kur ju thuhej: “Premtimi i Allahut është i vërtetë, Ora (e Kjametit) do të vijë dhe për të s’ka dyshim.”, ju përgjigjeshit: “Ne nuk e dimë se ç’është Ora (e Kjametit)!”**” - Pra kur ju përmendej se dita e ringjalljes dhe e gjykimit është e vërtetë dhe premtimi i Zotit por shpërblimi dhe ndëshkim sipas punëve është i pakthyeshën ju duke i mohuar dhe shpërfillur këto paralajmërimet thoshit: “Ne nuk e dimë se ç’është Ora (e Kjametit)” - **“Ne nuk e dimë se ç’është Ora (e Kjametit). Ne mendojmë se është vetëm një hamendje dhe nuk jemi të bindur.”** - Kjo ishte gjendja e tyre në dynja. Ata e mohonin dhe nuk e besonin ringjalljen dhe llogarinë me drejtësi para Zotit. Ata mohuan dhe i quanin gënjeshtarë ata që i paralajmëronin për ditën e hakut, dhe nuk e pranonin vërtetësinë dhe besnikërinë e tyre. I Madhëruari thotë:

- **“Atyre (që nuk besojnë) do t’u dalin në shesh të këqijat që kanë bërë dhe do t’i përfshijë ai (dënimi i Zotit) me të cilin talleshin.”** - Ditën e Gjykimit, atyre do t’u tregohen veprat e këqija që kanë bërë dhe mbi ta do të godasë ndëshkimi me të cilin

talleshin, sepse nuk e besonin se do të ndodhte. Ata tallen në dynja me Ditën e Llogarisë dhe me ata që e paralajmërojnë këtë ditë, por për këtë do të vuajnë të plotë ndëshkimin e të Drejtit. Atë ditë, atyre do t'u thuhet:

- **“Atyre (që nuk besojnë) do t'u thuhet: “Sot po ju lëmë të harruar, ashtu sikurse ju e harruat takimin e kësaj Dite.”** –

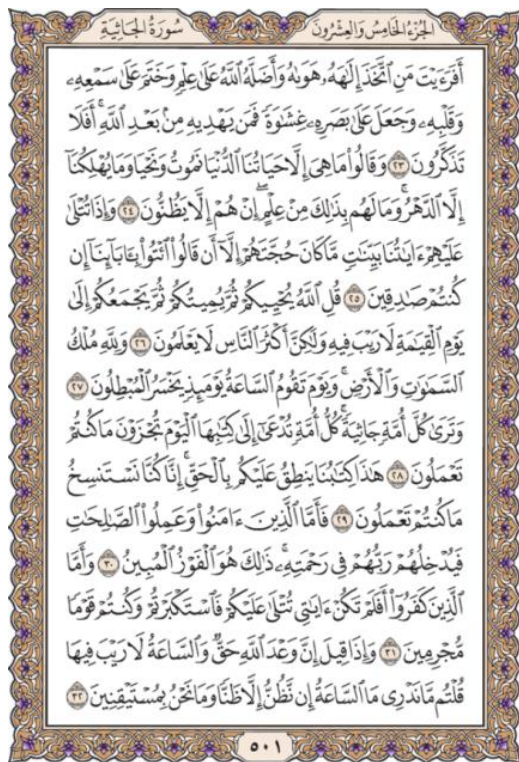
Kuptimi: Sot do t'ju lëmë të harruar në ndëshkim, ashtu sikurse ju e latë të harruar takimin e kësaj dite. Shpërblimi jepet sipas punës që ke bërë.

- **“Vendi juaj është Zjarri dhe nuk ka se kush t'ju shpëtojë.”** - Vendqëndrimi dhe përfundimi juaj është zjarri i Xhehenemit. Askush nuk mund t'ju ndihmojë të shpëtoni nga ndëshkimi i Allahut.

- **“Kjo, për shkak se ju u tallët me shpalljet e Allahut dhe u mashtruat me jetën e kësaj bote.”** - Kuptimi: Ky ndëshkim është shpagimi i drejtë, për shkak se ju i keni marrë me tallje argumentet dhe shpalljet e Allahut të Madhëruar, ndërkohë që ato duhej të trajtoheshin ashtu si e meritonjë: me seriozitet dhe përkushtim të plotë. Ju duhej t'i pranoni ato me kënaqësi dhe të jetoni sipas tyre, e jo të të tallshin me to. Por kjo ndodhi sepse ju u mashtruat nga bukuritë e dynjasë dhe gjetët prehje në të, duke u përkushtuar tërësisht pas saj. Kështu, ju braktisët punën për ahiretin, që është i përjetshëm dhe do të mbetet gjithmonë.

- **“Atë ditë nuk do të nxirren prej tij e as nuk do t'u jepet mundësi që të kthehen (në dynja).”** - Atyre nuk u jepet më afat që të reflektojnë dhe as mundësi për t'u kthyer në dynja, që të bëjnë vepra të mira.

- **“E gjithë Lavdia i qoftë vetëm Allahut, Zotit të qiejve, Zotit të Tokës, Zotit të gjithësisë!”** - Allahut i takon lavdia, lavdërimet dhe mirënjohja, ashtu si i shkon madhërisë së Tij dhe madhësisë së pushtetit të Tij. Atij i takon lavdërimi i krijesave e mirënjohja e tyre, për shkak se Ai është Krijuesi dhe Kujdestari i tyre, që u dhuron mirësi të panumërta, të dukshme e të

fshehta dhe që u rregullon çdo çështje. Gjithçka është nën pushtetin dhe mbretërimin e Tij.

- **“Vetëm Atij i takon gjithë Krenia në qiej e në Tokë.”** - Allahut i takon madhështia, lartësia e krenaria më e plotë. Falënderimi ndaj Allahut kryhet duke thurur lavde për Të, duke e përmendur me cilësitë e Tij të plota dhe absolute, duke i shprehur dashurinë e plotë, duke treguar frikërespekt ndaj Tij dhe nderim për atributet e mrekullueshme të Tij. Nëpërmjet lavdërimit, shprehet dashuria, lavdia, respekti e admirimi për të Madhërishmin. Më pas vihet në dukje madhështia, pushteti e mbretërimi absolut i Allahut, që duhet të kultivojë tek ne frikërespektin, madhërimin e përunjësinë ndaj Tij, sepse adhurimi, - për hir të të cilit Allahu na krijoi, - ndërtohet mbi këto dy shtylla kryesore: dashuria për Të dhe nënshtrimi ndaj Tij. Por këto të dyja nuk mund t'i kesh pa patur diturinë e nevojshme për Allahun, për madhështrinë, krenarinë dhe lavdinë e Tij.

- **“Ai është Ngadhënjimtari e i Urti.”** - Allahu është Ngadhënjimtari, që mposht gjithçka. Ai është i Urti, që vendos çdo gjë në vendin e vet. Nëse Allahu vendos për diçka, këtë e bën për dobi të mëdha. Nëse Ai krijon diçka, edhe këtë e bën në funksion të mirësisë dhe dobisë. Përfundoi edhe tefsiri i sures Xhathije.

Surja 46: El ahkaf (mekase) 35 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 3

1. Ha, Mim.

2. Shpallja e Librit është prej Allahut, Ngadhënjimtarit, të Urtit.

3. Ne i krijuam qiejt e Tokën dhe gjithçka që ekziston ndërmjet tyre, veçse me një qëllim të drejtë dhe për një afat të caktuar. Megjithatë, ata që nuk besojnë, janë mospërfillës ndaj paralajmërimeve që u bëhen.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ha, Mim. Shpallja e Librit është prej Allahut, Ngadhënjimtarit, të Urtit.”** - Ky është një lavdërim që Allahu i Madhëruar i bën Librit të Tij të mrekullueshëm dhe madhështor. Kjo është dhe ftesë për njerëzit, që ata të udhëzohen me dritën e Kur'anit dhe të meditojnë më shumë rreth ajeteve të tij, sepse kështu mund të përfitojnë prej thesareve të fshehura të tij.

- **“Ne i krijuam qiejt e Tokën dhe gjithçka që ekziston ndërmjet tyre, veçse me një qëllim të drejtë dhe për një afat të caktuar.”** - Pasi përmendi shpalljen e Librit, i cili përmban ligjin e Tij, Allahu i Madhëruar tregon se është Ai që i ka krijuar qiejt dhe Tokën. Në këtë mënyrë, Ai pohon për Vetën dy attribute: krijimin e krijesave dhe vendosjen e ligjeve për to. Vetëm Atij i takon çështja e krijimit dhe e vendosjes së ligjit, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “Vërtet, Zoti juaj është Allahu, i Cili krijoi qiejt dhe Tokën për gjashtë ditë, pastaj qëndroi mbi Fron. Ai e mbulon ditën me natën, që me të shpejtë e kërkon atë sërish. Edhe Dielli, Hëna dhe yjet i janë nënshtruar sundimit të Tij. Vetëm Atij i

takon Krijimi dhe Sundimi. I madhëruar qoftë Allahu, Zoti i botëve!”. [El ea'raf 54]. Ose: “Allahu është Ai që krijoi shtatë qiej dhe Toka po aq sa ata. Një për to zbret vendimi i Tij, për të qenë të bindur se Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka dhe se me të vërtetë, Allahu ka përfshirë gjithçka me dijen e Vet.” [Talak 12]. Ose: “Me urdhrin e Tij ia zbret melekët me shpallje kujt të dojë nga robtë e vet (*duke u thënë:*) Paralajmëroni se nuk ka zot tjetër (*që meriton adhurimin*) përveç Meje, prandaj (*vetëm*) Mua të ma kini frikën.” [Nahl 2]. Është Allahu i Lartësuar që i krijoi njerëzit e xhindët, që do mbajnë përgjegjësi për veprat e tyre, e krijoi gjithçka tjetër që ekziston. Ai krijoi edhe vendin ku ata jetojnë e banojnë. Përveç kësaj, Allahu i Lartësuar krijoi gjithçka që ndodhet mes qiejve e Tokës, për t'ua vënë në shërbim njerëzve e xhindëve. Pastaj, gjatë kohërave, dërgoi tek ata profetë, të cilëve u shpalli libra qiellorë. Në këto libra, Ai u përcaktoi robve urdhra dhe ndalesa, u vendosi kufij dhe ligje, sipas të cilëve ata duhet të jetojnë në këtë jetë. Ai i njoftoi, gjithashtu, se kjo jetë është koha kur duhet të punojnë. Kjo është botë kalimtare, e jo vendqëndrimi i përhershëm i tyre. Do të vijë një ditë që ata të largohen nga kjo botë, për të shkuar në botën tjetër, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Atje do ta marrin të plotë shpërblimin për veprat që bëjnë në këtë dynja dhe për mënyrën si iu përgjigjen profetëve dhe si i trajtuan shpalljet që ata sollën. Allahu i Madhëruar ka sjellë fakte të pamohueshme për vërtetësinë e jetës së ahiretit. Ai ka bërë që njerëzit ta provojnë shpërblimin dhe ndëshkimin që në këtë jetë, që t'u shërbejë si nxitës i fortë për të arritur të mirën dhe për t'u ruajtur nga e keqja. I Madhëruari thotë: “Ne i krijuam qiejt e Tokën dhe gjithçka që ekziston ndërmjet tyre, veçse me një qëllim të drejtë dhe për një afat të caktuar.”. Pra, ato nuk u krijuan kot, pa ndonjë qëllim, por me një qëllim shumë të rëndësishëm: që robtë të njohin dhe të binden për madhësinë e Krijuesit,

si dhe të gjejnë në to fakte që dëshmojnë se Krijuesi i tyre është i Plotë në çdo aspekt e pa mangësi. Ata duhet të jenë të bindur se Allahu që krijoi këtë gjithësi madhështore dhe kaq të rregullt është tërësisht i Plotfuqishëm që t'i ringjallë krijesat pas vdekjes së tyre, për t'i marrë në llogari dhe për t'i shpërblyer për veprat e tyre. Allahu i Lartësuar na njofton, gjithashtu, se kjo botë do të vazhdojë të jetë deri në një afat të caktuar. Por edhe pse i Madhëruari, i Cili është më i Vërteti në fjalët e Tij, na mëson se cili është qëllimi i krijimit tonë, duke na ndriçuar faktet që e dëshmojnë këtë, përsëri ka disa krijesa që nuk i përgjigjen ftesës dhe porosive të Tij, por u kthejnë shpinën atyre. Ata shpërfillin Shpalljen e Zotit dhe kundërshtojnë, madje luftojnë dhe u përpiqen me të gjitha forcat për të penguar ftesën e profetëve. Duke treguar për gjendjen e këtyre të mjerëve, i Lartësuar i thotë:

- **“Megjithatë, ata që nuk besojnë, janë mospërfillës ndaj paralajmërimeve që u bëhen.”** - Ndërsa ata që besojnë, kur kuptojnë realitetin dhe gjendjen e tyre, i pranojnë këshillat dhe porosinë e Zotit të tyre, madje i dorëzohen plotësisht Atij, me dashuri e drojë. Kështu, ata kanë fituar çdo të mirë dhe kanë shpëtuar nga çdo e keqe.

Ajetet 4 – 6

4. Thuaju atyre: “A nuk i shihni ata që i lusni në vend të Allahut? Më tregoni, çfarë kanë krijuar ata në Tokë? Apo, vallë, kanë marrë pjesë në krijimin e qiejve?! Më sillni ndonjë libër tjetër para këtij ose ndonjë gjurmë diturie (nga Zoti), nëse flisni të vërtetën!”

5. Kush është më i humbur se ata të cilët, në vend të Allahut, u luten atyre që nuk mund t'u përgjigjen (edhe sikur t'u luten) deri në Kijamet?! Ata janë të paditur (e të pafuqishëm t'u përgjigjen) për lutjet e tyre.

6. Dhe kur të mblidhen bashkë të gjithë njerëzit (në ditën e Llogarisë), ata (idhujt) do të jenë armiq të tyre dhe do t'ua mohojnë adhurimin që u përkushtuan.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Thuaju atyre: “A nuk i shihni ata që i lusni në vend të Allahut?...”**– Fol me ata që, në vend të Allahut, adhurojnë idhuj, të cilët nuk bëjnë as dëm e as dobi, nuk japin jetë e nuk e marrin atë, idhuj që nuk mund të ringjallin për të marrë në llogari. Fol me ta, duke u shpjeguar pafuqinë dhe pamundësinë e këtyre idhujve, si dhe faktin se ata nuk meritojnë aspak të adhurohen.

- **“Më tregoni, çfarë kanë krijuar ata në Tokë? Apo, vallë, kanë marrë pjesë në krijimin e qiejve?!”** - A kanë krijuar idhujt tuaj ndonjë gjë në madhësinë e qiejve dhe të Tokës? Vallë, ata i kanë krijuar malet e i kanë bërë lumenjt të rrjedhin?! Ata i kanë krijuar kafshët dhe i kanë shpërndarë në tokë?! Apo mos kanë ndihmuar ndopak në krijimin e diçkaje tjetër?! Asgjë nga këto nuk ka ndodhur. Vetë ata e pranojnë se i vetmi Krijues është Allahu. Atëherë, njëshmëria e Tij në krijimin, furnizimin, sundimin dhe mbretërimin në këtë gjithësi tregon se Ai është dhe duhet të jetë i vetëm edhe në meritën e adhurimit. Ky është një argument logjik i thjeshtë dhe i pakundërshtueshëm. Pas këtij argumenti logjik, i Lartësuar i flet edhe për argumente tekstuale, që flasin për njëshmërinë e Tij në meritën e adhurimit:

- **“Më sillni ndonjë libër tjetër para këtij ose ndonjë gjurmë diturie (nga Zoti), nëse flisni të vërtetën!”** – Kuptimi: Sillni një libër të shpallur nga Zoti, që fton për idhujtari! Ose sillni ndonjë argument tekstual të ardhur nga profetët, që të urdhërojë për diçka të tillë! Sigurisht, idhujtarët nuk kanë asnjë mundësi që të sjellin argumente nga Zoti ose nga profetët, për idhujtarinë që praktikojnë. Përkundrazi, të gjithë profetët, pa përjashtim, i kanë ftuar popujt e tyre në njësimin e Zotit në adhurim dhe i kanë ndaluar ata nga idhujtaria, me të gjitha format e saj. Madje, këto ishin porosinë më të mëdha dhe më të rëndësishme që ata u sollën popujve nga Zoti i tyre, sikurse thotë i Madhëruari: “Ne çuam në çdo popull të dërguar që t'u thonë:

“Adhuroni vetëm Allahun, e largojuni shejtanëve (*adhurimit të tyre*)!” Por pati nga ata që Allahu i udhëzoi dhe pati nga ata që merituan të mbeten në humbje. Pra, udhëtoni nëpër botë dhe shihni se si ishte fundi i gënjeshtarëve!” [Nahl 36]. Çdo profet i tha popullit të vet: “O populli im! Adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, (*që meriton të adhurohet*). Unë kam frikë për ju dënimin e një Dite të madhe.” [El ea’raf 59]. Nga të gjitha këto kuptohet se, argumentimi i idhujtarëve për të mbrojtur idhujtarinë e tyre është i padrejtë dhe i pabazuar, qoftë në logjikë, qoftë në fakte tekstuale nga profetët. Bazat ku ata mbështeten janë thjesht paragjykime e hamandësime të kota ose arsyetime të dobëta dhe të sëmura. Kotësinë e pretendimeve të tyre e sheh edhe te aktiviteti që bëjnë. Shih, gjithashtu, edhe idhujt, të cilëve iu përkushtohen: vallë, a i ndihmojnë për ndonjë të mirë apo a i ruajnë dot nga ndonjë e keqe, në dynja ose në ahiret?! Prandaj thotë i Madhëruari:

- **“Kush është më i humbur se ata të cilët, në vend të Allahut, u luten atyre që nuk mund t’u përgjigjen (*edhe sikur t’u luten*) deri në Kijamet?!”** - Ata kurrë nuk kanë për t’u përgjigjur ndonjë lutjeje të tyre, deri në përfundimin e kësaj dynjaje. Ata nuk mund t’u sjellin adhuruesve të tyre asnjë dobi. Madje, sikurse thotë i Madhëruari:

- **“Ata janë të paditur (*e të pafuqishëm t’u përgjigjen*) për lutjet e tyre.”** - Ata as që i dëgjojnë lutjet që u drejtohen dhe aq më pak, t’u përgjigjen atyre. Kjo është gjendja e idhujve në jetën e dynjasë. Ndërsa në ahiret, idhujt do të distancohen nga idhujtaria dhe nga idhujtarët, sikurse thotë i Madhëruari më pas:

- **“Dhe kur të mblidhen bashkë të gjithë njerëzit (*në ditën e Llogarisë*), ata (*idhujt*) do të jenë armiq të tyre dhe do t’ua mohojnë adhurimin që u përkushtuan.”** - Ata do të mallkojnë dhe do të distancohen prej njëri-tjetrit. Idhujt do të mohojnë adhurimin që u kanë bërë adhuruesit e tyre dhe nuk do t’u bëjnë asnjë dobi para Zotit.

Ajetet 7 – 10

7. Kur u lexohen ajetet Tona të qarta, mohuesit thonë për të vërtetën, që u ka ardhur: “Kjo është magji e qartë!”

8. Ose thonë: “Ai (*Muhammedi*) e ka trilluar vetë atë.” Ti thuaju: “Nëse unë e kam trilluar atë, ju nuk keni asnjë mundësi që të më mbronni prej Allahut. Ai është më i Dituri për të gjitha shpifjet tuaja rreth tij (*Kur’anit*). Por mjafton që Ai është dëshmitar ndërmjet meje dhe jush. Ai është Falësi i Madh e Mëshirëplotë.”!

9. Thuaju: “Unë nuk jam i pari i dërguar e nuk e di se çfarë do të ndodhë me mua e as me ju. Unë zbatoj vetëm atë që më shpallet dhe unë jam veçse një i dërguar, që jep paralajmërimet të qarta.”!

10. Thuaju: “Më tregoni se ç’do të bëhet me ju, nëse ai (*Kur’ani*) është prej Allahut, kurse ju e mohoni, ndërkohë që një dëshmitar nga bijtë e Israilit dëshmoi për vërtetësinë e tij dhe e besoi, kurse ju tregoheni kryeneçë?!” Allahu nuk i udhëzon në rrugën e shpëtimit njerëzit e padrejtë.

Shpjegimi i ajeteve

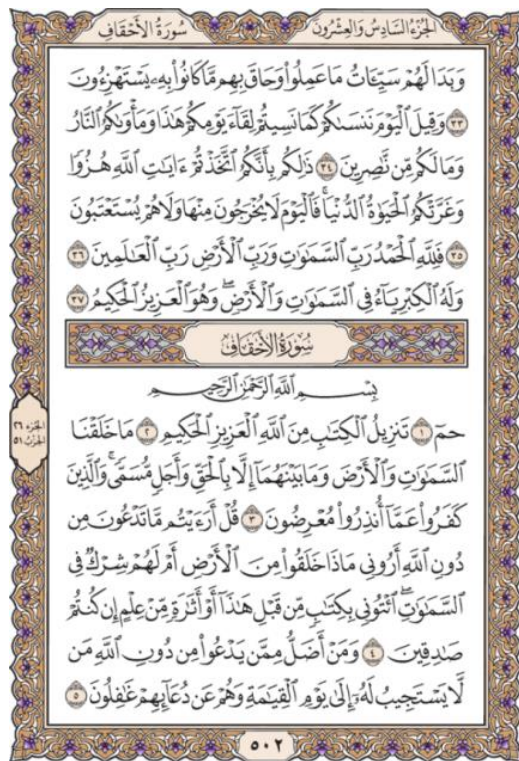
- **“Kur u lexohen ajetet Tona të qarta, mohuesit thonë për të vërtetën, që u ka ardhur: “Kjo është magji e qartë!”**- Kur mohuesve të Zotit u lexohen dhe u sqarohen plotësisht shpalljet e Tij, kjo nuk u bën asnjë dobi. Ky sqarim thjesht nuk u lë më asnjë justifikim para Zotit. Madje ata, duke dashur thjesht të mohojnë, kur dëgjojnë fjalën e Zotit, shpifin dhe thonë: “Kjo është magji e qartë!”. Pra, për të vërtetën e sjellë nga Zoti dhe për faktet e padiskutueshme të sjella nga profetët e Tij, këta mashtrues shpifin e thonë se janë thjesht magji. Kjo nuk është gjë tjetër, por veçse një përmbysje e realitetit. Megjithatë, kjo mënyrë mund të gënjejë veçse mendjelehtët. E si mundet që shpalljet dhe mrekullitë, me të cilat Zoti ka mbështetur profetët duke dëshmuar për vërtetësinë e tyre, t’i mohosh e t’i krahasosh me magjinë dhe ligësinë e saj?! Mes dy rasteve ka një ndryshim të madh, sa largësia

mes qiellit dhe Tokës. E vërteta është ajo që ngrihet mbi gjithçka. Drita e saj e tejkalon dritën e diellit. Saktësia e saj dëshmohet nga një mori faktesh të shfaqura në natyrë dhe në vetet tona. Të vërtetën e pranojnë dhe i nënshtrohen mendjet më të ndritura dhe krijesat më të zgjedhura, që të jetojnë e punojnë sipas saj. Prandaj, si mund të krahasohet e vërteta me magjinë, e cila është gjëja më e kotë dhe e cila buron veçse nga të devijuarit dhe të padrejtët, nga shpirtligjtë e punëkëqijtë. Në fakt, magjia u shkon për shtat pikërisht atyre që e krahasojnë atë me Shpalljen dhe të vërtetën e Zotit. Këto pretendime janë veçse pallavra, me të cilat synohet thjesht justifikimi për të mos pranuar të vërtetën.

- **“Ose thonë: “Ai (Muhammedi) e ka trilluar vetë atë.”**” - Ata pretendojnë se Kur'anin e trilloi vetë Muhamedi (a.s), domethënë se nuk është Shpallje e Zotit? Për t'iu kundërvënë këtij pretendimi, Allahu i Lartësuar e udhëzon të Dërguarin e Vet të thotë:

- **“Ti thuaju: “Nëse unë e kam trilluar atë, ju nuk keni asnjë mundësi që të më mbroni prej Allahut.”** - Mendohuni pak! Allahu ka dijeni të plotë për pretendimin tuaj. Si është e mundur që Ai nuk më ndëshkon për trillimin tim, sikurse pretendoni ju? A mund të më mbroni ju nga Zoti, nëse Ai dëshiron të më ndëshkojë? Po nëse Ai dëshiron të më mëshirojë, vallë, a mund ta pengoni ju mëshirën e Tij?

- **“Ai është më i Dituri për të gjitha shpifjet tuaja rreth tij (Kur'anit).”** - Nëse unë do të isha trillues ndaj Allahut, Ai do të më ndëshkonte me fuqinë e Tij dhe do të ma këpuste arterien e zemrës sime. Ai do të jepte një ndëshkim, që do ta vërente dhe do ta dinte çdokush, sepse trillimi ndaj Tij dhe shtirja si i dërguar i Tij është krimi më i madh ndaj Zotit dhe shpifja më e dënueshme. Më pas, duke i ftuar që të pendohen për armiqësinë ndaj të vërtetës dhe për refuzimin me inat të saj, Allahu i Madhëruar udhëzon e thotë:

- **“Por mjafton që Ai është dëshmitar ndërmjet meje dhe jush. Ai është Falësi i Madh e Mëshirëplotë.”**” - Pendohuni tek Ai dhe ndaluni nga ato gjëra që veproni dhe trilloni! Nëse pendoheni sinqerisht tek Zoti, Ai do t'ju pranojë pendimin dhe do t'ju mëshirojë, duke ju dhënë sukses të bëni të mira dhe duke ju dhuruar për to shpërblime të shumta e të mëdha.

- **“Thuaju: “Unë nuk jam i pari i dërguar e nuk e di se çfarë do të ndodhë me mua e as me ju.”**” - Unë nuk jam i pari i dërguar i Zotit, e kjo dihet! Pse habiteni me mesazhin që unë sjell? Pse, pra, e refuzoni ftesën time? Shumë profetë të tjerë kanë ardhur para meje dhe mesazhi im është tërësisht në përputhje me mesazhin e tyre. Atëherë, për çfarë arsyeje e refuzoni mesazhin tim, që unë po jua përcjell prej Zotit?

- **“Unë zbatoj vetëm atë që më shpallet...”**” - Unë jam veçse një njeri, dhe si i tillë nuk kam në dorë asnjë çështje. Vetëm Allahu i Madhëruar i ka në dorë të gjitha çështjet, të miat dhe tuajat. Ai do të

gjykojë mbi mua dhe mbi ju. Unë nuk vij tek ju me diçka nga vetja ime.

- **"...dhe unë jam veçse një i dërguar, që jep paralajmërimet të qarta."**! - Nëse ju e pranoni Shpalljen që unë përcjell nga Zoti juaj e nëse dëgjoni porosinë e mia, ky do të jetë fati juaj i mirë dhe lumturia juaj në dynja dhe në ahiret. Por nëse më refuzoni dhe e shpërfillni mesazhin e Zotit të sjellë prej meje, llogaria juaj do të bëhet nga Zoti. Por mos harroni, se unë ju paralajmërova dhe jua tërhoqa vërejtjen, prandaj nuk kam më asnjë përgjegjësi para Zotit tim.

- **"Thuaju: "Më tregoni se ç'do të bëhet me ju, nëse ai (Kur'ani) është prej Allahut, kurse ju e mohoni, ndërkohë që një dëshmitar nga bijtë e Israilit dëshmoi për vërtetësinë e tij dhe e besoi, kurse ju tregoheni kryeneçë?!"** - Ju e mohoni Kur'anin, por çfarë ndodh nëse ai është libri i Allahut të Madhëruar? Çfarë ndodh, kur për vërtetësinë e tij dëshmojnë më të zgjedhurit dhe më të udhëzuarit nga mesi i ithtarëve të Librit, të cilët kishin patur shumë shenja e fakte për të njohur të vërtetën? Nëse ju e mohoni atë, a nuk është ky krimi më i madh? Nëse mesazhi i sjellë prej meje është në përputhje me mesazhin e të gjithë profetëve, dhe kjo është pranuar nga pasuesit e denjë të profetëve, ndërsa ju nuk doni ta pranoni, a nuk është ky tregues i padrejtësisë, i kufrit, i mendjelehtësisë dhe i injorancës tuaj? Dijeni, atëherë, se me mendjemadhësi dhe me shpërfilljen e fakteve të pamohueshme të sjella nga Zoti, ju nuk keni për ta gjetur kurrë të vërtetën. Allahu i Madhëruar thotë:

- **"Allahu nuk i udhëzon në rrugën e shpëtimit njerëzit e padrejtë."** - Prej padrejtësisë është edhe shpërfillja me fodullëk e të vërtetës, pasi të krijohet mundësia ta kuptosh dhe ta pranosh atë.

Ajetet 11 – 12

11. Jobesimtarët thonë për besimtarët: "Sikur të ishte besimi (ne Muhamedin) ndonjë gjë e mirë, ata (besimtarët) nuk do ta besonin para nesh." Ata (mosbesimtarët) nuk e pranian

udhëzimin (e Kuranit), prandaj thonë: "Ai (Kur'ani) është një mashtrim i vjetër!".

12. Para Kur'anit është shpallur Libri i Musait, si udhërrëfyes dhe mëshirë. Kur'ani është një Libër që e vërteton atë (Teuratin) dhe është shpallur në gjuhën arabe, për t'u tërhequr vërejtjen atyre që bëjnë gjynahe dhe si lajm i mirë për vepërmirët.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Jobesimtarët thonë për besimtarët:..."**
- Mohuesit e të vërtetës, të cilët shfaqin armiqësi ndaj ftesës së Zotit, thonë:

- **"Sikur të ishte besimi (ne Muhamedin) ndonjë gjë e mirë, ata (besimtarët) nuk do ta besonin para nesh."** - Kuptimi: Nëse besimi dhe nënshtrimi ndaj kësaj, që ju e quani Shpallje e Zotit, do të ishte diçka e mirë, nuk do të na kalonte kush në këtë aspekt. Pra, do të ishim ne të parët që do ta përqafonin atë, e jo këta që quhen 'besimtarë'. Por, kjo është thjesht një mendjemadhësi e shëmtuar nga ana e tyre. E si mund të gjykosim për vërtetësinë apo jo të diçkaje duke u nisur nga fakti se e preferon atë apo jo? Çfarë kriteri qenka ky? Vallë, ata janë më zemërpastërtit, më shpirtkulluarit, më mendjendriturit e më të urtët?! Apo çështja e udhëzimit në rrugën e drejtë është e drejta e tyre ekskluzive?! Jo, kurrsesi nuk është kështu! Këto fjalë janë thjesht ngushëllim dhe justifikime, që ata gjejnë për veten e tyre, për diçka që nuk e arrijnë dot. Ata nuk mund ta gjejnë udhëzimin, sepse u janë përkushtuar epsheve e dëshirave të tyre për këtë dynja, prandaj gjejnë si rrugëzgjdhje që ta shpërfillin dhe ta shajnë atë. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **"Ata (mosbesimtarët) nuk e pranian udhëzimin (e Kuranit), prandaj thonë: "Ai (Kur'ani) është një mashtrim i vjetër!"**. - Ky është shkaku i vërtetë që i shtyu ata që të shpërfillin dhe të trillojnë gënjeshtër për të vërtetën. Ata nuk e pranojnë udhëzimin e Shpalljes hyjnore, kështu që nuk ndriçohen me dritën e saj,

duke u shpëtuar nga duart, në këtë mënyrë, gjëja më e vyer që dikush mund të synojë. Si rrjedhojë, ata gjejnë si zgjidhje cenimin e madhështisë së Shpalljes, duke thënë se ajo është mashtrim e trillim. Ata shpifin për të, edhe pse ajo është e vërteta, për të cilën nuk duhet të ketë asnjë dyshim dhe pasiguri. Kur'ani është në të njëjtën linjë dhe vërtetues i të gjitha shpalljeve të Zotit të sjella para tij, ndër të cilët është edhe Teurati, libri që Zoti i shpalli Musait (a.s.). I Madhëruari thotë:

- **“Para Kur'anit është shpallur Libri i Musait, si udhërrëfyes dhe mëshirë...”** - Zoti e bëri Teuratin udhëzim dhe mëshirë, që bijtë e Israilit të gjenin nëpërmjet tij rrugën e udhëzimit dhe të kishin ligjet e jetës dhe të adhurimit. Nëse do ta zbatonin, do të arrinin mirësinë në dynja dhe në ahiret.

- **“Kur'ani është një Libër që e vërteton atë (Teuratin)...”** - Ky libër është vërtetues dhe miratues i shpalljeve hyjnore të mëparshme. Atë që Kur'ani e dëshmon si të vërtetë, ajo është e vërtetë, sepse ai është në përputhje të plotë me të gjitha shpalljet e tjera të Zotit. Këtë libër Allahu i Madhëruar e shpalli në gjuhën arabe, që kuptimi dhe përfitimi prej tij jenë më të thjeshtë. Po në këtë mënyrë, ai është bërë i thjeshtë për t'u mësuar përmendësh.

- **“... dhe është shpallur në gjuhën arabe, për t'u tërhequr vërejtjen atyre që bëjnë gjynahe dhe si lajm i mirë për vepërmirët.”** - Allahu i Madhëruar e shpalli Kur'anin që të paralajmërojë ata që i bëjnë padrejtësi vetes duke shkelur e tejkaluar kufijtë e Zotit dhe duke mos iu bindur Atij. Ai i paralajmëron ata për një ndëshkim të rëndë nëse vazhdojnë me padrejtësitë dhe rrugën e tyre të humbjes. Por ky libër u shpall, gjithashtu, edhe që të përgëzojë vepërmirët, të cilët i kryejnë të gjitha adhurimet e përkushtuara Allahut dhe janë bamirës me krijesat e Allahut. Ata përgëzohen me një shpërblim të madh në dynja dhe në ahiret. Në Kur'an janë treguar

qartë veprat nga të cilat duhet të ruhemi dhe veprat që duhet t'i kryejmë.

Ajetet 13 - 14

13. Ata që thonë: “Zoti ynë është Allahu” dhe pastaj qëndrojnë të palëkundur, nuk do të kenë frikë dhe as do të brengosen.

14. Ata do të jenë banorë të Xhenetit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë, si shpërblim për atë që kanë punuar.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata që thonë: “Zoti ynë është Allahu” dhe pastaj qëndrojnë të palëkundur, nuk do të kenë frikë dhe as do të brengosen.”**

- Ata të cilët e besojnë Zotin e tyre si të vetmin Krijues, Sundues, Mbretëruar dhe Administrues të çështjeve të tyre, dëshmojnë se Ai është Një, i Vetëm dhe i Pashoq, pastaj janë të palëkundur në këtë bindje ndaj Tij, gjatë gjithë jetës së tyre, ata nuk do të kenë frikë për të ardhmen dhe as brenga për të kaluarën.

- **“Ata do të jenë banorë të Xhenetit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë...”** – Ja, të tillë rob do të jenë banorët e Xhenetit, ku do të jenë gjithmonë dhe kurrë nuk do të kërkojnë të ikin prej atij apo ta shkëmbejnë atë me diçka tjetër.

- **“...si shpërblim për atë që kanë punuar...”** - Ata do të jenë të përjetshëm në Xhenet, të cilin Zoti e ka bërë si shpërblim për të mirat që kryejnë në dynja, duke filluar me besimin e pastër tek Allahu, dhe duke vazhduar me veprat të mira të nxitura nga ky iman, si dhe përqendrimi në këtë rrugë.

Ajetet 15 – 16

15. Ne e kemi urdhëruar njeriun për bamirësi ndaj prindërve të vet. Nëna e ka bartur me mundim dhe me vështirësi e ka lindur. Barra dhe ushqimi me gjë zgjasin tridhjetë muaj. Kur arrin pjekurinë e vet dhe mbush dyzet vjeç, ai thotë: “Zoti im, më mundëso që të të falënderoj Ty për mirësitë që na ke falur mua dhe prindërve të mi! Më mundëso që të bëj vepra të mira, me të cilat Ti të jesh i kënaqur! M'i bëj të mirë

pasardhësit e mi! Unë pendothem tek Ti dhe të jam dorëzuar.”

16. Këta janë njerëzit, të cilëve Ne ua pranojmë veprat në mënyrën më të mirë, ua mbulojmë të këqijat dhe i bëjmë banorë të Xhenetit. Ky është premtimi i vërtetë, që u është dhënë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ne e kemi urdhëruar njeriun për bamirësi ndaj prindërve të vet. Nëna e ka bartur me mundim dhe me vështirësi e ka lindur. Barra dhe ushqimi me gjizgjasin tridhjetë muaj.” - Kjo tregon butësinë dhe mëshirën e madhe të Allahut të Madhëruar për robtë dhe vlerësimin e lartë të Tij për rolin dhe gradën e prindërve. Ai i ka porositur dhe u ka marrë premtimin fëmijëve që të jenë të mirë me prindërit e tyre, dhe këtë ta tregojnë me fjalë, vepra dhe sjellje shembullore ndaj tyre. Ata duhet të tregohen bamirës ndaj prindërve, duke shpenzuar pasuri ose duke bërë çdo gjë tjetër, me qëllim që të fitojnë kënaqësinë e tyre. Allahu i Madhëruar tregon edhe arsyen pse duhet të jemi bamirës ndaj prindërve. Është nëna ajo që vuan e mundohet aq shumë për fëmijën e saj, që në periudhën e shtatzënisë e deri në dhimbjet e mëdha gjatë lindjes. Por nuk është vetëm kaq. Po kujdesi i mëtejshëm, periudha e gjidhënies, lodhja dhe netët pa gjumë, derisa fëmija të rritet e forcohet? Të gjitha këto nuk kalojnë shpejt, por është një periudhë që zgjat 30 muaj. Nëntë muaj prej tyre janë të shtatzënisë, në shumicën e rasteve, ndërsa pjesa tjetër është gjidhënia dhe përkujdesja tjetër e nevojshme. Duke e parë këtë ajet së bashku me ajetin tjetër, ku thuhet: “Nënat le t’u japin gjizgjasin të tyre dy vite të plota, për ato që duan ta plotësojnë gjidhënien” [Bekare 233], arrijmë në përfundimin se koha më e shkurtër e shtatzënisë është gjashtë muaj. Me fjalë të tjera, është e mundur që pas gjashtë muaj barre, të lindë një fëmijë.

- “Kur arrin pjekurinë e vet dhe mbush dyzet vjeç, ai thotë:...” - Në kohën kur

njeriu arrin kulmin e fuqisë fizike dhe të pjekurisë së mendimit, ai fillon të lutet:

- “Zoti im, më mundëso që të të falënderoj Ty për mirësitë që na ke falur mua dhe prindërve të mi!” - Kuptimi: Më jep forcë dhe sukses që të jem mirënjohës për çfarë më ke dhuruar! Mirësitë e Tua ndaj meje janë të shumta. Ato janë mirësi në fe dhe besim, pasi Ti me ke udhëzuar në rrugën e drejtë dhe më ke larguar nga rruga e keqe. Por ato janë edhe mirësi që kanë lidhje me këtë dynja. Mirënjohja për gjitha këto shprehet vetëm duke i shfrytëzuar dhe shpenzuar ato në bindje ndaj Atij që t’i dhuroi. Për të arritur statusin e mirënjohësit, duhet t’i vlerësosh dhe t’i respektosh shumë këto mirësi, duke shfaqur në të njëjtën kohë edhe pamundësinë tënde për t’i shprehur të plotë Allahut mirënjohjen që i takon. Duhet të përqipesh shumë që ta lavdërosh Allahun për ato mirësi që të ka dhuruar. Duhet ditur se mirësia që u është dhuruar prindërve konsiderohet si mirësi që u është dhuruar edhe fëmijëve të tyre. Mirësitë që kanë prindërit i përfshijnë edhe fëmijët, sidomos mirësitë që kanë lidhje me fenë. Nëse prindërit përmirësojnë veten me dituri të pastër fetare dhe me vepra të mira, ky u shërben si shkak i fuqishëm për rregullimin e fëmijëve dhe pasardhësve të tyre.

- “Më mundëso që të bëj vepra të mira, me të cilat Ti të jesh i kënaqur!” - Veprat që Zoti i do dhe e kënaqin Atë, janë ato që i plotësojnë kushtet për të qenë të mira dhe që janë të ruajtura nga çdo gjë që i shkatërron. Këto janë ato vepra të cilat Ai i pranon dhe i shpërblen.

- “M’i bëj të mirë pasardhësit e mi!” - Pasi lutet për veten, që Zoti t’ia përmirësojë çështjet e tij, ky njeri vijon të lutet edhe për pasardhësit, që Zoti t’ua përmirësojë gjendjen dhe veprat e tyre. Në fakt, duke u lutur për rregullimin e pasardhësve, ai lutet për veten e vet, sepse fëmijët e mirë janë mirësi dhe për prindërit e tyre.

- “Unë pendothem tek Ti dhe të jam dorëzuar.” - Pendothem për gjynahet, poshtërsitë dhe mosbindjen time! Unë

kthehem tek Ti, o Zoti im, i dorëzuar tërësisht, për të të madhëruar Ty!

- **“Këta janë njerëzit të cilëve Ne ua pranojmë veprat në mënyrën më të mirë...”** – Njerëzve që veprojnë kështu, Allahu ua pranon veprat më të mira që kanë bërë në bindje ndaj Tij. Ndërsa për veprat e tyre jo të mira, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“...ua mbulojmë të këqijat dhe i bëjmë banorë të Xhenetit.”** - Allahu ua fal përgjithësisht të këqijat, nëse pendohen sinqerisht për to, dhe i bashkon me banorët e Xhenetit. Kështu, i Madhëruari u dhuron atyre të gjitha të mirat dhe i ruan nga çdo e keqe.

- **“Ky është premtimi i vërtetë, që u është dhënë.”** - Ky është premtimi i vërtetë nga Allahu, i Cili është më besniku në fjalët e Tij dhe që kurrë nuk i thyen premtimet e Tij.

Ajetet 17 – 19

17. Dikush u thotë prindërve të vet: “Uf, ju të dy! A më premtoni se do të ringjalle, kur sa e sa breza kanë kaluar para meje?!” Ata të dy e lusin Allahun që ta udhëzojë (dhe e porosisin): **“I mjeri ti, beso, se premtimi i Allahut është i vërtetë!”** Por ai thotë: **“Këto nuk janë gjë tjetër, por veçse përralla të popujve të hershëm!”**

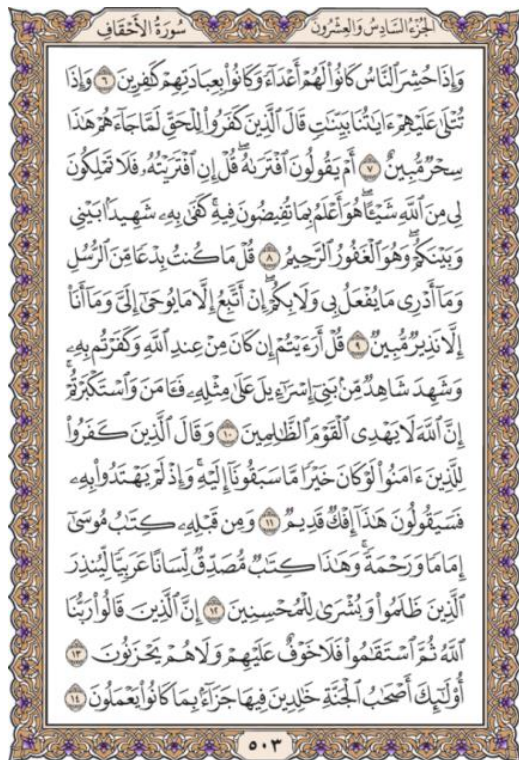
18. Këta janë ata njerëz, kundër të cilëve u përmbush Fjala (e dënimit) sikurse u veprua me popujt e xhindeve dhe të njerëzve që kaluan para tyre. Të gjithë ata ishin të humbur.

19. Të gjithë ata do të kenë gradën e merituar, sipas asaj që kanë punuar. Shpërblimi për veprat e tyre do t’u jepet i plotë e nuk do t’u bëhet padrejtësi.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi foli për bamirësit ndaj prindërve, Allahu i Madhëruar përshkruan se si janë të padrejtët ndaj prindërve:

- **“Dikush u thotë prindërve të vet: “Uf, ju të dy!...”** - Këtë njeri prindërit e thërrasin të besojnë Allahun dhe Ditën e Kijametit. Ata e këshillojnë që t’i frikësohet llogarisë para Zotit në Ditën e Gjykimit. Këto

këshilla të mrekullueshme janë kujdesi më i madh që prindërit mund t’u bëjnë fëmijëve të tyre. Nuk ka gjë më të rëndësishme sesa t’u mësosh fëmijëve rrugën e drejtë, për të arritur lumturinë në dynja dhe në ahiret. Por ftesës së tyre për të arritur të mirën dhe për të shpëtuar nga e keqja në të dyja jetët, ky lloj fëmije i përgjigjet me mënyrën më të shëmtuar. Ai u thotë atyre “Uf, ju të dy!”.

Pra: “Vdekshi ju, çfarë më thoni!” Pastaj tregon se e sheh si krejt të pamundur dhe të pavërtetë Ditën e Gjykimit:

- **“A më premtoni se do të ringjalle, kur sa e sa breza kanë kaluar para meje?!”** – Kuptimi: Vallë, a po më thoni se unë do të dal përsëri nga varri im Ditën e Gjykimit? Sa breza njerëzish kanë kaluar para meje dhe nuk e besonin ringjalljen, që thoni ju! Madje, edhe ata që kanë qenë udhëheqës e pasanikë, e kanë mohuar ringjalljen dhe llogarinë para Zotit. Këtë të mjerë, që mbajnë si model të tyre armiqtë e të vërtetës, injorantët dhe të degjeneruarit, janë të dashuruar pas kësaj dynjaje dhe bukurive të saj:

- **“Ata të dy e lusin Allahun që ta udhëzojë (dhe e porosisin):...”** - Ndërsa prindërit e tij duan ta ndihmojnë, prandaj i thonë: “I mjeri t’i, besol!” Ata bëjnë çdo gjë që ai të udhëzohet në rrugën e drejtë. Nga dashuria dhe merakut i madh që kanë për fëmijën e tyre, ata i ankohen e përgjërohen Allahut të Madhëruar, ashtu si vepron njeriu që është duke u mbytur, kur thërret për ndihmë, që ta shpëtojë. Ata i drejtohen Allahut me lutje e lot, duke shprehur dobësinë dhe përunjësi e tyre, që fëmija i tyre të udhëzohet. Plot dashuri, butësi dhe mëshirë, ata përqipen që t’ia sqarojnë fëmijës të vërtetën e besimit:

“I mjeri ti, beso, se premtimi i Allahut është i vërtetë!” - Premtimi i Allahut është i vërtetë dhe për të nuk duhet të kesh asnjë dyshim! Pastaj, me dëshirën e madhe e të çiltër që ai të udhëzohet, përqipen t’i sjellin sa më shumë argumente dhe fakte. Por ky fëmijë jobsimtar e shton edhe më shumë mohimin dhe mendjemadhësinë, duke thënë:

- **“Por ai thotë: “Këto nuk janë gjë tjetër, por veçse përralla të popujve të hershëm!”**” – Kuptimi: Këto janë thjesht rrëfenja të marra nga librat e gojëdhënat e të parëve, e nuk janë mesazhe të Zotit. Por të gjithë e dinë dhe e pranojnë se Muhamedi (a.s.) ishte analfabet. Ai nuk dinte as shkrim, as lexim! Atëherë, nga mund t’i merrte ai këto lajme? Pastaj, krijesat nuk mund të sjellin kurrë një libër hyjnor si Kur’ani, edhe sikur të ndihmojnë dhe të mbështesin të gjithë njëri-tjetrin.

- **“Këta janë ata njerëz, kundër të cilëve u përmbush Fjala (e dënimit) sikurse u veprua me popujt e xhindeve dhe të njerëzve që kaluan para tyre...”** – Për njerëzit që bëjnë të tilla gjëra do të ekzekutohet patjetër vendimi për ndëshkim. Edhe ata do të futen mes popujve të tjerë me njerëz e xhindë, të cilët kanë mohuar të vërtetën. Edhe ata do të ndëshkohen bashkë me turmën e madhe të të devijuarve e të humburve.

- **“...Të gjithë ata ishin të humbur.”** - Dështimi është humbja e tërë pasurisë së njeriut. Kur humbet gjithçka, atëherë nuk flitet e nuk mendohet më për fitim. Ata nuk e meritojnë mirësinë e Zotit, sepse e kanë shpërdoruar mundësinë për t’u pajisur me iman, që është pasuria kryesore e njeriut. Kështu, atyre u ikin nga duart të gjitha mirësitë dhe nuk mund të shpëtojnë nga dënimi i dhembshëm në zjarrin e Xhehenemit.

- **“Të gjithë ata do të kenë gradën e merituar, sipas asaj që kanë punuar.”** - Si punëmirët, ashtu edhe punëkëqijtë do të marrin gradën që meritojnë. Sipas veprave që kanë bërë, do të meritojnë shpërblimin ose ndëshkimin e Allahut të Drejtë. I Madhëruari thotë:

- **“Shpërblimi për veprat e tyre do t’u jepet i plotë e nuk do t’u bëhet padrejtësi.”** - Askujt nuk do t’i shtohen të këqijat, por do të ketë vetëm aq sa bërë vetë, ashtu si askujt nuk do t’i mohohen apo pakësohen të mirat që ka bërë.

Ajeti 20

20. Ditën, kur ata që nuk besuan (në Zotin) do të sillen para Zjarrit, do t’u thuhet: “Ju i shfrytëzuar të gjitha të mirat në jetën tuaj tokësore dhe u kënaqët me to. Por sot do të shpaguheni me një dënim poshtërues, për shkak se jeni treguar kryeneçë në Tokë pa kurrfarë të drejtë dhe për shkak se nuk keni respektuar urdhrat e Zotit!”

Shpjegimi i ajetit

- **“Ditën, kur ata që nuk besuan (në Zotin) do të sillen para Zjarrit, do t’u thuhet:...”** - Allahu i Madhëruar përshkruan gjendjen e jobsimtarëve kur ata të përballen me Zjarrin. Në këtë moment, atyre u thuhet disa fjalë dëshpëruese, që ua shtojnë më shumë dhimbjet dhe vuajtjet:

- **“Ju i shfrytëzuar të gjitha të mirat në jetën tuaj tokësore dhe u kënaqët me to...”** - Ju kërkuat prehjen në jetën e dynjasë. Ju u mashtruat nga kënaqësitë e saj. Ju parapëlqyet plotësimin e qejfeve në

dynja, kundrejt kënaqësive të përjetshme të ahiretit. Rendja pas atyre kënaqësive të përkohshme ju shpërqendroi nga veprat me të cilat fitohej lumturia e ahiretit. Ju u zbavitët të hutuar në dynja, ashtu si bagëtitë, të pashqetësuar për fundin tuaj në ahiret. Atëherë, në atë dynja mbaruan kënaqësitë tuaja.

- **“...Por sot do të shpaguheni me një dënim poshtërues...”** - Këtë ndëshkim poshtërues do ta vuani për krimin tuaj të shpifjes nda Allahut të Madhëruar. Ju mashtronit dhe pretendonit se rruga juaj e humbur ishte e vërteta nga Allahu, ishte gjykimi, caktimi dhe vullneti i Tij. Me të tilla pretendime, ju thjesht donit të justifikoni rrugën e humbjes, të cilën e parapëlqyët vetë, edhe pse ishit të vetëdijshëm për faktin se po mashtronit. Ndëshkimi poshtërues është i merituar për ju edhe për një shkak tjetër:

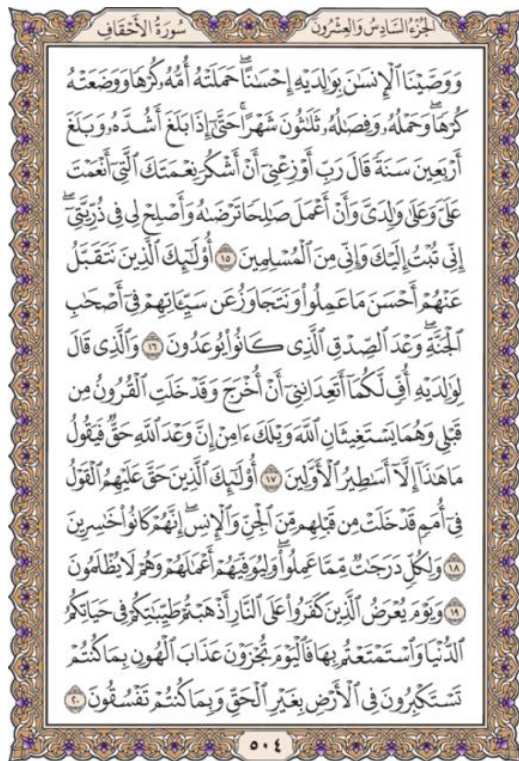
- **“...për shkak se jeni treguar kryeneçë në Tokë pa kurrfarë të drejtë dhe për shkak se nuk keni respektuar urdhrat e Zotit!”** - Ju tregoheshit mendjemëdhenj para bindjes dhe nënshtrimit ndaj Allahut. Siç shihet, njerëz të tillë bëjnë dy krime njëkohësisht: ata flasin të pavërteta dhe punojnë sipas tyre. Ata shpifin ndaj të vërtetës, duke ia mvëshur këto shpifje Allahut, dhe tregohen arrogantë, duke e refuzuar këtë të vërtetë. Për këtë arsye, ata meritojnë ndëshkimin më të rëndë.

Ajetet 21 – 26

21. Kujto vëllanë e fisit Ad (Hudin), kur e paralajmëroi popullin e vet në Ahkaf! Para dhe pas tij, pati paralajmërues të shumtë. Ai u tha: “Të mos adhuronit asgjë tjetër veç Allahut! Unë kam frikë se do t’ju godasë dënimi i Ditës së Madhe!”

22. Ata i thanë: “A mos ke ardhur që të na largosh prej zotave tanë?! Na e sill tani atë me të cilën na kërcënon, nëse thua të vërtetën!”

23. Ai tha: “Dijeninë për të e ka vetëm Allahu. Unë thjesht ju kumtoj atë për të cilën jam dërguar. Megjithatë, po shoh se qenkeni njerëz krejt pa dije.”

24. Kur ata panë një ré, që u duk se vinte në drejtim të luginave të tyre, thanë: “Kjo ré po sjell shiun!” - “Jo, por kjo është ajo që ju e kërkoni me ngut. Ajo është një stuhi, që mbart një dënim të dhembshëm.

25. Me urdhrin e Zotit të saj, ajo shkatërroi çdo gjë. Kur agoi, nuk shihej gjë tjetër, përveç banesave të tyre. Kështu i ndëshkojmë Ne popujt keqbërës.

26. Ne u patëm mundësuar atyre gjëra që nuk jua mundësuar juve. Ne u dhamë atyre dëgjim, shikim dhe zemër, por as dëgjimi, as shikimi e as zemrat e tyre nuk u bënë dobi, sepse ata i rrefuzonin ajetet e (Shpalljeve të) Allahut. Ata i përfshiu dënimi me të cilin talleshin.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kujto vëllanë e fisit Ad (Hudin),...”** - Kuptimi: Kujto me respekt profetin e popullit të Adit, pra, Hudin (a.s.). Ai ishte një ndër profetët e Zotit, që u veçua mbi të tjerët, për të ftuar njerëzit në rrugën e drejtë.

Profetët janë udhërrëfyesit e njerëzve për të Krijuesi i tyre.

- **“...kur e paralajmëroi popullin e vet në Ahkaf!...”** - Allahu i Madhëruar e dërgoi Hudin (a.s.) tek fisi i tij Ad, që jetonte në Ahkaf, në shkretëtirën e madhe të Jemenit.

- **“...Para dhe pas tij, pati paralajmërues të shumtë.”** – Profeti Hud nuk ishte një risi. Ai nuk ishte i pari i të dërguarve të Zotit. Ai nuk ishte as kundërshtues i profetëve të tjerë të mëparshëm. Ashtu si të gjithë profetët, ai i tha popullit të tij:

- **“Ai u tha: “Të mos adhuronit asgjë tjetër veç Allahut! Unë kam frikë se do t'ju godasë dënimi i Ditës së Madhe!”** - Ai i porositi të adhuronin Allahun nëpërmjet çdo fjale të mirë dhe pune të dashur për Allahun, si dhe i ndaloi nga idhujtaria. Ai i paralajmëroi, gjithashtu, për një ndëshkim të rëndë, nëse nuk do t'i bindeshin. Por ky paralajmërim nuk ndikoi aspak tek ata:

- **“Ata i thanë: “A mos ke ardhur që të na largosh prej zotave tanë?!”** - Kuptimi: Ti nuk ke asnjë qëllim të lartë, por ke vetëm zili për idhujt tanë, prandaj edhe dëshiron që të na largosh prej tyre, pa të drejtë!

- **“Na e sill tani atë me të cilën na kërcënon, nëse thua të vërtetën!”** - Ky është kulmi i injorancës dhe i arrogancës: të kërkosh përshpejtimin e ndëshkimit të Zotit në formë sfide!

- **“Ai tha: “Dijeninë për të e ka vetëm Allahu. Unë thjesht ju kumtoj atë për të cilën jam dërguar.””** - Është Allahu i Madhëruar, Ai që ka në dorë të gjitha çështjet. Ai ka edhe diturinë për gjithçka. Është Ai që e sjell ndëshkimin për ju, nëse dëshiron. Ndërsa unë, si çdo profet tjetër, kam për detyrë veçse përcjelljen e qartë të së vërtetës dhe mesazhit të Zotit.

- **“Megjithatë, po shoh se qenkeni njerëz krejt pa dije!”** – Ky qe shpjegimi i veprimeve të paturpshme dhe të nxituara të tyre. Ata guxuan të refuzonin të vërtetën e Zotit dhe, në formë sfide, të kërkonin përshpejtimin e ndëshkimit të Tij. Prandaj i Plotfuqishmi lëshoi kundër tyre ndëshkimin e rëndë: një furtunë, e cila i shkatërroi

tërësisht. Të mjerët, kur panë në qiell renë e ndëshkimit që po afrohej, nuk ua mori mendja se çfarë ishte, për shkak të mendjemadhësisë që i karakterizonte!

- **“Kur ata panë një ré, që u duk se vinte në drejtim të luginave të tyre, thanë: “Kjo ré po sjell shiun!””** - Ata menduan se ishin re të mëdha, që zakonisht sjellin reshje. Kështu, ata po prisnin të binte shi mbi tokat e tyre, të mbusheshin pusët dhe rezervuarët e tyre, që i shfrytëzonin për të pirë ujë vetë dhe për të vaditur të mbjellat. Të gëzuar, ata thanë: “Kjo re do të na sjellë shi!” Por nuk ishte ashtu:

- **““Jo, por kjo është ajo që ju e kërkonit me ngut...”** - Kjo qe përgjigjja e kërkesës së tyre, kur thanë: “Po të jesh kaq i sigurt, na e sill tani atë që na e paralajmëron!”

- **“...Ajo është një stuhi, që mbart një dënim të dhembshëm.”** - Ajo qe një erë aq e fortë, saqë kudo ku kalonte, shkatërronte dhe dëmtonte gjithçka. Kjo stuhi veçoi egërsisht mbi ta, ashtu sikurse thotë i Madhëruari në ajete të tjera: “Ndërsa Adi u shkatërrua me një stuhi të fuqishme e të zhurmshme, që Ai e lëshoi kundër tyre shtatë net e tetë ditë rresht. Sikur t'i shihje njerëzit që shembeshin përdhe, si të ishin trungje hurmash të zgavruara.” [Haka 6, 7]. E gjitha kjo ndodhi me urdhrin e Allahut të Madhëruar. Pas këtyre ditëve dhe netëve ndëshkimi, duke treguar gjurmët e dhembshme që ajo la pas, Allahu thotë:

- **“Me urdhrin e Zotit të saj, ajo shkatërroi çdo gjë. Kur agoi, nuk shihej gjë tjetër, përveç banesave të tyre.”** - Çdo gjë ishte shkatërruar: kafshët, pasuritë dhe vetë ata.

- **“Kështu i ndëshkojmë Ne popujt keqbërës.”** - Për shkak të krimeve dhe padrejtësive të tyre, e meritojnë ndëshkimin e Allahut të Lartësuar. Allahu i Madhëruar u dhuron begati të shumta, por ata nuk e lavdërojnë dhe nuk tregojnë mirënjohje ndaj Tij, siç thotë i Madhëruari për fisin Ad:

- **“Ne u patëm mundësuar atyre gjëra që nuk jua mundësuam juve.”** - Kuptimi: Ne u mundësuam atyre të kishin komoditet dhe

pushtet, duke shfrytëzuar mirësitë Tona. Ne u mundësua që të kënaqnin të gjitha dëshirat e pasionet, duke u dhënë edhe jetë të mjaftueshme për këtë. Të gjitha këto shërbejnë që të marrin mësim të udhëzuarit në rrugën e drejtë. Ne i dhamë popullit të Adit gjithë ato mirësi, ashtu sikurse edhe juve, të cilëve po ju shpallet ky Kur'an. Mos mendoni se këto të mira që ju keni, në pasuri apo në pushtet qofshin, janë të veçanta për ju. Kurrresi mos mendoni se ato do t'ju shpëtojnë apo do t'ju ndihmojnë të shpëtoni nga ndëshkimi i Allahut! Madje, popujt paraardhës kanë qenë më të fuqishëm se ju, por pasuria, pushteti, fëmijët e ushtritë e tyre nuk i ndihmuan dhe as nuk i mbrojtën dot prej Allahut të Madhëruar.

- **“Ne u dhamë atyre dëgjim, shikim dhe zemër,...”** - Ata nuk ishin aspak të mangët në të dëgjuar, të shikuar apo në logjikë, që të pretendonin se e braktisën të vërtetën nga paaftësia, pamundësia apo nga padituria. Logjika dhe aftësitë e tyre nuk ishin të mangëta, por është Allahu i Madhëruar dhe i Urtë që i jep sukses atij që Ai dëshiron.

- **“...por as dëgjimi, as shikimi e as zemrat e tyre nuk u bënë dobi, sepse ata i rrefuzonin ajetet e (Shpalljeve të) Allahut....”** - Këto rrugë të marrjes dhe perceptimit të së vërtetës nuk u bënë aspak dobi atyre. Sidoqoftë, kjo u shkaktoi nga vetë ata, sepse qenë ata që refuzuan, mohuan dhe shpërfillën padrejtësisht faktet e Allahut, që vërtetonin pa lënë asnjë dyshim njëshmërinë e Allahut të Madhëruar në meritën e adhurimit.

- **“...Ata i përfshiu dënimi me të cilin talleshin.”** - Ata i goditi pikërisht ai dënim, të cilin nuk e besonin dhe me të cilin talleshin. Ata talleshin edhe me Profetin, i cili i paralajmëronte për afrimin e dënimit të Allahut.

Ajetet 27 – 28

27. Edhe më parë Ne kemi shkatërruar vendbanimet përreth jush dhe ua kemi shpjeguar Shpalljet Tona që ata të mund të ktheheshin (në rrugën e drejtë).

28. Përse nuk u erdhën në ndihmë idhujt, të cilët i adhuronin veç Allahut dhe u përkushtonin flijime? Idhujt nuk kanë për t'iu përgjigjur (kurrë) atyre. Ata (idhujt) janë veçse sajesa dhe mashtrime të tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne kemi shkatërruar qytete përreth jush edhe më parë, duke ua shpjeguar fillimisht Shpalljen Tonë...”** - Duke paralajmëruar arabët, por edhe çdo popull tjetër, Allahu i Madhëruar u kujton shkatërrimin e popujve të mëparshëm, që kishin mohuar profetët, popuj të cilët jetonin rreth e rrotull vendbanimeve të arabëve. Madje, shumë prej tyre jetonin në Gadishullin Arabik, si populli i Adit, i Themudit e të tjerë. Por para se t'i shkatërronte, Allahu i Madhëruar u solli një larmi shenjash dhe mrekullish, dhe të gjitha këto me një qëllim:

- **“...që ata të mund të ktheheshin (në rrugën e drejtë).”** – Kjo u bë me qëllimin që ata t'i largoheshin rrugës së kufrit, rrugës së mohimit të profetëve dhe shpalljeve të Zotit. Por kur ata nuk e bënë këtë, Allahu i ndëshkoi, ashtu siç di të ndëshkojë i Plotfuqishmi, dhe atyre nuk u erdhën në ndihmë idhujt, që ata i adhuronin krahas Allahut. I Madhëruari thotë:

- **“Përse nuk u erdhën në ndihmë idhujt, të cilët i adhuronin veç Allahut dhe u përkushtonin flijime?”** – Kuptimi: Për t'iu afruar idhujve, ata i adhuronin e u kushtonin flijime, duke shpresuar ndihmë dhe begati prej tyre. Përse, atëherë, nuk u ndihmuan?!

- **“Idhujt nuk kanë për t'iu përgjigjur (kurrë) atyre. Ata (idhujt) janë veçse sajesa dhe mashtrime të tyre.”** - Idhujt nuk u përgjigjen atyre, duke mos i mbrojtur dot nga dënimi në ahiret, ashtu sikurse edhe në dynja nuk kanë asnjë mundësi për t'i ndihmuar. Çdo gjë është nën pushtetin e Allahut. Idhujt janë thjesht sajime të politeistëve, me të cilët ata gënjejnë veten dhe justifikojnë mosbesimin e tyre. Ata e ushqejnë veten me ëndrra të pabaza, duke pandehur se janë në të vërtetën dhe se

adhurimet që ua përkushtojnë idhujve do t'u bëjnë dobi e do t'i shpëtojnë. Por këto iluzione e shpresa të kota tashmë u shuhen dhe shkatërrohen njëherë dhe përgjithmonë.

Ajetet 29 - 32

29. Kujto, kur drejtuam disa xhinde tek t'i, që të dëgjonin Kur'anin. Kur u afruan (të dëgjojnë) thanë: “Heshtni!” Në përfundim, ata u kthyen te populli i vet si këshillues.

30. Ata thanë: “O populli ynë! Ne dëgjuam një Libër të shpallur pas Musait, që vërteton Shpalljet para tij, që udhëzon tek e Vërteta dhe tregon rrugën e drejtë!”

31. O populli ynë! Përgjigjuni thirrësit të Allahut dhe besojini atij! Allahu ju fal gjynahet dhe ju shpëton prej ndëshkimit të dhembshëm.

32. Ata, që nuk i përgjigjen thirrësit në rrugën e Allahut, nuk kanë për t'i shpëtuar dënimit në Tokë dhe askush nuk mund t'u mbrojë nga ndëshkimi i Tij. Këta janë në humbje të sigurt.”

Shpjegimi i ajeteve

- “Kujto, kur drejtuam disa xhinde tek t'i, që të dëgjonin Kur'anin.” - Allahu i Madhëruar e dërgoi profetin Muhamedin (a.s.) si mëshirë dhe udhëzues për të gjitha krijesat, për njerëzit dhe për xhindët. Ishte detyra e Profetit që t'i ftone të gjithë në rrugën e Zotit dhe t'ua përcillte qartë të vërtetën e shpallur nga Zoti. Sa u përket njerëzve, Profeti (a.s.) i ftonë dhe paralajmëronte ata haptazi, pasi kjo ishte diçka e mundshme. Ndërsa sa u përket xhindëve, Allahu i Madhëruar, me pushtetin e Tij, i solli ata te Profeti (a.s.), që të dëgjonin mesazhin e përcjellë nga ai. Thotë i Lartësuar:

- “Kur u afruan (të dëgjojnë) thanë: “Heshtni!”” - Kur ata iu afruan Profetit (a.s.), që ishte duke kënduar Kur'anin, porositen njëri-tjetrit për të qëndruar të bashkuar dhe në heshtje, me qëllim që të dëgjonin më mirë dhe më qartë.

- “Në përfundim, ata u kthyen te populli i vet si këshillues.” - Në përfundim të

këndimit të Kur'anit, ata e kishin kuptuar mirë mesazhin e tij, prandaj shkuan menjëherë te populli i tyre, tani si këshillues e udhëzues. Allahu i Madhëruar i bëri muslimanë dhe u mundësoi atyre të bëheshin përhapës së ftesës së Profetit (a.s.) ndër xhindë.

- “Ata thanë: “O populli ynë! Ne dëgjuam një Libër të shpallur pas Musait,...” - Ata përmendën Librin e Musait, sepse ai ishte në themel edhe të Ungjillit. Gjithashtu, ai ishte libri bazë, ku bijtë e Israilit mbështeteshin për marrjen e dispozitave ligjore. Ndërsa Ungjilli ishte plotësues i Teuratit, ashtu sikurse edhe lehtësues për disa dispozita. Pastaj, ata e përshkruajnë Kur'anin duke thënë:

- “...që vërteton Shpalljet para tij, që udhëzon tek e Vërteta dhe tregon rrugën e drejtë!” - Kuptimi: Libri që e dëgjuam nga ky profet është vërtetues i librave të parë hyjnorë dhe udhëzues në rrugën e drejtë. Ai tregon rrugën që të çon tek Allahu dhe Xheneti i Tij. Ky libër udhëzon nëpërmjet diturisë së jashtëzakonshme mbi Allahun e Madhëruar, diturisë rreth dispozitave ligjore dhe rregullave të jetës dhe të adhurimit, si dhe diturisë për shpërblimin dhe ndëshkimin e Allahut të Madhëruar. Pasi lavdëruan Kur'anin, duke treguar gradën dhe rëndësinë e lartë të tij, xhindët filluan të ftonin popullin e tyre që ta besonin këtë libër dhe mesazhet e këtij profeti, duke thënë:

- “O populli ynë! Përgjigjuni thirrësit të Allahut dhe besojini atij!” - Bindjuni atij që ju fton në adhurimin e Allahut si Një të vetëm dhe që nuk ka asnjë interes personal ndaj jush. Ai thjesht ju fton që të lidheni fort me Zotin tuaj dhe të arrini shpërblimin që fal bujaria e Tij. Ai ju thërret që të fitoni të mirat dhe të largoni nga vetja të gjitha të këqijat e ligësitë.

- “Allahu ju fal gjynahet dhe ju shpëton prej ndëshkimit të dhembshëm.” - Nëse Allahu ju fal gjynahet, të cilët janë shkaktarë të shumë sprovave, dhe nëse ju shpëtoni nga ndëshkimi i dhembshëm,

atëherë mbetet të vijnë veç të mirat dhe lumturia e përjetshme. Ky është shpërblimi për këdo që i përgjigjet ftuesit të Allahut për në rrugën e drejtë.

- **“Ata, që nuk i përgjigjen thirrësit në rrugën e Allahut, nuk kanë për t’i shpëtuar dënimit në Tokë dhe askush nuk mund t’u mbrojë nga ndëshkimi i Tij.”** - Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka. Asgjë nuk mund t’i shpëtojë pushtetit të Tij. Askush nuk mund të arratiset e të fshihet prej Tij dhe askush nuk mund të përballet e të fitojë kundër Tij.

- **“Këta janë në humbje të sigurt.”** - E ku ka më të humbur se ata që ftohen në rrugën e Zotit, që e dëgjojnë dhe kanë të qartë mesazhin e Tij, që vihen përballë argumenteve të pakundërshtueshme të Tij, që mësojnë premtimet e Tij, dhe pastaj me arrogancë e refuzojnë këtë ftesë?!

Ajeti 33

33. A nuk e dinë ata se Allahu, i Cili krijoi qiejt dhe Tokën dhe nuk u lodh me krijimin e tyre, është i Plotfuqishëm që t’i ngjallë të vdekurit?! Po, Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

Ky është një argumentim shumë i bukur dhe i kuptueshëm i Allahut i Madhëruar për vërtetësinë e ringjalljes pas vdekjes. Ai që është i Plotfuqishëm që të krijojë qiejt dhe Tokën, aq madhështore, të përsosura e të rregullta, pa u lodhur dhe pa pasur vështirësi, si mund të mendohet se e ka të vështirë që t’i rikthejë në jetë njerëzit, pas vdekjes së tyre?! Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka.

Ajetet 34 – 35

34. Ditën kur jobesimtarët të përballen me Zjarrin, do t’u thuhet: “A nuk është ky (Zjarr që po shihni) i vërtetë?!” Ata do të thonë: “Po, për Zotin tonë!” Atëherë do t’u thuhet: “Vuani dënimin që e merituat për shkak të mohimit tuaj!”

35. Prandaj, t’i bëhu i durueshëm, ashtu sikurse duruan të dërguarit e vendosur dhe mos kërko shpejtimin e dënimit për ta! Ditën kur të shohin atë që u është

premtuar, atyre do t’u duket sikur kanë jetuar (në Tokë) vetëm se një çast të ditës. Ky (Kur'an) është kumtim i qartë. E kush tjetër meriton të shkatërrohet, përveç atyre që janë të pabindur?

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ditën kur jobesimtarët të përballen me Zjarrin,...”** - Allahu i Madhëruar na njofton për gjendjen e tmerrshme dhe të shëmtuar të qafirëve kur përballen me Zjarrin dhe dënimin, të cilin nuk e besonin se do të ndodhte dhe madje talleshin me ata që i këshillonin për t’u ruajtur prej tij. Atyre do t’u shtohet dëshpërimi dhe dhimbja kur t’u thuhet:

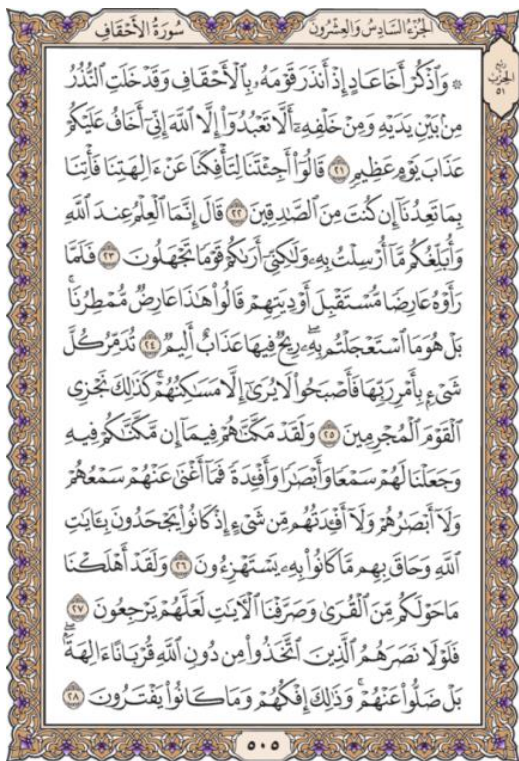
- **“do t’u thuhet: “A nuk është ky (Zjarr që po shihni) i vërtetë?!”**” – Kuptimi: Si ju duket ky dënim, të cilin e merrnit për tallje? A e besoni tani, që e shihni dhe e vuani me gjithë qenien tuaj?!

- **“Ata do të thonë: “Po, për Zotin tonë!”**”

- Kështu i pranojnë ata gjynahet dhe krimet e tyre. Kështu del në pah edhe mashtrimi i tyre. Atëherë u thuhet:

- **“Atëherë do t’u thuhet: “Vuani dënimin që e merituat për shkak të mohimit tuaj!”**” - Ky ndëshkim nuk do t’ju ndahet kurrë. Ashtu sikurse mohimi juaj i të vërtetës në jetën e dynjasë ishte i përhershëm nga ana juaj, ashtu do të jetë edhe ndëshkimi juaj në ahiret. Në vijim, Allahu i Madhëruar e porosit Profetin e Tij që të tregojë durim ndaj mundimeve dhe fyerjeve që i bëjnë mohuesit dhe armiqtë e të vërtetës, si edhe të mos reshtë së ftuari në rrugën e Tij. Ai e porosit, gjithashtu, që të marrë shembull durimin e profetëve më të zgjedhur dhe të dalluar, të krijesave më të përkryera dhe më të mira.

- **“Prandaj, t’i bëhu i durueshëm, ashtu sikurse duruan të dërguarit e vendosur...”** - Profetët ishin të gjithë të paepur. Durimi i tyre ushqej vazhdimisht nga siguria në premtimin e Zotit. Ata ishin shembull e dritë edhe për rrugën e Profetit të fundit. Dhe, me të vërtetë, Profeti (a.s.) e zbatoi me korrektësi porosinë e Zotit të tij. Ai bëri një durim, që askush para tij nuk e

kishte bërë. Të gjithë armiqtë e të vërtetës u mblodhën si grusht i vetëm për ta gjuhëzuar dhe penguar nga përhapja e mesazhit të Zotit. Ata përdorën çdo mënyrë dhe mjet luftimi për ta zbrapsur, ndërsa ai qëndronte i patundur në zbatimin e porosive të Zotit të tij dhe në luftën kundër të keqes. Ai nuk u lëkund asnjëherë nga mundimet dhe vuajtjet që i shkakttoheshin në rrugën e përhapjes së të vërtetës, derisa Zoti e bëri t'i vinte përfund armiqtë e tij. Kështu, mesazhi i Zotit u përhap në të gjithë botën anembanë dhe feja e Tij triumfoi mbi të gjitha fetë e tjera. Allahu i Madhëruar e bëri ymetin e Muhamedit më të mirin ymet të dalë për të mirën e njerëzimit. Paqja bekimet e mirësitë e Zotit qofshin mbi të Dërguarin e Tij!

- **"...dhe mos kërko shpejtimin e dënimit për ta!"** - Mos u ngut për ndëshkimin e këtyre mohuesve, të cilët e kërkojnë vetë përshpejtimin e ndëshkimit, sepse kjo vjen nga injoranca dhe mendjehetësia e tyre. Mos bjer në nivelin e këtyre të mjerëve dhe mos u nxito të lutesh kundër tyre! Ata janë krejt të parëndësishëm, aq sa edhe për t'u

lutur kundër tyre nuk ia vlen. Çdo gjë që pritet të ndodhë, do të ndodhë, prandaj nuk ka nevojë të nxitohesh për ta.

- **"Ditën kur të shohin atë që u është premtuar, atyre do t'u duket sikur kanë jetuar (në Tokë) vetëm se një çast të ditës."** - Kur ta shohin atë që u është premtuar, atëherë do ta kuptojnë se në dynja kanë kaluar veçse një kohë të shkurtër. Për këtë arsye, t'i mos u gënje nga luksi i tyre në këtë jetë! Këto kënaqësi të shkurtra të tyre janë të papërfillshme, në krahasim me ndëshkimin e rëndë që i pret, të cilin ata e shpërfillin, por nga i cili nuk do të shpëtojnë dot.

- **"Ky (Kur'an) është kumtim i qartë."** - Kuptimi: Është njoftim i qartë se kjo dynja, me bukuritë e saj, është një kënaqësi që të ngec në fyt, e lodhshme për t'u arritur dhe brengosëse pasi arrihet. Ajo është thjesht harxhim ose humbje e kohës së shkurtër që të është dhënë për ta jetuar. Ky qe njëri nga kuptimet e kësaj fjalie. Kuptimi tjetër është: Kur'ani madhështor, në të cilin ju kemi shpjeguar gjithçka në mënyrë të plotë, është udhërrëfyesi dhe furnizimi juaj, që ju duhet për të arritur lumturinë në ahiret. Ai të çon në vendin e mirësive dhe të mbron nga ndëshkimi i dhembshëm. Ai është udhërrëfyesi dhe furnizimi më i mirë që kanë pasur ndonjëherë krijesat dhe mirësia më e madhe që Krijuesi u ka dhuruar atyre.

- **"E kush tjetër meriton të shkatërrohet, përveç atyre që janë të pabindur?"** - Ndëshkimet godasin veç të pabindurit, të cilët i kalojnë kufijtë e Allahut dhe nuk kanë asnjë të mirë. Ata i janë larguar bindjes ndaj Allahut dhe nuk e pranojnë të vërtetën që kanë përcjellë profetët. Allahu i Lartësuar u ka sjellë udhëzime e paralajmërimet, por ata e shpërfillin thirrjen e Tij. E lusim Allahun të na ruajë dhe mbrojë nga çdo rrugë humbjeje e devijimi! Falënderimi i takon Allahut, Zotit të botëve!

Surja 47: Muhamed (medinase) 38 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 3

1. Allahu do t'ua asgjësojë veprat atyre që nuk besojnë (me besimin e drejtë) dhe që pengojnë njerëzit nga rruga e Tij.

2. Ndërsa atyre që besojnë, bëjnë vepra të mira dhe e besojnë atë që iu shpall Muhamedit, e cila është e Vërteta prej Zotit të tyre, do t'ua mbulojë të këqijat dhe do t'ua përmirësojë gjendjen.

3. Kjo, sepse ata që nuk besojnë ndjekin të pavërtetën, ndërsa ata që besojnë ndjekin të Vërtetën që ka ardhur prej Zotit të tyre. Kështu ua sjell Allahu shembujt njerëzve.

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete flitet për shpërblimin e besimtarëve dhe ndëshkimin e gjynahqarëve që të shërbejë si mësim për krijesat dhe si ftesë për të përqafuar rrugën e drejtë. I Lartësuarit thotë:

- **“Allahu do t'ua asgjësojë veprat atyre që nuk besojnë (me besimin e drejtë) dhe që pengojnë njerëzit nga rruga e Tij.”** - Këta janë krerët e kufrit ose udhëheqësit për në humbje e dëshpërim. Ata jo vetëm që e refuzojnë për vete të besojnë Zotin dhe Shpalljen e Tij, por luftojnë që të pengojnë edhe të tjerët nga rruga e drejtë e besimit të sinqertë në gjithçka që kanë udhëzuar profetët. Këtij lloji të njerëzve Allahu i Madhëruar ua asgjëson veprat. Ai nuk pranon asgjë nga munda i shpenzuar prej tyre. Madje, veprat e tyre janë shkaku pse ata do të ndëshkohen. Ndër veprat më të shëmtuara të tyre janë lufta, intrigat dhe kurthet e tyre, me të cilat ata synojnë të godasin e zhdukin të vërtetën dhe përhapësit e saj, të dashurit e Allahut dhe pasuesit e denjë të profetëve të Tij. Por Allahu i Madhëruar ua kthen ato kurthe t'i vuajnë mbi kurriz. Ata nuk arrijnë asnjë qëllim të vetin. Gjithashtu, edhe veprat e tyre “të mira”, për të cilat shpresojnë se do të shpërblehen, Allahu i Madhëruar do t'ua asgjësojë, prandaj ata nuk do të marrin

kurrë atë që shpresojnë. Ky është një vendim i drejtë i të Urtit, sepse ata ndjekin të kotën dhe refuzojnë të vërtetën. Çdo vepër me të cilën nuk synohet të kënaqet Allahu, është e refuzuar dhe e asgjësuar. Të tilla janë adhurimet e përkushtuara idhujve, putave dhe çdo të adhuruarit tjetër, veç Zotit Një dhe të Vetëm. Të tilla janë edhe veprat me të cilat synohet që të mbështetet e kota. Çdo punë me të cilën mbështetet e kota është e asgjësuar dhe e papranueshme nga Allahu i Madhëruar.

- **“Ndërsa atyre që besojnë, bëjnë vepra të mira dhe e besojnë atë që iu shpall Muhamedit, e cila është e Vërteta prej Zotit të tyre,...”** - Këta janë njerëzit që i besojnë të gjitha shpalljet dhe profetët e Zotit dhe, në mënyrë të veçantë, Shpalljen që iu dha Muhamedit (a.s.). Përveç besimit të saktë dhe të sinqertë, ata bëjnë vepra të mira, duke plotësuar detyrimet ndaj Allahut dhe detyrimet ndaj krijesave. Të tillëve, Allahu i Madhëruar u dhuron mirësi të shumta. Ndër to, Ai përmend:

- **“...do t'ua mbulojë të këqijat...”** – Ai ua mbulon të këqijat që bëjnë në dynja, qofshin gjynahe të vogla apo të mëdha. ‘Mbulim i gjynaheve’ do të thotë shpëtim nga ndëshkimi i dynjasë dhe i ahiretit.

- **“...dhe do t'ua përmirësojë gjendjen.”** - Nëpërmjet besimit të drejtë dhe veprave që kryhen sipas këtij besimi, Allahu i Madhëruar ua rregullon gjendjen në dynja dhe në ahiret. Ai ua pastron zemrat dhe ua përmirëson më tej veprat e mira, duke ua shumëfishuar numrin këtyre të fundit dhe duke ua shtuar shpërblimin, me bujarinë e Tij. Kështu, Allahu i Madhëruar e rregullon gjendjen e tyre në të gjitha drejtimet. Po cili është shkaku i kësaj bujarie? I Madhëruarit thotë:

- **“Kjo, sepse ata që nuk besojnë ndjekin të pavërtetën, ndërsa ata që besojnë ndjekin të Vërtetën që ka ardhur prej Zotit të tyre.”** – Ata e ndjekin të vërtetën duke respektuar dy parime të saj: sinqeritetin ndaj të Adhuruarit, duke e kryer çdo vepër vetëm për Të, dhe, së dyti, duke

patur sigurinë e plotë se kjo e vërtetë është prej Zotit dhe se çdo shpërblim i premtuar nga i Madhëruari do të jepet. E vërteta iu dhurua nga Zoti i tyre, i Cili kujdeset gjithmonë që ata ta duan të vërtetën dhe ta pasojnë atë. Nëse ata e përqafojnë të vërtetën e sjellë nga Zoti i tyre, Ai ua rregullon të gjitha çështjet. Me qëllimin e sinqertë për hir të Allahut, që është i Përjetshëm dhe i Vërtetë, veprat e tyre janë pranueshme dhe të shpërblyeshme nga Ai. Ky shpërblim do të jetë pa masë, i mrekullueshëm dhe i përjetshëm.

- **“Kështu ua sjell Allahu shembujt njerëzve.”** - Allahu i Madhëruar i përshkroi edhe të mirët, edhe të këqijtë me cilësitë e tyre, në mënyrë që çdokush të jetë i qartë se cilit grup do t'i përkasë, me veprat që do të kryejë.

Ajetet 4 – 6

4. Kur të ndesheni me jobesimtarët, goditini në qafë, derisa t'i mposhtni! Më pas, lidhini mirë, e kështu mund t'i lironi falas ose mund të kërkon çmim për ta, derisa të përfundojë lufta. Po të donte, Allahu do t'i shkatërronte ata, por Ai dëshiron që t'ju sprovtojë me njëri-tjetrin. Allahu nuk do ua humbë veprat atyre që bien dëshmorë në rrugën e Tij.

5. Ai do t'i udhëzojë (drejt lumturisë) dhe do t'ua përmirësojë gjendjen e tyre.

6. Ai do t'i fusë ata në Xhenet, të cilin ua ka bërë të njohur më parë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i udhëzon adhuruesit e Tij në gjithçka të mirë, që u mundëson atyre begati, lumturi dhe fitore mbi armiqtë. Ai thotë:

- **“Kur të ndesheni me jobesimtarët, goditini në qafë, derisa t'i mposhtni!”** - Nëse përballeni në luftë me mohuesit, luftoni me trimëri dhe gjuajini pa mëshirë në qafa, derisa t'i sfiltni e t'i mposhtni. Pasi t'i mundni, nëse e shihni si më të dobishme që t'i mbani robërit e luftës, atëherë mbajini, por:

- **“Më pas, lidhini mirë, e kështu mund t'i lironi falas ose mund të kërkon çmim**

për ta...” – Kini kujdes, që robërit të mos ju shpëtojnë! Lidhini mirë, që të mos kenë mundësi të arratisen. Për robërit, ju jeni të lirë të zgjidhni: ose t'i lironi pa kërkuar çmim për lirim e tyre, ose t'i mbani derisa ata ose miqtë e tyre të paguajnë për lirinë e tyre, ose edhe mund t'i shkëmbeni me robër muslimanë, që janë tek ata. Kështu le të vazhdojë, derisa:

- **“...derisa të përfundojë lufta.”** – Pra, derisa të përfundojë lufta dhe të arrini paqe ose armëpushim me ta. Çdo kohë dhe situatë ka rregullat që i përshtaten më mirë. Rregulli i mësipërm vlen gjatë kohës së luftës, ndërsa në të kundërt, nëse nuk ka luftë, atëherë nuk flitet më për robër e vrasje.

- **“Po të donte, Allahu do t'i shkatërronte ata...”** – Kuptimi: Nëpërmjet sprovës së luftës, ngrihet 'tregu' i xhihadit dhe zbulohen qartë cilësitë e vërteta të robve, duke u dalluar të sinqertët nga gënjeshtarët. Madje, në të tilla raste, besimi i atyre që besojnë drejt shtohet më shumë. Ndërsa ata që nuk kanë besim të drejtë, por kanë vetëm interesa të kësaj dynjaje, bëhen palë vetëm me ata që fitojnë. Për këtë arsye, besimi i tyre nuk vazhdon gjatë, por arrin edhe të zhduket gjatë sprovave e vështirësive.

- **“...por Ai dëshiron që t'ju sprovtojë me njëri-tjetrin.”** - Allahu i Madhëruar ka vendosur që t'i sprovtojë besimtarët me jobesimtarët, duke bërë që ditët e fitoreve të vërtiten mes tyre, domethënë duke fituar herë njëra palë e herë tjetra. Por po të dëshironte Allahu i Madhëruar, Ai do të bënte që muslimanët t'i mposhtnin gjithmonë mbi qafirët, sepse Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka. Po të dëshironte, Ai do të bënte që qafirët të mos provonin kurrë fitore mbi muslimanët, por Allahu i Urtë e ka një qëllim. Ai thotë:

- **“Allahu nuk do ua humbë veprat atyre që bien dëshmorë në rrugën e Tij.”** - Ata kanë një shpërblim shumë të madh, sepse kanë luftuar kundër armiqve të Zotit, me synimin që fjala e Zotit të jetë më e larta. Allahu i Lartësuar nuk ka për t'ua humbur

kurrë veprat atyre. Përkundrazi, Ai do t'ua pranojë, madje do t'ua kultivojë e shtojë më shumë.

- **“Ai do t'i udhëzojë (drejt lumturisë) dhe do t'ua përmirësojë gjendjen e tyre.”** - Allahu i Madhëruar i udhëzon ata drejt Xhenetit, duke i bërë të qëndrueshëm në këtë rrugë. Gjithashtu, Ai përmirëson gjendjen dhe çështjet e tyre. Ai ua shumëfishon shpërblimin për veprat që kanë bërë, pa mundime e vështirësi nga ana e tyre.

- **“Ai do t'i fusë ata në Xhenet, të cilin ua ka bërë të njohur më parë.”** - Allahu i Madhëruar ua ka prezantuar e përshkruar me hollësi Xhenetin, duke i bërë të përmalohen për të. Ai u ka treguar edhe veprat që të çojnë në Xhenet, mes të cilave është edhe lufta në rrugën e Zotit. Në fakt, është Allahu i Madhëruar Ai që u jep sukses të zbatojnë atë që janë urdhëruar ta zbatojnë. Më pas, Ai i fut ata në Xhenet, duke i drejtuar te gradat më larta. Kështu, Ai i lumturon ata, me stolitë e mrekullueshme të Xhenetit. Atje ata do të jetojnë në paqe e siguri, dhe kjo do të vazhdojë përgjithmonë.

Ajetet 7 – 9

7. O ju që keni besuar! Nëse ju ndihmoni Allahun, Ai do t'ju ndihmojë dhe do t'jua forcojë këmbët tuaja.

8. Ndërsa ata që nuk besojnë, qofshin të shkatërruar! Ai do t'ua asgjësojë veprat e tyre.

9. Ata e urrejtën Shpalljen e Allahut, prandaj Ai ua asgjësoi veprat e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Nëse ju ndihmoni Allahun, Ai do t'ju ndihmojë dhe do t'jua forcojë këmbët tuaja.”** - Ky është një urdhër që Allahu i Madhëruar u drejton besimtarëve, që ata të ndihmojnë fenë e Tij, duke jetuar sipas saj, duke e zbatuar atë për veten e tyre, duke ftuar të tjerët të jetojnë sipas saj e duke luftuar armiqtë e kësaj feje. Por çka është më e rëndësishme, me të gjitha këto vepra ata duhet të kenë si qëllim arritjen e kënaqësisë së Allahut të

Madhëruar. Nëse ata veprojnë kështu, Allahu i Madhëruar ka për t'i ndihmuar, ka për t'u dhuruar fitore, ka për t'ua forcuar këmbët, besimin dhe pozitat e tyre. Ai do t'ua forcojë edhe zemrat, duke u dhuruar durim e qëndrueshmëri para çdo lloj vështirësie dhe para armiqve të së vërtetës. Ky është një premtim i dhënë nga Bujari, i Cili është Besnik në premtimet e Tij.

- **“Ndërsa ata që nuk besojnë, qofshin të shkatërruar! Ai do t'ua asgjësojë veprat e tyre.”** - Ndërsa ata që e mohojnë Zotin dhe rreshtohen me palën e të keqes, ata do të dështojnë gjithmonë në çështjet e tyre. Përpjekjet e tyre për të dobësuar dhe zhdukur të vërtetën, Allahu i Madhëruar ka për t'i shkatërruar. Të vetmit që do të rrënohen do të jenë ata. Allahu ka për t'ua kthyer mbi kokën e tyre intrigat që ata thurin. Edhe ato vepra me të cilat pretendojnë se do kënaqin Zotin, Ai ka për t'i asgjësuar dhe nuk do t'u japë asnjë shpërblim. Ky ndëshkim është i meritueshëm për ta, sepse:

- **“Ata e urrejtën Shpalljen e Allahut, prandaj Ai ua asgjësoi veprat e tyre.”** - Ata e meritojnë humbjen, sepse e urrejnë atë që Zoti e shpalli si udhëzim për njerëzit, pra, Kur'anin madhështor. Allahu i Lartësuar e shpalli Kur'anin që të jetë rregullues dhe udhërrëfyes për robtë, për të arritur çdo të mirë e për të shpëtuar nga çdo e keqe, por ata nuk e pranojnë atë. Përkundrazi, ata e urrejnë Shpalljen e Zotit, e refuzojnë dhe e shpërfillin atë. Për këtë shkak, Allahu i Drejtë dhe i Urtë i asgjëson veprat e tyre.

Ajetet 10 – 11

10. A nuk udhëtojnë ata nëpër Tokë, për të parë se si qe përfundimi i popujve para tyre?! Allahu i shkatërroi ata plotësisht, e po kështu do të përfundojnë të gjithë jobesimtarët.

11. Allahu është Miku i atyre që besojnë, kurse për jobesimtarët nuk ka miq.

Shpjegimi i ajeteve

- **“A nuk udhëtojnë ata nëpër Tokë, për të parë se si qe përfundimi i popujve**

para tyre?! Allahu i shkatërroi ata plotësisht, e po kështu do të përfundojnë të gjithë jobesimtarët.” - A nuk udhëtojnë nëpër botë këta mohues të së vërtetës dhe të shohin se si qe përfundimi i popujve pararendës, të cilët nuk pranuan të besonin mesazhet që profetët e Zotit u sollën? Le ta bëjnë këtë, dhe do të mësojnë se ai qe përfundimi më i keq. Le të shohin majtas e djathtas, e do të kuptojnë se ata u shkatërruan dhe u zhdukën nga faqja e dheut, për shkak të mohimit. Allahu u shkatërroi pasuritë, pushtetin e vendbanimet, bashkë me veprat dhe intrigat e tyre. Të njëjtin përfundim të dhembshëm kanë pasur mohuesit e çdo kohe dhe vendi. Të gjithë i ka përfshirë ndëshkimi dhe janë bërë mësim për brezat. Ndërsa besimtarët, Allahu i Lartësuar i shpëton nga ndëshkimi dhe i shpërblen me mirësi të shumta.

- **“Allahu është Miku i atyre që besojnë...”** - Allahu i Gjithëmëshirshëm përkujdeset për besimtarët, duke i nxjerrë ata nga errësitat në dritë. Ai kujdeset për ta duke u dhuruar sukses në çdo çështje dhe shpërblimin më të mirë për çdo vepër të bërë prej tyre.

- **“...kurse për jobesimtarët nuk ka miq.”**
- Ata që mohojnë dhe refuzojnë përkujdesjen e posaçme të Allahut ia kanë mbyllur vetes portën e mëshirës së Tij. Për këta të mjerë nuk ka udhëzues, që mund t'i drejtojë në rrugën e paqes, ashtu siç nuk kanë ndonjë që mund t'i shpëtojë nga dënimi i Zotit. Miqtë e tyre, të cilëve ata u kanë besuar çështjet e tyre, janë idhujt dhe gjithçka që adhurohet veç Allahut. Miku i tyre është Shejtani, i cili i nxjerr ata nga drita, për t'i humbur tërësisht mes errësirave. Këta do të jenë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë.

Ajeti 12

12. Ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, Allahu do t'i fusë në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Ndërsa për ata që nuk besojnë, të cilët dëfrenjë dhe hanë ashtu si hanë kafshët, Zjarri është vendi i tyre!

Shpjegimi i ajetit

Pasi tregoi se është Miku i dashur i besimtarëve, i Cili kujdeset plot mëshirë për ta, Allahu i Madhëruar na bën të ditur se si do të veprojnë me ta në ahiret. Ai premton se do t'i fusë besimtarët në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, që ujitin pemët e bukura plot fruta. Gjithashtu, pasi tregoi se mohuesit nuk kanë ndonjë mik që t'i ndihmojë dhe që përkujdeset për ta, Allahu i Madhëruar thotë se ata lihen qëllimisht që të mbështeten te vetja, e cila është shumë nevojtare, por ata janë të padrejtë dhe mospërfillëse ndaj ftesës së Zotit. Ata nuk pranojnë të pajisen me cilësitë e mira, që rregullojnë personalitetin e tyre. Ata i kanë shkatërruar një nga një cilësitë e mira njerëzore, duke rënë shumë poshtë e duke u shndërruar në krijesa më poshtë se kafshët, të cilat nuk kanë as logjikë e as arsye. Ata thjesht kërkojnë të përmbushin çdo dëshirë të egos së tyre kafshërore. Qëllimi i jetës së tyre është thjesht përmbushja e dëshirave dhe e kënaqësive të kësaj dynjaje. Të gjitha veprat dhe qëllimet e tyre vërtiten rreth kësaj bote, duke mos menduar fare rreth ahiretit dhe atyre çështjeve të cilat, nëse plotësohen, do t'u mundësonin lumturinë në të dyja jetët. Ata e shpërfillin ahiretin dhe nuk përgatiten për të, prandaj edhe vendqëndrimi i tyre si shpërblim do të jetë Zjarri. Atje do të ndëshkohen përgjithmonë dhe kurrë nuk do t'u lehtësohen vuajtjet!

Ajeti 13

13. Sa e sa qytete, që ishin shumë më të fortë se qyteti që të dëboi ty, Ne i shkatërruam dhe askush nuk u erdhi për ndihmë.

Shpjegimi i ajetit

Kuptimi: Janë të shumta vendet ose qytetet e mohuesve të profetëve, që ishin më madhështorë dhe më të fuqishëm sesa këta që refuzojnë të pranohen ty, por Allahu i Madhëruar i shkatërroi ata të gjithë. Kur ata mohuan profetët Tanë, duke pretenduar dhe shpifur se ata ishin gënjeshtarë, atëherë mbi ta goditi me ashpërsi ndëshkimi i Zotit të Plotfuqishëm.

Askush nuk mund t'i ndihmonte a shpëtonte nga ai ndëshkim. Edhe pushteti, pasuria dhe fuqia e tyre nuk u bënë dobi. As mjetet luftarake, fëmijët dhe ushtritë e shumta nuk u dolën në krah. Atëherë, çfarë do të ndodhë me ata të mjerë të pafuqishëm, të cilët e dëbuan Profetin nga vendi i vet, të cilët e mohuan, e urryen dhe e luftuan atë, ndërkohë që ai ishte më i zgjedhuri mes të gjithë profetëve dhe më i miri njeri mes të parëve dhe të fundit?! A nuk e meritonin ata ndëshkimin më shumë se çdo popull tjetër mohues?! Pa dyshim që e meritonin një ndëshkim të ashpër dhe të dhembshëm, por Allahu i Madhëruar e dërgoi profetin Muhamed si mëshirë për të gjithë botërat. Ai u dërgua për të qenë i durueshëm, tolerant, falës, i butë dhe i dhembshur me popullin e tij.

Ajeti 14

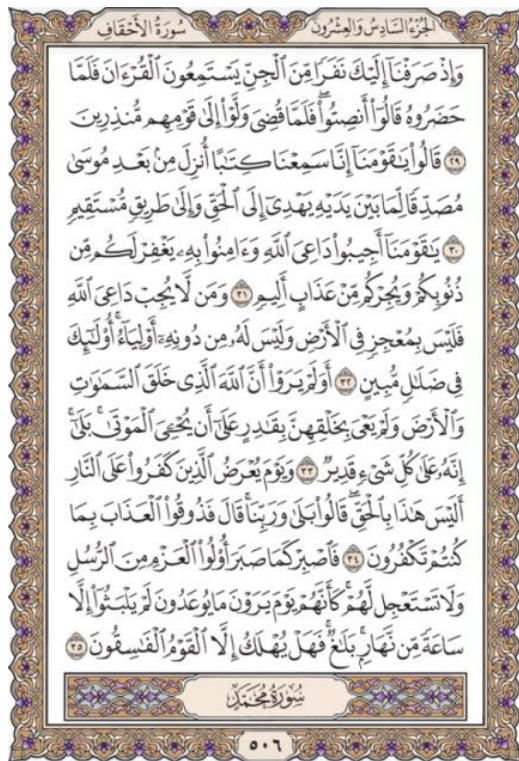
14. Vallë, a është i njëjtë ai që i përmbahet udhëzimit të qartë prej Zotit të vet, me atë, të cilit i janë zbukuruar veprat e këqija dhe ndjek epshet e veta?!

Shpjegimi i ajetit

Kurrsesi nuk është njëlloj ai që është i qartë tërësisht për fenë dhe besimin e tij, duke u bazuar në dituri të saktë, të drejtë dhe të vërtetë, dhe duke punuar me sinqeritet me atë dituri vetëm për të fituar kënaqësinë e Allahut, me atë që ka një zemër të verbër. Ky i fundit, ndryshe nga i pari, e refuzon të vërtetën dhe ka devijuar nga rruga e drejtë, duke pasuar dëshirat dhe epshet e veta, pa pasur udhëzim dhe dritë nga Allahu. Ç'është më e keqja, ky i mjerë pandeh se është në rrugë të mbarë! Sa i madh është dallimi mes këtyre dy njerëzve! Sa larg qëndrojnë ata nga njëri-tjetri, qoftë në veprat që bëjnë, qoftë në shpërblimin që meritojnë!

Ajeti 15

15. Ja përshkrimi i Xhenetit, i cili u është premtuar të devotshmëve: Në të ka lumenj me ujë gjithmonë të pastër e të freskët, lumenj me qumësht që nuk prishet, lumenj me verë të këndshme për ata që pinë dhe lumenj me mjaltë të

kulluar. Ata do të kenë aty lloj-lloj frutash dhe do të jenë të falur nga Zoti i tyre. A mund të konsiderohen këta njëlloj me ata që do të rrinë përgjithmonë në Zjarr, ku etja do t'u shuhet me ujë të valë, që ua copëton zorrët?!

Shpjegimi i ajetit

- **“Ja përshkrimi i Xhenetit, i cili u është premtuar të devotshmëve:...”** - Ja si është Xheneti, të cilin Zoti e ka përgatitur për besimtarët që i ruhen ndëshkimit të Tij dhe kërkojnë kënaqësinë e Tij, duke zbatuar detyrimet dhe duke iu larguar haramëve.

- **“...Në të ka lumenj me ujë gjithmonë të pastër e të freskët,...”** - Ky ujë nuk prishet dhe nuk e ndryshon shijen apo aromën e tij. Ai nuk turbullohet, por është gjithmonë kristal, i freskët dhe shumë i dashur për ata që e pinë. Ai është uji me shijen dhe aromën më të këndshme. Ai është uji që fal kënaqësinë më të madhe për ata që e pinë.

- **“...lumenj me qumësht që nuk prishet...”** - Ai qumësht nuk tharohet apo

prishet, por qëndron i freskët dhe i shijshëm.

- **"...lumenj me verë të këndshme për ata që pinë..."** - Ai që e shijon këtë lloj verë ndien kënaqësi të pakrahasueshme. Ajo nuk është si vera e kësaj dynjaje, që ka shije të keqe dhe sjell dhimbje koke e marrje mendsh.

- **"...dhe lumenj me mjaltë të kulluar."** - Mjalti është i kulluar, pra, i pastër nga çdo mbeturine dylli apo substancë tjetër.

- **"Ata do të kenë aty lloj-lloj frutash..."** - Atje do të kenë pemë hurmash, rrushi, molle, shege, qitro, ullinj e fruta të tjera, të cilat kanë shembull të tyre në dynja ose jo. Këto janë mirësi, që ata i përfitojnë nga bujaria e Zotit të tyre.

- **"...dhe do të jenë të falur nga Zoti i tyre."** - Me faljen e Zotit, ata shpëtojnë dhe janë të sigurt nga çdo gjë që u shkakton frikë e trishtim.

- **"A mund të konsiderohen këta njëlloj me ata që do të rrinë përgjithmonë në Zjarr, ku etja do t'u shuhet me ujë të valë, që ua copëton zorrët?!"** - Cilët janë në gjendje më të mirë: këta fatlumët apo ata që do të jenë përjetë në zjarrin e Xhehenemit, nxehtësia e të cilit është e padurueshme. Atje do t'u jepet për të pirë ujë i nxehtë e i valuar, i cili ua copëton zorrët dhe të brendshmet e tyre. I Lartësuar dhe i Pastër nga çdo e metë është Allahu, që bëri dallime mes të mirëve dhe të këqijve, mes shpërblimeve të secilës palë dhe mes Xhenetit e Xhehenemit!

Ajetet 16 – 17

16. Prej tyre (hipokritëve) ka që bëjnë sikur të dëgjojnë ty (O Muhamed); por, kur largohen prej teje, u drejtohen të diturve (sahabëve) e u thonë: "Çfarë tha ai (Muhamedi) pak më parë?" Këta janë ata, zemrat e të cilëve i ka vulosur Allahu dhe të cilët janë dhënë pas dëshirave të veta.

17. Kurse atyre që ndjekin rrugën e drejtë, Ai (Allahu) ua shton edhe më shumë udhëzimin në rrugën e drejtë dhe i bën të devotshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Prej tyre (hipokritëve) ka që bëjnë sikur të dëgjojnë ty (O Muhamed);..."** – Kuptimi: Disa prej munafikëve të dëgjojnë me vëmendje teksa flet. Në fakt, ata të dëgjojnë me vëmendje jo për të mësuar fenë e drejtë, për ta pranuar dhe për ta zbatuar atë, por me synimin që ta mohojnë. Ata thjesht shtireshin sikur besonin, sepse i Madhëruari thotë:

- **"...por, kur largohen prej teje, u drejtohen të diturve (sahabëve) e u thonë: "Çfarë tha ai (Muhamedi) pak më parë?"**" - Ata u drejtoheshin besimtarëve duke u kërkuar shpjegime rreth asaj që thoshte Profeti (a.s.). Ata i kishin dëgjuar qartë, me veshët e tyre, por ata thjesht nuk kishin dëshirën për ta zbatuar. "Çfarë tha ai pak më parë?" - Ky është një nënçmim shumë i rëndë për ta, sepse tregon që ata nuk kishin synim aspak të pranonin të vërtetën. Nëse ata do të ishin të interesuar për të vërtetën, do ta dëgjonin atë me përqendrim të thellë, do ta kuptonin me zemër, dhe kështu e gjithë qenia e tyre do të nënshtrohej të punonte dhe jetonte sipas asaj të vërtete. Por ata ishin krejt ndryshe, siç thotë Allahu i Madhëruar:

- **"Këta janë ata, zemrat e të cilëve i ka vulosur Allahu dhe të cilët janë dhënë pas dëshirave të veta."** - Allahu i Madhëruar ua vulosi zemrat dhe ua mbylli çdo portë, nga e cila mund t'u vinte ndonjë mirësi dhe udhëzim, për shkak se ata e refuzuan ftesën e Tij dhe pasuan dëshirat e veta, të cilat i nënshtroheshin veçse të kotës. Pastaj Allahu i Madhëruar përshkruan gjendjen e të udhëzuarve, duke thënë:

- **"Kurse atyre që ndjekin rrugën e drejtë, Ai (Allahu) ua shton edhe më shumë udhëzimin në rrugën e drejtë dhe i bën të devotshëm."** - Atyre të cilët ndjekin udhëzimin, duke besuar drejt, të mbështetur në dituri të saktë, të sigurt e të vërtetë nga Zoti, duke u nënshtuar për ta zbatuar atë në jetën e tyre, me qëllim që të kënaqin Allahun, Ai do t'ua shtojë edhe më shumë udhëzimin, ngase Ai është

Mirënjohës, Shpërblyes i madh dhe Bujar. Gjithashtu, Ai do t'u mundësojë që të arrijnë gradën e lartë të devotshmërisë. Ai do t'u japë sukses duke ua lehtësuar çdo punë të mirë dhe do t'i mundësojë që të ruhen dhe të shpëtojnë nga çdo e keqe. Kështu, për të udhëzuarit, i Madhëruari përmend dy shpërblime: diturinë e mirë, të saktë dhe të dobishme dhe veprat e mira e të sinqerta sipas kësaj diturie. Është Allahu i Gjithëmëshirshëm Ai që përkujdeset që besimtarët t'i marrin këto dy mirësi në formën më të plotë.

Ajeti 18

18. Vallë, a po presin ata gjë tjetër veç Kijametit, i cili do t'u vijë befaz, ndërkohë që parashenjat e tij tashmë kanë ardhur?! E si presin t'u bëjnë dobi këshillat kur Kijameti të ketë ardhur?!

Shpjegimi i ajetit

- “Vallë, a po presin ata gjë tjetër veç Kijametit, i cili do t'u vijë befaz, ndërkohë që parashenjat e tij tashmë kanë ardhur?!” - Çfarë presin mohuesit e të vërtetës, që të besojnë? Vallë, mos presin t'u vijë Kijameti befaz dhe pa e ndier? Disa nga shenjat që tregojnë afrimin e Kijametit tashmë janë shfaqur, prandaj tani mbetet vetëm që ai t'i kapë në befasi. Por atë ditë nuk do të ketë më mundësi pendimi, siç thotë i Lartësuarit:

- “E si presin t'u bëjnë dobi këshillat kur Kijameti të ketë ardhur?!” - Nëse vjen Kijameti i madh ose kijameti i vogël (vdekja) për secilin nga ata, nuk do t'u jepet më mundësia për të reflektuar e për t'u penduar. Koha për pendim mbaron me dynjanë. Ata jetojnë në dynja mjaftueshëm për të reflektuar e për t'u penduar, pasi lajmësit e Zotit e kanë qartësuar të vërtetën. Ky ajet është një nxitje që të përgatitemi mirë, para se vdekja të na vijë befaz. Vdekja është kijameti për çdo njeri. Për çdo njeri që vdes ka filluar kijameti, ndërkohë që veprat e tij mbyllen.

Ajeti 19

19. Dije se nuk ka të adhuruar tjetër me meritë përveç Allahut! Kërko falje për

gjynahet e tua, për besimtarët e për besimtarët! Allahu i di mirë lëvizjet dhe vendqëndrimin tuaj.

Shpjegimi i ajetit

- “Dije se nuk ka të adhuruar tjetër me meritë përveç Allahut!” – Për të ditur një çështje është e domosdoshme të njohësh plotësisht kuptimin e saj dhe ta pranosh atë me zemër. Kështu, kur urdhërohemi që të dimë diçka, kjo do të thotë që ta njohim mirë kuptimin e saj dhe ta pranojmë me zemër atë. Gjithashtu, që dija të quhet e plotë, duhet të punosh e të veprosh sipas asaj dijeje. Në ajet, dituria për të cilën Allahu i Madhëruar urdhëron që ta marrim dhe përvetësojmë është ajo për njëshmërinë e Tij. Kjo dituri është detyrim individual për çdo njeri, domethënë që askush nuk shpëton prej këtij detyrimi, kushdo qoftë ai. Të gjithë janë nevojtarë për këtë lloj njohurie. Rrugët e marrjes së diturisë mbi njëshmërinë e Allahut janë disa:

1. Me meditim. Kjo do të thotë të meditosh thellë rreth emrave, cilësive dhe veprave të Allahut të Madhëruar, të cilat janë tregueset më të mëdha dhe më të qarta për madhësinë, lartësinë dhe pushtetin e Tij absolut. Ato e nxisin dhe e edukojnë njeriun që të përpiqet maksimalisht për ta adhuruar Atë si të Një të vetëm. Njohja e thellë me emrat, cilësitë dhe veprat e përkryera, madhështore, të bukura dhe të urta të Allahut, bëjnë që ta duash Atë me gjithë shpirt, ta madhërosh dhe t'i nënshtrohesh, duke u distancuar nga çdo adhurim tjetër.

2. Siguria në faktin se Allahu është i vetmi Krijues, Furnizues dhe Administrues i çdo çështjeje në gjithësi. Ai kujdeset për krijesat e Tij në çdo çështje. Kush fiton siguri se Ai është i vetmi Krijues dhe Rregullues i çështjeve në dynja dhe ahiret, atëherë është i sigurt se po Ai duhet të jetë i vetmi të Cilit duhet t'ia kushtosh adhurimin.

3. Pranimi i faktit se Allahu i Madhëruar është burimi i vetëm i çdo mirësie të dynjasë dhe ahiretit, i mirësive të dukshme dhe ato të fshehta. Kjo bën që zemra të lidhet fort pas Tij, të mbushet me dashurinë

për Të dhe të nënshtrohet për ta adhuruar vetëm Atë si Një, të Vetëm dhe të Pashoq.

4. Dëshmitë që shohim apo dëgjojmë rreth mirësive që kanë miqtë dhe të dashurit e Allahut, të cilët e kanë plotësuar me zemër njësimin e Zotit të Madhëruar. Zoti i ka begatuar ata me mirësi të shumta në dynja e ahiret dhe u ka dhuruar fitore kundër armiqve. Ndërsa idhujtarët dhe armiqtë e Zotit, të profetëve dhe të besimtarëve, nga ana tjetër, Ai i ndëshkon dhe poshtëron në dynja dhe ahiret. Këto dëshmi nga realiteti e përforcojnë diturinë se Ai është i vetmi që meriton adhurimin, me të gjitha llojet e tij.

5. Njohja e cilësive të idhujve dhe bindja se ata janë të mangët nga të gjitha këndvështrimet, të varfër dhe nevojtarë në veten e tyre. Ata nuk zotërojnë asnjë mundësi për të bërë dobi apo dëm, as për veten e as për adhuruesit e tyre. Ata nuk mund të dhurojnë jetë apo ta marrin atë dhe nuk mund të ringjallin krijesat pas vdekjes, për t'i marrë në përgjegjësi. Ata nuk mund të ndihmojnë asnjë apo t'u dhurojnë fitore adhuruesve të tyre. Ata nuk mund të japin asnjë grimë mirësie apo të largojnë një grimë vështirësie. Kjo njohuri e përforcon sigurinë se nuk ka zot tjetër që meriton adhurimin, lutjet, përkushtimin e nënshttrimin ndaj tij, veç Allahut të Vetëm dhe të Pakrahasueshëm

6. Të gjitha shpalljet hyjnore janë unanime dhe kategorike në lajmin se Allahu është i vetmi Zot që meriton adhurimin.

7. Njerëzit më të zgjedhur, më të ditur, më të mençur, më të përkryer dhe me dhuntitë më të shumta, kanë dëshmuar se Zoti është i Vetëm, Një, i Pashoq dhe i vetmi që meriton të adhurohet.

8. Shenjat e shumta që Zoti ka vendosur në natyrë dhe në vetet tona, të cilat tregojnë se Ai është Një, i Vetëm e i Pashoq si në krijimin, zotërimin dhe administrimin e çështjeve të krijesave, ashtu edhe në meritueshmërinë e adhurimit. Ato fakte dëshmojnë madhësinë, përpikmërinë dhe urtësinë e Krijuesit, që do të thotë se Allahu është i vetmi që meriton ta duash, ta

madhërosh, t'i nënshtroresh dhe të shpresosh tek Ai. Këto janë disa nga mënyrat e përdorura më shpesh nga Allahu i Madhëruar, me të cilat Ai na mëson se nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Nëse do të meditonim me kujdes vetëm qoftë edhe në njërën prej tyre, do të arrinim siguri të plotë dhe të patundshme se nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Allahut. Ndërsa po t'i arrish bashkë të gjitha këto mënyra të njohjes, pa dyshim që siguria e robit rreth kësaj çështjeje bëhet e palëkundshme, duke u ngulitur mirë në zemrën e tij. Atë nuk mund ta trondisin dyshimet dhe as supozimet e kota, por veçse ia shtojnë edhe më shumë bindjen dhe sigurinë. Po t'u shtojmë këtyre rrugëve një portë të madhe të njohurive e mirësive, Kur'anin madhështor, atëherë sukcesi bëhet i padiskutueshëm. Meditimi në ajetet kuranore dhe në mesazhet tyre është një rrugë shumë e gjerë për marrjen e njohurisë së teuhidit. Në Kur'an jepen hollësi të kësaj njohurie, si dhe argumente e fakte që nuk mund të gjenden tjetërkund.¹²

- **"Kërko falje për gjnahet e tua, për besimtarët e për besimtarët!"** – Kuptimi: Kërkoji falje Allahut për gabimet e tua! Kërkimi i faljes bëhet duke zbatuar ato vepra që Zoti i ka bërë shkaqe për faljen e gjynaheve, si: pendimi i sinqertë, lutja e sinqertë për falje gjnahesh, veprat e fjalët e mira që fshijnë gjnahet, largimi nga gjnahet, falja e atyre që të bëjnë padrejtësi etj. Për shkak të imanit të tyre, besimtarët kanë të drejta dhe detyrime ndaj njëri-tjetrit. Ndër këto detyrime është që besimtari të lutet dhe të kërkojë falje për besimtarin dhe për gabimet e tij. Kërkimi i faljes sjell për të fshirjen e gjynaheve dhe largimin e ndëshkimit prej tij. Gjithashtu, një ndër detyrimet kundrejt muslimanit është që të duash për të atë që dëshiron për veten tënde dhe të urresh për të atë që e urren dhe nuk e dëshiron për veten tënde. Besimtari e urdhëron besimtarin për çdo gjë që mundëson mirësinë dhe lumturinë e tij, dhe e ndalon nga çdo gjë që është në dëm të tij.

Gjithashtu, ai e fal dhe e toleron atë për gabimet dhe për ndonjë mangësi që ka. Muslimani përpiqet që të forcojë unitetin dhe të bashkojë zemrat e muslimanëve, të sheshojë mosmarrëveshjet, të ulë gjakrat dhe të largojë urrejtjen mes tyre, dukuri këto që sjellin armiqësi dhe përçarje. Pa dyshim, armiqësitë mes muslimanëve bëjnë që gjynahet e tyre të shtohen dhe të zmadhohen.

- **“Allahu i di mirë lëvizjet dhe vendqëndrimin tuaj.”** - Allahu i Madhëruar di gjithçka për veprimet tuaja, për lëvizjet apo moslëvizjet, për vajtjet dhe ardhjet tuaja. Përveç kësaj, Ai do t’ju shpërblejë për punët tuaja të mira, madje duke ua shtuar ato, me bujarinë e Tij.

Ajetet 20 – 23

20. Disa besimtarë thonë: “Sikur të ishte shpallur një sure (për luftën)!” Por kur shpallet ndonjë sure e qartë që flet për luftë, ata që kanë zemra të sëmura, të shikojnë sikur të ishin në agoninë e vdekjes. Më të volitshme për ta do të ishin

21. Bindja dhe fjala e mirë. Por, kur merret vendimi (për luftë), do të ishte më mirë për ata që të jenë besnikë ndaj Allahut.

22. Nëse ju i ktheni shpinën besimit, atëherë prej jush nuk pritet gjë tjetër, veç të përhapni shkatërrimin në Tokë dhe të ndërprisni lidhjet fafeshnore.

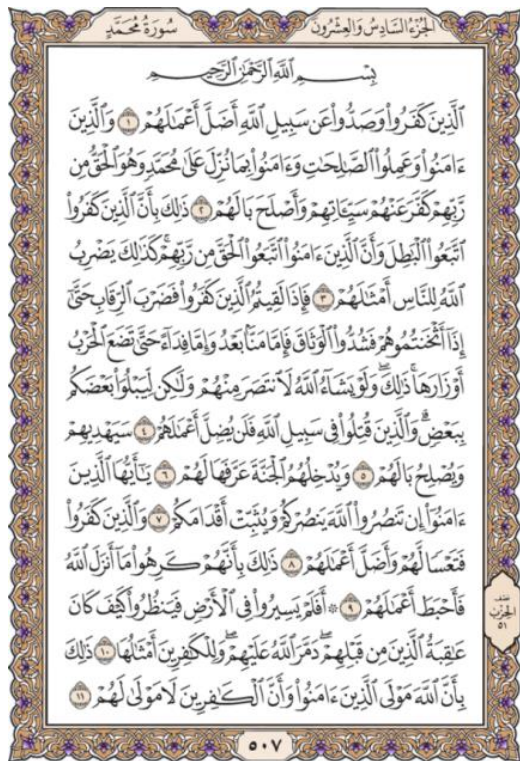
23. Këta janë ata të cilët Allahu i ka mallkuar, i ka bërë të shurdhër dhe ua ka verbuar shikimin.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon për disa besimtarë, të cilët, duke u nxituar, kërkojnë të marrin përsipër detyrime, plotësimi i të cilave është i vështirë.

- **“Disa besimtarë thonë: “Sikur të ishte shpallur një sure (për luftën)!”** - Besimtarët kërkonin dhe dëshironin që të shpallej ndonjë sure, ku të bëhej e detyruar lufta.

- **“Por kur shpallet ndonjë sure e qartë që flet për luftë, ata që kanë zemra të**

sëmura, të shikojnë sikur të ishin në agoninë e vdekjes.” – Kuptimi: Kur zbret surja që e bën të pakthyeshme luftën, e cila është gjëja më e vështirë për shpirtin e njeriut, ata me iman të dobët tërhiqen dhe nuk qëndrojnë si burrat, për ta plotësuar këtë detyrim. I Madhëruari thotë: “...të shikojnë sikur të ishin në agoninë e vdekjes.” Kur dëgjojnë urdhrin për luftë, nga frika e madhe e vdekjes, ata shikojnë njëllonj si ai njeriu të cilit i bie të fikët para vdekjes. Kjo pjesë i ngjan ajetit tjetër, ku Allahu i Madhëruar thotë: “A nuk i kanë parë (o Muhamed) ata të cilët u porositën: “Largoni duart tuaja prej luftës, faleni namazin dhe jepeni zekatin!?” Por kur iu bë detyrim lufta, një grup prej tyre iu frikësuan njerëzve ashtu si duhet t’i frikësohesh Allahut, madje edhe më shumë. Ata thanë: “O Zoti ynë! Pse na e bërë detyrim luftën? Sikur të na e kishe shtyrë pak më vonë!” Thuaju: “Kënaqësitë e kësaj bote janë të pakta; Bota tjetër është shumë më e mirë për ata që janë të devotshëm. Juve nuk do t’ju bëhet padrejtësi aspak.” [Nisa 77]. Më pas,

duke i edukuar dhe udhëzuar besimtarët në më të mirën, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Më të volitshme për ta do të ishin bindja dhe fjala e mirë!”** - Është më mirë për ta që t'i zbatojnë me korrektësi urdhrat aktualë dhe të mos kërkojnë urdhra të tjerë, me të cilët Zoti nuk i ka ngarkuar. Le të grumbullojnë dhe shpenzojnë të gjitha fuqitë e tyre në zbatimin e porosive, që tashmë i kanë marrë. Më mirë të mos nxitohen, duke kërkuar nga Allahu detyrime, që ndoshta do ta kenë të vështirë t'i plotësojnë. Le të kënaqen me faljen dhe mëshirën e Allahut të Madhëruar, me lehtësinë dhe thjeshtësinë e gjithçkaje që Ai ofron.

- **“Por, kur merret vendimi (për luftë), do të ishte më mirë për ata që të jenë besnikë ndaj Allahut.”** - Kur t'u vijë nga Allahu urdhri i prerë për të luftuar, është më mirë të tregohen të sinqertë në kërkimin e ndihmës dhe forcës nga Allahu për përmbushjen e urdhrat të Tij, por edhe duke dhënë maksimumin e mundësive të tyre. Kjo është më mirë për ta, sesa ta kërkojnë vetë zbritjen e urdhrat për luftë. Kjo ka arsytet e veta, disa prej të cilave do t'i rendisim më poshtë:

1. Robi është i mangët dhe i dobët në çdo aspekt. Ai nuk ka mundësi ta arrijë suksesin vetë, nëse Zoti nuk e ndihmon dhe nuk i jep forcë. Kështu që ai nuk duhet të kërkojë detyra shtesë, mbi ato që është ngarkuar dhe është duke kryer.

2. Nëse robi lidhet shumë me të ardhmen, atëherë do të dobësohet në lidhje me plotësimin e detyrave të së tashmes, madje edhe në lidhje me detyrimet për të ardhmen. Në lidhje me detyrimet e së tashmes, ai do të dobësohet, sepse qëllimet e tij nuk janë të fokusuara tek e tashmja, ndërkohë që niveli i punës së njeriut varet shumë nga qëllimet e tij. Ndërsa në lidhje me të ardhmen, dobësimi ndodh zakonisht sepse ajo që pritet të vijë kërkon kohë, por me kalimin e kohës, qëllimi fillon e zbehet. Kështu, kur i vjen koha, ai nuk është më në nivelin e tij të duhur.

3. Ai që mendon vetëm për të ardhmen, pa i dhënë hakun të tashmes, thjesht është një ëndërrimtar, që pandeh se ka fuqi të arrijë gjithçka, por tregohet i paaftë edhe për gjërat që i ka në dorë. Ai që nuk është i zoti të përmbushë detyrimet e kohës është i destinuar të mos plotësojë asnjë përgjegjësi të së ardhmes. Kësisoj, për njeriun është më mirë që t'i mbledhë forcat për të realizuar detyrat e së tashmes, dhe kjo nuk e pengon aspak në përgatitjet për të ardhmen. Madje, nëse ai është gjithmonë aktiv në plotësimin e përgjegjësive të kohës, vullneti i tij mbetet i lartë. Në këtë mënyrë, kur të vijë koha e veprimeve të planifikuara, ai - ashtu siç bën gjithmonë - do t'i realizojë ato në formën më të mirë dhe më të plotë të mundshme. Një njeri i tillë e meriton gjithmonë të jetë i suksesshëm në të gjitha çështjet e tij. Pastaj i Madhëruari flet për ata që mohojnë dhe për fundin e keq të tyre:

- **“Nëse ju i ktheni shpinën besimit, atëherë prej jush nuk pritet gjë tjetër, veç të përhapni shkatërrimin në Tokë dhe të ndërprisni lidhjet farefisnore.”** - Pra, dy janë mundësitë: ose përkushtim ndaj Allahut, që sjell vetëm mirësi, mbarësi dhe sukses, ose mosbindjes ndaj Allahut, pas së cilës vjen degjenerimi, veprat e këqija, padrejtësitë dhe shkëputjet e lidhjeve farefisnore.

- **“Këta janë ata të cilët Allahu i ka mallkuar,...”** - Ata të cilët refuzojnë t'i binden Allahut, bëjnë gjynahe, shkatërrojnë në tokë dhe ndërpresin lidhjet farefisnore, Allahu i Madhëruar i ka mallkuar, duke i larguar nga mëshira e Tij. Këta meritojnë zemërimin dhe dënimin e Allahut.

- **“...i ka bërë të shurdhër dhe ua ka verbuar shikimin..”** - Allahu i Madhëruar i ka bërë që të mos e dëgjojnë as ta shikojnë atë gjë që u bën dobi. Ata e kanë shqisën e të dëgjuarit, por nuk marrin vesh e të binden. Ata e kanë edhe shqisën e të shikuarit, por nuk e përdorin për të parë shenjat e Allahut. Ata as nuk ua hedhin sytë Shpalljes së Zotit dhe argumenteve të qarta

që Ai ka vendosur në gjithësi dhe në vetet tona.

Ajeti 24

24. A nuk meditojnë ata për Kur'anin, apo i kanë zemrat të kyçura?

Shpjegimi i ajetit

- “A nuk meditojnë ata për Kur'anin,...”

- A nuk është më mirë për ata që i kthejnë shpinën Librit të Allahut, që të meditojnë më thellë në mesazhin e tij?! Nëse do të mendonin kështu, ai do t'i udhëzonte tek çdo e mirë dhe do t'i paralajmëronte nga çdo e ligë. Ai do t'i mbushte zemrat e tyre me iman dhe me siguri tek e vërteta. Kur'ani do t'ua bënte më të afërta qëllimet më të larta dhe do t'u mundësonte dhuratat më të mrekullueshme nga Zoti. Ky libër do t'u tregonte qartë rrugën që të çon te Zoti dhe në Xhenetin e Tij, me të gjitha hollësitë e nevojshme, duke mësuar edhe pengesat e mënyrën e kapërcimit të tyre. Me këtë libër do të kuptonin kurthet e Shejtanit dhe rrugët që të çojnë në ndëshkimin e të Drejtës, por do të mësonin edhe mënyrën e shpëtimit nga kjo rrugë dhe nga kurthet e armikut të tyre. Kur'ani madhështor do t'i njihnte me Zotin e tyre: me emrat, cilësitë dhe veprat e Tij. Kështu, ai do t'i bënte të prisnin me mall takimin me Zotin, duke shpresuar për shpërblimin e Tij bujar.

- “...apo i kanë zemrat të kyçura?” – Zemrat e tyre janë vulosur, duke mbajtur brenda ligësinë. Në këtë mënyrë, as e mira nuk mund të hyjë kurrë në to. Kjo është e vërteta. Ata janë gjithmonë në humbje, sepse i kanë zemrat të kyçura.

Ajetet 25 – 28

25. Me të vërtetë, ata që kthehen në mosbesim, pasi u është bërë e qartë Rruga e drejtë, Shejtani i ka joshur dhe i mban me shpresa të kota.

26. Kjo, për shkak se ata (hipokritët) u thoshin atyre (jehudëve të Medines) të cilët e urrenin Shpalljen e Allahut: “Ne do t’ju bindemi për disa çështje!” Por Allahu i di sekretet e tyre.

27. Si do të jetë gjendja e tyre (hipokritëve) kur melekët t’ua marrin

shpirtin, duke i goditur në fytyrat dhe në shpinat e tyre?

28. Kjo, për shkak se ata i shkuan pas asaj që sjell zemërimin e Allahut dhe e urrejtën atë (rrugë të mbarë) që sjell kënaqësinë e Tij. Prandaj, Ai i zhvlerësoi veprat e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- “Me të vërtetë, ata që kthehen në mosbesim, pasi u është bërë e qartë Rruga e drejtë, Shejtani i ka joshur dhe i mban me shpresa të kota.” - Allahu i Madhëruar na tregon rreth atyre të cilët i kthejnë shpinën udhëzimit. Ata e bëjnë këtë zgjedhje jo duke u mbështetur në fakte nga Zoti, por thjesht ndjekin verbërisht se çfarë u thotë dhe ua zbukuron Shejtani, i cili është armiku i tyre. Ai ua hijeshon rrugën e humbjes me premtime të rreme e ëndrra të kota dhe i nxit që t'i përkushtohen asaj, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “Shejtani u premtonte atyre dhe i bën të shpresojnë (kotësira). Por shejtani premtonte veçse mashtrim.” [Nisa 120]. Kjo ndodh për shkak se atyre iu është bërë e qartë udha e drejtë, por ata e shpërfillin atë, duke parapëlqyer plotësimin e dëshirave personale. Ndodh edhe për një shkak tjetër:

- “Kjo, për shkak se ata (hipokritët) u thoshin atyre (jehudëve të Medines) të cilët e urrenin Shpalljen e Allahut: “Ne do t’ju bindemi për disa çështje!”” - Ata pajtohen me njerëzit që e urrejnë Shpalljen dhe që janë armiqtë e ndaj Allahut dhe Profetit të Tij. Ata u deklarojnë atyre se do t'u binden në disa çështje, që u shkojnë dëshirave të tyre të shfrenuara. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar i ndëshkon duke i lënë në humbje, të zhytur thellë e më thellë në të. Ai i bën ta vazhdojnë rrugën e nisur, e cila përfundon me dëshpërim dhe dënim të përhershëm.

- “Por Allahu i di sekretet e tyre.” – Allahu e di se çfarë mbajnë fshehur, prandaj ua nxjerr të palarat e tyre, duke ndihmuar besimtarët që të mos mashtrohen nga këta zullumqarë.

- **“Si do të jetë gjendja e tyre (*hipokritëve*) kur melekët t’ua marrin shpirtin, duke i goditur në fytyrat dhe në shpinat e tyre?”** - Si do të jetë gjendja e tyre e shëmtuar, kur melekët e ndëshkimit të dërgohen për t’ua shkukur shpirtin me dhimbje?! Kjo vërtetë është një pamje e tmerrshme. Ata do t’i godasin fort në fytyrë dhe kurriz, me ashpërsi dhe pa mëshirë.

- **“Kjo, për shkak se ata i shkuan pas asaj që sjell zemërimin e Allahut dhe e urrejtën atë (*rrugë të mbarë*) që sjell kënaqësinë e Tij. Prandaj, Ai i zhvlerësoi veprat e tyre.”** - Ata e meritojnë ndëshkimin, për shkak se bëjnë gjëra që e zemërojnë Allahun e Madhëruar. Ata zhyten në kufër, padrejtësi, imoralitet dhe mosbindje ndaj Allahut. Për ta nuk ka aspak rëndësi arritja apo jo e kënaqësisë së Zotit! Ata nuk kanë as më të voglën dëshirë që të veprojnë atë që i afron tek Allahu dhe ta kënaqin Atë. Për këtë arsye, i Madhëruari ua asgjëson veprat e tyre, duke ua bërë të pavlera. Ndryshe ndodh me ata të cilët kërkojnë kënaqësinë e Allahut, duke kryer ato vepra të mira që Ai i përcaktoi si të tilla dhe duke u ruajtur nga ato vepra që sjellin zemërimin dhe ndëshkimin e Tij. Këtyre, Allahu i Madhëruar do t’ua falë gjynahet, do t’ua mbulojë të metat dhe do t’ua shumëfishojë shpërblimin e tyre.

Ajetet 29 – 31

29. Vallë, a mendojnë ata që i kanë zemrat e sëmura (*me hipokrizi*), se Allahu nuk do t’ua nxjerrë në shesh urrejtjen (*ndaj besimit të vërtetë*)?!

30. Po të donim, Ne do të mundësonim t’i shihje ata (*hipokritë*), dhe pastaj, me siguri, do t’i njihje nga shenjat e tyre. Ti do t’i njohësh ata përmes fjalëve të tyre. Allahu i di mirë veprat tuaja.

31. Ne do t’ju sprovovmë, me qëllim që të dalin në pah luftëtarët nga mesi juaj dhe durimtarët. Ne kemi për t’ju vënë në provë (*për sinqeritetin*) në veprat tuaja.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Vallë, a mendojnë ata që i kanë zemrat e sëmura (*me hipokrizi*), se Allahu nuk do**

t’ua nxjerrë në shesh urrejtjen (*ndaj besimit të vërtetë*)?!” – A mos mendojnë ata që i kanë zemrat të infektuara nga dyshimet dhe epshi, se Allahu nuk do t’ua nxjerrë jashtë mllefinit, urrejtjen, armiqësinë dhe ligësinë që mbajnë fshehur në kraharor?! Sëmundjet e zemrës e nxjerrin njeriun nga natyrshmëria e pastër dhe e fusin në pellgun e zullumit. Mendimi i tyre se Allahu nuk do t’ua nxjerrë në dukje urrejtjen ndaj Islamit dhe muslimanëve, është shumë i gabuar dhe bie ndesh me urtësinë e Allahut të Madhëruar. Urtësia e Tij e bën të domosdoshme që të dallohen të sinqertët nga gënjeshtarët, nëpërmjet sprovave dhe vështirësive. Ata që janë të qëndrueshëm në këto sprova dhe nuk i tradhtojnë bazat e fesë së tyre, ata janë besimtarë të vërtetë. Ndërsa ata që lëkunden nga këto sprova dhe nuk bëjnë durim, ata nuk kanë besim të fortë dhe të vërtetë. Kur ata janë në vështirësi, e humbasin toruan dhe u dobësohet imani, aq sa fillojnë të vjellin vrer kundër të vërtetës, duke e nxjerrë jashtë në këtë mënyrë ligësinë që fshihnin në zemër dhe duke shfaqur hipokrizinë e tyre. Kështu, me urtësinë e Tij, Allahu i Madhëruar nxjerr në pah besimtarët e vërtetë dhe mashtroesit hipokritë. Madje Ai thotë:

- **“Po të donim, Ne do të mundësonim t’i shihje ata (*hipokritë*), dhe pastaj, me siguri, do t’i njihje nga shenjat e tyre.”** – Do t’i njihje nga shenjat e tyre, që janë si vragat e dallueshme në fytyrë.

- **“Ti do t’i njohësh ata përmes fjalëve të tyre.”** - Ajo që fshihet brenda zemrave të tyre do të dalë në shesh nëpërmjet fjalëve, që do t’u shpëtojnë nga goja. Gjuha është zëdhënësja e zemrës: nëpërmjet saj shfaqet e mira dhe e keqja që fshihet në të.

- **“Allahu i di mirë veprat tuaja.”** - Për këto vepra, Ai do t’ju shpërblejë me drejtësi. Pastaj në ajet flitet për sprovën më të madhe mbi robtë e Allahut, për xhihadin në rrugën e Tij:

- **“Ne do t’ju sprovovmë, me qëllim që të dalin në pah luftëtarët nga mesi juaj dhe**

durimtarët. Ne kemi për t'ju vënë në provë (për sinqeritetin) në veprat tuaja.” - Allahu do të vërë në provë besimin tuaj, në mënyrë që të spikasim qartë ata që luftojnë sinqerisht dhe durojnë në rrugën e Tij. Ata që e zbatojnë urdhrin dhe luftojnë për të lartësuar fenë e Allahut, ata janë besimtarë të vërtetë. Ndërsa ata që ngurrojnë në këtë drejtim, e bëjnë për shkak të mangësisë në besimin e tyre.

Ajeti 32

32. Ata që nuk besojnë, që i pengojnë të tjerët nga Rrugja e Allahut dhe që kundërshtojnë të Dërguarin, pasi u është bërë i qartë udhëzimi i vërtetë, ata nuk mund ta dëmtojnë aspak Allahun. Ai do t'i zhvlerësojë veprat e tyre.

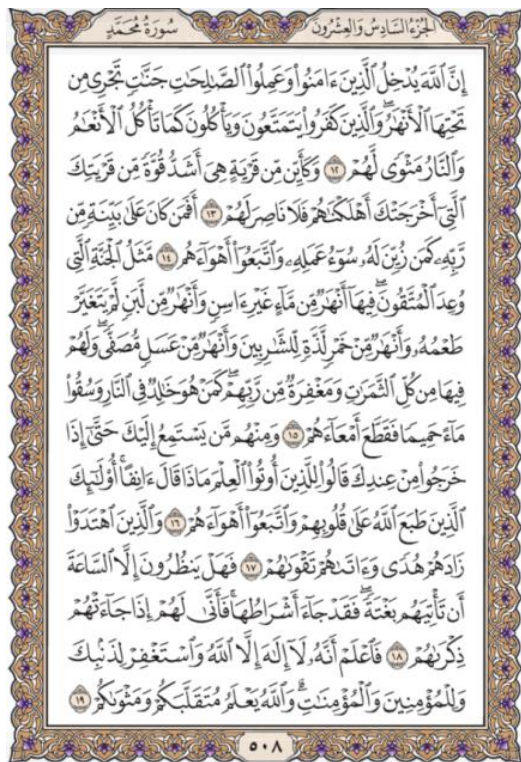
Shpjegimi i ajetit

- “Ata që nuk besojnë, që i pengojnë të tjerët nga Rrugja e Allahut dhe që kundërshtojnë të Dërguarin, pasi u është bërë i qartë udhëzimi i vërtetë...” - Ky është një kërcënim i ashpër për ata që e kanë ngarkuar veten me ligësitë më të mëdha, që janë mohimi i Allahut dhe pengimi i të tjerëve nga rruga e Allahut, të cilën Ai e ka bërë për të arritur tek Ai dhe te Xheneti i Tij. Ata kundërshtojnë të vërtetën me vetëdije të plotë, me inat dhe kokëfortësi, domethënë jo nga padituria, jo gabimisht dhe jo duke qenë të paqartë. Atëherë, le ta dinë këta të mjerë, se:

- “...ata nuk mund ta dëmtojnë aspak Allahun. Ai do t'i zhvlerësojë veprat e tyre.” - Sjellja e tyre armiqësore nuk mund ta cenojë aspak mbretërimin dhe pushtetin e Allahut. Madje, Ai do të asgjësojë çdo vepër të tyre në funksion të së kotës dhe ligësisë. Përpjekjet e tyre në këtë drejtim do të sjellin veçse dëshpërim dhe zhgënjim për ta. Edhe ndonjë punë, nga e cila kanë shpresë për t'u shpërblyer nga Zoti, nuk do t'u pranohet, sepse i mungon kushti i pranimit të saj, që është imani.

Ajeti 33

33. O ju që keni besuar! Bindjuni Allahut, bindjuni të Dërguarit e mos i çoni dëm veprat tuaja!

Shpjegimi i ajetit

- “O ju që keni besuar! Bindjuni Allahut, bindjuni të Dërguarit...” - Allahu i Madhëruar u jep besimtarëve një urdher, që, nëse e zbatojnë, kanë për të qenë të lumtur në dynja dhe në ahiret. Ky është urdhri për bindje të plotë ndaj Allahut dhe ndaj Profetit të Tij, për çështjet themelore të fesë dhe për degëzimet e saj. Bindja nënkupton plotësimin e urdhëresave dhe largimin nga haramet, në mënyrën e përcaktuar nga Allahu e Profeti i Tij dhe me qëllimin e sinqertë për të kënaqur vetëm Allahun e Madhëruar.

- “...e mos i çoni dëm veprat tuaja!” - Kjo është një porosi nga i Lartësuari për t'i ruajtur veprat tona të mira që kemi bërë, nga çdo gjë që i cenon ose i fshin fare ato, siç është përfolja e atyre punëve, vetëkënaqësia, mburrja apo shtirja. Edhe gjynahet i fshijnë veprat e mira dhe shpërbllimin e tyre. Gjithashtu, veprat e mira i prish edhe ndërprerja e tyre në mes, pa i plotësuar, apo kryerja e ndonjë vepre specifike, që Sheriati e ka përcaktuar si

dëmtuese të punës së mirë. Kështu ndodh, për shembull, me namazin, agjërimin ose haxhin, që mund të prishen me disa vepra e fjalë të caktuara. Juristët fetarë mbështeten në këtë ajet kur thonë se është e ndaluar ndërprerja e një adhurimi farz dhe është e papëlqyeshme ndërprerja e një adhurimi të pëlqyeshëm, por jo i detyrueshëm për t'u plotësuar. Nëse Allahu i Madhëruar na ka ndaluar të prishim punët e mira, nga ana tjetër na ka urdhëruar për rregullimin dhe plotësimin e tyre. Me fjalë të tjera, ne duhet t'i përkryejmë gjithmonë veprat tona, me qëllimin e sinqertë për të kënaqur Allahun e Lartësuar.

Ajetet 34 – 35

34. Ata që nuk besojnë dhe pengojnë të tjerët nga Rruga e Allahut, pastaj vdesin duke qenë jobesimtarë, Allahu nuk do t'i falë kurrë.

35. Mos u tregoni të dobët e të kërkoni paqe, kur ju jeni më të lartët dhe Allahu është me ju! Ai (Allahu) nuk do t'ju pakësojë kurrë (shpërblimin për) veprat tuaja.

Shpjegimi i ajeteve

Ky ajet, së bashku me ajetin 217 në suren Bekare, ku thuhet: “E kush zbrapset nga feja e Tij dhe vdes si jobesimtar, atij i zhduken veprat në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Të tillët janë banorë të Zjarrit dhe në të do të jenë përjetësisht”, janë kufizuese të çdo teksti gjithëpërfshirës, ku thuhet se *kufri*-i i fshin të gjitha veprat. Pra, kushti është që mohuesin ta kapë vdekja në atë gjendje, domethënë, pa u penduar para vdekjes. Kështu, i Madhëruari thotë në këtë ajet:

- **“Ata që nuk besojnë dhe pengojnë të tjerët nga Rruga e Allahut, pastaj vdesin duke qenë jobesimtarë, Allahu nuk do t'i falë kurrë.”** - Ata të cilët mohojnë Allahun, melekët, librat, profetët e Tij, Ditën e Fundit, madje pengojnë edhe të tjerët nga feja e Allahut, duke ua shtrembëruar të vërtetën dhe duke ua zbukuruar të kotën, pastaj vdesin në këtë gjendje, pa u penduar nga këto punë të këqija, këtyre Allahu nuk

ka për t'ua falur gjynahet. Këtyre nuk kanë për t'iu falur gjynahet as nëpërmjet ndërmjetësuesve e as me ndonjë mënyrë tjetër. Për ta bëhet i pakthyeshëm ndëshkimi dhe i paarritshëm shpërblimi. Për ta bëhet e detyrueshme përjetësia në zjarrin e Xhehenemit, duke iu mbyllur pëfundimisht porta e Mëshiruesit dhe Falësit të madh. Nga ajeti kuptojmë se, nëse ata pendohen për këto punë para vdekjes, Allahu i përfshin në faljen dhe mëshirën e Tij, dhe i fut në Xhenet. Sikur të gjithë jetën e tyre ta kenë kaluar duke mohuar Allahun e gjithçka që nuk duhet mohuar, duke penguar njerëzit nga rruga e Allahut e duke bërë gjynahe pa fre, në qoftë se ata, para vdekjes, pendohen dhe kthehen te Zoti me kërkim faljeje, i Gjithëmëshirshmi i fal dhe i mëshiron. I Lartësuar dhe i Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar, i Cili ia ka hapur portën e pendimit dhe nuk ia ka mbyllur askujt, për sa kohë është gjallë dhe mund të pendohet. I Lavdëruar qoftë Ai, që është i Butë e i Mëshirshëm, që nuk nxitohet të ndëshkojë gjynahqarët, por, përkundrazi, i ruan, u jep shëndet e i furnizon, sikur të mos kishin bërë asnjë gjynah, edhe pse është i Plotfuqishëm që t'i ndëshkojë! Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“Mos u tregoni të dobët e të kërkoni paqe, kur ju jeni më të lartët dhe Allahu është me ju! Ai (Allahu) nuk do t'ju pakësojë kurrë (shpërblimin për) veprat tuaja.”** - Mos u tregoni të pafuqishëm në luftën kundër armiëve tuaj! Mos u frikësoni, por bëhuni durimtarë dhe qëndroni të patundur! Vazhdimisht përgatituni për luftë dhe vështirësi, por bëjeni këtë me qëllimin për të kënaqur Zotin tuaj, në ndihmë të Islamit, si dhe për të poshtëruar Shejtanin! Mos kërkoni paqetim me qafirët, thjesht për të rënë rehat, sepse ju jeni më të lartët dhe Allahu është me ju! Ai kurrë nuk ka për t'ju cenuar shpërblimin dhe rezultatet e përpjekjeve tuaja. Këtu renditen tri arsye të forta, të cilat duhet patjetër t'i motivojnë besimtarët për të qenë të duruar dhe të qëndrueshëm:

1. Ata janë më të lartët. Kjo do të thotë që ata i plotësojnë të parët kushtet e fitores dhe të marrjes së premtimit të Allahut. Njeriu ndihet më i ulët se armiku i tij jo vetëm kur është më poshtë në numër, në përgatitje e mjete se ai, por edhe kur është më i dobët në forcën shpirtërore.

2. Allahu është me ata. Allahu është me besimtarët, duke i ndihmuar, forcuar dhe duke u dhënë fitoren. Ky fakt i fuqizon zemrat e tyre dhe i bën të ndihen superiorë mbi armiqtë.

3. Allahu nuk i pakëson aspak veprat dhe përpjekjet e tyre. Ai jo vetëm që do t'ua dhurojë të plotë shpërblimin që meritojnë, por do t'ua shtojë atë edhe më shumë, nga mirësia dhe bujaria e Tij. Në mënyrë shumë të veçantë, Ai shpërblen adhurimin që quhet xhihad, sepse çdo shpenzim për të shpërblehet deri në shtatëqindfish e më shumë. I Lartësuari thotë: “O ju që keni besuar! Jini të devotshëm ndaj Allahut dhe jini gjithmonë me ata që janë të drejtë (*në fjalë dhe në vepra*)! Nuk do të ishte me vend për banorët e Medines e as për beduinët përreth, që të mos e ndiqnin pas të Dërguarin e Allahut dhe të kursenin veten, në vend të atij. Nuk do të ishte me vend, sepse sa herë që ata i kapte etja, lodhja dhe uria në rrugën e Allahut, sa herë që shkelnin ndonjë rrugë që i hidhëronte jobesimtarët, sa herë që arrinin çfarëdolloj fitoreje kundër armikut - të gjitha këto do t'u shkruhen si vepra të mira. Allahu nuk ua humb shpërblimin vepërmirëve. Çdo herë që ata do të bënin ndonjë shpenzim në rrugën e Allahut - të vogël ose të madh - dhe sa herë që do të kapërcenin ndonjë luginë, atyre do t'u regjistrohej, që Allahu t'i shpërblejë më së miri për veprën e tyre.” [Teube 119 – 121]. Atëherë, kur robi sigurohet se Allahu i Madhëruar nuk do t'ia çojë kot luftën dhe përpjekjet e tij, kjo ia shton vullnetin dhe forcat për ta kryer sa më mirë çdo lloj detyrimi. Po nëse bashkohen të tria arsyet e mësipërme? Pa dyshim, ato ia forcojnë vullnetin dhe aktivitetin, duke i bërë të pathyeshëm. Kështu, Allahu i Madhëruar i

gjallëron dhe i forcon shpirtërisht besimtarët, për t'u bërë të durueshëm dhe të qëndrueshëm në çdo rrugë që sjell suksesin e tyre.

Ajetet 36 - 38

36. Vërtet, jeta e kësaj bote është vetëm lojë e dëfrim. Nëse besoni dhe ruheni prej të këqijave, Ai do t'jua japë (të plotë) shpërblimin tuaj. Ai nuk kërkon prej jush (ta shpenzoni tërësisht) pasurinë tuaj.

37. Sikur t'ua kërkonte të gjithën dhe t'ju shtrëngonte, ju do të tregoheshin koprracë dhe do të shfaqnit urrejtje.

38. Ju ftoheni për të shpenzuar në rrugën e Allahut, por ka prej jush që tregohen koprracë. Kush bëhet koprrac, e bën kundra vetes. Allahu është i Pasuri, ndërsa ju jeni të varfrit. Nëse ju i ktheni shpinën, Ai do t'ju zëvendësojë me një popull tjetër, që nuk do të jetë si ju.

Shpjegimi i ajeteve

- “Vërtet, jeta e kësaj bote është vetëm lojë e dëfrim.” - Duke u zbuluar realitetin e kësaj dynjaje, Allahu i Madhëruar i nxit adhuresit e Tij që të mos jepen shumë pas saj. Ai u tregon se kjo dynja është lojë e argëtim. Njerëzit, në përgjithësi, jepen tërësisht pas pasurisë, fëmijëve, femrave, ushqimeve, pijeve, banesave, argëtimeve dhe pushtetit. Ata shpesh hutohen pas lojrave të padobishme, në pasivitet, shpërqendrim e gjynahe. Kështu vazhdojnë të mjerët, derisa u mbaron afati në dynja dhe i gllabëron vdekja. Të gjitha qejfet shkatërrohen dhe tashmë ata e kuptojnë që nuk kanë fituar asgjë me to. Madje, afati i tyre jo vetëm që ka përfunduar pa asnjë dobi, por u sjell një pasojë të hidhur. Në ahiret, ata do të privohen nga çdo e mirë dhe do të hidhen në ndëshkim të rëndë. Kësisoj, nëse robi e sheh këtë të vërtetë në sy, atëherë, nëse ka pak logjikë, do t'i shpërfillë qejfet e tepruara të kësaj jete dhe do të tregohet më i përkorë. Ai do t'i kushtojë vëmendje asaj që Allahu thotë më pas:

- “Nëse besoni dhe ruheni prej të këqijave, Ai do t'jua japë (të plotë)

shpërblimin tuaj.” - Robit i sjell dobi besimi në Allahun, melekët e Tij, shpalljet, profetët, Ditën e Gjykimit, si edhe përpjekja për të qenë i devotshëm ndaj Tij, duke kryer urdhëresat dhe duke lënë ndalesat, në emër të dashurisë për Zotin dhe për nënshtrim ndaj Tij. Puna e vazhdueshme për të kënaqur Allahun, duke iu larguar gjynaheve dhe mosbindjes ndaj Tij, i sjell robit vetëm mirësi. Për të arritur këtë qëllim, ai duhet të garojë dhe të shpenzojë të gjithë mundin dhe kohën e mjaftueshme. Këto vepra, që përmblihen me fjalën ‘adhurim’, janë qëllimi kryesor pse Allahu i Madhëruar i krijoi njerëzit. Ato janë, në fakt, mëshirë dhe butësi për ta. Nëse i kryejnë ato, Allahu i Madhëruar do t'i shpërblejë pa masë.

- **“Ai nuk kërkon prej jush (ta shpenzoni tërësisht) pasurinë tuaj.”** – Kuptimi: Allahu i Madhëruar nuk dëshiron t'ju ngarkojë me diçka që ju rëndon së shumti. Ai nuk dëshiron t'ju pakësojë pasurinë apo t'ju lërë pa të. Nëse Ai do t'ju kërkonte të gjithë pasurinë tuaj, ju do të tregoheshit koprracë dhe do të dilte në shesh urretja që keni në zemër, kur ju kërkohet diçka që ju nuk e dëshironi. I Madhëruari thotë më pas:

- **“Sikur t'ua kërkonte të gjithën dhe t'ju shtrëngonte, ju do të tregoheshin koprracë dhe do të shfaqnit urretje.”** – Arsyeja që njerëzit do të vepronin kështu shpjgohet më pas: edhe kur u kërkohet të shpenzojnë për një çështje që sjell mirësi në dynja dhe në ahiret, përsëri ka disa që tregohen dorështrënguar, siç thotë i Madhëruari:

- **“Ju ftoheni për të shpenzuar në rrugën e Allahut, por ka prej jush që tregohen koprracë.”** – Atëherë, çfarë do të bënin ata nëse do t'u kërkohej të shpenzonin për një çështje që nuk e shohin si të dobishme për të tashmen e prekshme? Sigurisht që do të tregoheshin më koprracë. Por le ta dinë, se:

- **“Kush bëhet koprrac, e bën kundra vetes.”** – Ky veprim thjesht dëmton ata vetë, duke u privuar nga shpërblimi i madh i Allahut, i Cili është i Pasur dhe Jonevojtar,

prandaj nuk dëmtohet aspak nga koprracia e tyre.

- **“Allahu është i Pasuri, ndërsa ju jeni të varfrit.”** - Njerëzit kanë nevojë për mëshirën dhe përkujdesin e Allahut në të gjitha çështjet e në çdo çast.

- **“Nëse ju i ktheni shpinën, Ai do t'ju zëvendësojë me një popull tjetër, që nuk do të jetë si ju.”** – Zëvendësuesit nuk do të jenë kundërshtues, por do jenë të bindur ndaj Allahut dhe Profetit të Tij. Ata do ta duan Allahun dhe Profetin e Tij, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “O ju që keni besuar! Kush prej jush largohet nga feja e vet, (le ta dijë se) Allahu do të sjellë një popull tjetër të cilin Ai i do ta dojë dhe ata do ta duan Atë; modest e i butë ndaj besimtarëve, por i ashpër dhe i fortë ndaj mohuesve; që lufton në rrugën e Allahut dhe që nuk i frikësohet kërcënimit të asnjë kërcënuesi. Kjo është dhurata e Allahut, që ia jep atij që Ai do. Allahu është Dhurues i madh e i Gjithëditur.” [Maide 54].

Përfundoi tefsiri i sures Muhamed a.s.

Të gjitha lavdërimet qofshin për Allahun e lartësuar dhe salavatet dhe selami qoftë për Profetin e Tij të dashur, familjen e Tij, shokët e Tij dhe të gjithë pasuesit e tyre me sinqeritet deri në ditën e gjykimit!

Surja 48: El Fet'h (medinase) 29 ajete Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit Ajetet 1 - 3

- 1. Ne të dhamë ty (o Muhamed) një fitore të madhe,**
- 2. që Allahu të t'i falë gabimet e kaluara dhe ato të mëvonshme, ta plotësojë mirësinë e Tij ndaj teje dhe të të udhëzojë në rrugë të drejtë.**
- 3. Dhe që Allahu të të dhurojë ty një mbështetje të fuqishme.**

Shpjgimi i ajeteve

- **“Ne të dhamë ty (o Muhamed) një fitore të madhe,...”** - Çlirimi dhe Fitorja për të cilën bëhet fjalë është Marrëveshja e Hudejbijes, që u bë mes Profetit dhe mekasve idhujtarë, pasi këta të fundit

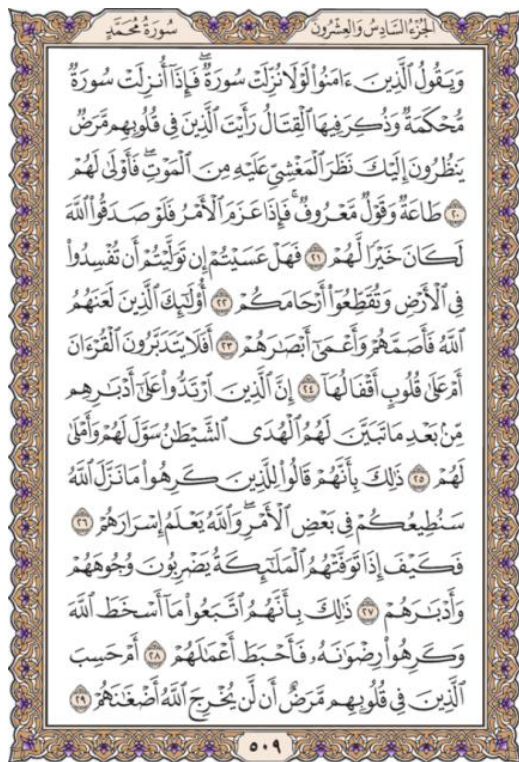
pengonin Profetin e Zotit që të kryente umren. Pas përpjekjeve të shumta dhe bisedimeve të gjata, Profeti (a.s.) arriti një marrëveshje me ta, ku, ndër të tjera, u vendos:

1. Paqe e armëpushim mes palëve për dhjetë vjet.

2. Muslimanët ta ndërprisnin umren atë vit dhe ta kryenin vitin e ardhshëm.

3. Çdokush që dëshironte të bashkohej në aleancë me kurejshit, të lejohej nga muslimanët, e çdokush që dëshironte të bashkohej në aleancë me muslimanët, të lejohej nga idhujtarët etj. Për shkak të kësaj marrëveshjeje, u krijua një situatë paqeje dhe sigurie, dhe kështu hapësira për t'i ftuar njerëzit në fenë e Zotit ishte më e gjerë. Çdo musliman, në çdo vis ku gjendej, i ftonte njerëzit në Islam, kështu çdo njeri i interesuar mund të gjykonte dhe arsyetonte me qetësi për mesazhin e kësaj feje dhe ta njihte atë realisht, ashtu siç ishte, të pamjegulluar e shtrëmbëruar nga qafirët. Gjatë kësaj kohe, njerëzit nisën të hynin në fenë e Zotit grupe-grupe. Allahu i Madhëruar e quajti 'çlirim', madje 'çlirim i madh', sepse qëllimi i çlirimit të vendeve ku jetojnë idhujtarë është lartësimi i fesë së Allahut dhe fitorja përfundimtare e muslimanëve. Të gjitha këto u arritën nëpërmjet kësaj marrëveshjeje. Allahu i Madhëruar solli me këtë ngjarje shumë gjëra të dobishme për Islamit dhe muslimanët. Ai thotë:

- **"...që Allahu të t'i falë gabimet e kaluara dhe ato të mëvonshme,..."** - Kjo erdhi – dhe Allahu e di më mirë - për shkak të veprave të shumta në bindje ndaj Allahut dhe për shkak të masës së madhe të njerëzve që përqaftuan fenë e Tij. Gjithashtu, ndodhi edhe për shkak të pranimit nga ana e Profetit (a.s.) të kushteve të mekasve, gjë e cila kërkonte një durim të hekurt, të cilin e kanë veçse më të zgjedhurit e profetëve të Zotit. Fakti që Allahu i Madhëruar ia fali Profetit (a.s.) të gjitha gabimet, të shkuarat dhe të ardhmet, është një nga privilegjet më të mëdha që i

janë dhuruar Muhamedit (a.s.). Përveç kësaj:

- **"...ta plotësojë mirësinë e Tij ndaj teje..."** – Kuptimi: Të plotësojë mirësinë e Tij ndaj teje, duke ngritur lart fenë tënde, duke të dhënë epërsi mbi armiqtë dhe duke e përhapur fjalën tënde gjerësisht.

- **"...dhe të të udhëzojë në rrugë të drejtë..."** - Nëpërmjet këtij udhëzimi, Allahu i Madhëruar ju mundëson që të arrini lumturinë e përgjeshme, duke fituar çdo të mirë dhe duke shpëtuar nga çdo e keqe.

- **"...Dhe që Allahu të të dhurojë ty një mbështetje të fuqishme."** – Kuptimi: Ndihma e Allahut do të jetë e madhe dhe Islami nuk do të kërcënohet më. Triumfi i Islamit dhe muslimanëve do të jetë i plotë dhe mohuesit do të poshtërohen, do të nënshtrohen e do rrallohen. Fuqia e muslimanëve, në aspektin ushtarak, ekonomik etj., do të mbizotërojë. Pastaj i Madhëruari tregon frytet e këtij çlirimi të muslimanët, duke thënë:

Ajetet 4 – 6

4. Është (Allahu) Ai që zbriti prehjen në zemrat e besimtarëve, për t'ua shtuar edhe më shumë besimin. Të Allahut janë ushtritë e qiejve dhe të Tokës. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.

5. Ai (Allahu) ka për t'i çuar Besimtarët dhe besimtarët në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Ata do të jenë të përjetshëm në to dhe Ai do t'ua falë Gjynahet e tyre. Kjo tek Allahu është një fitore e madhe.

6. Ai (Allahu) do t'i ndëshkojë hipokritët dhe hipokritet, idhujtarët dhe idhujtaret, të cilët kanë për Allahun mendime të këqia. Ata meritojnë më të keqen. Allahu është zemëruar me ta, i ka mallkuar dhe u ka bërë gati Xhehenemin, që është vendi më i keq.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Është (Allahu) Ai që zbriti prehjen në zemrat e besimtarëve, për t'ua shtuar edhe më shumë besimin.”** - Allahu i Madhëruar na tregon një mirësi, me të cilën privilegjon besimtarët: qetësia në zemrat e tyre. Kjo qetësi e zbritur nga i Madhëruari sjell qëndrueshmëri në çdo situatë sprove. Ajo sjell durim e vendosmëri në kalimin e këtyre situatave. Arsyeja është se sprovat dhe ngjarjet e rënda e trondisin zemrën, mendjen dhe arsyen e njeriut. Ato ia dobësojnë robit shpirtin dhe vullnetin. Por nëpërmjet paqes shpirtërore të zbritur prej Tij, Allahu i Madhëruar i forcon zemrat dhe këmbët e besimtarëve, kthjellon arsyen dhe logjikën e tyre, që në situatat e vështira të veprojnë me maturi dhe durim, duke plotësuar çdo porosi të Tij në formën më të plotë. Gjithashtu, qetësia e zbritur nga Allahu ua shton imanin besimtarëve dhe ua forcon sigurinë në premtimin e Tij. Shiko sahabët dhe çfarë ndodhi pas marrëveshjes së Profetit (a.s.) me idhujtarët e Mekës. Në pamje të parë, ajo dukej sikur ishte ulje dhe humbje për muslimanët, në disa pika të saj, siç ishte moskryerja e umres atë vit apo ndonjë kusht tjetër. Të tilla kushte ishin të vështira të pranoheshin, aq më shumë kur

muslimanët tashmë ishin fuqizuar dhe me një ushtri të rregullt. Por urtësia e Allahut është mbi gjithçka tjetër, dhe kjo ishte e qartë për ta, prandaj bënë durim dhe iu nënshtruan vendimit të Allahut e Profetit të Tij. Kur ata bënë durim dhe iu nënshtruan urdhrit, Allahu i Lartësuar u zbriti qetësi në zemra dhe ua shtoi sigurinë në premtimin e Tij.

- **“Të Allahut janë ushtritë e qiejve dhe të Tokës. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.”** - Të gjitha ushtritë e qiejve dhe të Tokës janë nën komandën e Tij. Ato i janë nënshtruar vullnetit, ligjit dhe caktimit të Allahut. Kështu, të mos mendojnë idhujtarët se Allahu nuk do ta ndihmojë dhe mbështesë Profetin dhe fenë e Tij. Allahu i Lartësuar është i Gjithëdituri dhe i Urti, që ditët e fitores dhe epërsisë i vërtit mes njerëzve, prandaj ndonjëherë e vonon triumfin e muslimanëve.

- **“Ai (Allahu) ka për t'i çuar Besimtarët dhe besimtarët në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Ata do të jenë të përjetshëm në to dhe Ai do t'ua falë Gjynahet e tyre.”** - Ky është premtimi i mrekullueshëm për muslimanët. Duke hyrë në kopshtet e Xhenetit, ata do të arrijnë gjithçka të mirë që dëshirojnë, ndërsa me faljen e gjynaheve të tyre, do të shpëtojnë nga gjithçka e keqe së cilës i druhen.

- **“Kjo tek Allahu është një fitore e madhe.”** – Arritja e këtij suksesi nga besimtarët vlerësohet nga Allahu i Madhëruar si një fitore e madhe.

- **“Ai (Allahu) do t'i ndëshkojë hipokritët dhe hipokritet, idhujtarët dhe idhujtaret, të cilët kanë për Allahun mendime të këqia. Ata meritojnë më të keqen.** - Ndërsa për munafikët dhe munafiket, idhujtarët dhe idhujtaret, ky sukses i muslimanëve ishte trishtim i madh. Qëllimi i tyre ishte dëmtimi i muslimanëve dhe zhdukja e Islamit, duke menduar se Allahu nuk do ta ndihmonte fenë e Tij dhe nuk do ta bënte të triumfonte. Ky qe mendim shumë i gabuar për Allahun. Ata e përkeqësuan mendimin për të Madhëruarin

e të Urtin edhe më shumë, kur planifikuan që të mposhtnin pasuesit e të vërtetës. Por Allahu i Madhëruar dhe i Plotfuqishëm ua shkatërroi dhe ua ktheu mbrapsht planet e tyre të dështuara. Përveç kësaj:

- **“Allahu është zemëruar me ta, i ka mallkuar dhe u ka bërë gati Xhehenemin, që është vendi më i keq.”** - Për shkak të armiqësisë dhe luftës së tyre kundër të vërtetës dhe ithtarëve të saj, mbi ta goditi ashpër zemërimi i Zotit. Ai i mallkoi dhe i largoi nga mëshira e Tij. Ata i pret Xhehenemi, që është përgatitur si vendqëndrim i përhershëm për çdo mohues, kundërshtues dhe armik të së vërtetës.

Ajeti 7

7. Të Allahut janë ushtritë e qiejve dhe të Tokës. Allahu është Ngadhënjimtari e i Urti.

Shpjegimi i ajetit

- **“Të Allahut janë ushtritë e qiejve dhe të Tokës.”** - Allahu i Madhëruar e përsërit këtë të vërtetë, për ta përforcuar faktin se vetëm Atij i takon pushteti e sundimi i qiejve, i Tokës e gjithçka mes tyre. Nën sundimin e Tij janë të gjitha ushtritë dhe Ai do t'i ndihmojë gjithmonë ata që luftojnë për të lartësuar fenë dhe fjalën e Tij. Askush nuk mund t'i mposhtë ushtarët e Zotit, besimtarët e sinqertë të Tij, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “Tashmë, Fjala Jonë u është dhënë më parë robve tanë të dërguar, se ata, pa dyshim do të ndihmohen (nga Ne) dhe se Forcat Tona - ato me siguri do të jenë ngadhënjimtare.” [Saffat 171 – 173].

- **“Allahu është Ngadhënjimtari e i Urti.”** - E si mund të fitojë kush kundër ushtrisë së Allahut, që është *El Aziz* - Ngadhënjimtari, i Fuqishmi, Krenari e Nënshtruesi i gjithçkaje?! Por Ai është edhe *El Hakim* - i Urti, që çdo gjë e ka krijuar me një funksion e qëllim, sipas urtësisë së Tij.

Ajetet 8 – 9

8. Ne të dërguam ty si dëshmitar, si përgëzues dhe paralajmërues,

9. Që ju ta besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij, të cilin ta përkrahni e ta

respektoni, dhe që ta lartësoni (Allahun) mëngjes e mbrëmje.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne të dërguam ty si dëshmitar, si përgëzues dhe paralajmërues...”** – Allahu i Madhëruar e dërgoi Profetin besnik, që të dëshmojë mbi ymetin e tij, rreth qëndrimit të tyre, të mirë apo të keq. Ai do të dëshmojë për fjalët dhe veprat e ymetit, për ato të saktat e të vërtetat, ashtu edhe për ato të stisurat, të kotat e të pasaktat. Ai u dërgua, gjithashtu, si dëshmues për njëshmërinë e Zotit në meritën e adhurimit dhe për atributet e Tij të plota e absolute në çdo drejtim. Përveç këtyre, Profeti (a.s.) u dërgua që të përgëzojë të gjithë ata që i binden Allahut dhe fjalës së tij, për shpërblime dhe mirësi të shumta, që kanë lidhje me dynjanë, fenë dhe ahiretin e tyre. Ndërsa për ata që nuk i binden Allahut e Profetit të Tij, ai u dërgua që t'i paralajmërojë për ndëshkimin në këtë jetë dhe në tjetrën. Që përgëzimi dhe paralajmërimi të përcillen me sukses, duhet që të tregohen dhe sqarohen të gjitha fjalët dhe veprat për të cilat ka përgëzim ose kërcënim. Profeti (a.s.) ishte qartësuesi i të mirës dhe i të keqes, i rrugës të lumturisë dhe i shkaqeve të ndëshkimit, qartësues i të vërtetës dhe të kotës. Ai e bëri këtë detyrë në formën më të plotë, pa lënë asnjë boshllëk dhe mangësi. Prandaj, pas përshkrimit të tij si dëshmues e përgëzues, i Madhëruari thotë:

- **“...Që ju ta besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij,...”** – Për shkak të ftesës së qartë dhe të bukur të Profetit, për shkak të mësimit prej tij të çdo gjëje të mirë dhe të dobishme, ai u dërgua që njerëzit të besojnë Allahun dhe Profetin e Tij në mënyrën më të saktë dhe të qartë. Ky besim kërkon që njerëzit të binden dhe të jetojnë sipas urdhrave e porosive të tyre, në të gjitha çështjet.

- **“...të cilin ta përkrahni e ta respektoni,...”** - Ta respektoni, duke plotësuar të drejtat dhe përgjegjësitë ndaj tij. Profeti meriton respektin tuaj të plotë,

sepse nëpërmjet tij, Zoti ju çliroi nga mosbesimi dhe ju dhuroi lirinë që ju fal besimi.

- **“...dhe që ta lartësoni (Allahu) mëngjes e mbrëmje”** – Kuptimi: Ta madhëroni, lartësoni e lavdëroni Allahun, duke bërë *tesbih* mëngjes e mbrëmje! Në këtë ajet përmenden tri lloje detyrimesh:

1. Detyrimi i robve kundrejt Allahut dhe Profetit, i cili është besimi tek ata të dy dhe bindja ndaj tyre.

2. Detyrimi i veçantë ndaj Profetit (a.s.), i cili është respektimi i tij.

3. Detyrimi i veçantë ndaj Zotit, i cili është madhërimi e lavdërimi i Tij me *tesbih*, namaz e vepra të tjera.

Ajeti 10

10. Ata që të japin besën ty, në të vërtetë i japin besën Allahut. Dora e Allahut është mbi duart e tyre. Kush e shkel besën, e shkel vetëm në dëm të vetes, ndërsa kush e mban besën që i ka dhënë Allahut, Ai (Allahu) ka për t'i dhënë shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajetit

Në këtë ajet, Allahu i Madhëruar flet për të ashtuquajturën *“Bejatul Riduan”* ose *“Besëlidhja e Kënaqësisë së Allahut”*, kur Profeti (a.s.) mori besën e sahabëve që ata nuk do ta tradhtonin kurrë. Ajo qe një besëlidhje shumë e veçantë, sepse kërkonte nga sahabët që të mos e braktisnin kurrë Profetin (a.s.) gjatë luftës, madje edhe në rastet kur largimi nga lufta është i lejueshëm. Ata do të qëndronin me të në çdo situatë, deri në vdekje. Kështu, Allahu i Madhëruar na tregon:

- **“Ata që të japin besën ty, në të vërtetë i japin besën Allahut.”** – Kuptimi: Ata të cilët lidhin besë me ty, o i Dërguar, në të vërtetë lidhin besë me Allahun e Madhëruar! Për ta përforcuar edhe më shumë rëndësinë e kësaj besëlidhjeje në zemrat e besimtarëve, Allahu i Madhëruar tha:

- **“Dora e Allahut është mbi duart e tyre.”** – Kjo është një besë e lidhur dorë më dorë me vetë Allahun. Kjo është thënë

për të theksuar rëndësinë e madhe të kësaj besëlidhjeje dhe për t'i nxitur besimtarët që t'i përmbaheshin asaj me çdo kusht. Madje, për t'ia shtuar peshën edhe më shumë, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Kush e shkel besën, e shkel vetëm në dëm të vetes,...”** - Ai që nuk e çon në vend besën që i ka dhënë Allahut, ka dëmtuar vetveten, sepse ndëshkimin e Tij nuk mund ta pengojë asgjë. Ndërsa për ata që do t'i përmbaheshin besës me përpikmëri, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“...ndërsa kush e mban besën që i ka dhënë Allahut, Ai (Allahu) ka për t'i dhënë shpërblim të madh.”** – Askush nuk e di dhe nuk mund ta përshkruajë madhësinë e këtij shpërblimi, përveç Allahut, që e dhuroi, duke ua mundësuar besimtarëve që ta arrijnë.

Ajetet 11 – 13

11. Beduinët, që nuk morën pjesë në luftë, do të thonë: “Na penguan pasuria dhe familjet tona, ndaj kërko falje për ne!” Ata thonë me gojë gjëra që nuk i kanë në zemër. Thuaju: **“Kush mund ta pengojë Allahun, nëse Ai dëshiron që t'ju përfshijë ndonjë gjëmë ose t'ju vijë ndonjë e mirë?!”** Nuk është ashtu. Allahu e di shumë mirë se çfarë veproni ju.

12. Ju pandehët se i Dërguari dhe besimtarët nuk do të ktheheshin më te familjet e veta, dhe kjo, thellë në zemër, ju duk gjë e mirë. Ju patët mendim të keq, sepse jeni njerëz të prishur.

13. Nëse dikush nuk i beson Allahut dhe të Dërguarit të Tij, atëherë Ne, sigurisht, kemi përgatitur për jobesimtarët një zjarr shumë të fortë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Beduinët, që nuk morën pjesë në luftë, do të thonë: “Na penguan pasuria dhe familjet tona, ndaj kërko falje për ne!””** - Allahu i Madhëruar i qorton ata të cilët u dembelosën dhe nuk shkuan së bashku me Profetin të luftonin në rrugën e Tij. Këta ishin disa beduinë me iman të dobët dhe me zemër të sëmurë. Ata patën një mendim të keq për Allahun e Lartësuar. Ata u

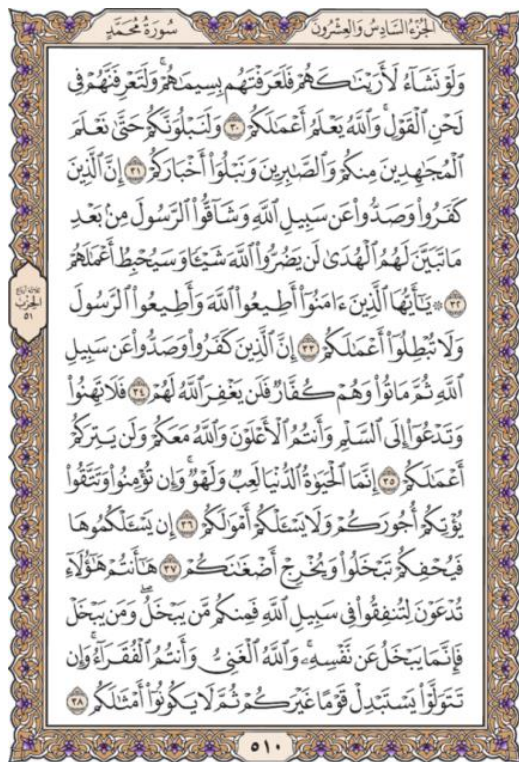
justifikuan duke thënë se i kishte penguar pasuria dhe familja nga pjesëmarrja në xhihad. Ata, gjithashtu, i kërkuan Profetit (a.s.) që të kërkonte falje për ta. Më pas, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Ata thonë me gojë gjëra që nuk i kanë në zemër. Thuaju: “Kush mund ta pengojë Allahun, nëse Ai dëshiron që t’ju përfshijë ndonjë gjëmë ose t’ju vijë ndonjë e mirë?!” Nuk është ashtu. Allahu e di shumë mirë se çfarë veproni ju.”** -

Kur i thanë Profetit që të kërkonte falje për ta, ata donin të tregonin se e pranonin fajin dhe se ishin të penduar për të. Faji i tyre ishte mosmarrja pjesë në luftë me Profetin (a.s.). Por, në fakt, ata nuk ishin penduar me zemër. Nëse vërtet do të ndienin keqardhje për veprimin e tyre, atëherë lutja e Profetit (a.s.) për ta do t’u vlente, sepse pendimi është i dobishëm për ata që, sinqerisht, kthehen te Zoti të nënshtruar. E vërteta që se ata nuk morën pjesë në luftë, pasi kishin mendim të keq për Allahun:

- **“Ju pandehët se i Dërguari dhe besimtarët nuk do të ktheheshin më te familjet e veta, dhe kjo, thellë në zemër, ju duk gjë e mirë. Ju patët mendim të keq, sepse jeni njerëz të prishur.”** - Ata menduan se Profeti (a.s.) dhe besimtarët do të vriteshin në luftë dhe nuk do të ktheheshin më në shtëpitë e tyre. Dalëngadalë, ky mendim po iu pëlqente thellë në zemër, derisa iu bë ide e palëkundur. Dy ishin shkaqet e kësaj: së pari, ata ishin njerëz të prishur, tek të cilët nuk kishte asnjë hajër. Nëse në shpirtat e tyre do të kishte ndonjë mirësi, ata kurrsesi nuk do t’i mendonin këto gjëra. Kurse shkaku i dytë ishte dobësia e imanit dhe e sigurisë së tyre në premtimin e Allahut për lartësimin e fjalës së Tij. I Lartësuar thotë:

- **“Nëse dikush nuk i beson Allahut dhe të Dërguarit të Tij, atëherë Ne, sigurisht, kemi përgatitur për jobesimtarët një zjarr shumë të fortë.”** - Ai që nuk i beson Allahut dhe Profetit të Tij, është qafir dhe meriton ndëshkimin në Zjarrin e ndezur fort.

Ajeti 14

14. Vetëm Allahut i takon pushteti i qiejve dhe i Tokës. Ai fal kë të dojë dhe ndëshkon kë të dojë. Allahu është Falësi i Madh, Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajetit

- **“Vetëm Allahut i takon pushteti i qiejve dhe i Tokës.”** - Allahu i Madhëruar është i Vetëm dhe i Pashoq në pushtetin, mbretërimin dhe sundimin e qiejve dhe të Tokës. Është Ai që ka vendosur në gjithësi ligjet e funksionimit të saj dhe çdo gjë e krijuar ekziston dhe funksionon sipas këtyre ligjeve. Është vetëm Ai që ka vendosur ligjet e Sheriatit për robtë e Tij, të cilët janë të detyruar që ta zbatojnë atë. Ata duhet t’i nënshtrohen me vetëdije dhe vullnet të plotë ligjeve të Tij, nëse duan shpëtimin. Është Allahu, gjithashtu, që ka vendosur rregullat e shpërblimit dhe të ndëshkimit. Ai shpërblen dhe ndëshkon në bazë të ditorisë, urtësisë, mëshirës e bujarisë së Tij, por edhe të drejtësisë së Tij, sipas zbatimit të ligjit nga krijesat e Tij. Allahu i Madhëruar e ka lidhur shpërblimin dhe ndëshkimin me

zbatimin e dispozitive ligjore të vendosura nga Ai. Më pas, i Madhëruari thotë:

- **“Ai fal kë të dojë dhe ndëshkon kë të dojë.”** - Allahu i fal ata që Ai dëshiron. Të falurit janë ata që zbatojnë ligjin e Zotit, në shenjë dashurie, nënshtrimi, madhërimi e përunjësie ndaj Tij, me mënyrën, rrugët, fjalët dhe veprat që Ai i ka përcaktuar. Po ashtu, Allahu ndëshkon ata që Ai dëshiron. Këta janë ata që e shpërfillin ligjin e Zotit dhe nuk e trajtojnë atë si i takon, me respekt, dashuri e përkushtim.

- **“Allahu është Falësi i Madh, Mëshirëploti.”** - Allahu fal dhe mëshiron në çdo kohë. Ai vazhdimisht i fal gjynahqarët, i afatizon ata dhe pranon pendimin e tyre. Mirësitë e Tij të shumta vërshojnë mbi krijesat natë e ditë, në çdo çast e çdo gjendje.

Ajeti 15

15. Kur ju të shkoni për të mbledhur plaçkën e luftës, ata që ngelën pas, do të thonë: “Na lini të vijmë edhe ne me ju!” Kështu, ata duan të ndryshojnë urdhrin e Allahut. Ti thuaju: “Kurrresi! Ju nuk keni për të ardhur me ne. Kështu ka thënë Allahu më herët.” Kurse ata do t’ju thonë: “Nuk është ashtu. Ju na keni zili.” Por ata mendojnë shumë pak.

Shpjegimi i ajetit

- **“Kur ju të shkoni për të mbledhur plaçkën e luftës, ata që ngelën pas, do të thonë: “Na lini të vijmë edhe ne me ju!””**
- Pasi përshkroi gjendjen e përbuzur dhe të dënueshme të njerëzve që nuk morën pjesë në luftë me Profetin (a.s.), Allahu i Madhëruar na tregon një prej mënyrave me të cilën ata u ndëshkuan që në dynja. Kur Profeti (a.s.) dhe shokët e tij, me mirësinë e Zotit, fituan plaçkë lufte pa zhvilluar asnjë betejë dhe shkuan për ta marrë atë, këta të mjerë kërkuan që të merrnin ndonjë pjesë, duke thënë: “Na lejoni të vijmë edhe ne me ju, që të marrim nga plaçka luftës!” Kështu ata donin të ndryshonin gjykimin e Allahut rreth plaçkës së luftës dhe atyre që e meritojnë atë. Allahu i Madhëruar kishte vendosur që këtyre të mos u jepej gjë nga

plaçka e luftës, si ndëshkim për ta, por ta përfitonin vetëm besimtarët e vërtetë. Ky qaktimi i Zotit dhe ligji i Tij.

- **“Kështu, ata duan të ndryshojnë urdhrin e Allahut. Ti thuaju: “Kurrresi! Ju nuk keni për të ardhur me ne. Kështu ka thënë Allahu më herët.””** - Thuaju atyre: “Kurrë nuk keni për të ardhur! Ju jeni të privuar nga ky nder, sepse ia bëtë vetes padrejtësinë duke mos marrë pjesë në luftë, kur u ftuat të bashkoheshit me ne.”

- **“Kurse ata do t’ju thonë: “Nuk është ashtu. Ju na keni zili.” Por ata mendojnë shumë pak.”** - Kur atyre iu përcoll gjykimi i Allahut, që ishte ndëshkim për ta, si përgjigje thanë: “Ju na keni zili! Nga zilia juaj, nuk doni që të marrim pjesë me ju në plaçkën e luftës!” Ja, deri këtu arriti logjika e tyre në këtë çështje. Nëse do të logjikonin drejt, do ta kuptonin se ata u privuan nga plaçka e luftës për shkak të mosbindjes së tyre. Do ta kuptonin se mosbindja sjell ndëshkime në dynja dhe në ahiret.

Ajetet 16 – 17

16. Atyre beduinëve që ngelën pas, thuaju: “Ju do të thirreni të dilni kundër një populli luftarak e të fuqishëm, që ose do të luftohen, ose do të dorëzohen. Nëse i përgjigjeni thirrjes, Allahu do t’ju japë shpërblim të mirë e nëse nuk dilni, - sikurse nuk dolët edhe më parë, - Ai do t’ju ndëshkojë me një dënim të dhembshëm”.

17. Por nuk marrin gjynah të verbrit, të çalët e të sëmurët. Kush i bindet Allahut dhe të Dërguarit të Tij, Ai do ta fusë në kopshtet e Xhenetit, ku rrjedhin lumenj. E kush kthen shpinën, Ai do ta ndëshkojë me një dënim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajeteve

Më sipër, Allahu i Madhëruar foli për ata të cilët nuk morën pjesë në xhihad së bashku me Profetin (a.s.), dhe për këtë nxorën justifikime të kota. Aq të pafytyrë ishin, saqë po të dilte rasti ku, së bashku me ushtrinë muslimane, të mund të merrnin plaçkë lufte pa bërë luftë, kërkonin që të përfitonin edhe ata. Ata donin të merrnin

pjesë thjesht në ndarjen plaçkës e jo të jepnin kontribut në luftë. Por Allahu i Madhëruar, duke dashur të nxjerrë në shesh qëllimet e tyre të ulëta, tha:

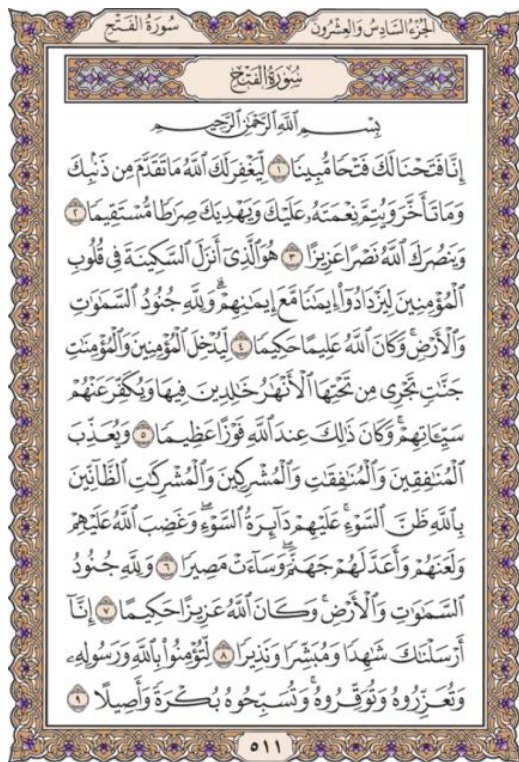
- **“Atyre beduinëve që ngelën pas, thuaju: “Ju do të thirrreni të dilni kundër një populli luftarak e të fuqishëm, që ose do të luftohen, ose do të dorëzohen.””** -

Do të vijë dita që, kur Profeti apo ata që do të jenë në vend të tij (si kalifët e drejtë), t’ju thërrasin për luftë kundër një populli të fuqishëm. Populli për të cilin aludohet këtu mund të ishin persët, romakët ose të tjerë si ata, për sa i përket fuqisë ushtarake. Por kur të ndodhte kjo, para atyre popujve do të ishin vetëm dy mundësi: ose luftë, ose të dorëzoheshin duke pranuar Islamit, pasi për shkak të fuqisë së tyre, ata nuk pranonin të jepnin xhizjen, si alternativë e tretë. Megjithatë, pas fitoreve të muslimanëve, ata e kuptuan se tashmë ishin të pafuqishëm kundrejt muslimanëve, prandaj u ngelën dy mundësitë e tjera: ose të pranonin Islamit, ose të jepnin xhizjen. Kjo qe prova e Allahut të Madhëruar për munafikët, që të shihej si do të vepronin:

- **“Nëse i përgjigjeni thirrjes, Allahu do t’ju japë shpërblim të mirë...”**. - Nëse do t’i bindeshin thirrjes për luftë, do të fitonin një shpërblim të mirë, të cilin Allahu e ka vendosur për ata që luftojnë në rrugën e Tij. Por, në të kundërt:

- **“...e nëse nuk dilni, - sikurse nuk dolët edhe më parë, - Ai do t’ju ndëshkojë me një dënim të dhembshëm”**. - Nëse do të vepronin sikurse më parë, duke i bërë bisht ftesës së Profetit për të luftuar në rrugën e Zotit, atëherë i priste një ndëshkim i dhembshëm. Ky ajet është edhe vlerësim i lartë i kalifëve të drejtë pas Profetit (a.s.), të cilët udhëhoqën luftën kundër fuqive të mëdha të asaj kohe, si Persia, Roma etj. Ai tregon se bindja ndaj urdhrat të tyre për luftë ishte e detyrueshme. Pastaj Allahu i Madhëruar na bën të ditur kategoritë që lejohen të mos marrin pjesë në xhihad:

- **“Por nuk marrin gjynah të verbrit, të çalët e të sëmurët.”** - Për këto grupe

sociale nuk ka gjynah nëse nuk marrin pjesë në xhihad, për arsye të pamundësisë dhe paaftësisë së tyre fizike.

- **“Kush i bindet Allahut dhe të Dërguarit të Tij, Ai do ta fusë në kopshtet e Xhenetit, ku rrjedhin lumenj...”** - Ata që i binden Allahut dhe të Dërguarit të Tij, duke përmbushur urdhëresat e tyre, Allahu do t’i fusë në kopshtet e Xhenetit, në të cilët rrjedhin lumenj. Atje do të kenë gjithçka që ua dëshiron shpirti dhe që ua kënaq sytë.

- **“...E kush kthen shpinën, Ai do ta ndëshkojë me një dënim të dhembshëm.”** - Ndërsa ata që i kthejnë shpinën bindjes ndaj Zotit dhe Profetit të Tij, i Madhëruari ka për t’i ndëshkuar me një dënim të dhembshëm. Lumturia është e lidhur me bindjen ndaj Allahut dhe Profetit, ndërsa dëshpërimi është rezultat i drejtpërdrejtë i kundërshtimit të tyre.

Ajetet 18 – 21

18. Vërtet, Allahu u kënaq me besimtarët, kur ata, nën hijen e asaj peme, të jepnin besën ty (O Muhamed). Ai e dinte mirë çfarë kishin në zemër ata,

prandaj u dhuroi qetësi dhe i përgëzoi me një fitore të afërt,

19. edhe me një plaçkë (luftë) të madhe, që do ta fitojnë. Allahu është Ngadhënjimtari dhe i Urti.

20. Allahu ju premton plaçkë të madhe, që do ta fitoni, kurse këtë jua dha më shpejt. Ai i pengoi duart e njerëzve kundër jush, që të shihej si shenjë e mirë nga besimtarët dhe që t'ju udhëzonte në Rrugë të Drejtë.

21. Por do të keni edhe të tjera, të cilat nuk keni pasur mundësi t'i arrinit, sepse Allahu i ka të gjithë nën sundim. Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- “Vërtet, Allahu u kënaq me besimtarët, kur ata, nën hijen e asaj peme, të jepnin besën ty (O Muhamed).” - Allahu i Madhëruar na tregon për mirësinë e madhe që u bëri besimtarëve kur deklaroi kënaqësinë e Tij ndaj tyre, në momentin që ata i dhanë besën Profetit (a.s.) poshtë një peme. Kjo qe një besëlidhje historike, që ua zbardhi faqen atyre. Atë ditë, ata nënshkruan për lumturinë e dynjasë dhe ahiretit. Kjo besëlidhje u quajt “*Bejatul Riduan*” - “Besëlidhja e Kënaqësisë”, sepse Allahu i Madhëruar u kënaq me ata që morën pjesë në të. Gjithashtu, ajo u quajt si “*Bejatul Shexherah*” - “Besëlidhja e Pemës”, prej vendit në të cilin u lidh kjo besë, nën hijen e një peme. Shkak i kësaj besëlidhjeje u bë ngjarja që ndodhi me Profetin (a.s.), kur u nis drejt Qabes për të kryer umren. Profeti (a.s.) komunikoi me idhujtarët e Mekës, për t’u bërë të ditur se nuk ishte nisur për luftë, por thjesht për të kryer vizitë në Shtëpinë e Zotit. Këtë njoftim Profeti (a.s.) e dërgoi te mekasit nëpërmjet Uthman Ibn Afanit. Pak kohë pas dërgimit të Uthmanit, vjen një lajm i remë se idhujtarët e kishin vrarë Uthmanin. Atëherë, Profeti (a.s.) grumbulloi menjëherë ata që ishin nisur me të, të cilët ishin rreth 1500 vetë. Poshtë një peme, ata betuan të gjithë që do të luftonin idhujtarët dhe që nuk do të largoheshin kurrë nga lufta, derisa

të fitonin ose të vdisnin të gjithë. Allahu i Madhëruar na njoftoi se Ai u kënaq me besimtarët për këtë besëlidhje të tyre, e cila ishte një nga shprehjet më të mëdha të bindjes së plotë ndaj Tij dhe Profetit.

- “Ai e dinte mirë çfarë kishin në zemër ata, prandaj u dhuroi qetësi...” - Allahu e dinte shumë mirë se çfarë besimi të plotë kishte në zemrat e tyre, prandaj, si shpërblim, u fali qetësi e siguri. Allahu është Shpërblyes i madh edhe për punë të vogla. Gjithashtu, Allahu i Urtë dhe i Gjithëditur e dinte mirë edhe vështirësinë e besimtarëve për t’i pranuar kushtet që vendosën idhujtarët për arritjen e marrëveshjes, prandaj, me mëshirën e Tij, Ai zbriti mbi besimtarët qetësi në zemër. Kështu, ata do të ishin të qëndrueshëm në zbatimin e porosive dhe vendimeve të Allahut dhe Profetit të Tij dhe, përveç kësaj, do të ishin të kënaqur me zgjedhjen e tyre

- “...dhe i përgëzoi me një fitore të afërt, edhe me një plaçkë (luftë) të madhe, që do ta fitojnë.” - Ky ishte çlirimi i Hajberit, ku morën pjesë vetëm ata të Besëlidhjes së Kënaqësisë. Ata ishin të vetmit që përfituan nga plaçka e luftës së Hajberit, si shpërblim për bindjen ndaj Allahut dhe Profetit të Tij. Ata zbatuan atë që kënaqte Zotin, dhe Zoti i kënaqi me ato gjëra që ua dëshironte zemra.

- “Allahu është Ngadhënjimtari dhe i Urti.” - Allahu është Ngadhënjimtari, i Plotfuqishmi, i Cili ka nënshtruar gjithçka me pushtetin e Tij. Nëse do të dëshironte Ai, në çdo përplasje e luftë do t’i mposhte qafirët dhe do t’ua jepte fitoren besimtarëve, por Ai është i Urtë, prandaj i sprovon besimtarët dhe qafirët me njëri tjetrin.

- “Allahu ju premton plaçkë të madhe, që do ta fitoni, kurse këtë jua dha më shpejt.” - Ky premtim përmbledh të gjithë plaçkën e luftës dhe betejat që do të fitojnë muslimanët, deri në Ditën e Kijametit. Fragmenti: “...kurse këtë jua dha më shpejt” ka për qëllim plaçkën e Hajberit. Kështu, ajeti do të thotë: Mos mendoni se shpërblimi i Allahut mbaron me plaçkën e

Hajberit! Përkundrazi, pasuri të mëdha ju presin edhe në të ardhmen. Atëherë, lavdërojeni dhe falënderojeni Allahun për këtë!

- **“Ai i pengoi duart e njerëzve kundër jush, që të shihet si shenjë e mirë nga besimtarët...”** - Allahu i ndali njerëzit që ishin të aftë dhe të gatshëm t’ju luftonin! Kjo që një ndihmë e madhe për ju. Gjithashtu, plaçka e luftës e fituar nga ju le të jetë si dëshmi se premtimi i Allahut është i vërtetë dhe shpërblimi i Tij për besimtarët është i madh. Ai që caktoi për ju pasurinë e Hajberit është i Plotfuqishmi, i Cili do t’ju dhurojë edhe të tjera si ajo.

- **“...dhe që t’ju udhëzonte në Rrugë të Drejtë.”** - Nëpërmjet rrugëve dhe shkaqeve të përcaktuara nga Ai, Allahu do t’ju udhëzojë në rrugën e drejtë. Kjo rrugë e drejtë është dija e saktë dhe e vërtetë, besimi i sigurt, si edhe veprat e mira, sipas dijes së saktë dhe besimit të sigurt.

- **“Por do të keni edhe të tjera, të cilat nuk keni pasur mundësi t’i arrinit, sepse Allahu i ka të gjithë nën sundim..”** - Allahu ju premtonte edhe plaçkë tjetër, që ende nuk e keni shtënë në dorë. Të jeni të sigurt se Allahu është i Plotfuqishëm për t’ju dhuruar, sepse gjithçka është nën sundimin dhe pronësinë e Tij, aq më shumë që Ai jua ka premtuar ato, dhe premtimi i Tij duhet të shkojë patjetër në vend. Premtimi i Allahut nuk mund të shkelet kurrë, sepse Ai është i Plotë në pushtetin dhe mbretërimin e Tij, siç thotë vetë Ai më pas:

- **“Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka.”**

Ajetet 22 – 23

22. Nëse jobesimtarët ju hapin luftë, do të jenë ata që do të sprapsen, pa mundur të gjejnë më pas as mbrojtës e as ndihmëtarë.

23. I tillë ka qenë ligji i Allahut edhe më herët. Në ligjin e Allahut nuk ke për të gjetur ndryshime.

Shpjegimi i ajeteve

Këtu është premtimi i Allahut të Madhëruar për adhuruesit e Tij besimtarë: fitore kundër armiqve të tyre qafirë. Edhe sikur qafirët të nisin ndonjë luftë me besimtarët, ata do të tërhiqen, duke mos gjetur pastaj as mbrojtës, as ndihmëtarë. Ata nuk kanë për të gjetur ndonjë mik, që të marrë përsipër të mbrojë kauzën e tyre, dhe as aleatë që t’i ndihmojnë për fitoren në luftën e tyre. Përkundrazi, ata do të mposhten dhe do të zbrapsen. Ky ka qenë ligji i Allahut edhe në popujt e mëparshëm: “Ushtria dhe luftëtarët e Allahut janë gjithmonë fitimtarët.” Ky rregull i Allahut nuk ka për të ndryshuar kurrë.

Ajetet 24 - 25

24. Është Ai që, brenda në Mekë, pengoi duart e tyre kundër jush dhe duart tuaja kundër tyre, pasi ju dhuroi fitoren kundër tyre. Allahu shikon gjithçka që veproni.

25. Janë mohuesit e besimit të drejtë që ju pengojnë t’i afroheni Shtëpisë së Shenjtë, duke ndaluar edhe kurbanet të arrijnë në vendin e vet. Sikur të mos ishin ata besimtarë dhe ato besimtare, që ju nuk i njihnit e që mund t’i sulmonit duke mos e ditur, duke u turpëruar kështu me vrasjen e ndonjërit prej tyre, Allahu do t’ju urdhëronte për t’i luftuar ata (mosbesimtarët e Mekës), me qëllim që Allahu ta merrte në mëshirën e Vet atë që Ai do. Po të ishin ata (banorët e Mekës) të ndarë veç e veç, Ne do t’i ndëshkonim jobesimtarët me një dënim të rëndë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar u kujton edhe një herë besimtarëve mirësinë e Tij të madhe kur i ruajti nga e keqja e qafirëve:

- **“Është Ai që, brenda në Mekë, pengoi duart e tyre kundër jush dhe duart tuaja kundër tyre.”** - Ishte Allahu i Madhëruar që i ruajti besimtarët nga sherri i qafirëve të Mekës. Por ishte, gjithashtu, Allahu i Madhëruar që i ruajti besimtarët të mos bënin luftë në Mekë me qafirët, edhe pse e kishin mundësinë t’i luftonin e asgjësonin.

Rasti i dytë flet konkretisht për një grup qafirësh prej tetëdhjetë burrash nga Meka, që planifikuan të godisnin muslimanët në pabesi e befasi. Muslimanët arritën që t'i kapnin këta qafirë dhe nuk i vranë, por i lëshuan. Ishte mëshira e Allahut që nuk i lejoi muslimanët ta asgjësonin atë grup.

- **“Allahu shikon gjithçka që veproni.”** – Allahu sheh dhe do ta shpërblejë çdo njeri sipas punës që ka bërë. Për besimtarët, Ai përkujdeset në mënyrë të veçantë, duke i udhëzuar në veprat më të mira dhe më të dashura për Të. Në vijim, Allahu i Madhëruar tregon arsyet për luftën kundër idhujtarëve:

- **“Janë mohuesit e besimit të drejtë që ju pengojnë t'i afroheni Shtëpisë së Shenjtë, duke ndaluar edhe kurbanet të arrijnë në vendin e vet.”** – Këto arsye ishin: 1. Mohimi nga ana e tyre i Allahut dhe refuzimi i Profetit të Tij. 2. Pengimi i njerëzve nga feja e Allahut. 3. Pengimi i Profetit dhe i besimtarëve për të vizituar Shtëpinë e Zotit, ku të adhuronin Zotin, nëpërmjet haxhit dhe umres. 4. Pengimi i bagëtive të kurbanit që të mbërrinin në vendin e kurbanit, në Mekë. Të gjitha këto vepra të tyre ishin arsye të mjaftueshme që t'i luftoje. Por ekzistonte një pengesë: prania në Mekë, mes idhujtarëve, e shumë burrave dhe grave muslimane, që nuk ishin të veçuar diku, ku mund të ishin të mbrojtur nga lufta dhe vrasja. I Madhëruari thotë:

- **“Sikur të mos ishin ata besimtarë dhe ato besimtare, që ju nuk i njihnit e që mund t'i sulmonit duke mos e ditur, duke u turpëruar kështu me vrasjen e ndonjërit prej tyre, Allahu do t'ju urdhëronte për t'i luftuar ata (mosbesimtarët e Mekës), me qëllim që Allahu ta merrte në mëshirën e Vet atë që Ai do.”** – Atëherë, lufta u ndalua me qëllim që, nga pamundësia për t'u dalluar, të mos dëmtoheshin edhe besimtarët që jetonin në Mekë. Gjithashtu, ekzistonte edhe një shkak tjetër për të mos zhvilluar luftë në Meke. Allahu i Madhëruar dëshiroi që shumë prej banorëve të Mekës të

pranonin Islamin dhe, me mëshirën e Tij, të bëheshin muslimanë të dorëzuar tërësisht ndaj Tij. Ai dëshiroi t'i udhëzonte shumë prej tyre në fenë e pastër, pasi ishin të harruar e të zhytur në kufër. Ai dëshiroi t'u dhuronte udhëzimin e qartë, pasi ishin në një humbje të thellë. Edhe kjo arsye ishte shumë e fortë për të penguar luftën në Mekë.

- **“Po të ishin ata (banorët e Mekës) të ndarë veç e veç, Ne do t'i ndëshkonim jobesimtarët me një dënim të rëndë.”** – Nëse besimtarët e Mekës do të mund të largoheshin e veçoheshin nga idhujtarët, Allahu i Madhëruar do t'i ndëshkonte mohuesit kryeneçë, duke e lejuar luftën kundër tyre dhe do t'u dhuronte fitoren besimtarëve.

Ajeti 26

26. Kur në zemrat e jobesimtarëve u ndez fodullëku pagan, Allahu zbriti qetësinë e Vet mbi të Dërguarin e Tij dhe mbi besimtarët. Për ata zgjodhi Fjalën e Devotshmërisë, sepse ata dhe njerëzit e saj e meritonin më shumë dhe ishin më të denjë për të. Allahu di gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

- **“Kur në zemrat e jobesimtarëve u ndez fodullëku pagan...”** – Si fillim, jobesimtarët refuzuan që të shkruanin në hapje të dokumentit të Marrëveshjes së Hudejbijes:

“*Bismil-lahir-Rahmanir-Rahim*”. Pastaj, ata vendosën si kusht që Profeti (a.s.) dhe sahabët, të cilët kishin ardhur për umre në Qabe, të mos hynin në Mekë atë vit, me qëllim që njerëzit të mos thoshin: “Muslimanët hynë në Mekë duke poshtëruar kurejshët”. Të tilla kushte, që ishin shprehëse të injorancës dhe mendjemadhësisë së tyre, i bënë ata të zhytëshin në shumë gjynahe e padrejtësi.

- **“Allahu zbriti qetësinë e Vet mbi të Dërguarin e Tij dhe mbi besimtarët..”** Me këtë qetësi të dhuruar nga Allahu, besimtarët nuk i pushtoi ndjenja e zemërimit, që t'ju përgjigjeshin idhujtarëve me të njëjtën monedhë. Përkundrazi, ata u treguan të durueshëm dhe të nënshtruar ndaj

gjykimit të Allahut, duke iu përmbajtur kushteve, të cilat, sigurisht, i ruanin të paprekshme simbolet e Allahut, edhe pse kjo gjë kërkonte që ata të nënshtonin egoizmin e tyre. Ata iu bindën Allahut të Madhëruar dhe nuk iu kushtuan aspak rëndësi fjalëve të injorantëve e as qortimit të dashakeqësve.

- **“Për ata zgjodhi Fjalën e Devotshmërisë...”** - Fjala e Devotshmërisë është deklarata: *“La ilahe il-l'Allah”*. Pra, Allahu i Madhëruar i urdhëroi që t'i përmbaheshin kësaj fjale, të drejtave dhe përgjegjësive që lidhen me të, si dhe veprave që ajo kërkon. Dhe ata iu përmbajtën kësaj fjale, duke zbatuar me durim të madh të gjitha detyrimet që vinin prej saj. Për këtë sjellje të tyre, Zoti i lëvdoi duke thënë:

- **“...sepse ata dhe njerëzit e saj e meritonin më shumë dhe ishin më të denjë për të. Allahu di gjithçka.”** - Ata ishin njerëzit më të denjë për zbatimin dhe bartjen e përgjegjësive së kësaj fjale. Allahu i Madhëruar dëshmon se ata e meritonin të ishin shërbëtorë të kësaj fjale. Ajo u bë fjala e tyre dhe ata njerëzit e saj, sepse Allahu e dinte mirësinë që gjendej në zemrat e tyre.

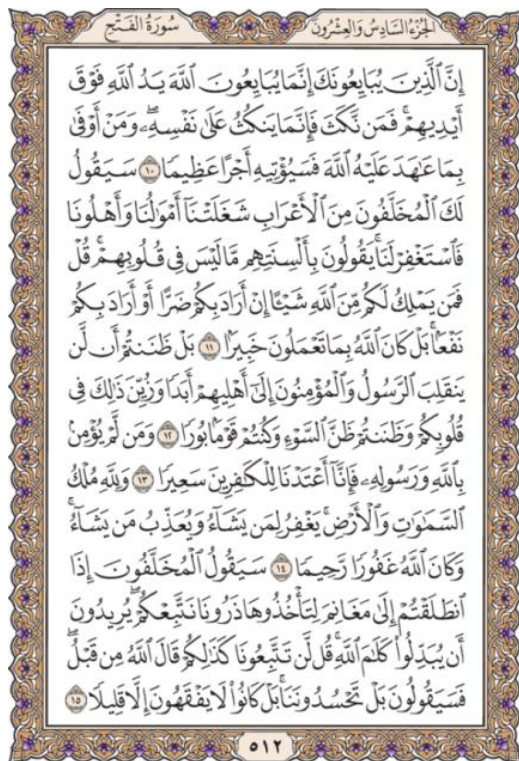
Ajetet 27- 28

27. Allahu e vërtetoi ëndrrën e të Dërguarit të Tij dhe e bëri realitet: “Do të hyni në Shtëpinë e Shenjtë të sigurt, me vullnetin e Allahut. Kokat tuaja do të jenë të rruara ose të qethura dhe nuk do të keni frikë.” Ai dinte atë që ju nuk e dinit. Para kësaj, Ai ju dha një fitore të shpejtë.

28. Është Ai që e dërgoi Profetin e Tij me udhëzim të plotë dhe me fenë e vërtetë, që të triumfojë mbi çdo fé. Mjafton Allahu si dëshmitar.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Allahu e vërtetoi ëndrrën e të Dërguarit të Tij...”** - Profeti (a.s.) pa një ëndërr në Medinë, të cilën ua tregoi edhe shokëve të tij. Ai pa sikur po hynin në Mekë dhe po bënin *tavaf* rreth Qabes. Por pas ngjarjes në Hudejbije, kur muslimanët u

kthyen pa hyrë dot në Mekë dhe pa bërë *tavaf*, mes muslimanëve po qarkullonin fjalë. Madje, disa ju drejtuan Profetin (a.s.) duke i thënë: “A nuk na kishe thënë se do të hynim në Mekë e do të bënim *tavaf*?!” Profeti (a.s.) u tha: “Vallë, a mos ju thashë se do të ndodhte këtë vit? – “Jo” – u përgjigjën ata. Atëherë, Profeti (a.s.) u tha: “Ju patjetër që do të hyni atje dhe do të bëni *tavaf*.” Allahu i Madhëruar thotë më pas:

- **“...dhe e bëri realitet:...”** - Kjo është një ëndërr që do të ekzekutohet patjetër. Nuk ka asnjë mundësi që ajo të mos realizohet, edhe pse kjo gjë mund të vonojë.

- **“Do të hyni në Shtëpinë e Shenjtë të sigurt, me vullnetin e Allahut. Kokat tuaja do të jenë të rruara ose të qethura dhe nuk do të keni frikë!”** - Do të hyni në Mekë me përunjësi të thellë, duke e nderuar dhe respektuar Shtëpinë e Zotit dhe duke kryer adhurimet e umres. Ju do të plotësoni adhurimin e umres, duke rruajtur kokat apo duke i qethur flokët, dhe nuk do t'i frikësoheni asgjëje veç Zotit.

- **“Ai dinte atë që ju nuk e dinit! Para kësaj, Ai ju dha një fitore të shpejtë.”** – Kuptimi: Allahu dinte atë që ju nuk e dinit, për sa i përket dobisë që do të sillte Marrëveshja e Hudejbijes. Ai ju bëri të arrinin një fitore shumë të shpejtë. Në fakt, shumë sahabë u ngushtuan nga kjo ngjarje dhe patën vesvese në zemër, për shkak se nuk arrinin të kuptonin urtësinë që fshihej në atë gjykim. Por Allahu i Madhëruar, ashtu si me të gjitha dispozitat e Tij, e qartësoi urtësinë e Tij dhe qëllimet që synoheshin me atë ngjarje. Ajo ngjarje, nëpërmjet së cilës u arritën të plotësoheshin shumë urtësi dhe qëllime të larta të Zotit, ishte e gjitha mëshirë dhe udhëzim i qartë për besimtarët. Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon për një vendim të përgjithshëm të Tij:

- **“Është Ai që e dërgoi Profetin e Tij me udhëzim të plotë dhe me fenë e vërtetë, që të triumfojë mbi çdo fé. Mjafton Allahu si dëshmitar.”** - Allahu i Madhëruar e dërgoi Profetin e Tij me dy dhurata të mrekullueshme:

- *El Huda*, e cila është dituria e saktë, e vërtetë dhe e dobishme, e cila të ndriçon rrugën dhe të nxjerr nga errësira në dritë. Ajo të bën të dallosh rrugën e mirësisë nga rrugët e ligësisë.

- *Dinul Hak*, që është feja e vërtetë dhe e drejtë. Kjo fe udhëzon në drejtësi, bamirësi dhe mëshirë. Kjo fe ndërtohet nga veprat e mira, pastron zemrat, përsos shpirtat dhe edukon virtytet e larta. Allahu i Madhëruar e bëri me gjithë këto mirësi, që të triumfojë mbi çdo fé tjetër. Ajo do t'i nënshtrojë të gjitha besimet e tjera, me të vërtetën e saj, me forcën e argumentit dhe me forcën e shpatës.

Ajeti 29

29. Muhamedi është profet i Allahut. Ata që e shoqërojnë atë janë të ashpër me jobesimtarët dhe të mëshirshëm me njëri-tjetrin. Ata i sheh të bëjnë ruku dhe sexhde, duke kërkuar mirësi prej Allahut dhe kënaqësinë e Tij. Në fytyrat e tyre shihen gjurmët e sexhdes. Këto janë

cilësitë e tyre, që përshkruhen në Teurat. Ndërsa në Ungjill ata përshkruhen si një farë e mbjellë, nga e cila shpërthen filizi. Kur ai trashet, përforcohet dhe qëndron vetë në kërcellin e tij, ai e mahnit mbjellësin. Kështu, u shtohet dëshpërimi jobesimtarëve. Atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, Allahu u premton falje të gjynaheve dhe shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajetit

Në këtë ajet, Allahu i Madhëruar flet për Profetin dhe shokët e tij muhaxhirë dhe ensarë, duke na thënë se ata ishin njerëzit me cilësitë më të plota dhe virtytet më të larta. I Madhëruari thotë:

- **“Muhamedi është profet i Allahut. Ata që e shoqërojnë atë janë të ashpër me jobesimtarët dhe të mëshirshëm me njëri-tjetrin.”** - Sahabët ishin të rreptë e të ashpër ndaj qafirëve. Mohuesit e Zotit panë prej tyre veçse ashpërsi dhe vrazhdësi, prandaj u nënshturuan dhe u mundën. Ndërsa mes njëri-tjetrit, besimtarët ishin të mëshirshëm, të dashur, të butë e të dhembshur. Ata ishin si një trup i vetëm. Çdokush nga ata dëshironte për vëllain besimtar atë që dëshironte për veten e vet. Të tillë ishin ata në lidhje me krijesat, ndërsa në lidhje me Krijuesin e tyre:

- **“Ata i sheh të bëjnë ruku dhe sexhde, duke kërkuar mirësi prej Allahut dhe kënaqësinë e Tij.”** - Ata shquheshin për faljen e shumë namazeve, që kanë si shtylla kryesore sexhden dhe rukunë. Me adhurimin e tyre, ata synonin të kënaqnin Allahun dhe të fitonin shpërblimin e kënaqësinë e Tij.

- **“Në fytyrat e tyre shihen gjurmët e sexhdes. Këto janë cilësitë e tyre, që përshkruhen në Teurat.”** - Sexhdet e shumta që bënin kishin lënë gjurmë në fytyrat e tyre. Pas ndriçimit të zemrës me dritën e besimit të Zotit, tani shndriste edhe fytyra e tyre. Kështu përshkruheshin ata në Teurat. Ndërsa në Ungjill, ata kanë një tjetër përshkrim:

- **“Ndërsa në Ungjill ata përshkruhen si një farë e mbjellë, nga e cila shpërthen filizi. Kur ai trashet, përforcohet dhe qëndron vetë në kërcellin e tij, ai e mahnit mbjellësin.”** – Në Ungjill, shokët e profetit Muhamed (a.s.) përshkruhen si fara, nga mbin filizi i ri, i cili forcohet, lulëzon dhe rritet, për të qëndruar vetë në kërcellin e tij. Me forcën dhe bukurinë e tij, ai e çudit mbjellësin. Të tillë ishin sahabët, - Allahu qoftë i kënaqur me ta! Ata ishin si bimët, për sa i përket dobisë së tyre për krijesat. Forca e imanit dhe veprave të tyre të mira ishin si kërcelli i një bime, që ushqehet dhe mbahet nga rrënjë të thella. Ndërsa ata që erdhën pas sahabëve ishin filizat e rinj, që dolën nga ky kërcell i qëndrueshëm, të cilët u zhvilluan duke e fuqizuar më shumë bimën dhe duke i dhënë asaj pamje më të plotë. Pasardhësit e sahabëve, që trashëguan diturinë profetike dhe besimin e patundur, ashtu sikurse mësuesit e tyre, e ndihmuan dhe përhapën këtë fe duke i mësuar njerëzit se si të jetonin sipas saj. Në fund, kjo bimë e kënaq mbjellësin e saj dhe i trishton armiqtë e tij, siç thotë i Lartësuar:

- **“Kështu, u shtohet dëshpërimi jobsimtarëve.”** - Ata ligështohen kur shohin forcën dhe unitetin që kanë muslimanët në fe. Ndërsa kur ballafaqohen me muslimanët në sheshin e luftës, atyre iu hyn tmerri.

- **“Atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, Allahu u premtom falje të gjynaheve dhe shpërblim të madh.”** - Kështu sahabët, - Allahu qoftë i kënaqur me ta! - patën si besimin e sigurtë, ashtu edhe veprat e mira, prandaj Allahu u premtom atyre dy gjëra: së pari, falje gjynahesh, që nënkupton se do të ishin të mbrojtur dhe të shpëtuar nga të këqijat në dynja dhe në ahiret; së dyti, shpërblim të madh në dynja dhe ahiret. Le të sjellim këtu historinë e plotë të marrveshjes së Hudejbijes ashtu siç e ka sjellë Imam Shemsudin Ibnul Kajim në librin e tij “El hadju nebeuif,” ose siç quhet ndryshe “Zadul miad”, “furnizimi për ditën e premtimit”. Kuptimi i kësaj

historie na jep një kuptim më të plotë të kësaj sureje. Ai ka sjellë në këtë histori shumë kuptime të fshehta dhe dobi të detajuara prej xhevahireve të fshehura në këto sure. Ka thënë Ibnul Kajimi, Allahu e mëshiroftë:

Marrëveshja e Hudejbijes

Nafiu thotë se kjo ngjarje ka ndodhur në vitin 6, në muajin *dhul kide*, dhe ky është qëndrimi më i saktë. Ky është edhe mendimi i Zuhriut, Katades, Musa Ibn Ukbës, Muhamed Ibn Ishakut etj. Hisham Ibn Urve përcjell nga i ati se: “Profeti a.s. u nis për në Hudejbije në muajin *ramazan* dhe, si marrëveshje, ajo përfundoi në *sheval*.” Por këtu kemi të bëjmë me një ngatërrim, sepse ajo që ndodhi në *ramazan* ishte Lufta e Çlirimit. Ebu Esuedi, duke përcjellë prej Urves, thotë se nisja për në Hudejbije u bë në muajin *dhul kide*, sipas mendimit më të saktë dhe të pranueshëm. Tek *Sahih*-ët e Buhariut dhe Muslimit, është hadithi i Enesit, sipas të cilit Profeti a.s. kreu gjithsej katër *umre*, të gjitha në muajin *dhul kide*. Mes tyre ai përmendi edhe *umren* e kryer gjatë Hudejbijes.

Sa vetë morën pjesë në Hudejbije

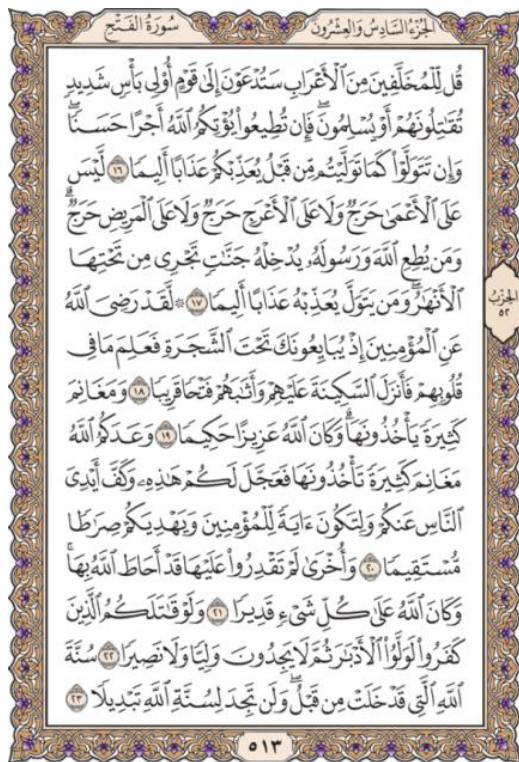
Së bashku me Profetin a.s., në atë udhëtim ishin 1500 vetë, sipas dy *Sahih*-ëve, të Buhariut dhe Muslimit, ku tregon Xhabiri r.a. Megjithatë, po nga Xhabiri r.a., në të njëjtat referenca, thuhet se kanë qenë 1400 vetë. Në të njëjtët libra, sillet gjithashtu hadithi i Abdullah Ibn Ebu Eufai, që thotë: “Ishim 1300 vetë.” Katadeja tregon: “Pyeta Seid Ibn Musejibin: “Sa ishin ata që dëshmuan “Besëlidhjen e Kënaqësisë?” Ai tha: “Një mijë e pesëqind.” Atëherë i thashë përsëri: “Por Xhabir Ibn Abdullahi ka thënë se atje ishin 1400 vetë?!” Ai u përgjigj: “Allahu e mëshiroftë! Ka qenë një ngatërrim nga ana e tij, sepse pikërisht ai më ka treguar se ishin një mijë e pesëqind vetë.”¹³ Prej Xhabirit kanë ardhur në mënyrë të saktë të dyja versionet. Gjithashtu është përcjellë saktësisht prej tij se atë vit ata kanë bërë kurban 70 deve; çdo deve mjaftonte në emër të shtatë vetave, dhe

kur është pyetur: “Sa ishit ju atë ditë?” Xhabiri është përgjigjur: “Ishim 1400 vetë, kalorës dhe këmbësorë.”¹⁴ Dhe zemra na anon më shumë drejt këtij varianti. Ky është edhe mendimi i Bera Ibn Azibit, Malik Ibn Jesarit dhe Seleme Ibn Ekuait – sipas transmetimit më të saktë të ardhur prej tij. Gjithashtu, ky është edhe mendimi i Musejib Ibn Hazmit. Kështu Shejbei përcjell prej Katades, ky prej Seid Ibn Musejibit, e ky prej të atit: “Së bashku me Profetin a.s., poshtë pemës (ku u bë Besëlidhja e Kënaqësisë), kemi qenë 1400 vetë.” Ndërsa ata që thonë se pjesëmarrës në Hudejbije ishin vetëm 700 vetë, kanë gabuar shumë qartë. Ajo që i ka shtyrë në këtë mendim ishte pikërisht rrëfimi që tregon se atë ditë u bënë kurban 70 deve, dhe, duke qenë se një deve mund të jetë e mjaftueshme si kurban në emër të 10 vetëve, arritën në përfundimin se gjithsej kanë qenë 700 vetë. Kjo nuk mund të pranohet, sepse, së pari, në hadith thuhet shprehimisht se një deve qe e mjaftueshme për shtatë vetë, prandaj, sipas kësaj logjike, duhet të ishin 4900 vetë; por, në përfundim të të njëjtit hadith ai thotë vetë se kanë qenë 1400 persona.

Me të mbërritur në Dhul Hulejfe, Profeti a.s. shënoi bagëtitë e përgatitura për kurban dhe veshi *ihram*-in e bëri nijetin për të kryer *umren*. Ai dërgoi para tij një patrullues, prej fisit Huza, për të mbledhur informacione rreth kurejshëve. E kështu, kur Profeti a.s. ishte pranë Usfanit, vjen informatori që e lajmëron dhe i thotë: “Lashë pas Kab Ibn Luejin, që ka thirrur në luftë Ahabshët kundër teje. Shumë njerëz janë grumbulluar kundër teje. Ata janë të vendosur të të luftojnë dhe të të përzënë nga Shtëpia e Shenjtë.” Atëherë Profeti a.s. këshillohet me shokët e tij, duke u thënë: “Si mendoni, a u drejtohem i këtyre fiseve që shkojnë në ndihmë të tyre (kurejshëve), dhe ua tregojmë vendin? Nëse tërhiqen dhe nuk dalin në luftë, le të kthehen të mposhtur dhe, nëse dalin në luftë, atëherë le ta gjejnë

fundin e tyre! Apo mendoni të vazhdojmë drejt Qabes dhe, kush na del përpara, ta luftojmë?” Ebu Bekri tha: “Allahu dhe i Dërguari i Tij e dinë më mirë! Ne dolëm nga vendi ynë veçse për të kryer *umren*. Nuk kemi dalë të luftojmë ndonjë, por ama kush na pengon nga Shtëpia e Allahut, le ta luftojmë!” Atëherë Profeti a.s. tha: “Nisuni pra, marshoni!” E kështu ecën dhe, pasi kishin bërë një pjesë të rrugës, Profeti a.s. tha: “Halid Ibn Uelidi është në El Gamim, në krye të një kalorësie pararojë e kurejshëve. Merrni djathtas!” Për Allah, Halidi nuk i vuri re aspak, derisa muslimanët u afruan pranë ushtrisë së tij. Atëherë Halidi menjëherë nxitoi të lajmëronte kurejshët. Profeti a.s. eci derisa mbërriti në grykë.¹⁵ Pikërisht aty u ul deveja e Profetit a.s. “Ec, ec!” filluan t’i bërtisnin njerëzit. Kur ajo nuk po lëvizte, njerëzit thanë: “U ndal Kasuaja (emri i deveve së Profetit a.s.), u ndal Kasuaja.” Por Profeti a.s. tha: “Jo, nuk u ndal Kasuaja, dhe as s’e ka huq këtë gjë, por atë e pengon Ai që pengoi dhe elefantin.”¹⁶ Pastaj Profeti a.s. vazhdoi: “Beto hem në Atë, në dorën e të Cilit është shpirti im! Çfarëdo propozimi të më parashtrajnë, që përmban madhërimin e gjërave që Allahu i ka bërë të paprekshme, unë kam për ta pranuar!” Pastaj i bërtiti deveve së tij dhe ajo u çua. Kështu, e ndryshoi drejtimin dhe vazhdoi të ecte derisa arriti në qosh të Hudejbijes, dhe aty zbriti te një hurdhë me shumë pak ujë, prej së të cilit njerëzit filluan të merrnin pak e nga pak, me shumë kursim. Por pa kaluar shumë kohë uji i hurdhës shteroj, dhe tani njerëzit po ankoheshin prej etjes. Profeti a.s. mori një shigjetë prej trastës së vetë dhe urdhëroi njerëzit që ta vendosnin në atë burim. Për Zotin! Burimi vazhdoi të nxirrte ujë, derisa i ngopi të gjithë dhe derisa kaluan të gjithë.¹⁷ Kurejshët u tmerruan kur menduan se ai po synonte trojet e tyre. Profeti a.s. po kërkonte të dërgonte një nga njerëzit e tij tek ata. Në fillim ftoi Omer Ibn Hatabin, për ta ngarkuar me këtë detyrë, por ai i tha: “O i Dërguari i Allahut! Unë nuk

kam në Mekë asnjë prej fisit Benu Kab, që të më mbrojë nëse dikush merr guximin të më prekë! Dërgo më mirë Uthman Ibn Afanin sepse fisi i tij është atje dhe ai ka për ta përçuar më së miri atë që dëshiron. Atëherë Profeti a.s. e ftoi Othman Ibn Afanin për ta dërguar tek kurejshët, duke i thënë: “Lajmëroji ata se ne nuk kemi ardhur për luftë, por për të vizituar Shtëpinë e Allahut, dhe ftoji të pranojnë Islamin!” Më pas Profeti a.s. e porositi që të shkante tek ata muslimanë të mbetur në Mekë, burra dhe gra besimtarë, dhe t’i përgëzonte ata me çlirimin e afërt që po i priste; t’i lajmëronte se Allahu i Lartësuar do ta shfaqte fenë e Tij dhe do ta bënte që ajo të triumfonte edhe në Mekë; do të bënte që edhe në Mekë Islami të mos fshihej, por të shfaqej haptazi dhe plot krenari. Othmani u nis. Duke kaluar pranë disa kurejshëve, në Beldah, ata e pyetën: “Për ku je drejtuar?” Ai u përgjigj: “Më ka dërguar Profeti i Allahut që t’ju ftoj në rrugën e Allahut dhe t’ju ftoj të pranoni Islamin. Ai më dërgoi t’ju lajmëroj se ne nuk kemi ardhur për luftë, por kemi ardhur si vizitorë të shtëpisë së Allahut.” – “E morëm vesh përse ke ardhur, – thanë ata – vazhdo rrugën tani.” Madje Eban Ibn Seid Ibn Asi shkon, i uron mirëseardhjen, i vë shalën kalit të vet dhe e hipën mbi kalë. Kështu ai e mori Othmanin pas, në kalë, dhe i doli edhe dorëzanë gjatë futjes në Mekë. Muslimanët, para se Othmani të kthehej po thoshin: “Othmani shkoi përpara nesh te Shtëpia, dhe po bën tavafin.” Por Profeti a.s. i kundërshtoi: “Nuk mendoj se ai do të bëjë tavafin kur ne jemi ende të penguar këtu.” Ata i thanë: “E përse të mos e bëjë tavafin, o i Dërguari i Allahut, kur është aq pranë tij?!” Profeti a.s. u përgjigj: “Ky është mendimi im për Uthmanin. Ai kurrë nuk do ta bënte tavafin i vetëm, pa qenë edhe ne me të.” Ndërkohë muslimanët (e Mekes) i hynë një konflikti me idhujtarët rreth çështjes së marrëveshjes me Profetin a.s., pasi një anëtar i njërës palë kishte goditur një anëtar të palës tjetër, e kështu filloi një shkëmbim shigjetash e gurësh mes tyre. Secila filloi të

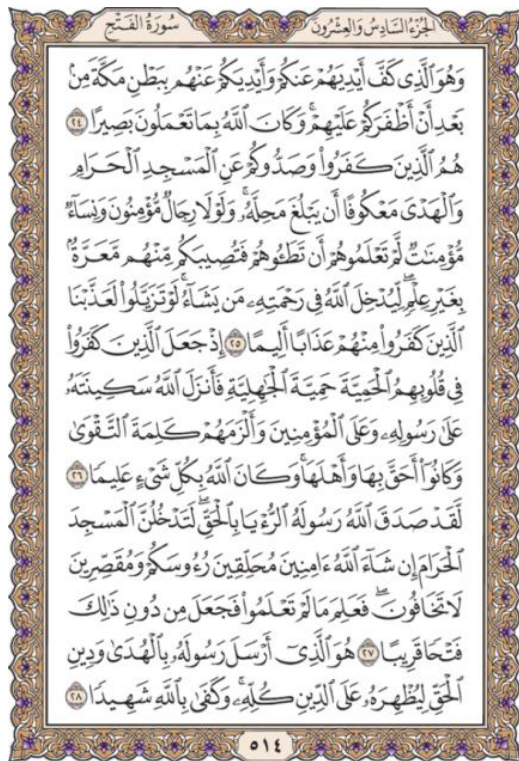

thërriste në ndihmë mbështetësit e saj dhe çështja u mbyll me kërcënimin me anë të pengjeve, që mbaheshin nga të dyja palët. Në këto çaste u hap me të shpejtë një lajm se Uthmanin e kishin vrarë. Menjëherë pas këtij lajmi, Profeti a.s. i ftoi sahabët në një besëlidhje për jetë a vdekje. Të gjithë u mblodhën rreth Profetit a.s. i cili ndodhej poshtë një peme dhe atje i dhanë besën që kurrë nuk do të largoheshin nga fushë-beteja dhe kurrë nuk do të dezertonin. Në fund Profeti a.s. kapi dorën tjetër të tij dhe tha. “Kjo dorë është në vend të dorës së Uthmanit”¹⁸. Pasi përfundoi besëlidhja, nuk vonoi dhe mbërriti Uthmani r.a. Muslimanët i thanë: “Të lumtë, o Ebu Abdullah, se ia arrite ta bësh tavafin rreth Shtëpisë. Uthmani ua kthen: “Shumë mendim të keq paskeni për mua! Beto hem në Atë që ka në dorë shpirtin tim! Sikur edhe një vit të qëndroja në Mekë, dhe Profeti a.s. në Hudejbije, nuk do t’ia lejoja kurrë vetes të bëja tavaf i vetëm, pa e bërë fillimisht Profeti i Allahut a.s. Madje vetë kurejshët më ftuan që të bëja tavafin, dhe isha unë ai

që refuzova.” Atëherë muslimanët thanë: “Profeti i Allahut a.s. ishte më i dituri rreth Allahut të Lartësuar dhe më i miri në gjykim.” Ishte Omeri ai që i mbante dorën Profetit a.s., kur muslimanët po i jepnin besën nën pemë. Ata ia dhanë besën të gjithë me radhë, përveç El Xhëdd Ibn Kajsit.¹⁹ Ndërkohë, Ma’kil Ibn Jesari largonte një degë nga Profeti a.s., duke e ngritur lart atë.²⁰ I pari që i dha besën Profetit a.s. ishte Ebu Sinan el Esedi. Ndërsa Seleme Ibn Ekua ia dha besën Pejg amberit a.s. tri herë, një herë në fillim, një herë në mes dhe një herë në fund.²¹ Gjatë kësaj kohe, te Profeti a.s. vjen Budejl Ibn Uerka el Huzai, së bashku me një grup burrash nga fisi Huza’. Ata e informonin shpesh Profetin a.s. me çiltërsi për shumë ngjarje. Ata i drejtohen Profetit a.s. dhe i thonë: “Ne i pamë Kab Ibn Luejin dhe Amër Ibn Luejin që po zbrisnin pranë burimeve të Hudejbijes, e me vete kishin edhe deve me qumësht, edhe deve me pjellat e tyre. Kështu, ata kanë marrë masat dhe janë bërë gati të përleshën me ty. Ata synojnë të luftojnë kundra teje dhe që të pengojnë nga vizita e Qabes, për ku je drejtuar.” Profeti a.s. u thotë: “Ne nuk kemi ardhur për të luftuar kundër kujt, por synojmë të kryejmë umren. Ne jemi të sigurt që kurejshët janë shumë të lodhur dhe të dobësuar nga lufta. Nëse ata dëshirojnë, unë mund të bëj marrëveshje arpushimi të përkohshme me ta, me qëllim që të më lejojnë dorë të lirë me njerëzit. Pas marrëveshjes, nëse dëshirojnë të pranojnë atë që pranuan njerëzit, le ta bëjnë, në të kundërt do të rehatoheshin nga mundimi i luftës. Por nëse me patjetër duan luftën, betohem në Atë në Dorën e të Cilit është shpirti im, unë do të luftoj kundër tyre për hir të çështjes sime derisa të vdes, ose derisa Allahu i Lartësuar të çojë në vend çështjen e Vet!” Budejli i thotë Profetit a.s.: “Do t’ua përcjell të qartë këtë që më the!” Dhe vërtet, ai u largua për të shkuar tek kurejshët. U thotë atyre: “Po vij tek ju prej atij burri. Betohem në Allah, se unë dëgjova

prej tij disa fjalë, të cilat, nëse keni interes t’i dëgjoni, do t’jua përcjell.” Disa mendjelehtë të pranishëm nxituan të thonin: “Nuk kemi nevojë të dëgjojmë gjë prej tij.” Por menjëherë ndërhyjnë ata më të maturit dhe më të urtët: “Na e trego atë që dëgjuve!” Ai ua tregon fill e për pe, gjithçka që kishte dëgjuar prej Profetit a.s. Pas pak, Urve Ibn Mesud el Thekafiu thotë: “Ai po ju ofron një zgjidhje të arsyeshme, që ju duhet ta pranoni. Më lejoni mua që të shkoj tek ai.” – “Po, – thanë ata, – mund të shkosh.” Urvei shkoi te Profeti a.s. dhe filloi t’i fliste. Atëherë Profeti a.s. edhe atij i tha fjalë të ngjashme me ato që i tha Budejlit. Urvei, pasi e dëgjoi, i thotë Profetit a.s.: “O Muhamed! A ke dëgjuar ndonjë para teje që të ketë shfarosur popullin e vet?! Veç kësaj, unë shoh rreth teje ca fytyra vulgarësh, ca fundërrina njerëzish që nuk e kanë për gjë të të braktisin dhe të të lënë në mes të rrugës.” Ebu Bekri, i cili po e dëgjonte, në këtë moment e shan rëndë atë dhe i thotë: “Shko ore thithja Lat-it! ²² Ne t’ia mbathim prej tij dhe ta braktisim?!” Urvei, i shokuar nga kjo fyerje e rëndë, u hodh: “Kush qe ai që foli?” – “Ebu Bekri!” – thanë njerëzit. – “Betohem në Atë që ka në dorë shpirtin tim! Sikur të mos ishin nderet e tua ndaj meje, që ende nuk t’i kam shpërblyer, do të të ktheja tjetër përgjigje!” – tha Urvei dhe vazhdoi bisedën me Profetin a.s. Gjatë bisedës, ai vazhdimisht e afronte dorën e tij për të luajtur me mjekrën e Profetit a.s. Por në këmbë qëndronte i veshur në hekur Mugira Ibn Shu’ba, i cili, me këllëfin e shpatës së tij godiste dorën e Urveit sa herë që guxonte ta prekte mjekrën e Profetit a.s., duke i thënë: “Largoje dorën nga mjekra e Profetit a.s.!” Urvei ngriti kokën dhe pyeti: “Kush është ky?” – “Mugira Ibn Shuba.” Atëherë Urvei i drejtohet Mugiras: “O i pabesë, a nuk ta kam mbuluar mjaft tradhtinë tënde?” Mugira, para se të pranonte Islamin, ishte duke u shoqëruar njëherë me disa kurejshë, të cilët, pabesisht i vrau dhe ua grabiti pasuritë. Pas kësaj, ai shkoi te Profeti a.s.

dhe pranoi Islamin. Por Profeti a.s. i tha: “Islamini ta pranoi, por pasuritë që ke grabitur s’mund t’i pranoi kurrësi.” Pastaj Urvei po vërente shokët e Profetit a.s. Ai shihte se sa i respektuar dhe i nderuar ishte ai në mesin e tyre. Pështyma e tij kurrë nuk binte në tokë, por të gjithë nxitonin ta kapnin atë pa rënë përdhe dhe me të fërkonin fytyrat dhe lëkurën. Nëse urdhëronte për diçka, të gjithë nxitonin ta çonin në vend urdhrin e tij. Kur ai merrte abdes, ata gati sa s’vriteshin për të marrë ujin e abdesit të tij. Nëse ai fliste, zërat e të gjithëve uleshin. Kurrë nuk i ngrinin shikimet e tyre drejt tij, për shkak të respektit të madh që kishin. Pas këtyre skenave, Urvei kthehet te shokët e vet dhe u thotë: “O njerëz, vallahi, shumë mbretër kam vizituar; kam vizituar Kisranë, Kajzerin, Nexhashiun, por betohem në Allah, se nuk kam parë ndonjë mbret që të respektohet nga rrethi i tij ashtu siç respektohet Muhamedi nga shokët e tij. Për Zotin, pështyma e tij përfundonte gjithmonë në dorën e ndonjërit, me të cilën do të fërkonte fytyrën dhe lëkurën. Nëse jepte një urdhër, nxitonin të gjithë ta zbatonin atë. Kur merrte abdes gati sa s’vriteshin për të marrë ujin e abdesit të tij. Kurrë nuk e vështronin drejtpërdrejt në sy, nga respekti i madh që kishin për të. Ai ju ka propozuar një ftesë të mirë dhe të drejtë. Pranojeni atë!” Në këtë çast, ngrihet një burrë prej fisit Benu Kinane dhe thotë: “A më lejoni mua të shkoj tek ai?” – “Shko” – i thanë, dhe ai iku. Kur u afrua te Profeti a.s. dhe shokët e tij, Profeti a.s. e njohu atë dhe u tha shokëve të tij: “Ky është filani. Ai është nga një vend ku i madhërojnë shumë kurbanet. Shfaqini bagëtitë e kurbanit para tij, shfaqini ato para tij!” Gjithashtu njerëzit filluan të ngrënë zërin, duke thënë refrenin e haxhinjve: “Ty të përgjigjemi, o Allah...” Kur i pa dhe i dëgjoi, burri tha: “Subhan-Allah! Këta nuk duhet të ndalohen assesi nga vizita e Shtëpisë së Shenjtë!” U kthye te shokët e vet dhe u tha: “Unë pashë bagëtitë e shënuara për kurban, prandaj mendoj që të

mos i pengojmë nga vizita e Shtëpisë së Shenjtë.” Pas tij u ngrit Mikrez Ibn Hafsi dhe tha: “A më lejoni mua të shkoj tek ai?” – “Shko!” – i thanë. Kur u afrua te kampi i muslimanëve, Profeti a.s. u tha sahabëve: “Ky është Mikrez Ibn Hafsi, një burrë i poshtër.” Edhe Mikrezi foli me Profetin a.s. Gjatë kësaj kohe, nga larg u duk Suhejl Ibn Amri, i cili po i afrohej kampit. Profeti a.s., kur e pa, tha: “Me sa duket, çështja juaj do të lehtësohet.”²³ Ndërsa Suhejlit i tha: “Eja pra, të nënshkruajmë një marrëveshje mes nesh!” Profeti a.s. ftoi shkruesin, protokollistin, dhe i tha: “Shkruaj: *Bismilahi Rrahmani Rrahim*” Suhejli ndërhy: “*Rrahmanin* nuk e njohim, por shkruaj: “Me emrin Tënd, o Allah!”, ashtu siç shkruanim më parë.” Muslimanët filluan të flisnin: “Për Zotin, ne kështu e shkruajmë: *Bismilahi Rrahmani Rrahim!*” Profeti a.s. ndërhyri dhe i tha shkruaj: “Me emrin Tënd, o Allah!”. Pas kësaj tha: Shkruaj: “Ky është marrëveshja që nënshkroi Muhamedi, i Dërguarit i Allahut...” Suhejli i thotë: “Për Zotin, nëse ne do ta dinim se ti je i Dërguarit

i Allahut, atëherë nuk do të të pengonim prej Shtëpisë së Shenjtë dhe nuk do të luftonim kundër teje. Kështu pra, shkruaj: *Muhamed Ibn Abdilah.*” Profeti a.s. ia kthen: “Unë jam i Dërguari i Allahut, edhe nëse ju e mohoni këtë fakt; shkruaj: *Muhamed Ibn Abdilah!*” Pas kësaj, Profeti a.s. parashtrroi kushtet e tij për marrëveshjen: “Së pari, ju duhet të na lejoni të shkojmë drejt Shtëpisë së Shenjtë dhe të bëjmë tavaf atje.” Suhejli e kundërshtoi pjesërisht këtë kërkesë të Profetit a.s., duke thënë: “Për Zotin, nëse bëhet një gjë e tillë tani, arabët do të thonë që ne u frikësuam në shtëpinë tonë. Ne do t’ju lejojmë ta kryeni një gjë të tillë, por vitin që vjen, jo tani.” Pastaj Suhejli paraqiti një kusht nga ana e kurejshëve: “Nëse tek ti vjen ndonjë i arratisur prej nesh, ti duhet të na i kthesh neve, edhe nëse ka pranuar fenë tënde!” Muslimanët u acaruan nga ky kusht i kurejshëve dhe ngritën zërat duke thënë: “*Subhan-Allah!* E si t’ua kthejmë mbrapsht ata që kanë pranuar Islamin?!” Pikërisht në këto çaste, mes muslimanëve mbërrin Ebu Xhendeli, biri i Suhejl Ibni Amrit, një i arratisur prej kurejshëve, që kishte pranuar Islamin. Ai del nga fundi i Mekës, duke ecur ngadalë me pranga në këmbë dhe hidhet mu përpara muslimanëve. Këtë rast, Suhejli nuk mund ta linte t’i shpëtonte, prandaj i thotë Profetit a.s.: “Ky është rasti i parë për të cilin të kërkoj të zbatosh marrëveshjen, domethënë ta kthesh tek ne.” Profeti a.s., i cili nuk dëshironte ta kthente Ebu Xhendelin, i thotë: “Por ne ende nuk e kemi nënshkruar marrëveshjen tonë.” Suhejli, me të shpejtë, ia kthen: “Atëherë kurrë nuk do të bëj marrëveshje me ty.” Profeti a.s. ngul këmbë dhe i thotë: “Atëherë bëj një përjashtim dhe lejoje këtë rast për mua.” Por Suhejli këmbëngul: “Nuk kam për të toleruar dhe nuk kam për ta lejuar ta bësh këtë.” – “Po po, do të ma lejolesh kësaj radhe...” – “Jo, nuk do ta bëj...” Këtu ndërhyjnë Mikrezi, që thotë: “Mirë pra, do ta lejojmë kësaj radhe.” Ndërkohë Ebu Xhendeli, i dërrmuar nga

torturat e rënda që kishte hequr në kurriz nga kurejshët për hir të Allahut, u drejtohet muslimanëve dhe u thotë: “O vëllezër! Si mund të kthehem tek idhujtarët, kur unë erdha tek ju si musliman?! A nuk e shihni ç’kam hequr prej tyre?!” Për këtë ngjarje, Omer Ibn Khatabi tregon: “Për Zotin, kurrë nuk isha luhatur që kur kisha pranuar Islamin, para asaj dite. Unë shkova te Profeti a.s. dhe i thashë: O i Dërguari i Allahut! A nuk je vërtet Profeti i Allahut?”

- Unë jam Profeti i Allahut – tha ai.

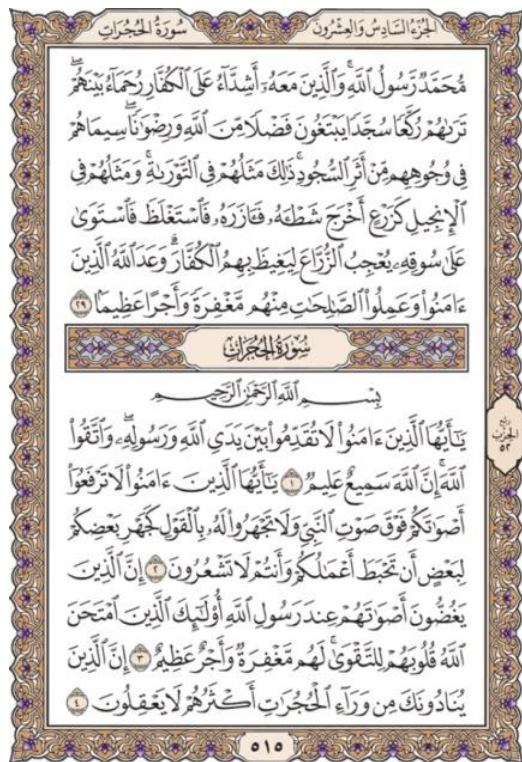
- A nuk jemi me të Vërtetën dhe armiku pra është në të kotën? - Po, – tha. - Atëherë, përse duhet të zbrapsemi, të përulemi e të nënshtrohemi në punët që i përkasin fesë sonë? Përse duhet të kthehemi para se Allahu të sjellë ndarjen mes nesh dhe armiqve tanë?

- Unë jam i Dërguari i Allahut, – thotë Profeti a.s., – dhe Ai është Ndihmëtari im. Unë kurrë nuk e kundërshtoj udhëzimin e Tij. - Unë vazhdova t’i flisja: A nuk na ke thënë që do të shkojmë në Shtëpinë e Shenjtë dhe do të bëjmë tavaf rreth saj?!

- Po, kështu kam thënë. Po a mos të kam thënë gjë që do ta bëjmë në këtë vit? – më pyeti. - Jo, – i thashë.

- E pra, ti do të vish dhe do të bësh tavaf – më tha. Më pas, shkova tek Ebu Bekri dhe i thashë atij të njëjtat fjalë që i kisha thënë Profetit a.s. Ai më ktheu të njëjtën përgjigje, sikurse dhe Profeti a.s. duke shtuar: “Kapu fort për litarin e tij, derisa të vdesësh! Beto hem në Allah, se nuk ka asnjë dyshim që ai është i udhëzuar në Rrugën e Drejtë.” Pas asaj dite – rrëfen Omeri – kam punuar shumë për të shlyer gabimin tim të asaj dite.” Pasi nënshkruan marrëveshjen, Profeti a.s. urdhëroi dhe tha: “Çohuni dhe thorni kurbanet, pastaj rruani kokat!” Por, për Zotin! Nuk u ngrit qoftë dhe një burrë i vetëm, edhe pse urdhri u përsërit tri herë. Kur pa që askush nuk u çua për të zbatuar urdhrin, Profeti a.s. u ngrit dhe hyri në çadrën e Ummu Selemes. Atje i tregon bashkëshortes për sjelljen e njerëzve ndaj tij. Ummu Selemeja i thotë: “O i Dërguari i

Allahut! A e dëshiron vërtet një gjë të tillë? Atëherë dil dhe, pa i folur askujt, asnjë fjalë, bëj kurbanin tënd dhe thirr dikë që të të rrujë flokët.” Profeti a.s. u ngrit dhe doli jashtë. Ai, pa i folur askujt, theri kurbanet dhe rrujti flokët. E kështu, kur njerëzit e panë këtë, u ngritën, prenë kurbanet e tyre dhe filluan të rrujnë kokat e njëri-tjetrit. Nga marazi (kundër kurejshëve), gati sa s’po gjakosnin njëri-tjetrin gjatë rrujtjes. Më vonë, te besimtarët mbërrijnë një grup grash besimtare, të cilat ishin larguar nga Meka. Në këtë kohë, Allahu i Lartësuar zbriti ajetin që sqaron dispozitat për një situatë të tillë, në suren Mumtehine (10): “O ju që keni besuar! Kur t’ju vijnë besimtarët e shpërngulura, provojeni besimin e tyre, ndonëse Allahu e di më së miri se çfarë besimi kanë! Nëse vërtetoni se ato janë besimtare, atëherë mos i ktheni ato te jobesimtarët, sepse as ato nuk janë të lejuara për ta e as ata nuk janë të lejuar për to! Por kthejuani atyre shpenzimet që kanë bërë për to! Ju nuk jeni të ndaluar të martoheni me to, pasi t’u keni dhënë (*mehr*-in) dhuratën martesore. Mos i mbani si bashkëshorte idhujtarët, por kërkonit t’ju kthehen shpenzimet që keni bërë për to! Edhe ata le të kërkojnë prej jush t’u ktheni shpenzimet që kanë bërë për to! Këto janë ligjet e Allahut, me të cilat Ai ju gjykon. Allahu është di gjithçka e Njeh imtësisht çdo çështje.” Pas këtij ajeti, Omeri i ndau dy gra të tijat që ende ishin në idhujtari. Njëra prej tyre u martua me Muavijen, ndërsa tjetra u martua me Safuan Ibn Umejen. Pastaj Profeti a.s. mori rrugën e kthimit për në Medinë. Gjatë kthimit të tij për në Medinë, Allahu i Lartësuar i shpall atij ajetet e sures Fet’h (1-3): “Ne të dhamë ty një fitore të qartë, për të t’i falur ty Allahu gabimet e mëparshme dhe të ardhshme, për ta plotësuar dhuntinë e Vet ndaj teje dhe për të të udhëzuar në Rrugën e Drejtë, dhe që Allahu të të japë ndihmë të madhe.” Omeri e pyet: “Çlirim quhet ky, o i Dërguari i Allahut?” – “Po” – u përgjigj Profeti a.s. Sahabët thanë: “E gëzofsh dhuratën dhe

mirësinë e Allahut, o i Dërguari i Allahut! Po për ne çfarë ka?” Atëherë zbrit ajeti tjetër: “Është Ai, që zbriti qetësi në zemrat e besimtarëve, për t’ua forcuar besimin, krahas besimit që patën. Të Allahut janë ushtritë e qiejve dhe të Tokës; Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.” (Fet’h 4) (fundi i fjalës së ibnul kajimit.)

Surja 49: Huxhurat (Medinase) 18 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 - 3

1. O ju që keni besuar! Mos u ngutni e të dilni para Allahut dhe të Dërguarit të Tij dhe kijeni frikë Allahun! Allahu është Gjithëdëgjues e i Gjithëditur.

2. O ju që keni besuar! Mos e ngrini zërin tuaj mbi zërin e Profetit dhe mos iu drejtoni atij me zë të lartë, sikurse i drejtoheni njëri-tjetrit e kështu t’ju asgjësohen veprat tuaja pa e ndier!

3. Me të vërtetë, ata që e ulin zërin pranë të Dërguarit të Allahut, Allahu ua ka sprovuar zemrën për të parë

devotshmërinë. Për ta ka falje gjynahesh dhe shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Mos u ngutni e të dilni para Allahut dhe të Dërguarit të Tij dhe kijeni frikë Allahun!”** - Këto ajete janë porosi për një edukatë të lartë në lidhje me Allahun e Lartësuar dhe me Profetin e Tij. Kështu, Allahu i Lartësuar na udhëzon që ta adhurojmë Atë si të Vetëm e të Pashoq dhe të vlerësojmë lart Profetin e Tij, duke e respektuar dhe nderuar atë. Besimtarët urdhërohen të bëjnë atë që kërkon besimi i tyre tek Allahu dhe Profeti i Tij. Imani i vërtetë sjell plotësimin e urdhrave të Allahut dhe largimin nga ndalesat e Tij. Ky iman i bën besimtarët që të ecin sipas porosive të Allahut e të qëndrojnë brenda kufijve të Tij, duke ndjekur traditën e Profetit, në të gjitha çështjet e tyre. Ata nuk i lejojnë vetes kurrsesi që të dalin para Zotit dhe Profetit të Tij. Ata nuk flasin, derisa Zoti të flasë, ata nuk japin urdhra, derisa Ai t'i japë ato. Pikërisht ky përkushtim me sinqeritet dhe përunjësi është esenca e edukatës së domosdoshme me Allahun dhe Profetin e Tij. Kjo edukatë është rruga e lumturisë dhe e fitores së robit. Nëse nuk i hyn kësaj rruge, ai humb lumturinë e përjetshme dhe dështon. Në këto ajete është një ndalesë kategorike për të mos e braktisur fjalën e Profetit për fjalën e asnjë njeriu tjetër, kushto qoftë ai. Nëse vjen e qartë fjala e Profetit (a.s.) dhe vërtetohet saktësia e saj, nuk lejohet të mbështetesh te fjala e dikujt tjetër, kushdo qoftë ai. Më pas, Allahu i Lartësuar urdhëron për devotshmëri ndaj Tij, në mënyrë të përgjithshme. Devotshmëria ndaj Allahut është ashtu sikurse e ka përkufizuar Talk Ibn Hubejbi: Të punosh në bindje ndaj Allahut, i ndriçuar nga drita e Allahut e duke shpresuar shpërblimin e Allahut; t'u largohesh gjynaheve e mosbindjes ndaj Allahut, i ndriçuar nga drita e Allahut e duke iu frikësuar ndëshkimit të Tij.

- **“Allahu është Gjithëdëgjues e i Gjithëditur.”** - Allahu është Dëgjuesi i të

gjitha zërave, në çdo kohë, nga çdo skutë dhe drejtim. Ai është gjithashtu *El Alim* - i Gjithëditur rreth asaj që shfaqet dhe asaj që mbahet fshehur, rreth të shkuarës dhe të ardhmes, i Gjithëditur për të mundshmen dhe të pamundshmen, si dhe për ato gjëra që domosdoshmërisht ekzistojnë. Pasi Allahu i Lartësuar na ndaloj nga kundërshtimi i fjalës së Profetit dhe pasi na urdhëroi për devotshmëri ndaj vetë Atij, përmendja e këtyre dy emrave të mrekullueshëm të Tij është, sigurisht, një nxitje e fortë për t'iu përmbajtur me përpikmëri këtyre porosive. Nga ana tjetër, është edhe një kërcënim për ata që nuk u përmbahen këtyre porosive. Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“O ju që keni besuar! Mos e ngrini zërin tuaj mbi zërin e Profetit dhe mos iu drejtoni atij me zë të lartë, sikurse i drejtoheni njëri-tjetrit e kështu t'ju asgjësohen veprat tuaja pa e ndier!”** - Ky është një urdhër për edukatën që duhet të kenë besimtarët me Profetin e Allahut, në mënyrën e komunikimit me të.²⁴ Kush bisedonte me Profetin (a.s.) nuk duhej ta ngrinte zërin më lart se Profeti (a.s.), por t'i drejtohej atij me zë të ulët, me edukatë, butësi e nderim të thellë, ashtu sikur u flitet njerëzve të mëdhenj, të nderuar e të respektuar. Me Profetin nuk duhej të silleshin njëlloj si me njëri-tjetrin, por me edukatë të veçantë, ashtu sikurse e meriton një profet nga ymeti i tij. Ymeti e ka detyrë që ta besojë plotësisht profetin e vet. Ai e ka detyrë, gjithashtu, që ta dojë Zotin dhe profetin e Tij më shumë se çdo gjë tjetër. Ashtu sikurse e ka detyrë besimin dhe dashurinë për Profetin, ashtu e ka detyrë edhe edukatën e lartë me të. Mosplotësimi i këtij detyrimi sjell asgjësimin e punëve të robit, pa e ndier dhe kuptuar. Nga ana tjetër, edukata me të sjell shpërblime të mëdha dhe praninë të veprave nga Allahu i Madhëruar.

- **“Me të vërtetë, ata që e ulin zërin pranë të Dërguarit të Allahut, Allahu ua ka sprovuar zemrën për të parë devotshmërinë. Për ta ka falje gjynahesh**

dhe shpërblim të madh.” - Këtu Allahu i Lartësuar i lëvdon ata të cilët e ulin zërin e tyre kur janë te Profeti (a.s.). Allahu i vuri në provë zemrat e tyre, pas përfundimit të së cilës zemrat e tyre dolën të qëndrueshme dhe të denja për t’u pajisur me devotshmëri. Më pas, Allahu i Lartësuar u premton atyre falje për gjynahet dhe mangësitë e tyre, që nënkupton siguri nga çdo e keqe dhe shpërblim shumë të madh, realitetin e të cilit mund ta dijë veçse Ai, Allahu i Madhëruar. Shpërblim i madh do të thotë arritja e gjithçkaje të dashur dhe të synuar. Ky ajat dëshmon se Allahu i Madhëruar i provon zemrat, duke i vënë përballë urdhrash që duhen zbatuar, përballë ndalesash që duan respektim, si dhe përballë fatkeqësish që duan durim, të shoqëruar me kënaqësi për caktimin e Tij. Çdokush që përqendrohet dhe i qëndron besnik përherë porosive të Allahut, synon kënaqësinë e Tij dhe garon për vepra të mira, duke u dhënë atyre përparësi kundrejt dëshirave të tij të devijuara, me të vërtetë quhet besnik dhe i denjë për t’u pajisur me *takua*. Në të kundërt, kuptohet se ai nuk bën për këtë gradë të lartë.

Ajetet 4 – 5

4. Sa u përket atyre që të thërrasin nga jashtë mureve, shumica nuk kanë logjikë.

5. Sikur ata të bënin durim, derisa të dilje vetë, do të ishte më mirë për ta. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Sa u përket atyre që të thërrasin nga jashtë mureve, shumica nuk kanë logjikë.”** - Këto ajete erdhën për shkak të një grupi beduinësh, që shkuan te Profeti (a.s.). Prej vrazhdësisë së tyre, Allahu i Lartësuar i përshkruan ata si njerëzit më të prirur për të mos i njohur dhe zbatuar porositë dhe kufijtë e Tij. Kështu, ky grup beduinësh vajti në Medinë, dhe pastaj drejt e te shtëpia e Profetit (a.s.). Atje nuk pritën fare që ai të dilte vetë në pritje të tyre, por u afruan te porta dhe filluan ta thërrisnin: “O Muhamed, o Muhamed!”. Për këtë shkak,

Allahu i Lartësuar i qortoi dhe i quajti njerëz pa logjikë. Ata ende nuk ishin pajisur me edukatën e duhur kundrejt Profetit, siç kishte porositur Allahu i Madhëruar. Edukata e mirë është shenjë e logjikës dhe arsyes së shëndoshë. Nëse dikujt i jepet moral i mirë, i është dhënë edhe arsytim i mirë, dhe kjo tregon se Allahu dëshiron të mirën për të. Më pas, i Madhëruari thotë:

- **“Sikur ata të bënin durim, derisa të dilje vetë, do të ishte më mirë për ta. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** – Allahu është Falës për gjynahet e robve të Tij dhe për mungesën e edukatës së këshilluar nga Ai. Allahu, gjithashtu, është Mëshirëplotë, që nuk nxitohet t’i ndëshkojë ata për gjynahet e kryera.

Ajeti 6

6. O ju që keni besuar! Nëse ndonjë i padrejtë ju sjell ndonjë lajm, ju shqyrtojeni mirë, në mënyrë që të mos e lëndoni ndonjë njeri pa dashje, e pastaj të pendoheni për atë që keni bërë.

Shpjegimi i ajetit

Edhe kjo është këshillë për një virtut të lartë, të cilin duhet ta ketë çdo njeri i mençur dhe i urtë. Kështu, nëse një njeri i prishur, apo siç e quan i Lartësuar *“fasikun”* (që shkel kufijtë e Allahut), përcjell një lajm të caktuar, besimtari nuk duhet të nxitohet dhe ta pranojë menjëherë atë ose të ndërtojë gjykim mbi të, por ta verifikojë mirë dhe me kujdes. Marrja si e vërtetë e çdo lajmi përbën një rrezik të madh dhe një shkak potencial për të rënë në gjynah dhe padrejtësi. Nëse marrim si të mirëqënë një lajm të rremë, do të gjykojmë duke u bazuar në të dhe, si rrjedhim, mund të dëmtojmë jetën, pasurinë ose nderin e njerëzve padrejtësisht. Pasojat janë shumë të rënda. Prandaj të mençurit nuk veprojnë kurrë kështu. Ata e dinë se është detyrë verifikimi i çdo lajmi që sjell një njeri i prishur. Më pas, nëse faktet tregojnë për vërtetësinë e atij lajmi, atëherë gjykohet dhe punohet sipas tij. Nëse faktet vërtetojnë të kundërtën, atëherë ai nuk pranohet dhe nuk

punohet sipas tij. Nga ajeti kuptohet se lajmi i sjellë nga një njeri i sinqertë, i drejtë dhe i besueshëm, është i pranueshëm. Ndërsa lajmi i një personi që njihet botërisht si gënjeshtar është i papranueshëm. Nga ana tjetër, lajmi i një njeriu të prishur, domethënë, i atij që bën shumë gjynahe e shkel kufijtë e Zotit, shihet në varësi të fakteve të tjera plotësuese, pastaj gjykohej për pranimin ose jo të tij. Për këtë arsye, shumë dijetarë muslimanë të hershëm i pranonin hadithet e sjella nga *hauarixh*-ët, të cilët nuk gënjenin në fjalët që transmetonin, edhe pse bënë gjynahe të tjera dhe kishin devijuar nga rruga e drejtë.²⁵

Ajetet 7 – 8

7. Dijeni se mes jush është i Dërguari i Allahut. Sikur ai t'ju dëgjonte ju në shumë çështje, ju do të rëndoheshit; por është Allahu Ai që jua bën të dashur besimin dhe jua zbukuron atë në zemrat tuaja, ndërsa mosbesimin, shfrenimin dhe kundërshtimin, jua bën që t'i urreni. Këta dhe vetëm këta janë të udhëzuarit (në Rrugën e Drejtë).

8. Kjo është mirësi (e dhuruar) prej Allahut. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Dijeni se mes jush është i Dërguari i Allahut. Sikur ai t'ju dëgjonte ju në shumë çështje, ju do të rëndoheshit;...”** - Allahu i Madhëruar u kujton besimtarëve se mes tyre ishte Profeti (a.s.), i Dërguari besnik i Tij. Ai ishte njeriu bamirës, që dëshironte vetëm të mirën për besimtarët. Ai ishte udhëzuesi në rrugën e drejtë, që frymëzohej nga vetë Allahu. Ata ndonjëherë mund të dëshironin gjëra që, në fakt, ishin të dëmshme për ta, ndërsa ai dëshironte vetëm të mirën për ata, duke mos i miratuar dëshirat e tyre të dëmshme. Nëse ai do t'u bindej shumë prej kërkesave të tyre, ato do të bëheshin shkak që ata të rëndoheshin dhe çështjet t'u vështirësoheshin. Profeti (a.s.) i udhëzonte në më të mirën dhe më të

dobishmen për ata, prandaj besimtarët duhej t'i bindeshin atij.

- **“...por është Allahu Ai që jua bën të dashur besimin dhe jua zbukuron atë në zemrat tuaja, ndërsa mosbesimin, shfrenimin dhe kundërshtimin, jua bën që t'i urreni.”** – Kuptimi: Duke iu bindur Profetit (a.s.), ju keni gjetur udhëzimin e drejtë. Është Allahu Ai që jua bën besimin të dashur dhe të këndshëm për zemrat tuaja. Është Ai që i mbush zemrat tuaja me dashuri për të vërtetën, duke i dhënë asaj përparësi mbi gjithçka tjetër. Ai jua përforcon këtë dashuri me fakte të shumta, që e mbështesin atë. Allahu ju mundëson që të pendoheni dhe të ktheheni tek Ai të nënshtruar dhe të bindur. Nga ana tjetër, Ai jua ka bërë të urryer kufirin, gjynahet dhe mosbindjen ndaj Tij. Ai futi në zemrat tuaja urrejtjen për ligësinë dhe mosdëshirën për ta vepruar atë. Ai solli argumente të shumta që tregojnë për dëmet e të keqes dhe e orientoi natyrën e pastër njerëzore që të mos e pranojë atë, por ta urrejë e ta trajtojë si diçka të neveritshme.

- **“Këta dhe vetëm këta janë të udhëzuarit (në Rrugën e Drejtë).”** - Këta janë fatlumët, të cilëve Zoti ua bëri imantin të dashur dhe të bukur për zemrat e tyre, ndërsa *kufri*-in, gjynahet dhe mosbindjen ua bëri të urryera. Këta janë *el rashidun*, që kanë dituri dhe siguri rreth të vërtetës, si edhe vepra sipas kësaj diturie, me qëllimin e sinqertë vetëm për të fituar kënaqësinë e Krijuesit. Këta janë të përqendruar në fenë e vërtetë dhe nuk i ndahen rrugës së drejtë të Zotit. Të kundërtët e tyre janë *el gaun*, që iu është bërë i dashur dhe i bukur në zemër *kufri*-i, gjynahet dhe mosbindja, ashtu si iu është bërë i urryer besimi dhe veprat sipas tij. Për këtë përmbyse, faji është vetëm i tyre. Kur ata i shkelin kufijtë e Zotit, Ai ua vulos tërësisht zemrat, sikurse thotë i Madhëruari: “Por kur ata devijuan, edhe Allahu ua devijoi zemrat. Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull që kalon kufijtë.” [Saff 5]. Kur ata nuk e pranojnë imantin, kur iu prezantohet për

herë të parë, Allahu ua rrotullon zemrat për nga humbja.²⁶ Pastaj Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Kjo është mirësi (e dhuruar) prej Allahut.”** - Udhëzimi në rugën e drejtë është mirësi e dhuruar nga Allahu Bujar dhe Bamirës, e jo i merituar me forcën dhe përpjekjet e tyre.

- **“Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.”** - Allahu i di ata që tregohen falënderues ndaj mirësive të Tij, prandaj ua shton ato edhe më shumë. Ai i di edhe ata që nuk i japin hakun mirësive të Tij, duke treguar mosmirënjohje. Ata nuk e meritojnë dhuratën e Tij, prandaj dhe i privon nga ajo. Allahu ia jep udhëzimin atij që Ai e gjykon, me drejtësinë dhe urtësinë e Tij absolute.

Ajetet 9 – 10

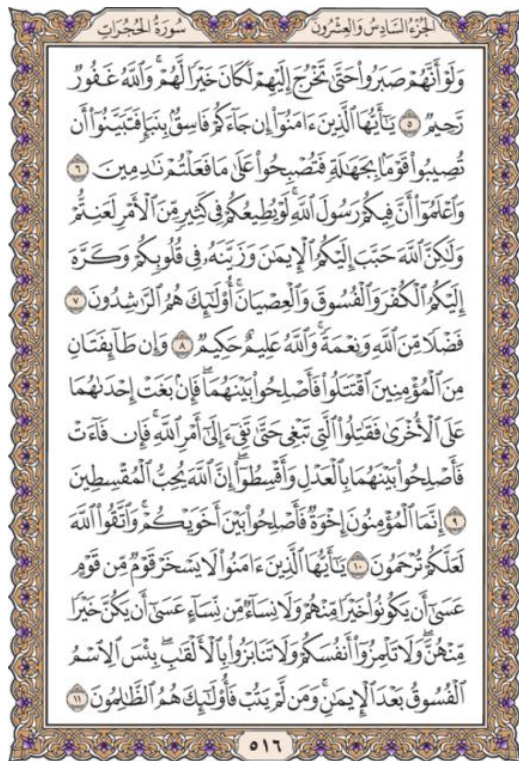
9. Nëse dy grupe besimtarësh bëjnë luftë midis tyre, ju pajtojini ata! Nëse njëri prej tyre e sulmon tjetrin, atëherë ju luftoni atë grup që ka sulmuar pa të drejtë, derisa t'i bindet udhëzimit të Allahut! Nëse kthejnë rrugë, atëherë bëni pajtimin e tyre me drejtësi dhe paanësi! Allahu i do të drejtët.

10. Besimtarët janë vëllezër. Prandaj pajtojini vëllezërit tuaj dhe kini frikë Allahun, që të mëshiroheni!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Nëse dy grupe besimtarësh bëjnë luftë midis tyre, ju pajtojini ata!”** - Kjo është një dispozitë që i ndalon besimtarët nga padrejtësia apo lufta ndaj njëri-tjetrit. Nëse dy grupe besimtarësh nisin luftë kundër njëri-tjetrit, është detyrë për besimtarët e tjerë që ta shuajnë këtë sherr të madh. Të gjithë e kanë detyrë që të pajtojnë palët në konflikt, duke shfrytëzuar çdo rrugë e mjet të lejuar për arritjen e këtij qëllimi të lartë. Nëse ia arrijnë t'i pajtojnë, kjo është mirësi e madhe. Por:

- **“Nëse njëri prej tyre e sulmon tjetrin, atëherë ju luftoni atë grup që ka sulmuar pa të drejtë, derisa t'i bindet udhëzimit të Allahut!”** - Luftoni atë grup që ka sulmuar pa të drejtë, derisa të kthehen në kufijtë e vendosur nga Zoti dhe të sqaruar nga

Profeti i Tij. Allahu i Madhëruar urdhëron gjithmonë për të bërë mirë dhe për t'iu larguar të ligës dhe, pa dyshim, një ndër ligësitë më të mëdha është lufta mes besimtarëve dhe përcarja e tyre.

- **“Nëse kthejnë rrugë, atëherë bëni pajtimin e tyre me drejtësi dhe paanësi!”**

- Ky është urdhër për rregullim të marrëdhënieve mes besimtarëve, por duke mbajtur drejtësinë e pa cenuar asnjë palë. Allahu i Madhëruar e ka theksuar një kusht të marrëveshjes, duke thënë: “me drejtësi”, sepse shpesh palët mund të bien dakord dhe të pajtohen, por duke shkelur të drejtën e njëres palë. Të tilla marrëveshje nuk janë të porositura nga Allahu i Drejtë dhe i Urtë. Drejtësia e kërkon që të mos i jepet përparësi njëres palë, në kurriz të tjetres, për çfarëdolloj shkaku, si mund të jetë afërsia farefisnore apo ndonjë tjetër, që sjell devijimin nga drejtësia.

- **“Allahu i do të drejtët.”** - Allahu i do të drejtët në gjykimet e tyre mes njerëzve, në çdo çështje që u ngarkohet apo për të cilën u kërkohet gjykim. Madje, këtu mund të

hyjë edhe drejtësia në familje apo në trajtimin e fëmijëve. Në një hadith të saktë të Profetit (a.s.) thuhet: “Të drejtët do të jenë tek Allahu në poltrona prej drite. Këta janë njerëzit që gjykojnë me drejtësi në familjet e tyre dhe për çdo çështje me të cilën ngarkohen.”

- **“Besimtarët janë vëllezër. Prandaj pajtojini vëllezërit tuaj...”** - Vëllazëria është një lidhje e fortë dhe e pazgjidhshme, që Zoti ka bërë mes besimtarëve. Çdo njeri në lindje apo perëndim të botës, që e beson drejt Allahun, melekët, librat e Tij, profetët e Tij, Ditën e Gjykimit dhe çdo gjë tjetër që duhet besuar, ai është vëlla i besimtarëve. Për këtë vëllazëri mes tyre, çdo musliman duhet të dëshirojë për vëllain e tij atë që dëshiron për veten e vet dhe të urrejë për vëllain e tij atë që e urren për veten e vet. Prandaj edhe Profeti (a.s.), duke treguar detyrimet e plotësimit të vëllazërisë në besim, thotë: “Mos kini smirë njëri-tjetrit, mos bëni hile ndaj njëri-tjetrit, mos urreni njëri-tjetrit dhe askush të mos bëjë tregti mbi tregtinë e vëllait të tij besimtar! Jini robër të Zotit, vëllezër të njëri-tjetrit! Besimtari është vëlla i besimtarit! Ai nuk i bën padrejtësi atij, nuk e tradhton, nuk e lë në baltë dhe nuk e përçmon atë.” Profeti (a.s.), gjithashtu, ka thënë: “Besimtari për besimtarin është si ndërtesa që forcon dhe mban vetveten”, - dhe, duke thënë këtë, ka gërshtuar gishtat. Allahu dhe Profeti i Tij na kanë urdhëruar që të përpiqemi e të punojmë për të kryer detyrimet ndaj besimtarëve dhe çdo gjë tjetër që sjell harmoni, dashuri, dhembshuri e afritet mes tyre. Kështu për shembull, nëse mes disa besimtarëve ndodhin keqkuptime e konflikte, të cilat shkaktojnë urrejtje, përçarje dhe largim zemrash, besimtarët e tjerë janë të urdhëruar që t'i pajtojnë vëllezërit e tyre. Ata duhet të përpiqen me çdo mënyrë, për të larguar urrejtjen dhe përçarjen mes tyre. Pastaj Allahu i Madhëruar urdhëron për devotshmëri, për plotësim të urdhëresave dhe largim nga ndalesat, në emër të dashurisë për Të dhe si

bindje, nënshtrim e madhërim të Tij. Nëse ne plotësojmë urdhrin për devotshmëri dhe porosinë për detyrimet ndaj muslimanëve, Allahu i Lartësuar na premtos mëshirë. Në fund të ajetit, Ai thotë:

- **“...dhe kini frikë Allahun, që të mëshiroheni!”** - Nëse të përfshin mëshira e Zotit, ke gjetur gjithë mirësinë e dynjasë dhe të ahiretit. Kjo tregon se shpërfillja e të drejtave të besimtarëve është një nga shkaqet më të mëdha të privimit nga mëshira e Allahut. Nga këto ajete nxirren edhe dobi të tjera:

1. Lufta mes besimtarëve bie ndesh me vëllazërinë e tyre në besim, prandaj konsiderohet si një nga gjynahet më të mëdha.

2. Vëllazëria në Islam nuk asgjësohet tërësisht, edhe nëse mes besimtarëve ka luftë e vrasje. Allahu i Madhëruar i quan ata besimtarë kur thotë: “Nëse dy grupe besimtarësh luftojnë mes njëri-tjetrit...”. Pra, ata vazhdojnë të jenë besimtarë muslimanë dhe mes tyre qëndron ende lidhja e besimit, por ata kanë rënë në një gjynah shumë të madh. Po kështu trajtohet çdo gjynah i madh, poshtë idhujtarisë e mohimit të Zotit: vepruesi i tyre nuk del nga Islami. Vepruesi i gjynaheve, veç shirkut e kufrit, konsiderohet si vëlla në Islam, por është i rrezikuar nga ndëshkimi për gjynahet e tij. Ky është besimi i pasuesve të Traditës profetike dhe i Xhematit.

3. Rregullimi i marrëdhënieve mes muslimanëve dhe pajtimi i tyre, duke respektuar drejtësinë, është detyrë që duhet plotësuar.

4. Në rast konflikti mes muslimanëve është detyrë lufta kundër palës që nuk pranon të ulet në bisedime për vendosjen e drejtësisë sipas ligjit të Zotit dhe porosive të Profetit të Tij, derisa ata të nënshtrihen. Nëse ata gjykojnë jo me ligjin e Zotit, por propozojnë ndonjë zgjidhje e cila nuk mund të pranohet fetarisht, Ajo refuzohet e u kthehet mbrapsht.

5. Ajeti lejon që t'i luftojmë ata muslimanë që nuk shtrohen për të gjykuar sipas ligjit të

Zotit në konfliktet e tyre, ndoshta edhe t'i vrasim ata, por nuk na lejohet të prekim gjë prej pasurive të tyre. Pra, edhe pse na është lejuar luftimi e vrasja e tyre, kur e drejta arrihet veçse në këtë mënyrë, përsëri pasuritë e tyre janë të paprekshme, sepse ata vazhdojnë të trajtohen si muslimanë.

Ajeti 11

11. O ju që keni besuar! Nuk është mirë të tallet një popull me një popull tjetër, sepse të tallurit mund të jenë më të mirë nga ata që tallin; as gratë me gratë e tjera, sepse mund të ndodhë që ato të jenë më të mira se ato që tallin. Mos tallni veten tuaj e mos i vini njëri-tjetrit nofka tallëse! Sa e shëmtuar është të vësh nofka tallëse, pasi ke besuar! Ata që nuk pendohen, janë vërtet keqbërës.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Nuk është mirë të tallet një popull me një popull tjetër, sepse të tallurit mund të jenë më të mirë nga ata që tallin; as gratë me gratë e tjera, sepse mund të ndodhë që ato të jenë më të mira se ato që tallin.”** - Edhe ky është një nga detyrimet e ndërsjellta të muslimanëve: ata nuk lejohet të tallen me njëri-tjetrin, qoftë me fjalë apo me vepra e gjeste. Ky është një veprim që Zoti e ka bërë haram. Sjellja e tillë tregon që tallësi ka rënë në vetëkënaqësi. Ndoshta i talluri është më i mirë se tallësi, ashtu siç ndodh në shumicën e rasteve, pasi tallja buron nga zemra që është e mbushur me vese të ulëta. Për këtë, Profeti (a.s.) ka thënë: “I mjafton njeriut si gjynah, përçmimi i vëllait të tij besimtar.”

- **“Mos tallni veten tuaj...”** - Mos tejkalonit caqet, duke përmendur të metat e njëri-tjetrit! Kjo mund të bëhet me fjalë ose me veprime. Që të dyja janë haram, madje për vepruesin e tyre ka kërcënim për ndëshkim në Zjarr, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “Mjerë për atë që tall e përqesh (njerëzinë),” [Humeze 1]. Vëreni me kujdes! Allahu i Madhëruar thotë: “Mos tallni veten tuaj!” Pra, vëllai besimtar duhet trajtuar si vetja. Kështu duhet të jenë

besimtarët: si një trup i vetëm! Gjithashtu, nëse tall të tjerët, edhe ata do të veprojnë njëllë me ty, e në këtë rast, njeriu është vetë shkakhtar për talljen e vetvetes.

- **“...e mos i vini njëri-tjetrit nofka tallëse!”** - Muslimani nuk duhet ta tallë vëllain e tij duke e thirrur me nofka që ai nuk dëshiron ta thërrasin. Ky veprim është haram. Ndërsa nofkat jo fyese, të cilat njeriu i pranon, nuk hyjnë në këtë ndalesë.

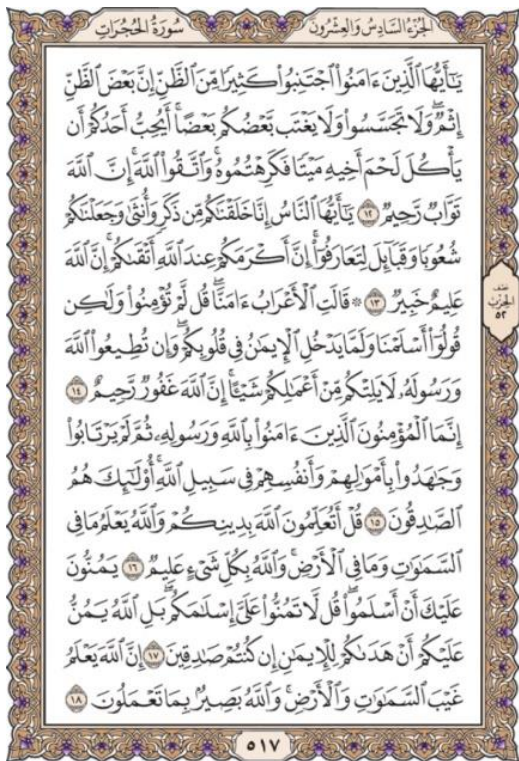
- **“Sa e shëmtuar është të vësh nofka tallëse, pasi ke besuar!”** - Kthimi pas në injorancë, mosbindje dhe gjynahe, pasi ke besuar dhe ke bërë vepra të mira sipas ligjit të Zotit, është diçka shumë e shëmtuar. Kjo do të thotë që përdorimi i nofkave fyese e tallëse për tjetrin është kthim në injorancën paraislame dhe një vepër e shëmtuar.

- **“Ata që nuk pendohen, janë vërtet keqbërës.”** - Ky është detyrim i besimtarit musliman. Ai duhet të pendohet tek Allahu i Lartësuar dhe t'i japë hakun vëllait të tij musliman. Ai duhet t'i kërkojë falje vëllait të tij, dhe duhet t'i kërkojë falje Zotit të tij. Gjithashtu, duhet që, nëse e ka ofenduar, sharë dhe mbajtur nëpër gojë për keq vëllain musliman, tani le ta lëvdojë atë dhe të çojë në vend nderin e tij. Nga ky ajet kuptohet se njerëzit ndahen dy grupe: 1. Të padrejtët ndaj vetes, të cilët nuk pendohen për gjynahet e tyre. 2. Ata që bëjnë gjynahe, por që pendohen për gjynahet e tyre. Këta të fundit përfitojnë mirësinë e shpëtojnë nga çdo e keqe. Nuk ka grup të tretë, veç këtyre.

Ajeti 12

12. O ju që keni besuar! Largohuni nga paragjykimet! Vërtet paragjykimet (e pabaza) janë padrejtësi. Mos rrëmoni për zbulimin e të metave të tjetrit dhe mos përgojoni! Vallë, a ka ndonjë prej jush që dëshiron të hajë mishin e vëllait të vet të vdekur?! Sigurisht, për ju kjo është e neveritshme. Ruhuni nga ndëshkimi i Allahut! Me të vërtetë, Allahu është Pranues i madh i pendimit e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Largohuni nga paragjykimet! Vërtet paragjykimet (e pabaza) janë padrejtësi.”** – Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na ndalon të paragjykojmë e të mendojmë keq për besimtarët, pasi disa paragjykime të tilla janë gjynah. Këtu bëhet fjalë për hamendësimet e pabazuara në fakte, të cilat të shtyjnë më shumë fjalë të këqija e në vepra të padrejta. Nëse në zemër ekzistojnë mendime të këqija, ato nuk mbeten gjatë të tilla, por forcohen dhe e bëjnë bartësin e tyre që të flasë e të veprojë padrejtësisht. Paragjykimet dhe mendimet e këqija për muslimanin janë nxitëse të urrejtjes dhe e përçarjes, ndërkohë që jemi urdhëruar për të kundërtën.

- **“Mos rrëmoni për zbulimin e të metave të tjetrit...”** - Mos hetoni të zbuloni sekretet dhe intimitetin e muslimanit! Lëreni të qetë muslimanin dhe mos u merrni me çështjet delikate të tij, që nuk duhet të përhapen e të zbulohen.

- **“...dhe mos përgojoni!”** - Përgojimi (*gibet*), ashtu sikurse e ka përkufizuar

Profeti (a.s.), është: “Të thuash rreth vëllait tënd besimtar diçka që ai nuk e dëshiron të përmendet, edhe nëse vërtet e ka atë gjë.” Allahu i Madhëruar bën një krahasim të përgojimit, për të treguar se sa vepër e shëmtuar është:

- **“Vallë, a ka ndonjë prej jush që dëshiron të hajë mishin e vëllait të vet të vdekur?! Sigurisht, për ju kjo është e neveritshme.”** - Allahu i Lartësuar e ka krahasuar *gibet*-in me ngrënien e mishit të njeriut të vdekur, që është gjëja më e shëmtuar dhe më e neveritshme nga njeriu. Pra, ashtu sikurse ai e urren që të hajë mishin e njeriut, në mënyrë të veçantë kur është i vdekur, ashtu duhet ta urrejë përgojimin e tij, që, në njëfarë mënyre, është si ta hash mishin e tij për së gjalli!

- **“Ruhuni nga ndëshkimi i Allahut! Me të vërtetë, Allahu është Pranues i madh i pendimit e Mëshirëplotë.”** – Allahu është *El Teuab*, Ai që lejon dhe u jep sukses robve të Tij që të pendohen, dhe pastaj ua pranon pendimin. Ai është, gjithashtu, *El Rahim* - Mëshirëplotë për robtë e Tij. Prej mëshirës së Tij është edhe fakti që Ai i fton e ndihmon ata që të arrijnë më të dobishmen për ta dhe e pranon prej tyre pendimin, kur gabojnë. Ky ajet është një kërcënim i rëndë për ata që merren me përgojim. Ai tregon se përgojimi është gjynah i madh, sepse Allahu e ka krahasuar me ngrënien e mishit të njeriut të vdekur, gjë e cila është e ndaluar dhe prej gjynaheve të mëdha.

Ajeti 13

13. O njerëz! Ne ju krijuam prej një mashkulli dhe një femre dhe ju bëmë popuj e fise, që të njiheni mes jush. Nuk ka dyshim se më i miri tek Allahu është më i devotshmi mes jush. Pa dyshim, Allahu është i Gjithëditur dhe Njohës i çdo gjëje.

Shpjegimi i ajetit

- **“O njerëz! Ne ju krijuam prej një mashkulli dhe një femre dhe ju bëmë popuj e fise, që të njiheni mes jush.”** - Allahu i Madhëruar na tregon se Ai e krijoi njerëzimin prej një origjine të vetme. Gjithë

njerëzimi e ka zanafillën nga Ademi dhe Havaja. Prej atyre të dyve, Allahu i Madhëruar nxori shumë burra e gra. Ai i bëri ata të shpërndahen nëpër tokë, të ndarë në kombe e fise, disa të vegjël e disa të mëdhenj. Ai i bëri në fise e kombe, që ata të njohin njëri-tjetrin. Nëse do t'i bënte që secili njeri të jetonte i vetëm, atëherë nuk do të kishte lidhje mes tyre, nuk do të kishte ndihmë dhe mbështetje për njëri-tjetrin, nuk do të kishte trashëgimi, lidhje gjaku apo plotësim të të drejtave të familjes e të farefisit.

- **“Nuk ka dyshim se më i miri tek Allahu është më i devotshmi mes jush.”** - Kriteri vlerësues për njerëzit është devotshmëria. Më i nderuar tek Allahu është ai që është më i devotshmi, pra, njeriu më i përkushtuar në bindjen ndaj Tij dhe më i ruajturi nga gjynahet. Kjo do të thotë që nuk është më i nderuari ai që ka më shumë njerëz e farefis, apo prejardhje më të ndritur.

- **“Pa dyshim, Allahu është i Gjithëditur dhe Njohës i çdo gjëje.”** - Allahu është i Gjithëditur. Ai e di se cili prej robve është i devotshëm haptazi dhe fshehtazi dhe cili është vetëm haptazi e jo fshehtazi. Allahu do t'i japë secilit atë që meriton. Ky ajat tregon se njohja e gjenealogjisë së familjes është e ligjshme, sepse Allahu i Lartësuar na ndau në fise e kombe që ne të njohim njëri-tjetrin dhe prejardhjen tonë.

Ajetet 14 – 18

14. Beduinët thanë: “Ne kemi besuar.” Thuaju: **“Ju ende nuk keni besuar, prandaj thoni ‘Hymë në Islam’, sepse besimi nuk ka hyrë ende në zemrat tuaja. Nëse i bindeni Allahut dhe të Dërguarit të Tij, Ai nuk ju pakëson asgjë nga veprat tuaja. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë”**.

15. Besimtarë janë vetëm ata që i besojnë Allahut, të Dërguarit e Tij, e pastaj nuk luhaten, por luftojnë me pasurinë dhe me jetën e tyre në Rrugën e Allahut. Këta janë besimtarët e vërtetë.

16. Thuaju: “Vallë, ju do t'i tregoni Allahut për fenë tuaj, ndërkohë që

Allahu di ç'ka në qiej dhe ç'ka në Tokë dhe kur Allahu Di gjithçka?!”

17. Ata të lavdërohen ty që u bënë muslimanë. Thuaju: “Me pranimin tuaj të Islamit, mos m'u lavdëroni mua, sepse Ai që e meriton falënderimin tuaj për udhëzimin në besim, është vetëm Allahu, nëse jeni të sinqertë”.

18. S'ka dyshim se Allahu i di të fshehtat e qiejve e të Tokës. Allahu sheh gjithçka që ju punoni.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Beduinët thanë: “Ne kemi besuar.”** - Allahu i Madhëruar na tregon se çfarë thanë beduinët, të cilët hynë në Islam në kohën e Profetit (a.s.), por pa qenë të qartë dhe pa bërë ato vepra që kërkon imani i vërtetë. Megjithatë, ata përsëri deklarorin se kishin një besim të plotë. Atëherë, Allahu e urdhëroi Profetin e Tij që t'ua hidhte poshtë këtë pretendim të madh, duke u thënë:

- **“Thuaju: “Ju ende nuk keni besuar, prandaj thoni ‘Hymë në Islam’, sepse besimi nuk ka hyrë ende në zemrat tuaja.”** – Kuptimi: Mos pretendoni se keni arritur gradën e imanit të plotë, me të gjithë elementët e tij. Por mund të thoni “Hymë në Islam” dhe mjaftohuni me këtë, sepse besimi ende nuk ka zënë vend në zemrat tuaja. Ju thjesht keni besuar nga frika, nga ndonjë shpresë apo për arsye të tjera si këto. E tillë ishte gjendja e beduinëve, të cilët më pas u pajisën me besim të plotë, madje luftuan në rrugën e Zotit.

- **“Nëse i bindeni Allahut dhe të Dërguarit të Tij, Ai nuk ju pakëson asgjë nga veprat tuaja....”**. - Nëse i bindeni Allahut dhe Profetit të Tij, me kryerjen e veprave të mira dhe largimin nga veprat e këqija, Allahu i Madhëruar nuk ka për t'ju pakësuar veprat tuaja, as sa një thërmijë. Përkundrazi, Ai ka për t'ju dhënë shpërblimin të plotë, të vogla apo të mëdha qofshin veprat tuaja.

- **“...Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Allahu është *Gafurun* – Falës i Madh për ata që pendohen dhe kthehen tek Ai të nënshtuar dhe të bindur.

Ai është, gjithashtu, *Rrahim* - Mëshirëplotë me ta, sepse u jep sukses të pendohen dhe ua pranon pendimin e tyre.

- **“Besimtarë janë vetëm ata që i besojnë Allahut, të Dërguarit e Tij, e pastaj nuk luhaten, por luftojnë me pasurinë dhe me jetën e tyre në Rrugën e Allahut.”** - Besimtarë të vërtetë janë ata që plotësojnë dy kushte:

1. Kanë besimin e plotë dhe të sinqertë tek Allahu, që sjell punë të mira dhe largon nga të këqijat.

2. Luftojnë dhe përpiqen në rrugën e Allahut, pasi çdokush që lufton jobesimtarët dëshmon për iman të plotë, që ka zënë vend në zemrën e tij. Ai që lufton për përhapjen e Islamit dhe fton të tjerët për të zbatuar ligjin e Zotit në jetën e tyre, pa dyshim që, së pari, i ka plotësuar këto kërkesa për veten e vet. Ndërsa ai që nuk ka fuqi të luftojë për përhapjen e fesë së Zotit dëshmon për dobësinë e imanit të tij. Duke treguar një kusht të domosdoshëm për një besim të saktë, Allahu i Madhëruar thotë: ... e mandej nuk luhaten”. Zemrën dhe veprat e robit i rregullon vetëm besimi i sigurt dhe i patundur në çdo gjë që Zoti ka urdhëruar të besohet, pa pasur as më të voglin dyshim.

- **“Këta janë besimtarët e vërtetë.”** - Të vërtetët janë ata të cilët besimin e tyre e pasqyrojnë me vepra të mira, ashtu si e kërkon besimi i pastër dhe i vërtetë. Vërtetësia e besimit është një pretendim shumë serioz. Në fakt, çdokush që ka një pretendim duhet që ta mbrojë atë me fakte, nëse është i vërtetë. Edhe kur bëhet fjalë për besimin, i cili është porta e lumturisë në dynja dhe në ahiret, jo çdokush që e pretendon, e ka arritur vërtetë. Vetëm ai që kryen detyrimet që kërkon besimi, me vepra e fjalë, vetëm ai ka pretendim të pranueshëm ose vetëm ai është besimtar i vërtetë. Nëse dikush nuk i plotëson këto kushte, atëherë pretendimi i tij se ka besim nuk qëndron. Pretendimi i tij nuk ka asnjë vlerë për krijesat, sepse besimin në zemër e vlerëson veçse Allahu i Madhëruar. Në fakt, pretendimi se ke apo jo besim në zemër

është një lloj mungese edukate me Allahun e Lartësuar. A thua se po i mëson Allahut se çfarë ke në zemër! Ky është një mendim i gabuar për Allahun.²⁷ Kështu, i Madhëruari thotë:

- **“Thuaju: “Vallë, ju do t’i tregoni Allahut për fenë tuaj, ndërkohë që Allahu di ç’ka në qiej dhe ç’ka në Tokë dhe kur Allahu Di gjithçka?!”**” - Dija e Allahut ka përfshirë gjithçka, pa përjashtim, mes të cilave edhe ato që fsheh zemra, besim apo mohim qoftë, mirësi apo ligësi. I Lartësuar i di të gjitha ato me imtësi dhe do t’i shpërblejë me drejtësi. Nëse ke punuar mirë, do të fitosh mirësi, e nëse ke punuar keq, do të marrësh atë që meriton.

- **“Ata të lavdërohen ty që u bënë muslimanë. Thuaju: “Me pranimin tuaj të Islamit, mos m’u lavdëroni mua,...”** - Ata që dëshmojnë për veten se kanë iman të plotë, ndërkohë nuk janë të tillë, mund ta bëjnë për disa arsye, një prej të cilave është pandehma se kështu do t’ia bëjnë të njohur besimin e tyre Allahut të Madhëruar, ndërkohë që Allahu është i Gjithëditur për gjithçka, prandaj kjo sjellje e tyre është e ulët dhe e panevojshme. Arsye tjetër është që t’i tregojnë Profetit (a.s.) se kanë besuar jo për të fituar ndonjë gjë për veten e tyre, por për t’i bërë nder Profetit. Me fjalët e tyre, ata sikur po ia kujtonin Profetit nderin që po i bënin duke e besuar dhe u bërë pasues të fesë së tij. Kjo sigurisht që diçka jo e këndshme, që nuk u takonte ta bënin përpara Profetit të Zotit. Në fund të fundit, nëse imani që i vërtetë në zemrat e tyre, kjo ishte bamirësi e Allahut për ta. Ishte vetëm Allahu që ua dhuroi atë mirësi e çdo mirësi tjetër që kishin. Ashtu sikurse është Allahu i vetmi që i krijon, i furnizon dhe u dhuron njerëzve mirësi të dukshme e të padukshme, po ashtu Ai është i vetmi që u dhuron atyre imanin dhe udhëzimin në rrugën e drejtë. Mirësia e Islamit, e të besuarit dhe e udhëzimit në rrugën e drejtë është mirësia më e madhe dhe më e rëndësishme që Ai u

dhuron njerëzve. Prandaj vetëm Atij i duhet shprehur falënderimi dhe mirënjohja e plotë, siç thotë i Madhëruari:

- "...sepse Ai që e meriton falënderimin tuaj për udhëzimin në besim, është vetëm Allahu, nëse jeni të sinqertë". Pastaj i Madhëruari thotë:

- "S'ka dyshim se Allahu i di të fshehtat e qiejve e të Tokës." - Allahu është i Gjithëditur për çështjet e fshehta, që krijesat nuk i dëshmojnë dhe as i dinë. Ai e di çfarë fshihet në thellësitë e errëta të oqeanit, Ai e di çfarë fsheh nata dhe çfarë zbulon dita. Allahu di për çdo pikë shiu, madje edhe ku ajo zbrret. Ai di edhe për çdo thërrmijë rëre. Allahu e di çfarë fshihen në gjokse dhe çdo çështje të fshehtë tjetër, sikurse thotë në një ajet tjetër: "Vetëm tek Ai janë çelësat e fshehtësive dhe ato nuk i di askush tjetër veç Tij. Ai di çfarë ka në tokë dhe në det. As edhe një gjethe nuk bie pa dijeninë e Tij. Nuk ka kokërr në thellësi të Tokës, s'ka të njomë dhe s'ka të thatë, që nuk është në Librin e qartë." [El en'am 59].

- "Allahu sheh gjithçka që ju punoni." - Allahu që ju vështron në çdo gjendje e punë, do t'ju japë shpërblimin për to të plotë, ashtu siç e gjykon Ai, me mëshirën e Tij të gjerë dhe me urtësinë e Tij të madhe. Përfundoi edhe tefsiri i sures Huxhurat, me ndihmën dhe suksesin e dhuruar prej Allahut. Ty, o Allah, dhe vetëm Ty të takon lavdia! Ti je Bujari dhe Bamirësi më i madh e Mëshirëplotë!

Surja 50: Kaf (mekase) 45 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

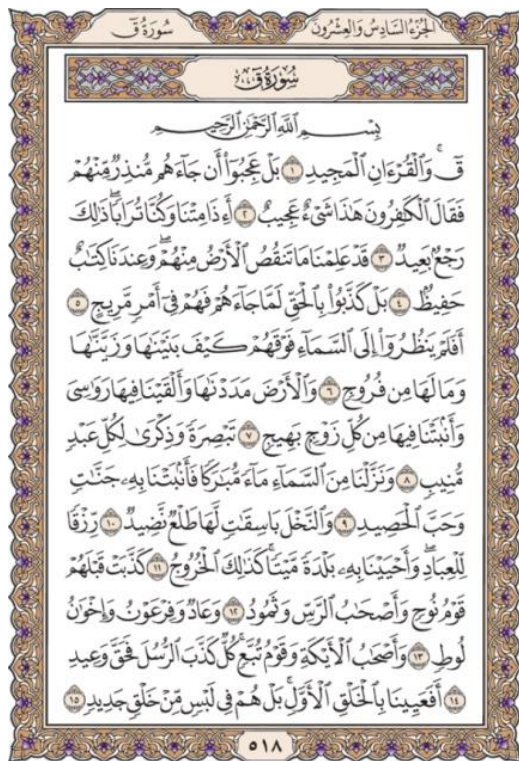
Ajetet 1 - 5

1. Kaf. Betohem në Kur'anin e lavdishëm.

2. Po. Ata u habitën që nga gjiri i tyre u erdhi një profet. Jobsimtarët thonë: "Kjo është, vërtet shumë e habitshme.

3. Vallë, (a do të ringjallemi) pasi të vdesim e të bëhemi dhé?"

4. Ne dimë se ç'ha toka prej tyre. Te Ne është Libri që ruan gjithçka.

5. Ata e mohojnë të Vërtetën, kur ajo u vjen dhe janë vazhdimisht të luhatur.

Shpjegimi i ajeteve

- "Kaf. Betohem në Kur'anin e lavdishëm." - Allahu i Lartësuar betohet në Kur'anin e lavdishëm. Kur'ani është shumë i gjerë dhe madhështor në kuptimet dhe urtësitë që përmban. Cilësimi *el mexhîd* vjen nga fjala *el mexhd*, që do të thotë: me kuptime dhe urtësi madhëshore. Pa dyshim, fjala e Allahut të Urtë dhe të Gjithëditur është më e denja për patur cilësi të tilla. Kur'ani përmban njohuritë, dituritë dhe urtësitë e të parëve dhe të fundit. Stili i tij është më i larti dhe më i mrekullueshmi. Fjalët e tij janë më të plotat dhe më shprehëset. Kuptimet dhe urtësitë e tij janë më të bukurat dhe më gjithëpërfshirëset. Tërë këto cilësi të bëjnë që ta besosh dhe ta pasosh plotësisht dhe pa u vonuar udhëzimin e tij. Ato të bëjnë që të nënshtrohesh, për të zbatuar me përunjësi çdo porosi të tij. Ato, gjithashtu, të nxisin që ta lavdërosh dhe t'i shprehësh mirënjohjen maksimale Atij që i dhuroi,

Allahut të Madhëruar. Megjithatë, shumica e njerëzve nuk i çmojnë dhuratat dhe mirësitë që Zoti u dhuron dhe nuk u kushtojnë vëmendjen e duhur.

- **“Po. Ata u habitën që nga gjiri i tyre u erdhi një profet.”** – Ata u çuditën që u vajti një profet, i cili u tërhiqte vërejtjen për çdo gjë që i dëmtonte dhe i mësonte çdo gjë të mirë, që u sillte dobi dhe lumturi. Zoti e përzgjedhi këtë profet nga gjiri i tyre, në mënyrë që ata ta kishin plotësisht të mundur të njihnin sinqeritetin dhe virtytet e tij të larta e, si rrjedhojë, ta dëgjonin, ta besonin dhe të ndiqnin rrugën e tij. Atëherë, këtu nuk kishte asgjë për t'u habitur. Ajo ishte mëse normale dhe plotësisht në përputhje me urtësinë dhe mëshirën e Allahut të Madhëruar, i Cili ua lehtëson gjithmonë krijesave gjetjen e rrugës së drejtë. Për t'u habitur ishte vetëm arsyetimi i tyre i mbrapshtë. Në fakt, ata nuk vuanin aspak nga të metat mendore, por çudia e tyre për Profetin e Zotit vinte nga prirja e tyre djallëzore për mohimin e të vërtetës. Prandaj i Lartësuar i quan ata *kafirun* - jobesimtarë, kur thotë:

- **“Jobsimtarët thonë: “Kjo është, vërtet shumë e habitshme.”**” – Habia e tyre shpjegohet me dy mënyra:

1. Të ishin të sinqertë në fjalët e tyre, dhe kështu kjo tregonte injorancën e thellë dhe logjikën e mangët të tyre. Në këtë mënyrë, ata i ngjanin atij budallait që çuditet dhe qesh me fjalët e një të mençuri, ose frikacakut që çuditet me trimin zemërluan, që sulet si shigjetë në mes të armikut dhe lufton; ose i ngjanin koprracit, i cili habitet me bujarinë e njerëzve zemërmirë etj. E çfarë dëmi mund t'i sjellë habia e këtyre të mangtëve atij që sheh me dritën e imanit?!

2. Të shfaqnin çudi në formë përçmimi, pasi e dinin shumë mirë se e vërteta ishte ndryshe, dhe kjo konsiderohet si grada më e ulët dhe më e shëmtuar e padrejtësisë. Më poshtë, Allahu i Lartësuar na shtjellon më shumë shkakun e habitës së tyre dhe të mospranimit të Profetit:

- **“Vallë, (a do të ringjallemi) pasi të vdesim e të bëhemi dhé?”** – Ata, me një naivitet të pabesueshëm, krahasuan pushtetin absolut të Krijuesit të gjithësisë nga hiçi, Atij që është i Plotë nga çdo këndvështrim, me pamundësinë dhe fuqinë e kufizuar të njeriut. Nga padituria e thellë, ata gjykuan padrejtësisht rreth Allahut të Gjithëditur për gjithçka që ka krijuar. Por i Madhëruari u kujton atyre një fakt shumë të thjeshtë, që ata të binden sa më parë për fuqinë e Tij absolute për të ringjallur krijesat:

- **“Ne dimë se ç'ha toka prej tyre.”** - Allahu i Lartësuar i di në imtësi edhe se çfarë ha toka prej trupave të njerëzve, gjatë qëndrimit të tyre në varre. Çdo gjë është shkruar me përpikmëri në *Leuhi Mahfudh*, në librin e Tij të ruajtur nga ndryshimet apo nga mangësitë.

- **“Te Ne është Libri që ruan gjithçka.”** - Atje është shkruar gjithçka që do të ndodhë me njerëzit, gjatë jetës dhe pas vdekjes. Kështu, Allahu i Lartësuar argumenton për vërtetësinë e ringjalljes, duke na kujtuar dijen e Tij absolute mbi gjithçka.

- **“Ata e mohojnë të Vërtetën, kur ajo u vjen...”** - Shkaku i habitës së tyre ishte mohimi dhe armiqësia ndaj të vërtetës. Ata thjesht nuk donin ta pranonin të vërtetën e sjellë nga Profeti besnik i Zotit të gjithësisë. Duke qenë se nuk kishin asnjë arsye dhe argumentim për të refuzuar të vërtetën, ata ishin gjithmonë të çoroditur dhe të paqëndrueshëm në fjalët dhe pretendimet e tyre, siç thotë i Gjithëdituri:

- **“...dhe janë vazhdimisht të luhatur.”** - Ata i karakterizonte një pasiguri e thellë, në çdo arsyetim që paraqisnin. Asnjëherë nuk i qëndronin një fjale. Herë thoshin se ai Muhamedi (a.s.) ishte magjisttar, herë i çmendur, herë poet dhe herë orator. Pastaj hidheshin te Kur'ani dhe i bënë gjithfarëlloj cilësimesh, si: poezi, magji, përrallë nga e kaluara etj. Secili ia këpuste fjalëve sipas qejfit të vet. Njerëzit që mohojnë të vërtetën janë të çoroditur dhe pa një qëndrim të qartë. Ata janë gjithmonë kontradiktorë në

fjalë dhe arsyetim. Ndërsa ata që e besojnë të vërtetën me bindje dhe siguri të plotë, ata janë të qëndrueshëm, të qartë dhe të paluhatshëm nga rruga e tyre. Veprat e tyre janë në përputhje me besimin dhe fjalët që thonë.

Ajetet 6 – 11

6. A nuk e vështrojnë qiellin sipër tyre, se si e kemi ndërtuar dhe zbukuruar, pa lejuar në të asnjë të çarë?!

7. Edhe Tokën e kemi shtrirë dhe kemi vendosur në të male përforcuese. Ne kemi bërë që në të të mbijnë larmi bimësh të bukura.

8. Këto janë dëshmi të dukshme dhe këshillë për çdo adhurues që kthehet i penduar e i bindur.

9. Ne e lëshojmë nga qielli shiun e bekuar dhe me të bëjmë të mundur që të mbijnë e të lulëzojnë kopshte e të korra,

10. Edhe palma të larta hurmash, me vile frutash të vendosura njëra mbi tjetrën,

11. Si furnizim për njerëzit. Ne e ngjallim me të (ujin) tokën e vdekur. Kështu do të jetë edhe ringjallja juaj.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi foli për gjendjen e jobesimtarëve që mohuan profetët, Allahu i Lartësuar i fton ata që të vështrojnë shenjat e Tij në natyrë, për të mësuar mbi pushtetin absolut të Tij. Kështu, i Madhëruari thotë:

- **“A nuk e vështrojnë qiellin sipër tyre,...”** - Nuk është e nevojshme që të lodhesh shumë për të konstatuar madhështinë e Allahut dhe të krijimit të Tij të mrekullueshëm. Mjafton të hedhësh vështrimin lart në qiell, për të parë rregullsinë dhe bukurinë e krijimit të Zotit të gjithësisë.

- **“...se si e kemi ndërtuar dhe zbukuruar, pa lejuar në të asnjë të çarë?!”** - Vëreni se si e kemi ndërtuar qiellin, me rregullsinë dhe qëndrueshmërinë e tij të pabesueshme. Pastaj shihni yjet, që e zbukurojnë atë për çdo sy që sheh. Në këtë madhështi nuk mund të vëresh asnjë të çarë, asnjë defekt apo çrregullim. Allahu i Lartësuar e ka bërë qiellin si çati mbrojtëse për krijesat e tokës

dhe ka vendosur në të gjëra që konsiderohen si domosdoshmëri për jetën në tokë.

- **“Edhe Tokën e kemi shtrirë dhe kemi vendosur në të male përforcuese.”** - Vështroni Tokën, se si Allahu i Lartësuar e shtriu dhe e bëri të qëndrueshme për banorët e saj. Ai e rregulloi atë, në mënyrë që çdo krijesë të mund të jetojë dhe t'i plotësojë nevojat e veta në të. Allahu i Lartësuar vendosi në Tokë malet, që shërbejnë si përforcuese të saj, që ajo të mos ishte e lëkundshme dhe e pabanueshme.

- **“Ne kemi bërë që në të të mbijnë larmi bimësh të bukura.”** - Përveç qëndrueshmërisë, Allahu i Lartësuar e pajisi Tokën me gjithçka të nevojshme për zhvillimin e bimësisë, me të gjithë larmishmërinë dhe hijeshinë e saj. Kush vështron këtë bimësi, gjen kënaqësi dhe çlodhje, ai që mediton rreth tyre, habitet dhe mrekullohet, ai që pret prodhimin e tyre, qetësohet dhe gëzohet. Allahu i Lartësuar e solli këtë mirësi si ushqim për bijtë e Ademit dhe për kafshët e tyre.

- **“Këto janë dëshmi të dukshme dhe këshillë për çdo adhurues që kthehet i penduar e i bindur.”** - Kush vështron dhe mediton në këto mirësi të dhuruara nga i Gjithëmëshirshmi, shërohet nga verbëria që sjell padituria dhe mohimi. Këto janë argumente shumë të qarta, që ushqejnë besimin. Ato janë edhe një këshillë e kujtim për zemrat e pavëmendshme, që të kujdesen për të arritur të mirat të kësaj dynjaje dhe të ahiretit, duke përkujtuar dhe zbatuar porositë e Zotit dhe të profetëve të Tij. Ato nuk janë dritë dhe kujtim për çdo lloj njeriu. Prej tyre nxjerrin mësim vetëm ata që Zoti i ka përshkruar si ‘të kthyer tek Ai me pendim të sigurtë, me drojë, me shpresë dhe dashuri për Të, si edhe të bindur dhe pasues të Profetit të Tij’. Ndërsa për ata që i kthejnë shpinën Profetit dhe Librit të Zotit nuk vlejnë këto shenja dhe argumente. Vërejtjet dhe shenjat nuk i bëjnë dobi një njeriu që nuk beson.

- **“Ne e lëshojmë nga qielli shiun e bekuar dhe me të bëjmë të mundur që të mbijnë e të lulëzojnë kopshte e të korra,...”** - Pa ujin e begatshëm që Zoti e zbrat nga qielli, nuk ka mundësi të jetojë asnjë gjallesë në tokë. Nëpërmjet tij, i Mëshirshmi i jep jetë gjithçkaje. Kështu lulëzojnë kopshtet, vreshtat, agrumet plot hijeshi dhe aromë, shegët, mollët e çdo frut i shijshëm dhe i këndshëm. Me të rriten edhe të lashtat, si gruri, elbi, orizi etj.

- **“...Edhe palma të larta hurmash, me vile frutash të vendosura njëra mbi tjetrën, si furnizim për njerëzit.”** - Shikoni hurmat e larta, me degët e rënduara nga frutat palë-palë, aq të dobishme për njerëzit dhe kafshët. Njerëzit ushqehen me to që në çastin që i vjelin të freskëta por dhe mundet t'i magazinonjë për më vonë. Me to ushqejnë edhe kafshët e tyre shtëpiake. Nëpërmjet ujit që zbrat nga qielli dhe atij që buron nga toka, Allahu krijon lumenjtë, aq të nevojshëm për jetën në tokë. Uji është vërtet jetë, siç thotë i Lartësuar i më pas:

- **“Ne e ngjallim me të (ujin) tokën e vdekur. Kështu do të jetë edhe ringjallja juaj.”** - Të gjitha këto krijesa të mrekullueshme, të mëdha dhe të forta, janë një dëshmi e pamohueshme për pushtetin dhe fuqinë absolute të Allahut të Lartësuar. Bukuria dhe rregullsia, përpikmëria dhe hijeshia e tyre tregojnë qartë se Allahu i Lartësuar është më i Urti dhe i Gjithëdituri, për gjithçka dhe në hollësi. Nevoja e madhe që njeriu ka për këto krijesa dëshmon për mëshirën e madhe të Allahut, e cila ka përfshirë gjithçka, dhe për bamirësitë e Tij, që prek çdo gjallesë. Kjo gjithësi e rregullt dhe madhështore tregon qartë se Allahu i Lartësuar është i Vetëm dhe i Pashoq në pushtetin dhe mbretërimin e Tij. Ai është *Es-Samedu* - Zotëruesi, Mbretëruesi dhe Ai të Cilit çdo krijesë i drejtohet për nevojat e saj. Është Allahu që nuk ka nevojë të ketë grua dhe fëmijë. Me Allahun nuk barazohet apo përngjason askush. Allahu është i vetmi që meriton adhurimin, me përunjësi, madhërim dhe dashuri. Ringjallja e tokës

pas vdekjes së saj është provë që Allahu i Lartësuar ka për t'i ringjallur krijesat pas vdekjes së tyre, për t'i shpërblyer me drejtësi, sipas punëve të tyre.

Ajetet 12 – 15

12. Para tyre mohuan populli i Nuhut, banorët e Ressit, populli i Themudit,

13. Adi, Faraoni, vëllezërit e Lutit,

14. Banorët e Ejkes dhe populli i Tubbeit. Të gjithë mohuan profetët, prandaj merituan ndëshkimin Tim.

15. Vallë, a mos u lodhëm Ne me krijimin e parë?! Jo, por ata kanë dyshim për krijimin e ri.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Para tyre mohuan populli i Nuhut, banorët e Ressit, populli i Themudit, Adi, Faraoni, vëllezërit e Lutit, banorët e Ejkes dhe populli i Tubbeit.”** - Pas përmendjes së disa shenjave të mëdha, Allahu i Lartësuar u tërheq vërejtjen njerëzve, duke u kujtuar ndëshkimet që goditën mbi popujt e mëparshëm, të cilët shpërfillën shenjat dhe porositë e Tij. Ai i këshillon ata që të mos vazhdojnë me mohimin dhe shpërfilljen e Librit dhe Profetit të Tij, që të mos ndëshkohen si popujt e hershëm. Allahu i Lartësuar përmend disa nga këta popuj dhe profetët e tyre. Kështu, Profeti Nuh (a.s.) u refuzua nga populli i tij. Populli i Themudit refuzoi profetin Salih, populli i Adit mohoi profetin Hud, vëllezërit e Lutit refuzuan profetin Lut, banorët e Ejkes refuzuan profetin Shuajb. Edhe banorët e Tubbeit refuzuan profetët e tyre. Tubbei quhej çdo mbret që sundonte në Jemen në kohët e shkuara, para Islamit. Allahu i Lartësuar nuk na tregon për emrin e profetit që u dërgua në popullin e Tubbeit, por na tregon që ata e mohuan atë.

- **“Të gjithë mohuan profetët, prandaj merituan ndëshkimin Tim.”** - Të gjithë këta popuj i refuzuan profetët që Zoti dërgoi ndër ta, prandaj merituan ndëshkimin e paralajmëruar të Tij. Për këtë arsye, edhe ata që mohonin udhëzimin e profetit Muhamed nuk ishin më të mirë se popujt e

ndëshkuar më herët, ashtu si edhe profeti Muhamed nuk ishte më pak i vlefshëm se profetët e dërguar para tij. Prandaj edhe ata i priste i njëjti ndëshkim, nëse vazhdonin të bënin të njëjtin krim! Pastaj Allahu i Madhëruar u sjell një provë tjetër, që të binden plotësisht për fuqinë e Tij të plotë për të ringjallur krijesat:

- **“Vallë, a mos u lodhëm Ne me krijimin e parë?!”** – Kuptimi: Vallë, a mos e patëm të vështirë krijimin për herë të parë, që të mendoni se rikrijimi është i pamundur?! Jo, sigurisht që nuk është kështu. Asgjë nuk është e pamundur për pushtetin absolut të Sunduesit të gjithësisë. Ai që i krijoi ata për herë të parë nga hiçi, është i Plotfuqishëm për t'i rikthyer në jetë, edhe pse do të jenë bërë dhë.

- **“Jo, por ata kanë dyshim për krijimin e ri.”** - Jobsimtarët vazhdojnë të kenë pasiguri, megjithëse ajo është e pakuptimtë, sepse Ai që krijoi gjithçka nga hiçi, është i Plotfuqishëm dhe i Gjithëditur që t'i rikrijojë ata nga mbetjet e tyre në tokë. Edhe logjikisht, rikthimi i tyre në jetë është më i thjeshtë për t'u arritur, sikurse thotë i Lavdëruari në një ajet tjetër: “Dhe është Ai që e fillon krijimin dhe pastaj e përsërit atë, dhe ajo (përsëritja) është edhe më e lehtë për Të. Atij i takon përshkrimi më i lartë në qiej e në Tokë dhe Ai është Ngadhënjimtari, i Urti.”. [Rum 27].

Ajetet 16 - 18

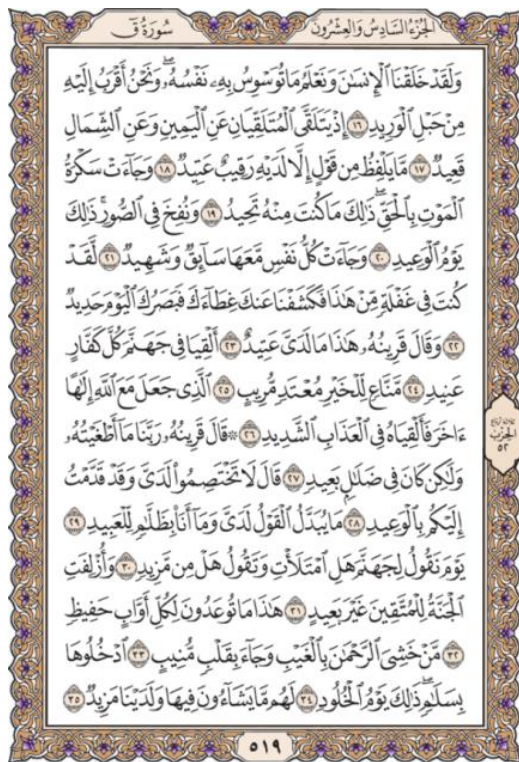
16. Ne e kemi krijuar njeriun dhe Ne dimë se ç'pëshpërit ai në vetvete. Ne jemi më afër tij se damari i qafës së vet.

17. Dy melekë qëndrojnë pranë tij, në të djathtë dhe në të majtë.

18. Njeriu nuk thotë ndonjë fjalë pa pasur pranë një regjistruer të gatshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne e kemi krijuar njeriun dhe Ne dimë se ç'pëshpërit ai në vetvete. Ne jemi më afër tij se damari i qafës së vet.”** - Allahu i Madhëruar na tregon se Ai është i vetmi që Krijues dhe është Ai që e krijoi njeriun. Ai është i Gjithëditur për atë që ka krijuar. Madje, Allahu di në hollësi edhe atë që

njeriu pëshpërit në veten e vet. Ai di atë që e shfaqim dhe atë që e mbajmë fshehur. Allahut nuk i fshihet asgjë në qiell dhe në Tokë, sado e vogël të jetë ajo. Ai është Mbikëqyrësi, Gjithëshikuesi, Dëshmuesi i gjithçkaje që ndodh në gjithësinë, që vetë e krijoi. Askush nuk mund të jetë më i ditur për krijesat sesa Allahu, që i krijoi ato. Allahu është pranë njerëzve, madje më pranë sesa damari i qafës së tyre. Kjo duhet të forcojë tek ne ndjenjën e drojës dhe edukatën me Krijuesin tonë. E si mund të ndihesh ndryshe, kur ndien kaq pranë shikimin e Atij që di të shfaqurën dhe të fshehurën, që di dhe sheh çdo mendim që vërtitet në shpirtin e njeriut?! Ai të sheh në çdo gjendje, në çdo kohë dhe kudo që të jesh. Kjo duhet ta na bëjë të kemi turp dhe të mos lejojmë që Allahu i Lartësuar të na gjejë duke vepruar, folur apo menduar keq, në kundërshtim me urdhëresat e Tij.

- **“Dy melekë qëndrojnë pranë tij, në të djathtë dhe në të majtë.”** - Njeriu duhet të kujtojë vazhdimisht edhe praninë e dy melekëve të nderuar, që i qëndrojnë njëri në

të majtë dhe tjetri në të djathtë, për të shkruar çdo fjalë e vepër të tij. Ai duhet ta respektojë praninë e tyre, duke mos e lejuar veten në fjalë dhe vepra jo të denja për besimtarin dhe që nuk e kënaqin Zotin e botëve. Asnjë fjalë dhe vepër nuk u shpëton këtyre shkruarve besnikë të Zotit të botëve.

- **“Njeriu nuk thotë ndonjë fjalë pa pasur pranë një regjistruar të gatshëm.”** - Çdo fjalë a vepër, e mirë apo e keqe, shënohet nga melekët. Meleku në të djathtë shënon fjalët dhe veprat e mira, ndërsa meleku në të majtë shënon fjalët dhe veprat e këqija. Këta të dy janë gjithmonë dhe kudo të pranishëm me njeriun, në çdo gjendje të tij. Në një ajet tjetër, i Lartësuarit thotë: “Pa dyshim, mbi ju qëndrojnë rojet. Ata janë shkruar të ndershëm. Ata dinë gjithçka që bëni ju.” [Infitar 10-12].

Ajetet 19 – 22

19. Kur të vijë agonia e vdekjes me të vërtetën (robti do t'i thuhet): Kjo është ajo së cilës i largoheshë!

20. Ditën kur t'i fryhet Surit, ajo do të jetë Dita e Dënimit!

21. Çdo njeri do të vijë bashkë me shoqëruesin dhe dëshmitarin vet.

22. Ti (do t'i thuhet njeriut) ke qenë i papërgatitur për këtë Ditë. Ne tani po ta heqim perden dhe shikimi yt sot është shumë i qartë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kur të vijë agonia e vdekjes me të vërtetën (robti do t'i thuhet): Kjo është ajo së cilës i largoheshë.”** - Ky është një kërcënim për çdo mohues apo neglizhent ndaj të vërtetës. Allahu i Lartësuar na kujton momentin kur agonia e vdekjes afrohet, për ta përjetuar me të gjithë dimensionin e saj. Në ato çaste, çdokujt do t'i shfaqet realiteti i pamohueshëm i ahiretit. Askush që përjeton ato çaste nuk mund ta mohojë më dhe as të shpëtojë prej saj. Gjatë jetës së dynjasë, çdokush i frikësohet këtij momenti, por përpara vjen një ditë më e vështirë, dita kur i fryhet Surit.

- **“Ditën kur t'i fryhet Surit, ajo do të jetë Dita e Dënimit!”** - Ajo është dita kur

kriminelët jobesimtarë do të ballafaqohen me atë që u kërcënohej, ndërsa besimtarët do të shohin shpërblimin që u është premtuar.

- **“Çdo njeri do të vijë bashkë me shoqëruesin dhe dëshmitarin vet.”** – Çdo njeri, atë ditë, do të shoqërohet nga dy melekë. Njeri është meleku që e përcjell drejt vendqëndrimit të Ditës së Kijametit, prandaj askush nuk mund të shmanget e të mos shkojë në këtë vendqëndrim të frikshëm. Meleku tjetër është dëshmitari, i cili i ka ruajtur me besnikëri të gjitha veprat e robit dhe do të dëshmojë me vërtetësi. Atë ditë dalin në pah veprat e mira dhe të këqija, që tregojnë drejtësinë dhe përkujdesjen e madhe të Allahut të Lartësuar për krijesat. Ai ua ruan të gjitha veprat e tyre dhe do t'i shpërblejë me drejtësi dhe bamirësi për to. Ky është një fakt që njerëzit duhet ta kujtojnë vazhdimisht, por shumica e tyre rrinë neglizhentë dhe të papërgatitur, siç thotë i Lartësuarit më pas:

- **“Ti (do t'i thuhet njeriut) ke qenë i papërgatitur për këtë Ditë....”** - Kështu i thuhet Ditën e Kijametit çdo mohuesi që i kthen shpinën udhëzimit të Zotit. Këto janë fjalë të ashpra dhe poshtëruese. Pra: “Ti ishe ai që mohove këtë të vërtetë dhe nuk u përgatite për të.”

- **“...Ne tani po ta heqim perden...”** - Tani po ta heqim perden e zemrës dhe të syve, që ta shohësh dhe ta vuash atë që e ke mohuar dhe shpërfillur. Për shkak të perdes së mohimit, që të mbuloi zemrën, gjumi yt që i thellë dhe shpërfillja e së vërtetës u bë e vazhdueshme. Kështu që, erdhi koha që tani ta përjetosh gjithçka realisht.

- **“...dhe shikimi yt sot është shumë i qartë.”** – Kuptimi: Sot do të shohësh tmerrin dhe ndëshkimin që të pret. Ky ajet mund të merret edhe si këshillë, që Allahu i Lartësuar i drejton robti në këtë dynja, që ai të udhëzohet. Robi në dynja është shpërfillës i kësaj të vërtete dhe do të përmendet vetëm kur të vijë Dita e Premtuar. Por ajo ditë është koha kur asgjë nuk të bën më dobi dhe kur nuk mund të

arrish më gjërat që i ke lënë të ikin. Për këtë arsye, le të nxitojnë të mençurit për të bërë punë të mira, duke zbatuar udhëzimet e Zotit të tyre të dashur dhe të mëshirshëm, para se të vijë dita kur nuk bën më dobi asgjë. Ky është një paralajmërim i hapur, që njeriu të marrë masat për t'i shpëtuar ndëshkimit të përgatitur për jobesimtarët dhe shpërfillësit e udhëzimeve të Zotit.

Ajetet 23 – 29

23. Shoqëruesi i tij (prej melekëve) do të thotë: “Ky (libri i punëve të robit) në dorën time është gati!”

24. (Atëherë do të thuhet:) “**Hidheni në Xhehenem çdo mohues kryeneç,**

25. Që ka qenë pengues i mirësisë, i padrejtë e dyshues!

26. Atë që, krahas Allahut, adhuronte zota të tjerë, hidheni në ndëshkimin më të rëndë!”.

27. Ndërsa shoqëruesi i tij (prej shejtanëve) do të thotë: “Zoti ynë, atë nuk e largova unë prej rrugës së drejtë, por ai ishte vetë në humbje të largët”.

28. Ai (Allahu) do thotë: “Mos u grindni para Meje, se Unë ju kam paralajmëruar me kohë.

29. Vendimi Im nuk ndryshon tashmë. Unë nuk jam i padrejtë me robtë.”

Shpjegimi i ajeteve

- “**Shoqëruesi i tij (prej melekëve) do të thotë: “Ky (libri i punëve të robit) në dorën time është gati!”**” - Meleku shoqërues i këtij mohuesi, të cilin Allahu i Lartësuar e ka ngarkuar me detyrën e ruajtjes së robit dhe të veprave të tij, do ta sjellë robin në sheshin e gjykimit dhe do të tregojë regjistrin e veprave të tij, me qëllim që gjykimi të jetë i drejtë. Për ata që meritojnë Zjarrin, thuhet:

- “**Hidheni në Xhehenem çdo mohues kryeneç...**” - Allahu i Lartësuar dhe i Drejtë i ka përshtuar këta njerëz me disa cilësi. Së pari, ata janë mohues të betuar të së vërtetës. Por ata janë edhe arrogantë e kryeneçë ndaj argumenteve të Allahut dhe atyre që e përhapin atë, duke bërë vazhdimisht gjynahe e padrejtësi.

- “**...që ka qenë pengues i mirësisë, i padrejtë e dyshues!**” - Ata janë pengues të mirësive. Mirësia më e madhe që ata ia ndalojnë vetes dhe të tjerëve është besimi tek Allahu, melekët, librat dhe profetët e Tij. Ata janë pengues të të mirave që mund t'i kryejnë me trupin dhe me pasurinë e tyre. Përveç kësaj, ata janë shumë agresivë dhe të padrejtë ndaj robve të Allahut. Ata janë, gjithashtu, dyshues dhe mosbesues ndaj premtimeve të Allahut të Lartësuar. Siç kuptohet, këta lloj njerëzish nuk kanë as *iman*, as *ihsan*. Ata i ka pushtuar kufri dhe urrejtja për të vërtetën dhe pasuesit e saj. Ata kanë dyshime të shumta rreth të vërtetës që iu paraqitet dhe janë koprracë. Ç’është më e keqja, ata adhurojnë idhuj, krahas Allahut të Lartësuar.

- “**Atë që, krahas Allahut, adhuronte zota të tjerë, hidheni në ndëshkimin më të rëndë!**” - Dy melekëve shoqërues u jepet urdhri: Hidheni të përbuzur në ndëshkimin më të madh, më të shëmtuar dhe më të frikshëm atë person që, krahas Allahut të Vetëm dhe të Lartësuar, adhuronte idhuj, të cilët nuk ishin të aftë të bënin keq apo mirë, as për veten e tyre e as për të tjerët, idhuj që nuk mund të merrnin dhe as të jepnin jetë!

- **Ndërsa shoqëruesi i tij (prej shejtanëve) do të thotë: “Zoti ynë, atë nuk e largova unë prej rrugës së drejtë, por ai ishte vetë në humbje të largët”.** - Kur afrohet ndëshkimi, Shejtani që e ka shoqëruar në dynja, duke dashur të distancohet dhe të shfajësohet, thotë: “Zoti ynë, atë nuk e devijova unë nga rruga e drejtë, sepse unë nuk kisha pushtet mbi të, ashtu si nuk kisha fakte dhe argumente. Ai e përqafoi vetë rrugën e humbjes dhe gjeti prehje në të. Ai u largua nga e vërteta me zgjedhjen e tij të lirë.” Në një ajet tjetër të Kur'anit, fjalimi i të Mallkuarit në Xhehenem përmendet më i plotë: “Kur gjithçka të jetë vendosur, Shejtani do të thotë: “Qe Allahu që ju kishte bërë premtimin e vërtetë. Edhe unë ju premtova, por unë nuk e mbajta premtimin. Unë nuk pata fuqi imponuese ndaj jush, përveçse t'ju bëja thirrje, por ju më dëgjoni.”

Për këtë arsye, mos më qortoni mua, por qortoni veten! Unë nuk mund të jem shpëtimtari juaj e as ju nuk mund të jeni shpëtimtarët e mi. Unë distancohem nga shirku juaj në të shkuarën.” Nuk ka dyshim, jobesimtarët kanë një dënim të dhembshëm.” [Ibrahim 22]. Ndërsa besimtarët vepërmirë, që jetuan dhe punuan sipas besimit të tyre, janë larg këtij fjalimi të shëmtuar dhe dëshpërues. I Lartësuar thotë: “Ndërsa ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira vendosen në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë, me lejen e Zotit të tyre. Përshëndetja e tyre atje është “Selam!”” [Ibrahim 23]. Por polemikës së dëshpëruar mes banorëve të Xhehenemit, Allahu i Lartësuar i përgjigjet:

- **“Mos u grindni para Meje, se Unë ju kam paralajmëruar me kohë.”** – Kuptimi: Nuk ka asnjë dobi nga kjo polemikë e dëshpëruar para Meje, sepse ju jeni paralajmëruar me kohë, para se të meritoni këtë dënim. Profetët e Mi erdhën tek ju me shenja e mrekulli të qarta, me arsyetime dhe argumentime bindëse e të pakundërshtueshme. Askush nuk mund të justifikohet tani para Meje, sepse çdo gjë e tillë tani është e pavlefshme. Tashmë për ju flasin vetëm veprat tuaja, për të cilat duhet të jepet shpërblimi i merituar.

- **“Vendimi Im nuk ndryshon tashmë! Unë nuk jam i padrejtë me robtë.”** - Gjykimi i Zotit të gjithësisë nuk mund të kthehet pas apo të kundërshtohet, sepse gjykimi i Tij është i vetmi gjykim i drejtë. Kujdes! Edhe ky lajm i madh nuk mund të mohohet, sepse askush nuk jep lajm më të vërtetë se Allahu i Lavdëruar. Llogaria e të Lartësuarit është me drejtësi. Ju do të shpërbleheni për atë që keni bërë vetë, mirë apo keq qoftë. Nëse keni punuar mirë, Ai jua shton të mirat nga bujaria e Tij. Nëse keni punuar keq, do të merrni me drejtësi të plotë atë që meritoni. Të mirat nuk do t’ju lihen pa u shpërblyer, ndërsa të këqijat nuk do t’ju shtohen.

Ajetet 30 – 35

30. Atë ditë, Ne do t’i themi Xhehenemit: “A u mbushe?” Ndërsa ai do të thotë: **“A ka edhe më?”**

31. Besimtarëve të devotshëm do t’u afrohet Xheneti pranë.

32. (Atyre do t’u thuhet) Ky është premtimi për çdo të penduar (nga gjynahet) që ka pëmbushur (besnikërisht) detyrimet,

33. Që i është druajtur të Gjithëmëshirshmit edhe fshehtazi, dhe që është kthyer tek Allahu me zemër të penduar.

34. Hyni (në Xhenet) në paqe dhe të sigurt! Kjo është dita e përjetësisë.

35. Atje kanë çfarë të dëshirojnë, por prej Nesh ka edhe më shumë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i frikëson robtë e Tij, duke thënë:

- **“Atë ditë, Ne do t’i themi Xhehenemit: “A u mbushe?”**” - Aq të shumtë do të jenë ata që do të tërhiqen zvarrë deri në Xhehenem, saqë Xhehenemit do t’i thuhet: “A u mbushe?” E si përgjigjet Xhehenemi?

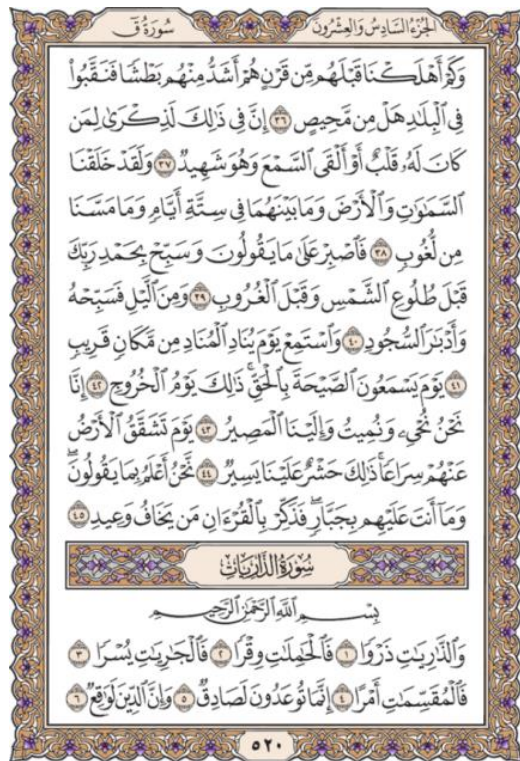
- **“Ndërsa ai do të thotë: “A ka edhe më?”**” - Xhehenemi do të kërkojë shtesë, që të përpijë me zemëratë sa më shumë jobesimtarë dhe të pabindur ndaj Zotit. Ai vlon nga urrejtja për ata që meritojnë dënimin e të Drejtit dhe të Madhëruarit. Allahu i Madhëruar ka paralajmëruar se do ta mbushë Xhehenemin plot, siç thotë në një ajet tjetër: “Sikur të kishim dashur, çdokujt do t’i kishim dhënë udhëzimin (*e plotë*), por fjala ime do të vërtetohet: “Do ta mbush Xhehenemin me xhinde e njerëz së bashku.” [Sexhde 13]. Xhehenemi do të vazhdojë të kërkojë shtesë, derisa Zoti i krenarisë dhe madhësisë të vendosë mbi të këmbën e Tij, e cila nuk i përngjan asgjëje dhe asgjë nuk i përngjan asaj. Atëherë, Xhehenemi do të digjet brenda për brenda vetes dhe do të thotë: “Mjaf! Mjaf! U mbusha! U plotësova!”

- **“Besimtarëve të devotshëm do t’u afrohet Xheneti pranë.”** – Xheneti do t’u afrohet aq pranë, saqë besimtarët do mund

të shohin lehtësisht mirësitë që ndodhen në të. Ai afrohet për hir të devotshmërisë së tyre ndaj Zotit, duke iu larguar *shirk*-ut të madh dhe të vogël, duke zbatuar urdhrat dhe duke iu larguar ndalesave të Zotit. Duke iu uruar mirëseardhjen, atyre u thuhet:

- **Ky është premtimi për çdo të penduar (nga gjynahet) që ka pëmbushur (besnikërisht) detyrimet...** – Kuptimi: Xheneti, që po e shihni tashmë kaq pranë, me bukuritë që i pëlqen shpirti e syri, është ai që Zoti premtoi për besimtarët që kanë patur disa cilësi. Së pari, ata janë penduar te Zoti i tyre në të gjitha kohët dhe gjendjet, duke i shprehur Atij dashurinë e madhe për Të, që kalon çdo lloj dashurie. Ata e kanë shprehur pendimin e tyre duke e kujtuar Allahun me adhurime që e kënaqin Atë, duke iu lutur Atij, të mbushur me drojë e madhërim për Ngadhënjimtarin e Plotfuqishëm dhe me shpresë të madhe për faljen dhe shpërblimin e Bujarit të Gjithëmëshirshëm. Ata kanë qenë gjithmonë të kujdesshëm në ruajtjen e kufijve të Zotit. Ata i kanë plotësuar porositë e Tij me sinqeritet dhe në formën më të plotë të mundshme. Këta besimtarë kanë patur edhe *el hashjetu* ose drojë, siç thotë i Lartësuar:

- **“...që i është druajtur të Gjithëmëshirshmit edhe atëherë kur nuk e shihte kush...”** - *El hashjetu* është droja e bazuar në dijen e plotë rreth Allahut, e cila është e shoqëruar me shpresën për mëshirën e Tij. Pra, ata e kanë patur frikë Zotin e tyre, sepse e njihnin Atë saktësisht, përmes burimeve të sakta të diturisë rreth Tij, por frika e tyre ishte e përzier me një shpresë të madhe për mëshirën, faljen dhe shpërblimin e të Gjithëmëshirshmit. Por këtu duhet theksuar një tipar shumë i rëndësishëm: ata kanë patur frikë Allahun jo vetëm haptazi, por edhe kur njerëzit e tjerë nuk i shihnin. Kjo është *el hashjetu* e vërtetë, sepse ai që tregohet se e ka frikë Zotin vetëm në prani të njerëzve, ai nuk është i sinqertë, dhe këtë mund ta bëjë për famë dhe dukje. Ky ishte njëri nga kuptimet e ajetit. Ndërsa kuptimi

tjetër është: “...ai që i është druajtur të Gjithëmëshirshmit fshehtazi”, pra, që e besoi dhe e pati frikë Zotin, edhe pse nuk e pa Atë haptazi në dynja. Ai e besoi Allahun sikurse besoi në çdo gjë të fshehtë, që nuk e sheh haptazi.

- “...dhe që është kthyer tek Allahu me zemër të penduar.” – Cilësi tjetër e tyre është që kthehen gjithmonë me pendesë, bindje dhe përunjësi tek Allahu i Madhëruar. Ata i shpenzojnë të gjitha energjitë e tyre për të kënaqur Zotin. Këtyre robve të devotshëm dhe vepërmirë u thuhet:

- **“Hyni (në Xhenet) në paqe dhe të sigurt!...”** - Hyni të shoqëruar me paqe dhe të ruajtur nga çdo gjë e keqe. Atje do të jeni të sigurt nga çdo gjë që i frikësoheni. Atje nuk do të kenë fund mirësitë dhe lumturia juaj, nuk do të ketë lodhje, trishtim dhe asnjë lloj shqetësimi për ju.

- **“Kjo është dita e përjetësisë.”** – Kjo është dita pas së cilës nuk ka vdekje, nuk ka fund dhe as mundime dhe trishtime për të devotshmit.

- **“Atje kanë çfarë të dëshirojnë, por prej Nesh ka edhe më shumë.”** - Të devotshmit do të kenë atje çfarë të dëshirojnë, madje edhe më shumë se kaq. Ata do të kënaqen me mirësitë që Mëshiruesi u ka premtuar, mirësi që as syri nuk i ka parë, as veshi nuk i ka dëgjuar dhe as zemra nuk i ka ëndërruar. Madje, do të kenë edhe më shumë se kaq. Atje do të shohin fytyrën e Allahut Bujar dhe të Lartësuar dhe do të lumturohen duke dëgjuar fjalën e Tij. Ata do të kënaqen përjetësisht me praninë e Krijuesit të gjithësisë. E lusim Allahun e Lartësuar të na bëjë prej tyre!

Ajetet 36 – 37

36. Sa e sa breza kemi shkatërruar para tyre, të cilët ishin shumë më të fortë e më të pushtetshëm se këta. Ata u përhapën nëpër Tokë, por a gjetën shpëtim?!

37. Të gjitha këto janë fakte për cilindo që ka zemër, që dëgjon me vëmendje dhe dëshmon.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar u drejton një kërcënim të gjithë idhujtarëve, që mohojnë dhe nuk pasojnë udhëzimin e sjellë prej profetëve:

- **“Sa e sa breza kemi shkatërruar para tyre, të cilët ishin shumë më të fortë e më të pushtetshëm se këta!”** - Sa popuj kanë kaluar para këtyre, të cilët ishin edhe më të fuqishëm dhe të pushtetshëm se këta të sotmit. Ata lanë gjurmë të shumta, më të dukshme dhe më të mëdha në këtë botë.

- **“Ata u përhapën nëpër tokë, por a gjetën shpëtim?!”** - Ata pushtuan shumë vende, ndërtnan kështjella e ndërtesa të larta, me plantacione dhe lumenj. Por ata përhapën edhe shkatërrimin. Kështu, kur mohuan profetët e Zotit dhe shpërfillën udhëzimet e Tij, ata u goditën nga ndëshkimi i rëndë e poshtërues. As pushteti dhe pasuria, as fëmijët dhe ushtritë e tyre nuk mundën t'i shpëtonin nga vdekja dhe ndëshkimi i të Madhëruarit. Asgjë nuk mund ta ndalonte ndëshkimin e të Plotfuqishmit mbi ta. Kësisoj, le të

shërbejnë ata si shembull për çdo brez që vjen në këtë botë.

- **“Të gjitha këto janë fakte për cilindo që ka zemër, që dëgjon me vëmendje dhe dëshmon.”** - Këto fakte janë të vlefshme për çdo njeri që ka zemër të gjallë, të madhe, të pastër e të shëndetshme. Të tillë njerëz, kur dëgjojnë faktet e Zotit, reflektojnë, kujtojnë, nxjerrin mësim dhe lartësohen në grada të Zotit të tyre. Këto fakte janë të vlefshme edhe për njerëzit që i dëgjojnë me vëmendje ato, të përqendruar me zemrën e tyre. Për të gjithë këta, ky Kur'an është mësim, shërim, kujtim, udhëzim dhe mëshirë. Ndërsa ata që i kthejnë shpinën udhëzimit dhe nuk iu vënë veshin ajeteve të Zotit, ata nuk përfitojnë gjë prej tyre. Të tillët nuk e pranojnë udhëzimin dhe urtësia e Allahut nuk e ka përcaktuar që ata të udhëzohen.

Ajetet 38 – 40

38. Ne krijuam qiejt e Tokën dhe gjithçka që gjendet ndërmjet tyre brenda gjashtë ditësh, pa ndier aspak lodhje.

39. Por ti ji i durueshëm ndaj fjalëve të tyre dhe madhëroje Zotin tënd në agim dhe në muzg!

40. Edhe në një pjesë të natës madhëroje Atë, ashtu si edhe pas namazeve!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne krijuam qiejt e Tokën dhe gjithçka që gjendet ndërmjet tyre brenda gjashtë ditësh...”** - Allahu i Lartësuar na tregon për pushtetin e Tij madhështor dhe të padiskutueshëm, me të cilin i krijoi të gjitha krijesat. Ai i krijoi ato për gjashtë ditë. Dita e parë e krijimit ishte e diela dhe e fundit ishte dita e xhuma.

- **“...pa ndier aspak lodhje.”** - Me gjithë madhështinë e këtyre krijesave, Allahu i Lartësuar nuk pati lodhje dhe aspak vështirësi. Atëherë, Ai që i bëri këto krijime madhështore pa asnjë vështirësi dhe lodhje, Ai është i Plotfuqishëm që t'i ringjallë të vdekurit.

- **“Por ti ji i durueshëm ndaj fjalëve të tyre dhe madhëroje Zotin tënd në agim dhe në muzg! Edhe në një pjesë të natës**

madhëroje Atë, ashtu si edhe pas namazeve!” - Ji i durueshëm ndaj fyerjeve që të bëjnë, si dhe ndaj mohimit të fesë që solle prej Zotit tënd! Përqendrohu në adhurime dhe *tesbih* për Zotin tënd, në fillim të ditës dhe në fund të saj. Po kështu vepro edhe gjatë natës dhe në përfundim të çdo namazi. Pa dyshim, kujtimi dhe angazhimi me adhurimin e Allahut e ngushëllon dhe i sjell qetësi shpirtit. Adhurimet e lehtësojnë dhe forcojnë durimin.

Ajetet 41 – 45

41. Dëgjo thirrësin, kur ai të thërrasë nga ndonjë vend i afërt!

42. Dita kur të dëgjohej thirrja për të vërtetën, është dita e daljes.

43. Sigurisht, Ne e japim jetën dhe vdekjen dhe vetëm tek Ne është kthimi.

44. Ditën kur toka të çahet e ata të nguten për të dalë, tubimi do të jetë i lehtë për Ne.

45. Ne e dimë shumë mirë se çfarë thonë ata, ndërsa ti nuk mund t'i detyrosh dot. Ti kujto me këtë Kur'an atë që i druhet kërcënimit Tim!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Dëgjo thirrësin, kur ai të thërrasë nga ndonjë vend i afërt!”** - Dëgjo me zemrën tënde, kur Israfili t'i fryjë Surit. Kjo do të ndodhë në një vend pranë krijesave, jo larg tyre.

- **“Dita kur të dëgjohej thirrja për të vërtetën, është dita e daljes.”** - Atë ditë, të gjithë do ta dëgjojnë atë zë rrëqethës, që lajmëron për të vërtetën, që është Dita e Llogarisë. Kjo është dita e daljes nga varret. Vetëm i Madhëruari është Ai që ka pushtetin për të bërë ringjalljen, askush tjetër. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **“Sigurisht, Ne e japim jetën dhe vdekjen dhe vetëm tek Ne është kthimi.”**

- Vetëm Allahu mund të japë jetën dhe vdekjen dhe të gjithë tek Ai do të kthehen një ditë. Ajo është dita kur toka do të çahet, që prej saj të dalin ata që janë varrosur në të, siç thotë i Lartësuar:

- **“Ditën kur toka të çahet e ata të nguten për të dalë...”** - Të vdekurit do të dalin me nxitim nga varret e tyre, për të shkuar në vendin ku do të gjykoen. Ai që i krijoi dhe ua dha jetën, Ai ua solli edhe vdekjen, dhe në ditën e caktuar do t'i tubojë para Tij, për llogarinë dhe shpërblimin me drejtësi. Allahu është i Plotpushtetshmi për gjithçka.

- **“...tubimi do të jetë i lehtë për Ne.”** - Kjo është diçka e thjeshtë për të Plotfuqishmin dhe nuk e lodh aspak Atë.

- **“Ne e dimë shumë mirë se çfarë thonë ata...”** - Allahu i Lartësuar ka dijeni të plotë rreth çdo fjale me të cilat idhujtarët të mundojnë ty! Por mjafton që ti, o i Dërguar, të kujtosh kujdesin Tonë të madh për ty, lehtësimin e punëve të tua dhe fitoret që të kemi dhuruar kundër armiqve të tu, në mënyrë që zemra jote të gëzohet dhe shpirti yt të gjejë prehje dhe qetësi. Kujtoje faktin që Allahu i Lartësuar është më i mëshirshëm dhe më i dashur për ty sesa ti për veten tënde! Për ty nuk mbetet gjë tjetër, veçse të plotësohet premtimi i Allahut dhe pasimi i traditës së profetëve më të zgjedhur.

- **“...ndërsa ti nuk mund t'i detyrosh dot.”** - Ti nuk ke fuqi detyruese mbi ta. Ti nuk mund t'i bësh ata të besojnë. Ti je thjesht një këshillues dhe kujtues.

- **“Ti kujto me këtë Kur'an atë që i druhet kërcënimit Tim!”** - Kujtimi bëhet për diçka që është e njohur dhe e pranuar nga natyra njerëzore. Njeriu kujtohet që të bëjë ato vepra që janë të mira dhe që natyra e pastër e tij i pranon si të tilla. Por ata që kujtohen realisht, janë ata që i frikësohen kërcënimit të Allahut të Madhëruarit. Ndërsa për ata që nuk i frikësohen Allahut nuk bën dobi asnjë lloj kujtimi e këshille. Këtyre njerëzve, kujtimi thjesht ua zhvlerëson justifikimin ndaj Zotit, prandaj Ditën e Gjykimit nuk mund të thonë që nuk dinin gjë. Ky ishte edhe fundi i tefsirit të sures Kaf. Falënderimi i takon Allahut të Lartësuar, në fillim dhe në mbarim, haptazi dhe fshehtëazi!

Surja 51: Dharijat (mekase) 60 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 6

1. Betohem për erërat, që ngrenë grimcat dhe i shpërndajnë,

2. Për retë e ngarkuara rëndë,

3. Për lundruetit, që lëvizin lehtë,

4. dhe për melekët, që zbatojnë urdhrat.

5. S'ka dyshim se ajo që ju premtohet është e vërtetë.

6. S'ka dyshim se gjykimi (dhe shpërblimi) me drejtësi do të ndodhin.

Shpjegimi i ajeteve

Këto janë betime të rëndësishme prej Allahut të Madhëruar, i Cili është më i vërteti në betimet e Tij. Ai betohet në këto krijesa madhështore dhe aq të domosdoshme për robtë, për një çështje shumë të rëndësishme: premtimi i Tij për Ditën e Kijametit është i vërtetë dhe llogaria me drejtësi e veprave të robve nuk ka dyshim se do të ndodhë. Askush nuk mund ta pengojë këtë vendim të Zotit të Madhëruar. Kur ky lajm vjen prej të Madhëruarit, të Vërtetit në fjalët e Tij dhe, përveç kësaj, Ai betohet në vërtetësinë e kësaj ngjarjeje dhe sjell prova të pamohueshme, që tregojnë pushtetin dhe dijen e Tij absolute, atëherë si mundet që këtë fakt ta mohojë dikush; si mundet që dikush të mos nënshtrohet dhe të mos punojë i bindur ndaj të Madhëruarit?!

- *El dharijat* janë erërat e lehta, që me butësi dhe shpejtësi transportojnë pjalmin dhe kokrriza të ndryshme nëpër tokë, duke bërë një punë shumë të madhe, që njeriu nuk do të mundej kurrë ta bënte.

- *El hamilati uikra* janë retë e zeza të rënda, që bartin ujën, aq të domosdoshëm për jetën e tokës dhe të gjitha krijesave.

- *El xharijati jusra* janë yjet, që lundrojnë me lehtësi dhe hijeshi në rrugën e tyre. Me këto yje, Allahu i Urtë zbukuron qiellin, ndërsa robtë orientohen gjatë natës, në tokë dhe në det. Ato dëshmojnë për madhësitinë e Krijuesit të tyre, për diturinë dhe pushtetin e Tij të pamatë.

- *El mukassimati* janë melekët, të cilët, me lejen e Zotit, zbatojnë të gjitha urdhrat e Tij. Secilin prej melekëve, Zoti i Madhëruar e ka ngarkuar me një detyrë të caktuar të dynjasë ose të ahiretit. Askush prej tyre nuk e tejkalon kufirin dhe nuk i cenon urdhrat e të Madhëruarit, por i zbaton ato me përpikmëri.

Ajetet 7 – 9

7. Betohem për qiellin plot hulli.

8. Ju vërtet jeni zhytur në gjithfarë mendimesh kontradiktore.

9. Nga ai (Kur'ani) largohen ata që shpërfillin të Vërtetën.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Betohem për qiellin plot hulli.** – Si hullitë që krijojnë valëzimet e rërës apo të ujit, prej një flladi të lehtë.

- **Ju vërtet jeni zhytur në gjithfarë mendimesh kontradiktore.** - Ju që mohoni Muhamedin (a.s.) keni kundërshti në fjalët dhe mendimet që shfaqni për të. Disa thonë se ai është magjistar, disa thonë se është fallxhor, disa thonë se ai është i çmendur etj., qëndrime kontradiktore, që dëshmojnë për paqartësinë e tyre. Kjo paqartësi tregon se pretendimet e tyre janë të pabaza e të paarsyeshme.

- **Nga ai (Kur'ani) largohen ata që shpërfillin të Vërtetën.** - Prej tij largohen ata që shpërfillin imanin, duke e penguar zemrën që të ndriçohet nga argumentet e pamohueshme të Zotit. Qëndrimet e tyre kontradiktore rreth Muhamedit (a.s.) dëshmojnë për pasaktësinë e tyre, përkundër të vërtetës që solli Muhamedi (a.s.), e cila është në harmoni të plotë me vetveten. Fjalët dhe udhëzimet e tij sqarojnë e vërtetojnë njëra tjetrën. Kjo tregon për vërtetësinë e tyre dhe për faktin se ato janë shpallje e Allahut të Lartësuar, sikurse thotë i Lartësuari: “A nuk meditojnë ata rreth Kur'anit? Sikur të ishte prej dikujt tjetër e jo prej Allahut, do të kishin gjetur në të shumë kundërthënie.” [Nisa 82].

Ajetet 10 – 14

10. Mallkuar qofshin gënjeshtarët,
 11. ata që janë të zhytur në humbje dhe në çoroditje!
 12. Ata pyesin: “Kur është Dita e Gjykimit?”
 13. Ajo është Dita, kur ata do të digjen në zjarr.
 14. (*Do t'u thuhet*) “Shijojeni dënimin tuaj! Ky është ai që e kërkonit t’ju shpejtohej!”

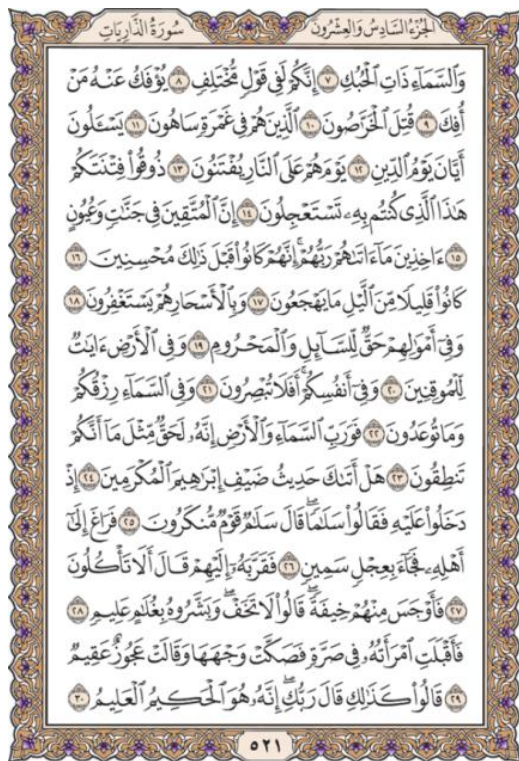
Shpjegimi i ajeteve

- “Mallkuar qofshin gënjeshtarët, ata që janë të zhytur në humbje dhe në çoroditje!” – Janë të mallkuar ata që trillojnë gënjeshtër për Allahun dhe refuzojnë padrejtësisht faktet e Tij. Ata zhyten tërësisht në të kotën dhe me këtë synojnë të mposhtin dhe të fshehin të vërtetën. Ata thonë rreth Allahut gjëra për të cilat nuk kanë dijeni. Ata gjenden mes dallgëve të errëta të kufrit, paditurisë rreth Zotit dhe të harruar në skutat e humbjes.

- “Ata pyesin: “Kur është Dita e Gjykimit?”” - Duke shprehur mosbesimin e tyre, ata pyesin se kur do të jetë dita e ringjalljes së tyre. Kështu duan të tregojnë se ajo u duket shumë e pabesueshme. Për këtë arsye, mos pyet se si do të jetë përfundimi i tyre! Sa i shëmtuar dhe i tmerrshëm do të jetë vendqëndrimi i tyre!

- “Ajo është dita kur ata do të digjen në zjarr! (*Do t'u thuhet*) “Shijojeni dënimin tuaj! Ky është ai që e kërkonit t’ju shpejtohej!” - Për shkak të poshtërsisë që i karakterizon, ata do të ndëshkohen. Atyre do t’u thuhet: “Shijojeni dënimin tuaj!” Ky është përfundim i merituar për veprat e tyre. Ata nuk i kaluan sprovat e dynjasë, por ranë në kufër dhe humbje. Ky ndëshkim është pikërisht ai që ata e kërkojnë t’u përshpejtohet në dynja, në shenjë mosbesimi ndaj tij. Prandaj u thuhet: “Kënaquni” me të gjitha llojet e ndëshkimit, me pranga e zinxhirë, në zemërimin e të Plotfuqishmit!

Ajetet 15 – 19

15. Vërtet, të devotshmit janë mes kopshteve e burimeve,

16. Duke marrë (*me kënaqësi*) atë që u jep Zoti i tyre. Në fakt, ata ishin vepërmirë edhe më parë.

17. Ata flinin pak natën,

18. ndërsa në agim, ata kërkonin falje.

19. Në pasurinë e tyre kishin përcaktuar pjesë për lypësit dhe për nevojtarët.

Shpjegimi i ajeteve

Duke përshkruar shpërblimin e të devotshmëve dhe veprat e tyre të mrekullueshme, të cilat u bëjnë shkak për të fituar këtë shpërblim, Allahu i Lartësuar thotë:

- “Vërtet, të devotshmit janë mes kopshteve e burimeve.” - Ata të cilët si shenjë dalluese të tyre kanë *takua*-n, pra, adhurimin dhe bindjen ndaj Allahut, ata do të jenë në kopshte të mbushura me të gjitha llojet e pemëve, me fruta që kanë shembull në këtë dynja, por edhe me fruta të cilat nuk kanë shembull në këtë dynja. Atje do të gjejnë atë që sytë nuk e kanë parë, veshët nuk e kanë dëgjuar dhe mendjet as kanë

mundur ta përfytyrojnë. Ata, gjithashtu, do të jenë pranë burimesh, që gurgullojnë e ujisin kopshtet e bukura dhe prej të cilëve do të pinë. Ata mund t'i bëjnë këto burime që të burojnë dhe vërshojnë ku të dëshirojnë.

- **“Duke marë (me kënaqësi) atë që u jep Zoti i tyre.”** - Kjo fjali mund të kuptohet në dy mënyra:

1. Zoti u dhuron Xhenetin, me gjithçka që ata dëshironin dhe nga të gjitha llojet e mirësive. Ata i marrin këto mirësi duke qenë plotësisht të kënaqur. Do të kënaqen sytë e tyre me atë që shohin, do të kënaqet shpirti i tyre me atë që përjetojnë dhe kurrë nuk do të kërkojnë që të largohen nga ai vend apo që t'u zëvendësohet me diçka tjetër. Çdokush do marrë aq shumë mirësi, sa që nuk do të mendojë kurrë për më shumë.

2. Në jetën e dynjasë, ata i marrin në konsideratë urdhrat dhe ndalesat e Zotit të tyre, duke i pranuar ato me kënaqësi, nënshtrim dhe përkushtim të plotë. Sa u përket urdhëresave, ata përkushtohen maksimalisht për t'i vënë në zbatim në formën më të plotë, me sinqeritet për Allahun dhe sipas traditës së Profetit të Tij. Edhe sa u përket ndalesave, ata e largojnë veten me forcë e durim prej tyre. Sigurisht, porosinë e Zotit jetën e dynjasë janë dhurata më e madhe që Ai u ka dhënë, prandaj është e detyrueshme mirënjohja e tyre ndaj Tij, duke iu nënshtruar me bindje e vullnet të plotë. Kuptimi i parë është më afër kontekstit të ajeteve, sepse Allahu i Lartësuar i përmend më poshtë veprat dhe cilësitë e të devotshmëve në dynja, kur thotë:

- **“Në fakt, ata ishin vepërmirë edhe më parë.”** - Ata ishin vepërmirë para se të vinte momenti kur të shijonin këto dhurata prej Zotit. Në jetën e dynjasë, ata e arrijnë gradën e *ih-san*-it në dy drejtime:

1. Në drejtim të adhurimit të përkushtuar ndaj Zotit të tyre, duke e adhuruar Atë sikur ta shihnin haptazi me sy, pasi edhe pse nuk e shohin, ata janë të sigurt se Ai i sheh. Ata

e kanë vazhdimisht ndjesinë e mbikëqyrjes së Allahut.

2. Në drejtim të bamirësisë ndaj krijesave të Zotit, duke qenë njerëzit më të dobishëm ndaj krijesave. Ata janë bamirës me pasurinë e tyre, me diturinë e tyre, me famën dhe pushtetin e tyre, me këshillat e tyre, me urdhërimin për të mirë, me ndalimin nga të këqijat etj. Këtu futen, gjithashtu, fjala e mirë dhe e butë, sjellja e mëshirshme ndaj skllëverve, shërbëtorëve, vartësve etj. Ndër veprat më të mira të këtyre robve të zgjedhur të Allahut është edhe namazi i natës, i cili është treguesi më i qartë i sinqeritetit të tyre në adhurimin e Allahut të Madhëruar, prandaj i Madhëruari thotë:

- **“Ata flinin pak natën...”** - Ata flenë pak natën, sepse pjesën më të madhe të saj e kalojnë me adhurim. Gjatë natës, ata i gjen duke lexuar Kur'an, duke falur namaz, duke bërë *dhikër dua* e duke iu lutur Zotit të tyre.

- **“...ndërsa në agim, ata kërkonin falje.”** - Pra, në *es'har*, në çastet pak para hyrjes së kohës së sabahut, ata i kërkojnë falje Zotit të tyre. Ata e zgjasin namazin e natës deri pranë kësaj kohe, pastaj ulen dhe i kërkojnë falje Zotit, ashtu siç kërkon falje i ngarkuari me faj. Kërkimi i faljes në këtë kohë ka një rëndësi të jashtëzakonshme dhe është shumë i veçantë. Kjo është cilësi e besimtarëve të sinqertë, siç i përshkruan Allahu i Madhëruar kur thotë: “Të tillë janë ata që thonë: “Zoti ynë, ne kemi besuar me sinqeritet. Na i fal gjynahet tona dhe na ruaj prej ndëshkimit të Zjarrit!” Dhe ata që janë të durueshëm, të drejtë, të devotshëm e dorëdhënës, dhe ata që në kohën e agimit kërkojnë falje.” [Al Imran 16, 17].

- **“Në pasurinë e tyre kishin përcaktuar pjesë për lypësit dhe për nevojtarët.”** - Prej pasurisë së tyre, ata heqin mënjane pjesën e detyrueshme apo të pëlqyeshme për t'u hequr, për ta shpenzuar atë në bamirësi, për lypësit dhe për nevojtarët që nuk kërkojnë nga njerëzit.

Ajetet 20 – 23

20. Në Tokë ka shenja për ata që besojnë me bindje,

21. por edhe në vetet tuaja. A nuk i shihni, vallë?

22. Në qiell janë furnizimi juaj dhe ato që ju premtohen.

23. Për Zotin e qiellit e të Tokës! Ky (kumtim) është i vërtetë, ashtu siç është e vërtetë që ju flisni!

Shpjegimi i ajeteve

Duke i ftuar robtë e Tij të meditojnë dhe të marrin mësim, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Në Tokë ka shenja për ata që besojnë me bindje, por edhe në vetet tuaja! A nuk i shihni, vallë?”** – Në shenjat e Tokës përfshihet gjithçka që gjendet në të, si detet, malet, lumenjtë, pemët, bimët. Të gjitha këto i tregojnë çdokujt që kërkon të nxjerrë mësim për madhësinë e Krijuesit të tyre, për gjerësinë dhe gjithëpërfshirjen e pushtetit dhe sundimit të Tij. Ato dëshmojnë për bamirësinë e pakufishme dhe për dijen absolute të Allahut. Gjithashtu, edhe vetë njeriu është dëshmi e urtësisë, dijes dhe mëshirës së madhe të Krijuesit. Allahu është Një dhe i Vetëm. Ai është *El Samed*, të Cilit të gjitha krijesat i drejtohen me lutje dhe për ndihmë. Këto krijesat të mrekullueshme tregojnë se Zoti i ka krijuar ato për një qëllim të madh.

- **“Në qiell është furnizimi juaj dhe ato që ju premtohen.”** – Furnizimi juaj për këtë dynja dhe për botën tjetër, furnizimi trupor dhe shpirtëror, vjen nga qielli. Nga lart vjen shiu dhe çdo caktim i Zotit. Në qiell janë edhe ato që ju premtohen, qofshin ato shpërblime në dynja apo në ahiret. Kështu, Allahu i Madhëruar dhe i Urtë, pasi na udhëzoi të nxjerrim mësim nga këto fakte, siç marrin njerëzit e mençur, vijon të betohet se kjo që Ai premtonte është po aq e vërtetë, sa edhe fakti që ne flasim me njëri-tjetrin. I Plotfuqishmi thotë:

- **“Për Zotin e qiellit e të Tokës! Ky (kumtim) është i vërtetë, ashtu siç është e vërtetë që ju flisni!”** – Ashtu sikurse nuk dyshoni në faktin që ju flisni, po kështu

duhet të mos dyshoni në vërtetësinë e ringjalljes.

Ajetet 24 – 37

24. A e ke dëgjuar ngjarjen me mysafirët e nderuar të Ibrahimit?

25. Ata hynë tek ai dhe thanë: “Selami qoftë me ty!” Ai tha: “Selami qoftë gjithnjë me ju, o njerëz të panjohur!”

26. Pa u vënë re, ai shkoi te familja e vet, duke sjellë më pas një viç të majmë.

27. Pasi ua vuri përpara, u tha: “A nuk po hani tani?!”

28. Ai u frikësua prej tyre, por ata i thanë: “Mos ki frikë!”. Më pas, ata i dhanë sihariqin për një djalë të ditur.

29. E shoqja klithi dhe, duke i rënë fytyrës së vet, tha: “Unë jam e moshuar, që nuk mund të lind!”

30. Ata i thanë: “Kështu ka thënë Zoti yt, i Cili është i Urti e i Gjithëdituri”.

31. Ai i pyeti: “Cili është misioni juaj, o të dërguar?”

32. Ata thanë: “Ne jemi të dërguar për një popull të padrejtë,

33. Që të hedhim gurë prej balte të pjekur mbi ta,

34. Të shënuar nga Zoti yt, për secilin nga ata që ka kaluar kufijtë.”

35. Ne i larguam të gjithë besimtarët që ishin në atë vend,

36. ndonëse aty gjetëm veçse një shtëpi (të vetme) muslimanësh.

37. Ne kemi lënë aty shenja për ata që ia kanë frikën dënimit të dhembshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **“A e ke dëgjuar ngjarjen me mysafirët e nderuar të Ibrahimit? Ata hynë tek ai dhe thanë: “Selami qoftë me ty!” Ai tha: “Selami qoftë gjithnjë me ju, o njerëz të panjohur!”**” – Kuptimi: A ke dijeni për ngjarjen e habitshme të Ibrahimit (a.s.) me dy miqtë, që e vizituan atë? Ata ishin melekë të dërguar nga Allahu i Madhëruar, për të ndëshkuar popullin e Lutit, por që, fillimisht, duhej të vizitonin profetin Ibrahim (a.s.). Ata shkuan tek ai në formën e dy mysafirëve-njerëz. Pasi hynë në shtëpinë e tij dhe e përshëndetën me selam,

ai ua ktheu duke thënë: “Selam edhe për ju, o njerëz të panjohur!” Pra, Ibrahim (a.s.) nuk i njohu se ishin melekë. Për këtë shkak, ai nxitoi të porosiste familjen e tij që të përgatisnin një viç të majmë të pjekur. Ai u largua si pa u ndier, që t’ua bënte gati sa më shpejt ushqimin.

- **“Pa u vënë re, ai shkoi te familja e vet, duke sjellë më pas një viç të majmë. Pasi ua vuri përpara, u tha: “A nuk po hani tani?!” Ai u frikësua prej tyre, por ata i thanë:....”** - Ai solli një viç të majmë, të gatuar mirë dhe me shije, e u tha: “A nuk po hani tani?” Kur pa që ata nuk po merrnin për të ngrënë, ai u druajt. Atëherë ata, duke e qetësuar, i thanë:

- **“Mos ki frikë!”**. Më pas, ata i dhanë **sihariqin për një djalë të ditur.** - Ata i dhanë lajmin e gëzueshëm për lindjen e një djali të ditur, që do të ishte Is’haku (a.s.).

- **“E shoqja klithi dhe, duke i rënë fytyrës së vet, tha: “Unë jam e moshuar, që nuk mund të lind!”** - Kur gruaja e Ibrahimit (a.s.) dëgjoi sihariqin, klithi nga gëzimi duke goditur fytyrën me dorë. Ky është një veprim i natyrshëm i grave, kur gëzohen shumë. Ato shpesh thonë fjalë, klithin e bëjnë veprime jo të zakonata. Aty për aty, ajo tha: “Unë jam e vjetër në moshë dhe shterpë. Si të lindë fëmijë një grua si unë, që është shterpë dhe në një moshë kur nuk mund të bëjë fëmijë?!” Ajo përmendi dy shkaqe, që e bëjnë të pamundur lindjen e fëmijës. Ndërsa në suren Hud, Allahu i Lartësuar na tregon se ajo tha edhe një shkak tjetër: “...burri im është plak...”.

- **“Ata i thanë: “Kështu ka thënë Zoti yt, i Cili është i Urti e i Gjithëdituri”**.” - Është Allahu i Plotfuqishëm Ai që e përcakton një gjë të tillë. Nuk ka asnjë çudi në caktimet e Zotit tënd. Ai është i Urti, që çdo gjë e vë në vendin që i takon. Ai është i Gjithëdituri, që në dijen e Tij ka përfshirë gjithçka. Kështu që, pranojeni caktimin e Allahut dhe tregohuni mirënjohës ndaj Tij. Më pas, Ibrahim (a.s.) u tha:

- **“Ai i pyeti: “Cili është misioni juaj, o të dërguar?”** - Kështu, Ibrahim (a.s.) e ndjeu

se ata ishin dërguar nga Zoti për ndonjë çështje të rëndësishme.

- **“Ata thanë: “Ne jemi të dërguar për një popull të padrejtë, që të hedhim gurë prej balte të pjekur mbi ta...”** - Flitej për popullin e Lutit. Ata ishin idhujtarë e të padrejtë. Ata adhuronin diçka tjetër veç Zotit, mohonin Profetin dhe kryenin një vepër të shëmtuar, të cilën askush para tyre nuk e kishte bërë.

- **“Të shënuar nga Zoti yt, për secilin nga ata që ka kaluar kufijtë.”** - Çdo gur ishte i shënuar dhe i adresuar se kë do të vriste. Në çdo gur ishte shenja dalluese e viktimës së tij. Ata, vërtet, i kishin kaluar kufijtë. Megjithatë, Ibrahim (a.s.) filloi të diskutonte me melekët-mysafirë për ndonjë falje të mundshme për popullin e Lutit. Por Allahu i Lartësuar tha: “O Ibrahim, lëre këtë! Urdhri i Zotit tënd tashmë ka zbritur. Nuk ka më dyshim se ata do të vuajnë një dënim të pashmangshëm.” [Hud 76]. Dhe ashtu ndodhi:

- **“Ne i larguam të gjithë besimtarët që ishin në atë vend, ndonëse aty gjetëm veçse një shtëpi (të vetme) muslimanësh.”**

- Ishte shtëpia e Lutit (a.s.), nga e cila përjashtohej gruaja e tij, sepse bënte pjesë tek të ndëshkuarit.

- **“Ne kemi lënë aty shenja për ata që ia kanë frikën dënimit të dhembshëm.”** - Në ato vise ka shenja, të cilat mund të shërbejnë si mësim për ata që dinë të nxjerrin mësim, për ata që e kuptojnë se Allahu i Lartësuar e ka ndëshkimin shumë të ashpër, për ata që e kuptojnë se profetët kanë thënë të vërtetën dhe se Allahu e ka përforcuar të vërtetën e sjellë prej tyre.

Disa mësim të nxjerra nga kjo histori.

Në rrëfimet e sjella nga Allahu i Lartësuar për ndodhitë e të mirëve dhe të këqijve dhe përfundimet e tyre, ka urtësi të shumta. Kështu, në këto ajete del qartë rëndësia dhe grada e lartë e Ibrahimit (a.s.). Allahu i Lartësuar e filloi këtë histori duke folur për Ibrahimin (a.s.). Ai ishte pjesë e një ngjarjeje të madhe, prej së cilës duhet të nxjerrim shumë mësim.

- Së pari, mikpritja dhe nderimi i mikut është një virtut i lartë. Kjo ishte tradita e të dashurit të Zotit, Ibrahimit (a.s.), për pasimin e së cilës Allahu i Lartësuar urdhëroi Muhamedin (a.s.) dhe ymetin e tij. Allahu i Lartësuar e përmendi mikpritjen e Ibrahimit (a.s.) në një kontekst lavdërimi. Miku duhet nderuar me fjalë dhe me vepra. Allahu i Lartësuar i përcaktoi miqtë e Ibrahimit si “të nderuar”. Ata ishin të nderuar nga Ibrahim (a.s.), me mikpritjen e tij shembullore, të cilën Zoti e tregoi imtësisht. Ai tregoi në detaje se si Ibrahim (a.s.) i nderoi miqtë e tij, me fjalë dhe me vepra. Por ata ishin të nderuar edhe nga vetë Zoti i Lartësuar.

- Shtëpia e Ibrahimit (a.s.) ishte një bujtinë e hapur për çdo udhëtar dhe mik. Për këtë arsye, ata hynë brenda pa pyetur e pa kërkuar leje, por thjesht përshëndetën me selam, për mirësjellje. Edhe Ibrahim (a.s.) ua ktheu me një përshëndetje më të mirë, duke i thënë: “Selami qoftë gjithnjë me ju!”

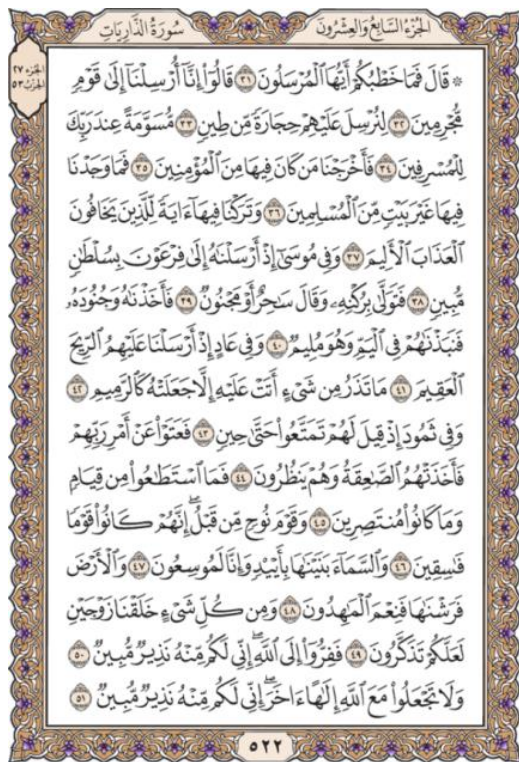
- Nga ajeti kuptojmë se lejohet prezantimi me ata që të vizitojnë apo me të cilët ke krijuar njëfarë lidhjeje, sepse kjo mund të sjellë mirësi të shumta.

- Edukata e Ibrahimit (a.s.) dhe kujdesi i tij në përzgjedhjen e fjalëve më të mira ishte i madh. Ai u tha atyre: “...o njerëz të panjohur në këto anë...”, dhe nuk u tha: “Unë nuk ju njoh ju”. Sigurisht që mes dy rasteve ka ndryshim të dukshëm.

- Nga ngjarja mësojmë se duhet të nxitojmë në nderimin e mikut. Bamirësia më e çmuar është ajo që kryhet më së shpejti. Prandaj Ibrahim (a.s.) nxitoi që t’u shtronte menjëherë tryezën mysafirëve të tij.

- Nderimi i mikut me një ushqim që është i gatshëm, para se miku të vijë, pasi ndoshta është përgatitur për të tjerë, nuk konsiderohet aspak si mungesë respekti për mikun. Allahu i Lartësuar i konsideroi mysafirët e Ibrahimit (a.s.) si miq plotësisht “të nderuar”.

- Ne mësojmë gjithashtu për begatitë e mëdha që Allahu i Lartësuar i pati dhënë Ibrahimit. Kjo duket në faktin që ai e kishte

viçin gati, madje edhe të gatuar, pa pasur nevojë të shkonte në treg, ta merrte nga fqinjët apo diku tjetër.

- Vëmë re se ishte vetë Ibrahim (a.s.) që u shërbeu miqve, ndërkohë që ai ishte i dashuri i Mëshiruesit. Me këtë, ai dëshmoi se ishte shembulli më i mirë i nderimit të mikut. Ibrahim (a.s.) ua afroi ushqimin mysafirëve në vendin ku ishin ulur ata dhe nuk ua shtroi diku tjetër e t’u thoshte “Ejani të hani!”. Ai zgjodhi atë gjë që ishte më e thjeshtë dhe më e rehatshme për ta.

- Përzgjedhja e fjalëve me mikun, sidomos në momentin kur u ofron ushqimin. Ibrahim (a.s.) zgjodhi fjalët më të mira, duke u thënë: “A nuk po hani tani?”. Kështu, njeriu duhet të përzgjedhë fjalët më të mira për të ftuar mikun në ushqim, për shembull, të thotë: “A nuk po na nderoni?” ose: “A nuk po urdhëroni?” e të tjera si këto.

- Nëse dikush frikësohet për ndonjë shkak të caktuar, duhet që t’ia largosh atë frikë duke i folur e duke e sqaruar, sikurse vepruan melekët me Ibrahim (a.s.), kur i

thanë: “Mos u frikëso!”, dhe më pas i dhanë lajmin e gëzueshëm.

- Gëzimi i madh i Sarës, gruas së Ibrahimit (a.s.), aq sa bëri disa veprime të pazakonta.

- Mirësia e madhe që Allahu i Lartësuar i dhuroi Ibrahimit (a.s.) dhe Sarës, që ishte djali i tyre i ditur, Is’haku (a.s.).

Ajetet 38 – 40

38. Edhe Musanë, Ne e dërguam te Faraoni me fakte të qarta.

39. Por ai, me parinë e vet, ia ktheu shpinën dhe tha: “Është magjistar ose i çmendur.”

40. Prandaj Ne e ndëshkuam atë dhe ushtrinë e tij, duke e hedhur në det të poshtëruar.

Shpjegimi i ajeteve

Janë të shumta shenjat dhe mrekullitë që Zoti solli me Musain (a.s.), sidomos kur e dërgoi te Faraoni dhe paria e tij. Në këtë ngjarje ka prova të shumta për ata që i frikësohen ndëshkimit të dhembshëm të Zotit, ndërsa arrogantët i shohin me mospërfillje ato. Kështu veproi Faraoni me Musain dhe mrekullitë që ai solli. Ai e konsideroi Musain si një magjistar dhe mashtrues, madje e konsideroi si të çmendur. Sipas tij, ishin vetëm dy mundësi se si mund të shihej Musai: ose si magjistar, dhe mrekullitë e tij ishin thjesht mashtrime, ose si i çmendur, dhe gjithçka që thoshte nuk duhej marrë në konsideratë. Ai veproi në këtë mënyrë, edhe pse e dinte shumë mirë se Musai ishte i sinqertë në pretendimin e tij, sikurse thotë i Lartësuar: “Ata e mohuan padrejtësisht Musain, edhe pse ishin të sigurt në veten e tyre për vërtetësinë e tij”. Po pse e bënë këtë? Vetëm prej mendjemadhësisë së tyre. Në një ajet tjetër tregohet se Musai (a.s.) i tha Faraonit: “Ti e di shumë mirë se këto mrekulli i solli veçse Zoti i qiejve dhe i Tokës, si prova për njerëzit”. Kështu, Faraoni dhe paria e tij e mohuan Musain dhe i shpërfillën porositë e Zotit të sjella prej tij. Për këtë arsye, Zoti e ndëshkoi në momentet kur ai ishte ende arrogant dhe

mohues. Ai e ndëshkoi siç di të ndëshkojë Ngadhënjimtari i Plotfuqishëm.

Ajetet 41 – 42

41. (Kujto) Edhe Adin, kur Ne lëshuam kundër tyre furtunën shkatërrimtare,

42. që nuk la gjë pa e shndërruar në mbeturinë.

Shpjegimi i ajeteve

Ad quhej një popull i njohur shumë i fuqishëm. Kur ata mohuan Profetin e dërguar tek ata, Hudin, Allahu i Lartësuar lëshoi si ndëshkim kundër tyre një erë të fuqishme, që nuk përmbante asnjë të mirë, por vetëm shkatërrim dhe ndëshkim. Kudo ku kaloi, ajo shfarosi gjithçka dhe e shndërroi në pluhur, sikur të mos kishin ekzistuar kurrë. Edhe pse ishin një popull tejet i fuqishëm, si askush tjetër në botë, Zoti i zhduk. Kjo tregon për forcën dhe pushtetin absolut të Allahut të Madhëruar, të Cilit nuk i shpëton asgjë në gjithësi. Ai e ndëshkon ashpër atë që nuk i bindet dhe nuk kthen rrugë.

Ajetet 43 – 45

43. (Kujto) Edhe Themudin, kur atyre iu tha: “Kënaquni edhe për pak kohë!”

44. Por ata nga kryelartësia, nuk e respektuan urdhrin e Zotit të tyre, prandaj i kapi rrufeja, ndërkohë që e shihnin.

45. Por nuk mundën as të ngrihen e as të kundërvihen.

Shpjegimi i ajeteve

Edhe në popullin e Themudit, Zoti i Lartësuar dërgoi mrekulli të mëdha me profet Salihun. Por ata e shpërfillën dhe u treguan arrogantë me të. Allahu i Lartësuar u solli si mrekulli devenë që doli nga shkëmbi, por kjo u shtoi veçse mosbindjen dhe rebelimin. Si pasojë, Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin e Tij t’i paralajmëronte për dënimin e afërt. Kështu, ata i përfshiu ushtrimi e madhe, e frikshme dhe shkatërruese. Ata as nuk mundën të ngriheshin për të shpëtuar nga ndëshkimi apo të vetëmbroheshin.

Ajeti 46

46. (Kujto) Edhe popullin e Nuhut, që ishte më parë. Vërtet, ai ishte një popull i prishur.

Shpjegimi i ajetit

Po kështu veproi i Madhëruari edhe me popullin e Nuhut (a.s.), kur ata e trajtuan Nuhun (a.s.) si gënjeshtar dhe nuk iu nënshtuan porosive të Zotit dhe shkelën kufijtë e Tij. Atëherë, Zoti u lëshoi ujë të papërmbajtur, i cili vërshonte nga çdo drejtim. Kështu, u mbytën të gjithë dhe prej vendbanimeve të tyre nuk mbeti më asgjë. I tillë është ndëshkimi i Zotit për ata që nuk i binden dhe shpërfillin profetët, shpalljet dhe porositë e Tij.

Ajetet 47 – 51

47. Ne e ngritëm qiellin me fuqinë Tonë dhe Ne e zgjerojmë atë.

48. Edhe Tokën e kemi shtruar. Sa shtrues të mirë që jemi Ne!

49. Çdo gjë e kemi bërë në çift, që ju të kujtoni.

50. Atëherë, nxitoni për tek Allahu! Unë vij te ju si paralajmërues i qartë prej Tij.

51. Mos adhuronit veç Allahut zot tjetër! Unë vij te ju si paralajmërues i qartë prej Tij.

Shpjegimi i ajeteve

- “**Ne e ngritëm qiellin me fuqinë Tonë dhe Ne e zgjerojmë atë.**” - Është Allahu i Lartësuar Ai që e krijoi qiellin me përpikmëri dhe përkujdeset për të dhe për gjithë krijimin e Tij. Ai e bëri qiellin si çati mbrojtëse për Tokën dhe gjithçka në të. Ai e krijoi gjithë këtë madhështi me forcën dhe pushtetin e Tij të pakufishëm. Është po Allahu që i zgjeron skajet dhe anët e qiejve. Allahu zgjeron, gjithashtu, edhe gjendjen e robve të Tij, duke i furnizuar. Nuk ka kafshë të fshehur në tokë, në thellësi të oqeanit apo në lartësitë e qiejve dhe të tokës, që Zoti të mos përkujdeset për të, duke i mundësuar gjithçka që i nevojitet. I Lartësuar dhe larg çdo të mete është Ai, që ka përfshirë me mirësinë dhe begatitë e Tij çdo krijesë. Të pafundme janë begatitë e

Allahut, mëshira e të Cilit ka përfshirë të gjitha krijesat.

- “**Edhe Tokën e kemi shtruar. Sa shtrues të mirë që jemi Ne!**” - Allahu i Lartësuar e bëri Tokën të shtruar, në mënyrë të tillë që njerëzit të mund kërkojnë dhe të arrijnë në të mirësitë e Zotit. Ata me lehtësi mund të ndërtojnë në të, të mbjellin pemë, të pushojnë, të udhëtojnë etj. Vërtet, prej diçkaje të shtruar mund të përfitohet, por nuk është e thënë që përfitimi të jetë i plotë në çdo aspekt. Por Allahu i Lartësuar e shtroi tokën në mënyrë të tillë që përfitimi prej saj të jetë i plotë, prandaj e lavdëroi Vetën e Tij për këtë vepër. Ai e shtriu dhe e nënshtroi tokën për robtë e Tij, ashtu si e kërkon urtësia, mëshira dhe bamirësia e Tij.

- “**Çdo gjë e kemi bërë në çift, që ju të kujtoni.**” - Zoti i Lartësuar e krijoi çdo lloj kafshe në çift, mashkull dhe femër, që ju të kujtoni të mirat e Tij dhe urtësinë e Tij, për mënyrën si bëri që kafshët të ruajnë vazhdimësinë e tyre. Ai ju mundëson juve që t'i shfrytëzoni këto të mira dhe të kërkonit prej begatave të Tij. Të gjitha këto shenja të madhështisë, pushtetit, dijes dhe urtësisë së Tij, pa dyshim që nxisin frikërespekt për Zotin dhe kthim tek Ai me pendim dhe nënshttrim. Prandaj i Lartësuarit tregon më pas qëllimin përse i përmendi këto shenja madhështore:

- “**Atëherë, nxitoni për tek Allahu! Unë vij tek ju si paralajmërues i qartë prej Tij.**” - Qëllimi është që robtë të rendin të pendohen tek Allahu i Madhëruar, të largohen menjëherë nga çdo gjë që Ai e urren dhe e ka ndaluar, të nxitonin të largohen nga injoranca drejt dijes, nga kufri në iman, nga mosbindja në bindje, nga hutimi në kujtim të vazhdueshëm të Zotit. Ai që i plotëson këto kushte ka plotësuar besimin e tij, ka shpëtuar nga çdo gjë së cilës i druhet dhe ka për të arritur gjithçka që e synon dhe e dëshiron. Kur i frikësohesh diçkaje, nxiton të largohesh prej saj. Por e kundërta ndodh kur ke frikë Zotin. Kur i frikësohesh Zotit, nxiton t'i afrohesh Atij. Vetëm kështu mund të gjesh prehje

dhe qetësi. Me afrimin te Zoti arrihet çdo mirësi dhe largohet çdo frikë e pasiguri. Prania e Tij sjell lumturi dhe gëzim. Sa më shumë ta kesh frikë Zotin, aq më shumë nxiton drejt Tij i bindur dhe i nënshtuar, me dashuri për Të dhe duke e madhëruar.

- **“Mos adhuroni veç Allahut zot tjetër! Unë vij te ju si paralajmërues i qartë prej Tij.”** - Unë ju paralajmëroj për një ndëshkim të dhembshëm prej Zotit, nëse nuk dëgjoni dhe bindeni! Qortimi im është i qartë dhe i kuptueshëm. Të vraposh tek Allahu do të thotë të largohesh nga çdo gjë tjetër që adhurohet veç Tij, çfarëdo qofshin ato: puta, idhuj, varre etj. Vrapimi drejt Zotit kërkon që çdo adhurim që Zoti e ka përcaktuar si të tillë t'i përkushtohet Atij dhe vetëm Atij, e askujt tjetër. Vetëm Ai duhet adhuroar me fjalë, vepra dhe ndjenja, duke i shprehur dashurinë, madhërimin dhe nënshtimin e plotë. Dashuria, frikërespekti, shpresa, pendimi i sinqertë, mbështetja e plotë, lutjet, kurbanit dhe çdo lloj adhurimi tjetër duhet t'i kushtohen e drejtohen vetëm Allahut, dhe askujt tjetër.

Ajetet 52 – 53

52. Po kështu, edhe ata që ishin më parë, sa herë që u shkante ndonjë profet, thoshin: “Është magjistar ose i çmendur.”

53. A mos kishin mësuar njëri-tjetrin kështu? Jo, por ata ishin njerëz që kalonin kufijtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Po kështu, edhe ata që ishin më parë, sa herë që u shkante ndonjë profet, thoshin: “Është magjistar ose i çmendur.”** - Idhujtarët dhe mohuesit e Zotit gjithmonë i kanë mohuar profetët e Zotit. Ata kanë fyer dhe shpifur për Zotin dhe profetët e Tij. Ky është zakoni i pandryshueshëm i tyre. Prandaj Allahu i Lartësuar e sjell këtë fakt në vëmendjen e Profetit të Tij të dashur, për ta ngushëlluar atë nga trajtimi i vrazhdë dhe jo i denjë që i bëhej nga populli i tij. Çdo profet është fyer dhe trajtuar si magjistar ose si i çmendur. Allahu i Lartësuar bën një pyetje: Për këto

fjalë që përsëriten nga të parët dhe të fundit, a mos ka ndonjë marrëveshje mes tyre, që t'i trajtojnë njëllot profetët e Zotit?! Por nuk është çudi që ndodh diçka të tillë, sepse ata janë njerëz të prishur.

- **“A mos kishin mësuar njëri-tjetrin kështu? Jo, por ata ishin njerëz që kalonin kufijtë.”** – Ata ngajnë në zemrat e tyre, sepse i kanë të mbushura me kufër dhe poshtërsi, prandaj i kanë të ngjashme edhe fjalët e veprat e tyre, sikurse thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: “Ata që nuk dinë, thonë: “Përse Allahu nuk flet me ne, ose përse nuk na sjell ndonjë shenjë?!” Po kështu thoshin edhe ata që ishin para tyre. Të ngjashme janë fjalët e tyre. Të ngjashme janë edhe zemrat e tyre. Ne i sqaruam argumentet për një popull që është i sigurt (*në besimin në Zotin*).” [Bekare 118]. Nga ana tjetër, të gjithë besimtarët, duke qenë se zemrat e tyre i nënshtrohen të vërtetës pasi e kërkojnë atë, i besojnë menjëherë profetët e Zotit, i respektojnë e i nderojnë ata, iu binden dhe iu nënshtrohen porosive të sjella nga ata prej Zotit të gjithësisë.

Ajetet 54 – 55

54. Atëherë, largohu prej tyre, sepse t'i nuk fajsohesh për ta!

55. Por t'i këshillo, sepse këshilla u bën dobi besimtarëve!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Atëherë, largohu prej tyre, sepse t'i nuk fajsohesh për ta!”** - Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin e Tij që t'u kthente shpinën dhe të largohej nga mohuesit. Ai duhej t'i shpërfillte ata, duke u përqendruar tërësisht në misionin e tij. Profeti nuk mbante përgjegjësi për gjynahet dhe mohimin e tyre. Ai ishte thjesht një përcjellës dhe sqarues i së vërtetës dhe, si i tillë, ai e plotësoi amanetin e ngarkuar.

- **“Por t'i këshillo, sepse këshilla u bën dobi besimtarëve!”** – Këshilla e kujtimi është dy llojesh:

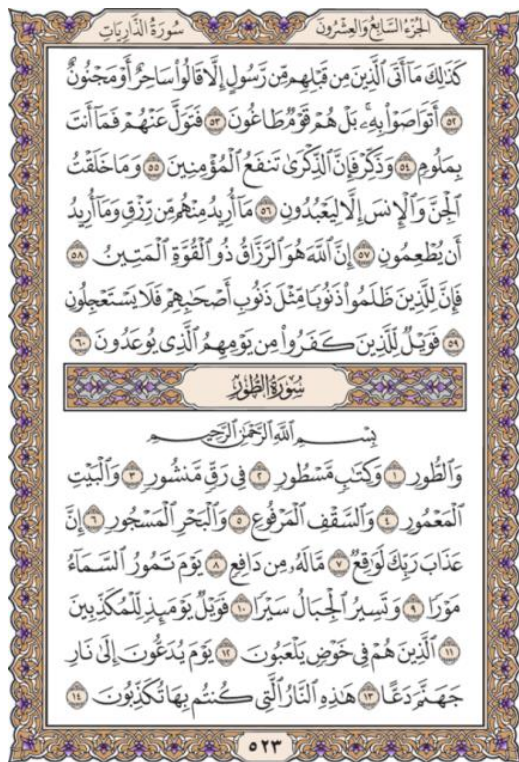
1. Kujtim për diçka që njeriu nuk e di nga ana fetare. Nëpërmjet natyrës së pastër dhe logjikës së papërlyer, njeriu e dëshmon, e do dhe e preferon të mirën. Kështu i ka

gatar Zoti natyrën dhe logjikën e pastër të njeriut: që ta duan e zgjedhin të mirën dhe ta urrejnë e largojnë të keqen. Edhe feja është në përputhje me këtë rregull. Çdo urdhër dhe ndalesë e saj është si një kujtim për natyrën dhe logjikën e pastër, për të pranuar të mirën, të këndshmen, të dobishmen dhe për të larguar të keqen, të dëmshmen dhe të pistën. Një kujtim i mirë është ai që sqaron mirë dobitë dhe mirësitë që gjenden në urdhrat e Zotit, si dhe dëmet dhe të këqijat që gjenden në të ndaluarat e Zotit.

2. Kujtim për ato gjëra që njihen prej besimtarëve, por për shkak të pakujdesisë dhe shpërqendrimit, ato janë harruar. Allahu i Lartësuar na porosit që të kujtojmë vazhdimisht, me qëllim që porositë e Tij të mësohen dhe nguliten mirë në zemrën tonë, që të kemi gjithnjë forcë, gjallëri dhe vullnet për të punuar dhe për të arritur shpërblimin. Nëpërmjet kujtimit, besimtari fiton mirësi dhe sevape të shumta dhe lartësohet në dynja dhe në ahiret. Kur besimtari ka imanin, frikërespektin e dashurinë për Zotin, ai gjithmonë kthehet i penduar dhe me dëshirë për t'iu nënshtruar sërish Zotit dhe për ta kënaqur Atë. Njeriut me këto cilësi gjithmonë i bën dobi kujtimi. Ndërsa në mungesë të këtyre cilësive, kujtimi nuk bën dobi ose dobia është e mangët, në varësi të gjendjes së cilësive. Në një ajet tjetër, i Lartësuari thotë: “Këshillo aty ku këshilla bën dobi! Do ta pranojë këshillën ai që ka devotshmëri. E do ta refuzojë atë ai që është shumë i keq, I cili do të hyjë në Zjarrin e madh. Aty ku as nuk do të vdesë, as nuk do të jetojë.” [A’la 9 - 13]. Jobsimtarët janë si puna e tokës shkëmbore, së cilës nuk i vlen aspak uji që i hidhet. Këta lloj njerëzish, çfarëdo argumenti t’u sjellësh, nuk kanë për të besuar, derisa ta shohin ndëshkimin me sytë e tyre.

Ajetet 56 - 58

56. Unë nuk i krijova xhindët dhe njerëzit për gjë tjetër, por veç që të më adhurojnë.

57. Unë nuk kërkoj prej tyre ndonjë furnizim e as kërkoj që të më ushqejnë.

58. Allahu, Ai është Furnizuesi i madh e Fuqiploti.

Shpjegimi i ajeteve

- “Unë nuk i krijova xhindët dhe njerëzit për gjë tjetër, por veç që të më adhurojnë.” - Ky është qëllimi përse Zoti i krijoi xhindët dhe njerëzit. Pikërisht në funksion të këtij qëllimi, i Lartësuari i dërgoi të gjithë profetët. Adhurimi i Allahut mund të realizohet veçse duke e njohur Atë ashtu si është, dhe kjo sjell dashurinë për Të. Sa më mirë ta njohësh Zotin, aq më shumë do ta duash Atë, aq më shumë do të kthehesh tek Ai i penduar dhe i nënshtruar, aq më shumë do të largohesh nga çdo gjë tjetër e kotë. Sa më mirë ta njohësh Zotin, aq më i plotë do të jetë adhurimi kushtuar Atij. Për këtë qëllim i bëri Zoti krijesat e përgjegjshme ligjërisht: që ta njohin, ta duan dhe ta adhurojnë vetëm Atë, me madhërim e frikërespekt. Allahu nuk i krijoi ata për ndonjë nevojë të Tijën. Ai nuk kërkon prej tyre ndonjë lloj furnizimi, ashtu

si nuk do që ata ta ushqejnë. Ai është i Lartësuar dhe nuk ka nevojë për ndonjë gjë prej krijesave të Tij. Ai është i Pasur dhe i Plotfuqishëm. Të gjithë kanë nevojë për Të dhe mëshirën e Tij, kurse Ai nuk ka nevojë për asgjë, siç thotë më pas:

- **“Unë nuk kërkoj prej tyre ndonjë furnizim e as kërkoj që të më ushqejnë. Allahu, Ai është Furnizuesi i madh e Fuqiploti.”** - Çdo kafshë në tokë, në qiell dhe kudo qoftë, e ka të siguruar rizkun nga Allahu i Lartësuar; Ai kujdeset për çdo nevojë të tyre. Allahu është Fuqiploti. Në dorën e Tij është gjithçka. Me fuqinë dhe pushtetin e Tij, Allahu krijoi këtë madhështi në botën qiellore dhe tokësore. Me pushtetin e Tij, Ai përkujdeset për botën dhe gjithçka ka në të. Çdo gjë ekziston dhe funksionon sipas dëshirës së Tij. Ajo që Allahu ka dëshiruar është, ndërsa ajo që Allahu nuk e ka dëshiruar nuk është. Askush nuk mund t'i fshihet Atij dhe askush nuk mund t'i shmanget pushtetit dhe sundimit të Tij. Me fuqinë e Tij, Allahu ushqen dhe furnizon çdo krijesë. Me fuqinë e Tij, Ai do t'i ringjallë trupat, pasi ata të jenë tretur e të jenë bërë pluhur në tokë apo të kenë humbur nëpër dete e oqeanë. Askush nuk i shpëton dot llogarisë së të Drejtit. I Lartësuar qoftë i Allahu i Plotfuqishëm!

Ajetet 59 – 60

59. Sigurisht, ata që bëjnë padrejtësi meritojnë të njëjtin lloj dënimi si sivëllezërit e tyre. Prandaj të mos e kërkojnë shpejtimin e tij!

60. Mjerë ata që nuk e besojnë ditën që u është premtuar!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Sigurisht, ata që bëjnë padrejtësi meritojnë të njëjtin lloj dënimi si sivëllezërit e tyre. Prandaj të mos e kërkojnë shpejtimin e tij!”** - Ata që mohojnë Muhamedin (a.s.) dhe mesazhin e tij do të kenë ndëshkim si popujt e tjerë të ngjashëm, që mohuan të dërguarit e tjerë të Zotit. Ata të mos nguten, sepse Allahu i Lartësuar ka vendosur një rregull të

pandryshueshëm: çdo mohues, i cili vazhdon të mos pendohet dhe të mos bindet, patjetër që do të ndëshkohet, edhe nëse mund të vonohet ky ndëshkim për njëfarë kohe. Më pas, i Lartësuar i kërcënon të tillë njerëz me Ditën e Gjykimit:

- **“Mjerë ata që nuk e besojnë ditën që u është premtuar!”** - Ajo është Dita e Gjykimit, kur mohuesit e profetëve i pret ndëshkimi i premtuar. Atë ditë, për ata nuk do të ketë ndihmues dhe as shpëtues nga ndëshkimi i Zotit. E lus Allahun të na ruajë nga ky ndëshkim!

Surja 52: El tur (mekase) 49 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 16

- 1. Beto hem për malin Tur**
- 2. dhe për Librin e shkruar në rreshta,**
- 3. në pergamenë të shpalosur.**
- 4. Beto hem për Shtëpinë plot vizitorë.**
- 5. Beto hem për kupën e ngritur lart**
- 6. dhe për detin e mbushur plot.**
- 7. Vërtet, dënimi i Zotit tënd do të ndodhë.**
- 8. Atë askush nuk mund ta pengojë.**
- 9. Atë Ditë, qielli do të lëkundet fuqishëm**
- 10. e malet do të shkulen nga vendi e do të lëvizin.**
- 11. Ajo Ditë është mjerim i madh për mohuesit,**
- 12. të cilët, të zhytur në gënjeshtër, argëtohen.**
- 13. Ditë, kur me rrëmbim, do tërhiqen për në zjarrin e Xhehenemit.**
- 14. Ky është zjarri, që ju e mohoni.**
- 15. Mos është kjo ndonjë magji, apo ju nuk shihni?!**
- 16. Digjuni në të! E duroni apo nuk e duroni, njësoj është për ju! Ky është i vetmi “shpërblim” për atë që e merituar me veprat tuaja!**

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar betohet në këto krijesa madhështore, të cilat bartin shumë urtësi të mëdha. Ato tregojnë për vërtetësinë e ringjalljes dhe shpërblimit me drejtësi si për të devotshmit, ashtu edhe për mohuesit.

- **“Betohem për malin Tur...”** – Ky është betim në malin Tur, mal në të cilin Allahu i Lartësuar i foli profetit të Tij Musa, birit të Imranit (a.s.), duke i shpallur ligje dhe dispozita të ndritshme. Kjo që një mirësi e madhe, që Zoti ia dhuroi profetit Musa dhe ymetit të tij, e gjithashtu një shenjë e mrekullueshme e përkujdesjes së Zotit për ta, dhuratë për të cilën ata kurrë nuk mund ta falënderojnë ashtu si e meriton.

- **“...dhe për Librin e shkruar në rreshta,, në pergamenë të shpalosur!”** - Ka mundësi që këtu të flitet për *Leuhi Mahfudh*-in, ku Allahu i Lartësuar ka shkruar çdo gjë. Por ka mundësi që të flitet edhe për Kur'anin e Madhëruar, i cili pa dyshim është libri më i mirë që ka shpallur Allahu dhe ku përmenden ngjarjet e të parëve dhe të fundit, njohuritë e të parëve dhe të atyre që do të vijnë.

- **“Betohem për Shtëpinë plot vizitorë!”** - Këtu bëhet fjalë për Shtëpinë e Shenjtë që gjendet sipër qiellit të shtatë. Ajo gjithmonë është e mbushur me melekë të nderuar. Çdo ditë në këtë shtëpi hyjnë shtatëdhjetë mijë melekë, të cilët adhurojnë Zotin e tyre dhe të cilëve nuk u bie më radha të kthehen në të, deri në Ditën e Gjykimit. Por në ajet mund të bëhet fjalë edhe për Shtëpinë e Zotit në tokë, Qaben, e cila është e mbushur përplot me adhurues të Zotit, që bëjnë tavaf, falen e kujtojnë Zotin në çdo kohë, duke kryer haxhin dhe umren. Po kështu është betuar Allahu i Lartësuar në një ajet tjetër, duke thënë: “Betohem për fikun dhe ullirin. Dhe për Turi Sinain dhe për këtë Qytet të sigurt (*Meken*).” [Tin 1-3]. E meriton kjo faltore madhështore që Zoti të betohet në të. Ajo është destinacioni i haxhit, që është një nga shtyllat e Islamit. Ajo është faltorja e ndërtuar nga Ibrahim (a.s.) dhe Ismaili, që Zoti e ka bërë vend qetësie dhe sigurie.

- **“Betohem për kupën e ngritur lart...”** - I Lartësuar betohet për qiellin madhështor, të cilin e ka bërë si çati dhe mburojë për krijesat. Ai shërben si mbrojtës i tokës dhe prej tij vjen drita. Njëpërmjet yjeve të vendosura në qiell, njerëzit udhëzohen dhe

gjejnë rrugën në errësirën e tokës dhe të detit. Prej qiellit zbret mëshira, shiu dhe çdo lloj furnizimi tjetër.

- **“...dhe për detin e mbushur plot!”** – Allahu betohet për detin ‘*mesxhur*’, domethënë, e mbushur përplot me ujë, të cilin Ai e ka mbledhur dhe grumbulluar, duke e ndaluar që të shpërthejë dhe të përmytë tokën. Nëse do të lihej i lirë, natyrshëm ai do të dilte nga vendi i vet dhe do të mbulonte tokën. Por ligji i vendosur nga i Gjithëdituri dhe i Urti e bën që ai të qëndrojë i grumbulluar, duke mos dalë nga shtrati i tij. Në këtë mënyrë, Zoti ruan bimësinë, botën shtazore dhe jetën në përgjithësi mbi faqen e dheut. Ky është njëri nga kuptimet e mbiemrit ‘*mesxhur*’, që cilëson fjalën ‘det’ në ajet. Sipas disa komentuesve të tjerë, ‘*mesxhur*’ do të thotë “i ndezur flakë”. Ashtu siç është deti, aq i madh, i thellë dhe i gjerë, ai do të mbushet me zjarr dhe ndëshkime të larmishme. Të gjitha këto betime madhështore tregojnë fillimisht se ato janë disa nga shenjat e Allahut të Lartësuar, që dëshmojnë për njëshmërinë e Tij. Së dyti, ato tregojnë se Allahu i Madhëruar është i Plotfuqishëm për gjithçka, për të ringjallur të vdekurit dhe për t’i llogaritur e shpërblyer ata.

- **“Vërtet, dënimi i Zotit tënd do të ndodhë. Atë, askush nuk mund ta pengojë.”** - Kjo është e padiskutueshme që do të ndodhë dhe askush nuk mund ta pengojë. Askush nuk mund të ndryshojë premtimin dhe fjalën e Zotit. Askush nuk mund të ndërhyjë për ta ndryshuar apo penguar gjykimin e Zotit, sepse pushteti i Tij është absolut dhe i pacenueshëm. Askush nuk mund t’i shpëtojë pushtetit të Tij. Më pas, ajeti përshekruan atë ditë të vështirë, kur do të godasë fuqishëm ndëshkimi i Zotit:

- **“Atë ditë, qielli do të lëkundet fuqishëm e malet do të shkulen nga vendi e do të lëvizin.”** - Atë ditë, qiejt do të rrotullohen dhe do të lëkunden. Lëkundja e tyre do të jetë e tmerrshme, e vazhdueshme dhe shkatërruese. Ndërsa malet do të shkulen

nga vendi dhe do të lëvizin si retë dhe si pluhur në ajër. Kur të tilla dridhje shkaktojnë këto fenomene me krijesat e mëdha, atëherë si do të jetë frika që do të pushtojë njerëzit, qenie aq të vogla dhe të dobëta?!

- **“Ajo ditë është mjerim i madh për mohuesit, të cilët, të zhytur në gënjeshtra, argëtohen!”** – Ajo ditë është *“uejl”* për mohuesit. Fjala *“uejl”* e përdorur në ajet shënon çdo lloj ndëshkimi, trishtimi, vuajtjeje, ankthi e frike. Po cili është shkaku që ata meritojnë këtë ndëshkim?! Ata janë tërësisht të angazhuar me gjëra të pavlefshme. Studimet e tyre janë tërësisht të përqendruara në njohjen e gjërave të dëmshme, të cilat të çojnë në mospranimin e të vërtetës. Ata të bëjnë që të besosh dhe pranosh të kotën. Kjo është dituria e tyre. Ndërsa veprat e tyre bëhen vetëm nga injorantët, mendjelehtët dhe të shfrenuarit në dëfrime e lojëra. E tillë është gjendja e njohurive dhe veprave të këtyre mjermanëve, ndryshe nga dijet dhe veprat e besimtarëve, që e pranojnë të vërtetën e Zotit dhe jetojnë me të. Dituria e këtyre të fundit është e dobishme për dynjanë dhe ahiretin. Veprat e tyre mbështeten te kjo dije e dobishme dhe kryhen me sinqeritet për të kënaqur Krijuesin.

- **“Ditë, kur me rrëmbim, do tërhiqen për në zjarrin e Xhehenemit.”** - Atë ditë, ata do të thirren për në Xhehenem dhe do të tërhiqen zvarrë me fytyrat e tyre, për t'u hedhur në të. Në një gjendje të tillë ndëshkimi, ata dëgjojnë këto fjalë:

- **“Ky është zjarri, që ju e mohoni!”** - Vuajeni tani ndëshkimin e përjetshëm, të cilin askush nuk mund ta përballojë dhe askush nuk mund ta përshkruajë.

- **“Mos është kjo ndonjë magji, apo ju nuk shihni?!”** - Ka mundësi që kjo pyetje të bëhet për Zjarrin ose ndëshkimin me të cilin do të ballafaqohen, sikurse tregon edhe konteksti i ajetit. Pra, kur ata të shohin Zjarrin, në formë ironie do t'u thuhet: “A mos është magji, a mos është diçka jo reale, ashtu sikurse pretendonit në dynja, apo ishit

të verbër në dynja dhe nuk e shihnit të vërtetën?” Përgjigjja, sigurisht, është negative: nuk është një magji, por një realitet i pamohueshëm. Edhe pretendimi i tyre se nuk e shihnin dhe nuk e kuptonin të vërtetën, nuk qëndron. Faktet dhe shenjat e Allahut ishin tërësisht të qarta. Profeti ua qartësoi të vërtetën rreth Zotit dhe mesazhin e Tij. Ai i ftoi me mënyrën më të mirë për të besuar Zotin dhe gjithçka që Ai urdhëroi të besohet. Pas këtij qartësimi, askush nuk mund të justifikohet para Zotit. Por ka shumë mundësi, gjithashtu, që këtu të flitet për Shpalljen që iu dha Muhamedit (a.s.). Sipas kësaj, kuptimi është: “Vallë, është magji Shpallja që iu dha Muhamedit apo fajin e ka paaftësia juaj në të vështuarit dhe kuptuarit e gjërave?” Kjo është një pyetje retorike, së cilës i dihet përgjigjja. Shpallja që iu dha Muhamedit nuk është aspak magji, por është faji i tyre që e shpërfillin atë, edhe pse ajo është vetë e vërteta e sigurt, e argumentuar dhe e faktuar nga Zoti.

- **“Digjuni në të! E duroni apo nuk e duroni, njësoj është për ju!”** - Hidhini në Xhehenem, në atë mënyrë që zjarri t'i përfshijë tërësisht trupat e tyre dhe t'u depërtojë deri në zemra. Durimi atje nuk ka vlerë dhe nuk ua lehtëson aspak dhimbjen që shkakton Zjarri. Po ashtu, edhe pse do të jetë një turmë e madhe që do të ndëshkohet, kjo nuk do t'i ngushëllojë fare. Asgjë nuk mund ta lehtësojë ndëshkimin në Xhehenem, sepse ai nuk është i tillë që mund të kalohet me durim e ngushëllim. Ky është ndëshkim i merituar për ta, për veprat që kanë bërë vetë, siç thotë i Lartësuari:

- **“Ky është i vetmi “shpërblim” për atë që e merituat me veprat tuaja.”**

Ajetet 17 – 20

17. Vërtet, të devotshmit do të jenë në kopshtet e Xhenetit dhe në begati,

18. Të kënaqur me ato që u ka dhuruar Zoti i tyre. Zoti i tyre i ruajti ata nga vuajtjet në Zjarrin flakërues.

19. “Hani e pini duke u kënaqur, për hir të veprave që keni bërë!”

20. Ata do të rrinë të mbështetur në shtretër të rregulluar mirë. Ne do t'i martojmë ata me hyri sybukura.

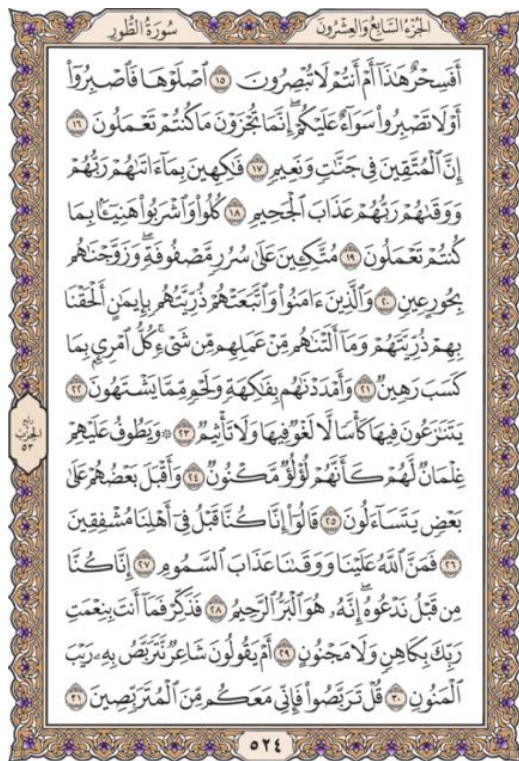
Shpjegimi i ajeteve

Pasi foli për ndëshkimin e jobesimtarëve, Allahu i Lartësuar përshkruan shpërblimin e të devotshmëve, që ruajnë kufijtë e Tij, duke kryer detyrimet dhe duke iu larguar haramëve, në shenjë dashurie, madhërimi dhe nënshtrimi ndaj Tij. Kështu, Allahu i Lartësuar vendos paralel kërcënimit dhe inkurajimit, shpresën dhe frikën, të domosdoshme këto për një rob adhurues.

- **“Vërtet, të devotshmit do të jenë në kopshtet e Xhenetit dhe në begati...”** – Të devotshëm janë ata që i druhen zemërimit dhe ndëshkimit të Zotit, duke kryer urdhëresat dhe duke iu larguar haramëve, në shenjë adhurimi për Të dhe në kërkim të kënaqësisë së Tij. Këta fatlumë do të jenë në kopshte, që janë të mbuluar me pemë dhe bimë që dredhojnë sipër tyre. Nëpër këto kopshte të bukura rrjedhin lumenj dhe lartësohen kështjella të stolisura. Atje do të përjetojnë lumturinë, me të gjitha përmasat e saj, me zemër, shpirt dhe me trup.

- **“...të kënaqur me ato që u ka dhuruar Zoti i tyre. Zoti i tyre i ruajtiti ata nga vuajtjet në Zjarrin flakëruës.”** - Ata janë tejet të kënaqur dhe të lumtur me mirësitë që Zoti i tyre u ka dhuruar, të cilat askush nuk mund t'i përshkruajë, sikurse thotë i Lartësuar: “Askush nuk di për atë kënaqësi (të zemrës e të shpirtit), që u është caktuar atyre si shpërblim për veprat e tyre të mira (në dynja).” [Sexhde 17]. Zoti u dhuron atyre çdo gjë që e dëshirojnë dhe i ruan nga çdo gjë që i tremben. Kështu vepron me ta i Gjithëmëshirshmi e Bamirësi, sepse edhe ata bëjnë atë që Zoti e dëshiron dhe i largohen asaj që Ai e urren. Duke i uruar dhe përshëndetur, atyre u thuhet:

- **“Hani e pini duke u kënaqur, për hir të veprave që keni bërë!”** - Gjatë ushqimit dhe pijes, gjithashtu, do t'u thuhet: “Ju bëftë mirë dhe u gëzofshi me kënaqësi të

njëpasnjëshme! Të gjitha këto që po shijoni i fituat me veprat dhe fjalët tuaja të mira.”

- **“Ata do të rrinë të mbështetur në shtretër të rregulluar mirë.”** - Ata do qëndrojnë të shtrirë e të mbështetur, me rehati e kënaqësi të plotë. Shtretërit e tyre janë të zbukuruar dhe të sistemuar. Allahu i Lartësuar i ka përshkruar si shtretër “mesfufeh”, domethënë, të sistemuar dhe të mirëvendosur. Ata do të qëndrojnë së bashku me gratë e tyre mbi ata shtretër, ku do të kënaqen dhe do t'i thonë njëri-tjetrit fjalë të ëmbla. Duke qenë se ata do të provojnë në Xhenet kënaqësi që lumturojnë zemrën, shpirtin dhe trupin, që askush nuk mund t'i përfityrojë realisht në dynja, atëherë nuk mbetet gjë tjetër që t'i plotësojë kënaqësitë e tyre, veç grave dhe çfarë ato ofrojnë. Ata do të kenë gratë më të përsosura në cilësitë e tyre trupore, shpirtërore dhe morale:

- **“Ne do t'i martojmë ata me hyri sybukura.”** - Ato janë gra tek të cilat bashkohen bukuria dhe hijeshia fizike me moralin dhe sjelljen e përkryer. Bukuria e

tyre çorodit çdo njeri që i shikon e kundron. Zemrat gati pëlcastin nga malli për t'i pasur dhe për të qenë me to, thjesht e vetëm me një shikim të hedhur prej tyre. Sytë e tyre janë shumë të bukur dhe shprehës të dashurisë që fshehin. E bardha dhe e zeza e syve të tyre janë në kontrast vezullues.

Ajetet 21 - 28

21. Besimtarët e vërtetë do t'i bashkojmë me ata pasardhës të tyre që i pasojnë në besim, duke mos u pakësuar asgjë nga veprat e veta. Çdokush është peng i punës së vet.

22. Ne do t'ua shtojmë të mirat atyre: fruta e mish, si t'ua ketë ënda.

23. Atje do t'ia kalojnë njëri-tjetrit kupat e mbushura e nuk do të ketë fjalë të kota e as gjynahe.

24. Mes tyre do të sillen djelmohat shërbyes, si të ishin margaritarë të fshehur.

25. Ata (besimtarët) do të afrohen duke biseduar me njëri-tjetrin.

26. Ata thonë: "Ne, edhe në gjirin e familjeve tona druhashim (nga Frika e Zotit).

27. Por Allahu na dhuroi të mira dhe na ruajt prej dënimit në afshin përcëllues të Zjarrit.

28. Ne i jemi lutur Atij edhe më parë. Vërtet, Ai është Bamirësi e Mëshirëploti."

Shpjegimi i ajeteve

- **"Besimtarët e vërtetë do t'i bashkojmë me ata pasardhës të tyre që i pasojnë në besim, duke mos u pakësuar asgjë nga veprat e veta."** - Ky është një plotësim i shpërblimit dhe i lumturisë së banorëve të Xhenetit. Fëmijët që pasojnë prindërit e tyre në besim dhe vepra të mira, Allahu i Lartësuar ua bashkëngjit prindërve, që mund të jenë në grada më të larta në Xhenet. Kjo bëhet për të shtuar nderimin e këtyre prindërve, por edhe për të shtuar shpërblimin e fëmijëve që ndjekin rrugën e drejtë të paraardhësve besimtarë. Po kështu ndodh edhe anasjelltas: nëse fëmijët janë në grada më të larta, Allahu i Lartësuar u

bashkëngjit atyre prindërit besimtarë. Sigurisht, kjo gjë nuk e pakëson shpërblimin e prindërve. Dikush mund të mendojë gabimisht se edhe me banorët e Zjarrit do të veprohet në të njëjtën mënyrë, domethënë që Allahu i Lartësuar do t'i bashkojë prindërit me pasardhësit e tyre. Por i Madhëruari na tregon se gjykimi për dy vendet nuk është i njëjtë, dhe s'ka se si të jetë i tillë, sepse Zjarri është vendi ku zbatohet drejtësia e Zotit dhe askush nuk ndëshkohet për gjynahet që nuk i ka vepruar vetë apo nuk është bërë shkak, siç thotë i Madhëruari më pas:

- **"Çdokush është peng i punës së vet."** - Askush nuk do të merret në përgjegjësi për veprat e të tjerëve. Askush nuk do të pyetet për gjynahun e tjetrit. Atëherë, ky ajet hedh poshtë keqkuptimet që mund të lindin në këtë drejtim.

- **"Ne do t'ua shtojmë të mirat atyre: fruta e mish, si t'ua ketë ënda."** - Ndër begatitë e shumta me të cilat Zoti do t'i kënaqë banorët e Xhenetit janë edhe frutat e shijshme. Rrushi, shega, molla e shumë fruta të tjera të mrekullueshme, janë kënaqësi që ata do t'i shijojnë, përveç ushqimeve të pakrahasueshme që do të kenë përjetësisht në Xhenet. Nëse kërkojnë mish, do t'u jepet çdo lloj mishi që dëshirojnë: mish shpendësh apo kafshësh të tjera.

- **"Atje do t'ia kalojnë njëri-tjetrit kupat e mbushura..."** - Mes këtyre mirësive, ata do të shkëmbejnë me njëri-tjetrin gota me pije të shijshme, nektar etj. Ato u shërbehen me ibrikë nga djelmosha të përjetshëm, mes kopshteve të bukura. Në Xhenet, sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- **"...nuk do të ketë fjalë të kota e as gjynahe."** - Atje nuk ka fjalë të kota, të padobishme apo, aq më shumë, të dëmshme, që t'i ngarkojnë me gjynahe dhe të sjellin ndëshkime. Por nëse të tilla fjalë nuk ekzistojnë në Xhenet, atëherë atje ka tjetër lloj fjalësh. Ato janë fjalë të ëmbla, të buta e qetësuese, që gëzojnë zemrën dhe lumturojnë shpirtin. Banorët e Xhenetit i drejtohen njëri-tjetrit me fjalët më të mira,

me ngrohtësi e dashuri. Gjithashtu, ajo që do të dëgjojnë prej Zotit do t'i lumturojë më shumë, sepse Ai është i kënaqur prej tyre, prandaj u shpreh dashurinë e Tij.

- **“Mes tyre do të sillen djelmoshat shërbyes, si të ishin margaritarë të fshehur.”** – Ata janë të rinj shërbëtorë, të cilët duken si margaritarë. Ata do të vërtiten mes tyre për t'u shërbyer gjithçka që dëshirojnë. Kjo është dëshmi e begatisë së madhe që ata do të kenë në Xhenet.

- **“Ata (besimtarët) do të afrohen duke biseduar me njëri-tjetrin...”** – Ata do të diskutojnë rreth çështjeve të shkuara të dynjasë. Ndër të tjera, duke folur për shkaqet që sollën shpëtimin e tyre dhe hyrjen në Xhenet, ata do të thonë:

- **Ata thonë: “Ne, edhe në gjirin e familjeve tona druheshim (nga Frika e Zotit).”** – Kuptimi: Kur ishim në dynja, ne i druheshim Zotit edhe në gjirin e familjeve tona. Nga frika ndaj Zotit dhe llogarisë para Tij, i lamë gjynahet dhe u munduam të rregullojmë gabimet dhe mangësitë tona.

- **“Por Allahu na dhuroi të mira dhe na ruajti prej dënimit në afshin përcëllues të Zjarrit.”** - Allahu i Madhëruar na begatoi me mirësi të mëdha, duke na udhëzuar në rrugën e drejtë dhe duke na ndriçuar për të mësuar dhe kuptuar të vërtetën. Ai na dha sukses dhe forcë për të punuar dhe jetuar sipas udhëzimeve të Tij. Kështu, i Lartësuar na e lehtësoi rrugën drejt shpëtimit dhe na ruajti nga Zjarri përvëlues.

- **“Ne i jemi lutur Atij edhe më parë. Vërtet, Ai është Bamirësi e Mëshirëploti.”** - Ne i luteshim Allahut vazhdimisht, që të na ruante nga ndëshkimi i Zjarrit përvëlues dhe të na dhuronte shpërblimin në Xhenetin e përjetësisë. Ne i kërkonim Allahut nëpërmjet lutjeve të drejtpërdrejta dhe lutjeve të shprehura nëpërmjet adhurimit. Koha jonë ishte e mbushur me lutje e adhurime, nëpërmjet të cilave kërkonim mëshirë dhe shpresonim shpërblim prej Allahut të Madhëruar. Allahu i Lartësuar është *El Beru* - Bamirës dhe *El Rahim* - i Gjithëmëshirshëm. Prej

bamirësisë dhe mëshirës së Tij të gjerë mbi ne është edhe fakti që Ai na futi në Xhenet dhe në kënaqësinë e Tij dhe na shpëtoi nga zemërimi dhe Zjarri i Tij.

Ajetet 29 - 43

29. Atëherë, kujto, sepse ti, me mirësinë e Zotit tënd, nuk je as falltar e as i çmendur.

30. Ata (idhujtarët) thonë: “Ai është veçse një poet, prandaj po presim derisa vdekja ta zhdukë!”

31. Thuaju: “Prisni, sepse edhe unë po pres bashkë me ju!”

32. Vallë, mendja e tyre po i detyron, apo janë njerëz pa fre?

33. Në fakt, ata thonë: “Ai e trilloi atë (Kur'anin).” Jo, kurrsesi nuk është ashtu, por ata nuk besojnë.

34. Le ta sjellin një libër si ai, nëse është e vërtetë ajo që thonë!

35. A mos vallë, ata u krijuan prej asgjëje, apo ata vetë janë krijues?!

36. Vallë, ata i krijuan qiejt e Tokën? Jo, nuk është ashtu, por ata nuk janë bindur.

37. A mos zotërojnë thesaret e Zotit tënd? Apo mos janë ata mbizotëruesit?!

38. A mos kanë ata shkallë të larta, mbi të cilat përgjojnë? Atëherë, le të sjellë përgjuesi i tyre ndonjë provë të sigurt!

39. Vallë, për Atë janë vajzat, kurse për ju djemtë?!

40. A mos po u kërkon atyre shpërblim, e ata janë të rënduar nga shpenzimet?

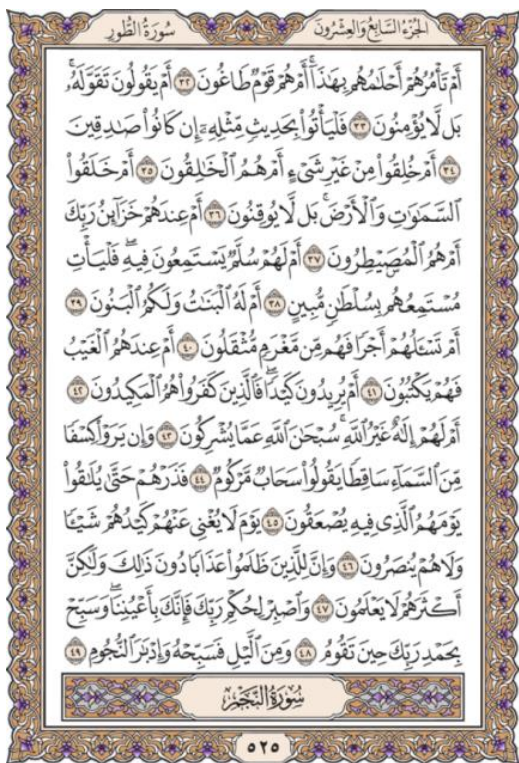
41. A mos njohin ata fshehtësitë, që të mund t'i shkruajnë?!

42. A mos po kurdisin kurthe kundër teje? Le ta dinë atëherë se në kurth do të bien vetëm ata që nuk besojnë.

43. A mos kanë ata ndonjë zot tjetër, veç Allahut? I lartë është Allahu nga gjithçka që ata i shoqërojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Atëherë, kujto, sepse ti, me mirësinë e Zotit tënd, nuk je as falltar e as i çmendur.”** - Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që të kujtojë dhe paralajmërojë të gjithë njerëzit, besimtarë a

jobesimtarë qofshin ata. Kështu bëhej e mundur që zullumqarët të mos kishin më asnjë justifikim, ndërsa të mëshiruarit të kishin mundësinë të gjenin rrugën e drejtë. Allahu i Lartësuar e urdhëron që t'u kujtojë njerëzve të vërtetën, pa u shqetësuar nga jobesimtarët, të cilët pengonin njerëzit nga rruga e drejtë dhe nga pasimi i Shpalljes së Tij të ndritshme. Ata i kryenin këto krime ndaj Profetit dhe të vërtetës që ai e solli prej Zotit të tij, edhe pse ishin të sigurt për faktin se ai ishte i pastër nga çdo akuzë e tyre. I Lartësuar mohon çdo mangësi dhe shpifje të trilluar për të Dërguarin e Tij kur thotë: "...me mirësinë e Zotit tënd, nuk je as fallxhor e as i çmendur!" Ai nuk ishte fallxhor, si ata që kanë në shërbim të vet xhindë, të cilët u sjellin ndonjë lajm nga fshehtësitë, të përzier me njëqind gënjeshtër. Ai nuk ishte as i çmendur. Përkundrazi, ai kishte mendjen më të kthjellët ndër njerëz dhe ishte më i ruajturi nga ndikimi i shejtanëve. Ai ishte më i sigurti, më i dituri dhe më i ploti si njeri.

Herë të tjera, jobesimtarët shpifnin për të duke thënë:

- **“Ata (idhujtarët) thonë: “Ai është veçse një poet, prandaj po presim derisa vdekja ta zhdukë!”**”.

– Kuptimi: Ai është thjesht një poet dhe orator bindës, prandaj po presim që koha dhe vdekja ta fshijë kujtimin dhe gjurmët e tij. Ata pretendonin se libri që solli Muhamedi (a.s.) ishte thjesht një poezi, ndërkohë që Zoti e hedh poshtë një shpifje të tillë në ajete të tjera, ku thotë: “Ne nuk ia kemi mësuar atij (Muhamedit) poezinë dhe ajo as nuk është për të. Ky (Libër) është veçse një Mesazh dhe një Kur’an i qartë.” [Jasin 69]. Këtyre njerëzve, Zoti porositi që t’u themi:

- **“Thuaju: “Prisni, sepse edhe unë po pres bashkë me ju!”**”

– Thuaji, o Profet, prisni vdekjen time, pasi edhe unë së bashku me besimtarët po presim që Zoti t’ju ndëshkojë me ndonjë dënim nga Ai ose nëpërmjet duarve tona!

- **“Vallë, mendja e tyre po i detyron, apo janë njerëz pa fre?”** - Mos është mendja e tyre ajo që i shtyn ata të mohojnë dhe të shpifin këto gjëra për Profetin? Sa të këqija janë këto mendje, të cilat i japin përparësi të kotës dhe gënjeshtërës, që ka një fund të tmerrshëm! Ato e konsiderojnë si të çmendur njeriun më të plotë dhe më të përkryer, ndërsa të vërtetën e pamohueshme e konsiderojnë si gënjeshtërën më të madhe. Edhe më budallenjtë do t’i refuzonin të tilla mendje. Vallë, ishin mendjet e tyre që i çuan në atë gjendje? Apo ata ishin zullumqarë që nuk kishin kufi? Kjo është e vërteta. Kalimi i kufijve nga ana e tyre nuk kishte të mbaruar. Shfrenimi i tyre ishte i papërmbajtur, ndaj të mos të duket çudi asnjë fjalë dhe vepër e tyre.

- **“Në fakt, ata thonë: “Ai e trilloi atë (Kur’anin).” Jo, kurrsesi nuk është ashtu, por ata nuk besojnë.”** – A mos ishte Muhamedi (a.s.) që e trilloi këtë Kur’an nga mendja e tij? Jo, kurrsesi! Ata ishin njerëz që nuk besonin. Nëse do të besonin, nuk do të thoshin fjalë të tilla.

- **“Le ta sjellin një libër si ai, nëse është e vërtetë ajo që thonë!”** – Kuptimi: Nëse jeni të sigurtë kur thoni se është Muhamedi (a.s.) ai që e ka trilluar këtë Libër dhe nuk është Shpallje e Zotit, atëherë, duke qenë se ju jeni mjeshtër të krijimit letrar, silleni edhe ju një vepër të tillë apo edhe disa rreshta si ai. Nëse nuk e bëni, atëherë duhet ta pranoni që Kur'ani është shpallje e Zotit të Madhëruar. Megjithatë, dini se, sikur të mblidheshit të gjithë së bashku, njerëz dhe xhindë, dhe të përpiqeshit të bënit një vepër të tillë, kurrë nuk do t'ia arrinit qëllimit, madje as edhe t'ia afroheshit atij. Ju keni dy mundësi: ose ta pranoni Kur'anin dhe të udhëzoheni me dritën e tij, ose ta refuzoni atë dhe të vazhdoni në humbje, për kotësinë e së cilës jeni të vetëdijshëm.

- **“A mos vallë, ata u krijuan prej asgjëje, apo ata vetë janë krijues?!”** - Ky është një arsyetim, para së cilit atyre nuk u mbetet veçse t'ia nënshtrohen të vërtetës dhe ta pranojnë atë, ose, në të kundërt, do t'u duhet të kundërshtojnë logjikën e shëndoshë dhe besimin e drejtë. Ata e mohojnë njësimin e Zotit, profetët e Zotit dhe shpalljet e Tij. Kjo do të thotë që ata e mohojnë faktin se është Allahu Ai që i ka krijuar. Megjithatë, qoftë nga ana logjike, ashtu edhe nga ana fetare, për pyetjen e shtruar ekzistojnë vetëm tri mundësi përgjigjeje:

1. Ata janë krijuar nga hiçi, pra, pa pasur një krijues, por kjo është e pamundur.

2. Ata janë krijues të vetvetes. Por edhe kjo është po aq e pamundur. Duke qenë se të dyja këto mundësi janë të papranueshme, atëherë mbetet mundësia e tretë:

3. Është Allahu Ai që i krijoi ata dhe gjithçka tjetër. Atëherë, nëse arrihet në këtë përfundim, kjo do të thotë që Allahu të konsiderohet si i vetmi që meriton adhurimin e krijesave, nënshttrimin dhe përkushtimin e tyre. Adhurimi nuk lejohet t'ia kushtohet askujt tjetër veç Tij.

- **“Vallë, ata i krijuan qiejt e Tokën?!”** - Kjo është një pyetje së cilës i dihet përgjigja, por që drejtohet për ta pohuar atë

me më shumë forcë. Askush nuk ka krijuar gjë në këtë gjithësi, as në qiell e as në Tokë, veç Allahut të Vetëm dhe të Gjithëpushtetshëm. Ata nuk kanë asnjë grimë pushteti në qiell dhe në tokë. Kjo është shumë e qartë dhe lehtësisht e kuptueshme, por mohuesit nuk binden, sikurse thotë Zoti:

- **“Jo, nuk është ashtu, por ata nuk janë të bindur.”** - Ata nuk janë të bindur, që të mund të përfitojnë nga argumentet e fesë dhe ato logjike.

- **“A mos zotërojnë thesaret e Zotit tënd?!”** – Vallë, depot e mirësisë së Zotit të Lartësuar janë në duart e këtyre mashtruesve jobesimtarë dhe ata i japin atij që duan dhe privojnë atë që duan? Kjo, me sa duket, është edhe arsyeja që atyre u duket e pamundur dhe jo e drejtë që Allahu i Madhëruar dhe i Urtë t'ia dhurojë profetësinë robit të Tij, Muhamedit (a.s.). A thua se janë ata përgjegjësit dhe shpërndarësit e mëshirës dhe mirësive të Zotit. Në fakt, ata janë shumë më të ulët dhe të parëndësishëm, që të pretendojnë të tilla gjëra. Ata nuk kanë mundësi të ndihmojnë apo dëmtojnë as veten e vet. Ata nuk mund të dhurojnë jetë, nuk mund të sjellin vdekje dhe nuk mund të ringjallin krijesat. Vetëm në dorë të Zotit është i gjithë pushteti dhe mbretërimi, në qiell dhe në Tokë, në dynja dhe në ahiret. Allahu i Madhëruar thotë: “Mos vallë janë ata që përcaktojnë mëshirën e Zotit tënd?! Ne kemi përcaktuar për ta se si do të jetojnë në këtë botë. Ne i kemi ngritur disa më lart se të tjerët, që të përfitojnë me shërbimet ndaj njëri-tjetrit. Mëshira e Zotit tënd është shumë më e vlefshme sesa çfarë grumbullojnë ata.”. [Zuhruf 32].

- **“Apo mos janë ata mbizotëruarit?!”** - A mund të marrin ata nën sundim krijesat dhe mbretërinë e Allahut me forcë ose me luftë? Sigurisht që jo. Ata janë të varfër, nevojtarë dhe të pafuqishëm kundrejt madhësisë së Allahut.

- **“A mos kanë ata shkallë të larta, mbi të cilat përgjojnë?”** - A kanë ata njohuri rreth

të fshehtave të Zotit apo ndonjë mundësi që të dëgjojnë bisedat e qiellit, dhe në këtë mënyrë të dinë atë që të tjerët nuk e dinë?

- **“Atëherë, le të sjellë përgjuesi i tyre ndonjë provë të sigurt!”** - Ai që pretendon të tilla gjëra, le të sjellë ndonjë provë të pranueshme. Po si mund të ndodhë një gjë e tillë, madje si mund të mendohet ajo? Allahu i Madhëruar është i Gjithëditur për të fshehtat dhe të dukshmet dhe nuk ia tregon askujt të fshehtat e Tij, përveç atyre që i ka përzgjedhur si profetë, të cilëve u mëson aq sa Ai dëshiron. Muhamedi (a.s.) është profeti më i zgjedhur, më i ditur dhe imami i të gjithë profetëve. Ai njoftoi botën me lajme nga i Madhëruari dhe i urdhëroi ata që ta njohin Atë në adhurim. Ai erdhi ndër njerëz me përgëzime dhe kërcënime dhe solli rrëfime të vërteta për të shkuarën dhe të ardhmen. Ndërsa nga ana tjetër qëndrojnë mohuesit e profetëve, të paditurit, të padrejtët e armiqtë e të vërtetës, që trillojnë lloj-lloj gënjeshtresh të pabaza. Atëherë, cili e meriton të dëgjohet dhe të pasohet? Profeti solli aq shumë prova e mrekulli për vërtetësinë e Shpalljes së Zotit, sa që ajo tashmë konsiderohet si dituria më e sigurt dhe e padiskutueshme. Ndërsa pala tjetër nuk arrin as të justifikohet për rrugën që ka zgjedhur, e aq më pak, të argumentojë saktësinë e saj.

- **“Vallë, për Atë janë vajzat, kurse për ju djemtë?!”** - Si është e mundur vallë, që të trilloni të tilla paturpësi për Zotin e gjithësisë? A kanë fund shpifjet tuaja? A ka kufi paturpësia juaj? Së pari, shpifni dhe thoni se Zoti ka fëmijë. Së dyti, pretendoni se juve ju takon lloji më i preferuar i fëmijëve, pra, meshkujt, ndërsa Zotit i takokan femrat! A ka fyerje më të madhe në adresë të të Madhëruarit të Plotfuqishëm?!

- **“A mos po u kërkon atyre shpërblim, e ata janë të rënduar nga shpenzimet?”** – A mos po u kërkon atyre ndonjë shpërblim për kumtimin e plotë të Shpalljes së Zotit, dhe kështu ata janë të rënduar nga shpenzimet kundrejt teje? Jo, aspak. Përkundrazi, angazhimi yt i vetëm është që

ata të udhëzohen, madje je ti ai që u jep atyre pasuri të shumta, me qëllim që zemrat e tyre të zbuten dhe të pranojnë ftesën tënde, që dituria dhe imani të zenë vend në zemrat e tyre.

- **“A mos njohin ata fshehtësitë, që të mund t'i shkruajnë?! A mos po kurdisin kurthe kundër teje? Le ta dinë atëherë, se në kurth do të bien vetëm ata që nuk besojnë.”** - Kurthet që ata ngrejnë rëndojnë veç mbi kurrizin e tyre, sepse nuk dëmtojnë njeri tjetër. Dhe, vërtet, i Madhëruari e çoi në vend këtë premtim ndaj të Dërguarit të Tij, prandaj vetëm Allahut i takon falënderimi dhe lavdia për këtë. Edhe pse qafirët nuk lanë asnjë mjet dhe rrugë për të luftuar dhe shfarosur Profetin dhe fenë e tij, Allahu i Madhëruar e ndihmoi të zgjedhurin e vet, duke bërë që feja e tij të triumfojë mbi të gjithë armiqtë.

- **“A mos kanë ata ndonjë zot tjetër, veç Allahut? I lartë është Allahu nga gjithçka që ata i shoqërojnë!”** - A kanë ata ndonjë zot tjetër, të cilit i luten, sepse shpresojnë shpërblim dhe ndihmë prej tij dhe i frikësohen ndëshkimit të tij?! I lartë është Allahu nga gjithçka që ata i shoqërojnë! Ai nuk ka shok dhe partner në pushtetin dhe mbretërimin e Tij. Ai nuk ka shok edhe në meritën e adhurimit. Këto fjalë janë në vazhdim të kontekstit të përgjithshëm të sures dhe përforcuese të tij. Këto ajete tregojnë për pavlefshmërinë e adhurimit të çdo gjëje tjetër veç Allahut dhe se çdo adhurim që kryejnë idhujtarët është i papranueshëm, madje i dënueshëm nga i Madhëruari. I vetmi të Cilit duhet t'i përkushtohen adhurimet, namazi, sexhdeja dhe nënshtrimi është Allahu i Pashoq. Çdo adhurim duhet t'i përkushtohet vetëm Allahut, me sinqeritet të plotë dhe sipas porosive të Tij dhe të Profetit të Tij. Vetëm Allahut i drejtohen lutjet e drejtpërdrejta dhe lutjet e shprehura nëpërmjet adhurimeve. Vetëm Ai është Zoti në qiell dhe në Tokë, sepse vetëm Ai është i ploti në emrat dhe cilësitë e Tij. Të mrekullueshme, të bukura dhe të urta janë veprat e Tij! Ai

është i Madhëruari e Bujari. Ai është Krenari, Ngadhënjimtari e i Pamposhturi. Ai është Një! Allahu është *Samed*, Ai që çdo krijesë i drejtohet për çdo nevojë. Ai është i Madhëruari, i Lavdishmi, i Lartësuar!

Ajetet 44 – 49

44. Edhe sikur të shihnin ndonjë send duke rënë nga qielli, ata do të thoshin: “Është veç një grumbull resh.”

45. Prandaj, lëri ata derisa të përjetojnë Ditën kur ata të shtangin,

46. Ditën kur dredhitë e tyre nuk u bëjnë më asnjë dobi e kur nuk do të ndihmohen.

47. Është e vërtetë se për ata që bëjnë padrejtësi, ka një dënim më të afërt se ai, por shumica e tyre nuk e dinë.

48. Bëj durim me gjykimin e Zotit tënd, se t'i je nën mbikëqyrjen Tonë! Madhëroje me falënderim Zotin tënd, kur të ngrihesh!

49. Edhe gjatë natës adhuroje Atë, si edhe kur yjet nuk duken më.

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na bën të ditur se idhujtarët, të cilët e mohuan të vërtetën e qartë, edhe sikur t'u sillje çfarëdolloj argumenti e prove, kurrë nuk do ta pranonin dhe nuk do ta pasonin atë. Përkundrazi, ata do të vazhdonin me kokëfortësi në kotësinë e tyre dhe do të përdornin çdo lloj justifikimi për të mos e pranuar. Kështu, i Lartësuar thotë:

- **“Edhe sikur të shihnin ndonjë send duke rënë nga qielli, ata do të thoshin: “Është veç një grumbull resh!”**” - Edhe

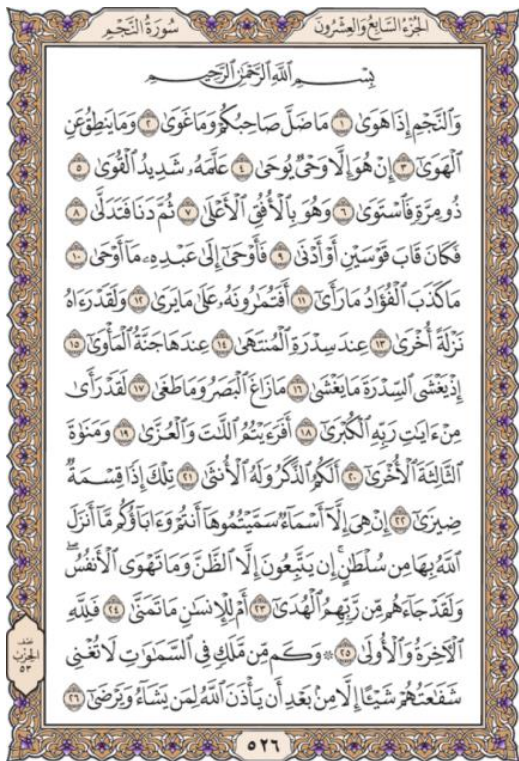
sikur nga qielli të lëshoheshin sende të mëdha ndëshkuese, ata përsëri nuk do të besonin, por do të vazhdonin në verbërinë e tyre e do të thoshin: “Është veç një grumbull resh! Janë thjesht disa re të mëdha dhe të zakonshme.” Ata do t'i kalonin si pa të keq këto shenja, duke mos nxjerrë mësim prej tyre. Për të tillët, ilaçi i vetëm është ndëshkimi, siç thotë i Lartësuar më pas:

- **“Prandaj, lëri ata derisa të përjetojnë ditën kur ata të shtangin...”** - Ajo është Dita e Kijametit, kur ata do të ballafaqohen me ndëshkimin, dhimbjen dhe dëshpërimin, që kurrë nuk mund të përshkruhen me fjalë.

- **“...ditën kur dredhitë e tyre nuk u bëjnë më asnjë dobi e kur nuk do të ndihmohen.”** – Atyre nuk do t'u bëjnë më asnjë dobi dredhitë e nuk do të ndihmohen aspak. Në dynja, ata mund t'i mundësojnë vetes ndonjë të mirë dhe të shpëtojnë nga ndonjë e keqe nëpërmjet intrigave dhe hileve të tyre, por kjo nuk ka për të funksionuar Ditën e Kijametit. Atë ditë, dredhitë e tyre nuk kanë për t'u bërë dobi dhe nuk mund t'i shpëtojnë dot nga ndëshkimi i Allahut.

- **“Është e vërtetë se për ata që bëjnë padrejtësi, ka një dënim më të afërt se ai, por shumica e tyre nuk e dinë.”** - Pasi foli për ndëshkimin që i pret zullumqarët Ditën e Kijametit, Allahu i Lartësuar tregon se ata do të përballen me ndëshkimin qysh në jetën e *berzah*-ut, në varr, para se të ndodhë Kijameti. Madje kjo thënie përfshin edhe vuajtjet që Zoti i jep në jetën e dynjasë, me katastrofa, luftëra dhe dënime të ndryshme. Megjithatë, shumica e njerëzve nuk e dinë, prandaj vazhdojnë rrugën e tyre të humbjes dhe mosbesimit, e cila e ka përfundimin në ndëshkim të rëndë. Kështu, i Lartësuar pasi argumentoi me fakte kotësinë e fjalëve dhe besimeve të mohuesve, urdhëron Profetin e Tij që të mos u kushtojë vëmendje atyre të humburve, por të bëjë durim dhe të presë për gjykimin e Zotit dhe urdhrat e Tij. Ai duhej të përkushtohej në zbatimin e porosive të Zotit, i Cili i premtonte ndihmë dhe sukses, siç thuhet më pas:

- **“Bëj durim me gjykimin e Zotit tënd, se ti je nën mbikëqyrjen Tonë!”** - Ti je nën vëzhgimin, përkujdesjen dhe ruajtjen Tonë. Është Allahu i Madhëruar Ai që të mbështet dhe të udhëzon ty në çdo çështje, prandaj bëhu i durueshëm me vendimet e Tij! Gjithashtu, Allahu i Lartësuar e urdhëron të shtojë *dhikr*-in dhe adhurimet e tjera:

- “Madhëroje me falënderim Zotin tënd, kur të ngrihesh!” – Ky është urdhër për namaz nate. Pra, kur të ngrihesh për të falur namaz nate, përmende Zotin tënd duke i bërë *tesbih*. Ose ka kuptimin: Kur ngrihesh për të falur pesë namazet farze. Mbase ky është më i saktë, sepse i Lartësuar i përmend në vijim edhe *dhikr*-in gjatë natës, kur thotë: - “Edhe gjatë natës adhuroje Atë, si edhe kur yjet nuk duken më.” – Adhuroje Allahun në fundin e natës, ku bën pjesë edhe namazi i sabahut. Sidoqoftë, Allahu është më i dituri për gjithçka.

Surja 53: El nexhm (mekase) 62 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 18

1. Beto hem në yllin kur perëndon,
2. se shoku juaj nuk ka humbur dhe nuk ka devijuar.
3. Ai nuk flet sipas dëshirës,
4. por ato janë veçse shpallje, që i vijnë atij.
5. Atë ia mësoi Ai, i Fuqishmi (*Xhibrili*),

6. që ka mendje të lartë dhe që u shfaq në formën e vet reale,
7. në pikën më të lartë të horizontit.
8. Pastaj u lëshua dhe iu afrua atij,
9. sa largësia mes dy harqeve a edhe më afër
10. dhe i shpalli robit të Tij (*Allahut*) atë që i shpalli.
11. Zemra nuk e kundërshtoi atë që ai pa.
12. Vallë, ju po e kundërshtoni për atë që ka pare?!
13. Në të vërtetë, ai e ka parë atë edhe një herë tjetër,
14. te Sidretul Munteha,
15. pranë së cilës është Xheneti Me’ua,
16. kur Sidrën e mbulonte çfarë e mbulonte.
17. Shikimi i tij nuk u shmang e as nuk e tejkaloi masën.
18. Ai pa, vërtetë disa nga Shenjat më të mëdha të Zotit të vet.

Shpjegimi i ajeteve

- “Beto hem në yllin kur perëndon...” - Allahu i Lartësuar betohet në yjet, të cilët zhduken nga horizonti me përfundimin e natës dhe shkrepjen e agimit. Kjo është një dukuri që e meriton që Zoti të betohet në të. Ky betim bëhet për të përforcuar faktin që Shpallja të cilën Allahu ia dha Profetit të Tij është e vërtetë dhe e saktë. Ajo është Shpallje e Zotit të gjithësisë. Këtu vihet re një paralelizëm i çuditshëm. Allahu i Lartësuar i bëri yjet zburkues të qiellit dhe udhëzues për njerëzit në errësirë, në det apo në tokë qofshin. Po kështu, edhe Shpallja e Tij është zburkimi dhe udhëzimi për njerëzit. Nëse nuk do të ekzistonte dituria e trashëguar nga profetët, njerëzimi do të ishte në errësirë të thellë, si në një natë të errët dhe pa yje.

- “...se shoku juaj nuk ka humbur dhe nuk ka devijuar!” - Betimi bëhet për të treguar se Profeti (a.s.) ishte i ruajtur nga devijimet, qoftë në dituri apo në qëllime. Profeti (a.s.) ishte i udhëzuar nga Zoti me diturinë që Ai i dhuroi, ashtu siç ishte dhe udhëzues për të tjerët. Nga ajeti kuptojmë,

gjithashtu, se qëllimet e këtij Profeti ishin shumë të larta. E si të mos ishin të tilla, kur ato bazoheshin në Shpalljen e të Gjithëditurit Mëshirëplotë?! Ai synonte që ta udhëzonte umetin e tij në rrugën më të mirë dhe më të lehtë drejt Zotit të tyre. Ndryshe është gjendja e fuesve në rrugët e humbjes, dituria e të cilëve është e prishur, e keqe dhe qëllimet e tyre janë të frikshme. Allahu i Lartësuar thotë: *“sahibukum”* - “shoku juaj” për të kujtuar faktin që ai ishte një njeri i njohur mes tyre, të cilit ata ia njihnin prejardhjen fisnike, ashtu si edhe sinqeritetin apo besnikërinë e tij. Ata e kuptonin shumë mirë se ai ishte njeri i udhëzuar. Allahu i Lartësuar e përforcon këtë fakt kur thotë:

- **“Ai nuk flet sipas dëshirës, por ato janë veçse shpallje, që i vijnë atij.”** - Ai nuk flet sipas qejfit të vet, por ajo që thotë është Shpallje nga Zoti. Ai ndjek veçse Shpalljen hyjnore, e cila përmban udhëzimin e drejtë dhe siguron arritjen e devotshmërisë për ata që e zbatojnë. Ky ajet tregon se edhe Suneti i Profetit (a.s.), ashtu sikurse Kur'ani, është shpallje nga Zoti i Madhëruar, ashtu sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “Po të mos ishte Mirësia e Allahut dhe Mëshira e Tij ndaj teje, një grup prej tyre do të kishin tentuar të të devijonin. Por ata nuk devijojnë asnjë, veç vetes së tyre, dhe nuk mund të të dëmtojnë ty aspak. Allahu të shpalli ty Librin dhe Urtësinë e të mësoi atë që nuk e dije. Mirësia e Allahut ndaj teje është shumë e madhe.” [Nisa 113.] Ajeti, gjithashtu, tregon se Profeti (a.s.) ishte i ruajtur nga gabimet apo devijimet, kur bëhej fjalë për transmetimin e qartë të Shpalljes dhe Ligjit nga Allahu i Lartësuar, sepse në ajet thuhet se ai nuk fliste nga mendja e vet apo sipas dëshirës së tij, por ai ishte transmetues besnik dhe korrekt i Shpalljes së Zotit. Në vijim, Allahu i Lartësuar përmend mësuesin që ia mësoi Kur'anin Profetit (a.s.). Ai është Xhibrili (a.s.) më i miri, më i forti dhe më i përkryeri i melekëve. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Atë ia mësoi Ai, i Fuqishmi (Xhibrili), që ka mendje të lartë dhe që u shfaq në formën e vet reale, në pikën më të lartë të horizontit. Pastaj u lëshua dhe iu afrua atij, sa largësia mes dy harqeve a edhe më afër...”** - Ai që e zbriti Shpalljen nga Zoti te Profeti (a.s.) është Xhibrili (a.s.). Ai është shumë i fuqishëm në të gjitha aspektet. Allahu i Lartësuar e krijoi të tillë, që të jetë i denjë për të vënë në zbatim urdhrat e Tij. Pa dyshim që vepra më e rëndësishme dhe më madhështore e Xhibrilit (a.s.) ishte përcjellja e Shpalljes me besnikëri te Profeti i Zotit, Muhamedi (a.s.), duke mos lejuar ndërhyrjen e shejtanëve në të. Ata të mallkuar nuk mund të heqin apo të shtojnë asgjë në Shpalljen e Zotit. Allahu i Lartësuar e ka ruajtur të sigurt dhe të paprekshme Shpalljen e Tij, dhe ndër masat më të rëndësishme në këtë aspekt ishte pikërisht ngarkimi me këtë detyrë i melekut Xhibril (a.s.), të dërguarit të Tij besnik dhe të fuqishëm. Xhibrili (a.s.) u ngrit në pikën më të lartë të horizontit, atje ku shejtanët nuk mund të arrinin dot. Pastaj ai iu afrua Profetit (a.s.), për t'i përcjellë atij Shpalljen e Zotit. Ai qëndroi shumë pranë tij. Ai qëndroi vetëm dy harqe larg Profetit (a.s.), ose edhe më pranë. Kjo tregonte për rëndësinë e madhe të asaj që do të ndodhte. Muhamedit (a.s.) do t'i jepej Shpallja dhe mes tij e Xhibrilit nuk duhej të kishte asnjë ndërmmjetës apo përgjues.

- **“...dhe i shpalli robit të Tij (Allahut) atë që i shpalli.”** – Kështu, nëpërmjet Xhibrilit (a.s.), Allahu i Lartësuar i shpalli adhuresit të Tij, Muhamedit (a.s.), Sheriatin madhështor dhe udhëzimin e drejtë.

- **“Zemra nuk e kundërshtoi atë që ai pa.”** - Zemra, dëgjimi, shikimi dhe e gjithë qenia e Muhamedit (a.s.) u përqendrua për të marrë Shpalljen nga Zoti i Lartësuar. Ky është argument që tregon se sa e përkryer ishte mënyra me të cilën Profeti (a.s.) mori Shpalljen nga Allahu i Madhëruar. Ai e mori Shpalljen në mënyrë shumë të sigurt, që nuk lejonte asnjë dyshim apo luhatje.

Zemra e tij nuk e mohoi atë që i panë sytë. Asnjë pasiguri nuk zuri vend në zemrën e tij. Ka shumë mundësi që këtu të bëhet fjalë për shenjat e mëdha që Muhamedi (a.s.) pa Natën e Israsë, dhe ky është shpjegimi më i saktë i ajetit. Disa të tjerë janë të mendimit se këtu bëhet fjalë për shikimin e Zotit të Lartësuar nga ana e Profetit (a.s.) dhe dëgjimin e fjalëve që Zoti i drejtoi atij Natën e Israsë. Ky është qëndrimi i shumë dijetarëve, - Allahu i mëshiroftë, - të cilët pohojnë se Profeti (a.s.) e pa Zotin e tij në dynja. Sidoqoftë, mendimi më i saktë është se Profeti (a.s.) pa disa shenja të mëdha të Zotit të Lartësuar, por edhe Xhibrilin (a.s.), sikurse kuptohet nga konteksti. Profeti (a.s.) e ka parë Xhibrilin (a.s.) në formën e tij reale dy herë: një herë në kupën e qiellit të dynjasë, në kohën e shpalljes, dhe herën e dytë mbi qiellin e shtatë, Natën e Israsë, siç thotë i Lartësuar:

- **“Vallë, ju po e kundërshtoni për atë që ka parë! Në të vërtetë, ai e ka parë atë edhe një herë tjetër, te Sidretul Munteha, pranë së cilës është Xheneti Me’ua...”** - Muhamedi (a.s.) e ka parë Xhibrilin (a.s.) edhe një herë tjetër, te Sidretul Munteha, e cila është një pemë shumë e madhe sipër qiellit të shtatë. Ajo quhet “Sidretul Munteha” - “Sidra e Skajshme”, sepse deri tek ajo shkojnë njohuritë e krijesave, pasi ajo është sipër qiejve dhe Tokës, ose edhe për shkaqe të tjera, që Allahu i di më së miri. Kështu, Muhamedi (a.s.) e pa Xhibrilin (a.s.) pikërisht në atë vend, i cili është vendi i shpirtrave të pastër, të bukur dhe të lartë, vend të cilit nuk mund t'i afrohen shejtanët dhe shpirtrat e ulët dhe të pisët. Pikërisht pranë asaj peme ndodhet “Xheneti Me’ua”, domethënë, Xheneti që përmban të gjitha llojet e mirësive dhe begatave, Xheneti të cilin e ëndërrojnë të gjithë për ta arritur, Xheneti për të cilin të gjithë janë të përmalluar. Ky ajet dëshmon se Xheneti gjendet në vendin më të lartë, sipër qiellit të shtatë.

- **“...kur Sidrën e mbulonte çfarë e mbulonte.”** - Këtë pemë e mbulon diçka

shumë madhështore, të cilën e di vetëm Zoti Krenar dhe i Lartësuar.

- **“Shikimi i tij nuk u shmang e as nuk tejkaloi masën.”** - Shikimi i Profetit (a.s.) nuk devijoi djathtas ose majtas dhe as nuk tejkaloi masën. Kjo tregon për edukatën e lartë të Profetit (a.s.), të shfaqur edhe në shikimin e tij. Edhe pse ai u ngrit në një gradë aq të lartë, ai nuk devijoi dhe nuk e tejkaloi masën në zbatimin e urdhrit, për të treguar kështu moralin e tij të lartë, që nuk mundi ta arrijë askush prej krijesave, nga të parët deri tek të fundit. Njeriu mund ta cenojë gradën e tij në lidhje me detyrimet duke mos i zbatuar fare ato, duke i zbatuar me mangësi ose duke devijuar prej tyre, por Profeti (a.s.) ishte i ruajtur nga të gjitha këto.

- **“Ai pa vërtet disa nga shenjat më të mëdha të Zotit të vet.”** - Profeti (a.s.) pa Xhenetin, Xhehenemin e shumë gjëra të tjera të fshehta. Kjo ndodhi Natën e Israsë.

Ajetet 19 – 25

19. A i shihni Latin dhe Uzzanë?

20. Dhe atë të tretin e të fundit, Menatin?

21. A mendoni se meshkujt janë tuajt e të Atij femrat?

22. Atëherë kjo është një ndarje vërtetë e padrejtë.

23. Ata (idhujt) nuk janë gjë tjetër, vetëm se emra, që ju dhe prindërit tuaj i caktuat. Allahu nuk zbriti për ta ndonjë fakt. Por ata ndjekin vetëm hamendësimet dhe dëshirat e veta, megjithëse prej Zotit të tyre u ka ardhur udhëzimi i qartë.

24. A do ta arrijë njeriu gjithçka që dëshiron?!

25. Vetëm Allahut i takon Bota Tjetër dhe kjo botë.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përshkroi pastërtinë e Shpalljes së Tij, Allahu i Lartësuar flet për kotësinë e besimit të politeistëve, të cilët adhurojnë idhuj, që janë të mangët dhe shumë larg cilësive të larta e të plota të Allahut të Lartësuar, që është i vetmi i Adhurar me meritë:

- **“A i shihni Latën dhe Uzzanë? Dhe atë të tretin e të fundin, Menatin?”** – Këta ishin idhujt e tyre, të cilët nuk kishin fuqi e aftësi për të bërë asgjë, as dëm as dobi. Ata ishin thjesht emra të thatë, të vënë nga idhujtarët dhe paraardhësit e tyre injorantë për idhujt e tyre. Në këtë mënyrë, ata thjesht mashtronin vetveten dhe devijonin të tjerët, duke i ftuar që t'u nënshtroheshin atyre gjërave të kota. Pa dyshim, ata idhujt nuk meritonin asnjë lloj adhurimi, edhe po të kishin emra madhështorë dhe tërheqës, pasi nuk gëzonin asnjë atribut real që mund të tregonin ata emra. Për shembull, ata pretendonin se emri *Lat* e kishte prejardhjen nga fjala *'Ilah'* (Zot), prandaj idhulli me atë emër e meritonte adhurim. Për emrin *Uzza* thoshin se e kishte prejardhjen nga *'Aziz'* (Ngadhënjimtari), ndërsa *Menat* e kishte prejardhjen nga *Menan* (Bamirësi). Në fakt, *El Ilah*, *El Aziz* dhe *El Menan* janë disa nga emrat e Allahut të Lartësuar, të cilët ata ua atribuonin padrejtësisht idhujve të tyre. Kjo që një padrejtësi dhe paturpësi e madhe e idhujtarisë. Adhurimi i plotë i takon vetëm dhe vetëm Allahut të Lartësuar.

- **“A mendoni se meshkujt janë tuajt, e të Atij femrat? Atëherë kjo është një ndarje vërtetë e padrejtë.”** - Ju pretendoni se Allahu ju ka privilegjuar ju me fëmijë meshkuj, ndërsa për Vetën e Tij ka mbajtur femra? Sipas kësaj, juve ju takon pjesa më e mirë, ndërsa Zotit pjesa më pak e preferuar. Kjo sigurisht që është një ndarje jo e drejtë, e pretenduar nga ana juaj. E ku ka ndarje më të keqe dhe të padrejtë se ajo që vlerëson krijesën mbi Krijuesin! I lartësuar qoftë Allahu i Madhëruar nga fjalët e tyre!

- **“Ata (idhujt) nuk janë gjë tjetër, vetëm se emra, që ju dhe prindërit tuaj i caktuat. Allahu nuk zbriti për ta ndonjë fakt. Por ata ndjekin vetëm hamendësimet dhe dëshirat e veta...”** - Çdo besim që nuk argumentohet dhe vërtetohet nga Allahu i Lartësuar është i pasaktë dhe i kotë, dhe si i tillë nuk mund të konsiderohet si besim i drejtë. Kështu ishte besimi i idhujtarëve. Ata nuk pasonin

çështje të sigurta, të mbështetura në fakte e prova, por thjesht merreshin me hamendësimet. Shtoji këtyre injorancën e thellë, dëshirat e prishura dhe prirjet e sëmura drejt shirkut, dhe humbja e tyre bëhej shumë më e thellë. Mos vallë mungonte udhëzimi i drejtë nga Zoti, dhe kështu ata ishin të justifikuar? Jo, kurrsesi. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...megjithëse prej Zotit të tyre u ka ardhur udhëzimi i qartë.”** - Atyre u erdhi nga Zoti i Lartësuar udhëzimi i qartë, i cili u tregonte rrugën e drejtë dhe i mësonte se si ta njësonin Zotin dhe si t'i trajtonin profetët e Tij. Ky udhëzim sqaron gjithçka që robtë kanë nevojë ta dinë. Allahu i Lartësuar e ka përforcuar atë me prova dhe argumente të forta, të cilat e bëjnë të detyrueshme për çdo njeri që të nënshtrohet dhe ta zbatojë këtë udhëzim. Pas fakteve të Zotit, askujt nuk i mbetet më justifikim nëse e lëshon rrugën e Tij. E si mund të krahasohet kjo fe madhështore, e faktuar dhe e argumentuar qartë nga Zoti i gjithësisë, me fenë e idhujtarëve, të ndërtuar mbi hamendësimet të kota?! Nëse dikush vazhdon përsëri në të kotën, edhe pas këtyre sqarimeve, atëherë e pret ndëshkimi i përjetshëm. Këta të mjerë vazhdojnë të vetëmashtrohen me kotësinë që ndjekin, por Allahu i Lartësuar ua hedh poshtë ëndrrat e tyre, duke thënë:

- **“A do ta arrijë njeriu gjithçka që dëshiron?! Vetëm Allahut i takon bota tjetër dhe kjo botë.”** - Mos vallë njeriu pretendon se do të arrijë gjithçka që dëshiron në dynja dhe në ahiret. Dynjaja dhe ahireti janë plotësisht në dorën e Allahut të Lartësuar. Ai begaton dhe privon në dynja dhe ahiret atë që dëshiron, sipas dijes dhe urtësisë së Tij absolute. Pra, çështjet nuk shkojnë sipas dëshirave dhe ëndrrave të njeriut.

Ajeti 26

26. Sa melekë ka në qiej, ndërmjetësimi i të cilëve nuk bën asnjë dobi, vetëm nëse Allahu i jep leje atij që Ai dëshiron dhe është i kënaqur me të.

Shpjegimi i ajetit

Shumë njerëz adhurojnë melekët apo gjëra të tjera, duke pretenduar se ata do të ndërmjetësojnë tek Allahu i Lartësuar për shpëtimin e tyre në Ditën e Gjykimit. Por Allahu i Lartësuar ua hedh poshtë këtë pretendim dhe ua ndërpret këtë shpresë, duke thënë: Sa melekë ka në qiej, ndërmjetësimi i të cilëve nuk bën asnjë dobi...”. Pra, sa e sa melekë të afërt, të nderuar dhe të mëdhenj ka në qiell, të cilët janë të pafuqishëm t’u sjellin dobi atyre që u luten dhe që shpresojnë në ndërmjetësimin e tyre. Allahu i Lartësuar nuk ka lënë në dorën e krijesave asnjë mundësi për të sjellë dëm apo dobi. Edhe ndërmjetësimet e robve për njëri-tjetrin, hapësirë të cilën Ai e ka lejuar, mund të hyjnë në punë veçse me dy kushte: së pari, Allahu i Lartësuar ta lejojë këtë ndërmjetësim dhe, së dyti, Allahu i Lartësuar të jetë i kënaqur me atë për të cilin do të ndërmjetësohet. Por dihet mirë se Allahu i Lartësuar nuk pranon asnjë vepër nëse nuk plotësohen dy kushte të saj: 1. ajo të kryhet me sinqeritet ndaj Allahut të Lartësuar dhe duke synuar kënaqësinë e Tij; 2. të kryhet në përputhje me porositë e Profetit të Tij. Për këto arsye, idhujtarët nuk mund të përfitojnë kurrë nga ndërmjetësimet. Ata e kanë privuar vetet nga mëshira e të Gjithëmëshirshmit.

Ajetet 27 – 30

27. Vërtet, ata që nuk e besojnë Jetën Tjetër, i emërtojnë melekët me emra femrash.

28. Ata nuk kanë asnjë njohuri për këtë, por ndjekin veçse hamendësime dhe hamendësimi nuk mund ta zëvendësojë aspak të vërtetën.

29. Largohu prej atyre që i kanë kthyer shpinën Kur'anit dhe që synojnë veçse jetën e kësaj bote!

30. Aq është e tërë dituria që ata kanë arritur. Zoti yt di gjithçka për ata që janë larguar nga rruga e Tij dhe Ai di gjithçka për ata që janë në rrugën e drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Vërtet, ata që nuk e besojnë jetën tjetër, i emërtojnë melekët me emra femrash.”** - Ata që adhurojnë zota të tjerë, që mohojnë profetët e Zotit e që nuk besojnë ahiretin, pikërisht për shkak të këtij mosbesimi, ata kanë guxim të kryejnë të tilla gjynahe të shëmtuara. Ata kanë paturpësinë të thonë fjalë të ulëta, duke treguar armiqësinë e tyre me Allahun dhe Profetin e tij. Ata shpifin e thonë se melekët janë vajzat e Allahut. Në këtë mënyrë, së pari, ata kanë shpifur kundrejt Allahut të Lartësuar, i Cili nuk ka lindur askënd dhe është i pastër nga kjo cilësi dhe, së dyti, kanë shpifur për melekët, duke thënë se ata janë femra, fakt për të cilin ata nuk kanë dijeni as nga Zoti dhe as nga Profeti (a.s.). Madje, edhe logjika e pastër i hedh poshtë pretendimet e tyre. E vërteta qëndron krejt ndryshe nga ajo që ata pretendojnë. Pa dyshim, Allahu i Lartësuar nuk ka nevojë për fëmijë dhe bashkëshorte, se Ai është Një dhe i Vetëm. Ai është *El Samed* - Zotëruesi i gjithçkaje, të Cilit të gjitha krijesat i drejtohen me lutje e përgjërime për nevojat e tyre. Ai as ka lindur dhe as është i lindur prej kujt. Me Allahun askush nuk mund të jetë i njëjtë dhe i barabartë. Ndërsa melekët janë rob të zgjedhur, të nderuar dhe të afruar tek Allahu, shërbëtorë të nënshtruar dhe të bindur ndaj Tij, sikurse thotë i Lartësuari në një ajet: “O ju që keni besuar! Ruajeni veten dhe familjen tuaj prej Zjarrit, lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët! Atë e mbikëqyrin melekë të rreptë e të ashpër, që nuk e kundërshtojnë Allahun për asgjë që Ai i urdhëron. Ata zbatojnë gjithçka për të cilën urdhërohen.” [Tahrim 6].

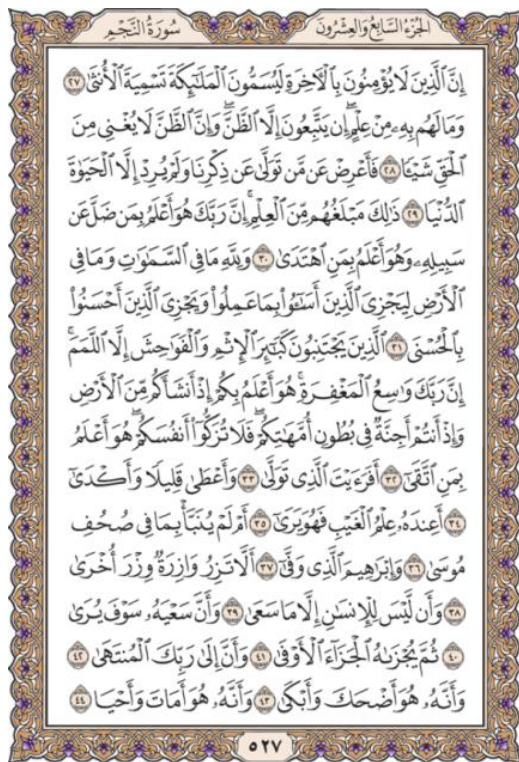
- **“Ata nuk kanë asnjë njohuri për këtë, por ndjekin veçse hamendësime dhe hamendësimi nuk mund ta zëvendësojë aspak të vërtetën.”** - Mohuesit e Zotit dhe idhujtarët nuk kanë asnjë argument dhe fakt të sigurt për këto fjalë të shëmtuara që thonë. Ata thjesht hamendësojnë, dhe dihet që hamendësimet janë shumë larg të vërtetës. E vërteta duhet të mbështetet

patjetër në dije të sigurt dhe fakte të qarta. Pa dyshim, burimi i vetëm i këtyre është Shpallja e Zotit të Lartësuar. Me hamendësimet e tyre, të devijuarit nuk synojnë që të gjejnë të vërtetën. Ata thjesht duan të plotësojnë dëshirat e tyre. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që të distancohet prej atyre:

- **“Largohu prej atyre që i kanë kthyer shpinën Kur'anit dhe që synojnë veçse jetën e kësaj bote!** - Ata i kanë kthyer shpinën Librit të Allahut, Kur'anit madhështor, i cili është i mbushur me urtësi dhe begati. Në këtë mënyrë, ata e kanë privuar veten e tyre nga dituria e dobishme, duke iu përkushtuar tërësisht jetës së dynjasë dhe kënaqësive të saj. Dynjaja është i vetmi pikësynim i tyre, prandaj të gjithë mundin ia përkushtojnë vetëm asaj. Njeriu i përkushtohet asaj që ka për qëllim, dhe qëllimi i këtyre të mjerëve është i kufizuar me dynjanë, me çfarëdolloj mënyre u realizoftë ai. I Lartësuarit thotë:

- **“Aq është e tërë dituria që ata kanë arritur.”** – Kaq është kufiri i dijes dhe i qëllimeve të tyre. Ndërsa besimtarët, të cilët e besojnë Ditën e Gjykimit, janë të ndriçuar me dijen e sigurt dhe me arsyen e shëndoshë. Qëllimi i tyre është i përqendruar në arritjen e shpërblimit dhe lumturisë në ahiret. Dituria e tyre është më e vjera dhe më e mira, sepse ajo është përfutur nga Libri i Allahut dhe Suneti i Profetit të Tij, Muhamedit (a.s.).

- **“Zoti yt di gjithçka për ata që janë larguar nga rruga e Tij dhe Ai di gjithçka për ata që janë në rrugën e drejtë.”** - Allahu i Lartësuar është më i dituri për ata që meritojnë udhëzimin dhe ata që nuk e meritojnë atë. Ata që i mbështeten vetëm Atij dhe ia kërkojnë udhëzimin vetëm Atij, duke e adhuruar si Një të vetëm, Ai i udhëzon në rrugën e drejtë, duke u dhënë dije të saktë dhe duke i ndihmuar të punojnë sipas saj. Ndërsa ata të cilët e shpërfillin adhurimin e Allahut dhe nuk e marrin për bazë diturinë e ofruar nga Ai dhe Profeti i Tij, Ai i lë të mbështeten në

forcat e tyre, dhe kështu humbja e tyre është e pashmangshme. Allahu i Lartësuar është i Urtë dhe i Gjithëditur, prandaj dhe udhëzimin ia jep atij që e meriton.

Ajetet 31 – 32

31. Allahut i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë. Ai ka për t'i dënuar ata që bëjnë keq sipas veprave të veta e ka për t'u dhënë shpërblimin më të mirë atyre që bëjnë vepra të mira.

32. Për ata që largohen prej gjynaheve të mëdha dhe poshtërsive, përveç ndonjë gjynahu të vogël, s'ka dyshim se Zoti yt e ka faljen të gjërë. Ai di gjithçka rreth jush, qysh kur e filloi krijimin tuaj nga dheu dhe qysh kur ishit fetus në bark të nënës suaj. Atëherë, mos e mburrni veten, sepse Ai e di më mirë se cili është, vërtet i devotshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Allahut i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë. Ai ka për t'i dënuar ata që bëjnë keq sipas veprave të veta e ka për t'u dhënë shpërblimin më të mirë atyre që bëjnë vepra të mira.”** - Allahu i

Lartësuar na tregon në këto ajete se vetëm Ai është Pronari dhe Sunduesi i gjithçkaje. Vetëm në dorën e Tij janë dynjaja dhe ahireti. Çdo gjë që ekziston në qiell dhe në Tokë janë krijesë dhe pronë e Tij, me të cilat Ai vepron si Sundues i madh dhe i plotfuqishëm. Në këtë gjithësi zbatohet vetëm caktimi i Tij. Ligji ndaj të cilit krijesat duhen të nënshtrohen është ligji i Tij. Është Ai, i vetmi, që ka të drejtën të urdhërojë dhe të ndalojë, të vendosë ligje dhe të marrë në llogari për zbatimin e tyre. Allahu i Lartësuar është Ai që do t'i shpërblejë krijesat sipas veprave të tyre, në lidhje me zbatimin e urdhrave dhe respektimin e kufijve të Tij. Të bindurit ndaj Tij, Ai do t'i shpërblejë me mëshirën dhe bujarinë e Tij. Ndërsa ata që nuk i binden, por bëjnë vepra të këqija, Ai do t'i ndëshkojë me drejtësinë e Tij. Ata që janë bamirës, qoftë në drejtim të adhurimit, qoftë në drejtim të marrëdhënieve me njerëzit, Allahu i Lartësuar do t'i shpërblejë në dynja dhe ahiret. Por më e madhe se çdo shpërblim tjetër është kënaqësia e të Madhëruarit dhe lumturia e tyre në përjetësinë e Xhenetit. Më poshtë, Allahu i Lartësuar përshkruan cilësitë e këtyre bamirësve:

- **“Për ata që largohen prej gjynaheve të mëdha dhe poshtërsive, përveç ndonjë gjynahu të vogël, s’ka dyshim se Zoti yt e ka faljen të gjerë.”** - Ata zbatojnë me përpikmëri detyrimet ndaj Zotit të Lartësuar. Po të lihen pa u zbatuar këto detyrime, konsiderohet si gjynah i madh. Gjithashtu, ata u largohen të gjitha gjynaheve të mëdha, si: zinaja, konsumimi i pijeve dehëse, marrja me fajde, vrasja e padrejtë etj. Allahu i Lartësuar thotë: *“përveç el lemem”*. *El lemem* janë gjynahet e vogla dhe jo të vazhdueshme. Pra, janë ato gjynahe, të cilat robi u kthehet herë pas here, në momente dobësie, por që ndodhin rrallë. Të tilla gjynahe nuk ia heqin robit etiketimin ‘bamirës’, nëse ai u largohet gjynaheve të mëdha. Me fjalë të tjera, nëse robi kryen detyrat dhe u largohet haramëve

të mëdha, Allahu i Lartësuar premton se do t’ia falë gjynahet, me mëshirën dhe faljen e Tij të gjerë, që ka përfshirë gjithçka, kur thotë: ... s’ka dyshim se Zoti yt është i gjerë në falje.” Sikur të mos ishte falja dhe mëshira e gjerë e Zotit, njerëzit dhe vendet do të shkatërroheshin. Sikur Allahu i Lartësuar, me drejtësinë e Tij, t’i ndëshkonte krijesat për gjynahet e tyre, qielli do të rrëzohej mbi tokë dhe nuk do të linte në të asnjë gjallesë. Por i Madhëruari, me mëshirën dhe bamirësinë e Tij, i mbulon të metat dhe fal shumë. Gjithashtu, Ai iu ka mundësuar njerëzve që, nëpërmjet veprave të mira, t’ua falë gjynahet, duke i pastruar prej tyre. Kështu, Profeti (a.s.) ka thënë: *“Pesë namazet, nga xhumaja në xhuma apo nga ramazani në ramazan, të gjitha këto janë falje për gjynahet e kryera mes tyre, nëse ju u largoheni atyre të mëdhave.”*

- **“Ai di gjithçka rreth jush, qysh kur e filloi krijimin tuaj nga dheu dhe qysh kur ishit fetus në bark të nënës suaj.”** – Kuptimi: Allahu i Lartësuar ka dijeni të plotë për ju dhe për gjendjet nëpër të cilat kaloni. Ai ka dijeni të plotë për prirjet që ka vendosur tek ju dhe për dobësitë që ju karakterizojnë. Ai e di shumë mirë dobësinë tuaj në zbatimin e urdhrave, si dhe prirjen tuaj drejt haramëve. Janë të shumta rrugët që të çojnë drejt haramit dhe, shpeshherë, përballja me to është shumë e vështirë, sidomos kur dobësohet besimi dhe mbështetja tek Ai. Allahu i Lartësuar i di të gjitha këto, sepse është Ai që ju krijoi së pari nga toka, ashtu siç është Ai që ju krijon në barkun e nënës suaj. Është e vërtetë që Allahu i Lartësuar ju ka pajisur me forcë të mjaftueshme për të përballuar zbatimin e çdo porosie të Tij dhe kurrë nuk ju ka ngarkuar me vështirësi të shumëta në fenë tuaj. Por, gjithsesi, ju do të vazhdoni të jeni të dobët, prandaj keni nevojë për mbështetjen e të Madhëruarit, mëshirën dhe faljen e Tij të gjerë. I Lartësuari ua fal gjynahet dhe ua largon të këqijat robve, sidomos kur qëllimi i tyre është arritja e kënaqësisë së Tij në të gjitha kohët dhe

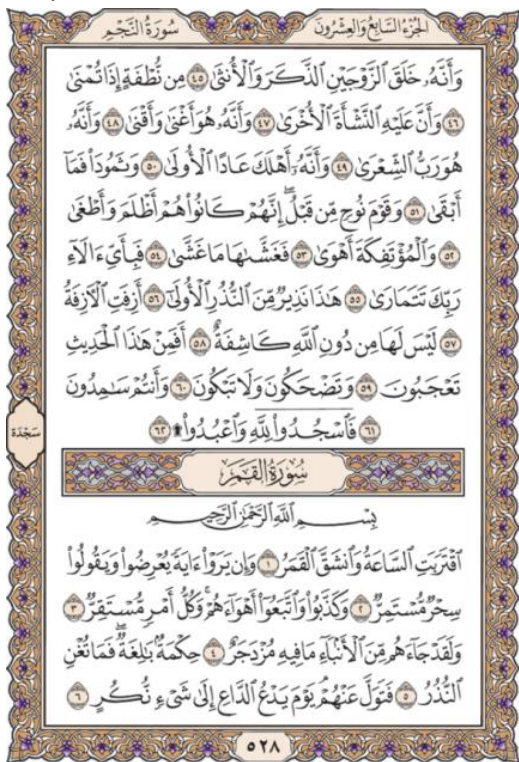
gjendjet. Nëse robi përpiqet vazhdimisht të kryejë punë të mira për t'ua afruar tek Allahu dhe largohet nga haramet të cilat Allahu i Lartësuar nuk i do, atëherë i Lartësuarit e fal dhe e përfshin në mëshirën e Tij të madhe, edhe pse herë pas here ai mund ta lëshojë veten në ndonjë gjynah. Allahu i Lartësuar është më Bujari dhe më i Mëshirshmi i të mëshirshmeve. Ai është më i mëshirshëm për robin e Tij sesa nëna për fëmijën e saj, prandaj për të tillë njerëz, mëshira e falja e Tij do të jetë shumë pranë. Allahu i Lartësuar do t'ua përgjigjet lutjeve të tyre dhe gjithmonë do t'ua pranojë pendimin. Në vijim, Allahu i Lartësuar na e bën të qartë që të gjithë kemi nevojë për pastrimin që vjen prej Tij dhe askush nuk mund të pretendojë pastrimin e gjynaheve me forcat e veta. Kështu, i Lartësuarit thotë:

- **“Atëherë, mos e mburrni veten, sepse Ai e di më mirë se cili është, vërtet i devotshëm.”** - Mos u lëvdoni para njerëzve, duke pretenduar pastërtinë e shpirtit tuaj dhe devotshmëri. Devotshmëria është thellë në zemër dhe është Allahu që e shikon atë. Është Allahu Ai që do t'i shpërblejë punëmirët për devotshmërinë e tyre, ndërsa njerëzit nuk kanë asgjë në dorë për t'ju shpërblyer apo për t'ju ruajtur nga ndëshkimi i Allahut. Mjafton që Allahu shikon në zemrën tuaj dhe që ju shpërblen, me bamirësinë dhe bujarinë e Tij.

Ajetet 33 – 62

- 33. A e ke vënë re atë që kthen shpinën,**
34. i cili jep pak, e pastaj e ndërpret?
35. Mos vallë, ai ka njohuri për të fshehtën dhe e sheh atë?
36. Vallë, a nuk ka dëgjuar ai për atë që thuhet në Fletët e Musait
37. dhe të Ibrahimit - i cili i plotësoi të gjitha detyrimet (e Zotit):
38. Askush nuk do të bartë barrën e tjetrit
39. dhe njeriu meriton vetëm atë që ka bërë vetë.
40. Puna e tij, pa dyshim që do të shihet,
41. dhe pastaj ai do të marrë shpërblimin më të plotë;

- 42. Pa dyshim, te Zoti yt do të jetë kthimi.**
43. Ai sjell buzëqeshjen dhe lotët.
44. Ai jep vdekjen dhe jetën.
45. Është Ai që i krijoi llojet në çift - mashkull dhe femër,
46. nga një pikë lëngu, që hidhet.
47. Është detyrë e Tij Ringjallja tjetër.
48. Është Ai që pasuron dhe varfëron.
49. Ai është Zoti i Yllit Polar.
50. Është Ai që i shkatërroi adët e lashtë
51. Dhe themudët, prej të cilëve nuk mbeti asnjë.
52. Edhe popullin e Nuhut më herët. Vërtet, ata ishin edhe më keqbërës dhe të shfrenuar.
53. edhe mu'tefikët, të cilët i përplasi prej së larti.
54. Ata i përfshiu ajo që i përfshiu.
55. Atëherë, për cilën mirësi të Zotit tënd ke dyshime?
56. Ky (Muhammedi) është një paralajmërues, si gjithë paralajmëruesit e mëparshëm.
57. E afërta është afruar.
58. Askush nuk mund ta largojë atë, veç Allahut.
59. Vallë, prej këtyre fjalëve po habiteni
60. dhe po qeshni, e nuk po qani,
61. Madje, zhyteni me thellë në shkujdesje?!
62. Bini në sexhde për Allahun dhe adhurojeni Atë!
- Shpjegimi i ajeteve**
- “A e ke vënë re atë që kthen shpinën, i cili jep pak, e pastaj e ndërpret?” - A e ke vënë re se sa e keqe është gjendja e atyre që ftohen për ta adhuroar dhe njësuar Zotin e tyre në çdo aspekt, por ata i kthejnë shpinën kësaj ftese? Edhe nëse në ndonjë moment vetja e tyre i lejon që t'i përgjigjen kësaj ftese, ata nuk vazhdojnë gjatë në të, por shpejt i kthehen zakonisht të vjetër, duke u treguar koprracë dhe duke ndaluar veten nga adhurimi i Zotit. Veprat e mira nuk janë shprehje të tyre. Në natyrë, ata janë rebelë dhe gjithmonë i kthejnë shpinën bindjes ndaj Allahut. Nëse ndonjëherë kryejnë

ndonjë vepër të mirë, ata nuk vazhdojnë gjatë në këtë rrugë, por përsëri kthehen atje ku ishin. Megjithatë, ata u lëndohen të tjerëve:

- **“Mos vallë, ai ka njohuri për të fshehtën dhe e sheh atë?”** - A e shikojnë ata të fshehtën apo thjesht shpifin për Allahun, duke thënë gjëra për të cilat nuk kanë asnjë dijeni? Është Allahu i Lartësuar që pastron ata që Ai dëshiron dhe askush nuk mund ta dijë të fshehtën e Tij. Këta të mjerë bëjnë dy të këqija: jo vetëm që nuk i binden Zotit, por edhe mburren se janë të pastër e të devotshëm.

- **“Vallë, a nuk ka dëgjuar ai për atë që thuhet në Fletët e Musait dhe të Ibrahimit - i cili i plotësoi të gjitha detyrimet...”** - A nuk dinë këta njerëz për ngjarjet që përshkruhen në Fletët e Musait dhe të Ibrahimit (a.s.), i cili me të vërtetë i plotësoi të gjitha urdhëresat e Zotit të tij, të mëdha dhe të vogla. Në ato fletë kishte shumë ligje dhe dispozita të rëndësishme, ndër të cilat edhe ato që Allahu i Lartësuar i tregoi më pas:

- **“Askush nuk do të bartë barrën e tjetrit dhe njeriu meriton vetëm atë që ka bërë vetë.”** - Çdokush do të merret në përgjegjësi dhe do të shpërblehet për veprat e tij, të mira apo të këqija qofshin. Askush nuk do të merret në përgjegjësi apo të përfitojë nga veprat e të tjerëve dhe askush nuk do të bartë gjynahun e tjetrit. Gjithashtu, askush të mos harrojë, madje të jetë i sigurt se:

- **“Puna e tij pa dyshim që do të shihet, dhe pastaj ai do të marrë shpërblimin më të plotë.”** - Në ahiret do të shfaqen hapur veprat e çdokujt dhe secili do të shpërblehet për çdo të mirë apo të keqe që ka bërë. Shpërblimi do të jetë i plotë, i pacenuar. Për veprat e mira dhe të sinqerta, shpërblimi do të shumëfishohet, ndërsa për veprat e këqija do të ndëshkohet me drejtësi. Të gjitha krijesat atë ditë do të jenë dëshmitare të drejtësisë së Zotit dhe të bamirësisë dhe mëshirës së Tij. Të gjithë, pa përjashtim, do ta lavdërojnë Zotin për këtë. Madje, edhe banorët e Zjarrit, kur të hyjnë në të, zemrat do t'i kenë të mbushura me lavdërim për Zotin dhe do të pranojnë urtësinë e Tij absolute. Ata do të urrejnë vetveten dhe do ta pranojnë se ishin vetë ata shkaktarët që bënë të merituar këtë ndëshkim. Në fjalën e Allahut të Lartësuar: “...njeriu meriton vetëm atë që ka bërë vetë” janë mbështetur ata që thonë se veprat e mira nuk mund t'ju dhurohen të vdekurve dhe as të gjallëve. Askush nuk mund të shpërblehet për veprën e tjetrit. Por kjo mënyrë argumentimi vlen të shikohet më me kujdes. Është e vërtetë se robi do të shpërblehet për atë që ka bërë vetë. Por kjo nuk përjashton mundësinë që, ndonjëherë, ai të përfitojë nga ndonjë mirësi që mund t'i dhurohet nga të tjerët. Një shembull i ngjashëm me këtë është pasuria që zotëron njeriu, e cila i takon vetëm atij, por kjo nuk pengon që ai të përfitojë nga ndonjë dhuratë, që dikush mund t'ia japë.

- **“Pa dyshim, te Zoti yt do të jetë kthimi.”** - Të gjitha çështjet kthehen vetëm tek Zoti. Të gjitha krijesat do të ringjallen, tubohen dhe llogariten tek Allahu i

Lartësuar. Dituria dhe urtësia e plotë i takon vetëm Allahut të Lartësuar, i Cili është i vetmi Gjykues i drejtë. Atij i takon mëshira e plotë dhe çdo cilësi e plotë.

- **“Ai sjell buzëqeshjen dhe lotët.”** - Është Allahu që ka sjellë në ekzistencë shkaqet që të bëjnë të qeshësh apo të qash. Ai ka krijuar të mirën dhe të keqen, gëzimin dhe lumturinë, frikën dhe trishtimin. Të gjitha këto, Allahu i Lartësuar i ka bërë të ekzistojnë sipas dijes dhe urtësisë së Tij absolute.

- **“Ai jep vdekjen dhe jetën.”** - Allahu është i vetmi në dorën e të Cilit është jeta dhe vdekja. Ai i krijoi krijesat për t'i urdhëruar dhe ndaluar dhe për t'i marrë në llogari. Ai do t'i ringjallë ato pas vdekjes së tyre dhe do t'i shpërblejë me drejtësi dhe bamirësi, për atë që kanë bërë në jetën e dynjasë.

- **“Është Ai që i krijoi llojet në çift-mashkull dhe femër, nga një pikë lëngu, që hidhet.”** - Allahu i Lartësuar është Ai i Cili çdo gjë e krijoi në çift, njerëzit dhe kafshët. Ai është i vetmi dhe më i miri Krijues. Mënyra që Allahu i Lartësuar ka përcaktuar për shumimin e krijesave është një nga argumentet më të mëdha, që tregojnë për pushtetin e plotë të Allahut të Lartësuar. Me pushtetin dhe diturinë e Tij, Ai bën të mundur që kafshët, të mëdha apo të vogla qofshin, të shumohen nëpërmjet farës së lëngshme. Allahu e fillon krijimin e njeriut në barkun e nënës, dhe pastaj, me përkujdesin e Tij të vazhdueshëm, njeriu plotësohet në formën më të mirë. Më pas, Allahu i Lartësuar i jep atij mundësinë për të zgjedhur, dhe njeriu ose ngrihet në gradat më të larta ose zhytet në skutat më të ulëta. Me të vërtetë, mënyra e krijimit të njeriut është e mrekullueshme dhe një argument i pamohueshëm, që tregon për pushtetin absolut të Allahut të Lartësuar, i Cili kështu dëshmon edhe pushtetin e Tij të padiskutueshëm për t'i ringjallur krijesat, siç thotë më pas:

- **“Është detyrë e Tij Ringjallja tjetër.”** - Allahu i Lartësuar do t'i ringjallë njerëzit

nga varret dhe do t'i tubojë ata në ditën e përcaktuar, për t'i shpërblyer për të mirat dhe të këqijat.

- **“Është Ai që pasuron dhe varfëron.”** - Është Allahu i Lartësuar Ai që ua lehtëson krijesave çështjet e jetës dhe dynjasë së tyre, si tregtinë apo mënyrat e tjera të përfitimit. Gjithashtu, Ai i bën robtë që të mjaftohen dhe të jenë të kënaqur me atë që Ai u dhuron. Kështu, me mirësitë e dhuruara prej Tij, ata kënaqen dhe vazhdojnë jetën e kësaj dynjaje. Të gjitha mirësitë janë prej Allahut, dhe kjo e bën të detyrueshme që robtë të jenë mirënjohës dhe falënderues ndaj Tij, duke e adhuruar si Një të vetëm dhe të pashoq.

- **“Ai është Zoti i Yllit Polar.”** - Ky yll i njohur quhet (në arabisht) *El Shi'ra*. Allahu i Lartësuar, edhe pse është Zoti i gjithçkaje, e veçoi këtë yll, sepse në kohën e injorancës, ai ishte shndërruar në objekt adhurimi. Kështu, Allahu i Lartësuar tregon se çdo gjë që adhurojnë idhujtarët është diçka e krijuar dhe e nënshtuar ndaj Allahut të Lartësuar. Atëherë, si mund të konsiderohet si e adhuruar diçka e tillë dhe të barazohet me Allahun e Lartësuar, që është i vetëm në meritueshmërinë e adhurimit?!

- **“Është Ai që i shkatërroi adët e lashtë dhe themudët, prej të cilëve nuk mbeti asnjë.”** - Adët ishin populli i profetit Hud (a.s.). Kur ata mohuan Profetin e tyre, Allahu i Madhëruar i shkatërroi me një stuhi të fuqishme. Ndërsa themudët ishin populli i profetit Salih (a.s.). Allahu i Lartësuar e dërgoi profetin Salih me mrekullinë e qartë të devesë, por populli i tij e shpërfilli këtë mrekulli dhe e vranë devenë. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar i shkatërroi ata tërësisht, duke mos lënë të shpëtojë asnjërin.

- **“...edhe popullin e Nuhut më herët. Vërtet, ata ishin edhe më keqbërës dhe të shfrenuar.”** - Ndër popujt që Allahu i Lartësuar i shkatërroi ishte edhe populli i Nuhut (a.s.). Ata mohuan Profetin e tyre dhe nuk pranuan të nënshtroheshin e t'u

bindeshin porosive të Zotit, prandaj i Lartësuar i mbyti ata me ujë.

- **“...edhe mutefikët, të cilët i përplasi prej së larti. Ata i përfshiu ajo që i përfshiu. Atëherë, për cilën mirësi të Zotit tënd ke dyshime?”** - Mutefikët ishin populli i Lutit (a.s.). Këtij populli të prishur dhe të degjeneruar, Allahu i Lartësuar i dha një ndëshkim, që nuk ia kishte dhënë asnjë populli tjetër. Ai e përmbysi tërësisht vendbanimin e tyre, dhe më pas i goditi furishëm me gurë të ndezur dhe zjarr.

- **“Ky është një paralajmërues, si gjithë paralajmëruesit e mëparshëm.”** - Edhe ky i dërguar, Muhamedi, i biri i Abdullahit, Profeti nga mesi i Kurejshëve dhe Hashimijëve, nuk është profeti i parë i dërguar ndër njerëz. Ishin të shumtë profetët e dërguar para tij, të cilët i ftuan popujt e tyre në të njëjtën fe ku i fton dhe ai. Atëherë, cili është shkaku që ju e mohoni këtë profet dhe Shpalljen që atij iu dha? Çfarë argumenti do të paraqisni para Zotit për mohimin e Shpalljes së Tij? A nuk është morali i tij i njëjtë me moralin e të gjithë profetëve? A nuk urdhëroi ai për çdo të mirë dhe ndaloi nga çdo e keqe, ashtu sikurse bënë vëllezërit e tij profetë? Madje, ky profet solli prej Zotit të tij edhe Kur'anin madhështor, një libër të cilit e pavërteta nuk mund t'i afrohet aspak, sepse ai është Shpallje e të Urtit, të Lavdëruarit. Allahu i Lartësuar i shkatërroi ata popuj që mohuan profetët e tyre. Atëherë, mos e harroni këtë fakt, por ruajuni që të mos ju godasë edhe ju ajo që i goditi ata që ishin para jush. Asgjë nuk e pengon ndëshkimin e të Madhëruarit kundër atyre që mohojnë më të zgjedhurin e profetëve, Muhamedin (a.s.), i cili është imami i të devotshmëve dhe udhëheqësi i popullit më të zgjedhur.

- **“E Afërta është afruar! Askush nuk mund ta largojë atë, veç Allahut!”** - Kijameti është afruar dhe shenjat pararendëse të tij janë shfaqur. Kur ajo ditë të vijë, askush nuk do të mund ta pengojë ndëshkimin e Allahut të Lartësuar, që do të jetë shumë i ashpër. Pastaj Allahu i

Lartësuar vijon që të kërcënojë të gjithë ata që mohojnë profetësinë e Muhamedit (a.s.) dhe refuzojnë Shpalljen që ai solli, Kur'anin e lavdishëm. Kështu, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Vallë, prej këtyre fjalëve po habiteni...”** - Shpallja e sjellë nga Profeti i fundit është fjala më e lartë, më e mirë dhe më e përkryer. Ajo është fjala më e zgjedhur, fjala e Allahut të Lartësuar. Atëherë, si çuditëni dhe e mohoni këtë fjalë, duke pretenduar se ajo është në kundërshtim me realitetin? Ky pretendim i kotë e ka burimin tek padituria, devijimi dhe inati juaj, pasi kjo është fjala më e vërtetë. Nëse gjykon për diçka, në të gjen gjykimin më të drejtë. Shpallja hyjnore nuk është fjalë që mund të merret me tallje. Kur'ani është fjalë e fuqishme, aq sa po të zbritet në ndonjë mal, mali do të strukej nga frika e Allahut të Madhëruar. Ky libër ua shton urtësinë të urtëve dhe besimtarët i udhëzon dhe i përforcon në rrugë të drejtë. Ai shton besimin dhe sigurinë në premtimet e Zotit. Çudi është vetëm me ata që mohojnë këtë libër, por kjo tregon sigurisht mendjelehtësinë dhe humbjen e tyre të thellë.

- **“...dhe po qeshni, e nuk po qani?! Madje, zhyteni me thellë në shkujdesje!”**

- Në vend që shpirti juaj të zbutet dhe të ndikohet nga madhështia e këtij Kur'ani, ju çuditërisht qeshni dhe talleni me mesazhet që ai përcjell?! Në vend që sytë tuaj të lotojnë kur të dëgjojnë urdhrat dhe ndalesat e tij, në vend që zemrat tuaja të jenë të vëmendshme dhe plot shpresë e drojë, kur dëgjojnë premtimet dhe kërcënimet e tij, me ju ndodh e kundërta: ju largoheni dhe zhyteni në kotësi. Si është e mundur që ju të jeni të pavëmendshëm dhe mospërfillës ndaj këtij mesazhi të fuqishëm? Ky është tregues i dobësisë të mendjes, arsyes dhe besimit tuaj. Nëse ju do të adhuroni Allahun e Lartësuar dhe vazhdimisht do të synoni kënaqësinë e Tij në të gjitha gjendjet tuaja, nuk do të arrinit në këtë nivel kaq të ulët, të cilin kurrë nuk do ta

dëshironin për veten e tyre të urtët dhe të mençurit. Më pas, i Lartësuar thotë:

- **“Bini në sexhde për Allahun dhe adhurojeni Atë!”** - Edhe sexhdja është një adhurim, por Allahu i Lartësuar e përmend atë në mënyrë të veçantë, për të treguar rëndësinë e madhe të saj. Në fakt, sexhdja është vetë thelbi i adhurimit, sepse ajo shpreh drojën dhe nënshtimin ndaj Allahut të Lartësuar, bindjen dhe përunjësinë ndaj Tij. Sexhdja shënon momentin më sublim të përljes së robit, sepse gjatë saj nënshtrohet zemra, trupi dhe pjesët më të nderuara të njeriut, duke u vendosur në tokë, e cila shkelet me këmbë. Pas urdhrit për sexhde, Allahu i Lartësuar jep një urdhër të përgjithshëm për adhurim. Kështu, Ai urdhëron për çdo fjalë dhe vepër që e do dhe e kënaq Atë, qofshin ato të dukshme apo të padukshme dhe të cilat Allahu i ka shpjeguar nëpërmjet Shpalljes së Tij. Këtu përfundon tefsiri i sures Nexhm, dhe për këtë falënderimi i plotë i takon vetëm Allahut, të Cilin kurrsesi nuk mund ta lavdërojmë ashtu sikurse e meriton. Ai është i lavdëruar ashtu sikurse e ka lavdëruar Vetën e Vet dhe shumë më shumë i lavdëruar sesa mund ta lavdërojnë krijesat! Paqja, bekimet dhe mëshira e Allahut qofshin mbi Muhamedin (a.s.)!

Surja 54: Kamer (mekase) 55 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 5

1. U afrua Ora dhe Hëna u ça.
2. E, megjithatë, sa herë që ata shohin ndonjë mrekulli, kthejnë shpinën e thonë: **“Kjo është magji e vazhdueshme.”**
3. Ata e mohojnë të Vërtetën dhe ndjekin dëshirat e veta, por çdo çështje do të plotësohet në cakun e fundit.
4. Atyre u kanë ardhur shpallje, në të cilat ka mjaft qortime.
5. Kjo është urtësi e përsosur. Por atyre nuk u bëjnë dobi qortimet.

Shpjegimi i ajeteve

- **“U afrua Ora dhe Hëna u ça.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se ora e Kijametit është

afruar. Megjithatë, ata që mohojnë Zotin dhe rrefuzojnë ti binden Atij vazhdojnë të mos e besojnë dhe nuk përgatiten për të. Allahu i Lartësuar vazhdimisht u sjell njerëzve shenja dhe argumente të mëdha, të cilat tregojnë se Kijameti ka për të ndodhur dhe dalja para Allahut është e pashmangshme. Argumentet e Tij janë shumë të qarta dhe të besueshme. Ndër mrekullitë më të mëdha që tregojnë për vërtetësinë e mesazhit që solli Muhamedi (a.s.), Profeti i fundit i Zotit, është edhe kjo ngjarje, e cila ndodhi në kohën e tij. Kur jobesimtarët i kërkuan atij një shenjë, pra, një mrekulli e diçka të jashtëzakonshme, nëpërmjet së cilës të tregonte se ai vërtet ishte profet i Zotit, Profeti (a.s.) tregoi me gisht në drejtim të Hënës dhe, me lejen e Allahut të Lartësuar, ajo u nda në dy pjesë. Njëra pjesë qëndronte mbi malin Ebi Kubejs dhe pjesa tjetër qëndronte mbi malin Kuajka'an. Ndërkohë, idhujtarët dhe jobesimtarët e tjerë e panë me sytë e tyre këtë mrekulli të madhe, që po ndodhte në botën qiellore. Kjo ishte jashtë mundësiave njerëzore për ta realizuar apo për ta bërë të duket sikur është e vërtetë. Kjo mrekulli ishte e paparë dhe e padëgjuar më parë. Asnjë profeti të mëparshëm Zoti nuk i kishte dhënë një mrekulli të tillë, që realizohej në qiell, prandaj ata u çuditën me të. Megjithatë, në zemrat e tyre nuk hyri besimi dhe Zoti nuk deshi për ta udhëzimin. Ata menjëherë shpifën duke thënë: **“Muhamedi na bëri magji”**. Por atyre iu dha mundësia të pyesnin edhe njerëzit e tjerë, që vinin prej së largu. Nëse Profeti (a.s.) do mund të magjepste ata që ishin afër dhe sytë e tyre, ai nuk do të mund ta bënte kurrë një gjë të tillë me ata që nuk ishin të pranishëm. Dhe, vërtet, kur u pyetën udhëtarët, ata treguan për ngjarjen e madhe që kishin parë. Gjithsesi, zgjidhja që ata gjetën për situatën ishte të thoshin: **“sihrun mustemir”** – **“magji e vazhdueshme”**, domethënë, magji që prekte edhe të tjerët që vinin më pas. Por kjo qe një shpifje, që mund të pranohej vetëm nga krijesat më mendjelehta, të cilat

janë shumë larg udhëzimit dhe logjikës së shëndoshë. Jobsimtarët nuk mohuan vetëm këtë mrekulli të paraqitur nga Profeti (a.s.), por çdo shenjë tjetër, sado e madhe që të ishte, ata e mohonin dhe konsideronin gënjeshtër, magji ose i vinin emërtime të tjera të kota, mjaft që të dukej e papranueshme, siç thotë i Lartësuar:

- **“E, megjithatë, sa herë që ata shohin ndonjë mrekulli, kthejnë shpinën e thonë: “Kjo është magji e vazhdueshme!”**” – Domethënë, këtu nuk bëhej fjalë vetëm për çarjen e Hënës, por për çdo mrekulli të Zotit të Lartësuar, pasi qëllimi i tyre nuk ishte gjetja dhe pasimi i të vërtetës, por pasimi i dëshirave të tyre. I Lartësuar thotë:

- **“Ata e mohojnë të vërtetën dhe ndjekin dëshirat e veta...”** - Ky ajet i përngjan ajetit tjetër të Allahut të Lartësuar: “Thuaj: “Atëherë, nëse është e vërtetë ajo që pretendoni, silleni një libër prej Allahut që është udhëzues më i mirë se këta të dy (*Teurati e Kur’ani*), që t’i përmbahem edhe unë atij!” E nëse ata nuk të përgjigjen, atëherë dije se ata ndjekin vetëm epsheet e veta. E kush është më i humbur se ai që ndjek epsheet e vet pa asnjë argument prej Allahut? S’ka dyshim se Allahu nuk i udhëzon njerëzit keqbërës.” [Kasas 49, 50]. Nëse qëllimi i tyre do të ishte zbulimi dhe pasimi i udhëzimit të drejtë, ata pa dyshim do të kishin besuar dhe do të ishin bërë pasues të Muhamedit (a.s.). E si të mos ndodhte kështu, kur Allahu i Lartësuar i dhuroi atij shenja, mrekulli dhe fakte të prera, të cilat dëshmonin qartë për ligjin dhe fenë e drejtë?!

- **“...por çdo çështje do të plotësohet në cakun e fundit!”** - Çështjet nuk mbyllen tani. Ato do të vazhdojnë të plotësohen, derisa të mbërrijnë në cakun e fundit. Atëherë, ata që besojnë plotësisht do të lumturohen në Xhenetin e mirësisë, në faljen e Allahut dhe kënaqësinë e Tij. Ndërsa mohuesit do të vuajnë pafundësisht në zemërimin e Zotit dhe ndëshkimin e Tij. Ky është caku i fundit, kur do të plotësohet

çdo çështje. Duke bërë të qartë se këta mohues nuk kishin qëllim të pasonin të vërtetën, por donin thjesht të ndiqnin dëshirat e tyre, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Atyre u kanë ardhur shpallje, në të cilat ka mjaft qortime.”** - Ishin të shumta lajmet rreth popujve të shkuar dhe atyre që do të vinin më pas, ashtu siç ishin të shumta mrekullitë e qarta që Zoti u solli njerëzve për të vërtetuar besnikërinë e profetëve të Tij dhe saktësinë e mesazhit që ata përcollën. Të gjitha këto lajme dhe mrekulli ishin të mjaftueshme që njerëzit të largoheshin nga padrejtësia dhe rruga e humbjes.

- **“Kjo është urtësi e përsosur.”** - Kjo është urtësia e Allahut të Lartësuar. Me argumentet dhe mrekullitë e shumta që Ai solli nëpërmjet profetëve, nuk u la asnjë mundësi justifikimi mohuesve dhe kundërshtarëve. Sidoqoftë, shenjat dhe mrekullitë nuk u vlejnin aspak atyre që kalojnë kufijtë e Zotit dhe shpërfillin porosinë e Tij, prandaj i Lartësuar thotë:

- **“Por atyre nuk u bëjnë dobi qortimet.”** - Kjo i ngjan fjalës së Allahut të Lartësuar, kur thotë: “Me të vërtetë, ata të cilët e merituan vendimin e Zotit tënd (*për ndëshkim*), ata nuk do të besonin, edhe sikur t’u vinin të gjitha Shenjat, derisa ta shohin vetë dënimin e rëndë.” [Junus 96, 97].

Ajetet 6 – 8

6. Prandaj largohu prej tyre deri në ditën kur Lajmëtari (*Israfil*) t’i thërrasë drejt tmerit!

7. Të tmerruara do të jenë shikimet e tyre. Ata do të dalin prej varreve si karkaleca të shpërndarë,

8. Duke shpejtuar drejt Lajmëtarit. Jobsimtarët do të thonë: “Kjo është ditë e vështirë”.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Prandaj largohu prej tyre...”** - Duke i qartësuar Profetit të Tij se për mohuesit nuk ka udhëzim, Allahu i Lartësuar e porositi atë se tashmë nuk mbetej gjë tjetër, veçse të distancohej prej tyre.

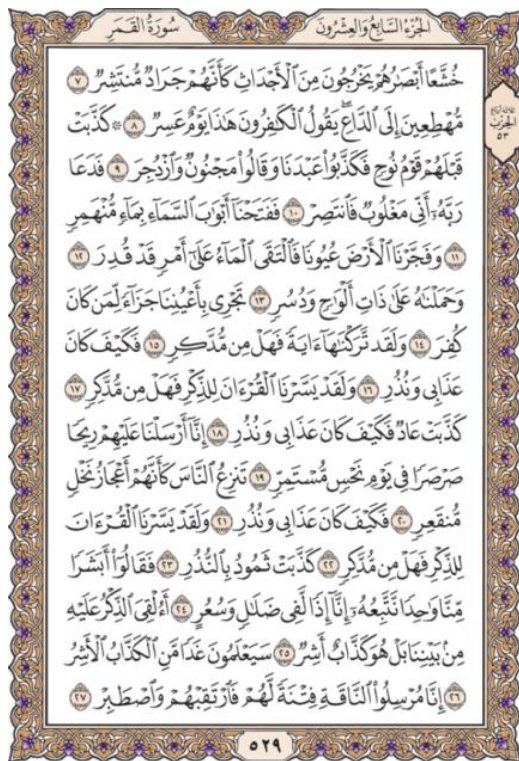
- “...deri në ditën kur Lajmëtari (Israfil) t’i thërrasë drejt tmerrit!” - Prit ditën kur ata të ballafaqohen me tmerrin e madh. Atë ditë, Israfil (a.s.) do t’i thërrasë krijesat drejt një ngjarjeje të papërshkrueshme. Nuk do të ketë pamje më të frikshme se ajo. Israfil (a.s.) do t’i fryjë Surit, ndërsa të vdekurit do të dalin nga varret, për të qëndruar përpara Zotit të Lartësuar.

- “Të tmerruara do të jenë shikimet e tyre! Ata do të dalin prej varreve si karkaleca të shpërndarë...” – Të tillë do ta kenë vështrimin, prej tmerrit që ka pushtuar zemrat e tyre. Ata do të dridhen nga frika, e kjo do të duket qartë në sytë e tyre. Kur të dalin nga varret, do të jenë të çoroditur, do të vërtiten dhe shkëmbehen me njëri tjetrin, njësoj si karkaleca të shpërndarë nëpër tokë.

- “...duke shpejtuar drejt Lajmëtarit. Jobsimtarët do thonë: “Kjo është ditë e vështirë.”” - Të gjithë do nxitojnë që t’i përgjigjen zërit që i urdhëron të qëndrojnë në vendin e tubimit. Askush nuk mund t’i bëjë bisht kësaj thirrjeje. Kur mohuesit ta ndiejnë ndëshkimin që po u afrohet, do të thonë: “...kjo është një ditë e vështirë”, sikurse ka thënë Allahu i Lartësuar në një ajet tjetër: “E, kur t’i fryhet Surit, Atëherë është një ditë e vështirë. Nuk do të jetë aspak e lehtë për jobsimtarët.” [Mudethir 8- 10]. Ose: “Ditën kur qielli do të çahet nga rete dhe melekët do të zbresin rradhë-rradhë, Atë Ditë, sundimi i vërtetë i takon krejtësisht të Gjithëmëshirshmit. Për jobsimtarët ajo do të jetë një ditë e vështirë. Atë ditë, keqbërësi do të kafshojë duart e veta dhe do të thotë: “Oh, i mjeri unë! Sikur të kisha ndjekur udhën e drejtë së bashku me Profetin!” [Furkan 25 - 27]. Nga kjo kuptohet që për besimtarët do të ndodhë e kundërta, pra, për ta ajo ditë do të jetë e lehtë.

Ajetet 9 – 17

9. Para tyre mohoi populli i Nuhut. Ata nuk e pranuan robin Tonë dhe i thanë: “I marrë!”. Ai u mundua dhe u kërcënua prej tyre.

10. Prandaj ai iu drejtua Zotit të vet: “Unë jam i mundur, prandaj më ndihmo!”

11. Atëherë, Ne, me një shi të vrullshëm, hapëm dyert e qiellit,

12. Ndërsa nga toka shpërthyem burime uji, dhe kështu uji u bashkua siç ishte caktuar.

13. Ndërsa atë e hipëm në një anije prej dërrasash dhe gozhdësh,

14. Që lundronte nën Sytë Tanë. Kjo, si shpagim për atë që u mohua.

15. Ne e lamë atë si shenjë, por a ka ndonjë që merr mësim?

16. (A e dini) Si ishte ndëshkimi dhe paralajmërimi Im!

17. Ne e bëmë Kur'anin të lehtë për t'u kujtuar, po a ka ndonjë që merr mësim?

Shpjegimi i ajeteve

- “Para tyre mohoi populli i Nuhut.” - Pasi përshkroi gjendjen e atyre që mohuan Profetin e Tij dhe pasi sqaroi se shenjat e Tij nuk ndikonin aspak tek ata, Allahu i Lartësuar vijon që t’i paralajmërojë jobsimtarët për ndëshkime, ashtu sikurse

ndëshkoi popujt e shkuar, të cilët mohuan profetët dhe shpalljet e Tij. Fillimisht, përmendet Nuhu (a.s.), i pari profet që Zoti dërgoi në një popull ku adhuroheshin idhuj. Ai i ftoi ata që ta njësonin Allahun e Lartësuar dhe ta adhuronin atë si Një, të Vetëm dhe të Pashoq. Por ata refuzuan që të largoheshin nga idhujtaria, sikurse thotë i Lartësuar: “Nuhu tha: “O Zoti im! Ata nuk m’u bindën mua, por shkuan pas atyre, të cilëve pasuria dhe fëmijët e tyre u shtuan veçse dëshpërim, dhe të cilët u kurdisën kurthe shumë të mëdha. Ata u thanë: “Kurrë mos i braktisni zotat tuaj! Mos e braktisni Ueddën, as Suvânë, as Jeguthën, Jeûkën dhe Nesrën!”. Ata zhytën në humbje shumë pasues të tyre. Prandaj, të padrejtëve Ti shtoj veçse humbje!” [Nuh 21 – 24]. Nuhu (a.s.) vazhdoi që t’i ftonte ata në adhurimin e Allahut si një Zot të vetëm, natën dhe ditën, fshehtazi dhe haptazi. Por kjo veçse ua shtoi inatin dhe shfrenimin në kalimin e kufijve, duke treguar mosbesimin e tyre te Nuhu (a.s.) dhe mesazhi i tij. I Lartësuar thotë:

- **“Ata nuk e pranuan robin Tonë dhe i thanë: “I marrë!”. Ai u mundua dhe u kërcënua prej tyre.”** – Kështu, ata pretenduan se idhujtaria e tyre ishte diçka e logjikshme, ndërsa mesazhi i Nuhut (a.s.) ishte injorancë dhe humbje, që mund të buronte veçse nga të çmendurit. Sigurisht, ky qe një tjetërsim i realitetit nga ana e tyre. Shpallja që Zoti sjell nëpërmjet profetëve të Tij është e vërteta, që udhëzon mendjet e shëndosha. Ndërsa prirjet e prishura të njerëzve janë injorancë dhe humbje e qartë. Për të treguar ashpërsinë e refuzimit me të cilën u përball Nuhu (a.s.) kur i ftoi ata që të adhuronin Allahun e Lartësuar si Një të vetëm, është përdorur fjala *“uezduxhir”* - u mundua dhe u kërcënua prej tyre. Allahu i shëmtoftë dhe i shkatërroftë ata! Nuk u mjaftoi që e mohuan dhe shpifën për të, por edhe e torturuan. Kështu ka ndodhur me të gjithë profetët e Zotit. Armiqtë e tyre gjithmonë u kanë

dhënë mundim dhe janë sjellë vrazhdë me ta.

- **“Prandaj ai iu drejtua Zotit të vet: “Unë jam i mundur, prandaj më ndihmo!”** - Kuptimi: Unë jam i pafuqishëm, o Zoti im, që të fitoj kundër tyre. Arsyeja ishte se nga populli i Nuhut kishte shumë pak besimtarë, aq sa nuk mund t’i bënin ballë shumicës. Në suren Nuh, Allahu i Lartësuar na e jep të plotë lutjen që bëri Nuhu (a.s.): “Nuhu tha: “O Zoti im! Mos lër mbi Tokë asnjë nga jobesimtarët! Nëse Ti i lë, ata do t’i largojnë adhuresit e Tu (*nga rruga e drejtë*) dhe prej tyre do të lindin veçse të shfrenuar dhe jobesimtarë. O Zoti im! Më fal mua, fali prindërit e mi, ata që hynë në shtëpinë time si besimtarë dhe të gjithë besimtarët e besimtarët! Ndërsa jobesimtarëve shtoj veçse dëshpërim!”. [Nuh 26 – 28]. Allahu i Lartësuar iu përgjigj lutjes së Nuhut, duke e ndihmuar kundër armiqve të tij:

- **“Atëherë, Ne, me një shi të vrullshëm, hapëm dyert e qiellit, ndërsa nga toka shpërthyem burime uji, dhe kështu uji u bashkua siç ishte caktuar.”** - Allahu i Lartësuar lëshoi sasi të mëdha uji nga qielli dhe nga toka, madje edhe nga një furrë, nga ku vlonte zjarri. Kështu, me urdhrin e Allahut, uji i zbritur nga qielli u bashkua me atë që buronte nga toka, për t’u plotësuar në këtë mënyrë ajo që Zoti e kishte shkruar, si ndëshkim për zullumçarët.

- **“Ndërsa atë e hipëm në një anije prej dërrasash dhe gozhdësh, që lundronte nën Sytë Tanë.”** - Allahu i Lartësuar e shpëtoi Nuhun (a.s.) duke e bartur në një anije, e ndërtuar me dërrasa dhe gozhdë. Kjo anije, mbi të cilën qëndronin Nuhu (a.s.), besimtarët dhe disa lloje kafshësh që ai mori me vete, lundronte nën vështrimin dhe kujdesin e Allahut të Lartësuar, që të mos mbytej. Allahu është mbrojtësi dhe ruajtësi më i mirë.

- **“Kjo, si shpagim për atë që u mohua.”** - Kjo që ndodhi, pra, shpëtimi i Nuhut (a.s.) nga përmytja e përgjithshme, ishte si shpërblim për durimin e tij të madh kundrejt

mohimit që i bëri populli i tij. Ai bëri një durim të jashtëzakonshëm dhe për një kohë shumë të gjatë në thirrjen e popullit të tij dhe kurrë nuk u spraps në këtë rrugë. Por ka mundësi që kuptimi i ajetit të jetë edhe kështu: Ne e shkatërruam popullin e Nuhut me atë ndëshkim të dhembshëm dhe poshtërues, si shpëtim për mohimin dhe arrogancën e tyre.

- **“Ne e lamë atë si shenjë, por a ka ndonjë që merr mësim?”** - Allahu i Lartësuar e ka bërë historinë e Nuhut me popullin e tij si një shembull, që të përfitojnë ata që dinë të përfitojnë dhe ta kuptojnë mirë se, ata që nuk iu binden profetëve, Allahu i Lartësuar ka për t'i ndëshkuar ashpër. Por ka mundësi që përemri “atë” të nënkuptojë anijen, si mjet lundrimi. Pra, çdo anije le të shërbejë si kujtim për ngjarjen e popullit të Nuhut (a.s.) dhe për faktin se ishte Allahu i Lartësuar që ia mësoi Nuhut ndërtimin e saj. Ishte Allahu i Lartësuar që e la këtë aftësi ndër njerëz, që ata të përfitojnë prej saj dhe të mësojnë gjithashtu për mëshirën e Allahut të Lartësuar për krijesat, për kujdesin e Tij të madh për to, për pushtetin e Tij të plotë dhe krijimin e Tij perfekt. Këto janë shenja të lëna nga Allahu i Lartësuar, por a ka ndonjë që merr mësim prej tyre? Kjo është pyetja që shtrohet. Mesazhet e përcjella mes këtyre shenjave janë shumë të qarta dhe lehtësisht të kuptueshme, por duhet vetëm të meditosh rreth tyre me qëllimin e mirë për të nxjerrë mësim dhe për të gjetur udhëzim.

- **“(A e dini) Si ishte ndëshkimi dhe paralajmërimi Im!”** - Pra, si të duket, o lexues i këtij Kur'ani, ndëshkimi i ashpër i Zotit dhe paralajmërimet e Tij, të cilat nuk i lënë askujt asnjë mundësi justifikimi? A nuk duhet që Ai të merret në konsideratë ashtu si i takon? Përgjigjen çdokush e jep me veprat e tij.

- **“Ne e bëmë Kur'anin të lehtë për t'u kujtuar,...”** – Kuptimi: Ne e kemi lehtësuar të përfiturit nga Kur'ani famëlartë. Ne e kemi bërë të thjeshtë tekstin e tij për t'u mësuar dhe për t'u lexuar bukur. Gjithashtu,

e kemi thjeshtësuar të kuptuarit dhe marrjen e diturisë prej tij. Kur'ani është fjala më e mirë në tekstin dhe termat e tij dhe fjala më e vërtetë në kuptimet që percjell. Ajo është fjala më e qartë dhe më lehtësisht e shpjegueshme dhe e kuptueshme. Çdokush që i përkushtohet atij, Allahu i Lartësuar ia lehtëson arritjen e të gjitha synimeve që ka me atë libër. Nëpërmjet Kur'anit, njerëzit kuptojnë dhe kujtojnë hallallin dhe haramin, urdhrat dhe ndalesat, shpërblimin dhe ndëshkimin. Ai është një qortues i mirë dhe prej tij nxirren mësim të vyera në lidhje me besimin që duhet të ketë njeriu. Në të gjenden lajmet e vërteta për popujt që shkuan dhe për atë që do të ndodhë në përjetësi. Allahu i Lartësuar e ka lehtësuar që të gjitha këto të arrihen prej Kur'anit. Dija e Kur'anit, duke filluar nga leximi, mësimi përmendësh dhe tefsiri i tij, është dija më e rëndësishme, dhe Zoti i Lartësuar e ka lehtësuar marrjen e saj. Kjo është dija e çmuar, të cilën, nëse dikush nis ta kërkojë, Allahu i Lartësuar e ndihmon dhe ia lehtëson atij. Për këtë arsye, disa selefë e kanë shpjeguar ajetin në fjalë kështu: “Ne e kemi lehtësuar Kur'anin për t'u kujtuar, prandaj a ka ndonjë që e kërkon dijen prej tij, që të ndihmohet për ta arritur?” Kështu, Allahu i Lartësuar i fton adhuruesit e Tij që t'i përkushtohen këtij libri dhe të nxjerrin mësim prej tij kur thotë:

- **“...po a ka ndonjë që merr mësim?”**

Ajetet 18 – 22

18. Adët mohuan, por si ishte ndëshkimi dhe paralajmërimi Im?

19. Ne u lëshuam atyre një erë të fortë në një ditë ndëshkimi të ashpër dhe të vazhdueshëm.

20. Ajo i shtynte njerëzit sikur të ishin trupa hurmash të shkulura.

21. (A e dini) Si ishte ndëshkimi dhe paralajmërimi Im?

22. Ne e bëmë Kur'anin të lehtë për t'u kujtuar, po a ka ndonjë që merr mësim?

Shpjegimi i ajeteve

- **“Adët mohuan, por si ishte ndëshkimi dhe paralajmërimi Im?”** - Adët ishin një

popull i njohur në Jemen, tek të cilët Allahu i Lartësuar dërgoi si profet Hudin (a.s.). Ai i ftoi ata që ta njësonin Allahun e Lartësuar dhe t'i përkushtoheshin vetëm Atij në adhurim. Por ata e refuzuan dhe e mohuan mesazhin e tij.

- **“Ne u lëshuam atyre një erë të fortë, në një ditë ndëshkimi të ashpër dhe të vazhdueshëm.”** – Atëherë, Allahu i Lartësuar dërgoi mbi ta si ndëshkim një erë të fuqishme në një ditë, e cila do të ishte fillimi i një ndëshkimi të ashpër, që do të zgjaste për shtatë net dhe tetë ditë me radhë.

- **“Ajo i shtynte njerëzit sikur të ishin trupa hurmash të shkulura.”** - Aq e fortë ishte era, saqë i ngrinte njerëzit lart në qiell dhe më pas i përplaste fort për tokë. Kështu, ata dukeshin si trungje hurmash të shkulura dhe të shpërndara në tokë. *Subhanallah!* Sa të parëndësishëm dhe të pavlefshëm bëhen njerëzit kur kundërshtojnë urdhrat e Allahut!

- **“(A e dini) Si ishte ndëshkimi dhe paralajmërimi Im?”** - Ai ishte një ndëshkim i dhembshëm dhe paralajmërimi i Zotit ishte shumë i qartë, saqë asnjëri nuk kishte justifikim.

- **“Ne e bëmë Kur'anin të lehtë për t'u kujtuar, po a ka ndonjë që merr mësim?”** - Allahu i Lartësuar e përsërit këtë porosi në shenjë mëshire dhe përkujdesi për adhuruesit e Tij, duke i ftuar në rrugën që rregullon dynjanë dhe ahiretin e tyre dhe u mundëson lumturinë në to.

Ajetet 23 – 32

23. Themudët mohuan të dërguarit.

24. Ata thanë: “A të shkojmë pas një njeriu të vetëm, që doli nga mesi ynë?! Ne, atëherë, do të ishim vërtet të humbur dhe të marrë!”

25. Vallë, vetëm atij iu dha Shpallja ndër ne? Jo, ai është një gënjeshtar mendjemadh.”

26. Do ta kuptojnë nesër se kush është gënjeshtari mendjemadh.

27. Ne do t'u dërgojmë devenë si sprovë, por ti vetëm vështroji me durim!

28. Lajmëroi ata se uji është i ndarë për ta veç e veç, e secili do të paraqitet për të pirë sipas rregullit.

29. Ata thirrën shokun e tyre, i cili e mori dhe e theri atë (devenë).

30. (A e dini) Si ishte ndëshkimi dhe paralajmërimi Im?

31. Ne lëshuam kundër tyre një ushtimë të vetme, dhe ata u bënë si shtrojë vathi.

32. Ne e bëmë Kur'anin të lehtë për t'u kujtuar, po a ka ndonjë që merr mësim?

Shpjegimi i ajeteve

- **“Themudët mohuan të dërguarit.”** - Themudët kanë qenë një popull i njohur në zonën e Hixhrit. Allahu i Lartësuar dërgoi tek ata profetin Salih. Ai i ftoi që të adhuronin Allahun si Një, të Vetëm dhe të Pashoq dhe i paralajmëroi ata për një ndëshkim të dhembshëm, nëse do kundërshtonin fjalën e tij. Por ata e refuzuan Profetin e Zotit, madje u treguan arrogantë me të, duke thënë:

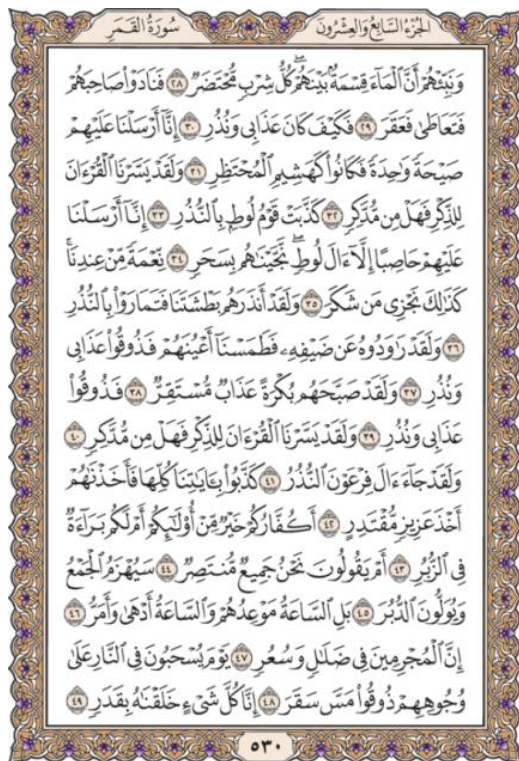
- **“Ata thanë: “A të shkojmë pas një njeriu të vetëm, që doli nga mesi ynë?! Ne, atëherë, do të ishim vërtet të humbur dhe të marrë!”** - Si të bëhemi pasues të një njeriu të vetëm e të thjeshtë, i cili nuk është mbret apo nga ndonjë popull i fuqishëm? Nëse do të bëheshim pasues të një njeriu të tillë, ne do të ishim të humbur dhe fatkeqë. Këto fjalë ishin, në fakt, treguese të humbjes dhe fatkeqësisë së tyre. Ata refuzuan të ishin pasues të një Profeti të dërguar dhe mbështetur nga Zoti dhe pranuan të bëheshin adhurues të pemëve, gurëve e figurave.

- **“Vallë, vetëm atij iu dha Shpallja ndër ne?”** - Përse Allahu zgjodhi atë nga mesi ynë për t'i dhënë Shpalljen? Çfarë e bën atë të veçantë nga ne? Ky qe një justifikim i kotë i tyre. Jobsimtarët në çdo kohë kanë nxjerrë një justifikim të tillë për refuzimin e profetëve dhe shpalljeve të Zotit. Allahu i Madhëruar i është përgjigjur këtij justifikimi bosh me fjalët që profetët u kanë thënë popujve të tyre: “Të dërguarit e tyre u thanë: “Të dërguarit u thanë: “Ne jemi veçse njerëz, sikurse edhe ju, por Allahu ia

dhuron mirësinë kujt të dojë nga robtë e Vet. Nuk na takon ne t'ju sjellim ndonjë argument, përveçse me dëshirën e Allahut. Vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët.” [Ibrahim 11.] Është Allahu i Madhëruar që i zgjedh dhe i veçon profetët nga të tjerët, duke i dalluar me cilësi e vityte të larta. Është Ai që i përzgjedh, që të jenë të aftë të përballojnë peshën e Shpalljes së Zotit të tyre. Gjithashtu, është mëshirë dhe urtësi e madhe nga Allahu i Madhëruar që i zgjodhi ata të jenë prej njerëzve. Nëse do t'i bënte prej melekëve, njerëzit nuk do të mund t'i merrnin mësimet e Zotit, për shkak të vështirësisë së komunikimit mes këtyre dy llojeve të krijesave. Gjithashtu, nëse Zoti do të jepte një shenjë kaq të dukshme, si shfaqja e melekëve, duke plotësuar kështu kërkesat e caktuara nga populli si kushte për të besuar, dhe nëse pas saj njerëzit ende nuk do të besonin, atëherë ndëshkimi do të ishte i menjëhershëm dhe i pashmangshëm. Përfundimisht, është mëshira dhe urtësia e Allahut që profetët kanë qenë njerëz. Kështu, këto fjalë të themudëve ishin thjesht justifikim për të mohuar profetin Salih. Më pas, ata bënë një deklaratë të shëmtuar për Profetin e tyre, duke thënë:

“Jo, por ai është një gënjeshtar mendjemadh!” Do ta kuptojnë nesër se kush është gënjeshtari mendjemadh! – Kuptimi: Ai është mashtrues i madh dhe gjithë ligësi. Allahu i shëmtoftë dhe i poshtëroftë! Sa mendjelehtë e të paturpshëm, sa të padrejtë e mosmirënjohës të pashembullt që ishin! Si është e mundur që t'i trajtosh në këtë mënyrë njerëzit më të sinqertë dhe dashamirës, njerëzit më të çiltër dhe më të mëshirshëm me popullin e tyre?! Si mund të mohosh këshilluesit e urtë dhe durimtarë, që këshillojnë për çdo të mirë dhe largojnë nga çdo e keqe? Prandaj, kur padrejtësia e tyre kaloi kufijtë, Allahu i Madhëruar i ndëshkoi.

- **“Ne do t'u dërgojmë devenë si provë...”**
- Si mrekulli, Zoti u bëri atyre një deve, që të shërbente si provë e mjaftueshme për vërtetësinë e profetit Salih. I gjithë populli

mund të pinte nga qumështi i saj dhe u mjaftonte. Por kjo mrekulli ishte gjithashtu edhe një provë për ta, siç thotë i Madhëruari:

- **“...por t'i vetëm vështroji me durim!”** – Kuptimi: Kjo do të jetë provë për ta, prandaj ti bëj durim kur i fton në rrugën e drejtë. Ji i qëndrueshëm dhe i durueshëm në rrugën e thirrjes dhe vështro se çfarë do të ndodhë: a do të besojnë apo do të vazhdojnë të jenë mospërfillës ndaj porosive të Zotit?

- **“Lajmëroi ata se uji është i ndarë për ta veç e veç, e secili do të paraqitet për të pirë sipas rregullit.”** - Njoftoji ata se, për ujin e burimit, të cilin e pinë e freskohen, duhet të ketë një ndarje me ditë: një ditë për njerëzit dhe një ditë për devenë. Ditën që pinë njerëzit nuk duhet të afrohet deveja dhe ditën që pi deveja nuk duhet të afrohen njerëzit. Por si ishte reagimi i tyre?

- **“Po ata thirrën shokun e tyre, i cili e mori dhe e theri atë (devenë).”** - Ky ishte më zemërligu i popullit. Ai iu bind kërkesës së kriminelëve për therjen e devesë.

- “(A e dini) Si ishte ndëshkimi dhe paralajmërimi Im? Ne lëshuam kundër tyre një ushtimë të vetme, dhe ata u bënë si shtrojë vathi.” - Ai ishte ndëshkimi më i rëndë. Allahu i Plotfuqishëm lëshoi mbi ta një ushtimë të madhe, që i shkatërroi nga i pari deri tek i fundit, përveç Profetit të Tij Salih dhe të gjithë besimtarëve që e shoqëronin.

- “Ne e bëmë Kur'anin të lehtë për t'u kujtuar, po a ka ndonjë që merr mësim?”

Ajetet 33 – 40

33. Populli i Lutit i mohoi porositë e Profetit të vet.

34. Ne dërguam mbi ta një furtunë me gurë, përveç familjes së Lutit, të cilën e shpëtuan para se të agonte.

35. Kjo ishte mirësi nga ana Jonë. Kështu i shpërblejmë Ne ata që falënderojnë.

36. Ai u tërhoqi vërejtjen atyre për dënimin Tonë të rëndë, por ata dyshuan në këto paralajmërimë.

37. Ata deshën t'u afroreshin mysafirëve të tij, por Ne ua verbuam sytë. Vuani, atëherë, ndëshkimin dhe paralajmërimin Tim!

38. Ata i kapi dënimi i përhershëm në befasi herët në mëngjes.

39. Vuani, atëherë, ndëshkimin dhe paralajmërimin Tim!

40. Ne e bëmë Kur'anin të lehtë për t'u kujtuar, po a ka ndonjë që merr mësim?

Shpjegimi i ajeteve

Ata nuk iu bindën Lutit (a.s.) kur ai i ftoi që të adhuronin Allahun si Një, të Vetëm dhe të Pashoq. Ai i ndaloi nga idhujtaria dhe ajo vepra e shëmtuar, që askush para tyre, në gjithë botën, nuk e kishte bërë, por ata vazhduan me paturpësi në rrugën e tyre. Madje, ata tentuan të poshtëronin me aktet e tyre të turpshme edhe melekët e Zotit, që shkuan te profeti Lut (a.s.). Të mallkuarit u grumbulluan me nxitim te shtëpia e profetit Lut, me synimin që të vepronin me dy miqtë e tij poshtërsitë e tyre, të pashembullta në botë. Allahu i Lartësuar na sqaron se ata këmbëngulën që Luti (a.s.)

t'ua dorëzonte dy miqtë, që kishin ardhur si dy burra me mision nga Zoti. Por Allahu i Madhëruar urdhëroi Xhibrilin (a.s.), i cili ua pengoi vështirimin me krahët e Tij. Pas kësaj, profeti Lut (a.s.) i paralajmëroi për ndëshkimin e ashpër të Allahut, por ata dyshuan në vërtetësinë e këtij paralajmërimi. Atëherë, Allahu i Madhëruar dërgoi mbi ta një furtunë me gurë. Allahu i Madhëruar ua përmbysi vendbanimet, duke ua kthyer pjesën e poshtme sipër tyre, dhe më pas i goditi nga sipër me gurë prej llave të ngurtësuar e të nxehtë, të caktuar që të godisnin çdo mohues e zullumqar. Ndërsa Lutin dhe familjen e Tij, Allahu i Madhëruar i shpëtoi nga ky ndëshkim, si shpërblim për mirënjohjen e tyre dhe për adhurimin e përkushtuar vetëm ndaj Tij, duke e adhuruar si Një, të Vetëm e të Pashoq.

Ajetet 41 – 55

41. Edhe palës së Faraonit i patën ardhur paralajmërimë.

42. Ata i mohuan të gjitha argumentet Tona, prandaj Ne i dënuam ashtu siç dënon Ngadhënjimtari, i Plotfuqishmi.

43. Vallë, jobesimtarët tuaj janë më të vlefshëm se ata që u përmendën, apo keni ndonjë premtim shpëtimi në Librat e qiellit?

44. Mos vallë po thonë: “Ne jemi një grup, të bashkuar dhe ngadhënjyes?!”

45. Ai grup shpejt do të pësojë disfatë dhe ata do të ikin me të shpejtë (të tmerruar).

46. Por Kijameti është premtim i pakthyesëm për ta. Kijameti është edhe më i vështirë, edhe më i hidhur.

47. S'ka dyshim se idhujtarët keqbërës janë në humbje dhe në zjarr të madh.

48. Atë Ditë, kur të tërhiqen zvarrë me fytyrat e tyre në Zjarr, do t'u thuhet: “Vuajeni dënimin në Sekar (Zjarrin përvëlues)!”.

49. Ne e kemi krijuar çdo gjë me masë të caktuar.

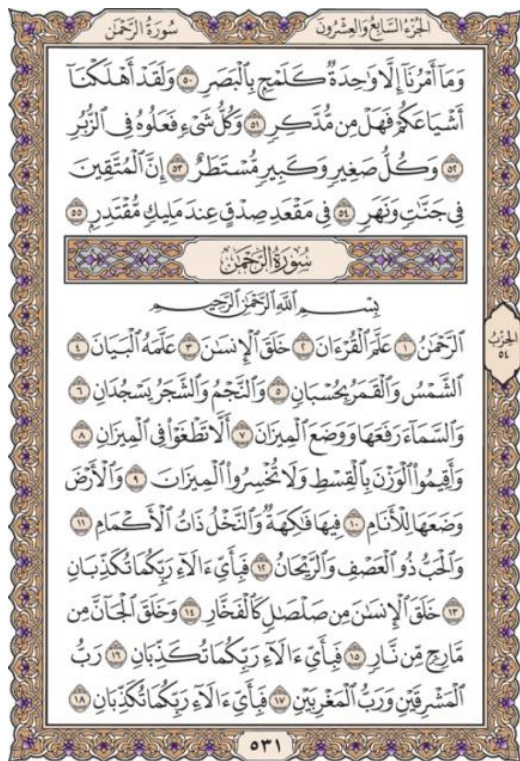
50. Puna Jonë është e shpejtë, sa hap e mbyll sytë.

51. Ne i shkatërruam ata që ishin si ju, por a ka ndonjë që merr mësim?
 52. Çdo gjë që bënë ata gjendet e shënuar.
 53. Çdo vepër, qoftë e vogël a e madhe, është e shënuar në rreshta.
 54. Është e vërtetë se të devotshmit do të jenë në kopshte e në lumenj,
 55. Në një vend të kënaqshëm, te një Sundues i Plotfuqishëm.

Shpjegimi i ajeteve

- “Edhe palës së Faraonit i patën ardhur paralajmërimet. Ata i mohuan të gjitha argumentet Tona, prandaj Ne i dënuam ashtu siç dënon Ngadhënjimtari, i Plotfuqishmi.” – Për Faraonin dhe familjen e tij erdhën shumë paralajmërimet dhe shenja. Allahu i Madhëruar dërgoi tek ata Musain (a.s.), të cilit i foli drejtpërdrejt dhe i dha mrekulli të shumta, që të shërbenin si prova për Faraonin dhe rrethin e tij. Ai u çoi fakte të pamohueshme, që i dëshmuar veç ata. Megjithatë, ata përsëri mohuan, prandaj Allahu i ndëshkoi, ashtu siç ndëshkon Ngadhënjimtari i Plotfuqishëm: Ai i mbyti në det Faraonin me gjithë ushtrinë e tij. Qëllimi i kujtimit të gjithë këtyre historive të profetëve me popujt e tyre mohues, është paralajmërimi për njerëzit që mohojnë Muhamedin (a.s.) dhe nuk pasojnë rrugën e tij. Prandaj i Lartësuar thotë më pas:

- “Vallë, jobsimtarët tuaj janë më të vlefshëm se ata që u përmendën...” – A mos janë më të mirë këta që mohojnë udhëzimin e më të mirit të profetëve të Zotit, Muhamedit (a.s.), sesa ata popuj të shkuar që mohuan profetët e tyre?! Zoti na i tregoi në Kur'an shkatërrimin e të gjithë atyre që refuzuan profetët dhe shpalljet e Tij? Nëse janë më të mirë se mohuesit e mëparshëm dhe nëse janë të sigurt nga ndëshkimi, atëherë le të rinë të qetë, me mendimin se nuk do t'i prekë e njëjta gjë. Por, sigurisht, çështja nuk qëndron kështu. Një gjë është e sigurt: edhe nëse mund të mos jenë në gjendje më të keqe se ata, në gjendje më të mirë kurrsesi nuk janë.

- “...apo keni ndonjë premtim shpëtimi në librat e qiellit?” – A mos kanë ndonjë premtim nga Allahu, të shpallur në librat e profetëve, që i garanton se janë të shpëtuar nga ndëshkimi i Tij? Kjo, sigurisht, nuk është e vërtetë, madje është e pamundur, qoftë në aspektin logjik, qoftë duke u bazuar në tekstet e shpalljeve të Zotit. E si mundet që, keqbërësve të shfrenuar t’u jepet siguri nga shpalljet e Zotit, të mbushura me drejtësi dhe urtësi? Kjo nuk ka asnjë lidhje me urtësinë e Zotit. Aq më pak, kur bëhet fjalë për refuzimin e më të mirit, më të zgjedhurit e më të dalluarit të profetëve. Atëherë, nëse nuk keni ndonjë premtim nga Zoti, a mos ndjeni siguri në forcat tuaja? Allahu i Madhëruar thotë:

- “Mos vallë po thonë: “Ne jemi një grup, të bashkuar dhe ngadhënjyes?”” - Le ta dinë se edhe kjo mundësi nuk ekziston. Allahu i Madhëruar ua bën të qartë fundin e tyre kur thotë:

- “Ai grup shpejt do të pësojë disfatë dhe ata do të ikin me të shpejtë (të tmerruar).” - Dhe ndodhi vërtet ashtu sikurse njoftoi i

Gjithëdituri e i Gjithëpushtetshmi. Allahu i Madhëruar e poshtëroi grupin e tyre më të madh në Bedër. Atë ditë u vranë shumë krerë të kufrit dhe armiq të Profetit (a.s.). Kështu, Zoti e ndihmoi Profetin e Tij, fenë e Tij dhe adhuruesit e Tij besimtarë. Por nuk do të ishte ky fundi i dënimit për të mjerët. Ata i pret një ditë e madhe, dita kur do të tubohen të parët dhe të fundit, si ata që vuajtën dënim në jetën e dynjasë, ashtu edhe ata që jetuan përkohësisht deri në afatin që Zoti i kishte caktuar:

- **“Por Kijameti është premtim i pakthyeshëm për ta. Kijameti është edhe më i vështirë, edhe më i hidhur.”** - Kijameti është koha e premtuar për ringjalljen dhe llogarinë e tyre. Atë ditë do të marrin të plotë shpërblimin sipas veprave. Atë ditë, çdokujt do t'i jepet ajo që meriton dhe e drejta do të shkojë në vend. Ndëshkimi i Kijametit është më i madh, më i rëndë, më i vështirë dhe më i tmerrshëm se çdo përfytyrim.

- **“S’ka dyshim se idhujtarët keqbërës janë në humbje dhe në zjarr të madh.”** - Keqbërës janë ata që e teprojnë me vepra të këqija e krime. Ata merren me idhujtari, poshtërsi dhe gjynahe të rënda. Këta të mjerë kanë humbur nga e vërteta në këtë dynja. Ata janë të humbur qoftë në diturinë e tyre, qoftë në veprat që bëjnë. Ata nuk kanë dijen e sigurt si të jetojnë dhe ta adhurojnë Zotin dhe nuk bëjnë veprat që Zoti i pëlqen dhe i urdhëron që t'i kryejnë, të cilat Ai i ka bërë shpëtuese nga ndëshkimi i dhembshëm në dynja dhe në Ditën e Gjykimit. Për këtë arsye, ata i pret ndëshkimi në këtë jetë, në Ditën e Gjykimit dhe në ditën kur zjarri i ndezur fort t’ua përvëlojë lëkurën dhe trupin e do t’ua depërtojë deri në zemër. I Madhëruari thotë:

- **“Atë Ditë, kur të tërhiqen zvarrë me fytyrat e tyre në Zjarr,...”** - Ata do të tërhiqen zvarrë me fytyrat e tyre në Xhehenem, duke u poshtëruar. Dhimbja që do të përjetojnë në fytyrat e tyre do të jetë më e madhe se dhimbja në pjesë të tjera.

Kështu do të poshtërohen dhe nënçmohen ata në Xhehenem. Atyre do t’u thuhet:

- **“do t’u thuhet: “Vuajeni dënimin në Sekar (Zjarrin përvëlues)!”.**” - Provojeni dhimbjen e zjarrit, flakëve të tij, vlimit dhe afshit të tij të nxehtë. *Sekar* është një emër i Xhehenemit.

- **“Ne e kemi krijuar çdo gjë me masë të caktuar.”** - “Çdo gjë” nënkupton gjithçka prej botës qiellore e tokësore. Allahu është Krijuesi i tyre dhe është i vetëm në pushtetin e Tij. Ai krijoi gjithçka pasi e përcaktoi me diturinë e Tij dhe pasi e shkroi lapsi i Tij. Çdo gjë Ai e përcaktoi në masë, kohë e çdo cilësi tjetër. Dhe e gjitha kjo është e thjeshtë për Allahun, prandaj i Lartësuar thotë:

- **“Puna Jonë është e shpejtë, sa hap e mbyll sytë.”** - Nëse Allahu dëshiron diçka, i thotë “Bëhu!”, dhe ajo ekziston ashtu sikurse Ai e dëshiron, brenda një kohe të shkurtër sa lëvizja e shikimit, pa e penguar dot askush dhe pa hasur asnjë vështirësi a lodhje. - **“Ne i shkatërroam ata që ishin si ju, por a ka ndonjë që merr mësim?”** - Kuptimi: Allahu i Madhëruar i shkatërroi edhe popujt para jush, të cilët bënë të njëjta punë si ju dhe mohuan ashtu si mohuat edhe ju. A nuk nxirrni mësim se ligji i Allahut si për të parët, edhe për të fundit është i njëjtë? Me urtësinë e Tij, ashtu sikurse gjykoi që ata të ndëshkoheshin, po ashtu do të gjykojë edhe për ju, pasi nuk ka asnjë ndryshim mes jush.

- **“Çdo gjë që bënë ata gjendet e shënuar. Çdo vepër, qoftë e vogël a e madhe, është e shënuar në rreshta.”** - Çdo gjë që ata kanë vepruar është e shkruar në rreshta, në librin e përcaktimit të Zotit. Çështja e caktimit të Zotit përmbledhet në këtë mënyrë: Allahu është i Gjithëditur. Ai di gjithçka që ndodh e që do të ndodhë. Çdo gjë që Allahu e kishte në diturinë e Tij të plotë e shkroi në *Leuhi Mahfudh*. Çdo gjë që Ai e dëshiroi të ishte, është, dhe atë që Ai nuk e dëshiroi të ishte, nuk është. Çfarë i ndodh njeriut, kurrë nuk mund të mos i

ndodhte, dhe ajo që nuk i ndodh, kurrë nuk do të mund t'i ndodhte.

- “**Është e vërtetë se të devotshmit do të jenë në kopshte e në lumenj...**” - Të devotshëm janë ata që i druhen ndëshkimit dhe zemërimit të Allahut, duke kryer urdhëresat dhe duke iu larguar haramëve, që ruhen nga idhujtaria, nga gjynahet e mëdha dhe të vogla. Këta do të jenë në kopshte dhe lumenj të Xhenetit. Atje do të gjejnë atë që syri s’ë ka parë, veshi nuk e ka dëgjuar dhe zemra nuk e ka përfytyruar ndonjëherë. Atje ka pemë të mrekullueshme, lumenj që rrjedhin, kështjella të larta, shtëpi të këndshme, ushqim dhe pije të shijshme, hyri të hijshme dhe të bukura. Mes pyjeve, ka kopshte të lulëzuara e stolisura. Mbi të gjitha, atje do të gjejnë kënaqësinë e Mbretëruesit, Sunduesit të vetëm e Shpërblyesit të pamat, ashtu si dhe kënaqësinë e qëndrimit pranë Tij, sikurse thotë i Lartësuarit:

- “**Në një vend të kënaqshëm, te një Sundues i Plotfuqishëm.**” - Pas kësaj, mos pyet se çfarë do t’u dhurojë Zoti i tyre nga bujaria dhe mirësia e Tij. Ata do të përjetojnë lumturi të papërshkrueshme nga dhuratat e Zotit të tyre. E lusim Allahun të na bëjë prej tyre dhe të mos na privojë nga mirësitë që gjenden tek Ai për shkak të ligësive që ne bëjmë! Këtu përfundon tefsiri i sures Kamer. Vetëm Allahut i takon lavdia dhe mirënjohja e plotë!

Surja 55: Er rahman (mekase) 78 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 13

1. **I Gjithëmëshirshmi.**
2. **Ai ua mësoi Kur'anin.**
3. **Ai e krijoi njeriun.**
4. **Ai e mësoi të shprehet qartë.**
5. **Dielli dhe Hëna udhëtojnë sipas një përcaktimi të saktë.**
6. **Edhe yjet dhe drurët i përuken Atij.**
7. **Qiellin e ngriti lart dhe vendosi drejtësinë,**
8. **Që ju të mos e shkelni atë.**

9. Prandaj matni me drejtësi e mos hani në peshë!

10. Tokën e bëri për krijesat.

11. Në të ka fruta të larmishme: hurma me degët plot,

12. Drithëra me gjethe e kërcëj (si ushqim për kafshët) dhe rejhan (bimë aromatike).

13. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

Shpjegimi i ajeteve

- “**I Gjithëmëshirshmi!**” - Allahu i Madhëruar e ka çelur këtë sure me emrin e Tij *El Rahman* - i Gjithëmëshirshmi. Ky emër është tregues i mëshirës së gjerë, përkujdesjes gjithëpërfshirëse, bamirësisë së pamatë dhe mirësive të Tij të shumta. Më pas, Allahu i Madhëruar përmend konkretisht disa mirësi që vijnë prej mëshirës së Tij. Ato janë mirësi të kësaj dynjaje dhe mirësi të aspektit fetar. Pas përmendjes së çdo mirësie të Tij, ai i nxit njerëzit dhe xhindët që të shprehin mirënjohjen e tyre, duke thënë: “Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!”

- “**Ai ua mësoi Kur'anin.**” - Allahu u mësoi robve të Tij tekstin e Kur'anit dhe kuptimet e tij. Ai ua lehtësoi ta mësojnë dhe ta kuptojnë, dhe kjo, pa dyshim, është më e madhja mirësi, me të cilën Allahu mëshiroi robtë e Tij. Ai e shpalli Kur'anin në gjuhën e pastër arabe, me fjalët më të zgjedhura dhe shpjegimin më të bukur. Kur'ani përmban çdo mirësi dhe inkurajon për arritjen e saj, duke treguar rrugët dhe veprat me të cilat fitohet ajo. Ai na sqaron edhe veprat që nuk i do e të cilat janë të dëmshme, duke na ndaluar nga kryerja e tyre.

- “**Ai e krijoi njeriun.**” - Allahu e përkreu krijimin e njeriut, duke e bërë atë me organizëm të plotë dhe formë të bukur. Ai e dalloi njeriun mbi të gjitha krijesat e tjera edhe me një veçori tjetër:

- “**Ai e mësoi të shprehet qartë.**” - Allahu e mësoi njeriun si të shprehë atë që ka në shpirtin e tij, me të folur e me të shkruar. Aftësia për të shprehur atë që ndien dhe

mendon është nga mirësitë më të mëdha me të cilat Zoti e veçoi njeriun mbi të tjerët.

- **“Dielli dhe Hëna udhëtojnë sipas një përcaktimi të saktë.”** - Allahu i Madhëruar e krijoi Diellin dhe Hënën dhe i vendosi të lëvizin sipas një rregulli të përcaktuar e të pandryshuar. Këtë e bëri si mëshirë për robtë e Tij dhe si përkujdesje ndaj tyre. Allahu i Madhëruar i vendosi ato në qiell, që nëpërmjet tyre, krijesat të arrijnë shumë dobi, për shembull, të llogarisin vitet, të përcaktojnë kohën dhe afatet në marrëdhëniet mes tyre etj.

- **“Edhe yjet dhe pemët i përulen Atij.”** - Yjet në qiell dhe pemët në tokë e njohin madhësinë e Zotit të tyre dhe i bien në sexhde Atij, tregohen të bindur dhe i druhen Atij. Ata i nënshtrohen që të shfrytëzohen për atë që Zoti i krijoi, pra, për dobinë e krijesave në Tokë.

- **“Qiellin e ngriti lart dhe vendosi drejtësinë...”** - Allahu i Lartësuar e bëri qiellin si tavan dhe mbrojtës për krijesat në tokë. Ai, gjithashtu, vendosi peshoren e drejtësisë mes robve të Tij. Kjo përfshin gjithçka nëpërmjet së cilës arrihet drejtësia mes krijesave. Allahu i Lartësuar urdhëroi njeriun që të përlllogarisë çdo gjë me saktësi e drejtësi, në peshë dhe matje të ndryshme.

- **“...që ju të mos e shkelni atë.”** - Allahu e vuri peshoren e drejtësisë që njerëzit të mos kalojnë kufijtë e të mos shkelin të drejtat e njëri-tjetrit. Nëse çështjet do të lireshin të gjykoheshin thjesht sipas logjikës dhe gjykimit të tyre, atëherë do të kishte shumë padrejtësi dhe do të shkatërroheshin qiejt dhe Toka.

- **“Prandaj matni me drejtësi e mos hani në peshë!”** - Peshoni dhe matni me drejtësi, aq sa janë mundësitë tuaja! Kurrë mos pakësoni e të hani në peshë, sepse ky është krim dhe shkelje e kufijve të Zotit.

- **“Tokën e bëri për krijesat.”** - Allahu i Lartësuar e përshtati Tokën për krijesat, që ato të stabilizohen e të jetojnë normalisht në të. Me madhësinë, dendësinë dhe cilësitë e saj të ndryshueshme, ajo është vendbanimi i tyre, ku mund të ndërtojnë, të

mbjellin, të hapin rrugë për të lëvizur, të nxjerrin thesaret e fshehura në të etj., duke plotësuar kështu të gjitha nevojat e tyre. Pastaj i Lartësuar i përmend disa nga llojet e sendeve jetike që ka vendosur në tokë:

- **“Në të ka fruta të larmishme: hurma me degët plot...”** - Te frutat hyjnë të gjitha pemët që japin prodhime, me të cilat njerëzit ushqehen e kënaqen, si: fiku, ulliri, shega, molla, rrushi etj. Më pas përmenden palmat e hurmave, me degët e mbushura plot me fruta, që njerëzit i konsumojnë ose i ruajnë për më vonë.

- **“...Drithëra me gjethe e kërcej (si ushqim për kafshët) dhe rejhan (bimë aromatike).”** - Drithërat janë bimët me kalli, që shërbejnë edhe si ushqim për kafshët dhe bagëtisë. Këtu hyjnë gruri, elbi, misri, orizi etj. Fjala ‘*rejhan*’ ndoshta përfshin të gjitha perimet jeshile që konsumojnë njerëzit. Por ka mundësi, gjithashtu, që ‘*rejhan*’ të jetë vetëm për borzilokun, bimën aromatike të njohur. Në këtë mënyrë, i Madhëruari u kujton robve mirësinë e aromave të këndshme që u ka mundësuar në tokë, të cilat gëzojnë dhe freskojnë shpirtin e tyre. Pasi përmendi disa nga mirësitë e shumta, të cilat ata i shohin dhe i ndiejnë, Allahu i Madhëruar urdhëroi njerëzit e xhindët për të qenë mirënjohës ndaj Tij, duke thënë:

- **“Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!”** - Cilën nga mirësitë e Zotit, që kanë lidhje me dynjanë ose me fenë, mohoni ju? Sa e bukur ishte përgjigjja e xhindëve, kur dëgjuan Profetin t’u lexonte këto vargje. Sa herë që Profeti (a.s.) vinte te ky ajet, ata thoshin: “Asnjë nga të mirat e Tua nuk mund të mohojmë, o Zoti ynë! Vetëm Ty të takon lavdia dhe mirënjohja!”. Pikërisht kështu duhet të veprojë çdo njeri. Sa herë që atij i lexohen dhe kujtohen mirësitë e Allahut, ai duhet t’ia njohë ato Allahut të Madhëruar, duke e lavdëruar Atë për to.

Ajetet 14 - 16

14. Ai e krijoi njeriun nga deltina e tharë, 15. Kurse xhindët i krijoi nga flaka e zjarrit.

16. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

Shpjegimi i ajeteve

- “Ai e krijoi njeriun nga deltina e tharë...” - Allahu i Madhëruar u tregon robve gjurmët e pushtetit të Tij absolut dhe krijimit të Tij të përkryer e prefekt. Edhe ky informacion, sigurisht, është ndër mirësitë e shumta që Allahu i Madhëruar u ka bërë robve. Këtu Allahu i Madhëruar na tregon se e krijoi Ademin (a.s.) babain e njerëzimit prej salsal-it. E krijoi njeriun prej një balte të lagur mirë e mjaftueshëm. Pastaj ajo u tha mirë dhe u bë si qeramikë që lëshon një zë dhe kumbim (salsaletun) si të ishte e pjekur në zjarr.

- “...kurse xhindët i krijoi nga flaka e zjarrit.” - Ndërsa babain e xhindëve, Iblisin e mallkuar, e krijoi nga gjuhët e flakës së pastër, ose asaj flake të përzier me tym. Kjo tregon për superioritetin dhe mirësinë e bazës nga e cila u krijua njeriu, pra balta e dheu, i cili është i rëndë, i qëndrueshëm, i dobishëm. Ndryshe nga baza e cila u krijuan xhindët, zjarri i cili është i lehtë, i paqëndrueshëm, i keq dhe shkatërrues. Pasi tregoi krijimin e dy të rëndësishmëve dhe lëndën nga e cila i krijoi, informacion ky që konsiderohet si mirësi nga Allahu i Madhëruar për robtë e Tij, vijoi të thotë:

- “Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!”

Ajetet 17 - 18

17. Zoti i dy lindjeve dhe Zoti i dy perëndimeve.

18. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar është Zoti i gjithçkaje që ndriçohet nga Dielli, Hëna dhe yjet dhe Zoti i gjithçkaje ku perëndojnë ato. Çdo gjë që ekziston në to janë nën sundimin dhe përkujdesin e Tij. I Madhëruari përmend dy lindje dhe dy perëndime, ndoshta për të përfshirë lindjen dhe perëndimin e diellit në dimër e në verë.

Ajetet 19 - 23

19. Ai i lejoi dy dete që të takohen,

20. Mes të cilëve është një pengesë, që nuk e kapërcejnë.

21. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

22. Prej atyre të dyve nxirren margaritarë e korale.

23. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

Shpjegimi i ajeteve

Qëllimi këtu është për ujin e ëmbël dhe ujin e kripur. Ata takohen me njëri-tjetrin kur ujërat e ëmbla hidhen në ujërat e kripura. Me këtë kontakt të vazhdueshëm, ata do të përziheshin me njëri tjetrin, por Allahu i Lartësuar ka bërë pengesë mes tyre, që asnjëri të mos përzihet me tjetrin, dhe kështu të mos cenohet dobia e secilit. Secili qëndron në gjendjen e vet, që krijesat të përfitojnë prej tyre. Uji i ëmbël përdoret për të pirë nga njerëzit dhe kafshët, ashtu siç shërben për të vaditur bimët. Ndërsa nga i kripuri pastrohet ajri dhe nxirren lloje ushqimi, si peshq etj. Gjithashtu, ai është i përshtatshëm për qëndrimin dhe lëvizjen e anijeve e mjeteve të ndryshme të transportit, siç thotë i Lartësuar në vijim:

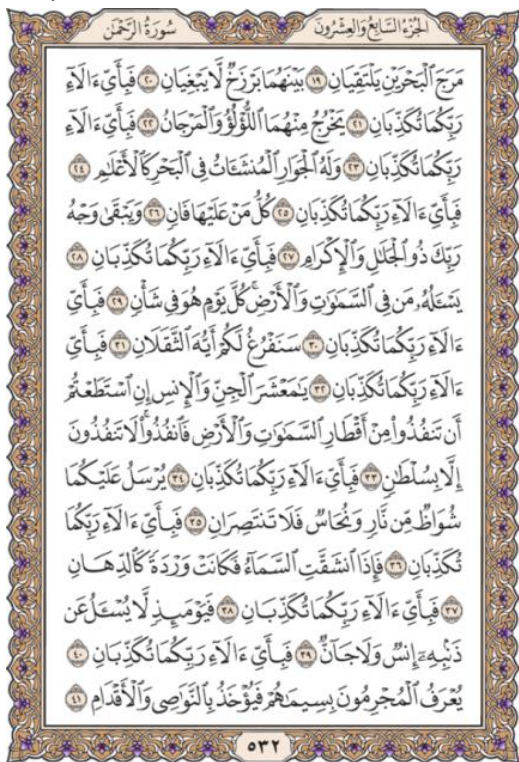
Ajetet 24 – 25

24. Atij i përkasin anijet që lundrojnë në det dhe që duken si male.

25. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i mundësoi anijet për robtë e Tij, të cilat, me lejen e Tij, lundrojnë në det. Është i Gjithëmëshirshmi që ia mundësoi njeriut ndërtimin e mjeteve lundruese në përgjithësi. Shpesh, ato janë aq të mëdha, saqë duken si male të larta. Njerëzit hipin në to dhe nëpërmjet tyre transportojnë mallra për tregti etj. Është Allahu i Lartësuar, Ruajtësi i qiejve dhe tokës, Ai që i ruan ata në hapësirat e frikshme të deteve e oqeanëve. Kjo është, sigurisht, një mirësi e madhe e Allahut, për të cilat duhet lavdëruar dhe falënderuar. Prandaj i Lartësuar thotë përsëri: “Cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?”

Ajetet 26 – 28

26. Çdo gjë që ndodhet në të ka për t'u zhdukur,

27. E do të mbetet vetëm Fytyra e Zotit tënd, që është i Madhëruar e Bujar.

28. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

Shpjegimi i ajeteve

Çdo gjë në këtë botë: njerëz, xhindë, kafshë etj. do të vdesë dhe do të zhduket. Atëherë do të mbetet vetëm i Gjalli, i Cili nuk vdes. Ai është *Dhul Xhelali uel Ikram* - Zotëruesi i madhështisë, krenarisë dhe lartësisë, prandaj meriton madhërimin, adhurimin dhe lavdinë e plotë; ashtu siç është Zotëruesi i bujarisë e mëshirës, që përkujdeset e ka mëshirë për çdo krijesë, e në mënyrë të veçantë për të dashurit e Tij, të cilët i ka përzgjedhur mes të tjerëve. Është Allahu, të Cilin adhuresit e Tij e nderojnë, e respektojnë, e madhërojnë, e duan dhe e lartësojnë. Është Ai tek i Cili besimtarët pendohen dhe kthehen të nënshtruar, është Ai të Cilin të dashurit e Tij e adhurojnë si Një, të Vetëm e të Pashoq.

Ajetet 29 – 30

29. Atij i drejtohet me lutje çfarë është në qiej e në Tokë. Në çdo çast, Ai merret me shumë çështje.

30. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

Shpjegimi i ajeteve

- “Atij i drejtohet me lutje çfarë është në qiej e në Tokë.” - Allahu është i Lartësuar, Jonevojtar dhe i pavarur nga të gjitha krijesat e Tij. Ai është i gjerë në bujarinë dhe bamirësinë e Tij. Të gjitha krijesat janë të varfëra dhe të varura nga Ai. Ato i luten e drejtohen Atij për të gjitha nevojat e tyre. Këtë e shprehin si me gjendjen e tyre, ashtu edhe me fjalë e veprime. Krijesat nuk mund të jenë të pavarura nga Ai për asnjë çast. Allahu i Madhëruar thotë:

- “Në çdo çast, Ai merret me shumë çështje.” - Ai pasuron të varfërin, ndihmon nevojtarin, i jep mirësi dikujt e privon një tjetër, merr jetë dhe jep jetë, krenon disa e poshtëron disa të tjerë. Atë nuk e pengon një çështje nga çështjet e tjera. Atë nuk e ngatërrojnë angazhimet e shumta. Atë nuk e lodhin e as e shqetësojnë insistimet e atyre që luten dhe kërkojnë. I lartësuar e i pastër nga çdo e metë e mangësi është Bujari e Dhuruesi! Mirësitë e Tij kanë mbuluar krijesat e qiellit dhe të tokës. Butësia dhe mëshira e Tij ka përfshirë të gjitha krijesat, në çdo vend dhe çast. I lavdëruar e i lartësuar qoftë Allahu, të Cilin nuk e pengojnë gjynahet dhe gabimet e gjynahqarëve, që t'u dhurojë atyre nga mirësitë e Tij. Atë nuk e pengon arroganca e injorantëve, që t'i furnizojë e të përkujdeset për ta, megjithëse ata – me injorancën e tyre - shprehin panevojshmëri për bujarinë dhe mirësinë e Tij, ndërkohë që në realitet janë plotësisht nevojtarë dhe të varur nga Ai. Këto çështje, për të cilat Allahu na tregon se angazhohet çdo ditë, Ai i ka përcaktuar dhe shkruar që në zanafillë. Ai vazhdon t'i realizojë ato në kohën e përcaktuar dhe korrektësisht ashtu si i ka përcaktuar me urtësinë e Tij. Është Allahu që i vendosi si ligjet e funksionimit të

gjithësisë së krijuar, ashtu edhe ligjet e fesë. Ai kujdeset për krijesat duke u vendosur atyre Sheriatin, të cilit duhet t'i përmbahen dhe të jetojnë sipas tij. Ai vendosi për ta urdhra e ndalesa, kufij e dispozita, për të cilat do t'i marrë në përgjegjësi Ditën e Gjykimit. Ai vendosi edhe ligjet e krijimit, sipas të cilave Ai kujdeset për krijesat në jetën e kësaj dynjaje, derisa të vijë dita e vdekjes dhe shpërnguljes së tyre në ahiret. Atë ditë do të jetë koha kur do të vihet në zbatim ligji i Tij i shpërblimit me drejtësi. Atë ditë, Ai do t'u paraqesë krijesave drejtësinë, bamirësinë dhe mëshirën e madhe të Tij, nëpërmjet të cilave ato do ta njohin tërësisht dhe do të dëshmojnë se Ai është i Vetëm, i Pakrahasueshëm dhe i Pashembullt në çdo aspekt. Atë ditë krijesat do të zhvendosen nga vendi i provës dhe fatkeqësive, në vendin e shpërblimeve apo shpagimit me drejtësi, në jetën e pasosur. Atë ditë, i Madhëruari do të veçohet dhe angazhohet me zbatimin e ligjit të shpërblimit të Tij për krijesat, prandaj thotë: - **“Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!”**

Ajetet 31 – 32

31. Ne do të merremi veçmas me ju, o dy të rëndësishmit (*njerëz e xhinde*).

32. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

Shpjegimi i ajeteve

Ne do të merremi në mënyrë të veçantë me ju, o njerëz dhe xhindë, duke ju llogaritur dhe duke ju dhënë shpërblimin për veprat që bëni në jetën e dynjasë.

Ajetet 33 – 34

33. O turma e xhindeve dhe e njerëzve, nëse keni mundësi të dilni përtej kufijve të qiejve e të Tokës, dilni! Por ju nuk mund ta bëni këtë, veçse me ndonjë fuqi të madhe.

34. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

Shpjegimi i ajeteve

Kur t'i mbledhë të gjithë në Ditën e Gjykimit, Allahu i Madhëruar do t'u tregojë njerëzve dhe xhindëve për dobësinë e tyre

dhe për fuqinë absolute të Tij. Ai do t'ua bëjë të qartë se vendimtar dhe i padiskutueshëm është vullneti i Tij. Asgjë nuk del jashtë vullnetit dhe pushtetit të Allahut. Duke u treguar dobësinë e pafuqinë e tyre, Allahu i Madhëruar do t'u thotë krijesave: “Nëse keni mundësi të dilni përtej kufijve të qiejve e të Tokës, atëherë dilni! Por ju nuk mund ta bëni këtë, veçse me ndonjë fuqi të madhe.” Pra, nëse gjeni ndonjë rrugë e mundësi për të dalë jashtë fushës së sundimit të Allahut, bëjeni! Por ju nuk do mund të dilni kurë, veçse nëse do të kishit fuqi të madhe. Por nga mund t'u vijë kjo fuqi, ndërkohë që ata nuk mund t'i bëjnë as vetes së vet dëm apo dobi, nuk mund të japin jetë e vdekje dhe nuk mund të ringjallin?! Ditën e Gjykimit, në atë vendqëndrim të frikshëm, askush nuk flet pa lejen e Allahut. Atje do të jenë të barabartë mbretërit dhe skllëverit, udhëheqësit dhe masat, të pasurit dhe të varfërit. Më pas, Allahu i Madhëruar tregon se çfarë ka përgatitur atë ditë të madhe për ta:

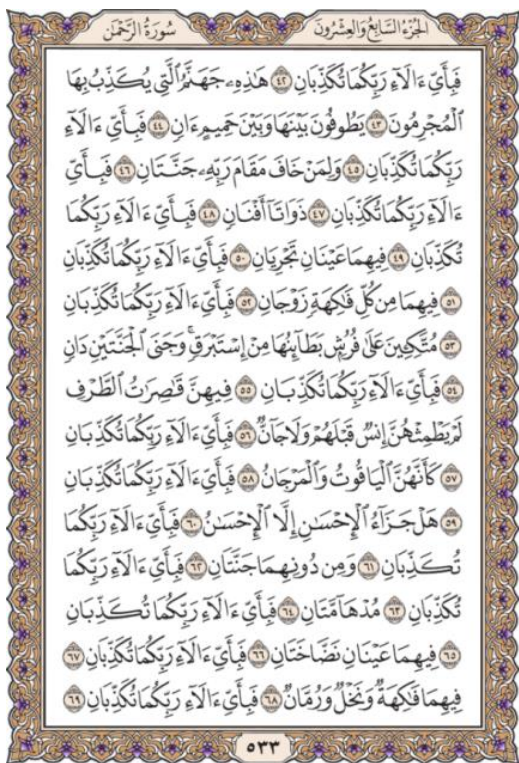
Ajetet 35 – 36

35. Mbi ju të dy (njerëz e xhinde) do të dërgohet flakë zjarri dhe tym përvëlues, e nuk do të keni mundësi të mbroheni.

36. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

Shpjegimi i ajeteve

I Plotfuqishmi i paralajmëron njerëzit e xhindët për dy forma të ndëshkimit: “*shuadhun min-nari*” - “flakë të pastra zjarri” dhe “*nuhasun*” - “tym i përzier me zjarr”, pra, një tym i nxehtë e përvëlues. (Nuk është çudi që “*nuhasun*” të vijë edhe me kuptimin “plumb i shkrirë”.) Këto dy lloje ndëshkimi ju kërcënojnë, o njerëz e xhindë! Zjarri dhe tymi do t'ju rrethojnë dhe nuk do të gjeni ndihmë e shpëtim nga askush, veç Zotit. Edhe kërcënimet e Allahut ndaj robve janë mirësi e madhe e Tij, sepse nëpërmjet tyre Ai i udhëzon dhe kthen ata në rrugën e drejtë. Prandaj i Lartësuari thotë përsëri, për të nxitur

mirënjohjen e tyre: “Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?”

Ajetet 37 – 42

37. Kur qielli të çahet e të skuqet si plumb i shkrirë.

38. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

39. Atë Ditë nuk pyetet për gjynahet e veta as njeriu, as xhindi.

40. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

41. Keqbërësit njihen nga tiparet e tyre. Prandaj me forcë do të rrëmbehen për flokësh dhe për këmbësh.

42. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

Shpjegimi i ajeteve

- “Kur qielli të çahet e të skuqet, si plumb i shkrirë. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!” - Ditën e Gjykimit gjendja do të jetë shumë e rëndë. Frikërat do të jenë të llojllojshme. Diellit e Hënës do t’u shuhet drita, ndërsa yjet do të shpërbëhen e rrëzohen. Nga frika e madhe,

qielli atë ditë do të jetë si plumb i shkrirë apo diçka e ngjashme me të.

- “Atë ditë nuk pyetet për gjynahet e veta as njeriu, as xhindi. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!” - Atë ditë nuk do të pyeten njerëzit dhe xhindët për të mësuar se ç’ka ndodhur, sepse Allahu është i Gjithëdituri, që di të dukshmen dhe të fshehtë, të shkuarën dhe të ardhmen. Ai do t’i shpërblejë ata sipas veprave të tyre, të cilat Ai i di shumë mirë. Allahu i Lartësuar ka bërë që, Ditën e Gjykimit, të mirët dhe të këqijtë të kenë shenja të dukshme, me të cilat do të dallohen nga njëri-tjetri, sikurse thotë i Lartësuar në një sure tjetër: “Ditën kur do të ketë fytyra që zbardhen dhe fytyra që nxihen, atyre të cilëve u janë nxirë fytyrat do t’u thuhet: “A mohuat edhe pasi kishit besuar?! Atëherë, vuajeni dënimin, për shkak të mohimit tuaj!” Ndërsa ata të cilëve u janë zbardhur fytyrat, ata janë në Mëshirën (*xhenetin*) e Allahut, ku do të jenë përjetësisht.” [Al Imran 106, 107]. Ndërsa në këtë sure thotë:

- “Keqbërësit njihen nga tiparet e tyre. Prandaj me forcë do të rrëmbehen për flokësh dhe për këmbësh. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!” - Keqbërësit do të kapen me forcë për këmbësh e prej flokëve të ballit, e ashtu zvarrë do të hidhen në Zjarr. Allahu i Madhëruar do t’i pyesë ata veçse për t’i poshtëruar, duke i bërë t’i pranojnë vetë krimet e tyre në dynja, edhe pse Ai është i Gjithëditur për ta. Ai është më i ditur për ta se ata për veten e tyre, por Allahu i Madhëruar dëshiron që t’ua shfaqë haptazi faktet e Tij të pamohueshme dhe urtësinë e Tij të madhe.

Ajetet 43 – 45

43. Ja, ky është Xhehenemi, të cilin keqbërësit e mophonin.

44. Ata do të sillen vërdallë ndërmjet atij dhe ujit të valuar.

45. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

Shpjegimi i ajeteve

- “Ja, ky është Xhehenemi, të cilin keqbërësit e mohonin.” - Këto janë fjalët që u thuhën keqbërësve e mohuesve, refuzuesve të shpalljeve e të ringjalljes, mosbesuesve të premtimeve e kërcënimeve të Allahut. Këto fjalë u thuhën kur Xhehenemi ndizet e përflaket, si “mirëseardhje” për ta. Le të shohin realizimin e asaj që mohuan dhe le ta shijojnë ndëshkimin, dhimbjen, nxehtësinë dhe prangat e ndëshkimit në Zjarr, si ‘shpërblim’ për mosbesimin e tyre.

- “Ata do të sillen vërdallë ndërmjet atij dhe ujit të valuar. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?” - Ata vërtiten mes niveleve të Xhehenemit e mes ujit të nxehtë në kulm, e ndonjëherë me ‘zemherir’ - në të ftohtin e acartë e të dhembshëm. Pas ndëshkimit që i pret mohuesit e keqbërësit, përshkruhet shpërblimi i të devotshmëve, që i frikësohen Zotit dhe ndëshkimit të Tij të drejtë.

Ajetet 46 – 78

46. Për atë që i është druajtur daljes para Zotit të vet, janë përgatitur dy Xhenete.

47. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

48. Plot pemë, që bëjnë hije.

49. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

50. Tek ata të dy ndodhen dy burime, që rrjedhin.

51. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

52. Tek ata të dy, prej të gjitha frutave ka nga dy lloje.

53. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

54. Ata (*banorët e Xhenetit*) do të jenë të mbështetur në shtroje, mbulesat e brendshme të të cilave janë prej mëndafshi të stolisur, dhe frutat e pemëve të të dy Xheneteve janë shumë pranë.

55. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

56. Aty janë ato (*Hyri*) që i përqendrojnë shikimet e tyre e të cilat nuk i ka prekur kush më parë, as njerëz, as xhinde.

57. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

58. Ato janë si rubinët e koralet.

59. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

60. A nuk është shpërblimi i veprës së mirë veçse e mira?!

61. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?

62. E nën ata të dy (*Xhenete*) janë edhe dy Xhenete të tjera.

63. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

64. Me gjelbërim shumë të dendur.

65. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

66. Aty janë dy burime, që gjithnjë burrojnë.

67. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

68. Në ata të dy, ka fruta të shumta, hurma dhe shegë.

69. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

70. Aty janë ato të mirat e të bukurat.

71. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

72. Ato janë hyri symëdha, që qëndrojnë nëpër tenda.

73. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

74. Ato nuk i ka prekur askush më parë, as njeri e as xhind.

75. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

76. Aty rrinë të mbështetura në shtroje të gjelbra e qilima të bukur.

77. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!

78. I lartësuar qoftë emri i Zotit tënd të Madhëruar e Bujar!

Shpjegimi i ajeteve

- “Për atë që i është druajtur daljes para Zotit të vet, janë përgatitur dy xhenete. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e

mohoni?” - Për atë që ka frikë qëndrimin para Zotit Ditën e Llogarisë, prandaj iu largohet haramëve dhe zbaton urdhëresat e Tij, janë përgatitur dy xhenete, me enë, stoli, ndërtesa e gjithçka prej floriri. Njëri nga xhenetet është përgatitur si shpërblim për largimin nga haramet, ndërsa xheneti tjetër si shpërblim për zbatimin e detyrimeve në bindje ndaj Zotit. I Lartësuar i përshkruan kështu këto dy xhenete:

- **“Plot pemë, që bëjnë hije. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!”** - Në to ka mirësi të panumërta për shpirtin dhe trupin, mirësi të cilat as syri nuk i ka parë, as veshi nuk i ka dëgjuar dhe as zemra e robit nuk i ka imagjinuar ndonjëherë. Në to ka pemë të lulëzuara, me degë të lëmuara e të mbushura përplot me fruta të mrekullueshme etj.

- **“Tek ata të dy ndodhen dy burime, që rrjedhin. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!”** – Atje ka burime, që banorët e Xhenetit mund t'i bëjnë të rrjedhin kur dhe ku të dëshirojnë ata.

- **“Tek ata të dy, prej të gjitha frutave ka nga dy lloje. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!”** - Për çdo lloj frute janë bërë dy varietete: secili ka shijen, ngjyrën e aromën që nuk e ka tjetri.

- **“Ata do të jenë të mbështetur në shtroje, mbulesat e brendshme të të cilave janë prej mëndafshi të stolisur...”** – Ky është përshkrimi i shtretërve dhe i vendpushimit të banorëve të Xhenetit. Mënyra e qëndrimit të tyre mbi to tregon qetësinë, prehjen dhe kënaqësinë e tyre të madhe, ashtu si mbretërit në shtretërit e tyre. Bukurinë dhe hijeshinë e shtrojeve të tyre e di veçse Allahu i Madhëruar. Madje, pjesa e poshtme, që zakonisht vendoset në tokë, është prej mëndafshit më të mirë. Atëherë, si do të jetë, vallë, pjesa e sipërme, që prek lëkurën dhe trupin e tyre?!

- **“...dhe frytet e pemëve të të dy xheneteve janë shumë pranë. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!”** - Frutat e pemëve në këto xhenete janë shumë pranë për t'u marrë. Ato mund t'i

marrë kollaj ai që është në këmbë, ai që është ulur dhe ai që është i shtrirë ose i mbështetur.

- **“Aty janë ato (Hyri) që i përqendrojnë shikimet e tyre...”** - Vështrimet e këtyre grave janë të kufizuara vetëm te bashkëshortët e tyre, për shkak të bukurisë së burrave dhe dashurisë së fortë të grave për ta. Edhe vështrimet e burrave janë të mbërthyer te gratë e tyre, për shkak të bukurisë së grave dhe kënaqësisë së madhe të kontaktit me to.

- **“...e të cilat nuk i ka prekur kush më parë, as njerëz, as xhinde. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?!”** – Këto gra të Xhenetit nuk i ka prekur askush më parë, as njeri e as xhind. Ato janë të virgjëra dhe shumë të dashuruara pas burrave të tyre. Ato janë shumë të zonja për të falur kënaqësi e dashuri, me fjalë e zëra tërheqës, me përkëdhelje e sjellje të ëmbla. Ato janë sikurse i përshkruan Zoti i tyre:

- **“Ato janë si rubinët e koralet. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?”** - Kështu përshkruhet kthjelltësia e shikimit të tyre dhe hijeshia e pamjes së tyre.

- **“A nuk është shpërblimi i veprës së mirë veçse e mira?! Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?”** - A ka shpërblim tjetër, veç mirësive të mëdha, për ata që janë bamirës, duke kryer adhurimin ndaj Zotit dhe duke qenë të dobishëm ndaj krijesave të Zotit?! Sigurisht, këtyre u premtohet shpërblim i madh, sukses në çdo të mirë dhe ruajtje nga çdo e keqe. Ata do të kenë begati, paqe e lumturi të përjetshme.

- **“E nën ata të dy (Xhenete) janë edhe dy Xhenete të tjera. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?”** - Ndërtesat, enët dhe stolitë në to janë prej argjendi, të përgatitura për të djalhtit.

- **“Me gjelbërim shumë të dendur. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?”** – Ato janë të errëta nga gjelbërimi i shumtë dhe i dendur i tyre. Ky gjelbërim vjen nga uji i shumtë që rrjedh nëpër to.

- “Aty janë dy burime, që gjithnjë burrojnë. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?” - Janë burime që gurgullojnë vazhdimisht e që të kënaqin me tingullin e tyre.

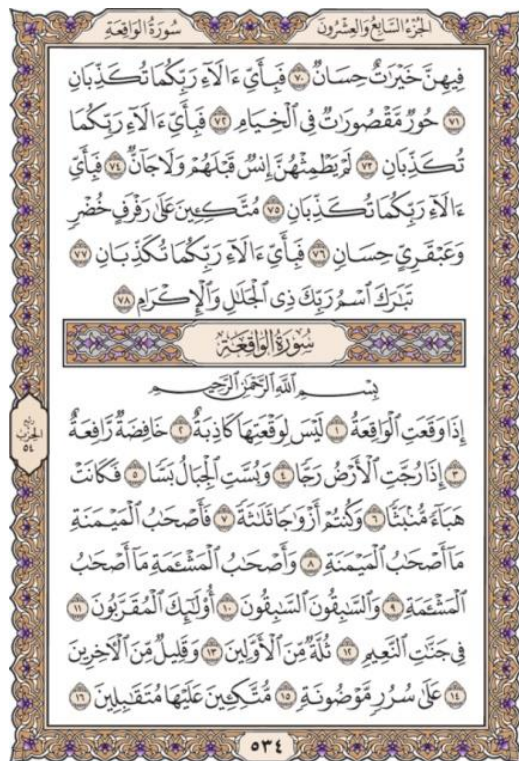
- “Në ata të dy, ka fruta të shumta, hurma dhe shegë. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?” - Atje ka nga të gjitha llojet e frutave, ku ndër më të veçantat janë hurmat dhe shegët e shijshme e të dobishme.

- “Aty janë ato të mirat e të bukurat. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?” - Në të gjitha xhenetet ka gra, që Zoti i përshkruan si ‘hajratun’ - të mira në moralin e tyre dhe ‘hisn’ - të bukura në pamjen e tyre.

- “Ato janë hyri symëdha, që qëndrojnë nëpër tenda. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni? Ato nuk i ka prekur askush më parë, as njeri e as xhind. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?” - Ato janë mbyllur brenda kështjellave prej smeraldi dhe janë përgatitur e zbukuruar për burrat e tyre. Por ky përshkrim nuk tregon se ato janë të ndaluara të dalin e të shëtisin nëpër kopshtet e lulishtet e mrekullueshme të Xhenetit. Sikurse ndodh zakonisht me princeshat, ato janë të kufizuara dhe të ruajtura brenda kështjellave e tendave.

- “Aty rrinë të mbështetura në shtroje të gjelbra e qilima të bukur. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?” - Në këto xhenete, vendet ku ulen banorët janë me shtroje palë mbi njëra tjetrën, për t’ua shtuar më shumë bukurinë. Ato janë në ngjyrë të gjelbër dhe shumë tërheqëse. Qilimat janë të thurur e të punuar me finesë dhe të butë në prekje. Këto dy kopshte janë poshtë dy xheneteve të para, sikurse thotë i Madhëruari: “E nën ata të dy (Xhenete) janë edhe dy Xhenete të tjera.”. Allahu i Madhëruar i ka veçuar dy xhenetet e para me cilësi që nuk i kishin të dytat. Kështu:

- Për të parët thotë: “Tek ata të dy janë dy burime, që rrjedhin”, ndërsa për të dytët thotë: “Aty janë dy burime, që gjithnjë

burrojnë”. Dhe kuptohet mirë dallimi mes burimeve që rrjedhin me bollëk dhe burimeve që gurgullojnë.

- Për dy xhenetet e para thuhet që janë: “Plot pemë, që bëjnë hije”, dhe kjo nuk thuhet për dy të tjerët.

- Për të parët thuhet: “Tek ata të dy, prej të gjitha frutave ka nga dy lloje”, ndërsa për dy të tjerët thuhet: “Në ata të dy ka fruta: hurma dhe shegë.”

- Për të parët thuhet: “Ata do të jenë të mbështetur në shtroje, mbulesat e brendshme të të cilave janë prej mëndafshi të stolisur, dhe frytet e pemëve të dy xheneteve janë shumë pranë”, përshkrim ky më i plotë dhe më i bukur sesa për të dytët, kur thuhet: “Aty rrinë të mbështetura në shtroje të gjelbra e qilima të bukur.”

- Për të parët, duke përshkruar gratë e Xhenetit, thuhet: “Aty janë ato që i përqendrojnë shikimet e tyre, të cilat nuk i ka prekur kush më parë, as njerëz, as xhindë.” Dhe: “Ato janë si rubinë e korale”. Ndërsa për të dytat thuhet: “Ato janë hyri symëdha, që qëndrojnë vetëm brenda

kështjellave” Dhe: “Ato nuk i ka prekur kush më parë, as njeri e as xhind”. Kuptohet shumë mirë dallimi mes dy rasteve.

- Për të parët thuhet: “A nuk është shpërblimi i veprës së mirë (*ihsan*) veçse e mira (*ihsan*)?!” Kjo tregon se dy të parët janë shpërblim për bamirësit që arrijnë gradën e *ihsan*-it. Por kjo nuk thuhet edhe për kopshtet e dyta.

- Gjithashtu, thjesht përmendja në fillim e dy xheneteve të para tregon për vlerësimin e tyre më të madh, në krahasim me dy xhenetet e dyta. Me këto tregues, kuptohet se dy xhenetet e para janë më të mira dhe janë përgatitur për më të zgjedhurit, të afruarit e Zotit, si: profetët, të sinqertët, shehidët dhe bamirësit. Ndërsa dy xhenetet e tjera janë përgatitur për besimtarët e tjerë. Sidoqoftë në këto xhenete ka mirësi që sytë nuk i kanë parë, veshët nuk i kanë dëgjuar dhe zemra e askujt nuk i ka përfytyruar. Atje do të gjejnë gjithçka që ua dëshiron shpirti dhe që u kënaq syrin. Banorët e tyre do të jenë në kulmin e rehatisë, kënaqësisë, prehjes dhe në vendbanime të mrekullueshme. Aq të lumtur janë, saqë secili prej tyre mendon se askush nuk është në lumturi më të madhe se ajo e tij. Pasi përshekroi mëshirën dhe bujarinë e Tij të gjerë, duke treguar për mirësitë e Tij të shumta, i Lartësuarit thotë:

- “**I lartësuar qoftë emri i Zotit tënd të Madhëruar e Bujar!**” - Të panumërta janë mirësitë e Allahut! E madhe është bujaria e Tij! Allahut i takon madhështia absolute, krenaria e plotë dhe bujaria e pakufishme, të cilën Ai e ka veçuar për të nderuar të dashurit e Tij. Përfundoi edhe tefsiri i sures Rahman. Vetëm Allahut i takon lavdia dhe mirënjohja! Për Allahun qofshin lavdet më të bukura!

Surja 56: Uakiah (*mekase*) 96 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 40

1. Kur të ndodhë Ngjarja,

2. Askush nuk do ta mohojë ardhjen e saj.

3. Disa do t'i ulë e disa do t'i lartësojë.

4. Kur toka të tundet me dridhje të forta,

5. Kur malet të thërrmohen e të bëhen copë-copë,

6. Kur ato të bëhen si pluhur i shpërndarë,

7. Atëherë ju do të ndaheni në tri grupe:

8. Njerëzit e të djathtës. E cilët do të jenë ata të djathtët se?!

9. Njerëzit e të majtës. E cilët do të jenë ata të majtët se?!

10. Pastaj janë të dalluarit (*në besim*). Ata do të jenë të dalluarit (*edhe në shpërblim*).

11. Ata janë më të afruarit (*te Zoti*)

12. Ata do të jenë në kopshtet e mirësive.

13. (*Nga ata*) Shumë janë prej të hershmëve

14. E pak prej të mëvonshmëve.

15. Ata janë në shtretër të qëndisur me ar e gurë të çmuar.

16. Të mbështetur qëndrojnë në ta, përballë njëri-tjetrit.

17. Atyre u shërbejnë djelmosha të përjetshëm (*në rininë e tyre*),

18. Me kupa, ibrikë dhe me gota plot me pije të kulluar, prej një burimi që rrjedh,

19. Pije prej së cilës as nuk u dhemb koka, as nuk dehen;

20. Dhe me fruta sipas përzgjedhjes së tyre,

21. Dhe me mish shpendësh, si ua ka ënda.

22. Atje do të kenë edhe hyri symëdha.

23. Ato duken si diamante të ruajtura.

24. Ky është shpërblimi për veprat e tyre.

25. Atje nuk dëgjojnë fjalë të kota e as fjalë gjynahesh.

26. Por vetëm fjalë të mira, selam pas selami.

27. Po njerëzit e të djathtës? E kush janë të djathtët se?!

28. Ata qëndrojnë mes lotusve pa gjemba,

29. Bananeve me fruta palë-palë,

30. Nën hije të gjera,

31. Pranë një uji që rrjedh,

32. Mes frutave të shumëllojshme,

33. Që as nuk mbarohen, as nuk janë të ndaluara.

34. Ata qëndrojnë në shtretër të lartë (me hyritë symëdha).

35. Ne i kemi bërë ato (hyritë e xhenetit) me një krijim të ri (të përjetshme),

36. Ne i kemi bërë ato virgjëresha,

37. Të dashura për bashkëshortët e tyre dhe të një moshe,

38. Për njerëzit e së djathtës,

39. Ata janë shumë nga të hershmit

40. E shumë nga më të vonshmit.

Shpjegimi i ajeteve

- “Kur të ndodhë Ngjarja,...” - Allahu i Madhëruar na flet për ngjarjen e madhe, për Kijametin, që do të ndodhë patjetër.

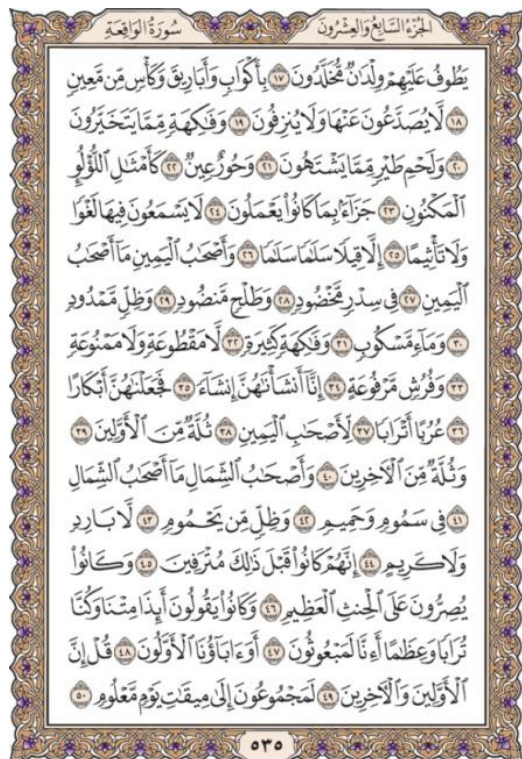
- “Askush nuk do ta mohojë ardhjen e saj.” – Për të nuk ka dyshim se do të ndodhë, sepse faktet e vërtetësisë së saj janë të shumta, të qarta dhe të kuptueshme. Kijameti është një ndodhi të cilën e kërkon edhe urtësia e Allahut të Madhëruar.

- “Disa do t’i ulë e disa do t’i lartësojë.” - Për disa, ajo ditë ka për të qenë poshtërim dhe zhytje në humnerat më të thella të Zjarrit, ndërsa për disa të tjerë ka për të qenë lartësuese në më të lartat grada të *Ilijin*-it. Ky është njëri nga kuptimet e ajetit. Kuptimi tjetër është: Ajo është ditë e dëgjueshme për ata që janë afër dhe për ata që janë larg. Në fakt, bëhet fjalë për ushtimën e Kijametit, të cilën do ta dëgjojnë ata që janë pranë dhe ata që janë larg, banorët e Tokës dhe ata të qiellit.

- “Kur toka të tundet me dridhje të forta...” - Kur toka të tronditet fort.

- “Kur malet të thërrmohen e të bëhen copë-copë,...” - Kur malet të bëhen thërrime.

- “Kur ato të bëhen si pluhur i shpërndarë,” - Toka do të shndërrohet në një vend që nuk ka asnjë të ngritur, sikurse thotë i Madhëruari në një sure tjetër: “Të pyesin ty për malet. Thuaj: “Zoti im do t’i shkulë ato dhe do t’i shpërndajë si pluhur.”. Dhe vendin e tyre ta bëjë rrafsh e pa kurfarë bimësie. As ultësira e as lartësira nuk do të

shohësh në vendin e tyre.” [Ta He 105 – 107].

- “...atëherë ju do të ndaheni në tri grupe...” - Krijesat do të ndahen në tri grupe, në varësi të veprave të tyre, të mira apo të këqija. I Madhëruari na i shtjellon më pas gjendjen e këtyre tri grupeve:

- “Njerëzit e të djathtës. E cilët do të jenë ata të djathtët se?!” - Kjo pyetje tregon rëndësinë e madhe dhe gjendjen e tyre të mrekullueshme.

- “Njerëzit e të majtës. E cilët do të jenë ata të majtët se?!” – Forma pyetëse nënkupton tmerrin e madh dhe gjendjen e tyre të mjerueshme.

- “Pastaj janë të dalluarit (në besim). Ata do të jenë të dalluarit (edhe në shpërblim). Ata janë më të afruarit (te Zoti). Ata do të jenë në kopshtet e mirësive.” - *Sabikun*-ët janë të përparuarit, garuesit në dynja për kryerjen e veprave të mira. Ata do të jenë të përparuarit edhe në ahiret, sepse do të hyjnë të parët në mirësitë e Xhenetit. Ata janë të afruarit dhe të zgjedhurit e Allahut, për të qenë në vendet më të larta të *Ilijin*-it, në

Xhenet, ku askush nuk do të jetë më lart se ata. Për këta, Allahu i Madhëruar thotë gjithashtu:

- **“(Nga ata) Shumë janë prej të hershmëve, e pak prej të mëvonshmëve.”**

– Shumica e tyre janë nga brezat e shkuara të këtij umeti dhe të umeteve të tjera. Kjo dëshmon për gradën e lartë të brezave të parë të këtij umeti, në krahasim me brezat e mëvonshëm. *Mukarrabun*-ët janë më të zgjedhurit dhe më të përkryerit e krijesave. Zoti ka përgatitur mrekullira për ta. Ja një përshkrim i këtyre mirësive:

- **“Ata janë në shtretër të qëndisur me ar e gurë të çmuar.”** – Shtretër me flori, argjend diamante, smeralde e stoli të tjera, bukurinë e të cilave vetëm Allahu i Lartësuar e di.

- **“Të mbështetur qëndrojnë në ta, përballë njëri-tjetrit.”** – Ata ulen dhe mbështeten mirë në ato shtretër, të rehatuar dhe të lumturuar. Ata qëndrojnë përballë njëri-tjetrit me fytyrë, me shpirtra të kulluar, me moral të pastër dhe zemra të afruara.

- **“Atyre u shërbejnë djelmosha të përjetshëm (në rininë e tyre),...”** – Këta djem të rinj vërtiten mes banorëve të Xhenetit për t’u shërbyer dhe përmbushur çdo kërkesë dhe dëshirë të tyre. Ata janë djelmosha shumë të bukur dhe të hijshëm. Ata janë ashtu si i përshkruan i Madhëruari, që i krijoi: “si diamantë të ruajtur”, pra, si diamantë të fshehur, që nuk i ka dëmtuar apo cenuar gjë. Ata janë krijuar që të jenë të përjetshëm: nuk plaken, nuk ndryshojnë dhe nuk rriten më shumë nga mosha e vogël që Zoti i ka krijuar. Ata vërtiten mes xhenetlinjve me enët e tyre plot pije të mrekullueshme:

- **“...Me kupa, ibrikë dhe me gota plot me pije të kulluar, prej një burimi që rrjedh,...”** – Me kupa (*ekuab*), që nuk kanë bisht, dhe ibrikë (*ebarik*). Enët janë të mbushura me pije të shijshme, që nuk të sjellin ndonjë dëm, sikurse thotë i lavdëruari:

- **“...Pije prej së cilës as nuk u dhemb koka, as nuk dehen;...”** – Prej atyre pijeve

nuk të dhemb koka dhe as të ikën mendja, sikurse ndodh me ndodh me pijet dehëse të dynjasë. Me fjalë të tjera, çdo mirësi që gjendet në Xhenet, lloji i të cilave gjendet edhe në dynja, do të jetë e pastër nga çdo mangësi që ato kanë patur në dynja, sikurse thotë i Madhëruari: “Ja përshkrimi i Xhenetit, i cili u është premtuar të devotshmëve: Në të ka lumenj me ujë gjithmonë të pastër e të freskët, lumenj me qumësht që nuk prishet, lumenj me verë të këndshme për ata që pinë dhe lumenj me mjaltë të kulluar. Ata do të kenë aty lloj-lloj frutash dhe do të jenë të falur nga Zoti i tyre. A mund të konsiderohen këta njëlloj me ata që do të rrinë përgjithmonë në Zjarr, ku etja do t’u shuhet me ujë të valë, që ua copëton zorrët?!” [Muhamed 15].

- **“Dhe me fruta sipas përzgjedhjes së tyre,”** – Çdo frut që ua tërheq shikimin dhe ua dëshiron shpirti, atyre do t’u ofrohet në formën më të bukur.

- **“Dhe me mish shpendësh, si ua ka ënda.”** – Mish nga çdo lloj shpendi që dëshirojnë, madje çdo lloj mishi që e duan do t’u jepet: të pjekur, të skuqur apo të zier, sipas dëshirës.

- **“Atje do të kenë edhe hyri symëdha. Ato duken si diamante të ruajtura.”** – Ato janë gra të bukura, me sy të mëdhenj e shumë të bukur. Ato janë, sikurse thotë i Madhëruari: si xhevahirë të rrallë, të shkëlqyeshëm dhe vezullues, të ruajtur dhe të fshehur, që nuk i kap era, sytë apo dielli, me ngjyrat e nuancat më të bukura. Sado t’i kundrosh, nuk mund të gjesh asnjë mangësi, por vetëm perfeksion. Kështu janë edhe hyritë sybukura. Tek ato nuk mund të gjesh asnjë mangësi, sepse janë të plota në çdo detaj. Çdo gjë që vështron tek ato të sjell kënaqësi për sytë dhe zemrën.

- **“Ky është shpërblimi për veprat e tyre.”** – Për veprat e mira të tyre, Allahu Bujar e i Gjithëmëshirshëm i shpërblen shumëfish. Ai u dhuron mirësi, begati dhe fitoren më të madhe, që është shpëtimi nga çdo e keqe dhe përjetësia në Xhenet.

- **“Atje nuk dëgjojnë fjalë të kota e as fjalë gjynahesh.”** - Në Xhenet nuk do të dëgjojnë fjalë të padobishme dhe as fjalë që të ngarkojnë me gjynahe. Ajo që do të gjëjnë në të është:

- **“Por vetëm fjalë të mira, selam pas selami.”** - Veç fjalë të ëmbla, të buta dhe lumturuese, sepse ai është vendi ku ka vetëm mirësi dhe kënaqësi. Kjo tregon për edukatën e banorëve të Xhenetit me njëri-tjetrin, që shprehet edhe në fjalët e tyre. E lusim Allahun të na dhurojë nga mirësitë e bujaria e Tij! Pastaj i Madhëruari përmend mirësitë e të djathtëve:

- **“Po njerëzit e të djathtës? E kush janë të djathtët se?!”** – Ata janë shumë të rëndësishëm dhe me gradë të lartë.

- **“Ata qëndrojnë mes lotusve pa gjemba,...”** – Lotus pa gjemba dhe pa degë të shumëta e të dëmshme. Madje, në vend të gjembave, janë vendosur fruta. Veçori e këtij lotusi është hija e madhe që bën, nga vjen edhe rehatia e qëndrimit poshtë tij.

- **“...bananeve me fruta palë-palë...”** – Bananet që qëndrojnë njëra mbi tjetrën në degë.

- **“...nën hije të gjera...”** – Në hije ku ata rehatohen, duke shijuar çdo mirësi që ua kënaq syrin dhe shpirtin.

- **“...pranë një uji që rrjedh...”** - Ujë i shumtë, që buron e rrjedh lumë, me bukuri të veçantë.

- **“...mes frutave të shumëllojshme, që as nuk mbarohen, as nuk janë të ndaluara.”**

- Ato nuk janë si frutat e dynjasë, që u ndërpritet prodhimi dhe është e vështirë t'i gjesh ndonjëherë. Ato janë gjithmonë të pranishme, mbi degët e rënduara të pemëve, që robi i Zotit të mund t'i marrë në çdo gjendje qoftë: në këmbë, ulur apo shtrirë.

- **“Ata qëndrojnë në shtretër të lartë (me hyritë symëdha).”** – Me shtroje që qëndrojnë shumë sipër shtretërve dhe që janë prej mëndafshi, të qëndisura dhe të zbukuruar me flori, diamante e të tjera, që vetëm Zoti i di.

- **“Ne i kemi bërë ato (hyritë e Xhenetit) me një krijim të ri (të përjetshme),...”** -

Gratë e Xhenetit janë të një krijimi të ri, ndryshe nga ai i kësaj dynjaje. Ai është krijim i plotë, që nuk ka fund dhe shkatërrim.

- **“Ne i kemi bërë ato virgjëresha, të dashura për bashkëshortët e tyre dhe të një moshe,”** – Të tilla janë si gratë besimtare që kanë vdekur të mëdha, ashtu edhe ato që kanë vdekur të vogla. Ky përshkrim përfshin gjithashtu si hyritë që Zoti i krijoi në Xhenet, ashtu edhe gratë besimtare të dynjasë, që Zoti i nderon dhe i fut në Xhenet. Virgjëria i shoqëron ato në të gjitha gjendjet. Edhe dashuria për burrat e tyre është e vazhdueshme, duke e shprehur këtë me fjalë të ëmbla e përkëdhelje. Kur ato flasin, dëgjuesi nuk do dëshironte kurrë që të heshtnin. Zëri dhe këndimi i tyre është i mahnitshëm. Kur qëndrojnë në heshtje, e mbushin zemrën e burrit të tyre me gëzim e lumturi. Kur ato shfaqen diku, e mbushin atë vend me aromë, freski dhe dritë. Ato dinë të shprehin me fjalë kënaqësinë që ndiejnë dhe të kënaqin me fjalë burrin gjatë marrëdhënieve. Gratë e Xhenetit janë në të njëjtën moshë, të gjitha tridhjetë e tre vjeçe, në kulmin e rinisë dhe kënaqësisë. Ato janë të afruara, të dashura, të kënaqura dhe që dhurojnë kënaqësi. Ato nuk trishtohen dhe kurrë nuk shkaktojnë trishtim, Ato janë shpirtat më të lumtur e më lumturues, që të kënaqin syrin dhe shpirtin.

- **“...Për njerëzit e së djathtës,...”** - Ky shpërblim është përgatitur për të djathtët.

- **“...Ata janë shumë nga të hershmit, e shumë nga më të vonshmit.”** – Nga të djathtët, shumë janë prej brezave të parë dhe shumë prej të mëvonshmëve.

Ajetet 41 – 57

41. Po njerëzit e të majtës? E kush janë ata të majtit se?!

42. Ata janë në afshin përvëlues të zjarrit dhe në ujë të valë,

43. Nën një hije tymi,

44. As të freskët e as të këndshme.

45. Më përpara, ata kanë qenë të dhënë pas kënaqësive (të ndaluara)

46. Dhe vazhdimisht bënin gjynahe të mëdha.

47. Ata thoshin: “Vallë, pasi të vdesim e të bëhemi dhé e eshtra, vërtet do të ringjallemi?!”

48. Vallë, edhe etërit tanë të hershëm?”

49. Thuaju: “Të jeni të sigurt se, edhe të parët edhe të fundmit,

50. Keni për t’u tubuar në një ditë të caktuar.

51. Atëherë, ju, o të humbur e jobsimtarë,

52. Keni për të ngrënë prej pemës Zekum.

53. Prej saj keni për ta mbushur barkun.

54. E menjëherë pas saj do të pini prej ujit të vluar,

55. Do të pini si deveja e etshme.”

56. Kjo është “gostia” e tyre në Ditën e Gjykimit.

57. Ne ju kemi krijuar ju. Përse nuk e pranoni, atëherë?

Shpjegimi i ajeteve

- **“Po njerëzit e të majtës? E kush janë ata të majtit se?!”** - Këtu bëhet fjalë për banorët e Zjarrit, që kanë bërë vepra të këqija. Allahu i Madhëruar tregon për ndëshkimin e meritueshëm të tyre:

- **“Ata janë në afshin përvëlues të zjarrit dhe në ujë të valë,...”** - Afshi i nxehtë (*semum*), që vjen nga nxehtësia e madhe e zjarrit të Xhehenemit, ua merr frymën dhe i torturon. Ndërsa kur pinë ujin e nxehtë (*hamîm*), ai ua copëton zorrët dhe barkun.

- **“Nën një hije tymi, as të freskët e as të këndshme.”** – Ky është vetë zjarri i Xhehenemit i përzier me tymin e tij të zi, errësirë mbi errësirë. Hija e tij nuk jep freski, nuk jep qetësi e nuk është privilegj. Ajo ekziston vetëm për ndëshkim, dëshpërim, frikë e ligësi. Pastaj i Madhëruari përshkruan veprat e tyre, të cilat ishin shkaku i këtij ndëshkimi:

- **“Më përpara, ata kanë qenë të dhënë pas kënaqësive (të ndaluara)”** - Dynjaja dhe stolitë e saj i bënë të harrohen dhe të angazhohen tërësisht me të. Ata punuan veç për të, duke u kënaqur e argëtuar, të

përhumbur në mirësitë e saj. Ata projektuan ëndrra veç në lidhje me dynjanë e tyre, duke e harruar ahiretin dhe nënvlerësuar veprat e mira, me të cilat arrihet lumturia e përjetshme. Dëfrimet që të bëjnë të harrosh ahiretin dhe të braktisësh veprat e mira, janë të ndaluara dhe të dënueshme nga Zoti.

- **“Dhe vazhdimisht bënin gjynahe të mëdha.”** - Ata ishin fundosur në gjynahe të mëdha dhe nuk pendoheshin asnjëherë për to. Ata vazhdonin pandërprerë në fjalë e vepra që zemëronin Krijuesin, i Cili përkujdesej për ta. Kështu vijuan, deri në momentin kur dolën para Tij, me peshën e rëndë të gjynaheve të tyre, për të cilat nuk kërkuan falje atëherë kur kjo do t’u bënte dobi. Ata, madje, e mohonin ringjalljen dhe vërtetësinë e saj, prandaj thoshin:

- **“Ata thoshin: “Vallë, pasi të vdesim e të bëhemi dhé e eshtra, vërtet do të ringjallemi?! Vallë, edhe etërit tanë të hershëm?”** - Me habi e mosbesim pyesnin: Si do të mund të ringjallemi pasi të jemi tretur e bërë një me dheun, ose pasi të kemi mbetur një grumbull kockash? Sipas tyre, kjo qe diçka e pamundur. Duke u dhënë përgjigje pyetjes së tyre dhe duke i kërcënuar, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Thuaju: “Të jeni të sigurt se, edhe të parët edhe të fundmit, keni për t’u tubuar në një ditë të caktuar.””** - Të parët dhe të fundit, të gjithë pa përjashtim, ka për t’i ringjallur i Plotfuqishmi, Allahu i Madhëruar, i Cili do t’i tubojë në Ditën e Caktuar. Zoti e përcaktoi atë ditë për të ringjallur për të marrë në llogari krijesat, dhe pastaj për t’i shpërblyer sipas veprave që kanë bërë në dynja.

- **“Atëherë, ju, o të humbur e jobsimtarë,...”** - O ju të humbur nga rruga e drejtë dhe ndjekës të rrugës së keqe, ju që nuk besoni profetët e Zotit dhe shpalljet e Tij, o ju mospërfillës të premtimeve dhe kërcënimeve të Tij!

- **“Keni për të ngrënë prej pemës Zekum.”** – Ju keni për të ngrënë nga Zekumi, e cila është pema më e pështirë dhe

më e shëmtuar, me erën më të keqe dhe me pamjen më të tmerrshme.

- **“Prej saj keni për ta mbushur barkun!”**

- Ajo që i bën të hanë si të babëzitur prej kësaj peme, me gjithë pamjen dhe cilësitë e saj të neveritshme, është uria e tejskajshme e tyre, që ua copëton barkun dhe i bën të vuajnë tmerrësisht. Por ky ushqim, të cilin ata e hanë për të larguar urinë, - sikurse e përshkruan i Madhëruari, - nuk ta heq aspak urinë. Edhe pija e tyre është gjëja më e shpifur:

- **“E menjëherë pas saj do të pini prej ujit të vluar...”** - Pas atij ushqimi të pështirë, ata do të pinë ujë të nxehtë, që ua këput zorrët dhe barkun e tyre. Ata do të pinë, sikurse thotë Allahu:

- **“...do të pini si deveja e etshme!”** - Domethënë, me etje të madhe, ashtu si një deve e etur në kulm. Madje, ‘*el him*’ quhet edhe një sëmundje që i zë devetë, që i bën ato të pinë e të pinë dhe të mos ndiejnë ngopje.

- **“Kjo është “gostia” e tyre në Ditën e Gjykimit.”** – Me këtë ushqim e pije do të jetë ‘pritja’ e tyre në Ditën e Llogarisë. Kjo është mikpritja, që vetë ata e përgatitën për veten e tyre. Kësaj gostie i dhanë përparësi, duke privuar veten nga mikpritja e mrekullueshme që Allahu i Lartësuar ka përgatitur për të zgjedhurit e Tij: “Nuk ka dyshim se për ata që besojnë dhe bëjnë punë të mira, vendpritis janë kopshtet e Firdeusit. Aty do të jenë përgjithmonë dhe kurrë nuk do të kërkohen të largohen nga ai.” [Kehf 107, 108]. Pastai i Lartësuar sjell një argument logjik për vërtetësinë e ringjalljes:

- **“Ne ju kemi krijuar ju. Përse nuk e pranoni, atëherë?”** – Kuptimi: Allahu që ju krijoi atëherë kur ju nuk ekzistonit as si emër, madje ju krijoi pa u lodhur aspak dhe pa ndier vështirësi, pra, Ai që është i plotfuqishëm për krijimin e gjithçkaje, a nuk është i plotfuqishëm për të ringjallur të vdekurit?! Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka, prandaj edhe ju qorton e paralajmëron për mosbesimin tuaj për ringjalljen. Ju jeni vetë provë e krijimit që

ka bërë Allahu, i cili është më i madh se ringjallja juaj.

Ajetet 58 – 62

58. A e shini farën (spermën), që e derdhni?

59. Vallë, ju e krijoni atë, apo jemi Ne që e krijojmë?

60. Ne e kemi përcaktuar vdekjen ndër ju dhe Ne askush nuk mund të na pengojë

61. Që t’ju zëvendësojmë me të tjerë si ju dhe t’ju krijojmë rishtazi, ashtu si nuk e dini.

62. Ju e dini mirë krijimin e parë, atëherë përse nuk mendoni?

Shpjegimi i ajeteve

- **“A e shini farën (spermën), që e derdhni? Vallë, ju e krijoni atë, apo jemi Ne që e krijojmë? Ne e kemi përcaktuar vdekjen ndër ju dhe Ne askush nuk mund të na pengojë. Që t’ju zëvendësojmë me të tjerë si ju dhe t’ju krijojmë rishtazi, ashtu si nuk e dini.”** - A e keni menduar fillimin e krijimit tuaj nga një lëng, që e derdhni? Vallë, ju jeni krijuesit e tij dhe të fetusit që zhvillohet prej tij, apo Ne?! Është Allahu i Madhëruar Ai që krijoi tek ju epshin dhe gjithçka që çon në kënaqësinë seksuale. Është Allahu i Madhëruar Ai që e bëri çiftin për njëri-tjetrin, me dashuri e dhembshuri të ndërsjelltë. Në këtë mënyrë vazhdon dhe ruhet gjinia njerëzore. Duke na bërë të meditojmë rreth krijimit të parë, Allahu i Madhëruar na mëson që, nëpërmjet tij, të argumentojmë vërtetësinë e ringjalljes:

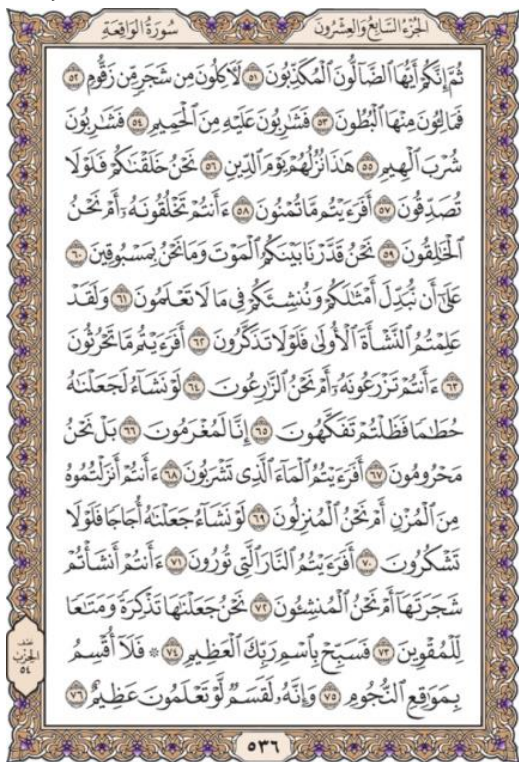
- **“Ju e dini mirë krijimin e parë, atëherë përse nuk mendoni?”** - A nuk e kujtoni faktin se i plotfuqishmi për t’ju krijuar në fillim është i plotfuqishëm për t’ju rikthyer në jetë?

Ajetet 63 – 67

63. A nuk e shihni atë që e mbillni?

64. Vallë, ju e bëni atë të mbijë, apo Ne e bëjmë të mbijë?

65. Sikur Ne të dëshironim, do ta bënim atë të thahej, e ju do të mbeteshit gjithmonë të habitur (duke thënë:)

66. “Ne u dëmtuam,

67. Madje, mbetëm krejtësisht të privuar”.

Shpjegimi i ajeteve

- “A nuk e shihni atë që e mbillni?” - Allahu i Madhëruar u kujton robve të Tij mirësitë e mëdha që u ka dhuruar, për t'i ftuar në teuhidin e pastër, në përkushtimin vetëm ndaj Tij dhe në pendimin e kthimin tek Ai të nënshtruar. Ai i mësoi të mbjellin e kultivojnë bimët dhe pemët, që u nevojiten për jetën e tyre. Prej tyre ka aq shumë mirësi, sa ne nuk mund t'i numërojnë e aq më pak të tregojmë mirënjohjen ndaj Allahut, ashtu si Ai e meriton.

- “Vallë, ju e bëni atë të mbijë, apo Ne e bëjmë të mbijë?” – Vallë, jeni ju që i nxirrni si bimë nga toka, apo jeni ju që i rrisni ato? Ju e nxirrni sythin nga bima, i cili pastaj bëhet frut i pjekur dhe i shijshëm? Apo është Allahu i Madhëruar, i vetmi që i ka krijuar dhe përkujdeset për to? E shumta që ju mund të veproni është ta punoni tokën, të hidhni farën, ta ujisni e ndonjë

shërbim tjetër. Pastaj ju nuk e dini se ç' do të ndodhë me të. Nuk është në dorën tuaj zhvillimi i saj. Bima është e shfaqur ndaj shumë rreziqeve, sikur të mos ishte kujdesi i Allahut që ajo të bëhej e dobishme për ju.

- “Sikur Ne të dëshironim, do ta bënim atë të thahej, e ju do të mbeteshit gjithmonë të habitur (duke thënë): “Ne u dëmtuam, madje, mbetëm krejtësisht të privuar”. - Sikur të dëshironte Allahu i Madhëruar, do ta bënte bimën dhe frutat e saj, që ju i prisni me aq dëshirë dhe shpresë, të shtypur, të padobishme dhe joushqyese. Atëherë, pas gjithë atyre shpenzimeve të shumta, ju do të dëshpëroheshit shumë për dështimin tuaj. Ju do të thoshit: “Na goditi befasisht fatkeqësia dhe na dëshpëroi, me dëmet që na shkaktoi. Madje, ne jemi të privuar nga të mirat”. Atëherë, jini mirënjohës ndaj Allahut, që i bën ato të mbijnë, i zhvillon dhe i lë të piqen dhe nuk i shkatërron, që ju të mbeteni të privuar nga dobitë e tyre!

Ajeti 68 – 70

68. A e shihni ujin që pini?

69. Vallë, ju e lëshoni atë prej reve, apo jemi Ne që e lëshojmë?

70. Nëse dëshirojmë, Ne e bëjmë atë të kripur. A nuk falënderoni?!

Shpjegimi i ajeteve

Pas mirësisë së ushqimit, Allahu i Madhëruar kujton mirësinë e ujit të pijshëm. Nëse nuk do të ishte bujaria e Allahut, që na i mundëson këtë mirësi të madhe, ne nuk do të kishim asnjë mundësi për ta arritur atë. Është i Gjithëmëshirshmi që e zbret ujin prej reve, duke mbushur rrëke e lumenj mbi tokë e nën tokë. Po të dëshironte Ai, mund ta bënte ujin të kripur apo të hidhur, domethënë jo të pijshëm. Përse, atëherë, nuk e falënderoni Allahun për këtë mirësi të mrekullueshme?

Ajetet 71 – 74

71. A e keni parë zjarrin, që ju e ndizni?

72. Vallë, ju e krijuat drurin e tij, apo Ne jemi Krijuesi?

73. Ne e bëjmë atë si kujtim dhe të dobishëm për ata që kanë nevojë.

74. Atëherë, lartësoje emrin e Zotit tënd të Madh!**Shpjegimi i ajeteve**

- “A e keni parë zjarrin, që ju e ndizni? Vallë, ju e krijuat drurin e tij, apo Ne jemi Krijuesi?” - Edhe zjarri është një mirësi e domosdoshme, pa të cilin njerëzit nuk mund të bëjnë dot. I Madhëruari i bën njerëzit që të mendojnë rreth zjarrit, që krijohet nga druri. Është Allahu Ai që i ka krijuar pemët, duke i bërë që prej tyre të ndizet zjarri. Njerëzit ndezin zjarr dhe e përdorin sipas nevojave të tyre. Kur mbarojnë punë, ata mund ta shuajnë atë përsëri.

- “Ne e bëmë atë si kujtim...” - Allahu i Madhëruar e bëri zjarrin si kujtim për mirësitë e Tij por edhe për zjarrin e Xhehenemit, që i Madhëruari e ka përgatitur për gjynahqarët. Kujtimi i Xhehenemit bëhet shkak që ata të binden dhe të nënshtrohen, e pastaj të hyjnë në vendin e mirësive të përjetshme, në Xhenetin e Zotit.

- “...dhe të dobishëm për ata që kanë nevojë.” - Fjala “muk’uin” e përdorur në ajet ka kuptimin “ata që kanë nevojë” por vjen edhe me kuptimin “udhëtarët”. Zjarri u shërben atyre që kanë nevojë për të, si udhëtarët etj. Allahu i Madhëruar i ka veçuar udhëtarët, sepse dobia e zjarrit për ata është më e madhe se për të tjerët. Megjithatë, udhëtarët mbase përmenden sepse vetë jeta e dynjasë është udhëtim. Robi, që kur lind, nis udhëtimin drejt Zotit të tij. Kësisoj, Allahu e ka bërë zjarrin dobiprurës për udhëtarët në mënyrë të veçantë dhe si kujtim për botën tjetër. Pasi u kujton shumë mirësi të Tij, i Madhëruari i fton që të jenë mirënjohës duke i thurur lavde Atij:

- “Atëherë, lartësoje emrin e Zotit tënd të Madh!” - Thuri lavde Zotit tënd, duke e lartësuar nga çdo e metë e mangësi që të paditurit trillojnë rreth Tij. Ai është i Plotë në emrat e cilësitë e Tij, Bujar në mirësitë që dhuron. Lavdëroje Allahun me zemrën, gjuhën dhe trupin tënd, sepse Ai e meriton

plotësisht këtë. Ai e meriton të falënderohet, t’i tregosh mirënjohje dhe kurrë të mos mohohet e të mos ia thyesh urdhrin.

Ajetet 75 – 87

75. Betohe në çastin e perëndimit të yjeve,

76. Ky është një betim i madh, sikur ta dinit,

77. se, me të vërtetë, ai është Kur'ani i nderuar

78. Në Librin e Ruajtur.

79. Atë nuk e prek kush, përveç atyre që janë të pastër.

80. Ai është Shpallje prej Zotit të botëve.

81. Atëherë, si e mohoni këtë Fjalë?

82. dhe në vend të falënderimit (të Zotit) për furnizimin tuaj, ju e mohoni?

83. Kur shpirti arrin në fyt,

84. E ju në atë çast shikoni (njeriun në agoni),

85. Ne jemi më afër tij sesa ju, por ju nuk e shihni.

86. Përse atëherë, nëse nuk besoni se do të gjykoheni,

87. nuk e ktheni atë mbrapsht?

Shpjegimi i ajeteve

- “Betohe në çastin e perëndimit të yjeve,” - Allahu i Madhëruar betohet për yjet, për kohën kur ato largohen, si dhe për dukuritë që ndodhin gjatë kësaj kohe. Të gjitha këto dëshmojnë për madhësinë e Tij, për krenarinë e Tij dhe për faktin se Allahu është i vetëm në meritën e adhurimit. Më pas, për t’i dhënë rëndësi më shumë këtij betimi, thotë:

- “...ky është një betim i madh, sikur ta dinit...” - Ky është një betim i madh, sepse yjet, lëvizja e tyre dhe perëndimi i tyre janë shenja të mëdha, nga të cilat përfitohet shumë. Po përse betohet Allahu i Madhëruar?

- “...se, me të vërtetë, ai është Kur'ani i nderuar...” - Ai betohet për të përforcuar vërtetësinë e Kur'anit, për të cilin nuk duhet të ketë asnjë dyshim. Kur'ani përshkruhet nga Allahu si ‘kerim’ - “i nderuar e plot bekime”, domethënë, plot mirësi e dituri.

Çdo mirësi dhe çdo dituri e dobishme përfitohet nga Libri i Allahut.

- **“...në Librin e Ruajtur.”** - Kur'ani ndodhet në një libër, që i Madhëruari e përshkruan si *‘meknun’* - të ruajtur, të fshehur nga sytë e krijesave. Ky libër, në të cilin është shkruar Kur'ani, është *Leuhi Mahfudh*, një libër i madh dhe shumë i nderuar tek Allahu i Madhëruar dhe tek melekët më të mëdhenj të qiellit. Por ka mundësi që ‘Libri i Ruajtur’ të jetë libri në duart e melekëve që zbresin Shpalljen e Zotit, libër i cili është i ruajtur nga duart dhe ndikimi i shejtanëve. Ata nuk mund ta ndryshojnë atë, as duke shtuar, as duke pakësuar dhe as duke tjetërsuar gjë prej tij.

- **“Atë nuk e prek kush, përveç atyre që janë të pastër.”** – Kur'anin që gjendet në *Leuhi Mahfudh* mund ta prekin veçse melekët e nderuar, që Zoti i ka bërë të pastër nga mangësitë dhe gjynahet. Gjithashtu, duke qenë se Kur'anin e prekin veçse melekët e nderuar dhe të pastër, ndërsa shejtanët e mallkuar nuk mundën as t'i afrohen atij, ajeti nënkupton se Kur'ani nuk lejohet të preket nga as njerëzit e papastër, sikurse është dëshmuar edhe nga hadithe të Profetit (a.s.). Për këtë arsye, disa studiues mendojnë se ky ajet është një fjali dëftore, por që ka kuptim urdhëror-ndalues. Kështu, kuptimi i tij është: “Kur'anin të mos e prekë tjetërkush, veç të pastërve!”

- **“Ai është shpallje prej Zotit të botëve.”**
- Kur'ani i përshkruar me të tilla cilësi të mrekullueshme, është Shpallje e Allahut të Madhërueshëm, që është Zoti i botëve. Kur'ani është libri i Atij që përkujdeset për dynjanë dhe ahiretin e robve të Tij. Madje, një ndër mirësitë më të mëdha, me të cilat Allahu ka treguar kujdesin për robtë e Tij besimtarë, është shpallja e Kur'anit, librit që ka përmbledhur çdo gjë të dobishme për dynjanë dhe ahiretin e krijesave. Nëpërmjet Kur'anit, Allahu i Madhëruar i mëshiroi aq shumë robtë e Tij, saqë ata nuk mund t'ia japin kurrë mirënjohjen dhe falënderimin që meriton. Mirënjohja ndaj Tij kërkon që ata ta zbatojnë sa më shumë Kur'anin, të jetojnë

sipas tij, ta shpërndajnë mesazhin e tij tek të tjerët dhe të mbrojnë të vërtetën që ai kumton.

- **“Atëherë, si e mohoni këtë Fjalë?”** - Ky është libër madhështor, kujtim nga Zoti, ndërsa ju frikësoheni prej krijesave dhe prej shpotive të tyre?! Ky nuk është qëndrim i drejtë. Kur'ani nuk është libër për të cilin duhet të ruhesh nga opiniononi i njerëzve. Kështu mund të trajtohet ndonjë libër për të cilin ka pasiguri rreth vërtetësisë së tij, por jo Kur'ani. Kur'ani famëlartë është e Vërteta. Kushdo që e lufton atë, ka për t'u mundur dhe dështuar, kushdo që përpiqet ta mposhtë, ka për t'u poshtëruar. Ai është libër që nuk pranon të lihet në hije dhe të harrohet, por ai duhet të zbatohet, të respektohet dhe të përhapet.

- **“...dhe në vend të falënderimit (të Zotit) për furnizimin tuaj, ju e mohoni?”** - Në këmbim të mirësive të panumërta të Allahut, ju mohoni të vërtetën, duke u treguar mosmirënjohës ndaj bujarisë së Tij. Ju thoni: “Na ra shiu për shkak të filan ylli ose për shkak të kësaj apo asaj gjëje...”, duke ia njohur mirësitë jo Allahut, që i dhuroi me bujarinë e Tij të pakufishme. A nuk është më mirë për ju që të falënderoni Allahun e Madhëruar për këto mirësi, që Ai t'jua shtojë edhe më shumë ato?! Mos harroni se mosmirënjohja ndaj Zotit sjell largimin e mirësive të Tij dhe mbulimin nga fatkeqësitë.

- **“Kur shpirti arrin në fyt, e ju në atë çast shikoni (njeriun në agoni), Ne jemi më afër tij sesa ju, por ju nuk e shihni.”** - Kur njeriut në prag të vdekjes i arrin shpirti në gropën e fytit dhe ju e vështroni me keqardhje në atë gjendje, Ne – thotë Allahu – jemi më pranë atij me diturinë Tonë dhe me melekët Tanë, por ju nuk arrini ta shihni këtë realitet.

- **“Përse atëherë, nëse nuk besoni se do të gjykoheni, nuk e ktheni atë mbrapsht?”**

- Nëse mendoni se kurrë nuk do të ringjalleni të llogariteni dhe të shpërbleheni për

veprat tuaja, atëherë kthejeni shpirtin e tij dhe shpëtojini nga vdekja! Por ju jeni të bindur që nuk mund ta arrini një gjë të tillë. Atëherë, ose nënshtröhuni dhe besojeni ringjalljen, ose mësojeni se si do të jetë përfundimi juaj i dhembshëm.

Ajetet 88 – 96

88. E nëse ai është prej të zgjedhurve,

89. atëherë do të ketë mëshirë, kënaqësi dhe (përjetësi në) Xhenetin e mirësive.

90. Në qoftë se është nga të djathtët (i thuhet:)

91. “Selam të qoftë ty prej të djathtëve!”

92. E në qoftë se është prej gënjeshtarëve të humbur,

93. mirëseardhja e tij është “gosti” me ujë të valë

94. dhe djegie nga zjarri i Xhehenemit.

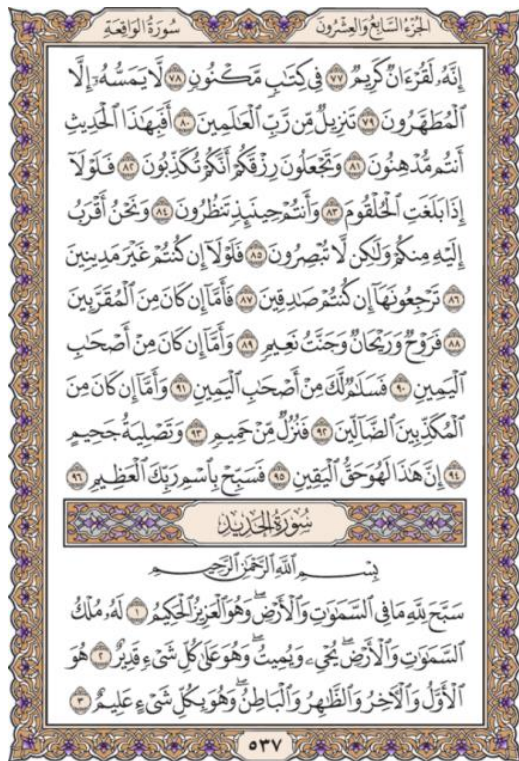
95. Nuk ka dyshim se kjo është e Vërteta e sigurt.

96. Lartësoje Zotin tënd të Madhëruar!

Shpjegimi i ajeteve

Në fillim të sures, Allahu i Madhëruar përshkroi se si do të jenë tri grupet në ahiret: të zgjedhurit, të djathtët dhe mohuesit. Tashmë përshkruhet se si është fundi i jetës së tyre në dynja, e pikërisht në momentin e vdekjes:

- **“E nëse ai është prej të zgjedhurve, atëherë do të ketë mëshirë, kënaqësi dhe (përjetësi në) Xhenetin e mirësive.”** - Nëse i vdekuri është prej të zgjedhurve (*mukarabin*), ai do të ketë një pritje të mrekullueshme. Të zgjedhurit janë ata që i kanë plotësuar të gjitha detyrimet fetare e veprat e pëlqyeshme dhe u janë larguar harameve e veprave të papëlqyeshme. Gjithashtu, ata nuk e kanë tepruar me të lejuarat, duke u treguar të përmbajtur me to. Si rezultat, Allahu i Madhëruar tregon se ata do të priten me mirësi të mrekullueshme. Ata do të kenë kënaqësi të zemrës dhe të shpirtit, si lumturi, qetësi e prehje. Gjithashtu, do të kenë edhe *“rejhan”*, domethënë çdo lloj kënaqësie fizike, qoftë ajo prej ushqimeve, pijeve etj. Disa kanë thënë se fjala *‘rejhan’* në ajet tregon bimën e njohur aromatike të borzilokut. Me këtë

kuptim, një mirësi tjetër që do të kenë në Xhenet të përzgjedhurit, do të jetë aroma e mirë. Për ata është përgatitur edhe Xheneti i mirësive, ku do të shijojnë të gjitha mirësitë trupore dhe shpirtërore. Në të do të gjejnë atë që syri nuk e ka parë, veshi nuk e ka dëgjuar dhe zemra e robit kurrë nuk e ka imagjinuar. Për përgëzimin e kësaj kategorie njerëzish në momentet e agonisë së vdekjes, i Madhëruari thotë: “S’ka dyshim se atyre që thonë “Allahu është Zoti ynë” dhe pastaj qëndrojnë të palëkundur në këtë, do t’u zbresin melekët (*e do t’u thonë*): “Mos u frikësoni e mos u pikëlloni, por gëzohuni me Xhenetin, që ju është premtuar! Ne jemi miqtë tuaj, si në jetën e kësaj bote, ashtu edhe në Botën Tjetër. Atje ju do të keni atë që dëshirojnë shpirtat tuaja dhe gjithçka që kërkoni. Kjo është dhuratë nga Ai që është Falës i Madh e Mëshirëplotë.” [Fussilet 30 – 32]. Ose: “Nuk ka dyshim se të dashurit e Allahut nuk kanë aspak frikë dhe as brengosje; Ata besojnë dhe janë të devotshëm. Atyre u jepen përgëzime në jetën e kësaj bote dhe

në Jetën Tjetër. Premtimet e Allahut nuk mund të ndryshohen. Kjo është fitorja e madhe.” Junus 62 – 64. Është shpjeguar se ky përgëzim u jepet atyre që në jetën e dynjasë, para ahiretit.

- **“Në qoftë se është nga të djathtët...”** – Të djathtët janë ata që i kanë kryer detyrimet fetare dhe u janë larguar harameve, por ndoshta kanë thyer ndonjë prej detyrimeve, pa e cenuar teuhidin dhe imanin e tyre. Këtyre u thuhet:

- **“Selam të qoftë ty prej të djathtëve!”** - Ke selam nga vëllezërit besimtarë prej të djathtëve. Miqtë do ta përshëndesin me selam dhe do t'i urojnë mirëseardhjen. Atyre do t'u thuhet: “Paqja ju shoqëroftë gjithmonë! Tashmë do të jeni në paqe e siguri të plotë nga mangësitë, sprovat dhe fatkeqësitë, nga ndëshkimi e vuajtjet, sepse ju jeni prej të djathtëve, të cilët do ta marrin librin e veprave të tyre nga e djathta. Ju jeni të tillë, sepse u ruajtët nga gjynahet e mëdha shkatërruese (*el mubikat*).

- **“E në qoftë se është prej gënjeshtarëve të humbur...”** – Domethënë, nëse është prej atyre që kanë mohuar të vërtetën, madje e kanë konsideruar atë si mashtrim.

- **“...mirëseardhja e tyre është “gosti” me ujë të valë dhe djegie nga zjarri i Xhehenemit.”** - Mikpritja për ta do të jetë hedhja në Xhehenem, në zjarrin e ndezur fort, i cili do t'i përfshijë tërësisht, me një nxehtësi që do t'u arrijë deri në zemër. Nëse kërkojnë lehtësim për etjen e madhe, i Lartësuarit thotë: “Dhe thuaj: “E vërteta është nga Zoti juaj e kush të dojë, le të besojë, e kush të dojë, le të mohojë. Për jobesimtarët, Ne kemi përgatitur një Zjarr muret e të cilit do t'i rrethojnë ata, e nëse kërkojnë shpëtim, do t'u jepet ujë (*i nxehtë*) si bakër i shkrirë që do t'ua përvëlojë fytyrat. Sa e tmershme është ajo pije! Sa vend i keq është ai!”. [Kehf 29].

- **“Nuk ka dyshim se kjo është e Vërteta e sigurt.”** - Ky shpërblim i robve sipas veprave të tyre, me të mirë apo me të keq, është e vërteta e sigurt, tek e cila nuk ka dyshime e pasiguri. Allahu i Madhëruar u

tregoi robve argumente të prera për vërtetësinë e kësaj dite, aq sa të urtët dhe të mençurit e përrjetojnë atë sikur ta dëshmonin që në këtë botë, kur lexojnë për të. Ata e lavdërojnë Allahun e Madhëruar për këtë mirësi të madhe që u dhuroi, domethënë për sigurinë e besimit në të fshehtën e në jetën tjetër, prandaj i Madhëruari thotë:

- **“Lartësoje Zotin tënd të Madhëruar!”** - I pastër nga çdo e metë e i lavdëruar qoftë Zoti ynë i Madhëruar! I lartësuar dhe larg çdo mangësie është Ai nga ajo që trillojnë e shpifin për Të zullumqarët! Lavdia e plotë i takon vetëm Allahut!

Surja 57: El hadid (mekase) 29 ajete

**Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 6**

1. Allahun e lartëson me adhurim gjithçka që është në qiej e në Tokë. Ai është i Gjithëfuqishmi, i Urti.

2. Atij i takon pushteti në qiej e në Tokë. Ai jep jetë dhe Ai jep vdekje dhe Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka.

3. Ai është i Pari dhe i Fundit, i Larti, i Afërti dhe Ai di çdo gjë.

4. Është Ai që i krijoi qiejt dhe Tokën vetëm për gjashtë ditë, pastaj u ngrit mbi Arsh. Ai di gjithçka që futet në Tokë dhe gjithçka që del prej saj, çfarë zbrit prej qiellit dhe çfarë ngrihet në të. Ai është me ju kudo që të jeni. Allahu shikon gjithçka që bëni ju.

5. Vetëm Atij i përket sundimi i qiejve dhe i Tokës dhe vetëm tek Allahu kthehen të gjitha çështjet.

6. Ai e fut natën te Dita dhe Ai e fut Ditën te Nata (duke shkurtuar herë njërën e herë tjetrën) Ai i di të fshehtat që mban kraharori.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Allahun e lartëson me adhurim gjithçka që është në qiej e në Tokë...”** - Allahu i Lartësuar na tregon rreth madhështisë, lartësisë dhe gjerësisë së pushtetit të Tij. Ai na tregon se çdo gjë në botën qiellore e tokësore, qofshin gjallesa që flasin ose që nuk flasin, qofshin sende e

krijesa të gjalla, të gjitha pa përjashtim i bëjnë *tesbih*, duke e lavdëruar dhe duke e lartësuar Atë nga çdo mangësi që nuk i shkon Madhërisë së Tij. Gjithçka është e nënshtruar ndaj Zotit, e përunjur para krenarisë së Tij. Në këtë krijim shfaqet qartë urtësia dhe Mbisundimi i Allahut të Madhëruar. Në këtë ajet del qartë, gjithashtu, nevoja e madhe e të gjitha krijesave, të botës qiellore e asaj tokësore, për Zotin e tyre.

- **“Ai është i Gjithëfuqishmi, i Urti.”** - Allahu na tregon për krenarinë e Tij madhështore dhe për faktin se Ai ka nënshtruar gjithçka nën sundimin e Tij. Ai tregon gjithashtu për urtësinë e Tij të madhe, qoftë në krijimin e Tij, qoftë në ligjet që ka vendosur mes tyre.

- **“Atij i takon pushteti në qiej e në Tokë. Ai jep jetë dhe Ai jep vdekje dhe Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka.”** - Allahu është Krijuesi dhe Furnizuesi i të gjitha krijesave. Ai përkujdeset dhe rregullon çështjet e tyre, me pushtetin e fuqinë e Tij. Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka dhe asgjë nuk del jashtë sundimit të Tij.

- **“Ai është i Pari dhe i Fundit, i Larti, i Afërti...”** - Allahu është i Pari, para të Cilit nuk ka gjë, dhe i Fundit, pas të Cilit nuk ka gjë. Allahu është i Larti, sipër të Cilit nuk ka gjë, dhe i Afërti, më pranë se i Cili nuk ka gjë.

- **“...dhe Ai di çdo gjë”** - Dituria e Allahut ka përfshirë të dukshmet dhe padukshmet, të hapurat dhe të mbuluarat, të shkuarat dhe të ardhmet.

- **“Është Ai që i krijoi qiejt dhe Tokën vetëm për gjashtë ditë, pastaj u ngrit mbi Arsh.”** - Dita e parë e krijimit ishte dita e dielë dhe përfundimi i krijimit ishte në ditën e xhuma. Pastaj i Lartësuari u ngrit mbi Fronin e Tij, ashtu si i shkon madhësisë së Tij, sipër të gjitha krijesave.

- **“Ai di gjithçka që futet në Tokë dhe gjithçka që del prej saj, çfarë zbret prej qiellit dhe çfarë ngrihet në të.”** - Allahu e di për ato që hyjnë në tokë, si farërat, shiu etj. Ai e di edhe për ato që dalin nga toka, si

bimët, pemët, kafshët etj. Ai di gjithçka që zbret nga qielli, si melekët, kaderi, rizku i Tij etj. Ai i di edhe ata që ngjiten në qiell, si melekët, shpirtrat, lutjet, veprat e robve etj.

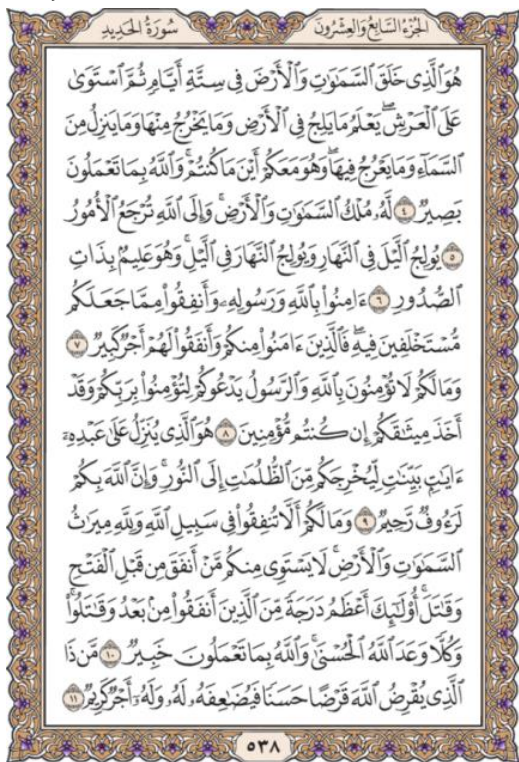
- **“Ai është me ju kudo që të jeni.”** - Kjo i përngjan ajetit tjetër: “Nuk bëhet bisedë e fshehtë mes tre vetave, që Ai të mos jetë i katërti; e as mes pesë vetave, që Ai të mos jetë i gjashti, e as mes më pak dhe as mes më shumë vetave, që Ai të mos jetë me ta, kudo që të jenë.” [Muxhadele]. Kjo është afërsi me diturinë dhe mbikëqyrjen e Tij. Prandaj edhe më pas, Allahu kërcënon dhe përgëzon robtë e Tij se do t'i shpërblejë sipas veprave të kryera, të cilat Ai i di dhe i ka mbikëqyrur imtësisht:

- **“Allahu shikon gjithçka që bëni ju.”** - Allahu sheh të gjitha veprat tuaja dhe do t'ju shpërblejë sipas tyre. Ai i ka ruajtur ato vepra me imtësi dhe korrektësi.

- **“Vetëm Atij i përket sundimi i qiejve dhe i Tokës...”** - Allahu është Sunduesi i tyre. Ai është Krijuesi dhe ata janë robtë e Tij, që duhet ta adhurojnë, t'i përkushtohen e nënshtrohen Atij dhe vetëm Atij. Allahu i Madhëruar vepron dhe përkujdeset për ta me ligjet e krijimit dhe të Sheriatit, të ndërhuara mbi urtësinë e Tij.

- **“...dhe vetëm tek Allahu kthehen të gjitha çështjet.”** - Si veprat, ashtu edhe vepruesit e tyre, vetëm tek Allahu e kanë kthimin. Robtë do të paraqiten tek Ai dhe Ai do të ndajë të keqen nga e mira. Ai do ta shpërblejë bamireshin për mirësinë e tij dhe të ligun për ligësinë e tij.

- **“Ai e fut natën te Dita dhe Ai e fut Ditën te Nata (duke shkurtuar herë njëherë e herë tjetrën)...”** - Allahu e vendos natën mbi ditën, dhe kështu krijesat i mbulon errësira, që ato të qetësohen e çlodhen. Pastaj e vendos ditën mbi natën, dhe nga toka largohet errësira e gjithçka ndriçon. Atëherë njerëzit fillojnë të lëvizin, për të arritur mirësitë e tyre. Allahu e ndërron natën e ditën duke shkurtuar e zgjatur herë njëherë e herë tjetrën, duke krijuar kështu edhe stinët, nëpërmjet të cilave arrihen mirësi të shumta. I lartësuar dhe plot begati

është Allahu i Madhëruar, Zoti i botëve! I lartësuar qoftë Bujari e Bamirësi, që i begatoi robtë me mirësi të dukshme e të padukshme, të hapura e të fshehura!

- “Ai i di të fshehtat që mban kraharori.” - Allahu di për gjithçka që fshihet në kraharor. Ai i jep sukses të përqafojë udhëzimin e drejtë atij që e di se e meriton këtë udhëzim. Por nga ana tjetër, Allahu i Madhëruar nuk ia jep udhëzimin e drejtë atij që nuk e meriton atë.

Ajetet 7 – 9

7. Besojini Allahut dhe të Dërguarit të Tij dhe jepni nga ajo që Ai jua ka lënë ta trashëgoni! Për ata që besojnë dhe shpenzojnë për hir të Zotit, ka shpërblim të madh.

8. Ç’është me ju, që nuk i besoni Allahut, kur i Dërguari i Tij ju fton t’i besoni Zotit tuaj, i Cili ka marrë besën nga ju?! Mbajeni fjalën, nëse jeni besimtarë (të vërtetë)!

9. Ai i shpalli robit të Vet Shenja të qarta, për t’ju nxjerrë prej errësirave në

dritë. Nuk ka dyshim se Allahu është i Butë e Mëshirëplotë me ju.

Shpjegimi i ajeteve

- “Besojini Allahut dhe të Dërguarit të Tij dhe jepni nga ajo që Ai jua ka lënë ta trashëgoni...” - Allahu i Madhëruar i urdhëron robtë e Tij që të besojnë Atë, Profetin e Tij, Shpalljen e Tij, si dhe të shpenzojnë në rrugën e Tij prej pasurisë që po Allahu e vendosi në duart e tyre dhe i bëri kujdestarë të saj, për të parë se si do të veprojnë. Më pas, duke përmendur shpërblimin e madh që i pret, Ai i nxit më shumë, nëse e bëjnë një gjë të tillë:

- “Për ata që besojnë dhe shpenzojnë për hir të Zotit, ka shpërblim të madh.” - Ata që bëjnë këto vepra të mrekullueshme do të kenë shpërblim të madh. Përveç besimit të pastër në Allahun, Profetin dhe në Shpalljen e Tij, ata shpenzojnë pasuri në rrugën e Allahut. Këto vepra do t’u mundësojnë atyre shpërblimin më të madh dhe më të mrekullueshëm. Ata fitojnë kënaqësinë e Zotit dhe nderimin në vendin e mirësisë së përjetshme, në Xhenet. Këto janë mirësitë që Zoti ka përgatitur për besimtarët dhe ata që luftojnë në rrugën e Tij.

- “Ç’është me ju, që nuk i besoni Allahut, kur i Dërguari i Tij ju fton t’i besoni Zotit tuaj, i Cili ka marrë besën nga ju?! Mbajeni fjalën, nëse jeni besimtarë (të vërtetë)!” - Çfarë ju pengon ju të besoni?! Si mund të mos besoni, ndërkohë që profeti Muhamed, më i miri i profetëve dhe thirrësi më i nderuar në rrugën e drejtë të Zotit, ju fton që të besoni?! Kjo, përkundrazi, duhet t’ju bëjë të nxitoni që t’i përgjigjeni ftesës së tij, që ta përqafojë sa më shpejt të vërtetën që ai ka sjellë prej Zotit. Aq më shumë, kur Allahu i Madhëruar ka marrë besën prej jush se do t’i besoni atij. Atëherë, nëse jeni besimtarë të vërtetë, duhet ta mbani premtimin. Megjithatë, me butësinë dhe përkujdesin e Tij të madh, Allahu i Madhëruar nuk u mjaftua vetëm me ftesën e sjellë nëpërmjet Profetit më të zgjedhur, por e mbështeti atë edhe me mrekulli të shumta. Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Ai i shpalli robit të Vet shenja të qarta, për t’ju nxjerrë prej errësirave në dritë.”**

- Ai solli shenja të qarta, që i dëshmojnë çdo njeriu me logjikë vërtetësinë e mesazhit të Zotit. Ato shërbejnë që t’ju nxjerrin ju prej errësirave në dritë. Allahu i Madhëruar e dërgoi Profetin e Tij me Shpallje dhe urtësi, që t’ju nxjerrë nga errësirat e injorancës dhe kufrit, në dritën e diturisë dhe të imanit. Kjo është shenjë e butësisë, mëshirës dhe përkujdesit të Allahut për ju. Allahu është më i mëshirshëm për krijesën e Tij, sesa prindi për fëmijën e tij, sikurse thotë më pas:

- **“Nuk ka dyshim se Allahu është i Butë e i Mëshirëplotë me ju.”**

Ajetet 10 – 11

10. Ç’ndodh me ju, që nuk shpenzoni në rrugën e Allahut, kur dihet se Allahut i mbesin trashëgim qiejt e Toka?! Nuk janë të barabartë ata që kanë shpenzuar nga pasuria e tyre dhe kanë luftuar para Çlirimit. Këta kanë vlerë më të madhe sesa ata që shpenzuan dhe luftuan më pas. Por të gjithëve Allahu u ka premtuar mirësi. Allahu di për gjithçka që ju punoni.

11. Kush është ai që i jep Allahut një hua të mirë, që Ai t’ia shumëfishojë atë (pasurinë) dhe ti japë një shpërblim të mirë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ç’ndodh me ju, që nuk shpenzoni në rrugën e Allahut...”** - Çfarë ju pengon ju që të shpenzoni për hir të Allahut, në të gjitha rrugët e mirësisë? Çfarë ju bën ju që të jeni koprracë, ndërkohë që ju vetë nuk keni asnjë lloj pasurie, por gjithçka i takon Allahut të Madhëruar.

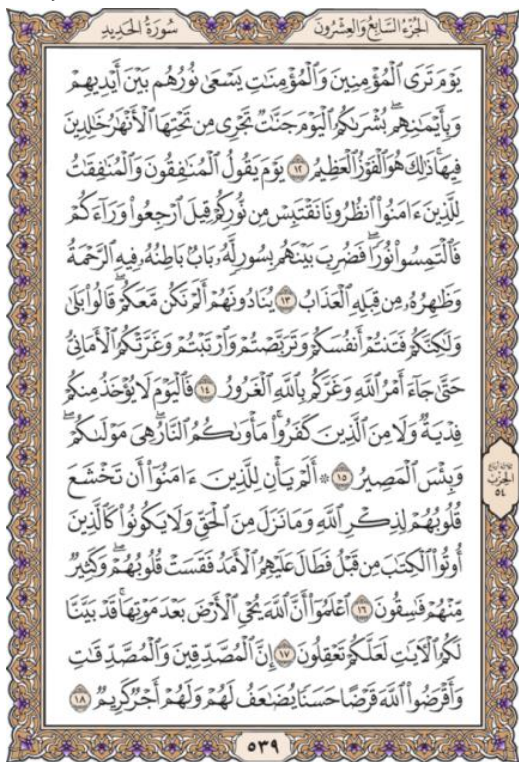
- **“...kur dihet se Allahut i mbesin trashëgim qiejt e Toka?”** - Do të vijë një ditë kur të gjitha llojet e pasurive do të hiqen nga duart tuaja dhe ju të largoheni prej tyre. Gjithçka do të kthehet te Pronari e Sunduesi i vërtetë, tek Allahu i Lartësuar. Prandaj, shfrytëzoni këto pasuri duke i shpenzuar në rrugën e drejtë, sa i keni në përdorim! Më pas, Allahu i Lartësuar

përmend dallimin mes veprave, në varësi të gjendjes kur kryhen dhe të urtësisë hyjnore në vlerësimin e tyre.

- **“Nuk janë të barabartë ata që kanë shpenzuar nga pasuria e tyre dhe kanë luftuar para Çlirimit. Këta kanë vlerë më të madhe sesa ata që shpenzuan dhe luftuan më pas.”** - Këtu është fjala për çlirimin e Hudejbijes, kur mes Profetit (a.s.) dhe idhujtarëve kurejshë të Mekës u nënshkrua marrëveshja e paqes. Marrëveshja e Hudejbijes ishte një nga faktorët më të mëdhenj që ndihmoi në përhapjen e Islamit dhe përzierjen e muslimanëve me të tjerët. Gjatë kësaj kohe u mundësua që Islami të predikohej pa pengesë, prandaj edhe njerëzit hynë në fenë e Zotit grupe-grupe, ndërsa Islami u lartësua. Para kësaj marrëveshjeje, muslimanët mund të ushtronin lirisht davetin (ftesën islame) veçse në vendet ku dominonin muslimanët, si në Medinë dhe rrethinat e saj. Ndërsa muslimanët e Mekës ose të viseve të idhujtarëve ishin të frikësuar, prandaj nuk mund të vepronin lirisht. Për arsyen e mësipërme, ata që pranuan Islamit dhe shpenzuan për hir të Allahut para Çlirimit, ishin në gradë më të lartë dhe meritonin shpërblim më të madh se ata që pranuan Islamit pas Çlirimit. Kjo është në përputhje edhe me urtësinë e Zotit. Po të studiosh situatën, do të shohësh se më të zgjedhurit e sahabëve e pranuan Islamit përpara Çlirimit. Megjithatë, për të mos i lënë vend ndonjë keqkuptimi në lidhje me shpërblimin, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Por të gjithëve Allahu u ka premtuar mirësi.”** - Si atyre që shpenzuan dhe luftuan para Çlirimit, ashtu edhe atyre që shpenzuan dhe luftuan pas Çlirimit, Allahu i Madhëruar u ka premtuar Xhenetin. Kjo tregon për vlerën e lartë të të gjithë sahabëve, - Allahu qoftë i kënaqur me ta! - sepse është vetë Allahu që dëshmoi për imanin e tyre të vërtetë dhe që u premtoi Xhenetin.

- **“Allahu di për gjithçka që ju punoni.”** - Secilin prej jush, Allahu i Gjithëditur do ta

shpërblejë sipas punës që ka bërë. Më pas, Allahu i Madhëruar nxit për të shpenzuar në rrugën e Tij, sepse xhihadi mbështetet pikërisht nga këto shpenzime.

- “Kush është ai që i jep Allahut një hua të mirë, që Ai t’ia shumëfishojë atë (pasurinë) dhe ti japë një shpërblim të mirë.” - Allahu i Madhëruar e ka quajtur shpenzimin e shpërblyeshëm si “hua të mirë”, domethënë, ajo duhet të jetë pasuri e pastër dhe të jepet me sinqeritet për hir të Allahut, për të kënaqur Atë. Këtë lloj shpenzimi Allahu e ka quajtur “hua të mirë”, edhe pse dihet se Allahu nuk ka nevojë për hua, madje çdo pasuri është pronë e Tij, edhe vetë rob është pronë e Tij. Por, ashtu si huaja, që është detyrë të kthehet mbrapsht, ashtu premtion Allahu se do t’ia kthejë shpërblimin robit që shpenzon për hir të Tij, madje, të shumëfishuar, sepse Allahu është Bujar e Bamirës i madh. Ky shumëfishim bëhet në Ditën e Gjykimit, ditën kur të gjithë do të shohin qartë varfërinë e tyre, kur të gjithë do të kenë nevojë edhe për mirësinë më të vogël. Duke

përshkruar këtë ditë, i Madhëruari thotë më pas:

Ajetet 12 – 15

12. Atë Ditë do t’i shihni besimtarët dhe besimtarët tek u ndriçon drita përpara dhe në të djathtë të tyre. (A tyre do t’u thuhet:) “Përgëzim për ju sot janë kopshtet, nëpër të cilët rrjedhin lumenj e ku do të jeni përgjithmonë. Kjo është fitorja e madhe.”

13. Atë Ditë munafikët dhe munafiket do t’u thonë besimtarëve: “Na prisni pak, që edhe të ndriçohemi prej dritës suaj!” A tyre do t’u thuhet: “Kthehuni pas (në dynja) dhe kërkoni atje ndonjë dritë!” Atëherë, ndërmjet tyre vendoset një mur, që ka një derë. Nga brenda tij është mëshira, ndërsa nga jashtë tij është dënimi.

14. Ata (munafikët) u thërrasin (besimtarëve): “A nuk kemi qenë edhe ne së bashku me ju!” - “Po, por ju e shkatërruat veten, sepse ju prisnit kob të zi për besimtarët, dyshonit në çështjet e fesë dhe ju mashtroi jeta e dynjasë, derisa ju erdhi kaderi i Zotit. Gënjeshtari ju mashtroi rreth Allahut.

15. Sot prej jush (o munafikë) nuk pranohet asnjë lloj kompensimi dhe as prej jobesimtarëve. Zjarri është vendi juaj, sepse atë meritoni. Sa përfundim i keq është ai!”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar flet për mirësinë e madhe që do të rrethojë besimtarët Ditën e Gjykimit, mirësi për të cilën do t’i kenë zili të gjithë. Kështu, Ai thotë:

- “Atë Ditë do t’i shihni besimtarët dhe besimtarët tek u ndriçon drita përpara dhe në të djathtë të tyre.” - Ditën e Gjykimit, Dielli dhe Hëna do të shuhet dhe robtë do të jenë në errësirë. Ura që kalon mbi Xhehenem dhe të çon në Xhenet është vendosur, por është errësirë e plotë. Ajo është e vetmja rrugë për në Xhenet. Atëherë, do të shohësh besimtarët dhe besimtarët që ndriçohen nga një dritë, nga përpara dhe nga e djathta e tyre. Ashtu, në

ato çaste të vështira dhe të frikshme, ata do të ecin të ndriçuar nga drita e tyre. Secili do ta ketë fuqinë e dritës sipas besimit të vet. Në këto çaste, atyre u jepet përgëzimi më i bukur:

- *“(Atyre do t'u thuhet:) “Përgëzim për ju sot janë kopshtet, nëpër të cilët rrjedhin lumenj e ku do të jeni përgjithmonë. Kjo është fitorja e madhe.”* – *Subhanallah!*

Sa i ëmbël do të jetë ky përgëzim për zemrat e tyre! Ata do përrjetojnë lumturi të papërshkrueshme, sepse do të marrin lajmin që arritën çdo gjë që e kishin synuar dhe shpëtuan nga çdo e keqe së cilës i druheshin. Në këtë vend, kur shohin se si besimtarët ecin të ndriçuar nga drita e imanit të tyre, ndërsa drita e tyre shuhet, munafikët u drejtohen besimtarëve:

- **“Atë Ditë munafikët dhe munafiket do t'u thonë besimtarëve: “Na prisni pak, që edhe të ndriçohemi prej dritës suaj!”**” - Prisni pak, që të na ndriçohet rruga nga drita juaj, për të shpëtuar edhe ne nga ndëshkimi! Por atyre u thuhet:

- **“Atyre do t'u thuhet: “Kthehuni pas (në dynja) dhe kërkoni atje ndonjë dritë!”**” – Pra, u thuhet që të kthehen në dynja, nëse është e mundur. Por kjo është diçka e pamundur.

- **“Atëherë, ndërmjet tyre vendoset një mur, që ka një derë. Nga brenda tij është mëshira, ndërsa nga jashtë tij është dënimi.”** – Atëherë, mes besimtarëve dhe munafikëve vendoset një mur i madh dhe i pakalueshëm. Nga njëra anë e tij janë besimtarët në mëshirën e Zotit, ndërsa nga ana tjetër janë munafikët në ndëshkim. Atëherë, munafikët duke u përgjyruar dhe duke kërkuar mëshirë, u drejtohen besimtarëve dhe u thonë:

- **“Ata (munafikët) u thërrasin (besimtarëve): “A nuk kemi qenë edhe ne së bashku me ju!?”**” - A nuk ishim së bashku me ju në dynja kur thoshim: *“La ilahe il-l'Allah”*, kur faleshim, agjëronim, merrnim pjesë në xihad dhe punonim njëjloj si ju?! Përgjigjja u vjen kështu:

- **““Po, por ju e shkatërruat veten,...”** - Po, është e vërtetë që ishit me ne në dynja dhe vepronit njëjloj si ne, por veprat tuaja ishin pa besim dhe pa qëllim të pastër.

- **“...sepse ju prisnit kob të zi për besimtarët, dyshonit në çështjet e fesë...”** - Ju dyshonit në vërtetësinë e Shpalljes së Zotit, e cila nuk pranon asnjë dyshim. Gjithashtu:

- **“...dhe ju mashtroi jeta e dynjasë, derisa ju erdhi kaderi i Zotit.”** - Ju u mashtruat nga ëndrra e kotë se, me gjithë dyshimet tuaja, ju do të arrinit të njëjtin sukses ashtu si besimtarët. Kështu vazhduat, derisa ju erdhi vdekja, me caktimin e Zotit, dhe ju gjeti në atë gjendje të shëmtuar.

- **“Gënjeshtari ju mashtroi rreth Allahut.”** - Ishte Gënjeshtari, Shejtani i mallkuar, ai i cili jua zbukuroi në zemër mohimin dhe dyshimet, aq sa ju gjetët qetësi dhe u kënaqët me atë gjendje. Ju e besuat premtimin e tij të rremë dhe e morët për të vërtetë çdo fjalë të tij.

- **“Sot prej jush (o munafikë) nuk pranohet asnjë lloj kompensimi dhe as prej jobesimtarëve. Zjarri është vendi juaj, sepse atë meritoni. Sa përfundim i keq është ai!”**” - Sikur ta jepni për kompensim të gjithë Tokën me flori, madje edhe një herë aq sa ajo, kurrë nuk do të pranohet prej jush. Vendqëndrimi juaj është Zjarri! Ai do t'ju mbështjellë plotësisht. Sa vend i keq që është Zjarri! Në një sure tjetër, i Lartësuarit thotë: *“Ai që do ta ketë të rëndë peshoren e veprave të tij, ai do të bëjë një jetë të këndshme. Ndërsa ai që do ta ketë të lehtë peshoren e veprave të tij, ai e ka vendin në Hauijeh. Ku mësove t'i se ç'është Hauijeh? Ai është zjarri me nxehtësi shumë të lartë.”* [Kariah 6 – 11].

Ajetet 16 – 17

16. A nuk është koha për besimtarët, që zemrat e tyre të zbuten me kujtimin e Allahut e me të Vërtetën që u zbriti dhe të mos bëhen si ata të cilëve iu dha libri më parë e pasi kaloi një kohë e gjatë, zemrat e tyre u ngurtësuan e shumë prej tyre janë jashtë rrugës?

17. Dijeni se është Allahu Ai që e ngjall tokën pas vdekjes së saj. Ne jua kemi sqaruar argumentet, që të kuptoni.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi Allahu i Lartësuar foli për gjendjen në ahiret të besimtarëve e besimtareve, munafikëve dhe munafikeve, kjo duhet t'i bënte zemrat të frikësoheshin dhe të pendoheshin para Zotit të tyre, të nënshtroheshin para madhësisë së Tij. Atëherë, Allahu i Lartësuar i qorton besimtarët, të cilët ende nuk e ndiejnë këtë ndryshim në veten e tyre:

- **“A nuk është koha për besimtarët, që zemrat e tyre të zbuten me kujtimin e Allahut e me të Vërtetën që u zbriti...”** -

A nuk ka ardhur koha që zemrat e besimtarëve të frikësohen e të zbuten nga kujtimi i Allahut, pra, nga ajetet Kur'anore?! A nuk ka ardhur koha që ata të nënshtrohen në zbatimin e urdhrave, në largimin nga haramet dhe të nxjerrin mësim nga e vërteta që iu shpall Muhamedit (a.s.). Kjo është nxitje për të kultivuar frikën dhe përunjësinë e zemrës ndaj Allahut të Lartësuar dhe Shpalljes së Tij. Besimtarët duhet të kujtojnë këshillat hyjnore dhe të përkushtohen në zbatimin e fesë së Zotit në çdo kohë dhe në çdo gjendje të tyre. Ata duhet të llogarisin veten, para se të vijë çasti kur pendimi nuk do të pranohet më.

- **“...dhe të mos bëhen si ata të cilëve iu dha libri më parë e pasi kaloi një kohë e gjatë, zemrat e tyre u ngurtësuan e shumë prej tyre janë jashtë rrugës?”** - Të mos bëhen si ata të cilëve Zotit iu shpall libër, që duhej të fuste drojë në zemrat e tyre dhe t'u bindeshin urdhrave të Tij, por ata nuk u treguan të qëndrueshëm në këtë rrugë. Përkundrazi, pasi kaloi një kohë e gjatë, ata u harruan në kotësi, derisa imani i tyre u zbeh, ndërsa siguria në fe iu zhduk. I Madhëruari thotë që “zemrat e tyre u ngurtësuan”. Zemrat kanë nevojë të vazhdueshme që të kujtojnë Shpalljen e Zotit dhe të dëgjojnë urtësitë e Tij. Njeriu nuk duhet të tregohet i pakujdesshëm, sepse kjo bëhet shkak për ngurtësimin e zemrës

dhe për largimin e lotëve, që rrjedhin nga frika e Zotit.

- **“Dijeni se është Allahu Ai që e ngjall tokën pas vdekjes së saj. Ne jua kemi sqaruar argumentet, që të kuptoni.”** - Shenjat e Allahut të Madhëruar i tregojnë njeriut qëllimet e larta hyjnore. Kështu, Ai që e ngjall tokën pas vdekjes së saj është i plotfuqishëm që të ngjallë robtë pas vdekjes së tyre dhe t'i shpërblejë ata sipas veprave të tyre. Ai që ngjall tokën pas vdekjes së saj me ujë që e zbret nga qielli, Ai është i plotfuqishëm që t'i ngjallë zemrat e vdekura me Shpalljen që ia zbriti nga qielli Profetit të Tij. Nga ky ajet nënkuptohet, gjithashtu, se ata që nuk udhëzohen nga shenjat e Allahut janë të palogjikshëm.

Ajetet 18 – 19

18. S'ka dyshim se atyre që japin sadaka dhe që i japin Allahut një hua të mirë, atyre do t'u shumëfishohet ajo (pasuri) dhe do të marrin shpërblim të madh.

19. Ata që besojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, të sinqertët dhe dëshmorët, ata kanë te Zotit i tyre shpërblimin dhe dritën e vet; ndërsa ata që i mohojnë shenjat Tona janë banorë të Xhahimit (Xhehennemit).

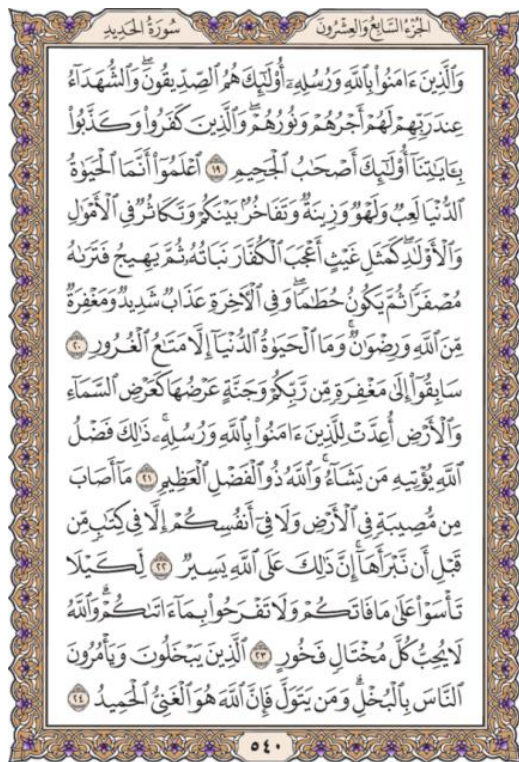
Shpjegimi i ajeteve

- **“S'ka dyshim se atyre që japin sadaka dhe që i japin Allahut një hua të mirë, atyre do t'u shumëfishohet ajo (pasuri) dhe do të marrin shpërblim të madh.”** - Këta janë njerëzit që japin shumë sadaka dhe shpenzojnë për kënaqësinë e Allahut. Ata shpenzojnë pasurinë e tyre për mirësi, që të sigurojnë një furnizim të mirë tek Allahu i Madhëruar. Atyre do t'u shtohet sadakaja dhjetëfish deri në shtatëqindfish. Veç kësaj, ata do të kenë një shpërblim bujar nga Zotit i Madhëruar, me mirësitë e pafundme të Xhenetit.

- **“Ata që besojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, të sinqertët dhe dëshmorët, ata kanë te Zotit i tyre shpërblimin dhe dritën e vet;...”** - Besimi i vërtetë dhe i saktë, sipas pasuesve të traditës profetike, është ai që përshkruhet

dhe urdhërohet në Kur'an dhe Sunetin e Profetit (a.s.). Besimi shprehet me fjalë zemre dhe fjalë gjuhe, por edhe me vepra zemre, gjuhe dhe trupi. Kjo përfshin të gjitha çështjet e fesë, si ato të shfaqurat, edhe ato të fshehurat. Ata që e kanë të plotë këtë aspekt, ata janë të sinqertët (*el siddikun*), të cilët kanë gradën më të lartë, mbi të gjithë besimtarët e tjerë dhe poshtë gradës së profetëve. Pra, sipër *siddikun*-ëve qëndrojnë vetëm profetët. Edhe dëshmorët do të kenë dritën e tyre dhe grada të larta në Xhenet, pranë Zotit, ashtu sikurse vjen në një hadith të saktë: “Vërtet, në Xhenet ka njëqind gradë, largësia mes dy të cilave është sa ajo mes qiellit dhe tokës. Këto grada i ka përgatitur Allahu për ata që luftojnë e përpiqen në rrugën e Tij”. Kjo tregon për gradën e lartë dhe afërsinë e tyre me Allahun e Lartësuar. Në këto ajete përmenden disa kategori njerëzish, si të sinqertët, dëshmorët, bamirësit dhe banorët e Zjarrit. Bamirësit (*el mutesaddikun*) janë ata që veprat e mira i kanë kryesisht me bamirësi ndaj krijesave, duke i ndihmuar me shpenzime e gjëra të tjera. Ata gjithmonë japin kontributin e tyre në rrugën e Allahut. Të sinqertët (*el siddikun*) janë ata që i plotësojnë të gjitha nivelet e imanit dhe të veprave të mira sipas këtij imani. Ata kanë arritur diturinë e dobishme dhe sigurinë e plotë në besim. Ndërsa dëshmorët (*el shuhedau*) janë ata që japin jetën dhe shpenzojnë pasurinë e tyre në luftë dhe përpjekje në rrugën e Zotit, për të lartësuar dhe përhapur fjalën e Tij.

- “...ndërsa ata që i mohojnë shenjat Tona janë banorë të Xhahimit (*Xhehenemit*).” - *Xhahim* është emër i Xhehenemit. Kështu, banues të Xhehenemit janë qafirët, të cilët mohojnë Zotin, profetët dhe shpalljet e Tij. Është edhe një grup tjetër, që këtu nuk është përmendur, por e gjen në suren Fatir, ajeti 32: “Pastaj Ne ua kemi dhënë librin trashëgim atyre robve Tanë që i kemi zgjedhur. Por ka disa prej tyre që i bëjnë keq vetes së tyre; ka që janë mesatarë, e ka prej tyre që, me ndihmën e

Allahut, garojnë në punë të mira. Kjo është ajo mirësia më e madhe.” Këta janë ata të cilët, i kryejnë detyrimet dhe iu largohen haramëve, por ndonjëherë tregohen të pakujdesshëm dhe shkelin ndonjë prej të drejtave të Allahut dhe ndonjë detyrim ndaj robve të Tij. Edhe këta përfundimin e kanë në Xhenet, edhe pse, sipas gabimeve të kryera, mund të ndëshkohen.

Ajetet 20 – 21

20. Dijeni se jeta e kësaj bote është veçse një lojë, kalim kohe në argëtim, stoli e krenari mes jush dhe përpjekje për shtimin e pasurisë dhe të fëmijëve. Ajo i ngjan atij shiu, prej të cilit bima i habit bujqit, por pastaj ajo thahet dhe e sheh të verdhë, pastaj përthyeret dhe kalbet. Ndërsa në Botën Tjetër ka dënim të rëndë, por edhe falje gjynahesh dhe dhurim kënaqësie nga Allahu. Jeta e kësaj bote nuk është gjë tjetër, vetëm se një përjetim mashtrues.

21. Shpejtoni që të fitoni faljen prej Zotit tuaj dhe Xhenetin, gjerësia e të cilit është sa gjerësia e qiellit dhe e Tokës dhe që

është përgatitur për ata që i besojnë Allahut dhe të dërguarve të Tij! Ai është mirësia e Allahut, që ia jep kujt të dojë. Allahu është Dhurues i madh.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Dijeni se jeta e kësaj bote është veçse një lojë, kalim kohe në argëtim, stoli e krenari mes jush dhe përpjekje për shtimin e pasurisë dhe të fëmijëve.”** - Allahu i Madhëruar na tregon për dynjanë dhe realitetin e saj, na qartëson përfundimin e saj dhe të atyre që jetojnë në të. Ai na qartëson se ajo është thjesht lojë e dëfrim. Kjo dynja është vendi ku trupi kërkon të dëfretë dhe zemra të harrohet me kotësira. Ky është realiteti i saj. Nëse dëshiron ta kuptosh këtë realitet, atëherë shiko banorët e kësaj dynjaje dhe mënyrën se si ata jetojnë në të. Nëse do t'i vëshesh me kujdes, do të shohësh se ata e kalojnë shumicën e kohës së tyre me argëtime dhe pakujdesi të gjatë ndaj kujtimit të Allahut. Ata janë të pakujdesshëm ndaj së ardhmes që i pret përpara dhe shpërfillës të premtimeve e kërcënimeve të Zotit. Ata e trajtojnë fenë si diçka jo serioze, duke mos i dhënë rëndësinë që i takon. Ndryshe ndodh me të zgjedhurit, të vëmendshmit, punëtorët dhe kërkuesit e përjetësisë së ahiretit. Zemrat e tyre janë të mbushura me kujtimin e Allahut, me njohurinë për Allahun dhe dashurinë për Të. Ata e mbushin kohën e tyre me vepra të mira, që të afrojnë tek Allahu. Ata i gjen vazhdimisht duke u marrë me punë të dobishme qoftë për veten e tyre, qoftë për të tjerët. Në këtë dynja, njerëzit përqipen që të stolisen e lëvdohen me rroba të bukura, ushqime e pije të shtrenjta, me mjete, shtëpi, pallate, pushtet etj. Dashuruesit e dynjasë mburren mes tyre për luksin dhe pasurinë që zotërojnë. Çdokush dëshiron të duket në sytë e tjetrit dhe të jetë ai më i larti, më i lëvduari dhe më i famshmi. Çdokush dëshiron që të jetë me më shumë pasuri e djem. Ja, kështu ndodh, sidomos me ata që e dashurojnë dynjanë dhe kanë gjetur prehje në të. Por ndryshe ndodh me ata që e njohin dynjanë

me fytyrën e saj reale. Ata e trajtojnë dynjanë ashtu sikurse është në të vërtetë, si vendkalim e jo si vendprehje. Ata garojnë për çdo fjalë e vepër që të afron tek Allahu. Ata marrin të gjitha masat dhe ndjekin të gjitha rrugët që të çojnë në kënaqësinë e Allahut. Nëse të tjerët u lëvdohen e garojnë për shtimin e pasurive të kësaj dynjaje, ata garojnë për të shtuar veprat e mira e për të kërkuar ahiretin. Pastaj Allahu i Madhëruar i bën një krahasim të goditur kësaj dynjaje dhe bukurive të saj të përkohshme dhe mashtruese:

- **“Ajo i ngjan atij shiu, prej të cilit bima i habit bujqit, por pastaj ajo thahet dhe e sheh të verdhë, pastaj përthyeret dhe kalbet.”** - Dynjaja i ngjan shiut që bie prej qiellit, nga i cili del e zhvillohet bima, me të cilën ushqehen njerëzit dhe kafshët. Ajo lulëzon e zbukurohet, duke e habitur kultivuesin e saj dhe duke mashtruar njerëzit që e kanë gjetur prehjen dhe kënaqësinë veçse te kjo dynja. Por nuk zgjat shumë, dhe vjen diçka që e fanit këtë bukuri, që dukej sikur kurrë nuk do të zhdukej. Ajo e than dhe e shndërron ashtu siç ishte në fillim, pa rënë shiu, sikur të mos kishte ekzistuar kurrë. Bimës i humbet gjelbërimi dhe ngjyrat e saj mahnitëse. Ja kështu është dynjaja, me gjithë stolitë e saj. Edhe sikur të jetë në dorën e robit gjithçka që ka kjo dynja, kur të vijë momenti që ka caktuar Zoti, ajo do t'i largohet prej duarsh dhe robi do të largohet prej saj, duke marrë me vete veç qefinin. U poshtëroftë ai që jepet tërësisht kësaj jete dhe e harron punën për jetën e pasosur pranë Zotit! Vetëm puna për të fituar ahiretin është e frytshme. Ajo i mundëson robit kënaqësinë e përjetshme, prandaj i Lartësuari thotë:

- **“Ndërsa në Botën Tjetër ka dënim të rëndë, por edhe falje gjynahesh dhe dhurim kënaqësie nga Allahu.”** - Në ahiret ekzistojnë dy mundësi:

1. Ndëshkim i rëndë me zjarrin e Xhehenemit, prangat, zinxhirët dhe tmerret e tij. Ky ndëshkim është përgatitur për të gjithë ata që kanë patur dynjanë si

pikësytim të vetëm dhe kanë guxuar të kryejnë poshtërsi ndaj Allahut, të mohojnë shpalljet e Tij dhe të jenë mosmirënjohës ndaj dhuratave të Tij.

2. Falje gjynahesh, mbulim të metash, largim prej ndëshkimit dhe arritje të kënaqësisë së Allahut. Këto do t'u dhurohen atyre që Allahu i Madhëruar do t'i fusë në Xhenet, në vendin e kënaqësisë dhe mëshirës së Tij. Ky është vendi i atyre që e kanë njohur dynjanë ashtu sikurse është në të vërtetë dhe kanë punuar për ahiretin ashtu si ai e meriton. Kjo mjafton që ne të bëhemi asketë në dynja dhe t'i përkushtohemi tërësisht ahiretit. Më pas, i Madhëruari thotë:

- **“Jeta e kësaj bote nuk është gjë tjetër, vetëm se një përjetim mashtrues.”** - Jeta në dynja është një kënaqësi që kalohet dhe mbaron, një kohë e shkurtër që përmbush vetëm pak nevoja e dëshira të njeriut. Për këtë arsye, kurrë nuk duhet të mashtrohesh dhe të gjesh prehje tek ajo. Ata që e gjejnë kënaqësinë vetëm tek jeta e dynjasë janë njerëzit e dobët, të cilët mashtrohen lehtë nga Shejtani. Në vijim, i Madhëruari na urdhëron që të garojmë drejt faljes së Tij, drejt kënaqësisë dhe Xhenetit të Tij. Ai thotë:

- **“Shpejtoni që të fitoni faljen prej Zotit tuaj dhe Xhenetin, gjerësia e të cilit është sa gjerësia e qiellit dhe e Tokës...”** - Kjo arrihet duke plotësuar ato që Zoti i ka bërë si sebeb për falje gjynahesh, si: pendimi i singertë, kërkimi i faljes në mënyrë të rregullt, largimi nga gjynahet dhe çdo shteg që të shpie te gjynahet. Ajo arrihet, gjithashtu, duke nxituar në kënaqësinë e Allahut nëpërmjet veprave të mira dhe duke i dhënë rëndësi në mënyrë të vazhdueshme çdo gjëje që e kënaq Allahun. Gjithmonë duhet të përpiqesh për të qenë në shkallën më të lartë të *ih-san*-it qoftë në drejtim të adhurimit të Allahut, qoftë në drejtim të bamirësisë ndaj krijesave. Më pas, i Madhëruari tregon veprat që e bëjnë të mundur këtë mirësi të madhe:

- **“...dhe që është përgatitur për ata që i besojnë Allahut dhe të dërguarve të Tij!”**

- Besimi tek Allahu dhe profetët e Tij nënkupton bindjen ndaj porosive të tyre, ku bëjnë pjesë themelet e fesë dhe degëzimet e saj.

- **“Ai është mirësia e Allahut, që ia jep kujt të dojë. Allahu është Dhurues i madh.”** - Shpjegimi i qartë i këtyre çështjeve është mirësi e Allahut, që ia jep atij që Ai dëshiron. Në Kur'an, i Madhëruari qartësoi rrugën që të çon në Xhenet dhe rrugët që të çojnë në Xhehenem. Mundësia për t'i kuptuar e mësuar këto rrugë është mirësi e Allahut, të cilën Ai ia jep kujt të dëshirojë. Edhe shpërblimi i madh i Allahut është një dhuratë që Ai ia jep kujt të dëshirojë. Këto janë nga mirësitë më të mëdha të Allahut mbi robtë e Tij. Allahu është Zotëruar i mirësive të mëdha. Atë askush nuk mund ta lavdërojë ashtu siç e meriton. Ai qoftë i lavdëruar ashtu si e ka lavdëruar vetë Vetën e Tij! Allahu qëndron shumë më lart sesa lavdërimet që i bëjnë robtë e Tij.

Ajetet 22 – 24

22. Nuk ndodh asnjë sprovë në Tokë e as në veten tuaj, që të mos jetë (e rregjistruar) në Libër para se të ndodhë. Kjo për Allahun është e lehtë.

23. Kështu, të mos dëshpëroheni shumë për atë që ju ka kaluar, e as të mos gëzoheni shumë (e të mburreni) me atë që Ai ju ka dhënë. Allahu, me të vërtetë, nuk e do asnjë arrogant, që u lavdërohet të tjerëve,

24. Që tregohet koprrac dhe po për koprraci i porositi njerëzit. E kush kthen shpinën (porosive të Zotit), le ta dijë se Allahu është i Pasur e i Lavdëruar.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon në këto ajete për kaderin e Tij, që përfshin gjithçka e çdo çështje:

- **“Nuk ndodh asnjë sprovë në Tokë e as në veten tuaj, që të mos jetë (e rregjistruar) në Libër para se të ndodhë. Kjo për Allahun është e lehtë.”** - Këtu

bëhet fjalë për të gjithë sprovat që bien mbi krijesat, qofshin në formë mirësie apo fatkeqësie. Të gjitha janë shënuar në librin Leuhi Mahfudh, të vogla e të mëdha. Kjo është vërtet madhështore, që nuk mund ta perceptojnë mendjet dhe që i çorodit edhe më të mençurit. Por, gjithsesi, ajo për Allahun është e lehtë. Allahu i Lartësuar i njoftoi robtë e Tij për këtë të vërtetë, që ata të jenë të qartë, të kthjellët dhe të dinë si të veprojnë e sillen në çdo situatë. Ata duhet të mos trishtohen dhe të mos humbasin tërësisht shpresat nëse u ikën ndonjë mirësi, të cilën aq shumë e kanë dashur. Për t'ia lehtësuar vetes diçka të tillë, le të kujtojnë se kështu ka qenë e shkruar në Leuhi Mahfudh, prandaj do të kryhej se s'bën dhe ishte e pamundur që të shmangej apo të ndalej. Por edhe të mos gëzohen shumë, të shfrenuar e me arrogancë, për atë që Allahu u ka dhuruar. Për këtë, thjesht le të kujtojnë se asgjë nuk e kanë arritur me forcën dhe aftësinë e tyre, por vetëm me mirësinë dhe bujarinë e Allahut të Lartësuar. Kështu që, le të punojnë për t'i shprehur Atij mirënjohjen dhe lavdinë që e meriton! Le ta falënderojë Dhuruesin e çdo të mire dhe Shpëtuesin nga çdo e keqe, Allahun e Lartësuar!

- **“Kështu, të mos dëshpëroheni tepër për atë që ju ka kaluar, e as të mos gëzoheni tepër (e të mburreni) me atë që Ai ju ka dhënë. Allahu, me të vërtetë, nuk e do asnjë arrogant, që u lavdërohet të tjerëve,...”** - Allahu nuk i do ata që janë mendjemëdhenj të vrazhdë, që mburren e fryhen me mirësitë që i ka dhënë Ai, sikur t'i kenë fituar vetë ato, me forcën e aftësië e tyre. Në vend që t'ua shtojnë nënshtrimin dhe modestinë, ato mirësi i bëjnë të kalojnë kufijtë edhe më shumë, të harrohen edhe më shumë në gjynahe e shkujdesje, sikurse thotë i Madhëruari: “Kur njeriun e godet ndonjë e keqe, ai na lutet Neve. Por, kur Ne i japim ndonjë të mirë, ai thotë: “Këtë e kam arritur në saje të diturisë sime!” Jo! Ajo është veçse një sprovë, por shumica prej tyre nuk e dinë.” [Zumer 49].

- **“...Që tregohet koprrac dhe po për koprraci i porosit njerëzit.”** - Ata bëjnë dy gjëra të shëmtuara, vetëm njëra prej të cilave do të mjaftonte për të kuptuar ligësinë e shpirtit të tyre: janë koprracë, duke mos kryer detyrimet që u takojnë, dhe porosisin edhe të tjerët për koprraci. Nuk u mjafton që janë vetë koprracë, por inkurajojnë edhe të tjerët me fjalë e me vepra që të përvetësojnë këtë ves të ulët dhe të shëmtuar. Këto veprime janë mosbindje ndaj Allahut dhe devijim nga rruga e Tij. Por ata që refuzojnë t'i binden Allahut do të dëmtojnë veçse vetveten dhe aspak Allahun e Madhëruar, i Cili thotë:

- **“E kush kthen shpinën (porosive të Zotit), le ta dijë se Allahu është i Pasur e i Lavdëruar.”** - Allahu është i Pasur dhe nuk ka nevojë për askënd. Ai ka pushtetin dhe sundimin e qiejve dhe të Tokës. Është Ai që u jep pasuri robve të Tij, duke i kënaqur e ngopur ata me gjërat që u mundëson. Ai është *El Hamidu* - i Lavdëruari, që ka çdo emër të bukur e çdo cilësi të plotë. Emrat, cilësitë dhe veprat e Tij janë të bukura dhe të plota, për të cilat meriton lavdërimin, mirënjohjen dhe madhërimin.

Ajetet 25 – 27

25. Ne i çuam të dërguarit Tanë me shenja të qarta dhe Ne u shpallëm atyre Librin dhe drejtësinë, që njerëzit t'i përmbahen së drejtës. Ne e kemi zbritur edhe hekurin, i cili është i fortë dhe i dobishëm për njerëzit, për t'u dalluar qartë para Allahut se kush e ndihmon Atë dhe të dërguarit e Tij, duke i besuar të fshehtës. Allahu është i Fuqishëm e Ngadhënjimtar.

26. Ne i zgjodhëm Nuhun dhe Ibrahimin si të dërguar dhe mes pasardhësve të tyre vendosëm profetësinë dhe Librin. Prej tyre pati të udhëzuar në Rrugën e Drejtë, por shumë prej tyre kanë qenë të shfrenuar.

27. Pastaj, në gjurmët e tyre, vazhduam me të dërguarit Tanë e pas tyre dërguam Isain, të birin e Merjemes. Atij i dhamë Ungjillin, ndërsa në zemrat e ithtarëve të

tij futëm butësi e mëshirë. Megjithatë, murgërinë ata e shpikën vetë. Ne nuk ua bëmë detyrim murgërinë, me të cilën edhe pse synuan të arrinin kënaqësinë e Allahut, ata nuk iu përmbajtën ashtu si duhet t'i përmbaheshin. Prandaj, atyre që besuan drejt, Ne ua dhamë shpërblimin, po shumë prej tyre janë të padrejtë.

Shpjegimi i ajeteve

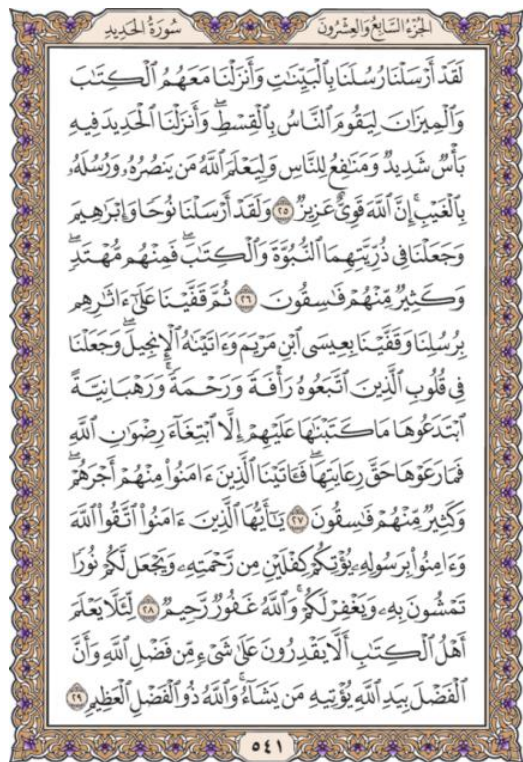
- “Ne i çuam të dërguarit Tanë me shenja të qarta...” - Profetët u dërguan me shenja të qarta, që dëshmonin vërtetësinë e tyre dhe të Shpalljes që përcillnin prej Allahut të Madhëruar.

- “dhe Ne u shpallëm atyre Librin dhe drejtësinë...” - Fjala ‘Librin’ ka për qëllim të gjithë librat që Allahu i Madhëruar u shpalli profetëve, si udhëzues për krijesat. Këta libra do të ishin të mjaftueshëm për të mësuar e zbuluar gjithçka që u sjell dobi njerëzve në jetën dhe fenë e tyre. Allahu i Madhëruar u dhuroi profetëve edhe ‘*el mizan*’, pra, drejtësinë në fjalë dhe në vepra. Feja që sollën të gjithë profetët ka qenë drejtësi, barazi e mbarësi në çdo urdhër dhe në çdo ndalesë të vendosur. Ato janë ligjet më të përkryera, që rregullojnë marrëdhëniet mes krijesave. Drejtësia është baza e çdo dispozite të ligjëruar nga Zoti, në të gjitha fushat e ligjit, si dënimet për krimin, kompensimin, trashëgiminë etj. Qëllimi i Librit dhe drejtësisë është:

- “...që njerëzit t'i përmbahen së drejtës.”

- Që njerëzit të veprojnë drejt kur të përmbushin detyrimet e fesë dhe të jetës së përditshme, sepse kështu do të kenë shumë mirësi. Ky ajet tregon se të gjithë profetët kanë patur themel të përbashkët të ligjit: vendosjen e drejtësisë, edhe pse mund të ketë patur ndryshime të caktuara në fusha të ndryshme të zbatimit të kësaj drejtësie, në varësi të kohës, vendeve dhe gjendjes së popujve.

- “Ne e kemi zbritur edhe hekurin, i cili është i fortë dhe i dobishëm për njerëzit...” – Me hekurin prodhohen mjetet luftarake, si armë, mburoja etj. Por ai ka

edhe dobi të tjera për njerëzit. Për shembull, prej tij bëhen mjetet e punës, madje mund të thuhet se hekuri gjen përdorim thuajse në çdo fushë.

- “...për t’u dalluar qartë para Allahut se kush e ndihmon Atë dhe të dërguarit e Tij duke i besuar të fshehtës.” - Me Shpalljen që solli dhe me forcën e hekurit që vendosi në Tokë, Allahu i Madhëruar dëshiron që t’i sprovtojë njerëzit, derisa të dallohen qartë ata që ndihmojnë fenë dhe profetët e Tij, thjesht duke besuar të fshehtën. Besimi në të fshehtën është besimi i vërtetë, ndërsa veprat e ndërtuara mbi këtë besim janë vepra të mira e të pranueshme. Nga ana tjetër, të besosh atëherë kur do të ndodhë Kijameti dhe çdo gjë do të shfaqet haptazi, është besim i pavlefshëm, që nuk merret për bazë. Ata që e besojnë të fshehtën i përmirësojnë veprat e tyre, duke u nënshtruar sipas Librit dhe duke e përdorur forcën e hekurit me drejtësinë e kërkuar nga Zoti. Pikërisht këta e kalojnë provimin dhe fitojnë shpërblimin.

- **“Allahu është i Fuqishëm e Ngadhnjimtar.”** - Asgjë dhe askush nuk mund t'i shpëtojë apo t'i fshihet Allahut. Fuqinë e Tij e dëshmon edhe hekuri, të cilin Ai e ka zbritur për t'u prodhuar gjithëfarëloj mjetesh të fuqishme. Allahu është i Plotfuqishëm të triumfojë mbi të gjithë armiqtë e Tij, por Ai dëshiron t'i sprovtojë të dashurit e Tij me armiqtë e Tij, që të sipkasin ata që e besojnë të fshehtën dhe ndihmojnë fenë dhe profetët e Tij. Allahu i përmend bashkë Librin dhe hekurin, sepse Ai do ta ndihmojë fenë e Tij me të dyja mjetet. Ai e qartëson të vërtetën e Tij me Libër, pra, me argumente të pakundërshtueshme, por Ai do ta ndihmojë fenë e Tij edhe me forcën e shpatës së hekurit. Që të dy mjetet, qoftë Libri, qoftë forca e hekurit, do të veprojnë me drejtësi dhe për të vendosur drejtësinë. Kështu do të shfaqet qartë urtësia absolute e Allahut dhe përsosmëria e fesë së Tij, të cilën Ai e vendosi nëpërmjet profetëve të Tij. Pasi u përmendën profetët në përgjithësi, përmenden në mënyrë të veçantë dy nga profetët më të zgjedhur të Tij, Nuhu dhe Ibrahim (a.s.). Allahu i Madhëruar vendosi profetësinë në pasardhësit e tyre, duke i bërë ata etër të profetëve vijues.

- **“Ne i zgjodhëm Nuhun dhe Ibrahimin si të dërguar dhe mes pasardhësve të tyre vendosëm profetësinë dhe Librin.”** - Profetët e parë dhe të fundit, të gjithë kanë qenë prej pasardhësve të Nuhut (a.s.) dhe Ibrahimit (a.s.). Të gjithë librat iu shpallën profetëve pasardhës të këtyre dy profetëve të mëdhenj.

- **“Prej tyre pati të udhëzuar në Rrugën e Drejtë, por shumë prej tyre kanë qenë të shfrenuar.”** - Prej popujve ku u dërguan këta profetë, pati të udhëzuar, të cilët e pranuan ftesën e profetëve të tyre dhe u nënshtruan për të punuar sipas urdhrave e porosive që ata dhanë. Megjithatë, shumica e tyre ishin njerëz të prishur, sikurse thotë i Madhëruari: “Shumica e njerëzve nuk do të jenë besimtarë, sado të ngulësh këmbë ti.” [Jusuf 103].

- **“Pastaj, në gjurmët e tyre, vazhduam me të dërguarit Tanë e pas tyre dërguam Isain, të birin e Merjemes. Atij i dhamë Ungjillin,...**” - Allahu i Madhëruar e përmend në mënyrë të veçantë Isain (a.s.), sepse këto ajete flasin në përgjithësi për të krishterët, që pretendojnë se janë pasues të Isait (a.s.), të cilit iu dha Ungjilli, njëri nga librat më të rëndësishëm që Zoti ka shpallur për njerëzit.

- **“...ndërsa në zemrat e ithtarëve të tij futëm butësi e mëshirë.”** – Në një sure tjetër, i Madhëruari thotë: “Ti do të vëresh se njerëzit me armiqtësinë më të fortë kundër besimtarëve janë judejtë dhe idhujtarët. Ndërsa më të butët me besimtarët janë ata që thonë: “Ne jemi të krishterë”, sepse prej tyre ka të ditur dhe adhurues asketë, të cilët nuk tregohen kryeneçë. Kur e dëgjojnë atë që i është shpallur të Dërguarit, do të shohësh që prej syve të tyre rrjedhin lot, nga e vërteta që kanë kuptuar. Ata thonë: “Zoti ynë, ne kemi besuar, pra, na regjistron ndër ata që do të dëshmojnë!” “Përse të mos besojmë në Allahun dhe në të Vërtetën që na ka ardhur, kur ne duam që Zoti ynë të na bashkojë me njerëzit e mirë?” Për këtë thënie, Allahu i ka shpërblyer me kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë. Ky është shpërblimi për vepërmirët. [Maide 82 – 85]. Prandaj të krishterët ishin më zemërbutë se të tjerët, atëherë kur ishin pasues dhe udhëzues të Sheriatit të Isait (a.s.).

- **“Megjithatë, murgërinë ata e shpikën vetë.”** - Murgëria është një lloj adhurimi, të cilin të krishterët e shpikën vetë dhe ia bënë detyrim vetes. Allahu i Madhëruar nuk i pati urdhëruar kurrë për murgëri. Ishin ata që ia bënë vetes detyrë diçka të tillë, duke pretenduar se kështu synonin kënaqësinë e Allahut të Lartësuar. Por megjithëse kishin një qëllim të tillë, ata nuk iu përmbajtën atij, siç thotë i Madhëruari:

- **“Ne nuk ua bëmë detyrim murgërinë, me të cilën edhe pse synuan të arrinin kënaqësinë e Allahut, ata nuk iu përmbajtën ashtu si duhet t'i**

përmbaheshin.” - Të krishterët nuk arritën ta plotësonin detyrimin që i ngarkuan vetes. Kësisoj, ata gabuan në dy drejtime: së pari, ata shpikën një adhurim që Zotit nuk e kishte caktuar dhe, së dyti, nuk e plotësuan detyrimin që i vunë vetes. Kështu vazhdon përsëri të veprojë shumica e të krishterëve. Sidoqoftë, disa prej tyre u përqendruan në fenë e Zotit, pa e shtrembëruar atë. Për këtë arsye, i Lartësuari thotë:

- **“Prandaj, atyre që besuan drejt, Ne ua dhamë shpërblimin...”** – Ata që e besojnë Muhamedin (a.s.) ashtu si besojnë në Isain (a.s.), Allahu do t’i shpërblejë sipas veprave të bëra.

- **“...po shumë prej tyre janë të padrejtë.”** – Edhe këta do të marrin atë që meritojnë, sipas padrejtësisë së tyre.

Ajetet 28 – 29

28. O ju që keni besuar! Kijeni frikë Allahun dhe besoni të Dërguarin e Tij! Allahu ju jep dyfish nga mëshira e Tij, ju dhuron dritë, që të ecni me të, dhe ju fal gjynahet. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

29. Le ta dinë ithtarët e Librit, se ata nuk kanë asgjë në dorë nga mirësia e Allahut. E gjithë mirësia është në dorë të Allahut dhe Ai ia jep kujt të dojë. Allahu është Dhurues i madh.

Shpjegimi i ajeteve

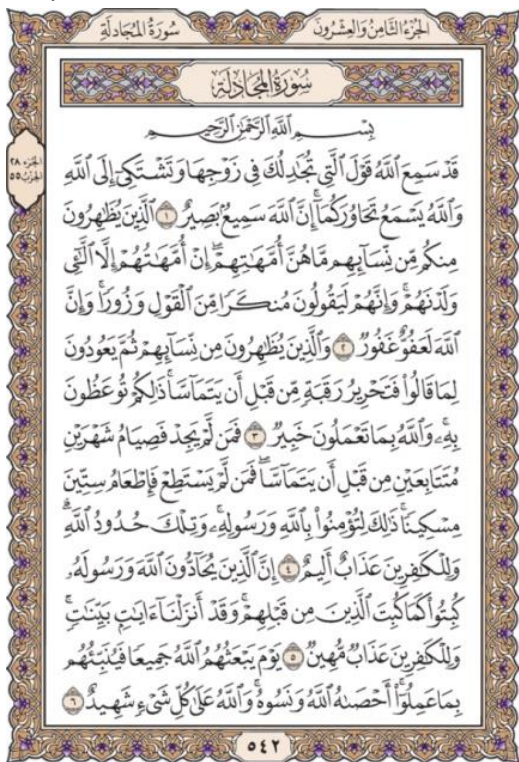
- **“O ju që keni besuar! Kijeni frikë Allahun dhe besoni të Dërguarin e Tij! Allahu ju jep dyfish nga mëshira e Tij,”** - Ka mundësi që këto fjalë t’u drejtohen ithtarëve të Librit, domethënë, atyre që besojnë dhe pasojnë Musain ose Isain (a.s.). Allahu i Madhëruar i urdhëron ata që të punojnë sipas besimit të vërtetë. Ai i urdhëron që të kenë drojë (*takua*) ndaj Tij, duke iu larguar gjynaheve dhe mosbindjes, dhe të besojnë të Dërguarin e Tij, Muhamedin (a.s.). Nëse veprojnë kështu, Allahu ka për t’i shpërblyer dyfish, prej mëshirës së Tij: një shpërblim për besimin e tyre në profetët e shkuar dhe një shpërblim për besimin e tyre në Profetin e Fundit, Muhamedin (a.s.). Por ka mundësi,

gjithashtu, që ky urdhër t’u drejtohet të gjithëve, qofshin ithtarë të Librit ose jo. Ky shpjegim është madje më i dukshëm. Kësisoj, Allahu i Madhëruar i urdhëron të gjithë njerëzit për besim dhe drojë (*takua*) ndaj Tij. Ai i urdhëron për pasimin e plotë të fesë së drejtë, me themelet dhe degëzimet e saj, si në veprat e jashtme e të dukshme, ashtu edhe për veprat e fshehta dhe të padukshme. Nëse e zbatojnë këtë urdhër, i Lartësuari u premtun dyfish prej mirësisë dhe mëshirës së Tij. Madhësinë e këtij shpërblimi nuk e di askush, veç Allahut të Lartësuar. Një shpërblim është për besimin dhe një shpërblim për *takua*-në; ose një shpërblim për zbatimin e urdhrave dhe një shpërblim për lënien e haremeve. Po ashtu, ka mundësi që “ju jep dyfish” të ketë kuptimin: “ju jep shpërblime të shtuara herë pas here”. Por jo vetëm kaq, sepse Allahu i Madhëruar thotë në vijim:

- **“...ju dhuron dritë, që të ecni me të, dhe ju fal gjynahet.”** - Përveç shpërblimit të shumëfishuar, Allahu i Lartësuar ka për t’ju dhënë dituri udhëzim dhe dritë, që të ecni mes territ të injorancës. Më shumë akoma, Ai do t’ju falë gjynahet dhe do t’ju mbulojë të metat.

- **“Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** – Prandaj, asnjërit të mos i duken shumë këto premtime për Allahun, që zotëron mirësi të pakufishme, të cilat kanë përfshirë qiejt e Tokën dhe çfarë gjendet mes tyre. Çdo krijesë është rrethuar nga mirësitë e Tij dhe nuk bën dot pa to as sa një pulitje sysh, madje as më pak se kaq.

- **“Le ta dinë ithtarët e Librit, se ata nuk kanë asgjë në dorë nga mirësia e Allahut...”** – Ne e bëjmë të qartë bujarinë Tonë ndaj atyre që kanë *takua* dhe besim të plotë, duke besuar edhe profetin Muhamed (a.s.), për t’u dhënë një mesazh shumë të rëndësishëm ithtarëve të Librit: ata nuk kanë asnjë lloj mundësie që të përcaktojnë mirësinë e Allahut, se kujt t’i jepet ajo e kujt jo. Le ta mësojnë mirë, se nuk janë ata, me dëshirat e tyre të sëmura, që përcaktojnë se kujt duhet t’i jepet mëshira e Zotit e kujt

jo. Ata të mjerë, sikurse tregon i Madhëruari, thonë: “Ata (*ithtarët e Librit*) thonë: “Askush nuk do të hyjë në Xhenet nëqoftë se nuk është çifut ose i krishterë!”, por i Madhëruari tha: “Këto janë trille të tyre! Thuaju: “Sillni provat tuaja, nëse keni të drejtë!” Përkundrazi, ai që i është dorëzuar Allahut dhe është bamirës, e ka shpërblimin e vet te Zoti i tij. Për ata nuk ka frikë, as nuk kanë pse të brengosen.” [Bekare 111, 112]. Pra, të mos vazhdojnë me ëndrra të kota dhe me gjykimet e tyre të padrejta. Le ta dinë se vetëm ata që besojnë Muhamedin (a.s.) dhe kanë *takua*, Allahu do t’u japë dyfish nga mëshira e Tij, do t’u dhurojë dritë e falje gjynahesh, ndryshe nga ç’trillojnë *ithtarët e Librit*. Ai do t’i shpërblejë punëmirët, edhe nëse këtë e urrejnë arrogantët e pabindur. Le ta kuptojnë ata të vetëmashtruar se:

- “E gjithë mirësia është në dorë të Allahut dhe Ai ia jep kujt të dojë. Allahu është Dhurues i madh.” - Allahu e dhuron mirësinë e Tij sipas urtësisë dhe diturisë së

Tij absolute. Bujaria e Tij është e madhe dhe askush nuk mund ta kufizojë atë.

Surja 58: Muxhadele (medinase) 22 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 4

1. Vërtet, Allahu i dëgjoj fjalët e asaj që bisedoi me ty lidhur me bashkëshortin e saj dhe u ankua tek Allahu. Allahu e dëgjoj bisedën tuaj. Allahu Dëgjon dhe Sheh gjithçka.

2. Ata të cilët u largohen bashkëshorteve, duke u thënë se iu duken si nënat e veta, le ta dinë se ato nuk janë nënat e tyre. Nënat e tyre janë ato që i kanë lindur. Në fakt, ata thonë fjalë të urryera dhe të pavërteta. Allahu është vërtet Falës i madh dhe Mbulues i gjynaheve.

3. Ata të cilët u largohen bashkëshorteve, duke u thënë se iu duken si nënat e veta, e pastaj tërhiqen nga ajo që kanë thënë, janë të detyruar që, para se të kontaktojnë me to, të lirojnë një rob. Ky është ligji i urdhëruar për ju. Allahu është i Gjithëditur rreth punëve tuaja.

4. E kush nuk ka mundësi (të lirojë një rob), le të agjërojë dy muaj rresht, para se të kryejë marrëdhënie. Kush nuk mundet as për këtë, atëherë le të ushqejë gjashtëdhjetë të varfër. Kjo, për të treguar se ju besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Këta janë kufijtë e Allahut dhe mohuesit kanë dënim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete janë shpallur pas ngjarjes së një ensari me gruan e tij. Gruaja u ankua tek Allahu i Madhëruar dhe ia parashtrroi disa herë çështjen Profetit (a.s.). Por çfarë kishte bërë burri i saj? Pas shumë vitesh të martuar e me fëmijë, burri ishte betuar se nuk do të shkonte më me të, duke i thënë se tashmë e konsideronte si të ishte nëna e tij. Pas kësaj ankese, Allahu i Madhëruar tha:

- “Vërtet, Allahu i dëgjoj fjalët e asaj që bisedoi me ty lidhur me bashkëshortin e saj dhe u ankua tek Allahu. Allahu e dëgjoj bisedën tuaj. Allahu Dëgjon dhe

Sheh gjithçka.” - Allahu i Madhëruar e dëgjoi bisedën mes teje (o i Dërguar) dhe gruas që ankohej për burrin e saj. Allahu është *Semiun* - Gjithëdëgjues. Ai i dëgjon të gjithë zërat, në çdo kohë, për çdo nevojë e kërkesë që parashtronë. Allahu është *Basir* – Gjithëshikues. Ai shikon hapat dhe gjurmët e milingonës së zezë që ecën në një gur të zi, në një natë të errët. Ky ajet na tregon se Allahu përfshin edhe gjërat më të imta me dijen, shikimin dhe dëgjimin e Tij. Ky ajet tregon, gjithashtu, se Allahu i Madhëruar iu përgjigj ankesës së gruas, duke ia larguar vështirësinë. Ai na bën të ditur gjykimin në lidhje me rastin konkret dhe të rasteve të tjera të ngjashme, duke thënë:

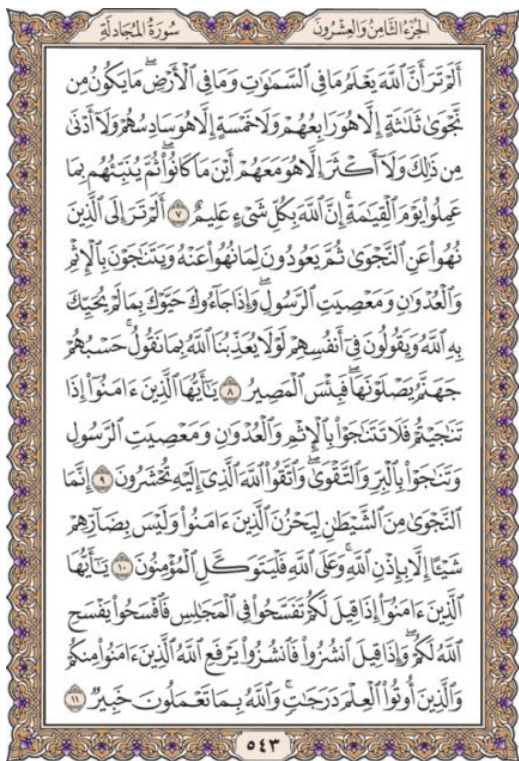
- **“Ata të cilët u largohen bashkëshorteve, duke u thënë se iu duken si nënat e veta, le ta dinë se ato nuk janë nënat e tyre. Nënat e tyre janë ato që i kanë lindur.”** – *Dhihar*-i ndodh kur burri i thotë gruas së vet: “Ti je për mua si shpina e nënës time”, ose fjalë të tjera, për të shprehur se ajo është haram për të. Është quajtur ‘*dhihar*’ - ‘shpina’, nisur nga shprehja e mësipërme, e cila përdoret nga arabët me nënkuptimin se burri nuk donte t’i afrohej më bashkëshortes për marrëdhënie intime. Por Allahu i Madhëruar e ndaloi këtë sjellje, duke thënë: “Ata të cilët u largohen bashkëshorteve, duke u thënë se iu duken si nënat e veta, le ta dinë se ato nuk janë nënat e tyre.” Pra, si thonë fjalë të tilla, kur dihet që janë të pavërteta e të shëmtuara?! Ata i krahasojnë gratë e tyre me nënat që i kanë lindur. Kjo është vepër shumë e shëmtuar dhe e ulët:

- **“Në fakt, ata thonë fjalë të urryera dhe të pavërteta.”** – Ata thonë fjalë të shëmtuara dhe të gënjeshtëra. Por përsëri, Allahu i Madhëruar e lë të hapur mundësinë e pendimit, duke thënë:

- **“Allahu është vërtet Falës i madh dhe Mbulues i gjynaheve.”** - Për ata që bëjnë ndonjë veprim në kundërshtim me porositë e Zotit, por pastaj nxitojnë të pendohen

sinqerisht, Ai është gjithmonë Falës i madh dhe Mbulues i gabimeve.

- **“Ata të cilët u largohen bashkëshorteve, duke u thënë se iu duken si nënat e veta, e pastaj tërhiqen nga ajo që kanë thënë, janë të detyruar që, para se të kontaktojnë me to, të lirojnë një rob.”** - Dijetarët kanë mendime të ndryshme për çështjen e tërheqjes nga vendimi për *dhihar*-in: a konsiderohet thjesht ndryshimi i mendimit të burrit apo duhet rikthimi konkret në marrëdhëniet intime? Disa janë të mendimit se si tërheqje nga *dhihar*-i konsiderohet thjesht marrja e vendimit personal nga ana e burrit për të kryer marrëdhënie e jo vetë marrëdhëniet. Në këtë rast, atij i bëhet i detyrueshëm kompensimi i përshkruar në ajet. Këtë variant e përforcon edhe fakti që Allahu i Madhëruar ka thënë që ky kompensim duhet të bëhet para kryerjes së marrëdhënieve. Ndërsa dijetarët e tjerë argumentojnë: Allahu i Lartësuar thotë në Kur'an: “Ata të cilët u largohen bashkëshorteve, duke u thënë se iu duken si nënat e veta, e pastaj tërhiqen nga ajo që kanë thënë,...”, dhe ajo që ata kanë thënë është moskryerja e marrëdhënieve. Atëherë, e kundërta e moskryerjes së marrëdhënieve intime është kryerja e tyre. Sidoqoftë, nëse ka tërheqje nga vendimi për *dhihar*-in, me cilëndo mënyrë të jetë, atëherë bëhet i detyrueshëm kompensimi i përshkruar në ajet, ku i Lartësuar thotë: “...janë të detyruar që, para se të kontaktojnë me to, të lirojnë një rob.”. Pra, kur burri të tërhiqet nga vendimi për *dhihar* ndaj gruas së tij, atëherë e ka detyrë që të lirojë një rob. Në këtë ajet nuk përcaktohet në bëhet fjalë për rob besimtar apo jo, por kjo çështje trajtohet në një ajet tjetër. Nuk ka rëndësi në është rob mashkull apo femër; e rëndësishme është që të mos jetë me mangësi që e bëjnë të paaftë për punë. Allahu i Madhëruar thotë: “para se të kontaktojnë me to”. Kështu, burri e ka të ndaluar që të kryejë marrëdhënie intime me gruan që i ka bërë *dhihar*, derisa të lirojë një rob.

- **“Ky është ligji i urdhëruar për ju....”** - Ky gjykim është ligji i Zotit, i shoqëruar me qortim e me këshillë (siç kuptohet nga fjala ‘tuadhune’, që vjen nga ‘el ua’ dhu’), në mënyrë që njerëzit të kenë drojë dhe ta trajtojnë atë me respektin e duhur. Kështu, ai që dëshiron të bëjë *dhihar*, kur mendon se duhet ta kompensojë duke liruar një rob, do të frenohet nga kjo vepër e padrejtë.

- **“...Allahu është i Gjithëditur rreth punëve tuaja.”** – Për këtë arsye, Allahu do ta shpërblejë çdo njeri sipas veprave që ka bërë.

- **“E kush nuk ka mundësi (të lirojë një rob), le të agjërojë dy muaj rresht, para se të kryejë marrëdhënie. Kush nuk mundet as për këtë, atëherë le të ushqejë gjashtëdhjetë të varfër.”** - Nëse burri nuk zotëron robër ose nuk ka pasuri për të liruar një rob, atëherë kompensimi i gjynahut është me agjërim dy muaj rresht, para se t’i kthehet marrëdhënieve normale. E nëse nuk mundet as të agjërojë në këtë mënyrë, atëherë le të ushqejë gjashtëdhjetë të varfër me ushqimet bazë të përdorshme në vendin

e tij, sikurse thonë shumë komentues të Kur’anit, ose të ushqejë çdo të varfër me një *mudd*-e (masë sa dy grushta) gruri, ose gjysëm *sa*-i me ushqime të tjera, sipas mendimit të një grupi tjetër komentuesish. Ky gjykim zbriti me qëllimin që:

- **“Kjo, për të treguar se ju besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij.”** - Këtë besim ta shprehni duke zbatuar detyrimet me të cilat ngarkoheni. Përkushtimi në zbatimin e ligjeve të Zotit vjen prej besimit dhe është tregues i tij. Madje, zbatimi i ligjeve të Zotit është synimi kryesor i besimit. Nga ana tjetër, me zbatimin e ligjeve të Zotit, besimi shtohet dhe fuqizohet, derisa bëhet i patundur në zemrat e besimtarëve.

- **“Këta janë kufijtë e Allahut dhe mohuesit kanë dënim të dhembshëm.”** - Këto janë kufijtë e vendosura nga Zoti, të cilët është e ndaluar t’i shpërfillësh apo t’i shkelësh. Ata duhen zbatuar rigorozisht. Nga këto ajete nxirren disa mësim:

1. Së pari, këtu dallohet butësia, mëshira dhe përkujdesi i madh i Allahut për robtë e Tij. Allahu i Madhëruar përmend në Librin e Tij ankesën e një gruaje në nevojë, madje Ai e largoi sprovën e saj, duke ia zgjidhur hallin. Jo vetëm kaq, por Ai solli një ligj gjithëpërfshirës, për të zgjidhur çdo situatë të ngjashme.

2. *Dhihar*-i është i trajtueshëm vetëm kur i bëhet bashkëshortes. Nëse dikush ia bën atë skllaves së vet, atëherë nuk trajtohet si *dhihar*. Pra, nëse një burrë vendos që të ndalojë veten nga marrëdhëniet me skllaven, nuk konsiderohet si *dhihar*, por trajtohet njëlloj si rasti kur i ndalon vetes një ushqim ose një pije të caktuar dhe, si i tillë, nëse e thyen këtë vendim, bëhet i detyrueshëm kompensimi i përcaktuar nga Sheriati për thyerjen e betimit.²⁸

3. *Dhihar*-i nuk funksionon me një grua me të cilën burri ende nuk ka nënshkruar aktin e martesës, pasi gruaja konsiderohet si bashkëshorte vetëm kur bëhet akti i martesës. Kjo është njëlloj sikur t’i thuash

një gruajë: “Të kam ndarë”, ndërkohë që ajo ende nuk është bërë bashkëshortja jote.

4. *Dhihar*-i është një vepër haram, e ndaluar me Sheriat, sepse Allahu i Madhëruar e ka quajtur ‘*munkeran*’ - ‘fjalë të urryera’ dhe ‘*zura*’ - ‘të pavërteta’.

5. Allahu i Madhëruar thotë: ‘...ato nuk janë nënat e tyre’, duke na kujtuar se çdokujt i duhet dhënë haku që i takon, pa i cenuar asnjë të drejtë. Ndaj secilit ekzistojnë detyrime dhe përgjegjësi, të cilat nuk mund të ndryshohen sipas qejfit.

6. Është e papëlqyeshme që burri të thërrasë bashkëshorten me emrat ose mënyrën se si thërret nënën ose motrat e tij, si p.sh.: “O nëna ime!” ose: “O motra ime!” etj., sepse kjo i përngjan *dhihar*-it, edhe nëse nuk është për qëllim.

7. Kompesimi bëhet i detyrueshëm kur burri tërhiqet nga vendimi që ka marrë, sipas dy mendimeve të përmendura më sipër, dhe jo thjesht me veprimin e *dhihar*-it nga ana e tij.

8. Është detyrë plotësimi i kompensimit, cilido qoftë ai, para se burri t’i kthehet marrëdhënieve intime, sepse Allahu e ka përcaktuar vetë diçka të tillë kur thotë: “...para se të kontaktojnë...”. Një përjashtim të vogël bën rasti kur kompensimi bëhet duke ushqyer gjashtëdhjetë të varfër, pasi në këtë rast lejohet që çifti të kryejë marrëdhënie intime edhe gjatë kohës kur të varfërit janë duke u ushqyer, dhe nuk ka nevojë që të pritët derisa ata të mbarojnë ushqimin.

9. Është e detyrueshme që, nëse bëhet kompensimi me ushqim, ai t’u shpërndalet gjashtëdhjetë të varfërve. Me fjalë të tjera, nuk është e saktë nëse e mbledh të gjithë ushqimin dhe ia jep vetëm një të varfëri. Duhet të jenë patjetër gjashtëdhjetë të varfër, sepse Allahu i Madhëruar thotë: “...le të ushqejë gjashtëdhjetë të varfër”.

Ajeti 5

5. Nuk ka dyshim se ata që i kundërvihen Allahut dhe të Dërguarit të Tij janë të poshtëruar, ashtu siç u poshtëruan ata përpara tyre. Ne u shpallëm atyre fakte

të qarta. Për mohuesit është përgatitur një dënim poshtërues.

Shpjegimi i ajetit

- “Nuk ka dyshim se ata që i kundërvihen Allahut dhe të Dërguarit të Tij janë të poshtëruar, ashtu siç u poshtëruan ata përpara tyre. Ne u shpallëm atyre fakte të qarta.” – Këtu flitet për ‘*el muhaddetu*’, që është kundërshtimi i Allahut dhe Profetit të Tij, sidomos në çështjet më të rëndësishme, si për shembull duke bërë *kufër* e *shirk*, ose me armiqësi ndaj të dashurve të Allahut. Të tillët janë të poshtëruar, ashtu sikurse edhe të tjerët para tyre, që kryen të njëjtat vepra. Këta të mjerë nuk kanë asnjë justifikim para Allahut të Madhërueshëm dhe Krenar. Faktet që Zoti u ka dhënë njerëzve janë të padiskutueshme dhe të pakundërshtueshme. Ai ka sjellë fakte të qarta e mrekulli të shumta, me të cilat ka provuar vërtetësinë e profetëve dhe të shpalljeve të tyre. Allahu i Madhëruar e ka qartësuar të vërtetën dhe u ka mësuar krijesave synimet më të larta që duhet të kenë dhe të punojnë për t’i realizuar. Ata që shkojnë pas këtyre qëllimeve, duke punuar dhe luftuar për t’i plotësuar ato, ata janë të udhëzuarit në rrugën e drejtë, që do të arrijnë me sukses çdo të mirë dhe do të shpëtojnë nga çdo e keqe.

- “Për mohuesit është përgatitur një dënim poshtërues.” – Për ta është përgatitur ndëshkim poshtërues. Ashtu sikurse ata tregohen arrogantë ndaj fakteve të Zotit, ashtu sikurse tregohen shpërfillës të ftesës së Tij, po ashtu Zoti do t’i poshtërojë ata në ahiret.

Ajetet 6 – 7

6. Ditën, kur Allahu t’i ringjallë të gjithë, do t’i njoftojë se çfarë kanë punuar. Allahu i ka shënuar të gjitha, edhe pse ata i kanë harruar. Allahu është Mbikëqyrësi i gjithçkaje.

7. A nuk e di ti se Allahu di për gjithçka që gjendet në qiej dhe për gjithçka që gjendet në Tokë?! Nuk bëhet bisedë e fshehtë mes tre vetave, që Ai të mos jetë i katërti e as mes pesë vetave, që Ai të mos

jetë i gjashti e as mes më pak dhe as mes më shumë vetave, që Ai të mos jetë me ta, kudo që të jenë. Më pas, Ditën e Kijametit, Ai do t'i njoftojë ata për çfarë kanë bërë. Allahu Di gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ditën, kur Allahu t'i ringjallë të gjithë, do t'i njoftojë se çfarë kanë punuar. Allahu i ka shënuar të gjitha, edhe pse ata i kanë harruar.” - Allahu i Madhëruar na tregon se ditën kur të ringjallë krijesat, Ai do t'i shpërblejë të gjithë sipas veprave të kryera, të mira apo të këqija qofshin ato, sepse Ai është i Dituri për gjithçka dhe i ka shënuar të gjitha veprat e tyre në Leuhi Mahfudh. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar ka urdhëruar melekët shkrues që t'i regjistrojnë veprat e robve imtësisht dhe korrektësisht. Allahu i Madhëruar ka regjistruar gjithçka me saktësi, pa i shpëtuar asgjë, sado e vogël të jetë ajo.

- “Allahu është Mbikëqyrësi i gjithçkaje. A nuk e di ti se Allahu di për gjithçka që gjendet në qiej dhe për gjithçka që gjendet në Tokë?!” - Allahu i Madhëruar është dëshmues dhe i ditur për çështjet e shfaqura e ato të fshehura, për të dukshmet dhe për ato që mbahen të fshehta. Dituria e Tij përfshin çdo gjë në qiej dhe në Tokë, e vogël apo e madhe. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar na tregon se:

- “Nuk bëhet bisedë e fshehtë mes tre vetave, që Ai të mos jetë i katërti e as mes pesë vetave, që Ai të mos jetë i gjashti e as mes më pak dhe as mes më shumë vetave, që Ai të mos jetë me ta, kudo që të jenë.” – Kjo do të thotë që Allahu është pranë robve me diturinë e Tij absolute, duke ditur me hollësi edhe bisedat e tyre më të fshehta. Për këtë arsye, Ai thotë më pas:

- “Më pas, Ditën e Kijametit, Ai do t'i njoftojë ata për çfarë kanë bërë. Allahu Di gjithçka.” - Allahu është pranë tyre me diturinë e Tij gjithëpërfshirëse, prandaj edhe shpërblimi i Tij për veprat do të jetë i drejtë dhe korrekt.

Ajetet 8 – 9

8. A nuk i sheh ata të cilët, edhe pse u është ndaluar të bisedojnë fshehtas (*për gjynahe*), i kthehen përsëri së ndaluarës dhe pëshpërisin për gjynahe, nxitje armiqësish dhe mosbindje ndaj të Dërguarit? Kur vijnë tek ti, ata të përhëndesin jo ashtu si të përhëndet Allahu dhe thonë me vete: “Përse nuk na dënon Allahu për këto fjalë që po themi?” Mjafton për ta Xhehenemi, ku do të hidhen. Eh, sa vend i tmerrshëm është ai!

9. O ju që keni besuar! Kur bisedoni fshehtas me njëri-tjetrin, mos bisedoni për gjynahe, nxitje armiqësish dhe mosbindje ndaj të Dërguarit, por bisedoni për punë të mira e devotshmëri! Gjithmonë ta keni frikë Allahun, tek i Cilit do të tuboheni të gjithë (*për llogarinë me drejtësi*)!

Shpjegimi i ajeteve

- “A nuk i sheh ata të cilët, edhe pse u është ndaluar të bisedojnë fshehtas (*për gjynahe*), i kthehen përsëri së ndaluarës dhe pëshpërisin për gjynahe, nxitje armiqësish dhe mosbindje ndaj të Dërguarit?” - *El nexhua* quhet një bisedë e fshehtë e zhvilluar mes dy ose më shumë personave. Ajo mund të kryhet për mirë ose për keq. Allahu i Madhëruar i urdhëron besimtarët që të bisedojnë vetëm për mirë e jo për keq. Le të diskutojnë për çdo çështje që kënaq Zotin dhe që është adhurim ndaj Tij. Vepra e mirë mund të jetë plotësim i të drejtave të Allahut ose në dobi të krijesave. Allahu i Madhëruar urdhëron, gjithashtu, që bisedat të jenë në funksion të devotshmërisë, e cila nënkupton largimin nga çdo fjalë e vepër të ndaluar nga Zoti, që sjell ndëshkim e të ngarkon me gjynahe. Besimtarët e zbatojnë me kujdes këtë porosi hyjnore. Në bisedat e tyre të fshehta ata flasin veçse për gjëra që e kënaqin Allahun e Madhëruar dhe që i largojnë nga ndëshkimi i Tij. Ndërsa gjynahqarët i shpërfillin porositë e Allahut. Ata i sheh gjithmonë të flasin për çështje që i ngarkojnë me gjynahe, që nxisin armiqësi

dhe urrejtje, në kundërshtim me porositë e Zotit dhe Profetit. Ata u përngjajnë munafikëve, të cilët e kanë zakon diçka të tillë. Më pas, i Lartësuari thotë:

- **“Kur vijnë tek ti, ata të përshëndesin jo ashtu si të përshëndet Allahu...”** - Ata tregonin mungesë edukate në mënyrën se si përshëndesnin Profetin (a.s.), duke fshehur brenda tyre mendime, të cilat Allahu, Njohësi i të dukshmes dhe të fshehtës, ua nxori në shesh. Ata thanë:

- **“...dhe thonë me vete: “Përse nuk na dënon Allahu për këto fjalë që po themi?”**” – Ata, si pa të keq, nuk e quanin ndonjë gjë të madhe këtë tallje që bënin dhe, veç kësaj, me paturpësi e mendjehlehtësi, thanë: “Pse nuk na ndëshkon Allahu për këto që po themi?!” A thua sikur po argumentonin e thoshin që, përderisa Zoti nuk po na ndëshkon për këtë, atëherë kjo është diçka jo e keqe! Sigurisht, këtë e bënin thjesht për tallje. Por Allahu ua bëri të qartë atyre se Ai afatizon, por kurrë nuk harron:

- **“Mjafton për ta Xhehenemi, ku do të hidhen. Eh, sa vend i tmerrshëm është ai!”** - Mjafton si ndëshkim për ta Xhehenemi, ku janë mbledhur të gjitha llojet e vuajtjeve. Dhimbja ka për t'i rrethuar nga çdo anë. Të jenë të sigurt se ata kanë për të shijuar ndëshkimin e merituar. Ajeti flet ose për munafikët, që shfaqnin imanin dhe fshihnin kufrin, të cilët kur i flisnin Profetit (a.s.) shtireshin sikur i donin të mirën, por në të vërtetë ishin mashtrues dhe dashakeqës, ose ishin ithtarë të Librit të cilët, kur i drejtoheshin Profetit (a.s.), e përshëndesnin duke i thënë *“Es-samu alejkum!”*, pra *“Vdekja qoftë mbi ju!”*, duke shtrembëruar me dinakëri përshëndetjen *“Es-selamu alejkum!”* - *“Paqja qoftë mbi ju!”*

- **“O ju që keni besuar! Kur bisedoni fshehtas me njëri-tjetrin, mos bisedoni për gjynahe, nxitje armiqësish dhe mosbindje ndaj të Dërguarit, por bisedoni për punë të mira e devotshmëri! Gjithmonë ta keni frikë Allahun, tek i**

Cilit do të tuboheni të gjithë (për llogarinë me drejtësi!)” - Besimi me siguri të plotë për takimin me Allahun dhe llogarinë e drejtë para Tij, është ndihma më e madhe që e bën robin të qëndrojë brenda kufijve të Allahut të Madhëruar dhe t'u përmbahet porosive të Tij.

Ajeti 10

10. Bisedat e fshehta (për gjynahe) i nxit vetëm Shejtani, për t'u sjellë shqetësime atyre që besojnë. Por ato nuk mund t'i dëmtojnë ata aspak, pa lejen e Allahut. Prandaj, vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët!

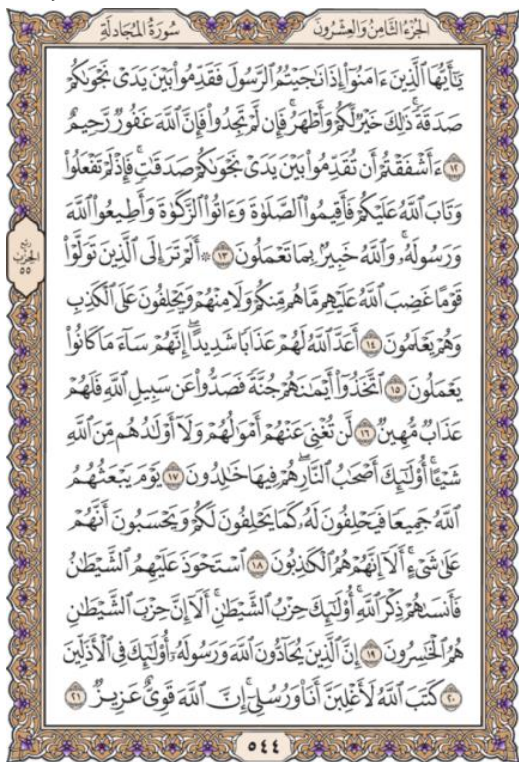
Shpjegimi i ajeteve

- **“Bisedat e fshehta (për gjynahe) i nxit vetëm Shejtani,...”** - Bisedat e fshehta dhe intrigat që armiqtë thurin kundër besimtarëve janë të nxitura nga Shejtani i mallkuar. Por, megjithatë, intrigat e Shejtanit janë të dobëta. Ajo që armiqtë mund të arrijnë përmes të tilla bisedash është thjesht një mërzi e besimtarëve, siç thotë i Lartësuari:

- **“...për t'u sjellë shqetësime atyre që besojnë.”** - Ky është qëllimi i këtyre bisedave dhe deri këtu mund të arrijnë. Sido që të jetë, ato nuk mund të dalin nga kontrolli i Allahut të Madhëruar, që thotë:

- **“Por ato nuk mund t'i dëmtojnë ata aspak, pa lejen e Allahut.”** - Allahu i Madhëruar u premtonte besimtarëve se do të jetë i mjaftueshëm me mbrojtjen e ndihmën e Tij kundër jobesimtarëve, duke u dhënë fitoren mbi ta.. Allahu i Madhëruar thotë në një ajet tjetër: “Por, dredhia për të keqen nuk godet askënd tjetër veç atyre që e kurdisën.” [Fatir 43]. Armiqtë e Allahut, të Profetit dhe të besimtarëve, sado që të zhvillojnë bisedime të fshehta kundër besimtarëve dhe fesë së Allahut, të dëmtuarit do të jenë vetëm ata, thurësit e intrigave. Ndërsa besimtarët do të goditen veçse aq sa ka përcaktuar Zoti me urtësinë e Tij, prandaj vetëm Zotit le t'i mbështeten ata:

- **“Prandaj, vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët!”** - Le t'i

mbështeten Allahut, duke patur siguri të plotë në premtimin e Tij. Kush i mbështetet Allahut, Allahu do të jetë i mjaftueshëm për të; Allahu do të marrë përsipër të rregullojë të gjitha çështjet e fesë dhe të dynjasë së këtij robi.

Ajeti 11

11. O ju që keni besuar! Nëse ju thuhet “Lironi pak vend” në tubime, lirojeni, që Allahu të sjellë lirim për ju! E nëse ju thuhet “Ngrihuni”, atëherë ngrihuni! Allahu i lartëson ata që besojnë, ndërsa të begatuarit me dituri i ngre në grada të larta. Allahu e di hollësisht çfarë veproni ju.

Shpjegimi i ajetit

- “O ju që keni besuar! Nëse ju thuhet “Lironi pak vend” në tubime, lirojeni, që Allahu të sjellë lirim për ju!” - Allahu i Madhëruar i edukon besimtarët se si të sillen në kuvende të mëdha. Nëse vjen dikush dhe ju kërkon t’i bëni pak vend, është prej edukatës që ju t’i bëni vend. Kjo nuk sjell asnjë dëm për ju. Përveçse nuk është e dëmshme, ka edhe shpërblim. Ai që

i bën lehtësim tjetrit, do të gjejë lehtësim prej Allahut. Kush ndihmon vëllain e vet, atë ka për ta ndihmuar Allahu.

- “E nëse ju thuhet “Ngrihuni”, atëherë ngrihuni! Allahu i lartëson ata që besojnë, ndërsa të begatuarit me dituri i ngre në grada të larta.” - Edhe nëse ju kërkohet që të ngriheni e të largoheni nga kuvendi, për ndonjë nevojë të caktuar, atëherë ngrihuni. Madje, bëjeni këtë duke nxituar e me kënaqësi, për të arritur atë që kërkohet. Përmbushja e këtyre porosive është treguese e diturisë dhe imanit. Allahu i Lartësuar i ngre gradat e dijetarëve dhe të besimtarëve. Në varësi të dijës dhe imanit të tyre, do të jetë dhe ngritja në grada.

- “Allahu e di hollësisht çfarë veproni ju.” - Allahu do ta shpërblejë këdo sipas veprave të tij, me të mirë ose me të keqe. Në këtë ajet tregohet vlera dhe rëndësia e madhe e diturisë. Por mësohet gjithashtu se bukuria e dijës del në pah nëse jep frytet e saj, domethënë duke e zbatuar atë.

Ajetet 12 – 13

12. O ju që keni besuar, nëse dëshironi të bisedoni me të Dërguarin, jepni një sadaka para bisedës suaj. Kjo është më mirë dhe më e pastër për ju. Nëse nuk keni çfarë të jepni, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

13. A mos po frikësoheni (nga varfëria) të jepni sadaka në prag të bisedës suaj (me Profetin)? Kur ju nuk e bëtë këtë, e Allahu jua pranoi pendimin, atëherë, përkryeni namazin, jepni zekatin dhe bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij! Allahu i di në hollësi veprat tuaja.

Shpjegimi i ajeteve

- “O ju që keni besuar, nëse dëshironi të bisedoni me të Dërguarin, jepni një sadaka para bisedës suaj. Kjo është më mirë dhe më e pastër për ju. Nëse nuk keni çfarë të jepni, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.” - Allahu i Madhëruar i urdhëroi besimtarët që, përpara bisedës me të Dërguarin e Tij, të jepnin sadaka, duke i edukuar me moralin më të mirë. Ai i mësoi se si ta nderonin dhe

respektonin të Dërguarin e Tij, duke i siguruar se kjo ishte në të mirën e tyre. Kështu do t'u shtohet shpërblimi dhe do të bëhej i mundur pastrimi nga ligësitë, ndër të cilat është edhe mungesa e edukatës me Profetin (a.s.), duke i folur atij me të rëndë e pa vend. Sadakaja përpara bisedës me Profetin (a.s.) do të shërbente si dallues të atyre që vërtet e donin diturinë dhe të mirën nga ata që thjesht llomotitnin pa ndonjë qëllim të vlefshëm. Po kështu do të mënjanoheshin ata të cilët e shqetësonin Profetin (a.s.) me fjalë të kota. Ndërsa për sa u përket atyre që kishin qëllim të mirë, por nuk kishin mundësi për sadaka, Allahu i Madhëruar nuk ua vështirësoi më shumë, por i toleroi, duke i lejuar që t'i flisnin Profetit (a.s.) edhe pa dhënë sadaka para bisedës. Por kur besimtarët hasën vështirësi në dhënien e sadakasë para bisedës me Profetin (a.s.), Allahu i Gjithëmëshirshëm, me butësinë e Tij, ua lehtësoi çështjen, duke mos ua bërë të detyrueshme. Vërtet u anulua dhënia e sadakasë para bisedës me Profetin (a.s.), por nderimi dhe respekti ndaj Profetit mbeti përsëri detyrë e rëndësishme. Qëllimi nuk ishte vetë dhënia e sadakasë, por nderimi e respekti ndaj Profetit (a.s.). Pastaj i Madhëruari i urdhëron besimtarët që të zbatojnë detyrimet e tjera parësore, duke thënë:

- **“A mos po frikësoheni (nga varfëria) të jepni sadaka në prag të bisedës suaj (me Profetin)? Kur ju nuk e bëtë këtë, e Allahu jua pranoi pendimin, atëherë, përkryeni namazin, jepni zekatin...”** – Nëse nuk e kishin zbatuar urdhrin për sadaka para komunikimit me Profetin (a.s.), të mos mendonin se ishte gjë e vogël, sepse Allahu tha që jua pranoi pendimin. Ata duhej të ishin mirënjohës për faljen dhe mëshirën e Allahut, duke plotësuar porosinë madhore të Tij, si falja e namazit, me rregullat e tij, dhe dhënia e zekatit atyre që Zoti i ka përcaktuar. Këto janë dy adhurime që kryhen me trup e me pasuri. Kush i kryen me përpikmëri dhe përkushtim ato, ka përmbushur detyrimet ndaj Allahut dhe ndaj

robve të Tij. Pas kësaj, i Madhëruari jep një urdher gjithëpërfshirës, madje më gjithëpërfshirësin e urdhrave, duke thënë:

- **“...dhe bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij.”** - Ky është urdhri më gjithëpërfshirës, që udhëzon për t'iu bindur Allahut dhe të Dërguarit të Tij, duke zbatuar detyrimet dhe duke iu larguar haramëve, duke besuar fjalën e tyre dhe duke qëndruar brenda kufijve të vendosura nga Zoti. Mbi të gjitha, për bazë merret sinqeriteti dhe bamirësia (*ihsan*), prandaj i Lartësuari thotë:

- **“Allahu i di në hollësi veprat tuaja.”** - Ai është i Gjithëditur për çfarë veproni dhe për qëllimet tuaja. Allahu do t'ju shpërblejë sipas qëllimit që ju fshihni në zemër, sepse Ai di edhe të fshehtat e kraharorit.

Ajetet 14 – 19

14. A nuk i sheh ata (hipokritët) që miqësohen me njerëz, me të cilët Allahu është i zemëruar? Ata nuk janë as prej jush (o besimtarë), as prej atyre (idhujtarëve) dhe me vetëdije betohen në mënyrë të gënjeshtër.

15. Allahu ka përgatitur për ta ndëshkim të ashpër. Vërtet, ajo çfarë veprojnë ata është shumë e keqe.

16. Ata i përdorin betimet si mburojë, teksa pengojnë të tjerët prej Krugës së Allahut, prandaj i pret një dënim poshtërues.

17. Para Allahut atyre nuk do t'u bëjë dobi as pasuria e as fëmijët e tyre. Ata janë banorët e Xhehenemit, ku do të jenë përgjithmonë.

18. Ditën kur Allahu t'i ringjallë të gjithë, ata do t'i betohen Atij, sikurse ju betohen juve, duke pandehur se kështu do të arrijnë diçka. Në fakt, ata janë veç gënjeshtarë.

19. Ata i ka vënë poshtë Shejtani dhe i ka bërë që të harrojnë porosinë e Allahut. Ata janë palë me Shejtanin, e dijeni se palë me Shejtanin janë vetëm të humburit.

Shpjegimi i ajeteve

- **“A nuk i sheh ata (*hipokritët*) që miqësohen me njerëz, me të cilët Allahu është i zemëruar? Ata nuk janë as prej jush (*o besimtarë*), as prej atyre (*idhujtarëve*) dhe me vetëdije betohen në mënyrë të gënjeshtër. Allahu ka përgatitur për ta ndëshkim të ashpër. Vërtet, ajo çfarë veprojnë ata është shumë e keqe.”** - Allahu i Madhëruar na përshkruan sjelljen e poshtër të munafikëve, të cilët miqësohen dhe ndihmojnë qafirët kundër besimtarëve. Ata bëjnë aleancë me jehudët, të krishterët dhe mohues të tjerë, me të cilët Zoti është zemëruar, prandaj kanë mallkimin më të rëndë të Tij. Por i Madhëruari na tregon se këta të mjerë janë të çoroditur dhe, në fakt, nuk i përkasin asnjërës palë. Ata nuk janë as me besimtarët, as me qafirët, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “Ata luhaten në mëdyshje: nuk janë as me këta, as me ata. Për ata që Allahu i shpie në humbje, ti nuk do të mund të gjesh (*rrugë për*) shpëtim.” [Nisa 143]. Munafikët nuk janë me besimtarët me zemër dhe me vepra, sepse e brendshmja e tyre është me qafirët, edhe pse e dukshmja është me muslimanët. Por ata nuk janë as me qafirët, sepse e dukshmja e tyre është me besimtarët. Ky është përshkrimi që Allahu i Madhëruar u ka bërë atyre. Ata betohen duke gënjyer për diçka që nuk ekziston në zemrat e tyre. Ata betohen se janë besimtarë, por ata janë të bindur se nuk janë të tillë. Atëherë, shpërblimi për këta tradhtarë, intrigantë, mohues e të pabesë është ndëshkimi i ashpër që Allahu i Drejtë ka përgatitur për ta. Madhësinë dhe dhimbjet e këtij ndëshkimi mund t'i përshkruajë veçse Allahu i Plotfuqishëm. Ata e meritojnë këtë ndëshkim, sepse sjella e tyre është shumë e shëmtuar. Veprat e tyre e zemërojnë Allahun e Madhëruar dhe e bëjnë të pakthyeshtë mallkimin e Tij.

- **“Ata i përdorin betimet si mburojë, teksa pengojnë të tjerët prej Rrugës së Allahut,…”** – Ata i përdorin betimet si mburojë nga qortimet e Profetit dhe

besimtarëve. Kështu largohen nga rruga e Allahut, madje pengojnë edhe të tjerët nga kjo rrugë e drejtë, që të çon drejt Xhenetit të mirësisë. Ata që pengojnë nga rruga e Zotit e kanë përfundimin në Zjarr, siç thotë i Lartësuar i më pas:

- **“...prandaj i pret një dënim poshtërues.”** - Ata tregohen fodullë kundrejt fesë së Allahut dhe nënshtrimit sipas Shpalljes së Tij, prandaj meritojnë dënimin poshtërues e të përherëshëm, i cili asnjë çast nuk do t'u lehtësohet dhe askush nuk do të mund t'i ndihmojë apo t'u japë afat e mundësi që të kthehen e të ndryshojnë.

- **“Para Allahut, atyre nuk do t'u bëjë dobi as pasuria e as fëmijët e tyre.”** - Pasuria e fëmijët nuk mund ta largojnë asnjë fije ndëshkimit e ahiretit dhe as nuk mund të ndihmojnë me ndopak shpërblim.

- **“Ata janë banorët e Xhehenemit, ku do të jenë përgjithmonë.”** - Munafikët nuk do të dalin kurrë nga zjarri i Xhehenemit. Atje do të jenë përgjithmonë.

- **“Ditën kur Allahu t'i ringjallë të gjithë, ata do t'i betohen Atij, sikurse ju betohen juve, duke pandehur se kështu do të arrijnë diçka. Në fakt, ata janë veç gënjeshtarë.”** - Ai që jeton në një mënyrë, ashtu do të vdesë. Kështu, munafikët në jetën e dynjasë u betohen besimtarëve se janë me ta. Po kështu, edhe Ditën e Gjykimit, kur Allahu t'i ringjallë të gjithë, ata do t'i betohen Atij ashtu sikurse u betohen besimtarëve, duke pandehur se edhe atje do t'u vlejnjë betimet. Mohimi, hipokrazia dhe besimi i prishur iu nguliten në zemër, aq sa vetëmashtrohen se vërtet mund të arrijnë diçka me betimet e tyre. Por ata gënjejnë, dhe dihet që gënjeshtera nuk funksionon tek Allahu, te Njohësi i të dukshmes dhe i të fshehtave. Ky është, gjithashtu, roli i Shejtanit të mallkuar, që i ka vënë nën vete. I Mallkuari, duke ua zbukuruar veprat e tyre, i bën që të harrojnë kujtimin e Allahut. Shejtani është armik i hapur dhe i përbetuar i njeriut, pasi synon veçse ligësinë për të, sikurse thotë i

Madhëruari: “Shejtani është armiku juaji. Prandaj edhe ju konsiderojeni si armik! Ai i fton ithtarët e vet, për t’i bërë banorë të zjarrit.” [Fatir 6].

- “Ata i ka vënë poshtë Shejtani dhe i ka bërë që të harrojnë porositë e Allahut. Ata janë palë me Shejtanin, e dijeni se palë me Shejtanin janë vetëm të humburit.” - Duke harruar dhe shpërfillur porositë e Allahut, ata shkatërruan dhe humbën fenë, dynjanë, veten dhe familjet e tyre.

Ajetet 20 – 21

20. S’ka dyshim se ata që e kundërshtojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, ata do të jenë më të poshtëruarit.

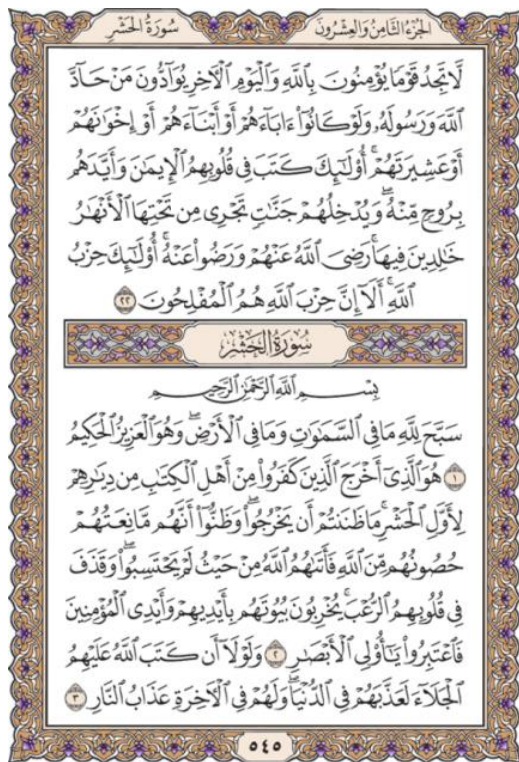
21. Allahu e ka shkruar: “Unë dhe të dërguarit e Mi patjetër do të ngadhënjëjmë.” Allahu është i Fuqishëm e Ngadhënjimtar.

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete janë kërcënim dhe premtim. Kërcënimi është për të gjithë ata që shfaqin armiqësi ndaj Allahut dhe Profetit të Tij duke bërë kufër, duke mos u bindur dhe duke kryer vepra të këqija. Këta do të jenë të braktisur dhe të përçmuar. Ata kurrë nuk do të fitojnë dhe nuk do të ndihmohen. Ndërsa premtimi e përgëzimi është për ata që besojnë Allahun dhe profetët e Tij, duke jetuar sipas porosive që profetët sollën nga Zoti i tyre. Ata janë pala e Allahut, që do të fitojnë çdo të mirë e do të shpëtojnë nga çdo e keqe. Allahu i Madhëruar premton atyre sukses, fitore dhe ndihmë në dynja dhe në ahiret. Ky është një premtim që nuk thyhet kurrë, sepse është dhënë nga më i Vërteti në premtimet e Tij, më i Fuqishmi, Krenari dhe i Pamposhturi, të Cilit nuk mund t’i shpëtojë asgjë.

Ajeti 22

22. Nuk gjen popull që beson Allahun dhe Ditën e Gjykimit e të dojë ata që e kundërshtojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, edhe sikur ata të jenë prindërit, fëmijët, vëllezërit ose farefisi i tyre. Të tillë janë ata, në zemrat e të cilëve Ai ka shkruar besimin, e ka forcuar me shpirt

nga ana e Tij dhe do t’i futë në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Aty do të jenë përgjithmonë. Allahu është i kënaqur me punën e tyre dhe ata janë të kënaqur me shpërblimin e Tij. Këta janë pala e Allahut. Ta dini se pala e Allahut janë të shpëtuarit.

Shpjegimi i ajetit

Nëse njeriu beson vërtet Allahun dhe Ditën e Gjykimit, patjetër që do të kryejë veprat që ia kërkon besimi i tij i sinqertë. Ndër veprat më të rëndësishme që lypsen nga besimi është dashuria për ata që besojnë Allahun dhe mbështetja e plotë e tyre, nga njëra anë, ndërsa nga ana tjetër, urrejtja dhe armiqësia ndaj atyre që nuk i nënshtrohen fesë së vërtetë, edhe sikur këta të jenë njerëzit më të afërt të tij. Ky është besimi i vërtetë: ai që ka fryte e rezultate konkrete. Njerëzve që i arrijnë këto rezultate, Allahu ua ka shkruar imantin në zemrat e tyre, domethënë, e ka bërë atë të patundur, larg çdo pasigurie e dyshimi. Të tilla sëmundje nuk ndikojnë tek imani i tyre. Allahu i ndihmon ata me “ruh” prej Tij. *El Ruh*

quhet shpirti, por po kështu quhet edhe Shpallja e Zotit. Pra, këta janë ata të cilët Allahu i Madhëruar i ndihmon me Shpalljen e Tij, me forcën e saj ndikuese në shpirt. Ai i forcon e i mbështet me të gjitha mënyrat, ashtu siç përkujdeset për të zgjedhurit e Tij. Atyre u takon jeta e këndshme në këtë botë dhe Xheneti i mirësisë në botën tjetër. Në ahiret do të kenë gjithçka që ua dëshiron shpirti dhe çdo gjë që ua pëlqen syri. Për ta janë përgatitur mirësitë më të mëdha. Allahu do t'i mbulojë me kënaqësinë Tij dhe kurrë nuk do të zemërohet prej tyre. Ata do të mrekullohen nga gjithë ato privilegje të dhuruara prej Zotit të tyre. Të shumta do të jenë surprizat për këta fatlumë! Të larta do të jenë gradat ku do të ngrihen! Kurrë nuk do të ëndërrojnë atje mirësi më të mëdha se ato që u ka falur i Lavdëruari. Ata nuk do t'ia gjejnë kurrë fundin mirësive të përjetshme të Allahut. Ndërsa ata që pretendojnë se e duan Allahun dhe e besojnë Ditën e Gjykimit, por kanë dashuri, miqësi dhe aleancë me qafirët, të cilët e shpërfillin besimin dhe shprehin armiqësi ndaj Allahut, ata nuk kanë besim të vërtetë, por thjesht pretendojnë. Çdo pretendim ka nevojë për argumente e fakte për t'u vërtetuar dhe pranuar. Thjesht të pretendosh se ke iman nuk vlen asgjë dhe nuk sjell asnjë përfitim. Këtu përfundon tefsiri i "Kad semiallahu", me ndihmën dhe udhëzimin e Allahut të Lavdëruar. Vetëm Allahut i takon lavdia e plotë e falënderimi! Ai është Zoti i botëve! Paqja dhe bekimet e Zotit qofshin mbi Muhamedin (a.s.).

Surja 59: Hashr (medinase) 24 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 7

1. Allahun e madhëron me (tesbih) përlëvdim gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë. Ai është Ngadhënjimtari, i Urti.
2. Është Ai që i nxori prej shtëpive të tyre ata ithtarë të Librit që nuk besuan, në kohën e dëbimit të parë. Ju nuk menduat se ata do të dilnin, ndërsa ata menduan se fortifikatat e tyre do t'i mbronin prej

ndëshkimit të Allahut. Por dënimi i Allahut u erdhi andej nga nuk e prisnin. Ai hodhi frikë në zemrat e tyre. Ai i bëri që t'i prishnin shtëpitë e veta me duart e tyre, si edhe me duart e besimtarëve. Prandaj mësoni nga kjo, o ju që mendoni!

3. Sikur Allahu të mos kishte caktuar për ta shpërnguljen, do t'i ndëshkonte që në këtë jetë, ndërsa në Jetën Tjetër ata i pret dënimi i Zjarrit.

4. Këtë, për shkak se ata iu kundërvunë Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Kushdo që i kundërvihet Allahut, le të jetë i sigurt se Allahu e ka ndëshkimin të ashpër.

5. Çdo palmë (të armikut) që e keni prerë apo e keni lënë në këmbë, e keni bërë veçse me lejen e Allahut, për t'i poshtëruar e mposhtur të pabindurit.

6. Për atë që Allahu i dhuroi të Dërguarit të Tij si plaçkë (të fituar) prej tyre, ju nuk u hipët as kuajve e as deveve (për ta fituar). Është Allahu Ai që i bën të dërguarit e Vet triumfues kundër kujt të dojë. Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka.

7. Çfarëdo pasurie që Allahu ia dhuroi pa luftë të Dërguarit të Tij si plaçkë nga jobesimtarët, i takon Allahut, të Dërguarit, farefisit të tij, jetimëve, të varfërve e udhëtarëve të mbetur në rrugë, që ajo të mos mbetet vetëm ndërmjet pasanikëve tuaj. Çfarë t'ju japë Profeti, merreni, e çfarë t'ju ndalojë, largojuni prej saj dhe kijeni frikë Allahun! Me të vërtetë, Allahu është Ndëshkues i ashpër.

Shpjegimi i ajeteve

Kjo sure quhet ndryshe surja e Benu Nadirit. Këta ishin një fis i madh jehudësh, që jetonin në njërin krah të Medinës, në kohën e Profetit (a.s.). Kur Muhamedit (a.s.) i erdhi Shpallja dhe emigroi për në Medinë, ata e mohuan dhe e refuzuan atë si profet, ashtu sikurse vepruan edhe shumë fise të tjera jehudësh. Pasi mbërriti në Medinë, Profeti (a.s.) lidhi pakt me të gjitha

fiseve e jehudëve që jetonin pranë tij në Medinë. Pas ngjarjes së Bedrit, rreth gjashtë muaj ose më shumë pas saj, Profeti (a.s.) shkoi te fisi i Beni Nadirit dhe bisedoi me ta që ta ndihmonin në lidhje me kompensimin e vrasjes së dy idhujtarëve të fisit Kelabije nga Amër Ibn Umeje Ed-Damrij.²⁹ Ata iu përgjigjën pozitivisht kërkesës së Profetit (a.s.), duke thënë: “Po, do ta bëjmë ne, o Ebu Kasim! Mund të ulesh këtu, derisa të bëjmë gati atë që kërkon.” Atëherë, ata u veçuan me njëri tjetrin dhe shejtani i mallkuar filloi t’i nxiste dhe t’u zbukuronte një veprim, i cili do të ishte dëshpërimi i tyre. Atë e meritonin dhe kështu ishte e shkruar për ta. Duke planifikuar vrasjen e Profetit (a.s.), thanë: “Cili nga ju do ta marrë këtë rrasë guri, të ngjitet mbi mur dhe t’ia shtypë kokën me të?” Më fatziu i tyre, Amër Ibn Xhehashi, u hodh e tha: “E marr unë përsipër ta kryej!” Këtu ndërhyu Selam Ibn Mishkemi, që thotë: “Mos e bëni! Beto hem në Allah, se atij do t’i përcillet shumë shpejt ky plan i juaj! Nuk ka dyshim se kjo do të thotë thyerje e paktit, që ne kemi bërë me të.” Ndërkohë, Profeti (a.s.) i zbriti menjëherë Shpallja prej Zotit të tij, duke e njoftuar për komplotin e jehudëve. Ai u ngrit me të shpejtë prej atij vendi dhe u nis për në Medinë.³⁰ Pas tij shkuan edhe sahabët, të cilët i thanë: “Ti brofe me të shpejtë që andej, kurse ne as nuk e ndiem se si u largove!”. Dhe Profeti (a.s.) u kallëzoi për kurthin e jehudëve. Më pas, Profeti (a.s.) u dërgoi një ultimatum Benu Nadirëve, ku thuhej: “Largohuni nga Medina dhe nuk keni për të jetuar më kurrë aty, pranë meje! Ju jap afat dhjetë ditë. Çdokush që gjendet në të pas këtij afati, do të ekzekutohet!” Dhe, vërtet, për disa ditë me radhë, ata nisën të përgatiteshin për largimin, por, papritur, munafiku Abdullah Ibn Ubej Ibn Seluli u dërgoi atyre një mesazh, ku u thoshte: “Mos u largoni nga vendi juaj, sepse me mua janë 2000 luftëtarë, që do të hyjnë në ndërtesat tuaja dhe janë gati të luftojnë deri në vdekje, së bashku me ju. Në ndihmë do t’ju vijë edhe

Benu Kurejdhat me aleatët e tyre nga Gatafani.” Ky mesazh i dha shpresë udhëheqësit të Benu Nadirëve, Hujej Ibn Ahtabit, i cili i dërgoi fjalë Profetit (a.s.) dhe i tha: “Ne nuk kemi për të dalë nga vendet tona! Vepro çfarë të duash!” Pasi mori këtë mesazh, Profeti (a.s.) dhe shokët e tij thanë: “*Allahu Ekber*”, dhe u nisën drejt tyre. Ishte Ali Ibn Ebu Talibi ai që mbante flamurin. Benu Nadirët, në pritje të ndihmës së aleatëve të tyre, rezistuan në fillim, duke mbrojtur muret me shigjeta e gurë. Por ndihma e premtuar nuk erdhi. Benu Kurejdhat u distancuan, ashtu si Ibn Ubeji me aleatët e tij prej Gatafani nuk e mbajtën fjalën. Benu Nadirët qëndruan të rrethuar, derisa u dorëzuan, duke kërkuar që të largoheshin nga Medina. Profeti (a.s.) gjykoj që ata të lejoheshin të dilnin së bashku me familjet e tyre, duke marrë me vete aq plaçka, përveç armëve, sa mund të mbanin devetë e tyre. Kështu, Profeti (a.s.) mbajti pasurinë që ata lanë dhe armët e tyre. Plaçka e luftës e marrë nga Benu Nadirët ishte e veçantë vetëm për Profetin (a.s.) dhe ishte ai që e përcaktoi ndarjen e saj në dobi të muslimanëve. Kjo pasuri nuk iu nënshtrua rregullit të zakonshëm të ndarjes së plaçkës së luftës, sepse Allahu i Lartësuar ia dhuroi atë Profetit të Tij, pa qenë e nevojshme që muslimanët të luftonin me kalorësinë dhe këmbësorinë e tyre. Jehudët u larguan në drejtim të Hajberit me në krye Hujej Ibn Ahtabin, ndërsa Profeti (a.s.) mori në sundim tokën e tyre. Gjithashtu, ata lanë edhe shumë armatim, si 50 mburoja, 50 përkrenare dhe 340 shpata. Kjo që shkurtimisht ngjarja me Benu Nadirët, sikurse e kanë përshkruar historianët të ndryshëm.

- “**Allahun e madhëron me (tesbih) përlëvdim gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë. Ai është Ngadhënjimtari, i Urti.**” - Allahu i Lartësuar e hap këtë sure duke na bërë të qartë se gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë i bën *tesbih* Atij, duke e falënderuar e lavdëruar, duke e lartësuar Atë nga çdo mangësi që nuk i shkon

madhështisë së Tij, duke e adhuruar Atë me nënshtrim dhe drojë. Allahu është *El Aziz* – Krenari e Ngadhënjimtari, i Cili ka nënshtruar gjithçka dhe asgjë nuk është e pamundur për fuqinë e Tij. Askush nuk mund t'i shpëtojë pushtetit dhe sundimit të Tij. Allahu është *El Hakim* - i Urti, si në krijimin e Tij, edhe në ligjet e vendosura prej Tij. Ai nuk ka krijuar asgjë më kot dhe nuk ka bërë asnjë ligj që të mos jetë me dobi. Të gjitha veprat e Allahut janë bërë me urtësinë e Tij. E tillë ishte edhe ndihma që Allahu i Lartësuar i dhuroi Profetit (a.s.) kundër qafirëve të fisit Benu Nadir. Kur ata tradhtuan, duke e shkelur paktin me Profetin (a.s.), Allahu i nxori nga vendi i tyre, të cilin e donin dhe ishin të lidhur aq shumë:

- **“Është Ai që i nxori prej shtëpive të tyre ata ithtarë të Librit që nuk besuan, në kohën e dëbimit të parë.”** - Ky ishte i pari dëbim, që Allahu e kishte shkruar të kryhej nga duart e Profetit të Tij, Muhamedit (a.s.). Ajeti tregon se për ta do të kishte edhe dëbime të tjera më pas. Dhe, vërtet, ashtu ndodhi, kur Profeti (a.s.) i dëboi ata edhe nga Hajberi, dëbim të cilin e përmbylli Umer Ibn Hatabi – Allahu qoftë i kënaqur me të! - i cili përzuri edhe pjesën e mbetur më vonë.

- **“Ju nuk menduat se ata do të dilnin,...”** – Ju, muslimanë, nuk mendonit se ata do të dilnin nga fortesat e tyre, ku mbroheshin dhe ndiheshin krenarë.

- **“...ndërsa ata menduan se fortifikatat e tyre do t'i mbronin prej ndëshkimit të Allahut.”** - Të mashtruar dhe të vetëkënaqur nga fortifikatat e tyre, ata menduan se nuk do të mposhteshin kurrë dhe askush nuk do të kishte fuqi që t'i përballonte. Por kaderi i Allahut të Lartësuar qëndron mbi të gjitha këto. Para Tij nuk mund të qëndrojë asnjë kështjellë në këmbë. Përpara Tij nuk sjell dobi fuqia dhe aftësia mbrojtëse. I Lartësuar thotë:

- **“Por dënimi i Allahut u erdhi andej nga nuk e prisnin. Ai hodhi frikë në zemrat e tyre.”** - Atyre u erdhi ndëshkimi nga një

portë që nuk e mendonin. Kjo portë ishte *“el rru'bu”* - frika e madhe, paniku që pushton zemrën, i cili është ushtari më i madh i Zotit, para të cilit nuk bën dobi asnjë përgatitje, asnjë fuqi dhe ashpërsi. Ata menduan se i vetmi drejtim nga i cili mund të sulmoheshin dhe të mposhteshin ishin portat e fortesave të tyre, të cilat ata i mendonin se ishin të pathyeshme. Qetësia e shpirtit të tyre ishte e lidhur ngushtë me muret e fortesave. Por dihet se kush i mbështetet çdo gjëje tjetër veç Allahut, ka për t'u befasuara dhe dëshpëruar me dështimin e tij. Edhe ata u befasuara nga kjo ndjenjë, që zbriti nga qielli dhe pushtoi tërësisht zemrat e tyre. Zemra është kalaja e durimit dhe e qëndrueshmërisë, por nëse pushtohet nga frika dhe nuk lidhet me Krijuesin e saj, ajo dobësohet dhe bie. Kështu, Allahu i Lartësuar e largoi durimin dhe kurajën e zemrave të tyre, duke ua zëvendësuar me dobësi dhe tmerr. Ky ishte armiku kryesor, që ata nuk e kishin llogaritur, prandaj u bënë vetë ata shkatërruesit e shtëpive të tyre, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Ai i bëri që t'i prishnin shtëpitë e veta me duart e tyre, si edhe me duart e besimtarëve.”** - Profeti (a.s.) u lejoi që të merrnin me vete aq pasuri sa mbanin devetë e tyre, por ata filluan që të shkullnin pragjet, dyert dhe shumë zbukurime që ju pëlqenin, për t'i marrë me vete. Kështu, me duart e tyre, ata shkatërruan shtëpitë dhe vendbanimet e veta. Me tradhtinë ndaj Profetit (a.s.), ata hodhën hapin e parë të shkatërrimit të vetes, duke vazhduar të shkatërronin edhe vendbanimet me duart e tyre.

- **“Prandaj mësoni nga kjo, o ju që mendoni!”** - O ju që i kuptoni drejt mesazhet dhe urtësitë e Zotit! O ju që keni logjikë të shëndoshë! Në këtë ngjarje ka mësim të shumta, nëpërmjet të cilave kuptohet urtësia e Allahut dhe veprimet e Tij madhështore në ndëshkimin e armiqve të të vërtetës dhe pasuesve të epsheve. Atyre nuk u bëri dobi krenaria apo fuqia

ushtarake e mbrojtëse që kishin. Ata nuk mundën t'i shpëtonin fortifikatat e tyre prej urdhrit të Zotit. Atyre u erdhi ndëshkimi vetëm si pasojë e gjynaheve të bëra. Dihet se, gjatë leximit të Kur'anit, në konsideratë merret kuptimi gjithëpërfshirës i tekstit dhe jo shkak specifik pse ai është sjellë. Në këtë mënyrë, këto ajete na nxisin që të nxjerrim mësim dhe të gjujkojmë me drejtësi për raste të ngjashme. Ne duhet të meditojmë rreth urtësive dhe ligjeve që përmbajnë këto ajete. Duke medituar rreth tyre, mendja jonë ndriçohet e urtësohet, kurse imani ynë shtohet. Kështu, ne arrijmë të shohim qartë dhe të kuptojmë mirë çdo urtësi të sjellë nga Allahu i Lartësuar dhe të gjujkojmë drejt në çdo rast të ngjashëm. Më pas, Allahu i Lartësuar tregon se këta jehudë nuk e morën të gjithë ndëshkimin që meritonin, sepse Ai u bëri një lehtësim:

- **“Sikur Allahu të mos kishte caktuar për ta shpërnguljen, do t'i ndëshkonte që në këtë jetë, ndërsa në Jetën Tjetër ata i pret dënimi i Zjarrit.”** - Sikur Allahu i Lartësuar të mos kishte përcaktuar dëbimin e tyre, ata do të kishin tjetër përfundim: ata do të ndëshkoheshin ashpër që në këtë dynja. Megjithatë, edhe pse nuk u goditën nga ndëshkimi që në dynja, në ahiret i pret vuajtja në zjarrin e madh të Xhehenemit, të cilën mund ta përshkruajë veç Allahu i Lartësuar.

- **“Këtë, për shkak se ata iu kundërvunë Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Kushdo që i kundërvihet Allahut, le të jetë i sigurt se Allahu e ka ndëshkimin të ashpër.”** - Të mos u shkojë kurrë ndër mend mjeranëve se ndëshkimi i tyre për refuzimin e Profetit, madje për tentativën e vrasjes së tij, përfundoi me dëbimin nga shtëpitë. Le ta dinë se dënimi që ka përgatitur Allahu për refuzuesit e Profetit dhe të Shpalljes së Tij, të cilët nuk janë penduar, është shumë më i madh dhe më i dhembshëm. E si mund të shpëtojnë nga dënimi në dynja dhe ahiret ata që kundërshtojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, shprehin armiqësi kundër tyre dhe

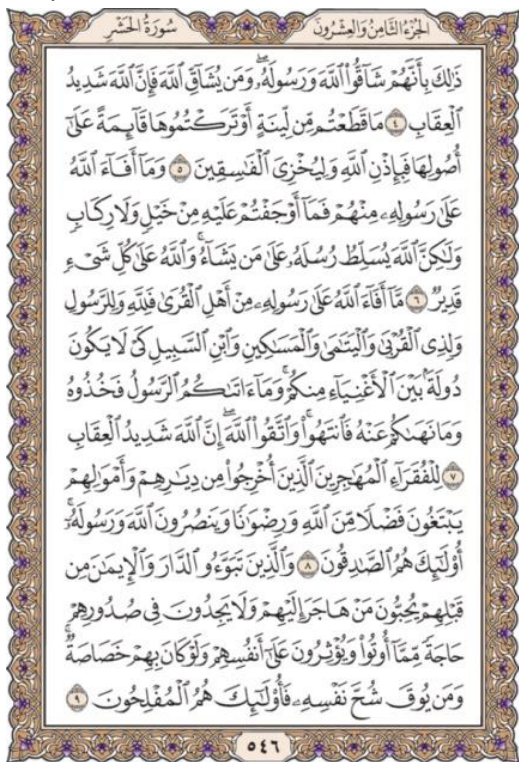
luftojnë për të penguar besimin e drejtë?! Ky është ligji i pandryshueshëm i Zotit në lidhje me ata që kundërshtojnë palën e Tij.

- **“Çdo palmë (të armikut) që e keni prerë apo e keni lënë në këmbë, e keni bërë veçse me lejen e Allahut,...”** - Gjatë kohës së rrethimit, si pjesë e strategjisë për t'i bindur që të dorëzoheshin, Profeti (a.s.) dogji disa nga hurmat dhe pemët e tyre. Nisur nga ky veprim, ata i akuzuan muslimanët për shkatërrim në tokë. Por Allahu i Lartësuar na tregon se qoftë shkatërrimi i hurmave dhe i të mbjellave, qoftë mosprekja e tyre, të gjitha kryheshin me lejen dhe urdhrin e Allahut të Lartësuar, për urtësi të shumta. Ndër këto urtësi është ajo që thotë Allahu i Lartësuar më pas:

- **“...për t'i poshtëruar e mposhtur të pabindurit.”** – Domethënë, duke ju dhënë mundësinë që të shkatërroni hurmat dhe të mbjellat e tyre, Allahu i Lartësuar bëri që ata të ndienin dhimbjen, poshtërimin dhe përcëlimin që në këtë dynja. Kjo strategji bëri që ata të kuptonin paaftësinë e plotë të tyre për të mbrojtur atë çka zotëronin, që ishte baza e fuqisë së tyre. Kjo ishte gjendja e fisit Benu Nadir dhe ndëshkimi që Allahu i Lartësuar u dha që në dynja. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Për atë që Allahu i dhuroi të Dërguarit të Tij si plaçkë (të fituar) prej tyre, ju nuk u hipët as kuajve e as deveve (për ta fituar)...”** – Për pasurinë e Benu Nadirëve, që Allahu i Madhëruar ia mundësoi Profetit të Tij, ju, o muslimanë, nuk luftuat dhe nuk u munduat për ta fituar. Ju nuk u hipët kuajve dhe as luftuat me shpatat tuaja për ta arritur atë, pasi ishte Allahu i Lartësuar Ai i Cili futi frikën në zemrat e tyre, duke e lëshuar kështu ndër këmbët e Profetit të Tij të gjithë pasurinë që ata lanë, lehtësisht dhe pa luftë.

- **“Është Allahu Ai që i bën të dërguarit e Vet triumfues kundër kujt të dojë. Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka.”** - Allahu i Lartësuar është i Plotfuqishëm dhe asgjë nuk është e pamundur për Të. Të gjithë të tjerët, që

mbahen për të fortë, janë fare të dobët dhe të përlulur para Tij. “*El feju*”, në terminologjinë juridike, quhet çdo lloj pasurie e qafirëve e marrë me të drejtë dhe pa luftë. Nga ana gjuhësore, “*el feju*” do të thotë “plaçkë e kthyer”. E tillë ishte edhe pasuria që braktisën jehudët nga frika e muslimanëve. Ajo u hoq nga duart e qafirëve, të cilët nuk e meritonin, dhe iu kthye muslimanëve, të cilët ishin më të denjë për të. Ky gjykim është gjithëpërfshirës dhe i vlefshëm për të gjitha kohërat.

- **“Çfarëdo pasurie që Allahu ia dhuroi pa luftë të Dërguarit të Tij si plaçkë nga jobesimtarët, i takon Allahut, të Dërguarit, farefisit të tij, jetimëve, të varfërve e udhëtarëve të mbetur në rrugë...”** - Ky gjykim është i njëjtë si për kohën kur ishte Profeti (a.s.), po ashtu edhe për kohërat pas tij, për ata që udhëheqin umetin. Në suren Enfal është një ajet i ngjashëm me këtë, që thotë: “Ta dini se nga e tërë plaçka e luftës që mund të fitoni, një e pesta u takon Allahut, të Dërguarit e

farefisit të afërm të tij, jetimëve, të varfërve dhe udhëtarëve, nëse besoni në Allahun dhe në atë që Ne ia kemi shpallur robit Tonë Ditën e Ndasisë (*mes besimit dhe mosbesimit*), ditën kur u ndeshën dy ushtritë. Allahu është i Plotpushtetshëm për gjithçka.” [El enfal 41] Kështu, *el feju* ndahet në pesë pjesë:

- 1/5 i takon Allahut dhe të Dërguarit të Tij, pasuri kjo e cila shpenzohet për dobi të përgjithshme dhe për shërbimet e muslimanëve.

- 1/5 shkon për farefisin e Profetit (a.s.), të cilët janë Benu Hashimët dhe Benu Mutalibët. Kjo pasuri shpërndahet në mënyrë të barabartë mes meshkujve dhe femrave të këtyre fiseve. Benu Mutalibët duhen trajtuar ashtu si Benu Hashimët, për sa i përket meritës së përfitimit nga “*el feju*” dhe plaçka e luftës, ndryshe nga Benu Abdu-Menafët, të cilët nuk përfshihen në një të pestën. Ky ndryshim u bë për shkak se në kohën kur Kurejshët bojkotuan tërësisht Benu Hashimët për tri vite rresht, fisi Benu Mutalib u bashkua me Benu Hashimët, ndryshe nga të tjerët. Vetë Profeti (a.s.) ka thënë në lidhje me Benu Mutalibët: “Ata nuk më braktisën mua as në kohën e injorancës paraislamike, as në Islam!”

- 1/5 u shpërndahet të varfërve dhe jetimëve. Jetim konsiderohet ai që ka humbur babain dhe që nuk ka arritur moshën e pjekurisë.

- 1/5 u jepet nevojtarëve, të cilët punojnë, por nuk nxjerrin aq sa u mjafton.

- 1/5 u takon udhëtarëve të cilët kanë mbetur në mes të rrugës, larg vendit të tyre, pa pasuri dhe pa mundësi për t’u kthyer. Allahu i Lartësuar e përcaktoi një ndarje të tillë, me qëllim që:

- **“...që ajo të mos mbetet vetëm ndërmjet pasanikëve tuaj.”** - Që pasuritë të mos bëhen pronë vetëm e pasanikëve. Nëse Allahu, me urtësinë dhe mëshirën e Tij, nuk do të vendoste këtë rregull, atëherë pasuritë do të vërtiteshin vetëm në duart e pasanikëve të fuqishëm, ndërsa të dobët

nuk do të merrnin kurrë ndonjë gjë. Një padrejtësi e tillë në shpërndarjen e pasurive do të ishte një shkatërrim, që veç Allahu e di. Zbatimi i urdhrave hyjnorë sjell mirësi dhe begati të panumërta, prandaj Allahu thotë më pas:

- **“Çfarë t’ju japë Profeti, merreni, e çfarë t’ju ndalojë, largojuni prej saj dhe kijeni frikë Allahun!”** – Ky urdhër përfshin themelet e fesë dhe degëzimet e saj, anën e dukshme dhe anën e fshehur të dispozitave të Allahut të Lartësuar. Me fjalë të tjera, çdo gjë që ka urdhëruar e bërë ligj Profeti (a.s.) është e detyrueshme për robtë që ta pranojnë dhe zbatojnë atë me pëpikmëri. Kundërshtimi i tij është kategorikisht i ndaluar. Fjala e Profetit (a.s.) dhe ligjvënia e tij konsiderohen njëlloj si fjala dhe ligjvënia e Allahut, sepse Profeti (a.s.) nuk ka folur dhe vendosur kurrë nga vetja e tij. Gjithçka që ai ka folur dhe vendosur ka ardhur si Shpallje nga Allahu i Madhëruar. Askujt nuk i lejohet dhe nuk i justifikohet shpërfillja ose braktisja e udhëzimeve të Profetit (a.s.). Nuk lejohet, gjithashtu, t’i jepet përparësi fjalës së asnjë njeriu, kushdo qoftë ai, ndaj fjalës së Profetit (a.s.). Pastaj Allahu i Lartësuar urdhëron për *takua* ndaj Tij, nëpërmjet të cilës rregullohen dhe persosen zemrat e njerëzve, arrihet lumturia në dynja dhe ahiret. Kush ka arritur devotshmërinë ndaj Zotit, ka bërë të vetën lumturinë e përjetshme dhe fitoren më të madhe. Ndërsa ai që cenon ose shpërfill devotshmërinë ndaj Allahut, është duke ecur drejt dëshpërimit të përjetshëm dhe ndëshkimit të pafundëm. I Lartësuari thotë:

- **“Me të vërtetë, Allahu është Ndëshkues i ashpër.”** - Allahu është ndëshkues i ashpër për ata që nuk kujdesen për *takua*-n, por rendin pas dëshirave të shfrenuara.

Ajetet 8 – 13

8. Ajo u takon muhaxhirëve të varfër, të cilët u dëbuan prej shtëpive dhe pasurisë së tyre, për shkak se kërkonin mirësinë e kënaqësinë e Allahut dhe që të

ndihmonin Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Pikërisht këta janë të drejtët!

9. Edhe atyre që përgatitën vendin dhe besimin para tyre, të cilët i duan ata që emigruan tek ata dhe nuk ndiejnë në gjoks smirë për çfarë u jepet atyre. Madje ata u japin përparësi atyre para vetvetes, edhe sikur të kenë vetë nevojë të domosdoshme. Kush u ruajt prej koprracisë së vetes, ata janë të fituarit!

10. Edhe atyre që kanë ardhur më pas e thonë: “Zoti ynë, falna ne dhe vëllezërit tanë, që u pajisën me besim para nesh, dhe mos lejo në zemrat tona urrejtje ndaj atyre që besojnë! Zoti ynë, Ti je i Butë e Mëshirëplotë!”

11. A i ke parë ata dyfytirësha, se si u thanë vëllezërve të vet nga ithtarët e Librit, që nuk besonin: “Nëse ju dëboheni, edhe ne do të dalim me ju dhe nuk do t’i bindemi askujt kundër jush. Nëse luftoheni prej dikujt, të jeni të sigurt se ne do t’ju ndihmojmë.” Por Allahu dëshmon se ata janë gënjeshtarë.

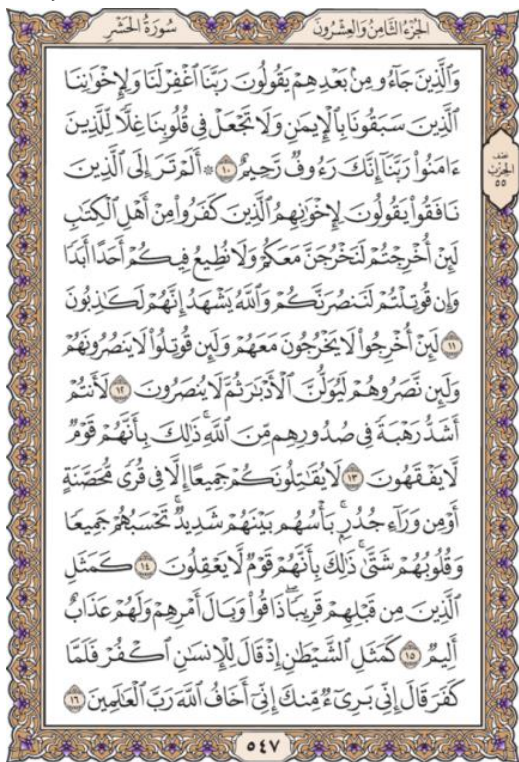
12. Nëse ata do të dëbohen, këta nuk do të dalin së bashku me ta; edhe sikur ata të luftohen, këta nuk do t’i ndihmojnë. Por edhe sikur t’i ndihmojnë, shpejt do të kthejnë shpinën e kështu, miqtë e tyre do të mbeten pa ndihmë.

13. Ju, në zemrat e tyre, jeni frikë më e madhe se Allahu. Kjo për shkak se ata janë njerëz që nuk kuptojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Në vijim, Allahu i Lartësuar na tregon arsyen pse u përcaktoi kategorive të mësipërme pjesë nga *el feju*:

- **“Ajo u takon muhaxhirëve të varfër, të cilët u dëbuan prej shtëpive dhe pasurisë së tyre, për shkak se kërkonin mirësinë e kënaqësinë e Allahut dhe që të ndihmonin Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Pikërisht këta janë të drejtët!”** - Muhaxhirët ishin ata të cilët braktisën çdo gjë të dashur në atdheun e tyre. Ata u ndanë nga të afërmit e tyre dhe lanë çdo pasuri që zotëronin, për hir të Allahut dhe në ndihmë të fesë së Tij. Motivi i këtij emigrimi ishin

dashuria për Allahun dhe Profetin dhe bindja ndaj tyre. Pikërisht këta janë njerëzit që kanë besim të vërtetë, të cilët kryejnë vepra sipas këtij besimi. Muhaxhirët e vërtetuan imanin që kishin në zemër me vepra të mira dhe të sinqerta dhe me adhurime të vështira, ndryshe nga ata që, edhe pse shtireshin sikur besonin, nuk e vërtetonin atë nëpërmjet xhihadit, hixhretit dhe adhurime të tjera.

- **“Edhe atyre që përgatitën vendin dhe besimin para tyre...”** – Këta ishin ensarët, fiset Eus dhe Hazrexh në Medinë, të cilët e besuan Allahun dhe Profetin e Tij me bindje të plotë, me dashuri dhe zgjedhje të lirë. Ata e strehuan Profetin (a.s.) dhe i siguruan mbrojtje kundër çdo të kuqi e të ziu. Ata përgatitën vendin e hixhretit dhe djepin e imanit, ku do të mbërrinin dhe strehoheshin besimtarët nga Meka. Ai do të bëhej atdheu i çdo muhaxhiri dhe vendstrehimi i çdo muslimani, kur të gjitha të tjerat ishin vende armike, idhujtarie dhe ligësie. Kështu, muhaxhirët u mbështetën dhe u vëllazëruan me ensarët, ndihmuesit e fesë së Allahut në

Medinë, derisa Islami u fuqizua dhe u përhap gjerësisht, duke çliruar zemrat e njerëzve me diturinë, imanin dhe Kur'anin dhe duke çliruar popujt me forcën e tij nga çdo tiran arrogant e idhujtar. Ndër cilësitë më të spikatura dhe përshkrimet më të bukura që Allahu i Lartësuar u ka bërë ensarëve të Medinës është:

- **“...i duan ata që emigruan tek ata...”** - Për shkak të dashurisë së tyre të plotë për Allahun dhe Profetin e Tij, ata deshën edhe të dashurit e Allahut dhe të Profetit, deshën ata që ndihmuan fenë e Tij.

- **“...nuk ndiejnë në gjoks smirë për çfarë u jepet atyre.”** - Ata nuk i kishin smirë muhaxhirët për mirësitë që Zoti iu fali në mënyrë të posaçme. Zemrat e tyre ishin të shëndetshme dhe të pastra nga sëmundjet e smirës, urrejtjes, përcëimit etj. Kjo tregon se muhaxhirët ishin në gradë më të lartë se ensarët, sepse Allahu i Lartësuar i përmend ata të parët dhe na bëri të ditur se ensarët nuk ndiheshin keq për mirësitë me të cilat Ai i dalloi muhaxhirët. Allahu i Lartësuar u dhuroi muhaxhirëve veçori të shumta, të cilat nuk ua dha ensarëve dhe askujt tjetër. Arsyeja ishte se ata bënë dy vepra madhështore: ata ndihmuan fenë e Allahut dhe bënë hixhret për hir të Tij.

- **“Madje ata u japin përparësi atyre para vetvetes, edhe sikur të kenë vetë nevojë të domosdoshme.”** – Një cilësi tjetër e ensarëve, që i ngriti mbi të tjerët, ishte altruizmi i tyre, grada më e lartë e bamirësisë dhe bujarisë. Kjo cilësi shfaqet duke u dhënë të tjerëve pasurinë tënde më të çmuar dhe gjërat më të dashura, madje edhe duke privuar veten nga nevojat e domosdoshme, vetëm për një qëllim të lartë: “Dashuria për hir të Allahut”. Sigurisht, këtë cilësi e kanë vetëm ata që janë të pajisur me moral të lartë dhe motivohen nga një qëllim i madh. Dashuria për Allahun e Lartësuar në zemrat e ensarëve ishte më parësore kundrejt dëshirave të nefsit të tyre. Për këtë dëshmon edhe historia e ensarit, për shkak të të cilit u shpallën këto ajete. Ai, për të nderuar

mikun e tij, sakrifikoi ushqimin e familjes dhe fëmijëve të tij. Kështu, në përfundim, ata fjetën të gjithë të uritur, veç për të kënaqur mysafirin e tyre.” Altruizmi është e kundërta e koprracisë dhe egoizmit. Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“Kush u ruajt prej koprracisë së vetes, ata janë të fituarit!”** - Të ruhesh nga koprracia e vetes do të thotë të ruhesh nga koprracia ndaj zbatimit të detyrimeve. Kështu, ai që e ruan veten nga koprracia, ai bindet ndaj urdhrave të Allahut dhe Profetit, madje i zbaton ato me bindje e nënshtrim, me gjoks të zgjeruar dhe të mbushur me kënaqësi. Gjithashtu, ai bindet për lënien e çdo gjëje të ndaluar nga Allahu i Lartësuar, edhe nëse ajo gjë është e dashur për nefsin e tij. Me një shpirt të tillë të edukuar dhe të nënshtruar, arrihet sukcesi dhe mirësia dhe largohet dështimi dhe ligësia. Ndryshe ndodh me ata që nuk e kanë shtypur koprracinë e vetes. Këta janë sprovuar me lakmi e pangopësi, nga buron çdo e keqe. Në këto ajete, Allahu i Madhëruar përshkruan gradën e sahabëve të nderuar, udhëheqësve dhe bartësve të parë të kësaj feje, të cilët u stolisën me virtyte të larta, të cilat i bënë të pakapshëm nga brezat pasardhës. Ata, gjithashtu, u lartësuan mbi të gjithë shokët e profetëve të parë. Ata u bënë besimtarët më të dalluar, krerët e të gjithë muslimanëve dhe imamët e të devotshmëve. Mjafton si nderim për ata që erdhën pas tyre që të ishin ndjekës të rrugës së sahabëve. Allahu i Lartësuar thotë për brezin që erdhi pas sahabëve, i cili ndoqi të njëjtin udhëzim dhe u stolis me të njëjtat virtyte:

- **“Edhe atyre që kanë ardhur më pas e thonë...”** - Brezi që erdhi pas muhaxhirëve dhe ensarëve, duke këshilluar vetveten dhe të gjithë besimtarët, luteshin e thoshin:

- **“Zoti ynë, falna ne dhe vëllezërit tanë, që u pajisën me besim para nesh, dhe mos lejo në zemrat tona urrejtje ndaj atyre që besojnë!”** - Kjo është një *dua* e të gjithë besimtarëve, qofshin nga të parët, qofshin nga të mëvonshmit. Një nga dobitë

më të mëdha të imanit është që besimtarët luten për njëri-tjetrin, për shkak të lidhjes së fortë të imanit mes tyre. Ata janë vëllezër në fe dhe kanë detyrime ndaj njëri-tjetrit. Ndër detyrimet më kryesore të kësaj vëllazërie është dashuria dhe lutja për njëri-tjetrin. Allahu i Lartësuar përmend lutjen për pastrimin e zemrës nga urrejtja, pasi në zemrën e besimtarëve nuk duhet të ketë asnjë thërmijë urrejtjeje për vëllezërit e tyre besimtarë. Duke u lutur për pastrimin e zemrës nga urrejtja për besimtarët, sado e vogël qoftë ajo, ata njëkohësisht janë lutur që zemrat e tyre të mbushen me dashuri, miqësi, dhe mirësi kundrejt vëllezërve të tyre muslimanë. Në këtë mënyrë, ata gjithmonë do të dëshirojnë të mirën dhe do të këshillojnë njëri tjetrin për punë të mira dhe durim. Kështu do të përpiqen të përmbushin të gjitha detyrimet vëllazërore të ndërsjellta. Allahu i Lartësuar e përshkroi brezin pas sahabëve (*tabi'in-ët*) si pasues të të njëjtit iman me sahabët, pasi ata luteshin: “O Zoti ynë, na fal neve dhe vëllezërit tanë që na prinë në iman!” Me fjalë të tjera, ky brez që erdhi pas sahabëve ishin pasues të denjë dhe rigoroz të fesë së sahabëve, në themelin dhe degëzimet e saj. Këta janë ata të cilët quhen “*Ehlu Suneh uel Xhema'a*” – “Pasues të Sunetit dhe xhematit të muslimanëve”, sepse ata i plotësonin më së miri cilësitë e përmendura në ajet. Allahu i Madhëruar tregon se ata luteshin për falje gjynahesh për veten e tyre dhe për besimtarët. Ata e pranin se ishin gabimtarë ndaj Allahut të Lartësuar, por kërkonin falje si për veten, edhe për vëllezërit e tyre. Ata përpiqeshin shumë që të pastronin zemrat e tyre nga çdo lloj sëmundjeje dhe urrejtjeje për vëllezërit muslimanë dhe kultivonin në zemra veçse dashurinë për njëri tjetrin, për hir të besimit. Ata zbatonin porosinë e Profetit (a.s.), që thoshte: “Nuk beson askush prej jush, derisa të dojë për vëllain e vet atë që do për veten e tij!”. Ata gjithmonë këshillonin njëri tjetrin dhe i dëshironin të mirën vëllait, qoftë kur ishte i pranishëm, qoftë kur

mungonte, qoftë kur ishte i gjallë, qoftë kur ishte i vdekur. Nga ajeti mësojmë se këto që u përmendën janë disa nga detyrimet e muslimanëve ndaj njëri tjetrit.

- **“Zoti ynë, Ti je i Butë e Mëshirëplotë!”**

- Lutja e tyre mbyllet me dy emra të mrekullueshëm të Allahut të Lartësuar, që tregojnë mëshirën e plotë të Allahut të Madhëruar, butësinë e Tij të papërshtkrueshme për besimtarët dhe bamirësinë e Tij të madhe ndaj tyre. Ndër mirësitë më të mëdha, madje më e madhja, ishte pajisja e tyre me iman dhe me forcën e mjaftueshme për të punuar sipas tij. Ai u dha sukses atyre për të plotësuar si të drejtat e Allahut të Lartësuar, ashtu edhe përgjegjësitë kundrejt robve të Tij, dhe në mënyrë të veçantë kundrejt besimtarëve. Këto tri grupe, pra, muhaxhirët, ensarët dhe brezi pas tyre ishin ata që meritonin të merrnin pjesë prej *el feju*-t, që shpenzohet në dobi të Islamit dhe muslimanëve. Këta ishin njerëzit më të zgjedhur. Zoti na bëftë prej tyre, me mirësinë dhe bujarinë e Tij!

- **“A i ke parë ata dyfytirësha, se si u thanë vëllezërve të vet nga ithtarët e Librit, që nuk besonin:”** - Në vijim, Allahu i Lartësuar na tregon për gjendjen e çuditshme të munafikëve, të cilët u jepnin kurajo ithtarëve të Librit, vëllezërve të tyre në kufër. Ata u jepnin besën se do t'i ndihmonin në luftën kundër muslimanëve, duke u thënë:

- **“Nëse ju dëboheni, edhe ne do të dalim me ju dhe nuk do t'i bindemi askujt kundër jush.”** - Ne nuk kemi për t'iu bindur askujt që na pengon nga aleanca me ju! Ne nuk na ndal asgjë në rrugën tonë për të qenë krahu juaj! Ne nuk i frikësohemi asnjë rreziku, madje:

- **“Nëse luftoheni prej dikujt, të jeni të sigurt se ne do t'ju ndihmojmë.” Por Allahu dëshmon se ata janë gënjeshtarë.”**

- Por Allahu i Lartësuar dëshmon se këto premtime ishin të gënjeshtërt, duke mashtruar kështu vëllezërit e tyre në kufër. Sidoqoftë, pabesia nuk është ndonjë gjë e madhe, kur bëhet fjalë për ata zullumqarë.

Pabesia është cilësia e tyre dalluese, ndërsa mburrja dhe arroganca janë bashkëshoqëruese të tyre. E vërteta është se ata janë frikacakë të përhershëm. Allahu i Lartësuar njoftoi për pabesinë e tyre para se ajo të ndodhte, dhe gjithçka ndodhi ashtu sikurse Ai e përshkroi:

- **“Nëse ata do të dëbohen, këta nuk do të dalin së bashku me ta; edhe sikur ata të luftohen, këta nuk do t'i ndihmojnë.”** -

Nëse jehudët do të dëbohen nga vendbanimet e tyre, munafikët nuk kanë për t'i ndjekur pas, ashtu sikurse iu betuan me mendjemadhësi. Ata nuk do të dalin as të luftojnë për aleatët e tyre, sepse dashuria që kanë për pasurinë dhe tokën e tyre është më e madhe se premtimet boshe, të lëshuara nga arroganca. Ata i mbizotëron nga frika, prandaj do të jenë të dështuar. Në fakt, munafikët i tradhtuan vëllezërit e tyre në kufër në momentet më të vështira, kur kishin nevojë për ta.

- **“Por edhe sikur t'i ndihmojnë, shpejt do të kthejnë shpinën e kështu, miqtë e tyre do të mbeten pa ndihmë.”** -

Edhe sikur të mendohej që munafikët të dilnin në luftë së bashku me aleatët e tyre, shumë shpejt ata do të dezertonin nga beteja dhe kurrë nuk do të fitonin. Allahu i Lartësuar kurrë nuk do t'ua jepte fitoren atyre frikacakëve. Shkakun për këtë përfundim e sqaron Allahu i Lartësuar kur thotë:

- **“Ju, në zemrat e tyre, jeni frikë më e madhe se Allahu.”** -

Frika e tyre ndaj jush ishte më e madhe sesa frika ndaj Zotit. Ata iu frikësuan më shumë krijesave, të cilët nuk zotërojnë për veten dhe për të tjerët as dobi e as dëm, sesa Krijuesit, në dorën e të Cilit janë dëmi dhe dobia, dhënia dhe privimi.

- **“Kjo për shkak se ata janë njerëz që nuk kuptojnë.”** -

Ata nuk logjikojnë drejt dhe nuk e njohin realitetin e gjërave. Ata nuk arrijnë të shohin përfundimin e çështjeve. Aftësia e të gjykuarit drejt dhe të vështruarit saktë të çështjeve është e lidhur ngushtë me frikërespektin ndaj Krijuesit, shpresën në premtimin e Tij dhe dashurinë

për Të. Ata që i japin përparësi këtyre ndjenjave kundrejt çdo gjëje tjetër, ata do të pajisen me urtësi të madhe dhe aftësi gjykimi të drejtë.

Ajetet 14 – 17

14. Ata, të gjithë së bashku, nuk kanë guxim t'ju luftojnë, vetëm kur gjenden në ndonjë vend të fortifikuar ose pas mureve. Pasiguria mes tyre është e madhe. Të duket sikur janë të bashkuar, por në fakt, janë me zemra të përçara, sepse janë njerëz që nuk logjikojnë.

15. Ashtu si populli jo shumë larg më parë, të cilët vuajtën pasojat e veprimeve të tyre, edhe ata do të kenë një dënim të rëndë.

16. Ata i përngjajnë Shejtanit, që i thotë njeriut “Moho (Zotin)!”, e kur ky mohon, ai tërhiqet duke thënë: “Unë distancohem prej teje. Unë i frikësohem Allahut, Zotit të gjithësisë!”

17. Dhe kështu, përfundimi i të dyja palëve është në Zjarr, ku do të jenë përgjithmonë. Ky është ndëshkimi i zullumqarëve!

Shpjegimi i ajeteve

- “Ata, të gjithë së bashku, nuk kanë guxim t'ju luftojnë, vetëm kur gjenden në ndonjë vend të fortifikuar ose pas mureve.” – Kuptimi: Edhe kur grumbullohen bashkë në ushtri të organizuara, ata nuk janë të qëndrueshëm kundër jush. Ata mund të luftojnë me ju veçse kur janë nëpër fortifikata, të mbrojtur pas mureve të tyre. Vetëm në të tilla kushte mund të bëjnë ndonjë qëndresë, duke u mbështetur te forca e mureve dhe jo në trimërinë e tyre. Ky është një përshkrim tejet përçmues për këta frikacakë. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar na tregon dhe për realitetin e marrëdhënieve mes tyre:

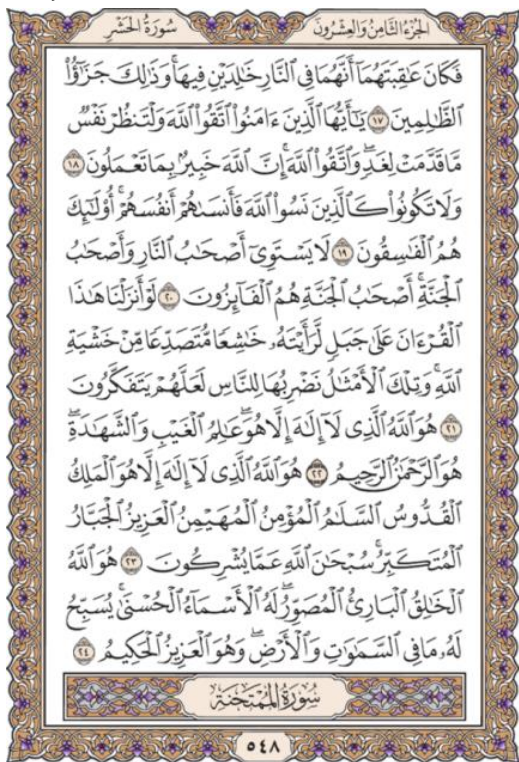
- “Pasiguria mes tyre është e madhe.” – Pasiguria, frika dhe përçarja mes tyre është e madhe. Kjo ndodh jo për shkak të ndonjë mungese në trupat dhe pajisjet e tyre luftarake, por për shkak të një defekti tjetër thelbësor: mungesa e besimit dhe përçarja, siç thotë i Madhëruari:

- “**Të duket sikur janë të bashkuar, por në fakt, janë me zemra të përçara,...**” - Ti mendon se ata janë të bashkuar kur i sheh të organizuar, por, në të vërtetë, zemrat e tyre janë të përçara dhe mosbesim për njëri tjetrin. Shkak për këtë gjendje të këtyre të mjerëve është ajo që thotë Allahu i Lartësuar:

- “**...sepse janë njerëz që nuk logjikojnë.**”

- Ata nuk kanë logjikë të shëndoshë dhe nuk arsyetojnë drejt. Nëse do të ishin të mençur, do t'i jepnin përparësi asaj që është e mirë dhe më e dobishme, duke mos pranuar për veten alternativën më të keqe. Vetëm me gjykim të drejtë, të bazuar mbi dije të saktë, mbi motive të pastra, mbi një besim të sigurt tek Allahu i Lartësuar dhe angazhim për të plotësuar çdo detyrim që rrjedh nga ky besim, mund të arrihet bashkimi i zemrave dhe forcimi i radhëve. Vetëm kështu mund të arrihet fitorja. Duke ndihmuar njëri tjetrin në punë të mira dhe devotshmëri, arrihet sukcesi në çështjet e fesë dhe të dynjasë. Në vijim, Allahu i Lartësuar na sjell një shembull tjetër për të kuptuar gjendjen e atyre ithtarëve të Librit të dëshpëruar, kundër të cilëve ndihmoi Profetin e Tij. Allahu i Madhëruar bëri që, nga dora e Profetit të Tij, ata të vuanin poshtërimin që në jetën e dynjasë. Kështu, ata të mjerë u befasuan nga pabesia e aleatëve të tyre, të cilët u premtuan ndihmë, njëlloj siç ndodhi me mohuesit kurejshë pak kohë më parë (në betejën e Bedrit). Allahu i Lartësuar thotë:

- “**Ashtu si populli jo shumë larg më parë, të cilët vuajtën pasojat e veprimeve të tyre, edhe ata do të kenë një dënim të rëndë.**” – Ata ngjajnë me kurejshët, kur Shejtani i mallkuar ua zbukuroi veprat e tyre. Duke treguar se si i Mallkuari ua zbukuroi veprat e tyre, Allahu i Lartësuar thotë në një ajet tjetër: “Shejtani ua zbukuroi atyre veprat e këqija dhe u tha: “Askush nuk mund t'ju mposhtë ju sot, sepse do të jem unë mbrojtësi juaj.” Por kur u ndeshën dy ushtritë, ai iku me të katra e tha: “Unë nuk kam të bëj me ju. Unë shoh

atë që ju nuk e shihni. Unë i frikësohem Allahut. Allahu ka, vërtet ndëshkim të ashpër”.”. [Enfal 48]. Kështu, ata u tradhtuan pabesisht nga aleatët, të cilët nuk u sollën asnjë ndihmë dhe nuk mundën t’i mbronin nga ndëshkimi. Kurejshët shkuan në Bedër plot fodullëk, të bindur se do të arrinin qëllimet e tyre kundër Profetit dhe besimtarëve. Por Allahu i Lartësuar e ndihmoi Profetin e Tij dhe besimtarët, duke u dhënë fitoren kundër mohuesve. Në këtë betejë u vranë krerët e qafirëve, disa u robëruan të tjerët ia mbathën. Kështu, ata korrën çfarë mbollën. Në të njëjtën mënyrë ngjau edhe me jehudët pak më vonë. Ndërsa munafikët, të cilët tradhtuan vëllezërit e tyre jehudë, krahasohen me dikë tjetër. I Lartësuarit thotë:

- **“Ata i përngajnë Shejtanit, që i thotë njeriut “Moho (Zotin)!”,** – Shejtani ia zbukuron kufrin njeriut dhe e fton në të. Kur njeriu i mashtruar e mohon Zotin e tij, duke nënshkruar në këtë mënyrë dëshpërimin e vet, Shejtani i mallkuar distancohet prej tij dhe nuk e ndihmon ashtu

sikurse i ka premtuar. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...e kur ky mohon, ai tërhiqet duke thënë: “Unë distancohem prej teje. Unë i frikësohem Allahut, Zotit të gjithësisë!”** - Unë nuk kam asnjë fuqi e mundësi që të largoj ndëshkimin prej teje. Unë nuk kam asnjë fuqi e mundësi që të ofroj ndonjë të mirë.

- **“Dhe kështu, përfundimi i të dy palëve është në Zjarr, ku do të jenë përgjithmonë.”** - Qoftë ftuesi, domethënë Shejtani i mallkuar, qoftë i ftuari, domethënë njeriu i cili i përgjigjet ftesës së Shejtanit, që të dy do të ndëshkohen, që të dy do të jenë përjetësisht bashkë në zjarrin e Xhehenemit. Allahu i Lartësuar thotë: “Shejtani është armiku juaji. Prandaj edhe ju konsiderojeni si armik! Ai i fton ithtarët e vet, për t’i bërë banorë të zjarrit.” [Fatir 6].

- **“Ky është ndëshkimi i zullumqarëve!”** - Ky është ndëshkimi i atyre që, së bashku bënë padrejtësi dhe së bashku mohuan të vërtetën, edhe sikur ashpërsia e ndëshkimit të jetë e ndryshme nga njëra palë te tjetra. Kjo është sjellja e Shejtanit të mallkuar kundrejt të gjithë miqve të tij. Ai i fton dhe inkurajon vazhdimisht ata në çdo rrugë që u sjell dëm, duke i devijuar nga e vërteta. Më pas, kur ata bien në rrjetat e tij dhe ndëshkimi bëhet i pakthyesëm, ai distancohet dhe i braktis, duke i lënë të vetëm të vuajnë ndëshkimin dhe dëshpërimin. Ky është një paralajmërim shumë i fortë për të gjithë ata që i binden Shejtanit. Me të vërtetë, Allahu i Lartësuar na i ka bërë të ditura qëllimet e poshtra të të Mallkuarit. Gjithashtu, Ai na e ka qartësuar plotësisht përfundimin e hidhur të atyre që i binden dhe pasojnë hapat e tij. Në këtë mënyrë, ata që preferojnë t’i binden Shejtanit të mallkuar, e bëjnë këtë me bindje e vetëdije të plotë, prandaj nuk kanë justifikim para Allahut të Lartësuar.

Ajetet 18 – 21

18. O ju që keni besuar! Jini të devotshëm ndaj Allahut dhe le të shikojë njeriu se çfarë ka përgatitur për nesër!

Kini frikë Allahun! Nuk ka dyshim se Allahu di në detaje gjithçka që ju bëni!

19. Mos u bëni si ata që e harruan Allahun e prandaj Allahu i bëri që të harrojnë vetveten! Ata janë të shfrenuarit.

20. Nuk janë njëloj banorët e Xhenetit me banorët e Xhehenemit! Banorët e Xhenetit janë të fituarit.

21. Sikur ta zbrisnim këtë Kur'an mbi ndonjë mal, do ta shihje atë të strukur e të çarë prej frikës nga Allahu. Këta janë shembuj që ua shkoqisim njerëzve, që ata të mendojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Jini të devotshëm ndaj Allahut dhe le të shikojë njeriu se çfarë ka përgatitur për nesër! Kini frikë Allahun! Nuk ka dyshim se Allahu di në detaje gjithçka që ju bëni!”** - Allahu i Lartësuar i urdhëron adhuruesit e Tij besimtarë që të kryejnë çdo punë që u dikton imani i tyre, si edhe për devotshmëri ndaj Tij, haptazi dhe fshehtazi, në të gjitha gjendjet. Sipas këtij urdhri, ata duhet të përpiqen të realizojnë sa më mirë çdo porosi të Allahut. Ata duhet të jenë gjithmonë të kujdesshëm për të ruajtur të paprekura kufijtë e vendosura nga Ai. Për këtë, ata duhet të kenë dituri të plotë për të drejtat e tyre, por edhe për përgjegjësitë që rëndojnë mbi ta. Gjithashtu, ata duhet të llogarisin vetveten vazhdimisht, duke e mbajtur atë nën mbikëqyrje të rreptë, për të vëzhguar se çfarë të mirash dhe të këqijash kanë bërë. Qëllimi kryesor i tyre duhet të jetë kënaqja e Allahut dhe arritja e lumturisë në jetën e përjetshme. Nëse ata vendosin ahiretin në plan të parë, sigurisht që do të angazhohen maksimalisht për të bërë punë të mira dhe të mbara. Nëse e kujtojnë vazhdimisht qëndrimin para Allahut të Lartësuar, do t'u shtohet dëshira dhe vullneti për të kryer vepra të mira dhe për t'u larguar nga të këqijat. Në këtë mënyrë, ata do të pastrojnë veprat e tyre dhe do të kapërcejnë çdo pengesë që i ndalon ose devijon nga qëllimi i lartë. Ky vullnet u shtohet akoma më

shumë nëse kujtojnë dhe binden se Allahu i Lartësuar është i Ditur për gjithçka që ata punojnë. Allahut nuk i fshihet asgjë prej veprave të tyre, sado të imta dhe të fshehura qofshin ato. Ai kurrë nuk ka për t'i shpërfillur dhe nuk ka për t'i lënë pa i shpërblyer për punët e tyre. Ky ajet është një bazë e fuqishme, që e ndihmon robin në vetëkontroll dhe vetëllogaritje. Adhuruesi duhet ta kontrollojë vazhdimisht veten, në çdo mendim, fjalë apo punë që kryen. Nëse shikon mangësi dhe gabime, përpiket seriozisht për t'u larguar prej tyre dhe për t'u penduar me sinqeritet. Ai i mbështetet e i kërkon ndihmë Zotit të tij, që ta plotësojë atë urdhër. Besimtari vazhdimisht krahason mirësitë që Allahu i Lartësuar i ka dhuruar, me mangësitë e tij. Kjo i ngjall në zemër atij turpin ndaj Allahut të Madhëruar.

- **“Mos u bëni si ata që e harruan Allahun e prandaj Allahu i bëri që të harrojnë vetveten! Ata janë të shfrenuarit.”** - Me të vërtetë nuk ka fatkeqësi më të madhe sesa kur njeriu tregohet i pakujdesshëm ndaj këtyre porosive. Kush bën një gjë të tillë iu përngjan njerëzve që harrojnë Allahun e Lartësuar, duke shpërfillur detyrimet ndaj Tij. Ata nuk i japin hakun plotësimi të të drejtave të Allahut të Lartësuar, por angazhohen tërësisht për të plotësuar dëshirat e tyre pa fre. Sidoqoftë, me këto veprime, ata nuk arrijnë kurrë sukses. Përkundrazi, ato janë shkak që Allahu i Madhëruar t'i bëjë të harrojnë mirësitë për veten e tyre. Ashtu të rrëmujshëm, ata koten pas epshit të vet, duke humbur në këtë mënyrë qetësinë dhe lumturinë në të dyja jetët. Dështimi i tyre është i pariparueshëm dhe nuk mund të përshkruhet me fjalë. Këta janë të shfrenuarit, të cilët shkelin kufijtë e Zotit të tyre, duke mos iu bindur Atij.

- **“Nuk janë njëloj banorët e Xhenetit me banorët e Xhehenemit! Banorët e Xhenetit janë të fituarit.”** - A janë njëloj ata që kujdesen për t'u pajisur me devotshmëri ndaj Allahut dhe në mënyrë të vazhdueshme kontrollojnë e llogarisin veten për çfarë kanë përgatitur për të nesërmen,

me ata të mjerë, të çoroditur dhe të humbur mes errësirave të ligësisë? Sigurisht që jo! Të parët meritojnë Xhenetin e mirësisë dhe jetën e lumtur, në shoqërinë e profetëve, të singertëve, dëshmorëve dhe punëmirëve, që Zoti i begatoi me të mira. Ndërsa ata që nuk kujtojnë Allahun, ata që shpërfillin të drejtat dhe detyrimet ndaj Tij, ata janë të dëshpëruar në dynja dhe meritojnë ndëshkimin në ahiret. Banorët e Xhenetit janë fituesit e çdo të mire dhe të shpëtuarit nga çdo e keqe. Ndërsa banorët e Zjarrit janë të humburit dhe të privuarit. Pas qartësimit të plotë të urdhrave dhe ndalesave nga Allahu i Lartësuar, është e detyrueshme që robtë të nxitojnë në zbatimin e tyre. Nëse robtë do t'i lexonin ajetet Kur'anore me vëmendje dhe dëshirë për të mësuar të vërtetën dhe për t'iu nënshtruar asaj, atyre do t'u zbuteshin zemrat, edhe sikur të ishin të forta sa malet. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Sikur ta zbrisnim këtë Kur'an mbi ndonjë mal, do ta shihje atë të strukur e të çarë prej frikës nga Allahu.”** – Kjo do të thotë që ndikimi i Kur'anit në zemra është shumë i fuqishëm. Urdhërat dhe ndalesat që ai përmban janë gjithë urtësi. Ato i ofrojnë robit çdo mirësi dhe e ruajnë nga çdo e keqe, në formën më të plotë dhe me rrugët më të thjeshta. Kur'ani e pushton lehtë zemrën. Në Librin e Allahut nuk mund të gjesh asnjë kundërthënie, vështirësi apo teprim. Ligjet e Tij mund të rregullojnë çështjet e krijesave në çdo kohë dhe vend. Madje janë të vetnet rregulluese. Çdokush gjen veten e vet në këshillat e Kur'anit dhe e ndien se i drejtohen atij. Në vijim, Allahu i Lartësuar na tregon se Ai ka sjellë shembuj në Kur'an për t'u qartësuar adhuruesve të Tij hallallin, haramin dhe çdo çështje për të cilën kanë nevojë. Për këtë arsye, njerëzit duhet të meditojnë thellë rreth ajeteve të Librit të Zotit.

- **“Këta janë shembuj që ua shkoqisim njerëzve, që ata të mendojnë.”** - Pa dyshim, meditimi mbi ajetet Kur'anore i hap robit thesare diturie, i sqaron atij të mirën

dhe të keqen, e nxit atë drejt virtyteve më të larta dhe e shtyn që të largohet nga çdo ves i keq. Nuk ka gjë më të dobishme për robin sesa thellimi në ajetet e Kur'anit.

Ajetet 22 – 24

22. Ai është Allahu, veç të Cilit nuk ka të adhurar tjetër me meritë. Ai është Njohësi i të fshehtës dhe të dukshmes. Ai është i Gjithmëshirëshmi Mëshirëploti.

23. Ai është Allahu, veç të Cilit nuk ka të adhurar tjetër me meritë. Ai është Sunduesi i përgjithshëm, i Pastër nga çdo e metë, Shpëtimtari, Siguruesi, Mbikëqyrësi, Ngadhënjimtari, Mbizotëruesi, Krenari. I Lartësuar është Allahu nga çka i shoqërojnë.

24. Ai është Allahu, Krijuesi, Shpikësi, Formësuesi! Atij i takojnë emrat më të bukur. Atë e madhëron çfarë ka në qiej e në Tokë. Ai është Ngadhënjimtari, i Urti!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ai është Allahu, veç të Cilit nuk ka të adhurar tjetër me meritë!”** - Këto ajete të mrekullueshme përmbajnë disa nga emrat e bukur dhe cilësitë e larta të Allahut, që nxisin robin për adhurim e devotshmëri. Prej tyre nxirren shumë mësim të mëdha. Kështu, i Lartësuarit na tregon se Ai është Allahu, i Dashuri, i Adhuruari. Ai është i vetmi që meriton adhurimin. Askush tjetër nuk meriton të adhurohet bashkë me Allahun, sepse Ai është i plotë në madhësinë e Tij, gjithëpërfshirës në bujarinë, bamirësinë dhe përkujdesin që tregon ndaj krijesave. Çdo gjë që adhurohet veç Allahut është e kotë dhe nuk meriton asnjë thërmijë adhurimi, sepse çdo gjë veç Tij është e varfër, e pafuqishme dhe e mangët. Çdo gjë tjetër, veç Allahut, nuk zotëron për veten apo për të tjerët asnjë lloj dobie dhe nuk mund të sjellë asnjë lloj dëmi. Pastaj i Lartësuarit e përshekruan Vetën e Vet me dituri absolute.

- **“Ai është Njohësi i të fshehtës dhe të dukshmes. Ai është i Gjithmëshirëshmi Mëshirëploti.”** - Allahu është *Alimul gajbi ue shehadeh* - i Gjithëditur për çdo gjë, goftë për ato që duken dhe krijesat i

dëshmojnë, qoftë për ato gjëra që nuk i sheh dhe dëshmon askush tjetër, veç Tij. Allahu është gjithashtu i Gjithmëshirëshmi Mëshirëploti. Mëshira e Tij ka përfshirë çdo gjallesë. Pastaj Allahu deklaroi përsëri njëshmërinë e Tij në meritën e adhurimit:

- “Ai është Allahu, veç të Cilit nuk ka të adhuruar tjetër me meritë. Ai është Sunduesi i përgjithshëm, i Pastër nga çdo e metë, Shpëtimtari, Siguruesi, Mbikëqyrësi, Ngadhënjimtari, Mbizotëruesi, Krenari.” - Allahu është i

vetmi që meriton adhurimin me dashuri dhe përunjësi të plotë, sepse Ai është *El Melik* - Sunduesi i përgjithshëm, Pronari i gjithçkaje. Bota e sipërme dhe e poshtme, me banorët e shpërndarë mes tyre, të gjithë pa përjashtim, janë pronë dhe nën pushtetin e Allahut të Lartësuar. Të gjithë janë të varfër, të nënshtruar dhe nevojtarë ndaj Tij. Allahu është *El Kuddus* - i Pastër nga çdo e metë, dhe *El Mukadesu* - i Pastërti dhe i Lartësuar nga çdo cilësi e ulët. Allahu është *Esselam* - Shpëtimtari. Ai është *El Mu'minu* - Siguruesi, Ai që garantoj vërtetësinë e profetëve të Tij dhe saktësinë e Shpalljeve që ata sollën ndër njerëz prej Tij. Ai e vërtetoi vërtetësinë dhe saktësinë e tyre me shenja të qarta, të prera dhe të pakundërshtueshme. Allahu është *El Muhejminu* - Mbikëqyrësi. Ai është *El Azizu* - Ngadhënjimtari, Krenari dhe i Pamposhturi. Ai nënshtron gjithçka me krenarinë e Tij dhe askush nuk mund të përballet me Ngadhënjimtarin. Të gjithë qëndrojnë kokulur dhe të frikësuar përpara Allahut. Allahu është *El Xhebbar* - Mbizotëruesi, sepse pushteti i Tij madhështor ka nënshtruar dhe përfshirë të gjitha krijesat. Askush dhe asgjë nuk mund të dalë jashtë pushtetit të Tij. Ai, gjithashtu, i jep fuqi të pafuqishmit dhe i jep pasuri të varfërit. Allahu është *El Mutekebbir* - i Madhëruari Krenar. Atij i takon krenaria dhe madhështia. Por me gjithë krenarinë dhe madhësitinë e Tij, Allahu është i pastër nga të gjitha mangësitë dhe padrejtësitë, sepse Ai është gjithmonë i drejtë.

- “I Lartësuar është Allahu nga çka i shoqërojnë!” - Allahu është i Lartësuar dhe i Pastër nga çdo e metë që ia përshkruajnë idhujtarët dhe mohuesit e shpalljeve të Tij.

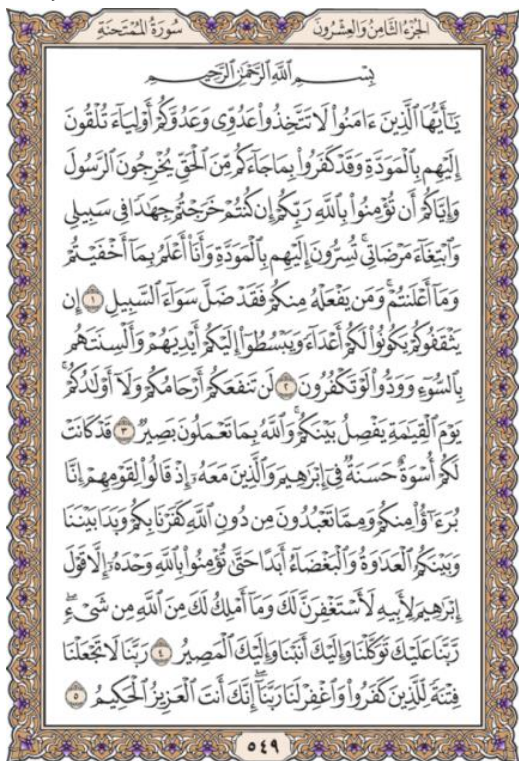
- “Ai është Allahu, Krijuesi, Shpikësi, Formësuesi!” - Allahu është Krijuesi dhe Shpikësi i të gjitha krijesave, pa asnjë shembull paraprirës. Ai çdo krijese i dha formën e saj. Këta tre emra kanë lidhje me krijimin, përcaktimin dhe rregullimin e çështjeve të krijesave dhe janë cilësi vetëm të Allahut të Lartësuar.

- “Atij i takojnë emrat më të bukur!” - Allahu ka shumë emra, të cilët mund t'i dijë tërësisht veçse Ai. Të gjithë emrat e Tij janë të bukur dhe tregues të cilësive më të plota dhe absolute. Në emrat dhe cilësitë e Tij nuk mund të gjesh asnjë lloj mangësie, në çdo lloj aspekti dhe këndvështrimi. Për bukurinë e tyre tregojnë edhe fakti që Allahu i Lartësuar i do këta emra, i do krijesat që i duan ata dhe kënaqet që adhuruesit e Tij t'i drejtohen me lutje duke e thirrur me këta emra.

- “Atë e madhëron çfarë ka në qiej e në Tokë!” - Allahu është i Plotë dhe Absolut në të gjithë emrat, përshkrimet dhe cilësitë e Tij të larta, dhe këtë e tregojnë fakti që gjithçka në qiej dhe në Tokë, në mënyrë të pandërprerë të vazhdueshme, është e varur dhe nevojtarë për të. Gjithçka në qiej dhe në Tokë e falënderon dhe lavdëron Allahun, vetëm Atij i drejtohen për nevojat e tyre, dhe Ai u dhuron me bujarinë e Tij.

- “Ai është Ngadhënjimtari, i Urti!” - Gjithçka që dëshiron Allahu të ekzistojë, do të ekzistojë, për shkak të një urtësie të madhe.

Këtu përfundon tefsiri i sures Hashër.
vetëm Allahut i takon lavdërimi,
falënderimi, bujaria dhe mirësia!

Surja 60 - El mumtehineh (medinase)

13 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 9

1. O ju që keni besuar! Mos i bëni miq armiqtë e Mi dhe armiqtë tuaj, duke treguar dashuri ndaj tyre, sepse ata e mohojnë të vërtetën që ju ka ardhur! Ata kanë dëbuar të Dërguarin dhe ju, vetëm se besoni Allahun, Zotin tuaj. Mos u miqësoni me ta, nëse vërtet keni dalë për hir të luftës në rrugën Time, duke kërkuar kënaqësinë Time ndaj jush! Ju u shprehni fshehurazi atyre miqësi, por Unë e di shumë mirë se çfarë mbani të fshehur dhe çfarë shfaqni haptazi. Kush vepron kështu, ka devijuar nga rruga e drejtë.

2. Nëse ata ju mundin, do të jenë armiqtë tuaj e do t'ju godasin me duart dhe gjuhën e tyre. Ata do të dëshironin shumë që edhe ju të bëheshit jobesimtarë.

3. Nuk do t'ju bëjnë dobi farefisi e as fëmijët tuaj. Ditën e Kijametit Allahu do të bëjë ndarjen mes jush. Allahu sheh gjithçka që punoni ju.

4. Një shembull i mirë për ju janë Ibrahim dhe ata që ishin me të, kur i thanë popullit të vet: “Ne distancohemi prej jush dhe prej çfarë adhuronit ju veç Allahut. Ne ju mohojmë dhe armiqësia ndërmjet nesh është e hapur, derisa ju ta besoni Allahun si Një e të Vetëm!”. Por mos e merni si shembull fjalën e Ibrahimit drejtuar babait të vet (*mosbesimtar*) “Unë do të kërkoj falje për ty, por nuk kam asnjë mundësi për ty para Allahut!”. (*Thoni*) “Zoti ynë, vetëm Ty të mbështetemi, vetëm para Teje pendohe mi dhe vetëm tek Ti është kthimi ynë.

5. Zoti ynë, mos na bëj sprovë të atyre që nuk besojnë dhe falna, o Zoti ynë! Ti je Ngadhënjimtari, i Urti.”

6. Vërtet, këta njerëz janë një shembull i mirë për ata që shpresojnë tek Allahu dhe Dita e Fundit. Kushdo që kthen shpinën, le ta dijë se Allahu është Jonevojrtari e i Lavdëruari!

7. Ndoshta Allahu do të vendosë miqësi ndërmjet jush dhe atyre me të cilët kishit armiqësi. Allahu është i Plotfuqishëm. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

8. Allahu nuk ju ndalon të bëni mirë dhe të mbani drejtësi me ata që nuk ju luftojnë për shkak të fesë e që nuk ju dëbojnë prej shtëpive tuaja. Allahu i do ata që mbajnë drejtësinë.

9. Allahu ju ndalon t'u afroheni vetëm atyre që ju luftojnë për shkak të fesë, që ju nxjerrin prej shtëpive tuaja dhe që ndihmojnë në dëbimin tuaj. Ai ju ndalon të miqësoheni me ta. Kushdo që miqësohet me ta, është zullumqar!

Shpjegimi i ajeteve

Shumë komentues të Kur'anit (Allahu i mëshiroftë!) kanë thënë se shkak për zbritjen e këtyre ajeteve të mrekullueshme u bë historia e Hatib Ibn Ebu Beltas.³¹ Kur

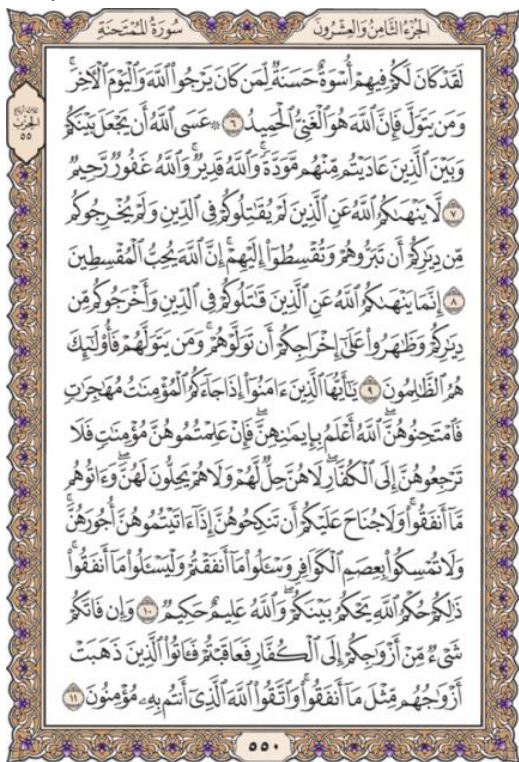
Profeti (a.s.) po përgatitej për të çliruar Mekën, Hatibi u shkroi kurejshëve, duke i njoftuar për qëllimin e Profetit (a.s.). Ai e bëri këtë veprim jo për shkak të hipokrizisë apo të ndonjë dyshimi në fe, por për shkak se familja e tij në Mekë ishte e pambrojtur, prandaj, me këtë shërbim ndaj kurejshëve, ai shpresonte të mbronte familjen e tij. Kështu, Hatibi e nisi mesazhin nëpërmjet një gruaje. Por Profeti (a.s.), që u njoftua menjëherë nga Allahu i Lartësuar për këtë veprim, dërgoi një grup burrash, të cilët e ndaluan gruan para se të mbërrinte në Mekë dhe ia morën mesazhin asaj. Profeti (a.s.) e qortoi rëndë Hatibin, i cili kërkoi ndjesë dhe paraqiti justifikimin e tij, të cilin Profeti (a.s.) e pranoi.³² Në këto ajete ndalohet kategorikisht afrimi, miqësimi dhe aleanca me mohuesit, idhujtarët dhe armiqtë e Islamit. Nuk lejohet shfaqja e dashurisë dhe afrimitetit me ta, sepse kjo bie ndesh me imanin e vërtetë dhe është tërësisht në kundërshtim të plotë me fenë e Ibrahimit (a.s.), të dashurit të Allahut. Ky veprim është në kundërshtim edhe me logjikën e pastër e të drejtë, sipas të cilës besimtarët duhet të tregojnë kujdes shumë të madh në marrëdhëniet me armiqtë e tyre. Ata duhet të jenë shumë vigjilentë, sepse dihet mirë se pala kundërshtarë nuk lë mënyrë pa provuar, për të realizuar qëllimet e tyre armiqësore. Ata shfrytëzojnë çdo rast që u jepet për të dëmtuar ose shkatërruar besimtarët. Thotë Allahu i Lartësuar:

- **“O ju që keni besuar...”** – Kështu, Allahu iu drejtohet besimtarëve pikërisht me cilësinë e tyre të besimit, duke i orientuar në këtë mënyrë që të kryejnë çdo detyrim që u dikton imani i tyre. Ndër veprat më të rëndësishme që kërkon imani është shprehja e dashurisë, afërsisë, solidaritetit dhe aleancës me ata që përpiqen të përsosen si besimtarë, nga njëra anë, dhe distancimi, mosafrimi dhe armiqësia me ata që janë armiq të besimtarëve, nga ana tjetër. Ky është kusht themelor i besimit të vërtetë. Atëherë, duke u nisur nga kjo shenjë

dalluese e tyre, i Lartësuari thotë besimtarëve:

- **“...Mos i bëni miq armiqtë e Mi dhe armiqtë tuaj, duke treguar dashuri ndaj tyre, sepse ata e mohojnë të vërtetën që ju ka ardhur!”** - Kurrë mos nxitoni dhe të bini në atë gradë të ulët, duke u shprehur dashuri, afrimitet dhe mbështetje qafirëve dhe idhujtarëve! Kjo do të thotë që ne duhet të largohemi nga çdo shkak dhe rrugë që sjell një afrimitet të tillë. Nëse në zemrën e dikujt zë vend dashuria për ta, atëherë ajo, pa dyshim, do të pasohet nga solidariteti me ta. Ky veprim e nxjerr robin nga imani, duke e bërë atë njësh me mohuesit dhe duke e larguar nga besimtarët. Gjithashtu, miqësia dhe afrimiteti me qafirët është tregues i mungesës së personalitetit dhe logjikës së shëndoshë. Si është e mundur që një besimtar të miqësohet ose të ndihmojë armikun e përbetuar të tij, i cili synon veçse të keqen e tij, i cili kundërshton Zotin e tij dhe është armiku i miqve të tij, të cilët i duan të mirën, duke e këshilluar dhe ndihmuar për ta arritur atë të mirë?! Shkak tjetër i armiqësimit me qafirët është edhe fakti që ata e mohojnë të vërtetën, të cilën besimtarët e besojnë, jetojnë sipas saj dhe e propagandojnë. Pa dyshim, nuk ka arsye më të fortë për të urryer sesa kjo. Qafirët mohojnë themelet e fesë së besimtarëve dhe pretendojnë se ata janë të humbur, jo në rrugë të drejtë dhe jo të mbështetur në fakte. Ata mohojnë të vërtetën, e cila nuk të lë asnjë dyshim në saktësinë e saj, dhe dihet mirë se çdokush që refuzon të vërtetën, nuk ka asnjë argument e fakt që të vërtetojë saktësinë e mendimit të tij. Mjafton të njohësh të vërtetën dhe e kupton qartë kotësinë e çdo mendimi që e kundërshton atë. Përveç këtyre, muslimanët nuk duhet të harronin krimet dhe armiqësinë e mohuesve kundër Profetit (a.s.) dhe besimtarëve të tjerë. Për t'ua kujtuar këtë fakt, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ata kanë dëbuar të Dërguarin dhe ju, vetëm se besoni Allahun, Zotin tuaj.”** - Ata ju kanë përndjekur dhe dëbuar nga

vendi juaj pa asnjë të drejtë. I vetmi “krim” është se ju besoni Allahun, Zotin tuaj, ndërkohë që është detyrë për të gjitha krijesat, pa përjashtim, që synim kryesor të tyre të kenë përsosjen e adhurimit ndaj Tij. Të gjithë duhen të përkushtohen në adhurimin ndaj Allahut të Madhëruar, sepse Ai i krijoi, Ai i rregullon çështjet e tyre dhe përkujdeset për ta. Ai që u dhuron atyre çdo mirësi të dukshme apo të fshehur është Allahu i Lartësuar. Por mohuesit i kthejnë shpinën këtij qëllimi, i cili është detyrimi më madhor i të gjithë detyrimeve. Ndërsa besimtarët përpiqen ta plotësojnë këtë detyrim, qafirët tregojnë armiqësi duke i dëbuar nga vendet e tyre. Atëherë çfarë feje, personaliteti, logjike dhe arsytimi i mbeten robët, nëse ai afrohet dhe miqësohet me jobesimtarët, që i kanë këto cilësi në çdo kohë dhe çdo vend?! Ata të mallkuar nuk i ndalon asgjë nga shfaqja e urrejtjes dhe armiqësisë së tyre kundrejt muslimanëve, veçse ndonjë pengesë e fortë ose frika e madhe.

- “Mos u miqësoni me ta, nëse vërtet keni dalë për hir të luftës në rrugën Time, duke kërkuar kënaqësinë Time ndaj jush!” - Nëse ju vërtet keni dalë të luftoni për të ngritur lart fjalën e Allahut dhe duke synuar kënaqësinë e Allahut, atëherë plotësoni kushtet që nevojiten për këtë qëllim. Sigurisht, një nga kushtet kryesore që duhet realizuar është dashuria, miqësia dhe ndihma e të dashurve të Allahut, si edhe urrejtja e armiqësisë kundër armiqve të tyre. Ky është xihadi në rrugën e Zotit, një nga veprat më të mëdha që afron besimtarët me Zotin e tyre.

- “Ju u shprehni fshehurazi atyre miqësi, por Unë e di shumë mirë se çfarë mbani të fshehur dhe çfarë shfaqni haptazi.” - Si është e mundur që ju u shprehni dashurinë, miqësinë dhe mbështetjen tuaj mohuesve të Zotit dhe të fesë së Tij, armiqve të besimtarëve, dhe pastaj mundoheni ta fshihni një gjë të tillë, ndërkohë që e dini se Allahu i Madhëruar është i Gjithëditur për ato që ju fshihni dhe shfaqni hapur?! Nëse ju arrini t’ua fshini ligësitë tuaja besimtarëve, dijeni mirë se Allahut të Lartësuar nuk mund t’i fshihet asgjë. Allahu i Lartësuar, me dijen e Tij absolute, ka për t’i shpërblyer robtë për të mirat dhe të këqijat e tyre, të bëra haptazi apo fshehtazi.

- “Kush vepron kështu, ka devijuar nga rruga e drejtë.” - Ata që zënë miq mohuesit dhe i mbështesin ata, pas këtij qortimi nga Allahu i Lartësuar, le ta dinë se i kanë hyrë një rrugë, e cila bie ndesh me fenë e Zotit, me logjikën e drejtë dhe me dinjitetin njerëzor. Për të ngjallur urrejtjen dhe armiqësinë ndaj mohuesve, Allahu i Lartësuar u kujton besimtarëve egërsinë e mohuesve ndaj tyre:

- “Nëse ata ju mundin, do të jenë armiq të tuaj e do t’ju godasin me duart dhe gjuhën e tyre. Ata do të dëshironin shumë që edhe ju të bëheshit jobesimtarë.” - Nëse qafirëve u jepet mundësia për t’ju munduar, torturuar dhe poshtëruar, ata asnjëherë nuk kursehen të

godasin ashpër. Në çdo rast, ata ju godasin me duart e tyre për t'ju vrarë e poshtëruar. Edhe gjuha e tyre e hidhur nuk resht së luftuari me shpifje e fyerje kundër jush. Gjithçka që mohuesit dëshirojnë prej jush është thjesht t'ju nxjerrin nga feja juaj. Nëse ju përsëri arsyetoni dhe thoni se “ne afrohem i miqësor me mohuesit, për shkak të lidhjeve farefisnore” ose “për shkak të tregtisë dhe pasurisë”, atëherë djeni se:

- **“Nuk do t'ju bëjnë dobi farefisi e as fëmijët tuaj. Ditën e Kijametit Allahu do të bëjë ndarjen mes jush. Allahu sheh gjithçka që punoni ju.”** - Allahu ju tërheq vërejtjen, që ju të mos miqësoheni me mohuesit, sepse kjo është në dëmin tuaj.

- **“Një shembull i mirë për ju janë Ibrahim i dhe ata që ishin me të,...”** - Për ju, o besimtarë, shembulli më i mirë, nga i cili mund të mësoni shumë, është Ibrahim (a.s.) dhe besimtarët që e shoqëronin atë. Ju jeni urdhëruar që të pasoni fenë e Ibrahimit, i cili ishte *“hanifa”* - besim i drejtë, që besonte një Zot të vetëm dhe i distancuar nga adhurimi dhe adhuruesit e gjithçkaje tjetër veç Allahut. Ibrahim (a.s.) dhe besimtarët që ishin me të u distancuan nga populli i tyre idhujtar dhe nga çdo adhurim tjetër, veç adhurimit të Allahut. Madje, ata e deklaruan hapur distancimin e tyre kundër mohuesve, duke thënë:

- **“...kur i thanë popullit të vet: “Ne distancohem prej jush dhe prej çfarë adhuroni ju veç Allahut. Ne ju mohojmë dhe armiqësia ndërmjet nesh është e hapur,...”** - Ne distancohem tërësisht prej jush dhe prej atyre që ju adhuroni krahas Allahut. Tashmë armiqësia mes nesh është e shpallur. Zemra e besimtarit nuk duhet të ketë asnjë lloj dashurie apo animi ndaj mohuesve, ndërsa armiqësia duhet të shfaqet me veprime konkrete. Kjo urrejtje dhe armiqësi nuk ka kufizim kohe dhe vendi, porse vazhdon për sa kohë ata vazhdojnë me mohimin e tyre, siç thuhet më pas:

- **“...derisa ju ta besoni Allahun si Një e të Vetëm!”** - Nëse e besoni Allahun si Një të vetëm, duke kryer adhurimin e kërkuar, atëherë vendin e urrejtjes dhe armiqësisë ndaj jush do ta zerë dashuria, miqësia dhe mbështetja. Ky është shembulli për ju, o besimtarë! Shikoni dhe mësoni nga Ibrahim (a.s.) dhe besimtarët që ishin me të, që të përsosni imanin dhe teuhidin. Prej shembullit të Ibrahimit (a.s.) do të mësoni të plotësoni të gjitha veprat dhe adhurimet tuaja.

- **“Por mos e merrni si shembull fjalën e Ibrahimit drejtuar babait të vet (mosbesimtar)...”** - Përjashtim bën vetëm një gjë. Ju nuk duhet ta merrni si shembull atë për fjalët që i tha Azerit, babait të tij idhujtar, i cili ishte mohues dhe armik i së vërtetës. Ibrahim (a.s.) e ftoi atë në besim dhe në teuhid, por ai refuzoi me forcë. Atëherë, Ibrahim tha:

- **““Unë do të kërkoj falje për ty, por nuk kam asnjë mundësi për ty para Allahut!”.**” - Unë do të kërkoj falje për ty, edhe pse e di mirë se nuk kam asnjë mundësi që të të mbroj prej Allahut dhe ndëshkimit të Tij. Gjithsesi, po e lus Zotin Tim, duke shpresuar që të mos gjej kurrë dëshpërim. Pra, nuk duhet të merret si shembull Ibrahim (a.s.) për të kërkuar falje për një mushrik. Askush të mos lutet për idhujtarët dhe të pretendojë që po ndjek traditën e Ibrahimit. Allahu i Lartësuar e përmend arsyen e Ibrahimit (a.s.) për këtë veprim në një ajet tjetër: “Edhe lutja e Ibrahimit për babain e vet u bë veçse për shkak të një premtimi, që ai kishte bërë më parë. Por kur iu bë e qartë se ai ishte armik i Allahut, ai u largua prej tij. Me të vërtetë, Ibrahim ishte shumë i ndjeshëm dhe i butë.”[Teube 114]. Ibrahim (a.s.) dhe besimtarët që ishin me të, le të jenë shembull për ju edhe për lutjen e mrekullueshme që ata i drejtuan Allahut, për mbështetjen e tyre të plotë tek Ai, për kthimin e tyre të penduar e të nënshtruar tek Allahu i Lartësuar, si edhe për shprehjen e

dobësisë dhe nevojës së tyre tek Allahu i Lartësuar, kur thanë:

- **(Thoni)** **“Zoti ynë, vetëm Ty të mbështetemi, vetëm para Teje pendo kemi dhe vetëm tek Ti është kthimi ynë.** - Ata u lutën: “O Zoti ynë, vetëm Ty të mbështetemi për arritjen e çdo gjëje që na sjell të mira dhe për largimin e çdo gjëje që na dëmton dhe është e keqe. Vetëm tek Ti kemi besim, o Zoti ynë, dhe të gjitha çështjet tona i kemi lënë në dorën Tënde. Vetëm tek Ti kthehemi të penduar e të nënshtruar, për t’iu bindur porosive të Tua, për të kryer çdo gjë që të kënaq Ty dhe që na afron drejt Teje. Ky është qëllimi ynë, për të cilin ne nxitojmë, garojmë dhe bëjmë punë të mira. Ne jemi të bindur se tek Ti do të kthehemi një ditë, prandaj përgatitemi duke kryer çdo vepër që na afron pranë Teje.” Lutja e tyre vazhdon:

- **Zoti ynë, mos na bëj sprovë të atyre që nuk besojnë dhe falna, o Zoti ynë!** - Mos u jep jobesimtarëve pushtet mbi ne, për shkak të gjynaheve tona, që ata të na nënshtrorjnë dhe poshtërojnë, të na sprovonë në besimin tonë dhe të na ndalojnë me ç’të munden nga feja jonë. Mos na bëj sprovë për ta, sepse nëse ata e shohin veten fitimtarë mbi ne, do të mashtrohen e do të mendojnë se janë me të vërtetën, kurse ne me të kotën dhe, në këtë mënyrë, do të shtohet mohimi i tyre dhe do të shfrenohen edhe më tej në kalimin e kufijve.

- **“Ti je Ngadhënjimtari, i Urti!”** – Ata thanë: “Ti je *El Aziz* - Krenari, Ngadhënjimtari, Mposhtësi i gjithçkaje. Ti je *El Hakim* - i Urti, i Cili e vendos çdo gjë në vendin e vet. Me krenarinë dhe urtësinë Tënde, na ndihmo dhe na jep fitore kundër armiqve tanë! Na i mbulo dhe i fal gjynahet tona! Na i rregullo të metat dhe mangësitë tona!” Pastaj Allahu i Lartësuar e përsërit inkurajimin e marrjes si shembull të Ibrahimit dhe besimtarëve që ishin me të, duke thënë:

- **“Vërtet, këta njerëz janë një shembull i mirë...”** - Por pasimi i këtij shembulli do të

jetë i lehtë jo për të gjithë. Ai do të jetë i lehtë vetëm për ata që kanë një cilësi shumë të rëndësishme:

- **“...për ata që shpeshojnë tek Allahu dhe Dita e Fundit.”** - Besimi në jetën tjetër, te dhënia e llogarisë, te shpërblimi dhe ndëshkimi në varësi të veprave, ia lehtëson robit çdo gjë të vështirë. Besimi në takimin me Allahun dhe shpërblimi për veprat e mira është një inkurajim i fortë për të marrë si shembull profetët e Allahut dhe adhuresit e sinqertë të Tij. Madje, siguria e plotë në takimin me Allahun dhe shpresa e madhe për shpërblimin e Tij bën që robi ta ndiejë si detyrë pasimin e rrugës së këtyre të zgjedhurve.

- **“Kushdo që kthen shpinën, le ta dijë se Allahu është Jonevojtar i Lavdëruari!”** - Ai që i kthen shpinën bindjes ndaj Allahut dhe rrugës së profetëve të Tij ka për të dëmtuar veçse veten e vet. Ai nuk mund të dëmtojë aspak Allahun e Lartësuar, sepse Ai është *El Ganij* - i Pasuri, që nuk ka asnjë nevojë për krijesat e Tij. Atij i takon pasuria absolute e pavarësia në çdo aspekt. Allahu nuk ka nevojë për asgjë të krijesave të Tij. Ai është *El Hamid* - i Lavdishmi dhe i Lavdëruari në Qenien, emrat, cilësitë dhe veprat e Tij. Allahut i takon falënderimi, mirënjohja, lavdërimi dhe lavdia e plotë! Është e vërtetë që Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar që t’i urrejmë dhe t’i konsiderojmë armiq qafirët dhe idhujtarët, për sa kohë ata vazhdojnë në kufrin dhe idhujtarinë e tyre. Por nëse ata kthehen në besimin e drejtë dhe të saktë, atëherë gjykimi për ta ndryshon: vendin e urrejtjes dhe armiqësisë e zë dashuria dhe vëllazëria e besimit. Allahu i Lartësuar na tregon se edhe kjo mund të ndodhë, kur thotë:

- **“Ndoshta Allahu do të vendosë miqësi ndërmjet jush dhe atyre me të cilët kishit armiqësi. Allahu është i Plotfuqishëm. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Mos e humbisni shpresën, o besimtarë, se ata edhe mund të kthehen në besim, dhe nëse ata kthehen në besim, Allahu i Lartësuar do të bëjë që mes jush të

vendoset dashuria për hir të fesë. Allahu është *Kadir* - i Plotfuqishëm për çdo gjë. Pjesë e pushtetit të Tij është udhëzimi i zemrave dhe ndryshimi i tyre nga një gjendje në një gjendje tjetër. Gjithashtu, Allahu është *Gafuru Rahim* - Falës i Madh e Mëshirëplotë. Me pendimin e sinqertë dhe të vërtetë, asnjë gjynah nuk mund të jetë shumë i madh për Të që Ai ta falë dhe asnjë mangësi dhe turp nuk është e pamundur për Të që ta mbulojë dhe ta fshijë. I Lartësuar thotë në një ajet: “Thuaj: “Thuaj: “O robtë e Mi, të cilët e keni ngarkuar shpirtin tuaj me shumë gjynahe! Mos e humbni shpresën në Mëshirën e Allahut! Allahu i fal të gjitha gjynahet. Ai është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.” Kthehuni te Zoti juaj (*me pendim*) dhe dorëzohuni Atij para se t’ju vijë dënimi, se pastaj nuk do të ketë kush t’ju ndihmojë! Dhe ndiqni më të mirën e asaj që ju është shpallur nga Zoti juaj, para se t’ju vijë dënimi – krejt papritur e pa e marrë vesh. Dhe askush të mos thotë: “Ah i mjeri unë që e shpërfilla adhurimin dhe bindjen ndaj Allahut dhe qeshë nga ata që talleshin (*me besimin dhe besimtarët*)!” Ose të mos thotë: “Sikur të më kishte udhëzuar Allahu (*në rrugë të drejtë*), unë me siguri do të kisha qenë prej të devotshmëve.” Apo, kur ta shohë dënimin të thotë: “Sikur të isha kthyer edhe një herë (*në dynja*) unë me siguri do të isha prej vepërmirëve.” Jo. Ty të patën ardhur argumentet e Mia dhe ti i përgënjeshtrove ato, u tregove kryeneç dhe u bërë prej atyre që e mohojnë Besimin (*e vërtetë*).” [Zumer 53 – 59]. Ky ajet paralajmëronte se shumë nga ata që ishin fillimisht idhujtarë dhe armiq të besimtarëve, do të pranonin Islamin më vonë. Dhe, vërtet, ashtu ndodhi, dhe të gjitha lavdërimet i qofshin Zotit! Sapo u shpallën këto ajeteve të mrekullueshme, që nxisnin urrejtjen dhe armiqësinë ndaj qafirëve, besimtarët i zbatuan me përpikmëri. Madje, shumë prej tyre u ndien në faj edhe për mbajtjen e lidhjeve farefisnore me të afërmit e tyre idhujtarë, duke menduar gabimisht se e tillë ishte

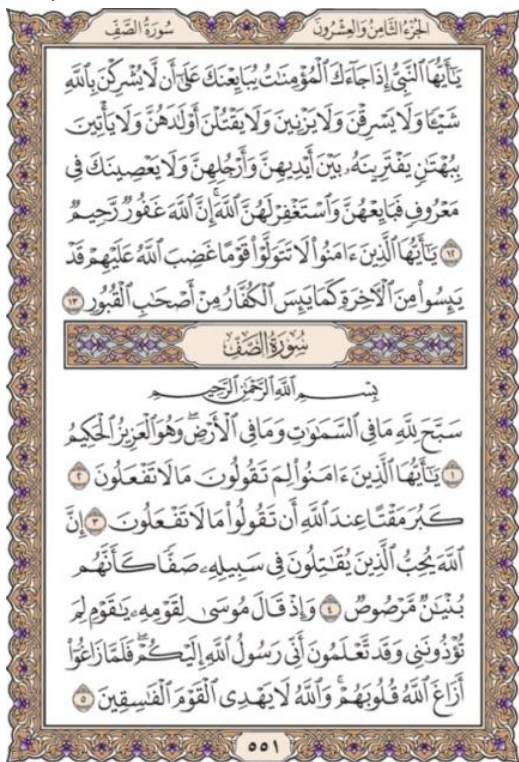
porosia e Allahut të Lartësuar. Por Allahu i Madhëruar i sqaroi më tej besimtarët, duke u thënë:

- **“Allahu nuk ju ndalon të bëni mirë dhe të mbani drejtësi me ata që nuk ju luftojnë për shkak të fesë e që nuk ju dëbojnë prej shtëpive tuaja. Allahu i do ata që mbajnë drejtësinë.”** - Allahu i Lartësuar nuk ju ndalon nga bamirësia, komunikimi dhe mirësjellja ndaj farefisit. Ai nuk ju ndalon nga mbajtja e drejtësisë dhe barazisë me idhujtarët, qofshin ata farefisi juaj apo jo, nëse ata nuk luftojnë kundër jush dhe nuk ju dëbojnë nga shtëpitë tuaja. Ruajtja e marrëdhënieve me ta në të tilla kushte nuk është e ndaluar dhe as e dëmshme. Në lidhje me marrëdhëniet që duhet të ketë muslimani me prindërit idhujtarë, Allahu i Lartësuar thotë në një ajet tjetër: “Dhe Ne e kemi urdhëruar njeriun që të jetë bamirës ndaj prindërve të tij. Nëna e vet e barti atë mund pas mudi dhe pas dy vjetësh ia ndau gjirin. (*E porositem*)” “Të jesh mirënjohës ndaj Meje dhe ndaj dy prindërve tu. Vetëm tek Unë është kthimi juaj. E nëse ata të dy të shtyjnë që ti të më bësh Mua shok (*në adhurimin për Mua*), për çka ti nuk ke kurrfarë dijeje, atëherë mos iu bind atyre, por në çështjet e jetës së kësaj bote të sillesh mirë me ta. Pasoje (*me përkushtim*) rrugën e atij që është kthyer (*i penduar e i nënshtruar*) drejt Meje. Në fund, ju tek Unë do të ktheheni të gjithë dhe Unë do t’jua tregoj atë që keni bërë.” [Lukman 14, 15].

- **“Allahu ju ndalon t’u afroheni vetëm atyre që ju luftojnë për shkak të fesë, që ju nxjerrin prej shtëpive tuaja dhe që ndihmojnë në dëbimin tuaj. Ai ju ndalon të miqësoheni me ta.”** - Porosia e Allahut për distancim, urrejtje dhe armiqësi iu referohet:

- atyre që ju luftojnë për shkak të fesë tuaj, në emër të urrejtjes dhe armiqësisë ndaj Allahut dhe besimtarëve të Tij;

- atyre që ju dëbojnë nga shtëpitë dhe pronat tuaja, për shkak të fesë.

- atyre që ndihmojnë të tjerët që t'ju luftojnë për fenë tuaj dhe që t'ju nxjerrin nga shtëpitë dhe pronat tuaja. Kështu, Allahu i Lartësuar na ndalon që t'u japim dashuri dhe mbështetje të tillë njerëzve, me vepra ose me fjalë. Ndërsa për sa i përket mirësjelljes me të afërmit apo me njerëzit në përgjithësi, ajo kurrsesi nuk është e ndaluar. Madje, atë e përfshin urdhri i përgjithshëm i Allahut të Lartësuar për bamirësi, bujari dhe moral të mirë.

- **“Kushdo që miqësohet me ta, është zullumqar!”** - Madhësia e kësaj padrejtësie është e lidhur me nivelin e përkrahjes dhe bashkëpunimit me ta në padrejtësinë e tyre. Nëse përkrahja ose bashkëpunimi me ta në luftën kundër muslimanëve është i plotë, atëherë kjo vepër konsiderohet *kufër* që të përjashton nga Islami. Poshtë këtij niveli ka vepra të tjera, që mund të jenë shumë pranë kufrit ose larg tij.

Ajetet 10 – 11

10. O ju që keni besuar! Kur t'ju vijjnë besimtarët e shpërngulura, provojeni besimin e tyre, ndonëse Allahu e di më së

miri se çfarë besimi kanë! Nëse vërtetoni se ato janë besimtare, atëherë mos i ktheni ato te jobesimtarët, sepse as ato nuk janë të lejuara për ta e as ata nuk janë të lejuar për to! Por kthejuani atyre shpenzimet që kanë bërë për to! Ju nuk jeni të ndaluar të martoheni me to, pasi t'u keni dhënë (*mehr-in*) dhuratën martesore. Mos i mbani si bashkëshorte idhujtarët, por kërkoni t'ju kthehen shpenzimet që keni bërë për to! Edhe ata le të kërkojnë prej jush t'u ktheni shpenzimet që kanë bërë për to! Këto janë ligjet e Allahut, me të cilat Ai ju gjykon. Allahu është di gjithçka e Njeh imtësisht çdo çështje.

11. Në qoftë se ndonjëra prej grave tuaja shkon tek idhujtarët, e më vonë ju fitoni plaçkë lufte prej tyre, atëherë, atyre që u kanë shkuar gratë tek ju jepuni aq sa ata kanë shpenzuar për to! Kijeni frikë Allahun, të Cilin e besoni!

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Kur t'ju vijjnë besimtarët e shpërngulura, provojeni besimin e tyre, ndonëse Allahu e di më së miri se çfarë besimi kanë!”** - Në marrëveshjen e paqes të nënshkruar në Hudejbije, një ndër pikat për të cilat Profeti (a.s.) ra dakord me idhujtarët ishte që, nëse një musliman vinte nga Meka dhe rrethinat e saj (e cila asokohe kontrollohej ende nga idhujtarët), e kërkonte strehim në shtetin islam, në Medinë, ai duhej të kthehej përsëri mbrapsht në vendin e tij, tek idhujtarët. Kjo pikë e marrëveshjes nuk përcaktonte kategori të veçanta, por ishte e përgjithshme për burrat dhe për gratë. Për sa u përket burrave, Allahu i Lartësuar nuk e ndaloi Profetin e Tij që t'i kthente ata përsëri tek idhujtarët, për t'ju përmbajtur kushtit të vendosur. Por për sa u përket grave, duke qenë se kthimi dhe dorëzimi i tyre tek idhujtarët kishte pasojë të rënda, Allahu i Lartësuar i urdhëroi besimtarët që, së pari, të provonin besimin e tyre. Kjo mund të bëhej me mënyra të ndryshme: me pyetje, informacione të marra, betime etj. Ky hetim

duhej të bëhej sepse ekzistonte edhe mundësia që gratë të mos ishin të sinqerta në pretendimin se ishin larguar për shkak të besimit, por mund të ishin larguar për ndonjë arsyeje tjetër, për shembull, për t'u martuar me ndonjë burrë, ngase parapëlqenin të jetonin në një vend tjetër apo të tjera qëllime të kësaj dynjaje. Nëse vërtetohej që ato nuk ishin besimtare, por kishin të tilla qëllime, bëhej detyrë ekstradimi në vendin e tyre, pa shkaktuar në këtë mënyrë asnjë dëmtim. Por nëse pas provimit dhe hetimit vërtetohej se ato ishin besimtare, atëherë nuk lejohej riatdhësimi i tyre. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Nëse vërtetoni se ato janë besimtare, atëherë mos i ktheni ato te jobesimtarët, sepse as ato nuk janë të lejuara për ta e as ata nuk janë të lejuar për to! Por kthejuani atyre shpenzimet që kanë bërë për to! Ju nuk jeni të ndaluar të martoheni me to, pasi t'u keni dhënë (mehr-in) dhuratën martesore.**- Plotësimi i marrëveshjeve është kusht i rëndësishëm, prandaj i Lartësuar i urdhëroi që idhujtarëve t'u ktheheshin mbrapsht shpenzimet që ata kishin bërë për gratë e tyre, që tashmë ishin emigrante në shtetin islam. Këtu futej mehri dhe gjithçka tjetër që ishte shpenzuar për ato gra. Pas këtij kompensimi, besimtarët në Medinë nuk e kishin më të ndaluar që të martoheshin me gratë e saposhpërngulura, edhe pse ato kishin qenë të martuara me idhujtarë në vendin e shirkut. Kusht tjetër, gjithashtu, ishte që këtyre grave t'u sigurohej nga bashkëshorti i ri mehri dhe shpenzimet e nevojshme, sipas rregullave. Ashtu sikurse një muslimane nuk është e lejuar të martohet me një qafir, po ashtu nuk është e lejuar që një musliman të martohet me një qafire. Përrjashtim nga ky ligj bëjnë vetëm gratë çifute dhe të krishtere, me kushtet e vendosura nga sheriat. I Lartësuar thotë:

- **“Mos i mbani si bashkëshorte idhujtarët...”** - Nëse Allahu i Lartësuar na ndalon që t'i mbajmë si bashkëshorte

mohueset, ndalesa për lidhjen e një martese të re me to është më parësore.

- **“...por kërkon t'ju kthehen shpenzimet që keni bërë për to! Edhe ata le të kërkojnë prej jush t'u ktheni shpenzimet që kanë bërë për to!”** – Këtu, Allahu i Lartësuar i urdhëroi besimtarët që, nëse gratë e tyre tradhtonin fenë dhe shkonin në vendin e kufrit, ata të kërkonin prej mohuesve mehrin dhe shpenzimet që kishin dhënë për gratë e tyre, njëlloj siç veprohej në rastin e kundërt. Ky ajet tregon se privimi nga të drejtat mbi gruan duhet të kompensohet. Me fjalë të tjera, burri duhet të kompensohet për humbjen e të drejtës së bashkëjetesës me të shoqen. Për shembull, nëse dikush bëhet shkak që ta privojë burrin nga të drejtat mbi gruan e tij, si nëpërmjet gjidhënies apo me ndonjë mënyrë tjetër (duke futur përçarje e konflikt mes tyre), ai ka detyrë që ta kompensojë burrin duke i kthyer atij mehrin.

- **“Këto janë ligjet e Allahut, me të cilat Ai ju gjykon. Allahu është di gjithçka e Njeh imtësisht çdo çështje.”** - Allahu është i Gjithëditur. Ai di shumë mirë se çfarë ligjesh janë të dobishme për ju. Të gjitha ligjet që Allahu ka vendosur vijnë prej dëkurës dhe urtësisë së Tij të gjerë dhe absolute.

- **“Në qoftë se ndonjëra prej grave tuaja shkon tek idhujtarët, e më vonë ju fitoni plaçkë lufte prej tyre, atëherë, atyre që u kanë shkuar gratë tek ju jepuni aq sa ata kanë shpenzuar për to!”** - Ashtu siç u përmend më sipër, nëse gratë e muslimanëve tradhtonin fenë dhe u bashkëngjiteshin mohuesve, këta të fundit duhet t'u kthenin kompensimin burrave muslimanë. Por nëse mohuesit nuk e kthenin kompensimin, atëherë ai merrej nga pasuria e plaçkës së luftës e u jepej ish-bashkëshortëve.

- **“Kijeni frikë Allahun, të Cilin e besoni!”** - Besimi i vërtetë kërkon që ju të jeni gjithnjë të devotshëm në zbatimin e ligjeve të Allahut të Lartësuar.

Ajeti 12

12. O Profet, kur të vijnë tek ty besimtarët e të japin besën se nuk do t'i shoqërojnë Allahut asgjë, nuk do të vjedhin, nuk do të bëjnë imoralitet, nuk do t'i vrasin fëmijët e tyre, nuk do të gënjejnë e nuk do të shpifin dhe nuk do të kundërshtojnë në atë që është e drejtë dhe e arsyeshme, atëherë ti pranoje zotimin e tyre dhe lute Allahun t'i falë ato! Vërtet, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajetit

- **“O Profet, kur të vijnë tek ty besimtarët e të japin besën...”** – Këtu flitet për gratë, të cilat jepnin besën për plotësimin e disa detyrimeve, që, në fakt, duhet të plotësohen nga të gjithë, burra apo gra qofshin dhe në çdo kohë. Për sa i përket burrave detyrimet dhe përgjegjësitë e tyre shtohen dhe pakësohen në varësi të gjendjes dhe nivelit të tyre. Kështu, Profeti (a.s.), në zbatim të urdhrit të Allahut të Lartësuar, kur vinin gratë për t'i dhënë besën për t'ju përmbajtur atyre kushteve, ai e pranonte fjalën e tyre, duke ua qetësuar zemrën dhe duke i kërkuar falje Allahut për çdo mangësi që mund të vinte prej tyre. Profeti (a.s.) i konsideronte ato si besimtare muslimane, me kusht që:

- **“...se nuk do t'i shoqërojnë Allahut asgjë...”** – Pra, së pari, të adhuronin Allahun si Një të vetëm, duke ia përkushtuar vetëm Atij të gjitha adhurimet dhe duke u larguar nga çdo lloj idhujtarie.

- **“...nuk do të vjedhin, nuk do të bëjnë imoralitet, nuk do t'i vrasin fëmijët e tyre...”** - Të largoheshin nga këto vepra të tmerrshme dhe krime të pashembullta, që kryheshin normalisht në kohën e injorancës.

- **“...nuk do të bëjnë imoralitet...”** – Të largoheshin tërësisht nga kjo vepër shkatërrimtare për familjen dhe shoqërinë. Në kohën e injorancës, para Islamit, laviret dhe shtëpitë e poshtërsisë ishin të përhapura, ndërsa tradhtia bashkëshortore ishte një plagë shumë e thellë.

- **“...nuk do të gënjejnë e nuk do të shpifin...”** - Të mos shpifnin kurrën e

kurrës, qoftë në lidhje me burrat e tyre, qoftë për të tjerët.

- **“...dhe nuk do të kundërshtojnë në atë që është e drejtë dhe e arsyeshme...”** - Të mos kundërshtonin kurrë porositë e Profetit (a.s.), të cilat të gjitha janë të mira dhe të dobishme. Ndër porositë e veçanta të Profetit (a.s.) për gratë ishte për të hequr dorë nga disa zakone të injorancës në rastet e pikëllimit dhe tragjedive, si nga vajtimi me zë, çjerrja e fytyrës, grisja e rrobave atj., që tregonin pakënaqësi ndaj caktimit të Zotit.

- **“...atëherë ti pranoje zotimin e tyre dhe lute Allahun t'i falë ato!”** - Nëse ato i përmbahen të gjitha këtyre kushteve, atëherë pranoja besën dhe kërkoji falje Allahut për mangësitë e tyre, duke i qetësuar dhe gëzuar.

- **“Vërtet, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Allahu fal shumë dhe i mbulon gjynahet e robve. Ai është Falës i Madh për gjynahqarët, që pendohen sinqerisht. Ai është, gjithashtu, *Rrahim* - Mëshirëplotë, mëshira e të Cilit ka përfshirë gjithçka, ashtu sikurse edhe mirësia e Tij ka përfshirë të gjitha krijesat.

Ajeti 13

13. O ju që keni besuar, mos zini miqësi me njerëz që kanë zemëruar Allahun. Ata e kanë humbur shpresën për ahiretin, ashtu sikurse jobesimtarët nuk kanë shpresë për të vdekurit.

Shpjegimi i ajetit

- **“O ju që keni besuar! Mos zini miqësi me njerëz që kanë zemëruar Allahun!”** - O ju besimtarë, nëse e besoni vërtet Zotin tuaj, nëse vërtet synoni ta kënaqni Atë dhe të largoheni nga çdo gjë që e zemëron Atë, atëherë mos u miqësoni me njerëz të cilët i ka përfshirë zemërimi i Allahut të Lartësuar. Allahu i Madhëruar është zemëruar me ta, për shkak të kufrit të tyre.

- **“Ata e kanë humbur shpresën për ahiretin, ashtu sikurse jobesimtarët që nuk kanë shpresë për të vdekurit (se do të ringjallen).”** - Ata janë të privuar nga mirësitë e ahiretit, të cilat as nuk kanë për

t'i parë me sy. Prandaj, bëhuni të kujdesshëm, që të mos afroheni me ta, duke i miratuar dhe i mbështetur në ligësinë e tyre, e në këtë mënyrë të privoheni edhe ju nga mirësitë e ahiretit, ashtu sikurse ata. Kur ata të kalojnë në ahiret dhe të shohin të vërtetën, do ta kuptojnë qartë se nuk kanë pjesë në shpërblimin e atjeshëm. Kështu, ky ajet tregon se jobesimtarët nuk shpresojnë asnjë shpërblim në ahiret, ashtu sikurse do të ndodhë kjo realisht kur ata të kalojnë në ahiret. Ky është njëri nga kuptimet e ajetit. Sipas një këndvështrimi tjetër, ajeti tregon që jobesimtarët e mohojnë ahiretin dhe refuzojnë ta besojnë se ai është i vërtetë. Gjithsesi, duke qenë se ata nuk besojnë në jetën tjetër dhe as për shpërblimin në të, mos u çudit aspak me përkushtimin e tyre ndaj veprave të këqija, që e zemërojnë Allahun dhe bëjnë të meritueshëm ndëshkimin e Tij. Këto vepra, që e kanë burimin nga mosbesimi në Ditën e Llogarisë, do t'i bëjnë ata të mjerë që të mbeten të pashpresë gjatë dhënies së shpërblimit në ahiret. Ashtu sikurse mohuesit e shohin të pamundur që të vdekurit do të ringjallen një ditë dhe do të llogariten me drejtësi para Zotit të tyre, ashtu ata do të mbeten të pashpresë në Ditën e Gjykimit për të marrë nga shpërblimi i Allahut. Përfundoi edhe tefsiri i sures Mumtehine. Falënderimi i takon Allahut, Zotit të botëve!

Surja 61: El saff (medinase) 14 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 3

1. Allahun e madhëron me (tesbih) përlëvdim ç'gendet në qiej dhe në Tokë.

Ai është Ngadhënjimtari, i Urti!

2. O ju që keni besuar! Përse e thoni atë që vetë nuk e bëni?

3. Për Allahun, është shumë e urryer që ta thoni atë gjë që vetë nuk e bëni.

Shpjegimi i ajeteve

- "Allahun e madhëron me (tesbih) përlëvdim ç'gendet në qiej dhe në Tokë. Ai është Ngadhënjimtari, i Urti!" - Ajeti

tregon, së pari, madhështinë dhe krenarinë e Allahut të Lartësuar. Ai është Ngadhënjimtari, para të Cilit janë nënshtruar të gjitha krijesat. Çdo gjë që ndodhet në qiell dhe në Tokë i bën *tesbih* Atij, duke e lavdëruar dhe duke iu lutur për nevojat e tyre. Allahu është i Urti, që ka përcaktuar dhe ligjëruar çdo gjë me urtësi.

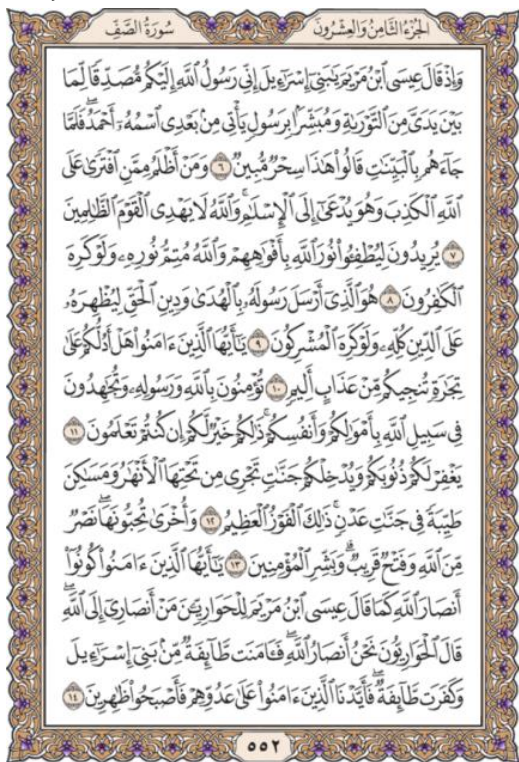
- "O ju që keni besuar! Përse e thoni atë që vetë nuk e bëni? Për Allahun, është shumë e urryer që ta thoni atë gjë që vetë nuk e bëni." - Pse u flisni të tjerëve për të mirën, madje ndoshta lëvdoheni me të, ndërkohë që vetë ju nuk e veproni atë? Pse ndaloni nga të këqijat, dhe ndoshta lëvdoheni para njerëzve për pastërtinë e shpirtit tuaj, ndërkohë që ju vetë jeni të përlyer me to? A i shkon për shtat besimtarit kjo sjellje e shëmtuar. Nuk ka gjë më të urryer për Allahun sesa robi të thotë atë që vetë nuk e vepron. Atëherë, është detyrë për urdhëruesin për të mira që të jetë i pari që nxiton për t'i vepruar ato. Po kështu, edhe ndaluesi nga të këqijat duhet të jetë vetë njeriu që qëndron më larg tyre. Thotë i Lartësuari në suren Bekare: "Si i urdhëroni njerëzit për të mira, dhe e harroni vetveten, kur ju e lexoni Librin?! A nuk po mendoni?!" [Bekare 44]. Shuajbi (a.s.) i tha popullit të vet: "O populli im! Shihni nëse unë kam prova të sigurta nga Zoti im dhe Ai, nga ana e Tij, më furnizon mua me begati e të mira! Unë nuk dua që duke ju kundërshtuar ju, të bëj vetë atë që juve dua t'ju ndaloj. Unë dëshiroj vetëm që të përmirësoj me sa kam fuqi, por sukcesi (në misionin tim) vjen vetëm me ndihmën e Allahut. Vetëm Atij i mbështetem dhe vetëm Atij i drejtohem!" [Hud 88].

Ajeti 4

4. Allahu i do ata që luftojnë në rrugën e Tij të rrenditur, si një ndërtesë e fortifikuar.

Shpjegimi i ajetit

Ky ajet është, së pari, një nxitje që Allahu i Lartësuar iu bën besimtarëve për të luftuar në rrugën e Tij. Ai i mëson, gjithashtu, se si të qëndrojnë gjatë luftimeve. Besimtarët

duhet të formojnë rreshta të drejtë e të ngjeshur, duke mos lënë asnjë hapësirë mes tyre. Në këtë mënyrë, pesha e luftës të shpërndahet në mënyrë të barabartë mes luftëtarëve dhe në mënyrë që ata të ndihmojnë dhe mbështesin njëri-tjetrin. Nga ana tjetër, ata i japin forcë njëri-tjetrit. Edhe Profeti (a.s.), kur afrohej lufta, i rregullonte sahabët nëpër formacione të rregullta e të mirëshpërndara, në mënyrë që askush të mos ia linte peshën e tjetrit, por secili formacion të kryente misionin e vet dhe të mbante frontin ku ishte vendosur. Me rregull, disiplinë dhe përkushtim arrihet sukcesi.

Ajeti 5

5. Kujto kur Musai i tha popullit të vet: “O populli im! Pse më mundoni, kur e dini me siguri se, me të vërtetë, unë jam i Dërguari i Allahut për ju!” Por kur ata devijuan, edhe Allahu ua devijoi zemrat. Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull që kalon kufijtë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Kujto kur Musai i tha popullit të vet:...”** - Musai (a.s.), duke qortuar popullin e tij për veprat e ulëta dhe për mundimin që i shkaktonin, edhe pse e dinin se ai ishte i dërguar i Allahut, tha:

- **“O populli im! Pse më mundoni, kur e dini me siguri se, me të vërtetë, unë jam i Dërguari i Allahut për ju!”** - Përse më mundoni me fjalët dhe veprat tuaja, kur ju e dini mirë se unë jam i Dërguari i Allahut për ju. Është detyrim që i Dërguari të nderohet, të respektohet e t'i bindesh urdhrave të tij. Mirësia që Profeti i sjell umetit qëndron mbi të gjitha mirësitë, pas mirësisë së Allahut. Të mundosh të zgjedhurit e Allahut është kulmi i poshtërsisë, injorancës dhe devijimit nga rruga e drejtë. Bijtë e Israilit e dinin shumë mirë se Musai (a.s.) ishte Profeti i Zotit, por e shpërfillnin atë me vetëdije, prandaj i Madhëruari tha:

- **“Por kur ata devijuan, edhe Allahu ua devijoi zemrat.”** - Kur ata u shmangën nga e vërteta dhe e braktisën atë me vetëdije të plotë, Allahu i Madhëruar ua shmangu zemrat e tyre nga kjo e vërtetë, si ndëshkim për shpërfilljen e tyre. Allahu i Madhëruar nuk u dha sukses për të pasuar rrugën e drejtë, sepse ata nuk e meritonin atë. Ata meritonin veçse humbjen.

- **“Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull që kalon kufijtë.”** - Shkelja e kufijve të Zotit ishte karakteristikë e tyre. Ata as që nuk e dëshironin udhëzimin. Humbja që Allahu i Madhëruar u shkakton të prishurve, nuk është aspak një padrejtësi nga Ai. Ata nuk mund të kapen kurrsesi pas këtij fakti. Kjo humbje vjen, së pari, nga ata vetë. Janë ata që ia mbyllin vetes së tyre portën e udhëzimit, pasi ajo është tërësisht e hapur para tyre. Pas shpërfilljes së të vërtetës nga ana e tyre, Allahu i Drejtë dhe i Gjithëditur për qëllimet dhe dëshirat e robve, i “shpërblen” duke i larguar nga e vërteta dhe duke i lënë në humbjen e tyre. Ata nuk kanë më mundësi pas kësaj që të ndryshojnë zemrat e tyre. Kjo vjen si formë ndëshkimi nga i

Drejti dhe i Urti, që çdo gjë e vendos në vendin që i takon, sikurse thotë i Madhëruari në suren En'am, ajeti 110: “Ne do t'ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (*Shpalljen e Zotit*) për herë të parë, dhe do t'i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre.”

Ajetet 6 – 9

6. Kujto dhe kur Isai, biri i Merjemes, tha: “O bijtë e Israilit! Unë jam i dërguar i Allahut për ju. Unë jam vërtetues i Teuratit, që ishte para meje; jam lajmëtar për një Profet që do të vijë pas meje, emri i të cilit është Ahmed.” Por, kur ai u erdhi atyre me argumente të qarta, ata thanë: “Kjo është magji e hapur.”

7. E kush është më keqbërës se ai që shpif gënjeshtër për Allahun, ndërkohë që ai ftohet në fenë Islame?! Por Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull të padrejtë.

8. Duan që të shuajnë dritën e Allahut, me gojën e tyre, por Allahu e forcon dritën e vet, edhe pse jobesimtarët e urrejnë këtë.

9. Është Ai që e çoi të Dërguarin e Vet me udhëzim të qartë e fé të vërtetë, për ta bërë të epërme mbi të gjitha fetë, edhe pse idhujtarët e urrejnë këtë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon për arrogancën dhe refuzimin e bijve të Israilit ndaj ftesës së Isait:

- **“Kujto dhe kur Isai, biri i Merjemes, tha: “O bijtë e Israilit! Unë jam i dërguar i Allahut për ju.”** - Allahu i Madhëruar më dërgoi tek ju që t'ju urdhëroj për të mira dhe t'ju ndaloj nga veprat e këqija. Allahu më pajisi me mrekulli të shumta, që dëshmojnë vërtetësinë time si profet i Tij. Ndër faktet që dëshmojnë për vërtetësinë time është edhe që:

- **“Unë jam vërtetues i Teuratit, që ishte para meje;...”** - Unë kam ardhur me të njëjtat ligje si profetët e tjerë të Zotit dhe si miratues e përforcues i ligjeve të Musait. Nëse do të isha thjesht një gënjeshtar,

atëherë fjalët e mia do të binin ndesh me mësimet e të gjithë profetëve të tjerë. Unë e miratoj Shpalljen para meje, pra, Teuratin, dhe unë vërtetoj çfarë është thënë në Teurat për mua. Gjithashtu, unë u dërgova që të jap edhe një sihariq tjetër të madh:

- **“...jam lajmëtar për një Profet që do të vijë pas meje, emri i të cilit është Ahmed.”** - Ky profet, për të cilin dha sihariqin Isai (a.s.) ishte Muhamed Ibn Abdil-lah Ibn Abdul Mutalib, Profeti Hashimij, pasardhës i Ismailit, birin të Ibrahimit. Ai do të ishte vula e të gjithë të dërguarve të Zotit. Kështu, Isai (a.s.) ashtu si të gjithë profetët e vërtetë, pohoi vërtetësinë e profetëve dhe Shpalljeve hyjnore paraardhëse, dhe lajmëroi për ardhjen e Profetit pasardhës. Ndryshe veprojnë profetët e rremë, të cilët i kundërshtojnë të gjithë profetët e tjerë. Sharlatanët ndryshojnë tërësisht nga profetët e vërtetë, qoftë në cilësitë dhe moralin e tyre, qoftë në urdhëresat, ndalesat dhe ligjet që u caktojnë njerëzve.

- **“Por, kur ai u erdhi atyre me argumente të qarta, ata thanë: “Kjo është magji e hapur.”** - Kur atyre u erdhi Muhamedi (a.s.), profeti i paralajmëruar nga Isai, ata e mohuan, ndonëse ai u paraqiti shumë mrekulli, që nuk linin asnjë dyshim. Ardhja e profetit Muhamed u paralajmërua jo vetëm nga Isai, por edhe nga profetë të tjerë para tij, në mënyrë që askush të mos dyshonte se ai ishte profet i vërtetë i Zotit. Duke refuzuar me inat të vërtetën dhe duke e konsideruar padrejtësisht dhe me vetëdije të plotë Shpalljen e Zotit si gënjeshtër, ata e përshkruan atë si “magji e hapur”. Ky është një nga qëndrimet më të habitshme dhe më të padrejta: ta quash magji Shpalljen e Zotit, e cila është e qartë si drita e diellit dhe të cilën e solli Profeti. A ka vetëmashttrim më të madh dhe më të pashpresë se ky “justifikim”, për të refuzuar Vulën e të gjithë vargut të profetëve të Zotit?! Kjo, pa dyshim, është shpifja më e madhe dhe më e ndëshkueshme, prandaj i Lartësuarit thotë:

- **“E kush është më keqbërës se ai që shpif gënjeshtër për Allahun, ndërkohë që ai ftohet në fenë Islame?!”** - Këta mohues të së vërtetës janë zullumqarët më të mëdhenj dhe nuk kanë asnjë justifikim për këtë padrejtësi që kryejnë. Ata vazhdimisht ftohen në Islam nga muslimanët, duke iu sqaruar tërësisht argumentet dhe faktet, duke mos u lënë asnjë shteg dyshimeve.

- **“Por Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull të padrejtë.”** - Për sa kohë vazhdojnë në padrejtësi, atyre nuk ka për t'u bërë dobi asnjë qortim e këshillë. Ata nuk do të binden nga asnjë lloj argumenti. Këta të mjerë janë të pashpresë, sepse kanë marrë përsipër që të kundërshtojnë të vërtetën, duke të nxjerrë lloj-lloj arsyetimesh apo “argumente” - siç i quajnë ata. Për këta, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Duan që të shuajnë dritën e Allahut, me gojën e tyre,...”** - Nëpërmjet argumenteve të pabaza dhe arsyetimeve të shtrembra, ata synojnë të shuajnë dritën e Allahut. Por kjo është gjëja më e pamundur që ekziston, madje të tilla përpjekje fatkeqe dhe të pashpresa veçse ua shtojnë besimin dhe qartësinë pasuesve të të vërtetës dhe i bëjnë të kuptojnë më thellë kotësinë e fjalëve të atyre të mjerëve.

- **“...por Allahu e forcon dritën e vet, edhe pse jobesimtarët e urrejnë këtë.”** - Është Allahu i Lartësuar Ai që ka premtuar dhe ka marrë përsipër ta bëjë këtë fe të triumfojë mbi të gjitha fetë. Allahu do ta çojë në vend të vërtetën, me të cilën dërgoi të gjithë profetët e Tij. Është Allahu i Lartësuar Ai që do ta bëjë dritën e Tij të shkëlqejë në çdo cep të botës, edhe pse mohuesit e urrejnë këtë gjë. Ata fatkeqë, për shkak të urrejtjes së madhe që kanë ndaj të vërtetës, shfrytëzojnë çdo mundësi dhe rrugë për të shuar dritën e Allahut, por përfundimi i pashmangshëm është që ata do të mposhten të turpëruar. Ata janë si ai njeriu që i fryn diellit, për ta shuar atë me frymë. Me veprimet e tyre, jo vetëm që nuk do t'ia

arrijnë qëllimit, por tregojnë edhe se sa mendjelehtë që janë. Në vijim, Allahu i Lartësuar na bën të ditur shkakun e epërsisë së fesë islame, duke thënë:

- **“Është Ai që e çoi të Dërguarin e Vet me udhëzim të qartë e fé të vërtetë, për ta bërë të epërme mbi të gjitha fetë, edhe pse idhujtarët e urrejnë këtë.”** - Islami do të triumfojë mbi të gjitha fetë, sepse Allahu i Lartësuar e pajisi Profetin e kësaj feje me udhëzim të qartë, domethënë, me dituri të madhe dhe vepra të mira, sipas kësaj diturie. Në këtë mënyrë, robtë njohin rrugën drejt mëshirës dhe Xhenetit të Allahut të Lartësuar. Ata mësojnë veprat dhe virtytet me të cilat kënaqet Allahu i Lartësuar. Me Islam, ata inkurajohen dhe aftësohen për t'u pajisur me këtë dituri dhe për të punuar sipas saj. Kështu, atyre u lehtësohet rruga për të arritur lumturinë në dynja dhe në ahiret. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar e pajisi profetin Muhamed (a.s.) me ‘*dinul hak*’ – fenë e vërtetë. Kjo është feja që u është ngarkuar robve, që ta adhurojnë Allahun sipas saj. Kjo është fe e vërtetë dhe e plotë. Në të nuk mund të gjesh asnjë lloj mangësie apo defekti, asnjë lloj padrejtësie, në çdo aspekt që ta shohësh, qoftë në detyrimet ndaj Zotit, qoftë në ligjet që rregullojnë marrëdhëniet ndërnjerëzore. Porositë e kësaj feje janë ushqim për zemrën dhe kënaqësi për trupin. Largimi nga ndalesat e kësaj feje është çlirim dhe siguri nga çdo ligësi dhe shkatërrim. Atëherë, udhëzimi i qartë dhe feja e vërtetë janë dëshmitë më të qarta, që tregojnë se Muhamedi (a.s.) ishte vërtet i dërguari i Zotit të botëve. Forca ndikuese e Kur'anit në zemrat e njerëzve, dituria që përmban ai, këshillat e tij dhe feja që përshkruan ky libër, e cila rregullon jetën njerëzore në të gjitha aspektet e saj, të gjitha përbëjnë mrekullinë më të madhe që Zoti ka sjellë për njerëzit. Për sjelljen e kësaj mrekullie, Allahu i Madhëruar zgjodhi më të mirin e profetëve, Muhamedin (a.s.), dhe për ta zbatuar atë solli më të mirin e umeteve, umetin Islam. Ndryshe nga të gjithë

mrekullitë e tjera, të cilat ishin të kufizuara për popuj, vende dhe periudha të caktuara, kjo mrekulli përfshin të gjithë njerëzit dhe xhindët dhe të gjithë kohërat, deri në Ditën e Gjykimit. Sa më shumë të thellohet njeriu në meditim dhe studimin e këtij libri, aq më shumë do t'ia shtojë ai gëzimin dhe kthjelltësinë në rrugën që ka zgjedhur, për të jetuar sipas kënaqësisë së Krijuesit dhe për të fituar përjetësinë në Xhenetin pranë Tij. Me të tillë mrekulli, është i pashmangshëm përfundimi triumfues i kësaj feje. Allahu i Lartësuar thotë: "...për ta bërë të epërme mbi të gjitha fetë, edhe pse idhujtarët e urrejnë këtë." Fitorja e Islamit do të arrihet me argumente dhe fakte të qarta, mbi të cilat është ndërtuar kjo fe. Allahu i Lartësuar do të bëjë që pasuesit e kësaj feje të triumfojnë në përballjen me të kotën dhe gënjeshtren. Shtrirja dhe epërsia e fesë së Zotit janë cilësi të pandashme të saj në çdo kohë dhe vend. Askush dhe asgjë nuk mund të dalë mbi këtë fe. Gjithmonë, nëse dikush përpiket të polemizojë kundër fesë së vërtetë, do të përfundojë i humbur, i poshtëruar dhe i pashpresë. Gjithmonë e vërteta do ta mposhtë të kotën dhe do të shfaqet e qartë dhe e kuptueshme për të gjithë. Ndërsa për sa i përket pasuesve të fesë së vërtetë, nëse ata do t'i përkushtohen plotësisht asaj, nëse do të ndriçohen me dritën e saj, nëse do të udhëzohen me parimet e saj për arritjen e mirësive të dynjasë dhe ahiretit, atëherë do të jenë pa dyshim ngadhënjimtarë para çdokujt. Ata do të fitojnë gjithmonë, duke e lartësuar fenë e tyre mbi të gjitha fetë dhe besimet e njerëzve. Por nëse ata i neglizhojnë porositë e kësaj feje, nëse nuk e zbatojnë tërësisht atë, në të gjitha aspektet e jetës së tyre, por do të mjaftohen vetëm me përkatësinë e tyre në Islam, atëherë kjo nuk do t'u sjellë dobi dhe nuk do t'i bëjë kurrë të ngadhënjëjnë. Neglizhenca në zbatimin e fesë së Zotit është shkak që armiqtë të sundojnë mbi besimtarët. Për të vërtetuar këtë, mjafton të shohësh dallimin mes muslimanëve të parë dhe të atyre që erdhën më vonë, mjafton të

shohësh lulëzimin e shteteve islame dhe më pas rënien e tyre.

Ajetet 10 – 14

10. O ju që keni besuar! A t'ju tregoj për një pakt (madhështor), që ju shpëton prej dënimit të dhembshëm?

11. Besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe luftoni në rrugën e Allahut me pasurinë dhe veten tuaj! Kjo është shumë herë më e dobishme për ju, sikur ta dinit.

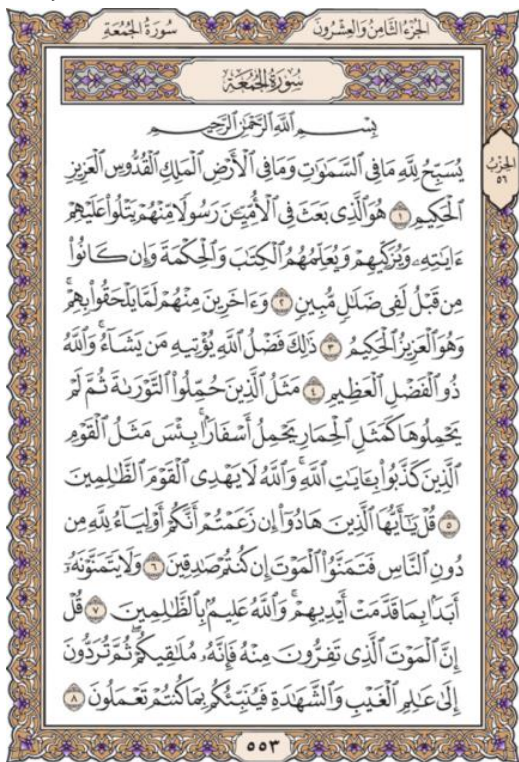
12. Ai jua fal gjynahet tuaja, ju fut në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, dhe në pallate të bukura, në xhenetet e amshuar. Ky është fitimi i madh!

13. Edhe të tjera që ju i dëshironi, si, ndihmë prej Allahut dhe fitore të afërt. Atëherë, përgëzoji besimtarët!

14. O ju që keni besuar! Bëhuni ndihmëtarë të (rrugës së) Allahut, sikurse Isai, biri i Merjemes, u tha dishepujve: "Kush do të jetë ndihmëtari im në rrugën e Allahut?" Dishepujt i thanë: "Ne do të jemi ndihmëtarë të Rrugës së Allahut!" Disa prej bijve të Israilit besuan e disa të tjerë kundërshtuan. Ata që besuan, Ne i përkrahëm kundër armiqve të tyre dhe ata fituan.

Shpjegimi i ajeteve

- "O ju që keni besuar! A t'ju tregoj për një pakt (madhështor), që ju shpëton prej dënimit të dhembshëm?..." - Ky është një propozim i mrekullueshëm, që më i Mëshirshmi i të mëshirshmëve u bën robve të Tij besimtarë. Me bujarinë e Tij, Ai i fton ata në tregtinë më të madhe, në objektivin më të lartë, që të shpëtojnë nga ndëshkimi i dhembshëm dhe të arrijnë lumturinë e përjetshme. Allahu i Lartësuar nuk e bën këtë ftesë në formë urdhërore, por në formën e një propozimi shumë të butë dhe dashamirës, për të treguar se çdo i urtë dhe i mençur mund ta arrijë këtë mirësi. Ajo është një ftesë e hapur për të gjithë, sepse është e arritshme për të gjithë, nëse do të gjykonin me urtësi dhe mençuri. Nëse dikush pyet për mënyrën se si arrihet kjo e mirë, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij...”** – Fillimisht, të besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij! Dihet mirë që besimi i vërtetë është bindja e plotë në gjithçka që Allahu i Lartësuar ka urdhëruar të besohet. Nëse ky besim është i sinqertë, ai e shtyn robin të shfaqë vepra e fjalë të mira. Sigurisht, ndër veprat më të spikatura, që shfaqet në praktikë dhe që dëshmon për sinqeritetin në besim, është xhjadi në rrugën e Zotit. Për këtë arsye, i Lartësuarit thotë:

- **“...dhe luftoni në rrugën e Allahut me pasurinë dhe veten tuaj!”** - Jepni për hir të Allahut pasurinë, madje edhe shpirtin tuaj, për të mposhtur armiqtë e Islamit! Kjo bëhet duke patur një qëllim të vetëm: lartësimin e fjalës së Allahut dhe triumfin e fesë së Tij, që i fton njerëzit në adhurimin e Allahut si Një i vetëm dhe i pashoq. Luftoni me shpirtin dhe pasurinë tuaja për hir të këtij qëllimi të madh, sepse një vepër e tillë, edhe pse është e vështirë, të jeni të sigurt se: - **“Kjo është shumë herë më e dobishme për ju, sikur ta dinit.”** - Kjo vepër sjell

lumturinë dhe begatinë në dynja dhe në ahiret. Për sa i përket lumturisë së dynjasë, është shumë e qartë se nëpërmjet xhjadit arrihet fitorja kundër armiqve të Allahut, realizohen qëllimet e larta të fesë së Allahut, arrihet epërsia e të mirës kundër së keqes, ndërsa besimtarët fitojnë pasuri, siguri dhe qetësi në zemra. Ndërsa në ahiret, premtimi i pakthyeshem për këta të zgjedhur është shpërblimi i madh dhe i pashembullt i Allahut të Lartësuar dhe shpëtimi nga ndëshkimi i Tij. I Lartësuarit e thekson shpërblimin e tyre në ahiret, duke thënë:

- **“Ai jua fal gjynahet tuaja...”** - Kjo falje përfshin të gjitha gjynahet, të mëdhatë dhe të voglat. Kështu, besimi i plotë dhe i vërtetë tek Allahu dhe xhjadi në rrugën e Tij i falin të gjitha gjynahet, edhe ato të mëdhatë.

- **“...ju fut në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj...”** - Poshtë ndërtesave dhe kështjellave, poshtë tendave dhe dhomave të tyre të zbukuruara, mes pemëve të Xhenetit, rrjedhin lumenj, të cilët Allahu i Lartësuar i përshkruan si: “lumenj me ujë të kristaltë, lumenj qumështi me shije të paprishur, lumenj vere të këndshme për ata që pinë dhe lumenj mjalti të kulluar.” [Muhamed 15].

- **“...dhe në pallate të bukura, në xhenetet e amshuar. Ky është fitimi i madh!”** - Në Xhenet ka çdo mirësi dhe begati që të gëzon shpirtin dhe të kënaq syrin. Banorët e tij lumturohen kundruar ndërtesat e larta e të stolisura në mënyrë të mrekullueshme. Madje, banorët e *Ilijin-it*, që ndodhet në gradën më të lartë të Xhenetit, shihen nga banorët e tjerë të Xhenetit, ashtu sikurse shohim sot yjet vezullues në qiellin e dynjasë. Disa ndërtesa të Xhenetit janë të ndërtuara me tulla floriri, ndërsa disa të tjera me tulla argjendi. Tendat e fshehura mes bimësisë së dendur dhe lumenjve janë prej diamanti dhe prej koralesh. Disa vende pushimesh janë prej xhevahresh me ngjyra të larmishme e të kristalta, aq sa që nga jashtë duket çfarë ka

brenda dhe nga brenda mund të shikosh çfarë ka jashtë. Në Xhenet ka aroma të freskëta dhe të mrekullueshme, ka kënaqësi të llojlojshme, që edhe më oratori nuk di t'i përshkruajë. Asnjë prej krijesave të kësaj bote nuk mund ta dijë realisht se si janë ato të mira. Sikur Allahu të mos i krijojë banorët e Xhenetit të pavdekshëm dhe sikur të mos i bëjë në një krijim të ri, që nuk pranon shkatërrimin dhe vdekjen, ata do të vdisnin nga lumturia e madhe, me të cilën do të përballen. I lavdëruar, i madhëruar dhe i lartësuar larg çdo të mete është Allahu, të Cilin askush nga krijesat e Tij nuk mund ta lavdërojë e falënderojë ashtu siç i takon. Allahu është ashtu sikurse e ka lavdëruar Vetën e Vet. Ai është shumë e shumë më i lavdëruar, i madhëruar e i lavdishëm sesa mund ta lavdërojnë robtë e Tij. I lavdëruar dhe i mbushur plot mirësi është Allahu i Gjithëmëshirshëm! I bukur është Ai dhe të bukur janë emrat, cilësitë dhe veprat e Tij. Allahu e krijoi vendin e paqes dhe të mirësisë së përjetshme dhe vendosi brenda tij mrekulli, që çudisin mendjet e krijesave dhe mbushin me mall shpirtin e tyre. I lartësuar qoftë Allahu, të Cilit i takon urtësia e plotë! Nëse Allahu i Madhëruar do t'i bënte robtë që ta shihnin Xhenetin kur Ai e krijoi atë, atëherë, pasi të kishin parë mirësitë dhe mrekullitë e tij, askush nuk do të gjente më qetësi dhe kënaqësi me jetën e kësaj bote, por do të pushtohesh tërësisht nga malli i papërballueshëm për Xhenetin e Allahut të Lartësuar. Të gjithë nuk do të reshtnin së punuari vetëm për arritjen e atyre mirësive. E si mund të hutoheshin e mashtroheshin të këta të përmalluar nga jeta e kësaj dynjaje të shkurtër, mirësitë e të cilës janë të përziera me dhimbje e frikë?! Xheneti është quajtur 'Adn' - 'i Përherëshëm', për të treguar vazhdimësinë dhe përjetësinë e tij, për të treguar që banorët e tij nuk kanë për t'u larguar kurrë prej tij dhe kurrë nuk kanë për ta ndërruar këtë shpërblim të madh. Ky sukses nuk mund të krahasohet dhe shkëmbehet me asnjë fitore tjetër. Ky ishte

shpërblimi i pashembullt i ahiretit për këtë tregti. Ndërsa për sa i përket shpërblimit në jetën e dynjasë, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Edhe të tjera që ju i dëshironi, si...”** - Përveç shpërblimit të madh në ahiret, ju do t'ju jepet edhe një shpërblim i shpejtë në dynja, të cilin ju e dëshironi shumë:

- **“...ndihmë prej Allahut dhe fitore të afërt.”** – Allahu do t'ju japë fitore mbi armiqtë tuaj, e cila do t'ju sjellë krenari dhe gëzim. Kështu do të hapet rrethi i Islamit dhe do të shtohen begatitë. Ky është shpërblimi i premtuar besimtarëve që luftojnë dhe përpiqen në rrugën e Zotit. Por edhe besimtarëve të tjerë, të cilët nuk kanë marrë pjesë në xhihad, Allahu i Lartësuar nuk ua pret shpresën për mirësitë e Tij. Duke dhënë një premtim gjithëpërfshirës, Ai thotë:

- **“Atëherë, përgëzoji besimtarët!”** - Përgëzoji ata me një shpërblim të madh në jetën e dynjasë dhe në jetën tjetër. Secili do të shpërblehet sipas gradës së imanit, edhe pse nuk do të jetë në të njëjtin nivel me ata që kanë luftuar në rrugën e Zotit. Profeti (a.s.) ka thënë: “Me të vërtetë, në Xhenet ka njëqind grada, hapësira mes çdonjëres prej të cilave është sa hapësira mes qiellit dhe Tokës. Këto, Allahu i Lartësuar i ka përgatitur për luftëtarët në rrugën e tij”.³³ Pastaj i Lartësuar thotë:

- **“O ju që keni besuar! Bëhuni ndihmëtarë të (rrugës së) Allahut,...”** - Jini ndihmues dhe mbështetës së fesë së Allahut, me fjalët dhe me veprat tuaja, duke u përpjekur seriozisht dhe me sinqeritet për të realizuar dhe plotësuar fenë e Tij në veten tuaj, por edhe për përhapjen e saj tek të tjerët. Kjo detyrë kërkon që të pajiseni me dituri, të punoni sipas saj dhe të bëni durim në përhapjen e saj. Ju do të hasni në vështirësi të shumta, që do të kërkojnë edhe të luftoni me armiqtë e kësaj feje, të cilët e pengojnë përhapjen e saj. Ju do t'ju duhet të sakrifikoni pasurinë dhe jetën tuaj. Do t'ju duhet ta luftoni të kotën me dituri dhe argumente të qarta, por edhe me shpatë, kur e përcakton urtësia e Zotit. Kështu, me

dituri dhe fjalë të qarta, do ta ndriçoni të vërtetën për njerëzit, do t'u tregoni kotësinë dhe mashtrimin e të padrejtëve dhe do t'i paralajmëroni për rrezikun e rrugës së humbjes. Atëherë, të ndihmohet fenë e Allahut do të thotë, së pari, të mësosh e studiosh Librin e Allahut dhe Traditën e Profetit të Allahut, dhe pastaj të nxisësh edhe të tjerët që ta bëjnë një gjë të tillë, duke i urdhëruar për të mira dhe duke i ndaluar nga të këqijat, ashtu siç i ka përcaktuar feja e Zotit. Më pas, Allahu i Madhëruar i nxit besimtarët që të ndjekin shembullin e vëllezërve të tyre të mëparshëm, duke thënë:

- **"...sikurse Isai, biri i Merjemes, u tha dishepujve: "Kush do të jetë ndihmëtari im në rrugën e Allahut?"**" - Isai (a.s.) i ftoi dishepujt të bëheshin ndihmuesit e tij në rrugën e Zotit dhe ata menjëherë i dhanë besën duke i thënë:

- **"Dishepujt i thanë: "Ne do të jemi ndihmëtarët e Rrugës së Allahut!"**" – Kështu, bashkë me dishepujt e tij, Isai (a.s.) sakrifikoi për të ndihmuar dhe përhapur fenë e Zotit, duke duruar në të gjitha vështirësitë që i dolën.

- **"Disa prej bijve të Israilit besuan e disa të tjerë kundërshtuan. Ata që besuan, Ne i përkrahëm kundër armiqve të tyre dhe ata fituan."** – Si rezultat i përpjekjeve dhe thirrjes së Isait dhe dishepujve të tij, besuan disa prej bijve të Israilit, por pjesa tjetër refuzuan t'i përgjigjeshin ftesës së tij. Atëherë, besimtarët e sinqertë luftuan kundër mohuesve dhe Zoti u dha fitoren. Kështu, edhe ju, o populli i Muhamedit, bëhuni ndihmues të fesë së Allahut dhe ftues të njerëzve në rrugën e drejtë, që Allahu i Madhëruar t'ju ndihmojë dhe forcojë këmbët tuaja, ashtu sikurse veproi me besimtarët e sinqertë para jush. Kjo është rruga e fitores mbi armikun tuaj. Këtu mbyllet tefsiri i sures Saff, dhe për këtë falënderimi i takon vetëm Allahut të Madhëruar!

**Surja 62 - El xhumua (medinase) 24 ajete
Me emrin e Allahut,**

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit Ajeti 1

1. Çdo gjë në qiej dhe në Tokë e madhëron me (tesbih) përlëvdim Allahun, Sunduesin, të Pastrin nga çdo e metë, Ngadhënjimtarin, të Urtin!

Shpjegimi i ajetit

Allahut i bën *tesbih*, domethënë, e madhëron, e adhuron dhe i nënshtrohet gjithçka që gjendet në qiej dhe në tokë. Vetëm Allahut i është nënshtuar gjithçka, sepse Ai është i plotë dhe absolut në pushtetin, sundimin dhe mbretërimin e Tij. Allahut i përket pushteti i botës së sipërme dhe asaj të poshtme. Të gjithë janë rob të Allahut, nën pushtetin dhe përkujdesin e Tij. Ai është *El Kudus* - i Pastër nga çdo mangësi. Allahu është *El Aziz* - Krenari, Ngadhënjimtari dhe Mposhtësi i gjithçkaje. Ai është *El Hakim* - i Urti, në çdo gjë që ka krijuar dhe në çdo ligj që ka vendosur. Pa dyshim, këto janë cilësi madhështore, që të ftojnë në adhurimin e Allahut të Lartësuar si Një, të Vetëm e të Pashoq.

Ajetet 2 – 4

2. Është Ai, që u dërgoi të paditurve Profet nga mesi i tyre, që t'u lexonte ajetet e Tij, t'i pastronte ata, t'u mësonte Librin dhe Urtësinë, kur më parë ata ishin në humbje të plotë;

3. por edhe të tjerëve, që ende nuk u janë bashkuar atyre. Ai është Ngadhënjimtari, i Urti.

4. Kjo është mirësia e Allahut, që ia jep atij që do. Allahu është i Zotëruesi i mirësisë së madhe.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Është Ai, që u dërgoi të paditurve Profet nga mesi i tyre, që t'u lexonte ajetet e Tij, t'i pastronte ata, t'u mësonte Librin dhe Urtësinë, kur më parë ata ishin në humbje të plotë;..."** – "Të palexuarit" ishin ata të cilëve nuk u kishte zbritur ndonjë libër qiellor dhe nuk kishin as gjurmë prej shpalljeve hyjnore ose, me fjalë të tjera, që nuk ishin ithtarë të Librit. Kështu, Allahu i Lartësuar u dhuroi atyre një mrekulli, një mirësi më të madhe se çdo

mirësi që u pati dhënë të tjerëve, sepse ata ishin krejtësisht të humbur në padituri dhe larg çdo të mire. Arabët ishin në një humbje të thellë asokohe, duke adhuruar pemët, gurët e putat. Mund të thuhet me të drejtë se ata ishin si egërsira pylli, ku i forti hante të dobtin dhe tërësisht injorantë rreth profetëve. Pas gjithë kësaj gjendjeje, Allahu i Lartësuar zgjodhi një profet nga gjiri i tyre, të cilit ata ia njihnin prejardhjen, virtytet dhe, sidomos, singëritetin. I Lartësuar i zgjodhi profetin Muhamed (a.s.) për t'i shpallur Librin e Tij, që ai t'ua përcillte më pas atë të tjerëve, duke u kënduar ajetet e qarta, që mbushën zemrat me besim, bindje dhe siguri të plotë. Nëpërmjet kësaj Shpalljeje, ai do të pastronte shpirtrat e tyre, për t'i pajisur me virtytet më të larta. Ai do t'i edukonte shpirtrat e humbur me cilësitë më të mrekullueshme, duke u mësuar çdo mënyrë, fjalë dhe vepër për të arritur këtë qëllim. Ai do t'i pastronte nga cilësitë, fjalët e veprat e ndyra, duke i pajisur me dije. Profeti Muhamed (a.s.) u mësoi njerëzve Librin dhe Urtësinë, domethënë, Kur'anin dhe Traditën profetike, mësim që përfshinin njohuritë e të parëve dhe të fundit. Pas këtij edukimi me dituri të madhe dhe të vërtetë, pas pastrimit dhe lartësimit të shpirtrave të tyre, ata u kthyen në njerëzit më të ditur. Madje, ata u bënë krerët e të mençurve dhe të urtëve, të pajisur me fenë më të plotë. Ata u bënë njerëzit me moralin më të lartë, plot fisnikëri dhe urtësi. Ata ndoqën udhën e drejtë me përpikmëri për veten e tyre, por u bënë edhe udhëzues të të tjerëve. Ata u bënë imamët e të udhëzuarve në rrugën e drejtë dhe udhëzues të besimtarëve. Profeti Muhamed (a.s.) dhe Shpallja hyjnore ishin mirësitë më të mëdha që Allahu i Lartësuar u dhuroi këtyre njerëzve.

- **“...por edhe të tjerëve, që ende nuk u janë bashkuar atyre. Ai është Ngadhënjimtari, i Urti.”** – Gjithashtu, nëpërmjet profetit Muhamed (a.s.) dhe Shpalljes së Tij, Allahu i Lartësuar e plotësoi mirësinë e Tij mbi të gjithë popujt e

tjerë, dhe jo vetëm mbi ‘të palexuarit’. Kjo përfshin të gjithë popujt, si ata që jetuan në kohën e Profetit (a.s.), ashtu edhe ata që do të vinin më vonë, pas tij. Shpjegimi i mësipërm është njëri kuptim i fragmentit: “...që ende nuk u janë bashkuar atyre”. Po ka mundësi që kjo fjali të ketë për qëllim brezat e mëvonshëm, që do të vinin pas atyre që jetuan në kohën e Profetit dhe të cilët nuk do mund të arrinin gradën e brezave të parë në vepra të mira dhe shpërblim. Sidoqoftë, të dyja kuptimet janë të sakta dhe ajeti i përmban ato, pasi nuk ka dyshim se brezi mes të cilëve u dërgua Profeti (a.s.) dhe jetuan në kohën e Shpalljes, duke qenë luftëtarët e parë të Islamit, u dalluan me shumë veçori, aq sa askush pas tyre nuk mund t'i arrijë më ata. Dërgimi i profetëve që ata t'u lexonin popujve shpalljet e Zotit, për të pastruar zemrat e për t'u mësuar çdo gjë të dobishme për dynjanë dhe ahiretin e tyre, dëshmon për diturinë dhe urtësinë absolute të Allahut të Lartësuar, i Cili nuk do t'i braktiste kurrë krijesat e Tij për t'i lënë në çoroditje dhe përhumbje. Ai dërgoi mes tyre profetë, për t'i urdhëruar dhe për t'i ndaluar, për t'i ngarkuar me ligje e detyra që rregullojnë jetën e tyre dhe për t'i ringjallur pas vdekjes, që t'i shpërblejë me bujarinë, bamirësinë dhe drejtësinë e Tij.

- **“Kjo është mirësia e Allahut, që ia jep atij që do. Allahu është i Zotëruesi i mirësisë së madhe.”** - Udhëzimi në rrugën e drejtë është mirësia më e madhe e Allahut të Urtë, të cilën Ai ua jep atyre robve të Tij që Ai dëshiron. Mirësia e udhëzimit është shumë herë më e madhe se mirësitë e ushqimit, pijes, pasurisë dhe të çdo gjëje tjetër të kësaj dynjaje. Besimi i drejtë është bazë për arritjen e çdo të mire dhe për fitimin e lumturisë së përjetshme.

Ajetet 5 – 8

5. Përngjasimi i atyre, që iu besua Teurati dhe nuk e zbatuan atë, është me gomarin, që, thjesht bart libra! Sa i keq është përngjasimi i atyre që mohojnë

ajetet e Allahut! Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë keqbërësit.

6. Thuaju: “O judej! Nëse mëtoni se jeni miqtë më të dashur të Allahut mbi të gjithë njerëzit e tjerë, atëherë kërkojeni vdekjen, në qoftë se jeni të sinqertë!”.

7. Por ata nuk do ta dëshirojnë kurrë atë për shkak të veprave, që kanë bërë me duart e tyre. Allahu është i Gjithëditur për keqbërësit.

8. Thuaju: “Vdekja, së cilës ju i ruheni, pa dyshim që ka për t’ju zënë! Pastaj, ju do të ktheheni tek Ai, që e di të padukshmen dhe të dukshmen dhe atëherë, Ai do t’ju tregojë se çfarë keni vepruar.”

Shpjegimi i ajeteve

- “Përngjasimi i atyre, që iu besua Teurati dhe nuk e zbatuan atë, është me gomarin, që, thjesht bart libra! Sa i keq është përngjasimi i atyre që mohojnë ajetet e Allahut!” - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Lartësuar përmendi bujarinë e Tij të pashembullt dhe mirësitë e Tij të pakrahasueshme që i dhuroi popullit të paditur dhe të zhytur në humbje, duke dërguar mes tyre Profetin analfabet. Ai i dalloi ata me vlera të larta, të cilat nuk i ka arritur askush prej popujve të tjerë, qofshin ata popuj që nuk kishin libër qiellor, qofshin ithtarë të Librit, të krishterë dhe jehudë. Nëpërmjet Profetit famëmadh dhe Shpalljes së përjetshme që ai solli, populli i palexuar u lartësua mbi të gjithë popujt e tjerë, nga të hershmit dhe të mëvonshmit. Edhe ithtarët e Librit, të cilët pretendonin se ishin dijetarë, edukatorë, të mençur dhe të urtë, mbetën shumë pas këtij populli të zgjedhur, që punoi me sinqeritet, këmbëngulje dhe përpikmëri, për të vënë në zbatim fenë e Zotit të tyre. Ishte pikërisht ky përkushtim shkaku i lartësimit të tyre. Në ajetet vijuese, Allahu i Lartësuar na jep të kuptojmë një fakt të tillë, duke përshkruar sjelljen e kundërt të jehudëve dhe të krishterëve. Allahu i Lartësuar i kishte ngarkuar jehudët dhe të krishterët që të studionin dhe zbatonin Teuratin, por ata nuk e kryen këtë

detyrë. Për këtë arsye, ata nuk e meritonin të ishin popull i përzgjedhur. Ata e shpërfillën amanetin e Zotit, prandaj i Lartësuari i shëmbëlleu ata me gomarin, i cili mban në shpinë një barrë me libra. A përfiton një gomar nga librat që mban mbi shpinë?! A meriton ai të nderohet për shkak të ngarkesës që bart?! Kështu krahasohen dijetarët çifutë dhe të krishterë, të cilët nuk e vunë në zbatim Teuratin, një nga porositë më të rëndësishme të të cilit ishte ajo për pasimin e Muhamedit (s.a.u.s). Ata duhet ta ndiqnin këtë Profet, me cilësi të përshkuara qartë në Teurat. Po çfarë dobie u bëri atyre kjo porosi? Të vetmet gjëra që ata përfituan prej sjelljes së tyre ishin dëshpërimi dhe fakti që nuk do të kenë më asnjë justifikim para Zotit për mohimin dhe refuzimin e të vërtetës. U poshtëroftë ai popull që mohon argumentet e qarta të Allahut të Lartësuar, të cilat dëshmojnë për vërtetësinë e Profetit të madh të fundit të kohës, Muhamedit (a.s.), dhe vërtetësinë e Shpalljes, që ai përcolli. Le ta dinë këta të mjerë se:

- **“Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë keqbërësit.”** - Për sa kohë ata kanë si cilësi padrejtësinë, urrejtjen dhe armiqësinë, Allahu i Lartësuar nuk ka për t’i udhëzuar në rrugën e drejtë. Një nga padrejtësitë e çifutëve është që ata e dinë shumë mirë se janë në rrugë të padrejtë, megjithatë pretendojnë me të madhe se janë në të vërtetën, madje se janë populli më i zgjedhur në të gjithë njerëzimin. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që t’u thotë atyre:

- **“Thuaju: “O judej! Nëse mëtoni se jeni miqtë më të dashur të Allahut mbi të gjithë njerëzit e tjerë, atëherë kërkojeni vdekjen, në qoftë se jeni të sinqertë!”.** - Nëse jeni të sinqertë kur thoni se jeni në rrugë të drejtë dhe të zgjedhurit e Allahut, atëherë kërkojeni vdekjen! Kjo duhet të jetë shumë e thjeshtë për ju, nëse do të ishit të sigurtë në pretendimin tuaj. Nga ana tjetër, mospranimi i këtij propozimi tregon të kundërtën. Duke qenë se ata thjesht kishin pretendime boshe dhe kurrë nuk do të

guxonin ta pranoin këtë sfidë, i Lartësuar i thotë:

- **“Por ata nuk do ta dëshirojnë kurrë atë për shkak të veprave, që kanë bërë me duart e tyre. Allahu është i Gjithëditur për keqbërësit.”** - Ngaqë janë të mbushur plot me gjynahe dhe poshtërsi, ata i tremb vdekja. Por të mos harrojnë se Allahu i Lartësuar është i Gjithëditur për zullumqarët. Asnjë padrejtësi e tyre nuk mund t'i fshihet Atij. Edhe pse ata kurrë nuk do ta kërkonin vetë vdekjen, kjo përsëri nuk ka për t'i shpëtuar, siç thotë i Lartësuar:

- **“Thuaju: “Vdekja, së cilës ju i ruheni, pa dyshim që ka për t’ju zënë! Pastaj, ju do të ktheheni tek Ai, që e di të padukshmen dhe të dukshmen dhe atëherë, Ai do t’ju tregojë se çfarë keni vepruar.”** - Pa diskutim do të vijë dita kur ata t'i gllabërojë vdekja, të cilën Zoti e ka bërë të pashmangshme për krijesat. Pas plotësimit të afatit të tyre në këtë dynja, kur ata t'i dorëzohen vdekjes, vjen Dita e Kijametit, kur ata do të kthehen të gjithë tek i Gjithëdituri për të fshehtën dhe të dukshmen. Ajo do të jetë dita kur secili do të shpërblehet me drejtësi për gjithçka që ka punuar, të mirë apo të keqe, të vogël apo të madhe.

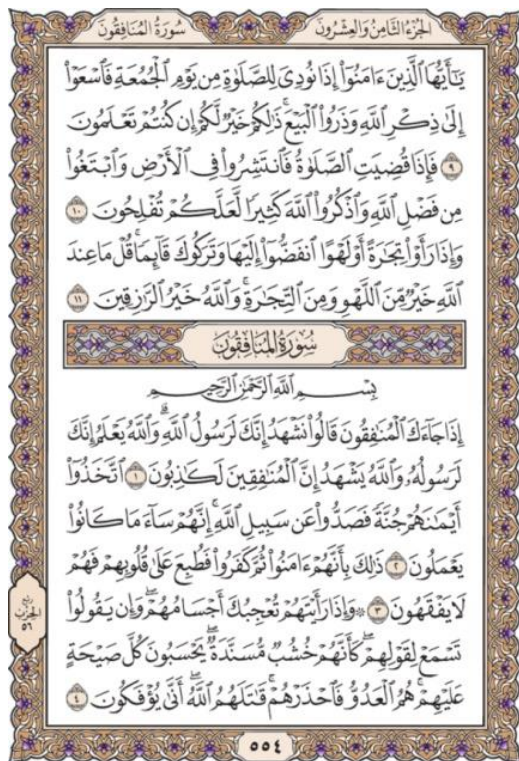
Ajetet 9 – 11

9. O ju që keni besuar, kur bëhet thirrja për namaz, ditën e xhuma, nxitoni për atje, ku përmendet Allahu dhe lëreni shitblerjen! Kjo është shumë më e dobishme për ju, nëse e dini.

10. Pasi të falet namazi, atëherë shpërndahuni nëpër tokë dhe kërkonin nga begatitë e Allahut, por përmendeni shpesh Allahun, që të gjeni shpëtim!

11. Kur shohin ndonjë tregti ose dëfrim, rendin drejt tyre, duke të lënë ty në këmbë. Thuaju: “Çfarë gjendet tek Allahu është shumë herë më e mirë se dëfrimi dhe tregtia. Allahu është Furnizuesi më i mirë!”

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar, kur bëhet thirrja për namaz, ditën e xhuma, nxitoni për atje, ku përmendet Allahu dhe lëreni shitblerjen!”** - Allahu i Lartësuar i urdhëron robtë e Tij besimtarë që të jenë të pranishëm në namazin e xhumasë, madje të nxitonjë për këtë. Ai urdhëron që ata t'i përgjigjen thirrjes për këtë namaz, duke nxituar e duke u kujdesur që ai të jetë angazhimi më i rëndësishëm i asaj dite. Kësisoj, fjala “nxitoni” në ajet nuk nënkupton rendjen me vrap apo të ecurit me nxitim, që janë të ndaluara të bëhen, por ka për qëllim përkushtimin maksimal ndaj namazit të xhumasë. I Lartësuar i urdhëron që, sapo të thirret ezani, ta ndërpresim tregtinë dhe angazhimi ynë i vetëm të jetë pjesëmarrja në aktivitetin e ditës së xhuma. Allahu i Lartësuar na mëson se përgjigjja ndaj kësaj ftese është më e mirë dhe më e begatshme se angazhimi me tregti. Nuk lejohet kurrsesi braktisja e këtij namazi, i cili është një nga detyrimet më të forta.

- **“Kjo është shumë më e dobishme për ju, nëse e dini.”** - Nëse e dini që shpërblimi i përgatitur tek Allahu është më i mirë dhe i përjetshëm dhe se kush i jep përparësi dynjasë kundrejt ahiretit, ai ka dështuar dhe ka rënë në humbje të vërtetë, duke menduar se është duke fituar. Urdhri për lënien e shitblerjes vlen vetëm për kohën gjatë namazit, sepse Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“Pasi të falet namazi, atëherë shpërndahuni nëpër tokë dhe kërkoni nga begatitë e Allahut,…”** - Pasi të falet namazi, mund të shpërndaheni për të kërkuar fitimin e ndershëm. Duke qenë se angazhimi me shitblerje mund ta hutojë besimtarin, Allahu i Madhëruar na urdhëron që ta shpeshtojme kujtimin e Tij, duke na treguar kështu atë që i mban zemrat tona gjallë:

- **“...por përmendeni shpesh Allahun, që të gjeni shpëtim!”** - Duhet ta përmendim Allahun në çdo gjendje: kur jemi në këmbë, kur jemi ulur, kur jemi shtrirë apo të mbështetur. Nëse e bëjmë këtë, Ai premtan se do të gjejme shpëtim. Sigurisht, shpeshtimi i kujtimit të Allahut është një nga shkaqet më të mëdha të suksesit në çdo fushë.

- **“Kur shohin ndonjë tregti ose dëfrim, rendin drejt tyre,…”** - Ata dalin me nxitim nga xhamia, të joshur nga kotësitë e kësaj dynjaje, duke e lënë mirësinë e vërtetë. Allahu i Madhëruar thotë:

- **“...duke të lënë ty në këmbë.”** - Kjo ndodhi një ditë xhumaje, kur Profeti (a.s.) ishte duke mbajtur hytben në xhami. Në këtë kohë, njerëzit dëgjuan për një karvan plot me mallra tregtie, që kishte ardhur në Medinë, dhe filluan të largoheshin nga xhamia, duke e lënë Profetin duke mbajtur hytbe. Kështu, ata treguan mungesë të theksuar edukate dhe respekti ndaj Profetit (a.s.) dhe ndaj një adhurimi të rëndësishëm, siç është falja e xhumasë. Ata braktisën diçka që nuk duhet ta braktisnin kurrë, sepse Allahu i Lartësuar thotë:

- **Thuaju: “Çfarë gjendet tek Allahu është shumë herë më e mirë se dëfrimi dhe tregtia. Allahu është Furnizuesi më i mirë!”** – Shpërblimi me mirësi dhe begati për devotshmërinë ndaj Zotit, është shumë më i mirë sesa tregtia, lojrat dhe kotësitë. Është e vërtetë që nëpërmjet tregtisë arrihen disa dobi e mirësi, por ato janë shumë pak, madje të mundimshme, kur i krahason me mirësitë e shumta të ahiretit. Durimi në zbatimin e urdhrave të Allahut nuk duhet të mendohet kurrë si shkak i varfërimit, sepse Allahu i Lartësuar është Furnizuesi më i mirë. Ata që bëhen të devotshëm ndaj Allahut do të furnizohen prej andej nga nuk e mendojnë e nuk e llogarisin fare. Nga këto ajete nxirren shumë dobi:

- Adhurimi i xhumasë është detyrim për secilin besimtar. Është detyrë, gjithashtu, përkushtimi në plotësimin e këtij adhurimi.

- Dëgjimi i të dyjave pjesëve të hytbes së xhumasë është farz, sepse Allahu i Lartësuar thotë: “...nxitoni për atje ku përmendet Allahu”, dhe është komentuar se këtu flitet për dy pjesët e hytbes.

- Ligjshmëria e thirrjes së ezanit ditën e xhuma, madje urdhërimi për të.

- Ndalesa e shitblerjes pas thirrjes së ezanit. Shitblerja gjatë kësaj kohe është haram, sepse ajo të pengon nga plotësimi i detyrimit. Kjo tregon se çdo çështje, edhe nëse në origjinë mund të jetë e lejuar, nëse në ndonjë gjendje të caktuar ajo të pengon nga kryerja e një detyrimi, atëherë ajo konsiderohet e palejueshme.

- Në këto ajete urdhërohem që të jemi të pranishëm në të dyja hutbet e ditës së xhuma dhe qortohet rëndë ai që nuk merr pjesë në to. Në mënyrë indirekte, kuptohet gjithashtu se gjatë dy hytbeve është detyrë heshtja dhe përqendrimi në dëgjimin e ligjëratës.

- Ajetet na mësojnë se si duhet të veprojmë rob i cili, kur thirret në adhurimin e Allahut, gjen vështirësi në veten e vet, sepse joshet nga argëtimet dhe kënaqësitë e kësaj dynjaje, përfshi edhe tregtinë. Në të tilla raste, ilaçi më i mirë për t'u bërë i

qëndrueshëm në adhurimin e Allahut, duke mos u kotur në plotësimin e dëshirave të nefsit, është që robi t'i kujtojë vetvetes mirësitë dhe begatitë e shumta që Allahu i Lartësuar premtion për besimtarët që u japin përparësi veprave që kënaqin Atë, kundrejt epshit dhe dëshirave të tyre. Këtu përfundon tefsiri i sures Xhumua, dhe falënderimi i takon Allahut të Madhëruar!

Surja 63: El munafikun (medinase)

11 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 6

1. Kur vijnë tek ti munafikët, thonë: “Dëshmojmë se ti je vërtet i Dërguari i Allahut!” Allahu e di se ti je i Dërguari i Tij, por Allahu dëshmon se munafikët janë gënjeshtarë.

2. Ata përdorin si mburojë betimet e tyre dhe pengojnë të tjerët nga rruga e Allahut. Sa e ligë është kjo sjellje e tyre!

3. Ata besojnë e pastaj mohojnë; prandaj zemrat e tyre janë vulosur dhe ata nuk kuptojnë.

4. Kur i sheh ata, të mahnisin, e kur flasin, u dëgjohet fjala. Po ata janë si trungje bosh e të mbështetur. Çdo thirrje e mendojnë sikur është kundër tyre. Ata janë armiq, prandaj ruhu prej tyre! Allahu i vraftë, si shmangen nga e vërteta!

5. Kur u thuhet: “Ejani tek i Dërguari i Allahut, sepse ai do të kërkojë falje për ju!”, ata tundin kokën dhe i sheh tek të kthejnë shpinën me fodullëk.

6. Njëlloj është - kërkon apo nuk kërkon falje për ta - , sepse Allahu nuk ka për t'i falur kurrësi. Allahu nuk i udhëzon ata që i shkelin kufijtë.

Shpjegimi i ajeteve

Me ardhjen e Profetit (a.s.) në Medinë, muslimanët u shtuan dhe Islami u fuqizua. Gjatë kësaj kohe, pati njerëz prej dy fiseve të mëdha të Medinës, Eus dhe Hazrexh, që nuk e kishin pranuar Islamin me zemër, por thjesht shfaqeshin si të tillë. Brenda në zemra ata fshihnin kufrin, ndërsa silleshin si

muslimanë thjesht e vetëm për të ruajtur jetën, pasurinë dhe emrin e tyre. Allahu i Lartësuar solli në Kur'an një përshkrim të qartë të tyre, në mënyrë që ata të njiheshin dhe që muslimanët e sinqertë të kishin kujdes dhe të ruheshin prej tyre. Thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Kur vijnë tek ti munafikët, thonë: “Dëshmojmë se ti je vërtet i Dërguari i Allahut!”** - Kur ata shkonin te Profeti (a.s.), dëshmonin para tij se e besonin si të dërguar të Zotit. Por kjo dëshmi ishte thjesht një hipokrizi, edhe pse Profeti (a.s.) nuk kishte aspak nevojë për dëshminë apo mbështetjen e tyre, pasi sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Allahu e di se ti je i Dërguari i Tij, por Allahu dëshmon se munafikët janë gënjeshtarë.** - Allahu i Lartësuar dëshmon se ata gënjejnë kur thonë se të besojnë ty si profet të Tij. Deklaratat e tyre janë të pavërteta dhe nuk u burojnë nga zemrat. Ato thuhet për shkaqe të tjera, të cilat Allahu i Lartësuar na i sqaron më pas:

- **“Ata përdorin si mburojë betimet e tyre dhe pengojnë të tjerët nga rruga e Allahut.”** – Duke u betuar, ata përpiqeshin të mbulonin hipokrizinë e tyre. Kështu, ata e privuan veten nga udhëzimi i drejtë i Zotit. Me hipokrizinë e tyre, ata mundoheshin të helmonin e devijonin edhe të tjerët, të cilët nuk ishin në dijeni dhe nuk e dallonin hipokrizinë e tyre.

- **“Sa e ligë është kjo sjellje e tyre!”** – Ishte e ligë, sepse ata hiqeshin sikur besonin, ndërkohë që në zemër fshihnin kufrin. Jo vetëm kaq, por u betoheshin të tjerëve se ishin të sinqertë, që edhe ata t'i shihnin si besimtarë.

- **“Ata besojnë e pastaj mohojnë; prandaj zemrat e tyre janë vulosur dhe ata nuk kuptojnë.”** - Ata arritën në këtë gjendje, për shkak se nuk ishin të qëndrueshëm në mbajtjen dhe respektimin e imanit të vërtetë, ashtu siç i takon atij, por nga njëra anë besonin, pastaj mohonin. Për pasojë, Allahu ua vulosi zemrat, në mënyrë që në të mos hynte kurrë e mira. Ata e merituan

këtë ndëshkim, sepse shpërfillën besimin e vërtetë.

- **“Kur i sheh ata, të mahnisin, e kur flasin, u dëgjohej fjala.”** – Po t’i shohësh, ata të mahnisin me pamjen e tyre; edhe kur flasin, atyre u dëgjohej fjala. Kështu, ata gjithmonë rregullojnë pamjen dhe fjalët e tyre, që të tjerët të çuditën me ta dhe të mos shohin se çfarë fshihet pas tyre. E vërteta është se pas fizionomisë dhe fjalëve të tyre nuk ka asgjë prej moralit të mirë dhe as prej udhëzimit të drejtë, për të cilin urdhëron feja e Zotit. Ata janë ashtu sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Po ata janë si trungje bosh e të mbështetur.”** - Ata janë të padobishëm, madje sjellin veçse dëm. Allahu i Lartësuar vazhdon të tregojë të tjera cilësi të ulëta të tyre:

- **“Çdo thirrje e mendojnë sikur është kundër tyre.”** - Kjo ndodh për shkak të dobësisë së zemrës së tyre, sepse ata janë frikacakë. Zemra e tyre është e mbushur me dyshime dhe ata janë gjithmonë të frikësuar se mos u zbulohet ajo që e fshehin.

- **“Ata janë armiq, prandaj ruaju prej tyre!”** – Në fakt, këta janë armiq më të rrezikshëm sesa armiqtë e deklaruar. Munafikët shfaqen si miq dhe të dashur, por në të vërtetë janë armiq të përbetuar, që thurin kurthe dhe intriga. Për këtë arsye, duhet kujdes i madh për t’u ruajtur prej tyre. Më pas, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Allahu i vraftë, si shmangen nga e vërteta!”** - Si e braktisin ata fenë Islame, pasi iu bënë të qarta argumentet dhe mësimet e mrekullueshme të saj, për të përqaftuar kufirin, i cili nuk u sjell asnjë dobi, por veçse dëshpërim dhe shkatërrim?!

- **Kur u thuhet: “Ejani tek i Dërguari i Allahut, sepse ai do të kërkojë falje për ju!”**,...” - Kur munafikët ftoheshin që të shkonin te Profeti (a.s.), që ai të kërkonte falje për ta, që gjendja e tyre të rregullohej dhe veprat e tyre të pranoheshin, ata e refuzonin në mënyrë të prerë një ftesë të tillë. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...ata tundin kokën dhe i sheh tek të kthejnë shpinën me fodullëk.”** – Ata tundnin kokën, në shenjë mospranimi të ftesës për t’i kërkuar ndjesë Profetit (a.s.) dhe për t’i kërkuar atij që të lutej për faljen e tyre. Përkundrazi, ata do të vazhdonin të pengonin njerëzit nga e vërteta, për shkak të urrejtjes që kishin për të. Ata tregonin mendjemadhësi ndaj pasimit të rrugës së drejtë. Kështu vepronin munafikët kur ftoheshin për të shkuar te Profeti (a.s.), që ai të lutej dhe të kërkonte falje për ta. Ky ishte, sigurisht, tregues i butësisë së Allahut të Lartësuar dhe i nderimit për Profetin e tij, duke mos e bërë të mundur që ata të shkonin tek ai dhe t’i kërkonin të lutej për ta. Profeti i Zotit nuk mund të binte në atë nivel dhe të bënte lutje që nuk do t’i pranoheshin. Për të tillë njerëz është njëlloj, kërkon apo s’kërkon falje për ta, sepse Allahu i Madhëruar nuk ka për t’i falur ata:

- **“Njëlloj është - kërkon apo nuk kërkon falje për ta, sepse Allahu nuk ka për t’i falur kurrsesi.** - Ata janë njerëz të prishur, që kanë dalë nga ruga e bindjes ndaj Allahut të Lartësuar dhe i kanë dhënë përparësi kufirit kundrejt imanit. Si të tillë, kërkimi i faljes nga ana e Profetit (a.s.) nuk do t’u bëjë atyre dobi. Kështu, Allahu i Lartësuar e nderoi Profetin e Tij duke e ruajtur që të mos bënte lutje të pafrytshme. Allahu i Lartësuar ka thënë: “Kërko falje për ta ose mos kërko, por edhe nëse kërkon falje shtatëdhjetë herë, Allahu nuk do t’i falë, sepse ata kanë mohuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë ata që shkelin kufijtë.” [Teube 80].

- **“Allahu nuk i udhëzon ata që i shkelin kufijtë.”** – Arsyja është se ata nuk e meritojnë udhëzimin e Allahut të Lartësuar. Ata refuzojnë të kryejnë ato vepra që Zoti i ka përcaktuar si shkaqe të udhëzimit.

Ajetet 7 – 8

7. Ata thonë: “Mos u jepni asgjë atyre që janë me të Dërguarin e Allahut, derisa ata ta braktisin!” Vetëm Allahut i

përkasin pasuritë e qiejve e të Tokës, por munafikët nuk e kuptojnë.

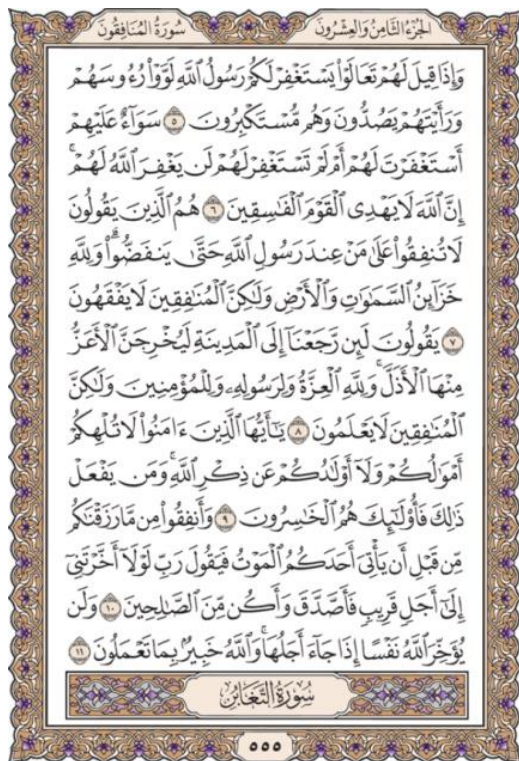
8. Ata thonë: “Kur të kthehemi në Medine, paria do t’i dëbojë prej saj të përçmuarit.” Në fakt, e tërë krenaria u takon Allahut, të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve, por munafikët nuk e dinë këtë.

Shpjegimi i ajeteve

Këtu tregohet urrejtja e madhe e munafikëve ndaj Profetit (a.s.) dhe muslimanëve, urrejtje që kishte mbushur plotësisht zemrat e tyre. Kur ata shihnin se si sahabët rrethonin me dashuri dhe ngrohtësi Profetin (a.s.) dhe garonin se kush e kush më parë ta kënaqte atë, duke zbatuar urdhrat dhe porositë e tij, këta të mjerë - duke ëndërruar dhe shpresuar gjëra të kota - thoshin:

- **Ata thonë:** “Mos u jepni asgjë atyre që janë me të Dërguarin e Allahut, derisa ata ta braktisin!” – Kështu, ata pandehnin se po të mos ishte pasuria e munafikëve, muslimanët nuk do të bashkoheshin për të ndihmuar fenë e Allahut. A thua se besimtarët qëndronin rreth e rrotull Profetit dhe zbatonin urdhrat e tij me përkushtim, me shpresë se do të përfitonin pasuri nga këta të mjerë! Sigurisht, kjo që një hamendje krejt e pabazë dhe e çuditshme. Munafikët ishin njerëzit më të përkushtuar për shkatërrimin e Islamit dhe të muslimanëve, dhe më koprracët njëkohësisht. E si mund të kishin të tilla pretendime ata njerëz?! Dokrrat e tyre mund t’i besonin veçse të paditurit e mendjelehtët, që nuk shohin realitetin e gjërave. Duke ua përplasur në fytyrë pretendimin, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Vetëm Allahut i përkasin pasuritë e qiejve e të Tokës,...**” - Allahu furnizon atë që Ai dëshiron dhe e privon atë që Ai dëshiron. Është Allahu i Lartësuar Ai që ia mundëson dhe lehtëson furnizimin atij që Ai dëshiron, me urtësinë e Tij, dhe ia vështirëson atij që Ai dëshiron. Por këtë fakt nuk mund ta kuptojnë të gjithë, e aq më pak munafikët, prandaj i Lartësuar thotë:

- **“...por munafikët nuk e kuptojnë.”** – Pikërisht për shkak të logjikës së dobët të tyre, ata thanë atë që thanë. Munafikët pretendonin që depot e furnizimit i kishin ata dhe i administronin sipas dëshirës së tyre. Përveç mendjelehtësisë, kjo tregonte edhe arrogancën e tyre, e cila duket më qartë në fjalët më pas:

- **“Ata thonë:** “Kur të kthehemi në Medine, paria do t’i dëbojë prej saj të përçmuarit.” - Kjo ndodhi në betejën e Murejsit,³⁴ gjatë së cilës pati një grindje mes ensarëve dhe muhaxhirëve për një çështje të caktuar. Në këtë situatë u shfaq hipokrizia e munafikëve. I pari i tyre, Abdullah Ibn Ubej Ibn Seluli, duke nënkuptuar muhaxhirët, tha: “Puna jonë me këta është ai që tha: “Jepi bukë qenit tënd, që të të kafshojë!”. Pastaj tha: “Kur të kthehemi në Medinë, krenarët do t’i dëbojnë prej saj të përçmuarit.” Kështu, sipas tij, ai dhe vëllezërit e tij munafikë na ishin krenarët e fisnikët, ndërsa Profeti i Allahut dhe shokët e tij ishin të poshtëruarit,

ndërkohë që e vërteta ishte krejtësisht e kundërta, siç thotë i Lartësuar:

- Në fakt, e tërë krenaria u takon Allahut, të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve, por munafikët nuk e dinë këtë. - Këta janë krenarët e vërtetë, ndërsa munafikët dhe vëllezërit e tyre idhujtarë janë të përçmuarit. Munafikët nuk e dinë dhe nuk e kuptojnë një fakt të tillë, prandaj dhe pandehin se janë krenarët. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë:

Ajetet 9 – 11

9. O ju që keni besuar! As pasuria e as fëmijët tuaj të mos ju shmangin prej kujtimit të Allahut! Ata që veprojnë kështu janë të humbur.

10. Shpenzoni nga ajo që Ne ju kemi dhënë, para se ndonjërit prej jush t'i vijë vdekja e të thotë: “O Zoti im, përse nuk ma shtyve edhe pak afatin, që të jepja sadaka e të bëhesha prej të mirëve?”!

11. Por Allahu asnjërit nuk ia shtyn afatin, kur ai i vjen. Allahu di gjithçka që punoni ju.

Shpjegimi i ajeteve

- “O ju që keni besuar! As pasuria e as fëmijët tuaj të mos ju shmangin prej kujtimit të Allahut! - Allahu i Lartësuar i urdhëron adhuresit e Tij besimtarë që të shtojnë dhe shpeshtojnë kujtimin e Tij. Fitorja e çdo të mire, shpëtimi nga çdo e keqe dhe arritja e çdo suksesi në dynja dhe ahiret janë të lidhura ngushtë me kujtimin e shpeshhtë të Allahut të Lartësuar. Allahu i Madhëruar i këshillon ata që të bëjnë kujdes dhe të mos hutohen nga fëmijët e tyre dhe pasuria. Nuk ka dyshim se interesi i njeriut për fëmijët dhe pasurinë e tij është diçka e natyrshme, por shumica e njerëzve u japin përparësi këtyre gjërave kundrejt dashurisë për Allahun e Lartësuar, dhe kjo është një humbje e madhe. Allahu i Lartësuar thotë:

- “Ata që veprojnë kështu janë të humbur.” – Ata që i pengon pasuria dhe fëmijët prej kujtimit të Allahut të Lartësuar dhe plotësimit të detyrimeve ndaj Tij, ata e kanë shpërfillur të mirën dhe janë në humbje të madhe. Ata e kanë privuar veten

nga mirësia e pafundme, sepse i japin përparësi kësaj jete të shkurtër, që do të zhduket shumë shpejt, kundrejt asaj që do të mbetet përgjithmonë. Në një ajet tjetër, Allahu i Lartësuar thotë: “Nuk ka dyshim se pasuria juaj dhe fëmijët tuaj janë veçse sprovë, ndërsa tek Allahu është shpërblimi i madh.” [Tegabun 15].

- “Shpenzoni nga ajo që Ne ju kemi dhënë...” - Këtu flitet për të gjitha llojet e shpenzimeve, qofshin të detyrueshme, qofshin të pëlqyeshme. Ndër shpenzimet e domosdoshme mund të përmendim zekatin, kompensime të ndryshme për vepra të caktuara, shpenzimet për gruan, fëmijët, shërbëtorët, robërit etj. Ndërsa shpenzimet e pëlqyeshme e vullnetare janë të shumëllojshme e me gamë të gjerë. Ato duhen kryer duke synuar dobinë e fesë së Allahut të Lartësuar dhe bamirësinë ndaj krijesave, sipas rëndësisë dhe meritës së tyre. Allahu i Lartësuar na urdhëron që të shpenzojmë “prej asaj që Ai na ka dhënë”, për të treguar se nuk kërkon prej nesh të shpenzojmë të gjithë pasurinë tonë, nuk kërkon të na rëndojë me këtë detyrim të vështirë. Ai urdhëron që të shpenzojmë vetëm një pjesë të pasurisë, aq sa të na vijë më lehtë, pa u dëmtuar. Në këtë mënyrë, Allahu i Lartësuar i udhëzon besimtarët që të tregohen mirënjohës ndaj Tij, që ua ka dhuruar pasurinë që kanë, por, gjithashtu, i porosit që të ndihmojnë vëllezërit e tyre në nevojë. Kështu, ata do të jenë bamirës qoftë në aspektin e përkryerjes së adhurimit ndaj Allahut të Lartësuar, qoftë në aspektin e ndihmës ndaj krijesave, para se t'i kapë vdekja në befasi. Me vdekjen, njeriut i ndërpritet mundësia për të kryer më vepra të mira, prandaj Allahu i Lartësuar na e kujton këtë fakt, duke na nxitur që të rendim në kryerjen e veprave të mira:

- “...para se ndonjërit prej jush t'i vijë vdekja...” - Kur i vjen vdekja njeriut që nuk ka bërë vepra të mira, ai, i dëshpëruar nga shpërfillja e mundësive të tij të shumta për të kryer vepra të mira, dëshiron të kthehet

edhe një herë në dynja, por kjo është e pamundur. Atëherë, ky njeri do të thotë:

- **“O Zoti im, përse nuk ma shtyve edhe pak afatin, që të jepja sadaka e të bëhesha prej të mirëve?”!** – Kuptimi: Më lër të jetoj edhe ca, që të mund të rregulloj ato që shpërfilla deri tani: të besoj drejt, të punoj me sinqeritet sipas këtij besimi dhe të shpenzoj prej pasurisë time, që të shpëtoj nga ndëshkimi dhe të arrij shpërblimin e madh të premtuar nga Allahu për veprimtërit.

Por koha për të tilla qëllime tashmë ka përfunduar dhe nuk mund të kthehet më pas, siç thotë Allahu i Lartësuar tha:

- **“Por Allahu asnjërit nuk ia shtyn afatin, kur ai i vjen.”** - Nëse njeriut i vjen çasti i vdekjes, i vendosur nga Allahu i Lartësuar, ai nuk mund të shtyhet për më vonë.

- **“Allahu është i Gjithëditur për ato që ju punoni.”** – Allahu ka për t’ju shpërblyer në bazë të diturisë së Tij të plotë për veprat që keni kryer, qofshin ato të mira apo të këqija. Këtu përfundon tefsiri i sures Munafikun. Vetëm Allahut i takon falënderimi dhe lavdërimi!

Surja 64: El tegabun (medinase) 18 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 4

1. Vetëm Allahun e madhëron me (tesbih) përlëvdim gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë. Vetëm Atij i përket i tërë pushteti dhe vetëm Atij i takon lavdia! Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka.

2. Është Ai që ju krijoi dhe prej jush ka mohues, ka edhe besimtarë. Allahu e sheh gjithçka që bëni ju.

3. Ai krijoi qiejt dhe Tokën për të Vërtetën. Ai ju dha pamjen që keni dhe këtë pamje jua bëri të bukur. Vetëm tek Ai është kthimi juaj.

4. Ai e di çfarë ka në qiej e në Tokë, di atë që e fshihni dhe atë që e shfaqni hapur. Allahu e di edhe atë që fshihet në kraharor.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Vetëm Allahun e madhëron me (tesbih) përlëvdim gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë.** - Në këto ajete të mrekullueshme përmenden disa nga atributet madhështore të Allahut të Lartësuar. Në to flitet për meritën e plotë të Allahut për të qenë i adhuruar, flitet për zotërimin e Tij absolut dhe për faktin se Ai nuk ka kurrë nevojë për krijesat e Tij, ndërkohë që të gjitha krijesat janë të varfëra, nevojtare, të përlulura dhe të nënshtruara ndaj Tij. Gjithçka në qiej dhe në Tokë i bën *tesbih* Allahut të Lartësuar, duke e lavdëruar dhe duke e adhuruar Atë si Një, të Vetëm dhe të Pastër nga çdo e metë dhe mangësi.

- **“Vetëm Atij i përket i tërë pushteti dhe vetëm Atij i takon lavdia!** - Pushteti është totalisht vetëm në dorë të Allahut. Asnjë krijesë nuk del jashtë pushtetit të Tij. Lavdia e plotë, falënderimi dhe mirënjohja i takojnë vetëm Allahut të Madhëruar. Ai është i lavdëruar për cilësitë e Tij të plota dhe absolute. Ai është i lavdëruar për gjithçka që ka krijuar dhe e ka bërë të ekzistojë. Allahu meriton lavdinë për çdo ligj që ka vendosur për funksionimin e gjithësisë dhe për t’u zbatuar nga krijesat. Ai është i lavdëruar për të gjitha mirësitë që ka dhuruar me bujarinë e Tij. Allahut i takon mirënjohja e plotë!

- **“Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka.”** - Fuqia e Allahut është absolute. Nuk ka asgjë të pamundur për Allahun, nëse Ai dëshiron të bëjë diçka.

- **“Është Ai që ju krijoi dhe prej jush ka mohues, ka edhe besimtarë.”** - Allahu i krijoi robtë dhe prej tyre bëri që të ketë besimtarë dhe mohues. Qoftë besimi i tyre, qoftë mohimi i tyre, gjithçka është përcaktuar nga Allahu dhe nuk del jashtë pushtetit të Tij. Allahu i ka dhënë çdokujt forcë dhe vullnet të mjaftueshëm për të arritur gjithçka që dëshiron. Robtë ose do të zbatojnë urdhrat e Zotit, në emër të dashurisë, madhërimit dhe nënshtrimit ndaj Tij, ose do ta shpërfillin këtë që u kërkohet, me zgjedhjen e tyre të lirë. Por ata, gjithsesi, nuk mund të dalin aspak nga

pushteti i Allahut të Lartësuar, të Gjithëditur dhe të Urtë, i Cili ia jep dhe ia lehtëson udhëzimin e drejtë atij që e meriton. Më pas, i Lartësuar i thotë:

- **“Allahu e sheh gjithçka që bëni ju.”** - Ai i sheh të gjitha veprat e robve dhe qëllimet e tyre, për t'i shpërblyer më pas të sinqertët, duke u dhuruar udhëzimin, dhe për t'u dhënë hakun gënjeshtarëve, duke i privuar nga udhëzimi i drejtë, të cilin nuk e meritojnë. Pasi na kujtoi krijimin e njeriut, i cili do të mbajë përgjegjësi për detyrimet që i janë ngarkuar, Allahu i Lartësuar flet për krijesat e tjera të Tij, duke thënë:

- **“Ai krijoi qiejt dhe Tokën për të Vërtetën.”** - Allahu krijoi qiejt, Tokën dhe gjithçka që ndodhet mes këtyre krijesave madhështore. Në krijimin e Tij të bukur e të rregullt nuk mund të gjesh asnjë mangësi. Allahu i krijoi të gjitha këto krijesa për hir të një vërtete të madhe, të synuar nga Ai. Ai i krijoi ato me një urtësi të madhe dhe për qëllime të larta.

- **“Ai ju dha pamjen që keni dhe këtë pamje jua bëri të bukur.”** - Në një ajet tjetër, Allahu i Lartësuar thotë: “Vërtet, Ne e krijuam njeriun në formën më të bukur.” [Tin 4]. Njeriu është krijesa me formën më të mirë dhe me pamjen më të bukur. Më pas, Allahu i Lartësuar i kujton ata për ditën e takimit me Të:

- **“Vetëm tek Ai është kthimi juaj.”** - Tek Allahu do të ktheheni Ditën e Gjykimit, kur Allahu i Lartësuar do t'ju shpërblejë me bamirësinë dhe drejtësinë e Tij për besimin ose për mohimin tuaj. Ai do t'ju pyesë për mirësitë e shumta që ju ka falur: a u treguat mirënjohës apo jo ndaj tyre. I Lartësuar i përshkruan më tej dijen e Tij gjithëpërfshirëse, duke thënë:

- **“Ai e di çfarë ka në qiej e në Tokë, di atë që e fshihni dhe atë që e shfaqni hapur.”** - Allahu di gjërat e padukshme dhe ato të dukshme, të fshehta dhe të hapura. Ai thotë gjithashtu:

- **“Allahu e di edhe atë që fshihet në kraharor.”** - Allahu është i Gjithëditur qoftë për qëllimet e mira që fshihen brenda

gjoksit, të cilat Ai i do dhe i shpërblen pa masë me bujarinë e Tij, qoftë edhe për qëllimet e këqija që fshihen brenda tyre, të cilat Allahu i urren dhe e kërcënon me ndëshkim ata që nuk pendohen. Atëherë, nëse Allahu është i Gjithëditur për të fshehtat që fsheh kraharori, atëherë njeriu i mençur dhe i urtë punon dhe përpiket gjithmonë për të ruajtur të pastër shpirtin e tij. Ai përpiket ta pastrojë atë nga çdo ves i ulët e qëllim i keq, nga njëra anë, dhe ta pajisë atë me virtyte të larta, nga ana tjetër.

Ajetet 5 – 6

5. A nuk ju kanë treguar për ata të mëparshmit që nuk besonin, ndaj dhe vuajtën pasojat e rënda të veprave të veta? Ata i pret një dënim shumë i dhembshëm.

6. Kjo, për shkak se, kur u shkonin atyre të dërguarit me argumente të qarta, ata thoshin: “Vallë, njerëzit do të na e tregojnë ne udhën?” Kështu, ata nuk besuan dhe kthyen shpinën. Por Allahu nuk ka nevojë për ta, se Allahu është i Pasur e i Lavdëruar.

Shpjegimi i ajeteve

- **“A nuk ju kanë treguar për ata të mëparshmit që nuk besonin, ndaj dhe vuajtën pasojat e rënda të veprave të veta?”** - Duke përshkruar cilësitë e Tij të plota, prej të cilave robtë njohin realisht madhësinë e Tij, Allahu i Lartësuar i nxit që ta adhurojnë Atë, të bëjnë çdo gjë të përcaktuar nga Allahu për ta kënaqur Atë dhe t'i largohen çdo veprë që e zemëron Atë. Në ajetet që vijojnë, Allahu i Lartësuar na tregon rreth popujve të shkuar, historitë e të cilëve janë përcjellë me saktësi edhe nga profetët e Tij dhe vazhdojnë të përkujtohen ndër breza. Allahu i Lartësuar na rrëfen se çfarë bëri me këta popuj, të cilët, kur profetët u përçuan të vërtetën dhe porositë e Tij, ata i mohuan dhe i shpërfillën me urrejtje e armiqësi. I Lartësuar i na bën të ditur se të gjithë ata që mohuan shpalljet dhe profetët e Tij, Ai i goditi me një ndëshkim të rëndë dhe poshtërues që në jetën e dynjasë, për të vuajtur kështu pasojat

e mohimit të tyre. Por ndëshkimi i Allahut në ahiret është shumë herë më i dhembshëm. Ai thotë:

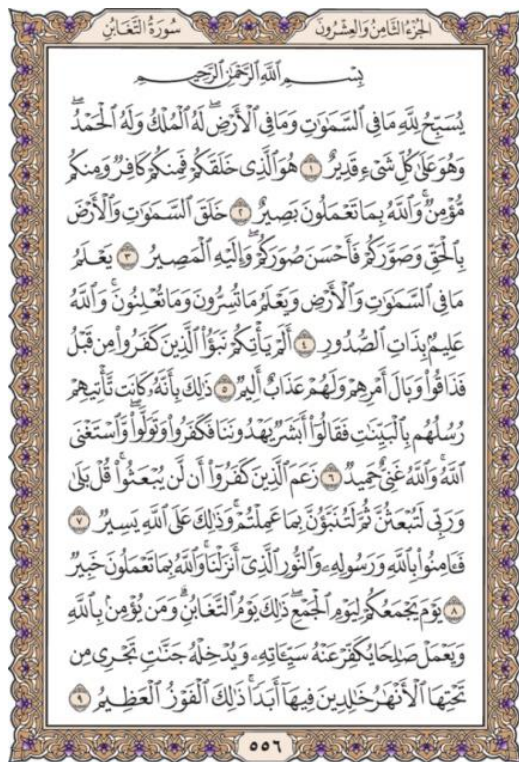
- **“Ata i pret një dënim shumë i dhembshëm.”** - Në jetën tjetër, për ta do të ketë ndëshkim shumë të dhembshëm. Allahu i Lartësuar tregon edhe një herë shkakun e këtij ndëshkimi, kur thotë:

- **Kjo, për shkak se, kur u shkonin atyre të dërguarit me argumente të qarta, ata thoshin: “Vallë, njerëzit do të na e tregojnë ne udhën?”** – Ata morën ndëshkimin i merituar, sepse kur profetët e Zotit dërgoheshin tek ata me argumente të qarta, që bënin të dallueshme të vërtetën nga e kota, ata shprehnin neveri e arrogancë ndaj profetëve dhe mesazhit që ata përcillnin. Ata thoshin: “Vallë, njerëzit do të na e tregojnë ne udhën? Përse duhet t’ju ndjekim ju, ndërkohë që ju jeni njerëz, sikurse dhe ne? Çfarë të veçante keni ju, që jeni më të mirë se ne?” Në një ajet tjetër thuhet: “Të dërguarit u thanë: “Ne jemi

veçse njerëz, sikurse edhe ju, por Allahu ia dhuron mirësinë kujt të dojë nga robtë e Vet. Nuk na takon ne t’ju sjellim ndonjë argument, përveçse me dëshirën e Allahut. Vetëm Allahut le t’i mbështeten besimtarët.”. [Ibrahim 11]. Ata nuk pranuan ta merrnin në konsideratë mirësinë që Zoti u dhuroi profetëve të Tij, duke i bërë edukatorët dhe udhëzuesit e krijesave. Në vend që të tregoheshin mirënjohës, ata u treguan kryeneçë dhe refuzuan të bindeshin e të jetonin sipas porosive hyjnore. Si pasojë, ata u sprovuan dhe u dënuan, duke u bërë adhurues të gurëve, të pemëve apo të çdo gjëje tjetër veç Allahut. Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Kështu, ata nuk besuan dhe kthyen shpinën.”** - Ata e mohuan Allahun e Lartësuar dhe refuzuan t’i bindeshin Atij. Por harruan të mjerët se, në këtë mënyrë, dëmtuan vetveten dhe se Allahu nuk ka nevojë për adhurimin e krijesave. I Lartësuar thotë:

- **“Por Allahu nuk ka nevojë për ta, se Allahu është i Pasur e i Lavdëruar.** - Atë

nuk e dëmton aspak mosadhurimi nga ana e krijesave dhe futja e tyre në humbje, sepse Ai është *Ganijun* - i Pasur dhe *Hamid* - i Lavdëruar vetvetiu. Allahu është i Pasuri, të Cilit i takon pasuria e plotë dhe absolute në të gjitha drejtimet. Allahut i takon, gjithashtu, lavdërimi i plotë për fjalët, veprat dhe të gjitha atributet e Tij.

Ajeti 7

7. Mohuesit pretendojnë se nuk do të ringjallen kurrë. Thuaju: “Po, për Zotin tim! Patjetër do të ringjallen dhe do t’ju paraqitet gjithçka që keni bërë. Kjo është lehtë për Allahun.”

Shpjegimi i ajetit

- **“Mohuesit pretendojnë se nuk do të ringjallen kurrë.** - Allahu i Lartësuar na tregon rreth mohimit që qafirët i bëjnë me kokëfortësi ringjalljes, pa pasur për këtë asnjë lloj diturie të sigurt, udhëzim të qartë apo libër hyjnor. Më i nderuari dhe më i zgjedhuri i krijesave urdhërohet që të betohet në Zotin e tij se ringjallja e krijesave është një çështje e sigurt, që nuk ka asnjë dyshim. Dita kur ata do të

shpërblehen për veprat e tyre të poshtra dhe për mohimin e të vërtetës ka për të ardhur patjetër:

- **“Thuaju: “Po, për Zotin tim! Patjetër do të ringjalleni dhe do t’ju paraqitet gjithçka që keni bërë. Kjo është lehtë për Allahun.”** - Ringjallja dhe llogaria e krijesave për gjithçka që kanë bërë, e madhe apo e vogël qoftë, edhe pse për krijesat duket si diçka e vështirë, madje e pamundur që të arrihet, ajo nuk është aspak e pamundur për Allahun. Sikur të mblidheshin të gjitha krijesat dhe të përpiqeshin të gjitha së bashku për të ringjallur një njeri të vetëm, kurrë nuk do t’ia arrinin. Por Allahu i Lartësuar, nëse dëshiron diçka, mjafton të thotë “Bëhu!” dhe ajo bëhet. Allahu i Lartësuar thotë në një ajet tjetër: “Kur t’i fryhet Surit do të vdesin të gjithë, çka ka në qiej dhe çka ka në tokë, përveç atyre që do Allahu (të mos vdesin). Pastaj do t’i fryhet atij për së dyti, dhe ja, të gjithë do të qëndrojnë në këmbë duke pritur (urdhrin e Zotit).” [Zumer 68].

Ajeti 8

8. Atëherë, besojeni Allahun, të Dërguarin e Tij dhe Dritën që Ne e zbritëm! Allahu di në hollësi gjithçka që bëni ju!

Shpjegimi i ajetit

- **“Atëherë, besojeni Allahun, të Dërguarin e Tij dhe Dritën që Ne e zbritëm!”** - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Lartësuar foli për ata që nuk e besojnë ringjalljen dhe llogarinë e drejtë në Ditën e Gjykimit. Pa dyshim, mohimi i Ditës së Gjykimit është tregues i mohimit të Zotit dhe Shpalljes së Tij, prandaj në ajetet vijuese Allahu i Lartësuar na urdhëron të bëjmë diçka që na ruan nga ndëshkimi, shkatërrimi dhe dëshpërimi. Ai na urdhëron për të besuar drejt Allahun, të Dërguarin e Tij dhe Librin e Tij, bazuar në dije të saktë dhe të sigurt. Allahu e quan Librin e Tij “Nur”, dritë. Drita është e kundërta e errësirës dhe larguesja e saj. Nuk ka dyshim se Libri të cilin Allahu i Lartësuar ia shpalli Profetit të Tij është i mbushur me dituri dhe

ligje, që i ndriçojnë robët rrugën mes errësirës së frikshme të injorancës. Çdo lloj udhëzimi i kërkuar jashtë Librit të Allahut dhe Traditës së Profetit të Tij (s.a.u.s) dhe çdo lloj diturie e përftuar jashtë tyre, nëse nuk përputhet me mësimet e Shpalljes, atëherë sherri që vjen prej tyre është më i madh se mirësia që pritët. E tillë është çdo lloj njohurie, përveç atyre që plotësojnë disa kushte, si:

- të jenë në përputhje me qëllimet e mëdha, për të cilat u dërguan profetët;

- të ndihmojnë në përforcimin e besimit tek Allahu i Lartësuar, i Dërguari dhe te Shpallja e Tij;

- të sjellin një siguri të plotë në vërtetësinë e porosive që profetët sollën nga Zoti i tyre;

- të ndihmojnë që të punosh në mënyrë korrekte, duke kryer urdhrat dhe duke u larguar nga ndalesat, sipas besimit të drejtë. Me pak fjalë, çdo njohuri që ndihmon të arrish këto synime të larta, është e vlefshme. Ndërsa njohuritë që të largojnë nga të tilla synime ose i cenojnë ato, janë të gjitha të dëmshme, në varësi të cenimit që ato u shkaktojnë synimeve të larta.

- **“Allahu di në hollësi gjithçka që bëni ju!”** - Prandaj do t’ju shpërblejë sipas veprave që keni bërë, të mira apo të këqija qofshin.

Ajetet 9 – 10

9. Ditën e Ringjalljes, kur Ai t’ju tubojë, do të jetë dita e humbjes dhe e fitimit. Kush beson Allahun dhe bën vepra të mira, Ai do t’ia fshijë të këqijat dhe do ta fusë në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe ku do të jenë përgjithmonë. Kjo është fitorja e madhe.

10. Ndërsa ata që nuk besojnë dhe i mohojnë argumentet Tona, do të jenë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Ky është përfundimi më i keq.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ditën e Ringjalljes, kur Ai t’ju tubojë, do të jetë dita e humbjes dhe e fitimit.”** - Kujtoni ditën kur Allahu i Lartësuar do t’i

tubojë të gjithë, të parët dhe të fundit, në sheshin e madh.

Atë ditë, Ai do t'i shpërblejë robtë për veprat e tyre. Atë ditë do të dallohet qartë ndryshimi mes krijesave. Atë ditë do të ketë njerëz që do të ngrihen në gradat më të larta të *Ilijin-it*, në banesat ku i presin të gjitha mirësitë, begatitë dhe kënaqësitë e përgatitura nga Allahu i Lartësuar, me mëshirën dhe bujarinë e Tij. Atë ditë do të ketë grupe që do të zhyten të poshtëruar në skutat më të ulëta të Xhehenemit, të mbushura me tmerr, ankth e dëshpërim. Ai është vendi i ndëshkimit të ashpër. Si shpërblimet, ashtu edhe ndëshkimet e të gjitha gradave janë fryt i atyre çfarë krijesat bëjnë dhe përgatisin vetë, në ditët dhe netët e dynjasë. I Lartësuari e përshkruan atë ditë si "*Jeumu Tegabun*". *Tegabun* është dallimi mes humbjes dhe fitimit. Pikërisht atë ditë do të shfaqet qartë dallimi që ekziston mes të fituarve dhe të humburve. Besimtarët do të fitojnë mirësi të shumta në tregtinë e tyre me Allahun e Lartësuar, ndërsa keqberësit do të hidhërohen për humbjen e tyre të madhe. Nëse dikush pyet se me çfarë mund të arrihet fitorja dhe çfarë e shkakton humbjen, Allahu i Lartësuar thotë:

- "**Kush beson Allahun dhe bën vepra të mira...**" - Domethënë, shkaqet që sjellin suksesin dhe mirësinë janë:

1. Besimi i plotë tek Allahu dhe i të gjitha çështjeve që Allahu i Madhëruar ka urdhëruar të besohen.

2. Kryerja e veprave të mira sipas këtij besimi, me sinqeritet për të fituar kënaqësinë e Allahut. Këtu futen të gjitha veprat e mira, të detyrueshme apo të pëlqyeshme, qofshin detyrime ndaj Allahut të Madhëruar, qofshin detyrime ndaj krijesave. Për cilindo që i plotëson këto kushte, Allahu i Lartësuar premton dhe thotë:

- "**Ai do t'ia fshijë të këqijat dhe do ta fusë në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe ku do të jenë përgjithmonë. Kjo është fitorja e madhe.** - Atje do të kenë gjithçka që ua dëshiron shpirti dhe që

iu kënaq syrin. Atje mund të zgjedhin çfarë të duan. Kjo kënaqësi do të vazhdojë përjetësisht. Ndërsa duke treguar shkakun e ndëshkimit të atyre që do të hidhen në Zjarr, Allahu i Lartësuar thotë:

- "**Ndërsa ata që nuk besojnë dhe i mohojnë argumentet Tona, ata do të jenë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë.**" - Ata mohojnë argumentet e Zotit pa qenë të bazuar në ndonjë fakt, argument logjik ose tekste hyjnore. Madje, përkundrazi, atyre u vijnë argumente të qarta dhe të pakundërshtueshme për të besuar të vërtetën dhe për të jetuar sipas saj, por ata i kundërshtojnë me urrejtje e kokëfortësi. Për këta, Allahu i Lartësuar thotë:

- "**Ky është përfundimi më i keq!**" - Në Xhehenem janë mbledhur ndëshkimet më të ashpra. Banorët e atij vendi janë të pashpresë, pasi atje do të mbeten përgjithmonë.

Ajetet 11 – 13

11. Çdo fatkeqësi ndodh veçse me lejen e Allahut. Kush i beson Allahut, Ai ia udhëzon zemrën. Allahu di gjithçka.

12. Bindjuni Allahut dhe bindjuni të Dërguarit! Nëse ju ktheni shpinën, atëherë dijeni se detyra e të Dërguarit tonë është vetëm kumtimi i qartë.

13. Allahu është Ai që, veç Tij, nuk ka të adhuruar tjetër me meritë. Prandaj vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët!

Shpjegimi i ajeteve

- "**Çdo fatkeqësi ndodh veçse me lejen e Allahut. Kush i beson Allahut, Ai ia udhëzon zemrën. Allahu di gjithçka.**" - Ajeti flet për të gjitha llojet e fatkeqësive: ato që na ndodhin në veten tonë, në pasuri, në fëmijë, në të dashurit dhe në çdo aspekt tjetër. Çdo gjë që e godet robin ndodh me përcaktimin dhe lejimin e Zotit. Allahu i Madhëruar e ka ditur që më parë gjithçka që do të ndodhte dhe këtë dituri absolute të Allahut e shkroi lapsi i Tij. Atë që lapsi i Tij e shkroi, Allahu i Madhëruar e krijoi në realitet, duke e renditur saktësisht dhe duke

e bazuar në urtësinë e Tij të plotë për gjithçka. Vallë, a është në rregull njeriu në raport me këtë çështje të rëndësishme të besimit apo jo? Është e ditur se Allahu i Lartësuar i ka lënë çdokujt mundësi të lirë zgjedhjeje, nga njëra anë, dhe ka premtuar për ata që zgjedhin të mirën dhe përpiqen për të se do t'i ndihmojë dhe udhëzojë në më të mirën, nga ana tjetër. Nëse robi kryen atë që kërkohet prej tij, ai do të fitojë shpërblimin e madh dhe mirësi të shumta në dynja dhe ahiret. Nëse robi beson se gjithçka që ndodh në këtë dynja, qoftë ato që na gëzojnë, qoftë ato që na hidhërojnë, ndodhin me lejen dhe përcaktimin e Allahut të Urtë, atëherë ai i pranon ato dhe kënaqet me përcaktimin e Allahut. Nëse robi iu bindet porosive të Tij, atëherë Allahu i Lartësuar ka për t'ia udhëzuar zemrën. Rrjedhimisht, ky njeri do të jetë tërësisht i qetë dhe i përmbajtur gjatë sprovave të vështira, ndryshe nga ç'ndodh me ata që Zoti nuk ua ka udhëzuar zemrat. Të udhëzuarit janë të qëndrueshëm që në momentet e para kur godet sprova dhe, në këtë mënyrë, përveç shpërblimit të madh që Zoti i Lartësuar u jep në këtë dynja, ata rezervojnë një shpërblim të pamatë për Ditën e Llogarisë. Allahu i Lartësuar thotë: “Thuaj: “O robtë e Mi që keni besuar! Kijeni frikë Zotin tuaj! Ata që bënë mirë në këtë jetë, do të kenë mirësi. E gjerë është Toka e Allahut. Durimtarëve do t'u jepet shpërblim pa masë.” [Zumer 10]. Nga kjo kuptohet se kush nuk beson në kaderin e Zotit gjatë goditjes së fatkeqësive, por bazohet tërësisht vetëm në vëzhgimin e shkaqeve dhe pasojave, ai ka për të humbur i pashpresë, sepse Zoti i Lartësuar ka për ta lënë atë të mbështetet te vetja. Dihet se, nëse robi nuk ka mbështetjet tjetër veç vetvetes, për të do të ketë veç ankth, frikë dhe dëshpërim. Këto janë pjesë e ndëshkimit të dynjasë, para ndëshkimit të ahiretit. Këto ndëshkime janë tërësisht të meritueshme, për shkak të mungesës së durimit ndaj kaderit të Zotit. Ndërsa po ta shohim ajetin në një spektër më të gjerë,

dalim në përfundimin se: çdokush që beson gjithçka që është urdhëruar të besohet, siç është besimi në Allahun e Lartësuar, në melekët e Tij, shpalljet e Tij, profetët e Tij, Ditën e Gjykimit, dhe në caktimin e të mirës dhe të keqes prej Tij, dhe më pas e vërteton këtë besim me veprat përkatëse, atëherë ky njeri ka plotësuar kushtin kryesor që Allahu i Lartësuar t'ia hapë zemrën për udhëzimin e drejtë. Me fjalë të tjera, nga robi kërkohet që ai të besojë gjithçka që duhet besuar, duke u bazuar në dijen e saktë dhe të sigurt të sjellë nga Shpallja e Allahut dhe të punojë me sinqeritet sipas këtij besimi. Nëse ai e bën këtë, Allahu i Lartësuar ka për t'i dhuruar udhëzimin e drejtë, duke e ndihmuar dhe forcuar që të rregullojë dhe përsosë gjendjen, fjalët dhe veprat e tij. Ky është shpërblimi më i mirë që Allahu i Lartësuar u jep besimtarëve, ashtu sikurse na e ka bërë të ditur këtë fakt shumë herë në Kur'an. Qëndrueshmëria e zemrës gjatë sprovës kalitet nëpërmjet sigurisë së plotë në premtimin e Allahut, i Cili thotë: “Allahu i forcon besimtarët me Fjalën e fortë, në jetën e kësaj bote dhe në Botën Tjetër; ndërsa të padrejtët Allahu i lë në humbje. Allahu bën gjithçka që dëshiron.” [Ibrahim 27]. Kështu, besimtarët e vërtetë janë njerëzit me zemrën më të qetë dhe më të qëndrueshme gjatë sprovave dhe përballjeve të vështira. Ata janë njerëzit më të mençur, më të urtë dhe më të përmbajtur, për shkak të imanit që mbush zemrat e tyre.

- **“Bindjuni Allahut dhe bindjuni të Dërguarit!”** - Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij duke zbatuar me përpikmëri urdhrat e tyre. Pa dyshim, bindja ndaj Allahut dhe bindja ndaj Profetit janë themelet mbi të cilat ndërtohet lumturia. Ato janë rruga e vetme e suksesit, në aspektin e sigurimit të çdo të mire dhe të shpëtimit nga çdo e keqe, në dynja dhe në ahiret.

- **“Nëse ju ktheni shpinën, atëherë dijeni se detyra e të Dërguarit tonë është vetëm kumtimi i qartë.”** - Nëse refuzoni të bindeni ndaj Allahut dhe ndaj Profetit të Tij,

dijeni se përgjegjësia e Profetit është thjesht qartësimi i së vërtetës, duke jua bërë tërësisht të kuptueshme Shpalljen, me të cilën Allahu i Madhëruar e dërgoi ndër ju. Pas këtij qartësimi, askujt nuk i mbetet më justifikim para Allahut të Lartësuar. Detyra e Profetit nuk është që t'ju bëjë ta pranoni të vërtetën dhe të jetoni sipas saj. Edhe llogaria juaj nuk është detyrë e tij. Ai që do t'ju marrë në llogari dhe do t'ju shpërblejë ose ndëshkojë, në lidhje me bindjen ose jo ndaj Allahut dhe ndaj Profetit të Tij, është Njohësi i të fshehtave dhe i të dukshmeve, Allahu i Vetëm dhe i Pashoq.

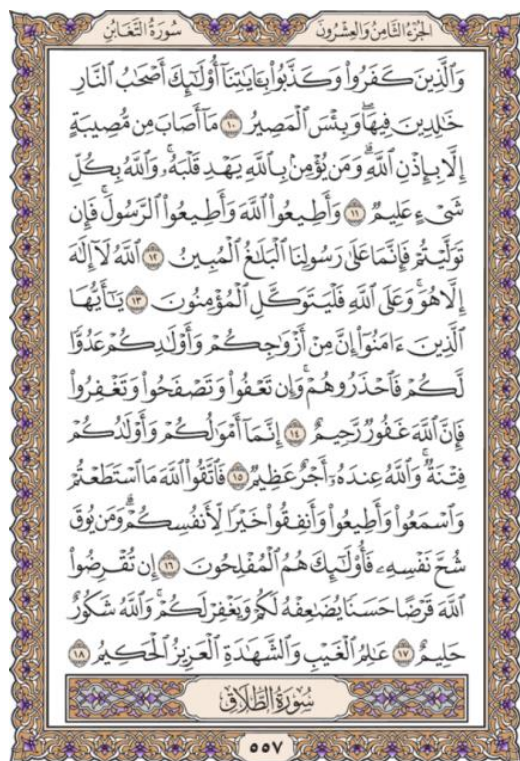
- **“Allahu është Ai që, veç Tij, nuk ka të adhuruar tjetër me meritë....”** - Allahu dhe vetëm Ai e meriton adhurimin. Çdo adhurim i kushtuar dikujt tjetër veç Allahut është adhurim i kotë, i papranueshëm, i padobishëm dhe i dënueshëm.

- **“...prandaj vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët!”** - Vetëm Allahut le t'i mbështeten dhe t'i kërkojnë ndihmë besimtarët, për gjithçka që i shqetëson dhe për gjithçka që duan të arrijnë. Asnjë çështje nuk realizohet pa ndihmën e Allahut. Nuk ka mundësi tjetër për arritjen e qëllimeve, por veçse me mbështetjen e Allahut.

Mbështetja (*teuekkul*) e plotë dhe e rregullt tek Allahu i Lartësuar arrihet veçse duke pasur mendim të mirë për Allahun e Lartësuar, duke pasur siguri të patundur se Allahu i Plotfuqishëm është plotësisht i mjaftueshëm si ndihmues për realizimin e çështjeve. Grada e *teuekkul*-it është në varësi të besimit. Sa më i fortë të jetë besimi, aq më e madhe është mbështetja tek Allahu i Lartësuar.

Ajetet 14 - 15

14. O ju që keni besuar, vërtet, disa nga bashkëshortet tuaja dhe fëmijët tuaj janë armiq të tuaj. Prandaj kini kujdes prej tyre. Nëse i falni, toleroni dhe ua mbulonit gabimet e tyre, ta dini se edhe Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

15. Nuk ka dyshim se pasuria juaj dhe fëmijët tuaj janë veçse sprovë, ndërsa tek Allahu është shpërblimi i madh.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar, vërtet, disa nga bashkëshortet tuaja dhe fëmijët tuaj janë armiq të tuaj. Prandaj kini kujdes prej tyre.”** - Allahu i Lartësuar i këshillon besimtarët që të mos hutohen me gratë dhe fëmijët e tyre, sepse disa prej tyre mund të jenë edhe armiq. Armik është ai që të dëshiron të keqen, prandaj detyra jote është që të jesh i kujdesshëm, i përgatitur mirë dhe vigilent ndaj tij. Sigurisht, njeriu është i prirur për nga natyra e tij që t'i dojë bashkëshorten dhe fëmijët, por Allahu i Lartësuar i këshillon robtë e Tij që të jenë të kujdesshëm dhe të mos iu përgjigjen kërkesave të grave dhe të fëmijëve të tyre, kur ato bien në kundërshtim me kërkesat e fesë. Allahu i Lartësuar i nxit robtë e tij që të zbatojnë porositë e Tij dhe gjithmonë t'i japin përparësi kënaqësisë së Tij, duke u kujtuar shpërblimin e madh që ka përgatitur për ta. Ata duhet që t'i japin përparësi

ahiretit, kundrejt kësaj dynjaje të përkoshme dhe mashtruese, e cila një ditë do të zhduket. Dikush mund ta keqkuptojë këtë porosi, duke menduar gabimisht se duhet të tregohet i ashpër me gratë dhe fëmijët. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e bën të qartë duke na urdhëruar që, nga njëra anë, të kemi kujdes, por gjithashtu të tregohemi të butë, tolerant dhe falës me ta. Duke zbatuar këtë porosi të Allahut të Lartësuar, do të arrijmë mirësi të panumërta:

- **“Nëse i falni, toleroni dhe ua mbulonit gabimet e tyre, ta dini se edhe Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Shpërblimi i Allahut është sipas veprës së robit. Kur një njeri e fal tjetrin, edhe Allahu e fal atë, nëse tregohet i butë dhe tolerant me tjetrin, edhe Allahu i Lartësuar tregohet i butë dhe e toleron atë, nëse ai ua mbulon të metat dhe tregohet i mëshirshëm me njerëzit e tjerë, Allahu ia mbulon të metat dhe tregohet i mëshirshëm me këtë njeri. Ai që bën veprat të cilat Allahu i Lartësuar i pëlqen dhe i trajton njerëzit e tjerë ashtu si ata kënaqen, por duke u ruajtur nga haramet dhe gjërat e dëmshme, ai ka për të arritur dashurinë e Allahut dhe dashurinë e krijesave. Përveç kësaj, mbarësia e çështjeve të tij do të jetë e vijueshme dhe e sigurt.

- **“Nuk ka dyshim se pasuria juaj dhe fëmijët tuaj janë veçse sprovë, ndërsa tek Allahu është shpërblimi i madh.”** – Të jeni të kujdesshëm në marrëdhëniet me ta! Ai që i ruan kufijtë e Allahut në çdo aspekt të jetës, le ta dijë se tek Allahu e pret një shpërblim i madh. Atje e pret përjetësia në Xhenetin e mirësisë dhe bujarisë së pamatë të Allahut të Lartësuar.

Ajeti 16 – 18

16. Bëhuni të devotshëm ndaj Allahut sa të mundeni, dëgjoni, binduni dhe shpenzoni për bamirësi! Kjo është në të mirën tuaj. Kush i ruhet koprracisë së vetes, është i shpëtuar.

17. Nëse i jepni Allahut një ‘hua’ të mirë, Ai do t’juaj shumëfishojë atë dhe do t’ju

falë gjynahet. Allahu është Mirënjohës i madh dhe i Butë.

18. Ai është i Gjithëdituri për të fshehtat dhe të dukshmet, Ngadhënjimtari dhe i Urti.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Bëhuni të devotshëm ndaj Allahut sa të mundeni,...”** - Allahu i Lartësuar na urdhëron për devotshmëri ndaj Tij. Devotshmëria realizohet me kryerjen e urdhëresave dhe largimin nga haramet, me dashuri, madhërim dhe nënshtrim ndaj Allahut të Lartësuar. Urdhrin për devotshmëri Allahu i Lartësuar e ka lidhur ngushtë me mundësinë dhe fuqinë tonë për ta realizuar atë. Ai na ka urdhëruar të jemi të devotshëm sa të kemi mundësi dhe fuqi, jo jashtë mundësive tona. Ky ajet tregon, gjithashtu, se për çdo detyrim të Sheriatit që robi nuk ka mundësi dhe fuqi ta zbatojë, ai nuk do të merret në përgjegjësi. Nga ana tjetër, nëse robi ka mundësi që të realizojë një pjesë të detyrimit, por nuk ka mundësi ta realizojë pjesën tjetër, ai duhet ta kryejë patjetër atë që ka mundësi. Për pjesën tjetër ai është i justifikuar dhe nuk merret në përgjegjësi. Kjo i ngjan thënies së Profetit (s.a.u.s.): “Nëse ju urdhëroj për diçka, zbatoheni aq sa keni mundësi!”. Ky rregull i Sheriatit vlen për një mori çështjesh të Sheriatit.

- **“...dëgjoni, binduni dhe shpenzoni për bamirësi!** - Allahu i Lartësuar urdhëron për disa gjëra, të cilat, nëse zbatohen, Ai premtan *el felah*-un, domethënë, fitoren e madhe, arritjen e çdo mirësie dhe shpëtimin nga të këqijat. Allahu i Lartësuar thotë së pari:

- **“Dëgjoni!”** – Pra, dëgjoni këshillat, qortimet dhe paralajmërimet që Allahu ju jep. Dëgjoni ligjet që Zoti ju ka caktuar për të jetuar sipas tyre! Dëgjoni diturinë e dobishme dhe të vërtetë, me qëllimin që të bindeni dhe të punoni sipas saj me sinqeritet për Allahun!

- **“Binduni!”** - Binduni Allahut dhe të Dërguarit të Tij në të gjitha porositë e tyre,

të cilat janë udhëzimi më i mirë dhe rruga e vetme për rregullimin e çështjeve tuaja!

- **“Shpenzoni!”** - Shpenzoni për hir të Allahut, qoftë duke bërë shpenzimet e detyrueshme, të urdhëruara nga Allahu, qoftë shpenzimet e pëlqyeshme e vullnetare. Pa dyshim, kjo është gjëja më e mirë për ju, qoftë në lidhje me mbarësinë në jetën e dynjasë, qoftë në lidhje në përfundimin e mirë në ahiret.

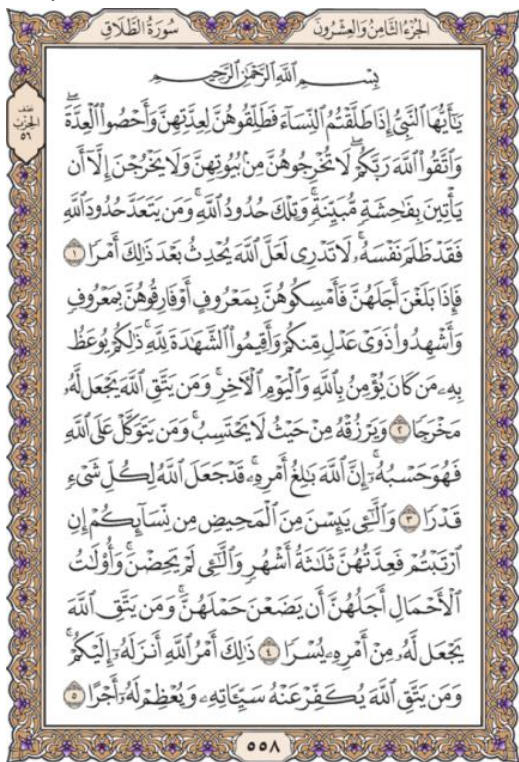
- **“Kjo është në të mirën tuaj.”** - Nuk ka dyshim se e gjithë mirësia është e lidhur ngushtë me zbatimin e porosive të Allahut të Lartësuar dhe nënshtrimin ndaj ligjit të Tij. Nga ana tjetër, e gjithë e keqja vjen nga moszbatimi i porosive të Allahut të Lartësuar dhe mosnënshtrimi ndaj ligjit të Tij. Por është një faktor, i cili pengon shumë njerëz që të bëjnë shpenzimet e detyrueshme. Ky është vesi i koprracisë, që karakterizon shumicën e njerëzve. Ajo i bën njerëzit që të dëshirojnë gjithçka për vete dhe të urrejnë ndarjen e pasurisë së tyre me të tjerët. Për ata që Allahu i Lartësuar i ka ruajtur nga koprracia, të cilët shpenzojnë lirshëm në fushat e mirësisë, thuhet:

- **“Kush i ruhet koprracisë së vetes, është i shpëtuar.”** - Ata janë të shpëtuar dhe të fituar, sepse arrijnë të gjitha gjërat e mira që dëshirojnë dhe shpëtojnë nga çdo gjë së cilës i druhen. Ky ajet nuk bën fjalë vetëm për shpenzimin në rrugën e Allahut, por ai është nxitje për të zbatuar me përpikmëri çdo urdhër të Allahut të Lartësuar dhe të Profetit të Tij. Arsyeja është se kur shpirti i njeriut është i mbushur me koprraci, ai nuk bindet për asnjë porosi hyjnore. Koprracia e mban robin të prangosur, duke e privuar atë nga shumë të mira, të dynjasë dhe të ahiretit, dhe duke e bërë atë të harrojë edhe vetveten. Nga ana tjetër, nëse shpirti i njeriut është i çliruar nga koprracia, nëse është i qetë dhe plot besim në dobitë dhe mirësitë që sjell zbatimi i ligjeve të Zotit, nëse ai synon që të kënaqë Zotin e Lartësuar, madje e bën këtë lajtmotivin e jetës së tij, atëherë atë nuk e pengon asgjë nga veprat e mira, qoftë në kryerjen e

detyrimeve, mes të cilave edhe shpenzimi në rrugën e mirësive, qoftë në largimin nga haramet. Mjafton që ai të mësojë një porosi të Zotit apo të Profetit, dhe ai menjëherë nxiton që ta kryejë atë me të gjitha mundësitë e tij, sepse e di se zbatimi i saj e kënaq Zotin e Lartësuar. Të tillë adhures do të fitojnë çdo mirësi të premtuar nga Zoti i Lartësuar dhe do të jenë të sigurt nga çdo e keqe apo ndëshkim. Pastaj Allahu i Lartësuar vijon të inkurajojë në mënyrë të veçantë dhe të theksuar për shpenzimin në rrugën e Tij. Ai thotë:

- **“Nëse i jepni Allahut një ‘hua’ të mirë, Ai do t’ju shumëfishojë atë dhe do t’ju falë gjynahet.”** - Një ‘hua’ e tillë konsiderohet çdo shpenzim prej pasurisë hallall, nëse robi me të synon të kënaqë Allahun e Lartësuar dhe të lumturohet me vështrimin në fytyrën e Allahut në Xhenet, por edhe duke e shpenzuar atë atje ku duhet. Për këtë veprë të mirë, Allahu i Lartësuar e shumëfishon dhjetëfish, shtatëqindfish e shumë herë më shumë shpërblimin, në krahasim me shpenzimin e kryer. Madje, si pjesë e shpërblimit të atij që shpenzon për hir të Zotit është edhe falja e gjynaheve, sepse i Lartësuar thotë: “...dhe do t’ju falë gjynahet”. Nuk ka dyshim se gjynahet fshihen nga Allahu i Lartësuar nëpërmjet veprave të mira në përgjithësi, dhe nga sadakaja në mënyrë të veçantë, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “Dhe fale namazin në dy skajet e ditës, edhe në orët e afërta të natës! Sigurisht që veprat e mira i shlyejnë ato të këqijat. Ky është kujtim për ata që kujtojnë (Zotin e tyre). Bëj durim, se, me të vërtetë, Allahu nuk ua humb shpërblimin vepermirëve!” [Hud 114, 115].

- **“Allahu është Mirënjohës i madh dhe i Butë.”** - Allahu i Lartësuar është *Shekur* - Mirënjohës i madh. Ai nuk shpërfill asgjë të mirë, sado e vogël dhe e parëndësishme të duket. Allahu pranon dhe shpërblen pa masë, me bujarinë e Tij të pashembullt, madje edhe për veprat më të vogla të kryera nga robi. Edhe pse ato vepra mund të jenë të vogla, të mangëta dhe të padenja si

lavdërim për madhësinë e Krijuesit, përsëri Bujari i Madhëruar shpërblet shumë për to. Allahu i Lartësuar tregohet mirënjohës dhe shpërbljes shumë i madh për atë rob që, për hir të Tij, duron vështirësitë dhe rëndesat, duron gjatë përpjekjeve për të plotësuar detyrimet që Ai i ka ngarkuar. I Lartësuarit e ka bërë rregull të pakthyeshem: nëse dikush lë diçka për hir të Allahut, Allahu ka për t'ia zëvendësuar atë gjë me diçka më të mirë se ajo. Allahu i Lartësuar është *Halim* - i Butë, pra, nuk nxitohet që ta ndëshkojë menjëherë gabimtarin, por e afatizon dhe i jep mundësi atij të pendohet. Ai e afatizon, por kurrë nuk e harron dhe ta lërë pa e marrë në përgjegjësi. Allahu i Lartësuar thotë: “Nëse Allahu do t’i dënonte njerëzit sipas veprave (të këqija) të tyre, nuk do të linte mbi faqen e dheut asnjë gjallesë. Por, Ai i lë ata deri në afatin e caktuar. Por kur të vijë afati i tyre, (le ta dinë se) Allahu Shikon gjithçka nga robtë e vet.” [Fatir 45].

- “Ai është i Gjithëdituri për të fshehtat dhe të dukshmet, Ngadhënjimtari dhe i Urti.” - Allahu i Lartësuar është i

Gjithëditur për çdo gjë të fshehtë apo të dukshme. Ai është i Gjithëditur qoftë për ushtritë e Tij, të cilat i di vetëm Ai dhe askush tjetër, qoftë për krijesat të cilat shihen edhe nga robtë. Allahu i Lartësuar është *El Aziz* - Ngadhënjimtari, i Pamposhturi. Atij nuk mund t’i shmanget askush. Para pushtetit të Tij, çdo gjë është e nënshtruar. Allahu është *El Hakim* - i Urti. Çdo gjë që e ka krijuar, Allahu e ka bërë me një urtësi të madhe. Çdo ligj që ka vendosur, Allahu e ka vendosur me urtësinë e Tij. Ai çdo gjë e vendos në vendin e vet, duke i dhënë hakun që i takon. Këtu përfundon tefsiri i sures Tegabun, dhe vetëm Allahut i takon falënderimi dhe mirënjohja për gjithçka!

**Surja 65: Et Talak (medinase) 12 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 3**

1. O Profet! Nëse i ndani gratë, ndajini në kohën e pastërtisë së tyre (kur ende nuk keni kontaktuar me to)! Kohën e pritjes llogaritëni mirë dhe kijeni frikë Allahun, Zotin tuaj! Mos i nxirrni ato prej shtëpive të tyre dhe ato, gjithashtu të mos dalin, vetëm nëse ato sillen haptas në mënyrë të shëmtuar! Këto janë ligjet e Allahut. E kush del jashtë ligjeve të Allahut, e ka dëmtuar rëndë vetveten. E ku mund ta dish ti, pas kësaj, Allahu mund të sjellë diçka tjetër.

2. Kur ato t’i afrohen mbarimit të afatit të tyre (të pritjes), atëherë, ose mbajini si duhet, ose ndajini si është më e mira! Për këtë kërkoni të dëshmojnë dy dëshmitarë të drejtë nga mesi juaj! Dëshminë bëjeni me korrektësi e për hir të Allahut! Kështu këshillohet ai që beson në Allahun dhe Ditën e Fundit. Kush bëhet i devotshëm ndaj Allahut, Ai i jep rrugëzgjdhje për gjithçka

3. dhe e furnizon prej nga nuk e pret. Kush i mbështetet Allahut, mjaftohet me Të. Allahu ka për ta realizuar vendimin e Tij dhe Ai e ka përcaktuar çdo gjë me korrektësi.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar, duke iu drejtuar Profetit të Tij dhe besimtarëve, thotë:

- **O Profet! Nëse i ndani gratë, ndajini në kohën e pastërtisë së tyre** (kur ende nuk kenë kontaktuar me to)! - Nëse vendosni që të divorconi gruan, duhet ta bëni brenda udhëzimeve të Sheriatit. Nuk duhet të nxitoni e ta kryeni divorcin menjëherë, që në çastin kur ndodh shkak i tij, duke mos marrë në konsideratë porosinë e Allahut të Lartësuar rreth kësaj çështjeje. Një rregull që duhet patur parasysh është ai që thotë Allahu i Lartësuar: "...ndajini ato në prag të hyrjes së kohëpritis së tyre!" Kështu, divorci duhet të kryhet gjatë kohës kur gruaja është e pastër, domethënë jo në kohën e periodave të saj, dhe kur burri nuk ka kryer marrëdhënie me të pas pastrimit. Në këtë mënyrë, kohëpritja e gruas është më e qartë dhe më e lehtë për t'u përcaktuar. Nëse burri do të deklaronte divorcin gjatë kohës së ciklit mujor të saj, ky cikël nuk do të llogaritej në kohëpritjen e saj dhe, në këtë mënyrë, pritja e gruas do të ishte më e gjatë, sepse do të shkonte në katër cikle, gjë që është në dëm të gruas, duke e vështirësuar çështjen e saj. Gjithashtu, nëse burri do të deklaronte divorcin kur gruaja nuk është me periodat, por gjatë kësaj periudhe ai do të kishte kryer marrëdhënie me të, atëherë përsëri kohëpritja nuk do të sillte sigurinë e nevojshme, sepse gruaja mund të ketë mbetur shtatzënë ndërkohë. Për këto arsye, Allahu i Lartësuar na mëson kohën e rregullt të deklarimit të divorcit. Ai nuk kryhet që në momentin kur gruaja e ka bërë hak të divorcohet për shkaqe të caktuara, por pasi ajo është pastruar nga periodat dhe burri ende nuk ka kryer marrëdhënie me të. Më pas, Allahu i Lartësuar na urdhëron që të përllogarimis mirë kohëpritjen (*el iddeh*) e gruas:

- **"Kohën e pritjes llogariteni mirë"** - Këtu paraqiten disa raste:

1. Nëse gruaja është e tillë që i kalon të përmuajshmet (pra, nuk është shtatzënë ose nuk i pret më periodat për shkak të

menopauzës, ose ende nuk i kanë ardhur periodat e para), atëherë koha e pritjes llogaritet me ardhjen e tri cikleve. Me fjalë të tjera, pas deklarimit të divorcit, gruaja duhet të presë që të shohë periodat tri herë rresht. Me të parë periodat e treta, kohëpritja e saj është plotësuar.

2. Nëse gruaja është nga ato që nuk kanë perioda dhe nuk është shtatzënë, koha llogaritet me muaj. Në këtë rast, ajo pret plot tre muaj hënorë.

3. Nëse gruaja është shtatzënë, atëherë koha e pritjes është derisa ajo të lindë fëmijën. Gruaja duhet ta llogarisë drejt dhe saktë kohën e pritjes, sepse kështu ajo përmbush porosinë e Allahut, i jep hakun e burrit të saj që e divorcon (duke mos e ngarkuar atë me shpenzimet ndaj saj për një kohë më të gjatë sesa e ka detyrë) dhe hakun e burrit tjetër, nëse ajo do të martohet më pas. Kjo është më e mirë dhe më e pastër për të gjithë. Nëse llogaritet mirë koha e pritjes, të gjithë kanë për të qenë me të qetë dhe më të qartë për të drejtat dhe detyrimet e ndërsjellta. Urdhri për llogaritjen e drejtë të kohëpritis i drejtohet gruas, nëse ajo është e përgjegjshme ligjërisht; nëse jo, atëherë urdhri i drejtohet kujdestarit ligjor të saj. Më pas, Allahu i Madhëruar na udhëzon për devotshmëri dhe drejtësi:

- **"...dhe kijeni frikë Allahun, Zotin tuaj!"**

- Pra, jini të devotshëm ndaj Allahut të Lartësuar, duke zbatuar porosinë e Tij në të gjitha çështjet. Frikësojuni Zotit dhe plotësoni me drejtësi çdo detyrim kundrejt grave tuaja, kur i divorconi ato.

- **"Mos i nxirrni ato prej shtëpive të tyre..."** - Mos i nxirrni gratë e divorcuara nga shtëpitë e tyre gjatë kohës së pritjes. Ato duhet të qëndrojnë në shtëpinë e bashkëshortit, në atë shtëpi ku ai e divorcon. Ndërkohë, burri e ka detyrim strehimin dhe shpenzimet për gruan e divorcuar gjatë kohës së pritjes së saj, prandaj nuk lejohet që ai ta cenojë këtë përgjegjësi ndaj saj. Edhe për gruan është një ndalesë:

- **“...dhe ato, gjithashtu të mos dalin,...**” - Gruas nuk i lejohet që të largohet nga streha bashkëshortore, sepse kjo do të ishte shkelje e përgjegjësive ndaj burrit. Këto porosi, qoftë për burrin, qoftë për gruan, vazhdojnë të jenë në fuqi deri në përfundim të kohëpritjes. Por Allahu i Lartësuar bën përjashtim për raste të caktuara, kur thotë:

- **“...vetëm nëse ato sillen haptas në mënyrë të shëmtuar!”** - Nëse gruaja shfaq sjellje të shëmtuar, aq sa e bën të detyrueshme nxjerrjen e saj jashtë, dhe nëse ajo u shkakton probleme të rënda banorëve të tjerë të shtëpisë, me fjalët dhe veprat e këqija të saj, atëherë burrit i lejohet që ta përzërë nga shtëpia, sepse është ajo që e shkakton këtë veprim. Strehimi i gruas në shtëpi bëhet për respekt ndaj saj, gjë të cilën ajo nuk e meriton, kur e përdhos vetë me sjelljen e saj. Kështu veprohet në rastin e divorcit kur burri mund ta kthejë përsëri gruan e tij gjatë kohëpritjes. Ky quhet *‘talak raxh’ij* - divorc i kthyeshëm. Ndërsa me *“talak el bain”* - divorcin e pakthyeshëm,³⁵ burri nuk e ka për detyrë strehimin dhe shpenzimet për gruan e divorcuar.

- **“Këto janë ligjet e Allahut. E kush del jashtë ligjeve të Allahut, e ka dëmtuar rëndë vetveten.”** - Këta janë kufijtë e Allahut, që Ai i ka vendosur për robtë e Tij, janë ligjet e Tij për ta, që t'i zbatojnë me përpikmëri. Kush nuk iu përmbahet kufijve të Zotit, por i shkel ose i cenon ato, ai i ka bërë padrejtësi vetes, duke u privuar nga mirësitë dhe begatitë e shumta që sjell zbatimin i porosive të Zotit. Duke mos e nënshtuar veten në zbatimin e porosive të Allahut, robi humbet lumturinë e dynjasë dhe të ahiretit.

- **“E ku mund ta dish ti, pas kësaj, Allahu mund të sjellë diçka tjetër.”** - Allahu i Madhëruar e rregulloi çështjen e divorcit dhe të kohëpritjes me dispozita, në të cilat fshihen urtësi të shumta dhe të mrekullueshme. Prej tyre mund të përmendim:

1. Gjatë kohëpritjes, kur gruaja qëndron në shtëpinë e burrit, ndoshta Allahu i

Madhëruar bën që në zemrën e bashkëshortit të zgjohet mëshira, butësia dhe dashuria për gruan e tij, dhe kështu çifti ribashkohet në një fillim të ri.

2. Kur burri e divorcon gruan për ndonjë problem që vjen prej saj, atëherë gjatë kohëpritjes ky problem mund të ndreqet, e kështu bëhet i mundur ribashkimi.

3. Koha e pritjes është e nevojshme për gruan që të verifikohet se ajo nuk është shtatzënë nga burri që e ka divorcuar.

- **“Kur ato t'i afrohen mbarimit të afatit të tyre (të pritjes), atëherë, ose mbajini si duhet, ose ndajini si është më e mira!”** - Kur afrohet fundi i kohëpritjes, burri është ende në kohë të bëjë zgjedhjen e tij: ose ta mbajë gruan me mirësi e mirëkuptim, duke përbushur detyrimet e ndërsjellta, ose ta lëshojë atë. Por nëse koha e pritjes mbaron, ai nuk ka më të drejtë ta kthejë atë grua, veçse me një akt të ri martesor. Nuk lejohet që burri ta kthejë më atë, sepse kështu e bën të vuajë më shumë. Edhe ndarja duhet të bëhet sipas rregullave islame, me drejtësi dhe larg haramëve, larg fyerjeve dhe pa e shtrënguar gruan që t'i marrësh mbrapsht pasurinë (*mehr-in*) që i ke dhënë.

- **“Për këtë kërkoni të dëshmojnë dy dëshmitarë të drejtë nga mesi juaj!”** - Qoftë kur bëni divorcin, qoftë kur e ktheni gruan, merrni dy dëshmitarë të drejtë nga mesi juaj, domethënë dy burra muslimanë, që janë të drejtë e të ndershëm. Nëpërmjet kësaj dëshmie i pritet rruga çdo keqkuptimi e grindjeje. Gjithashtu, nëpërmjet dëshmisë, të drejtat dhe përgjegjësitë nuk mund të fshihen apo të shkelen padrejtësisht. Pastaj Allahu i Lartësuar u drejtohet dëshmitarëve dhe u thotë:

- **“Dëshminë bëjeni me korrektësi e për hir të Allahut!”** - Dëshmoni me drejtësi dhe saktësi, pa shtuar dhe pakësuar gjë. Me dëshminë tuaj, të synoni kënaqësinë e Allahut të Lartësuar dhe mos e shtrembëroni atë për hir të lidhjeve shoqërore e farefisnore.

- **“Kështu këshillohet ai që i beson Allahut dhe Ditës së Fundit.”** - Nga këto

rregulla merr mësim ai që beson Allahun dhe Ditën e Gjykimit. Nuk ka dyshim se besimi në Allahun dhe Ditën e Gjykimit është një nga shkaktarët më të fortë që e bën njeriun që të përfitojë nga këshillat e Zotit, t'i japë përparësi ahiretit dhe të kryejë punë të mira sa të ketë mundësi. Ndryshe ndodh me njeriun që e ka zemrën larg prej imanit. Atë nuk e shqetëson aspak ligësia dhe humbja ku është zhytur dhe këshillat nuk i bëjnë aspak dobi.

- **“Kush bëhet i devotshëm ndaj Allahut, Ai i jep rrugëzgjdhje për gjithçka dhe e furnizon prej nga nuk e pret.”** - Duke qenë se divorci sjell shqetësim, trishtim e ngushtim për robin, Allahu i Lartësuar urdhëron për devotshmëri ndaj Tij. Ai na urdhëron që, edhe në këtë gjendje të vështirë, të përkushtohemi në zbatimin e porosive të Tij. Nëse burri e kryen divorcin brenda normave të Sheriatit, ashtu siç u përkushua më lart, atëherë ai ka hapësirë zgjedhjeje, pasi edhe mund ta kthejë këtë vendim, nëse ndërron mendje. Atij që vepron në këtë mënyrë, Allahu i Lartësuar ka për t'i sjellë çlirim, lehtësim e rrugëdalje nga vështirësia. Edhe pse ajeti flet veçanërisht për divorcin, më i rëndësishëm është aspekti gjithëpërfshirës i tij. Në këtë mënyrë, ajeti tregon që çdokush që i frikësohet Allahut, duke qëndruar brenda kufijve të Tij për çdo çështje, duke synuar me këtë arritjen e kënaqësisë së Allahut të Lartësuar, do të shpërblehet nga Ai me plot të mira në dynja dhe në ahiret. Ndër shpërblimet që Allahu i Lartësuar premton për devotshmërinë është edhe çlirimi, lehtësimi ose rrugëdalja në çdo situatë të rëndë. Ashtu sikurse ai që i frikësohet Allahut do të gjejë çlirim dhe lehtësim, ashtu edhe ai i cili nuk tregohet i devotshëm e ka gjithmonë të vështirë daljen nga situatat e krizës, pasi e ka lidhur veten me prangat e mosbindjes. Le të marrim shembullin e divorcit. Nëse robi nuk tregohet i devotshëm, pra, nuk zbaton porosinë e Zotit në këtë çështje, por e kryen divorcin jashtë normave të caktuara (si për

shembull, duke deklaruar divorcin tri herë në një moment), ai ka për t'u penduar thellë për veprimin e tij, por tashmë nuk mund të rregullojë më asgjë. Gjithashtu, atij që tregohet i devotshëm, Allahu i Lartësuar ka për t'ia lehtësuar rizkun dhe mirësitë në mënyra që robi kurrë nuk i ka llogaritur apo menduar.

- **“Kush i mbështetet Allahut, mjaftohet me Të.”** – Për robin që i mbështetet Allahut në çështjet e fesë dhe të dynjasë, duke i kërkuar ndihmë Atij për arritjen e të mirave dhe për mbrojtjen nga të këqijat, duke qenë i bindur se kjo ndihmë do t'i jepet, Allahu i Lartësuar do të jetë i mjaftueshëm për të. Allahu i Lartësuar do ta ndihmojë patjetër këtë njeri për nevojat që ka. Allahu i Lartësuar është më i Pasuri, i Fuqishmi, Krenari dhe i Gjithëmëshirshmi. Allahu është më pranë robit se çdo gjë tjetër. Ai mund t'i plotësojë lutjet dhe kërkesat e robit menjëherë, në çast dhe pa u vonuar. Por ndoshta urtësia e Tij e kërkon që përgjigja të vonohet për një kohë më të përshtatshme, prandaj i Lartësuari thotë:

- **“Allahu ka për ta realizuar vendimin e Tij dhe Ai e ka përcaktuar çdo gjë me korrektësi.”** - Çdo urdhër dhe ligj i Tij do të ekzekutohet patjetër, por Allahu i Lartësuar ka përcaktuar kohën, vendin dhe masën e çdo gjëje dhe asgjë nuk mund të dalë jashtë përcaktimit të Tij.

Ajetet 4 – 5

4. Për ato gra, të cilave u është ndërprerë cikli mujor, nëse nuk jeni të sigurt për to, dijeni se koha e pritjes së tyre është tre muaj, e po kaq është edhe për ato që ende nuk u kanë ardhur të përmuajshmet. Për shtatzanat, afati i pritjes është derisa ato të lindin. Kush bëhet i devotshëm ndaj Allahut, Ai ka për t'ia lehtësuar punët.

5. Ky është gjykimi i Allahut, të cilin e shpalli për ju. Kush bëhet i devotshëm ndaj Allahut, Ai ia mbulon të këqijat dhe ia shton shpërblimin.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na mësoi që një divorc i rregullt kërkon të plotësohen disa rregulla, mes të cilave edhe kohëpritja (*el iddeh*). Në vijim tregohen disa rregulla që lidhen me kohëpritjen, në raste raste të ndryshme:

- **“Për ato gra, të cilave u është ndërprerë cikli mujor, nëse nuk jeni të sigurt për to, dini se koha e pritjes së tyre është tre muaj...”** – Flitet për gratë që kanë pasur menstruacione, por pastaj u janë ndërprerë për shkak të moshës ose për shkaqe të tjera, dhe nuk shpresojnë më që ato t’u kthehen. Kohëpritja e kësaj kategorie është tre muaj. Kështu, në vend të çdo periode llogaritet një muaj.

- **“...e po kaq është edhe për ato që ende nuk u kanë ardhur të përmuajshmet.”** – Domethënë, për vajzat që ende nuk u kanë ardhur periodat, për shkak të moshës shumë të re, ose për ato vajza të rritura të cilave ende nuk u kanë ardhur periodat plotësisht dhe qartësisht. Edhe këto konsiderohen si kategoria e mësipërme, për sa i përket kohëpritjes. Ato duhet të presin tre muaj.

Kohëpritjen e grave që u kanë ardhur rregullisht periodat, Allahu i Lartësuar e ka përcaktuar në suren Bekare, ajeti 228, ku thotë: “Gratë e divorcuara janë të detyruara të presin deri në tri perioda.”³⁶

- **“Për shtatzanat, afati i pritjes është derisa ato të lindin.”** – Kështu, koha e pritjes së tyre nuk matet as me muaj dhe as me perioda.

- **“Kush bëhet i devotshëm ndaj Allahut, Ai ka për t’ia lehtësuar punët.”** - Atij që i druhet Allahut të Lartësuar, duke zbatuar porosinë e Tij, Allahu ia lehtëson çështjet dhe çdo gjë të vështirë ia bën më të thjeshtë.

- **“Ky është gjykimi i Allahut, të cilin e shpalli për ju.”** - Këto rregulla të Zotit, që Ai jua qartësoi mirë, duhet të trajtohen nga ju ashtu siç e meritojnë, domethënë, duke i zbatuar dhe plotësuar me dëshirë dhe madhërim.

- **“Kush bëhet i devotshëm ndaj Allahut, Ai ia mbulon të këqijat dhe ia shton shpërblimin.”** – Kështu, ky njeri shpëton

nga çdo e keqe dhe arrin të realizojë çdo synim të tij, duke u kënaqur.

Ajetet 6 – 7

6. Sipas mundësisë suaj, vendosini ato në të njëjtin vend ku banoni edhe vetë, e mos i ngushtoni për t’i detyruar të dalin. Në qoftë se ato janë shtatzana, atëherë, shpenzoni për to derisa ta lindin fëmijën! Nëse ato u japin gjë fëmijëve, atëherë jepuni atyre shpërblimin që u takon dhe urdhëroni njëri-tjetrin për mirë! Në qoftë se kini probleme mes jush, atëherë le ta ushqejë me gjë një tjetër!

7. Ai që është i pasur, le të shpenzojë sipas mundësisë së vet, e ai që ka pak pasuri, le të japë nga ajo që i ka dhënë Allahu! Allahu nuk e ngarkon asnjë më shumë sa i ka dhënë. Pas vështirësisë, Allahu sjell lehtësim.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Sipas mundësisë suaj, vendosini ato në të njëjtin vend ku banoni edhe vetë...”** - Në fillim të kësaj sureje, Allahu i Lartësuar e bëri të ndaluar nxjerrjen e gruas së divorcuar nga shtëpia e burrit në kohën e pritjes. Ndërsa në këto ajete, Ai përcaktonte mënyrën dhe masën e kujdesit ndaj saj. Strehimi dhe shërbimet për të duhet të bëhen ashtu si e kërkon zakoni për sojin dhe nivelin shoqëror të burrit dhe të gruas. Sigurisht, kjo të bëhet brenda mundësive të burrit, duke mos e rënduar atë.

- **“...e mos i ngushtoni për t’i detyruar të dalin.”** - Mos e ngushtoni gruan me fjalë, vepra dhe me sjellje të vrazhdë, që t’a detyroni atë të dalë nga shtëpia para plotësisht të kohëpritjes, sepse në këtë mënyrë, edhe pse ajo mund të duket sikur del me dëshirë e saj, jeni ju që e keni detyruar, gjë për të cilën Allahu ju ka ndaluar. Është e vërtetë që Allahu i Lartësuar e ka ndaluar edhe gruan që të dalë nga streha bashkëshortore përgjatë kohëpritjes, por kjo s’do të thotë që ajo të torturohet me vështirësi dhe padrejtësi.

- **“Në qoftë se ato janë shtatzana, atëherë, shpenzoni për to derisa ta lindin fëmijën!”** - Nëse gruaja e divorcuar është

fëmija nuk pranon gjë tjetër veç gjirit të nënës, atëherë situata i ngjan kohës kur fëmija është ende në barkun e nënës, prandaj nëna e ka detyrë ta ushqejë me gjë, ndërsa kujdestari i fëmijës e ka për detyrë mbulimin e shpenzimeve. Në vijim, Allahu i Lartësuar përcakton masën e këtyre shpenzimeve në varësi të gjendjes së burrit, duke thënë:

- **“Ai që është i pasur, le të shpenzojë sipas mundësisë së vet, e ai që ka pak pasuri, le të japë nga ajo që i ka dhënë Allahu!”** - Burri që është i pasur të shpenzojë si të pasurit, dhe jo të tregohet koprrac duke shpenzuar poshtë nivelit të tij. Ndërsa ata të cilët janë të varfër ose janë ngushtë, duhet të shpenzojnë nga ajo pasuri që Allahu u ka dhënë dhe ua ka lehtësuar. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Allahu nuk e ngarkon asnjë më shumë se sa i ka dhënë.”** - Kjo përshtatet plotësisht me urtësinë dhe mëshirën gjithëpërfshirëse të Allahut të Madhëruar, i Cili nuk ngarkon asnjë përtej mundësive të tij. Madje, Allahu ia lehtëson gjendjen atij që është në vështirësi. Çdokush ngarkohet aq sa i është dhënë mundësia për të përballuar. Kështu realizohet sprova në këtë dynja, qoftë në çështjen e shpenzimeve, qoftë në çdo çështje tjetër. Më tej, i Lartësuar thotë:

- **“Pas vështirësisë, Allahu sjell lehtësim.”**
- Ky është një përgëzim për ata që janë në vështirësi, se Allahu i Lartësuar ka për t’ua larguar sprovën, madje do t’ua kthejë atë në prehje dhe qetësi, sikurse thotë në një ajet tjetër: “Pa dyshim, pas vështirësisë vjen lehtësimi. Vërtet, pas vështirësisë vjen lehtësimi!” [Inshirah 5, 6.]

Ajetet 8 – 11

8. Sa e sa banorë të shumë vendbanimeve, që u treguan kryeneçë ndaj urdhrat të Zotit të tyre dhe ndaj të dërguarve të Tij, Ne u kemi bërë një llogari të ashpër dhe u kemi dhënë një dënim të papërshtatshëm!

9. Ata vuajtën pasojat e punës së vet dhe fundi i tyre qe shkatërrimi.

10. Allahu ka përgatitur për ta dënim të rëndë. Prandaj frikësojuni Allahut, o njerëz të mençur që keni besuar! Allahu ju solli një Kujtues.

11. Allahu ju solli një të Dërguar, që ju kumton Shpalljen e Allahut me shpjegime të qarta, për t’i nxjerrë ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira prej errësirave në dritë. Kush i beson Allahut dhe bën vepra të mira, Ai do ta fusë në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj e ku do të jetë përgjithmonë. Allahu ka për t’i dhënë atij një jetë të mirë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregon për ndëshkimin që Ai u ka dhënë popujve të shkuar, të cilët mohuan profetët dhe refuzuan t’i nënshtroheshin ligjit të Zotit. Atyre nuk u bëri aspak dobi fuqia dhe numri i tyre i madh për t’u mbrojtur nga llogaria e ashpër dhe ndëshkimi i dhembshëm. Allahu i Madhëruar dërgoi mbi secilin prej tyre atë lloj ndëshkimi që e meritonin me veprat e tyre. Ky ishte ndëshkimi i tyre në dynja, ndërsa në ahiret dënim i është shumë herë më i ashpër. Allahu i Lartësuar thotë: “Allahu ka përgatitur për ta dënim të rëndë, prandaj frikësojuni Allahut, o njerëz të mençur që keni besuar!” Ajeti u drejtohet njerëzve të mençur, të cilët i kuptojnë mirë porositë e Allahut. Ai i cili i shkatërroi popujt e shkuar, për shkak të mohimit të tyre, kështu ka vepruar gjithnjë dhe kështu do të veprojë me të gjithë ata popuj që bëjnë të njëjtin krim. Nuk bëhet asnjë diferencim mes atyre që kanë cilësi të njëjta, për sa i përket shpërblimit dhe ndëshkimit. Më pas, Allahu i Lartësuar u kujton robve të Tij Kur'anin (kujtuesi), të cilin ia shpalli Muhamedit (a.s.). Ai u thotë, gjithashtu, që të mos bëhen si ata popujt e shkuar, që mohuan profetët e tyre. Allahu i Lartësuar e dërgoi Muhamedin (a.s.) me udhëzim të qartë, për t’i nxjerrë krijesat nga errësirat e kufrit, injorancës, poshtërsive dhe mosbindjes, në dritën e imanit, diturisë, devotshmërisë dhe bindjes ndaj Tij. Sidoqoftë, jo të gjithë njerëzit besojnë. Ka

prej atyre që nuk besojnë. Për ata që besojnë, Allahu i Lartësuar thotë: “Kush i beson Allahut dhe bën vepra të mira, Ai do ta fusë në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj e ku do të jetë përgjithmonë.” Këta e besojnë Allahun e Lartësuar duke u bazuar në dituri të saktë dhe të qartë, e cila ka ardhur prej Shpalljes, dhe punojnë sipas kësaj Shpalljeje, me sinqeritet për të kënaqur Allahun e Lartësuar. Për të tillët, Allahu i Lartësuar premton se do t'i fusë në xhenete, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe ku do të kenë mirësi të përzjeshme. Atje do të kenë atë që syri se ka parë, veshi nuk e ka dëgjuar dhe as mendja nuk e ka përfytyruar. Përveç kësaj: “Allahu ka për t'i dhënë atij një jetë të mirë.” Ndërsa ata të cilët nuk besojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij ose që nuk kanë besim të saktë, të bazuar në dije të qartë, dhe nuk bëjnë me sinqeritet vepra të mira sipas këtij besimi, ata do të jenë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë.

Ajeti 12

12. Allahu është Ai që krijoi shtatë qiej dhe Toka po aq sa ata. Nëpër to zbret vendimi i Tij, për të qenë të bindur se Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka dhe se me të vërtetë, Allahu ka përfshirë gjithçka me dijen e Vet.

Shpjegimi i ajetit

Është Allahu i Lartësuar Ai që krijoi shtatë qiejt dhe gjithçka në to, ashtu si edhe shtatë tokat dhe gjithçka në to. Është Ai që krijoi edhe gjithçka mes tyre dhe që vendosi ligje në gjithësinë e Tij. Allahu i Lartësuar është Ai i Cili vendosi ligjet fetare, të cilat ua shpalli profetëve të Tij, për të këshilluar, udhëzuar, përgëzuar dhe qortuar robtë. Edhe ligjet e gjithësisë, që rregullojnë funksionimin e krijimit, janë vendosur nga Allahu, i Urti, i Gjithëdituri dhe i Plotfuqishmi. Të gjitha këto: krijimin e qiejve, Tokës e gjithçka mes tyre, vendosjen e ligjeve të funksionimit të gjithësisë dhe zbritjen e shpalljeve, Allahu i Lartësuar i bëri që krijesat ta njohin madhësinë e Tij, diturinë dhe urtësinë e Tij, pushtetin dhe

krenarinë e Tij. Pushteti dhe dituria e Tij përfshijnë gjithçka. Nëse robtë do ta njohin Zotin e tyre me emrat dhe atributet e Tij të plota dhe bukura, do ta adhurojnë Atë, do ta duan me gjithë shpirt dhe do të plotësojnë çdo detyrim ndaj Tij. Atëherë, qëllimi i krijimit dhe i ligjeve të vendosura, është njohja e Allahut të Lartësuar dhe adhurimi i Tij. Njohja e Allahut dhe adhurimi i Tij është qëllimi i jetës për adhuruesit e sinqertë të Allahut, ndërkohë që zullumçarët i kthejnë shpinën këtij qëllimi, duke mbyllur sytë dhe shpërfillur madhësinë e Atij që e krijoi këtë gjithësi dhe vendosi ligjet në të. Këtu përfundon komenti i sures Talak. Falënderimi i takon vetëm Allahut të Lartësuar.

Surja 66: El tahrir (medinase) 12 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 5

1. O Profet! Përse ia ndalon vetes atë që Allahu ta lejoi duke kërkuar të përmbushësh kërkesat e grave të tua? Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

2. Allahu e ka caktuar zgjidhjen për betimet që bëni. Allahu është kujdestari juaj; Ai është i Gjithëdituri, i Urti.

3. Kur Profeti i tregoi një sekret njëres prej grave të veta, ajo e përhap atë. Allahu ia bëri të ditur këtë të Dërguarit të Tij, i cili i tregoi asaj vetëm për një pjesë të lajmit, duke mos i thënë gjë për pjesën tjetër. Kur ai i tha asaj se çfarë kishte ndodhur me lajmin, ajo i tha: “E kush ta tregoi ty këtë?” Ai tha: “Ma tregoi i Gjithëdituri, Njohësi i të fshehtave.”

4. Pendohuni tek Allahu, sepse zemrat tuaja kanë gabuar. Por nëse bashkëveproni kundër tij, ta dini se Allahu është Mbrojtësi i tij, edhe Xhibrili e besimtarët e ndershëm. Të gjithë melaiket e ndihmojnë atë.

5. Nëse ai ju divorcon, është Zoti i tij që kujdeset t'i dhurojë atij si zëvendësim gra edhe më të mira se ju: muslimane,

besimtare, të bindura, që pendohen te Zoti, adhuruese, muhaxhire, që kanë qenë të martuara ose virgjëresha.

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete ishin një qortim nga Allahu i Madhëruar drejtuar Profetit të Tij, kur ai ia ndaloi vetes së tij skllaven Maria, ose ujin me mjaltë, për të përmbushur kështu tekën e njëres prej grave të tij, sikurse thuhet në një histori të njohur. Për këtë, Allahu i Madhëruar shpalli këto ajete:

- **“O Profet! Përse ia ndalon vetes atë që Allahu ta lejoi duke kërkuar të përmbushësh kërkesat e grave të tua?”** - O ti njeri, të cilit Zoti i dhuroi mirësinë më të madhe duke e bërë lajmëtar të Tij e duke i dhënë Shpalljen! Përse ia bën haram vetes atë mirësi që Zoti ta ka bërë të lejuar ty, madje edhe ymetit tënd? A kërkon që me këtë thjeshtë të kënaqësh gratë e tua?!

- **“Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Ky ajet tregon qartë se Allahu i Lartësuar e ka falur plotësisht Profetin e Tij. Allahu e ka mëshiruar Profetin e Tij. Madje, ky vetëprivim i Profetit u bë shkak që Allahu i Urtë dhe i Gjithëditur të shpallte një dispozitë të rëndësishme, të vlefshme për të gjithë ymetin, dispozitën e kompensimit për thyerjen e betimeve. I Madhëruari thotë më pas:

- **“Allahu e ka caktuar zgjidhjen për betimet që bëni.”** - Allahu i Madhëruar e ka caktuar mënyrën si bëhet një betim dhe si zgjidhet çështja e thyerjes së këtij betimi. Si sqarim për këtë janë edhe ajetet 87 - 89 në suren Maide, ku i Madhëruari thotë: “O ju që keni besuar! Mos i bëni haram të mirat që Allahu i lejoi për ju dhe mos i kaloni kufijtë, se Allahu nuk i do ata që i kalojnë kufijtë. Hani nga gjërat të cilat Allahu jua ka dhënë hallall e të mira dhe kijeni frikë Allahun, tek i Cili ju besoni. Allahu nuk ju merr në përgjegjësi për betimet tuaja të paqëllimta, por për ato që i keni bërë duke pasur si qëllim përbetimin. Shpagimi i tij është ushqimi i dhjetë të varfërve me po atë ushqim mesatar që ushqeni edhe familjen

tuaj, ose veshja e tyre, ose lirimi i një robi. Kush nuk ka mundësi t'i bëjë këto, le të agjërojë tri ditë. Ky është shpagimi për betimet tuaja të pambajtura. Mbajini betimet tuaja! Kështu jua sqaron Allahu argumentat e Veta, që të jeni mirënjohës.” Kështu çdokush që ia bën vetes së vet haram diçka që në origjinë është e lejuar nga Zoti, si ndonjë ushqim, pije apo veprim të caktuar, ose betohet në Zotin se do të veprojë diçka apo nuk do të veprojë diçka, por pastaj dëshiron që ta thyejë ose e thyen këtë betim, ai ka si detyrë të bëjë kompensimin e caktuar për këtë rast. Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Allahu është kujdestari juaj...”** - Allahu ka në dorë çështjet tuaja. Ai ju edukon, mëson e përkujdeset për ju në formën më të mirë, në lidhje me çështjet që kanë lidhje me dynjanë apo me ahiretin tuaj. Ai kujdeset që t'ju ruajë nga çdo e keqe, prandaj edhe caktoi për ju mënyrën e zgjidhjes së betimeve tuaja, për të cilat keni përgjegjësi. Nëpërmjet zbatimit të këtyre rregullave përmbushen detyrimet tuaja dhe nuk ngakoheni me gjynahe për shkeljen e tyre.

- **“Ai është i Gjithëdituri, i Urti.”** - Allahu është i Gjithëdituri. Dija e Tij ka përfshirë atë që duket dhe atë që fshihet prej jush. Allahu është *El Hakim* - i Urtë në gjithçka që ka krijuar e gjithçka që ka ligjëruar. Ai vendosi ligje të mrekullueshme, sepse e di shumë mirë se ato janë të dobishme, të mira e të përshtatshme për robtë e Tij.

- **“Kur Profeti i tregoi një sekret njëres prej grave të veta, ajo e përhapri atë. Allahu ia bëri të ditur këtë të Dërguarit të Tij, i cili i tregoi asaj vetëm për një pjesë të lajmit, duke mos i thënë gjë për pjesën tjetër.** - Shumë mufesirinë janë të mendimit se këtu bëhet fjalë për Hafsën (Allahu qoftë i kënaqur me të!), së cilës Profeti (a.s.) i tregoi diçka dhe e porositi që të mos ia tregonte kujt. Por ajo ia tregoi Aishes (Allahu qoftë i kënaqur me të!). Atëherë, Allahu i Madhëruar e njoftoi Profetin (a.s.) se çfarë kishte bërë Hafsa.

Kështu, Profeti (a.s.) i tha Hafsës që ajo ia kishte treguar të tjerëve (Aishes) një pjesë të lajmit. Profeti (a.s.) nuk i tha se ajo e kishte treguar të gjithë lajmin, për t'u treguar i butë me të.

- **Kur ai i tha asaj se çfarë kishte ndodhur me lajmin, ajo i tha: “E kush ta tregoi ty këtë?”** - Kush ta tregoi këtë fakt, që askush tjetër nuk e dinte? Përgjigjija qe:

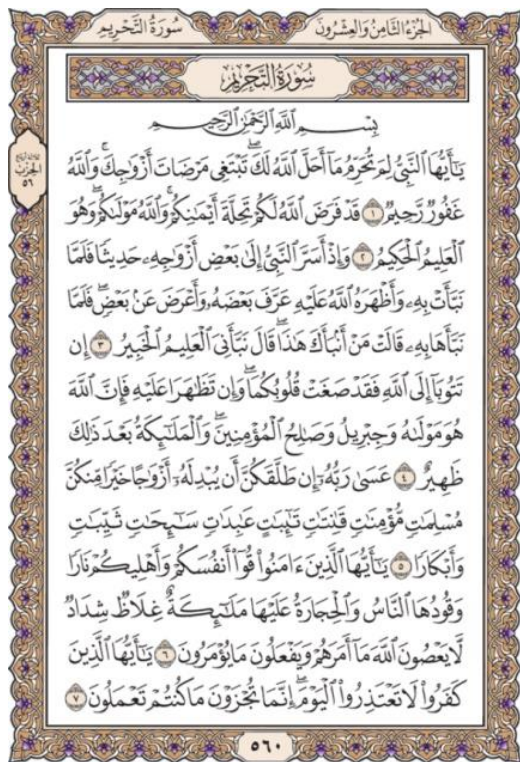
- **“Ai tha: “Ma tregoi i Gjithëdituri, Njohësi i të fshehtave!”**” – Ma tregoi Allahu, të Cilit nuk mund t'i fshihet asgjë e hapur apo e fshehtë. Ai është Njohësi i të fshehtave dhe të pashprehurave.

- **“Pendohuni tek Allahu, sepse zemrat tuaja kanë gabuar.”** - Kjo u drejtohej dy grave të Profetit (a.s.), Aishes dhe Hafsës (Allahu qoftë i kënaqur me to), të cilat u bënë shkak që Profeti (a.s.) t'i bënte vetes haram diçka që ai e dëshironte. Allahu i Madhëruar i ftoi ato të pendoheshin, duke u bërë të ditur se me veprën e tyre zemrat e tyre kishin rënë disi nga ai nivel ku duhej të ishin. Ato duhej të ishin të sjellshme, të përmbajtura e shumë të kujdesshme në marrëdhëniet me bashkëshortin e tyre, Profetin e Zotit, Muhamedin (a.s.). Ato nuk duhej ta kundërshtonin apo të sillëshin në atë mënyrë që ta shqetësonin atë.

- **“Por nëse bashkëveproni kundër tij...”**

- Nëse ato do të bashkëpunonin me njëra tjetrën për ta lënduar Profetin e dashur të Zotit dhe do të vazhdonin në këtë rrugë, atëherë:

- **“...ta dini se Allahu është Mbrojtësi i tij, edhe Xhibrili e besimtarët e ndershëm. Të gjithë melaiket e ndihmojnë atë.** - Të gjithë e ndihmojnë dhe mbështesin Profetin (a.s.). Për këtë arsye, ai do të jetë gjithmonë i fituari, ndërsa kundërshtarët e tij do të jenë të dështuar e të humbur. Në këtë ajet përshkruhet nderimi më i madh që Zoti i ka bërë më të zgjedhurit dhe zotërisë së të gjithë profetëve, Muhamedit (a.s.). Vetë Zoti Bujar dhe i Madhëruar e përcaktoi Vetveten si ndihmues dhe mbështetës të Profetit të zgjedhur. Po kështu i përcaktoi edhe krijesat

më të zgjedhura të tij: melekët, Xhibrilin dhe besimtarët e sinqertë. Edhe këta janë ndihmues të Profetit të madh. Këto ajete janë qortim e këshillë e fortë për gratë e Profetit. Madje, Ai iu kujton diçka që gratë i tremb më së shumti, divorcin. Allahu i Lartësuar tha:

- **“Nëse ai ju divorcon, është Zoti i tij që kujdeset t'i dhurojë atij si zëvendësim gra edhe më të mira se ju: muslimane, besimtare, të bindura, që pendohen te Zoti, adhurese, muhaxhire,...”** - Të mos mbaheni me të madh me të, sepse edhe nëse ai ju divorcon, kjo nuk e rëndon aspak atë. Ai nuk është aspak i varur prej jush, sepse Allahu mund t'i japë atij gra më të mira se ju, në drejtim të fesë, besimit e bukurisë. Për këtë arsye, nëse ju vazhdoni të veproni në mënyrë të gabuar, gjë që nuk ndodh, Allahu mund ta bëjë edhe këtë zëvendësim. E gjithë kjo është me “nëse...”. Falë Zotit, Profeti (a.s) nuk i divorcoi ato. Nëse ai do t'i divorconte, Allahu i Lartësuar do t'ia zëvendësonte me gra të mrekullueshme, ashtu siç duhet të jenë gratë. Së pari, ato

duhet të jenë muslimane, domethënë, të jenë të përkushtuara në zbatimin e dispozitave që kanë lidhje me fjalët e veprat e dukshme. Së dyti, të jenë besimtare, pra, të jenë të përkushtuara në zbatimin e dispozitave që kanë lidhje me besimin, diturinë dhe sjelljen e zemrës. Gjithashtu, ato duhet të jenë të bindura, domethënë, me bindje të vazhdueshme e sistematike ndaj porosive të Allahut dhe Profetit të Tij. Gratë duhet të jenë edhe *“el taibat”* - që pendohen për çdo vepër që Zoti e urren. Ato duhet të përpiqen të bëjnë gjithçka që kënaq Zotin dhe të pendohen për gjithçka që Zoti e urren. Të gjitha këto, Allahu i Lartësuar i ka qartësuar nëpërmjet Shpalljes, prandaj është Shpallja ajo që duhet të mësohet dhe zbatohet.

- **“...që kanë qenë të martuara ose virgjëresha.”** - Allahu i Lartësuar mund t'i dhurojë Profetit të Tij larmishmëri, që ai të kënaqet. Allahu mund t'i mundësojë atij gra të virgjëra ose jo të virgjëra, ashtu si ai t'i dëshirojë. Kështu, pasi Allahu i Lartësuar i qortoi dhe këshilloi ato gra, ato nxituan që të kënaqnin Profetin (a.s.), duke u mveshur me cilësitë më të mira, që u përshkruan nga Allahu i Madhëruar. Ato u bënë gratë më të mira mes besimtarëve. Nga këto ajete mësojmë se Allahu i Madhëruar zgjodhi për Profetin e Tij gjërat më të mira, njerëzit më të çmuar dhe atributet më të larta. Kështu, duke qenë se Allahu i Madhëruar gjykoj që këto gra të qëndronin me të, kjo tregoi se ato ishin gratë më të mira dhe më të kompletuarat me cilësitë që Ai përshkroi.

Ajeti 6

6. O ju që keni besuar! Ruajeni veten dhe familjen tuaj prej Zjarrit, lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët! Atë e mbikëqyrin melekë të rreptë e të ashpër, që nuk e kundërshtojnë Allahun për asgjë që Ai i urdhëron. Ata zbatojnë gjithçka për të cilën urdhërohen.

Shpjegimi i ajetit

- **“O ju që keni besuar! Ruajeni veten dhe familjen tuaj prej Zjarrit...”** - O ju të cilëve Zoti ju fali besimin, përpiquni seriozisht e punoni për të plotësuar kushtet

e këtij besimi, duke bërë vepra të mira. Ruani veten dhe familjen tuaj nga Zjarri, i përshkruar me cilësi të tmerrshme! Ruajtja e vetes arrihet duke e nënshtruar atë të zbatojë porositë e Zotit, me sinqeritet për Të dhe sipas udhëzimeve të Tij, dhe duke iu larguar harameve, me drojë e me madhërim për Zotin. Veç kësaj, duhet edhe pendim për çdo vepër që zemëron Allahun dhe që bën të meritueshëm ndëshkimin e Tij. Ndërsa ruajtja e familjes dhe e fëmijëve arrihet nëpërmjet edukimit të tyre me cilësi të larta e me besim të sinqertë e të drejtë, ashtu siç dëshiron Zoti. Njeriu nuk shpëton e nuk mund të gjejë qetësi ndryshe, vetëm nëse përpiqet për të plotësuar porositë e Allahut për veten dhe për ata që ka nën përgjegjësinë e tij, si fëmijët, gratë etj. Allahu i Madhëruar e përshkroi Zjarrin me këto cilësi, që robtë të Tij të frenojnë veten nga gjërat që Ai i urren dhe i ka ndaluar. Ai thotë:

- **“..lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët.”** - Kjo i ngjan thënies tjetër të Allahut: “Pa dyshim ju dhe ato që ju i adhuron veç Allahut, keni për të qenë lëndë djegëse e xhehenemit. ...” [Enbija 98].

- **“Atë e mbikëqyrin melekë të rreptë e të ashpër...”** – Melekët mbikëqyrës janë të vrazhdë në sjellje dhe të rreptë në veprim. Ata të tmerrojnë vetëm me zërin kërcënues të tyre. Pamja e tyre është gjithashtu e papërballueshme. Me forcën dhe ashpërsinë e tyre, ata i poshtërojnë banorët e Zjarrit. Ata zbatojnë me përpikmëri urdhrat e Zotit të tyre:

- **“...që nuk e kundërshtojnë Allahun për asgjë që Ai i urdhëron. Ata zbatojnë gjithçka për të cilën urdhërohen.”** - Ky është një lëvdim për melekët e nderuar, për nënshtrimin e tyre të plotë ndaj Zotit dhe për zbatimin e plotë të urdhrave të Tij.

Ajeti 7

7. O ju që mohuat! Sot mos u shfajsoni! Ju do të shpërbleheni vetëm për atë që keni bërë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar do t'u drejtohet me këto fjalë qortuese e poshtëruese banorëve të Zjarrit në Ditën e Kijametit. Atyre u thuhet: Sot mos u justifikoni, sepse koha e justifikimit dhe mundësia për t'u penduar tashmë ka përfunduar. Sot nuk bën më dobi asnjë justifikim. Kjo është dita kur jepet shpërblimi për veprat e bëra, ndërsa ju keni sjellë këtu veçse mohimin e Allahut dhe të shpalljeve të Tij, armiqësinë kundër profetëve dhe të dashurve të Allahut.

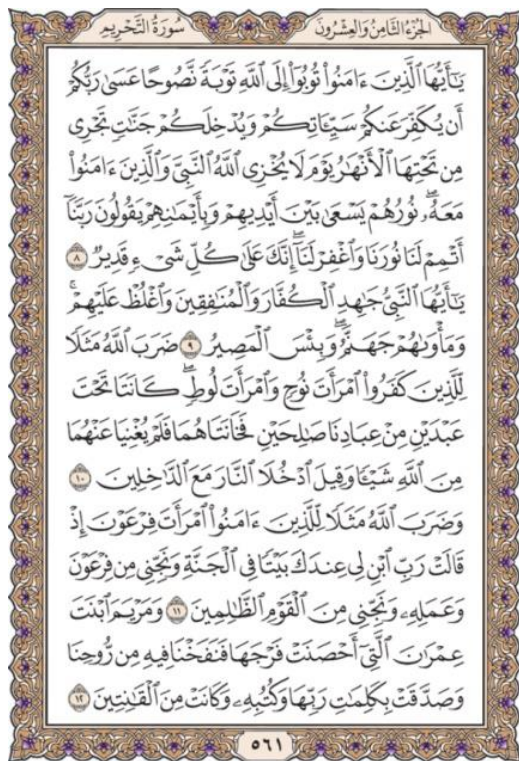
Ajeti 8

8. O ju që keni besuar! Drejtohuni tek Allahu me pendim të sinqertë! Kështu shpresohet që Zoti juaj t'ju mbulojë të këqijat e t'ju vendosë në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, atë Ditë, kur Allahu nuk ka për t'i turpëruar Profetin e as ata që besuan bashkë me të. Drita e tyre do të ndriçojë para dhe në të djathtë të tyre e ata do të thonë: “Zoti ynë, forcoje dritën tonë dhe na i mbulo gjynahet tona! Vërtet, Ti je i Plotfuqishëm për gjithçka!”.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lavdëruar na urdhëron në këtë ajet për pendim të sinqertë e të vërtetë dhe premtion për këtë falje, mbulim të të këqijave e futje në Xhenet. Ai premtion për sukses në arritjen e çdo të mire e shpëtim nga çdo e keqe. Kjo fitore do të shfaqet plotësisht Ditën e Gjykimit, kur besimtarët të ecin të ndriçuar nga drita e imanit të tyre. Kështu, ata do të jenë me zemër të qetë e të sigurt. Kur të shohin që munafikëve do t'u shuhet drita, ata, me drojë, do t'i luten Zotit e do të thonë: “Zoti ynë, forcoje dritën tonë dhe na i mbulo gjynahet tona! Vërtet, Ti je i Plotfuqishëm për çdo gjë!”. Dhe Allahu i Madhëruar do t'i përgjigjet lutjes së tyre, duke ua forcuar dritën e imanit të tyre, e cila do t'i ndihmojë të arrijnë të sigurt në Xhenetin e mirësisë. Ky përfundim është fryt i pendimit të sinqertë e të vërtetë, që është bërë për të gjitha gjynahet e në mënyrë të vazhduar.

Ajeti 9

9. O ti i Dërguar! Luftoji jobesimtarët e hipokritët dhe qëndro ashpër kundër tyre! Vendi i tyre është Xhehenemi, i cili është vendi më i shëmtuar.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që të luftojë me ashpërsi kundër mohuesve dhe munafikëve. Lufta kundër këtyre kategorive bëhet me dy mënyra:

1. Duke u qartësuar të vërtetën me argumente të sakta, duke i ftuar me fjalë të mira dhe duke shkatërruar të gjitha rrugët e tyre të humbjes.
2. Duke i luftuar me armë, nëse nuk i përgjigjen ftesës së Zotit dhe nuk i nënshtrohen ligjit të Tij. Mënyra e parë zhvillohet me urtësi, butësi dhe me fjalët më të mira, ndërsa e dyta bëhet me ashpërsi dhe forcë. Mohuesit dhe munafikët kanë dënim të madh në dynja, që vjen prej humbjes dhe poshtërimit të tyre përballë xhihadit të Profetit dhe besimtarëve të Zotit. Por në ahiret ata i pret një dënim akoma më i ashpër, që është zjarri i Xhehenemit. Ky është përfundimi më i keq.

Ajetet 10 – 12

10. tyre që mohojnë, Allahu u sjell si shembuj gruan e Nuhut dhe gruan e Lutit. Ato ishin të martuara me dy nga robtë Tanë të mirë, por i tradhtuan ata. Për këtë arsye, bashkëshortët e tyre nuk do të mund t'i mbrojnë ato aspak tek Allahu. Atyre të dyjave do t'u thuhet: “Hyni të dyja në Zjarr, së bashku me të tjerët që hyjnë në të!”

11. Ndërsa atyre që besojnë, Allahu u sjell si shembull gruan e Faraonit, e cila tha: “Zoti im, më bëj një vend tek Ti në Xhenet! Më shpëto prej Faraonit dhe veprave të tij, më shpëto edhe prej popullit mizor!”

12. Edhe Merjemja, e bija e Imranit, e cila e ruajtë nderin e saj. Ne frymë brenda saj një shpirt (të krijuar) nga Ne. Ajo besoi plotësisht fjalët e Zotit të saj dhe Librat e Tij dhe ishte nga të devotshmit.

Shpjegimi i ajeteve

- “Atyre që mohojnë, Allahu u sjell si shembuj gruan e Nuhut dhe gruan e Lutit.” - Këta shembuj shërbejnë që njerëzit të kuptojnë se lidhjet e ndryshme mes besimtarëve e mohuesve nuk kanë asnjë efekt te përfundimi i secilit prej tyre. Kështu, afërsia me besimtarin nuk ka për t'i sjellë qafirit asnjë dobi. Gjithashtu, lidhja me qafirin nuk ka për ta dëmtuar aspak besimtarin, nëse ky i fundit i ka kryer detyrimet kundrejt tjetrit. Kjo duket si një këshillë dhe vërejtje për gratë e Profetit (a.s.), që ato të ruheshin nga gabimet dhe mosbindja, duke e kuptuar mirë se lidhja e tyre me Profetin (a.s.) nuk do t'u sillte asnjë dobi, nëse ato nuk besonin dhe nuk i bindeshin Allahut të Lartësuar. Më tej, thotë i Madhëruari:

- **“Ato ishin të martuara me dy nga robtë Tanë të mirë, por i tradhtuan ata.”** - Ato ishin bashkëshorte të dy profetëve të nderuar, Nuhut (a.s.) dhe Lutit (a.s.). Por ato tradhtuan, duke mos e pranuar besimin dhe fenë e burrave të tyre. Pra, këtu nuk flitet assesi për tradhti bashkëshortore. Nuk

ka ndodhur kurrë që një grua profeti të ketë tradhtuar nderin dhe shtratin e tij. Zoti i Lartësuar kurrë nuk do të bënte kurrë që gruaja e një profeti të ishte e përdalë dhe shkelëse e nderit bashkëshortor. Meqenëse ato e tradhtuan fenë e burrave të tyre, statusi i tyre si bashkëshorte profetësh nuk u bëri asnjë dobi. Allahu thotë:

- **“Për këtë arsye, bashkëshortët e tyre nuk do të mund t'i mbrojnë ato aspak tek Allahu. Atyre të dyjave do t'u thuhet: “Hyni të dyja në Zjarr, së bashku me të tjerët që hyjnë në të!”** – Kështu, profetët Nuh dhe Lut (a.s.) nuk do të mund t'i ndihmojnë ato tek Allahu i Madhëruar. Ndërsa për besimtarët, Allahu i Lartësuar sjell shembull tjetër:

- **“Ndërsa atyre që besojnë, Allahu u sjell si shembull gruan e Faraonit...”** - Ajo ishte Asijah, e bija e Mizahimit (Allahu qoftë i kënaqur me të!), e cila iu drejtua Zotit të saj me këtë lutje:

- **“Zoti im, më bëj një vend tek Ti në Xhenet! Më shpëto prej Faraonit dhe veprave të tij, më shpëto edhe prej popullit mizor!”** - Allahu i Madhëruar e përshkruan atë si besimtare të sinqertë dhe të nënshtruar, e cila iu lut me përkushtim Atij. Ajo iu drejtua Zotit të saj me kërkesat më të larta për të cilat mund të lutet njeriu: për hyrjen në Xhenet dhe për të qenë afër Zotit të botëve, Bujarit të Gjithëmëshirshëm. Ajo iu lut Allahut, gjithashtu, që ta shpëtonte nga e keqja e Faraonit dhe nga e keqja e çdo zullumqari. Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së saj, dhe prandaj ajo jetoi me besim të pastër, të plotë e të patundur. Allahu, gjithashtu, e shpëtoi atë nga të gjitha sprovat. Për këtë çështje, Profeti (a.s.) ka thënë: “Prej burrave ka pasur shumë njerëz të përkryer. Ndërsa prej grave kanë qenë të përkryera veçse Merjemja - e bija e Imranit, Asijah - e bija e Mizahimit, Hadixhja - e bija e Huejlidit, dhe Aishja, vlera e së cilës mbi gratë e botës është si vlera e *therid*-it³⁸ mbi ushqimet e tjera.”

- “Edhe Merjemja, e bija e Imranit, e cila e ruajti nderin e saj.” - Ajo u ruajt nga çdo e ligë, sepse kishte besim të plotë dhe të drejtë, si edhe moral të kulluar.

- “Ne frymë brenda saj një shpirt (të krijuar) nga Ne. Ajo besoi plotësisht fjalët e Zotit të saj dhe Librat e Tij” – Këtu përshkruhet shkalla e lartë e diturisë së Merjemes. Në ajet thuhet: “Ajo besoi plotësisht fjalët e Zotit të saj.” Fjalët e Zotit janë dy llojesh: fjalët e kaderit, domethënë të përcaktimit të Tij të gjërave, dhe fjalët e Ligjit që Ai vendosi për njerëzit, për t’u treguar atyre mënyrën se si ta adhurojnë Atë e si të jetojnë sipas vullnetit, dëshirës e kënaqësisë së Tij. Merjemja i besoi dhe i jetësoi të dyja llojet e fjalëve të Zotit. Ajo i besoi gjithashtu të gjithë librat e Zotit. Por një besim nuk mund të quhet i drejtë dhe i saktë nëse nuk bëhet me dituri të plotë dhe nëse nuk punohet sipas tij. Për këtë arsye, i Madhëruari e sqaron këtë çështje, kur thotë për Merjemen:

- “dhe ishte nga të devotshmit.” - Ajo ishte e bindur ndaj Zotit, sistematike dhe me drojë në adhurimin e Tij. Ky përshkrim dëshmon për veprat e shumta të saj të adhurimit. Merjemja ishte *siddikah* - e vërtetë, dhe grada e vërtetësisë arrihet veçse me dituri të plotë dhe me punë sipas kësaj diturie. Këtu përfundon edhe surja Tahrim, dhe për këtë falënderimi i qoftë Allahut!

Surja 67: El mulk (mekase) 30 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 4

1. I Madhëruar është Ai, në dorën e të Cilit është i tërë sundimi, Ai i Cili është i Plotpushtetshëm për gjithçka.

2. Është Ai që krijoi vdekjen dhe jetën, për t’ju provuar se cili prej jush është më vepërmirë. Ai është Ngadhënjimtari, Falësi i Madh.

3. Ai krijoi shtatë qiej, palë mbi palë. Në krijimin e të Gjithëmëshirshmit nuk mund të shohësh asnjë mospërputhje. Vëzhgo, atëherë: A sheh ndonjë të çarë?!

4. Përsëri e përsëri vëzhgo, por ky vëzhgim do të të kthehet mbrapsht i përlulur dhe i dorëzuar.

Shpjegimi i ajeteve

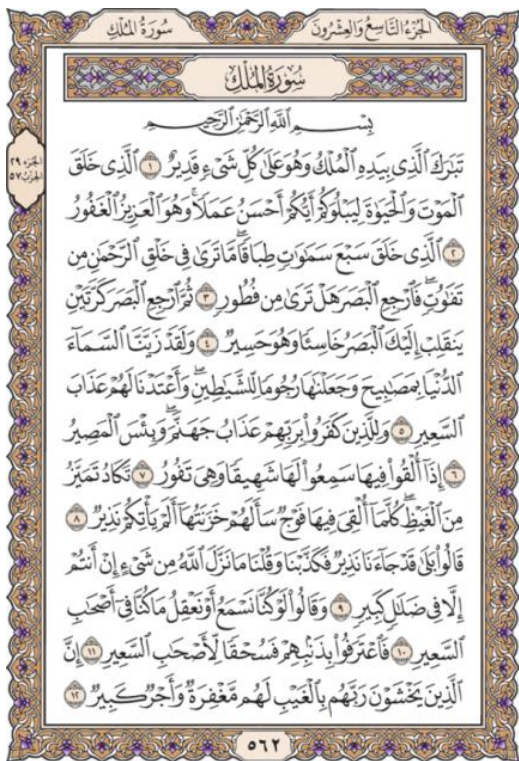
- “I Madhëruar është Ai, në dorën e të Cilit është i tërë sundimi, Ai i Cili është i Plotpushtetshëm për gjithçka.” - *Tebârake* është një fjalë që tregon madhështi, begati, gjerësi e bekim. Pra, të mëdha, të mrekullueshme e të shumta janë mirësitë e Allahut. Bamirësia dhe mëshira e Tij janë gjithëpërfshirëse. Prej madhësisë së Allahut është edhe fakti që në dorën e Tij është pushteti, mbretërimi i botës qiellore dhe tokësore, në të cilat Ai krijon dhe vepron si të dëshirojë. Allahu ka përcaktuar gjithçka në këtë ekzistencë. Ai ka vendosur për krijesat e Tij një ligj ekzistence, jete dhe adhurimi, bazuar në urtësinë e Tij absolute. Prej madhësisë së Tij është që Ai “është i Plotpushtetshëm për gjithçka”. Me fuqinë dhe pushtetin e Tij absolut, Ai ka krijuar këto krijesa madhështore, si qiejt, tokën dhe gjithçka mes tyre.

- “Është Ai që krijoi vdekjen dhe jetën...” - Ai krijoi jetën dhe vdekjen. Ai përcaktoi që krijesat të jetojnë dhe të vdesin. Qëllimi i kësaj tregohet në vijim:

- “...për t’ju provuar se cili prej jush është më vepërmirë.” – Domethënë, për të na sprovuar me qëllim që të dalë qartë se cili është vërtet *ahsenu amelâ*, pra, cili kryen vepra që Zoti i ka cilësuar si *ahsenu* - “më të mirat”. Që një vepër të jetë “*ahsenu*”, ajo duhet të plotësojë dy kushte:

1. të kryhet me sinqeritet vetëm për të arritur kënaqësinë e Allahut të Lartësuar;

2. të jetë e saktë dhe sipas mësimave e udhëzimeve të Allahut dhe Profetit, sepse çdo adhurim që duhet të kryejmë për të kënaqur Allahun e Lartësuar është sqaruar plotësisht nga Allahu dhe Profeti i Tij. Allahu i Lartësuar i krijoi krijesat dhe i vendosi ato të jetojnë jetën e kësaj dynjaje në këtë tokë. Ai i njoftoi ata, gjithashtu, se do të vijë një ditë që do të largohen prej saj, për t’u kthyer përsëri tek Ai që i krijoi dhe për t’u marrë në përgjegjësi. Për këtë arsye,

Ai u caktoi urdhra e ndalesa, që rregullojnë jetën e tyre. Pastaj krijoi brenda tyre dëshira e prirje të shumta, për t'i sprovuar ata në zbatimin e ligjeve. Atyre që i nënshtrohen urdhrave të Tij dhe i rregullojnë veprat në bazë të këtyre urdhrave, Allahu i Lartësuar ka për t'ua përmirësuar dhe shtuar shpërblimet e Tij në të dyja jetët. Por ata që ndjekin dëshirat dhe pasionet e pakontrolluara të shpirtit dhe i flakin tej porositë e Zotit të tyre, sigurisht që do të meritojnë shpërblimin më të keq.

- **“Ai është Ngadhënjimtari, Falësi i Madh.”** - Allahu është *El Azizu* - Ngadhënjimtari. Atij i takon pushteti absolut. Me pushtetin e Tij të plotë, Allahu sundon mbi gjithçka. Këtij pushteti i janë nënshtuar të gjitha krijesat. Allahu është *El Gafûr*, pra Falës dhe Mëkatmbulues i Madh. Ai është Falës për ata që gabojnë, bëjnë gjynahe dhe lënë mangët detyrimet dhe porositë e Tij. Nëse robtë pendohen dhe kthehen tek Ai duke i kërkuar falje, Ai ua fal gjynahet, edhe nëse këto arrijnë në kupën e qiellit. Ai, gjithashtu, ua mbulon të

metat e tyre, edhe nëse janë aq të shumta sa të mbulojnë gjithë dynjanë.

- **“Ai krijoi shtatë qiej, palë mbi palë.”** Allahu krijoi shtatë qiej njëri mbi tjetrin. Pra, qiejt janë në shtatë shtresa. Allahu i krijoi qiejt në një gradë absolute bukurie dhe saktësie.

- **“Në krijimin e të Gjithëmëshirshmit nuk mund të shohësh ndonjë mospërputhje.”** - Në krijimin e të Gjithëmëshirshmit nuk do të gesh asnjë defekt apo mangësi. Kështu, nëse në të nuk do të gesh asnjë lloj mangësie, atëherë ai është plotësisht i bukur, i rregullt dhe i mrekullueshëm. Ngjyra, forma, lartësia e qiejve, dielli, hëna, yjet dhe gjithë ato trupa qiellorë janë të mrekullueshëm e të pashembullt në rregullsinë dhe bukurinë e tyre. Përsosmëria e krijimit të Tij është e sigurt, prandaj Allahu i Lartësuar urdhëron që ne t'i kthejmë e t'i rikthejmë vëzhgimet tona te ky krijim.

- **“Vëzhgo, atëherë: A sheh ndonjë të çarë?! Përsëri e përsëri vëzhgo, por ky vëzhgim do të të kthehet mbrapsht i përulur dhe i dorëzuar!”** - Allahu na udhëzon që ta vëzhgojmë thellë dhe shpesh krijimin e Tij. Por vëzhgimet tona për të gjetur ndonjë mangësi a çrregullim do të përfundojnë gjithmonë të dështuara e të dorëzuara. Edhe nëse do të provonim me të gjitha forcat të dallonim ndonjë gjë të tillë, do të mposhteshim gjithnjë para kësaj mrekullie dhe madhështie të krijuar nga i Urti. Më tej, Allahu i Lartësuar tregon me hollësi bukuritë e këtij qielli.

Ajetet 5 – 11

5. Qiellin e dynjasë, Ne e kemi zbukuruar me kandilë (yje), që i kemi bërë gjuajtës kundër shejtanëve, ndaj të cilëve kemi përgatitur dënimin me zjarr të ndezur fort.

6. Dënimi në Xhehenem është edhe për ata, që nuk i besojnë Zotit të tyre. Sa vend i keq është ai!

7. Kur të hidhen në të, ata do t'ia dëgjojnë ushtimën e vlimit të tij.

8. Nga zemërimi që ka, ai (Xhehenemi) gati sa nuk shpërthen! Sa herë që ndonjë turmë do të hidhet në të, roja do t'i pyesë: “A s’ju erdhi ndonjë paralajmërues?”

9. Ata thonë: “Po, na erdhën paralajmërues (nga Zoti), por ne i mohuam e thamë: “Allahu nuk ka shpallur asgjë, ndërsa ju nuk jeni gjë tjetër, por veçse njerëz në një humbje të madhe.”

10. Ata do të thonë: “Sikur të kishim dëgjuar dhe pasur mend, ne nuk do të ishim tani ndër banorët e Zjarrit.”

11. Pra, kështu i pranojnë ata gjynahet e veta. Larg mëshirës qofshin banorët e Zjarrit!

Shpjegimi i ajeteve

- “**Qiellin e dynjasë, Ne e kemi zbukuruar me kandilë (yje), që i kemi bërë gjuajtës kundër shejtanëve...**” – Qielli i dynjasë është ai të cilin e shohim me sy, pra, ai që ndodhet më pranë nesh. Allahu e ka stolitur këtë qiell me kandilë, pra, me yje të shumtë dhe të ndryshëm, për sa i përket dritës dhe shkëlqimit të tyre. Përfytyroni një qiell bosh, pa këto drita të bukura dhe qetësuese. Me siguri, ai do të ishte një mbulesë e zezë, e errët, e shëmtuar dhe e frikshme. Por Allahu i Lartësuar e stolisi qiellin e dynjasë me yjet ndriçues, nëpërmjet të cilëve udhëzohen njerëzit në errësirën e tokës dhe të detit. Nëse Allahu i Lartësuar tregon se e ka zbukuruar qiellin e dynjasë me yje, kjo nuk përjashton mundësinë që shumë yje të ndodhen edhe në qiejt e tjerë më sipër, sepse qiejt janë transparentë. Në këtë mënyrë, qielli i dynjasë zbukurohet, edhe nëse yjet nuk ndodhen në të. Gjithashtu, Allahu i Lartësuar i ka bërë yjet si gjuajtës të shejtanëve, të cilët duan që të vjedhin me përgjime lajmet e zbritura nga qielli. Këto yje janë si roje mbrojtës në qiell, të cilat nuk lejojnë që të vidhen prej shejtanëve lajmet e qiellit në lidhje me tokën. Këta trupa qiellorë, të cilët godasin shejtanët, janë krijuar dhe vendosur në qiell prej Allahut të

Lartësuar, si ndëshkim për ta në jetën e dynjasë. Ndërsa në jetën tjetër:

- “**...ndaj të cilëve kemi përgatitur dënimin me zjarr të ndezur fort.**” - Shejtanët janë rebeluar kundër Allahut, pengojnë njerëzit nga feja e Tij dhe punojnë vazhdimisht për t’i humbur e devijuar ata. Për këtë arsye, ata dhe të gjithë pasuesit e rrugës së tyre të humbur do të jenë banorë të *Seaîr*-it, pra, të Zjarrit. Allahu i Lartësuar e përforcon këtë kërcënim duke e përsëritur: - “**Dënimi në Xhehenem është edhe për ata, që nuk i besojnë Zotit të tyre. Sa vend i keq është ai!**” – Vërtet, ai është vend përfundimi më i keq, sepse aty do të provojnë poshtërimin e madh dhe të pafundmë.

- “**Kur të hidhen në të, ata do t’ia dëgjojnë ushtimën e vlimit të tij.**” - *Shehîkan* është një zë tmerrues shumë i fortë.

- “**Nga zemërimi që ka, ai (Xhehenemi) gati sa nuk shpërthen!**” - Për shkak të masës së stërmadhe të tij, që zien brenda vetes, ai gati sa nuk shpërthen. Po ashtu, ai gati sa nuk ndahet në copa nga urrejtja dhe zemërimi i tij ndaj qafirëve. Kështu vlon Xhehenemi nga urrejtja për ta. Por si do të ndodhë kur ata do të jenë futur brenda tij?! Pastaj Allahu i Lartësuar përmend fjalët qortuese, me të cilat melekët u drejtohen banorëve të Xhehenemit.

- “**Sa herë që ndonjë turmë do të hidhet në të, roja do t’i pyesë: “A s’ju erdhi ndonjë paralajmërues?”**” - Kuptimi: Meqë ju jeni në Zjarr dhe keni merituar këtë ndëshkim, duket sikur ju nuk jeni paralajmëruar rreth këtij tmerri.

- “**Ata thonë: “Po, na erdhën paralajmërues (nga Zoti), por ne i mohuam e thamë: “Allahu nuk ka shpallur asgjë,...**” - Ata jo vetëm që mohuan profetët e dërguar për ta, por bënë një mohim edhe më të përgjithshëm. Ata mohuan të vërtetën e sigurt, që quhet Shpallje hyjnore. Ata paturpësisht pretenduan se Allahu kurrë nuk ka sjellë ndonjë shpallje si udhëzim për njerëzit.

Porse ky ishte veçse një trillim. Megjithatë, edhe kjo sikur nuk u mjaftoi, prandaj thanë:

- **“...ndërsa ju nuk jeni gjë tjetër, por veçse njerëz në një humbje të madhe.”** -

Ata pretenduan që profetët ishin veçse njerëz të humbur dhe të gabuar, njerëz shumë larg të vërtetës dhe realitetit. Ndërsa ata vetë ishin të udhëzuarit, të vërtetët, që mund të udhëzonin njerëzimin drejt përparimit dhe lartësimi! Jo vetëm kaq, por e konsideruan rrugën e profetëve si një kotësi dhe humbje të madhe. *Subhanallah!* A ka ndonjë mendjemadhësi, padrejtësi dhe kufër më të madh se kaq?!

- **“Ata do të thonë: “Sikur të kishim dëgjuar dhe pasur mend, ne nuk do të ishim tani ndër banorët e Zjarrit.”**” -

Këto fjalë do të jenë një dëshmi nga vetë ata që tregojnë pazotësinë dhe pameritueshmërinë e tyre për t'u udhëzuar në rrugën e drejtë. Vetë ata do ta pranojnë që kurrë nuk e merituan që të shpëtonin prej Zjarrit të madh. Dihet që rruga e udhëzimit është dëgjimi i Shpalljes dhe i udhëzimeve të Zotit dhe kuptimi qartë i qëllimit të tyre. Duke dëgjuar udhëzimin e qartë dhe të sigurt të sjellë prej Zotit dhe profetëve të Tij, njeriu fiton sigurinë rreth urtësisë dhe qëllimeve të Zotit, nga njëra anë, dhe detyrave të tij si rob, nga ana tjetër. Duke vënë në përdorim logjikën, nëpërmjet së cilës çdo njeri mund të dallojë të dobishmen nga e dëmshmjia, të drejtën nga e padrejta, të vërtetën nga e kota, ai duhet që ta disiplinojë veten sipas të vërtetës së sigurt, që i ka ardhur prej Zotit. Nëpërmjet kësaj logjike, ai duhet që të largohet dhe të ruhet nga çdo gjë kërcënuese, të marrë të mirat dhe të largohet nga të këqijat. Pavarësisht nga kjo, ata të mjerë do dëshmojnë vetë se nuk e vunë në përdorim atë mirësi të dhuruar prej Zotit të tyre. E si mund të trajtoheshin të tilla krijesa njëloj me robtë e përzgjedhur, që kanë siguri dhe dije të plotë mbi udhëzimet e Zotit dhe të profetëve, që janë të mbushur me besim dhe sinqeritet për të Adhuruarin?! Ata e mbështesin besimin e tyre në dëshmi të përcjella qartë dhe në

mënyrë të kontrolluar. Ata e dëgjojnë ashtu siç është, pa ndryshime e tjetërsime, mesazhin e Allahut dhe të Profetit të Tij. Ata, gjithashtu, e kuptojnë drejt këtë mesazh, sikurse i mësoi dhe i udhëzoi Profeti i tyre. Pas të kuptuarit të drejtë, ata e ndërtojnë jetën e tyre mbi mësimet e tij, mbi këtë themel të patundur, dhe kështu ngrihet lart kështjella e besimit të tyre. Dituria, të kuptuarit dhe veprat e sinqerta: këto janë bashkëudhëtarët e jetës së tyre. Ata dinë të dëgjojnë argumentet fetare të përcjella prej Profetit të tyre, por dinë gjithashtu që të argumentojnë drejt edhe me logjikën e tyre. Me shumë thjeshtësi, ata dallojnë udhëzimin e drejtë nga rrugët e devijuara, mirësinë nga poshtërsia dhe të bukurën nga e shëmtuara. Bazat fetare dhe logjike të argumentimit, mbi të cilat ata ndërtojnë besimin e tyre, janë një mirësi e madhe, që Zoti ua jep vetëm atyre, si rob të përzgjedhur. Allahu i Lartësuar dhe i Urtë veçon me mirësinë e Tij atë që Ai dëshiron. Ai është i Gjithëditur dhe e di shumë mirë se kush i meriton e kush jo dhuratat e Tij. Allahu i Lartësuar na tregon sërish rreth këtyre banorëve të Zjarrit, të cilët do t'i pranojnë padrejtësitë dhe gjynahet e tyre.

- **“Pra, kështu i pranojnë ata gjynahet e veta. Larg mëshirës qofshin banorët e Zjarrit!”** - Ky është një mallkim, që bëhet për trishtimin, dëbimin dhe dëshpërimin e tyre. Sa të dëshpëruar dhe të shkatërruar janë ata të cilët do humbin përfundimisht shpërblimin e Allahut! Ata nuk i ndahen rrugës së Zjarrit, prandaj do të jenë përjetësisht në *Seaîr*. *Seaîr* është një zjarr i ndezur fort. Ai do të flakërojë në trupat e tyre dhe nxehtësia e tij do t'u futet deri në zemër.

Ajeti 12

12. Pa dyshim, për ata që i frikësohen Zotit të vet pa e parë Atë, do të ketë falje dhe shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajetit

Pasi foli për gjendjen e të dëshpëruarve, Allahu i Lartësuar vijon me gjendjen e vepërmirëve të lumtur.

- **“Pa dyshim se, për ata që i frikësohen Zotit të vet pa e parë Atë...”** - Ata i ruhen shikimit të Zotit të tyre në të gjitha gjendjet, madje edhe atëherë kur nuk i vështron askush tjetër përveç Atij. Ata nuk ia lejojnë kurrë vetes të hedhin qoftë edhe një hap për të kryer gjynahe ndaj Allahut. Ata, gjithashtu, nuk tërhiqen dhe nuk ia lejojnë vetes të lënë mangët ndonjë urdhër të Tij.

- **“...do të ketë falje dhe shpërblim të madh!”** - Atyre u takon falja dhe mbulimi i gjynaheve. Nëse Allahu t'i mbulon gjynahet, kjo tregon se do të jesh i sigurt dhe i shpëtuar nga të këqijat që ato sjellin në këtë jetë dhe në jetën tjetër, si edhe nga ndëshkimi i Xhehenemit. Por jo vetëm kaq: *“dhe shpërblim të madh”*. Ky është premtim për atë që Allahu i Lartësuar ka përgatitur për ta në Xhenet, siç janë mirësitë dhe kënaqësitë e mrekullueshme dhe të përjetshme, pasuritë madhështore, kënaqësitë trupore dhe shpirtërore të pandërprera e të pakrahueshme, kështjellat dhe ndërtesat e larta, hyritë me bukuri të papërshkrueshme, shërbëtorët dhe djelmohat. Por mbi të gjitha këto qëndron kënaqësia e Rrahmanit ndaj banorëve të Xhenetit, që kurrë nuk do të largohet.

Ajetet 13 – 14

13. I fshihni ose i thoni fjalët tuaja haptas, nuk ka dyshim se Ai e di çfarë fshihni në zemrat tuaja.

14. A nuk e di Ai që ka krijuar, kur Ai di në imtësi çdo sekret.

Shpjegimi i ajeteve

Këtu Allahu i Lartësuar na tregon për dijen e Tij absolute rreth gjithçkaje që ekziston dhe për gjerësinë e butësisë dhe mëshirës së Tij.

- **“I fshihni ose i thoni fjalët tuaja haptas, nuk ka dyshim se Ai e di çfarë fshihni në zemrat tuaja.”** - Allahu i Lartësuar është i ditur për çdo motiv dhe qëllim që fshihet në zemra. Sigurisht, Ai di hollësisht edhe veprat e hapura e të dukshme, që dëgjohej e shikohen. Pastaj Allahu i Lartësuar sjell një argumentim logjik, për të treguar dijen e Tij të gjerë dhe gjithëpërfshirëse. Ai thotë:

- **“A nuk e di Ai që ka krijuar, kur Ai di në imtësi çdo sekret.”** - A ka mundësi që Ai që bëri krijesat në formën më të bukur të mos i njohë dhe të mos dijë në hollësi gjithçka që lidhet me ta. Dija e Tij është *latîfun*, pra, e hollësishtme. Dija e Allahut përfshin të fshehtat dhe ndërgegjet e njerëzve. Ai di në hollësi çdo sekret dhe fshehtësi të dynjasë. Në suren Ta Ha, i Lartësuar thotë: “Ai di të fshehtën dhe më të fshehtën”. Ky është një shpjegim i fjalës *latîfun*. Sipas një shpjegimi tjetër të fjalës *latîfun*, ajo tregon butësinë, mëshirën dhe përkujdesin e madh që Allahu i Lartësuar tregon për adhuruesit dhe të dashurit e Tij. Ai përkujdeset që t'u japë atyre mirësi dhe inspirim për vepra të drejta, me mënyra që adhuruesit kurrë nuk do t'i mendonin. Me butësinë e Tij, Allahu i Lartësuar largon prej tyre të këqijat që ata as nuk arrijnë ta mendojnë se si t'u ruhen. Me butësinë, mëshirën dhe përkujdesin e Tij, Ai i lartëson ata në gradat më të larta, me mënyra që adhuruesit kurrë nuk do mund t'i mendonin, e aq më pak t'i arrinin. Ndoshta me butësinë dhe mëshirën e Tij, Ai lejon që adhuruesit dhe të dashurit e Tij të goditen nga fatkeqësi dhe sprova, nëpërmjet të cilave ata të arrijnë mirësitë më mëdha dhe gradat më të larta të Xhenetit.

Ajeti 15

15. Është Ai që e bëri Tokën të përshtatshme për ju. Ecni nëpër të dhe shfrytëzoni mirësitë e Tij. Vetëm tek Ai është e ardhmja.

Shpjegimi i ajetit

- **“Është Ai që e bëri Tokën të përshtatshme për ju.”** – Kuptimi: Ai e nënshtroi tokën për ju, duke jua bërë të përshtatshme dhe të ndryshueshme sipas dëshirës suaj, me qëllim që të nxirni dhe të përfitonit prej saj gjithçka që ju nevojitet. Në të, ju mund të mbillni, të ndërtoni dhe ta kultivoni. Ju mund të ndërtoni mbi të rrugë, për të shkuar nga lindja në perëndim.

- **“Ecni nëpër të dhe shfrytëzoni mirësitë e Tij. Vetëm tek Ai është e ardhmja.”** - Pasi të largoheni nga kjo botë, të cilën Zoti

e bëri vend mbjelljeje dhe vendkalim për të arritur në jetën tjetër, ju do të ringjalleni nga varret dhe do të tuboheni te Zoti juaj. Ky grumbullim është i pashmangshëm. Atje do të shpërbleheni por çdo vepër që bëni, e mirë apo e keqe qoftë.

Ajetet 16 -18

16. A u siguruat ju prej Atij që është në qiell, që të mos ju përpijë toka kur të dridhet?!

17. Apo u siguruat prej Atij që është në qiell, që të mos lëshojë kundër jush ndonjë stuhi me rrebesh gurësh?! Ju do ta kuptoni se si është ndëshkimi Im!

18. Edhe ata që ishin më parë mohuan, por si ishte dënimi Im?

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete janë një kërcënim i ashpër për këdo që vazhdon me arrogancë rrugën e gjynaheve, kalimit të kufijve, armiqtësisë ndaj Zotit dhe Profetit dhe të mosbindjes ndaj tyre. Këta e bëjnë të pakthyeshem zemërimin e Allahut të Plotfuqishëm dhe e meritojnë ndëshkimin e Tij. Kështu, i Lartësuar thotë:

- **“A u siguruat ju prej Atij që është në qiell, që të mos ju përpijë toka kur të dridhet?!”** - Nëse Allahu e shtrin tokën nën këmbët tuaja, ajo do të tronditet derisa t’ju shkatërrojë e t’ju shfarosë.

- **“Apo u garantuat prej Atij që është në qiell, që të mos lëshojë kundër jush ndonjë (Ĥāsibā) stuhi me rrebesh gurësh?!”** - *Ĥāsibā* është ndëshkim i ashpër shfarosës nga qielli.

- **“Ju do ta kuptoni se si është ndëshkimi Im!”** – Kuptimi: Mos u mashtroni nga afatizimi dhe siguria e përkohshme që ju jep Allahu i Lartësuar. Moszbritja e ndëshkimit nga qielli dhe nga toka të mos ju bëjë të mendoni se jeni përfundimisht të sigurt, të shpëtuar dhe të ruajtur. Ajo që kanë paralajmëruar profetët dhe librat hyjnorë do të ndodhë pa diskutim. Ju do ta shihni vetë se ato kërcënime do të zbatohen në realitet. Herët apo vonë, ju do të dëshmoni çdo paralajmërim të Zotit.

- **“Edhe ata që ishin më parë mohuan, por si ishte dënimi Im?”** – Kuptimi: Popujt që jetuan para jush i shpërfillën kërcënimet e sjella nga profetët e tyre në librat e Zotit, ashtu sikurse mohoni edhe ju sot. Por ju e dini shumë mirë se si i shfarosi dhe i shkatërroi Allahu i Lartësuar ata. Si ishte ndëshkimi i Allahut për ata të dëshpëruar? Ai i ndëshkoi që në këtë jetë, para se të vuajnë ndëshkimin e merituar në jetën tjetër. Pra, jini të kujdesshëm, që të mos e pësoni dhe të goditeni nga i njëjti ndëshkim si ata.

Ajeti 19

19. A nuk i vështrojnë shpendët përmbi ta, kur qëndrojnë pezull krahëhapur dhe kur i mbledhin krahët? Ata nuk i mban kush në ajër veç të Gjithmëshirshmit. Ai Shikon gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **“A nuk i vështrojnë shpendët përmbi ta, kur qëndrojnë pezull krahëhapur dhe kur i mbledhin krahët?”** - Me këtë ajet, Allahu i Lartësuar na qorton dhe na nxit që ne të vështrojmë zogjtë e qiellit, të cilëve Allahu i Lartësuar ua ka vënë në përdorim ajrin, që ata të qëndrojnë dhe të lëvizin në qiell si të dëshirojnë. Shpendët mund t’i hapin krahët për të fluturuar lart dhe për të qëndruar pezull në ajër, ose mund t’i mbledhin krahët për t’u lëshuar poshtë si shigjetë, sipas nevojave të tyre.

- **“Ata nuk i mban kush në ajër veç të Gjithmëshirshmit.”** - Allahu u mundësoi shpendëve ajrin si ambientin e tyre jetik, duke e bërë atë kusht të domosdoshëm dhe të përshtatshëm për fluturimin dhe të gjitha manovrat ajrore. Allahu i Lartësuar përshtati edhe trupat e tyre për të qenë të zhdërvjellët dhe të aftë për të fluturuar. Çdokush që studion konstruktin e një shpendi dhe taktikat e tij të fluturimit bindet plotësisht se “Projektuesi” i tij është madhështor, i Gjithëditur dhe i plotpushtetshëm. Kjo dëshmon për përkujdesjen e jashtëzakonshme të Allahut për t’u siguruar krijesave gjithçka që u rregullon dhe u përmbush nevojat dhe

kërkesat e tyre në këtë jetë. Këto krijesa dëshmojnë se Allahu i Lartësuar është Një dhe i Vetëm. Vetëm Ai meriton të njësohet, duke e adhuruar me dashuri, madhërim, nënshtrim dhe bindje të plotë. Vetëm Allahu i Lartësuar i meriton adhurimet e krijesave, askush tjetër.

- **“Ai Shikon gjithçka.”** - Allahu i Lartësuar përkujdeset dhe administron çështjet e krijesave të Tij, në bazë të dijës, mëshirës dhe urtësisë së Tij.

Ajetet 20 – 21

20. Ç’është ajo ushtri e juaja që mund t’ju ndihmojë, veç të Gjithmëshirshmit? Nuk ka dyshim se jobsimtarët janë të zhytur në një mashtrim të madh.

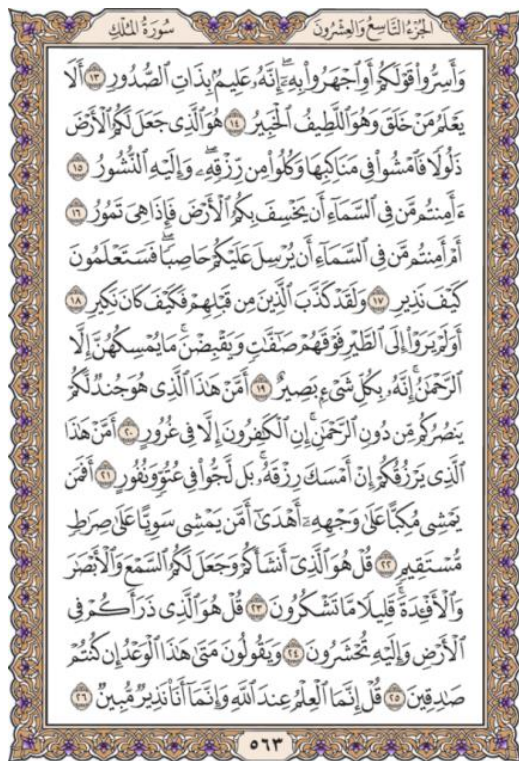
21. Kush është ai që do t’ju furnizojë, nëse Ai jua ndërpret furnizimin e Vet? Jo, askush. Por ata vazhdojnë me arrogancë e kundërshtime.

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar u drejtohet arrogantëve që e urrejnë dhe i janë larguar bindjes ndaj Tij, atyre që i kanë kthyer shpinën udhëzimit të drejtë:

- **“Ç’është ajo ushtri e juaja që mund t’ju ndihmojë, veç të Gjithmëshirshmit?”** - Nëse Rahmani dëshiron dhe e përcakton që juve t’ju godasë ndonjë e keqe, atëherë kush mund t’ju ndihmojë dhe ta pengojë këtë të keqe? Kush është ai që mund t’ju ndihmojë kundër armiqve tuaj, veç Rahmanit?! Allahu i Lartësuar është i vetmi ndihmues dhe mbrojtës, i vetmi që nderon atë që Ai do dhe që poshtëron atë që Ai do. Sikur të mblidheshin të gjitha krijesat për të ndihmuar një rob kundër çdo armiku apo të keqi, kurrë nuk do të bënin dot gjë; nuk do të mund të lëviznin as edhe një grimcë të vogël në këtë gjithësi, pa lejen dhe ndihmën e Rahmanit.

- **“Nuk ka dyshim se jobsimtarët janë të zhytur në një mashtrim të madh.”** - Pa dyshim, të gjithë ata mohues dhe refuzues të së vërtetës, duke vazhduar rrugën e tyre të shkatërrimit, edhe pasi e dinë shumë mirë se suksesi dhe fitorja janë në dorën e

Rahmanit, tregojnë se janë të zhytur dhe të harruar në një mashtrim të thellë.

- **“Kush është ai që do t’ju furnizojë, nëse Ai jua ndërpret furnizimin e Vet?”** - Furnizimi dhe begatitë vijnë të gjitha prej Allahut të Lartësuar, Zotit të Vetëm. Nëse Ai ju ndërpret rizikun e Tij, kush mund t’jua japë atë? Krijesat janë të pafuqishme që të sigurojnë furnizimin për vetveten, prandaj si mund t’ua sigurojnë atë të tjerëve?! Furnizuesi dhe Dhuruesi i çdo mirësie është Allahu i Lartësuar dhe i Mëshirshëm. Asnjë mirësi nuk mund të pritë prej dikujt tjetër, veç Tij. Është pikërisht Ai që e meriton adhurimin tonë. Por, a i nxit ky fakt qafirët që ta adhurojnë Allahun e Lartësuar?!

- **“Jo, askush, por ata vazhdojnë me arrogancë e kundërshtime.”** - Përkundrazi, ata zhyten edhe më thellë në ashpërsinë e tyre dhe kurrë nuk i zbusin zemrat për të përqaftuar të vërtetën, madje vrapojnë si të çmendur për t’u larguar nga e vërteta, nga e vetmja rrugë e lumturisë së tyre.

Ajeti 22

22. A është më i udhëzuar ai që ecën i përmbysur me fytyrë për tokë, apo ai që ecën me ekuilibër të plotë në Rrugën e Drejtë?

Shpjegimi i ajetit

- “A është më i udhëzuar ai që ecën i përmbysur me fytyrë për tokë,...” - A është i udhëzuar në rrugën e drejtë ai që ecën i çoroditur në mjegullën e humbjes dhe i zhytur në kufër?! Në fakt, ky njeri e ka humbur aftësinë për të parë dhe dalluar të vërtetën nga e kota. Ai e sheh të vërtetën si të gabuar, ndërsa humbjen e sigurt e konsideron si rrugë të drejtë.

- “...apo ai që ecën me ekuilibër të plotë në Rrugën e Drejtë?” - Apo është ai që e njeh të vërtetën e Zotit? Ky njeri i jep përparësi të vërtetës kundrejt çdo rruge tjetër. Ai punon për të zbatuar të gjitha udhëzimet e dhuruara prej Zotit Bujar. Ai është i qëndrueshëm dhe ecën i sigurt në rrugën e drejtë, të ndriçuar nga mësimet e Zotit dhe të Profetit të Tij. Fjalët, veprat dhe gjendjet e këtij njeriu janë sipas mësimëve të Zotit dhe me sinqeritet për Të, prandaj ai ecën i sigurt dhe me shpresë të madhe te Zoti i tij. Mjafton t'i hedhësh një shikim të shpejtë pasuesve të secilës rrugë, për të gjykuar rreth tyre. Duket ai që është në rrugën e drejtë dhe ai që sorollatet i pasigurt në errësirat e humbjes dhe të dëshpërimit. Gjendja e njerëzve flet shumë më mirë se gojë e tyre.

Ajetet 23- 26

23. Thuaj: “Është Ai që ju krijoi, që ju dhuroi të dëgjuarit, shikimin dhe aftësinë e të menduarit, por shumë pak mirënjohje po tregoni ndaj Tij.”

24. Thuaj: “Është Ai që ju krijoi e ju shumoi në Tokë dhe vetëm tek Ai do të tuboheni.”!

25. Ata thonë: “Kur do të përmbushet ky premtim, nëse flisni të vërtetën?”

26. Thuaj: “Atë e di vetëm Allahu, ndërsa unë jam veçse një paralajmërues, që ju qartësoj të vërtetën!”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na qartëson se Ai është i vetmi që meriton adhurimin dhe, në të njëjtën kohë, na fton që të tregohemi mirënjohës ndaj Tij dhe të njësojmë Atë me përkushtimin e çdo adhurimi.

- “**Thuaj: “Është Ai që ju krijoi, që ju dhuroi të dëgjuarit, shikimin dhe aftësinë e të menduarit...”** - Është Allahu i Lartësuar Ai që ju bëri të ekzistoni nga mosekzistenca. Ai nuk pati asnjë ndihmëtar apo këshilltar në këtë çështje. Ai jo vetëm që ju solli në ekzistencë, por e plotësoi ekzistencën tuaj, duke ju dhuruar dëgjimin, shikimin dhe logjikën. Këto janë aftësitë më të mira të njeriut. Megjithëse këto dhurata kërkojnë një mirënjohje dhe falënderim të thellë, njeriu është mospërfillës, prandaj i Lartësuari thotë:

- “**...por shumë pak mirënjohje po tregoni ndaj Tij.**” - Pra, të pakët janë mirënjohësit dhe e vogël është mirënjohja juaj.

- “**Thuaj: “Është Ai që ju krijoi e ju shumoi në tokë dhe vetëm tek Ai do të tuboheni!”**” – Kuptimi: Është Allahu i Lartësuar që ju mundësoi të shpërndaheni nëpër botë dhe që ju mundësoi jetesën në çdo vend. Nëpërmjet profetëve dhe librave të Tij, Ai ju sqaroi urdhrat dhe ndalesat e Tij, ju tregoi çdo gjë që ju mundëson lumturinë tuaj dhe ju furnizoi me çdo lloj mirësie nga mund të përfitoni. Pastaj ju bëri të ditur se do të vijë një ditë gjykimi, kur do të tuboheni të gjithë për t'u gjykuar dhe për t'u shpërblyer sipas veprave që keni bërë në këtë jetë. Por kryeneçët dhe të padrejtët e vënë në diskutim edhe këtë premtim të padiskutuëshëm, prandaj pyesin me dyshim:

- “**Ata thonë: “Kur do të përmbushet ky premtim, nëse flisni të vërtetën?”** - Shiko se sa të padrejtë që tregohen! Ata konsiderojnë si të vetmin argument që mund të vërtetojë saktësinë dhe vërtetësinë e Ditës së Gjykimit pikërisht lajmin se kur do të jetë ajo.

- “**Thuaj: “Atë e di vetëm Allahu, ndërsa unë jam veçse një paralajmërues, që ju qartësoj të vërtetën!”** – Ata e dinë shumë

mirë se këtë gjë e di vetëm Zoti i gjithësisë, por përsëri e kërkojnë dhe e duan ta përdorin si argument. Kjo është padrejtësi e hapur. Nuk ka asnjë lidhje mes vërtetësisë së këtij lajmi dhe kohës kur do të ndodhë. Vërtetësia e një lajmi provohet me argumente e fakte dhe, pa dyshim, Allahu i Lartësuar ka sjellë argumente dhe fakte të shumta, të cilat nuk të lënë asnjë dyshim për vërtetësinë e Ditës së Gjykimit; normalisht, për ata që dëgjojnë me vëmendje dhe synojnë udhëzimin e drejtë.

Ajetet 27 – 30

27. Kur ta shohin atë (Xhehenemin) që t'u afrohet, fytyrat e jobesimtarëve do të shëmtohen. Dhe atyre u thuhet: “Ky është ai që ju kërkonit ta shihnit me sy.”

28. Thuaj: “Më tregoni ju, nëse Allahu ma merr shpirtin mua dhe atyre që janë me mua, ose na mëshiron, kush do t'i mbrojë jobesimtarët prej një dënimi të mundimshëm?!”

29. Thuaj: “Ai është i Gjithmëshirshmi. Atij i kemi besuar dhe vetëm tek Ai jemi mbështetur. Kurse ju do ta kuptoni se kush është humbësi i vërtetë.”

30. Thuaj: “Më tregoni, nëse uji juaj humbet në thellësi, kush do t'ju sjellë juve ujë në sipërfaqe?!”

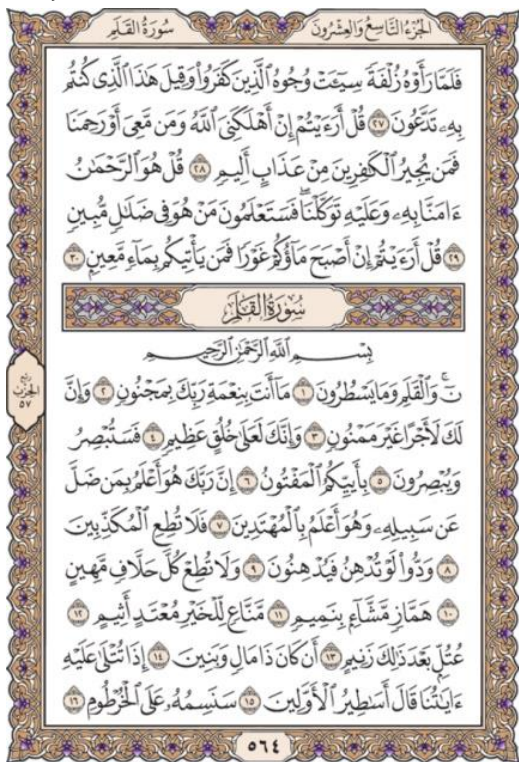
Shpjegimi i ajeteve

- **“Kur ta shohin atë (Xhehenemin) që t'u afrohet, fytyrat e jobesimtarëve do shëmtohen.”** - Mohimi i profetëve funksionon vetëm gjatë kësaj jete në dynja, sepse Ditën e Llogarisë dhe Shpërblimit me drejtësi, ditën kur ata të shohin dënimin pranë, ata do të binden se ajo që nuk donin ta besonin tashmë po ndodhë realisht. Në ato momente, fytyrat e tyre do të ligështohen e shëmtohen. Këtë e shkakton frika dhe dëshpërimi që do t'u kaplojë shpirtin. Dëshpërimi i tyre do të arrijë kulmin kur ata të qortohen dhe kur t'u përmendet mohimi i tyre i padrejtë i të vërtetës, rreth së cilës folën dhe njoftuan profetët dhe librat e shenjtë.

- **“Dhe atyre u thuhet: “Ky është ai që ju kërkonit ta shihnit me sy.”** – Kuptimi: Sot

ju po e përjetoni plotësisht atë që padrejtësisht e shpërfillët dhe e latë në harresë, atë që nuk deshët ta besonit. Sot çështja për ju është shumë e qartë, por tashmë nuk keni më asnjë mundësi për t'i shpëtuar dënimit që po ju afrohet. Tani, nuk ju mbetet gjë tjetër, veçse të përjetoni atë që mund t'i shmangeshit, nëse do të mendonit mirë dhe do të bënit zgjidhjen e duhur. Refuzuesit e profetit Muhamed (a.s.), të cilët e shpërfillën ftesën dhe udhëzimin e sjellë prej tij nga Zoti i gjithësisë për mbarë njerëzimin, prisnin me padurim vdekjen apo vrasjen e tij. Ata prisnin ditë e natë një lajm të tillë. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që t'u bëjë këtyre mendjelehtëve një ftesë për t'u menduar më thellë.

- **“Thuaj: “Më tregoni ju, nëse Allahu ma merr shpirtin mua dhe atyre që janë me mua, ose na mëshiron, kush do t'i mbrojë jobesimtarët prej një dënimi të mundimshëm?!”** – Kuptimi: Edhe nëse ndodhë ajo që prisni me aq ngut, pra, vdekja ime dhe e atyre që më pasojnë mua, duhet të kuptoni se kjo nuk përbën asnjë dobi apo arritje për ju. Ju duhet të kuptoni se ju keni bërë një krim të madh, që e bën të pashmangshëm ndëshkimin tuaj. Ju keni shpërfillur dhe mohuar shenjat dhe argumentet e vërteta të Allahut, të sjella nëpërmjet meje. Në këtë mënyrë, vdes apo jo Profeti, ju nuk mund t'i shpëtoni ndëshkimit të drejtë të Allahut të Lartësuar. Nëse Ai vendos me drejtësinë e Tij t'ju ndëshkojë, kush mund t'ju sigurojë mbrojtje e strehim?! Provoni të mendoni në këtë mënyrë, dhe shumë thjesht do të kuptoni se planet dhe përpjekjet tuaja për vrasjen time dhe të atyre që pasojnë dhe përhapin fjalën time janë të kota dhe të pafrytshme. Qëllimet tuaja kurrë nuk do të gjejnë zbatim, ndërsa planet tuaja nuk do t'ju ruajnë nga ndëshkimi, që e keni merituar dhe që po ju afrohet. Mohuesit e udhëzimit të sjellë nga Muhamedi (a.s.) prej Zotit të botëve pretendonin se udhëzimi i tyre ishte më i drejtë, ndërsa Profeti (a.s.) ishte në

humbje. Ky pretendim nga ana e tyre shkaktoi mjaft luftëra e padrejtësi. Ata polemizuan ashpër, me armiqtë e urretjtë dhe me gjuhën e dhunës. Më pas, Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin (a.s.) e Tij që t'u rikujtojë këtyre kryeneçëve se me kë kanë të bëjnë:

- **“Thuaj: “Ai është i Gjithmëshirshmi. Atij i kemi besuar dhe vetëm tek Ai jemi mbështetur. Kurse ju do ta kuptoni se kush është humbësi i vërtetë.”** - Ai është i Gjithmëshirshmi dhe ne jemi adhuruesit e Tij të sinqertë e të përkushtuar. Devotshmëria jonë në rrugën që kemi nisur e ka burimin në besimin e sinqertë dhe mbështetjen e plotë tek i Përrjetshmi, që nuk vdes kurrë. Udhëzimi që ne ofrojmë është i pakundërshtueshëm, sepse edhe devotshmëria që ne i kushtojmë Atij është e pathyeshme. Kjo është një ftesë për të meditaruar rreth këtij fakti të rëndësishëm, për të gjykuar drejt se cili është udhëzimi i drejtë që duhet të ndiqet, dhe cilët janë rrugët e humbjes, të cilave duhet t'u largohesh. Dallimi mes pasuesve të

Rahmanit dhe pasuesve të humbjes është, së pari, deklarimi gjithpërfshirës dhe madhështor: “Atij i kemi besuar”. Imani është pranim dhe miratim i sinqertë i çdo gjëje që duhet besuar, dhe vërtetim i këtij besimi nëpërmjet veprave të brendshme dhe të jashtme. Së dyti, është mbështetja (*et-teuekkul*) e plotë vetëm tek Allahu për arritjen e çdo të mire dhe për të larguar e shpëtuar nga çdo e keqe. Kjo është një nga veprat e zemrës, prandaj e përfshin koncepti “iman”. Siç e thamë, edhe *et-teuekkul* bën pjesë në iman, por ai përmendet i veçuar në këtë ajet, ashtu si edhe në shumë ajete të tjera. Përse? Arsyeja është se të gjitha veprat e tjera, qoftë ato që qëndrojnë në themel të imanit, qoftë ato plotësuese të imanit, kanë nevojë për *teuekkul*, domethënë për mbështetjen dhe kërkimin e ndihmës nga Allahu i Gjithëpushtetshëm. Asnjë vepër nuk mund të nisët, nuk mund të vazhdojë dhe as të kryhet në formën e saj më të mirë dhe më të plotë, pa patur së pari *teuekkul*-in. Pikërisht për shkak të rëndësisë së madhe të kësaj pune të zemrës, ajo është përmendur në mënyrë të veçantë, si cilësi dalluese e të drejtudhëzuarve. Argument që tregon se *teuekkul*-i është pjesë e imanit, është fjala e Allahut të Lartësuar: “Dhe vetëm Allahut mbështetjuni, nëse jeni besimtarë”. Kështu, argument për praninë e besimit në zemër është *teuekkul*-i ose mbështetja e plotë tek i Gjithëpushtetshmi Mëshirëplotë, për arritjen e çdo të mire dhe largimin nga çdo e keqe. Këto janë cilësitë e Profetit dhe të atyre që pasojnë atë: Besimi i sinqertë dhe pa mëdyshje, i bazuar në dije të saktë dhe të sigurt prej Zotit, si edhe mbështetja e plotë tek i Plotpushtetshmi Mëshirëplotë në zbatimin dhe përhapjen kudo në botë të këtij udhëzimi të pakrahasueshëm dhe mbizotërues ndaj çdo udhëzimi tjetër. Këto dy cilësi janë formula e vetme e lumturisë së njeriut. Ndërsa cilësitë e armiqve dhe kundërshtarëve të profetëve janë krejt të kundërta. Kësisoj, vetëm duke vëzhguar me kujdes se çfarë ofrojnë të dy palët, mund të gjykosh

shumë thjesht se cilët janë në udhën e lumturisë dhe cilët në rrugët e shkatërrimit dhe trishtimit të përgjeshëm. Pastaj Allahu i Lartësuar na rikujton një fakt shumë të rëndësishëm, për të gjykuar dhe për të marrë një vendim të drejtë. Ai na kujton se është i vetmi që sjell mirësitë në këtë jetë dhe në tjetrën. Ai ka veçuar në këtë ajet mirësinë e ujit, si burim i jetës së gjithçkaje. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Thuaj: “Më tregoni, nëse uji juaj humbet në thellësi, kush do t’ju sjellë juve ujë në sipërfaqe?!”** - Kuptimi: Nëse uji fshihet nëpër tokë e në brendësi të saj, kush do t’ju sjellë juve ujë që të pini apo që të ujisni bimësinë e kafshët tuaja? Kjo pyetje nuk ka nevojë për t’u menduar gjatë, që t’i japësh përgjigjen. Pra, askush nuk mund t’ju japë atë, veç Allahut të Plotpushtetshëm dhe Mëshirëplotë.

Surja 68: El kalem (mekase) 52 ajete

Me emrin e Allahut,

Të Gjithmëshirshmit Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 7

1. Nun! Betohe në lapsin dhe në atë çfarë shkruajnë.

2. Ti, me dhuratën e Zotit tënd, nuk je i çmendur.

3. Ti, pa dyshim, do të kesh një shpërblim të pandërprerë.

4. Vërtet, ti ke një moral te lartë!

5. Më vonë ti do të shohësh, por edhe ata do të shohin,

6. se cili prej jush është i çmendur.

7. S’ka dyshim se Zoti yt është më i Ditur se cili është ai që e ka humbur rrugën e Tij dhe Ai është më i ditur për ata që gjetën udhën e drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Nun! Betohe në lapsin dhe në atë çfarë shkruajnë.** - Allahu i Lartësuar betohet në laps. *El kalem* është emër që përfshin të gjithë mjetet me të cilët shkruhet dhe ruhet dituria, prozat dhe poezitë, fjalët dhe mendimet e ndryshme. Ai është nga shenjat dhe mirësitë më të mëdha të dhuruara nga Allahu i Lartësuar, prandaj e meriton që Allahu të betohet në emër të tij.

Allahu i Lartësuar betohet në këtë mirësi të madhe, për të treguar se Profeti (a.s.) është i pastër dhe larg shpifjeve që thuhën për të. Armiqtë e akuzonin atë për çmenduri, por Allahu i Lartësuar, me këtë betim, tregoi se mirësia e Tij ndaj Muhamedit është aq e madhe, sa është e pamundur që të akuzohet për çmenduri.

- **“Ti, me dhuratën e Zotit tënd, nuk je i çmendur!”** – Kuptimi: Me mirësitë e shumta të Zotit tënd mbi ty, ti nuk mund të jesh i çmendur. Allahu i Lartësuar të dalloj ty duke të dhuruar një mendje të plotë dhe të shëndoshë, një arsytim të shëndetshëm, me fjalë të drejta dhe të prera. Madje, Ai të dhuroi ty, o Muhamed, më të mirat fjalë që janë shkruar ndonjëherë nga *kalemi* dhe që bota i ka ruajtur. Allahu i Lartësuar të dhuroi ty Kur'anin dhe Urtësinë. Kjo është lumturia që Zoti yt të fali në këtë dynja. Ndërsa në ahiret:

- **“Ti, pa dyshim, do të kesh një shpërblim të pandërprerë!”** – Do të kesh shpërblim të madh dhe të vazhdueshëm. Në gjuhën arabe, fjala *“exh'ran”* - shpërblim, kur është në trajtën e pashquar tregon që ky shpërblim është i madh. Shpërblimi, gjithashtu, është cilësuar si *“gajru memnûn”* - i pandërprerë, i vazhdueshëm. Ky shpërblim i madh dhe i pandërprerë vjen si fryt i veprave të mrekullueshme dhe i moralit të shkëlqyer të profetit Muhamed (a.s.), siç thotë i Madhëruari më tej:

- **“Vërtet, ti ke një moral te lartë.”** – Domethënë: Ti qëndron shumë lart me moralin tënd, me të cilin të pajisi Zoti yt, si mirësi dhe bamirësi prej Tij. Morali i Profetit (a.s.) ishte Kur'ani, siç e ka përshkruar Aishja, Nëna e besimtarëve, kur e pyetën për këtë gjë. Mjafton, gjithashtu, për ta kuptuar më mirë, që të lexojmë edhe ajete të tjera të Kur'anit, si p.sh.: “Tregohu falës, urdhëro për mirësi dhe rri larg të paditurve! E nëse të ngacmon Shejtani me ndonjë tundim, kërko mbrojtje tek Allahu, sepse Ai Dëgjon dhe Di gjithçka.” [El ea'raf 199, 200]. “Në sajë të mëshirës së Allahut, ti u solle me butësi me ta. Sikur të ishe i

ashpër dhe i vrazhdë, ata do largoheshin prej teje. Fali dhe kërko falje (nga Allahu) për ta! Këshillohu me ta për të gjitha çështjet, e kur të vendosësh, atëherë mbështetju Allahut! Allahu i do ata që i mbështeten Atij.” [Al Imran 159]. “Juve ju ka ardhur një Profet nga gjiri juaj. Atij i vjen rëndë për vuajtjet tuaja, sepse ai e dëshiron fort rrugën e drejtë për ju. Për besimtarët, ai është shumë i ndjeshëm dhe shumë i mëshirshëm.” [Teube 128]. Si këto, ka edhe shumë ajete të tjera, që tregojnë se Profeti (a.s.) kishte virtytet më të larta njerëzore. Në të njëjtën mënyrë, ajetet që nxisin për virtyte të larta të kujtojnë se vetë Profeti (a.s.) qëndronte në gradën më të lartë të tyre. Ai ishte i pari dhe më i ploti në moral. Profeti (a.s.) ishte i thjeshtë, i butë dhe shumë pranë njerëzve. Ai i përgjigjej ftesës së çdokujt që e ftonte. Ai gjykonte dhe plotësonte kërkesat e atyre që i kërkonin ndihmë. Gjithmonë ia qetësonte zemrën atij që i kërkonte diçka dhe kurrë nuk ia thyente zemrën apo ta kthente bosh dhe të dëshpëruar. Kur shokët i kërkonin diçka, ai gjithmonë pëpiqej që t’i kënaqte dhe t’ua plotësonte kërkesën, nëse nuk ishte e ndaluar. Nëse duhej të vendoste për diçka, nuk bënte me kokën e vet, por gjithmonë këshillohej me shokët. Profeti (a.s.) dinte të përgëzonte vepërmirët dhe të falte gabimtarët. Nëse ulej me dikë, ishte shembullor dhe jepte maksimumin për ta kënaqur tjetrin. Kurrë nuk e ngryste fytyrën dhe kurrë nuk tregohej i ashpër në fjalë. Buzëqeshte gjithmonë dhe asnjëherë nuk gërmonte te gabimet e tjetrit. Nuk mbante qëndrim ndaj ashpërsisë së bashkëfolësit, por tregonte durim dhe tolerancë. Duke qenë se armiqtë e tij e fyen duke shpifur për të se ishte i çmendur, pavarësisht se Allahu i Lartësuar e ngriti dhe e përsosi atë në të gjitha aspektet, i Lartësuar i thotë:

- **“Më vonë ti do të shohësh, por edhe ata do të shohin, se cili prej jush është i çmendur.”** - Është shumë e qartë se Profeti (a.s.) ishte njeriu më i udhëzuar, më i ploti në vetvete dhe më i dobishmi për të tjerët.

Ndërsa armiqtë e tij ishin njerëzit më të humbur dhe më të dëmshëm për veten e vet dhe për të tjerët. Ata sprovuan njerëzit dhe, në mënyrë të veçantë, adhuresit e Zotit, duke dashur t’i devijonin nga rruga e drejtë. Por mjafton që Allahu i Lartësuar është i Gjithëditur rreth kësaj të vërtete, sepse Ai është Llogaritësi i shpejtë, që shpërblen me drejtësi.

- **“S’ka dyshim se Zoti yt është më i Ditur se cili është ai që e ka humbur rrugën e Tij dhe Ai është më i ditur për ata që gjetën udhën e drejtë.”** - Ky është një kërcënim i frikshëm për të humburit nga rruga e drejtë dhe një premtim shpresëdhënës dhe përgëzues për të udhëzuarit në rrugën e drejtë. Kjo tregon, gjithashtu, edhe urtësinë e madhe të Allahut të Lartësuar, i Cili e di më mirë se kushdo se cilët meritojnë udhëzimin dhe cilët humbjen.

Ajetet 8 – 16

8. Prandaj, ti mos u pajto me gënjeshtarët!

9. Ata do të dëshironin që ti të bësh lëshime, që edhe ata të bëjnë lëshime.

10. Mos e respekto asnjë që betohet shumë dhe është i poshtëruar,

11. që është përgojues e përhap fjalë ngatërrestare ndër njerëz,

12. që është pengues i mirësive, armiqësor e gjynahqar i madh,

13. shumë i vrazhdë dhe, përveç këtyre, nuk i dihet baba,

14. Vetëm pse ka pasuri e djem!

15. Kur atij i lexohen ajetet Tona, ai thotë: “Legjenda të të parëve.”

16. Ne do ta damkosim atë në hundë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i thotë Profetit të Tij:

- **“Prandaj, ti mos u pajto me gënjeshtarët!”** – Kuptimi: Mos iu bind atyre që të mohuan dhe të refuzuan armiqësisht dhe padrejtësisht, sepse ata nuk e meritojnë. Ata kërkojnë veçse gjëra që iu përshtaten epsheve dhe pasioneve të tyre. Ata synojnë dhe dëshirojnë veçse të kotën. Kush iu bindet atyre shkon me këmbët e

veta drejt rrugës që e dëmton. Kjo është një ndalesë që përfshin bindjen ndaj çdo lloj gënjeshtari dhe mohuesi të profetëve. Ajo përfshin, gjithashtu, çdo bindje ndaj së kotës dhe mashtrimit, edhe pse shkaku i ajetit është një rast i veçantë. Idhujtarët i kërkuan Profetit që ai të heshtte dhe të mos vinte në dukje të metat e idhujve të tyre dhe, në këmbim të kësaj, ata do të heshtnin ndaj tij, siç thotë i Lartësuar:

- **“Ata do të dëshironin që ti të bësh lëshime, që edhe ata të bëjnë lëshime.”** – Kuptimi: Idhujtarët do të dëshironin shumë sikur ti *”tud’hinu”*, pra, të heshtësh, të mbyllësh sytë, t’i miratosh ata në të kotën e tyre, qoftë me fjalë apo me vepra, apo qoftë edhe me heshtjen tënde, për rastet kur është detyrë qartësimi i së vërtetës. Nëse do të bëje një gjë të tillë, edhe ata do të ulëshin dhe do të të miratonin. Kështu, Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin që të mos u bindej atyre, por të zbatonte vetëm urdhrat e Tij, duke shfaqur hapur dhe me krenari fenë e të Lartësuarit. Sigurisht, shfaqja e së vërtetës nënkupton edhe qartësimin e së kotës dhe hedhjen poshtë të çdo gjëje që është në kundërshtim me të vërtetën.

- **“Mos e respekto asnjë që betohet shumë dhe është i poshtëruar...”** - Mos i dëgjo ata që përbetohen shumë, sepse e bëjnë këtë vetëm ngaqë janë mashtrues të mëdhenj. Si të tillë, ata janë të poshtër dhe me qëllime të ulëta. Ata nuk kanë ndonjë synim për vepra të mira, por vetëm për të plotësuar epshet dhe dëshirat e tyre kafshërore.

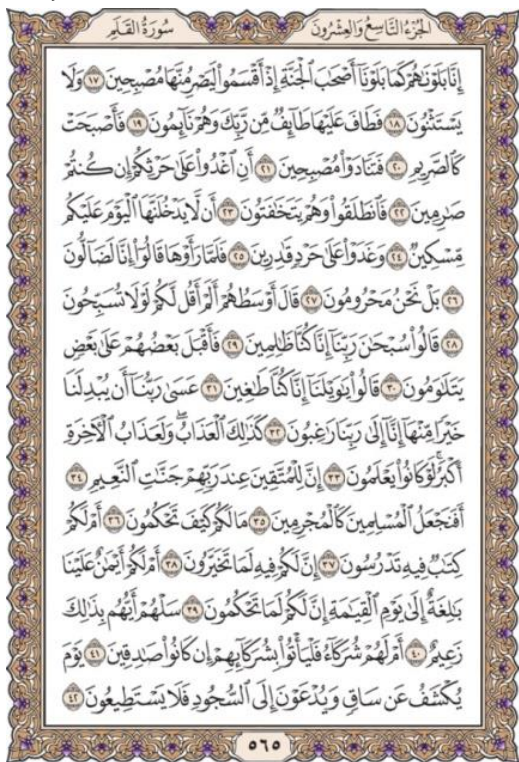
- **“...që është përgojues e përhap fjalë ngatërrestare ndër njerëz...”** – Mos dëgjo as ata që janë fyes e ofendues të mëdhenj, duke mbajtur nëpër gojë të tjerët dhe duke i tallur ata. As ata që përhapin fjalë ngatërrestare mes njerëzve, domethënë, me qëllim për të futur armiqësi dhe urrejtje mes tyre.

- **“...që është pengues i mirësive, armiqësor e gjynahqar i madh,...”** - Mos iu bind as atyre që janë dorështrënguar me të mirën, domethënë, që nuk japin atë gjë që e kanë për detyrë ta japin, siç janë

shpenzimet e domosdoshme për jetesë, kompensimet e detyrueshme ligjore e fetare, zekati etj. Mos iu bind as atyre që janë armiqësorë e agresivë, të cilët, me padrejtësitë e tyre ndaj krijesave, i tejkalojnë kufijtë, duke shkelur mbi gjakun, pasurinë dhe nderin e tyre. Të tillët janë edhe *‘ethim’*, njerëz që bëjnë shumë gjynahe kundrejt Allahut të Lartësuar. Pra, me gjynahet e tyre, ata shkelin edhe të drejtat e Krijuesit.

- **“...shumë i vrazhdë dhe, përveç këtyre, nuk i dihet baba,”** – Ata janë të ashpër dhe shumë të egër ndaj krijesave. Ata nuk i nënshtrohen kurrë të vërtetës dhe të drejtës. Veç kësaj, janë edhe kopilë, domethënë, që nuk iu njihen baballarët. Prej këtyre njerëzve nuk pritet asnjë e mirë, asnjë sukses dhe shpëtim, sepse cilësitë e tyre janë tipike të poshttra. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar na ndalon që t’i bindemi çdokujt që bart të tilla cilësi, pra, që betohet shumë dhe është gjynahqar i madh, i poshtër dhe i ulët, sidomos kur është nga ata që i pëlqen vetja e është mendjemadh, që nuk pranon të vërtetën dhe kërkon të qëndrojë mbi të tjerët, që përbuz dhe përqesh njerëzit, që hap fjalë ngatërrestare, që bën padrejtësi të shumta ndaj krijesave dhe gjynahe ndaj Allahut të Lartësuar. Në fakt, edhe pse janë shpallur për njerëz të veçantë mes idhujtarëve të kohës së Profetit, si Ibn Mugira e të tjerë si ai, këto ajete janë të përgjithshme dhe vlejné për këdo që ka të tilla cilësi, sepse Kur’ani u shpall si udhëzim dhe këshillë për të gjithë njerëzimin, nga i pari deri tek i fundit. Shpesh ajetet janë shpallur për shkak të ndonjë personi apo çështjeje të veçantë, por qëllimi i tyre është që të nxirret dhe caktohet një rregull i përgjithshëm, për raste që janë të ngjashme. Thotë i Lartësuar:

- **“Vetëm pse ka pasuri e djem!”** - Ai tejkalon kufijtë dhe tregohet mendjemadh ndaj së vërtetës, për shkak të pasurisë dhe pasardhësve të shumtë që ka. Ai e refuzon të vërtetën, edhe pse ajo i paraqitet shumë e

qartë. Madje, me paturpësi, ai e konsideron atë si përrallë të hershme:

- **“Kur atij i lexohen ajetet Tona, ai thotë: “Legjenda të të parëve!”**” - Ai i trajton ajetet e Allahut si të ishin trillime, që mund të pranohen apo të refuzohen. Por Allahu i Lartësuar e kërcënon këdo që ka të tilla cilësi, duke thënë:

- **“Ne do ta damkosim atë në hundë!”** - Allahu i Lartësuar do t'i japë një ndëshkim të dukshëm, në vendin më të vështirë të trupit, pra, në fytyrën e tij.

Ajetet 17 – 33

17. Ne i sprovuam ata, siç sprovuam pronarët e kopshtit, kur u betuan se do ta vilnin atë herët në agim,

18. por pa thënë: “Në dashtë Allahu!”

19. Atëherë, atë (kopshtin) e goditi një ndëshkim nga Zoti yt, kur ata ishin në gjumë,

20. dhe u gdhi i nxirosur si nata e errët.

21. Ata thirrën njëri-tjetrin në mëngjes:

22. “Ngrihuni e shkoni herët te prodhimet tuaja, nëse doni t'i vilni!”

23. Ata u nisën, duke pëshpëritur mes njëri-tjetrit:

24. “Sot, nuk do të lejojmë asnjë të varfër të afrohet atje.”

25. U nisën herët dhe plot gëzim për planet e tyre, të sigurt për prodhimin e madh që i priste.

26. Por, kur vajtën dhe panë vendin, thanë: “Oh, paskemi gabuar drejtim!”

27. “Jo, kemi humbur atë që kishim.”

28. Më i urti prej tyre tha: “A nuk ju thashë përse nuk e përmendni Zotin?”

29. Atëherë, ata thanë: “I pastër nga çdo e metë është Zoti ynë. Pa dyshim, ne u treguam të padrejtë”.

30. Dhe më pas iu kthyen njëri-tjetrit me qortime,

31. duke thënë: “Të mjerët ne, që tejkaluam kufijtë!”

32. Shpresojmë që Zoti ynë të na e zëvendësojë këtë fatkeqësi me diçka më të mirë se ajo që na humbi! Ne e mbajmë shpresën vetëm te Zoti ynë!”

33. Ja, i tillë do të jetë dënimi. Ndërsa në Botën Tjetër, dënimi do të jetë shumë më i ashpër, Sikur ta kuptonin!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne i sprovuam ata, siç sprovuam pronarët e kopshtit...”** – Këtu, Allahu i Lartësuar na tregon mënyrën se si i ka sprovuar mohuesit e së vërtetës. Ai i sprovoi ata duke u dhënë shumë të mira dhe duke i afatizuar. Ai u dhuroi pasuri, fëmijë, jetë të gjatë e shumë gjëra që përmbushnin dëshirat e tyre. Allahu i Lartësuar nuk e bëri këtë për t'i nderuar ata, por për t'i afruar dalëngadalë drejt ndëshkimit befasues. Vetëmashtrimi i tyre me këto mirësi, të cilat i patën si sprovë, është i ngjashëm me atë çfarë u ndodhi *pronarëve të kopshtit*. Në fakt, flitet për disa njerëz, që ishin pronarë të përbashkët të një kopshti. Kur u poqën frutat dhe pemët ishin rënduar prej tyre, erdhi koha e vjeljes. Tashmë, pronarët ishin të sigurt se kjo pasuri ishte në duart e tyre, prandaj:

- **“...u betuan se do ta vilnin atë herët në agim, por pa thënë: “Në dashtë Allahu!”**”

– Të ngazëllyer, ata menduan se tashmë askush nuk do të mund t'i ndalte nga marrja e atyre të mirave, prandaj u betuan se të nesërmen do të shkonin të vilnin prodhimin aq të shumë pritur. Por ata nuk thanë: *“Inshâallâh”*- “Në dashtë Allahu”. Ata nuk e menduan se Allahu qëndron gjithmonë në pritë dhe se ndëshkimi i Tij do të shkonte në kopsht para tyre. Thotë i Drejti dhe i Urti:

- **“Atëherë, atë (kopshtin) e goditi një ndëshkim nga Zoti yt, kur ata ishin në gjumë...”** – Gjatë natës, kur ata ishin në gjumë, zbriti një ndëshkim dhe e shkatërroi të gjithë kopshtin.

- **“...dhe u gdhi i nxirosur si nata e errët.”**

- Kopshti u nxi, si një natë e errët. Pemët dhe frytet e tyre u zhdukën. Por pronarët nuk kishin marrë vesh gjë dhe nuk e prisnin këtë realitet të dhembshëm, prandaj në agim i thanë fshehtas njëri-tjetrit:

- **“Ata thirrën njëri-tjetrin në mëngjes: “Ngrihuni e shkoni herët te prodhimet tuaja, nëse doni t'i vilni!”**” - Ata u nisën drejt pronës së tyre plot dëshirë për pasurinë që i priste.

- **“Ata u nisën, duke pëshpëritur mes njëri-tjetrit: “Sot, nuk do të lejojmë asnjë të varfër të afrohet atje.”**” – Kështu, ata diskutonin fshehtas mes njëri-tjetrit që të pengonin të drejtën e Allahut në pasurinë e tyre. Ata nxisnin njëri-tjetrin që të vilnin frytet herët në mëngjes, para se të zgjoheshin e të dilnin njerëzit, e që të ndalonin fukarenjtë të merrnin ndonjë gjë nga pasuria e tyre. Ata flisnin fshehtas, me zë të ulët, nga frika se mos i dëgjonte kush dhe lajmëronte fukarenjtë.

- **“U nisën herët dhe plot gëzim për planet e tyre, të sigurt për prodhimin e madh që i priste.”** - Kjo ishte gjendja e tyre në momentin kur u nisën për të vjelë frytet: të pamëshirshëm dhe zemërgurë. Ata ishin të vendosur që të mos e jepnin të drejtën e Allahut në pasurinë e tyre, edhe pse i kishin mundësitë që ta jepnin atë.

- **“Por kur vajtën dhe panë vendin, thanë: “Oh, paskemi gabuar drejtim!”**” - Kur e panë kopshtin e tyre në atë gjendje,

nga tronditja e madhe që pësuan, nuk po u besonin syve. Ata menduan se kishin humbur rrugën dhe kishin shkuar tjetërkund, pasi ai nuk mund të ishte kopshti i tyre. Por kur u qetësuan, thanë:

- **“Jo, kemi humbur atë që kishim!”** – Kështu, ata e kuptuan se ky qe një ndëshkim. Në këto momente, më i miri dhe më i drejti mes tyre i qortoi duke thënë:

- **“Më i urti prej tyre tha: “A nuk ju thashë përse nuk e përmendni Zotin?”** - Ai i qortoi ata pse nuk kishin madhëruar Allahun e Lartësuar, duke i mohuar çdo cilësi që nuk i shkon madhështisë dhe krenarisë së Tij. Ata nuk duhej të mendonin se ishin të pavarur nga i Plotpushtetshmi. Ata mund të vepronin veçse me lejen e Tij, prandaj duhej të thonin: *“Inshâallâh!”* – “Në dashtë Allahu!”. Ata duhej të kujtonin dhe të pranonin me përlule faktin se asnjë dëshirë e tyre nuk mund të realizohet pa ndihmën e Allahut të Plotpushtetshëm dhe Mbizotërues mbi gjithçka.

- **“Atëherë, ata thanë: “I pastër nga çdo e metë është Zoti ynë. Pa dyshim, ne u treguam të padrejtë”.**” - Ata u penduan dhe u kthyen në rrugën e drejtë, por tashmë ndëshkimi kishte rënë në kopshtin e tyre dhe nuk kthehej pas. *Tesbîh*-u dhe pranimiti i fajit do t'u vlente për faljen e gjynaheve, pasi pendimi i tyre ishte vërtet shumë i madh.

- **“Dhe më pas iu kthyen njëri-tjetrit me qortime...”** - Ata iu kthyen njëri-tjetrit me qortime për atë që kishin bërë. Ata kishin shpërfillur të drejtën e Allahut dhe të drejtën e të varfërve në pasurinë e tyre, por e pranuan se kishin kaluar çdo kufi:

- **“...duke thënë: “Të mjerët ne, që tejkaluam kufijtë!”** - Ata qortuan veten dhe shprehën pendimin që kishin shkelur të drejtat e Allahut dhe të krijesave.

- **“Shpresojmë që Zoti ynë të na e zëvendësojë këtë fatkeqësi me diçka më të mirë se ajo që na humbi. Ne e mbajmë shpresën vetëm te Zoti ynë.”** - Ata shprehën shpresën e tyre se Allahu i Lartësuar do t'ua zëvendësonte atë që

humbën me diçka më të mirë, prej bamerësisë së Tij. Ata dhanë fjalën se, nga ai çast e tutje, gjithmonë do të synonin kënaqësinë e Allahut. Nëse e kanë mbajtur fjalën, sigurisht që Allahu i Lartësuar do t'ua ketë zëvendësuar në këtë jetë atë që humbën, duke e realizuar shpresën e tyre, pasi çdokush që e lut Allahun me sinqeritet nga zemra, duke shpresuar dhe duke punuar që të kënaqë Atë, pa dyshim që do ta marrë atë që kërkon. Më pas, Allahu i Lartësuar, duke qartësuar atë që ndodhi, thotë:

- **“Ja, i tillë do të jetë dënimi.”** - Ky është ndëshkimi në këtë jetë për këdo që kryen të tilla vepra. Allahu i Lartësuar e privon robin nga ato të mira me të cilat e ka kaluar kufirin dhe është treguar i pabindur, duke i dhënë përparësi kësaj jete kundrejt kënaqësisë së Allahut dhe jetës tjetër. Le ta dijë çdokush që i ka këto cilësi, se Allahu i Lartësuar mund t'ia largojë nga duart e tij ato pasuri e të mira që i zotëron pikërisht në momentet kur ai do të jetë tejet i nevojshëm për to.

- **“Ndërsa në botën tjetër, dënimi do të jetë shumë më i ashpër, sikur ta kuptonin!”** - Duhet të kujtoni gjithashtu edhe diçka tjetër: ndëshkimi i ahiretit është më i madh se ai i kësaj dynjaje. Nëse jeni të sigurt rreth kësaj çështjeje, pa dyshim do të tregoheni shumë të kujdesshëm, që të shpëtoni nga ndëshkimi.

Ajetet 34 – 41

34. Është e sigurt se për të devotshmit do të ketë kopshte të begatshme te Zoti i tyre.

35. A do t'i konsiderojmë keqbërësit njëlloj si muslimanët?!

36. Ç'është me ju? Si gjykoni ashtu?!

37. A mos keni ndonjë libër, nga i cili mësoni

38. se ju do të keni atje çka të dëshironi?!

39. A mos keni ndonjë zotim të madh prej Nesh, që vazhdon deri në Kijamet, se do ta arrini atë që gjykoni dhe dëshironi?!

40. Pyeti: “Cili prej tyre jua siguron atë?”

41. Apo kanë ortakë, që u japin siguri?! Le t'i sjellin “ortakët” e vet, nëse thonë të vërtetën!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Është e sigurt se për të devotshmit do të ketë kopshte të begatshme te Zoti i tyre.”** - Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na tregon se çfarë ka përgatitur për të devotshmit, të cilët i ruhen kufrit dhe mosbindjes ndaj Tij. Për ta janë përgatitur mirësi të shumta dhe të pashtershme, një jetë e këndshme dhe e sigurt nga çdo e keqe dhe, mbi të gjitha, përjetësia pranë Zoti Bujar e Madhështor.

- **“A do t'i konsiderojmë keqbërësit njëlloj si muslimanët?!”** - Allahu i Lartësuar na kujton se urtësia e Tij absolute nuk mund t'i konsiderojë njëlloj muslimanët, që janë të dorëzuar dhe të përkushtuar ndaj të Adhuruarit të tyre të vetëm, që janë të bindur ndaj urdhrave të Tij dhe që me përgjërime kërkojnë kënaqësinë e Tij, me kriminelët, që janë të zhytur në gjynahe ndaj Allahut të Madhëruar, të përhumbur në kufër dhe në shpërfilljen e argumenteve të Tij, të egër ndaj Profetit të Tij dhe luftues kundër të dashurve të Tij. Çdokush që mendon se Allahu i Lartësuar do të gjykojë njëlloj mes tyre ka një mendim shumë të keq për Allahun e Urtë dhe të Gjithëditur. Gjykimi i tij është i kotë dhe i ulët, siç thotë i Lartësuari:

- **“Ç'është me ju? Si gjykoni ashtu?! A mos keni ndonjë libër, nga i cili mësoni se ju do të keni atje çka të dëshironi?!”** - Këta kriminelë nuk kanë asnjë bazë për të mbështetur gjykimin e tyre të padrejtë. Ata nuk kanë ndonjë libër, ku të lexojnë dhe të mësojnë se do të jenë banorë të Xhenetit, në të cilin do të kenë gjithçka që dëshirojnë. Ata nuk kanë as ndonjë premtim nga i Madhëruari, që t'u japë siguri se gjykimi i tyre është i drejtë. Prandaj i Madhëruari thotë më tej:

- **“A mos keni ndonjë zotim të madh prej Nesh, që vazhdon deri në Kijamet, se do ta arrini atë që gjykoni dhe dëshironi?!”**

- Ata nuk kanë as ndonjë ndihmues, për të arritur ato që dëshirojnë. Madje, le t'i paraqesin këta ndihmës, nëse janë të sigurt në pretendimet e tyre.

- “Pyeti: “Cili prej tyre jua siguron atë?”

Apo kanë ortakë, që u japin siguri?! Le t'i sjellin “ortakët” e vet, nëse thonë të vërtetën!” - Dihet shumë mirë se e gjitha kjo është e pamundur. Ata nuk kanë libër të sigurt, ku të mbështeten, nuk kanë premtim nga Allahu i Lartësuar për shpëtim, nuk kanë as ndihmës, që garantojnë ndihmën e tyre. Prandaj, pretendimet e tyre janë boshe dhe të pabaza. Fjalja e parë është një pyetje, por që në të njëjtën kohë mohon mundësinë që dikush të mund të marrë përsipër një pozitë të tillë të pamundur dhe, si përfundim, askush nuk mund të mbështetet në një arsyetim të tillë.

Ajetet 42 - 43

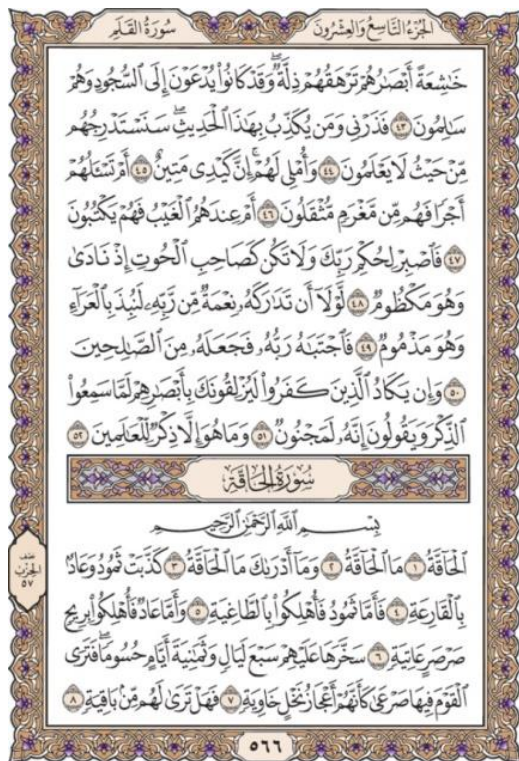
42. Ditën kur të zbulohet kërciri ata do të ftohen për të bërë sexhde, por nuk do të munden.

43. Të përlulura e të tmerruara janë shikimet e tyre, ndërsa ata i kaplon poshtërimi. Ata u ftuan të bënin sexhde kur ishin shumë të aftë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ditën kur të zbulohet Kërciri...” - Ditën e Kijametit, kur të fillojnë dridhjet, tmerret dhe ankthet që nuk mund të imagjinohen, atëherë kur Allahu i Lartësuar do të vijë për të dhënë gjykimin dhe shpërblimin me drejtësi mes krijesave, atë ditë Allahu i Lartësuar do të zbulojë atë që quhet ‘*Essâk*’, pra, Kërcirin e Tij, që nuk i përngjan asgjëje që Ai ka krijuar. Atë ditë krijesat do të shohin prej madhësisë së Allahut shenja që nuk mund të shpjegohen me fjalë. Pikërisht në të tilla gjendje që ta zbrazin shpirtin dhe zemrën, ata ftohen për të rënë në sexhde para të Madhëruarit. Thotë i Lartësuar:

- “...dhe ata do të ftohen për të bërë sexhde, por nuk do të munden. Të përlulura e të tmerruara janë shikimet e tyre, ndërsa ata i kaplon poshtërimi...” - Pas kësaj ftese, të gjithë besimtarët të cilët

edhe në këtë jetë kanë rënë në sexhde për Allahun e Lartësuar me dëshirë dhe me bindje, do të bien në atë sexhde shumë madhështore dhe qetësuese. Ndërsa kriminelët qafirë dhe munafikë nuk do të munden që të bien në sexhde. Shpinat e tyre do të bëhen të forta e të ngurta si brirët e lopëve, kështu që nuk do të mund të përkulen. Ky është një shpërblim i merituar për ta, sipas veprave që kanë bërë.

- “...Ata u ftuan të bënin sexhde kur ishin të aftë.” - Ata ftoheshin vazhdimisht në dynja për të rënë në sexhde për Allahun e Lartësuar dhe për ta adhuruar Atë si Një i vetëm. Ata i kishin të gjitha mundësitë për ta bërë një gjë të tillë, por, me arrogancë, i kthenin shpinën kësaj ftese të Zotit të tyre. Atëherë, mos pyet për gjendjen e tyre fatkeqe dhe për përfundimin e tyre të frikshëm. Allahu është i zemëruar me ta dhe ndëshkimi është bërë tashmë i pakthyeshem për ta. Shpresat, mundësitë dhe mjetet e tyre nuk bëjnë më dobi. Madje edhe pendimi apo kërkimi i faljes janë të pavlefshme atë ditë. Këto përsoshkrime mjaftojnë për ta

shqetësuar zemrën në mënyrë të tillë që ajo t'u largohet gjynaheve dhe mosbindjes dhe të kthehet e penduar dhe e nënshtruar te Zoti i saj, përderisa ka ende kohë. Çdokush që ka siguri në fjalën e Zotit përpiqet të arrijë ato gjëra që ka lënë mangët.

Ajetet 44 – 52

44. Pra, m'i lër Mua ata që e mohojnë këtë Kur'an! Ne do t'i afrojmë ata gradualisht (drejt ndëshkimit), prej nga nuk e presin.

45. Unë u jap afat atyre, sepse ndëshkimi Im është shumë i fortë.

46. A mos po u kërkon atyre shpërblim e ata po rëndohen nga shpenzimet?!

47. Apo mos ndoshta dinë të fshehtë dhe shkruajnë (këto gjykime)?!

48. Po ti bëhu i durueshëm ndaj caktimit të Zotit tënd dhe mos u bëj si ai i peshkut kur u lut, në atë gjendje trishtimi.

49. Sikur të mos e përfshinte mirësia nga Zoti i tij, ai do të hidhej në shkretëtirë i braktisur dhe i fajtuar.

50. Por Zoti i tij e bëri atë të zgjedhur dhe prej të mirëve.

51. Ata që nuk besojnë, gati sa nuk të hanë me shikimet e tyre dhe thonë: “Ai është i marrë.”

52. Po ai (Kur'ani) nuk është gjë tjetër, por veçse këshillë për botët.

Shpjegimi i ajeteve

- “Pra, m'i lër Mua ata që e mohojnë këtë Kur'an!” - Ky është një kërcënim vërtet i frikshëm. Allahu i Lartësuar thotë: Më lër Mua vetëm për vetëm me ata që e mohojnë dhe e hedhin poshtë Kur'anin dhe mos kërko përshpejtimin e ndëshkimit për ta, se dënimi i përgatitur për ta është shumë i rëndë.

- “Ne do t'i afrojmë ata gradualisht (drejt ndëshkimit), prej nga nuk e presin. Unë u jap afat atyre, sepse ndëshkimi Im është shumë i fortë.” - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai i afron gradualisht ata drejt një ndëshkimi, që ata as nuk arrijnë ta imagjinojnë dhe, gjithashtu, i afatizon ata. Ai i furnizon me pasuri dhe fëmijë, ua shton stolitë e kësaj bote, që ata të kënaqen dhe të

vazhdojnë në rrugën e humbjes dhe shkatërrimit. Ky është kurthi i Allahut për armiqtë jobesimtarë, dhe kurthi i Tij është i fortë e i pathyeshëm. Ai ka për t'i ndëshkuar ata në përmasa që ata as mund ta mendojnë tani.

- “A mos po u kërkon atyre shpërblim e ata të rëndohen nga shpenzimet?!” - Largimi tyre prej teje është i pa justifikueshëm. Edhe për neverinë që shprehin dhe mosbesimin ndaj së vërtetës, ku ti i fton, ata nuk mund të shfaqin asnjë shkak të pranueshëm e të qenësishëm. Ti po u mëson atyre besimin e drejtë dhe po i fton në rrugën e së mirës, pa iu kërkuar asnjë lloj shpërblimi, por thjesht se kështu është më mirë edhe për ta. Ata nuk rëndohen aspak nga ftesa jote. Kështu, ata nuk kanë asnjë arsye që të justifikojë mosbesimin e tyre.

- “Apo mos ndoshta dinë të fshehtë dhe shkruajnë (këto gjykime)?!” - Ata, gjithashtu, nuk kanë ndonjë premtim nga Zoti i gjithësisë që u siguron se do të kenë shpërblime të mëdha prej Tij. Ata janë thjesht një grup mohuesish kryeneçë dhe të padrejtë, që nuk kanë as dëshirën më të vogël për të ndryshuar dhe për t'u kthyer te Zoti i tyre, prandaj nuk mbetet gjë tjetër veçse të kalisësh durimin për t'u përballur me padrejtësitë e tyre. I Madhëruari i drejtohet Profetit të Tij dhe i thotë:

- “Po ti bëhu i durueshëm ndaj caktimit të Zotit tënd...” - Bëhu i durueshëm ndaj gjykimit të Zotit tënd, qoftë për përcaktimet e Tij, qoftë për detyrimet fetare. Bëj durim në çdo vështirësi që do të hasësh dhe mos u zemëro apo të shprehësh pakënaqësi ndaj përcaktimit të Zotit tënd. Pranoje gjithçka me zemër të nënshtruar dhe të kënaqur plotësisht me urdhrin e Zotit të saj.

- “...dhe mos u bëj si ai i peshkut...” - Këtu bëhet fjalë për Junus Ibn Mettân (a.s.). Pra, mos u bëj si ai, në gjendjen ku arriti, e cila u bë shkak që të qëndronte më pas në barkun e peshkut. Ai nuk bëri durim ndaj popullit të tij, ashtu siç pritej dhe kërkohej prej tij, por u largua i zemëruar prej tyre. Më pas, kur hipi në një anije,

njerëzit që ishin në të u detyruan që të lehtësonin anijen nga pesha e rëndë. Për të zgjedhur se cili do të hidhej në det, ata hodhën short. Shorti i ra Junusit, të cilin, kur e hodhën në det, atë e gëlltiti një peshk i madh.

- **“...kur u lut, në atë gjendje trishtimi.”** - Ai u dëshpërua mjaft në barkun e peshkut, prandaj filloi të lutej duke thënë: *“Lâ ilâhe il-lâ Ente! Sub'hâneke! Innî kuntu minedh-dhâlimîn”* (Nuk ka asnjë të adhurar me meritë veç Teje! Ti je larg çdo të mete! Nuk ka dyshim se unë isha prej të padrejtëve!). Atëherë, Allahu i Lartësuar iu përgjigj lutjes së tij dhe e urdhëroi peshkun që ta nxirrte atë në tokë të hapur. Junusi ishte i sëmurë dhe Allahu i Lartësuar bëri që pranë tij të mbinte një kungull. Për këtë arsye, i Lartësuari thotë:

- **“Sikur të mos e përfshinte mirësia nga Zoti i tij, ai do të hidhej në shkretëtirë i braktisur dhe i fajsuar.”** - Nëse Allahu i Lartësuar, me mëshirën e Tij, nuk do ta shpëtonte Junusin, ai do të flakej në një tokë të shkretë e fajësuar. Por me mëshirën e Tij, Allahu e shpëtoi atë dhe e bëri që të jetë i lënduar ndër njerëz. Gjendja e Junusit pas kësaj sprove ishte më e mirë se para saj, prandaj i Madhëruari thotë:

- **“Por Zoti i tij e bëri atë të zgjedhur dhe prej të mirëve.”** - Allahu i Lartësuar e dalloj, e zgjodhi dhe e shpëtoi atë nga çdo fatkeqësi dhe mangësi. Ai e bëri atë prej *šâlihîn*-ëve, veprat, fjalët dhe qëllimet e të cilëve janë të mira. Edhe Muhamedi (a.s.) bëri durim dhe e zbatoi plotësisht urdhrin e Zotit të tij, ashtu si askush tjetër në këtë botë, prandaj Allahu i Lartësuar e nderoi atë duke i premtuar fitore dhe një përfundim të mirë.

- **“Ata që nuk besojnë gati sa nuk të hanë me shikimet e tyre...”** - Armiqtë nuk mundën të arrinin qëllimet e tyre kundër Profetit të nderuar, megjithëse u përpoqën me çdo mënyrë, me vepra dhe me fjalë. Aq e madhe ishte urrejtja e tyre për të, sa që ata gati sa nuk e dëmtonin me shikimet e tyre, të mbushura plot smirë, urrejtje e armiqtësi.

Por ndihmëtari dhe ruajtësi i tij ishte Allahu i Lartësuar. Deri këtu shkonte persekutimi i tyre me vepra, ndërsa me fjalë:

- **“...thonë: “Ai është i marrë!”**” - Ata flisnin ashtu siç ua diktonte zemra e tyre e mbushur me mohim. Herë thonin se ai ishte i çmendur, herë thonin magjistar e herë të tjera poet.

- **“Po ai (Kur'ani) nuk është gjë tjetër, por veçse këshillë për botët.”** - Kur'ani madhështor është veçse kujtim e këshillë për botën. Nëpërmjet Kur'anit, njerëzit kujtohen për të arritur mirësitë e fesë dhe të dynjasë së tyre.

Surja 69: El hak-kah (mekase) 52 ajete

Me emrin e Allahut,

Të Gjithmëshirshmit Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 8

1. **El Hâkkah** (*Dita e gjykimit*).
2. **Çfarë është El Hâkkah?**
3. **E ku mund ta dish ti se ç'është El Hâkkah?**
4. **Themudi dhe Adi mohuan Ditën e Tmerit.**
5. **Sa i përket Themudit, ata u shkatërruan me një ushtimë të tmerrshme.**
6. **Ndërsa Adi u shkatërrua me një stuhi të fuqishme e të zhurmshme,**
7. **Që Ai e lëshoi kundër tyre shtatë net e tetë ditë rresht. Sikur t'i shihje njerëzit që shembeshin përdhe, si të ishin trungje hurmash të zgavruara.**
8. **A e gjen ndonjë që ka mbetur prej tyre?**

Shpjegimi i ajeteve

- **“El Hâkkah! Çfarë është El Hâkkah?!”** - *El Hâkkah* është një prej emrave të Ditës së Kijametit. Quket kështu sepse është ditë e pashmangshme dhe se gjatë saj do të shfaqen hapur të gjitha të vërtetat, madje edhe ato që mbahen fshehur në gjoks. Allahu i Lartësuar ia shton rëndësinë kësaj dite, duke e përsëritur emrin e saj dhe duke pyetur:

- **“E ku mund ta dish ti se ç'është El Hâkkah?!”** - Rëndësia e saj është shumë e madhe dhe tmerri që ajo sjell është i

papërshkrueshëm. Aq e rëndësishme është kjo ditë, saqë Allahu i Lartësuar ka shkatërruar shumë popuj që nuk i kanë besuar vërtetësisë së saj që në këtë dynja. Më pas, Allahu i Lartësuar na jep një shembull për të kuptuar madhësitinë e Kijametit, duke sjellë raste të ndëshkimeve që përfshinë popuj të ndryshëm nëpër kohë. Thotë i Madhëruari:

- **“Themudi dhe Adi mohuan Ditën e Tmerrit.”** - Themudi ishte një popull që banonte në Hixhër. Allahu i Lartësuar dërgoi tek ata profetin Salih (a.s.), për t'i këshilluar që t'i largoheshin *shirk*-ut dhe të adhuronin vetëm Allahun Krenar dhe të Lartësuar si Një, të Vetëm dhe të Pashoq. Por ata e refuzuan ftesën e tij dhe e mohuan atë. Ata nuk e besuan lajmin e madh të Ditës së Kijametit, të ashtuquajturës *“el Kâriatu”*. Ajo quhet kështu sepse *jekra'u* - të tmerron me pamjet dhe situatat e saj të frikshme dhe dëshpëruese. Kështu veproi edhe populli i Adit, të cilët jetonin në Hadrameut. Allahu i Lartësuar dërgoi mes tyre profetin Hud (a.s.). Edhe ai i ftonte në *teuhid* dhe të besonin Ditën e Kijametit, por ata nuk e pranuan. Atëherë, Allahu i Lartësuar i shkatërroi këta dy popuj me një ndëshkim të përshpejtuar që në këtë dynja:

- **“Sa i përket Themudit, ata u shkatërruan me një ushtimë të tmerrshme.”** - Ata u shkatërruan nëpërmjet një zhurme të madhe e të papërbalueshme, nga e cila atyre u ngrinë zemrat dhe iu dolën shpirtrat. Në të gdhirë, të gjithë ishin të vdekur dhe nuk dukej asgjë tjetër, veçse gërmadhat dhe kufomat e tyre.

- **“Ndërsa Adi u shkatërrua me një stuhi të fuqishme e të zhurmshme...”** - Ata u shkatërruan me një furtunë të fuqishme dhe shumë të zhurmshme. Ulërima e saj ishte më e fortë dhe më e frikshme se gjëmimi i bubullimës. Fjala *âtijeh* tregon që ajo kaloi çdo përmasë të zakonshme.

- **“...që Ai e lëshoi kundër tyre shtatë net e tetë ditë rresht.”** - Ajo solli një ndëshkim të madh dhe befasues, që i shkatërroi të gjithë, për shtatë net dhe tetë ditë rresht.

- **“Sikur t'i shihje njerëzit që shembeshin përdhe, si të ishin trungje hurmash të zgavruara.”** - Pas këtij ndëshkimi, kufomat e njerëzve dukeshin si trungje hurmash të zgavruara, të stivosur njëri mbi tjetrin.

- **“A e gjen ndonjë që ka mbetur prej tyre?”** - Kjo është një pyetje, së cilës i dihet përgjigjja. Nuk ka dyshim se ata u shfarosën plotësisht.

Ajetet 9 – 12

9. Faraoni, ata që ishin para tij dhe të përmbysurit kryen poshtërsi.

10. Ata kundërshtuan të Dërguarin e Zotit të tyre, prandaj Ai i ndëshkoi me një dënim edhe më të ashpër.

11. Pasi vërshoi uji (në kohën e Nuhut), Ne ju hipëm në anije,

12. që të shërbente si kujtim për ju dhe për ta kuptuar çdo vesh që dëgjon (këshillën)”.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Faraoni, ata që ishin para tij dhe të përmbysurit kryen poshtërsi.”** – Ashtu si popujt e Adit dhe Themudit, pati edhe shumë të tjerë që i kaluan kufijtë me padrejtësi. I tillë ishte Faraoni në Egjipt, tek i cili Allahu i Lartësuar dërgoi adhuresin dhe profetin e Tij, Musa Ibn Imran (a.s.). Allahu i Lartësuar i mundësoi Faraonit që të shihte shumë shenja të qarta, nëpërmjet të cilave mund të krijonte një siguri të plotë rreth së vërtetës, por ai mohoi me kryeneçësi dhe i kaloi kufijtë me padrejtësi e dhunë. Edhe të tjerë, para e pas tij, vepruan në të njëjtën mënyrë, si populli i Lutit (*el mu'tefikâtu*), të cilët, gjithashtu, u ndëshkuan, sepse të gjithë kundërshtuan profetin dhe përhapën të keqen. Ata mohuan Zotin, profetët dhe porositë e tyre, bënë padrejtësi, luftonin hapur kundër të vërtetës dhe përhapësve të saj, e çdo lloj gjynahu, ligësie dhe imoraliteti. I Lartësuari thotë:

- **“Ata kundërshtuan të Dërguarin e Zotit të tyre, prandaj Ai i ndëshkoi me një dënim edhe më të ashpër.”** - Të gjithë ata që u përmendën më lart e refuzuan profetin që Allahu i Lartësuar u dërgoi dhe nuk

besuan e ndoqën mësimit e tij. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar i goditi me një ndëshkim shumë të rëndë, të papërfytyrueshëm nga njerëzit. I tillë ishte, për shembull, populli i Nuhut (a.s.), që Allahu i Lartësuar e ndëshkoi duke e mbytur në ujë, i cili mbuloi gjithçka, edhe vendet më të larta. Megjithatë, Allahu i Lartësuar i shpëtoi ata që i besuan Profetit, nga të cilët rodhi njerëzimi sërish. Ai i shpëtoi ata duke i ruajtur në anijen që Nuhu (a.s.), me urdhrin e Allahut, ndërtoi.

- **“Pasi vërshoi uji (në kohën e Nuhut), Ne ju hipëm në anije,...”** - Allahu i Lartësuar na barti në anije kur ende ishim në shpinat e stërgjyshërve tanë. Ai na shpëtoi, prandaj duhet ta lavdërojmë dhe t'i shprehim mirënjohjen tonë Atij. Allahu i Lartësuar na këshillon që të marrim mësim dhe përvojë nga këto shenja dhe fakte, që tregojnë njeshmërinë e Tij në meritën e adhurimit me dashuri, nënshttrim, bindje dhe përkushtim. I Madhëruari thotë:

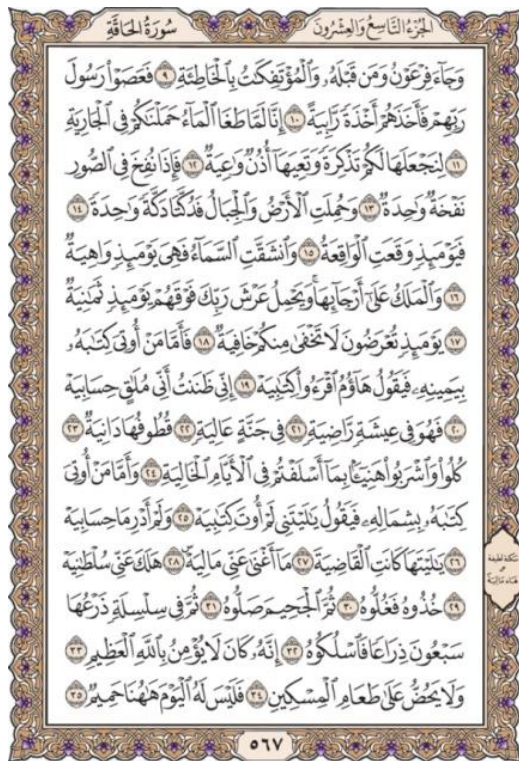
- **“...që të shërbente si kujtim për ju...”** - Çdo anije që shihni duhet t'ju kujtojë anijen e parë të prodhuar nga njerëzit, historinë e saj dhe pikërisht ngjarjen se si Allahu i Lartësuar shpëtoi nëpërmjet saj ata që i besuan Atij dhe pasuan udhëzimin e sjellë prej Profetit të Tij. Ndërsa ata që mohuan dhe refuzuan të nënshtroheshin ndaj së vërtetës mbetën jashtë asaj anijeje.

- **“...dhe për ta kuptuar çdo vesh që dëgjon (këshillën)”**. – Me qëllim që të urtët e të mençurit të logjikojnë dhe të nxjerrin mësim prej saj. Ndërsa refuzuesit dhe shpërfillësit e së vërtetës, mendjelehtët dhe mendjengushtët, të cilët nuk arrijnë që të përfitojnë nga ajetet dhe shenjat e Allahut, nuk dinë të logjikojnë dhe të nxjerrin mësim. Ata nuk dinë të meditojnë dhe të kuptojnë mesazhet e Zotit të gjithësisë.

Ajetet 13 – 18

13. E kur t'i fryhet Surit vetëm një herë,
14. dhe të ngrihen toka e malet dhe, me një të goditur të vetme, të përplasen me njëri-tjetrin,

15. Në atë Ditë do të ndodhë e Vërteta.

16. Qielli do të çahet dhe atë ditë është i rraskapitur,

17. ndërsa melekët do të qëndrojnë në skajet e tij. Atë ditë, Arshin e Zotit tënd e bartin mbi vete tetë prej tyre.

18. Atë ditë, ju do të dilni zbuluar e nuk do të mbetet i fshehtë asnjë sekret i juaji.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet më sipër, Allahu i Lartësuar tregoi se çfarë bëri me refuzuesit dhe mohuesit e profetëve të Tij, se si i “shpërbleu” ata dhe si ua përshpejtoi ndëshkimin që në këtë jetë. Ai na tregoi, gjithashtu, se si i shpëtoi nga ky ndëshkim i ashpër profetët dhe pasuesit e tyre të sinqertë. Të gjitha këto shërbejnë si një hyrje, për të rrëfyer më pas ndëshkimin e përgatitur për ta në jetën tjetër dhe faktin e padiskutueshëm që të gjitha veprat do të shpërblehen plotësisht në ahiret. Në vijim, tregohen ngjarjet e mëdha që do të ndodhin Ditën e Gjykimit. Gjithçka do të fillojë me fryrjen e Surit nga ana e Israilit, melekut të Allahut të Lartësuar. Thotë i Lartësuar:

- **“E kur t’i fryhet Surit vetëm një herë...”** – Në këtë çast, trupat do të mbijnë sërisht, sikurse mbin bima nga fara e saj, dhe çdo shpirt do të kthehet në trupin nga i cili ka dalë. E kështu, i gjithë njerëzimi do të qëndrojë para Zotit të botëve, duke përjetuar tmerrin e asaj dite të vështirë.

- **“..dhe të ngrihen toka e malet dhe, me një të goditur të vetme, të përplasen me njëri-tjetrin...”** - Malet do të thërrmohen, do të goditen e do të bëhen një me tokën, e cila do të shndërrohet në një tjetër tokë, sikurse thotë i Lartësuar në këtë ajet: **“Të pyesin ty për malet. Thuaj: “Zoti im do t’i shkulë ato dhe do t’i shpërndajë si pluhur.”.** Dhe vendin e tyre ta bëjë rrafsh e pa kurfarë bimësie. As ultësira e as lartësira nuk do të shohësh në vendin e tyre.” [Ta Ha 105-107]. Kjo është ajo që Zoti do të bëjë me tokën dhe ç’ka mbi të, atë ditë. Ndërsa për sa i përket qiellit, mjafton të përmendim se ajo është dita e ndodhisë së madhe:

- **“Në atë Ditë do të ndodhë e Vërteta. Qielli do të çahet dhe atë ditë është i dërrmuar.”** - Atë ditë të vështirë, qielli do të tronditet dhe do të shpaloset. Ai do të çahet dhe do të ndryshojë ngjyrë. Qielli, që dikur e mbante ajo forcë e madhe, tani do të copëtohet. E kjo do të ndodhë për shkak të një ngjarjeje shumë të madhe dhe për trishtimin e makthin që po afrojnë.

- **“dhe melekët do të qëndrojnë në skajet e tij.”** - Melekët e nderuar qëndrojnë në skajet dhe shtyllat e qiellit, me përunjësi për Zotin e tyre, të frikësuar nga madhështia e Tij.

- **“Atë ditë, Fronin e Zotit tënd do ta bartin mbi vete tetë të tillë.”** - Këta të tetë janë melekë të mëdhenj dhe jashtëzakonisht të fuqishëm, që do të mbajnë Arshin e Allahut të Madhëruar, kur Ai të vijë për të bërë llogarinë me drejtësi dhe me mëshirë. Ajo është Dita e Llogarisë dhe e Gjykimit të madh, për çdo gjë të madhe e të vogël, për çdo të fshehtë e të dukshme. I Lartësuar thotë:

- **“Atë ditë, ju do të dilni zbuluar e nuk do të mbetet i fshehtë asnjë sekret i juaji.”** - Për Allahun nuk ka të fshehta as në trupin e krijesave dhe as në sendet, veprat dhe sjelljet e tyre. Allahu është i Gjithëdituri për të fshehtë dhe të dukshmen. Ai do t’i ringjallë njerëzit të zhveshur, këmbëzbathur dhe të pa bërë synet. Ata do të qëndrojnë në një tokë të sheshtë. Atje do të dëgjojnë zërin që i grumbullon në Vendin e Llogarisë dhe do të ndiejnë, me plot kuptimin e fjalës, frikën e qëndrimit përpara Zotit të tyre. Atje do të shpërblehen me drejtësi e bamirësi për ato që kanë bërë. Më pas, Allahu i Lartësuar tregon llojet e llogarisë dhe të shpërblimit:

Ajetet 19 – 24

19. Ai që do t’i jepet libri i vet nga e djathta e tij, do të thotë: “Ej, ju të gjithë! Ja, lexojeni librin tim!”

20. Unë kam qenë i bindur se do të jap llogarinë time.”

21. Ai do të jetë në një jetë të kënaqshme,

22. në një Xhenet të lartë,

23. ku pemët e veta do t’i ketë shumë pranë.

24. Hani e pini shijshëm, sepse ju e keni përgatitur këtë në ditët e kaluara!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ai që do t’i jepet libri i vet nga e djathta e tij,...”** - Këta janë të lumturit, fatbardhët, të cilëve libri i punëve të mira do t’u jepet nga e djathta e tyre. Kjo do të bëhet që ata të dallohen mes të tjerëve dhe të shfaqet qartë grada e tyre e lartë. Secili prej tyre, i mbushur me gëzim dhe lumturi të papërshkruar, do të jetë i papërmbajtshëm në dëshirën e tij për t’u treguar të tjerëve për veprat e mira që gjenden në librin e tij, për të cilat i dha sukses Allahu i Lartësuar:

- **“...do të thotë: “Ej, ju të gjithë! Ja, lexojeni librin tim!”** – Kuptimi: Ja ku e keni librin e punëve të mia! Lexojeni! Ky libër është përgëzim, që premtion Xhenetin, mirësi e nderime të llojllojshme, falje gjynahesh dhe mbulim të metash. Nuk ka dyshim se ky gëzim dhe lumturi më erdhi prej mirësisë së Zotit tim. Është Ai që më

dha sukses dhe më udhëzoi që të besoja në Ditën e Ringjalljes dhe të llogarisë para Tij. Është Allahu i Lartësuar që më ndihmoi, ma lehtësoi, ma bëri të dashur dhe të bukur përgatitjen për këtë ditë. Vetëm Ai më dha sukses që të bëja vepra të mira për këtë ditë të takimit me Të.

- **“Unë kam qenë i bindur se do të jap llogarinë time.”** - Kuptimi: Unë isha i bindur plotësisht dhe pa mëdyshje se do të vinte dita kur unë do të jepja llogarinë time. Ishte kjo dije e sigurt që më shtyu në kryerjen e urdhrave dhe ndalimin nga haramet.

- **“Ai do të jetë në një jetë të kënaqshme...”** - Ajo jetë është e stolisur me çdo mirësi që e dëshiron shpirti dhe me të cilën kënaqen sytë. Është një jetë me të cilën ata do të jenë të lumtur dhe kurrë nuk do të kërkojnë të largohen prej saj, sepse asgjë nuk mund të krahasohet me mirësitë e përjetshme dhe të mrekullueshme që janë në të.

- **“...në një Xhenet të lartë, ku pemët e veta do t'i ketë shumë pranë.”** - Të larta janë ndërtesat dhe kështjellat e tyre, të larta janë edhe gradat e tyre, ku ata do të lumturohen përjetësisht. Degët e mbushura plot me fruta do të qëndrojnë gjithmonë pranë tyre dhe ata mund t'i shijojnë pa u lodhur dhe kur të dëshirojnë. Këto degë do qëndrojnë pranë tyre në çdo çast, kur ata të jenë në këmbë, ulur, shtrirë apo të mbështetur, dhe frutat e shijshme do t'u afrohen në dorë. Në shenjë nderimi, atyre u bëhet një ftesë, që ua shton edhe më shumë kënaqësinë:

- **“Hani e pini shijshëm...”** - Kuptimi: Hani prej çdo ushqimi të shijshëm dhe pini çdo lloj lëngu të këndshëm. Kënaqësia që është përgatitur për ju është e plotë, e gjithanshme, pa lodhje dhe pa dëmtime anësore. Ky shpërblim është për ju, për shkak të veprave të mira që bëtë në jetën e dynjasë.

- **“...sepse ju e keni përgatitur këtë në ditët e kaluara.”** – E keni përgatitur me vepra të mira dhe me largimin nga veprat e

këqija, të motivuar nga dashuria dhe madhërimi për Allahun e Lartësuar. Ju e adhuroat të Madhëruarin me namaz, agjërim, zekat, haxh, me bamirësi ndaj krijesave, dhikër, pendim të sinqertë dhe me kthim të vazhdueshëm tek Ai. Allahu i Lartësuar i ka bërë këto vepra shkaqe për të hyrë në Xhenet. Janë këto vepra që ua shtojnë mirësinë dhe bukurinë përjetimeve në botën tjetër. Ato janë lumturieset e punuesve të tyre në këtë jetë dhe në tjetrën.

Ajetet 25 – 37

25. Kurse ai që do t'i jepet libri nga e majta e vet, do të thotë: “Oh, i mjeri unë! Ah, sikur të mos më jepej fare ky libri im,

26. E kështu të mos e dija se si është llogaria ime!

27. Ah, sikur të kishte qenë ajo (vdekja) fund i përherëshëm për mua!

28. Pasuria nuk më bëri aspak dobi.

29. M'u hoq edhe pushteti.”

30. Kapeni dhe prangoseni në hekura!

31. Pastaj hidheni në Xhehenem!

32. Pastaj lidheni me një zinxhir të gjatë shtatëdhjetë kutë!

33. Sepse ai nuk besonte Allahun e Madhëruar.

34. Ai nuk nxiste për të ushqyer të varfrit.

35. Ai sot nuk ka këtu asnjë mik,

36. as ushqim tjetër, përveç gislin-it (qelb nga trupat e banorëve të xhehenemit),

37. që nuk e ha kush, përveç të gabuarve.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kurse ai që do t'i jepet libri nga e majta e vet, do të thotë:...”** - Këta janë të dëshpëruarit e mëdhenj, të cilëve do t'u jepet libri i veprave nga e majta e tyre, si një damkë, poshtërim, turpërim dhe përbuzje për ta. Ata do të mbushen me trishtim dhe ankth. Secili prej tyre do të thotë:

- **“Oh, i mjeri unë! Ah, sikur të mos më jepej fare ky libri im,...”** - Ai thotë kështu, sepse në atë libër është vendimi për përjetësinë në zjarrin e Xhehenemit.

- **“...e kështu të mos e dija se si është llogaria ime!”** – Ai do të donte të ishte harruar dhe të mos kujtohej më. Do të dëshironte që çështja të ishte mbyllur me vdekjen e tij dhe të mos përballej kurrë me llogarinë e veprave. Ai do të dëshironte që të ishte dhé dhe të mos ringjallej më, prandaj thotë:

- **“Ah, sikur të kishte qenë ajo (vdekja) fund i përhershëm për mua!”** - Ah, i mjeri unë, sikur pas vdekjes time të mos kishte ringjallje! Ah, sikur me vdekjen të mbyllej gjithçka! Ai kujton i dëshpëruar pasurinë dhe pushtetin që kishte në jetën e dynjasë, të cilët nuk i përdori për të fituar kënaqësinë e Krijuesit të Tij dhe lumturinë në ahiret. Ato tashmë nuk mund t'i shërbejnë për ta shpëtuar nga ndëshkimi i të Drejtit, qoftë edhe sikur të jepte për kompensim të gjithë tokën. Secili nga këta do të thotë:

- **“Pasuria nuk më bëri aspak dobi! M'u hoq edhe pushteti!”** - Pasuria nuk bën më dobi, sepse tashmë është shkatërruar dhe është zhdukur. Në fakt, ajo pasuri nuk i ka bërë dobi as në dynja. Po ashtu, janë zhdukur edhe ushtritë që ai kishte në dynja, siç janë zhdukur edhe aleatët e tij të fortë, tek të cilët mbështetej. Tashmë nuk i vlen as fama e gjerë dhe as prestigji i tij ndër njerëz. Të gjitha këto janë fshirë, si pluhuri prej furtunës. Bashkë me to, kanë humbur shanset për shpërblime, të cilat ishin plotësisht të mundura që t'i arrinte duke punuar në jetën e dynjasë. Vendin e tyre e kanë zënë ankthi, dëshpërimi dhe vuajtja. Pikërisht në këtë moment të frikshëm vjen urdhri për ta ndëshkuar në Xhehenem:

- **“Kapeni dhe prangoseni në hekura!”** - Shtrëngojeni me pranga, të cilat të marrin frymën.

- **“Pastaj hidheni në Xhehenem!”** - Zhyteni në prushin dhe zjarrin e ndezur fort të Xhehenemit.

- **“Pastaj lidheni me një zinxhir të gjatë shtatëdhjetë kutë!”** - Lidheni atë me një prej zinxhirëve të nxehtë të Xhehenemit. Në fakt, fjala *'feslukûh'* do të thotë: Le ta përshkojë ky zinxhir trupin e tij, duke iu

futur nga prapa dhe duke i dalë nga goja, dhe pastaj të lidhet e shtrëngohet rreth tij. Kështu do të vazhdojë të vuajë me turp këtë ndëshkim poshtërues. Le ta kujtojmë shkakun që do t'i çojë në këtë gjendje, në mënyrë që edhe ne të ruhemi prej saj:

- **“Sepse ai nuk besonte Allahun e Madhëruar.”** - Ai ishte mohues i Zotit, arrogant me profetët, refuzues dhe mohues i së vërtetës, të cilën profetët e sollën nga Zoti i tyre.

- **“Ai nuk nxiste për të ushqyer të varfërit.”** – Gjithashtu, ai nuk kishte pikë dhembshurie në zemër, që të mëshironte të varfërit dhe nevojtarët. Jo vetëm që nuk i ushqente dhe ndihmonte ata me pasurinë e tij, por nuk nxiste as të tjerët ta bënë këtë gjë. E çfarë mund t'i bëjë këto zemra që të ndiejnë butësi dhe mëshirë, kur ato janë bosh nga të tilla ndjenja njerëzore?! Këta janë njerëzit më fatkeqë dhe më të dëshpëruar që mund të ekzistojnë. Lumturia e njeriut është e kushtëzuar nga dy gjëra. Në varësi të plotësisht të tyre, do të jetë edhe lumturia e njeriut. Së pari: sinqeriteti në adhurimin e Allahut të Lartësuar, baza e të cilit është besimi i plotë dhe i saktë në Zotin, në profetët dhe në shpalljet e Zotit. Së dyti: bamirësia ndaj krijesave, me të gjitha llojet dhe mënyrat e saj. Pa dyshim, bamirësia më e madhe ndër njerëzore është plotësimi i kushteve të nevojtarëve në të gjitha aspektet e jetës: në ushqim, veshmbathje, strehim, siguri, paqe etj. Por ata fatzinj nuk pranuan as sinqeritetin ndaj Krijuesi dhe as bamirësinë ndaj krijesave, prandaj e merituan atë që morën.

- **“Ai sot nuk ka këtu asnjë mik,...”** – Kuptimi: Sot, pra, Ditën e Gjykimit, këta nuk kanë asnjë mik ose ndihmës, që mund t'i shpëtojë nga ndëshkimi apo t'u japë shpërblim. Askush nuk mund t'u ofrojë atyre ndërmjetësim te Zoti i botëve, sikurse thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: “Dhe asnjë ndërmjetësim nuk bën dobi te Ai përveç atyre që Ai u jep leje (për të ndërmjetësuar).” [Sebe, 23]. Ata njerëz që mund të ndërmjetësojnë atë ditë janë vetëm

besimtarët, të cilët nuk mund të ndërmjetësojnë për qafirët dhe kriminelët, siç thotë i Lartësuar: “Për zullumqarët nuk ka miq dhe as ndërmjetësues që u dëgjohet fjala”.

- “...as ushqim tjetër, përveç *gislîn-it* (qelb nga trupat e banorëve të xhehenemit), që nuk e ha kush, përveç të gabuarve.” - Ushqimi i vetëm i tyre është *gislîn-i*. *Gislîn* quhet vreri ose qelbi që del nga plagët e banorëve të Zjarrit. Ai është përvëlues, me erë shumë rëndë dhe i pështirë kur e sheh. Ai është, gjithashtu, shumë i hidhur për t’u përbulluar. Këtë ushqim do ta hanë veçse të ashtuquajturit “*el hâtiûne*” – të gabuarit, domethënë, ata që nuk zgjodhën rrugën e drejtë, por ndoqën me vetëdije rrugët e humbjes dhe të zjarrit. Për këtë arsye, ata merituan ndëshkimin e dhembshëm.

Ajetet 38 – 52

38. Unë betohem në atë që e shihni.

39. Edhe në atë që nuk e shihni.

40. Se, me të vërtetë ai (*Kur'ani*) është Fjalë që e kumton i Dërguari i ndershëm.

41. Ai nuk është fjalë e ndonjë poeti; por ju nuk besoni.

42. Nuk është as fjalë e ndonjë falltari; por ju nuk kujtoni.

43. Ai është shpallje prej Zotit të botëve.

44. Sikur ai të trillonte për Ne ndonjë fjalë,

45. Ne do ta kapnim atë me fuqinë Tonë,

46. E pastaj do t’ia këputnim arterien e zemrës.

47. E askush prej jush nuk do të mund të ndërhynte për mbrojtjen e tij.

48. Ai (*Kur'ani*) është këshillë për të devotshmit.

49. S’ka dyshim se Ne dimë që ndër ju ka edhe mohues.

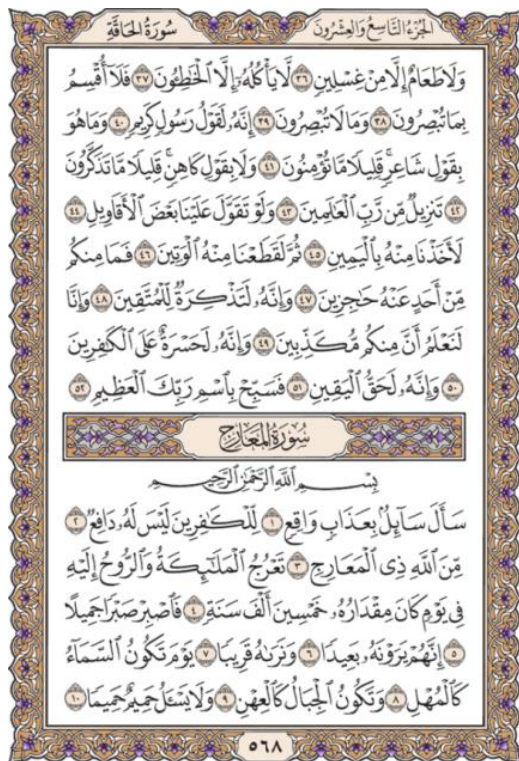
50. Ai (*Kur'ani*) pa dyshim do të jetë dëshpërim për jobsimtarët.

51. Ai (*Kur'ani*) është e vërteta e sigurt!

52. Prandaj, ti lartësoje nga të metat Zotin tënd të Madhëruar!

Shpjegimi i ajeteve

- “Unë betohem në atë që e shihni! Edhe në atë që nuk e shihni!” - Allahu i

Lartësuar betohet në gjërat që i shohim dhe në ato që nuk i shohim. Kjo do të thotë që Allahu betohet në të gjitha krijesat. Madje, në këtë betim Allahu i Lartësuar përfshin edhe Vetën e Vet. Ai betohet në gjithçka që ekziston për besnikërinë e Profetit dhe për vërtetësinë e Kur'anit. Allahu i Lartësuar betohet se Profeti e ka kumtuar Kur'anin me besnikëri, duke hedhur kështu poshtë çdo shpifje për të.

- “Se, me të vërtetë ai (*Kur'ani*) është Fjalë që e kumton i Dërguari i ndershëm. Ai nuk është fjalë e ndonjë poeti, por ju nuk besoni. Nuk është as fjalë e ndonjë falltari; por ju nuk kujtoni.” - Armiqtë e Profetit e quajtën me emra të ndryshëm të trilluar, si: poet, fallxhor apo magjistat. Por Allahu i Lartësuar e lëvdon Profetin e Tij duke i hedhur poshtë shpifjet e tyre. Allahu i Lartësuar na e tregon shkaku pse ata shpifnin kundër Profetit, kur thotë: “ju nuk besoni” dhe “ju nuk kujtoni”. Pra, ata as besonin dhe as kujtonin, prandaj edhe shkuan atje ku shkuan. Nëse do të besonin dhe të kujtonin Shpalljen e Zotit, do të

arrinin të mësonin çdo gjë të dobishme dhe do të kuptonin mirë çdo gjë që i dëmton. Nëse do të shikonin dhe mendonin me kujdes rreth Muhamedit, rreth cilësive e virtyteve të tij, do ta kuptonin se ai ishte profeti i Allahut, ndërsa libri që ai solli është shpallje e Zotit të botës.

- **“Ai është shpallje prej Zotit të botëve!”**

- Ai libër nuk mund të jetë fjalë krijese. Ai është fjalë që tregon madhësitinë e Atij që e ka folur dhe e ka shpallur, tregon lartësinë dhe bukurinë e cilësive të Tij, përkujdesin e madh të Tij për krijesat, lartësinë e Tij mbi çdo gjë që ekziston. Të mendosh që dikush mund të shpifë kundër Zotit dhe mund të trillojë rreth Tij është një mendim i gabuar, që nuk përkon aspak me madhësitinë dhe urtësinë e Allahut të Gjithëditur dhe të Gjithëfuqishëm. I Lartësuarit thotë:

- **“Sikur ai të trillonte për Ne ndonjë fjalë, Ne do ta kapnim atë me të djathtën Tonë, e pastaj do t’ia këputnim atij arterien e zembrës.”** - *El uetîn* quhet arteria e zembrës, që, nëse këputet, njeriu vdes menjëherë. Pra, nëse Muhamedi (a.s.) do të shpifte dhe trillonte fjalë që Zoti nuk i ka thënë – gjë që kurrë nuk mund të mendohet për Profetin e Mëshirës – Allahu i Lartësuar do ta përshpejtonte ndëshkimin e tij. Ai do ta ndëshkonte menjëherë atë, sikurse di të ndëshkojë Krenari i Gjithëpushtetshëm. Një gjë e tillë nuk mund të ndodhë, sepse Allahu i Lartësuar është *El Hakîm*, i Urti, dhe urtësia e Tij nuk mund të lejojë një mashtrues që të flasë gënjeshtër ndaj të Madhëruarit. Allahu i Lartësuar dhe i Urtë nuk mund të lejojë të ketë sukses një mashtrues, që pretendon se Allahu ia ka bërë të lejueshme gjakun dhe pasurinë e kundërshtarëve të tij. Ai nuk mund të tolerojë një mashtrues që të thotë se ai dhe pasuesit e tij janë fitimtarët dhe të shpëtuarit, ndërsa kundërshtarët e tyre janë të humburit dhe të shkatërruarit. Një trillues i tillë nuk mund t’i shpëtojë ndëshkimit të të Plotpushtetshmit. I Lartësuarit thotë:

- **“E askush prej jush nuk do të mund të ndërhynte për mbrojtjen e tij.”** - Allahu i

Lartësuar jo vetëm që nuk e ndëshkoi këtë njeri, por e ndihmoi dhe e përforcoi me mrekulli, argumente dhe fakte të shumta, që tregojnë besnikërinë e tij dhe vërtetësinë e Kur'anit që ai solli te njerëzit. Allahu i Lartësuar e ndihmoi atë duke i mundësuar fitore të mëdha dhe të vazhdueshme mbi armiqtë e tij. Ai i dhuroi Profetit pushtet mbi të gjithë ata që treguan armiqtësi ndaj tij. Të gjitha këto janë dëshmi të vërtetësisë së profetësisë së tij; të gjitha dëshmojnë se Muhamedi ishte një profet besnik i Zotit të Plotfuqishëm dhe të Urtë.

- **“Ai (Kur'ani) është këshillë për të devotshmit.”** - Kur'ani është kujtim dhe mësim për të devotshmit. Nëpërmjet mësimit dhe kujtimit të tij, ata njohin dhe kuptojnë rrugën e arritjes së mirësive të dynjasë dhe të ahiretit. Aty kuptojnë besimin e tyre të pastër dhe prej tij stolisen me cilësitë dhe virtytet më të larta, që kënaqin dhe gëzojnë gjithkënd. Ai është burimi i ligjeve të jetës dhe i adhurimeve të tyre. Jeta e tyre ndërtohet mbi këtë libër. Me të jetojnë dhe vdesin. Nëpërmjet tij, ata bëhen dijetarë të mëdhenj dhe edukatorë të njerëzimit, adhurues të ditur dhe të urtë, udhëheqës që udhëzojnë në rrugën e drejtë, me lejen e Zotit të tyre.

- **“S’ka dyshim se Ne dimë që ndër ju ka edhe mohues.”** - Njoftimi se Allahu i Lartësuar i di ata që e mohojnë Kur'anin madhështor, është një kërcënim i madh për dënimin e fortë që i pret ata.

- **“Ai (Kur'ani) pa dyshim do të jetë dëshpërim për jobesimtarët.”** - Mohuesit e Kur'anit, ata të cilët nuk e besojnë dhe nuk e trajtojnë atë si librin e Zotit, kur të shohin dhe vuajnë ndëshkimin e paralajmëruar, kanë për t’u pushtuar nga një dëshpërim i thellë. Ata do të dëshpërohen se nuk i pranuan dhe nuk iu nënshtuan porosive të këtij libri. Ata do të pikëllohen për mirësitë e premtuara në të për besimtarët, të cilat tashmë nuk mund t’i arrijnë, dhe për ndëshkimin e paralajmëruar në të për mohuesit, nga i cili kurrë nuk do të

shpëtojnë. Atë ditë nuk do të ketë asnjë mundësi kthimi prapa e pendimi.

- **“Ai (Kur'ani) është e vërteta e sigurt.”** - Kur'ani është *hâkul jeqîn*, grada më e lartë e sigurisë që mund të arrihet rreth diçkaje. *Jeqîn* është siguria e plotë rreth diçkaje, siguri e cila është e padiskutueshme, e qëndrueshme, që nuk mund të hidhet poshtë dhe nuk mund të vihet në dyshim. *Jeqîn*-i është në tri nivele.³⁹ Niveli pasardhës është më i lartë se ai paraardhës:

1. *Ilmul jeqîn* (siguri prej dijes), që përfitohet nga përcjellja me saktësi e dijes ose informacionit.

2. *Ajnul jeqîn* (siguri prej vështrimit me sy), e cila përfitohet nëpërmjet shqisës së të parit (ose shqisave të tjera).

3. *Hâkul jeqîn* (siguri totalisht e vërtetë) ose (siguri e përjetuar), e cila është dija e përfituar nga shijimi dhe përjetimi i drejtpërdrejtë i së vërtetës me gjithë dimensionet e përjetimit. Atëherë, Kur'ani është në gradën më të lartë të sigurisë së dijes, në gradën e *hâkul jeqîn*-it, sepse ata që dinë ta kuptojnë dhe jetojnë me diturinë e tij, me të vërtetat e imanit që thuhet në të, me faktet dhe dëshmitë rreth jetës dhe përjetësisë, ata arrijnë *hâkul jeqîn*-in.⁴⁰

- **“Prandaj, ti lartësoje nga të metat Zotin tënd të Madhëruar!”** - Lavdëroje Allahun e Lartësuar me *tesbih*, duke e Lartësuar Atë nga çdo gjë që nuk i shkon madhësisë dhe krenarisë së Tij. Shenjtëroje Atë, duke përmendur cilësitë e madhësisë dhe bukurisë së Tij.

Surja 70: El Mearixh (mekase) 44 ajete

Me emrin e Allahut,

Të Gjithmëshirshmit Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 7

1. **Dikush kërkoi dënimin e pashmangshëm.**

2. **Askush nuk mund ta ndalë atë për jobesimtarët.**

3. **Ai dënim vjen nga Allahu, Pronari i rrugëve të larta.**

4. **Atje ngjiten melekët dhe shpirti në një ditë, e cila zgjat pesëdhjetë mijë vjet.**

5. **Ti bëj durim, me një durim të hijshëm.**

6. **Ata (jobesimtarët) e shohin atë (Ditën e Kجامetit) larg,**

7. **Kurse Ne e shohim atë afër.**

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete tregohet për injorancën dhe arrogancën e kundërshtarëve të Profetit, të cilët kërkonin me nxitim ndëshkimin e Allahut të Lartësuar, duke e bërë këtë në formë talljeje, mospërfilljeje dhe mosbesimi. I Lartësuarit thotë:

- **“Dikush kërkoi dënimin e pashmangshëm. Askush nuk mund ta ndalë atë për jobesimtarët.”** - Dikush kërkoi të realizohej menjëherë paralajmërimi për ndëshkim. Këta të mjerë kërkojnë që të realizohet ai ndëshkim, të cilin askush nuk mund ta kthejë më pas dhe nga i cili jobesimtarët nuk mund të shpëtojnë. Askush nuk mund ta përshpejtojë ndodhinë e tij, para afatit të përcaktuar nga Sunduesi i gjithësisë, dhe askush nuk mund ta vonojë apo ndalojë atë, kur ai të ndodhë. Ky ajet bën fjalë për El Nadr Ibn Harith el Kurashij apo për ndonjë idhujtar tjetër, që, sikurse u citua, i bëri Allahut një kërkesë të çuditshme. I Lartësuarit thotë në një ajet tjetër: “Kujto si thanë ata: “O Allah! Nëse ky (Kur'an) është vërtet prej Teje, lësho mbi ne rrebesh gurësh nga qielli, ose na jep ndonjë Dënim të rëndë!” Por Allahu kurrë nuk do t'i dënonte ata, përderisa ti (*o Muhamed*) je në mesin e tyre dhe Allahu kurrë nuk do t'i dënonte ata nëse kërkojnë falje (*për gjynahet e tyre*).” [Enfal 32, 33]. Ndëshkimi i Allahut të Drejtë dhe Krenar do të godasë patjetër mbi ta: ose që në jetën e dynjasë ose në jetën tjetër. Nëse ata do ta njihnin Allahun e Lartësuar, nëse do të njihnin madhësinë e Tij, pushtetin e Tij absolut dhe gjithëpërfshirës, emrat dhe cilësitë e Tij më të larta, ata nuk do ta kërkonin kurrë atë ndëshkim. Përkundrazi, ata do të tregoheshin të kujdesshëm dhe me edukatë. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar u tërheq atyre vëmendjen për madhësinë e Tij:

- **“Ai dënim vjen nga Allahu, Pronari i rrugëve të larta.”** – Është i Lartësuarit, i

Madhëruari e Madhështori që përkujdeset për të gjitha krijesat.

- **“Atje ngjiten melekët dhe Shpirti.”** - Tek Ai ngjiten melekët, që realizojnë detyrat dhe urdhrat e Zotit. Atje lart ngjitet edhe *“el rruh”* – shpirti, që është një emër i përgjithshëm, i cili përfshin të gjithë llojet e shpirtrave. Kështu, shpirtrat e vepërmirëve (*ebrar*) ngjiten për tek Allahu i Lartësuar. Portat e qiellit u hapen njëra pas tjetrës, derisa të mbërrijnë në lartësitë mbi të cilat është Allahu i Madhëruar. Kur mbërrijnë atje, Allahu i Madhëruar i përshëndet me *selam*, si mirëseardhje për ta. Këta shpirtra fatlumë lumturohen në praninë e të Adhuruarit të tyre. Allahu i Lartësuar i nderon dhe i lumturon, duke i lavdëruar mes banorëve të qiellit, duke u dhuruar mirësi e një pozitë të lartë. Ndërsa shpirtrat e vepërkëqinjve kanë tjetër prirje e trajtim. Kur ata mbërrijnë në portat e qiellit të dynjasë dhe kërkojnë leje për të vazhduar në qiejt e tjerë, portat nuk hapen, dhe kështu ata kthehen në tokë. Pastaj Allahu i Lartësuar tregon distancën të cilën e përshkujnë melekët dhe shpirti:

- **“...në një ditë, e cila zgjat pesëdhjetë mijë vjet...”** – Kjo është largësia që përshkujnë melekët dhe shpirtrat, me mundësitë dhe forcën që u jep Krijuesi i tyre. Allahu i Lartësuar iu mundëson atyre që, me lehtësi dhe shpejtësi, të kalojnë një distancë që, me një lëvizje normale, do të kërkonte 50 mijë vjet të përshkohej. E gjithë kjo mbretëri madhështore, kjo botë kaq e gjerë dhe e lartë, ka një Sundues, një Mbretërues, që përkujdeset dhe administron gjithçka në të. Ai është Allahu, më i Larti. Ai di gjithçka për krijesat e Tij, gjendjen e tyre të jashtme dhe të brendshme, të padukshmen dhe të dukshmen. Ai di vendqëndrimin e gjithçkaje dhe kujdeset për furnizimin e tyre. Ai u dhuron pandërprerë prej mëshirës, bamirësisë dhe rizkut të Tij aq shumë, sa i përfshin dhe u mjafton të gjithëve. Ai ka vendosur që ndër ta të zbatohen ligjet universale të Tij. Ai, gjithashtu, i ka ngarkuar ata që të zbatojnë

ligjet e Tij të Sheriatit dhe është Ai që do të zbatojë me drejtësi gjykimin e Tij. Mjerë për ata popuj që nuk e marrin në konsideratë madhësinë e Allahut dhe nuk dinë t'i japin hakun që i takon, madje guxojnë paturpësisht që ta sfidojnë Atë duke i kërkuar ta përshpejtojë ndëshkimin, për të provuar të vërtetën. *Subhanallah!* Sa i butë dhe i mëshirshëm është Allahu i Lartësuar, që nuk ua përshpejton ndëshkimin! Por një gjë është e sigurt: Ai është i drejtë dhe nuk ka për t'i lënë ata pa i marrë në përgjegjësi. Edhe pse e fyejnë dhe thonë të tilla fjalë, Ai tregohet i duruar, u jep atyre shëndet, përkujdeset dhe i furnizon ata me mirësi, pa të cilat nuk mund të vazhdonin të ekzistonin. Ky është njëri nga kuptimet e mundshme të ajetit, pra, që kjo ngjitje e zbritje ndodh në dynja, siç del edhe nga konteksti. Por një mundësi tjetër është që të bëhet fjalë për Ditën e Gjykimit. Atë ditë, Allahu i Lartësuar do t'u shfaqë krijesave madhësinë, sundimin dhe mbretërimin e Tij, duke shfaqur shkallë të larta, në të cilat ngjiten dhe zbresin melekët dhe shpirtrat, me urdhrin e Tij. Ajo ditë do të jetë 50 mijë vjet, për nga kohëzgjatja dhe vështirësia e saj, por për besimtarët do të jetë më e lehtë.

- **“Ti bëj durim, me një durim të hijshëm!”** – Kuptimi: Në rrugën e vështirë për të ftuar popullin tënd në shpëtim trego një durim model, të hijshëm, pa u ankuar e zemëruar për përgjigjen jo të denjë të popullit dhe pa i humbur shpresat. Vazhdo të zbatosh urdhrin e Allahut, duke ftuar njerëzit që të përqafojnë teuhidin. Mos u step kur i sheh të refuzojnë që t'i binden adhurimit të Allahut dhe mungesën e dëshirës nga ana e tyre për të pranuar ftesën tënde. Dije mirë se, duke duruar përgjatë kësaj rruge, ka mirësi të shumta.

- **“Ata (jobesimtarët) e shohin atë (Ditën e Kجامetit) larg, kurse Ne e shohim atë afër.”** - Kjo është një fjali dëftore, që flet për Ditën e Gjykimit, kur do të ndodhë ndëshkimi që jobesimtarët kërkojnë të përshpejtohet. Kjo ditë u duket atyre shumë

larg, ashtu si ata që nuk e besojnë fare atë, të cilët janë si të dehur. Ndërsa Allahu i Lartësuar e sheh atë pranë. Allahu i Lartësuar është i Mëshirshëm dhe i Butë, nuk nxitohet në ndëshkim, por ajo që ka për të ardhur është afër. Më pas, Allahu i Lartësuar përshkruan gjendjen e vështirë të asaj dite:

Ajetet 8 – 18

8. Ditën, kur qielli të bëhet si plumb i shkrirë,

9. E malet të bëhen si lesh i shprishur,

10. Dhe asnjë mik të mos pyesë për mikun,

11. Atë Ditë ata (njerëzia) do të shihen ndërmjet tyre. Krimineli do të dëshironte ta shpaguante dënimin e asaj dite me bijtë e vet,

12. me gruan dhe me vëllain e vet,

13. me të afërmit e vet, tek të cilët mbështetej,

14. madje, me gjithë ç'ka në tokë, vetëm për të shpëtuar.

15. Jo, kurrsesi! Ajo (që i pret mohuesit) është Ledhá (Zjarr i përflakur),

16. që ta shkul lëkurën e kokës.

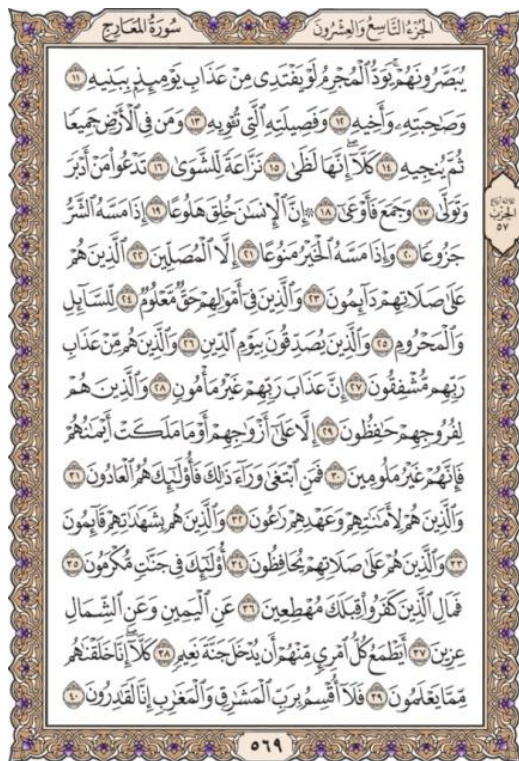
17. Ai zjarr thërret atë, që është sprapsur e larguar,

18. atë që vetëm grumbullonte (pasuri) dhe fshihte.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ditën kur qielli të bëhet si plumb i shkrirë...” – Siç kuptohet, atë ditë qielli do të çahet dhe tmerri do të arrijë kulmin.

- “...e malet të bëhen si lesh i shprishur...” - Pra, malet do të shpërbëhen dhe nuk do të jenë më. Atëherë, duke qenë se tmerri i asaj dite do të jetë kaq i madh, sa do të bëjë këto krijime kaq të mëdha të shkatërrohen, si mendon se do të jetë gjendja e robit të dobët të rënduar edhe nga gjynahet dhe padrejtësitë e tij?! A nuk do të ishte e drejtë që zemra e tij të shqetësohej, të frikësohej dhe ta konsideronte atë si çështjen më të rëndësishme se çdo gjë tjetër?! Kjo është një ngjarje shumë e madhe dhe patjetër do të vijë dita kur ajo të ndodhë. Për këtë arsye, le t'i japim

rëndësinë dhe vëmendjen e merituar, para se të vijë dita kur çdokush do të frikësohet aq shumë, sa nuk do të pyesë për asnjë, përveç vetes. I Madhëruari thotë:

- “...Dhe asnjë mik të mos pyesë për mikun. Atë Ditë ata (njerëzia) do të shihen ndërmjet tyre.” - Njeriu sheh atje mikun e vet të dikurshëm, por nuk ka asnjë merak apo mundësi që ta pyesë për gjendjen e tij. Atë ditë, askush nuk interesohet për njeri, përveçse për veten. Madje, gjendja është më e tmerrshme se kaq:

- “Krimineli do të dëshironte ta shpaguante dënimin e asaj dite me bijtë e vet, me gruan dhe me vëllain e vet, me të afërmit e vet, tek të cilët mbështetej...” - Ai do të sakrifikonte të gjithë sa u përmendën dhe të gjithë ata që në jetën e dynjasë ishin ndihma dhe mbështetja e tij. Por atë ditë askush nuk mund t'i bëjë dobi ndokujt dhe askush nuk mund të ndërmjetësojë për njeri, veçse me lejen e Zotit. Atë ditë, çështja e vetme për të gjithë është vetvetja.

- "...madje, me gjithë ç'ka në tokë, vetëm për të shpëtuar." - Edhe nëse do të mund ta paguante shpëtimin nga ndëshkimi i Zotit me gjithçka që ndodhet në tokë, ai që meriton ndëshkimin nuk do mund të shpëtojë.

- **"Jo, kurrsesi! Ajo (që i pret mohuesit) është Ledhá (Zjarr i përflakur), që ta shkul lëkurën e kokës."** - Ata nuk kanë asnjë mundësi dhe mjet për t'i shpëtuar ndëshkimit. Ka marrë fund fjala dhe gjykimi i Allahut të Lartësuar se të prishurit nuk kanë për të besuar, prandaj do të vuajnë ndëshkimin. Askush nuk mund t'i ndihmojë apo t'u largojë ndëshkimin atyre: as miqtë, as të afërmit. Ajo nuk është dita kur dikush mund të bëjë dobi. I shpëtuar është vetëm ai që Allahu e mëshiron. Ajo që i pret është *Ledhá*, zjarri që i shkrin gjymtyrët e jashtme dhe të brendshme të trupit, nga nxehtësia e madhe. Ky do të jetë ndëshkimi i tyre i madh dhe i padurueshëm.

- **"Ai zjarr thërret atë që është sprapsur e larguar, atë që vetëm grumbullonte (pasuri) dhe fshihte."** - Ky zjarr thërret për të futur brenda vetes dhe për të djegur këdo që është sprapsur nga pasimi i të vërtetës dhe që i ka kthyer shpinën asaj, këdo që kishte si qëllim të jetës vetëm grumbullimin e pasurisë, të cilën e fshihnte, që të mos e shpenzonte për hir të Allahut.

Ajetet 19 – 35

19. Pa dyshim, njeriu është i prirur të jetë i padurueshëm.

20. Kur e godet ndonjë e keqe, ai ankohet së shumëmi.

21. Ndërsa, kur e gjen e mira, ai bëhet shumë koprrac.

22. Përveç atyre që falen,

23. që janë të vazhdueshëm në faljen e namazit të tyre.

24. Dhe përveç atyre që, në pasurinë e vet kanë ndarë një pjesë të caktuar

25. Për lypësin dhe për nevojtarin.

26. Dhe përveç atyre, që e besojnë me siguri të plotë Ditën e Gjykimit,

27. Dhe atyre që prej dënimit të Zotit të tyre frikësohen.

28. Nuk ka dyshim se prej dënimit të Zotit të tyre nuk ka shpëtim.

29. Përjashtohen edhe ata që e ruajnë ndershmërinë e vet,

30. Dhe shkojnë veç me gratë e veta ose me robërshat që kanë në zotërim, për të cilat nuk fajsohen.

31. Ndërsa ata që kërkojnë përtej kësaj - ata janë të shfrenuarit.

32. Përjashtohen edhe ata të cilët janë besnikë ndaj amanetit që u është besuar dhe ndaj premtimit të dhënë.

33. Edhe ata që dëshminë e vet nuk e fshehin.

34. Edhe ata që ndaj namazit të tyre janë të kujdesshëm.

35. Të gjithë këta janë në Xhenete, të nderuar.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Pa dyshim, njeriu është i prirur të jetë i padurueshëm."** - Kjo është një cilësi e natyrës njerëzore, e cila shpjegohet më pas:

- **"Kur e godet ndonjë e keqe, ai ankohet së tepërmi."** - Kur e kap varfëria ose ndonjë sëmundje, ose kur humbet ndonjë të dashur, fëmijë, familjar apo edhe pasuri, ai nuk bën durim e nuk kënaqet me caktimin e Allahut të Lartësuar, por ankohet.

- **"Ndërsa, kur e gjen e mira, ai bëhet tepër koprrac."** - Domethënë, ai nuk shpenzon nga ato që i ka dhuruar Allahu dhe nuk e falënderon Allahun për mirësitë e Tij. Kështu, kur e kap e keqja, nuk duron, ndërsa kur i vjen e mira, nuk falënderon dhe nuk e shpërndan mirësinë e tij tek të tjerët. Por nuk janë të tillë disa njerëzi të tjerë, të cilët kanë disa cilësi të vjera. Kur i vjen e mira, ata falënderojnë Allahun dhe shpenzojnë për hir të Tij, ndërsa kur i godet e keqja, ata bëjnë durim dhe llogarisin shpërblimin e Allahut të Lartësuar. Më pas, Allahu i Madhëruar na sjell cilësitë e këtyre të zgjedhurve:

- **"Përveç atyre që falen..."** - Përjashtim bëjnë vetëm ata që falin namaz, të cilët kanë cilësitë e mëposhtme. Kur i vjen e mira, ata tregojnë mirënjohje dhe e lavdërojnë Allahun e Lartësuar. Në shenjë mirënjohjeje

dhe adhurimi ndaj Allahut të Madhëruar, ata shpenzojnë prej mirësive me të cilat Ai i ka begatuar. Ndërsa kur goditen nga fatkeqësia, ata bëjnë durim dhe shpresojnë shpërblimin e Allahut të Madhëruar, duke u kënaqur me caktimin e Tij për ta. Më poshtë, Allahu i Madhëruar vijon me cilësitë e tjera të këtyre të zgjedhurve:

- **"...që janë të vazhdueshëm në faljen e namazit të tyre."** - Ata janë të vazhdueshëm në faljen e namazit, duke qenë të kujdesshëm në plotësimin e kushteve, detyrave dhe veprave të pëlqyeshme dhe plotësuese të tij. Ata kujdesen që të jenë korrekt me kohët e namazit. Nuk janë si ata që nuk e falin namazin apo e falin në disa kohë dhe e braktisin në kohë të tjera, dhe as si ata që e falin me mangësi.

- **"Dhe përveç atyre që, në pasurinë e vet kanë ndarë një pjesë të caktuar për lypësin dhe për nevojtarin."** - Ata veçojnë vazhdimisht prej pasurive të tyre një pjesë të caktuar, për ta shpenzuar për hir të Allahut. Ata japin për të plotësuar detyrimin fetar, por edhe në formë sadakaje. Ata tregohen bamirës ndaj krijesave, duke ndihmuar lypësit dhe të skamurit që nuk lypin, të cilët nuk i dallon dot që kanë nevojë.

- **"Dhe përveç atyre, që e besojnë me siguri të plotë Ditën e Gjykimit,..."** - Këta besojnë plotësisht gjithçka për të cilën i ka lajmëruar Allahu i Madhëruar dhe gjithçka për të cilën kanë njoftuar profetët e Tij. Allahu i Lartësuar dhe profetët e Tij kanë njoftuar për Ditën e Ringjalljes dhe të Llogarisë me drejtësi, dhe besimtarët e besojnë me siguri të plotë këtë. Ky besim i bën ata të përpiqen seriozisht dhe të përgatiten për atë ditë. Ata punojnë për atë ditë, ashtu sikurse janë udhëzuar nga Allahu i Madhëruar dhe profetët e Tij. Besimi i plotë në ditën e Llogarisë nënkupton edhe besimin e plotë në profetët e Zotit dhe në shpalljet hyjnore, të cilat Ai ua shpalli atyre, si udhëzim për njerëzimin, që të mësojnë si të përgatiten për atë ditë.

- **"...dhe atyre që prej dënimit të Zotit të tyre frikësohen."** - Kjo frikë dhe respekt për të Madhëruarin i bën që vazhdimisht të jenë të kujdesshëm dhe t'i largohen çdo fjale e veprimi që i çon drejt dënimit dhe zemërimit të të Madhëruarit.

- **"Nuk ka dyshim se prej dënimit të Zotit të tyre nuk ka shpëtim."** - Ndëshkimi i të Drejtit është i tillë që vërtet duhet t'i frikësohesh dhe ruhesh. Askush nuk mund të pretendojë se është i sigurt nga ndëshkimi i Zotit të tij, përderisa jeton në këtë dynja. Të gjithë janë të sprovuar dhe mund të bien në gabime, që të meritojnë ndëshkimin e të Drejtit.

- **"Përjashtohen edhe ata që e ruajnë ndershmërinë e vet..."** - Ata janë të kujdesshëm dhe të ruajtur, për sa i përket nderit dhe moralit të tyre. Ata nuk e kënaqin epshin me marrëdhënie jashtë martese, me homoseksualitet, me bashkëshorten në rrugë anale apo në kohën e periodave të saj etj. Gjithashtu, ata janë të kujdesshëm edhe me vështrimet dhe prekjet e tyre, duke mos u futur në haram. Ata u largohen të gjitha mjeteve dhe rrugëve që të afrojnë në haram. Ata janë plotësisht të rregullt dhe i plotësojnë dëshirat veçse me mënyrat e lejuara nga Zoti i tyre.

- **"...dhe shkojnë veç me gratë e veta ose me robëreshat që kanë në zotërim, për të cilat nuk fajësohen."** - Ata kufizohen vetëm me bashkëshortet dhe me robëreshat që i kanë në pronësinë e tyre, sepse këto janë të lejuara nga Zoti. Ata kënaqen me to sipas mënyrave të lejuara nga Allahu i Madhëruar.

- **"Ndërsa ata që kërkojnë përtej kësaj - ata janë të shfrenuarit."** - Por ata që e teprojnë dhe kërkojnë të kënaqin dëshirat e tyre përtej këtij kufiri, pra, përtej grave dhe robëreshave, ata konsiderohen si të shfrenuar, që e kalojnë cakun e Zotit. Ky ajet është tregues i ndalimit të martesës së përkohshme (*el mut'ate*) me marrëveshje nga të dyja palët, sepse në këtë lloj martese femra nuk konsiderohet as bashkëshorte me të drejta të plota si e tillë dhe as si skllave.

Ky është shfrytëzim i femrës me një mënyrë jo të lejuar nga Allahu i Lartësuar. Mënyra e lejuar nga i Madhëruari është ose bashkëshortësia, që ka kushtet e saj të përcaktuara, të cilat martesa *el mut'ate* nuk i plotëson, ose pronësia mbi një grua, si skllave e jotja.

- **“Përjashtohen edhe ata të cilët janë besnikë ndaj amanetit që u është besuar dhe ndaj premtimit të dhënë.”** - Ata janë shumë të kujdesshëm për t'i plotësuar këto gjëra, duke mos u treguar kurrë neglizhencë ndaj tyre. Këtu bëhet fjalë për të gjitha llojet e amaneteve të marra dhe premtimeve që robi i ka dhënë Zotit të tij, për të cilët do të mbajë përgjegjësi. Ata që janë besimtarë nuk i harrojnë kurrë këto premtime dhe amanete. Gjithashtu, robi mund të marrë e japë premtime dhe amanete edhe me njerëzit e tjerë, në lidhje me pasurinë ose me çështje të tjera. Për çdo premtim dhe amanet, njeriu do të merret në përgjegjësi dhe do të pyetet nga Allahu i Gjithëditur dhe i Urtë: a i plotësoi ato, apo i shkeli?

- **“Edhe ata që dëshminë e vet nuk e fshehin.”** - Ata dëshmojnë veçse për atë gjë rreth të cilës kanë dije të plotë dhe të sigurt. Ata nuk shtojnë dhe as pakësojnë më shumë se kaq në dëshmitë që sjellin. Ata, gjithashtu, nuk e fshehin kurrë dëshminë e tyre, për asnjë arsye në këtë botë. Ata dëshmojnë me drejtësi, edhe nëse është kundër të dashurve, të afërmeve dhe miqve të tyre në dynja, sepse qëllimi kryesor i tyre është kënaqësia e Allahut të Lartësuar. E si mund të veprojnë dhe të mendojnë ndryshe, kur i Madhëruari thotë: “Dëshmoni me drejtësi, për hir të Allahut!” Ose: “O ju që keni besuar, të jeni përherë dëshmues të së drejtës për hir të Allahut, edhe nëse kjo është kundër vetes suaj, kundër prindërve ose kundër të afërmeve tuaj...” [Nisa, 135].

- **“Edhe ata që ndaj namazit të tyre janë të kujdesshëm.”** - Ata që kujdesen shumë për namazin, duke qenë të vazhdueshëm dhe të rregullt në kryerjen e tij.

- **“Të gjithë këta janë në Xhenete, të nderuar.”** – Të tillët janë në Xhenete, të

nderuar dhe të begatuar. Allahu i Lartësuar ka për t'u dhuruar privilegje dhe mirësi të përvetshme, gjëra që i dëshirojnë dhe që iu kënaqen sytë. Ata do të jenë të përvetshëm në Xhenet, me lumturi e kënaqësi të pandërprera. Në gjithë këto ajete, Allahu i Lartësuar na përshkroi të lumturit dhe fatbardhët, me cilësitë dhe veprat e tyre të mrekullueshme. Ata kanë virtyte të larta dhe janë adhurues të rregullt të Allahut. Ata bëjnë adhurime të dukshme, siç është namazi, por edhe adhurime të zemrës, siç është frikë-respekti ndaj të Madhëruarit, që i udhëzon te veprat e fjalët e mira. Ata e adhurojnë Allahun e Lartësuar edhe me pasurinë e tyre, duke u treguar bamirës ndaj krijesave. Dija dhe besimi i tyre janë të pastër dhe të dobishëm. Morali i tyre është i përsosur. Sjellja e tyre ndaj Allahut dhe ndaj krijesave të Allahut është më e mira dhe më e dobishmja. Ata dinë të mbajnë premtimet e amanetet. Ata dëshmojnë me drejtësi dhe dije të plotë. Ata janë njerëzit më të ndershëm dhe më të dëlirë, sepse qëndrojnë brenda kufijve që Zoti ka vendosur. Vetëm me të tillë njerëz përhapet lumturia dhe rregulli në tokë.

Ajetet 36 – 39

36. Ç'është me ata që nuk besojnë, (ata) që pandërprerë zgjasin shikimet drejt teje

37. E që sorollaten në grupe, djathtas e majtas teje?

38. A mos duan që të hyjnë në Xhenetin e begatshëm?!

39. Kurrsesi. Ne i krijuam ata prej asaj që ata e dinë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ç'është me ata që nuk besojnë, (ata) që pandërprerë zgjasin shikimet drejt teje e që sorollaten në grupe, djathtas e majtas teje?”** – Kuptimi: Ç'është me mohuesit, të cilët ngulin shikimet drejt teje?! Ç'është me ta, që grupohen majtas dhe djathtas teje dhe të vështrojnë ngultas?! Ata shpërfillin ftesën tënde dhe vetëkënaqen me atë rrugë që kanë zgjedhur për veten e tyre.

- “A mos duan që të hyjnë në Xhenetin e begatshëm?!” – Mos, vallë, ata pretendojnë që të fitojnë Xhenetin? Çfarë vepre kanë bërë ata, që të shpresojnë të hyjnë në Xhenetin e mirësive të përjetshme? Ata nuk kanë përgatitur gjë tjetër për veten, veç mohimit të së vërtetës dhe mosbesimit në Zotin e botëve. Ata shpërfillin mesazhin e Tij, të sjellë nëpërmjet Profetit, prandaj nuk meritojnë që të hyjnë në Xhenetin e mirësive të përjetshme. Për këtë arsye, i Lartësuari thotë:

- “Kursesi! Ne i krijuam ata prej asaj që ata e dinë.” – Përkundrazi, çështja nuk qëndron sikurse ëndërrojnë jobesimtarët. Ata kurrë nuk kanë për ta arritur me forcat e tyre atë që dëshirojnë. Ne i kemi krijuar ata prej një lloj lëngu, që hidhet me forcë, sikurse thotë i Lartësuari: “Le të shikojë njeriu se prej çfarë është krijuar! Ai është krijuar prej një lëngu, që hidhet fuqishëm, Që del nga mesi i shpinës dhe dërrasa e gjoksit.” [Tarik 5-7]. Ata janë shumë të dobët dhe nuk kanë as më të voglën mundësi për t’i bërë dobi vetes apo për ta dëmtuar atë. Ata nuk kanë mundësi të japin jetë dhe vdekje dhe as të ringjallin, sikurse thotë i Lartësuari në një ajet tjetër: “Megjithatë ata (*idhujtarët*) adhuruan në vend të Tij zota të tjerë, të cilët nuk mund të krijojnë asgjë, sepse edhe vetë janë të krijuar. Ata nuk kanë në dorë për veten as dëm e as dobi; nuk kanë në dorë as vdekje as jetë e as ringjallje.” [Furkan 3].

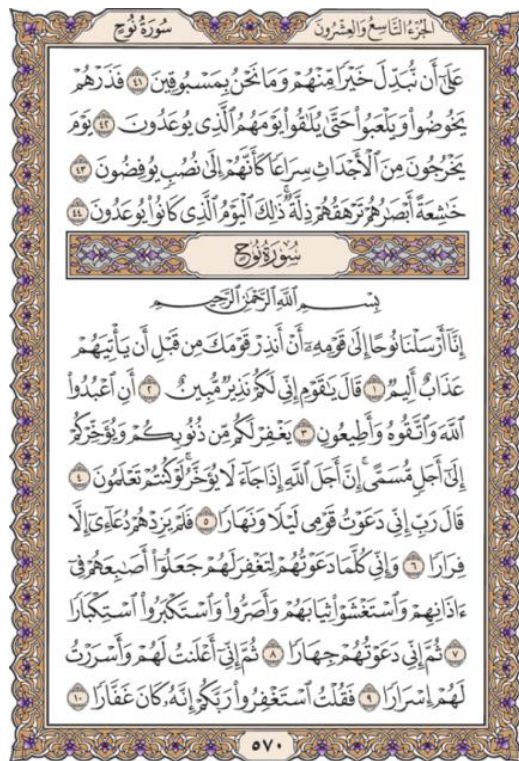
Ajetet 40 - 44

40. Beto hem në Zotin e lindjeve dhe të perëndimeve, se Ne jemi të plotfuqishëm,

41. Që t’i zëvendësojmë ata me të tjerë më të mirë se ata, dhe askush nuk mund të na dalë para Ne.

42. Por ti lëri ata të zhyten edhe më thellë dhe le të dëfrehen, derisa të përjetojnë Ditën e tyre, që u është paralajmëruar;

43. Ditën kur, duke u ngutur, do të dalin prej varreve, sikur të ishin duke nxituar drejt idhujve të tyre.

44. Të përlulura do jenë shikimet e tyre. Ata do t’i ketë kapluar poshtërimi. Kjo është dita që u është premtuar.

Shpjegimi i ajeteve

- “Beto hem në Zotin e lindjeve dhe të perëndimeve, se Ne jemi të plotfuqishëm, që t’i zëvendësojmë ata me të tjerë më të mirë se ata...” - Allahu i Madhëruar betohet në Vetën e Tij, duke përmendur se Ai është Zoti i lindjeve dhe perëndimeve. Allahu është Zoti i lindjeve dhe perëndimeve të shumta: të diellit, hënës dhe yjeve, të cilat janë shenja madhështore dhe bindëse, që tregojnë vërtetësinë e ringjalljes dhe pushtetin e plotë të Allahut të Madhëruar për t’i rikrijuar gjërat. Ai që i krijoi nga hiçi me këtë rregull madhështor, është i plotfuqishëm që t’i krijojë ato sërish nga çfarë mbetet prej tyre. I Madhëruari thotë më tej:

- “...dhe askush nuk mund të na dalë para Ne.” – Kuptimi: Askush nuk mund të na dalë Ne para, të na shpëtojë apo të shmanget nga rikrijimi. Nëse Ne duam t’i rikrijojmë, askush nuk mund të na pengojë

apo t'i shmanget rikrijimit. Ne të gjitha këto ka argumente për vërtetësinë dhe sigurinë e ringjalljes dhe llogarisë para Zotit. Por nëse ata vazhdojnë të mohojnë këtë lajm të madh, atëherë:

- **“Por ti lëri ata të zhyten edhe më thellë dhe le të dëfrehen...”** - Lëri ata të thellohen në fjalë dhe besime të kota dhe të paargumentuara nga i Madhëruari. Lëri të luajnë me fenë e tyre. Lëri të dëfrehen dhe të kënaqen me ushqim, pije dhe kënaqësi të kësaj bote, derisa të ballafaqohen me ngjarjen që iu është premtuar.

- **“...derisa të përjetojnë Ditën e tyre, që u është paralajmëruar...”** - Allahu i Lartësuar u ka premtuar atyre se, në Ditën e Ringjalljes dhe Shpërblimit me drejtësi, ka përgatitur një shpagim të drejtë për talljet dhe mosbesimin e tyre të padrejtë. Pastaj Allahu i Lartësuar flet për gjendjen e krijesave gjatë asaj dite të premtuar, që do të vijë patjetër:

- **“...ditën kur, duke u ngutur, do të dalin prej varreve, sikur të ishin duke nxituar drejt idhujve të tyre.”** - Ata do të dalin prej varreve me të shpejtë, për t'iu përgjigjur thirrjes që do të bëhet. Ata do t'i drejtojnë vështrimet andej nga vjen thirrja, a thua se po shohin ndonjë flamur, dhe do të nxitojnë drejt tij. Pra, jo vetëm që nuk mund ta refuzojnë thirrjen, por nxitojnë drejt saj të nënshtuar, të frikësuar dhe të fiksuar pas saj. Ata nxitojnë, për të qëndruar të frikësuar para Zotit të botëve e për të dhënë llogari para Tij:

- **“Të përlura do jenë shikimet e tyre. Ata do t'i ketë kapluar poshtërimi.”** - Kjo ndodh sepse zemrat dhe shpirtrat e tyre i ka pushtuar frika dhe ankthi për llogarinë e vështirë dhe qëndrimin para të Plotpushtetshmit. Aq të frikësuar janë zemrat e tyre, saqë kjo u duket qartë në sy. Ata nuk lëvizin dot asnjë gjymtyrë, nga ankthi që përjetojnë. Nga goja e tyre nuk del asnjë pëshpërimë, nga frika e këtij momenti.

- **“Kjo është dita që u është premtuar!”** - Kjo është dita që nuk i shpëton askush. Kjo

është Dita e Premtuar, dhe Allahu i Lartësuar e mban premtimin.

Surja 71: Nuh (*mekase*) 28 ajete

Me emrin e Allahut,

Të Gjithmëshirshmit Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 4

1. Ne e dërguam Nuhun te populli i vet: “Tërhiqja vërejtjen popullit tënd, para se ata t'i godasë një dënim i dhembshëm!”

2. Ai tha: “O populli im! Unë për ju jam një paralajmërues i qartë.”

3. Adhurojeni Allahun, ruhuni prej Tij dhe bindmuni mua!

4. Ai ju mbulon gjynahet tuaja dhe ju jep afat deri në një moment të caktuar. Por, kur të vijë afati i caktuar prej Allahut, ai nuk shtyhet për më vonë, nëse e dini.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne e dërguam Nuhun te populli i vet: “Tërhiqja vërejtjen popullit tënd, para se ata t'i godasë një dënim i dhembshëm!””**

- Allahu i Lartësuar nuk ka përmendur në këtë sure histori tjetër, veç asaj të Nuhut (a.s.), i cili punoi dhe e ftoi popullin e tij për një kohë shumë të gjatë. Për qindra vjet me radhë, ai ia përsëriste ftesën popullit të tij që ata të njësonin Allahun e Lartësuar në adhurim dhe t'i largoheshin idhujtarisë. Allahu i Lartësuar na tregon se e dërgoi Nuhun tek ai popull në shenjë mëshire për ta, për t'i paralajmëruar që të ruheshin nga ndëshkimi i dhembshëm. Ai u dërgoi atyre Nuhun (a.s.), sepse ata po vazhdonin me arrogancë dhe të shfrenuar në kufirin e tyre dhe po e bënë të pashmangshëm ndëshkimin e përjetshëm. Nuhu (a.s.) iu bind urdhrat të Allahut të Madhëruar dhe nisi menjëherë të ftonte popullin e tij:

- **“Ai tha: “O populli im! Unë për ju jam një paralajmërues i qartë.”** – Kuptimi: Jam i qartë në këshillën që ju jap dhe vërejtjen që ju drejtoj. Jam i qartë në tregimin e të gjitha rugëve nëpërmjet të cilave arrihet shpëtimi dhe fitorja. Çdo gjë që ju keni nevojë të dini, unë jua sqaroj plotësisht. Nuhu (a.s.) u përcollti atyre ajkën e urdhrave, që ata duhet të zbatonin:

- **“Adhurojeni Allahun, ruhuni prej Tij dhe bindmuni mua!”** - Ai i urdhëroi që të adhuronin Allahun dhe t'i ruheshin ndëshkimit të Tij duke e njësuar Atë në përkushtimin e adhurimeve, si dhe duke iu larguar idhujtarisë, me të gjitha rrugët e saj. Nuhu (a.s.) premtoi se nëse ata do tregoheshin të devotshëm ndaj Allahut, duke e njësuar Atë në adhurim dhe duke iu larguar idhujtarisë, Allahu i Madhëruar do t'ua mbulonte të metat dhe do t'ua falte gjynahet. Nëse Allahu i Lartësuar të fal gjynahet dhe të mbulon mangësitë, kjo do të thotë që i ke shpëtuar ndëshkimit dhe ke fituar shpërblimin e pamatë të Bujarit të Mëshirshëm. Gjithashtu, i Madhëruari premton se edhe në këtë botë do t'u mundësojë një jetë të mirë, deri në afatin e caktuar:

- **“Ai ju mbulon gjynahet tuaja dhe ju jep afat deri në një moment të caktuar.”** – Pra, Ai do t'u japë një furnizim të këndshëm deri në afatin e caktuar dhe nuk do t'i shfarosë me ndëshkim. Megjithatë, kënaqësitë e kësaj bote nuk janë të përjetshme, sepse vdekja është e pashmangshme, prandaj i Lartësuarit thotë:

- **“Por kur të vijë afati i caktuar prej Allahut, ai nuk shtyhet për më vonë, nëse e dini.”** – Ajo që është përcaktuar nga i Urti do të ndodhë pakthyeshmërisht, prandaj për të duhen përgatitje serioze. Megjithatë, pavarësisht nga kjo thirrje e gjatë dhe e qartë nga ana e Nuhut (a.s.), ata përsëri e mohuan Allahun e Madhëruar. Ata nuk iu përgjigjën ftesës së tij, duke treguar kokëfortësi, prandaj Nuhu (a.s.) iu ankua Allahut të Lartësuar:

Ajetet 5 – 9

5. Ai tha: “O Zoti im! Unë e ftova popullin tim natën dhe ditën,

6. Por ftesa ime vetëm sa ia shtoi largimin.

7. Sa herë që unë i ftoja ata tek Ti, për t'ua falur gjynahet, ata i fushnin gishtat në veshë dhe mbulonin kokat me teshat e tyre, për të vazhduar në të tyren me një kryeneçësi të madhe.

8. Unë i ftova ata haptazi.

9. Ua drejtova thirrjen sheshazi e shumë herë edhe fshehurazi”.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ai tha: “O Zoti im! Unë e ftova popullin tim natën dhe ditën, por ftesa ime vetëm sa ia shtoi largimin.”** - Ftesa ime u shtoi veçse largimin nga e vërteta. Atëherë, pas kësaj kohe të gjatë dhe kësaj përgjigjeje jo të denjë, nuk ka më arsye që thirrja të vazhdojë. Qëllimi i thirrjes është arritja e plotë ose e pjesshme e pikësynimit të saj. Por nëse nuk ndodh as njëra, as tjetra, atëherë pritet ndëshkimi. Më pas, Nuhu ankohet nga ai popull kaq kokëfortë dhe arrogant në kufrin e tij.

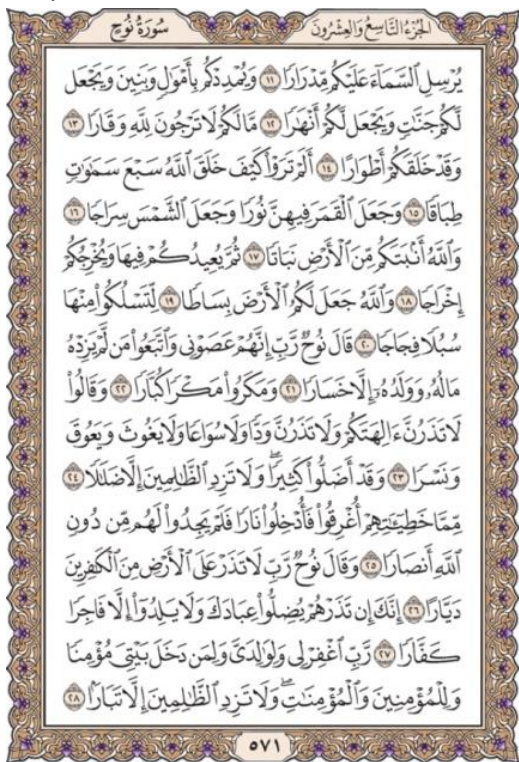
- **“Sa herë që unë i ftoja ata tek Ti, për t'ua falur gjynahet...”** – Kuptimi: Sa herë që unë i ftoja ata në faljen Tënde të madhe, ata vazhdonin me këmbëngulje në kufrin e tyre dhe si mospërfillës të së vërtetës. Nëse do t'i përgjigjeshin ftesës së Allahut, Ai do t'ua falte gjynahet. Por kufri dhe arroganca e tyre ishin të shfrenuara. Ata vazhdonin në rrugën e kotësisë dhe të largimit nga e vërteta. Ja cili qe reagimi i tyre:

- **“...ata i fushnin gishtat në veshë dhe mbulonin kokat me teshat e tyre, për të vazhduar në të tyren me një kryeneçësi të madhe.”** - Ata refuzuan që ta dëgjonin se çfarë u thoshte profeti Nuh (a.s.). Për këtë, ata mbulonin kokën me rrobat e tyre. Ata këmbëngulnin në rrugën e humbjes. Me mendjemadhësi, ata u larguan nga e vërteta dhe e shtuan sherrin e tyre.

- **“Ua drejtova thirrjen sheshazi e shumë herë edhe fshehurazi”.** - Nuhu u foli haptazi, që të dëgjonin të gjithë, por edhe fshehtazi ose në veçanti. Ai u përpoq me të gjitha mënyrat, me të cilat mendonte se do t'i bënte ata të dëgjonin dhe besonin. Nuhu (a.s.) u bëri edhe disa premtime të mrekullueshme, nëse ata do të bindeshin, duke u thënë:

Ajetet 10 – 20

10. Unë u thashë: “Kërkojini falje Zotit tuaj! Ai vërtet është Falës i Madh.

11. Ai do t'ju lëshojë nga qielli shi me mbushulli,
12. Do t'ju begatojë me pasuri dhe me djem, do t'ju mundësojë të keni kopshte dhe lumenj.
13. Ç'është kështu me ju, që nuk i shprehni Allahut madhërinë që e meriton,
14. kur Ai ju krijoi në disa etapa?!
15. A nuk e shihni se si Allahu ka krijuar shtatë qiej, palë-palë.
16. Dhe në ta, hënën e bëri dritë e diellin e bëri ndriçues.
17. Allahu ju nxori prej tokës, si bimë.
18. Pastaj ju kthen në të, për t'ju nxjerrë sërish.
19. Allahu e bëri Tokën shtrojë për ju,
20. Që të ecni nëpër rrugët e saj të gjera”.

Shpjegimi i ajeteve

- “Unë u thashë: “Kërkojini falje Zotit tuaj! Ai vërtet është Falës i Madh. – Kuptimi: Lërimi gjynahet dhe kërkojini falje Allahut të Lartësuar. Nëse e bëni këtë, ta dini dhe të jeni të sigurt se Allahu i

Lartësuar fal shumë. Ai e fal atë që pendohet dhe i kërkon faljen Atij. Pra, Nuhu (a.s.) i ftoi ata që pendoheshin dhe premtoi se Allahu do t'ua falte gjynahet dhe do t'u jepte shumë të mira, të cilat ua ka premtuar të gjithë atyre që u largohen gjynaheve, që pendohen dhe kërkojnë falje. Nuhu (a.s.) u premtoi, gjithashtu, edhe shumë mirësi të kësaj jete, me shpresë që ata të ktheheshin te lumturia që sjell besimi dhe pendimi tek i Madhëruari. Ai u tha:

- “**Ai do t'ju lëshojë nga qielli shi me mbushulli,...**” - Do t'ju dhurojë shi të vazhdueshëm, kohë pas kohe, që të mbushë rezervat tuaja ujore dhe të shtojë prodhimet tuaja. Me të, Ai i jep jetë tokës suaj.

- “**...Do t'ju begatojë me pasuri dhe me djem,...**” – Do t'ju shtojë pasurinë, fëmijët e çdo mirësi të kësaj dynjaje.

- “**...do t'ju mundësojë të keni kopshte dhe lumenj.**” - Të gjitha këto që u përmendën janë mirësitë më të mëdha që mund të synojë dhe arrijë njeriu në dynja.

- “**Ç'është kështu me ju, që nuk i shprehni Allahut madhërinë që e meriton...**” - Ç'është me ju, që nuk e kuptoni madhësinë e të Lartësuarit dhe nuk frikësoheni prej Tij? A nuk keni në zemrat tuaja asnjë shenjë të madhërimit të Allahut të Lartësuar?! A nuk mendoni pak në fazat e krijimit tuaj?!

- “**...kur Ai ju krijoi në disa etapa?!**” - Është Allahu i Lartësuar Ai që ju krijoi dhe që përkujdeset për ju në çdo moment të jetës tuaj. Ai ju krijoi dhe formësoi në barkun e nënës. Pastaj vjen koha e mëkimit në gj, më pas fëmijëria, pastaj adoleshenca, moshë e pjekurisë, e kështu me radhë; në çdo kohë, është i Lartësuar që përkujdeset e që ju mëshiron. Ai është i vetmi që krijon dhe që përkujdeset për krijesat, me mëshirën e Tij gjithëpërfshirëse dhe madhështore. Për këtë arsye, Ai duhet të jetë i vetmi që duhet të njehet në përkushtimin e adhurimeve. Duke u kujtuar krijesave krijimin e tyre të parë, Allahu i Lartësuar u tërheq vërejtjen se Ai është i plotfuqishëm që t'i ringjallë dhe t'i rikrijojë

sikurse kanë qenë. Ai që i krijoi nga hiçi, kur nuk ekzistonin fare, është i plotfuqishëm që t'i krijojë nga mbetjet e tyre në tokë, pasi të kenë vdekur. Më pas, Allahu i Lartësuar u argumenton atyre për ringjalljen edhe me madhësitinë e krijimit të qiejve dhe të tokës:

- **“A nuk e shihni se si Allahu ka krijuar shtatë qiej, palë-palë.”** - Ai i krijoi qiejt me kate, njëri mbi tjetrin.

- **“Dhe në ta, hënën e bëri dritë e diellin e bëri ndriçues.”** – Këtu flitet për madhësitinë e krijimit dhe për dobitë e shumta që Allahu i Lartësuar u ka dhuruar krijesave me këto trupa qiellorë. Dielli dhe hëna janë shumë të nevojshëm për tokën dhe jetën në të. Kjo tregon për mëshirën e Allahut të Lartësuar dhe Bujar, për bamirësinë e Tij të gjerë. Kësisoj, Ai që është Madhështor, i Gjithëmëshirshëm dhe Bamirës është detyrë që të njësohet me adhurim, dashuri, mirënjohje, por edhe me frikërespekt për llogarinë e Tij të drejtë dhe shpresë për shpërblimin e Tij të madh.

- **“Allahu ju nxori ju prej tokës, si bimë. Pastaj ju kthen në të, për t’ju nxjerrë sërish.”** – Kuptimi: Allahu ju krijoi prej tokës, sikurse bari mbin prej tokës. (Këtu bëhet fjalë për Ademin, pasardhës i të cilit është i gjithë njerëzimi). Pastaj përsëri do të ktheheni në tokë, kur të vdisni. Pas vdekjes, Ditën e Gjykimit, Allahu do t’ju nxjerrë përsëri të gjallë, për t’ju gjykuar me drejtësi.

- **“Allahu e bëri tokën shtrojë për ju, që të ecni nëpër rrugët e saj të gjera.”** - Është Allahu i Lartësuar që e bëri tokën të përshtatshme për ju dhe lehtësisht të shfrytëzueshme, që të përfitoni prej saj. Nëse nuk do ta bënte të tillë, ju nuk do të mund të lëviznit lehtësisht nëpër të, nuk mund të punonit, plugonit, mbillnit, ndërtonit apo edhe të qëndronit mbi të. Pas përmendjes së këtyre argumenteve, Nuhu ankohet te Zoti i tij:

Ajetet 21 – 25

21. Nuhu tha: “O Zoti im! Ata nuk m’u bindën mua, por shkuan pas atyre, të

cilëve pasuria dhe fëmijët e tyre u shtuan veçse dëshpërim,

22. dhe të cilët u kurdisën kurthe shumë të mëdha.

23. Ata u thanë: “Kurrë mos i braktisni zotat tuaj! Mos e braktisni Ueddën, as Suvânë, as Jeguthën, Jeûkën dhe Nesrën!”.

24. Ata zhytën në humbje shumë pasues të tyre. Prandaj, të padrejtëve Ti shtoju veçse humbje!”

25. Për shkak të gjynaheve të tyre, ata u përmbytën dhe u hodhën në zjarr. Ata nuk gjetën ndihmëtarë, që t’i shpëtonin prej Allahut.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Nuhu tha: “O Zoti im! Ata nuk m’u bindën mua, por shkuan pas atyre, të cilëve pasuria dhe fëmijët e tyre u shtuan veçse dëshpërim...”** - I gjithë ky këshillim nuk vluu aspak për ata. Ata nuk iu bindën urdhrave që Profeti përcillte prej Allahut. Ata kundërshtuan Profetin besnik, që i këshillonte për të mirën dhe u mësonte si të ruheshin nga e keqja. Ata ndoqën parinë e tyre, pasuritë dhe fëmijët e të cilëve u shtonin veçse humbjen dhe dështimin në arritjen e të mirave. Kur kjo ishte gjendja e udhëheqësve, si do të ishte, vallë, gjendja e pasuesve? Sigurisht, ata do të ishin më të dështuar e më të humbur se zotërinjtë e tyre.

- **“...dhe të cilët u kurdisën kurthe shumë të mëdha.”** - Ata luftonin me çdo formë të vërtetën dhe me kryeneçësi pengonin njerëzit nga rruga e drejtë. Ata ngrinin kurthe të mëdha kundër të vërtetës dhe bartësve të saj. Ata ftonin besimtarët në idhujtari, duke ua zbukuruar atë me fjalë dhe sllogane, me të cilat mashtronin veten dhe të tjerët. Ata ftonin në idhujtari, ku ishin edhe vetë të zhytur, dhe që të mos braktisnin traditën e të parëve të tyre të vjetër. Madje, ua përmendnin edhe me emra idhujt e tyre duke thënë:

- **“Ata u thanë: “Kurrë mos i braktisni zotat tuaj! Mos e braktisni Ueddën, as Suvânë, as Jeguthën, Jeûkën dhe Nesrën.”** - Të gjithë këta ishin emra të

njerëzve të mirë të popullit të Nuhut. Pas vdekjes së tyre, Shejtani i joshi me idenë që ata t'i pikturonin dhe gdhendnin figurat e tyre, me pretendimin që kjo do t'i nxiste më shumë për adhurimin e Zotit. Por pasi kaluan vite e vite, pasi ikën brezat e parë dhe erdhën breza të tjerë njerëzish, Shejtani u tha: "Të parët tuaj i adhuronin këto statuja e piktura dhe u kërkonin të ndërmjetësonin tek Allahu. Nëpërmjet tyre, ata kërkonin shiun dhe çdo të mirë tjetër." Dhe kështu filloi adhurimi i idhujve. Brezat kalonin dhe porosisnin njëri-tjetrin që të mos hiqnin dorë nga idhujtaria. Të njëjtën gjë bënë edhe mohuesit e kohës kur jetoi Nuhu (a.s.).

- **"Ata zhytën në humbje shumë pasues të tyre."** - Këta udhëheqës dhe prijës, me ftesën që u bënë pasuesve të tyre, humbën dhe devijuan shumë njerëz nga rruga e drejtë e adhurimit të një Zoti të vetëm. Udhëheqësit e humbur devijuan shumë e shumë breza, prandaj e meritonin atë që tha Nuhu (a.s.) më pas:

- **"...Prandaj, të padrejtëve Ti shtoj veçse humbje!"** – Kuptimi: Këtyre zullumqarëve, që nuk u japin profetëve hakun që u takon, veçse humbje shtoj! Ata dëgjonin vetëm udhëheqësit e tyre dhe shpërfillnin profetët e Zotit, dhe për sa kohë që ata shpërfillnin profetët dhe Shpalljen e Zotit, nuk ka asnjë shpresë udhëzimi për ta në rrugën e drejtë. Më pas, i Madhëruari përmend ndëshkimin e tyre në këtë jetë dhe në jetën tjetër duke thënë:

- **"Për shkak të gjynaheve të tyre, ata u përmbytën dhe u hodhën në zjarr."** – Që në këtë jetë, ata u mbytën me ujë, që i përfshiu nga të gjitha drejtimet. Trupat e tyre i përpiu uji, por shpirtrat u përvëluan në zjarr. Kjo ndodhi për shkak të gjynaheve të tyre, për të cilat Profeti i paralajmëroi dhe i urdhëroi që t'i braktisnin dhe të kërkonin falje. Nuhu (a.s.) ua bëri të qartë rrezikun e këmbënguljes në mohim dhe mosbindje, por ata e shpërfillën, prandaj i kapi ndëshkimi i ashpër, prej të cilit nuk mund të shpëtonin. E kush mund t'i ndihmonte të shpëtonin?!

- **"Ata nuk gjetën ndihmëtarë, që t'i shpëtonin prej Allahut."** - Askush nuk mund t'i ndihmonte kur ndëshkimi po ekzekutohej. Askush nuk mund ta ndalojë a kthejë pas gjykimin, përcaktimin dhe vendimin e të Plotpushtetshmit.

Ajetet 26 – 28

26. Nuhu tha: "O Zoti im! Mos lër mbi Tokë asnjë nga jobesimtarët!"

27. Nëse Ti i lë, ata do t'i largojnë adhuruesit e Tu (nga rruga e drejtë) dhe prej tyre do të lindin veçse të shfrenuar dhe jobesimtarë.

28. O Zoti im! Më fal mua, fali prindërit e mi, ata që hynë në shtëpinë time si besimtarë dhe të gjithë besimtarët e besimtare! Ndërsa jobesimtarëve shtoj veçse dëshpërim!"

Shpjegimi i ajeteve

- **"Nuhu tha: "O Zoti im! Mos lër mbi tokë asnjë nga jobesimtarët!"** – Kështu, Nuhu (a.s.) i mallkoi mohuesit dhe i kërkoi Allahut të Lartësuar që të mos linte asnjë qafir të vërtitej nëpër tokë. Pra, u lut që Allahu t'i shfaroste ata plotësisht. Shkaku i këtij mallkimi ishte se:

- **"Nëse Ti i lë, ata do t'i largojnë adhuruesit e Tu (nga rruga e drejtë) dhe prej tyre do të lindin veçse të shfrenuar dhe jobesimtarë."** - Lënia e tyre gjallë sjell vetëm dëme dhe shkatërrime, për ta dhe për të tjerët. Nuhu (a.s.) bëri këtë lutje sepse, duke qëndruar gjatë mes tyre, ai ua njohu mirë veprat e shfrenuara dhe devijuese, dhe kështu gjykoj se prej tyre nuk pritej më asnjë e mirë. Pa dyshim, Allahu i Lartësuar e plotësoi lutjen e Nuhut dhe i mbyti ata të gjithë në ujë. Ata që shpëtuan ishin Nuhu dhe besimtarët që pasuan atë.

- **"O Zoti im! Më fal mua, fali prindërit e mi, ata që hynë në shtëpinë time si besimtarë dhe të gjithë besimtarët e besimtare! Ndërsa jobesimtarëve shtoj veçse dëshpërim!"** – Me kategoritë e para që përmendi në lutjen e tij, Nuhu (a.s.) tregoi rëndësinë dhe gradën e tyre dhe faktin që ata janë njerëzit më parësorë për t'u bërë mirësi dhe për t'u lutur. Më pas, ai

e përgjithësoi lutjen, duke futur të gjithë besimtarët dhe besimtare. Ndërsa për jobesimtarët, ai u lut që Allahu i Lartësuar t'u shtonte atyre veçse dëshpërim e shkatërrim.

Surja 72: El Xhinn (mekase) 28 ajete

Me emrin e Allahut,

Të Gjithmëshirshmit Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 7

1. Thuaj: “Mua më është shpallur se një grup xhindesh mbajtën vesh dhe thanë: 'Ne kemi dëgjuar një Kur'an të çuditshëm.

2. Ai udhëzon tek e vërteta, prandaj i besuam atij dhe kurrë nuk do të adhurojmë askënd tjetër, veç Zotit tonë.

3. U lartësoftë madhështia e Zotit tonë që nuk ka nevojë të ketë grua a fëmijë.

4. S'ka dyshim se ai mendjelehti ynë thoshte gënjeshtria të mëdha ndaj Allahut.

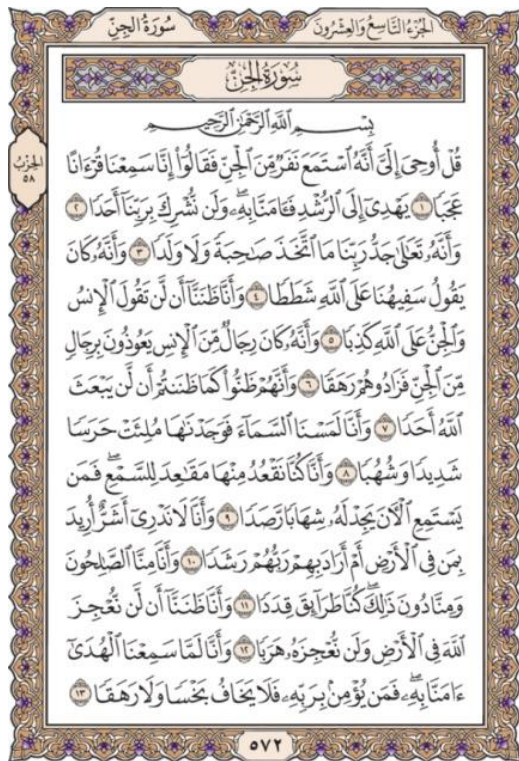
5. Ndërsa ne mendonim se as njerëzit, as xhindet nuk mund të thoshin gënjeshtria për Allahun.

6. Ka pasur burra prej njerëzve, që u kërkonin ndihmë xhindeve, duke ua shtuar kështu edhe më shumë kryeneçësinë.

7. Dhe ata mendonin, siç mendoni edhe ju se Allahu nuk ka për të ringjallur asnjë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Thuaj: “Mua më është shpallur se një grup xhindësh mbajtën vesh...” - Allahu i Lartësuar e porositi Profetin e Tij që t'u rrëfejë njerëzve për ngjarjen që kishte ndodhur. Kështu, Allahu i Lartësuar u mundësoi disa xhindeve që të dëgjonin ajetet e Kur'anit, me qëllim që edhe ata të ballafaqoheshin me argumentet e tij dhe t'u jepej mundësia për të pranuar mirësinë dhe udhëzimin e tij. Allahu i Lartësuar lejoi që ata të shkonin dhe të dëgjonin Profetin (a.s.) duke lexuar Kur'an, që ata të dëgjonin udhëzimin hyjnor dhe të ktheheshin te populli i tyre si paralajmërues të ndëshkimit dhe përgëzues të shpërblimit. Allahu i Lartësuar urdhëroi Profetin e Tij që t'ua

tregonte njerëzve këtë histori. Xhindët heshtën dhe dëgjuan me kujdes Kur'anin. Ata arritën të kuptonin urtësitë dhe vërtetësitë e tij, të cilat depërtuan në zemrat e tyre.

- “...dhe thanë: “Ne kemi dëgjuar një Kur'an të çuditshëm.” - Ata dëgjuan çudira, që ishin shumë të shtrenjta dhe ambicioze.

- “Ai udhëzon tek e vërteta...” - Domethënë, që udhëzon njerëzit të arrijnë dhe plotësojnë mirësitë dhe synimet e fesë dhe dynjasë së tyre.

- “...prandaj i besuam atij dhe kurrë nuk do të adhurojmë askënd tjetër, veç Zotit tonë.” – Ata bënë për vete imanin, i cili përfshin të gjitha veprat e mira, dhe devotshmërinë, që nënkupton lënien e të këqijave, në krye të të cilave është *shirk*-u. Nga kjo kuptojmë se shtysa drejt imanit ishin pikërisht ato që dëgjuan nga Kur'ani, pra, udhëzimet dhe mësimet e vjera të tij. Udhëzimet e Kur'anit për arritjen e mirësisë dhe për ruajtjen nga e keqja janë të qarta dhe të padiskutueshme, për ata që ndriçohen

nga drita e tij dhe duan të udhëzohen me të. Imani i dobishëm sjell fryte të mira. Ky është imani i ndërtuar mbi udhëzimet e Kur'anit, ndryshe nga imani i përciptë dhe thjesht zakonor. Ata që e pranojnë dhe pasojnë fenë thjesht si traditë të të parëve të tyre, pa u mbështetur në mësimet e Kur'anit dhe Sunetit, ata janë të rrezikuar vazhdimisht nga dyshimet ose nga sprova të tjera.

- **“U lartësoftë madhështia e Zotit tonë që nuk ka nevojë të ketë grua a fëmijë!”** - U lartësoftë madhështia e Allahut dhe u shenjtërofshin emrat e Tij! Duke dëgjuar për madhësinë e Allahut dhe duke e njohur Atë, xhindët arritën në përfundimin se pretendimi i atyre që thonë se Ai ka grua dhe fëmijë është i kotë dhe i turpshëm. Atij i takon madhështia dhe Ai është absolut në çdo cilësi që ka. Të pasurit grua dhe fëmijë cenon madhësinë dhe krenarinë e Tij, sepse bie në kundërshtim me faktin se Ai është i Pasuri, që nuk ka nevojë për asgjë prej krijesave të Tij.

- **“S’ka dyshim se ai mendjelehti ynë thoshte gënjeshtria të mëdha ndaj Allahut.”** - Ai thoshte gënjeshtria të mëdha, shumë larg të vërtetës, duke shprehur armiqësi ndaj saj. Ajeti bën të qartë se ata që thonë të tilla poshtërsi e bëjnë vetëm prej mendjemadhësisë dhe logjikës së tyre të dobët. Nëse do të ishin të urtë dhe të mençur, nuk do të thoshnin dhe as ta mendonin diçka të tillë.

- **“Ndërsa ne mendonim se as njerëzit, as xhindet nuk mund të thoshin gënjeshtria për Allahun.”** - Kuptimi: Para se të dëgjonim këtë libër madhështor, ne ishim të mashtruar nga udhëheqësit tanë, njerëz dhe xhindë, për të cilët kishim konsiderata të larta. Kurrë nuk mendonim se ata mund të guxonin të thonin gënjeshtria për Zotin, prandaj ndiqnim udhëzimet e tyre. Por sot, duke qenë se e vërteta doli në shesh, ne e përqafojmë atë me bindje dhe nënshtrim. Kurrë nuk do të sprapsemi nga udha e drejtë, për çfarëdo orientimi që bie ndesh me fenë e Zotit tonë.

- **“Ka pasur burra prej njerëzve, që u kërkonin ndihmë xhindeve, duke ua shtuar kështu edhe më shumë kryeneçësinë.”** – Këta njerëz adhuronin xhindët dhe i kërkonin ndihmë, në raste frike dhe nevoje. Por me këtë adhurim, njerëzit ua shtuan xhindëve arrogancën. Ata u bënë edhe më kryelartë, kur shihnin njerëzit që i adhuronin dhe kërkonin ndihmë prej tyre. Nga ana tjetër, xhindët ua shtuan njerëzve frikën, me qëllim që ata t'i përkushtoheshin edhe më shumë. Kështu, për shembull, kur futeshin në ndonjë luginë të frikshme, njerëzit thoshin: “Kërkoj mbrojtje prej xhindit që zotëron në këtë luginë, që të më ruajë prej së keqes së mendjelehtëve të popullit të tij (xhind).”⁴¹

- **“Dhe ata mendonin, siç mendoni edhe ju, se Allahu nuk ka për të ringjallur asnjë.”** - Kur nuk besuan as ringjalljen, ata u zhytën thellë në *shirk* dhe në gjynahe.

Ajetet 8 – 13

8. Vërtet, ne kemi hulumtuar qiellin, por e kemi gjetur atë plot me roje të fuqishëm dhe me shkëndija (të zjarra).

9. Ne, më parë, arrinim të dëgjonim diçka, por kush përpiqet tashmë të dëgjojë atje, has në pusinë e shkëndijës së zjarrtë.

10. Ne nuk e dimë a është për qëllim ndonjë e keqe për ata që janë në Tokë, apo Zoti i tyre dëshiron që t'i udhëzojë.

11. Është e vërtetë se prej nesh ka të mirë, por ka edhe që nuk janë të tillë. Ne kemi qenë në drejtme të ndryshme.

12. Ne jemi të bindur se Allahut nuk mund t'i shmangemi në Tokë e as nuk mund t'i shpëtojmë Atij duke ikur.

13. Dhe ne sapo e dëgjuam udhëzimin, i besuam Atij. E kush i beson Zotit të vet, nuk i druhet ndonjë dëmtimi e as ndonjë padrejtësie.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Vërtet, ne kemi hulumtuar qiellin, por e kemi gjetur atë plot me roje të fuqishëm dhe me shkëndija (të zjarra).”** – Kuptimi: Ne kontrolluam nëpër qiell, por e gjetëm atë të mbrojtur me roje, që nuk

lejojnë të afroresh dhe të depërtosh nëpër të. Në të ka edhe shumë shkëndija të zjarrta, që godasin këdo që përpiket të përgjojë vjedhurazi diçka nga lajmet e qiellit. Kjo që ndodhi ishte ndryshe nga ajo që ishim mësuar më parë, kur ne kishim mundësi që të afroreshim në qiell dhe të mësonim diçka nga lajmet që vinin prej andej.

- **“Ne, më parë, arrinim të dëgjonim diçka...”** - Më parë mund të dëgjonim diçka nga lajmet e qiellit, aq sa dëshironte të lejonte Allahu. Por tani ndryshon puna:

- **“...por kush përpiket tashmë të dëgjojë atje, has në pusinë e shkëndijës së zjarrtë.”** - Për këdo që kërkon të vjedhë diçka nga lajmet e qiellit qëndron në pritë një shkëndijë e zjarrtë, që është përgatitur për ta djegur dhe shkatërruar atë. Duke parë gjithë këto masa të forta sigurie, ata e kuptuan se bëhej fjalë për diçka të madhe, për një lajm shumë të rëndësishëm. Në tokë po ndodhte diçka e jashtëzakonshme. Allahu i Lartësuar po përgatiste një ngjarje të madhe, të mirë ose të keqe, prandaj thanë:

- **“Ne nuk e dimë a është për qëllim ndonjë e keqe për ata që janë në Tokë, apo Zoti i tyre dëshiron që t'i udhëzojë.”**

- Duhej të ndodhte patjetër diçka e madhe, sepse ata vërejtën një ndryshim të pazakontë, që tregonte se Allahu i Lartësuar dëshironte diçka për banorët e Tokës. Në fjalët e tyre tregohet edukata ndaj Allahut të Lartësuar, sepse ata nuk e lidhën të keqen drejtpërdrejt me Allahun, por thanë: “...a është për qëllim ndonjë e keqe...”. Ndërsa kur folën për të mirën, thanë: “...apo Zoti i tyre dëshiron që t'i udhëzojë”.

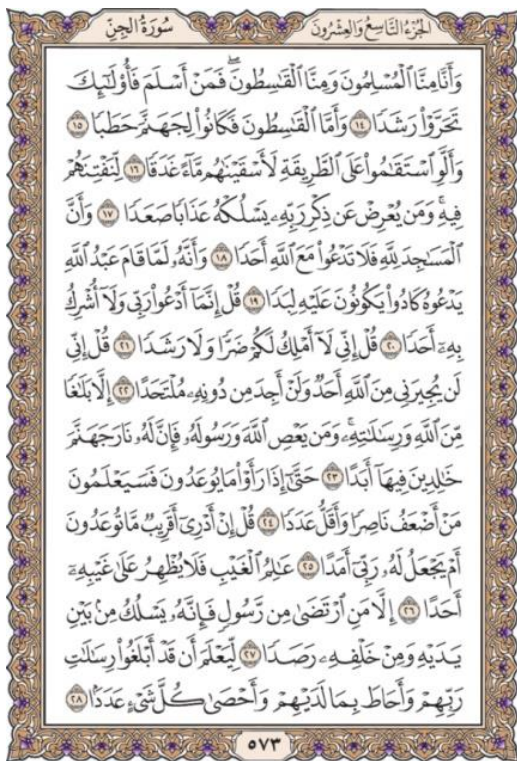
- **“Është e vërtetë se prej nesh ka të mirë, por ka edhe që nuk janë të tillë. Ne kemi qenë në drejtime të ndryshme.”** - Ka të mirë, që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, me sinqeritet dhe sipas porosive të Zotit dhe të Profetit. Por ka edhe të tjerë, që i shkelin kufijtë e Zotit, bëjnë krime dhe shkatërime dhe mohojnë Zotin. Pra, janë grupacione të shumta dhe të ndryshme. Çdo grupacion i

gëzohet asaj që beson, pa dije dhe pa argument të qartë.

- **“Ne jemi të bindur se Allahut nuk mund t'i shmangemi në Tokë e as nuk mund t'i shpëtojmë Atij duke ikur.”** – Kuptimi: Vetëm tani e kuptuam qartë dhe plotësisht pushtetin absolut të Allahut të Madhëruar, dhe paaftësinë, dobësinë dhe varfërinë tonë të skajshme kundrejt këtij pushteti. Qenia jonë është tërësisht në dorë të të Gjithëpushtetshmit. Nuk ka asnjë mundësi që t'i shpëtojmë Atij në këtë tokë. Ne nuk mund të fshihemi dhe të shpëtojmë prej Allahut duke u arratisur, edhe nëse marrim çdo masë të mundshme. Është e pamundur t'i shpëtosh dhe të dalësh jashtë pushtetit të të Madhëruarit. Nuk ka vendstrehim që të mbron prej Tij, por mbrojtja është vetëm duke vrapiuar dhe duke u afruar tek Ai.

- **“Dhe ne, sapo e dëgjuam udhëzimin, i besuam atij.”** - Fjala ‘*hudâ*’ – ‘udhëzim’ ka për qëllim Kur'anin. Kur ata dëgjuan Kur'anin, që udhëzon në rrugën e drejtë, fjalët madhështore dhe të drejta të tij ndikuan në zemrat dhe në shpirtat e tyre, prandaj ata besuan në të. Më pas, ata tregojnë një të vërtetë, që nxit dhe e gëzon çdo besimtar dhe adhurues të Zotit:

- **“E kush i beson Zotit të vet, nuk i druhet ndonjë dëmtimi e as ndonjë padrejtësie.”** - Çdokush që beson në Zotin e Madhëruar, me një iman të vërtetë, të sinqertë dhe të bazuar në argumente të ndritura nga i Madhëruari, nuk ka për të pasur frikë as për mangësi të shpërblimit në këtë jetë dhe jetën tjetër, as për padrejtësi kundër tij, dhe as për vuajtje, mundime apo fatkeqësi. Pra, do të jetë i ruajtur nga çdo e keqe dhe i uruar me çdo të mirë. Besimi i vërtetë, i sinqertë dhe i bazuar në argumente të ndritura nga i Madhëruari, është e vetmja mundësi për të arritur çdo të mirë dhe për të shpëtuar nga çdo e keqe, në këtë jetë dhe në jetën tjetër.

Ajetet 14 – 17

14. Është e vërtetë se prej nesh ka besimtarë, por ka edhe që janë jashtë rrugës. Kush pranoi Islam, ai gjeti rrugën e shpëtimit.

15. Ndërsa ata që e braktisën Rrugën, ata u bënë lëndë e Xhehenemit."

16. Sikur ata t'i përmbaheshin Rrugës së Drejtë, Ne do t'u lëshonim atyre ujë me mbushulli,

17. për t'i sprovuar me të. Atë që ia kthen shpinën kujtimit të Zotit të vet, Zoti e çon në vuajtje të padurueshme.

Shpjegimi i ajeteve

- "Është e vërtetë se prej nesh ka besimtarë, por ka edhe që janë jashtë rrugës. Kush pranoi Islam, ai gjeti rrugën e shpëtimit." - Prej nesh ka që janë të dorëzuar ndaj Zotit të gjithësisë, por ka edhe që i kalojnë kufijtë e Zotit dhe jashtë rrugës së drejtë, që Ai e sqaroi nëpërmjet librave të shpallur dhe profetëve që dërgoi ndër njerëz.

- "Kush pranoi Islam, ai gjeti rrugën e shpëtimit." - Ata që iu dorëzuan Zotit,

duke përmbushur porosinë e Tij dhe të profetëve të Tij, këta i janë futur rrugës së drejtë, nëpërmjet së cilës arrihet e mira dhe ruhet nga e keqja. Kjo është e vetmja rrugë që të çon në Xhenetet e Tij të përjetshme dhe në kënaqësinë e pafundme.

- "Ndërsa ata që e braktisën Rrugën, ata u bënë lëndë e Xhehenemit." - Ky do të jetë ndëshkimi i tyre me drejtësi, të cilin e fituan vetë, me veprat e tyre të këqija. Allahu nuk i bën kurrë padrejtësi ndokujt. Madje, Ai na tregon se, nëse ata do të përqendroheshin në rrugën e drejtë, do të ndodhte ndryshe:

- "Sikur ata t'i përmbaheshin Rrugës së Drejtë, Ne do t'u lëshonim atyre ujë me mbushulli,..." - Pra, Ai do t'u dhuronte ujë të bollshëm dhe të begatshëm. Por ata nuk i pengoi kush nga udha e drejtë, përveçse padrejtësia dhe armiqësia e tyre ndaj së vërtetës dhe ithtarëve të saj.

- "...për t'i sprovuar me të." - Veç të tjerash, me mirësitë që dhuron, Allahu i Lartësuar kërkon t'i provojë njerëzit, që të dallojë mirënjohësit nga mohuesit e mirësive, të sinqertët në adhurim nga hipokritët, që synojnë mirësitë vetëm të kësaj dynjaje.

- "Atë që ia kthen shpinën kujtimit të Zotit të vet, Zoti e çon në vuajtje të padurueshme." - Kujtimi është Kur'anit. Pra, ai që ia kthen shpinën Kur'anit, duke mos e besuar dhe duke mos iu nënshtruar udhëzimeve të tij, që tregohet mospërfillës dhe tallet me të, ky ka për t'u hedhur në një ndëshkim, që Allahu i Lartësuar e ka përshkruar si *sa'adâ* - të ashpër, të padurueshëm.

Ajetet 18 – 24

18. Me të vërtetë, xhamitë janë vetëm që t'i lutesh Allahut, prandaj mos i'u lutni në to askujt tjetër veç Allahut!

19. Dhe, vërtet, kur robi i Allahut u ngrit ta adhuronte Atë, ata gati sa hipën njëri mbi tjetrin, për ta dëgjuar.

20. Thuaj: "Unë adhuroj veçse Zotin tim dhe nuk barazoj me Të asgjë."

21. Thuaj: “Unë nuk kam në dorë që t’ju dëmtoj dhe as t’ju udhëzoj në rrugë të drejtë.”

22. Thuaj: “Është e vërtetë se mua nuk më mbron askush prej Allahut dhe, përveç se tek Ai, unë nuk mund të gjej mbështetje askund tjetër.

23. Unë jam veçse përcjellës i Allahut dhe i shpalljeve të Tij. Atyre që kundërshtojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij u takon zjarri i Xhehenemit, ku do të jenë përgjithmonë, pa mbarim.

24. Kur të shohin atë që u është premtuar, atëherë do ta kuptojnë se cili është, vërtet ndihmësi më i dobët dhe më i vogël në numër.

Shpjegimi i ajeteve

- “Me të vërtetë, xhamitë janë vetëm që t’i lutesh Allahut, prandaj mos i’u lutni në to askujt tjetër veç Allahut!” - Lutja (*dua*-ja) është adhurim, dhe adhurimi nuk lejohet t’i përkushtohet askujt tjetër, veç Allahut të Madhëruar. *Dua*-ja është dy llojesh:

1. Dua e kërkesës (*duaul mes’eleh*), kur i lutesh të Adhuruarit shprehimisht për diçka, me fjalë.

2. Dua e adhurimit (*duaul ibâdeh*), kur i lutesh të Adhuruarit të të japë atë që dëshiron apo të të ruajë nga ajo së cilës i druhesh, jo shprehimisht me fjalë, por nëpërmjet adhurimeve, të cilat Ai i ka përcaktuar si të tilla, pra, si mundësuese të të mirave dhe larguese të të këqijave. Në këtë ajet kemi të bëjmë me një urdhër për të njësuar të Madhëruarin me adhurimet tona, mes të cilave është *dua*-ja. Pra, nuk lejohet që *dua*-ja, me të dyja mënyrat e saj, t’i drejtohet dikujt a diçkaje tjetër, veç Allahut të Madhëruar, të Lartësuar, të Gjithëmëshirshëm dhe Bujar. Xhamitë, të cilat janë shtëpitë e Allahut dhe vendet më të rëndësishme të adhurimit, duhet të jenë të pastra nga idhujtaria, me të gjitha mënyrat e saj. Këto shtëpi të Allahut duhet të ndërtohen me adhurime të sinqerta dhe të përkushtuara veç për të Vetmin që i meriton ato, për Allahun e Madhëruar. Allahu i

Lartësuar duhet të adhurohet veçse me mënyrën dhe rrugët që Ai i ka përcaktuar si adhurime. Xhamitë e Allahut duhet të mbushen me madhërimin dhe përunjësinë e adhuruesve të sinqertë për Allahun e Madhëruar; me nënshtimin e plotë të tyre ndaj Krenarit të Gjithëpushtetshëm.

- “Dhe, vërtet, kur rob i Allahut u ngrit ta adhuronte Atë, ata gati sa hipën njëri mbi tjetrin, për ta dëgjuar.” – Njëherë, kur Muhamedi (a.s.) qëndronte në këmbë dhe adhuronte Allahun e Lartësuar, duke bërë *dua* dhe duke lexuar Kur'an, një numër i madh xhindësh qëndronin njëri mbi tjetrin për të dëgjuar dhe parë adhurimin që bënte Profeti (a.s.). Ata ishin shumë të përqendruar dhe të përkushtuar në dëgjimin e Kur'anit, që të ndriçoheshin nga drita dhe udhëzimi i tij.

- “Thuaj: “Unë adhuroj veçse Zotin tim dhe nuk barazoj me Të asgjë.”” - Thuaju atyre, o Profet, duke i sqaruar mirë: “Unë adhuroj veçse Zotin tim dhe nuk barazoj me Të asgjë.” Allahu i Lartësuar është i Vetmi që meriton adhurimet e krijesave, dhe ky është një urdhër i prerë. Ai adhurohet veçse sipas mënyrës dhe rrugëve të cilat Ai i ka qartësuar nëpërmjet Profetit dhe Shpalljes së Tij. Thelbi i ftesës së Profetit të fundit është adhurimi i Allahut si i Vetëm dhe i Pashoq, me mënyrën që Ai e ka përcaktuar, dhe largimi nga çdo gjë tjetër që idhujtarët dhe qafirët adhurojnë veç Tij.

- “Thuaj: “Unë nuk kam në dorë që t’ju dëmtoj dhe as t’ju udhëzoj në rrugë të drejtë.”” - Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e tij të dashur dhe të zgjedhur që t’i këshillojë njerëzit dhe t’ua bëjë të qartë se ai, si gjithë profetët e tjerë, është veçse një njeri, një krijesë e Allahut, një adhurues si të gjithë adhuruesit e Allahut. Në të nuk ka asgjë hyjnore apo mbinjerëzore. Çdo gjë është në dorën e Zotit të botëve dhe Sunduesit të gjithësisë, Allahut të Lartësuar. Kjo bëhet për t’i prerë rrugën çdo idhujtarie në lidhje me profetët e Allahut të Madhëruar. Dobia dhe dëmi janë në dorën e të Plotpushtetshmit absolut. Nëse Ai

dëshiron të të dhurojë dhe begatojë me mirësitë e Tij, askush nuk mund ta pengojë Atë. Nëse Allahu dëshiron të të sprovtojë me ndonjë të keqe, sipas drejtësisë dhe urtësisë së Tij, askush nuk mund ta ndalojë Atë dhe askush nuk mund të të ndihmojë për të shpëtuar prej përcaktimit të Tij. Vetëm Allahu udhëzon në rrugën e drejtë dhe vetëm Ai të shpëton nga humbja. Vetëm Allahut i kërkohet udhëzimi dhe vetëm tek Ai mund të mbështetesh plotësisht për arritjen e çdo të mire dhe largimin nga çdo e keqe. Profetët janë thjesht përcjellës të qartë dhe besnikë të Mesazhit hyjnor ndër njerëz. Ata janë adhures të pastër dhe të sinqertë të të Madhëruarit. Ky është misioni i tyre, prandaj ata nuk duhen adhuruar.

- **“Thuaj: “Është e vërtetë se mua nuk më mbron askush prej Allahut dhe, përveç se tek Ai, unë nuk mund të gjej mbështetje askund tjetër. Unë jam veçse kumtues i (Fjalës së) Allahut dhe i shpalljeve të Tij.”** - Askush nuk ka pushtet të të shpëtojë nga ndëshkimi i Allahut, madje as profetët e Allahut nuk kanë strehim dhe shpëtim gjetkë, përveç se tek Allahu i Lartësuar. Atëherë, kur profetët e Allahut, të cilët janë krijesat më të mira të Tij, bëjnë të qartë se nuk kanë në dorë as dëm e as dobi, atëherë çfarë mund të thuhet për të tjerët, që qëndrojnë poshtë tyre?! Profetët e Allahut nuk i dallon asgjë prej njerëzve të tjerë, veç faktit që ata janë qartësues të së vërtetës dhe ftues në rrugën e Allahut të Lartësuar. Nëpërmjet tyre qartësohet e vërteta dhe zbulohet rruga e drejtë. Pas sqarimit të profetëve, askush nuk mund të justifikohet para Allahut të Madhëruar. Të zgjuarit i dëgjojnë me kujdes dhe përkushtim porositë e tyre, ndërsa të mjerët i shpërfillin ato, dhe largohen shumë larg të vërtetës.

- **“Atyre që kundërshtojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij u takon zjarri i Xhehenemit, ku do të jenë përgjithmonë, pa mbarim.”** - Këtu është fjala për kundërshtimet që konsiderohen si kufër apo idhujtari. Ata që bëjnë të tilla kundërshtime

janë të kërcënuar me qëndrim të përjetshëm në zjarrin e Xhehenemit, ndërsa ata që bëjnë gabime poshtë kufrit dhe idhujtarisë nuk do të vuajnë përjetësisht në Xhehenem, sikurse tregojnë ajetet e Kur'anit dhe hadithet e sakta të Profetit (a.s.). Ky është një mendim konsensual dhe i pakundërshtueshëm i dijetarëve të parë dhe imamëve të këtij umeti.

- **“Kur të shohin atë që u është premtuar, atëherë do të kuptojnë se cili ka ndihmëtarë më të dobët dhe është më i pakët në numër.”** - Kur ata ta shohin me sytë e ballit dhe të sigurohen për ndëshkimin që i pret, atëherë do ta njohin realisht se cili ka ndihmëtarë më të dobët dhe është më i pakët në numër, sepse atë ditë nuk do të kenë as ushtri e as përkrahës që mund t'i ndihmojnë, madje as vetveten nuk do mund ta ndihmojnë. Të gjithë do të ringjallen tek i Lartësuari të vetëm, sikurse i ka krijuar herën e parë.

Ajetet 25 - 28

25. Thuaj: “Unë nuk e di a do të jetë afër ajo që u premtohet, apo Zoti im do ta vonojë atë shumë?”

26. Ai është i Gjithëditur për të fshehtën dhe fshehtësinë e Vet nuk ia zbulon askujt,

27. Përveç ndonjë të dërguari, që Ai dëshiron. Atëherë, Ai vë roje para edhe prapa tij,

28. për t'u bërë e qartë se ata i kanë kumtuar shpalljet e Zotit të tyre dhe se Ai di gjithçka rreth tyre. Ai e di sasinë e gjithçkaje që ekziston.

Shpjegimi i ajeteve

Nëse ata të pyesin se kur do të bëhet realitet ky premtim:

- **“Thuaju: “Unë nuk e di a do të jetë afër ajo që u premtohet, apo Zoti im do ta vonojë atë shumë?””** - Kjo është një dije që i Lartësuari e ka fshehur nga krijesat dhe askush nuk mund të japë përgjigje për të. Atë e di vetëm Ai.

- **“Ai është i Gjithëditur për të fshehtën dhe fshehtësinë e Vet nuk ia zbulon askujt...”** - Ai është i vetmi që di të

fshehtën dhe çfarë fshihet në gjoks. Ai nuk ia zbulon askujt prej krijesave të tij të fshehtën, përveç ndonjë profeti, të cilit i shpalli nga e fshehta aq sa Ai dëshironte dhe në kushte shumë të larta sigurie dhe fshehtësie.

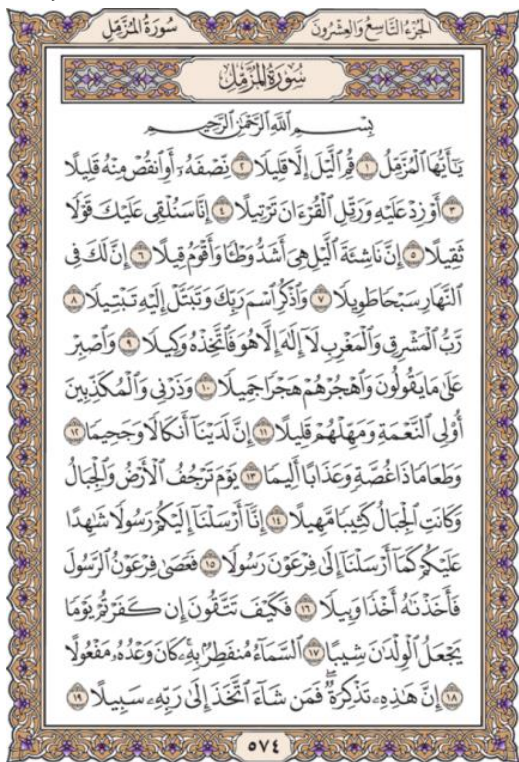
- **“Përveç ndonjë të dërguari, që Ai dëshiron.”** - Allahu i Lartësuar u zbuloi profetëve prej të fshehtës aq sa e vendosi urtësia e Tij që t’u zbulonte. Ai u tregoi çdo gjë të nevojshme për njerëzimin. Ai i veçoi ata me këtë dhunti, sepse ata nuk ishin si të tjerët. Allahu i Lartësuar u dha një ndihmë të madhe në të gjitha aspektet dhe u siguroi një mbrojtje të veçantë në drejtim të ruajtjes së Shpalljes. Ai krijoi çdo lehtësi të nevojshme, që ata ta transmetonin qartë dhe saktë Shpalljen e Tij. Shejtani e kishte të pamundur që t’i turbullonte dhe devijonte këta të përzgjedhur. Ai nuk mund të bënte që ata të shtonin apo të pakësonin diçka nga Shpallja e të Madhëruarit, i Cili thotë:

- **“Atëherë, Ai vë roje para edhe prapa tij...”** – Roje që, me urdhrin e Allahut të Lartësuar, e mbrojnë nga çdo ndikim dhe pengesë e të Mallkuarit.

- **“...për t’u bërë e qartë se ata i kanë kumtuar shpalljet e Zotit të tyre...”** – Domethënë, me qëllim që Shpallja të jetë e sigurt dhe e qartë për robtë dhe që, në momentin e zbritjes së saj, të mos lejohet asnjë lloj devijimi nga i Mallkuari.

- **“...dhe se Ai di gjithçka rreth tyre. Ai e di sasinë e gjithçkaje që ekziston.”** - Allahu i Lartësuar di gjithçka që fshihet dhe që shfaqet haptazi. Atij nuk mund t’i fshihet asgjë në qiell dhe në tokë. Askush nuk mund t’i fshehë Allahut ndonjë gjë, aq më pak në çështjet e Shpalljes hyjnore. Në këtë sure ka shumë mësim dhe ne mund të përmendim disa prej tyre. Kështu, së pari, ajo tregon se xhindët ekzistojnë. Jo vetëm kaq, por ata janë të përgjegjshëm ligjërisht, domethënë, ashtu sikurse edhe njerëzit, ata janë të detyruar të zbatojnë urdhrat e Allahut. Ata do të merren në përgjegjësi për zbatimin e shpalljeve të Allahut dhe porosive të profetëve të Tij. Edhe ata do të

shpërblehen sipas veprave të tyre, mirë ose keq. Kjo sure tregon, gjithashtu, se Muhamedi (a.s.), është profeti i Allahut, i dërguar jo vetëm për gjithë njerëzimin, por edhe për botën e xhindëve. Pra, ai konsiderohet edhe si profet i xhindëve. Allahu i Lartësuar i urdhëroi xhindët që të dëgjonin Shpalljen e Tij dhe ta përcillnin qartë në popullin e tyre. Kjo sure tregon për zgjuarsinë e xhindëve dhe aftësinë e tyre për të njohur dhe pranuar të vërtetën, për të argumentuar dhe arsyetuar drejt rreth së vërtetës. Ajetet tregojnë se ajo që i shtyu xhindët të besonin Kur'anin ishte siguria që ata krijuan rreth udhëzimeve dhe mësimëve të vyera që ai përmban. Me arsyetimin e tyre të kujdesshëm, ata i besuan plotësisht këtij libri madhështor. Po ashtu, këtu duket edukata e lartë e këtyre xhindëve në trajtimin e Librit të Zotit dhe porosive të Tij. Nga kjo sure mësojmë për përkujdesin e madh të Allahut të Madhëruar për profetin e Tij dhe për ruajtjen të paprekur të Shpalljes që ai solli ndër njerëz. Në ajete lexojmë se kur Allahu i Lartësuar vendosi që t’i zbriste të Përzgjedhurit të Tij Shpalljen hyjnore, një ndryshim i madh ndodhi në qiell dhe në tokë. Portat e qiellit u mbushën me melekë roje, ndërsa shejtanët u gjuajtën me zjarr, që të mos arrinin të merrnin më asgjë nga lajmet e qiellit. Shejtanët u dëbuan nga vendqëndrimet e tyre në hapësirat qiellore, nga ku edhe përgjonin ndonjë të re. Nëpërmjet këtij Profeti, Allahu i Lartësuar i mëshiroi banorët e tokës si asnjëherë më parë. Ai dëshironte që ta përkryente udhëzimin dhe lumturinë për ta. Tashmë kishte filluar një epokë e re për jetën në tokë. Allahu i Lartësuar do t’u dhuronte banorëve të tokës fenë e Tij madhështore dhe të përkryer, njohurinë e pastër dhe të sigurt rreth emrave, cilësive dhe veprave të Tij, rreth gjithçkaje që duhet mësuar prej njohurisë hyjnore. Kjo dhuratë do të lumturonte zemrat dhe do të gëzonte çdo të ditur dhe të mençur që jeton në këtë tokë. Ky ishte fillimi i shfaqjes së Islamit dhe i shkatërrimit të idhujtarisë dhe kufrit. Në

këtë sure duket qartë përkushtimi i madh i xhindëve në dëgjimin e porosive të Zotit dhe të Profetit, sepse ata hipën mbi njëritjetrin për të dëgjuar Profetin (a.s.) tek sa lexonte Kur'anin. Kjo sure urdhëron për *teuhid* dhe ndalon nga *shirk*-u. Në të tregohet grada e krijesave. Asnjë krijesë nuk meriton ndonjë grimcë adhurimi, sepse kur vetë Profeti urdhërohet të deklarojë se është i pafuqishëm dhe nuk ka asnjë pushtet për të mundësuar të mirat apo për t'u ruajtur nga të këqijtat, qoftë edhe kur bëhet fjalë për veten e vet, atëherë ç'mund të thuhet për krijesat e tjera, që janë ku e ku më poshtë se ai?! Të gjitha krijesat janë të tilla: të pafuqishme dhe të papushtetshme, prandaj është gabim shumë i madh që të konsiderosh si të adhurar ndonjë prej tyre, pasi përbën idhujtari, e cila të përjetëson në zjarrin e Xhehenemit. Në këto ajete mësojmë se njohja e të fshehtës (*gajb*) është e pamundur për krijesat. Ajo është një dituri që Allahu e ka veçuar vetëm për veten e Tij. Ai zbulon prej saj veçse aq sa Ai dëshiron,

sipas urtësisë së Tij, dhe atë ia zbulon veçse profetëve të Tij.

Surja 73: El Muzzemil (mekase) 20 ajete Me emrin e Allahut,

Të Gjithmëshirshmit Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 11

1. O ti i mbuluar!
2. Ngrihu për falje natën, përveç një pjese të vogël të saj:
3. gjysmën e saj, ose diçka më pak se gjysma,
4. ose shto pak më shumë, dhe lexoje Kur'anin me vëmendje!
5. Ne do të të shpallim ty fjalë me peshë.
6. Me të vërtetë adhurimi i natës ndikon më fort (në shpirt) dhe Fjala (e Kur'anit) që lexohet është më e qartë (për mendjen dhe zemrën).
7. Vërtet, ti, gjatë ditës, ke angazhime të shumta.
8. Por, ti përmende Zotin tënd dhe përkushtoj plotësisht Atij!
9. Ai është Zoti i lindjes dhe i perëndimit. Nuk ka të adhurar tjetër me meritë veç Tij. Prandaj, vetëm Atë zgjidh për mbështetje!
10. Bëj durim për atë që të thonë njerëzit dhe largohu prej tyre me maturi!
11. M'i lër Mua ata gënjeshtarë pasanikë dhe jepu atyre një afat të shkurtër!

Shpjegimi i ajeteve

- “O ti i mbuluar!” – I mbuluar (*el muzzemmil*), domethënë: “i mbuluar me rroba”. *El muzzemmil* ka të njëjtin kuptim me “*muddeththir*”. Ky është një cilësim i Profetit të Zotit në momentet e para të Shpalljes. Kur Zoti e nderoi atë me Shpalljen, i dërgoi melekun Xhibril, i cili filloi t'i zbriste ajetet e para. Kur Xhibrili (a.s.) u afrua, Profeti (a.s.) pa diçka që, sikur të mos ishte profet, nuk do të arrinte ta përballonte. Kontakti i parë me melekun madhështor i krijoi atij një gjendje frike të fortë, të pa ndier më parë, aq sa filloi të dridhej. Në atë gjendje, Profeti (a.s.) nxitoi për te familja e tij, te Hadixhja (r.a.). Atje, duke u dridhur, thoshte: “Më mbuloni, më mbuloni!”. Profeti i erdhi Xhibrili dhe i

tha: “Lexo!”. Më pas, Allahu i Lartësuar e bëri atë që të ishte i qëndrueshëm dhe ta përballonte Shpalljen e Tij. Kështu, Profeti i zgjedhur vazhdoi ta përhapte mesazhin e Zotit, derisa arriti gradën më të lartë mes të dërguarve dhe profetëve të Zotit. *Subhanallah!* Sa i madh është ndryshimi mes gjendjes fillestare dhe përfundimtare të profetësisë së tij! Kështu, Allahu i Lartësuar i drejtua Profetit të Tij me atë cilësi të fillimit të profetësisë. Fillimisht, Allahu i Lartësuar e urdhëroi që t’i përkushtohej Atij me adhurime, dhe pastaj për të qenë i durueshëm kundrejt padrejtësive dhe mundimeve që do t’i jepnin armiqtë e besimit dhe të Allahut. Ai duhej të bënte durim në ftesën e njerëzve për të adhuruar vetëm Zotin dhe për të lartësuar fjalën e Tij. Ai duhej të bënte durim në zbatimin e plotë të porosive të të Madhëruarit. Allahu i Lartësuar e urdhëroi së pari për më të dashurin, më të nderuarin dhe më të zgjedhurin e adhurimeve: e urdhëroi për namazin. Dhe jo për çdo lloj namazi, por për namazin në kohën më të nderuar dhe më të zgjedhur: namazin e natës.

- **“Ngrihu për falje natën, përveç një pjese të vogël të saj: gjysmën e saj, ose diçka më pak se gjysma, ose shtu pak më shumë, dhe lexoje Kur'anin me vëmendje!”** - Nga mëshira e Tij, Allahu i Madhëruar nuk e urdhëroi për t’u falur gjatë gjithë natës, por një pjesë të saj, të cilën e shpjegon më pas. Ai mund të falej gjysmën e natës, ose më pak, pra, një të tretën, ose diçka më shumë se gjysma, pra, dy të tretat e natës. Dhe, gjatë namazit, ai duhej të recitonte bukur Kur'anin, sepse këndimi i Kur'anit të mundëson që të meditosh thellë rreth tij. Ai i bën zemrat të lëvizin e të ndiejnë besimin dhe ëmbëlsinë e tij. Nëpërmjet këndimit të Kur'anit adhurohet Allahu dhe, duke zbatuar porosinë e Tij, arrihet përgatitja më e plotë dhe më e mirë për takimin me Të.

- **“Ne do të shpallim ty fjalë me peshë.”** - Shpallja e Zotit është diçka shumë e madhe dhe e rëndë për t’u mbartur. Kuptimet e saj

janë madhështore, cilësitë e saj janë të mrekullueshme dhe të paarrtshme. Një fjalë e tillë e meriton tërësisht që ta lexosh dhe të përgatitesh mirë për bartjen, zbatimin dhe përhapjen e saj. Ajo është një fjalë për të cilën duhet medituuar shumë. Gjithmonë duhet të mësosh dhe punosh sipas saj. Më pas, tregohet urtësia e porosisë për të lexuar Kur'anin dhe për ta adhuruar Zotin me namaz përgjatë natës:

- **“Me të vërtetë adhurimi i natës ndikon më fort (në shpirt) dhe Fjala (e Kur'anit) që lexohet është më e qartë (për mendjen dhe zemrën).”** - Namazi i natës, pasi je çlodhur me gjumë, është më i dobishëm. Përfitimi prej Kur'anit është më i madh larg zhurmave dhe angazhimeve të ditës. Në këtë kohë, Kur'ani lexohet me gojë, por edhe ndihet me zemër. Kështu rregullohen çështjet e robit dhe merret plotësisht udhëzimi prej Kur'anit. Ndërsa ditën, këto qëllime janë më të vështira për t’u arritur, prandaj i Lartësuarit thotë:

- **“Vërtet, ti, gjatë ditës, ke angazhime të shumta.”** – Kuptimi: Ti je i angazhuar për të siguruar nevojat jetësore të tua dhe të familjes, gjë që ta ngarkon disi zemrën tënde. Këto angazhime nuk të lënë të përqendrohesh tërësisht në këndimin dhe kuptimin e fjalës së Zotit. Sidoqoftë, Zoti i jep të dashurit të Tij një porosi të rëndësishme edhe për gjatë ditës:

- **“Por, ti përmende Zotin tënd dhe përkushtoj plotësisht Atij!”** - Përmende Zotin tënd me të gjitha llojet e *dhikr*-it dhe gjithmonë kthehu te Zoti yt! Përkushtimi i plotë ndaj Zotit bëhet duke u afuar me zemrën tënde drejt Tij, edhe pse trupin mund ta kesh mes njerëzve. Me zemrën tënde, ti kthehu i penduar te Zoti yt dhe përkujtoje Atë, edhe pse jeton e punon mes krijesave. Zemra jote është e mbushur me dashurinë për Allahun dhe në të nuk ka vend për asnjë krijesë. Zemra jote do dhe synon veçse Allahun dhe çdo vepër e fjalë që kënaq Atë. E si të mos jetë kështu, kur dihet se:

- **“Ai është Zoti i lindjes dhe i perëndimit. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij.”** - Allahu është Zoti i të gjitha lindjeve dhe i të gjitha perëndimeve; Ai është, gjithashtu, Zoti i çdo gjëje që ekziston mes tyre. Ai është Zoti i botës qiellore dhe tokësore. Allahu është Krijuesi, Furnizuesi dhe Përkujdesësi për gjithçka. Ai është Rregulluesi i të gjitha çështjeve. Nuk ka të adhuruar tjetër që meriton të adhurohet me dashuri, madhërim, nënshtrim e përlësi, veçse Allahu i Madhëruar! Ai është i Vetëm dhe i Pashoq, në çdo aspekt. Çdo gjë është në dorën e Tij, prandaj urdhëroi dhe tha:

“...prandaj vetëm Atë zgjidh për mbështetje.” Vetëm Atë zgjidh për të të ruajtur dhe për t’u kujdesur për ty dhe për të gjitha çështjet e tua! Pasi e porositi Profetin e Tij për namaz, në mënyrë të veçantë, dhe për dhikër, në mënyrë të përgjithshme, aktivitete këto që e përgatisin njeriun për të mbartur detyrime të mëdha, Allahu i Lartësuar e urdhëroi për durim:

- **“Bëj durim për atë që të thonë njerëzit dhe largohu prej tyre me maturi!”** - Bëj durim ndaj shpifjeve dhe fyerjeve të armiqve të tu! Duro fyerjet ndaj teje dhe ndaj Shpalljes, që ti e përcjell nga Zoti yt! Zbato me përpikmëri atë që të shpallet! Kurrë mos u spraps dhe ngadalëso në rrugën e Zotit tënd! Distancohu nga penguesit në mënyrën më të urtë dhe të mirë të mundshme! Mos bier në nivelin e tyre dhe t’i ofendosh ata me të njëjtën mënyrë, por thjesht largohu i nderuar! Dialogo dhe polemizo me ta në mënyrën më të sjellshme!

- **“M’i lër Mua ata gënjeshtarë pasanikë dhe jepu atyre një afat të shkurtër!”** - Kuptimi: M’i lër Mua t’i ndëshkoj ata gënjeshtarë mosbesues, të cilëve u kam dhënë plot të mira e begati, por në vend që të tregohen mirënjohës, ata i kalojnë kufijtë, duke menduar se janë të pavarur, jo nevojtarë dhe të pamposhtur, sikurse thuhet në suren Ikra: “Pa dyshim, është e vërtetë se ai (njeriu) i kalon kufijtë, për shkak se e ndien veten të pavarur.” Më pas, i

Lartësuar i kërcënon ata me ndëshkim të ashpër ditën kur të kthehen tek Ai:

Ajetet 12 – 14

12. Me të vërtetë, tek Ne ka ndëshkim dhe zjarr.

13. Ka ushqim që nuk gëlltitet dhe dënim të dhembshëm.

14. Atë ditë, toka e malet do të dridhen dhe malet të bëhen si rërë e lëvizëshme.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Me të vërtetë, tek Ne ka ndëshkim dhe zjarr!”** - *Enkâlen* është një ndëshkim i rëndë, i cili qëndron në pritë, për të gllabëruar me forcë atë që ka qenë gjithnjë i zhytur në gjynahe. Ndërsa *xhahimen* është një zjarr përvëlues, i ndezur fort.

- **“Ka ushqim që nuk gëlltitet dhe dënim të dhembshëm!”** - Ai ushqim nuk mund të gëlltitet, për shkak të hidhësisë dhe pështirësisë së tij. Pamja dhe kutërbimi i tij janë shumë të tmerrshëm dhe të padurueshëm. Ndëshkimi me të cilin do të përballen në Xhehenem do të jetë torturues dhe i tmerrshëm. Kjo do të ndodhë:

- **“Atë ditë, toka e malet do të dridhen dhe malet të bëhen si rërë e lëvizëshme.”**

- Nga tmerri i madh i asaj dite, edhe malet e larta, aq të forta dhe të patundshme, do të shndërrohen në pluhur dhe rërë, aq sa edhe një erë e lehtë mund t’i shpërndajë në ajër. Pas tronditjes së madhe, malet do të zhduken si pluhuri në erë.

Ajetet 15 – 16

15. Ne sollëm te ju një të Dërguar, që do të dëshmojë kundër jush, ashtu siç çuam edhe te Faraoni një të Dërguar.

16. Por Faraoni e kundërshtoi të Dërguarin, prandaj Ne e ndëshkuam atë me një dënim të rëndë.

Shpjegimi i ajeteve

Lavdërojeni dhe adhurojeni Allahun për Profetin arab analfabet që ju dërgoi, si përgëzues dhe paralajmërues për ju. Është ai që do të dëshmojë për umetin e tij dhe saktësinë e veprave të tyre. Tregoni mirënjohje dhe respektoni këtë mirësi të madhe e të paçmueshme, duke punuar sipas porosive të Zotit dhe Profetit të Tij. Kujdes

dhe ruajuni që kurrë të mos bëheni mohues dhe shpërfillës të saj, duke mos iu bindur Profetit tuaj. Nëse veproni kështu, atëherë ju do të jeni si Faraoni, i cili shpërfilli dhe e mohoi Profetin e Allahut, Musain (a.s.). Profeti Musa e ftoi Faraonin të adhuronte Allahun dhe t'i nënshtrohej Atij, por ai nuk e besoi dhe e konsideroi si gënjeshtar. Ai nuk iu bind porosive dhe ftesës së Profetit, prandaj Allahu i Madhëruar i dha një ndëshkim të ashpër dhe të rëndë.

Ajetet 17 – 19

17. Nëse ju mohoni, atëherë si do të mbroheni prej dënimit të asaj Dite, që fëmijët do t'i bëjë pleq?!

18. Atë Ditë, qielli do të çahet dhe premtimi i Tij do të përmbushet.

19. Këto (ajete) janë një kujtim qortues. Kush do, e zgjedh rrugën për tek Zoti i vet.

Shpjegimi i ajeteve

- “Nëse ju mohoni, atëherë si do të mbroheni prej dënimit të asaj Dite, që fëmijët do t'i bëjë pleq?!” – Kuptimi: E si mund ta mendoni se do të shpëtoni Ditën e Gjykimit, atë ditë, kur, nga tmerri i madh, harrohet çdo gjë! Ajo është dita që edhe fëmijëve do t'u nxjerrë thinja, nga frika e madhe. Atë ditë, edhe krijesat më të mëdha, siç janë malet, do të shpërbëhen dhe bëhen pluhur.

- “Atë Ditë, qielli do të çahet dhe premtimi i Tij do të përmbushet.” - Atë ditë, qiejt do të shpërbëhen, yjet do të shkatërrohen dhe shuhen. Ajo është dita kur do të bëhet realitet premtimi i Zotit. Askush nuk ka mundësi ta ndalojë këtë premtim të të Plotpushtetshmit.

- “Këto (ajete) janë një kujtim qortues.” - Këto përshkrime të Ditës së Gjykimit janë një kujtim i dobishëm për ata që i frikësohen Zotit, duke zbatuar urdhrat e Tij dhe duke iu larguar ndalesave, dhe për ata që e adhurojnë me sinqeritet Zotin e tyre, ashtu sikurse Ai i ka porositur dhe mësuar nëpërmjet Profetit dhe Shpalljes së Tij. Këto kërcënime u vlejnjë besimtarëve, të cilët gjithmonë pendohen për gabimet që

bëjnë dhe i kthehen rrugës së Zotit. Rruga e Zotit të tyre është rruga që Ai e ka sqaruar nëpërmjet Shpalljes së Tij. Ai e ka qartësuar këtë rrugë me mënyrën më të mirë.

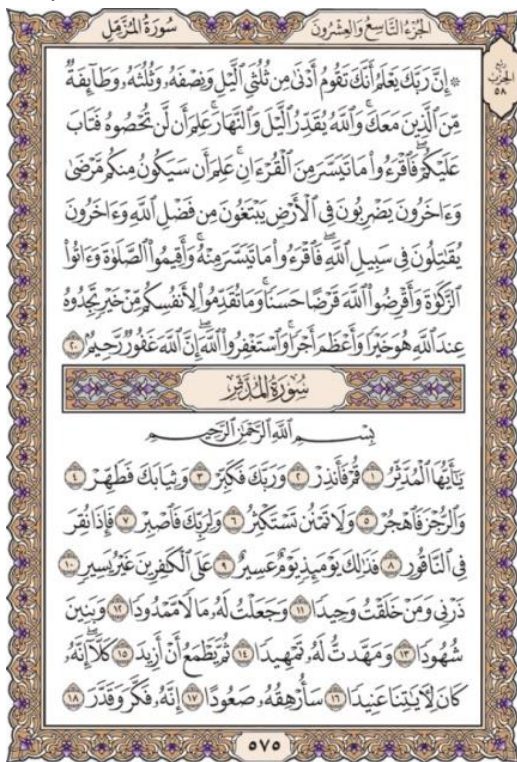
- “Kush do, ai e zgjedh rrugën për tek Zoti i vet.” - Ky ajet tregon se Allahu i Lartësuar u ka lënë robve mundësi zgjedhjeje dhe veprimi. Pra, nuk është sikurse thotë sekti *xhebrijeh*, që robtë i kryejnë veprat pa vullnetin e tyre dhe jo me zgjedhjen e tyre, por të detyruar dhe të imponuar. Sigurisht, ky është një mendim i gabuar, që bie ndesh me logjikën e pastër dhe me argumentet tekstuale të Sheriatit, si ky ajet i sapocituar.

Ajeti 20

20. Zoti yt e di se ti dhe një grup i atyre, që janë me ty, kaloni në adhurim më pak se dy të tretat e natës, ose gjysmën e saj, ose një të tretën e saj. Allahu e di gjatësinë e natës dhe të ditës. Ai e di që ju nuk do të mund ta përmbushni atë (namazin e natës), prandaj ju bëri lehtësime. Atëherë lexoni (Kur'an) aq sa t'ju vijë më lehtë! Ai e di se nga ju do të ketë të sëmurë, do të ketë nga ata që lëvizin nëpër tokë për të kërkuar begatitë e Allahut, ashtu si edhe të tjerë që luftojnë në rrugën e Allahut. Faluni dhe lexoni, aq sa t'ju vijë më lehtë! Faleni me rregull namazin, jepni zekatin dhe jepni për hir të Allahut hua të mirë! Çfarëdo të mire të përgatisni për veten tuaj, atë do ta gjeni tek Allahu më të mirë dhe më të shpërblyer. Kërkoni falje prej Allahut, se, pa dyshim, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë!

Shpjegimi i ajetit

- “Zoti yt e di se ti dhe një grup i atyre, që janë me ty, kaloni në adhurim më pak se dy të tretat e natës, ose gjysmën e saj, ose një të tretën e saj.” - Në fillim të kësaj sureje, Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin e Tij që të falej natën: gjysmën e saj, një të tretën, dy të tretat, më pak a më shumë. Natyrisht, ai mbetet shembulli më i mirë, të cilin umeti e pason. Kështu, në këtë ajet, Allahu i Lartësuar tregon se, porosinë e

Tij për t'u falur gjatë natës e kreu jo vetëm Profeti (a.s.), por edhe një pjesë e shokëve të tij. Por njerëzit nuk mund ta përcaktonin me saktësi kohën që Zoti urdhëroi për të falur namaz nate. Përcaktimi ekzakt i saj do të ishte i vështirë për ta, prandaj Allahu i Lartësuar u bëri një lehtësim, duke thënë:

- **“Allahu e di gjatësinë e natës dhe të ditës. Ai e di që ju nuk do të mund ta përmbushni atë (namazin e natës), prandaj ju bëri lehtësime.”** – Kuptimi: Allahu e di saktësisht kohën e natës, çfarë kalon dhe çfarë mbetet prej saj. Ai e dinte që ju nuk do t'i përmbaheshit me përpikmëri kohës kur Ai dëshiron që ju ta adhuronit me namaz, prandaj, duke jua lehtësuar, kërkon që ju ta adhuronit ashtu si t'ju vijë më lehtë. Tashmë, edhe nëse e shtoni apo e pakësoni kohën e adhurimit të natës, Zoti ju ka bërë lehtësim dhe jua ka pranuar pendimin.

- **“Atëherë lexoni (Kuran) aq sa t'ju vijë më lehtë!”** – Kuptimi: Lexoni Kur'an aq sa dini, pa u vënë në vështirësi. Ai që fal namaz nate duhet ta bëjë këtë adhurim për

sa kohë është energjik, ndërsa nëse është i lodhur, i plogësht dhe i përgjumur, le të çlodhet dhe të qetësohet. Namazi duhet të falet me qetësi dhe përkushtim të plotë. Më pas, i Lartësuar i na tregon arsytet e lehtësimit:

- **“Ai e di se nga ju do të ketë të sëmurë,…”** - Sëmurdja përmendet e para. Kur njeriu është i sëmurë, ai e ka të vështirë që të ngrihet e të falë namaz dy të tretat e natës, gjysmën apo një të tretën e saj. Kësisoj, ai mund të falet një pjesë të natës, aq sa t'i vijë më lehtë. Gjithashtu, të sëmurit i lejohet që, nëse nuk mund të falet në këmbë, të falet ulur, e nëse edhe kështu e ka të vështirë, i lejohet të falet shtrirë ose i mbështetur. Nëse është aq i rënduar sa që nuk mund të falë namaze nafile dhe synete, atëherë edhe mund të mos i falë ato, dhe shpërblimin ka për ta marrë të plotë, sikur vepronte kur ishte i shëndetshëm. Profeti: “Nëse robi sëmuret apo niset për udhëtim, atij i shkruhet i plotë shpërblimi i veprave që i kryente kur ishte i shëndetshëm apo jo në udhëtim.” Pastaj përmendet një arsye tjetër lehtësimi:

- **“...do të ketë nga ata që lëvizin nëpër tokë për të kërkuar begatitë e Allahut, ashtu si edhe të tjerë që luftojnë në rrugën e Allahut. Faluni dhe lexoni, aq sa t'ju vijë më lehtë!”** - Ka të tjerë që udhëtojnë për të bërë tregti, në mënyrë që të mos jenë nevojtarë për njerëzit dhe të mos u zgjasin dorën atyre. Kështu, edhe udhëtimi është një gjendje vështirësie, që bën të lejueshëm zbatimin e kushteve lehtësuese, siç është bashkimi i namazeve farz: yleja me ikindinë dhe akshami me jacinë, si edhe shkurtimi i namazeve katër-rekatësh në dy rekatë. Siç shihet, Allahu i Lartësuar përmendi dy lloje lehtësimesh:

1. Lehtësime për ata që janë të shëndetshëm dhe jo në udhëtim. Allahu i Lartësuar i udhëzoi besimtarët në të tilla kushte, që të përzgjedhin kohën më të përshtatshme, kur ata janë aktivë dhe të gjallë, për të kryer adhurimin e natës. Ata nuk ka pse ta teprojnë dhe të rëndojnë vetveten për të

gjetur pikërisht kohën kur Zoti i porositi që ta adhurojnë gjatë natës. Mjafton që të përpiqet që të falet në kohët më të zgjedhura dhe më të mira të natës, por edhe që të jetë i përqendruar dhe i vëmendshëm në namaz. Le të zgjedhë, për shembull, një të tretën e fundit të natës, kur ai ka bërë gjumë të mjaftueshëm dhe është i çlodhur.

2. Lehtësime për të sëmurët dhe udhëtarët, pavarësisht a është udhëtimi për tregti, për xhihad në rrugën e Zotit apo për kryerje adhurimesh, si haxhi, umreja etj. Në të gjitha këto raste, Allahu i Lartësuar nuk e ngarkon robin përtej mundësive të tij. I lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar, që nuk e rëndoi këtë umet dhe nuk la asnjë vështirësi në fenë e tyre. Ai e lehtësoi Sheriatin, në varësi të nevojave dhe gjendjes së robve, duke u kujdesur për mirësinë e trupit, dynjasë dhe të fesë së tyre. Më pas, Allahu i Lartësuar urdhëron për dy adhurime shumë të rëndësishme, që konsiderohen si shtylla të çdo adhurimi tjetër. Ai urdhëron për faljen e rregullt të namazit, pa të cilin feja e robit nuk mund të qëndrojë në këmbë, dhe për dhënien e zekatit, i cili është tregues i vërtetësisë së imanit dhe bamirësisë ndaj krijesave. Ai thotë:

- **“Faleni me rregull namazin, jepni zekatin dhe jepni për hir të Allahut hua të mirë!”** - Faleni namazin me rregull, duke plotësuar të gjitha shtyllat, themelet, detyrat dhe pjesët e pëlqyeshme të tij. Gjithashtu, shpenzoni për hir të Zotit, me sinqeritet të plotë vetëm për të kënaqur Atë. Jepni për hir të Zotit, duke qenë të vendosur në atë që bëni, dhe jo me zemër të lëkundur. Jepni nga pasuria hallall, me të cilën Zoti ju ka begatuar. Këtu flitet për shpenzimet e detyrueshme dhe ato të pëlqyeshme. Pastaj Allahu i Lartësuar porositi për kryerjen e veprave të mira në përgjithësi, duke thënë:

- **“Çfarëdo të mire të përgatisni për veten tuaj, atë do ta gjeni tek Allahu më të mirë dhe më të shpërblyer.”** - Një e mirë shpërblehet nga Zoti me dhjetëfish deri në shtatëqindfish, madje edhe më shumë. Le ta

dinë besimtarët se, një grimcë mirësie e bërë në këtë dynja për hir të Zotit do të shpërblehet në Xhenetet e përjetësisë dhe të mirësive të pafundme shumë më shumë se e gjithë dynjaja, me gjithë stolitë e saj. Vepra e mirë e besimtarit ka për t’u shpërblyer me kënaqësi dhe përjetime të mrekullueshme, të cilat nuk ka asnjë mënyrë për t’i përfutuar, veç përkushtimit në adhurimin e Zotit, nëpërmjet atyre fjalëve dhe veprave që Ai na ka porositur nëpërmjet Profetit dhe Shpalljes së Tij. *Subhanallah!* Sa e sa kohë humbet me kotësi të kësaj dynjaje! Sa e sa kohë e gjatë harxhohet pa bërë asnjë vepër të mirë për të kënaqur Allahun Bujar dhe të Gjithëmëshirshëm! O Zot, na ndihmo për këto zemra, tek të cilat nuk po ndikon më paralajmërimi Yt dhe nuk po përmllohen për takimin me Ty, që je më i Mëshirshëm për to se vetë ato për veten e vet! O Allah! I Lavdëruar qofsh! Vetëm tek Ti ankohemi dhe qahemi! Vetëm Ty të kërkojmë ndihmë! Nuk ka ndryshim të gjendjes dhe nuk ka forcë, veçse ai që mbështetet tek Ti.

- **“Kërkoni falje prej Allahut, se, pa dyshim, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë!”** - Pasi na porositi për të kryer vepra të mira dhe për bindje ndaj Tij, Allahu i Lartësuar na urdhëron për t’i kërkuar falje Atij. Kjo është shumë e dobishme, sepse robi tregon vazhdimisht mangësi në kryerjen e urdhrave dhe porosive të Zotit: ai ose nuk i zbaton fare ato, ose i zbaton me mangësi. Prandaj, që veprat tona të jenë të denja për t’u pranuar dhe shpërblyer, Allahu i Lartësuar na urdhëron që t’i kërkojmë falje Atij. Të mos harrojmë, gjithashtu, se robi bën gabime dhe gjynahe gjatë natës dhe ditës, kështu që është gjithmonë në nevojë për faljen dhe mëshirën e Zotit të tij. Nëse Zoti nuk e përfshin në mëshirën e Vet, shkatërrimi është i sigurt dhe i pakthyeshëm. Këtu përfundon tefsiri i sures Muzzemmil.

Surja 74: El Muddethir (mekase) 56 ajete
Me emrin e Allahut,
Të Gjithmëshirshmit Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 7

1. O ti i mbuluar!

2. Ngrihu dhe paralajmëroi (njerëzinë)!

3. E madhëroje Zotin tënd!

4. Rrobat e tua pastroji!

5. Së keqes së ndyrë largoju!

6. Mos u mburr me atë që jep e mos të të duket shumë!

7. Dhe për hir të Zotit tënd, duro!

Shpjegimi i ajeteve

- **“O ti i mbuluar!”** - *El Muddeththir* ka të njëjtin kuptim si *El Muzzemmil*, pra: “i mbuluar, i mbështjellë”. Profeti urdhërohet që të përpiqet me adhurime ndaj Allahut të Madhëruar, qofshin ato adhurime me dobi të kufizuar personale, qofshin me dobi të përgjithshme. Fillimisht, në suren *Muzzemmil*, i Madhëruari e urdhëroi Profetin për adhurime personale dhe për durim ndaj mundimit të sjellë nga populli i tij. Ndërsa në këtë sure, Allahu i Lartësuar e urdhëron që ta shfaqë haptas thirrjen dhe t’u tërheqë vërejtjen njerëzve:

- **“Ngrihu dhe paralajmëroi (njerëzinë)!”**

- Ngrihu me ambicie e gjallëri dhe tërhiq vërejtjen njerëzve, me fjalë dhe me vepra, që duhen për të arritur qëllimin. Sqarojua mirë mesazhin, që ata ta kenë më të lehtë zbatimin e tij.

- **“E madhëroje Zotin tënd!”** – Pra, madhëroje Atë, duke e njësuar në adhurim! Qëllimi yt në këshillimin e njerëzve të jetë kënaqësia e Allahut të Lartësuar dhe që ata ta madhërojnë Atë duke ia përkushtuar të gjitha adhurimet vetëm Atij.

- **“Rrobat e tua pastroji!”** - Ka mundësi që “rrobat e tua” të nënkuptohet si “veprat e tua”, të gjitha e pa përjashtim. Vepra është e pastër kur e kryen me sinqeritet, duke synuar të jesh i dobishëm me të, si edhe kur e kryen në formën më të plotë, duke e ruajtur nga çdo gjë që e prish saktësinë dhe pranueshmërinë e saj. Vepra është e pastër kur e ruan nga idhujtaria, hipokrizia, syfaqësia, vetëkënaqësia, mendjemadhësia,

shpërfillja e çdo mangësi tjetër. Megjithatë, ajeti përfshin edhe pastrimin e rrobave nga ndyrësitë. Edhe kjo veprë konsiderohet si pastrim i veprave, sidomos kur bëhet fjalë për namazin. Madje, shumë dietarë e kanë konsideruar pastrimin e rrobave nga ndyrësitë si kusht për saktësinë e namazit. Por, gjithsesi, edhe nëse kemi të bëjmë me një urdhër për të pastruar anën tonë të jashtme, duhet të dimë se pastrimi i jashtëm është plotësues i pastërtisë së brendshme.

- **“Së keqes së ndyrë largoju!”** - Këtu me fjalën “*er-ruxhz*” – “e keqe e ndyrë”, mund të jenë pasur për qëllim putat dhe idhujt, që janë adhuruar përveç Allahut. Pra, Allahu i Madhëruar e urdhëron që të largohet prej tyre; të distancohet nga çdo mashtrim dhe trillim i njerëzve rreth “bëmave” të këtyre idhujve. Por ka mundësi që me fjalën “*er-ruxhz*” të jenë pasur për qëllim të gjitha llojet e veprave dhe fjalëve të këqija. Kështu, Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin që të largohet dhe të ruhet nga gjynahet, të vogla a të mëdha qofshin, të dukshme a të fshehta, duke filluar nga idhujtaria e gjithçka poshtë saj.

- **“Mos u mburr me atë që jep e mos të të duket shumë!”** - Mos u lëvdo e mos të të duket shumë ndonjë e mirë që u ke bërë apo që u ke dhënë njerëzve, në lidhje me dynjanë apo me fenë. Mos e zmadho shumë këtë të mirë, por vazhdo të përpiqesh maksimalisht për të ndihmuar të tjerët. Bëj mirë dhe harroje atë! Mos kërko asnjë shpërblim e vlerësim gjetkë, veçse tek Allahu i Madhëruar. Ata që u ke bërë ndonjë të mirë konsideroju njëlloj si të tjerët. Disa kanë thënë se kuptimi i ajetit është: “Mos i bëj mirësi askujt me qëllimin që ai të ta kthejë bamirësinë me diçka më shumë se ajo”. Kështu që këtu kemi të bëjmë me një urdhër të veçantë vetëm për Profetin.

- **“Dhe për hir të Zotit tënd, duro!”** - Me durimin tënd, syno vetëm shpërblimin dhe kënaqësinë e Allahut! Profeti (a.s.) i zbatoi menjëherë urdhrat e Zotit të tij. Ai i paralajmëroi njerëzit, u sqaroi të gjitha urdhrat hyjnorë dhe i njohu ata me

madhështinë e Allahut të Lartësuar. Ai i ftoi të gjithë që ta madhëronin Allahun, të pastronin veprat e fjalët e tyre, të dukshmet dhe të fshehurat, ashtu sikurse ai vetë i pastroi ato nga çdo ndyrësi. Ai u distancua nga çdo gjë që e largonte nga Allahu i Madhëruar: nga idhujt dhe idhujtaria, nga e keqja dhe nga të këqijtë. Profeti (a.s.) ishte bamirësi më i madh ndaj njerëzve, pas mirësisë së Allahut Bujar dhe të Gjithëmëshirshëm, pa u kërkuar atyre asnjë shpërblim e vlerësim për këtë. Ai duroi për hir të Allahut të Madhëruar, me mënyrën më të mirë. Ai duroi për të qenë i bindur dhe zbatues i urdhrave të Allahut, duroi kundrejt poshtërsive dhe gjynaheve, duke u larguar prej tyre, duroi edhe në përcaktimet e dhembshme të Allahut të Urtë. Me këto cilësi, ai i tejkaloi dhe u lartësua mbi të gjithë profetët, paqja dhe bekimet e Zotit qofshin mbi të e mbi ta!

Ajetet 8 – 10

8. E, kur t'i fryhet Surit,

9. Atëherë është një ditë e vështirë.

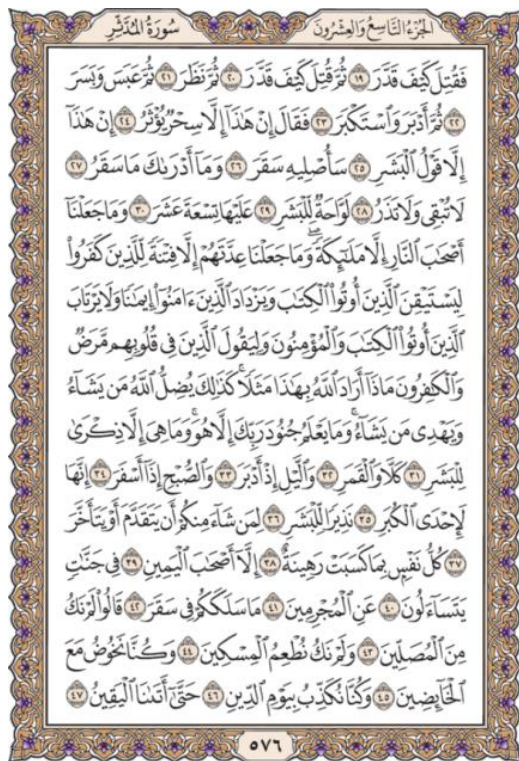
10. Nuk do të jetë aspak e lehtë për jobesimtarët.

Shpjegimi i ajeteve

Kjo është dita kur do t'i fryhet Surit, që njerëzit të ringjallen nga varret e tyre dhe të qëndrojnë para Zotit, për llogarinë dhe shpërblimin me drejtësi. Ajo do të jetë një ditë e vështirë, për shkak të ndëshkimeve që do të ndodhin. Ajo do të jetë e tmerrshme, sidomos për qafirët, të cilët nuk do të kenë asnjë shpresë për shpëtim. Atë ditë, ata do të binden se ndëshkimi është i vërtetë dhe i pashmangshëm. Nga ajeti kuptohet, gjithashtu, se ajo ditë, ndryshe nga qafirët, për besimtarët do të jetë e lehtë. Të tmerruara do të jenë shikimet e tyre. Ata do të dalin prej varreve si karkaleca të shpërndarë, Duke shpejtuar drejt Lajmëtarit. Jobesimtarët do të thonë: “Kjo është ditë e vështirë”. [Kamer 7, 8].

Ajetet 11 – 30

11. Ma lër Mua atë, që e krijova të vetmuar ,

12. që i mundësova të ketë pasuri të madhe;

13. që e bëra edhe me djem, të cilët i ka me vete!

14. Unë ia kam dhënë të gjitha mundësitë,

15. ndërsa ai lakmon që t'ia shtoj edhe më shumë.

16. Por jo. Ai u tregua mohues i fakteve Tona.

17. Atë do ta ndrydh dhe do ta ndëshkoj me një dënim të rëndë e të padurueshëm.

18. Ai mendonte dhe gjykonte.

19. Qoftë i shkatërruar! Po si gjykonte?!

20. Prapë qoftë i shkatërruar! E si gjykonte?!

21. Ai thellohej e thellohej në mendime,

22. pastaj vrenjtej dhe vrazhdësohej.

23. Por në fund, ktheu shpinën dhe tregoi mendjemadhësi.

24. Ai tha: “Ky (Kur'an) nuk është gjë tjetër, veçse një magji, që përcillet prej të tjerëve.

25. Ky (Kur'an) nuk është gjë tjetër, veçse “fjalë njerëzish”!”

26. Unë do ta flak atë në Sekar !

27. E ku e di ti se çfarë është Sekar?!

28. Ai është i tillë që nuk lë send pa e djegur.

29. Ai i përcëllon dhe i nxin lëkurat.

30. Nëntëmbëdhjetë janë mbikëqyrësit e tij.

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete janë shpallur dhe flasin për El Uelid Ibn Mugirah, urrejtësin, kundërshtuesin dhe armikun e hapur të së vërtetës, Allahut dhe të Profetit të Tij. Allahu i Madhëruar e paralajmëroi këtë njeri ashtu si asnjë tjetër, duke i treguar atij dhe neve se si do të jetë ndëshkimi për këdo që armiçësohet me të vërtetën dhe me inat e refuzon dhe e shpërfill atë. Ai na tregon se të tillët do të jenë të poshtëruar në dynja, ndërsa në ahiret ndëshkimi do të jetë më poshtërues dhe i hidhur se ai i dynjasë. Thotë i Madhëruari:

- **“Ma lër Mua atë që e krijova të vetmuar, që i mundësova të ketë pasuri të madhe; që e bëra edhe me djem, të cilët i ka me vete.”** – Kuptimi: E krijova atë të vetmuar, pa pasuri dhe pushtet, pa mbështetës e pasues. Pastaj, në vazhdimësi, e begatuam dhe u kujdesëm për të, duke i dhënë pasuri, duke i falur djem, të cilët i qëndrojnë gjithnjë pranë, për t'i kënaqur zemrën dhe syrin dhe për t'i qenë krah e mbështetje. Gjithashtu Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Unë ia kam dhënë të gjitha mundësitë, ndërsa ai lakmon që t'ia shtoj edhe më shumë!”** - Kuptimi: I dhashë shumë shanse në këtë dynja, në mënyrë që ai të arrinte çdo gjë që dëshironte prej saj. Por, pas këtyre, ai pretendon se do të arrijë edhe mirësitë e ahiretit, ashtu sikurse arriti ato të dynjasë, duke menduar se është i zoti për gjithçka që dëshiron, ashtu si në dynja. I Madhëruari e hedh poshtë këtë iluzion, duke thënë:

- **“Por jo. Ai u tregua mohues i fakteve Tona. Atë do ta ndrydh dhe do ta ndëshkoj me një dënim të rëndë e të padurueshëm.”** – Jo, nuk është aspak ashtu si i mendon ky i vetëkënaqur e i mashtruar

nga pushteti dhe mundësitë që i janë dhënë në këtë dynja. Ai do të befasohej me të kundërtën e asaj që ëndërron, sepse ai është kokëfortë kundrejt ajeteve të Allahut. Allahu e cilëson atë si ‘*anid*’- kokëfortë, që i njeh dhe i kupton tërësisht argumentet, por përsëri i mohon ato. Faktet e qarta e ftojnë atë që t'i nënshtrohet së vërtetës, por ai nuk nënshtrohet dhe nuk bindet. Megjithatë, ai nuk mjaftohet që mohon padrejtësisht të vërtetën, por e lufton atë me fjalë dhe me vepra, për ta hedhur poshtë dhe për ta paraqitur si një diçka të kotë dhe të pavërtetë. Allahu i Madhëruar thotë për këtë të mjerë dhe për këdo që i përngjan atij:

- **“Ai mendonte dhe gjykonte!”** - Ai mendua gjatë për mënyrën se si do ta trajtonte Kur'anin, me qëllimin për ta hedhur poshtë dhe deklaruar si të pavëretë, si libër jo të shpallur nga Zoti.

- **“Qoftë i shkatërruar! Po si gjykonte?! Prapë qoftë i shkatërruar! E si gjykonte?! Ai thellohej e thellohej në mendime, pastaj vrenjtej dhe vrazhdësohej.”** – Qoftë i shkatërruar, sepse ai doli në një përcaktim që nuk i takonte dhe që nuk duhej të guxonte ta bënte. Ai nuk kishte asnjë të drejtë ta bënte këtë, sepse është paturpësi që të japësh të atillë gjykim për Librin dhe Shpalljen e Zotit. Është jashtë kapacitetit të njeriut që të gjykojë mbi Librin e të Madhëruarit. Ai, pasi u mendua mirë për atë që do të shpifte kundër Kur'anit, u vrenjt në fytyrë, duke treguar urrejtje për të vërtetën dhe mosdëshirë për ta pranuar atë. Në përfundim, ai i ktheu shpinën të vërtetës dhe nisi me shpifjet dhe trillimet rreth Shpalljes së Zotit.

- **“Por në fund, ktheu shpinën dhe tregoi mendjemadhësi. Ai tha: “Ky (Kur'an) nuk është gjë tjetër, veçse një magji, që përcillet prej të tjerëve. Ky (Kur'an) nuk është gjë tjetër, veçse “fjalë njerëzish”** – Kështu, ai tha: Kjo nuk është fjalë e Allahut, por fjalë e njerëzve. Madje nuk është as fjalë e njerëzve të mirë, por e njerëzve më të këqij, fjalë e magjistarëve.

Mallkuar qoftë ky njeri! Sa larg të vërtetës shkoi dhe sa shumë e meritoi ndëshkimin!? Si është e mundur që një njeri ta krahasojë Fjalën më madhështore dhe më të lartë, Fjalën e Zotit të madh, Bujarit të Madhëruar, me fjalën e krijesave të varfëra dhe të mangëta?! Si e mori guximin ky gënjeshtar kokëfortë që të gjykonte në këtë mënyrë fjalën e Zotit, që i krijoi krijesat në fillim dhe që do t'i ringjallë pas vdekjes?! Një arrogant i tillë meriton veçse ndëshkimin më të ashpër dhe poshtërues, siç thotë i Lartësuar:

- “Unë do ta flak atë në *Sekar!* E ku e di ti se çfarë është *Sekar!* – Ky është zjarr që përshkon gjithçka. Dhimbja që shkakton ai e përfshin totalisht të dënuarin.

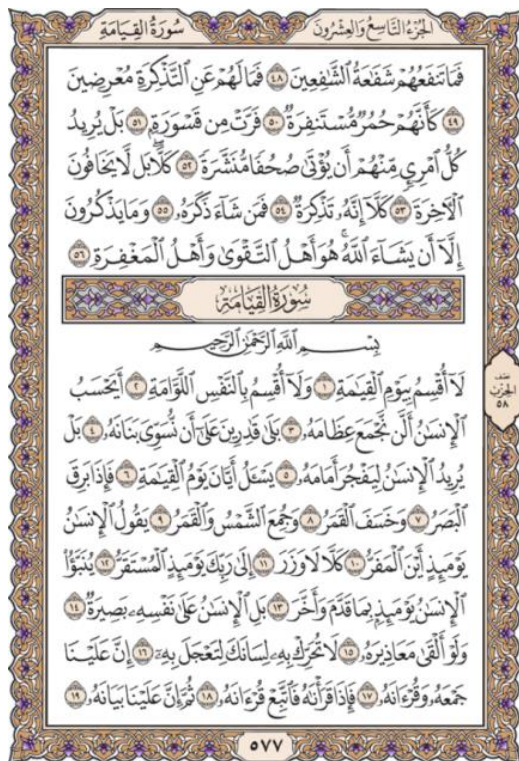
- “Ai është i tillë që nuk lë send pa e djegur. Ai i përcëllon dhe i nxin lëkurat.”

- Ai të zhyt në dhimbje dhe në ndëshkim. Flakët e tij përpijnë gjithçka. Me ashpërsinë dhe nxehtësinë e madhe të tij, ai nuk u lë asnjë shpresë të ndëshkuarve.

- “Nëntëmbëdhjetë janë mbikëqyrësit e tij.” – Xhehenemin e mbikëqyrin nëntëmbëdhjetë melekë të Zotit, të cilët janë të fortë dhe të vrazhdë. Ata kurrë nuk i kundërshtojnë urdhrat e Allahut, por veprojnë dhe i ekzekutojnë ato me përpikmëri. Për shkak të forcës dhe ashpërsisë së tyre, Allahu i Madhëruar i zgjodhi për të qenë gardianë të Xhehenemit.

Ajetet 31 – 37

31. Ne bëmë mbikëqyrës të Zjarrit veç melekë, numrin e të cilëve e bëmë veçse si sprovë për ata që nuk besojnë, që të binden ata që u është dhënë Libri, që besimtarëve t'u shtohet edhe më shumë besimi, që ata të cilëve u është dhënë Libri dhe besimtarët të mos kenë asnjë dyshim, ndërsa ata të cilët në zemrat e tyre kanë sëmundje dhe jobsimtarët të thonë: “Çfarë deshi Allahu me këtë shembull?” Ja, kështu Allahu e lë të humbur atë që Ai do dhe e udhëzon atë që do. Ushtritë e Zotit tënd nuk i di askush veç Tij. Ky (*lajm*) është veçse një kujtim për njerëzit.

32. Beto hem në Hënën,

33. Edhe në natën, kur ajo tërhiqet,

34. Edhe në agimin, kur ai shkrep,

35. S'ka dyshim se ai (Zjarri) është një nga belatë më të mëdha.

36. Ai është vërejtje për njerëzit.

37. Për atë nga mesi juaj që dëshiron të përparojë apo të ngecë në vend.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ne bëmë mbikëqyrës të Zjarrit veç melekë, numrin e të cilëve e bëmë veçse si sprovë për ata që nuk besojnë,...” – Në bazë të kuptimit të fjalës ‘fitne’, ajeti mund të kuptohet në dy mënyra:

1. *fitne* = ndëshkim. Kuptimi i ajetit: Atë numër melekësh e bëmë për të ndëshkuar kriminelët në ahiret dhe për t'i dëshpëruar ata ditën kur të ballafaqohen me këta melekë në Xhehenem.

Në Kur'an, fjalën ‘fitne’ me kuptimin ‘ndëshkim’ e gjen edhe në suren Tur, ku Allahu i Lartësuar thotë: “*Dhuku fitnetekum*”, pra, “Shijoni ndëshkimin tuaj!”, ose në ajetin: “*Jeume hum alen-nari*

juftenun” – “...ditën kur do të ndëshkohen në *Zjarr*”.

2. *fitne* = sprovë. Kuptimi i ajetit: Ne ju treguam për numrin e melekëve për t’ju provuar kush do të besojë e kush jo. Varianti i dytë mbështetet nga konteksti i këtij ajeti dhe nga ajetet në vijim, ku Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...që të binden ata që u është dhënë Libri, që besimtarëve t’u shtohet edhe më shumë besimi,”** - Sa u përket ithtarëve të Librit, nëse kjo është e njëjtë me atë që kanë në librat e tyre, atyre do t’u shtohet siguria për të vërtetën e sjellë nga Kur'ani. Ndërsa besimtarët muslimanë, sa herë që zbret ndonjë shpallje nga Zoti, ata e besojnë dhe e pranojnë, pa shprehur rezerva apo mëdyshje, dhe kështu imani i tyre shtohet e forcohet.

- **“...që ata të cilëve u është dhënë Libri dhe besimtarët të mos kenë asnjë dyshim,...”** – Domethënë, që atyre t’u largohet çdo dyshim nga e vërteta e Zotit. Ky është qëllimi i lartë, që duan të arrijnë të mençurit e të urtët. Ata përpiqen e sakrifikojnë shumë për të patur *jakin*-in, sigurinë e plotë të imanit. Ata synojnë të arrijnë dijen e saktë dhe të plotë për çdo çështje të fesë e të besimit, sepse kështu largojnë çdo dyshim, që i pengon njerëzit për pranimin e të vërtetës. Allahu i Madhëruar e bëri Shpalljen, që ia dhuroi Profetit (a.s.), si burim të pashtershëm të urtësive të mrekullueshme, të cilat forcojnë besimin dhe largojnë dyshimet. Por kjo Shpallje do të bëjë edhe dallimin mes të sinqertëve dhe gënjeshtarëve mosbesues, në varësi të mënyrës se si ata do të trajtojnë ajetet e Zotit të Madhëruar, i Cili thotë:

- **“...ndërsa ata të cilët në zemrat e tyre kanë sëmundje dhe jobesimtarët të thonë: “Çfarë deshi Allahu me këtë shembull?”** - Ata që i kanë zemrat të sëmura me sëmundjen e dyshimit dhe të hipokrizisë, ashtu si dhe mohuesit, thonë: “Çfarë deshi Zoti me këtë shembull?!” Kështu, ata tregojnë se janë të çoroditur, të zhytur në dyshime dhe mohues të ajeteve të

Allahut. Në lidhje me besimin në Shpalljen e Allahut, njerëzit ndahen në:

- të udhëzuar, të cilëve Allahu u ka dhënë sukses të besojnë Shpalljen e Tij;

- të paudhëzuar, të cilëve Allahu nuk u ka dhënë sukses të pranojnë Shpalljen e Tij. Këta i nënvleftësojnë dhe hedhin dyshime për ajetet e Allahut. Ky është udhëzimi i Allahut, të cilin Ai ia jep atij që Ai do, siç thuhet më pas:

- **“Ja, kështu Allahu e lë të humbur atë që Ai do dhe e udhëzon atë që do.”** - Ata të cilët Zoti i udhëzon e konsiderojnë Shpalljen e Tij ashtu sikurse është: mëshirë e mirësi, si përforcues dhe shtues të imanit dhe si plotësues të fesë së tyre. Ndërsa për ata që Ai i ka lënë në humbje, me drejtësinë dhe urtësinë e Tij, kjo Shpallje bëhet shkak për shtimin e dëshpërimit dhe fatkeqësisë së tyre. Ata tregohen mohues, ndërkohë që kanë për detyrë t’i pranojnë fjalët dhe porositë e Allahut dhe të Profetit të Tij, duke u dorëzuar dhe duke punuar e jetuar sipas tyre.

- **“Ushtritë e Zotit tënd nuk i di askush veç Tij.”** - Ushtritë e Zotit, me melekë e me krijesa të tjera, nuk i di askush tjetër, veç Zotit që i krijoi. Atëherë, meqenëse ju nuk dini gjë rreth ushtrive të Tij, atëherë është detyrim për ju që t’u besoni fjalëve të Tij, pa pasur e shprehur asnjë dyshim a pasiguri.

- **“Ky (lajm) është veçse një kujtim për njerëzit.”** - Ky paralajmërim nuk është një kotësi dhe lojë, por ka një qëllim të rëndësishëm. Ai është sjellë për të kujtuar e këshilluar njerëzit, me qëllim që t’i udhëzojë ata te gjërat që u sjellin dobi dhe për t’i larguar nga çdo vepër e dëmshme për ta.

- **“Betohem në Hënën, Edhe në natën, kur ajo tërhiqet, Edhe në agimin, kur ai shkrep,”** - Allahu i Madhëruar betohet në Hënën, kur ajo është e plotë, betohet në natën, kur ajo largohet e ia lë vendin ditës, dhe në agimin, kur ai çel. Këto janë betime të rëndësishme në disa krijesa të mrekullueshme, të cilat janë shenja madhështore të Allahut të Lartësuar. ⁴² Ato

dëshmojnë për pushtetin e urtësinë e Tij të plotë e absolute, tregojnë për sundimin dhe mbretërimin e Tij të gjerë, për mëshirën e Tij gjithëpërfshirëse, si edhe për diturinë e Tij të madhe dhe të pakufishme. Po përse betohet i Madhëruari? Ai thotë:

- **“S’ka dyshim se ai (Zjarri) është një nga belatë më të mëdha. Ai është vërejtje për njerëzit. Për atë nga mesi juaj që dëshiron të përparojë apo të ngecë në vend.”** – Pra, Zjarri pa dyshim që është nga çështjet më të mëdha dhe më të rëndësishme, për të cilin duhet patur shumë kujdes. Kështu, i Madhëruari betohet për vërtetësinë e zjarrit të Xhehenemit. Kjo do të thotë që, secili prej nesh që dëshiron të përparojë, le të bëjë ato vepra që e afrojnë te Zoti dhe që fitojnë kënaqësinë e Tij, le të nxitojë drejt Xhenetit të bujarisë së të Gjithëmëshirshmit, në atë vend ku Ai i nderon të zgjedhurit e Tij. Ndërsa ata që nuk e dëshirojnë afrimin me Zotin dhe mirësitë e premtuara prej Tij, ata vazhdojnë e merren me kotësira e mosbindje ndaj Zotit. Ata i kanë kthyer shpinën qëllimit për hir të të cilit Zoti i krijoi, pra, adhurimit të përkushtuar ndaj Tij, si Një i Vetëm dhe i Pashoq, me dashuri e madhërim. Ata nuk synojnë ato fjalë e vepra që Zoti i dëshiron prej tyre, por zhyten në gjynahe e në mosbindje, në mospërfillje të paralajmërimeve të sjella nga Zoti, përmes shpalljeve dhe profetëve. Kështu, ata vazhdojnë të afrohen në zjarrin e Xhehenemit, derisa e bëjnë të pakthyesëm ndëshkimin në të. I Lartësuar e ka qartësuar të vërtetën dhe rrugën që të çon tek Ai dhe në Xhenetet e Tij. Ai, gjithashtu, i ka nxitur njerëzit që të kryejnë ato vepra që i ka treguar në Shpalljen e Tij. Pas kësaj, çdo njeri ose do të besojë i qartë, ose do të mohojë i qartë dhe me vetëdije të plotë. Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: “Thuaj: “Dhe thuaj: “E vërteta është nga Zoti juaj e kush të dojë, le të besojë, e kush të dojë, le të mohojë. Për jobesimtarët, Ne kemi përgatitur një Zjarr muret e të cilit do t’i rrethojnë ata, e nëse kërkojnë shpëtim, do

t’u jepet ujë (*i nxehtë*) si bakër i shkrirë që do t’ua përvëlojë fytyrat. Sa e tmershme është ajo pije! Sa vend i keq është ai!” [Kehf, 29].

Ajeti 38 – 48

38. Çdo njeri është peng i veprave të veta.

39. përveç të djathtëve,

40. të cilët do jenë në Xhenete ku do t’i bëjnë pyetje njëri-tjetrit

41. dhe (do t’u thonë) zullumqarëve:

42. “Çfarë ju solli në Sekar?”

43. Ata do përgjigjen: “Nuk ishim prej atyre që falnin namaz,

44. nuk ushqenim të varfërit,

45. por përziheshim me të tjerët në vepra të kota.

46. Ne, nuk e besonim as Ditën e Gjykimit,

47. derisa na erdhi e Vërteta e sigurt.”

48. Tashmë, atyre nuk do t’u bëjë më dobi ndërmjetësimi i ndërmjetësuesve.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Çdo njeri është peng i veprave të veta.”** - Çdokush është peng i veprave të veta të këqija, që janë në kundërshtim me porositë e Zotit. Ato i rëndojnë dhe i mbështillen atij rreth qafës. Nëse ai nuk çlirohet prej tyre, ato kanë për ta hedhur në ndëshkim. Ato e mbajnë robin të lidhur, aq sa ai nuk ka nga lëviz. Vetëm kush çlirohet prej tyre do të jetë i shpëtuar dhe i lumtur. Më tej, i Madhëruari thotë:

- **“Përveç të djathtëve, të cilët do jenë në Xhenete ku do i bëjnë pyetje njëri-tjetrit**

dhe (do t’u thonë) zullumqarëve:...” – Pra,

këta nuk kanë mbetur të lidhur pas gjynaheve të tyre, duke kënaqur dëshirat dhe epshet vetjake, por janë të çliruar dhe gëzojnë lumturinë që të fal adhurimi dhe nënshtrimi ndaj Zotit. Në ahiret, ata do të jenë në Xhenet, ku do të bisedojnë me njëri-tjetrin rreth kriminelëve. Atje do t’u përmbushet çdo kërkesë e kënaqësi që e dëshirojnë, duke shijuar rehatinë dhe prehjen e plotë. Të kënaqur e të gëzuar do të bisedojnë me njëri-tjetrin si vëllezër. Gjatë bisedave të tyre, ata do të pyesin njëri-

tjetrin për kriminelët dhe gjendjen ku ata kanë përfunduar. Gjithashtu, duke vështuar kriminelët që ndëshkohen në mesin e Xhehenemit, do t'i pyesin në e kanë parë të vërtetuar tashmë premtimin e Allahut. Pastaj do t'i pyesin:

- **“Çfarë ju solli në Sekar?”** – Cili që shkaku që ju futi në Xhehenem? Çfarë gjynahu bëtë, që merituat ndëshkimin në Zjarr?

- **“Ata do përgjigjen: “Nuk ishim prej atyre që falnin namaz, nuk ushqenim të varfërit, por përziheshim me të tjerët në vepra të kota.”** – Ata nuk patën as sinqeritet në adhurimin e Allahut dhe as bamirësi ndaj krijesave në nevojë. Ata ishin bosh nga këto vlera e vepra të domosdoshme e u morën me gjëra të kota. Kështu, zullumqarët do ta pranojnë që janë marrë vetëm me kotësira, madje që kanë gjetur prehje me to. Ata do ta pranojnë që, nëpërmjet saj, janë përpjekur të hidhnin poshtë të vërtetën.

- **“Ne, nuk e besonim as Ditën e Gjykimit,...”** - Ky është përfundimi i angazhimit me të kotën dhe i shpërfilljes së të vërtetës e porosive të Zotit. Mohimi i të vërtetës, sidomos për Ditën e Gjykimit, atëherë kur Zoti do t'i shpërblejë njerëzit sipas veprave të tyre, është shkaku i dëshpërimit dhe i ndëshkimit të përjetshëm. Atë ditë, krijesave do t'u shfaqet i qartë dhe i plotë pushteti dhe mbretërimi i Allahut. Atë ditë do të duket gjykimi i Tij i drejtë dhe i urtë për gjithçka dhe për gjithkënd.

- **“...derisa na erdhi e vërteta e sigurt!”** - Kështu vazhduan në këto errësira, derisa i befasoi vdekja. Kur i kapi vdekja, humbi dhe mundësia e tyre për të shpëtuar nga ndëshkimi i të Drejtit. Në këtë moment, portat e shpresës u përplasën e u mbyllën përjetësisht para fytyrave të tyre.

- **“Tashmë, atyre nuk do t'u bëjë më dobi ndërmjetësimi i ndërmjetësuesve.”** – Arsyeja është se ata ndërmjetësojnë veçse për ata me të cilët Zoti është i kënaqur, por, pa dyshim, Allahu i Drejtë dhe i Urtë nuk kënaqet me veprat e zullumqarëve. Pasi

tregon përfundimin e dhembshëm të atyre që vdesin si mohues dhe të zhytur në kotësi, Allahu i Madhëruar vijon të paralajmërojë e këshillojë ata që ende nuk kanë vdekur dhe janë duke vazhduar në kotësinë e mosbindjes ndaj Tij.

Ajeti 49 – 56

49. Po çfarë kanë ata që i largohen këshillës?

50. Ata janë si gomarë të egër të trembur,

51. që vrapojnë prej luanit.

52. Secili prej tyre dëshiron t'i jepet një libër i posaçëm.

53. Jo. Ata nuk i frikësohen Botës Tjetër.

54. Kjo është, pa dyshim, një këshillë e vyer,

55. Nga e cila përfiton kush dëshiron.

56. Por ata mund të mësojnë prej saj, vetëm nëse do Allahu. Vetëm Ai e meriton që t'i ruhesh dhe që të jetë Falës i gjynaheve!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Po çfarë kanë ata që i largohen këshillës? Ata janë si gomarë të egër të trembur, që vrapojnë prej luanit.”** – Ata janë të pavëmendshëm, mospërfillës e të painteresuar. Ata i largohen dhe i urrejnë aq shumë paralajmërimet dhe kërcënimet e Allahut, sa u përngjajnë gomarëve të egër, që vrapojnë të të tmerruar nga luani dhe që trembin edhe njëri-tjetrin, që të largohen sa më shumë. Ja, kështu i largohen ata të vërtetës. Me gjithë urrejtjen që kanë për të vërtetën, ata lëshojnë pretendime të mëdha, sikurse thotë i Madhëruari :

- **“Secili prej tyre dëshiron t'i jepet një libër i posaçëm. Jo! Ata nuk i frikësohen Botës Tjetër.”** - Ata pretendojnë që mund t'i nënshtrohen të vërtetës veçse nëse secilit prej tyre i zbret nga qielli një libër i shkruar. Në fakt, ata janë veç gënjeshtarë. Sikur çdo lloj shenje e argumenti t'u sillej atyre nga Zoti dhe Kur'ani, ata nuk do ta besonin të vërtetën, derisa të shohin ndëshkimin e dhembshëm. Atyre u kanë ardhur argumente shumë të qarta për të vërtetën, prandaj, nëse do të kishin ndonjë fije mirësi,

do të kishin besuar. Më pas, i Madhëruari thotë:

- **“Kjo është, pa dyshim, një këshillë e vyer,...”** - Allahu i Madhëruar nuk do t'ua japë kurrë atë që kërkojnë, sepse ata, me këto mrekulli e shenja, thjesht duan të justifikojnë mosbesimin e tyre. Ata nuk e besojnë ahiretin dhe ringjalljen para Zotit. Nëse do ta besonin, ata nuk do të merrnin atë rrugë që kanë marrë dhe nuk do t'u ndodhte ashtu siç do t'u ndodhë. Përemri 'kjo' në këtë fragment shënon ose këtë shpallje, ose këshillat, paralajmërimet dhe mësimet që kjo shpallje përcolli.

- **“...Nga e cila përfiton kush dëshiron.”** – Arsyeya është se Allahu i Madhëruar ua ka bërë të qartë rrugën e drejtë, argumentet dhe çdo gjë të nevojshme rreth saj. Por jo çdokush nxjerr mësim prej kësaj, sepse, siç thotë Allahu i Madhëruar:

- **“Por ata mund të mësojnë prej saj, vetëm nëse do Allahu.”** - Dëshira dhe vullneti i Zotit janë vendimtare dhe patjetër të ekzekutueshme. Ato janë gjithëpërfshirëse: prej tyre nuk shpëton asgjë, e madhe apo e vogël qoftë, e shumë apo e pakët. Ky ajet është argument kundër kaderive, të cilët i përjashtojnë veprat e robve nga dëshira dhe vullneti i Zotit. Por ky ajet është argument edhe kundër xhebrive, të cilët pretendojnë se robi nuk ka asnjë pushtet dhe nuk i është dhënë liri veprimi dhe zgjedhjeje. Këta besojnë se njeriu është i detyruar që t'i kryejë veprat e tij dhe i pafuqishëm që ta zgjedhë vetë atë që vepron. Kështu, në këtë ajet dhe në të tjerë si ai, i Lartësuarit na tregojnë se robi ka liri zgjedhjeje dhe dëshirë, po ashtu edhe aftësi e fuqi për të bërë atë që e zgjedh vetë, me dëshirën e tij. Por kjo është sigurisht brenda vullnetit dhe dëshirës së Zotit të Urtë, të Drejtë, të Gjithëditur dhe të Mëshirshëm.

- **“Vetëm Ai e meriton që t'i ruhesh dhe që të jetë Falës i gjynaheve!”** - Allahu i Madhëruar është i Vetmi që meriton të adhurohet dhe të Cilit duhet t'i frikësohesh më shumë se çdo gjë tjetër. Është Ai ndaj të

Cilit duhet të tregohesh i devotshëm. Allahu është, gjithashtu, Falësi i madh, që e fal dhe mëshiron atë që i frikësohet Atij, duke zbatuar urdhrat e duke lënë haramet, për hir të kënaqësisë së Tij. Këtu përfundon edhe tefsiri i sures Muddeththir.

Surja 75: El Kijame (mekase) 40 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 6

- 1. Beto hem në Ditën e Kijametit.**
- 2. Beto hem në shpirtin shumë qortues.**
- 3. A mendon njeriu se Ne nuk do t'ia bashkojmë sërish eshtrat atij?**
- 4. Përkundrazi, Ne jemi të Plotpushtetshëm ta rikrijojmë sikurse ka qenë, deri te mollëzat e gishtave të tij**
- 5. Por njeriu dëshiron të vazhdojë edhe më tej në gjynahe**
- 6. e pyet: “Kur është Dita e Kijametit?”**

Shpjegimi i ajeteve

- **“Beto hem në Ditën e Kijametit.”** - Allahu i Madhëruar betohet në ditën e ringjalljes së krijesave, pas vdekjes së tyre. Ai betohet në ditën e daljes së njerëzve nga varret e tyre, për të qëndruar në pritje të llogarisë para Zotit të botëve.

- **“Beto hem në shpirtin shumë qortues.”** - Këtu është fjala për të gjithë shpirtat, të mirët dhe të këqijtë. Shpirti është quajtur 'qortues', sepse ai është vazhdimisht qortues dhe ndryshon nga një gjendje në një gjendje tjetër. Ai nuk qëndron asnjëherë në një gjendje të vetme. Ai është cilësuar qortues, edhe sepse në momentin e vdekjes ai e qorton bartësin e tij për veprat që ka bërë. Madje, shpirti i besimtarit e qorton bartësin e tij edhe në jetën e dynjasë, për gabimet dhe mangësitë e tij, për lëshimet në ndonjë detyrim, si edhe për ndonjë pakujdesi. Allahu i Madhëruar është betuar në Ditën e Gjykimit për të përforcuar vërtetësinë e saj, se ajo nuk ka dyshim që do të ndodhë. Ai është betuar, gjithashtu, edhe në ata mbi të cilët do të ekzekutohet shpërblimi ose ndëshkimi me drejtësi. Pastaj i Madhëruari na tregojnë se, gjithsesi,

disa kryeneçë do ta mohojnë Ditën e Gjykimit dhe vërtetësinë e saj. Ai thotë:

- **“A mendon njeriu se Ne nuk do t’ia bashkojmë sërish eshtrat atij?”** - Disa njerëz dyshojnë në faktin se Zoti do t’ua bashkojë rishtaz eshtrat pas vdekjes, për t’i sjellë në një krijim të ri, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “Ai na sjell shembull, duke harruar krijimin e vet, dhe thotë: “Dhe Ai (njeriu) bën krahasime për Ne dhe e harron se si është krijuar. Ai thotë: “Kush i ngjall eshtrat pasi të jenë kalbur? “Thuaj: “Do t’i ngjallë Ai që i krijoi për herë të parë. Ai, për çdo krijim, është i Gjithëditur. Ai nxjerr për ju zjarrin prej drurit të gjelëbr dhe ja, ju prej tij (drurit) ndizni (zjarre)”. A nuk mundet Ai, që krijoi qiejt e tokën t’i rikrijojë ata (njerëzit)? Po, Ai është Krijuesi, i Gjithëdituri. Kur Ai dëshiron diçka, mjafton vetëm të thotë: “Bëhu!” Dhe ajo menjëherë bëhet. I madhëruar qoftë Ai në dorën e të Cilit është pushteti mbi gjithçka! Dhe vetëm tek Ai do të ktheheni ju (për tu gjykuar dhe shpërblyer me drejtësi)”. [Ja Sin, 78 - 83]. Nga injoranca dhe arroganca e tyre, disa njerëz mendojnë si të pamundur për fuqinë dhe pushtetin e Zotit që Ai të realizojë diçka të tillë. Sipas tyre, është e pamundur që Zoti ta krijojë trupin e njeriut ashtu si ishte më parë. Por i Madhëruari e i Plotpushtetshmi thotë:

- **“Përkundrazi, Ne jemi të Plotpushtetshëm ta rikrijojmë sikurse ka qenë, deri te mollëzat e gishtave të tij”** - Allahu është i Plotpushtetshëm që t’i krijojë njerëzit ashtu siç i krijoi herën e parë, deri edhe majat e gishtave e të kockave të tyre. Pra, Ai është i Plotpushtetshëm ta krijojë trupin e robit nga e para, me të gjitha imtësitë e tij.

- **“Por njeriu dëshiron të vazhdojë edhe më tej në gjynahe e pyet: “Kur është Dita e Kijametit?!”**” - Mohimi i këtyre të mjerëve nuk vjen për shkak të mungesës së fakteve që dëshmojnë për të, por sepse synimi dhe dëshira e tyre është thjesht mohimi i ringjalljes. *El fuxhur* është mohim me vetëdije. Në vijim, Allahu i Lartësuar

tregon pamje të ndryshme nga Dita e Gjykimit.

Ajetet 7 – 15

7. Kur shikimi të tmerrohet,

8. kur Hëna të fshihet,

9. dhe Dielli e Hëna të bashkohen,

10. atë Ditë, njeriu do të thotë: “Ku të futem?”

11. Jo, nuk ka se ku të futet.

12. Atë Ditë, vetëm te Zoti yt është kthimi.

13. Atë Ditë, njeriu do të njihet me atë që ka bërë dhe me atë që ka lënë pa bërë.

14. Madje, njeriu do të jetë dëshmitar i vetvetes,

15. edhe nëse paraqet arsyetime.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kur shikimi të tmerrohet...”** - Kur të ndodhë Kijameti, shikimet do të ngrihen nga tmerri, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “Kurrsesi mos mendo se Allahu është i pakujdesshëm ndaj veprimeve të keqbërësve! Ai vetëm është duke u dhënë afat deri në Ditën, kur sytë të shtangen nga tmerri. Ata janë duke vrapuar me kokat lart, me sytë e tyre të hapur e të papulitur me zemrat e tyre të zbrazëta.”. [Ibrahim 42, 43].

- **“...kur Hëna të fshihet...”** - Drita e Hënës do të shuhet.

- **“...dhe Dielli e Hëna të bashkohen...”** - Ata nuk janë bashkuar asnjëherë me njëri tjetrin, që kur Zoti i krijoi. Por Ditën e Gjykimit Zoti do t’i bashkojë ata. Dielli do të mbështillet e drita e tij do të zhduket, ashtu si edhe drita e hënës. Pastaj ata të dy do të hidhen në zjarrin e Xhehenemit, që robtë të shohin se Dielli e Hëna ishin thjesht dy krijesa të Zotit, të nënshtruara ndaj Tij. Në këtë mënyrë, kush ka adhuruar Diellin dhe Hënën do të bindet se ka qenë i mashtruar dhe mashtrues.

- **“...atë ditë, njeriu do të thotë: “Ku të futem!”**” - Kur njeriu të shohë këtë ngjarje të frikshme, do të mendojë për shpëtim, duke thënë: “Ku të shkoj? Si mund të shpëtoj nga kjo që po ndodh?”

- **“Jo, nuk ka se ku të futet! Atë ditë, vetëm te Zoti yt është kthimi.”** - Nuk ka asnjë strehë mbrojtëse, përveçse tek Allahu. Përfundimi i të gjithëve është para Allahut. Të gjithë robtë, pa përjashtim, do të grumbullohen para të Gjithëpushtetshmit. Askush nuk do të ketë mundësi të fshihet apo t'i shmanget Atij. Të gjithë do të mbliidhen bashkë, për t'u shpërblyer sipas veprave që kanë bërë.

- **“Atë ditë, njeriu do të njihet me atë që ka bërë dhe me atë që ka lënë pa bërë.”** – Ditën e Gjykimit do të paraqiten të gjitha punët e njeriut, të mirat e të këqijta, të parat dhe të fundit, dhe ai nuk mund të mohojë asnjë prej tyre. Ai do të jetë i vetëdijshëm për to dhe do të pranojë gjithçka. Thotë i Madhëruari:

- **“Madje, njeriu do të jetë dëshmitar i vetvetes, edhe nëse paraqet arsyetime.”** - Ai mund ta gjykojë veten e vet, edhe nëse mund të hedhë justifikime, të cilat janë të papranueshme dhe të pavlefshme. Vetë robi do të pranojë çdo punë që ka bërë dhe do të dëshmojë për vërtetësinë e saj, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “Lexo librin tënd, sot mjafton të jesh vetë llogaritës i vetvetes”. [Isra 14]. Edhe nëse ai kërkon të mohojë ose të justifikohet për atë që ka bërë, kjo do të jetë e pavlefshme, sepse do të jenë vetë dëgjimi, shikimi dhe të gjitha gjymtyrët e tij që do të dëshmojnë se ç'ka bërë. Mundësia për të rregulluar diçka tashmë ka përfunduar dhe çdo përpjekje është e padobishme, siç thuhet në këtë ajet: “Kështu atë ditë atyre që bënë padrejtësi, asnjë pendesë nuk u bën dobi e as që kërkohet të arsyetohen.” [Rum 57].

Ajetet 16 – 19

16. Ti mos u ngut me gjuhë, që ta këndosh atë sa më shpejt,

17. sepse e kemi Ne detyrë se si do të ngulitet dhe këndohet ai!

18. Pasi të ta kemi kumtuar atë, atëherë fillo ti!

19. Pastaj e kemi Ne për detyrë që ta sqarojmë atë.

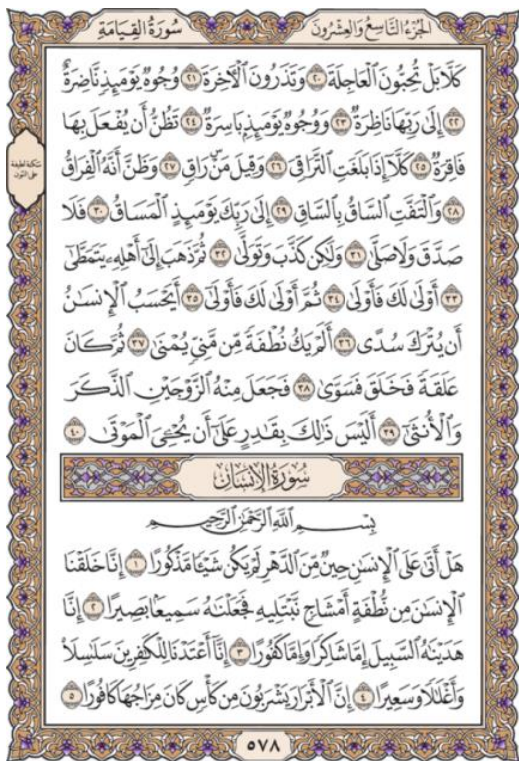
Shpjegimi i ajeteve

- **“Ti mos u ngut me gjuhë, që ta këndosh atë sa më shpejt,...”** - Kur meleku Xhibril (a.s.) i përcillte Shpalljen e Zotit, Profeti (a.s.) nxitonte të përsëriste fjalët e saj, ndërkohë që Xhibrili (a.s.) ende nuk kishte përfunduar së lexuari të gjithë mesazhin. Profeti (a.s.) e bënte këtë me qëllim që ta fiksonte menjëherë atë dhe të mos e harronte. Por i Madhëruari e këshilloi që të mos vepronte ashtu, sikurse thotë në një ajet tjetër: “I lartësuar qoftë Allahu, Sunduesi i vërtetë! Mos nxito (*o Muhamed!*) për ta lexuar Kur'anin para se të përfundojë shpallja e tij dhe thuaj: “Zoti im, më shto dituri!” [Ta Ha 114]. Ndërsa këtu, i Lartësuar i thotë: “Ti mos u ngut me gjuhë, që ta lexosh atë sa më shpejt!”, sepse është Allahu i Madhëruar Ai që do të mundësojë që Profeti i Tij ta mësojë dhe lexojë Kur'anin e çmuar. Është Allahu që do ta ngulisë atë në gjoksin e Profetit të Tij, siç thotë më tej:

- **“...sepse e kemi Ne detyrë se si do të ngulitet dhe lexohet ai!”** – Kuptimi: Përpjekja dhe nxitimi yt për të përsëritur vjen nga frika se mos e harron dhe nuk e fikson mirë mesazhin në zemrën tënde, por kur Allahu të siguron që nuk do të ketë harresa dhe ngatërresa në këtë drejtim, atëherë nuk ke nevojë më që të kryesh diçka të tillë.

- **“Pasi të ta kemi kumtuar atë, atëherë fillo ti!”** - Kuptimi: Vetëm pasi Xhibrili (a.s.) të ketë mbaruar së kënduari Shpalljen Tonë për ty, atëherë mund ta lexosh atë. Pastaj është vetë i Madhëruari që do të ta mësojë ty kuptimin e kësaj Shpalljeje:

- **“Pastaj e kemi Ne për detyrë që ta sqarojmë atë.”** – Kështu, i Madhëruari premton se do ta ruajë tekstin e Kur'anit nga ndryshimet, tjetërsimet apo nga harresa, madje do të ruajë edhe shpjegimin e tij të saktë. Kjo është grada më e lartë e sigurisë dhe e ruajtjes. Pas kësaj këshille nga Zoti i tij, Muhamedi (a.s.) e dëgjonte Xhibrilin deri në fund, dhe pastaj vijonte ta lexonte ai këndimin e Kur'anit. Ky ajet na mëson, gjithashtu, diçka rreth e dukatës së marrjes

dhe nxënies së diturisë. Kështu, nxënësi nuk duhet të nxitohet dhe t'i ndërhyjë mësuesit, para se ai të mbarojë së shpjeguari dhe shtjelluari temën e mësimit. Vetëm pasi të ketë mbaruar mësuesi, nxënësi mund të pyesë për ato gjëra që i ka të paqarta. Gjithashtu, nxënësi nuk duhet të nxitohet në nxjerrjen e konkluzioneve, kur mësuesi ende nuk ka përfunduar mirë shpjegimin e mësimit. Vetëm pasi mësuesi të ketë mbaruar me shtjellimin e çështjes, atëherë nxënësi mund t'i ketë gjërat më të qarta, për të nxjerrë një konkluzion të saktë. Ajeti dëshmon, gjithashtu, se Profeti (a.s.), ashtu sikurse ia mësoi umetit të tij tekstin, leximin dhe këndimin e e Kur'anit, po ashtu u mësoi atyre edhe kuptimin dhe shpjegimin e saktë të tij.

Ajetet 20 – 25

20. Por ju doni këtë të ngutshmen

21. Dhe e lini pas dore atë të ardhmen.

22. Atë Ditë do të ketë fytyra të ndritura,

23. që Zotin e tyre do të shikojnë.

24. Atë Ditë do të ketë edhe fytyra të zymta,

25. që presin atë (Dënim të ashpër) që të thyen kurrizin.

Shpjegimi i ajeteve

- “Por ju doni këtë të ngutshmen dhe e lini pas dore atë të ardhmen.” – Kuptimi: Ajo që ju bën të jeni të shkujdesur dhe që t'i ktheni shpinën kujtimit të Zotit dhe këshillave të Tij është pikërisht dashuria juaj e madhe për këtë dynja. Ju punoni pa u lodhur për kënaqësitë dhe bukuritë e saj, për të përmbushur epshet dhe dëshirat tuaja. Dashuria për të ju bën që t'i jepni përparësi asaj dhe ta lini punën për fitimin e mirësive të premtuara nga Zoti në ahiret. Ju parapëlqeni dynjanë, sepse kënaqësitë dhe bukuritë e saj shijohen shpejt dhe njeriu është i nxituar dhe e do të shpejtën. Ndërsa mirësitë e ahiretit vonohen, edhe pse janë të përjetshme e të pafundme. Ju shpërfillni punën për ahiretin, a thua se nuk jeni krijuar për të, por për t'u përjetësuar në dynja. E trajtoni këtë dynja të shkurtër sikur të jetë ajo vendi i përjetësisë, për të cilën ia vlen të shpenzosh çdo gjë të vyer dhe që të luftosh natën e ditën. Kështu, ju e transformoni realitetin dhe i përmbysni qëllimet tuaja, për të shkaktuar dëshpërimin dhe shkatërrimin e vetvetes. Nëse do t'i jepni përparësi ahiretit kundrejt dynjasë dhe të vështroni me kujdes përfundimin e punëve, do të fitoni shumë mirësi, pa asnjë humbje, dhe do të arrini lumturinë e përhershme, që nuk e prish asnjë trishtim. Pastaj i Lartësuar përmend disa gjëra, të cilat mund të na nxisin për t'i dhënë përparësi ahiretit. Ai na tregon shpërblimin e ahiretit për të mirët, duke thënë:

- “Atë ditë do të ketë fytyra të ndritura...” – Fytyrat do të jenë të bukura, të shndritshme, të këndshme dhe vezulluese, prej lumturisë nga mirësitë dhe kënaqësitë që përjetojnë në ahiret. Lumturia dhe kënaqësia shpirtërore reflektohen qartë në fytyrat e tyre, duke i zbukuruar dhe duke u dhënë një shkëlqim vezullues. E si të mos shkëlqejnë nga lumturia, kur Allahu i lartësuar thotë për ta se:

- "... Zotin e tyre do të shikojnë." - Ata do të vështrojnë Zotin e tyre, në varësi të gradave ku ndodhen. Do të ketë prej tyre që do ta shohin Allahun çdo ditë, mëngjes e mbrëmje, ashtu si do të ketë që do ta shohin çdo ditë xhumaje. Sidoqoftë, të gjithë ata do të përjetojnë një lumturi të madhe kur të vështrojnë Fytyrën e të Madhëruarit dhe bukurinë e Tij mahnitëse, që nuk i përngjan asgjëje. Kur të shohin Atë, do të harrojnë çdo mirësi tjetër që i rrethon. Ata do të përjetojnë një lumturi, e cila nuk mund të shprehet dot me fjalë. Kjo do të duket qartë në fytyrat e tyre të shndritshme dhe të ngazëlljera. Kur të shohin Zotin e tyre, këto fytyra do të zbukurohen shumë e më shumë, mbi bukurinë që kanë. E lus Allahun Bujar të na bëjë prej tyre dhe të na bashkojë me ata fatlumë! Ndërsa kur flet për ata që i dhanë përparësi dynjasë kundrejt ahiretit të përjetshëm, Allahu i Madhëruar thotë:

- "Atë ditë do të ketë edhe fytyra të zymta, që presin atë (*Dënim të ashpër*) që të thyen kurrizin." – Ato do të jenë të zymta dhe të vrenjtura nga frika, të poshtëruara e të tmerruara nga ndëshkimi i rëndë që i pret.

Ajetet 26 – 40

26. Jo, mos ashtu (në mosbesim)! Kur shpirti t'i arrijë në gropë të fytit,

27. dhe kur të thonë: "Kush do t'i këndojë (ta yshtë)?"

28. Kur ai (njeriu) të bindet se i ka ardhur çasti i ndarjes,

29. ndërkohë që kërcinjtë do t'i bashkohen me njëri-tjetrin,

30. atë ditë, atij i fillon rruga për te Zoti yt.

31. Por ai (mosbesimtari) nuk beson dhe as nuk fal namaz,

32. por vetëm mohon dhe kthen shpinën,

33. e pastaj shkon te familja e vet, gjithë fodullëk.

34. (Atij do t'i thuhet) Mjerë për ty, mjerë!

35. Mjerë për ty, mjerë!

36. A mos mendon njeriu se do të lihet pa dhënë llogari?!

37. A nuk vjen ai (njeriu) nga një pikë lëngu, që hidhet me forcë,

38. e pastaj bëhet gjak i trashë, që Ai (Zoti) e krijon dhe e përsos.

39. Dhe, prej atij (uji), Ai krijon mashkullin dhe femrën?!

40. A nuk është Ai i Plotpushtetshëm për t'i ngjallur të vdekurit?!

Shpjegimi i ajeteve

- "Jo, mos ashtu (në mosbesim)! Kur shpirti t'i arrijë në gropë të fytit,..." – Këtu, Allahu i Madhëruar i kujton robtë e Tij me gjendjen e agonisë së vdekjes. Kur shpirti të arrijë në gropë të fytit, atje ku eshtrat e dërrasës së kraharorit afrohen me gurmazin, atëherë gjendja e agonisë vështirësohet shumë dhe njeriu kërkon pak lehtësim dhe qetësi.

- "...dhe kur të thonë: "Kush do t'i këndojë (ta yshtë)?" – Të pranishmit do të thonë: "Kush do t'i bëjë rukje ose t'i këndojë, për ta shëruar?" Pra, pasi i kanë humbur shpresat nga mjetet e njohura për shërim, ata kërkojnë format fetare të shërimit. Por kur vjen koha e përmbushjes së caktimit të Zotit, ai ekzekutohet e nuk ka kush ta ndalë apo ta kthejë pas. Atëherë rob i do të bindet se po ndahet nga dynjaja.

- "Kur ai të bindet se i ka ardhur çasti i ndarjes, ndërkohë që kërcinjtë do t'i bashkohen me njëri-tjetrin, atë ditë, atij i fillon rruga për te Zoti yt." - Gjendja vështirësohet shumë, sepse po nxirret shpirti jashtë trupit, që ishte mësuar brenda tij. Ai nxirret jashtë, për t'u kthyer tek Zoti dhe për t'u shpërblyer për veprat e kryera dhe për të pranuar gjithçka që ka bërë. Ky kujtim për këtë moment të vështirë i nënshtron shpirtat që të ndjekin rrugën e shpëtimit të tyre dhe t'i largohen rrugëve të shkatërrimit. Megjithatë, kryeneçët mendjemëdhën, tek të cilët nuk ndikojnë aspak shenjat dhe ajetet e Zotit, vazhdojnë me tejkalimin e kufijve, me gjynahe e poshtërsi.

- "Por ai nuk beson dhe as nuk fal namaz, por vetëm mohon dhe kthen shpinën, e pastaj shkon te familja e vet,

gjithë fodullëk!” - Ata nuk besojnë Allahun, melekët, shpalljet, profetët, Ditën e Gjykimit dhe caktimin e Tij për mirë dhe për keq. Gjithashtu, ata nuk falin namazin, por e konsiderojnë gënjeshtër gjithçka që duhej të besohej dhe u kthejnë shpinën urdhrave e ndalesave të Zotit. Kjo kategori njerëzish nuk kanë drojë nga Zoti i tyre. Ata kthehen në familje të pashqetësuar nga ajo që i pret, siç është qëndrimi para Zotit dhe llogaria e vështirë. Por Allahu i Madhëruar i kërcënon:

- **“Mjerë për ty, mjerë! Mjerë për ty, mjerë!”** - I Madhëruari e përsërit kërcënimin për ta theksuar atë.

- **“A mos mendon njeriu se do të lihet pa dhënë llogari?!”** – A mendon njeriu se do të lihet i shpërfillur, se nuk do të urdhërohet e të ndalohet, se nuk do të shpërblehet dhe nuk do të ndëshkohet? Ky, sigurisht, është një mendim i gabuar dhe arsyetim jo i saktë. Ky është një vlerësim jo i drejtë për Allahun e Madhëruar dhe për urtësinë e Tij. Më pas, i Madhëruari i kujton njeriut fillimin e krijimit të tij:

- **“A nuk vjen ai (njeriu) nga një pikë lëngu, që hidhet me forcë, e pastaj bëhet gjak i trashë, që Ai (Zoti) e krijon dhe e përsos. Dhe, prej atij (uji), Ai krijon mashkullin dhe femrën?! A nuk është Ai i Plotpushtetshëm për t'i ngjallur të vdekurit?!”** - Këto janë fazat nëpër të cilat kalon njeriu në barkun e nënës, para se të formohet e të kompletohet nga i Madhëruari. Ai i krijoi njerëzit në çifte, meshkuj e femra. Atëherë, Ai që e krijoi njeriun në këto faza të ndryshme, a nuk është i Plotfuqishëm që t'i ringjallë të vdekurit? Pa dyshim, Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka. Këtu përfundon tefsiri i sures Kijame, me mirësinë dhe bujarinë e Allahut të Madhëruar.

Surja 76: El Insan (medinase) 31 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 3

1. Vërtet, ka kaluar një periudhë kohe, që njeriu nuk ekzistonte.

2. Ne e krijuam njeriun prej një lëngu të përzier, për ta sprovuar atë dhe e bëmë që të dëgjojë e të shohë.

3. Ne i treguam atij rrugën e drejtë e kështu, ai do të jetë mirënjohës ose përbuzës.

Shpjegimi i ajeteve

Në këtë sure të mrekullueshme, Allahu i Madhëruar përshkruan fillesat e njeriut, vazhdimësinë dhe përfundimin e tij. Allahu i Madhëruar thotë se ka kaluar një kohë e gjatë para se njeriu të ekzistonte dhe para se emri ‘njeri’ të përmendej, sepse ai ende nuk ishte krijuar. Kur Allahu desh të krijonte njerëzit, fillimisht krijoi prej balte babain e njerëzimit, Ademin (a.s.), pastaj bëri që të tjerët të shumoheshin nëpërmjet një lloj lëngu të pështirë. Kjo qe një sprovë për njeriun: a do të kujtohet ai se si ka qenë fillesa e tij dhe të pozicionohet ashtu si duhet, duke qenë modest dhe i nënshtruar, apo do ta harrojë këtë dhe do të tregohet arrogant dhe i vetëmashtruar? I Madhëruari e krijoi njeriun duke i dhënë atij aftësi të brendshme dhe të jashtme, duke i dhënë shikim, dëgjim etj. Allahu i Lartësuar e kompletoi krijimin e njeriut, duke i falur çdo gjë që do të ishte e nevojshme për të. Pastaj u dërgoi popujve profetë, u zbriti libra dhe u tregoi udhën që të afron tek Ai. Kështu, Ai i ftoi në rrugën e lumturisë, duke u treguar se çfarë i pret nëse i përgjigjen kësaj ftese bujare, kur të takohen me Allahun e Madhëruar. Po ashtu, Ai këshilloi që të kenë kujdes e të largohen nga shtigjet që të çojnë drejt shkatërrimit, duke u treguar se çfarë i pret nëse nëse hyjnë në ato shtigje. Përballë këtyre dy alternativave, njerëzit janë ndarë në grupe:

1. Falënderuesit për mirësitë e Allahut dhe mirënjohësit e Tij. Këta janë ata të cilët angazhohen për të kryer tërësisht dhe sa më mirë detyrimet dhe përgjegjësitë me të cilat Allahu i ka ngarkuar.

2. Mohuesit e mirësive të Allahut dhe mosmirënjohësit ndaj Tij. Allahu i Madhëruar u ka dhuruar këtyre shumë mirësi të kësaj dynjaje, të fesë dhe të

besimit, por ata nuk tregojnë mirënjohje dhe respekt për to. Përkundrazi, ata e mohojnë Zotin e tyre dhe janë futur në shtigjet e shkatërrimit. Në ajetet më pas, i Madhëruari tregon më në hollësi për gjendjen e këtyre dy grupeve gjatë shpërblimit për veprat e tyre.

Ajetet 4 – 22

4. Ne kemi përgatitur për jobesimtarët zinxhirë, pranga dhe zjarr.

5. S'ka dyshim se të devotshmit do të pinë në kupa, që kanë pije të përzier me kafur ,

6. Ai (kafuri) është një burim, prej të cilit do pinë adhuruesit e Allahut dhe të cilin do ta gjejnë atje ku do të dëshirojnë e me mbushulli.

7. (Të devotshmit) Janë ata që zbatojnë premtimet e tyre dhe i frikësohen një Dite, tmërri i së cilës është gjithëpërfshirës.

8. Janë ata që, për hir të Tij, u japin ushqim të varfërve, jetimëve dhe robve.

9. “Ne (thonë të devotshmit) po ju ushqejmë veçse për hir të Allahut dhe nuk kërkojmë prej jush ndonjë shpërblim e as falënderim.

10. Ne i frikësohemi Zotit tonë për atë Ditë, që fytyrat i bën të zymta dhe është e llahtarshme”.

11. Allahu i ka ruajtur ata prej sherrit të asaj dite dhe u ka dhuruar shkëlqim e lumturi në fytyra.

12. Për shkak se ata bëjnë durim, Ai i shpërblen me Xhenet dhe me veshje mëndafshi.

13. Ata do jenë atje, të mbështetur në kolltukë dhe nuk të do ndiejnë as të nxehtë e as të ftohtë.

14. Hijet do t'u bien sipër dhe degët e pemëve (plot fruta) do t'u afrohen pranë.

15. Atyre do t'u shërbehet me enë të argjendta dhe me gota të kristalta,

16. Me gota të tejudkshme prej argjendi, që ata vetë do t'i përcaktojnë si të duan.

17. Do t'u jepen gota me pije të përziera me xhenxhefil,

18. Ai vjen prej një burimi aty, që quhet Selsebil.

19. Mes tyre lëvizin duke shërbyer djelmosha, që do jenë përherë të tillë e që, kur i kundron, duken si margaritarë të shpërndarë.

20. Kur hedh shikimin atje (në xhenet), sheh begati e pasuri të mëdha,

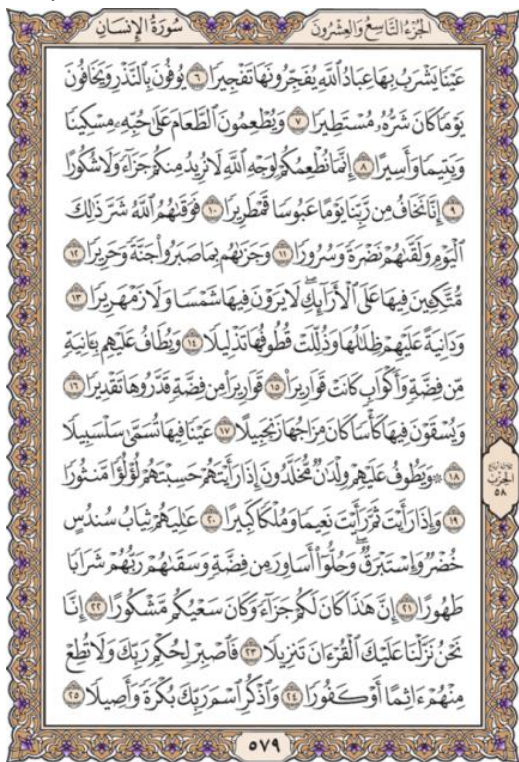
21. Ata (besimtarët) janë të veshur me mëndafsh të hollë e të gjelbër dhe me mëndafsh të trashë, të stolitur me bylyzkë të argjendte. Dhe Zoti i tyre u jep të pinë pije të kulluar.

22. (Atyre do t'u thuhet) Ky është shpërblimi për ju, sepse e keni merituar me përpjekjet tuaja.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ne kemi përgatitur për jobesimtarët zinxhirë, pranga dhe zjarr.”- Për ata që kanë mohuar Allahun dhe profetët dhe që paturpësisht kanë guxuar të kryejnë gjynahe ndaj Allahut të Madhëruar, Ai ka përgatitur për ta në zjarrin e Xhehenemit zinxhirë dhe pranga, me të cilat do t'u lidhen duart dhe do t'u shtrëngohen fort pas qafe, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “Kapeni atë dhe vendosjani prangat! Pastaj hidheni në Xhehenem dhe lidheni me një zinxhir të gjatë shtatëdhjetë kutë, sepse ai nuk besonte Allahun e Madhëruar.” [Hakka 30 – 33].

Allahu i Madhëruar ka përgatitur edhe zjarr të ndezur fort, i cili i përfshin trupat me furi dhe i shkrumbon, sikurse ka thënë i Madhëruari: “Nuk ka dyshim se ata që kanë mohuar Argumentet Tona, do t'i flakim në Zjarr. Sa herë që do t'u digjet një lëkurë, Ne do t'ua zëvendësojmë me lëkurë tjetër, që ta shijojnë mirë dënimin. Allahu është i Plotfuqishëm e i Urtë.” [Nisa 56]. Ky ndëshkim do të jetë i vazhdueshëm për ta, në përjetësi. Ndërsa bamirësit janë ata të cilët i kanë rregulluar zemrat e tyre me dashurinë për Allahun, me njohjen e Tij dhe me moral të mirë. Kështu janë përmirësuar edhe gjymtyrët e tyre, të cilat binden për të bërë veprat e mira, që kënaqin Zotin. Për këta, Zoti na tregon dhe thotë se:

- “S’ka dyshim se të devotshmit do të pinë në kupa, që kanë pije të përzier me *kafur* ⁴³,...” – Do të shijojnë pije të këndshme, të përzier me *kafur*, i cili shërben për ta freskuar ose zbutur shijen e saj. Kafuri i Xhenetit është shumë i shijshëm, i këndshëm dhe i pastër nga çdo element turbullues, që zakonisht gjendet në kafurin e dynjasë. Megjithatë, asgjë nga mangësitë e sendeve të dynjasë nuk ekziston në sendet që Zoti ka treguar se do të jenë në Xhenet, edhe pse mund të kenë të njëjtin emër. Kështu, për shembull, kur përshkruan vendpushimet e banorët e Xhenetit, i Madhëruari thotë: “Ata qëndrojnë mes lotusve pa gjemba, bananeve me fruta palë-palë, nën hije të gjera, pranë një uji që rrjedh, mes frutave të shumëllojshme, që as nuk mbarohen, as nuk janë të ndaluara.” [Uakia 28 - 33]. Ndërsa kur përshkruan mirësitë dhe gratë e tyre në Xhenet, i Madhëruari thotë: “Përgëzoi ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, se do të kenë Xhenete, në të cilat rrjedhin lumenj. Sa herë që u jepet ndonjë ushqim nga frutat

e tij, ata thonë: “Të tilla mirësi na janë dhuruar edhe më parë”. Atyre u dhurohen mirësi të ngjashme dhe atje do të kenë bashkëshorte të pastra. Ata do të jenë atje (në Xhenet) përjetësisht.” [Bekare 25]. Ose: “Për ta është përgatitur Vendi i Paqes pranë Zotit të tyre. Ai është Miku i tyre, për ato vepra që ata bënë.”. [En’am 127]. Vetëm Allahu i Lartësuar e di realitetin e kënaqësive dhe të lumturisë së shpirttrave në Xhenet. Ai thotë: “(Allahu do tu thotë): “O adhuresit e Mi, sot nuk ka pse të frikësoheni e as pse të brengoseni! Atyre që besuan shpalljet Tona dhe ishin muslimanë (të nënshtruar ndaj Zotit) do t’u thuhet: “Hyni në Xhenet, ju dhe bashkëshortet tuaja, për tu gëzuar!” Aty do t’u shërbejnë me enë e kupa të arta. Aty ka çdo gjë që shpirti e dëshiron dhe syri e pëlqen. Aty do të jeni të përjetshëm. Ky është Xheneti që ju dhurua për veprat që keni bërë. Aty keni plot fruta, nga të cilat do të hani!” [Zuhur 68 – 73].

- “Ai (*kafuri*) është një burim, prej të cilit do pinë adhuresit e Allahut dhe të cilin do ta gjejnë atje ku do të dëshirojnë e me mbushulli.” - Ata nuk do kenë frikë se mos u mbarohen gotat e mrekullueshme me atë pije të shijshme. Gotat nuk u mbarojnë, sepse ato mbushen nga një burim i pashtershëm, që gjithmonë rrjedh e gurgullon. Adhuresit e Allahut do ta bëjnë këtë burim të rrjedhë ku të dëshirojnë ata, kur të dëshirojnë dhe si të dëshirojnë. Kështu, nëse dëshirojnë, ata mund ta drejtojnë atë te kopshtet e pasura me llojlloj bimësie, te pallatet e tyre fantastike ose në çdo drejtim që ata duan. Më pas, i Madhëruari tregon disa nga veprat e këtyre fatlumëve, që i bënë të meritonin këto mirësi:

- “(Të devotshmit) Janë ata që zbatojnë premtimet e tyre...” - Ata çojnë në vend çdo detyrë me të cilën e kanë ngarkuar veten për hir të Allahut dhe çdo premtim ose besë të dhënë. Duke qenë se ata plotësojnë edhe këto detyra, që Zoti nuk ua ka detyruar, por që ata vetë ia kanë detyruar

vetvetes, atëherë kjo do të thotë që, plotësimi i detyrave të vendosura nga Zoti është më i sigurt se do të kryhet nga ata.

- **“...dhe i frikësohen një Dite, tmerri i së cilës është gjithëpërfshirës.”** - Ata frikësohen se mos i godet tmerri i asaj dite, prandaj ruhen nga çdo gjë që e shkakton këtë.

- **“Janë ata që, për hir të Tij, u japin ushqim të varfërve, jetimëve dhe robërve.”** – Edhe pse mund ta dëshirojnë për vete pasurinë dhe ushqimin, ata i japin përparësi dashurisë së Allahut dhe urdhrave të Tij kundrejt dëshirave të vetes. Ata kujdesen që të ushqejnë njerëzit më të nevojshëm dhe më parësorë për këtë ndihmë, të cilët – siç i përmend Allahu i Madhëruar, – janë të varfërit, jetimët dhe robërit. Me shpenzimet dhe ushqimin e dhënë nevojtarëve, ata synojnë vetëm kënaqësinë e Allahut të Madhëruar, siç thonë më pas:

- **“Ne (thonë të devotshmit) po ju ushqejmë veçse për hir të Allahut dhe nuk kërkojmë prej jush ndonjë shpërblim e as falënderim.** - Nuk synojmë ndonjë shpërblim material e as ndonjë lëvdatë nga ju.

- **“Ne i frikësohemi Zotit tonë për atë Ditë, që fytyrat i bën të zymta dhe është e llahtarshme”.** - Allahu i Madhëruar e ka quajtur atë ditë shumë të frikshme, të ashpër, të ankthshme dhe torturoese.

- **“Allahu i ka ruajtur ata prej sherrit të asaj dite dhe u ka dhuruar shkëlqim e lumturi në fytyra.”** - Ata nuk do t'i trazojë ai tmerr i madh e gjithëpërfshirës, ndërsa melekët do t'u thonë: “Kjo është dita që ju premtohet”. Allahu i Madhëruar do t'i nderojë ata, duke u dhuruar dritë gëzimi në fytyrë dhe lumturi në zemër, mirësi të dukshme dhe të brendshme.

- **“Për shkak se ata bëjnë durim, Ai i shpërblen me Xhenet dhe me veshje mëndafshi.”** - Ata tregohen të duruar në bindjen ndaj Zotit, duke kryer urdhrat e Tij aq sa kanë mundësi; tregohen të duruar kundrejt gjynaheve, duke i lënë ato dhe

duke u larguar prej tyre, si edhe të duruar me kaderin e Zotit, duke mos u zemëruar dhe mos shprehur mospajtim me caktimin e Tij, por duke e pranuar atë me nënshtrim dhe dorëzim të plotë. Për këtë durim, Allahu i Madhëruar i shpërblen ata me Xhenet të mbushur plot mirësi dhe të ruajtur nga çdo gjë e keqe dhe dëmtuese. Ai i shpërblen ata edhe me veshje mëndafshi, sikurse thotë në një ajet tjetër: “Allahu i vendos në Xhenete, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ata që besuan dhe bënë vepra të mira. Aty do të stolisen me byzylykë të artë e me margaritarë dhe veshjet e tyre do të jenë të mëndafshita.” [Haxh 23]. Allahu i Madhëruar e përmend në mënyrë të veçantë mëndafshin, sepse ai është diçka e dukshme, që tregon për gjendjen e mirë të njeriut që e ka veshur.

- **“Ata do jenë atje, të mbështetur në kolltukë dhe nuk të do ndiejnë as të nxehtë e as të ftohtë.”** – Ata do jenë të mbështetur mirë, ashtu sikurse ulesh kur dëshiron të rehatohesh dhe kënaqesh. Ata do të qëndrojnë në *“el erâik”*, domethënë, në disa shtretër me mbulesa të zbukuruara. Atje nuk kanë për të ndier kurrë më vapë apo ftohtë, sepse klima në Xhenet nuk do të jetë as e nxehtë dhe as e ftohtë, por e butë dhe mesatare. Trupi kënaqet dhe rehatohet në këtë lloj klime të mrekullueshme.

- **“Hijet do t'u bien sipër dhe degët e pemëve (plot fruta) do t'u afrohen pranë.”** - Frutat i afrohen atij që i dëshiron, në çdo gjendje qoftë: i shtrirë, ulur e në këmbë, që ai t'i marrë kur të dëshirojë.

- **“Atyre do t'u shërbehet me enë të argjendta dhe me gota të kristalta, Me gota të tejdrukshme prej argjendi, që ata vetë do t'i përcaktojnë si të duan.”** - Mes banorëve të Xhenetit vërtiten djemtë e rinj, të cilët do t'u shërbejnë kupa të mbushura me pije të këndshme. Kupat janë prej argjendi, por janë të tejdrukshme si diamanti. Është shumë e çuditshme: argjendi aq i dendur, të jetë i tejdrukshëm si diamant! Allahu i Madhëruar përmend edhe një hollësi tjetër rreth atyre gotave: “...që ata do

t'i përcaktojnë si të duan". Pra, ato do të jenë aq sa të kënaqen dhe të ngopen besimtarët: as më shumë e as më pak. Nëse do ishin më të mëdha, ata do të veleshin, e nëse do ishin më të vogla, nuk të kënaqeshin ose ngopeshin plotësisht. Ka mundësi që kuptimi të jetë se: do të jenë vetë banorët e Xhenetit ata që do t'i përzgjedhin e i përcaktojnë ato, sipas dëshirës dhe shijes së tyre. Dhe ato do t'u shërbehen ashtu sikurse ata i dëshirojnë në mendjen e tyre.

- **“Do t’u jepen gota me pije të përziera me xhenxhefil. Ai vjen prej një burimi aty, që quhet Selsebil”** - Në Xhenet, ata do të shijojnë gota të mbushura me pije dhe nektar, të përzier me xhenxhefil, me shije dhe aromë të mrekullueshme. Në Xhenet ndodhet në burim, që quhet Selsebil. Ai quhet kështu për shkak të bukurisë, pastërtisë dhe rrjedhshmërisë së tij çlodhëse dhe të këndshme.

- **“Mes tyre lëvizin duke shërbyer djelmosha, që do jenë përherë të tillë...”** - Mes banorëve të Xhenetit, gjatë ushqimit e gostive të tyre, do të vërtiten si shërbëtorë djelmosha të vegjël shumë të bukur, që nuk rriten dhe as ndryshojnë. Kur i sheh të shpërndahen në shërbim, ata ngjajnë si margaritarë. Kjo është një kënaqësi tjetër e banorëve të Xhenetit. Shërbëtorët e tyre do të jenë djelmosha të bukur, që të gëzojnë kur i sheh, sepse ata të shërbejnë plot gaz. Kur hyjnë nëpër banesat e xhenetlinjve, nuk ka pasiguri dhe ndrojtje prej tyre. Ata përmbushin kërkesat e xhenetlinjve në çdo moment.

- **“...e që, kur i kundron, duken si margaritarë të shpërndarë. Kur hedh shikimin atje (në xhenet), sheh begati e pasuri të mëdha...”** - Nëse i kundron, do të shihje pasuritë e ndonjërit prej tyre, do të mahnitese nga kështjellat, banesat, dhomat e gdhendura e të zbukuruarat, të cilat nuk mundesh t'i përshkruash. Ata zotërojnë kopshte të lulëzuara dhe plot fruta, që janë të lehta për t'u arritur dhe të shijshme. Mes

këtyre kopshteve të çuditshme, rrjedhin lumenj dhe këndojnë zogj të ndryshëm këngëtarë. Të gjitha këto kënaqin zemrën dhe lumturojnë shpirtin. Atje, gjithashtu, presin gra jashtëzakonisht të bukura dhe të hijshme; të bukura nga jashtë e nga brenda, nga trupi dhe nga shpirti. Ato ua mbushin zemrat dhe shpirtin me gëzim burrave të tyre. Rreth tyre vërtiten e shërbejnë djelmosha të përjetshëm, që e shtojnë dhe plotësojnë rehatinë dhe kënaqësinë. Pastaj, mbi të gjitha këto kënaqësi dhe bukuri, qëndron lumturia më e madhe: vështrimi te Zoti i gjithësisë, tek i Gjithëmëshirshmi e Mëshirëploti, dëgjimi i fjalës së Tij, prania e afërt e Tij, kënaqësia e Zotit me ta dhe, në fund, përjetësia në këto mirësi, të cilat vetëm shtohen dhe bëhen më të larmishme. I Lartësuar dhe Lavdëruar qoftë Allahu, Mbreti, Sunduesi i gjithçkaje, i Vërteti, depot e mirësive të të Cilit nuk shterin dhe nuk pakësohen kurrë. Ashtu si cilësitë e Tij, që janë të pafundme, ashtu janë edhe mirësitë e dhuruara nga bujaria e Tij.

- **“Ata (besimtarët) janë të veshur me mëndafsh të hollë e të gjelbër dhe me mëndafsh të trashë,”** - Ata janë të veshur me petka të bukura prej mëndafshi jeshil të hollë (*sundus*) dhe me mëndafsh të trashë (*istebrek*), që janë nga llojet më të mira të mëndafshit.

- **“... të stolisur me bylyzykë të argjendtë.”** - Duart e tyre, të meshkujve dhe të femrave, janë të stolisura me bylyzykë e bizhuteri argjendi. Ky është një premtim i dhënë nga Zoti, dhe premtimi i Tij patjetër që do të mbahet, sepse Ai është më Fjalëdrejti dhe i Vërteti.

- **“Dhe Zoti i tyre u jep të pinë pije të kulluar.”** - Do t'u jepet një lloj pijeje, që është e pastër nga çdo turbullirë dhe ndyrësi, nga njëra anë, dhe pastruese e barkut të tyre nga çdo gjë e keqe dhe e dëmshme, nga ana tjetër.

- **“Ky është shpërblimi për ju, sepse e keni merituar me përpjekjet tuaja.”** - Ky shpërblim i madh ju jepet si shpërblim për veprat që keni kryer. Madje, edhe për veprat

më të vogla, Allahu Bujar dhe i Gjithëmëshirshëm ka përgatitur për ju mirësi të përrjetshme të papërshtueshme. Pasi foli për mirësitë e Xhenetit, Allahu i Madhëruar thotë:

Ajetet 23 – 27

23. Ne ta shpallëm Kur'anin pjesë-pjesë.

24. Prandaj, ti bëhu i durueshëm ndaj gjykitimit të Zotit tënd, e mos dëgjo asnjë gjynahqar ose jobesimtar prej tyre.

25. Adhuroje Zotin tënd mëngjes e mbrëmje!

26. Bëj sexhde për Të në një pjesë të natës dhe madhëroje Atë shumë gjatë natës!

27. Vërtet, ata (mosbesimtarët) e duan shumë këtë jetë dhe e shpërfillin Ditën e Rëndë, që i pret.

Shpjegimi i ajeteve

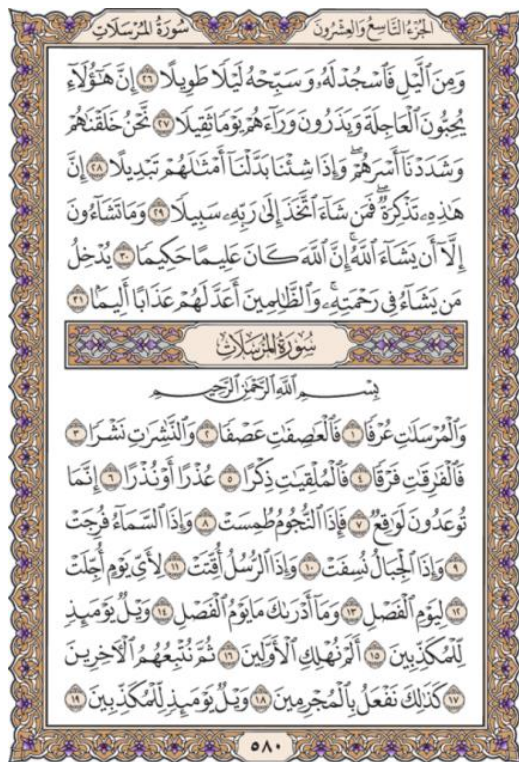
- “Ne ta shpallëm Kur'anin pjesë-pjesë.”

- Në Kur'an, i Madhëruari ka sjellë premtime dhe kërcënime, ka sqaruar gjithçka për të cilët robtë kanë nevojë dhe na urdhëron që të zbatojmë plotësisht çdo ligj dhe porosi të Tij. Për të gjitha këto nevojitet durim, prandaj Allahu i Madhëruar thotë më tej:

- “Prandaj, ti bëhu i durueshëm ndaj gjykitimit të Zotit tënd, e mos dëgjo asnjë gjynahqar ose jobesimtar prej tyre.” –

Kuptimi: Bëhu i durueshëm ndaj gjykitimit të Zotit mbi fatin tënd, dhe kurrë mos ji i pakënaqur me të. Po ashtu, bëhu i durueshëm edhe ndaj gjykitimit të Zotit në ligjet e Tij, duke i vënë në zbatim ato dhe duke jetuar sipas tyre. Mos lejo asgjë e asnjë të të pengojë në këtë rrugë. Mos iu bind të zhyturve në gjynahe dhe në mosbesim. Bindja ndaj gjynahqarëve e mohuesve do të të çojë patjetër në gjynahe dhe kalim kufijsh, sepse ata urdhërojnë veçse për gjëra që ua kërkon epshi i tyre pa fre. Duke qenë se, për të qenë i durueshëm dhe i qëndrueshëm të ndihmon adhurimi i Zotit dhe shtimi i kujtimit të Tij, në vijim thuhet:

- “Adhuroje Zotin tënd mëngjes e mbrëmje!” – Pra, adhuroje Zotin në fillim

dhe në fund të ditës. Këtu hyjnë namazet e detyrueshme dhe *nafile*-t që kryhen së bashku me to, si: *dhikr*-et, *tesbih*-et, *tahlil*-et, *tekbir*-et e çdo *dhikër* tjetër gjatë këtyre kohëve.⁴⁴

- “Bëj sexhde për Të në një pjesë të natës!” - Shtoji sexhdet që bën për Zotin tënd! Por kjo mund të ndodhë veçse duke shtuar namazet e përkushtuara ndaj Tij.

- “Madhëroje Atë natën e gjatë!” - Madhëroje Allahun me tesbihe e adhurim natën e gjatë. Ky është urdhër për të madhëruar Allahun gjithë natën e gjatë. Por në suren Muzzemmil, Allahu i Madhëruar na e ka shpjeguar si dhe sa duhet ta madhërojmë Atë: “Ngrihu për falje natën, përveç një pjese të vogël të saj: gjysmën e saj, ose diçka më pak se gjysma, ose shtu pak më shumë, dhe lexoje Kur'anin me vëmendje!” [El muzzemil 2 – 4].

- Vërtet, ata e duan shumë këtë jetë dhe e shpërfillin Ditën e Rëndë, që i pret.” – Kuptimi: Mohuesit, të cilët nuk të besojnë si profet, edhe pse u ballafaquan me shumë argumente, këshilla e paralajmërime për të

pranuar të vërtetën, përsëri i japin përparësi dynjasë së shpejtë, duke e gjetur prehjen tek ajo. Ata i përkushtohen tërësisht asaj dhe e braktisin të vërtetën, duke harruar se i pret një ditë e rëndë dhe e vështirë, dita e Kijametit, gjatësia e së cilës është pesëdhjetë mijë vjet, me llogarinë tuaj. Ajo do të jetë një ditë e vështirë, sikurse thuhet në ajetin tjetër: “Të tmerruara do të jenë shikimet e tyre. Ata do të dalin prej varreve si karkaleca të shpërndarë, Duke shpejtuar drejt Lajmëtarit. Jobesimtarët do të thonë: “Kjo është ditë e vështirë”. [Kamer 7, 8]. Ata i përkushtohen kësaj bote, a thua se janë krijuar thjesht për këtu!

Ajetet 28 – 31

28. Ne i krijuam ata (njerëzit) dhe Ne e përsosëm krijimin e tyre. Kur të dëshirojmë, Ne do t'i rikthejmë ata me një krijim të ri.

29. Vërtet, këto janë këshilla, prandaj kush dëshiron, e gjen rrugën që e çon te Zoti i vet.

30. Po ju mund ta doni diçka, vetëm nëse do Allahu. Pa dyshim, Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.

31. Atë që Ai e do, e përfshin në mëshirën e Vet. Kurse për keqbërësit, Ai ka përgatitur dënim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar jep për ringjalljen një argument logjik, duke u kujtuar krijesave fillimin e tyre. Ai thotë:

- “**Ne i krijuam ata (njerëzit) dhe Ne e përsosëm krijimin e tyre.**” - Është Allahu i Lartësuar Ai që i bëri njerëzit të ekzistojnë nga hiçi. Përveç kësaj, Ai e përkreu krijimin e tyre, duke i pajisur me nerva e damarë, me organe të jashtme e të brendshme, derisa u plotësua çdo gjë. Allahu i Lartësuar e bëri trupin e njeriut në mënyrë të tillë që ai të plotësojë nevojat e veta. Atëherë, Ai që i bëri njerëzit të ekzistojnë në këtë formë, Ai është i Plotpushtetshëm që t'i ringjallë ata sërish pas vdekjes së tyre, për t'i shpërblyer. Ai i Cili i solli në këtë jetë, për të kaluar këtë fazë, nuk ka se si t'i lërë të braktisur, pa i urdhëruar e pa i ndaluar, pa i shpërblyer

dhe pa i ndëshkuar, për atë që meritojnë. Më pas, Allahu i Lartësuar thotë:

- “**Kur të dëshirojmë, Ne do t'i rikthejmë ata me një krijim të ri.**” – Kuptimi: Do t'ju ringjallim, për t'ju dhënë një jetë tjetër. Do t'ju ringjallim të gjithëve, pa përjashtim, me një krijim të ri.

- “**Vërtet, këto janë këshilla, prandaj kush dëshiron, e gjen rrugën që e çon te Zoti i vet.**” - Besimtari përfiton nga këto këshilla e paralajmërime, që nxisin frikën dhe shpresën. Ai që dëshiron, mund të marrë rrugën që të çon tek Allahu i Madhëruar, i Cili, pasi e ka qartësuar mirë këtë rrugë, i ka lënë të lirë njerëzit të zgjedhin: ose të ndjekin udhëzimin e Tij, ose ta shpërfillin atë.

- “**Po ju mund të doni diçka, veç nëse do Allahu. Pa dyshim, Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.**” – Është dëshira e Allahut ajo që ekzekutohet dhe vihet në jetë. Ai është i Urtë dhe i Gjithëditur, kur udhëzon dikë në rrugën e drejtë, ashtu siç është i Urtë dhe i Gjithëditur kur lë në humbje dhe devijim atë që zgjedh humbjen dhe devijimin.

- “**Atë që Ai e do, e përfshin në mëshirën e Vet. Kurse për keqbërësit, Ai ka përgatitur dënim të dhembshëm.**” - Ata që Allahu i ka futur në mëshirën e Tij, ata i ka veçuar me përkujdesje të veçantë, duke u bërë të mundur çdo mjet dhe rrugë për të arritur lumturinë. Është Ai që i udhëzon ata në udhë të drejtë, me mëshirën dhe urtësinë e Tij. Ndërsa për zullumqarët, të cilët kanë zgjedhur devijimin kundrejt udhëzimit, Ai ka përgatitur ndëshkim të dhembshëm. Ky ndëshkim është i drejtë për ta, për shkak të zullumit dhe armiqësisë së tyre.

Surja 77: El Murselat (mekase) 50 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 15

- 1. Betoem për ata që dërgohen njëri pas tjetrit me mirësi,**
- 2. Për ata që janë të shpejtë si fortune,**
- 3. Për shpërndarësit, që shpërndajnë!**
- 4. Për ata që ndajnë saktë!**

5. Për ata që sjellin shpallje (nga Allahu),
 6. Si dëshmi ose si paralajmërim!
 7. S'ka dyshim se ajo që u është premtuar, ka për të ndodhur patjetër,
 8. Atëherë kur yjet të shuhen,
 9. Kur qielli të çahet,
 10. kur malet të shpërbëhen,
 11. E kur të dërguarve u është caktuar koha për të dëshmuar.
 12. E në ç'ditë u është caktuar atyre koha?
 13. Ditën e Gjykimit.
 14. E ku e di ti se ç'është Dita e Gjykimit?
 15. Mjerë mohuesit atë ditë!

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar bën një sërë betimesh për vërtetësinë e Ditës së Ringjalljes dhe Llogarisë së drejtë.

- **"Betohem për ata që dërgohen njëri pas tjetrit me mirësi,..."** – "Ata" janë melekët, që Zoti i dërgon të zbatojnë vendimet e Tij, të kujdesen për krijesat dhe për botën, të zbatojnë urdhrat e Tij që kanë të bëjnë me fenë dhe me jetën e kësaj bote. Allahu i Madhëruar i ka përshkruar melekët si 'urfa', pra, të mbushur dhe të dërguar plot mirësi, urtësi dhe dobi, jo me kotësi e ligësi.

- **"...Për ata që janë të shpejtë si fortune,"**
 - Edhe ky është një përshkrim i melekëve, si robër të bindur e të nënshtruar, të cilët nxitojnë menjëherë që të zbatojnë urdhrat, detyrimet dhe misionet e ngarkuara nga i Madhëruari. Ata janë të shpejtë dhe të përpiktë në zbatimin e urdhrave dhe realizimin e detyrave. Ata janë të shpejtë si stuhitë e furishme. Por ka mundësi që ky të jetë një betim në stuhitë e furishme kur fryjnë me furi. Në këtë rast kuptimi do të ishte "Për erërat që fryjnë furishëm!"

- **"Për shpërndarësit, që shpërndajnë!"** – Edhe këtu ka mundësi që të flitet për melekët, të cilën shpërndajnë atë që Zoti ka urdhëruar të shpërndahet. Por ka mundësi që të flitet edhe për retë, të cilat Zoti i shpërndan nëpër qiell dhe, nëpërmjet ujit të zbritur prej tyre, ringjall tokën, pas vdekjes së saj.

- **"Për ata që ndajnë saktë!"** – pra për melaiket të cilët vijnë me urdhërin e Zotit që dallojnë e ndajnë të vërtetën nga e kota, hallallin nga harami.

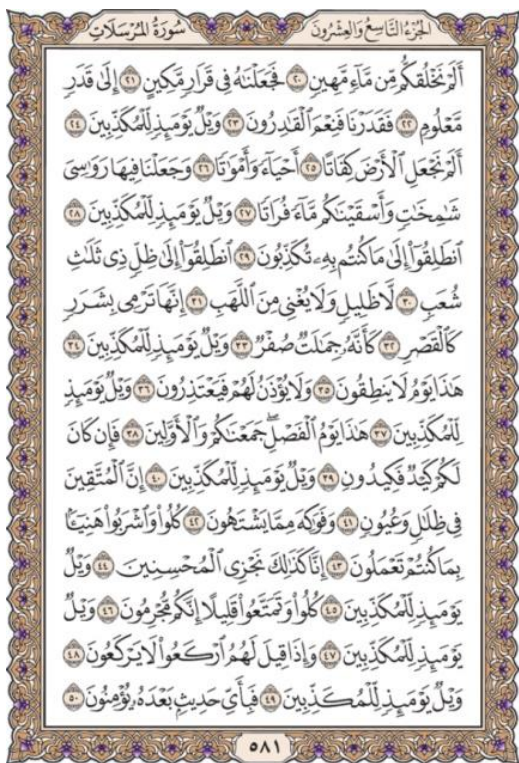
- **"Për ata që sjellin shpallje (nga Allahu), Si dëshmi ose si paralajmërim!"** – Këta janë gjithashtu melekët, që kryejnë detyrën më të rëndësishme dhe më të nderuar: ata zbresin shpalljet e Zotit, nëpërmjet të cilave Ai i mëshiron robtë e Tij dhe i udhëzon në rrugën e mirësisë dhe lumturisë. Zoti i Madhëruar ua përcjell shpalljet profetëve të Tij, që të jenë si dëshmi kundër jobesimtarëve, në mënyrë që ata të mos kenë asnjë justifikim para Tij, dhe si paralajmërim për njerëzit, për tmerrin që i pret përpara.

- **"S'ka dyshim se ajo që ju është premtuar ka për të ndodhur patjetër..."** - Ringjallja dhe llogaria e drejtë për veprat është një ngjarje që patjetër do të ndodhë, pa asnjë dyshim. Kur të vijë ajo ditë, do të ndodhin shumë ndryshime në botë, të cilat do të shkaktojnë tmerr dhe frikë, siç thotë i Madhëruari:

- **"...atëherë kur yjet të shuhen, kur qielli të çahet, kur malet të shpërbëhen..."** - Yjet do të shuhen dhe do të këputen nga vendi i tyre. Malet do të shpërbëhen dhe sheshohen. Ato do të bëhen pluhur, që do shpërndahet në ajër. Toka do të bëhet e sheshtë, pa male e gropa. Kjo është, gjithashtu, dita e përcaktuar për dëshminë e profetëve:

- **"...e kur të dërguarve u është caktuar koha për të dëshmuar. E në ç'ditë u është caktuar atyre koha?"** - Atë ditë, profetët do të dëshmojnë për popujt e tyre, për besimin apo mosbesimin e tyre. Pyetja më pas është bërë për të treguar rëndësinë dhe madhështinë e asaj dite. Asaj i përgjigjet Allahu i Madhëruar, duke thënë:

- **"Ditën e Gjykimit! E ku e di ti se ç'është Dita e Gjykimit?"** - Ajo është dita e ndarjes mes krijesave. Çdokush do të llogaritet më vete dhe i vetëm. Pastaj i Madhëruari kërcënon mohuesit e kësaj dite:

- “Mjerë mohuesit atë ditë!” - Mjerë ata, për dëshpërimin dhe ndëshkimin e rëndë që i pret! Mjerë ata, për fundin e keq ku po shkojnë! Allahu i Madhëruar i ka paralajmëruar për këtë ditë, madje, është betuar për vërtetësinë e saj, por ata sërish e mohojnë, prandaj e meritojnë ndëshkimin e dhembshëm.

Ajetet 16 – 19

16. A nuk i shkatërruan Ne popujt më të hershëm,

17. Dhe pastaj të tjerët që i shoqëruan?

18. Kështu bëjmë Ne me keqbërësit.

19. Mjerë mohuesit atë ditë!

Shpjegimi i ajeteve

- “A nuk i shkatërruan Ne popujt më të hershëm...” – Kuptimi: A nuk i shkatërruan jobsimtarët e popujve të shkuar?!

- “...dhe pastaj të tjerët që i shoqëruan?”

- Po kështu ndëshkuam të gjithë ata mohues e arrogantë prej popujve që erdhën më pas, të cilët e konsideruan Ditën e Ringjalljes dhe të Llogarisë si mashtrim.

- “Kështu bëjmë Ne me keqbërësit.” - Ky është rregulli i pandryshueshëm i Zotit për zullumqarët: ndëshkim i pakthyeshëm. Atëherë, pse nuk merrni mësim nga ato që shihni dhe dëgjoni?!

- “Mjerë mohuesit atë ditë!” - Mjerë ata që mohojnë të vërtetën, pas vështrimit të argumenteve të qarta dhe pasi mësuan rreth ndëshkimeve të Zotit kundër mohuesve.

Ajetet 20 – 24

20. A nuk ju krijojmë nga një lëng i dobët,

21. Që e vendosim në një vend të sigurt,

22. Deri në një afat të caktuar?!

23. Ne e bëjmë përcaktimin e krijimit. Sa përcaktues të mirë jemi!

24. Mjerë mohuesit atë ditë!

Shpjegimi i ajeteve

- “A nuk ju krijojmë nga një lëng i dobët, që e vendosim në një vend të sigurt, deri në një afat të caktuar?!” - A nuk ju krijojmë, o njerëz, prej një lëngu të nënçmuar, i cili del nga mesi shpinës dhe dërrasës së kraharorit?! Pastaj atë lëng e vendosim në një vend të sigurt, ku zhvillohet deri në një afat të caktuar. Pastaj e zhvillojmë embrionin mes disa errësirave, duke e kaluar nëpër faza të ndryshme. Nga një pikë uji, kthehet në gjak të mpiksur, pastaj ngjan me një kafshatë të përtypur, derisa Allahu e formon atë si një trup, e pastaj atij trupi i fryn shpirtin. Por ka edhe që vdesin para kësaj kohe.

- “Ne e bëjmë përcaktimin e krijimit. Sa përcaktues të mirë jemi!” - Allahu i Lartësuar lavdëron Vetën e Vet, sepse të gjitha përcaktimet e Tij janë me urtësi dhe e meritojnë lavdërimin.

- “Mjerë mohuesit atë ditë!” - Mjerë për mohuesit, pasi Allahu ua sqaroi argumentet dhe pasi u tregoi historitë e ndëshkimit të popujve mohues të mëparshëm!

Ajetet 25 – 28

25. A nuk e bëjmë Ne tokën që të mbajë në gjirin e vet

26. të gjallë dhe të vdekur

27. A nuk kemi vënë në të male të forta e të larta?! A nuk ju kemi dhënë ujin, që jua shuan etjen?

28. Mjerë mohuesit atë ditë!

Shpjegimi i ajeteve

- **“A nuk e bëmë Ne tokën që të mbajë në gjirin e vet të gjallë dhe të vdekur?!”** – Kuptimi: A nuk kemi bërë mirësi të madhe për ju kur e nënshtroam tokën dhe e bëmë të tillë që ju të përfitonit prej saj?! Gjatë jetës, ju ndërtoni shtëpitë mbi të, ndërsa pas vdekjes, ajo ju shërben për varrin tuaj. Sikurse shtëpitë mbi tokë janë mirësi nga Allahu i Madhëruar për robtë e Tij, po ashtu janë edhe varret nën tokë. Varri është mëshirë për njeriun, sepse ai mbulon dhe ruan kufomën që të mos bjerë pre e egërsirave dhe të përdhohet prej tyre.

- **“A nuk kemi vënë në të male të forta e të larta?!”** - Allahu i Madhëruar i vendosi malet në tokë, me qëllim që ajo të jetë e qëndrueshme. Që toka të mos lëvizë bashkë me banorët e saj, i Madhëruari e forcoi atë me male të forta, të larta dhe të gjëra.

- **“A nuk ju kemi dhënë ujin, që jua shuan etjen?!”** – Ju kemi dhënë ujë të ëmbël, të pijshëm e të këndshëm, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “A e shihni ujin që pini? Vallë, ju e lëshoni atë prej reve, apo jemi Ne që e lëshojmë? Nëse dëshirojmë, Ne e bëjmë atë të kripur. A nuk falënderoni?!” [Uakia 68 – 70].

- **“Mjerë mohuesit atë ditë!”** - Mjerë ata që e mohojnë Ditën e Gjykimit, edhe pse Zoti u ka dhuruar gjithë ato mirësi, të cilat vetëm Ai mund t'i dhurojë. Ai i ka privilegjuar ata me shumë gjëra, por ata, në vend të mirënjohjes, përgjigjen me mohim dhe mosbesim.

Ajetet 29 – 34

29. Shkoni tek ai vend, që ju e konsideruat të gënjeshtërt!

30. Shkoni tek ajo hije, që ka tri degëzime,

31. që nuk bën as fresk e as nuk mbron prej flakëve!

32. Ai hedh shkëndija të mëdha, sa një kështjellë,

33. që duken sikur të ishin deve të verdha.

34. Mjerë mohuesit atë ditë!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Shkoni tek ai vend, që ju e konsideruat të gënjeshtërt!”** – Ky është mjerimi që i pret kriminelët në Ditën e Gjykimit. Atyre do t'u thuhet: “Shkoni tani tek ai vend, të cilin ju e mohoni!”. Më pas, Allahu i Lartësuar e qartëson se ç'është ky vend:

- **“Shkoni tek ajo hije, që ka tri degëzime, që nuk bën as fresk e as nuk mbron prej flakëve.”** – Kuptimi: Shkoni në hijen e zjarrit të Xhehenemit, në të cilin dallohen tri gjuhë të mëdha flakësh. Ajo është një hije, në të cilën nuk ka freski e as prehje. Kush qëndron në të nuk i shpëton dot flakëve të Zjarrit, të cilat të përpijnë në çdo drejtim: djathtas, majtas, lart e poshtë, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “Ata do të kenë shtresa zjarri nga sipër dhe shtresa zjarri nga poshtë. Me këtë i frikëson Allahu robtë e Vet: “O robtë e Mi, kijeni frikë (*dënimin*)!” [Zumer 16]. Ose: “Për ata është përgatitur Xhehenemi, si shtrat nga poshtë dhe si mbulesë nga lart. Kështu i shpërblejmë Ne të padrejtët.” [El ea'raf, 41]. Më pas, i Lartësuar i përshkruan shkëndijat e Zjarrit, që tregojnë për madhësinë, tmerrin dhe pamjen e frikshme të Xhehenemit:

- **“Ai hedh shkëndija të mëdha, sa një kështjellë, që duken sikur të ishin deve të verdha!”** – Devetë e verdha kanë, në fakt, një ngjyrë të verdhë të errët. Kjo tregon se edhe zjarri i Xhehenemit është i errët. Kështu janë flakët, thëngjijtë dhe shkëndijat e tij. Ai ka pamje të tmerrshme dhe nxehtësi të llahtarshme. Unë lus Allahun të na ruajë nga ky zjarr dhe nga veprat që të çojnë në të!

- **“Mjerë mohuesit atë ditë!”** - Mjerë atë ditë për ata që e konsiderojnë ringjalljen si gënjeshtërt! Mjerë ata, për zjarrin që i pret!

Ajetet 35 – 40

35. Kjo është Dita kur ata nuk flasin,

36. kur nuk u lejohet as që të shfajsohen!

37. Mjerë mohuesit atë ditë!

38. Kjo është Dita e Gjykimit, që do ju mbledhë ju dhe ata të mëparshmit.

39. Nëse keni ndonjë dredhi, atëherë ejani e bëjeni!

40. Mjerë mohuesit atë ditë!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kjo është ditë kur ata nuk flasin, kur nuk u lejohet as që të shfajsohen! Mjerë mohuesit atë ditë!”** - Ajo do të jetë një ditë shumë e rëndë për mohuesit, të cilët nuk do të jenë në gjendje as të flasin, nga frika dhe tmerri i madh. Edhe nëse mund të justifikohen për mohimin e tyre të Ditës së Gjykimit, atyre nuk do t'u pranohen justifikimet, sikurse thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: “Kështu atë ditë atyre që bënë padrejtësi, asnjë pendesë nuk u bën dobi e as që kërkohet të arsyetohen.” [Rum 57].

- **“Kjo është Dita e Gjykimit, që do ju mbledhë ju dhe ata të mëparshmit.”** - Ajo është dita kur Allahu i Madhëruar do të bëjë ndarjen dhe gjykimin e drejtë mes krijesave.

- **“Nëse keni ndonjë dredhi, atëherë ejani e bëjeni!”** – Kuptimi: Nëse keni ndonjë mundësi të dredhoni për të dalë jashtë pushtetit dhe mbretërimit Tim dhe të shpëtoni prej ndëshkimit Tim, bëjeni! Por ju nuk keni asnjë mundësi për diçka të tillë, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “O turma e xhindeve dhe e njerëzve, nëse keni mundësi të dilni përtej kufijve të qiejve e të Tokës, dilni! Por ju nuk mund ta bëni këtë, veçse me ndonjë fuqi të madhe.” [Rahman 33]. Atë ditë do të shkatërrohen dhe humbasin të gjitha kurthet dhe intrigat e zullumqarëve. Ata do të dorëzohen të pafuqishëm ndaj ndëshkimit të Allahut dhe do të sigurohen plotësisht se ishin gënjeshtarë.

- **“Mjerë mohuesit atë ditë!”** - Mjerë mohuesit, për dënimin që i pret, para të cilit do të jenë të pafuqishëm dhe nuk do të kenë asnjë mundësi për t'i shpëtuar.

Ajetet 41 – 45

41. Nuk ka dyshim se të devotshmit do të jenë nën hije, pranë burimeve,

42. me larmi frutash, si t'i dëshirojnë.

43. (Atyre u thuhet) Hani e pini duke shijuar e me ëndje, për veprat që keni bërë!

44. Kështu i shpërblejmë Ne mirëbërësit.

45. Mjerë mohuesit atë ditë!

Shpjegimi i ajeteve

Pasi foli për ndëshkimin e mohuesve të Ditës së Gjykimit, i Lartësuar tregon tani për shpërblimin e besimtarëve:

- **“Nuk ka dyshim se të devotshmit do të jenë nën hije, pranë burimeve...”** - Të devotshmit janë ata që ruhen nga mosbesimi dhe mohimi i të vërtetës, janë të sinqertët dhe të vërtetët në fjalë dhe në vepra. Ata e arrijnë këtë gradë veçse pasi kryejnë të gjitha detyrimet dhe lënë të gjitha haramet. Ata do të jenë nën hijet e dendura të pemëve të shumëllojshme, të bukura e plot fruta. Afër do të kenë burime me ujë selsebili, me nektar etj., që rrjedhin nëpër kopshte.

- **“...me larmi frutash, si t'i dëshirojnë”.** - Atje do të kënaqen me frutat më të mira dhe më të freskëta. Atyre u thuhet:

- **“Hani e pini duke shijuar e me ëndje, për veprat që keni bërë!”** - Hani e pini ushqime të shijshme dhe pije të këndshme, pa u munduar dhe pa u velur. Ajo është kënaqësi e pastër dhe e plotë. Mirësitë e kënaqësitë këtu nuk përfundojnë kurrë. Ato i fituat me besimin dhe veprat tuaja të mira.

- **“Kështu i shpërblejmë Ne mirëbërësit!”** - Veprat tuaja ju bënë të arrinit e meritonit këto mirësi të përjetshme. Kështu shpërblehet çdokush që përkryen adhurimin ndaj Allahut dhe është bamirës ndaj krijesave.

- **“Mjerë mohuesit atë ditë!”** - Sikur ata të kishin si ndëshkim veçse privimin nga mirësitë e përshkruara më lart, kaq do të mjaftonte si vuajtje e mjerim për ta.

Ajetet 46 – 50

46. (Mohuesve do t'u thuhet) Hani e kënaquni për pak kohë, sepse ju jeni vërtet kundërshtues!

47. Mjerë mohuesit atë ditë!

48. Për ata që, kur u thuhej: “Përkuluni në namaz!”, ata nuk përkuleshin.

49. Mjerë mohuesit atë ditë!**50. Çfarë fjale besojnë ata, pas kësaj?!****Shpjegimi i ajeteve**

- **“Hani e kënaquni për pak kohë, sepse ju jeni vërtet kundërshtues! Mjerë mohuesit atë ditë!...”** - Edhe ky është një kërcënim i rëndë drejtuar mohuesve, të cilët, edhe pse në jetën e dynjasë hanë, pinë dhe kënaqen me mirësi të shumta, ata nuk tregohen mirënjohës. Përkundrazi, me veprat e tyre të ndyra, ata tregojnë se janë keqbërës. Ata i kushtojnë rëndësi vetëm kënaqësive trupore, duke shpërfillur adhurimin e Zotit dhe veprat e mira që të afrojnë tek Ai. Për këtë arsye, ata do të dënohen njëllor si kriminelët. Kur të ndahen nga kjo dynja, do t’u ndërpriten mirësitë dhe do t’u mbeten vetëm gjynahet, për të cilat do të marrin atë që meritojnë. Fakt tjetër i zullumit të tyre është dhe refuzimi i ftesës për namaz:

- **“Për ata që, kur u thuhej: “Përkuluni në namaz!”, ata nuk përkuleshin.”** - Ata nuk i përgjigjen thirrjes së Zotit për të fituar çdo të mirë e për t’u ruajtur nga çdo e keqe. Atëherë, pyesim: A ka kriminel më të madh se ai që e privon veten nga e mira dhe hidhet vetë në ndëshkim?!

- **“Mjerë mohuesit atë ditë!”** - Mjerimi për ta fillon që kur para tyre mbyllen dyert e suksesit për të arritur të mirat e për t’u ruajtur nga të këqijat. Ndodh kështu, sepse ata kundërshtojnë dhe mohojnë Kur'anin e lavdishëm, i cili qëndron në pedestalin më të lartë të drejtësisë e diturisë së vërtetë. Ata refuzojnë që të nënshtrohen dhe të jetojnë sipas tij.

- **“Çfarë fjale besojnë ata, pas kësaj?!”** – Mos, vallë, besojnë të kotën, të cilën Kur'ani e ka shpallur si të tillë?! Apo besojnë fjalët e ndonjë idhujtari, të tejmbushur me gjynahe e padrejtësi? Besimi i tyre nuk ka themele, ku mund të mbështetesh. Përtej dritës së qartë të sjellë dhe të ruajtur nga Zoti, ekzistojnë veçse errësira të thella të mashtrimit dhe devijimit. Përtej të vërtetës të mbështetur në fakte dhe argumente të pakundërshtueshme,

ndodhen veçse gënjeshttrat dhe trillimet e gjynahqarëve të shfrenuar. Shkatërruar qofshin, sa të verbër janë! Mjerë për ta, sa të humbur e të dëshpëruar janë! Në fund, lus Allahun të na falë dhe të na ruajë nga këto fatkeqësi dhe errësira! Ai është Bamirësi dhe Bujari!

Xhuz'i Amme

Surja 78: El Nebe’ (mekase) 40 ajete

Me emrin e Allahut,**të Gjithmëshirëshmit Mëshirëplotit**

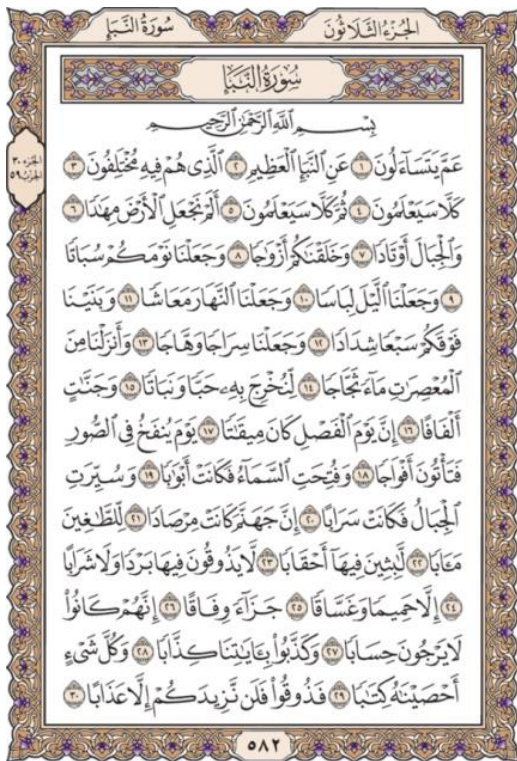
- 1. Për çfarë i bëjnë pyetje ata njëri-tjetrit?**
- 2. Për Lajmin e madh e tronditës,**
- 3. për të cilin kanë aq shumë kundërshtime e polemika.**
- 4. Jo, të mos pyesin, sepse ata do ta kuptojnë!**
- 5. Përsëri jo, se ata do ta kuptojnë!**

Shpjegimi i ajeteve

- **“Për çfarë i bëjnë pyetje ata njëri-tjetrit?”** - Allahu i Lartësuar e nis me një pyetje, e cila përmban në vetvete edhe një kërcënim. Pra, për çfarë pyesin dhe polemizojnë ata që mohojnë ajetet dhe mrekullitë e Allahut?! Vetë Allahu i Lartësuar e sqaron se për çfarë pyesin ata me skepticizëm dhe me tallje.

- **“Për Lajmin e madh e tronditës, për të cilin kanë aq shumë kundërshtime e polemika.”** - Ata diskutojnë gjatë për Lajmin e madh, rreth të cilit kanë shumë kundërshtime, pasi e shohin atë si të pabesueshëm, megjithëse ai është i vërtetë dhe i padiskutueshëm. Nuk ka dyshim që ai do të ndodhë, por mohuesit e takimit me Allahun nuk e besojnë atë, edhe sikur t’u shfaqet çdo lloj mrekullie, derisa ndëshkimi i Allahut t’i rrëmbejë e përpijë. Më tej, i Lartësuar thotë:

- **“Jo, të mos pyesin, sepse ata do ta kuptojnë! Përsëri jo, se ata do ta kuptojnë!”** - Kur të zbresë mbi ta ndëshkimi i ashpër dhe pa kthim i Zotit, atëherë do ta kuptojnë qartë atë që nuk po e besojnë. Ditën kur t’u bëhet ‘ftesa’ e trishtueshme për në Xhehenem, të cilën ata nuk do të mund që ta refuzojnë apo t’i

shmangen, atyre do t'u thuhet: "Ky është Zjarri, të cilin ju nuk e besonit!" Më poshtë, Allahu i Lartësuar numëron shumë mirësi, të cilat ua ka dhuruar njerëzve, mirësi të cilat tregojnë qartë vërtetësinë dhe sigurinë e asaj çka njoftuan dhe kumtuan profetët e Tij.

Ajetet 6 – 16

6. A nuk e bëmë Ne Tokën të përshtatshme për ju,
7. Dhe malet shtylla?
8. Ne ju krijuam në çifte
9. Dhe gjumin jua bëmë për pushim.
10. Natën jua bëmë mbulesë,
11. Dhe ditën gjallërim (për të punuar).
12. Ne kemi ndërtuar mbi ju shtatë qiej të fortë,
13. dhe kemi vënë një Ndriques që ngroh.
14. Prej reve lëshojmë shi të bollshëm,
15. që, nëpërmjet tij, të rrisim drithëra e bimë (foragjere)
16. edhe kopshte të dendura, palë mbi palë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i pyet njerëzit: A nuk ju kam dhuruar gjithë këto mirësi, që ju të gjykoni për madhështinë Time dhe të më jeni mirënjohës?!

- "A nuk e bëmë Ne Tokën të përshtatshme për ju,..." - Allahu i Lartësuar e krijoi Tokën dhe e shtroi atë, në mënyrë që njerëzit të jetojnë dhe të përfitojnë lehtë prej saj. Në të mund të mbillet, të ndërtohet, të hapen rrugë dhe të lëvizet normalisht, për të kërkuar mirësitë që Zoti ka vendosur tek ajo.

- "...Dhe malet shtylla?" - Allahu i Lartësuar i ka bërë malet si shtylla, që ta mbajnë Tokën të lidhur e të qëndrueshme. Në këtë mënyrë, Allahu i Lartësuar e ka bërë Tokën të përshtatshme, për një jetë normale. Jo vetëm kaq, por, me pamjen madhështore të maleve, Allahu i Lartësuar e ka bërë edhe më të bukur Tokën, ku ne jetojmë.

- "Ne ju krijuam në çifte." - Allahu na ka krijuar në çifte, mashkull e femër të të njëjtit lloj, me qëllim që të gjejmë prehjen dhe qetësinë te njëri-tjetri. Vendosi mes këtyre dy gjysmave, që plotësojnë njëra-tjetrën, dashurinë dhe mëshirën, prej të cilave lind dhe vazhdon jeta. Kështu, mbi bazat e dashurisë dhe të mëshirës, formohet e zhvillohet më tej shoqëria njerëzore. Përveç kësaj, Allahu i Gjithëmëshirshëm ka bërë të mundur që çifti të shijojë edhe kënaqësinë e marrëdhënieve mes tyre.

- "Dhe gjumin jua bëmë për pushim." - Pra Allahu i Lartësuar e bëri gjumin si qetësim dhe çlodhje për ne nga gjithë ato angazhime dhe vepra të ngarkuara gjatë ditës, që nëse do të ishin të vazhdueshme do të na dëmtonin dhe lodhnin shumë, fizikisht dhe shpirtërisht.

- "Natën jua bëmë mbulesë, dhe ditën gjallërim (për të punuar)." - i Gjithëmëshirshmi e ka bërë natën dhe gjumin si mbulesë për njerëzit, që të qetësojë e çlodhë trupin e mendjen e tyre. Ndërsa ditën Ai e bëri për aktivitet, për të kërkuar mirësitë e Tij. I lavdëruar qoftë i Lartësuar, për mirësitë e tij të panumërta!

- **“Ne kemi ndërtuar mbi ju shtatë qiej të fortë,..”** - Allahu i Lartësuar ka ndërtuar sipër nesh shtatë qiej madhështorë dhe të fuqishëm. Është i Plotfuqishmi që i mban ato në atë rregull aq preciz, që të mos shkatërrohen. Përveçse si mburojë për tokën, i Madhëruari e ka bërë qiellin me shumë mirësi, që janë të domosdoshme për jetën në Tokë. Një nga këto mirësi jetike për Tokën është edhe Ndriçuesi, pra, Dielli, të cilin i Lartësuar e përmend në mënyrë të veçantë:

- **“...dhe kemi vënë një Ndriçues që ngroh.”** - Allahu i Lartësuar e ka përshkruar Diellin me dy cilësi të tij, pa të cilat jeta në planetin Tokë do të ishte e pamundur: ai është *‘sirâxh’* - ndriçues dhe *‘uehhâxh’* - ngrohës. Pa dritën dhe ngrohtësinë e Diellit dhe pa mijëra e mijëra kushte të tjera, jeta në Tokë do të ishte e pamundur. Mos, vallë, të gjitha këto janë mbledhur rastësisht në këtë planet?!

- **“Prej reve lëshojmë shi të bollshëm,..”** - Me rregullin e mrekullueshëm, sipas të cilit funksionon kjo gjithësi, Allahu i Lartësuar ka mundësuar që, nga retë të bjerë shi, të cilin i Gjithëmëshirshmi e ka përshkruar si *‘thexh-xhâxhâ’*, pra, të bollshëm. Jo vetëm kaq, por Ai e lëshon shiun me formën më të dobishme për krijesat. Çfarë do të ndodhte nëse shiu do të binte mbi tokë dhe mbi krijesat vetëm me vrull e forcë?!

- **“...që, nëpërmjet tij, të rrisim drithëra e bimë (foragjere) edhe kopshte të dendura, palë mbi palë.”** - Nëpërmjet shiut, i Lartësuar i jep jetë, në mënyrë të veçantë, drithërave, si: grurit, elbit, misrit, orizit etj., që janë ushqim kryesor për njerëzit, po ashtu edhe të gjithë bimëve të tjera, që Allahu i Lartësuar i ka bërë si ushqim të domosdoshëm për kafshët. Me ujin e shiut, gjithashtu, rriten pemët, çelin frytet e tyre dhe gjelbërojnë kopshtet e pyjet. Atëherë, duke qenë se Allahu i Lartësuar ju ka falur të tilla begati e mrekulli, si është e mundur që ju e mohoni dhe nuk tregoni mirënjohje ndaj Tij? Si është e mundur që ju ta quani të gënjeshhtërt lajmin e Tij rreth vërtetësisë së

Ditës së Gjykimit, të cilin Ai e ka sjellë nëpërmjet profetëve të Tij?! Si është e mundur që, duke shfrytëzuar mirësitë dhe begatitë e dhuruara prej Tij, ju të bëni gjynahe apo të tregoheni arrogantë dhe mospërfillës ndaj urdhrave të Tij?!

Ajetet 17 – 30

17. S’ka dyshim se Dita e Gjykimit është caktuar.

18. Ajo është Dita, kur do t’i fryhet Surit dhe ju do të vini grupe-grupe.

19. Qielli do të hapet e do të bëhet dyer-dyer.

20. Malet do të shkulen e do të bëhen pluhur.

21. Me të vërtetë, Xhehenemi është në pritë.

22. Ai është vendstrehim i keqbërësve (mosbesimtarë),

23. Ata do të mbesin atje përgjithmonë.

24. Atje nuk do të shijojnë as freski, as ndonjë pije,

25. përveçse ujë të valë e kalbësira,

26. si ndëshkim të merituar.

27. Ata nuk besojnë se do të japin llogari

28. dhe argumentet Tona i mohojnë me forcë.

29. Ne e kemi ruajtur çdo gjë me shkrim.

30. Tani vuani! Ne do t’ju shtojmë vetëm se vuajtje.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregon se çfarë do të ndodhë Ditën e Gjykimit, ditë rreth së cilës polemizojnë mohuesit e profetëve dhe kokëfortët. Ajo është një ditë e madhe, të cilën Zoti e ka dalluar nga ditët e tjera. Ai thotë për të:

- **“S’ka dyshim se Dita e Gjykimit është caktuar.”** - Ajo është dita që Zoti e ka caktuar për llogarinë me drejtësi. Askush nuk do t’i shpëtojë asaj dite, sepse ajo do t’i mbledhë të gjithë.

- **“Ajo është Dita, kur do t’i fryhet Surit dhe ju do të vini grupe-grupe.”** - Ajo është Dita e Tubimit të krijesave. Menjëherë pas fryrjes së Surit, njerëzit do të grumbullohen para Zotit të botëve për të dhënë llogari. Tronditja do të jetë aq e

madhe, saqë fëmijët do të thinjen, ndërsa zemrat do të jenë të zbrazëta. Në fakt, pamjet e asaj dite janë të vështira të shpjegohen realisht. I Madhëruari thotë:

- **“Qielli do të hapet e do të bëhet dyer-dyer. Malet do të shkulen e do të bëhen pluhur.”** - Atë ditë, në qiell do të bëhen çarje të mëdha, ndërsa malet do të bëhen pluhur dhe do të treten në ajër. Atë ditë, Allahu i Drejtë dhe Krenar do të gjykojë krijesat me drejtësinë e Tij, pa i bërë askujt padrejtësi. Tashmë, zjarri i Xhehenemit është nxirë nga nxehtësia e madhe dhe qëndron në pritë të keqbërësve jobesimtarë dhe gjynahqarë. I Lartësuar thotë:

- **“Me të vërtetë, Xhehenemi është në pritë. Ai është vendstrehim i keqbërësve (mosbesimtarë)...”** - Ai do të jetë vendstrehimi dhe vendprirja i atyre që shkelin me arrogancë kufijtë e Zotit. Këta do të qëndrojnë në Xhehenem përgjithmonë, siç thotë i Lartësuar:

- **“...Ata do të mbesin atje përgjithmonë.”** – *‘Ahkâbâ’*, sipas disa komentuesve të Kur'anit, është një periudhë prej 80 vjetësh. Pra, ata do të qëndrojnë në Xhehenem një pafundësi *ahkâbâ*-sh.

- **“Atje nuk do të shijojnë as freski, as ndonjë pije, përveçse ujë të valë e kalbësira, si ndëshkim të merituar.”** - Kur të hyjnë në Xhehenem, ata nuk do të ndiejnë më freski për trupin, që do t'u digjet vazhdimisht, dhe as pije të freskët, që të shuajnë etjen e tyre. Për të pirë, atyre do t'u jepet *hamîma*, pra, ujë të përvëluar, nga nxehtësia e të cilit, vetëm sa t'u afrohet, digjet dhe shkrihet mishi dhe lëkura e fytyrës dhe këputen zorrët e barkut. Atyre u jepet për të pirë dhe *gassâkâ*, domethënë, qelbi dhe pislëqet që dalin nga trupat që digjen në Xhehenem. Ajo është shumë e keqe, për sa i përket erës dhe mundimit që u jep banorëve të Zjarrit. Ky ndëshkim është plotësisht i merituar për ta, për shkak të veprave të tyre të ulëta dhe të shfrenuara në mosbindje ndaj të Madhëruarit. Allahu i Lartësuar nuk u bën padrejtësi, sepse janë vetë ata që shkatërrojnë veten dhe e

zgjedhin rrugën e humbjes. Më tej, i Madhëruari tregon veprat e tyre, prej të cilave ata meritojnë ndëshkimin:

- **“Ata nuk besojnë se do të japin llogari...”** - Ata nuk besojnë ringjalljen. Ata nuk besojnë që Allahu i Lartësuar do t'i llogarisë dhe shpërblejë me drejtësi njerëzit, për veprat e tyre të mira apo të këqija. Ata nuk përpiqen për ahiretin dhe as nuk shpresojnë për shpërblimin atje.

- **“...dhe argumentet Tona i mohojnë me forcë.”** - Ata i refuzojnë haptazi dhe pa dorashka argumentet fetare, dhe pse ato janë të faktuara saktë nga profetët e Allahut. Ata i mohojnë ato thjesht me kokëfortësi dhe inat.

- **“Ne e kemi ruajtur çdo gjë me shkrim.”**

- Allahu i Lartësuar e ka shkruar çdo gjë me përpikmëri, e madhe apo e vogël qoftë, e mirë apo e keqe qoftë ajo. Asgjë nuk i shpëton Librit të Zotit. Allahu i Lartësuar ka shkruar çdo gjë në *Leuhi Mahfudh*. Kështu, kriminelët nuk do të ndëshkohen kurrë për krime që nuk i kanë bërë dhe as nuk do të lihen pa marrë shpërblimin e çdo të mirë apo të keqe që kanë bërë në këtë dynja. I Lartësuar thotë në një ajet tjetër: “Kur Libri (*i punëve*) do t'u vihet përpara, ti do t'i shohësh gjynahqarët të frikësuar nga shënimet në të, që do të thonë: “Të mjerët ne! Çfarë është ky libër, që nuk ka lënë asnjë vepër - të madhe apo të vogël -, pa e shënuar.” Aty do të gjejnë të shënuar gjithçka që kanë bërë. Zoti yt nuk i bën padrejtësi askujt.” [Kehf 49].

- **“Tani vuani! Ne do t'ju shtojmë vetëm se vuajtje.”** – Kuptimi: Të gjithë ju që keni mohuar Shpalljen dhe takimin me të Plotpushtetshmin, vuajeni këtë dënim të dhembshëm dhe poshtërimin e përjetshëm! Çdo moment që kalon, ky dënim vetëm shtohet dhe ashpërsohet. Ky është nga ajetet më të frikshme për ndëshkimin që do të përjetojnë banorët e Zjarrit. E lusim Allahun e Lartësuar që të na ruajë nga dënimi i Zjarrit dhe poshtërimi në të!

Ajetet 31 – 36

- 31. S'ka dyshim se të devotshmit do të kenë shpërblime të mëdha,**
32. kopshte e vreshta rrushi,
33. edhe vasha të një moshe,
34. edhe gota të mbushura plot (*me pije të këndshme*).
35. Aty nuk do të dëgjojnë fjalë të kota e as gënjeshtër.
36. Shumë shpërblime e dhurata të dhëna nga Zoti.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi tregoi përfundimin e të dëshpëruarve, Allahu i Lartësuar vijon me premtimet për të devotshmit:

- **“S'ka dyshim se të devotshmit do të kenë shpërblime të mëdha...”** - Atyre të cilët pajisen në këtë dynja me cilësinë e *takua*-s, Allahu i Lartësuar u premtonte *mefâzâ*-n, pra, shpëtimin nga Zjarri dhe çdo e keqe në dynja dhe në ahiret, si dhe arritjen e çdo të mire që shpresojnë në të dyja jetët. Por kjo është e kushtëzuar me *takua*-n. *Takua* është mbrojtja nga dënimi dhe zemërimi i Allahut duke kryer urdhrat e Tij dhe duke iu larguar ndalesave të Tij, i motivuar nga dashuria për Të dhe madhërimi i Tij. Kështu, të gjithë ata që i përkushtohen Atij me bindje dhe nënshtrim, që i largohen çdo gjëje të cilën Ai e ka ndaluar, do të jenë të shpëtuar nga Zjarri dhe do të shpërblehen me mirësi të shumta. Prej mirësive që i presin këta fatlumë, i Lartësuar na tregon:

- **“...kopshte e vreshta rrushi...”** - Kopshte të mrekullueshme, plot pemë të bukura dhe bimësi të dendur. Mes frutave të mrekullueshme rrjedhin dhe gurgullojnë lumenj të kulluar. Allahu i Lartësuar e përmend në veçanti rrushin, sepse ai do të jetë i bollshëm dhe i shumëllojshëm atje, por edhe sepse ai është një nga frutat më të dashura për njerëzit.

- **“...edhe vasha të një moshe...”** - Ata do të kënaqen në Xhenet me gratë e tyre, që do të jenë sipas dëshirës dhe kënaqësisë së tyre. Allahu i Lartësuar i përshkruan ato si *keuâib* dhe si *etrâbâ*. *El keuâib* do të thotë:

bukuroshe, trupderdhura, të freskëta e plot afsh, me gjoks *keuâib*, pra, të rrumbullakosur, që kurrë nuk i prishet forma dhe bukuria. Ndërsa *etrâbâ* tregon se ato janë të një moshe, por jo vetëm kaq. *Etrâbâ* janë ato gra që dinë të joshin dhe të kënaqin burrat e tyre. Ato janë, gjithashtu, shumë të përkushtuara dhe të dashuruara pas burrave të tyre. Ato do të jenë në moshën më të plotë dhe të freskët: tridhjetë e tre vjeçe.

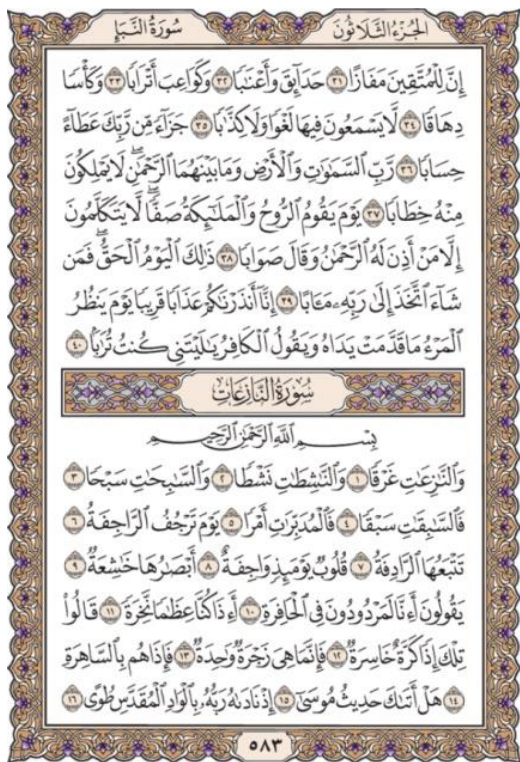
- **“...edhe gota të mbushura plot** (*me pije të këndshme*).”

- **“Aty nuk do të dëgjojnë fjalë të kota e as gënjeshtër.”** - *Leguen* janë fjalët e kota, të padobishme, ndërsa *kidhdhâbâ* janë fjalët e këqija, të cilat e ngarkojnë njeriun me gjynahe, pra, janë fjalë të ndëshkueshme, sikurse thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: “Ata nuk do dëgjojnë atje fjalë të kota dhe as fjalë gjynahqare. Ata do dëgjojnë veçse përhëndetje e selam pas selami.” [Uakiah]. Pastaj i Madhëruari na tregon se Ai ua dhuron shpërblimet këtyre fatbardhëve nga bujaria dhe mëshira e Tij e pakufishme:

- **“Shumë shpërblime e dhurata të dhëna nga Zoti...”** - Këto mirësi janë dhuratë e të Madhëruarit Bujar, por edhe si shpërblim për mundin dhe veprat e tyre të mira që kanë bërë në këtë jetë. Bujaria e të Madhëruarit është shumë herë më e madhe sesa ne mund të mendojmë dhe të shpresojmë. Ai shpërblen shumë edhe për veprat e vogla, të cilat i shton me bujarinë e Tij. Madje, edhe ato vepra të mira që kryejnë të devotshmit janë prej mirësisë së Dhuruesit të mirësive. Është Ai që u jep sukses për të bërë vepra të mira, me urtësinë e Tij, dhe është po Ai që ua pranon veprat e mangëta dhe i shpërblen shumë më shumë sesa mund ta mendojnë. I lavdëruar qoftë Ai, që për këto vepra të pakta dhe të mangëta, vendosi si çmim Xhenetin dhe mirësitë e përjetshme në të.

Ajetet 37 – 40

- 37. Zoti i qiejve e i tokës dhe ç'ka ndërmyet tyre. Ai është i**

Gjithëmëshirshmi, të Cilit askush nuk mund t'i bëjë vërejtje.

38. Atë ditë, Xhibrili dhe melekët do të qëndrojnë të rreshtuar. Askush nuk mund të flasë, veç atij që e lejon i Gjithëmëshirshmi dhe që thotë të vërtetën.

39. Ajo është Dita e vërtetë. Prandaj, kush dëshiron, le t'i kthehet rrugës për te Zoti i vet.

40. Ne i kemi paralajmëruar ata (njerëzit) për një dënim të afërt. Atë Ditë njeriu do të shikojë se çfarë i kanë sjellë duart e veta, ndërsa jobesimtari do thotë: “Ah, sikur të isha dhé!”

Shpjegimi i ajeteve

- “Zoti i qiejve e i tokës dhe ç’ka ndërmyjet tyre. Ai është i Gjithëmëshirshmi,…” – Kuptimi: Ai që ua dhuroi këto mirësi është Allahu, i vetmi i Adhuruar në qiell dhe në tokë. Ai është i Gjithëmëshirshmi, Zoti i qiejve dhe i tokës. Është Ai që ka krijuar gjithçka, rregullon çështjet në qiell dhe në tokë dhe përkujdeset për krijesat. Mëshira e Tij ka përfshirë çdo

gjë, por për besimtarët është një mëshirë e veçantë. Është Ai që kujdeset për ta me mëshirën e Tij të veçantë, duke i udhëzuar tek e mira dhe duke i ruajtur nga e keqja. Njëpërmjet mëshirës dhe suksesit të dhënë prej Tij, ata kanë arritur deri këtu. Pastaj i Lartësuarit flet për pushtetin dhe sundimin e Tij të madh në Ditën e Gjykimit:

- “...të Cilit askush nuk mund t'i bëjë vërejtje.” - Atë ditë, asnjë krijesë nuk nxjerr zë dhe nuk flet pa iu dhënë leje. Askush nuk mund të kundërshtojë të Madhëruarin, madje nuk mundet as të flasë, qoftë edhe një fjalë, pa lejen e Tij. Ajo është vërtet një ditë shumë e madhe dhe e vështirë. E si mund të flasin ata, kur rreth e rrotull tyre do të qëndrojnë melekët madhështorë të të Madhëruarit?! Thotë i Lartësuarit:

- “Atë ditë, Xhibrili dhe melekët do të qëndrojnë të rreshtuar...” - Edhe melekët do të qëndrojnë të rreshtuar dhe nuk do të flasin, veç nëse i jep leje Rahmani.

- Askush nuk mund të flasë, veç atij që e lejon i Gjithëmëshirshmi dhe që thotë të vërtetën.” - Ai që flet duhet të plotësojë dy kushte: ta lejojë Rahmani dhe të thotë të vërtetën, sepse ajo është dita kur do të zbulohen të vërtetat.

- “Ajo është Dita e vërtetë...” - Atë ditë, e kota nuk mund të shitet dhe të pranohet si e drejtë dhe gënjeshtër nuk bën më dobi. Pasi paralajmëroi dhe përgëzoi në ajetet e mësipërme, Allahu i Lartësuar thotë:

- “...Prandaj, kush dëshiron, le t'i kthehet rrugës për te Zoti i vet.” – Pra, ai që dëshiron të shpëtojë atë ditë, le të bëjë vepra të mira, që të jenë shpresë dhe shpëtim për të, sepse atë ditë nuk të sjell dobi dhe shpëtim asgjë, përveç veprave të mira, sipas besimit të drejtë të rrëfyer nga të dërguarit e Zotit.

- “Ne i kemi paralajmëruar ata (njerëzit) për një dënim të afërt...” - Çdo gjë që pritet të vijë është afër. Edhe Dita e Gjykimit është shumë pranë. Të mos ju duket e largët dita e takimit me të Madhëruarin. Ajo do të jetë një ditë shumë

e trishtueshme, nëse nuk fillon që tani të adhurosh Allahun e Madhëruar.

- **“...Atë Ditë njeriu do të shikojë se çfarë i kanë sjellë duart e veta,...”** - Asgjë nuk mund të të shpëtojë atë ditë, veç nëse ke bërë vepra të mira për të kënaqur Allahun e Lartësuar. Atë ditë njeriu do të shohë se çfarë ka bërë me duart e veta, dhe kjo është vetmja shpresë për shpëtim. Për këtë arsye, në këtë botë, njeriu duhet të llogarisë vetveten dhe të rregullojë marrëdhëniet me Zotin e tij, para se të jetë shumë vonë, sikurse thuhet në Kur'an: “O ju që keni besuar! Jini të devotshëm ndaj Allahut dhe le të shikojë njeriu se çfarë ka përgatitur për nesër! Kini frikë Allahun! Nuk ka dyshim se Allahu di në detaje gjithçka që ju bëni! Mos u bëni si ata që e harruan Allahun e prandaj Allahu i bëri që të harrojnë vetveten! Ata janë të shfrenuarit. Nuk janë njëlloj banorët e Xhenetit me banorët e Xhehenemit! Banorët e Xhenetit janë të fituarit. Sikur ta zbrisnim këtë Kur'an mbi ndonjë mal, do ta shihje atë të strukur e të çarë prej frikës nga Allahu. Këta janë shembuj që ua shkoqisim njerëzve, që ata të mendojnë. Ai është Allahu, veç të Cilit nuk ka të adhurosh tjetër me meritë. Ai është Njohësi i të fshehtës dhe të dukshmes. Ai është i Gjithmëshirëshmi Mëshirëploti. Ai është Allahu, veç të Cilit nuk ka të adhurosh tjetër me meritë. Ai është Sunduesi i përgjithshëm, i Pastër nga çdo e metë, Shpëtimtari, Siguruesi, Mbikëqyrësi, Ngadhënjimtari, Mbizotëruesi, Krenari. I Lartësuar është Allahu nga çka i shoqërojnë. Ai është Allahu, Krijuesi, Shpikësi, Formësuesi! Atij i takojnë emrat më të bukur. Atë e madhëron çfarë ka në qiej e në Tokë. Ai është Ngadhënjimtari, i Urti!” [El hashr 18 – 24.]

- **“...ndërsa jobsimtari do thotë: “Ah, sikur të isha dhé!””** - Jo besimtarët (qafirët) do të dëshironin të zhdukeshin dhe të mos ekzistonin më. Ata do të dëshironin të vdisnin dhe të mos ngjallehin më, sepse ajo ditë do të jetë e mbushur me dëshpërim dhe dhimbje për ta. Çdokush që ka një

mirësi, le të falënderojë Allahun e Lartësuar, ndërsa çdokush që i bie një e keqe, le të qortojë veç vetveten. E lusim Allahun që të na ruajë nga kufri dhe nga çdo e keqe tjetër, se Ai është Bamirës dhe Bujar i madh.

Surja 79: En Naziat (mekase) 46 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Betohe për ata (melekë) që me forcë rrëmbejnë shpirtrat (e keqbërësve).

2. Dhe për ata që marrin shpirtrat (e besimtarëve) me shkathtësi,

3. Dhe për ata (melekë) që me shpejtësi notojnë (mes qiellit dhe tokës),

4. Dhe për ata (melekë) që nxitojnë (të përmbushin urdhërat e Zotit).

5. Betohe edhe për ata (melekë) që çdo çështje rregullojnë.

6. Ditën kur do të ndodhë tronditja (e madhe),

7. pas së cilës një tjetër do të vijë

8. Atë ditë, zemrat do të jenë të tmeruara,

9. dhe shikimet do të jenë të frikësuar

10. Ata (mohuesit) thonë: “A thua, do të bëhemi përsëri kështu si jemi,

11. edhe pasi të jemi bërë eshtra të kalbura?!”

12. Ata (mohuesit) thonë: “Atëherë, ai kthim do të jetë dëshpërues për ne!”

13. Ajo do të jetë një britmë e vetme,

14. Dhe ja, ata do t'ia behin mbi sipërfaqen e tokës.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar betohet në melekët e Tij dhe në detyrat me të cilat i ka ngarkuar ata. Në zbatimin e këtyre detyrave, ata tregojnë bindje dhe nënshtrim të plotë. Ata janë zbatues të nënshtruar të urdhrave të Zotit. Janë dy shpjegime të mundshme të arsyes pse Allahu i Lartësuar bën gjithë këto betime:

1. Allahu i Lartësuar i bën këto betime për të përforcuar vërtetësinë e Ditës së Gjykimit. Ky është një shpjegim i pranueshëm, sepse menjëherë pas betimeve, bëhen disa përkthime të Ditës së Gjykimit.

2. Allahu i Lartësuar është betuar në melekët, pikërisht për të treguar rëndësinë e melekëve dhe rëndësinë e besimit për melekët, besim ky i cili konsiderohet si njëri nga gjashtë shtyllat e imanit. Por duke përmendur veprat e tyre, mund të kuptojmë se betimet janë bërë edhe për të vërtetuar faktin e shpërblimit të krijesave në momentin kur u merret shpirti, dhe më pas, në Ditën e Gjykimit. Kështu, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Betohem për ata (melekë) që me forcë rrëmbejnë shpirtat (e keqbërësve).”** - *En-naziati* janë melekët që e shkulin shpirtin me forcë. Këta melekë zhyten brenda trupit, derisa e nxjerrin shpirtin jashtë, për ta shpërblyer sipas veprave që ka kryer.

- **“Dhe për ata që marrin shpirtat (e besimtarëve) me shkathtësi,”** - Edhe këtu bëhet fjalë për melekët, dhe pikërisht për ata melekë që tërheqin shpirtat me forcë dhe shkathtësi. Megjithatë, sipas një shpjegimi tjetër, *nâziât* janë melekët që tërheqin dhe nxjerrin shpirtat e besimtarëve, ndërsa *neshtâ* janë melekët që nxjerrin me forcë dhe dhimbje shpirtat e qafirëve.

- **“Dhe për ata (melekë) që me shpejtësi notojnë (mes qiellit dhe tokës),”** – Edhe këtu, *es-sâbiḥât* (*notuesit*) janë melekët, të përshkruar si krijesa që ngjiten dhe zbresin vazhdimisht në hapësirat qiellore.

- **“Dhe për ata (melekë) që nxitojnë (të përmbushin urdhërat e Zotit).”** - Allahu i Lartësuar betohet përsëri në melekët, që tashmë i përshkruan me një cilësi tjetër. Ai i quan ata *sâbiḥât* – nxitues e parakalues. Ata nxitojnë dhe arrijnë para shejtanëve, që të marrin Shpalljen e Allahut dhe ta përcjellin atë te Profeti, pa u lejuar shejtanëve që të mund të marrin vjedhurazi ndonjë gjë prej Shpalljes.

- **“Betohem edhe për ata (melekë) që çdo çështje rregullojnë.”** - Allahu i Lartësuar ka quajtur *“el mudebbirât”* melekët e ngarkuar me çështjet dhe veprat e kësaj dynjaje. Ata janë të ngarkuar me detyra të shumta, si me formimin dhe zbritjen e shiut, përkujdesjen për bimësinë, pemët, erërat,

detet, oqeanet, embrionet në barkun e nënave, kafshët etj., por edhe ata që përkujdesen për Xhenetin, për Zjarrin etj.

- **“Ditën kur do të ndodhë tronditja (e madhe), pas së cilës një tjetër do të vijë!”**

- Këtu bëhet fjalë për tronditjet e njëpasnjëshme dhe shkatërruese të Kijametit. Ato do të jenë tronditje të mëdha dhe të tmerrshme.

- **“Atë ditë, zemrat do të jenë të tmeruara,...”** - Zemrat do të jenë shumë të frikësuar dhe të tronditura nga gjithçka që do dëgjojnë dhe shohin atë ditë.

- **“...dhe shikimet do të jenë të frikësuar.”** - Vështrimet atë ditë do të jenë të përulura nga tmerrri. Edhe zemrat do të mbushen vetëm me frikë, duke mos lënë vend për asgjë tjetër. Shpirtat do të jenë të trembura si asnjëherë tjetër. Të gjithë do të jenë të frikësuar, të trishtuar dhe të rraskapitur. Por megjithëse njerëzimin e pret një ditë e tillë, mohuesit e këtij takimi të madh me Zotin e gjithësisë thonë:

- **“Ata (mohuesit) thonë: “A thua, do të bëhemi përsëri kështu si jemi, edhe pasi të jemi bërë eshtra të kalbura?!”**” – Ata, me mosbesim dhe habi, thonë: ‘Vallë, pasi të jemi tretur në tokë dhe të jemi kthyer në dhé, ne do të ringjallemi sërish?! Jo, kjo është e pamundur.’

- **“Ata (mohuesit) thonë: “Atëherë, ai kthim do të jetë dëshpërues për ne!”**” - Ata nuk e besojnë që Allahu i Lartësuar ka për t'i ringjallur dhe rikrijuar sikurse janë tani. Kjo tregon injorancën e madhe dhe paturpësinë e tyre kundrejt madhësisë së të Plotpushtetshmit. Por Allahu i Lartësuar, për t'ua qartësuar sa më thjeshtë fuqinë e Tij absolute për t'i ringjallur krijesat, thotë:

- **“Ajo do të jetë një britmë e vetme, dhe ja, ata do t'ia behin mbi sipërfaqen e tokës.”** - Ajo është dita kur, sapo t'i fryhet Surit, të gjitha krijesat do të dalin në faqen e tokës. Të gjithë do të ngrihen dhe do qëndrojnë duke vështuar. Allahu i Lartësuar do t'i grumbullojë dhe gjykojë, me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij. Gjykimi

i Tij është i drejtë dhe çdokush do të marrë atë që meriton.

Ajetet 15 – 26

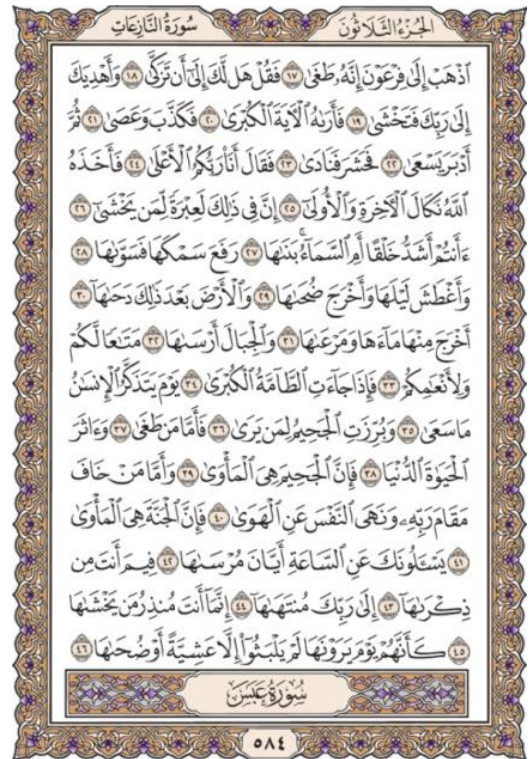
15. A ta kanë rrëfyer historinë e Musait,
16. kur Zoti i tij e thirri në luginën e bekuar Tuva?
17. Ai i tha shko te Faraoni, se vërtet ai e ka tepruar.
18. E thuaji atij: “A do të pastrohesh?”.
19. Unë do të të udhëzoj për te Zoti yt, që t’ia kesh frikën!”.
20. Ai i tregoi mrekullinë më të madhe,
21. por ai e përgënjeshtroi dhe nuk u bind.
22. Pastaj i ktheu shpinën dhe u largua.
23. Bëri një tubim të madh dhe mbajti një fjalim.
24. Dhe tha: “Unë jam Zoti juaj më i lartë!”
25. Atëherë, Allahu e ndëshkoi atë rëndë, për këtë të fundit dhe për atë të parën.
26. Ky ndëshkim është mësim për ata që frikësohen.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur dhe të zgjedhur, Muhamedit (a.s.):

- “A ta kanë rrëfyer historinë e Musait, kur Zoti i tij e thirri në luginën e bekuar Tuva?” – Nga kjo pyetje kuptojmë se një ngjarje e madhe ka ndodhur në të shkuarën, nga e cila duhet të nxjerrim mësim. Ajo është ngjarja e Musait, kur Allahu i Lartësuar e thirri atë që prej luginës Tuva. Ky është vendi ku Allahu i Lartësuar i foli Musait (a.s.) dhe ku e zgjodhi atë për profetësinë, për të kryer misionin e Zotit të tij. Në luginën Tuva, Musai (a.s.) mori urdhrat nga Allahu i Lartësuar.

- “Ai i tha shko te Faraoni, se vërtet ai e ka tepruar.” - Allahu i Lartësuar e dërgoi Musain (a.s.) me një mision të lartë te Faraoni, i cili i kishte kaluar kufijtë me arrogancë dhe padrejtësi. Ai e urdhëroi Musain që ta këshillonte Faraonin për të hequr dorë nga padrejtësitë dhe tirania, por duke e bërë këtë këshillë me fjalë të buta dhe të urta. Madje, e mësoi atë konkretisht se çfarë t’i thoshte Faraonit:

- “E thuaji atij: “A do të pastrohesh?”.” - Me një stil shumë të butë dhe dashamirës, ai do ta ftonte Faraonin te diçka shumë e mirë. Kuptimi është ky: A nuk është mirë, o Faraon, që të bësh një veprim të lartë, të cilin e synojnë dhe e lakmojnë të mençurit?! A nuk është mirë që ta pastrosësh veten nga ndyrësia e kufrit dhe e padrejtësisë?! A nuk është mirë që të përqafosh imanin e pastër dhe të drejtë, si dhe veprat e mira e të sinqerta për të Plotpushtetshmin Bujar?!

- “Unë do të të udhëzoj për te Zoti yt, që t’ia kesh frikën!”.” - Unë të rrëfej rrugën që të çon drejt Zotit, rrugën e pastrimit të shpirtit dhe të adhurimit të Zotit. Unë të tregoj se çfarë e kënaq dhe çfarë e zemëron Zotin e Plotpushtetshëm. Unë të ndihmoj që t’i të gjesh rrugën e drejtë dhe ta kuptosh atë. Nëse e kupton të vërtetën dhe punon me sinqeritet për të kënaqur Krijuesin, në zemrën tënde do të lindë ndjenja e mrekullueshme e frikërespektit ndaj Tij. Çdokush që e njeh mirë rrugën e drejtë, pajiset me frikërespekt për të Madhëruarin dhe qëndron brenda kufijve të Tij.

Megjithatë, edhe pse u ftua me stil të butë dhe dashamirës, Faraoni refuzoi t'i përgjigjet ftesës. Atëherë, Musai (a.s.) i shfaqti atij disa shenja të mëdha:

- **“Ai i tregoi mrekullinë më të madhe, por ai e përgënjeshtroi dhe nuk u bind.”** - Allahu i Lartësuar e ndihmoi Musain (a.s.) me shumë mrekulli, siç ishte shkopi që u kthye në gjarpër, i cili gëlltiti të gjithë litarët e magjistarëve, që dukeshin si gjarpërinj. Shenjë tjetër ishte dora e Musait (a.s.), e cila, kur ai e fuste në gjoksin e tij, ajo dilte e bardhë dhe e ndritshme. Por, me gjithë këto shenja, Faraoni mohoi dhe e konsideroi të vërtetën e Allahut të Lartësuar si gënjeshtër. Ai refuzoi t'u bindej urdhrave të Zotit, të përcjella nga Profeti Musa (a.s.). Madje, padrejtësia dhe arroganca e tij nuk ndaloi këtu.

- **“Pastaj i ktheu shpinën dhe u largua.”** - Ai u spraps nga e vërteta dhe e luftoi maksimalisht atë. Ai, me shpejtësi, mori çdo masë që të pengonte përhapjen e të vërtetës.

- **“Bëri një tubim të madh dhe mbajti një fjalim...”** - Faraoni grumbulloi ushtritë dhe shërbëtorët e tij dhe u mbajti një fjalim shumë të poshtër, që tregonte për arrogancën e tij të pakufishme:

- **“...Dhe tha: “Unë jam Zoti juaj më i lartë.”**” - Kjo qe vërtet një mendjemadhësi e paturpshme, që meritonte ndëshkimin, madje një ndëshkim që në këtë jetë, para atij të përjetshmit në ahiret.

- **“Atëherë, Allahu e ndëshkoi atë rëndë, për këtë të fundit dhe për atë të parën.”** - Allahu i Lartësuar e ndëshkoi atë dhembshëm, duke e bërë mësim dhe provë për të besuar vërtetësinë e ndëshkimit në këtë jetë dhe në tjetrën. Megjithatë, jo çdokush merr mësim nga këto shenja dhe argumente. Ata që përfitojnë prej tyre janë vetëm një kategori e caktuar e njerëzish:

- **“Ky ndëshkim është mësim për ata që frikësohen.”** - Ata të cilët i frikësohen dhe e madhërojnë Allahun me dije të plotë për madhësinë e tij, pra, vetëm ata përfitojnë dhe marrin mësim nga shenjat e Allahut të

Madhëruar. Kur ata mësojnë për ndëshkimin e Faraonit dhe të pasuesve të tij të verbër, ata e kuptojnë qartë se çdokush që tregohet mendjemadh dhe kryeneç ndaj urdhëresave të të Madhëruarit të Lartësuar dhe të Plotpushtetshëm, do të ndëshkohet në dynja dhe në ahiret. Ndërsa ata që janë bosh në zemër dhe nuk e njohin madhësinë e Allahut, ata nuk kanë frikërespekt për Të, prandaj atyre nuk u bën dobi asnjë lloj shenje dhe argumenti, sado i madh qoftë.

Ajetet 27 – 33

27. A është më i rëndë krijimi juaj apo ai i qiellit? Ai e ndërtoi atë.

28. E ngriti kupën e tij dhe e përsosi.

29. Natën ia errësoi e ditën ia ndriçoi.

30. E pastaj tokën e sheshoi.

31. Nxori prej saj ujin dhe kullotat e saj,

32. kurse malet ia përforcoi,

33. si furnizim për ju dhe për kafshët tuaja.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar u drejtohet atyre që nuk e besojnë ringjalljen e njerëzve me një argument shumë thjesht të kuptueshëm:

- **“A është më i rëndë krijimi juaj apo ai i qiellit? Ai e ndërtoi atë.”** - O njerëz! Vallë, a mos jeni ju krijesa më madhështore apo qielli i lartë?! Ai që e ngriti qiellin dhe i vendosi atë rregullsi të përkryer është Allahu i Gjithëpushtetshëm dhe i Gjithëditur.

- **“E ngriti kupën e tij dhe e përsosi. Natën ia errësoi e ditën ia ndriçoi.”** -

Allahu e ngriti kupën e qiellit dhe e zbukuroi pamjen e tij. Ai i dha atë madhështi dhe rregullsi, që habit çdo të mençur dhe të urtë. Natën e bëri të errët, ndërsa ditën e bëri të shkëlqejë me diell, duke u mundësuar krijesave çdo gjë të dobishme për dynjanë dhe ahiretin e tyre.

- **“E pastaj tokën e sheshoi. Nxori prej saj ujin dhe kullotat e saj, kurse malet ia përforcoi,.”** - Pasi krijoi qiellin, Allahu i Lartësuar sheshoi tokën dhe vendosi në të çdo gjë të dobishme dhe të nevojshme për jetën e krijesave, si për shembull, ujin, kullotat etj. Malet i bëri si shtylla

përforcuese, që e mbajnë tokën të qëndrueshme. Nga këto ajete mësohet se shtrimi dhe kompletimi i tokës është bërë pas krijimit të qiejve. Ndërsa krijimi i vetë tokës është bërë para krijimit të qiejve, sikurse thotë i Lartësuar në suren Fusilet 9 - 12: “Thuaju: “A ju jeni ata që nuk i besoni Atij, që e krijoi Tokën për dy Ditë dhe i shoqëroni Atij shok?! Ai është Zoti i botëve. Është Ai që vuri në Tokë male të fuqishme, e bekoj atë (*Tokën*) me të mira dhe brenda katër Ditëve përcaktoi të gjitha kushtet për të jetuar në të.” Ky është shpjegimi për ata që pyesin. Më pas, Ai iu drejtua qiellit, i cili ishte si tym dhe i tha atij dhe Tokës: “Binduni urdhrin Tim, me hir a me pahir!” Të dy (*Qielli dhe Toka*) thanë: “Po, i bindemi me dëshirë.” Ai krijoi shtatë qiej brenda dy Ditëve, duke i caktuar secilit qiell detyrën dhe urdhrin e tij. Dhe Ne e zbukurua Qiellin më të afërt me drita dhe e bëmë të mbrojtur. I tillë është Krijimi (*e përcaktimi*) i të Plotfuqishmit të Gjithëditur.” Kështu, fillimisht, Allahu i Lartësuar krijoi tokën për dy ditë, pastaj krijoi qiejt për dy ditë të tjera, dhe pas krijimit të qiellit, Ai e shtroi tokën dhe vendosi në të gjithçka të nevojshme dhe të dobishme për jetën.

- **“...si furnizim për ju dhe për kafshët tuaja.”** - Të gjitha këto mirësi, Allahu i Lartësuar i krijoi dhe i lehtësoi për njerëzit dhe kafshët. E tërë kjo do të thotë që, Ai i Cili bëri gjithë këtë krijim madhështor dhe vendosi gjërat e domosdoshme për jetën në të, pa dyshim që do të ringjallë të përgjegjshmit ligjërisht dhe do t'i marrë në llogari për veprat e tyre. Allahu i Lartësuar do të shpërblejë me drejtësi për çdo të mirë dhe të keqe që është punuar. Kush ka bërë mirë do të shpërblehet mirë, dhe kush ka bërë keq të mos fajësojë asnjë tjetër, veç vetes. Për këtë arsye, pas gjithë këtyre shenjave, i Madhëruari flet për Ditën e Ringjalljes dhe të Shpërblimit:

Ajetet 34 – 41

34. E, kur të vijë Katastrofa e madhe,

35. atë ditë njeriu do të kujtojë se çfarë ka bërë.

36. Xhehenemi do të shfaqet sheshazi për atë që e sheh.

37. Për sa i përket atij, që i ka kaluar kufijtë

38. dhe i ka dhënë përparësi jetës së kësaj bote,

39. Xhehenemi do të jetë vendi i tij.

40. E sa për atë që i është druajtur daljes para Zotit të vet dhe e ka ndaluar veten prej lakmisë,

41. Xheneti do të jetë vendi i tij.

Shpjegimi i ajeteve

- **“E, kur të vijë Katastrofa e madhe...”** - Kur të vijë Kijameti i madh, tmerri i pashembullt, para të cilit çdo gjë të duket e thjeshtë dhe e lehtë, atë ditë çdo prind do të shkujdeset dhe do të braktisë fëmijën e vet, nga frika e madhe. Atë ditë, burri do të braktisë gruan e vet dhe çdo i dashur do të largohet dhe do të harrojë të dashurin e vet. Ajo është dita kur:

- **“...atë ditë njeriu do të kujtojë se çfarë ka bërë.”** - Atë ditë, njeriu do të kujtojë se çfarë ka bërë në dynja, në jetën e provës, në jetën ku njerëzit mbjellin atë që do të korrin Ditën e Gjykimit. Atë ditë, ai do të shohë të mirat dhe të këqijat që ka kryer në dynja dhe do të dëshirojë t'u kishte shtuar veprave të mira qoftë edhe një thërmijë të vogël, që t'i shërbente për këtë ditë të gjatë dhe të vështirë. Atë ditë, njeriu do të dëshirojë të ishte ruajtur nga të këqijat dhe të kishte bërë qoftë edhe një thërmijë më pak nga të këqijat, që të mos i shtohet dënimi dhe trishtimi, atë ditë kur dëshpërimi i punëkëqijve do të jetë i papërshkrueshëm. Të gjithë do të binden atë ditë se lumturia apo dëshpërimi i robve në përjetësi janë të lidhura ngushtë me veprat që kanë bërë në dynja.

- **“Xhehenemi do të shfaqet sheshazi për atë që e sheh.”** - Atë ditë, Xhehenemi do të shfaqet hapur për të gjithë. Të gjithë do të shohin atë. Ai mezi pret dhe, me një zemërim të papërshkruar, është gati të gllabërojë banorët e Zjarrit, që nuk u janë

bindur Allahut dhe profetëve. Xhehenemi pret vetëm urdhrin e Zotit të tij për të ndëshkuar dhembshëm ata që e meritojnë.

- **“Për sa i përket atij, që i ka kaluar kufijtë dhe i ka dhënë përparësi jetës së kësaj bote,...”** – Ky është ai që i ka kaluar kufijtë, duke kryer poshtërsi të mëdha dhe i ka dhënë përparësi jetës së dynjasë, duke iu përkushtuar plotësisht dhe totalisht asaj. Ai ia ka përkushtuar të gjithë kohën dhe mundin e tij arritjes dhe plotësisht të qëllimeve të kësaj jete dhe kënaqësive të saj. Ai nuk ka punuar aspak për jetën e përtejme dhe e ka shpërfillur ftesën e Allahut dhe të profetëve të Tij. Kështu, ai që ka këto cilësi, ai do të jetë banor i Xhehenemit dhe nuk do të ketë shpëtim prej tij. I Lavdëruari thotë:

- **“...Xhehenemi do të jetë vendi i tij.”** – Xhehenemi do të jetë vendqëndrimi i përhershëm i tij, ku do të kalojnë veçse ndëshkim pas ndëshkimi, dëshpërim pas dëshpërimit. Ndërsa më pas, për të nxitur shpresën, Allahu i Lartësuar na flet për të lumturit:

- **“E sa për atë që i është druajtur daljes para Zotit të vet dhe e ka ndaluar veten prej lakmisë,...”** - Këta fatlumë karakterizohen nga dy cilësi:

1. Ata i druhen qëndrimit para Zotit të tyre për të dhënë llogari dhe për t’u shpërblyer me drejtësi për veprat e bëra. Nga dija e tyre e saktë dhe e sigurt ka ardhur frikërespekti ndaj Zotit. Për këtë shkak, ata plotësojnë edhe cilësinë e dytë:

2. Ata e ndalojnë veten nga dëshirat e shfrenuara dhe shkelja e kufijve të Zotit. Dëshirat e shfrenuara e shtyjnë njeriun të shkelë kufijtë e Zotit dhe të mos zbatojë urdhrat e Tij. Por këta të zgjedhur i nënshtrojnë dëshirat e tyre për të ndjekur porosinë e Allahut dhe të Profetit të Tij. Ata luftojnë me vetveten dhe nuk i binden asaj për të shkelur urdhrat e Tij. Për këta të lumtur është një premtim i mrekullueshëm:

- **“Xheneti do të jetë vendi i tij.”** - Ata do të kenë si vendqëndrim Xhenetin e

përjetshëm, pranë të Gjithëmëshirshmit Bujar.

Ajetet 42 – 46

42. Të pyesin Ty për Kijametin: “Kur do të ndodhë ai?”.

43. Po, ku je në gjendje ti, që t’ua tregosh atë?

44. Vetëm Zoti yt e ka dijen për të.

45. Ti je vetëm paralajmërues i atyre që i druhen Atij.

46. Ditën kur ta përjetojnë atë, atyre do t’u duket sikur nuk kanë jetuar më shumë se një mbrëmje ose një mëngjes të saj.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Të pyesin Ty për Kijametin: “Kur do të ndodhë ai?”.”** - Mohuesit e kësaj dite, ata të cilët nuk e besojnë ringjalljen dhe llogarinë me drejtësi para të Drejtësit të Gjithëditur, pyesin në formë mosbesimi dhe habie se kur do të jetë kjo ditë kaq e përfolur dhe e frikshme. Allahu i Lartësuar u kthen një përgjigje shumë kuptimplote:

- **“Po, ku je në gjendje ti, që t’ua tregosh atë?”** - Çfarë dobie kanë ata dhe ti nga njohja e kohës së Kijametit?! Kjo nuk sjell asnjë dobi për ta. Pikërisht se njohja e këtij momenti nuk ka asnjë lloj dobie fetare apo të kësaj jete, Allahu i Lartësuar e ka fshehur atë dhe nuk ia ka treguar askujt prej krijesave. Madje, më e dobishme është që ajo të mbetet e fshehtë, dhe i vetmi që di për të është Allahu i Madhëruar, i Gjithëditur dhe i Urtë:

- **“Vetëm Zoti yt e ka dijen për të.”** - Kjo është një dije e posaçme për Allahun e Lartësuar, sikurse thotë Ai në një ajet tjetër: **“Të pyesin ty rreth Orës (së Kijametit) - kur do të ndodhë? Thuaj: “Atë e di vetëm Zoti im. Askush, veç Tij nuk mund ta zbulojë kur do të ndodhë. Kjo barrë është shumë e rëndë për gjithçka në qiej dhe në tokë. Ajo ka për të ardhur veçse befaz. Ata të pyesin ty, sikur ti të kishe zbuluar dijen rreth saj. Thuaj: “Për të di vetëm Allahu”, por shumica e njerëzve nuk e dinë.”.** [El earaf 187]

- “Ti je vetëm paralajmërues i atyre që i druhen Atij.” - Paralajmërimet e tua janë të vlefshme, ndikuese dhe të dobishme vetëm për ata që i frikësohen takimit me të Madhëruarin e Plotpushtetshëm. Vetëm ata që kanë frikë nga qëndrimi para të Drejtit përpiqen sinqerisht dhe përgatiten për atë ditë. Ndërsa ata të cilët nuk e besojnë si të vërtetë ringjalljen dhe llogarinë me drejtësi, ata nuk mendojnë fare për të. Kësisoj, përgjigja për pyetje të tilla është krejt e kotë për ta, sepse ata nuk pyesin për të mësuar, por thjesht për të mohuar dhe për t’u tallur. Allahu i Lartësuar është shumë më i Ditur dhe i Urtë për t’u dhënë përgjigje këtyre të mjerëve, por të jenë të bindur ata se, ditën kur ta shohin qartazi atë që e mohojnë dhe e konsiderojnë të largët, do të dëshpërohen pa masë dhe do ta kuptojnë kotësinë e kësaj jete mashtruese, e cila ishte aq e shkurtër dhe e pavlefshme. Thotë i Lartësuari:

- “Ditën kur ta përjetojnë atë, atyre do t’u duket sikur nuk kanë jetuar më shumë se një mbrëmje ose një mëngjes të saj.” - Mjerë për ta dhe për tregtinë e tyre aq të humbur dhe dëshpëruese!

Surja 80: Abese (mekase) 42 ajete

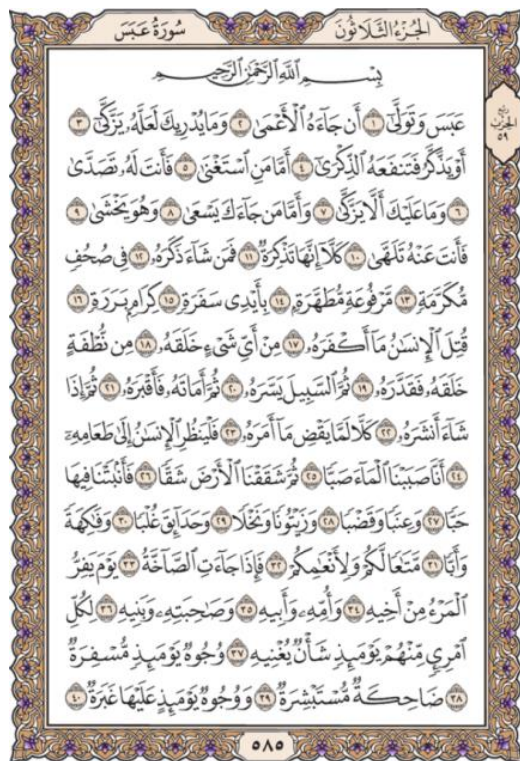
Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Ai u vrenjt dhe ktheu kurrizin,
2. kur i erdhi i verbri.
3. E ku mund ta dish ti, ndoshta ai dëshiron të pastrohet,
4. ose të këshillohet dhe këshilla t’i bëjë dobi.
5. Atë i cili mendon se nuk ka nevojë për Zotin,
6. ti atij i kushton vëmendje.
7. Ti nuk ke përgjegjësi, nëse ai nuk dëshiron të pastrohet.
8. Ndërsa ai që vjen tek ti duke nxituar
9. dhe me drojë,
10. ti atij nuk ia vë veshin.

Shpjegimi i ajeteve

Shkaku i shpalljes së këtyre ajeteve ishte vajtja e një besimtari të verbër te Profeti (a.s.) për ta pyetur rreth fesë dhe për të

mësuar prej tij. Gjithashtu, në të njëjtën kohë, te Profeti (a.s.) vajti edhe një pasanik, po për të pyetur. Profeti (a.s.), që ishte shumë i përkushtuar në udhëzimin e njerëzve, anoi më shumë për udhëzimin e pasanikut, që ai të pastrohej, dhe, në njëfarë mënyre, e shmangu pak të verbërin e varfër, që ishte besimtar. Por Allahu i Lartësuar e qortoi Profetin e Tij të dashur për këtë zgjedhje, që nuk ishte më e mira që duhej të bënte. Qortimi ishte i ëmbël dhe shumë i ngrohtë. Allahu i Lartësuar na përshkruan të gjithë ngjarjen:

- “Ai u vrenjt dhe ktheu kurrizin, kur i erdhi i verbri.” – Kuptimi: Ai e rrudhi fytyrën dhe ktheu shpinën, kur pa se i verbëri po afrohej, ndërkohë që ai ishte duke ftuar në Islam pasanikun. Por Allahu i Lartësuar na tregon dobitë e mëdha që vijnë së bashku me ata që e kërkojnë dijen sinqerisht:

- “E ku mund ta dish ti, ndoshta ai dëshiron të pastrohet,...” – Domethënë, ky që po të vjen, i verbëri varfanjak, kërkon që të pastrohet nga cilësitë e këqija dhe të

stoliset me cilësitë e mira, në të cilat të udhëzon fjala e Zotit dhe e Profetit të Tij. Për këtë arsye, një njeri i tillë duhet respektuar dhe trajtuar me dashuri, kujdes dhe përkushtim. Ndaj tij nuk duhet treguar asnjë shenjë pakënaqësie, qoftë edhe me mimikë, edhe kur kërkuesi i dijes nuk e vë re një gjë të tillë. Njerëz të tillë, kur mësojnë diçka të re nga Allahu dhe Profeti (a.s.), përfitojnë prej saj dhe punojnë me të. Në këtë mënyrë, ata pastrohen dhe ngrihen më lart në grada, siç thotë i Lartësuar:

- **“...ose të këshillohet dhe këshilla t’i bëjë dobi.”** – Këta janë ata që përfitojnë nga mësimet e Zotit dhe të Profetit (a.s.). Kjo, pa dyshim, është një mirësi shumë e madhe, së cilës i duhet kushtuar vëmendje, sepse pikërisht për atë janë dërguar profetët dhe atë e synon çdo thirrës në fe. Përfundimisht, përkushtimi ndaj atyre që kërkojnë të vërtetën dhe që duan të pastrohen, është detyrë shumë e rëndësishme.

- **“Atë i cili mendon se nuk ka nevojë për Zotin, ti atij i kushton vëmendje...”** - Ndërsa angazhimi me ata që e shohin veten të pavarur dhe mendojnë se nuk kanë nevojë për porositë e Zotit dhe të Profetit, me ata pasanikë mendjemëdhenj, që kërkojnë të bien në sy dhe të dëgjojnë veçse kur u shkon nga pas, pra, ky angazhim nuk duhet të jetë më parësor se përkushtimi ndaj të tjerëve, që janë më të mirë. Mendjemëdhenjtë nuk interesohen për të mirën, sepse ata nuk e preferojnë atë, prandaj angazhimi me ta dhe lënia mënjanë e të përkushtuarve nuk është zgjedhja më e mirë. Ti nuk e ke detyrë pastrimin e tyre, me gjithë përkushtimin dhe dëshirën tënde që ata të udhëzohen.

- **“...Ti nuk ke përgjegjësi, nëse ai nuk dëshiron të pastrohet. Ndërsa ai që vjen tek ti duke nxituar dhe me drojë, ti atij nuk ia vë veshin.”** - Nuk është detyrë dhe as përgjegjësia jote që ata të pastrohen nga e keqja e tyre. Kjo na kujton një parim shumë të njohur, që thotë: “Një çështje e ditur mirë nuk lihet për një çështje të dyshimtë.” Ose: “Një çështje me dobi të sigurt nuk lihet për

një tjetër me dobi të supozuar dhe të pasigurt”. Ky ajet tregon, gjithashtu, se është detyrë përkushtimi dhe përkujdesja ndaj nxënësit të dijes, që kërkon prej teje dije dhe njohuri. Nxënësi i përkushtuar meriton përkujdesje dhe trajtim më të veçantë se të tjerët.

Ajetet 11 – 32

11. Kurrë mos vepro ashtu! Në të vërtetë këto janë këshilla,

12. dhe kush dëshiron, merr mësim.

13. Ai (Kur'ani) ndodhet në faqe të çmueshme,

14. të lartësuarra e të pastra,

15. në duar të udhëtuesve (melekë),

16. të ndershëm e punëmirë.

17. Shkatërruar qoftë njeriu! Sa mohues i keq është ai!

18. Prej çfarë gjëje e krijon Zoti atë?

19. Prej një pike e krijon dhe përcakton (gjithçka).

20. Pastaj rrugën ia lehtëson.

21. Pastaj e vdes dhe e varros.

22. Pastaj, kur të dëshirojë, e ringjall.

23. Megjithatë, njeriu ende nuk i zbaton ato që Allahu urdhëron.

24. Le të shikojë njeriu ushqimin e vet!

25. Ne lëshojmë ujë me mbushulli.

26. Pastaj e çajmë tokën në thellësi,

27. dhe bëjmë që në të të mbijnë drithëra,

28. Edhe rrush e perime,

29. Edhe ullin e hurma,

30. Edhe kopshte të dendura,

31. Edhe pemë e kullota;

32. Si furnizim për ju dhe për bagëtinë tuaj.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kurrë mos vepro ashtu! Në të vërtetë këto janë këshilla,..”** - Ky është një kujtim, me të cilin Allahu i Lartësuar këshillon dhe mëson adhuruesit e Tij. Nëpërmjet këtij libri madhështor, Ai u mëson adhuruesve të Tij atë që kanë nevojë dhe u bën të qartë udhën e drejtë nga e gabuara. Pra, të gjithë mund të përfitojnë nga ky udhëzim. Allahu i Lartësuar ua ka afruar udhëzimin e Tij të

gjithëve, dhe ai që dëshiron mund ta pasojë rrugën e mbarë:

- **“...dhe kush dëshiron, merr mësim.”** - Ai që dëshiron vërtet udhëzimin dhe rrugën e lumturisë, e ndjek atë, ndërsa ai që nuk e do udhëzimin, nuk e ndjek atë. Secili bën një zgjedhje të lirë dhe Allahu i Lartësuar bën që udhëzohet në rrugën e drejtë atë që Ai dëshiron, sipas urtësisë dhe dijes së Tij absolute. Në një ajet tjetër, i Lartësuar thotë: “Dhe thuaj: “E vërteta është nga Zoti juaj e kush të dojë, le të besojë, e kush të dojë, le të mohojë. Për jobesimtarët, Ne kemi përgatitur një Zjarr muret e të cilit do t'i rrethojnë ata, e nëse kërkojnë shpëtim, do t'u jepet ujë (*i nxehtë*) si bakër i shkrirë që do t'ua përvëlojë fytyrat. Sa e tmershme është ajo pije! Sa vend i keq është ai!”. [El kehf 29] Më pas, Allahu i Lartësuar përshkruan gradën e lartë të Librit madhështor. Ai thotë:

- **“Ai (*Kur'ani*) ndodhet në faqe të çmueshme, të lartësuar e të pastra,...**” - Fletët e Librit janë shumë të larta në gradën e tyre. Ato janë të pastra nga çdo mangësi dhe shtrembërim. Ato nuk mund të trazohen nga duart e shejtanëve apo të shfrytëzohen prej tyre. Ata të mallkuar nuk mund të vjedhin apo shkapusin gjë nga ky libër i pastër. Fletët e pastra me këshilla dhe mësim të çmuara qarkullojnë nëpër duart e melekëve.

- **“...në duar të udhëtuesve (*melekë*), të ndershëm e punëmirë.”** - Këto melekë, të cilësuar si *kirâmin berarah*, udhëtojnë mes Zotit dhe krijesave. *Kirâm* domethënë: të mbushur me mirësi, begati dhe bekim; ndërsa *berarah* do të thotë: të mirë në shpirt dhe të mirë në veprat e tyre. Allahu i Lartësuar përkujdeset për Librin e Tij duke vendosur si korrierë këta melekë të bekuar, të mirë, të fuqishëm, të bindur, që kurrë nuk lodhen nga adhurimet që i përkushtojnë Atij. Allahu i Lartësuar e ka ruajtur Librin nga ndërhyrjet e shejtanëve. Kjo na bën që ta pranojmë dhe besojmë plotësisht këtë libër, pa as më të voglën mëdyshje. Çdo gjë e përmendur në të duhet të besohet

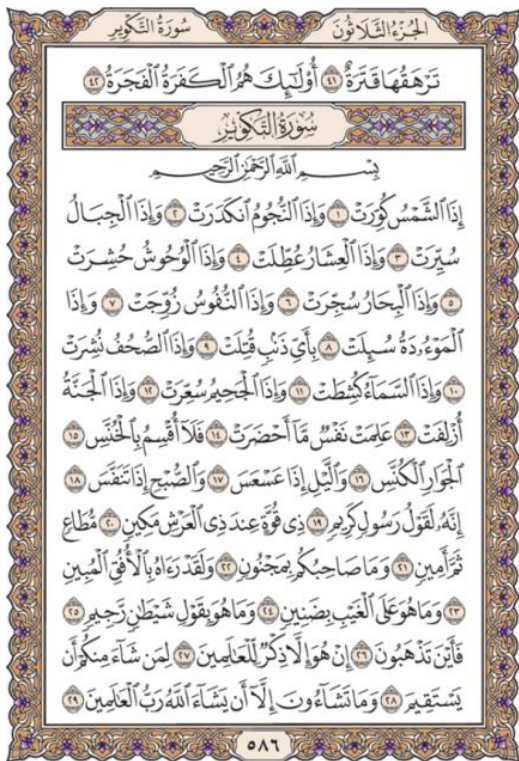
plotësisht dhe çdo dispozitë e tij duhet të trajtohet me respekt dhe kujdes të madh. Atje është udhëzimi dhe drita. Atje është shpëtimi dhe mirësia. Megjithatë, njeriu përsëri refuzon ta pranojë dhe ta besojë këtë dhuratë kaq të vyer të Zotit të tij. Për këtë arsye, i Madhëruari thotë:

- **“Shkatërruar qoftë njeriu! Sa mohues i keq është ai!”** - Sa mohues i paturpshëm i mirësive të Zotit që është njeriu! Sa e ashpër dhe e paskrupull është urrejtja dhe armiqësia e tij ndaj të vërtetës, edhe pas qartësimit të saj në mënyrë të plotë dhe të pakundërshtueshme! Dhe të mendosh se çfarë është njeriu dhe nga çfarë është krijuar:

- **“Prej çfarë gjëje e krijon Zoti atë? Prej një pike e krijon dhe përcakton (*gjithçka*).”** - Allahu i Lartësuar e krijon njeriu prej një lëngu të përbuzur, prandaj njeriu është një krijesë shumë e dobët në fillimet e tij. Allahu i Lartësuar e përcakton dhe e krijon atë në formën që dëshiron. Është përsëri Ai që i dhuron njeriut forcat e jashtme dhe të brendshme, nëpërmjet të cilave ai jeton në këtë botë, madje edhe sundon në të.

- **“Pastaj rrugën ia lehtëson.”** - Është Allahu i Mëshirshëm dhe i Urtë Ai që ia lehtëson rrugën kësaj krijese, që quhet njeri, duke i mundësuar atij çdo mjet dhe ndihmë të nevojshme për të arritur të mirat e kësaj jete dhe të jetës tjetër. Është i Gjithëdituri Ai që ia hap njeriut sytë e zemrës, për të gjetur të mirën dhe për t'u larguar nga të këqijat. Allahu i Mëshirshëm dhe i Urtë ia qartëson njeriut rrugën e drejtë dhe e ndihmon atë në këtë drejtim, nëse ai përkushtohet sinqerisht dhe vërtet e dëshiron një gjë të tillë. Është po Ai që e vë në provë njeriun duke e urdhëruar dhe duke e ndaluar atë. Ai ka vendosur për të kufij dhe ligje, që duhet t'i respektojë dhe t'i verë në jetë. Allahu e krijoi këtë jetë, që njerëzit të mbjellin në të atë që do të korrin në jetën e pasosur.

- **“Pastaj e vdes dhe e varros.”** - Allahu i Lartësuar ka përcaktuar për njeriun që jeta e

tij të ketë një fund në këtë dynja. Më pas, Ai e nderoi njeriun, duke urdhëruar që për të të ketë një varr, dhe nuk e bëri si krijesat e tjera, të cilat qelben dhe thahen mbi dhé.

- **“Pastaj, kur të dëshirojë, e ringjall.”** - Allahu i Lartësuar do ta ringjallë njeriun pas vdekjes, për t'i dhënë shpërblimin e merituar me drejtësi, sipas veprave që ka bërë dhe sipas korrektësisë në ruajtjen e kufijve të Tij.

- **“Megjithatë, njeriu ende nuk i zbaton ato që Allahu urdhëron.”** - Megjithëse Allahu i Lartësuar është i vetmi që ka në dorë gjithçka nga sa u përmend, njeriu përsëri tregohet mospërfillës ndaj urdhëresave dhe kufijve të të Madhëruarit. Më pas, Allahu i Lartësuar e nxiti njeriun që të meditojë mbi ushqimin e tij:

- **“Le të shikojë njeriu ushqimin e vet! Ne lëshojmë ujë me mbushulli. Pastaj e çajmë tokën në thellësi,…”** - Le të mendohet njeriu për fazat në të cilat ka kaluar ushqimi, pa të cilin ai nuk mund të jetojë, dhe le të kuptojë se sa i varur dhe nevojtar është për mëshirën e Allahut, që ka

mundësuar dhe rregulluar çdo të mirë në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Mos, vallë, është njeriu ai që e bën shiun të bjerë nga lart, me aq mirësi dhe begati?! Mos është ai që e urdhëron shiun të bjerë në pika të vogla dhe aq ëmbëlsisht, për të ushqyer njerëzinë dhe gjithçka tjetër?! Mos është njeriu ai që e çan tokën për bimësinë dhe krijon për to çdo kusht të nevojshëm nëpërmjet tokës, ajrit, diellit etj.?!

- **“...dhe bëjmë që në të të mbijnë drithëra...”** – Mos, vallë, është njeriu ai që i bën bimët të dalin dhe të rriten?! Jo. Ai është Allahu i Gjithëmëshirshëm dhe Fuqiptotë. Ai nxjerr prej tokës drithërat, me të gjithë larminë e tyre.

- **“...Edhe rrush e perime...”** - Është i Lartësuar që, me mirësinë e Tij, i ka dhuruar robve rrush dhe perime, të të gjitha llojeve, aq të mira, të dobishme dhe të freskëta.

- **“...Edhe ullinj e hurma...”** - Ai na ka falur edhe pemë të tilla, si ulliri dhe hurmat, të cilat mund të magazinohen dhe ruhen për t'u përdorur gjatë. Këto pemë kanë shumë vlera ushqyese dhe kuruese. Allahu i Lartësuar veçon katër kategoritë e mësipërme të frutave dhe perimeve për të treguar rëndësinë e madhe të tyre.

- **“Edhe kopshte të dendura...”** - Allahu i Lartësuar dhe i Mëshirshëm na ka dhuruar edhe kopshte të dendura, me bimësi dhe shtazë, pyje të bukura dhe të dobishme për jetën tonë.

- **“...Edhe pemë e kullota;...”** - Allahu i Lartësuar ka bërë për njerëzit pemë dhe shumë bimë aromatike e të shijshme, si portokalli, limoni, shega, fiku, ananasi, rrushi etj. Ai u ka mundësuar atyre edhe kullota për kafshët që mbajnë. Të gjitha këto, i Lartësuar i ka krijuar për të shprehur mëshirën dhe mirësinë e Tij ndaj nesh, prandaj thotë:

- **“...Si furnizim për ju dhe për bagëtinë tuaj.”** - Allahu i Lartësuar i krijoi dhe i nënshtroi ato për ne. Çdokush që vështron dhe mendon për këto mirësi do të arrijë në përfundimin se mirënjohja ndaj Zotit është e

detyrueshme dhe do të përpigjet maksimalisht për t'u kthyer tek Ai i penduar dhe i bindur. Meditimi mbi mirësitë e Zotit ndihmon për të qenë të bindur ndaj porosive të Tij dhe për të besuar fjalën e Tij.

Ajetet 33 – 42

33. Por, kur të vijë Ushtima,

34. Ajo është dita kur njeriu ikën prej vëllait të vet,

35. Prej nënës dhe prej babait të vet,

36. Prej gruas dhe prej fëmijëve të vet.

37. Atë Ditë, çdo njeriu i mjafton çështja e vet.

38. Atë Ditë do të ketë fytyra të shndritura,

39. Të buzëqeshura e të gëzuara.

40. Atë ditë do të ketë edhe fytyra të pluhurosura,

41. Që i ka mbuluar errësira.

42. Këta janë mohuesit, gjynahqarët.

Shpjegimi i ajeteve

- “Por, kur të vijë Ushtima,...” - Kur të dëgjohet ushtima e Kijametit, nga zhurma e së cilës buçasin veshët dhe tronditen shpirtrat, atë ditë njerëzit do të shohin tmerrin me sy. Frika do të jetë shumë e madhe dhe çdokush do të dëshironte që të kishte qoftë edhe një vepër të mirë, sado e vogël qoftë ajo, për t'i shpëtuar dënimit të asaj dite të vështirë.

- “...Ajo është dita kur njeriu ikën prej vëllait të vet, prej nënës dhe prej babait të vet, prej gruas dhe prej fëmijëve të vet.” - Atë ditë, askush nuk do të pyesë për asgjë dhe për asnjë në këtë botë. Çdokush do të shqetësohet vetëm për veten e vet. Madje, në ato momente, njeriu do të braktisë edhe njerëzit më të dashur dhe më të shtrenjtë të tij, sepse tmerrin është shumë i madh.

- “Atë Ditë, çdo njeriu i mjafton çështja e vet.” - Çdokush do të shqetësohet vetëm për veten dhe për të shpëtuar nga ndëshkimi. Asgjë dhe askush nuk i hyn më në sy. Ajo është dita kur njerëzit do të ndahen në dy grupe: të shpëtuarit, që do të lumturohen në kënaqësinë dhe në mëshirën e Allahut të Lartësuar, dhe të dëshpëruarit, që do të

vuajnë ndëshkimin e të Drejtë të Plotpushtetshëm. Ata do të dallohen nga fytyrat e tyre:

- “**Atë Ditë do të ketë fytyra të shndritura, të buzëqeshura e të gëzuara.**”

- Fytyrat e fatbardhëve do të jenë të shndritura, në të cilat do të dallohet qartë kënaqësia dhe mirësia që përjetojnë, kur përgëzohen me shpëtimin nga Zjarri dhe hyrjen në Xhenetin e mirësive të përjetshme. Ato do të jenë fytyra të qeshura dhe të gëzuara.

- “**Atë ditë do të ketë edhe fytyra të pluhurosura, që i ka mbuluar errësira.**” - Ndërsa fytyrat e të mjerëve do të jenë të mbuluara nga pluhuri dhe errësira. Ata do të jenë shumë të dëshpëruar, sepse nuk shpresojnë asnjë të mirë dhe janë plotësisht të sigurt për dënimin që do të vuajnë përjetësisht. Ata e meritojnë këtë ndëshkim, sepse janë mohues dhe shkelës të kufijve të Zotit. I Lartësuar thotë:

- “**Këta janë mohuesit, gjynahqarët.**” - Ky do të jetë përfundimi i të gjithë atyre që mohojnë mirësitë e Allahut, që nuk i besojnë shpalljet e Tij dhe guxojnë të shkelin dhe kufijtë e Tij. E lusim Allahun e Lartësuar që të na ruajë dhe të na shpëtojë! Ai është vërtet Bamirës i madh dhe Bujar!

Surja 81: Et Tekuir (mekase) 29 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 - 14

1. Kur Dielli të jetë mbështjellë

2. dhe yjet të kenë rënë;

3. kur malet të zhduken,

4. kur devetë e shtrenjta të braktisen

5. dhe egërsirat të tubohen;

6. kur detet të vlojnë,

7. dhe shpirtrat të bashkohen;

8. kur, vajzat e varrosura për së gjalli, të pyeten

9. për çfarë gjynahu ato janë mbytur;

10. Kur fletët të jenë shpërndarë,

11. Dhe qielli të zhvishet;

12. Kur Xhehenemi të jetë flakëruar

13. Dhe Xheneti të jetë afruar;

14. Atëherë, njeriu do ta shohë se çfarë ka përgatitur.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na sjell një pamje të Ditës së Gjykimit, ditë në të cilën çdokush do të shohë se çfarë ka bërë në dynja, mirë apo keq. Atë ditë, njeriu do të mësojë plotësisht se çfarë e pret: dënimi apo shpërblimi.

- **“Kur Dielli të jetë mbështjellë dhe yjet të kenë rënë;..”** - Dielli do të mbështillet dhe do të shuhet. Po kështu, edhe Hëna do të shuhet, dhe të dy, bashkë me Diellin, do të hidhen në Xhehenem. Edhe yjet do të ndryshojnë dhe do të shpëputen nga vendi i tyre. Çdo trup qiellor do të shkatërrohet dhe qielli do të ndryshojë tërësisht.

- **“...kur malet të zhduken;...”** - Toka, me gjithçka që përmban, do të pësojë një tronditje të tmerrshme. Malet do të shpërbëhen e copëtohen, pastaj do të rrënohen e bëhen si lesh i tjerrur, pastaj do të bëhen pluhur dhe do të zhduken fare.

- **“...kur devetë e shtrenjta të braktisen...”** - Njerëzit do të harrojnë çdo lloj pasurie, sado e madhe dhe e vyer qoftë ajo, sepse tmerri i Kijametit është shumë i madh. Allahu i Lartësuar përmend në veçanti devetë e shtrenjta, si një nga pasuritë më të çmuara për arabët, për të nënkuptuar edhe llojet e tjera.

- **“...dhe egërsirat të tubohen;...”** - Ditën e Gjykimit, edhe egërsirat do të grumbullohen bashkë, që Allahu i Lartësuar të vendosë mes tyre drejtësinë, duke ndëshkuar me të njëjtën mënyrë ato që, padrejtësisht kanë dëmtuar të tjerat. Atë ditë, krijesat do të shohin drejtësinë e plotë të të Plotpushtetshmit. Çdo padrejtësi do të ndëshkohet dhe drejtësia do të vihet në vend. Për shembull, asaj deleje që nuk ka pasur brirë do t'i jepen brirë dhe do t'i mundësohet që të hakmerret ndaj asaj kafshe që në jetën e dynjasë e ka goditur me brirë. Pasi të vendoset drejtësia, kafshëve do t'u thuhet: “Bëhuni dhé!”, dhe ashtu do të bëhen.

- **“...kur detet të vlojnë;...”** - Detet do të ndizen. Me gjithë madhësinë dhe gjerësinë e tyre, ata do të digjen si një zjarr gjigand.

- **“...dhe shpirtrat të bashkohen;...”** - Njerëzit do të grumbullohen bashkë, në varësi të veprave që kanë punuar në dynja: të mirët me të mirët dhe të ligjtë me të ligjtë. Besimdrejtët do të martohen me hyritë symëdha. Ndërsa mohuesit e të Madhëruarit do të bashkohen me shejtanët më të shëmtuar. Kjo i ngjan shumë ajetit, ku i Madhëruari thotë: “Jobsimtarët do të sillen në Xhehenem turma-turma. Kur mbërrijnë atje, dyert e tij hapen dhe rojat e tij do të thonë: “A nuk ju erdhën të dërguar nga mesi juaj, që t'ju përcillnin shpalljet e Zotit tuaj dhe t'ju paralajmëronin për takimin tuaj në këtë ditë?!”. Ata do thonë: “Po, (*patën ardhur*)”. Por vendimi për dënimin e jobsimtarëve tashmë është bërë realitet. Atyre do t'u thuhet: “Hyni në dyert e Xhehenemit! Aty do të jeni përgjithmonë. Eh, sa vendbanim i keq është ai për kryeneçët!” [El zumer 71, 72]. Ndërsa për të mirët, i Madhëruari thotë: “Kurse ata që kanë qenë të devotshëm ndaj Zotit të tyre, do sillen në Xhenet grupe-grupe. Kur të arrijnë aty, dhe dyert e tij të hapen, rojat e tij do të thonë: “Selamun alejkum (*Paqja qoftë mbi ju!*) Të mira ishin veprat tuaja. Hyni në të! Aty do të banoni përgjithmonë.”. [El zumer 73]

- **“...kur, vajzat e varrosura për së gjalli, të pyeten për çfarë gjynahu ato janë mbytur;”** – Kështu vepronin jobsimtarët në kohën e injorancës paraislamike. Ata i varrosnin vajzat të gjalla, pa asnjë shkak, thjesht nga frika e varfërisë. Por Ditën e Gjykimit, vajzat e varrosura për së gjalli do të pyeten: “Për çfarë gjynahu u varrosët ju?”. Eshtë e ditur që ato nuk kishin kurrfarë gjynahu, por kjo kujtesë është një kërcënim i ashpër dhe poshtërim për ata që e kanë kryer një vepër kaq të shëmtuar.

- **“Kur fletët të jenë shpërndarë, dhe qielli të zhvishet;...”** - Fletët në të cilat janë shkruar me besnikëri dhe përpikmëri veprat e robve, të mirat dhe të këqijat e tyre, atë

ditë do t'u shpërndahen të zotëve të tyre. Fatbardhët do t'i marrin fletët e shënimeve të tyre nga e djathta, ndërsa të mjerët do t'i marrin ato nga e majta ose pas shpine. Atë ditë, qielli do të çahet dhe do të hiqet nga vendi, sikurse thotë i Lartësuar: “Ditën kur qielli do të çahet nga rete dhe melekët do të zbresin rradhë-rradhë, atë Ditë, sundimi i vërtetë i takon krejtësisht të Gjithëmëshirshmit. Për jobesimtarët ajo do të jetë një ditë e vështirë. Atë ditë, keqberësi do të kafshojë duart e veta dhe do të thotë: “Oh, i mjeri unë! Sikur të kisha ndjekur udhën e drejtë së bashku me Profetin!” [Furkan 25 – 27]. Ose: “Atë Ditë, Ne e palosim qiellin, siç palosen fletët e një libri. Ashtu siç e filluam krijimin, ashtu e rikthejmë atë. Ky është premtimi Ynë dhe Ne do ta përmbushim atë.” [Enbija 104].

- **“...Kur Xhehenemi të jetë flakëruar, dhe Xheneti të jetë afruar;...”** - Atë ditë, Xhehenemi do të flakërojë dhe ndizet si asnjëherë tjetër. Ai do të jetë i zemëruar ndaj mohuesve të Zotit. Ndërsa Xheneti do të afrohet me plot të mira për të devotshmit. Kjo do të jetë dita e gëzimit dhe lumturisë që nuk do të kenë fund, ose dita e trishtimit, dhimbjes dhe dëshpërimit, që, gjithashtu, nuk do të kenë kurrë fund.

- **“...Atëherë, njeriu do ta shohë se çfarë ka përgatitur.”** - Çdo shpirt do të shohë se çfarë ka bërë, pa përjashtim. Çdo vepër që ka bërë në dynja do ta gjejë pranë vetes dhe do të përgjigjet për të. Në një ajet tjetër, i Lartësuar thotë: “Kur libri t'u vihet përpara, do t'i shohësh gjynahqarët të frikësuar nga shënimet në të, që do të thonë: “Të mjerët ne! Çfarë është ky libër, që nuk ka lënë asnjë vepër - të madhe apo të vogël -, pa e shënuar.” Aty do të gjejnë të shënuar gjithçka që kanë bërë. Zoti yt nuk i bën padrejtësi askujt.” [Kehf 49]. Përshkrimet e kësaj dite të madhe dhe të vështirë trondisin çdo zemër dhe frikësojnë çdo shpirt. Ato nxisin të mençurit, që të përgatiten për takimin me Krenarin e Plotpushtetshëm, me Allahun e Lartësuar. Kështu, ata u largohen haramëve, që t'i shpëtojnë frikës së asaj dite

trishtuese. Ndërsa në lidhje me këtë sure, disa selefë kanë thënë: “Kush dëshiron që të shohë Ditën e Kijametit sikur ta kishte para syve, le të lexojë dhe meditojë thellë mbi suren El tekuir”.

Ajetet 15 – 29

15. Betohem për yjet që tërhiqen,

16. Që udhëtojnë e fshihen;

17. për natën, kur bie terri,

18. dhe për agimin, kur zbardh!

19. S'ka dyshim se ai (Kur'ani) është fjalë e (sjellë përmes) të Dërguarit fisnik.

20. Ai (Xhibrili) është i fortë dhe me pozitë të lartë te Zoti i Arshit.

21. Ai (Xhibrili) është i respektuar dhe besnik.

22. Shoku juaj (Muhammedi) nuk është i marrë.

23. Me të vërtetë, ai e pa atë (Xhibrilin) në horizontin e qartë lindor.

24. Ai (Muhammedi) kurrë nuk mund të jetë mbulues i së fshehtës,

25. dhe ai (Kur'ani) nuk është fjalë e Shejtanit të mallkuar,

26. prandaj, ku po shkoni?!

27. Ai (Kur'ani) është veçse këshillë për njerëzit,

28. për këdo prej jush që dëshiron të përqendrohet.

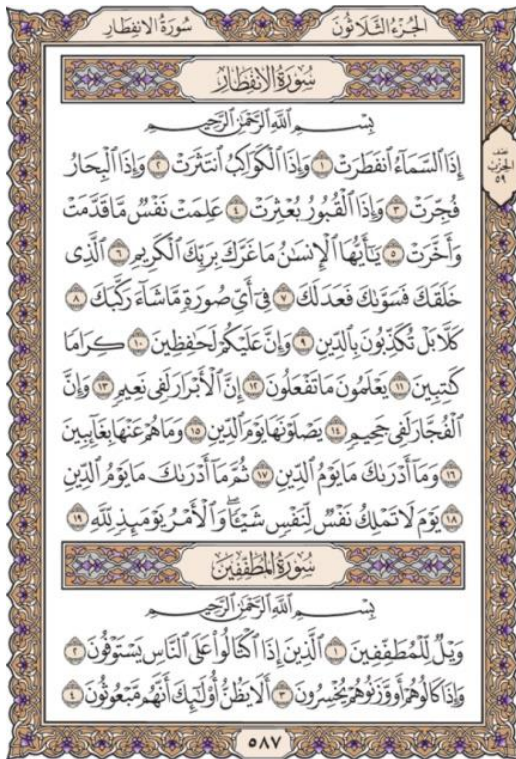
29. Po ju nuk mundeni të dëshironi, pa dëshiruar Allahu, Zoti i botëve!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Betohem për yjet që tërhiqen, që udhëtojnë e fshihen;...”** - I Lartësuar betohet në yjet, të cilët lëvizin në një sistem preciz dhe të mrekullueshëm.

- **“...për natën, kur bie terri, dhe për agimin, kur zbardh!”** - I Lartësuar betohet edhe në këto dy dukuri mahnitëse dhe të domosdoshme për jetën në tokë. Këto janë shenja shumë të mëdha, të cilat përmenden për një çështje shumë të madhe. I Lartësuar betohet në to për të treguar vërtetësinë dhe madhështinë e Kur'anit:

- **“S'ka dyshim se ai (Kur'ani) është fjalë e (sjellë përmes) të Dërguarit fisnik.”** – Kur'ani është një libër shumë i rëndësishëm, i zbritur nga i Gjithëmëshirshmi, nëpërmjet

një meleku shumë madhështor, Xhibrilit (a.s.). Ai është një libër i ruajtur, të cilit Shejtani i mallkuar as mund t'i afrohet, siç thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “Pa dyshim, ky (*Kur'ani*) është shpallje e Zotit të Botëve. Atë e solli Shpirti Besnik (*Xhibrili*) në zemrën tënde (*o Muhamed*), për t'u bërë paralajmërues (*i gjithë botës*), (*Ai e solli*) me një me gjuhë të kulluar arabe.” [Shuara 192 – 195].

- “**Ai (*Xhibrili*) është i fortë dhe me pozitë të lartë te Zoti i Arshit**” - Allahu i Lartësuar e përshkruan Xhibrilin (a.s.) me cilësi të larta, si “*emîn*” - besnik, “*kerîm*” - i nderuar, “*dhî kuuëtin*” - i fortë, që zbaton me përpikmëri çdo urdhër të të Plotpushtetshmit. Prej fuqisë së tij të madhe mund të përmendim që ai përmbysi qytetin e popullit të Lutit, duke i shkatërruar plotësisht ata. Xhibrili (a.s.) ka pozitën më të lartë pranë Allahut të Lartësuar. Pa dyshim, ai është meleku më i mirë dhe më i nderuar pranë të Plotpushtetshmit.

- “**Ai (*Xhibrili*) është i respektuar dhe besnik.**” - Xhibrili është i respektuar mes

melekëve dhe atij i dëgjohet urdhri. Ai ka nën komandë ushtri me melekë, madje edhe prej melekëve më të afruar të Zotit të Lartësuar. Ai është besnik, pra, zbatues i përpiktë i urdhrave të marra nga i Gjithëpushtetshmi. Ai nuk lë mangët dhe as nuk e tepron me zbatimin e urdhrave. Të gjitha këto tregojnë për rëndësinë dhe famën e lartë të Kur'anit. Për të sjellë këtë fjalë, Madhështori, Sunduesi i qiejve dhe i tokës dërgoi këtë melek gjigand. Pas të dërguarit-melek, Allahu i Lartësuar përmend edhe të dërguarin-njeri dhe gradën e tij të lartë:

- “**Shoku juaj (*Muhamedi*) nuk është i marrë!**” - Muhamedi (a.s.) nuk është ashtu si e përshkruajnë armiqtë e profetëve, të cilët, me këto fyerje dhe shpifje ndaj tij, kërkojnë të shuajnë dritën që solli ai, me lejen e të Madhëruarit. Përkundrazi, ai është njeriu më i plotë në mendjen dhe moralin, që ia dhuroi Zoti i tij. Ai është më mendimdrejti dhe më fjalëmbli.

- “**Me të vërtetë, ai e pa atë (*Xhibrilin*) në horizontin e qartë lindor.**” - Muhamedi (a.s.) e pa Xhibrilin (a.s.) në formën e tij të plotë, ashtu sikurse e ka krijuar Zoti i tij. Ai e pa atë tek fluturonte në horizontet e largëta.

- “**Ai (*Muhamedi*) kurrë nuk mund të jetë mbulues i së fshehtës,...**” - Ky profet i rëndësishëm nuk mund të jetë fshehës apo shtrembërues i të vërtetës së shpallur nga i Gjithëpushtetshmi. Ai është besniku i qiejve dhe i tokës dhe kurrsesi nuk mund të mendohet se mund të shtojë apo të pakësojë gjë prej Shpalljes. Profeti Muhamed (a.s.) e përcolli plotësisht Shpalljen dhe e çoi në vend amanetin e Zotit të tij. Ai ia kumtoi këtë të vërtetë të gjithëve: të pasurve dhe të varfërve, mbretërve dhe skllëvërve, burrave dhe grave, të qytetëruarve dhe nomadëve. Ai u dërgua mes një populli të paditur, në skajet e injorancës, dhe nuk u largua nga kjo botë, derisa ata u shndërruan në dijetarë dhe edukatorë të njerëzimit. Ata u bënë udhëheqës dhe mësues të së mirës në botë. Bota nuk mundi të jetë më shumë se

“nxënës” para popullit që edukoi ky profet i mëshirës dhe i mirësisë. Pasi lëvdoi me cilësitë më të larta të dy profetët e Tij, njëri melek dhe tjetri njeri, dhe pasi tregoi gradën e lartë të Kur'anit, Allahu i Lartësuar mohon çdo mangësi apo shpifje ndaj kësaj Shpalljeje të sigurt. I Lartësuarit thotë:

- **“...dhe ai (Kur'ani) nuk është fjalë e Shejtanit të mallkuar...”** – Ky libër nuk mund të jetë kurrsesi fjalë e të Mallkuarit. Madje, i Mallkuari as që mund ta durojë këtë fjalë të madhe plot dritë dhe jetë. Ky është një mendim shumë i largët, që as duhet llogaritur fare.

- **“...prandaj, ku po shkoni?!”** - Si është e mundur që t’ju shkojë kjo ndër mend?! Si mund të gjykoni në këtë mënyrë?! Si mund ta quani të vërtetën e sigurt nga Zoti i gjithësisë një gënjeshtër të trilluar nga Shejtani i mallkuar?! A nuk është ky një shtrembërim i paturpshëm i të vërtetës dhe realitetit?! Mësojeni dhe mbajeni mend mirë se kjo është shpallje e Atij që ka në dorë pushtetin e qiejve dhe të tokës. Kujtoni që në gjithësinë e krijuar prej Tij nuk ndodh asgjë pa lejen dhe vullnetin e Tij. Është vetë Ai që e ruan shpalljen e Tij të paprekshme dhe të pastër, ashtu si Ai dëshiron.

- **“Ai (Kur'ani) është veçse këshillë për njerëzit...”** – Kur'ani është këshillë dhe mësim për botët. Nëpërmjet tij, bota njeh Krijuesin dhe Sunduesin e saj me emrat e Tij të bukur, me cilësitë e Tij të larta dhe veprat e Tij të urta dhe plot mirësi e mëshirë. Nëpërmjet tij, njerëzit njohin Zotin, të Adhuruarin e tyre të pastër dhe të lartësuar nga çdo e metë. Në Kur'an, ata mësojnë si ta adhurojnë dhe ta madhërojnë Allahun e Lartësuar, duke zbatuar urdhrat e Tij. Kur'ani është drita, udhëzimi, mëshira dhe shërimi i tyre. Ai është udhërrëfyesi për të arritur mirësitë e dynjasë dhe të ahiretit dhe për të shpëtuar nga e keqja në dynja dhe ahiret. Ai është rruga drejt lumturisë në të dyja botët, rruga drejt Xhenetit të përjetësisë, pranë Zotit të gjithësisë.

- **“...për këdo prej jush që dëshiron të përqendrohet.”** - Kjo ftesë është e

vlefshme për të gjithë ata që dëshirojnë vërtet të mirën dhe lumturinë e tyre. Pas sqarimit të vërtetës nga e kota, të gjithë janë të barabartë në mundësinë për ta përqafulur atë, por kjo duhet që të kërkohet prej Allahut të Lartësuar. Çdokush që e kërkon udhëzimin prej Bujarit të Gjithëmëshirshëm, do ta arrijë atë. Besimi është dhuratë e Allahut të Lartësuar dhe vetëm Ai mund të udhëzojë tek e Vërteta. Për këtë arsye, Shpallja dhe i Dërguari i Allahut duhen trajtuar me respektin dhe dashurinë më të madhe, nëse duam që Ai të na udhëzojë në rrugën e drejtë. Më tej, i Madhëruari thotë:

- **“Po ju nuk mundeni të dëshironi, pa dëshiruar Allahu, Zoti i botëve!”** - Dijeni se çfarë dëshiron Ai do të ndodhë patjetër dhe askush nuk mund të pengojë dëshirën e Tij. Allahu është i Urtë, i Gjithëditur dhe e vendos çdo gjë në vendin e vet. Ai udhëzon në rrugën e drejtë atë që e meriton udhëzimin dhe e lë në humbje atë që, me shpërfilljen e Shpalljes së Tij, e meriton humbjen. Ky ajet dhe të tjerë të ngjashëm me të, janë argumentet më të mira kundër xhebrive dhe kaderive ⁴⁵.

Surja 82: El infitar (mekase) 19 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 5

- 1. Kur qielli të çahet**
- 2. Dhe yjet të bien;**
- 3. Kur detet të përzihen**
- 4. Dhe varret të trazohen;**
- 5. Atëherë çdokush do ta shohë se çfarë ka bërë dhe çfarë ka lënë pa bërë.**

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kur qielli të çahet dhe yjet të bien;...”**
 - Kur qielli të shkatërrohet, kur bukuria dhe rregullsia e tij të prishen, kur yjet të shkëputen dhe të bien, atëherë do të jetë një ditë e vështirë dhe e frikshme.

- **“...Kur detet të përzihen dhe varret të trazohen;...”** - Kur detet të shpërthejnë dhe të bëhen një det i vetëm, kur varret të zbrazen, duke nxjerrë jashtë të gjithë të

vdekurit brenda tyre, atëherë do të jetë Dita e Llogarisë.

- **“...Atëherë çdokush do ta shohë se çfarë ka punuar dhe çfarë ka lënë pa bërë!”** - Kjo është dita kur shfaqen të fshehtat dhe dalin në shesh të gjitha veprat e robve. Çdokush do të mësojë se çfarë ka bërë dhe fituar. Jobsimtarët dhe zullumçarët do të dëshpërohen dhe do të vuajnë. Kur të shohin haramet e tyre, që do rëndojnë mbi peshoren e veprave, ata do të kafshojnë duart e tyre, por kjo nuk do t'ua lehtësojë aspak dhimbjen dhe dëshpërimin. Kjo është dita kur veprat e secilit zbulohen dhe peshohen me drejtësi nga i Drejti dhe i Gjithëdituri. I mjeri ai që e ka ngarkuar veten me padrejtësi dhe i ka kthyer shpinën udhëzimit të të Gjithëmëshirshmit, se atë ditë, për të, do të fillojë një ndëshkim dhe dëshpërim, që kurrë nuk do të ketë fund. Atë ditë do të gëzohen dhe lumturohen punëmirët dhe besimdrejtët. Ata do të përjetojnë mirësi pas mirësie, gëzim pas gëzimi, në përjetësi. Ata do të jenë të sigurt dhe të ruajtur nga frika e asaj dite dhe ndëshkimi i Krenarit të Plotpushtetshëm.

Ajetet 6 – 12

6. O njeri! Ç'të mashtroi ty, që nuk i besove Zotit tënd Bujar

7. I Cili të krijoi, të përsosi dhe të harmonizoi,

8. Të dha formën që Ai dëshiroi?

9. Por jo, (me gjithë këto qortime) Ju e mohoni Ditën e Gjykimit.

10. Pa dyshim, mbi ju qëndrojnë rojet.

11. Ata janë shkruar të ndershëm.

12. Ata dinë gjithçka që bëni ju.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O njeri! Ç'të mashtroi ty, që nuk i besove Zotit tënd Bujar...”** - Allahu i Lartësuar i drejtohet me këto fjalë njeriut, i cili është aq i mangët dhe i pakujdesshëm në kryerjen e detyrimeve ndaj Zotit të tij dhe aq i paturpshëm në shkeljen e kufijve të Tij: Çfarë të shtyu që të sillesh në këtë formë? Mos vallë, mospërfillja jote ndaj të drejtave të Krenarit të Plotfuqishëm?! Apo shpërfillja e kërcënimeve dhe ndëshkimit të

Tij të dhembshëm?! Apo mos, vallë, nuk je i sigurt në ringjalljen dhe shpërblimin e të Drejtit të Gjithëmëshirshëm?! Pa mendohu pak për krijimin tënd!

- **“...I Cili të krijoi, të përsosi dhe të harmonizoi,...”** - A nuk është Allahu i Lartësuar Ai që të krijoi në formën më të bukur, Ai që të plotësoi me gjithçka të nevojshme dhe të drejtoi në rrugën më të mirë?! Përse, atëherë, e mohon mirësinë e Zotit tënd Bujar dhe Bamirës? Kjo tregon padrejtësinë që fshihet në shpirtin tënd, tregon natyrën tënde tinëzare dhe tradhtarë, injorancën dhe shpirtin tënd armiqësor.

- **“...Të dha formën që Ai dëshiroi?”** - Falëndero Allahun që nuk të krijoi në formën e qenit apo gomarit, apo të çdo kafshe tjetër. Forma në të cilën të krijoi Zoti yt është më e bukura. Mirësitë me të cilat të ka pajisur Zoti yt kërkojnë të jesh mirënjohës dhe adhures i Tij. Por edhe pas kësaj këshille, ju vazhdoni të mohoni Ditën e Përgjegjësive:

- **“Por jo, (me gjithë këto qortime) Ju e mohoni Ditën e Gjykimit.”** – Megjithatë, ajo do të ndodhë patjetër, e besoni ju apo jo. Ju do të dilni një ditë para të Madhëruarit dhe të llogariteni për veprat tuaja në këtë jetë. Për llogaritjen dhe shënimin e veprave tuaja, Allahu i Lartësuar ka vendosur shkruarit e ndershëm, siç thotë më pas:

- **“Pa dyshim, mbi ju qëndrojnë rojet. Ata janë shkruar të ndershëm. Ata dinë gjithçka që bëni ju.”** - Ata shkruajnë me përpikmëri çdo fjalë dhe vepër tuajën, të cilat ata i njohin me imtësi. Këtu hyjnë veprat e zemrës dhe veprat e gjymtyrëve. Për këtë arsye, ju duhet të tregoni respekt ndaj pranisë së këtyre rojeve. Ju nuk duhet ta lejoni veten në vepra e fjalë të këqija, sepse ata janë pranë jush dhe i shënojnë veprat tuaja. Por turpi juaj duhet të jetë më i madh ndaj të Gjithëditurit, që ju vështron dhe di me imtësi se çfarë shfaqni dhe çfarë e mbani të fshehur në shpirtin tuaj. Dijeni se nuk janë njëlloj të mirët dhe të këqijtë, të ruajturit nga të këqijat dhe të shfrenuarit në gjynahe dhe mosbindje ndaj të Madhëruarit:

Ajetet 13 – 19

13. Me të vërtetë, vepërmirët do jenë (të lumtur) në mirësi të shumta.

14. Ndërsa gjynahqarët do të jenë në Xhehenem,

15. ku do të flaken në Ditën e Gjykimit

16. dhe nuk kanë për të dalë kurrë prej tij.

17. E kush ta mësoi ty se ç'është Dita e Gjykimit?

18. Edhe një herë, kush ta mësoi ty se ç'është Dita e Gjykimit?

19. Ajo është Dita kur askush nuk do të mund të ndihmojë kënd dhe e tërë çështja, atë ditë, i takon vetëm Allahut.

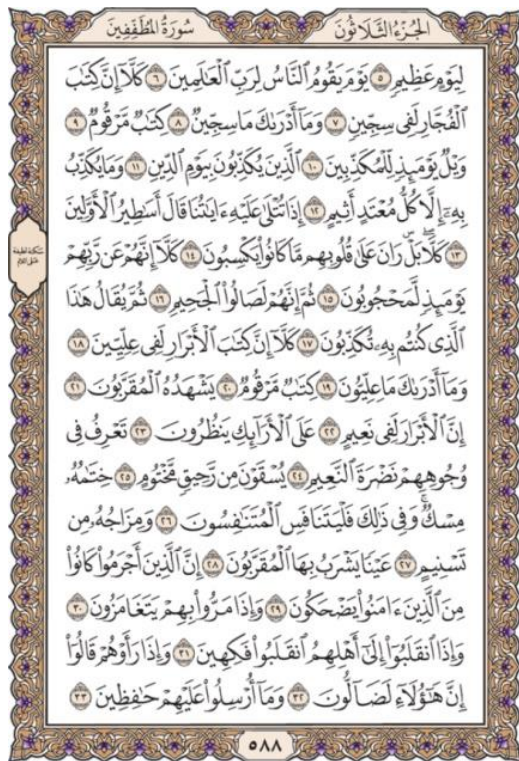
Shpjegimi i ajeteve

- “Me të vërtetë, vepërmirët do jenë (të lumtur) në mirësi të shumta.” - Vepërmirë (el ebrar) janë ata që përpiqen dhe punojnë sinqerisht për të përmbushur detyrimet ndaj të Madhëruarit dhe janë të kujdesshëm në plotësimin e detyrimeve ndaj krijesave, duke iu ruajtur çdo lloj padrejtësie ndaj tyre. Këta janë të vazhdueshëm dhe sistematikë në vepra të mira, qofshin ato të dukshme, qofshin të fshehura në zemrat e tyre. Shpërblimi i këtyre fatlumëve është lumturia dhe kënaqësia e shpirtit dhe e trupit në këtë jetë, në jetën e varrit dhe në përjetësi, pranë Zotit të tyre.

- “Ndërsa gjynahqarët do të jenë në Xhehenem,...” – Ndërsa *el fuxhxhâr* - gjynahqarët janë ata që shkelin dhe shpërfillin të drejtat e Allahut dhe të krijesave. Këta kanë të prishura si zemrat, ashtu edhe veprat e fjalët e tyre. Ata janë të padrejtë dhe të shfrenuar në gjynahe. Këta do të jenë në një ndëshkim të dhembshëm, në këtë jetë, në jetën e varrit dhe në përjetësi, në zjarrin e Xhehenemit.

- “...ku do të flaken në Ditën e Gjykimit dhe nuk kanë për të dalë kurrë prej tij.” - Ata do të flaken në Xhehenem. Kjo do të ndodhë me ta në Ditën e Shpërblimit. Ata do të jenë përjetësisht në Zjarr dhe kurrë nuk kanë për të dalë prej tij.

- “E kush ta mësoi ty se ç'është Dita e Gjykimit? Edhe një herë, kush ta mësoi ty

se ç'është Dita e Gjykimit?” - Ky është një kërcënim për madhëstinië dhe tmerrin e asaj dite, e cila turbullon çdo mendje. Askush nuk do të pyesë për të tjerët në ato momente, sado të dashur dhe të afërt qofshin ata. Secilit i mjafton çështja e vet, siç thotë i Lartësuar i më pas:

- “Ajo është Dita kur askush nuk do të mund të ndihmojë kënd dhe e tërë çështja, atë ditë, i takon vetëm Allahut.” - Të gjithë do të kërkojnë shpëtimin për vetveten dhe nuk do të pyesin për asnjë në botë, sepse do të jenë të pushtuar tërësisht nga frika. Askush nuk mund të ndihmojë apo shpëtojë as njerëzit më të dashur të zemrës, sepse atë ditë e gjithë çështja është në dorë të Allahut të Lartësuar. Është Ai që do të vendosë drejtësinë mes krijesave. Është Ai që do të shpërblejë me drejtësi dhe mëshirë secilin, sipas asaj që meriton. Allahu është më i Dituri për gjithçka.

Surja 83: El Mutaffifin (mekase) 36 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Mjerë për ata që masin e peshojnë mangut,
2. Ata që kur blejnë nga të tjerët e marrin masën e plotë,
3. Por kur u shesin të tjerëve, e masin dhe e peshojnë mangut.
4. A nuk mendojnë ata se kanë për t'u ringjallur
5. në një Ditë të madhe,
6. Ditën kur njerëzit do të ngrihen për të dalë para Zotit të botëve?!

Shpjegimi i ajeteve

- “Mjerë për ata që masin e peshojnë mangut, Ata që kur blejnë nga të tjerët e marrin masën e plotë, Por kur u shesin të tjerëve, e masin dhe e peshojnë mangut.”

– Siç shihet, *el mutaffifin* janë ata që kanë këto dy cilësi:

1. Kur masin për veten e vet, masin me saktësi, pa pranuar asnjë lloj mangësie. Por, nga ana tjetër:

2. kur duhet t'u japin njerëzve hakun që u takon, masin e peshojnë me mangësi. Kjo, sigurisht, është vjedhje e pasurisë së njerëzve dhe shkelje e drejtësisë në marrëdhëniet me ta. Nëse ky kërcënim u drejtohet atyre që thjesht hanë në masë ose në peshë, atëherë si mendon se do të jetë gjendja e atyre që vjedhin ose grabisin me forcë?! Sigurisht, këta janë më të kërcënuar dhe më në rrezik sesa të përmendurit në ajet. Nga ajeti mësojmë se njeriu, ashtu sikurse kërkon që të tjerët t'ia japin të plota të drejtat e tij, ashtu duhet t'ua japë edhe ai atyre gjërat që u takojnë, në çdo lloj bashkëpunimi ndërnjerëzor. Madje, kjo lloj drejtësie duhet të zbatohet edhe në sferën e debatit. Është e vërtetë që çdo njeri synon të mbrojë tezën e vet, por për të qenë i drejtë, duhet që t'u kushtojë vëmendje edhe argumenteve të kundërshtarit. Kështu, ai mund të ruhet nga mendjemadhësia dhe mospërfillja. E lusim Allahun e Madhëruar që të na udhëzojë dhe ndihmojë të arrijmë çdo mirësi dhe virtut të lartë. Në vijim, Allahu i Madhëruar i kërcënon *mutaffifin*-ët me fjalë që shprehin çudi për vazhdimësinë

e tyre në këtë rrugë të gabuar, duke marrë parasysh se çfarë i pret. Ai thotë:

- “A nuk mendojnë ata se kanë për t'u ringjallur në një Ditë të madhe, Ditën kur njerëzit do të ngrihen për të dalë para Zotit të botëve?!” - Ajo që i shtyn ata në këtë padrejtësi është mosbesimi i tyre në Ditën e Gjykimit. Nëse do të ishin të sigurt për takimin me Allahun e Lartësuar, i Cili do t'i llogarisë dhe shpërblejë me drejtësi për çdo gjë të madhe dhe të vogël, me siguri do të frenoheshin dhe do të ktheheshin tek Ai të penduar dhe të nënshtruar.

Ajetet 7 – 17

7. Jo, të mos mendojnë se nuk do të ringjallen, se me siguri Libri i mëkatarëve është në sixh-xhin.

8. E ku e di ti se ç'është Sixh-xhin-i?

9. Ai është një libër i shkruar e i ruajtur mirë.

10. Mjerë mohuesit atë ditë,

11. ata që nuk e besojnë Ditën e Gjykimit!

12. Atë ditë nuk e mohon askush, përveç atij që e ka tepruar me padrejtësi dhe me vepra të këqija,

13. I cili, kur i lexohen ajetet Tona, thotë: “Përralla të vjetra.”

14. Jo, nuk është ashtu. Por të këqijat që bëjnë, ua kanë vulosur zemrat.

15. Jo dhe jo! Atë ditë ata do të pengohen ta shohin Zotin e tyre.

16. Pastaj, pa dyshim, ata do të flaken në Xhehenem,

17. dhe më pas do t'u thuhet: “Ky është ai, të cilin e quanit gënjeshtër.”

Shpjegimi i ajeteve

- “Jo, të mos mendojnë se nuk do të ringjallen, se me siguri Libri i mëkatarëve është në sixh-xhin.” - Këtu përfshihen të gjithë gjynahqarët: qafirët, munafikët dhe ata që shkelin kufijtë e Allahut. Të gjithë veprat e këtyre *foxhaxharëve* do të jenë në *Sixh-xhin*. I Lartësuari shpjegon më pas se çfarë është *Sixh-xhin*-i:

- “E ku e di ti se ç'është *Sixh-xhin*-i? Ai është një libër i shkruar e i ruajtur mirë.” - Ai është një libër, ku shënohen

hollësisht veprat e shëmtuara. *Sixhxin* është gjithashtu edhe një vend i ngushtë e mbytës. Ai është e kundërta e *Il-lijin-it*, librit të vepërmirëve, sikurse do të shpjegohet më poshtë. Është thënë, gjithashtu, se *Sixhxin-i* është shtresa më e thellë e tokës së shtatë, në të cilën ndëshkohen *fuxhhar-ët*.

- **“Mjerë mohuesit atë ditë, ata që nuk e besojnë Ditën e Gjykimit!”** - Ky është kërcënim për mohuesit dhe mosbesuesit, ata të cilët nuk e besojnë Ditën e Përgjegjësise, Ditën e Shpërblimit, kur Zoti do ta trajtojë çdo njeri në varësi të veprave që ka bërë.

- **“Atë ditë nuk e mohon askush, përveç atij që ka e tepruar me padrejtësi dhe me vepra të këqija,...”** - Ditën e Përgjegjësise e mohojnë ata që kanë dy cilësi:

1. Ata që e teprojnë dhe shkelin kufijtë e Zotit, që lënë gjërat e ligjshme dhe marrin të paligjshmet.

2. Ata që janë të zhytur thellë në gjynahe. Të tillët janë të prirur të tregohen kryeneç ndaj të vërtetës së Zotit.

- **“...I cili, kur i lexohen ajetet Tona, thotë: “Përralla të vjetra”.”** - Kur këtyre u lexohen ajetet e Zotit, që dëshmojnë të vërtetën, ata i mohojnë me arrogancë. Ata i shpërfillin shpalljet e Zotit, duke pretenduar se ato janë thjesht përralla dhe histori të popujve të harruar. Por kjo është thjesht mendjemadhësi nga ana e tyre.

- **“Jo, nuk është ashtu. Por të këqijat që bëjnë, ua kanë vulosur zemrat.”** - Kush kërkon të vërtetën dhe tregohet i paanshëm, ai nuk e mohon Ditën e Gjykimit, sepse Allahu i Madhëruar ka sjellë aq shumë argumente dhe fakte për vërtetësinë e saj, saqë askush nuk mund të dyshojë në të. Zemrat e lira e shohin këtë të vërtetë, ashtu si sytë shohin diellin. Por zemrat e robëruara dhe të vulosura nga veprat e këqija nuk mund ta shohin të vërtetën.

- **“Jo dhe jo! Atë ditë ata do të pengohen ta shohin Zotin e tyre. Pastaj, pa dyshim, ata do të flaken në Xhehenem, dhe më pas do t’u thuhet: “Ky është ai, të cilin e quanit gënjeshtër.””** - Ky është shpagim i

drejtë për shpërfilljen e treguar prej tyre. Ashtu sikurse ata nuk i lejojnë zemrat e tyre të ndriçohen nga drita e ajeteve të Zotit, ashtu do të shpërblehen në ahiret duke u privuar nga kënaqësia që të fal shikimi i Zotit. Pas këtij ndëshkimi të madh, ata do të flaken në zjarrin e Xhehenemit, ku do të vuajnë hidhësinë dhe dëshpërimin e përzgjedhjes së tyre të gabuar. Dhimbja e tyre do të jetë shumë e madhe kur t’u thuhet: “Ky është ai të cilin ju e quanit gënjeshtër!”. Këtu janë përmendur tri lloje ndëshkimi për këta kriminelë: ndëshkimi i zjarrit të Xhehenemit, ndëshkimi përmes fjalëve therëse, dhe ndëshkimi më i madh: privimi nga kënaqësia e vështrimit të Allahut të Madhëruar. Ky i fundit është ndëshkim më i madh dhe më dëshpërues edhe se vetë ndëshkimi i Zjarrit. Ajeti i kuptuar nga ana e kundërt tregon se besimtarët do ta shohin Zotin e tyre në Ditën e Gjykimit dhe në Xhenet. Ajo do të jetë kënaqësia më e madhe e tyre, më e madhe se çdo kënaqësi tjetër që do të shijojnë përjetësisht në Xhenet. Besimtarët do të jenë shumë të lumtur me praninë e të Madhëruarit dhe do të shijojnë kënaqësinë që të fal fjala e Zotit drejtuar atyre. Kjo është përmendur në shumë ajete Kur'anore dhe në shumë hadithe të sakta nga Profeti (a.s.). Këto ajete tërheqin fort vërejtjen për t’u ruajtur dhe penduar nga gjynahet, sepse ato dalëngadalë shkaktojnë vulosjen e zemrës dhe i heqin asaj aftësinë për të dalluar të vërtetën nga e kota. Ato sjellin errësirë dhe pengojnë dritën e Zotit që të hyjë në zemër. Ato sjellin vdekjen e zemrës, dhe kështu ajo nuk do të jetë në gjendje të udhëzohet: të mirën do ta shohë si të keqe dhe të vërtetën do ta shohë si të gënjeshtër. Të mos harrojmë se këto janë vetëm një pjesë e të këqijave që sjellin gjynahet.

Ajetet 18 – 28

18. Jo, nuk janë të njëjtë. Me të vërtetë, libri i vepërmirëve gjendet në Il-lijjin!

19. E ku e di ti se çfarë është Il-lijjun-i?

20. Ai është një libër i qëndisur,

21. të cilin e dëshmojnë më të afruarit (e Zotit).

22. Me të vërtetë, vepërmirët do të jenë (të lumtur) mes mirësive (të shumta).

23. Të mbështetur në kolltukë, ata vështrojnë.

24. Në fytyrat e tyre mund të kuptosh kënaqësinë që përjetojnë.

25. Atyre u jepet të pinë pije nga enë të vulosura,

26. pije të cilave në fund u vjen era misk. Për të tilla mirësi le të garojnë ata që lakmojnë të mirën.

27. Kjo pije ka brenda edhe prej Tesnim-it,

28. burim nga i cili pinë më të afërmit e Zotit.

Shpjegimi i ajeteve

- “Jo, nuk janë të njëjtë. Me të vërtetë, libri i vepërmirëve gjendet në *Il-lijjin!* E ku e di ti se çfarë është *Il-lijju*-i? Ai është një libër i qëndisur, të cilin e dëshmojnë më të afruarit (e Zotit).” - Pasi tregoi se libri *Sixhxin* është në vendin më të ngushtë dhe më të thellë të Zjarrit, Allahu i Madhëruar thotë se libri i vepërmirëve është në *Il-lijjin*, në vendin më të lartë dhe më të gjerë në Xhenet. Këtë libër e shohin dhe dëshmojnë më të afërmit e Zotit, të cilët janë melekë, shpirtrat e profetëve, të të sinqertëve dhe të dëshmorëve në rrugën e Zotit. Këta të mirë Allahu i Madhëruar i veçon në mbretërinë e qiellit. *Iljijun* është edhe një nga emrat e Xhenetit më të lartë.

- “Me të vërtetë, vepërmirët do të jenë (të lumtur) mes mirësive (të shumta)...” - Ata do të jenë në “*neim*”, një emër ky që përfshin të gjitha llojet e kënaqësive të zemrës, shpirtit dhe të trupit, që këtyre fatlumëve u premtohen.

- “Të mbështetur në kolltukë, ata vështrojnë.” - Ata do të rrinë të mbështetur në kolltukë të zbukuruar dhe do të kundrojnë me ëndje gjithçka që i Madhëruari u ka përgatitur si shpërblim. Por mbi të gjitha ato është kënaqësia që përjetojnë kur shikojnë Fytyrën e të

Madhëruarit. Për të kuptuar se sa të lumtur janë, mjafton të shohësh në fytyrat e tyre:

- “Në fytyrat e tyre mund të kuptosh kënaqësinë që përjetojnë.” - Ato janë fytyra të shndritshme, të bukura dhe të lumturuara. Janë mirësitë e vazhdueshme që i japin fytyrës ndriçim, hijeshi dhe gëzim.

- “Atyre u jepet të pinë pije nga enë të vulosura, pije të cilave në fund u vjen era misk.” - Ajo është nga më e mira dhe më e shijshmjia pije që mund të ekzistojë. Fundi i saj vjen era misk. Pra, ajo pjesë e pijes që në dynja zakonisht hidhet poshtë apo lihet në fund të enës, në Xhenet është aq e mirë, sa i vjen era misk. Atëherë çfarë mund të mendosh për vetë pijen?! Ajo pije ruhet në enë të vulosura, që të mbetet vazhdimisht e mirë dhe e shijshme.

- “Për të tilla mirësi le të garojnë ata që lakmojnë të mirën.” - Ato do të jenë mirësi të përjetshme dhe të pandërprera. Masën dhe bukurinë e tyre nuk e di veçse Ai që i krijoi. Për to garojnë ata që synojnë dhe kanë për qëllim të mirën. Ata garojnë në vepra të mira, që Zoti i ka bërë sebeb dhe rrugë për arritjen e këtyre të mirave. Kjo është çështja më e rëndësishme, për hir të së cilës ia vlen të shpenzosh çdo gjë të vyer. Për të tilla mirësi garuan më të mëdhenjtë dhe të zgjedhurit e Zotit.

- “Kjo pije ka brenda edhe prej *Tesnim-it*, burim nga i cili pinë më të afërmit e Zotit.” - Kjo pije është e përgatitur me ujë nga burimi i quajtur *Tesnim*, në të cilin pinë më të afruarit dhe më të zgjedhurit e Zotit. Uji i këtij burimi është absolutisht pija më e mirë e Xhenetit. Nëse pija e banorëve të Xhenetit është aq e mirë, sepse përzihet me këtë ujë, atëherë si mund të jetë vetë ky burim?! Pa dyshim që është i mrekullueshëm dhe i pakrahasueshëm, prandaj edhe u posaçërua për më të mirët dhe më të zgjedhurit. Ata do të jenë në gradat më të larta dhe në mirësitë më të mëdha të Xhenetit.

Ajetet 29 – 36

29. Vërtet, keqbërësit talleshin me besimtarët,

30. dhe kur kalonin pranë tyre, ata ia bënë me sy njëri-tjetrit.

31. Kur ktheheshin në familjet e veta, ata ishin të kënaqur.

32. Kur i shihnin, thoshin: “Me të vërtetë, këta janë të humbur!”

33. Por Ne nuk i caktuam ata si roje të tyre.

34. Por sot, janë besimtarët që do të tallen me jobesimtarët

35. Duke qëndruar mbështetur në kolltukë, ata do të vështrojnë.

36. A u shpërblyen plotësisht jobesimtarët për atë që kanë bërë?

Shpjegimi i ajeteve

Pasi foli për shpërblyerimin e *muxhrimin*-ëve dhe atë të *mu'minin*-ëve, Allahu i Lartësuar tregon shkaqet e këtij dallimi mes tyre:

- **“Vërtet, zullumçarët talleshin me besimtarët, sepse kur kalonin pranë tyre, ata ia bënë me sy njëri-tjetrit.”** - Në jetën e dynjasë, kriminelët gjynahtarë talleshin me besimtarët dhe i përqeshnin ata me fjalë dhe me veprime. Kur besimtarët kalonin pranë tyre, ata i shihnin me qesëndi dhe i përqeshnin duke i bërë shenja fyese njëri-tjetrit. Megjithëse kjo ishte një vepër shumë e fëlliqur, ata ndiheshin të qetë, pa asnjë lloj ndjenje faji:

- **“Kur ktheheshin në familjet e veta, ata ishin të kënaqur. Kur i shihnin, thonin: “Me të vërtetë, këta janë të humbur!”**” - Kur ktheheshin pranë familjeve tyre, në mëngjes ose në mbrëmje, ata ishin të gëzuar dhe të fryrë me mendjemadhësinë e tyre. Ky ishte një nivel shumë i frikshëm vetëkënaqësie dhe vetëmashtimi. Ata jo vetëm që kryenin vepra të ulëta dhe të këqija, por ishin fare të qetë për këtë, a thua se kërcënimi i Zotit nuk ekzistonte. A thua se Zoti u kishte premtuar se do të ishin të shpëtuar dhe të lumtur. Ata ishin aq arrogantë, sa deklarorin se ishin ata të udhëzuarit në udhë të drejtë, ndërsa besimtarët ishin njerëz të humbur dhe larg realitetit të jetës. Ky pretendim sigurisht që

konsiderohet si shpifje dhe si e folur pa dije rreth Zotit. Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Por Ne nuk i caktuam ata si roje të tyre.”** - Allahu i Madhëruar nuk i vendosi ata si ruajtës dhe mbikëqyrës të besimtarëve, që të gjykojnë se cilët janë në humbje dhe cilët të udhëzuar. Vepra e shëmtuar e tyre tregonte veçse arrogancë, për të cilën nuk kanë asnjë justifikim, prandaj edhe ndëshkimi i tyre në ahiret do të jetë në përputhje me atë që kanë bërë, siç thotë i Lartësuari:

- **“Por sot, janë besimtarët që do të tallen me jobesimtarët. Duke qëndruar mbështetur në kolltukë, ata do të vështrojnë.”** – Ditën e Gjykimit, do të jenë besimtarët që do të tallen me jobesimtarët, kur t'i shohin të vuajnë në ndëshkimin e drejtë dhe të merituar. Kur çdo vendim i Zotit të jetë bërë realitet, qafirët do të vuajnë atë që vetë e zgjodhën për veten e tyre, ndërsa besimtarët, të kënaqur mes mirësive të Zotit të tyre, që e adhuruan si Një të vetëm dhe të pashoq, do të jenë të ulur dhe të rehatuar në shtretërit dhe kolltukët e tyre të stolitur dhe të zbukuruar. Ata do të kundrojnë mirësitë që Zoti ka përgatitur për ata dhe do të vështrojnë Fytyrën e Zotit të tyre të Dashur dhe Bujar. Dhe një pyetje shtrohet, ndërkohë që përgjigjja e saj dihet:

- **“A u shpërblyen plotësisht jobesimtarët për atë që kanë bërë?”** - Sigurisht që po. Ashtu sikurse u tallën me besimtarët në këtë dynja, duke shpifur për ta se janë të humbur, po kështu besimtarët do të tallen me ta kur t'i shohin të vuajnë ndëshkimin e të Drejtë, si shpërblyerim për humbjen dhe mosbesimin e tyre. Pa dyshim, ata do të shpërblehen me drejtësi dhe urtësi nga Allahu i Madhëruar, i Gjithëditur dhe i Urtë.

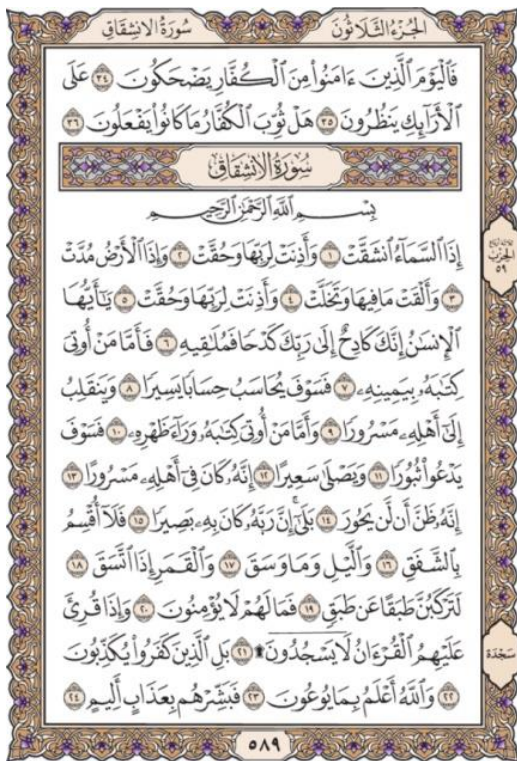
Surja 84: El inshikak (mekase) 25 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Kur të çahet qielli,

2. duke dëgjuar me bindje e nënshtrim Zotin e vet, ashtu siç e ka për detyrë,

3. Kur të shtrihet Toka në gjerësinë e saj,
4. E të nxjerrë çfarë ka brenda e të çlirohet,
5. duke dëgjuar me bindje e nënshtrim Zotin e saj, ashtu siç e ka për detyrë,
6. Atëherë ti o njeri, që bën përpjekje të mëdha për t'u afruar te Zoti yt, do ta gjesh shpërblimin (e përpjekjeve të tua).
7. Për sa i përket atij të cilit do t'i jepet libri i vet nga e djathta,
8. Atij do t'i bëhet një llogari e lehtë,
9. dhe do të kthehet te familja e vet i gëzuar.
10. E për sa i përket atij të cilit do t'i jepet libri i vet nga pas shpine
11. ai do të lutet për t'u asgjësuar,
12. dhe do të flaket në një zjarr të ndezur fort.
13. Ai jetonte i gëzuar në familjen e vet.
14. Ai vërtet mendonte se nuk kishte për t'u ringjallur .
15. Por, jo sepse, Zoti i tij e ka pasur gjithnjë nën vëzhgim atë.

Shpjegimi ajeteve

- “Kur të çahet qielli, duke dëgjuar me bindje e nënshtrim Zotin e vet, ashtu siç e ka për detyrë,” - Allahu i Lartësuar flet për disa ngjarje të mëdha, që do të ndodhin Ditën e Kijametit. Atë ditë, qielli do të çahet dhe do të ndahen shtresat e tij, duke u dalluar nga njëra-tjetra. Yjet që janë në të do të shpërndahen. Dielli dhe Hëna do të shuhën. Qielli do t'i bindet urdhrit të Zotit, duke e dëgjuar me vëmendje dhe përlulje. E si mund të ndodhte ndryshe, kur dihet se qielli i është nënshtruar Zotit dhe është nën drejtimin e një meleku të madh, i cili kurrë nuk e thyen urdhrin e Zotit, por gjithmonë e çon në vend gjykimin dhe vendimin e Tij.

- “Kur të shtrihet Toka në gjerësinë e saj,...” - Toka do të pësojë një dridhje të fortë, aq sa malet dhe çdo gjë mbi të do të sheshohen. Zoti do ta shtrijë atë, ashtu siç hapet një lëkurë e thatë, dhe Toka do të bëhet shumë e gjerë. Ajo do të nxërë të gjithë ata që do të ringjallen në të, të cilët do të jenë të shumtë. Mbi Tokë nuk do të shihet më as gropa e as lartësi.

- “...E të nxjerrë çfarë ka brenda e të çlirohet, duke dëgjuar me bindje e nënshtrim Zotin e saj, ashtu siç e ka për detyrë,” - Toka do të nxjerrë jashtë çdo gjë që fshihet dhe prehet brenda saj: të vdekurit, thesaret e gjithçka, dhe kështu do të çlirohet prej tyre. Kur t'i fryhet Surit, të gjithë të vdekurit do të ringjallen, për të dalë mbi sipërfaqen e Tokës. Edhe thesaret do të dalin jashtë, për t'u shndërruar në një shtyllë të madhe, të cilën do ta shohin të gjitha krijesat dhe do të dëshpërohen për atë që garonin në dynja dhe e cila tashmë nuk ka asnjë vlerë. Kështu, edhe Toka, ashtu si qielli, i nënshtrohet Zotit të saj, ashtu sikurse e ka për detyrë.

- “Atëherë ti o njeri, që bën përpjekje të mëdha për t'u afruar te Zoti yt, do ta gjesh shpërblimin (e përpjekjeve të tua).”

– Kuptimi: O njeri! Ti je duke nxituar për të shkuar tek Zoti yt. Ti ose do të jesh nga ata që kryejnë urdhrat dhe u largohen ndalesave, duke ruajtur kufijtë e Tij, ose nga ata që shpërfillin takimin e Zotit dhe

harrohen në gjynahet e tyre. Realiteti është i njëjtë për të gjithë: çdo ditë që kalon, ju i afroheni takimit me Zotin tuaj. Ajo që ndryshon janë veprat e përpjekjet e secilit. Kurrë mos mendo se do të mbetesh pa u shpërblyer me të mira, nëse je prej të mirëve, apo pa u dënuar, nëse je prej të këqijve. Në vijim, Allahu i Madhëruar jep hollësi për drejtësinë e asaj dite. Ai thotë:

- **“Për sa i përket atij të cilit, libri i vet do t’i jepet nga e djathta, atij do t’i bëhet një llogari e lehtë, dhe do të kthehet te familja e vet i gëzuar.”** - Këta janë të lumturit, të shpëtuarit, fatlumët. Këtyre do t’u bëhet një llogari e lehtë. Ata thjesht do të paraqiten para Allahut të Madhëruar. Ai do t’u kujtojë atyre gjynahet që kanë kryer në dynja dhe ata do t’i pranojnë ato. Kur të mendojnë se ndëshkimi i Zotit është i meritueshëm për ta, Ai do t’i thotë secilit prej tyre: “Unë t’i mbuloval dhe t’i fsheha gjynahet në dynja, prandaj edhe sot unë do të t’i fsheh dhe mbuloj gjynahet e tua.”. Atëherë, ata do të kthehen te familjet e tyre në Xhenet, të gëzuar, të lumtur dhe të përmalluar. Ata tashmë kanë shpëtuar nga ndëshkimi dhe do të gëzohen përjetësisht mes shpërblimeve.

- **“E për sa i përket atij të cilit do t’i jepet libri i vet nga pas shpine ai do të lutet për t’u asgjësuar, dhe do të flaket në një zjarr të ndezur fort.”** - Këta do ta marrin librin e veprave të tyre nga pas shpine, me të majtën e tyre. Ata do të luten për shkatërrim, për shkak të poshtërimin dhe ndëshkimit të merituar për veprat e këqija që kanë bërë, të cilat i shohin të shkruara në libër, dhe nuk janë penduar për to. Ata nuk kanë për të shpëtuar, por do të përfshihen nga flakët e ndezura fort.

- **“Ai jetonte i gëzuar në familjen e vet. Ai vërtet mendonte se nuk kishte për t’u ringjallur. Por, jo sepse, Zoti i tij e ka pasur gjithnjë nën vëzhgim atë.”** - Ky ndëshkim, sepse atyre nuk u shkon ndër mend ringjallja dhe takimi me Zotin. Ata vazhdojnë jetën të gëzuar në familjet e tyre dhe tërësisht mospërfillës ndaj ftesës së

Zotit për besim. Por, të mjerët, gabojnë shumë rëndë, sepse Dita e Gjykimit para Zotit është e pashmangshme. Çdokush do të shpërblehet ose do të ndëshkohet në varësi të asaj që ka punuar.

Ajetet 16 – 25

16. Beto hem në kuqëlimin e muzgut,

17. në natën e në çfarë mbulon ajo me errësirën e saj,

18. edhe në hënën e plotë,

19. se ju, me siguri, do të kaloni gjendje pas gjendjeje.

20. Atëherë çfarë kanë ata që nuk besojnë?

21. Përse, kur u lexohet Kur'ani, nuk përulen?

22. Në të vërtetë, mohuesit përgënjeshtrojnë (shpalljet e Zotit)?!

23. Por Allahu e di më së miri atë që ata e mbajnë fshehur (në gjokset e tyre).

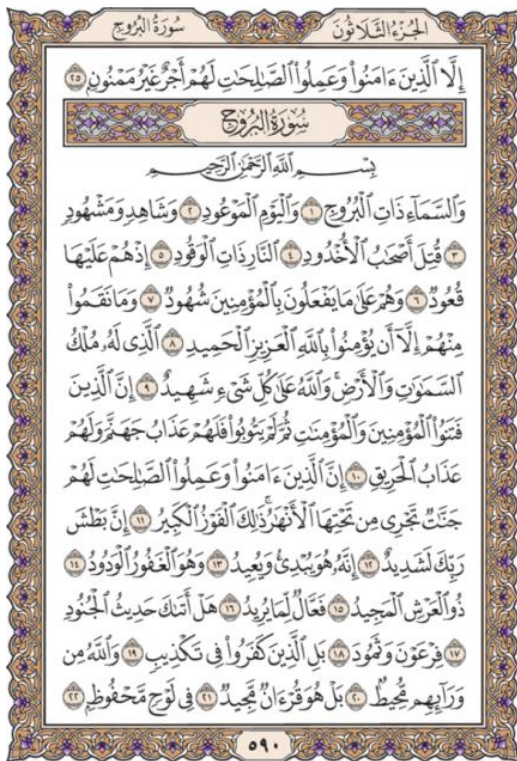
24. Lajmëroi ata për një dënim të dhembshëm,

25. përveç atyre që besojnë e bëjnë vepra të mira, të cilët do të kenë shpërblim të pandërprerë!

Shpjegimi ajeteve

- **“Beto hem në kuqëlimin e muzgut, në natën e në çfarë mbulon ajo me errësirën e saj, edhe në hënën e plotë,...”** – Allahu i Lartësuar betohet në disa shenja të mëdha, të cilat shfaqen natën. Kështu, fillimisht betohet në dritën e kuqërremtë, që mbetet nga dielli, kur ai perëndon. Kjo shënon fillimin e natës. Pastaj, Allahu i Lartësuar betohet në natën dhe në gjithçka që ajo mbulon me errësirën e saj. Ai betohet, gjithashtu, edhe në hënën e plotë, aq të dobishme dhe të bukur. Por për çfarë betohet i Plotpushtetshmi?

- **“...se ju, me siguri, do të kaloni gjendje pas gjendjeje.”** - Ju keni për të kaluar gjendje pas gjendjeje, fazë pas faze, për të shkuar atje ku jeni njoftuar. Pas një pike uji, ju ktheheni në gjak të ngjizur, të ngjitur në muret e barkut të nënës, pastaj shndërroheni në një copë mishi të ngjashëm me një mish të përtypur, për të kaluar në fazat e tjera të zhvillimit, që në fund t’ju fryhet shpirti.

Pastaj dilni në këtë jetë si fëmijë të dobët dhe të varur. Më pas, filloni të dalloni dhe të arsyetoni, derisa arrini moshën e përgjegjësisë, kur lapsi fillon të shënojë veprat tuaja. Gjatë jetës tuaj, Zoti ju kërkon zbatimin e ligjit të Tij dhe qëndrimin brenda kufijve të Tij. Pas vdekjes, Ai ju premtion ringjalljen dhe llogaritjen e drejtë të veprave tuaja, për t'ju shpërblyer me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij. Të gjitha këto faza nëpër të cilat kalon njeriu tregojnë se vetëm Allahu është Ai që meriton adhurimet tona, sepse Ai është i vetmi që përkujdeset për krijesat e Tij, me mëshirën dhe urtësinë e Tij. Çdo krijesë është e dobët, e varfër dhe e pafuqishme përpara Krenarit të Gjithëmëshirshëm. Megjithatë, shumë prej njerëzve nuk besojnë.

- **“Atëherë çfarë kanë ata që nuk besojnë? Përse, kur u lexohet Kur'ani, nuk përulen?”** – Ç’është me këta njerëz që nuk besojnë Allahun dhe në madhësitinë e Tij, që nuk besojnë në Kur'anin e Tij, që nuk nënshtrohen për të zbatuar urdhrat e Tij dhe për t'u larguar nga ndalesat e Tij?

- **“Në të vërtetë, mohuesit përgënjeshtrojnë (shpalljet e Zotit)?!”** - Ata që mohojnë Zotin e quajnë të vërtetën si mashtrim dhe e kundërshtojnë atë me urrejtje, pasi u është bërë e qartë. Prandaj, mos u çudisni që ata e mohojnë Kur'anin dhe nuk nënshtrohen për ta zbatuar atë. Ata që e mohojnë të vërtetën nga kryeneçësia dhe urrejtja, për ta nuk ka mundësi udhëzimi. Nëse ata e urrejnë të vërtetën, si mund ta pranojnë atë dhe t'i nënshtrohen?

- **“Por Allahu e di më së miri atë që ata e mbajnë fshehur (në gjokset e tyre).”** - Allahu i Gjithëditur di çdo vepër dhe qëllim të tyre, e shfaqin apo e mbajnë të fshehur në shpirtin e tyre, dhe do t'i shpërblejë me drejtësi për to.

- **“Lajmëroi ata për një dënim të dhembshëm,...”** - Kjo është gjendja e shumicës së njerëzve: ata nuk e besojnë Kur'anin dhe e mohojnë mesazhin e tij. Megjithatë, janë edhe disa që Zoti i ka përzgjedhur ndër njerëzit e tjerë, për t'i udhëzuar dhe ndriçuar me këtë Kur'an.

- **“...përveç atyre që besojnë e bëjnë vepra të mira, të cilët do të kenë shpërblim të pandërprerë!”** - Ata e besojnë Kur'anin dhe çdo kumt të sjellë nga profetët e Zotit, angazhohen me sinqeritet për të zbatuar çdo porosi të dhënë prej tyre. Këtyre fatlumëve, Zoti u ka premtuar shpërblim të pandërprerë. Ata do të jenë përjetësisht në kënaqësi të pafundme, të cilat syri nuk i ka parë, veshi nuk i ka dëgjuar dhe askush prej njerëzve nuk ka arritur as t'i imagjinojë.

Surja 85: El Buruxh (mekase) 22 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Betohem për qiellin plot me yje.

2. Për Ditën e Premtuar (të gjykimit).

3. Për atë që dëshmon dhe për atë që dëshmohet.

4. Mallkuar qofshin ata që hapën hendeqet,

5. me zjarr, të mbushur me lëndë djegëse!

6. Ata rrinin ulur rreth tij,

7. dhe dëshmonin atë që bënin me besimtarët.

8. Ata i keqtrajtonin (besimtarët) sepse ata e besuan Allahun, Ngadhënjimtarin, të Lavdëruarin,

9. të Cilit i takon sundimi i qiejve e i Tokës. Allahu është dëshmitar mbi çdo gjë.

10. Është e sigurt se ata që sprovajnë besimtarët dhe besimtarët dhe nuk pendohen, kanë dënimin e Xhehenemit. Për ta është përgatitur dënimi përvëlues.

11. Ndërsa ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, kanë Xhenete, nëpër të cilët burojnë lumenj. Kjo është fitorja më e madhe.

12. Është e vërtetë se ndëshkimi i Zotit tënd është i fortë.

13. Në të vërtetë, është Ai që krijon nga e para dhe rikrijon.

14. Ai është Falësi, i Dashuri.

15. Ai është Sunduesi i Fronit të Madhëruar.

16. Ai vepron gjithçka që dëshiron.

17. A të ka ardhur ty lajmi i ushtrive

18. të Faraonit dhe të Themudit?

19. Mohuesit (e Zotit) vazhdojnë të përgënjeshtrojnë (Shpalljen e Zotit),

20. por Allahu i ka përfshirë ata (nën pushtetin e Tij).

21. Ai është Kur'an i Madhëruar,

22. (I shkruar) në një Pllakë të Ruajtur.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Betohem për qiellin plot me yje.”** – I Madhëruari betohet në qiellin plot yje dhe rrugë. Në të janë vendosur rruga e diellit dhe e hënës, rrugët e yjeve aq të rregullta dhe të sistemuara, të cilat tregojnë për pushtetin absolut të Allahut, për mëshirën e Tij të gjerë, për dijen e Tij gjithëpërfshirëse dhe urtësinë e Tij të madhe.

- **“Për Ditën e Premtuar (të gjykimit).”** - Allahu betohet për Ditën e Kijametit, kur Ai ka premtuar se do të ringjallë dhe tubojë krijesat nga i pari, deri tek i fundit, nga më i largëti, deri tek më të afërmit në kohë. Ky premtim nuk ka për të ndryshuar kurrë,

sepse Allahu i Madhëruar nuk e thyen premtimin e Vet.

- **“Për atë që dëshmon dhe për atë që dëshmohet.”** - Këtu përfshihet gjithçka që ka këtë cilësi. Allahu i Madhëruar betohet në çdo gjë që shikon dhe në çdo gjë që shikohet, betohet në çdo gjë që dëshmon dhe në çdo gjë të dëshmuar. Betimet në këto shenja të madhësisë dhe pushtetit të Allahut të Lartësuar, që tregojnë për urtësinë e Tij mahnitëse dhe mëshirën e Tij gjithëpërfshirëse, shërbejnë për të përforcuar një mesazh shumë të rëndësishëm, që vijon më pas:

- **“Mallkuar qofshin ata që hapën hendeqet, me zjarr, të mbushur me lëndë djegëse!”** - Ky është mallkim për shkatërrimin e tyre. Ata ishin një popull mohues, që sunduan një popull besimtar dhe filluan t'i detyronin që të ktheheshin në besimin e tyre. Por besimtarët nuk pranuan ta tradhtonin fenë e vet. Atëherë, qafirët hapën hendeqe në tokë dhe, pasi ndezën zjarre brenda tyre, u ulën rreth e rrotull, për të dëshmuar vuajtjet e besimtarëve që do të hidheshin aty brenda. Kështu i sprovuan ata besimtarët. I kërcënuan se do t'i flaknin në zjarrin e ndezur fort, nëse nuk kthenin fenë. Dhe vërtet, kushdo që i kundërshtonte dhe nuk e ndryshonte besimin e tij, hidhej në zjarr. Kjo qe grada më e lartë e armiqësisë dhe urrejtjes kundër Allahut dhe adhuruesve të Tij besimtarë të sinqertë. Për këtë arsye, ata merituan mallkimin dhe ndëshkimin më të rëndë. Në fillim, Zoti i mallkoi ata e, më pas, Ai tregon veprën e tyre të pamëshirshme kur thotë:

- **“Ata rrinin ulur rreth tij, dhe dëshmonin atë që bënin me besimtarët.”** - Kjo tregon se sa të pashpirt dhe çnjerëzorë ishin ata mohues të Zotit dhe torturues të besimtarëve. A ka krim më të rëndë se ky? E përse i urrenin ata besimtarët e përkushtuar?

- **“Ata i keqtrajtonin (besimtarët) sepse ata e besuan Allahun, Ngadhënjimtarin, të Lavdëruarin, të Cilit i takon sundimi i qiejve e i Tokës. Allahu është dëshmitar**

mbi çdo gjë!” – Ata i urryen thjesht për një cilësi të tyre, për të cilën ata do të shpërblehen nga Zoti i tyre: besimi i patundur në Allahun, Ngadhënjimtarin, të Lavdëruarin, të Cilit i takon sundimi i qiejve e i tokës. Ai është *El Aziz* – Krenari, Ngadhënjimtari mbi gjithçka që ekziston. Çdo gjë është e nënshtuar dhe e përlur para madhësisë dhe krenarisë së Tij. Ai është El Hamid - i Lavdëruari, i Lavdishmi, të Cilit i takon falënderimi dhe mirënjohja e plotë për gjithçka. Allahut i takon pushteti i qiejve dhe i tokës. Ai i krijoi ato, prandaj gjithçka duhet t'i nënshtrohet Atij. Vetëm Ai meriton adhurimin dhe dashurinë e plotë të krijesave. Ai ka të drejtën të veprojë mbi ta, ashtu sikurse ia lejon mbretërimi dhe sundimi i Tij. Ai urdhëron dhe ndalon, Ai vendos kufijtë dhe merr në përgjegjësi për respektimin ose jo të tyre. Ai është Mbikëqyrës dhe Dëshmues mbi gjithçka, me dijen, shikimin dhe dëgjimin e Tij. A nuk patën frikë ata të mjerë, që u armiqësuan me Allahun e Madhëruar? A nuk patën frikë ata nga ndëshkimi i Krenarit të Plotfuqishëm. A nuk e dinin ata se ishin thjesht pronë e Allahut? Askush nuk ka pushtet mbi dikë tjetër, veçse me lejen e të Madhëruarit. A e harruan ata se Allahu i ka shënuar veprat e tyre dhe do t'i shpaguajë për to?! Qafirët janë të zhytur thellë në mashtrim. Ata janë të zhytur në injorancën dhe verbërinë që sjellin veprat e tyre, prandaj vështirë se mund të shohin rrugën në të cilën Zoti i fton e vështirë se pendohen:

- **“Është e sigurt se ata që sprovajnë besimtarët dhe besimtarët dhe nuk pendohen, kanë dënimin e Xhehenemit. Për ta është përgatitur dënimi përvëlues.”** - Nëse nuk e pranojnë ftesën e të Gjithëmëshirshmit, ata i pret ndëshkimi përvëlues i Xhehenemit. Hasen el Basriu ka thënë: “Shikoni bujarinë dhe mëshirën e madhe të Zotit të botëve. Ata torturuan dhe vranë të dashurit dhe të zgjedhurit e tij, të bindurit dhe adhuruesit e nënshtuar dhe besnikë, ndërsa Ai i fton në pendim.”Pasi

bëri kërcënimin për qafirët, Allahu i Lartësuar vijon me shpërblimin e premtuar për besimtarët.

- **“Ndërsa ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, kanë Xhenete, nëpër të cilët burojnë lumenj. Kjo është fitorja më e madhe.”** - Ata që besojnë me zemër, por edhe bëjnë vepra të mira me sinqeritet, sipas besimit të tyre, do të kenë Xhenete, nëpër të cilët burojnë lumenj. Ky është sukcesi më i madh. Nuk ka mirësi më të madhe se kënaqësia e Allahut dhe përjetësia në mirësitë e premtuara nga Ai.

- **“Është e vërtetë se ndëshkimi i Zotit tënd është i fortë.”** - Të mos harrojnë kriminelët dhe jobesimtarët se ndëshkimi i Zotit për ta do të jetë shumë i rëndë dhe i vështirë. Ai është gati për t'u dhënë atë që meritojnë, sikurse thotë i Madhëruari: “I tillë është ndëshkimi i Zotit tënd, kur bie mbi popujt që bëjnë padrejtësi. Vërtet, ndëshkimi i Tij është i dhembshëm dhe i ashpër.”. [Hud 102].

- **“Në të vërtetë, është Ai që krijon nga e para dhe rikrijon.”** - Allahu është i vetmi që krijon dhe i vetmi që e rikthen krijimin e Tij. Askush nuk mund t'i ketë këto cilësi, përveç Tij. Ai është *El Gafuru* – Falësi, i Cili i fal të gjitha gjynahet e atyre që pendohen dhe kthehen tek Ai të bindur dhe të nënshtuar. Ai i mbulon të metat atyre që i kërkojnë falje dhe shprehin pendesë tek Ai. Allahu është *El Uedud* - i Dashuri, i Cili i do të zgjedhurit e Tij me një dashuri që nuk i përngjan asnjë dashurie tjetër. Ashtu sikurse është i pashembullt në cilësitë e Tij të madhësisë, bukurisë dhe të veprave të Tij, ashtu edhe dashuria që Ai ka ka vendosur në zemrat e të zgjedhurve të Tij për Të nuk i përngjan asnjë lloj dashurie tjetër. Dashuria për Allahun është esenca e adhurimit. Dashuria për Të qëndron mbi çdo dashuri tjetër dhe i mposht ato. Çdo dashuri tjetër që nuk buron nga dashuria për Të dhe nuk ka lidhje me Të, ajo është vuajtje dhe trishtim për zemrën të cilën ka pushtuar. Allahu i do të zgjedhurit e Tij dhe ata e duan Atë, sikurse thotë i Madhëruari

në një ajet tjetër: “Ai i do ata dhe ata e duan Atë”. *El Meueddetu* është dashuri e kulluar dhe e kthjellët. Allahu i Lartësuar ka përmendur së bashku dy cilësi të Tij: Falësi dhe i Dashur. Kjo ka një nënkuptim shumë të bukur: Ai jo vetëm që i fal ata që pendohen dhe kthehen tek Ai të nënshtruar, por edhe i do ata me dashurinë e Tij. Disa mendojnë se Allahu vetëm u fal gjynahet atyre që pendohen, por nuk i do ata. Por ky ajet i hedh poshtë këto pretendime. Madje, Allahu i Madhëruar gëzohet shumë për pendimin e robit të Tij gabimtar. Profeti (a.s.) na jep një shembull për të treguar gëzimin e madh të Allahut të Lartësuar. Ai thotë: “Allahu gëzohet më shumë për pendimin e robit të Vet kur ai pendohet, sesa ndonjëri prej jush i cili, duke udhëtuar me deve nëpër shkretëtirë, e humbet devenë së bashku me ujin dhe ushqimin. Ai kërkon dhe e kërkon, derisa e humb shpresën për ta gjetur. Kështu, i lodhur e shpresë humbur, ulet nën hijen e një peme. Por kur hap sytë dhe e sheh devenë e vet duke qëndruar përpara tij, ai ngrihet, e kap për litari dhe nga gëzimi i madh bërtet: “O Zoti im! Ti je robi im dhe unë jam zoti Yt”, duke gabuar nga gëzimi i madh.” Kësisoj, gëzimi i Allahut për pendimin e robit është më i madh sesa gëzimi i atij robi. Allahu qoftë i lavdëruar dhe i madhëruar! Sa e madhe është mirësia e Tij! Sa e gjerë është bujaria e Tij e sa të shumta janë dhuratat e Tij!

- **“Ai është Falësi, i Dashuri. Ai është Sunduesi i Fronit të Madhëruar.”** - Ai është Pronari dhe Sunduesi i Fronit të madh, i cili ka përfshirë qiejt, Tokën dhe Kursijn. Të gjitha këto të fundit, në krahasim me Fronin, janë si një unazë e hedhur në një shkretëtirë të madhe. Allahu i Lartësuar është Sunduesi dhe Pronari i gjithësisë, por e veçoi Fronin, duke e përshkruar me madhështinë e tij, për shkak se ai është krijimi më pranë Zotit të Lartësuar.

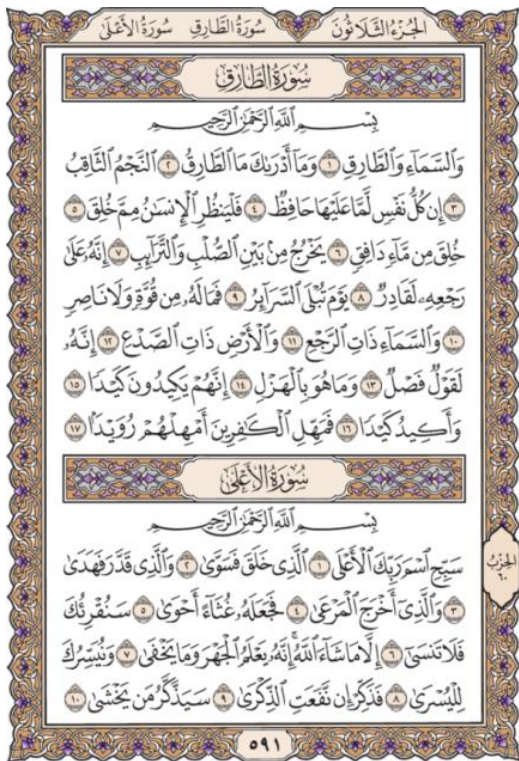
- **“Ai vepron gjithçka që dëshiron.”** - Nuk ka gjë që Allahu ta dëshirojë dhe të mos e arrijë dot. Nëse dëshiron diçka, Ai vetëm i thotë “Bëhu!”, dhe ajo bëhet. Askush nuk

është veprues i gjithçkaje që dëshiron, përveç Allahut të Madhëruar. Krijesat, nëse dëshirojnë diçka, gjithmonë kanë nevojë për ndihmë dhe për të larguar pengesat. Ndërsa Allahu i Madhëruar nuk ka nevojë për ndihmë dhe askush nuk mund ta pengojë Atë nga ajo që Ai dëshiron. Në vijim, Allahu i Madhëruar përmend disa nga veprat e Tij, që tregojnë për besnikërinë e profetëve të Tij dhe vërtetësinë e Shpalljes që ata sollën prej Tij.

- **“A të ka ardhur ty lajmi i ushtrive të Faraonit dhe të Themudit?”** - Ata u bënë mohues dhe refuzues të Profetit, prandaj Allahu i shkatërroi, si mësim për brezat e mëvonshëm.

- **“Mohuesit (e Zotit) vazhdojnë të përgënjeshtrojnë (Shpalljen e Zotit), por Allahu i ka përfshirë ata (nën pushtetin e Tij).”** - Me gjithë faktet e lëna nga Zoti ndër breza dhe me gjithë argumentet e shumta të sjella prej Tij, ata vazhdojnë në mohimin dhe mosbesimin e tyre me kokëfortësi dhe armiçësi. Atyre nuk u bëjnë dobi shenjat dhe argumentet e Zotit dhe as paralajmërimet e sjella nga profetët e Tij. Por Allahu i ka përfshirë me dijen dhe pushtetin e Tij mbi ta. Askush nuk mund t'i fshihet dijes dhe pushtetit të Tij gjithëpërfshirës. Ai është gati, prandaj le të kenë frikë nga ndëshkimi i Tij në çdo moment. Ky është një kërcënim shumë i frikshëm për qafirët. Ai, në dorën e të Cilit janë shpirtat dhe çdo çështje e tyre, i kërcënon që të kthehen sa nuk është vonë. Ai i fton që të nënshtrohen, duke e besuar Kur'anin dhe punuar sipas tij.

- **“Ai është Kur'an i Madhëruar, (I shkruar) në një Pllakë të Ruajtur.”** - Mesazhet dhe urtësitë e Kur'anit janë madhështore dhe të thella. Mirësitë dhe dituritë që përmban ai janë të mrekullueshme dhe të shumta. Kur'ani është i paprekshëm dhe i pandryshueshëm. Ai ruhet në *Leuhi Mahfudh*, ose në Pllakën e Ruajtur, dhe askush nuk mund të shtojë, pakësojë apo të tjetërsojë diçka nga ai. Kur'ani është i ruajtur nga ndikimi dhe

ndërhyrjet e shejtanëve. Ai është i ruajtur në *Leuhi Mahfudh*, ku është shkruar gjithçka. Kjo tregon rëndësinë e madhe të Kur'anit tek Allahu i Lartësuar dhe për dobitë e tij të pakrahasueshme. Allahu është më i ditur për gjithçka.

Surja 86: Et Tarik (mekase) 17 ajete Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Beto hem për qiellin dhe “trokitësin”.
2. E ku e di ti se çfarë është “trokitësi”?
3. Ai është ylli tejshpues.
4. Nuk ka asnjë njeri që të mos ketë mbikëqyrës.
5. Le të shikojë njeriu se prej çfarë është krijuar!
6. Ai është krijuar prej një lëngu, që hidhet fuqishëm,
7. Që del nga mesi i shpinës dhe dërrasa e gjoksit.
8. S’ka dyshim se Ai është i Plotfuqishëm për ta rikthyer atë në jetë,
9. Ditën kur të zbulohen të fshehtat,
10. kur ai nuk do të ketë as forcë e as ndihmëtarë.

11. Beto hem për qiellin, që herë pas here ndryshon.

12. Për tokën, që herë pas here hapet.

13. Vërtet, ai (Kur’ani) është Fjalë ndarëse (e të vërtetës nga e kota).

14. Ai nuk është diçka e parëndësishme.

15. Ata (mohuesit e Zotit) vërtet bëjnë kurthe të mëdha.

16. Po edhe Unë përgatis kurthe kundër tyre.

17. Prandaj lëri afat jobesimtarëve! Jepu atyre edhe pak kohë!”

Shpjegimi i ajeteve

- “Beto hem për qiellin dhe “trokitësin”. E ku e di ti se çfarë është “trokitësi”? Ai është ylli tejshpues.” - Allahu i Lartësuar betohet në qiellin dhe në “trokitësin”. Më pas shpjegon se çfarë është “trokitësi”, duke thënë se ai është ylli që shpon errësirën me dritë.

Ai, që prej largësish të mëdha, e shpon errësirën me dritën e tij, për t’u parë deri në tokë. Pra, fjala “*tarik*” (trokitësi) nënkupton yllin, si trup qiellor, që shpon errësirën me dritën e tij. Ai është quajtur “trokitësi”, sepse ai troket natën. Ky betim është bërë për të përforcuar atë që do të përmendet në vijim:

- “Nuk ka asnjë njeri që të mos ketë mbikëqyrës.” - Këta mbikëqyrës regjistrojnë veprat e robve, të mira apo të këqija qofshin, që në Ditën e Gjykimit çdokush të shpërblehet me drejtësi për atë që ka punuar.

- “Le të shikojë njeriu se prej çfarë është krijuar! Ai është krijuar prej një lëngu, që hidhet fuqishëm, Që del nga mesi i shpinës dhe dërrasa e gjoksit.” - Le të meditojë njeriu se si është krijuar dhe si kanë qenë fillimet e tij. Ai është krijuar nga një lëng (fara e mashkullit) i hedhur me forcë, i cili formohet mes shtyllës kurrizore dhe dërrasës së kraharorit. Kështu, Ai i Cili e krijon njeriun nga ky lëng, që formohet në këtë vend të vështirë, është i Plotfuqishëm që ta rikthejë dhe ta rikrijë atë në ahiret.

- “S’ka dyshim se Ai është i Plotfuqishëm për ta rikthyer atë në jetë, Ditën kur të zbulohen të fshehtat, kur ai nuk do të

ketë as forcë e as ndihmëtarë.” - Allahu është i Plotfuqishëm që t'i ringjallë të gjithë dhe t'i shpërblejë për veprat e tyre. Atë ditë do të shfaqen haptazi të fshehtat e zemrave, të mira apo të këqija qofshin. Të fshehtat do të shfaqen në fytyrat e njerëzve, siç thotë i Lartësuar: “Ditën kur do të ketë fytyra që zbardhen dhe fytyra që nxihen, atyre të cilëve u janë nxirë fytyrat do t'u thuhet: “A mohuat edhe pasi kishit besuar?! Atëherë, vuajeni dënimin, për shkak të mohimit tuaj!” Ndërsa ata të cilëve u janë zbardhur fytyrat, ata janë në Mëshirën (*xhenetin*) e Allahut, ku do të jenë përjetësisht.”. Në dynja, shumë çështje mbahen fshehur dhe nuk shfaqen për t'u dëshmuar nga njerëzit. Por në Ditën e Gjykimit do të shfaqen si veprat e punëmirëve, ashtu edhe krimet e të këqijve, për t'u shpërblyer çdo kush me drejtësi. Atë ditë, njeriu nuk do të gjejë asnjë mundësi për të mbrojtur veten e vet dhe as ndonjë ndihmëtar ku mund të mbështetet. Në vijim, Allahu i Lartësuar bën një tjetër betim për të vërtetuar saktësinë e Kur'anit. Ai thotë:

- **“Betohem për qiellin, që herë pas here ndryshon. Për tokën, që herë pas here hapet.”** - Qielli kthehet kohë pas kohe me reshje, e po kështu edhe toka kohë pas kohe sjell prodhim. Në këtë mënyrë, jetojnë njerëzit dhe kafshët. Por nga qielli zbresin edhe përcaktimet e Zotit kohë pas kohe. Po kështu, edhe toka hapet kohë pas kohe për të marrë në barkun e saj ata që vdesin.

- **“Vërtet, ai (*Kur'ani*) është Fjalë ndarëse (*e të vërtetës nga e kota*). Ai nuk është diçka e parëndësishme.”** – Kur'ani është i gjithi i vërtetë dhe i sqaruar mirë. Ai nuk është i parëndësishëm, por përmban në vetvete çështje madhore dhe serioze. Ai është gjykuesi i drejtë mes grupacioneve dhe besimeve. Ai është sqaruesi mes kundërshtive.

- **“Ata (*mohuesit e Zotit*) vërtet bëjnë kurthe të mëdha. Po edhe Unë përgatis kurthe kundër tyre.”** - Ata që nuk besojnë Profetin (a.s.) dhe Kur'anin, por i konsiderojnë si të gënjeshtërt, ata që thurin

kurthe për të mbuluar të vërtetën dhe për të mbrojtur të kotën, ta dinë se Allahu i Lartësuar i shkatërron kurthet e tyre dhe bën që të triumfojë e vërteta, edhe nëse e urrejnë qafirët. Ai do ta zhdukë të kotën, për të treguar qartë se cili është fitimtari. Njeriu është shumë shumë i dobët që të dalë kundër të Plotfuqishmit e të Gjithditurit, me çfarëdo lloj hileje dhe kurthi që mund të përdorë.

- **“Prandaj lëri afat jobesimtarëve! Jepu atyre edhe pak kohë!”** – Kuptimi: Lëri ata të vepronjë edhe për pak kohë, se do ta mësojnë mirë se si do të jetë fundi i tyre në momentin kur mbi ta të zbresë ndëshkimi.

Surja 87: El Ea'la (*mekase*) 19 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Madhëroje Zotin tënd, më të Lartësuarin,

2. I Cili krijoi dhe përsosi,

3. I Cili përcaktoi e orientoi,

4. I Cili mundëson mbirjen e kullotës,

5. E pastaj atë e bën pleh të zi!

6. Ne do ta shpallim ty (*Kur'anin*) që të mos harrosh,

7. Përveç asaj që Allahu dëshiron. Ai e di të dukshmen e të fshehtë.

8. Ne do të mundësojmë për ty më të lehtë.

9. Këshillo aty ku këshilla bën dobi!

10. Do ta pranojë këshillën ai që ka devotshmëri,

11. E do ta refuzojë atë ai që është shumë i keq,

12. I cili do të hyjë në Zjarrin e madh,

13. Aty ku as nuk do të vdesë, as nuk do të jetojë.

14. Ka shpëtuar ai që është pastruar,

15. që e kujton madhërinë e Zotit të vet dhe fal namazin.

16. Por ju po i jepni përparësi jetës së kësaj bote,

17. Kur dihet se jeta e botës tjetër është më e mirë dhe e përjetshme.

18. Vërtet, kjo gjendej edhe në shkrimet e hershme,

19. Në shkrimet e Ibrahimit dhe të Musait.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Madhëroje Zotin tënd, më të Lartësuarin, I Cili krijoi dhe përsosi,...”** - Allahu i Lartësuar urdhëron që të bëjmë *tesbih* për Të. *Tesbih*-u ndaj Tij nënkupton përmendjen shpesh të Tij, adhurimin dhe nënshtrimin ndaj lartësisë dhe madhësisë së Tij. Kjo duhet të bëhet ashtu si i shkon madhësisë së Allahut, duke përmendur emrat e Tij të bukur, duke e adhuruar Allahun ashtu siç dikton kuptimi i drejtë dhe i saktë i këtyre emrave, duke kujtuar dhe përmendur veprat e Tij madhështore dhe të urta, mes të cilave edhe fakti që Ai i ka bërë krijesat në formën më të plotë dhe të përkryer.

- **“...i Cili përcaktoi e orientoi...”** - Allahu i Lartësuar ka bërë të gjitha përcaktimet dhe i ka udhëzuar krijesat sipas këtyre përcaktimeve. Këtu bëhet fjalë për udhëzimin e përgjithshëm, i cili u shërben krijesave për të arritur dobitë vetjake, nëpërmjet të cilave rregullohet vazhdimësia e tyre në këtë jetë. Është Ai që përkujdeset për të gjitha krijesat e Tij. Çdo mirësi e kësaj dynjaje është mirësi e Tij. Prandaj, në vijim, Allahu i Lartësuar përmend disa nga këto mirësi:

- **“...I Cili mundëson mbirjen e kullotës, e pastaj atë e bën pleh të zi!”** - Është Allahu që zbrit shiun nga qielli dhe, nëpërmjet tij, nxjerr lloje të shumta të bimësisë, me të cilën ushqehen njerëzit, kafshët e tyre dhe çdo lloj kafshe tjetër. Më pas, Ai i bën ato të vyshken dhe të shndërrohen në pleh të nxirë. Pastaj i Lartësuari përmend mirësinë më të madhe që u ka dhuruar krijesave, Kur'anin madhështor:

- **“Ne do ta shpallim ty (*Kur'anin*) që të mos harrosh, Përveç asaj që Allahu dëshiron. Ai e di të dukshmen e të fshehtën.”** - Kuptimi: Ne do të bëjmë që Kur'ani të zërë vend në zemrën tënde, që ti ta kuptosh plotësisht atë, dhe pastaj të mos harrosh gjë prej tij. Ky është një përgëzim madhështor nga Allahu i Lartësuar drejtuar

adhuruesit dhe Profetit të tij, Muhamedit (a.s.). Allahu i Madhëruar do t'i mësonte atij një dituri, që nuk kishte për ta harruar. Kjo do të thotë që Profeti (a.s.) nuk harroi asgjë prej Shpalljes së Zotit, përveç asaj që Zoti, me urtësinë e Tij, e gjykoi se ishte e dobishme që të lihej në harresë. Allahu e di shumë mirë se çfarë është e dobishme dhe çfarë e dëmshme për robtë e Tij, prandaj vendos për ta ashtu si dëshiron Ai, me urtësinë e Tij madhështore.

- **“Ne do të mundësojmë për ty më të lehtën.”** - Edhe ky është një tjetër përgëzim i mrekullueshëm dhe i madh për këtë Profet të zgjedhur. Allahu i Lartësuar do t'ia lehtësonte atij të gjitha çështjet, madje edhe feja e sjellë prej tij do të ishte vetëm lehtësim dhe mirësi për njerëzit.

- **“Këshillo aty ku këshilla bën dobi!”** - Ftoji njerëzit të zbatojnë dhe jetojnë sipas ligjit të Zotit dhe porosive të Tij. Por kjo këshillë është përkufizuar me një porosi tjetër: “Këshillo aty ku këshilla bën dobi!”, domethënë, nëse ajo dëgjohet dhe pranohet, sido që të jetë, këshillë e plotë apo e pjesshme. Ajeti tregon se, nëse këshilla nuk sjell dobi, por veçse e shton të keqen dhe e pakëson të mirën, ajo nuk është e detyrueshme, madje është e ndaluar që të bëhet. Në lidhje me këshillimin, njerëzit ndahen në dy grupe: përfitues dhe jo përfitues prej tij. Duke sqaruar të dy llojet, i Lartësuari thotë:

- **“Do ta pranojë këshillën ai që ka devotshmëri...”** - Ata që përfitojnë nga këshilla janë të pajisurit me *hashjeh*, pra, me frikërespekt për Zotin. Ata i druhen qëndrimit para Zotit të tyre dhe dhënies së llogarisë. Kjo ndjenjë e bën robin që të ndalet nga gjynahet dhe të nxitojë për të kryer vepra të mira, në bindje ndaj Zotit të tij. Ndërsa mospërfituesit nga këshilla janë ata të cilët Allahu i Lartësuar i ka përshkruar me fjalët:

- **“...e do ta refuzojë atë ai që është shumë i keq, i cili do të hyjë në Zjarrin e madh, aty ku as nuk do të vdesë, as nuk do të jetojë.”** - Këta do të flaken në Zjarrin

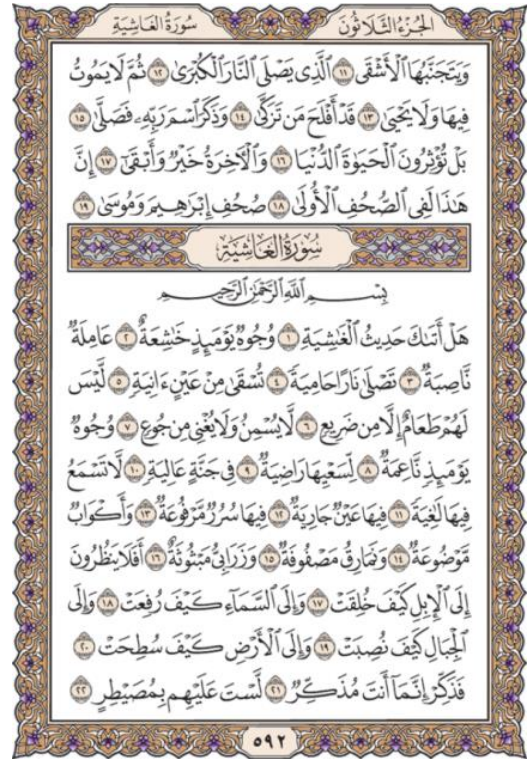
e ndezur fort, nxehtësia e të cilit arrin deri në zemër. Atje do të vuajë një ndëshkim të dhembshëm të pandërprerë, pa gjetur kurrë qetësi dhe shpëtim. Ata do të dëshirojnë vdekjen dhe shkatërrimin, por kjo nuk do t'u mundësohet, sikurse thotë i Lartësuar: “Ata që mohuan (*Alahun*) i pret zjarri i xhehenemit. Atyre as nuk u jepet fund e të vdesin (*të rehatohen*), e as nuk u lehtësohet ndëshkimi. Kështu e ndëshkojmë Ne çdo mohues.” [Fatir 36].

- **“Ka shpëtuar ai që është pastruar, që e kujton madhërinë e Zotit të vet dhe fal namazin.”** - Ka shpëtuar nga çdo e keqe dhe ka fituar çdo të mirë ai që ka këto cilësi: 1. Është i pastruar, domethënë është i pastër nga *shirk*-u, padrejtësitë e çdo lloji dhe veset e këqija.

2. Përmend madhërinë e Zotit të vet dhe falet. Zemra e tij është e mbushur me këtë përmendje, dhe kjo e shtyn atë që të bëjë vepra të mira për të kënaqur Zotin. Nga këto vepra të mira është veçuar namazi, i cili është tregues i qartë i imanit dhe pastrues i gjynaheve. Disa janë të mendimit se përcaktimi “*që është pastruar*” nënkupton dhënien e zekatit të fitrit, i cili është pastrim për agjëruesin, ndërsa kur thuhet: “*dhe fal namazin*” është për qëllim namazi i Bajramit. Por megjithëse ajeti i përfshin këto raste, nuk mund të themi se ka për qëllim vetëm ato, sepse ai është më i gjerë dhe gjithëpërfshirës.

- **“Por ju po i jepni përparësi jetës së kësaj bote...”** – Kuptimi: Ju e parapëlqeni dhe e vlerësoni më shumë këtë botë se ahiretin. Ju u jepni përparësi kënaqësive të saj të shkurtra dhe të përziera me lodhje dhe vuajtje, duke harruar se:

- **“...Kur dihet se jeta e botës tjetër është më e mirë dhe e përjetshme.”** - Ahireti është më i mirë se dynjaja, në çdo këndvështrim. Ahireti është i përjetshëm e i mrekullueshëm, ndërsa dynjaja është vend i përkohshëm. Besimtari, i cili është i ditur dhe i zgjuar, nuk e zgjedh kurrë të keqen dhe të braktisë të mirën, nuk e zgjedh kënaqësinë e përkohshme, kundrejt

kënaqësisë së përjetshme. Parapëlqimi i dynjasë kundrejt ahiretit është koka e çdo të keqeje dhe gjynahu.

- **“Vërtet, kjo gjendej edhe në shkrimet e hershme, Në shkrimet e Ibrahimit dhe të Musait.”** - Këto që po ju thuhën në këtë sure të bekuar janë të njëjta me ato që gjenden edhe në librat e parë, që Zoti u shpalli Ibrahimit dhe Musait, të cilët janë të zgjedhurit dhe ndër më të nderuarit profetë të Zotit, pas Muhamedit (a.s.). Këto porosi janë sjellë në çdo ligj të shpallur nga Zoti ndër shekuj, sepse ato janë garantuese të mirësive të dynjasë dhe ahiretit. Këtu përfundon tefsiri i sures El ea'la. Allahut i takon falënderimi dhe lavdia e plotë!

Surja 88: El Gâshijeh (mekase) 26 ajete
Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. A të ka ardhur lajmi për Katastrofën gjithëpërfshirëse?

2. Atë Ditë sheh fytyra të tmerruara,

3. të lodhura e të rraskapitura.

4. Ata do hyjnë në një zjarr të ndezur fort.

5. Atyre u jepet të pinë prej një uji të valë.
6. Ata nuk kanë ushqim tjetër, veç një ferre helmuese,
7. e cila nuk jep fuqi, as nuk largon uri.
8. Atë Ditë sheh fytyra të ndritshme,
9. të cilat janë të kënaqura për veprat e veta,
10. në Xhenete të larta,
11. ku nuk dëgjojnë fjalë të pakëndshme.
12. Aty ka burime, që rrjedhin.
13. Ata kanë frona të lartë,
14. Kupa të përgatitura (*për të pirë*),
15. jastëkë të renditur për mbështetje
16. dhe qilima të shtruar.
17. A nuk i shikojnë devetë se si janë krijuar,
18. qiellin se si është ngritur lart,
19. malet se si janë vendosur,
20. dhe Tokën se si është shtruar?
21. Ti këshillo, sepse je veçse një kujtues,
22. dhe nuk je kontrollues i tyre.
23. Ai që sprapsët e nuk beson,
24. Allahu do ta dënojë me vuajtje të mëdha.
25. Pa dyshim, tek Ne është kthimi i tyre.
26. Dhe, pa dyshim, detyrë vetëm e Jona është llogaria e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- “A të ka ardhur lajmi për **Katastrofën gjithëpërfshirëse?**” - Allahu i Lartësuar përshkruan në këtë sure disa nga situatat dhe gjendjet e tmerrshme të Ditës së Gjykimit. Ajo ditë do të përfshijë me vështirësitë e saj të gjitha krijesat. Të gjithë do të shpërblehen sipas veprave që kanë bërë dhe do të ndahen në dy grupe të mëdha: një grup për në Xhenet dhe një grup për në Zjarrin e ndezur fort. I Madhëruari jep cilësitë dhe veçoritë e secilit grup. Në fillim, duke përshkruar banorët e Zjarrit, i Madhëruari thotë:

- “**Atë Ditë sheh fytyra të tmerruara, të lodhura e të rraskapitura.**” - Në Ditën e Gjykimit do të ketë fytyra, të cilat Zoti i përshkruan me dy cilësi: Së pari, ato do të jenë të tmerruara dhe të dërrmuara nga poshtërimi, turpi dhe nënçmimi. Së dyti, ato

do të jenë të lodhura dhe të rraskapitura nga ndëshkimi. Lodhja dhe vuajtja do të mbërthehen në fytyrat e tyre, të cilat do të mbulohen nga Zjarri përvëlues. Ky ishte njëri nga mendimet e komentuesve të Kur'anit rreth kuptimeve të këtij ajeti. Të tjerë shpjegojnë se Ditën e Gjykimit do të ketë fytyra që, edhe pse në jetën e dynjasë janë përpjekur e lodhur me adhurime të shumta, ato do të jenë përsëri të tmerruara dhe të poshtëruara, sepse atyre do t'u mungojë kushti i domosdoshëm që i bën adhurimet të pranueshme dhe të shpërblyeshme nga Zoti: imani i saktë dhe i drejtë. Për këtë arsye, veprat dhe adhurimet e tyre do të shndërrohen në pluhur. Shpjegimi i dytë, edhe pse mund të jetë i saktë nga ana e kuptimit, nuk mund të thuhet se mbështetet nga konteksti. Prandaj mendimi më i saktë, madje i padiskutueshëm, është ai i pari. Këtë e përforcon edhe fakti se qëllimi i këtyre ajeteve është një përshkrim i përgjithshëm i gjendjes së banorëve të Zjarrit. Kufizimi i këtij përshkrimi vetëm për një kategori të caktuar nuk ka mbështetje në fakte. Në këtë mënyrë, ai do të vrente vetëm për një pjesë të vogël të banorëve të Zjarrit. Nga ana tjetër, saktësinë e mendimit të parë e mbështet edhe fakti se këto ajete flasin thjesht për gjendjen e njerëzve në momentin kur ata i përfshin tmerrin e asaj dite, pa cilësuar ndonjë gjë prej jetës së tyre në dynja.

- “**Ata do hyjnë në një zjarr të ndezur fort. Atyre u jepet të pinë prej një uji të valë.**” - Zjarri ka nxehtësi të madhe dhe i përfshin brenda tij. Edhe uji që do t'u jepet është i vluar. I Lartësuar thotë në suren El kehf: “Ne kemi përgatitur një Zjarr muret e të cilit do t'i rrethojnë ata, e nëse kërkojnë shpëtim, do t'u jepet ujë (*i nxehtë*) si bakër i shkrirë që do t'ua përvëlojë fytyrat. Sa e tmerrshme është ajo pije! Sa vend i keq është ai!” [El kehf 29] Ndërsa për sa i përket ushqimit të tyre, i Madhëruari thotë:

- “**Ata nuk kanë ushqim tjetër, veç një ferre helmuese, e cila nuk jep fuqi, as**

nuk largon uri.” - Funksioni i ushqimit është ose largimi i urisë dhe vuajtjes që ajo krijon, ose forcimi i trupit dhe ruajtja e tij nga dobësia. Asnjë prej këtyre nuk ekziston tek ushqimi i banorëve të Xhehenemit, pasi ai është një ushqim tejet i pështirë, i hidhur dhe i urryer. E lusim Allahun e Madhëruar të na ruajë nga kjo e keqe! Ndërsa banorët e Xhenetit meritojnë tjetër shpërblim:

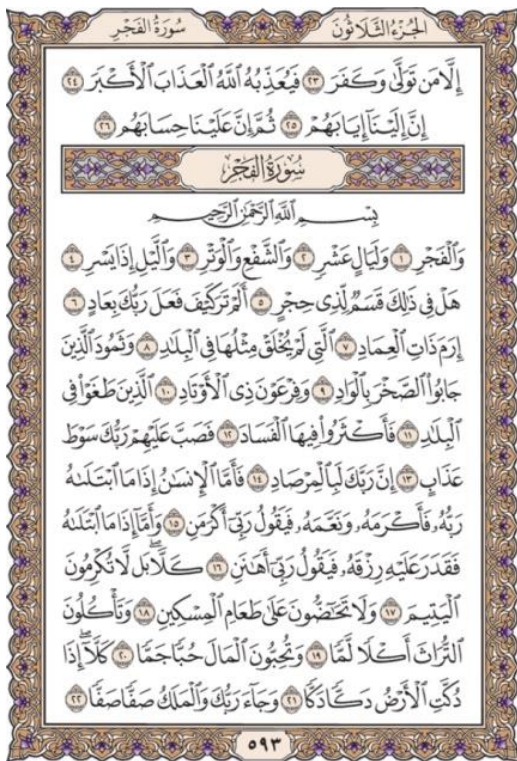
- **“Atë ditë sheh fytyra të ndritshme, të cilat janë të kënaqura për veprat e veta...”** - Fytyrat e fatlumëve do të jenë të shndritshme dhe të lumtura. Kënaqësitë dhe lumturia e papërshkrueshme që i ka pushtuar duket qartë në shkëlqimin e fytyrave dhe trupave të tyre. Ata do të jenë të kënaqur për veprat e mira që kanë kryer në dynja, si adhurim ndaj Zotit dhe si bamirësi ndaj robve të Zotit. Ata do të jenë të kënaqur, sepse shpërblimi i përgatitur për ta është i madh dhe i mrekullueshëm. Ata do të kenë në Xhenet gjithçka që dëshirojnë.

- **“...në Xhenete të larta, ku nuk dëgjojnë fjalë të pakëndshme.”** - Ata do të jenë në kopshte me të gjitha llojet e mirësive, në lartësitë e *Il-lijin*-ëve. Banesat e tyre janë të larta, me dhoma të ndërtaura njëra mbi tjetrën, prej të cilave ata kundrojnë të lumtur mirësitë që Zoti u ka dhuruar. Në Xhenet nuk dëgjohen kurrë fjalë të kota dhe të padobishme, e aq më pak fjalë të ndaluara dhe të këqija. Fjalët që do të flasin e dëgjojnë në të do të jenë të mira, të bukura dhe të dobishme, siç është kujtimi i Zotit dhe i mirësive me të cilat Ai i ka begatuar. Ata do të kënaqen me bisedat mes tyre, në zemër e në shpirt.

- **“Aty ka burime, që rrjedhin. Ata kanë frona të lartë, Kupa të përgatitura (për të pirë), jastëkë të renditur për mbështetje dhe qilima të shtruar.”** - Në Xhenet ka kroje të shumta, që burojnë dhe gurgullojnë sa herë që banorët e tij e dëshirojnë një gjë të tillë, si ta dëshirojnë dhe ku ta dëshirojnë. Atje ka shtretër të vendosur në vende të larta dhe të stolisur bukur, me shtroje të buta dhe të rehatshme. Banorëve do t'u

shërbehen kupa të mbushura me pije të shijshme dhe të këndshme, që do të vendosen mu para tyre, për t'i marrë dhe shijuar. Ato pije janë përgatitur enkas për ta dhe shërbehen nga djelmosha të përjetshëm, që vërtiten dhe shërbejnë mes tyre. Atje do të kenë jastëkë të renditur, të vendosur për t'u rehatuar: jastëkë prej mëndafshi e prej materialesh të tjera, që vetëm Zoti i di. Ata janë të sistemuar, pa pasur nevojë që besimtarët ta bëjnë këtë vetë. Vendet ku ata qëndrojnë janë të shtruar me qilima të mrekullueshëm, që mbushin çdo cep e anë.

- **“A nuk i shikojnë devetë se si janë krijuar, qiellin se si është ngritur lart, malet se si janë vendosur, dhe Tokën se si është shtruar?”** - Ajeti u drejtohet këtu atyre që nuk besojnë Profetin e Allahut, por dhe të tjerëve, që të meditojnë rreth krijesave të Allahut të Madhëruar, të cilat dëshmojnë për njëshmërinë e Tij. A nuk e shohin ata mrekullinë në krijimin e devesë, e cila është bërë që të përballojë vështirësi të mëdha dhe t'i kryejë njeriut shërbime shumë të vyera dhe të veçanta? A nuk i vështrojnë ata malet, se si janë vendosur dhe çfarë roli luajnë? Allahu i ka bërë malet stabilizues të tokës dhe fiksues të saj, që ajo të mos tronditet dhe lëkundet. Jo vetëm kaq, por brenda tyre Allahu i Madhëruar ka vendosur thesare dhe mirësi të shumta për njerëzit. A nuk e shohin ata Tokën, se si është shtrirë dhe sheshuar? Ajo është përshtatur më së miri për njerëzit, të cilët qëndrojnë lehtësisht mbi të, e punojnë dhe e mbjellin atë, ndërtojnë mbi të, lëvizin nëpër rrugët e saj, për të arritur qëllimet e tyre. Fakti që Toka është e sheshuar dhe e shtruar nuk kundërshton faktin tjetër që ajo është e rrumbullakët, me gjithësinë rrotull saj. Për këtë tregojnë argumente tradicionale, logjike, shqisore dhe të dëshmuara. Shumica e njerëzve e njohin dhe e pranojnë këtë fakt, sidomos në këto kohë, kur njeriu ka arritur të hulumtojë çdo cep të globit, nëpërmjet mundësive të lehtësuara nga Zoti i Madhëruar. Nëse do të bëhej fjalë për ndonjë trup të vogël të rrumbullakët, vërtet

shtrirja e tij do t'ia ndryshonte formën, por kur bëhet fjalë për madhësinë e Tokës, ajo është e shtrirë, e sheshtë dhe e lehtë për t'u shfrytëzuar, edhe pse në të njëjtën kohë është e rrumbullakët.

- **“Ti këshillo, sepse je veçse një kujtues, dhe nuk je kontrollues i tyre.”** – Kuptimi: Kujto, qorto, këshillo, përgëzo dhe kërcëno! Ti je dërguar në botë për t'i ftuar krijesat në adhurimin e Allahut si Një i vetëm dhe që t'u kujtosh atyre shpërblimin dhe ndëshkimin e Tij. Ti nuk je kontrollues i tyre, që të mund t'i detyrosh të besojnë, dhe as përgjegjës për veprat e tyre. Nëse kryen detyrën tënde, atëherë ti nuk je përgjegjës për çfarë bëjnë ata. Kjo i ngjan fjalës së Allahut të Lartësuar në suren Kaf: “Ne e dimë shumë mirë se çfarë thonë ata, ndërsa ti nuk mund t'i detyrosh dot. Ti kujto me këtë Kur'an atë që i druhet kërcënimit Tim!” [Kaf 45].

- **“Ai që sprapset e nuk beson, Allahu do ta dënojë me vuajtje të mëdha.”** - Por ata të cilët i kthejnë shpinën bindjes ndaj Zotit dhe e mohojnë Atë, ata do të kenë ndëshkim

të rëndë, të madh dhe të vazhdueshëm. Askush nuk mund t'i shpëtojë llogarisë së Allahut, sepse:

- **“Pa dyshim, tek Ne është kthimi i tyre. Dhe, pa dyshim, nga Ne është gjykimi i tyre.”** - Të gjitha krijesat do të kthehen te Krijuesi i tyre në Ditën e Gjykimit. Ai është i vetmi që do të gjykojë me drejtësi mbi ta për veprat e tyre dhe do t'i shpërblejë ata, me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij.

Surja 89: El Fexhr (mekase) 30 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Betothem për agimin,
2. Për dhjetë netët,
3. Për çiftin dhe për tekun,
4. Dhe për natën që udhëton.
5. A nuk janë këto betime për të mençurit?!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Betothem për agimin, Për dhjetë netët, Për çiftin dhe për tekun,”** - I Madhëruari betohet në agimin, i cili shënon fundin e natës dhe fillimin e ditës, dukuri kjo që tregon për pushtetin e madh dhe gjithëpërfshirës të Allahut të Madhëruar, se është Ai i vetmi që administron të gjitha çështjet e krijesave të Tij dhe, si i tillë, askush përveç Tij nuk meriton që ta adhurosh e që t'i nënshtrohesh. Pikërisht në agim është koha e kryerjes së një adhurimi të mrekullueshëm, që me të vërtetë e meriton që Allahu i Madhëruar të betohet për të, e ai është namazi i sabahut. I Madhëruari vijoi me betimin për dhjetë netët, të cilat, sipas mendimit më të saktë, janë dhjetë netët e fundit të muajit Ramazan, ose dhjetë ditët e Dhul Hixhes. Këto janë net dhe ditë të veçanta, në të cilat kryhen adhurime që nuk kryhen në periudha të tjera. Në dhjetë netët e fundit të Ramazanit ndodhet nata e Kadrit, e cila është më e mirë se një mijë muaj, ndërsa në ditët e tij kryhet agjërimi, i cili është njëri nga shtyllat e Islamit. Ndërsa në dhjetëditëshin e Dhul Hixhes ndodhet Dita e Arafatit, ditë kur Allahu i fal dhe mbulon gjynahet e robve me një falje të madhe dhe

të mrekullueshme, me të cilën dëshpëron Shejtani e mallkuar. Kurrë nuk është parë Shejtani i mallkuar më i poshtëruar dhe më i pavlerë sesa në ditën e Arafatit, kur mëshira dhe begatitë e Zotit zbresin mbi robtë e Tij njësues. Gjatë këtyre ditëve zhvillohen shumë adhurime të haxhit dhe të umres. Të gjitha ato janë shumë të rëndësishme, aq sa e meritojnë që i Madhëruari të betohet në to.

- **“Dhe për natën që udhëton.”** - I Urti betohet në kohën kur nata udhëton nëpër tokë dhe me errësirën e saj mbulon tokën. Në këtë kohë, robtë çlodhen dhe qetësohen nga aktiviteti i ditës. Ky është tregues i mëshirës së Allahut dhe i urtësisë së Tij të madhe.

- **“A nuk janë këto betime për të mençurit?!”** - Kjo është një pyetje, përgjigjja ndaj së cilës është: “Po, o Zoti ynë, madje vetëm një pjesë e tyre do të ishin të mjaftueshme, për të marrë mësim dhe përvojë çdokush që ka zemër të gjallë dhe dëgjon me vëmendje.”

Ajetet 6 – 14

6. A e di ti se ç'bëri Zoti yt me Adin

7. banorët e Iremit, me ndërtesa të larta?

8. Si ata nuk është krijuar askush në Tokë.

9. Po me Themudin, të cilët gdhendën shkëmbinjtë në luginë,

10. dhe me Faraonin me ushtri të madhe?

11. Këta i kaluan kufijtë me padrejtësi në Tokë

12. dhe shtuan shkatërrimin në të.

13. Por Allahu lëshoi kundër tyre kamxhik të ashpër ndëshkimi.

14. Pa dyshim, Zoti yt u rri në pritë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“A e di ti se ç'bëri Zoti yt me Adin banorët e Iremit, me ndërtesa të larta? Si ata nuk është krijuar askush në Tokë.”** - Kuptimi: A e ke parë, me zemrën dhe mendjen tënde, atë që Zoti yt bëri me këta popuj të shfrenuar në gjynahe? Iremi ka qenë një vend i njohur në Jemen, me ndërtesa të larta, nëpërmjet të cilave ata

tregonin forcën, arrogancën dhe tiraninë e tyre. Askush nuk është krijuar si populli i Adit, për sa i përket forcës dhe ashpërsisë së tyre. Profeti Hud u tha atyre: “Vallë, po habiteni që udhëzimi nga Zoti juaj ju erdhi përmes një njeriu prej jush, si paralajmërim? Kujtoni se si Ai ju bëri sundues pas popullit të Nuhut dhe jua shtoi fuqinë fizike! Kujtoni të mirat e Allahut, që të gjeni shpëtim!” [El ea'raf 69].

- **“Po me Themudin, të cilët gdhendën shkëmbinjtë në luginë...”** - Me fuqinë e tyre, ata gdhendnin shkëmbinjtë në luginën Kura, dhe pastaj banonin në to.

- **“...dhe me Faraonin me ushtri të madhe? Këta i kaluan kufijtë me padrejtësi në Tokë dhe shtuan shkatërrimin në të.”** - Faraoni e kishte përforcuar pushtetin e tij nëpërmjet ushtrive të shumta. Të gjithë këta popuj të përmendur: Adi, Themudi dhe Faraoni me ushtritë e tij, i kishin shtuar padrejtësitë në tokë, i kishin kaluar kufijtë me gjynahe dhe me vuajtjet që u shkaktonin robve të Zotit, në çështjet e fesë dhe të dynjasë. Shkatërrimi që ata sollën në tokë ishte kufri dhe frytet e tij të hidhura. Ata këmbëngulën në luftën kundër profetëve të Zotit dhe në pengimin e njerëzve nga rruga e Tij. Por kur arritën kulmin me gjynahe, që e bënte të detyrueshëm ndëshkimin e tyre, atëherë:

- **“Por Allahu lëshoi kundër tyre kamxhik të ashpër ndëshkimi.”** – Allahu i Madhëruar dhe Krenar lëshoi kundër tyre disa ndëshkime të ashpra. Kështu ndëshkohet çdo kriminel kryeneç.

- **“Pa dyshim, Zoti yt u rri në pritë.”** - Allahu i Madhëruar rri në pritë të çdokujt që nuk i bindet dhe kundërshton adhurimin e Tij. Ai vërtet e afatizon robin, që ai të ketë kohë mjaftueshëm për të reflektuar dhe për t'u kthyer i penduar e i nënshtruar tek Zoti i tij, por kur ndëshkimi i Tij zbret mbi zullumqarin, ai është i dhembshëm dhe i ashpër, ashtu si di të ndëshkojë Krenari i Plotpushtetshëm.

Ajetet 15 – 20

15. Kur Zoti e sprovon njeriun duke i dhënë nder dhe begati, ai thotë: “Zoti im më ka nderuar!”

16. Por, kur e sprovon duke ia pakësuar riskun, ai thotë: “Zoti im më ka nënçmuar.”

17. Jo, nuk është ashtu! Por ju nuk nderoni jetimin,

18. As nuk nxisni njëri-tjetrin për të ushqyer të varfrin,

19. Ju e hani trashëgiminë pa ngopje,

20. dhe e doni pasurinë me një dashuri të tepruar.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kur Zoti e sprovon njeriun duke i dhënë nder dhe begati, ai thotë: “Zoti im më ka nderuar!”** Por, kur e sprovon duke ia pakësuar riskun, ai thotë: **“Zoti im më ka nënçmuar.”** Jo, nuk është ashtu!” - Allahu i Madhëruar na tregon rreth natyrës së njeriut, duke thënë që njeriu është i prirur drejt injorancës dhe padrejtësisë. Njeriu është i paditur rreth përfundimit të çështjeve. Ai mendon se gjendja në të cilën ndodhet nuk ka për të ndryshuar, por do të vazhdojë ashtu. Njeriu mendon se mirësitë që Zoti i jep atij në jetën e kësaj bote tregojnë se ai është i nderuar dhe i privilegjuar te Zoti i gjithësisë. Por kur Allahu i Madhëruar dhe i Urtë ia pakëson furnizimin, duke i dhënë veçse aq sa ka të nevojshme, dhe jo më shumë, njeriu e mendon si një poshtërim nga Allahu për të. Por Allahu i Madhëruar ia hedh poshtë këtë lloj gjykimi të pavërtetë dhe thotë: **“Jo, nuk është ashtu!”** Pra, jo çdokush të cilit Allahu i ka dhuruar begatitë e kësaj dynjaje është i dashur dhe i zgjedhuri i Tij, dhe jo çdokush të cilit Ai ia ka pakësuar këto begati është i poshtëruar dhe i pavlefshëm tek Allahu. Mësojeni, pra, se pasuria dhe varfëria, rehatia dhe trazimet, të gjitha janë sprovë prej Allahut të Madhëruar, nëpërmjet të cilave Ai bën të dallohen qartë cilësitë dhe veprat e robve. Kështu dallohen ata që janë mirënjohës ndaj të Madhëruarit Bujar dhe të durueshëm ndaj

porosive të Tij. Atyre që tregojnë mirënjohje dhe durim sikurse Zoti ka porositur, Ai u premtos shpërblim të pamatë. Ndërsa për ata që shpërfillin këto porosi dhe kalojnë kufijtë, Ai ka përgatitur ndëshkim të dhembshëm dhe poshtërues. Angazhimi i njeriut veçse me dëshirat dhe synimet e veta është tregues i vullnetit të tij të dobët, prandaj i Madhëruari i qorton ata që nuk interesohen për gjendjen dhe nevojat e të tjerëve, duke thënë:

- **“Por ju nuk nderoni jetimin,...”** – Jetim është fëmija që nuk e ka babain apo një kujdestar të ligjshëm, prandaj edhe ka nevojë për ngushëllim ngrohtësi dhe bamirësi. Por njerëzit nuk kujdesen për ta, madje i poshtërojnë dhe nuk u japin hakun. Kjo tregon se zemrat e tyre nuk njohin mëshirë dhe nuk synojnë shpërblim nga Zoti.

- **“As nuk nxisni njëri-tjetrin për të ushqyer të varfrin,...”** – Nuk nxisni njëri-tjetrin për shkak të koprracisë dhe dashurisë së pamatë që keni për këtë dynja, e cila ka pushtuar çdo skutë të zemrave tuaja. Për shkak të kësaj makutërie:

- **“Ju e hani trashëgiminë pa ngopje dhe e doni pasurinë me një dashuri të tepruar.”** – Dashuria e tyre për pasurinë është shumë e fortë, sikurse thotë i Madhëruari në ajete të tjera, si: **“Por ju po i jepni përparësi jetës së kësaj bote, kur dihet se jeta e botës tjetër është më e mirë dhe e përjetshme.”** [El ea’la 16, 17]. Ose: **“Por ju doni këtë të ngutshmen dhe e lini pas dore atë të ardhmen.”** [Kijame 20, 21].

Ajetet 21 – 30

21. Jo, mosni ashtu! Kur të dridhet toka njëpasnjëshëm,

22. Kur të vijë Zoti yt dhe melekët të qëndrojnë radhë-radhë.

23. Atë ditë do të sillen Xhehenemi (para krijesave). Atë ditë, njeriu do të ndërgjegjësohet, por si do t'i vlejë ky ndërgjegjësim atij?

24. Ai do të thotë: “Ah, i mjeri unë! Sikur të isha parapërgatitur për jetën time!”

25. Atë Ditë, askush nuk mund të dënojë si Ai

26. e askush nuk mund të lidhë me pranga si Ai.

27. O ti shpirt i bindur plotësisht!

28. Kthehu te Zoti yt, i kënaqur e i pranuar!

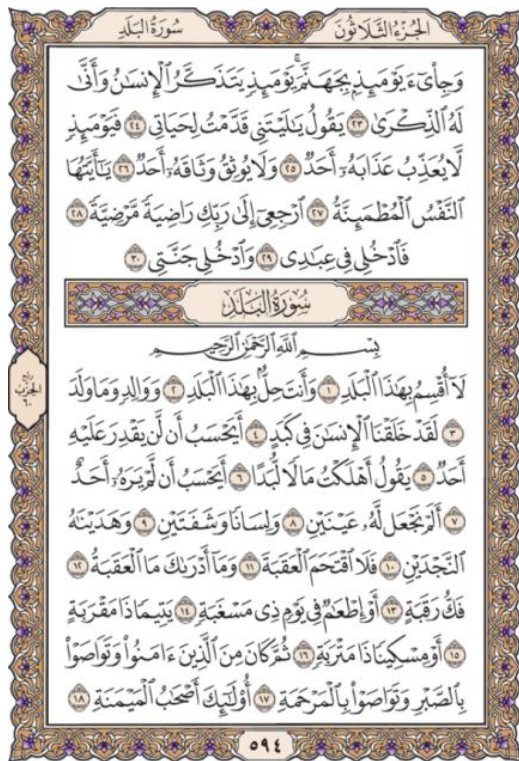
29. Hyr në mesin e adhuruesve të Mi (të devotshëm)!

30. Dhe hyr në Xhenetin Tim!

Shpjegimi i ajeteve

- “Jo, mosni ashtu! Kur të dridhet toka njëpasnjëshëm, Kur të vijë Zoti yt dhe melekët të qëndrojnë radhë-radhë.” – Pasuria, të cilën aq shumë e doni dhe dëshirat për arritjen e të cilave aq shumë garoni, nuk kanë për të mbetur gjatë. Përpara jush është një ditë e madhe, që ju pret, një tmerr i madh, që ka për t’ju përfshirë të gjithëve dhe gjithçka. Atë ditë, toka dhe gjithçka mbi të do të përplasen dhe tronditen fort, aq sa çdo gjë do të kthehet në pluhur dhe toka do të jetë e shtrirë, pa gropa dhe pa male në të. Atë ditë, do të vijë Allahu i Madhëruar përmes hijeve të reve, do të vijnë melekët e mëdhenj dhe të nderuar dhe të gjithë banorët e qiellit do të vendosen në rreshta të rregullt. Melekët e çdo qielli do të vendosen në rreshtat e tyre, duke përfshirë krijesat poshtë tyre. Këto rreshta manifestojnë nënshtimin dhe përluljen para pushtetit suprem të të Madhëruarit dhe Mbretëruesit të Plotpushtetshëm.

- “Atë ditë do të sillt Xhehenemi (para krijesave). Atë ditë, njeriu do të ndërgjegjësohet, por si do t’i vlejë ky ndërgjegjësim atij?” - Xhehenemi do të tërhiqet me zinxhirë nga melekët, atë ditë të vështirë dhe të madhe. Njeriu do të shohë për të gjetur ndonjë vepër të mirë, nëpërmjet së cilës të shpëtojë nga ndëshkimi i Allahut të Madhëruar. Të mirat dhe të këqijat do të dalin në shesh dhe njeriu do të shohë qartë se çfarë ka përgatitur për atë ditë. Atëherë, ai do të dëshirojë që të kthehet në dynja dhe të bëjë vepra të mira, por kurrë nuk do të mund të

kthehet. Koha e pendimit mbaroi me dynjanë. Kështu, i dëshpëruar, njeriu do të thotë në dënësë:

- “Ai do të thotë: “Ah, i mjeri unë! Sikur të isha parapërgatitur për jetën time!”” – Kuptimi: Ah, sikur të kisha punuar dhe të isha përgatitur për këtë ditë të vështirë me vepra të mira, që të fitoja përjetësinë në kënaqësitë e ahiretit. Në një ajet tjetër, i Lartësuarit thotë: “Ditën kur qielli do të çahet nga rete dhe melekët do të zbresin rradhë-rradhë. Atë Ditë, sundimi i vërtetë i takon krejtësisht të Gjithëmëshirshmit. Për jobesimtarët ajo do të jetë një ditë e vështirë. Atë ditë, keqbërësi do të kafshojë duart e veta dhe do të thotë: “Oh, i mjeri unë! Sikur të kisha ndjekur udhën e drejtë së bashku me Profetin!” Ah! I mjeri unë! Sikur të mos e kisha bërë mik aksh njeri! Në të vërtetë, ai më largoi mua prej udhës së drejtë (të Zotit) pasi më pati ardhur (qartësisht dhe plotësisht). Shejtani është veçse tradhëtar për njeriun.” [El furkan, 25 - 29]. Nga ky ajet mësojmë se jeta për të cilën

robi duhet të përpiqet, është jeta e ahiretit, sepse ajo është e pasosur.

- **“Atë Ditë, askush nuk mund të dënojë si Ai e askush nuk mund të lidhë me pranga si Ai.”** – Për ata që e kanë harruar atë ditë dhe nuk përgatiten për të, Allahu i Madhëruar ka përgatitur ndëshkim të dhembshëm. Ata do të lidhen në pranga prej zjarri dhe do të tërhiqen zvarrë për në zjarrin e ndezur fort të Xhehenemit. Ky do të jetë ndëshkimi i kriminelëve. Ndërsa atyre të cilët e kanë gjetur prehjen dhe qetësinë në adhurimin e Zotit, që e besojnë sinqerisht Zotin dhe ndjekin rrugën e profetëve, atyre do t’u thuhet:

- **“O ti shpirt i bindur plotësisht! Kthehu te Zoti yt, i kënaqur e i pranuar! Hyr në mesin e adhuruesve të Mi (të devotshëm)!”** - Kuptimi: O ti shpirt i kënaqur me përmendjen e Zotit dhe me dashurinë për Të! O ti shpirt që ke gjetur qetësinë duke adhuruar Zotin tënd! Kthehu te Zoti yt, që u kujdes për ty duke të dhuruar mirësi të shumta dhe mirësinë më të madhe: besimin, nëpërmjet të cilit u bërë pjesëtar i robve të zgjedhur dhe të dashur të Zotit. Kthehu te Zoti dhe i Dashuri yt, tek Allahu i Madhëruar! Kthehu i kënaqur me Zotin tënd, me mirësitë e shumta që Ai ka fshehur në Xhenet për ty! Kthehu te Zoti yt, që është i kënaqur prej teje!

- **“Hyr në turmën e adhuruesve të Mi! Dhe hyr në Xhenetin Tim!”** - Këto fjalë i drejtohen shpirtit në Ditën e Gjykimit dhe në momentin e vdekjes.

Falënderimi dhe lavdija e plotë i qofshin vetëm Allahut të Madhëruar, Zotit të botëve!

Surja 90: El Beled (mekase) 20 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit.

1. **Betohem në këtë qytet,**
2. **dhe ti gjendesh në këtë qytet.**
3. **Betohem në prindin dhe në ata që lindën prej tij.**
4. **Vërtet, Ne e krijuam njeriun për vështirësi të njëpasnjëshme.**

5. A mendon ai, se askush s'ka fuqi mbi të?

6. Ai thotë (me mburje): “Unë kam shpenzuar shumë pasuri.”

7. A mendon ai se nuk e ka parë askush?!

8. A nuk i dhamë atij dy sy,

9. Edhe gjuhë e dy buzë?

10. Dhe a nuk ia treguam atij të dyja rrugët?

11. Por ai nuk zgjodhi “rrugën e (drejtë dhe të) vështirë”.

12. E ku e di ti se ç’është “rruga e (drejtë dhe e) vështirë”?

13. Ajo është lirimi i një skllavi,

14. ose dhënia e ushqimit në kohën kur mbretëron uria

15. ndonjë jetimi, që është i afërt,

16. ose ndonjë të varfëri, të cilin e ka dëshpëruar varfëria

17. dhe të bëhesh prej atyre që besojnë, që këshillojnë njëri-tjetrin për durim dhe që këshillojnë për të mëshiruar.

18. Këta janë të anës së djathtë.

19. Ndërsa ata që nuk i besojnë argumentet Tona, janë të së majtës.

20. Mbi ta është një Zjarri i mbyllur (përvëlues).

Shpjegim i ajeteve

- **“Betohem në këtë qytet, dhe ti gjendesh në këtë qytet. Betohem në prindin dhe në ata që lindën prej tij.”** - Allahu i Lartësuar betohet në qytetin e sigurisë, në Mekën e nderuar, që është absolutisht vendi më i shenjtë dhe më i nderuar në botë. Rëndësia dhe shenjtëria e saj ishte më e madhe sidomos në kohën kur Profeti i zgjedhur i Zotit, Muhamedi (a.s.) ishte në të. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar betohet në Mekën kur në të ishte Profeti (a.s.). Ai betohet gjithashtu edhe në Ademin (a.s.) dhe pasardhësit e tij. Por për çfarë betohet i Lartësuar? Arsyeja e betimit vjen më poshtë, kur Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Vërtet, Ne e krijuam njeriun për vështirësi të njëpasnjëshme.”** - Ky ajete mund të shpjegohet në dy mënyra:

1. Njeriu është krijuar për të kaluar në sprova të njëpasnjëshme në jetën e dynjasë,

në jetën e varrit dhe në Ditën e Gjykimit. Për këtë arsye, atij i duhet të punojë shumë për t'ia lehtësuar vetes këto vështirësi dhe për t'iu mundësuar arritja e lumturisë së përjetshme në kënaqësinë e Zotit. Nëse nuk e bën, atëherë ai ka për të qenë i rrethuar nga vuajtjet e vazhdueshme, derisa të përfundojë në ndëshkimin e përjetshëm në ahiret.

2. Njeriu është krijuar për vështirësi të njëpasnjëshme, domethënë, ai është krijuar i fortë dhe i aftë për të përballuar çdo punë të vështirë dhe të rëndë. Megjithatë, ai nuk tregohet falënderues dhe mirënjohës për këtë mirësi të dhuruar nga Zoti i tij. Përkundrazi, fuqinë dhe aftësitë e tij ai i përdor me arrogancë, duke u treguar mospërfillës ndaj Zotit që e ka krijuar. Me injorancën dhe padrejtësinë e tij, nga të cilat është i prirur, ai mendon se kjo gjendje do të jetë e vazhdueshme për të dhe kurrë nuk do t'i largohet, por i Lartësuarit thotë:

- **“A mendon ai, se askush s'ka fuqi mbi të?”** - A mendon njeriu se nuk do të mposhtet kurrë, prandaj tregohet arrogant, prandaj lëvdohet ndër njerëz për pasurinë që ka harxhuar në përmbushjen e epsheve të tij:

- **“Ai thotë (me mburje): “Unë kam shpenzuar shumë pasuri.”**” – Domethënë, ka shpenzuar pasuri të madhe në përmbushjen e dëshirave të tij të liga. Kur flet për shpenzimin e pasurisë në haramë, Allahu i Lartësuar përdor shprehjen *“ehlektu mâlen”*, që, saktësisht, do të thotë: “kam prishur, kam shkatërruar shumë pasuri”. Pra, shpenzimin e pasurisë në haramë Zoti e ka konsideruar si të shkatërruar e të hedhur kot për shpenzuesin, sepse ajo pasuri i sjell shpenzuesit veçse trishtim, varfërim, lodhje dhe dëshpërim. Ndryshe ndodh me atë që shpenzon pasurinë për të arritur kënaqësinë e Allahut. Ky person ka bërë tregti shumë fitimprurëse dhe lumturuese me Allahun Bujar dhe të Gjithëmëshirshëm. Ai ka për të fituar shumëfish nga ajo që shpenzon për hir të Tij. Më pas, duke kërcënuar ata që

shkatërrojnë pasurinë e tyre për përmbushjen e epsheve në haramë, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“A mendon ai se nuk e ka parë askush?”** - Si mendojnë këta të mjerë, që veprojnë në këtë mënyrë. Mos, vallë, mendojnë se Allahu nuk i ka parë dhe nuk di për veprat e tyre, të mëdha apo të vogla qofshin?! Mos mendojnë ata se nuk kanë për t'u llogaritur edhe për gjërat më të imëta? Jo, përkundrazi, e vërteta është krejt ndryshe dhe shumë e hidhur për ta. Allahu i Gjithëditur dhe Gjithëshikues i ka parë të gjitha. Ai i ka regjistruar dhe ruajtur veprat e tyre. Për çdo njeri, Ai ka ngarkuar dy melekë të ndershëm dhe shkrues besnikë. Çdo gjë që robi ka vepruar, të mirë apo të keqe, është e regjistruar me saktësi në librin e vet. Më pas, Allahu i Madhëruar i kujton njeriut mirësitë që i ka dhuruar, me qëllim që të mendohet mirë për zgjedhjet që bën. Ai thotë:

- **“A nuk i dhamë atij dy sy, Edhe gjuhë e dy buzë?”** - Zoti e ka zbuluar njeriun me këto mirësi, me qëllimin gjithashtu që të shikojë dhe të flasë. Ai i ka dhuruar edhe plot mirësi të tjera, të domosdoshme për njeriun. Këto janë mirësitë e dynjasë, ndërsa për mirësinë e besimit dhe të fesë, Ai thotë:

- **“Dhe a nuk ia treguam atij të dyja rrugët?”** - Zoti ia ka sqaruar njeriut rrugën e drejtë nga e gabuara, nëpërmjet shpalljeve dhe profetëve. Për këto mirësi, robi duhet të jetë mirënjohës ndaj Dhuruesit dhe të angazhohet maksimalisht për të plotësuar detyrimet ndaj Tij. Ai duhet që t'i shfrytëzojë këto mirësi për të kënaqur Zotin dhe jo për të plotësuar dëshirat e veta në haramë. Por këta lloj njerëzish nuk veprojnë në këtë mënyrë, siç thuhet më pas:

- **“Por ai nuk zgjodhi “rrugën e (drejtë dhe të) vështirë”. E ku e di ti se ç'është “rruga e (drejtë dhe e) vështirë?”**” - Ata nuk ndjekin rrugën e drejtë, sepse u pëlqen të përmbushin dëshirat e veta. Rruga e drejtë është e vështirë për ta. Më pas, Allahu i Madhëruar e përshkruan këtë rrugë

të drejtë, të cilën të shfrenuarit në haram e konsiderojnë të vështirë për ta ndjekur:

- **“Ajo është lirimi i një skllavi,...”** - Lirimi nga skllavëria bëhet ose duke e blerë lirinë e një skllavi, duke paguar shumën e kërkuar nga zotëria i tij, ose duke e ndihmuar të ashtuquajturin *el mukâtib* në pagesën e një pjese të çmimit të lirisë së tij. *El mukâtib* quhet ai skllav që ka rënë dakord me padronin për ta blerë lirinë e vet kundrejt një shume të caktuar. Pa dyshim, në lirimin nga skllavëria bën pjesë edhe lirimi i muslimanëve të kapur robër nga qafirët, madje kjo është më parësore për t'u marrë në konsideratë.

- **“...ose dhënia e ushqimit në kohën kur mbretëron uria ndonjë jetimi, që është i afërt, ose ndonjë të varfëri, të cilin e ka dëshpëruar varfëria”** - Të japësh ushqim dhe ndihmë pikërisht në ditët më të vështira, kur njerëzit janë shumë në nevojë. Ndhimën duhet ta përqendrosh më shumë në një kategori të caktuar njerëzish, siç janë jetimët, sidomos jetimët që i ke edhe të afërt në fis. Të ndihmosh njerëzit sipas nevojës dhe afërsisë farefisnore ka shpërblim më të madh. Allahu i Madhëruar na nxit, gjithashtu, për të ndihmuar *“miskinen metrabeħ”*, që, fjalë për fjalë, do të thotë: një të vobektë, që nga nevoja e madhe, është shtrirë përdhe. Kështu, ne duhet të jemi bamirës ndaj krijesave pa mbështetje dhe që janë në nevojë. Pastaj Allahu i Madhëruar jep një tjetër këshillë të vyer, duke thënë:

- **“dhe të bëhesh prej atyre që besojnë, që këshillojnë njëri-tjetrin për durim dhe që këshillojnë për të mëshiruar.”** - Allahu i Madhëruar urdhëron për të patur këto cilësi të mrekullueshme:

1. Besim të vërtetë dhe të sinqertë në gjithçka që duhet besuar dhe të cilën Zoti e ka shpallur nëpërmjet Profetit të Tij.

2. Vepra të mira, me plot kuptimin e fjalës “të mira”. Që puna të jetë e mirë, ajo duhet të kryhet me sinqeritet për të kënaqur Krijuesin dhe me mënyrën e përcaktuar nga

Krijuesi, qoftë vepër e detyrueshme, qoftë e pëlqyeshme.

3. Të këshillojmë njëri-tjetrin për durim, në të tri aspektet e tij kryesore: durim për të zbatuar porosinë e Zotit, durim për t'u ruajtur dhe larguar nga ndalesat e Zotit dhe durim ndaj caktimit të Zotit mbi ne, duke e pranuar të kënaqur këtë caktim, pa ankesa dhe rebelim. Ne duhet të këshillojmë njëri-tjetrin për nënshtrim dhe vazhdimësi në rrugën drejt kënaqësisë së Allahut të Madhëruar, për qetësi dhe siguri të plotë në ndihmën dhe mbështetjen e afërt të Tij.

4. Të këshillojmë njëri-tjetrin për të qenë mëshirues dhe të butë me krijesat, duke ndihmuar nevojtarët, duke mësuar të paditurit, duke udhëzuar të humburit, duke u shërbyer atyre në të gjitha drejtimet që kanë nevojë, duke i ndihmuar ata të rregullojnë çështjet e dynjasë dhe të fesë, duke dashur për të tjerët atë që e dëshirojmë për veten tonë dhe të urrejmë për ta atë që e urrejmë edhe për veten tonë. Pikërisht ata që përpiqen dhe i plotësojnë këto cilësi i kanë hyrë asaj rrugë të vështirë, që do t'i nxjerrë në lumturi të paimaginueshme. Këta janë ata që librin e veprave të tyre do ta marrin nga e djathta, siç thotë i Lartësuar:

- **“Këta janë të anës së djathtë.”** – Arsyeja është se këta përpiqen që të plotësojnë detyrimet ndaj Zotit dhe ndaj krijesave. Ata, gjithashtu, largohen nga haramet e Zotit. Pikërisht kjo është rrua e lumturisë dhe kënaqësisë së përjetëshme. Ndërsa ata që nuk ndjekin këtë rrugë, por zgjedhin mohimin dhe shpërfilljen e porosive të Zotit, ata kanë tjetër trajtim. I Madhëruari thotë:

- **“Ndërsa ata që nuk i besojnë argumentet Tona, janë të së majtës. Mbi ta është një Zjarri i mbyllur (përvëlues).”**

- Ata i shpërfillin dhe flakin pas shpine porosinë dhe këshillat e Allahut. Ata nuk e besojnë Allahun dhe asgjë që Ai urdhëron të besohet. Ata nuk bëjnë vepra të mira sipas besimit të drejtë dhe nuk i mëshirojnë krijesat e Zotit. Këtyre do t'u jepet libri i

veprave të tyre nga e majta, shenjë kjo se i pret ndëshkimi i dhembshëm. Ata i pret izolimi në Zjarr, ku do të jenë të mbyllur pas hekurash dhe kurrë nuk do të shpëtojnë prej tij. Ashtu të burgosur në Zjarr do të ndëshkohen dhe do të vuajnë të dëshpëruar. Këtu përfundon komentimi i sures Beled. Falënderimi i takon vetëm Allahut të Madhëruar!

Surja 91: Esh Shems (mekase) 15 ajete
Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Betohem për Diellin dhe dritën e tij.
2. Dhe për Hënën, që vjen pas tij.
3. Betohem për ditën, kur ajo zbardh (Tokën),
4. Dhe për natën, e cila e mbulon atë (Tokën)
5. Betohem për qiellin dhe për Atë që e ndërtoi.
6. Betohem për Tokën dhe për Atë që e sheshoi.
7. Betohem për shpirtin dhe Atë që e krijoi atë,
8. Që i mësoi se cilat janë të këqijat dhe të mirat e tij.
9. Me siguri, ka shpëtuar ai që e pastroi shpirtin
10. dhe ka dështuar ai që e poshtëroi atë.
11. Themudi mohoi për shkak të arrogancës së vet
12. Kur më i keqi i tyre u ngrit me të shpejtë,
13. Ndërkohë që Profeti u kishte thënë: “Kini kujdes Devenë e Allahut dhe mos e pengoni që të pijë ujë!”.
14. Por ata nuk e besuan dhe e therën atë. Atëherë, Zoti i tyre ua rreshtoi ndëshkimet, për shkak të gjynahut të tyre dhe i rrafshoi.
15. Dhe Ai nuk u frikësohet aspak pasojave të atij ndëshkimi.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar betohet në këto shenja të mëdha të madhështisë së Tij, për të treguar përfundimin e shpirtmirëve dhe të shpirtkëqijve. Ai thotë:

- “Betohem për Diellin dhe dritën e tij. Dhe për Hënën, që vjen pas tij. Betohem për ditën, kur ajo zbardh (Tokën), Dhe për natën, e cila e mbulon atë (Tokën)” - Allahu i Lartësuar betohet fillimisht në Diellin dhe dritën e tij aq të dobishme për krijesat. Më pas, Ai betohet në Hënën, që e pason dritën e diellit dhe ndriçon botën natën. Pastaj Allahu i Lartësuar betohet në ditën, gjatë së cilës ndriçohet gjithçka në faqen e dheut, dhe në natën, gjatë së cilës errësohet gjithçka mbi të. Këmbimi i ditës me natën, këmbimi i Diellit me Hënën sipas një rregulli të përpiktë, kujdesi ndaj krijesave duke u dhënë gjithçka që u nevojitet për një jetë normale, të gjitha këto tregojnë se Allahu i Lartësuar është i Ditur dhe i Pushtetshëm për gjithçka. Të gjitha këto tregojnë se Allahu i Lartësuar është i vetmi që meriton adhurimin e krijesave. Çdo adhurim i dedikuar dikujt tjetër veç Allahut është i kotë dhe i padrejtë.

- “Betohem për qiellin dhe për Atë që e ndërtoi.” - Ky ajet mund të kuptohet në dy mënyra:

1. Për qiellin dhe Atë që e ndërtoi atë. Kështu, betimi është në qiellin dhe në Atë që e ndërtoi atë, domethënë Allahu i Madhëruar betohet në Vetën e Tij.

2. Për qiellin dhe atë rregull, me të cilin ai është ndërtuar. Po me këto dy mënyra mund të kuptohen edhe betimet e mëposhtme:

- **“Betohem për Tokën dhe për Atë që e sheshoi.”** - Allahu i Madhëruar e shtroi Tokën dhe e bëri të përshtatshme për të jetuar lehtë në të. Ai u mundësoi krijesave të përfitojnë prej saj me të gjitha mënyrat.

- **“Betohem për shpirtin dhe Atë që e krijoi atë, Që i mësoi se cilat janë të këqijat dhe të mirat e tij.”** - Fjala “shpirt” mund të kuptohet në dy mënyra:

1. Si çdo shpirt i botës shtazore, të cilin Zoti e ka krijuar, sepse fjala “shpirt” përfshin gjithçka të asaj kategorie.

2. Si shpirti i njeriut dhe i xhindit, pra, i krijesave të përgjegjshme ligjërish, që do të merren në llogari. Këtë qëndrim e përforcon edhe vijimi i ajeteve. Sidoqoftë, shpirti është një argument madhështor, që e meriton që Zoti të betohet në të. Shpirti është një krijesë e jashtëzakonshme e Allahut. Ai është aq i lehtë dhe i imët, i shpejtë në lëvizje dhe ndryshim, ai ndikohet dhe reagon shumë shpejt dhe në mënyrë të çuditshme. Ai bart në vete, ambicie, dëshira, pasione, synime, dashuri dhe urrejtje. Ai ndryshon dhe lëviz mes këtyre gjendjeve shumë natyrshëm. Nëse nuk do të ishte shpirti, trupi i njeriut do të ishte thjesht një statujë e pajetë dhe e padobishme. Kështu, krijimi i shpirtit, me të tilla cilësi dhe tipare, është një shenjë e madhe e madhështisë së Krijuesit të tij.

- **“Me siguri, ka shpëtuar ai që e pastroi shpirtin”** – Kuptimi: Ka shpëtuar ai që pastroi vetveten prej gjynaheve, ai që e ruajti veten prej mangësive, ai që e lartësoi veten nëpërmjet bindjes ndaj Zotit dhe adhurimit të Tij, që u pajis me dije të dobishme dhe që punoi sipas saj, në shenjë dashurie, madhërimi dhe nënshtrimi ndaj Zotit të tij.

- **“dhe ka dështuar ai që e poshtëroi atë.”** – Domethënë, e ka poshtëruar shpirtin e vet, këtë krijesë aq të vyer të Zotit, e cila kurrsesi nuk e meriton të përdhohet. Shpirti nuk duhet ngarkuar me gjynahe, por duhet pastruar me vepra e cilësi që e plotësojnë atë.

- **“Themudi mohoi për shkak të arrogancës së vet. Kur më i keqi i tyre u ngrit me të shpejtë,...”** - Për shkak të arrogancës dhe kryeneçësisë ndaj të vërtetës, ata mohuan Profetin e tyre Salih dhe e shpërfillën porositë e tij. Ata e konsideruan Profetin si gënjeshtar dhe, me në krye me më të ligun e tyre Kidar Ibn Salif, ata ranë dakord për ta therur Devenë e paprekshme të Zotit.

- **“...Ndërkohë që Profeti u kishte thënë: “Kini kujdes Devenë e Allahut dhe mos e pengoni që të pijë ujë!”.**” - Ata ranë dakord ta shkelnin porosinë e Profetit Salih, edhe pse ai i kërcënoi që të mos e trazonin Devenë, të cilën Zoti e kishte sjellë si shenjë për vërtetësinë e Profetit të Tij. Përveç se një shenjë e madhe nga Zoti, Deveja ishte edhe begati, sepse ata përfitonin prej qumështit të saj. Kështu, ata nuk duhej ta shpërfillnin mirësinë e Zotit, sepse përndryshe do të ndëshkoheshin ashpër. Por me gjithë kërcënimin e bërë, ata e shkelën porosinë:

- **“Por ata nuk e besuan dhe e therën atë. Atëherë, Zoti i tyre ua rreshtoi ndëshkimet, për shkak të gjynahut të tyre dhe i rrafshoi.”** - Allahu i përfshiu ata me ndëshkim, duke u dërguar një britmë të madhe nga sipër dhe një tronditje nga poshtë. Ata u gdhinë kufoma të ftohta dhe të gjunjëzuara. Kështu, në atë vend nuk u dëgjua më asnjë zë që të lutej dhe asnjë zë që të përgjigjej. Allahu i rrafshoi mohuesit, duke i ndëshkuar të gjithë, pa përjashtim dhe pa dallim.

- **“Dhe Ai nuk u frikësohet aspak pasojave të atij ndëshkimi.”** - E si të frikësohet Mbisunduesi dhe Nënshtruesi i gjithçkaje; asnjë krijesë nuk del jashtë sundimit të Tij. Allahu është i Urtë në çdo

gjë që përcakton në gjithësi dhe në çdo ligj me të cilin ngarkon krijesat e Tij. Çdo vepër e Allahut është e drejtë dhe e urtë. Këtu përfundon komenti i sures El shems. Falënderimi i takon vetëm Allahut!

Surja 92: El Lejl (mekase) 21 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit.

1. **Betohem për natën, që me errësirë mbulon gjithësinë,**
2. **për ditën, kur ajo shkëlqen**
3. **dhe për Atë që krijoi mashkullin e femrën.**
4. **Vërtet, veprat tuaja janë të ndryshme.**
5. **Atij, që jep dhe ruhet,**
6. **që e beson me bindje të plotë më të mirën,**
7. **Ne do t'ia lehtësojmë atij rrugën drejt shpëtimit.**
8. **Atij që tregohet koprrac dhe e ndien veten të panevojë (për Zotin),**
9. **Dhe që mohon më të mirën,**
10. **Ne do t'ia lehtësojmë atij rrugën drejt dënimit,**
11. **Pasuria nuk do t'i bëjë dobi, kur ai të shkatërrohet.**
12. **Është detyra Jonë udhëzimi.**
13. **Vetëm Jona është Bota tjetër, edhe kjo.**
14. **Unë ju kam tërhequr vërejtjen për Zjarrin e ndezur fort.**
15. **Në të nuk hyn tjetërkush, veç më fatziu,**
16. **i cili e mohoi (shpalljen) dhe i ktheu shpinën (të vërtetës).**
17. **Ndërsa më i devotshmi do të jetë larg tij;**
18. **ai që e jep pasurinë e vet e pastrohet,**
19. **jo për të shpërblyer dikë, që i ka bërë mirë më parë,**
20. **por vetëm për të fituar kënaqësinë e Zotit të vet, më të Lartit.**
21. **Pa dyshim, ai do ta gëzojë atë kënaqësi.**

Shpjegim i ajeteve

Allahu i Madhëruar betohet në kohën e përbërë nga netët dhe ditët, përgjatë së

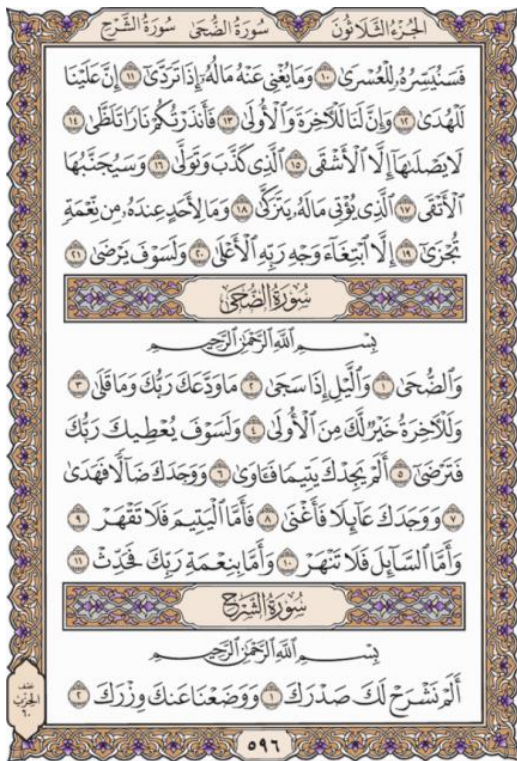
cilave robtë bëjnë veprat e tyre të ndryshme, të mira apo të këqija. Ai thotë:

- **“Betohem për natën, që me errësirë mbulon gjithësinë, për ditën, kur ajo shkëlqen”** - Allahu i Madhëruar betohet në natën, kur ajo mbulon krijesat me errësirën e saj dhe kur çdokush kthehet dhe gjen prehjen në follenë e vet. Robtë qetësohen nga angazhimet e shumta të ditës së shkuar dhe përgatiten për ditën që vjen, me forca dhe energji të reja. Ai betohet, gjithashtu, për ditën, kur ajo shkëlqen mbi krijesat, kur ata ndriçohen me dritën e saj dhe shpërndahen për të kërkuar nga mirësitë e Zotit.

- **“dhe për Atë që krijoi mashkullin e femrën.”** - Ky ajet mund të kuptohet në dy mënyra:

1. Për Atë që krijoi mashkullin e femrën! Pra, i Lartësuar betohet në Vetën e Vet.
2. Për atë të cilën e krijoi mashkull dhe femër. Me këtë mënyrë të dytë vështrimi, i Lartësuar betohet në krijesat e Tij, të cilat Ai i ka bërë çift. Kjo tregon për urtësinë e Allahut në krijimin e gjallesave dhe të mënyrës se si ato të vazhdojnë të ekzistojnë. Që të sigurohet vazhdimësia e gjallesave, Ai i krijuar ato në meshkuj e femra dhe i ka pajisur me dëshirë të ndërsjellë, ku njëra palë dëshiron tjetrën. I Madhëruar dhe i Lavdëruar qoftë Allahu, më i miri Krijues! Të gjitha këto betime i Lartësuar i solli për të përforcuar faktin që:

- **“Vërtet, veprat tuaja janë të ndryshme.”** - Veprat dhe përpjekjet tuaja, o njerëz dhe xhindë, që jeni të përgjegjshëm ligjërisht, janë të ndryshme dhe të llojllojshme. Ato dallojnë nga njëra-tjetra qoftë në drejtim të masës dhe cilësisë së tyre, qoftë edhe në drejtim të qëllimit me të cilin janë bërë. A synoni të kënaqni Allahun dhe të fitoni kënaqësinë e Tij, dhe kështu përpjekjet tuaja të jenë të frytshme dhe të shpërblyeshme në përjetësi? Apo synoni këtë dynja dhe stilitë e saj, që do zhduken një ditë, e kështu edhe veprat tuaja të zhduken, sikurse objektivi juaj? I tillë është përfundimi i çdo vepre nëpërmjet së cilës

nuk synohet kënaqësia e Allahut. Më pas, i Madhëruari bën dallimin mes dy rasteve, duke thënë:

- **“Atij, që jep dhe ruhet, që e beson me bindje të plotë më të mirën...”** – Cilësitë e fatlumëve janë:

1. Ata japin. Domethënë, ata japin atë që e kanë për detyrë ta japin, qoftë ajo pasuri, siç janë zekati, detyrimet kompensuese, shpenzimet e detyrueshme nga Sheriati, qoftë adhurim trupor, si falja e namazit, agjërimi etj., qoftë adhurim i ndërthurur pasuror-trupor, si kryerja e haxhit, umres etj.

2. Ata ruhen. Domethënë, ata ruhen prej haramëve të Zotit, duke mos shkelur kufijtë e Tij. Ata u ruhen gjynaheve, për hir të Zotit dhe në shenjë madhërimi, dashurie e nënshtrimit për Të.

3. Ata besojnë më të mirën me bindje të plotë. Kjo do të thotë që ata e besojnë me bindje të plotë dhe pa mëdyshje dëshminë e teuhidit *“Lâ ilâhe il-l'All-llâh”*. Ata e dinë se çfarë nënkupton kjo dëshmi, ku bazohet ajo dhe u nënshtruan e jetuan sipas saj. Ata

janë të sigurt për shpërblimin e tyre, nëse jetojnë dhe punojnë sipas kësaj dëshmie. Ky është besimi me bindje i “më të mirës”. Për këta, Allahu i Lartësuar ka dhënë këtë premtim të mrekullueshëm e qetësues:

- **“...Ne do t'ia lehtësojmë atij rrugën drejt shpëtimit.”** - Allahu i Gjithëmëshirshëm dhe i Gjithëditur i premtonte kujtdo që pajiset me cilësitë e mësipërme se Ai do t'ia lehtësojë dhe thjeshtësojë arritjen e të mirave dhe do t'ia lehtësojë largimin nga të këqijat. Ky është shpërblimi i tyre, sepse ata marrin të gjitha masat për të merituar një ndihmë dhe lehtësim të tillë nga Bujari i Gjithëmëshirshëm.

- **“Atij që tregohet koprrac dhe e ndien veten të panevojë (për Zotin), dhe që mohon më të mirën, Ne do t'ia lehtësojmë atij rrugën drejt dënimit...”** - E kundërta ndodh me ata që veprojnë ndryshe. Këta të mjerë kanë disa cilësi:

1. Ata tregohen koprracë, domethënë nuk japin atë që e kanë për detyrë ta japin. Ata shpërfillin shpenzimet, të detyrueshme apo të pëlqyeshme qofshin ato, duke e penguar veten që të kryejnë detyrimet ndaj Zotit.

2. Ata ndihen të pavarur nga Zoti dhe e braktisin adhurimin e Tij. Ata hiqen sikur nuk kanë nevojë për mëshirën dhe përkujdesjen e Zotit, ndërkohë që, në realitet, janë tejet të varur dhe të varfër, jashtëzakonisht nevojtarë për mëshirën e të Gjithëmëshirshmit. Nuk ka asnjë mundësi tjetër për robin që të shpëtojë, të lumturohet dhe të arrijë gjithçka dëshiron, veçse duke qenë Allahu më i dashuri i zemrës së tij, duke qenë Ai i vetmi i Adhuruar, i vetmi të Cilit robi i përkushtohet me madhërim dhe nënshtrim, i vetmi të Cilit robi i mbështetet dhe i kërkon ndihmë, i vetmi kënaqësinë e të Cilit të synojë.

3. Ata mohojnë “më të mirën”, domethënë nuk besojnë gjithçka që Zoti ka urdhëruar të besohet dhe të veprohet, nëpërmjet profetëve të Tij. Zoti na tregon se këta do t'i zhyset në gjendjen dhe rrugët më të vështira, në cilësitë më të ulëta dhe më të shëmtuara.

Këtyre do t'u lehtësohen rrugët e arritjes së të keqes, kudo dhe kurdo qoftë. Këtyre do t'u zbukurohet kryerja e poshtërsive. E lusim Allahun të na ruajë dhe të na udhëzojë në rrugën e drejtë!

- **“...Pasuria nuk do t'i bëjë dobi, kur ai të shkatërrohet.”** - Pasuria e tyre, nëpërmjet së cilës ata ndihen të pavarur, - prandaj i kalojnë kufijtë dhe i shkelin porositë e Zotit, - nuk ka për t'u bërë dobi kur të vdesin. Në jetën tjetër, vetëm veprat e mira bëjnë dobi. Ndërsa pasuria që nuk është pastruar nëpërmjet dhënies së zekatit ka për të qenë fatkeqësi dhe ndëshkim për ta. Njerëz të tillë nuk shpenzojnë prej pasurisë së tyre që të fitojnë ahiretin.

- **“Është detyra Jonë udhëzimi.”** - Udhëzimi i vërtetë, i drejtë dhe i sigurt është vetëm ai që ofrohet prej Allahut, prandaj vetëm Allahut i duhet kërkuar udhëzimi. Ky udhëzim të afrohet drejt Allahut dhe bën të mundur kënaqësinë e Tij. Çdo rrugë tjetër është humbje dhe devijim, që përfundimin e ka në Zjarr, në ndëshkimin më të rëndë.

- **“Vetëm Jona është Bota tjetër, edhe kjo.”** - Pushteti, mbretërimi, pronësia, e drejta dhe mundësia për të vepruar dhe administruar dynjanë dhe ahiretin janë vetëm në dorën e Zotit. Askush nuk ka mundësi dhe pushtet në këto drejtime. Prandaj, çdokush që synon ahiretin dhe dynjanë, le ta mësojë se ato janë tërësisht në dorën e Zotit dhe vetëm prej Tij duhen kërkuar. Vetëm tek Ai duhet shpresuar dhe vetëm me Të duhet të lidhen zemrat.

- **“Unë ju kam tërhequr vërejtjen për Zjarrin e ndezur fort. Në të nuk hyn tjetërkush, veç më fatziu, i cili e mohoi (shpalljen) dhe i ktheu shpinën (të vërtetës).”** - Xhenemi është një zjarr i ndezur fort, në të cilin do të ndëshkohen veçse fatzinjtë që kanë dy cilësi: ata nuk besojnë të vërtetën e Zotit dhe ata u kthejnë shpinën urdhrave dhe porosive të Zotit. Ndërsa të shpëtuarit kanë të tjera cilësi:

- **“Ndërsa më i devotshmi do të jetë larg tij; ai që e jep pasurinë e vet e pastrohet...”** - Qëllimi i adhurimeve dhe i

shpenzimeve është pastrimi i shpirtit nga gjynahet dhe mangësitë, thjesht për të kënaqur Allahun e Lartësuar. Nga kjo kuptohet se, po të bësh një shpenzim të pëlqyeshëm, duke shpërfillur një shpenzim të detyrueshëm, është e palejueshme. Kështu, për shembull, nëse nuk ke plotësuar nevojat e familjes, atëherë nuk ke pse të shpenzosh për drejtime të tjera. Ose, nëse ke borxhe dhe detyrime financiare të detyrueshme për të shlyer, atëherë nuk duhet të merresh me shpenzime të tjera veç këtyre. Jo vetëm që nuk është e pëlqyeshme, por sipas shumë dijetarëve, ato janë shpenzime të papranueshme dhe të pashpërblyeshme nga Zoti, sepse shpirti nuk pastrohet duke kryer diçka të pëlqyeshme, që çon në lënien e një detyrimi.

- **“...jo për të shpërblyer dikë, që i ka bërë mirë më parë, por vetëm për të fituar kënaqësinë e Zotit të vet, më të Lartit. Pa dyshim, ai do ta gëzojë atë kënaqësi.”** - Këta të devotshëm nuk u lënë hapësirë njerëzve që të jenë bamirës ndaj tyre, sepse përpiqen që gjithmonë ta kthejnë të mirën me më të mirë. Ata u bëjnë mirë njerëzve më shumë sesa njerëzit bëjnë mbi ta. Ata janë vetëm robër të Zotit dhe të bamirësisë së Tij. Ata nuk e kërkojnë shpërblimin nga njerëzit, por vetëm nga Zoti. Nëse do të kishin ndonjë borxh dhe bamirësi pa shlyer ndaj krijesave, kjo do ta cenonte sadopak sinqeritetin e tyre në fjalë dhe në vepra. Por ata, përkundrazi, nuk u kanë asnjë borxh krijesave. Qëllimi i tyre i vetëm është vetëm Krijuesi dhe ata janë borxhlinj vetëm ndaj Bujarisë së Tij. Ky ajet përfshin këdo që ka të tilla cilësi, edhe pse shkaku i shpalljes së tij është Ebu Bekri. Pra, ajeti bën fjalë në mënyrë të veçantë për Ebu Bekrin, - Allahu qoftë i kënaqur me të! Ai ishte një njeri tejet i devotshëm dhe i sinqertë me Zotin e tij, aq sa u quajt Ebu Bekër *el Siddik*, pra, i Sinqerti. Ai nuk ishte borxhli ndaj askujt, madje as ndaj vetë Profetit (a.s.), veç për mirësinë e profetësisë dhe ftesës në Islam, borxh të cilin askush prej krijesave nuk mund t'ia shlyejë atij.

Megjithatë, ajo hyn në mirësinë e Allahut të Lartësuar, për të cilat krijesat i janë borxhli dhe kurrë nuk mund ta falënderojnë dhe lavdërojnë, ashtu sikurse e meriton Dhuruesi i saj, Allahu i Madhëruar. Atëherë, ashtu si Ebu Bekri, çdo adhures i Zotit që ka këtë cilësi të vyer meriton të njëjtin shpërblim dhe gradë të lartë. Cila është kjo cilësi? Të jesh borxhli vetëm ndaj Zotit të Madhëruar dhe i sinqertë vetëm për Të. Veprat e tua të mos kryhen për të shpërblyer dikë për mirësinë e tij ndaj teje, por vetëm për të kënaqur Zotin. Dhe kjo mund të realizohet plotësisht vetëm nëse krijesat i ke shpërblyer tërësisht për ndonjë mirësi që të kanë bërë, madje edhe më shumë se aq, dhe kështu veprat e tua të mira mbeten thjesht vetëm për Zotin e gjithësisë. Këta të sinqertë do të gëzohen dhe kënaqen me mirësitë dhe dhuratat, që Zoti do t'u japë.

*Këtu përfundon komentimi i sures El-lejl.
Falënderimi i takon vetëm Allahut, Zotit të botëve!*

**Surja 93: Ed Duha (mekase) 11 ajete
Me emrin e Allahut,**

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Beto hem për dritën e mëngjesit,
2. Dhe për natën, që mbulon gjithçka.
3. Zoti yt nuk të ka braktisur e as nuk të urren.
4. Bota e Ardhshme është për ty shumë më e mirë se kjo e para.
5. Zoti yt do të të japë, e ti do të kënaqesh.
6. A nuk të gjeti ty jetim e të strehoi?
7. A nuk të gjeti të paudhëzuar dhe të udhëzoi?
8. A nuk të gjeti të varfër dhe të begatoi?
9. Jetimin kurrë mos e nënçmo!
10. Lypësin kurrë mos e largo me vrazhdësi!
11. Por të mirat që të ka dhënë Zoti yt, tregoji!

Shpjegim i ajeteve

- **“Beto hem për dritën e mëngjesit, dhe për natën, që mbulon gjithçka.”** - Allahu i Lartësuar betohet për atë kohë të ditës në të

cilën shpërndahet dhe shkëlqen drita dhe ngrohtësia e saj. Më pas, Ai betohet në natën, kur errësira mbulon gjithçka. Me këto betime, i Madhëruari kërkon të tregojë përkujdesin e madh të Tij për Profetin e zgjedhur, prandaj Ai thotë:

- **“Zoti yt nuk të ka braktisur e as nuk të urren.”** – Kuptimi: Zoti yt kurrë nuk të ka lënë, por gjithmonë është përkujdesur për ty. Ai kurrë nuk të braktis, por përkujdeset dhe rregullon çështjet e tua më së miri. Ai do të të lartësojë gradë pas grade. Gjithashtu, Zoti yt kurrë nuk do të të urrente, sepse të zgjodhi për të të dashur. Mohimi i urrejtjes nënkupton pohimin e nivelit më të lartë të të kundërtës së saj, sepse vetëm mohimi i diçkaje nuk konsiderohet lavdërim, veç nëse ai nënkupton pohimin e të kundërtës së saj. Kjo ishte gjendja e Profetit, e shkuara dhe e tashmja e tij. Ai kishte dashurinë e plotë dhe përkujdesjen e vazhdueshme të Zotit të tij. Ai ishte vazhdimisht në rritje, për sa u përket gradave të tij të përsosmërisë si adhures i Zotit. Ndërsa për sa i përket të ardhmes që e priste, i Lartësuar thotë:

- **“Bota e Ardhshme është për ty shumë më e mirë se kjo e para.”** – Për çdo moment që kalonte, gjendja e Profetit do të ishte më e mirë se e shkuara. Çdo çast që kalonte e gjente Profetin më lart në grada, më të epërm mbi armiqtë e tij dhe me fe më shumë dominuese. Kështu plotësohej mirësia dhe begatia e Zotit të tij mbi të, mbi fenë e tij dhe mbi umetin e tij, derisa ndërroi jetë. Kur ndërroi jetë, ai tashmë kishte arritur një gradë, që askush nga të parët dhe të fundit nuk e kishin arritur dhe as do të mund ta arrijnë. Më pas, mos pyet për mirësinë dhe lumturinë që i është premtuar Profetit në ahiret. Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Zoti yt do të të japë, e ti do të kënaqesh.”** - Nuk ka shprehje më të plotë për të treguar mirësitë e mëdha që i premtohen Profetit në ahiret, sesa kjo shprehje e dhënë nga i Madhëruari. Pastaj Allahu i Lartësuar i kujton Profetit të Tij

mirësitë e veçanta që i dhuroi atij dhe përkujdesin e veçantë që tregoi për të në faza të ndryshme të jetës së tij:

- **“A nuk të gjeti ty jetim e të strehoi?”** - Kuptimi: Në kohën kur ti nuk kishe as nënë, as baba dhe kur nuk ishe në gjendje të kujdeseshe për veten tënde, i Madhëruari u kujdes për ty, duke bërë të mundur që të të rriste gjyshi yt, Abdul Mutalibi. Kur vdiq gjyshi, kujdestaria i kaloi xhaxhait tënd, Ebu Talibit. Më pas, Allahu i Lartësuar e forcoi krahun tënd me ndihmën dhe mbështetjen e Tij të drejtpërdrejtë dhe nëpërmjet besimtarëve të shumtë.

- **“A nuk të gjeti të paudhëzuar dhe të udhëzoi?”** - Ti nuk e dije se ç'është Shpallja dhe as imani. Zoti yt të mësoi atë që nuk e dije. Ai të bëri të gatshëm dhe të inspiroi që të bësh veprat më të mira dhe të stolisesh me virtytet më të larta.

- **“A nuk të gjeti të varfër dhe të begatoi?”** - Ti ishe i varfër, por Zoti të pasuroi duke bërë që, për një kohë të shkurtër, pasuritë e mbretërve dhe perandorëve të ishin nën këmbët e tua dhe të umetit tënd. Kështu, Ai që largoi prej teje këto mangësi, Ai do të përkujdeset vazhdimisht për ty. Ai që të pasuroi dhe të strehoi, Ai që të dha fitoren mbi çdo armik dhe të udhëzoi në rrugën më të ndritur, Ai meriton falënderimin, adhurimin dhe mirënjohjen tënde të thellë. Mirënjohjen ndaj Tij shprehe me të gjitha format dhe mënyrat, mes të cilave:

- **“Jetimin kurrë mos e nënçmo!”** - Kurrë mos u sill keq me jetimin! Asnjëherë mos u bezdis dhe mos u ngushto me përkujdesin ndaj tij. Kurrë mos e nënçmo jetimin apo ta fyesh atë me fjalë rënduese, por nderoje dhe tregohu bujar me të, ashtu si të vijë më lehtë. Trajtoje jetimin ashtu si do të dëshiroje që të tjerët të trajtonin fëmijët e tu pas vdekjes tënde.

- **“Lypësin kurrë mos e largo me vrazhdësi!”** - Kur t'i drejtohesh lypësit, kujdes! Mos e rëndo me fjalë dhe mos e përzë me vrazhdësi! Jepi lypësit, nëse ke mundësi, ose, në të kundërt, largoje me

butësi dhe mirësjellje. Këtu bëhet fjalë jo vetëm për kërkuesin e pasurisë dhe të mirave materiale, por për çdo lloj lypësi dhe kërkuesi, siç është edhe kërkuesi i diturisë. Për këtë arsye, mësuesi duhet të silltet me nxënësin me mirësjellje, me butësi, dashuri dhe ngrohtësi, sepse kjo ndihmon shumë në arritjen e synimit nga nxënësi. Mirësjellja është një ndihmë e madhe për ata që kërkojnë të rregullojnë shoqërinë dhe vendin.

- **“Por të mirat që të ka dhënë Zoti yt, tregoji!”** - Këtu bëhet fjalë për të mirat e fesë dhe të dynjasë. Kështu, kuptimi është: Lavdëroje Allahun për mirësitë që të ka dhuruar, duke i përmendur ato edhe në mënyrë të veçantë, nëse ka dobi në përmendjen e tyre. Ose thjesht fol dhe përmend mirësitë e përgjithshme që Allahu të ka dhuruar, sepse pohimi haptas i këtyre mirësive është një nxitës i madh për të qenë falënderues dhe mirënjohës ndaj Allahut dhe shton dashurinë për Të. Zemrat janë të prirura që ta duan atë që u bën mirësi. Këtu përfundon komenti i sures Duha dhe, për këtë, falënderimi i takon vetëm Allahut!

Surja 94: El inshirah (mekase) 8 ajete Me emrin e Allahut,

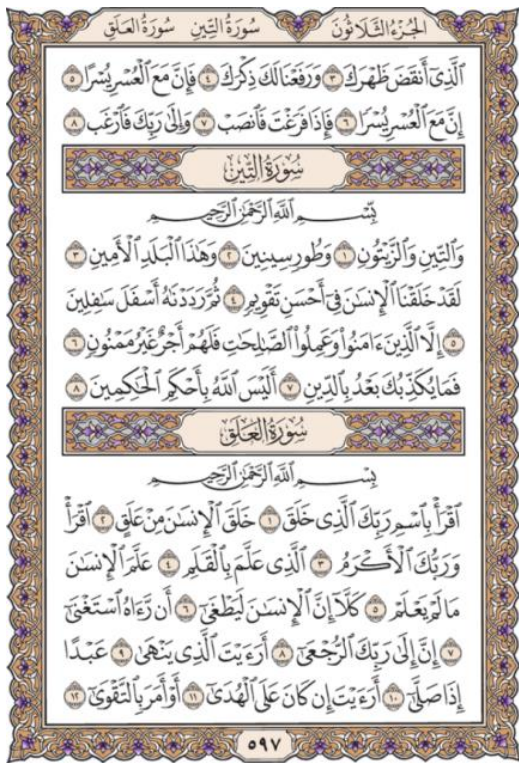
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

- 1. A nuk ta zgjeruam gjoksin tënd?**
- 2. A nuk ta hoqëm barrën,**
- 3. e cila të rëndonte mbi shpinë?**
- 4. A nuk e ngritëm lart emrin tënd?**
- 5. Pa dyshim, bashkë me vështirësinë vjen lehtësimi.**
- 6. Vërtet, bashkë me vështirësinë vjen lehtësimi.**
- 7. Pasi të kesh përfunduar (preokupimet), atëherë, për hir të Zotit tënd, përpiqu (me adhurime),**
- 8. dhe vetëm ndaj Zotit tënd përkushtohu!**

Shpjegim i ajeteve

Duke përmendur mirësitë më të cilat e begatoi dhe dalloi Profetin e Tij, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“A nuk ta zgjeruam gjoksin tënd?”** - Zgjerimi i gjoksit nënkupton:

Tij ndaj teje dhe të të udhëzojë në rrugë të drejtë. Dhe që Allahu të të dhurojë ty një mbështetje të fuqishme.” [El fet’h 1 - 3].

- **“A nuk e ngritëm lart emrin tënde?”** - Kuptimi: Ne e lartësua gradën dhe famën tënde. Ti do të lëvdohesh dhe përkujtohesh gjithmonë me mirësi ndër njerëz në botë. Asnjë krijesë tjetër nuk do të gëzojë famën dhe lavdinë tënde. Sa herë që do të kujtohet Allahu i Madhëruar, së bashku me të do të kujtohet edhe Profeti dhe adhuresi i Tij i sinqertë, Muhamedi (a.s.). Kur pranon Islamin, njeriu shpreh shehadetin, kur thirret ezani dhe ikameti, përmendet shehadeti, nëpër hytbe përmendet shehadeti, e shumë e shumë raste të tjera. Domethënë, sa herë dëshmohet që Allahu është i vetmi i Adhruar me meritë, dëshmohet gjithashtu se Muhamedi është Profeti dhe adhuresi i sinqertë i Allahut. Dashuria e umetit për Profetin është një dashuri që askush nuk e ka për udhëheqësin e vet. Allahu e shpërbleftë, e nderoftë dhe e shtoftë lavdinë e Muhamedit (a.s.)!

- **“Pa dyshim, bashkë me vështirësinë, vjen lehtësimi. Vërtet, bashkë me vështirësinë, vjen lehtësimi.”** - Ky është një përgëzim i madh dhe i mrekullueshëm. Sa herë që të ekzistojnë vështirësia dhe ngushtia, së bashku me to do të vijnë lehtësimi dhe zgjerimi. Edhe sikur vështirësia të struket dhe të fshihet në vrimën e hardhucës, edhe lehtësimi do të hyjë bashkë me të, për ta nxjerrë jashtë dhe për ta larguar, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “Allahu, pas vështirësisë, do të sjellë lehtësim”. Apo sikurse ka thënë edhe Profeti (a.s.): “Me të vërtetë, çlirimi vjen së bashku me ngushtinë dhe, së bashku me vështirësinë, vjen lehtësimi.”. Po të shohim me kujdes në ajet, fjala “*el usr*” – “vështirësi” është (në arabisht) në trajtën e shquar, që e nënkupton atë si një të vetme, ndërsa fjala “lehtësim” është (në arabisht) në trajtën e pashquar, që nënkupton se ai përsëritet. Pra, për çdo vështirësi, Zoti i Lartësuar sjell lehtësim pas lehtësimi. Kësisoj, një vështirësi nuk mund të jetë

1. Bërjen e Profetit të denjë dhe të aftë për të pranuar dispozitat e fesë dhe për të ftuar njerëzit në rrugën e Allahut, në Islam.
2. Zbukurimin e shpirtit të tij me moralin më të lartë dhe me cilësitë më të vyera.
3. Aftësimin për devotshmëri, për të ftuar ahiretin nëpërmjet adhurimeve të mrekullueshme.
4. Lehtësimin e çdo të mire dhe aftësimin e shpirtit të Profetit për t’i pranuar dhe kultivuar ato, ndryshe nga ç’ndodh me gjokset e ngushtuara dhe të rënduara, të cilët kurrsesi nuk nënshtrohen për të vërtetën dhe të mirën. Ata gjithmonë janë të shtrënguar ndaj mirësisë që u ofrohet.

- **“A nuk ta hoqëm barrën, e cila të rëndonte mbi shpinë?”** - Barra e përmendur këtu është pesha e gjynaheve. Pra, Allahu i Madhërueshëm e shkarkoi dhe lehtësoi Profetin e Tij nga barra e gjynaheve, duke ia falur të gjitha, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “Ne të dhamë ty (o Muhamed) një fitore të madhe, që Allahu të t’i falë gabimet e kaluara dhe ato të mëvonshme, ta plotësojë mirësinë e

asnjëherë më e madhe se dy lehtësime. Gjithashtu, duhet të theksojmë se fjala “*el usr*”, e shoqëruar me nyjen ‘*el*’, sipas rregullave të arabishtes, ajo i përfshin të gjitha llojet e vështirësive, sado të mëdha dhe të pazgjithshme të mund të duken. Kështu, sido që të jetë, në fund të fundit, vështirësia do t’ia lërë vendin lehtësimit dhe çlirimit. Kjo është diçka e pashmangshme. Më pas, Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin dhe popullin e tij që të tregohen mirënjohës për mirësitë që Ai u ka dhuruar:

- **“Pasi të kesh përfunduar (preokupimet), atëherë, për hir të Zotit tënd, përpiqu (me adhurime), dhe vetëm ndaj Zotit tënd përkushtohu!”** - Kuptimi: Pasi të kesh përfunduar veprat dhe angazhimet e tua të shumta e të përditshme dhe kur të mos kesh pengesë për zemrën tënde, atëherë përqendrohu thëllësisht në adhurim dhe në lutjet drejtuar Zotit tënd. Vetëm Zotit tënd përkushtohu dhe vetëm kënaqësinë e Tij syno! Ky është kusht, që adhurimet dhe lutjet e tua të pranohen nga i Madhëruari. Mos u bëj si ata që, kur mbarojnë angazhimet e tyre, zhyten në argëtime dhe pakujdesi, duke u larguar nga Zoti i tyre dhe përmendja e Tij. Kjo është rruga e të dështuarve dhe e humbësve. Disa janë të mendimit se ajeti kuptohet kështu: “Pasi të kesh mbaruar namazin tënd, përkushtohu dhe përqendrohu në lutjen drejtuar Allahut të Madhëruar. Vetëm Allahut përkushtohu lutjet dhe drejtoja kërkesat e tua”. Në këtë ajet mbështeten ata që quajnë të lejuar bërjen e *dua*-së pas namazit farz, por Allahu është më i ditur për të vërtetën. Këtu përfundon edhe komenti i sures Inshirah. Falënderimi i takon vetëm Allahut!

Surja 95: Et Tin (mekase) 8 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit.

1. Beto hem për fikun dhe ullirin,

2. Dhe për Turi Sinain

3. dhe për këtë Qytet të sigurt (Meken).

4. Vërtet, Ne e krijuam njeriun në formën më të bukur.

5. Pastaj e kthejmë atë në më të ultin e të ultëve.

6. Përveç atyre që kanë besuar dhe bëjnë vepra të mira, të cilët do të kenë shpërblim të pandërprerë.

7. E pas gjithë kësaj, ç’ të shtyu (o njeri) të mohosh Ditën e Shpërblimit?

8. A nuk është Allahu më i Urti i gjykuesve?

Shpjegim i ajeteve

- **“Beto hem për fikun dhe ullirin, Dhe për Turi Sinain ,dhe për këtë Qytet të sigurt (Meken).”** - Allahu i Madhëruar betohet fillimisht në fikun dhe ullirin, sepse këto janë dy pemë shumë të dobishme për njerëzit dhe sepse ato kultivohen më së shumti në tokën e Shamit, vendin ku u shfaq Profeti i madh Isa, i biri i Merjemes. Pastaj i Madhëruari betohet në Turi Sinain ose në Malin e Sinait, i cili është vendi ku Musait (a.s.) iu shpall profetësia. Më pas vjen betimi në “qytetin e sigurisë”, pra, në Mekën e nderuar dhe të bekuar, vendi ku Allahu i shpalli të zgjedhurit të Tij, Muhamedit (a.s.), profetësinë. Kështu, i Madhëruari betohet në këto tre vende të shenjta, të cilat Ai i zgjodhi për të shpallur shpalljet më të mëdha dhe më të rëndësishme për njerëzimin. Po përse betohet Allahu i Madhëruar në këto vende? Përgjigja vjen më poshtë:

- **“Vërtet, Ne e krijuam njeriun në formën më të bukur.”** – Allahu i Lartësuar e bëri njeriun një krijim të plotë e të bukur, me gjymtyrë të përshtatshme, me një trup të qëndrueshëm, të cilit i është mundësuar çdo gjë për të cilën ka nevojë, qoftë në aspektin e jashtëm të dukshëm, qoftë në aspektin e brendshëm. Por me gjithë këto mirësi, të cilat Zoti i ka ofruar njerëzve, shumica e tyre nuk i shprehin Atij mirënjohjen, ashtu sikurse do duhej të vepronin. Ata janë të angazhuar në dëfrime dhe përjetimet mashtruese të kësaj jete dhe pranojnë që të bien në nivelet më të ulëta. Ata merren me gjëra të poshtra, që përlyejnë dhe prishin moralin dhe vlerat me të cilat Zoti i ka

urdhëruar që të pajisen. Prandaj edhe i Madhëruari thotë:

- **“Pastaj do ta zbresim atë në më të ultin e të ultëve.”** - Allahu i Lartësuar kërcënon se do t'i zhyjë ata në vendin më të thellë në zjarrin e Xhehenemit. Atje është vendi i të gjithë kryeneçëve, që shpërfillin porositë e Zotit dhe nënshtrimin ndaj Tij. Të shpëtuarit janë vetëm ata që Zoti u ka bërë mirësi duke u dhuruar besimin e drejtë dhe të cilët kanë punuar me atë besim, siç thotë i Lartësuar:

- **“Përveç atyre që kanë besuar dhe bëjnë vepra të mira, të cilët do të kenë shpërblim të pandërprerë.”** - Këta Zoti i ka nderuar duke u dhuruar besimin e drejtë dhe moral të lartë. Zoti u premtonte atyre grada të larta dhe shpërblim të pandërprerë. Ata do të shijojnë kënaqësi të shumta dhe lumturi të përhershme, në përjetësi. Begatitë e tyre kurrë nuk do të mbarojnë, ushqimet e tyre do të vazhdojnë përjetësisht, e po ashtu edhe hijet e mrekullueshme ku do të qëndrojnë.

- **“E pas gjithë kësaj, ç'të shtyu (o njeri) të mohosh Ditën e Shpërblimit?”** - Pra, pas gjithë këtyre shenjave dhe fakteve të sjella nga i Gjithëdituri dhe i Plotpushtetshmi, cili është shkaku që të shtyn në mosbesim dhe në mospranim të Ditës së Llogarisë? Ato duhej që të sillnin siguri të plotë për takimin me Allahun dhe për llogarinë e drejtë. Mirësitë dhe begatitë e shumta me të cilat Zoti të ka privilegjuar, duhej të nxisnin tek ti mirënjohjen dhe nënshtrimin për Dhuruesin. Të gjitha ato duhej të ishin një nxitje e fortë, që të mos mohojë asgjë për të cilën të ka njoftuar Allahu i Madhëruar nëpërmjet Profetit të Tij.

- **“A nuk është Allahu më i Urti i gjykuesve?”** - Është jashtë logjike që Zoti të kishte krijuar robtë e Tij dhe pastaj t'i linte ata të braktisur, pa i urdhëruar e ndaluar, pa u vendosur kufij dhe rregulla dhe pa i marrë në llogari e shpërblyer, me drejtësinë dhe urtësinë e Tij. A mund të logjikohet që Allahu, i Cili e krijoi njeriun

fazë pas faze, i Cili i dhuron atij mirësi pas mirësie, i Cili përkuqdeset dhe e ndihmon atë në çdo hap, dhe pastaj, në fund, ta lërë atë të humbasë në tokë, sikur të mos kishte ekzistuar kurrë? Jo, përkundrazi! Allahu i Madhëruar do t'i kthejë njerëzit në një vend, ku do të qëndrojnë përgjithmonë, sipas asaj që kanë merituar dhe e synuar në jetën e dynjasë. Ai do t'i lërë përjetësisht në atë vend për të cilin janë përpjekur dhe e kanë zgjedhur për veten e tyre. Këtu përfundon komenti i sures Tin. Falënderimi i takon vetëm Allahut!

Surja 96: El Alek (mekase) 19 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Lexo me emrin e Zotit tënd, i Cili krijoi (gjithçka)!

2. Ai e krijoi njeriun prej një cope gjaku të ngjizur.

3. Lexo, se Zoti yt është më Bujari!

4. Ai e mësoi (njeriun) të shkruajë me penë,

5. Ia mësoi njeriut atë që nuk e dinte.

6. Pa dyshim njeriu i kalon kufijtë,

7. sepse e sheh veten si të panevojë (për mëshirën e Zotit).

8. Por, pa dyshim, vetëm te Zoti yt është kthimi.

9. A e ke parë atë që pengon

10. një adhurues, kur ai falet?

11. Si guxon dhe e ndalon atë kur ai është në rrugë të drejtë

12. ose urdhëron për devotshmëri?

13. A nuk e di ai se ç'ndodh, nëse mohon dhe kthen shpinën?

14. A nuk e di ai se Allahu sheh (gjithçka)?

15. Jo, jo! Nëse nuk heq dorë, Ne do ta rrëmbejmë atë prej ballit.

16. Prej ballit mashtrues e gjynahqar.

17. Pastaj ai le të thërrasë ata të vetët!

18. Ndërsa Ne do t'i thërrasim Rojet e Xhehenemit (zebanitë)!

19. Jo, jo! Ti mos iu bind atij, por vazhdo me sexhde dhe afroju Zotit me të!

Shpjegim i ajeteve

Kjo është surja e parë që i është shpallur Profetit (a.s.). Ajo është shpallur në hapat e para të profecisë, atëherë kur Muhamedi (a.s.) nuk e dinte çfarë ishte Libri i Zotit dhe as çfarë ishte imani. Në këtë kohë, atij i erdhi Xhibrili (a.s.) me Shpalljen hyjnore dhe e urdhëroi që të lexonte. Por Muhamedi (a.s.), i cili nuk dinte shkrim e këndim, i tha: “Unë nuk di të lexoj.” Por Xhibrili vazhdoi të kërkonte prej tij që të lexonte, derisa në fund tha:

- **“Lexo me emrin e Zotit tënd, i Cili krijoi (gjithçka)! Ai e krijoi njeriun prej një cope gjaku të ngjizur.”** - Është Allahu që, me pushtetin e Tij, ka krijuar gjithçka. Pastaj Allahu i Lartësuar përmend në veçanti krijimin e njeriut dhe gjendjen e tij në fillim të krijimit, në barkun e nënës. Ai që e krijon njeriun në ato fazat të para, duke u kujdesur për të, pa dyshim do të kujdeset për të edhe në një drejtim tjetër shumë të rëndësishëm për lumturinë e tij. Ai do të kujdeset për njeriun duke i përcaktuar urdhëra dhe ndalesa, duke i vendosur program jete dhe adhurimi, duke i dërguar profetë dhe duke i shpallur libra. Pikërisht për këtë arsye, Zoti urdhëroi për të lexuar dhe, menjëherë më pas përmend faktin që Ai është Krijuesi, që kujdeset për krijesat e Tij. Kështu, domethënia është: Ju që jeni nevojtarë që Zoti të kujdeset për ju, duke ju krijuar ju dhe gjithçka që keni nevojë, po ashtu jeni nevojtarë, madje edhe më shumë, që të lexoni atë që Zoti ju ka shpallur, që të mund të arrini lumturinë e plotë në dynja dhe në ahiret. Pastaj i Lartësuar thotë:

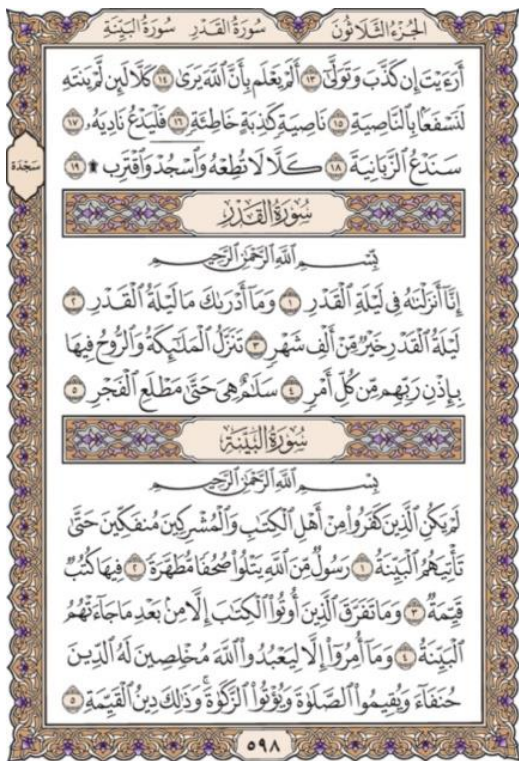
- **“Ai e mësoi (njeriun) të shkruajë me penë, Ia mësoi njeriut atë që nuk e dinte.”** - Allahu është i cilësuar dhe emërtuar me cilësitë dhe emrat më të lartë. Bamirësia dhe bujaria e Tij janë të pakufishme dhe të gjera. Prej bujarisë së Allahut është edhe dija që i dhuron njeriut dhe aftësia për ta shkruar këtë dije. Allahu i Lartësuar e nxjerr njeriun nga barku i nënës, dhe në këtë gjendje njeriu është tërësisht i paditur. Por është Allahu i Madhëruar dhe Bujar që e pajis atë me aftësinë për të parë,

për të dëgjuar, për të arsyetuar e gjykuar. Është Allahu i Lartësuar Ai që ia lehtëson njeriut rrugët dhe mundësitë e diturisë dhe zhvillimit. Allahu i mësoi njeriut Kur'anin dhe Urtësinë Profetike. Ai i mësoi njeriut të shkruarit, nëpërmjet të cilit njeriu mund të ruajë diturinë dhe ta transmetojë ndër breza. Nëpërmjet shkrimit ruhen të pandryshuara të drejtat dhe detyrimet. Shkrimi është zëdhënësi më i mirë, në pamundësinë e të folurit. I Lavdëruar qoftë Allahu për të gjitha këto mirësi të mrekullueshme, për të cilat njeriu kurrë nuk do të mundë që ta lavdërojë Zotin e tij ashtu si e meriton dhe kurrë nuk do të mund t'i shprehë Atij mirënjohjen e plotë. Është përsëri Allahu i Madhëruar Ai që i begaton krijesat me pasuri, por njeriu, për shkak të natyrës së tij të prirur drejt injorancës dhe padrejtësisë, e sheh veten si të pavarur, prandaj i kalon kufijtë dhe i shkel të drejtat:

- **“Pa dyshim njeriu i kalon kufijtë, sepse e sheh veten si të panevojë (për mëshirën e Zotit). Por, pa dyshim, vetëm te Zoti yt është kthimi.”** - Njeriu shpërfill udhëzimin e Zotit, duke harruar se vetëm tek Ai do të jetë përfundimi. Për shkak të kësaj shpërfilljeje, njeriu nuk e ka frikë llogarinë para Zotit të tij. Gjendja e njeriut mund të përkeqësohet aq shumë, saqë jo vetëm që e shpërfill udhëzimin e Zotit për veten e vet, por nxit edhe të tjerët që ta bëjnë një gjë të tillë, siç thotë i Lartësuar:

- **“A e ke parë atë që pengon një adhurues, kur ai falet?”** – Pra, ai pengon tjetrin të falë namaz, që është treguesi më i madh i imanit. Për të tillë njerëz të poshtër, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Si guxon dhe e ndalon atë kur ai është në rrugë të drejtë ose urdhëron për devotshmëri?”** - O ti njeri që ndalon robin që t'i falet Zotit të tij, si vepron në këtë mënyrë, kur robi të cilin po e ndalon është tërësisht i udhëzuar nga Zoti i tij, me dije të saktë rreth së vërtetës dhe punon sipas kësaj dijeje?! Si vepron në këtë mënyrë, kur ai të cilin ti e ndalon dhe e pengon është duke urdhëruar për devotshmëri ndaj Zotit, është

duke urdhëruar për t'iu përmbajtur urdhrave dhe për t'iu larguar ndalesave, në shenjë madhërimi dhe dashurie për Zotin? Si arrin që një i tillë të pengohet dhe të luftohet?! Kjo vërtet konsiderohet si luftë kundër të vërtetës dhe kundër vetë Zotit. Kjo ndalesë u drejtohet atyre të cilët nuk janë të udhëzuar dhe të cilët urdhërojnë për të kundërtën e devotshmërisë. Më tej, Allahu i Lartësuar i kërcënon këta lloj njerëzish, duke thënë:

- **“A nuk e di ai se ç'ndodh, nëse mohon dhe kthen shpinën? A nuk e di ai se Allahu sheh (gjithçka)?”** - A e di ai i mjerë, që kundërshton dhe lufton të vërtetën, se kjo që bën ai do të sjellë ndëshkimin e tij me vuajtje të padurueshme? A nuk frikësohet dhe të kthejë rrugë, sa nuk është vonë?! A nuk e di ai i mjerë, se Allahut nuk i shpëton asgjë dhe se Ai sheh çdo vepër dhe fjalë të robit. Llogaria me drejtësi është e pashmangshme dhe do të vijë shpejt. Më tej, i Lartësuar i kërcënon këtë të mjerë se, nëse nuk ndalet nga këto vepra dhe nga lufta kundër të vërtetës dhe bartësve të saj,

atëherë ajo që e pret është shumë e dhembshme:

- **“Jo, jo! Nëse nuk heq dorë, Ne do ta rrëmbejmë atë prej ballit. Prej ballit mashtrues e gjynahqar.”** - Ai rrëmbim do të jetë shumë i ashpër. Vërtet, koka e meriton që të ndëshkohet, për shkak të gabimeve dhe mosbindjes së saj. Njeriu që është mashtrues në fjalët e tij dhe gjynahqar i rëndë në veprat e tij e meriton këtë ndëshkim të dhembshëm.

- **“Pastaj ai le të thërrasë ata të vetët! Ndërsa Ne do t'i thërrasim Rojet e Xhehenemit (zebanitë)!”** - Le të thërrasë ai që meriton këtë ndëshkim kë të dëshirojë, prej ushtrive dhe mbështetësve të tij. Ndërsa Allahu do të urdhërojë zebanitë, rojet e Xhehenemit, për të ekzekutuar ndëshkimin. Atëherë keni për ta parë se kush do të fitojë dhe kush është më i fuqishëm! Kjo do të jetë gjendja e atij që lufton dhe pengon të vërtetën. Ndërsa besimtarin, atë të cilin e pengojnë dhe luftohet për shkak të së vërtetës, Allahu i Lartësuar e urdhëron që të mos ua verë veshin dhe të mos u nënshtrohet këtyre ndaluesve:

- **“Jo, jo! Ti mos iu bind atij, por vazhdo me sexhde dhe afroju Zotit me të!”** - Allahu i Lartësuar ndalon veçse nga ato gjëra të cilat sjellin shkatërrim në dynja dhe në ahiret. Pra, mos iu bind këtyre fatzinjve, por vazhdo të afrohesh tek Zoti yt me sexhde dhe me të gjitha llojet e adhurimit dhe bindjes ndaj Tij! Ky ajat përfshin të gjithë llojet e ndaluesve dhe luftuesve të së vërtetës dhe të gjithë mbrojtësit dhe përhapësit e saj, edhe pse është shpallur fillimisht dhe flet në mënyrë të veçantë për Ebu Xhehlin, i cili pengonte Profetin (a.s.) nga namazi dhe nga përhapja e të vërtetës. Këtu përfundon komenti i sures Alek. Falënderimi i takon vetëm Allahut!

Surja 97: El Kadr (mekase) 5 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Ne e zbritëm atë (Kur'anin) në Natën e Kadrit.

2. E ku mund ta dish ti se ç'është Nata e Kadrit?!

3. Nata e Kadrit është më e mirë se një mijë muaj!

4. Në të zbresin melekët dhe Shpirti (Xhibrili), me lejen e Zotit të tyre, me çdo çështje (të përcaktuar nga Zoti).

5. Paqe është ajo (natë) deri në agim.

Shpjegimi i ajeteve

Duke treguar mirësinë dhe gradën e lartë të Kur'anit, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Ne e zbritëm atë (Kur'anin) në Natën e Kadrit.”** - Në suren Duhan, ajetet 3 dhe 4, Allahu i Madhëruar e përshkruan këtë natë si *“mubârake”* - të begatshme e të bekuar. Ai thotë: “Ne e zbritëm atë në një Natë të bekuar. Ne gjithmonë kemi paralajmëruar (*popujt*). Atë Natë vendoset në mënyrë të prerë çdo çështje e urtë...” Dhe është shumë e vërtetë që Allahu i Madhëruar e filloi shpalljen e Kur'anit në muajin e Ramazanit, pikërisht natën e Kadrit. Kështu, Zoti i përfshiu robtë me një mëshirë të gjerë, për të cilën ata kurrë nuk do të mund ta falënderojnë dhe t'i shprehin mirënjohjen ashtu si e meriton. Ajo është quajtur Nata e Kadrit, për shkak të vlerës së madhe të saj. Në këtë natë, Allahu përcakton gjithçka do të ndodhë gjatë vitit, si afatin e jetës, rizkun e fëmijës etj. Më tej, për t'i dhënë më shumë rëndësi çështjes së Natës së Kadrit, Allahu bën një pyetje:

- **“E ku mund ta dish ti se ç'është Nata e Kadrit?!”** - Ajo është një natë shumë e rëndësishme dhe dobia e saj është e jashtëzakonshme.

- **“Nata e Kadrit është më e mirë se një mijë muaj!”** - Ajo është më e vlefshme se një mijë muaj. Edhe veprat e mira të kryera gjatë saj janë më të vlefshme dhe më të mira se puna në një mijë muaj, në të cilat nuk do të ishte ajo natë. Ky fakt çorodit arsyen e të mençurve dhe të urtëve, për bujarinë dhe mirësinë e madhe që Allahu i Madhëruar i ka dhuruar këtij umeti. Me bujarinë e Tij, Ai ka bërë një natë, puna në të cilën është më e mirë dhe më e shpërblyeshme se puna në një mijë muaj, pa

atë natë mes tyre. Pra, çdo pjesëtar i këtij umeti, nëse e kërkon atë natë, mund të marrë shpërblim për një vepër që as për 80 vjet jetë të mbushur me adhurime e vepra të mira nuk do t'ia arrinte.

- **“Në të zbresin melekët dhe Shpirti (Xhibrili), me lejen e Zotit të tyre, me çdo çështje (të përcaktuar nga Zoti).”** - Gjatë kësaj nate, duke filluar që nga perëndimi i diellit e deri në agim, melekët dhe Xhibrili shpeshtojnë zbritjen në tokë dhe ngjijten prej saj. Zoti e ka përshkruar dhe emërtuar atë natë si *selam* - paqe, për shkak se ajo është e pastër nga sherri dhe është e mbushur me mirësi dhe bekime:

- **“Paqe është ajo (natë) deri në agim.”** - Janë të shumta hadithet rreth mirësisë dhe dobisë së madhe të kësaj nate dhe faktit që ajo është në muajin e Ramazanit, madje në dhjetënetëshin e fundit të tij, e pikërisht në netët teke. Ajo përsëritet çdo vit, deri në Ditën e Gjykimit. Për këtë arsye, gjatë këtyre dhjetë netëve të fundit të Ramazanit, Profeti (a.s.) hynte në *itikaf* dhe shtonte adhurimet, me shpresë që të arrinte shpërblimin e mrekullueshëm të kësaj nate. Por Allahu është më i ditur për gjithçka.

Surja 98: El Bejjine (medinase) 8 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Mohuesit prej ithtarëve të Librit dhe idhujtarët kurrë nuk do të shpëtonin (nga rruga e humbjes), derisa t'u vinte argumenti i qartë.

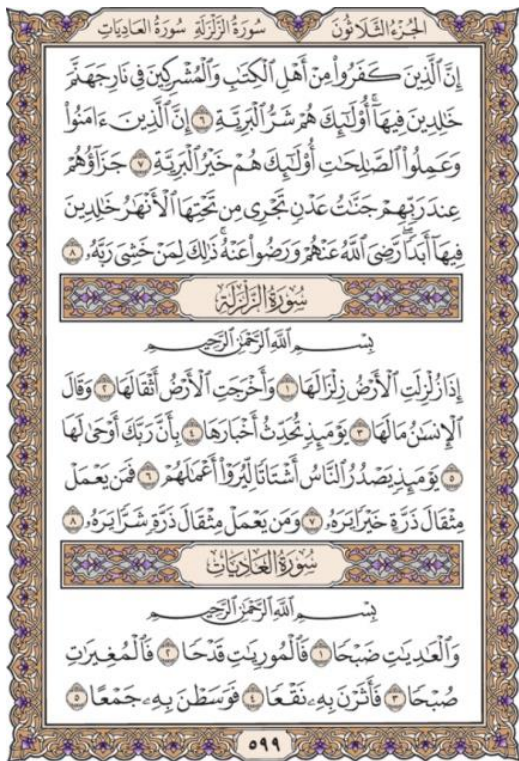
2. I Dërguari prej Allahut, që lexon Fletë të Pastra.

3. Në to ka shkrime (plot ligje të drejta e) të urta.

4. Por ata të cilëve iu dha Libri u përçanë edhe pasi u erdhi Argumenti i Qartë.

5. Ata nuk qenë urdhëruar për gjë tjetër, përveçse që të adhuronin Allahun me një adhurim të sinqertë e me përkushtim ndaj Tij duke qenë besimdrejtë (*hunefae*), si dhe të falnin namazin dhe të jepnin zekatin. Kjo është feja e drejtë.

6. S'ka dyshim se ata ithtarë të Librit dhe idhujtarë, të cilët nuk besuan

(Islamin, Kur'anin, Muhammedin a.s), do të futen në zjarrin e Xhehenemit, ku do të jenë përgjithmonë. Ata janë krijesat më të këqija.

7. Ndërsa ata që besuan dhe bënë vepra të mira, ata janë krijesat më të mira.

8. Shpërblimi për ta është te Zoti i tyre, në Xhenetet e Adnit, nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Atje do të jenë të përjetshëm. Allahu është i kënaqur me ta dhe ata janë të kënaqur me Të. Kjo është për ata që i druhen Zotit të tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- “Mohuesit prej ithtarëve të Librit dhe idhujtarët kurrë nuk do të shpëtonin (nga rruga e humbjes), derisa t'u vinte argumenti i qartë...” - Ithtarët e Librit, të krishterë apo jehudë qofshin, dhe idhujtarët e çdo kategorie, do të vazhdonin të mos i ndaheshin rrugës së tyre të gabuar të idhujtarisë dhe mohimit të Zotit, derisa Ai t'u sillte fakte të qarta dhe argumente bindëse. Pastaj i Madhëruari tregon se çfarë argumenti u solli popujve për të gjetur rrugën e drejtë:

- “...I Dërguari prej Allahut, që lexon Fletë të Pastra. Në to ka shkrime (plot ligje të drejta e) të urta.” - Argumenti i qartë që udhëzon në rrugën e drejtë ishte një profet, të cilit Zoti do t'i shpallte një libër e që do t'i ftonte njerëzit në të vërtetën dhe të drejtën. Këtë libër ai do t'ua lexonte njerëzve, për t'u mësuar atyre Urtësinë, për të pastruar shpirtat e tyre dhe për t'i nxjerrë nga errësirat në dritë. I Madhëruari e ka cilësuar Librin e Tij si “*Suhufin Mutahherah*” - Fletë të Pastra. Pra, ai është një libër i pastër nga çdo e metë dhe atij nuk mund t'i afrohen shejtanët. Atë e prekin veçse të pastrit, sepse është fjala e më të Lartit, që asgjë nuk mund t'i afrohet për nga madhështia, rëndësia dhe begatia. I Madhëruari thotë gjithashtu për librin e Tij që: “Në to ka shkrime (plot ligje të drejta e) të urta.”. Të vërteta janë historitë e tij, të padiskutueshme janë parashikimet e tij, të drejta janë dispozitat e tij. Ai udhëzon në rrugën e drejtë. Me ardhjen e këtij libri, do të dallohej qartë kërkuesi i sinqertë i së vërtetës nga mashtruesi dhe shtiracak. Pas dërgimit të Profetit dhe shpalljes së librit të Tij, çdokush do të mësojë të vërtetën dhe nuk do të ketë më justifikim tek i Madhëruari. Ai që do të besojë do ta bëjë këtë me dije e siguri të plotë, ndërsa ai që do të mohojë do ta bëjë këtë me vetëdije të plotë, jo për shkak të paditurisë dhe paqartësisë, sepse ky libër nuk lë asgjë pa shpjeguar dhe qartësuar prej çështjeve të besimit dhe udhëzimit. Nëse ndodh që ithtarët e Librit nuk e besojnë Kur'anin, dijeni se kjo nuk është ndonjë gjë e re. Devijimi që ata preferojnë dhe inati i tyre gjithmonë i ka çuar në përçarje dhe armiqësi, edhe pas qartësimit të së vërtetës me fakte të qarta dhe argumente bindëse. I Madhëruari thotë:

- “Por ata të cilëve iu dha Libri u përçanë edhe pasi u erdhi Argumenti i Qartë.” - Argumentet e qarta normalisht duhet të sjellin unitet, por për shkak të prirjeve të sëmura që kanë, atyre u shtohet edhe më shumë devijimi; drita e

argumenteve të qarta ua shton edhe më shumë verbërinë. Ky është shpjegimi i vetëm i refuzimit të tyre, sepse librat hyjnorë kanë të gjithë të njëjtin burim, Zotin e gjithësisë. Në çdo shpallje të Tij, Zoti ka urdhëruar për fenë dhe besimin e drejtë, që çojnë në bashkimin e njerëzve. Të gjithë profetët kanë dhënë të njëjtat udhëzime dhe kanë predikuar të njëjtën fe, siç thotë i Lartësuar i më pas:

- **“Ata nuk qenë urdhëruar për gjë tjetër, përveçse që të adhuronin Allahun me një adhurim të sinqertë e me përkushtim ndaj Tij duke qenë besimdrejtë (*hunefae*), si dhe të falnin namazin dhe të jepnin zekatin. Kjo është feja e drejtë.”** - Urdhri i parë dhe i përhershëm është: adhurim i sinqertë dhe me përkushtim veçse për Allahun e Madhëruar. Të gjitha adhurimet t'i përkushtohen vetëm Allahut dhe askujt tjetër, në shenjë dashurie e përunjësie, me frikërespekt dhe duke shpresuar kënaqësinë dhe shpërblimin e Tij bujar në të dyja jetët. Urdhri i dytë është për të qenë *hunefa*, pra, besimtarë të vërtetë në njësimin e Zotit, të distancuar nga çdo besim që largohet nga teuhidi dhe praktikon idhujtarinë. Urdhri i tretë është për namazin dhe zekatin. Edhe pse këto dy adhurime i përfshin edhe urdhri i parë, ato janë përmendur veçmas, për shkak të rëndësisë dhe vlerës së tyre të lartë dhe sepse mbi këto dy adhurime mbështeten të gjitha adhurimet e tjera të Islamit. Atëherë, kjo është feja e drejtë, kjo është udha e sigurt, që të shpie në Xhenetin e mirësive të përjetëshme. Çdo rrugë tjetër veç saj të çon në humbje, të çon në zjarrin e Xhehenemit. Më pas, Allahu i Madhëruar tregon për ndëshkimin e mohuesve dhe të pabindurve, të cilët e shpërfillin të vërtetën, edhe pas qartësisimit të saj:

- **“S’ka dyshim se ata ithtarë të Librit dhe idhujtarë, të cilët nuk besuan (*Islamin, Kur'anin, Muhammedin a.s*), do të futen në zjarrin e Xhehenemit, ku do të jenë përgjithmonë.”** - Ata do të ndëshkohen në zjarrin e Xhehenemit, i cili do t'i përfshijë dhe mbulojë tërësisht brenda

tij dhe do t'i stërmundojë me përvëlimin e tij. Atje do të qëndrojnë përgjithmonë dhe kurrë nuk do t'u lehtësohet ndëshkimi. Ata do të jenë të përjetshëm në ndëshkim dhe të pashpresë për shpëtim apo lehtësim.

- **“Ata janë krijesat më të këqija.”** – Janë të tillë, sepse pasi e kanë njohur të vërtetën, e shpërfillin dhe e refuzojnë atë, duke shkatërruar në këtë mënyrë dynjanë dhe ahiretin e tyre.

- **“Ndërsa ata që besuan dhe bënë vepra të mira, ata janë krijesat më të mira.”** - Janë të tillë, sepse ata e njohin Allahun dhe e adhurojnë Atë, duke fituar kështu mirësitë dhe lumturinë e dynjasë dhe të ahiretit.

- **“Shpërblimi për ta është te Zoti i tyre, në Xhenetet e Adnit, nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Atje do të jenë të përjetshëm..”** - Ata do të jenë në Xhenete të përjetshme, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Atje nuk do të kenë lodhje dhe kurrë nuk do të largohen. Atje do të jenë në mirësi, nga të cilat kurrë nuk do të velen dhe nuk do të dinë të kërkojnë më shumë e më mirë sesa janë. Nëpër kopshtet e tyre do të rrjedhin lumenj dhe ata do të shijojnë të lumtur çdo mirësi të dhuruar nga Bujari i Madh.

- **“Allahu është i kënaqur me ta dhe ata janë të kënaqur me Të. Kjo është për ata që i druhen Zotit të tyre.”** - Allahu është i kënaqur me ta, për bindjen dhe adhurimin e tyre të sinqertë për Të, sikurse Ai i mësoi dhe i udhëzoi nëpërmjet profetëve. Edhe ata janë të kënaqur me Allahun, për mirësitë dhe dhuratat e shumta që Ai u jep. Këto shpërblime të mrekullueshme u premtohen vetëm atyre që i druhen Zotit të tyre dhe i nënshtrohen Atij me respekt, duke zbatuar porositë e Tij, në shenjë dashurie dhe madhërimi për Të, dhe duke u larguar nga haramet që ka caktuar Ai. Këtu përfundon komenti i sures Bejjine. Falënderimi dhe lavdërimet i qofshin vetëm Allahut të Madhëruar!

**Surja 99: Ez Zelzele (*medinase*) 8 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit**

1. Kur të tronditet toka, me një dridhje të fuqishme,
2. Kur toka të nxjerrë atë që mban në barkun e saj,
3. Kur njeriu të thotë: “Çfarë po ndodh me tokën?!”,
4. Atë Ditë, ajo (*Toka*) do të rrëfejë historitë e veta,
5. sepse Zoti yt e ka urdhëruar atë.
6. Atë Ditë, njerëzit do të tubohen të ndarë në grupe, që të shihen (*e llogariten për*) veprat e tyre.
7. Kush ka bërë ndonjë të mirë, që peshon sa grimca, atë do të shohë.
8. Dhe kush ka bërë ndonjë të keqe, që peshon sa grimca, atë do të shohë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Kur të tronditet toka, me një dridhje të fuqishme,” - Allahu i Lartësuar na tregon për atë që do të ndodhë Ditën e Kijametit. Toka do të tronditet fort, derisa çdo ndërtesë apo gjë e ngritur mbi të të sheshohet. Malet dhe kodrat do të fshihen nga faqja e dheut dhe toka do të shndërrohet e tëra në një sipërfaqe të sheshtë e të ndritshme, pa gropa apo male.

- “Kur toka të nxjerrë atë që mban në barkun e saj,” - Toka do të nxjerrë gjithçka që mban barku i saj, siç janë të vdekurit apo thesaret që fshihen brenda saj.

- “Kur njeriu të thotë: “Çfarë po ndodh me tokën?!”” - Kur njeriu të shohë se çfarë do t'i ndodhë tokës atë ditë, do të thotë i tmerruar: “Çfarë po ndodh me tokën?!”

- “Atë Ditë, ajo (*Toka*) do të rrëfejë historitë e veta, sepse Zoti yt e ka urdhëruar atë.” - Atë ditë toka do të dëshmojë për gjithçka që bota ka punuar mbi shpinën e saj, të mira apo të këqija qofshin. Atë ditë, edhe toka, ashtu si shumë dëshmitarë të tjerë, do të dëshmojë për veprat e robve, sepse ky është urdhri i Zotit të saj, dhe ajo kurrsesi nuk mund ta thyejë urdhrin e Tij.

- “Atë Ditë, njerëzit do të tubohen të ndarë në grupe, që të shihen (*e llogariten për*) veprat e tyre.” - Ditën e Kijametit, kur Zoti të gjykojë njerëzit, ata do të jenë të

ndarë në grupe veç e veç. Allahu i Lartësuar do t'i bëjë ato grupe që t'i shohin vetë veprat e tyre, të mira apo të këqija qofshin, dhe pastaj do t'u japë shpërblimin e merituar. Askujt nuk do t'i bëhet padrejtësi, as sa një thërmijë, siç thotë i Lartësuar i më pas:

- “Kush ka bërë ndonjë të mirë, që peshon sa grimca, atë do të shohë. Dhe kush ka bërë ndonjë të keqe, që peshon sa grimca, atë do të shohë.” - Llogaria e Zotit është absolutisht e drejtë. Asaj nuk i shpëton asnjë lloj pune, sado e vogël qoftë ajo, e mirë apo e keqe. I Lartësuar thotë në një ajet tjetër: “Atë ditë, çdo njeri do të gjejë pranë vetes veprat e mira që ka bërë. Ndërsa për të këqijat që ka bërë, do të dëshirojë që, në mes tij dhe tyre, të jetë një largësi shumë e madhe. Allahu ju paralajmëron me dënimin që vjen prej Tij. Por Allahu është shumë i Mëshirshëm ndaj robve.” [Al Imran 30]. Ose: “Kur Libri (*i punëve*) do t'u vihet përpara, ti do t'i shohësh gjynahqarët të frikësuar nga shënimet në të, që do të thonë: “Të mjerët ne! Çfarë është ky libër, që nuk ka lënë asnjë vepër - të madhe apo të vogël -, pa e shënuar.” Aty do të gjejnë të shënuar gjithçka që kanë bërë. Zoti yt nuk i bën padrejtësi askujt.” [Kehf 49].

Surja 100: El Adijat (*mekase*) 11 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Beto hem për ata (*kuaj*) që vrapojnë furishëm duke diatur (*me forcë*),
2. dhe me thundrat e tyre shkrepëtinjë xixa,
3. për ata (*kuaj*) që vërsulen herët në agim,
4. duke çuar pluhurin përpjetë
5. dhe duke çarë përmes turmës (*së armikut*).
6. Me të vërtetë, njeriu është mosmirënjohës ndaj Zotit
7. dhe këtë ai e dëshmon edhe vetë (*me veprat e tij*).
8. Ai e dëshiron shumë pasurinë.

9. A nuk e di ai se kur të nxirret jashtë ajo që fshihet në varre,

10. dhe kur të dalin në shesh ato që fshihen në kraharorë,

11. Atë Ditë, Zoti i tyre i di hollësisht (e do ti gjykojë për) veprat e tyre?

Shpjegimi i ajeteve

- **“Betohem për ata (kuajt) që vrapojnë furishëm duke dihatur (me forcë), dhe me thundrat e tyre shkrepëtijnë xixa, për ata (kuajt) që vërsulen herët në agim, duke çuar pluhurin përpjetë, dhe duke çarë përmes turmës (së armikut).”** - Allahu i Lartësuar betohet në kuajt, në këto krijesa të mrekullueshme dhe aq të çmuara për njerëzit, për cilësitë e veçanta që kanë. Allahu betohet edhe për gjendjet nëpër të cilat kuajt kalojnë, ndryshe nga kafshë të tjera. Kuajt vrapojnë furishëm dhe gjatë këtij vrapimi ata hingëllijnë. Kur me thundrat dhe potkonjtë e tyre të fortë shkelin nëpër gurë, ata nxjerrin xixëllima. Kuajt, me luftëtarët sipër tyre, lëshohen si shigjetë në mes të turmës së armikut. Këto momente dhe veprime janë ato në të cilat betohet Allahu i Lartësuar. Ndërsa shkak i betimit tregohet më poshtë, kur i Lartësuar thotë:

- **“Me të vërtetë, njeriu është mosmirënjohës ndaj Zotit...”** - Njeriu nuk shpreh mirënjohjen ndaj Zotit, për mirësitë që Ai i ka dhënë. Për nga natyra e tij, ai nuk e dëshiron shpenzimin dhe nuk pranon që t'i plotësojë detyrimet e tij plotësisht. Ai është përtac dhe koprrac, që gjithmonë përpiqet t'u bëjë bisht detyrimeve pasurore apo trupore, me të cilat është ngarkuar. Këtu bëjnë përjashtim ata që Zoti i ka udhëzuar dhe i ka pastruar nga të tilla cilësi të këqija.

- **“...dhe këtë ai e dëshmon edhe vetë (me veprat e tij).”** – Cilit i referohet përemri vector “ai”? Mundësitë janë:

1. “Ai” është njeriu. Në këtë rast, kuptimi i ajetit është: Për këtë mosmirënjohje edhe vetë njeriu është dëshmues dhe nuk e mohon një fakt të tillë. Kjo është një çështje

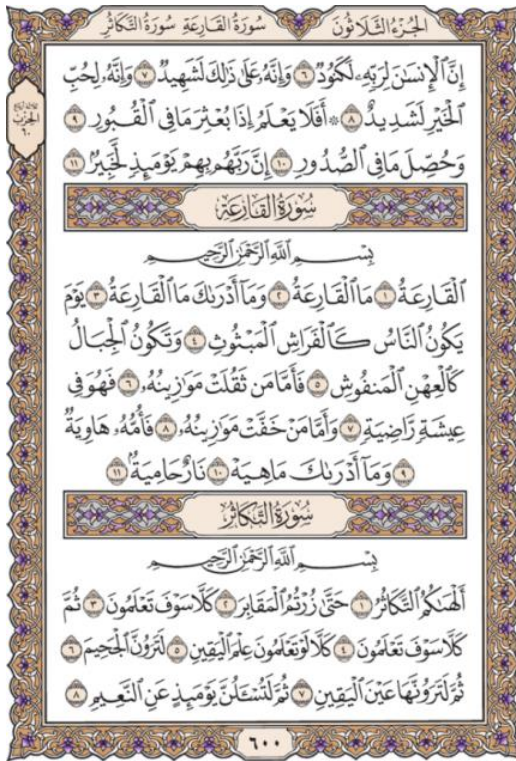
e dukshme dhe e pamohueshme, që çdokush mund ta vërejë.

2. “Ai” është Allahu. Kështu, kuptimi i ajetit del: Për këtë mosmirënjohje është Allahu dëshmitar. Ky është një kërcënim i ashpër dhe i rëndë për ata që tregohen mosmirënjohës ndaj mirësive të Zotit dhe mospërfillës ndaj detyrimeve dhe përgjegjësive karshi Tij. Allahu është dëshmitar i këtyre veprave dhe çdokujt do t'i japë shpërblimin e merituar.

- **“Ai e dëshiron shumë pasurinë...”** - Dashuria e njeriut për pasuri është shumë e fortë. Është pikërisht kjo dëshirë e papërmbajtur që e bën atë të shpërfillë detyrimet dhe përgjegjësitë ndaj Zotit. Kështu ai i jep përparësi plotësisht të dëshirave të vetes, kundrejt të drejtave të Zotit të tij. Kjo ndodh për shkak se ai është dritëshkurtër dhe i lidhur ngushtë vetëm me këtë dynja, duke qenë i pavëmendshëm ndaj ahiretit. Prandaj Allahu i Lartësuar, për të nxitur te robi frikën për Ditën e Llogarisë, thotë:

- **“...A nuk e di ai se kur të nxirret jashtë ajo që fshihet në varre, dhe kur të dalin në shesh ato që fshihen në kraharorë...”** - Le të kujtojnë këta të mashtruar se do të vijë dita kur të gjithë të vdekurit do të dalin nga varret e tyre, do të ringjallen dhe do të tubohen para Zotit, për t'u llogaritur me drejtësi. Atë ditë do të shfaqet sheshazi çdo gjë që fshihet brenda gjokseve të tyre, e mirë apo e keqe qoftë, dhe të gjithë do të shijojnë frytet e veprave të tyre.

- **“...Atë Ditë, Zoti i tyre i di hollësisht (e do ti gjykojë për) veprat e tyre?”** - Allahu i Lartësuar është i Gjithëditur për të gjitha veprat e robve, të fshehta apo të shfaqura, të vogla apo të mëdha qofshin, dhe Ai ka për t'i shpërblyer ata me drejtësi. Ai është i Gjithëditur jo vetëm atë ditë, por në të gjitha ditët, por ky veçim është bërë për të treguar se krijesat do të shpërblehen për çdo vepër të kryer. Ajo është Dita e Llogarisë nga i Gjithëdituri.

**Surja 101: El Kariah (mekase) 11 ajete
Me emrin e Allahut,**

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. (Ai është) Gjëmimi i tmershëm.
2. Çfarë është Gjëmimi i tmershëm?
3. E ku mund ta dish ti se ç'është Gjëmimi i tmershëm?
4. Ajo është dita kur njerëzit do bëhen si fluturat e shpërndara
5. dhe malet do të bëhen si lesh i shprishur.
6. Ai që do ta ketë të rëndë peshën e veprave të tij (të mira),
7. do të bëjë një jetë të kënaqshme.
8. Ndërsa ai që do ta ketë të lehtë peshën e veprave të tij (të mira),
9. do të qëndrojë përgjithmonë në Humnerë (Hauijeh).
10. E ku mund ta dish ti se ç'është Humnera (Hauijeh)?
11. Ajo është një zjarr i furishëm.

Shpjegimi i ajeteve

“Gjëmimi i tmershëm” është një prej emrave të Ditës së Kijametit. Ajo do të jetë një ditë e tmerrshme për krijesat, prandaj

dhe i Lartësuari, për të treguar rëndësinë dhe madhëstinë e kësaj dite, thotë:

- “(Ai është) Gjëmimi i tmershëm. Çfarë është Gjëmimi i tmershëm? E ku mund ta dish ti se ç'është Gjëmimi i tmershëm? Ajo është dita kur njerëzit do bëhen si fluturat e shpërndara...” - Atë ditë, nga frika e madhe, njerëzit do të lëvizin si të ishin insekte të shpërndarë, valë-valë njëri mbi tjetrin. “El ferash”, siç thuhet në këtë ajet, janë fluturat e natës, të cilat lëvizin në mënyrë të çrregullt, duke u përplasur me njëra-tjetrën, pa ditur nga drejtohen. Nëse ndizet një zjarr, ato nxitojnë për tek ai, pa e ditur se çfarë i pret. E tillë do të jetë gjendja e njerëzve. Ndërsa për malet e larta dhe aq të forta, Allahu i Lartësuar thotë:

- “...dhe malet do të bëhen si lesh i shprishur.” – Malet do të bëhen si leshi i shprishur, i cili fluturon tutje nëse fryn qoftë edhe një erë e lehtë. Në një ajet tjetër, i Lartësuari thotë: “Dhe ditën, kur do t'i fryhet surit do t'u hyjë lemeria atyre që janë në qiej dhe atyre që janë në tokë, përveç atyre që do Allahu dhe të gjithë do të vinë para Atij të përulur. I sheh malet dhe mendon se ato janë të palëvizshme. Por, ato lëvizin siç lëvizin retë. Ky është krijimi i Allahut, që e ka përkryer çdo gjë. Ai e Di mirë gjithçka që bëni ju.”. [Neml 87, 88]. Më pas, malet kthehen në pluhur, i cili shpërndahet në ajër, dhe kështu nuk mbetet më asgjë prej maleve. Atë ditë do të vendoset peshorja e drejtë për veprat e robve, të cilët do të ndahen në dy grupe: të lumturit dhe të dëshpëruarit.

- “Ai që do ta ketë të rëndë peshën e veprave të tij (të mira), do të bëjë një jetë të kënaqshme. Ndërsa ai që do ta ketë të lehtë peshën e veprave të tij (të mira), do të qëndrojë përgjithmonë në Humnerë (Hauijeh).” – Atyre që do t'u peshojnë më shumë veprat e mira se veprat e këqija, atyre do t'u jepet një jetë e kënaqshme dhe e pasosur në Xhenet. Ndërsa për ata të cilët nuk do të kenë aq vepra të mira sa të fshijnë veprat e këqija, do të jetë Zjarri vendqëndrimi i tyre, një nga emrat e të cilit

është edhe Hauije. Zjarri do të jetë i përhershëm për ta, sepse kurrë nuk kanë për t'u larguar nga ai vend. Disa kanë thënë se kuptimi i këtij ajeti është: “Ata do të hidhen me kokë poshtë në Zjarr.”

- **“E ku mund ta dish ti se ç’është Humnera (Hauijeh)? Ajo është një zjarr i furishëm.”** - Kjo është thënë për të treguar fuqinë e këtij zjarri, nxehtësia e të cilit është shumë e madhe. E lusim Allahun e Lartësuar të na ruajë nga zjarri i Xhehenemit!

Surja 102: Et Tekathur (mekase) 8 ajete
Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Ju preokupoi (nga e vërteta) përpjekja për shumim (të stolive në këtë Botë),

2. derisa shkuat në varr.

3. Jo, mos veproni ashtu! Më vonë do ta kuptoni.

4. Të mjerët ju, mos veproni ashtu! Më vonë do ta kuptoni.

5. Ju nuk do të veproni ashtu po ta dinit me siguri.

6. Keni për ta parë Xhehenemin.

7. Keni për ta parë me sytë tuaj dhe do të bindeni plotësisht për të.

8. Atë ditë, do të pyeteni për të mirat (në këtë Botë).

Shpjegimi i ajeteve

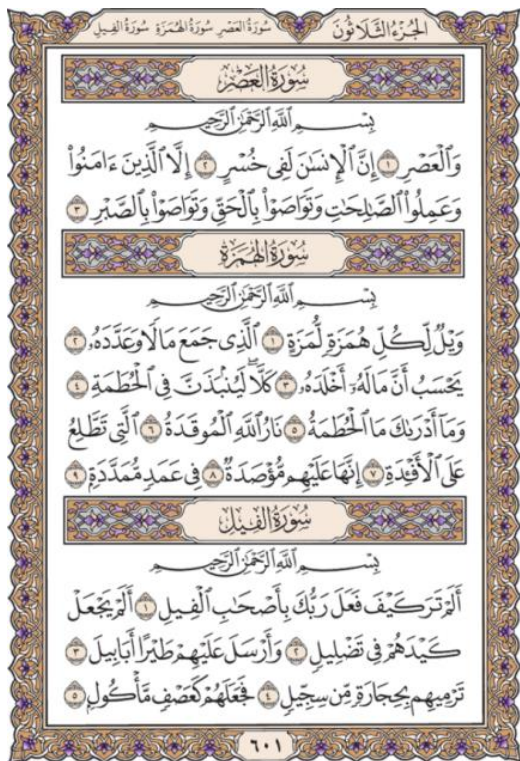
Allahu i Lartësuar e fillon këtë sure me një qortim drejtuar robve që angazhohen me mbledhjen e pasurisë dhe të stolive të kësaj dynjaje, në vend që të angazhohen për qëllimin për të cilin janë krijuar. Allahu i Lartësuar i krijoi njerëzit dhe xhindët me të vetmin qëllim: që ta adhurojnë Atë si Një të vetëm, pa i shoqëruar asgjë në këtë adhurim. Ai i krijoi ata që të angazhohen për ta njohur Atë me emrat, cilësitë dhe atributet e Tij të shkëlqyera. Allahu i krijoi ata që gjithmonë të kthehen tek Ai të penduar, të bindur dhe të nënshtruar dhe gjithmonë t'i japin përparësi dashurisë për Të kundrejt çdo dashurie tjetër. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ju preokupoi (nga e vërteta) përpjekja për shumim (të stolive në këtë Botë),**

derisa shkuat në varr.” – Kuptimi: Ju u morët me gjëra të tjera, duke u shmangur nga qëllimi i lartë për të cilin Zoti ju krijoi. Këtu nuk përcaktohet se për çfarë shumimi bëhet fjalë, dhe kështu ai i përfshin të gjitha llojet e shumimit të cilat i synon robi, si: shumimi i pasurisë, i fëmijëve, i aleatëve, i ushtarëve, i shërbëtorëve, i miqësive etj., me të cilët nuk synohet kënaqësia e Allahut të Lartësuar dhe sinqeritetit ndaj Tij. Ky angazhim i tyre zgjat deri kur të vijë dita që ata të vdesin dhe të shkojnë në varret e tyre. Në këtë çast, atyre do t'u hiqet perdja nga sytë dhe do të shohin qartë. Por tashmë nuk do të jetë më i mundur kthimi prapa. Vëreni me kujdes! Allahu i Lartësuar thotë: “...derisa të “vizitoni” varret”, gjë që tregon qartë se jeta e varrit është vetëm një urë kalimi mes kësaj dynjaje dhe botës së përjetshme. Njeriu do të jetë në varr vetëm përkohësisht, para se të shkojë, sipas veprave që ka bërë, atje ku e meriton: ose përjetësisht në Xhenet, ose përjetësisht në Zjarr. Më pas, i Lartësuar paralajmëron:

- **“Jo, mos veproni ashtu! Më vonë do ta kuptoni. Të mjerët ju, mos veproni ashtu! Më vonë do ta kuptoni. Ju nuk do të veproni ashtu po ta dinit me siguri.”** - Nëse do të ishit të bindur se çfarë ju pret, nuk do të harroheshit pas shtimit të stolive të kësaj dynjaje, por do të nxitonit pa humbur kohë në kryerjen e veprave të mira. Mungesa e bindjes suaj ju bën të harroheni në rendjen pas kësaj dynjajeje.

- **“Keni për ta parë Xhehenemin. Keni për ta parë me sytë tuaj dhe do të bindeni plotësisht për të.”** - Kuptimi: Është absolutisht e sigurt që ju do ta përjetoni Kijametin dhe do ta shihni Zjarrin e ndezur fort, të cilën Allahu i Lartësuar e ka përgatitur për qafirët. Ju do ta shihni Zjarrin me sytë tuaj dhe atëherë nuk do të keni asnjë dyshim për ndëshkimin që i pret jobesimtarët. I Lartësuar thotë në një ajete tjetër: “Keqbërësit do ta shohin zjarrin dhe do të binden se do të hidhen në të dhe se nuk do të gjejnë shtegdalje prej tij.” [Kehf 53].

- “Atë ditë, do të pyeteni për të mirat (në këtë Botë).” - Kuptimi: Për të gjitha mirësitë që keni marrë në dynja, Allahu i Lartësuar do t’ju marrë në përgjegjësi: a u treguat mirënjohës për to, duke i dhënë Allahut të Lartësuar hakun që i takon, apo i shfrytëzuar ato të mira për të bërë poshtërsi ndaj Allahut dhe për të mos iu bindur Atij? Nëse jeni treguar mirënjohës dhe e keni adhuruar Atë si Një të vetëm, atëherë me të vërtetë ju i keni shfrytëzuar këto mira në mënyrë të drejtë, prandaj dhe Allahu i Lartësuar do t’ju dhurojë të mira dhe begati më të shumta dhe më të mrekullueshme se ato. Por nëse ju u vetëmashtruat me luksin e kësaj dynjaje dhe nuk treguat mirënjohje ndaj Atij që jua dhuroi, madje i përdorët ato për ta kundërshtuar Allahun e Lartësuar dhe për të kryer poshtërsi të ndaluara prej Tij, atëherë Ai do t’ju ndëshkojë për këtë. Allahu i Lartësuar thotë: “Ditën, kur ata që nuk besuan (në Zotin) do të sillen para Zjarrit, do t’u thuhet: “Ju i shfrytëzuar të gjitha të mirat në jetën tuaj tokësore dhe u kënaqët me to. Por sot do të shpagueheni me

një dënim poshtëruës, për shkak se jeni treguar kryeneçë në Tokë pa kurrfarë të drejtë dhe për shkak se nuk keni respektuar urdhrat e Zotit!”. [Ahkaf 20].

Surja 103: El Asr (mekase) 3 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Betothem për kohën!

2. Njeriu është në humbje.

3. Përveç atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, këshillojnë njëri-tjetrin për (të pasuar) të vërtetën dhe këshillojnë njëri-tjetrin për durim.

Shpjegimi i ajeteve

- “Betothem për kohën! Njeriu është në humbje.” - Allahu i Lartësuar betohet në kohën, e cila përbëhet nga netët dhe ditët, nëpër të cilat kalon jeta e njeriut. Përgjatë kohës, robtë kryejnë veprat e tyre, për të cilat do të merren në përgjegjësi. Kësisoj, ky është betim shumë i rëndësishëm. Allahu i Lartësuar bën këtë betim për të përforcuar faktin se njeriu është në një humbje të sigurt. Humbja është e kundërta e suksesit. Ajo është, gjithashtu, e niveleve të ndryshme. Robi mund të jetë në humbje të plotë, nëse ka humbur dynjanë dhe ahiretin, nëse humb shpërblimin e Allahut të Lartësuar dhe meriton ndëshkimin në zjarrin e Xhehenemit. Por rob mund të jetë edhe në humbje të pjesshme, që prek vetëm disa aspekte, në varësi të veprave dhe përkushtimit të tij. Prandaj Allahu i Lartësuar është betuar se asnjë njeri nuk shpëton nga humbja, përveç atyre që kanë katër cilësi:

- “Përveç atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, këshillojnë njëri-tjetrin për (të pasuar) të vërtetën dhe këshillojnë njëri-tjetrin për durim.” – Së pari, ata kanë besimin, domethënë besojnë gjithçka që Allahu i Lartësuar ka urdhëruar të besohet. Por besimi duhet të jetë i ndërtuar mbi dije të saktë dhe të sigurt, të shpallur nga Zoti. Së dyti, ata bëjnë vepra të mira, të cilat duhen sipas atij imani që u tha më parë, të mbështetur në dije. Këtu futen të gjitha veprat e mira, të dukshme dhe të

fshehta, ato që kanë lidhje me të drejtën e Zotit dhe ato që kanë lidhje me të drejtën e krijesave, veprat e mira të detyrueshme dhe ato që janë të pëlqyeshme. Së treti, ata këshillojnë njëri-tjetrin për t'iu përmbajtur së vërtetës. Por cila është kjo e vërtetë? Ajo është besimi i bazuar mbi dije të saktë dhe veprat e mira sipas atij besimi, me sinqeritet për Zotin. Së katërti, ata këshillojnë njëri-tjetrin për të qenë të durueshëm në bindjen ndaj Zotit, duke kryer porosinë e Tij, të durueshëm ndaj gjynaheve, duke mos i afruar atyre, dhe të durueshëm ndaj përcaktimeve të dhembshme të Allahut të Madhëruar mbi ta. Me dy cilësitë e para, njeriu rregullon dhe plotëson veten e vet. Ndërsa me dy të fundit, ai rregullon dhe plotëson të tjerët. Me plotësimin e këtyre katër cilësive, mund të thuhet se njeriu nuk ka për të humbur, por ka për të arritur fitoren e madhe.

Surja 104: El Humeze (*mekase*) 9 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Mjerë për atë që tall e përqesh (*njerëzinë*),

2. i cili ka mbledhur pasuri dhe e ruan (*me kopraci*) atë.

3. Ai mendon se pasuria e tij do ta bëjë të përjetshëm.

4. Jo, kurrësesi! Ai do të flaket në Zjarrin shkatërrues (*Hutame*).

5. E ku mund ta dish ti se ç'është Zjarri shkatërrues (*Hutame*)?!

6. Është Zjarri i Allahut, i ndezur fort,

7. që depërton deri në zemër.

8. Ai (*Zjarr*) do të qëndrojë i mbyllur mbi ta

9. me shtylla (*zjarri*) të shtrira.

Shpjegimi i ajeteve

- "Mjerë për atë që tall e përqesh (*njerëzinë*),..." - Mjerë ata që kanë këto cilësi të ulëta, për ndëshkimin e rëndë që i pret. Ata përqeshin dhe tallen me njerëzit, me fjalë dhe me veprime. *Humeze* është ai që i fyen dhe i tall njerëzit nëpërmjet veprimeve të tij, ndërsa *lumeze* është ai që e bën këtë me fjalë.

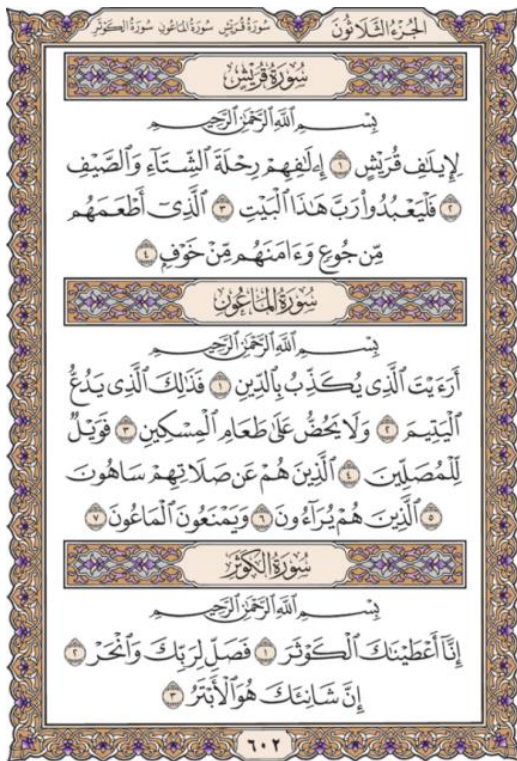
- "...i cili ka mbledhur pasuri dhe e ruan (*me kopraci*) atë. Ai mendon se pasuria e tij do ta bëjë të përjetshëm." - Prej cilësive të këtyre njerëzve është edhe lakmia e madhe për grumbullimin e pasurisë. I vetmi qëllim dhe shqetësim i tyre është mbledhja e pasurisë, ruajtja e saj që të mos pakësohet dhe mburrja me të. Ata nuk mendojnë asnjëherë që ta shpenzojnë atë për bamirësi, për mbajtjen e lidhjeve farefisnore etj. Nga injoranca e tyre, ata mendojnë se pasuria do t'i bëjë të përjetshëm në shijimin e mirësive të kësaj dynjaje. Për këtë arsye, të gjithë mundin dhe aftësitë e tyre i shpenzojnë për të grumbulluar dhe ruajtur pasurinë. Ata shpresojnë se pasuria do të zgjasë edhe jetën e tyre, por nuk e dinë të mjerët se koprracia e shkurton jetën dhe i pakëson begatitë e saj, si edhe i shkatërron popujt.

- "Jo, kurrësesi! Ai do të flaket në Zjarrin shkatërrues (*Hutame*)."

- Mendimi i tyre është i gabuar, prandaj nëse nuk kthehen nga ajo rrugë, do të hidhen në *Hutame*. Pastaj, për të treguar tmerrin e madh të këtij zjarri, i Lartësuar i bën pyetjen:

- "E ku mund ta dish ti se ç'është Zjarri shkatërrues (*Hutame*)?!" - Vetëm Ai që e ka krijuar mund ta dijë realisht dhimbjen që ajo fsheh brenda saj. Në vijim, i Madhëruari shpjegon se çfarë është *Hutame*:

- "Është Zjarri i Allahut, i ndezur fort, që depërton deri në zemër. Ai (*Zjarr*) do të qëndrojë i mbyllur mbi ta, me shtylla (*zjarri*) të shtrira." - Lënda djegëse e këtij zjarri janë njerëzit dhe gurët. Aq e fortë është nxehtësia e tij, sa që ajo depërton deri thellë në zemër. Ata do të jenë të izoluar brenda kësaj nxehtësie dhe pa shpresë se mund të dalin ndonjëherë prej saj. Pas portave, janë vendosur kangjella të larta, që ata të mos dalin jashtë. I Lartësuar i thotë në një ajet tjetër: "Ndërsa ata që kaluan çdo kufi (*në gjynahe ndaj Allahut*), vendbanimi i tyre është Zjarri. Sa herë që përpiqen të dalin nga ai, kthehen në të dhe u thuhet: "Shijojeni Dënimin e Zjarrit, që ju e

konsideronit gënjeshtëri!””. [Sexhde 20]. E lus Allahun të na ruajë nga ky përfundim dhe të na ruajë nga çdo vepër që e bën atë të meritueshëm!

Surja 105: El Fil (mekase) 5 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. A nuk e ke parë se ç'bëri Zoti yt me ushtrinë e Elefantit?
2. A nuk e shkatërroi përpjekjen e tyre (për shkatërrimin e Qabes)?
3. Ai lëshoi kundër tyre shpendë, që erdhën tufa-tufa
4. Dhe që i gjuajtën ata me gurë prej baltës së pjekur,
5. Duke i bërë si gjethe të përtpura.

Shpjegimi i ajeteve

- “A nuk e ke parë se ç'bëri Zoti yt me ushtrinë e Elefantit? A nuk e shkatërroi përpjekjen e tyre (për shkatërrimin e Qabes)?” - A nuk sheh në këtë ngjarje të jashtëzakonshme pushtetin madhështor të Allahut, mëshirën e Tij gjerë për adhuruesit e Tij, argumentet e njëshmërisë së Tij në meritën e adhurimit dhe fakte që tregojnë

vërtetësinë e të zgjedhurit të Tij, Muhamedit (a.s.)? Kujto se çfarë bëri Zoti yt me ushtrinë e Elefantit, të cilët kishin synim të shkatërronim Shtëpinë e Tij! Ata përgatitën një ushtri të madhe, duke marrë edhe elefantë të mëdhenj, për ta shkatërruar atë. Ajo ishte një ushtri e jashtëzakonshme, me luftëtarë të mbledhur nga Abisinia dhe Jemeni, para së cilës arabët ishin të pafuqishëm. Banorët e Mekës dolën nga qyteti dhe u larguan për t'i shpëtuar kësaj ushtrie. Ndërsa Allahu i Madhëruar dërgoi kundër tyre një prej ushtrive të Tij të shumta, që vetëm Ai i di.

- “Ai lëshoi kundër tyre shpendë, që erdhën tufa-tufa. Dhe që i gjuajtën ata me gurë prej baltës së pjekur. Duke i bërë si gjethe të përtpura.” - Këta zogj të grupuar bartnin gurë të nxehtë dhe me ta gjuajtën mbi ushtrinë e Abrahës, nga i pari deri tek i fundit, derisa i shtypën dhe i dërrmuan, duke i bërë të ngjanin si gjethe të përtpura. Allahu ishte i mjaftueshëm për ta thyer këtë ushtri dhe zbriti ndëshkimin e Tij mbi kokat e tyre. Kjo histori është shumë e njohur dhe e dëgjuar. Pikërisht në atë vit lindi Profeti i Fundit, Muhamedi (a.s.). Kjo ngjarje ishte njëra nga shenjat pararendëse të epokës së tij të ndritshme, të ndihmuar nga Zoti i qiejve dhe i tokës. Vetëm Atij i takon lavdia dhe mirënjohja për çdo mirësi!

Surja 106: El Kurejsh (mekase) 4 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Për hir të sigurisë së kurejshëve (në Mekë)
2. Dhe për hir të sigurisë (të dhuruar nga Zoti) gjatë udhëtimeve të tyre (për tregëti), në dimër dhe në verë,
3. Le ta adhurojnë Zotin e kësaj Shtëpie,
4. i Cili i ushqe pas urisë dhe i siguroi prej çdo frike!

Shpjegimi i ajeteve

- “Për hir të sigurisë së kurejshëve (në Mekë). Dhe për hir të sigurisë (të dhuruar nga Zoti) gjatë udhëtimeve të tyre (për tregëti), në dimër dhe në verë.” - Shumë komentues të Kur'anit janë të mendimit se

këto ajete duhen shikuar si vazhdim i sures para saj. Kështu, kuptimi i tyre është: Ne vepruam ashtu me ushtrinë e Elefantit pikërisht për hir të kurejshëve, për hir të plotësismit të interesave të tyre. Për të siguruar udhëtimet e tyre tregtare gjatë dimrit drejt Jemenit dhe, gjatë verës, drejt Shamit, Allahu i Lartësuar i ndëshkoi ata që synonin t'i shkatërronin. Në këtë mënyrë, i Madhëruari e ngriti lart ndër popujt arabë vlerën dhe rëndësinë e Qabes dhe të banorëve që kujdeseshin për të. Ata ishin shumë të nderuar dhe të respektuar nga njerëzit, saqë askush nuk i trazonte, në çdo udhëtim që ndërmerrnin. Për këtë arsye, i Lartësuar i urdhëron që të jenë mirënjohës ndaj Tij, duke u thënë:

- **“Le ta adhurojnë Zotin e kësaj Shtëpie,...”** - Le ta adhurojnë Atë si Një të vetëm dhe të pashoq dhe vetëm ndaj Tij të përkushtohen, me sinqeritet, të bindur dhe të nënshtruar.

- **“...i Cili i ushqeu pas urisë dhe i siguroi prej çdo frike!”** - Furnizimi i mirë dhe i bollshëm dhe siguria nga çdo lloj frike janë nga mirësitë më të mëdha të kësaj dynjaje, për të cilat njeriu duhet të tregohet mirënjohës ndaj Dhuruesit të vetëm të tyre, ndaj Allahut të Lartësuar. Vetëm Ty, o i Adhuruari ynë, të takon lavdia dhe mirënjohja e plotë për të gjitha begatitë, të shfaqura dhe të fshehura! Allahu i Lartësuar e ka përshkruar veten si *Rabbul Bejt* - Zoti i Shtëpisë, edhe pse Ai është Zoti i Shtëpisë dhe i gjithçkaje tjetër. Ky posaçërim është bërë për të treguar rëndësinë dhe madhështinë e Qabes. Ajo është Shtëpia ku adhurohet i Madhëruari dhe Ai është Zoti i saj.

Surja 107: El Maun (mekase) 7 ajete
Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. A e ke parë atë, që mohon Ditën e Gjykimit?

2. Ky është ai që e përzë jetimin në mënyrë të vrazhdë

3. Dhe nuk nxit për të ushqyer të varfrin.

4. Mjerë për ata që falen,

5. e që ndaj namazit të tyre janë të pakujdesshëm!

6. Ata vetëm shtiren

7. Dhe nuk japin as sendin më të vogël.

Shpjegimi i ajeteve

Duke qortuar ata që shpërfillin të drejtat e Zotit dhe të drejtat e krijesave, i Lartësuar i thotë:

- **“A e ke parë atë, që mohon Ditën e Gjykimit?”** - Ata nuk besojnë ringjalljen dhe dhënien e llogarisë, ashtu si nuk besojnë mesazhet e sjella nga profetët prej Zotit të gjithësisë. Pikërisht këta lloj njerëzish janë ata të cilët shpërfillin edhe të drejtat e krijesave:

- **“Ky është ai që e përzë jetimin në mënyrë të vrazhdë. Dhe nuk nxit për të ushqyer të varfrin.”** - Ata e dëbojnë jetimin me ashpërsi, duke mos treguar aspak mëshirë për të. Kjo sjellje vjen nga zemërgurtësia e tyre, për shkak se nuk shpresojnë shpërblim nga Allahu i Lartësuar dhe as nuk frikësohen nga ndëshkimi i Tij. Jo vetëm që sillen kështu për veten e vet, por pengojnë dhe të tjerët që ushqejnë jetimët dhe të vobektët.

- **“Mjerë për ata që falen, e që ndaj namazit të tyre janë të pakujdesshëm!”** - Ky është një kërcënim për ata njerëz që janë të pakujdesshëm ndaj namazit, duke mos e falur në kohën e tij apo duke lënë mangët shtyllat dhe detyrat e namazit. Kjo vjen nga mosvëmendja e tyre ndaj kësaj çështjeje të rëndësishme. Ata nuk i japin rëndësinë që i takon këtij adhurimi, i cili konsiderohet si më kryesori dhe mënyra më e mirë për t'iu afruar Allahut të Lartësuar. Këtu bëhet fjalë për pakujdesi me vetëdije ndaj çështjeve të namazit. Ndërsa pakujdesia nga harresa mund t'i ndodhë çdokujt madje edhe Profetit (a.s.) i ka ndodhur që të ketë harruar diçka prej namazit. Ata që janë të pakujdesshëm ndaj namazit Allahu i Lartësuar i ka përshkruar si zemërgurë, të pamëshirshëm dhe shtiracakë. Ai thotë:

- **“Ata vetëm shtiren. Dhe nuk japin as sendin më të vogël.”** - Ata kryejnë adhurime sa për t'u dukur në sy të njerëzve.

Përveç kësaj, ata janë shumë koprracë, madje edhe për gjëra fare të vogla, dhënia e të cilave nuk dëmton aspak, siç mund të jetë dhënia e një kove, e një kazme etj. Zakonisht, njerëzit japin dhe marrin të tilla gjëra pa asnjë problem, por për ata është përsëri e pamundur. Kur ata nuk duan që të japin edhe gjëra kaq të vogla, ç'mund të thuash për gjëra më të mëdha?! Në këtë sure, Allahu i Lartësuar na nxit për bamirësi ndaj jetimëve dhe të varfërve, madje na qorton nëse nuk e bëjmë këtë, duke e konsideruar si një sjellje të ngjashme me ata që nuk besojnë ringjalljen. Gjithashtu, kjo sure na nxit për të qenë të kujdesshëm në faljen e namazit. Ajo na nxit për sinqeritet në kryerjen e tij dhe në të gjitha adhurimet e tjera. Allahu i Lartësuar na nxit për të bashkëpunuar me njëri tjetrin, duke shkëmbyer shërbime dhe mjete të ndryshme, sepse në të kundërt do të jemi si ata të cilët qortohen në këtë sure. Allahu është më i ditur dhe falënderimi i takon Atij, që është Zoti i botërave!

Surja 108: El Keuther (mekase) 3 ajete
Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Ne të dhamë ty mirësi të shumta.
2. Prandaj, ti falu për hir të Zotit tënd dhe bëj kurban për Të!
3. S'ka dyshim se ai që të urren ty është farëshuar.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur (a.s.), duke i përkujtuar mirësitë e mëdha që ka përgatitur për të:

- **“Ne të dhamë ty mirësi të shumta.”** – *Keuther*-in, domethënë mirësitë e mëdha të Zotit të Lartësuar ndaj Profetit (a.s.). Mes këtyre mirësive dhe begative të pamata, është edhe një lumë në Xhenet, që quhet *Keuther*, të cilin Allahu i Lartësuar e ka ruajtur për Profetin (a.s.). Një prej mirësive të tij është edhe Haudī, gjatësia dhe gjerësia e të cilit është një muaj. Uji i tij është më i bardhë se qumështi dhe më i ëmbël se mjalti. Gotat që janë vendosur pranë tij janë të shumta dhe të shndritshme si yjet në

qiell. Kush pi një herë të vetme prej tij, nuk do të ketë më etje kurrë. Prej këtij Haudī do të pinë besimtarët, të cilëve do t'ua japë vetë me dorën e tij Muhamedi (a.s.). Pasi i kujtoi Profetit të Tij (a.s.) këto mirësi të premtuara, Allahu i Lartësuar e urdhëron atë që të jetë mirënjohës për to:

- **“Prandaj, ti falu për hir të Zotit tënd dhe bëj kurban për Të!”** - Janë veçuar këto dy rite, sepse ato janë ndër më të rëndësishmet dhe ndër rrugët më të dashura për t'u afruar tek Allahu i Madhëruar. Namazi shpreh nënshtrimin e plotë të zemrës dhe gjymtyrëve vetëm për Allahun e Lartësuar. Gjatë tij, zemra dhe trupi, me përkushtim dhe dashuri ndaj Allahut, kalojnë nga një adhurim në tjetrin. Kur qëndron në këmbë, besimtari këndon me drojë ajetet Kur'anore, pastaj me përunjësi të plotë bie në ruku, duke bërë *tesbih* dhe lavde për Allahun e Madhëruar, për të kaluar pastaj në sexhde, e cila është kulmi i përlësisë dhe momenti më pranë Allahut, kur Ai dëgjon çdo lutje drejtuar nga robi i Tij. Ndërsa kurban i edukon bujarinë dhe shtyp koprracinë. Robi zgjedh më të bukurën dhe më të mirën bagëti për t'ia përkushtuar Zotit si kurban.

- **“S'ka dyshim se ai që të urren ty është farëshuar.”** – Kuptimi: Ai që të urren ty, që të fyen dhe të përmend për keq, pikërisht ai është *“el ebter”* – farëshuar, sepse veprat do t'i asgjësohen dhe nami do t'i zhduket. Ndërsa Muhamedi (a.s.) është tërësisht i kompletuar me cilësitë më të mira si një krijesë e Zotit. Ai do të përkujtohet shumë ndër njerëz dhe pasuesit e rrugës së tij do të jenë të jashtëzakonshëm.

Surja 109: El Kafirun (mekase) 6 ajete
Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Thuaj: **“O ju jobesimtarë!”**
2. Unë nuk adhuroj atë që ju e adhuron.
3. As ju nuk adhuron Atë që unë e adhuroj.
4. Dhe unë kurrë nuk do të adhuroj atë që ju e adhuron.

5. Por as ju nuk do të adhuroni Atë që unë e adhuroj.

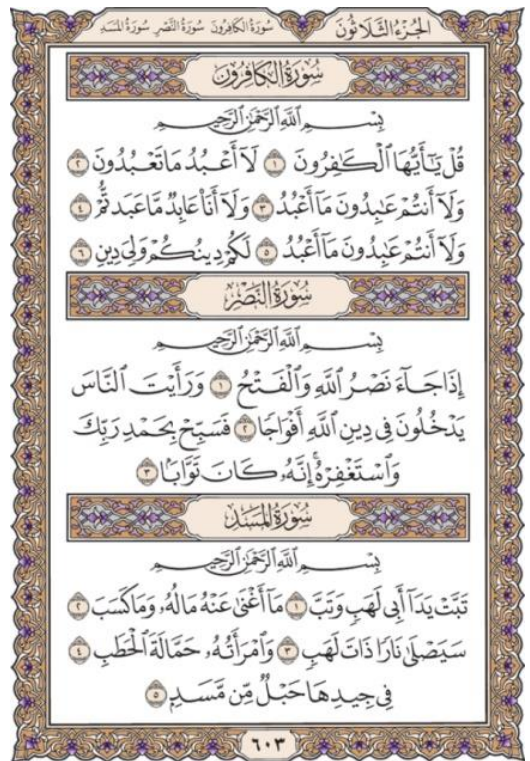
6. Ju keni fenë tuaj dhe unë kam fenë time.

Shpjegimi i ajeteve

- “Thuaj: “O ju jobesimtarë! Unë nuk adhuroj atë që ju e adhuroni...” - Allahu i Lartësuar na mëson që ne ta shfaqim haptazi distancimin tonë nga çdo adhurim tjetër, veç adhurimit të Tij. Madje, Ai na mëson që t’u drejtohem qafirëve dhe të gjithë atyre që kanë të adhuruar të tjerë veç Allahut, dhe t’ua deklarojmë hapur distancimin tonë nga çdo i adhuruar veç Allahut të Vetëm dhe të Pashoq. Ne distancohem nga mohuesit dhe idhujtarët në të gjitha aspektet, me fjalët dhe veprat tona të jashtme dhe të brendshme, të dukshme dhe të padukshme. Muslimani dhe muslimania duhet të ketë pamje dhe vepra dalluese si të tillë, që e karakterizojnë dhe e shquajnë nga të gjithë të tjerët.

- “As ju nuk adhuroni Atë që unë e adhuroj.” - Kuptimi: Ju nuk jeni adhurues të Atij që unë adhuroj, sepse veprave tuaja u mungon sinqeriteti. Ato pak vepra që ju kryeni dhe që janë të përziera me idhujtari nuk meritojnë të quhen adhurime, dhe si të tilla nuk janë të pranueshme nga Allahu i Lartësuar. Që një vepër të jetë e pranuar si “adhurim” tek Allahu, ajo duhet të plotësojë dy kushte: të jetë e sinqertë vetëm për Allahun, larg çdo lloj *shirk*-u, dhe të jetë sipas porosive të Allahut të Lartësuar dhe traditës së Profetit të Tij.

- “Dhe unë kurrë nuk do të adhuroj atë që ju e adhuroni. Por as ju nuk do të adhuroni Atë që unë e adhuroj.” - Allahu i Lartësuar e përsërit këtë fakt për të treguar se tiparet e dy grupeve do të mbeten gjithmonë të tilla për ta. Kështu, besimtarët kurrë nuk adhurojnë ato që adhurojnë mohuesit dhe idhujtarët, ndërsa idhujtarët kurrë nuk mund të konsiderohen si adhurues të Atij që adhurojnë besimtarët, pra, të Allahut të Lartësuar, vetëm nëse pendohen dhe kthehen në rrugë të drejtë. Secili grup

ndjek fenë e vet dhe refuzon fenë e tjetrit, siç thotë i Lartësuar me pas:

- “Ju keni fenë tuaj dhe unë kam fenë time.”- Secili grup do të ndjekë rrugën e vet, ashtu siç i shkon për shtat, sikurse thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: “Thuaj: “Secili vepron sipas rrugës së vet por Zoti juaj e di më së miri kush është në rrugën më të drejtë.”. [Isra, 84]. Ose: “Ka prej tyre që e besojnë atë, ashtu siç ka prej tyre që nuk e besojnë. Zoti yt i di më mirë ata që përhapin shkatërrimin. Nëse ata të mohojnë ty, thuaju: “Unë kam veprat e mia dhe ju keni veprat tuaja. Ju nuk përgjigjeni për atë që bëj unë e as unë për atë që bëni ju”. [Junus 40, 41].

Surja 110: En Nasr (medinase) 3 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
1. Kur të vijë ndihma e Allahut dhe çlirimi (i Mekës),
2. dhe t'i shohësh njerëzit duke hyrë në fenë e Allahut grupe-grupe,

3. Atëherë, madhëroje me lavde Zotin tënd dhe kërko falje nga Ai! Ai është Pranues i madh i pendimit.

Shpjegimi i ajeteve

Në këtë sure gjen: një sihariq për Profetin (a.s.), një urdhër për të, pasi lajmi i mirë të bëhet realitet, dhe një një parashikim se çfarë pritej të ndodhte më tej.

- **“Kur të vijë ndihma e Allahut dhe çlirimi (i Mekës), dhe t’i shohësh njerëzit duke hyrë në fenë e Allahut grupe-grupe..”** - Ky është sihariqi për Profetin (a.s.). Pra, Allahu i Lartësuar i dha Profetit të Tij lajmin e mirë se do ta ndihmonte dhe do t’i dhuronte fitoren e madhe, çlirimin e Mekës dhe përhapjen masive të Islamit. Njerëzit do të hynin grupe-grupe në fenë e Allahut, duke shtuar pasuesit e fesë së Tij. Madje, edhe shumë armiq të Profetit apo pjesëtarë të fisit të tij, që më parë e kishin mohuar, do ta besonin dhe do të bëheshin pasues të udhëzimit që ai sollti prej Allahut të Lartësuar. Kjo ndodhi me të vërtetë me çlirimin e Mekës. Ndërsa urdhri i drejtuar Profetit, pas kësaj mirësie të dhuruar nga Allahu i Lartësuar, është:

- **“...Atëherë, madhëroje me lavde Zotin tënd dhe kërko falje nga Ai! Ai është Pranues i madh i pendimit.”** - Ai u urdhërua për *tesbiñ*, për falënderim dhe mirënjohje ndaj Zotit të tij dhe për *istigfar* ose kërkim faljeje. Ndërsa parashikimi se çfarë pritej të ndodhte më tej është, së pari, një përgëzim: kjo fe do të vazhdonte të përhapej dhe të pushtonte gjithë botën. Kjo nënkuptohet pas *tesbih*-ut, falënderimit dhe kërkit të faljes nga Profeti dhe umeti i tij, sepse falënderimi për mirësitë i shton ato, sikurse thotë Allahu i Lartësuar: “Nëse falënderoni, do t’jua shtoj.” Pra, ndihma e Allahut për Profetin e Tij, fenë e Tij do të ishte e vazhdueshme. Futja e njerëzve në fenë e Zotit do të vijonte pandërprerë. Dhe vërtet kështu ndodhi. Feja Islame ka shkuar atje ku asnjë fe tjetër nuk mund të përhapej. Kjo vazhdoi, derisa njerëzit nisën të kundërshtonin urdhrat e Allahut dhe të Profetit të Tij, dhe kështu Allahu i Lartësuar

i sprovoi dhe ata u përçanë në grupe-grupe, duke ndodhur kjo që e shohim sot. Megjithatë, Allahu i Lartësuar ka ruajtur mirësi, mëshirë dhe begati për këtë fe dhe ithtarët e saj, që askush nuk mund t’i përkufizojë dhe zbulojë plotësisht. Mirësia vazhdon ta ndjekë këtë umet të bekuar dhe këtë fe të zgjedhur dhe të ndihmuar nga Zoti i gjithësisë. Parashikimi tjetër se çfarë pritej të ndodhte më tej ishte se exheli i Profetit të Zotit tashmë qe afruar. Jeta e Profetit ishte një mirësi e madhe që iu dhurua njerëzimit, prandaj edhe Allahu i Lartësuar është betuar për jetën e Profetit. Në fund të çdo mirësie, Allahu ka urdhëruar që të kërkojmë falje. Kështu, për shembull, ne jemi urdhëruar të veprojmë në përfundim të namazit, të haxhit etj. Atëherë, në të njëjtën mënyrë, urdhri i Allahut të Lartësuar drejtuar Profetit të Tij për *tesbih*, falënderim dhe *istigfar* ishte një tregues se misioni i Profetit përfundoi me sukses dhe tashmë kishte ardhur koha për takimin me Zotin e tij. Për këtë arsye, ai duhej të përgatitej për këtë takim në formën më të mirë dhe ta mbyllte misionin e vet me falënderim dhe kërkim faljeje, që Allahu i Lartësuar t’ia plotësonte më tej mirësinë e Tij. Po për këtë arsye, duke zbatuar këtë urdhër, Profeti (a.s.) thoshte në namazin e tij, në ruku dhe në sexhde: “*Subhaneke Allahumme, ue bi hamdike! Allahumme gfir li!*” (I Pastër nga çdo e metë dhe i Lavdëruar je, o i Adhuruari im! O i Adhuruari im, më fal mua!).

Surja 111: El Mesed (mekase) 5 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

- 1. U thafshin duart e Ebu Lehebit, dhe u shkatërroftë!**
- 2. Atij nuk i bëri dobi pasuria e vet dhe as bëmat e tij.**
- 3. Ai do të flaket në një zjarr të ndezur fort.**
- 4. (e bashkë me të) Edhe gruaja e tij, ajo bartësja e shkarpave (për zjarrin e xhehennemit).**
- 5. Në qafën e saj do të ketë një litar (prej zjarri) të thurrur mirë.**

Shpjegimi i ajeteve

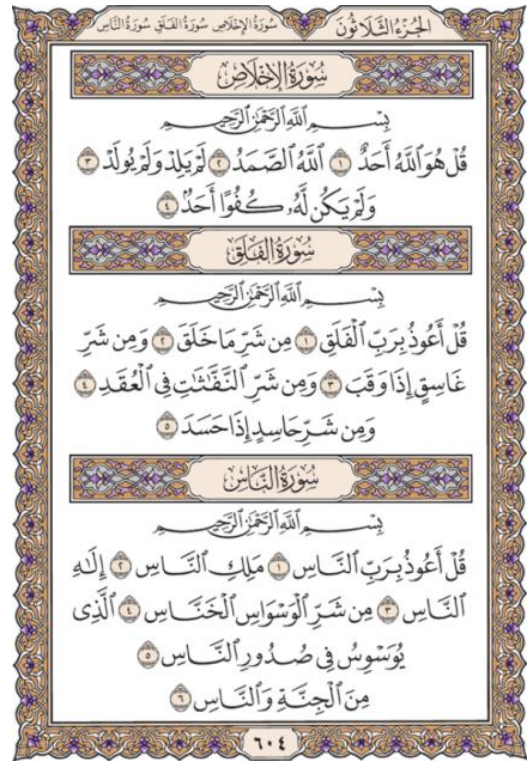
Ebu Lehebi ishte xhaxhai i Profetit, por ishte dhe armiku më i ashpër i tij, me mundimet që i shkaktonte Profetit (a.s.). Ai nuk kishte as besim në Allahun dhe as dashuri për farefis, Allahu e shëmtoftë! Prandaj Allahu i Lartësuar e poshtëroi e i dha këtë mallkim të madh, që do të jetë për të deri në Ditën e Kijametit. I Lartësuarit thotë:

- **“U thafshin duart e Ebu Lehebit, dhe u shkatërroftë!”** – Kuptimi: U dëshpëroftë dhe iu thafshin duart nga mirësitë! Kurrë mos paftë mirësi dhe mbarësi!

- **“Atij nuk i bëri dobi pasuria e vet dhe as bëmat e tij.”** - Kuptimi: Pasuria e tij e madhe, e cila u bë shkak që ai të kalonte kufijtë dhe të tregohej mospërfillës, tashmë nuk i sjell më dobi. Po kështu, edhe ato që ai fitoi nuk e ruajnë dot nga ndëshkimi i Allahut. Asgjë nuk mund ta shpëtojë atë nga vuajtjet dhe ndëshkimi. Çështja e tij tashmë ka marrë fund.

- **“Ai do të flaket në një zjarr të ndezur fort.”** - Zjarri do ta përfshijë atë nga çdo drejtim dhe nuk do të ndihmohet dhe as do të dalë më prej atje. Por jo vetëm ai. Ashtu si ai do të dënohet edhe gruaja e tij, e cila, gjithashtu, e mundonte Profetin (a.s.).

- **“(e bashkë me të) Edhe gruaja e tij, ajo bartësja e shkarpave (për zjarrin e xhehenemit). Në qafën e saj do të ketë një litar (prej zjarri) të thurrur mirë.”** - Ajo bashkëpunonte me burrin e saj në vepra të këqija dhe armiqësi ndaj Profetit dhe besimtarëve. Ata përhapnin të keqen dhe përpiqeshin si askush tjetër që të mundonin Profetin (a.s.) dhe besimtarët. Por ajo nuk bënte gjë tjetër, veçse ngarkonte shpinën e saj me gjynahe të rënda, ashtu sikurse dikush ka ngarkuar dru mbi shpinë dhe në qafë është i lidhur me litar. Por ajeti mund të kuptohet edhe ndryshe: Ajo do të detyrohet në zjarrin e Xhehenemit që të ngarkojë dru mbi shpinën e saj dhe, me to, të ndezë fort zjarrin e të shoqit dhe të sajën, pafundësisht, duke patur një litar prej zjarri të lidhur në grykë. Në këtë sure kemi të

bëjmë me një mrekulli dhe shenjë të profecisë së Muhamedit (a.s.). Këto ajete u shpallën para vdekjes së Ebu Lehebit dhe gruas së tij, dhe Allahu i Lartësuar tregoi se ata të dy do të ndëshkoheshin në zjarrin e Xhehenemit. Ky qe një tregues se ata nuk do ta pranonin Islamin kurrë. Dhe vërtet ashtu ndodhi. Ata nuk e pranuan Islamin dhe vdiqën si mohues dhe armiq të Zotit dhe të Profetit të Tij. Ata nuk e pranuan Islamin, qoftë edhe formalisht. Kështu, përfundimisht, ndodhi ashtu sikurse paralajmëroi Njohësi i së fshehtës dhe i të dukshmes, Allahu i Lartësuar.

Surja 112: El ihlas (mekase) 4 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Thuaj: “Ai është Allahu, Një dhe i Vetëm.

2. Allahu është Absoluti (Es-samed).

3. Ai nuk ka lindur askënd dhe nuk është i lindur (nga dikush).

4. Asgjë (e askush) nuk mund të jetë si Ai.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Thuaj: “Ai është Allahu, Një dhe i Vetëm.”** - Allahu i Lartësuar na udhëzon që të bëjmë një deklaratë, të cilën duhet ta besojmë plotësisht dhe të jemi tërësisht të sigurt për vërtetësinë e saj. Ai na urdhëron që të bëjmë një deklaratë të fuqishme, duke ia ditur kuptimin e saj të qartë dhe të saktë. Po ç’qenka kjo deklaratë, të cilën i Lartësuar i na urdhëron që ta themi hapur? Ajo është: “Allahu është *Ehad*”, domethënë Ai është i Një, i Vetëm e Unik, në çdo aspekt. Ai është i vetmi me emrat e Tij të bukur dhe cilësitë e Tij të larta dhe absolutisht të plota. Ai është i vetmi me veprat e Tij madhështore, që nuk kanë shembull dhe ngjashmëri me asgjë tjetër në ekzistencë.

- **“Allahu është Absoluti (*Es-samed*)”** - Allahu është Ai të Cilit i drejtohet çdo gjë për nevojat e veta. Çdo krijesë, qoftë ajo e botës qiellore, qoftë krijesë e botës tokësore, të gjithë pa përjashtim janë të varur dhe të nevojshëm për përkujdesjen dhe mëshirën e Tij. Të gjithë i luten *Samed*-it për plotësimin e nevojave të tyre. Për çdo gjë që i duhet, krijesat i drejtohen vetëm Allahut. Atë e lusin dhe i kërkojnë ndihmë, sepse Allahu është i Ploti dhe Absoluti në cilësitë e Tij. Ai është, gjithashtu, *El Alîmu* - i Gjithëdituri, dija e të Cilit është absolutisht e plotë. Allahu është *El Halîmu* - i Buti dhe i Mëshirshmi, butësia dhe mëshira e të Cilit janë absolutisht të plota. Ai është *Er-Rahîmu* - Mëshirëploti, mëshira e të Cilit ka përfshirë gjithçka. E të tillë janë të gjithë emrat dhe cilësitë e mrekullueshme të Allahut. Pikërisht prej cilësive të Tij është edhe fakti që:

- **“Ai nuk ka lindur askënd dhe nuk është i lindur (*nga dikush*)...”** - Sepse Allahu është është absolutisht i Pasur dhe nuk ka nevojë për asgjë nga krijesat e Tij. Të gjithë kanë nevojë dhe janë të varfër para bujarisë dhe mirësisë së Tij, ndërsa Ai është i Pasuri vetvetiu, që nuk ka nevojë absolutisht për asgjë nga krijesat e Tij.

- **“...Asgjë (*e askush*) nuk mund të jetë si Ai.”** - Askush nuk mund t’i afrohet apo t’i

përngjasë, apo të jetë si shembulli i Tij, as në emrat e Tij, as në cilësitë e Tij dhe as në veprat e Tij. I Lartësuar dhe Begati-sjellës është emri i Tij. Kjo sure është sqaruese dhe vërtetuese e teuhidit *esmâu ue şifât*, që ka të bëjë me emrat dhe cilësitë unike të Zotit të Lartësuar.

Surja 113: El Felek (*mekase*) 5 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Thuaj: **“Kërkoj strehë te Zoti i agimit,**
2. **Prej dëmit të çdo krijese, që Ai krijoi,**
3. **Dhe prej errësirës së natës, kur ajo shtrihet (*në Tokë*),**
4. **Dhe prej dëmit të atyre (*magjistareve*) që lidhin dhe fryjnë nyja,**
5. **Dhe prej dëmit të smirëkeqit, kur ai zileps.”!**

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na mëson se si të kërkojmë ndihmë, strehim, mbrojtje, ruajtje nga çdo sherr që na kanoset. Ai na urdhëron që të kërkojmë ndihmën e Tij, duke thënë:

- **“Thuaj: “Kërkoj strehë te Zoti i agimit,..”** – Domethënë, i drejtohem për ndihmë, mbrojtje, strehim ose ruajtje Allahut. Ne porositemi që t’i drejtohem për ndihmë, mbrojtje, strehim ose ruajtje Allahut, që quhet edhe *Rabbul feleķ* - Zoti i agimit. Është Allahu që e bën të çelë agimin. Është Ai që e bën farën të çelë dhe të mbijë, prandaj vetëm Atij lutjuni, që t’ju ruajë nga çdo e keqe që i druheni!

- **“...Prej dëmit të çdo krijese, që Ai krijoi,..”** - Kjo përfshin të gjitha krijesat e Zotit. Pra, Allahu i Lavdëruar na mëson që të kërkojmë mbrojtjen dhe ruajtjen e Tij nga sherri i të gjitha krijesave të Tij: i njerëzve, i xhindëve, i kafshëve etj. E ku mund të gjeshe ruajtje dhe strehim prej sherrit të krijesave, më mirë se te Krijuesi i tyre?! Pasi i përmendi në përgjithësi krijesat prej të cilave duhet të ruhemi, Allahu i Lartësuar veçon disa prej tyre. Ai thotë:

- **“...Dhe prej errësirës së natës, kur ajo shtrihet (*në Tokë*),...”** - Allahu i Lartësuar na mëson që t’i kërkojmë Atij strehim dhe mbrojtje, që të na ruajë nga e keqja që

shfaqet në botë kur atë e mbulon nata e errët, sepse kjo është koha kur përhapen më shumë shpirtrat dhe krijesat armiqësore. Natën përhapen në tokë edhe shumë kafshë dëmtuese dhe sulmuese.

- **“...Dhe prej dëmit të atyre (magjistareve) që lidhin dhe fryjnë nyja...”** - Allahu i Lartësuar na mëson që të kërkojmë ndihmë dhe strehim tek Ai që të na ruajë prej sherrit dhe dëmit që sjellin magjia dhe magjistarët, të cilët kryejnë dhe përgatisin magjitë e tyre duke fryrë nëpër nyje.

- **“...dhe prej dëmit të smirëkeqit, kur ai zileps.”** - *El Hâsîdu* është smirëziu apo ziliqari, ai i cili dëshiron që tjetrit t'i largohen mirësitë. Ai përpiket që ta privojë tjetrin nga mirësitë me ç'të mundë dhe me çdo mënyrë. Kështu pra, edhe kjo është një e keqe, prej së cilës mund të ruhesh dhe t'i shpëtosh veçse duke kërkuar strehim tek Allahu i Lartësuar, Zoti dhe Krijuesi i gjithçkaje. Vetëm me ndihmën Allahut mund t'i mposhtim kurthet dhe dëshirat dashakeqe të këtyre smirëzinjve të mjerë. Në të njëjtën mënyrë, duhet trajtuar me kujdes edhe e keqja që vjen nga syri i keq, sepse mësyshi shkaktohet zakonisht prej dikujt që është i ngarkuar me smirë dhe urrejtje për tjetrin. Kjo sure përmban porosi të mrekullueshme për t'u ruajtur dhe për t'i shpëtuar sherrit të çdo krijese në përgjithësi, edhe të atyre që janë përmendur në mënyrë të veçantë. Gjithashtu, kjo tregon se magjia është diçka reale, e cila dëmton me të vërtetë. Ajo është një e keqe, që, për t'i shpëtuar, duhet të kërkosh ndihmë dhe strehim vetëm tek Allahu i Lartësuar.

Surja 114: En Nas (mekase) 6 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

1. Thuaj: “Kërkoj strehë te Zoti i njerëzve,

2. Sundimtari i njerëzve,

3. i Adhuruari i njerëzve,

4. Prej së keqes së nxitësit të ligësisë, që rri në pritë (i fshehur),

5. I cili i trazon zemrat e njerëzve,

6. Qoftë ai nga xhindët apo nga njerëzit.”!

Shpjegimi i ajeteve

Kjo sure na udhëzon që të kërkojmë ndihmë, mbështetje, mbrojtje dhe strehim te Zoti i njerëzve, Sunduesi dhe Pronari i tyre, i Adhuruari i tyre, që të na ruajë nga Shejtani i mallkuar, i cili është shkaku i të gjitha të këqijave dhe lënda bazë e tyre.

- **“Thuaj: “Kërkoj strehë te Zoti i njerëzve, Sundimtari i njerëzve...”** – Kështu, i Lartësuar na udhëzon që vazhdimisht të kërkojmë mbrojtje, strehim dhe mbështetje tek Ai si Zoti i njerëzve, sepse Ai është Krijuesi, Sunduesi, Furnizuesi dhe i Plotpushtetshmi mbi ta. Të gjitha krijesat janë të nënshtruarara nën zotërimin dhe pushtetin e Allahut.

- **“...i Adhuruari i njerëzve...”** – Gjithashtu, i Lartësuar na udhëzon që ne të kërkojmë mbrojtje dhe strehim tek Ai si i vetmi që meriton adhurimet tona. Allahu i Lartësuar na krijoi për një qëllim të vetëm: që ta adhurojmë Atë me dashuri dhe madhërim, duke zbatuar urdhrat e Tij dhe duke u larguar nga ndalesat e Tij. Ky është qëllimi i ekzistencës tonë. I Mallkuari kërkon të na pengojë nga ky qëllim. Allahu i Lartësuar na udhëzon që, nëpërmjet adhurimit të Tij, të ruhemi nga ndikimi i të Mallkuarit. Nëpërmjet adhurimit, ne mund të ruhemi prej nxitjeve të Shejtanit dhe hileve të tij. Ai i mallkuar synon që ne të pasojmë hapat e tij dhe të bëhemi prej banorëve të Zjarrit të ndezur fort. Ndërsa ajeti na udhëzon që të ruhemi prej këtij sherri, duke e lutur Allahun e Lartësuar, që është Zoti, Sunduesi dhe i Adhuruari i njerëzve.

- **“...Prej së keqes së nxitësit të ligësisë, që rri në pritë (i fshehur), I cili i trazon zemrat e njerëzve...”** - Prej sherrit të Shejtanit janë dhe vesveset që ai fut në zemrat dhe shpirtrat e njerëzve. Ai ua hijeshon dhe zbukuron atyre të keqen. Ai i nxit tek ata dëshirën për ta vepruar të keqen dhe i bën entuziastë për këtë. Po ashtu, ai ua shëmton të mirën njerëzve dhe i rëndon ata,

duke ua vështirësuar kryerjen e të mirave. Shejtani i mallkuar ua paraqet të mirën jo me pamjen e saj të vërtetë, por me një formë të shëmtuar, të lodhshme dhe të keqe. Kjo është puna e tij e vazhdueshme me njerëzit. I Mallkuari vazhdimisht fut vesvese dhe pastaj fshihet, tërhiqet e struket, sa herë që robi kujton Zotin e tij dhe mbështetet tek Ai për arritjen e çdo të mire dhe largimin nga çdo e keqe. Prandaj, në këtë ajet, thuhet që i Mallkuari është ai “që fshihet”. Sa herë që robi kujton Zotin e tij dhe mbështetet plotësisht tek Ai, për t’u ruajtur nga sherri i vesveseve dhe nga dëmi i Shejtanit, ky i mallkuar struket i pafuqishëm dhe i poshtëruar. Vesveset vijnë prej xhindëve, por vijnë edhe prej njerëzve, prandaj i Lartësuari thotë më tej:

- **“..Qoftë ai nga xhindët apo nga njerëzit.”!**” – Pra, i Lartësuari na udhëzon që të kërkojmë mbrojtjen dhe strehimin tek Ai, prej vesveseve të sjella nga xhindët dhe nga njerëzit. Lavdia e plotë qoftë për Allahun e Lartësuar, fillim e mbarim, haptas dhe fshehtas! E lusim Allahun e Lartësuar që ta plotësojë mirësinë e Tij ndaj nesh. E lus të Madhëruarin që të na i falë dhe mbulojë gjynahet tona, që aq shumë janë bërë pengesë dhe privim nga begatitë dhe bereqeti i Tij. E lus të Madhëruarin që të na i falë gabimet tona dhe dëshirat e gabuara, të cilat aq shumë i kanë privuar dhe penguar zemrat tona nga meditimi në Librin e Allahut. E lus të Madhëruarin që të mos na privojë nga të mirat dhe begatitë e Tij për shkak të sherrit dhe padrejtësisë sonë. Ne kurrë nuk e humbasim shpresën nga mëshira e Zotit. Shpresat nga mëshira e Zotit i humbasin veçse njerëzit mohues dhe të humbur. Paqja, bekimet dhe mëshira e Zotit qofshin mbi Profetin e Tij, Muhamedin, familjen e tij dhe të gjithë shokët e tij! Të përhershme e të vazhdueshme qofshin salavatet mbi ta! Falënderimi i qoftë Allahut, me bujarinë e të Cilit plotësohen të gjitha mirësitë!

Këtu përfundon tefsiri i Librit të Allahut, me ndihmën dhe suksesin e dhuruar prej

Tij. E mblodhi dhe e përpunoi Abdurrahman Ibn Nasir Ibn Abdilah, i njohur me emrin Ibn Sa'di. Allahu e faltë atë, prindërit e tij dhe të gjithë muslimanët! Fillimi i muajit *rabiul euuel*, viti 1344 h (fillimi i muajit shtator, viti 1925).

Tabela e lëndës

Fq

❖ Sad	3.
❖ Ez-zumer	25.
❖ Gafir	61.
❖ Fussilet	98.
❖ El shura	119.
❖ El zuhruf	148.
❖ El duhan	173.
❖ El xhathije	182.
❖ El ahkaf	193.
❖ Muhammed	208.
❖ El fet'h	223.
❖ El huxhurat	242.
❖ Kaf	252.
❖ El dharijat	263.
❖ Et-tur	273.
❖ El nexhm	283.
❖ El kamer	294.
❖ Er-rahman	304.
❖ El uakia	313.
❖ El hadid	323.
❖ El muxhadile	337.
❖ El hashr	347.
❖ El mumtehine	361.
❖ El saf	370.
❖ El xhumua	377.
❖ El munafikun	382.
❖ Et-tegabun	386.
❖ Et-talak	395.
❖ Et-tahrim	402.
❖ El mulk	408.
❖ El kalem	418.
❖ El haka	426.
❖ El mearixh	434.
❖ Nuh	441.
❖ El xhin	446.
❖ El muzzemil	453.
❖ El mudethir	459.
❖ El kijame	466.
❖ El insan.....	471.
❖ El murselat	477.
❖ Xhuzi amme	482.

¹ Fjala *nea'xheh* në arabisht domethënë 'dele'. Po kështu quhet edhe një nga llojet e lopëve të egra. Kjo fjalë nënkupton edhe gratë, gjithashtu.

² Pra, i bëri kurban. Disa thonë se thjesht i fërkoji dhe përkëdheli ata.

³ *El îmânu dhe el islâmu: Të përbashkëtat dhe veçoritë e tyre.*

Imam Neueuiju në *sherh*-un e "Sahihut të Muslimit", në lidhje më këtë çështje, thotë: "Dijetarët e parë dhe të mëvonshëm kanë folur gjerë e gjatë për këto çështje. Unë do të përpiqem që t'i sjell shkurtimisht dhe në mënyrë të përmblendhur ato, që të bëhet e mundur të kuptohet kjo temë. Imam Ebu Sulejman Ahmed Ibnu Muhamed Ibnu Ibrahim el Hattabij el Bustij, gjuhëtari, letrari dhe juristi i madh i medhhebit Shafi'ij, analisti dhe kritiku i shquar, ka thënë në librin e tij: "Meâlimus-sunen": "Sa të shumta janë gabimet që bëjnë njerëzit në të tilla çështje. ³ Për sa i përket Zuhrijut, ai ka thënë: " El Islâmu" është "fjala", ndërsa " El Imânu" është "puna". Ai argumenton me ajetin: "Beduinët thanë: "Ne kemi besuar! (*el îmân*)" Thuaj: "Ju nuk keni besuar ende, por thoni: Ne jemi dorëzuar (*el islâm*), e ende nuk po ju hyn besimi në zemrat tuaja. E nëse e respektoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij, Ai nuk ju pakëson asgjë nga veprat tuaja, se Allahu është Falës i Madh dhe shumë Mëshirues". [Huxhurat 14]. ³ Ndërsa të tjerë janë të mendimit se *islami* dhe *imani* janë e njëjta gjë. Këta argumentohen me fjalën e Allahut të Lartësuar: "Ne nxorëm (*i larguam*) çdonjë që ishte aty nga besimtarët (*el îmân*). Po nuk gjetëm aty veçse një shtëpi muslimane (*el islâm*). [Dharijat 35-36]

³ El Hattabiju thotë: "Metoda dhe rruja më e saktë në trajtimin e kësaj çështjeje është që, kur të flasim për *imanin* dhe *islamin*, të bëjmë përkufizime të specifikuara, jo gjithëpërfshirëse, sepse një *muslim* (i pajisur me islâm), në disa raste mund të jetë

mu'min (i pajisur me iman të plotë) dhe në disa të tjera mund të mos jetë *mu'min*. Ndërsa *mu'mini* (i pajisur me îmân të plotë) gjithmonë gjykohet se është muslim (pra i pajisur me islâm). Pra, mund të themi se: çdo *mu'min* është *muslim* dhe jo çdo *muslim* është *mu'min*. Nëse i kupton këto dy nocione (*muslim* dhe *mu'min*) në mënyrë që e përmendëm, edhe ajetet do të mund t'i kuptosh në harmoni me njëra-tjetrën. Me këtë mënyrë të kuptuari do të interpretosh drejt ajetet dhe do të largohet çdo keqkuptim mbi to. Themeli i *imanit* është i ashtuquajtur *et-tasdiq* (pohimi dhe pranimi i diçkaje me zemër në mënyrë të sigurt) ndërsa themeli i *islamit* është i ashtuquajtur *Istislâm* dhe *in'ijâd* (dorëzim i jashtëm, nënshtrim i plotë). Ka mundësi që dikush të jetë i dorëzuar nga pamja e jashtme, por jo i dorëzuar e nënshtruar nga brenda (në zemrën e tij). Ai mund të jetë *sâdiqan* - i sigurt, duke pohuar e pranuar gjithçka në zemrën e tij, por nuk është i nënshtruar dhe i dorëzuar nga ana e jashtme (si Iblisi). El Hattabiju, duke shpjeguar fjalën e Profetit a.s: "*El îmânu* është 70 e ca degëzime....", thotë: "Ky hadith tregon se "*El îmânu*" në kuptimin e përdorur e të sjellë nga Sheriati, përfaqëson një emër me kuptim shumë të gjerë dhe me degëzime e pjesë të shumta, mes të cilave ka pjesë që konsiderohen si më të rëndësishme, por ka edhe të tjera që janë të një grade më të vogël. Por emërtimin "el Iman" e meritojnë qoftë pjesët e tij me vete, qoftë tërësia e përbërë nga këto pjesë; të gjitha meritojnë të quhen iman. Por kur nënkuptojmë "el îmân el mutlaq", imanin e vërtetë e të plotë, kjo presupozon që në këtë emërtim të bëjnë pjesë të gjitha pjesët e tij, pa përjashtim. Një shembull i njëjtë me të është shembulli i namazit. Namazi me kuptimin e sjellë nga Sheriati, pra, në terminologjinë e Sheriatit, është një tërësi e përbërë nga pjesë dhe seksione të ndryshme. Secila prej tyre meriton të emërtohet me emrin "namaz" (pra, qëndrimi në këmbë, rukuja, sexhdet etj). Ndërsa fjala

‘namaz’ me kuptimin e saj të plotë, të tërësishëm, nënkupton tërësinë e të gjitha veprimeve, fjalëve dhe pjesëve së bashku. Në këtë hadith përmendet se “... edhe turpi është (*pjesë*) prej imanit.”³ Në këtë hadith tregohet se gradat e imanit dhe të atyre që janë pajisur me të janë të ndryshme, në varësi të pjesëve që kanë arritur të konkretizojnë dhe të plotësojnë prej të emërtuarit me këtë emër, që është “el iman.” Këtu përfundon fjala e El Hattabiju⁴. Imam Ebu Muhammed El Husejn ibn Mes’ud El Beğauij Esh-Shâfi’ij, duke sqaruar e shpjeguar hadithin kur Xhibrili e pyeti Profetin a.s rreth imanit dhe islamit, thotë: “Profeti a.s e prezantoi islamit si një emër që përfaqëson punët që shfaqen haptazi, ndërsa imanin e paraqiti si një emër që përfaqëson i’tikâdⁱⁿ (besimin, pohimin), sigurinë e besimit që fshihet në zemër. Por këtë nuk e ka bërë për të treguar se punët e jashtme që shfaqen nuk bëjnë pjesë në të ashtuquajturin “el iman” dhe as për të treguar se “taşdıku” - apo pohimi, pranimi e siguria e besimit në zemër - nuk bën pjesë në të ashtuquajturin “islam”. Fjala e Profetit a.s duhet të kuptohet si shpjegim i hollësishtëm i diçkaje tërësore, gjithëpërfshirëse; si shpjegim i islamit dhe imanit, që quhet “*ed-Dîn*” - fe. Për këtë arsye, në fund të hadithit, ai tha: “Ai ishte Xhibrili. Ai erdhi që t’ju mësojë juve “*dînekum*”, pra, fenë tuaj.” Pra, qoftë besimi dhe pohimi me zemër, qoftë puna e dukshme në gjymtyrë, që të dyja janë pjesë përbërëse e islamit dhe e imanit. Për këtë tregon fjala e Allahut të Lartësuar: “Feja e pranueshme tek Allahu është Islami. [Al imran 19] Ose: “..Sot ju përsosa fenë tuaj, e plotësova dhuntinë Time ndaj jush dhe zgjodha që Islami të jetë feja juaj. [Maide 3]. Ose: “Thuaj: “Ne i kemi besuar (*el iman*) Allahut, edhe asaj që na u shpall neve, edhe asaj që i është shpallur Ibrahimit, Ismailit, Is’hakut, Jakubit dhe pasardhësve. (*I besojmë*) Edhe asaj që i është dhënë Musait dhe Isait, edhe (*asaj që*

u është dhënë) të gjithë profetëve nga Zoti i tyre. Ne nuk bëjmë asnjë dallim mes tyre dhe vetëm Atij i jemi dorëzuar (*el islâm*) (*dhe nënshtruar me adhurim dhe me bindje*)”. E kush kërkon (*të pasojë*) fe tjetër përveç Islamit, atij kurrsesi nuk do t’i pranohet dhe në botën tjetër do të jetë nga të dëshpëruarit.” [Al imran 85]. Domethënë, Allahu i Lartësuar na ka njoftuar se feja për të cilën është i kënaqur dhe të cilën e pranon prej adhuruesve të Tij është e ashtuquajtura “Islam”. Por feja nuk mund të jetë e pranuar dhe e kënaqshme nëse, krahas punëve të jashtme të dukshme, nuk ka *tesdîk*, pra, pohim dhe besim i plotë dhe i sigurt në zemër.” Kjo ishte fjala e Begavijut.³ Imam Ebu Abdil-lah Muhamed Ibn Ismâil Ibn Muhamed Ibn El Fađl Et-Temîmij El Aşbehânij Esh-Shâfi’ij thotë në librin e tij “*Et-taħrîr fi sherhi Sahîhi Muslim*”: “*El îmanu* nga ana gjuhësore do të thotë: “*Et-taşdıku* (pohimi, miratimi, besimi me siguri të plotë i diçkaje). Kështu, nëse kemi për qëllim këtë kuptim të fjalës “*El îman*”, mund të themi se ai nuk shtohet dhe nuk pakësohet, sepse “*Et-taşdıku* nuk është diçka që mund të copëzohet, që të mund të mendojmë se ai njëherë mund të jetë i plotë dhe njëherë i mangët. Ndërsa në terminologjinë e Sheriatit “*El îmanu*” mund të përkufizohet si: “*Taşdıku* (të pohuarit, të besuarit) me zemër dhe të punuarit me gjymtyrë”. Kështu, nëse kemi për qëllim këtë kuptim të fjalës “*El îman*”, mund të themi se ai shtohet dhe pakësohet. Ky është medhhebi i *Ehli Sunneti uel Xhemâ’at*.³ Kundërshtimi në këtë çështje, pas analizës së bërë me imtësi, del se qëndron në përgjigjen që ne i japim pyetjes: “Ai që pohon dhe beson me siguri të plotë në zemrën e tij çdo gjë që duhet besuar, nëse veç këtij besimi nuk bën asnjë punë që presupozon ky besim, a quhet *Mu’minun mutlaķan* (besimtar) në mënyrë kategorike (pra, me iman të plotë) apo jo? Mendimi që ne kemi zgjedhur si të saktë është se ai nuk meriton të quhet i tillë (pra besimtar

mutlaqan), sepse Profeti a.s ka thënë: “Nuk bën zina një imorali dhe njëkohësisht të jetë *mu'min* (*besimtar mutlaqan, pra, me besim të plotë*) gjatë kohës kur bën zina”. Sepse ai nuk ka bërë me atë çka presupozon imani (besimi), që të meritojë *mutlaqan*, domethënë të meritojë tërësisht dhe pa cungim këtë emërtim, pra, besimtar (*mu'min mutlaqan*).” Ky është fundi i fjalës së autorit të “Et-Tahrîr”.

³ Imam Ebu El Hâsen Alij Ibn Halef Ibn Bettâl el Mâlikij el Mağribij, në shpjegimin që i ka bërë Sahihut të Buhariut, thotë: “Qëndrimi i grupit të Ehli Sunetit, nga të parët selefët e këtij umeti dhe të mëvonshmit e tij, është që: ”*El îmânu*” është “fjalë” dhe “punë”, shtohet dhe pakësohet. Argumentet që tregojnë se ai shtohet dhe pakësohet janë ajetet e shumta, të cilat Imam Buhariu i ka sjellë në Sahihun e tij. Kështu, Allahu i Lartësuar thotë: “Është Ai, që e zbriti qetësinë në zemrat e besimtarëve, për ta shtuar edhe më shumë besimin mbi besimin që kishin.” [Fet’h 4].

“Ata ishin disa djelmosha, kishin besuar Zotin e tyre dhe Ne ua shtuam atyre udhëzimin.” [Kehf 13].

“Allahu u shton atyre që u udhëzuan udhëzim”. [Merjem 76].

“Kurse ata që e gjetën rrugën e drejtë, Ai atyre ua shton edhe më shumë udhëzimin në rrugën e drejtë dhe u ofron mundësi të jenë edhe më të matur.” [Muhamed 17].

“Ne nuk bëmë mbikëqyrës të zjarrit askënd përveç melekëve, dhe numrin e tyre (*të përmendur në Kur'an*) nuk e bëmë veçse si sprovë për ata që nuk besuan, që të binden ata që u është dhënë Libri, ndërsa atyre që besojnë t’u shtohet edhe më shumë besimi.” [Mudethir 31].

“Kur zbret ndonjë kapitull (*prej Kuranit*), ka prej tyre që thonë: “Cilit prej jush ia shtoi besimin kjo (*sure e shpallur*)?” Atyre që besuan, u shtohet besimi dhe gëzohen për të. Ndërsa atyre që në zemrat e tyre kanë sëmundje, ajo (*shpallja e sures kuranore*), ndyrësisë së tyre ua shton (*më*

shumë) ndyrësinë, dhe ata vdesin si jo besimtarë.” [Teube 124].

“Janë ata të cilët, kur ata (*munafikët*) u thanë: “Njerëzit (*idhujtarët*) janë tubuar t’ju sulmojnë, prandaj kini frikë (*shpëtoni kokën*)!, ai (*kërcënim*) vetëm sa ua shtoi edhe më shumë besimin, prandaj thanë: “Ne na mjafton Allahu, që është Mbrojtësi (*ndihmësi, strehuesi, sipërmarësi*) më i mirë!” [Al imran 173].

“Kur muslimanët i panë ushtritë armike, thanë: “Kjo është ajo që na premtuan neve Allahu dhe i Dërguari i Tij. Allahu dhe i Dërguari i Tij thanë të vërtetën”. Ajo (*ushtria e armikut*) vetëm se ua shtoi atyre edhe më shumë besimin dhe mbështetjen (*tek Allahu*).” [Ahzab 22].

Ibnu Bettâli thotë: “Kështu, imani që nuk shtohet është i mangët. Dikush mund të thotë: ”*El îmânu*” nga ana gjuhësore do të thotë: “Et-tašdîqu (pohimi, miratimi, besimi me siguri të plotë rreth diçkaje). Atëherë, si është e mundur të shtohet e të pakësohet ai? Këtij i përgjigjemi: Et-tašdîqu (besimi i sigurt) plotësohet kur ne kryejmë të gjitha punët në bindje ndaj Allahut të Lartësuar. Sa më shumë të shtojmë besimin tonë dhe punët e mira, aq më shumë përkryhet, përsoset, plotësohet imani. Në këtë mënyrë shtohet imani, ndërsa me pakësimin e veprave ai pakësohet. Duke u pakësuar punët e mira, pakësohet përsosmëria apo plotësimi i imanit, dhe nëse ato shtohen, edhe imani e shton përsosmërinë, plotësimin e tij. Ky është mendimi mesatar rreth imanit. Ndërsa për sa i përket Et-tašdîqu¹ (besimit në mënyrë të sigurt) në Allahun dhe Profetin e Tij dhe rreth asaj që lidhet me ta, kjo është një çështje që nuk pranon cënim e pakësim.³ Ky është edhe shkaku që imam Maliku ka heshtur, sipas disa transmetimeve të ardhura prej tij, kur është pyetur: “A mund të pakësohet besimi?”, sepse nuk lejohet cënimi i tašdîqu¹ (pohimit, besimit me siguri të plotë) në zemër. Një gjë e tillë është e pamundur sepse, nëse siguria do të cënohej,

nuk do të quhej më siguri, por dyshim (shak) dhe si e tillë nuk do të mund të quhej iman (besim). Disa të tjerë thonë: Imam Maliku pati një arsye tjetër kur heshti në përgjigjen e kësaj pyetjeje. Ai heshti që të mos mendonin të paditurit se ai është pro mendimit të gabuar të Hauarixhëve, të cilët i konsiderojnë jashtë imanit (pra, si qafirë) ata besimtarë që bëjnë gjynahe.”

Edhe imam Maliku ka deklaruar se imani pakësohet, sikurse kanë konfirmuar edhe grupi i madh i Ehli Sunetit. Abdurrezzaku thotë: “Kam dëgjuar ata dijetarë të cilët i arrita, si Sufjan Eth-Theurij, Mâlik Ibn Enes, Ubejdil-lâh ibni Umer, El Euzâij, Mea’mer Ibn Râshid, Ibn Xhurajxh dhe Sufjan Ibn Ujejneta, të thonë: “*El î mânû* është “fjalë” dhe “punë”, shtohet dhe pakësohet. Ky është edhe mendimi i Ibni Mesudit, Hudhejjes, En-neHaij-jut, El Hâsen el Bašrij-jut, Ataut, Taus^{it}, Muxhâhid^{it}, Abdullâh Ibn El Mubârek. Kështu, ajo për të cilin robi meriton dashurinë, mbështetjen dhe ndihmën prej besimtarëve, është plotësimi i këtyre 3 gjërave: “Et-taşdîku (pohimi, miratimi, besimi me siguri të plotë) në zemër, El ikrâru (të pohuarit, të miratuarit me gojë, pra diktimi me fjalë), dhe el amelu, domethënë, të punuarit me gjymtyrë. Nuk ka asnjë kundërshtim mes tyre se, nëse dikush pohon, miraton diçka dhe punon duke mos pasur dije dhe njohuri për Zotin e tij, ai nuk meriton emrin *mu’min* (besimtar). Edhe nëse ai ka njohuri të plotë dhe punon sipas dijes, por në të njëjtën kohë mohon me gojën e tij atë çka e njohu dhe e diti mirë rreth Zotit të tij, ai edhe në këtë rast nuk e meriton emrin “*mu’min*”. Po kështu, nëse dikush pohon dhe e beson Allahun e Lartësuar dhe profetët e Tij dhe nuk punon me farzet (detyra e përcaktuara nga Zoti) ai nuk meriton të quhet *mu’min mutlaqan* (në mënyrë të plotë).³ Edhe pse nga ana gjuhësore e kuptimit të fjalës “*el î mânû*” në gjuhën arabe, ai mund të quhet *mu’min*, ai nuk meriton të quhet i tillë në

terminologjinë e përdorur në Sheriat për këtë fjalë, sepse Allahu i Lartësuar ka thënë: “Besimtarë të vërtetë janë vetëm ata, të të cilëve kur përmendet Allahu, u frikësohen zemrat e tyre, të cilëve kur u lexohen ajetet e Tij u shtohet besimi, dhe vetëm tek Zoti i tyre kërkojnë mbështetje. Gjithashtu, ata të cilët falin (*rregullisht*) namazin dhe nga ajo, me çka Ne i furnizojmë, ata japin. Të tillët janë besimtarë të vërtetë. Për ta ka grada të larta tek Zoti i tyre, falje dhe një furnizim bujar.” [Enfalë 2-4].

Allahu i Lartësuar na njofton se *mu’min* është ai i cili ka këto cilësi të përmendura.³ Ibnu El Bettâli thotë në kapitullin: “Për ata që thonë se besimi është “punë”: “Nëse dikush thotë: “Ju sapo thatë që El î mânû është “et-taşdiku”, atij i themi: “Et-taşdîku” është shkalla apo hapi i parë drejt imanit. Kjo tregon se ai që pohon, miraton dhe beson me siguri të plotë, ai hyn në iman, por kjo nuk tregon se ai i plotëson të gjitha gradat e tij. Pra, ai nuk quhet *mu’min mutlaqan* (me iman të plotë, të pacënuar). Ky është qëndrimi i grupit të Ehli Sunetit. Pra, El imanu është “fjalë” dhe “punë”.³

Ebu Ubejdi thotë: “Ky është mendimi i Malikut, Eth-theurijut, El Euzâij etj, i dijetarëve të mëdhenj dhe protagonistëve të Sunetit (traditës) së Profetit pas tyre. Ky është medhhebi i atyre që ishin fanarët e udhëzimit të drejtë dhe imamë të kësaj feje madhështore. Ky është medhhebi i imamëve të Hixhazit, Irakut, Shamit etj. Ibnu Bettâli thotë: “Të njëjtin kuptim ka dashur edhe imam Buhariju të konfirmojë në Sahihun e tij dhe po me të njëjtin qëllim i ka emërtuar edhe kapitujt e ndryshëm në të. Ai ka thënë: Kapitulli: “Çështjet e imanit”; Kapitulli: “Namazi është prej imanit (besimit)”; Kapitulli: “Zekati është prej imanit”. Kapitulli: “Xhihad është prej imanit”, e kështu me radhë. Në të vërtetë ai kërkon të kundërshtojë “murxhiet”, të cilët thonin: “*El î mânû*” është “fjalë”, pa punë. Pra, imam Buhariju dëshiroi të sqarojë dhe të tregojë besimin e tyre jo të saktë dhe kundërshtimin

e hapur të tyre të Kuranit, Sunetit dhe traditës së imamëve të mëdhenj.” Pastaj Ibnu Bettal përmend në një tjetër kapitull: “Mehlebu ka thënë që “El islâmu” në të vërtetë është ”*El îmanu*, i cili është besimi i patundur, i pazgjdhshëm, i sigurt i zemrës në atë që e dëshmon dhe e pohon me gojë, dëshmi pa të cilën asgjë nuk të vlen tek Allahu i Lartësuar.” El Kerrâmij-jetu dhe një pjesë e murxhive kanë thënë: “*El îmanu* është thjesht pohimi me gojë, pa qenë i nevojshëm besimi i sigurt me zemër i asaj që dëshmon.³ Nga argumentet më të forta me të cilat hidhet poshtë ky mendim i gabuar është unanimiteti i umetit në konsiderimin si qafirë (jobesimtarë, jashtë besimit) i munafikëve, edhe pse ata dëshmojnë me gojë dy shehadetet. Allahu i Lartësuar thotë: “Asnjërit prej tyre kur të vdesin, mos ia fal namazin (*e xhenazes*) kurrë, e as mos qëndro pranë varrit të tij (*për lutje e vizitë*), sepse ata mohuan Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe vdiqën si kryeneçë.” [Teube 84].” Ky është fundi i fjalës së Ibni Bet-tal^{it} Shejhu dhe imami Ebu Amër Ibnu Salâh, - Allahu e mëshiroftë - thotë: “Profeti a.s tha se Islami është: “Të dëshmosh se nuk ka Zot të adhuruar me të vërtetë veç Allahut dhe se Muhamedi është profeti i Allahut, të falësh (*përkryesh*) namazin, të japësh zekatin, të agjërosh Ramazanin dhe të kryesh haxhin në Shtëpinë e Shenjtë (*Qaben*), nëse ke mundësi të shkosh atje.” Ai gjithashtu ka thënë që imani është: “Të besosh Allahun, melekët e Tij, Librat e Tij, profetët e Tij, Ditën e Fundit dhe të besosh në kaderin, të mirën e tij dhe të keqen e Tij.” Ky (thotë Ibn Salâhu) është qartësim i themeleve të imanit, i cili në vetvete është *et-taâdiqû* (pohim, miratim, besim i sigurt) nga brenda (pra, me zemrën tënde). Gjithashtu, mund të themi se në këtë hadith janë qartësuar edhe themelet kryesore të Islamit, i cili në vetvete është “*el istislâmu*”, pra, dorëzim i plotë dhe “*el inkijâdu*”, domethënë, nënshtrim dhe bindje e jashtme, e dukshm. Ne

gjykojmë për dikë se ai është në islam duke u nisur nga pamja e jashtme, nga ajo që shfaqet, dhe mjafton për këtë gjykim shprehja e dy dëshmime: *Eshhedu en lâ ilâhe il-lall-llâhu ue eshhedu en-ne Muhameden abduhû ue rasûluh*. (Dëshmoj se nuk ka të adhuruar të merituar veç Allahut dhe dëshmoj se Muhamedi është adhuruesi dhe profeti i Allahut). Por në hadith, Profeti (a.s.) i bashkangjiti përkufizimit të Islamit, përveç shehadetit, edhe namazin, zekatin, haxhin e agjërimin, për shkak se ato janë më të mëdhatë dhe më të rëndësishmet treguese dhe shenja të Islamit. Në varësi të plotësismit dhe zbatimit që njeriu u bën këtyre bazave të Islamit do të jetë edhe grada e të qenurit të tij, i dorëzuar dhe i nënshtruar ndaj Zotit (pra, të qenurit e tij musliman). Gjithashtu, në varësi të lënies dhe cënimit të këtyre bazave do të jetë edhe zhdukja ose cënimi e dobësimi i të qenurit të tij i dorëzuar, i nënshtruar, i bindur ndaj Allahut të Lartësuar.

Pastaj mund të themi gjithashtu se fjala “*el îman*” ngërthen, perfshin në vetvete të gjitha ato me të cilat u shpjegua Islami dhe shumë e shumë punë të tjera në bindje ndaj Allahut të Lartësuar, sepse ato punë janë fryt i *taâdiqû* të brendshëm, i cili sikurse e kemi përmendur është baza e imanit. Këto punë të jashtme e të dukshme janë si përforcueset, plotësueset, ruajtëse e mbrojtëse të imanit të fshehur në zemër. Për këtë arsye, Profeti (a.s.) në hadithin e delegacionit të Abdu el Kajsit e ka përkufizuar el imanⁱⁿ me dy dëshmitë, me namazin, zekatin, agjërimin e Ramazanit dhe veçimin e 1/5 prej pasurive të fituara në luftë (për hir të Allahut). Për këtë arsye, nuk e meriton që të quhet *mu'min mutlaqan* ai që kryen gjynahe të mëdha dhe braktis farzet, sepse ky emërtim i jepet vetëm atij që është i plotë në cilësi. Edhe Profeti (a.s.) e ka mohuar që ai që vjedh apo bën zina është *mu'min* kur ka thënë: “Hajduti gjatë vjedhjes nuk mund të jetë *mu'min*”. Pra, në

këtë rast, Profeti (a.s.) nuk e ka quajtur *mu'min*, sepse këtë emërtim e meriton veçse ai që është i plotë në cilësitë e *mu'min*-it (me fjalë të tjera ka thënë: “Nuk është besimtar i plotë ai që vjedh”) Edhe emri “*el islâm*” përfshin dhe ngërthen në vetvete atë çka konsiderohet si themeli apo baza e imanit, pra, *taṣḍīku*-n e brendshëm. Gjithashtu, ai përfshin edhe bazat kryesore të veprave që konsiderohen si bindje ndaj Allahut të Lartësuar. E gjithë kjo bën pjesë në atë që quhet “*istislâm*”, pra, dorëzim, nënshtrim i plotë ndaj Allahut të Lartësuar. Në këtë mënyrë, mund të themi se “*el imânu*” dhe “*el islâmu*” kanë pika bashkimi dhe ndarjeje. Mund të themi se: çdo *mu'min* është *muslim* dhe jo çdo *muslim* është *mu'min* (besimtar me kuptimin e plotë të fjalës). Ky përfundim kaq i përpiktë është një sukses shumë i madh, që na jep të kuptojmë të harmonizuara shumë nga tekstet e Kuranit dhe Sunetit, që kanë folur rreth *imanit* dhe *islamit* dhe të cilat janë bërë shkak për gabime të shumta, për cilindo të thelluar mes tyre. Përfundimi ynë është në përputhje të plotë me dijetarët e shumtë të hadithit dhe të tjerë.” Ky është fundi i fjalës së Shejh Ebu Amr Ibn Es Salâh. [Imam Neueuiju në “Sherhu i Sahihut të Muslimit”]

⁴ Në lidhje me të këqijat nga të cilat ruhem dhe kërkojmë mbrojtje, imam Ibn Kajjimi thotë: “Të këqijat që e godasin robin janë dy llojesh. Njëri lloj janë gjynahet e vepruara prej tij, për të cilat meriton ndëshkim prej Allahut të Lartësuar. Këto të këqija që i kanosen njeriut janë fryt i veprave të tij, të bëra me vullnetin e tij. Këto janë pasojat e gjynaheve, rreziku më i madh, më i frikshëm dhe më i vazhdueshëm që i kanoset njeriut. Ndërsa lloji i dytë i të këqijave që i kanosen njeriut, janë ato që i vijnë nga të tjerët, jo nga vetja. Të tjerët janë ose të përgjegjshëm ligjërisht te Zoti, ose jo të përgjegjshëm. Të përgjegjshmit janë ose njerëz ose xhindë. Të papërgjegjshmit janë akrepat, gjarpërinjtë e

kafshë të tjera të rrezikshme dhe vdekjeprurëse”. Më pas, imam Ibn Kajjimi vazhdon e thotë: “E keqja nënkupton dy gjëra: së pari, dhimbje e vuajtje, së dyti, çdo gjë që i shkakton këto gjëra. E keqja vërtitet mes këtyre të dyjave dhe nuk ka kuptim të tretë. Të këqijat janë dhimbjet dhe shkaqet e tyre. Me këtë kuptim, themi se gjynahet, mosbindja ndaj Zotit dhe profetit, kufri, idhujtaria dhe të gjitha llojet e padrejtësive konsiderohen, pa dyshim, të këqija, nga të cilat duhet të ruhesh e të kërkosh mbrojtje. Edhe pse në ndonjë aspekt dhe rast të caktuar në këto të këqija mund të ketë ndonjë dobi për njerëzit apo kënaqësi të kufizuar, ato gjithsesi mbeten të këqija. Janë të këqija, sepse ato shkaktojnë dhimbje, vuajtje e dëshpërim për këdo që i vepron ato, ashtu sikurse çdo shkak sjell pasojën e vet. Ato sjellin në mënyrë të pashmangshme dhimbje dhe dëshpërim, ashtu sikurse helmi sjell vdekjen, apo zjarri djegien, apo uji mbytjen, apo varja në litar vdekjen, etj. Ky rregull është i pandryshueshëm, përveç rasteve kur ekziston ndonjë pengesë apo shkak tjetër më i fortë, që e ndalon pasojën e shkakut të parë. Kështu, për shembull, pasojat që duhet të sjellin gjynahet nuk godasin nëse forca e besimit dhe veprat e mira të robit janë më të mëdha si shkak. Kështu, shkak më i fortë e largon pasojën që sjell shkak tjetër, që është më i dobët. Në të njëjtën mënyrë funksionojnë të gjitha shkaqet dhe pasojat, edhe në aspekte të tjera, si në shëndet dhe sëmundje, në dobësi dhe fuqi etj. Qëllimi këtu është që të tregojmë se këto të këqija, të cilat sjellin njëfarë kënaqësie të përkohshme, edhe pse duket sikur përmbajnë ndonjë lloj “dobie” të themi, ato mbeten të këqija, prej të cilave duhet të luftosh që të ruhesh dhe të shpëtosh. Ato i përngajnë atij ushqimi të shijshëm, që, në fakt, është i helmuar dhe sjell vdekjen. Ato i lënë gjurmët e tyre të dhimbshme, qoftë edhe me vonesë. Një fakt të tillë e vërteton vetë realiteti i jetuar, edhe nëse feja nuk do të na e kishte mësuar atë.

Subhanallah! A ka ndonjë mirësi të humbur, për largimin e së cilës të mos jetë bërë shkak mosbindja ndaj Zotit?! Çdo humbje dhe largim mirësie ndodh për shkak të gjynaheve dhe pasojave të hidhura që ato sjellin, sepse Allahu i Lartësuar, nëse e begaton robin me ndonjë mirësi, ia ruan dhe ia shton atë, nga mëshira dhe bamirësia e Tij. Ai kurrë nuk ia largon atë mirësi, derisa vetë robi nxiton dhe, me gjynahet dhe mosbindjen e tij, e largon nga vetja mirësinë e dhuruar prej Zotit. Në suren Rad, ajeti 11, i Lartësuarit thotë: “Ai (njeriu) ka (melekë) mbikëqyrës para dhe prapa vetes, që, me urdhrin e Allahut, e ruajnë atë. Allahu nuk e ndryshon gjendjen e një populli, përderisa ata të ndryshojnë veten e tyre. Por, kur Allahu vendos ta ndëshkojë një popull, këtë nuk ka kush që mund ta sprapsë. Ata (njerëzit) nuk kanë mbrojtës tjetër veç Tij.” Çdokush që mediton rreth historisë së popujve të cilëve Zoti ua hoqi mirësitë me të cilat i kishte dalluar, e vëren qartë një të vërtetë të tillë të pamohueshme. Në të gjitha rastet, shkak i atyre pasojave të hidhura ka qenë kundërshtimi i urdhrave të Zotit dhe mosbindja ndaj profetëve dhe ndaj shpalljeve të dërguara prej Tij. Madje, çdokush që sheh ndryshimet në gjendjen e njerëzve të kohës së vet do të kuptojë se çdo mirësi e hequr prej duarsh është pasojë e mosbindjes dhe e gjynaheve, sikurse thuhet në një vjershë:

Nëse ke një mirësi, fort ta ruash në sënduk,

se gjynahu po të zuri, ta mbulon edhe ta zhdruk.

Mirësitë e dhuruara prej Allahut të Lartësuar nuk i ruan dhe kultivon asgjë sikurse i ruan dhe i kultivon bindja ndaj Allahut. Ato nuk i shton asgjë sikurse i shton mirënjohja dhe falënderimi ndaj Allahut të Lartësuar dhe Bujar. Ndërsa poshtërsitë dhe mosbindja ndaj Allahut i shkatërrojnë mirësitë. Ato i djegin dhe i zhdukin mirësitë ashtu sikurse zjarri e djeg drurin e thatë. Cilido që, me mendimin e tij,

shëtiti dhe vështron në historinë e botës nuk ka nevojë që dikush tjetër t'i mësojë këto gjëra rreth saj. Pasojat e të këqijave janë gjithmonë të këqija, sepse ato shkaktojnë dhimbje e dëshpërim shumë të fortë në shpirt dhe në trup. Çdo njeri me logjikë që e trajton këtë çështje ashtu si duhet bën gjithçka për t'u larguar nga shkaqet dhe pasojat e dhimbshme. Por mospërfillësit e kanë të errësuar logjikën, prandaj Allahu i Lartësuar do ta çojë deri në fund caktimin e Tij të drejtë për ta. Kur ata të përmenden nga hutimi i thellë, sigurisht që zemra do t'u dëshpërohet, kur të shohin se çfarë mirësish të mëdha u kanë ikur prej duarsh, qoftë nga mirësitë e dynjasë, qoftë nga mirësitë e ahiretit, për shkak të këqijave që bënë. Për ata, realiteti do të shihet vetëm kur të bëhen gati për t'u larguar nga kjo botë dhe për të shkuar në botën tjetër, por atëherë do të jetë tepër vonë: "Jo, mosni ashtu! Kur të dridhet toka njëpasnjëshëm, Kur të vijë Zoti yt dhe melekët të qëndrojnë radhë-radhë. Atë ditë do të sillet Xhehenemi (*para krijesave*). Atë ditë, njeriu do të ndërgegjegjësohet, por si do t'i vlejë ky ndërgegjegjësim atij? Ai do të thotë: "Ah, i mjeri unë! Sikur të isha parapërgatitur për jetën time!" Atë Ditë, askush nuk mund të dënojë si Ai e askush nuk mund të lidhë me pranga si Ai. O ti shpirt i bindur plotësisht! Kthehu te Zoti yt, i kënaqur e i pranuar! Hyr në mesin e adhuruesve të Mi (*të devotshëm*)! Dhe hyr në Xhenetin Tim!" [Fexhr 21-30]. I Madhëruari thotë gjithashtu: "Sikur e tërë ajo që është në tokë dhe së bashku me të edhe njëherë aq sa ajo, të ishte pronë e atyre që nuk besojnë, ata do ta jepnin si kompensim për t'i shpëtuar dënimit të tmerrshëm në ditën e kijametit. Atyre do t'u vijë prej Allahut diçka (*një dënim*), që as nuk kanë mundur ta mendojnë." Ata do të përballen me të këqiat që i bënë me duart e tyre dhe për ta, u bë i meritueshëm dënimi (*i Allahut*) për shkak të asaj, me të cilën talleshin." [Zumer 47, 48]. Ose: "Dhe askush të mos thotë: "Ah i mjeri unë që e

shpërfilla adhurimin dhe bindjen ndaj Allahut dhe qeshë nga ata që talleshin (*me besimin dhe besimtarët*)!" Ose të mos thotë: "Sikur të më kishte udhëzuar Allahu (*në rrugë të drejtë*), unë me siguri do të kisha qenë prej të devotshmëve." Apo, kur ta shohë dënimin të thotë: "Sikur të isha kthyer edhe një herë (*në dynja*) unë me siguri do të isha prej vepërmirëve." Jo. Ty të patën ardhur argumentet e Mia dhe ti i përgënjeshtrove ato, u tregove kryeneç dhe u bërë prej atyre që e mohojnë Besimin (*e vërtetë*). [Zumer 56, 59]." Këto ishin fjalët e Ibn Kajimit në lidhje me këtë çështje. [Shih në librin "Bedâiul feuaid" të Imam Ibnul Kajim-it]

⁵ Shih shpjegimin e këtyre dy llojeve të lutjes te surja Bekare ajeti 186.

⁶ Shih shpjegimin e këtyre dy llojeve të lutjes te surja Bekare ajeti 186.

⁷ Fjala ibâdetun ka dy kuptime:

1. Et-teab-budu / adhurimi. Pra nënshtrimi ndaj Allahut krenar dhe të madhërishëm duke kryer urdhërat e duke i'u larguar ndalesave të Tij, nisur nga dashuria për Të dhe madhërimi i Tij.

2. El muteab-bed bihi. Pra ajo nëpërmjet së cilës kryhet adhurimi. Ka thënë shejhul islam: "Ibadeti është një emër përfshirës i gjithçkaje që e do Allahu dhe është i kënaqur me to, qofshin ato fjalë apo punë, të dukshme (të jashtme) apo të fshehura (të brendshme). Imam Ibn Kajimi thotë: Adhurimi ndërtohet mbi 15 themele apo baza. Ai që i kompletton ato ka arritur të kompletojë të gjithë nivelet e adhurimit. Për të shpjeguar më hollësisht këtë themi: Adhurimet janë shpërndarë nëpër tre drejtime: zemër, gjuhë dhe gjymtyrë. Dispozitat ligjore që lidhen me adhurimet janë pesë. Uaxhib (e detyruar), mustehab (e pëlqyeshme), haram (e ndaluar), mekruh (e papëlqyeshme), mubah (e lejuar). Pra zemra, gjuha dhe gjymtyrët do të

adhurojnë Zotin nëpërmjet këtyre 5 mënyrave. Kështu plotësohen 15 baza të adhurimit." El kurtubij ka thënë: "Themeli dhe thelbi i adhurimit është nënshtrimi dhe përunjësia. Prandaj edhe detyrat që sherijati ka parashtruar dhe ligjëruar për të përgjegjshmit ligjërisht janë quajtur adhurime. Sepse njerëzit i kryejnë ato në shenjë nënshtrimi dhe përunjësie ndaj Allahut të lartësuar." El Imad ibnu Kethir ka thënë: "Adhurimi është: Bindja ndaj Allahut duke kryer urdhërat dhe duke iu larguar ndalesave. Pikërisht ky është realiteti dhe thelbi i fesë dhe besimit islam. Islam dhe istislam janë dorëzimi i plotë ndaj Allahut të lartësuar, dorëzim i cili presupozon përkushtimin, nënshtrimin dhe përunjësinë e plotë ndaj Tij."

⁸ Kështu quhet ndryshe surja "Gafir"

⁹ Nuk ka dyshim se Allahu i madhërishëm është Krijuesi dhe Sunduesi i krijesave. Nuk ndodh asgjë në qiell dhe në tokë pa lejën dhe përcaktimin e Tij të urtë dhe të drejtë. Nuk ka dyshim gjithashtu edhe se udhëzimi është dhurata më e mirë që i Gjithëmëshirëshmi u ka dhuruar njerëzve. Udhëzimi është dhuratë e të madhërishmit të cilën Ai e dhuron i bazuar në dijen e Tij absolute dhe urtësinë e Tij hyjnore. Thotë i Urti: "...por është Allahu Ai që jua bën të dashur besimin dhe jua zbukuron atë në zemrat tuaja, ndërsa mosbesimin, shfrenimin dhe kundërshtimin, jua bën që t'i urreni. Këta dhe vetëm këta janë të udhëzuarit (në *Rrugën e Drejtë*). Kjo është mirësi (e *dhuruar*) prej Allahut. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë. Huxhurat 7, 8. Ai e di më mirë se kush e meriton udhëzimin e Tij dhe kush jo. Allahu i lartësuar askujt nuk i bën padrejtësi dhe është e papranueshme që, dikush të dojë rrugën e drejtë dhe i Gjithëmëshirëshmi ta devijojë atë nga rruga e drejtë. Por i madhërishmi është i Drejtë dhe nuk është e pranueshme që Ai të gjykojë njëlloj si

mirënjohësit e bindur ndaj Tij ashtu edhe përbuzësit e mirësive që shkelin dhe shpërfillin Kufijt e Tij. Thotë i lartësuari: "Mos vallë, do t'i trajtojmë njëlloj ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira me ata që bëjnë shkatërime në tokë? Apo mos vallë do t'i konsiderojmë njëlloj si të devotshmit dhe ata që janë gjynahqarë?" Sad 28. Dhe thotë: "Është e sigurt se për të devotshmit do të ketë kopshte të begatshme te Zoti i tyre. A do t'i konsiderojmë keqbërësit njëlloj si muslimanët?! Ç'është me ju? Si gjykoni ashtu?! A mos keni ndonjë libër, nga i cili mësoni se ju do të keni atje çka të dëshironi?! A mos keni ndonjë zotim të madh prej Nesh, që vazhdon deri në Kijamet, se do ta arrini atë që gjykoni dhe dëshironi?!" Kalem 34-39. Allahu i lartësuar me urtësinë dhe drejtësinë e Tij absolute na ka njoftuar se pengesë për udhëzimin e plotë janë disa gjëra. Për ne është detyrë që të ruhem i prej tyre që të mos bëhemi shkak dhe pengesë që Ai të na dhurojë udhëzimin e Tij të plotë. Prej këtyre shkaqeve ndër më të rëndësishme janë: Dhulmi (padrejtësia) me të gjitha llojet e saj, fisku shfrenimi dhe shkelja e kufijve të Zotit, shpërfillja e ftesës së Allahut dhe porosive të Tij. Për këto i madhëruari thotë: "Allahu nuk e udhëzon në udhën e drejtë një popull të pa drejtë" (*dhulmi*). Thotë gjithashtu: "Allahu nuk e udhëzon në udhën e drejtë një popull të shfrenuar (*që shkel kufijtë e zotit*)". Dhe thotë i lartësuari: "Por kur ata devijuan, edhe Allahu ua devijoi zemrat. Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull që kalon kufijtë." Saf 5. Allahu i lartësuar ka përcaktuar si udhëzues Kur'anin famëlart dhe na ka njoftuar se vetëm ai që e mori udhëzimin dhe dritën prej tij është i udhëzuar në rrugën e drejtë. Ai e ka lehtësuar këtë Kur'an për të marë mësim, por jo të gjithë përfitojnë prej udhëzimit të tij. Kështu pra udhëzimi i Allahut të lartësuar për krijesat është dy llojesh: udhëzim i përgjithshëm dhe udhëzim i posaçëm. Përsa i përket

udhëzimit të përgjithshëm (qartësimin dhe sqarimin e të vë vetës) Allahu i lartësuar atë ua ka ofruar të gjithëve, ndërsa udhëzimin e posaçëm nuk ia dhuron veçse atyre të cilët i përzgjedhi mes krijesave të Tij, i përzgjedhi me dijen e Tij absolute dhe urtësinë e Tij hyjnore. Për të fituar udhëzimin e plotë apo të posaçëm Allahu i lartësuar na ka mësuar se si të lutemi dhe këtë lutje e ka bërë të detyrueshme në çdo namaz. Ajo është lutja në zemër të sures Fatiha. Në varësi të çiltërsisë, sinqeritetit dhe përkushtimit të robit në këtë lutje do të jetë edhe suksesi që Zoti do ti japë atij dhe Zoti i madhërishtëm është shumë më Bujar se lutjet tona. Kjo pra është pjesa e robit: lutje e sinqertë për të fituar udhëzimin e posaçëm ashtu sikurse të mësoi Krijuesi të lutesh. Allahu i lartësuar thotë në një hadith Kkudsi: “O robtë e Mi! Të gjithë ju jeni të humbur përveç atyre që unë i kam udhëzuar. Kërkojeni udhëzimin prej meje, që t’ju udhëzoj”. E pra, Allahu i lartësuar të gjithëve u ka dhënë mundësinë dhe aftësinë që të luten dhe të kërkojnë prej tij. Por dikush kërkon të mirën dhe udhëzimin dikush tjetër kërkon këtë dynja dhe plotësimin e dëshirave të tij ne të. Allahu askujt nuk i bën padrejtësi, por janë krijesat që me injorancën dhe nxitimin e tyre kërkojnë padrejtësinë. Le të sjelli këtu një fjalë të shejhul islam Ibnu Tejmije rreth rrëndësisë së kësaj lutjeje dhe nevojës së robit për të. Shejhul islam thotë: “Ajo dua që është bërë e detyrueshme gjithmonë në çdo namaz, madje në çdo rekat namazi, farz apo nafile qoftë ai, është pikërisht duaja brenda fatihës, nënës së Ҷur’ânit. Allahu i lartësuar na mëson që të lutemi dhe të themi: "Na udhëzo në rrugën e drejtë! Në rrugën e atyre të cilët i begatove, jo në rrugën e atyre që merituan Zemërimin dhe as në rrugën e të humburve." Ai na udhëzon dhe porositi që të lutemi me këtë lutje sepse çdo njeri, çdo rob, është i varfër dhe ka nevojë të domosdoshme për atë që synon të realizojë kjo dua, pra për udhëzimin në

rrugën e drejtë. Nuk mund të shpëtosh nga ndëshkimi dhe trishtimi veçse nëpërmjet kësaj duaje dhe nuk mund të arrish lumturinë veçse nëpërmjet saj. Ai të cilit i shpëtoi ky udhëzim do të jetë ose nga ata që merituan zemërimin e Zotit, ose nga ata që humbën rrugën dhe devijuan larg të vërtetës. Ky udhëzim nuk mund të egzistojë veç nëse e mundëson dhe e dhuron Allahu i urtë dhe i Gjithëditur. Thotë i lartësuar duke e vërtetuar këtë fakt: “Atë që e udhëzon Allahu, ai është i udhëzuar dhe atë që Ai e lë në humbje, ti nuk do të gjesh për të asnjë Mbështetës që do ta çonte në Rrugën e Drejtë.” Kehf 17. Në këtë ajet ka argument të qartë që hedh poshtë medhhebin e ҵaderij-jeve të cilët pretendojnë se robi nuk ka nevojë për këtë udhëzim që e jep vetëm Zoti. Ata pretendojnë se robi mund të udhëzojë vetveten pa pasur nevojë për udhëzimin e Allahut të lartësuar. Pra robi sipas tyre është i plotpushtetshëm për të arritur edhe bindjen ndaj Zotit edhe për të mos iu bindur Atij dhe për këtë nuk ka asnjë nevojë që Zoti ta udhëzojë. Sipas tyre të gjithë janë njëlloj përsa i përket udhëzimit që marin prej Zotit dhe Ai nuk i ka dalluar besimtarët me ndonjë udhëzim të posaçëm vetëm për ta. Por këtë temë e kemi shtjelluar në tjetër vend. Këtu kemi si qëllim të vërtetojmë faktin se çdo rob është gjithmonë i varfër dhe nevojtar që t’i ofrohet dhe mundësohet ky lloj udhëzimi. Disa thonë: “Besimtarët që Zoti i udhëzoi të besojnë nuk kanë më nevojë që të kërkojnë udhëzimin prej Tij. Të tjerë i përgjigjen kësaj duke thënë: Kur lutemi për udhëzim, ne në të vërtetë, thjesht kërkojmë forcimin e këtij udhëzimi të dhënë nga Zoti”. Por si vërejtja dhe përgjigja nuk janë të drejta dhe të plota. Të dyja ato tregojnë për paditurinë e tyre për gjendjen e njeriut dhe asaj me çfarë ai është urdhëruar. Ҷirâtul musteҵîm rruga e drejtë shfaqet apo interpretohet duke kryer në çdo kohë dhe moment të jetës ato vepra dhe për të folur ato fjalë, për të cilat je urdhëruar dhe të

largohesh nga çdo punë e fjalë prej së cilave je ndaluar. Rruga e drejtë nuk mund të realizohet derisa të robit t'i lindë një dëshirë e fortë për të punuar ato për të cilat urdhërohet dhe t'i lindë një urrejtje e fortë e mjaftueshme për tu larguar nga ato prej të cilave ndalohet. Kjo është ajo dija e shtjelluar dhe dëshira për të vepruar. Por kjo dije dhe kjo dëshirë nuk mund të përfytyrohet që të ndodhë përnjëherësh dhe në një moment të vetëm. Madje në çdo moment robi ka nevojë që Allahu i lartësuar të vendosë në zemrën e tij ato lloj njohurish dhe dëshirash (ambicje) për të zbatuar dhe punuar me atë dije në atë moment. Po. Është e vërtetë që me pranimin e islamit ai ka arritur një nivel udhëzimi të përgjithshëm dhe dije të përgjithshme rreth faktit që Kur'ani është haq, feja islame është haq, profeti i islamit është haq, etj si këto çështje të përgjithshme. Por ky udhëzim (dije dhe ambicje) i përgjithshëm shpesh herë nuk është i mjaftueshëm nëse atij nuk i dhurohet një udhëzim i shtjelluar në çdo çështje që atij i del para në jetën e tij, çështje në të cilat shumë krijesa devijojnë dhe çoroditen. Nëse nuk të ofrohet udhëzimi (dija dhe ambicja) i posaçëm do të mbizotërohesh nga epshet (dëshirat e shfrenuar dhe të devijuara) dhe dyshimet. Sepse dyshimet dhe epshet (dëshirat e shfrenuara) e mbizotërojnë zemrën e robit dhe kjo është natyra e tij gabimtare. Njeriu u krijua dhalûmen xhehûlâ i pa drejtë dhe i pa ditur. Pra ai është i orientuar dhe i prirur që të jetë i pa ditur dhe të anojë drejt plotësisimit me çdo kusht të dëshirave qoftë edhe sikur të jenë të orjentuara drejt së keqes (sherrit). Pra duke qenë me një natyrë të tillë ai gjithmonë ka nevojë për një udhëzim të posaçëm që të largojë paditurinë e tij si dhe për një ambicje dhe dëshirë të fortë për drejtësi që të ekuilibrojë ndjenjat dhe veprimet e tij, të vendosë një raport të drejtë mes dashurisë dhe urrejtjes, kënaqësisë dhe zemërimit, veprimit dhe lënies (mos veprimit), dhënies dhe mos

dhënies. Madje ai ka nevojë për një rregullator që ta ekuilibrojë atë në gjithçka që duhet të flasë dhe veprojë në këtë jetë dhe ta shpëtojë nga tendenca shumë e fuqishme e tij drejt dhalulmit padrejtësisë. Nëse Allahu i urtë dhe i Gjithëditur nuk e pajis atë me dije dhe drejtësi të posaçme dhe të detajuar, në çdo moment të jetës së tij, ai pakthyeshmërisht do të anojë drejt natyrës së tij të padrejtë dhe të paditur dhe kjo do ta largojë nga shîrâtul mustekîm rruga e drejtë. ...” Mexhmuatul fetaua vëll 22.

¹⁰ Ruga e drejtë është pasimi i Kur'anit e Sunetit sipas metodologjise së sahabëve dhe brezave të parë të ummetit islam.

¹¹ Një pendim i pranuar duhet të plotësojë disa kushte:

1. Sinqeriteti për Allahun e lartësuar në pendimin tënd. Pra njeriu me pendimin e tij të synojë që të kënaqë Allahun e lartësuar. Të dëshirojë që Allahu t'ia pranojë pendimin, dhe ta falë për gjynahet e tij. Me pendimin e tij nuk duhet të synojë të kënaqë njerëzit dhe të afohet tek ta, ose të ketë për qëllim thjesht t'i shpëtojë dënimeve të shtetit. Por me pendimin e tij të kërkojë vetëm kënaqësinë e Zotit dhe që Ai t'ia falë gjynahet e tij.

2. Kushti i dytë. Të largohet menjëherë prej gjynaheve dhe ky është një nga kushtet më të rëndësishme të saktësisë dhe pranimit të pendimit. Nëse gjynahu është lënie uaxhibi pendimi realizohet duke filluar zbatimin dhe kryerjen e këtij uaxhibi. P.sh nëse dikush nuk jepte zekatin dhe dëshion që Allahu ta falë, ai duhet të japë zekatin e pasurisë që nuk e ka dhënë gjatë viteve që kanë shkuar. Nëse dikush ka qenë i mangët në bamirësinë ndaj prindërve, ai duhet të përpiqet maksimalisht për të qënë bamirës ndaj tyre. Nëse ke qënë i mangët në mardhëniet dhe mbajtjen e lidhjeve farefisnore ai duhet të lidhë ato sërish. Nëse kryente harame ai duhet të largohet menjëherë prej tyre dhe të mos vonohet

asnjë çast. Nëse ka qenë pej atyre që përfitonin nëpërmjet ribasë duhet të ndërpres menjëherë këtë mënyrë fitimi dhe të largohet prej saj. Duhet gjithashtu që shtesën e fituar prej ribasë ta shpenzojë me mënyrën e lejuar nga sherjati. Nëse ka qenë mashtrues dhe vjedhës i pasurisë së njerëzve me hile e padrejtësi ai duhet të ndalet dhe të pastrohet nga këto cilësi (mashtrimi, gënjeshtria, tradhëtia). Nëse pasuritë i ka marrë padrejtësisht prej dikujt duhet që t'ia kthej atij dhe ti kërkoj hallallëkun prej tij. Nëse ka qenë përgojuës dhe nëpërkëmbës i nderit të njerëzve ai duhet të ndalet nga kjo vepër e keqe. Nuk ka asnjë vlerë që dikush të thotë: “U pendova” dhe pastaj të vazhdojë në gjynahet e tij, në lënien e vaxhibeve, në kryerjen e haramëve. E pra ky pendim është i pa vlefshëm dhe i pa pranueshëm tek Allahu i lartësuar dhe i gjithëditur. Madje ky lloj pendimi është si tallje ndaj Zotit Krenar dhe të lartësuar. E si mund të pretendosh se u pendove ndërkohë vazhdon në gjynahet e tua dhe në mos bindje ndaj Zotit?! Nëse dikujt prej njerëzve ndaj të cilit ke gabuar do ti drejtoheshe duke i thënë: “më fal unë kam gabuar kundrejt teje dhe kurrë nuk do ti kthehem atij gabimi,” por në zemrën tënde ti përsëri dëshiron që ti kthehesh atij gabimi, kjo padyshim do të konsiderohej si tallje dhe nënvlerësim për atë person. Po kur bëhet fjalë për Zotin e gjithësisë çfarë mund të mendohet dhe si mund të konsiderohet një vepër e tillë?! Kështu pra i penduar sinqerisht konsiderohet ai i cili largohet nga gabimi dhe ka vendosur që të mos i kthehet më atij. Është e habitshme se si disa njerëz bisedojnë me ty dhe shprehin keqardhjen e madhe për çështjen e ribasë, megjithatë përsëri vazhdojnë me të, Allahu na ruajt dhe na udhëzoftë!! Të tjerë tregojnë keqardhe për çështjen e gibeit dhe shkeljes së të drejtave të njerëzve ndërkohë që ata janë më të keqijtë që kryejnë këtë gjynah dhe vazhdojnë në të. Allahu na

ruajt dhe na shpëtoftë nga çdo e keqe! Dikush tjetër shpreh urrejtjen dhe dëshpërimin nga mashtrimet dhe shkeljet të të drejtave të njerëzve e moskorrektësinë e tyre, e pastaj vazhdon të jetë njeriu më mashtrues dhe jo korrekt në plotësimin e të drejtave të njerëzve. *Pra çdo njeri duhet të lërë gabimin prej të cilit u pendua ose në të kundërt pendimi i tij është i rrefuzuar dhe i pa vlefshëm, i pa dobishëm tek Zoti.*

Gabimet e njeriut ndahen në dy kategori:

1. Gabime ndaj Zotit.
2. Dhe gabimet ndaj krijesave.

Për gabimin ndaj Zotit mjafton të pendohemi dhe të ndalemi prej tij me vendosmëri për të mos iu kthyer kurrë. Në këtë rast mjafton kjo dhe nuk është e nevojshme, madje mund të themi se nuk lejohet, që t'u tregosh njerëzve për gjynahet e tua qofshin lënie vaxhibesh apo kryerje haramesh. Sepse ato kanë qenë gjynahe mes teje dhe Allahut dhe, i lartësuar ti fshehu dhe mbuloi nga sytë e njerëzve. Pra nuk është me vend që të zbulosh atë që Zoti me mirësinë e bujarinë e tij t'i mbuloi. Profeti a.s ka thënë: “Çdo pjestar i umetit tim është i sigurt e i falur, përveç muxhahirinëve (të shfaqurve në gjynahet e tyre) [Buhari dhe Muslimi], sikurse është përmendur edhe në haadith muxhahirinë janë ata që bëjnë gjynahe dhe kur gdhihen u flasin e tregojnë njerëzve që bënë kështu dhe ashtu...” Disa dijetarë kanë thënë se nëse dikush bën një gabim që përmban ndëshkim sherijati, nuk ka problem që të shkojë tek imami që egzekuton ndëshkimet ti tregojë për gabimin dhe të kërkojë prej tij që të egzekutojë ndëshkimin e sherijatit si pastrim për të. Por megjithatë më e mira është që ai t'ia mbulojë vetes atë që Zoti ia mbuloi dhe të pendohet sinqerisht sepse i lartësuar është Bujar, Falës dhe shumë i mëshirshëm. Ai e pranon pendimin nga robtë e Tij dhe i fal të këqiat. Lloji i dytë i gjynaheve janë gjynahet ndaj krijesave. Në

këtë rast, pendimit, përveç kushtit të mësipërm, nëse ka të bëj në mënyrë të posaçme me hakun e krijesës, atëherë i shtohet një kusht tjetër: Ti kthejë hakun atij që i takon. P.sh nëse ka vjedhur nga dikush duhet t'ia kthesh atij atë që i ke vjedhur ose vlerën e saj. Nëse ke mohuar të drejtën e dikujt, p.sh e ke mohuar se i ke borxh që në të vërtet ia ke, atëherë pendimi presupozon që të pranosh të vërtetën dhe t'ia japësh hakun e tij. Nëse i zoti i të drejtës ka vdekur atëherë ia jep trashëgimtarëve të tij. Nëse nuk e njeh apo nuk ka mundësi ta gjesh atë apo trashëgimtarët e tij, atëherë jepe sadeka në emër të tij dhe Allahu të çliron prej saj dhe ia jep atij hakun e tij. Nëse padrejtësia ndaj njerëzve është e natyrës fizike p.sh i ka rrahur apo të nrgjashme me këto, atëherë pendimi e kërkon që të shkosh tek ata dhe t'u mundësosh të të godasin ashtu sikurse i godite, sepse Allahu i lartësuar ka thënë : “Ndëshkimi i të keqes bëhet me një të keqe në të njëjtën masë, e kush fal e bën pajtim, shpërblimi i tij është tek Allahu. Vërtet, Ai nuk i do zullumqarët. E kush hakmerret për padrejtësitë që i janë bërë, ndaj të tillëve nuk ka ndonjë përgjegjësi. Përgjegjësia (*ndëshkimi*) është vetëm kundër atyre që u bëjnë njerëzve padrejtësi dhe kundër atyre që pa farë arsye bëjnë çrregullime në tokë. Për të tillët është përgatitur një dënim i dhembshëm. Kush bën durim dhe fal, s'ka dyshim se ajo është virtyti më i lartë (*ilavdishëm*). El shura 40 – 43 Dhe thotë: “...Pra, kush ju sulmon juve, sulmoheni edhe ju po në atë masë. Kini frikë nga Allahu dhe dijjeni se Allahu, pa dyshim, është me të devotshmit (*të cilët i respektojnë kufijtë e Zotit*). Bekare 194. Nëse padrejtësia është bërë me fjalë rënduese e fyese mes njerëzve atëherë pendimin e kërkon që të shkosh tek ai dhe të kërkoh hallallëkun e të përmbushësh kërkesat e tij sipas asaj që do të bini dakort që e drejta të shkojë në vend. Madje edhe nëse të thotë që nuk të fal derisa të më japësh kaq e aq, jepja atij.

Nëse padrejtësia është givet përgojim, pra ke folur në mungesë të tij dhe e ke përgojuar ndër njerëz. Për këtë çështje dijetarët kanë dhënë mendime të ndryshme. Disa janë të mendimit se një pendim i sinqert e kërkon që të shkosh tek ai dhe t'i kërkoh hallallëkun. Por të tjerë thonë: Jo gjithmonë veprohet kështu. Nëse ai e ka marrë vesh këtë gjë atëherë mund të shkosh tek ai dhe t'i kërkoh hallallëkun. Por nëse nuk e ke marrë vesh, atëherë mjafton që në atë mexhlis ku e ke përmedur për keq ta përmendësh për mirë dhe të përmendësh anët e tij të mira e të kërkoh falje për të. Në këtë mënyrë të këqiat fshihen nga të mirat. Ky mendim është më i saktë dhe më i drejtë. Në hadith është përmendur: “falja për atë që e ka përgojuar është: “Të kërkoh falje për të.”. Kështu pra pendimi e kërkon që të drejtat t'u kthehen atyre që i kanë.

3. Kushti i tretë. Vendosmëria për të mos iu kthyer kurrë në të ardhmen gabimit nga i cili u pendove. Nëse në zemrën tënde ende egziston dëshira për t'u kthyer kur të të jepet mundësia, pendimi është i pa saktë i pa vlefshëm. P.sh dikush me pasurinë e tij merret me tregëtinë e pijeve dehëse apo e shfrytëzon në udhëtime për të bërë zina e poshtërsi, Allahu na ruajt! Por më pas e kapi varfëria dhe thotë: O Zot unë pendohem tek ty.” Por në të vërtet ai është gënjeshtar, ngase në zemrën e tij ai ka dëshirën që po të kishte pasuri, do të bënte përsëri të njëjtin gabim. Ky lloj pendimi është pendimi i atij që nuk ka mundësi të bëjë gjynahe. Pra, u pendua apo jo, nuk ka mundësi të bëjë gjynahe. Shumë njerëz pasi i kap varfëria thonë: “ U pendova”, por ende kanë dëshirë që nëse Zoti do t'i jepte përsëri pasuri, do të ktheheshin në të njëjtën gjendje si më parë. Ky lloj pendimi është i papranueshëm tek Zoti.

4. Kushti i katërt. Pendimi duhet të jetë në kohën kur pranohet pendimi. Nëse pendohet në kohën kur pendimi është i

papranueshëm, kjo është e padobishme. Koha shihet në dy kënvështrime:

1. Në lidhje me njeriun dhe gjendjen e tij.
2. Në përgjithësi.

Sa i përket pikës së parë themi se pendimi duhet të jetë para mbarimit të exhelit, pra para momentit të vdekjes. Në të kundërt ajo nuk i sjell dobi robit, sepse Allahu i madhëruar thotë: “Nuk është i pranueshëm pendimi i atyre që vazhdimisht bëjnë vepra të këqija dhe vetëm atëherë kur ndonjërit prej tyre i vjen vdekja, thotë “Unë tani me të vërtetë u pendova!”, as pendimi i atyre që vdesin si jobesimtarë. Për ta kemi përgatitur dënimin më të ashpër.” El nisa 18 Dhe thotë: “Dhe kur e panë Dënimin Tonë, thanë: “Ne i besojmë Allahut, që është Një dhe i mohojmë ata që i adhuronim veç Tij”. Por besimi i tyre pasi panë dënimin Tonë, nuk u bëri dobi. I tillë është ligji i Allahut që ka vepruar ndaj robve të Tij. Dhe kështu u shkatërruan mohuesit e Allahut.” El Gafir 84 – 85. Kur njeriu sheh vdekjen dhe afrimin e exhelit të tij, kjo do të thotë që ai e ka humbur shpresën se do të mund të vazhdojë të jetojë dhe pendimi në këto kushte nuk është në vendin e vet. Pasi sigurohet se nuk ka për të jetuar më në jetën e kësaj bote, pretendon se je kthyer dhe je penduar?! Ky është një pendim i detyruar që nuk i sjell asnjë dobi vepruesit të tij. Pendimi që të jetë i pranuar dhe i dobishëm duhet të bëhet më parë. Sa i përket pikës së dytë pra kufizimi i kohës së pendimit në përgjithësi, Profeti a.s. na ka njoftuar se: “Hixhreti kurrë nuk ka për t’u ndërprerë deri sat ë jetë ndërprerë mundësia e pendimit dhe mundësia e pendimit numk do të ndërpritet derisa të lindë djelli nga perëndimi.”¹¹ Pra pasi dielli të ketë lindur nga perëndimi askujt nuk do ti bëjë dobi pendimi. Allahu i lartësuar ka thënë: “Vallë, a mos po presin tani t’u vijnë melekët ose Vetë Zoti yt ose të vijnë disa nga Shenjat e Zotit tënd?! Ditën kur të vijnë shenja të caktuara të Zotit tënd, askujt nuk do t’i vlejë besimi, nëse nuk ka besuar më parë ose

nëse nuk ka bërë asnjë të mirë prej besimit të tij. Thuaj: “Prisni, sepse edhe ne jemi duke pritur!”. El en’am 158. Me fjalën disa nga shenjat e Zotit aludohet për lindjen e diellit nga perëndimi, sikurse e ka shpjeguar Profeti a.s. Kështu pra, pendimi duhet të bëhet në një kohë kur është e mundur pranimi i tij, në të kundërt teubja është e pavlefshme inegzistente.

Shtrohet një pyetje: A është i pranueshëm pendimi për një gjynah të caktuar nëse robi është i vazhdueshëm në kryerjen e një gjynafi tjetër? Dijetarët kanë dhënë mendime të ndryshme për këtë çështje:

1. Prej tyre ka që janë të mendimit se pendimi për një gabim të caktuar është i saktë edhe nëse robi vazhdon të jetë i vazhdueshëm në kryerjen e një gjynahu tjetër. Atij i pranohet pendimin për gjynahun prej të cilit pendohet dhe mbetet gjynahu për gabimin të cilin vazhdon ta kryejë.

2. Të tjerë thanë: “Nuk pranohet pendimi për një gabim përsa kohë robi vazhdon të jetë i vazhdueshëm në kryerjen e një gabimi tjetër.

3. Të tjerë kanë dhënë shpjegimin se nëse gjynahu të cilin ai vazhdon ta kryejë është i të njëjtit lloj me gjynahun prej të cilit është penduar, atëherë pendimi nuk është i saktë, në të kundërt ai është i pranueshëm. Le të japim një shembull: Një njeri është penduar nga konsumimi i fajdesë, por vazhdon të jetë konsumues i pijeve dehëse ose mardhënieve jashtëmartesore. A është i pranueshëm pendimi i tij në çështjen e konsumimit të fajdesë? E pra, prej dijetarëve, disa janë të mendimit se pendimi i tij për fajdenë është i papranueshëm përderisa ai vazhdon të konsumojë gjynahet e tjera. Por dijetarë të tjerë, mes tyre edhe autori i librit, janë të mendimit se pendimi për fajdenë është i pranueshëm, sipas mendimit më të pranueshëm dhe të saktë mes dijetarëve. Këto ishin mendimet për një rast të tillë. Ndërsa përsa i përket rastit tjetër si psh një njeri që pendohet nga

kryerja e mardhëieve jashtëmartesore dhe i lë ato, por vazhdon të kryejë gjynahun e shikimit në haram dhe shikimit me epsh në gratë që nuk i lejohet, atëherë në këtë rast, a pranohet apo jo pendimi i tij? Edhe për këtë rast dijetarët kanë dhënë mendime të ndryshme. Disa thonë se pranohet e disa të tjerë thonë që jo. Gjithsesi, mendimi më i saktë në këtë çështje është se pendimi i robit pranohet në të gjitha rastet për gabimin nga i cili pendohet, edhe pse vazhdon të jetë i vazhdueshëm në gjynahe të tjera. Por duhet të theksojmë se ai nuk mund të quhet me emrin “i penduar” dhe nuk meriton lëvdimin që meritojnë “Të penduarit” sepse pendimi i tij nuk është pendim i plotë nga çdo gjynah por pendim i mangët. Është e vërtetë që ai u pendua nga një gjynah i caktuar dhe vërtet nuk meret në përgjegjësi për atë gjynah, por nuk meriton të quhet me titullin “i pendur” për të cilët Zoti ka përmendur aq mirësi dhe ka premtuar atë që ka premtuar, derisa të pendohet nga çdo gjynah që kryen. Ky është mendimi në të cilin qetësohet zemra dhe e besojmë si më të saktë. [Shpjegimi i “Rijadus-salihin” nga Ibn Uthejmin]

¹² Kur'ani vjen me disa trajtesa dhe funksione:

1. Ai vjen si lajm dhe prezantim me emrat, cilësitë, veprat dhe fjalët e Allahut, dhe ky është teuhidi në njohjen dhe besimin rreth Allahut.

2. Ai vjen si ftesë për ta adhuruar Allahun si Një, të Vetëm e të Pashoq dhe për t'u larguar nga çdo gjë që adhurohet veç Tij. Ky është teuhidi në meritën e adhurimit.

3. Ai vjen me urdhra dhe ndalesa prej Zotit. Ky quhet plotësuesi i teuhidit.

4. Në Kuran mëson rreth shpërblimit dhe bujarisë së madhe, me të cilën Zoti do të nderojë ata që plotësojnë teuhidin. Ai na përshkruan me imtësi se si do t'i trajtojë Allahu i Lartësuar njësuesit në dynja dhe çfarë ka përgatitur për ta në ahiret. Ky është shpërblimi i teuhidit.

5. Kuran të mëson rreth idhujtarëve, rreth mënyrës se si vepron Zoti me ta në dynja dhe çfarë ndëshkimi i pret në ahiret. Ky është shpërblimi i atyre që largohen nga teuhidi.

Përfundimisht, i gjithë Kuran shërben për qartësimin e teuhidit, të parimeve kryesore dhe plotësuese të tij, të shpërblimit të tij, si dhe për të treguar ndëshkimin e atyre që i largohen teuhidit.

¹³ Këto të dhëna i sjell dhe Ismaili, siç e ka përmendur Hafidhi në librin e tij "*Fet'hul Bâri*" vëll. 7, prej Amër Ibn Ali el Felasit, ky prej Ebu Daud el Tajalisit që thotë: "Na ka treguar Kurate, prej Katades..." Buhariu sjell prej Esalt Ibni Muhamed që thotë se na ka treguar Jezid Ibnu Zeri'i, prej Seid, prej Katades, i cili tregon se i ka thënë Seid ibni Museid: "Më ka mbëritur një lajm se Xhabir ibni Abdilah gjithmonë thoshte se ata ishin 1400. Seidi mu përgjigj: " Xhabiri më ka treguar se ata të cilët i dhanë besën Profetit a.s ditën e Hudejbijes ishin 1500.

¹⁴ Ahmedi vëll. 3; Ibn Sadi, vëll. 2/100, përafërsisht si më lart, me sened të fortë. E sjell Muslimi, me nr. 1318 dhe Maliku vëll. 2, prej Xhabir Ibn Abullahit, që thotë: "Kemi therur me Pejgamberin a.s. në Hudejbije nga Në Hudejbije ne therëm 70 deve, dhe një deve ishte e mjaftueshme për 7 veta."

¹⁵ Një grykë mali, që të çonte drejt e në Hudejbije.

¹⁶ Flitet për elefantin e Abrahase, që përmendet në Kuran, në suren Fil.

¹⁷ Buhariu vëll. 5; Abdurrezaku, me nr. 9720; Ahmedi vëll. 4.

¹⁸ Buhariu vëll. 7; Ahmedi vëll. 1. dhe në të përmendet se Profeti a.s tregoi dorën e tij të djathtë dhe tha: "Kjo është dora e Othmanit. Pastaj e shtrëngoi me dorën tjetër të tij, duke thënë: "Kjo është për Othmanin".

¹⁹ Muslimi, nr 1856, 69 prej Xhabirit.

²⁰ Muslimi, nr. 1858.

²¹ Muslimi, nr. 1807.

²² Lati ishte një idhull.

²³Emri "*Suhejl*" d.m.th. "i lehtë, i thjeshtë".

²⁴ Këto fjalë u drejtoheshin në mënyrë të drejtpërdrejtë bashkëkohësve të Profetit. Ndërsa për ne sot, ajeti është urdhër për edukatë të lartë në mënyrën e trajtimit të traditës dhe figurës së Profetit (a.s.).

²⁵ Ngrihet pyetja: A lejohet transmetimi i haditheve nga bidatçinjtë? Imam Muslimi nuk e ka lejuar një gjë të tillë. Kurse imam Neveviu, në parathënien e "*Sahihu i Muslimit*", thotë: "Dijetarët e hadithit të *fikh*-ut dhe të *usul*-it janë unanimë në mendimin se transmetimet e atyre që bëjnë bidate kufri nuk duhet të pranohen. Ndërsa për transmetimet e atyre që nuk bëjnë bidate kufri ka mendime të ndryshme. Disa thonë se ato janë të papranueshme në mënyrë të prerë dhe të padiskutueshme, sepse bidatçiu e ka të cenuar pastërtinë e tij fetare, e cila është kusht për pranueshmërinë e transmetuesit. Disa janë të mendimit se transmetimet e tyre janë të pranueshme, përdërisa në medhhebin e tyre e kanë të ndaluar gënjeshtërën dhe nuk e bëjnë atë të lejueshme për hir të mbështetjes të mendimit dhe rrugës së tyre. Këtu nuk prish gjë fakti në e propagandojnë bidatin e tyre apo jo, a i ftojnë të tjerët në pasimin e medhhebit të tyre apo jo. Ky dëshmohet edhe si qëndrim i imamt tonë, Shafiut (Allahu e mëshiroftë!), i cili ka thënë: "Unë nuk e pranoj dëshminë e bidatçinjeve të quajtur *el hattabije*, nga sekti i shiitëve, sepse ata e shohin si të lejuar dëshminë e rreme, kur bëhet fjalë për të qëndruar në medhhebin e tyre." Ndërsa disa dijetarë të tjerë bëjnë dallim mes bidatçinjeve që janë propagandues të bidatit të tyre dhe atyre bidatçinjeve që nuk janë të tillë. Sipas këtyre, transmetimet e të parëve nuk lejohen, ndërsa të atyre të fundit lejohen. Ky, në fakt, është mendimi i shumicës së dijetarëve dhe, sigurisht, që është mendimi më i drejtë në këtë çështje. Disa nxënës dhe pasues të imam Shafiut kanë qenë unanimë në mendimin se transmetimet e bidatçiu që propagandon dhe fton në pasimin e bidatit

të tij janë të papranueshme. Ndërsa për atë që nuk është i tillë, ata kanë patur mendime të ndryshme: a pranohet transmetimi i tij apo jo. Ebu Hatim Ibn Hibani ka thënë: "Imamët tanë janë unanimë në qëndrimin se është i palejueshëm argumentimi me transmetimet e sjella nga bidatçinjtë që e propagandojnë bidatin e tyre. Asnjë nuk e kundërshton këtë qëndrim." Për sa i përket mendimit të parë në këtë çështje, ai është shumë i dobët. Në të dy '*Sahih*'-ët dhe në librat e imamëve të hadithit, ka shumë transmetime të pranuar nga shumë bidatçinj, të cilët nuk janë propagandues të bidatit të tyre. Dijetarët e parë dhe ata të mëvonshmit i kanë pranuar vazhdimisht transmetimet e kësaj kategorie bidatçinsh. Ata vazhdimisht kanë dëgjuar hadithe prej tyre dhe u kanë mundësuar edhe atyre të dëgjojnë hadithet që transmetonin imamët e mëdhenj, pa kurrfarë vërejtjeje. Sidoqoftë, Allahu i Lartësuar është më i ditur. (Për më gjerë, shih parathënien e imam Neveviut në "*Komentari i Sahihut të Muslimit*".) [Sh.p.].

²⁶ Në suren En'am, ajeti 110, Allahu i Lartësuar thotë: "Ne ua rrotullojmë zemrat dhe shikimet e tyre, ashtu sikurse ata nuk e besojnë atë (*Kuranin*) për herë të parë (*kur iu paraqitet*), dhe i lëmë ata të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre, që të tejkalojnë kufijtë."

²⁷ Dijetarët selefë dhe të tjerë kanë shprehur mendime të ndryshme për rastin kur njeriu deklaron besimin e tij. Disa kanë qenë të mendimit se nuk lejohet të thuash për veten: "Unë jam besimtar", pa e shoqëruar me: "...në dashtë Allahu" nga pas. Disa deklarojnë se ky ka qenë mendimi i shumicës së dijetarëve filozofë (*mutekellimin*) të medhhebit Shafiij.

Disa të tjerë mendojnë se është e lejueshme të thuash: "Unë jam besimtar" edhe pa thënë nga pas: "...në dashtë Allahu". Ky është mendimi më i përzgjedhur, që mbështetet edhe nga dijetarët analistë kritikë "*muhakkikin*".

Ndërsa El Euzaiju dhe të tjerë kanë qenë të mendimit se që të dyja mënyrat janë të lejuara, në varësi të këndvështrimit apo të qëllimit. Pra, lejohet të thuash thjesht: “*Unë jam besimtar*”, nëse ke për qëllim gjendjen aktuale, përderisa konsiderohesh nga Sheriati si “besimtar”. Por, gjithashtu, mund të thuash: “*Unë jam besimtar, në dashtë Allahu!*”, nëse ke për qëllim lutjen për begati dhe sukses nga Allahu, ose nëse shpreh shpresën për përfundimin tënd, pasi ne nuk e dimë a do të jemi të qëndrueshëm në besimin tonë deri në vdekje apo jo. Edhe ky mendim është i pranueshëm, nëse duam që t’u largohemi sa më shumë përplasjeve të mendimeve.

Për sa i përket deklarimit se dikush është jobesimtar, ka gjithashtu mendime të ndryshme të dijetarëve. Kështu, disa janë të mendimit se mund të thuhet: “*Ai është qafir*” edhe pa thënë: “*...në dashtë Allahu*”. Disa të tjerë thonë se me këtë rast veprohet njëllëj si për deklarimin e besimit. Pra, në varësi të qëllimit, mund të themi: “*...në dashtë Allahu*”, ose jo. Kjo do të thotë që, nëse kemi qëllim të tregojmë se si do të jetë përfundimi i tij, duhet të themi: “*...në dashtë Allahu*”, pasi ne nuk e dimë se si do të jetë përfundimi i tij. Ky mendim është parapëlqyer nga disa prej dijetarëve *muhakkikin*. Sidoqoftë, Allahu është më i ditur për gjithçka. [Shih “*Komentari i Sahihut të Muslimit*” nga imam Neveviu, vëllimi 1].

²⁸ Shih në suren Bekare, ajetet 224, 225 dhe tefsirin e tyre.

²⁹ Këtu flitet për ngjarjen e Pusit të Maunas. Kjo ndodhi në muajin *sefer* të vitit të katërt të Hixhrit. Shkurtimisht, kjo ngjarje zuri fill me vizitën e Ebu Bera Amër Ibn Malikut, që thirrej me nofkën *Mulaibul Esineh*. Pejgamberi (a.s.) e ftoi atë të pranonte Islam, por ai për momentin nuk pranoi, ndonëse nuk u duk ndonjë refuzim i fortë prej tij. Ai i tha Pejgamberit (a.s.): “O i

Dërguari i Allahut, do të ishte më mirë sikur te populli i Nexhdit të dërgoje shokët e tu, me qëllim që t’i ftojë ata në përqaftimin e fesë tënde. Unë shpresoj që ata të përgjigjen pozitivisht.” Pejgamberi (a.s.) ia ktheu: “Kam frikë nga populli i Nexhdit, se mos u bën gjë atyre!” Por Ebu Bera i tha: “Dal unë dorëzanë për ta!” Atëherë, Pejgamberi (a.s.) dërgoi te populli i Nexhdit (sipas versionit të Ibn Ishakut) dyzet burra, ndërsa në *Sahih-un* e Buhariut dhe të Muslimit thuhet se ishin shtatëdhjetë burra (sigurisht, ky variant i fundit është më i saktë). Pejgamberi (a.s.) i dërgoi ata nën komandën e El Mundhir Ibn Amrit, një nga bijtë e Benu Saides, i ashtuquajtur *El Mu’nik li Jemute*. Ata ishin nga më të mirët e muslimanëve, për sa i përket diturisë, moralit dhe fisnikërisë. E kështu nisën marshimin, derisa mbërritën te Pusi i Maunas. Ky pus ndodhej ndërmjet trojeve të fisit Benu Amir dhe krastës së Benu Sulejmit. Pasi u vendosën aty, delegacioni i dijetarëve dërgoi Haram Ibn Melhanin, vëllain e Ummu Sulejmit, që t’i paraqiste mesazhin e Pejgamberit (a.s.) armikut të Allahut, Amir Ibn Tufejlit. Ky i fundit as nuk denjoi të shikonte letrën e dërguar nga Pejgamberi (a.s.), madje urdhëroi një nga të tijtë për ta goditur lajmëtarin me shtizë pas shpine. Kur shtiza përshkoi tej e tej trupin e lajmëtarit të Pejgamberit (a.s.) dhe gjaku i tij vërshoi, lajmëtar i Pejgamberit, plot kënaqësi, tha: “Fitova, pasha Zotin e Qabes!” Menjëherë pas kësaj, armiku i Allahut u organizua shumë shpejt për të vrarë pjesën tjetër të muslimanëve. Ai thirri në ndihmë fisin e Benu Amirit, por ata nuk iu përgjigjën ftesës së tij, për shkak të besës së dhënë nga Ebu Bera, për të siguruar muslimanët. Atëherë, Amir Ibn Tufejli iu drejtua për aleancë fisit Benu Sulejm, dhe prej këtij fisi arriti të siguronte aleancën e Usejjes, Ri’alit dhe Dhekuanit. Këta u grumbulluan dhe rrethuan shokët e Pejgamberit (a.s.), të cilët luftuan si burrat, derisa u vra edhe i fundit i tyre. I vetmi që

shpëtoi, ishte Kab Ibn Zejd Ibn Nexhari. Ai mundi të shpëtonte, duke u shtrirë si i varrë, i mbuluar nga plagët e rënda. Ai jetoi pas kësaj ngjarjeje, derisa u vra në betejën e Hendekut. Ndërkohë, Amër Ibn Umeje el Damri dhe Mundhir Ibn Ukbete Ibn Amiri, të cilët ishin duke ruajtur bagëtitë e muslimanëve, kur panë zogjtë që vërtiteshin sipër vendit të betejës, brofën për te fushëbeteja. Kështu, Mundhir Ibn Muhamedi zbriti dhe luftoi kundër idhujtarëve, derisa u vra bashkë me shokët e tjerë. Ndërsa Amër Ibn Umeje el Damri ra rob në duart e tyre. Kur morën vesh se ai ishte prej Mudari, Amiri ia preu balluket dhe e liroi, për shkak të betimit të nënës së tij se do të lironte një rob nga Mudari. Amër Ibn Umeje mori rrugën e kthimit dhe, kur arriti në një vend të quajtur Karkaratu, në hyrje të një lugine, u ul poshtë hijes së një peme. Atje kaluan dy burra prej fisit Kilab dhe u ulën për të pushuar pranë tij. Kur ata i zuri gjumi, ai shkoi dhe i vrau në befasi, duke menduar se në këtë mënyrë po merrte hak për shokët e varrë. Por kjo përbënte shkelje, sepse ata kishin qenë nën mbrojtjen që u jepte një marrëveshje paqeje me Pejgamberin (a.s.), edhe pse Amri nuk e dinte një gjë të tillë. Kur u kthye, ai e lajmëroi Pejgamberin (a.s.) për veprën e tij, ndërsa ai i tha: “Ke varrë dy vetë, për të cilët duhet të jap shpagim.”

³⁰ Ngjarja e mësipërme shënon edhe shkakun e fillimit të betejës me Benu Nadirët. Ishte Pejgamberi (a.s.) i pari që u nis në këtë luftë. Atje i mbajti të rrethuar ata gjashtë net. Gjatë kësaj kohe, në Medinë la si mëkëmbës Ibn Ummu Mektumin. Kjo ndodhi në muajin *rabiul euel*. Ibn Hazmi thotë që pikërisht në këtë periudhë u ndaluan edhe pijet alkoolike. Në fund, Benu Nadirët u dorëzuan, duke pranuar gjykimin e Pejgamberit (a.s.), i cili i lejoi ata që të largoheshin, por nuk i lejoi të merrnin me vete më shumë sesa mbanin devetë e tyre, përveç armëve. Kështu pra, ata u dëbuan

prej viseve të tyre, për shkak të prishjes së paktit me Pejgamberin (a.s.). Krerët e çifutëve, si Hujej Ibn Ahtabi dhe Selam Ibn Ebu Ukajki, shkuan drejt Hajberit, ndërsa disa të tjerë iu drejtuan Shamit. Prej tyre pranuan Islamin veçse dy vetë, Jamin Ibn Amri dhe Ebu Sad Ibn Uehbi, pasuria e të cilëve u ruajt e paprekur. Pasurinë e fisit Benu Nadir, Pejgamberi (a.s.) ua shpërndau kryesisht muhaxhirëve të parë, sepse ajo plaçkë nuk ishte fituar në betejë. Prej ensarëve nuk mori kush nga kjo pasuri, përveç Ebu Duxhanes dhe Sehl Ibn Hunejfit, për shkak të gjendjes së tyre shumë të varfër. Në përshkrim të kësaj lufte zbriti edhe sureja Hashër, sipas versionit më të saktë të pranuar nga historianët dhe studiuesit. Muhamed Ibn Shihab el Zuhri pretendon se ndeshja me Benu Nadirët ndodhi gjashtë muaj pas Luftës së Bedrit, por ky është një gabim dhe keqkuptim nga ana e tij. Është e sigurt dhe e padiskutueshme se beteja me Benu Nadirët ndodhi pas betejës së Uhudit. Në fakt, beteja që u zhvillua gjashtë muaj pas Luftës së Bedrit, ishte beteja me fisin Benu Kajnuka. Beteja me Benu Kurejdhat ndodhi pas Luftës së Hendekut, ndërsa Beteja e Hajberit ndodhi pas Hudejbies. Pejgamberi (a.s.) zhvilloi kundër çifutëve katër luftëra. E para ishte lufta kundër Benu Kajnuka, që ndodhi gjashtë muaj pas betejës së Bedrit. E dyta ishte beteja me Benu Nadirët, që ndodhi pas Luftës së Uhudit. E treta ishte beteja kundër Benu Kurejdhave, që ndodhi pas Luftës së Hendekut, ndërsa beteja e katërt ishte ajo Hajberit, e cila ndodhi pas Hudejbies. [Shih “*Zadul Mead*”, v. 3.]

³¹ **Ngjarja e Hatib Ibn Ebu Beltas:** Pejgamberi (a.s.) urdhëroi njerëzit që të përgatiteshin për rrugë, si edhe familjen e tij që t’i bënin gati pajimet. Ebu Bekri shkoi tek e bija, Aishja, të cilën e gjeti duke përgatitur disa pajime të Pejgamberit (a.s.) – “O bija ime, – e pyeti, – a ju ka urdhëruar Pejgamberi (a.s.) që të bëni gati pajimet për

udhëtim?” – “Po.” – “Për ku mendon se do të niset?” – “Vallahi, nuk e di” – i tha Aisheja. Pastaj Pejgamberi (a.s.) i njoftoi njerëzit se po synonte të sulmonte Mekën, prandaj i porositi që të përgatiteshin mirë dhe të ishin në gatishmëri. Pastaj u lut: “O Allah! Bllokoi shikimet e spiunëve dhe mos lejo që lajmet të shkojnë te kurejshët, derisa t’i zëmë në befasi në vendbanimet e tyre!” Tashmë njerëzit ishin gati.

Ndërkohë, Hatib Ibn Ebu Belta shkroi një letër për kurejshët, ku i tregonte për objektivin e Pejgamberit (a.s.). Këtë letër ia dha një gruajë, të cilës i caktoi një shpërblim, nëse do t’ua dorëzonte kurejshëve. Ajo e fshehu atë në një nga gërsшетat e saj, dhe u nis për rrugë. Menjëherë, Pejgamberit (a.s.) i zbriti Shpallja, që e njoftonte se çfarë kishte bërë Hatibi. Kështu, ai dërgoi Aliun dhe Zubejrin në kërkim të gruas. Sipas Ibn Ishakut, Pejgamberi (a.s.) dërgoi Aliun dhe Zubejrin, ndërsa të tjerët thonë se me ta ishte edhe El Mikdadi. Gjithsesi, Pejgamberi u tha atyre: “Keni për të marshuar, derisa të arrini në Reudatu Hah (një vend ky midis Mekës dhe Medinës, dymbëdhjetë milje nga kjo e fundit). Atje do të gjeni një grua, e cila bart me vete një mesazh për kurejshët.” Ata u nisën me nxitim dhe e kapën gruan pikërisht në atë vend. Atje e ndaluan dhe i thanë: “Ti ke një letër për kurejshët?” – “Jo, – i thotë ajo, – nuk kam gjë.” I kontrolluan kafshën, por nuk gjetën gjë. Atëherë, Aliu i thotë: “Betohem në Allah, se as Pejgamberi (a.s.) nuk gënjeu dhe as ne nuk po gënjejmë! Vallahi, ose do ta nxjerrësh atë letër, ose do të të zhvesh mu këtu!” Kur ajo pa se ata e kishin seriozisht, u tha: “Ktheni kokat e mos shikoni!” Kështu, ajo e nxori letrën prej flokëve të saj dhe ua dha atyre. Ata, me të shpejtë, ia dorëzuan letrën Pejgamberit (a.s.).

³² Profeti (a.s.) e thirri Hatibin dhe i tha: “Çfarë është kjo, o Hatib?” – “Mos u nxito në gjykimin për mua, o i Dërguari i Allahut!

Betohem në Allah se unë e besoj Atë dhe Pejgamberin e Tij. Kurrë nuk e kam tradhtuar Islamin dhe as nuk e kam ndryshuar fenë e Zotit! Arsyeja është se unë nuk jam kurejsh, por i ardhur në Mekë. Unë kam lënë mes tyre familje dhe fëmijë pa mbështetje. Askush nuk i mbron ata! Të gjithë këta që janë me ty kanë të afërm atje, të cilët mund t’ua mbrojnë familjet e tyre. Kështu, duke qenë se nuk kam afërsi gjaku me kurejshët, desha t’u bëja një nder, që, për shkak të tij, të më mbronin familjen.” Omeri i tha Pejgamberit (a.s.): “Më lër, o i Dërguari i Allahut, t’ia heq kokën, se ai tradhtoi Allahun dhe të Dërguarin e Tij! Ai e shfaqti hipokrizinë e vet.” Pejgamberi (a.s.) ia ktheu: “Por ai ka marrë pjesë në Bedër. E ku e di ti, o Omer! Ndoshta Allahu i Lartësuar i ka parë luftëtarët e Bedrit dhe ka thënë: “Bëni çfarë të doni, se unë jua kam falur të gjitha!” Duke i lotuar sytë, Omeri tha: “Allahu dhe i Dërguari i Tij janë më të ditur.” [Shih “*Zad el Mead*”, v. 3].

³³ Në një kopje tjetër të këtij *Tefsir*-i, në vend të këtij hadithi, autori shkruan: “Profeti (a.s.) ka thënë: “Për atë që është i kënaqur me Allahun si Zotin e tij, me Islamin si fenë e tij, me Muhamedin (a.s.) si profetin e tij, për atë është bërë detyrë Xheneti.” Ebu Seid el Hudriu (transmetuesi i këtij hadithi) u çudit nga këto fjalë dhe tha: “Ma thuaj edhe një herë, o i Dërguari i Allahut!” Ai ia përsëriti dhe pastaj tha: “Por është edhe diçka tjetër, nëpërmjet së cilës robi ngrihet nëpër 100 gradat e Xhenetit, hapësira mes çdonjëres prej të cilave është sa largësia mes qiellit dhe Tokës.” – “Cila është ajo vepër, o i Dërguar i Allahut?” – pyeti Ebu Seid el Hudriu. Profeti (a.s.) tha: “Xhiahadi në rrugën e Zotit, xhiahadi në rrugën e Zotit”. Këtë hadith e ka shënuar Muslimi.

³⁴ Kjo ndodhi në muajin *shaban* të vitit 5. Shkak i saj u bë një informacion tjetër që i mbërriti Pejgamberit (a.s.), se Harith Ibn

Ebu Dirari, prijësi i fisit Benu Mustalik, kishte filluar te fisi i tij dhe tek arabët e tjerë, një fushatë organizimi për të mbledhur një ushtri dhe për të sulmuar Pejgamberin (a.s.) Pejgamberi (a.s.), për të verifikuar këtë lajm, dërgoi Burejde Ibn Kusaj el Selemin. Ky shkoi atje dhe takoi vetë Harith Ibn Ebu Dirarin, prej të cilit verifikoi lajmin e përgatitjeve për luftë. Fill pas lajmit, Pejgamberi (a.s.) organizoi dhe nxiti besimtarët për luftë, të cilët menjëherë iu përgjigjën ftesës. Bashkë me të, dolën për luftë edhe një grup munafikësh, të cilët nuk kishin luftuar kurrë më parë me Pejgamberin (a.s.). Pejgamberi (a.s.) la si mëkëmbës të tij në Medinë, Zejd Ibn Harithe, por thuhet edhe se ka lënë Ebu Dherrin, apo dhe Numejle Ibn Abdullah el Lejthin. Marshimi filloi natën e së hënës, dy net pasi kishte hyrë muaji *shaban*. Harith Ibn Ebu Dirari dhe pasuesit e tij, kur u njoftuan rreth sulmit që Pejgamberi (a.s.) kish planifikuar kundër tyre, dhe kur morën vesh se muslimanët e kishin kapur spiunin e dërguar prej tij dhe e kishin vvarë, u tmerruan. Ky informacion frikësoi edhe ato pak fise arabe që i ishin bashkëngjitur ushtrisë së tij deri në ato momente, duke i detyruar të shpërndahen dhe të largohen prej tij. Pejgamberi (a.s.) mbërriti në Murejs, që ishte vendi i puseve të tyre, dhe e ngriti çadrën e tij pikërisht në atë vend. Së bashku me Pejgamberin (a.s.), në këtë luftë ishin Aisheja (r.a.) dhe Ummu Selemeja (r.a.). Këtu filloi përgatitja për luftë. Vetë Pejgamberi (a.s.) i renditi në rreshta shokët e tij. Flamurin e muhaxhirëve e mbante Ebu Bekër el Sidiku, ndërsa flamurin e ensarëve e mbante Sad Ibn Ubade... Duke u kthyer nga kjo luftë, kreu i munafikëve, Ibn Ubeji, tha: “Kur të kthehemi në Medinë, fisnikët dhe të lartit e Medinës do t’i flakin jashtë të ultit dhe të shpërfillurit (nënkuptonte Pejgamberin (a.s.).)” Zejd Ibn Erkami, që i dëgjoi këto fjalë, shkoi dhe i tha Pejgamberit (a.s.), por menjëherë Ibn Ubeji shkon te Pejgamberi (a.s.) dhe i betohet se

nuk e kishte thënë kurrë diçka të tillë. Pejgamberi (a.s.) heshti. Pas kësaj, Allahu i Lartësuar shpalli suren Munafikun, ku mbështeste dhe vërtetonte fjalën e Zejdit. Pejgamberi (a.s.) e kapi Zejdin për veshi dhe i tha: “Gëzohu Zejd, se Allahu i Lartësuar e vërtetoi fjalën tënde!” Pastaj tha për Zejdin: “Ky e kreu detyrën ndaj Allahut me veshët e vet.” Në këtë çast, Omeri i tha Pejgamberit (a.s.): “O i Dërguar i Allahut! Urdhëro Abad Ibn Bishrin që t’ia heqë kokën atij (Ibn Ubejit!)” Pejgamberi (a.s.) ia ktheu: “E si do të vejë puna, kur njerëzit të flasin dhe të thonë se Muhamedi po vret shokët e vet?!” [Shih “*Zadul Mead*”, vëll. 3, fq. 123].

³⁵ Në suren Bekare, ajeti 229, i Lartësuarit thotë: “Ndarja mund të bëhet dy herë.” Pra, ndarja pas së cilës burri ka të drejtë që ta rikthejë gruan e vet, është e lejuar të bëhet vetëm dy herë. Kështu, burrit i jepet mundësia për ta rikthyer gruan e tij vetëm dy herë. Kaq është mëse e mjaftueshme që ai të reflektojë kundrejt gruas së tij ashtu si duhet. Nëse veprimi përsëritet më shumë se dy herë, atëherë nuk konsiderohet i drejtë, madje mund të jetë tregues që me ndarjen dëshirohet vuajtja dhe lëndimi i gruas. Burri që e përsërit një veprim të tillë kundrejt gruas së tij tregon se ai nuk ka qëllim që të jetojë me të normalisht, madje synon dëmtimin e saj. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar i urdhëron burrat që, pas bashkimit prej ndarjes së dytë, të kenë: “ose jetesë bashkëshortore normale, ose divorc me mirëkuptim.” Këto dy raste quhen *talak raxh’ij*. Ndërsa për herë të tretë, divorci konsiderohet ‘*bain*’ - i pakthyeshëm dhe, siç thotë i Madhëruari: “E nëse ai e ndan sërish atë, pas kësaj atij nuk i lejohet më ta rimarrë, derisa ajo të martohet me një burrë tjetër.” Pra, pas ndarjes së tretë, burrit nuk i lejohet më që ta kthejë gruan e tij, derisa të plotësojë disa kushte. Së pari, ajo duhet të martohet me një burrë tjetër. Termi “martesë” në Sheriat nënkupton martesë të

plotë, me të gjitha kushtet e saj, përfshirë edhe marrëdhëniet intime mes bashkëshortëve. Së dyti, martesë e gruas me një burrë tjetër duhet të jetë me dëshirë dhe jo me qëllimin që ajo të mund të kthehet te burri i parë.

³⁶ Dijetarët kanë mendime të ndryshme rreth kuptimit të fjalës “*kur'un*”, që është përmendur në ajet. Kështu, disa janë të mendimit se ajo tregon ciklin e menstruacioneve. Pra, sipas këtij shpjegimi, gruaja e ndarë duhet të presë deri sa t'i kalojnë tri cikle menstruacionesh. Ndërsa të tjerë mendojnë se me fjalën “*kur'un*” është për qëllim shikimi i pastrimit, pas përfundimit të menstruacioneve. Sipas këtij mendimi, gruaja e ndarë duhet të presë sa të bëhen tri periudha pastrimi. Megjithatë, më i saktë është mendimi i parë, që thotë se ‘*kur'un*’ quhet cikli i menstruacioneve. Pra, sipas mendimit më të saktë, gruaja duhet të presë që asaj t'i vijë tri herë të përmuajshmet.

³⁷ Shih te surja Bekare, vëll. 1 / 206. Allahu i Lartësuar thotë: “Nënat le t’u japin gjí foshnjave të tyre dy vite të plota, për ato që duan ta plotësojnë gjídhënien. I ati i fëmijës ka përgjegjësi për furnizimin dhe veshmbathjen e tyre, ashtu si është zakoni. Askush nuk ngarkohet më tepër sesa ka mundësi. Nëna të mos dëmtohet me fëmijën e saj, e as babai me fëmijën e tij. Edhe trashëgimtari ka të njëjta përgjegjësi. E nëse pas një konsultimi dhe pëlqimi, ata vendosin për ndërprerjen e gjídhënies, kjo nuk përbën ndonjë gjynah për ta. Nëse ju dëshironi gjídhënese tjetër për fëmijën tuaj, kjo nuk përbën ndonjë gjynah për ju, me kusht që pagesën t’ia bëni në mënyrë të duhur. Ruajuni prej Allahut dhe dijeni se Allahu ju sheh se çfarë bëni.” [Bekare, 233].

³⁸ *Therid*-i ishte një lloj ushqimi, më i miri për atë kohë dhe vend. Krahasimi tregon

thjesht se Aishja qëndron mbi të gjitha gratë e botës.

³⁹ Imam ibnul kaj-jimi duke folur për jakin-in sigurinë dhe gradat e saj, thotë: “Tre gradat e jakinit janë shpjeguar nëpërmjet një shembulli të thjeshtë: Dikush të cilit i beson dhe nuk ke asnjë dyshim në lajmin që të jep, së pari të njofton rreth mjaltit, pastaj ta tregon atë që ta shohësh dhe në fund të jep që ta provosh atë. E para është ilmul jakin, e dyta është ajnul jakin dhe e treta është hakkul jakin. Kështu dituria jonë e sigurt që marim prej shpalljes së Zotit (Kuran e synet) rreth xhennetit dhe zjarrit p.sh., na mundëson neve “ilmul jakin” sigurinë prej dijes. Kur xhenneti t’u afrohet të devotshmëve dhe zjarri të shfaqet për të humburit atëherë krijesat do të arrijnë “ajnul jakin” sigurinë prej vështrimit me shqisa. Ndërsa kur banorët e xhennetit të hyjnë në xhennet dhe banorët e zjarrit të hyjnë në zjarr atëherë do të përjetojnë “hakkul jakin” sigurinë totalisht të plotë pra sigurinë e përjetimit. Shih “Medarixhus-salikin” 2 / 445.

⁴⁰ Imam ibnul kaj-jimi duke folur për hakul jakin-in sigurinë e përjetimit thotë: “Mësoje se kjo gradë nuk arrihet në këtë dynja veçse nga Profetët e Zotit. Kështu Profeti ynë Muhammedi a.s. e pa me sy xhennetin dhe zjarrin, Musa a.s. dëgjoji Zotin realisht që i foli drejt përdrejt pa ndërmjetës. Po, është e vërtetë që edhe besimtarët ndodh që të përjetojnë dhe të arrijnë gradën e “hak-kul jakinit” sigurisë totalisht të vërtetë kur bëhet fjalë për përjetimin e ëmbëlsisë së imanit dhe ndjenjave të fuqishme që prodhon imani i vërtetë dhe i qartë. Ndërsa kur bëhet fjalë për çështjet e ahiretit si xhenneti zjarri, shikimi i Zotit realisht me sytë e ballit dhe të zemrës dëgjimi i fjalës së tij realisht dhe pa ndërmjetës prej Tij, të tilla çështje besimtare do ti përjetojë veçse në jetën tjetër. Ndërsa në këtë jetë atij i takon ti besojë me iman të plotë që arrin në gradën e

ilmil jakin.” Shih “Medarixhus-salikin” 2 / 445. Me sa duket shejh Sadi ka për qëllim këtë nivel të “hakkul jakinit”, pra gradën e “hak-kul jakinit” sigurisë totalisht të vërtetë që bën fjalë për përjetimin e ëmbëlsisë së imanit dhe ndjenjave të fuqishme që prodhon imani i vërtetë dhe i qartë. Dhe pa dyshim ky Kur’an është burrimi i vërtetë i kësaj sigurie dhe prodhuesi i këtyre ndjenjave dhe përjetimeve të mrekullueshme.

⁴¹ Për këtë çështje, imam Ibn Kajjimi ka thënë: “Ai të Cilit i kërkohet mbrojtja dhe ndihma është Allahu, i Adhuruari i vetëm, sepse Allahu i Lartësuar është Zoti, Sunduesi i agimit, Zoti i njerëzve, Sunduesi i tyre, i Adhuruari i tyre. Nuk lejohet t’i kërkosh mbrojtje dhe ndihmë askujt tjetër, veç Allahut. Vetëm Ai i mbështet dhe mbron ata që i kërkojnë mbrojtje e ndihmë. Vetëm Ai mund t’ua largojë atyre të keqen, prej së cilës ata ruhen dhe kërkojnë mbrojtje. Allahu i Lartësuar na tregon në Librin e Tij se, nëse ndihma dhe mbrojtja kërkohet prej krijesave, atyre u shtohet edhe më tepër arroganca dhe mospërmbajtja. Kështu, duke cituar besimtarët xhindë, i Lartësuar thotë: “Ka pasur burra prej njerëzve, që u kërkonin ndihmë disa burrave prej xhindëve, duke ua shtuar kështu edhe më tepër arrogancën.” Në tefsirin e këtij ajeti është thënë se, në kohën e injorancës paraislamike, kur arabët udhëtonin dhe kalonin përmes tokave të pa njohura, kërkonin ndihmë prej xhindëve, duke thënë: “*Kërkoj mbrojtje prej xhindit që zotëron në këtë luginë, që të më ruajë prej së keqes së mendjelehtëve të popullit të tij xhind.*” Në këtë mënyrë, ata mendonin se do ta kalonin natën të sigurt, të ruajtur prej sherrit të xhindëve të asaj lugine, deri në agim. Por duke u kërkuar ndihmë atyre, njerëzit ua shtuan edhe më shumë arrogancën dhe mospërmbajtjen krerëve të xhindëve. Prandaj thotë i Lartësuar: “Ka pasur burra prej njerëzve, që u kërkonin

ndihmë disa burrave prej xhindëve, duke ua shtuar kështu edhe më tepër arrogancën.” Pra, për shkak se u kërkohej ndihmë, xhindëve iu shtua edhe më tepër shfrenimi në kalimin e kufijve të Allahut. Ata thonin: “I sunduam edhe xhindët, edhe njerëzit bashkë!”

⁴² Allahu i madhëruar betohet në krijest e Tij ndërsa krijesat nuk lejohet të betohen veçse për Allahun zotin e tyre.

⁴³ Një burim me ujë në xhennet që përdoret për ti dhënë pijeve aromë dhe freski.

⁴⁴ *Dhikr*-i është kujtimi i Allahut në përgjithësi me çdo lloj kujtimi. *Tesbih*-u është të thënurit e adhuresit: “*Subhânell-llah*” i lartësuar dhe i pastër nga çdo e metë është Allahu. “*Tahlil*-i” është të thënurit e adhuresit: “*La ilahe il-lall-llâh*” nuk ka të adhuruar me meritë veç Allahut. “*Tekbir*-i” është të thënurit e adhuresit: “*Allahu ekber*” Allahu është më i madh (se çdo gjë).

⁴⁵ të cilët ose e zhveshin robin nga çdo lloj përgjegjësie dhe mundësie veprimi, ose i japin atij pavarësi, mundësi dhe fushë veprimi absolute, të pavarur prej dëshirës dhe vullnetit suprem të Allahut të Madhëruar.
